3 1761 03550 2160

RJEČNIK

Predgovor ili upravo pogovor i spisak upotrebljenijeh izvora izaći će s pošljednim dijelom.

La Ser. D
J9346rj

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

OBRAĐUJE

Đ. DANIČIĆ

29.5.52

PG
1274
R5
dio 1

DIO I

A—ČEŠUĻA

U ZAGREBU 1880-1882

U KNIŽARNICI LAVOSLAVA HARTMANA NA PRODAJU.

TISAK DIONIČKE TISKARE.

A

Ȁ, *interj. i conj.*

I. *interj. Postańem je glas koji se može izustiti kad se nađe (tijelom ili umom) na što god što je drugojačije od onoga što je dotle bilo. Po tom se može ńim porićati u kakoj god promjeni duševnoga raspoloženja; u na po se imamo ga u čudu, u pitańu, u radosti, u žalosti, u želji, u gnjevu i u prilikama koje pripadaju kojoj god od tijeh. U knjigama dolazi od* XV-XVI *vijeka (vidi dalje pod* 1 *i* 2 *u primjerima M. Držića i N. Naleškovića, i pod* 8, e., h. *u primjerima M. Marulića i M. Vetranića), ali i tada i poslije dosta rijetko sam, češće pred drugim uzricima. Između rječnika pomińe se u Mikaljinu kao glas prirńe ali bez primjera protumačen lat.* ha, *i u Vukova za čudo i za pitańe, također bez primjera, protumačen ńem.* ah, *lat.* ah *i* ain. — *Kako se po ńekim krajevima izgubio glas* h, *može biti da u gdjekom primjeru prošloga vijeka i našega vremena stoji* a *i mjesto* ah *ili* ha.

1. *u čudu: pred rok.:* A svijeće, a vraže, vele ti moreš! M. Držić 360. A slipoću vražja, čudno li grišnika zaslipljuješ! J. Banovac, razg. 117. *pred gen., kojim se i samijem izriče čudo: s podsmijehom, koji je u adjektiva neprilični:* A lipe pravde! a lipa načina jednoga kraja! N. Palikuća 19. A lipa suda! 17. *pred riječima kojima se pita:* Kolovoda sestra Stojanova; a kakva je! da od boga nađe! Nar. pjes. vuk. 3, 257. Ona tebe uz koljeno dođe; a kakva je, jad je zadesio! 218. Iz ovaca junak izlazio; a kakav je, tri ga jada smela! 1. 506. *pred rečenicom u kojoj se vijeću izriče čudo:* A lud ti si, moj brate Stjepane! Nar. pjes. petr. žen. 242. *pred rečenicom u kojoj glagol stoji s konj.* da *izričući želju:* A da vidiš zlosretne punice! Nar. pjes. vuk. 2, 550. A da vidiš Jakšića Stjepana! 608. A da ti je pogledati, druže! 4, 377. A da ti je druže poslušati! 3, 447. *u čudu zaklińańe i pitańe:* A za boga, pobratime dragi! ćija biza od planine dođe? 3, 218. *u čudu se govori i ovo, pokazujući čudom veličinu (kao što se i sama riječ čudo govori i za veličinu i mnoštvo):* Glava a! (podignuvši ruke i raširivši šake prema glavi) a u glavi ni na! Nar. posl. vuk. 41. — *od čuda, koje može biti kad što biva vrlo brzo za drugim čim, biće došlo te se govori (ne imajući čuda na umu) mjesto riječi kojom bi se kazalo vrlo malo vremena, kao što je n. p.* čas: *tako se govori u naše vrijeme u Srbiji po ńekim krajevima kao da bi se reklo ‚čim' ili ‚onaj čas kad': Za ńom će pristati koliko god ima sestara, snaha i drugih koje su mu rod. A se prikazivańe svrši, ona prva krene obilaziti oko sovre.* M. Đ. Milićević, živ. 1, 131. *i kao da bi se reklo: ‚čas — čas':* Kone je o vratu visio veliki jedan mrtav ćuran i ljeljao mu se a na desno a na levo. M. Đ. Milićević, več. 273. — *u čudu se uzvik i udvaja: u čudu s podsmijehom (kao naprijed):* Posvetio se je. A a čudna svetca! J. Filipović, prip. 489. *u čudu koje biva kad čorjek iz nenada što opazi ili se čega sjeti:* Kadija: marvi nema suda. Hero: ama čuješ li ti što ja kažem? moja krava ubola tvoju kravu. Kadija: a a! more! stani dok pogledam u ćitap. Nar. prip. vuk.[2] 305. Aȁ, sad se sjetih. Lj. Kovačević.

2. *u pitańu: može stajati iza izrečena pitańa te ga ponavlja, a što je ponovljeno pitańe samo u izriku, s toga je grubo:* Moj li je posao š ńima se biti, a? N. Naleković 1, 247. Na karu, je li, a? 261. Petar: još ako bi htio. Đivo: ako bi htio, a? 279-280. Kanavom, je li, a? 283. *u početku pitańa:* Pita majka Smederevca Đura: a moj sine, Smederevče Đuro, jesi li mi putovao mirno? Nar. pjes. vuk. 2, 471. Vikom više po gori zelenoj: a đe si mi, ćiča Radivoje? 3, 30. Al' iz crkve nešto progovara: a čuješ li, Vukašine kraje? 2, 197. Anda majci tiho odgovara: a ću li me, mila nano moja? 3, 471. *pitańe sa zaključkom:* Pitala ga lijepa djevojka: a boga ti, ljeljenče zvijere! što ti paseš travu na sahate? 1, 273. A tako ti, dijete Jovane, đe je tvoja ostarala majka? 2, 30.

3. *u radosti: radosno podvikivańe:* A moj dragi amber-dušom dińe. Nar. pjes. vuk. 1, 360. *radosno doziranje:* A devojko dušo moja! 455. *u radosti želji:* Govori devojci: a boža ti pomoć, gizdava devojko! 110. I ńima govori: a dobre mi došle, mile zaovice! 112. *pokazivańem radosti pokazuje se i odobravańe, pohvaljivańe, potvrdivańe:* A tako tebi vala. Nar. prip. vuk. 182. Onda Turčin: a more, a! to je pjesma. Vuk, posl. 324. *tada se i udvaja:* Misleći da više onako kao što mu je on kazao, govorio je: a, a! tako, tako! Vuk, posl. 177.

4. *u žalosti, tузi, brizi, nevolji: u takom stańu može biti onaj koji govori:* A vićni oče nebeski, ja veliki grišnik ovdi prikažuju veličanstvu tvomu sve pecali. M. Angel. razm. 64. Milosrdje, a gospodine, i daj pobo[l]šanje. 33. A molitvo gorńća, a molitvo bogo[l]ubna, . . . a privelika ljubavi! 28-29. A travo plemenita, jesi li usta otvorila priniti ju *(kre Isusora)*? A vitri, pristanite; gore, ne gibajte se. S. Margitić, fala 188. A Isuse gospodine, daj nam milost koju mi želimo. L. Ljubuški 64. A punice moja! Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Al' govori blažena Marija: a moj brate, gromovnik Hija! kako ne ću suze proljevati? Nar. pjes. vuk. 2, 1. Seja bratu kroz plač odgovara: a moj brate, vojvoda Momčilo! 112. Moja ruko, zelena jabuko, gdje si rasla, gdje l' si ustrgnuta? A rasla si na krioci mome, ustrgnuta na Kosovu ravnom! 307. Reče tada Novaković Grujo: A moj babo, Starina Novače, mene jeste golema nevolja. 3, 23. A moj kume, dužde od Mletaka! 2, 336. Al' besjedi Knežević Jovane: a moj pobro Kulin-kapetane! išti blaga koliko ti drago. 1, 199. Novici je tako besjedio: a Novica moja uzdanice! mogu li se pouzdati u te? 486. Piše knjigu đevojačka majka: a moj zete, Sarajlija Jovo! evo ima tri godine dana, od kako si isprosio zlato, niť je vodiš niť odgovor daješ. 3, 486. Devojka mi ńemu tiho odgovara: a mini mi s bogom. 1, 111. Djevojka je đulu govorila: a moj đule, ne kruni se na me. 288. Pa Jovanu riječ govorio: a Jovane,

sve ti prosto, sinko. 2. 38. *žalost sa zakletvom:* A tako od rana ozdraviti! Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Kunu svomu riječ govorila: a za boga, moj kume Manojlo! Nar. pjes. vuk. 2, 20. Ali veli Anđeliću Vuce: a za boga gospoda banice! a za boga, svi ćemo pred boga, ugledaj me snžňa nevoljnika. 3, 414. *tuga s čudom: pred gen.:* A gorka maća! F. Lastrić, ned. 75. *u rečenom stanu može biti onaj koma se govori, pa ga žali tko ma govori:* Slavić poleti vrhu jednoga bora vele visoka, i zovnu seļanina i reče mu: a druže! u tvoj zao čas josi me pustio. P. Macukat 41. A tužan brate! a što činiš? J. Banovac, razg. 91. Đuro mu se u lugu odziva: a moj brate, serdar Jankoviću! nijesu me savladale vile, već evo me tebi po avazu. Nar. pjes. vuk. 3, 161. *tko je u takom stanu može i sam sebi govoriti: ili u vok.:* A siromašice mi!... a nesrećne mi i žalosne! N. Palikuća 34. *ili u gen.:* A siroma(ha) mene! N. Palikuća 62.

5. *u želji, molbi, svjetovanju, hrabrenju, nagovaranju, itd.:* Tako imaš reći, a dušo! M. Angel 38. Tri stvari tebi se skazuju u ovi dan, da ih moreš, a dušo verna, razmišļati. 38. A družino, moja braćo virna, poslušajte grdoću od griha. T. Babić 37. To je bilo, a bože pomozi! Nar. pjes. vuk. 2, 14. Pak besedi pobratimu svome: a moj brate, vojvoda Milošu! teško me je samak obrvao, pevaj brate, te me razgovaraj. 215. Sokoli ih Mrđen poglavica: a momčadi, moji sokolovi, sponen'te se lańskoga junaštva. Ogled sr. 178. Vojsci viknu: a, ko je Crnogorac! ko je junak! Magaz. 1868. 81. Onda Luko viknu poglavice: a Srbiňi! svak na svoju stranu! Nar. pjes. vuk. 4, 257. Pa podviknu iz grla bijela: a sada te, braćo moja draga! 3, 271. A sad, braćo! 4, 319. Pa podviknu na svoju družinu: a na noge, braćo i družino! 3, 120. A na noge kićeni svatovi! 509. Zove Pavle svoju milu sekn: a boļ, sestro, ako boga znadeš! 1, 200. *u zaporijedanju:* Viknu sluge, nabreknu sluškiňe: a vi, sluge, poļu pohitajte. Nar. pjes. vuk. 2, 527. *u obricanju, zaljecanju, ujeravanju: sa zakletvom:* A tako me ne rodila majka,... pokupiću po Bosni junake. Nar. pjes. vuk. 3, 255. Progovara lijepa devojka: a bora mi, iz gore hajduci, ja sam glavom iz Lijevna grada. 3, 482. *u zabranicanju, odvraćanju:* Ona braća govoralu: a ne, brate, jedan brate! Nar. pjes. vuk. 4, 155. Pa je Muju bratu govorio: a ne, Mujo, rda te ubila! 2, 49. Al' govori iz kola djevojka: a ne luduj, mlado nežeńeno. 1, 373. *u odvraćanju tješeńe i hrabreńe:* On je staroj besjedio majci: a ne boj se, moja stara majko. Nar. pjes. vuk. 1, 171. A ne boj se, lijepa djevojko. 1, 399. A ne boj se, Petre pobratime. Ogled. sr. 58. Ma joj reče Petre Boškoviću: a ne plači, snaho Anđelija. Nar. pjes. vuk. 4, 362. No mu care rijec progovara: a ne plači, dragi pobratime! 2, 82. *prema zabranicanju je i odricanje, nijekanje:* On joj se krivo kunijaše: a nijesam, moja mila kumo. Nar. pjes. vuk. 2, 20. *želja sa zakletvom:* Čuješ li me, pope Dragoviću, a tako ti boga istinoga, što te pitam, pravo da mi kažeš. Nar. pjes. vuk. 1, 113. O devojko ponosita Roso, a tako ti te mladosti tvoje, nu odbaci od sebe devojke. 2, 240. Pa je vodu bogom zakliňao: a za boga, moja vodo ladna, ne nosi mi pismo ni hartiju, nego pamet materina zlata. 1, 175. *želja da bi zlo bilo i proklińanje:* Pa je mlada riječ besjedila: a da bog da i sveti Nikola da ti noćas udare Brdani! Nar. pjes. vuk. 1, 480. Dobro jutro, sirota Roksandro! a da bog da i bogorodica, ak' uzela mila brata svoga, božja od vas ne ostalo traga! 2, 128. No joj Jovan rijec govorio: a neka te, prokleta ti duša! 2, 38. A stoborje, ti se oblomilo! a cardace, ognem izgorio! 1, 298. Ļuto kune lijepa devojka: a livado, ne zelenila se! b'jelo stado, poklali te vuci! a pastiru, posjekli te Turci! a putniče, noge t' usamule! 1, 324. — *pred odricanjem (spomenutim i naprijed) stoji uzik i udvojen, tada i sam uzvik odriče (kao i aja, koje vidi), a za ńim se može na po se i kazati izrijekom šta se misli: sam uzvik odriče po tome što se čovjek ućenu naprijed rečenom čudi a tijem ga odbija pokazujući da nije tako:* Istina je da nisam sve grihe učinio, ali za što ji nisam učinio? Jeda sam se ja po mojoj jakosti učuvao? A, a! Da ne bude milosti božje, u sve kolike bih ja padnuo. J. Filipović, prip. 1, 503. *kako se prošloga vijeka pisalo* h *i gdje ne treba, dolazi u istoga pisca i sa* h: Gleda mladić, ali što scinite da čini? jeda će se obesedit da je našao što je iskao? jeda pružit ruku da naspe žepo onoga blaga? A a (‚ah ah')! Poče u ńemu krv umirat, vrati se na trag. 250. U ovo vrime u koje ova svitovńa raskošja uživa, stoji li veselo? stoji li slobodno bez straha (‚stra')? A a (‚ah ah')! Koliko je bogatiji toliko je nemirniji. 261. *u drugoga sa* h *među oba* a: Kada se upita: jesi li ti želio ono baš ńegovo ukrast?.. Aa (‚aha')! Nisam, oče, ne dao bog! F. Lastrić, ned. 157.

6. *u gnevu:* A, sinovi Adamovi, vi ne virujete. S. Margitić, fala 196. Kako je to kraļ osudio da se moje ogledalo razbije, kad je on osudio da se moje i da mi se dade zdravo? A, ti me varaš; ajde od mene. N. Palikuća 15. Pa u vrata topuzinom gada: a izlazi carevi haine! Nar. pjes. vuk. 3, 353. *u gnevu ukor:* A sramoto, a nesriću i šteto velika kršćanska! L. Vladimirović, slav. 38. A nemilostivi kraļu! N. Palikuća 30. A žene opake! 36. A jedna živino nerazložna! 11. A opaka pravdo! 15. A mala ti fala, moj jasni mjeseče! Nar. pjes. vuk. 1, 406.

7. *nalazi se izrečen sam bez i čega što bi pokaziralo u kom je smislu, te ga rafa uzeti u svakom:* Ne budući ļubavi u meni ne bih ja po mojoj naravi umio reći a. D. Baraković, vila 252.

8. *dolazi pred ńekim riječima, kojima se također uzvikuje, te uzvik tako udvojen biva jači; s ńekima se i sastavļa:*

a. *pred* davori: *kao i samo* davori *ili kao naprijed pod* 4 *samo* a *u žalosti itd.:* A davori, davori Milice Lazarovice! Nar. pjes. mikl. beitr. 25. A davori! da moj gospodaru! Nar. pjes. vuk. 3, 496.

b. *pred* gle *(koje vidi):* A gle! ta to je Markova Selena! M. Đ. Milićević, vec. 72.

c. *pred* ha; *vidi* aha.

d. *pred* i, *s kojim se sastavlja, te biva* aj, *koje vidi.*

e. *pred* o, *koje je od postanja tako, a i mjesto* oh *tako glasi po ńekim krajevima, i koje u pisma i sastavļaja s predńim* (ão): *u radosti kao naprijed pod* 3: Poče kraļu besediti Đurđu: ao Đurđu moje čedo drago! da se oćeš Đurđu oženiti, dao bi ti ja lepu devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 571. Desnom rukom zagrlila bana: ao bane, zemļi gospolaru! 639. *u žalosti itd. kao naprijed pod* 4: A o križu! D. Mattei, sree 107. Ao Fato, ala ti si lepa! Nar. pjes. vuk. 1, 245. Ao Lazo, zete nesuđeni, kako ću ti ja vesela biti? 2, 23. Ao Ivo moje čedo drago! podi sine, pošo u dobri čas! 3, 393. Ao kume, moje jarko sunce! 495. Ao moj tupi tupane! s tobom zlo, a bez tebe i gore! Nar. posl. vuk. 10. Ao moj glase, na zlo ti me napase! 10. Ao moj brajko! Vuk. rječ. 6. *s dat.:* Udari se rukom po koļenu: ao meni do boga miloga! Nar. pjes. vuk. 2, 597. Udari se rukom po koļenu: ao ńemu do boga miloga! 1, 136. *u gnevu i ukoru kao naprijed pod* 6: Ao Bajo, Pivļansko kopile! Nar. pjes. vuk. 3, 166. Ao Colo, da te bog ubije!

Pjevan. 246. *ukor u šali:* Ao kono, naša drugarice, drugarice, naša nevjernice! Nar. pjes. vuk. 1, 6. *u sjetovanju kao naprijed pod* 5: Ao Ciro, moje čedo drago! kad dodete u Đrekaloviće, starijega paz' ka' roditeļa, a mladega kao braca svoga. Nar. pjes. vuk. 3, 506.

f. *pred* oh, *koje u pismu i sastavļaju s predńim* (âoh) *i rastavļaju: u žalosti itd., kao naprijed pod* 4: A oh jadan, Sarajlija Mujo! Nar. pjes. vuk. 1, 322. A oh Vuče, moj sokole sivi! a oh Vuče, zlatna perjanice! 4, 11. Aoh Draško! evo pogibosmo. 65. Aoh moja diko! Nar. pjes. vuk. kovč. 106. Aoh Jokica, žalosna ti majka! 105. Aoh Mirko, vrlo dobro moje! Pjevan. 61. Aoh jadna, kud sam zašla! kuku mene! Vuk, živ. 200. Aoh ja grdna druga i kukavica majka! Nar. prip. vrč. 53. Bijah sestra od tri brata, aoh! od tri brata ka' tri kraļa, aoh! Vuk, živ. 209. *s dat.:* Neg' sve žali prvog gospodara: a oh mene, prva srečo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 230. Ona žali sva tri pobratima: aoh ńojzi, do tri pobratima! 405. A oh mene! moj mio sestriću! 3, 217. Nesta kući domaćina, aoh domu! Vuk, živ. 202. Staru majku ucvilio, majki lele! svu gospodu bez divana, mudra glavo! a krajinu bez nauke, ńojzi aoh! 198. — oh *po ńekim krajevima glasi i* og: Aog majko, bogme prijevara! Pjevan. 231.

g. *pred* oj: Aoj mene i do boga moga. Nar. pjes. srem. 85.

h. *pred* jaoh, *koje se u ńekim krajevima govori i bez* h: *u žalosti kao naprijed pod* 1: Pod nebom jeste li gorčiju do danas boljezan vidjeli — a jaoh i lele! — nego li od mene? M. Vetranić 2, 319. Iz ovoga su izašla odmetnutja tolika — ajao — od prave vire. M. Radnić 127. *s dat.:* A jao tužnome, koji tamo dođe! A. J. Knezović 106. Pļesnu se rukom mlad bane: a jao mene do boga! Nar. pjes. vuk. 1, 589.

i. *pred* jaoj, *koje se sažima u* joj: *u žalosti:* A joj ženo, pogiboh ti! Nar. pjes. mar. 202.

k. *pred* va. *s kojim se sastavļa, te bira* ava, *koje vidi.*

l. *pred* vaj, *koje s predńim u pismu i sastavļaju* (âvâj): *u tuzi itd. kao naprijed pod* 1: Avaj bajneh sinko meni! M. Marulić 178. Tad gospa reče: avaj gorčija od svita! 186. Avaj, Mitre, glavu izgubio! bud uteče jutros uz planine, cemu brata ostavi svojega? Nar. pjes. vuk. 2, 606. Avaj, Ļubo, da te bog ubije! što učini, pamet izgubila! 3, 221. Avaj, Vuče, dom te ne vidio! 277. Avaj jadan Ļubovića bego! kamo tebe sinočne odelo? 539. Avaj Leka! vesela ti majka! 2, 235. *u dat. može stajati tko podnosi žalost a to može biti i onaj koji govori:* Avaj čoviku tomu kim sin čovičanski pridan budet. M. Alberti 153. Avaj mene, do boga jednoga! Nar. pjes. vuk. 2, 56. Avaj meni, do boga miloga! 111. Avaj mene, dragi pobratime! tu li si mi bolan dopanuo! 217. Kńigu uci, grozne suze roni: a vaj mene i do boga moga! 3, 384. Avaj meni do boga miloga! što ću jadna robińa do vjeka? 135. Avaj mene, do boga miloga! đe mi Batrić brata ne ostavi. 1. 3. *u gen. stoji na što se žali tko govori, što mu je teško:* A vaj duge noći! s majkom spavajući. Nar. pjes. vuk. 1, 207. A vaj kratke noći! 208.

II. *conj. đé,* vero. *Isti uzrik, po tome što se ńim u opće dočekuje što god što je drugojačije od onoga što se zateklo, bira savez, koji dolazi među riječima i među rečenicama, kad dvoje ili više, izrečeno svako ili samo riječju ili rečenicom, ide jedno za drugim, pa se hoće prema predńem da istakne drugo, koje po sebi može biti ili mu suprotno i neprilika, ili od ńega različno, ili prema ńemu samo drugo, osobito, te se kao tako ističe, a po tome dolazi i onda kad se samo prelazi u govoru od jednoga na drugo. Dolazi od prvijeh vremena i u svijem riječnicima.*

A. *među riječima.*

1. *dvije riječi, samostalne jedna prema drugoj, ali obje pridjevene trećoj, te o jednom samo izrečene po različnijem osobinama ńegovijem, često dolaze s ovijem savezom među sobom, te se druga ističe; riječ kojoj se obje pridjevaju može i ne biti izrečena kad se razumije, a riječi koje se ovako pridjevaju mogu biti:*

a. *dva substantiva, ali uza svaki stoji jošte što god, čim se iz bliže određuje svaki drugačije:* XIII—XV *vijeka:* Stefana Uroša, syna svetago kraļa Uroša a pravьnuka svetago gospodina Symeona. Mon. serb. 561. Sь rabomь tvojimь a sь synomь mojimь Stefanomь. 68. Ilija porь, Rilačь sinь, vnukь Tolihi a pravьnukь Stavьne kneza. Mon. croat. 1. Vam i vašim kmetom a našim susedom dajemo. 5. Slavne gospode Jelčne gospodina vojevode Sandaļa a čere gospodina kneza Lazara. Mon. serb. 251. Radosavь veliki vojevoda rusaga bosanskoga a sinь kneza Pavla. 398. Svi bratja više rečenomu vojevodi Ivanišu a sinove kneza Vlatka. 154. Da bude miranь i jedinanь sinomь s mojijemь a svojijemь bratomь knezomь Vlatkomь. 161. — XVI—XVIII *vijeka:* Moj gospodar a vaš zet. M. Držić 216. Vjerenika vašega a spasiteļa moga. A. Gučetić, roz. jez. 331. Ļubim tvoga sinka pridragoga a moga gospodina. P. Posilović, nasl. 67. Pavao prije Isukrstov progonitel a paka apostol. A. d. Bella, razg. 106. David ugleda Bersabeu prigizdavu mladicu a svoju susjedu. I. Đordić, salt. XIV. Tvoj otac a moj muž s nepravdom je stekao. J. Banovac, prip. 178. U krilu svoje zarucnice a majke naše. F. Lastrić, ned. 387. Neka pusti sužńa iz tamnice, druga moga a sinovca tvoga. A. Kačić, razg. 39. Davam na svjetlos život Marije Egipkińe, ńegda velike grešnice a paka ne maņe pokornice. N. Marči 5. Veliki ńekad grešnik a pak pokornik priveliki s. Agustin. B. Cuceri 55. Vjerenica za malo vrijeme a udovica za puno ļeta i godišta. 350r — *sada:* Decu tvoju a šureve moje. Nar. pjes. vuk. 2, 268. Evo danas bega Ļubovića, tvog zlotvora a krvnika moga. 3, 163. O Kajica moje čedo drago! sabļo britka svagda na mejdanu a kreposti među vojvodama! 2, 184. Došao je moj najmladi brat a tvoj šurak. Nar. prip. vuk.[2] 197. Majčin sine a sivi sokole! Vuk, živ. 123. Da budu svagda stari svatovi a gospodski banovi, bratski cvjetovi a zemaļski kmetovi. 127.

b. *dva adjektiva ili participa pasiv., osobito kad su im značenja vrlo različna ili protivna ili kad je koji jošte čim iz bliže određen, ali i inače, kad se samo hoće da drugi istakne: a) oba bez bliže odredbe:* XIII—XV *vijeka: (najstariji primjer koji bi ovamo išao:* „Кто strьpitь ili vьmêstitь grьdoje a strašnoje sudište jego. Stefan kr. 9. *zlo je naštampan: u originalu nje* a *nego* i.) Da jestь prokletь a zavezanь. Mon. serb. 18. Podь velikomь a visućomь pečatju. 294. Razumivše ńihь razumne i prilične prośńe a prave. 186. — XVI—XVIII *vijeka:* Rep kratak a tanak. B. Krnarutić, vaz. 7. Bogat a lud malo j' slavan kao osal sedlom spravan. P. Vitezović, cvit 121. Bogat a lakom, i star a prignut na grijeh puteni. P. Posilović, cvijet 175. Ne ima boļe a vridnije obrane. J. Kavańin 207. Ako je stvar istinita a potajna, vaļa da rečeš prid kim si govorio. J. Banovac, prip. 151. Žena prisobna blizu poroda a potribita. F. Lastrić, ned. 425. Pod grihom biti pak sigurno među valovi spavati jest oholo a bulalasto ufańe. Đ. Rapić 110. Dobroričan a zlotvoran. V. Došen

IV. Govoreće koje je kratko a dobro. B. Leaković, gov. v. — *sada:* Pokroj mi me sve novo odelo, sve zeleno od čoe zelene u okratko s goricom jednako. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Golo a oholo. Nar. posl. vuk. 43. Kad je ko siromašnu a ponosit. Vuk, posl. 43. — *b) jedan ili oba čim god izbliže odredeva:* Potaknute i skrušene radi straha muka pakljenijeh, a pritegnute od ljubavi neprocijeńene ljepote slavne nebeske kuće, svijet ostaviše. B. Gradić, djev. 86. U ńegovijeh bulah dopuštenijeh ovoj družbi a ńihńenijeh u Rimu. A. Gučetić, roz. jez. 63. Dobra dila malašna a svesrdno ńihńena. F. Lastrić, ned. 109. Jer ne more dati cine ni uzdignut na visine blato ozgor pogledeno a unutra nagrdeno. V. Došen 21. Upitajmo duše one, koje i posred svijeta živješe, ali životom protivnijem nesvjesnomu zakonu svjetovnomu a prikladnijem božijemu. B. Cuceri 6. Ah desnico svemoguća, na darove i na svaku blagodarnos spravna sveder i pospješna, a na biče i na pedepse sveder kasna! 216. Moji rani vinogradi ni radeni ni gradeni, bosiokom posadeni a ružicom zagradeni. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Za klobukom bela kita perja, u dnu perje srebrom zaliveno a po sredi zlatom prepleteno. 2, 302. Druže desni a u boga sretni! Vuk, živ. 127. Da mu je šjeme tvrdo, na zidu stasito a na daleko glasito. 75. — *isporedi dalje pod* B, 1, a. *i* b. *rečenice u kojima je izostavljena kopula ili predikat.*

c. dva participa sadašńega vr. ili prošloga akt sa srijeci, što mogu imati uza se: Kraljevstvo mi razumivše ńihu prošńe a mi imavše svita s vlasteli. Mon. serb. 486. Dvigši obi ruci a prignuv kolina. M. Marulić 61. Okol glave sama kosu svivši a svitla dva prama niz lica pustivši. D. Držić 353. Nješto u kratko tičući a nješto i obilno težući. B. Gradić, djev. 8. Klekńuvši koliní na zemju a ruke razapanši ka nebu. F. Vrančić, živ. 17. Imajući opaz i na vrime spodobno i na misto, a pazeći ne držat tada uza se dičice. F. Lastrić, ned. 68. Iskorenjujući u ńima zloće a kriposti svete usađujući. B. Leaković, nauk 232. Ištući plod a ne nahodeći. B. Cuceri 28.

2. *drije riječi, samostalne jedna prema drugoj, ali izrečene za dvoje osobito, uzimaju oraj savez među se, te se druga ističe, kad sraka ima uza se po što god čim se sraka drugojačije iz bliže određuje ili po što god čim se rečenica popuńa, a bez toga vrlo rijetko:*

a. *sraka s odredbom drugojačijom:* XIII—XV *vijeka:* Listi pred nas, trih nodari, postaviše, keh ta gospoda izibra: jednoga latinskoga a drugoga nimškoga a tretoga hrvackoga. Mon. croat. 1. Kabłh. žita: polovina čista a polovina prěprosta. Zak. duš. 50. Da se postavi polovina sudi dubrovačkih a polovina srbļa. Mon. serb. 205. Na kom. su 10 kameni crļenih. a šest plavetnijeh. u zlatu. 386. Sto i tri deseti i jednu litru a 11 mnacь. 390. — XVI—XVIII *cijeka:* Imaj sladak jezik a podatļive ruke. Zbor. 33. Ja pješa hodeći, pun vaja i tuge, a ona jezdeći na ļeljemu proz luge. M. Vetranić 2, 107. Sedam glav razlikih a četire drakunske noge a kip zadńi kako mrk osal a očas zakļučast kako kļišće na dvoje jimiše. P. Zoranić, plan. 7. Imadijaše glavu od zlata a noge od zemļe. M. Radnić 11. Videći svoju štetu a korist Jakovļevu. A. Kačić. kor. 31. Čista duša a pouzdana i slobodna od svakoga smrtnoga grieha pamet čast je ovom gospodinu. F. Lastrić, ned. 31. Kolika su djela milosrdja? Četrnaest: sedam duhovnijeh a sedam telesnijeh. I. A. Nenadić, nauk 157. Tri mudroznanca, jedan iz Grčke, drugi iz Indije a treći iz Persije, divaniše jednoč. M. A. Reļković, sabr. 9. — *sada:* Nit je bilo, niti može biti: jedna zemļa a dva gospodara. Nar. pjes. vuk. 2, 309. To su jadi i tvoji i moji: tvoji za mnom a moji za tobom. 1, 463. Ja ću joj udu sreću dati: zlu svekrvu a svekra gorega. 1, 305. De god bio vrsni brat a bogati dom. Vuk, živ. 77. — *isporedi dalje pod* B, 1, a. *i* b. *rečenice u kojima je izostavljena kopula ili predikat.*

b. *sraka još s kakvijem dijelom rečenice, imala kakvu odredbu svoju ili ne imala, a po tom upravo po dva dijela rečenice sa srake strane:* XII—XV *vijeka:* Bog. prěmilostivy utvrьdi Grьke carьmi a Ugre kraļmi. Mon. serb. 4. Da ima bit pol knezu a pol opatu. Mon. croat. 26. U srědi joj jedan balash a okolo 5 perala. Mon. serb. 498. Čtući ja tu a on onu. Mon. croat. 41. — XVI—XVIII *vijeka:* Brodeći se nigda s ovim a nigda s onim, ništo su od ovoga a ništo od onoga slišali. P. Hektorović 55. Od kojijeh *(knjiga)* scijenim da će biti bogu slava, svetijem čast a puku krstjanskomu nauk. M. Divković, bes. xv. Njetko njekom krepostju urešen a njetko njekom. xv. Na mistijem smo dužni u sreću čiste misli a na dvoru pravo djelovanje. 8. Majka s kćercom, otac s sinom a brat s bratom zagrļeni ostaše. P. Kanavelić, dubr. 10. Najprvo ja a paka ti sa mnom užgali bismo se. A. Vitaļić, ost. VII. Izaberite ili sada krunu od drača za malo dana a pak krunu od zlata po sve vijeke. ili sada krunu od zlata za malo dana a pak krunu od drača po sve vijeke. Besjede kr. 29. Može biti da o vratu nose jedan desetak zlijeh božića a gorijeh uskrsńa. B. Cuceri 420. — *sada:* I rodom se podičili kao pamu zlatnim perom a šenica ravnim poļem. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Pravo idu dvoru djevojačkom: napred Marko, a za Markom Janko, a za Jankom Ustupčiću Pavle. 2, 212. Ja tebe rogom a ti mene rodom. Nar. posl. vuk. 110. — *neki su između ovijeh primjera jednaki s drije rečenice u kojima su jednaki predikati pa se u jednoj izostavi predikat; isporedi dalje pod* B, 1, a. *i* b.

c. *bez ičega što bi sraku drugačije određivalo ili bez drugoga dijela rečenice reoma rijetko:* XV *vijeka:* Gospoctvu vi smerьno pokloněnije, a veće (et cetera). Mon. serb. 512. XVIII *vijeka:* Kvit a duplo, nigdi te ne bilo! M. A. Reļković, sat. 71. *istoga vijeka u računanju, kad se brojevi sabiraju, nalazi se pred drugim brojem, koji se dodaje preroma:* Počme se od soldina ovako: 6 a 1, to ih biva 10; a 3, to ih biva 13; a 6, to ih biva 19. M. Zoričić, arit. 9. *tako i kad se jedna riječ koja znači broj, ili mjesto ńega kako mnoštvo, dva puta zasopce reče da bi se pokazalo da se što čini više puta,* XVII *i* XVIII *vijeka:* Zapovidivša (sic) bog Nojn da stavi u korabļu živine nečiste dvoje i dvoje, reče mu da živina čistije stavi sedmero a sedmero. M. Radnić 365. Sve više a više roka zaktiva. M. A. Reļković, sabr. 6. *isto tako kad se riječi* veći *ili* drugi *pridijeraju čemu dva puta zasopce, te se pokazuje da tako što jedno za drugim bira više puta:* Poznavši ovi način bismo sve veća a veća dobročinstva ńegova poznavali. B. Leaković, nauk 45. Sve veću a veću želju dobivaju. 111. Izvršujući po vrimenu u godinah svojih sve druge a druge kriposti svete. B. Leaković, gov. 26. Za to im nauk ni jedan nije po voļi, nego sve drugi a drugi nauk traže. 38.

3. *drije riječi, također samostalne jedna prema drugoj, ali vezane za treću ili za cijelu rečenicu tijem što srojim padežem (s prijedlogom ili bez prijedloga) ńešto u rečenici iz bliže određuju ili rečenicu dopuńaju, i to tako da su obje istomu bliža odredba i istomu nedostatku dopuna, mogu imati među sobom oraj savez, te se druga ističe prema prvoj; obje imaju uza se svoju bližu od-*

redbu, sraku drugačijn, a mogu biti i bez toga; s riječju u padežu jednak je infinitiv, te i on tako dolazi.

a. *riječ u padežu sa svojom odredbom: a) u akus. obje ili samo druga:* Mi imь darovasmo ta dohodaku za našihь mrtvihь duše a za naše zdravje. Mon. croat. 45. Da dođeši. k namь a u tvoju kuću a kь svojimь prijateljemь. Spom. sr. 1, 24. Suprotivь kralju Ostoji a u pomoć gospodinu Pavlu. Mon. serb. 252. Onde se do današńega dne diluju sveta gospodinova otajna u spominak te svete mucenice a na hvalu velikoga boga. F. Vrančić, živ. 32. Neka bude za ńegovo spasenje a na tvoju slavu. L. Terzić, pokr. 111. Da ukažem rane moje na slavu i pošteńe tvoje a na spaseńe duše moje. F. Parčić, ruk. 81. Sve tebi poklańam na slavu tvoju a za moje spaseńe. I. A. Nenadić, nauk 223. Donesi ga u Mletke bijele a na ruke milu dragu mome. Nar. pjes. vuk. 1, 233. Vas u crnu a na końa crna. 1, 466. Koji smo se ovde sastali u ovi pošteni dom a pod kućni krov. Vuk, živ. 125. — *b) u gen. obje ili samo druga:* Svak joj se čudaše... bile bише šije a crnih očiju. M. Marulić 76. Na 21. setembra a godišta 1582. A. Gučetić, roz. jez. 63. Molim vas za ljubav božiju a, porad spaseńa našega. B. Leaković, gov. 29. Ńegov prvi bratuced dobre svijesti a bolje duše. B. Cuceri 15. Divan ti je celebija Ranо! crna oka a bijela lica. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Za zalogu mojega bratinstva, mog bratinstva a tvoga sestrinstva. 1. 601. Kada do dva kneza pogibоše,.. jednog dana a jednoga cara. 1, 115. Sin jedne Jevrejke a oca Grka. Vuk, djel. ap. 16, 1. Sagradio sebi zadužbinu o svom lebu i o svome blagu a bez uza ba z sirotińskijeh. Nar. pjes. vuk. 2, 326. Polećela dva vrana gavrana sa Mišara polja širokoga a od Sahca grada bijeloga. 1, 203. Ka' Moraču tama pritisnula od žestoka praha i olova a od jare końske i junačke. 4, 378. Dodite dva tri u Kosovo a u moje bogom posestrime. 2, 35. Da bog da da izlazi za mnoge ljeta a srećnih godina! Vuk, živ. 146. — *c) u dat. druga:* Š ńima hajde u Požegu ravnu a mojemu dvoru bijelome. Nar. pjes. vuk. 2, 171. — *d) u lok. obje ili samo druga:* U zemlji žeglikovskoj a u mêstê rekomćnu. Arhijevica. Mon. serb. 143. Takoj se po vodi svetoga krštenja a po kreposti duha svetoga duhovno budemo plodili. B. Gradić. djev. 18. Tko ga po momu svjetu a po svojoj dobroj voli bude zagrliti. 29. U mom dvoru a na krilu mome. Nar. pjes. vuk. 1, 554. U tavnici a u turskoj ruci. 1, 552. Da vazda sjede u bogatu selu a trpezi u celu. Vuk, živ. 127. — *e) u instr. obje ili samo druga:* Dajemo va vidjenje vsakomu po semu našemu upisanju a podu. nasomu. zakonomь pecatju. Mon. serb. 381. Drugako ću ja danaske besjediti vam s ljubavi prema vami ništa maćom a s koristi vele većom. B. Cuceri 25. Je dan drugog za zdravlje pitali dobrijem srcem a pravom ljubavi. Vuk, živ. 77. Prvi ću ti megdan ostaviti u Kladuši a pred tvojom kulom. Nar. pjes. vuk. 3, 107. Kog' su ljube dosle sjetovale, koga dosle, koga li ć' odsele, s dugom kosom a pameću kratkom? 2, 532. Sve s časom dobrijem a mirom božijem. Vuk. živ. 73. Kud god hodali, hodali putem širokijem a s obrazom svetlijem. 74. Kano mene moja majka što je u svet opravila u neznanu tudu zemlju a za tudim očicama. Nar. pjes. vuk. 1, 139. — *isporedi još dalje pod* C, 2, a. *i* b.

b. *riječ u padežu bez odredbe ili s odredbom za obje istom, čega radi se druga ne ističe toliko prema prvoj nego više prema cijeloj rečenici kao da prve ne bi bilo, a to može biti i u gdjekojem predńem primjeru, onako kao dalje pod* 5.: Mogu li se dati aspre crkovne u zajam a na dobit? I. A. Nenadić, nauk 135. Jere me si čio ljubiti po sili a na sramotu. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Da u vijek živim bez pokoja a bez oca, ki me rodi. J. Kavańin 236. Da bih imao svaku mudrost, koju može čovjek imati pod nebom a na zemlji. M. Divković, nauk 51. Ne ima pogrdnije stvari pod nebom a na zemji. 184b. Koje muke nije podnijelo nijedno stvorenje pod nebom a na zemji. M. Divković, bes. 1. U tminah a bez sviječe, posred mraza bez malo ogńa. B. Cuceri 284. Prostri uceni pokraj peći, pokraj peći a na vreći. Nar. pjes. vuk. 1, 296. — *tako je i staro:* Povelinijemь a sudomь božimь prijemь družavu. Mon. serb. 317.

c. *dva infinitiva sa srijem što uz ńih može biti:* Ubogu je bolje bit a mirno stojati, neg imat vas saj svit a svak čas predati. N. Dimitrović 20. Bolje t' je pravednu o malu živiti a dušu narednu i pamet imiti neg veliko blago s grisi. P. Hektorović 10. Čto je toj neg napit zdravjem a pak dati čemer i jad popiti? H. Lučić 202. Ovo nije zagubiti mladost, nego prominit, dati blago a na misto ńega zlato vazeti; dati malahnu kućicu a za ńu jimati prostranu i široku kuću. F. Vrančić, živ. 28. Da bude znat odvrći zlo a obrati dobro. I. Bandulavić 1. Govorit dobro a činit zlo jest varati sebe istoga. K. Mađarović 77. Nije koristi imati blago Solomunovo a izgubit dušu. J. Banovac, prip. 17. Ne trpiti s ńim a otiti kraljevati s ńim, to je muceno. F. Lastrić, nod. 191. Čudo je u plamenu il u vatri biti a ne izgoriti il bari ne opaliti se. 354. Kako se to dvoje skupa laže: biti kršćanin a obdržavati neznaboške običaje. M. A. Reljković, sat. 16. — *isporedi dalje pod* B, 1. c. *i* b. *rečenice u kojima je izostavljen predikat.*

1. *jedna riječ pridjevena drugoj onako kako su naprijed pod* 1 *pridjevene drije, prem da je reč rezana za ńu srojim oblikom, može se još i orijem savezom istaknuti prema ńoj: tada je riječ:*

a. *substantiv:* Dok ja nadem dušmanina moga, a Turcina sina Vlah Alija. Nar. pjes. vuk. 2, 269. Nevjera ti sjedi uz koljeno, ispod skuta pije ladno vino, a prokleti Vuce Branković. 2, 311. No imaju nepogodna druga, a na końu nesretnu devojku. 2, 557. — *isporedi dalje pod* C, 2, b.

b. *odjektiv ili partic. pas.:* Da su došli 2 vasa človéka, a poslani odь kralja. Spom. sr. 1, 32. Primihь vasь moj dio poklada u moje ruke, kako se na punu odь ovihь poklada uzdrži a podpisano u zapisijehь. Mon. serb. 389. Ide prvi prida svime, a poruson nad sve ine. I. Gundulić 137. On svaku noć po svem selu hoda a presposlen k'o kakvi uhoda. M. A. Reljković, sat. 101.

c. *particip sadašńega rr. ili prošloga akt.:* Vsi ti komuni mogu pasti va dne, jedni do druzih, a noći na svoj termin ležući. Mon. croat. 10. Listu mi ste mdali a govoreće. Spom. sr. 1, 22. Tuj mi se obćtova kraljestvo, a govore. Mon. serb. 211. Bludiš u goru a mornar budući. D. Baraković, vila 66. Veliko dostojanstvo ima koji oprosti neprijatelju a mogući se osvetiti. P. Posilović, cvijet 68. Volja naša odmeće se od stvari božanstvenije a malo brinući se za stvari duhovne. 184. Kojino sam tri godine vezla a sve mlada krijući od majke. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Jesi l' mi se jučer umorila a jašući końa velikoga? 2, 46. — *isporedi dalje pod* B, 3. g.

5. *jedna riječ rezana oblikom srojim za drugu ili za cijelu rečenicu, onako kako su naprijed pod* 3 *privezane drije, može također imati pred sobom oraj savez, kojim se ističe kao osobito što prema onome čemu je privezana:*

a. *riječ u padežu:* XIV—XV *rijeka:* Stvori milosti kralj vrstvo mi a poklisarem dubrovčeskim. Mon. serb. 85. Zapisa mu carstvo mi crkva. baštinu a svetago arhangela. 172. Turci zabavljaju naših trgovcem. a u zemji gospodstva vi u brez. nědnoga ńih. sagrěšenja. Spom. sr. 1. 15. Je li dostojno da vaši prijatelje toliku štetu i sramotu primu od. vašeh. ljudi a na vašoj věri. 1, 104. Poslava. svoje listove a pod. svojom. pečatju. Mon. serb. 322. Postaviše u naš. komun. u pokladi. 2000 dukata. a pod. ovi uvčin. 322. Ti se zaklese vlastele a u izabrani dan. svetu nedilju. 172. Kako je bilo hotenje našega roditelja a po svom. testamentu. 508. XVI—XVIII *rijeka:* Volju poslužit tebi vil u za lar nego li sadržit od ine ljuven dar. Š. Menčetić 17. Ter meni a moje srdašce ne vrati. 46. Ter moje a meni srdašce vrati srdašce. 46. Želno potužih a za me skončanje. 175. Jur na te a tebi neka se potužu. D. Držić 374. Za tim joj svu skaži jadovnu boljezan, ka život moj prži a kroz ńe ljuvezan. N. Nalješković 2, 52. Vazmi ruže i ljubice i s jasenkom čičindari, ter toj skupa sve obari a u krvi golubice. A. Čubranović 148. Sve toj a brez muke, i sve što bi htila, hitrost tvoje ruke jaglom bi stvorila. H. Lucić 288. Slatki san me oči kad uzme jur sebi, ter sree me pode od mene a k tebi. D. Rańina 92b. Ovo t' je čudna stvar, gdi moji a meni ne hoće dat pomoć u muci ljuveni. 93b. Izreći istinu a s načinom. B. Gradić, djev. 4. Pritegnut od samo ljubavi a radi nas čovjek se učinio. 33. Onoj što vam kratkos od vremena i smrt grabe, vi isprije pustite a s obilnom koristim vašom. 40. Da komu god taj sila a radi ńegove ćudi uzrok bude od pogibja. 76. Da se vi sami a po vašoj dobroj voli tizijeh verig uklonite. 76. Ja se a mojijem hotjenjem i voljom izgnusih. B. Gradić, duh. 15. U vrime smrti moje ti mi dopusti milost, pokorno i skrušeno pokajańe i ispovidańe grihov mojih i sveto pričešćeńe i pokoru. a na slavu tvoju. T. Mrnavić, nauk 30. Odredio sam biti obranitelj ńima a protiva svakomu koji hoće govoriti zlo. P. Posilović, cvijet 34. Bije *(smrt)*. koje a prez reda. P. Vitezović, cvit 16. Zdrav človik a u potribući dosta ima zle nemoći. 10. On nam dijeli tej milosti a bez naše ke vrijednosti. J. Kavańin 16. Kad sve žive vlasti makneš na boj sveti a s upravom tvoje pameti. 226. Neka se zna da časte boga kako krstjani a za korist svoju. I. A. Nenadić, nauk 58. Nije dobro čoviku ovako biti samu a prez pomoćnika. M. A. Reljković, sat. 90. Za što je strašna zverka revnost za pravoslavije a bez razuma. D. Obradović, bas. 342. Deno mi ti jezde tri vile a na tri ljelena. Nar. pjes. bog. 62. — *sada: riječ pred kojom je* a *stoji a) u akus.:* Staše mraziť materinu zlatu a onoga čelebiju Imbra. Nar. pjes. vuk. 1, 472. Čudnu si mi care ostavio a nadnicu, po jednu aspricu. 2, 207. Al podviknu Starina Novače a na svoja dva nejaka sina. 3, 13. Pa dočeka ono Ture mlado a na sablju i na desnu ruku. 2, 323. Nek me pusti iz tamnice klete a na vjeru i na veresiju. 2, 380. Što me tužan ovud poteralo, naopako a po moju glavu. 2, 80. Pa ga baci s Urvine planine a u sińe u debelo more. 2, 442. Papučama pију vino ladno a u zdravlje Jelice gospode. 2, 504. Ta i ti li mome bracu dode, mome bracu a u dugovańe? 2, 570. Sińoć mene crna kńiga dode, crna kńiga a u doba crno. 1, 395. Čudan sanak a u čudan časak. 2, 364. Ali Turci pripekli jagańce svaki svoje a uz vatru živu. 4, 39. Zadeše se oči Anetine a za zlatne toke Ivanove. 1, 464. Dobri došli kićeni svatovi a za Maru gizdavu devojku. 1, 17. Umiješ li mene pravo kuzat' a za Minu, moga gospodara. 4, 379. Ona poji po putu putnike, a za zdravlje dvaju braće svoje. 2, 622. Daj mi vidro da ti dodam vode a za ljubav Dore sestre tvoje. 1, 595. *b) u gen.:* Ja s' ne mogu sam pomoći a bez vaše desne ruke. 1, 139. Dok nijesam bio dorastao a do konja i do oštre sablje. 3, 377. Rajske slave uživala ta u carstvu nebeskome a do suda božijega. 1, 147. Ja ću vam je sada preturiti a iz ruke teškim buzdovanom. 2, 212. Vino pију Novak i Radivoj a kod Bosne, kod vode studene. 3, 1. Avaj mene do boga miloga! de pogiboh jutros pred mehanom od silnoga Vilip-Magarina a kod moga slavna gospodara! 2, 353. Da bježimo, sinko, po svijetu a od cara i moga i tvoga. 2, 27. No evo ti poklon i pozdravlje a od sužńa Kraljevića Marka. 2, 381. Al' se pramen zapodede tame a od pare konjske i junačke. 3, 127. Bi l' ovakog brata ištetio a sa jedne grdne kopilice? 2, 240. *c) u dat.:* Latini se hoće začuditi a onome srpskom odijelu. 2, 536. To je bilo a bogu za slavu. 2, 84. Jesam jednu boju sakovao, boju sablju a bojem junaku. 2, 406. Da bog da da danas bude došla s nama a k vama svaka dobra sreća! Vuk, živ. 126. *d) u lok.:* Poslužio krsno ime svoje a u svome dvoru bijelome. 2, 99. Onde nam je svetac počivao a u krasnoj Vilendari crkvi. 2, 75. Vino pije Višńiću Jovane a u Seńu gradu bijelome. 3, 313. *e) u instr.:* Onde bješe srpski car Stjepane a sa sinom nejakim Urošem. 3, 55. Vino pije kralju od Budima a s kraljicom svojom gospojicom. 1, 443. — *isporedi i dalje pod* C, 2. a. *i* C, 3, a. b.

b. *infinitiv sa srijem što uza ń može biti:* Vi se mome dvoru potrudiste, a prositi moju sinovicu. Nar. pjes. vuk. 3, 475.

c. *adverb.:* Što imamo pravit, a dostojno, od Krstine. J. Kavańin 260.

6. *riječ reć jednom izrečena u rečenici može se za cijelom rečenicom još jednom izreći u istom padežu da se pobliže odredi na koji god način, ili da se preko ńe doda što cijeloj rečenici riječju* i *ili* ni: *tada riječ na novo rečena može imati pred sobom oraj sarez te se ističe sa srijem što joj se doda: riječ bliže određena adjektivom ili substantivom:* Da svit ovi jest more, a more najvalovitije. A. d. Bella, razgov. 43. Da u ovemu moru od svita ne budemo život izgubiti, a život vićńi. 43. Postavši poslušan do same smrti, a smrti krstove. Vuk, filip. 2, 8. Dopanuo ropstva i tamnice, a proklete azačke tamnice. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Ono ńena začula jetrva, a jetrva Kojadinovica. 2, 62. Eto tebe lijepe devojke, a devojke zelene travice. 1, 486. Na devojko burmu pozlaćenu, po čemu ćeš mene spomenuti, a po burmi, po ńenu mome. 2, 318. *riječ bliže određena mjesto adjektiva (kao naprijed) maće srećno substantivom u genitiva s prijedlogom i bez prijedloga:* Učinivši se poslušan deri do smrti, a smrti od krsta. N. Rańina 89. filip. 2, 8. Poslušan dari do smrti, a smrti križa. Š. Budinić, sum. 172. *riječ bliže određena relativnom riječju i rečenicom:* I nema im Latinke devojke, a devojke, oko šta su došli. Nar. pjes. vuk. 2, 549. *riječi se dodaje jošte što riječju* i *ili* ni *te se popuńa rečenica:* De iz ńega muńe sijevahu, a ogńene muńe i gromovi. Ogled. sr. 447. Uze ńega za bijelu ruku, a za ruku i za desnu nogu. Nar. pjes. vuk. 2, 348. Sva se gora od lica sijala, a od lica i zelena venca. 1, 436. Predrag majci do końa doraste, a do końa i do bojna kopља. 2, 75. Na ńemu je duzel odijelo, a na ńemu i końu ńegovu. 1, 372. Eto nama ne će pristat' blago ni za zdravlje ni za našu dušu, a ni nama, ni kome našemu. 2, 199. *kad ima što da se doda cijeloj re-*

čenici, može se i subjekat s predikatom na novo reći: istijem načinom: Iz ubaha jedna pade sila, turski, sine, od Jedrene care, a car pade u polje Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 265.

B. *među rečenicama.*

1. *rečenice samostalne jedna prema drugoj, jednosturne ili složene, u kojima što bira jedno za drugim ili jedno uz drugo tako se hvata i drži jedno drugoga da se čini kao da je oboje jedno cijelo, pa se sarezom a ističe ono što je u drugoj rečenici prema onom što je u prvoj; što u objema bira ono je:*

a. *više ili manje protivno jedno drugom ili neprilika: a) različni i subjekti i predikati: aa) obje rečenice cijele:* XIII—XV *rijeka:* Da si hode sь svojimi si trьgi po vsěj zemji svobodno, a da imь se carina ne uzemje ni odь mala ni do velija. Mon. serb. 19. Da si prěbudeši sь vsakovь počьstiju, a zla da ti ne učinimo nikogare. 22. Da hode po zemji kraljevьstva mi svobodьno, a nitko da im ne ispakosti ništa. 53. Gospodin opat po veće krat jest ńim otel dat ńih pravice, a komun krati. Mon. croat. 23. Da je volna uzeti vazda, a da joj se ne mogu uzdržati. Mon. serb. 322. Da mu se ne more ino uzeti srebro nego onoliko samo koliko se najde srebra nebolana, a onoj što je bolano, da ponese na slobodnu. 187. — XVI—XVIII *rijeka:* Noć minula jest, a dan se je približal. Bernardin 1. rim. 12. 13. Otvorim prid ńim vrata, a vrata se ne zatvore. Bernardin 1. isa. 45, 1. N. Rańina 17b. Riječ ubija, a duh oživlje. N. Rańina 155. 2 kor. 3, 6. Sve stvari segaj svijeta njetko huli, a njetko hvali. Zborn. 3b. Ti nam bješe, vino, utiha pecali, a sada kopnimo prez tebe ostali. M. Marulić 65. U basćini mojoj ne dadu mi priti, a u zemji tujoj ne bih rad umriti. 151. Boga, ki sve more, a prez koga stvar nijedna reć se more da je srodna. 279. Ter lovac mnokrat dan u trudu propati i vele stril zaman takoder potrati, a ova grc s mirom, ter samo požira, ter samim požirom svijem srce razdira. S. Menčetić 11. Ova rič od vika vinu se govori da tvrde človika ništo bog ne stvori: a drugo u vas svit ne nadoh slabije. 33. Vid mi se kuniše da ć' vinu bit moja, a sad sam ostavjen od tvoje milosti. D. Držić 392. Tudin žali mene, obraz moj kad vidi s uzdahom gdi vene i tamno gdi blidi; a ti se ne stidiš, biserni moj cvite, gdi mene tač vidiš da ginem krozi te. 377. Posijah ja ńivu, a inijem žetva bi. 393. Razumna ter mudros stlačena uzdiše, a smanjena hudos k nebu se podiže. M. Vetranić 2, 88. Prava me obadi tuj slavic gizdavi da mene u svadi s vilami ost vi, a ja kriv ni dužan ništor se ne čujah. 115. Ti si naš gospodar, a mi smo t' na službi. 295. Ubog, kad ne žudi, bogat se može rit, a bogat, ki žudi, ubog će i umrit. N. Dimitrović 6. Ti meni da dušu, ka bješe pričista, da tebi ńom služu sva moja godišta; a ova grješna put nećini da duša ostavi pravi put, ter tebe ne sluša. N. Naljesković 1, 153. Er nam trud brzo mine, a dode nam opet snaga. 155. Tim srce uzdiha za žalost, ku prima, a tebi od smiha ličce se nadima. H. Lučić 192. Vremenita se dobra i rados telesna i ticalnu i viđahu, a blaženstvo i veselje nebesko ni čekaše ni ufaše. B. Gradić, djev. 27. Jur se kupimo prid strašno pristolje ńegovo, a ti o ženitbi i udatbi misliš. 39. Čaćka moga dvorne sluge obilnim se brašnom hrane, a ja od glada mrem pun tuge. I. Gundulić 219. Ogań se ugasi, a ona čila izajde. F. Vrančić, živ. 5. Neka oni, koji su bez pameti, korist ovega života primu, a ja, koji sam dosele bez razuma živil, obarnj bog da veće tako živem. 23. Kakono ti jaćećce, koje strigu ali ti vode zaklati, a ono ni bleji ni koga glasa čini. M. Divković, bes. 13b. Što je bogu drago, djavlu je mrsko; a što je djavlu mrsko, bogu je drago. 22. Kakono odilo prominiš ńih, i promine se; a ti u istinu vazda isti jesi. I. Bandulavić 12. hebr. 1, 12. Dobri pastir daje dušu svoju za ovce svoje, a najmenik ostavi ovce. 15. iv. 10, 11-12. Ńega polja, ńega gore ljubile su i grlile, a ti mi ga iskoreni. I. Ivanišević, kit. 320. Ovo je raj, a ovo je pakao. P. Posilović, nasl. 39. Ja er sam sam, zvan sam lupež, a ti za što ideš s mnoštvom naroda, zovu te gospodarom; a da bi bio sam, kako sam i ja, bio bi zvan lupež, kako i ja, i može biti gore. K. Magarović 37. Potribno je da jedan čovik umre za puk, a da vas narod ne pogine. A. d. Bella, razg. 95. Nit' se nitko naša' da ga je molio, a nije ga usliša'. J. Banovac, razg. 18. Nije se nigda našlo da je tko boga molio, a da ga nije uslišao. L. Vladimirović, slav. 61. Ja sam ti bio pomoćnik, a ti meni daješ maskare. N. Palikuća 37. Nek . . . tice lete pod oblake, a nek čovik zemje pazi. V. Došen 17. I u srdcu svome ne miruje dok ne ide i ńu ne izbije, moja braćo, a kriva mu nije. M. A. Reljković, sat. 98. — *aa) sada:* I sunce će u oblake zaći, a ja verom prevrnuti ne ću. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Ja je ištem, a majka je ne da. 1, 368. I reći će da ne hajem za ńga; a ja hajem i dušicu dajem. 1, 377. Ti se sinoć krivo kunijaše da na tebi nide broda nema; a ja jutros i podcone podoh i na tebi do tri broda nadoh. 1, 316. Sve se tebe sluge udvorise, sve si sluge, care, iženio, a ja ti se udvorit' ne mogoh. 2, 181. Nitko mene prevarit' ne može, a danas me prevari devojka. 1, 586. Sam je laža, a bog je istina. 2, 100. List opadne, a grana ostane. 1, 388. Ja ga pojim, a on vode ne će. 1, 323. Car s' odmice, a Marko primiče. 2, 344. Koju ne ću, onu mi nameću, a ja junak nametkińe ne ću. 1, 630. Zima prode, a proljeće dode. 1, 395. Dalek' se putu nadaju, po lepu Janu devojku, a Jana sedi, te plače. 1, 303. Sutra mu je krsno ime sveto, a nema ga čime proslaviti. 2, 96. Opkolise sa četiri strane, a to ništa i ne vidi Marko. 2, 252. Čini mi se sva careva vojska kao mravi po zelenoj travi, a ti more megdan da dijeliš! 2, 282. Vi Grujice ni videli niste, kamo li mu na boj izodili; a ja znadem Novaković Gruju. 3, 36. Dan prevali, a ja u lov podoh. 1, 317. Neko se za list sakrije, a neko ne može ni za dub. Nar. posl. vuk. 201. Ne puštaju ga u selo, a on pita gdje je popova kuća. 208. Tako da ostariš i oslabiš, da ti život omrzne, a da ne možeš umrijeti. Vuk, posl. 18. — *bb) jedna ili obje bez kopule ili bez predikata kad je predikat samo glagol* biti (*esse*): Takoj budu napokoń prvi a prvi napokoń; mnozi jesu zvani a mali izabrani. N. Rańina 34b. mat. 20, 16. Duh krjepak jest a put nemoćna. 91. mat. 26, 41. Kijeh je tijelo cijelo a duša ockvrńena. B. Gradić, djev. 46. Ljubav ima tuj narav da joj su stvari teške lagahne a trudne lasne. 73. Mjesto od djevstva jest raj a udatbe zemja. 11. Jere ima biti toliko drag ovi kratki život a mrska smrt. P. Posilović, nasl. 15. Sinu zora a ja još kod dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Koji ima, te toliko dade, taj se junak može oženiti; a u mene braća siromašna, nema blaga da Arapu dadu. 2, 418. Nije šala jedan krilat junak! nije šala, krila i okrije! a jadan ti prema ńemu Marko. 2, 229. Kratki danci a dugi konaci. 2, 331. Ona crna a bijeli zubi. 2, 378. U ratara crne ruke a bijela pogača. Nar. posl. vuk. 334. Zec u šumi a on ražań gradi. 90. Ljudi govore premudri Solomun, a on budala. Nar. prip. vuk. 198. — *bb) različni predikati a*

subjekat isti: aa) obje rečenice cijele: XIII—XV *rijeka:* Da stojimo u starihu, medahu, a prês to da ne posèčemo nikakore. Mon. serb. 23. Kto li ne da, a ima, da uzme popa. samu. 565. Prek starch zavod prestupaju starch, a nove stave. Mon. croat. 13. Dajte nam pravice, a pšenicu vuzmite. 23. Sasi da se pre prêdn. onemi sudijami a da se ne muče prêdn. gospodstvo mi. Mon. serb. 431. XVI—XVIII *rijeka:* Govore takoj, a ne čine. N. Raňina 52b. mat. 23, 3. Mi bismo prisegli, a ne smimo. Mon. croat. 196. Plemenitu gospodu ostavja, a rabu hrani. Zborn. 33. S tim se vijahu dan, a mrkla noć bihu. M. Marulić 80. Ništare ne teži, a pokoja nima. 10. Odvrzi draču tja, a vazmi ružicu. Š. Menčetić 3. Da nu sve upusti a za mnom poteče. 34. Tebe se ne haje, a mene potlača. 41. Ere smrt vesele veselja izbavja, a ki ju uželе, te s tugom ostavja. D. Držić 384. I mitom se zakladate, a boga se ne bojite. M. Vetranić 1, 31. Zastranih život moj, a ne znam sam kuda. 2, 90. Tijem pristah zvoneći, a počeh plakati. 2. 127. Dijeli se a ne stoj. 2, 253. Tko je malo nastojo, a vele jes dobio, vele bi već imo, da bude poman bio. N. Dimitrović 11. Vi nemoćna podvignete, a slomite vi ohola. N. Nalješković 1, 158. Kakono nevista, ka želi odveće, a reć se njima neg tretom pitana. P. Hektorović 8. Ča ti on pogrdi, ukloni se toga; a ča ti potvrdi, drži se onoga. 16. Da guli tamnosti i zlobšćine svake, a sije kriposti hrabrene i jake. 42. Ter se stah čuditi da su ljudi mnozi viditi priprosti, zlorušni, ubozi, a imaju dosti. 41. Sve ine ostavi, moj cvite izbrani, a polag ljubavi moje se nastani. H. Lučić 219. On s početka blag i mio dvori srca svim i moli, a paka se uzoholi. S. M. Bobaljević 232. Imaš ime da živeš, a mrtav si. Anton Dalmatin, nov. test. 2. 177. apoc. 3. 1. Vrhu neba letim, a na zemji ležim. P. Zoranić, plan. 13b. I sam na se mrzim, a inoga ljubim 15b. Dosle smo u snu živili, a sada u javi i u jistini hodimo. F. Vrančić, živ. 19. Videći da puk ńih ostavja, a ńega nasliduje. 22. Obrali su ono što se ne vidi, a jest. 21. Što se vidi da jest, a nije. 24. Želaše da vidi Katarinu, a ne znadiše kako. 12. Ne da glas, a kiše. Đ. Baraković, vila 288. Ni roden, a plodi. D. Baraković, jar. 127. Komu otpustite grijehe, da mu su otpušteni; a komu zavežete, da mu su zavezani. M. Divković, bes. 6. Onomu, koji govoreći ali hvali ali kudi, a ne zna što govori, ne ima mu se virovati. I. Bandulavić IV. Ob bito jest odveće vruća (kuća), a u zimu veoma jest studena. P. Posilović, nasl. 45. Koji običavaše imati, a sada ne ima. P. Posilović, cvijet 51. Bijaše izgubio u moru sve ono što imaše i za žalost i tugu hotijaše se obisiti; a našavši one pineze ukloniće se toga pogmutja. 111. Tko more, a ne će dobro užívati, tomu se dostoji zlo imati. Oliv. 22. Koji naprija bijaše dobar a pak opak. L. Terzić 155. Ne zna da se uresiva djevički obraz tad najdraže kad ga rumen sram odiva, ter se krije, a ne kaže. I. V. Bunić, mand. 5. Na guvnih ga ostavjahu, da svak uzme, a ne plati. P. Vuletić 42. Svi živete po voji putenoj, a imali biste živiti po duhu. P. Macukat 51. I kraljeva kako duka, a pak osta vas u muka. 91. Svih najhudih trkma živih jedan čovjek, a ne može svojih riječi nekrotivih. J. Kavanin 350. Udunuše sebi i bludni i pakleni ogań, a stekoše raj. L. Ljubuški, pis. 11. Imade stvari koje su dobre a nisu ugodne, a imade koje su ugodne a nisu dobre. J. Banovac, prip. 113. Tko od lupeža znano kupuje, ko ga brani i ogovara, koji mu ne zabraňuje a može. 171. Imaju ustrpleńe i podnose glad slišajući mene a ne imaju šta jisti. F. Lastrić, od' 246. More se dogoditi jednoč da omrkneš a ne osvaneš. 270. Ne bi li čudo bilo da sunce pade na zemju i s ńom se sastane a da ju ne usja i u plamen ne okrene. F. Lastrić, ned. 263. Bog dao a bog uzeo. 215. Vi cijenite da će vas svijet nasititi, a varate se u istinu. Besjede krst. 30. Kad su bili u bolesti, bogu su se uticali; a kad ozdravišе, u razlike grihe upadoše. L. Vladimirović, slav. 62. Koji su ostarali, a nauka potrebnitoga ne umiju. I. A. Nenadić, nauk 16. Da bog nadarnje dobre, a da pedepše zle. 26. Prid tobom uzdišu, a za tobom rugaju se. N. Palikuća 13. Ta eto si bržan ostario, a junake nisi zapuntio. A. Kačić, razg. 2. Mlida da te ja udomi, a ja tebi vrat ulomi. V. Došen 167. Radi grabe, a ne dile. 252. Ne zna uzet još vretena, a htila bi biti žena. 90. Ne imaju mravi ni vojevode ni učitelja ni glavara samovlaštita, a sa svijem tezijem pomni u leto ištu hranu. B. Cuceri 387. — *sada:* U dobru se ne ponesi, a u zlu se ne poništi. Nar. pjes. vuk. 1, 137. Još mi nigda posrnuo nisi, a danas mi poče posrtati. 2, 439. Lice grdi, a lice izrasta. 1, 217. Čizme nosim, a bos odim; leba nosim, a gladan sam; vodu gazim, a žedan sam. 1, 238. Kupu prima, a piti je ne će. 2, 203. Popi lvo, a ne skvasi brka. 3, 95. Slavuj ptica mala svakom pokoj dala, a meni junaku tri tuge zadala. 1, 392. Što rastavi i milo i drago, a sastavi nemilo nedrago. 1, 255. Oni su se u mladosti sastali, a sada se u nevreme rastaju. 1, 102. Sad tvoj Omer drugu dragu ljubi, a za tebe mladu i ne mari. 1, 247. Gradu vrata rano zatvorajte, a u jutru dockan otvorajte. 2, 363. Rogom vodu mućaše, a očima bistraše. 1, 120. Sinoć mi je s puta doša', a sjutra se na boj spravja. 1, 191. Sve planine obredismo redom, a nijesmo ništa ulovili. 3, 343. Medu se se hoće da pomore, zlaćenima da pobodu noži, a ne znadu na kome je carstvo. 2, 190. Što je care seo za trpezu, a još nije ni slave napio. 2, 95. S' sobom vodiš sluge i vojvode, a kod dvora nikog ne ostavljaš... da ti može knigu odnijeti. 2, 288. Kako care ode po đevojku na daleko u zemju latinsku, a ne zove svojijeh sestriča. 2, 137. Pa on skide divno odijelo, a obuče tucačke haljine. 3, 133. I krivo sjedi, a pravo reci. Nar. posl. vuk. 102. Jednom rukom daje, a dvjema uzima. 113. Bog zatvori jedna vrata, a otvori stotinu. 17. Koji pije a ne plaća, ta se u krčmu ne povraća. 143. Leži, a reži. 168. Lipsuje, a psuje. 170. Koji se ponosi misleći da je nešto veliko, a upravo nije ništa. Vuk, nar. pjes. 1, 88. Kad se ko gradi da je rod s kime, a nije. Vuk, posl. 355. Govori da ne će, a jedva čeka. 281. Ne bojte se onijeh koji ubijaju tijelo a duše ne mogu ubiti. Vuk, mat. 10, 28. Koji čuva dušu svoju, izgubiće je; a koji izgubi dušu svoju mene radi, naći će je. 10, 39. Koji se podiže, poniziće se; a koji se ponižuje, podignuće se. 23, 12. Hvalim te, oče, što si ovo sakrio od premudrijeh i razumnijeh a kazao si prostima. 11, 25 — *bb) jedna ili obje bez kopule:* Ako bi se zgodilo da bi ne mogli stati i prebivati u svojoj baštini a došli u Dubrovnik stati. Mon. serb. 451. Sedamdeset pustio sužańa, a ne može da poznade Đurđa. Nar. pjes. vuk. 2, 571. Kao što je vedro nebo, časom vedro a časom oblačno. 1, 389. Jedan novčić mali darak a velika zadužbina. 1, 144. Ječam žito!.. ja te žela a ja te ne jela! 1. 297. Ti puno cvijeta četala a malo roda rodila! 1. 333. Ko dijelio a plakao, ne veselio se! Nar. posl. vuk. 137. — *c) različni subjekti a predikat isti: aa) obje rečenice cijele:* XVI—XVIII *rijeka:* Nebo i zemja priminut, a riječi moje ne priminut. N. Raňina 13b. luk. 21,

33. Koli krat sam hotil skupiti sinove tvoje kakono kokoš skupļa pipliće svoje pod krelute, a ti ne hti. Bernardin 6b. mat. 23, 37. Ča se pristoji komu, to mu daje; a ča se ne pristoji, nikomur ne daje. M. Marulić 100. Nebo i zemļa minuti hote, a riči moje ne te minuti. Anton Dalm. luk. 21, 33. Koli krat sam hotil skupiti sinove tvoje kakono kokoš skupļa pipliće svoje pod krila, a ti nijesi hotil. I. Bandulavić 13b. Mudrost daje dobro, a budalaština daje zlo. P. Posilović, cvijet 97. Koji (kralji) ne mogu grišnika ozdraviti ni iz singira paklenoga izbaviti, a mogu misnici. S. Margitić, fala 293. Ako jezik moli a srce ne moli, molitva nije dobra. L. Vladmirović, slav. 51. — *sada:* Majka dade, a babo ne dade. Nar. pjes. vuk. I, 368. Ne more te sjeći oštra dorda, ni probiti puška iz kubura, a more li moja drenovača? 3, 162. Nebo i zemļa proći će, a riječi moje ne će proći. Vuk, luk. 21, 33. — *bb) predikat, budući za obje rečenice isti i u jednoj stoječi, u drugoj izostavļen:* Crkvami da obladajetь carь i patriarhь i logotetь, a inь nikto. Zak. duš. 31. Jošte se ludi vazda smije, a mudri malo krat. Zborn. 1b. Jer blago bit će i proć, a razum nigdare. N. Dimitrović 17. Adam izvan raja a Eva u istom raju bi stvorena. B. Gradić, djev. 12. Raskoše će i veselje u muke i plač obratiti, a trud, grčilo i zlovoļa u pokoj, slas i rados. 40. Oni su se našli razumni, a mi nevoļni, bespametni i ludi. F. Vrančić, živ. 25. Ovu stvar neharni narod židovski samo jedan put učini, a zli i opaci krstjani tisuću puta gore. M. Divković, bes. 1. Mnozi sagrješuju govoreći, a nijedan mučeći. K. Mađarović 106. Majka oče da ostavi sinu, a devojka tebi da ponese. Nar. pjes. vuk. 2, 24. Bogat jede kad hoće, a siromah kad može. Nar. posl. vuk. 16. Ko je junak, ima dosta praha, a ko nije, ni od preše mu nije. 111. *kad je predikat glagol u složenom vremenu pa se izostavi, može pomoćni glagol ostati:* Prista Jezus govore a cviliti ona nije. I. V. Banić, mand. 10. — *d) i subjekat i predikat isti: aa) obje rečenice cijele:* Ako ne ima syna, a ima dšterь, da ima dšti uzeti. Zak. duš. 13. Tudezi da su *(slanice)* i suda, a inde nigde da ne budu. Mon. serb. 206. U koje godě bi imь vrěme... ratь ne branila gospodovati i uživati mirno, vazda da se ima takoj, kako je rečeno, davati,... a kada bi imь godě ratь branila ne vladati više rečenêmь gradomь, da za onoliko vrěmena... nêsu dužni davati. 303. Tko su podь moj poslušь a nêsu suprotь namь. 185. Mrtav jima sva svoja uda, a duha ne jima. F. Vrančić, živ. 19. Ja te pitam koje jesi vire, a ne pitam koga jesi roda. 29. Degod nadoh za tebe devojku, tu ne nadoh za me prijateļa; a de nađoh za me prijateļa, tu ne nadoh za tebe devojku. Nar. pjes. vuk. 3, 24. Da igramo, da pjevamo, doka vojna ne imamo, a kada ga uzimamo, vrzi pjesme na policu. 1, 301. — *bb) predikat budući isti u obje rečenice može se u jednoj izostaviti:* Vjerno hoćemo shraniti, a ni u čemь ne ukrnuiti. Mon. serb. 312. Vidite me sad velika, a sad mala, gruba dosti. N. Naļešković 1, 151. Na ovome životu kratko vrime živete, a na onome u vike. F. Vrančić, živ. 21. Velike se tratńe čine radi tila, a ništare radi duše. I. P. Marki 37. Od bila činite crno a od crna bilo. J. Banovac, prip. 150. Koja nam plodi poniznost u napridku a jakost u nenapridku. F. Lastrić, ned. 296. Dan isti sudńi biti će dobrima na radost i veseļe a zlima na tugu i žalost. B. Leaković, gov. 5. Ovi gospodar držo je sveder prid očima dušu i pravdu a nigda vlaštitu svoju koris. B. Cuceri 10. *kad je predikat glagol u složenom vremenu pa se izostavi, može pomoćni glagol ostati:* Ne ļubim nikog do tebe, a od sad ne ću ni tebe. Nar. pjes. vuk. I, 391. — *e) jedna rečenica ili obje bez subjekta: aa) inače obje cijele, ili samo glagol* biti (esse) *izostavļen u jednoj ili u objema:* Da si druže, a da imь ne *(nije)* zabave ni odь kogare. Mon. serb. 55. Ako bi veće sinov ne bilo, a bila bi kći. 394. Kto je dlužьnь ili čim krivь, onzi da plaća i pati, a za inoga na drugoga da nê prêuzma. 436. Cesarovati će va vike, a cesarstvu ńegovu ne bude konca. Bernardin 3. luk. I, 33. Kim obima dvima mnoga lita bihu, a malo razuma. M. Marulić 79. Vesele se, u pakao kad letimo strmoglavi, a poslije im bude žao kad nas pak'o taj izdavi. N. Naļešković 156. Zemļu praznu napunit trebovaše, a sada je zemļa i od veće puna. B. Gradić, djev. 31. Jere su danaska, a zantra ih nije. 39. Vince je teklo, nama je reklo: pijte me, pijte, dobri junaci! mene će biti, a vas biti ne će. Nar. pjes. vuk. I, 83. Drumovi će požeļet Turaka, a Turaka nide biti ne će. 4, 136. Svako Ture može vezir biti a junaka nema kao Marko. 2, 429. Da je meni leći pa umreti, a da mi je smrti ne viditi. I, 634. Vide vranca, a nema đevojke. 2, 51. Ńemu nema do deset godina, a posļeće dvanaes Turaka. 3, 553. Zlo je poći, a gore ne poći. 2, 392. Griota je poginuti, a sramota pobjegnuti. I. 365. Ja ne vidim mejdan dijeliti, a sramota ne izić' Turcinu. 3, 385. Susrete ga devet vranih koña, a na ńima brata nijednoga. 2, 111. Jednom se rada, a jednom umire. Nar. posl. vuk. 113. Kad je masla, nije brašna; a kad je brašna, nije maska. Nar. posl. vuk. 117. Jer je mnogo zvanijeh a malo izbranijeh. Vuk, mat. 20, 16. Žetve je mnogo a poslenika malo. Vuk, mat. 9, 37. Kad ko dođe u čiju kuću do odavno nije bio, a vaļalo bi češće da dolazi. Vuk, posl. 51. To je običaj vrlo lijep i znatan, a ano ga u našijem krajevima nema. Vuk, nar. pjes. I, x. — *bb) predikat u obje rečenice isti, izostavļen u jednoj:* Sad vam je vreme pevati, a meni tužnoj plakati. Nar. pjes. vuk. I, 288. — *jedna ili obje rečenice kriće:* Čini mi se da sam se rodio prikojucer, a eto me jur u grobu. B. Cuceri 242.

b. više ili maņe različno jedno od drugoga, ili se samo kao drugo i osobito ističe: a) različni i subjekti i predikati: aa) obje rečenice cijele: XII—XV *vijeka:* Sego arhiepiskupь blagoslavļajetь božьstvьno, a kraļь davajetь jemu žezlь. Mon. serb. 11. Ja samь imalь k vamь obětь da prijamь tomu gradu i da mu rabotamь uzь jegovu pocьstь; a vi se ste obećali i rekli da si sěde tvoja seka svobodьno. 21. Da si podeši svobodno, a mi da te ispratimo. 23. Tako vsa gospoda velik čas svećaše v crekvi, a vsi komuni vani čekahu. Mon. croat. 20. Ovo su moje pravice, a vi pokažite vaše. 35. Togda da se otstavļuje, a drugi pak da se izbira. Mon. serb. 81. Odь onogaj dne, odь kole potrjebova bogь vojevodu Petra, a ja postahь u gospodstvu. 312. Ako bi dotla ne uzeo poklada, a potrěbovao ga bogь k sebje. 373. Ako bi se komu ńihь zgodila samrьtь ali obema, a rečeni poklad ne uzetь. 394. Poslasmo u Dubrovnikь ka knezu i vlastelom i vsoj opčině naše poklisare, a knezь i vlastele daše nam naše postave. 399. U sej ime rečenu pohranu postavi, a mi primismo. 408. Što je kuntušь zlatomь figuranь, da je gospodinu vojevodi; a plaštь z biserom da se da gospode Jelene. 415. Odь ovogaj treti deo uzehь na puno, i bratь mi Stepanь uze svoj treti deo; a treti deo Grьgurovь vlastele udrьžaše u sebe. 477. Što su davali gospodi Jelači za života, a ona po sebi je meni ostavila. 495. Hercegь primimu segaj světa, a ne prigodiše

se u Dubrovniku sinove gospodstva mu. 497. Ovozi da se da, ako bi ima takova potrêba bila, a oni da učine mimo espeditoriju zadovoljnu. 499. — XVI—XVIII *vijeka*: Ja budu ńemu otac, a on će meni biti sin. N. Rańina 22. hebr. 1, 5. Nici prid potiču, a nici skut prime, us koń se potiču, držeć se za strime; a tuj meu svime, po sridi okola, ki biše nad svime, sijaše na kola. M. Marulić 13. Ugleda trup zgora, gdi leži prez glave, a pod ńim je kora postiļe krvave. 56. Mnoga još telesa krvava ležahu, a gavrani mesa u kļun raznašahu. 255. Za pas ga potegnu, da jure izusti, a pas se otegnu, prejica popusti. 256. Jer evo gladom mrem, a jadi me koļu. 276. Do suz me nevilja ńe grlo od sniga, a ličcem rastrija jak strilae biliga. Š. Menčetić 20. Strne mi svaki vlas, a razum tja pode. 23. Istom me jur milo htij k sebi primiti, a plaću ja inu za moj trud ne prosim. D. Držić 350. Čuvši taj čudan glas, vas licem problidih, a strnu svaki vlas, tuj vilu kad vidih. 394. Pučina vas mnogo ždere, a gusa vas inostrana svudi koļe. M. Vetranić 1, 35. Jur ve je tmasta noć, a mjesec zgar ne sja, kako ću vajmeh moć pustińom pojti ja? 2, 93. Gdje vjetrie pršaše, a listje od bora po tihu šušńaše. 2, 111. Nebo je sve jasno, a put je kako dlan. 2, 241. Jer veće u sejeni dobra riječ neg dar jes, a u ńoj breme ni, nit za ńu gre pjenez. N. Dimitrović 5. Gospodari ne će znati, a spovidjet mi ne ćemo. N. Naļešković 1, 162. Dopusti im ovo, a oni pođoše. 144. Zabi se tuj Juda, a u to junaci dođoše od svuda. 129. Evo ti jih poklańam; a ti, ako ti se vidi, izvedi jih na dvor. H. Lucić 186. Žila se masline prostrla niz dola, a po ńoj kitica svudi tud pronikla. 217. Da se ļudi svi žene, a žene sve udaju. B. Gradić, djev. 23. Jer se bez ńegove pomoći nitkor sahranit ne more, a on svoju milos i pomoć svojijem sinovom nigda ne brani. 24. Koji se svitļaše plamenimi perji, a u ruci mu bilu dva venca. F. Vrančić, živ. 18. Život nam trud skončava,.. brige skraćuju,.. srčba smućuje, a nakoni svega toga smrt bez milosti raščińa. 20. Nikoji masline navraćahu, a nikoji ono što ne biše dobro sa korenom guļahu. 25. Livade svakojakim lipim cvitjem narešene bihu, a loze lipi redi grozdov domašahu, a svakojako stabalje medeno voće plođaše. 25. Bog mu daje milost svoju, a po milosti božjoj dobiva pokoj vječni. M. Divković, bes. 21b. Jedan ubogi zaprosi od kraļa Alesandra jednu jaspru, a on mu darova jedan grad. P. Posilović, cvijet 81. Koliki kad su bili u bolesti, bogu su se uticali,.. a drugi dok se u siromaštvu nahodau, vruće se bogu preporučivau. L. Vladmirović, slav. 62. Prvo mu se otvoriše uši, a pak se uzli razvezaše. Besjede kr. 122. Koju *(čašu)* pune suze, a ispit se nikom ne da. V. Došen 81. Koje *(mjesto)* nikog ne pokoji, a u kom se mnogi znoji. 18. Ti ćeš, Petre, žito zagraditi, a ti, Pavle, ono poorati, što ste danas malo ostavili, a ti, Luka, otidi u drva. M. A. Reļković, sat. 73. Jer ti voliš raditi o piću, a nek vrane oko žita liću. 109. Tko si ti a tko sam ja? A. Kanižlić, utoč. 677. Sinod zvao ga je, a on ukazivao se je da je bolestan. A. Kanižlić, kam. 755. — *sada:* Meni ga vele buditi, a ja ga volim ļubiti nego l' ga mlada bubiti. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Rukave su veziļe navezle, a vence su kujungije vile. 1, 5. Bratac spava, a sestrica veze. 1, 428. Pa se turi na ramena Šarcu, a katane na ńeg' udariše. 2, 250. Odreši mu svezu na rukama, a to Bogdan jedva dočekao. 1, 546. Ti ćeš, Marko, prvi carovati, a ja ću ti biti do koļena. 2, 195. Gledaj dvore i sve oko dvora, a a odoh bijeloj Udbińi. 3, 131. Ti ćeš ńima konje provadati, a ja ću ti mlada govoriti: tako li se końi provadaju? 1, 267. Car carici muško čedo dade, a carica čedo privatila. 2, 157. I upita je li doma Mujo, a seja mu tijo odgovara. 1, 543. Tako Rade drumom pop'jevaše, a začu ga dijete Grujica. 3, 12. Dode Vilip dvoru bijelome, a srete ga ļuba Anđelija. 2, 351. Tader Jakov s društvom izlazio, a ga vrlo Turci prifatiše. 5, 131. Otud dođe Gromovnik Ilija, a pita ga Ogńana Marija. 2, 1. Pa savija cv'jeće u kitice, a pita je stari svat od svata. 1, 40. Već mu roni suze više glave, a ńu pita vojvoda Momčilo. 2, 108. Pred Mujom se smjerno poklonio, a veli mu silna poturica. 3, 113. Roni suze niz bijelo lice, a tješi je bane Milutine. 2, 177. Pisnu čedo kako zmija ļuta, a pristupa prokleta Jevrejka. 2, 87. Otište se preko poļa ravna, a zapišta ļuba Dragijina. 2, 452. Udriše mu suze od očiju, a gleda ga ļuba Ikonija. 2, 168. Dođe vreme celivat' vandeļe, a car gledi i desno i levo, ne bi l' gdigod vidio Monira. 2, 160. Tad zavrišta devet dobri końa, i zalaja devet ļuti lava, a zaklikta devet sokolova. 2, 305. Đe joj gore i noge i ruke, a propa' joj jezik proz vilice. 2, 12. Golema se čudestva stvoriše: a iz zemļe luča polećela. 3, 74. Crna zemļa ispuca od suše, u ńu živi propađaše ļudi; a bog pusti tešku bolezańu, te pomori i staro i mlađo. 2, 3. Dokle puče kami u lugove, a osanu gora proz planinu. 2, 5. Prođe bi se nebo prolomilo, a na nebo sunce pogimulo. 2, 125. Doke vince uļeze u lice, a rakija stade govoriti. 2, 54. Zapali se obraz od obraza, a zastidi junak od junaka. 2, 239. Jesu li se otvorila vrata, a jesu li izišli svatovi? 3, 153. Jedan mije, drugi Marka brije, a treći mu nokte sarezuje. 2, 404. Jedno jeste Milošu vojvoda, a drugo je Kosančić Ivane, a treće je Toplica Milane. 2, 316. Pomozi bože, a namjeri se veliki dobri čas! Vuk, nar. pjes. 1, XII. Guja peca trn, a trn bode guju. Vuk, živ. 233. Izide pred zmaja, a zmaj kako ga vidi, tisne se na ńega, a Stojša ga dočeka, te se uhvate u koštac. Nar. prip. vuk. 37. Zemļa te progonila a more te izbacivalo! Nar. posl. vuk. 90. Jedna žena počińe, a ostale joj pomažu. Vuk, nar. pjes. 1, 90. Te je *(čašu)* ostavi do vjenčańa, a onda opet iz ńe pijn. Vuk, nar. pjes. 1, XI. — *bb) jedna ili obje bez kopule, kao i naprijed u gdjekom primjeru:* Da je jedьnь srьbļinь a drugi dubrovčanинь. Mon. serb. 51. Reci da s' moja, za bijelo tve lice, jur moja gospoja, a ja tvoj, ružice. Đ. Držić 350. Zao ti dan a gora mrkla noć! M. Vetranić 2, 124. Jedan od oviziju bijaše lakomac a drugi nenavidļivac. F. Lastrić, ned. 111. Dvori su mu žikom požikani, a u dvoru stoli poređani. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Rosna mu trava posteļa, vedro mu nebo pokrivač, a moja ruka uzglavļe. 1, 415. Zemļa tvrda a nebo visoko. Nar. posl. vuk. 90. — *b) različni predikati, a subjekat isti: aa) obje rečenice cijele:* XIII—XV *vijeka:* Takozi ste i mnê učinili, davše svoju ruku i vêru, tere moja sela plênili i bolare jeli a druge isêkli. Mon. serb. 21. Da jestь pričestnikь prêdateļu Ijudê, a takovi da prime gnêvь i nakazanije otь kraļevьstva mi. 65. Da mogu prijemati arbadige, a knezu imaju od toga pol davati. Mon. croat. 7. Da ih su namь drьžani primitь u ńihь komunь, a da namь imaju davati petь po kentenarь na vsako godište. Mon. serb. 339. Poslasmo knezu i vlastelemь dubrovačkimь, hoteće da bi učinili mirь s vojevodomь Radosavomь, a vojevodi Radosavu takoje zapovidismo da učini mirь. 375. Upisa logofetь Nikša, a zapečati velikomь pečatju. 385. Da uzima po kńigahь, a zapisь da ne posila. 409. Da je u tomь ne usiluju za ńe života, a konь ńe

života da i onoj razdijele. 462. Koje zajmi u mene, a kojijeh s vami razdijelio. 501. Oni poklade, što je menje ostaļeno po testamentu, a bio je na postavi u vlastela dubrovačcih. 507. Ako bi ju mogli otukupiti za sebe, da dadu crkvi 80 perperа, a zemļu da uzmu za sebe. 532. — XVI—XVIII *rijeka*: Menje će biti draže, a tebje korisnije. Zbor. 173b. Nu primite a meni zapovijte. M. Marulić. 1. To rekši zapini usta, zube sbrsti, a ńim ti namini zala svake vrsti; splete prste s prsti, a glavom pokima. 22. Jer u ogńu vas gorašе, a pokoja ne imaše. 261. Pomuča nikoko, a paka srdo se ja pritit. 9. Mnoge najpri take budu, a pak napnu roge i zal glas dobudu. 160. Ka nosi od vlasa vjenčac lip na glavu, a pušta niz čeli dva zlatna pramena. Š. Menčetić 16. Njeki cvit pripravļa okolnim da dijeli, a njeki postavļa u prsi pribijeli. 31. Kada ih *(usta)* otvoriš, vas se raj ukaže; a to li govoriš, vitri se utaže. 88. Slatku rič izusti, jak romon s nebesa; a vesel smih stvori, sramom bez priroka. Đ. Držić 348. Ćić togaj uzdišem jak jelin pod uzom, a oči uzdvižem k nebu s ļutom suzom. 374. Često se ozirah na zračan prozor tvoj, a suze otirah niz tužan obraz svoj. 387. Slišat ki ih budu, da mene požale, a sebe da bļudu ļubavi, ku hvale. 395. Ki na travi jutrom zene, a u po dne prihini se, a k večeru vas povene. M. Vetranić 1. 83. S mirom ga ostav'mo, putnika grbava, a mi se odpravļmo put naših dubrava. 2. 112. Tko god bi raňen bil, a slisal toj pjesni, pri ńih bi taj čas zabil sve svoje boljezni. 2. 285. I ńim se sit napih, a pak ga u dupļu hrastovu ja sakrih. 2. 125. Tko dava, a muči, razumno toj tvori. N. Dimitrović 5. Tere se bojahu da grede ne umre, a u toj vidahu gdi čovjek u grad gre. N. Naļeškoviċ 138. On život skraćuje, a blago rastrati. P. Hektorović 37. Pojmo sveti krst prijati, a utečemo viće tuge. 125. Sve ine ostavi, moj cvite izbrani, a polag ļubavi moje se nastani. H. Lucić 219. Vas gospodin ovdje u svojoj milosti do svrhe sahrani, a onamo vas poslije vječnijem blaženstvom nadari. B. Gradić, djev. 7. Tuži se samo, a lijeka ne daje. 81. Tugami se gojim, a jadi se hranim. P. Zoranić, plan. 139. Da kako jeste od ńega zazvane, a vi se ńemu zavećale, tako mu pravo služite. F. Vrančić, živ. 4. Nikada kojom godir škodom pristraši, a nikada kakovim godir poželinjem zamami. 23. Hip dobar ponisli, a pak me pokara. Đ. Baraković, vila 30. Nikoga ubije, a nikoga proždre. P. Posilović, cvijet 92. Prvo toga s pomńom smiče štetnu travu, draču škodnu, a pak sadi i namice mjesto toga lozu plodnu. A. Vitaļić, ost. 5. Virujem srcem, a ustmi ispovidam. L. Terzić, pokr. 122. Rastiraše svu vojsku i metnuše u sramotno pobignutje, a ńovim se plinom obogatiše. F. Lastrić, test. 20. Bilo će ti dvore upaliti, a tebe će starče pogubiti. A. Kačić, razg. 47. Prodaju nas gore nego Turci, a robe nas kako i ajduci. 296. Čujte što govori ovi svetac, a pak me krivite. Besjede kr. 80. Moli a ufaj. L. Vladmirović, slav. 63. Ako nade da je pero moje pomańkalo ili se zabrzilo, neka on pomańkańe nadomisti, a naglosti oprosti. V. Došen x. Prvo patku uhiti, a pak je ispeci. Poslov. dan. 104. Misli, a paka govori. 61. — *sada*: Ja sam ļuba Jova Popoviča, a seja sam Kraļevića Marka. Nar. pjes. vuk. 1, 585. Uzrasla je moru na izvoru, a sazrela suncu na istoku. 1, 551. Mloge gladne jeste naranio, a žedne je care napojio. 2, 93. Napoj žedna, a narani gladna. 2, 435. Od mnora na klupe sedaju, a od žeđi ladne vode piju. 2, 26. I tu britku sabļu pripasuje, a sve vrana koňa pogleduje. 2, 281. Koňa glede, a sami se čude. 2, 140. To govori, a s dušom se bori. 2, 188. To izusti, a dušu ispusti. 2, 469. To govori Vilip Magarine, a mišļaše, niko ga ne čuje. 2, 349. Brzo trči, a iz grla viče. 3, 315. Pa potrča, a iz grla viknu. 2, 527. Dvore mete, a suze roni. 1, 612. Knigu gleda, a suze proļeva. 2, 137. Suze roni, a caru govori. 1, 627. Kolo vodi, a pjesme začińe. 1, 9. Rano rani, a s' sobom govori. 3, 498. Miloš ide, a kulaša vodi. 2, 144. Šećer iju, a rakiju piju. 2, 131. Ona zemļom i svijetom šeta, a na ruke nosi sina svoga. 1, 122. Vidite me očicama, a čujte me ušicama. 1, 140. Tu na jedno sedam posjekoše, a raniše dvadest i četiri. 4, 115. Mirisaću žutu duńu na more, a gristi ću zeleniku jabuku, a jesti ću šeničicu šestorediću. 1, 448. Ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. 1, 212. Presti ne ću, a ne umem vesti. 1, 159. Kod Grujice nosiš čistu svilu, a kod nas ćeš šetati po svili. 3, 35. Kad poletim, nek zatreptim, a kad šećem, nek se sija. 1, 61. Kosu reže, pa vinograd veže, a suzama lozicu zaliva. 3, 169. Koji nema ni oca ni majke, a za vjernu ļubu i ne znade. 3, 163. Do dve vile vodi, a trećoj besedi. 1, 111. Metnuh kalpak na jabuku,... a ja legoh da pospavam. 1, 116. Dan da jedeš, a dva da se igraš. 1, 15. Vazdan pije, a svu noć me bije. 1, 619. Desnu ruku na jatagan metne, a lijevom porezu dodaje. 1, 139. Tuna Vuče vranca pripińaše a prebijel šator raspińaše. 2, 259. Ban udade sestricu Jelicu u pitomu varoš Dakovicu, a oženi dva nejaka sina s preko mora otud od Latina. 2, 180. Prostri meni de prostireš Pavlu, a pokrij me ćim pokrivaš Pavla. 1, 616. Ogrnu se Mijat kabanicom, a objesi pušku o ramenu. 3, 139. Zdravo Drinu vodu prebrodio, a maši se lomna Vlaha Starog. 2, 172. Pa prostire svile i kadife, a postavļa zlaćene stolove. 1, 51. Otpaš'te im svijetlo oružje, a služite vino i rakiju. 3, 19. Robi robļe, a siječe glave. 1, 111. Robe, pale, a sijeku glave. 1, 336. Snahu prosi, a prosipļe blago. 2, 525. Kunem ti se, a vjeru ti davam. 4, 495. Molim ti se, a ļubim ti ruku. 2, 511. Ruke širi, te g' u lice ļubi, a pita ga za junačko zdravļe. 2, 117. Pije vino Brđanine Đemo, a nazdravļa Kraļeviću Marku. 2, 115. Te prigoni od megdana dora, a Ivanu riječ progovara. 2, 555. No mu vežu naopako ruke, a vode ga pod šator veziru. 2, 507. Pa je sitnu knigu napisao, a šaļe je u Brda kamena. 4, 361. I podoše malo ponaprijed, a nadoše babu ostaralu. 2, 13. Ev' porani srpski car Stefane, a pogleda Stefan na čelinu. 2, 128. Da ga grliš, a da se ponosiš. 2, 237. Odrast'o je Nahod Simeune, a ļepši je od svake devojke. 2, 66. On ne ima brade ni brkova, a ļepši je od svake devojke. 3, 155. Ja imadem u Kotarim blaga, više bogme nego u Turaka, a boļi sam junak od Turaka. 3, 123. Pa me pusti u poļe široko, a napusti dvjesta jańičara, neka mene na sabļam raznesu. 2, 322. Već ti jaši vranca od mejdana, a daj mene tvojega đogata. 3, 128. U z'o čas sam roda potražio, a u gori došo do Budima. 2, 69. Do jeseni u mom dvoru bila! a do druge i čedo rodila! 1, 381. Koji našem zboru na čast rade, a za zdravļe boga mole. 1, 80. Iz ovoga doma izļegla u dobri čas, a u drugi dom uļegla u boļi čas! 1, XIII. Koji je rodom iz Risna, a sad sjedi u Budvi. Vuk, nar. pjes. 1, VII. Uhvate se u kolo a jedno metnu u srijedu. 184. Stanu djevojke u kolo, a pruže ruke od sebe pa dignu muško dijete, te ide preko ruku. 119. Dva čovjeka, koji se paze, a imaju jedan muško, jedan žensko dijete. Vuk, živ. 98. — *bb) jedna ili obje bez kopule, kao naprijed u gdjekojem primjeru*: Ka zgora i zdola sva bihu gvozdena, a svrha do pola po gvozdu zlaćena. M. Marulić 13. Bješe do pasa

djevica vidjeti, a od pasa ļuti zmaj. M. Vetranić 2, 102. Izvani bîše zlatnimi sukńami opravna a ozdola cilicijem odivena. F. Vrančić, živ. 16. Za što je ńemu drag a nama potribit. F. Lastrić, ned. 191. Ja sam kćerca cara cestitoga a sestrica paše bosanskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 164. U sunce je obučena a mjesecom opasana. 1, 312. — *c) različni subjekti, a predikat isti: aa) obje rečenice cijele, ili sama bez kopule jedna ili obje, ili bez predikata, kad je predikat samo glagol* biti (esse), *pa se izostavi:* XIII—XV *vijeka:* Da uzima jepiskupija jednu vol, a drugi da uzima gospodstvujušti. Mon. serb. 15. Jednu kńigu uzelь banь veliki Ninoslavь, a drugu kńigu uzelь. Nikolavь Tonisto. 29. Knez i vsa gospoda idoše u Šunber k večeri, a markez ide k večeri u Labin. Mon. croat. 13. Pred ńim jest jedna nova gromača, a zdola rupe. 19. Od kojeh su *(čaša)* desetь pozlaćenijehь a dvije bijele. 372. Uda se Jelača za Mihoča Utvićića, a uda se Vladisava za Ivana Pićevića. 544. — XVI—XVIII *vijeka:* Jere jest u menje otac, a ja u oteu. N. Rańina 84. iv. 10, 38. Njeki su malmiti očito, a njeki su malmiti na vrjemena. Zborn. 1. Ti mu spuni, a ja ću ispunit ću tvoju. H. Lucić 196. Ti si lipa, a ja sam lip. P. Macukat 63. Ja zemļa, a ti zemļa. N. Palikuća 38. — *sada:* Ja ću svrnćat Juga na večeru, a ti svraćaj devet Jugovića. Nar. pjes. vuk. 2, 182. Daj ti meni čedo Vlahińino, a Vlahińi da damo devojku. 2, 19. I ne sluša porod roditeļa, a ne sluša mladi starijega. 2, 4. Sunce nam je na zahodu, a nevjesta na othodu. 1, 35. Za košutu je ta ladna voda, a za nevjeste to rujno vino. 1, 59. Arap dever, stari svat Arapin, a Arapin crni mladoženća. 2, 396. Jedno mu je na srcu, a drugo na jeziku. Nar. posl. vuk. 113. Bog visoko, a car daleko. Nar. posl. vuk. 17. Bud ja, more, tvoje dobro kudim, a za što ga ti kudiš? Vuk, posl. 254. Koji bješe od robińe, po tijelu se rodi, a koji od slobodne, po obećańu. Vuk, gal. 3, 23. — *bb) predikat u obje rečenice isti, izostavļen u jednoj ili u objema:* XIII *vijeka:* Sedoše jedni pod smokvu črnicu, a jedni pod brest. Mon. croat. 8. Vsi ti komuni na stran odstupiše, a knez i markez i vsa gospoda na drugu stran. 17. Da zberu komun dvegrajski 3 starci, a krivanski komun 3 starci. 26. — XVI—XVIII *vijeka:* Zovješe zora dan, a slavno prolitje travicu drobnu van. Š. Menčetić 3. Koga trg brani, o trgu govori, a rańen o rani. D. Držić 355. Ter njetko maslinu s paomom metaše, a njetko haļinu, kudje proć imaše. N. Naļešković 1, 121. Rijeću da je ona tebi, a ti ńoj vjeru dala. M. Držić, 208. Jer leti dan za dnem, a za dnem godište. H. Lucić 213. Njeke u pustiń, a njeke u manastire pobjegoše. B. Gradić, djev. 85. Mlaji starijemu poslub i poštenje učiniti, a stariji ima mlajemu dobar svjet i priliku dati. 8. Ne mali primućno plaćaju, a niki ništa. M. Bijanković 146. Pčele nose med u usti, a obad u repu. P. Posilović, cvijet 93. Kad ja tebi, a ti meni budeš vraćat ah celove. J. Kavańin 39. Sve što je očitovao crkvi a ona nama. F. Lastrić, nedi. 107. Brada kaže pamet zrilu, a rogovi moć i silu. V. Došen 22. Za to ima vraga u ustima koji govori, a vraga u ušima koji dobrovoļno sluša. I. A. Nenadić, nauk 141. — *sada:* Sinu lice kao jarko sunce, a grloce kao mjesečina. Nar. pjes. vuk. 1, 584. Bele joj se ruke do lakata, a bijele noge do koļena. 1, 597. Svi su dani od srebra skovani, a subota od snoga zlata. 1, 640. Pale su patke u slano more, a prepelice u ravno poļe, a jarebice u rudinice. 1, 318. Mi idemo preko sela, a oblaci preko neba. 1, 113. Po nebu se pognaše oblaci, a po zemļi prokleti vjetrovi, a po moru visoki talasi. 3, 85. Pomoli se niz poļice Marko, a za Markom Reļa od Pazarn, a za Reļom vojvoda Miloš. 2, 474. Kum Boroje nek ide na kuma, a starojko neka na starojka. 3, 27. Deno leži voda do koļena, a junačke kosti do ramena. 2, 245. Jednom drugu noga gorijaše, a drugome ruka do ramena. 2, 11. Nek te ženi, želela te majka, tebe majka, a ti djevojaka. 1, 265. Kako se diči Durdev dan listom i zelenom travom, a spasov dan ļetom i cvijetom. Vuk, živ. 75. Ja zapovjedih daku, a dak crkveńaku. Nar. posl. vuk. 107. — *kad pred obje rečenice stoji rečenica s predikatom koji i ńima pripada, može se izostaviti u ńima objema:* Svaki mi se zakliňaše teško, koji bracem, a koji sestricom, a ja, majko, sobom i oružjem. 2, 77. Te udarih crna Arapina: ja jednoga, mene jedanaest; ja dvojicu, mene desetina; ja trojicu, mene devetina; ja četiri, a mene osmina; ja petinu, a mene sedmina. 2, 377. Svak po nešto meće u škrińu: muškarci novce, a žene i djevojke robu. Vuk, nar. pjes. 1, 29. — *ali i kad nema naprijed take rečenice, može se predikat u obje izostaviti, kad se razumije:* Ja na brdo, a sunce za brdo. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Sve barjaci kao i oblaci, a čadori kao i sńegovi. 2, 313. Od nas pjesma, a od boga zdravļe! 2, 60. Riječ iz usta, a kamen iz ruke. Nar. posl. vuk. 272. — *d) i subjekat i predikat isti: aa) obje rečenice cijele, ili samo bez kopule jedna ili obje:* Zapovida cesar da se takova kola jimaju učiniti, a ńu zapovida da do tretoga dne čuvaju. F. Vrančić, živ. 13. Da bi mu se jedan mač zabio u prsi, a paka izvaden opeta bi mu se u prsi zabio. A. d. Bella, razg. 101. Videt ćemo prvo kolika je vaša krepos, a pak ćemo videt koju će vam pomoć ndijelit gospodin. Besjede kr. 40. Što ćeš pusta u primorju kulo, kad po tebi nitko šetat nema? majke nemam, a sestrice nemam. Nar. pjes. vuk. 2, 387. Brata nemam, a sestrice nemam. 2, 76. Već je tvoja ostarjela majka, ne može ti pripravļat večere, a ne može služit mrka vina, a ne može lučem svijetliti. 2, 330. — *bb) predikat isti budući u obje rečenice i u jednoj stojeći izostavļen u drugoj, ili poznat budući izostavļen u objema:* XII—XV *vijeka:* Priobrĉtohь odь morske zemļe Zetu i sь gradovy, a odь Arьbanasi. Pilotь, a odь grьčьske zemļe Labь. Mon. serb. 4. Ta plaća knezu 100 zlatihь, a strani 100 zlatihь. Mon. croat. 2. Da pošļu ta list u Motovun, a ta drugi list u Trviž. 29. Pr(i)nesoše tovor kruha z Mošćenić, a tovor vina s Kožļaka. 47. Postaļa po svomь testamentu nêki dio gospo(d)i hercežici, nêki dio vojevodi Vladisavu, a nêki dio nam sinovomь svojim, a za dušu svoju 10 tisućь dukatь. Mon. serb. 507. Da jestь ńemu i ńegovu ostanku, a po tomь knezu Vukcu. 286. Koja to je *(polača)* prьvo bila vlastelь našehь a po tomь kaluderiehь svete Marije. 297. — XVI—XVIII *vijeka:* Raskovati će mače u lemiše, a sulice svoje u srpe. N. Rańina 15. isa. 2, 4. Ter krili počeše treptjeti tukako, a po tom letjeti po lako, po lako. M. Vetranić 2, 85. Ti mi daj za grijehe kajańe, a pak steć svijetli raj. N. Dimitrović 33. Ku *(krv)* na obrezanju najprvo proli ti,.. a paka moleći u vrtu višńu vlas. 91. Da svaki nas svuda uživa velike radosti do suda, a poslije u vike. N. Naļešković 1, 147. Jij ribu iz mora, a meso iz kože. P. Hektorović 49. Mogah se o tomu svršno sveseliti, a ino u momu srcu ne želiti. H. Lucić 202. Tko želi nebesku moju slast ovdje okusit, a onamo prvo mjesto uza me imati. B. Gradić, djev. 30. Svijet se napunio naravim našom a ne maće gnusom. 15. Jedan od onih venac da Ce-

ciliji, a drugi Valerijanu. F. Vrančić, živ. 18. Učini posvetilišće velikim bogom, a najprvo bogu Merkuriju. 11. Jere su nigdi za potrebu i pomoć, a nigdi za lipotu postavljena. I. Bandulavić iv. More narediti kleriku da promlati drugoga klerika a laiku laika. I. Ančić, svit. 75. Ukazat ću vam najprvo što je z'o izgled, a pak kako višńi pedepše. Besjede kr. 19. Odredio sam... ukazat vam najprvo štetu..., a pak pedepse. 50. Već ne misli za pošteńe a još mańe za spaseńe. V. Došen 82. Govorit može njekad sve, a njekad koji dio. 1. A. Nenadić, nauk 16. Koje su bile potrebite prvomu ocu našega naroda, a pak ostalijem ljudma u naprijeda. J. Matović, kat. 486. Kako je Noje iz korablje prija pustio izletiti gavrana, a paka golubicu. I. J. P. Lučić, nauk 17. Sad jednu stvar prosio a sad drugu. B. Cuceri 75. Bježi družbe, bježi prigode, bježi raskoše a grad nada sve. 85. — *sada:* Vezali konja za jelu zelenu, a sokola za jelovu granu. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Metnuh kalpak na jabuku, a pušćicu na kruščicu, a rogljicu pod glavicu. 1, 116. Baci sukńu u zelenu travu, a košulju kraj vode Drenovca. 1, 380. Dižu skute poviše koljena, a rukave poviše lakata. 1, 598. Vode konje u podrume dońe, a junake na bijele kule. 2, 331. Baci Simu u kamenu kulu, a kljućeve u to more sińe. 2, 71. Na ńeg meće tananu košulju, po košulji tri tanke dečerme,... a na noge kovče i čakšire, a svrh svega bugar kabanicu. 2, 138. Nogom mice, maknut ne mogaše, a rukama ni tamo ni amo. 1, 541. Dosta imam ljeba bijeloga, a još više vina crvenoga. 2, 462. Oko' grada cvijeće pobrala, a najviše cvijeća ljubi draga. 1, 234. Sve Bugare redom bratinila, a najposle Peru Bugarina. 1, 126. Stade muńa dare dijeliti: dade bogu nebeske visine, svetom Petru Petrovske vrućine, a Jovanu leda i snijega, a Nikoli na vodi slobodu, a Iliji muńe i strijele. 1, 156. Pomogao jaki bog i nama i ńima sa svake strane a s nebesa najboje! Vuk, živ. 77. — *kad bi izostavljeni predikat u drugoj rečenici bio u složenom obliku drugom nego u prvoj, ostaje mu pomoćni glagol sam, da bi se taj oblik pokazao:* Danas mene u tebe izdala, a sjutra će tebe u drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 113. — *kad pred objema rečenicama stoji rečenica s predikatom istijem koji i ńima pripada, može se u ńima objema izostaviti:* Dva sina ima: jednoga od rabe, a jednoga od slobodne. N. Ranina 69b. gal. 1, 22. Ne ćeš mlogo dara dati: kralju vrana konja, a kraljici vence. Nar. pjes. vuk. 1, 103. Dva sina imade, jednoga od robińe a drugoga od slobodne. Vuk. gal. 1, 22. — *predikat poznat budući izostavljen u obje rečenice:* Svakomu sve, bože, a meni što vidu. Š. Menčetić 18. Prvome ovna, a zadńemu rog. Nar. posl. vuk. 260. Robom i kad, a grobom nikad. 272. — *c) jedna rečenica ili obje bez subjekta: aa) inače obje cijele ili samo glagol* biti (esse) *izostavljen u jednoj ili u objema:* Luć nam je cipati i krpiti mrižu, a pak putovati. P. Hektorović 19. Drugo je ne griješit a drugo je dobro činit. B. Gradić, djev. 79. Tako bi Saulu obećano, a tako se zgodi. A. d. Bella, razg. 127. Od ljudi je zazor i sramota, a od boga velika griota. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Mućno mu je ići bez oružja, a još gore ne poslušat majke. 2, 111. — *bb) predikat isti budući u obje rečenice, izostavljen u jednoj:* Dobro se čovjeku ne ženiti, a ženi ne udavati. B. Gradić, djev. 31. Tko dragovoljno trpi, plaća mu se čudnovatim načinom i vrimenito više puta na ovom svitu, a vazda na onom plaćom vićnom. F. Lastrić, ned. 294. — *jedna ili obje rečenice krńe:* Prenesi me preko vode ladne, a evo ti puške dvije male. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Eto sablje a eto nakovńa. 2, 405. Eto, care, lijepe devojke, a eto ti od Arapa glave, a eto ti dvanaest tovara. 2, 400. Eto polja, a eto końa. Nar. posl. vuk. 79.

2. *rečenice kao one naprijed pod* 1, *ali se iza prve govor jače ili slabije prekida ili ustavlja, pa se u drugoj ili vraća na što god napomenuto u prvoj, te mu što dodaje, ili prelazi na drugo što i na ńemu se dalje nastavlja; rečeno je prekidańe često tako slabo da se mnogi primjeri jedva mogu odijeliti od onijeh pod* 1:

a. *u opće, slučaji svakojaki u kojima to biva:* XII—XV *vijeka:* Dva vinograda tujde nasadihь i ulijanike i.... a za kojimьžde ulijanikomь po dьva člověka. Mon. serb. 6. Darnju otokь vьsь i Babino Polje,... a mede imь sutь Žulijanь... 10. Za sije metohije nikojre člověkь da ne ima pečali razьvě opatь, kto je u mêstê tomь, a imi nikojre člověkь da ne ima pečali ni oblasti nadь ńimь. 10. Ako se kto najde prodavь vino s vodomь i medь prězi. učěn, da mu se vse uzьme, što ima, a za ine tržnike da ne ima pečali kraljevstvo mi. 17. U tomь bogi da rasudi, na komь je kletьvь ostala, a vi što možete činiti, činite. 21. Prose da bi knez s tu gospodu razgledal, a to im je vse na putu za jedno. Mon. croat. 13. Ašte budetь na jedinomь ogńišti, a temzi otděljenь, da rabota. Zak. dus. 35. Ašte kto poznajetь lice podь člověkomь, a budetь vь gorě, da ga povedetь vь selo. 37. Aste piše knigu carь..., a ona knjiga razorajetь zakonikь,.. sudije tu knjigu da ne věrujutь. 39. Pisa se sija poveља 1386 lěto... a tomu milostniku protovistijaru Filipь. Mon. serb. 201. Jerь smo mi obrali tebe medu inêmь za mnogo ljubima prijateља, a imali smo za što. Spom. sr. 19. Ja se zgovorihь s poklisari dubrovačkěmi, da bihь hotaль miru i primaль za mirь, a oni rekoše: tomuj mi nijesmo voљni. Mon. serb. 368. Postavi u pokladь... dva bokara srьbrьna s pokrivači pozlaćeni na njesta, u potezaju 15 litarь. 372. Ovi vasь pokladь donese knezь, a podь ovi uvětь postavi rečeni pokladь. 373. Rečeni pokladь prida se u jednomь malu kovčesću u kommь, a osta ključics u gospode Jelene. 387. Za veće vêrovanje pečatismo ovu listь pod našu pečatь, a upisa se na 1437 lěto, mêseca aprilja na dva desti dni, a upisa Pribisavь dijakь. 389. Tuj postavu pridajte knezu Maroju i ńegovu sinu; a kada imь toj pridaste, svrhь togaj da taj zapis razadrete. 126. Da je rečenoj gospodě do svoje smrьti za nevěrna, a da mu baština vijeku věkoma u porabu, a da mu glavu gospoda podêpsaju. 159. Zajmise namь 1000 perperь, a po ti načinь nzesmo i zajmismo. 493. Primihь odь vlastela dubrovačkihь perperь 166, a se mi daše sada zajamь. 502. Predadoše 117 dukatь; a tьdaj běše dukatь po 41 dinarь. 511. — XVI—XVIII *vijeka:* Njeki su malniti na vrjemena, a toj se zovu mjesečni;.. njeki su malniti od hudobe, a tijem je pomankalo razuma. Zborn. 1. Prikla u ruku mu vrat, kako jedan vlas, neverniku tomu; a da vidiš komu, ovo t' glava. M. Marulić 53. Htihu oba svu sramotu pokriti; a to t' ne će biti. 83. Za to odlučuju sa svimi imit rat, ki se ne obituju poda mnom da će stat. A prvo ću odnjat državе od onih ki se ne htiše dat kako no ja hotih. 10. Ja hoću sve more u droban sud isplit, a toj bit ne more. Š. Menčetić 6. Za ć joj je vrid svitlos, a bog joj razum da da bježi u tamnos. 20. Skriti se gdi ne vih, a ne bih oružan. 33. Ar mi si očima ranila srdašce, a nitko lijek ne ima nego ti sumašce. 53. Svudi me za ć stižu, a ni moć uteći. Đ. Dr-

žić 393. Istom ja zločesta, a ne vim od kuda, čuh nada mnom da sta taj družba prihuda. 405. Za što je jur kasno, mjesec u oblaku, a ženam nije časno putovat po mraku. M. Vetranić 2, 338. Brižna sve gledam jeda li gdje gredu; a nigdi nikoga nije čut ni vidjet. 2, 313. Ne će nam dat smorac već loviti, a vrime je ručat. P. Hektorović 6. Sva mu lti pobrojit, jedno mučat ne će, a jest jih može bit dvadeset i veće. 35. Puščaj naju, bašo, do naju mile majke, a verom ti se mojom junačkom obetuju, sabljice da ne pašu, konjica da ne jižju, kalujer da se postavlju. 23. Toj mu prikazavši ispitah prošćenje, k moru pogledavši, da nam je jidrenje. A on sud napuni, ke nosi iz Splita, naranač, limuni, ter meni poskita. 36. Ona mi vitar tih posla, ona čini, mirno da se brodih po morskoj pučini; a nije čudo toj, da oblast provodi nad morem, u morskoj pini ka se rodi. H. Lučić 188. Da ja, ka te scinim razumna, kako si, drugi ti dar činim, ki ti se prem prosi. A toj će bit vila, koj druge ni na svit. 189. Za što će, more bit, ovoj libarce i u ostalijeh djevic ruke prići, a u svakom se skupu i mnoštvu mješanije nahodi. B. Gradić, djev. 5. Nijedno djelo nije toliko hudobi ugodno (a za toj se i zove duh nečisti) koliko ovaj gnusoća. 14. Otot plata telesne slasti; a mala bi bila, da ne bude slijedila vječna smrt. 14. Telesna ljeloća pametnom jest mjerena i sudena, ne pametna telesnom; a toj i spasitel naš zlamenuje. 49. Ona ka je jednom čovjeka poznala, kako se će učinit koliko da ga nije poznala? A od veće mučina jest toj poznanje. 62. Rekoše ńemu . . . : Mojzes zapovidal jest nam takovu ženu kamenjem pobiti. Da ti ča govoriš? A to govorahu iskušujući ńega, da bi ga mogli osvaditi. A Isus prignuvši se doli pisaše po zemji prstom. A oni nastojeći pitahu. Bernardin 31. iv. 8. 4-8. Hoću da ti meni veliku pogodu učiniš, a to jest, da sa mnom sad dođeš. D. Zlatarić 72. Jima veliku želu viditi i govoriti sa Katarinom, a da nikor ne znade. F. Vrančić, živ. 12. Ova moja lipost zemja je i pepel, nemoć ju more zagubiti i nije stanovita, a hoće vrime dojti da će opeta procvasti. 13. I tako zapovida da ju jimaju dovesti. A prvo nego bihu došli po ńu, ukaza joj se anjel. 9. Zapovida da joj se jima glava odsiči. A ona gotova umriti, reče. 14. Jur se dan nagiba, kud sunce zapada, a tebi ni triba noćiti van grada. Đ. Baraković, vila 151. Blaženi mrtvi koji u gospodinu umiraju; a oni u gospodinu umiraju, koji umiraju dobro. P. Posilović, nasl. XLIV. Da nastojite dobro priminuti, a to jest, da dobro umrvši morete doći na najposlidńu svrhu. XLIV. Od ove zloće izlazi jedna struka od otuženja, što čovik ne zna što čini; a ovo jest najveći grijeh na svijetu. P. Posilović, cvijet 49. Ja sam poznao tolike prokurature crkvene, koji su rad crkvenoga pošli po zlu; a to se i sad vidi. J. Banovac, pripov. 176. Ah riči! ah gromovi, koji me smrtno strašite! A tko da se ne pripada na ovi strahoviti govor? A. d. Bella, razg. 57. Jesu li ti neugodne ove rane rastvorene? A nijesam bio ranen od krvnika za tvoju ljubav? Ali te strah da te ne prikorim, kad se k meni povratiš, tvojijem grijesinam? A jesam li koga prikorio, kad se k meni povratio? Besjede kr. 68. Držim da ufate; ali je li vaše pravo ufańe? Ako ne znate, ja ću vam kazat; a ne ću ja, nego Pavao sveti. J. Filipović, prip. 1, 112. Kad moliš boga, a dodu ti one misli u pamet, onda scini da su ono one ptice pogane. L. Vladmirović, slav. 52. Možemo od boga prosit da nam dopusti kriposti, po kojim idemo u kraljestvo nebesko; a ovako nam je i Isukrst naredio. 62. Ah jest moguće; a da bi tako ne bilo! F. Lastrić, svet. 31. Raj je grad, u koji ništo opogańeno ne će uniči. A što je ikada poganije od duše grihom smrtnijem opogańene? F. Lastrić, ned. 48. Evo čuste kakve plodove čini ispovid, kada se dobro učini. A kako se ima činiti, razgovaraćemo se u nedilje slideće 18. Nahodi li se tko koji bi većega dostojanstva bio? A što rekoh većega? nitko se š nime ni poreditи ne može. A. Kanižlić, utoč. 5. Tko će toliko praporaca nasalivat, da svakom isto po nikoliko dopasti može? a prez toga nisu podpune poklade. M. A. Rejković, sat. 13. Imahu potrebu od koga god tvrda napomenutja; a što je tvrđe a što je jače od smrti? I. Đordić, ben. 156. Tribuje iskušati dušu, a iskušati dušu hoće reći pomńivo protresti sve nugle svoga srca. I. J. P. Lučić, nauk 6. — *sada:* Upitaj ga što se srdi na me; a najposle ja ne marim za ńga. Nar. pjes. vuk. 1, 376. Arapin je junak na mejdanu, skinuće mi glavu sa ramena; a ja volim moju rusu glavu neg sve blago cara čestitoga. 2, 391. I mi jesmo porez sastavile, al' ga niko odnijeti nema, jer ga Arap privatiti ne će bez Jelice, baš tvoje sestrice; a ču li me, bolestan Dojčine, ja ne mogu ljubit' Arapina. 2, 463. Ja ne mogu sablje poganiti, a sad bih ti osjekao glavu. 2, 600. Ne mogu se s ńima udesiti, a da mi se s ńima udesiti, volio bi neg' carevo blago. 4, 179. Pušti Jelu, ne grdi joj lice, a daću ti moga ǵeferdara. 4, 160. Bi l' me nešto vjerno poslužio? a dala bih tebi dosta blaga. 3, 139. Čin' mi, čin' mi, Kopčića robińo, da ja ljubim Kopčića kadunu, a tebe ću darovati divno. 1, 458. Uzmi moga maloga vrančića, da ne višti pusti proz planinu; a biće ti po družini fala ka' si svoje oči izvadio. 2, 50. Već se predaj, Senkoviću Ivo! a evo ti tvrdu veru dajem da ti ništa učiniti ne ću. 3, 395. Daj mi, seko, klobuk svile bele, da ga poznam koga je vojvode; a tako mi srećna puta moga, nevere ti učiniti ne ću. 2, 302. Al' ti drugu hoću besjediti, besjediti, a dosta je stidno. 2, 233. Ko pije vino za slave božje, pomoz' mu bože i slavo božja! a šta je ljepše od slave božje? 1, 96. Prepade se Strahiniću bane, đe pogibe ludo i bezumno; a nešto se bane domislio, viknu bane iz grla bijela nekakoga hrta Karamana. 2, 285. Onda Miloš poče da popeva, a krasnu je pesmu započeo od svi naši boji i stariji. 2, 216. Da vidimo ko će bolje; a ja vidim ko ne more. 1, 176. Od carice čedo ugrabite, ti naloži do dva ogńa živa, neka pišti kano zmija ljuta; a svaka je majka milostiva i na svoje čedo žalostiva: carica će krste prokazati. 2, 86. Da daš mene dece devetoro, decu tvoju a šureve moje, da ja taste u Kosovo pođem . . .; a nemoj se, taste, prepanuti ni za svoju decu ubrinuti. 2, 268. Grdnijega u svatove nema; a ja, braćo, jesam govorio . . . da ljepšega ne će bit' junaka. 2, 545. Što je godir u Prologu sniga, sve se ono u Cetinu sliva; a kako je jadna riba živa od onoga prološkoga sniga! 1, 593. Pa ih stade biti buzdovanom, a kako ih lako udaraše, iz bojnih ih sedal' izmetaše. 2, 495. Da ti pošljem malenu paricu, sakuj meni vjence i oboce; a što tebi od toga ostane, potkuj tvoga dobra koňa vranca. 1, 167. Te robovah i tamicu trpjeh i začamah za devet godina, . . . a tebe se, bane, ražalilo. 2, 271. Kum dojezdi, dvori zazvoniše. A gde ćemo kumu koňa svezat'? 1, 13. Vino pije Kraljeviću Marko sa staricom Jevrosimom majkom, a kad su se napojili vina, majka Marku stade besjediti. 2, 438. Tu stadoše mrko piti vino. A kada se napojiše vina, Marko skoči na noge lagane. 2, 331. Kńiga dođe begu Radul begu, a

kad bego knigu proučio, udriše mu suze od očiju. 2, 446. Pa onda ode kroz goru; a kada bješe sred gore, ona mi bana susrete. 1, 587. Ode pravo u zemlju latinsku. A kad dođe Mletku latinskome, lijepo ga bane dočekao. 2, 577. Te kazuje šta j' od zmaja čula. A kad care sasluša Milicu, on otide sitnu knigu pisat'. 2, 258. Veće sluša mlada u dušeku kad će prvi p'jevci zapjevati; a kad prvi p'jevci zapjevaše, skoči mlada iz meka dušeka. 2, 109. U tom svanu i sunce ogranu, a kad svanu i sunce ogranu, vodi Zlatku u bijelu crkvu. 3, 142. Nad vodom je lice ogledao; a kad Marko lice ogledao, vide Marko kad će umrijeti. 2, 411. Oj devere! kamo tvoja snaša? A ti kume! kamo tvoja kuma? 2, 339. Malo l' ti je tvoje kraljevine? malo l' ti je? ostala ti pusta! već s' o tude otimate carstvo. A ti striče despote Ugleša! malo l' ti je despotstva tvojega?... A ti strice ,vojevoda Gojko! malo l' ti je vojvodstva tvojega? 2, 196. Prele đevojke kod goveda oko jedne duboke jame, a dođe nekakav starac. Nar. prip. vuk. 157. Po onijem su krajevima kuće gotovo sve tako postrmeni, da se oko njih na drugome mjestu rijetko gdje može igrati, osim na gumnu. A gumna su lijepo patosana kamenjem. Vuk. nar. pjes. 1, 61. Čuvši žena dođe i pade k nogama njegovima. A žena ta bijaše Grkinja. Vuk. mar. 7, 25-26. — *među predńim primjerima ima i takih u kojima je druga rečenica (sa a) pitańe, a taki su i ori u kojima samo nije izrečeno rečenicom pitańe, a nije za to što se sve što bi pitańa trebalo da bi bilo rečenica razumije iz predńega govora, na koji se pitańe nastavlja, pa se u pitańu ne ponavlja*: Ištěš? Što? Ljuven plač, u kom se vas morim. A za što? Š. Menčetić 55. Slišal sam, Sebastiane, da ti kršćenik jesi. Tako je, svitli cesaru, odgovori. A kako to? rece Diokletian. F. Glavinić, cvit 27. Pita je koja joj je potriba i u kom se stańu nahodaše. Ali sestro, rece, u muka pakleni! A za što? J. Banovac, prip. 39. Ostavi tude što si nepravedno stekao. A kome? Tko se ne će nigda od tebe spomenuti. J. Banovac, razg. 91. Oni bio je vlastelin spametan, ćiněn, cašćen; a paka? Ona vladika bila je svisna, mila, vridna; a sada? A. d. Bella, razg. 168. Pokli hoćeš znati koju sreću ištem, rijet ću ti: zeleni klobuk. A pak? prilaga s. Filip. A pak? odgovara mu opet crkovńak, iza prvoga stupaja ide se na drugi,.. mogu biti papa. A pak? A pak umrijet. Besjede kr. 71. — *isporedi dale pod* C, 3, c.

b. *u prvoj se rečenici kazuje ńečija radńa pa se u drugoj prelazi na radnu ili na stańe drugoga, tako da se objekat prve rečenice, izrečen ili neizrečen, uzima u drugoj za subjekat, koji se ponajviše izrijekom kaže a može se i ne kazati: tako od* XVII *vijeka*: *a) u prvoj objekat i u drugoj subjekat izrečen*: Nade ju, a ona umrla. M. Divković, bes. 183. Vidje djavla, a on stoji prid ćelicom. 265. Ako te nade a ti još nisi ostavio zakletve; ako te nadje a ti još tude nisi povratio, što će bit od tebe? J. Filipović, I, 131. Da vas ne nade, a vi spavate. Vuk, mar. 13, 36. Dođe k učenicima svojijem, i nađe ih a oni spavaju. Vuk, luk. 22, 45. — *b) u prvoj objekat neizrečen, a u drugoj subjekat izrečen*: Zlatar do čim ne vidi, a zlato se dobro izcistilo, ne vadi ga iz peći. S. Margitić, fala 278. Bog oblaka od bolesti i nevolja ne diže s nas, do čim ne vidi, a mi se pokorili i obratili k ńemu. 278. Idući dva čovika priko nike pustińe nadoše, a jedno dite malano u pustińu zabasalo. J. Banovac, prip. 64. — *c) u prvoj objekat izrečen a u drugoj neizrečen subjekat*: Došavši k onoj kućici ude ne javivši se u ńu, gdi nade jednu siromašicu udovicu s dvima ćerma, a mole boga poslujući. J. Banovac, prip. 105. — *d) u prvoj može biti glagol sa* se *pasivan*: Kad se vidi oni, koji se vidaše prid ljudmi tako pošten da u ńemu ne bi smio misao nepoštenu zamislit, a on pun svake nečistoće... J. Filipović, prip. 1, 151.

c. *onijem što u prvoj rečenici bива pokazuje se vrijeme onomu što u drugoj biva: prva može biti i pokrijepljena u tom poslu ńekim riječima, a može biti i bez ńih (takih je primjera bilo i naprijed pod* 1, *ali je u ńima osim vremena i drugo, čega radi su ondje spomenuti*): *a) prva u rečenom poslu ničim nepokrijepljena*: Po dva dni uzmi budu, a sin človječji pridan bude na raspetje. N. Rańina 896. mat. 26, 2. Po dviju dneh vazam bude, a sin človičaski pridan bude da se propne. Bernardin 12. (*u Bandulavića i u Vuka* i.) Ne bjelu zapjeli kokoti u selu, a ti se odpravi u gluho jur doba. M. Vetranić 2, 312. Ne doreče još ovega (*Osman*), a Daut opet viknu. I. Gundulić 570. — *b) prva pokrijepljena*: *aa) riječju* dobro: Ne dobro iz raja izajdoše i plodit se počeše, a ńih se djeca nenavidit počeše. B. Gradić, djev. 13. Bako ne dobro na isti otok stupaj postavi, a nevińenu mladicu ugleda. I. Gundulić 3. — *bb) riječju* još, *uz koju može biti i* dobro: Bogat, mogu rit, još dobro ne mine, a on čas mu na svit saj spomena pogine. D. Rańina 58. Još ne dobro ove rijeci bolni Petar izgovara, a Isukrs na ń se prijeci s oštrijem licem ter ga kara. Đ. Palmotić, christ. 7. Al se pravo još ne takne, a smrt ńemu lov izmakne. V. Došen 71. Još nije koza okozila, a kozle igra po polju. Nar. posl. vuk. 111. Još nije ni do vode došao, a gaće zasukuje. 111. — *cc) riječju* istom, *koja glasi i* ištom: Nu odnikao istom bjeh od vode studene, a plaho zamjerih gdje jezdi put mene. M. Vetranić 2, 105. Ištom ja bjeh Niku zaspati stavila, a zacuh tuj viku. N. Naljeković 2, 265. Čuše se istom odgovori, ke podaše znanci sijedi, a Daut se diže gori, usred vojske da besjedi. I. Gundulić 515. Ištom prvi kami vrže,.. a strašivi trup na tle obori. Đ. Palmotić, christ. 131. Ištom se ukloni napas, a Benedik poče čutjet u pameti misli blidne. I. Đordić, ben. 25. Istom Grujo sjede za trpezu, a povika s bedena Latińe. Nar. pjes. vuk. 2, 176. — *dd) riječju* jedva: Nu od tamnice jedva stupi priko praga dikla smiona, a raskošan zatvor skupi i u sužaństvu osta i ona. I. Gundulić 172. Jedva rijeci ove izreče, a pak'o se vas nabuni. Đ. Palmotić, christ. 21. Jedva se svrše dragosti, a ujezu nedragosti. M. Rańnić 191. — *ee) riječima* tek što: Tek što dijete prožđre nekoliko zalogaja, a ono se stane previjati. Vuk, posl. 354.

d. *rečenice rastavljene jedna od druge, i to*: *a) kad jedna govori jedno čeljade, a druga drugo, bez ičega što bi ih inače rastavljalo*: ‚Pitaj ih za leću i sude.' ‚A što mniš da ne ću sve stavit na razlog?' N. Naljeković 249. ‚Gospodine, ideмo; opet ćemo se sada vrnuti; ne boj se. Tko će otvoriti?' ‚A mi podimo'. M. Držić 170. ‚Ljubiš li iskrńega?' ‚Ljubim'. ‚A tko je naš iskrńi?' 1. A. Nenadić, nauk 17. ‚Jesmo li držani ljubiti boga?' ‚Jesmo'. ‚A za što smo držani ljubiti ga?' 85. ‚Mi ne damo ni jedno'. ‚A mi ćemo na silu'. Nar. pjes. vuk. 1, 277. ‚Devojke te pretekoše, vedrom vodu zamutiše'. ‚A što će im rano voda?' 1, 120. ‚Sree vuče pored tvoje kuće'. ‚A što vuče, kad je bilo juče?' 1, 631. ‚Otvori vrata, Pero'. ‚A što će vrata, Jelo?' 1, 277. ‚Ja bi s tobom besedila, ne smem od majke'. ‚A gdi ti je tvoja majka?' 1, 426. — *b) kad jedna govori jedno čeljade a druga drugo, kao naprijed, ali se između jedne i druge nastavlja pripovijedańe tako da se izrije-*

kom kaže da drugi govori što ide: Reče Cecilija: ... oni drugi život... dobrih u raj i veselje neizmirno postavlja. Na to odgovori Tiburcius: a ko jest ta, ki jest tamo bil i k nam došal i to navistil? F. Vrančić, živ. 20. Reče Tiburcius: i znadem i naučil sam se i verujem da sve ovo što jest po meni rečeno, u vike ostaje. Reče knez: a ja za što ne razumim to što ti govoriš? 24. Reče knez: dakle i mi i cesari hoćemo plač vičnî jimati? Odgovori Valerijan: a što jeste vi i vaši cesari? 26. Pristupišo govoreć mu: raspusti ovo mnoštvo On odgovori: a koja im je potreba odovleka hoditi? Živ. is. 93. Turčin reče biskupu: ja bi hotio znati kako vi morete izmisliti da malo kruha jest tilo. Odgovori mu biskup: a jeda činiš da ne more bog kruh u tilo priobratiti? M. Zoričić, zrc. 169. Nemu Sćepan riječ govorio: hodi Mitre da se dijelimo. Cikni Mitar kako zmija ljuta: a s kim ćeš me brate dijeliti? 2, 630. Zaplaka se nejaki Stevane: jao babo, teško ti sam gladan! A besedi Novaković Gruja: o Stevane moje čedo, a šta će ti učiniti babo, kad su babi savezane ruke? 3, 40. Nasmeja se Kraljeviću Marko: o junače, Arapine crni! il' se šališ, il' od zbilje biješ? Ciči Arap kao zmija ljuta: ne šalim se, već od zbilje bijem. Ali Marko poče besjediti: A ja mislim da se šališ, tužan. 2, 424. Al' besedi Kraljeviću Marko:... gdi su dvori Arapina crna? Devojka mu poče besediti: Dragi brato, neznana delijo! a što pitaš Arapove dvore? što ih pitaš? ostali nu pusti! 2, 419-20. Reče mu Pecirep:... bismo li plijenili ovce?... Reče mu Roganović: a da nije Juse i Avdije, lasno bismo plijenili ovce. 4, 45. On se prodere na ńu: ko ti je u dvoru?.. Ona mu odgovori: moj brat. Zmaj je opet zapita: a što je došao? Nar. prip. vuk. 37. — *c) kad se samo jednom od obiju rečenica kažu tude riječi ili samoga onoga koji sve govori, a drugom se pripovijeda tako da se ili pripovijedaće nastavlja na navedene riječi ili se one nastavljaju na ono što je pripovijedańem rečeno:* Kad pojde, rič ovuj do pokon izusti: nepomńom, ženo, čuj, gosta ne zapusti. A ti rič ne scini ńegovu. H. Lučić 196. Rekoše nam: hodite; a mi stojimo kako drvene duše. M. Držić 398. Ja joj rekoh: ukloni se s puta. A ona se ne šće ukloniti. Nar. pjes. vuk. 1, 400. Reče mene devojačka majka: nemoj vodit' tudina đevera, već jal' brata jali bratučeda. A ja mati brata ne imadem. 2, 333. Pripovijeda se da je došao soldat babi u kuću i iskao da mu da što da jede, a ona mu kazala da nema u kući ništa za jelo. Onda soldat reče: a ti daj mi barem tigań i malo vode da načinim klin-čorbu. Vuk. posl. 135.

c. *rečenice raširene više ili manje kakvim god dodacima ili rečenicama tako da sve to obuzimajući doluze kao dijelovi govora, reći ili mańi; a čim se tako šire, ono su a) u jednoj ili objema navedene riječi tude ili samoga onoga koji govori:* Rekoše ńemu: slišaš li ka ovi govore? A Isus ńim reče: vele dobro slišam. N. Rańina 44. mat. 21, 16. Često ti govorah: nemoj me objavit; virńj mani sada i znaj stanovito, nesrjeća mnom vlada, vidjet ćeš očito. A ti mi pravljaše: ja i vila moja, po dobro najdraže, sva smo srića tvoja. D. Držić 380. Rekoše: nije potrebno ni korisno se ženiti. A on im odgovori: ne prima svak tuj riječ. B. Gradić, djev. 22. Čuli ste da je kazano: oko za oko, i zub za zub. A ja vam kažem da se ne branite oda zla. Vuk. mat. 5, 38-39. Kupci bi me pitali: po što, snašo, ta koža? A ja bi im kazala: ova koža tri groša. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Najstarija govorila: ja bih brata najvolija. A druga je govorila: ja bih đerdan najvolija. A najmlađa govorila: ludo li ste drugarice! ja bih draga najvolija. 1, 330. Tvoja majka govorila: ne dam sina do proleća; a moja je govorila: ne dam kćeri do jeseni. 1, 138. Božju su mu pomoć nazivali: božja pomoć, đakone Stevane! A on ńima lepše odgovara: d'o bog dobro, dva putnika stara. 2, 7. Stojša obori zmaja, pa mu reče: šta ćeš sad? A zmaj mu odgovori: da si ti meni pod kolenima kao ja tebi, ja bih znao šta bih. A Stojša mu reče: ja tebi ne ću ništa. Nar. prip. vuk. 37. — *b) drugi dodaci:* Kada sijaše, jedno pade polak puta, i potreno jest, i ptice nebeske pozobaše ga. A drugo pade na kami, i izniknuvše usaše, jer ne imaše vlage. A drugo pade u trnje, i uzraste š ńim trnje i podavi ga. N. Rańina 35b luk. 8, 5-7. Svaki koji sluša ove moje riječi i izvršuje ih, kazaću da je kao mudar čovjek koji sazida kuću svoju na kamenu: i udari dažd, i dođoše vode, i dunuše vjetrovi, i napadoše na kuću onu, i ne pade; jer bješe utvrđena na kamenu. A svaki koji sluša ove moje riječi a ne izvršuje ih, on će biti kao čovjek lud koji sazida kuću svoju na pijesku: i udari dažd, i dođoše vode, i dunuše vjetrovi, i udariše u kuću onu, i pade, i raspade se strašno. Vuk, mat. 7, 24-27. Da ja znadem, moje bolo lice, da će tebe star vojno ljubiti, ja bi išla u goru zelenu, sav bi pelen po gori pobrala, iz pelena b' vodu izvijala, te bi tebe, lice, umivala: kad star ljubi, neka mu je gorko. A da znadem, moje belo lice, da će tebe mlad vojno ljubiti, ja bi išla u zelenu bašču, svu bi ružu po bašči pobrala, iz ruže bi vodu izvijala, te bi tebe, lice, umivala: kad mlad ljubi, neka mu miriše. Nar. pjes. vuk. 1, 290.

f. *u drugoj rečenici niti se govor porraća na što god u prvoj napomenuto niti prelazi na što god novo, t. j. o čemu još ne bi bila riječ, nego se porraća na nešto što je pred objema, a to može biti i veoma daleko od ńih i može biti ili izrijekom rečeno ili u samom događaju: a) na što se u drugoj rečenici govor porraća, izrečeno je pred objema:* Rekoh: o vilo... samo za sada izbav' me tužice, nemoj mi na zada vezati ručice; ... smiluj se na mene,... postole crļene ter sa mnom sahrani. I reče meni taj gospoja od vila: ne bih te za svijet saj slobodna pustila; nu t' ne ću ručice vezati na zada, za tvoje suzice ke roniš... Tijem dviž' se od tole, govoru ja tebi, a nosi postole, kako znaš, pri sebi. M. Vetranić 2, 107. Čin' gore neg činiš, jošte se ć' kajati, kad život kroz svu zled budeš mi strajati... Za to i ja sad velju, da ne moš pak riti: a što sam ja znala da ćeš ti umriti? D. Rańina 81b. Hoće li to biti, od tebe znat' želim, dokle sam na sviti, neka se veselim; ako vred ne bude, ter me smrt odnese pri neg se to zbude, umrit ću ne vese.' ....Slišat ćeš svaka sad. Vred će bit, a bud zdrav'. Đ. Baraković, vila 150-1. Pita ńega starac igumane: il' je tebe knńiga omrznula? ili ti je na um pala majka? il' se sinko hoćeš oženiti?... Al' besjedi samoučke dače:... mene nije knńiga omrznula, ja se, oče, oženiti ne ću, a na um mi nije pala majka. Nar. pjes. vuk. 3, 73. Reče Marko Musi kesegiji: deli Musa! uklon' mi se s puta, il' s' ukloni il' mi se pokloni. Al' govori Musa Arbanasa: prođi, Marko, ne zameći kavge, il' odjaši, da pijemo vino; a ja ti se ukloniti ne ću. 2, 407. Al govori Mrļavčević Gojko: imao sam od zlata jabuku, pa mi danas pade u Bojanu, te je žalim, pregoret' ne mogu. Ne sjeća se tanana nevjesta, no besedi svome gospodaru: moli boga ti za tvoje zdravļe, a salićeš i boļu

jabuku. 2, 122. Sjedi Jela bratu više glave, roni suze niz bijelo lice, te je bratu lice pokapala. Tad se jadan Dojčin razabrao, pa besjedi bolani Dojčine: dvori moji, ognjem sagoreli! a kade mi brže prokapaste? 2, 161. Planu Leka, pa se naurdio: prodi me se vojevoda Marko! nemoj prsten vadit' na devojku... Što si čuo, ti vojvoda Marko, da lepote ne ima devojci, istina je baš što ljudi kažu; al' je sestra moja samovolna, ne boji se nikoga do' boga, a za brata ni babera nema... ne smijem ti prsten privatiti. ... Grohotom se Marko nasmijao, pa ti Leki rijeve progovara: avaj Leka! vesela ti majka! a kakav bi bio starjesina, te suditi jednom zemljom ravnom, pa se tebe sestra ne bojati! 2, 234-5. Tada reče Todore vezire: prijatelju, Mijailo kralju, nije mene care opravio, da ja pijem po Ledanu vino, već da s tobom svadbu ugovorim, kad će care doći po devojku, koliko l' će dovesti svatova; i da vidim Roksandu devojku, da je vidim i da prstenujem. Tada rece Mijailo kralju: prijatelju Todore vezire, što me care za svatove pita, neka kupi koliko mu drago, po devojku kada ńemu drago; nego ćeš mi cara pozdraviti nek ne vodi svoja dva sestrića... A devojku sada ćeš videti i prsten joj dati po zakonu. 2, 131. Pak zagrli stariša derviša: bogom brate, starišu dervišu, ... ja ne tražim... tvoje dugovanje, no ja tražim silna Vlah-Alijn... Kaži mene moga dusmanina. Bratimim te i joste jedan put, nemoj mene vojsci prokazati. No se derviš bogom prokliňase: tvrda ti je vjera od kamena, ... od mene se nemoj pobojati. A što pitaš i razbiraš, bane, za Turcina silna Vlah-Alijn, on je bijel ćador razapeo na Goleču visokoj planini. 2, 276-7. Od kńige se Juto uznemirio; no ga pita vjerenica ljuba: a što ti je, dragi gospodaru? 3, 115. Tako svati veselo idahu, al' ne ide Smiljanić Ilija, već se junak teško zamislio... Al ga gleda lijepa devojka... pak Iliji stade govoriti: o bora ti dragi gospodaru! a što si se tako zamislio? 3, 179. Stana saña, pa se prepanula, ... Jakova rukom oturila, sobom bije o duvar od kule... Jakov je Stani govorio: što je, ljubi, da te bog ubije! a zar si se noćas pomamila? 1, 119. *tako je rečno i ovo:* Jao, brate, vila me ustreli! A nisam li tebe besedio da ne pevam kroz Miroč planinu? 2, 246. Ne za boga, Cupriliću veziru! a da li mu vjeru ne zadade da mu glavu izgubiti ne ćeš? 2, 611. — *b) na što se u drugoj rečenici govor povraća, ono je u samom događaju naprijed pripovjedenom, a nije na po se i rijekom rečno: tako paša nadajući se vojvodi Iliji kad mjesto njega vidje sinovca mu, zapita ga:* O detiću, Đuro Jovoviću, a gdje ti je vojvoda Ilija? Ogled. sr. 102. *tako kad se Vuk i Mališa vidješe sami bez većega društva, reče Vuk:* O ću li me, Mališa serdare! a zar jutros niko ne udari do jednoga Vuka i Mališe? Nar. pjes. vuk. 1, 427. *tako je i ovo, samo što je bez predikata, koji se razumije:* De si, Šujo, drobńačka vojvodo, a kamo ti Mirko i Novica? 4, 173. *tako mati došavši kćeri u pohode a mrtvu ju zatekavši protuži:* O Jelice, mila jedinice! došla ti je u poode majka, a što ćutiš, što mi ne besjediš? Nar. pjes. vuk. 1, 607. *u takim je prilikama rečno i ovo:* A to li me ne poznaš? Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Što si, bane, tako uranio? a što li si, sine, neveseo? Nar. pjes. 2, 173. Kamo pamet? ti je ne imao! a u što si, brate, preumio? 2, 238. A tu li si, jedan kopilane? 2, 281. A šta ću ti duljiť lakrdiju? 3, 232. A za što šiće na sveca? Nar. posl. vuk. 1. *tako i ovo u krnjoj rečenici.* A evo ga, dragi gospodaru Nar. pjes. vuk. 2, 38. *tako će biti obraćeno prema samom događaju u kom se govori pitanje:* à što? à sta? *o kom Vuk u rječniku* (99) *veli da se govori po Hercegovini kao samo:* što?

g. *kao što se naprijed pod f, b samo događajem daje ńešto na što se govor rečnicom sa a povraća, tako može ni toga ne biti, nego na što bi se govor tako povraćao, može se uzimati da je već poznato i po tome ne kazati naprijed nikako, pa se na to neizrečeno govor rečnicom sa a u misli nastavljati a u samoj stvari počinati: to bira samo u pitanju a u ńemu se kaže i ono što bi inače i naprijed bilo kazano:* A što je život moj, odkli znam ljubezan, neg smrtni nepokoj? S. Menčetić 160. Ovako se hvasta i slavi: a tko sa mnom u ovom mjesti da se istakmi? I. Kanavelić, iv. 17. A što su ti, stari svate, potni koñi? Nar. pjes. vuk. 1, 50. A ti Fato, tursko zlato, u što si se zagledala? 1, 115. A što su mi Karlovkińe bele runene? 1, 512. — *isporedi dalje pod C, 3, e.*

3. *rečnice rezane jedna za drugu različnijem načinom uzimaju među se ńeke češće ńeke rjeđe sa:* a, *kojim se druga ističe.*

a. *rečnice u kojima se ńešto poredi tako da prema onome što se u prvoj tvrdi ili baši dolazi da je još više ili da nije ni onoliko ono što je u drugoj; a to poredne bira rijeċja* nego, *koja glasi i neg u a staro vrijeme i* ner *(od nežo) i koju pristupa još i* li *(vidi kod* neg *i* no go, *ili rijeċja* neka, *koju također pristupa još i* li *(vidi kod* neka*). ili rijeċja* neknо *sa* li *(vidi kod* neknо*),* ili *rijeċja* kamo, *koju također pristupa i* li *(vidi kod* kamo*), ili rijeċju* to *sa* li *(vidi kod* to*).*

a) poredne rijeċju ner *ili* neg *ili* nego: *aa)* ner: Ter brže ńe lijepos ne smiš ni pozrit, a ner tva da krjepos može ńoj vrha prit. S. Menčetić 11. — *bb)* neg *bi:* li: *obje rečenice cijele:* Od nas nije strah ni žena, a neg da se straše ljudi. N. Naješković. 1, 151. Jaoh, ne htje *(vila)* cut sada priklono gdi moju, a ner ljek da mi da u ovu nevolju. 1, 191. Za kojim *(aresom trojim)* sunašce prisvijetlo gre svudi, a neg da srdasce moje te ne žudi. 2, 55. Koja *(zlica)* ne bi bil' dostojna takoj kruni sve dni služit, a neg da ju čini tužit. S. M. Bobaljević 207. *druga bez kopule ili bez predikata, koji je za obje isti:* Ke da bi ti vidil', sa mnom bi cvilila, još kamen da bi bil', a neg cvit od vila. N. Naješković 2, 32. Ne umijem početak uzeti od kuda, a neg nać svrhu. 1, 336. Koje *(žalosti)* bi gorskoga umoril' jos lava, a neg nejakoga mene i nezdrava. P. Hektorović 71. — *cc)* neg li: *obje rečenice cijele:* Vidjeh se da nijesam dostojan tvoj ures obazrit, a neg li da prosim mojojzi rani ljik. N. Naješković 2, 15. *druga bez kopule ili bez predikata, koji je za obje isti:* Er človik od luga da vidi jos tebe, neka ti je od sluga, tebi bi dal sebe, a neg li željan ja. S. Menčetić 70. Andjeli izrijeti ne mogu tve slave, a neg li ja. N. Naješković 1, 113. Ne bi ti za slugu ni jedna od ńih bila, a neg li za drugu. 178. Nije stvar na svijet do danas još bila ka bi nas svadila, a neg li stvar taka, mogu reć, od ništa. 218. Ovo ti jadovan ni pisat ne mogu, a neg li u inom ućinit zadosti. 299. Ovo ja meni ne mogu biti prav, a neg li tebi još. 301. Ne smim riječ rijeti ni pozrit na ńu, a neg li prositi milos najmańu. 2, 6. *u drugoj izostavljen budućemu vremenu pomoćni glagol, koji je i u prvoj:* On čas će tja utećí, a neg li jednu noć na slami s tobom leć. N. Naješković 1, 181. — *dd)* nego *bez* li: Ku človik do vika izbrojit ne može, a nego na bilig da će prit ńe slave. S. Menčetić

60. Nijesu dobri razumjet negove pjesni, a nego da ih hude. D. Ranina 67b. — *c)* nego li: *obje cijele:* Ja ne mogu ni o svom zlu raditi, a nego li da ja za tebe patim. J. Stulić 1, 3. *druga bez predikata, koji je za obje isti:* Stvar, od koje se ne može veća razumjeti, a nego li misliti. M. Orbin, zre. 3. Ne ljubiš sebe istoga, a nego li mene. A. d. Bela. 513a. Sve ovo kad bi navalilo i na zdravo čeljade, smantralo bi ga i ubilo, a nego li na nevolna nemoćnika. B. Cuceri 312. — *isporedi i dalje pod* C, 1, d.

b) poredeće riječju neka: *aa)* neka *bez* li: *obje rečenice cijele:* Nêsmo nigda uzeli nêdne carine vašêm. ljudem, a neka bismo vašoj milosti uzeli. Spom. sr. 1. 5. Naše hotenje nê bilo nigda ni jesu da nitko jedam dinar od vašega uzme, .. a neka da vam uzme vaše ljudi. 16. *druga rečenica bez predikata, koji se razumije iz prve:* Nigda nêsmo vaše milosti ljudem nêdne carine uzeli, a neka gospodstvu ti. Spom. sr. 1, 6. — *bb)* neka li: *obje rečenice cijele:* Nije dostojna ne grubost samo pozret moju lijepost, a neka li da je dostojna zaručnica biti moja. M. Divković, kat. 131. *druga bez predikata, koji je za obje isti:* Našu običaj nê ne odpisati i lê komu, a neka li veličstvu ti. Spom. sr. 1, 29.

c) poredeće riječju nekmo, *za kojom svagda ide i* li *(i koja će biti postaća istoga kojega je* neka): *druga rečenica bez kopule ili bez predikata, koji je za obje isti:* Po ta način da je mučno i starijema tako lasno sve upametiti, a nekmo li djeci. 1. A. Nenadić, nauk 7. Dosadio studenu kamenu, a nekmo li caru Sulejmanu. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Da je znala sura tica koga udari, tri bi gore prelećela, da ga ne vidi, a nekmo li pokraj ńega, da ga udari. 1, 198. Bogu bi se ražalilo, a nekmo li ne bi tebe. Nar. pjes. vuk. živ. 182. Imam blaga koliko mi drago, gradio bih deset manastira, a nekmo li sebe oženio. Nar. pjes. vuk. 3, 174. Ne bi mu je mutna voda zanesla, a nekmo li turska basa razbila. Nar. pjes. vuk. kovč. 81.

d) poredeće riječju kamo: *aa)* kamo *bez* li: *obje rečenice cijele:* Ne ć' da ga pogledaš koliko krvnika, a kamo da mu daš pomoći ni lika. H. Lucić 202. Nikada ne bi na isprazno riči rekao, a kamo da bi na krivo pomislio. I. Ančić, vrat. 2, 4, 60. Prije se nije mislilo ispoviditi, a kamo da se pripravilo. F. Lastrić, nedj. 90. Ima krstjana koji su Isusu toliko neharni da se i ne spominaju od muka koje je za ńi trpio, a kamo da ga ožale. 181. Ono malo duhańe vitra ne more ni zastave napuniti od lađe, a kamo će valove podbuniti. Đ. Rapić 138. Da bi bila vika od sveg svita tja do vika na aždaju od bludnosti, ne bi bilo još ni dosti, a kamo će bit od više što sad moje pero piše? V. Došen 82. Da tko tri noći zasebice samo pije i jede, bi mu dosadilo, a kamo kukavnoj materi ne bi dosadilo, koja dan i noć nigda čestito ne počiva. B. Leaković, gov. 31. *druga bez predikata, koji je za obje isti:* Lažeu ni istinu ni moći vjerovat, a kamo stvar inu. N. Dimitrović 11. Dostojim prije neg bit živ na svijet, u paklu da stojim, a kamo k tebi prit. 91. Komu ne ima tko svoj ni ladne vode dokučiti, a kamo u drugom poslužiti. F. Lastrić, ned. 136. Počela se tužit da već ne more ni z mesta, a kamo mužu poć z obedom. Nar. prip. mikul. 15. — *bb)* kamo li: *obje rečenice cijele:* To je zlameńe da ti nisi ni grade pripravio, a kamo li da si teme] stavio. F. Lastrić, od' 101. Kuga tila koga mori, zatvori se i zabrani da ga drugi i ne vide, a kamo li da š ńim side. V. Došen 95. Ni do pola ne dosegnu, a kamo l' bi bila dosti kraj doseći. 76. Okrivljujući ga u onih stvarih, od kojih on nije znao, a kamo li da bi počinio. A. Kanižlić, kam. 49. Ne smemo joj ni do dvora doći, a kamo li da je dovedemo. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Moraču ćeš vlašku napuniti kalčinama i opančinama, a kamo li ne ćeš prihvatiti. Ogled. sr. 417. I meded niz krušku slazeći počiva (a kamo li čock od posla da ne počine?). Vuk, posl. 103. Čujte šta govori nepravedni sudija. A kamo li bog ne će odbraniti izabranijeh svojijeh? Vuk, luk. 18, 7. *druga bez kopule ili bez predikata, koji je za obje isti:* Od koga ni želiti se veće ne bi moglo, a kamo li imati. F. Lastrić, test. 12. Tako bijaše strašan da nitko ne smijaše pogledati u ńega, a kamo li izać mu na mejdan. 20. Niti su angeli dostojni podpuno govoriti od ńega, a kamo li ljudi. F. Lastrić, od' 233. Ne bi more biti ni torovi bili mirni, a kamo li vrtli i vinogradi. F. Lastrić, ned. 156. Bijaše tako krotak da nikakva zla nije ni pomislio, a kamo li nenavidost bratovu poznao. E. Pavić, ogl. 12. Stide se medu se iste, a kamo li, da se nadu prid Turcim. L. Vladmirović, slav. 38. Počet nije moći, a kamo li na kraj doći. V. Došen. 3. Pusti nek te zlato veže, da ni jezik prost ne bude, a kamo l' će ruka biti. 70. Daleko je to od odluke pera moga, da bi se ja Grke, a kamo li vas, usudio uvriditi. A. Kanižlić, kam. x. Ne damo vam ni jedne, a kamo li do dvije. Nar. pjes. vuk. 1, 2. Ne mogoše teme] podignuti, a kamo li sagraditi grada. 2, 115. I čock čini kašto što hoće, a kamo li bog! Nar. posl. vuk. 106. Sirotiño, i selu si teška, a kamo li kući u kojoj si! 285. Svaki mišljaše da nam ne će dati ni iz kutla vode, a kamo li vina i rakije. Vuk, živ. 123. *predikat također izostavljen u drugoj, ali je u složenom obliku, te mu pomoćni glagol ostaje:* Narav straši se od smrti i najlipše i najugodnije, a kamo li ne će od smrti toliko strahovite. F. Lastrić, test. 151. Koga gledajući smilovalo bi se isto kameńe, a kamo li ne ćete vi? J. Banovac, razg. 161. Bog ni svetińe ne sluša, kad brez načina mole, a kamo li će nas grišnike? L. Vladmirović, slav. 68. Već je moru dosadila, a kamo li nije puku. V. Došen 57. — *tako poredene može biti i među rečenicama, koje su među sobom vezane još i tijem što je u prvoj* kad *ili particip (isporedi dalje pod c. i g.):* Kad travu po polju, koja danas jest a sjutra se u peć baca, bog tako odijeva, a kamo li vas? Vuk, mat. 6, 30. Kad oni ne utekoše, .. a kamo li mi. Vuk, jevr. 12, 25. Ne videći nigde zeca, a kamo li da su uhvatili. Nar. prip. vrč. 176.

e) poredeće riječima to li: I moje sam ime zaboravio, a to li nisam ta koja me pitaš. J. Filipović, prip. 1, 5. Ka' da posla nijesu velika ni očima nigde vidijeli, a to li ga rukama svršili. P. Petrović, šćep. 85. Čovek u nevolji kumi Turčina, a to li ne će svoga komšiju. M. Đ. Miličević, več. 56.

b. *rečenice vezane riječju* ako, *koja može biti — ali vrlo rijetko — i pokrijepljena riječju* prem: *a) pred rečenicom u kojoj je* ako *ima druga, koja se ńom preinačuje: tada se ona u kojoj je* a *ne ističe prema najbližoj predńoj kao dio rečenice u koju je s ńom vezana, nego kao nešto doista drugo prema onome što je pred* ako, *a tada se može i zamijeniti* ako *riječju* to *i dodanim* li; *tako od* XIII *rijeka: obje rečenice cijele:* Ako se obrête človêk kraljevstva mi osudenь vašemu človêku, da mu moje sudbce izdaju dobitke; ako li mu dobitka ne steče, a oni da podaju krivca samoga. Mon. serb. 16. Popovsci synove kto kńigu izuči, da stoji s ocemь na svojemь zdrêbiju; ako li kńige ne izuči, a onь da je mêropьlь. 99. Dajte mu pojas da ga donese da mu ga odkupju; ako li mu

ga ne odkupju, a ja da mu ga osvobodu. Spom. sr. 2, 38. Da pošlu svoje listove s ovêmь našemь listomь; ako li bi izgubili rečeni listь našь, a oni da pošlu svoje listove. 50. Da pošle ovь našь listь; ako li bi ga izgubila, a ona da pošle svoje listove. Mon. serb. 387. Mene poslala je da vas pomoću da skoro pridete; ... ako li ti ne uzmožno je v Macedoniju dojti k nam, a mi k cesarstvu tvomu dojdemo. Starin. 3, 348. Jošte ima reći i kazati sve kako se dogodilo; ako li ne mogao bude i bude zaboravio, a on more na priliku reći broj. P. Posilović, nasl. 107. Da sam cesar dođe u sabor, ako bi bilo moguće; ako li pak se ne mogło bude, a on da pošalje ljude mudre. S. Badrić, ukaz. 56. Valja po nikoliko redaka potanko promisliti. Ako li ti pako ne bi dopuštalo vrime na ovi način promišljati, a ti barem jedan dilak prošti. A. Kanižlić, fran. 146. Tuci listja oraova, pak oni sok pij; ako je suo, ter ne more udrit sok, a ti ulij malo vode, pak izažmi. J. Vladmirović, lik 19. Nek bude i Satir slavonski, da se kad kada um provitri i pamet opočine štijući šaljive stvari; ako li ne znaš za šalu, a ti ne šti Satira. M. A. Reljković, sat. 20. Ja tebe molim, da natiraš ńega da on povrati one novce, ili ako ne će povratiti, a ti prodaj svu ńegovu stoku, pak mene naplati. M. A. Reljković, sabr. 51. I tebe zove na svadbu; ako joj ne ćeš na svadbu, a ti joj pošji blagosov. Nar. pjes. vuk. 1, 269. Oj devojko, ti se ne udala! Ako li se udala i udala, a ti muška čeda ne rodila! 1, 323. Vodi me sestri Ivinoj, ne bi l' je mladu vidio, moždа će poći na susret; ako li toga ne bude, a ja ću boga moliti neka me banu odvede. 1, 592. Ako voliš carstvu zemaljskome, sedlaj konje, prititeži kolane; ... ako l' voliš carstvu nebeskome, a ti sakroj na Kosovu crkvu. 2, 296. Već mi pošji ključe i harače; ako li mi to poslati ne ćes, a ti hajde u polje Kosovo. 2, 309. Pokloni mi sćercu za ljubovcu; ako l' mi je pokloniti ne ćes, a ti hajde na mejdan junacki. 2, 388. Podaj ćerku Viliju Magjaru, te će ona biti u bogatu; ako ne daš ćerku za Magjara, a ti podaj od Moskovske kralju. 2, 180. Jesu dosad knige dolazile, al' ovaka nigda došla nije; ako li je kad i došla 'vaka, a baba je onda mladi bio. 3, 391. *pred objema je rečenica s predikatom koji pripada i prvoj od ńih, pa je u ńoj izostavljen:* Posli toga sto gol svrhu ivangelja ili pištole mores u kratku pripovidati. Ako li ne, a ti ... uzmi koje otajstvo, ter istomači. F. Lastrić, od' 15. *pred objema je rečenica s predikatom koji i ńima objema pripada, pa je u ńima objema izostavljen:* Moli vas Isus da imate pomoću od vašega spasenja ... Ako li pak ne ćete rad ljubavi Isukrstove, a vi barem rad vaše koristi. J. Banovac, razg. 87. — *tako i kad je druga krńa:* Ti ćeš, Petre, žito zagraditi, .. a ti, Luka, otidi u drva ... Ako l' vrime radit' ne uzdade, a vi kući. M. A. Reljković, sat. 71. — ako *zamjenično riječju* to *s dodanim* li: Ako glas umrlih prit može prid velju tvoju vlas, cm' da se nagledam pridražih ...; toj li glas, bože moj, umrlih ne slišiš, učinit ter ne ć' toj, da mene uslišiš, a ti me porazi. Š. Menčetić 290. Prahom onim zasipati opći često uši tvoje i bumbakom zatiskati; za ćić vjetra, znaj, dobro je ... To li ne ćeš ovi način držat, ... a ti drugo ovo učin'. M. Pelegrinović 200. — *b) pred rečenicom u kojoj je ako nema druge, koju li se ńom prinačivala: tuda se rečenica u kojoj je* a *ističe samo kao dio rečenice u koju je s predńom rezana: obje rečenice cijele:* Ako ne uzmogu imati krivca, da ga damь vlastelomь dubrovačkimь, a ja da imь plaću. Mon. serb. 183. Ako budete komu dlužni, a vi ćete se kako dobri ljudije napraviti. Spom. sr. 1, 65. Ako zlotvori hotješe za nehar da me puk umori, a ti znaš za ku stvar. M. Vetranić 2, 367. Ako doć' tko ne će, a ja ću poći sam. N. Naljeković 1, 228. Ako što dubitaš, a ti ju iždeni. 261. Ako ne ćeš virovati, a ti pojdi pitovati. D. Baraković, vila 207. Ako se tebi vidi da jesi odveće napastovan, a ti reci: gospodine! P. Posilović, nasl. 120. Ako to ne veruješ, a ti sam posmotri. J. Rajić, boj 12. Ako znaš da je tvoj način sigurniji po nas nego ovaj naš, a ti nam ga kaži. M. A. Reljković, sabr. 38. Nu ne cknite ništa veće: ako je malo na stotine, a vi poć'te na tisuće. N. Marči 71. Ako ti je žao tvog sina ratara, a ti ga zagradi od sela selenom. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Ako sam tanak, pretanak, a ja sam roda gospodska. 1, 391. Ako t' je ljepša ljubovca od mene vile od gore, a ńu je majka rodila, u svilen povoj povila. 1, 65. Ako si me poljubio, a ti si mi dukat dao. 1, 455. Ako tebe ponestane blaga, a ti dodi poočimu tvome 2, 261. Ako ne možemo kako hoćemo, a mi ćemo kako možemo. Nar. posl. vuk. 6. Ako ne ćeš, a ti poljubi pa ostavi. 6. Ako ne umijem napiti, a ja umijem popiti. 6. Ako nije vrać, a on je pogadać. 7. Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. 7. Ako se dogodi da domaćin nema u kući rakije ili drugo što, a on otide svome susjedu ili čak u drugo selo, te uzme u zajam i časti gosta. Vuk, živ. 262. — *predikat za obje rečenice isti, pa je u jednoj izostavljen:* Ako ne upravimo na ovom svitu, a mi ćemo u pakłu. M. Divković, nauk 1. Ako ne svaki dan, a ti barem u nedilni dan one riči promišljaj. A. Kanižlić, fran. 162. *obje rečenice kriće:* Ako ti od mene veoma, a ja ću većma od tebe. Poslov. dan. 4.

pred objema je rečenica s predikatom koji i ńima pripada, pa je u ńima objema izostavljen: Dobro svaka učini, ako ne men', a ti istini. I. Ivanišević, kit. 168. — *usporedi dalje pod* C, 2, b.

c) ako *pokrijepljeno riječju* prem *(vidi kod* ako *i* prem*): predikat isti za obje rečenice, pa u jednoj izostavljen:* Blažena gospa, prem ako nije tijelom muke podnila, a ona je pametju. M. Divković, zkan. 64b.

c. rečenice rezane relativnijem konjunkcijama i adverbima, kojima se pokazuje vrijeme, uzrok i pogodba: kad, pokli, dokle, kako: *a)* kad *(za vrijeme, uzrok i pogodba, koje vidi kod ńega):* XVI—XVIII *vijeka:* Kad te pecal stavi u nikoj nezgodi, a ti se zabavi deletom kim godi. M. Marulić 139. Napast kad te bude gostit, a ti veće pocni postit; kad očutis puti pakost, a ti od boga prosi jakost. 271. Kad prile s postoli, a ti tuj stoje ljuveno ponoli da t' lijepo zapoje. M. Vetranić 2, 98. Koji kada se okritaše na jednu stranu, a oni prohodahu na onu stranu. P. Posilović, nasl. 4. Kad to ni moć', a ja hoću pustit' vrane. J. Kavanin 79. — *sada:* Kad je bio blizu dvora, a on babu dovikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Kad ga je Jela videla, a ona konja razigra. 1, 590. Kada beže u odaju ude, a devojka stoji pod duvakom. 2, 13. Kada nasta godina deseta, a ribari ribe povataše. 2, 70. Ti kad ćuješ, vjerna slugo Lazo, a ti trći na tananu kulu. 2, 183. Kad to vide Kraljević Marko, a on skoči od zemlje na noge. 2, 351. Kad dodoše na mejdan junački, a besedi carev Alil-aga. 2, 360. Kada Vuče isprosi devojku, a on ode svadbu ugovarat'. 2, 578. Kad to začu trideset čobana, a skočiše na noge iz travo. 3, 90. Kad ja zaptih sve moje vojvode po svoj mojoj redom carevini, a ti ne mo'š koga si rodio? 2, 188. Kad ih nisi žive sastavila, a ti ćeš ih mrtve sastaviti. 1, 252. Kad ga drukčije nije

mogao odvratiti, a on ga izvede. Nar. prip. vuk. 1. Kad bude u veće, a on svuče kosulju zmijinu sa sebe. 69. Pa kad vidi ovoga de ide k ńemu sa sabljom, a on se nasmije. 197. Kad se voda ugrije, a on zaiste malo soli. Vuk, posl. 135. Kad to dozna Momčilo, a on uzme bubńeve. Vuk, nar. pjes. 2. 106. Kad Bego vidi da su krgalije nau mile ńega uvatiti, a on jednu noć prokopa grad, pak se polako izvuče i uteče. Vuk, dan. 3, 112. Kad misliš da te želim provariti, a ti mi kaži. Vuk, živ. 122. *jedna ili druga rečenica može biti krńa:* Kad oni tamo, a dva cara došla da je prose. Nar. prip. vuk. 101. Izide u konjusnicu; kad tamo, a konj nije ni takao. 110. Carević ude s konjem u avliju. Kad tamo, a sestra srete ga u avliji. Nar. prip. vuk.[2] 198. Kad uzme car još onako malo dijete u ruke, a ono ńemu odmah rukama te za bradu. Vuk, živ. 233. Kad donesu pred dijete ugljevje i dukate, a ono odmah rukama za dukate. 233. — *isporedi dalje pod* C, 2, b. *i* C, 3, c.

b) pokli: Pokli je na toj privesti ne može, a on ju udaj. B. Gradić, djev. 78. — *c)* dokle: I meni se čini čudna stvar utemeljiti u stvari srce, koje su vrimenite, koje dokle se veće imaju, a one su prošle. P. Posilović, nasl. 209. — *d)* kako: Kako imaju vazda govoriti očenaš i ostale molitve, a oni u drugo ne trate po vas dan vrimena, nego na mrmljańe. P. Posilović, nasl. 8[b].

d. *rečenice vezane riječju* da: *a)* da *staji u drugoj, u kojoj je pošljedak prvoj (vidi kod* da): XIV *vijeka:* Ostavismo ih, a da davaju crkvi svile za visako goliśte. Mon. serb. 97. — XVI—XVII *vijeka:* Veseo bih pribival u smrtnu životu, a da bih užival tuj tvoju lipotu. D. Držić 357. Ja, rece (Petar Isusu), ne štedim za te poć pod mace, a da te svud slijedim. N. Naljošković 1, 128. Za č bih se ja smrti podao u ruke, a da mi prikrati ovi jad i muke. 306. Ja bih te zastupil, tere bih u srce primio jadne strił nemile tej smrce, a da mi srdašce, jaoh, tvoje tać ljuto ne rani. 2, 132. Slavan ću živiti pustoga srid Juga, a da si samo ti, vilo, mi za druga. H. Lucić 215. — *sada:* Te čadoru otvorio vrata, a da vidi ko je pod cadorom. Nar. pjes. vuk. 2, 272. Svaki nosi svijetlo oružje, a da crkvu od Turaka brane. 3, 68. Nime pokri Rada po očima, a da druge ne vide devojke. 3, 360. On se diže Lijevnu b'jelome, a da vodi Maru Durkovića. 3, 178. Jovan mu se bogom kunijaše, a da mu je ugrabiti ne će. 2, 82. — *tako je i ovo:* Tko može u svoju odiću ogań sakriti, a da ne gori? J. Filipović, prip. 3, 71. Mučno *(čorjek)* jedan dan na svitu žive, a da koje god dosadeńe ne podnese. 1, 199. — *b)* da *u prvoj za pogodbu (vidi kod* da): Da mogu nać likarija po kojoj ne bi tilesno umrli, a što ne bi učinili? J. Filipović, prip. 1, 209. Da ti jesi juce pobjegao, a ja bih te danas uvatio. Nar. pjes. vuk. 3, 772. Ti da vidis četiri uskoka, a bi li ih junak poznavao? 3, 337. — *isporedi dalje pod* C, 3, b. *i* C, 4, a.

e. *rečenice vezane među sobom pitańem koje je u drugoj, a u ńoj je i pošljedak prvoj, kao pod* d., *te pitańe nije pravo:* Pogleduje oba jednatima, a koji će Leki pomenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 232. Sve te gledam, sve te osluškujem, a kad češ me Leko, priupitat'. 2, 233. Nit' me pitas, ni ja tebi kažem, a što sam se stara zamučila. 1, 173. Pitaj, mati, dobroga junaka, a je li se do sad oženio. 3, 481. Tu nadoše kaludera Sava, oko ńega trista kaludera, a de poju božu leturdiju. 3, 68.

f. *rečenice vezane među sobom relativnijem pronominima* tko, koji, što *i adverbom* koliko: *a) kad su obje rečenice jednaki dijelovi rečenici koja je od njih sastavljena aa) u prvoj* tko *ili* koji: *obje rečenice vijeće:* Koja sela sena imaju, da ga takozi kose; a u kojemu selu nē crnkovnoga sēnokosa, a oni da kose gde je igumanu zagovoreno sa zaborom. Mon. serb. 98. Koji imao bude milosrdje od druzije, a druzi će imati od ńega. P. Posilović, cvijet 67. Tko niti zmiju za rep, a ona ńega ujide usmi. 145. Tko ubiti zmiju za rep, a ona ga uvije. K. Magarović 61. Koji ne mogu darovati potrebnijema s čim bi uzdržali život, a oni za najmańe neka za(j)mu ubogomu. J. Matović, kat. 401. *u drugoj izostavljen predikat, koji je naprijed izrečen i za ńu:* More se po svakomu ovomu dilovańu reći jedan salam; a tko ne more salama, a on za svaki salam po tri očenaša. P. Posilović, nasl. 91[b]. *rečenice krńe:* Ko ne zna čapom, a on će vrańem. Nar. posl. vuk. 149. — *isporedi i dalje pod* C, 3, b. *bb) u prvoj* što: S onim s čime se imamo slaviti, a mi se jadni i žalosni stidimo. L. Vladmirović, slav. 38. *b) kad je rečenica relativnom riječju privezana samo za nešto u predńoj rečenici, i samo tomu dodatak:* Čuva tope Krńa i Zelenka, a kojijeh u svoj zemji nije. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Grdnu zemju Skadar na Bojani, a u kome nikad ništa nema. 2, 567. Kažu, sine, i govore ljudi u Turčina treću vojsku silnu, nekakoga Tuku i Manguku, a što huće, a što grdno tuče. 2, 266. — *druga bez predikata, koji je naprijed izrečen i za ńu i koji se ńom popuńa:* Za vezire nikad i ne misli, za carevu svu ostalu vojsku a koliko mrave po zemjici. Nar. pjes. vuk. 2, 266.

c. *rečenice vezane među sobom tijem što je prvoj glagol u participu te pripada drugoj, s kojom čini jednu cijelu:* Paka videći da nemoćnik ne će veće skniti i da se hoće ispoviditi, a on brez pristanka iste zabraniti mu. P. Posilović, nasl. 86. Mogući se osvetiti a ti si oprostio neprijatelju, znaj da si učinio svoju osvetu. P. Posilović, cvijet 68. Grešnici koji imajući misliti olakšati breme svojijeh grijeha veoma tesko, a oni svaki dan iz nova nadodaju tegotu. K. Magarović 81. Plivajući muka more, a do kraja doć ne more. V. Došen 11. Koji ne mogući zapovidjeti, a oni jesu nagovoritelji i ponukovaoci na lupestine. J. Matović, kat. 100. Koji mogući zabraniti lupeštine, a oni ... dopuštaju. 400. Koji budući tvrd s ljudma, da se ikomu blag ne prikazuje, a isto bi prosio da bi bog bio blag i milostiv prema ńemu. 506. Mogavši koga odbraniti od kradljivaca, a ne brani. B. Leaković, nauk 315. — *isporedi naprijed pod* A, 4, c. *i dalje pod* C, 3, e.

C. *među riječima ili među rečenicama, ali u družbi s ńekim riječima.*

1. *kad iza ńečega rečena ide poricańe riječju* ne *za riječ ili za rečenicu, može u takom poricańu, koje je sragda suprotno onomu što se pred ńim kaže, stajati i a onako kako dolazi pod* B, 1, a.: *a) kad se poriče riječ:* Da mogu za se ta les seć za duge i za skudli hiš krit, kako su prosili, a ne inako. Mon. croat. 5. Milosrdje hoću a ne posvećenje. N. Ranina 196. mat. 9. 13. Jur počnimo ... u svem bogu dat čast a ne moći svojoj. M. Marulić 61. Skoro ću na smrt prić, prav ajmeh a ne kriv. Š. Menčetić 11. Drže i scine bugaršćice za stvari istine, brez sumńe svake, a ne za lažne. P. Hektorović 55. Imenom će bit djevica a ne djelim. B. Gradić, djev. 11. Kada bi sam ovi život bil a ne drugi veće, dostojno bismo bojali se ne izgubiti ga. F. Vrančić, živ. 20. Duhovni post jest uzdržati se dobrovoljno od jidenja. Rekoh: dobrovoljno, a ne po sili. F. Glavinić, svit. 97. Na svaku drugu stvar misli a ne na smrt. P. Posilović, nasl. 85[b]. Svaki budi dobrostiv a ne

(h)udoban. P. Posilović, cvijet 92. Bila bi sramota a ne pošteńe, da bude sagradio sebi prebivalište vrimenito na zemļi tuđoj. F. Lastrić, test. 317. Milosti hoću, a ne priloga. Vuk, mat. 9, 13. — *tako i među dva infinitiva:* Tko je tko se može uzdržati a ne plakati. R. Radnić 111. Nije tako lako po ogńu hodit a ne ožeći se. P. Filipović, istom. 18. Ne može naše potribe poznat a ne pomoć ih. J. Banovac, razg. 13. Daj nam bože vojevati a Morave ne broditi. Nar. pjes. vuk. 1, 131. Vino piti a ne opiti se, nit je bilo niti može biti. 2, 132. — *b) kad se poriče rečenica:* Koji kupci gredu mimo Brskovo a ne svraćaju se u Brskovo. Mon. serb. 53. Slidih ju cić mira, a ne da joj dam smrt. D. Držić 386. Neka ļubav vaša skrovna bude do do vika, a ne da ju zlob jezika po ulicah svud razglasa. A. Čubranović 151. *više rečenica s poricańem ima i naprijed, u kojima osim poricańa ima i drugo što cega radi su ondje spomenute.*

2. *kad se k rečenu što je reč i rečeno, ili se izriče, hoće što god da doda riječju ili rečenicom, čim bi se iz bliže odredilo ili popunilo, ili kad se samo prelazi od jednoga na drugo,* [illegible] *uzimaju ńeke riječi kojima se naročno napomińe da nastaje taki dodatak ili prijelaz, pa pred ńjim riječima često* [illegible] *Take su riječi: ime demonstr. pronomina u sredńem rodu:* to, ono, ovo, *adjektiv i broj* [illegible] *također u sredńem rodu:* [illegible] *adjektivna* [illegible] *verba:* navlastito, navlas, navlastito [illegible] osobito, poglavito, najļse, najvi[illegible] [illegible] *druga koja su nalik* [illegible], *kao* najmańe, još više, još mańe *itd., ali se* [illegible] *kojima se obično* [illegible] *rečenica ili* [illegible] *su primjeri s ńima* [illegible] *spomenuti naprijed.*

a. *pred ime u* [illegible] *jed. u staro vrijeme ili u akus. jed. s prijedlogom* na *dolazi kad se* [illegible] *ili reč u opće rečenu hoće* [illegible] *dodaje i takne ili kad se nešto još nikako* [illegible] *hoće da imenuje i ime da se* [illegible] *rečene ističe se ime (isporedi naprijed pod* A. 3): U Zete polovina K[illegible] [illegible] nemu Domurići. Mon. serb. 5[illegible] Da se [illegible] ovemu cetiremu kućanu [illegible] na ime: knezu Radivoju i knezu [illegible]savi i knezu Radienu. . . . 373. Po je [illegible] u pleme D[illegible] a na ime Milutinu knezu. Nar. pjes. vuk. 3, 115. — *b) čemu se ime ističe,* [illegible] *je naprijed nikako imenovano (isporedi naprijed pod* A [illegible]): Al' eto ti od Hercegovine a na ime Sarac-Mahmut-age. Nar. pjes. vuk. 3, 150.

b. *pred* to, ovo, ono, sve, oboje, [illegible] *se pokazuje* [illegible] *jedno* [illegible] *što i naprijed* [illegible] *pomarļa prije nego se* [illegible] *drugo.*

a) a to, *koje glas*[illegible] *kad* [illegible] *jeći (to biva kao naprijed pod* A. 3. 1. [illegible] *sam*[illegible] a[illegible] Ki bise pisan na let 1118, [illegible] kun tradi gurjanske. Mon. croat. 21. [illegible] pro cvita tim cvitjem obojim, [illegible] sa vrimenom svojim, a to darom tvojim boze ter milostju. M. Marulić 76. Ja ubitih do[illegible] Konkordiju, a toj ženu Ipolita. P. Hektorović 119. Trud ov prijah, a to za pet razlog. F. Glavinić, cvit xvi. Kaješ li se od svih grihov a to ne radi pakla? L. Terzić 60. Može se primi[illegible]ati uļa ne blagoslovļena, i još da bi veći dil bilo nego blagoslovļena, a to u potribi. 129. [illegible] i gradu plemenitu kad postavit htje na Splitu, a to slavnom pri Solinu. J. Kavańin 82. U [illegible] rednim busom cvatu i capte to[illegible] [illegible], a stid rusom, meju dracja ki se goje a [illegible] od pusti i od bici. 362. — *isporedi i dalje pod d).* — *u tom poslu može* a to *dobiti još i glagol* jest, *tr. biva cijela rečenica, koja opet prerezuje samo riječ:* Gdi su naredila gospoda stara, a toj jest jedno na Drivih, a drugo u Dubrovniku. Mon. serb. 446. Odpusti dugove, a to jes boga dil. N. Dimitrović 93. Sini mojí dobroga cesara a to[j] j(est) Isukrsta obvršuju zapovidi. F. Glavinić, cvit 212. Gredu tamo gdi se vide opakl neprijateļi, a to jest pakleni duhovi. P. Posilović, cvijet 88. Gospodin mudro jest sve ucinio, ako ti budeš mudro živiti, a to jest brez griha smrtnoga. 95. Kńige blaženoga Edidija, a to jest druga svetoga Franceška. 108. Za tri stvari covik more doći na veliko gospostvo, a to jest običajnći virnost drzati, govoreći istinu i ne misliti stvari od ništa. 119. Kada te vidim imati dobro na ovomu svitu, veće ću želit vidit te imati dobro i na drugomu, a to jest u raju. P. Macnkat 51. Ima iskušati zakne od naravi, . . od vrimenitoga živļenja, a to jest od podloženstva. A. d. Kosta I, 61. *mjesto* jest *može biti i glagol* reći *u budućem vr.:* Zmaj da ogńeni bude pete ženi zasjedati na prevarke, i kad veće s' glavom vrti, a to riječ će na čas smrti. J. Kavańin 27. — *može u predńoj rečenici biti riječ kojom se nazira cijela rečenica, pa ta rečenica tako samo na*[illegible] *u prvoj može ići za ńom* [illegible] *neprirezana samo dopuńajući je, a među ńjema može* [illegible] *tajati* a to *kao da se dodaje samo riječ:* Učini da budem dostojan slišati oni [illegible] gla[illegible], a [illegible] prijateļice moja! M. Alberti 111. — *b) a među rečenicama samo*[illegible] *(kao naprijed pod* B. 2 [illegible] *tada* a to *mo*[illegible] *zamjeńivati uzvik, lat.* ecce: Oni malo [illegible] u najredak niz Grahovo niz [illegible] široko, dok dođoše bijelu čadoru, a to Vuce [illegible] pod čadorom. Nar. pjes. vuk. 3, 379. Anđeo [illegible] stopom, a to mjesto vode poteče vino. Nar. prip. vuk. 100. U koji mah to reče, u onaj [illegible] obazre, a to [illegible] od onoga trna do ńegovijeh leda stvorio [illegible] Vuk, živ. 233. Oni saslu[illegible] cara pođo[illegible] a to [illegible] zvijezda koju su vidjeli na istoku ide [illegible] pred ńima. Vuk, mat. 2, 9. *mjesto* to *može biti* tot *s dodanim* t *od drugoga* to: Kad se vidi [illegible] glavar, koji se čińaše da sa [illegible] dilove[illegible] tot pun nepravde. J. Filipović, prip. 1, 151. — *isporedi daļe pod b)*

[illegible] *među rečenicama* [illegible] *rezanijem među sobom* [illegible] *god* [illegible] *među rečenicama rezanijem riječju* ako [illegible] *naprijed pod* B. 3. b.): *obje rečenice* [illegible] *koji je naprijed izrečen i* [illegible]: Za što se [illegible] moje srdačce ra[illegible] ne [illegible] ter mene u družbu ne vazmeš u tvoju, ako me za [illegible] za vernu za svoju, a toj [illegible] *(sultan)* boga cić? S. Menčetić 11. — *β) među rečenicama rezanijem riječju* kad *ili* po što, *koje stoje u prvoj (isporedi naprijed pod* B. 3. c.) *tada* a to *može zamjeńivati uzvik odgovarajući lat.* ecce: Kad dođe dvoru Sinanovu, a to sjedi [illegible] Sinan aga. Nar. pjes. vuk. 3, 133. Kad do[illegible] na vo[illegible] Kusidu, bijelome mostu kusidskome, a to Turci vatru naložili. 4, 29. Kad se vrati kući, a to se onaj kamen pretvorio u zlato. Nar. prip. vuk. 31. Kad jedno jutro prebrojim čele, a to ne na najboļega čelca. 202. Kad u jutru dođu k ńemu ona gospoda, koja su u veče kod ńega bila na razgovoru, a to on uzeo nož pa gradi male šiļčiće. Vuk, posl. 360. Kad on tako pomisli, a to mu se [illegible]avi u snu anđeo. Vuk, mat. 1, 20. *druga rečenica bez kopule:* Kad svrsivši vracańe ora[illegible] razbije, a to on prazan. Vuk, posl. 209. *obje rečenice krńe:* Smotri na daleko vatru gde se svetli pa onda hajd k onoj strani odkud je vatra svetila. Kad tamo, a to mala kolebica. Nar. prip. vuk. 179. *mjesto rečenice sa* kad *stoji i samo* kad: Stoprv počnu okušat se izpraznostije, kad, a to

je š ńima pravda božja. M. Radnić 13. — *mjesto* kad *može biti i* po što: Po što oni otidu, a to andeo gospodńi javi se Josifu. Vuk. nat. 2. 13. — *γ) među rečenicama rezanijem riječju* kud, *koja stoji u drugoj:* Daje se događaj da ovi sakramenat podili prvo milost, a to kada bi se čovik zaboravio ali se ne bi moga ispoviditi od koga griha. L. Terzić 146. — *δ) među rečenicama rezanijem riječju* da *u kom god postu ńezina (stoji* a to *kao naprijed pod* B, 3, d. *samo* a): Usilovah se rečenu historiju tako napraviti, kako bude nikimi izvańskimi urehami ... obnajena; a to da ne rečete da vam poklańam onuje rukovet žita, koju u vaših knigah bolju nahodite. M. Marulić 3. Pridan mi bi jedan glas vele drag i ugodan, a to da se tvoja vridnost združila s gospojom Livijom. P. Hektorović 53. Ovijem djelom prinosi vsim tu istu milost uskrsnutja, a to da oni koji krjepko vjeruju uskrsnuti hote od grijehov na krjeposti. Š. Budinić, suma 8[b]. Zapekle se od družine pečenice bjehu sočne, a to da se bolje pine, kada obilna gozba počne. I. Gundulić 171. Česarove poslušaj zapovidi, a to da se bogovom pokloniš. F. Glavinić, cvit 37. Ke sin umiraše, a to da kost ribe u grlu zapriči mu se. 46. Sunce ustavi nasred neba końe hrle, a to da dan diļi bude. Đ. Palmotić, christ. 152. Prikaza se smucan od bezbrojne čete hudoba, ... a to da potezan prid pristoļe sudca boga tuj bi dostojno primio vjekovitu osudu. I. Đorđić, ben. 172. — *ε) među rečenicama rezanijem riječju* neka: Ne ću, gospo, na svit riči da mi uzdar sad poskitaš, a to, ako me srcem pitaš, neka te ovdi dar ne obliči. M. Pelegrinović 182. Kraļ kupi u vijeće sve veliko cvijet kraļevstva plemeniti, a to u vedroj slavi neka na pristolju on pričeka poklisara. I. Gundulić 123. Sve zvizde po ńem *(nebu)* jesu posijane, a to neka budu svititi ļudem. F. Glavinić, cvit 8. Jordane, tvoja rijeka nazad s vodam svijem uspregnu, ... a to neka bez zabave.. obećane u države puk izbrani bude poći. Đ. Palmotić, christ. 149. — *ζ) među rečenicama rezanijem riječju* jer *ili* za što: Đin ti da je veće prilično k istini da su se oni od druzih naučili nego druzi od ńih, a to jere su oni ribari. P. Hektorović 55. Ļuvene su naše strune, blažene su svudi zvane, a to er u ńe tko dohodi, veseo se svak nahodi. I. Gundulić 115. Da svaka do vik vike zla će primat, kim ni slike; a to er dobra ovdi prima svakojaka. J. Kavańin 164. Zna tvoja milost, kako no Latini drže historiju za rič istinu, jere joj stavļeno jest ime one riči koja se zove hister, ča zlamenuje vidinje ali poznanje, a to za ć nitkor ini ne pišc toj stvari nego tko ih je vidio i poznao. P. Hektorović 55. Imaju se pomazati ona uda ali ćućeńa, koja su podložna sagrišiti, a to za što ova ćućeńa jesu kakono vrata, proz koja ulazi grih. L. Terzić 139. — *η) među rečenicama koje su rezane među sobom tijem što je drugoj glagol u particips:* Što će rijet' od tebe bani, kraļi, a to videć sred tvojega grada stat' kraļicu? I. Gundulić 23. Odluči da otvori boj višńime bogovome, a to podnijet ne mogući da izvan svijeh se on nahodi sam neplodne dni ki vodi u ogńenoj svojoj kući. 65. — *isporedi dale pod d).*

b) a ono: *samo među rečenicama: aa) među rečenicama samostalnijem na prema se (kao naprijed pod* B, 2 *samo* a): Ja pravim držalicu, a ono se načini kijak. Nar. posl. vuk. 109. *druga rečenica kriva:* Čekamo vidjelo, a ono eto mrak. Đ. Daničić, isa. 59, 9. — *bb) među rečenicama rezanijem među sobom na koji god način: α) među rečenicama rezanijem riječju* ako *(kao naprijed pod* B, 3, b. *samo* a): Ako ne imate državstvo od pravde, a ono imate od ļubavi. Besjede kr. 46. Ako ne će božić kaše, a ono će deca. Nar. posl. vuk. 6. Ako ne miriše, a ono barem i ne smrdi. 6. Ako ne će ćoek na napast, a ono će napast na ćoeka. 6. Ako ga sakriju, nikom ništa, ako li mu se strv pronade, a ono se plati krvnina, pa mir. Vuk, dan. 2, 90. Ako nije tako, a ono je ovako. Vuk, rjec. 6. — *jedna ili obje rečenice bez predikata, kad je u prvoj predikat koji pripada i drugoj, ili kad je pred objema rečenica s predikatom koji i ńima objema pripada:* Od mora tužni rat smiri se u vodi, ako ne vazda krat, a ono kad godi. D. Rańina 40. Od potrebe je da povrati svakomu što je od koga uzeo; ako ne može onomu od koga je uzeo, a ono ńegovu rodjaku; ako li ne može rodjaku, a ono ubozijem. M. Divković, nauk 122[b]. Ako prvi put mu ne bi dobro prošao, činio bi da bi mu drugi put bolje prošlo; ako li drugi put ne bi, a ono treći. P. Posilović, nasl. 13[b]. Odvraćajući mu ako ne tako jednako, a ono ni toliko. Čestit. 13. Ondi ću se propeti s tobom, ako ne tilom, a ono ću pametju. P. Knežević, osm. 259. Vaļa poći s toga njesta; ako li se ne može, a ono mučati. I. A. Nenadić, nauk 141. Od tebe nada se primiti, ako ne sladke milosti, a ono pomoći primoguće. Đ. Mattei 104. Ako u kući ima soba, oni se igraju u sobi, ako li sobe nema, a ono u kući kod vatre. Vuk, živ. 18. Ako ne ćeš ti doći meni, a ono ću ja tebi. Vuk. rječ. 6. *iza* a *može se okrńiti* ono *(ili bolje: prvo se* o *može sažeti sa* a *u jedno* â): od xvii vijeka: Ako se vi ne vratite na nas, a 'no veće nas ne ćete vidjet. Starine 10, 22. Ako ti je preminula majka, a 'no ti je babo ostanuo. Nar. pjes. vuk. herc. 224. Ako ćeš i ti kukati i plakati, ručaćeš; a ako li ne ćeš, a 'no hajde oklen si i došao. Nar. prip. vrč. 30. Ako sam kome đe što ukrao, a 'no sam i za dušu davao. 36. Ako su prosci, a 'no nijesu sveti oci. 138. — *β) među rečenicama rezanijem riječju* kad *ili* po što *(isporedi naprijed pod* B, 3, c.): *iza* a *okrńeno* ono: Kad nema ništa za sad drugoga, a 'no mi donesi za nevolju i suhoga bravjega mesa. Nar. prip. vrč. 35. Kad nije htio *(pas)* umrijeti, a 'no neka lipše. 60. Kad nemamo para, a 'no mu ostavimo końe u zaklad. 162. Kad nijesmo učinili nikakva junaštva na vojsci, a 'no će svak reći da smo junaci, kad možemo zimsku noć u planini prenijeti. 176. Po što je tako, duhovniče! a 'no pričekaćemo doklen se ohladi. 42. Po što ti ne ćeš sa mnom u moju kuću, a 'no ću ja u tvoju. 190. — *γ) kad su rečenice rezane kondicionalnijem* da *(isporedi naprijed pod* B, 3, d.): *obje bez predikata, jer je izrečen naprijed a i ńima pripada: iza* a *okrńeno* ono: Nema toga ko s' ne boji čega, da ničega, a 'no svoga hlada. P. Petrović, vijen. 59. — *δ) kad su rečenice rezane relativnim* koji *(isporedi naprijed pod* B, 3, f.): Kome nije popito, a ono mu je prolito. Nar. posl. vuk. 147.

c) a ovo *(kao naprijed* a to, *pod* aa), *vrlo rijetko:* Kolike puta budući ti izgubio ovu milost, a ovo ćića tvojije griha. P. Posilović, cvijet 11. — *vidi i* avo.

d) a sve, *čemu se dodaje i* to: *aa) kad se dodaju riječi:* Koji su dospjeli i prispjeli ove godine, da bog da da dodu i prispiju i do godine i mnogo ļeta i godina, a sve za našega života. Vuk, živ. 76. Svakome junački odgovorili ... oštrom sabļom, jakom miškom i dobrom zgodom, a sve s pomoću božjom! 125. sve *i* to, *koje glasi i* toj: Udi Jesusa bil si vas narešen od svudi, a sve toj radi nas. N. Dimitrović 42. Skaza mi žalosti, ke stiru na pospjeh cvijet moje mladosti, a

sve toj za moj grijeh. N. Naljeković 2, 83. Kolikrat ja stanu povidat dila i ljubav užganu vitezov ter vila, izmišljajuć mnoga, a sve toj za uzrok, da tebi od moga užganja podam srok. H. Lucić 193. Sve kolike suprotive dobrovoljno podnese, a sve toj ojeća nauka moga. A. Gučetić, roz. jez. 151. — *bb) među rečenicama rezanijem riječju* jer: *također* sve *i* to: Čuj što pravi; a sve toj, er bi rad da mene zadavi. N. Naljeković 292. — *ispredi naprijed* a to *kod s.*

e) a oboje, *kao naprijed pod* A, 1, a. *samo* a: Dok ne nađeš Stoju i Stojana, a oboje brata i sestricu. Nar. pjes. vuk. 2, 116.

c. *pred* navlastito, navlaš, navlaštito, navlašno, osobito, poglavito, najliše, najviše, *čim se od predńega odvaja što je za ńim, i tako se k ńemu prelazi*:

a) a navlastito: *aa) kad se dodaju riječi*: Da ima plnu oblast v duhovnih i v telesnih, a navlastito meju knezom i vse gospode deželske razvodi stare upeljat. Mon. croat. 1. Vse to koliko godi stvori gospodin knez i vsa ta gospoda, a navlastito naš gospodin Menart. 10. Za to smo velike rote i zapise mi odь ńihь prijali, a na vlastito sada. Mon. serb. 223. Mirь u ljubavь sa vsacijemь člověkomь imati a na vlastito svojimi dobrěmi prijateji. 367. Vazda je običaj a na vlastito u naša vremena. M. Divković, bes. xv. Imaju nutkati virne na dilovańa od svih kriposti, a navlastito od vire. M. Bijanković, nar. 1. Kako govore sveti bogoslovci, a navlastito sveti Toma. P. Posilović, cvijet 7. Oslobodi me oda svakoga zla u svako doba, a navlastito u čas moje smrti. L. Terzić 55. Pomukovan od vnogih a navlastito od arkidjaka. I. Kraljić, mol. 3. Mnogi zamiraju kad koje knige izadu na svit, a navlastito hrvatske. J. Banovac, prip. iv. Bog priporučuje žestoko starišinama a navlastito ocem i materama brigu svrhu mladih. F. Lastrić, ned. 131. Velika je ljubav pomagati one dušice, moleći, posteći, a navlastito čineći da se za ńih sveta misa prikaže. A. Kanižlić, fran. 253. Porad mlogih uzroka, a navlastito zaradi ńovih potriba. B. Leaković, nauk 253. — *bb) kad se prelazi na rečenicu*: U služeńu od svakoga sakramenta, a navlastito kad su blizu. M. Bijanković, nar. 27. Dostoj se pokripiti dušu moju, a navlastito te molim, u čas najpokońi moga života dostoj se pomoći me. L. Terzić 15. Koja čovik učiniće, ako dobro bude ovu slavu promišljat, a navlastito ako ovo užívańe ne bude imat. J. Filipović, prip. 1, 10. *nalazi se dodano još i* pako *u istom značeńu u kom je* a, *kao da bi jače bilo*: Ljubav, koja se je u svakom dilovańu, a navlastito pako kad bi nemoćnikom služio, ukazivala. A. Kanižlić, fran. 211.

b) a navlaš *(staro* navlašt): *aa) kad se dodaju riječi*: Prijazan koju (je) imao k nam vazda a navlašt sada. Mon. serb. 238. Vsakomu, a navlašt ljudemь vojevode Sandalja. Spom. sr. 66. Da budu svaki trud te duše podnijeti i s plačem svaki jad i boles i tuge, a navlaš rat i glad. M. Vetranić 1, 11. Ništor nije gore neg mladac besraman, a navlaš mou nami. 2, 325. — *bb) pred rečenicom koja se reže relativnijem* koji *za predńu*: Svakomu zlotvoru neka moć pogine, a navlaš na moru ki robe i pline. M. Vetranić 2, 337. — *cc) pred rečenicom koja se reže za predńu riječju* jer: Imaju se napisati radi mnozijeh uzroka, a navlaš er se tako slavi bog. B. Kašić, per. v.

c) a navlaštito: *kad se dodaju riječi*: Vsi vaši vlastele, a navlaštito Mile Tukleković. Mon. serb. 219. Zapisi, vьsemi velmožami rusaga bosanskoga a navlaštito vojevodom Hrьvojem potvrьdeni. Spom. sr. 45. Iz naše Dalmacije, a navlaštito iz Dubrovnika. I. A. Nenadić, nauk 7. Ne bi ostali, a djeca navlaštito, umjeli štjeti. 8. Čujte jednu zgodu, koja će svijem služit a grešnikom navlaštito. B. Cuceri 15. Kako ćete vas život a navlaštito sva mlada ljeta provesti. 196.

d) a navlašno (navlaštno): *kad se dodaju riječi*: Srьčanstvo koje su imali, a navlašno sade. Mon. serb. 239. Da je vsaki jezik s rusagomь bosanscêmь u miru, a navlaštno ugre. Spom. sr. 70.

e) a osobito: *aa) kada se dodaju riječi*: Tebi hvale pridajem, a osobito one koje duh ovi osuđeni sada tebi uspiva. F. Parčić, ruk. 72. Koliko starišima a osobito otaca i matera oće biti pokaranije. F. Lastrić, ned. 217. Tome je svaka knjiga, ... a osobito knjiga našeg jezika podložna. V. Došen IX. Budi milostiv sa svakijema a osobito s onijema koji su u nevoji. T. Ivanović 99. Svaki dan a osobito u petak nastoj. D. Mattei 268. Zamrzi na ńe *(na grijehe)* kako na najveće zlo, a osobito na one na koje si većma navadan. B. Leaković, nauk 146. — *bb) kad se prelazi na rečenicu*: Svaku večer, a osobito ako se nalazi u grihu smrtnom, ima učiniti dilo od pravoga skrušeńa. F. Lastrić, od' 270.

f) a poglavito: Imamo podušiti svaku inu ljubav, a poglavito ljubav vlaštitu. D. Mattei 245.

g) a najliše: Tvoriti vêrnêmu slugamь, a najliše sukrьvnikomь i čedomь svojimь. Mon. serb. 225. Svudi se vidi priklonstvo tvoje, a najliše u ustrpljenju. A. Gučetić, roz. jez. 191.

h) a najviše: Kad god vidiš da koga, a najviše općinu, moreš pomoći. I. Zaničić XI. Prem da se mlogi naode priprostiti ljudi a najviše matere, koje vlastite svoje sinove alamane nazivaju 11.

3. *među riječima i među rečenicama koje se rečju ńekim konjunkcijama, može i* a *doći pred konjunkciju, kad se hoće da istakne što je ńom prirezano; take su konjunkcije* i, ni, ili, *staro* voļa, nego, da, nu.

a. a i *(kao đe zać i zać đe*, autem et *i* et quoque): *a) među riječima: aa) kad su obje riječi samostalne jedna prema drugoj: od* XIII *rijeka*: Da imamo strêći vas a i vse tvoje ljudi. Mon. serb. 13. I tozi bismo mogli učiniti gospodu knegińe i ńe sinov radi a i vasь radi. Spom. sr. 1, 9. Zakone, koje imь je učinio roditeji kraljevьstva mi, a i azь. Mon. serb. 317. Život i muku spasa draga da štampati, a i djevic i svetaca i crkvenih inih otaca. J. Kavańin 126. Ovako hoće red ljubavi a i pravde. J. Filipović, prip. 1, 329. Život a i tilo želim potlačiti. A. J. Knezović 31. Događaji, koji se prija a niki i posli porođeńa gospodinova zgodiše. A. Kačić, razg. 1. Ovima potribno je meni odgovoriti, budući da se ja osobito ńime služim, a i Meniata kad kada. A. Kanižlić, kam. 54. Nek i seka s nama ide, a i bratac, neka vide. V. Došen 108. Ovo, reče, kost od kosti moje a i meso baš od puti moje. M. A. Reljković, sat. 90. Po svojijeh listih prijateji inostrani a i domaći po sebi istijeh riječi ujudnom čestite vam godište novo. B. Cuceri 25. Ustavi se na istoku sunce a i sjajan mjesec na zapadu. Nar. pjes. vuk. 3, 64. Da povratim moje mlogo blago, a i moja dva nejaka sina. 2, 174. Vidiš, dušo, ona kopja bojna ponajviša a i ponajgušća. 2, 319. Kupi mene dva tovara vina, a i treći bijele rakije. 3, 445. Pa da vidiš časti i pošteńa, a i lepa, brate, dočekańa. 2, 355. Da bog dade svakom tko što hoće, a i meni što je meni drago! 1, 221. Blago majci, koja ga rodila, a i onoj koja ga uzljubi. 1, 615. Blago tebe a i mene! 2, 59. Onde bješe stari despot Đurđe sa ńegova dva vrijedna sina, sa Stjepanom a i sa Grgurom. 3, 53. U Paštrovićima je običaj da se na svadbama a i o krsnijem imenima i na

ostalijem velikijem gozbama pije upravo po sedam zdravica. Vuk, nar. pjes. 1, 77. Mesa i svakoga drugoga mrsa a i pića ima dosta. Vuk, živ. 17. One ne umijući kud, a i nemajući su šta tražiti svoje kuće, ostadoše u mene. Nar. prip. vuk.[2] 218. — *bb) kad je riječ vezana oblikom svojim za rečenicu a za drugu riječ tijem što i jedna i druga ima pred sobom* i *(tu je* a *kao naprijed pod* A, 5): Smori mene i družinu moju a i gladu i junačkom žeđom. Nar. pjes. vuk. 3, 303. *tada i druga riječ vezana tako riječju* i *s predńom može imati i* a. *u to je kao pod aa.*: Godinice, loša ti mi dođe a i meni a i końu mome! 1, 364. — *b) među rečenicama samostalnijem na prema se*: I prьvo ti smo pisali, a i sьde ti pišemo. Spom. sr. 1, 16. Ja poznam njekijeh koji takoj u običaj ovi nauk uzeše . . . da nijedna napas nečista u ńih pameti i srcu ni malo stati ne može. A i sveti Augustin toder potvrđuje da on protiva svakoj napasti toliko moguć lijek ne nađe, koliko u ranah Isukrstovijeh. B. Gradić, djev. 37. Car Lesandro primogući mlad dobi carstvo svega svijeta. A i Suliman car hrabreni sabļu opasa vrsnik meni. I. Gundulić 291. Općene žaleć štete opet društvo i uvjete ponoviti stare želi; a i kletva hoće teška, a i tako suđeno je da turačka kruna i teška u vječnomu miru stoje. 448. Pošastje ti ovo od glave znam da prijeti sad pogube; nu smrt grde sluge prave, s čistijem srcem koje ļube. A i kad za ku boļu zgodu ti tvoj život mož' sahranit' neg li carsku za slobodu? 557. Nije hristjanina ni jednoga, koji radit ne može kojijem godi načinom i trudit na spaseńe svoga iskrńega, a i svak je dužan na to nastojati. D. Mattei 46. Ja vidim a i drugi još boļe vide da se mloga zla događaju i prvo vincańa. B. Leaković, gov. 31. Zakon tebe resi, a i čuva kraļ s nebesi. J. Kavańin 190. Al je ovo naša velika žalost, jer se malo na molitvu nastoji; a i ono malo što se čini, ne čini se kao se ima činit. J. Banovac, razg. 23. Opako je živio, a opako i svršio. A. Kačić, razg. 22. Zakon prvi poče od Adama, i dura do Mojsije, a i sada je. L. Vladmirović, slav. 30. Hoće bog svemogući, a to ište i potreba naša. I. A. Nenadić, nauk 209. Bit će i ždribadi tu pečene, što se radi; a i kuca nek se varka ne doć gdi se vatra tarka. V. Došen 158. Ja poļa imadem, stado da napasem: moja sitna kosa zelena livada; a i vode imam stado da napojim. Nar. pjes. vuk. 1, 171. Pršte kupa, a pršte i glava. 2, 431. Moli boga, draga dušo moja, da ti s' zdravo iz tabora vratim, a i tebe dobra sreća nađe, uzeću te za Milana moga. 2, 317. Ja ne znadem biļa od omraze, a i da znam, ne bih ti kazala. 2, 15. Istina je, ļubičice, da si cvijet nad cvjetov'ma, a i jošt bi ļepša bila, da ti nije mala mana, što je tebi kriva glava. 1, 227. Kojeno će tebe odmijeniti, a i mene vjerno poslužiti. 3, 436. To će ti je oboriti Turci, a i mene stara pogubiti. 3, 221. Bila krepka miška moja, a i oštra sabļa moja. 1, 183. Društva malo, a i to nevješto. 1, 182. ‚U ovoj šenici ima kukoļa'. ‚Ima, gospodaru'. ‚A ima i glavnice'. Vuk, posl. 251. Imala okle, a imala i pred koga! Vuk, živ. 116. Gostima kaza priču . . . . A i onome što ih je pozvao reče. Vuk, luk. 14, 7-12.

b. a ni *(kao οὐδέ*, nec vero): *a) među riječima*: Gdi mu vlage a ni zime nije. J. S. Reļković, kuć. 331. — *b) među rečenicama*: Takve li mu ti daješ nauke, koji će ga dovesti na muke, a ni tebi ne će biti dobro. M. A. Reļković, sat. 39. Ńu fale, a ni nas ne kude. Nar. pjes. vuk. 2, 227.

c. a ili, *u staro vrijeme i* voļa *mjesto* ili *(kao da bi se reklo* ili pak, *ἠδέ*, vel vero, aut vero): voļa *dolazi tako još* xv *vijeka*: Da ne izide izъ našêhъ tьmnicь a voļa naše straže. Spom. sr. 100. — ili *dolazi tako sa* a *od početka* xiii *vijeka*: *osobito kad dvije riječi ili rečenice jedna za drugom idući imaju svaka* ili *ili prva* li, *uzima druga još i* a: Čto li že mu jestь polьza? a ne li pače . . . pogybêlь duši byvajetь? . . A ili pače usilnêjše dusi zdravija ne prijeti? Sava, tip. stud. glasn. 10, 116. tip. hil. glasn. 24, 187. Ašte i samь kraļь ili otь igumenь a ili inь kto. Mon. serb. 75. Ili synь kraļevьstva mi ili bratь, a ili kto odь surodьnikь. 116. *ali i kad ne dolazi* ili *dva puta*: Otroci, kto s igumьnomь na putь gredu, a ili s kojimь kalnderomь. Mon. serb. 98. Prêdь carinikomь i knezemь a ili prêdь kepalijomь. 162. Ako je koji dubrovčaninь komu dlьžьnь a ili čimь krivь. 268. *dolazi još i* xvi *vijeka u pjesmama, u kojima je naštampano u naše vrijeme* ‚aj li', *ali nema razloga misliti da je* i *promijeńeno na* j: *brojem slogova u versima u kojima su se u jedan slog brojila po dva koja god vokala kad idu jedan za drugim, ne može se ništa dokazati; još se mańe može misliti da je tu uzvik* aj *(isporedi* da ili *kod* da): Prstenak, komu se istrumi pridragi kamenak a ili (‚aj li') biser puni. Š. Menčetić 85. Što ima bit, bože, da ova, ka je cvit, bez cvitja ne može stojati za vas svit? Jeda se ńim zdravi? a ili (‚aj li') je što vele da s družbom naravi svi svojom bit žele? 193. Togaj cić svak pravi: ona je od vila tanac u dubravi s vilami svodila; a ili (‚aj li') je, svi sumńe, isplila s jezerom pridrago kameńje u kom vri s biserom. D. Držić 347.

d. a nego: *dolazi samo među riječima, i to veoma rijetko, ali u oba svoja značeńa dolazi tako* nego: *a) kad* nego *starļa ńešto na suprot predńemu*, sed: Zla ric ni slovo iz ńe ust ne pođe, a nego dobrota. Š. Menčetić 56. — *b) kad* nego *poredi što*, quam: Car volede carstvu nebeskome a nego li carstvu zemaļskome. Nar. pjes. vuk. 2. 296. — *isporedi naprijed pod* B, 3. a.

e. a da, *kad* da *samo ističe svojim načinom što je za ńim prema predńemu (vidi kod* da), *kao što čini i samo* a: *tada obje riječi* a da *(koje pišu i u jedno* ada) *čine samo da je isticańe jače: to biva najviše u pitańu, rijetko osim pitańa: a) u pitańu: aa) obje rečenice samostalne jedna prema drugoj (isporedi naprijed pod* B, 2. a. d. *samo* a): Rekoše sada ńemu: ada tko si? Antun Dalm. iv. 1, 22. Dakle ne ćeš moć' uteći; a da što ćeš učiniti, cum surrexerit ad judicandum deus? J. Banovac, razg. 92. Ostavļam ga, a da što ću? dok sam pozna svoju zloću. V. Došen 51. ‚Što razumiješ za priliku od kruha i od vina?' ‚Ono što se vidi'. ‚A da po posvećeńu je li već što kruha u ostiji ili vina u kaležu?' I. A. Nenadić, nauk 10. ‚Ima li bog početak?' ‚Ne'. ‚A da od kada je gospodin bog?' 67. ‚Što čine u raju?' ‚Slave i uživaju boga i s ńim svako dobro'. ‚A da što će najposlije biti od naše puti?' 75. ‚Je li dopušteno zločinca ubiti?' ‚Ne'. ‚A da možemo li se obraniti od nepravednoga zločinca?' 125. ‚Tko kupuje stvari ukradene znajući da je ukradeno, griješi li?' ‚Griješi, i držan je vratiti što je kupio'. ‚A da tko će ńemu vratiti ńegove aspre?' 37. Potrebno je da hristjansci nauci svi me potaknu, neka se moje srce nakani pokajati se. A da za što me bog stvorio, . . . ako ne da bi vas posvećen bio slavi ńegovoj? D. Mattei, srce 41. Jest istina, a da za što nije? Nar. pjes. vuk. 1, 598. Hoću dati, a da za što ne ću? 3, 345. Ima, Pero, a da kako nema? 5, 546. ‚Kada bi bilo ka' ti kažeš, što bi svijet bio do trpija?' ‚A da što je svijet do trpija?' P. Petrović, šćep. 160. ‚I sam mislim da je maštanije'. ‚A da što je nego ma-

štanije?‘ P. Petrović, vijen. 62. *u pitaŭu može biti i samo riječ kojom se pita, a ostalo se razumije iz predńega ńu što se pitaŭe nastavlja (isporedi naprijed samo* a *pod* B, 2, a.): Pravda je u boga; a da u koga? Nar. posl. vuk. 258. Solomun mu odgovori da se smije de car cara hoće da pogubi na ženskom uzglavlju. Car ga onda upita: a da kako? Nar. prip. vuk. 197. Pa zar samo jednu? upita ga sin. A da koliko nego jednu? Nar. prip. vrč. 50. De ćeš? upita ga drugi. Doma, a da đe? 173. — *bb) rečenice vezane među sobom, i to ili relativnijem* kad *(kao naprijed pod* B, 3, c.): Kada svoje tako osjećaš, a da što bi s tudijem činio? P. Petrović, vijen. 84. *ili participom (vidi naprijed pod* B, 3, g.): Budući da grijeh istočni prašta nam se svetijem sakramentom od krštenja, a da kako nam se prašta grijeh sadańi, koga mi činimo? I. A. Nenadić, nauk 95. — *cc) pred pitańem može i ne biti izrečeno ništa na što se pitaŭe nastavlja nego se samo misli, onako kao naprijed pod* B, 2, g.: Pitao đi je Kuši-đidija: a da đe vam je sesta devojka? Nar. pjes. vuk. 1, 519. Onda care stade besjediti: a da čujes? pašo Seidime! dobavi mi vranca Komnenova. 2, 155. A Draška je rijec besjedila, a da Drasko, jadan brate dragi, što će sada ova sestra grdna? 4, 61. Progovori vladika Danile: a da je li dobra Crnogorca, ko će poći da uhodi Turke? Ogled. sr. 21. Nego vice Kandiću Vasiļu: a da hoga, kud si naklopio? 2, 397. A da za što te inam kad mi u nevolji ne ćeš pomoći? Nar. po. l. vuk. 1. — *bb) osim pitańa: kao samo* a *naprijed pod* B, 2: Pa govore Zmaj-ogńanin Vuku: ... dana nema kad se ne privlači. A da rece Zmaj ogńanin Vuče ... Nar. pjes. vuk. 2, 589. *tako je i ako, gdje je u drugoj riječi što se izvodi i. prre, ali gdje* a da *ńije ńašta nego prijeđa: od jednoga k drugomu, kao i u drugim primjerima, i gdje bi mjesto ńega također moglo biti i samo* a *sa subjektom izrijekom rečenim ili s dodanim* ono *kao pod* B, 2, a, d. *i pod* C, 2, b.: ‚Jesi li ti ikad padao s tavana?‘ ‚Ne jar, odgovori mu hećim. A da ne znaš ni lijećiti, nego hajde ćac. Nar. prip. vrč. 102. ‚Ćuo sam da svasto pogadas; je li istina?‘ ‚Valaj te nijesu prevarili‘. ‚E, a da kazi mi: ova tica, te mi je pod pazuho, je li živa ali mrtva?‘ 140. Vraćajući se radostan među drużinu još iz daleka povice: a da veļu ja vama da nas pred carskom kućom ne more snaći nikakva steta. M. D. Milićević, jur. 67. — *Dolazeći* a da *u takim prilikama, samo za prijelaz: od jednoga k drugomu, moglo je lasno prijeći u značeńe koje ima* dakle, ergo, igitur; *a tako je* (ađa) *u kajkavaca. (Bjelostjenac, Ambrozić); od ńih će biti* xvi *rijeka i u Anima Dalmatina*: Svitńak tila jest oko: ako ada oko tvoje bude čisto, tada bude vse tilo tvoje svitlo. Anton Dalm., mat. 6, 22. Vi ada poslušajte pritać. Anton Dalm., mat. 13, 18. *(na tom mjestu Vuk ima* pak). Kako ada David zove gospodinom? Anton Dalm., mat. 22, 43. Ada za što krstiš ako nisi Kristus? iv. 1, 25. *i Stulić ima u tom značeńa, ali bez primjera: može biti da je uzeo iz kajkavskih rječnika ili je tako značeńe stario samo po tome što se u mnogim predńim primjerima može* a da *(kao i samo* a) *prevesti lat.* ergo.

c) za objema rječima a da *može biti još i* pak *ili* nu *onako kako doluze i za samijem* a *(vidi dale pod* f.), *ali vrlo rijetko*: ‚Koji ne poštuje oca i mater, koji grijeh čini?‘ ‚Sagrješuje teško‘. ‚A da što pak čekaju taki?‘ I. A. Nenadić, nauk 123. Tako mi ve ne ubio, kaluđeri, bog veliki, a da nu mi otvorite ovu ljepu b'jelu raku. Nar. pjes. mikl. beitr. 39. ‚Od molitava znam samo očenaš‘. ‚A da nu neka cujem‘. Nar. prip. vrč. 149. *mjesto* nu *dolazi u naše vrijeme* no *i tu, kao što dolazi u drugim prilikama ćešće*: ada nŏ? Vuk, rječ. 2.

f. a nu, *gdje* nu *sohom izriče suprotnost prema ńečemu predńemu, kao* nego *i* ali, *ali u tom posla slabeći bića i samo opomena, podižući pažńu (vidi kod* nu): *tada* a *stojeći pred* nu *još ističe to sa srijem što je za ńima objema: sa* nu *može biti sastavljeno ozad* ti, *koje se krńi te glasi* nut, *ili to, te glasi i* nuto: *a) među rečenicama samostalnijem na prema se: u drugoj je prema rečenom značńu riječi* nu *glagol u imperativu ili u obliku koji se govori kao imperativ, ili je čuđeńe s pitańem, ili samo pitańe*: Razum vas... da sad bude dan tebi, taj ńe hip... u se misal ne može iseć. A nu sam smisli se da te ne pogrdi. D. Držić 363. Toj ti zna dobro vid tvoj, na svit jedini. A nu zapovid mi ku godi učini. D. Ranjina 59b. Slobodi još mene i sebe izbavi od tuge općene koja nas tac davi. A nu se spomeni koli je cut sramno, od svitlih rođeni da živu pritamno. D. Zlatarić 22b. Za to bog rece po proroku vsakomu pripovijedavcu: vapij, ne pristani. A nu cuj sada pogibjel onih koji nijesu vrijedni na to djelo. S. Budinić, suma 128b. Kraljevstvo svakako hraním ti za pokoj, neprijatej nikako, nego li sluga tvoj. A nu vid oci me, ter vjeruj daj ńima, ako ne ć' ovime vjerovat rijecima. I. Gundulić 189. Ćemu dakle, ludi zlobnici, toliki zbori? ćemu tolika viča? A nu ostavimo, pravovjerni, ostavimo ove prokleteglave da grade smanjeni sebi rasap. A. d. Bella, razg. 99. *mjesto imperativa sadašńe gr. sa* da: Podnožje je trulo vami, a nu da gdi ne klonete. V. Dosen 229. *u drugoj rečenici čuđeńe s pitańem*: Zna se da nijedare nisam u besidi na svit nikogare ni dilu uvridi; a nu kako tebe mogal bih raniti! I. Ivanišević, kit. 272. — *b) pred rečenicom u kojoj je* a nu *nema druge prema kojoj bi se ona obraćala, nego je onako kao naprijed pod* B, 2, g., *gdje je samo* a: *glagol u imperativu*: Iz daleka zove staru majku: a nu hodi, moja stara majko! Nar. pjes. vuk. 1, 200. *rečenica je krńa i izriče čuđo*. A nu papa! sreće loše ti je! Nar. pjes. juk. 151. — *c) nu ima uzad nu rečeni način i ili* to: *glagol u imperat.*: Kakvo je to ponańkańe? Ah opako. A nut slusajte. J. Banovac, prip. 57. Nek zna da što god se drugom želi i čini, ńemu se zgada. A nut poslusajte. 119. Čovik kad se obikne u grihu i upane u zli običaj, tad je bogu nmŕo, ter ga je mnćno opet oživiti. A nut s pomļom poslušajte. J. Banovac, pred. 7. Vazite je *(dušu)*, ako ne ćete da se izgubi dusa i tilo, kako se dogodi gospodičću. A nut poslusajte dogadaj. J. Banovac, razg. 102. Inacije nije moguće da vam ispovid bude dobra. A nut sami promislite, je l' ovo istina. F. Lastrić, ned. 88. Ah sumļim i bojnu se. A nut odimo na iskušańe, vidićete da je sumļa moja razložita. 200. Takovi pijanci jesu vridni većńega osuđeńa. A nut poslušajte. Đ. Rapić 261. *u drugoj rečenici pitańe*: Koji vas jur ne ogovaraju, dali vas večma osuđuju. A nut je li istina? J. Banovac, prip. 60. Godista ovde na zemļi bila su puna veseļa, nista ne maše bila su združena s mukom i nevoļom. A nut je li istina? 93. *tako i* nuto: Nit ima otrovnijega ijeda nego li je bludnost. A nuto poslušajte je l' ovo istina. F. Lastrić, ned. 148. Il nam ńih dao il ne, uslišani smo; a nuto je li istina? L. Vladmirović, slav. 63. — *dolazi* nu *i ondu kad iza* a *ima već* da; *vidi naprijed pod* e.

mjesto nu *dolazi u naše vrijeme i* no: U to kočobaša: a no kad znaš ko je ukrao, moraš lupeža prosočiti jali kozu platiti. Nar. prip. vrč. 145.

4 s *nekim adverbima, kojima se izriče kakova protivnost; to su:* pak *(u različnom obličju:* pako, paka, pake, paki *i kompar.* pače), opet, suprotiva, suprotno.

a. *sa* pak *u kom god pomenutom obličju a u značeńu u kom pokazuje protivnost, koja može biti i samo toliko što dolazi s druge strane,* contra, rursum, iterum *(u drugom značeńu, koje kao i ovo vidi kod* pak, *dolazilo je naprijed u različnim primjerima); u tom značeńu stojeći u rečenici ili uz riječ u kojoj je što protivno predńoj, čini samo da se protivnost koja u rečenici ili u riječi već jest još naročito napomińe, koje može biti i nepotrebno: tada stoji* a *kao i među drugim rečenicama ili riječima; ali iz take protivnosti prelazi* pak *i onamo gdje nema protivnosti te mu se značeńe izjednačuje sa značeńem sareza* a, *uz koji stojeći može ga pokrepļivati, a nalazi se i bez potrebe. a)* pak: *aa) u protivnosti kakoj takoj a u značeńu više ili mańe cijelu, kao da bi se od prilike mjesto ńega reklo* naprotiv, *ili* i pak, *ili* opet, *ili* s druge strane; *u kad kad zajedno sa* a *približuje se značeńu* ali: *među riječima, i to samo među dva infinitiva:* Da jest sa svijem neuzmnožno čoviku živiti zlo, a pak umriti dobro. P. Posilović, nasl. 9b. Ništar svoga ne imiti, a pak svaka uživati, nije lipša stvar na svitu. P. Knežević, živ. 3. — *među rečenicama:* Ki jesu dobra činili, pridu v život, a ki pak zala, v ogań. Katek. 1561. 69. Ne možeš živiti ne ļubeći, a pak kad imaš ļubiti, ļubi gdi imaš naći veću slatkost. M. Radnić 377. Ne more se nikakore dvim gospodarom ugoditi, a popovstvo kako more trim izvrsno pak služiti? J. Kavańin 379. Kako bog nenavidi čarovnike, onako nenavidi i lašce; a pak se nikim ništa ne čini jedna laž. J. Banovac, prip. 160. Kad hoće pastir duhovni da pedipsa koga psovaoca, udiļ nade ogovornika, sa svim da su naredbe od principa da se ovaki imaju ńemu prikazati; a pak, ako će se reći pravo, najveće psnju koji bi imali zabraniti. 63. Koja ti je korist toliko se mučit i nastojati? a pak do malo vrimena vaļa sve ostaviti. J. Banovac, pred. 97. Evo je došlo vrime pristupiti k ovoj trpezi nebeskoj;.. a pak s kakvim srcem i dušom pristupate? J. Banovac, razg. 181. Da se čińahu živi, a pak bijahu mrtvi. 165. Sinoć noge prao ti je, a pak tako ńeg' izdade. P. Knežević, muka 18. Ako činite rečene stvari, a pak psujete, a pak proklińete, a pak dižete tude, a pak živete u nečistoći, nije u vas prave ļubavi prema blaženoj gospi. Besjede kr. 245. Cijeńahu dočekati svrhu godišta jur dospjena, a pak se privariše. 249. Nemojte ga odriješit dokle je ne pošļe, navlastito ako je bio obeć'o i prije da će je poslat, a pak je nije posl'o. 295. Žile jesu grke, a plodi pak jesu prislatki. J. Matović, kat. 240. Ova riječ amen ne bi dopuštena službenicima mise... ma se ostavļa samomu redovniku... A pak ovi običaj nije općeni 527. I lupeštvo čine gore neg iz crne hajduk gore, koji barem na to pazi da na stražu ne nagazi; a lupeži pak domaći ne boje se od kog naći. V. Došen 81. Da za Mide živa veće nasmijat se nitko ne će; a kad Mide pak nestane, plač za uvik da pristane. 70. Istina je da i ovo vaļa da mladinac pita rôditêļâ, da mu oni svoje viće dadu, jer od toga oni boļe znadu, a pak to se ne radi za vrime. M. A. Reļković, sat. 81. Nije načina da ja mogu toliko molit; ne bih malo učinio kad bih reko u sve godište rozario. A pak da ti rečem pravu istinu, veća je potreba meni od mjedi nego od toliko molitava. B. Cuceri 15. Išteš koju čas u gradu, a do ńe pak ne dopreš. 19. I tebi je bog pošiļo svoje zvijezde... u pak si se odmetnuo. 159. Spovijeda se stanovito da svi na svijetu umiremo, a pak živeć se tijem načinom kako da smo više zemļe neumrli. 302. *bb) bez protivnosti u značeńu izjednačenu sa* a: *među riječima:* Pisanъ vъ lětъ 6979, a pakъ, kako se latinski razumě, odъ roždьstva hristova 1470. Mon. serb. 511. Svi se vjerni zovu redovnici, a poglavito pak pravedni, koji imaju duh božji. J. Matović, kat. 296. *među rečenicama:* Za toj mi su do sьda plaćali 2500 dukatъ: a pakъ seda zapoveda carstvo mi da mi daju sviše togaj 2500 dukatъ. Mon. serb. 523. Jiman galij četrdeset, a pak navi jiman dosti. I. Zanoti, skaz. 12. Kršteńem se ti operi, a pak onda raj oberi. S. Margitić, ispov. 218. Sva varošja popališe... a ugarske pak posade bog istuče bez milosti. J. Kavańin 230. ,Bez temeļite odluke ispovijed ne vaļa'. ,Tako je; a ovo je pak način za imati pravu odluku'. I. A. Nenadić, nauk 169. Klela se devojka v'jenca ne nositi i vinca ne piti ni rabra ļubiti; al' kad mi je doša' ves'o Đurđev danak, kaja se devojka v'jenca ne nositi... A kad mi je došlo l'jepo vinoberje, kaja se devojka vinca da ne pije... A kad mi pak do'še duge zimske noći, kaja se devojka rabra da ne ļubi. Nar. pjes. vuk. 1, 335. — *b)* paka: *kao* pak *naprijed pod aa:* Ter se diči taštom slavom od junaka: vas u vidu i u riječi, a u stvoru ništa paka. I. Gundulić 291. Ljepša duša, koja ima sliku božiju, dare draže; a najljepši bog je paka, u kom, po kom, s kim su svaka. 242. Koji bi dobio mnoge igre i paka najposlije izgubio, tako bi učinio ništa; a paka ako li bi izgubio sve peče od igre i na svrsi dobio najposlidńi punat,... bio bi dobitnik. P. Posilović, nasl. 24. Tolike pute, bogati dokle živi na zemļi, prohođaše Lazar, i nigdar ga ne vidi; a paka na smrti s mukom podignu oči i tako ga vidi. 21b. Ne bi li bio budalast oni koji stojeći jedan dan samo u jednom pribivalištu, a paka se diliti i nigdar veće ne vratiti se ondi, i da mu bude toliko drago ono pribivalište, da ondi postavi sve svoje misli? 44b. Sve vode ističu iz mora, a paka se sve vraćaju u more. P. Posilović, cvijet 17. Vi pitate vaše pse s vašimi rukami, a paka puščate da umire od glada Isukrst. I. P. Marki 59. Krivca i ako smionoga svojim gromovi kad god kara, vas svijet straši, a jednoga paka ńegov trijes udara. J. Kavańin 538. Htili biste ispuniti hotinstva neredna... a paka naći se u raju. A. d. Bella, razg. 61. Koja će dakle biti naša nesmiļenost: kuće, blago i baštine od ńih ostavļene uživati, a ńih paka u mukah bez pomoći ostaviti? B. Cuceri 138. Gdje god se pripovijeda riječ božija, ili u crkvah poglavitijeh ili u malijeh, vrvi puk s svake strane. A paka ako počnem razgledati što se čini kad se izide iz crkava, ne znam mogu li se vele oradostiviti. 182. — *kao* pak *pod bb: među riječima:* Zloća jest biti od dva jezika, to jest reći jednu dobru riječ prid tobom, a drugu zlu za tobom; aļi ti reć jednu na jedan način jednomu, a paka drugomu na drugi način K. Mağarović 107. *među rečenicama:* Predńe i zadńe vjekovištvo samom bogu vlastito je... a vjekovištvo zadńe paka ļudskom bitju pristoji se. J. Kavańin 435. Budi do svrhe blagosovjeno ono dobročinstvo našega boga. A ti paka zahvalivši nebeskomu dobročincu našega sveca ńemu se veseli. Čestit. 55. Koji trude na vječno spaseńe iskrńega, steće način krenuti srca najoporija... A čeļad paka, koji su na svijetu, iznaće sve pomoći. Đ. Mattei 8. — *c)* pako: *kao* pak *pod bb.: dolazi kad u rečenici ima i* ,s druge strane': Procjeńujući s jedne strane što je svit, a s druge pako strane što je duša.

A. Kanižlić, fran. 117. *dolazi kad u rečenici ima i* ‚navlastito', *kao naprijed pod* 2, c.: Ljubav, koja se je u svakom dilovanju, a navlastito pako kad bi nemoćnikom služio, ukazivala. A. Kanizlić, fran. 211. *dolazi kad u rečenici ima već i* da *iza* a, *vidi naprijed pod* C, 2, c. — *d)* pako, *samo do* xv *vijeka: kao* pak *pod aa.*: Oni popašn to imь učinitь i štetu, terь će biti vьsakoj časь rěčь; a pake (‚pakě'), po kotě smo razdělili, ne moremo usilovatь onihь kojimь je dano, tko ne bi hotilь prěpustit. Spom. sr. 26. *kao* pak *pod bb.: pred rečenicom koja je vezana za predńu konjunkcijom* da, *kao što stoji samo* a *naprijed pod* B, 3, d.: Se mi daše sada u zajamь dobrovoljno, a pake da bude i da ima biti ovi isti zajamь za punu platu provižijuna za godište koje sada hodi. Mon. serb. 502. — *e)* paki, *samo do* xv *vijeka: kao naprijed* pak *pod aa.*: Mi vam dopuštamo pasti živine i napajati po vsoj našoj kuntradi; a paki mi takoje vas prosimo da nam dopustite les seć. Mon. croat. 5. *bez potrebe*: A bog paki ni mrtvih nego živih. Anton Dalm., luk. 20, 38. Promijeńena budu, a ti paki onije jesi. Anton Dalm., hebr. 13, 8. — *f)* pače: *kao naprijed* pak *pod aa.*: Divьno vьzbrěnije jako i dymь mi bystь vidimo, a hristova ljubi pače privezovaše se kь mьně. Mon. serb. 5. Sije pismo, koje stvori kraljestvo mi našimь srьčanimь prijateljemь, da je krěpko i neporočno u věki, a pače da ihь zbljuda kraljestvo mi. 231. Mi hote harni biti, a pače i dělomь ljubvь pokazati 241. Toj gdi slišah ja, vas igrah kako bijes, rek bi me bješe tja zanijela sobom svijes; a pače razdvojen bez uma ja idjeh, tolikoj opojen ljubavju njekom bjeh. Š. Menčetić 51. *tako još* xvii *vijeka:* Ne ima iko ńih podmititi ali nutkati da bi ostavili onijeh kojijema se jesu povoljno pridali; a pače, ako bi od ńih otišli prije vrjemena, imaju se spomenuti da se brzo *(crate)*. J. Matović, kat. 422.

b. *se* opet: Za stvar ružńju svit ne znade od rugobe što smrad dade; a od svega opet smrada mlim da nije ružńjeg gada neg vrućina kad nagrdi, meso od ńe da zasmrdi. V. Došen 81. Bog čeljade tako čini, a bak bludni opet čini da grad pada u buništve. 112. Veoma jest žao spasitelju našemu kad se čovik od boga odvrati; a takoder opet koliko se on žalosti porad zabludeńa jednoga čovika, toliko se raduje kada se čovik bogu obrati. B. Leaković, gov. 148. *vidi i pod c*

c. *se* suprotiva. *koje dolazi kao prijedlog s dat., i* suprotno: Nijedno djelo toliko čovjeka od boga ne udaljuje i nije toliko ludobi ugodno, koliko ovaj gnusoća; a suprotiva tomu nijedno djelo nije toliko bogu ugodno, ludobi mrsko, koliko duševna i telesna cjeloća. B. Gradić, djev. 11. To je običaj onizi koji zlo čine, mrziti na svitlost a milovati mrak. A suprotno, tko čini dobro, uživa i drago mu je da je viden. F. Lastrić, od' 330. *dolazi i* opet *i* suprotno: Tko godi viruje u ńega virom živom, slobodan je svrhu svoga spaseńa: a opet suprotno, tko ne viruje, neka zna da mu je sud učińen. F. Lastrić, od' 329.

5. *dolazi iza* već *(osim,* praeter) *među rečenicama mjesto običnijega u toj prilici* ako *ili* da: *tako dolazi istom* xvii *vijeka, i tada veoma rijetko, za to ako i stoji mjesto pomenutijeh riječi, opet ne će biti u ńihovu značeńu, koje ima u drugih Slovena, nego će i tu biti kao među drugim samostalnim rečenicama, naročito kao pod* B, 2, a. *i* b., *a što bi se reklo riječju* ako *ili* da, *to se ostavlja samomu glagolskom obliku kondicionalnom (kao što i inače biva): Nit odovle vi idete, čim sve riči ke ste rekli na istinu ne svedete, već a (‚vech ya') biste kako utekli. P. Vuletić, os. 50. Poče govoriti da ne može blagovati ništa, već a (‚vechia') bi mu sestra došla. A. Kačić, kor. 199. Nikome se ne suprotiviti, već a (‚vecchia') bi pravda to iziskivala. M. Zoričić, osm. 42. Reče mu da je osuđen do suda općenoga podnositi muke od purgatorija, već a (‚vecchja') bi se oslobodio po molitvam. M. Zoričić, zrc. 226. Bi osuđen u purgatorije do svrhe svita, već a (‚vecchja') bi mu pritekli pravovirni svojim dobrim dili. 227. — *vidi i kod* već.

6. *pred ńekim riječima stojeći sastavlja se s ńima u pisma u jednu riječ, kao* ali, ano, ar, are, avo, *i druge koje stoje dalje na svom mjestu.*

D. *kad stoji ili među riječima ili među rečenicama, mjesto mu je srugda prvo: samo u pjesmama nahodi se i premješteno, i to vrlo rijetko:* Morovrani oko mene svuda lete. Grličice a nije čuti. M. Vetranić 1, 14. Jak bijesna tutako zaroni u vodu. Utruden a ja bjeh pustińom tom hode. 2, 104. Nu i lavi isti ljube; mehka a suza stijenu dube. J. Kavańin 40. Bogat svej mući se, veseli se a ubogi. 525.

ĂBA, *m. otac,* abba. *sirska riječ; isporedi* ava. *ne mijeńa se po oblicima; dolazi od* xvi *vijeka samo u prijevodima naroga zavjeta na ńekim mjestima a u drugim knigama samo kad se ta mjesta navode.* Aba otče. N. Rańina 97b, mar. 14, 36. Abba otče. Bernardin 76, rim. 8, 15. I. Bandulavić 176. S. Badrić, ukaz. 95.

ĂBA, *f. grubo sukno i od ńega ogrtač; turski* aba. *Od* xvii *vijeka; dolazi i s dodanim* h *u kajkavaca a ja ńima i u drugih.* I. *grubo sukno: u tom značeńu dolazi između rječnika u Mikalinu, Belinu* 1538, *Bjelostjenčevu (gdje je* haba), *Stulićevu i Vukovu; Bela i Bjelostjenac dodaju da je solunsko.* U otvorena usta mjesto jezika namjesto komad crvene svite ili abe. Vuk, nar. pjes. 1, 501. — 2. *ogrtač od toga sukna: u tom značeńu dolazi između rječnika samo u Voltiđijinu (gdje se veli da je* ‚svita, kleid'). Po ńemu vam saljemo osam aba. Starine 11, 88. Eto poslasmo šest guńev i četiri abe. 91. Šaljemo pet bilih aba. 111. Sada abe nisu one čine kako je do sada bilo: .. sada jedna aba po pet sto jaspri u našoj zemji. 118. Dok mi je abe, ne bojim se age. Nar. posl. vuk. 65. *su* h *sprijeda u pošljeńem značeńu* xvii *vijeka:* U dobreh haba. Starine 11, 118. Što sam mu dao modru habu. 124.

ABACIJA, *f.* abbatia, *isporedi* opatija; *dolazi od prošloga vijeka.* Što za vaše veće pošteńe otac papa učini opatiju ili vam abaciju. J. Banovac, razg. viii. Kutijeva, od starine abacija ova. M. A. Reljković, sat. 22.

ABAD, abda, *m. vidi* habat *i* apta. *Grińeškom u jednoga pisca našega vremena i od ńega u drugoga* ‚abd', *bez sumńe načińeno nevješto od adj.* abdov. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. 50. B. Šulek, im. 1.

ABADESA, *f.* abbatissa, *tal.* abbadessa: *isporedi* abatiša, opatica. *U jednoga pisca* xvii *vijeka:* S. Klara abadesa buduči. F. Glavinić, cvit. 274.

ĂBAĠÎĆ, *m. prezime; po ocu abaġiji;* -î- *je sažeto* -iji-. D. Avramović, sv. gora 269.

ĂBAĠIJA, *m. koji gradi odijelo od abe. Samo u Vukovu rječniku.*

ĂBAĠIJIN, *adj. što pripada abaġiji. Samo u Vukovu rječniku.*

ĂBAĠÎJSKÎ, *adj. što pripada* abaġijama. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U abaġijskoj čaršiji *(u Biogradu).* Sr. Nov. 1863. 388.

ĀBAĆILUK. *m. radňa abaǧinska. Samo u Vukoru rječniku.*

ĀBAĆÎNKA, *f. parcela ogla kojom šiju abaǧije.* St. Novaković. *Od* abagijin; i- *je sažeto* -iji.

ĀBAĆÎNSKÎ, *adj. vidi* abaǧijski. *Od* abagijin; -în- *je sažeto* -ijin. *Samo u Vukoru rječniku (gdje stoji* abagijnski).

ABÁJA, *f. vidi* abajija.

ABÁJA, *f. vidi* abajija. *Samo u Vukoru rječniku, gdje se napomiče da se govori u Dalmaciji.*

ABÁJIJA, *f. konjski pokrovac po sedlu,* stragulum; *od tur.* ʿabâi, ʿabâjy. *Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukora; piše i* abaija; *isporedi* abaja, abajlija, baja. Udri na ńga sedlo pozlaćeno, pa po sedlu zlatnu abaiju. Nar. pjes. vuk. 3, 201. Abajijo (abajio), ostala mu pusta! Nar. pjes. juk 230. Preko sedla svilnu abajiju (abaiu). 215. *u jednoga pisca i* babahija: Uzima babahiju Ličić-Mustaj-bega. Pjev. crn. 316.

ABÁJLIJA, *f. vidi* abajija. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukora; u jednoga pisca i sa* h *sprijeda.* — Ja ću dati tvoju abajliju (babajliu). M. A. Reljković, sat. 145. Ja ću dati tvoju abajliju što sam tebi kod babajka vezla. Nar. pjes. vuk. 2, 635.

ABAK, *m.* Abachum; *isporedi* Abakum. Život s. Abaka mučenika na 19 jan. F. Glavinić, cvit. 22.

ĀBAKUK, *m.* 1. Habacuc. Abakuk prorok. N. Ranina 82. Bernardin 38. I. Bandulavić 71. F. Lastrić, test. 325. A. d. Bella, razg. 12. J. Matović, kat. 153. *isporedi* Avakum. — 2. Abachum. *isporedi* Abak, Abakum. Abakuk mučenik (19 jan.). P. Posilović, nasl. 111

ĀBAKUM, *m.* Abachum; *isporedi* Abak. Abakum mučenik (19 jan.). B. Kašić, rit. 53.

ABÀNA, *f. vidi* jabana. *Samo u Stulićeru rječniku (gdje je prevedeno* locus subdialis).

ABARAMÀTIJA, *f. vidi* Abarimatija. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Osip iz Abaramatije. L. Terzić, pokrip. 31. pokrip.^{b} 27.

ABARIMÀTIJA, *f. riječi* ‚ab Arimathaea' *u novom zavjetu (mat.* 27, 57. *mar.* 15, 43) *uzimaše neki pisci* XVI - XVIII *vijeka za jednu, i to: a) kao ime mjestu:* Od Abarimatije. N. Ranina 94^{b}. 100. iz Abarimatije. Bernardin 14^{b}. 18. I. Bandulavić 88. 94. Jozef od Abarimatije. P. B. Bakšić 176. M. Lekušić 135. — *b) kao prezime čovjeku iz toga mjesta:* Josef Abarimatija. F. Glavinić, cvit. 86. — *isporedi* Abaramatija, Baramatij, Baramatin, Arimatija.

ĀBARIN, *m.* Avar, *vidi* Avarin. *Dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka; samo u pl.* Avari ili ti Abari. P. Vitezović, kron. 49. Abari oli ti Avari. A. Kačić, kor. 401. *isporedi* abarski.

ĀBARSKÎ, *adj.* Avarorum. *isporedi* Abarin. XVII *i* XVIII *vijeka:* Od bana abarskoga. P. Vitezović, kron. 52. Odpadnike abarske obratiše. J. Kavanin 307. Kralja abarskoga. A. Kačić, kor. 106.

ĀBAS, *m. ime muško tursko.* Abas bijeloj u haljini. I. Gundulić 330.

ĀBAT, *m.* abbas, *isporedi* opat, *od* XVII *vijeka.* Srdito obrati se k ńemu abat. I. Ančić, ogl. 16. Abat. P. Posilović, nasl. XI. I. Grlić 101. F. Lastrić, test. 392. Opat ili ti abat. A. Kanižlić, utoč. 872. Opat oli abat. M. Dobretić 126.

ABATIŠA, *f.* abbatissa, *isporedi* opatica, abadesa. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ja sam abatiša od ovoga manastira. S. Margitić, ispov. 99.

ĀBATITI, ābatîm, *pf. desiti,* offendere, assequi; *od lat.* abbattere. *Samo u naše vrijeme.* — I. *prelazno:* abatiti je oko Trebińa što i zateći, zastati. N. Dučić. Vazdan lovi, ništa ne abati. Ž. Radońić. *u jednoga pisca sa* h *sprijeda:* Ako koga s prijeka ‚habatimo'. Osvetn. I, 29. A u mene ‚habatiše' diļku. 38. — II. *sa* se, *recipr.:* Gdi se abatimo, tu ćemo se ogledati Ž. Radońić.

ĀBATOV, *adj.* abbatis. *prošloga vijeka.* Tada oni redovnik, drug abatov, smuti se. F. Lastrić, ned. 329.

ĀBDES, *m. vidi* avdes. On abdes uzima. Pjev. crn. 227.

ĀBDEST, *m. vidi* avdes. Niti klańa nit abdest uzme. A. Kačić, razg. 135. Sta klańati i abdest uzeti. Pjev. crn. 18.

ĀBDI, *vidi* Abdija.

ĀBDIJA, *m. muško ime tursko* Abdi, *koje ostaje tako turski bez promjene po oblicima kad ima za sobom kakav predikat, n. p. paša, inače mu se daje nastavak te bîva* Abdija. *a) bez nastavka:* Seraskir Abdi-paša. J. Rajić, boj. 58. — *b) s nastavkom:* Abdiju krajišnika. I. Gundulić 521. Gulupovića Hsa i Abdiju. Ogled. sr. 215. *isporedi* Avdija.

ĀBDIKA, *f. vidi* aptika. *Od* abad. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 1.

ĀBDÎN, *adj. što pripada* Abdiji. -î- je sažeto -iji-. Abdina ćuprija. Sr. nov. 1866. 479. 1867. 67.

ABDOV, *adj. vidi* aptov. *Od* abad. *Dolazi od* XVII *vijeka, samo u rječnicima Mikańinu i Stulićeru, u oba kao substantiv, a to će biti pogrješka, koja je ponovljena i u naše vrijeme bez sumńe iz istijeh izvora* (Šulek, imen. 1). *U Bele* (282^{b}.) *uz* ‚habat' *stoji i* ‚abrov' *kao subst., a to ne će biti ništa drugo nego pisarska ili štamparska pogrješka mjesto* abdov *ili mjesto* abzov, *koje oboje ima Mikańa u Bela nema, pa je tako* (‚abrov') *primio i Bjelostjenac* (1^{a}. 126^{a}.) *dodavši samo da je adj., i Stulić, koji je od toga još načinio i subst.* abrovina.

ĀBDOVIĆ, *m. prezime Turčinu, isporedi* Abdi. Na saraje bega Abdovića. Ogled sr. 379. *isporedi* Avdović.

ĀBDUL, *m. tursko ime muško, skraćeno u pjesmi od* Abdula, *a to od* Abdulah, *koje vidi.* Abdul Derčevića. Ogled sr. 459. *isporedi* Avdul.

ĀBDULA, *m. ime tursko, vidi* Abdulah, *a dolazi i kao nadimak hrišćanimu:* Marko Abdula. Vuk, građa 171. M. D. Milićević, srb. 1039.

ĀBDULAH, *m. muško ime tursko* abd-ul-allah: Abdulah-age. Starine 11, 91. Nesreća nanijela bila Parmaković pašu Abdulaha. Pjev. crn. 698.

ĀBDULIĆ, *m. prezime; od turskoga imena* Abdula; *nalazi se i u hrišćana:* Jovan Abdulić. D. Avramović, sv. gora 209.

ĀBDULIN, *m. što pripada* Abduli. Abdulina buna. M. D. Milićević, srb. 911.

ABE, *od lat.* ave; *dolazi* XVI *vijeka u jednoj knjizi, ali samo s imenom* Marija *kao ime molitvi koja se zove i* zdrava Marija. Reci abe-Mariju do kraja. Zborn. 169^{b}. 170. 170^{b}. 171. 171^{b}.

ABECÈDÂR, abecedára, *m.* abecedarium *Samo u rječnicima Bjelostijenčeva i Jambrešićeva (kod* abecedarium).

ABECÈDÂRSKÎ, *adj* alphabeticus. *Samo u rječnika Bjelostijenčeva.*

ABÈCEVICA, *f.* abecedarium, *isporedi* abecedar, bukvica, bukvar. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Jambrešićeva (kod* abecedarium) *i u Stulićeva* (2, 669). — *a) slova sva zajedno, potrebna komu jezika i u reda kojim ida jedno za drugim, bukvica:* Od Ćirila je izmišljena abecevica, koja se zove ćurulica. A. Kanižlić, kam. 31. Ukazaše stvâri redom abecevice postavljene. V. Došen m. — *b) knjiga iz koje se uči čitati poznajući najprije slova, bukvar:* Ja sam pisao onim načinom koji se u abecevicah ovih godina razdiljenih nahodi. A. Kanižlić, ntoč. xxvi. Milost ova, različiti jezici govoriti, ne bijaše mu data vazda; . . za to je s velikim trudom abecevice učio. A. Kanižlić, fran. 50. Mlogo hijada bukvara ili ti abecevica. A. Kanižlić, kam. 886.

ABEGZÁDA, *f tursko ime žensko; isporedi* Begzada: Ugleda ga ulada Abegzada. Nar. pjes. juk. 157

ÁBEL, *m.* Abel, *isporedi* Abelo, Avel, Avelj Abela pravednoga. N. Ranina 23b. Ku Abel zled stvori. M. Vetranić 1, 299. Abel. P. Posilović. nasl. 113. Kain ubi Abela brata svoga. J. Banovac, prij. 152. S. Abele, moli za ńega. T. Ivanović 109.

ÀBELO, *m vidi* Abel. Dobri su Abelo. J. Kavanjin 517.

ÁBELOV, *adj što pripada Abelu*, Abelova krv. Anton Dalm., hebr. 12, 24. Drugojačija krv od Abelove. F. Lastrić, test. 117.

ÀBEN, *adj. od sakna ubo Samo u Vukova rječnika.* 1. *u pravom smislu što god od ubo načiněno.* — 2. *u prenesenom smislu slab, zao, rdav,* malus; *isporedi* prten: To je abeno. Vuk, rjec. 1a. — *u tom smislu i adv.* abeno: Živi abeno, t. j. zlo, rdavo (prema pravom dobru kao što je abeno prema pravoj cosi). Vuk, rjec. 1a.

ABÈŇAK, abeńáka, *m kapa od abe Dolazi u naše vrijeme, i među rječnika samo u Vukova* Čelavoj glavi abeńak kapa. Nar. pod. vuk. 321.

ÀBES, *m* abyssus, *vidi* ambus. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka* Pavao ga nad jedan abes baci ga, ulomi vrat. M. Zoričić, zrc. 197.

ÀBIBOGIĆ, *m prezime Turcina, samo u jednoj pjesmi jedan put* A drugi je konak, u mene u Kruscici u Abibogića. Nar. pjes. juk. 690.

ÀBIT, *m. od lat.* abito, habitus, *odjelo crkvena reda, muške ili ženske isporedi* habit. *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer Bahinićev)* Bješe prikazao abit ili odiću od dumana i pokornica. B. Kašić, per. 67. Oblačeć se abitom misničkim. I. Ančić, svu. 69. Ti nisi vridan nosit abit i tuńiku moga reda. M. Zoričić, zrc. 30. primiti *ili* uzeti *ili* obući abit, *što i stupiti u crkveni red:* Kada primi abit od reda s. Dominika. B. Kašić, per. 68. Abit isprosivši obuce ga. F. Glavinić, cvit. 51. Nije dosta da uzme samo abit oli odiću redovnicku i otide u manastir, dali je od potribe da učini profesion. M. Dobretić 128. — obući koga u abit, *što i dati ga u crkveni red kao što otac ili mati daje sina:* Obećajući mu se, ako ga ozdravi, obući ga u abit za godinu dana. J. Banovac, pred 150. — ostaviti *ili* odvrći abit *što i izaći iz crkvenoga reda:* Ako su ostavili i odvrgli abit. S. Budinić, ispr. 88. Odredi ostavit abit i izaći iz reda. F. Radman 58.

ÀBLÂM, *m. vidi* jabkan, *s kojim je i postaša istoga izgubivši s prijeda* j *i promijenivši na kraju* n *na* m, *a ta promjena može biti da je samo onda kad je n na kraju. Dolazi samo u jednoga pisca u naše vrijeme, koji veli da je čuo u primorju.* Čas. češk. muz. 1852, 2, 16.

ABLUDUF, *m. tursko ime muško:* Od mene Abluduf ćehaje. Starine 11, 111. *biće zlo napisano*

ÀBOGOVIĆ, *m. prezime* XV *vijeka:* Mihailo Abogović. D. Daničić, rječ. M. D. Milićević, srb. 835.

ABÒKÂT, abokáta, *m. od tal.* avvocato, *vidi* advokat. *Samo u naše vrijeme u jednoga pisca koji veli da se tako zove u Hercegovini, u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj.* V. Bogišić, zbor. 541.

ABÒNOS, *m. drvo što u vodi otvrdne kao kamen (nabonosi se). Samo u Vukova rječniku. Od arapskoga* abanos, *koje je k nama došlo od Turaka kao i Grcima novogrć.* ἀβανός, *riječ ista sa sjevoz.* ebenus, *pa je ime tvrdoga drveta prešlo u prćno značenje.*

ABRAAM, *vidi* Abram.

ABRAAMOV, *vidi* Abramov.

ABRAHA, *m vidi* Abram. *Dolazi prošloga vijeka* Abrahe sinu neka shrani kotištinu. J. Kavanjin 11.

ABRAHAM *vidi* Abram.

ABRAHAMOV, *vidi* Abramov.

ÀBRÂM, Abráma, *m.* Abraham, *isporedi* Avram, Habram. *Dolazi od* XVI *vijeka; piše i* Abraăm *i* Abraham. *a) s jednijem* š, *u kom je sačelo* aa: Abram, Isak, Jakob, M. Marulić 33. Abrame. M. Vetranić 2, 243. Otče Abrame. Bernardin 23b. Patrijarka Abram. A. Gucetić, roz. jez. 73. M. Divković, nauk 56. Kako si oslobodio Abrama od Ura. P. Posilović, nasl. 156b. Od ruke otca svoga Abrama. L. Terzić 20. Abram govori Isusu. S. Margitić, ispov. 208. Komu bijaše ime Abram. P. Macukat 27. Abramu i Jakovu. J. Kavanjin 501. Abram veza sina svoga. V. M. Gucetić pohv. 189. Patrijarke Abrama. F. Lastrić, test. 15. Po Abramu otcu mnogih puka. J. Banovac, blag. 112. S. Abrame moli za ńega. T. Ivanović 109. — *b) sa* aa: Abraamu. Anton Dalm., hebr. 5, 13. Abraam. B. Gradić, djev. 86. S. Budinić, smn. 31b. Otče Abraame. I. Bandulavić 15. Na ovi način bi napastovan Abraam. J. Matović 511. — *c) sa* aha: Bi veran kako Abraham. T. Glavinić, cvit. 337. Abraham imase više sinova. D. E. Bogdanić 16.

ABRÂMOV, adj. *što pripada* Abramu. *Piše i* Abraamov *i* Abrahamov: *a) s jednijem* a: Božе Abramov. Bernardin 22b. Abramov skut. D. Zlatarić 91. Krilo Abramovo. I. T. Mrnavić, ist. 23. L. Terzić 37. J. Kavanjin 398. F. Lastrić, test. 202. A. Bačić 10. Posli smrti Abramove. P. Macukat 27. Jesam bog Abramov, oca tvoga. J. Matović 28. — *b) sa* aa: Od Abraamovih šeđav. Anton Dalm., hebr. 7, 5. U krilo Abraamovo. I. Bandulavić 15. — *c) sa* aha: Božе Abrahamov. B. Kašić, rit. 31. F. Glavinić, svitl. 130. U krilo Abrahamovo. M. A. Reljković, sabr. 73.

ÀBRAMOVIĆ, *m. prezime* J. Abramović. Schem. segn. 1871, 91. A najkraće bjehu od nas ovce Nemećke. I Abramovića. Ogled. sr. 39.

ABRANČIKOVIĆ, *m. prezime*: Nikola Abrančiković. Schem. diac. 1877. 10.

ÀBRÂŠ, Abrâša, *m. nadimak; turski* abraš *šugav; isporedi* abrašljiv. *dolazi u naše vrijeme; po ličkim krajevima glasi i* Abraš: Nikola Abraš. M. D. Milićević, srb. 965.

ABRÁŠEV, *adj. što pripada Abrašu*: Abraševa bara. Sr. nov. 1872. 613.

ÀBRAŠLJIV, *adj.* maculosus, *pjegav; od tur.* abraš *šugav; isporedi* Abraš. *Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomiče*, n. p. koń ispod repa. Koń bude ispod repa taki kad ostari, a taka mu bude i dlaka; kaže se i o pjegavu čovjeku, ali pogrdno. M. D. Milićević.

ÀBRAVNICA, f. *glas* v *stoji mjesto* m, *a prvo* a *mjesto* o, *po tom je upravo* obramnica, *ali se samo ńcka tako zove: Vuk napomińući da se govori u Crnoj gori reli da je* ‚kolac ili motka na čemu dvojica što nose među sobom' *ne dodajući eda li o ramenu nose ili drugačije.*

ABRIĆI, *m. pl. seoce u Bosni kod Travničke u baňolučkom kraju.* Šem. bos. 1871. 72.

AB̀Š- *vidi* apš-.

ABÙNDATI, abùndâm, *pf.* abundare, *umnožiti se izobilo. Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Vira je smańkala, pravda izginula, zloba abundala, ļubav ostinula. M. Marulić 101.

ÀBZOV, *adj.* sambucĕus, *isporedi* bazov. *Dolazi od* XVII *vijeka samo u rječnicima Mikaļina, Voltiđinu i Stulićevu (gdje se veli da je uzeto iz Mikaļina), ali u sva tri kao substantiv, a to će biti pogrješka (kao i* abdov, *koji vidi), koja se ponavļa i u naše vrijeme* (Šulek, imen. 1) *jamačno iz istijeh izvora. — Postańa istoga korjena je i* bazov (*od* baz), *samo što a nije umetnuto nego sprijeda pridjevno, tako da bi bez ńega bilo* bzov, *koje nije u običaju ali je u običaju riječ od ńega postala* bzovina.

ÀBZOVINA, *f.* lignum sambucĕum, *isporedi* bazovina, bzovina, zovina, zobovina. *Dolazi od* XVII *vijeka samo u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu. Od* abzov. — Od abzovine. Mikaļa I.

ÀBZOVÎŠTE, *n.* locus sambucis refertus. *Samo u Stulića, koji je bez sumńe sam i načinio kao i* abzovištvo *i* abzovski.

ÃBŽIĆ, *m. prezime može biti od mag.* habzsi, *takom.* Vasilije Abžić. Šem. srb. 1879. 43.

ÀC, *interj. rěče se kad se kome što pruži pa se opet ne da, kao n. p. što djecu draže jedno drugo. Samo u Vukovu rječniku.*

1. ÁCA, *m. vidi* Aco. *U naše vrijeme; između rječnika samo u Vukovu. Akcenat u gen.* Âcê, *instr.* Âcôm, *voc.* Âco. Aca Stanisavļević. Nar. pjes. vuk. 3, 581.

2. ÁCA, *f. hyp. od* Ana *ili od koga god imena ženskoga koje se počiňe glasom* a. *Akcenat u gen.* Âcê, *instr.* Âcôm, *voc.* Âco. Sr. Nov. 1878. 115.

ÀCÂL, acála, *m.* chalybs. *isporedi* acar, ocal, ocilo, *kod kojega vidi i postańe. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da se govori u Boci).* Udarila lima na acal. Nar. posl. vuk. 326.

ÀCÂR, acára, *m. vidi* acal. *Dolazi* XVI *vijeka, u rječniku ni jednom.* Onekšat učini i acar i mramor. M. Vetranić 2, 55. Zube od acara imaše. Zborn. 61b.

ÁČIĆ, *m. prezime; po ocu Aci.* Rat 344. 352.

ÀČIKA, *m. hyp. od* Aco.

ÀČIKA, *f. hyp. od* Aca. Sr. Nov. 1878. 156. 279.

ACILEŠ, *m.* Achilles, *isporedi* Aciliš, Akile. Acilešu. Aleksandr. nov. 10.

ACILIŠ, *m.* Achilles, *isporedi* Acileš. Acilišu. Aleksandr. jag. Star. 3, 226. Acĕliša. Trojan. rat. jag. pril. 63.

ÀCKO, *m. dem. od* Aco. *U naše vrijeme; između rječnika samo u Vukovu.* Acko. D. Avramović, sv. gora 230. 232. 258.

ÁCO, *m. hyp. od* Aleksa. *samo u Vukovu rječniku. Akcenat se mijeňa u voc:* Âco.

1. AČ, *f.* apium. apium hortense, *petrusin. Dolazi od prošloga vijeka samo u rječnicima Belinu* (89a. 553a) *i u Stulićevu (gdje se dodaje da je uzeto iz Belina). Značeńe je starjeno kako je u Bele, u koga prvi put dolazi. Jamačno od franc.* ache, *koje će biti došlo u apotekarske kataloge u Dubrovniku, a iz ńih u Belin rječnik, a iz ńega ne samo u Stulićev nego i u ńeke današńe knige botaničke.* Ač ili celer, apium L. Šloser-Vukot, flora 137. Ač, petroselinum sativum Hoffm. Šulek. imen. 1. — *Iz Belina su rječnika često u Dubrovniku ispisivane svakojake riječi za svakojake potrebe. Belinu* ač *(naštampanu* ac*) ńetko će biti čitao i zapisao* ak, *pa iz ńegova rukopisa uzeo Stulić u svoj rječnik i* ak *(kod kojega i sam napomiče da ga ima iz rukopisa svoga vremena), a iz ńegova rječnika biće od koga god dobio a može biti i sam uzeo Vuk u svoj rječnik* (âk). *Nekolika Dubrovčanina zapitana o te dvije riječi odgovoriše da ih ne govore niti su ih od koga čuli. Tako će ohje biti riječi kojih nema.*

2. ÂČ, *f. tko se ači. Samo u Vukovu rječniku.* Idi, ači! stulte. Vuk, rječ. 8b. — *isporedi* ačiti se.

ÃČE, ãčeta, *n. mlad at. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Pred č je odpalo* t; *ńeki pišu sprijeda* h (*isporedi* at): I daše mu ‚hãče' bedeviče. Pjev. crn. 276. *u istoj pjesmi biće štamparska pogrješka u nom.* hača: Još je dalje ‚Hača' bedeviče. 275.

ÀČENAT, àčenta, *m. od tal.* accento, accentus. XVII *i* XVIII *vijeka.* Imaju se pisati s ‚accentom' R. Ljamańić 22b. Učiniti ‚accenat'. F. Lastrić, test. XII.

ÁČÊŃE, *n.* prolatio vocum lenta et diducta. *Samo u Vukovu rječniku. isporedi* ačiti se.

AČÈTATI, ačètâm, *pf. od tal.* accettare, accipere, *primiti. U jednoga pisca* XVI *vijeka.* A. Hoć' dvije tisuće i tri sta da t' sad da? B. Tko ne bi taj partit ačetao? N. Naļeković 1, 291.

AČIĆ, *m. prezime.* Đoka Ačić. Đ. Avramović, sv. gora 222.

ÀČIK, *turski* ačyk, *otvoreno*, patens. *dolazi samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje grješkom ima* h *sprijeda:* hačik 803a); *samo kao adv.: odakle se dobro i daleko može gledati:* On iziđe na goru Petrovu, otkleno je ‚hačik' pogledati, pogledati u tursku Udbinu. Nar. pjes. vuk. rječ. 803a. *štamparskom grješkom* hačić. Nar. pjes. vuk. 3, 113. — *govori se i za boju, kao i otvoreno:* Ačik plavo. Lj. Kovačević.

ÁČITI SE, âčîm se, *impf. gorovriti razvlačeći riječi nepristojno i kao luđeći se. Samo u Vukovu rječniku (gdje je prevedeno* diducere voces). *Od turskoga* ačmak *otvoriti*, ačylmak *otvoriti se, otkriti se, osloboditi se, usuditi se, obezobraziti.*

ÁČA, *m. vidi* Áčo. *U naše vrijeme; između rječnika samo u Vukova. Akc. u gen.* Áčê, *instr.* Áčôm, *voc.* Áčo. Je li ostao Áča? M. Đ. Milićević, več. 341.

AČE, *conj. značenja kojega je i* ako. *Stara riječ, koja dolazi samo do kraja* XIV *vijeka, i tada rijetko; između rječnika samo u Daničićeva. U kajkavaca i danas, samo je u ńih otpalo* a, *a č je u ńih č, te glasi* če. *Od* a, *od kojega je i* ako, *s korijenom pronominalnim* tja, *koji je i nastavak.*

AČERMANSKI, *adj. grada Ak-kermana u Besarabiji.* Dunda moga kad za roba silni kozaci uhtiše, ki na krajini u to doba aćermanski paša biše. I. Gundulić 463. *može biti da nije dobro čitano; u drugom je prijepisu* akjermanski.

ÁĆIM, *m.* Joachim, *isporedi* Jačim. *Dolazi i prije našega vremena: između rječnika samo u Vukova.* Áćimu. S. Novaković, pom. 13. Za to Aćim ni habera nema. Nar. pjes. vuk. 1, 111.

ÁĆIMA, *f. ime žensko prema muškom* Áćim. *Od* XVII *vijeka; između rječnika samo u Vukova.* Mati Aćima. Starine 10, 261. Magaz. 1868. 162.

ÁĆIMOV, *adj. što pripada Aćima.* Aćimov izvor. Glasnik 19, 97.

ÁĆIMOVIĆ, *m. prezime; po ocu Aćima.* Protok. šab. 5. Rat 36. 134.

ÁĆO, *m. hyp. od* Áćim. *Samo u Vukova rječnika. Akcenat se mijenja u voc* Áćo. — *Isporedi* Áća.

AĆÔLIJA, *f. ńekaka zemlja u pjesmi, može biti* Aetolia. Što je zemlje na četiri strane, butum Bosne i Urumelije, što je Šama i što je Misira, Aćolije i Anadolije, i vlaških sedam kraljevina. Nar. pjes. vuk. 2, 233. — *Isporedi* Aćonija, *prema kojoj je akcenat starfen i ovaj.*

AĆÔNIJA, *f. u pjesmi ńekaka zemlja, može biti ista koja se zove u pjesmi i* Aćolija. *Samo u Vukova rječniku.* Aćonije i Urumelije. Nar. pjes. vuk. rječ. 8b.

AD, *m.* ἄδης, *pakao; isporedi* jad. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Bjelostijenčeva, Stulićeva (u kom ima i pl.* adi) *i Daničićeva.* Vr. adê. Stefan kr. 1. Snide u ad. Š. Budinić, suma 4. Znide u ad. F. Glavinić, cvit. 221. U ad ovi zakopani. J. Kavanjin 129. — *u naše vrijeme samo u gdjekoga pisca:* U ad mi se svijet pretvorio. P. Petrović, vijen. 2. Toga smrada i nemila ada. Osvetu. 1, 37. — *iz kniga je prešlo i u pjesmu koja je puštena u svijet kao narodna:* Iz bezdanog ada izbaviti. Nar. pjes. petr. 1, 35.

ÀDA, *conj., dva saveza* a *i* da *sastavljena; vidi kod* a II, C, 3, c.

ÀDA, *f. turski* ada, *ostrvo, otok,* insula. *Akcenat se mijenja samo u gen. pl.* âdâ; *u drugi je slog dug još i u gen. sing.* âde, *i instr. sing.* âdôm. — *Dolazi od* XVII *vijeka; u rječnicima nema osim Vukova. U ńekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka griješkom sa* h *sprijeda.* U ‚hadi' od Patma. M. Radnić 363. U ada morskije. A. Bačić, ist. 117. Da će se ade s mista ganuti. 501. Bi izagnat iz Carigrada u adu rečenu Mitilenu S. Badrić, ukaz. 21. U adi od Patmosa. F. Lastrić, test. ad. 20. Za to ga posla u adu koja se zove Patmos. F. Lastrić, od' 128. Sirakusa u adi Siciliji 381. U ‚hadi' od Patmosa. F. Lastrić, svet. 156. U kanarske poslan ade. P. Knežević, živ. 41. Dođoše u adu Kreta zvanu. E. Pavić, ogled. 663. To biše u jednoj adi ali ti otoku, zvanu Faro. A. Kačić, kor. 316. On bo ńega prognao jest u otok ili ti adu imenovanu Proten. A. Kanižlić, kam. 2. Da ga po svih adah ili ti otocih ištu. 108. Ade Cipra po svud glasovite. J. Krmpotić, mal. 16. *u Savi kod Biograda* Ciganska ada: Povede on svu vojsku črez Ciganšku adu. J. Rajić, boj. 66. *u Drini* ada Šepačka: zemja u adi Šepačkoj. Sr. Nov. 1875. 805. — *gdjekoja se mjesta tako zovu:* Ada *u Bačkoj na Tisi.* Šem. prav. 1878. 25. *u Srijemu zaselak Jarmini.* Schem. diac. 1877. 39. *u Bosni selo blizu Staroga Majdana.* T. Kovačević 73.

ADAJ, *m. turško ime muško.* Gradu gradi silan Adaj-paša. Pjev. crn. 37.

ÀDAKALE, *turske dvije riječi sastavljene:* ada, *ostrvo, i* kale, *grad; tako se zove gradić na ostrvu u Dunavu kod Ršave.* Predaše (Nijemci) Turkom Adakale. Rad 1, 186. Da ga vraćaju u Adakale. Vuk. dan. 1, 83. *osim nom. i akus., koji su jednaki, drugi su mu oblici kao u riječi ženskoga roda:* Kad Turci iz Adakale izidu u Kluč. Vuk. dan. 1, 83. Pode k Adakali. S. Milutinović, ist. 301. *ńeki ih pišu i kao u muških:* Sproću Adakala. M. Đ. Milićević, srb. 911.

ADALBERTO, *m.* Adalbertus: Sveti Adalberto. F. Glavinić, cvit 286. J. Kavanjin 301.

ADALET, *m. arapska* ‚adalet, *pravda, pravica. prošloga vijeka:* Treći pasa dode i donese neke adalete, vezani tvrdo aki paučinom. Rad 1, 186.

ADAM, *m. prvom čovjeku ime glasi:* Àdâm. Adáma, *a nadjevno komu drugom:* Adam, Adama. Vuk. rjec. 2a. Adama prćdéda. Stefan kr. 1. Od Adama svak ishodi. Poslov. danic. 87.

ADÁMAL, adámja, *adj. vidi* Adámov. *Dolazi* XV *vijeka, sada nije u običaju* Kosti Adamje. Arkiv 9, 98.

ADAMANAT, adámanta, *m.* adamas. *Dolazi od* XIV *do* XV *vijeka, između rječnika u Stulićeva i Daničićeva.* O tvrdago adamanta Lazara! Danicić. rjec. 1, 366. Od kamena adamanta. Aleksandr. jak. Starine 3, 241. Adamanat. Stulić 1, 1. *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi i bez* a *među* n *i* t: Stavi adamant. J. Kavanjin 201.

ADAMOV, *adj što pripada Adamu; ako* Adámu, *onda glasi* Adámov, *ako li* Adamu, *onda* Àdamov. *vidi kod* Adam. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Belinu* (539a), *Vukova i Daničićeva* Izbavjenu kletvu Adamovu. Mon. serb. 67. Grih Adamov. P. Macukat 27. F. Lastrić, ned. 288. Adamov perivoj. Bela 539a. Adamov unuk nisi? V. Došen 217. — *ime biljci:* Adamova jabuka, citrus limetta. J. Pančić, bot. 272. capsicum cerasiforme Mill. A. Sulek, imen. 1.

ADÁMOVAC, Adámôvca, *m.* 1. *tko je od kojena Adama prvoga čovjeka, svaki čovjek* filius originem ducens ab Adamo. *Samo u Stulićeva rječniku.* — 2. *selo u Hrvatskoj, u podžupaniji zagrebačkoj, koje mještani zovu kajkarski* Adamovec. Som. zagr. 1875. 98. Pregled 135.

ÀDAMOVICA, *f. ńeki komad zemlje u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Živa u Adamovici. Sr. nov. 1871. 168. 1875. 2.

ADÂMOVIĆ, *m. sin Adâmov, svaki čovjek: isporedi* Adamovac. *Samo u Stulićeva rječnika.*

ÀDAMOVIĆ, *m prezime, koje dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Daničićeva.* Mon. serb. 31. Nar. pjes. vuk. 2, 650.

ÀDÂMSKÎ, *adj. onaki kakav je bio prvi čovjek* Adâm *dok nije zgriješio, dobar; dolazi samo uz riječ* kojeno. *Između rječnika samo u Vukova.* Adamsko kojeno *(réče se za dobra ženu).* Nar. posl. vuk 1. Moja snaša Adamsko kojeno. Nar. pjes. vuk. 3, 170.

ÀDÂMŠTICA, *f.* musa paradisiaca L. *Samo u jednoga pisca našega vremena, a koga je i rečeno značenje i šć mjesto* št, *kako po ńekim krajevima i glasi.* B. Šulek, imen. 1.

ÀDAŠÊVCI, Àdaševâcâ, *m. pl. selo u Srijemu.* Šem. prav. 11. Schem. diac. 1877. 73.

ADAŠEVIĆ, *m. prezime.* Veļko Adašević. Rat 332.

ÁDED, *m. vidi* adet. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Imadu ļudi aded reći . . . I. Jablanci 25. Mloga sela taj aded uzešo. 54. Po adedu. 6.

ÁDET, *m. turski* adet, *običaj, uredba, red. Dolazi od* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Vukova; isporedi* aded; *ńeki pišu griješkom sa* h; hadet. Jest istina običaj stojeći robu prodavati; ali da ‚hadet' izade klečeći trgovati, znam da bi i tu muku ti dragovoļno na sebe uzeo. Đ. Rapić 176. Od onda je ašikluk postao, zao izgled i ‚hadet' ostao. M. A. Reļković, sat. 32. Ja ne kudim adete starine. J. St. Reļković, kuć. 17. Kakav je adet u Bosni? Nar. pjes. vuk. 1, 105. Čudan bih ti adet postavila! 1, 298. Jer je kod nas čudan adet posťo: kad umire pod prsten devojka, ne koja se u to novo grobļe, već se baca u to sińe more. 2, 23. U Turčina grdan ‚hadet' bješe: kail svaki zaspat na uranku. 2, 279. Čudan adet bješe u Latina, svadbovati rodu devojačkom i odmoriť końe i junake. 2, 548. Ovaki je adet u Srbaļa: prek' oružja piju mrko vino, pod oružjem i sanak borave. 2, 175. Prve Turci šance osvojiše i po šancu adet postaviše: po bedemu vrgoše barjake i u šancu amaz proučiše. 4, 212. Premućeni su nastali adeti. P. Petrović, šćep. 169. *na jednom mjestu* ‚na adet' *kao* po običaju, po zakonu: Daj mi, Mujo, na ‚hadet' djevojku, pak ću t' onda ļepo večerati. Nar. pjes. juk. 250.

ÀDICA, *f. dem. od* ada. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Ńiva u adici. Sr. nov. 1871. 576. *ńeki se komadi zemļe, poļa itd. zovu tako:* zemļa adica. Sr. Nov. 1872. 552. 1873. 255. zemļa u poļu nazvanom adica. 1867. 89. *tako i u množini:* ńiva u adicama. 1875. 395. — *ime zaseoku u protopopijatu mokaćkom blizu Sańoš-Hercega.* Šem. prav. 42.

ADĬDÂR, adidára, *m. turski* jâdigâr, *spomen, uspomena, što se čuva za spomen, a to je značeńe prešla u nas na blago, dragocjenost, nakit, te se govori i za ćeļade. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova.* S adidari crkovni pojdoše. Glasnik 20, 8. Svakog adidara dobi. 11. I u ladi do tri adidara: jedno Mara bijeloga vrata, drugo Ana od bisera grana, treće Anda kutija dukata. Nar. pjes. vuk. 1, 328. Zove tebe adidar kaduna. Pjev. crn. 286. *dolazi i sa ǵ* (dž) *mjesto* đ, *može biti po zlu pravopisu:* Za ńom šeta adidžar Fatija. Nar. pjes. juk. 487. *u jednoga pisca sa* h *sprijeda:* Gledala ga hadidar-Hajkuna. Pjev. crn. 286.

ÀDINA, *m. augm od* ad. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Adina, ku razgledaš neraznemom u ponuraku. J. Kavańin 435.

ADMÎRANAT, admiranta, *m. od tal.* almirante, *srlat.* admiraldus *(iz arapskoga), zapovjednik vojski morskoj; isporedi* armiraļa, amiraļa. *Dolazi od prošloga vijeka.* Za ńime admirantom bîti ga uspeti. I Kavańin 129. Do sokola paše kapetana, admiranta od vojske carevo. Pjev. crn. 303.

ÀDNAD, *m. mađarski* hadnagy, *vojvoda i niži starješina vojnički i općinski stražar. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova* (lictor). Pije vino Srbin Tukelija u Aradu na krajini gradu, š ńime piju četiri adnada. Nar. pjes. vuk. 3, 557.

ÀDNÎ, *adj. što pripada* adu, *pakleni; isporedi* adski, adov, adovan. *Dolazi od* XVI *vijeka između rječnika u Mikańina, Bjelostijenčeva i Stulićeva (u kom ima i nominalno* adan). Vrati se od stran adnih ili paklenih. Š. Budinić, summa 8. Izbavļeni od pakla adnoga. 8b. Adni lav srditi da me koļe. 48. Cvilne glase srjed adnijeh muka J. Kavańin 391.

ADON, *m.* Adon, *isporedi* Adun. Ako su druzi razlika složenja moja, . . Arijadna, Adona . . . prikaživali. I. Gundulić 192.

ÀDOŃ, *m. varošica u Ugarskoj u protopopijatu budimskom.* Šem. prav. 35.

ADÒRÂŃE, *n.* adoratio. *U jednoga pisca* XVII *vijeka, sa* - nj - *još nesastavļenim u* ń. Izbavļa boga od adoranja i časti. I. Držić, nauk gond. 371.

ADÒRATI, adòrâm, *impf. i pf.* odorare. *Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka. Prelazno:* Koga anjeli prez pristanka adoraju. Nauk Bernardinov 55b. Koju *(ostiju)* ne ńmaš adorati dokle misnik klekne i adora. I. Držić, nauk gond. 60.

ADORÁVATI, adòrâvâm, *impf.* adorare. *Dolazi* XVI *i* XVII *vijeka* I. *prelazno:* Hotîše da odoravaju Nabukodonozora kako boga. M. Marulić 67. Ja te adoravam i hvalim. I. Držić, nauk gond. 60. Tebe adoravam. V. Andrijašević, dev. 37. — 2. *neprelazno, s dativom:* Adoravahu živomu u vijeke N. Rańina 199b. apoc. 5, 14. — 3. *sa* se: *pasivno:* U veliki potak kad se adorava sveti križ. N. Naļešković 1, 151.

ÀDOŠ, Adòša *i* Àdoša, *m. nadimak ńekomu čovjeku, o kom se još samo pripovijeda.* Priča se da je to bila kula nekog Adoša. M. Đ. Milićević, srb. 427.

ADÒŠEV, *adj. što pripada* Adošu. Adoševi podrumi. M. Đ. Milićević, srb. 427.

ADOV, *adj. što pripada* adu; *isporedi* adni, adovan, adovit, adski. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićeva i Daničićeva.* Vrata adova. Mon. serb. 196. Komu imenu nebesko, zemaļsko i adovo kļańa se kolino. F. Glavinić, cvit. 393. Malen svijet za adova žvala. P. Petrović, vijen. 2. Adove jaze. Osvetn. 1, 27.

ÀDÔVAN, ādôvna, *adj. vidi* adov; *isporedi* jadovan. *Dolazi* XIV *i* XVII *vijeka.* Mučenija adovna. Danilo 375. Polag adovnih ne nahaja se pića (apud inferos non est invenire cibum). F. Glavinić, posl. 7.

ADÒVIT, *adj. vidi* adov. *Prošloga vijeka.* U onu adovitu vičnega proklestva jamu. Đ. Rapić 100.

ÁDRANAC, Ádrânca, *m. čovjek iz sela Adrana.* M. D. Milićević. *isporedi* Adranin.

ÁDRANI, Ádrânâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 170.

ÁDRANIN, *m. čovjek iz sela Adrana; pl.* Ádrani, Ádrânâ. *isporedi* Adranac. M. Đ. Milićević.

ÁDRANSKÎ, *adj. što pripada selu Adranima.* K. Jovanović, reč. 170.

ÀDRAPOVAC, àdrapôvca, *m. vojnik poderan, odrpan,* convicium in militem pannosum. *Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u svijem oblicima, osim gen. pl., gdje je* àdrapovâcâ. *Samo u Vukovu rječniku. — Nastavaka radi i radi prvoga* a *teško je priznati da je postaćem u svezi sa* drapati, *kako se misli, nego će biti od ńem.* haderlumpe.

ÀDRAPOVAČKÎ, *adj. što pripada adrapovcima. Samo u Vukovu rječniku.*

ADRFATO, *n. od grč.* ἀδελφάτον, praebenda, *zadužbina za koju se tko hranio u manastiru. Dolazi* XIV *i* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Mogla je biti u novcu osam litara srebra jednom za svagda za jedno čeljade; ako čeljade komc pripada ne bi bilo godinu dana na hrani u manastiru, tada mu je manastir davao za tu godinu do jednu litru srebra.* Glasn. 24, 278-284. — *jednom dolazi i sa* l *mjesto* r *bliže grčkomu:* adlьfat(a). Glasn. 24, 282.

ADRFATOR, *m. tko priloži* adrfato. *Dolazi* XV *vijeka.* Vsemь adrьfatoromь. Glasn. 21, 281.

ÂDRIJA, *f.* Adria. *tako naziraju more adrijatsko:* Od Adrie mora do pučine mrazne ledom. Đ. Palmotić, christ. 616. Adriu, more naše, osvoji. J. Kavańin 210. *tako naziraju i Mletke:* Slavna Adrio okruńena. J. Kavańin 216. Dubrovnika rujna ravan triju rijeka Adrii šalje dobrovoljan harač, davan da bi od ńega stala dalje. 285.

ADRÌJAČKÎ, *adj. vidi* adrijatski, *od* adriacus. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa* š *mjesto* č *po govoru ńegove domovine.* Od morske pine adriaška djeva slavna porodi se *(misli Mletke).* J. Kavańin 206.

ADRÌJÂN, Adrijána, *m.* Adrianus. *a) ime muško.* U vrime Adriana cesara. F. Glavinić, cvit. 297. — *b) tako zovu i more adrijatsko, po adj.* adrianus: Strane sve naše, Adrijan koje pre. Đ. Baraković, vila 7. Priko mora Adriana. 190. Uze vale mora brodit Adriana. I. Kanavelić 386.

ADRIJANOSLOVINSKI, *adj. što pripada Slovenima na adrijatskom moru; u jednoga pisca prošloga vijeka.* Moje nastojańe uzdržalo je ljubav svojoj adrianoslovinskoj pokrajini. I. Đordić, mand. VIII.

ADRÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* adrijatski; *od* adrianus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (265), *Belinu* (37) *i Bjelostijenčevu.* Prešavši adriansko ali ti sińe morje. P. Vitezović, kron. 65. Meu morem adrianskim i grčkim. J. Kavańin 242. Adrianski primorci. I. Đordić, mand. v. Od žala adrianskijeh. I. Đordić, ben. 177. U moru adrianskom. A. Kanižlić, kam. 267. Adriansko more. B. Cuceri 273.

ADRÌJAŠKÎ, *vidi* adrijački.

ADRIJÀTIK, *adj.* adriaticus. XVII *vijeka; između rječnika samo u Mikaljinu.* Adriatiko more. Mikalja 2. Od mora adriatika do tatarske zemlje. I. Ančić, vrata 2, 4, 135.

ADRIJÀTÎNSKÎ, *adj. vidi* adrijatski; *samo u Voltigijinu rječniku:* adriatinsko morje. 1.

ADRÌJATSKÎ, *adj.* adriaticus; *isporedi* adrijanski. *od* XVII *vijeka.* Od mora akvilonskoga do mora adriatskoga. F. Glavinić, cvit XIV. Adriatsko more. J. Filipović, prip. I, VII. — *glas* t *pred* s *može i ispasti, te glasi i* adrijaski: Od mora adriaskoga. J. Filipović, prip. I, 167. *po tome u sliku u jednoga pisca sa* e *mjesto* a *pred* s: Treći pleme da maltesko, ko Korciru pri posjede, kad pak more adriesko iziskova tu i u Mljet sjede. J. Kavańin 141.

ÂDRÎN, *adj.* Adriae; -î- *je sažeto* -iji-; *od* Adrija; *vidi* adrijanski, adrijatski. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Na sajam u Adrino primorje u Zadar prišadši. P. Zoranić 26.

ADRÌNE, Adrineta, *n.* Adrianopolis, *vidi* Jedrene. *U jednoj pjesmi prošloga vijeka:* Od Stambola ter do Adrineta. Nar. pjes. bog. 319.

ADRINOPOL, *m.* Adrianopolis. *Samo u Mikaljinu rječniku* 2^{a}. 4^{b}. *na pošljednjem mjestu stoji i* ‚Andrinopoli'. *isporedi* Andrunopol.

ÀDROVAC, Ádrôvca, *m. tri sela u Srbiji: jedno u okrugu kragujevačkom, s akc.* Ádrovac, Ádrôvca, *a dva, gorńi i dońi, u okrugu aleksinačkom, s akc.* Ádrovac, Ádrôvca *(po izgovoru samijeh mještana* Ádrôvac). K. Jovanović, reč. 93. 94. 121. — *Sprijeda biće odpalo* h *od staroga imena* Hadrь.

ADRÒVAČKÎ, *adj. što pripada selu Adroveu.* M. Đ. Milićević.

ADRÓVČANIN, *m. čovjek iz Adrovca.* M. Đ. Milićević.

ADRÓVČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Adrovca.* M. Đ. Milićević.

ÀDSKÎ, *adj.* ᾅδου, *pakleni; isporedi* adov. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu.* Otь adьskyihь uzь. Mon. serb. 26. No si otrov adske svoje duše i na ovaj kamen izbljuvala. P. Petrović, vijen. 2. Ne će nebo, ne će adski jazi. Osvetn. I, 27.

ADUJEVO, *n. selo koje je bilo* XIV *vijeka u Homolju.* Daničić I, 5.

ADUN, *m.* Adon, *isporedi* Adon; *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sami Aduni ńoj su od scine. J. Kavańin 41.

ÀDÛT, adûta, *m. od franc.* atout *u kartańu U jednoga pisca prošloga vijeka.* Što se igra kad nejma aduta? M. A. Reljković, sat. 70.

ÀDVENAT, àdventa, *m.* adventus, *četiri nedjelje dana pred božić; isporedi* prišašće, došašće. *Dolazi od* XVI *vijeka.* Četiri dni od nedjelje po sve godište, izvan adventa i korizme, poštaše. B. Gradić, djev. 156. Od adventa. Bernardin 81^{b}. Od prve nedjelje adventa. M. Divković, nauk 261^{b}. Advenat će se početi na 3 decembra. B. Kašić, rit 10. Prišastje ali ti advenat gospodńi. I. Bandulavić v. P. Posilović, nasl. XV. Od adventa ili prihoda Isusova. F. Glavinić, cvit 391. Postit advenat. P. Filipović, ist. 39. Advenat ili ti prišastje gospodinovo. A. Kanižlić, bogoljub. XXX.

ADVERBIO, *n.* adverbium; *u jednoga pisca* XVII *vijeka; na kraju je* o *talijanski završetak.* Ova riječ ‚bolje' jest adverbio. R. Gamańić 26^{b}.

ADVÒKÂT, advokáta, *m.* advocatus, patronus causae. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Advokat, ali te ljepše našijem jezikom rijeti pomoćnik. M. Divković, bes. 735. Niki advokati, to jest zazvanici i braniteli pootno

parbe produžaju. F. Lastrić, ned. 335 Advokati ili ti odvjetnici. J. Matović 126. Sve študiram koga da izbiram: il' trgovca ili bogoslovca, il' jurata ili advokata. Nar. pjes. vuk. I, 635.

ADVOKÁTA, *f.* patrona causae. *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Zdrava Marije!.. ti si grišnik advokata i čista si veće zlata. M. Marulić 335.

ADVÒKÂTKIŃA, *f. žena kojoj je muž advokat; dolazi prošloga vijeka u jednoga pisca.* Gospoda advokatkiňa. D. Obradović, bas. 394.

ADAJLIJA, *vidi* Aģajlija.

ADAM- *vidi* Aģam-.

ÂĐANIN, *m. čovjek iz Ade; dolazi kao prezime.* Đorđe Adanin. Rat 350.

ADÛTANAT, adûtanta, *m. od franc.* adjudant *po ńemačkom izgovaraňu, pomoćnik. Dolazi od prošloga vijeka, i u to vrijeme još sa* dj *nesastavljenim u* d. Adjutanti svud lete. J. Rajić, boj 39. Sa svojim adutantima. Vuk, živ. 293.

ÀE, *uzvici* a *i* e *sastavljeni, te se ńima gone volovi*, vox agentis armenta. *Samo u Vukovu rječniku.*

AÉKATI, âêêêm, *impf. tjerati volove vičući* ae! Ļ. Kovačević.

ÂER, *m. vidi* ajer.

ÂERSKÎ, *vidi* ajerski.

ÂF, *m. dlaka u sukna, vidi* rŭdica. *od tur.* haw *istoga značeňa. Samo u Vukovu rječniku.* Kad spadne u čohe af, onda se vide žice. Vuk, rječ. 8b.

AFÈRÎĆ, *m. prezime Turčina.* Oko mlada Aferić kadije. Pjev. crn. 75. Pred ńima je Aferić kadija. 111. *isporedi* Averić.

AFÈRIM, *tur.* aferîn, *uzvik kojim se što pohvaļuje i subst. kao pohvala; kad je subst., onda glasi* aferîm, aferima. *isporedi* averim. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) uzvik:* Niki vele: aferim predikaturu na današńoj lipoj prediki. Đ. Rapić 256. Be aferim, moj posinko Marko! da nijesi tako učinio, ja te ne bih više sinom zvao. Nar. pjes. vuk. 2, 129. Haj aferim, od Orašca Tale! jesi dobra roba zarobio. 3, 267. Aferim je magarcu kad iz blata iznese. Nar. posl. vuk. 10 — *b) subst.:* I primaju turske aferime. Nar. pjes vuk. 5, 542.

AFÌJÛN, afijûna, *m. arapski* afjun, opium. *Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Još u vino rakiju prisipa, u rakiju trave afijuna. Pjev. crn. 151. Mjesto otrova dade ženi malo afijuna. Nar. prip. vrč. 50.

AFÍNA, *f. vidi* Atena, Atina. *Dolazi* XVI *vijeka.* Afina grad bîše velik. Aleksandr. jag. Starine. 3, 239.

ÀFRIČKÎ, *adj.* africus; *isporedi* afrikanski; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i u ńega sa* š *mjesto* č *po govoru ńegove domovine:* Afriške črnce J. Kavańin 386. *u istoga pisca i sa* s *mjesto* š: Zvijeri afriske. 210. Afriske strane. 242.

ÀFIT, *m. od tal.* affitto, locatio, *najam. Samo u naše vrijeme u Boci.* Kome daje kuću u Boci pod afit. V. Bogišić, zbor. 176.

ÀFRIK, *m. tal.* affrico, africus, *vjetar jugozapadni; u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dovodiš kripostju tvojom afrika. B. Kašić, rit. 128.

ÀFRIKA, *f.* Africa. Vrativši se iz Afrike. F. Glavinić, cvit. 266. Afrika. Mikalja 2b. Kamu reče: eto ti Afrika. M. A. Reļković, sat. 157.

AFRÌKÂN, Afrikána, *m.* Africanus; *isporedi* Afrikanin. *Dolazi od* XVI *vijeka: a) kao nadimak:* Šipium Afrikan. Đ. Rańina IVb. Rimski vojnik da glas nosi, Afrikanom da ga zvaše. Đ. Baraković, vila 357. — *b) čovjek iz Afrike:* Bi rojen u Rimu od otca Afrikana a matere Rimkiňe. F. Glavinić cvit. 242.

ÀFRIKANIN, *m.* Africanus. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Belinu* (48). — *Načińeno od* Afrikan. Optato Afrikanin. S. Budinić, suma 19b. Donatu rodom Afrikaninu. Turlot blago 2, 61.

AFRÌKÂNKA, *f. žensko čeļade iz Afrike. samo u Belinu rječniku* 18b.

AFRÌKÂNSKÎ, *adj.* africanus; *isporedi* afrički; *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Belinu* (48). Na afrikansku, more africano. Mikalja 2b. Bela 48b. Od crkve afrikanske. A. Kanižlić, kam. 559.

ÀFRIŠKÎ, *vidi* afrički.

ÀFTIĻA, *f. greda krajem iznutra, na kojoj druge grede stoje. Samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači tako kako je naređeno i dodaje da se govori u Crnoj Gori; glasi i* âtula, *kod koje u Vukovu rječniku stoji ńem.* gesims, *lat.* cymatium. *Može biti od* capitulum (muri fastigium. Ducange), *izgubivši sprijeda* k *(može biti po što se promijenilo na* h), *izgubivši i* i, *a po tom* p *pred* t *promijenivši na* f, *kaje opet može i ispasti te glasi i* atula.

ÀGA, *m turski* aga, *gospodar; kaže se samo Turčinu.* — *Akcenat u gen. sing.* âgê, *instr. sing.* âgôm, *mijeňa se u voc. sing.* âgo, *i gen. pl.* âgâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Vukova i Daničićeva. u Crnoj Gori i sa* h *sprijeda.* Alija verni aga. I. Gundulić 324. Crnom agi svanu lice. J. Kavańin 236. Tu pogibe veliki vezire i veliki aga jańicarski. A. Kačić, razg. 223. K ńemu idu age i spahije. Nar. pjes. vuk. 1, 563. Ustaloše age i begovi. 4, 319. Otud idu tri age careve, i za ńima triest jańičara. 2, 433. Da t' učinim agom haračlijnskim. 2, 369. I svojega agu kizlar-agu. 3, 85. Od ovijeh kmeta nijesu gospodari spahije, nego čitluksahibije, koje se onamo (u Bosni) zovu age. Vuk, rječ. 278a. — *voc. sing. najviše* ago: Oj čuješ li ago Asan-ago. Nar. pjes. vuk. 1, 597. Stani ago, uteći mi ne ćeš. 3, 402. Gospodine, ago od Ribnika. 3, 391. *ali i kao nom.:* Vjeruj mene aga gospodare. Nar. pjes. vuk. 1, 199. Čuj me aga, gazi Smail-aga. 4, 181. Memed-aga, eto ti poreze. 4, 139. — *u dat. sing. ne mijeňa se g na* z: Agi kopļe do ruke proseče. Nar. pjes. vuk. 3, 397. Nego agi riječ govoraše. 1, 499. — *kad se i ime onome kaže koji se naziva agom, tada riječ* aga *ide za imenom:* Osman-aga i Usein-aga. Nar. pjes. vuk. 1, 65. Od Musage i od Alil-age. 1, 491. — *tada se i ime i* aga *uzima zajedno kao ime, pa se opet sprijeda dodaje* aga: Zeļa bere aga Asan-aga. Nar. pjes. vuk. 1, 529. Mila šćerca age Sinan-age. 3, 129. — *za množinu, osim redovne množine* age *(vidi u predńim primjerima), dolazi i turski* agalar, *ali se opet stavļa u množinu te glasi* agalâri: U glas viknu triest agalara. Nar. pjes. stojad. 1, 20. — *sa* h *sprijeda u Crnoj Gori:* Ona bije hage i begove. Nar. pjes. vuk. 1, 111. I dotâti hagu od Meduna. 118.

1. ÁGA, *m. hyp. od* aga, *po nekim krajevima mjesto* ágo, *koje vidi.* Devera nazove ága. M. Đ. Milićević, živ. 1, 61.

2. ÁGA. *m. hyp. od* Agustin, *isporedi* Ago. Ćaćko Age Maričića. J. Kavanin 100.

ÀGAČIĆ, *m. prezime tursko: od tur.* agâča, *najstariji brat.* Agačića majdan, *selo u Bosni blizu Staroga Majdana.* T. Kovačević 73.

ÀGAČKÎ, *adj. što pripada agama, aginski.* Sve prodaše turske kesimače i agačke hake i dovode. Ogled. sr. 194.

AGALARI, *vidi kod* âga.

AGÀLUK, dominium, *gospostvo, gospoština, vlast i dobro što pripada agi.* — *Akc. u gen. pl.* agâlûkâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (312b) *i u Vukovu.* Agaluk, feudum. Bela (312b). I agama dade agaluke. Nar. pjes. vuk. 2, 154 Baška ću vam bakšiš pokloniti, kom agaluk, kome li spailuk. 3, 39. Jadni će mi biti agaluci. 4, 331. — *i sa* h *sprijeda (vidi kod* aga): Pritisnuće turske hagaluke. Nar. pjes. vuk. 5, 507.

ÀGAN, *m.* 1. *tursko ime muško.* Kakav li je Gidičću Agane! Nar. pjes. vuk. 1, 37. 2. *u jednoj pjesmi aginica zove svoga agu:* ‚moj agane', *a to će biti turski* agam, *gospodaru moj, s promjenom glasa* m *na* n, *pa se starla u voc. i srbk značenja koje ima još mu se dodaje* moj, *kao i u Turaka* (benim agam): Ne zbor' tako, moj dragi agane Ogled sr. 151. Kako sto je? moj agane dragi! 157.

AGÀNLIJA, *m. tursko ime muško:* Aganlija i Kučuk-Alija. Nar. pjes. vuk. 4, 132.

AGAR, *f.* Agar. *u prijevodima novoga zavjeta tako u tuđem obliću mjesto* Agara, *koja vidi* Toj jest Agar. N. Rañina 69b, gal. 1, 24. Ki jest Agar. Bernardin 31b. Koja jest Agar. I. Bandulavić (1665) 56. To je Agar. Vuk, gal. 1. 24.

AGÁRA, *f.* Agar; *isporedi* Hagara. *Dolazi od* xvi *vijeka.* Agara. A. Gučetić, roz. mar. 112. D. Daničić, Imojs. 16, 13.

AGARÈJIN, *m.* Agarenus; *samo u pl. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Moabiti s Agareji. A. Vitaljić, ist. 270.

AGARENIN, *m.* Agarenus; *isporedi* Agarjan. *Krajiše* -in *stoji samo u jednini, e stoji mjesto i. Dolazi* xiv *i* xv *vijeka o Turcima, između rječnika u Daničićevu.* Perьsy i Agareny. Danilo 142. Agarêne. Daničić 1. 1.

AGARENSKI, *adj.* Agarenorum; *isporedi* agarenin. *dolazi* xv *vijeka, između rječnika u Daničićevu.* Agarenskyihъ čeda. Mon. srb. 538

AGÁRIN, *adj. što pripada* Agari. Kad Agarin sin od žede umiraše. I. Banovac, razg. 162.

ÀGARJÂN, *m.* Agarenus. *u Hercegovini govori se danas o Turčinu.* N. Dučić, *isporedi* Agarenin.

AGARJANSKI, *adj.* Agarenorum, *vidi* agarenski, *isporedi* Agarjan. Da slomimo jarmа agarjanska. Pjev. crn. 4. Od proklete krvi agarjanske. Nar. pjes. vuk. 4, 173.

1. AGÁTA, *f.* Agatha. Od svete Agate. B. Gradić, djev. 91. *isporedi* Agatija, Agatka.

2. AGATA, *f* achates, *tal.* agata. *Dolazi prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (49b). Ambre i agate. J. Kavanin 473. Od plemenitoga kamena koji se zove agata. A. Kadčić, bogosl. 88.

ÀGÂTIJA, *f. vidi* Agata. *od grč.* Ἀγάθη. Agatiju. St. Novaković, pom. 39.

AGATKA, *f. hyp. od* Agata. Reče Agatka. F. Vrančić, živ 43. Razmisli se, Agatka. 43.

AGATÓNOVIĆ, *m. prezime*, Agathonis filius. Aksentije Agatonović. Rat 350.

AGÀZLI. *turski, od* jagyz, *mrk. Samo u Vukovu rječniku.* I izvede agazli gavrana. Nar. pjes. vuk. rječ. 2a.

ÀGICA, *m. dem.* aga. Što ne išteš od agice? M. Đ. Milićević, jur. 6.

ÀGIĆ, *m. prezime Turčinu; po ocu agi.* I uteče Agiću Ibrica. Nar. pjes. vuk. 4, 503. *može sprijeda biti sastavljeno i s imenom očinim:* Pa pogodi Ahmed-agić Sulja. Ogled. sr. 390.

ÀGIĆI, Âgîćâ, *m. pl. selo u Bosni blizu Volara.* Aghići. Šem. bosn. 1861. 88.

I. ÀGIN, *adj. što pripada agi. Dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Na aginu škodu svi prispiše. I. T. Mrnavić, osm. 167. Agine mi knjige dosadiše. Nar. pjes. vuk. 3, 395. *sprijeda može biti sastavljeno s imenom onoga age koji se misli:* Sestra Asan-agina. Vuk, nar. pjes. 1, 576.

2. ÁGIN, *adj. što pripada* Ágić (Agustinu); *isporedi* Aga. U *jednoga pisca prošloga vijeka:* Petar, Agin sin, vojvoda. J. Kavanin 102.

ÀGINICA, *f. žena* àgina. *Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Neka bude mlada aginica. Nar. pjes. vuk. 3, 215. *sprijeda može biti i ime onoga age čija je:* Šetala je Alil-aginica. Nar. pjes. vuk. 4, 618. *može sprijeda biti i riječ koja pokazuje šta je onaj aga čija je:* Jedna dizdar-aginica. Nar. pjes. vuk. here. 57.

ÀGINIĆ, *m. prezime Turčinu, isporedi* Agić; *sastavlja se sprijeda s imenom očinim:* Od Alije Sali-aginića. Pjev. crn. 11.

AGÎNSKÎ, *adj. što pripada* agi, *kad se misli aga koji god ili svaki. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kmet je dužan aginsko odnijeti u varoš aginskoj kući makar gdje bilo. Vuk, rječ. 278a.

AGLAR, *m.* Aquileja. *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Istrijani robe okolu Aquileje ali Aglara. P. Vitezović, kron. 22.

ÁGNA, *f. hyp. od* Agnija, Agneta; *dolazi od* xvii *vijeka, ali do mašega vremena samo u jednoga pisca:* Agnu divojku vodimo. F. Vrančić, živ. 36. Sveto Agne sestra. 38. *isti pisac piše u nom.* Agnes: blažena Agnes. 33. *i to obliče zadržava i za druge padeže:* divice Agnes. 33. *i može biti da mu nije bilo hyp., a danas jest.* Nov. sr. 1878 *u dodatku.*

AGNÉSA, *f.* Agnes; *isporedi* Agneza, Agneža, Agneta, Agńeta, Agńeža, Agnija, Jagnija, Agna. *Dolazi od* xvii *vijeka:* Agnesa sestra. F. Glavinić, cvit. 274. Agnesu čini prida se dojti. 28. Poče plačući Agnesi govoriti. 29. Sveta Agnesa. B. Kašić, rit. 92. Na dan s. Agnese. A. d. Kosta, zak. 1. 31. *Od stranoga nominativa* Agnes, *koji i sam dolazi tako da ostaje bez promjene i za ostale padeže; vidi kod* Agna. Agnes divojka. F. Glavinić, cvit xxi.

AGNESÍNA, *f vidi* Agnesa; *u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Agnesina. M. Marulić 258.

AGNÉTA, *f. vidi* Agnesa. *Dolazi od* xvi *vijeka.* Djevica Agneta. B. Gradić, djev. 89. M. Alberti,

of. xxxi. Život s. Agnete. F. Glavinić. cvit 28. S. Agneta. B. Kašić, rit. 51. L. Terzić xiv. I. Dordić, sal. 20. Agnetom. I. Velikanović, upuć. 2, 142.

AGNÉZA, *f. vidi* Agnesa. *Dolazi prošloga vijeka.* Slavna Agneza. J. Kavanin 302. Sveta Agneza. B. Cuceri 51.

AGNÉŽA, *f. vidi* Agnesa. *Dolazi prošloga vijeka; nominativu nema potvrde; isporedi* Agnežе. Sveta Agneže, moli za nas. L. Terzić 100. sveto Agneže. L. Terzić 294. J. Kavanin 324.

AGNÉŽE, *f. vidi* Agneža. *Prošloga vijeka.* Jedna Agneže. J. Filipović, prip. 3, 271. Povida da se s. Agneže prikaza svojoj rodbini. Turl. blago 2, 50.

AGNÉŽIĆ, *m. prezime, koje dolazi* xv *vijeka, sin Agnežin.* Valêk Agnežić. Mon. croat. 59.

ÀGNJA, *f.* Agnes, *od grč.* Ἁγνή, *isporedi* Jagnija. *Govori se u naše vrijeme.* Zemlak 1871. 2. Sr. nov. 1868. 7. 160.

AGŃAC, *vidi kod* jagańac.

AGŃÉTA, *f. vidi* Agneta. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sveta Agńeta („Agnieta"). M. Alberti, of. 331.

AGŃÉŽA, *f. vidi* Agneža. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* S. Agńeža bi metnuta u ogań. P. Posilović, nasl. 129.

1. ÁGO, *m. hyp. od* Agustin. — *Akc. u voc.:* Âgo. — *Dolazi od* xvi *vijeka.* Pošteni moj Ago! N. Nalješković 1, 325. Antun, Ago, svi biskupi. J. Kavanin 93. Sin Ago. 102.

2. ÁGO, *m. hyp. od* àga. — *Akc. u voc.:* âgo. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Dode vrli ago Memed-ago. Nar. pjes. bog. 167. Meni ago poručiva. 306. *tako će biti (prem da je u voc., te se ne može za vijelo znati):* Ustaj, ago, ustaj, drago! Nar. pjes. vuk. 1, 409. – *„Gdjekoje mlade zoru tako mužerlega brata".* Vuk, rječ. 2a. *isporedi* àga.

AGOLIĆ, *m. prezime.* D. Avramović, sv. gora 190. Rat 422.

ÀGOST, *m. od tal.* agosto, augustus, *mjesec kolovoz; isporedi* agust, avgust. *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićeva.* Agosta mèseca. Mon. serb. 503. Na 12 mjeseca agosta. B. Gradić, djev. 7. Na xix agosta. A. Gučetić, roz. mar. 36. 7 agosta. I. Gundulić vii. Agost ima dana 31. B. Kašić, rit. 63. Ši agosta kožuh, a pleti klobuk febrara. Poslov. dan. 121.

AGÒSTÎN, Agostína. *m. od tal.* Agostino, Augustinus; *isporedi* Agustin, Avgustin. *Dolazi prošloga vijeka.* Kako govori s. Agostin. V. Mađarević 67. Riječi s. Agostina. D. Mattei 81.

ÀGOSTO, *m. vidi* agost; *u jednoga pisca* xvii *vijeka* Agosto. B. Kašić, per. 107.

ÀGRAMA, *f. velika bolest, gorska bolest,* epilepsia; *od tur.* ogramak, *naići na zlo. Samo u naše vrijeme.* Varuju 25. jula i 26. septembra zbog agrame — velike bolesti. M. D. Milićević. živ. 2, 6.

AGRÀVATI, aggràvâm, *impf.* aggravare, *tegobu činiti, dosađivati.* xvi *i* xvii *vijeka — Prelazno: u akus. stoji onaj komu se čini tegoba:* Ako se što ćuje kto agravan, da kompara i roče svoje pravi. Starine 10, 37. Agravat one koji im su podložni s haraču. I. Držić, nauk gond. 299.

AGRIFINIJA, *f. vidi* agripinija. xiii *vijeka.* Peti agrifiniju. Domentijana 187.

AGRIJA, *vidi* Jegar *(grad u Ugarskoj), lat.* Agria. Diže Ugrom Agriju. I. Gundulić 567. *isporedi* Egrija.

AGRIMUNKA, *f.* agrimonia eupatoria L. *u naše vrijeme u jednoga pisca, u koga je i slavljeno značenje.* B. Šulek, im. I. *Od navedene lat. riječi* agrimonia.

AGRIPINIJA, *f. vidi* agripnija. xiii *vijeka.* Agripinije vr. nedêlje. Sava, tip. stud. Glasn. 40, 147.

AGRIPNIJA, *f. ἀγρυπνία,* vigiliae, *isporedi* agripinija, agrifinija. xii *i* xiii *vijeka.* Agripnije. Sava, tip. hil. Glasn. 24, 188. Peti agripniju. Domentijana 87.

ÀGROŠ, *m. vidi* ogroz. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, imen. I.

ÀGRŠAK, àgrška, *m. turski* agyršak, *vidi* prešljen, verticillus. *Samo u Vukovu rječniku.*

AGRŠMA, *m. prezime:* Josif Agršma. Šem. prav. 91.

ÀGUST, *m.* Augustus, *isporedi* Agost, Avgust, Agušt. — *Dolazi od* xiii *vijeka (isporedi pod b. primjer iz* Mon. serb.), *između rječnika samo u Daničićeva.* — *a) ime ljudsko:* Izajde zapovid od cesara Agusta. I. Bandulavić 10. Agust cesar glasoviti. V. Došen 26. — *b) mjesec kolovoz:* Mêseca agusta Mon. srb. 46. Sr. spom. 2, 66. Mon. croat. 103. Zbor. 159b. Agust. I. Bandulavić xvii. U dan prvi od agusta. Đ. Baraković, jar. 135. Na 12 agusta. Norini, prip. 63.

AGUSTIĆ, *m. prezime, vidi* Auguštić. Agustiću Tomašu. Starine 11, 119.

AGÙSTÎN, Agustína. *m.* Augustinus; *isporedi* Agostin, Avgustin, Aguštin. *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika u Daničićeva.* Agustina Vlatkovića. Mon. serb. 538. Ovoj gospodinu dragomu vrhu svijeh momu Agustinu da se đa. N. Nalješković 1, 322. U smrt Agustina sina Điva Nalješkovića. 314. Sveti Agustin. Zbor. 3. Katek. 1561. 70. S. Budinić, suma 2b. B. Kašić, rit. 117. S. Matijević, isp. 31. A. Georgiceo, pril. 5. I. Držić, nauk gond. 22. M. Angel. razm. 13. I. Ivanišević, kit. 6. L. Terzić, pokr. 86. K. Mađarović 68. F. Lastrić, test. 299 V. M. Gučetić, pohv. 210. J. Banovac, razg. 17. Besjede kr. 41. P. Knežević, osm. 61. J. Matović 82. I. A. P. Lučić, nauk 28. B. Cuceri 5.

AGUSTÍNOVIĆ, *m. prezime; dolazi* xvii *vijeka.* Gospodi Pavlu, Antunu i Jakovu Brajkovićem Agustinovićem, bratji rodenoj, Sarajlijami, plemićem bosanskijem. M. Radnić m.

ÀGUŠT, *m. vidi* agust, *mjesec kolovoz. Dolazi od* xvii *vijeka.* Mjesec agušt kolovoz. M. Divković, nauk ix. P. Posilović, nasl. x. Na 24 agušta oli miseca kolovoza. M. Dobretić 197.

AGÙŠTÎN, Aguštína, *m. vidi* Agustin. *Dolazi od* xvii *vijeka.* Sveti Aguštin. M. Divković, nauk 2. P. Posilović, nasl. 1b. cvijet. 7. S. Badrić, ukaz. 95. J. Banovac, prip. 11. pred. 7. blagosl. 153. razg. 39. F. Matić 75. L. Vladmirović, slav. 21. F. Lastrić, ned. 255.

ÀĜAGIN, *adj. što pripada nekome Turčinu kome se ime samo ne spominje u mogło bi biti od* haĝĝâĝ *(lat, nemilostiv).* Kad izgore varoš na Kosovu i izgore kula Agagina, onde bili moji orlušići, pa i skupi Kraljeviću Marko. Nar. pjes. 2, 329. *tako će biti još u jednoj pjesmi o drugom Turčinu, samo što mjesto* i *stoji griješkom* ij: Prosi mene Ağagijno zlato. Nar. pjes. vuk. herc. 175.

AĜÁJLIJA, *m. ime tursko, u kom će biti složeno* aĝi (haĝi) *i* Alija. Aĝajlija Verizović. Nar. pjes. vuk. 5, 495. Aĝajlija bješe naredio. 501. *isti se zove i* Alo Verizović, *a mjesto* Aĝajlija *stoji jedan put griješkom* Adajlija. Nar. pjes. vuk. 5, 100.

AĜÀLÎĆ, *m. prezime Turčinu, od* haĝi Alija; *isporedi* haĝi. *î je sažeto* iji, *te mjesto ńega pišu i* ij. Aĝ'-Alijću, žalosna ti majka! Nar. pjes. vuk. I, 227.

ÀĜAM, *m.* Persa, Persia; *od arapskoga* 'aĝem, a'ĝâm *tudini, koji nijesu Arapi, a po tom u Turaka Persijanci i Persija; isporedi* Aĝem. *Dolazi od* xvii *vijeka, a tada se za ĝ pisalo* gj. *a) Persijanac*: Tako bijenje sad izlazi medu Aĝamom (‚Agjamom') i Turčinom. I. Gundulić 539. — *b) Persija*: S'jeno kose kraļu od Aĝama. Nar. pjes. juk. 482.

1. AĜÀMIJA, *f.* Persia, *vidi* Aĝam. *Dolazi* xv *i* xvii *vijeka, a tada se mjesto ĝ pisalo c.* Obladala stranami po sredê Persidy i Armenijeju, glagoljemymi ninê Aĉamije. Glasn. 28, 382. Obladaje stranami posrêdh. Persidi i Armenijeju, ńiha že preimenovana strana ta Aĉamija. Glasn. 32, 266. *isto ime piše Mikaļa po talijanskom izgovaraňu*: Azamija. 8a.

2. AĜÀMIJA, *m. od arapskoga* a'ĝemi, aĝâmy; *isporedi* Aĝam: *a) Persijanac*: *dolazi* xvii *vijeka*, Amurat car treti Aĝamije (‚Agiamie') smože. J. T. Mrnavić, osm. 85. *b) nevjest, neak*, inexpertus, rudis; *u tom znaćeňu, koje je i u arapskom, dolazi od prošloga vijeka, a tada se glas ĝ pisao slovom ž; izmedu rječnika dolazi samo u Vukova. aa) o čeljadetu*: Aĝamije (‚ažamije') Turci! J. Rajić, boj 62. Ne Bija, luda aĝamijo! Nar. pjes. vuk. 2, 460. Dmitar jeste momče aĝamija, na turske će s' końe prevariti. 3, 340. *bb) o końu, neuk*: Końa aĝamiju: Nar. pjes. vuk. I, 352

AĜÀMÎJSKÎ, *adj.* persicus. *isporedi* Aĝamija *f. Dolazi* xv *i* xvii *vijeka, sa ĉ mjesto ĝ*: Vožda ačamijskago. Glasnik 28, 383. Car acamijsky. Glasn. 32, 267.

AĜAMINA, *m. nadimak čovjeku; isporedi* Aĝam. Ne ostavi crne Aĝamine. Nar. pjes. vuk. I, 1824. xxiv.

ÀĜAMKIŃA, *f Persijanka. isporedi* Aĝam. *dolazi* xvii *vijeka*: Od Slavojke Aĝamkińe (‚Agjamkinje') ļubi svoje. I. Gundulić 329.

ÀĜAMĻANIN, *m. Persijanac. isporedi* Aĝam. Pa potjera silne Aĝamļane. Nar. pjes. juk. 482.

ÀĜAMÔVCI, Aĝamovâcâ, *m. pl selo u Slavoniji blizu Nove Gradiške.* Sem. zagr. 1875. 53. *isporedi* Aĝam.

ÀĜAMÔVKA, *f. sablja persijska.* Već potože haĝi aĝamovku, pa udara budimskog vezira, od jednoga načini dvojicu. Nar. pjes. juk. 198.

ÀĜAMSKÎ, *adj.* persicus; *isporedi* Aĝam. *Dolazi od* xv *vijeka; glas ĝ ńeki su pisali c a ńeki gi*: Carь ačamьskyj. Glasn. 28, 382. Turski i aĝamski (‚agjamski') vitezovi. I. Gundulić 540. Rusag aĝamski (‚agiamski'). I. T. Mrnavić, osm. 142. Kako sjedi na polu aĝamskom. Nar. pjes. juk. 480.

ÀĜAMSTVO, *n.* Persia; *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Amurat car treti Aĝamije smože, jer bogu posveti po Aĝamstvu (‚Agiamstvu' hoće. I. T. Mrnavić, osm. 85.

AĜAP, *m. arapski* hâĝîb, *pl.* hûĝĝâb, *vratar, stražar na vratima. Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka, koji za ĝ piše* ž (x). Vojničke oprave, aĝapi (‚axappi'), delije. Đ. Baraković, vila 62. Vojnici Arapi, levente, aĝapi. 68.

ĂĜBEGOVAC, Ăĝbegôvca, *m. vidi* Haĝibegovac.

AĜE, *selo u Bosni blizu Tešńa.* Šem. bos. 1861. 60.

ÀĜEM, *m. vidi* Aĝam; *u jednoj pjesmi, griješkom su* h *pred* a. Lasno ćemo Haĝem osvojiti. Pjev. crn. 84. *isporedi* aĝemski.

ÀĜEMOVIĆ, *m. prezime. isporedi* aĝamija *m.* Rista Aĝemović. Rat 382.

ÀĜEMSKÎ, *adj. vidi* aĝamski. *od* xvii *vijeka.* A o pasu mač zlaćeni aĝemskoga (‚agemskoga') kova nosi. I. Kanavelić, iv. 30. Car aĝemski više na ġelata. Pjev. crn. 291. — *adv.* aĝemski, persice: Za što Rade aĝemski ne znaše. Pjev. crn. 291.

AĜIĆI, *selo, vidi* Haĝići.

AĜÛVÂN, aĝuvána, *m. od pers.* ğûwân, *mladić*, mollis, scortum puer. *izmedu rječnika samo u Vukova.* Ni preļubočinci, ni aĝuvani, ni muželožnici. Vuk, 1kor. 6, 9. Da ne bude aĝuvana. D. Daničić, 5moj. 23, 17.

ÀH, *interj., kao i* a, *samo će biti jače, ili što dolazi od jačega osjećana ili što se jače izgovara; od jačega će izgovaraňa biti i* h *u ńega.* — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi primjere Š. Menčetića, D. Držića); izmedu rječnika u Mikaļina (glas čovjeka koji sebe kara ili koji še čudi), u Belina* 55, *u Bjelostijenčeva, Stulićeva i Vukova.*

1. *u čudu: pred vok., u kom stoji onaj koga tko priziva da mu sroje čudo kaže*: Ah moj bože, kolici se u ovomu varaju i ludo ginu! V. Andriaši, put. 8. Ah oče, koji te puk čeka! I. Ančić, svit. 115. Ah bože, koje tužbe, koje žalosti, koja smrtna skončaňa! A. d. Bella, razgov. 8. Ah moj bože, koliko smo slipi mi tužni umrli! 27. Ah moj bože, cudna kaludera! A. Kačić, razgov. 18. Djevojka sjedi kraj mora, pak sama sebi govori: ah, mili bože i dragi! ima l' što šire od mora? Nar. pjes. vuk. I, 196. Ah, mili bože i dragi! tko l' mene ovo probudi? I. 223. — *pred vok., u kom stoji ono čemu se tko čudi*: Bog smrtju sina svoga plaća lupešćine roba nevirnoga. Ah cudna ļubavi! I. T. Mrnavić, ist. 185. Ah neumolna vrla smrti, tve dobiti, kite i plijeni čudni ti l' su! J. Kavańin 387. Ah vrime, koliko si neprocińeno! A. d. Bella, razg. 6. Ah muko, kako si ļuta! 36. Ah smrti, smrti, veoma ti si strahovita! J. Banovac, pripov. I. Ah mudrosti božanstvena, čudnija si, paljetińem kad te vidim, neg kad te razmišļam beskončivu. B. Cuceri 21. Ah raju, raju! možemo te požudjeti, nu ne možemo izgovorit te. 318. — *pred gen., u kom stoji ono čemu se tko čudi*: Ah čuda, bože moj, kojih se naslušah! M. Držić 26. Ah dobrote prevelike! još imenom slatkim štuje od sinova odmetnike, još ih mili a ne psuje! J. Kavańin 400. Ah sliposti, ah ludosti, ah manitosti! A. d. Bella, razgov. 182. Ah slipoće velike! A. Kanižlić, fran. 256. Ļubav tvoja bila moja plata! ah veļe plate! Đ. Mattei 59. Ti si moj čačko. Ah slavna meni naroka! ah, blage moje česti! 91. Reko bi vas zacuden: ah ļubavi čudnovite, u istoj svojoj oštrini milostive! B. Cuceri 113. Ah laži prem smione! 279. — *pred pitańem, koje se izriče u čudu a u kom je i ono čemu se čudi*: Ah to li je prava pravda? M. Vetranić 1, 31. Ah kako su pune duhovnoga

soka ovej riječi! B. Gradić, djev. 50. Ah, mut' plavi koliko je! I. Gundulić 11. Ah, ka čeḷad, mnoštvo koje sabralo se sa svijeh strana! 163. Ah, jesu li čuda ova ḷucke ruke učinila? 435. Ah koja kužna rič jest ono: sebi, sebi! A. d. Bella, razgov. 29. Ah ko ga more proćiniti. J. Banovac, razg. 14. Ah kako ne bi uzdrhtalo grišno srdce tvoje! A. Kanižlić, fran. 230. Ah kako ćeš se onda zastiditi i smutiti! 252. Ah koje nisu oni tražili načine, da bi ḷude mogli smesti! D. Rapić 251. Ah što se dogodi! F. Lastrić, ned. 83. Ah koliko je dobro, koliko je ugodno pribivati u ovomu srcu! D. Mattei 15. Ah kako je grko na onem času ovo piće! B. Cuceri 331. Ah kako je sladka ova smrt! 331. Ah lijep li je oni carev sin! Nar. prip. vuk.[3] 233. — *kao u čudu govori se i kad se što dogodi iz nenada ili drugačije nego što bi se mislilo:* Ah Vukava, ti li si? M. Držić 315. A. Imam s tobom govorit od strane Ančice tvoje. B. Ah, od strane Ančice. A. Vidio te je, gdi s Anćicom govoriš i potrčao je u treći pod po mač i štit. B. Ah, junak je, ah i s mačem i štitom. 315. Ah po prav je srećno čudo, da te sad sam ja zastala vrh pomorskijeh ovijeh žala. I. Gundulić 6. Ah ja svaki stijeg pomosni dobro poznam isred vode; nuti grcke vojevode, ono je Tezeo nemilosni! 11. Kliče ovako vas u smeći sebe u sebi ne videći: ah, ter ja sam mladac mili! 219. Ah, bog vam prostio! te to li mislite? F. Lastrić, ned. 377. Podiže se iz nenadne vika i veselo klikovańe: ah lijepo, lijepo! B. Cuceri 129. — *kao u čudu dolazi i kad se što samo potvrđuje ili poriče, kao dabi za čudo trdo bilo što se govori, a tijem samo jači biva govor:* Ah oni blaženi i velmi čestiti, ki često združeni mogu se ḷubiti. D. Držić 352. Ah blaženi, kih velike nepravde su odpuštene. I. Gundulić 191. Ah ovo je tvoja dobrota, moj bože, da ona dobra, koja si mi dao, za dar od mene primaš. P. Filipović, ist. 57. Ah ovo bi doisto bilo dobroćinstvo. F. Lastrić, test. 12. Ja uzet pogrdni bilig na moje čelo i odreći se moga spasitelja! Ah nigda, nikada. F. Lastrić, ned. 3. Ah u ovim je bila prava vira! ovi su temeḷito pokazali. J. Banovac razg. 45. Ah, u istinu pomilovańa tvoja prema meni jesu velika! D. Mattei 39.

2. *u radosti:* Ah sve joj slavḷahu, ma svega van pogled. Š. Menčetić 54. Hvala ti sinko; ah prem mi će vaḷati (*guber*), prem guber ne imah. N. Naḷeškovič 1, 191. Ah kraḷ koji u svjetlosti, ki li vitez svim hrabreni paše s većom čestitosti sad od mene mač zlaćeni? I. Gundulić 18. Ah ko svijes ma grede u miru s veseljem, s razumne besjede, s hrabrena srca prem! 25. Hodi ufanje, hodi raju, hoḍ' blaženstvo me veliko, trudne prsi, ah koliko dobrovoḷno stan ti daju! 32. Više sunca sred nebesa pristolje vas svijetlo cekа, ah, ugodni meni od vijeka, moj porode, pun uresa. 61. Ah ko budu te ḷuvene pak ugodne uspomene! 74. Ah koja veća slas može bit, neg piti i jesti na svak čas? 153. Rek bi da mi govorahu (*zvijezde*): ah, nut' gleda' naše gizde, ah, nut' kao smo lijepe i drage! 241. Znat ćeš da nije slade stvari od ove, kad ja tebi a ti meni budeš vraćat ah celove. J. Kavańin 39. A vi, duše blažene, koje uživate slavu nebesku, što govorite? — Ah čestiti mi! jer evo uživamo viće opočivańe. J. Banovac, razg. 86. Ah koliko srećna i čestita cijenila bih se! A. Boškovićeva, razg. vii. Job ne može se od veseḷa uzdržati da ne vika: ah tko će mi dopustiti da se urežu u olovo moje riječi? B. Cuceri 62. Sam sebe razgovara: ah nije mora veće, nije valova; hvala bogu, na kraju smo! 321. Ah Davide, ti si slava i dika svega narŏda. 352. Govoriće̊š: ah blažena moja nemoć! ah blažene moje bolesti! 381. — *pokazivańem radosti pokazuje se i odobravańe, pohvaḷivańe:* Ma se Pero dobro osvetio, što nrtvijeh, što li ranenijeh, ima puno osamnaos druga. Ah! neka ga. svijetla mu duša! Nar. pjes. vuk. 4, 89. — *tako je odobravańe i kad se tko raduje tudemu zlu, kad mu se sreti (isporedi* a, aha, ha): Ah, ki razoriješ crikvu božju i trimi dnevi sazijuješ ju, spasi sam sebe! M. Alberti 463. Ah, koji razaraš crkvu božju, shrani samoga sebe. M. Lekušić 102.

3. *u žalosti, tuzi, brizi, nevoḷi: kad je u takom staňu koji govori ili kad mu je samo žao drugoga:* Ah da je taka tri bojnika naša vojska još imala, ne bi ńe se šteta prika neg poḷačka naricala! I. Gundulić 327. Ah kada bi razumio što će u vijek reć' plakati, ne bi zakon božji smio tako lasno prestupati. J. Kavańin 434. Ah ovo je strašno i čuti! J. Banovac, pred. 2. Ah puno me straši vaša sloboština! 112. Ah velika je jakost djavaoska! J. Banovac, pripov. 4. A tko je ono, koji vapije? Ah ono je tvoj otac! 50. Kakvo je to pomańkańe? Ah opako. 57. Biste li znali od kud ovo more toliko pogano? Ah reći ću vam, al ne mogu brez suza. F. Lastrić, ned. 83. Ne ćeš li uzdisati onda i govoriti u srcu svomu: ah da mi se na život vrimeniti povratiti, znao bi život prominiti! 31. Ah himbeni svit nas vara. A. Kanižlić, fran. 152. Ah žao mi je. A. Kanižlić, bogoḷub. 19. Koji su ostarali a nauka potrebnitoga ah ne umiju. I A. Nenadić, nauk 16. Ah sada poznajem da se gnijezdi u srcu mojemu ova nakaz. 213. Ah kajem se. Štit 31. Koje je ćudi ovo moje srce? Ah! ḷudske nije, iznenaravilo se. D. Mattei 328. Ako se obazreš na kuće, na pute, na mjesta obćena i osobna, na poḷa, ah! nagledat ćeš se grdijeh bezakońa. 319. Ah! ne bi svijet bio tako opak, da se ti ne kažeš prema nemu tako dobar. B. Cuceri 16. Ah! nije ih, u pravu su! 47. Ah! plaćem; za što, ne pitaj. M. Katančić, fruct. 51. Ah! teško si meni, mladoj neudatoj! Nar. pjes. vuk. 1, 334. Treća mi je tuga, ah! na srcu mome. 1, 392. Ja se najmi u popa, ah! na moju zlu sreću. 1, 511. Još te molim s jadovima, ah! za naša veḷa dobra! nemoj nam ih zagovorit'. 1, 92. Ah do boga! Nar. pjes. vuk. živ. 202. — *može stajati pred vok., u kom stoji onaj koga tko prizivḷe u žalosti, a to može biti i stvar:* Ah moj slatki gospodine, u dobrotu tvu ću ufati. I. Gundulić 204. Pita je koja joj je potriba i u kom se staňu nahodaše. Ah sestro, reče, u mukah paklenih! J. Banovac, pripov. 39. Ah dragi moj bože! nije ti s mirom ni na nebesi kraḷevati. 55. Ah gospodine bože, evo ne znam govoriti. F. Lastrić, test. 270. Plakahu govoreći: ah gospodine bože naš! A. Kačić, korab. 109. A. Za što si metnut u tu vrić̆u, siromaše? B. Ah brate, tebi nije potribe znati. N. Palikuća 49. Ah! moja vodo studena! i moja ružo rumena! što s' tako rano procvala? Nemam te kome trgati. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Ah moj bože blagi! gdi l' je sad moj dragi! 1, 268. Ah moj brate, Janko i Vujica! teško su mi Turci dodijali. 4, 179. — *također pred vok., ali u ńemu stoji onaj koga ne samo prizivḷe tko u žalosti nego mu ga je i žao ili na ń žali ili je s ńega u žalosti; a to može biti i stvar tjelesna ili umna:* Ah nesrićo! P. Zoranić 29. Ah mladice, oda svudi ku nemila sreća tira, po prav ti te udes hudi doni na kraj naš. I. Gundulić 41. Ah kreposti plemenita, nećuvena prije na sviti! tva spomena glasovita za izgled će u vik biti. 271. Razgovore ah moj mili, ah ḷubavi ma jedina, tko te ukrade, kud se odili, da otac ćvili? J. Kavańin, 237. Ah pridragi! malo po malo učiniti

ćemo da je grijeh svet. A. d. Bella, razgov. 40. Ah blago moje, komu mi ostaješ! J. Banovac, pripov. 4. Ah dušo grišna, što ćeš učiniti u oni dan? 5. Ah majko moja, što učini? isprosi Rimu dobitje, a meni uzrokova smrt. J. Banovac, razg. 10. Ah grade, grade Jeruzolime! F. Lastrić, od' 94. Ah moj sinko, isprazna uzdaja, netemeljita ufaja! F. Lastrić, ned. 30. Ah jadni Faranne! Ah tužna vojsko! B. Cuceri 110. Ah moj Mijo, gdi si sinoć bio? Nar. pjes. vuk. 1, 359. Ah! pusti moji darovi! kome mi časte ostati? 1, 383. Ah jadi, jadi moji! Nar. pjes. vuk. herc. 274. — *pred gen., kad se kazuje tuga s čudom:* Ah neboga Dinka! kako ga umori zla Latinka! D. Rańina 30. Ah neboge žene, molitvu znam njeku. N. Nalešković 273. Ah žalosti, ah prikora, da se gane stanac kami. I. Gundulić 25. Tužne zgode, ah žalosti! ah privari vrle i prike! 12 Ah žalosti vjekovite! oči naše prem opake mrtvu dragu vil pazite, i živete još'ter jake? 267. Ah nevolje bez izgleda! 336. Ah prikora! I. P. Marki 57. Ah gorkoga ukora! 68. Ah gorkosti! P. Knežević, živ 44. Ah žalosti! sve protivno vidim da diluju D. Rapić 37. Ah oštrine, vapio bi; ah lutila srca sasma nemilosna! B. Cuceri 143. — *tako može tko govoriti i o samom sebi:* Ah mene nevoljnoga! Đ. Rapić 185. Ah tužna mene! Besjede krst. 137 Ah nesrećna mene! L. Radić, ruk. 1. Ah mene žalosne! I. J. P. Lučić, razg. 32 Ah nevoljne, ah tužne mene! B. Cuceri 68. — *pred nom., kojim onaj koji govori kaže što o onome koga žali, a to može biti i on sam:* Ah ja neharni grešnik. J. Gršić 150. Uzdanu i rece: ah tužan ja! J. Banovac, razg. 101. Ah nesrećan! imati će na svojoj smrti oštra sudca. B. Cuceri 66. Ah tužan! u one čase napokone ostaviše te. 153. Ah moja mlados jadna i tužna! 195. — *pred pitaćem, koje se izriče u tuzi i često je čudeće a ne pravo pitaće:* Nesriča i ljubav menje su pritvrde: jak zviri moćni lav, mlados mi svu grde. Ah kroz toj tko ne bi jur želil umriti? D. Držić 365. Ah je li toj pravo, hoće li to pravda, oružje krvavo krstjane da vlada? M. Vetranić 1, 10. Ah što veće sada tebi, draga kćerce, sumńu uzroci? razveseli lijepe oči, zamišlena još si u sebi. I. Gundulić, 32. Ah da li češ za ime jedno ti od prazne taste slave poharati nepravedno inostranim tve državе? 452. Ah kada ću tužan doći prid pristolje boga moga? I. Akvilini 317. Ah ne bi li dosta tebi što ti samo boga ostavi, neg još tasto sasma u sebi imjeh ganu s tvom ljubavi? V. F. Bunić, mand. 11. Ah! ako ti on učini toliko dobrotvorstvo, jer ga ne nosiš sveder u sreu? M. Lekušić 111. Ah što sam učinio! I. A. Nenadić, nauk 213. Ah! hoće li kadgod doći vrime? M. A. Reljković, sat. 96. Ah! hoće li ikad juta sila stati? A. Kanižlić, rož. 86. Ah! koliko puta i u gradovih krstjanskijeh usilovani su božiji namjesnici ovake suze ponavljati! B. Cuceri 6. Ah! dokle ćemo tako živit zaslijepljeni? 20. Da ne rečemo puni tuge: ah! kako je mutna, kako grka čaša smrtna! 332. Ah što ću, što ću! ne spavam noću. Nar. pjes. vuk. 1, 119

4. *u želji, molbi, sjetovanju, nagovaranju:* Ah da bi blaženi svi gorki uzdasi, kima plam ljuveni me prsi zajazi! D. Držić 398. Ah da je meni činit! M. Držić 324. Ah da te bog stvori po sridi kako svit a meni da izda očiju tolikoj. D. Rańina vmb. Ah da bi bog dao! B. Gradić, djev. 32. Ah blaženi i čestiti da bi svi sni vaši bili, ah da s zorom danak bili oba bude probuditi. I. Gundulić 15. Ah blaženi da su uzdasi, ah čestiti da su cvili, plači srećni, kim tolike visini blazi pokoje u vik odlučiše! 60. Objavi, danice, ah veće objavi žuđeno tve lice u ovoj dubravi. 126. Ah da kako satirica, ma sumńiva divja lada, može nazreť moja lica, u prilici ovoj sada! 157. Svaki bi imao, kada vidi i ima lijepu kuću, rijeti i misliti: ah da bih ovako lijepo pribivalište pripravio na nebesijeh duši mojoj! M. Divković, bes. 27. Ah da mi je razumjeti tebe, bože, i tvoje dilo. J. Kavańin 529. Ah da se možemo s naši očenaši doditi one s. oštije! J. Banovac, razg. 46. Ah! nek hitra mnńa sine vedra neba iz visine, te te šiša i opali. V. Došen 10. Ah! da mi se buhom prometnuti! Nar. pjes. vuk. 1, 437. Ah! satvori ovo more u zeleno ravno polje! 1, 491. — *želja u tuzi:* Plačući reče: ah, da bih jedan put to učinio, a ne svaki dan! M. Divković, zlam. 34b. Primi, ah primi glase moje. A. Vitaljić, ist. 468. Ah gospodine bože moj, molim te da otvoriš ova vrata. L. Terzić 124. Prostite mi, ah prostite. P. Vuletić 11. Ah smili se veće, smili na me suze ponižene. J. Kavańin 40. Ah da ja mogu jutroska iz svakoga srca svaki grih izkoripiti! A. d. Bella, razgov. 206. Ah bog bi dao da se i u sadańa vrimena ne nahodi ovakih grišnika! J. Banovac, pripov. 72. Je li ovo istina, grišniče, ili ne? Ah da bi tako ne bila! J. Banovac, razg. 91. Ah kad bih mogo imat jednu uru od onijeh u kojijeh prihitih tude! Besjede krst. 248. Potroši se ono što se ima (ah da bi se mogi i ne zadužili!) na nike darove. F. Lastrić, od' 173. Uzdanu razbojnik i reče: ah da sam kao ti! F. Lastrić, ned. 329. Ah da znas kako potanko bog ište razlog od našega života! M. Zoričić, zrc. 196. Ah tako budi! D. Mattei 16. Ah mučańe blagosovljeno, da bih te mogo u ńeke kuće naseliti! B. Cuceri 189. Ah nemojte me ubiti. Nar. prip. vuk. 165. Ah Jakove, moj rodeni brate! ti ne drži vjere u Turcina. Nar. pjes. vuk. 4, 115. Ah! kaži mi, ako sam ti mila! 3, 179. — *želja u zakletvi:* Ah tako mi ne tužit i prijat od ńe lik! budem joj ja služit po sve dni vas moj vik. D. Držić 355. Ah tako vam sved kazale zvijezde čestit zrak veseli! prije zore vidjeste li koga ovuda sit' na žale? I. Gundulić 31. Ah života mi našega! F. Lastrić test. 150. Ah boga mi, mlad na konju, mlada delijo! ako hoćes vodu piti, dodi u jutru. Nar. pjes. vuk. 1, 293. Ah da bi me bula ne rodila!.. ako vojsku sakupiti ne ću. Ogled sr. 52. Ah za boga! Nar. prip. vuk. 118. — *želja u prokliństvu:* Ah da bi se tukla ovako ti . . . svuda! I. Gundulić 85. Ah Milosu, rda te ubila! Nar. pjes. vuk. 1, 319. Ah Jovane, danas poginuo! 1, 516. Ah neka ih, crn im obraz bio! 1, 157.

5. *u ģnevu:* Ah da se furčanat sad ne uklańaše, er mu ja htijah dat za sve er mač imaše. N. Nalešković 1, 287. Ah da sam s tobom tuj, er bih mu dao skocit. 1, 290. Ah kada ne češ rog dignuti svrh oči, pod' svińo u brlog. I. Gundulić 139. — *u ģnevu ukor:* Ah nesvijesna, ka ne gledaš ni razloga ni zakona! ah bezocna, ka spovijedaš za istinu laž smiona. I. Gundulić 220. Ah cijem si se zahvalila tasta ljucka oholasti! 284. Ah prokleto licumjerstvo! J. Kavańin 59. Ah prokleta nenavidosti! A. d. Bella, razgov. 55. Ah slipce! 70. Ah neharnici! Ovaki li zajam vraćate meni? J. Banovac, pripov. 19. Ah narode opaki! Ah grišniče opaki! 83. Ah prokleti griše smrtni! F. Lastrić, ned. 83. Ah nesrićniče! gora je mješina srce tvoje kad si u grihu. 273. Ah opačino prokleta! D. Rapić 245. Ah mahnici od veriga, vi sreću ne spoznate. B. Cuceri 26. Ah bre ženska strašivice, što ne sideš niže dole? Nar. pjes. bog. 214.

6. *dolazi po dva i po više puta zasopce:* Dobro prikle priga, a ja mu sam puhao, ah! ah! M.

Držić 362. Hoće li jim žao biti gledajući da toliki ostaju za muke vičńe odredeni? Ah, ah, ne će, nego će se u ńovim mukam veselit. J. Filipović, prip. 1, 159. Ah! ah! što ću protresati tudu zloću. V. Došen 118. Ah! ah! baš si velik veseljak. I. Velikanović, marg. 38. Ah, ah, ah! Nu hodi sa mnome, sada ćeš sve znati. M. Držić 26. Ja bijedna ni znam, što ću ni kudje ću; ah, ah, ah, ah, ah! 155.

7. *dolazi pred ńekim riječima, kojima se također uzvikuje, te uzvik tako udvojen bwa jači:*

a. *pred* a: ăh ă; *u čudeńu u jednoga pisca prošloga vijeka, koji ih oba sastavlja:* Scinite da Adam otje čuti ovi glas boži...? Aha! promislite: imade uši za . . . glas Evin, ali ne imade ušiju za . . . glas boži. F. Lastrić, ned. 343.

b. *pred* da *s gen., koji se govori u čudu:* Ah! da strašne mećave! Đ. Rapić 219.

c. *pred* o: S bogom o zemljico! ah! o da bi također mogao reći: zdravo mi o nebo! A. Kanižlić, bogoljub. 474. Srce mi gori da promini ćud i život stari. Ah o da sam slična fenici! A. Kanižlić, rož. 48.

d. *pred* jao, *koje dolazi po ńekim krajevima i mjesto* jaoh, *i za kojim može stajati što stoji i kad je bez* ah: Ah jao! ovakovi klańaša jest danas pun krstjanluk. Đ. Rapić 68. Ah jao, oče, te što mi to govoriš! F. Lastrić, ned. 3. Ah jao! reče. A. T. Blagojević, kin. 79. Ah jao meni nevoljnomu! A. Kanižlić, kam. 895. Bolesni odveć, ah jao! I. Velikanović, upuć. 1, 367. Ali i drugo je slikovano, što, ah jao! odveć se događa. 486. — *iza oba može još biti i* da; *isporedi naprijed pod* b.: Ah jao, da strašni muka! Đ. Rapić 174. — *dva puta* jao: Ah jao, jao! Đ. Rapić 4.

e. *pred* jaoh, *za kojim može stajati sve što stoji i kad nije pred ńim* ah: Ah, jaoh meni! čemu sam živ? M. Držić 155. Kom' za harač zao saviše — ah jaoh tužna uspomena — naša djeca neodhrańena svako lito dana biše! I. Gundulić 25. Svak čas, gdje gledamo mrijeti i djecu u povoju, ah jaoh, za što ne imamo više glave sved smrt svoju? 235. Tko sam? čovjek? ah jaoh, kako? 243. Za želud li, ah jaoh meni! ljuti, gorki i nemili, ostaviću pir blaženi? 248. Ah jaoh sasma teška jada! 336. Ah jaoh mili Isuse! P. B. Bakšić, razm. 122. Ah jaoh! J. Mikalja 2. Majke plaču, oci cvile . . . sebe i sinke svoje mile videć ginut, ah jaoh bože! P. Kanavelić, dubr. 9. Ah jaoh! viku nepravedan nij' bio čovjek u hip jedan. J. Kavańin 8. Vele činiš, ah jaoh vele. I. Đordić, mand. 10. Ah jaoh, jaoh takim majkam! A. d. Bella, razgov. 64. Ah jaoh, mili Isuse! M. Lekušić 98. Ah jaoh, kako te tako nevoljna sada gledam propeta! 108. Ah jaoh meni tužnoj! 112. Ah jaoh. evo izdahnuh. V. M. Gučetić, pohv. 10. Ah jaoh meni! I. A. Nenadić, nauk 213. Ah jaoh tužan! B. Cuceri 73. Ah jaoh tužnu meni! 95. — *iza oba dolazi još i* jao: Ah, jaoh! Jao meni! M. Držić 155. *i* vajmeh: Ah jaoh vajmeh tužnoj meni! I. V. Bunić, mand. 11. Ah jaoh vajmeh! I. Đordić, mand. 12.

f. *pred* jaoj, *koje se sažima u* joj, *i za kojim može stajati što stoji i kad nije naprijed* ah: Ah joj nami. J. Kavańin 412.

g. *pred* ajme: Ali što se čini? Ah ajme! na misto povratne i veoma dužne za ljubav ljubavi, više mu puta žao učinimo. A. Kanižlić, nzr. 28.

h. *pred* uh: A. Remeta, što bi ktio? ktio bi nješto rijet? B. Ah, uh! M. Držić 138.

AHĂ, *interj., dva uzvika* a *i* ha; *za to i stoji na drugom* a *akcenat koji inače ne može stajati na kraju; uzvikuje se u zadovoljstvu; dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Stojša prekrsti noge pa sve opucka do mrve, pa onda skoči na noge i reče: aha, sestro, da bijaše još! Nar. prip. vuk. 36. Aha egrijah se! D. Daničić, isa. 44, 16. — *u zadovoljstvu se govori i sveteći se:* Aha! ti što crkvu razvaljuješ i za tri dana načińaš, pomozi sam sebi. Vuk, mar. 15, 29. — *isporedi kod* ah 7, a.

AHAR, *m. turski* ahor, ahyr, *konjušnica, dvor. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) vidi* konjušnica: Ostalo je hrče u aharu. Nar. pjes. vuk. 2, 271. Neka bego u aharu spava. Pjev. crn. 95. — *češće u množini, pa se nazivaju* doni, bijeli, novi. No sam ode k dogu u ahare. Nar. pjes. vuk. 2, 270. Końe vodi u dońe ahare. 1, 582. Ti otidi u nove ahare, tad će čile popuštiti krila. 2, 108. Pa odoše u ahare bile, opremaju tri końa viteza. 3, 141. — *b) vidi* dvor. aedes; *Vuk napomiče da se u tom značeńu govori u Crnoj Gori:* Dobro Ivo dočeka svatove, sve svatove na tvrde ahare. Nar. pjes. petr. 2, 606. — *Kako se po ńekim krajevima ne govori* h *pa dolaze dva* a *jedno do drugoga, za to su se oba sažela u jedno, te riječ glasi i* âr, *gen.* ára, *i akcent kakav je u gen. ostaje u svijem oblicima osim akus. sing., koji je jednak s nom.; u množini može imati i* ov: ári *i* árovi, *gen.* árâ *i* árôvâ. — *Dolazi samo u značeńu koje je naprijed pod a):* A imadem pune are końa. Nar. pjes. vuk. 3, 7. Ko l' odvede końe iz arova? 2, 175. Końe vode u arove dońe. 2, 582. Pa otide u nove arove, te opremi agina dogata. 3, 202. Ona vodi vilovna dogata, vodi ńega u arove puste. 1, 543. — *Dolazi i okrńeno, bez prroga* a, *te glasi i* hâr, *gen.* hára, *s akcentom i u ostalijem padežima kao naprijed* ar. — *Dolazi u oba značeńa: a) kao naprijed pod a):* Te ga (šarca) vodi u svoje harove. Pjev. crn. 217. — *b) kao naprijed pod b):* I doñoše na har kapetanu, te stadoše piti mrko vino. Ogled. srp. 43. Piju vino age od Nikšića na bijelom haru Mušovića. 241. Końe vode u konjske podrume, a svatove u nove harove. Nar. pjes. vuk. her. 51.

AHI, *interj., talijanski uzvik u tuzi,* kao ah; *u jednoga pisca* XVII *vijeka; isporedi* ahime. Ahi, jedina ljubavi moja, Jesuse! V. Andrijašević, devot. 115.

AHILSKI, *adj.* s. Achilii: Въ mitropoliji ahilskoj. Daničić 1, 20. *isporedi* Arhilije.

AHIME, *interj. talijanski uzvik u tuzi, kao* ah; *dolazi* XVI—XVIII *vijeka; isporedi* ahi. Ahime, vilo dušice. M. Držić 142. Ahime, što čujem? 233. Ahime, mali idu putem nebeskim. I. Ančić, vrat. 2, 4, 12. Ahime, ovoga ne znam grija kolik je. 167. Ahime što ćemo onde učiniti? J. Banovac, pred. 2. Ahime teška ti će muka biti. 3. — *ńeki pisci prošloga vijeka pišu i* ahjme, *a to bi u ńih moglo biti pogrješka mjesto* ajme: ahjme. A. Kanižlić, utoč. 681. bogoj. 96. kam. 166. J. Filipović, prip. 3, 66. I. J. P. Lučić, razg. 1.

AHIMEH, *uzvik* ahime *s dodanim na kraju* h *(prema uzviku* ah); *isporedi* ajmeh. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ahimeh meni! Gospodine, što govoriš? B. Cuceri 208.

AHIR, *m. turski* âhyr, *pošljedńi, svršetak; dolazi* XV *vijeka u spomenicima koje su pisali turski carevi, i to u imenima mjeseca; vidi kod* rabi *i* žumazi.

AHMAT, *m. tursko ime muško; dolazi od* XVI *vijeka:* Ahmatь baša. Daničić 1, 20. caru Ahmatu. I. Gundulić 306. Ahmat sultan. I. T. Mrnavić, osm. 13.

ÀHMED, *m. tursko ime muško; dolazi* XVII *vijeka.* Daničić 1, 20.

ÀHMET, *m. tursko ime muško; vidi* Ahmat; *dolazi od* XVI *vijeka.* Ahmeть бегь. Daničić 1, 20. Caru Ahmetu. I. Gundulić 285. Ahmet paša sloncar, Ahmet paša sve kriv. Posl. dan. 1. I tu nade Ahmeta Bauka. Nar. pjes. vuk. 4, 472. — *govori se i bez* h: Amet pade a Pero pripade. Nar. pjes. vuk. 4, 87. Pa doziva sina Amet-agu. 4, 356.

ÀHMETOV, *adj. što pripada Ahmetu.* Synь Ahmetovъ. Daničić 1, 20. *i bez* h: Gospi miloj Ametovoj majci. Nar. pjes. vuk. 4, 84.

ÀHMETOVIĆ, *m prezime Turčinu, sin Ahmetov.* Tu pristiže Hadž' Ahmetovića. Pjev. crn. 298.

AHRÀNÎT, Ahranita, *m. ime muško, koje dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 43. — *isporedi* Aranit. — *može biti od grč.* ἀχραντής, *čist.*

ÀHTAPOD, *m. od grč.* ὀκτάπους, polypus, *vidi* oktapod, aktapot, hobotnica, obodnica. *Samo u Vukovu rječniku (gdje grješkom stoji da je* kamenica, ostrea).

AÎ, *i* aî, *interj. uzvik* a *i* i: *u čudu:* Aî, šta se učini! — Aî, šta je ovaca! Ļ. Kovačević.

AIR, *m. grč.* ἀήρ, aër, *vidi* ajer; *dolazi* XIII *vijeka, izmedu rječnika samo u Daničićevu.* Aiir ištušte. Domentijanᵇ 17.

ÀIS, *uzvik kojim se viče na volove kad se hoće da skrenu na stranu vukući. Izmedu rječnika samo u Vukovu* (‚vox vertentis boves aratores'). *isporedi* ajs. *ńeki pišu i* ajis: Ustuk mrkoña! ajis beļa! M. Đ. Miličević, živ. 1, 29.

ÀISKÂŃE, *n. vikańe:* ais! *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀISKATI, àiskâm, *impf. ričući* ais *tjerati vola na stranu, kad vuče. Samo u Vukovu rječniku. Prelazno:* aiskati vola. Vuk, rječ. 2ᵇ.

ÀISNUTI, àisnȗm, *pf. viknuvši* ais *potjerati vola na stranu, kad vuče, a i udariti. samo u naše vrijeme, izmedu rječnika samo u Vukovu. Prelazno:* aisnuti vola. Vuk, rječ. 2ᵇ. *u prenesenom značenju i čeļade udariti jako šakom:* Ali ga aisnu! svi mu prsti ostaše na obrazu. J. Bogdanović u Lici.

ÂJ, *interj. uzvik u kom je sastavļen uzvik* a *s uzvikom* i, *tako da je pošļednji iza prvoga promijenjen od vokala u kons.* — *Govori se kao* a *ili* ah, *koje vidi.* — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Marulića, D. Držića, M. Vetranića), izmedu rječniku samo u Vukovu, gdje se veli da je* ‚ruf und antwort'; *taj je odgovor samo odzivańe: ričući tijem glasom odziva se drugi, samo javļa da je čuo; primjera odzivańu nema. — Najviše stoji u početku i u sredini govora, ali često i na kraju.*

1. *u čudu:* Aj ustrpnos blaženita, velika l' su tvoja mita: J. Kavańin 60. — *s gen.:* Ako li se koje (h) suviše vidi komu, neka reče: aj plodna pera, aj! J. Filipović, prip. 1, XIII.

2. *u pitańu: često stoji iza izrečena pitańa:* Toj te sam molio da s bogom podeš, aj? N. Naļešković 1, 185. Jeda što drugo, aj? 191. Aj? Je li toj ugodno višńemu bogu, aj? reci djer slobodno. 230. Ti meni rukami u obraz ideš, aj? 244. Mao ti reče rok! osam dni, je li? aj? 264. Aj devojko, dušo moja! što si tako jednolika? Nar. pjes. vuk. 1, 161.

3. *u radosti:* Aj noga za nogom, kao riba za vodom i devojka za momkom. Nar. pjes. vuk. rječ. 2ᵇ. — *pokazivańem radosti pokazuje se i odobravańe, pohvaļivańe:* Aj ti dobri i verni slugo! Anton Dalm., mat. 25, 21. Aj dobri slugo! luk. 19, 17. *u Vuka na oba mjesta:* dobro, *grč.* εὖ. — *odobravańe je u radosti i kad se tko tuđemu zlu raduje, kad se kome sreti:* Pak se rugat š ńim počeše: aj naglasni čudnotvorče! aj aj vrsni rukotvorče! koji crkvu razrušuješ, pak u tri dni sagraduješ. P. Knežević, muka 41.

4. *u žalosti:* Aj bože, stvori li na saj svit trud veći neg tomu ki cvili dragoga želeći? Đ. Držić 352. Aj slavni moj bože! ovi trud boljezniv procijenit tko može! M. Vetranić 1, 48. Aj ti li ktje takoj da tvojom odlukom toj stado krstjansko raspe se prid vukom? 1, 48. Aj za što tebe rad . . ja trpim . .? 1, 474. Nije li žalos aj vidjeti takoj nut gdi leži mlados taj kako cvijet usahnut? N. Naļešković 1, 194. Spjevaoci, gdi ste vi? zamukli što ste, aj, prije roka cvijet ovi gdi skonča smrt ovaj? 2, 125. Platil bih što godi, aj Pasko neborе, veće, ner tko godi verovati more. P. Hektorović 10. Aj! plačući srdačce moje reče. P. Zoranić 29. Aj pravdo vičńa! kako trpiš da pravednik pati? 29. Vijući ne pristaj glas žalostan dajući, suze, jauk i aj zajedno mišajuć. 63ᵇ. Aj zla čes(t)i sega svita! Đ. Baraković, vil. 248. Zavapi: aj slipa prezoćna ļubavi! 263. Aj poglede bolezniví! M. Gazarović, ļub. 36. Aj nesrićni dan, aj ogań pakleni. 56. Aj da ne bih rojen bio koliko mi biše boļe I. Ivanišević, kit. 47. Aj, tko mi će suze dati? 46. Aj smrti priluda, još nis' boja sita. J. Armolušić VII. Aj ļepoto, svijeh pomamo, ah, tko s tebe ne uzdahne? J. Kavańin 42. Mrvo. kapļo! kapļo, mrvo! aj što me ste izmnčile 399. Aj đe si mi Petre mio strińe! Nar. pjes. vuk. 4, 363. — *s dat., u kom stoji onaj kome je od žalosti ili nevoļe teško:* Aj meni! P. Katančić, fruct. 51. Aj si ńemu do boga jednoga! Nar. pjes. vuk. 4, 378.

5. *u želji, molbi, nagovaraňu, zaporijedaňu itd.* Nu mi reć' ovoj, aj: što ti će jesti dat, kad sire vila taj ne umije usirat? N. Naļešković 1, 184. I ti ga se, gospo, bludi, aj! čim dojdeš na ma lita, er se dobrom svim obita, pak svakoga prizloćudi. M. Pelegrinović 175. Aj ustrpo prehrabrena, da bi meni omilila! J. Kavańin 136. Aj serdari, vojvode, knezovi! na oružje sivi sokolovi! J. Krmpotić, pjesma 10. Kad je tako, moja majko, aj uzmi ga ti. Nar. pjes. vuk. herc. 267. Aj pomagaj, Mamute vezire Pjev. crn. 245. Aj plavo! aj mrko! V. Vrčević, igre 21. — *želja u zakletvi:* Aj tako mi glave, po svem je poznati da si krvi prave. M. Držić 138. Aj borja vam, moje vjerne sluge! Nar. pjes. bog. 271. Aj tako te ne želila, braco! nemoj mene davat' ni za koga. Nar. pjes. vuk. 3, 531.

6. *u gńevu i ukoru:* Aj lovčaru, zali rode, za č pogubi dva jelinka? Đ. Baraković, vil. 217. Aj ļudi, aj ļudi, na što se tužite? J. Armolušić 28. Jaše nas koriti: aj Španoli ruzi! 62. Aj mahnitče, što govoriš? J. Kavańin 15. Aj ne luduj, Arapova ļubo! Nar. pjes. petr. 1, 309.

7. *dolazi i po dva puta zasopce: u čudu:* Aj, aj, neborе moj Panućiju! M. Marulić 274. Vrle mi književnice! aj, aj! da li ti uzmeš patrice u šake, a te knjige ne privlačiš! A. Kanižlić utoč. 239. Aj, aj! kamo sriča da se tkogod bude ositio! A. Kanižlić, kam. 46. Aj, aj, premudra lisico! Đ. Obradović, bas. 24.

8. *može stajati pred kojim drugim uzvikom:*

a. *pred* a, *s kojim se piše u jedno, vidi* aja.

b. *pred* davori: Aj davori, davori, Radosave Siverine! P. Hektorović 21.

c. pred uj: Aj, uj, ne luduj, s tudom ljubom ne druguj. Nar. pjes. vuk, rječ. 548b.

9. stoji pred bo *i s ním poriče, i to izvan rečenice, jer je uzvik; to poricaće dolazi od čudeća, koje je u* aj: *nečemu n. p. pitaću nečto se čudi, pa ga tijem poriče; u* bo *(koje vidi) samo više sile daje onom što se uza ń kaže.* Aj bo! non. Vuk, rječ. 2b. *(gdje se dodaje da se tako poriče u Dubrovniku). — isporedi* aja.

ÂJA, *i* âja, *sastavljena dva uzvika* aj *i* a; *oba čudećim prema predńemu govoru di onome što bi se po njemu očekivalo odbijaju to, poriču to, kažu same bez ikakve druge riječi da to nije (vidi i udvojeno* a a *kod* a *pod* I, 5); *u dolaze i kao sam uzvik, bez poricaća.*

1. *poricaće, i to izvan rečenice tako da je samo* aja *dovoljno, a što se ńim misli ono se može za ńim izreći osobitom rečenicom. Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Držića), između rječnika u Belostijenčevu (gdje se tumači:* ‚ravno tak, quasi vero, scilicet', *a to je u jednu ruku poricaće), u Voltigijinu* („certo, sì, appunto, gewiss, ebenso') *a to će biti kao u Bjelostijenca), u Stulićevu* („particula ironice affirmans'), *u Vukovu* („ach nein, nicht doch, minime'). Čini me se ne znat. Summa t' mati, non ti cogniosco. Aja, a ja ću fengat da vjerujem. M. Držić 321. Bože, na pomoć moju nastoj . . . Aja, ne kada ti hoćeš, nego kada bude potreba. V. Andriaši, put. 61. Nicefor vapije: ‚što činiš, brate? jeda si poludio? kamo tvoja jakost, s kojom si muke podnio? Za što u malo gubiš krunu koja ti je pripravljena?' Aja. Sapricio ovo ne sluša. J. Filipović, prip. I, 419. Ouda bi se ostavila da jim se na svit vratit; ali aja, u vike vikom vaja u onomu ognju gorit. 3, 373. Al mu odgovara: aja Noe, ni ti nisi za to. F. Lastrić, test. 185. Kamo ga? Aja, nije ga viditi. D. Rapić 102. Reći hoćeš: neka me puste, pak ću tako tilo pokoriti, da ću dan noć na klinu ležati. Aja! Jur ravit per viventem in saecula saeculorum quia tempus non erit amplius. 273. Za to tvoga oficira slidi i ne reci u ničemu: aja! M. A. Reljković, sat. 124. Možeš li se, Marko, pouzdati, da otideš u primorje ravno? . . Veli ńemu Kraljeviću Marko: aja, bogme, care gospodine. Nar. pjes. vuk. 2. 404. Veli ńemu Mandušiću Vuče: da te nosim, pobro, mome dvoru, mati moja da ti rane vida . . . Progovara Smiljanić Ilija: Aja bogme, dragi pobratime! Tuda majka rane povređuje. Nar. pjes. vuk. 3, 226. Ajde ne luduj, kako ne smiješ prijeći preko ćuprije kuda ide svijet i konji natovareni prelaze? Aja! Ero ne će ni po što. Nar. prip. vuk.[2] 304. Sta, zla ti sreća! poviše seljak, lijećio je sve pokojne, a nijednoga živoga! Aja bogme, volim ja da mi sina bog ubije nego hećim. Nar. prip. vrć. 81. — *U govoru po ńekim krajevima može se čuti i s dodanim na kraju* k *(kao u* ondak, ovđenak) *od* ka *(kao u* sadeka), *i sa c mjesto* k: âjak, âjac. Lj. Kovačević.

2. *uzvik u žalosti, ali samo u jednoj pjesmi, u kojoj je žalost šale radi:* Dode luńa, odnese ga; jao mene odnese ga: aja, uja, pusta luńa! ne nosi mi vojna moga. Nar. pjes. vuk. 1, 527.

ÂJAC, *vidi kod* aja.

AJAČ, *m.* Aiax *isporedi* Ajače. Ajač s sini Antea. J. Zanotti, en. 2, 29.

AJAČE, *m. tal.* Aiace, Aiax. Kad ju pridobiše Ajače, Ulise i tvrdi Akile. D. Baraković, vil. 12.

ÂJAK, *vidi kod* aja.

AJAKŠ, *m.* Aiax; XV—XVI *vijeka:* Pride Ajakš. Trojan. jag. pril. 62. Ajakša Telamonića. Aleksandr. jag. Starine 3, 241. Aleksandr. nov. 63.

ÀJAM, ájma, *m.* helcium, *‚ono kao predńi kraj od samara, što stoji upregnutu konju oko vrata'. Samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Lici). Biče od turskoga* ojum, *prorez.*

ÀJÂN, ajána, *m. arapski* a'jân, *starješina u kojem mjestu. Samo u naše vrijeme. Akcenat može biti da je i* âjân, âjâna. Iz Mostara mostarskog ajana. Nar. pjes. juk. 524. Sve je sio ajan do ajana. Nar. pjes. mar. 57.

ÁJÂŃE, *n.* perscrutatio, *cuńaće. isporedi* ajati.

AJÀO, *uzvik, u kom je sastavljeno* a *i* jao; *vidi kod* a *i* jao.

AJÀOH, *uzvik, u kom je sastavljeno* a *i* jaoh; *vidi kod* a *i* jaoh.

AJÀOJ, *uzvik, u kom je sastavljeno* a *i* jaoj; *vidi kod* a *i* jaoj.

ÁJATI, âjâm, *impf.* perscrutari, *cuńati kao lupež kad traži gdje bi što ukrao. U naše vrijeme u Lici. biče od maj.* ájni, *riti.* Seoski tat kad ništa ob noć ne može ukrasti, reče: svu noć sam aja', ništa ugrabiti nijesam mogao. J. Bogdanović.

AJAZ, *m. ime tursko, koje dolazi* XV *vijeka.* Ajazu bega. Mon. serb. 512.

ÂJBO, *vidi kod* aj.

AJČICA, *f.* coronilla varia L. K. Crnogorac, bot. 107. *isporedi* zajčina.

AJDÀMAK, *m. turski* haidamak, *goniti vičući* hajde *u po tom i bijući, pa je tom riječju u nas gdje se govori prozvana* tojaga, kijača, *koje vidi. Dolazi od prošloga rijeka, između rječnika samo u Vukova.* Spopadnu koji momku a koji ajdamak, i izmažu zdravo našega pojača. Đ. Obradović. bas. 65. Herkul poštapajući se svojim straovitim ajdamakom upazi loptu. 290.

AJDANA, *f. žensko ime; može biti od grč.* ἀρδᾶς, *gospodin. dolazi prije našega vremena u jednom spomeniku.* S. Novaković, pom. 40. *isporedi* Hajdana.

ÀJDANOVAC, Àjdanôvca, *m. selo blizu Prokuplja.* Starine 10, 272.

ÀJDAR, *m. vidi* Hajdar.

ÀJDE, *vidi* hajde.

ÂJER, *m.* aër, *isporedi* air, arija, *vidi* povjetarce, vazduh, zrak. — *Neki pišu bez* j, *a neki i s ńim i bez ńega. — Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* („aer'), *u Mikaljinu* („ajer'), *u Bjelostijnčevu* („ajer'), *u Stulićevu* („aer' i „ajer'). — *Sa* j: Kada ajer umještevaše u visinah. N. Ranina 191. Jer se rastupi ajer. M. Marulić 67. Ajer koji gromom strosa bog od bogov. P. Hektorović 82. Mećući prah gori va ajer. Anton Dalm., djel. 22. 23. Dokle duh po ajeru nikoko pobludi. P. Zoranić, 29. Kada ajer umišćevaše va vičńih. Bernardin 95. Ajera vedrinu nam podaj. M. Alberti 351. Leti po ajeru. B. Kašić, is. 25. Smutio se je ajer. 72. Biti ćemo uzeti u ajer. I. Bandulavić 270. Ajer dobar, zdrav; nezdrav; ajer vedri; oblačan; pun magle; tanahan; debeli; čist; kužan; mek, to jest ni vruć ni studen. J. Mikalja 2b. Ajer jest svrhu zemlje. P. Radovčić, symb. 20. Da ga ponesu po ajeru. I. Aneić, ogl. 46. List koji leti po ajeru. M. Radnić 18. Koje ili u ajeru ili na zemji ili u moru živu. A. Vitaljić, ist. 348. Ajer zdrav i plodan dopusti. V. Terzić 351. Koji su napunili ajer i pakao. P. Macukat 25. Po ajerih leteć . . . J. Kavańin 166. Po ajeru lećaše. J. Banovac, pred 52. Zaklińaće ajera. J. Banovac, blag. 161. Zidat kaštjele u ajeru. Poslov. dan. 157. Po-

gleda va ajer. Nar. prip. mikul. 130. — *Bez* j: Aer oblačan i strašan. Zborn. 147b. Zemļa i more i aer na dvoje i ogań ne more igdar bit' da stoje. N. Naļeškoviċ 1, 323. Va aeru. A. Dalmatin, ap. 99. Aer me odišući pase. B. Gradiċ, duh. 25. Aer zemļu s sebe smeće. D. Barakoviċ, jar. 6. S aerom vele zdravijem. M. Orbin. zrc. 21. Aer ili zrak vrhu Rima otrovan staše. F. Glavinić, cvit. 113. U Španiju aer promineti vrati se. 249. Smete se aer. I. Držiċ, nauk gond. 152. Aer ti udi. V. Andriaši, put. 251. Gradovi u aeru. P. Posilović, nasl. 47. Ne ima aera čim bi diao. S. Margitić, fala 220. Onda rosa iz aera pada na zemļu, kadno se aer nahodi u tišini. J. Banovac, pripov. 115. Ništa ne vidi po aeru. F. Lastrić, ned. 16. Aer i ogań oblasti svojoj podloži. A. Kanižlić, fran. 169. Na koga rič svaki čas vatra tebe more sažeći, a aer utušiti. D. Rapić 76. Vidiše se vojske u aeru. J. Filipović, prip. 1. 137. Još ne grmi aer. L. Radiċ 7. Sacta se spuštala iz aera vedra neba. Nar. pjes. bog. 140. Hita muhe po aeru. Poslov. dan. 26. — *dolazi i sa* h *sprijeda u jednoga pisca* XVII *vijeka, kada se je izgubilo* h *te pisalo i gdje ne treba*: Tko ima priskociti jedan potok, poċne zatrkivat se iz daleka, neka uzanši ‚hajer' priskoci boļe. M. Radniċ 261.

ÂJERAN, âjerna, *adj.* aëreus; *samo u Stuliċevu rječniku; vidi* ajerski.

ÂJERSKÎ, *adj.* aëreus. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaļina.* Ajersku vedrinu nama podaj. B. Kašić, rit. 412. Ajerske protivšćine da se obale. I. Bandulavić 295. Pod noge s' mu sve stavio . . . i pod oblast podložio . . . pticu ajersku. A. Vitaļić, ist. 27. Po prostoru ajerskomu. 182. Sve duhe nećiste i djavle pakleuske, ajerske, zemaļske. L. Terzić 266. Ere ti se sve oboļa s ajerskoga diha škodna. J. Kavanjin 125. Mišaju se mnoge ajerske kriposti. J. Banovac, pred. 118. — *I bez* j *(isporedi* ajer): Aerski kad dusi obore gŭivan jad. D. Barakoviċ, vil. 79. Oduha aerska ili ti zračna. D. Rapić 330.

ÀJGÎR, ajgira, *m. turski* aigyr, admissarius, *vidi* ždrijebac, pastuh; *isporedi* angir. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova, grješkom pišu i sa* h *sprijeda*: Obrlatio kao hajgir ćoru. Nar. posl. vuk. 230.

AJGÌRAČA, *f.* mulier furens libidine, *upaljenica. Samo u Vukova rječniku. Od* ajgir. *Isporedi* ajgiruša.

AJGÌRÒVIT, *adj.* integer, non castratus, *vidi* pastušast. *Samo o konju; od* ajgir. *Samo u Vukova rječniku.*

AJGÌRUŠA, *f. vidi* ajgiraća. *Samo u Vukova rječniku.*

ÀJIS, *vidi* ais.

ÂJKA, *f. ime Turkinji, načińeno prema narodnim (po mišļenu A. Pačića) od tur.* Aïše *(kaje je bilo ime ženi Muhamedovoj). Pišu ga i sa* h *sprijeda*: Hajka. — Gledala ih Ajka s visoka čardaka. Nar. pjes. vuk. 1, 387. Nemoj mi se Ajko prevariti. 1, 578. — *sa* h *sprijeda*: Da odvede Hajku iz Udbine. Nar. pjes. vuk. 3, 171. Zdrava bila, Hajko Atlagića! 3, 103.

AJKE, *f. vidi* Ajka. Poj Ajke, dušo moja. Nar. pjes. vuk. 1, 231. 329. Ajke ćeri, ti je ne dodrla! Nar. pjes. vuk. herc. 29.

ÀJKUNA, *f. hyp. od* Ajka. Pa dozivļe Ajkunu đevojku: O Ajkuna, mila sestro moja! Nar. pjes. vuk. 1, 576. — *i sa* h *sprijeda (vidi kod* Ajka): Pošetala Hajka Atlagića, na Hajkuni divno odijelo. Nar. pjes. vuk. 3, 103. Bog mi s tobom, pašina Hajkuna! 2. 613. O Hajkuna, lijepa đevojko! 3, 125.

ÀJKUNICA, *f. hyp. od* Ajkuna. Šegrtica, dilber Ajkunica. Nar. pjes. vuk. 1, 273. Dušo Ajkunice! Nar. pjes. vuk. herc. 60.

ÀJKUNIN, *adj. što pripada Ajkuni.* Zaspala je Ajkunina majka. Nar. pjes. vuk. 1, 577.

AJLAKOVIĆ, *m. prezime Turčinu u pjesmi.* Tu se nade Ajlaković predobar junak. Nar. pjes. petr. 1, 297.

ÁJLUK, *m. turski* ajluk, *mjesečna plata,* merces menstrua, *u u nas gdje se govori, govori se za sraku, kako stoji u Vukova rječniku, ali opet osobito što se daje rojnicima (bećarima) na mjesec. Samo u naše vrijeme; između rječnika samo u Vukova.* U ńegovoj je voļi ostanuti u onoj kući za neku godišńu platu, ili se odvojiti jednom za vazda ne tražeći nikakva ajluka što se u onoj kući trudio. V. Bogišić, zbor. 311. — *grješkom piša i sa* h *sprijeda*: Po malo hajluka. Nar. prip. vrć. 32.

AJLŮKČIJA, *m. turski* ajlykči, *koji ima mjesečnu platu, a u nas je, gdje se govori, kako stoji u Vukova rječniku, rojnik koji rojaje za platu,* miles mercenarius. *isporedi* ajluk. — *Samo u Vukova rječniku.*

ÀJMA, *f. vidi* ajma. L. Kovačevič.

AJMÀNA, *f. turski* hajvan, *živińče, zvjerka, koje se govori i bez promjene; vidi* hajvan; *u u Bačkoj je tako promijećena, i onuje je kluse koje se nade u selu ili u polu a ne zna se čije je, vidi* bitanga, jôva; *u reče se i čorjeku u pogrdi*: idi jamano jedna! — *Samo u Vukova rječniku.*

AJMANOVIĆ, *m. prezime, može biti od tur.* eimân, *idovac.* A na konak Ajmanović knezu. Nar. pjes. juk. 95.

ÂJME, *interj., talijanski uzrik* aime, *kao* ah, jaoh; *isporedi ahime.* — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčeva.*

I. *u žalosti, vidi* a, ah, jaoh: Doći ovdje hoće po mene jedan drokun: ajme! bježi, jere čuju da izlazi. Zborn. 47b. Ajme gorka smrti! M. Marulić 114. Ajme, oče moj pridragi! P. Hektorović 92. Ajme slugo božji i pravi, komu sada nas ostavi? P. Hektorović 166. Nu ļubav opaka, ajme, ka ulazi po tiho, da paka većma se razjazi. 202. Ajme, sinko, ti li primi . . zaušak! M. Divković, plac. 10. Ajme! toliko sam se za te mario! M. Angel 21. Ajme, nedostojni osuđenje sebi blaguju. I. Anćić, ogl. 37. Ajme, jesam danaska sagrisio. P. Posilović, nasl. 35b. Kad se u kome odkrije studen duh od psosti, ajme! ne ima drugo, otvorite mu greb od pakla. J. Banovac, pripov. 61. Ako se čuje, ja vidi jedno pomańkańe, ajme! udiļ ga himbeni jezici odkrivaju. 152. Prigleda prorok i reče: ajme, gospodine, strašna pritńa! 175. Ajme nesrićan! J. Banovac, pred. 112. Onda ćete reći: ajme! evo što nam naša bogatstva učiniše! J. Filipović, prip. 1, 430. ajme sinko, ļuta rano! P. Knežević, muka 37. Ajme, i tisuću krat ajme! M. Pavišić 48. Ajme dite! kud te rinu? V. Došen 167. Ajme Zuko, naša desna ruko! A. Kačić, razgov. 309. Ajme, ja nesrićni! M. Zoričić, zrc. 132. Ajme Jovo! od istoka sunce! Nar. pjes. vuk. herc. 5. Ajme bane! Nar. pjes. vuk. živ. 156. Ajme, ženo, pogiboh ti! Nar. pjes. mar. 202. — *može za sobom imati dativ; isporedi* ah: Ajme

meni! M. Marulić 234. On je, ajtac meni! M. Držić 259. Ajme tugo, ajme meni, ki su glasi ti tužbeni! P. Hektorović 166. Ajme, tužnu meni mlajahnu! P. Zoranić 3b. Ajme si meni! M. Angel 33. Ajme meni! M. Zoričić, osm. 52. Ajme meni! teško li me duša muči! M. Zoričić, zrc. 145. Ajme ńemu do boga miloga! Ogled. sr. 101. Ajme meni do Boga miloga! Nar. pjes. juk. 422. — *može za sobom imati gen.*; *isporedi* ah: Ajme, velike smutńe tvoje! J. Banovac, pripov. 224.

2. *u gůvru, ukoru*; *isporedi* ah: Jeda ga možemo gdi dočekat, da mu se, ajme, krvi napijemo. M. Držić 359. Ajme! nijedna vjero! što učini od mene! koliko li me namuči! D. Obradović, bas. 296. Ajme! crn vam obraz! D. Obradović, sav. 49. Ajme, kurvo, budalino Tale! Nar. pjes. juk. 433.

3. *može stajati dva puta zasopce*: Ajme ajme meni! M. Marulić pjes. 211.

4. *može stajati još pred kojim drugim uzrikom*:

a. *pred* vaj: Tote ni tašćih sań, nego plač i vapaj, gdi se brod kako pań primiče, ajme! vaj! Đ. Baraković, vil. 280.

b. *pred* jao: Ajme, jao, u vike nemir podnositi! J. Banovac, pripov, 214.

5. *može pred sobom imati uzrik* ah, *vidi kod* ah *pod* 7, *g*.

ÂJMEH, *uzrik ajme s dodanim na kraju* h *(prema uzviku* ah); *isporedi* ahimeh. *Dolazi od* XVI *vijeka*. Ajmeh! ako kraj uzazna ovoj, na svijetu je li bio igda čovjek takoj nesrjećan koliko ću ja biti? Zborn. 43b. Skoro ću na smrt prić prav, ajmeh, a ne kriv. Š. Menčetić 41. Ke mi zgubi cesar Decij, i još, ajmeh! dvoje ditić. P. Hektorović 153. Ajmeh, kamo vrijeme slatko i vesele naše noći? S. M. Bobaljević 216. Ajmeh, ne poteži. I. Gundulić 150. Gledajući svitlost, ajmeh, koju sad ne vijn! M. Gazarović, ljub. 32. Ajmeh, ča bi? I. Ivanišević, kit. 248. Ajmeh si kako vik ovi se dospije! 333. Ajmeh, to su jadi, to su tuge prave! V. Andriaši, put. 126. Ajmeh viro prava! P. Vitezović, odij. 43. Ajmeh medet meni! J. Radojević 26. Ajmeh sinko moj Osipe! P. Vuletić, 13. Ajmeh slijep sam bio! Đ. Mattei 299. Ajmeh, dragi gospodaru, što nam se je dogodilo? Nar. pjes. bog. 34. — *pred nomin.*: Ajmeh ja! Marine, nut život pogledaj. N. Nalješković 1, 292. Ajmeh ja! nut riječi koje su složile. 246. Ajmeh ja! nuti prida mnom što čine. 250. — *može imati za sobom dat.*; *isporedi* ah: Ajmeh meni nevoljnomu! Zborn. 89. Ajmeh si nam! P. Hektorović 170. Ajmeh meni! B. Cuceri 195. Ajmeh meni do boga dobroga! Nar. pjes. bog. 277.

AJMÉKÂŃE, *n. vikańe*: ajme! *isporedi* ajmekati. To je veliko ajmekańe. J. Bogdanović.

AJMÉKATI, àjmêčêm, *impf. vikati* ajme! M. Pavlinović. J. Grupković. Strašno ajmeče u bolesti ili plaču. J. Bogdanović.

ÀJNMOKAC, àjnmokca, *m. ńem.* eingemachtes, *jelo od varena mesa zapraženo*; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka*. Ja mu bacih, jer ne ću ajnmokca. M. A. Reljković, sat. 56.

AJNS, *vidi kod* oles.

AJOJ, *vidi kod* a.

AJRA, *f. vidi* Hajra.

AJROVIĆ, *m. prezime Turčinu u jednoj pjesmi, koje u istoj pjesmi glasi i* Ajdarović; *isporedi* Hajdarović. Vezak vezla Ajka Ajrovića... Ne kup' ruho, Ajdarović' Ajko. Nar. pjes. vuk. herc. 29.

ÀJS, *vidi* ais; *samo u Vukovu rječniku*.

AJSKÂŃE, *n. vidi* aiskańe; *samo u Vukovu rječniku*.

ÀJSKATI, àjskâm, *vidi* aiskati; *samo u Vukovu rječniku*.

ÀJSNUTI, àjsnêm, *vidi* aisnuti; *samo u Vukovu rječniku*.

ÀJTÂŃE, *n. vidi* hatańe. J. Bogdanović. *isporedi* ajtati.

ÀJTÂŠ, ajtáša, *m. vidi* hajtaš.

ÀJTATI, àjtâm, *impf.* adhibere studium, *nástojati, nastàjati. Od maj.* hajtani, *tjerati, raditi kaku radńu. isporedi* àtati, hàtati, *istoga značenja i postańa. Samo u naše vrijeme u Lici.* Za što to nijesi učinio? kako si tako zgodnu priliku propustio? Nijesam, brate, ajtao. J. Bogdanović.

AJTIĆ, *m. prezime*; *dolazi* XVI *vijeka*. Gabriel Ajtić. Mon. croat 301.

AJUTANTE, *m. tal.* ajutante, *vidi* adutanat. *Samo u naše vrijeme u pjesmi jednoga Crnogorca.* Ajutante govorańe. Nar pjes. vuk. 5, 56.

AJVA, *f. žensko ime tursko*. Kad ne šeće Ajva. Nar. pjes. petr. 1, 297.

ÀJVÂR, ajvára, *m. vidi* hajvar.

AK, 1. *vidi što je o ńemu rečeno kod* ač, 1. — 2. *vidi* hâk. — 3. *vidi* hâk. — 4. âk, *turski* ak, *bijelo, u imenu* Âk-pàlânka, *koja se zove i* Bela Palanka, *koju vidi*. — 5. *okrńeno* ako, *koje vidi*.

ÀKÂCIJA. *f. od ńem.* akazie, acacia, *vidi* bagrena. *U jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, imen. 2.

AKAČ, *m. od tal.* acacio, *vidi* bagrena, *isporedi* akacija. *Govori se u Dubrovniku.* V. Bogišić.

ÁKÂŃE, *n. izgovarańe uzvika* a! *u pjevańu. U jednoga pisca prošloga vijeka.* Pivaj, brate, i fali boga, ostavivši akańa i okańa, koja su veće krat ne samo nekorisna dali još i duši škodna. P. Knežević, pism. VII.

ÀKAR, *m. vidi* ahar *(dvor)*. Neprodavno imuće zadruge zove se stožer a u Hercegovini se čuje i turska riječ akar. Pod *(tom)* riječi razumije se kuća koju našljeduje sin od oca, pred kućom obor ili avlija, sve kuće koje se okolo kuće i oko avlije nalaze... V. Bogišić, zbor. 23. Svaki ima okolo svoje kuće.. akar ili stožer. 402.

ÀKCÎZ, akciza, *m. od fr.* accise, *srlat.* accisia, *što se plaća za prodaju pića ili stvari koje se jedu. Dolazi prošloga vijeka u jednoga pisca, u kojega bi se moglo čitati i* akcis. Od ovuda porcija, od ovuda kirija, ‚accis'. Đ. Rapić 192.

ÀKČIJA, *m. vidi* ašćija. *Od prostoga turskog* ahǧy *mjesto* ašǧy. — Postavio šestdeset akčija, na pedeset druga po jednoga. Pjev. crn. 217.

AKÈRÊJ, akerêja, *m. vidi* arhijerej, *isporedi* akrijera. Vladiku on ne zove vladika, nego arhijerej. Seljaci kad ugađaju da izgovore tu reč, uvek im izađe nekako: akerej! M. Đ. Milićević, več. 48.

AKI, uti, *kako (relativno), kao*; *isporedi* jaki, *od čega je i postalo izgubivši* j; i *je postalo od* y. *Dolazi* XIII *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka (osim poznijih knjiga u kojima se miješa jezik crkveni), između rječnika samo u Stulićevu (gdje se napominje da je uzeto iz ruskoga rječnika) i u Daničićevu.* Izvedeть aki svêtь pravьdu tvoju. Stefan kr. 14. Mnjch da sam u raju i u vječnom

veselju, aki sve tko trudi ter mu se trud skrati. M. Vetranić 2, 195.

ÀKICA, *f. ženski nadimak. Samo u Vukovu rječniku, gdje se tako i tumači i napomiče da se govori od mila. načińeno od kojega god imena koje se počińe glasom* a.

AKILE, *m.* Achilles, *isporedi* Acileš. Akile nemili žedan je krvi. M. Vetranić 2, 396. Aiače, Uliše i tvrdi Akile. Đ. Baraković vil. 12.

AKINTO, *n. adj. može biti od ἀκίνητος*, inflexibilis, *dolazi* xv *ili* xvi *vijeka*. Darova mu oruže od akinta gvozdja, pristavjeno na aspidovi koži. Aleksandr. jag. Starine 3, 311. Aleksandr. nov. 124. *u drugom prijepisu:* nikita 124.

AKMÀĠA, *f. turski* atmaġa, *kobac; isporedi* atmača. *Samo u Vukovu rječniku, gdje se o ńoj kaže:* ‚tica, kao kobac, koju Turci, osobito begovi, uhvate mladu i pripitome, pa je nose na ruci, kao sokola, i u jesen love s ńome prepelice. Kad nastane zima, akmaġa se pusti, jer kažu da više od jedne jeseni (pošto bude starija) ne će da sluša'. *isporedi* kraguj, žurica.

ÀKMAK, *m. turski* ahmak, *lud; prošloga vijeka u jednoga pisca.* Kakav je on akmak. J. Rajić, boj. 26.

AKO, *conj.* si. — *Dolazi od* xii *vijeka (vidi primjere iz* Mon. serb. *pod* 1. *a*, a, *b) i u svijem rječenicima.* — *Postańem je savez* a *sastavlen sa* ko, *koje je sredńi rod od korijenа od kojega je* tko, *ali nije u običaju drugačije nego sastavlen s drugim riječima (n. p.* ko-je) *kao partikula.* — *Stoji u pogodbi kaja se izriče složenom rečenicom tako da se rečenicom privezanom, u kojoj je* ako, *izriče do čega stoji da bude ono što se kaže u drugoj, u glavnoj. Rečenica u kojoj je* ako *može stajati pred glavnom ili za ńom, a može biti i umetnuta u ńu. Rečenice tako složene u jednu mogu biti i križe, i to ili samo jedna ili obje; mjesto rečenice privezane može biti i samo jedna riječ sa* ako; *rečenica privezana može stajati i sama bez glavne.* — *Osim pogodbe moglo je* ako *stajati i u pitańu, ali sada već ne stoji.* — *U pjesmi se može* ako *okrnuti ozad tako da ostane samo* ak'.

1. *u pogodbi:*

a. što se u privezanoj rečenici kaže ono dosta ili jest ili nije u vrijeme u koje se stavla, ali se ne kaže ni da jest ni da nije (kad se kaže: ‚ako ima', *ne kaže se ni da ima ni da nema, a dosta ili ima ili nema); u privezanoj stoji glagol u kome god obliku kojim se kazuje vrijeme, osim kondicionala, a u glavnoj može biti u svakom.*

a. *u privezanoj rečenici sadašńe vrijeme imperfektivnih glagola, a u glavnoj: a) sadašńe vr. imperfektivnih gl.:* Ako ki pita nikoga pred dvorom, povidati voļan je, voļa tajiti. Zak. vinod. 61. Da što krstiš, ako ti nijesi Krst.? N. Rańina 15. iv. 1, 25. *(na tom mjestu uzevši pogodbu drukčije, kako i smisao ište, Vuk ima:* kad). Ča ti blago prudi i da s' bogat mnogo, ako t' se svak čudi da živeš ubogo? M. Marulić 111. Ako razlor imaš, škoda ti u tom ni. 156. Ako je glas vesel, ponavļa veselje. M. Vetranić 1, 89. Ako ćeš da ti povim ono ča se meni mni, dim ti da je veće prilično k istini da su oni od druzih naučili. P. Hektorović 55. Ako takoga imate, ja ga se ne odričem. B. Gradić, djev. 106. Da za c krstiš, ako ti nisi Isukrst? Bernardin 2b. *(isporedi naprijed isto mjesto u N. Rańine).* Ako vam pravo govoru, za č ne virujete meni? Bernardin 37. iv. 8, 16. Ako imaš, k'o reče, domaću tvu drugu, kud stupaj tvoj teče za vilam po lugu? I. Gundulić 166. Moreš poznati, ako hoćeš. F. Vrančić, živ. 8. Ako me misliš osuditi, za što svituješ da tajim? ako li me kaniš osloboditi, za što se ne izuvidaš? 30. Ako je jednomu koja tuga ali ti koja nevoļa, prijatel ga pomaga. M. Divković, bes. 9b. Što dakle krstiš, ako ti nisi Krst? I. Bandulavić 3. *(isporedi naprijed isto mjesto u N. Rańine i Bernardina).* Ako vam istinu govoru, za što ne virujete meni? Bandulavić 69. iv. 8, 46. Ako ti krščenike za neprijatelje držiš, u tom kruto se hiniš. F. Glavinić, cvit 53. Ako zli plam uzrok zloba najprije kroz vas k srcu slazi, pravedno se pred podoba vašijem suzam da se ugasi. I. V. Bunić, mand. 18. Trijesk nijedan nebo nima, ako od zemļe ńih ne prima. J. Kavańin 230. Ako podnosite s ustrpļeńem, vi ste blaženi. J. Banovac, pripov. 109. Tako se ova kužna bolest uzmnožala, da se ne može dvoje sastati, ako za trećim ne lažu. 160. Ne možemo imat dobru misao, ako od duha svetoga nismo nadahnuti. J. Filipović, prip. 1, 161. Ah bog bi dao da ovo nije istina! Ali kako nije istina, ako se ne vidi priprava za ispovid? ako se ne vidi bolest za griše? ako se ne vidi odluka na griše se ne povraćat? 161. To mi je zadosta, ako još sin moj žive. F. Lastrić, test. 178. Ako jezik moli, a srce ne moli, molitva nije dobra. L. Vladmirović, slav. 51. Ako u ńoj *(duši)* grih pribiva, nit je svitla nit je živa. V. Došen 23. Ako bog jest, jedan jest. J. Matović 329. Ako Veļe ne veļuje, Mare opakuje. Nar. posl. vuk. 2. Ako ja svjedočim sam za sebe, istinito je svjedočanstvo moje. Vuk, jov. 8, 14. Ako ļubite one koji vas ļube, kakva vam je hvala? Vuk, luk. 6, 32. Ako istinu govorim, za što mi ne vjerujete? Vuk, jov. 8, 46. Ako u kući ima soba, oni se igraju u sobi. Vuk, živ. 18.

b) sadašńe vr. imperfektivnih ili perfektivnih glagola sa da, *kad se ńim kazuje da što treba da bude, ili sa* neka: Ako oda županińh ļudi prihode u manastirske ļudi, da se vraćaju opet. Mon. serb. 6. Ako je komu činu dlžnu arhijepiskupovu člověku, da ga poziva s kraļevom pecatiju. 13. Ako se ostavit ne može prodavanje, najmańe neka se zatvaraju butige. M. Bijanković, 21. Nek sam drugi, ako te izdajem. A. Kačić, razg. 153. Ako ima ko uši da čuje, neka čuje. Vuk, mar. 1, 23. — *c) imperativ:* Ako ih ne more imiti, prisezi on sam. Zak. vinod. 59. Ako sin božji ti jesi, reci da kamenje ovoj kruh bude. N. Rańina 11b. mat. 1, 3. Ako č' razumi prijat, ne budi ti muka dobro živit. M. Marulić 132. Ako ćeš doteći dobar glas, . . . ne htij se ponosit. 111. Ako vam se kamenite svačije druge prsi kažu, k srcu ženskom uputite ļute strijele, silu vašu. I. Gundulić 186. Tva ļepota rajska prosti, mala ptica s tanke hvoje ako istočnoj tvoj svjetlosti iz dubrave pjesni poje. 375. Ti ovako čini, ako hoćeš pravoga boga poznati. F. Vrančić, živ. 11. Oprostite, ako što imate protiva komu. M. Divković, bes. 15. Raspukni se srce moje, ako nijesi stanac kami. I. V. Bunić, mand. 11. Mlad ako si, vazmi mladu. J. Kavańin 16. Ako je ovo istina, kako je doisto, nu recite mi jeste li razumjeli od kojih zala hoće nas izbaviti? A. d. Bella, razgov. 11. Ako je ikako moguće, učini da mimojde mene ova čaša. F. Lastrić test. 155. Ako ne vjeruješ meni, ńemu viruj. F. Lastrić, ned. 206. Ako imaš blaga dosti, uživaj ga brez holosti. V. Došen 38. Ako je malo na stotine, a vi poďte na tisuće. M. Marči, egip. 71. Ako misliš božji biti, čini dobro za života. Nar. pjes. vuk. 1, 137. Ako hoćeš vodu piti, dodi u jutru. 1, 293. Otvor' vrata, ako boga znadeš. 1, 170. No ak' hoćeš da smo prijatelji, pokloni mi ćerku za ļubovcu. 2, 577.

Ah, kaži mi, ako sam ti miła! 3. 479. Pust' ih na me, ako su ti teški. 1, 289. Ako ne ćeš, a ti poljubi pa ostavi. Nar. posl. vuk. 6. Ako te oko tvoje desno sablažńava, iskopaj ga i baci od sebe. Vuk, mat. 5, 29. Praštajte, ako što imate na koga. Vuk, mar. 11. 25. Ako mene tražite, ostavite ove nek idu. Vuk, jov. 18, 9. — *d) part. praet. act.* u, *kad se ńim kazuje žeła:* Ako ljubi ti ljubiš, ljubi se ne naljubio!.. Ako sanak ti spavaš, sanka se ne naspao! Nar. pjes. mikl. beitr. 32. Ako ne ćeš tu popiti, nemao se čim pokriti! Nar. pjes. vuk 1, 89. Ako put putuje, srećno putovao! Ako l' vince pije, na zdravlje mu bilo. 1, 268. Ako piješ u mehani vino, vino ti se na rane prolilo. 1, 311. — *e) buduće vr.:* Vrh otara ako tvoga srebro i zlato nije nam slati, naše uboštvo mješte toga srce ti će prikazati. I. Gundulić 83. Ako koju nečistoću u sebi jimate, hoće vas očistiti. F. Vrančić, živ. 11. Podnesite sve nevolje; za što ako su one sada trńe, biće vam do skora krune. F. Lastrić, od' 222. Kako će misnik tvoje grihe odrišiti, ako i(h) ne zna? F. Lastrić, ned. 46. Ako ne znaš, kazaću ti pravo do istine. A. Kačić, razg. 193. Ter ako je tako korisna živa vjera, dake što će biti od tebe, u komu je tako mrtva? B. Cuceri 366. Lasno ćemo, ako jesmo ljudi. Nar. pjes. vuk. 3, 172. Ako opraštate ljudima grijehe ńihove, oprostiće i vama otac vaš nebeski. Vuk, mat. 6, 14. Od čega ako se čuvate, dobro ćete činiti. Vuk, djel. 15, 29. — *f) aorist za buduće vr.:* Ako s' možeš, zmijo, pouzdati da odvedeš kitu i svatove, .. da ih nigdo sunce ne ogreje, .. dade care za tebe devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 56. — *g) kondicional:* Ako ki drugi jad ne dili tve dilo, na dan bi tisuć krat umrit mi bil' milo. D. Rańina 72. Ovo bih dobro, ako si ti oče kail, tebe darovao. Nar. prip. vuk.[2] 297.

b. *u privezanoj rečenici sadašńe perfektivnih gl., a u glavnoj: a) sadašńe vr. imperfektivnih glagola:* Ako tatbu ńčini, plaća libre 21. Zak. vinod. 59. Ako se ne odstoji, terь se krivь najde, tada upada onako kako je pisano. Stat. poł. ark 5, 281. Ako riječ rečete, vjere nije u ńoj; to li okom krenete, podhibno sve je toj. F. Lukarević 28. Nitkor čis ne more biti, ako mu bog toj milosti ne podijeli. B. Gradić, djev. 24. Ako se uda djevica, ne griješi. 79. Zaman se ufa imat boju, ako plati krvi svojom predńu dobit na istom polju. I. Gundulić 325. Za to sam gotova umriti, ako bude potriba. F. Vrančić, živ. 12. Ovu pticu ako tko uhiti i zatvori, vele tužno plače. M. Divković, bes. 21b. Ako to ne uradiš, na tebi nema glave. Nar. prip. vuk.[2] 211. Ako se dom sam po šebi razdijeli, ne može ostati dom onaj. Vuk, mar. 3, 25. — *b) sadašńe vr. perfektivnih glagola: aa) za buduće vrijeme:* xvi *vijeka:* Ovaj sva tebje dam, ako padši pokloniš se menje. N. Rańina 42. mat. 4, 9. — *bb) kad se istijem oblikom kaže da što obično biva:* Ako zrno pšenice padše na zemji ne umre, ono samo u sebi ostane. N. Rańina 87b. jov. 12, 24. Ako izgubi jednu od ńih, ne ostavi li jih devedeset i devet u pustińi? Bernardin 71. luk. 15, 4. Ako se pokaje, opet ga bog primi. M. Divković, bes. 18. Ako boga ostavi, i milost božja od ńega otide 21b. Tica ako k zemji sade, lako lovca sebi nade. V. Došen 17. Ako zima ustima ne ujede, ona repom ošine. Nar. posl. vuk. 2. Ako zrno pšenično padnuvši na zemju ne umre, onda jedno ostane. Vuk, jov. 12, 24. — *c) sadašńe vr. imperfektivnih ili perfektivnih glagola sa* da, *kad se hoće da kaže da što treba da bude, ili sa* neka: Ako mi bogu da i budu gospodarь, kako sam bihь, da si hode sь svojimi si trьgi po zemji kraljevьstva mi svobodno. Mon. serb. 19. Ako se razratite sь krajemь, da vasi ne damь. 29. Ako koje zlo ńčini, da platimь ja. Zak. dušan. 43. Ako veće ovi život misalju ali srdcem poželim, da se u onom životu nikadar ne najdem. F. Vrančić, živ. 23. Ako tko ovu naredbu pristupi, neka ne ima plaće. M. Bijanković 76. Ako gdi nade da je pero moje pomańkalo, neka on pomańkańa nadomisti. V. Došen X. Ako te nadžańem, ljuba da si moja. Nar. pjes. vuk. 1, 171. Ako nigde kuma ne nadem, da mi budeš kum. Nar. posl. vuk. 7. — *tako i kad* da *stoji da se pokaže čega radi što biva:* Hoćeš, brate, nezvan za ujakom u svatove poći nazorice, ako ńemu bude do nevolje, da se ńemu u nevolji nadeš? Nar. pjes. vuk. 2, 138. — *d) imperativ:* Ako tko vam što reče, recite da gospodinu potrjebuje. N. Rańina 88b. Ako se kojoj uzmni da ju u čemgod ožiže, ni na lijek se tuži, ni od liječnika mrmori. B. Gradić, djev. 5. Ako od oči ńe svjetlosti gnjevno, srčno, nesmiljeno vidiš gorjet nemilosti, smernijem glasom tad objavi. I. Gundulić 255. Prodrpi i rukam, ako koja prinakne ti se. B. Cuceri 10. Ak' Stjepana doma zastanete, rusu ńemu ods'jecite glavu. Nar. pjes. vuk. 3, 90. Ako svijet na vas uzmrzi, znajte da na mene omrznu prije vas. Vuk, jov. 15, 18. — *e) buduće vr.:* Ča hvalom uznesеš i budeš se čudit, ako pak potopeš, tere budeš kudit, lagahan se hoć zvat, nestanovit u sud. M. Marulić 146. Ako izgubiš toj blago, veće ga nikadar ne ćeš steći. B. Gradić, djev. 62. Ako zatajiš, konac hoće biti ńihovu osvađeńu. F. Vrančić, živ. 30. Ako vam ukažem, da mrtvi uskrsnuše, ne ćete li jistini verovati? 22. Ako se mi ponizimo dokle smo na ovomu svijetu, nas će bog uzvisiti u vrijeme svoga pohođenja. M. Divković, bes. 12. Ak' se obratiš pak k istoku, čut ćeš. J. Kavańin 321. Ako to ńčiniš, bićeš od mene proklet. J. Filipović, prip. 1, 158. Od ovoga ćemo se razgovarati, ako Bog da, u nediju došastu. F. Lastrić, ned. 24. Grad će mu pridati, ako je uzme za ženu. A. Kačić, razg. 6. Ako vojno dobre sreće bude, s večera će bosiljak niknuti. Nar. pjes. vuk. 1, 22. Ako me nadžańeš, daću ti ja stado. 1, 171. Ak' utoneš, vadiću te. 1, 363. Ako ne daš końa na razmjenu, mi ćemo ga na silu oteti. 2, 142. Ako bog da, dobićemo Turke. 4, 185. Ako gosti ne budu bijesni, ne će biti kuća tijesna. Nar. posl. vuk. 6. Sve ovo daću tebi, ako padneš i pokloniš mi se. Vuk, mat. 4, 9. — *f) aorist, ali za buduće vrijeme:* Umrijeh ja, ako me ne smiriš. Š. Menčetić 495. — *g) prošlo složeno vr., i to aa) za buduće (isporedi naprijed pod f):* Ak' ostaneš, care, u čeliji, onda si se grija ostajao. Nar. pjes. vuk. 2, 92. Ako joj ne pogodiš bilega, ti si poginuo. Nar. prip. vuk. 129. Ako te posluša, dobio si brata svojega. Vuk, mat. 18, 15. — *bb) za prošlo vrijeme, ali je u tom vremenu samo radńa, a budućemu vremenu pripada što se ńom čini (isporedi još dalje pod g, g):* Obećavao je polovinu carstva, ako ga koji izliječi. Nar. prip. vuk.[2] 262. — *h) part. praet. act.* u, *kad se ńim izriče žela, koja je i u kletvi:* Prokleta ti moja rana bila, ako zlato sa końa ne snimiš. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Ako me ne poslušaš, . . . sve ti naopako obršilo! Nar. prip. vuk. 133. — *h) kondicional:* Na stremen je uskočio, i ako ne izda sila mnoga, udarcom bi jednijem htio neprijatelja svršit svoga. I. Gundulić 539. Potražite tu vodu; ako da bog te je nadete, to bi voleo nego sve carstvo svoje. Nar. prip. vuk.[2] 236.

c. *u privezanoj aorist: a) aorist u pravom svom poslu, za prošlo vrijeme; u u glavnoj: aa) isti oblik:* Ako pričuh u ke doba da se o meni zlo

govori, nenavidos, rijeh. i zloba sve uzroči i ovo tvori. I. Gundulić 225. Ah, što vidjeh sinje more, gdi smućeno vri na čase, ter počinut vik ne more, ako ne htjeh mislit na se, jaoh, da tako sred pučine svijeta ovoga nije krepčina? I. Gundulić 241. Ak' ga prije tko god plini, u zao čas toj učini. J. Kavanin 221. — *vidi još pod* 2. — *bh) prošlo vr. složeno:* Nu je mogućstvo svijeh *(junaka)* lipsalo, i sva slava potamnila, ako sred njih ne ote malo carsku glavu poljska sila. I. Gundulić 323. — *cc) imperfekat:* Ako ovi biše od boga poslani, valjadiše da njihovo poslanje kojimgod čudom potvrde. J. Filipović, prip. 1, 187. — *dd) sadašnje vr.:* Ako meštar vaš umi noge vaše, i vi ste držani jedan drugomu umivati noge. A. Ćućetić, roz. jez. 163. Nu što žalos ta pomaga, i plač grozni sad na sviti, ako umrije vila draga i nije moć' je povratiti? I. Gundulić 267. 268. Ah bog bi dao da ovo nije istina! Ali kako nije istina, ako se ne vidi priprava za ispovid? ako jedni ne ktiše nigda naučit se ispovidat? J. Filipović, prip. 1, 161. — *ee) budaće vr*: Ako mene izgnaše, i vas će izgnati; ako moju rijec održaše, i vašu će održati. Vuk, jov. 15, 20. — *ff) imperativ, a to je i* nemoj: Ako starijem ocim ženitba bi naredena i zapovidena, stavi na pamet da za njih trud i dobra djela zemja i zemaljska im dobra biše obećana. B. Gradić, djev. 31. Ako iska i ne nade još u nijednoj svijeta strani oni pogled drag sunćani, ne moj sudit' zemju. I. Gundulić 90. Ako igda od ljubavi tvoje bilježi meni ukaza, piši. P. Kanavelić, dubr. 16. Ako ga odnije, htjej mi rijeti gdi mi ga si postavio. I. V. Banić, mand. 37. Ako zlo rekoh, dokazi da je zlo. Vuk, jov. 18, 23. — *b) aorist za budaće vr., a u glavnoj: aa) isti oblik takođe za budaće vr.:* Viruj mi, ako te u lugu jednome zatekoh, zdrilo ti zagradih dračome, da izić' van već ne može bez moje vik volje. D. Rańina 91b. Ako se rukami sad ne pomogosmo, smrtnimi vodami lasno pogibosmo. I. T. Mrnavić, osm. 113. — *Vidi još dalje pod* 2. — *bb) budaće vr.:* Ako tamo idosmo, ne će treći del ljudi ostati. Mon. croat. 226. Ako vas vidjeh veće vrtjet se oko ove kuće, tebi ću vas obraz izrjezat, a onomu ću Tudesku probosti trbuh. M. Držić 260. Ako ga mogoše uhvatiti, hoće ga sažgati: i nas hoće sa njime odsuditi, ako nas vidiše ka njemu hoditi. F. Vrančić, ziv. 20. Ako ja gospodar ostah ove rati, to ću vam pridati dil kraljestva moga. D. Baraković, jar. 58. Ako po divici Mariji spasenje ne imadosmo, izgubićemo se. J. Filipović, prip. 1, 579. Ako zapeh strijele moje, ustrijelićn tebe, Janko. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Ako mi se iskopase ovce, tu ni tebi dobra biti ne će. Ogled. sr. 111. Kad staneš provati jednu po jednu od ovijeh haljina, ne ću niko kod nas da bude, nego nas dvoje; pa ako ti valaše, lasno ćemo se pogoditi, ako li ne valaše, ondar ih nikomu ne ću kazivati. Nar. prip. vuk. 128.

d. u privezanoj imperfekat, a u glavnoj: aa) isti oblik: Ako kada Aleksandar na konja usidase, tada oni vsi na konjih obretahu se. Aleksand. jag starin. 3, 251. — *b) aorist.:* Za ć me kti dobavit dara, kime mnaše, ako me rastavit opet s inu imaše. D. Rańina 70.

e. u privezanoj složeno prošlo vr., a u glavnoj: a) isti oblik: Ako se njeste uzholilile, slave ni jeste izgubile. B. Gradić, djev. 18. — *vidi i dalje pod* 2. — *b) sadašnje vr.:* Ako s' sebe dobil, Aleksandra s' jači. M. Marulić 155. Imamo im oprostiti, ako nam su koje zlo učinili. M. Divković, bes. 9. Ako covik nije učinio dobru pokoru od svojije griha, dokle bijaše mlad i zdrav, more još nju učiniti u najposlidńi čas života svoga. P. Posilović, nasl. 9b. Ako zakon inim d'o je, on ga je držan obslužiti. J. Kavanin 346. Ako sam u čemu pomanka, svaka postavljam pod upravu s. m. crkve. L. Vladmirović, slav. 95. — *c) imperativ:* Ako si zla koga dopal i nevolje, uzdaj, posla toga da će t' biti bolje. M. Marulić 116. Ako sam zlo rekao, izvedi svidočanstvo. L. Terzić 27. Ako nisam ufanu tvojemu odgovorio, oprosti. D. E. Bogdanović vi. Ako si ga ti uzeo, kaži mi gdje si ga metnuo. Vuk, jov. 20, 15. — *d) budaće vr.:* Ako sam uzeo što komu bezakono, ja ću vratit četiri vote toliko. N. Rańina 223b. luk. 19, 8. Ako nisi znao do sad, stanovito znaćeš od sad. A. Kačić, razg. 16. Ako vrag nije razbio kolijevku, razbiće grob. Nar. posl. vuk. 2. Ako sam koga zanio, vratiću omoliko četvoro. Vuk, luk. 19, 8. — *e) kondicional:* Da bi se dostojao poklisara poslati, koji bi izvidio, ako su zabludili, i njih uputiti mogao. A. Kanižlić, kam. 853.

f. u privezanoj rečenici budaće vr., u kom je sadašnje vr. glagola hotjeti *s infinitivom drugoga glagola, a u glavnoj: a) isti oblik:* Ako ćeš slišati, zadovoljnu pomoć od mene ć' imati. M. Marulić 151. Ako doć' tko ne će, a ja ću poći sam. N. Naješković 1, 228. Ako će on takvi biti, ja ću ga ubiti. A. Kanižlić, kam. 7. Ako ću je napit jo starjestvu, napiću je staromu Jug-Bogdanu. Nar. pjes. vuk. 2, 310. Ako ne će biti moj predńak, ja ću umreti. Nar. prip. vuk.[2] 280. — *b) sadašnje vr.:* Ako česa govoriti sve, ... bogu, toj zna i mnogo ljudi da mene ni u čemu ne bi osudili. Mon. serb. 500. Ako tvo tilo to ne će se ukazat, ča je tebi za to? M. Marulić 152. — *c) sadašnje vr. sa* da, *kad se izriče da što treba da bude:* Ako ćemo prestupiti što od kletve, da ni ubiju više pisane kletvi. Mon. serb. 216. Zapovida, ako se ne će od Krista odvrći, da ju jimaju živu u ogań vrći. F. Vrančić, živ. 5. — *d) kondicional:* Pravo bi da veće ne ljubi nitkor nas, ako ovi sad ne će oživjet' u saj vas. N. Naješković 1, 195. — *e) isti oblik sa* da, *kojim se kazuje želja, koja je i u kletvi:* Da bi mi trijes i grom ubio trećnja i ceđad svu domom, ako ti dvaš veće od toga ne će bit! N. Naješković 1, 188. Ah da bi me bila ne rodila, ako vojsku sakupiti ne ću. Ogled. sr. 52. — *f) part. pract. act.* n, *kad se nim kazuje želja u kletvi:* Ala mene ne rodila majka... ako ne ću pokupiti vojsku. Nar. pjes. vuk. 1, 39.

g. u privezanoj rečenici budaće vr., u kom je sadašnje vr. glagola biti, budem, *s infinitivom drugoga glagola, a u glavnoj: a) budaće vr., u kom je sadašnje vr. glagola* hotjeti *s infinitivom drugoga glagola:* Ako budu svoga dluga iskati, mi se ne ćemo moći deliti od pravde. Spom. sr. 1, 56. Ako tej radosti budes ti smišjati, tvoje ćes zalosti svršeno parjati. N. Naješković 2, 127. Ako budes toj tvoriti, ne će ti se vik škoriti. A. Čubranović 117. Dobro će učiniti, ako budu onako napredovat. B. Gradić, djev. 28. Ako bude čuvati sve kolike zapovidi moje, od svijeh nepravdi ja se ne ću spomenuti. M. Divković, bes. 7. Što ćete naslidovati lako, ako ove knjižice s pomńom budete sviti. P. Posilović, nasl. xiv. Ako budes tijeh slijediti, i ti hoćes slavan biti. J. Kavanin 87. Ako sveder u strahu gospodinovu stat ne budes, brzo će se oborit kuća tvoja. J. Filipović, prip. 1, 173. Ako budemo razmišljati, ne ćemo sagrjesevati. I. Nenadić, nauk 50. Ako budete ostaviti gospodina i budete služiti bogovima inostranijem, ožalostiti će vas. J. Matović 339. Ako djevojka ne htjed bude poći sa mnom.

hoću li odvesti sina tvojega? D. Daničić, Imoj. 21, 5. — *b) sadašńe vr.*: Ako vi se bude vidělo, morete priti. Spom. sr. 1, 96. To ostajam, no iskati odh tebe, ako se budeš ukazati s pravdom, polagu mene. Mon. serb. 501. Ako u vrime, u koje pirovi od crikve zabraňuju se, bude se ženidba učiniti, tada svetkovine imaju se propustiti. M. Bijanković 69. Ako posli svega toga ne moć bude ništo biti medu ńima, dužni su se prikazati crkvi. M. Dobretić 565. — *c) sadašńe vr. sa* da, jeda, neka: Ako gospodinu ne htiti bude pravde učiniti, da grede pridu rotnike. Štat. poj. ark. 5, 246. Ako ju za ljubav imati ne budu, jeda ju za mito veliko dobudu. Oliva 16. Ako svitovanja ne budu pruditi, neka se izagne. M. Bijanković 137. Ako oni ne uzmobudu *(pred* b *otpalo je ć promijenivši se na* j) pripovijedat,.. neka nadu drugoga. Besjed. kr. 318. — *e) imperativ, a to je i* nemoj: Ako tebe tko bude udariti u jedan obraz, podaj ńemu i drugi. P. Posilović, nasl. 5b. Ako hotiti bude produžiti, budi blagoslovjen. L. Terzić 71. Ako i uzmobudeš što hoćeš, nemo' činit što hoćeš. Poslov. dan. 2. Ako j' tako poznat ne mogbudeš, ti je zovi u baňu na vodu. Nar. pjes. vuk. 3, 295. — *f) aorist za buduće vr.*: Ako ne budete priteći ih vjerom,.. ne uljezoste u kraljevstvo. Živ. is. 70. — *g) složeno prošlo vrijeme, ali je u tom vremenu samo radńa a budućemu vremenu pripada da se pokaže kakva je ili što se ńom čini (isporedi naprijed pod* b): Gospodin mudro jest sve učinio, ako ti budeš mudru živiti. P. Posilović, cvijet 95. Ovo mi je obećao, ako mankati ne budem s dobrijem djelima. I. A. Nenadić, nauk 46.

h. *u privezanoj rečenici buduće vr., u kom je sadašńe vr. glagola* biti, budem, *s part. pract. act.* u *drugoga glagola, a u glavnoj: a) sadašńe vr.*: Ako bude zaboravio, a on more na priliku reći broj. P. Posilović, nasl. 107. Ako ni ovo ne budeš hotela, a ti moraš stradati kako si i do sada. D. Obradović, bas. 265. — *b) sadašńe vr. sa* da, *kad se kazuje da što treba da bude:* Ako budu i vinograde nasadili prêzь medu, vьse da mi povrate. Mon. serb. 147. Ako bude onь prêde slalь, da nê voļnь srьbinь stati onьdezi. 206. Ako bude s puta zalutala, da bog dade da me skoro nade' Nar. pjes. vuk. 1, 274. — *c) buduće vr.*: Ako bude Miloš proš'o Drinu, Miloša ću na mejdan zazvati. Nar. pjes. vuk. 4, 228.

β. što se u privezanoj rečenici kaže, ono je samo u misli, samo se pomišlja, i to tako da doista može i ne biti (kad se kaže: ,ako bi što bilo' *ne kaže se ništa što bi doisto bilo, nego što se samo misli u doista može i biti i ne biti.) — U privezanoj stoji kondicional ili oblik kojim se može zamijeniti, a u glavnoj mogu biti i drugi oblici.*

a. *u privezanoj kondicional, u kom je aorist glagola* biti *(esse) s part. pract. act.* u *drugoga glagola, a u glavnoj: a) isti oblik:* Ako ini uzrokь ne bi ti bilь, imalь bi doći. Spom. sr. 1, 24. Ako bi se moglo učiniti, tebi bi se učinilo. 1, 33. Ako bih hotio govoriti, togaj bi govorenja mnogo bilo. Mon. serb. 500. Ako bi pri pošal na on svit onamo a úih totu ošal, sam bi stal i tamo. M. Marulić 158. Ali mi ne bi to višńi bog zazrio, ako bi za mito ja pravdu učinio? N. Nalješković 1, 221. Ako bih mogao i kako jedan čas, majde bih došao. 1, 285. Ja bih ga kontentao, ako bi se moglo. M. Držić 229. Tuj mu se da razumjet da ako bi on razlog duševni slijedio, on bi se i tijelom duhovan učinio; to li bi se pustio od požud telesnih pritegnuti, on bi se dobitku bespametnomu sasma prikladan učinio. B. Gradić, djev. 10. Koje bih prijala blaženstvo na sviti, ako bih parjala ovi plač tvoriti? D. Zlatarić 8. Dostojno bih hudan bil, ako bih mojega starijega brata ostavil u pogibili. F. Vrančić, živ. 18. Ako bi vas ko hotil odvratiti, govoreći da ludo vaši pinezi onamo dajete, ne biste li se rugali ńime? 29. Srce ako bi pristalo živiti, i telo ne bi moglo živiti. F. Glavinić, cvit 8. Kako pšenica ne bi plodila, ako se ne bi u zemļu položila, tako Isukrst ne bi nam plod od spasenja učinil, ako ne bi dobrovoļno smrt podnil. 84. Bi od potribe Isukrstu uskrsnuti, za što, ako ne bi uskrsnul, ne kako bog nego kako človik verovan bi bil. 88. Ako bismo rekli da griha ne imamo, isti mi privarili bismo se. P. Posilović, nasl. 18. Jošće spovidam da ne znam da sam nigdar učinil dobra dila, koje dostoji život viječni, i ako bih ko dilo takove učinil, ne bi ga mogal učiniti, ako me ne bi milost božja pripomogla. L. Terzić 68. Ako bi ova kad prestala, stvor i okružja sva bi stala. J. Kavańin 176. Jer bi nam bila više na škodu vira nego li na korist, ako bi ju tavnu držali samo u pameti. F. Lastrić, test. 60. Ako bi ja imao odluku dignuti kakvu godi summu iz pameti vaše, to bi ja doisto na žao vam učinio. 345. Ako bismo upitali,.. odgovorio bi nam. 348. Mišļaše da bi srića bila, ako bi se našla dostojna. 370. Ako bi koji bio u nemiru s drugim, ne bi imao pristupiti. J. Banovac, razg. 181. Kad bi tko škropeći krstio, ako bi kaplje tekle niz čovika, dobro bi krstio. 214. Ako bi tko rekao da i oni, koji u ovoj skupštini nisu, mogu se saranit, ako se našoj crkvi i ne podlože, on se saranit no bi mogao. J. Filipović, prip. 1, 182. Ako bi tko rekao, istinu bi rekao. A. Kanižlić, kam. 46. Ako bi se na jednu stvar namirili, koje ne bi razumili, odma bi trista crni krpa pisaoca priboli. V. Došen IX. Moleći da biste ovi moj trud štitili, ako bi vi ugodan bio. J. Matović. IV. Cijenilo se da bi mnogo prudilo, ako bi se učinilo libro. 4. Učińeno bi da bi moglo biti očitnije svijema, ako bi se zapisalo istinito vrijeme. 43. Koji bi nu bio u nevoļi, ako bi mu bilo za nevoļu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Ako bi mu i to malo bilo, b'jelu bih mu načinio kulu. 3, 145. — *b) sadašńe vr.*: Ako bi ukral, ter ako bi gdo klical: pomagajte, platit ima libar 50. Zak. vinod. 57. Ako bi koga uhvatili, obôtujemo dati. Spom. sr. 1, 49. Ako bi ki prišal udvignut pravdu, rečeni imaju braniti. Mon. croat. 44. Ako bi hotjela, ti moreš strt ovi jad. Š. Menčetić 455. Ako bi bil bogat *(otac)*, poželi prvu stvar *(sin)*, da se on more zvat od svega gospodar. N. Dimitrović 31. Upada *(u grijeh)*, ako bi.. dvoju ženidbu učinil. Š. Budinić, ispr 160. Da ti podam ja i veći svaki dar, sili me riječ moja, ako dar ki veći... mogla bi želeći zamislit' sve tve dni. I. Gundulić 119. Ako bi izgubio jednu od úih, ne ostavi li jih devetdeset i devet u pustiňi? I. Bandulavić 164. luk. 15, 4. Ako bi što rekao ali činio, odričem se. P. Posilović, nasl. 102b. Ako bi ih tko svjetova', ko i čavke svi se uzbuče. J. Kavańin 154. Ako ne bi pjesni moje toli vrijedne moglo biti, dost je meni da na boļe budem život obratiti. 333. Razgledaše sve pute,.. da ga vidi barem iz daleka, ako bi po srići izašao. F. Lastrić, test 205. Obznaňuje prije grišnika, da se, ako bi otio, more ukloniti od pokarańa. F. Lastrić ned. I. Bog bišo zapovidio, da ako bi se ovi grih medu ńima naša', da se ima kamenovat čovik. J. Banovac, razg. 106. Niti je dobra *(ženidba)*, ako bi se združili. J. Matović 304. Ako bi se ko naša ter bi želio znati,... za dosta je ogledati se u vaše prizime. L. Vladmirović, slav. 5. Mogu li se u te pouzdati, ako bi mi Turci uda-

rili? Ogled. sr. 116. Ako bi se dogodilo da sjutra dan dođe kaka žena da ište soli, ... onda se za cijelo misli da je ono ona sinoć bila. Vuk, živ. 213. — *c) sadašńe vr. sa* da, eda, *kad se izriče želja ili se naređuje*: Ako bismo nêčsto pakostili nêkojemu, ja da mu vse vraću Mon. serb. 44. Ako bi byla nêkoja razmeta, ... da se pravinomь ispravi. 45. Ako bi došla nêkoja sila ..., da ihь ne damo. 216. Ako bi se odьvrgli, da ihь mi têramo. 218. Ako bismo ihь kada imali, da ihь damo. 400. Ako t' bih jošte lik ne mogla nać sada, da sam đaj dionik od tvoga sad jada. Š. Menčetić 212. Ako biste čuli moju smrt, da vam je priporučena moja duša. J. Banovac, razg. 189. Ako li bih se u ńu kad vratio, eda bog da i Muhamed svetac te ja iz ńe glave ne iznio. Ogled. sr. 308. — *d) buduće vr.*: Ako bi bil mahnit, ištom da bogat jes, cijeńen će mudar bit. N. Dimitrović 6. Da bih ti ja živa. kako će t' pomoći, ako bi t' taj vila .. dopustila uljesti. N. Naļešković 1, 188. Ako bi se ovo po ńihovoj nepomļi dogodilo, žestoko biti će pedepsani. M. Bijanković 40. Ako i to ne bi bilo dosti, hoću odviše još nemilo tebe rjezat. J. Kavańin 510. Doisto ne ćete tako moć' odgovoriti; za što ako biste tako odgovorili, suprot mlogim ustaće nebesa. F. Lastrić, test. 105. Ako ja ne bih pošao, ućešitel ne će doći. J. Matović 66. Ako bi vapio k meni, uslišiti ću ńega. 399. Te molite boga za tri dana, ako bi vi mobu prifatio, ... tada ću se, care, potrućiti. Nar. pjes. vuk. 3, 70. Ako bi mi bog i sreća dala, te bi gradske plijenio ovce, dobar ću ti dio ostaviti. 4, 417. I ako bi tako učinio, dobrim ću te darom darivati. Ogled. sr. 84. Ako bi vi bog i sreća dala da bi koji ugrabio glavu . . . daću ńemu dvije puške male. Ogled. sr. 136. Ako bi me, puško, prevarila, te mi ne bi ogań prihvatila, okudiće i mene i tebe .. Ako li me ne bi prevarila, no bih s tobom ubio Turćina, pohvaliće i mene i tebe. Ogled. sr. 116. — *e) imperativ*: Ako bi moļenje moje ovoj uslišat ne hotil, ... a ti mi đaj *(barem)* dopus *(dopusti)* da počnem đaj jesti tvoga hļeba kus. N. Dimitrović 91. Ako bi kojemu od štilac razboritijih ovo novo pisanje u čemu godi vele neugodno bilo, podaj krivinu mojemu malu uminju. I. Bandulavić iv. Ako bi ti zatok poslao ki, ... ne hodi! J. Kavańin 352. Svako se jutro bogu priporuči da ti dade pomoć, da se oni dan ne zakuneš, i ako bi ti se iznaklo, ļubi zemļu. J. Banovac, razg. 174. Najpri pokaraj ga *(iskrńega)* sam, da drugi ne zna nego ti i on; ako te ne bi poslušao, uzmi još jednoga ili dva. J. Filipović, prip. 1, 181. Ako te ne bi poslušali, reci crkvi. J. Matović 87. Ako ne bi došlo, uzmi sridńu čašu. J. Vladmirović, lik. 21. Ako bi ti bog i sreća dala da ti vode na silu devojku, ti ušetaj u kulu bijelu, pa prostiri svile i kadife. Nar. pjes. vuk. 1, 51. Naodi se šatoru na vrati, ako b' meni do nevolje bilo. 2, 422. — *f) složeno prošlo vr. sa* da, *kad se hoće da kaže da što treba da bude, mjesto sadašńega vr. perfektivnih glagola*: Ako bi tko ponesaļ ponosь, da je platiļ 2 đinara a inêmь da je svobodnь. Mon. serb. 184. — *g) partic. praet. act.* II, *kad se ńim kazuje želja*: Ako bi se . . . koji našao, bog ga obratio! F. Lastrić, test. 187. — *h) imperfekat*: Sama pol noći zvoňaše, ako ne bi od betega zabavļena bila. F. Glavinić, cvit. 271. Vas svit ne biše vridan učiniti mu zla nikakova, ako bi on sam ne hoti. I. T. Mrnavić, ist. 18.

b. *u privezanoj kondicional, u kom je kondicional glagola* biti *(ńegov aorist i part. praet. act.* II) *s part. praet. act. drugoga glagola, a u glavnoj imperativ*: Ako bi inь tko bilь uzelь, budite vi prêporučeni. Spom. sr. 1, 43.

c. *u privezanoj mjesto kondicionala glagola* biti (esse) *sam aorist ńegov, a u glavnoj sadašńe vr.*: Ako li bi koje kupe vamь potrêbne, more se dati. Spom. sr. 1, 15.

d. *u privezanoj i u glavnoj part. praet. act.* II: *u glavnoj se izriče želja tijem oblikom, pa je i u privezanoj isti oblik mjesto kondicionala*: Ak' uzela mila brata tvoga, božja od vas ne ostalo traga! Nar. pjes. vuk. 2, 128. Ti se Maro, ne udala! Ako li se i udala, muška čeda ne rodila! 1, 178. Ako bio torbonoša, bio majci živ! ako bio gočobija, ne bio joj živ! Nar. posl. vuk 1. Sve što radio i o čemu se bogu molio, sve ti uzalud i naopako obršilo i od tebe ne ostalo traga! Nar. prip. vuk. 143.

γ. što se u privezanoj kaže, misli se da je istina što je tome protivno (kao kad se kaže: ‚da nije došao, zlo bi bilo'; *a tu je istina da je došao). Tako dolazi* XVI *i* XVII *vijeka u nekih pisaca; a običnije je u takom govoru* da *ili* kad *mjesto* ako. *U privezanoj stoji kondicional ili oblik kojim se može zamijeniti, a u glavnoj mogu biti i drugi oblici.*

a. *u privezanoj kondicional, u kom je aorist glagola* biti (esse) *s part. praet. act.* II *drugoga glagola, a u glavnoj: a) isti oblik*: Bolje bi mu bilo, ako se ne bi rodio čovjek taj. N. Rańina 90. mat. 26, 21. *(na istom mjestu u Bandulavića*: da se ne bude rodio; *u Vuka*: da se nije rodio). Ako bi bio ovdje, ne bi bio mrtav brat moj. N. Rańina 78. iv. 11, 32. *(na istom mjestu u Bandulavića*: da bi bio, *u Vuka*: da si bio). Ako ne bi bio krivac, ne bismo izdali ńega tebje. N. Rańina 109. iv. 18, 30. *(na istom mjestu u Bandulavića*: da bi on ne bio zločinac, *u Vuka*: kad on ne bi bio zločinac). Ako biste vi dobri bili bozi, vi biste đaj sebe sabļudi. Zborn. 38. — *b) kondicional, u kom je kondicional glagola* biti (esse) *s part. praet. act.* II *drugoga glagola*: Ako bi ti bil ovdi, brat moj Lazar ne bi bil umrl. Bernardin 36. iv. 11, 32. Ako bi ovi človik zločinac ne bio, ne bismo ga bili pridali tebi. Bernardin 53. iv. 18, 30. *(vidi ista mjesta naprijed pod a).* — *c) imperf. mjesto kondicionala*: Dobro bišе ńemu, ako bi ne bio rojen človik oni. Bernardin 12. mat. 26, 24. *(vidi isto mjesto pod a).*

b. *u privezanoj kondicional glagola* biti (esse) *s part. praet. act* II *drugoga glagola; a u glavnoj kondicional, u kom je aorist glagola* biti *s part. praet. act.* II *drugoga glagola*: Ako bih ne bio došal i ako bih ńim ne govoril, grijeha ne bi imali. N. Rańina 204b. iv. 15, 22. *(u Vuka na istom mjestu*: da nijesam bio došao). Ako bih ne bio došal i ako bih jim ne govoril, griha ne bi imili. Bernardin 99. Ako bih ne bil prišal i ako bih ńim ne bil govoril, griha ne bi imili. Anton Dalm. 1, 157. Ako bi apustoli ne bili ostavili nam pisanja nijedna, to li za to ne bi potribovalo naslidovati? Š. Budinić, sum. 57.

c. *u privezanoj imperf. mjesto kondicionala, a u glavnoj: a) kondicional*: Ako gospodin ne budiše u nas, kad bi ustali človici na nas, brž bi živih požrli nas. M. Alberti 60. psal. 124, 1-3. Ako rečiše: učenik sam ńegov, van bil bi izagnan. F. Glavinić, cvit. 202. — *b) imperfekat*: Isukrst mogaše, ako hotijaše oslobodit se iz ruk Pilatovih. I. T. Mrnavić, ist. 18.

2. *u pogodbi također, ali pogodba nije potpuna: u privezanoj se rečenici izriče što god kao pod* 1, *ali se u glavnoj ne izriče što bi do toga stajalo da bude, a tijem se na ono što je u privezanoj pristaje kao da jest, bilo doista ili ne bilo, pa se u glavnoj izriče da ima i drugo što također jest, a to je tako da se s onijem poredi, jednači, za-*

mjeńuje ga, da mu se suproti tako da biva a ono mu ne smeta, biva i u natoč nemu.

a. *u privezanoj sadašńe vr., a glavnoj: a) isti oblik:* Ako je malo tih, ki mogu strpiti, u družbi moreš ńih, ako hoćeš, biti. M. Marulić 151. Ako drugim nisam apustol, dali vam jesam. Anton Dalm., 1kor. 9, 2. Ako ti se vidi veći trud, veća je i plata. B. Gradić, djev. 31. Ako ga ja navješťujem, toj činim po naredbi. 35. Ako hlepimo na jestojsku vrsnenitu, koliko većma imamo hlepiti na ovuj slavnu jestojsku duhovnu? A. Gučetić, roz. jez. 11. Lijepo ako je ovo umrlo vidjet tebi, ljepša duša koliko je? I. Gundulić 212. Ako od bogov tvojih ti ki drugi ne znaš razlog, mi ga ne znamo. F. Glavinić, cvit 385. Višńi ako udari, i milnje. J. Palmotić, dubr. 14. Ako s jezikom ne čini dobra, ne čini ni zla. J. Banovac, pripov. 117. Neg i ono, ako štogod znade, skoro sa svim ništa ne vaľade. M. A. Reľković, sat. 31. Ako imamo mi dvoje noga, imaju i oni dvoje ruka. B. Cuceri 41. Ako sam grešnica, jes ih jošter i od mene gorijeh. 67. Ako je čovik jak, takvi su i lavi; ako je čovik lijep, takvi su i pavunovi. B. Leaković, nauk iv. Ako cvili, i nevoľa mu je. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Ako tuži, za nevoľu mu je. 2, 96. Ako sam malen, premalen, mome sam końu lagahan; ako sam tanak, pretanak, a ja sam roda gospodska. 1, 391. Ako ť je ľepša ľubovca od mene vile od gore, a ńu je majka rodila, u svilen povoj povila. 1, 65. Ako svima mogu biti sluga, ja ne mogu svima biti ľuba. 1, 314. Ako s' u men' toke Tadijine, s živa sam i(h) Tadije skinuo. 3, 127. Ako babo uz koľeno sjeda, ako sjeda, i vaľa da sjeda. Nar. pjes. petr. 2, 626. Ako sam ja vlah u gruboj robi, ja imam više blaga nego oni u lijepoj robi. Nar. prip. vuk. 208. Ako pijem, za svoje novce pijem Nar. prip. vuk[2] 307. Ako je dimńak nakrivo, upravo dim izlazi. Nar. posl. vuk. 3. Ako je ko jaci, no i bog je svacij. 1. Ako je kratak dan, duga je godina. 4. Ako je malo mlijeka, a ono je blizu rijeka. 4. Ako je sila silovita, ma je mjehovita. 1. Ako sam gaľiva, a ono sam raďiva. 7. Ako su brzi volovi, zemľa je podijeľena. 8. Ako znaš što ti je bilo, ne znaš što će ti biti. 2. Ako je crn, nije davo. 5. Ako kore, ne more. 5. Ako smo mi braća, nijesu kese sestre. 8. Ako ne curi, a ono kapľe. 7. Ako ne češ ti, a ono će druga tri. 6. Ako nema pameti, ono ima noge. 6. Ako nije vrač, a on je pogadać. 7. Ako ne miriše, a ono barem i ne smrdi. 6. Ako nije lijepo, nije ni skupo. 7. — *b) kondicional:* Ako tvojijeh roditeľ lice i oštar pogled podnijeti ne moreš, kako bi podnijela pristolje sudac i progonitel? B. Gradić, djev. 89. — *c) prošlo vr. složeno:* Ako je trava pokošena, ostalo je korijeńe. Nar. posl. vuk. 1. — *d) budńe vr.:* Ako u dugo ciječ moje nesreće uzmući sve drugo, smrt mučat ma ne će. F. Lukarević 13. Ako svińar zlo nagazi, blatnog jata kad ne pazi, kud će dospit starešine, božjeg jata kad ne čine? V. Došen 220.

b. *u privezanoj aorist, a u glavnoj: a) isti oblik: aa) u obje rečenice za prošlo vr.:* Ako rekoh, ne posjekoh. Nar. posl. vuk. 7. — *bb) u obje rečenice za budńe vr.:* Ako ne nacuva, ne natece. Nar. posl. vuk. 6. Ako se ne nakusasmo, ne nagrebosmo se. 8. — *b) složeno prošlo vr.:* Koje beside, ako jih ne razumńe druzi. razumila jih dobro jest b. majka. B. Kašić, is. 21. — *c) sadašńe vr.:* Da mu misli, šnjgam nami ako otac tvoj darova . . . naša jasna lica ova, koju slavu sred nebesi spravľa tebi, ki sin jesi? I. Gundulić 241. — *d) budńe vr.:* Ako pravda ne pomože, krivda ne će pomoći. Nar. posl. vuk. 7.

c. *u privezanoj prošlo složeno vr., a u glavnoj: a) isti oblik:* Ako sam te jednom poľubio, nisu usta na licu ostala. Nar. pjes. vuk. 1, 155. A. Tvoj otac dode, te ubi onu kućku. B. Ako su je ubili, to je i zaslužila. A. Pošto je ubiše, baciše je na buńište. B. Ako su je na buńište bacili, onde je i živa ležala. Nar. prip. vuk. 207. Ako je bog dao, nije zapisao. Nar. posl. vuk. 2. Ako sam se najmio, nijesam se ponamio. 7. Ako sam se naučala, a ono sam se naručala. 7. Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. 7. Ako sam rekao, nijesam uzeo. 7. — *b) sadašńe vr.:* ako sam ja načinio fino sukno, to mi je zanat. M. A. Reľković, sat. 170. Ako si mi snopľe povezao, tvoje ovce po strńiki pasu. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Ako su ga kraste našarale, zdrave su mu oči obadvije, srce mu je baš koje je bilo. 2, 551. — *c) budńe vr.:* Ako su ti dvori izgoreli, ľepše ću ti dvore načiniti. Nar. pjes. vuk. 2, 369.

d. *u privezanoj budńe vr., a u glavnoj: a) isti oblik: tako u zatjecańu, u jakom tvrdeńu, kad se misli da onom što se u glavnoj rečenici tvrdi ne će biti smetńa ni ono što se u privezanoj kaže:* Još ću poći, ako ću ne doći. A. Kačić, razg. 267. Hoću isti, ako doći ne ću. Nar. pjes. vuk. 2, 461. Biće tebe vina izobila, ako earu ne će ni dostati. 2, 113. — *b) sadašńe vr.:* Ako ću se privoleti carstvu, privoleti carstvu zemaľskome, zemaľsko je za maleno carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 296. Majmun je majmun, ako češ ga u kakve haľine oblačiti. Nar. posl. vuk. 173. — *tako i kad se što jako tvrdi (isporedi pod a):* Nije mu se bojat izgubľeńu, ako ću vas pakao skočiti. F. Lastrić, svet. 12.

e. *u privezanoj kondicional, a u glavnoj: a) isti oblik:* Ako indi stvari male brez vladańa bi propale, nebo, zemľa i ostala, kako ne bi već propala brez onoga koji gleda. V. Došen, 264. — *b) sadašńe vr.:* Ako bi reći htil vaš razum da taj govor tvorili su ľudi ki viku boga na sviti ne znaše, ne činmo li takoder da prorok David ozdravi romonom od pjesni ńegovih Saula? D. Rańina vb. Ako bi se utekao k apostolom, ne znam ni gdi su. F. Lastrić, test. 99. Aľ ako bi rugo bilo reć coviku ono dilo, kakvo rugo i strahota biva boga potvoriti? V. Došen 141. Ako bi mu dolamu uzela, mlad je, zelen, bojim se ozepšće. Nar. pjes. vuk. 1, 352. Ako bih te u pjesmu pjevala, pjesma ide od usta do usta, pa će doći u pogana usta. 1, 101. — *c) sadašńe vr. sa* da, *kad se kazuje što treba da bude; tako u zatjecańu (isporedi naprijed pod a):* Da ne stvorimo, ako bi ni vlsь světь govorilь. Mon. serb. 216. Da ih ne damo, ako bismo dobili ńimi vlsь světь. 216. — *d) budńe vr. u zatjecańu:* Obićem ti se, da ako bi mi dopustio tisuć godišć živiti, ne ću te veće nigdar uvriditi. L. Terzić 73. — *e) prošlo vr. složeno:* Ako bismo robľe mijeńali, ńihovo se robľe isturčilo; već ćemo ih silom otimati. Nar. pjes. vuk. 3, 87.

3. *u pogodbi kao pod* 1 *ili* 2, *ali su rečenice krńe, i to ili glavna ili privezana ili obje, ili glavne nemu.*

a. *krńa glavna: a) predikat u obje isti, pa se samo u privezanoj kaže:* Ako ne uhvati za glavu, za rep nikada. Nar. posl. vuk. 7. — *kad je u glavnoj budńe vr., mjesto svega ńega može se reći samo sadašńe vr. glagola* hotjeti, *a infinitiv mu se razumije iz privezane:* Ako ne ispravimo . . na ovomu svijetu, a mi ćemo u paklu. M. Divković, nauk 1. — *kad je u glavnoj predikat glagol* moći *s infinitivom istoga glagola koji je u privezanoj, može se u privezanoj reći samo glagol* moći *u obliku koji treba a infinitiv drugoga glagola razumije se iz privezane:* Slnpac, ako ne vidi sun-

čene svitlosti, ne može ni svitovne tamnosti. J. Banovac, pripov. 147. — *b) u glavnoj ili samo kopule nema, ili su take riječi koje se i inače govore bez glagola mjesto rečenice:* Ako pravde ne učiňu, to ja krivs. Mon. serb. 29. Ma Dubravka? kako moja? ako je druzijem dana sade, da moj život, ki ju dostoja, k'o prisječen dub, jaoh, pade. I. Gundulić 165. Zaludu lemozine, ako ti zlobu i nenavidost imaš u srcu. F. Lastrić, od' 52. Ako se tko usuprotivi, anathema mu. A. Kanižlić, kam. 129. Ako s' žedan, eto vina ladna. Nar. pjes. vuk. 2, 434. Ako bi se zametnula kavga, teško onom tko j' najbliže Marka. 2, 432. Ako ga sakriju, nikom ništa. Vuk, dan. 2, 90.

b. *privezana krňa: a) obje rečenice imaju predikat s kopulom, pa je u privezanoj kopula izostavljena:* Ako jedan čisto zlato, drugi bliže vridni kamen. Đ. Baraković, vit. 175. — *b) u obje rečenice isti i subjekat i predikat, pa se oba izostavljaju u privezanoj:* Hotni smo u nevolju shraniti te, ako naše glave. Spom. sr. 1, 69. — *kad je u privezanoj budúće crijeme a u glavnoj koje god drugo, mjesto cijeloga budućega cr. može stajati samo sadašńe cr. glagola* hotjeti, *a infinitiv mu se razumije iz glavne:* Neka stoji, ako će za 30 dana. J. Vladmirović lik. 24. — *c) u obje rečenice isti predikat a subjekti različni ili isti subjekat i predikat a različni drugi dijelovi, ali je u privezanoj poricaňe: izostavlja se u privezanoj sve što je kao u glavnoj pa ostaje samo poricaňe i što je drukčije nego u glavnoj:* Tebe ljubimo . . . ako ne veće, ne manje. Spom. sr. 1, 40. Ovdi se ako ne sve, dobar dio govori. B. Gradić, djev. 8. Sciješňahu da ndatba, ako ne drugu, daj putenu rados u sebi ima. 38. Tko godi svijet slijedi, ako ne prije, vazda se na svrsi tuzi. 106. Pospješi da ovo govoriš, ako ne svaki dan, a ono jednom na nedjelju. A. Gučetić, roz. jez. 12. Dobro svaka ncini, ako ne meu' a ti istini. I. Ivanišević, kit. 168. Neumrli bog ti kaže, ak' ne usti, desnicome. J. Kavańin 225. Odvraćajući mu ako ne tako jednako, a ono ni toliko. Čestitosti 13. Tako biste naslidovali apostole, ako ne u pripovidaňu vjere medu nevirnici, bari, bari u ustrpljivu podnošeňu tuga. F. Lastrić, od' 119. Od tebe nada se primiti, ako ne sladke milosti, a ono pomoći primoguće. Đ. Mattei 101. Što mi je žudjeti na nebu, što li mogu na zemji ljubiti, ako ne tebe, moj bože, samoga? 152. Ako ne svaki, a ti barem u nedilni i svetćani dan promišljaj. A. Kanižlić, fran. 152. Niti će itko drugi razumiti, ako ne Focio. A. Kanižlić, kam. 371. — *dio koji je u privezanoj drukčiji nego u glavnoj, može biti cijela rečenica za ňu privezana:* U istinu, što žudi to srce božanstveno, ako ne, da ljudska srca uzgore? Đ. Mattei 3. A da za što me bog stvorio, za što li za svoje dijete uzeo me svetijem krštenem, kada me posinovio, ako ne da bih vas u svako doba u svakoj stvari posvećen bio slavi ńegovoj? 44. — *i* ne *se izostavlja kad je druga riječ već sastavljena s poricaňem:* Nevolja ga prati, ako nitko drugi. A. Kanižlić, roz. 2. Primite, ako ništa, za zabavu. D. Obradović, živ. 15. — *može se* ne *izostaviti i onda kad je u glavnoj poricaňe: dio kojim se privezana razlikuje od glavne cijela je rečenica, te od cijele privezane stoji samo ona i* ako: Grlu ne može se naći dno, ako kad (čoek) umre. Nar. posl. vuk. 46. — *d) sve kao pod c), samo mjesto poricaňa koje je ondje dolazi* i *s relativnim riječima (interogativnim u relativnom značeňu) a tijem se samo jače potvrđuje:* Sad, vile, ako i kad, Stauca pomozite. M. Držić. Zapnite, ako igda, sada zamčicu. 143. Da ih *(oči)* tadara, ako igda, rastvorimo. B. Cuceri 194. Danas, ako igda, svaki ures govoreća nakićena ponečuri želim da samo oko smrti svetca ovega miso našu zabavimo. 422. — *e) kad pred rečenicom u kojoj je* ako *i ńezinom glavnom ide druga u kojoj je već izrečeno sve ono što bi se reklo u rečenici u kojoj je* ako, *samo bi se u ńoj to poricalo, tada se može u ńoj izostaviti sve što se iz predńe razumije, pa joj ostati samo* ako *i* ne: Bogovom pokloni se našim, i život oslobodim ti; ako ne, strašno umorim te. F. Glavinić, cvit. 390. Zapovida da se obsluže ńegove naredbe; ako ne, oglobiće ji. J. Banovac razg. 27. — *vidi i dalje pod* 7, b. — *f) mjesto glagolskoga oblika koji bi bio predikat, stoji particip u privezanoj rečenici:* Ako ležeći van, ptice ga će jisti; toko je u greb stan, crvi ga će gristi. M. Marulić 152.

c. *obje krňe: a) u objema je predikat s kopulom, te je kopula izostavljena:* Jure nije sluga, nego sin, i ako sin, i đidić. I. Bandulavić 16. gal. 4, 7. — *b) u objema je izostavljen predikat, koji se razumije iz ostaloga:* Ako u selu, Turci; ako u polju, vuci. Nar. posl. vuk. 9. Ako stijena kotluši, jao kotluši; ako kotluša stijeni, jao kotluši. 8.

d. *glavne nema: a) privezana stoji cijela, a što bi bilo u glavnoj, razumije se iz ostaloga govora ili iz onoga što biva kad se govori, ili se može misliti:* Mnogo prêteće, ako bi se na ńe namêrili. Spom. sr. 1, 58. *(razumije se: da će to i to učiniti).* Ako *(naštampano* ako') se može rijet, ustani groba van. M. Vetranić 1, 56. *(razumije se: velim).* I mi smo od tijela, ako bi t' smjet rijeti. N. Naleškovič 1, 246. *(razumije se: velimo).* — *tako kad ko pita koga kuda ide, izostavljaju se riječi: kuda ideš, koje bi bile glavna rečenica:* Ako bog da, moj sine Stojane? Nar. pjes. vuk. 3, 130. — *b) privezana stoji također cijela, a mjesto glavne stoji samo dio druge rečenice kao drugo ime koje se daje dijelu ńezinu već izrečenu, tako da do onoga što se u privezanoj kaže stoji da mu i to ime pripadne:* Dao mi ga bratac tvoj, ako bog da, dever moj. Nar. pjes. vuk. 1, 315. — *c) privezana krňa tako da od svega što bi moglo u ńoj biti osim* ako *ima još samo sadašńe vr. glagola* hotjeti *od budućega vr., koje bi joj bilo predikat, i to u 3 licu jed. bez subjekta: što je god izostavljeno razumije se iz onoga što se naprijed kaže; pogodba je kao naprijed pod 2, i po tom je* ‚ako će' *kao da bi se mjesto nega reklo* ‚neka', *ili* ‚ništa za to' *ili* ‚tešto'. *dolazi od prošloga vijeka:* Vapije s nikim veseljem: obastrli su, veli, mene; ali ako će; ne samo nisu mi mogli naditi, nego jošter osvetio sam se ńima. F. Lastrić, test. 13. Oče, samo sam prid jednim čeljadetom rekao. Ako će; tri si duše ubio. J. Banovac, pripov. 150. Akò će. Vuk, rječ. 3a. *u govoru se u takim prilikama može čuti i bez će, samo* ako, *koje se i udvaja:* ako, ako. — *d) privezana stoji cijela, ali se glavna ni u misli ne dopuna: tada što se izriče u rečenici u kojoj je* ako, *izriče se u nadaňu, nadajući mu se, kao kad bi mjesto* ako *bilo* može biti *ili* eda *ili* da ako *(vidi dalje pod* 8. a. *i* k.); *ali ona ne dolazi sama nego za drugom, za koju se čini daje privezana, ali ne će biti, nego je ona naprijed u sebi cijela, a druga za ńom ide kao da bi išlo:* može biti. *tako dolazi* XVI *i* XVII *vijeka:* Tko zna? ako se obrati. N. Raňina 82. jona 3, 9. Bernardin 37b. I. Bandulavić 70. *(na tom je mjestu u Daničića* eda). Nitkor se ne rugaj nevoljnim, kad muči, neg mu još pomoć daj; tko zna? iz nevolje ako taj izide, ter ako na bolje mjesto on uzide, ter ako koris taj učini vrlu vas. N. Naleškovič 1, 141. Priporučiše ju jednoj ženi, ako bi ju mogla privariti. F. Vrančić, živ. 5. — *tako će bili i ovo* XVIII *vijeku:* Zove

se *(studenac)* Markovac, može biti za to, ako ga bude najprije našao Marko. M. A. Reljković, sat. 120.

4. *dvije i više rečenica sa* ako *stojeći jedna za drugom kao da bi među ńima bilo* ili, *mogu biti privezane za jednu glavnu u pogodbi također:* Ako kopa, ako žańe, ako plije, doma sve radi nejako. J. S. Reljković, kuć. 70. Ako dakle živimo, ako umiremo, gospodńi smo. Vuk, rim. 14, 8.

5. *nalazi se kad kad u privezanoj* ako *u glavnoj se izriče čudo ili srdńa ili zazor (zabavľańe) tako da se čini da među ńima nije pogodba nego da se u privezanoj izriče uzrok onome što je u glavnoj, kao kad bi mjesto* ako *bilo* što; *ali se i tada kao u pravoj pogodbi rečenicom u kojoj je* ako *izriče događaj u kom bira ono što je u glavnoj, u kom se tko čudi ili srdi itd., a čemu se čudi ili na što se srdi, to može biti i u samom događaju, i to je u takim rečenicama, te se samo čini da u ńima nije pogodba. Tako se mogu razumjeti svi primjeri koje imamo* XIV—XVIII *vijeka, i pripadaju među one naprijed, koji pod* 1, *koji pod* 2; *ako li je u kom htio pisac reći samo uzrok, bez pogodbe, onda nije rekao što je htio povedavši se za prilikama u kojima u pogodbi može biti i uzrok i u kojima je* ako *pogodbe radi na svom mjestu. Primjeri su vrlo rijetki. a) u glavnoj čudo:* Nemoj se počuditi, ako je namь žalь. Spom. sr. I, 2. Ne ima se nitkore čuditi na svijeti, ako ku stvar more bude mu uzeti. N. Dimitrović 21. Ja ti se vam čudim, ako mi to na zbi| velite da sučinu. N. Nałešković I, 216. Ter se ti od sada ne čudi, srce me ako se raspada i ako za te mre. 2, 60. Za toj se ne čudi, ako nam nezgode i jadi i trudi to veći dohode. 2, 67. Ako um tamni tvoj ne scijeni me pjesni, ni čudo volje toj. D. Rańina 68b. Ne moj se čuditi, ako tač ľuven boj hti me zlo raniti. 10. Nije čudo u ľubavi, ako i tebe divna vila jes dobila. 14. Tim nije rijeti čudo nijedno, ako kroz svoj pogled mili zlato i ľubav Kalinku su pridobili. I. Gundulić 460. Budući bio napastovan Isukrst, nije se čuditi, ako smo i mi napastovani. F. Lastrić, od' 195. Ne ima se čuditi, ako prorok i apostoli toliko se trudili jesu. J. Matović 41. Da se čuditi ne ima, ako se jost poslije posvećeńa naziva kruh. 241. — *b) u glavnoj srdńa:* Tijem sržbu ne imaj, moj cvijete rumeni, ako je svak čas taj veći plam u meni. N. Nałešković 2, 34. Nemoj se suproć meni rasrčiti, ako jednu riječcu jošter priložim ti. B. Cucerі 210. — *c) u glavnoj zazor, zabavľańe:* Ne moj mi zazrjeti, ako t' ga šjem mrtva. N. Nałešković 2, 61.

6. *u pitańu dolazi od* XV *vijeka kao* li, eda, eda li, da li; *ali dosta rijetko i između rječnika samo u Vrančićeru* (an, num, utrum): *a) pitańe u samostalnoj rečenici:* XVI *i* XVIII *vijeka:* Rekoše: ako udrimo nožem? N. Rańina 103. luk. 22, 49. Ako je dostojno u subotu liječiti? 159. luk. 14, 3. Ako meštar vaš plaća dohodak? Anton Dalm., mat. 17, 23. Da ako dakle i spasiteľ... zapovijeda ona prositi? J. Matović 488. — *može za sobom imati i* li *u njegovu poslu prema onom što je naprijed:* Kada postigne me smrt, gdo bude pamet moju činiti po smrti mojej? Ako li znanje i poznanje bude tada, kada duše s telesi stati se hote? Aleksand. jag. star. 3, 316. — *b) pitańe u rečenici vezanoj za glavnu, u kojoj ako se i ne kaže izrijekom opet se misli pitańe ili ogledańe; dolazi mnogo češće nego u rečenici samostalnoj; u rečenici u kojoj je pitańe može biti osim drugih oblika glagolskih i kondicionał:* XV *i* XVIII *vijeka:* Kde bi bogь donesalь tvoju dêcu u našu kuću, bogь vê ako ihь ne bismo sbljuli i počteno odьpravili. Spom. sr. I, 42. Uprosiše ihь ako imь umêju povidêtь, ka naša drêva. 58. Proseći nas ako bi mogal opovidati. Mon. croat. 58. Ne iznašaše istinno ako su prvi Martinovi otdali Jurjev dio vinograda. 80. Pristupi da te tegnu, i poznati budu tebe ako si sin moj Esav ali nijesi. N. Rańina 57. Imoj. 27, 21. Ako grješnik jest ne znam. 75. iv. 9, 25. Zaklinam te bogom živijem da rečeš nam ako ti jesi Isukrst. 91b. mat. 26, 63. Da vidimo ako pride Ilija. 100. mar. 15, 36. Gledati što hoće čovjek rijeti i ako mu se pristoji odgovoriti ali ne. Zborn. 21b. Pristupi sjemo i prinesi prste tvoje i poznaj me ako ne imam puti ni kosti. 29. Vijmo ako pride Ilija. Anton Dalm., mat. 27, 49. Upita ga ako bi vidil. Anton Dalm., mar. 8, 23. Poznal bi od moga nauka ako jest od boga ili ako ja sam po sebi govoru. Anton Dalm., iv. 7, 17. Ako je grišnik, ja ne znam. Bernardin 31. iv. 9, 25. Kada ju ban opita ako je tako, ne zataja F. Vrančić, živ. 5. Opitujući ako jih jest ko vidil. 73. Gledaše ako bi ju viditi mogal. 109. Ako grišnik jest, ne znam. I. Bandulavić 64. iv. 9, 25. Zaklinam te bogom živim, da nam rečeš ako ti jesi sin božji. I. Bandulavić 76. mat. 26, 63. Neka upita ako pokoru, ka mu se poda, dobrovolno hoće prijeti. F. Glavinić, svitl. 51. Ima se izrijeti ako bilo je u crkvi ali u očitu. S. Matijević 21. Ne more znati ako stoji u milosti ali u nemilosti božjoj. P. Posilović, nasl. 123. Jošte ima misliti ako jest dobro ono što hoće govoriti. P. Posilović, cvijet 206. Živi danas, jer ne znadeš ako se živ k jutru najdeš. P. Vitezović, cvit 65. Pogledajte ako se u vas prikazuje koji bilig. I. P. Marki 92. Pilat upita ako ovi covik bijaše Galileanin. M. Lekušić, razm. 72. Pazite i vidite, ako je žalost kao žalost moja. A. Kanižlić, utoč. 711. *isto u istoga pisca na drugom mjestu bliže narodnom govoru:* Gledajte ima li žalost kako žalost moja. A. Kanižlić, bogoljub. 371. — *u naše vrijeme samo u čakavaca:* Najzad odluči, da će mater pitat ako j' to istina. Nar. prip. mikul. 18. Dojde k njoj i pita ju ako će poć za njega. 21. Stari ga pita ako je zgotovil ča mu j' bil naredil. 55.

7. *prema svezi u kojoj stoje rečenice u kojima je* ako *i njihove glavne s govorom koji je pred ńima, mogu uz* ako *biti različne riječi, koje tu svezu pokazuju. Mjesto svijeh dosta je spomenuti samo tri:* a, li *i pak, koja svaka stoji onda kad se rečenicom u kojoj je* ako *i njezinom glavnom preinačuje ili na suprot obraća što god naprijed rečeno.*

a. a, *koje u rečenom poslu stoji pred* ako: Imaju se u trideset dana izgovarati; a ako bi sve jedan dan bile rečene, tada prude, da li ne napuńava se naredba. I. Kraljić 77. To mislim da će me ogovoriti za sad za dosta; a ako oni, od koga visi moć i život, uzoće da još što godi metnem na štampu, more biti da ćemo se razgovoriti i još svrhu ovoga. F. Lastrić, test. XIII. Ako vam i kažem, ne ćete vjerovati; a ako vas i zapitam, ne ćete mi odgovoriti. Vuk, luk. 22, 68. Ako živimo, gospodu živimo; a ako umiremo, gospodu umiremo. Vuk, rim. 14, 8. — *vidi još kod* a.

b. li, *koje stoji iza* ako *u istom poslu u kom* a *pred ńim; može se i okrńiti te bira samo* l': Vьsa jeliko dahь manastyrevi, da nê trêbê ni mojemu unučetevi ni inomu nikomure; ako li kьto sije prêtvori, da mu bogь sudi. Mon. serb. 6. Aće kьto odь manastirьskihь ľudi bêži podь velijega župana, da se vraćaju opeть; ako li odь župańihь ľudi prihode u manastirьsko ľudi, da se vraćaju opeть. 6. Ako je malo tih ki mogu strpiti, u družbi moreš ńih, ako hoćeš, biti. Ako li sliditi hoć' tih kih jo vele, ustrpin ne ć' biti ni misli

prognat zle. M. Marulić 154. Ako si ti drugu obljubil gospodu, neka daj za slugu tamo k vam ja dođu; ako li ni toj ne ć', ni misliš ti k meni ovamo priti već,.. nu se daj spomeni od cvijeta. N. Naljeković 2, 106. I moj dil ćeš podati, kneže Marko, našoj majci, za što si ga nigdar veće od mene ne dočeka. Ako li te bude mila majka uprašati: što mi ti je sinko sabljica sva krvava? nemoj to joj, mili brate, sve istinu kazovati. P. Hektorović 18. Ako si potreban spasenja, kako možeš biti spasitelj? ako li si spasitelj, kako potrebu imaš od spasenja? A. Gučetić, roz. jez. 122. Ako ju primorete, ne će vam mala hvala biti; ako li ona vas dobude, velika će vam sramota biti. F. Vrančić, živ. 9. Ovo ti hotih reći na kratko; Ako li jošće želiš što znati, opitaj, hoću ti reći. 23. Ništa ne ima iskati; ako li dobrovoljno štogod daruje se, primiti ne branimo. M. Bijanković 26. Ako budeš milosrdno pogledati gospodine, biti će sarańen; ako li pohudiš, pogine. L. Terzić 113. Mlad ako si, vazmi mladu; ako li si sredovječan, sredńu ženu na posadu stavi. J. Kavańin 46. Ovako čineći sluga prima od gospodara plaću. Ako li se sluga izopači, onda od gospodara na misto plaće prima pokarańe. J. Banovac, pripov. 136. Kad bi se dogodilo da se nakaza rodi i ne ima zlameńa čovičijega, ne može se krstiti; ako li bi bilo koje zlameńe čovičije, onda se ovako krsti. J. Banovac, razg. 215. Ako ćeš da umrem, umriću vesela; ako li ćeš da živem, vesela ću živiti. F. Lastrić, test. 205. Budite oružani ovim orużjem milosti božje, sve ćete rečene razbojnike lasno nadobiti; ako li po nesrići izgubite orużje milosti božje, lasno će vas pridobiti. F. Lastrić, ned. 194. Nije lasno uz gusle vikati, ni junake po imenu zvati. Ako l' ti je što pomućno, pobre, uzmi gusle. A. Kačić, razg. 2. Ako su u pismam, to će mi vratiti zlo za dobro; ako li se u mojim pismam ne nahode, ja kriv ne imam biti. 317. Šalji dite neka knigu uči... Ako li se drugacije mučiš tekuć dobra a knigu ne učiš, neumitan raspe svekoliko. M. A. Reljković, sat. 37. Ostavi nam kolu dara, zakon ti je; ako li nam ne ostaviš, zazor ti je. Nar. pjes. vuk. 1. 31. Otkup' ovo čedo; ako li ga mlada otkupiti ne ćeš, mi ćemo ga odnet' tamo u našu zemlju. 1, 108. Ako me nadžańeš, daću ti ja stado; ako l' te nadžańem, ljuba da si moja. 1, 171. Ako voliš carstvu zemaljskome,... sva će turska izginuti vojska; ako l' voliš carstvu nebeskome,.. sva će tvoja izginuti vojska. 2, 296. Eto, Marko, blaga nekoliko; ako l' tebe ponestane blaga, opet dođi poočimu tvome. 2, 401. Ako opraštate ljudima grijehe ńihove, oprostiće i vama otac vaš nebeski. Ako li ne opraštate ljudima grijeha ńihovijeh, ni otac vaš ne će oprostiti vama grijeha vašijeh. Vuk, mat. 6, 14-15. Ako rodi muško, da mu nadjene ime Janko; ako li rodi žensko, Jańa. Vuk, živ. 243. — *i u krńoj rečenici može stajati* ako *sa* li, *kad je sreza s predńim gororom ista:* Ako ti budeš dobro učinio posvetilište, primičeš plaću; ako li zlo, dočekaće te na vrati grih tvoj. F. Lastrić, od' 102. Ako će biti na slavu i pošteńe tvoje i meni na spaseńe, dopusti mi ovo; ako li inačije, budi volja tvoja. F. Lastrić, ned. 235. Ako si roda gospodskoga, ufam se, biće ti ugodan: ako li nisi, na moje mrzićeš knjižice. A. Kačić, razg. 1. Ako bude dijete ludo, ono će potrčati s rukama i za ugljevje; ako li ne bude, ono će za dukate. Vuk, živ. 233. — *i kad se rečenica okrńi tako da joj osim* ako *i* li *ostane samo ne (isporedi naprijed pod 3):* Hoću da se ti našim poklomiš bogovom: ako li ne, imaš znati, da... F. Glavinić, cvit 380. Klańate li se vi po ovi način... bogu? Ako li ne, činite veliku neharnost. J. Banovac, razgov. 77. Iskorenite iz srca nenavidost a usadite ljubav; ako li ne, pripravte se obrat pokarańe. J. Banovac, pripov. 236. Posli toga što god svrhu ivandelja moreš u kratku pripovidati. Ako li ne, a ti uzmi koje otajstvo, ter istomači. F. Lastrić, od' 15. Sve ove grihe nabroj, ako je moguće; ako li ne, bari promisli dobro te reci jedan broj. F. Lastrić, ned. 56. Opet velim da niko ne pomisli da sam ja bezuman; ako li ne, a ono barem kao bezumna primite me. Vuk, 2kor. 11. 16. — xvii *i* xviii *vijeku u nekih pisaca dolazi* li *i gdje mu nije mjesto, gdje nema sreze koju bi ńim trebalo pokazati:* Na to ako li on, još veće ona rasrdi se. F. Glavinić, cvit 298. Znate dobro da ako li u ime Isukrsta vnoge dobismo neprijatelje, hoćemo i ove tri. 70. Samo iz crikve metropolitane da se donosi nemoćnikom sakramenat, ako li uzrok potribnit drugo ne bi svitoval. M. Bijanković 11. Za č nije prava ljubav, ako l' se ne skaže u dilih? H. Bonačić, nauk 60. Valja vratiti onemu komu se je šteta učinila, ali ńegovim baštinikom, ako l' ni ńega. 73. Teško ńima, ako l' se ne svide. 118. Sada nam je u ruci, ako li samo hoćemo. A. Kanižlić, uzroci 51. Kako ću se teška zla dočekati, ako li se ja odilim od tebe! 152. Obeća, ako li od one nemoći ustane, da će život prominiti. A. Kanižlić, fran. 67. Što ima biti jedan put, ako li te smrt nagla iz nenada ne pritisne. 218. Da ti ne će biti neugodno, ako li te otca imenujem. A. Kanižlić, bogoljub. 530. Obećajući pomoć, ako li udlj uzradi o sjedińeńu. A. Kanižlić, kam. 639. Od toga me sram bit ne će, ako li ga gdi zakinem. V. Došen 10. Svak svoj dio nek poznade, ako li ga što zapade. 79. A sad veći nek mi proste, ako li se k ńima ganem. 213.

c. pak; *između srojih značenja (koja vidi kod* pak) *stoji u istom kojega je* a *i* li; *mjesto mu je iza* ako *i dalje; glasi i pako, u* xvi *vijeku i* paki: Čini pokoru; ako paki ne ćeš, priti hoću h tebi brzo. Anton Dalm., apok. 2, 16. Ovi sakramenat ima se davati dokle je bolesnik jošter u pameti... Ako bi se pak sumljilo je li mrtav ali živ, tada ima se podati pod uvit: ako si živ. L. Terzić 149. Nega *(porod)* hita i zagrla i draguje, tere mu se posmjehnje; ako je majci pak jedina, sve joj pjeva od udaje. J. Kavańin 109. Tako je bog svijet poljubio i omilovao da sina svoga jedinorodenoga dade. Ako pak počnemo iziskivati za što dobrota božja hotje da se toliko bog snizi, odgovara nam isti. F. Lastrić, test. 301. Ovo je ńima dosta, navlastito koji su tupe pameti; ako pak znaju i ostala koja slide, to je dobro. F. Lastrić, od' 86. Ove tri vrste dužni su povratiti, ako su dužni po pravdi paziti. Ako pak nisu dužni po pravdi paziti, nisu ni povratiti. F. Lastrić, ned. 168. Ovu želju on isti nikojim očitova pomnkujući ih da se k ńemu uteku. Ako bi se pako dogodilo, da ono ne isprosimo, od potribe je opet moliti. A. Kanižlić, fran. 107. Gledajte kako je opušten... Ako pak se obazreš na kuće, na pute, na njesta obćena i osobna, na polja, ah! nagledat ćeš se grdijeh bezakońa. D. Mattei 319. — *vidi još kod* pak.

d. *dolaze i po dvije ove riječi zajedno, kao da ne bi jednom bilo izrečeno što treba, i to od prošloga vijeka: a)* a *i* li: Kako isti nemoćnik ima umriti, rečena ptica okrene glavu i ne će ga gledati uprav; a ako li nemoćnik ima ozdraviti, gleda ga uprav. P. Posilović, cvijet 9. Pisaću mu listak knige tanke, da ne djeli ljubav s Mletkińama i da ide dvoru bijelome; a ako li doma doći ne će, ja ću mlada za drugoga poći. Nar. pjes. vuk. 1, 269. Ako bude kuća dostojna, doći

će mir vaš na ńu; a ako li ne bude dostojna, mir će se vaš k vama vratiti. Vuk, mat. 10, 13. — *nešto razloga može biti ovakom udrajaňu kad naprijed već ima rečenica sa* ako *i* li: Sotona ako se razdijeli sam po sebi, kako će ostati ńegovo carstvo? Kao što kažete da pomoću Veelzevula izgonim davole. Ako li ja pomoću Veelzevula izgonim davole, sinovi vaši čijom pomoću izgone? Za to će vam oni biti sudije. A ako li ja prstom božijim izgonim davole, dakle je došlo k vama carstvo božije. Vuk, luk. 11, 18-20. *b)* li *i* pak *ili* pako *ili* paka: Ako bi gospodin dopustio da budem napastovan od djavla, obićem da ga ne ću poslušati; ako li bi me pak djaval u čemu god privario, od toga se ja sad svega odmićem. L. Terzić 13. Da sam cesar dode u sabor, ako bi bilo moguće; ako li pak se ne moglo bude, a on da pošaļe ļude mudre. S. Badrić, ukaz. 56. Što nadeš u ovim knigam kriposno, zafali svemogućemu, od koga ishodi svako dobro; ako li pak nadeš što god mlohavo, molim te, oprosti slabosti moga znaňa. J. Banovac, pripov. IV. Moli vas Isus propeti da imate pomļu od vašega spaseňa; ... ako li pak ne ćete rad ļubavi Isukrstove, a vi barem rad vaše koristi. J. Banovac razg. 87. Ako težinu griha ili ti uvrideňa ocemo miriti aršinom onoga koji je uvriden, budući on neizmirni bog, tako je neizmirno i uvrideńe. Ako li pak ocemo miriti aršinom oniziju koji su uvridili, ni tako se ne će naći maňa težina. F. Lastrić, test. 40. Blago svakomu koji je misto pripravio u duši svojoj ovomu gostu nebeskomu ... Ako li se pak nahodi koji u ovomu puku koji do sad nije pripravio bio mista dostojna, još je vrime, misto mu pripraviti. F. Lastrić, ned. 249. U srcu more se želit iskrńemu vazda ono što bi otio da se tebi želi od drugije, a u dilu kada i koliko moreš, učini mu. Ako li pak želiš učiniti dobro, a ne moreš, baš koliko da si i učinio, tako se kod boga prima srčana ļubav bratinska za dilo. 292. Vaļa po nikoliko istom redaka skupļenom pametju potanko promisliti. Ako li ti pako ne bi dopuštalo vrime na ovi način promišļati, a ti barem razboritije jedan dilak prošti. A. Kanižlić, fran. 146. Pravedni se ne dotičem .. Ako li se pak tko pruži, te se krivcem sam pridruži, neka drži što ufati. V. Došen 252. Zafali im na ļubavi, koju su ti učinili; ako li pak ne češ, evo ti se zaklińem bogom, da ne češ viditi jednoga čovika. A. Kačić, korab. 210. Istina je sve ovo i temeļno je naše ufaňe, ako mi pokorom pravom dostojni se učinimo. Ako li paka uslijedimo u grijesih otvrdnuti, ah strah me je da se suproć nami .. ne obrati. B. Cuceri 215. Praštajte, ako što imate na koga, da i otac vaš koji je na nebesima oprosti vama pogrješke vaše. Ako li pak vi ne opraštate, ni otac vaš koji je na nebesima ne će oprostiti vama pogrješaka vašijeh. Vuk, mar. 11, 25-26.

e. *kao što pod* d. *dolaze bez potrebe po drije riječi mjesto jedne, tako bez potrebe dolazi i po jedna, i to* li, *kad pred* ako *već ima druga riječ koja istu službu vrši: a)* ali *pred* ako *i* li *za ńim:* Što bijaše, ispustismo; što još nije, ne dobismo. Hoćemo li? sam bog znade, koji dilit to imade. Al' ako li što i dade, za čas vaļa da ispade ... V. Došen 45. — *b)* ili *pred* ako *i* li *za ńim:* Na nizini tko ostane, nejma kamo da propane; il' ako li i posrne, brez kvara se lako vrne. V. Došen 17. — *c)* da *(u istom značeńu koga je i* a; *vidi kod* da) *pred* ako *i* li *za ńim:* Zapovidi cesarove poslušajte; ... da ako li ne ćete, različnimi mukami budete mučeni. F. Glavinić, cvit 30. Ako zlo govorio jesam, izvedi svidočanstvo oda zla; da ako li sam dobro rekao, za što me biješ? M. Lekušić 60. Vjeruju s vjerom ròditêļâ, ako su vjernici; da ako li nijesu vjernici, utvrdnju se s vjerom. J. Matović 158. — *d)* nu *pred* ako *i* li *za ńim:* Ako pomńu staviš na to i pomańu neg se prosi, vjeruj mi će tvoje kosi prisivati čisto zlato. Nu ako li, ruso, u belu kopniš liček da t' se lašti, i tom žeļom vik ne istašti, savija' ga u rusu belu. A. Cubranović 147.

8. *neki adverbi i konjunkcije dolaze uz* ako *dodajući svoje značeńe k sremu onome što bi se bez ńih reklo rečenicama u kojima je* ako:

a. i, *koje svojim značeńem, kojim nešto dodaje, u pogodbi kakva je pod 2 daje više sile takoj pogodbi, jače je utvrdnje tako da se jače pristaje na ono što je u privezanoj rečenici a tijem jače i ono drži što je u glavnoj, o čemu se hoće da kaže da pored svega onoga što je u privezanoj i u natoč tome bira (isporedi pod 2). Tako se pristaje na sve što se kaže u rečenici u kojoj je* ako, *i* i *stoji ili pred* ako *ili pred glagolom, ali pristajući na to sve može se misliti i koji dio rečenice na koji se naročito pristaje, a tada stoji* i *pred tijem dijelom. Glagol može stajati u kom god obliku, a mogu biti i krńe rečenice i mjesto rečenica same riječi, a može i sama privezana stajati bez glavne (kao naprijed pod* 3 ako *bez* i). *Dolazi od početka* XIV *vijeka.* I otь mene, ako i grešьnь jesmь, da jestь prokletь. Mon. serb. 76. Ako i poganin biše, sa svakim s mirom živiše. Dukļan. crnč. 7. Cila uma je, ako i mlad je. Aleksandr. jag. starin. 3, 240. On većma govoraše: i ako mi potrjebno bude umrijeti s tobom, ne odvrgnu se tebe. N. Rańina 97. mar. 14, 31. Ja nisam vaš sluga, ako vam se i sluga cić umiļenstva povidam. Mon. croat. 220. Ako sam i grješnik, kladenac nu si ti. M. Vetranić 1, 398. Ako i staše u krovu, jak sunce ļje sjaše. 135. Ali ga jos ni ti ni po čem ne poznaš, ako mu s' i mati? N. Naļešković 1, 142. 143. Sagrada se bez podumijente gradit ne more; ako li se i gradi vrhu lohave podumijente, tu tako se ori. B. Gradić, djev. 69. Lačna bih bila (sa) starijem hrabrom, ako i ima dosta blaga. M. Držić 191. Er bi pravda bila, tko god žive kao zvjerenje, da i mrtav na sto dila od zvjerenja razdrpļen je; ako i zvijeri ne bi strane s piće utekli svim pogane. I. Gundulić 229. Ako t' se i ne mni, velekrat naškodi. Đ. Baraković, vil. 156. Koja ako i jest dobra, sa svim tijem nije toliko bogu draga. I. Grličić, put. 82. Ona ne odgovaraše, i ako veće puta bi upitana. K. Maģarović 71. Tu od svih sam dobro gledan, ako i jesam malo vrijedan. J. Kavańin 109. Podložnike, ak su i prosti, u ļubavi uzmnažat će. 207. Ne marim ako će me i ubiti, ištom da je cesar. J. Banovac, pripov. 250. Gluh, ako i ne more pripovidańe slušati, ne može ni lagańe ļudsko čuti. 147. Ako kad i dilovaste protiva ńemu *(zakonu)*, izličiste se. J. Banovac razg. 5. Niti će se pravo veseliti; ako bi se i veselili, to će veseļe biti žalosno. 166. Ako što boga i molite, sve rastrkanom pametju, misleći o nesrićnoj koristi. 100. Ako i dospije *(čovjek)* živit tilesno, duša žive u vike. J. Filipović, prip. 1, 7. Golubica, ako joj i odnesu ptiće, opet u istomu mistu druge leže. 168. Vapijaše u srcu svomu, ako ustma i mučaše. F. Lastrić, test. 162. Čovik, koji ima lip obraz, zove se gizdav, ako će udo i imati koje grubo. F. Lastrić, od' 145. Dužan si koliko moreš, baš ako ćeš i siromaštvo očutiti, razdiliti ubogim. F. Lastrić, ned. 35. Čujte sanak, i ako od tlape sliku ima. I. A. Nenadić, žambek 6. Neka ide, ako ju i pojidu vuci. A. Kanižlić, uzroci 123. Nit bi koja ktila da se

u dvor vrati, ako bi i smila. A. Kanižlić, rož. 22. Brez koña bi kasno došla *(prarda)*, još ako bi kad i pošla. V. Došen 64. Koji i ako ima nas u oblasti, ništa ne maće s ovom ljubavi zagrljuje. J. Matović 31. Ako i jest snd prazan, dobro je zapečaćen. M. Zoričić, zrc. 15. Pisme lipe su slušati, ako i nije moguće da su posve istinite. A. Kačić, razgov. 116. Ako naše i pogine umrlo tilo, neka je spasena duša. 151. Ako ste mi i odsikli ruku, još je moja na ramenu glava. 247. Ako gnizdo i dočnva, mlade svoje višto još vodit ne znade. J. S. Reljković, kuć. 100. Dub nije trava, ako je i zelen. Poslov. dan. 20. Ako kokot i pije, ali na boga gleda. 2. I ako me rodila vlahinja, potpuno je rodila junaka. Nar. pjes. vuk. I, 3. Ako i jest kriva vrata, ama lijep miris dava. I, 226. I ako sam bio u tamnici, dosta si me vinom napojio. 2, 277. A ja ti se ukloniti ne ću, ako t' i jest rodila kraljica. 2, 107 Ža' mi ga je, ako je i crno. 2, 625 Ako je i go ali je soko. Nar. posl. vuk. 3. Ako je i zlo, moje je. 3. Ako je i zmija, od srca je. 3. Ako je i rdavo vrijeme, putnici putuju. 3. Ako je i crna krava, bijelo mlijeko daje. 4. I ako je moj mali gradac, ali sam ja u ńemu dizdarac. 91. Mator kurjak ako i ne može njesti, on opet škloca 175. ‚Kogod je tako hodio da je prosi, nijedan se nije više vratio'. ‚Bogme, ako i ne ću, ja ideм'. Nar. prip. vuk. 116. Ako si baš i car, ja ti ne ću kazati. Nar. prip. vuk.? 268. Ako se i svi sablazne o tebe, ja se ne ću nikad sablazniti Vuk, mat. 26, 33. Ako vam i kažem, ne ćete vjerovati. Vuk. luk. 22, 67. Ako drugima i nijesam apostol, ali vama jesam. Vuk, I kor. 9, 2. — *mjesto cijele rečenice može* ako i *imati za sobom i samu riječ, koja se kao dio rečenice dodaje na isti način kao i rečenica, tako da se misli da ni ono što taj dio znači nije smetńu onome što se u rečenici izriče nego i pri tome sremu ono bira (isporedi napriied pod* 31: More bit da biste koji god, ako i ojak, razlog imale. B. Gradić, djev. 100. Neka talent, ako i maljahan, ne ostane zakopan. F. Glavinić, cvit. XIX. Koji ljube sve svoje sine, ako i grube. J. Kavańin 208. Ogań nžeć vrhu slame, ako i mao, lasno je svima. 222. Misica Ivanova, ako i lijeva, ńu uzdrži. 316. Gdi će svak ńih razviditi, ako i kasno. 157. Rajske su riječi, ako i plaćne. V. M. Gučetić, pohv. 201. Ne nosite li pecata i biliga Antikrstova sakrivena na sreu, ako i ne na čelu od stida? F. Lastrić, ned. 4. Neka dode jedan misnik, još ako i zla života. 317. Ova i more biti još nikoja, ako i ne velika, pomańkańa tko nade, neka prosti. V. Došen IX. Ista je jednodušnost u nauku, i ako razliko izgovaranu. I. A. Nenadić, nauk 9. Imadoše li oni od svojih barem starešina, ako i ne od pape, knige svidoč bene? A. Kanižlić, kam. 175. Ne viruje meni, ako i nedostojnu poklisaru ńegovu. I. J. P. Lučić, razg. 4. — *u tom dolazi i po dva puta (isporedi napriied pod* 4): Godina svim nevjera od istoka i od juga, ako i nagla, ako i duga. J. Kavańin 250. — *dolazi i bez glavne rečenice, a tada što se kaže u rečenici u kojoj je* ako, *kaže se u misli da može biti, tako da bi mjesto* ako *mogla stajati* može biti; *rečenica koja tako stoji, ima prirezanu za se drugu, također pogodbenu (isporedi dale pod* k, *i napriied pod* 3, d.): Pa on ode tražit mehanģiju: mehanģija! daj da pijem vina. Mehanģija ńemu odgovara: id' odatle, crni Bugarine! da s' donio bugarsku kopańu, ako bih ti i usuo vina: za te nisu čaše pozlaćene. Nar. pjes. vuk. 2, 143.

b. prem. *koje po svom značenju, po kom poređara ono čemu se dodaje i više mu sile daje (vidi kod* prem), *daje više sile i pogodbi isto onako kako je rečeno naprijed za* i. *Može stajati ili pred* ako *ili za ńim; kad za ńim stoji, može biti i rastavljeno od ńega riječima koje obično traže mjesto iza koje god prve riječi: a) prem iza* ako: *aa) rastavljeno od ńega drugom riječju:* XVI—XVIII *rijeka:* Ako si prem psovan od luđa, ki viska, ne di t' ča s' dostojan, da ča ga ćud stiska. M. Marulić 153. Bog daje, ako ga prem ne prosimo. Katek. 1561. 28. Ako je prem bog, nisu za to dva. 68. Koga, ako ga prem ne vidite, ljubite. Anton Dalm., 1petr. I. 8 Promišli u kolikih se nevoljah nahodi takova duša, koja ako se prem od svojih izvańskih neprijatel ne pridobude, li radi izmutrńe slabosti veće se doli prigibljuje nego gori uzdviguje. A. Georgiceo, pril. 17. Ako bi ja prem učinio mnoga dila dobra, ne za ovo ja mogu se držati slobodan od života vičńega. P. Posilović, nasl. 123. Da bi mogle pomoći, ako smo prem žene. P. Vitezović, odl. 18. Ako smo prem držani muki Jesukrstovoj spasońe naše, ništa ne maće uzašašće ńegovo nami prikazano bi kako izgled. J Matović 68 — *bb)* prem *iza* ako *bez ikakoga umetka:* XVI—XVIII *rijeka:* I ako prem.. pospješan nijesam bil, nu u tve milosti nijesam još zacknil. N. Dimitrović 59. Ako prem vas veće ljubim, maće ljubjen budem. Anton Dalm., 2kor. 12. 15 Ako prem božji sin biše, ništar maće naučil se jest pokornosti. Anton Dalm., hebr. 5, 8. Ako prem smrt naravno donosi sobom muku, ništa ne maće svaku stvar sladi. P Posilović, nasl. 42. Ako prem može biti nisi mogao tvoj žudeni kraj dohititi, ništa ne maće ispunio si i savišе dužnost. D. E. Pogdanić v. *b)* prem *pred* ako: XVII—XVIII *rijeka:* Gospa prem ako nije tijelom nuke podnila, a ona je pametju M. Divković, zlam. 61b Prem ako sve jedna rič na kratko ili na dugo izrecena zlamenuje stvari u svem mejn sobom različne, ali ta razlikost i ne dvojeći slova može se dvima brazgotinami zgara postavljenimi lako razabrati. M. Alberti XII. Prosući svakoga da prem ako ni toliko dospiveno ali u čem godir sklabno s italijanskim ovo moje istumačeńe, uzrok poda ništo uboštvu jazika, ništo slabosti dobi moje. P. Radovčić, nac. 7. Medu to poče se uzanložavati nenavidost u Kaina protiva bratu Abelu, prem ako nikakva zla u ńemu ne vidi. E. Pavić, ogled 12. Prem ako ga krivcem ciňaše, ne rasrdi se na proroka. 269. Prilicna je ova jezgra biseru i dragomu kameńu, koja prem ako su malena, sa svim tim u cini ostala nadilaze. E. Pavić, jezg. 8. I prem ako ga ogńevitim zrńem upaljivaše, ništa ne maće sve zaludu bijaše. I. Zaničić 162. Ne pristajmo zazivati pomoć božju, prem ako se i oteščaje bolest. F. Lastrić, odl 281. Evo tebi ogledalo! prem ako je vrlo malo. V. Došen 257. Stvari ove tko procini, prem ako je na nizini misleći se ne umori. 226. Prem ako se isprva vidi, da nije moguće da mi dojdemo na izvrstitost božju, sa svim tim ako milosrdni budemo, biti ćemo podpuno pored stańa našega izvrstiti i bogu prilični. B. Leaković, gov. 137. Prem ako bi se koji god između nas našao, koji nikakvu nevolju ne bi trpio, sa svim tim još imao bi biti milosrdan prama onomu koji kakvu nevolju i potribu imade. 139. — *mjesto rečenice može za sobom imati i samo dio rečenice isto onako kao* ako i *pod* a.: Ne samo ričju, nego dilom, ako i slabim, izvršnjući. I. Bandulavić m. Niti ima koji grih, prem ako vrlo težak, koga bog ne oprosti. A. Bačić 367. Ja, ako prem nevoljni. I. Kraljić 24. Da je bog mogućе, a mogućstvo ljudsko, prem ako najviše, ništa prama ńemu nije. E. Pavić, ogled 100. Niti se zastidi, prem ako kralj, tugovati. F. Lastrić, test. 162. —

Uz prem ako *nalazi se još i* i *u istom poslu u kom je* prem *i u kom je i samo* i *uz* ako: I danas imaju oblast i zapovijedaju u carevoj vlasti, prem ako i nije onoliko, koliko je bilo. M. Divković, bes. xvi. Imaju ovu zapriku, koji su rođeni od čifuta, prem ako su se i krstili. A. Bačić 203. Ozgor prvo godina je prva, prem ako je i narastao mrva. J. S. Reljković, kuć. 143. Sastavi s pomoću božjom ovo, prem ako i malano, dilo. B. Pavlović, pripr. 4. — *uz* ako prem *nalazi se još i* da, *koje i bez* ako *sa samijem* prem *istu službu vrši:* Ne bi li se i ja naučio od nikoji da b' dionik bio, ako prem da nisam vojnik bio. A. T. Blagojević, pjes. 45. Ali i puž lasno orlu hoće uteć, kasno ako prem da hodi. A. Kanižlić, rož. 27.

e. ravno, *dolazi iza* ako *u istom poslu u kom* prem, *ali samo u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu a za njima i u Stulićevu, po njem.* wenn gleich. Ako ravno k tomu ubojstvu ne prista, našavši se za to ondi, vazdar potle srcem zdihavaše. F. Glavinić, cvit 51. Ako ravno svih dvanaideste duha s. bihu napunjeni, svaki za to osobitu u sebi imaše kripost. 220. Ako ravno .. imahu mista nika, gdi se zbirahu, za to radi straha poganskoga nigdir očite nimahu crikve. 363. Ima se služiti, ako bi ravno isti dan bil zapačan. I. Kraljić 90. — *i kad uz* ako *ima* li *bez potrebe (vidi naprijed pod* 7, b.): Gabriel Isukrstu ukaza se i okripi ga, ako li ravno niki drugi rekoše, da ono bi Mihovil. F. Glavinić, cvit 79. — *i u krnjoj rečenici i pred samijem dijelom rečenice:* Želeć ja bogu poslužiti, ako li ravno nedostojan, hotih ga u svetih njegovih, koliko bi moguće meni, proslaviti. F. Glavinić, cvit xvii. Ovi ako li ravno ne kruto bogati, dobri za to bihu. 98. Ako li ravno ribar, za to .. od stariše plemenit. 237. Ako li ravno od mida budući, na male razdrobi se mrve. 300. Koji na svoju volju uzimaju koje spomenutje, ako ravno za vlastito bogoljubstvo, za veće puta griše. I. Kraljić 81.

d. samo, *koje sobom utvrđuje pogodbu tako da ništa više od onoga što se u privezanoj rečenici kaže ne treba za ono što se kaže u glavnoj:* Svaki ima toliko razuma, da može, ako samo hoće, dobar i pošten biti. D. Obradović, bas. 245.

e. isto, *i sa dodanim na kraju* r *(od staroga* že) istor *i* istom, *dolazi kao i* samo: *a)* isto: Nas može uslišati, ako isto hoće. M. Divković, nauk 1683. 345. Ostavi svojim talambas, kojim bi strašiti neprijatelje, isto ako bi ga dostojnim jezikom udarali i bubali. F. Lastrić, test. 21. Pjanstvo ima oblast svakoj zloći zapoviditi, isto ako je prigodba. F. Lastrić, ned. 426. — *b)* istor: Svaku njegovu požudu usiluju se ispuniti, istor ako mogu. F. Lastrić, test. 71. Ja sam pripravan . . ., istor ako je volja tvoja. 149. — *e)* istom: Što sam rekao ispuniti ću, ako istom do svrhe vjeran u ljubezni mojoj tko bude uspristati. B. Kašić, nasl. 101. Jere je vaše kraljestvo božje ako istom u istini hodite. 234. Drži što te sad zapalo, istom ako nije malo. V. Došen 173. More se još prositi svako drugo dobro, .. istom ako će biti za veću slavu božju. I. J. P. Lučić, doct. 47.

f. baš, *kojim se samo jače utvrđuje što se kaže:* Al' još ću ti bolje reći, baš ako ću ne uteći. V. Došen 235.

g. van *ili* izvan, *kojim se izuzima što je u privezanoj od onoga što je u glavnoj tako da do onoga što se u privezanoj kaže ne stoji da bude ono što je u glavnoj nego protivno; u istom poslu dolazi u staro vrijeme* i takmo: *a)* takmo *(koje vidi):* Da ne ima ni jedan neverenik gospodina Sandalja ufaća u Dubrovniku, takmo ako bi glavom prêbigali. Mon. serb. 286. — *b)* van *ili* izvan: Priljubodivci i priljubodivnice ne će kraljevstvo nebesko posidovati, van ako se na vrime pokore i grihe ostave. J. Banovac, pripov. 184. Imadu bižati po sve od krčama; izvan ako bi u putovanju otegla potriba. I. J. P. Lučić, bit. 19. — *iza* izvan *dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka i veće u istom poslu (isporedi dalje pod* i.): da likari ne pristupaju treći put pohoditi rečenoga nemoćnika, ako nije ispoviden, izvan veće ako bi za koju stvar pravednu ispovid bila od ispovidnika produžena. P. Posilović, nasl. 87.

h. neg *ili* nego, *kojim se ono što je u privezanoj na suprot stavlja onome što je u glavnoj tako da do onoga što je u privezanoj stoji da bira ne ono što je u glavnoj nego protivno; što bira i kad je* van *uz* ako *(vidi pod* g.); nego *stoji najviše onda kad je u glavnoj poricaće, inače rijetko; kako i u drugim svojim službama* nego *često uzima k sebi* li, *uzima ga i u ovaj. Dolazi* xvi—xviii *vijeka: u glavnoj poricaće:* Toga ne okušu, neg ako ja kupim. N. Naljeković 1, 253. Smisli tvoju čas, ku vas svijet da stira, satrt ju ne će moć, neg ako tva vira na maće bude doć. 2, 35. Prvi i drugi način od djevstva, jere je priko volje, nije dobar ni zao ni dostojan hvale, . . . nego li ako bi nevolju u dobru volju obratili. B. Gradić, djev. 26. Ni će u družbi djevičkoj biti, ni one osobite djevičke slave imati, . . . nego li ako bi se na pravi put obratile. 67. Srce ne bi se raspalo i puklo, neg ako bi bilo pokrijepljeno. A. Gučetić, roz. jez. 74. Dobra vrimenita ne valja prositi inačije, nego ako su na veću slavu božju. A. Kanižlić, fran. 106. Niti imaju koju *(oblast)* prama krstjanom, nego ako se oni sami njima podlože. I. Velikanović, uput. 1, 26. — *u glavnoj potvrđivaće:* Što smetaš mislim tmastijem pamet? tko je umro, neka je umro; zdrav si i snažan, hvala bogu, neg ako ta zlovoljnost tvoje zdravlje ne prigrabi. B. Cuceri 391. — *dolazi i u krnjoj rečenici kad su u glavnoj i privezanoj različni subjekti a ostalo jednako pak se što je jednako izostavi u privezanoj: u glavnoj poricaće:* Dobro znam, da t' nije s truda plam. neg ako ištom dim. N. Naljeković 2, 34. — *u glavnoj pitaće:* Tko bi već u pjesni, neg ako naš Matko, pripijeval ljuvezni tač milo? N. Dimitrović 103. Tko će toj izrijeti, neg ako ti, bože. N. Naljeković 1, 114. Tko da mi svjedoči, neg ako sama ti? 2, 105. — *mjesto rečenice može biti i sama riječ kao dio rečenice (vidi i dalje pod* i, *i naprijed pod* 3): Lijeka ne ima, neg ako od smrce. N. Naljeković 2, 134. Ovo ne ima mista, nego ako u dilovanji, što čovik čini za sebe i za dušu svoju. P. Posilović, nasl. 164b. Od lakoma ne more se imati stvar nijedna, nego ako posilice. P. Posilović, cvijet 85. — *uz* ako *dolazi* li *bez potrebe (kao naprijed pod* 7, b.): *u glavnoj poricaće:* Bit ne može da tko sebe sam pomože, da visinu sriće stigne, neg ako l' ga bog uzdigne. V. Došen 7. Nit na stranu drugud bodi *(plamen)*, neg' ako l' ga vitar splete. 196. — *u glavnoj potvrđivaće:* Pak će onog pravda biti, koji s jačim mitom miti, neg ako l' se s koña struni il od vina kako zbuni. V. Došen 65.

i. već *ili* veće, *kao i* nego; *u glavnoj može biti i potvrđivaće i poricaće (vidi još kod* već): *dolazi od* xvi *vijeka:* Bog će odvratiti plaćom ti ne malom, a ja ti platiti ne mogu neg hvalom; već ako u plaću i ove primeš sad beside. H. Lučić 235. Veća je toj zloba od zloba svih druzih, ka ljutim podoba zvirem se u luzih, već ako na Ugrih pravda zapovida da na zad ide grih, pokora na prida. 244. Znajte da Vukašina tamo ni-

kad ne bude, veće ako Petar simo dojde. Starine 11, 86. Jednoj nije bog dao veće nego drugoj, već ako bi bila sveta. I. Ančić, vrata 2, 4, 27. Koji jest toliko budalast, prem da je mlad i jaki, da more istinom ufati i biti slobodan živiti do večerne? Veće ako mu od boga očitovano je. P. Posilović, nasl. 14b. Ne će biti raja baštenici, već ako se budu pokoriti. L. Ljubuški 43. Od kanona je zabranjeno u svetkovinu trgovat, sudit; već ako bi bila velika potriba. A. Bačić 80. Ovo su grisi smrtni, već ako bi što god poželio od male stvari, tada bi bio grih lak. 136. Više tvoje tko će znat, već ako ti budeš dat mudrost. J. Filipović, prip. 1, 161. Ni vas pakao da ustane, ne bi mu mogao nauditi, već ako bi ga bog pripuštao. F. Lastrić, test. 22. Da ga kamenujete... već ako se i on obrati. 122. Sluge od pravde ubivši onoga koga pravda osudi na smrt ne sagrišuju, već ako bi nasladivali se u tom poslu. F. Lastrić, ned. 140. Ne okruña se nitko, već ako bude upravno vojevat. 295. Ne će viditi kralјestva nebeskoga, već ako život svoj promijeni. 400. Niti mu itko igda u čemu može nauditi, veće ako uvridi boga. E. Pavić, ogled. 372. Jest mnogo dužan, već ako se ono što je obećao promini. F. Matić 61. Nije dužan, već ako se je sam obećao. J. Banovac razg. 238. Nije potribe da ga ispitiva, već ako bi što zaboravio, može ga napomenuti. 251. Ne sagrišujemo, već ako bismo voljom pristali. L. Vladmirović, slavod. 50. Ne će iz ńe izaći, već ako ga izvedu. M. Zoričić, zrc. 147. Niti mogu Nektarija kuditi, već ako bi i općeni sabor kudili. A. Kanižlić, kam. 117. Ni po jedan način ne bi se imali slušati, koji bi se ovako poslali, veće ako bi poslańe zlamenima potvrdili. I. Velikanović, upuć. 1, 253. Ima se vazda uteći, veće ako bi zaprika bila. I, 303. Koji ne bi slišao misu u rečene dneve, bi grišio, već ako ne bi bilo moguće. B. Leaković, nauk 300. — *tako u poslovici, u kojoj je samo privezana u glavna nije stavlena samo za to što ne pripada u poslovica a poslovica se i ne govori bez glavne, koja može biti*: ‚lažu' *ili* ‚ne govori istine': Već ako se prevari, pa rekne istinu. Nar. posl. vuk. 33. *dolazi i u krńim rečenicama: u glavnoj i u privezanoj isti predikat a subjekti različni, te je izostavlen predikat u privezanoj*: Posli toga ne more se veće razmetnuti *(ženidba)*, veće ako smrt. P. Posilović, nasl. 14. — *u glavnoj i u privezanoj isti subjekat i predikat te su oba izostavlena u privezanoj a samo joj dijelovi ostali kojima se razlikuje od glavne*: Koga *(nauka)* do istine ne imade, već ako što malo. I. Ančić, vrata 2, 4, 81. Umrije za drugije grihe, i ne za svoje, ne budući on nigdar sagrišio ni učinio stvar opaku, veće ako svetu. P. Posilović, nasl. 126. Niti more dosegnuti..., već ako... prosvitlen. F. Lastrić test. 100. Nit mogu biti nigdi, već ako u paklu. 98. Ocito je zlameńe, da ne bi rad raniti ni ustriliti, već ako usilovan. F. Lastrić, ned. 131. Nit plodi ribâ, već ako otrovnih. 83. Tko bi dakle radio, već ako što malo u potribi, — smrtno bi sagrišio. 125. To nije moguće s istinom reći iz duše, već ako s uvridenem milosti božje. 163. Nisam, već ako ritko, stavlao u govoreńi sententia latinski. III. Sada ne naodi se na svitu ovakije idoloklańalaca, već ako gdi daleko, i to vrlo malo. 255. Nisu se smili kleti, već ako u velikoj potribi. J. Banovac, razg. 173. Na mejdan ne vjerujemo da će mu izići, makar ih koliko zvao, već ako gdje u mraku. Vuk, pisma 71. — *dio kojim se razlikuje privezana rečenica od glavne te joj ostaje, može biti i cijela rečenica privezana za ńu kakovom konjunkcijom* (kad, da), *i to sama ona bez ikakoga drugaga dijela: tako asim ńe ostaje privezanoj samo* već ako *(isporedi naprijed pod* 3): Da ti u ovi dom više povratka ne bude, već ako gostom kad dodeš! Nar. pjes. vuk. 1, XIII. Pošten se čovjek ne može povampiriti, već ako da preko ńega mrtva preleti kakva tica. Vuk, živ. 214. Čuvajte *(norce)* kako sad tako do suda božjega, već ako ja da bih došao po ńih. 239. Oni se nametnu svijem selima i za spahije i za čitluk-sahibije, ne pitajući je li koje selo imalo prije svoga čitluk-sahibiju, već ako da je bio pristao s ńima. 261. — *dolazi i bez glavne rečenice: tada što se kaže u rečenici u kojoj je* već ako, *kaže se u misli da može biti, i obje te riječi stoje kao da bi se mjesto ńih reklo:* može biti *(isporedi naprijed pod* a. *i dale pod* k.); *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to u pitańu, ali u pitańu, kakvo je bez riječi kojom bi se pokazalo da se pita:* Vapijaše: o Isuse, već ako si se zaboravio od svoje majke, te ne misliš se s ńom blagosoviti? Obrati se malo. F. Lastrić, test. 161.

k. da, *kojim se ńešto na suprot stavla drugomu, kao što se čini riječima* a *ili* nego *ili* nu *(i po tom dolazi i u službu pomenutaj pod* 7), *dolazi pred* ako, *kad je rečenica u kojoj je* ako *bez glavne: što se tada izriče u rečenici u kojoj je* ako, *izriče se u nadańu, nadajući mu se (isporedi naprijed pod* 3, d., *pod* 8, a. i, *i dale pod* l.), *a to se nadańe riječju* da *na suprot stavla protivnoj misli neizrečenoj, koja se razumije iz predńega govora, tako dolazi* da ako *od prošloga vijeka:* Ajdemo na drugu planinu, s koje se samo jedan dio puka vidi, da ako ga odonlem mogao budeš prokleti. A. Kačić, kor. 99. Dobročinstvom peri grije i zloće tvoje, da ako ti se smiluje. 293. Pusti momka nek u Turke smira, da ako nam pogodi vezira. A. Kačić, razg. 252. Daleko je od mora do Save, da ako se degod udesimo. Nar. pjes. vuk. 3, 453. Prosijecimo krilo od Turaka, da ako bi ko god skapulao. 5, 103. Ha sad, braćo, ako boga znate! pogibe nam Tanković Osmane! da ako mu u pomoć stignemo. Pjev. crn. 48. Da ako i meni kad svane. Nar. posl. vuk. 47. Idem da tražim tu vodu, da ako je nađem. Nar. prip. vuk.[2] 236. Od toliko ljudi da ako se jedan nađe. Vuk, odgovor na ntuk 1. Vrat iskrivih uz polje gledeći da ako se iz ńeg pomolite. P. Petrović, vijen. 12. Rodi sina i reče: da ako se sada već priljubi k meni muž moj. Đ. Daničić, Imoj. 29, 34. Hodi, odvešću te na drugo mjesto; da ako bogu bude volja da mi ga odande prokuneš. Imoj. 23, 27. Da rečem: da ako me mrak sakrije; ali je i noć kao vidjelo oko mene. psal. 139, 11. — *za taku rečnicu može biti privezana druga u kojoj je također* ako *(isporedi naprijed pod* a.): Ako Esaun zabavi se sikući jedan buljuk, da ako se po sriči sahrani drugi. A. Kačić kor. 34. Neka znade da će mu siroma Milovan na onu staru crnogorsku odpivati, koliko umio bude; ako li mu brzo brada opadne, da ako se ko god nađe, ter ga lipo osveti. A. Kačić, razg. 317. — *dva* a *koja idu jedno za drugim* (da ako) *mogu se i sažeti te bira* dâko: Da mi našu vojsku okupimo, dako oklen šićar dojavimo. Ogled. sr. 387. Hajde k mene u Javorje ravno, dako bi nam bog i sreća dala da uskoke braću osvetimo. 439. Pričekaćemo doklen se ohladi, pa dako ti ne naudi. Nar. prip. vrč. 42.

l. nu, *dolazi pred* ako, *i to a) onako kao* nego *ili* već *naprijed pod* h. *i* i.: *dolazi u poslovici kojoj glavna rečenica nije stavlena onako kao što nije stavlena onoj pod* i., *u kojoj je* već ako: Nu ako nebo pade na zemlju. Poslov. dan. 86. — *od* nu *može se* u *sa* a *koje za ńim ide (izjednačivši se s ńim) sažeti u* â: nâko: Da je ne će Vilip po-

krstiti, nako bi joj z dobre volje bilo. Pjev. crn. 156. Sad vam ni bog pomoći ne može, kad su na vas Turci i Mlečići, nako ćete u nebo skakati. P. Petrović, šćep. 77. — *i u krnjoj rečenici*: Ne sa živa, nako sa mrtvoga. Nar. pjes. vuk. rjec. 392ª. No veselje ovo ne trajalo, nako samo dva njeseca dana. Pjev. crn. 5. Ovdje mjesta ni živ|eća nema za čovjeka, nako za davola. P. Petrović, šćep. 69. — *b) bez glavne rečenice onako kao sa* da *naprijed pod* k.; *tako dolazi* xvii *vijeka*: Nu ako podat' uzaznaju glase istine tvojoj želji ribari oni prijatelji, koji ovdi pribivaju. I. Gundulić 31. Nu ako ja danas s me mile dragosti vilami svijem čas dobijem s liposti! Slika me ne vara, ma dika mi je pala; malo sam prestara, ali sam pristala. 159. Razgovarat ga uze: bolovanje pusti priko, gospodaru, pusti suze. nu ako nije ovoliko. J. Palmotić, dubr. 3.

9. *nalazi se s nekim riječima na kraju, koje mu značenju ništa ne dodaju, ali vrsmu rijetko*: *a) sa* si, *koje vidi, koje dolazi i iza drugih riječi (n. p.* teško si ga meni), *a može se i okrnjiti te ostaje i samo* s; *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka*: Ako si vas jesam ozlovoljil, ne kaju se; ako si se jesam kajal,... sad se raduju. Anton Dalm., 2 kor. 7, 8. Akos je prem iz slabosti bil propet, ništar manje on li iz moći božje žive. 2kor. 13, 4. — *b)* no *od* ono, *kao u* kakono, gdjeno; *u naše vrijeme u pjesmi jednoga Crnogorca*: Pušti, sine, glavu sa ramena a ne pušti vrhovnu stolicu, akono si srca Stankovoga. Nar. pjes. vuk. 5, 10.

10. *kad glavna rečenica stoji iza prirezane, može biti bez ikakoga dometka, kojim bi se sreza među njima naročito pokazivala*: *tako je naprijed u najviše primjera*; *ali može joj se i dometnuti kakva riječ, i to različna prema srezi u kojoj osim pogodbe stoje jedna s drugom ili obje s predńim govorom*; *take su riječi*: *a)* a: Ako nije vrač, a on je pogadač. Nar. posl. vuk. 7. *vidi više kod* a 11, B, 3, b. — *b)* to: Ako pravde ne nćińu, to ja kriv. Mon serb. 29. *vidi više kod* taj. — *c)* ono: Ako na čoeka ne će sramota, ono će on na ńu. Nar. posl. vuk. 5. *vidi još kod* onaj. — *d)* a to (toj): Za što se oholiš,... ter mene u družbu ne vazmeš u tvoju, ako ne za službu za vernu za svoju, a toj bud' boga ći. Š. Menčetić 41. *vidi i kod* a 11, C, 2, b. *i kod* taj. — *e)* a ono: Ako ne curi, a ono kapje. Nar. posl. 7. *vidi još kod* a 11, C, 2, b. *i kod* onaj. — *f)* tada, tadaj, tad: Ako se spoznaš sam, tadaj ćeš pravo rijet. M. Vetranić 2, 53. *vidi još kod* tada. — *g)* onda: Ako dočekam da se i ostalijeh ovako oprostim, onda ću se izbaviti velike brige. Vuk, nar. pjes. 1, xiii. *vidi još kod* onda. — *h)* tako: Ako vidiš da potribno jest meni što želim,.. tako daruj meni ovo uživati. A. Georgiceo. nasl. 155. *vidi još kod* tako. — *i)* dakle, indi: ...Ako li ja duhom božijem izgonim davole, dakle je došlo k vama carstvo nebesko. Vuk, mat. 12, 28. Od kud vojniku znańe satire pisati? Čudno pitańe: od kud? Ni od kud; za što ako ti sve znaš, indi nisi vojniku ništa ostavio. M. A. Reljković, sat. 17. *vidi još kod* dakle, dake, indi. — *j)* ali, *i samo* li: Ako sam vele dan pisat vam ja sknio, ali sam i u san i javi mislio o vašoj dobroti. N. Naljeśković 1, 301. Nesrića ako je mene moja zala od liposti tvoje, vilo, zadržala, li misal ni stala ni časa ni hipa. H. Lucić 219. *vidi još kod* ali *i* li. — *k)* nu, no: Daj mi zlaca... il' srebarca... Ako li ti nije godi ništa toga meni dati, nu mi daj to ne zakrati što t' za pinez ne dohodi. A. Čubranović 162. Ako je ko jači, no i bog je svačij. Nar. posl. vuk. 4. *vidi još kod* nu *i* no. — *l)* ma: Ako je med i sladak, ma ne valja prst ugrizati. Nar. posl. vuk. 4. *vidi i kod* ma. — *m)* opet: Ako joj i odnesu ptiće, opet u istom mistu druge leže. J. Filipović, prip. 1, 168. *vidi još kod* opet. — *n)* pak, i pak: Ne razmišljaju da ako su i istinita sva ta čudesa, valalo je pak tijem grešnicima prije smrti život promijeniti. I. A. Nenadić, nauk 207. — *o)* ništa maňe, ništa ne maňe: Ako prem božji sin bińe, ništar maňe naučil se jest pokornosti. Anton Dalm., hebr. 5, 8. Ako i može bog čovika kao i ostala stvorenja u ništo obratiti, ništa ne maňe duhovi u vike živu. J. Filipović, prip. 1, 7. *vidi još kod* maňe *i* ništa. — *p)* sa svijem tijem: Činiš djelo, koje ako i nije po sebi zlo, sa svim tijem poznaješ da će drugi od istoga djela u grihu svomu pomoć imat. I. Grličić, put. 43. *vidi još kod* taj *i* vas. — *r)* za to, *kao i* sa svijem tijem: ... I ako li ravno ne umri, za to hotenje bi pripravno. F. Glavinić, cvit 131. *vidi i kod* taj.

ÀKOLIĆÊ, *riječi* ako li *s dodanim* će, *koje dolazi u adv. na kraju*; *značeńe kao* ako li *(vidi kod* ako): *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to u sliku*: Ako l' pružiš mač desnice, objetamo taj čas svaka; nu ga ustegneš akolice, objetańa naša mlaka ne plaćamo. J. Kavańin 294.

AKÒLÎT, akolita, *m. ἀκόλουθος*, acolythus, *čeljade crkvenoga malogа reda četvrtoga*; *isporedi* svječar. *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (26ᵇ) *i Bjelostijenčevu.* Saltir moj da mu se da kada bude akolit. Mon. croat. 87. Dilujući kako akolit. Š. Budinić, ispr. 160. Pomolimo se za... akolite. Bernardin 51ᵇ. Pomolimo se i za sve biskupe, popove, evanđelistare, pištolare, akolite, zaklinaoce, štioce, vratare, ispovidnike. I. Bandulavić 107. Prid ńim hoditi će akolit. B. Kašić, rit. 69. Svićar oli ti akolit. A. Kadčić, bogosl. 8.

AKOLÌTÂR, akolitára, *m. vidi* akolit. *Samo u rječniku Bjelostijenčevu.*

AKOLITASTVO, *n. vidi* akolitat, *od kojega je i postalo*; *pred* s *otpalo je* t. *Dolazi prošloga vijeka.* Vratarstvo, štiveńe, zaklińańe i akolitastvo jesu ali se zovu mali redovi. M. Dobretić 281.

AKOLÌTÂT, akolitáta, *m.* acolythatus, *mali crkveni red četvrti, u kom je* akolit. *Dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Mikalinu.* Red od akolitata. Mikala 3ª. Četvrti red jest akolitat oli svitlonošac. M. Dobretić 273.

AKOLITAVSTVO, *n. vidi* akolitastvo, *od čega je postalo samo tijem što je umetnuto* v. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Vratarstvo,... akolitavstvo. Turl. blago 2, 316.

AKOLUB, *adj.* condiotionalis. *samo u Stulićevu rječniku.*

AKOMETÍVATI, akomètîvâm, *impf. od ital.* accomandare, *preporučivati. Dolazi* xvi *vijeka.* Akometivamo vama sudijama, da je imate asigurati. Starine 10, 37.

AKOMODÁVATI, akomòdâvâm, *impf. od ital.* accommodare, *potpomagati. Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Vazda zaimavaju podlagajući se čeljadi potištenoj, da bi ih akomodavali. I. Držić, nauk gond. 272.

AKONPÀNATI, akonpànâm, *impf. od ital.* accompagnare, *pratiti. Dolazi* xvi *vijeka u jednoga pisca.* Anđeli hoće ga akonpanati. Zborn. 54.

ÁKÔV, ákova *m.* amphora, *vijedro*; *mjera vinska.* — *Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u*

svijem oblicima osim gen. pl., gdje je ákôvâ, *i acc. sing., koji je jednak s nom.* — *Od mag.* akó, *koje je opet od stor.* okov. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Nego bi valjalo reći: ovo je bukara, akov. A. Bačić 334. Trista akova vina. Nar. prip. vuk. 84. Moj mertik ne će ubiti *(tuča)*, a dva mi ne dadu, makar na svakom čokotu akov rodio. Nar. posl. vuk. 182.

ÁKÔVČE, ákôvčeta, *n. bure od jednoga akova*, vas amphorarium. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀKRÂM, akráma, *m. od tur.* akrân, jednak. *Samo u naše vrijeme u pjesmama.* Ńem' akrama u Budimu nejma, ni ńegovim pet stotin' momaka. Nar. pjes. juk. 488. Na akrama indiskoga bana. 491.

ÀKRAP, *m. vidi* akrep. *u naše vrijeme.* Po ńoj lizu guje i akrapi. Nar. pjes. juk. 461. Crn je kao akrap. M. Pavlinović. — *dolazi i kao prezime:* M. Akrap. Schem. spal. 1862. 27.

ÀKREP, *m. turski* akrap *i* akrep, scorpio, *štipavac, špurak; isporedi* akrap, jakrep. *Samo u naše vrijeme. Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.* ákrêpâ. A u vođi guje i akrepi, guje piju a akrepi iju. Nar. pjes. vuk. 3, 341. Još je jedan akrep nastanuo, ljuti akrep od Dobrače Jovo. 4, 354.

AKRÌĐAKON *i* AKRIĐÀKON, *m. vidi kod* arhidakon.

AKRIJÉRA, *m. vidi* arhijerej, *čemu je* h *promijeńeno na* k *i premješteno pred* r *u narodnom govoru. isporedi* arhi-. *Samo u Vukovu rječniku. isporedi* akerej.

AKRIMÀNDRIT, *m. vidi kod* arhimandrit.

AKRIMÀNDRITOV, *adj. vidi* arhimandritov. *Samo u Vukovu rječniku.*

AKRIMÀNDRITSKÎ, *adj. vidi* arhimandritski. *Samo u Vukovu rječniku.*

AKROSTIK, *m.* acrostichum (census qui pro agris et praediis rusticis imperatori vel domino feudi pensitabatur apud Graecos. Ducange). *Dolazi* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićeru* (3, 551). Što je dohodьkъ carьstva mi u Barê akrostikъ sto perperъ, tozi Baranomъ ostavihu. Glasnik 15, 288.

ÁKSA, *m. vidi* Akso. — *Akc. se mijeńa u vok.:* Âkso.

AKSAĐ, *m. ad grč. ἑξάγιον*, sextula, *šestina unče; isporedi* aksaž. *Dolazi* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićeru.* 2 ‚aksaga'; 2 ‚akъsagja'; unču i ‚akъsagъ'. Daničić 1, 7. *što se nalazi naštampano* ‚2 aksage' (Spom. sr. 2, 98. 99), *pa čemu bi se moglo misliti da je nom.* aksada, *bez sumńe je pogrješka u štampańu ili u prepisivańu, jer u boljem izdańu istoga spomenika na oba mjesta* (Mon. serb. 106. 407) *stoji* ‚2 aksaga'. — Šest aksađa čini jednu unču. Lj. Kovačević *u* Godišńici N. Čupića. 2, 1878. 182.

AKSAMIT, *m. od grč. ἑξάμιτος*, examitum, *svila u šest nita tkana. Dolazi* XV *vijeka, između rječnika sama u Daničićeru.* Svite razlike, aksamiti. Spom. sr. I, 138. Crьvenoga aksamita. 2, 104.

AKSAŽ, *m. vidi* aksađ. XV *i* XVI *vijeka; između rječnika samo u Daničićeru.* Daše mi ... 3 litre i 4 akъsaže. Mon. serb. 389. Lakša nego li poteza jedan aksaž. Zborn. 101b.

ÀKSÊNTIJA, *m. vidi* Aksentije. Da Aksentija plati Milanku. Protok. šab. mag. 100.

ÀKSÊNTIJE, *m.* Auxentius. St. Novaković, pom. 40. Nar. pjes. petr. 1, 358. Rat 350.

ÀKSÊNTIJEVIĆ, *m. prezime; po ocu Aksentija.* Vuk, nar. pjes. 2, 656. Rat 184.

ÁKSICA, *m. dem.* Aksa. Lj. Kovačević.

ÁKSO, *m hyp.* Aksentije; *isporedi* Aksa; *akc. se mijeńa u vok.:* Âkso. Sr. Nov. 1878. 224. 363. Je li živ Akso? M. D. Milićević, jur. 65.

ÀKŠAM, *m. turski* ahšam *i* akšam, *veče, a po ńemu i večerńa molitva po Muhamedovu zakonu, četvrta po zahodu sunčanom. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo u drugom značeńu). a) veče:* I tu konak Turčin učinio, i na klance stavio pandure. Dokle akšam pade na dolinu, onda krenu Cerović Novica. Nar. pjes. vuk. 4, 498. Kada akšam pade na zemljicu. Nar. pjes. juk. 419. Tu je ńega akšam zastanuo. Nar. pjes. petr. 2, 279. Nu kad bješe o akšamu, kado, mi smo silnu vojsku ugledale. Nar. pjes. vuk. 4, 390. Po akšamu baš u glubo doba dohodio bijeloj Udbińi 3, 131. — *b) večerńa molitva po Muhamedovu zakonu, četvrta po zahodu sunčanom:* Večeraše i akšam klańaše. Nar. pjes. vuk. 3, 346. — *griješkom pišu i sa* h *sprijeda:* hakšam. Nar. pjes. juk. 619.

ÀKŠAMOVIĆ, *m. prezime.* Josip Akšamović. Schem. zagr. 1875. 258. Pavle Akšamović. Rat 78.

ÀKŠENAC, *u ńekih pisaca našega vremena* (Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. Šulek, imen. 2) *dolazi griješkom mjesto* oksjenač, oksjenač, osjenač, *koje vidi.*

ÀKTAPOT, *m. vidi* oktapod; *isporedi* ahtapod. *U naše vrijeme.* G. Lazić 92.

ÀKTOR, *m.* actor, *koji tuži koga.* XVI *vijeka.* Med knezem Jurjem Mikuličem, kako aktorom, i med knezem Jurjem Ožegovićem. Mon. croat. 311.

AKVALOVIĆ, *m. prezime.* XVII *vijeka.* Akvalović, zastavnik. Starine 11, 83. 84.

ÂKVILA, *f. lat.* aquila, *vidi* orao. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* âkvîlâ; *zadńi je slog dug još i u gen. sing.* âkvîlê, *i instr. sing.* âkvîlôm. — *Samo u ńekih pisaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Moć ne imam akvile, ter nisam krjepostan gledati od vile na obraz ljepostan. Š. Menčetić 20. Tko pogleda ne ima akvile, stvori se od leda prid ličcem od vile. 67. Kako akvila, Abram jošte brže, kada ide leteći uhititi lov. Zbor. 96b. Orao i kokot neka te ne kļuje. Čin' da t' se pokloni kokotov plahi bijes, ... čin' da te akvila, Latinko, ne cvijeli, koja sad sva krila daleče raskrili. M. Vetranić 1, 88. Tuđer se akvila iz visin pak spravi, mojemuću vrli krila ter vajmeh postavi. 2, 175. Pomoli se s. Vid, i tuđje akvila hlib đonese im. F. Glavinić, cvit. 189. Tri vrste akvil ili orlov nahode se. F. Glavinić, posl. 79.

AKVILEJA, *f.* Aquileia, *isporedi* Ogļaj. Med slavnimi gradi svita bi ‚Aquilea' u Friulu. F. Glavinić, cvit. 213.

AKVILEJANIN, *m.* Aquileiensis. XVII *vijeka u jednoga pisca, koji o dvojici piše u akus.:* Hermagoru i Fortunata, plemenite Aquileanine. F. Glavinić, cvit 106.

AKVILEJSKI, *adj.* Aquileiensis. Prvi (patriarka) jest Akvilejski. A. d. Kosta, zak. 1, 27.

ÂKVILIĆ, *m.* pullus aquilae, *vidi* orlić, orlović, orlušić. — *Akcenat se ne mijeńa, samo u gen. pl. oba zadńa sloga bivaju duga:* âkvilîćâ.

— *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Akvila akvilиće svoje u smuce gledati noći. F. Glavinić, cvit. 81.

AKVÎLÔN, akvilóna, *m.* aquilo, *vidi* sjever. xvii *vijeka. a) vjetar (sjeverni):* Reci sjeveru, akvilonu: nemoj puhati B. Kašić, nasl. 151. — *b) stranu (sjevernu):* Od istoka, do zapada, od akvilona i od poldneva. F. Glavinić posl. 30.

AKVÎLÔNSKÎ, *adj.* aquilonalis, *vidi* sjeverni. xvii *vijeka u jednoga pisca.* Od mora velikoga akvilonskoga dari do adriatskoga. F. Glavinić, cvit. xiv.

ÀKVÎN, Akvína, *m.* Aquinum. Svetoga Tomasa od Akvina. A. Gučetić, roz. mar. 90. Tomas iz Akvina. M. Alberti xxxiii. Akvin grad u Italiji. Mikalja 5b. S. Toma od Akvina. F. Lastrić, test. 325. P. Knežević, osm. 345. *isporedi* Akviñanin.

AKVÍNA, *f. vidi* Akvin. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i u njega samo u slici.* Sveti Tomaš od Akvine — umine. J. Kavañin 208.

AKVÍÑANIN, *m.* Aquinas, *čovjek iz Akvina.* Tomas Akviñanin. I. Ančić, ogl. 18. D. Mattei 50.

1. ÀL, 1. enim, *jer; samo jednom u narodnoj pjesmi; postaňem će biti staro* ar *promijeniviši* r *na* l, *kao što je promijeňeno u* jel *i* el *mjesto* jer *i* er. ‚Slušaj čuda: Todor Pomoravac odveo mi snau isprošenu, isprošenu i prstenovanu!' Nasmeja se Đurad na divanu: ‚oče, bog me, moj vitez Todore! al mu vrlo trebuje devojka. Nar. pjes. vuk. 2, 493. — 2. *vidi* ali.

2. ÄL, *adj. turski* al, *rumen, ružičast. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Stoji samo pred turskim riječima ne mijeňajući se po oblicima:* al baber: Ako ti nikne al-baber. Nar. pjes. petr. 1, 234. — al bašča: Te otišla u al-bašču. Nar. pjes. vuk. 2, 497. — al biñiš: Mor dolama al biñiša pita. Nar. pjes. vuk. 1, 450. — al čador: Na polju se al čador vijaše. Nar. pjes. vuk. herc. 198. — al čoha: a na noge al-čohe čakšire. Nar. pjes. petr. 2, 623. — al duvak: Al' se vila iz oblaka svila, devojki se pod al duvak svila. Nar. pjes. vuk. herc. 50. — al kalpak: Pod al-kalpak u čelo junačko. Ogled. sr. 258. — al katmer: Vihar puše, alkatmerom diše. Nar. pjes. vuk. herc. 117. Mani rukom po ran' bosioku, rukavima po al-katmerima. Nar. pjes. petr. 1, 232. — *dolazi i s riječima (turskim), koje nemaju osobita značeňa nego se samo dodaju drugoj ne mijeňajući joj značeňa: to je turski* aspur, astur, aspurli, asturli, *a od tuda u nas* aspurlija *i* asturlija: al-aspurlija, marama crvena. Nar. pjes. petr. 1, 341. Moja bi te ljuba oblazila ljeti zimi za alasturlijom. 197.

3. AL, *okrňena turska riječ* ali, *visok, ugledan, koja je u Turaka i ime muško (vidi* Ali *i* Alija): *a) adj.:* Al-Omeri sivi sokolovi. Nar. pjes. vuk. 4, 402. — *b) ime:* Lepa ti je u Alage ljuba. Nar. pjes. vuk. 1, 281.

4. ÂL, ála, *m. vidi* hal.

ALÀ, *interj. riječ* ali *okrňena na kraju i sastavljena s uzrikom* a. *Isporedi* alàh *i* ali. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u čudu, potvrđujući ono čemu se čovjek čudi:* Ala lipa govoreňa! N. Palikuća 12. Ao Fato, ala ti si lepa! Nar. pjes. vuk. 1, 245. Ala brače, rdava junaštva! 4, 20. Ala! brate, Kraljeviću Marko! teške ti si muke dopanno! 2, 383. Ala se ukrasio! Nar. posl. vuk. 9. Ala imaš brza koňa. Nar. prip. vuk. 27. Ala ženo! lijepo ti je ova livada pokošena! 181. Ala bi lijepo bilo! Vuk, rječ. 3b. — *u čudu, pitajući:* Ala junak što sam učinio! 4, 79. Ala čoeće, šta učini! Vuk, rječ. 3b. — *b) u želji:* Ala da hoće doći! Vuk, rječ. 3b. *u želji proklińaňe:* Ala mene ne rodila majka!.. ako ne ću pokupiti vojsku. Nar. pjes. vuk. 1, 39. — *c) čudeći se kako tko što čini i tijem čudeňem dražeći ga da još čini, da i bolje čini:* Ko zadńi s krme vozi vlada svojom stranom; tako čini zadńi s druge strane, te ova dva vladara sokole svaki svoju stranu sa riječima: ala moja! Lj. Zore, rib. G. *vidi još dalje.* — *d) dolazi i po dva puta zasopce:* Ala, ala! milom bogu hvala! eto, Vlaše, sad se udesismo. Nar. pjes. vuk. 4, 234. Ala, ala! jada od hajduka! 4, 307. — *kao pod c):* Dili se lovac od kuće s nikoliko hrta svezani na singiri; kada vidi zvirku, onda ńih pusti vičući: drži, drži; ala, ala; capi, capi. Đ. Rapić 270. — *e) za ńim dolazi i uzrik* u: *tada je* ala *bez akcenta:* ala ũ *i* ala û. Ne pazi šta radi nego onako ala û, pa kako ispadne. Lj. Kovačević. — *f) govori se i okrńeno sprijeda* lã: Lã brate! Lã meni kukavcu! Lj. Kovačević.

ÄLA, *f. vidi* hãla.

ÁLA, *f. vidi* hála.

ALA, *u jednoj pjesmi u pripjevu može biti arapski* hala, *strina.* U kovača česta bašca, — i ala ala i nena bila. Nar. pjes. vil. 1866. 323.

ALÀBAN, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *Mještani još govore* Alabãn.

ÀLABÂNDA, *tal.* alla banda, *na strani, sa strane; u crnogorskim pjesmama:* Alabanda zavrže se kavga. Nar. pjes. vuk. 4, 377. Pjev. crn. 230.

ALABASTAR, alabastra, *m.* alabastrites. *Dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (57b) *i Stulićevu.* Bjeliju od snijega i od alabastra. B. Kašić, per. 174. Sud od kamena, koji se zove alabastar. P. B. Bakšić 3. Sudom od alabastra. V. Andraši, put. 349. Uze jedan veoma lip sud od kamena, koji se zove alabastar. M. Lekušić 13. — *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi dolazi mjesto adj., ali grješkom pisarskom ili štamparskom sa* k *mjesto* t: Četirit je stol hrabreni, svakom stranom luci gredu, vrhu kih su postavljeni alabaskri praci u redu, koji rijezom hitrim taču, i van zida vrsno skaču. Posred lukov reć bi stavne mučenika da su glave. J. Kavañin 483.

ALABASTRO, *n.* alabastrum, *sud od alabastra; dolazi prošloga vijeka; isporedi* alabavstro. Tuj vidi alabastro sud snježani, ki se kako cklo providi. I. V. Bunić, mand. 17.

ALABAVSTRO, *n.* alabastrum, *sud od alabastra; isporedi* alabastro. *Samo u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Pristupi žena imajući alabavstra pomasti drage. N. Rañina 89b. mat. 26, 7. Prinese alabavstra pomasti pridrage. N. Rañina 188b. luk. 7, 37.

ALABURA, *f. vidi* halabura.

ÄLAF, *adj. turski rumen, crven; isporedi* al *(rumen),* alav. *Dolazi* xvi *vijeka u jednoga pisca.* Kostañi, čičimci jošte se tuj plode, i alafi šipci mnozi se nahode. M. Vetranić 2, 273.

ÀLAGA, *m. tursko ime* Ali *sastavljeno s* Aga; *vidi kod* 3 al, Ali, Alija.

ÀLAGIĆ, *m. prezime; isporedi* Alaga; *ali nije samo u Turaka, tursko će biti* xvii *vijeka u jed-*

nom spomeniku, u kom je zapisano i Apatić *(koje vidi):* Vlašića od Alagića kule. Starine 11, 85. — *sada u hrišćana:* Đorđe Alagić. Šem. prav. 1878. 62. — *pl.* Alagići, *zaselak u Bosni kod Kreševa.* Šem. bos. 1864. 54.

ÀLAGIN, *adj. što pripada Alagi.* Uzrasa' je zelen bor uz Alagin bio dvor. Nar. pjes. vuk. 1, 205.

ÀLAGÎNCI, Àlaginâcâ, *m. pl. seoce u Slavoniji blizu Požege.* Pregl. 91. — *Od adj.* Alagin.

ÀLAGOVAC, Àlagôvca, *m. seoce u Hercegovini kod sela Ružića.* Schem. hercег. 1873. 228. — *Od adj.* Alagov, *koji nije u običaju u koji je postao od okrnjena imena* Ali *i riječi koja u Turaka glasi i* ago *a znači isto što i* aga.

ÀLAGOVIĆ, *m. prezime, koje je postalo od adj.* Alagov, *koji vidi kod* Alagovac. Pogubljenoga Osmana Alagovića. Nov. srp. 1835. 195.

ÀLAĠA, *f. turski* alaġa, *šaren, šarena haljina; u narodnoj pjesmi:* Sedi Joka na baġi u zelenoj alaġi. M. Kovačević.

ALAĠUVER, *m. od tur.* ala-ġehire, *koje je fr.* nerprun, *ńem.* kreuzbeere· *isporedi* pasjakovina. *dolazi samo u naše vrijeme i tako se zove samo rod od drveta srodna pasjakovini koji se uzima za boju.* Od prve ovde opisate ćele (rhamnus saxatilis L., *ili* rhamnus tinctoria WK.) plod u rano doba spravljen i sa kojekakviu hemickim stvarima pomešan daje zelenu, žutu i crvenu boju; u trgovini je ovaj plod poznat pod imenom graines d' Avignon, u nas zrna ili alaġuver. J. Pančić, šum. drv. 37.

ÀLAH, *m. arapski* allah, *bog; samo u Turaka, ili kad ko hoće da kaže kako Turci govore.* Alaha mi i ńegove brade. P. Petrović, Šćep. 159. Alahu se nadam. Pjev. crn. 100. — *bez* h *dolazi u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Bog piše se turski alla F. Glavinić, cvit 1.

ALÀH, *interj. riječ* ali *okrńena na kraju i sastavljena s uzvikom* ah. *isporedi* alà. *U naše vrijeme* Alah, reče, do boga miloga. Ogled. sr. 198.

ÀLÂJ, àlaja, *m. turski* âlây. *dio vojske u svom redu, gomila ljudi ili stoke; po dijelu vojske nazivala se u nas tako i zastava ńegova.* — *Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u svijem oblicima, osim gen. pl., gdje glasi* ălâjâ, *i acc. sing., koji je jednak s nom. Dolazi od* XVII *vijeka (vidi dalje primjer D Barakovića), između riječnika samo u Vukova.* — *a) dio vojske u svom redu,* acies instructa; *od prošloga vijeka:* Mi na alaje i na čete branimo ih vječne štete. J. Kavańin 506. Tud' će poći vojska na alaje. Nar. pjes. vuk. 2, 289. — *b) gomila ljudi, kao svatova i drugih skupljenih čega god radi:* Pojezdiše hiljada svatova, naredi se alaj za alajem. Nar. pjes. vuk. 3, 252. Sjedi onde tri alaj' Turaka: jedan alaj hoġe i haġije, drugi alaj od Bosne spahije, treći alaj od grada leveri. 3, 334. — *c) gomila oraca, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Potaštaše momke i divojke, zapliniše na alaje ovce. A. Kačić, razg. 261. — *d) zastava dijela vojske kakav je pod a.; tako dolazi* XVII *vijeka:* Po tlehu smucaše nov alaj pozlaćen. Đ. Baraković, vil. 350. Kad ćete gredihu slideći tvoj alaj. 351. Svilan zlatom alaj nosaše prid ńima. B. Krnarutić, vaz. 21. — *tako i sada, ali se dodaje barjak:* Nit' se viju alaji barjaci. Nar. pjes. vuk. 2, 575. Nek saviju alaje barjake. 3, 502. *češće dolazi iza alaja barjak tako da se* alaj *ne mijeńa po padežima; vidi* alajbarjak.

ÀLÂJ-BÀRJAK, *m. turske riječi* alaj *i* barjak *sastavljene tako da se prva ne mijeńa po oblicima: barjak jednoga alaja; dolazi od* XVIII *vijeka:* Alaj barjak mu ote. J. Kavańin 203. Te on uze alaj-barjak carev. Nar. pjes. vuk. 4, 379. Nad ńima se alaj-barjak vije. 3, 124. I na ńegov krstaš alaj-barjak. 2, 371. — *među ohje riječi može biti i umetnuta jedna:* Koji prvi skoči na bedeme i na ń metne alaj zelen barjak, za pašu ću ńega učiniti. A. Kačić, razgov. 158. — *prošloga vijeka u jednoj pjesmi bez* j *iza* a: Da mi nosiš alabarjak pred mojome družinome. Nar. pjes. hrg. 20. 21.

ÀLÂJ-BARJÀKTÂR, àlâj-barjaktára, *m. koji nosi* alaj-barjak. *u jednoj pjesmi s dometnutim sprijeda* h *po crnogorskom govoru:* I sa š ńime halaj-barjaktara. Nar. pjes. vuk. 5, 332.

ÀLÂJBEG, *m. turske riječi* alaj *i* beg *sastavljene; beg od alaja, koji vodi na vojsku alaj i ńim zapovijeda. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova* (‚dux nobilium'). Navaljuje s kapigijani, begler-bezi i alajbezi. J. Kavańin 270. Skočiše se paše i kadije, alajbezi, age i spahije. A. Kačić, razgov. 131. Ražali se alajbegu mladom. Nar. pjes. vuk. 1, 211. Na livadu Čengijć-Alaj-bega. 1, 51. Kažu da su u Bosni četiri alajbega, pod kojima su onamo svi begovi i spahije. Vuk, rječ. 3b. — *jedan pisac prošloga vijeka naziva tako i kršćanske vojvode:* Grančić, Kašić, Rajkoviću, nadvojvodski alaj-bezi, narečeni prekomorci, naši štiti, turski udarci. J. Kavańin 131.

ÀLÂJBÉGO, *m. hyp.* alajbeg. Al' besjedi alajbego Jergeće. Nar. pjes. vuk. 1, 386. Žalost čini Kopčić alajbego. Nar. pjes. vuk. herc. 224.

ÀLÂJBEGOV, *adj.* što pripada alajbegu. Alajbegova slama. Poslov. danic. 1. Koliko alajbegova slama. 18.

ÀLÂJBEGOV MÀJDAN, *m. selo u Bosni blizu Staroga Majdana.* T. Kovačević 73.

ÀLÂJBEGOV ÓĠAK, *m. selo u Bosni blizu Kupresa.* Schem. bosn. 1861. 71. *vidi i kod* Alajbegović.

ÀLAJBEGOVAĆA, *f. šuma i polje kod Šapca u Srbiji; isto se polje zove i* Alajbegovo polje. M. Ružičić.

ÀLÂJBEGOVICA, *f žena alajbegova.* Tužno tuži alajbegovica. Nar. pjes. vuk. 1, 210. Vrat' se natrag, alajbegovice. 1, 211.

ÀLÂJBEGOVIĆ, *m. prezime, sin alajbegov: samo u imenu sela:* Ogak Alajbegovića. T. Kovačević 35. *a to je isto selo koje se zove i* Alajbegov ogak, *koji vidi.*

ALÀJLI, *vidi* alali, *čemu je umetnuto* j. *Samo u naše vrijeme.* Alajli ga barjak poklopio. Nar. pjes. u Šumadinčetu 1, 77. Krstaš barjak prohodaše proz najžešće alajli-barjake. Osvetn. 3, 130.

ALAJT, *m. od ńem.* alant; *vidi* oman. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, imen. 2. *i Stulić ima* alait, *ali dodaje da je uzeo iz ruskoga rječnika: bez sumńe je iz Stulićeva rječnika ispisao onaj od koga je došlo Šulku, a u tom se promijenilo u* alajt; *ali ne može biti sumńe ni o tom da je Stulić našao* alant *u rječnika koji pomińe, pa je rusko* u *uzeo za* i: *tako su i* alait *i* alajt *riječi kojih nema.*

ALÀKAČA, *f.* mulier petulans, *žensko čeljade razuzdano; isporedi* alakast, alapača, arlakača. *Samo u Vukovu rječniku.* — *Od* alakati.

ALÀKÂŃE, *n.* discursatio, *skakanje tamo amo od obijesti.* M. Kovačević. *isporedi* alakati.

ALÀKAST, *adj.* petulans. *Samo u Vukovu rječniku* (imprudens), *gdje se dodaje da se govori* alakasta n. p. djevojka. *Isporedi* alakača, *s kojom je istoga postanja.*

ALÀKATI, alàkâm *i* àlaćêm, *impf.* ruere, *navaljivati. Od tur.* almak, *uzimati, hvatati, otimati, osvajati; a iz toga je značenja izašlo: navaljivati želeći što oteti, a po tom u opće navaljivati, nagliti, naglo što činiti. Dolazi od* XVII *vijeka, u rječniku ni jednom; isporedi* jalakati, halakati. Gdi alače paša i delija. P. Vitezović, odilj. 63. Ali Turci nigda ne pristaju,.. teško oni viću i alaču. A. Kačić, razg. 144. Buka stoji mačvanskih volova, ne poznaju svojijeh čobana, vidi stoka de će putovati, pake žali svoga zavičaja; a za ńima Turci alakaju. Više Turčin jedan na drugoga: lakše, Mujo! ne umori marve. Nar. pjes. vuk. 4, 187. — *govori se i o djeci nemirnoj kad skaču tamo amo.* Ne alakaj, no sedi s mirom. M. Kovačević.

ALAKLI, *m. ime muško* XIV *vijeka; neznana postanja.* Daničić 3, 551.

ÀLAKÎNCI, Àlakinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okruga vranjskom, srezu masurićkom.* Sr. Nov. 1875. 176. *Mještani još govore* Alâkinci.

ALÀKNUTI, àlâknêm, *pf.* irruere, *navaliti. Od* alakati. *isporedi* jalaknuti. A kad, bolan, Turci alaknuše. Nar. pjes. vuk. 4, 256. — *govori se i kad se u kakvom poslu navali ili prione te se brzo svrši; tada je i prelazno:* Alaknuh za čas, kaže onaj koji što brzo izradi. M. Kovačević. Kad se u polju u veče ili od zla vremena hoće jošte što rada da otme, jedan dovikne: ‚ajmo svi slogom alaknuti, da nam ovo ne ostane', ili: ‚dajte brže to alaknite, eto vremena, oteće nam'. J. Bogdanović.

ALÀKŠA, *f. vidi* alaša. M. Pavlinović.

ĀLALA, *f. turski, narukvica,* armilla. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* I potri joj srebrene alale. Nar. pjes. juk. 391.

ALÁLEM, *arapski* allâlem, *t. j. bog zna; govori se kao po svoj prilici. Samo u Vukovu rječniku.* Alalem to će biti svraka. Nar. prip. vuk. rječ. 3b.

ALÀLI, *adj. turski, vidi* ružičast; *isporedi* āl, alajli. *Pred riječima kojima se pridijeva stoji bez promjene. Samo u Vukovu rječniku.* Još na Alki alali pašmage. Nar. pjes. vuk. rječ. 3b.

ALAM, *turska riječ koja ne znači ništa nego se samo dodaje drugoj u kojoj su isti glasovi; samo u naše vrijeme.* Salam alam, mlada Mađarice! Nar. pjes. vila 1866. 615.

1. ALÀMAN, *m.* Alamannus, *Nijemac; isporedi* Aleman. *Dolazi u jednoga pisca* XVI *i u jednoga* XVIII *vijeka, u rječniku ni jednom.* Drugoga ne želimo mi... Alamani ner li da se veselimo. M. Vetranić 1, 248. Što ja Nimce zovem Alamane, ne čudi se, tako su i(h) moji i tvoji didi i pradidi zvali. I. Zaničić 10. Ostala je kod Slovinaca ova rič Alaman. 11.

2. ALÀMAN, *m. turski* alaman *(od* almak, *uzimati, grabiti), vidi* hajduk, razbojnik. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (bez značenja).* Mlogi se naode priprostiti ljudi a najviše matere, koje vlastite svoje sinove alamane nazivaju. I. Zaničić 11. — *sada samo u poslovici:* Navalište kao alamani. Nar. posl. vuk. 185. Kao alamani n. p. navalište, pojedoše, avide. Vuk, rječ. 3b. — *u tom značenju zovu tako Cigane:* U šajkaškome batalijunu sad Cigane zovu Alamanima. Vuk rječ. 3b.

ALÀMÂNKA, *f.* alamannica, *dolazi uz riječ sablja, ali i bez nje: sablja ńemačka. Samo u naše vrijeme u pjesmama, između rječnika samo u Vukovu.* Pa povadi sablju alamanku. Nar. pjes. vuk. 2, 468. O pojasu sablje alamanke. 3, 335. Goran trže golu alamanku. Nar. pjes. juk. 91.

ALÀMANSKÂ, *f. adj.* Alamannia, *Ńemačka; samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Grad, komu u svoj Alamanskoj ne ima prilična. I. Zaničić 162.

ALÀMANSKÎ, *adj.* alamannicus, *ńemački; isporedi* alemanski. *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* (3, 551). Alamanskima kopijema. Starin. 4, 83. U različitih jezici, kako no talijanskom, francuskom i alamanskom. I. Zaničić IV. Roda alamanskog. XIV. Svu koliku zemlju alamansku. 10. Zauzdajte đemom alamanskim. Pjev. crn. 116.

ALAMAŃA, *f. ital.* Alemagna, Alamania, *Ńemačka; isporedi* Alemaña. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu gdje griješkom stoji u* Alamani *mjesto u* Alamańi, *koje i slik ište:* Meju nami za č se čuje tamo daleč u Alamani, da Dubrovnik lance čtuje, perche stare boncompagni. M. Vetranić 1, 248.

ALÀMÊNKA, *f. ime žensko, koje dolazi prije našega vremena.* St. Novaković, pom. 40. *isporedi* Lamenka.

ĀLAMPÎĆ, ‚odoše goveda u alampić' t. j. skrhaše se, otuđiše ne gledajući kud. Lj. Kovačević.

ALÀMUŃA, *m. ‚čovjek koji ni u čem ne pazi kako radi nego juri kao da nije pri sebi'.* Lj. Kovačević. — *isporedi* halavaña, halovaña.

ALAN, *m.* 1. *ime muško, koje dolazi između* XV *i* XVII *vijeka.* S. Novaković, pom. 40. *isporedi* Alano. — 2. *dva sela u Hrvatskoj: jedno blizu Brińa i Krivoga puta a drugo blizu Otočca i Ramljana.* Schem. segn. 1871. 17. 28.

ALANIJA, *f.* Alania. Galiju, Alaniju. Daničić, 7. Prusiju,.. Alanijn. F. Glavinić, cvit. XIV.

ALANO, *m.* Alanus; *isporedi* Alan. Sveti otac Alano. I. Ančić, svit. 15.

ALANOVIĆ, *m. prezime; isporedi* Alan. Priboja Alanovića. S. Novaković, pom. 40. Ivana Alanovića. Protok. šab. mag. 50.

ALÀPAČA, *f. vidi* alakača. *Samo u Vukovu rječniku. Postanjem će biti od tur.* alap, *hrabar, a to bi značenje bilo preneseno u suviše slobodan.*

ALAPI, *vidi* Alapić, Alapija.

ALAPIĆ, *m. prezime.* S bogom Alapiću. P. Vitezović, odilj. 35. Gašpar Alapić. 79. — *pišu ga i s mađarskim završetkom* Alapi: Alapi Januš. Mon. croat. 222. Ivan Lenković s Alapi Jankom razbi Turke. P. Vitezović, kron. 150. — *latinski ga pišu* de Alap. Starine 5, 281. *isporedi* Alapija.

ALAPIJA, *m. vidi* Alapić. Gašpar Alapija vojvoda. B. Krnarutić, vaz. 18.

ÀLÂS, alása, *m. vidi* halas.

ALASPURLIJA, *vidi kod* 2 àl.

ÀLAST, *adj. ružičast; od turskoga* àl, *koje vidi. Od prošloga vijeka, samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (2, *gdje je o koňu što i* alatast) *i u Vukovu.*

ALASTURLIJA, *vidi kod* 2 àl.

ALÀŠA, *f.* grex equorum; *isporedi* alakša. *Biće turski* alaša, *leđa i tovarni koň; budući da više tovarnih koňa ide zajedno noseći tovare, uzeta je ta riječ za množtvo koňa i drugih. Govori se u Hercegovini.* N. Dučić. *i u Bosni:* Tjeraj alašu na livadu. Nar. prip. bos. 2. *i u Dalmaciji* M. Pavlinović.

ÀLÂT, aláta. *m. arapski* âlât, instrumentum, *vidi* oruđe. *dolazi od* XVII *vijeka; kako se u to vrijeme gubilo* h *po ńekim krajevima, te se pisalo i gdje ne treba, nalazi se i u ovoj riječi sprijeda; između rječnika dolazi u Mikalinu* (alat *i* halat 3. 129. 140), *u Belinu (samo* halat 310b. 713b), *u Bjelostijenčevu* (alat), *u Voltigijinu* (alat *i* halat), *u Stulićevu* (alat), *u Vukovu* (alat). — *Čim se što radi, sve skupa, ako ga je više ili u opće:* Ovo posvetilište bog čini a redovnikom se ovijemi riječi služi kakono ti jednijem ‚halatom'. M. Divković, nauk 155b. Za ludu je nauk kovacu, težaku i ostalim majstorom, kad ne imadu alata ali oružja, kojim bi poslovali. I. Aučić, vrata 2. 4, 199. Ne zafaljuje se ‚halatu', nego mestru, koji ńčini ‚halatom' dobro dilo. M. Radnić 31. Usta su ‚halat' od života. 289. Rsuz otijući ukrasti koju stvar traži načine, stavja skale, pripravja alat. A. Bačić 213. Kad ukrades majstoru koji ‚halat', brez koga poslovat ne može. 111. Alat gvozden brzo zarđa, kad se š ńime ne poslnje. J. Banovac, prip. 237. Ńegov *(Isusov)* križ . . . i svi ostali alati ńegove muke vidiće se. J. Banovac, razg. 2. Križ i drugi alati muke za barjake nosan se. F. Lastrić, test. 226. Kakvim alatom je učińena ova nebeskoga okoliša grada. 366. Oruđe ili ti ‚halat'. A. Kanižlić, utoč. 789. Znade kakav ‚halat' i sprava k tomu poslu jest potribna. I. Jablanci 45. Dobra ne ima ‚halata'. M. A. Reljković, sat. 111. Pilaj ih, teši ih i kresi ih s tvojizim alatom. A. Kačić, razg. 1. Bez alata nema zanata. Nar. posl. vuk. rječ. 1. Ili kupi ‚halat', il' ostavi zanat. Nar. posl. vuk. 102. alat ladarski, armamenta navis *(turski* halat, uže): Svojima rukama izbacismo alat ladarski, Vuk, djel. ap. 27, 19. *kad se uzima tako skupa a jedno se hoće da kaže, dolazi s riječju* konad: Prid ńom ima još komad alata; nož je plužni. J. S. Reljković, kuć. 20. *pojedince:* ‚Halati' imih od spjevanja. J. Kavanjin 198. Videći ‚halate' kojima će ńega mučiti. Đ. Rapić 220. On izmisli svakakve zanate, i k otomu načini ‚halate'. M. A. Reljković, sat. 96. Mučitelski ‚halati', J. Rajić, pouc. I, 16b. Kućnik valja da znade alate, . . plug, zubaću, motiku. J. S. Reljković, kuć. 16. Koji ovim alatom *(plugom)* se (h)rani. 17. *prenesено i u umnom smislu:* Ime Isusovo jest alat do pridobitja. F. Lastrić, test. 13. Otijaše da se uzkrsnutje ńegovo brzo čuje i proglasi; a za ovi posao najboji je alat ženska glava, koja mucat ne more po naravi. 207. Znadete da je grih smrtni jedna zmija pritrovna u srcu i u duši čovika grišnika: alat, kojim se ima ubit i utušit ova zmija, jest skrušene i pokajańe. G. Lastrić, od 105. Slavi danas crkva našastje s. križa, koji s velikom radostju bi našast, budući prvasti i osobiti alat i oružje od našega otkupļeńa. 323. Bog koji je od vika odredio naše spaseńe, naredio je i sridice, oružje i alat, kojizim diluje i čini ili ti dovršuje isto naše spaseńe. Ovo oružje i alat jest glas ńegov, kojim nas zaziva. 93. Za što je *(križ)* alat od našega spaseńa. F. Lastrić, svet. 59. Koje *(muke)* su alat i oružje pravde božje. 99. Tihoća srca i zauzdańe jezika jesu dva osobita ‚halata' pravde krstjanske. E. Pavić, ogl. 527.

2. ALAT, alta, *m. vidi* àlât, aláta, *s kojim je ista riječ. dolazi od prošloga vijeka; pišu ga i sa* h *sprijeda onako kao i* âlât. Bog služio se je s čovječanstvom kako s oruđjem i s ‚haltom'. Radi česa uskrsnuće bi ńeko orudje i ‚halat'. J. Matović 61. Orudja i ‚halti' božanstvene milosti. 91. No ostaše neki siromasi, što nemahu kuće ni baštine, ni nikakva ‚halta' ni zanata. Nar. pjes. vuk. 5, 501. Ej moj lijepi altu! Nar. prip. vrč. 39.

3. ÀLAT, *m. turski* al *(crven) i* at *(koň), crven koň,* equus rufus. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (122b ‚halat') *i Vukovu.* Prikučite koňe kolu, i alata i dorata. Nar. pjes. vuk 1, 282. Na alatu vas u čistom zlatu. 2, 290. — *i s dodanim sprijeda* h *u Crnoj Gori:* Pada Turčin niz koňa halata. Ogled. sr. 11.

ÀLATAST, *adj* rufus, *kao* âlat. *Postańem od* âlat; *dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu.* Koň alatast s biligom. B. Krnarutić, vaz.[2] 11. A pod ńima koňi alatasti. Nar. pjes. vuk. 3, 151.

ALÀTLJIKA, *f. alata u skupu jedan komad,* instrumentum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kad se tuda stvar nađe, n. pr. guń, alatljika, puška. V. Bogišić, zbor. 111.

ÀLATOV, *adj. što pripada âlatu,* equi rufi. *Samo u Vukovu rječniku.*

ALÀTUSA, *f. alatasta kobila,* equa rufa. *Samo u Vukovu rječniku. Od* âlat.

ALÀTUŠIN, *adj. što pripada alatuši,* equae rufae. *Samo u Vukovu rječniku.*

ALÀŪGA, *f. vidi* alanža. M. Kovačević.

ÀLAŪK, *m.* homo vehemens. *Samo u naše vrijeme. Može biti od uzvika* ala u; *vidi kod* alâ. Rece se čovjeku koji je hitar u poslu kao vjetar. Lj. Kovačević. Vaļevski vladika bio je Danilo, koga su Turci zvali Deli-papaz a Srbi Alauk. M. D. Milićević, srb. 401.

ALAUPOVIĆ, *m. prezime.* Alaupović iz Bosne. A. Kačić, kor. 152. ‚Alavpović'. Schem. bosn. 1864. XI. XVII. XXVI.

ALÀŪZA, *f. lapavica,* pluviae nivibus mixtae; *isporedi* lanža. *Samo u Vukovu rječniku. Od novogrč.* ἀλαζονέρη, *nesreća*

1. ÀLAV, *vidi* halav.

2. ÀLAV, *adj. vidi* alaf. *isporedi* aval. Biniši su bili alavi. M. D. Milićević.

ALAVANDIN, *adj. pomiče se* XIV *vijeka* Alavandina vodenica *kod sela Vilske, a je li bila kakve žene ili čovjeka ne može se znati.* Daničić 1, 7.

ALAVANDOV, *adj. o mjestu Boimiji (koju vidi) pomiče se* XIV *vijeka da je bila Alavandova:* U Boimiji u Alavandově. Glasnik 24, 236.

ALAVANIJA, *f. u jednom spomeniku* XVI *vijeka bez sumńe grińeškom stoji mjesto* Alvanija, *koju vidi.* Alavaniji i pomoriju. Mon. serb. 140. Daničić 1, 7.

ALÀVÂNTA, *f.* tumultus, *gomila ljudi kad je stane vrcva, gungula. Samo u naše vrijeme. Isporedi* halavanja, *kod koje i postaše vidi, i* halabuka. Načini se čitava alavanta. M. Kovačević. Jednoga su čovjeka tako zvali u Vajevu, koji je često išao noću s gomilom svirača. Lj. Kovačević.

ALAZOVINA, *f. vidi* Lazovina.

ALAZONIK, *adj. grčk. ἀλαζονικός, hrastav. Samo u jednoj knjizi* XV *ili* XVI *vijeka.* Tako lukavi i gradelivi bêše i alazonikи. Aleksandr. nov. 144.

ÄLBA, *f.* alba. 1. *bijela platnena košulja koju oblači pop svrh obične haljine kad hoće da služi.* Oblači albu. I. Držić, nauk gond. 225. — 2. *vidi* poculica. *Samo u rječniku Bjelostijenčevu.*

ÁLBA, *f. hyp.* Albijana. Sr. Nov. 1878. 21. 305.

ÀLBÂN, Albána, *m.* 1. *ime muško,* Albanus. Od Albana papе. J. Kavanjin 318. — 2. *grad u Italiji,* Albano, Albanum. Je li Albana al' Kandije slaje vino? J. Kavanjin 376. Alban. Bella 58b. *Mikalja ga piše* Albano. — 3. *neka vinova loza u primorju hrvatskom, koja će biti donesena od pomenutoga grada i za to tako nazvana.* Alban bijeli, Alban crni. Šulek, im. 2.

ALBÀNAS, *m. vidi* Arbanas. *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Svojih Albanasa. J. Kavanjin 271. *u drugoj knjizi jamačno grješkom kakvom god mjesto* Albanase *stoji* Albasane. Nar. pjes. bog. 213.

ALBANIJA, *f. vidi* Arbanija; *isporedi* Alvanija. Provincija Albanija. I. Ančić, vrat. 2, 4, 174. Dalmaciju i Albaniju. J. Kavanjin 281.

ALBÀSAN, *m. grad u Arbaniji.* Od Ušćupa i od Albasana. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Od Tirana i od Albasana. Pjev. crn. 321. Ogled. sr. 229.

ÄLBÂŠČA, *f. vidi kod* 2 äl.

ALBERT, *m. vidi* Alberto, *u jednog pisca prošloga vijeka u pjesmi.* Gdi je Kotorac Alberto. J. Kavanjin 133. — *voc. mjesto nom. u slici:* Od mnozijeh kuć Papalinih nije već muški neg Alberte. J. Kavanjin 101.

ALBERTIĆ, *m. prezime* Albertići i Ročići. J. Kavanjin 123. *načinjeno od lat. gen.* Alberti, *koji je također dolazio kao prezime.* Matijem Alberti. M. Alberti 1.

ALBERTO, *m.* Albertus; *isporedi* Aliberta, Alnberto. Alberto veliki. B. Gradić, duh. 84. F. Glavinić, evit. 68. Alberto Kratio. F. Lastrić, test. 21. Alberto kralj od Inglitere. J. Banovac, razg. 152.

ALBESTON, *m. nekakav kamen; samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kami koji se zove albeston, ako se jednokrat užeže, nigda se veće ne ugasi. M. Orbin 167.

ALBÌJANA, *f. žensko ime, dosta često u Srbiji po različnijem krajevima (u požarevačkom okrugu, u Ljeverču, u užičkom okrugu).* Sr. Nov. 1878. 160. 330. 317. Lj. Kovačević, M. Kovačević. — *Postaša tamna; isporedi* Alba, Albijanić, Albijanda.

ALBIJANDA, *f. ime žensko, koje dolazi* XV *ili* XVI *vijeka.* S. Novaković, pom. 40.

ALBÌJANIĆ, *m. prezime, po materi Albijani.* Sr. Nov. 1878. 31.

ALBRIČIĆ, *m. prezime.* Ostavi u Klisu za glavara Ivu Albričića 1592. P. Vitezović, kron. 173. *Od ital.* Albrici (Albriči. J. Kavanjin 201).

ÂLČA, *m. vidi* ălat. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pa uvati alču negovoga. Nar. pjes. vuk. 3, 187. I'a priteže na alče kolane. 3, 186.

ÀLČAK, *m. turski* alčak, *zao, rdav, nevaljao, nevaljalac. Samo u naše vrijeme.* Alčače i lupežu jedan, kako mogaše pro zakletve ukrasti moju slaninu? Nar. prip. vrč. 44.

ALČAŠICA, *f. ime dvjema biljkama u jednoga pisca našega vremena.* Tropaeolum majus. L. *i* Antirrhinum L. B. Šulek, im. 2. — *Biče riječ* čašica *sastavljena sprijeda s turskom riječju* al *(ružičast).*

ÀL'ĆERGELET, *m. dolazi u naše vrijeme samo u jednoj narodnoj pjesmi i iz ne u Vukova rječniku (gdje nema značćva): mislim da su sastavljene tri turske riječi:* alt- *(od* altyn *zlato) i* ker *(od* kar *rad, posao, vez) i* gömlek *(košulja); prvoj bi riječi pred drugom, koja glasi* ćer, *otpalo* t, *treća bi izgubila* m *pred* l, *a zadnje* k *može biti da nije dobro čuo od pjevača ko je pisao nego mu se učinilo da je* t: *tako bi* al-ćer-gelet *bio zlatom vezena košulja.* En' ono je Alil čelebija u aletu u al-ćergeletu, što se titra zlatnim buzdovanom. Nar. pjes. vuk. 1, 615.

ALDA, *ime koje dolazi prije našega vremena u ne zna se je li muško ili žensko; postaša tamna.* S. Novaković, pom. 40.

ÄLDINA RÉKA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom, srezu nišavskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

ÄLDÎNCI, Äldinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom, srezu zaglavskom.* K. Jovanović, reč. 113.

ÄLDÎNSKÎ, *adj. sela Aldinaca.* Aldinska opština. K. Jovanović, reč. 113.

ÀLDOMÂŠ, *m. maď.* áldomás, *blagoslov kupovini s napitkom svjedočanstva radi. Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (mercipotus, honorarium quod datur operariis finito labore) *i u Jambrešićevu* (honorarium); *isporedi* aldumaš, aldumašče, likov. Ki je aldomaš na ňu *(ňiva)* zval. Mon. croat. 86. Aldomašnici, ki na to aldomaš piše i boga moliše. 205.

ÀLDOMÂŠNÎK, *m. svjedok kupovini, koji pije* aldomaš. *Dolazi od* XV *vijeka, u rječniku ni jednom.* Na to biše aldomašnici dobri ljudi. Mon. croat. 57. Vazmi si na to a(l)domašnike.... I vze aldomašnike. 78. Je li kupil po zakonu, ne imajući ponudnoga kmeta ni aldomašnika ni ovodnika? 283.

ÀLDÔV, aldòva. *m. od maď.* áldó, sacrificium, *žrtva. Samo u kajkavaca i u knjigama u kojima je jezik miješan s kajkavskim. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu i iz ňih u Stulićevu.* Noe van zleze iz ladje i aldov prikaza bogu. P. Vitezović, kron. 2.

ÀLDÔVAN, àldôvna, *adj.* sacrificus, sacrificalis. — *Od* aldov. — *Samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1071 *i u pridavku) i u Jambrešićevu* (885). Aldovna liža, posuda, živina, sluga; molitve aldovne; aldovni nož, pehar, penez; aldovno meso. Bjelostjenac.

ÀLDOVÂŇE, *n.* sacrificatio; *isporedi* aldovati. *Samo u kajkavaca (a u ňih je* u *mjesto* o); *između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu i iz ňih u Stulićevu.*

ÀLDOVATI, àldujêm, *impf.* sacrificare. *Samo u kajkavaca i u knjigama u kojima je jezik mi-*

ješan s kajkavskim. Dolazi od XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltićijinu i iz ńih u Stulićevu. — Od* aldov. — 1. *prelazno:* Isak od Abrama aldovan. P. Vitezović, kron. 4. Papa prepoveda popom alduvati aldov. 65. Alduj bogu sve blago. M. Kuhačević 162. Čistim srdcem to kameńe bogu alduje, zide i kiti. J. Krmpotić, kat. 83. — 2. *sa* se, *refleksivno:* Aldovah se ńemu i podah mu hvalu. M. Kuhačević 58.

ALDOVÁVAC, aldovávca, *m.* oblator, sacerdos. *Samo u Jambrešićevu rječniku (gdje je kajkavski* u *mjesto* o).

ÀLDÔVNÎK, *m.* oblator. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ALDUM, *od turskoga* altyn, *zlato; nalazi se u naše vrijeme pred drugom riječju ne miješajući se po padežima, mjesto* zlatan: *pred* direk *u jednoj narodnoj pjesmi:* Pred dvorom mu studena vodica, na vodici dva aldum-direka, de mu stoje dva koña jedeka. Nar. pjes. petr. 1, 275. — *pred* trava *kao ime apti, samo u jednoga pisca našega vremena:* Aldum-trava, sambucus ebulus. B. Šulek, im. 2. *u Turaka je dem.* altyńgyk chrysanthemum: *možc biti da je griješkom preneseno na aptu.*

ÀLDUMÂŠ, *m. vidi* aldomaš. *U naše vrijeme.* Plati *(u Slavoniji prodavac)* nešto piti i to se zove aldumaš. V. Bogišić, zbor. 424.

ÀLDUMÂŠĆE, àldumâščeta, *n. vidi* aldumaš. *Samo u Vukovu rječniku, gdje je isto što i* halvaluk.

ÀLE, *vidi* äli; *samo u jednoga pisca (po svoj prilici Dubrovčanina) prošloga vijeka jedan put i sada u čakavaca.* Moļalu . .; ale sve zaludu. Čestitosti 43. Ja bin van povedal, ale me je sram. Nar. prip. mikul. 16. Ako je još otel trgovat ale živet. 1.

ÁLE, *m. hyp.* Alija *i* Alil. — *Akcenat se mijeńa samo u vok.* Âle *(u Vuka i u nom.* Âle, *ali će biti pomiješano s vok.). Dolazi od prošloga vijeka; oblike ima kao muške i kao ženske riječi (gen.* Ala *i* Ale). *isporedi* Ało, Ąło. Kad je Ale majku razumio. Nar. pjes. bog. 256. Ale rańen brata dozivaše. Nar. pjes. vuk. 2, 50. Do podne Jure, od podne Ale. Nar. posl. vuk. 67. Ustan' Ale, doma da idemo. Nar. pjes. vuk. 2, 49. — *oblici kao u muških riječi:* A što brata ne oženi Ala? Nar. pjes. vuk. rječ. 4ª. Buļumbašu Verizović-Ala. Nar. pjes. vuk. 5, 123. — *oblici kao u ženskih riječi:* Kad je Ale majku razumjeo, sve je majci pravo povidio. Kad je Alu majka razumjela, ona ga je ļepo svjetovala. Nar. pjes. bog. 256. Ter je Ali sinu govorila. 256. Uprav ide pod čadore Ali. Nar. pjes. juk. 364.

ALEB, *m.* apium. *Dolazi* XV *i* XVIII *vijeka u dva rukopisa i iz ńih u naše vrijeme u jednoga pisca. Riječ bez sumńe tuđa, može biti arap.* 'alef, *piča, krma za stoku.* Aleb, apium L. Aleb žabji, ranunculus sceleratus L. B. Šulek, im 2. — *vidi* petrusin, peršun *i* svodnica.

ÀLÊĆ, *vidi* alećim. Selam aleć, paśo gospodine! Nar. pjes. vuk. rječ. 675ᵇ. Salam aleć, vi Gračani Turci! Nar. pjes. mar. 74.

ALÈĆIM, *od tur.* alejkum, *nad vama, na vama; u turskom pozdravu uz* sèlâm *(mir):* Ni pomozi bog, ni selam alećim. Nar. posl. vuk. 222. Vuk, rječ. 675ᵇ. Na ovo (selam alećim) odgovori se: alećimu selam! Vuk, rječ. 675ᵇ. Turci ńemu selam otprimili: Aleć'mu salam, neznana delijo! Nar. pjes. mar. 84. *Vuk na jednom mjestu piše i* alekim: Selam alekim. Vuk, rječ. 675ᵇ. *isporedi* selam.

ALEFANDINOV, *adj. od* ἐλεφάντινος, *od slonove kosti,* eburneus; *isporedi* elefantov; *u rukopisima* XVI—XVII *vijeka.* Kopije alefandinovo. Aleksandr. jag. starine 3, 244.

ALEGA, *f.* alga; *tal.* aliga; *isporedi* vaoga, voga. *Samo u Mikaļinu i Voltićijinu rječniku.*

ALEHSA, *m. vidi* Aleksa. S. Novaković, pom. 40.

ALÈHSÂNDAR, Alèhsândra, *m. vidi* Aleksandar; *isporedi* Lehsandro. Alehsandru velikomu. J. Armolušić, slav. 44.

ALEJĆ, *vidi* aleć. Alejć selam, carev sehratlija! Pjev. crn. 11.

ÀLEKSA, *m.* Alexius; *isporedi* Aleksije. *Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* U cara Alekse. Sava S. Aleksa ispovidnik. I. Bandulavić XVI. Sveti Aleksa. I. Ančić, ogl. 175. Ne mogu te, Aleksa, pustiti. Nar. pjes. vuk. 4, 144. — *U jednom spomeniku i* Alehsa S. Novaković, pom. 40.

ALÈKSÂNDAR, Alèksândra, *m.* Alexander. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Najprije se pisalo u nom. bez* a *među* d *i* r: Aleksanьdrъ. Danilo 141. Mon. serb. 557. *u od* XVI *vijeka dolazi sa* a: Aleksandar. M. Marulić 70. Anton Dalm. djel. 4, 6. J. Kavanin 29. — *dok se pisalo* x *za* ž, *pisalo se u tuđim riječima i za* ks: *po tome ne će biti dosta razloga što u novom izdańu stoji* Ależandar. P. Hektorović 14. H. Lucić 264. — *u nekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka dolazi s latinskim završetkom:* Alexander. F. Glavinić, cvit. 126. V. Došen 57. M. A. Reļković, sabr. 31. — *isporedi* Aleksandro, Lesandro, Aleksendar.

ALÈKSÂNDRA, *f.* Alexandra; *isporedi* Alesandra. Alexandra cesarica. F. Glavinić, cvit 103. Aleksandra Markovićka. Sr. Nov. 1879. 1255.

ALÈKSÂNDRIĆ, *m. prezime po materi Aleksandri.* Rat 179.

ALEKSÀNDRIJA, *f.* Alexandria. *Od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Isporedi* Alesandrija, Lesandrija. Vь Aleksanьdriju. Domentijan 308. Obļubi Kleopatru kraļicu od Aleksandrije. M. Marulić 71. — *jamačno samo griješkom stoji jednom sa z mjesto* x *u pisca u koga stoji više puta sa* x: u Alezandriji. F. Vrančić, živ. 71.

ALEKSÀNDRÎN, Aleksandrina, *m.* Alexandrinus; *isporedi* Aleksandrinac. *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Cirila Alexandrina. F. Glavinić, cvit. 431.

ALEKSANDRÍNAC, Aleksandrínca, *m.* Alexandrinus; *isporedi* Aleksandrin. Maksim Aleksandrinac filosof. A. Kanižlić, kam. 322.

ALEKSÀNDRÎNSKÎ, *adj.* Alexandrinus. Aleksandrinski bis(kup). F. Glavinić, cvit xxvi. Patriarki Aleksandrinskom. S. Badrić, nkaz. 7.

ALÈKSÂNDRO, *m. vidi* Aleksandar. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* Aleksandro. Zborn. 15. A. Gučetić, roz. jez. 54. F. Glavinić, cvit. 217. A. Kačić, kor. 309. M. Radnić 87. S. Margitić, fala 20. F. Lastrić, svet. 12. Veli mu care Aleksandro. Pjev. crn. 296. Aleksandro isto ka' Nikola. Nar. pjes. vuk. 5, 492.

ALÈKSÂNDROVAC, Alèksândrôvca, *m. ime sela u Srbiji, koje se do* 1879 *zvalo Bok, koji vidi.* Sr. Nov. 1879. 145.

ALÈKSÂNDROVIĆ, *m. prezime; po ocu Aleksandru.* Rat 407.

ALEKSÂNDRSKÎ, *adj.* Alexandriae. *Samo* XIV *vijeka.* Aleksandrьskago grada. Domentijanᵇ 187. *isporedi* aleksendrski.

ALÈKSÊNDAR, Alèksêndra. *m.* Aleksandar. *Dolazi* XIII—XVI *vijeka; između rječnika samo u Daničićeva. Najprije se pisalo bez* a *među* d *i* r *u nom.:* Aleksendrь. Mon. serb. 178. *od* XV *vijeka sa* a: Aleksendarь. Mon. serb. 491. — *u jednom spomeniku* XIV *vijeka u kom je isto ime jednom ćorjeku tri puta napisano sa* e *pred* n, *stoji jedan put i sa* o, *koje će biti pogrješka:* Aleksondru. Mon. serb. 178.

ALEKSÊNDRSKÎ, *adj. vidi* aleksandrski. *samo* XIII *vijeka.* Patriarьkomь aleksenьdrьskyimь. Domentijanᵃ 308.

ÀLEKSIĆ, *m. prezime; po ocu Aleksi. Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićeva.* Ivanь Alekьsićь. Spom. sr. 2, 84. Dok eto ti Aleksića Mirka. Nar. pjes. vuk 4, 498.

ALEKSIJ, *m. vidi* Aleksije.

ALÈKSIJA, 1. *f. žensko ime*, Alexia. S. Novaković, pom. 40. B. Mušicki. — 2. *m. muško ime*, Alexius, *vidi* Aleksije. Kraļu Aleksiji. Nar. pjes. petr. 2, 622.

ALÈKSIJE, *m.* Alexius. *Od* XII *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićeva. U najstarijim knigama ne dolazi u nom., te se ne može znati je li u njihovo vrijeme bilo na kraju* -e. Aleksija cara. Mon. serb. 5. XIII *vijeka dolazi bez* e: Alekьsi Črьnčelovićь. Mon. serb. 40. *od* XIV *vijeka sa* e: Carь Aleksije. Mon. serb. 126. Kraļu Aleksiju. Nar. pjes. petr. 2, 622.

ÀLEKSIN. *adj. što pripada Aleksi.* I Jakova brata Aleksina. Nar. pjes. vuk. 4, 140.

ÀLEKSINAC, Àleksînca. *m. varoš u Srbiji između Niša i Paračina u okrugu aleksinačkom. Mještani još govore* Alèksinac. *Pomiče se od* XVIII *vijeka, između rječnika u Vukovu.* Kod Aleksinca. Glasnik 31, 297. A kad bili ispod Aleksinca. Nar. pjes. vuk. 4, 220.

ÀLEKSINAČKÎ, *adj. što pripada* Aleksincu. Vuk. Aleksinački okrug. K. Jovanović, reč. 91.

ALEKSÍNČANIN, *m. čovjek iz Aleksinca Akcenat u gen. pl.* Aleksinčânâ. Tu ima mnogo Aleksinčana. Sr. Nov. 1879. 242.

ALEKSÍNČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Aleksinca.* M. Đ. Milićević.

ALEKSINICA, *f. selo u Hrvatskoj Krajini blizu Perušića.* Sem. seń. 1871. 40.

ALEKSIO, *m. u jednoga pisca* XVII *vijeka tako s talijanskim završetkom mjesto* Aleksije. Aleksio. F. Glavinić, cvit. XXIV. 223.

ALEKSIOV, *adj.* Alexii; *u jednoga pisca* XVII *vijeka prema nom.* Aleksio, *koje vidi.* Otac Aleksiov. F. Glavinić, cvit. 225.

ALELUJA, *f.* alleluia. *a) crkvena pjesma koja se tako zove:* Prva aleluja, koju danas crkva piva. J. Banovac, pripov. 91. Mogu pivati s veselem ovu slavnu aleluju, 91. — *b)* allelujae herba: bela aleluja, lilium candidum L. B. Šulek, im. 481. Na lvi je rasla kita rozmarina, a na lipoj Jeli bela aleluja. Jačke 155. — *isporedi* leluja.

ÀLEM, *dolazi pred riječima* kamen dragi *ili* dragi kamen, *a u jednoga pisca i samo pred* kamen, *ali se ne zna kakav je; i postaña je tamna: jedni ga stavļaju u svezu s arap.* almâs, *diamant* (Miklošić fremdwört. 2), *drugi sa sr. ńem.* almetin (Matzenauer, ciz. slov. 96), *koji će biti* almadin, *rubin; ali mislim da ne će ništa drugo biti nego arap.* 'alem, *znak, zlameńe, čudesno zlameńe, i po tom* alem kamen *biće čudotvoran kamen,* magicus. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (bez značeńa). isporedi* aler, alin, alim. — Na čelu joj alem kamen staše. F. Radman 33. Uzmi sinko, prsten od zlameńa, na komu je alem kamen dragi. A. Kačić, razgov. 36. U čelenci alem kamen dragi. Nar. pjes. vuk. 2, 550. Pašinu je sabļu dovatila, o kojoj su dva gajtana zlatna, a u ńoj je alem kamen dragi. 2, 616. A pokraj ńih noža plamenita, med' kamzama alem dragi kamen. 3, 6. U balčaku alem kamen dragi, prema kom se vidi putovati u po noći, ka' i u po dana. 3, 434. Na sinji od zlata gamija, oko ńe je zmija ispletena, na glavi joj alem kamen dragi. 3, 78. Možeš dati orahovu ladu, a na ńojzi dumen od kalaja, od kalaja i suvoga zlata, navrh ńega alem kamen dragi, sa kojim se vidi putovati u po noći kano usred podne? 3, 341. — *u jednoga pisca i sa* h *sprijeda:* U zubima halem kamen hrani. Pjev. crn. 217.

ALEMA, *f. turško ime žensko.* Ni Alema, tako mi kalema! Nar. pjes. vuk. herc. 120.

ALÈMAN, *m.* Alemannus. *Nijemac; isporedi* Alaman. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu.* Da smo lanci Alemani. M. Vetranić 1, 249. Bi Aleman. F. Glavinić, cvit. 350. Alemana Petra sliku. I. Kanavelić, iv. 377.

ALÈMANIJA, *f.* Alemannia, *Ńemačka.* Sva Alemania. F. Glavinić, cvit 138.

ALÈMÂNKA, *f. vidi* alamanka. Pak poteže tanku alemanku. Nar. pjes. juk. 424. *(u istoj knizi* 617 *izdavač veli da je* ‚narešena s dragim kamenem' *a te riječi samo pokazuju da sada nije u običaju* Aleman *mjesto* Nijemac).

ALÈMANSKÎ, *adj. vidi* alamanski. Odbraniti mladiće alemanske i ńemačke. B. Kašić, ign. 77.

ALÈMAŃA, *f.* Alemannia, *Ńemačka; isporedi* Alamańa, Alimańa. *Dolazi* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu.* Srid Kolonije grada u Alemańi. B. Kašić, per. 141.

ALÈMAŃSKÎ, *adj.* Alemanniae, *što pripada Alemańi. Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vladalac alemański. I. Ančić, ogl. 184.

ÀLEMOV, *adj. u jednoj skorašńoj pjesmi u kojoj je pjevač mislio da je alem dragi kamen koji se i u ženske oboce ukiva nakita radi, te je od ńega načinio taj adjektiv hoteći kazuti za oboce da su nakićeni tijem kamenom.* Jedne uši, dvoje mendušice, alemove dvije zvijezdice. Nar. pjes. petr. 3, 341.

ALÉMPIJA, *m. vidi* Alempije.

ALÉMPIJE, *m.* Alipius. Vuk, rječ. Sr. Nov. 1878. 32. 60. — *Govori se i* Àlêmpije. Ļ. Kovačević.

ALÉMPIJEVIĆ, *m. prezime; po ocu Alempiju.* Rat 31. 381.

ÀLEN, *adj. ružicast, od tur.* āl, *koje vidi.* Kad pop ide s vodicom po kućama, ńegov dak nosi dva vlasa vune, jedan bele a drugi alene. M. Đ. Milićević, živ. 1, 52.

ALENŠANIN, *m.* Alensis, *od čega je i načińeno u jednoga pisca prošloga vijeka.* Aleksandro Alenšanin. F. Lastrić, test. ad. 107.

ÀLER, *u jednoj pjesmi mjesto* alem, *koji vidi.* Na tepsiju zmija prepletena, na glavu joj aler kamen dragi. Pjev. crn. 188.

ALESAC, Alesca, *m. prezime* XVI *vijeka čovjeku u tadašńoj županiji zagrebačkoj kod Ribnika.* Selo ko je držal Vale Radoña, i drugo selo Marka (‚Marko') Alesca. Mon. croat. 264. *(a nominativ bi mogao biti i* Alezac).

ALÈSÂNDAR, Alèsândra, *m. vidi* Aleksandar; *isporedi* Alesandro. A srete ga care Alesandre. Pjev. crn. 296. *u jednoga pisca prošloga vijeka s latinskim završetkom:* Alesander. P. Posilović, cvijet 53. 144.

ALÈSÂNDRA, *f. vidi* Aleksandra. Alesandra kraļica, žena Dioklecijanova. F. Radman 16.

ALESÀNDRIJA, *f. vidi* Aleksandrija ; *tal.* Alessandria. Bella 60ª. *isporedi* Lesandrija.

ALESÀNDRÎN, Alesandrina, *m. tal.* Alessandrino, *vidi* Aleksandrin, Aleksandrinac. *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Od izopačena običaja Edipcijana i Alesandrina. J. Matović 183.

ALESÀNDRÎNSKÎ, *adj. vidi* aleksandrinski; *od tal.* Alessandrino; *isporedi* lesandrinski. Alessandrinski arkibiskup. J. Matović 299. alesandrinski. Bella 60ª.

ALÈSÂNDRO, *m. tal.* Alessandro, *vidi* Aleksandar, *isporedi* Alesandar, Aleksandro, Lesandro. *Dolazi* XVI *vijeka, ali ne u nominativu, te bi nominativ mogao biti i* Alesandar. Po Alesandru šestomu. A. Gučetić, roz. mar. 15 (52). — *Od* XVII *vijeka dolazi i u nom.:* Gospodovaše cesar Alesandro. B. Kašić, per. 1. Veliki Alesandro. I. J. P. Lučić, razg. 73. B. Cuceri 171. Princip Alesandro. Nar. pjes. bog. 324.

ALÈSÂNDROV, *adj.* Alexandri. Vidi kip Alesandrov. J. Banovac, razg. 25.

ALESIĆ, *m. prezime, isporedi* Aleksić. Schem. rag. 1876. 71.

ALÈSIJE, *m. vidi* Aleksije. Alesija otca svoga. J. Kavańin 267. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka bez* e *na kraju:* Alesij. B. Kašić, rit. 62.

ALEŠÀNDRÎNSKÎ, *adj. vidi* Alesandrinski. Katek. 1561. 65.

ALÈŠÂNDRO, *m. vidi* Alesandro. *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Veliki Alešandro. J. Banovac, pripov. 83.

ÀLET, *m. od arap.* hil'at i hal'at, *časna haļina, haļina koja se oblači časti radi. Dolazi u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku (bez značeńa).* En' ono je Alil čelebija u aletu u alčergeletu, što se titra zlatnim buzdovanom. Nar. pjes. vuk. 1, 615.

ALEZANDRÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* alešandrinski; *u jednoga pisca* XVI *vijeka (ćirilskim slovima).* Kirilъ aležandriansky. Š. Budinić, sum. 11ᵇ. *može biti pogrješka ž mjesto* š.

ALEŽIO, *m. vidi* Aleksio; *u dva pisca* XVII *vijeka (ćirilskim slovima):* Aležio ispovjednik. M. Divković, nauk VIII. P. Posilović, nasl. IX. *može biti pogrješka ž mjesto* š.

1. ÀLFA, *f. ἄλφα.* On je alfa i o, početak tere fin. M. Marulić 207.

2. ALFA, *f. žensko ime tursko.* Početala Alfa udovica. *Nar.* pjes. vuk. herc. 96.

ALFÀBET, *m.* alphabetum. U latinomu alfabetu. I. Ančić, svit. VIII. Alfabeta žudijskoga. A. Vitaļić, ist. 118.

ALFÀBETSKÎ, *adj.* alphabeti. Po redu alfabetskomu. A. Vitaļić, ist. VI.

ALFIRSTVO, *n. od ńem.* wahlfürstenthum; *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi.* Vujinčević Jure alfirstvo je na sabļi dobio. A. Kačić, razgov. 280.

ALGER, *m. zemļa u Africi*; *isporedi* Algir. Opošteni od Algera Turke. A. Kačić, razg. 299.

ALGERIN, *m. čovjek iz* Algera. Ko pofata po moru ajduke po imenu Algerine Turke?.. ko potopi turske ormanice i šambeke kraļa Algerina? A. Kačić, razg. 301.

ALGERSKI, *adj. što pripada* Algeru. Prodaću ga kraļu algerskomu. A. Kačić, razg. 299.

ALGIR, *m. vidi* Alger. Još Algir i Fešu mogu vam kazovat. I. T. Mrnavić, osm. 143.

ÀLI, *conj.* vel. an. sed. *savez a sastavļen sa* li. *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi dalje pod* 1. a. *prvi primjer iz* Mon. croat. *i pod* b. *primjer iz* Zak. vinod.); *ako bi tu bilo u poznijem prepisivańu zamijeńeno starije* voļa, *onda dolazi od* XIV *vijeka: vidi pod* 1. a. *primjer iz* Mon. serb.), *i u svijem rječnicima. Dolazi i okrńeno* al *od* XV *vijeka, ne samo u pjesmama (vidi pod* 1. b. *primjer iz* Mon. croat.). *Veže rečenice i riječi*

1. vel. aut. *sa svijem kao* ili: *veže dvije rečenice stojeći u drugoj ili dvije riječi stojeći pred drugom, kad od oboga što se ńima kaže jedno koje god biva.*

a. *veže dvije rečenice, a one su ili obje vijele ili jedna krńa, kad se iz druge razumije što bi se i u ńoj reklo.* XIV *i* XV *vijeka:* Ka koli stran bi prestavili ali odstavili te razvodi. Mon. croat. 5. Kto ubije ali poseće u Bosni. Mon. serb. 101. Da bi tuj našu ļubavь nekako smeļ ali okrьniļ. Spom. sr. 1, 66. Ako bi se kada podiļivali ili namirevali. Stat. poļ. ark. 5. 250. — XVI *i* XVII *vijeka:* Ča se di bog ali ča se čtuje. N. Rańina 19. Ti li si koji priti imaš, ali inoga čekamo? N. Rańina 14. mat. 11. 3. Jeda beru od trnja grozdje ali od draća smokve? N. Rańina 152. mat. 7, 16. Pitam vas: rabi li vi jeste ali ste slobodni ļudi? Zborn. 29. Ne ima mudar rit: ovemu tko bi se vijek nad'o da će prit ali da se zgodi. N. Dimitrović 8. Reci mi: tko bi bil, iz tila ki srce sebi bi izvadil bez muke od smrce? jaoh. ali ikadar je li bil itkore, od sebe dragu stvar odijelit' da more? N. Naļeśković 2, 117. Sjemo mi pusti nož, jes' covjek ali zvijer? 1, 181. Jesi li oni ti, ki njekad svakoga učaše živiti, ali si ka neman? M. Držić 101. Vidjećeš, je li tvoj sin ali nije. 252. Ni jednijem načinom, koji jest ali može biti, nijesam poznala. B. Gradić, djev. 59. Ne znam usnuh li ali bdijah. P. Zoranić 74. Pjesni koje zdrže gnusoću ali koje su učińene od stvari potištenijeh. A. Gucetić, roz. jez. 43. Razumom razbiramo što jesmo čuli ali namislili. F. Vrančić, živ. 21. Veruješ li vse to, ali još̀e sumńiš? 18. Koja mańkahu, ali su drugojako određena. I. Bandulavić III. Iskušujući ga biše li ju dostojno

i dopuščeno plaćati ali ne. B. Kašić, is. 38. Ča vam se vidi, hoće li dojti ali ne? F. Glavinić, cvit. 160. Ako nemoćnik stisne mu oko ruke, ali učini zlamenje glavom. P. Posilović, nasl. 2b. Sumńi se jesu li u milosti božjoj ali nisu. 162. Ako opatica hotila bi se opriti ali ne bi poslišala. M. Bijanković 134. — xviii *vijeka:* Ne znam je li dan ali noć. Oliva 23. Od samoga li sebe to goviriš, ali su ti druzi rekli? L. Terzić 27. Tko bi bio slip, progledo bi, ali zgrčen, ispravio bi se. P. Macukat 46. Ne dopusti da te oglav i vrv davi, al da oštar samar ļuti stamotno se na te stavi. J. Kavańin 155. Podnosite li ovi teški križ dragovoļno, al se na ńega srdite zlo govoreći? J. Banovac, prip. 109. Vidi svak jesu li ova zlameńa u vama ali ne. J. Banovac, pred. 115. Kada vidiš ali čuješ, ne očituj. A. Kanižlić, fran. 215. Kada bi se potepla o kamen nogom, ali o duvar glavom udarila, rekli bi drugi: vidiš, da si slipa. Đ. Rapić 67. Kako se poznaje kad je grijeh smrtni, ali kad nije? I. A. Nenadić, nauk 93. Da pita je li mu slobodno stati u gradu, ali ne, hoće li ga pridati, ali ne. A. Kačić, kor. 71. Krštene i ispovid jesu ali se zovu sakramenti od mrtvi. M. Dobretić 18. Čeļad, kojom vladaše, ali s kojom se razgovaraše. Đ. Mattei 7. Živem li ali umirem? 19. Jo li ovako, pridrazi moji, ali nije? B. Cuceri 213. — *sada:* Je li svila medu svilarima? ali zlato medu zlatarima? Nar. pjes. vuk. I. 37. Je li ono mlad na końu, al' je ono sivi soko, ne razbira moje oko. Nar. pjes. vuk. I, 191. Što se smrti ne umoli? al' oružjem ne obrani? I, 96. Da bi Vuka živa uhvatio ali glavu od mrtva donio. Ogled. sr. 93. Ja mislim ići, pa bog dao ali ne dao. Nar. prip. vrč. 9. Da radimo da ih pomirimo al' od mira vjeru uhvatimo. P. Petrović, vijen. 28. I u ńega nekakva šišana, lakat u ńoj bješe al' ne bješe. 15. — *obje rečenice mogu biti i rastavļene jedna od druge dužim ili kraćim govorom dodanim prvoj:* Ki je od vas človik, ki ima sto ovac, i ako izgubi jednu od ńih, ne ostavi li jih devet deset i devet u pustiňi, i pojde k onoj ka bude izgibla, dokle ju najde? I kada ju najde, postavi ju na pleća svoja veseleći se... Govoru vam da hoće tako biti veselje na nebi svrhu jednoga grišnika, ki učini pokoru... Ali ka bi žena imila deset pinez, ter bi izgubila jedan pinez, ne će li užgati sviću i provratiti hižu i obiskati pečalno dokle ga najde? Bernardin 74. luk. 15, 4—8.

b. *reže dvije riječi, različne dijelove rečenice.* xiii *i* xv *vijeka.* Ako bi opal v niki dug ali zgrešenje. Zak. vinod. 56. Prez rane ali modrine. Stat. poļ. ark. 5, 251. Ja pop Mikula al' Mikulica. Mon. croat. 98. Biškup moduruški ali krbavski. 155. — xvi *i* xvii *vijeka:* Ukaži mi svjedoka ali biljeg. Zborn. 62b. Tijem ne mož' nikada van ali na domu plahu zvijer bez glada učinit pitomu. M. Vetranić 2, 170. Prije će studen bit ogań kako led ali mraz. N. Dimotrović 47. Ke *(bogove)* od driva ali gnila... meštri čine. P. Hektorović 91. Držahu vedri dvi ali tri. Anton Dalm., iv. 2, 6. Tko može primiti ali uzeti, primi i uzmi. B. Gradić, djev. 28. Ne jedno ali drugo, nego li sve koliko. 73. Ne od jučera ali od onomadne, nego li more bit od tisuću godišt. 81. U riči ali u stvari. Bernardin 12b. Može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći, ali ležeći A. Gučetić, roz. jez. 21. Slava, koju želi duša moja kako suha zemļa tihi daž ali rosu. 182. Da luk napnem odi suproć bogu komu godi od mora ali od nebesa. I. Gundulić 6. Dva ali tri dni. F. Vrančić, živ. 16. Ako ovi život misalju ali srdcem poželim. 23. Hoteći se ukazati naučeni prid ženami ali ļudmi nenaučenimi. I. Bandulavić iv. Hodeći, ne znam, pišice ali na końu. F. Glavinić, cvit. 209. Na priliku jednoga žiganta ali orijaša. 239. Stavļa se prid imenom, koje počimļe jednim al dvama slovima neglasovitijem. J. Mikalja, gram. 5. Malo ali ništa. P. Posilović, nasl. 4b. Mogao bi umrijeti danasko ali sjutra. 24. Ako sam uzeo robu tudu nepravedno, mnogo ali malo. 109b. Tusti ali debeli. P. Vitezović, kron. 66. Crikve neka su odasvud obkružene mirima i mrižami gvozdenima ali drvenima. M. Bijanković 82. — xviii *vijeka:* Blagoslov ložnice ali kliti gdi se spi. L. Terzić 240. U vrime glada ali kuge. 351. Malo koji ne umije tri ali četiri jezika. S. Margitić, ispov. iii. Plav tko vidje bez vesala al bez uzde koňa? I. V. Bunić, mand. 8. Što je prije doba ali s mora, gozbenitim smaž otvora. J. Kavańin 21. Ako se tko nauči tjerat tu al' drugu zlobu. 8. Ne išt' da je lijepa al bogata. 46. Adrijanski primorci ali Slovinci od Dalmacije. I. Đordić, mand. v. Što god, budi malo ali veličko. P. B. Bakšić, razm. iii. Ako nas glava ali zub zaboli. A. Kanižlić, fran. 198. Odabrańe biva izmedu mlogih ali barem izmedu dvojice. A. Kanižlić, utoč. 5. Što godi nadostavivši ali ostavivši. A. Kanižlić, kam. 94. Je li bolje moliti sam ali u družbi? I. A. Nenadić, nauk 80. Ne prije ali poslije, nego u ono isto doba. 100. Niti djeluje jedno veće od drugoga, ali jedno bez drugoga. J. Matović 36. Malo prudi, je li na ovi ali na drugi način istomačeno. 527. Nije potriba mnogo učit ali duboko promišļat. I. L. Garańin 3. Ako žudiš koju god milost telesnu ali svjetovnu. Đ. Mattei 301. Imate li po sreći doma koju starieu ali starca? B. Cuceri 12. Rukom uz ruku, ne znam, veseļa li ali od začudeńa udarajući. 277. — *sada:* U z'o čas po me ali po ńga. Nar. pjes. vuk. 4, 260. No za sestru hoće poginuti poginuti, al' je izbaviti. Nar. pjes. vuk. 4, 432. Žene se biju čibukom a ļudi nožem ali puškom. Nar. posl. vuk. 80. Bez pitańa tvoga al' Limova. P. Petrović, vijen. 73. — *tako i kad je rečenici dio cijela rečenica:* Bi odgovoreno: ja jesam, koji jesam; ne reče: koji sam bio, ali koji ću biti. P. Posilović nasl. 6b.

c. *kad su dvije rječenice ili riječi već vezane među sobom riječju* ali, *može za njima ići još koja isto tako za njih vezana.* Gdi godi cujaše kar ali brigu, ali gdi se biju ali skubu. Starine 4, 114. Mislio bi ali govorio ali činio koju stvar, ali upao u kakvo nevirstvo ali neuńańe ali u koju drugu zloću. P. Posilović, nasl. 98b. Kupiti ću taku stvar ali baštinu ali kuću. 85b. Dva tri puta, ali veće ali mańe. 107. Da ne bude nitkor smiti brez našega dopuščeńa podvignuti ali sagraditi crikve ali u drugo misto priniti. M. Bijanković 81. Vidi da je problijedjela kako no snijeg od planina, ali rusa kako bijela, ali cvijetak od čemina. I. V. Bunić, mand. 16. Ne izgubiti prijateļstva ali blaga ali gospostva. S. Margitić, ispov. 110. Ne iščeš kopača ali vrača ali zanatnika. A. d. Bella, razgov. 248. Ako se uslobodi štogod prominiti ali ostaviti ali nadostaviti. A. Kanižlić, kam. 137. — *dolazeći tako više puta zasopce može biti na kom mjestu i zamijenjeno drugom riječju istoga značeńa:* ili, oli: Istumačiti vandelje, ili koji dil od mise, ili očenaš, ali zdravu Mariju, ali virovanje, ali deset zapovidi. M. Bijanković 16. Ondi se čini upitovańe od svijeh stvari koje god je učinio, ali govorio, oli igda pomislio. J. Matović 70. — *vidi još pod* d, *e.*

d. *može i prva od obiju rečenica i riječi, vezanijeh među sobom riječju* ali, *imati također* ali *u istom značeńu: tada se samo jače ističe isto što se kaže kad je prva bez* ali; *a to biva*

i u pitanu, koje je i tada obično kao naprijed pod a. *i* b.

a) ali *u obje rečenice, koje mogu biti kao naprijed pod* a.: Ali bi je čtal, ali bi je procinil, za isto bi našal. Mon. croat. 107. Ali me smili ti ... ali me cvili ti, li sam ja sa svim tvoj. Š. Menčetić 122. Al ih ću iskati ali ću ja sjesti odi ih čekati? N. Naljeković 1, 203. Ali mi ku godi sad milos dopuštaj, ali me slobodi svršeno ponedaj. 2, 6. Koje stvari ali su se oni od druzih naučili, ali druzi od vih, toj meni ništore ni daje ni odnosi. P. Hektorović 55. Dva mi sta kraljevića od bojka ne dobegla, ali sta ubijena, ali sta živa odvedena? 22. Al se odvrzi vire vaše, ... al se k mukam brzo spravi. 131. Jer ti ću pečali moje doskazati, ali t' mi dat ali pomoć mi ne dati. H. Lučić 235. Ali spiš ali bdiš? M. Držić 38. Molju te rad boga, ali me tužnoga života izbavi, ali me onoga cvita ti dobavi. D. Rañina 40. Ali s ove zle nesreće umrijet' nam je svjema trijebi, ali imamo bez radosti uzdišući izdisati i ... bez pristanka umirati. I. Gundulić 265. U meni sved goreći taku plam je stek'o krepos, da ja ne znam, ali veći ogań moj je al' tva lijepos. 259. Oberi jedno od dviju: ali posveti ali zataj da jesi krstjanka. F. Vrančić, živ. 30. Al je rod ali ne, crnim se ogrnu. Đ. Baraković, vil. 350. Al bi noć al bi dan, ništare videći. D. Baraković, jar. 107. Govoreći ali hvali ali kudi. I. Bandulavić iv. Ali umrem od dobre smrti ali od zle, ne ću ništa brinuti. P. Posilović, nasl. 118. Ali mi je dušu i viru izgubiti, ali ću Olivu na volju ljubiti. Oliva 16. Grajani su svigdi vrli, al su živi al umrli. J. Kavanjin 142. I tako ne zna se ali je veći grih mrmljati ali ga slušati. J. Banovac, pripov. 150. Ali voliš dobro umrit, ali onu prigodu i običaj grišni uzdržat? J. Banovac, razg. 131. U sebi razmišljaše, al će slidit život materin ali ocev. 91. Ali češ prostiti ali češ se osvetiti? J. Banovac, pred. 115. Ali su dobri, ali su zli, istinito djelnju. J. Matović 136. Ali su vas Grci porobili, ali vas je kuga pomorila? A. Kačić, razgov. 28. Umjej mi reći, priko svega godišća ali veće proždereš zalogaja grkijeh ali sladkijeh? B. Cuceri 165. Što se sjaje preko Budve grada? al' je sunce ali jasan mjesec? Nar. pjes., vuk. 1, 56. Al' ste braća, ali bratučedi? 1, 181. Šta se bijeli u gori zelenoj? al' je snijeg, al' su labudovi? 3, 527. Je li ti se gospodar vjerio? al' vjerio, ali oženio? 1, 300. Pa se Vuce vrlo zamislio: al' će ići, ali ići ne će. 2, 258. Koja ti je golema nevolja, te ti cviliš u mojoj tavnici? al' si gladan, al' si ožednio? 2, 320. Koju nauku najviš mučiti, onom ću ti dušu izvaditi: ali voliš po moru plivati, ali voliš na vatri goreti? 2, 321. Ljubo moja! nu me sjetuj sade, al' ću snasi knigu opraviti da se naša snaha preudaje; al' ću slati, ali slati ne ću. 2, 532. Što te pitam, pravo da mi kažeš: al' je bolje trideset hajduka, ali starac starina Novače? 3, 14. Što mi šetaš tako neveseo? al' ti žališ golemoga blaga što sam za te tri tovara dala? ali koñe što su ga odneli? 3, 7. O snašice, pitoma ružice, al' si rasla na bor gledajući, al' mojega brata čekajući? 1, 19. — *ovake rečenice mogu biti i rastavljene jedna od druge govorom dodanim prvoj (isporedi i pod* 1, a): A šta plačeš, Ružo Batrićeva? Ali žališ Batriča tvojega? Ja nijesam gori od Batriča. Ali žališ kulu Batrićevu? Kad dođemo u Pjevlje bogato, lepšu ću ti kulu pokloniti. Ogled. sr. 500.

b) ali *uz obje riječi, koje mogu biti dva subjekta ili dva predikata ili drugi dijelovi rečenice:* Radi bismo slišati po ćem ju drži, ali po kupu ali po zakladu. Mon. croat. 148. Ali u tijelu ali izvan tijela, ne znam. N. Rañina 35. 2kor. 12, 2. Nu hoćemo sad vidjeti, ka će kripost veća biti, ali tvoja zaklinanja, al žerava sva užgana. P. Hektorović 164. Skaži mi način, kijem se će toj izvršiti: ali po poznanju čovječijemu suprotiva savjetu pameti moje, ali kojijem druzijem načinom. B. Gradić, djev. 60. Ne more čovik znati u koje vrime ima umriti, ali u mladost ali u starost. P. Posilović, nasl. 14. Po srid otara neka se stavi prilika, ali midena ali drvena. M. Bijanković 83. Do danas je tako ostalo petu kralju da pridaju, ali vele ali malo da bašćina nahađaju. P. Vuletić 44. Mi smo ali čuli ali štili. S. Margitić, fala 274. Znat ne more ko za grobom ima mjesto ńemu dopast, ali nebo, ali propast. J. Kavanjin 2. Er ne more znat se gdi su al prestali al počeli. 148. Napastovanje al po riči al po dilih. A. d. Bella, razgov. 250. Koje su se ali iz knige ali od knižnika naučile. Pisanica 5. Ali ništa ali tako malo *(jesti)*. 37. Na što li je vaša volja prignuta, al na dila, koja služe za spaseńe al za izgubljeńe? J. Banovac razg. 115. Vlasti, ali čovičanske ali djavaoske. J. Banovac, blagos. 280. Valalo bi da je ali izvan pameti ali izvan vire stupio. A. Kanižlić, fran. 229. Gdi je žena takva sada, za muža koja tako mari? ali sridńa ali mlada? Đ. Rapić 89. Kad je potrebno imati bolijest od grijeha, ali prije ali poslije ispovijedi? I. A. Nenadić, nauk 165. Koga slijediš? ali spasitelja, ali neprijatelja? L. Radić 61. Ter ćemo onde izviditi koji je pravi bog, ali moj ali oni, kojim se ti klanaš. A. Kačić, korab. 239. Kad bi se sadar moglo iznaći ali tijelo Alesandra Velikoga ali Julija i Pompeja, ali koga hoćeš od onijeh. B. Cuceri 266. U petak će majke prokukati ali turske al' naše risćanske. Nar. pjes. vuk. 5, 381. Ne ću druge nego moje Mare: ali š nome ali zemljom crnom. Nar. pjes. vuk. here. 222. Da mi kažes na kome je carstvo, al' na meni al' na bratu mome. Nar. pjes. petr. 2, 158. — *rečenici dio cijela rečenica:* Da im ljubav svu odkriju al na smrti al kad se biju. J. Kavanjin 274.

c) za rečenicama ili riječima vezanijem među sobom kao pod a) i b) može ići još koja vezana za ili riječju ali, *kao naprijed pod* c. Jaoh, ali dođe rok mojojzi nesreći, ali je moj uzrok da živem u smući, ali ti takoj hoć'? N. Naljeković 2, 119. Iti mi rit, gospoje: ali si sletila s nebesa od višnih, ali si ka vila od voda studenih, ali te zelene dubrave sazdaše? M. Držić 81. Ugonenut tri stvari: ali ću imat ženu karljivu ali lakomu ali ližiotar. 387. Išti što hoćeš, ali čistu sridu al uskrs ali spasov dan ali duhove ali božić. I. Bandulavić vi. Tko more biti istinit kako ima umriti, ali od dobre smrti ali od zle ali od nenadne, ali u vodi ali u ogńu, ali u vlastitoj kući ali u tudoj zemji? P. Posilović, nasl. 14b. Gdi godi se nahodite i pribivate, ali u ogńu ali u ajeru, ali u vodi, ali u zemji. L. Terzić 270. Kada vidimo da ona dila jesu suprotivna al dobromu nauku, al viri katoličanskoj, al naredbi pravoga bogoštovja. A. d. Bella, razgov. 250. Biste mi umjeli rijeti krivinu ovega bogaca? Ali s himbam i s kamatam učini bitje obilno, ali uzdrža tude mjedi, ali težake umorene ne plati, ali provede ljeta u neprijateljstvu? Besjede krst. 28. Ako bi te prilikovao jednoj riječi od svijeta, ne znam kojoj ću, ali Eufrati, ali Jordanu, ali Savi, ali Dunavu, ali Bosni srditoj. S. Margitić, fala 22. Jesmo li u čemu sagrijesili, ali mišlju, ali riječju, ali djelom, ali ostavljeńem. I. A. Nenadić, nauk 160. Ali ćemo žaliti u istomu križu gorkost, ali prijekor, ali jedno i drugo zajedno? J. Matović 50. Što si, ljubi, užućela? ali ti je što do mene, al' do moga vrana koña, al' do moje britke

sablje? Nar. pjes. vuk. 1, 307. Kad si rasla, na što si gledala? al' na tanku jelu ponositu? al' na moga brata smišljajući? al' na mene Lijer momče mlado? 1. 230. Ali ti je konje ološao? ali ti je ruho ostarilo? al' t' je malo golijemna blaga? 2, 181. Na koga si s', zete, ražļutio? al' se šure tebe nasmijuše, u jegleni ružno govoriše? al' šurnjaje tebe ne dvoriše? al' mahanu toj tazbini nade? 2, 267. Što je, sele, ako boga znadeš! al' je vama ļeba nestanulo? ali ļeba al' crvena vina? ali zlata al' bijela platna? 2, 462. Što s' u obraz sjetno neveselo? al' nijesi snahu isprosio? al' ti nije po ćudi devojka? ali žališ tri tovara blaga? 2, 529.

d) kad su vezane dvije rečenice ili riječi onako kao pod a) i b), ili ih više onako kao pod c), može na kom mjestu biti i druga riječ istoga značenja: ili, oli, jali *(vidi i naprijed pod* c.): ili *i* ali: Ili synь kraļevьstva mi ali kto otь surodnikь. Mon. serb. 111. Neka je još pridotarnik ili od kože zlatne, ali od druge vrsti od svile. M. Bijanković 83. Neka uijedna kripost i dilo djavalsko tebi ne more nauditi, ili je učińeno u bronzu ali olovu, ali u srebru ali zlatu ali u kojoj stvari predenoj. L. Terzić 241. Il' te nešto Jovan okarao? al' ti nije gospodar po voļi? Nar. pjes. vuk. 3, 207. — ali *i* ili: Ki bi ali po sebi ili po inom, ali po pismu ali riječu pankao. Stat. poļ. ark. 5, 263. Nije nikadar dvač na dan blagovala, nego ali radi nemoći ili radi koga velika uzroka. P. Kašić, per. 101. A tako ti mlada Stane, skoro vjerena! ali si mi s rosom pala iz vedra neba ili si mi putem došla sama devojka? Nar. pjes. vuk. kovč. 56. — oli *i* ali: Ne mogaše nikuda uteći, nego oli se š ńime biti ali u riku skočiti. A. Kačić, korab. 342. Kuda bismo s vojskom obrnuli? ali ćemo udrit' na Liješće... oli ćemo udrit na Meoca? Ogled. sr. 45. — ali *i* oli: Da svaki prikaže vlaštita djela, kako je djelovao, ali dobro oli zlo. J. Matović 69. — jali *i* ali: Jali bježi al' se ženi ńome. Nar. pjes. vuk. herc. 212.

e. često mu se dodaje ozad riječ ti, *koja mu značenje pokreplje svojim (vidi* ti), *prem da se to slabo osjeća; tako sa* ti *dolazi kao i naprijed bez ńega; samo kad* ali *stoji kao pod* d. *u prvoj rečenici ili pred prvom riječju, onda vrlo rijetko ima za sobom* ti. *Obje riječi dolaze od* xv *vijeka i mnogi ih sastavļaju u jednu.* Na ovom kunfini aliti izvan kunfina. Mon. croat. 103. Od oca aliti od matere. Zborn. 129b. Ki nisu naučni knige latinske aliti dijačke. M. Marulić 3. Od bisera venčac na grlo da stavi aliti prstenčac na ruku gizdavi. H. Lucić 208. Neka idu van ini po svitu blago toj iskati,... aliti dvoriti. D. Rańina 5b. Ne prima, ne uzimļe aliti ne razumije svak tuj riječ. B. Gradić, djev. 22. Radi sadańe nevoļe aliti potrebe. 35. Jednu ruku aliti jednu nogu. 78. Blagosovivši mu kralješ aliti korunicu. A. Gučetić, roz. mar. 24. Opeta počne u iste *(grijehe),* aliti u druge upadati. A. Gučetić, roz. jez. 49. Da čuste li vi po sreći bližńe žale gdi zamniti na trubaļa glas aliti na ki ini vapaj veći? I. Gundulić 32. Ako je jednomu koja tuga aliti koja nevoļa. M. Divković, bes. 9. Da nam sina aliti kćer uzme. 19. Kakono ļut ogar... aliti hrt lovčar. D. Baraković, vil. 36. Ali čistu sridu, aliti vazma, ali spasov dan. I. Bandulavić vi. Brez stihije aliti materije. P. Radovčić, symb. 20. Nauk zločesti aliti dobri čini se od čestije dilovańa dobrije aliti zlije. P. Posilović, nasl. 36b. Kada znaš da koji godir tvoj prijateļ aliti rodjak ali tko drugi stoji nemoćan. 51. Laskańo aliti mažeńe čini rasti grijeh. M. Radnić 317. Arnauti aliti Arbanasi. S. Margitić, ispov. v. Grad židovske kraļevine aliti zemļe od obećańa. I. Đorđić, salt. xii. Pod vrstama aliti obličjem kruha i vina. J. Banovac, razgov. 221. Naodeći se prez pinezi aliti dinara. L. Vladmirović, slavodob. 5. Pod kočije aliti kola. A. Kačić, korab. 202. Ter ine zamjere izvan ove ne ima, niti bez ove zamjere može naći se aliti razumjeti se. D. Mattei 6. Pazi dobro da ne uzište zajedno što god svoje hvale, ali ti koju inu ispraznost. 87. Radi dviju naravi u jednoj personi iliti kipu aliti sobstvu ujedińenih. I. Velikanović, uput. 1, 125. — *rijetko u prvoj rečenici ili pred prvom riječju (vidi pod* d.): Aliti oholos aliti visok um, jedna je toj bolos. S. Menčetić 174. Kad godi aliti podpuno, aliti u koma godi dijelu rečemo. A. Gučetić, roz. jez. 7. Svaka će bog privesti na sud koja se čine, aliti je zlo, aliti je dobro. M. Divković, nauk 68b. Mogaše bog poslati jednu slugu svoju najmańu, aliti angela aliti jednoga svetoga. M. Divković, bes. 5. — *i kad je* ali *okrńeno* al, *može za ńim biti* ti: Spļeta al'ti Spalatina. J. Kavańin 144. Gleda list hartije alti karte. M. Zoričić, zrc. 150. — *iza* ali *može* ti *biti okrńeno* t': Mimošla dva doba bihu alit' vika. Đ. Baraković, jar. 38. Prvotvoriteļa alit' autora. Zapis xviii *vijeka.* Star. pis. 9, xvi.

f. *iza* ali *i* ali ti *dolazi još i dat.* mu *ili* vam, *ne u pravom svom poslu nego kao u pomoć riječima* ali *i* ali ti. *a)* ali *sa* vam *ili* mu: Raskoše ste od svijeta i dragos ali vam nasladenje od udatbe izgubile. B. Gradić, djev. 99. Da svaki nas donese sve što je u tijelu djelovao, ali mu zlo, ali mu dobro. M. Divković, nauk 83. *b)* ali ti *sa* mu *ili* vam: Da svaki donese djela kako je učinio, ali ti mu zlo, ali ti mu dobro. M. Divković, bes. 8. Naše svisti ali ti vam duše najpri smotane i svezane onda će se razmotati. J. Banovac, pripov. 23.

2. an, *kao* li, edali, dali, *kad se pita rečenicom samostalnom ili vezanom za glavnu; tako dolazi i* ili, *koje vidi. u tome nema ništa za što bi sa*rez ali *vezao rečenicu u kojoj je, nego se prema nvizrečenoj misli protivnoj ili drukčijoj riječju* ali *obraća pitańe, kao što i pred riječju* a *može biti neizrečeno ono na što se obraća (vidi kod* a II, B, 2, f. *i* g.). *Dolazi od* xvi *vijeka, ali rijetko. a) u samostalnoj rečenici:* xvi *i* xvii *vijeka:* Ali ne učinismo od dinara ugodenje? N. Rańina 34b. mat. 20, 13. Ali ne govorimo dobro mi jere Samaritan jesi? 80. iv. 8, 48. Ako bi izgubila kami jedan dragi, ali ne užeže lukijernu? 149. luk. 15, 8. Odgovori Isus i reče: ali deset nijesu očišteni? 156b. luk. 17, 17. Ali srce svoje tako utvrdiše židove? M. Marulić 169. Ali ti, jaoh, ne bi, gospoje, dosti još, vele krat što zabi u srce moje nož? N. Naļošković 2, 93. Ali ne znaš, o Lucile? Lorinac sam do istine. P. Hektorović. 118. Al ne znaš, tve kosi... u skori da t' će prit opadši na mańe? H. Lucić 213. Ali me no poznaš vuhvino? M. Držić 21. Abraam umrl jest i proroci, a ti govoriš: ako ki govorenje mojo ohrani, smrti ne će okusiti va veki. Ali si ti veći od otca našega Abraama? Anton Dalm., iv. 8, 52—53. Žao mi vas je da po vašoj dobroj voļi gospodinu ne prikažete onoj što ste usilovani prije nego li scijenite po nevoļi pustiti. Ali ne vidite koliko je kratko vrijeme? B. Gradić, djev. 39. Jur se kupimo prid strašno pristolje ńegovo; a ti o ženitbi i udatbi misliš. Ali ste slijepi ter ne vidite da dni lete? 39. Ali vam je malo viditi da ste usilni ļudem, tere jošće usilni jeste i bogu momu? Bernardin 2b. isa. 7, 13. Ali je oko tvoje hudobno za što ja dobar jesam? I. Bandulavić 25. mat. 20, 15. — xviii *vijeka:* Cijenim, pravo da bi bilo da se

ukrotiš tijem razlogom. Al' ne vidiš me blidilo? A. Vitaljić, ostan 58. Ter se stide na sebi činiti ovo zlameńe. Ali ne znate da je ovo zlameńe ostavio naš spasitel? L. Vladmirović, slavod. 38. Ali nije on otac tvoj? J. Matović 16. deuter. 32, 6. Ali nije otac jedan svijeh nas? J. Matović 17. mal. 2, 10. Ali Turci ne vidite? ispale vam crne oči! Nar. pjes. bog. 8. Ali je meni golo nad ušima? Poslov. dan. 4. — *sada:* Dobri brate, što ne gledaš na me? Ali si se na me rasrdio, da ti nisam na indatu bio? Nar. pjes. vuk. 3, 556. Ali si mi prasicu šišao? Nar. posl. vuk. 10. To nije crkva, jad te našao! nego gamija; ali si ćorav? Nar. prip. vrč. 61. — *u takom pitańu može biti jošte što privezano riječju* ali *onako kao naprijed pod* 1: *tako se pitańe može raspoznati od pitańa pod* 1, d. *samo onda kad se ne sumńa šta bi se odgovorilo:* Ali sam stvoren za svijeta, ali za nebesa? Đ. Mattei 140. — *b) u rečenici privezanoj za glavnu, ali samo onda kad se pitańe nastavlja još kojom rečenicom ili riječju, koja se privezuje riječju* ali *onako kao naprijed pod* 1; *za to se taki primjeri ne mogu sragda razlikovati od onijeh pod* 1, d., *a razlika je u tom što se ondje i u pitańu kao i izvan pitańa ističu obje rečenice ili riječi sa* ako *jedna prema drugoj, a ordje se samo pita, pa se na ono što se najprije pita nastavlja drugo onako kao pod* 1, a. *i* b. Ima se viditi i razabrati ali gospodarь kmeta odgoni, ali onь od gospodara biži. Stat. poļ. ark. 5, 288. Ima pomisliti onoj što mu bude rečeno, ali je istina ali nije. Zborn. 10b. Ukaži ali si bog od ļubavi, ali nisi. M. Držić 401. Ni same ne znaju ali su kontijente ali nekontijente. B. Gradić, djev. 98. Ni more stanovito znat ali je dostojan ļubavi ali omraze. B. Gradić, mol. 10. Ne znajući ali je u kući ali nije. A. Gučetić, roz. jez. 11. Ne hajući se ali se kune pravo ali krivo. 11. Ištući ti znati ali je čovjek ali žena plemenitija. M. Orbin, zrc. 24. Tko umije razabrati ali se ona riječ u kratko ali prodļeno izriče. R. Gamańić 23. Ne more se znati ali će u večer ali u jutru, ali o večerńoj doći smrt. P. Posilović, nasl. 15. Vidi sada svaki, ali je naslidnik Isusov s ļubavju ali vražiji s nenavidostju. J. Banovac, razg. 39.

3. sed, *kad se ńečemu na suprot stavļa drugo što. Od* XIV *vijeka.*

a. *reže rečenice, u one su ili obje vijele ili koja god krńa* XIV *i* XV *vijeka:* Onь obitova da opravi, ali eto ne opravi ništorь. Spom. sr. 1, 22. Sada ihь jesmo odredili, ali pri sebe pênezi ne imasmo, što bismo ihь ispravili rabotu. Mon. serb. 506. — XVI *i* XVII *vijeka:* Isus nam je obećal da nas hoće uskrisiti, ali nam je prvo zaginuti. Katek. 1561. 76. Od koga bismo imeli mnoga govoriti, ali su teška. Anton Dalm., iv. 5, 11. Hoćete se žalostiti, ali žalost vaša hoće se obratiti va veselje. Anton Dalm., iv. 16, 20. Ovdi nam se kakono u sni zgadaju; ali kada svane, tadaj nam se će sve suprotivo očitovat. B. Gradić, djev. 10. Zgada se kakono onomu ki je blago potratio ili ruku sam sebi osjekao, komu se po pokori sagrjeha prašta, ali mu se blago i ruka ne vraćaju. 64. Vi mi vjerenika zemaļskoga prikažujete, ali sam ja vele boļega našla. 106. Moja su uvrjeđeńa teška, ali si ti milostiv. A. Gučetić, roz. jez. 300. Ne prije vele, neg s istoči zorni zraci dan ukažu, otvorene držah oči, pomno ćińah mrežam stražu; ali eto meni objavi u jedini hip se tade. I. Gundulić 40. Ah, jednaka smrt je svima, ah, i svak zna da umrijeće; ali s mukam jednacima doć' svakomu smrt, jaoh, ne će. 235. Vrgoše ju prid zviri, ... ali ju zviri ne dotakoše. F. Vrančić, živ. 5. Tako se vi veselite kada miru za miru morete jimati; ali bog ne daje miru za miru, nego na jednostruko stostruko. 29. Svak ima pravdu činiti i pošteno živjeti, ali osobitijem načinom imaju pravedni biti koji druge sude i vladaju. M. Divković, bes. 7. Da čovik umira veće nego jedan put, i da se vrati na prvańi život, veoma bi boļe (more biti) naredio stvari svoje; ali zlo jest da se jedan put samo umira a ne veće puta. P. Posilović, nasl. 13. To svakako neka uzme, ali s velikom virnostju neka ispuni. M. Bijanković 56. Dug glas čini klepetalo, al je u ńem duše malo. P. Vitezović, cvit. 45. — XVIII *vijeka:* Posla poklisare po svi(h) država(h) da svu zemļu podloži svomu kraļestvu. Ali oni puci i narodi ne ktiše primiti poklisare. S. Margitić, ļala 20. Uze zlobe glasit pjesni pretužnome, al joj tužnoj nije snage. I. V. Bunić, mand. 16. Jedno je zdravļe, al se umira s čudo zledi, ke nas haraju. J. Kavańin 53. Karahu ga roditeļi, jeda bi se ostavio toga dila, ali ne mogahu ništa učiniti. J. Banovac, pripov. 11. Bog bi dao da ne ima veće nemilosrdja medu krstjani nego milosrdja! al ima, ima. 50. Bog ne će vam vazda dopustiti što prosite; al za to ne imate mrmļati suprot bogu. F. Lastrić, od' 125. Pas svezan u singiru, koji more lajati, al ujest ne more. 195. Stid me, al vaļa da rečem. F. Lastrić, ned. 7. Reći ću vam, al ne mogu brez suza. 83. Mlogi u napridku odvrate se od boga i zaborave; ali kada im se stvari okrenu suprot, te ih pritisnu potribe, onda nisu kasni obratiti se. 215. Naše su muke žestoke, strahovite i gorke, istina je; al sa svim tizim jedan će put svršiti. 408. Lasno je ļubiti one koji nam dobro čine; ali ļubiti neprijateļe, ovo je velesrčno i viteško dilo. A. Kanižlić, fran. 216. Evo smo mi krivci, .. ali te molimo da nam oprostiš. L. Vladmirović, slavod. 17. Pod oblak se jela vije, ali na ńoj voća nije. V. Došen 16. Tako i ja veće korim; al' i mańim to govorim. 78. Boliće, ali vaļa trpiti. L. Vladmirović, lik. 6. Prostrano se nebo gizda, jer je svitlo i pristalo; al da nije na ńem zvizda, u tamnosti sve b' ostalo. A. Kačić, razgov. 3. Poće uživati lipi mir i pokoj. Ali za malo ta ńegov pokoj biše. A. Kačić, korab. 215. Ne velim vam da postite, ali nemojte da budu vaše gozbe bez načina. B. Cuceri 297. Radujem se ne malahno na tako liļepe odgovore; ali ne bih htio da se u ovem privarite. 206. Imala je veliko veseļe ali je opet imala i velik stid i žalost. B. Leaković, gov. 21. Ti jedva čekaš znati u što nišani ovaj dunderin.... ali budi ustrpļiv. M. A. Reļković, sat. 5. Pošteńe velike je cine, al' vidite što od ńega čine. 15. I papar je crn i smrskan, ali grije i prli. Poslov. dan. 30. — *sada:* Ja bi ti, sejo, došao, ali mi ne da tudinka. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Pjevala bih, al ne mogu sama. 1, 377. Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. Malena je tica prepelica, al' umori koña i junaka. 1, 378. Moj se bratac sprema po devojku, ali ne će po te, već po drugu. 1, 425. Lasno će naći kola sedmera, kola sedmera, koñe sedmake; ali ne može svate jednake. 1, 17. Sve devojke k nebu pogledaše, al' ne gleda Milica devojka. 1, 132. Jesam ti se juče umorila, ali sam ti nočas počinula. 2, 46. Ona mlada muku podnošaše, ali braće kazat' ne hoćaše. 4, 101. Hoćeš doći, al' ćeš grdno proći. 2, 277. Mudar bješe, al' se prevario. 2, 108. Pijte vino, al' pamet štedite. 3, 558. I do sad su knige dolazile, al' se nisu sa suzam učile. 2, 137. On poteže sabļu od bedrice, al' se pusta ne da izvaditi. 2, 110. Lasno bi se, brate, iženili; al' kad tuđe seje sastavimo, tuđe će nas seje zavaditi. 2, 43. I mi jesmo porez sastavile, al' ga niko odnijeti nema. 2, 463. Fale

s' zetu i bogom se kunu: ‚volimo te, Strahiniću bane! no svu zemļu našu carevinu'; al' da vidiš jada na nevolji! bamu jutros nema prijatelja. 2, 271. On je silnu sakupio vojsku, al' je silnu ucvelio majku. 1, 556. Onda joj je rua nedostalo; al' je za to dobre sreće bila. 2, 242. To govori, al' boga ne moli. 4, 260. Kog' su ļube dosle sjetovale, koga dosle, koga li ć' odsele, s dugom kosom a pameću kratkom? Al' ti hoću riječ pregovorit. 2, 532. Besedi mu stara mila majka: ne budali, mladani Nenade! jer ćeš ludo izgubiti glavu. Ali Nenad majke ne slušaše. 2, 77. ‚Kako ćeš ti poznati devojku, kad jo nigda ni vidio nisi?' Al' govori Miloš Vojnović: ne brini se, care gospodine. 2, 150. Već dogoni koña do devojke: ‚Ļubi mene, lepoto devojko, ļubi mene, dok ja nisam tebe'. Al' govori lepota devojka: id' odatle, mlado neženo, ja ne ļubim ni boļi junaka, a kamo li carevi vojnika. 1, 436. Suzama je more zamutila, a jadima ustavila ladu, niko ne mož' da otisne lađe. Al' besede tri vozara mlada: da pustimo Miletu s Milicom, eda b' kako otisnuli ladu. 1, 557. Opet care Marku knigu piše: hodi brže, moj posinko Marko! Ali Marko caru odgovara: čekaj malo, care poočime. 2, 367. Budila zora Lazara: ‚ustani gore, Lazare! žedan ti konic vodice'. Ali mi dipi Lazare, pa uze koña za uzdu, te mi ga vodi na vodu. 1, 340. Ona misli misli svakojake dok je mlada na jedno smislila, pa im dade čedo iz kolevke... Digoše se dva stara putnika i odoše s bogom putovati. Osvrće se dakonova ļuba, pa pogleda na zlatnu kolevku, al joj čedo sedi u kolevki. 2, 10. Malo vreme za tim postajalo, ali ide Zagorčić Nikola. 1, 538. I pogleda poļem Kosovļem, ali vide koña i junaka. 3, 219. Pa otide da vodice pije; al' povika ńešto iz bunara. 1, 153. I zabježe za goricu; al' za gorom ogań gori. 1, 391. Ode ćerat' decu po avliji. Ali skoči bane sa čardaka. 2, 178. Malo vreme za tim postajalo, al' povika sa grada Latinče. 2, 148. I svu mrklu noću prenoćiše, al' kad jutro o zorici bilo, progovara begova kaduna. 1, 460. Ļuto pišti jutrom i večerom. Al' se miļu bogu ražalilo, pa on posla dva svoja anđela. 2, 39. Pod noć podoh gledat' đevojaka, al' devojke sjele večerati. 1, 323. Pa odoše pod jelu zelenu, al' zelena usanula jela. 2, 167. Doćera ga do Ledanskih vrata, al' Ledanska vrata zatvorena. 2, 146. Pa s bedema u Moravu gledi, al' Morava mutna ispod grada. 2, 503. Stegnuh koña, da ja vidim, ali vila na jasenu. 1, 151. Te probode boru koru, al' u boru mlada moma. 1, 364. Hitro trči, te otvori vrata, al' na vrat'ma Materino zlato! 1, 476. Malo vreme za tim postajalo, al' eto ti dužda od Mletaka. 2, 333. Već on ide u to poļe ravno, te on seje belicu pšenicu, al' eto ti dva putnika stara. 2, 7. Stade zveka alke na vratima, al eto ti seje Ivanove. 1, 469. Evo Kosa hitar vezak veze, kod ńe Jela tanko ruho prede; al' kakva je Kosa Smiļanića! 3, 147. I ti možeš i koń ti može, ali ti bog ne da. Nar. posl. vuk. 105. Jer su mnogi zvani, ali je malo izbranijeh. Vuk, mat. 22, 14. Kazivali su mi da ima pjesma o ovome svemu dogadaju, ali ja nijesam mogao nikoga naći ko je zna. Vuk, živ. 234. Istina da su ovo sitnice, ali se ovakove sitnice ni po što ne mogu oprostiti. Vuk, pisma 66. — *tako i kad je u prvoj rečenici* još, istom, tek što, *pokazujući onijem što u prvoj rečenici biva vrijeme onomu što biva u drugoj (vidi i* a *pod* u. B, 2, c.): Još nije onaj mrki suton sa svim ni uklonio se, al eto ti uzdigne se od zemļe nika bila sivost. M. A. Rejković, sat. 172. Još zorica ne zabijelila, ni danica lica pomoliła, al' pokliče prebijela vila. Nar. pjes. vuk. 4, 354. Istom počeše raskošje raja uživati, ali evo pristupi nenavidļivi duh. E. Pavić, ogled. 6. Istom Reļa sjede za trpezu, ali više s bedena Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 477. Tek što stari u riječi bješe, al' eto ti Seńanin Ivana. 3, 224. — *mogu i obje rečenice biti krće, kad se razumiju među onima koji govore*: Sve, sve, ali zanat. Vuk, nar. prip. 218. — *maže se rekavši samo* ali *i premučati sve što se misli*: Ta istina je, ali, ali! Što mu drago, ne ću ništa govoriti. F. Lastrić, ned. 178. — *mogu rečenice biti i rastavļene dužim ili kraćim govorom dodanim prvoj*: Utam da mi je prostio one grijehe koje sam ja učinio bez štete moga iskrńega, er za ńe učinih onu pokoru koju mogah; ali se strašim je li mi prostio grijehe učińene po momu putu od druzijeh. Besjede kr. 21. Stanu ga odvraćati da se prode te sramote: kako bi on carski sin uzeo govedarsku kćer kod tolikijeh drugijeh, carskijeh i kraļevskijeh kćeri! Ali sve za ludu. Nar. prip. vuk. 219. — *mogu biti rastavļene i tijem što jednu govori jedno čļade a drugu drugo*: Na to odgovori Katarina: i ti si blažena, cesarice; jere vidim u anjelskih rukah krunu i venac tvoje glave, kojim okruńena po one muke koje jimaš trpiti hoćeš treti dan ka kraļu nebeskomu dojti, pri kojemu hoćeš u vike kraļevati. Ali sam strahļiva, reče cesarica, bojim se muke. F. Vrančić, živ. 12. — *može stajati* ali *u drugoj rečenici u istom značeńu i onda kad su obje već vezane među sobom drugim načinom (vidi i* a *pod* u, B. 3, b. c.), *i to kad su u predńoj relativne riječi* kad, dokle, kako, *pokazujući vrijeme, ili riječi za pogodbu* ako, prem da *itd.: u predńoj* kad *(vidi i kod* kad): Kad prode korizma il se malo zaborave od onoga pripovidańa žestokoga, al tot oni kao i bili. F. Lastrić, ned. 71. Kad li junak pod Zakučje dođe, ali Turćin po mejdanu šeta. A. Kačić, razgov. 267. Kad je bila kroz goru zelenu, al' povika iz gorice vila. Nar. pjes. vuk. 1, 560. Kad su bili blizu b'jele crkve, al' iz crkve nešto progovara. 2, 18. Kad je blizu dvora dolazila, al' u dvoru kuka kukavica. 2, 42. Kade dođe dvoru gospodskome, ali ļuba krsno ime služi. 2, 99. Kad osmoga biti započeše, al' pogibe Bogdan Juže stari. 2, 297. Kad se ladna podnapiše vina, al' besedi Musiću Stevane. 2, 298. Kad sagleda po Kosovu silu, al' se bane malo prepanuo. 2, 272. Kad su bili sredi gore čarne, al' devojku zabolela glava. 2, 25. Kad pogledaš strmo ispod grada, al' uzrasla šenica bjelica. 2, 105. Kad ja dođo na vodu Sitnicu, al' Sitnica mutna i povodna. 2, 302. A kad stade Marko premetati, al' u Musi tri srca junačka. 2, 409. Kad dođoše do vode studene, al' istina kako ļudi kažu. 1, 157. Kad se one poprenule, ali sunce na zaodu. 1, 170. Kad se Ture na trag obrnulo, ali Mara na pola Dunava. 1, 599. Kad opipa bega Ļubovića, al' na ńemu do tri pancijera. 3, 469. Kad ude u dvor, ali carice nema. Nar. prip. vuk. 26. *mjesto cijele rečenice sa* kad, *u kojoj bi se pokazalo koje se vrijeme misli, govori se i samo* kad *ili* kad *i* tamo, *ostavļajući ostalo neizrečeno*: Jedan ustavi vodu...; kad al' to ga on vodaše. J. Banovac, pred. 144. Grdi opet s tim živine ńihove se držeć cine; a kad, ali mańe cine nego june od godine. V. Došen 21. Ali-paša tabor učinio i veliku vojsku prebrojio, kad, al' vojske trinaest hiļada. Nar. pjes. vuk. 4, 138. Stane da gleda u bašću, kad ali Čeli došao zmajevit koń. Nar. prip. vuk.[2] 205. Mnogi plug odbigne da perom kruh dostigne; a kad tamo, ali tuka i brez kruha i nauka. V. Došen 213. Najposle otvori i dvanaesti podrum, kad tamo, ali nasred podruma jedno ve-

liko bure. Nar. prip. vuk. 24. Onda ga sestra odvede u drugu sobu, kad tamo, ali vo pečen, pečka hleba i akov vina. 36. *u predńoj* dok *(vidi i* dok): Dok su oni u riječi bili, al' eto ti vojske na Bojanu. Nar. pjes. vuk. 1, 600. Dok pogleda Cuprilijć vezire, al' se sija more od zapada! 3, 346. — *u predńoj* ako *(vidi i kod* ako): Ako sam vele dan pisat' vam ja sknio, ali sam i u san i javi mislio o vašoj dobroti. N. Naleškovič 1, 301. Ter ako s' ti svita od evijetja razlika, ali ńoj vrh svita nije već prilika. 2, 100. Ako ih vele okoti, ali ih malo odhrani. Poslov. dan. 2. Ako svoj svoga i ne hrani, ali teško onom ko ga nema da ga brani. Nar. posl. vuk. 7. Ako se i svi sablazne, ali ja ne ću. Vuk, mar. 14. 29. — *u predńoj* prem da *i druge riječi istoga značenja*: za sve, za sve da, dobro da *(vidi više kod* prem *i* ako): Za sve tva vira svakomu, tko hoće, sve naše opira od grijeha gnusoće, ali put prokleta... rve me svaki cas. N. Naleškovič 1, 153. Za sve da u tvojoj pribivam milosti, ali mi, cvijete moj, toj nije zadosti. 2, 99. Za sve da život našega Isukrsta bio je zrcalo od umiljenstva, ali scijenu da se nigdar većma nije bilo snizilo veličanstvo. A. Gučetić, roz. jez. 118. Dobro da su djevstvo i čistoća andeoska djela, ali tko ih priko volje i pod silu obslužuje, sa mnom ne ima što činit. B. Gradić, djev. 25. Dobro da će svi kolici na puno bit blaženi i siti; ali se zgada kako onizijem ki na rijeci vodu crepju: dobro da su svi kolici na puno siti i svak toliko uzimje koliko želi i hoće i svoj sud obilno napuńa; ali oni ki s većijem sudom na rijeku pride, veće vode ponosi. 65. Prem da sam prid ljudmi pošteno živila, ali sam s tvojim otcem učinila nike grihe. S. Margitić, ispov. 81. Prem da je ta strah tilu gorak, al će tvojoj biti duši sladak. L. Ljubuški 71. — *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi i onda kad su rečenice rezane među sobom tijem što je prvoj glagol u participa te pripada drugoj, s kojom je jedna cijela (usporedi i* a *pod* II, B, 3, g.): Sideći rečeni kraj jedan dan prid dvori nasladujući se u lipu dnevu, al u jedan čas sve se nebo naoblači. J. Banovac, pripov. 11. — *dolazi iza početka rečenice, dopunena drugom, a prvi nastavkom neznim, kao da bi taj nastavak bio druga rečenica*: U riječi, u koje bijahu, ali treća sila ispanula. Nar. pjes. vuk. 4, 316. *dolazi za ńim* opet *i* pak *sustavljajući više ili manje s njegovijem značenjem svoje, te protivnost koja bi se samijem* ali *kazala bira juča (vidi i kod* opet, pak, paka): Pas kad i kad zubom rani, ali opet stado brani. V. Došen 43. Up'o sam kad god, istina je, ali sam paka ust'o brzo. B. Cuceri 116. — *dolazi za ńim* nu *i složeno* nut, *ali ne u značenju kojim je nalik na* ali, *nego samo podižući pažnju na ono što ide za ńim (vidi i kod* a *pod* II, C, 3, f.), *kao* eto, gle, de. Donijeti ću, moja kruno, mnoge dare izabrane od istočne one strane, trave, bilja, sve na puno. Al nu i sad jesam trave ja donijela njeke tebi. Jedupka, star. pis. 8, 236. Putimo se put lijepoga mjesta od mira i pokoja. Al' nu sprva, čim vidite sve smirene me ljuvezni, veselima vašijem pjesni moju mlados sadružite. I. Gundulić 120. Odluči ovi pokornik ispoviditi svoje grihe gospodinu. Al nut poslušajte s kolikom pomlom se pripravlja za ispovid. F. Lastrić, ned. 89. Kako može leden kamen dati vatru pak i plamen? Kako plamen, kada sine, razvrć može crne tmine? Al' nu druga postavi, pak se sobom pozabavi. V. Došen 261. Možemo li žudjet boju družbu? Ali nu dobro zabilježimo ove riječi. B. Cuceri 173. *vidi još kod* nu. — *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi pred ńim* ma, *koje je istoga značenja, tako da se dva puta isto kaže (usporedi* ma, mali): Ne znam ima li vas ovaki ovde; ma ali ako je koji, vaja da se izliči. J. Banovac, razg. 65.

b. *veže riječi*: Čovjek malo krat, ali bržek nigda, krepko u jednom bitju ne stoji. B. Gradić, mol. 10. Sladak podsmijeh, riječca od meda, željan uzdah, ali usiljen mojijeh rana bjehu lici. I. Gundulić 223. Koňe suhe i okošte, ali hrle, svaki jezdi. 330. Človik pošten ali dužan pun je srama, kruto tužan. P. Vitezović, cvit 44. Mnoge su knige štampali i istomačili u jezik bosanski, ali slovim latinskim. S. Margitić, ispov. m. Učini dug predgovor, al' krjepostan. J. Kavańin 146. Umire svak, al' razliko. 2. Pokaraj nas, ali u pravdi, dali ne u gńivu tvomu. A. d. Bella, razg. 37. Ona je sedamdeset i dva godišta, ali ne napuno, živila. A. Kanižlić, utoč. 574. Učiniti hoću ja opet da tvoje oči vide, ali ništa drugo nego paklene strahote. Đ. Rapić 4. Ukazati će se crkveni vladaoci, ali brez mitra. 13. Bi od matere obećana za zaručnicu jednom glasovitu gospodinu, al nevirniku. F. Lastrić, od' 381. Mladić plemenita roda, al opaka života. F. Lastrić, ned. 22. On je sagrišio, istina je, al samo jedan put. 56. Druge likarije ne ima nego ispovid, al ispovid dobra. 147. Niki su prignuti na hološt, ali ne na lakomost, niki na ovu, al ne na osvetu. 149. Kada cu događaj, ositi se, al docne. 281. To su svi iskrńi naši, al osobito siromasi. F. Lastrić, svet. 138. Jela visoka, ali neplodna. V. Došen IV. Lasno sebi nadu sliku, al' za malu vrlo diku. 68. Satir kazuje, da u Slavoniji imaju skule, ali kakove. M. A. Reljković, sat. 10. Više tanko ali glasovito. A. Kačić, razgov. 61. Svaki junak glave odsicaše, al najveće Marula divojka. 165. Kušaše, ali oli ništa oli posve rdavo prodaše. M. Zoričić, zrc. 130. Našavši vode, ali gorke. I. Velikanović, npuć. I, 64. Cuteći i poznajući, ali kasno, koliko je izprazno bilo griha nasladeńe. 309. Čudne prikaze, ali kratke! B. Cuceri 237. Onu prigodu može biti ne toliko zloizgledna, ali smrtna tvojoj duši. 356. Sve na noge ustanulo bilo, al' najprvi Arnaut-Osmane. Nar. pjes. vuk. 3, 214. Hoću ńemu nazvat' dobro jutro, al' u z'o čas po me ali po ńga. 4, 260.

c. *rečenica su* ali *dolazi i bez predńe, prema kojoj bi se na suprot stavljalo ono što je u ńoj: tada što bi u predńoj bilo, samo se u misli ima (usporedi i naprijed pod* 2; *vidi i* a *pod* II, B, 2, f. *i* g.); *tako se i počiňu neke pjesme prošloga vijeka*: Ali side divojka misecu govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 15. Ali poče kraj ugrski tužnu sužńu govoriti. 34. *inače u početku govoru, prošloga vijeka:* Stade govoriti: ali vi sam junak trudan sanak nočas snio. Nar. pjes. bog. 191. Ali Hero o rutinici. Poslov. dan. 4. — *i danas, izjednačujući se u značenju su* ala: Pogleda se junak na junaka: ali, braćo, za boga jednoga! da se danas nakidamo glava. Nar. pjes. vuk. 4, 156.

4. *kao* nego, *kad se nečemu što se poriče na suprot stavlja drugo što, kao zamjenjujući ga*, sed; *samo u nekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka*; *veže rečenice i riječi*: Veliku večeru ti jesi pripravil, na koju inoga jańca nisi stavil ali najsvetije tilo i krv tvoju. A. Georgiceo, nasl. 324. Nisam poče ova sveta promišljenja radi moga utišenja ali radi ljubavi tvoje. A. Georgiceo, pril. 10. Nije dosta ne krasti, ali je od potribe vratiti kradeno. P. Posilović, nasl. 30. Zvan ne na zaludnost... ali za pomoć. M. Bijanković 92. Nije dosta reći: sagriješio sam, ali vaja kazati kakov je grijeh. S. Margitić, ispov. 39. Ne jedan put ali ljadu puta drža na ruka spasitelja našega. S. Margitić, fala

15. Med i mliko po ńoj tecijaše ne po naravi ali radi blagosova boga svemogućega. 78. Ne da se iskuša ustrpljeńe, ali da plate prošaste opaćine. 276. — *tako i kad je naprijed* ne samo: Bog ne samo prosti mu grihe i oslobodi ga od nemoći, ali jošte primaknu mu petnajest godišta života. P. Posilović, nasl. 26. Pomažu bogoljubne ne samo u život, ali veomu većma u najposlidńi čas. 51b. Koji ne samo nijesu zaodili ali još i svukli uboga. S. Margitić, ispov. 37. Ne samo da te Bog pohodi... ali ide i nastoji. 63. Ne samo malo gradova ali vas kolik svijet. S. Margitić, fala 218. Da gospodin ne samo ispuni svoje vjerno obećańe, ali da udijeli vele veće neg obeća. Besjede krst. 11. Tako se promijenio da se u ńemu ne nahodi ne samo sjena od kraļa ali ni od čovjeka. 56.

5. *različna značeńa naprijed pomenuta mogu ići jedno za drugim bez ikakve smetńe:* Ali je stara ali mlada, ali je meni draga. Posl. dan. 4. Hoću ńemu nazvat' dobro jutro, al' u z'o čas po me ali po ńga. Nar. pjes. vuk. 4, 260. ‚Što s' u obraz sjetno neveselo? al' nijesi snahu isprosio? al' ti nije po ćudi devojka? ali žališ tri tovara blaga?' Al' je Ivo ļubi besjedio... Nar. pjes. vuk. 2, 529.

6. *mjesto mu je svagda prvo u rečenici, kad veže rečenicu, i pred riječju, kad veže riječ; samo je u književnika u pjesmama kad kad premetnuto:* Mre svak, ne zna al' nitkor ini kad toj vrijeme ima biti. J. Kavańin 2. Čime al' viran pade, tad bit može miran. 242.

ÀLI, *tursko ime, vidi* Alija.

ÀLIBEGOVICA, *f. Turkińa kojoj je muž beg po imenu* Ali *(vidi kod* Alija). To začula Alibegovica. Nar. pjes. vuk. 3, 371.

ÀLIBEGÔVCI, Àlibegovâcâ, *m. pl. selo u Bosni blizu Sivše.* Schem. bosn. 1864. 36.

ALIBERTA, *m.* Albertus; *isporedi* Alberto. Kraļ Aliberta. Ļetop. šaf. 77.

ALIBERTIN, *adj.* Alberti. Synъ Alibertinъ. Daničić 1, 8. *isporedi* Aliberta.

ÀLIBUNÁR, *m. selo u Banatu, u vršačkom protopopijatu.* Šem. prav. 1878. 48. — *Biće tako prozvano po* bunaru *koji će ondje biti gradio kakav* Alija.

ÀLICA, *f. ńeka trešńa rana; od tur.* al. *erven. Samo u Vukovu rječniku, gdje stoji da je* ‚prva' *i da se govori u Mostaru.*

ÀLIĆ, *m. prezime Tarčinu. sin Alijin; sažeto od* Alijić; *pišu i* Alijč. Pet Alijća, sedam Mustafića, Pjev. crn. 18. Ogled. sr. 21.

ALIGA, *f. vidi* aloga, vaoga: *tal.* aliga. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Šulek, im. 2.

ALIGUNAR, *m. planina u Crnoj Gori u kutunskoj nahiji između Čeva i Broćanca.* Međe su Crnoj Gori xv vijeka bile od sjevera... na Pusti Lisac i Aligunar. N. Dučić, u Glasniku 40, 8.

ÀLIJA, *m. muško ime tursko* Ali, *koje ostaje tako turski bez promjene po oblicima kad ima za sobom kakav predikat, n. p. aga, inače mu se daje nastavak te biva* Alija. *a) bez nastavka: dolazi od* xv *vijeka:* Ali begъ. Mon. serb. 511. Alibeg je ponosita glava. Nar. pjes. vuk. 1, 227. Aliaga. I. Gundulić 323. Hercegovac Ali-paša. I. Gundulić 310. Knigu gleda paša Ali-paša. Nar. pjes. vuk. 4, 216. I sokola Ali-barjaktara. 4, 368. — *kad je bez nastavka, u za ńim ide riječ koja se počińe vokalom, može otpasti* i: Alaga; vidi *kod* 3 al. — *b) s nastavkom dolazi od* xvii *vijeka:* Alija verni aga. I. Gundulić 324. Od ovud gre drug Alija. M. Gazarović, Ļub. 68. Alija i balija dva brata. Nar. posl. vuk. 9. O Alija, žalosna ti majka. Nar. pjes. vuk. 4, 92 Knigu piše Novļanin Alija. 3, 245.

ÀLIJA, *f. od arap.* 'âli, *carski; carska ili državna zemļa. Vuk veli da je u Srbiji za turskoga vremena alija bila* ‚spahijnska zemļa koja niti je naseļena niti pripada kakome selu': ‚alije daju spahije ļudima te rade i uživaju kako se pogode'. Vuk., rječ. 4a. *Ali je upravo bila državna zemļa:* Posle Turaka... žirovnicu su naplaćivale opšti ne s one gore koja je pre bila spahiska a posle pripala opštinama. S one pak gore koja se za Turaka zvala alija, žirovnica je pripadala državnoj kasi. M. Đ. Milićević, opšt. 35.

ALIJARDA, *m.* Alcardus; *dolazi* xiii *vijeka:* Ovozi je ime arhipiskupa dubrovačkoga Alijarda i kneza dubrovačkoga Ivanъ Storlatъ. Mon. serb. 70.

ÀLÎJĆ, *m. vidi* Àlîć.

ÀLIJIN, *adj. što pripada Aliji.* To začula Alijina majka. Nar. pjes. bog. 256. Te on uze Alijina vranca. Nar. pjes. vuk. 2, 50. Tu okroči koņa Alijina. 4, 93. — *govori se i sažeto* Àlîn, *koje pišu i* Alijn: Stade cika Alijna vrančića. Nar. pjes. vuk. 2, 50.

ÀLIJIN POTOK, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 164. *govori se i sažeto* Àlîn potok.

ALIJINA VODA, *f. ńeko mjesto u Banatu, koje se spominje oko* xvi *vijeka, može biti sadašńi* Alibunar, *koji vidi.* S. Novaković, pom. 123.

ÀLÎJN, *vidi* Alijin.

ÀLIL, *m. vidi* Halil.

ÀLILOVAC, Àlilôvca, *m. vidi* Alilovci.

ÀLILÔVCI, Àlilovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u požeškoj podžupaniji.* Pregled 91. *pišu ga i* Alilovac. Schem. zagr. 1875. 42. — *Od* Alil, *koje vidi.*

ÀLILOVIĆ, *m. prezime, sin* Alilov, *ali se i kršćani tako prozivaju.* Boca 18.

ÀLILÛJ, alleluia, *isporedi* aleluja; *u narodnoj pjesmi:* Dva anđela šetala, rajske pesme pevala: sve aliluj, alîluj, i gospode pomiluj. M. Đ. Milićević, slav. 56.

ÀLIM, *m. u Dalmaciji ‚glatka kost poput sise što se navrne na komiš i u usta meće, ital.* bocchino'. M. Pavlinović. *Postańem je isto što i alem, koji je uzet u prostom značeńu kao znak, biļeg. u po tom kao nakit čibuku.*

ALIMAŃA, *f. vidi* Alemańa; *samo u jednoga pisca* xvii *vijeka, u koga će i biti* po zapadnom govoru. Zgibe Alimańa. J. Armolušić, slav. 26.

ÀLÎMPÎĆ, *m. prezime, sin Alimpijin; sažeto od* Alimpijić, *pišu i* Alimpič; *isporedi* Alinpič. Šem. kn. srb. 1879. 19.

ÀLÎMPIJA, *m. vidi* Alimpije; *isporedi* Alempija *i* Alimpić.

ÀLÎMPIJE, *m.* Alipius; *isporedi* Alempije, Alinpije. S. Novaković, pom. 40. Šem. kn. srb. 1879. 19.

ÀLIN, *vidi* alem; *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Na stolici alin kamen dragi. Nar. pjes. vuk. 1, 549.

ÀLÎN, *adj. vidi* Alijin.

ÀLÎNČIĆ, *m. prezime*; *isporedi* Alinka, *od koje je postalo.* Samuilo Alinčić Šem. prav. 1878. 68.

ÀLÎNKA, *f. hyp.* Helena, *Jelena*; *isporedi* Aļena *i* Alinčić. S. Novakovic, pom. 40.

ÀLÎNPÎĆ, *m. vidi* Alimpić. Prot. šab. mag. 122.

ÀLÎNPIJE, *m. vidi* Alimpije. Prot. šab. mag. 25.

ÀLIPAŠINICA, *f. žena* Ali-pašina *(vidi kod* Àli). Sjedi niže, Ali-pašinice! Nar. pjes. vuk. herc. 83.

ALIŠEŃE, *n. od tal.* allisciare, *gladiti*; *gla-đeńe. Samo na jednom mjestu u jednoga pisca* XVI *vijeka u pjesmi nesveršenaj ili zlo prepisanoj, u kojoj ima više koješta što se ne može razumjeti*; *mjesto* š *stoji* s, *a za ńim* e *biće slika radi mjesto* a. To t' je uzrok ńe pedipse, toj pokorna alisenja, toj svakoga poniženja. M. Pelegrinović 193.

ALITI, *vidi kod* āli.

ÀLIVER, *m.* Oliverius, *isporedi* Oliver. Alivera ne bi na broju. A. Čubranović 142

ÀLIVERA, *f. vidi* Olivera. Alivera sina rodi, a Todora suze roni. Nar. pjes. vuk. 1, 276.

ÀLIVERIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XVI *vijeka*; isporedi Aliver *i* Alivera. Lukač Aliverić. Mon. croat. 186.

ÂLKA, *f. hyp.* Aleksandra. S. Novaković, pom. 40. Sr. Nov 1878. 436.

ALKATMER, *vidi kod* 2 al *i* katmer.

ALKERMOŠ, *m. vidi* krmez. Nit napitak alkermoša . . . ne mogu ga občuvati. Jačke 276.

ALKÒRÂN, alkorána, *m. arapski*, alcoranum, *zakon Muhamedov*; *isporedi* alkuran. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Bellinu* (60a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* Ovo je vanđelje, a prima ovomu alkoran. I. Držić, nauk gond. 215. Mamet isti u alkoranu ispovjedi. J. Kavańin 519. Iz turskoga alkorana. A. Kanižlić, utoč. 542. Nego oće štiju alkorane. A. Kačić, razg. 160.

ÁLKOVIĆ, *m. prezime.* Šem. ku. serb. 38. *Od* Alko, *kaje nije u običaju a može biti hyp. za* Aleksandra *ili* Aloviza. *isporedi* Alović

ALKÚRÂN, alkurána, *m. vidi* alkoran; *dolazi od prašlaga vijeka, između rječnika samo u Vukoru.* Po razlike načine tomače alkuran. J. Filipović, prip. I, 184. Zatječe se paša Ali-paša na čitapu svome alkoranu. Nar. pjes. vuk. 1, 238.

ALMANKO, *tal.* al manco, saltem, *barem, daj*; *samo u jednoj knjizi* XVI *vijeka.* Tadaj reče remeta: čini almanko ovoj! Zborn. 9. Almanko reci mi. 17.

ÀLMÂŠ, *m. selo u Slavoniji kod Daļa.* Drava kod Almaša u Dunaj utiče. M. A. Reļković, sat. 22. Pregled 135. *pišu i* Aļmaš. — *Jaš jedno selo, u Ugarskoj u protopopijatu budimskom.* Šem. prav. 35.

ALMAZ, *arapski* elmas, *dijamanat*; *dolazi mjesto adjektiva pred drugom riječju ne mijenjajući se:* A od tvoji almaz-prstenova. Nar. pjes. petr. 1, 164.

ALMAZA, *f. žensko ime turško.* Ni Almaza, tako mi ramaza. Nar. pjes. vuk. herc. 120.

ALMÍŠANIN, *m. vidi* Omišanin. *Samo u jednom spomeniku* XIII *vijeka.* Mon. serb. 31.

ALMOSTVO, *n. vidi* almoštvo; *samo u jednoj knjizi* XVI *vijeka.* Daje almostvo i k misam hodi. Postila 1562. 53.

ALMOŠTVO, *n. od sr. ńem.* almuose, *koje je opet od lat.* eleemosyna, *grč. ἐλεημοσύνη, vidi* milostiña. *isporedi* almostvo, almustvo, almuštvo. *Dolazi od* XVI *vijeka, u rječniku ni jednom.* Ńim ne prudi ni almoštvo. M. Marulić 324. Almoštvo. Anton Dalm., nov. test. 2, 56b. Imaše običaj almoštvo diliti. F. Glavinić, cvit 288. Moļahu, pošćahu, almoštvo činahu. 302. Almoštvo grihe opira. 367. Siromaom vazda almoštvo davaše. A. J. Knezović 181.

ALMOŽNO, *n. vidi* almoštvo; *ńem.* almosen; *isporedi* almužno. *Samo u jednoj knjizi* XVI *vijeka.* U tom kapituli veli da Korintjane jedno almožno skupe na pomoć krstjanom. Anton Dalm., apost. 261.

ALMUSNICA, *f. vidi kod* almužnica.

ALMUSNIK, *m. vidi kod* almužnik.

ALMUSTVO, *n. vidi* almoštvo; *isporedi* almuštvo. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļina, Belinu* (439b), *Voltiģijinu i Stulićevu.* Almustvom ili milostiňom. Š. Budinić, ispr. 4. Kada činiš almustvo, nemoj trubļom trubiti. I. Bandulavić 32. mat. 6, 2. Od almustva i lemozine. B. Kašić, is. VI. Možemo ga utišiti almustvom. A. Kadčić, bogosl. 18. Tvoja almustva, ļubav prema ubozim. A. d. Bella, razgov. 132. Almustva dilovati. A. d. Kosta 1, 59.

ALMUŠTVO, *n. vidi* almustvo. — *Pred* t *stoji* š *mjesto* ž*s, koje ńeki i pišu, a ńeki* ž, *najriše* š; *ńeki ne razlikuju* ž *i* š *pismom.* — *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Imenovanoga kneza almužstvo. Mon. croat. 100. Ne va ime ļ'aće, da pače va ime almuštva. 178. Almuštva čineći skupštini uboškoj. M. Marulić 32. Almuštva primati 205. Čuvajte se da ne činite almuštvo pred ļudmi. Anton Dalm., mat. 6, 1. Almuštvo dati ubozim. Š. Budinić, sum. 40b. Almuštva ili milostiňe. 89. Kada činiš almužtvo, ne ļtij trubļu trubiti. Bernardin 16. mat. 6, 2. Za tih tko moli s almuštvom na sviti. D. Baraković, vil. 307. Almuštvo prikaži. D. Baraković, jar. 41 Moleći, posteći i almuštvo čineći. F. Glavinić cvit 223. Lemozine i almuštva dileći ubozima. B. Kašić, is 83. Kada čini almuštva. P. Radovčić, nać. 91. Mnogo almuštva učini ubogim. B. Krnarutić, vaz. 24. Neka nastoji postaviti pokore pristojne, lakomcem almuštvo. M. Bijanković 56. Za što su almuštva veoma korisna duši. L. Terzić 47. Pitan almuštvo. P. Macukat 17. U ńem hoće da se siju zadužbine i almuštva. J. Kavańin 86. S almuštvom oli ti zadužbinom. A. Kadčić, bogosl. 358. Sve ovo imado za almuštvo, oču reći, na misto zadužbine. J. Filipović 1, 102. Zaklińem vas svetim almuštvom. J. Banovac, blagos. 61.

ALMUŽAN, almužna, *adj.* eleemosynarius; *samo u Bjelostijenčevu rječniku, a i u ńemu samo u složenim oblicima i sa* št *mjesto* ž, *o čemu vidi kod* almužnik. ‚Almuštni kruh', ‚almuštna ladica'. Bjelostjenac *(u pridavku).*

ALMUŽNICA, *f. ženska čeļade koje daje* ‚almužno' *(milostiňu). Dolazi od prošloga vijeka samo u rječniku Bjelostijenčeva* (487b) *i po svoj prilici iz ńega u jednoga pisca; u obojice mjesto* ž *stoji* st, *koje u prvoga glasi* št *a u drugoga se može čitati i* st; *o tome vidi kod* almužnik. Nika žena vele bogostrašna i ‚almustnica'. Turl. blago 2, 185.

ALMUŽNIK, *m.* eleemosynarius, *koji daje* ‚almužno' *(milostinju) i koji od njega živi. Dolazi od prošloga vijeka samo u rječnicima, i to u svijem od toga vremena osim Vukova, i u jednoga pisca: ali u Bele mjesto ž stoji* st: almustnik (439b), *jamačno od tuda što je riječ našao u Habdelića sa s, koje je Habdelić ž a on čitao s, i imajući na umu* ‚almustvo' *još dodao* t: *Bjelostijenac i Jambrešić pišu s, koje u obojice glasi ž, ali obojica jamačno povedavši se za Belom i imajući na umu* ‚almuštvo' *pišu i* št, *koje u ńih glasi* št, (Bjelostjenac 188a, Jambrešić 245b); *Voltiği jamačno čitajući Bjelostijenčevo i Jambrešićevo* s (ž) *kao* s *piše* s; *u Stulića je Belino* st; *i jedini pisac, u koga se osim rječnika riječ nahodi, piše po pomenutijem rječnicima* st, *koje se u njega može čitat i* št. — *a) koji daje milostinju:* Kad bog zapovidi ‚almustvo', ne imade samo za svrhu providit potrebi ubozih, dali i za veću korist ‚almustnika'. Turl. blago 184. — *b) koji živi od milostinje:* Nek ubiliže ovo nki veliki politici, kojim se čini vele činit, ako dopuste najposlidno misto svoga stola vlastitim ‚almustnicima' oli kapelanima. Turl. blago 118.

ALMUŽNO, *n. vidi* almožno; *dolazi* XV *i* XVI *vijeka, u rječniku nijednom.* Ako bi dobrovoljno almužno učinili. Mon. croat. 78. Ovo sabrano almužno. Anton Dalm., nov. test. 2, 57.

ÁLO, *m. hyp.* Alija; *isporedi* Ale, Ajo. Pred ńima je gradska buljumbasa, buljumbaša Verizović Álo. Nar. pjes. vuk. 5, 100.

ALÒÎZ, Aloiza. *m.* Aloisius; *isporedi* Aloviz, Aluviz, Alviz. *Od* XV *vijeka.* Aloizu Zuńevića. Spom. sr. 2, 117. Aloiza. 117. *na oba mjesta može biti da je griješkom u prepisivańu izostavleno* v *između* o *i* i, *jer u istom spomeniku stoji nekoliko puta i* Aloviz; *po tome pozzdano dolazi istom* XVIII *vijeka:* Na dan s. Aloiza Goncage. B. Cuceri 422. Aloiz sved poslušan. 423.

ALOJ, *m.* 1. *ἀλόη*, aloë. *Dolazi od* XIV *ili* XV *vijeka, u rječniku ni jednom: isporedi* aloja, aloje, aluja. Aloj rastri. Starine 10, 102. Noseće miješano mire (‚mjere') i aloje. N. Rańina 111b. iv. 19, 39. Noseći pridrage pomasti s mišanom mirom i alojem. Bernardin 54b. Mirom i aloem.. pomazaše. P. B. Bakšić 185. Donese pomiješane smirne i aloja. Vuk, jov. 19, 39. — Aloj, agave americana L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *i* Aloë socotrina L. B. Šulek, im. 2. *obaje i* aloj veliki. B. Šulek, im. 2. — *Što u jednoga pisca našega vremena ima i* alog (B. Šulek im. 2), *to je iz starijega rukopisa u kom je bez sumńe g glasilo* j. — 2. *ńeko mjesto blizu Topuskoga* XVI *vijeka:* Sudac Blaž iz Aloja. Mon. croat. 237.

ALOJA, *f. vidi* aloj. *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (aloa). Drivo od ‚aloe'. B. Šulek, im. 2. Smišanje mirhe i aloje. I. Bandulavić 106. iv. 19, 39. Mire i aloje. B. Kašić, rit. 130. L. Terzić 31.

ALOJE, *m. vidi* aloj; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ni jedan aloje, ako će najgorči biti, nije za dosta. M. Radnić 186.

ÀLOKA, *f.* alveus de monte decurrens, *jaruga. Samo u Vukovu rječniku. Od grč.* ἄλοκος *(f. gen. sing.),* αὖλαξ, *nov. grč.* αὐλάκιον *(brazda, kanal, potok).*

ALON, *m.* helleborus niger L. *sprež. Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 2. *Riječ tuđa; može biti ńem.* alant *preneseno na drugu biljku.*

ALOPATIĆ, *m. od tal.* aloe patico, aloë hepatica. *Samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 2.

ÀLOSÂN, *pat. pract. pass.* mente captus, veneficio contactus, *poludio i koji je nagazio na čini. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova (gdje se napominje da se govori u Srijemu, ali se govori i po Srbiji; vidi dalje primjer). Tumačeći Vuk dodaje:* ‚uzele mu ale pamet ili zdravlje'; *ali postańem nije u srezi s halom, nego je od grč.* ἀλάομαι, *fut.* ἀλώσομαι, *srdalana biti, obolěti, poludjeti.* U Srijemu se pripovijeda da u oči Spasovu dne noću vile otkinu vrh jasenku; za to alosanu čeljad nose te ostave onu noć pod jasenkom metnuvši kod bolesnika kolač hljeba i jednu čašu vode a drugu vina (kao večeru vili), pa sjutradan u jutru kopaju pod jasenkom, i šta nadu (n. pr. crva ili bubicu kaku), ono dadu bolesniku te izije ili u vodi popije (kao lijek, koji mu je vila ostavila). Vuk, živ. 34. Alosan je u vaļevskom okrugu onaj koji je nagazio na čini. S. Novaković.

ALÒSIJA, *m.* homo corpulentia deformis, ‚čovjek tako krupan da već ńegova krupnoća prelazi u rugobu, u Starom Vlahu: prava alosija, M. Kovačević. — *Od* alosan. *kao da mu je tako došlo od kakih čini.*

1. ÀLÔV, *interj. govori se kao* hajdac! *otide,* abiit. *Od fr.* allons. *Samo u Vukova rječniku.*

2. ALOV, *m. ńekako drvo u jednoj pjesmi slavonskoj: dolazi u gen. sing.* alova, *a to može biti da je mjesto* aloja *sa* v *mjesto* j *među* o *i* a, *a u nom. može biti da ne bi bilo* v *nego* j: aloj. Petar djela nova kola od alova. V. Bogišić, zbor. 236.

3. ÁLÔV, álova, *m.* 1. *vidi* halov. — 2. *vidi* valov.

ÁLOVIĆ, *m. prezime; može biti od* Alo *hyp. od* Aleksa, *prem. da samo od toga imena nije u običaju: isporedi* Alković. A za nim je Marko Alović. Nar. pjes. vuk. 5, 139. T. Alović. Schem. bosn. 1864. XVII.

ALÒVIT, *adj. vidi* halovit.

ALÒVÎZ, Aloviza, *m.* 1. Aloisius; *isporedi* Aluviz, Alviz. *Od* XIV *vijeka.* Alovizu *(Gučetića).* Spom. sr. 2, 35. Alovizom Bafom. Mon. serb. 463. Aloviza Žuńevića. Spom. sr. 2, 117. — 2. Ludovicus, *tal. mlet.* Alvise. *Dolazi prošloga vijeka u Belinu rječniku* (442b, *gdje stoji* ‚Alovis') *i u jednoga pisca.* Aloviz da Ponte. B. Cuceri 175.

ALPA, *f.* Alpes. Od visoke Alpe i od Apenina. Đ. Baraković, vil. 88.

ALPADATI, alpadam, *impf.* calumniari. *opadati; samo u jednoj pjesmi prošloga vijeka; biće mađ.* ál, *lažno, i* vádolni, *tužiti.* Ter ga staše alpadati a prid carom Sulimanom. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Nar. pjes. bog. 142. *u istoj pjesmi na drugom mjestu izostavleno je pisarskom griješkom* -at- *iza* d· Ja ću tebe alpad(at)i a prid carom Sulimanom.

ÀLPÎNSKÎ, *adj.* alpinus; *samo u Belinu rječniku:* S ove strane Alpinskijeh planina. Bela 66b.

ALSABETA, *f.* Elisabeth, *isporedi* Elisabeta, Jelisaveta. *Samo u jednom spomeniku* XV *vijeka, ali se slovo* s *ne može pročitati.* Naše gospode Al(s)abete *(piše ban Ivaniš o svojoj ženi).* Mon. serb. 279.

ALTAMAN, *m. vidi* Altoman; *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Altaman knez. J. Kavanjin 183. Niko Altaman Krvavičić. 231.

ALTANSKI, *adj. prezime porodici u staroj Poljskaj.* Altanskog kneza obličje ondi je ono izatkano. I. Gundulić 444. *u drugim prijepisima* Altamski *i* Atlanski.

ÀLTÂR, altára. *m. vidi* oltar, otar; *od* XVII *vijeka, samo u nekih pisaca, u rječniku ni jednom.* Altare grajaše. F. Glavinić, cvit 116. Ki je brata zad altarom ubil. P. Vitezović, kron. 12. Križi od altarov. I. Kraljić 85.

ALTÀRIJA, *f.* reditus altaris, altarium, altaragium; *samo u naše vrijeme.* Ili se načini u crkvi altarija, t. j. kapital, koga se interesima služe na godinu mise. V. Bogišić, zbor. 362.

ALTARÌJÛN, altarijúna, *m. augm.* altare, *tal.* altariono; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Na altarinnu razbijenu. I. Držić, nauk gond. 297.

ALTEA, *f.* althaea, *šljez*; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Uzmi vodenoga sliza, to jest altea. J. Vladmirović, lik. 17.

ALTIN, *m. mjesto blizu Dečana i Đakovice, koje se pominje* XIV *vijeka.* Daničić I, 9. Vъsemu Alьtinu. Mon. serb. 94. U početku turskoga vremena đakovička se nahija zvala Altinli. S. Novaković, zemlj. 63.

ALTIŃANIN, *m. čovjek iz Altina, u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Mon. serb. 97. Daničić I, 9.

ALTIRNA, *f.* laterna; *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Juda vazamši dvorane i sluge pride s altirnami i svitńaci. Bernardin 52b. iv. 18. 3. *tako i u starijem izdańu.*

ALTOMAN, *m. ime muško* XIV *vijeka: jedan je toga imena bio seljak a jedan vlastelin: pošljednjemu ime dolazi samo u poznijem prijepisu, gdje stoji samo* Altoma. Glasnik 15, 289. Mon. serb. 152. — *Tamna postańa; isporedi* Altin.

ALTOMANCI, Altomanaca. *m. pl. selo u Braničevu* XIV *vijeka.* Glasnik 24, 265.

ALTOMANIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XIV *vijeka.* Šišatь Altomaničь. Glasnik 15, 299.

ALTOMANOVIĆ, *m. prezime, koje dolazi od* XIV *i* XV *vijeka; isporedi* Atomanović. Grobь Vaništevь Altomanovića. Mon. serb. 250. Predobivši on *(knez Lazar)* Altomanovića. P. Vitezović, kron. 107. Priča se da je car Lazar zatvorio u grad Užice Nikolu Altomanovića. M Đ. Milićević, srb. 612

ALTOVINA, *f. ukusna trava u jednoga pisca našega vremena:* Đaju im *(ovcama)* soli, u koju s pšeničnim mekińama mešaju lekovite trave, kao: rujiku, altovinu i bocu. M. Đ. Milićević, živ. 2, 15.

ALTUNICA, *f. glavica kod sela Pirana na bijelom Drinu blizu Prizrena* XIV *vijeka:* Na glavu na Alьtunicu. Glasnik 15, 289. Daničić 3, 551.

ALUBAŠA, *m. može biti složeno tur.* alup, *hrabar, junak, i* baša. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Andrijaš se moljaše haši, alubaši, subaši. P. Hektorović 23.

ALUBERTO, *m. vidi* Alberto. Od Aluberta. Zborn. 171b. Imenom Aluberto. 171b.

ALUGA, *f. vidi* haluga.

ALUJA, *f. vidi* aloja; *sama u jednom rukopisu* XV *vijeka i iz njega u jednoga pisca našega vremena:* alua. B. Šulek, im. 2.

ALUN, *m.* alumen, *kocelj, stipsa*; *isporedi* jalun, jelun, olum. Od *sr. njem.* âlûn, *koje je od lat.* alumen. *Samo u rječnicima Bjelostijenčeva i Jambrešićeva.*

ALJÍVÍZ. Aluviza *m.* Aloisius; *isporedi* Aloviz, Alviz. XIV *i* XV *vijeka.* Aluvizь *(Gučetić).* Spom. sr 2, 35 1, 104. Mon. serb. 259. 347. Aluvizь Crěvićь. 287. 347.

ALUVÍZOVIĆ, *m. prezime, po ocu Aluvizu*; XV *vijeka.* Vitko Aluvizovičь. Mon. serb. 320.

ALUŽINA, *f.* anthriscus vulgaris Pers. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 2. — *isporedi* haluga.

ALVANIJA, *f.* Albania, *isporedi* Albanija, Arbanija. *Dolazi* XIV *vijeka.* Mon. serb. 136. Glasnik 21, 232. 243.

ÀLVAT, *vidi* halvat.

ÀLVATAN, álvatna, *adj.* amplus, *prostran, najviše o hałini prostranoj dovoljno, ali i o kući u jednoga pisca. od arap.* alwat *(prikladan, pristojan i o hałini koja dobro stoji). isporedi* avlatan. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo o hałini).* Samo nek je kesa jaka, alvatna je kuća svaka. V. Došen 60.

ALVE, *m. vidi* alvo; *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Hrabreni i mudri su Alve, Ivan. J. Kavanjin 112. *u oblicima ženskih riječi:* Duhovnike Jovu i Alvu. 113. Poda biskupiju istom Alvi. 112.

ÀLVÎZ, Alviza, *m.* Aloisius; *isporedi* Aloviz. Aluviz, Alviž. *Od* XV *vijeka.* Aluviza Gočetića. Mon. serb. 418. Molitva s. Alvizu. I. A. Nenadić, nauk 273. O Alvize sveti! 273. *U jednoga pisca* XVII *vijeka nalazi se sa s mjesto z, ali će biti samo za to što je tako u tadem jeziku:* Alvisa Gospodnetića. I. Ivanišević 319.

ÀLVÍŽ, Alviža. *m. vidi* Alviz. *Od* XVII *vijeka.* Alviža ostavi takmena. D. Baraković. vil. 9. Alviž. J. Kavanjin 101.

ALVÍŽEV, *adj.* Aloisii; XVI *vijeka.* Brat Alvižev. Mon. croat. 234.

ALVO, *m. hyp.* Alviz; *isporedi* Alve; *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Hrabren Alvo. J. Kavanjin 123.

ÀLJENA, *f.* Helena, *Jelena*; *u jednom spomeniku* XIV *vijeka*; *je je staro lě.* Sь kraljicomь. Alěnomь *(piše kralj Vukašin o svojoj ženi).* Mon. serb. 180.

ÀLJINIĆ, *m. prezime; po zapadnom govoru od* Aljena (Alěna), *s promjenom glasa* l *na* j. *Dolazi prošloga vijeka.* Marjan Aljinić (Aglinich). Norini, prip. 55. 60. (Aljinić. Schem. bosn. 1861. 97.) — *isporedi* Aljinići.

ÀLJINIĆI, *m. pl. selo u Bosni kod Sutjeske.* Schem. bosn. 1861. 19. *Postańa koga je i* Aljinić.

ALJINOVIĆ, *m. prezime*; *dolazi* XVII *vijeka u jednom spomeniku, u kom se piše i sa* h *sprijeda, može biti griješkom. postańa tamna.* Matij Aljinović. Stat. poj. ark. 5, 312. Matija Haljinovića. 312. Pava Haljinović. 311.

ÀLJKAV, *adj. vidi* atjav. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, piše i sa* h *sprijeda.* Čovek na oči trom i aljkav. M. Đ. Milićević, več. 21. — *adv.* aljkavo: Aljkavo se obuo. Vuk, rječ. 4b. Nosi se aljkavo. M. Đ. Milićević, več. 354. — *sa* h *sprijeda:* Severijan se nosi vrlo haljkavo. 50.

ÀLJMA, *f. nekakav luk, koji se zove i* ajma. *od maj.* hagyma, hajma, *luk. Samo u naše vrijeme,*

između rječnika samo u Vukova. Aḷma, allium ascalonicum L. B. Šulek, im. 2. *isporedi* vlašac.

ĀḶMĀŠ, *m. selo u Slavoniji kod Daḷa; isporedi* Almaš. Sem. prav. 1878. 16.

ÁḶO, *m. hyp.* Alija; *isporedi* Alo, Ale. Alija se nije oženio, ńom se misli Aḷo oženiti. Nar. pjes. vuk. 3, 264.

ÁḶOV, *adj. što pripada* Aḷu. Ibro Aḷov i s ńim Jusuf-aga. Ogled. sr. 459.

ĀḶTATI. āḷtâm, *impf. nespretno hoditi kao ḷuḷajući se:* sobom aḷtati'. M. Pavlinović. — *Samo u naše vrijeme; isporedi* aḷtav; *postaće vidi kod* atḷav.

ĀḶTAV, *adj. vidi* atḷav. *Samo u naše vrijeme.* M. Pavlinović.

ĀḶTAVAC, āḷtâvca, *m. muško čeḷade ‚aḷtara'. Samo u naše vrijeme.* M. Pavlinović.

AḶÙDOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom, srezu mlavskom.* K. Jovanović, reč. 142.

ÀḶUGA, *f. vidi* oḷuga. M. Pavlinović.

AḶUR, *u jednoj pjesmi stoji pred* biḷur, *u oboje se (po mišḷenju A. Pačića) ne može razumjeti drugačije nego uzevši da je* biḷur *turski* bilur, *zna, u* alur, *koje ne znači ništa, da je samo načińeno prema toj riječi mjesto* allah, *bog, te tako stoji oboje mjesto* bog zna, *t. j. doista.* Aḷur biḷur, duge noći! Nar. pjes. vila 1868. 465.

ÂM, áma, *m. vidi* ham.

ĀMA, *arapski* amma, *vidi* ali, sed. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova.* Lakše Ivo koña zajahuje, ama dobro końem zamahuje. Nar. pjes. bog. 307. Ako i jest kriva vrata, ama lijep miris dava. Nar. pjes. vuk. 1, 226. Ajde, ajde, šćeri, ama brže dodi. Nar. pjes. vuk. 1, 388. Vuk na vuka ni po noći ne će, ama hoće junak na junaka. 4, 431. I tu su se razdvojili bili. Ama reče Pecirep-Lazare. 4, 47. Ko god sa mnom na udarac ne će, proklet bio na oba svijeta! Ama ćemo braćo izginuti, da se kaže u pošḷedno vrime. 4, 424. Šćaše sam nož da izvadi iz duvara, ama nije mogao. Nar. prip. vuk.[2] 192.

AMÀJIĆ *m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom, srezu rađevskom.* K. Jovanović, reč. 135.

AMÁJLIJA, *f. vidi* hamajlija.

AMAJNATI, amajnam, *impf. tal.* ammainare, vela contrahere, *spustiti jedra. Samo u jednoga piscu* XVI *vijeka.* Ter s neprijateḷi gdje se staju, za svijet ne će da ammajnaju. M. Vetranić I, 225

AMALDAR, *m. arap.* 'amel-dâr, *carinik,* exactor vectigalium. *Samo* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Mnogo se soli prodava, i odь tѣzѣhь koji donose amalьdarь jednomь cѣnomь uzima. Mon. serb. 474. Amalьdari odь druzѣhь zemaḷa soo donoseći da ne prodavaju. 528.

AMALDARSKI, *adj.* exactorum; *isporedi* amaldar. Bezь amalьdarьske rѣči nitьko soli da ne prodava. Mon. serb. 474.

AMALSO, *n.* antimonium, *rastok; samo u Stulićevu rječniku. Riječ tuđa, bliže nepoznata, a može biti da nije dobro ni napisana.*

AMÁMET, *m. vidi* amanet; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nek razumiješ da bog gosparstvo sam uzdrži svijeh u općeno, samo amamet od svjetovnijeh čoek da drži. J. Kavańin 11.

ÀMÂN, amána, *m. tur.* aman, *arap.* emân, *vjera koju tko zadu komu, milost, oprošteńe, a dolazi i kao uzvik, kojim tko moli za milost ili oprošteńe, i uzvik od čuda ili od tuge. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Svitla zvizdo, *(govori Turčin)* pomiluj, rob tvoj umire. Aman, da znam da mi glava otide, uljezoh gori k tebi, primi me. M. Držić 183. Aman zaište. J. Rajić, boj 26. Aman caro za boga jednoga! Nar. pjes. vuk. 3, 60. Turcima su aman dopuštili. 4, 320. Jedan drugom ne čini amana, no se biju i sijeku glavo. P. Petrović, šćep. 172. Pušti mene na amanu Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 419. Pusti mene vojsku na amana. 5, 168. Eda Ipek na aman uzmemo. Pjev. crn. 101. — *značeći vjeru dolazi i u zaklетvi kao* iman, *koje vidi:* A tako ti dina i amana. Nar. pjes. vuk. 4, 414. I tako mi dina i amana. 4, 414. — *u pripjevu uzvik od tuge:* Nasta ḷeto i proḷeće, nasta Đurđev dan. Aman, aman! Svi se momci poženiše, a ja ostah sam. Nar. pjes. vuk. herc. 296. Nazvah Andi: dobar veče! Aman, aman, vaj dušice! 276. Vaj aman aman. 276.

ÀMAN, *riječ ista sa* àmân, *koje vidi, samo se govori s drugim akc. kao adv., kao da bi se tvrdeći reklo:* vjera moja *ili* doista, *a po tom u tvrdeńu sa sumńom kao* čini mi se *ili* gotovo *ili* skoro, fere. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se veli samo da je* čini mi se). Evo prisičeno drvo, al ne doprisičeno; ako vitar ne pune, ne će se oboriti; idi, pospavaj malo pod ńim, more biti da ne će vitar puhuti dok ti pospavaš. Što ćeš mi odgovoriti? Aman ne privari, veliš, nisam ja budala, metati mog života u taku pogibio. F. Lastrić, ned. 188. Po naravi aman svatko se rasrdi. 218. Kad vam dođu nike nesriće, kada grad i zlo vrime razaspe vaše sjetve, kako primate dragovoḷno te suprotivštine? Aman svi po tom tužite se. F. Lastrić, od' 168. Aman to će biti. Vuk, rječ. 4b. *(tumačeći da je kao* čini mi se). Svaki povede što je koji imao od volova i krava aman sve u čaršiju. Nar. prip. bos. 1, 57. *(gdje izdavaoci tumače da je što i blizu).*

1. AMÁNAT, *m. vidi* amanet; *dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu; po ńekim se krajevima* a *pred* t *kao da bi bilo u nom. umetnuto izbacuje u drugim oblicima.* Što nam je bog dao kako no ti jedan amanat aliti jednu postavu. M. Divković, nauk 278. Amanat ti moja stara majka. Nar. pjes. vuk. 4, 86. I Stanin je babo izlazio i đeveru amanat zadav'o. Nar. pjes. vuk. kovč. 75. — *govori se kao i* vjera: Vas svijet živi na vjeru i na amanat. Nar. posl. vuk. 32. Odzovi se, amanat ti davam. Ogled. sr. 142. — *po tom se ńim i kunu:* Amanata mi božjega. Vuk, rječ. 4b. Tako mi amanata božjega. Nar. posl. vuk. 300. Đe ga kupi aga? amanat ti! P. Petrović, vijen. 39. A bješe li kakav? amanat ti! 63. Amanat mi, ja je i ne čitam. 85. — *bez* a *pred* t, *kao da bi u nom. bilo samo umetnuto:* Kamo vaše vjere i amanti, a koje ste sa mnom ogradili? Ogled sr. 19. Rad amanta doša' sam božjega. P. Petrović, šćep. 152. Ja ve bogom i amantom kumim. Nar. pjes. vuk. 5, 157.

2. AMANAT, amanta, *m. tal.* amante, amasius, *dragi; samo u jednoj knjizi* XVI *vijeka; nominativu nema potvrde.* Posla po jednoga svoga amanta. Zborn. 11b.

AMANCA, *f. tal.* amanza, amasia, *draga; u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Amanca ga polije. N. Naḷešković 1, 288.

AMANCIN, *adj. što pripada* amanci. Dragna amancina. N. Naljeković 1. 285.

AMÁNET, *m. arapski* emânet, *ostava, depositum, što se kome da na vjeru da čuva. Dolazi od prošloga vijeka, ali isporedi* amánat *i* manet. Evo, bože, duše, ev' amanet vlasti tvoje. P. Knežević, pism. 154. Amanet ti, devere, sestra moja. Nar. pjes. vuk. 1, 24. Amanet ti moja carevina! i amanet svi moji gradovi! i amanet sve moje vojvode! i amanet moj nejak Urošu. 2, 187. Drkću mu ruke kao da je tud amanet pojeo. Nar. posl. vuk. 70. Amanet ti božji moja djeca! Vuk, rječ. 4b. Uvjeren sam da je kadar amanet moj sačuvati. Vuk, 2tim. 1, 12. — ‚na amanet' *se ostavlja:* Ostavio kod njega novce na amanet. Vuk, rječ. 4b. Na teški amanet ostavljam ti moju sirocad. Pravdonoša 1851. 30. — *u zaklinanju kao* vjera, *kad se kome naručuje što:* Predaj mu ga, božij ti amanet! Nar. pjes. vuk. 4, 115 Amanet ti, Vukašine kralju: ti ne uzmi moju Vidosavu, Vidosavu, moju nevjernicu, već ti uzmi moju milu seju. 2, 113. — *u Srbiji je sada* amanet *i dobro koje se poštom šalje.*

AMÁNETAN, amánetna, *adj. ‚amanetna pošta', koja nosi amanete, u Srbiji.* Pošta amanetna odlazi svaki dan. Šem. kn. srb. xv.

AMANTIL, *m. zimozelen,* vinca minor L. *samo u jednom rukopisu* XV *vijeku i odande u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 3. *ako je riječ dobro u rukopisu zapisana i dobro pročitana, biće postala od lat.* pervinca *kao i* pavenka; *isporedi* metik.

AMAR, *arapski* amarr, *vrlo gorko, žao; samo u naše vrijeme, u Dalmaciji:* Za to mi je amar na ń. M. Pavlinović.

AMARTOL, *m. ἁμαρτωλός, ime čovjeku* XIV *vijeka.* Daničić 1, 10.

ÀMAT, *m. u poslovici ime načinjeno prema anatema:* Anatemate vraga i njegova brata Amata! Vuk, rječ. 4b. Nar. posl. vuk. 10.

AMATOVAC, Amatovca, *m. zaselak kod sela Mihaća u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 96.

ÀMÂZ, amáza, *m. turski* amez *od arapskoga* namaz, *klanjanje u kom se Turci mole bogu; vidi* namaz; *u pjesmama se uzima za molitva.* A u šancu amaz pročiše. Nar. pjes. vuk. 1, 248.

AMAZONA, *f.* Amazon; *od* XVII *vijeka.* Amazone žene biše. J. Arnolušić, slav. 38. Amazona. Bela 70a. *u jednoga pisca u pjesmi bez* o: slavna Amaz'no. J. Kavanjin 213. Amaz'ne („Amasne'). 272.

AMAZOVSKI, *adj.* Amazonum; *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Amazovski sini. J. Kavanjin 138.

1. ÀMBÂR, *m. pers.* anbâr *i* ambâr *i* hambar, horreum, granarium, *vidi* žitnica. — *Akcenat ostaje u svijem oblicima jed. i mn.; samo kad u množini ima* -ov-, *onda se mijenja:* àmbarovi, *i tako ostaje u svijem oblicima osim gen., gdje je* ambarôvâ. — *Dolazi od* XVI *vijeka (najprije u Vrančićevu rječniku* 42) *i u svijem rječnicima (osim Daničićeva), i to u svijem osim Vukova sa* h: hambar; *osim rječnika dolazi i sa* h *i bez* h; *neki pišu i sa* n *mjesto* m: anbar. — 1. *u pravom smislu: a) sa* h: Razmetnuti ću hambare tere ću veće pograditi. M. Divković, nauk 91b. Pšenica se ne usipa u hambare, rupe ili jame, dokle nije očištena. B. Kašić, per. 40. Tu vidismo hambare Josifove. Glasnik 31, 305. Niti siju, niti žanu, niti u hambare sasipaju. F. Lastrić, od' 267. Poče hambare i žitnice pripravljati. E. Pavić, ogl. 86. U hambaru nit' u toru, nigdi ništa ne ostade. V. Došen 166. Nego najde da je više dao nego žita u hambar sabrao. M. A. Reljković, sat. 79. Zato ćete ih *(ptice)* čut pijukat kod hâmbârâ, gdi je žito zatvoreno. B. Cuceri 210. Što imadeš rane u hambarih. J. S. Reljković, kuć. 102. Žito svoje spremi u hambar. Nar. prip. bos. 1, 50. — *b) bez* h: Blagosovljeni ambari. I. Ančić, ogl. 159. Blagoslov ambara, gdi se drži svaka vrsta žita. L. Terzić 333. Što godi učini od njegovi ambara i žitnica da je dobro učinjeno. S. Margitić, fala 36. Skupio nas je u crkvu kao pšenicu u ambar. J. Banovac, pripov. 92. Da mu se upališe ambari. J. Banovac, pred. 42. Toliko blago sasu u ambare. F. Lastrić, svet. 100. Imadijaše neizmirne ambarove. 125. Pšenica saspe se u ambar. J. Filipović, prip 1, 189. Upališi su ambare. I. Zaničić 108. U žitnice aliti ambare. A. Kačić, korab. 12. Ambare ranom napuniti. D. Obradović, sav. 3. Evo ti u ambaru mojemu žito. B. Leaković, gov. 59. Imaš danas punu kulu blaga, u ambare bijele všenice. Nar. pjes. vuk. 2, 533. Ne vjeruj ljetini dok je ne metneš u ambar. Nar. posl. vuk. 196. Ne će biti suviše napomenuti da se u Bačkoj sipa žito u jame mjesto ambara ili koševa. Vuk, nar. posl. 269. — *c) sa* n *mjesto* m: Simena koja se siju iz jednoga anbara. I. Ančić, svit. 49. — 2. *u prenesenom smislu: sa* h. Ruke su ubozijeh hambar ali ti kesa Isukrstova; za što što godi prima ubogi Isukrstov, Isukrst prima. M. Divković, bes. 686. Dobri ostati će čitav sahranjen u hambaru nebeskomu. M. Radnić 304. Nije li ovo sime plemenito iz hambara božijega, to jest, s. pisma zagrabljeno? F. Lastrić, ned. 119. Ne bi većeg nad Srima hambara. M. A. Reljković, sat. 21. — 3. *Prva kapa što se digne kad se igra prstena, zove se* ambar. Vuk. Kad prvu kapu digne, onda reče: ambar! Vuk, rječ. 617b. — 4. *Selo u Hercegovini blizu Vimice:* Ambar. Schem. herceg. 1873. 202.

2. ÀMBAR, àmbra. *m.* succinum, *ćelibar, burštin; tal.* ambra, *fr.* ambre, *sr. ném.* amber, *sr. lat.* ambrum, *od arap.* 'amber; *isporedi* amber *i* ambra. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (bez značenja).* Zlato je prami, prsa od lira, ambar oči. J. Kavanjin 36. Vas od ambra i suvoga zlata. Nar. pjes. vuk. rječ. 4b.

AMBÀRÂNE, *n. dizanje prve kape kad se igra prstena (isporedi* ambar). *Samo u Vukovu rječniku.*

AMBÀRATI, ambârâm, *impf. dizati prvu kapu ričući* ambar, *kad se igra prstena (isporedi* ambar *i* prsten). *Samo u Vukovu rječniku.*

AMBÀRINA, *f. opao ambar i poslije njega mjesto gdje je bio i zemlja oko njega. pl.* ambarine, *kraj u haturu sela Lipolista u Srbiji u šabačkom okrugu.* M. Ružičić. Zemlja u mestu Ambarine. Sr. Nov. 1871. 346. *isto dolazi i u jednini, ali može biti pogrješka:* zemlja u Ambarini. Sr. Nov. 1861. 167. 449.

AMBÀRIŠTE, *n. mjesto gdje su bili ambari.* Niva u ambarištu *(u Srbiji u okrugu kruševačkom i u okrugu valjevskom).* Sr. Nov. 1872. 161. 182. 1875. 763. Pod brdom Nemićem ima nekakva stara zakopina koja se zove Ambarište. M. Đ. Milićević, srb. 568.

AMBÁRNUTI, àmbârnēm, *pf.* 1. *dignuti prvu kapu rikćući* ambar, *kad se igra prstena (isporedi* ambar *i* prsten). *Samo u Vukovu rječniku.*

Kad onaj ambarne, pa ne nade prstena, odmah mu ovaj što krije metne zavitak na ono mjesto gdje je bio ambar. Vuk, rječ. 617b. — 2. *prvo značenje preneseno: zaprositi djevojku gdjegod, ili drugo što zaiskoti, kao pokušati sreću; samo u Vukovu rječniku.* Ja sam ambarnuo na jednom mjestu. Vuk, rječ. 5a.

ÀMBÀRSKÎ, *adj.* horrei; *samo u Vukovu rječniku.* Ambarsko oko, ambarska vrata. Vuk, rječ. 5a.

AMBAŠÀDÛR, ambašadúra, *m. tal.* ambasciadore, legatus, *poslanik, poklisar. Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Njeka noćna čes pošje mi prije ure, neg k meni ima prit, zle ambašadure. N. Dimitrović 99.

ÀMBER, *m.* ambra; *neka mirisna smola. arap.* 'amber; *isporedi* àmbar *i* ambra. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* A moj dragi amber dušom diše. Nar. pjes. vuk. 1, 360. Što je slatko, posipa šećerom, što je slano, liščem i amberom. Nar. pjes. petr. 1, 227. — *ime muško u Turaka:* Ja imadem devet sinka, Amber deseti. Nar. pjes. petr. 1, 298.

AMBERÍJA, *f. arap.* 'amberije, *rozolija začińena amberom; samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* Kad su urku kavu okinuli i za kavom žutu amberiju. Nar. pjes. vuk. 4, 449. Oni piju žutu amberiju. 4, 473.

ÀMBIS, *m.* abyssus, *propast. bezdanica, bezadńica. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da se govori u Crnoj Gori). Od tal.* abisso, *ἄβυσσος, s umetnutim* m *(kao u* Alempije). — *u jednoga pisca s dodanim sprijeda* h: Bješe mi se prosjela Kladuša, na ‚hambis' se Turci nadzirahu. Pjev. crn. 175. — *isporedi* abes.

ÀMBISATI SE, àmbišêm se, *pf.* dirumpi, *prosjesti se. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da se govori u Crnoj Gori). Od* ambis *(kao i tal* abissarsi *od* abisso). — Tako se ne ambisao kao jama bezadńica! Nar. posl. vuk. 309.

AMBOR, *m.* cyanus persicus, *tal.* ambretta. Stulić. centaurea cyanus L. B. Šulek, im. 3. *Samo u pomenuta dva pisca. Postańem od* amber.

AMBORIJA, *f. neko mjesto u Hlerinu* XIV *vijeka.* Daničić 1, 10. *isporedi* Jeborje.

ÀMBRA, *f.* 1. *vidi* àmbar, *s kojim je i postańa istoga; od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Belinu* (71a). Ambra žuta, succinum; tisto od ambre, pasta d' ambra. Mikalja 4a. Koraj, ambre i agate svijetle se. J. Kavańin 483. Dokle u način jasne ambre razbistre se *(lijekovi).* B. Cuceri 332. — 2. *vidi* amber. Kolike ambre, koliko musaka, koliko mirisnih voda bijaše ona za svoje prame poharčila? A. đ. Bella, razgov. 243. Očutje voń od moška i od ambre. B. Cuceri 194.

ÀMBRÊL, ambréla, *m. od tal.* ombrella, umbella, *štit od sunca, a i od kiše.* Namakni mi ambrel na djevojku, da joj b'jelo lice ne pokisne. Nar. pjes. petr. 1, 161.

AMBRODIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XV *vijeka u čakavskom govoru sa* j *mjesto* đ, *ali mu ni* j *pred* i *nije napisano; isporedi* Ambrodo. Mikulu Ambroića. Mon. croat. 80.

AMBRODO, *m. tal.* Ambrogio, Ambrosius; *isporedi* Ambroz. S. Ambroda. I. Držić, nauk gond. 60. S. Ambrodo besjedi. B. Cuceri 61.

AMBROS, *m.* Ambrosius *isporedi* Ambroz, Ambrož. Sveti Ambros. Š. Budinić, sum. 45. J. Filipović, prip. 1, 161.

1. AMBROSIJA, *m. vidi* Ambrosije. Po nauku svetoga Ambrosije. E. Pavić, ogled. 20.

2. AMBROSIJA, *f.* ambrosia, *vidi* ambrozija. *Samo u Belinu rječnika* 71a.

AMBROSIJE, *m.* Ambrosius. Ambrosije jepiskopь. S. Novaković, pom. 40.

AMBROSIO, *m. vidi* Abrosije; *na kraju je* -io *talijanski.* Govori sveti Ambrosio. Š. Budinić, sum. 23. F. Lastrić, test. 271.

AMBROZ, *m.* Ambrosius; *isporedi* Ambros, Ambrož, Amroz, Anbroz. *Od* XIV *vijeka.* Pred crkvu svetoga Ambroza. Mon. croat. 2. Ambroz. M. Alberti XLII. J. Kavańin 55.

AMBROZIJ, *m. vidi* Ambrozije.

AMBROZIJA, *f.* ambrosia, *isporedi* ambrosija, ambrožija; *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ambroziju i nektar s veseljem priživa. M. Vetranić 2, 32.

AMBROZIJE, *m.* Ambrosius; *isporedi* Ambrosije. *Dolazi od* XV *vijeka, ali nominativu* ‚Ambrozije' *nema potvrde, nego je* XVII *vijeka još* Ambrozij. Svetoga Ambrozija. Mon. croat. 108. Govoraše sv. Ambrozij. P. B. Bakšić 155.

AMBROZIO, *m. vidi* Ambrosio, *isporedi* Ambrožio. Ambrozia Osorskoga. J. Kavańin 94. Pjesan svetijeh Ambrozia i Augustina. I. Đordić, mand. 192.

AMBROZO, *m. vidi* Ambroz, *isporedi* Ambrožo. Sveti Ambrozo veli. B. Gradić, djev. 32.

AMBROŽ, *m. vidi* Ambroz; *od* XVI *vijeka.* Sv. Ambroža. Katek. 1561. 70. P. Posilović nasl. 83. Sv. Ambroz. L. Terzić 77. J. Banovac, prip. 254. J. Filipović, prip. 3, 283. L. Vladmirović, slavod. 72. J. Matović 130. I. J. P. Lučić, razgov. 2.

AMBROŽA, *m. vidi* Ambrož; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Sveti Ambroža, moli za nas. I. Ančić, svit. 115.

AMBROŽIJA, *f.* ambrosia, *isporedi* ambrozija. Ambrožijom diha *(knjižica).* H. Lucić 282. Ambrožija. J. Kavańin 482.

AMBROŽIO, *m. vidi* Ambrozio. S. Ambrožio. J. Banovac, razg. 217. F. Lastrić, test. 396. ned. 276. Sa svetim Ambrožiom. F. Lastrić, test. 396.

AMBROŽO, *m. vidi* Ambrozo. Kako sveti Ambrožo i sveti Hierolim vele. B. Gradić, djev. 11. Sveti Ambrožo. M. Divković, nauk 19b. 27. Prid svetijem Ambrožom. J. Matović 257.

ÀMBUĻA, *f. dugačka vreća*, saccus longior. *Samo u Vukovu rječniku. Od grč. ἀναβολή (ἀμβολή), ogrtač, nov. grč.* 'αναβόλιον, *ukopma košuļa; što se u to uvija, za to je riječ prenesena na vreću. — isporedi* ambuļice.

AMBUĻAK, ambuļka, *m.* gnorimus Lepell. Šloser, kor. 347. 383.

AMBÙĻICE, ambùļîcâ, *f. pl.* panni, *drońci, rite, starež. Od* ambuļa. *Sama u naše vrijeme.* S. Novaković.

ÀMEĻ, *m.* sordes, frumentum sordidum, *nečistota u žitu i nečisto žito. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, odakle je i značeńe stavļeno i gdje se dodaje da se govori u*

Srijemu. Govori se i u Lici, i to u značenju u kom se govori i ave‖ *i* avrje, *koje vidi.* J. Bogdanović. — *Postaŋem ńeki misle da je od ńem.* amel, amelkorn, triticum spelta (Matzenauer, ciz. slov. 97), *ali će značeńa radi prije biti od maǧ.* hüvely, *luska, kao i* ave‖, ave‖če, *s razlikom u glasu koja je i u* andramo‖i *i* andravo‖i.

AMEN, *adv.* amen; *isporedi* amin. V ime božije ame(n). Mon. croat. 2. Va ime otsca i sina i svetoga duha amenь. Mon. serb. 274. Hvali te i slavi po vas vijek i amen. M. Vetranić 1, 135. Gdi ne će nitko vas bez konca i amen pozrijeti moj obraz. 1, 292. Da me od sada u vijeke i amen ‖ubav tvoja vlada. N. Dimitrović 43. Amen, amen, tako budi! P. Hektorović 85.

AMÈRIČKÎ, *adj.* americanus. Uvede dumne u državu američku. Đ. Mattei 19.

AMÈRIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom, srezu kosmajskom.* K. Jovanović, reč. 96. *mješt̀ani govore* Amérić.

AMÈRIKA, *f.* America. Ameriku onda ne diliše. M. A. Re‖ković, sat. 157.

AMERÎKÂN, Amerikána, *m.* Americanus. Karamani i Amerikani. Živ. is. 145. — *dolazi i kao prezime:* Petar Amerikan. Rat 254.

1. ÀMET, *m. vidi* Ahmet.

2. ÀMET, *m.* exitium, *pogibija, propast. u jednoga pisca* XVII *vijeka, i to s dodanim sprijeda* h. *Poslaŋa kajega je* ametice *i* ametom; *prema tom adverbu, koji dolazi za općenitu, potpunu propast, načińen je oraj substantiv.* Od kud je ov hamet? od kud to grobovje? P. Vitezović, odi‖. 57. S vinom muž izgubi pamet, a žena vsa pojde v hamet. P. Vitezović, cvit 130.

ÀMETICÊ, *adv. vidi* ametom. *Samo u Vukovu rječniku (gdje stoji* ‚ametimice' *u u primjerima* ‚ametice' *i napominje se da se govori u Srijemu).* Pomriješe ‖udi ametice (kad je kakav pomor u selu); marva crkava ametice. Vuk, rječ. 5a.

AMETLI, *turski od arapskoga* imâte, *umor: umrli, pokojni; samo u jednoj priporijci.* Ako čuje ametli derviš-aga, opet će me nagnati da mu donesem kamen. Nar. prip. vrč. 87.

ÀMETOM, *adv.* penitus, *po sve, sa svijem, sasma. isporedi* ametice *i* amet. *Od arap.* 'ammet, *opće, svuda. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i to s dodanim sprijeda* h *po kajkavskom govoru; tako i u pisaca koji su mańe ili više miješali taj govor; u drugih bez* h, *ali i s* h *po tome što se* h *gubilo te se pisalo i gdje ne treba.* Vojsku ńegovu hametom pobi. P. Vitezović, kron. 51. Turci hametom porobiše vas kotar metlički. 127. Napasnik svej ametom riba mrežom slijepe ‖ude. J. Kavańin 6. Svu rimsku vojsku ‚hametom' pobiše. A. Kačić, kor. 358. Duhovno, telesno ki hametom globi. M. Kuhačević, 137. Najzad prah bumba upali i del od fortice hametom razvali. 150. Oni ga hametom potukoše. M. Pavlinović, razg. 31. Ametom. Ļ. Kovačević *(ču u Prokupļu).*

ÀMETOV, *adj. vidi* Ahmetov.

AMID, *m. tal.* amido, amylum, *nišeste.* Mogao bi uzeti kriničicu amida. B. Kašić, zrc. 123.

AMIDATI SE, amidam se, *pf. popraviti se,* meliorem fieri; *od tal.* ammendare; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na učińeńe amido se je Šimun gubavi a zblaznio se je Juda Iskariotski videć pomas prolitu na noge Jezusove. Živ. is. 48.

ÀMIĠA, *m. turski* amyǧa, *arap.* amuǧa, *stric. Samo u naše vrijeme, u rječniku ni jednom.* O amiǧa. Ličanine Tale! Nar. pjes. vuk. 3, 110. — *dolazi i kao nadimak:* Sima Paštrmac zvao se najobičnije Amiǧa. M. Đ. Milićević, srb. 282. Šta je to, Amiǧa? M. Đ. Milićević, jnr. 56.

ÀMIĠIĆ, *m. prezime onomu komu su oca zvali* amiǧa, *a od ńega i ńegovu natrašku.* I Osmana mlada Amiǧića. Nar. pjes. vuk. 4, 332. Grigorije Amiǧić. Šem. prav. 1878. 24.

ÀMIKAT, àmikta, *m.* amictus; *isporedi* amit; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kada stavļa amikat. I. Držić, nauk gond. 225.

ÁMÎN, *adv.* amen; *isporedi* amen. Vь ime oca i sina i svetoga duha aminь. Mon. serb. 21. Amin, bože, vazda te molimo! Nar. pjes. vuk. 2, 617. Uza svaki ovaj blagoslov svatovi viču: amin! Vuk, nar. pjes. 1, XII. Amin da boga da! Vuk, rječ. — *dolazi i kao substantiv, i tada znači izgovor te riječi:* Po aminè. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143.

ÁMINÂŃE, *n. izgovaraŋe riječi* amin. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÁMINATI, áminâm, *impf.* dico amen; *samo u Vukovu rječniku.* Kad se na svadbi napija, onda svatovi, sve dva i dva, aminaju, t. j. viču: (n. p.) stari svat čašu pije, boga moli, amin! Vuk, rječ. 5a.

ÁMINKOVATI, áminkujêm, *impf. vidi* aminati; *samo u jednoj pjesmi.* Redom aminkuje. Nar. pjes. petr. 2, 70.

AMIR, *m. arap.* amyr, *zapovjednik,* imperator. Veliki carь amirь sulьtanь Bajazitь. Mon. serb. 531.

AMIRA, *m. vidi* amir. Veliki amira Pajazitь. Mon. serb. 182.

AMÌRAĻ,A, *m. tal.* ammiraglio, *vidi* armiraļa. S. Skurla, sv. Vlaho. 125.

AMIRE, *m. vidi* amir. Amire sultanь. Mon. serb. 526.

ÀMIT, *m. tal.* amitto, amictus; *isporedi* amikat. Misnik će se obući amitom. B. Kašić, rit. 272.

AMITAK, àmitka, *m. vidi* amit. Misnik amitkom ... obućen; djakon obućen amitkom ...; a subdjakon amitkom ... B. Kašić, rit. 141.

ÀMO, *adv.* huc, *ovamo. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (366a), *Voltiǧijinu, Stulićevu i Vukovu.* — *Biće postalo od* ovamo *izgubivši* v *i saževši* oa *u dugo* â *(sa st. slav.* amo *i* jamo, quo, *ne može ništa imati samoga značeńa radi).* — *Pokazuje da je kod onoga koji govori mjesto ka kojemu je upravļeno mićańe.* Da(j) amo kutaļac vinca. M. Držić 326. Amo uljezi, da te kraļ naš vidi. I. Gundulić 104. Nitko ne će amo doći. A. Kanižlić, fran. 252. Kako si amo unišao? A. Kanižlić, utoč. 70. Potli mućenoga puta došao sam amo. I. Zanićić 210. Amo sam tebe dovodio. Đ. Rapić 77. Od' amo, dušo neharna! F. Lastrić, ned. 206. Kad već amo zadjo(h). V. Došen 23. Nu sad amo starešine! 232. Hoder amo i ti, zaručniče. M. A. Re‖ković, sat. 95. Tko te je i po što amo poslao? A. Kanižlić, kam. 113. Amo oči. 261. Amo se okreni. A. Kanižlić, rož. 31. Amo stani! B. Cuceri 320. Amo se! M. Katančić, fruct. 57. Amo ‖oster i duhan pristaje. J. S. Re‖ković, kuć. 80. Hodi amo, prijateļu kraļu. Nar. pjes. vuk. 2, 478. Tamo iš'o, amo ne došao. 4, 194.

lzid' amo, da ti potkov platim. 2, 168. Vrat' se amo, nemoj ludovati. 3, 111. Okreni se amo dole. 1, 325. Već daj amo sabļu okovanu. 2, 343. Skupio sam amo krajišnike. 4, 395. Nemaš kuda amo. 1, 188. I mene je dovukao amo s onoga svijeta. Nar. prip. vuk. 16. Dovedite mi ga amo. Vuk, mat. 17, 17. — *mjestom ku kojemu je upravļeno miscaće kao a prednim primjerima, može se kazati i mjesto barļenu, koje nastaje po što je svršeno primicaće: tada je* amo *kao* ovdje, hic; *isporedi* ovamo. Neka znate kako amo mi živemo u ovom gradu. D. Ranina 53b. Mrtvi živu jošter amo. J. Kavańin 141. Što su imali oni amo? A. J. Knezović 1b. Zeļa je ńova i molba da im bog dade amo doli na zemļi imanstva. F. Lastrić, od' 197. Ako l' seko ja pogiboh amo. Nar. pjes. vuk. 2, 303. Ja ću ńega zaustavit' amo. 2, 597. To je amo svekoliko bilo. 1, 188. Amo ti je Misirlija Jovo. Nar. pjes. petr. 1, 132. Amo ga u našijem krajevima nema. Vuk, nar. pjes. 1, x. Kao što se i amo po svemu narodu govori. Vuk, posl. xl. — *dolazi sa* tamo *koje stoji naprijed:* tamo amo, huc illuc: *tada se* tamo *može i okrńiti* tam': Ne idu tam' amo za ludu po gradu. J. Banovac, prip. 211. Već se počeše kititi i resiti, i tam' amo prohoditi. 106. Ne mogu sebe na nogu uzdržati, već se navode tamo amo. J. Banovac, pred. 13. Kad dođu u crkvu gledaju tam' amo. J. Banovac, razg. 76. Naša pamet tam' amo ide. 22. Vitrovi, koji ju *(ludu)* tamo amo pribacivaše. E. Pavić, ogled. 516. Tamo amo gledaju nepodobno. L. Vladmirović, slavod. 51. Na molitvi letiš tam' amo. M. Zoričić, osm. 46. Tamo amo ńim hitaju. V. Došen, 26. Tamo amo trčati poče. A. Kačić, kor. 326. Tako se tamo amo razbigoše. 364. Padoše rastrkane tamo amo po polu. M. Dobretić 362. Obigravaju tamo amo okolo grobova. Nar. prip. vuk. 122. Šetajući se tamo amo po kamari. 146. Stanu gledati tamo amo kroz planinu de bi prenoćili. 186. Ne znadoše prosci đe će ni kuda će, no tamo amo te za ńom. 131. Tam' amo kroz kamaru stane blejati. Nar. prip. vuk.[2] 216. Tvoj sluga imaše posla tamo amo. D. Daničić, Iear. 20, 40. — *mogu obje riječi biti vezane riječju* i: *i tada naprijed stoji* tamo, *rijetko* amo: *naprijed stoji* tamo: Tamo i amo po poļani trče. J. Palmotić, dubr. 317. Okolišje prli samo, koga obstire tamo i amo. J. Kavańin 510. Pogledajte tamo i amo po zemļi. L. Radić 106. Svaka ruda ide kroz zemļu tamo i amo na grane. M. Zoričić, zrc. 198. Trčaše tamo i amo od jednoga do drugoga. B. Cuceri 110. Neka obrne tamo i amo. D. Daničić, 3moj. 14, 12. *naprijed stoji* amo: Vode razdili amo i tamo. J. Banovac, blagos. 39. Nije imao običaja s očima amo i tamo vitlati. 1. J. P. Lučić, razgov. 71. — *u poricańu tako mogu biti vezane riječju* ni: Ne imahu kuda bježati tamo ni amo. D. Daničić, is. nav. 8, 20. — *može i stajati pred jednom i pred drugom:* i tamo i amo: Igra końa i tamo i amo. Nar. pjes. vuk. 1, 26. Kad pogleda Janković Stojane po družini i tamo i amo. 3, 165. Telal više i tamo i amo. 2, 144. Bilo jada i tamo i amo. 3, 211. Stane skakati kroza ńu i tamo i amo. Vuk, posl. 264. — *u poricańu tako dolazi pred svakom* ni: Nogom miče, makunt ne mogaše, a rukama ni tamo ni amo. Nar. pjes. vuk. 1, 544. Da ne kriva ni tamo ni amo. 2, 218. — *pred svakom može biti* te: Sjutradan glas kroz narod: umro kralj! koga ćemo za kralja? Te tamo te amo, te više te niže, bogme brata mu. Nar. prip. vuk. 138. — *pred svakom može biti* koji: Pobigavši vojnici koji tamo, koji amo. A. Kačić, korab. 340. — *mjesto* tamo *dolazi i* onamo: *pred svakom* i, *na prvom mjestu* onamo: Vrabac skače i onamo i amo. M. Radnić 168. *na prvom mjestu* amo: I amo i onamo gibļe se. P. Posilović, cvijet 163. — i *samo pred drugom u prvi je* onamo: Kaluderi bijahu onamo i amo idući glasonoše. A. Kanižlić, kam. 620. — *pred svakom* sada, *a na prvom je mjestu* amo: Nego se samo okritaše sada amo, sada onamo. P. Posilović, nasl. 4.

AMONIĆANIN, *m.* Ammonites; *isporedi* Amonit. Amoničanin. M. Radnić 157.

AMONIT, *m. vidi* Amoničanin. Od koga bi narod od Amoniti. M. Marulić 70. S Amoniti. A. Vitaļić, ist. 270.

AMONSKI, *adj.* Ammonitarum. Sazvav u dvor svoj amonske vojvode. M. Marulić 22.

AMOREJANIN, *m.* Amorrhaeus. Tvoj otac jest Amorejanin. M. Radnić 75. Amorejani bijahu opaki. J. Filipović, prip. 1, 372.

ÂMOS, *m.* Amos; *isporedi* Amosije. Vapije Amos prorok. J. Matović 402.

AMÒSIJE, *m. vidi* Amos. Službu služi slavni knez Lazare, službu služi svetog Amosija. Nar. pjes. vuk. 2, 198.

AMPULICA, *f.* ampulla. Kada se pridaju sudi vode i vina ili ampulice. I. Zanotti, upit. 4.

ÀMRÊL, amréla, *m. vidi* ambrel. *samo u Vukova rječniku.*

AMROZ, *m. vidi* Ambroz. Piše sveti Amrozь. Zborn. 160b.

AMŠA, *f. žensko ime tursko.* Protužila Pembe Amša. Nar. pjes. vuk. 1, 376.

AMUD, *m. muško ime tursko, od* hamyd. I s ńim pobro Dunić Amud-bego. Nar. pjes. vuk. 3, 555.

AMÛRAT, *m. tursko ime muško; isporedi* Murat. Sultanь Amuratь. Mon. serb. 362. Cara Amurata. J. Kavańin 186.

AMÛRATOV, *adj. što pripada Amuratu.* Sina Amuratova. Daničić 3, 551.

AMZA, *m. vidi* Hamza.

AMZAD-AGA, *m. arapski* 'amzade, *stričev sin, bratučed, sastavļena s* aga, *gospodin.* Za ńom ide momce amzad (‚Amzad') aga. Nar. pjes. vuk. here. 156.

AMZIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u Broćnu.* Schem. hercg. 1873. 98. — *i drugo selo blizu srpske granice kod Novc Varoši.* Rat 193. — *Od turskoga imena* Hamza.

AN, *interj. uzvik kojim se pita kao i samijem* a *(vidi kod* a); *dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka.* A. Ah, ribaodo, sto dukat u mene pitat; sto dukat — an? B. Sto dukat an? ah! ah! M. Držić 375.

ÂNA, *f.* Anna. Sь Aньnoju. Stefan kr. 3. Bogoļubiva Ana. Domentijan[a] 11. Âna. Vuk, rječ. 5a.

ÁNA, *f. hyp. od* Àna. — *Akcenat se mijeńa u rok.* Âno. Veli Ana od bisera grana. Nar. pjes. vuk. 1, 328. Ana. Vuk. rječ. 5a.

ANÀĆEMA, *f. vidi* anatema.

ANADERKO, *m. samo u zagonetci:* Podigla se petoprsta vojska, i porobi Anaderka kraļa *(kad se tko useknc).* Nar. zag. nov. 177.

ÀNADOL, *m. malu Azija, tur.* anadolu, *od grč. ἀνατολή (istok); isporedi* Anadolija, Anato-

lija. *samo u naše vrijeme.* Sav Anadol i sva Rumelija. Pjev. crn. 88.

ÀNADOLAC, ànadôlca, *m. čovjek iz Anadola, samo u naše vrijeme.* Otkud biju Turci anadolci, odonud mi dođjaše koñici. Nar. pjes. vuk. 3, 47.

ÀNADOLIJA, *f. vidi* Anatolija; *isporedi* Anadol. *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukova.* Vь Anadoliju. Danilo 147. Što je Šama i što je Misira, Ačolije i Anadolije. Nar. pjes. vuk. 2, 233. Sve spahije od Urumelije i delije od Anadolije. 4, 218. — *u malaj Aziji kod Brusе planina koju Turci zovu* Anadolu dagy. Da se dvije sastanu planine, Gin-planina i Anadolija. Nar. pjes. vuk. 3, 70.

ÀNADOLSKÎ, *adj. što pripada Anadolu, što je iz Anadola.* Viska stade anadolskih ata. Nar. pjes. juk. 544.

ANAFORA, f. ἀναφορά, oblata; *isporedi* navora; *dolazi* XIII *vijeka.* Po anaforê. Sava, tip. hil. glasn. 24, 189. tip. stud. glasn. 10, 147.

ANAKOVIĆ, *m. prezime.* Schem. diac. 1877. 66.

ÀNAMO, *adv. vidi* onamo, *od čega je i postalo; samo u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

ANASAR, *m. od arap.* nêsyr, *pl.* ansâr, *branič, čuvar,* defensor. *Samo u jednoj knjizi* XV *vijeka.* Mili moj gospodine, vsêmь caremь caru, velikyj hon'kiare i anasare Aleksen'dre. Aleksandr. nov. 101. — *u drugom prijepisu* nasare.

ANASON, *m.* foeniculum dulce Dec. J. Pančić, bot. 333. Seme mu, u medicini semen foeniculi cretici, u nas se upotrebljuje pod imenom anasona na začinu jela i na pravljenje amberije. J. Pančić, bot. 333. — *Postaćem će biti od grč.* ἄνισον, *i preneseno na drugu biljku.*

ANASONOV, *adj.* foenículi dulcis; *isporedi* anason. Anasonovo seme. J. Pančić, bot. 333.

ANÀSTAS, *m.* Anastasius; *isporedi* Anastasije, Nastas. Anastas muč(enik). F. Glavinić, cvit XXI.

ANASTÀSIJA, *f.* Anastasia; *isporedi* Nasta. Prêpodobnuju Anastasijeju nareče. Stefan kr. 12. Od s. Anastasije. F. Glavinić, cvit 382.

ANASTÀSIJE, *m.* Anastasius; *isporedi* Anastas, Nastas. S. Novaković, pom. 41. — *u nom. nalazi se* XVII *vijeka i* Anastasij. B. Kašić, rit. 54.

ANASTÀSIJEVIĆ, *m. prezime.* D. Avramović. sv. gora 225

ANASTASIO, *m. vidi* Anastasije. *Završetak je* -io *talijanski.* Anastasio. I Bandulavić x. F. Glavinić, cvit. 287 A. Kanižlić, kam. 12.

ANASTAŽE, *f. vidi* Anastasija: *samo na jednom mjestu nerazgorijetno:* Biskupi *(biskupi)* ti bo Anastaže uzoriti tempo veći kaže. J. Kavanjin 329.

ANASTAZIJA, *f. vidi* Anastasija. Sveta Anastažijo! I. Ančić, svit. 115. Anastažije svete tijelo J. Kanavelić, iv. 100.

ANAŠTAŽIO, *m. vidi* Anastasio. Anastažio. P. Posilović, nasl. III. S. Badrić, ukaz. 16. — *u nom. nalazi se* XVII *vijeka i* Anaštažij. M. Alberti XXXI.

ÀNATEMA, *f.* anathema, *prokletstvo i čelade na kom je prokletstvo. Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. U staro se vrijeme pisalo i sa ê mjesto* e: anatêma, *od tuda i sada u južnom govoru* anàćema *(vidi dalje).* — *a) prokletstvo: aa) bez glagola ili s glagolom* biti, jesam, *kad se prokliñe tko: tko se prokliñe stoji aaa) u dat.:* Budi jemu anatema. Mon. serb. 10. Ako se tko usuprotivi, anatema mu. A. Kanižlić, kam. 129. — *bbb) u genit.:* Te ga davo — da ga anatema! — vazda učio. Nar. prip. vrčev. 4. Davo — anatema ga bilo! — doseti se odmah svome zlu. Nar. prip. vila 1868. 22. Da ih anatema! S. Ljubiša, prip. 133. — *bb)* metnuti na koga anatemu, udariti koga anatemom: Uslobodi se na Ignatiju anatemu metnuti. A. Kanižlić, kam. 59. Anatemom udaren ode doma. 278. — *b) na koga se može anatema, proklet.* Anatema da budeть. Sava, tip. stud. glasn. 10, 151. Ako bi se tko ljubo potvorilь. da je anatema i da je prokletь. Mon. serb. 219. Da jest prokletь i anatema da budeть. Zak. duš. 30. — *c) sa* ê XIII *vijeka.* Anatêma jemu budi. Mon. serb. 15. *po tome i sada u južnom govoru* anàćema *(koje Vuk pomiñući u rječniku dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Da je svaka knjiga pod anaćemom. D. Obradović, sav. 19. Stotinu će uzet mi rušpija, dok sa mene anaćemu snimi. Osvetn. 2, 151. Obeća — da ga anaćema! — da će prodati gosta. S. Ljubiša, prip. 150. — *d) jedan pisac prošloga vijeka uzima u srednjem rodu, kao što je u grčkom i latinskom jeziku.* Metnut anathema na Joana. A Kanižlić, kam. 129. — *e) ime mjesta strmenitu više Vaćeva u Srbiji.* Lj. Kovačević. Niva u Anatemi. Sr. Nov. 1871. 335. — *i u smederevskom okrugu jedno se mjesto tako zove.* Niva kod Anateme. Sr. Nov. 1871. 32.

ÀNATEMATE, *vidi* anatema; *na kraju* -te *pripada grčkoj osnovi; govori se samo s gen. ne mijenjajući se po oblicima.* Anatemate davola i ńegova imena! Nar. posl. vuk. 10. Anatemate i tebe i tvoje slanine! Nar. prip. vuk.[3] 301. — *genetiv se i umeće u rasijepljenu riječ pred* -mate: Anate ga mate bilo! Nar. posl. vuk. 10. Pa šta ćeš ovde? anate te mate bilo! Nar. prip. vuk.[3] 301. Svi se poturče, — anate ih mate bilo! S. Ljubiša, prip. 170.

ÀNATEMATI. ànatemâm, *pf.* exsecrari. *Od* anatema. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Općio je s onima koji biau anatemani. A. Kanižlić, kam. 101. Ako ne anatemaju iliti ne prokunu ona. 279.

ÀNATEMNICA, *f.* digna anathemate. *Samo u Vukovu rječniku.*

ANÀTEMNÎK, *m.* dignus anathemate. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Anatemniče jedan! Vuk, rječ. 5a. Bolan mi je Petar, a sretoše ga anatemnici: glava im kao seno. M. D. Milićević, živ. 1, 90.

ÀNATEMŃÂK, *m. vidi* anatemnik. *Samo u naše vrijeme; između rječnika samo u Vukovu.* Izašao mi pop mi čovek, nego — da bog oprosti — nekakav anatemńak. M. D. Milićević, več. 249.

ÀNATEMSKÎ, *adj. jedan potok u vračarskom srezu u Srbiji zove se* Anatemski potok. Glasnik 19, 97.

ÀNATOLIJA, *f. mala Azija; od grč.* ἀνατολή, *istok; isporedi* Anadolija, Anadol. *Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikalinu i Daničićevu.* Vь Anatoliju. Domentijan[a] 276. Kadi plêniše Turci Anatoliju. Glasnik 21, 245. Evo koliku štetu učini Anatolija u saboru. S. Badrić, ukaz. 15

ÀNBÂR, *m. vidi* ambar.

ANBOR. *m. vidi* ambor. B. Šulek. im. 3.

*

ANBROŽ, *m. vidi* Ambrož. *Samo u jednoj knjizi* XVI *vijeka.* Svetoga Anbroža. Zborn. 169[b].

ANCI, *tal.* anzi, imo, *pače, da, štoviše,* XVII *i* XVIII *vijeka samo u dva pisca.* Ovi će se pripovidati za sveto, anci da su pravo zakonoše. I. Ančić, vrat. 2, 1, 81. Svaki dan ne pristaješ iznoseći našu slabost u kore serafinske, anci svrhu svi kora andeoski 156. Ovu zapovid ńegovu, anci božiju. I. Ančić, ogl. 181. Moglo bi se tada pomazati samo jedno čućeńe, anci koji mu drago dil tila. L. Terzić 142.

ANCIŽEŠ, *m.* Anchises. Trojan. jag. pril. 63.

ÂNČA, *f. hyp. od* Ana; *isporedi* Anka. *U Srijemu i u Bačkoj.* Sr. Nov. 1878. 156. Ļ. Kovačević.

ÂNČE, Ânčeta, *n. hyp. od* Anka. *Samo u jednoj pjesmi.* Zaspalo Ânče devojčo. Nar. pjes. vil. 1866. 606.

ÂNČICA, *dem. od* Anka. *U naše vrijeme, između ńječnika samo u Vukovu.* Da gren iskat sestricu po imenu Ančicu. Nar. pjes. mikul. 142.

ÂNČIĆ, *m. prezime, po materi Anci.* Ančić. I. Ančić, svit. IX. Ančić iz Dumna. J. Kavańin 127. Kako biliži Ančić. A. Bačić 290. Po Ivanu Ančiću. Norini 11.

ANČIPRES, *m. vidi* čipres, čempres. *Glasovi su* an *sprijeda dodani, ali se bliže ne znaju; može biti da su od tal.* gran. *velik. Dolazi* XV *i* XVI *vijeka, u ńječniku ni jednom.* Šulek, im. 3. Šesta ančipresov vrsta. P. Zoranić 68[b].

ÀNČIKRST, *m. vidi* antikrst. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Aućikrstom kad ga zvaše. J. Kavańin 155. Svi s ančikrstom bit će boje. 558.

ÂNDA, *adv.* ergo, *dakle. Od* XVII *vijeka, između ńječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (206[b]). *Biće složeno* a nu da. *Isporedi* âda. — Pokaži anda, koje zło potreba je navlastito bižati? Azbukvica 11. Plužni nož mora lemešu na lijevu stran stajati: anda vaļa k lijevoj strani povući. I. Jablanci 50. Ni li anda boļe u samoći biti? M. Kuhačević 37.

ANDAGA, *f. ńekakav sud,* vas quoddam, *od grč.* ἐνδίχη, *sr. lat.* endica. *Dolazi* XV *vijeka, između ńječnika samo u Daničićevu.* Jedna andaga potežе 10 litrь, 7 mačь. Mon. serb. 408. Spom. sr. 2, 97. 99.

ANDALIKA, *f. ime žensko, koje dolazi prije našega vremena; bez sumńe grčko, može biti od* ἐνδιάζω, *ćijela, čista.* S. Novaković, pom. 41.

ANDALINA, *f. ime žensko, dolazi prije našega vremena; isporedi* Andalika. S. Novaković, pom. 41.

ANDAR, *m.* cratomerus Sol.; *samo u jednoga pisca našega vremena.* Šloser, kor. 386. 393.

1. ÂNDARA, *dolazi samo s ńječju* mandara *ne miješajući se po oblicima, kad se o čemu što se govori ili radi hoće da kaze da je kojeśta, zaludno, besposlica,* nugae: ândara mândara. *Samo u Vukova ńječniku. Biće od nov. grč.* ἐνάρα, *vika, svada, boj.* — *isporedi* andarati *i* mandara.

2. ANDARA, *f.* marrubium L. *isporedi* očajnica, tetrļan. *samo u jednoga pisca našega vremena:* andara, andarac, andara crna, velika, vodena. B. Šulek, im. 3. *gdje se dodaje da je od* ńem. andorn, a ovo od lat. cantherium.

ANDARAC, andarca, *m. vidi* andara *pod* 2.

ANDÀRÂŃE, *n.* blateratio. *isporedi* andarati. M. Kovačević.

ANDÀRATI, andârâm, *impf.* blaterare, *govoriti kojeśta, kao tupati. Samo u naše vrijeme; postaće vidi kod* ândara *pod* 1. Ne andaraj, kad ništa ne znaš. M. Kovačević.

ANDESILA, *f. žensko ime; bez sumńe grčko, ali bliže nepoznato. Dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 41. Dok zavika vila Andesila. Nar. pjes. petr. 3. 553. A vele joj vile sve kolike: Andesilo, naša seko mila. 553.

ANDESILIĆ, *m. prezime po majci Andesili.* Andesilić i Beļa namiri. Protok. šab. mag. 5. U Šapcu su bili ńeki Andesilići. S. Novaković

ANDESILKA, *f. hyp. od* Andesila. S. Novaković, pom. 41.

ÂNDIO, ândjela, *m. vidi* andeo.

ANDIOHIJA, *f.* Antiochia; *isporedi* Antiohija, Antiokija. XIII *i* XIV *vijeka.* Vь Anьdiohiju. Domentijana[a] 326. Domentijan[b] 194.

ANDIOHIJSKI, *adj.* antiochensis; *isporedi* antiohijski. XIII *i* XIV *vijeka.* Sь patrijarьhomь anьdiohijskyimь. Domentijana[a] 326. Domentijan[b] 194.

ÂNDIOSKÎ, *adj. vidi* andeoski,

ANDIVIJA, *f.* cichorium endivia L. *isporedi* indivija. Štrbka naški, andivija to je. J. S. Reļković, kuć. 262.

ANDONIJE, *m. vidi* Antonije. Sь jepiskupomь limļanьskyimь Anьdonijemь. Mon. serb. 60. Andonije. Glasnik 24. 283. S. Novaković, pom. 41.

ANDONOVIĆ, *m. prezime;* Antonii filius; *isporedi* Andonije, Antonović. Jevrem Andonović. Rat 420. Milan Andonović. Sr. Nov. 1879. 1019.

ÂNDRA, *m. vidi* Andro. *akcenat se mijeńa u voc.* Ândro. *u Vukovu ńječniku.*

ÂNDRA, *f. vidi* Andrijana. *Samo u Vukovu ńječniku.*

ANDRAJICA, *m. hyp.* Andrija; *isporedi* Ândrîca. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Andrajici Rańini. D. Rańina 118.

1. ÂNDRÂK, *m. mjesto pitańa* ‚što ti je?' *kad še hoće s ukorom ili s porugom da pita reče se:* ‚koji ti je andrak?' *Samo u naše vrijeme, između ńječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Srijemu i u Bačkoj; ali se govori i u Srbiji.* Ļ. Kavačević). — *Biće od pers.* âdrenk, *bol, žalost, nesreća.* — Ne znam koji mu je andrak. Vuk, rječ. 5[b]. *osim pitańa dolazi i u kletvi:* Andrak te odneo! Ļ. Kovačević.

1. ÂNDRÂK, *m.* dumetum, *česta.* — *Samo u naše vrijeme, u ńječniku nijednom. Može biti od grč.* ἀνθρίξ, *osje na klasu, pa gustine radi preneseno na čestu; isporedi* antraga, handrača. U Srbiji u srezu vaļevskom i u Starom Vlahu andrak je česta kroz koju se ne može proći. Ļ. Kovačević.

ANDRAKS, *m.* anthrax; *u jednoj knjizi* XV *ili* XVI *vijeka.* Prьstenь otь kamena andraksa. Aleksandr. nov 38. *u drugom prijepisu* anntraska. 38. *isporedi* andraz.

ANDRÀMÎĻE, *n. vidi* andravoļi, andramoļi. *Samo u Vukovu ńječniku gdje se tumači* ‚kao nešto ļepše od andravoļa'.

ANDRAMÓĻI, andramóļâ, *m. pl.* panni, *rite, dronci, što od pocijepane haļine vise na čeļadetu, a po ńima i drugo što bi kao oni visilo na čeļadetu ili na čemu god. — Od nov. grč.* χονδρόμαλλον, *gruba vuna, vuna u ruńama. Isporedi* andravoļi,

andramiḷe, antramańa, *sve istoga postańa s različnijem promjenama. Samo u naše vrijeme.* Navješao oko pojasa kojekake andramoḷe. S. Novaković. Andramoḷi. Ļ. Kovačević.

ANDRANOV POḶ, *m.*. Adrianopolis. *Samo u jednom spomeniku.* S. Novaković pom. 123. *isporedi* Andrijanov grad.

ANDRAŠ, *m.* Andreas; *isporedi* Andrijaš. *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Predńi Andraš. J. Kavańin 375.

ANDRÁŠEVAC, Andráševca, *m. selo u Hrvatskoj kod Doče Stubice. Mještani govore kajkavski* Andraševec. Schem. zagr. 1875. 77. Pregled 62.

ANDRAŠKA, *f.* leontodon taraxacum L., *maslačak. U jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 3.

ANDRAVÓḶI, andravóļâ, *m. pl. vidi* andramoḷi, *od kojih su i postali promjenom glasa* m *na* v. *Samo u Vukovu rječniku.* Nosi kojekake andravoḷe. Vuk, rječ. 5b.

ANDRAZ, *m.* anthrax; *isporedi* andraks; *u jednom rukopisu* XVI *vijeka.* Prsten od kamika andraza. Aleksandr. jag. star. 3. 249.

ANDRE, Andreta, *n. hyp.* Andreas. *Dolazi* XIII *i* XIV *vijeka.* Daničić 1, 11. *Od starih oblika, među kojima bi bio gen* Andrete, *dolazi jednom samo instr.* Andretemь. Mon. serb. 287. *mladi češće: gen.* Andreta. Spom. sr. 78. 105, 106, 134. *dat.* Andretu. 19. *instr.* Andretomь. Mon. serb. 347. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka dolazi* Andre. J. Kavańin 304, 310. *ali se ne može znati je li u srednem rodu (t. j. je li u gen.* Andreta) *ili je u muškom (t. j. je li u gen.* Andra).

ÀNDRÊJ, Andrêja. *m.* Andreas; *isporedi* Andreja, Andrija. *Dolazi* XIII—XVII *vijeka; pisalo se i sa ê mjesto e.* Daničić 1, 12. 3, 552. Kraļa Anьdrêja. Stefan kr. 27. Knezь Anьdrêj. Mon. serb. 24. Bratu Anьdrej. 41. Sinu kneza Andreja. 44. Gospodin Andrej. Mon. croat. 3. Sveti Andrej. F. Glavinić, cvit 200.

ÀNDREJA, *m.* Andreas; *isporedi* Andrej, Andrija. *Dolazi od* XIII *vijeka; pisalo se i sa ê mjesto e.* Daničić 1, 12. 3, 552. Anьdrêa. Mon. serb. 10. Kь apostolu Anьdrêji. Domentijan[a] 328. Andreja. Mon. serb. 240. Kneza Andreju. 454. Vidiš li, Andrea? F. Glavinić, cvit. 390. Andreja. Rat 35. M. D. Milićević, srb. 737.

ANDRÈJÂN, Andrejána. *m.* Adrianus; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Andreana cesara. F. Glavinić, cvit 225.

ANDRÈJÂNSKÎ. *adj.* Adriaticus; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Daleko od mora andreanskoga. F. Glavinić, cvit 139.

ÀNDREJÂŠ, *m.* Andreas; *isporedi* Andrijaš. *Dolazi* XIV *i* XV *vijeka; pisalo se i sa ê mjesto e.* Daničić 1, 12. Sь sinovi kraļevstva mi Markomь i Anьdrêjašemь. Mon. serb. 180.

ANDRÈJEV, *adj.* Andreae. Stanu se igrati s glavom Andrejevom. Nar. prip. vila 1867. 719.

ANDRÈJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Andreju.* Protok. šab. mag. 206. D. Avramović, sv. gora 191. M. Đ. Milićević, srb. 726.

ÀNDREJIĆ, *m. prezime, po ocu Andreji.* D. Avramović, sv. gora. 217. Boca 10. Rat 84. 397.

ANDRETA, *m. hyp.* Andreas, *isporedi* Andre. *Dolazi samo u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Daničić 1, 11. Za Andretu. Spom. sr. 1, 49.

ANDRETIĆ, *m. prezime, po ocu koga su zvali* Andre *ili* Andreta. *Dolazi* XV *i* XVI *vijeka.* Daničić 1, 11. Miho Andretićь. Spom. sr. 131. Nikši Andretiću. N. Naļešković 1, 303.

ÀNDRÎCA, *m. dem.* Andrija. -î- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega pišu* ij: Andrijca. *Samo u Vukovu rječniku.*

ANDRIČ, *adj.* Andreae. *Samo u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Daničić 3, 552. Anьdričju crьkvь. Glasnik 15, 270.

ANDRIČEVIĆ, *m. prezime, koje dolazi samo u jednoj pjesmi prošloga vijeka i koje istomu čovjeku u drugoj pjesmi glasi* Andričić *(koje vidi), te će od ovoga biti načińeno samo da bi izašli slogovi na broj.* Na straži se namjeri vrli Vicko Andričević. Nar. pjes. bog. 163.

ANDRIČIĆ, *m. prezime; po ocu Andriči. Dolazi od* XV *vijeka.* Jurko Andričićь. Mon. croat. 146. Andričić je svjedočio. Poslov. danič. 5. Među ńima bješe Vicko Andričića. Nar. pjes. bog. 167.

ÁNDRIĆ, *m. prezime, po ocu* Ándri. S. Novaković, pom. 12. Vuk, nar. pjes. 3, 583. D. Avramović, sv. gora 260. Sem. prav. 1878. 38. — *isporedi* Andrîć, Andrijić.

ÀNDRÎĆ, *m. vidi* Andrijić.

ÀNDRIĆI, Andrîćâ, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom, sreza moravičkom.* K. Jovanović, reč. 154. — *isporedi* Andrić.

ANDRIJ, *m. vidi* Andrije.

ANDRIJA, *m.* Andreas; *isporedi* Andreja, Andrije. *Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikalju, Belinu* (79b), *Vukovu i Daničićevu.* Anьdrija *(u hrisovulu Stefana kralu Prvovjenčanoga).* Mon. serb. 13. Gospodin Andrija vikar. Mon. croat. 156. Sv. Andrija. M. Divković, nauk xii. M. Alberti xii. I. Bandulavić xx. P. Posilović, nasl. 127b. Protiva sv. Andriji. S. Margitić, fala 101. Andrija otide u zemļu grčku. F. Lastrić, test. 251. Ti, Andrija, ići ćeš na stražu. M. A. Reļković, sat. 71. S ńom lijepi porod izrodio, porodio Marka i Andriju Nar. pjes. vuk. 2, 115.

ANDRIJAN, *m prezime ili nadimak junaka po imenu Radovanu, koji je poginuo braneći Siget. dolazi u jednoga pisca.* Vitez od dvi sto dan oslablen on jaki Andrian Radovan leži u ovoj raki. P. Vitezović, odij. 79.

ANDRÌJANA, *f. ime žensko; dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Andrijana. J. Vladmirović, lik. 5.

ANDRIJANOV GRAD, *m.* Adrianopolis; *u jednoj knjizi* XVII *vijeka.* Glasnik 22, 222. *isporedi* Adrinopoḷ.

ÀNDRIJÂŠ, *m.* Andreas; *isporedi* Andrejaš. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu; najprije dolazi u spomeniku pisanu zapadnim govorom.* Andriaš Bot. Mon. croat. 194. Andriaša. S. Novaković, pom. 11. Vitez Marko Kraļeviću i brajen mu Andrijašu. P. Hektorović 18. Moj Andriašu. J. Kavańin 375. Kad ja traži brata Andrijaša. Nar. pjes. vuk. 2, 355.

ÀNDRIJÂŠÊVCI, Andrijâševâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji kod Vinkovaca.* Schem. diac. 1877. 38.

ÀNDRIJÂŠEVIĆ, *m. prezime, po ocu Andrijašu Od* XVI *vijeka.* Vitko Andrijašević. Mon. croat. 197. Složene po ocu fra Vitalu Andrijaševiću iz

Dubrovnika. V. Andrijašević, dev. i. Od Kačića rečenoga Andrijaševića. A. Kačić, korab. 108.

ANDRIJAŠIĆ, *m. prezime; u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi, jamačno mjesto* Andrijašević. J. Kavanjin. 312.

ÀNDRIJÂŠKÎ, *adj što pripada porodici Andrijaševićima. U jednoga pisca prošloga vijeka.* Andrijaška kuća. J. Kavanjin 113. Iste kuće Andrijaška. 111. *slika radi mjesto* Andrijaške.

ÀNDRÎJCA, *m. vidi* Àndrîca.

ÀNDRIJE, *m. vidi* Andrija. *Dolazi od* xv *vijeka. ali nominativa* ‚Andrije' *nema potvrde, nego do* xvii *vijeka dolazi* ‚Andrij'. *isporedi* Andrej *i* Andrijević. Andrij. sin Novakov. Mon. croat. 69. Dobar muž Andri. 113. Andrij vikar buški. 122. Rekoše Andriju, a Andrej i Filip rekoše Isusu. Anton Dalm., iv. 12. 22. Andrij. F. Glavinić, cvit. 57. Andria svetoga. 390. Protiva kraju Andriju. I. Ančić, vrat. 2, 4, 135. Od svetoga Andrija. S. Margitić, fala 102.

ÀNDRIJEV, *adj.* Andreae. Andrijeve mišice. J. Kavanjin 316. — *jednom dolazi i* ‚Andriov': Dedovina Andriova jest. Prot. šab. mag. 82.

ÀNDRIJÊVCI, Àndrijevâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji blizu Garčina, i drugo* Gorńi Andrijevci *također u Slavoniji kod Sibińa.* Schem. diac. 1877. 30. 36. Od onuda na Sibiń i Gorńe Andrijevce. M. A. Reljković, sat. 118.

ÀNDRIJEVICA, *f. selo u Crnoj Gori na utoku Zlorječice u Lim.* N. Dučić u Glasn. 40. 36. *u tom je selu i crkva koja se isto tako zove.* N. Dučić.

ÀNDRIJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Andriju.* Protok. šab. mag. 220. D. Avramović, sv. gora 239.

ÀNDRIJIĆ, *m. prezime, po ocu* Andriji. Andrijić (‚Andrijić'). Schem. bosn. 1864. n. xix. xxvi. *može se* -iji- *sažeti, te glasi i* Àndrîć. *isporedi* Andrić.

ÀNDRIJIN. *adj.* Andreae; *može se* -iji- *sažeti u* î *te glasi i* Àndrîn, *mjesto čega piše i* Andriju. Gdje Andrijinu krunu stavlja. I. Kanavelić, iv. 378. Vire, koju Andrija pripovidaše, podnit ne mogući osudi ga da bude propet na križ. Evo žeļa Andrina ispuńena. F. Lastrić, svet. 172. Ni Andrije, ni Andrijna glasa. Pjev. crn. 9. Te pogodi Todora Andrijna. Nar. pjes. vuk. 4, 123.

ÀNDRÎKO, *m. hyp.* Andrije; -i- *stoji mjesto* -ij-. *Dolazi* xvi *vijeka u jednom spomeniku.* Andriko Belković. Mon. croat. 185.

ÀNDRILOVAC. Àndrilôvca, *m. selo u Hrvatskoj kod Prozorja blizu Zagreba. Mještani govore kajkavski* Andrîlovec. Schem. zagr. 1875. 70.

ÀNDRÎN, *adj. vidi* Andrijin.

ÀNDRIN, *adj. što pripada* Ándri. Presudeno Mariji Andrinoj ženi. Prot. šab. mag. 104.

ANRIOLIĆ, *m. prezime.* Šem. šib. 1875. 25. *isporedi* Andriulić.

ANDRIULIĆ, *m. prezime.* Marko Andriulić Trogiranin. B. Kašić, rit. xvii. *isporedi* Andriolić.

ÀNDRKVA, *f.* 1. pastinaca, *paštrnak. Toga je značenja samo u Mikaļinu rječniku, gdje se nazira i* ‚trava sladka'; *i u naše vrijeme u jednoga pisca u koga će biti zlo prepisana iz Mikaļina rječnika*· ‚andrikva, sladka trava', pastinaca sativa. Čas. čes. muz. 1852. 2, 16. — *Postaćem će biti od nov. grč.* ἀνδράχλα, ἀνδράχνη, portulaca, *tašt.* — 2. raphanus, *rodakva, rotkva, rdakva. U tom značenju dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (603b), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* — *Postaćem će biti ista riječ koja je pod* 1, *pa se u značenju pomiješala s rodakvom i rdakvom, na koje je i glasovima tako nalik. a ne će biti postala (kako se misli) upravo od* rodakve *ili* rdakve *(kojima postaće radi kod ńih).* Andrkve se vrtarn ne podavaju. Poslov. danič. 5 Za andrkvu i sirac ne trebuje glumac. 152. — Andrkva, raphanus sativus L. B. Šulek, im. 6. — ‚Divja andrkva' raphanus silvester *tal.* ramolaccia. Bella (605b). rapistrum raphanistrum *i* armoracia rusticana. B. Šulek, im. 3. — *pogrješka će biti u jednoga pisca našega vremena* ‚andrakva': andrakva, hren, raphanus sativus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46.

ANDRMÓĻA, andrmóļâ, *m. pl. vidi* andramoļi. S. Novaković.

ANDRNÒPOĻ, *m.* Adrianopolis; *u jednom spomeniku* xv *vijeka; nominativa nema potvrde; isporedi* Adrinopoļ, Drenopoļ, Drenopoļe. U Anьdrnopoļu. Mon. serb. 363.

ÁNDRO, *m. hyp.* Andrija. — *Akcenat se mijeńa u vok.:* Ándro. — *Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Vukova.* Mužim se sve hvale: moj Andro, moj Pero. N. Nalješkovič 1, 254. Jao Andro, moje čisto zlato. Nar. pjes. vuk. 1, 401. Prvo dode Milošević Andro. 4, 446. Odnijela starom Andru iz ramena ruku. 4, 440.

ANDROPA, *f.* Andromache; *u jednom rukopisu* xvi *vijeka.* Zena Ektorova gospa Andropa. Trojan. jag. pril. 67. *U drugom rukopisu* Androfija. Starine 3, 153.

ANDRÒŠEVIĆ, *m. prezime.* Schem. bosn. 1864. xiv. xviii. xxvi.

ÀNDRUŠKO, *m. hyp.* Andrija. xv *i* xvi *vijeka; između rječnika samo u Daničićeva.* Andruško Menčetić. Mon. serb. 347. U smrt gospodina Andruška Nemańića. D. Zlatarić 95.

ANDUM, *m. tursko ime muško.* Pa dozivļe Andum Šeho. Nar. pjes. vuk. herc. 244.

ÁNĐA, *f. hyp.* Anđelija. *Akc. se mijeńa u vok.:* Ândo. *Dolazi i prije našega vremena, između rječnika u Vukova.* Anđa. S. Novaković, pom. 42. Anđa ćuti, ništa ne govori. Nar. pjes. vuk. 1, 534. Na ti, Ando, tri prstena zlatna 3, 258.

ÂNĐEL. ândela, *m. vidi* anđeo.

ANĐELA, *f. ime žensko; samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i u ńega mjesto* đ *stoji* g, *koje se može čitati i* d. Sveta Angela i Brigida. J. Kavanjin 302.

ANĐELAC. anđelca, *m. hyp.* anđeo. *Samo u Stulićeva rječniku.*

ANĐÉLAK, anđélka *i* ândeoka. *m. hyp.* anđeo. *Akc. u gen. pl.* àndêlâkâ. *Od* xv *vijeka, između rječnika u Stulićeva, Vukova i Daničićeva. U najstarijem primjeru mjesto* đ *stoji* g, *koje se može čitati i* g. Jedanu. rubiniću na glavi od ‚angeoka'. Mon. serb. 198. Upored je s zvizdama i s anđelci gojena. D. Držić 378. Ove riječi govoreći anđelak. M. Divković, zlam. 29b. Bio i gizdav kako jedan anđelak nebeski. F. Lastrić, test. ad. 11. Bolje je da ga sada još anđelka u svoj dvor uzme kraļ nebeski. A. Kanižlić, utoč. 130. Uvodi ono ditešce u crkvu, kojega obraščići tako postaju svitli kako božjega anđelka. Đ. Rapić 335.

ANĐÈLČIĆ, *m. dem.* anđelak. *Samo u naše vrijeme.* Idu kao kakvi anđelčići. M. Đ. Miličević, već. 23.

ANĐÈLÎCA, *f. dem.* Anđelija. -î- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega ńeki pišu* -ij. *Samo u Vukoru rječniku.*

1. ANĐÈLIĆ, *m. dem.* anđeo. *Od prošloga vijeka.* Gledajući onoga anđelića. J. Banovac, pred. 150. Ovi anđelić u pmti ḷuskoj. F. Lastrić, svet. 94. — *sitni bijeli oblaci zovu se na Rijeci* anđelići. F. Pilepić.

2. ANĐÈLIĆ, *m. prezime; po materi Anđeliji.* -î- *je sažeto* iji; *ńeki pišu i* Anđelijć. Pavle Anđelić. Prot. šab. mag. 204. Tako ti ga gospod sačuvao britke sablje Anđelijća Vuka. Nar. pjes. vuk. 3, 405. Anđelić. Šem. prav. 1878. 10. 20. — *ńeki pišu sa g, ali niko ne izgovara g nego* d: Angelić. Šem. prav. 1878. 20.

ANĐÈLIJA, *f.* Angela, *vidi* Anđelina. *Do uzi i prije našega vremena.* Anđelija. S. Novaković, pom. 43. Imaju nove svete: cara Uroša i mater Anđeliju. A. Bačić 153. Za ručicu vodi ćerku Anđeliju. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Anđelija, moja vjerna ḷubo! 2, 163. Anđelijo moja seko draga! 3, 485. Ovo svjedoči da je mati despota Jovana, Majka Anđelija, bila iz Crne Gore. Vuk, nar. pjes. 2, 573. — *biće samo skraćeno u pismu* ‚Angelija' *i* ‚Aglija'. S. Novaković, pom. 39. *u pisarske će pogrješke biti* ‚Angelja' *i* ‚Angelilja' 11.

ANĐÈLIJCA, *f. vidi* Anđelica.

ANĐÈLIJĆ, *m. vidi* Anđèlić.

ANĐÈLIJIN, *adj. što pripada Anđeliji.* Anđelijina očevina. Prot. šab. mag. 82.

ANĐÈLIKA, *f.* angelica, *u naše vrijeme.* Koren od anđelike, radix angelicae. Farm. 127. Anđelika, archangelica Hoffm. Štoser-Vukot. flora 169. angelica sylvestris L. Šulek, im. 3. — *zore se i* anđelski korijen; *vidi kod* anđeoski.

ANĐELÍNA, *i* ANĐÈLINA, *f.* Angelina. *Od* xv *vijeka; između rječnika u Vukoru i Daničićeva* Ja i ‚Angelina'. Mon. serb. 518. Despotice ‚Anđeline'. 540. Anđelina ružu brala. Nar. pjes. vuk. 1, 336. Pa ga pita majka Anđelina. 2, 578. Pomaga mu dilber-Anđelina. Pjev. crn 115. *biće samo skraćeno u pismu* ‚Aglina'. S. Novaković, pom. 39.

ANĐÉLKO, *m. ime muško, hyp.* Anđel *(vidi kod* anđeo); *u naše vrijeme.* Anđelko Vuković. Nar. pjes. vuk. 3, 212. Anđelko. Nov. sr. 1834. 208. 1878. 45.

ANĐÉLKOVIĆ, *m. prezime; po ocu Anđelku* D. Avramović, sv. gora 190. Šem. kn. srb. 18.

ÂNĐELOV, *adj.* angeli. *Od* xiii *vijeka, između rječnika u Stulićeva, Vukova, Daničićeva. Mjesto* đ *pisalo se i* g, *koje se može čitati i* d. Izv. ruky ‚anngelovy'. Domentijan 268. Anđelova sablja bi kao i srila. J. Banovac, pred. 58. Od ruke anđelove. Vuk, otkr. 8, 4.

ÂNĐELOVIĆ, *m. prezime; po ocu Anđelu. Od* xv *vijeka.* Mihailь ‚Aggelovikь'. Ļetop. šaf. 79. Daničić 1, 13. Atanasije Anđelović. Rat 99.

ANĐÉLSKÎ, *adj.* anđeoski, *i adv.* anđèlski *vidi kod* anđeoski.

ANĐÉLSTVO, *n. vidi* anđeostvo.

ANĐEMULA, *f. ńekaka bilka u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 3.

ÂNĐEO, âneela, *m.* angelus. — *Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* ândêlâ. — *S glasom* d *dolazi pouzdano od* xv *vijeka (vidi pod* 1, b); *ali se i prije i poslije pisalo na ńegovu mjestu slovo* g, *koje je moglo glasiti i* g *i* d *(vidi pod* 1, a). *Glasovi* đe, *koji su u toj riječi postali od* ge, *pomiješali su se u Dubrovniku i ńegovu susjedstvu s glasorima* đe *koji se u jednom dijelu južnoga govora govore mjesto* dje *(od* dê), *pa kao što se mjesto takoga (od* dê) *postaloga* đe *govori i* dje, *prenesen je taj izgovor u Dubrovniku i u ovu riječ, kao da bi i ńezino* đe *postalo od* dê, *a po tom u nom. sing. pred o od toga* dje *bira* di *(vidi dale pod* 1, c). *U čakavskom govoru, u kom glas* d *glasi* j, *dolazi tako promijenjen i u ovoj riječi (vidi pod* 1, d). — *U nom. sing dolazi o na kraju mjesto* l *od* xvi *vijeka, ali se i* l *nahodi i danas (vidi pod* 1, b, *bb).* — *U jednom spomeniku* xv *vijeka iza riječi* i *nalazi se pred* a *dodano* j: i janngela. Mon. serb. 342. — *U jednom spomeniku* xv *vijeka dolazi gen. pl. sa* i *na kraju:* Kaluderica sveto Marije odь angeli. Mon. serb. 297; *ali će to biti talijanski samo polu prevedeno* d'angeli. *isti padež dolazi sa* ov xv *i* xvii *vijeka:* andelov. Spom. sr. 302. I. Bandulavić 12. *u jednoga pisca* xvii *vijeka još i sa* a: anjelova. F. Vrančić, živ. 23. *danas nema ov ni u jednom padežu.*

1. *u pravom značenju.*

a. *sa* g, *koje se može čitati i* d *a u čakavskih pisaca i* j *(govoro u svakoga pisca u koga se tako nahodi nahodi se i s glasom* d *ili* — *ako je ćakavac* — *sa* j: *vidi dale pod* b. i d.). *a) u kom god obliku osim nom. sing.: od početka* xiii *do kraja* xviii *vijeka:* Zemļunago angela. Stefan kr. 17. Rece angelu. N. Ranina 16. Sveti angeli. A. Gučetić, roz. jez. 7. Angelu reče. I. Bandulavić 1. Od angela čuvara. F. Glavinić, evit xxv. Čim se prikladuješ nebeskijem angelima. J. Kavanin 169. Prikaza angelom. F. Lastrić, test. 18. Angele moj stražanine. J. Filipović, prip. 1, 158. Od angela božjega smrt imade. A. Kačić, razgov. 78.

b) u nom. sing.: aa) sa l *na kraju: između rječnika nalazi se tako samo u Bjelostijenčeva i Jambrešićeva (u kojima g i glasi* g) *i u Daničićeva* Angel. N. Naļešković 1, 349. P. Hektorović 79. M. Držić 8. I. Bandulavić 4. F. Glavinić, evit 5. — *bb) sa o na kraju: između rječnika tako ima samo u Bjelostijenčeva; dolazi od* xvi *vijeka:* Poslan bi angeo Gabrio. N. Ranina 15b. Angeo I. Bandulavić 196. M. Lekušić, razm. 19. F. Lastrić, test. ad. 15. ned. 183. E. Pavić, ogl. 308. Đ. Rapić 19. F. Radman 15. I. J. P. Lučić, bit. 41.

b. *sa* d, *koje pišu ili osobitijem slovom u ćirilskom pismu, ili slovima* gi, gj, *ili* ghi, ghj, *ili (Kanižlić i Došen) gy. a) u kome god obliku osim nom. sing.:* xv *vijeka:* Da se odreku boga i vire ku viruju i anđela pravoga. Mon. serb. 275. Kaluderica sveto Marije od andelovь. Mon. serb. 302. *na pošljednjem su mjestu glasovi* đe *zapisani slovima* de, *od kojih e glasi* je, *a oba bez sumńe* đe, *kao što u istom spomeniku stoji i* onakodje, *a bez sumńe glasi* onakode. — xvi *vijeka:* Ovom molitvom obeseli anđele. A. Gučetić, roz. jez. 8. — xvii *vijeka:* Ostavićn pir blaženi, nerazdiļen gdi se dili kruh prisveti od andela. I. Gundulić, suze 56. Andeli će očitovati sve naše nepravde na sudńi dan. M. Divković, bes. 34. Svi andeli. J. R. Gučetić, mol. 11. Šļe anđela s neba. Đ. Palmotić, christ. 66. Anđeli te proslaviše. P. Posilović, nasl. 54b. S anđelim pjevanu. V. Andrijašević, put 82. Anđelima mila pjesan. I. Akvilini 224. Pozivaju svi andeli. Azbukvica 33. Priporučam andelu čuvaru. 19. — xviii *vijeka:* Poslatu

dostoj se s. anđela s nebesa. L. Terzić 5. Od anđela. I. V. Bunić, mand. 12. S anđelima tebe hvali. J. Kavanin 446. Njihovi anđeli strašci to jim objavljaju. A. Kadčić, bogosl. 370. Anđeli bi ga obranili. E. Pavić, ogled. 611. Anđeli, molite za nas. A. Kanižlić, fran. 115. Anđeli će dobre od zli odlučit. F. Matić 45. Ter mu šje jednoga anđela da ga razgovori. Besjede krst. 54. Ni anđeli od visine znat ne mogu božje cine. V. Došen 198. Priporuči se anđelu čuvaocu ali stražaninu. I. A. Nenadić, nauk 53. Izaće anđeli i razlučiti će zle između dobrih. I. Velikanović, upuć. 1, 320. Poslat će bog anđele, koji će te uzdržati. B. Cuceri 39. — *sada:* Ono nisu dva putnika stara, već su ono dva božja anđela. Nar. pjes. vuk. 2, 10. Al' se milu bogu ražalilo, pa on posla dva svoja anđela. 2, 39. U ńoj poju šestokrilni anđeli. 1, 121. Zapovedi gospod bog dvema trima anđelom. 1, 127. Bog s vama i anđeli božji. Nar. prip. vrč. 12. U više pjesama slušao sam da se sveci zovu anđeli. Vuk, nar. pjes. 2, 5. — *b) u nom sing.: aa) sa* l *na kraju: između rječnika tako ima u Mikaljinu* (4b), *u Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu, osim rječnika svoma rijetko:* xviii *vijeka:* Ukaza mu se anđel. L. Terzić 107. Anđel oliti anđeo. Živ. is. 177. — *sada:* Anđel piše, gospod gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 145. — *bb) sa* o *na kraju; tako dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (80a), *Bjelostijenčevu i Vukovu:* xvi *vijeka:* Anđeo dođe k ńemu. Zborn. 2b. — xvii *vijeka:* Anđeo stražanin i čuvalac. M. Divković, bes. 34. Anđeo Mihoio. P. Posilović, nasl. 167. Poslan bi anđeo Gabrio. I. Akvilini 188. Reče anđeo Mariji. Azbukvica. 20. — xviii *vijeka:* Reć bi da je anđeo. J. Kavanin 102. Anđeo stražanin. A. Kadčić, bogosl. 255. Vjernijem stražnik anđeo bit će. I. Đordić, salt. 104. Šesti anđeo izli svoju zdilu. E. Pavić, ogled. 684. Stajao je anđeo uz otar. A. Kanižlić, fran. 114. Kaono jedan anđeo stražanin. 31. Kako pozdravi te, divo, anđeo. A. Kanižlić, rož. 115. Anđel ili ti anđeo. Živ. is. 177. Anđeo se na sotonu priobrati. V. Došen 80. Anđeo i Margarita. I. Velikanović, prik. 62. Slazi s neba jedan anđeo. B. Cuceri 61. — *sada:* Anđeo gospodńi u snu javi se Josifu. Vuk, mat. 2, 19. — *cc) kad je na kraju* o, *kao pod bb., može se* o *sa* e *koje je pred ńim sažeti u* ô: ânđô; *tako od prošloga vijeka:* Združi se jedan ando s pustińakom. K. Magarović 77. Objavi mu se ando. Živ. is. 152. Suzite, anđeli, er je umro ando. Besjede krst. 53. Leti ando s nebesa 54. Ando gospodinov navijesti Mariji. I. A. Nenadić, nauk 55. Kao što mi je stradao pokojni otac, ando mu dušom! S. Ljubiša prip. 54.

c. *s glasovima* dje, *i u nom. sing. pred* o *sa* di *mjesto* đe *u Dubrovčana i ńihovijeh susjeda (o čemu je govoreno naprijed); tako dolazi između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (‚andio', *čemu gen. u Vuka stoji* ‚anđela' *jamačno samo za to što mu gen.* anđela *nije bio poznat); osim rječnika dolazi od prošloga vijeka; istina, dolazi u jednoga pisca* xvi *vijeka, u N. Naleškovića, ali u prijepisima prošloga vijeka; u nom. sing. dolazi i* l *nepromijeńeno na* o, *a tada se ni* dje *pred ńim ne mijeńa na* di. Kad andio vam navijesti. N. Nalešković 1, 116. Andio vam reče. 1, 143. S anđelim. 1, 111. Kad k meni ti dođe jak anđel s nebesi. 2, 53. To je biti veće nego andio. Čestitosti 39. Isti andio ne može se domislit. V. M. Gučetić, pohv. 17. Andio. A. Boškovićeva. razg. 25. Kako ima mudrost andio božji. J. Matović 23. Andio, koji izbavi mene od svijeh zala. 331. Andio gospodinov. L. Radić 76. Andio stražanin. D. Mattei 167. Ljubiti ga hoću u stanu božanstvene ljubavi s anđjelima 57. Oni anđjeli, koje vidiš slikovane. 144. Andio gospodinov. T. Ivanović, nauk 12. Još tada bila je pritekla najveće bogatstvo milosti svijeh anđjela i svetaca 50. Andio stražanin. Misli krst. 34. Od anđjela stražanima. 39. Ono dijete bio je andio poslan od boga. Nar. prip. vuk. 157. Imao je jednu šćer blagu kao andio. 161.

d. *sa* j *mjesto* d *u čakavaca, od kojih su primali i gdjekoji drugi pisci; dolazi od* xvi *vijeka.* Anjel govori. P. Hektorović 80. Ovdi anjel ishodi. 171. Anjel mu jest govoril. Anton Dalm., iv. 12, 29. Anjeli i blaženi na nebu. Š. Budinić, sum. 19. Ukaza joj se anjel božji. F. Vrančić, živ. 9. Evo ja šalju anjela moga. Bernardin 2. Pitati od boga i od anjela. M. Orbin, zrc. 3. Tebe, Gabriele anjele, ja molim. M. Gazarović, ljub. 138. Našega anjela. B. Kašić, nać. 7. Molim, htij poslati k ńim anjele tvoje. P. Vitezović, odij. 39. Bila si pozdravljena od anjela Gabriela. J. Banovac, obit. 53. K ńemu anjel doleti. Nar. pjes. mikul. 147. — *ako se u čakavaca i ne mijeńa* l *na kraju, nalazi se promijeńeno u jednoga pisca koji je tako sa* j *primao od čakavaca:* Da sad jedan anjeo očituje. J. Banovac, pred. 4.

2. *ime muško,* Angelus; *između rječnika samo u Daničićevu.* Anđeo. S. Novaković, pom. 42. Ivan i Anđeo. J. Kavanin 309. Anđel Jovanović. Đ. Avramović, sv. gora 224. Anđel. Srp. nov. 1878. 17, 19.

ÂNĐEOSKÎ. *adj.* angelicus. — *Glas se* đ *piše i mijeńa onako kao u* anđeo, *kod kojega vidi. Glas je* o *postao od* l, *ali se i* l *nahodi i danas.*

1. *u pravom ili prenesenom značenju.*

a. *sa* g, *koje se može čitati i* đ *a u čakavskih pisaca i* j: *a)* l *nepromijeńeno na* o; *između rječnika ima tako samo u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Daničićevu, a dolazi od* xii *do kraja* xviii *vijeka.* Vsprijeti mi anđelski obraz. Mon. serb. 4. U ljubavi toj anđelskoj primi sada brastvo ovoj. P. Hektorović 98. Anđelska tva lipost. H. Lučić 187. Anđelsko ńe lice rumeno. M. Držić 8. Rat i mir sladak jes, i gniv, ki satvara anđelski tvoj ures. D. Rańina 3b. Anđelski kruh blagovati. A. Gučetić roz. jez. 94. Anđelski rasap napuni ljudmi. F. Glavinić, cvit 84. Tako i božja ruka sveta anđelskoj te straži prida. A. Vitaljić, ostan 5. Tumačeńa mnogo duboka i pravedno anđelska. A. Kadčić, bogosl. 103. Od pozdrava anđelskoga. I. A. Nenadić, nauk 204. Anđelskijem duhovima. J. Matović 330. — *b)* l *promijeńeno na* o: Ako jezicmi človječimi uzgovoru, ili anđeoscijemi. N. Rańina 36. 1kor. 13, 1. Toliko nadhode pamet ljucku koliko anđeosku. A. Gučetić, roz. jez. 74. Pozdravljeńe anđeosko. B. Kašić, ign. 18. Kori anđeoski. T. Mrnavić, nauk 7. Bistvo anđeosko. A. Bačić 39. Svrhu sagrišeńa anđeoskoga. F. Lastrić, test. 40. Toma nazvan anđeoski. F. Lastrić, ned. 407. Kraljice nebeske, cesarice anđeoske. J. Banovac, razg. 7. Provodahu život anđeoski. 133. Čovika, koji se pokorivši k bogu uteče, ne samo iz stańa živinskoga oslobada, veće još daje mu anđeoski život. E. Pavić, ogled. 405. Čistoće anđeoske. Đ. Rapić 23. Ima se držat da je vrste anđeoske. F. Matić, jezgra. 75. Imade glas anđeoski. Norini, pripis. 61. Pristupi zapovid anđeosku. A. Kačić, korab. 20. Kruh anđeoski. M. Dobretić 63. Ne pristoji se dostojanstvu anđeoskomu. I. J. P. Lučić, bit. 37. U društvo anđeosko. B. Leaković, gov. 119. Kada anđeoski furir puhne u trubju. M. A. Reljković. sabr. 33.

b. *sa* d *omako kako je rečeno kod* anđeo *(pod* 1. b). *a)* l *nepromijeńeno na* o; *pouzdano dolazi tako od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (80a), *Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu, Daničićevu; u akcenat je* anđèlskî. Stvori anđelsku tvu lipos. D. Rańina 8. Anđelsku slavu tim načinom dobiti ćeš. J. Kavańin 501. Pitje anđelsko. I. Đorđić, mand. 84. Stavno odluńujem prid dvorom anđelskim. A. Kadčić, bogosl. 255. Anđelske službe i ljudske razdiljuješ. L. Terzić 84. Kom nebeski jasni dvori i anđelski svi tabori služeć doli drže lice. V. Došen. 4. Anđel piše, gospod gledi u anđelska desna krila. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Ako jezike čovječije i anđelske govorim. Vuk, 1kor. 13, 1. — *b)* l *promijeńeno na* o: *tako dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (80a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Anđeoski dvor imaše veselje. Zborn. 122. Kraj si anđeoski. M. Držić 472. Anđeoska je tebe straža u životu ogradila. I. Gundulić, suze. 37. Život anđeoski. P. Posilović, nasl. 67b. Bića anđeoskoga. I. Akvilini 17. Slišajući pisne anđeoske. S. Margitić fala 95. Množ velika anđeoskoga vojstva. J. Kavańin 122. Dopusti mi čistoću anđeosku. A. Kanižlić, fran. 117. Devet kora ili ti redova anđeoskih. 104. Kada ćeš se spomenuti da si društvo anđeosko i baštinu vikovitu izgubio? Đ. Rapić 75. Anđeosko znańe. V. Došen 111. Anđeoskoga života stańe uzdižući. I. Velikanović, upuć. 2, 197. Pjesni priloži anđeoskoj ove riječi. B. Cuceri 215. — *c) kad je* l *promijeńeno na* o, *može se o sa e koje je pred ńim sažeti u* ô: ânđôskî *(vidi kod* anđeo *pod* 1, b, *b, cc); tako prošloga vijeka:* Eno kraljice anđoske. Besjede krst. 37. Pjevańe anđosko. Besjede krst. 60.

c. s glasovima dje *mjesto* đe, *kad za ńima* l *nije promijeńeno na* o, *ili sa* di, *kad je* l *promijeńeno na* o: *u Dubrovčana i susjeda im (vidi kod* anđeo *pod* 1, c); *od prošloga vijeka: a)* l *nepromijeńeno na* o: Srce me rani anđjelski tvoj ures. N. Nalješković 2, 41. Oni čas zamjerih anđjelsko tve lice. 2, 62. — *b)* l *promijeńeno na* o: *također od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Proklińu, vilo ma, anđioskU tvu mlados. N. Naljeković 1, 36. U licu anđioskomu ńih rajsko nam sunce sine. J. Palmotić, dubr. 122. Anđioski bješe život našega sveca. Čestitosti 38. Nadhodi svu anđioskU znanos. V. M. Gučetić, pohv. 15. Anđioske pjesni tada čusmo. A. Boškovićeva razg. 26. Po čovječanskoj jakosti ali anđioskoj. J. Matović 27. Uzvišena nad sve čete anđioske. Đ. Mattei 118. More, po komu ni jedan um ni ljudski ni anđioski broditi ne može. 210. Neka u družbi anđioskoj provodi život. I. Đorđić, ben. 17. Svijetli skup anđioski. T. Ivanović, nauk 113. Anđioski osmijeh. M. Vodopić, dubrov. 1868 250.

d. *sa* j *mjesto* đ *u čakavaca, od kojih su primali i gdjekoji drugi (vidi kod* anđeo *pod* 1, d). *a)* l *nepromijeńeno na* o: Va ime Marije, kraljice anjelske. Mon. croat. 140. Vidim u anjelskih rukah krunu. F. Vrančić, živ. 12. Dostojna stupiti vrhu svih korov anjelskih. I. T. Mrnavić, ist. 66. — *b)* l *promijeńeno na* o: Radost anjeoska. Š. Budinić, sum. 192. To jes veselje anjeosko. B. Kašić, nač. 34.

e. *u jednoga pisca* xvii *vijeka sa* e *mjesto* s *pred* k: Pisma angeocka. I. Ančić, cvit. xxi. Duovi angeocki 99. Od angeoekoga života. I. Ančić, ogl. 42. — *u istoga pisca u obliku u kom se* k *mijeńa na* c *bez* s *pred* c: Devet redova angeoci. I. Ančić, vrat. 2, 4, 25. — *u jednoga pisca slika radi bez* l: Andeska. J. Kavańin 528. *u drugoga može biti da je samo pogrješka:* Po nauku anđeskoga naučitelja. B. Cuceri 136. — *u jednoga pisca prošloga vijeka ima iza o umetnuto* v, *prema drugim riječima koje pred* ski *imaju* ov: Slušajući ‚angeovske' pisme,.. uživajuć ‚angeovske' dike. T. Babić 6.

2. *ime biļu:* Anđelski koren, angelica, archangelica. G. Lazić 117. Anđeosko drvo, angelica. B. Šulek, im. 3. *vidi* anđelika.

3. *adv.* ânđeoski, anđêlski, angelice, *s ostalijem razlikama pomenutijem naprijed.* Angelski govorit. Š. Menčetić 68. Človik zemaļski anđelski bezzlobno živiješe. M. Vetranić 1, 7. Ļudski je grijeńiti, anđjelski kajat se. N. Dimitrović 7. Ki poje angeoski. M. Držić 5. Ako bih govorio čovječanski, anđeoski. M. Divković, nauk 54. Anđelski živi. V. Došen 268. Anđelski, anđeoski. Bella (80a), Stulić.

ÂNĐEOSKI, *adv. vidi kod* anđeoski *adj.*

ÂNĐEOSTVO, *n.* chorus angelorum, *zbor anđeoski. Samo u jednoga pisca prošloga vijeka i između rječnika u Belinu* (anđelstvo, anđeostvo, esse angeli 80a), *u Bjelostijenčevu* (esse angeli) *i u Stulićevu* (angeli natura vel munus). *Dolazi sa* l *nepromijeńenim i s promijeńenim na* o. Gospodstva mu visočanstvo, poglavice vlast govore, a anđelstva milost viču. J. Kavańin 506. Onomadne vidio si sva anđelstva na ogledu. 509. Vrh anđeostva anđeostva časti. 498. — *u sliku dolazi jednom bez* l: Uznosi i vapije svetbu bogu sve anđestvo. J. Kavańin 539.

ÂNĐICA, *f. dem.* Anđa. *Samo u Vukova rječniku.*

ANDIĆ, *m. selo u Slavoniji kod Brestovca u požeškoj podžupaniji.* Pregled 135.

ÂNDIJA, *f. ime žensko, načińeno od imena* Anđa. *Pisalo se i sa g mjesto* d: Angija. S. Novaković, pom. 41. Anđija. 43. Srp. Nov. 1878. 22. 26.

ÂNDIN, *adj. što pripada Anđi, dolazi i mjesto prezimena prošloga vijeka:* Stojan Anđin. Bud. spom. glasn. u. 3, 76.

ANĐINA, *f. ime žensko, načińeno od imena* Anđa; *sada nije u običaju; pisalo se sa g mjesto* d: Angina. S. Novaković, pom. 41.

ÂNĐUŠA, *f. augm.* Anđelija. *Dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukova.* S. Novaković, pom. 43. Kćeri moja, lijepa Anđuša! Nar. pjes. vuk. 3, 207. Pak Anđuši sestri progovara: Anđelijo, moja seko draga. 3, 485. U Anđe se muško čedo nađe, ter Anđuša knjigu opravila. Pjev. crn. 164.

ÂNE, *f. hyp.* Âna, *vidi* Âna. *Od prošloga vijeka.* Ruku da ti kraļ Stjepane, lakat Mande, glavu Ane. J. Kavańin 316. Mlada Ane gospođu ponuđa. J. Krmpotić, mal. 16.

ANĖKMOLI, *vidi kod* a *i* nekmoli.

ANESIĻ, *m. ime muško, koje će biti načińeno od* Anesius; *dolazi prije našega vremena, sada nije u običaju.* S. Novaković, pom. 42.

ANET, *m.* anethum, *vidi* kopar; *isporedi* anita. *Samo u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Anton Dalm. mat. 23, 33.

ÂNETA, *f. tal.* Annetta, *vidi* Anka, Anica. Voda mutna a djevojka kruta, te potonu Filip i Aneta. Nar. pjes. vuk. 1, 465. Pa doziva Anetu djevojku: Ano, dušo, okreni se na me. Nar. pjes. petr. 1, 321.

ÂNETA, ánêtâ, *n. pl. žlebovi zavajiti u cijevi puščanoj. Samo u Vukovu rječniku. Vamma postaña; može biti od arap.* enhâ, *pl. od* nahw, *put, pravac.*

ÂNETIN, *adj. što pripada Aneti:* Zadošo se oči Anetine, a za zlatne toke Ivanove. Nar. pjes. vuk. 1, 461.

ÂNEŽ, *m. vidi* aniž. Mikalja. B. Šulek, im. 3.

ANGÀRIJA, *f. od grč. ἀγγαρεία*, angaria, opera serva, *vidi* tlaka, kuluk. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ki bi postavili bremena i angarije na ljude crikvene. Š. Budinić, ispr. 138.

ÀNGÎR, angira, *m. vidi* ajgir. *Dolazi prošloga vijeka, a kako se tada pisalo* h *i gdje ne treba, dolazi i u oraj riječi sprijeda; u jednoga pisca i sa* ŭ *mjesto* n. — Kako ‚hañgiri' jesu trčali. D. Rapić 255. Ne vaja kobilu prije četvrte godine k hangiru pustiti. I. Jablanczy 114. Pazduh, to je angir. I. Velikanović, upuć. I, 281. Pak ga odmah za angira fata. J. S. Reljković, knć. 191.

ANGISKI, *adj. biće pogrješka u mjesto* r, Argaeus, *ime gori u staroj Kapadokiji blizu međe stare Kilikije.* Dojde na livi kraj Cilicije do gor angiskih. M. Marulić 16. *U izdanju* 1627 *mjesto* g *stoji* y (j), *a to je čakavski mjesto* d; *u starijim izdanjima ako je g biće mjesto* j.

ÀNGLÊZ. Angléza, *m.* Anglus; *isporedi* Englez. Od Moskova ili od Angleza. Pjev. crn. 109.

ÀNGLIJA, *f.* L. Anglia, Britannia, *isporedi* Engleska. *Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* V Angliji. Mon. croat. 108. Kralj Anglije. J. Kavanjin 183. Kralj od Anglije. D. Rapić 78. — 2. *sukno englesko,* pannus anglicus; *samo u Vukovu rječniku.*

ANGLIJÂNAC, Anglijánca, *m.* Anglus; *isporedi* Anglez. *Samo u rječnika Bjelostijenčeva* (92b, *gdje stoji kajkavski* Angliánec).

ANGLIJÂNSKÎ, *adj.* anglicus, britannicus; *isporedi* angliski. *Dolazi prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčeva* (92b) *i Jambrešićeva* (38a). Jezika anglijanskoga. A. T. Blagojević, kin. IV. Orsag anglijanski. Bjelostjenac 92b. Anglijanska zemja. Jambrošić 38a.

ÀNGLÎSKÎ, *adj.* anglicus, britannicus. -î- *pred* s *stoji* mjesto -ij-, *koje neki i pišu. Samo u Vukaru rječnika* (‚anglijski').

ANGOŠA, *f. nevolja, od tal.* angoscia, angustia. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu, gdje jamačno samo slika radi stoji* s *mjesto* š. Koji grih podnose,.. trpiše angose, glad i porob. M. Marulić 33.

ANGRIZ, *m.* oryza, *pirinač, ariz. Samo u jednoga pisca našega vremena, koji napomiče da je od tal* grano riso. B. Šulek, im. 3 *isparedi* granariz.

ÀNGÁR, angára, *m. vidi* hangar.

ÂNI, *vidi* eno; *isporedi* ano, ene. *Samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Crnoj Gori). Postaňem je uzvik a sastavljen s drugam polom uzvika* e-no, e-ne, *u drugom obličju. isporedi* ni. — Ani ga! Vuk. rječ. 5b.

ÂNICA, *f. dem.* Âna. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Voltiđjinu i Vukovu.* Kada ju, Anica, vidiš. H. Lucić 250. Anica. S. Novaković, pom. 42. Gospoji Anici. B. Kašić, ign. 3. Ružu bere Anica djevojka. Nar. pjes. vuk. herc. 19.

ÂNIĆICA, *f. dem.* Anica *Samo u Vukova rječnika.*

ÂNIČIĆ, *m. prezime po materi Anici.* D. Avramović, sv. gora. 212. Rat 385.

ÂNIČIN, *adj. što pripada Anici; dolazi i kao prezime:* Sava Aničin. D. Avramović, sv. gora 271.

ÂNIĆ, *m. prezime, po materi Ani; dolazi od* XV *vijeka.* Vlatka Annića. Mon. croat. 80. Miloš Anić. Rat. 34.

ÂNIĆI, Ânîćî, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini, u senjskoj biskupiji.* Schem. segn. 1871. 22. *isporedi* Anić.

ANIF, *m. od arap.* halifa, *namjesnik; samo u jednoj pjesmi.* Car anife, svetačko kolino! Nar. pjes. mar. 162.

ÂNIN, *adj.* Annae. Iz utrobe Anine. F. Lastrić, test. 351.

ÀNIŠ, *m. vidi* aniž. Bela (81a), Bjelostjenac *(u koga se može čitati i* aniž. *i koji dodaje:* ‚kopar, a nekoji i slatki komin zovu'), Jambrešić (suppl. *gdje se također može čitati i* aniž), Voltiđi *(u koga se može čitati i* anis), Stulić, Šloser-Vukot. flora 444. B. Šulek, im. 3.

ANIŠIĆ, *m. prezime.* Schem. diac. 1877. 66.

ANITA, *f. grč. ἄνηθον.* anethum; *isporedi* anet, *vidi* kopar. *Dolazi od* XV *vijeka u rukopisima i iz ńih u naše vrijeme u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 3.

ÀNIŽ, *m. vidi* aniž. Čas. česk. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im 3.

ÀNIŽ, *m.* anisum; *isporedi* anez, aniš, onaiz. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljina i Vukovu.* Simena od aniža skuvaj. J. Vladmirović, lik. 14. Aniž. B. Šulek, im. 3.

1. ÂNKA, *f. hyp.* Ana. *Od* XV *vijeka između rječnika u Vukovu i Daničićeva.* Banice Anke. Spom. sr. 2, 49. Banici Anci. Mon. serb. 274. Baba Rada reče Anci. M. Marulić 251. Anka. S. Novaković, pom. 42. L'jepo su im ime postavili: kojoj Fata, onoj ime Kata; kojoj Hajka, sada joj je Anka. Nar. pjes. juk. 401.

2. ÂNKA, *f. biće od tur.* ana, *mati, načińena riječ mila radi; majka. Samo u jednoj pjesmi.* Anum' anko, Osman-age majko! Nar. pjes. vuk. 1, 371.

ANKAS, *arap.* ankas, *nepotpuno: govori se u Dalmaciji, i to s prijedlogom* za: ‚za ankas reći', *kad se reče što u šali kušajući drugoga: upravo znači reći što na pola, kako bi se drugi prevario te i dalje što rekao. isporedi* ankasice. Reka' sam mu za ankas. M. Pavlinović.

ANKASICE, *adv. vidi* ankas, *od čega je i načińena. Govori se u Dalmaciji.* Reka' sam mu ankasice, da čujem šta misli. M. Pavlinović.

ANKIJEL, *m. vidi* vuj. *Samo u jednoga pisca našega vremena; riječ tuđa, bliže nepoznata.* B. Šulek, im. 4.

ÂNKIN, *adj. što pripada Anei.* Pred Ankin dvor. Nar. pjes. mikul. 146.

ÂNKO, *m. vidi* Janko, *od čega je i postalo izgubivši sprijeda* j. *Dolazi prije našega vremena, sada nije u običaju.* Anko. S. Novaković, pom. 42. Pripijevat' Anka i Marka. Post. daničić. 102. Ugrin Anko vojevoda. Nar. pjes. bog. 88.

ANKORA, *f. od tal.* ancora, *sidro, lenger. Dolazi od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Ankore čuvaj mi. M. Vetranić 1, 174. Nav ima ankoru ili sidro. G. Glavinić, cvit 444. Popadši se kako jedna nav za velu ankoru. P. Radovčić, nač. 162. K ankori se od moje ufance utječem. V. Andriaši, put. 410. Ankora sarańuje ladu. S. Margitić, fala 112.

ANKUL, *m. vidi* Anko, *od kojega je postalo dobivši rumunski završetak. Dolazi prije našega vremena. Sada nije u običaju.* S. Novaković, pom. 42.

ANO, *savez* a *s pronominom u sredńem. rodu* ono *sastavljen tako da se pronomina prvo o izjednačilo su* a *i s ńim saželo u jedno; po tome će akcenat biti* ânо. — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi dale pod b), između vječnika samo u Daničićevu.* 1. *obje riječi stoje svaka u svom značeńu cijelom, kao cijelo* ‚a ono', *mjesto čega i dolazi, ali samo u naše vrijeme; vidi kod* a *pod* II, C, 2, b, *b.* — 2. *pronomen stoji samo kao uzvik kojim se pokazuje, koji dolazi i cio glaseći* ono, *kao* eno, *a obje riječi sastavljene u* ano *stoje kao* ‚a eno': *samo u jednom spomeniku* XIV *vijeka:* Vi ste mnê pornčili po mojemь člověčê i listь mi ste udali govoreće: ‚u rukahь ti sta, čini što ti godi odь ńiju'. Ano moj člověkь, ano vašь listь. Spom. sr. 2, 22.

ÀNÔČIĆ, *m. prezime; po materi* Anoci *(vidi* Anoka). Anočići *(u Šopiću u Srbiji)* prezivlju se tako po prababi Anoci. M. Đ. Milićević. *Stamparska je pogrješka:* Anaočić. Đ. Avramović, sv. gora 243.

ÀNÔJKA, *f. hyp. od* Ána. *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, 42. — *isporedi* Anoka.

ÀNÔJLA, *f. hyp.* Ána. *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, 42. — *isporedi* Anola.

ÀNÔKA, *f. hyp.* Ána. *Dolazi prije našega vremena, a u običaju je i sada.* S. Novaković, pom. 42. Bjelostjenac (3ª). Srp. Nov. 1878. 21. 33. 35. 131. 180. 237. 367. Ànôka. Lj. Kovačević. M. Kovačević. — *i u kajkavaca je i sada u običaju s istijem akcentom na* o. *Postańem je upravo od* Ana, *bez i kakoga prijelaza.* — *isporedi* Janoka *i* Anočić.

ÀNOLA, *f. hyp.* Ána; *isporedi* Anojla. *Dolazi prije našega vremena samo na jednom mjestu, gdje je napisana sa dva* o. S. Novaković, pom. 42.

ANOVIĆ, *m. prezime, koje će biti postalo od imena od kojega je* Anko *i* Janko; *u Banatu.* Šem. prav. 1878. 48.

ANSELMO, *m.* Anselmus; *isporedi* Anšelmo. Sveti Anselmo. B. Gradić, duh. 9. J. Banovac, razg. 193.

ANSPURG, *m. od ńem.* Habsburg; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* Auspurg, Aspurg. *nominativu nema potvrde.* Rodolfo knez od Anspurga. J. Filipović, prip. 3, 68. 107.

ANŠELMO, *m. vidi* Anselmo. Sv. Anšelmo. M. Divković, nauk 20. M. Alberti XXXIII. S. Badrić, ukaz. 51. F. Lastrić, test. 392.

1. ÁNTA, *f. hyp.* Antonia. *Akcenat se mijeńa u vok.:* Ânto. Lijepu je Antu porodila. J. Kavańin 112.

2. ÁNTA, *m. vidi* Anto *i* Ante. *Akcenat se mijeńa u vok.:* Ânto. Od gospodstva Ante gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 501. Za Čupićem Bogićević Anta. 4, 231. Miloš tješi Bogićević' Antu. 4, 246.

3. ÂNTA, *f.* tumulus terminalis, *vidi* humka; *od maj.* hant, *hum. Samo u Vukovu rječniku, gdje se napominje da se govori u Srijemu, ali se govori i u Srbiji u okrugu valjevskom.* Lj. Kovačević.

ÂNTÂŃE, *n.* tumulorum terminalium exactio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* antati.

ÂNTATI, ântâm, *impf. praviti ‚ante'*, tumulos terminales exigere. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÁNTE, *m. vidi* Anto. *Akcenat se mijeńa u vok.:* Ânte. Ante, tebe zabit ne ću. J. Kavańin 152. Moli se, sveti Ante. L. Vladmirović, slavod. 71. Ante Novković. Norini, pripis. 86. Dobro je rekao sveti Ante od Padue. I. J. P. Lučić, razgov. 66. Ante Ivičević. Pravdonoša 1852. 2. — *u oblicima ženskih riječi:* Ne govorim ove riči svetom Anti. L. Vladmirović, slavod. 71. Pokloniti se svetomu Anti. I. J. P. Lučić, iskaz. 31.

ANTÈRÎCA, *i* ântеrîca, *f. dem.* anterija. -î- *je sažeto* -iji-. *Između rječnika samo u Belinu* (348ª). Resavka ima košulju, .. pojas, .. anterицu (jelek). M. Đ. Milićević, živ. 1, 70.

ANTÈRIJA, *i* ânterija, *f. od arap.* 'anteri, *kratka haljina s rukavima koju se nosi ispod druge,* tunicae genus. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (162ª, 348ª), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu. — griješkom neki pišu i sa* h *sprijeda.* — 1 saviła bjelu anteriju. Nar. pjes. vuk. I, 479. Bez ćuraka i bez anterija. I, 151. — *sa* h: Dvije dibe, dvije hanterije Nar. pjes. vuk. here. 189. Šije li mi hanteriju? 254.

ANTÈRÎJCA, *i* ânterîjca, *f vidi* anterica.

ANTERÍLUK, *m. koliko platna treba za anteriju,* panni quantum sufficit ad vestem anterija dictam conficiendam; *turski, od* anterija. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀNTICA, *f. dem.* Anta, *f.* Knezu bi zarućena Antica. J. Banovac, razg. VI. Anticu moraše bolest, ... i ostade posve oslobođena. I. J. P. Lučić, iskaz. 37. Antica. Lj. Kovačević.

ÁNTICA, *m. dem.* Anta, *m. Samo u Vukovu rječniku.*

ÀNTIČIĆ, *m. prezime; po materi Antici.* Tomica Antičić. A. Kačić, korab. 488.

1. ÁNTIĆ, *m. prezime; po ocu Anti.* Jovan Antić. Vuk, građa 172.

2. ÀNTIĆ, *m. dem.* Anto. *Dolazi od* XVI *vijeka.* Antić Čubretić. Mon. croat. 205. Antum se tužio, a Antić i Antunica svjedočio. Poslov. danič. 5.

3. ANTIĆ, *m.* prunus armeniaca, *kajsija; isporedi* natupijerka. *Od* antipraskva, *koju vidi. Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek. im. 4.

ÀNTIĆEVIĆ, *m. prezime; po ocu* Àntiću. Schem. spal. 1862. 27.

ÀNTIHRIST, *m.* antichristus; *isporedi* antikrist, antikrst. Čuste da će doći antihrist, i sad mnogi antihristi postaše. Vuk, 1jov. 2, 18.

ÀNTIHRISTOV, *adj.* antichristi; *isporedi* antikrstov. Ovaj je antihristov. Vuk, 1jov. 4, 3.

ÀNTIHRIŠĆÂNSKI, *adj.* antichristianus. *U jednoga pisca* XVI *vijeka, u koga je još* stija *mjesto* šća: Crkvu, koju nepodobnici kako antihristijansku kunu. S. Budinić stun. 195.

ÀNTIKRIST, *m.* antichristus; *isporedi* antihrist, antikrst. *Od* XVI *vijeka, između rječnika*

samo u Bjelostijenčeru (103a). Antikrist bude pozvan. Postila 1562. 4. Proti Antikristu hote se boriti. F. Glavinić, cvit 338. Antikrist. Bjelostjenac 103a. *u ńega se s može čitati i š.*

ÀNTIKRST, *m.* antichristus; *isporedi* antikrist. *Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (88a). Dojti će s neba naš Krst a ne od zemje kako antikrst. M. Marulić 280. Antikrst ima doći prije. M. Divković, bes. 883. Kad antikrst dojde. F. Glavinić, cvit 9. Neka se boje antikrsta. I. Držić, nauk gond. 290. Od ńihove trage prave krvni antikrs da će iziti. D. Palmotić, christ. 141. I sada se nahode mnozi antikrsti. A. Vitaljić, ist. 29. Priporučujem da vas koga ne privaro antikrsti sadańi. F. Lastrić, ned. 1.

ÀNTIKRSTOV, *adj.* antichristi. Možemo rijeti da je blizu došastje antikrstovo. M. Divković, bes. 884. Skupština antikrstova. A. Bačić 151. Progonstvo antikrstovo. F. Lastrić, ned. 1.

ANTÌLUK, *m. turski* altiluk, *šestak, od* alti, *šest; turski novac od šest groša.* Trebala bi čapra od magarca da napuńim čapru antiluka, antiluka i turski bešluka. Nar. pjes. vuk. 5, 516.

1. ANTIN, *m. selo u Srijemu.* Schem. diac. 1877. 39.

2. ÀNTIN, *adj. što pripada Anti, dolazi i mjesto prezimena prošloga vijeka.* Milutin Antin. Bud. spom. glasn. u. 3, 74.

ANTIOHENSKI, *adj.* antiochenus; *od toga je i načińena; isparedi* antiokenski. Prestolje ‚antiochensko'. F. Glavinić, cvit xxi.

ANTIOHIJA, *f.* Antiochia; *isporedi* Andiohija. Antiokija. Dojde u ‚Antiochiń'. F. Glavinić, cvit 56.

ANTIOHIJSKI, *adj.* antiochensis; *isporedi* andiohijski. Antiohijskomu patriarhu. Glasnik 11, 191. Daničić 3, 552.

ANTIOKEN, *adj.* antiochenus; *samo u jednoga pisca* xvii *vijeka; isporedi* antiokenski. Puku Antiokenomu. I. Ančić, ogl. 49.

ANTIOKENSKI, *adj.* antiochenus; *od toga je i načińeno; isporedi* antiohijski. Puku ‚antijokenskomu'. I. Ančić, svit. 52. Velika se nepravda čińaše patriarki antiokenskom. S. Badrić, ukaz. 7. U antiokenskoj crkvi. A. d. Costa, zak. 1, 20.

ANTIOKIJA, *f.* Antiochia; *isporedi* Antiohija. Došadši u Antiokiju. F. Vrančić, živ. 5. Antiokija. Bella 88a.

ANTIOKINSKI, *adj.* antiochinus; *od toga je i načińeno; isparedi* antiohijski, antiokenski. Antiokinsko patriarstvo. A. Kanižlić, kam. vi. Kanon sabora antiokinskoga. 44.

ANTIPAPA, *m.* antipapa. Gledam gdi su u ponor pali antipape. J. Kavańin 458. O antipapi Benediktu. A. Kalić 553.

ANTIPOD, *m.* antipus. Antipodom neka prijeti. J. Kavańin 226. Antipodi. Bella 88a.

ANTIPRASKVA, *f.* prunus armeniaca, *kajsija; isporedi* natupijerka, antić. *Od sr. lat.* antepersicus. *Dolazi* xv *vijeka u jednom rukopisu i odande u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ANTISPASMOTIKOM, *m.* antispasmodicum, *lijek od grčeva; u jednoga pisca prošloga vijeka.* On ne pije antispasmotikom, neg znoj tira kopajuć motikom. M. A. Reļković, sat. 165.

ANTIVAR, *m. vidi* Bar, *tal.* Antivari. Čelnik Antivara. J. Kavańin 158. *u istoga pisca i* Antivara, *f.*: Biskup Antivare. 165. *u u jednoga sa srijem talijanski* Antivari: Da izdadu Antivari. I. Ančić, vrat. 2, 4, 173.

ANTIVARA, *f. vidi* Antivar.

ANTIVARSKI, *adj. vidi* Barski; *isporedi* Antivar; *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Pastijer antivarski. J. Kavańin 94.

ÀNTO, *m. hyp.* Antonije. *Akcenat se mijeńa u vok.:* Ânto. *Dolazi i prije našega vremena, između rječnika sama u Vukovu.* Anta. S. Novaković, pom. 42. Anto Tabak. Bud. spom. glasn. u. 3, 71. Viče Anto, k'o da soko klikće. Nar. pjes. vuk. 4, 243. Ńega ubi Jakovović Anto. 4, 444.

ÀNTOJE, *m. hyp.* Antun; *od* Anto. xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićeru.* Antoje Butković. Spom. sr. 1, 101.

ANTOŁ, *m.* Antonius. *Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (3a). Antol. Mon. croat. 205. 252. 280.

ANTOLČIĆ, *m. prezime; isporedi* Antol. xvii *vijeka.* Mihalu Antolčiću. Starine 11, 103.

ANTOLIĆ, *m. prezime; isporedi* Antol. *Od* xvi *vijeka.* Tomaš Antolić. Mon. croat. 307. K. Antolić. Schem. zagr. 1875. 212.

ANTOLKOVIĆ, *m. prezime; isporedi* Antol. Schem. zagr. 1875. 258.

ANTOLOVAC, Antolovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj; mješćani govore kajkavski* Antolovec. Schem. zagr. 1875. 162.

ÀNTÔN, Antóna, *m.* Antonius; *isporedi* Antun. *Akcenat se mijeńa u vok.:* Antône. *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Daničićeru.* Antona trumbetaša. Spom. sr. 1, 82. Anton Radovčić. Mon. croat. 65. Toj se je zgodilo Antonu. M. Vetranić 1, 143. Antonu htih uzrok otkriti. D. Baraković, vil. 297. Život s. Antona. F. Glavinić, cvit 181. Vrančića Antona. J. Kavańin 94. Anton. Srp. Nov. 1878. 207.

ÀNTÔNČIĆ, *m. prezime; dolazi* xvi *vijeka.* Popu Jurju Antončiću. Mon. croat. 247.

ÀNTONÎCA, *m. dem.* Antonije. -î- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega pišu i* ij. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀNTONÎĆ, *m. prezime; po acu ili po materi Antoniji;* -î- *je sažeto* -iji-. Pavo Antonić. Prot. šab. mag. 156. G. Antonić. Schem. segn. 1871. 100.

1. ÀNTONIJA, *f.* Antonia. S. Novaković, pom. 42.

2. ÀNTONIJA, *m. vidi* Antonije. *Samo u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu.* Tuži Antoniju. Prot. šab. mag. 50. Anto proli suze niz obraze, Antonija nema šta kazivat'. Nar. pjes. vuk. 4, 256.

ÀNTONÎJCA, *m. vidi* Àntonîca.

ÀNTONIJE, *m.* Antonius; *isporedi* Andonije, Antun. *Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Vukovu; nominativu* ‚Antonije' *nema potvrde prije našega vremena, nego se pisalo* Antonij xvi—xviii *vijeka:* Marko Antonij. M. Marulić 70. Antonij iz Padve. M. Alberti xxxvi. *i* Antoni: Sveti Antoni. J. Kavańin 523. — *u naše vrijeme:* Antonije Jovanović. Vuk, građa 189. Antoniju Bogićeviću. Vuk, nar. pjes. 1, 500.

ANTÓNOV, *adj.* Antonii. Po smrti Antonovoj. Mon. croat. 92. Antonovi sini. J. Kavańin 109.

ANTÓNOVIĆ. *m. prezime, po ocu Antona; isporedi* Andonović. *Dolazi od* XVI *vijeka.* Mikula Antonović. Mon. croat. 185. Milan Antonović. D. Avramović, sv. gora 186.

ANTOR, *m. od sr. lat.* anthora, *otrov za lijek. Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Hrani zemļa ļute zmije i u ńih nam smrt i spaseńe; raste antor (‚Antor'), nalip dije i uz (iz?) cikutve ozdravļeńe. J. Kavańin 77.

ÁNTOVO, *n. selo u Hrvatskoj kod Grižana u podžupaniji riječkoj.* Pregled 7. 135.

ÀNTRAGA, *f.* herba inutilis, *lomina, travuļina, korov. Samo u jednoga pisca prošloga vijeka. Postańem će biti od grč.* ἀνθέριξ *(osje na klasu) kao i* andrak (češta). Onoj nimačkoj riči unkraut u slavonskomu jeziku vlastitoga imena nigdi ne nahodim, prem da niki drže da se antraga imenuje. I. Jablanczy 16.

ANTRÀMAŃA, *f. vidi* andramoļi. Kada tko u Lici ogleda kakvi su mu krumpiri u ńivi, iščupa rukom cijelu kućicu, pa kada sa cimom svi krumpiri izadu, reče se: poteže za cimu, pak sva ona antramańa izađe. I za kile, osobito ako su velike, reče se: kolika mu je antramańa! J. Bogdanović.

ANTREŠ, *m. vidi* antrešeļ. *od koga je i postao okrńivši se. Samo u jednoga pisca našega vremena. U prenesenom smislu* „u antreš' *kao svrh svega drugoga:* Evo ti za dva posta krstova cigle dvije *(dva udarca),* i . . . u antreš još tri. Nar. prip. vrč. 58.

ANTRÈŠEĻ, *m. u samara na natovarenu kļusetu mjesto među obje strane, a po tom i ono što se meće na to mjesto; a kako ras samar biva zapremļen kad se i na to mjesto metne što, govori se i za krtog, koji ne da prolaziti. — Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (131b), *Stulićevu i Vukovu; ali je samo u Vukovu rječniku i u sadašńem govoru* antrešeļ, *a u Bele nema e iza r i sredńega je roda:* antrše|e, *bez potvrde rodu; u Stulića* antršaļe, *kaje će biti pogrješka, i* intrešeļ; *u jednoga pisca prošloga vijeka* antrseļ *(koji vidi); u narodnom govoru glasi i okrńeno* antreš *i* trešeļ *(kaje vidi) Bela tumači:* „il vacuo tra due fascie, che sono sopra il basto, (131b). *Stulić:* „vacuum inter sarcinas ephippio impositas jacens'. *Vuk:* „ono što se na natovarena konja metne odozgo među strane'. — *Postańem od sr. lat.* intersellare („indorsare, supra dorsum ponere, quod vulgo dici solet intersellare'. Ducange). — 1. *u pravom značeńu: mjesto kako je naprijed rečeno:* S jedne strane preda nekuvana, s druge strane preda nepredena, u antrešeļ bakina užina. Nar. pjes. vuk. rječ. 5b. — *i bez samara mjesto među dvije natovarene strane, t. j. leđa:* Uzme mješine, pak ih objesi na lijevu stranu a zaoblice na desnu, ńega pako metne u antrešeļ. Nar. prip. bos. 1, 21. — 2. *krtog,* sordes in cubili sparsae; *u tom smislu samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se tako govori u Srijemu.*

ANTRSEĻ, *m. vidi* antrešeļ; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Vrhu svega pak bremena u antrseļ sjedeć maše vrag. J. Kavańin 117.

ANTRŠEĻE, *n. vidi kod* antrešeļ.

ANTUL, *m.* Antonius; *prije našega vremena u jednom spomeniku.* S. Novaković, pom. 42.

ÀNTÛN, Antúna, *m.* Antonius: *isporedi* Anton. — *Akcenat se mijeńa u rok.:* Àntûne. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (88b), *Bjelostijenčevu i Vukovu.* Sveti Antun. B. Gradić, djev. 86. M. Divković, nauk VII. I. Bandulavić XV. F. Lastrić, od' 298. Oko svetog Antuna se ide trs okapat. J. S. Reļković, kuć. 258. Za ńim ide dijete Antune. Nar. pjes. vuk. 1, 443.

ANTŮNICA, *m. dem.* Antun. Antun se tužio, a Antić i Antunica svjedočio. Poslov. dan. 5.

ANTUNIĆ, *m. prezime samo u jednoj šaļivoj pjesmi:* Antunića i Bašića. Nar. pjes. mar. 204.

ANTŮNÎN, Antunína, *m.* Antonius. Svetoga Antunina. A. Gučetić, roz. mar. 90. S. Antunin. B. Cuceri 158.

ANTŮNOVAC, Antúnôvca, *m. selo u Slavoniji jedno u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 97. Schem. zagr. 1875. 49. *i drugo u podžupaniji đakovačkoj, kaje se zove i* Milinci. Schem. diac. 1877. 16. — *isporedi* Antunovci.

ANTŮNÔVCI, Antúnovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji kod Osijeka.* Schem. diac. 1877. 29. — *pišu ga i* Antunovac. Pregled 99.

ANTŮNOVIĆ, *m. prezime, po ocu Antuna.* Schem. bosn. 1864. XVIII.

ANTŮNOVO, *n. adj dan s. Antuna.* Nikoji ravnaju se vrimenom oko Antunova. J. S. Reļković, kuć. 258.

ANU, *savez* a *sastavļen sa* nu; *vidi kod* a *pod* II, C, 3, f.

ÀNUHLA, *f. ime žensko, hyp. od* Ana; XV *vijeka; između rječnika samo u Daničićevu.* Anuhli. Spom. sr. 2, 118.

ÀNUM, *vidi* hanum.

ÀNUMA, *f. vidi* hanuma.

ÀNUŠA, *f. augm.* Ana; *dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 12. Anuša je tvom Ivanu draga. Nar. pjes. mar. 181. A majka Ani govori: prodi se toga, Anušo. Nar. pjes. petr. 1, 240. Anuša. Srp. Nov. 1878. 35.

ÀNUŠIN, *adj. što pripada Anuši.* Govoriła Anušina majka. Nar. pjes. petr. 1, 243.

ÀNUŠKA, *f. hyp.* Anuša. *Samo u Vukova rječniku.*

ANUT, *savez* a *sastavļen sa* nut; *vidi kod* a *pod* II, C, 3, f.

ANZA, *m. vidi* Hamza. Na torinu Anze Mušovića. Nar. pjes. vuk. 4. 121.

ANŽ, *m. ime muško, tal. mlet.* Anso, Anzo, Angelus, *Anđeo; isporedi* Anžul. *U jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Knezь Anžь. Mon. croat. 1.

ANŽUL, *m. ime muško, tal. mlet.* Anzolo, Angelus, *Anđeo, isporedi* Anž. XIII *i* XV vijeka. Zupan Anžul. Mon. croat. 9. Anžulь. Spom. sr. 1, 107.

ÂŃ, *m. u zagonetci o tikvi:* Ja posejah ań pod lipov pań. Nar. zag. novak. 221. — *kad djeca hoće da se igraju pa se pogađaju koje će početi:* Ań, pań, vešt Ivań. M. Đ. Milićević, živ. 3, 35. *riječi* „vešt Ivań' *može biti da su pokvarene od* vešti van.

AŃA, *f. ime žensko, koje će biti načińeno od* Agnija. *isporedi* Jaña. *Dolazi prije našega vre-*

mena; sada nije u običaju. ‚Аньиjу'. S. Novaković, pom. 42.

ÀŃATI, àńâm, *pf. popustiti, prestati,* remittere, desinere; *isporedi* ońati, jeńati. *Samo u Vukovu rječniku. Biće od sr. ńcm.* ânen, *odustati od čega, biti bez čega.*

AŃEZ, *m. vidi* anež, aniž. *dolazi od* XV *vijeka u rukopisima i iz ńih u naše vrijeme u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 4.

ĂO, *uzvici* a *i* o; *vidi* a *pod* I, 8.

ĂOG, *vidi kod* a *pod* I, 8.

AOGUST, *m.* augustus, *vidi* avgust. *u jednom spomeniku* XV *vijeka: između rječnika samo u Daničićevu.* Miseca aogusta. Mon. serb. 440.

ĂOH, *vidi kod* a *pod* I, 8.

ĂOJ, *vidi kod* a *pod* I, 8.

AÒNO, *drije riječi* a *i* ono; *vidi kod* a *pod* II, C, 2.

ĂPA, *f. zadah,* odor, *vidi* vâpa, *od čega je i postalo izgubivši* v. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori.* Zaudri me apa od duvana. Nar. pjes. vuk. rječ. 6a. Bog ti ne dao, da te ńihova apa ošine! S. Ļubiša, prip. 242.

ĂPA DRĂPA, convicium in rem male confectam. *Samo u Vukovu rječniku. Tude bez sumńe; može biti grč. ἀποτροπή, ἀπότροπος (ružan, gadan).*

APAJ, *m. ime muško; tamna postańa, bez sumńe tuđe; dolazi* XV *vijeka u jednom spomeniku.* Apaj prmancer; ... Apaj Liković. Mon. croat. 92.

ĂPÂK, *savezi* a *i* pak; *vidi kod* a *pod* II, C, 4.

APALARIJA, *f.* patella, *nov. grč. ἀπαλαρία,* XIII *vijeka.* Suha zlata carьsku apalariju dasta. Domentijana 55.

ÀPÂRTA, *tal.* a parte, *na po se, osobita. Govori se u naše vrijeme po Srbiji.* Ļ. Kovačević. Dao sam mu 20 groša, aparta što sam mu pre dao jedno jagńe. M. Kovačević.

ÀPÂRTOVATI, àpârtujem, *impf. odijeliti, odvojiti. Od* aparta. *Prošloga vijeka.* Da ne imaju apartovate vinograde i bašte, nego sve da je u opštini. Bud. spom Glasn. II. 3, 290.

ĂPAT, *m.* abbas, *vidi* abat, opat. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Apata čast. A. J. Knezović XIII.

APATÉKA, *f.* apotheca, pharmacopolium. *Od prošloga vijeka, samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (42b) *i Vukovu. isporedi* apoteka, pateka.

APATÈKÂR, apatekára, *m.* pharmacopola. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Vukovu.*

APATEKÁREV, *adj.* pharmacopolae. *samo u Vukovu rječniku.*

APATEKÁROV, *adj. vidi* apatekarev. *samo u Vukovu rječniku.*

APATÈKÂRSKÎ, *adj.* pharmaceuticus. *samo u Vukovu rječniku.*

APATIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XVII *vijeka u jednom spomeniku, u kom je zapisano i* Alagić, *tako da će jedno ili drago biti pogrješka.* Dičaka od Apatića kule. Starine 11, 81. Vlašića od Alagića kule. 85.

APÀTIJA, *f. selo u Hrvatskoj, u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled 73. — *isporedi* apat.

APÀTÎN, Apatína, *m. selo u Bačkoj kod Sombora. Dolazi od prošloga vijeka:* U Apatinu i u Varadinu. A. Tomiković 195. Apatin. Šem. prav. 1878. 29.

ÀPATOVAC, Àpatôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled 66. *Mještani govore kajkavski* Apatovec. Schem zagr. 1875. 175. — *isporedi* apat.

ÀPEL, *m. vidi* apeo.

APÈLATI SE, apèlâm se, *pf.* appellare; XV *i* XVI *vijeka.* Ako bi mu se ne vidila *(odluka),* more se apelati do trećega obroka. Stat. poļ. ark. 5, 243. Tko se ne bi kumьtenьtao, voļanь se je dvignuti i apelati prid kneza. 271. Ki bi se sazval ili apelal koncilију. Š. Budinić, ispr. 136.

APELÁVATI SE, apèlâvâm se, *impf.* appellare; *isporedi* apelivati se. XV *vijeka.* Tko se apelava, ako do miseca danь ne pozove onogaj, koji senьtenciju ima, da mu je u štetu apeo. Stat. poļ. ark. 5, 245.

APELÍVATI SE, apèlîvâm se, *impf.* appellare; *isporedi* apelavati se. XV *i* XVI *vijeka.* Mi se apelivamo v dvor rimski. Mon. croat. 121. Koji se odzivaju ili nazivaju, to jest apelivaju od pape rimskoga k zboru. Š. Budinić, ispr. 128.

ÀPEO, àpela, *m. tal.* appello, appellatio. XV *i* XVII *vijeka.* Nije mu vridan apeo. Stat. poļ. ark. 5, 243. Tko se apelava, ako do miseca danь ne pozove onogaj, koji senьtenьciju ima, da mu je u štetu apeo. 246. Tu je spravna sentencija bez prodiļenja i apela. V. Andriaši, put. 127.

APÈTÎT, apetíta, *m.* appetitus. *Od* XVII *vijeka.* Zabrańujući mu *(tijelu)* ńegove požude i apetite. I. Držić, nauk gond. 264. Večerat mi ni trebe, niš ne gre va apetit. Nar. prip. mikul. 90.

ĂPIĆEV, *adj. što pripada čovjeku prezimenom* Apić, *koje samo ne dolazi. Od prošloga vijeka:* Miła Apićeva. Bud. spom. glasn. II. 3, 78. Valio se Apićevi Paja. Nar. pjes. vuk. I, 630.

ÀPIJA, *f. vidi* japija, *od koje je i postala izgubivši sprijeda* j. *Govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

ĂPKALO. *n vidi* epkalo. *Samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Srijemu).*

APOKALIPSI, *gen. i loc. sing. f., kojemu nominativ ne dolazi,* apocalypsis. *Od* XVI *do kraja* XVIII *vijeka.* Tomače se ostale riječi od apokalipsi. B. Gradić, djev. 172. Esaija prorok i sveti Ivan u apokalipsi očito kažu. 65. V apokalipsi pisano jes. Š. Budinić, sum. 175b. Libro od apocalipsi ali ti od objavļenja. M. Orbin 6. Ovu istinu Ivan potvrdiva u jednoj prikazi svoje čudne apokalipsi. B. Cuceri 31.

APOKRIF, *adj.* apocryphus. Veli da su *(ove knige)* apokrife. B Kašić, is. 36.

APOL, *m. vidi* Apolo; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Apol. J. Kavańin 225.

APOLO, *m.* I. Apollo. *Drugi su oblici i prema nominativu i prema latinskim oblicima. nom.:* Apolo. M. Marulić 71. Apolo svrže venčac s ruse glave. M. Vetranić I, 421. Apolo. H. Lučić 190. D. Rańina 10b. I. Gundulić 95. To povida tvoj bog Apolo. F. Vrančić, živ. 10. *ostali padeži prema nominativu:* S Apolom. P. Hektorović 113. Da

razlog obidu i zakon Apola. Đ. Baraković, vil. 90. Lovorikom ter se kiti, da k Apolu š ńim dohiti. J. Kavańin 176. Templo boga Apola. 282. Tu su Apoli ljubeznivi. 194. Ode prikazat posvetilište svomu bogu Apolu. F. Radman 11. *obliči prema latinskima:* Hvale dajući bogu Apolinu. F. Vrančić, živ. 10. Orakuo laživoga boga Apolina u Delfu. B. Kašić, is. 6. Koje *(mjesto)* biće himbenomu bogu Apolinu određeno. J. Filipović, prip. 1, 18. Da se prikažu Apolinu Delfiku. A. d. Kosta, zak. 1, III. — 2. Apollos. Ja posadih, Apolo zali. Vuk, 1kor. 3, 6.

APOLOV, *adj.* 1. Apollinis. Naučene uši na romon Apolov. Đ. Zlatarić 36ᵉ. Da časti tamjanom kip Apolov. B. Kašić, per. 2. Porobi cirkvu Apolovu. P. Vitezović, kron. 20. — 2. Apollo; *isporedi* Apolo *pod* 2. Ja sam Apolov. Vuk, 1kor. 3, 1.

APOMIRIZMA, *f. ἀπομύρισμα*, lenimen (Stephanus). *U jednoj knizi* XV *vijeka.* Napiši na tanuru, i u vodici sej sьtvori apomirizmu i omy obraze i da ispijet člověkь. Starine 10, 101.

APOSTASIJA, *f.* apostasia, *isporedi* apostastvo, odmetništo. Apostasija zlamenuje odluče'e i odaleče'e od boga. A. d. Kosta, zak. 2, 121.

APOSTASTVO, *n.* apostasia, *odmetništo. Od* apostat; *pred* stvo *otpalo je* t. Nazivalo bi se apostastvo, to jest odmetništvo od sve vire. A. d. Kosta zak. 2, 119.

APOSTAT, *m.* apostata, *odmetnik*; *isporedi* apostata. U vrlne rečenoga Julijana apostata. F. Glavinić, cvit 138. Ne dopusta se crkveno ukopańe apostatom. B. Kašić, rit. 112. Apostati to jest odmetnici vire. A. d. Kosta, zak. 2, 121.

APOSTATA, *m. vidi* apostat. Jedan bi apostata. F. Glavinić, cvit. 338. Vladase Julijan apostata. 137. Hoće suditi apostate angele. 222. Tu je Juda i Julijan apostata i ostali. J. Kavańin 151.

ÀPOSTÔ, àpostola, *m.* apostolus. — *Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u svijem oblicima, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* àpostôlâ. — *U nom. sing. na kraju* ô *stoji mjesto* ol, *čemu se* l *stojeći na kraju promijenilo na* o, *a to se sa* o *koje je pred ńim saželo u* ô; *po ńekim se krajevima* o *postarši od* l *mijeńa na* a, *te glasi i* apostoa; *vidi dale pod* 1, *b.* — *Dolazi od* XIII *vijeka sa* l *na kraju u nom. sing., a sa* o *od* XVI *(vidi dale pod* 1, *b), između vječnika u Mikalinu* (aposto *i* apostol), *u Belinu (samo* aposto 89ᵇ), *u Stulićevu (oboje), u Voltigijinu (samo sa* l, *ali mu s može biti i* š), *u Vukovu (samo sa* l *i grješkom s drugim akcentom* àpostol), *i Daničićevu.* — *U gen. pl. dok nije obladalo na kraju* a *dolazi sa* ov *na kraju, ali vrlo rijetko, samo* XV *i* XVI *vijeka:* apostolovь. Mon. serb. 303. N. Rańina 154ᵇ. *vidi kod* aposto. — *Isporedi* apostol, apostul, apošto.

1. *u pravom značeńu: o učenicima Isusovijem, a po ńima i o drugima koji su propovijedali i utvrđivali nauku ńegovu. a) u kom god padežu osim nom. sing.* Apostola li nareku te? Stefan kr. 25. Vьsěhь svetyhь apostolь. Mon. serb. 11. Velikago apostola i arhijereja srbьskago. 76. 82. Ki me je svoga apostola učinio. B. Gradić, djev. 35. Pavla apostola. Bernardin 1. Do došastja duha svetoga svrhu ńegovijeh apostola. A. Gucetić, roz. jez. 3. Od ostalijeh druzijeh apostola. I. Akvilini 160. Isusovi apostoli. J. Kavańin 188. Apostole zemle ugarske. 307. Slavni apostoli. I. Đordić, mand. 192. Ponukovańe svetoga Pavla apostola. B. Pavlović 62. Bog udijeli ńeku osobitu mudros Pavlu velikomu apostolu, što ne udijeli inijem svetijem apostolima. V. M. Gučetić, pohv. 117. S. Jakov od sviju apostola najnapre popi čašu svoga meštra. F. Lastrić, od' 121. Svetijem apostolima Petru i Pavlu. I. A. Nenadić, nauk 35. Apostoli nahodeći se u ovomu životu. J. Matović xx. Sveti Ciril i Metod biskupi i apostoli naroda slovinskoga. A. Kačić, razgov. 11. Po svjedočbi sv. apostola Pavla. D. Mattei 185. Apostole Petre! I. J. P. Lučić, razg. 23. Zbor zboriše božji apostoli. Nar. pjes. vuk. 2, 4. Još se baba jaditi hoćaše no joj ne da Petre apostole. 2, 14. Kuma kumi boga jedinoga, a djevera apostola Petra. 1, 156. Vino pije care Kostadine, .. š ńime piju božji apostoli. 2, 85. — *b) u nom. sing.: aa) na kraju* l *nepromijeńeno: tako srega vremena, i danas:* Apostolь. Stefan kr. 25. Paval sluga Isukrstov, ki se zove apostol. Bernardin 1. Matija apostol. B. Kašić, rit. 55. Reče apostol. P. Radovčić, nač. 82. Jakov apostol. L. Terzić xx. Isti apostol. A. d. Bella, razgov. 13. Koje apostol imenuje dila tmina. M. A. Relković, sat. 15. Sveti Petar i apostol Pavle. Nar. pjes. vuk. 2, 4. 85. Pavle apostol. Vuk, gal. 1, 1. — *bb) na kraju* l *promijeńeno na* o, *koje se s predńim* o *sažima u* ô: *tako od* XVI *vijeka: mjesto jednoga* o *nalaze se i dva* oo *nesažeta u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Nijesam dostojan zvati se apostoo. N. Rańina 154ᵇ. Ikor. 15, 9. Pavao apostoo. 20. Aposto svjedokuje. B. Gradić, djev. 26. Aposto, kakono tumač voje gospodińe, veli. 34. U čem stoji svetiňa, koju aposto ište. 57. Pavao aposto. A. Gućetić, roz. jez. 251. Govori aposto. M. Orbin. Sveti Petar aposto. B. Kašić, per. 91. Aposto. J. Kavańin 301. I. Đordić, salt. 15. A. d. Bella, razgov. 53. V. M. Gucetić, pohv. 117. F. Lastrić, test. 36. 68. od' 127. 215. ned. 68. 185. Besjede kr. 22. J. Matović 31. 296. I. J. P. Lučić, razg. 30. T. Ivanović 118. Slidio sam u nikih ričih naše nike ilirićke pisavce i pisao ‚aposto', a ne ‚aposhto'; ove riči izgovaraj kako ti se boje vidi. I. Velikanović, upuć. 1, VIII. Pavo aposto. B. Cuceri 45. — *cc) na kraju* l *promijeńeno na* o, *a* o *na* a: *samo u jednoga pisca prošloga vijeka (vidi i kod* apošto): Opomiňe te apostoa Pava. I. J. P. Lučić, razgov. 23. Apostoa činio jest nedostojne da kruva ńnadu one dangubne ljude. I. J. P. Lučić, bit. 35. Što rece apostoa. I. J. P. Lučić, nar. 2.

2. *knige noroga zavjeta osim jevanđelja sve zajedno i što se iz ńih čita koga dana u crkvi. Između vječnika samo u Vukova.* Apostoli i jevanđelija za praznike. Vuk, nar. pjes. 1, 3. Nekakav dak prvi put govorio apostol. Nar. prip. vrč. 121.

3. *ime muško. Između vječnika samo u Vukova.* Apostol Cvetković. Srp. nov. 1878. 762.

ÀPOSTOL, *m. vidi* aposto.

APOSTÔLÂT, apostoláta, *m.* apostolatus, *isporedi* apostolstvo, apoštolat. XVI *vijika.* Sto Judi pomoze da na apostolat pride? B. Gradić, djev. 95.

ÀPOSTOLICA, *f.* apostola. *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Spovidi sva Palestina za apostolice dvi velike žene *(Marija Mandalina i Samarjanka).* A. d. Bella, razgov. 85. Mandalina apostolica isti(m) apostolim. 101.

APOSTOLIČÀNSKÎ, *adj. vidi* apostolski; *isporedi* apostolicki. *Dolazi od* XVI *vijeka, između vječnika samo u Stulićeva. Od lat.* apostolicus. Po duhu apostoliċanskomu. B. Gradić, djev. 132. Blagosov apostolicanski. A. Gućetić, roz. jez. 317. U krilu .. vjere katoličanske i apostoličanske. V. Andriaši, put 17. Apostoličanske i crkvene naredbe. 125. Svako udo dio jest svega ta katoli-

ličanskoga i apostoličanskoga. I. Velikanović, upuć. 1, 298.

APOSTOLIČÀNSTVO, *n.* natura apostolica, *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ovo isto reći se ima od katoličanstva i apostoličanstva crkve. I. Velikanović, upuć. 1, 298.

APOSTÒLIČKÎ, *adj. vidi* apostolski. *Od* apostolicus. *U jednoga pisca* XVI *vijeka, u koga mjesto* č (čs) *pred* k *stoji* s, *koje se može čitati i* š, *i u Stulićevu rječniku, isporedi* apoštolički. Čtenje stvari ‚apostolischih'. Bernardin 69b. 70a.

APOSTÒLIK, *adj. vidi* apostolski. *Od lat.* apostolicus. XVII *vijeka.* Koji je vikar apostolik svetoga oca. I. Ančić, vrat. 2, 4, 135. Od pristolja apostolikoga. M. Bijanković 4.

ÀPOSTOLOV, *adj.* apostoli. *isporedi* apoštolov. Apostolu apostolova reku. Domentijan[b] 55. Riječi apostolove. B. Gradić, djev. 45. F. Lastrić, ned. 181. Apostolovima ričma služim se. I. Velikanović, upuć. 3, 455.

ÀPOSTOLOVIĆ, *m. prezime; po ocu, kojemu je ime* Apostol. D. Avramović, sv. gora 198. Šem. prav. 1878. 10.

ÀPOSTOLSKÎ, *adj.* apostolorum, apostolicus. *Od* XII *vijeka; između rječnika u Mikalinu, Belinu* (89b), *Stulićevu, Voltiđijinu (gdje se* s *može čitati i* š), *Vukovu i Daničićevu. — Iza* o *stojeći* l *na kraju sloga može se promijeniti na* o, *a to se s predńim* o *sažima u* ô, *te glasi i* àpostôskî.

1. *u pravom ili u prenesenom značenju:* Apostolskago obraza. Mon. serb. 5. Da zapiše u srcu ovu besidu apostolsku. P. Radovčić, nac. 82. Apostolska sad nebesa slavna boga sad spovijedaju. I. Akvilini 18. Apostolski namjesnici. J. Kavańin 365. Koji nosi rečene stvari k dvoru apostolskomu. A. Kadčić, bogosl. 285. Dojeći mlikom nauka apostolskoga. F. Lastrić, test. 62. Niti su vridni iskazati jezici apostolski. 100. Od poglavice apostolskoga. J. Matović 90. Nijesu svi obrani i zazvani na djelovańe apostolsko. Đ. Mattei 46. Vjerovańe apostolsko. T. Ivanović 6. Svetu katoličansku i postolsku crkvu. I. Velikanović, upuć. 1, 331. Apostolska i crkvena pridańa primam. 1, 330. Na apostolsku (apostolice). Bella 89b. — *s promjenom glasa* l *na* o, *koje se s predńim* o *sažima u* ô: *tako od* XVII *vijeka:* Pristolje apostosko. B. Kašić, rit. 78. Zabrańenje apostosko 79. Apostoska i crkvena pridańa J. Matović x.

2. *adv.* àpostolski, apostolice, more apostolorum. *U rječnicima Mikalinu, Belinu* (89b) *i Vukovu. — U šali mjesto* pješice: Otišao apostolski, t. j. pješko. Vuk, rječ. 6a.

ÀPOSTOLSTVO, *n.* apostolatus. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (89b), *Stulićevu i Vukoru, isporedi* apoštolstvo. Po tom uzosmo milost i apostolstvo na obsluženje vjere. N. Rańina 20. rim. 1, 5. Po komu smo prijali milost i apostolstvo da poslušni budemo u viri. Bernardin 5. Zvani od Isukrsta na apostolstvo. I. T. Mrnavić, ist. 11. Apostolstvo s sebe ukinu *(Juda).* J. Kavańin 378. Steći prid apostolim apostolstvo. A. d. Bella, razgov. 85. Juda bi zazvan od istoga Isukrsta na apostolstvo. Besjede kr. 256. Dostojan bi da ga gospodin potvrdi u apostolstvu. F. Lastrić, od' 216. Primismo blagodat i apostolstvo. Vuk, rim. 1, 5.

ÀPOSTÔLJE, *n.* functio muneris apostolici. *U jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga je još* -lje *na kraju mjesto* je. Kad no Isus posla sve misnike u apostolje po svemu svijetu i svijem narodom, da ji krste i odrišuju. I. Ančić, svit. 61.

ÀPOSTÔSKÎ, *adj. vidi* apostolski.

ÀPOSTUL, *m.* apostolus. *sr. lat. i* apostulus; *vidi* aposto, *isporedi* apoštul. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Reče apostulom svojim. Mon. serb. 466.

ÀPOŠTÔ, àpoštola, *m. vidi* aposto. — *Na kraju stoji* ô *mjesto* ol, *a dolazi i* ol *i mjesto ńega* oa, *onako kako je rečeno kod* aposto. — *Glas* š, *koji je došao taj riječi iz mańarskoga govora mjesto* s, *u mnogih se pisaca ne može znati je li* s *ili* š; *ńeki, koji imaju* š, *imaju i* s *(vidi kod* aposto); *primjeri će doći samo oni u kojima doista stoji* š *napisano različnijem načinom. Tako sa* š *dolazi od* XV *vijeka; između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (apoštol *i* apošto) *i u Jambrešićevu* (apoštol). — *Gen. pl. nalazi se i sa* ov *na kraju a bez* a XVII *i* XVIII *vijeka:* apoštolov. I. Bandulavić 208. L. Terzić 278. *a u jednoga pisca* XVII *vijeka i sa* ova: apoštolova. P. Posilović, nasl. 74. 98. 119. 153. — *a) u kom god padežu osim nom. sing.:* U crkvi svetih Filipa i Jakova apoštoli. Mon. croat. 155. Pristolje svetoga Petra apoštola. M. Divković, nauk n. Pavla apoštola. I. Bandulavić 1. Od svetije apoštola. P. Posilović, nasl. 5b. Petru apoštolu. L. Terzić 230. Dvanaes apoštola. J. Kavańin 516. Svetim apoštolom. H. Bonačić 23. Ne virujete apoštolu. J. Banovac pripov. 6. Apoštoli ne mogu odgovoriti. F. Lastrić, test. 152. Apoštoli čudesa činau. E. Pavić, ogled. 639. Apoštoli naroda slovinskih. A. Kanižlić, kam. 32. Apoštoli. F. Matić 32. Odstupi u vrtlu od svoji apoštola. L. Vladmirović, slavod. 47. Tako li je apoštole iz paklene jame hole? V. Đošen 256. Davši oblast apoštolima. B. Leaković, nauk 195. — *b) u nom. sing.: aa) na kraju* l *nije promijeńeno na* o: Apoštol. I. Bandulavić 8b. P. Vitezović, kron. 66. L. Ļubuški, pism. 20. J. Banovac, razgov. 25. E. Pavić, ogled. 163. A. Kanižlić, fran. 167. kam. 108. M. Zoričić, zrc. 240. B. Leaković, govor. 26. — *bb) na kraju* l *promijeńeno* o, *koje se s predńim* o *saželo u* ô: *tako od* XVII *vijeka:* Apošto. M. Divković, nauk VII. Nijesam dostojan zvati se apošto. I. Bandulavić 169. Petar apošto. P. Posilović, nasl. 158. Apošto. M. Radnić 112. S. Margitić, ispov. XVIII. fala 63. J. Kavańin 114. A. Bačić 8. J. Banovac, razg. 38. F. Lastrić, test. 232. od' 123. ned. 76. A. Kanižlić, fran. 19. utoč. 105. L. Vladmirović, slavod. 74. P. Knežević, osm. 61. M. Dobretić 1. B. Leaković, govor. 26. nauk 71. *u jednoga pisca prošloga vijeka i dva* oo: apoštoo. A. Kanižlić, bogoļ. 153. — *cc) na kraju* l *promijeńeno na* o, *a* o *na* a *(vidi kod* aposto): Jakov apoštoa. J. Banovac, pripov. 48. Sveti Pavao apoštoa. J. Banovac, pred. 56. Juda nevirni apoštoa. 47. Fali se Toma apoštoa, da se prstom dodio rane odkupiteļa svita. J. Banovac, razg. 126. Na misto Jude bi postavļen Matija apoštoa. M. Zoričić, osm. 76. Za to reče apoštoa. Grgur iz Vareša 52. Pava tumači da je on bio odabran apoštoa ne od ļudi nego od Isukrsta. 65.

APOŠTOL, *m. vidi* apošto.

APOŠTÒLÂT, apoštoláta, *m. vidi* apostolat. *od* XVII *vijeka.* Spade Juda s apoštolata. M. Radnić 259. Odreden na apoštolat još u počelo svita. F. Lastrić, test. ad. 110.

APOŠTÒLIČKÎ, *adj. vidi* apostolski. *Samo u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga mjesto* č

stoji s; *isporedi* apostolički. Po dopuštenju apoštoliskomu. M. Dobretić 375.

ÀPOŠTOLOV, *adj. vidi* apostolov. Po sudeńu apoštolovu. M. Radnić 97. Veoma se čudi ovoj apoštolovoj srčanosti. E. Pavić, ogled. 660.

ÀPOŠTOLSKÎ, *adj. vidi* apostolski. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu. Može se* l *i promijeniti na* o, *koje se s prednjim o sažima u* ô, *te glasi i* àpoštôskî. — 1. *u pravom ili u prenesenom značeńu.* Štenje stvari apoštolskih. I. Bandulavić 198. Apoštolski poslanici. J. Kavańin 372. Veseo se ukaza pogłavica apoštolski. J. Banovac, razg. 126. Za to se i apoštolska zove vira naša. F. Lastrić, od' 19. Apoštolskom ļubavju. B. Pavlović 54. Trud ńegov apoštolski. A. Kanižlić, fran. 20. Apoštolskoga pristoļa rimskoga poklisaru. 237. Da ostale novce prid noge apoštolske polože. E. Pavić, ogled. 612. Ovdi se završuju diła apoštolska. 663. Poslanici apoštolski. Norini, pripis. 51. U stvari apoštolski tako se štije. M. Dobretić 25. — *s promjenom glasa* l *na* o, *koje se s prednjim sažima u* ô: *također od* XVII *vijeka:* Od stvarij apoštoskije. M. Divković, nauk 11. Svetu katoličansku i apoštosku erkvu. F. Lastrić, ned. 101. Koje se imadu sudu apoštoskomu prikazati. A. Kanižlić, kam. 93. — 2. *adv.* apoštolski, apostolice. Kad jim je koja predika apoštolski navištena. J. Banovac, pred. 118.

ÀPOŠTOLSTVO, *n. vidi* apostolstvo. *od* XVII *vijeka.* Apoštolstvo ńegovo da uzme drugi. I. Bandulavić 198. U apoštolstvu apoštoli su andeli. S. Margitić, fala 79. Od pape oblast za apoštolstvo primi. F. Lastrić, test. ad. 108. Zovnu ńi na apoštolstvo. F. Lastrić, od' 119. Apoštoli s Petrom jednaki biau u apoštolstvu. A. Kanižlić, kam. 898. Za svidočanstvo istinito svoga apoštolstva. Grgur iz Vareša 65.

APOŠTÔSKÎ, *adj. vidi* apoštolski.

ÀPOŠTUL, *m. vidi* apostul. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Što ga apoštuli ne mogoše ozdraviti? F. Lastrić, svet. 44.

APOTÉKA, *f. vidi* apateka. *od prošloga vijeka.* Uze lik iz apoteke nebeske. D. Rapić 66. Zakon za apoteke. Farm. 1.

APOTÈKÂR, apotékara, *m. vidi* apatekar. Zakon za apoteke i apotekare. Farm. 1.

APOTEKÀRIJA, *f.* ars pharmaceutica. *Samo u Jambrešićevu rječniku* (718).

APOTÈKÂRSKÎ, *adj. vidi* apatekarski. Načini uļe najboļe vještinom apotekarskom. Đ. Daničić, 2moj. 30, 25.

ÀPRÎL, *m. vidi* aprio.

APRILIJ, *m.* aprilis. XV *vijeka. vidi* aprio. aprilia 8 danь. Mon. serb. 537.

APRILIŠ, *m. vidi* aprio XVI *vijeka u jednom spomeniku.* Meseca apriliša. Mon. croat. 311.

ÀPRÎĻ, *m.* aprilis. *od* XIV *vijeka. isporedi* aprio. Mêseca apriļa. Mon. serb. 158. 159. Dan dvadeset osmi apriļa. I. Kraļić 88.

ÀPRIO, àprîla, *m.* aprilis, *vidi* travań, travan, *isporedi* apriļ. *U nom. je* o *postalo od* l: *bez te promjene dolazi od* XIV *vijeka i drži se i danas, a s tom promjenom dolazi* XVII *vijeka. Mjesto* i *dolazi* XV *vijeka i* ê. Mêseca aprila. Mon. serb. 135. Na XV aprila. D. Rańina IX^{b}. Lańskoga je aprila priminula. B. Gradić, djev. 155. Kada pride deveti dan aprila. F. Vrančić, živ. 110. Miseca aprila ili ti travńa. A. Kanižlić, bogoļ. 439. Drugi danak aprila mjeseca. A. Kačić, razgov. 157. Aprila je dvadeset osmoga. Nar. pjes. vuk. 5, 323. — *u nom. sing.* l *nepromijeńeno:* Mêsecь aprilь. Mon. serb. 160. Mjesec april, travań. M. Divković, nauk v. April ima dan 30. F. Glavinić, cvit. XXII. — *s promjenom glasa* l *na* o *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Travań, aprio. B. Kašić, per. 62. rit. 57. — XV *vijeka dolazi sa* ê *mjesto* i: Aprêla. Spom. sr. 1, 61. 62. 63. Mon. serb. 314.

ÀPŠÊVCI, Àpševâcâ, *m. pl. selo u Srijemu; pišu ga sa* b *mjesto* p: Abševci. Schem. diac. 1877. 54. Šem. prav. 1878. 11.

ÀPTA, *f.* sambucus ebulus. *isporedi* avta, abad, habat. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postańem je bez sumńe od* habat *(koji vidi i kojemu gen. može biti i* habda *i* hapta), *tako da je samo rod promijeńen, a uzrok tomu može biti što se činilo da je* habat *daleko od riječi* aptov, aptovina, aptika, *koje sve mogu i od ńega postati, te je srezu između ńega i ńih slabila i on se zaboravļao mogući se lako zamjeńivati riječima* aptovina *i* aptika, *te najposlije posta prema ńima na ńegovo mjesto* apta. — 1. *u pravom značeńu:* Naberi zrelih bobica od apte. Z. Orfelin 222. Apta. P. Bolić 1, 223. G. Lazić 119. J. Pančić, flora biogr.^{2} 258. — 2. terminus, *međa, koja će biti po tome tako nazvana što po ńoj raste trava apta; samo u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se tako govori u Srbiji u šabačkom okrugu:* Granice zemļama zovu se mrđin, sklad, razor, apta. V. Bogišić, zbor. 434.

APTAG, *m.* fasciculus actorum, *svežań. od tal.* attaco, *koje će biti došlo k nama sa* pt *mjesto* tt. *samo u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Pokaza namь jedno pismo u aptazêhь u kauželariji. Spom. sr. 1, 111.

ÀPTÎK, aptika. *m. mjesto gdje je porasla apta. Samo u Vukovu rječniku.*

ÀPTIKA, *f. struk apte,* ebulum. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (‚attichstengel'). *od struka se prenosi značeńe i na samu aptu, te se govori i kad se misli samo* apta; *isporedi* avtika.

ÁPTIN, *adj. vidi* aptov. Cele grozdove aptine. Z. Orfelin 222. Beru zrele jagode aptine, i vino bojadišu. P. Bolić 2, 145.

ÀPTOV, *adj.* ebuli, *n. p.* aptov list. *Samo u Vukovu rječniku. isporedi* abdov, aptin.

ÀPTOVINA, *f. coll.* apta, sambuci ebuli, *nešto apte skupa, više ili mańe, a po tome i sama apta. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* avdovina, avtovina. — Nadovrzi malo korena od aptovine. J. Vladmirović, lik. 29.

APTOVKA, *f.* oegopodium podagraria L. *Samo u jednoga pisca našega vremena iz rukopisa prošloga vijeka.* B. Šulek, im. 4.

ÀPTUGA, *f.* bacca ebuli, *aptova jagoda.* Pekmez od aptuge. Farm. 130. *isporedi* avtuga.

ÀPUSTÔ, àpustola, *m.* apostolus, *vidi* aposto, *isporedi* apušto. *Dolazi od* XV *vijeka bez promjene glasa* l *na* o *u nom. sing., a s tom promjenom od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (apustol) *i u Daničićevu. — a) u kom god obliku osim nom. sing.* Vrhovьnihь apustolь. Mon. serb 273. Vrhovnihь apustolovь. 452. Po blagdanu sv. Matija apustola. Mon. croat. 158. Bjehu uhva-

tili židove jednoga od apustola. Zborn. 159. Koje imenoval jest apustole. Anton Dalm., luk. 6, 13. — *b) u nom. sing.: aa) bez promjene glasa* l *na kraju:* Paval apustol reče. S. Budinić, sum. 3. — *bb) s promjenom glasa* l na *o:* Sveti Ivan apusto. Zborn. 164.

ÀPUSTOL, *m. vidi* apusto.

ÀPUSTOLSKÎ, *adj. vidi* apostolski. Od stola apustolskoga. Mon. croat. 164. Apustolsku crikvu. Katekiz. 1561. 61. Od stvari apustolskih. Anton Dalm., nov. test. 170b. U simbolu apustolskomu. S. Budinić, sum. 15b.

ÀPUSTOLSTVO, *n. vidi* apostolstvo. Da prime mjesto službe i apustolstva. Anton Dalm., djel. 1, 25.

ÀPUŠTÔ, àpuštola, *m. vidi* apusto. *Dolazi* xvii *vijeka u dva pisca. a) bez promjene glasa* l *na* o *u nom. sing.* Matej apuštol. F. Glavinić, cvit. xxi. Andrej apuštol. xxvi. — *b) s promjenom glasa* l *na* o *u nom. sing.:* Apušto sveti Pavao. M. Radnić 289.

ÀPUŠTOL, *m. vidi* apušto.

ÀPUŠTUL, *m. vidi* aposto. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ĂR, *conj. vidi* are.

ÂR, *m. vidi* ahar.

AR, *m. samo u Stulićevu rječniku, gdje se tumači:* ‚riječ stara, origo, principium'. *Potvrde nema nikakve; biće uzeto iz kńiga slovenskoga pisca Marka, koji je riječ izmislio.* Rad 47, 30.

ÀRAB, *m.* Arabs, *isporedi* Arapin. *Dolazi* xvi *vijeka (samo u množini) i u Bjelostijenčevu rječniku* (Arab). Arabi. N. Rańina 139. djel. 2, 11. Arabe mnoge obrati pod svoj bat. M. Vetranić 1, 15. Arabi. Anton Dalm., djel. 2, 11.

ÀRABA, *f. turski* araba, *vidi* kola, currus. *Samo u naše vrijeme.* E mu dade četiri arabe, sve punalne žutoga dukata. Pjev. crn. 255. — ‚arabu jahati' *govore Turci Bošńaci mjesto* voziti se na kolima, *prevrativši turska* ‚araba ile gitmek', *gdje pošljednja riječ sama znači* ići *a s drugim riječima kao koń, kola, lađa, znači jahati, na kolima ili na lađi voziti se; ali u pjesmi jednoga Crnogorca* araba *uz* jahati *kaa da je ime końu:* Sabļu pašo, a arabu jaše, a zelenka u povodu vodi. Nar. pjes. vuk. 5, 218.

ÀRÂBIJA, *f.* Arabia, *Arapska. Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Belinu* (96a). Sinajska gora jest u Arabiji. N. Rańina 69b. gal. 1, 25. Bernardin 31b. Prik Arabije se uputc. M. Vetranić 1, 160. U slavnoj Arabiji. N. Naļeškovć 2, 9. Arabija rodna, ali ti pitna, čestita Arabija, Arabia felix. Bella 96a. Mirisna drvja od Arabije. J. Banovac, pred. 28. Muhamed posla likara u Arabiju. M. A. Reļković, sabr. 5.

ARABÎSTÂN, Arabistána, *m. arap.* 'arabistân, *vidi* Arapska. Crni Arap iz Arabistana. Pjev. crn. 273. Nar. pjes. petr. 1, 308.

ÀRAČIĆ, *m. prezime u Turaka i u Hrišćana; može biti od tur.* arača, *nizak.* Zvoče I' toke Muje Aračića? Bos. pri. 1, 38. Vukoman Aračić. Rat 318.

ARAČINOVIĆ, *m. prezime.* Aračinović od Broćna. A. Kačić, korab. 152.

ÀRAD, *m. grad u Ugarskoj. Između rječnika samo u Vukovu.* Aradu. S. Novaković, pom. 123. U Aradu na krajini gradu. Nar. pjes. vuk. 3, 557. — Stari Arad, *varoš kod onoga predńega.* Šem. prav. 1878. 91. — Arad gaj, *selo blizu predńega mjesta.* Šem. prav. 1878. 91.

ÀRADAC, Àraca, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 98.

ARÀDIN, *m. ime tursko; arap.* ḥaireddin *(dobar u vjeri, pobožan).* Narod priča da je to bila kula nekoga Turčina Aradina, koga je pogubio Ļutica Bogdan. M. D. Milićević, srb. 787.

ÀRADSKÎ, *adj. što pripada Aradu.* Vuk

ÀRADANIN, *m. čovjek iz Arada. Akcenat se mijeńa u pl.* Àradâni *i tako ostaje u svijem oblicima množine, samo je u gen. pl. još i zadńi slog dug:* Àradânâ. — *Između rječnika samo u Vukovu.* Miho Aradanin. Bud. spom. glasn. n. 3, 75. Aradani, moji sokolovi. Nar. pjes. vuk. 3, 558.

ARAGONIJA, *f.* Aragonia. Kraļa od Aragonije. M. A. Reļković, sabr. 31.

ARAGONSKI, *adj.* Aragoniae. *Od* xv *vijeka.* Ni za strah cara turskoga, ni kraļa ugrskoga, ni kraļa aragonskoga. Mon. serb. 446. Kraļestva aragonskoga. F. Glavinić, cvit 30.

ARAJDAJ, *m. i f.* animi relaxatio. *Samo u Stulićevu rječniku. isporedi* arajdati.

ARÀJDALAC, aràjdâlca, *m.* qui animum relaxat. *Samo u Stulićevu rječniku. isporedi* arajdati.

ARÀJDALICA, *f.* quae animum relaxat. *Samo u Stulićevu rječniku.*

ARÀJDAŃE, *n.* recreatio, oblectatio. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (‚nasladeńe, recreatio, oblectatio, oblectamen, oblectamentum, relaxatio animi, solatium'), *u Belinu* (63b. 259b. 545b 560a), *Bjelostijenčevu, Voltiģijinu i Stulićevu. — isporedi* arajdati. Da joj poskakivaše sree od radosti i arajdanja. B. Kašić, per. 85. da ću ... da mi muke tvoje budu moja arajdanja. 73. Budi ńima ... u putu arajdanje. B. Kašić, rit. 260. Za arajdanje, animi causa. Mikaļa 5b. Ne bilo zaprike, ka bi vas smela: ne posli kućni, ne putovańa, ne spavańe, ne arajdańe, ne priateļi. A. d. Bella, razgov. 47. Ovo arajdańe i uživańe ispunilo se je u meni. Živ. is. 54. Kraļ danaske s tolikijem arajdańem hoće učinit da poginem. B. Cuceri 368.

ARÀJDATI, arájdâm, *pf. i impf.* recreare, oblectare, *reseliti, razreseliti, obradovati. — Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (‚nasladiti, recreare, oblectare'), *u Belinu* (63b. 257a. 259b. 618a), *Voltiģijinu* (ergötzen, belustigen), *i Stulićevu. — Biće od grč.* 'ὀάζω *(ozdraviti, oporaviti se, odmoriti se) s dodanim sprijeda* a. — *isporedi* arajstvo.

1. *prelazno: može uza se imati u instr. ono čim se čini što glagol znači: perfektivno:* Arajdat prijateļe. M. Držić 62. Koji si se mene nedostojna svake utihe dostojao kadgod obeseliti i arajdati utišenstvom tvojim. B. Kašić, nasl. 105. Arajdat ćeš uši moje odgovorom tve milosti (auditui meo dabis gaudium et laetitiam). I. Đordić, salt. 166. Uzaznańe od ove dvije stvari moglo je arajdat a ne smutit Mariju. Živ. is. 179. — *imperfektivno:* Koja te u čas arajdaju i prohode. B. Cuceri 237.

2. *sa se: refleksivno: perfektivno (koliko se može raspoznati):* Za to se obeseli ona veoma i arajda se u gospodinu. B. Kašić, per. 130. Kain izda Abela zazvavši ga da se s ńime bude arajdati malo po gaju. A. d. Bella, razgov. 21. Dodajte mi jedno zrcalo da se ogleđam i arajdam. B. Cuceri. 33. Prošetaj se k'o i družina; arajdaj

se po ulicah i prozorijeh. 40. — *s akus. i prijedl.* na: Da ćete otit prid jednoga čovjeka blaga i milostiva, koji će se veoma arajdat na vaše podniženstvo, ter će vam dati svaki način da izidete iz tega nesrećnoga bitja. Besjede krst. 124. Jeste li čuli što su mi odgovorili? jeste li se arajdali na njihovo obećanje? 187. Bit ćete se pristrašili od prve, a arajdali na drugu. 269. — *imperfektivno:* Arajdat se pazeći ga. Čestitosti 54. Puno su se na prikazu onu lijepu arajdali. 44. Arajdaj se najmanje na baštine raztrapljene. 192. Nu čujte sadar drugoga lovca i lov drugi, na koji ćete se s koristi vašom arajdati. 269.

3. *part. pract. pass.* arajdan: *a)* recreatus, laetitia affectus. Mikalja, Bella (63b, 618a), Stulić. — *b)* recreans: Kako da bila bješe u mjestu hladnu i arajdanomu. B. Kašić, per. 161.

ARÀJDAV, *adj.* qui animum relaxat. *Samo u Stulićevu rječniku.*

ARAJDÁVATI, aràjdâvâm *i* arajdajem, *impf.* recreare, oblectare. *isporedi* arajdati. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčeru, Voltiđijinu i Stulićeva.*

1. *prelazno:* Arajdavajući i nasladujući ne dušu. B. Kašić, per. 76. Kad bi se ona razgovarala s druzijemi, arajdavaše ju svojijem prikazanjem. 69. Tišaše ju i arajdavaše ju. 129. Kakono brata našega arajdavah. B. Kašić, rit. 379. *praes.* arajdajem: Čteńe vazda arajdaje. B. Kašić, nasl. XVIII. Voń ove krjeposti arajdaje svakoga. B. Kašić fran. v.

2. *sa* se: *refleksivno.* Imam arajdavat se i uživat. Ziv. is. 54. U koj se bog nasladuje i arajdava. B. Kašić, per. IV. Prikazańe ponosito jur počińe: puk je u muku, gleda svak i arajdava se. B. Cuceri 129. Da se šeta i arajdava po veoma raskošnu perivoju. 241. — *s instr.:* Ter bi se arajdavala utišenjem svoga prislatkoga vjerenika. B. Kašić, per. 126. — *s akus. i prijedl.:* na: Da se arajdavate na njegovo stvoreńe. Besjede krst. 73. Gledajući je ne arajdavaše se na ńu, neg pun žalosti i zlovolje poče uzdisat. 71. Arajdavaše se na Francęska ovako čista. 231. Svak na njegovu skladnu ćud i boji život puno se je arajdavo. B. Cuceri 384. Smijete se i arajdavate na ovi vid živine poplašene. 37.

ARAJDAVSTVO, *n.* animi relaxatio. *Samo u Stulićevu rječniku.*

ARAJĐEŃE, *n. vidi* arajdańe. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Oću pojti na arajdeńe. P. Macukat 14. Da ga odvede na arajdeńe. 15. Pustiću ga na arajdeńe. 17.

ARÀJDNÔST, aràjdnosti, *f.* oblectatio. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kupovat mojom srńom arajdnosti. J. Kavańin 15.

ÀRÂJSTVO, *n.* delectatio, *radost, milina. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Srijemu). Od* arajdati; *pred s otpalo je* đ. — Sad je kopati od arajstva, n. p. poslije kiše. Vuk, rječ. 6a.

ARÀKČÎN, arakčina, *m. klobuk postavljen kožom,* pileus pelle subductus. *isporedi* rakčin. *Od* XVII *vijeka, samo u rječnicima: Mikaljinu (sa značeńem koje je starjeno), u Bjelostijenčeru* (pileus parvus rotundus, sive is sit ex corio, panno, vel pelle[6]) *i Stulićevu (kao u Mikaljinu).* — *Od arap.* 'arakčîn, *kapica koja se nosi da kopi znoj po glavi, od* 'arak, *znoj.*

ARAKSATI, *impf. pristati (s ladom),* navem appellere. *od tal.* arrecare. *samo u jednoj knjizi prošloga vijeka, za praes. nema potvrde.* Araksaše u kraju, i pojdosmo po kraju. Glasnik 31, 307.

ÀRÂM, aráma, *m. vidi* haram.

ÀRÂNĐIO, àrândjela, *m. vidi kod* arhanđeo.

ÀRÂNĐEL, *m. vidi kod* arhanđeo.

ÀRÂNĐELOV, *adj. vidi* arhanđelov.

ÀRÂNĐELOVAC, àrândelôvca, *m.* 1. *vidi* arandelovštak. — 2. *varošica u Srbiji u okrugu kragujevačkom, koja se prije zvala* Vrbica. K. Jovanović, reč. 119. 87.

ÀRÂNĐELOVAČKÎ, *adj. što pripada mjestu Arandelovcu.* Opština arandelovačka. K. Jovanović, reč. 119.

ÀRÂNĐELOVICA, *f. arandelov post,* jejunium archangeli. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀRÂNĐELOVIĆ, *m. prezime; po ocu, kome je ime Arandel.* D. Avramović, sv. gora 199, 225.

ÀRÂNĐELOVŠTÂK, *m. čovjek koji slavi arandelov dan,* cliens archangeli. *isporedi* arandelovac. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kako se stariji brat mojega oca oženio od Aranđelovštâkâ. Vuk, živ. 72.

ÀRÂNĐELSKÎ, *adj. vidi* arhanđelski.

ÀRÂNĐEO, àrândela, *m. vidi kod* arhanđeo.

ARÀNDIJA, *f. ime žensko od* Arhanda, *koje vidi; isporedi i* Andija. Sr. Nov. 1878. 260. 462. M. Kovačević.

ARANÌCKÎ, *adj. prezime, po ocu Aranitu.* c *je postalo od* ts, *koje se sastavilo u jedan glas, a neki i pišu* ts. *Dolazi samo u naše vrijeme.* *sa* c: Petar Aranicki. D. Avramović, sv. gora 258. Šem. prav. 1878. 13. — *sa* ts: Đorđe Aranitski. D. Avramović, sv. gora 191. 261.

ARÀNÎT, Aranita, *m. ime muško; biće jedno sa* Ahranit, *pa mu se samo izgubilo* h. *Dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 43. Zemljak 1871. 2. *dolazi prošloga vijeka i kao prezime:* Lauš Aranit. Bud. spom. glasn. II. 3, 76.

ARANÍTIN, *adj. prezime, prošloga vijeka:* Stjepan Aranitin. Bud. spom. glasn. II. 3, 72.

ARANÍTOV, *adj. arbanaški,* albanus. *Samo u jednom rukopisu* XVI *vijeka, između rječnika u Daničićevu. iza* r *biće samo griješkom u rukopisu izostavljeno* v. *isporedi* arvanitski. Aranitovêhь plemenь. Daničić 1, 14.

ARANÍTOVIĆ, *m. prezime, po ocu Aranitu. Dolazi* XVI *vijeka (ali u zapisu našega vremena) i u naše vrijeme:* Iz sela Stragara neki Aranitović. Glasnik 25, 68. Jova Aranitović. Nar. pjes. petr. 1, 351.

ARANÌTSKÎ, *adj. vidi* Aranicki.

ARÀNKATI, arànkâm, *impf. od tal.* arrancare, *napadati, navaljivati,* aggredi. *Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* — 1. *prelazno:* Njetko me aranka. N. Naljeković, 1, 289. — 2. *neprelazno: na koga:* Odi ga Frańo pozna ter na ńega aranka. N. Naljeković 1, 288.

ARANKO, *m. ime muško; može biti od* Aranit. *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 43.

ARANTOS, *vidi* aratos. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Risnu).* Tako me arantos ne bilo Nar. posl. vuk.

ÀRAP, *m.* 1. *vidi* Arapin. — 2. *muško ime tur-*

sko. Izide Arap-paša s vojskom. Daničić 1, 14. To su dvori ago Arap-ago. Nar. pjes. vuk. 2, 622.

ÀRAP-ÀGINICA, *f. žena Turčina po imenu Arapa koji je aga. isporedi* aginica. Izidi de, Arap-aginice. Nar. pjes. vuk. 2, 623.

ARAPÂRSKÔ PÒLE, *n. polje u Bosni blizu Skender-Vakupa. Akcentuacija se zna samo onoliko koliko je zabilježena, a bez sumńe je koji kratak akcenat i na prvom ili na drugom slogu.* Glasnik 20, 289. 21, 350. 22, 49.

ÀRAPČÂD, *f. coll.* soboles maura. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* I pos'ječe dvoje arapčadi. Nar. pjes. vuk. 2, 624. Med dvanaest braće Arapčadi. 2, 373. Deco Arapčadi! 2, 374.

ÀRAPČE, Àrapčeta, *n.* puer maurus. *Od prošlaga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Sina crna kako arapče. F. Lastrić, test. ad. 14. ned. 260. Još arapče 'vako govoraše. Nar. pjes. petr. 3, 309.

ÀRÀPIJA, *f. coll.* Mauri. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Tad navali ļuta Arapija. Nar. pjes. vuk. 2, 366. Navalite ļuta Arapijo! 2, 367.

ÀRAPIN, *m.* Arabs; Aethiops, Maurus. — *Glasovi* -in *stoje samo u jednini, vrlo rijetko u množini (vidi dalje pod 2, b.), ali je često jednina i bez ńih* Arap *(vidi dalje pod 2, b.).* — *Akc. se mijeńa samo u gen. pl.* Àrâpâ. *isti oblik u jednoga pisca* XVI *vijeka ima* -ov *na kraju (vidi dalje primjer Š. Budinića).* — *Dalazi od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer Š. Budinića), između rječnika u Mikaļinu* (Arap *i* Arapin, *samo* ‚crnac, Aethiops, Maurus[c]), *u Belinu* (Arap *i* Arapin, Arabs *i* Maurus 96[a]. 498[a]), *u Bjelostijenčevu* (Arap *i kajkavski s dodanim* h: Harap *i* Harapin, *u oba značeńa), u Jambrešićevu (samo sa* h: Harap, Arabs, *i s pridjevom* crni, Maurus 45. 544), *u Stulićevu* (Arap *i* Arapin, *samo* Aethiops) *i Vukovu* (Arap *i* Arapin, *samo* Aethiops, Maurus). — *osim kajkavskih pisaca dolazi grješkom sa* h *sprijeda i u drugih od* XVII *vijeka kad se gubilo po ńekim krajevima* h *te se pisalo i gdje ne treba, a u Crnoj se Gori i govori tako.* — *isporedi* Arab.

1. Arabs: XVI *vijeka:* U Aleksandriju i u ina mista Arapov il Saracinov Egipta. Š. Budinić, ispr. 136. — XVII *vijeka:* Arapi. I. Bandulavić 153. djel. 2, 11. — *u naše vrijeme:* Arapi. Vuk, djel. 2, 11. — *može biti da je toga značeńa i u ovijem primjerima* XVII *vijeka:* Vojnici Arapi Đ. Baraković, vil. 68. Arapa se uz ńih često tri tisuće tri krat stalo. I. Gundulić 329.

2. Aethiops, Maurus, *često s pridjevom* crni, *ali i bez ńega; isporedi* Crnac. *a) jednina sa* -in, *množina bez* -in: *aa) bez pridjeva* crni: XVII *vijeka:* Idol strašno poče ruti govoreći: nisam ja bog nego djaval. Za tim izleti van u priliki dititća jednoga Arapina. F. Glavinić, cvit 291. Da Arapin promini kožu svoju. P. Posilović, nasl. 33[b]. XVIII *vijeka:* S kakvim god pogrdnim Arapinom. F. Lastrić, test. ad. 14. Ako prominiti more Arapin kožu svoju. F. Lastrić, ned. 121. Zaludo Arapina pere. A. Kanižlić, kam. 67. Med Arapim tko pribiva, stid ga s bilim licem biva. V. Došen 96. — *u naše vrijeme:* Onda Marko udri med' Arape. Nar. pjes. vuk. 2, 367. Arap dever, stari svat Arapin. 2, 396. Ja ne mogu ļubit' Arapina. 2, 163. Čovjek Arapin, vlastelin carice arapske. Vuk, djel. 8, 27. — *bb) s pridjevom* crni: *od* XVII *vijeka:* Jutros sam osvanula u crnoga Arapina. I. Gundulić 393. Crni Arapi. J. Arnolušić, slav. 59. Da nadete jednoga Arapina ne samo crna nego jošter izraňena smrtnim ranama. F. Lastrić, test. ad. 15. Crni Arapi oružani. I. A. Nenadić, šamb. 7. Pet stotina crnijeh Arapa. Nar. pjes. vuk. 2, 396. Al' eto ti crna Arapina. 2, 396. Zla ti sreća crni Arapine! 2, 398. Ne bojte se crnog Arapina. 3, 16. — *b) množina sa* -in-: XVII *vijeka u jednoga pisca u slici, i* XVIII *vijeka u Bjelostijenčevu rječniku* (47[b]) *i u dva druga pisca, sada samo u pjesmi:* Ter kad ona tako izgine,.. crnce lupeže Arapine i gusare od istoči, ńih će učinit jańičare. I. Gundulić 518. Pod jarmom Arapina cvile. A. Kanižlić, kam. 164. Arapine čudnovato jest svladao. A. Kanižlić, utoč. 415. Ote luku i grad otomanskijem Arapinom. B. Cuceri 396. Sto Tatara, dvesta Arapina. Nar. pjes. vuk. 1, 160. — *c) jednina bez* -in; *bez pridjeva* crni *i s ńim:* Vidi jednoga Arapa, gdi cipa drva. J. Banovac, pripov. 205. Ako crni Arap može prominiti svoju kožu. J. Banovac, pred 7. Perem Arapa. 11. Da udiļ singiri spadu s onog žalosnoga Arapa, da udiļ ozdravi i da se učini bio. F. Lastrić, test. ad. 15. Na ramenu Arapa nosi. A. Kanižlić, fran. 24. Arap pade, a Marko dopade. Nar. pjes. vuk. 2, 100. Kako dode Arap prekomorac. 2, 418. Car izvede Arapu devojku. 2, 396. Pa se kriju za Arapa sluge. 2, 422. Ako bude crni Arap došo. 4, 304. — *d) sa* h *sprijeda:* Ne čini se krstjanin Harapin. M. Radnić 228. Vidila sam jednoga Harapina. J. Filipović, prip. 3, 170. Volila sam poslušati onoga Harapa 170. A iz magle Harap iskočio. Nar. pjes. vuk. 3, 321. Nogo vidi crna Harapina. 3, 222.

ÀRAPINA, *f. augm.* Arap. Za ńim dode crna Arapina. Nar. pjes. juk. 563.

ÀRAPÎNČE, Àrapînčeta, *n. vidi* Arapče. *Samo u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku.* Al procvili Arapinče crno. Nar. pjes. vuk. 2, 625. Daj mi, sejo, Arapinče crno. 625.

ÀRAPÎNKA, *f. vidi* Arapka. 1. *žena Arapka. Samo u Bjelostijenčevu rječniku* (47[b] *gdje staji po kajkavskom govoru s dodanim sprijeda* H). — 2. *ńeka kruška, koja se zove i* Arapka. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ÀRAPINOV, *adj.* Aethiopis. *Samo u Vukovu rječniku. isporedi* Arapov.

ÀRAPÎNSKÎ, *adj. vidi* arapski. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Bjelostijenčevu rječniku* (124[b]): *u obojice s dodanim sprijeda* h *po kajkavskom govoru.* Harapinski vojevoda. P. Vitezović, odiļ. 76. Harapinska zemļa, Arabia. Bjelostjenac 124[b]. — *adv.* ‚harapinski', arabice. Bjelostjenac 124[b].

ÀRAPKA, *f.* Maura. *Od prošlaga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. isporedi* Arapkiña, Arapinka. — 1. *žena ili djevojka* Arapka: Druga Turkiña Arapka bijaše. P. Knežević, osm. 273. Nit me zovu gospojom Grkińom, već Arapkom crnom prosjačkińom. A. Kačić razgov. 160. I ja sjedoh, mati, otpočivat', a uza me Arapka devojka, zagrli me crnijem rukama. Nar. pjes. vuk. 2, 378. Tavnica mi nije dodijala, dodija mi Arapka devojka, dolazeći jutrom i večerom. 2, 377. — *o arapskim glavama na grbu:* Tvoj križ crveu, plodna Bosno,... sad kriv se je priokosno tebi u muke obratio; tve Arapke okruńene cvile. J. Kavańin 286. — 2. *ńekaka kruška, tvrda, crńkasta.* piri genus. Vuk, rječ. 6[b]. B. Šulek, im. 4.

ÀRAPKIŃA, *f.* Maura, *isporedi* Arapka, Ara-

pinka. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Kraļ obļubi robiñu Arapkiñu. M. Radnić 377. — *u istoga i još u jednoga* XVIII *vijeka griješkom sa* h *sprijeda:* Harapkiñu. 212. Koja je Harapkiña bila. E. Pavić, ogled. 151.

ÀRAPOV, *adj.* Aethiopis. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ugleda ga Arapova straža. Nar. pjes. vuk. 2, 421. I dade mu sabļu Arapovu. 3, 13. — *i sa* h *sprijeda (isporedi* Arapin): I bijele kule Harapove. Ogled. sr. 462.

ÀRAPOVAC, Àrapôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović rečn. 97.

ÀRAPÔVCI, Àrapovâcâ, *m. pl. ime izvoru u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

ÀRAPOVIĆ, *m. prezime.* Obori hajduka Arapovića. M. Đ. Milićević, več. 223.

ÀRAPOVIĆI, Àrapovîćâ, *m. pl. ńeko selo koje se pomiñe prije našega vremena, bliže nepoznato.* S. Novaković, pom. 123.

ÀRAPSKÂ. *f. adj.* 1. Arabia. *Dolazi od prošloga vijeka; ńeki su pisali i sa* b *mjesto* p: U Egiptu, u Arapskoj, u Zapadnoj Indiji. A. Kanižlić, kam. 243. Posla likara u Arabiju. Ovaj bivši godinu dana u Arabskoj, nitko ga ne zvaše poradi likarije. M. A. Reļković, sabr. 5. U Arapskoj. Vuk, gal. 4, 25. — 2. Aethiopia: Od Etiopije ili ti Arapske. A. Kanižlić, kam. 798. — *isporedi* arapski.

ÀRAPSKÎ. *adj.* arabicus; aethiopicus, mauricus. — *isporedi* Arapin. — 1. arabicus: *od* XVI *ili* XV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (95b), *Bjelostijenčevu* (119b *s dodanim sprijeda* h), *u Jambrešićevu* (45b *također sa* h) *i Stulićevu.* Darova jemu pariža bêla arapskoga. Aleksand. nov. 124. Aleksand. jag. starin. 3, 311. Trijes koña su u povodu arapskoga od plemena. I. Gundulić 125. Arapska zemļa, Arabia. Mikaļa 6. Bella 96a. Oni će se skitati po arapskim pustiñam. A. Kačić, kor. 88. Arapsko slikovaňe; cvijetje ispisano na arapsku, pictura arabica. Bella 95b. Stulić 3b. Na dvanaest ata arapskije. Nar. pjes. vuk. 2, 374. *ńeki su pisali* b *mjesto* p *(isporedi* Arab): Bagdatske arabske gospodščine skrati. I. T. Mrnavić, osm. 21. Fenice arabskoj u planini kad ponovit sebe ište. P. Kanavelić, dubr. 15. — 2. aethiopicus, mauricus; *između rječnika samo u Vukovu.* Andrija otide u zemļu grčku, Matije u arapsku. F. Lastrić, test. 251. Jednom bijah u zemļi arapskoj. Nar. pjes. vuk. 2, 376. Mila ćerca kraļa arapskoga. 2, 377. Marko sļeče arapske junake. 2, 365. I arapski jezik razumijem. 2, 269. — *sa* h *sprijeda (isporedi* Arapin) u zemļu harapsku. Pjev. crn. 11. Car harapski vika na ġelata. 294. — 3. *adv.* àrapski, arabice *i* maurice. Govori ću turski i arapski. A. Kačić, razg. 220. Arapski, arabice. Bella 95b.

ARAŠ, *m. prezime,* XVI *vijeka u varaždinskoj županiji. može biti od maj.* áros, *trgovac.* Ivan Araš. Mon. croat. 290.

ARAŠAN, *m. brdo* Háršâń *blizu Muhača u Ugarskoj, koje dolazi tako zapisano prije našega vremena.* Podь Arašanomь. Daničić 1, 14.

ARAŠLÀMA, *f. vidi* ašlama.

ARATA. *f. veseļe, vesela zabava,* delectatio. *dolazi u naše vrijeme samo jednom u narodnoj pripovijeci, gdje se značeńe ne može potpuno poznati, te može biti i malo drugačije.* Tu su svirale, huka, buka, pjesma i arata velika. Nar. prip. vuk.2 276. *Postańem će biti od grč.* χωρατῶς, *igra, šala, od čega je i u Turaka* ḥorata, *šala, graja; mjesto o može biti i štamparskom griješkom da stoji* a.

ARÀTOS, *adv. reče se prokliňući kad se čovjek oprosti kakoga zla ili ga se želi oprostiti. Od grč.* ἀρατός, exsecrabilis, *proklet. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* arantos, *gdje je ametnuto* n. — *Što se prokliňe stoji u gen. (kao uz* anatema). Aratos ga! i pošo bezerom! I. Zaničić 234 Kud se god okreneš, strah! Aratos, rečem, Carigrada i koliko je god u ńemu iļada para! D. Obradović, bas. 385. Aratos i takoga zeta! Nar. prip. vuk.2 211. Aratos ti kirije, sadi mi s kola. Nar. posl. vuk. 10. Aratos ti dva novca! Nar. prip. vuk. 218. — *i s partic.* bilo: Vati Marku desni skut dolame, trže Marko nože od pojasa te odseče desni skut dolame: ‚idi bedo, aratos te bilo!' Nar. pjes. vuk. 2, 358. Aratos ga bilo! Vuk, rječ. 6.

ARATOSÍĻÂŃE, *n.* exsecratio; *isporedi* aratosiļati se. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARATOSÍĻATI SE, aratòsîļâm se, *impf.* exsecrari, *prokliňati što želeći ga se oprostiti. — Od* aratos. — *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — Što se tako prokliňe stoji u gen.* Kad se ko čega aratosiļa. Vuk, nar. pjes. 1, 479. Zar mi u svačemu da primamo ono, čega se drugi aratosiļaju? Vuk, odgov. na laži 22. Poslije su mu beglučili o svojoj hrani i aratosiļali se begluka. Vuk, živ. 259.

ARAUNA, *f.* arrha, *kapara; isporedi* rauna, ravna. XVII *vijeka samo u Mikaļinu rječniku* 417a. — *Od grč.* ἀρραβών. *Akcenat je po svoj prilici bia na* u: araŭna *(vidi kod* rauna), *u po tome bi danas bilo* aràuna.

ARÀVÎTSKÎ, *adj.* arabicus, *arapski. u jednoga pisca prošloga vijeka. Od* Ἀραβίτης. Aravitski ļuti zmaj potresuje krili. J. Rajić, boj 3.

ARÁVĻANIN, *m.* Arabs, *Arapin.* XVI *vijeka.* Bezbožnih aravļanь. Glasnik 10, 249.

ARBADIGA, *f. od tal.* erbatica, *travarina, travnina, papaša. U jednom spomeniku* XIII *vijeka: samo kao globa, kad bi ko pustio stoku na tuđ pašnik.* Ka koli stran bi pasli prek teh razvod, ona stran zapada pene marku 1, so(lad) malih 40, arbadige marke 3. Mon. croat. 5. 7. Arbadige jednu marku, so(lad) 40. 10. Gologoričani nisu smeli pasti prez dopuštenja Krbunac v Goretin, za č je vazda krbunski bil, i takoje arbadige Gole Gorice nisu nigdari mogli past na Goretin; i kada koli su našli živine ńih, vazda su ih rubali jednu marku i so(lad) malih 40. 9. *mjesto tamno, koje bi moglo biti dosta jasno kad bi se uzelo da je* ‚past' *iza* ‚mogli' cadere, abolescere, *ako i stoji u prijevodu* XVI *vijeka* pasculare. Starine 6, 184. *ali može biti da je u rukopisu griješkom izostavļena koja riječ.*

ARBAN, *m.* Albanus. *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka, samo u množini:* Aleksander ... vladavac ... Arbanov. F. Glavinić, cvit. XIV.

ARBÀNAS, *m. vidi* Arbanasin.

ARBÀNASA, *m. vidi* Arbanasin; *samo u pjesmi.* Vino pije Musa Arbanasa. Nar. pjes. vuk. 2, 401 Al govori Musa Arbanasa. 407.

ARBÀNASAC, Arbânasca, *m. vidi* Arbanasc.

ARBÀNASCI, Arbânasâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom. mještani govore i u nom. kao u acc.:* Arbanasce. Ļ. Kovačević, *piše se i* Arbanasac. Sr. Nov. 1879. 176.

ARBÀNASI, Arbânâsâ, *m. pl. selo koje se po-*

miňe XIV *vijeka u staroj Srbiji ne daleko od sadašńega Kumanova na sjever blizu sela Glažńe i Arbiljevice.* Mon. serb. 144. — *sělište koje se pomiňe istoga vijeka blizu Pritipa i manastira Treskavca.* Glasnik 13, 370. — *samo se po imenu pomiňe jedno prije našega vremena, te se ne može znati je li koje od predńih, gdje li je.* S. Novaković, pom. 123. — *Podgrade u Zadru, tal.* Borgo Erizzo. Schem. jadr. 1876. 25. *to je nasele arbanasko od prošloga vijeka* (Miklošić, alb. forsch. 2), *ali samo ime mjestu može biti da je starije a tijem naseljem samo ponovljeno ili prekrojeno, jer se u pjesmi jednoga pisca prošloga vijeka sam Zadar zvao u staro vrijeme* Arvasna: Zadar, Solin kad se znao, buduć jedan gradić mali, ki se Arvasna tada zvao. J. Kavańin 161.

ARBÀNASIĆ, *m. prezime, koje pomiňe jedan pisac prošloga vijeka.* Arbanasić. J. Kavańin 131.

ARBÀNASIN, *m* Albanus; *isporedi* Arnautin. — *Glasovi* -in *stoje samo u jednini, ali se jednina govori i bez* -in. — *Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* Arbânâsâ. — *Dolazi od* XII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo* Arbanasin), *u Belinu* (Arbanasin *i* Arbanas 58a), *u Bjelostijenčevu (oboje), u Vukovu (samo* Arbanas), *u Daničićevu* (Arbanasin. 1, 14. 3, 552). — *a) u jednini sa* -in, *u množini se u prenesenom smislu razumije i zemlja u kojoj žive Arbanasi*: Priobrêtohъ odь morьske zemlje Zetu sь gradovy, a odь arbanasъ Pilotъ. Mon. serb. 4. Arьbanasinъ da ima tu zimovišta. Mon. serb. 27. Samodrьžьcь srьbljemь i grьkomь, blьgaromь i arbanasomь Stefanь carь. 129. Potьka vlahomь i arbanasomь 100 perьperь. Zak. duš. 35. Gdê prêstoji vlahь ili arbanasinь na selê, na tomьzi selê da ne stanetь drugy, za ńimь grede. 36. Gonьcь arbanasinь. Glasnik 15, 289. Arbanasi, koji se obrêtaju u crьkve, da rabotaju kako i srьbље. Glasnik 15, 305. Ili je turčinь ili arbanasinь. Spom. sr. 1, 132. Da mogu hoditi po moru i po suhu, po bugarskoj i po vlaškoj zemlji, po srbljehь, po arbanasehь. Mon. serb. 410. Skender-paša s Arbanasi s lijevoga mu kraja stoja. I. Gundulić 325. Arbanasin Derviš skoči. 523. Vino dobro pijahu do dva mila pobratima, Vojin Arbanasine i Turčine Mostaranin. Nar. pjes. bog. 139. Ta uvodi ovce i torine, kod ovaca Turke Arbanase. Nar. pjes. vuk. 4, 419. Arbanas ili Arbanasin. Vuk, nar. pjes. 2, 401. — *b) u jednini bez* -in: Pisne od Muse Arbanasa. L. Ļubuški 12.

ARBÀNAŠKÎ, *adj.* Albanorum. *Od* XIII *vijeka; ali toga vijeka samo u spomeniku pisanu bugarski, a poslije istom od prošloga vijeka; između rječnika u Bjelostijenčevu, Vukovu i Daničićevu. isporedi* arbanaški. V zemę arbanaskaą. Mon. serb. 3. Vrhu zemlje arbanaske. J. Kavańin 281. Arbanaska zemja. Bjelostjenac 3. Krańsko zvono i arbanaska žena i gradsko magare, to su najveći mučenici na ovome svijetu. Nar. posl. vuk. 160. Puni su ti arbanaske ćudi, nit' su Turci niti su Latini. Nar. pjes. vuk. 5, 542. — *adv.* arbànaski: Latinski mu govori, arbanaski zanosi. Nar. pjes. vuk. 1, 417.

ARBÀNASOVIĆ, *m. prezime, koje spominje jedan pisac prošloga vijeka.* Dva brata Arbanasovića. A. Kačić, kor. 491.

ARBÀNAŠKÂ, *f. adj. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

ARBÀNASKÎ, *adj.* Albanorum; *isporedi* arbanaski, arnautski. *Od* XIV *vijeka; između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (58) *i Daničićevu.* Selь i katunь vlašьkyhь i arbanašьkihь. Mon. serb. 91. Arbanašku zemlju. Spom. sr. 1, 132. Po vlašьkoj zemji i po arьbanašьkoj. Mon. serb. 525. Arbanaška zemja. Mikalja 6a. Pîrho gdi je Arbanaški? J. Kavańin 242. Svu je prošao srbsku zemlju i arbanašku. J. Filipović, prip. 1, VII. Od arbanaške rijeke. Nar. pjes. bog. 182. Na arbanašku, epirotico more. Bella 58b. E će knjit arbanaško ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 424. Arbanaško puške zapucaše. Ogled. sr. 477. A razgoni arbanašku vojsku. Nar. pjes. vuk. 5, 220. — *adv.* arbànaški. Bela 58b. Znade turski, znade arbanaški. Ogled. sr. 31.

ARBÀNIJA, *f.* Albania; populus albanus. 1. *zemlja arbanaska. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (58b) *i Vukovu.* Arbanija i cvili i tuži. M. Vetranić 1, 46. Od bližńe Arbanije. I. Gundulić 373. Kano učiniše u Arbaniji. I. Ančić, vrat. 2, 4, 172. Odь Kotora i Arьbanije. Starine 10, 24. Tanko jedro jedraše iz plodnive Arbanije. Nar. pjes. bog. 156. I od naše zemlje Arbanije. Nar. pjes. vuk. 4, 69. Od sve Bosne i Hercegovine, Arbanije i Urumelije. 4, 322. Treći *(german)* posla tvrdoj Arbaniji. Ogled. sr. 163. Razdvajaju državu austrijsku, od Turske Arbanije. Vuk, posl. XVIII. — 2. *coll., narod arbanaski. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Mahmut paša Bušatlija, koji je poginuo na Crnoj Gori 1796, u jednome pismu Petru vladici zakliňe se: ‚tako mi moje ļute Arbanije!' Vuk, rječ. 7a. Ako l' ti se vezir odmetnuo i ńegova ļuta Arbanija. Pjev. crn. 84. Ja s' u moju uzdam Arbaniju. Nar. pjes. vuk. 4, 71. Ne dade se kleta Arbanija, vrlo smo ih malo potisnuli. 5, 543.

ARBAROŽA, *f.* pelargonium radula Ait. *i* melissa officinalis L. *Od lat.* erba rosa. *U jednoga pisca našega vremena, u koga su i značeńa oba i postańe.* B. Šulek, im. 4. *isporedi* matičnjak.

ARBÀZANOVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; može biti po ocu rodom iz Albasana.* Mihailo Arbazanović. Rat 325.

ARBIĆ, *m. prezime.* Od Neretve Bartuo Arbić. J. Vladmirović, lik. 4. Norini 75.

ARBINA, *f. ńeka bilka u jednoga pisca našega vremena, koji i sam sumńa je li joj tako ime ili* rbina. B. Šulek, im. 4.

ARBOL, *m. ńeko bijelo grožde u primorju; biće isto koje se zove i* alban *i postańa istoga. Samo u jednoga pisca našega vremena:* Arbol mali i veliki. B. Šulek, im. 4.

ARBOR, *m.* malus, *katarka. od lat.* arbor, *tal.* albero. *isporedi* arbuo, jarbuo, jambor. *(Miklošić, alb. forsch. 2, 3. pomiňe* arbur, *ali mu nema potvrde).* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (69a) *i Bjelostijenčevu.* Činih da plav sprave i arbor i jidro. P. Hektorović 4. Nav ima arbor. F. Glavinić, cvit 443.

ARBORIĆ, *m. prezime;* XIV *vijeka.* Mon. ragus. 1, 258.

ÀRBUL, *m. vidi* arbuo. *Samo u Stulićevu rječniku.*

ÀRBULIĆI, Àrbulîćâ, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom, srezu moravičkom.* K. Jovanović, rječ. 152.

ÀRBÛN, arbúna, *m.* erythinus, *morska riba koja se talijanski zove* pesce albero. *Od lat.* arbor; *isporedi* arbuo. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (pesce albero, erythinus 558b), *u Stulićevu* (tragolino, rubellio), *u Vukovu* (erythinus). Trlje.. i arbuni. P. Hektorović 31. Arbun, pesce albero. L. Zore, rib. 19.

ÂRBUO, ârbula, *m. drvo od lat.* arbor. *Dolazi od* XVI *vijeka.* 1. *drvo u pravom smislu,* arbor; *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, u rječniku ni jednom.* Uzljeze na jedan arbuo od morodelsa. N. Rańina 223. luk. 19, 4. — 2. malus, *katarka*; *isporedi* arbor, jarbuo, jambor; *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu* (174ª. 189ᵇ). Arbuo od drijeva. Mikalja 174ª. Kad se vjetar krene, jedro se promijeni a arbuo krepko stoji. Posl0v. dan. 43. Sveti Luka i arbule lupa. 119. Usadeni jambor posred lađe, na koga se uzdigne jedro privezano dugoj a tankoj palici, koju nazivlju lantina, zove se arbuo. L. Zore, rib. 8. — 3. *riba, koja se zove i* arbun; *vidi* arbun. *Samo u Belinu rječniku* (558ᵇ. *gdje stoji i* arbun).

ÀRCIBISKUP, *m. vidi kod* arhibiskup.

ARCIBISKÙPÂT, arcibiskupáta, *m. vidi kod* arkibiskupat.

ARCIBISKÙPIJA, *f. vidi* kod arkibiskupija.

ÀRCIBISKUPOV, *adj. vidi kod* arhibiskupov.

ÀRCIBISKUPSKÎ, *adj.* archiepiscopalis. *prošloga vijeka.* Stolice arcibiskupske. A. Kanižlić, kam. 90.

ARCIDJAK, *m. vidi kod* arkidjak.

ARCIÈPISKOP, *m. vidi kod* arhijepiskop.

ARCIHÈRCEŠKÎ, *adj.* archiducalis. *u jednoga pisca prošloga vijeka i to bez* h *i sa gs mjesto* š: Knéu kraljevsku i arciercegsku. I. Zanićić VII.

ARCIPOP, *m. vidi kod* arkipop.

ARCIŽAKAN, arcižakna, *m. vidi kod* arhižakan.

ARČIDUKEŠA, *f. tal.* arciduchessa, archidux femina. Arčidukeša Marija. B. Kašić, ign. 105.

ÀRČIPRET, *m. tal.* arciprete, archipresbyter; *isporedi* jašprišt. *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka* Uzeti sveta ulja od arčipreta. M. Bijanković 60.

ARĆIČOK, *m. vidi* artičok. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ARĆIZ, *m.* narcissus. *od tal.* narciso, *izgubivši sprijeda* n. *u dva pisca našega vremena, ali će biti pogrješka č mjesto č.* Arćiz, narcissus odorus L.; divji arćiz, lukovina, asphodelus ramosus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. 54. B. Šulek, im. 4. *posljednji ima i* arćis (4. 499) *pozivajući se na prvoga, a u prvoga je samo* arćiz. — *isporedi* sunovrat.

ÀRDAKVA, *f. vidi* rdakva, radakva, rotkva. *Govori se u Vasojevićima.* N. Dučić.

ARĐALIJA, *f. vidi* ardaj. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ÀRDÂJ, ardája, *m. vidi* gorušica, slačica. *od arap.* hardal. *govori se u Srbiji gdje gdje po istočnim krajevima i u pravom značenu i kad se među prostijem ljudima na grub način što poriče, n. p. kad se hoće kome da kaže da što ne smije učiniti nego da će hježati (kao i prpa, samo što je prpa pristojnije):* Ardaj, sinko! Lj. Kovačević. M. Đ. Milićević.

ARĐELJAC, Ardelca, *m.* Transilvanus, *čovjek iz Erdelja. isporedi* Erdelj. XVI *vijeka.* A pak me dijeliše Ardelci. M. Vetranić 1, 53. Ardeljac i Ugrovlah. 55.

ARDELJSKI, *adj.* Transilvaniae, *erdeljski. prošloga vijeka.* Ardeljskome banu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 41. Nar. pjes. bog. 54.

ABDOBRAD, *m. neko mjesto kod Omišja* XV *vijeka, na koje je išla međa.* Od Gozopova u Ardobrad, i od Ardobrada u pristanišće. Mon. croat. 97. Ardobrad. 103.

ARDOMILJE, *selo u Hercegovini kod sela Humca.* Schem. herceg. 1873. 214.

ÀRDÔV, ardòva, *m. vidi* hardov.

ARDUŠEVCI, Arduševaca, *m. pl. kao zaselak kod sela Đurđanaca u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled 101.

ARĐUR, *m. ime muško rumunsko,* XVI *vijeka.* Daničić 3, 552.

ÀRE, *conj. savez* a *sastavljen sa savezom* re *postalijem od že istoga značenja* (vero); *dolazi među dvije rečenice kad je u drugoj uzrok prethodnoj, ako i ne pravi (kao što u drugih Slovena dolazi i samo že), kao* jer, quia: *samo* XV—XVI *vijeka:* Vze ta drobь i žlčь i shrani, arě bêše otacь jego slěpь. Arkiv 9, 101. Ne pridolu, služiti na blazě, are imamь silьno zlato. 125. Kaj su se bozi naši rasrdili na nasь, da vlьne sije ne ote ntišati? povčj nama, are pogibamo v tomь otocě. 126. Pravi mi, tko si ti? Are se mniš meni,.. bog da si ljuveni. Š. Menčetić 25. Cić toga u selbi pomisli svak na svijet je li gdi pod nebi ovaki veće cvijet? Are se mni meni da nigdje na svijeti ovake vile ni moć okom vidjeti. 26. — *Češće dolazi okrnjeno, izgubivši s kraja e, u isto vrijeme, a poslije mu se jedva tragovi nalaze, koji ipak dopiru u* XVIII *vijek: a) u značenju spomenutom:* Bě vele žalostanь, arь mu věru zlomi. Arkiv 9, 132. Lijepo t' bih ja tada proslavil tve ime, slaviti ko sada ne mogu ni vime, ar mi je misal sva da cvilim, da tužu. Š. Menčetić, 12. Pravi mi toga dil, koja si od vila? Ar mi je, sunašce, angelska tva ljepos, izraniv srdašce, vazela svu krjepos. 26. Koli je obično, gdi se je stavila, sve ime da vično učini taj vila! Ar kada od mene ku službu ngleda, često se spomene, u zabit ńm ne da. 206. Kad ta vil izide, jaki no sunašce, nika mi obide oholas srdašce; ar kako ružan cvit sva cvitja dobiva, tac ona vas si svit lipotom prisiva. 207. Mno-krat bude još do plača, ar nje moći trpjet glada. M. Vetranić 1, 15. Plač, žalos i tužba za č se sva pobraja, crkovna sva družba ar se sad razdvaja. 361. Za č vazda kad budu s krvnici u boju, s toboin boj dobudu i stanem u goju; ar slavno tve ime, Jesuse, i križ tvoj u trudu združi me i brani život moj. 385. Nu ne ima pol tuga, za č ploda ne plodi, ar sama bez druga svoj život provodi. 105. Rve me i trudi i javi i speći, što život moj žudi ar mi nije toj steći. 408. Pogledaj, mladosti, od svita ka s' ures, cvit ove ljposti, do čim ti dano jes; ar lice svitlo toj s brjemenom utjeće, a sunce ovakoj u rijetko istjeće. M. Držić 8. Otvori tve oči, nemoj tako ginut, ar sunce s istoči skoro ti će sinut. 76. Pribitak er će taj shranitel biti tvoj, ńegova desniea ar te će braniti. 419. Svi stojte pripravno, ar ćete vidjeti toj dijete prislavno, gdi se će roditi. 419. Protiviti rič je luda, što godi se goru odluči, ar komu se što zaruči, vik ne ubigne togaj suda. A. Čubranović 156. Svi ludo upasti mogli biste u ljubav, i radi pokore, ka se tuj dostoja, činiti dvaš gore nego li činu ja; ar ljubav ima moć kroz ne vlas srditu svijem srcem vrha doć, koja su na svitu. D. Rańina 11ᵇ. Ne može govorit ni dobro pisati, ako mu pomoći ne budeš ke dati. Ar vez lud ljuveni, s kim pati sve muke, drži mu zavezan i jezik i ruke. 94ᵇ. — XVII—XVIII *vijeka:* Vitez ništar ne hajaše, ar biše upućen. F. Glavinić, cvit 19. Gospodine, ne mrzi na me, ar sluga i rob tvoj jesam. F. Glavinić, svitl. 126.

Za što bantujete Petra, koji je poruk bil za Jovana? ar je Jovan prost. Starine II, 97. Boja bije s Turci, ali nesrećno, ar beše razbijen. P. Vitezović, kron. 126. Navali na naše, ali ništar srećnije neg prvi put, ar bi prisiljen bežati. 211. Čovjek cijenjen, a najlišće, ar pjenezom svak se kloni. J. Kavanin 145. — *u tom značenju ima ga i Mikalja, Voltiği i Stulić; a u kajkavaca se drži jednako, te ga ima i Bjelostjenac i Jambrešić. isporedi* al. — *b) kad je u drugoj rečenici posljedak prvoj, dokle dopire ili na što izlazi što je u prvoj, kao* da, ut *(za što je u drugih Slovena također* aže, *i okrnjeno* až, *i samo* a *i samo* že): *samo* XV—XVI *vijeka, i tada vrlo rijetko:* Toliku ćućah slas, ar ne znam izrijeti. Š. Menčetić 266.

AREČITATI, arečitam, *impf.* recitare. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Od lude djeco čuvajte dinara, er se je ovijezijeh komedija nekoliko arečitalo nazbilj u vašem gradu, koje su svršile u tradediju. M. Držić 243.

AREDITATI, areditam, *pf.* heredem facere; *od tal.* ereditare. *samo u jednom spomeniku* XIII *vijeka; samo sa* se, *pasivno:* Hćere, ke su ostale po smrti očini i materini, ili sini, ako nisu ostali brati tim hćeram, imaju se areditati ili ostaviti tim hćeram blago očino i materino. Zak. vinod. 65.

AREJIĆ, *m. prezime koje dolazi u naše vrijeme.* Marko Arejić. Nar. pjes. petr. 1, 357.

ARELIJIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme u Bosni.* ‚Areliić'. Schem. bosn. 1864. III.

ÀRÊNDA, *f. zakup,* conductio; *od sr. lat.* arrenda. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu (gdje se napominje da se govori u vojvodstvu).* Kuliko *(oraca)* u broju pod arendu bijaše primio. I. Jablanci 124. Da su ... svoja stada ovčija .. majstorom za tak malenu plaću u arendu pridavali. 124. Uzeo pod arendu. Vuk, rječ. 7a. Ribaće pod arendom. V. Bogišić, zbor. 498. — *i što se plaća u ime zakupa,* merces: Za što bi ja arendu i porciju davao? B. Leaković, gov. 250. Arendu i porciju kupiti. B. Leaković, nauk 305. Opet drugi arendom se brane: skupo, vele, mesara se plaća. J. S. Reljković, kuć. 434.

ARÈNDÂR, arendára, *m. koji daje i koji uzima u zakup (pod* arendu), locator *i* redemptor. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* arendaš, arendator.

ARÈNDÂŠ, arendáša, *m.* 1. locator, *koji daje u zakup.* Neg` arendaš neka traži gdi će, il nek kom će svoje dati gleda. J. S. Reljković, kuć. 439. — 2. redemptor, *zakupnik.* Arendaš gospodinu od stada svagdar onuliko ovaca opet morao povratiti kuliko u broju pod arendu bijaše primio, i što god ovaca pod arendom iz kakvoga godir dogadaja bilo pocrkavalo, to nikada ne bijaše šteta gospodinova nego vazdar arendaša. I. Jablanci 124. — *isporedi* arendar.

ARENDÁŠTVO, *n.* arrendatio. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ako će on trgovac postati, neka se on arendaštva lati; .. onda će on biti pravi trgovac i imati s obe strane novac: od dućana i od arendaštva. M. A. Reljković, sat. 64.

ARÈNDÂTOR, *m. sr. lat.* arrendator, redemptor, *zakupnik. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Budući je ribaće pod arendom, ribari nijesu nego samo pomoćnici i najmenici arendatora. V. Bogišić, zbor. 498.

ARÈNDÂTOROV, *adj.* redemptoris. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARÈNDÂTORSKÎ, *adj.* redemptorum. *samo u Vukova rječniku.*

ÀRÊNDOVATI, árêndujêm, *impf. sr. lat.* arrendare, locare, *davati pod arendu. samo u Bjelostijenčeva rječniku; može biti da je i perfektivno.*

AREÒPÂG, Areopága, *m.* Areopagus. Dionisio iz Areopaga. J. Matović 178.

AREOPÀGÎT, Areopagita, *m.* Areopagita. Velikoga sudca Dionisija Areopagita. F. Glavinić, cvit. 207.

AREOPAGÎTA, *m.* Areopogita. Dionis Areopagita. F. Glavinić, cvit 36.

AREÒPÂŠKI, *adj.* Areopagi. Vijećnici Areopaški u Ateni. J. Kavanin 437.

AREPKA, *f.* ricinus communis L. *Samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4. *isporedi* podlan, harapka. *Postanem će biti* arapka; *sa* e *mjesto* a *dolazi i u Turaka:* areb.

ÀREST, *m.* custodia, *zatvor, haps. nov. lat.* arrestum. *isporedi* arešt, rešt, arište. *Samo prošloga vijeka, u rječniku ni jednom.* Pod arest bih ot neznanika. Starine 10, 35. Da s' ma duša s telom iz aresta pusti. M. Kuhačević 84. Porta rezidenta pod arest uzela. J. Rajić, boj 5.

ÀRESTOVATI, árestujêm, *pf* in custodiam dare, *nov. lat.* arrestare. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* areštovati, arištovati. Poklisari po zapovidi istoga cesara arestovani. K. Pejkić 11.

ÀREŠT, *m. vidi* arest. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Neg u arešt vode. M. A. Reljković, sat. 65. Kad bi se našo u areštu ili u tavnici. M. Dobretić 534. 24 sata u areštu. Prot šab. mag. 11 Ako ko na svojoj zemji, gdje je usjev, nade životinju, to otjera doma u arešt. V. Bogišić, zbor. 417.

ÀREŠTOVATI, áreštujêm, *vidi* arestovati. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

AREŽ, *m.* larix; *isporedi* ariš. *Od tal.* larice, *izgubivši sprijeda* l. *Samo u naše vrijeme.* Čas. česk. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 4.

ÀREŽÎNE, árežînâ, *f. pl. podebeo pokrivač od vune i kostrijeti.* M. Pavlinović. *Biće od tal.* arazzo. *isporedi* raša *i* arožine.

ÂRFA, *f.* psalterium, harpa, *ném.* harfe. *isporedi* arpa, harfa. *Od prošloga vijeka, u rječnicima Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stuličevu (u koji je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu.* Jedno nosi zlatnu arfu, ide da svira. Nar. prip. vuk. 1, 281.

ARFANIST, *m.* psaltes, *ném.* harfenist. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Zuk arpfanista, svirača i trumbetaša ne će se više u tebi čuti. E. Pavić, ogled. 687. apoc. 18, 22.

ARGAN, *m. tal.* argano; machina scansoria. *isporedi* istezalo, čiga. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Bjelostijenčevu.* Nav ima argan ili vital, ki okolu obraća se. F. Glavinić, cvit 450.

ARGANEL, *m. neka vinova loza u primorju,* crni arganel, *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4. *Može biti od tal.* arganello, *kolutić.*

ÀRGAŠTINA, *f.* opera mercenaria. *Od* argatin.

isporedi argatluk. *U naše vrijeme.* Jednoga ļeta sade u smederevsku naiju u argaštinu. Zaradivši nešto novaca, pode kući. M. Đ. Milićević, več. 239.

ÀRGAT, *m. jama na kakovoj zgradi kao puškarnica,* foramen jaculatorium. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* ärgâtâ. *Dolazi samo u naše vrijeme u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku (gdje se i tumači kako je navedeno, i dodaje da se govori u Crnoj Gori). Biće od tur.* ergedal, *zasjeda, mjesto zgodno za zasjedu.* Od argata trče do argata, te ni Turke biju kroz argate; neki brane vrata od Turaka, neki brane zide od kućišta. Ogled. sr. 480.

ÀRGATÂR, *m. vidi* argatin. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kucalo ti pet stotin' čekića, tri stotine dece argatara. Nar. pjes. vuk. 3, 231.

ARGÀTÂŠ, argatáša, *m. vidi* argatar. *U naše vrijeme.* Oni te majstoru prinose što treba za gradu zovu se argataši. V. Bogišić, zbor. 477. Nabavio tri stotin' majstora i toliko dece argataša. 477.

ARGÀTIJA, *f. coll. od* argatin, mercenarii. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Sad naval'te, moja argatijo. Nar. pjes. vuk 2, 373.

ÀRGATIN, *m.* mercenarius, *nadničar. Krajńe* -in *stoji samo u jednini. Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.:* ärgâtâ. — *Od grč.* ἐργάτης, *nov. grč.* ἀργάτης, *od čega je i tur.* ergad *u istom značeńu.* — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (299a), *Bjelostijenčevu, Stuličevu i Vukovu: u svjema je osim pošljednjega* bajulus, *bastah, nosilac.* Koji nad saraorim ali ti argatim staše. A. Kačić, korab. 62. Meštre dovesti čini Đavid s mnogo ļađa argata ali ti saraora, koji ļnadu svaki posao činiti. 216. Blago nama! evo nam argata. Nar. pjes. vuk. 2, 370.

ARGÀTLUK, *m.* opera mercenaria. *od tur.* ergâdlyk. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* Pa nareði mene u argatluk; ..ja ne stekoh pare ni dinara. Nar pjes. vuk. 3, 1.

ÀRGATOVÂŃE, *n.* operae diurnae locatio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* argatovati.

ÀRGATOVATI, àrgatujêm, *impf.* mercede conduci, laborare, *raditi na nadnicu. isporedi* argatin. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pa nareði mene u argatluk, argatovah tri godine dana, i ja vukoh drvļe i kameńe sve uz moja kola i volove, i za pune do tri godinice ja ne stekoh pare ni dinara ni zaslužih na noge opanke Nar. pjes. vuk. 3, 1. Uzeh budak, čim sam argatov'o. 3, 2.

ARGIĆ, *m. vidi kod* argić.

ARGILA, *f. pers.* nârgile, *lula duvanska nasađena na sklenicu punu vode, kroz koju je provučena cijev, te se dim prolazeći cijevļu kroz vodu rashlađuje kad se puši; mjesto sklenice iznajprije je bivao orah od kokosa, pers.* nârgil, *te je od ńega ostalo ime.* Sjede pred vrata i izvadi argilu pa upita: ima li ko kresivo, da zapalimo? Nar. prip. vrč. 55.

ARGIROVIĆ, *m. prezime.* D. Avramović, sv. gora 252.

ÂRGITLA, *f. vidi* argutla. *Samo u Mikaļinu rječniku.*

ARGUĻENSKI, *adj.* argolicus. *u jednoj knjizi* XV *vijeka.* Gleda po gospodê argulên'skoj. Trojan. jag. pril. 68.

ARGÙMENAT, argùmenta, *m.* argumentum. XVI *i* XVII *vijeka. a) o čemu se govori:* Kratki argumenti vsakoga kapitula. A. Đalmatin, ap. f. 4. — *b) čim se dokazuje što:* Pripravļahu zaveze od argumentov. F. Glavinić, cvit 384.

ARGUMENTATI, argumentam, *impf.* argumentari. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tko bi počeo argumentat oli ti protiva govorit. M. Dobretić 456.

ÂRGUTLA, *f.* clavus, *držalo od krme (od timuna). isporedi* argitla. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (il legno, che si tiene in mano da chi regola il timone. 100b) *i Stuličevu. Od tal.* argola, rigola. Kako komu gavun vali zbiv odniše argutlu. M. Marulić 56. Đa skrši i argutle od plavi. M. Vetranić 1, 128. Jidro napravi, argutlu izmi van. P. Hektorović 6. Đojidrismo s argutlom u ruku. 7.

ARĠIĆ, *m.* apus, *ptica koja se zove i* bregunļa *i* čiopa *i* roraj. *Samo u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu, u oba tako da u prvom glasi* arđić (‚argicch') *a u drugom* argić (‚argich'), *ali u drugom može biti da je samo prepisano iz prvoga, a u prvom može biti i* arġić, *i tako mislim da treba čitati, a riječ će biti postala od arap.* arġâ, *hroma.*

ÀRHÂNĐIO, àrhândjela, *m. vidi* arhanđeo.

ÀRHÂNDA, *f. žensko ime,* Archangela. S. Novaković, pom. 43. *isporedi* Arandija.

ÀRHÂNĐEL, *m. vidi* arhanđeo.

ÀRHÂNĐELOV, *adj.* archangeli. — *o* h *i* d *vidi kod* arhanđeo. — 1. *sa* h *dolazi od* XIV *vijeka, ali se mjesto* d *pisalo* g: *a) u pravom smislu:* Arьhanьgelovu glasu. Mon. serb. 67. Trьgь prědь spasověmь dьnemь i prědь arhangelovemь. Glasnik 15, 288. — *b) što pripada crkvi arhanđelој, koja se i sama zove* arhanđeo *(vidi kod* arhanđeo): Igumьnь arhangelovь *(t. j. crkve arhanđelove u Prizrenu).* Glasnik 15, 276. 306. Po selěhь arhangelověhь. 308. — 2. *bez* h *samo u naše vrijeme:* Arandelov dan (8 nov.). Vuk, rječ. 6b. Arandelov post, *koji se posti arandelu.* Vuk, rječ. 6b. *neutr.* Arândelovo, *arandelov dan.* Da ima isplatiti na Arandelovo. Prot. šab. mag. 71.

ÀRHÂNĐELSKÎ, *adj.* archangelorum, archangeli. 1. *sa* h *od* XIII *vijeka, ali se mjesto* d *pisalo* g *(vidi kod* arhanđeo): Arhanьgelska vojinьstva. Mon. serb. 57. — 2. *bez* h *u naše vrijeme:* Pred bijelu arandelsku crkvu. Pjev. crn. 309. Ogled. sr. 218.

ÀRHÂNĐEO, àrhândela, *m.* archangelus. *Mjesto* h *dolazi i* k, *i to u ńekih od lat.* ch, *koje se čitalo* k, *a ńeki su i pisali* ch, *te se ne može za cijelo znati jesu li čitali* h *ili* k *(vidi pod* II); *a u drugih promjenom glasa* h *na* k, *a kako je u istijeh nestalo glasa* h *i u drugim riječima, dolazi i ova bez ńega (vidi pod* III). *Ostatak riječi,* -anđeo, *dolazi sa svijem onako kako dolazi kad nema sprijeda* arh-: *vidi kod* anđeo.

I. *sa* h: *od* XIII *vijeka:*

1. *sa* g, *koje se može čitati i* đ, *i u nom. sing. sa* l *na kraju nepromijeńenim na* o: XIII—XVII *vijeka: a) u pravom smislu:* Arьhanđeli. Stefan kr. 10. Mihovil arhangel. F. Glavinić, cvit 134. — *b) crkva arhanđelova i manastir (vidi i dalje pod* III): XIV *vijeka:* Crьkvь carьstva mi arhangelь. Glasnik 15, 285. Vь arhangelê. 308.

2. *sa* đ: *od* XVI *vijeka:* Mihaila arhanđela. Zborn. 15. 39b. Arhanđeli. A. Kanižlić, kam. 140. — *u nom. sing. na kraju* l *nepromijeńeno na* o, *još našega vijeka u Stulićevu rječniku:* arhanđel. — *ali s promjenom glasa* l *na* o *još od* XVI *vijeka:* Arhanđeo mu reče. Zborn. 39b. Mikoio arhanđeo. P. Posilović, nasl. XI.

3. *sa* dje *mjesto* đe, *i u nom. sing. sa* đi *pred* o *(vidi kod* anđeo) *u Dubrovčana i susjeda im od prošloga vijeka*: Arhandjelu. T. Ivanović 16. Arhandio, arhandjel, arhandjela. Stulić Ia.

4. *sa* j *mjesto* đ *u čakavaca*: xv *vijeka*: Mihovila arhanjela. Mon. croat. 90.

II. *sa* k, *koje je od lat.* ch *gdje se god ne napomene drugo postaše*; *od* xv *vijeka*:

1. *sa* g, *koje se može čitati i* đ: *a) u pravom značenu*: Od arkangela Rafaela. A. Gučetić, roz. jez. 218. Mihailu arkangelu. B. Kašić, zrc. 15. — *u nom. sing. bez promjene glasa* l *na* o *dolazi* xviii *vijeka a s tom promjenom još od* xvi: *bez promjene*: Mihovil arkangel. L. Terzić 22. — *s promjenom*: Kada joj arkangeo navijesti upućenje sina božijega. A. Gučetić, roz. mar. 114. Arkangeo Gabrio. A. Gučetić, roz. jez. 219. Arkangeo. F. Lastrić, test. 324. od' 363. L. Vladmirović, slavod. 71. — *u Bjelostijenčevu rječniku* arkangel *i* arkandel. — *sa* ch *mjesto* k: Archangel. F. Glavinić, cvit xxii. Archangeo. F. Lastrić, test. 185. — *b) ime muško (vidi i dale pod* III): xvi *vijeka*: Po Arkangelu Gučetiću. A. Gučetić, roz. jez. iii.

2 *sa* đ: *od* xvii *vijeka*: Mihoilu arkandelu. M. Divković, nauk 207b. P. Posilović, nasl. 107b. Svi anđeli i arkandeli. P. Posilović, nasl. 83. Molim blaženoga Mihovila arkandela. S. Margitić, ispov. 26. Sveti Mihovile arkandele. L. Terzić 83. Dvadest viših arkandela. J. Kavanin 487. Sveti Mioilo arkandele! A. Kanižlić, fran. 114. Arkandeli, molite za nas. 115. — *u nom. sing. promijeńeno na kraju* l *na* o *od* xvii *vijeka*: Mihailo arkandeo. V. Andriaši, put. 122. Umoli se tad arkandeo. J. Kavanin 494. Arkandeo. Bella 97b. Arkandeo Gabriel. A. Kanižlić, utoč. 342. — k *postalo od* h: *u naše vrijeme*: I krilati redom arkandeli. Nar. pjes. vuk. herc. 320 Pošji sve anđele i krilate arkandele. 321.

3. *sa* dje *mjesto* đe, *i u nom. sing. sa* đi *pred* o *(vidi kod* anđeo); *od* xvii *vijeka u Dubrovčana i po ńihovu susjedstvu*: Koji je tebi po arkandjelu Gabrielu naviješten. I. Akvilini. 334. Molitva svetomu Mihailu arkandjelu. 340. Mihaio arkandio pride. 341. Svi sveti andjeli i arkandjeli, molite za ńega. T. Ivanović 109. Primio ga s. arkandio. 118.

4. *sa* j *mjesto* đ *u čakavaca i koji su ńihov govor mijeśali u svoj.* Mihaila arkanjela. B. Kašić, nač. 55. Arkanjel Gabriel. I. T. Mrnavić, ist. 65.

III. *bez* h: *sama u naše vrijeme*:

1. *sa* đe: *a) u pravom značenu*: Sveca slavi, svetog arandela. Nar. pjes. vuk. 2, 93. Sveti šestokrili aranđele! zakrili me krilom tvojim. Vuk, rječ. 6b. — *u nom. sing. bez promjene glasa* l *na kraju i s promjenom na* o: *u Vukoru rječniku obaje: bez promjene*: Kad sađe sveti arandel na zemlu a on se udruži s đavolskim carem. Vuk, živ. 226. *s rečenom promjenom*: Stajaše mu sveti arandeo, stajaše mu na desnom ramenu. Nar. pjes. vuk. 2, 94. Ali se boji da mu sveti aranđeo ne odnese sunce. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *b) crkva aranđelova ili manastir (vidi i naprijed pod* I): Kunem ti se bogom velikijem i bijelom crkvom Arandelom. Nar. pjes. bog. 316. Sveti Arandeo ili rašinska crkva *(u Srbiji u kneževačkom okrugu)*. M. D. Milićević, srb. 836. Aranđel, *manastir u Bosni*. Glasnik 29, 182. — *c) ime muško (vidi i naprijed pod* II): Arandel Živković. Sr. Nov. 1879. 1179. *isporedi* Randel.

2. *sa* dje *mjesto* đe, *i u nom. sing. sa* đi *pred* o *(vidi i naprijed pod* I i II). Arandio. Vuk, rječ. 6b. Arandio poslao silu nebesnu. S. Ljubiša, prip. 267.

ARHI-, *ἀρχι-*, archi-, *dolazi sama složeno s drugim riječima sprijeda porišavajući im značeńe kao prvi, najstariji, vrhovni. Koji su se držali grčkoga pisma, u ńih dolazi sa* h *između* r *i* i (arhi); *a koji su se držali latinskoga pisma, u ńih dolazi također sa* h (arhi), *ali mnogo češće sa* k (arki); *a kako se latinski gdje gdje pisalo i* arci, *dolazi u ńekih i sa* c (arci) *a u ńekih po talijanskom izgovoru sa* č (arči). *Kako je gdje gdje po narodu nestalo glasa* h *i u drugim riječima, dolazi i ova bez ńega, premda veoma rijetko* (ari), *ili se* h *mijeńa na* k, *koje se u narodnom govoru još i premješta pred* r (arki, akri). *Sve to vidi kod riječi koje se počińu tako.*

ÀRHIBISKUP, *m.* archiepiscopus; *isporedi* arhipiskup, arhijepiskup. *Mjesto* h *dolazi i* k *i* c *i* č, *a u jednoga pisca i bez* h, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* h *od* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićeva*. Arhibiskupь barski. Spom. sr. 1, 38. Sv. Antunina arhibiskupa. A. Gučetić, roz. mar. 90. Na dan sv. Tome arhibiskupa. I. Bandulavić 15. Od arhibiskupa. A. Kašić, ign. 42. Arhibiskupa dubrovačkoga. Štit 32.

2. *sa* k *od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (98b), *i Stulićeva*. Arkibiskup neka se pušća vladati od ńega u ceremonijah. M. Bijanković 115. Arkibiskup u Ostrogonu. I. Kanavelić, iv. 344. Dujam arkibiskup. L. Terzić xxvi. Arkibiskupu zadarskomu. I. Đorđić, mand. i. Arkibiskup. S. Badrić, ukaz. 55. V. M. Gučetić, pohv. 154. J. Matović 299. I. Velikanović, upuć. 1, 287.

3. *sa* c *od* xvii *vijeka*. Kojijem dopuste arcibiskupi. M. Divković, nauk 191b. Arcibiskup. J. Banovac, prip. 38. A. Kanižlić, utoč. 10. kam. 10. A. Kačić, razg. 22.

4. *sa* č xvii *vijeka u jednoga pisca, ali bi se moglo čitati i* c. Arcibiskup. I. Ančić, ogled 13.

5. *bez* h *u jednoga pisca prošloga vijeka*. Zapovidaju biskupima i aribiskupima. Turl. blago 2, 323. Aribiskupi. 323.

ÀRHIBISKUPOV, *adj.* archiepiscopi. *Mjesto* h *dolazi i* c, *o čemu vidi kod* arhi. 1. *sa* h *od* xv *vijeka*. Plavь arhibiskupova. Spom. sr. 1, 38. Polača arhibiskupova. B. Kašić, per. 211. — 2. *sa* c *prošloga vijeka u jednoga pisca, u koga se može čitati i* č. Oblast arcibiskupova. A. đ. Kosta, zak. 1, 29.

ARHIDIJAČE, *n. adj.* praedium supremi notarii, *samo na jednom mjestu u spomeniku* xiv *vijeka tako da se ni oblič̣je ni značeńe ne može za cijelo znati*. Отъ tudu cêstomь nadь arhidijače u Glьbokyj Potokь. Glasnik 15, 284. Daničić 3, 552

ARHIDIJAK, *m.* supremus notarius. xiv *i* xv *vijeka. isporedi* đijak. Arhidijakь Marinь Baraninь. Mon. serb. 105. Za arhidijaka. Spom. sr. 1, 97.

ARHIDIJAKON, *m. vidi* arhiđakon.

ARHIDJAKON, *m. vidi* arhiđakon.

ARHIDJAKONSTVO, *n.* archidiaconatus. xv *vijeka*. Postaviše Isusa v ‚arhid'ěkonstvo'. Arkiv 9, 102.

ARHIDUKA, *m.* archidux. *od* xvi *vijeka. Mjesto* h *dolazi i* k: *a) sa* h: Ferdinand arhiduka Austrije. Mon. croat. 232. — *b) sa* k: Arkiduka tu se namjerio. Pjev. crn. 108.

ARHIĐÀKON, *i* archidakon, *m* archidiaconus. *O glasavima* -đa- *vidi kod* đakon. *Mjesto* h *dolazi i* k, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* h: *a) sa* -đija- *mjesto* -đa- xiii—xvii *vi-*

jeka, između rječnika samo u Daničićevu. Arьhidijakona Stefana. Mon. serb. 74. 128. *u jednoga pisca* XVII *vijeka po latinskom pisaću:* Archidiacon ńegov. F. Glavinić, cvit 369. Za svoga položi archidiacona 268. — *b) sa* -dja- *mjesto* -dija- *prošloga vijeka.* Arkidjakon. J. Kavańin 142, 145. — *c) sa* -da-, *koje je postalo od* -dja-, *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da je tako sa* rh *u književnika):* Arhiđakon Vuk, rječ. 7b.

2. *sa* k *od lat.* ch *i sa* -dja- *mjesto* -da-: *prošloga vijeka:* Od arkidjakona. J. Matović 294.

3. *po ńekim krajevima gdje je nestalo glasa* h *promijenilo se je u toj riječi na* k *pa se premjestilo pred* r, *a ostatak je kao pod* 1, *v:* akriđàkon, akridakon. *samo u Vukovu rječniku.*

ARHIJÈPISKOP, *m.* archiepiscopus; *isporedi* arhijepiskup. *Mjesto* h *dolazi i* c, *o čemu vidi* kod arhi. 1. *sa* h XIII *vijeka: bez* j *pred* e, *ali samo* e *stoji za* je. Arhiepiskopa Savy. Mon serb. 48. — 2. *sa* c *i bez* j *pred* e, *koje se čita samo* e: *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Arciepiskop sirakuski. A. Kanižlić, kam. 20.

ARHIJEPISKÒPIJA, *f.* archiepiscopatus, ecclesia archiepiscopalis; *isporedi* arhijepiskupija. XIII *vijeka i poslije.* Blizь velikije arhiepiskopije srьbskije. Mon. serb. 72. Osnova veliku arьhijepiskopiju ... Žitьču. Domentijana 204.

ARHIJÈPISKOPOV, *adj.* archiepiscopi; *isporedi* arhijepiskupov. XIV *vijeka.* Vь hrisovolii(hь) arhiepiskopovéhь. Mon. serb. 115.

ARHIJÈPISKOPSKÎ, *adj.* archiepiscopalis. *prošloga vijeka u jednoga pisca, bez* j *pred* e, *koje se čita samo* e. Šaje ńemu plašt arhiepiskopski. A. Kanižlić, kam. 849.

ARHIJÈPISKOPSTVO, *n.* archiepiscopatus; *isporedi* arhijepiskupstvo. XIV *vijeka.* Prêdanoje jemu arьhijepiskopьstvo Danilo 381.

ARHIJÈPISKUP, *m.* archiepiscopus; *isporedi* arhijepiskop, arhipiskup, arhibiskup. *od* XIII *vijeka.* Da uzima arhiepiskupь. Mon. serb. 13. Zdě da postavljajutь se vьsi arhijepiskupije. 13. Do zdě byše arьhiepiskupi. Glasnik 11, 160. Arsenije arhiepiskup. Spom. bud. Glasnik II, 3, 3. *tako još prošloga vijeka:* arhiepiskup. 98.

ARHIJEPISKÙPIJA, *f.* archiepiscopatus, ecclesia archiepiscopalis; *isporedi* arhijepiskupija. XIII *vijeka.* Da uzimaetь arhijepiskupija. Mon. serb 15.

ARHIJÈPISKUPOV, *adj.* archiepiscopi; *isporedi* arhijepiskopov. XIII *i* XIV *vijeka.* Arhijepiskupovь člověkь. Mon. serb. 13. Na arhijepiskupovo stanište. 563.

ARHIJÈPISKUPSTVO, *n.* archiepiscopatus; *isporedi* arhijepiskopstvo. XVII *vijeka:* Predannoje jemu arьhiepiskupьstvo. Glasnik 11, 162.

ARHIJERARH, *m.* archierarchus. *u jednoga pisca* XV *vijeka.* Arhierarhu Nikolau. Glasnik 11, 49.

ARHIJÈRÊJ, arhijerèja, *m.* ἀρχιερεύς, summus sacerdos. *Od* XIII *vijeka: neko vrijeme pisalo se ê iza* r. Svetiteja i arhijerêja. Stefan kr. 2. Arьhijereja srьbbskago. Mon. serb. 76. Preslavnoga arhiereja i spovidnika Mikule. Mon. croat. 100. Koji jest vrhovni arhierej. Š. Budinić, sum. 12b. Za zdravje privelikoga arhijereja pape našega. I. Kraljić 24. Vladiku on ne zove vladika, nego arhijerej. M. Đ. Milićević, več. 48.

ARHILIJE, *m. ime srecu koji se spominе* 15 *maja a kome se ime piše u crkvenim knigama Ahilije. isporedi* Arilje. U Moravicahь vь hramê sv. otca Arhilija. Ljetop. šaf. 59. 69.

ARHILJEVICA, *f. selo i okolina mu u Žegligovu ne daleko od sadašnega Kumanova. pomiče se od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 143. 191. Daničić I, 17. *Biće nazvana po čovjeku čija je prije bila, kome je moglo biti ime grč.* Ἀχιλλος; *isporedi i* Arhilije, arhiljevski.

ARHILJEVIČKI, *adj. što pripada Arhiljevici. isporedi* arhiljevski. U kući arhiljevičkoj. Mon. serb. 192.

ARHILJEVSKI, *adj. što pripada Arhiljevici. isporedi* arhiljevički. Materi božijoj arhiljevьskoj. Mon. serb. 143.

ARHIMÀNDRIJA, *f.* monasterium cui praeest archimandrita. Arьhimanьdrija narečena bystь *(studenička lavra).* Domentijana 204.

ARHIMÀNDRIT, *m.* archimandrita. *Mjesto* h *dolazi i* k. *a dolazi i bez* h, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* h: *od* XIII *vijeka, između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da je tako u književnika) i u Daničićevu* (3, 552). Arhimanьdritь vь vsěhь igumeněhь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Arhimandrit od dvije Morače. Nar. pjes. vuk. 5, 373.

2. *sa* k *(od lat.* ch) *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Arkimandrit od Sabine. A. Kačić, razg. 206.

3. *sa* k, *koje je postalo od* h *po krajevima gdje je nestalo glasa* h, *i koje se premjestilo pred* r: akrimandrit, *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Akrimandrit od ostroške crkve. Nar. pjes. vuk. 5, 114.

4. *bez* h *samo u naše vrijeme:* Da ni gospodin ni bog pomože arimandrite, igumne. Nar. pjes. vuk. 1, 79.

ARHIMANDRITA, *m. vidi* arhimandrit. *riječi je zadržan latinski završetak, u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od Simeona arhimandrite. A. Kanižlić, kam. 5.

ARHIMÀNDRITOV, *adj.* archimandritae. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARHIMÀNDRITSKÎ, *adj.* archimandritarum. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀRHIMUČENICA, *f.* archimartyr. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka, i to sa* ch, *koje se može čitati i* k. Feliciti bi dana kruna od archimučenice. F. Glavinić, cvit. 213.

ARHIPISKUP, *m.* archiepiscopus; *isporedi* arhijepiskup, arhibiskup. XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Arhipiskupa dubrovačkoga. Mon. serb. 70.

ARHIPISKUPOV, *adj.* archiepiscopi. Vyše Peći arьhipiskupove. Mon. serb. 58.

ÀRHIPOP, arhipòpa, *m.* archipresbyter. *Mjesto* h *dolazi i* k *i* c, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* h: arhipop. XVII *vijeka, samo u Mikaljinu rječniku* (6b).

2. *sa* k *(od lat.* ch) *također od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (98b), *Bjelostijenčeru, Voltiđijinu i Stulićevu.* Budimiru Budiću arkipopu. I. Ivanišević, kit. 143. Arkipop. A. Bačić 244. H. Bonačić 149. Kanonik, parok, arkipop i arkidjak ove stolne crkve. I. A. Nenadić, nauk 5. Arkipopi. I. L. Garańin 9. Od arkipopa prvostolne crkve. I. J. P. Lučić, isk. 3.

3. *sa* c *prošloga vijeka u jednoga pisca u koga se može čitati i* č. Medu popima prvi nazivle se arcipop. A. d. Kosta, zak. I, 37.

ARHIPRVAD, *m.* archipresbyter. *od tal. mlet.*

prevedo *s kojim je sastavljeno* arhi. *isporedi* prvad *i* arhi. *Dolazi* XV *vijeka sa* h *i sa* k.

1. *sa* h: Gospodin arhiprvad. Mon. croat. 71. Arhiprvad vinodolski. 111.

2. *sa* k: Bernardo arkiprvad. Mon. croat. 92.

ARHIREJ, *m.* ἀρχιερεύς, *vidi* arhijerej. *Mjesto* h *dolazi i* k. *isporedi* arhi.

1. *sa* h: arhirej. *samo u Stulićevu rječniku (iz misala).*

2. *sa* k *(od* ch*) u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Isukrste priveliki i vičńi arkireje! P. Radovčić, nač. 558.

ARHIREJSTVO, *n.* summus pontificatus. *Samo u Stulićevu rječniku (iz misala). isporedi* arhirej.

ARHISTRATIG, *m.* ἀρχιστράτηγος, exercitus imperator. *Od* XIII *vijeka; o arhandelu.* Arhistratiga Mihaila. Stefan kr. 10. Mon. serb. 62.

ARHIŽAKAN, arhižakna, *m.* archidiaconus; *isporedi* arhidakon. *mjesto* h *dolazi i* k *i c, o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* h: *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu.* Stari arhižakan Radovan. Mon. croat. 68. Arhižakna stolnoga iste crikve. I. T. Mrnavić, ist. III. Arhižakan prvi. J. Kavańin 95.

2. *sa* k: *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu.* Vidio sam četiri arkižakna. Turl. blago 2, 86. Arkižakni i nadarnici. A. d. Kosta, zak. 1, 225. Arkižakni, starišine i ostali. I. J. P. Lučić. nar. 66.

3. *sa* c: *u dva pisca prošloga vijeka: u jednoga je naštampano u naše vrijeme* arci-, *a u drugoga se može čitati i* arči-. S arcižaknom, svojim bratom. J. Kavańin 87. Vrhu koji(h) oblast je imao arcižakan. A. d. Kosta, zak. 1, 19. Od arcižakna. 34.

ARHIBISKUP, *m. vidi kod* arhibiskup.

ARIJ, *m.* Arius. *Dolazi* XIII *vijeka; isporedi* Arija. Bezumni Arij. Stefan kr. 7.

1. ÁRIJA, *m.* Arius. *Od* XIV *vijeka. isporedi* Arij. Ario. Da je pričesnikь Ariji. Mon. serb. 135. Tako mi se grob ne posjeo kao Ariji bezumnome! Nar. posl. vuk. 304.

2. ARIJA, *f.* aër. *isporedi* ajer. *Od tal.* aria. *Samo prošloga vijeka.* Kako muńa s naglostju trče po ariji, onako ima biti brz sluga božji. J. Banovac, pripov. 96. Okolo sebe truju ariju. J. Banovac, pred. 102. Zvońaše po ariji vapaj od radosti. F. Lastrić, test. 226. Lati ju i diže u ariju. F. Lastrić, svet. 179. U istoku ukaže se pod nebom u ariji ili ti u zraku jedna velika neobičajna zvizda. F. Lastrić, od' 296. Govore da će anđeli učinit od arije križ. J. Filipović, prip. 1, 143. Niki rekoše da će bit uskrsnutje u tilu od arije učińenu. 221. On tebi s arijom daje odanutje. M. Zoričić, osm. 120. Da će se grad lagumom u ariju baciti. M. Dobretić 136.

ARÌJÂN, arijána, *m.* arianus. *isporedi* arijanin. Ki bi arijan. F. Glavinić, cvit 404. Luterani, kalviniste, arijani. J. Ančić, ogl. 73. Odmetnici arijani, kalvinijani i ostali. A. Kanižlić, kam. 53.

ARIJANIN, *m.* arianus. *isporedi* arijan. Kraļ arijanin zapovidi. J. Filipović, prip. 3, 14.

ARIJÁNOVAC, arijánôvca, *m.* arianus. *isporedi* arijan, arijanin. Biskup arijanovac. F. Lastrić, ned. 257.

ARÌJÁNSKÎ, *adj.* arianus. Biše oskvrńen arijanskom heresijom. F. Glavinić, cvit. 276. Spravi se biškupov nikoliko arijanskih. 8. Arijansko zabludeńe. A. Kanižlić, kam. 677.

ARIJÁNSTVO, *n.* ariana haeresis. Bilo je osuđeno arijanstvo. A. d. Kosta, zak. 2, 115. Odrekavši se arijanstva. M. Zoričić, zrc. 112.

ARIJEV, *adj.* Arii. Arijevim učenijemь. Glasnik 10, 239. Daničić 3, 552.

ARÍĻAC, Arilca, *m. čovjek iz Arilja.* M. Đ. Milićević. *Akc. u gen. pl.* Àrîļâcâ.

ÀRÎĻE, *n.* selo *u Srbiji u užičkom okrugu u srezu arilskom.* K. Jovanović, reč. 162. *Blizu ńega* ‚zidine od velikoga namastira na utoku Rzava u Moravicu'. Vuk, rječ. 7a. *crkva ńegdašńega manastira služi i sada i slavi Arilev dan* 15 *maja, a tada je sv. Ahilije.* M. Đ. Milićević, srb. 587-589. *isporedi* Arhilije, *od kojega je postalo izgubivši* h. isporedi i Arhilevica.

ARÎĻEV, *adj. svetoga Arhilija; isporedi* Arhilije *i* Arile. Arilev dan, 15 maja. M. Đ. Milićević, srb. 589.

ÀRÎĻKA, *f. žensko iz Arilja.* M. Đ. Milićević.

ÀRÎĻSKÎ, *adj. što pripada Arilju.* Arilska opština. K. Jovanović, reč. 162.

ARIMADIN, *m. u jednoga pisca* XIV *vijeka* ‚Arimade' *nazivaju se glavari misirski po tumačeńu A. Pačića od pers.* kahramân. kahremân, *arap.* kaharmân, *upravitelj, junak; tur.* kahreman, *junak.* Velmoži, iže sutь arimade. Domentijanb 192.

ARIMÀNDRIT, *m. vidi kod* arhimandrit.

ARIMATEJA, *f.* Arimathaea; *isporedi* Arimatija, Abarimatija, Aromateja, Aromatija. Jozipu od Arimatee. F. Lastrić, test. 164. Iz Arimateje. Vuk, luk. 23, 51.

ARIMATIJA, *f. vidi* Arimateja. Od Arimatije. Anton Dalm., luk. 23, 51. Osib od Arimatije. M. Alberti 481.

ARIMATIJANIN, *m. čovjek iz Arimatije.* Josef Arimatijanin. Š. Budinić, sum. 125b.

ARIO, *m.* Arius. *isporedi* Arija. *Na kraju je* o *talijanski završetak. U ńekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Ario heretik. F. Glavinić, cvit. 387. S. Badrić, ukaz. 3. J. Filipović, prip. 1, 160. A. Kanižlić, kam. 202.

ARISTOTEL, *m. vidi* Aristoteo.

ARISTOTELE, *m.* Aristoteles. *završetak je talijanski. isporedi* Aristotile, Aristoteo. Što pravi Aristotele. D. Zlatarić 36.

ARISTOTEĻ, *m. vidi* Aristoteo; *isporedi* Arištoteļ. *Dolazi* XV *ili* XVI *vijeka.* Aristoteļu spovêda. Aleksandr. nov. 9.

ARISTOTEO, Aristotela, *m.* Aristoteles. *isporedi* Aristotio. Arištoteo. *Dolazi prošloga vijeka s promjenom glasa* l *na* o *u nom. na kraju i bez te promjene.* Aristotel. J. Kavańin 96. Vaļa znati što Aristoteo govori. A. Kanižlić, utoč. 11.

ARISTOTIL, *m. vidi* Aristotio.

ARISTOTILE, *m.* Aristoteles. *završetak je talijanski. isporedi* Aristotele, Aristotio. XVI *vijeka.* Aristotile govori. Zborn. 8b.

ARISTOTIO, Aristotila, *m.* Aristoteles; *isporedi* Aristoteo. *S promjenom glasa* l *na kraju u nom. dolazi* XVI *i* XVIII *vijeka.* Aristotio piše. Zborn. 2. Kako to isti Aristotio potvrđuje. A. Gučetić roz. mar. 6. Aristotio. J. Kavańin 563. Aristotil ki je bio kraļ naravske od mudrosti. I. Ivanišević 150. Aristotil nije bio od kamika. J. Armolušić 19. Aristotil. J. Kavańin 355. K. Magarović 88. J. Banovac. pred. 69.

ÀRIŠ, *m.* larix; *isporedi* arež, arišević. *Od*

tal. larice, *izgubivši sprijeda* l. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Ariš, pinus larix. L. Šloser-Vukot. flora 1042.

ÀRIŠEVINA, *f. coll.* ariš, larices, *nešto ariša skupa, više ili manje, a u prenesenom se smislu govori i kad se misli samo ariš.* Ariševina, pinus larix. J. Pančić, šum. drv. 170. *(gdje se napomiče da se govori u Hrvatskoj).*

ARIŠTÁNAC, arištánca, *m.* qui in custodia est. *od ńem.* arrestant. *isporedi* arište. *Samo u Vukovu rječniku. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* arištânâcâ.

ÀRIŠTE, *n. vidi* arest, arešt. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da se govori u vojvodstvu).* Da mu grad Jerusolim bude misto arišta. E. Pavić, ogled. 281. Nude se kao Grci u arište. Nar. posl. vuk. 227. Metnuli ga u arište. Vuk, rječ. 7a.

ARIŠTOTEL, *m. vidi* Aristotel. XVII *vijeka.* Veli mudri Arištotel. M. Divković, nauk 27b. 268b.

ARIŠTOTEO, Arištotela, *m. vidi* Aristoteo. XVII *vijeka:* Mudri Arištoteo. M. Divković, nauk 247.

ARIŠTOTIL, *m. vidi* Aristotio. *Od* XVI *vijeka.* Veliki Arištotil filožof. Aleksandr. jag. star. 3, 225. Arištotil da bi ne zakrati. D. Baraković, vil. 13. Arištotil. P. Posilović, cvijet 70. J. Banovac, prip. 113. razgov. 96.

ARIŠTOTILE, *m. vidi* Aristotile. XVII *vijeka.* Pokaran u nikih stvarih Arištotile. I. Bandulavić IV. Gdi je Arištotile? P. Posilović, nasl. 13.

ÀRIŠTOVATI, arištujem, *pf. vidi* arestovati. *prošloga vijeka.* Da biste đeneralu dali na znaňe da ga da arištovati. Bud. spom. Glasnik II. 3, 69.

ÀRITOVIĆ, *m. prezime od imena koje nije u običaju a koje bi moglo biti od grč.* Ἄρης, Ἄρητος. Arsen Aritović. Prot. šab. mag. 42.

ARIVOVIĆ, *m. prezime Turčinu, glas* v *na prvom mjestu stoji mjesto* f. *od turskoga imena* Arif. Arivović Mujo. Pjev. crn. 258.

1. ÀRKA, *f.* arca. *isporedi* kovčeg, skriňa. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (97a). *Bjelostijenčevu i Stulićevu. Samo ona koju je gradio Noje i druga koju je gradio Mojsije i koje zamjeňuju arn drugu. — a) Nojeva:* Pribivališta u arci da učiniš. N. Rańina 115. gen. 6, 11. Nijedan duh živi ne osta, neg samo koi mene u arci što bješe. M. Vetranić 2, 212. Noe korabļu ili arku sazida. F. Glavinić, posl. 26. Kojim Noe prikazivaše potop, gradeći arku. J. Banovac, razg. 60. Kad načini od potopa arku. M. A. Reļković, sat. 153. — *b) koju je gradio Mojsije:* David ne igra li prid arkom? D. Rańina, VI. Uze arku božiju. A. Gučetić, roz. mar. 130. Nedostojno tegnu u arku božju. M. Orbin 41. Arka božja z daskami od zapovidi. F. Glavinić, cvit. 118. Arka od testamenta. I. Držić, nauk gond. 109. Tu zakona izabranijeh arka sveta bi hraňena. D. Palmotić, christ. 42. Tri stvari bijahu u onoj arci ali ti crkvici Mojsijevoj. S. Margitić, fala 227. Pade svim pukom plačući prid arkom gospodńom. J. Banovac, razg. 146. Po sred puka neka nose arku svetu od zakona. B. Cucceri 44.

2. ÀRKA, *f. turski* arka, *leđa,* dorsum. *Samo u Vukovu rječniku, i to za leđa od haljine.*

ÀRKÂDIJE, *m.* Arcadius. Arkadije Gajšin. Vuk, nar. pjes. 2, 653.

ARKAJA, *f. morska riba koja se talijanski zove* lucerna. L. Zore, rib. 19.

ÀRKÂNDIO, árkândjela, *m. vidi kod* arhanđeo

ÀRKÂNĐEL, *m. vidi kod* arhanđeo.

ÀRKÂNDELSTVO, *n.* chorus archangelorum. Poglavice arkandelstva. J. Kavańin 499.

ÀRKÂNĐEO, árkândela, *m. vidi kod* arhanđeo.

ARKIBISKUP, *m. vidi kod* arhibiskup.

ARKIBISKÚPÂT, arkibiskupáta, *m.* archiepiscopatus. *Mjesto* k *iza* r *dolazi i* c, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* k *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (98b) *i Stulićevu* Arkibiskupat splitski. M. Bijanković 1. Od jednoga arkibiskupata. A. Bačić 236. Arkibiskupat od Napuļe. V. M. Gučetić, pohv. 157.

2. *sa* c *prošloga vijeka.* U komu jest arcibiskupat. I. Zaničić 5.

ARKIBISKÚPIJA, *f.* archiepiscopatus. *Mjesto* k *iza* r *dolazi i* c, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* k: arkibiskupija. *samo u rječnicima Belinu* (98b) *i Stulićevu.*

2. *sa* c *u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga se može čitati i* č. Arcibiskupije i biskupije bile su razdiļene. A. d. Kosta, zak. 1, 211.

ARKIBIŠKUP, *m. vidi* arkibiskup. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječniku Bjelostijenčevu.* Arkibiškup. F. Glavinić, cvit. 39.

ARKIBIŠKUPIJA, *f. vidi* arkibiskupija. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Arkibiškupiju. F. Glavinić, cvit 68.

ARKIČOKA, *f. vidi* artičoka. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ARKIĐEKAN, *m.* archidecanus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ARKÌDJÂK, arkidjáka, *m.* archidiaconus. *isporedi* arhidakon *i* đak. *Mjesto* k *dolazi i* c, *o čemu vidi kod* arhi.

1. *sa* k *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (98a). Arkidjak od grada od Leona. M. Orbin 305. Arkidjak. B. Kašić, per. 11. Kanonik, parok, arkipop i arkidjak ove stolne crkve. I. A. Nenadić, nauk 5.

2. *sa* c *prošloga vijeka u jednoga pisca u koga po svoj prilici rala čitati* č. Arcidjak. I. Đorđić, ben. 41.

ARKIDJAKON, *m. vidi kod* arhidakon.

ARKIDUKA, *m. vidi* arhiduka.

ARKIMÀNĐRIT, *m. vidi* arhimandrit.

ÀRKIPOP, *m. vidi* arhipop.

ARKIPÒPOVSKÎ, *adj.* archipresbyteri. U crikvi arkipopovskoj. H. Bonaćić 121.

ARKIPOPOVSTVO, *n.* archipresbyteratus. *Samo u rječniku Belinu* 98b.

ARKIPRVAD, *m. vidi kod* arhiprvad.

ARKIREJ, *m. vidi kod* arhirej.

ARKIVIJ, *m.* archivium; *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* U knigu, koja se ima uzdržati u našemu arkiviju. M. Bijanković 8. Svakako jest potribnit inventarij i arkivij. 151.

ARKIZAKAN, arkižakna, *m. vidi kod* arhižakan

ARKUL, *m.* vas olearium. *od sr. lat.* arculus. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Malo ulja u arkulu. N. Rańina. 52. U arkulu ulja ne smańka se. 52.

ARKUŠ, *m.* arcus, *arak, tabak (papira). u*

kajkavaca, između rječnika samo u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltigijinu.

ÂRLA, *f. lijeha; od lat.* arcola. *prošloga vijeka u Dubrovniku.* Rogom arlu okopava. Poslov. dan. 107.

ARLÀKAČA, *f.* femina tumultuosa, *žensko veselo koje mnogo govori i viče. Samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje ńemački* ‚ein lärmend lustiges frauenzimmer'), *isporedi* alakača, alapača. — *Postaňe vidi kod* arlati.

ÀRLÂŃE, *n.* tumultuatio. *isporedi* arlati. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀRLATI, àrlâm, *impf.* tumultuari, *vikati, praskati. Samo u Vukovu rječniku (u kom se kod* arļaňe *napomiňe da se govori i o djeci).* — *Od tur.* yrlamak, *pjevati.* — *isporedi* arlovati.

ÀRLI, *adj. indecl.* violentus, *silan, silovit, lut. turski od* kalır, *sila; isporedi* karli. *ne mijeňa se po oblicima. samo u naše vrijeme u pjesmama, između rječnika samo u Vukovu (bez značeňa).* Jer se Vuče arli dogodio. Nar. pjes. vuk. rječ. 7ª. Alibeg je arli na mejdanu. Nar. pjes. juk. 489.

ARLÍKÂŃE, *n.* ululatio. *isporedi* arlikati. M. Kovačević.

ARLÍKATI, àrlîčêm, *impf.* ululare, *vijati. samo u naše vrijeme.* Arliče pseto, kad ga ko udari. M. Kovačević. — *Od* arlati. *isporedi* arlukati.

ÀRLITI, àrlîm, *impf. vidi* arlati, *s kojim je i postaňa istoga. samo u naše vrijeme.* Ļ. Kovačević.

ÀRLÔVAN, àrlôvna, *adj.* tumultuosus. *u naše vrijeme.* Reče se *(u Lici)* čovjeku nemirnu u piću, koji čas pjeva, čas nazdravļa, čas viče, čas zameće šalu, a sve pametno. J. Bogdanović. *isporedi* arlovit.

ARLÒVÂŃE, *n.* tumultuatio. *isporedi* arlovati.

ARLÒVATI, àrlujêm, *impf. vidi* arlati, *s kojim je i postaňa istoga.* ‚nemirovati i vikati bez razloga'. Z. Radoňić u Srbiji. Đeci nemirnoj reče se: šta arlujete, deco? Nemojte arlovati. J. Bogdanović u Lici.

ARLÒVIT, *adj.* tumultuosus, *koji arluje. u naše vrijeme.* Ž. Radoňić u Srbiji. *isporedi* arlovan.

ARLÚKATI, àrlûčêm, *impf.* ululare. *Od* arlati; *isporedi* arlikati. *O psetu i o puranu.* Ako pseto počne arlukati kod kuće, drži da sluti na zlo. M. Đ. Milićević, živ. I, 123. Pa su to ćurani ugojeni: šepure se, oru krilima, arluču. M. Đ. Milićević, več. 276.

ÂRMA, *f.* insigne, *grb. od tal.* arme. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu.* Od grada, komu su na vratoh arme, to jest obilježja obješena toga ali toga gospodina. M. Divković, bes. 858. Nav ima cimer ili armu, čigova jest. F. Glavinić, cvit 453. Sva gospoda imaju svoj bilig ali ti armu. S. Margitić, fala 197. Bosanska arma jest jedan štit i na ńemu po miseca i jedna zvizda. A. Kačić, razgov. 183. Na barjake crnogorska arma, usred arme slovo Daniļovo. Nar. pjes. vuk. 5, 327.

ARMAD, *m. selo u Ugarskoj blizu Lugoša, maď.* Harmadia. S. Novaković, pom. 123.

ARMÁDA, *f.* exercitus, *vojska. Od tal.* armata. *isporedi* armata. *Od* XVII *vijeka.* Kaza za armadu neprijateļsku da se je na blizu ukazala. Starine 11, 81. Okrene svoje na armadu oči. A. J. Knezović 266. Ne kti armadu kroz muštre list propustiti. M. A. Reļković, sabr. 32. Svako ļeto pišete za tu silnu armadu dužda mletačkoga. Nar. pjes. bog. 170. Ko će poći pred mojom armadom? Pjev. crn. 303. I ńihova armada ostala. Nar. pjes. vuk. 5, 112.

ARMÀGAN, *m. vidi* dar. — *Od pers.* eremgân. *Samo u naše vrijeme u pjesmama i iz ńih u Vukovu rječniku.* Ļubio sam u majke jedinu, često sam joj slao armagane: dvije dibe, četiri kadife i dva ćurka kunom postavļena i dva fesa biserom kićena. Nar. pjes. vuk. I, 446. Armagan mi dragom povratite. Nar. pjes. vuk. herc. 30.

ÀRMAN, *m. vidi* gumno. *Od pers.* harmen, *žetva i gumno. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Stulićevu (u koji će biti došao iz prvoga).* Da se arman potavani. I. Jablanci 95. Tada istom tovari na kola, pak ga vozi na armane kući. M. A. Reļković, sat. 170. Arman, gumno. Zemļak 1871. 2. — *i za mjesto kao gumno gdje se ptice hvataju:* Kada mriže izmetne, stavi ńih na otvorenu i čistu mistu. Ako mu srića potegne da ptice na onaj arman dolete, on sve kolike mrižom pokrije. Đ. Rapić 368.

ÀRMÂR, armára, *m. vidi* ormar. *od lat.* armarium. Da bi taknuo u one armare i sanduke napuńene. Đ. Rapić 163.

ARMASANA, *f. ńeko mjesto, može biti i rijeka ili planina, blizu Štipa; pominje se* XIII *vijeka, kao međa selima:* međa Armasana. Mon. serb. 63. Daničić 1, 15.

ÀRMÂŠ, Armáša, *m. nadimak.* Priča se da ga je izdao neki Nastas Armaš iz Turske, koji je kod ńega (Veļka) bio u službi. M. Đ. Milićević, srb. 899.

ARMÁŠEVIĆ, *m. prezime. isporedi* Armaš. Damjan Armašević. Vuk, prav. sov. 99.

ARMÁTA, *f.* exercitus, *vojska. Od tal.* armata. *isporedi* armada. *Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Pišete jerь smo opraļali armatu na vaš gradь. Spom. sr. 1, 129. Viteški grad obrani od armate od poganske. J. Armolušić 58. Pride u porat sva armata. I. Zanotti, skaz. 6. Tursku armatu dostigoše. 17. Kud će tvoja armata iz lijepa Mletka grada? Nar. pjes. bog. 144. — *jednom* XVI *vijeka nalazi se predikat i u množini:* Onaj armata uhitiše porto. Zborn. 75.

ÀRMATI, àrmâm, *impf. i pf.* armare, *oružati, naoružati, spremiti, opremiti. Od tal.* armare. *Od* XVI *vijeka. I. prelazno: a) impf.* Pletite i janke i gamad ostalu, gambore i rake ter lov'te po kalu. I barke armajte ter tamo na stanu s norci se tjerajte po Blatu po slanu. M. Vetranić 1, 216. Jedna fregada armana. Starine 11, 80. — *b) pf.* Prvi na svoj trošak brod fustu sagradi, patentom cesarskom arma i obradi. M. Kuhačević 42. Armali su tanahnu gajetu, pak podoše put mjesta Perasta. Nar. pjes. bog. 161. — 2. *sa* se: *refleksivno, pf.* Armalo se bijaše do dvanaest Paštrovića u jednoj gajeti,.. tere ti otidoše put Perasta bijeloga. Nar. pjes. bog. 158.

1. ARMÉLÎN, armelina, *m. tal.* armellino, mustella alba, *bijela lasica. isporedi* armilin. *Od* XVI *vijeka.* Može se primijeniti čistoća k armelinu. Zborn. 19ᵇ. More se prilikovati kripost od načistva armelinu. P. Posilović, cvijet 203. Ti su opazni armelini, ki čistoću da ne skvrne. J. Kavańin 356.

2. ARMELIN, *m.* prunus armeniaca, *kajsija. isporedi* armelina, armelinka. *Od tal.* armellino. *U naše vrijeme u jednoga pisca koji je čuo u Dalmaciji i od ńega u drugoga.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 4.

ARMELINA, *f. vidi* armelin *pod* 2. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ARMELINKA, *f. vidi* armelina. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ARMENIJA, *f.* Armenia. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (102b) *i Daničićevu. u prvo se vrijeme pisalo i ê mjesto* e. Prošьdь Arьmêniju. Domentijan[a] 326. Obje znaju Armenije što govoru da laž nije. M. Divković, kat. 115. Ide u Armeniju. F. Glavinić, cvit 290. Kralu od Armenije. F. Lastrić, test. 165. Daću tebi velike harače od mojega b'jela Carigrada, Armenije i Karamenije. Nar. pjes. bog. 234.

ÀRMENIN, *m.* Armenius. *isporedi* Jermenin. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Daničićevu, u prvo se vrijeme pisalo i ê mjesto* e. *završetak* -in *stoji samo u jednini.* Arьmêninь. Mon. serb. 64. Trgovci Armeni i Indijani M. Vetranić 1, 230. Majka nas je plemenita u Armenijeh porodila. 1, 238. Kon ńega se Armen jošte petnaes tisuć tvrdo zgnijezdi. I. Gundulić 330. Armeni i Karavlasi. S. Badrić, ukaz. 72. K Armenima. J. Matović 134. Obraše viteza, rodom Armenina. A. Kanižlić, kam. 2.

ÀRMÊNKA, *ime žensko. isporedi.* Jarmenka, Rmenka. *bez sumńe od grčkoga. dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 43.

ARMENOHOR, *m. selo od Bitolja na jug na rijeci Florini. pomińe se* XIV *vijeka.* Vь Arьmenohori;.. u Arьmênohorь. Daničić 1, 16.

ÀRMENSKÎ, *adj.* armenius. *isporedi* jermenski. Nadь armenskaa selišta *(na Pšńi).* Glasnik 24, 245. U naredbi naučeńa armenskoga. A. d. Kosta, zak. 1, 132.

1. ÀRMIJA, *f.* exercitus, *vojska; od ńem.* armee, *franc.* armée. *Od prošloga vijeka.* U cesarskoj armiji. J. Rajić, boj 65. Knige poslah na armije. Pjev. crn. 83.

2. ÀRMIJA. *f. vidi* rmija. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Crnoci).* Armija te izjela! reče se masci, i znači da bi crkla. Vuk, rječ. 7b.

ARMÌLÎN, armilina, *m. vidi* armelin *pod* 1. *Od* XVI *vijeka.* Armilin najliše tuj žalos iskusi, ki želno uzdiše kada se izgnusi. M. Vetranić 2, 57. Može se prilikovati krepost od načistva armilinu. K. Magarović 103.

ARMÌLJARA, *m. vidi* armiraja. *samo jednom prošloga vijeka. može biti da su griješkom u pisańu premješteni glasovi* j *i* r. Pod armiljarom po peset. Poslov. dan. 96.

ÀRMÎN, Armina, *m.* Arminius. *Akcenat kakav je u gen.,,ostaje u svijem oblicima, samo se u voc. mijeńa:* Armîne. — *Samo u naše vrijeme:* Armin Pavić.

ARMINARTA, *m. vidi* armiraja. *od tal.* alminante. *Samo u jednoj pjesmi u naše vrijeme.* Onu šilje arminarti princip' Seńavinu. Pjev. crn. 109.

ARMÌRAJA, *m. vojvoda morski. od tal.* almiraglio (ammiraglio, ammiraglia). *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu, gdje najprije i dolazi* (‚tko ima pomńu od morske krajine, praefectus orae maritimae'). *isporedi* amiraja, admiranat. — Zaimje końa u armiraje. Poslov. dan. 154.

ARMIŽATI, armižam, *pf. vidi* armati. *Od tal.* armeggiare. *samo u naše vrijeme.* Barka j' armižana. srebrom okovana. Nar. pjes. mikul. 157.

ARMOLUŠIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XVII *vijeka.* Odgovor Jakova Armoluśića Šibenčanina. J. Armoluśić i. *može biti od* Hermolaus.

ARMÒNIJA, *f.* harmonia. U ńegovoj armoniji od svijeta. M. Orbin 21.

ÀRMUTINE, àrmutînâ, *f. pl. vidi* omućine. *u naše vrijeme u Lici. govori se o mutnu vinu sa dna suda; a postańem će biti od tur.* armud, *kruška,* armud šerbeti, *kruškovica.* U krčmi reku ljudi krčmaru: šta si nam donio ove armutine? daj boljeg i čistijeg vina. J. Bogdanović.

ARNAJÊVAC, Arnajévca, *m. čovjek iz Arnajeva.* M. Đ. Milićević.

ARNÀJÊVKA, *f. žensko iz Arnajeva.* M. Đ. Milićević.

ÀRNAJEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 95. *Mještani govore* Arnêvo. M. Đ. Milićević.

ÀRNAJÊVSKÎ, *adj. što pripada Arnajevu.* Arnajevska opština. K. Jovanović, reč. 95.

ARNÀUČÀD, *f. coll.* soboles albana. *pred č otpalo je* t. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARNÀUČE, arnâńčeta, *n* puer albanus. *pred č otpalo je* t. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARNÀUĆÊŃE, *n.* mutatio in Albanum. *isporedi* arnautiti. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARNÀUT, *m. vidi* Arnautin.

ARNÀUTIN, *m.* Albanus. *isporedi* Arnavutin. Arbanasin. *turski* Arnaut, *od nov. grč.* Ἀρβανίτης. *Završetak* -in *stoji samo u jednini, ali je jednina i bez ńega. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. oba zadńa sloga duga:* Arnâûtâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo* Arnaut), *u Belinu (samo* Arnaut 58a) *i u Vukovu (samo* Arnautin). Arnauti i Hrvati klańat nu se dohodahu. I. Kanavelić, iv. 57. Skoćio se Mehmed bujumbaša, ter sakupi četu Arnauta. A. Kačić, razgov. 294. Otkud biju juti Arnauti. Nar. pjes. vuk. 3, 17. Od Turaka jutih Arnauta. I, 298. — *u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom sa* h *sprijeda.* Harnauti i Kadije. J. Krnpotić, kat. 62. — *jednina sa* -in: Arnautin, paša Bušatlija. Pjev. crn. 84. — *jednina bez* -in: Arnauta zgodi. I. Gundulić 522. Tatarina ispod gore svete, Arnauta od mora sińega. Nar. pjes. vuk. 3, 45. Ubojnika, juta Arnauta. 4, 345. Po imenu Arnaut' Osmane. 3, 204. — *tako u jednini bez* -in *dolazi po turskom načinu ne mijeńajući se po padežima mjesto adj.* arnautski: Arnaut-paprika, *vidi* Arnautkińa. B. Mušicki. *tako* Arnaut-pazar, *koji se pridijeva Đakovici u pjesmi:* Opremi je *(kńigu)* Đakovici ravnoj, Đakovici Arnaut-pazaru, na onoga Mustaj-pašu mlada. Nar. pjes. vuk. 4. 214. Te je šilje šeher Đakovici, Đakovici, Arnaut-pazaru, a na ruke paši Mustaj-paši. Pjev. crn. 101. — *vidi na po se* Arnaut-popovac.

ARNÀUTINOV, *adj.* Albani. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARNÀUTINOVIĆ, *m. prezime. isporedi* Arnautović. D. Avramović, sv. gora 208.

ARNÀUTITI, arnàutîm, *impf.* Albanum reddere. — *i sa* se, *refleksivno,* Albanum fieri. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARNÀUTKA, *f.* f. Albana. *žena arnautskoga roda.* A mene *(rodila)* juta Arnautka kod ovaca na ploči studenoj. Nar. pjes. vuk. 2, 107. — 2. *duga puška kakove imaju Arnauti.* Od oružja svaki ima dugu arnautku. M. Đ. Milićević, več. 210. — *U oba značeńa između rječnika samo u Vukovu.*

ARNÀUTKIŃA, *f. ńeko mala vrlo ļuta paprika, koja se zove i* arnaut-paprika. B. Mušicki.

ARNAŮTLUK, *m. turski* arnautluk, *arnautska zemļa, Arbanija*, Albania. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Skenderiju, Urumeliju, Arnautluk. Nar. pjes. petr. 2, 275.

ARNÀUTOVAC, arnàutôvca, *m. arnautski pištoļ. Samo u Vukovu rječniku.*

ARNÀUTOVIĆ, *m. prezime, po ocu Arnautu.* A od Krupe Arnautovića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. Živko Arnautović. Rat 89.

ARNÀUT-PÒPOVAC, Arnàut-Pòpôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu požoreračkom.* K. Jovanović, reč. 139.

ARNÀUT-PÒPOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Arnaut-Popovcu.* Arnaut-popovačka opština. K. Jovanović, reč. 139.

ARNÀUTSKÂ, *f. adj.* Albania, *Arbanija.* Razdvajaju državu Austrijsku od Arnautske. Vuk, posl. xviii.

ARNÀUTSKÎ, *adj.* albanus; *vidi* arbanaski. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (58) *i Vukovu.* Arnautska zemļa. Vuk, rječ. 7b. Arnautski pištoļ. Vuk, rječ. 7b. — *adv.* arnàutski, albano more. *između rječnika samo u Belinu.* Arnautski drustu govorio. Nar. pjes. vuk. 3, 215. I arapski jezik razumijem i nakrpat' sitno arnautski. 2, 269. — *glasovi* -ts- *dolaze i sastavļeni u* c: Latinski joj govori, arnaucki zanosi. Nar. pjes. vuk. herc. 262.

ARNÀVUTIN, *m. vidi* Arnautin. *Samo u naše vrijeme u Crnoj Gori.* Š ńime bješe trides Arnavuta. Nar. pjes. vuk. 3, 321. 322.

ARNIR, *m.* Reinerius. Arnir sveti, kog puk ludi kamevova. J. Kavańin 92. 450. *isporedi* Arnirić.

ARNIRIĆ, *m. prezime, po ocu Arniru.* U tebi još duh diše hrabrenih Arnirića. J. Kavańin 103.

ÁRŃEVI, árńêvâ *m. pl.* tectum currus rustici. *od maj.* árny, *sjen. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiņe da se govori u vojvodstvu).*

AROMAT, *m.* ἄρωμα, aroma. xiv *vijeka.* Aromatь blagovonni ihь ispļuni se. Domentijanb 71. *nominativu jed. nemo potvrde. isporedi* aromato.

AROMATEJA, *f. vidi* Arimateja. *isporedi* Aromatija. Josip, iz ‚Aromatheae' rodom. E. Pavić, ogled. 627.

AROMATIJA, *f. vidi* Arimatija. Iz Aromatije. Anton Dalm., mat. 27, 56. mar. 15, 43. iv. 19, 38.

AROMATO, *n. vidi* aromat. xiv *vijeka.* Kadilo vońami aromato drьže. Domentijanb 122.

1. ÁRON, *m.* Aaron; *isporedi* Arun. *Ńeki pišu sa dva* aa, *kako je u tuđem jeziku:* Aaron. B. Gradić, duh. 31. Bernardin 18b. L. Terzić 291. F. Lastrić, test. 391. J. Matović 297. I. Velikanović, upuć. 2, 321. I. J. P. Lučić, bit. 43. *ali i s jednijem* a *još od* xvi *vijeka.* Aron. N. Rańina 65. Anton Dalm., hebr. 5, 4. I. Bandulavić 36. J. Mikaļa 6b. J. Kavańin 517. I. Banovac, prip. 67. razgov. 192. Vuk, jevr. 5, 4. — *na svijem je tijem mjestima samo brat Mojsijev, ali je ime i u narodu u običaju:* Aron Ninčić. Šem. kn. srb. 1879. 33. — *U narodnoj poslarici ńeki ‚car Aron':* Tako se ne zgrčio kao i car Aron pod koš. Nar. posl. 309. *gdje dodaje Vuk:* ‚ja za toga cara Arona ništa drugo nijesam čuo'. *to će bez sumńe biti* Ornan *u svetom pismu* Idnev. 21, 20.

2. ARON, *m.* arum maculatum L. *od grč.* ἄρον. *isporedi* kozalac. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ARONAC, aronca, *m. vidi* aron *pod* 2. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 4.

ARONIKA, *f.* aronia L. *isporedi* aron *pod* 2. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot. flora 415.

ÁRONOV, *adj. što pripada Aronu.* Šibu Aronovu. Anton Dalm., hebr. 9, 4. Sagrišiše sinovi Aronovi. J. Banovac, razg. 28. Prut Aronov. J. Matović 40. — *ńeki pišu i sa dva* aa *(vidi i kod* Aron): U bradi Aaronovoj. J. Matović 179. Misništvo Aaronovo ne bijaše misništvo vikovito. I. Velikanović, upuć. 2, 321.

ÁRONSKÎ, *adj. što pripada Aronu.* Namisnici bili jesu posvećeńikom od stana Aronskoga, od koji poglavica bio je Aron biskup veliki. A. d. Kosta, zak. 1, 18.

ÀROŽINE, àrožînâ, *f. pl.* ‚*nespretna obuća i odjeća i svake prńe po kući:* izlazi van; tu si unio te arožine, *reče se (u Lici) kada tko u takoj obući uđe u malo ļepšu sobu'.* J. Bogdanović. *Postańa će biti istoga koga su* arežine, *koje vidi.*

ARPA, *f. vidi* arfa. *od tal.* arpa. *Od* xvi *vijeka.* Arpe i fiautu. M. Vetranić 1, 218. David udaraše u svoju arpu. I. Držić, nauk gond. 92. Ńeki hoće da je saltijer isto ono pjesničko orudje, koje mi arpom zovemo I. Đordić. salt. 102. David skladnim romonom svoje arpe ńegovo srce utažaše. A. d. Bella, razgov. 55. Ostavismo arpe i trubļe. B. Cuceri 29.

ARPAC, *m.* nerium oleander L. *samo u jednoga pisca našega vremena, koji ga ima iz rukopisa pisanih prošloga i našega vijeka u Dubrovniku.* B. Šulek, im. 4. *ne zna se stoji li* a *pred* c *i u ostalijem padežima osim nominativa ili samo u nominativu (isporedi* arpec, *koje ima isti pisac u istom značeńu u iz drugoga izvora). sumńa je i o* a *pred* r: *može biti da je samo pisano* ar *mjesto* r.

ARPÁĠIK, *m. sitan crni luk,* ceparum genus. *od tur.* arpaġyk, *ječmičak, dem. od* arpa, *ječam. Od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu.* Arpaġik je udļiv. J. S. Reļković, kuć. 353. Arpaġika pofalit ne mogu. 353. — *u istoga pisca griješkom i sa* h *sprijeda:* harpaġik. 134.

ARPAKÁŠA, *f. ječmena kaša,* ptisana. *turski* arpa, *ječam, sastavļeno s* kaša. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARPEC, *vidi kod* arpac.

ARPIJA, *f.* Harpyia. *Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Belinu* (366b). Kad zajdu u puste dubrave, ter najdu vukove i lave, ..arpije i orle. M. Vetranić 1, 160. Vele da jest jedna ptica, koja se zove arpija: obraz joj je kako u čovjeka, ptica vele žestoka. M. Divković, bes. 20. Sudci ne imaju bit ubozi; ako li bi bili, dati im ono što im je potrebno, za što će bit inako arpije i ptice od grabše. I. Držić, nauk gond. 278. Smradne arpije. J. Kavańin 460. Ona arpija, ona glava ohola. B. Cuceri 251.

ARPIKORAD, arpikorda, *m.* sambuca. *od tal.* arpicordo. *Samo u Belinu rječniku* (103a).

ÁRSA, *m. vidi* Arso. *u naše vrijeme po ńekim krajevima mjesto* Arso, *između rječnika samo u Vukovu.* Arsa Nikolić. D. Avramović, sv. gora 228.

ARSAL, *m.* nuncius, *poslanik vlasteoski.* xiii *vijeka u jednom spomeniku. Postańa tamna: može biti od sr. lat.* cursor, *istoga značeńa.* Ni jedan posal ni verovan koliko na pravdi, ne buduć ro-

čen, shraňeno ako jest poslan od dvora, konuu poslu se govori hrvatski arsal. Zak. vinod. 81.

ARSANA, *f.* armamentarium navium. *isporedi* orsan. — *od tal.* arzana, *nor. grč.* ἀρσανᾶς, *arsenal, od arap.* dârsanah. *kuća u kojoj se što radi, osobito u kojoj se grade lađe.* — *Od* XVII *vijeka.* Šest demija kada carskih iz arsane prista u kraj grada. I. T. Mrnavić, osm. 111. Demije u arsanu da odvest imaju. 112. Arsana glasovita, gdi sve gradiš plavi nove. J. Kavanin 218.

ÀRSEN, *m.* Arsenius; *isporedi* Arsenije, Arseń. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.*

ARSÈNÁL, arsenála, *m. tal.* arsenale, *vidi* arsana. *u naše vrijeme.* U arsenal. V. Bogišić, zbor. 573.

ARSÈNÂT, arsenáta, *m. vidi* arsenal. *u naše vrijeme samo u pjesmi jednoga Crnogorca.* Ostaviše zelene topove i ostalo sve carsko oružje, da to drži u arsenat. Nar. pjes. vuk. 5, 348.

ÀRSENÎĆ, *m. prezime, po ocu Arseniji.* -î- *je sažeto* -iji-. Jovanu Arseniću. Prot. šab. mag. 96.

ÀRSENIJA, *m. vidi* Arsenije. *Dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Arsenija. S. Novaković, pom. 43. Tri četiri sveca: Vasilija i š ńim Arsenija, treći Petar, a četvrti Stevan. Nar. pjes. vuk. 5, 509.

ÀRSENIJE, *m.* Arsenius. *Od* XIII *vijeka; između rječnika u Vukovu i Daničićevu. u prvo se vrijeme pisalo i sa č mjesto e iza s. nominativ ne dolazi prije* XIV *vijeka, a toga je vijeka već sa* -ije *na kraju kao danas, a pisalo se i sa* ij. Pri Arseniji. Mon. serb. 18. *nom. sa* -ij: Отьць нашь Arsenij. Danilo 236. *nom. sa* -ije: Igumenь Arsenije. Mon. serb. 97. Episkupь Arsenije. 104. — I njegova brata Arsenija. Nar. pjes. vuk. 1, 138.

ÀRSENIJEV, *adj.* Arsenii. Arsenijeva pruga. Srp. Nov. 1861. 289.

ÀRSENIJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Arseniju* Nikola Arsenijević. Nar. pjes. vuk. 2, 646.

ARSÈNIK, *m.* arsenicum; *isporedi* nisomor, sičan. *Samo u rječnicima Mikaljinu i Bjelostijenčevu (u posljednjem tako da se može čitati i ž mjesto* s).

ARSENIO, *m. vidi* Arsenije. *završetak je* -o *talijanski u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Arsenio pop. F. Glavinić, cvit. 122. 136.

ÀRSENOV, *adj.* Arsenii, *što pripada Arsenu.* Kuća da bude opet Arsenova. Prot. šab. mag. 148.

ÀRSENOVIĆ, *m. prezime, po ocu Arsenu.* Od Nikole Arsenovića. Prot. šab. mag. 21. Arsenović. Nar. pjes. vuk. 3, 583. Šem. prav. 1878. 56. Rat 384.

ARSEŃ, *m. vidi* Arsenije. *dolazi samo* XIV *vijeka.* Daničić 1, 16 *isporedi* Arseńev.

ÀRSEŃEV, *adj.* Arsenii, *vidi* Arsenov. *samo* XIV *vijeka.* Do mede ‚Arseneve'. Glasnik 13, 370. Daničić 1, 16.

ÀRSICA, *m. dem.* Arsa. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÁRSIĆ, *m. prezime, po ocu Arsi.* Rat. 44. 171. 343.

ÁRSIĆI, Ársića, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 159. *isporedi* Arsić.

ARSLÂN, arslána, *m. turski* arslan, *vidi* lav. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ti zametni hajku u planini, pa ti kreni zvijera arslana. Nar. pjes. vuk. 2, 44. — *u Turaka i ime muško, koje dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Arslanь paša Sokolovićь. Ljetop. saf. 84. Dopade Mekić Arslan aga. Pjev. crn. 247. Pobratime Zvijezdić Arslan aga. Ogled. sr. 126. Arslan beg Mušović. Nar. pjes. vuk. 5, 494.

ÀRSLÀNIJA, *f. stari turski novac od* 40 *para. turski* arslany, *larski, od* arslan *lav. Dolazi* XVII *vijeka; akc. u gen. pl.* arslânîjâ. — Te im je uz'o pet sat (‚pecat') arslanija; ... nek nami da nazada pet sat (‚pecat') arslanija. Starine 11, 115.

ÁRSO, *m. hyp.* Arsenije. *Samo u Vukovu rječniku.*

ARSOJE, *m. ime čovjeku koji je ubio kralja Vukašina u nekim knigama od prošloga vijeka.* Glasnik 5, 76. 35, 47. *ali je bez sumnje pokvareno: pisci su ga našli u starijim knigama pisanim talijanski, u kojima stoji* ‚Harsoje', *a to ne treba čitati* ‚Arsoje' *nego* Hrsoje. *isporedi* Hrs *i* Hrsović.

ÀRŠÎN, aršina, *m. turski* aršyn, *lakat, mjera onolika kolik je lakat,* ulna. *vidi* lakat. *Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u svijem oblicima, osim acc. sing., koji je jednak s nom.; a u gen. pl. zadnji je slog dug:* aršînâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Vukovu.* — *u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom i sa h sprijeda.* — Bog mjeri nebesa na aršine i pedje. M. Radnić 391. Ne ćete naći aršina zemje, odakle ga nisu ljudi svojim zločam izagnali. S. Margitić, fala 114. Aršin. J. Kavanin 142. Svitom, koje je aršin po pet ili po šest groša. P. Filipović, istom. 35. Koji bijaše višinom 6 aršina. F. Lastrić, test. 20. S repom od tri aršina. F. Lastrić, ned. 125. Četrdeset aršina dubok. J. Banovac, pred. 149. Tri aršina postava. J. Banovac, razg. 90 Bijaše trideset aršina dugačko. E. Pavić, ogled. 132. Svaki aršin nosi 4 četvrtine. M. Zoričić, aritm. 11. Držite kratke ‚haršine' i lažljive vage. Đ. Rapić 164. Od aršina dugo číslo pružiš. M. A. Reljković, sat. 61. U širinu na aršin rastavi. J. S. Reljković, kuć. 214. Ako je daleko Bagdat, blizu je aršin. Nar. posl. vuk. 2. Pak odseče tri aršina platna. Nar. pjes. vuk. 1, 534. Strelu metnu, pak mere aršinom. 2, 360. Što Momčilu taman sablja bila. Vukašinu s' aršin zemljom vuče. 2, 114. Uzme kredu, konac i aršin. Vuk, pisma 66. — *samo u jednoj pjesmi prošloga vijeka dolazi dometnuto* -ov *u pl., i to u gen.:* Kad je crkva visoka aršinova sedamdeset. Nar. pjes. bog. 211.

ARŠLÀMA, *f. vidi* ašlama.

ARŠLÀMIJA, *f. vidi* ašlama. *samo u naše vrijeme, u jednoga pisca i od njega u drugoga.* B. Šulek, im. 5.

ÁRŠÔV, áršova, *m. vidi* ašov. *samo u Vukovu rječniku* (‚áršov').

ART, *f.* ars, artificium, *vještina, zanat. Od tal.* arte. *Od* XVI *vijeka.* Kad srića odajde, s tobom ostane art. M. Marulić 145. Od koje god arti ili meštrije. Š. Budinić, ispr. 5. Da dobre arti budu captjet u ńih državah. I. Držić, nauk gond. 269. Pamet je a ne art, koja slidi tate. M. Kuhačević 35. Zna novu art od boja. 143.

ARTA, *turski* arta, *ostatak; u jednoj pjesmi pridjeveno ženskom čeladetu koje igra u kolu, te će biti zavrćkola.* U Kreševu kolo igra, i u kolu arta Marta, za kapom joj zlatna pavta. Nar. pjes. petr. 1, 206.

ARTENA, *f. tal.* artena, avis Diomedea. *Samo u Mikaljinu rječniku.*

ARTÈŽÂN, artežána, *m. vidi* artižan. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Da je ušla nenavidost

među redovnike, među gospodu, trgovce, artežane. J. Banovac, pripov. 236. Ja sam vlastelin, ja oficir, ja građanin, ja artežan. J. Banovac, pred. 98.

ÀRTIČKÎ, *adj.* arcticus, *sjeverni.* U artičkom mračnom glibu sjever ovih rodi. J. Kavanin 449.

ARTÌČOK, *m. od tal.* articiocco, cynara, scolymus. *isporedi* artičoka, artičovka, arkičoka, artićok. *Od prošloga vijeka.* Artičoci i šparoge. J. Kavanin 21. Artičok ili kardun, cynara. Sloser-Vukot., flora 761. Artičok, cynara scolymus L.; divji artičok, onopordon illyricum L. *i* sillybum marianum Gärt. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46.

ARTIČOKA, *f. vidi* artičok. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ARTIČOVKA, *f. vidi* artičok. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

ARTÌĆOK, *m. vidi* artičok. *samo u jednoga pisca našega vremena, koji k značenima divljega artičoka (vidi kod* artičok*) dodaje još* cynara carduncul̃us L. B. Šulek, im. 5.

ARTIĆOKA, *f. vidi* artičoka. *Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 5. *isporedi* artićok.

ARTÌKUL, *m.* articulus, *član. Od* xv *vijeka.* Tvrdiña gori rečenih artikulov. Mon. croat. 170. Kako se udrži v drugom artikuli. 228. Artikuli prave krstjanske vere. Katekiz. 1561. 1. Dili symbola zovu se artikuli... artikuli to je člani. P. Radovčić, symb. 3. Artikule mira doznat češ. M. Kuhačević 164.

ARTIKULUŠ, *m. vidi* artikul. xvi *vijeka u jednom spomeniku.* Polag artikuluša, ki je spravl̃en za duge očiveste. Mon. croat. 311.

ARTILÈRIJA, *f.* cohors tormentaria, *ńem. franc.* artillerie. *prošloga vijeka.* Generalu od artilerije. J. S. Reļković, kuć. m.

ARTILÈRIST, *m.* tormentarius, *ńem.* artillerist. *prošloga vijeka.* Artilerista i morskih oficira 448 bilo. J. Rajić, boj 41.

ARTÌŽÂN, artižána, *m.* artifex, *zanaǵija, majstor. Od tal.* artigiano. *isporedi* artežan. xvi *i* xvii *vijeka.* Soldat, težak al artižan. M. Marulić 277. Od trgovac i artižanov. Š. Budinić, ispr. 89. Artižani. I. Držić, nauk gond. 312.

ARTOFILAHT, *m. χαρτοφυλάκης. u jednom spomeniku* xvii *vijeka.* artofilahtu. Mon. serb. 558. *sprijeda je otpalo* h. *isporedi* hartija.

ÀRTOVÂŃE, *n.* consiliatio. *isporedi* artovati. *samo u Vukovu rječniku.*

ÀRTOVATI, ärtujêm, *impf.* consiliari, *svjetovati, učiti koga, pokazujući starješinstvo nad ńim. Samo u Vukovu rječniku* (‚hofmeistern'); *prelazno:* artovati koga. *Biće od tur.* artmak *dodavati, množiti, nadmetati, nadmetati se.*

ARULA, *f* foculus. *od sr. grč. ἑορνία, sr. lat.* arula, *st. grč. ἑσχάρα.* xiii *vijeka.* Aruln velikuju, ježe jestь ogńište u mêdi skovano i prenosimo. Sava, tip. stud. glasn. 40, 178. tip. hil. glasn. 24, 220.

ÁRUM, *turski* harun, *tvrdoglav, čudljiv; u istom značenju u Bosni:* arum, jogunast. Nar. pjes. petr. 1, 206. 2, 697. *a u Lici kao sulud:* onaj je covjek na poli arum. J. Bogdanović.

ÁRUMŃÂK, *m. suludńak. od* arum, *koje vidi.* On je pravi arumńak. *(rvće se u Lici).* J. Bogdanović.

ÁRUN, *m.* Aaron; *vidi* Áron. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sluge tvoje Mojzesa i Aruna. M. Alberti 135.

ARVAM, *m. ime muško u jednoj pjesmi, koje je u istoj pjesmi i u natpisu ńezinu naštampano i* Avram: *ovo će drugo prije biti pogrješka štamparska nego prvo, koje postańem može biti od* Arbanas *s grčkim β mjesto* b *(isporedi* arvanitski*) i sa* m *mjesto* n, *i može biti da u pjesmi i ne stoji kao pravo ime čovječje nego kao narodno.* I čekao Arvama spahiju... al' eto ti Arvam sa svatovi. Nar. pjes. vuk. 3, 502. I sam glavom Arvam mladožeńa. 504.

ARVANA, *f. vidi* orvana. M. Pavlinović.

ARVÀNIJA, *f. turski* harwany, *ogrtač. u Bosni* Nar. pjes. petr. 1, 341. 2, 697. *isporedi* avramija.

ARVÀNÎTSKÎ, *adj.* albanus, *arbanaški. od nov. grč. ἀρβανίτης.* xv *i* xvii *vijeka.* Vь arvanitьskuju stranu. Glasnik 11, 77. 32, 263.

ÀRVATSKÔ SÈLO, *n. ńeko mjesto brdovito (ne naseļeno) u Srbiji u biogradskom okrugu, srezu vračarskom.* Glasnik 19, 97.

ARZA, *f. arapski* 'arza, *javļańe,* relatio. xvi *vijeka u pismima koje pisašc Turci.* Ja ću arzu učiniti na čestitu portu. Starine 10, 11. Hoću pisati jednu arzu na portu. 12.

ARZI, *arapski* 'arz-i, *za prijavļivańe; dolazi samo u pjesmama pridjeveno sprijeda riječi* odaja *ne mijeńajući se po padežima:* arzi-odaja, *soba gdje se prima tko dolazi,* cubiculum salutatorium. Dok ispade iz arzi-odaje. Nar. pjes. juk. 498. Pa eto ga u arzi-odaju. 503.

ARZOHAL, *m. arapski* 'arzuhal, *molba. Samo u pjesmi, i to bez* h. *isporedi* arzovan. Od obraza krvi natočila, pa krvava arzoala gradi, te ga dade caru čestitome. Nar. pjes. petr. 2, 451.

1. ARZOVAN, *m. vidi* arzohal. *od kojega je i postao samo u pjesmi.* Ovoliku vojsku satrošismo bez careva bijela fermana, brez vezeka i brez arzovana. Nar. pjes. vuk. 3, 271.

2. ARZOVAN, *m. zapaļen; od tal.* arso. *dolazi u jednoj pjesmi sremskoj pridjeveno svijeći kao subst. mjesto zapaļen.* Pa iznela sveću arzovana, p' ona čeka Rada gospodara. Nar. pjes. srem. 115.

ARŽABA, *f. gliborita voda iza sela Junuzovaca u Bosni.* Zemļak 1871. 2.

ARŽAŃO, *n. selo u Dalmaciji blizu Imoskoga.* Schem. spal. 1862. 17. Repert. dalm. 39.

ÄSA KÄSA, *djeca trčući po snijegu viču:* äsa käsa lisa, äsa käsa lisice! Vuk, rječ. 8a. *Bez sumńe ‚asa kasa' ńešto znači, ali se ne zna šta: može biti da je od turskoga* seke seke, *skokom, poskakujući; tada bi i* lisa *bila pogrješka, koja se u nerazumijevańu lako mogla dogoditi, mjesto voc.* lise.

ASABABA, *f. ńeko mjesto blizu Carigrada, može biti grad Eskibaba.* Ja rodom izlizu ispod Asababe, gdi krekeću blizu Carigradske žabe. I. T. Mrnavić, osm. 142.

ÀSAN, *m.* 1. vidi Asen. — 2. *vidi* Hasan.

ÀSAN-PÀŠINA PÀLÂNKA, *f. mala varošica na desnom brijegu rijeke Jasenice u Srbiji.* Vuk, rječ. 8a. Glasnik 31, 310. *vidi* Palanka.

ÀSANOVAC, Àsanôvca, *m.* 1. *selo u Srbiji u topličkom okrugu, u srezu dobričkom.* Srp. nov. 1879. 176. — 2. *izvor u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 17. — *Od turskoga imena* Hasan.

ÀSANOVO, *n. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom, srezu moravičkom.* K. Jovanović, reč. 152. *sprijeda je otpalo* h. *isporedi* Hasan.

ASEDIJ, *m.* obsessio. *od tal.* assedio, *opsada. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Grad okruži, asedij pripravi. M. Kuhačević 156. Asedij dignu. 110.

ASEGÙRATI, asegûrâm, *impf. vidi* asiguravati. *U jednoga pisca prošloga vijeka kao uvjeravati*, persuadere. Proroci ponukovaše Židije asegurajući ji da će bog dilo njovo blagosoviti. E. Pavić, ogled. 357.

ASEKÚRATI, asekúrâm, *pf. vidi* asikurati. *u jednoga pisca prošloga vijeka kao uvjeriti*, persuadere. Asekura ji da nitko od úi ne će izginuti. E. Pavić, ogled. 663. Asekuraše ji da isti Isus opet doći oće. 635.

ÀSEN, *m. ime muško bugarsko, koje dolazi i sa* ê *i sa* a *mjesto* e, *i sa* ń *mjesto* n. Asên. Mon. serb. 3. Asêńu. 35. Domentijan[a] 328. Asênu. Domentijan[a] 335. Aseńa. Dometijan[b] 171. Asenoms. 173. Asańu. 199. Asana 178. 199. — *isporedi* Osen.

ASI, *arapski* asi, *buntovnik. u pjesmi ne mijenjajući se po padežima uz glagol učiniti se:* asi učiniti se, *pobuniti se, odmetnuti se*, rebellare. — *griješkom dolazi i sa* h *sprijeda.* — Što se Rusto asi učinio. Nar. pjes. vuk. 1. 186. E se raja asi učinila. 4, 188. — *griješkom sa* h: Pa se Arap hasi učinio. Nar. pjes. juk. 613.

ASIĆ, *m. u Bosni blizu Tišine dva sela.* Asić gorńi *i* dońi. Schem. bosn. 1864. 30. — *i pl.* Asići. *također selo u Bosni blizu Glamoča.* Schem. bosn. 1864. 71. — *Postańem će biti od imena* Hasa *(koje vidi) izgubivši* h.

ASIGÙRATI, asigûrâm, *pf. tal.* assicurare, securum reddere. *isporedi* asegurati. asekurati. asiguravati, osigurati. *Dolazi od* XVI *vijeka.* Da je imate asigurati svjema dobrima djece Domenega Bečića. Starine 10, 37. Asigurat svaki čas od života naše sahrańenje. I. Držić, nauk gond. 133. Ako se ovo proglasi pri vladaocu, mi ćemo mu govorit i vas asigurati. I. Ančić, ogl. 77.

ASIGURÁVATI, asigûrâvâm *i* asigurajem, *impf.* persuadere, *uvjeravati. isporedi* asigurati. 1. *prelazno; prošloga vijeka:* Jer vas ja asigurajem i oznańam da se on obratio. M. Dobretić 125. — 2. *sa* se, *refleksivno*; XVII *vijeka:* Sada se asiguravam da riječ tvoja ne će pomańkati. V. Andrijašević, dev. 82.

ÁSIJA, *f. vidi* Azija.

ASIKURÀVATI, asikûrâvâm, *impf. vidi* asiguravati. XVII *vijeka.* Sin te boži asikurava: justi fulgebunt sicut sol. V. Andrijašević, put. 235. Ako želiš blago i slavu,.. od toga te kraj proročanski asikurava: gloria et divitiae in domo ejus. 241.

ASINA, *f. jedno od devetnaest imena ciještićnih u jednom rukopisu našega vijeka, ali nerazgovijetno zapisano tako da prvo* a *može biti i* o. Starine 10, 283. *Riječ tamna: može biti da je prvo* a 1, *jedna ili prva (isporedi* inasina, *koje je također jedno od tijeh imena, i može biti* ina sina).

ÀSÎRIJA, *f.* Assyria. Kraj od Asirije. M. Marulić 5.

ASIRIJANIN, *m.* Assyrius. *isporedi* Aširijanin. -in *stoji samo u jednini. Za* č mu učiniše toj Asirijani. M. Marulić 26. Uze bog Asirijanina za neprijatelja puku. M. Radnić 388. Da bi dao kruh vojnicima Asirijanima. J. Matović 489.

ASIRIN, *m.* Assyrius. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to u množini sa* -in-. *isporedi* asirinski. Asirini suproć nam svi dojdoše. A. Vitaljić, ist. 270.

ASIRINSKI, *adj. vidi* asirski. *isporedi* Asirin. Od ruk kralja asirinskoga. Bernardin 15. Od ruke kralja asirinskoga osloboditi ću tebe. I. Bandulavić 31.

ÀSÎRSKÎ, *adj.* assyrius. *isporedi* asirinski. Asirski hercezi. M. Marulić 12.

ASIS, *m. vidi* Asiž. Vrati se u Asis. F. Glavinić, cvit 334. *u toga se pisca može* s *čitati i* š *i* ž.

ASÌSTENAT, asistenta, *m.* assistens. Misnik s djakonom i asistentom. B. Kašić, rit. 152.

ASIŠANIN, *m. čovjek iz Asisa.* S. Frančesko Asišanin. D. Mattei 5.

ASIZ, *m* Aesisium, *tal.* Asisi. *isporedi* Asis *i* Ašiž. U crkvi gospe od anđela od Asiža. A. Gučetić, roz. mar. 92. Blizu grada od Asiža. D. Baraković, jar. 133. Kod Asiža. I. Ančić, svit. 10. Sin jednoga trgovca u Asižu. F. Lastrić, test. ad. 56.

ASKAR, *m. vidi* cipo, cephalus. L. Zore, rib. 21.

ÀSKER, *m. turski* asker, *vojnik, vojska.* Mudijer asker carski. Nar. pjes. vuk. 5, 482.

ÀSLE, *vidi* jasle. *samo u Stulićevu rječniku.*

ÀSLI, *turski* asli, *od korijena, od plemena. a) plemenit*, nobilis; *pridjevno riječi ne mijenja se po padežima. toga će značenja biti u jednoj pjesmi:* Asli deca mogu carovati. Nar. pjes. stojad. 1, 159. — *b) kao adv., sa svijem, potpuno*, plane. Asli manit; asli zreo. M. Kovačević. — *sa* vasli: àsli vàsli, *turski* asli fasli, uzalud, irrito: Otišao asli vasli. Vuk, rječ. 8a.

ASMADEL, *m. vidi* Asmodej. Asmadel bludnosti užiže. L. Ljubuški 35. Asmadela vraga sužńenici. 35. *isporedi* Asmadelov.

ASMODEJ, *m.* Asmodaeus, *ime jednomu vragu. isporedi* Asmadel, Asmoden, Azmodeo. Z'o Asmodej. J. Kavańin 449. *u jednoga pisca u gen. bez* j, *jamačno zato što je uzimao nominativ talijanski* Asmodeo: Od djavla Asmodea. J. Filipović, prip. 3, 236

ASMODEN, *m. vidi* Asmodej. Treti je vojevod Asmoden po jime. D. Baraković, vil. 317.

ÁSOL, *m. dobit i što kmet daje gospodaru. Samo u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Od turskoga* hasyl, *dohodak.*

ÀSOVINA, *f. carsko ili državno dobro. od arap.* hâss *istoga značenja. sprijeda je otpalo* h. Selo Bukovica bilo je za Turaka mukada ili eminluk, što se na tom kraju zove i asovina. M Đ. Milićević, srb. 573.

ÀSPA, *f.* pustulae, *vidi* ospa, *od koje je i postala promijenivši* o *na* a (*kao* abavnica). *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Vidiš aspe oko grla moga... Zar ne vidiš đe ću umrijeti? Nar pjes. stojad. 2, 72.

ÀSPÂP, aspâpa, *m. vidi* espap. XVII *vijeka.* Pošaljite oni aspap. Starine 11, 95. Što je platio za svoju glavu aspap, oni aspap služi. 95.

ASPETIĆ, *m. prezime, u Dalmaciji, u jednoga pisca prošloga vijeka.* Aspetić. J. Kavańin 147.

ÀSPID, *m. vidi* aspida; *isporedi* ašpid. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Kakono aspidi ili gadi. Š. Budinić, sum. 136[b]. Aspydь gluhyj. Glasnik 11, 110. Aspidь puštajetь

ogńu. Starine 11, 198. Koji je zmija aspid. D. Rapić 360.

ÀSPIDA, *f.* aspis. *od grč.* ἀσπίς, *od* XIV *vijeka. između rječnika u Vukoru i Daničićevu.* Tako aspyda zatiče uši svoji. Domentijan[b] 118. ‚Zla kao aspida', reku zloj ženi. Vuk, rječ. 8[a].

ÀSPIDIN, *adj.* aspidis. *između rječnika samo u Vukoru.* Ljuti jed aspidin. D. Daničić, 5moj. 32, 33.

ÀSPIDOV, *adj.* aspidis. *od* XV *ili* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 553). Aspidova. Aleksandr. novak. 7. Očas aspidov, noge lavove. Aleksandr. jag. Starine 3, 224. Jed to bio aspidov. J. Rajić, boj 23.

ÀSPRA, *f.* ἄσπρον, *sitan srebrn novac turski odredene vrijednosti, a po ńemu u opće novac ili novci. — U množini je dvojako: kao riječi ženske s osnovom na* a: äspre; *u gen. pl. samo kao riječi s osnovom na* i: äsprî. — *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. — Od nov. grč.* ἄσπρος, *bijel. — isporedi* jaspra.

1. *srebrn novac toga imena: malo ih je maše od* 300 (290) *teglilo* 1 *litra* XV *vijeka* (Daničić 1, 19) *a u naše vrijeme idu* 3 *aspre u* 1 *para* (Vuk, rječ. 248[b]). XV *vijeka:* U dva sakuja aspri 13.460. Spom. sr. 2, 57. Šestь desetь i četiri aspre. 59. 20 sakuj, u vsakomь po tri deseti hiljada aspri. Mon. serb. 407. Suma aspramь tisuća tisučь aspri. 407. Aspri (‚asprê') turščêhь. Spom. sr. 2, 59. — XVI *i* XVII *vijeka:* Dvaes aspri znam tko bi za ń dao. N. Naljeković 183. Daleki narod bez aspre vidih. I. T. Mrnavić, osm. 143. — *prošloga vijeka:* Asprima broji tko malo imajuć vele kazat' hoće. Poslov. dan. 5. Ostavi duga turski aspri 330 groša. Rad 1, 183.

2. pecunia, *novci; najviše u množini, ali i u jednini kao i* novac. *također od* XV *vijeka. a) u množini: aa) kao riječi s osnovom na* a *(isporedi i naprijed):* Petrêbujući aspri naše. Mon. serb. 329. Koliko aspri imamo za spenzu? Ne imamo nego samo tri dukata. M. Divković, besid. 319. Nestade aspri s pleći. Nar. prip. vuk. 121. Pošje ga po svijetu da teče, ali ne teče da aspri steče, nego da steče pameti,.. i dade mu nekoliko aspri što će mu dosta za put biti. Nar. prip. vuk.[2] 217. Najgora žena vaja pedeset groša, a dobra se nikakvim asprima platiti ne može. Nar. posl. vuk. 186. — *bb) kao riječi s osnovom na* a: Ili su aspre ili je imanje ili je haljina. M. Divković, bes. 32. Daju aspre na dobit. I. A. Nenadić, nauk 134. Tko će ńemu vratiti ńegove aspre? 137. Da siromah požudi imati kuću, aspre. 144. Koji bi ukrao svete aspre i pineze erkvene. J. Matović 258. Braća ka' i braća, ama sir za aspre. Nar. posl. vuk. 29. Najgori je muž dobar muž, a dobroga muža ni jedne aspre iscijeniti ne mogu. Nar. posl. vuk. 186. Te pošteńe za aspre prodaše. Nar. pjes. vuk. 5, 137. Dade mu jedan štap govoreći: ‚evo ti ovi štap, kad ti god bude potreba od novaca, ńime u što god kucneš ondole će izlaziti na stotine onake aspre kake ti namijeniš'. Obraduje se oni čovjek,.. pa počne da kuša sreću u štapu. Kucne ńim u kam govoreći: ‚sve žuti cekini da budu!' Nar. prip. vuk. 120. — *b) u jednini:* Kako je i koliko dje običaj plaćati ili asprom, ili plodom zemje. I. A. Nenadić, nauk 153. Pomagaše me, neko asprom, neko ljebom a neko drugom potrebom. Pravdonoša 1851. 21.

ÀSPRE, *f. pl.* pecunia; *vidi kod* aspra.

ÀSPRI, *f. pl.* pecunia. *vidi kod* aspra.

ÀSPRICA, *f. dem.* aspra. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukoru.* On čas sam mnio primit aspricu. M. Držić 49. Ere mi ih onoma dno na asprice kupovaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 35. I nadnicu laku ostaviše, a nadnicu po jednu aspricu. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Da ti ja dadem jednu aspricu. Nar. pjes. vuk. živ. 15.

ASPURG, *m.* Habsburg. XVII *vijeka, po tal.* Asburgo, *isporedi* Anspurg. *nominativu nema potrebe.* Kako učini s jednijem knezom od Aspurga. I. Držić, nauk gond. 195. — *u jednoga pisca u gen. bez nastavka:* Kneza od Aspurg. F. Glavinić, cvit 138.

ASPURLIJA, *vidi kod* al *(ružičast).*

ASTA, *vidi* hasta.

ÀSTAGÂRKA, *f. o golemoj sviječi veli se da je* ‚kao astagarka': Upalio u slavu sviječu kao astagarku. S. Novaković. *može biti od* ἀστράγαλος, *gležań.*

ÀSTÂL, astála, *m. vidi* stol, mensa. — *Od* stol *je u mađarskom jeziku postao* asztal, *pa je tako promijenjen opet došao u ńeke krajeve. — Nalazi se od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u vojvodstvu).* Rad je sesti za ono naše malo astala i po redu čupati svakoga. Bud. spom. Glasnik II. 3, 136. Imajući puna usta vina i ne mogući od smeja uzdržati se, okrene se u itošti da ne poprska astal. D. Obradović, živ. 64. Radost, koju osećaju za astalom. J. Rajić, pouč. 1, 24. Al' na ńemu dva astala zlatna, na jednome dvije preje zlatne... a na drugom divit i hartija. Nar. pjes. vuk. 3, 283. Ni jednoga u astalu nema da ti pije prvu čašu vina. 2, 357. Bolje je o svoj astal i loš nego o tud bogat nož otirati. Nar. posl. vuk. 24. Na astalu sveća gori. Nar. prip. vuk. 168.

ASTÀLČIĆ, *m. dem.* astal. *samo u Vukovu rječniku.*

ÀSTÂLSKÎ, *adj.* mensae. *od* astal. *isporedi* stolni. Nekoliko astalskih ubrusa. M. Đ. Miličević, vec. 53 *isporedi* stolňak.

ASTÀLUK, *m. turski* hastalyk, *bolest. u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Astaluk mu umori devojku. Nar. pjes. vila 1860. 14.

ÀSTÂR, astára. *m. turski* astâr, *postava, platno za postavu. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru, i tu je* ‚pamučno platno, u koje se obično mrtvi Turci zavijaju, a i haljine ńime se postavljaju'. *Ono u koje se mrtvi Turci zavijaju misli se u pjesmi:* Sad na tebi svilena košulja, do dan do dva bijela astara! Nar. pjes. vuk. 2, 446.

ASTRAKATI, *vidi* strakati.

ASTRÒLOG, *m.* astrologus; *isporedi* aštrulog. *Od* XVI *vijeka; između rječnika u Mikaljinu.* Nadgrobnica Mavru Veteranu opatu, teologu, astrologu. N. Naljeković 1, 313. Astrolog govori da ima daždjeti. M. Orbin 58.

ASTROLÒGIJA, *f.* astrologia. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Belinu* (114[a]). U astrologiju. J. Armolušić, slav. 37. Malo filožofije ali astrologije. P. Radovčić, nač. 152. Zvizdoznańe naravsko, to jest astrologija. A. d. Kosta, zak. 2, 125.

ASTRÒNOM, *m.* astronomus. XVII *vijeka.* Od astronoma zvjezdoznanaca. B. Kašić, rit. 34.

ASTURLIJA *vidi kod* al *(ružičast).*

ASUMITI, asumim, *pf. rasrditi se. samo u naše vrijeme u Dalmaciji:* asumiti na koga. M. Pavlinović. *Biće od turskoga* yssynmak, *ugrijati se, žestiti se.*

ÀSURA, *f. vidi* hasura.

ASVIJÈSTITI SE, àsvijestîm se, *pf. vidi* osvijestiti se, *čemu se o promijenilo na* a. *u naše vrijeme u Dalmaciji*: asvistiti se. M Pavlinović.

1. AŠ, *m. vidi* kêc. *Od tal.* asso, *ńem.* as. *U naše vrijeme u gorńem primorju.* Aš od špadi, kraļ od dinara. V. Vrčević, igre 22.

2. AŠ, quia; *u naše vrijeme u čakavaca okrńeno* zač, *za što.* Aš si mi ti još jedino veselje. Nar. prip. mikul. 2. Gre naprvo pa opet nazad, aš ga je bilo strah. 2.

AŠÀJDÂ, *samo u zagonci*; *vidi* vička.

AŠAN, *m. u pjesmi ńeki grad koji se pjera s Karalimanom, a to će biti* Jaš *i* Karabogdan *(Karabogdanska), pa je vraj drugi uzet u pjesmi za Vlašku.* Bog ubio našega vezira: čini surgun Turke na kaure . . . moga babu surgun učinio, učinio ka Karalimanu, kopiletu Petru deneralu: mene prod'o za gotovo blago ka Ašanu, banu od Ašana. Nar. pjes. juk. 502.

AŠANLIJA, *m. čovjek iz grada Ašana.* B'jela kńiga ka Ašanu sajde, a na ruke banu Ašanliji. Nar. pjes. juk. 507.

ÀSANA, *f. selo u Srijemu blizu Kupinova.* Šem. prav. 1878. 14.

ÀŠÂŃKA, *f.* vittae genus, *ženska kapa nalik na orńinu u Srbiji u okruga rudničkom. Samo u Vukovu rječniku (gdje se za orńinu veli da ,stoji navrh glave kao konjska kapitor'). Tamna postańa: može biti od tur.* hašije, *krajac, porub, optok.*

AŠAR, *vidi* hašar.

AŠÀRIJA, *vidi* hašarija.

AŠARIKIJA, *f. u trojanskoj priči grad koji je gradio* ‚Ašarikus'. Trojan. jag. 58. *u drugom rukopisu* Šarikušija. Starine 3, 156.

AŠARIKUŠ, *m. u trojanskoj priči ime ocu Dardana kraļa.* Trojan. jag. 57. *u drugom rukopisu* Šarikuša *i* Šarikušija. Starine 3, 156.

AŠAŠIN, *m.* sicarius. *razbojnik, od tal* assassino. XV *i* XVI *vijeka.* Ako bi se mogao takovi ašašin ali razbojnik uhititi. Stat. poļ. ark. 5, 254. Ki bi po razbojnicih ili po ašašinih činil ubiti koga god. Š. Budinić, ispr. 136.

AŠAŠINSKI, *adj.* sicariorum. *isporedi* ašašin. Ako bi ubio tko koga zakonom ašašinskim. Stat. poļ. ark. 5, 254.

AŠAŠINSTVO, *n.* latrocinium. Ubojstva, ašašinstva, razbojstvo. Stat. poļ. ark. 5, 257.

ÀŠČIJA, *m. vidi* kuhač, kuhar, kuvar. *isporedi* akčija. *Od tur.* ašǧy, *kuhar. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Bog sreću dijeli a aščija čorbu. Nar. posl. vuk. 19. A aščije devet Jugovića. Nar. pjes. vuk. 2, 205.

ÀŠČIJIN, *adj. što pripada aščiji, samo u Vukovu rječniku.*

ÀŠČÎJNICA, *f. vidi* aščinica.

AŠČÌLUK, *m.* res coquinaria, coquorum ars *turski* ašǧylyk. *Samo u Vukovu rječniku.*

ÀŠČÎNICA, *f. kuharica,* coqua, *i kuharnica,* culina. *Samo u Vukovu rječniku.* -î- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega ńeki pišu i* -ij-. — *I ńeka bara u vračarskom srezu u Srbiji zove se* Àščinica. Glasnik 19, 98. Livada u Makišu aščinica. Srp. nov. 1866. 306.

AŠIBIČAR, *m.* aquilegia vulgaris L. *u jednoga pisca našega vremena, koji je riječ dobio iz Slavonije.* B. Šulek, im. 5. *Od arap.* 'ašyk-i bičâre *ļubavnik bez duše i ńeki crven cvijet kao bršļanov.* — *isporedi* popina kapica.

AŠÌGǴIJA, *m.* amator. *Od* ašik, *koje vidi. pred* ǵ *stoji* g *mjesto* k, *koje ńeki i pišu. isporedi* ašikčija. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova.* Prisvuče se *(Ulis)* u prosjačku odiću i dočekavši u kući ašikǵije sve kolike potuče. Đ. Rapić 89.

ÀŠIK, *m.* amore captus, *uļubļen, dragi. Od arap.* 'âšyk *istoga značenja. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukova.* — *a)* ašik se metnuti *ili* učiniti, amore capi, *uļubiti se: s akus. i prijedlogom* na: Reče gospoji svojo(j) kako se biše ašik metnuo na ńu. M. Divković, zlam. 25b. On se na ńu ašik učinio. Nar. pjes. vuk. 1, 469. Na devojku s' ašik učinio. 3, 537. *pogrješka će biti na jednom mjestu bez se:* Na Ramu je ašik učinila. Nar. pjes. vuk. 1, 459. — *bez akus.:* Ako si se ašik učinio. Nar. pjes. vuk. 3, 295. — *b) dragi:* Sada jesu poštena dila imati jauklijn, ašika. Đ. Rapić 471. Ako joj mati ista navlači ašike, da se s ńom naogledaju. F. Lastrić, od' 167. Pritezati u pakao ašike moje iliti drage. F. Lastrić, svet. 111. Čini joj se da će poletiti, što kćer vidi s ašikom igrati. M. A. Reļković, sat. 47. Na poklon im, neno, svi ašici moji. Nar. pjes. vuk. 1, 260. — *griješkom sa* h *sprijeda:* Na kunu se hašik učinio. Pjev. crn. 218. Za ńom se je hašik učinio. Nar. pjes. juk. 565. — *u jednoj pjesmi kao da stoji bez smisla:* Zaboli me na vedrini glava čekajući iz ašika dragog. Nar. pjes. mar. 191.

AŠÌKČIJA, *m. vidi* ašigǵija. *u naše vrijeme u pjesmi jednoga Bošńaka.* Umorit ću ašikčiju luda. Nar. pjes. juk. 20.

AŠÌKLUK, *m. turski* ašyklyk, amores; *isporedi* ašikovańe. *U jednoga pisca prošloga vijeka.* Od onda je ašikluk postao. M. A. Reļković, sat. 32.

ÀŠIKOV, *adj. što pripada* ašiku. Ašikova mehana *(u vračarskom srezu u Srbiji).* Glasnik 19, 98.

ÀŠIKOVÂŃE, *n.* amatio. *isporedi* ašikovati. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčeva* (amatoria mulierum contemplatio), *u Voltigijinu* (buhlerei, liebkosen) *i u Vukova* (amores, blanditiae). Ali sam . . momu skratio trud ašikovańu. I. T. Mrnavić, osm. 144. Sin i ne haje, noći u igri, u maškareńu, u ašikovańu. Đ. Rapić 92. Divojka pusti se u. ašikovańe. 92. Govorili smo od ļubavi dostojne i čiste; danas ćemo od nečiste i nedostojne, to jest od ļubavi milovańa, što vi zovete ašikovańe. F. Lastrić, ned. 304. Ašikovańe, čujem da odgovaraju matere, nije drugo nego sastanak naše mladeži, gdi nikim zlameńi očitim pokazuju jedno drugom milovańe i srčanu ļubav, kad veselim pogledom, kad dragim namignutjem, kad milim razgovorom, ako veliš da rečemo svu istinu, kad kad i maskarļivim dotaknutjem. 305. Ašikovańe i gospostvo ne će družine. N. Palikuća 19. Ako žena čini z drugim ašikovańe. 22. Od onda je ostalo psovańe, prelo, kolo i ašikovańe. M. A. Reļković, sat. 32. Knige od nečiste i pogane ļubavi ali ti ašikovańa. M. Dobretić 98. Kašaļ, šuga i ašikovańe ne može se sakriti. Nar. posl. vuk. 133. Ostavi se Mujo četovańa, četovańa i ašikovańa. Nar. pjes. vuk. rječ. 9a.

ÀŠIKOVATI, àšikujêm, *impf.* amore captum esse, amare, amori operam dare, *ļubiti, uļubļenu*

biti, ljubav dijeliti. Od ašik *(koje vidi). Od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostjenčeru* (amatorie mulieres contemplor), *u Voltiđijinu* (liebkosen, verliebt anblicken) *i u Vukovu* (amores habere).

1. *prelazno, kao ljubiti, samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Još ašikujem gizdavu deklicu, koju namiňujem za slavnu caricu. I. T. Mrnavić, osm. 144.

2. *neprelazno: a) uljubljenu biti, ljubiti:* Razboljе se carevičи Mujo za kadunom Mamut-pašinicom; ode bolan dvoru bijelome, pak on leže u meke dušeke... Kad to začu Mamut-pašinica,.. bez izuma u dvor ušetala de boluje Mujo carevičи, ona sjede Muju više glave, pa znoj tare po čelu Mujovu, pa govori gospodi carici: kaka bolest na ovom junaku, taka bolest na mom bratu bila i na mene Mamut-pašinici! Ne boluje, veće ašikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 569. U nas jeste udovica majka, ne boluje, večem ašikuje. 2, 550. Il' bolnje ili ašikuje? 1, 267. — *imati ili dijeliti ljubav s kim i pokazivati mu je (isporedi* ašikovaňe): *s kim se ljubav dijeli može biti izrečeno instrumentalom i prijedlogom* s, *a može biti i ne izrečeno:* Jedna je draža od ostalih, š ňom u ňezi ašikuje. J. Kavaňin 36. Da kako bi se momci ženili i divojke udavale ne milujući se i ne ašikujući? F. Lastrić, ned. 305. Osim toga Marjan ašikuje i Maricu Mrakovu miluje. M. A. Reljković, sat. 53. Volim čuti i da mi boluje neg da s drugom dragom ašikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 267. *tijem se znučenem zaklaňa i sve što u ljubavi biva (isporedi* ljubiti): Hodi k mene da ašikujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 28 — *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi i sa stvarju milom, koja se želi, te stoji u instr. s prijedlogom* za: Za kojima kosama kćeri jerusolimske veoma ašikovaše i otimaše se. Đ. Rapić 310.

ÀŠIKÔVCI, Àšikovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 92. *Pišu ga i* Ašikovič.

ÀŠIKOVIĆ, *m. vidi* Ašikovci. Schem. zagr. 1875. 46.

AŠIN, *m. ime turško; sprijeda je otpalo* h. Uvatiše bega Ašin-bega. Nar. pjes. vuk. 3, 369.

AŠIN-BEGOVICA, *f. žena bega kome je ime Ašin.* Pokloni ih Ašin-begovici. Nar. pjes. vuk. 3, 366.

AŠIRIJANIN, *m. vidi* Asirijanin. Bijaše pridobio Aširijane. J. Filipović, prip. 1, 478. — *pogrješka će biti u jednoga pisca* XVII *vijeku su* x. *koje mu redovno glasi* ž: ‚Axiriani'. M. Radnić 193.

AŠIŽ, *m. vidi* Asiž. Kod Ašiža. P. Knežević, osm. 234. Serafina od Ašiža. F. Lastrić, svet. 128.

ÀŠKO, *m. ime muško koje se govori od mila mjesto kojega god imena koje se počiňe glasom* a, *kao* Aleksa, Atanasije *itd.; od takih imena postaje prvo* Ašo, *koje samo nije u običaju, pa od ňega* Àško. — Àško Kuzmanovića. Prot. šab. mag. 188. Àško Popović. Đ. Avramović, sv. gora 236.

ÀŠKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Àšku.* Obrad Àšković. Rat 83.

AŠLÀMA, *m.* cerasi et cepae genus. *Od arap.* ašlamak, *privijepljivati, navrtati, kalamiti; po tome je* ašlama *kao i navrt, kalamak, prijesad, kaka god vočka privijepljena, navrnuta, nakalamljena i drugo što se presuduje, pitomo (nasuprot divljemu); ali se govori samo za trešňu i za luk. Između* a *i* š *umeće se* r, *te glasi i* aršlama, *a između* r *i* š *opet se umeće* a, *te glasi i* arašlama. *Dolazi samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova, a i u ńemu samo* arašlama *i* aršlama. — 1. *trešňa: iz primjera koje imamo ne vidi se da je kakva vrsta trešňe, iz ńekih se ne vidi ni da je trešňa. Bez pomenutijeh ametaka:* Rekne svojoj ženi da ide na ašlamu i da zakuka. Kad zakuka žena na ašlami, onda rekne gospodar. Nar. prip. bos. 1. 3. Što to bereš te ašlame? Nar. pjes. vila 1868. 644. I ašlame u medu kuvane. Nar. pjes. petr. 1, 60. — *s umetnutim* r: I aršlame u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 285. — *s umetnutim r i* a: Arašlame u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 569. — *na jednom mjestu gdje se tumači ašlama veli se samo da je trešňa:* ašlame, trešňe (Nar. pjes. petr. 1, 341). *na drugom mjestu veli se da je vrsta trešňe:* aršlama, art frühkirsche, cerasi genus. Vuk, rječ. 7b. *na trećem se opisuje:* velika kao mali orah, žućkasta i crljenkasta trešňa. B. Šulek, im. 5. — 2. *ńekakav crni luk, koji će biti tako nazvan za to što se izrodi iz glavica u ne iz sjemena, isporedi* aļma. *dolazi samo s umetnutijem* r: Aršlama, crni luk duguljastijeh glavica. Vuk, rječ. 7b. Aršlama, allium tistulosum L. J. Pančić, bot. 150.

AŠLO, *vidi kod* ašov.

ÀŠLUČITI, àšlučîm, *impf. vidi* hašlučiti.

ÀŠLUK, *m. vidi* hašluk.

AŠMADELOV, *adj.* Asmodaei. *isporedi* Asmadel. *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od bludnosti Ašmadelove. I. Ančić. svit. 57.

ÀŠÔ, *vidi kod* ašov.

ÀŠÔV, àšova, *m. grozdenu lopata,* ligo. *isporedi* aršov. *u kom je umetnuto* r *među* a *i* š. — *Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u svijem oblicima osim acc. sing., koji je jednak s nom., i gen. pl., gdje su i oba zadňa sloga duga:* àšôvâ. — *Od mag.* àsó. — *Dolazi od* XVII *vijeka, najprije u Mikaljinu rječniku, ali je u ńemu bez* v: ašo, *a tako je moglo biti samo u nom. i acc. sing., a u ostalijem se padežima po svoj prilici i onda umetalo* v; *u Stulićeva rječniku glasi* ašlo, *i srednjega je roda, a to će biti od tuda što je Stulić mislio da je Mikaljin* ašo, *koji je naštampan* ‚ascjo', *srednjega roda i da grješkom stoji* j *mjesto* l, *te ga ništa popraviti; osim pomenuta dva rječnika dolazi još u Vukovu (gdje se napomiňe da se govori u vojvodstvu); osim rječnika dolazi od prošloga vijeka.* Ašov, grablje, vile i vaļuga često dobro isporuči pluga. J. S. Reljković. kuć. 17. Kopaňe ašovi hoće kupus bolje nego motikama. 218.

ÀŠPID, *m. vidi* aspid. U ovomu su prilični jednoj zmiji, koja se zove ašpid. M. Divković, bes. 290. Ašpid zmija jest otrovana. P. Posilović, nasl. 5. Koga ujede zmija otrovita ašpid. M. Radnić 268.

AŠTIN, *m.* Astyanax. Vrgoše dole s visokoga turna Aština ljakaša Ektorovišta. Trojan. jag. pril. 70.

AŠTRULOG, *m. vidi* astrolog. XV *vijeka.* Meštri, ki se govore aštrulozi. Mon. croat. 107.

1. ÀT, *m. arapski koň,* equus arabs. *Od turầt, koň, ždrijebac, pastuh. Od prošloga vijeka; između rječnika samo u Vukovu. — U množini* može imati -ov- *a može biti i bez ňega:* ati i atovi. — *Akcenat se mijeňa samo u gen. pl., i to kad je bez* -ov-: âtâ, *u kad ima* -ov-: àtôvâ. — *Grješkom ńeki pišu i sa* h *sprijeda, a može biti da se gdje gdje i govori tako.* — Jer ti skupiš trideset svatova i toliko žena i ‚hatova', pak pojidu za nedilju dana troju hranu na godinu dana. M.

A. Reljković, sat. 83. Vodeći za sobom turskoga, ‚hata'. A. Kačić, razgov. 97. S tuda ata usred blata. Nar. posl. vuk. 296. Dva ata na jednim jaslima ne mogu biti. 56. Da bi mene ne rodila majka, već kobila, koja ata moga. Nar. pjes. vuk. 1, 474. Dovati se ata pomamnoga. 3, 501. Da ću tebe ata golemoga. 4, 4. Jakov jaše ata četvrtaka. 4, 434. Na dvanaest ata arapskije. 2, 374. Na ńegovu atu bijelome. 3, 305. Dovati se ata doratasta. 3, 409. Ńemu daše ata dogatasta. 3, 537. Sa ńegova dva ata zelena. 4, 422. On posjede ata brnastoga. 4, 476. Teško je čekati, a svi će atovi protrčati. Nar. posl. vuk. 314. Tridest ata, a tridest paripa. Nar. pjes. vuk. 3, 7. Stade vriska bijesnih atova. 2, 561. Knezovima ate poklańajte. 4. 142. I atove mloge zadobiše. 4, 352. Na atima a pod mizdracima. 3, 331. — Ńima ‚hate' nesedlane daje. Nar. pjes. vuk. 2, 37. Te biraju ‚hate' četvrtake. 2, 616. Pa se maši ‚hatu' malenome. 4. 223. Oj da bi me ne rodila majka,... već kobila, koja ‚hata' moga. 4, 238. Ńirti viju. ‚hati' nogam biju. Osvetn. 1, 73.

2. ĀT. *m.* actus, djelo. *Od tal.* atto. *Od* XVI *vijeka.* — *a) u pravom smislu:* Ako bi se našlo da bi at ali kveštion dvigal. Mon. croat. 192. Čini ate ili čini od vire. B. Kašić. rit. 114. Učinio toliko kreposti unutrńijeh od ata. I. Držić, nauk gond. 27. Kako možemo staviti u dilo ovi at od skrušeńa. P. Radovčić, symb. 181. Samo at učini. Oliva 42. Prvi at od vire. L. Terzić. 63. Svršivši ovi at. M. Kuhačević 83. — *b) pl.* ati apostolski, *kniga svetoga pisma u kojoj se kazuju djela apostolska:* U atijeh apostolskijeh. I. Držić. nauk gond. 316. Tako govori u atih apostolskih. P. Radovčić, symb. 52. — *c) dio drame:* Ovo govorenje bit' će razdijeljeno u tri ata. N. Naljeković 1, 276. Svrši drugi at. 288. Prvi at. M. Držić 29. At prvi. F. Lukarević 5. I. Gundulić 6.

1. ÁTA, *f. hyp.* Athanasia. *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 43.

2. ÁTA, *f. žensko ime turs ko; može biti od arap.* hatiğe. Đuzel Ata i lijepa Fata. Nar. pjes. vuk. 1, 595.

ATAGÍRATI, atàgîrâm, *impf.* aggredi; *vidi* udariti, napasti. *Od ńem.* attakiren, *fr.* attaquer. *Prošloga vijeka u jednoga pisca. Prelazno:* Livo krilo atagira. Š. Stefanac 45.

ATAMANOVIĆ, *m vidi* Atomanović.

ATÀNACKO, *m. vidi* Atanasko, *od kojega je i postalo promjenivši* s *na* c. *U naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Atanacko Marić. Vuk, grada 188.

ATÀNACKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Atanacku.* Platon Atanacković. Vuk, nar. pjes. 2, 648.

ATÀNAS, *m. vidi* Atanasije. *Dolazi od* XVII *vijeka.* Atanas biskup. M Alberti XXXV. Sv. Atanas. F. Glavinić, cvit 120. Atanasu. S. Novaković, pom. 43.

ATANÀSIJA, *m. vidi* Atanasije. *isporedi* Tanasija. *dolazi i prije našega vremena.* Atanasiju. S. Novaković, pom. 43. Crkva porodi Vasiliju, Atanasiju. S. Badrić, ukaz. 3.

ATANÀSIJE, *m.* Athanasius. *isporedi* Atanasija, Tanasije, Atanas, Atanasio, Atanažio. — *Dolazi od* XIII *vijeka, između riječnika samo u Daničićevu.* Patrijarhъ Atanasije. Domentijana. 303. Atanasije Mihailović. Vuk, grada 171. — *i crkva sv. Atanasije zove se također* Atanasije XIV *vijeka:* Crькvь svetyj Atanasije. Glasnik 13, 374.

ATANÀSIJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Atanasiju.* Vasilije Atanasijević. Vuk, grada 216.

ATANASIO, *m. vidi* Atanasije. *na kraju je* -o *talijansko. dolazi od* XVI *vijeka.* Sveti Atanasio. Š. Budinić, sum. 11b. B. Gradić, djev. 86. Bella 114b. J. Matović 47. *samo je u prvom primjeru pouzdano* s, *u ostalima može se čitati i* z.

ATÀNASKO, *m. hyp.* Atanas; *isporedi* Atanacko. Dolazi i prije našega vremena. Atanaska. S. Novaković, pom. 43. Atanasko Marić. Vuk, grada 171. Atanasko. Srp. Nov. 1878. 54. 191.

ATÀNASKOVIĆ, *m. prezime; po ocu Atanasku:* Jakov Atanasković. D. Avramović. sv. gora 225. Dimitrije Atanasković. Šem. kn. srb. 82.

ATÀNASOV, *adj. što pripada Atanasu.* Plašć Atanasov donesi. F. Glavinić, cvit 11.

ATANAŽIO, *m. vidi* Atanasio. *na kraju je* -o *talijansko. dolazi od* XVII *vijeka.* Sv. Atanažio. M. Divković, nauk VI. P. Posilović, nasl. VII. F. Lastrić, test. 275. F. Radman 17.

ÀTAPOT, *m. vidi* ahtapod.

ÀTATI, àtâm, *impf. vidi* hatati.

ATEINSTVO, *n.* atheismus; *isporedi* ateizam. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Je li ateinstvo velik grih? Turl. blago 2, 29.

ATEIST, *m.* atheus. Tko su ateisti? Turl. blago 2, 29.

ATEIŠTA, *m. vidi* ateist. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Heretici ateište zanikuju boga. J. Banovac, pripov. 59.

ATEIZAM, ateizma, *m.* atheismus. Zalaze u ateizam a od ateizma u pakal. Turl. blago 2, 29.

ATELIJE, *m. vidi* Atila. *u jednom spomeniku* XV *vijeka; nominativa nema potvrde.* Bi skrbь, jakože nъst bila ot vr(ъ)mene tatarov i gotovъ i Atelija. Mon. croat. 155.

ATÉNA, *f.* Athenae; *isporedi* Atina. Kralь rvući Atenu grad. Đ. Ranina v. Ne čini nam Atena. D. Zlatarić 58. Put Atene vraćahu se. I. Gundulić 368. Ateni zabavlja. Đ. Baraković, vil. 12. Vrati se u Atenu. F. Glavinić, cvit 185. Pojde u Atenu grad. B. Kašić, is. 108. Pod Atenom. A. Kačić, razgov. 302. Došavši u Atenu. M. A. Reljković, sabr. 12. Atena. Bella 114b. — *neki su pisali i u množini po grčkom i latinskom:* Gdi u stara bi vremena Atene. I. Gundulić 369. Pišući im iz Atena. M. Radnić 159. Biskup od Atena. J. Matović 178. — *neki su pisali* Atene *ne samo u nom. i acc. nego i u drugim padežima po talijanskom:* Atene grad; iz Atene. Mikalja 7b. Pripovidajući u Atene. F. Glavinić, cvit 36. Bi rojen u Atene. 301.

ATÉNAC, Aténca, *m.* Atheniensis. *isporedi* Atińanin. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* Àtênâcâ. Solon Atencem da zakon. P. Vitezović, kron. 15.

ÀTENICA, *f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom, srezu trnavskom.* K. Jovanović, reč. 167. *u Vukovu riječniku griješkom* Atenica. *isporedi* Ateničanin. — U Bańici i u Atenici. Nar. pjes. vuk. 2, 169.

ÀTENIČANIN, *m. čovjek iz Atenice. pl.* Àteničâni. M. Đ. Milićević.

ÀTENIČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Atenice.* M. Đ. Milićević.

ÀTENIČKÎ, *adj. što pripada Atenici.* Atenička opština. K. Jovanović, reč. 167. Livada u polju ateničkom. Srp. Nov. 1863. 166.

ATENIJÁNAC, Atenijánca, *m.* Atheniensis. *isporedi* Atińanin, Atenac, Atinejac. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* Atenijânâcâ. — Grk Atenija-

nac. M. A. Reljković, sabr. 6. Neprijatelja svojih Atenijanaca. 1.

ATENIJENSKI, *adj. vidi* atenski. — *Od lat.* atheniensis. — Misnici ateniienski. I. Ančić, ogl. 128. *isporedi* atenijeski.

ATENIJES, *vidi* atenijez.

ATENIJESANIN, *vidi* Atenijezanin.

ATENIJESKI, *adj. vidi* atenski. — *Od tal.* ateniese. — Ateniеska starica. H. Lucić 225. *u izdaňu* XVI *vijeka; u u drugom* XVII *vijeka* ateniska. *u novijima* ateniеnska.

ATENÌJÊZ, atenijéza, *adj. i subst. m.* Atheniensis. *Od tal.* Ateniese. *isporedi* Atenijež, Atenac, atenski. *ni u jednom primjeru nije z ponuzdano: u svjema stoji* s, *ali može biti samo za to što se tako pisalo u tadem jeziku i što su se glasovi* s *i* z *jednako pisali. a) adj:* Poklisari ateniesi. F. Lukarević 278. — *b) subst.:* Poslaše protiva Ateniesom Tirtea. D. Rańina VI. Ateniesa posla uhititi. F. Glavinić, cvit 264. Ateniesi bijahu ńegovi protivnici. J. Filipović, prip. 1, 302. Pripovijedaše boga prid Ateniesima. J. Matović 25.

ATENIJEZANIN, *m. vidi* Atenac. — *Od tal.* Ateniese. — *nepouzdano je z onako kao u* Atenijez. Poklisar Ateniezanin. F. Lukarević 278. Ateniesanin. 212.

ATENÌJÊŽ, Atenijéža, *m. vidi* Atenijez. Kad Atenieži velikom kapitanu dadoše otrov popiti. J. Banovac, pred. 29.

ATENJSKI, *vidi kod* atenijeski.

ÀTÊNSKÎ, *adj.* atheniensis. Prid sudom kadno ga atenskim osvadi. I. Tonković (Mrnavić) u Đ. Barakoviča vil. 369. Plitnice rukočina atenskoga. J. Kavańin 22.

ATÈSTÂT, atestáta, *m.* testimonium, *svjedočanstvo. Od tal.* attestato. *isporedi* ateštat. *Prošloga vijeka:* Prizime, koje je potvrdeno s mnogim diplomam i atestatim. L. Vladmirović, slavod. 5. Kakono se podpuno vadi iz diploma, dukala i atestata. Norini, pripis. 72.

ATESTÍRATI, atèstîrâm, *impf.* attestari, *svjedočiti. Od ńem.* attestiren. *U početku našega vijeka.* Atestira na svakom sudu i mjestu gdi bude potrebalo. Prot. šab. mag. 99.

ATEŠ, *turski* âteš, *vatra. samo u jednoj pjesmi i to pred riječju* demija *turskim načinom mjesto adj.* vatrena: Naveze se u ateš demije. Nar. pjes. vuk. 5, 312.

ATÈŠTÂT, ateštáta, *m. vidi* atestat. *prošloga vijeka.* Moreš vidit u libru, di su štampani ateštati i dukale isti redovnika. Norini, pripis. 72. Sve stvari gori rečene izvadio jesam iz ateštata i dukala. A. Kačić, razg. 191.

ÀTIBÛR, *m. koža od crne ovce, što se meće na sedlo kad se jaše. Samo u Vukovu rječniku. — Od magj.* hátibőr, *koje je od* hát, *leđa, i* bőr, *koža.*

ÀTIL, *m. vidi* Atila. Ki Atila često odrva. J. Kavańin 244.

ÀTILA, *m.* Attila; *isporedi* Atil, Atelije. Srditi Atila. Đ. Baraković, vil. 13. Što Atila ne srušiv ostavi. M. A. Reljković, sat. 30.

ATILAC, Atilca, *m. čovjek Atilin. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na Atilce on udariv tada ńi posmica trideset hiljada. Nadod. 129.

ATÍNA, *f.* Ἀθῆναι; *isporedi* Atena. Čekaše u Atini. Vuk, djel. 15, 16.

ATINÉJAC, Atinéjca, *m. vidi* Atińanin. — *Od* Ἀθηναῖος. — *gen. pl.* Atinêjâcâ. — *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Prizove popa Atinejca. Đ. Obradović, bas. 339.

ATINIOTICA, *f.* Atheniensis. *u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Sv. crkvomu materomu (‚materiomu') božijomu atinioticomu. Glasnik 24, 236.

ATÍŃANIN, *m.* Atheniensis; *isporedi* Atenac. — -in *stoji samo u jednini.* — *Akc. gen. pl.* Atińânâ. Atińani ne bijahu ni za što drugo nego da što novo kazuju ili slušaju. Vuk. djel. 17, 21. Ļudi Atińani! 22.

ÀTKIŃA, *f. arapska kobila, bedevija,* equa arabs. — *Od tur.* at *(koje vidi).* — *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. oba zadńa sloga duga:* àtkîńâ. *Griješkom pišu i sa* h *sprijeda (vidi kod* at, *koń).* — A! mi hata puštat na ‚hatkiń'? Pjev. crn. 296.

ÀTLAGIĆ, *m. prezime Turčinu; od tur.* atly aga, *konjički zapovjednik; isporedi* atlija *i* aga. *Dolazi od prošloga vijeka.* Atlagića pašu ulovi. J. Kavańin 202. Pošetala Hajka Atlagića. Nar. pjes. vuk. 3, 103.

ATLANAT, Atlanta, *m.* Atlas. *Dolazi od* XVI *vijeka, ali nominativu* Atlanat *nema potvrde, nego u jednoga pisca* XVII *vijeka dolazi s talijanskim završetkom* Atlante *(vidi dulc), a u Belinu rječniku* Atlant (114b). — 1. *ime planini:* Od vrha Atlanta. Đ. Baraković, vil. 88. — 2. *ime čovjeku:* Nadhode i Atlanta onoga, ki uzdrži nad nami vrh ramena svoga nebesa M. Vetranić 1, 207. Veće Atlanta brime ima. J. Kavańin 338. — *nom. s talijanskim završetkom:* Mańe Atlante breme ima. B. Betera, čut. 169.

ATLANSKI, *adj.* Atlanteus. *samo u Belinu rječniku* 114b.

ATLANTA, *f.* Atlantis. Ovo je bila Atlanta, hćer Eneja kraļa. M. Marulić 72.

ATLANTE, *m. vidi kod* Atlanat.

ATLANTOV, *adj.* Atlantis. Sin kćere Atlantove. Đ. Zlatarić 33. Atlantov sin. I. Gundulić 10.

ATLETA, *m.* athleta, *u dva pisca dolazi kao ime blagajniku Aleksandra velikoga.* Svidoci jesu plemenit Atleta naš tezaurir. F. Glavinić, cvit. xv. Nek je svidok haznadar Atleta. M. A. Reljković, sat. 27.

ÀTLIJA, *m. konjik,* eques. — *od tur.* atly *istoga značeńa. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.:* àtlîjâ. — Poved'te mi po tridest Turaka, sve atlije i dobra konjika. Nar. pjes. vuk. 3, 148. — *griješkom sa* h *sprijeda:* Ja ću skupit .. sve ‚hatlije' i sve tokalije. Pjev. crn. 107.

ÀTĻAV, *adj.* negligens in cultu, *neuredan u odijelu, na kome odijelo stoji kojekako, kao nabacano. Samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiňe da se govori u Baraći). Postańem će biti od magj.* hatlatni, *raditi kojekako. od toga je s premještenim glasovima i* aļtati, aļtav, *i s promjenom glasa* t *iza* ļ *na* k: aļkav.

ATMÀČA, *m. vidi* akmaga; *dolazi* XVII *vijeka kao nadimak; može biti da je* č *napisano mjesto glasa* ģ *u nevoļi pravopisnoj.* Mikula Atmača. Stat. poļ. ark. 5, 311.

ÀTMEJDAN, *m turski* atmeidan, hippodromos, *trkalište. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Na atmejdan, di ih psi deru, metat' gole trupe. I. Gundulić 559. — *tako se i u Sarajevu zove neko mjesto.* Sretosmo se na sred atmejdana. Nar. pjes. vuk. rječ. 8b.

I. ÀTO, *m. tal.* atto, *vidi* at, actus. *u jednoga*

pisca XVII *vijeka*. Treći ato: prošenje od milosti. B. Kašić, nač. 11.

2. ÀTO, *sastavljeno* a *i* to; *vidi kod* a II, C.

ÀTÔLI, *sastavljeno* a *i* to *i* li; *vidi kod* toli *i kod* taj.

ATOMANOVIĆ, *m. prezime isto koje glasi i* Altomanović; XV *vijeka*: Marko Atomanovićь. Letop. šaf. 30. *na dragom mjestu*: Atamanovićь. Glasnik 10, 274.

ÀTÔN, Atóna, *m.* Athos, *Sveta Gora*. Svetyje Gori Atona. Mon. serb. 86. Въ Atonê. 116.

ATÔNÎTSKÎ. *adj.* atonski; *od* ἀθωνίτης. *u jednoga pisca* XIII *vijeka*. Atanasija atonitьskago. Domentijana 159.

ÀTÔNSKÎ, *adj.* Athonis, *svetogorski*. Atonьskije bogorodice hilandarskije. Mon. serb. 111. Въ svetêj gorê atonьscêj. 331.

ATOS, *m. vidi* Aton, *mjesto kojega dolazi* XVII *vijeka tako s tudim završetkom*: Gora sveta, od starijeh Atos ka je bila u davna zvana ljeta. I. Gundulić 367.

ATOSKI, *adj. vidi* atonski; *isporedi* Atos. Uzor vrha atoskoga. J. Kavanjin 302.

ÀTSKÎ, *adj.* equi arabi, *što pripada atima, što je kao u ata. samo u Vukovu rječniku. — u jednoj pjesmi sa* li *sprijeda moglo bi biti ovoga značenja, ako nije kakva pogrješka*: Od kud bije lomna Gora Crna, otud' hatska zatvorena vrata. Pjev. crn. 300.

ATUAL, *adj.* actualis, *tal.* attuale. *u jednom spomeniku* XV *vijeka*. Sudac Franac, koji bivši atual. Mon. croat. 97.

ÀTULA, *f. vidi* aftuja. *samo u Vukovu rječniku.*

AU, *glasovi* a *i* u, *koji se čuju od čega mu drago*. Deli-top je rikao: aú! aú! aú! M. Đ. Miličević, jur. 78.

AUDIJENCIJA, *f. tal.* audienza *i* audientia, *saslušavanje. u jednoga pisca* XVII *vijeka*: *a) primanje kod vladaoca ili poglavara*, admissio: Ne davat im audiencije. I. Držić, nauk. gond. 300. — *b) saslušavanje u sudu*: Moleći se za jedne oficiale od njeke audiencije i tribunala. I. Držić, nauk gond. 279.

AUDÎTÛR, auditúra, *m.* auditor: *isporedi* avditor, XVI *i* XVII *vijeka. je li u iza a dosta tako glasilo ili* v, *ne može se znati*. Koji bi učinili ko god zlo poslušnikom to jest auditurom ili sudcem. Š. Budinić, ispr. 130. To su potvrdili u pismijeh audituri od Rote. B. Kašić, ign. 7.

AUERŠPERGAR, *m. prezime ńemačko* Auersperger, *u jednom spomeniku* XVI *vijeka*. Ivana Aueršpergara. Mon. croat. 280.

AÙGUST, *m. vidi* Avgust.

AUGÙSTÎN, Augustína, *m. vidi* Avgustin.

AUGUSTINIJAN, *m.* Augustinianus. *redovnik reda sv. Avgustina. dolazi samo s nepouzdanim u iza a (o čemu vidi kod* Avgust). Augustinijani, karmelitani i druzi mnozi misnici. I. Ančić, ogl. 30.

AUGUSTÍNOVIĆ, *m. prezime*; *isporedi* Agustinović. Vuk, nar. pjes. 3, 569.

AUGUSTO, *m. vidi* Avgust. *na kraju je o talijansko*; *u iza a nepouzdano (vidi kod* Avgust). *dolazi od* XVI *vijeka*. Augusto činaše. D. Ranina IV[b]. Mark-Antonija razbi Augusto. I. Gundulić 370. Augusto Cesar. B. Kašić, is. 6.

AUGUŠT, *m. vidi* Avgust. *u jednoga pisca* XVII *vijeka*. Zapovijedalac Cesar Augušt. M. Radnić 149.

AUGUŠTÁNOVAC, Augustánôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj*. Pregled 37. *mještani kajkavci govore* Augustanovec. Schem. zagr. 1875. 191.

AUGUŠTIĆ, *m. prezime. dolazi* XVII *vijeka. piša ga i* Jaguštić *(koje vidi) i* Agustić. Tomaš Augustić. Starine 11, 119. 122. 123. 126. 128.

AUGÙŠTÎN, Augustína, *m. vidi* Avgustin. *prošloga vijeka*. S. Augustin. L. Vladmirović, slav. 67. Augustin iz Sole. Norini 59.

AUGUŠTOV, *adj.* Augusti. *u jednoga pisca prošloga vijeka*. Nije koristi imati cesarstvo Auguštovo, a izgubit dušu. J. Banovac, pripov. 17.

AUSPURG, *m.* Habsburg. *u jednoga pisca prošloga vijeka*; *isporedi* Anspurg, Aspurg. *nominativu nema potvrde*. U cesarskom plemenu od Auspurga. I. Đorđić, ben. 9.

AÙSTRIJA, *f.* Austria. *Od* XVI *vijeka. isporedi* Auštrija. — Viteza Đovana od Austrije. A. Gučetić, roz. mar. 59. A rodica tva čestita, koje plemstvu slike nije, kraljica je glasovita od cesarske Austrije. I. Gundulić 278. Austria. Mikalja 8[a]. Kuća pričestita od Austrije. I. Đorđić, ben. 9. *u istoga pisca na istoj strani loc.* u Austri *biće* i *mjesto* iji.

AUSTRÌJAC, Austrijca, *m. vidi* Austrijanac. *u jednoga pisca prošloga vijeka*: S 20000 Austricev. J. Rajić, boj 12.

AUSTRÌJAČKÎ, *adj. vidi* austrijanski. *od* austriacus. Vjerno kući austriačkoj služiti. I. Zanićić VI. Česar Leopoldo od kuće austrijačke. Nar. pjes. bog. 146.

AUSTRIJAK, *m. vidi* Austrijanac. *prošloga vijeka*: S Rusi Austrijaci i slavni Hrvati. M. Kuhačević 141. Koburg sa Austrijaci. J. Rajić, boj 99.

AUSTRIJÁNAC, Austrijánca, *m. čovjek iz Austrije. prošloga vijeka. Ake. se mijeńa u gen. pl.*: Austrijânâcâ. Austrijanac malo posrnuo. I. Zanićić 97.

AUSTRÌJANIN, *m. vidi* Austrijanac. *prošloga vijeka*. Da vatru dadu na Austriane. I. Zanićić 89.

AUSTRÌJÂNSKÎ, *adj.* Austriacus. *Od* XVII *vijeka. isporedi* austrinski, austrijski. — Austrijanskoj kući stare slave vratio jesi. J. Kanavelić, iv. 3. Austrijanske ali ti bečke hiže. P. Vitezović, kron. 95. Pod vladańem prislavne austrijanske kuće. A. Kanižlić, kam. 900. Austrijansku kuću uzmnoži. M. Kuhačević 165. Karlo, od kuće austrianske. B. Cuceri 309.

AÙSTRÎJSKÎ, *adj.* austriacus. *isporedi* austrijanski, austrinski. Državu austrijsku. Vuk, posl. XVIII. *u istoga pisca (nar. pjes.* 1, 3.) *ima sa* v: U carstvu avstrijskome.

AÙSTRÎNSKÎ, *adj. vidi* austrijanski. *Od* XVII *vijeka*. Staru krunu Austrinskomu koljenu vratit ima. I. Kanavelić, iv. 478. Najbliži si zemle austrinske. Nar. pjes. vuk. 5, 483.

AÙŠTRIJA, *f. vidi* Austrija. *dolazi* XVI *i* XVIII *vijeka*. Arhiduka Auštrije. Mon. croat. 232. Kuća od Auštrije, koja za mnogo vikova kraljuje. J. Filipović, prip. 3, 68.

AUTENTIK, *adj.* authenticus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka*. Prava autentika i zakonita (*proroković*). B. Kašić, fran. 150.

AUTENTIKATI, autentikam, *impf. od tal.* autenticare, authenticum facere. *prošloga vijeka u jednoga pisca*. Primalo ćeš stvari naći, koje nisam oli iz knjiga štampani, oli iz karata autentikani izvadio. A. Kačić, razg. 317.

AV, *uzvik kojim se kazuje kako pas laje.* Dignu glavu u nebo i reku: Av! koliko je nebo, tri puta bih ga proždro. M. Đ. Milićević, živ. 2, 49.

1. ÀVA, *m. otac*, abba. *sirska riječ; isporedi* äba. *ne mijeńa se po oblicima. dolazi* XIII *vijeka o sve-ćeniku:* Sь narečenymь avьva Savoju. Stefan kr. 13. *u naše vrijeme samo u prijevodu novoga za-vjeta:* Ava oče. Vuk, mar. 14, 36.

2. ÀVA, *interj. dva uzvika sastavļena* a *i* va *(vidi oba); dolazi od* XVI *vijeka, veoma rijetko, ali se nalazi i danas: u potvrdivańu, uvjeravańu (ispo-redi* a I. 3): Ava, gospodine, ja vjeruju. N. Ra-ńina 78. iv. 11, 27. Da te uzmem, brajo, ava, da te uzmem. M. Držić 155. ,Tobom što se može, brate, ne ostani'. ,Ava, naš čestiti mili gospodine, u tom te služiti ja hoću brez hine'. H. Lucić 230. Blago vedru licu, obrazu svitlomu! jaoh lažnu hincu dvojeobraznomu! Ava ja ću hinu vragu ostaviti, a virnu istinu bogu ću praviti. I. T. Mrnavić, osm. 162. *u čudu, gńevu, ukoru, prokli-ńańu (isporedi* a I. 4, 5, 6): Ah, ah, ava, mu ti ruge, što od sebe čini! M. Držić 364. Ava, veli, divojko, ubio te bog! Nar. pjes. mikl. beitr. 32. Ava, Turci, crn vi obraz bio! de puštiste Vlaha u Turkińe. Pjev. crn. 210. — *isporedi* avah.

AVAH, *interj. uzvik* ava, *sastavļen s uzvikom* ah. *dolazi samo u naše vrijeme, i to kao* avaj, *koje vidi kod* a I, 8. *u gńevu:* Avah, Tale, ispali ti zubi! Pjev. crn. 229. Avah, pašo, rana dopa-nuo! Ogled sr. 470. Car srdito na noge skočio: avah, reče, didi kaurina! Nar. pjes. vuk. 5, 195. — *u žalosti, tuzi:* Udriše mu suze niz obraze, Avah, reče, do boga miloga! Nar. pjes. vuk. 5, 208. *u tuzi može imati uza se i dativ, u kom stoji onaj koji govori:* Avah meni do boga miloga! Nar. pjes. vuk. 5, 192.

AVÁIZ, *m. propovjednik u Turaka*, praedicator. *od arap.* wâ'yz. *isporedi* vaiz. *samo u Vukovu rječniku.*

ÀVÂJ, *uzvik u kom su sastavļeni uzvici* a *i* vaj; *vidi kod* a I, 8.

AVÁJLIJA, *f. ńekaka jabuka*, mali genus. *Od tur.* aiwa, *guńa, od čega je prvo načińen adjektiv turski* ajvali, *nalik na guńu, pa od ńega* avajlija. *Samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u užičkom okrugu. Govori se i u vaļev-skom okrugu.* Ļ. Kovačević. *isporedi* avajlika *i* vajlika.

AVÁJLIKA, *f. vidi* avajlija. *U Srbiji u Dra-gačevu.* Ļ. Kovačević. *isporedi* vajlika.

ÀVAKUM, *m.* Habacuc. *isporedi* Abakuk. S. Novaković, pom. 39. Prorok Avakum. Đ. Daničić, avak. 1, 1.

ÀVAKUMOVIĆ, *m. prezime; po ocu Avakumu.* Jovan Avakumović. Šem. kn. srb. 54.

1. AVAL, *vidi* älaf *i* alav *(ružičast), od čega je i postalo premjestivši glasove.* Aval bińiš. Nar. pjes. vuk. herc. 121. 357.

2. AVAL, *m. zlo*, malum. *Od arap.* ahwal, *pl. od* hâl. *vidi* hal. *samo u naše vrijeme. nalazi se i ženskoga roda:* avala. Vidite li ovoga avala! Nar. pjes. petr. 2, 594. Sve mu jade i avale kaže. 2, 662. *na pośledńem mjestu može biti i ženskoga roda; isporedi* avala.

1. AVALA, *f. vidi* aval *pod* 2. Kakva nas je pritisla avala! Nar. pjes. petr. 2, 476.

2. ÀVALA, *f. vidi* Havala.

1. ÀVAN, *m. vidi* havan.

2. AVAN, *m.* perfidus, proditor, *nevjera izdaj-nik. Od arap.* hawwân *istoga značeńa.* XVII *vijeka u jednoga pisca. isporedi* avanica. — Tko li ti avane pogubne nahodi? I. T. Mrnavić, osm. 94. Avani zgubiše, siromah miruje... Kako se skr-šiše zlovare avanom? 174. Mogući pri meni zu-luma ne stvori, ni avan himbeni ni hudi zlo-tvori. 185.

AVÀNCÂŃE, *n. dobirańe. od tal.* avanzare. *isporedi* avancavati. XVI *vijeku na jednom mjestu, gdje je jošte* -nje *mjesto* -ńe. Ako vidiš *(u snu)* da harad blaguješ, toj prilikuje avancanje od družbe mudre. Zborn. 134.

AVANCÁVATI, avàncâvâm, *impf. od tal.* avan-zare, *dobirati, pretjecati. u jednoga pisca* XVII *vijeku.*

1. *prelazno: dobirati, zaradirati,* acquirere: Ne avancavaše ni vode ni soli, kako se reče. I. Dr-žić, nauk gond. 158.

2. *neprelazno: pretjecati, ostajati,* restare: Ako ono što im avancava od ńih bitja i spence raz-ložite ne daju ubozijema. I. Držić, nauk gond. 299. — *tako i onom što je suviše, što ne treba,* super-vacaneum esse: Dvigne se ono što avancava i za-brańuje. I. Držić, nauk gond. 351.

ÀVANGÂRDA, *f.* primum agmen, *predńa voj-ska; od fr.* avant-garde. *prošloga vijeka.* S avan-gardom Valdek učini pregradu. J. Rajić, boj 58.

AVÀNICA, *m.* nequam, *zlikovac, nitkov; ispo-redi* avan, *pod* 2, *od koga je i postalo. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu, (gdje je ženskoga roda i bez značeńa).* Ta gospo-din avanica sramoton ju tad poželi, muža uhvatit ńe poveli. J. Armolušić, slav. 46. Udari me po obrazu motkom... Sjutra dan otišli smo pogla-varu... Na ma posla on soldate, koji nadoše krivca i dovedoše pred sud... Osudiše dati onome mome avanici pedeset batina. G. Zelić 42-3. Do-letiće kobac avanica, odvesti će sjenicu djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 532.

1. ÀVARIN, *m.* Avar. *isporedi* Abarin. *dolazi samo u množini:* Avari. Avari ali ti Abari. P. Vitezović, kron. 49. S Avarima. J. Kavańin 282. Avari dodoše u Dalmaciju. A. Kačić, kor. 406.

2. AVARIN, *m. vidi* Đur *(grad u Ugarskoj), lat.* Jaurinum. *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Diže Ugrom grad Avarin. I. Gundulić 567. *u dru-gim prijepisima* Javarin.

AVAŠ, *m.* illiteratus, idiota, simplex. *samo u Stulićevu rječniku. ako se riječ doista gdje govori ili se govorila, mogla bi biti od tur.* jawaš *tih, slab, spor.*

ÀVÂZ, *m. glas*, vox, sonus. *turski* âwâz. — *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* avázu. — *grije-škom pišu i sa* h *sprijeda. Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — O glasu čo-vječijem:* Pa poviknu grlom i avazom. Nar. pjes. vuk. 4, 398. Onda junak u lužini viknu: ,de si, brate, od Zadra Todore? pogiboh ti danas u lu-žini'. K ńemu Todor trči po avazu. Nar. pjes. vuk. 3, 165. Iz treće *(glave)* ļudski ,havaz' dava. Pjev. crn. 125. Viče curu grlom i ,havazom'. Nar. pjes. juk. 89. — *o glasu životińskom:* Ovan ćuti, ne pušta avaza. Nar pjes. vuk. 3, 287. — *od puške:* Kada puška puče Perišina, ode avaz na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 4, 284.

AVDANA, *f. ime žensko. dolazi prije našega vremena u jednom spomeniku. bez sumńe od grč-koga.* S. Novaković, pom. 39.

ÀVDES, *m.* ablutio, *umivańe po turskom za-konu pred molitvu; od pers.* âbdest. *isporedi* ab-des, avdest. *Samo u naše vrijeme, između rječ-nika samo u Vukovu. — Avdes se uzima:* Niti

klańa, ni avdes uzima. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Tu klańaše i avdes uzeše. 4, 455. Po što Turčin uzme avdes da klańa. Vuk, posl. 78. — *na jednom mjestu* ‚prihvatiti' *mjesto* ‚uzeti': Da donese vode iz ćatrńe, da Turkińa prihvati avdesa. Ogled. sr. 451.

ÀVDESNÎ, *adj.* ablutionis, *što je za avdes, n. p. ubrus. samo u Vukovu rječniku.*

ÀVDESNICA, *f. avdesni ubrus, čim se Turci otiru kad uzmu avdes.* V. Vrčević, nar. prip. 221.

ÀVDEST, *m. vidi* avdes. Aga uze turskoga avdesta. Pjev. crn. 145.

AVDI, *vidi* Avdija.

ÀVDIĆ, *m. prezime Turčinu; po ocu Avdiji.* -i- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega piše i* -ij-. Ahmet Hağić i Šobota Avdijć. Nar. pjes. vuk. 4, 438.

ÀVDIJA, *m. vidi* Abdija, *čemu je promijeńeno* b *na* v. *a) bez nastavka:* Avdi: No zavika Avdi-Ļuca Uso. Nar. pjes. vuk. 4, 430. — *b) s nastavkom:* Tu bijaše Jusa i Avdija. Nar. pjes. vuk. 4, 45. — *griješkom su* h *sprijeda:* Havdija. Pjev. crn. 324.

AVDISALATIN, *m.* euphorbia lathyris L. B. Šulek, im. 5, *koji dodaje da ima riječ iz Bosne. — Od arap.* abdiselatin (ḥabb-i-salâtin), semen ricini.

AVDÌTÔR, avditóra, *m.* auditur, cognitor causarum militarium. *samo u Vukova rječniku. — isporedi* auditur.

AVDITÓROV, *adj. što pripada avditoru. samo u Vukova rječniku.*

AVDITÓROVICA, *f. žena avditorova. samo u Vukovu rječniku.*

AVDÌTÔRSKÎ, *adj. što pripada avditorima. samo u Vukovu rječniku.*

ÁVDO, *m. hyp.* Avdija. Pa Mihajlo uždi ġeferdara, te bijesna pogodi Turčina, Ture dobro, Jelezović Avda. Ogled. sr. 391.

ÁVDOVIĆ, *m. prezime tursko, po ocu Avdu. isporedi* Abdović. A za ńimo beže Avdoviću. Ogled. sr. 459.

ÀVDOVINA, *f. vidi* aptovina. v *pred d stoji mjesto* b; *isporedi* abdov. *Prošloga vijeka.* Zmija ujede dvojicu: jedan odma pritisnu avdovinu i druge likarije suprotne onom otrovu. F. Lastrić, ned. 195.

ÁVDUL, *m. vidi* Abdul, *čemu je promijeńeno* b *na* v. Avdul-aga od Smailovića. Nar. pjes. vuk. 4, 88.

AVDURÀHMAN, *m. tursko ime muško, arap.* 'abd-er-raḥmân. Avdurahman paša ukida bašaluke i agaluke. Bos. prijat. 1, 39.

AVDURÀMANOVIĆ, m. *prezime Turčinu, po ocu Avduramanu.* M. D. Milićević, srb. 529.

ÁVEL, *m.* Abel; *isporedi* Abel, Aveļ. Вьseli se вь srьdьce Avelu. Domentijan[a] 165. Avela. S. Novaković, pom. 39.

ÀVELOV, *adj. što pripada Avelu; isporedi* Abelov. Ļuboviju Avelovoju. Domentijan[a] 69.

ÁVELSKÎ, *adj. što je kao u Avela.* Ļubovijn Avelьskoju. Domentijan[a] 165.

1. ÁVEĻ, *m. vidi* Avel. *u naše vrijeme.* Gdjekoji pripovijedaju da su ono Kain i Aveļ što se vidi u mjesecu kao nekaka sjenka, i da ih je bog ondje naznačio svijetu za ugled kao preveliki grijeh što je brat brata ubio. Vuk, rječ. 259[a]. Od krvi Aveļa pravednoga. Vuk, mat. 23, 35.

2. ÁVEĻ, *m. vidi* avrļe, *s kojim je istoga znaćeńa u Lici, a postańem od mađ.* hüvely, *ļuska. isporedi* ameļ *i* avelače. — Kad se kupi sijeno po livadi, gdje se u jesen tesala kaka grada ili se zimi po grmu kresalo grane kozama, pa ostale treske, ļuske i ogranci, dovikuje se kupiocima: pobacajte u grm sav taj aveļ, pa čisto sijeno kupite. Isto se tako govori i avrļe i ameļ. J. Bogdanović.

AVĚĻAČA, *f. vidi* veļača. *prvo* a *biće postalo od* o, *koje je u* oveļača, *koju vidi. Samo u Vukova rječniku.*

AVĚĻAČE, avèļâčâ, *f. pl. sitne konopļe što ostanu najzad, zovu se* aveļače; *one se ne beru po jednu kao druge, nego se kupe šakom; od ńih ne može biti povjesmo, nego samo kućine.* M. Kovačević. — *isporedi* aveļ *pod* 2.

AVĚRÎĆ, *m. vidi* Aferić. Ka' izgubi g' Averijć kadija. Pjev. crn. 141. Onda reče Averić kadija. Ogled. sr. 102.

AVĚRIM, *vidi* aferim. Baš averim, pašo Sokolović. Pjev. crn. 168.

ÀVĚT, *f.* spectrum, *utvara, kao živo strašilo. isporedi* avetińa. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova. Od arap.* ḥajâlet *istoga značeńa.* Avet i sluta mora takovi biti a ne čovek. D. Obradović, bas. 46. Tako su i onu noć dolazile aveti i pravile stravu kojekakvu oko ńega, ali on ostane zdrav i živ. Nar. prip. vuk. 78. Ko me god vidi, misli da sam kaka avet i beži od mene. 170. U jedan put izidu dve stare oklepane vešti, suhe kao aveti, i počnu sisati one kosti. 93. Mnogi pripovijedaju kako su ih u tome poslu *(kopańu novaca)* plašile različne aveti. Vuk, živ. 238. Zamotana je kao avet. M. D. Milićević, več. 159.

AVĚTIŃA, *f. vidi* avet. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. — Akc. u gen. pl.* avětîńâ. — Ili si čovečje stvoreńe ili si avetińa? Nar. prip. vuk.[2] 224. Tilisum brani pretvarajući se u svakojaka strašila i avetińe. V. Bogišić, zborn. 408.

AVGARENIN, *m. vidi* agarenin. Vanidoše avgarene. Ļetop. šaf. 83.

ÀVGUST, *m.* Augustus; *isporedi* Agust. *iza* a *dolazi glas* v *pouzdano u knigama pisanim ćirilski ili glagolski, rijetko u drugim pouzdano, jedno za to što se u mnogima pisalo* u *i za* v *a* v *i za* u, *a drugo što se* u *pisalo i za to samo što je tako u tudim jezicima. mjesto* v *dolazi i* u, *ali opet pouzdano u ćirilskim i glagolskim knigama, a u drugima rijetko pouzdano iz istijeh uzroka.*

1. *sa* u *iza* a: *a) ime čovječje: aa)* u *nepouzdano:* Izide zapovijed od cesara Augusta. N. Ranina 20[b]. *nepouzdano i u versima, u kojima je istina* au *jedan slog, ali se za to još ne može kazati da nije glasilo* au *nego* av: Od Augusta slavno ime ki ponovi čim kraļeva. I. Gundulić 430. Mogućc August baštinika. Tiber nema posljednika. J. Kavańin 486. Al' mu August drugo ne da, neg mu suha kruha dade. V. Došen 211. — *bb)* u *pouzdano* (Aûgust) *prošloga vijeka, u verzu u kom je* u *slog:* Da u vrime Augusta cara ne bi većeg nad Srima hambara. M. A. Reļković, sat. 24. — *b) ime mjesecu, kolovoz: aa)* u *nepouzdano* XVI—XVIII *vijeka:* Augusta (awgwsta) četrti dan. Mon. croat. 263. August ima dan 31 F. Glavinić, cvit XXIV. Dode pod grad na 15 augusta oli ti kolovoza. A. Kačić, razg. 171. — *bb)* u *pouzdano* XV *vijeka:* Mêseca augusta. Spom. sr. 1, 50. Mon serb. 517.

2. *sa* v *iza* a *pouzdano, i to od* XII *vijeka (vidi dalje pod b): a) ime čovječje:* Avьgustu cesaru. Ļetop. šaf. 68. Avgusta cara. Arkiv 9, 98. *pouzdano i u jednoga pisca prošloga vijeka, koji je istina pisao latinicom, ali razlikuje* u *i* v, *niti bi u tom imenu napisao* v, *da ga nije izgovarao:*

Od oblasti Avgusta cesara. A. Kanižlić, utoč. 12. *b) ime mjeseca, kolovoz:* Mêseca avgusta. Mon. serb. 2. Miseca avgusta. Mon. croat. 46.

AVGÙSTÂNSKÎ, *adj.* augustanus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Po uzdržanju krstjanskom avgustanskoga spoznanja. Postila XXI.

AVGÙSTIJA, *f.* augusta; *isporedi* avgustiña. XIV *vijeka.* Caru Stefanu sь caricoju avgustijeju kira Jelenoju. Mon. serb. 133. Glasnik 24, 233.

AVGUSTÌJÂN, Avgustijána, *m.* Augustianus. Mon. serb. 264.

AVGUSTIJANIJA, *f. vidi* avgustija. XIV *vijeka.* Sь caricoju Jelenoju avgustijanijeju. Glasnik 24, 243.

AVGÙSTÎN, Avgustína, *m.* Augustinus; *isporedi* Agustin. *iza* a *dolazi i* u *i* v *onako kako je rečeno kod* Avgust *(kod koga vidi). a) sa* u: *aa) pouzdano* XV *vijeka:* Augustin Bratković. Mon. croat. 82. — *bb) nepouzdano:* Sv. Augustin. B. Gradić, djev. 32. J. Kavanin 508. J. Banovac, prip. 5. J. Matović 59. — *b) sa* v *pouzdano od* XV *vijeka:* Avgustina biskupa. Mon. croat. 141. Sveti Avgustine! A. Kanižlić, bogoj. 534. 557.

AVGUSTIŃA, *f. vidi* avgustija. *dolazi samo u starom nominativu sa završetkom* ńi *mjesto* ńa XIV *vijeka.* Carica avgustińi kira Jelena. Mon. serb. 137.

AVGÙTÂR, avgutára, *m.* ova piscium condita. *Od nov. grč.* αὐγοτάραχον, *ikra. Samo u Vukova rječniku, gdje se veli da je* ‚suh ribji mrijest, koji se (ponajviše u Skadru) vadi iz ribe skakavice', *i dodaje:* ‚avgutar se jede i uz časni post svaki dan, kao i hajvar'.

AVÎNDATI SE, avindâm se, *pf. oporaviti se. od tal.* ammendare. *Samo u naše vrijeme u Dalmaciji:* Ja sam se avinda', kad čovjek zade u kakvu rđu ol bolest, pa se podigne; maslina se avindala potla rđe. M. Pavlinović.

AVIZ, *m. tal.* avviso, significatio, *javlaće, opomena. isporedi* avizati. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Dat aviz svijem, da se paze veoma od tudi žena. I. Ančić, ogl. 131.

AVÌZATI, avizâm, *pf. tal.* avvisare, significare, certum facere, *javiti. Od* XVII *vijeka.*

1. *prelazno: u akuzativu stoji onaj kome se javla, ako nije u part. praet. pass.: kao opomenuti koga:* Jedan bivši avizan od druga da bi učinio pokoru, on se ne haja ništa. I. Držić, nauk gond. 179. — *kao javiti kome:* Koji katunar ne dojde na zbor budući avizan. Stat. poj. ark. 5, 313. Svrhu česa vas imam avizati. Starine 11, 114. Tri krat zataja Isusa, koji me bijaše avizao: zatajaćeš me tri krat. I. Ančic, ogl. 3. Ugleda ih sestra dva šarenca, braću svoju sestra avizala. Nar. pjes. vuk. 4, 100.

2. *sa* se, *refl. dosjetiti se:* Ja se tome ne mogu avizat'. Nar. pjes. vuk. 5, 482. Jere kad se avizaju Turci što su danas oni učińeli, hoće skočit' drumom zelenijem. Pjev. crn. 31.

AVIZÁVATI, avizâvâm *i* avizajem, *impf. od* avizati, *kod koga i značeńe vidi.*

1. *prelazno (onako kao* avizati): *kao javljati:* Avizava svetoga Timoteja da je prokleo nike. I. Ančić, vrat. 2, 4, 97. Avizajem svakoga brata redovnika da nije ovo svakomu dopušteno. I. Ančić, ogl. 107.

2. *sa* se, *refl. sjećati se, dosjećati se:* Al se Mujo jadn avizaje, e mu društvo poginulo bješe. Pjev. crn. 49. A Janko se divno avizaje. 197.

AVLAT, *vidi* halvat, *čemu je otpalo* h *a glasovi* lv *premješteni:* Povedoše bega i Zlatiju, savedoše u avlat-odaju. Nar. pjes. mar. 153.

ÀVLATAN, àvlatna, *adj. vidi* alvatan. *samo u Vukova rječniku.*

AVLI, *dolazi pred ńekim riječima, n. pr. marama, vidi* havli.

I. ÀVLIJA, *f.* aula, *stobor, dvorište; isporedi i* ulica, dvor. *Od grč.* αὐλή, *od čega je i u Turaka* hawly *i* awly. *te su je bez sumńe i oni raznosili. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu, nalazi se griješkom i sa* h *sprijeda.* Kada u avliju unide. Đ. Rapić 103. Izvede ga na jedan čardak, gdi pod ńim u avliji jedau mlogi siromasi. F. Lastrić, ned. 374. Pak avliju moju izrovaše. M. A. Reljković, sat. 63. U ńegovoj avliji žene i devojke pevaju. Đ. Obradović, bas. 300. Što sam ja kriv, kad je avlija otvorena? 333. Što je trava po avliji nikla? Nar. pjes. vuk. 1, 163. Pa on sjeze niz kulu visoku, te ga srete u svojoj avliji. 2, 54. Sam se konje po avlije šeta. 2, 57. Bre sluškińe, brišite avlije. 2, 527. U avliji na zelenoj travi. 3, 414. Kada spade doje na avliju. 3, 483. Po akšamu u Sokola dođe na avliju bega Ašin-bega; kucnu Rade halkom na vratima. 3, 365. Alkom kuca Jušković Matija na avliji popa Ješevića. 4, 382. — *oko crkve i manastira:* Avliju iz nova ogradismo. Rad 1, 182. Da crkvenu zatvorim avliju. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Iz avlije svetog manastira. 5, 204. — *i oko šatora:* Onde j' šator crnog Arapina, oko ńega zelena avlija, sva avlija glavam' nakićena. Nar. pjes. vuk. 2, 420. — *na ńoj su vrata:* Ona strča avliji na vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Te otvora na avliji vrata. 3, 436. Te avliji otvorio vrata. 3, 365. Otvori mu od avlije vrata. 3, 248. Na avliji otvorena vrata. 3, 202. Na avliji dimirli kapiju. 3, 281. — *može biti od kamena, t. j. ograđena ili popođena kamenom:* E ti imaš u Prizren dvorove, oko ńih je kamena avlija. Nar. pjes. vuk. 3, 429. On je baca na mermer-avliju. 2, 48. Ugna Šarca u mermer-avliju. 2, 350. Porušena mermerli avlija 2, 175. — *po tome je i bijela i šarena:* Pak se šeta po b'jeloj avliji. Nar. pjes. vuk. 3, 7. Svatovi se na broj iskupiše u šarenu kamenu avliju. 2, 548. — *bakrena, kojoj su vrata bakrom okovana:* Oko dvora bakrena avlija. Nar. pjes. vuk. 2, 622. — *samu ogradu:* Zatrča se Sava od Posavja, te preskoči kamenu avliju i družini on otvori vrata. Nar. pjes. vuk. 3, 374 Sve s avlije poskidao glave. 2, 425. — *griješkom sa* h: Svaki čas u ńezinu zavirueš havliju. Đ. Rapić 134. On preskoči bijelu havliju. Pjev. crn. 212.

2. ÀVLIJA, *f. vidi* havlija.

ÀVLÎJSKÎ, *adj. vidi* avlinski. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Veće gleda u avlijska vrata. Nar. pjes. mar. 89.

ÀVLÎNSKÎ, *adj.* aulae, *od avlije; isporedi* stoborni. — *prvo je -ŝ- sažeto* -iji-, *mjesto kojega pišu i* -ij-. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kada dođe na avlijnska vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 472. Kuca Miho na avlinskim vratim. Nar. pjes. juk. 559. Načini alku na avlinskim vratima. Nar. prip. vrč. 153.

ÀVLÎŠTE, *n. mjesto gdje je bila avlija (može biti manastirska).* Bašta u avlištu. Srp. Nov. 1873. 539.

AVLON, *m.* Aulona, *grad na moru u Arbaniji. pomińe se* XIV *vijeka.* Gospodin Kaninê i Avlonu. Mon. serb. 178.

AVO, *savez* a *s pronominom u srednjem rodu ovo sastavljen tako da se pronominu prvo o iz-*

jednačilo sa a *i s ńim sažeto u jedno*; *po tome će ukcenat biti* âvo. *Dolazi* xiv, xv *i* xvi *vijeka (vidi dalje pod b.) a poslije opet u naše vrijeme, između riječnika samo u Daničićevu.* — 1. *obje sastavljene riječi stoje sraka u svom značenju cijelom, kao da bi se reklo*: ‚a ovo' *ili* ‚ovo pak'; *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka*: Svitovna po sebi izvrsna ni lipos, avo je, ka ne bi zgubila, mńu, kripos; jer među angelska obličja u raju vidu, sva nebeska da se k ńoj zbiraju. Š. Menčetić 58. — 2. *pronomen ne stoji u cijelom svom značenju, kao pronomen, nego kao uzvik, kojim se pokazuje, koji dolazi i cio bez* a *glasući* ovo, *kao* evo, *u savez* a *drži svoje značenje, te obje riječi sastavljene u* avo *stoje kao* ‚a evo': xiv *vijeka*: Carьstvo mi zapisa među sije sime selomь, po ńeže sutь u jedinь otьtesь. avo među crьkvi. Mon. serb. 144. Prisegohь ja s mojimi vlasteli... Avo vlasteli, koji prisegosmo. 178. Vodênicu priloži što kupi odь Radomira... Avo koji priloživše po svomu hotênju. Glasnik 24, 269. xv *vijeka*: I prьvo velikosti ti pisasmo, avo i sadi pišemo. Spom. sr. 1, 130. xvi *vijeka samo u jednoga pisca*: Velmi se kriv pravi i togaj sud čeka, tko godir otravi jednoga človjeka; avo ova s kosami i s grlom od gospoj svu mlados zamami, najliše život moj. Nitko tuj ne vapi, što činiš, da reče. Š. Menčetić 13. Muiti će tko godi, ovu vil gdi slavju, da moj um zahodi, ar sumcem ńu pravju; avo se meni mni i takoj pravo jes, da traja zaman dni, što slavih ńe ures 60. Kada se ne stvori rič tvoja, sumačce, tadaj reć': ne dvori pravo me srdačce. Avo tʼ je život moj, pribila ružice, poštedit jur ne moj virnoga službice. 214. Govore jur druzi: ni veće žalosti ner smišlat u tuzi minute radosti; avo ja ciún sud da žalos nije toj. 317. *u naše vrijeme (vidi* a to *kod* a *pod* II, C, 2, b, *a, bb)*: Malo stade, avo idu Turci, avo idu stotina Turaka. Pjev. crn. 70. Malo bilo, ništa ne stanulo, avo idu Piperske delije. 143. — 3. *pred* avo *dolazi* da *(značeći* ali) *veze radi s predńim govorom, a tijem značenje riječi* avo, *koje je pod* 2, *dolazi slabije, te se izjednačuje sa* evo: *samo u jednom spomeniku* xv *vijeka*: I pređe sam bil u velike bolesti i skrьbi, da avo vidu jere prihodi končina moja. Mon. serb. 518.

ÀVÔJ, *uzvici* ava *i* oj *sastavljeni. samo u jednoga pisca* xvi *vijeka*: *za uzrikom stoji i* me: Kad ta vil doteče, za milos ku dvoru, čudi se ter reče: gdi s tobom govoru? Avoj me, ja rekoh, prisvitlo sunačce, jednu stvar, ku stekoh dražu ner srdačce, ter da se začuđu, gdi sa mnom govori! Š. Menčetić 198. Kad ta vil doteče, pruživ se jak zmija, koja se s daleče iz glasa nasmija, avoj me, rekoh ja, boga dil polako, er se čut ovo tja mogaše daleko. 206.

AVORIJA, *f.* ebur, *slonova kost, fildiš*; *od tal.* avorio. *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka. nominativu ni rodu nema potvrde, može biti da je glasilo i sa svijem talijanski* avorio. — Vrhu jednoga štapa od trsti indijane, zakovana gori avorijom a doli rogom. N. Naļeškovič 348.

ÀVRA, *f.* synagoga. *turski* hawra *istoga značenja, od* kaldejskog havra, *društvo. Dolazi samo u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da se govori u Srbiji i u Bosni).* Skupili se kao Čifuti na avru. Nar. posl. vuk. 288. Uzavreli kao Čivuti u avri. Vuk, rječ. 1ª.

AVRAM, *m* Abraham; *isporedi* Abram. *onomu u svetom pismu ime glasi* Àvrâm, Avráma, *a nadjeveno komu drugom* Àvram, Àvrama. Vuk. rjec. 2ª. *Pisalo se i sa dva* aa *pred* m: Avraamь. Sava 1. *osobito kad se misli onaj u svetom pismu*: Od Avraama. Vuk, mat. 1, 17. *ali se i ńemu piše ime kako narod izgovara*: Za to se više ne češ zvati Àvram, nego će ti ime biti Àvrâm. Daničić, 1moj. 17, 5. — *ime komu drugom s ake.* Àvram: Avram Jovanović. Srp. Nov. 1879. 1151. — *U jednoj pjesmi dolazi i kao ime gradu židovskom*: Oni su *(krstovi)* ostanuli u Avramu gradu bijelome u Jevrema cara čifutskoga. Nar. pjes. petr. 2, 72.

AVRAMA, *f. ime žensko. isporedi* Avramija. *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 39.

AVRÁMAĻ. Avrámļa, *adj. vidi* Avramov. *Dolazi samo do* xv *ili* xvi *vijeka, a sada nije u običaju. pisalo se i sa dva* aa *pred* m: Vь avraamlihь selêhь. Domentijanᵇ 89. *i s jednim* a: Rabiše avramļe. Mon. croat. 155. Roda avramļa. Arkiv 9, 91.

AVRÀMICA, *f. rijeka koja utječe u Timok više sela Grļana u Srbiji.* M. Đ. Miličević, srb. 873.

1. AVRAMIJA, *f. ime žensko, isporedi* Avrama *i* Avramije. *Dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 39.

2. AVRÀMIJA, *f. vidi* arvanija. Prigrnuo mrku avramiju. Nar. pjes. petr. 2, 160. Ou pomanu svojom avramijom. 161.

AVRÁMIJE, *m. ime muško. Dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 38. Sv. Avrámije pada 29 oktobra. Ļ. Kovačević. *isporedi* Avramijev.

AVRÁMIJEV, *adj. što pripada Avramiju.* Avrámijev dan 29 oktobra ńeki slave. Ļ. Kovačević.

AVRAMOV, *adj. što pripada Avramu; ako* Avrámu, *onda glasi* Avrámov, *ako li* Àvramu, *onda* Àvramov; *vidi kod* Avram. *dolazi i sa dva* aa *pred* m *onako kako je rečeno kod* Avram. *Avrámov*: Avraamovь. Sava 11. — *Àvramov*: A kad dođeš Avramovu dvoru. Nar. pjes. vuk. 3, 502.

ÀVRAMOVIĆ, *m. prezime; po ocu Àvramu.* Laza Avramović. Prot. šab. mag. 53. Kosta Avramović. Đ. Avramović, sv. gora 223. *ńeki se pišu i sa dva* aa: Đ. Avraamović, sv. gora vi.

ÀVRÂMSKÎ, *adj. što je kao u Avráma. samo* xiii *i* xiv *vijeka, i to sa dva* aa *pred* m. Věroju avraamьskoju. Domentijanᵃ 69. Danilo 103.

AVRANEZOVIĆ, *m. prezime Turčinu* xv *vijeka.* Ese begь Avranezovičь. Glasnik 10, 271. Ļetop. šaf. 77. Danicić 1, 4. 3, 528. 551.

ÀVRČ, *m.* nanus, *maño, maļenica, starmali, kepec. Od arap.* ifrit. *Govori se u Srbiji u užičkom kraju.* Ļ. Stojanović.

ÀVRĻ. *samo s riječju* bávrļ: àvrļ, bâvrļ, *tamo amo, ovamo onamo, n. pr. kad ko kazuje kako je tumarao kojekuda, dok je što našao. Samo u Vukovu riječniku, gdje je tako i protumačeno. Može biti od turskoga* âwâre olmak, *besposličiti, trčati kojekuda bez posla,* awarelik, *besposličenje. obličjem je nedovršena osnova glagolska, koja se govori kao što se govori imperativ u prepovijedanju. isporedi* bavrļ.

ÀVRĻE, *n.* herbae inutilis segmenta putrescentia. *samo u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu, odakle je i značenje stavljeno i gdje se napomiče da se govori u Srijemu i u Baranji. Govori se i u Lici (vidi dalje).* — *Može biti od magj.* avar, *suha trava i šaš, rogoz, i éle, vrh, ovršak, ovršine.* U Lici se govori kao aveļ: ne kupite sa sijenom svakog avrļa, *reče se kupiocima.* Mati reče djeci da joj donesu treskolina iz dvorista, a kad djeca donesoše ne samijeh ci-

stijeh troskolina nego i grančica otrgnutijeh od plota i komada od trńa i kore od drvļadi, ona im reče: što ste ovo nakupili? ima svakog avrļa. J. Bogdanović.

ÀVRO, *m. hyp.* Avram. *dolazi prije našega vremena samo na jednom mjestu, i to u acc.* Avra, *te bi moglo biti i skraćeno samo u pismu mjesto* Avrama. S. Novaković, pom. 39.

ÀVSA, *f. vidi* hapsa. Ako l' vi je avsa omrznula, moja avsa i tavnica studna. Pjev. crn. 90.

ÀVSTRÎJSKÎ, *vidi* austrijski.

ÁVTA, *f. vidi* apta. *samo u Vukovu rječniku.*

ÀVTÎK, avtika, *m. vidi* aptik. *samo u Vukovu rječniku.*

ÀVTIKA, *f. vidi* aptika. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Naberu u međudnevnicu avtike, isključaju kao grožđe, pa ispeku rakiju i piju od ove bolesti *(srdoboļe).* M. Đ. Milićević, živ. 2, 47. *U zagonetci o gusļama:* Ja se popeh na avtiku, pa dovikah tiriatiku: donesi mi tirle misle, đa pomislim, pa ću ti opet vratiti. Nar. zag. nov. 37.

ÀVTOV, *adj. vidi* aptov. *samo u Vukovu rječniku.*

ÀVTOVINA, *f. vidi* aptovina. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Skuvaću mu avtovinu, đa se najede. Nar. pjes. vuk. herc. 238.

ÀVTUGA, *f. vidi* aptuga. *dolazi i u istom značeńu koje je u same apte.* Neki nađu tri struka iznikla iz jednog korena avte (avtuge). M. Đ. Milićević, živ. 1, 95.

AZ, ego, *vidi* ja (ego). *Dolazi samo u starijem kńigama, u kojima se miješao jezik crkveni; između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu.* Azъ grêšьni Stefanъ. Mon. serb. 9. Az Rumin pisah. Mon. croat. 3. Az gredem ugotoviti vam misto. Š. Budmić, sum. 9.

ÀZAČKÎ, *adj. što pripada Azaku. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu; ali isporedi* Azak. — Kad je bio niz poļe azačko. Nar. pjes. vuk. 2, 384. Gleda Marko azačkoj čaršiji. 2, 379. Teške sam ti muke dopadnuo, teške muke, u arapske ruke, dopadnuo ropstva i tamnice, a proklete azačke tamnice. 2, 382.

ÀZAK, *m. grad* Azov, *koji i Turci zovu* Azak, *sada u Rusiji a pjeva se da je bio u Arapskoj (vidi kod* azački). *dolazi od* XVII *vijeka, ali do našega vremena samo u Mikaļinu rječniku, a u naše vrijeme između rječniku samo u Vukovu.* Pravo ide ka Azaku gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 384. O moj babo, od Azaka kraļu! 2, 381. — *grîješkom sa* h *sprijeda:* Daj vam bože Hazak osvojiti. Pjev. crn. 94.

AZAMIJA, *f. vidi* Aģamija *pod* 1.

AZAMOGĻAN, *m. arapski* 'aģem oglany, *zarobļeno dijete, od kojega je bivao janičar ili sluga u dvoru sultanovu. isporedi* ģamoglani. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Carski se dvori zatvoraju; okolo Turci se s dvorani tiraju; čauši padaju i azamogļani. I. T. Mrnavić, osm. 118. Car vidi đa smo azamogļanov nikoliko ubili. 123.

ÀZAŃA, *f. selo u Srbiji u smederevskom okrugu, srezu jasenićkom.* K. Jovanović, reč. 150. Iz Azańe sniže Smedereva. Nar. pjes. vuk 4, 178. *Postańa tamna: može biti od arap.* ḥazâîn, *pl. od* ḥazine *i* ḥazna, *žitnice, koševi, magaze.*

AZÁŃAC, Azáńca, *m. čovjek iz Azańe. Akcenat se miješa u voc. sing.* Àzâńče, *voc. pl.* Azâńci, *gen. pl.* Azâńâcâ. M. Đ. Milićević. — *U jednoga pisca sa* h *sprijeda:* Do Stanoja Vujica Hazańče. Pjev. crn. 106.

ÀZAŃKA, *f. žensko čeļade iz Azańe.* M. Đ. Milićević.

ÀZAŃSKÎ, *adj. sela Azańe.* Ńiva u lugu azańskom. Sr. nov. 1863. 504.

ÀZAPI, Àzâpâ, *m. pl. selo u bosanskoj krajini u Kozari.* M. Ružičić. — *isporedi* Azapovići.

ÀZAPOVIĆI, Àzapovîćâ, *m. pl. selo u Bosni blizu Kreševa.* Schem. bosn. 1864. 55. *biće od arap.* a'zâb. *neženen.*

ÀZBÂŠČA, *f. dolazi samo u pjesmama nekoliko puta: neki vele da je,* mali vrt, voćńak (nar. pjes. juk. 617), *po čemu bi pred* bašča *bila turska riječ* az, *mali; ali se u primjerima ne vidi ni da je mala ni čega radi bi taka bila, niti je lako protumačiti za što bi baš turskom riječju bilo kazano da je mala. prije bi* az *moglo biti arapski* ḥâss, *osobit (isporedi* Azbukovica), *a po tome bi bila kao odijeļena od svega drugoga što je uz ńu, bašča u kojoj je ńešto samo osobito; ali bi trebalo još potvrditi da su take bašče u običaju i da se tako zovu. bez te potvrde najprije može biti* az *arapski* âs, *mrča* (myrtus), *promijenivši* s *na* z *pred* b, *te bi bila bašča u kojoj su mrče, mrčeva.* I popeše b'jele čadorove po az-bašči ispred b'jele kule. Nar. pjes. juk. 97. Al mi draga b'jele dvore zatvorila. A ja prođo u az-bašču, sveza końa za naranču. Nar. pjes. petr. I, 150. A đe ti je mila majka? Otišla je u az-bašču. 253.

ÀZBUČNÎ, *adj.* alphabeticus. *isporedi* azbuka. *u naše vrijeme.* Ja sam ih pometao azbučnim redom. Vuk, posl. VIII.

ÀZBUKA, *f.* alphabetum. *ime joj je od prva dva slova. dolazi u naše vrijeme. isporedi* azbukva, azbukvica, azbukvjedńak, bukvica. — Azbuke radi. S. Mrkaļ, salo 7. Počne učiti novoga đaka azbuku. Nar. prip. vrć. 148. Koje je slovo u azbuci najjače? Nar. zag. novak. 253.

ÀZBUKOVAČKÎ, *adj. što pripada Azbukovici.* Srez azbukovački. Đ. Avramović, sv. gora 213. Opština azbukovačka. K. Jovanović, reč. 134. U azbukovačkom kraju. V. Bogišić, zbor. 304.

ÀZBUKOVICA, *f. dva sela u Srbiji u podrinskom okrugu, od kojih se jedno zove* Gorńa Bukovica *a drugo* Dońa Bukovica, *oba zajedno zovu se i* Azbukovica, *jer su bila za turskoga vremena carsko dobro, koje se arapski zove* ḥâss, *čemu je otpalo* h, *a* s *se pred* b *promijenilo na* z. *isporedi* asovina. M. Đ. Milićević, srb. 573.

ÀZBUKOVIČKÎ. *adj. vidi* azbukovački. M. Đ. Milićević, srb. 573.

ÀZBUKVA, *f. vidi* azbuka. *dolazi prije našega vremena, između rječnika samo u Daničićevu.* Tlьkovanije azbukvy. Daničić 3, 551.

ÀZBUKVICA, *f. vidi* azbukva; *isporedi* bukvica. XVII *vijeka.* Kratka azbukvica. Azbukv. 1690. I.

ÀZBUKVJEDŃÀK, *m. vidi* azbukva. *dolazi* XVII *vijeka, i to po zapadnom govoru sa* i *mjesto* je. Dijaci neka uniju azbukvidńak. M. Bijanković 106.

AZDEJKOVIĆ, *m. prezime, koje dolazi u naše vrijeme, a biće postalo od imena* Dejko *(od* Dejan; *isporedi* Dejkovci) *sastavļenoga s turskim* az, *mali.* Kosta Azđejković iz Kruševca. Rat 44.

ÀZDIJA, *f. vidi* hazdija.

ÀZDISATI, àzdîšem, *pf.* insolescere, *posiliti se, uzobijestiti se, n. pr. kad tko obogati ili kad se mlađo čeļade ufubi te postane neposlušno. Od*

tur. azmak, azdymak, *izmetnuti se, odmetnuti se, pobješnjeti. Govori se gdje gdje po Srbiji.* Lj. Kovačević, *pomiše i* Miklošić, alb. forsch. 3, 8. vergl. gram. 2, 476.

AZIĆI, *m. pl. selo u Bosni blizu Sarajeva.* Schem. bosn. 1864. 56. — *bez sumńe od turskoga imena.*

ÁZIJA, *f.* Asia. *pisalo se i sa* s: Asija, *ali da se tako i izgovaralo, može se posvjedočiti samo knjigama pisanim ćirilski, a u njima dolazi* XIV *i* XVI *vijeka.* Vь Asiju doidoše. Domentijan[b] 170. Osta va Asiji. Anton Dalm., djel. 19, 22. — *u nekih pisaca koji su pisali latinskim slovima dolazi također sa* s, *ali po svoj prilici tako se samo pisalo za to što je i u tuđim jezicima tako, a izgovaralo se* z. Asia. Mikalja 7[a]. U svoj Asiji. F. Lastrić, test. ad. 34. Od sve Asije. A. d. Kosta, zak. 1, 26. I naseli Turke iz Asije. M. A. Reljković, sat. 30. *u nekim knjigama starijim na svijet izdanim u naše vrijeme dolazi istina sa* z, *ali se ne zna za cijelo je li tako i u rukopisima:* Kraljica od Azije. I. Kanavelić 521. Tjeraj u Aziju. J. Kavanjin 269. — *sa* z *doista dolazi istom u Belinu rječniku i u naše vrijema.* Azia. Bela 107[b]. Osta neko vrijeme u Aziji. Vuk, djel. 19, 22. — *u nekih pisaca glasi i* Ážija, *i to od* XVI *vijeka.* Vlas vrh sve Ážije otac moj prostire. H. Lučić 190. Crikvam, ke jesu u Ážiji. Bernardin 96. Ážiju dobih. P. Vitezović, odlj. 71. Izišli iz Sarmacije od Ážije. S. Badrić, ukaz. 15. On je bio patriarka od sve Ážije. F. Lastrić, svet. 193. Sve pokupi po izbor junaka, Palestinu i Ážiju ravnu. A. Kačić, razgov. 217.

AZIJANIN, *m.* Asianus. *krajnje* -in *stoji samo u jednini, dolazi sa* s, *ali nepouzdano (vidi kod* Azija). Asiani. D. Palmotić, christ. 629. Običaj Asiana. A. Kanižlić, kam. 522. Mekoputne Asiane. N. Marči 35. — *sa* z, *ali isto tako nepouzdano (vidi kod* Azija): Meu Aziani. J. Kavanjin 193. — *pouzdano sa* z: Aziani. Bella 107[b].

AZÌJÂNSKÎ, *adj.* asianus. *dolazi sa* s, *ali nepouzdana, jer se može čitati i z (a u prva dva primjera i ž):* Narode asianske. P. Vitezović, krom. 52. Sve asianske erikve. G. Glavinić, cvit 129. Asianske ki bojnike svoje učini podložnike. N. Marči 35. — *pouzdano sa* z: Azianski narod. Bella 107[b]. Odkle svudar raznose se azianske trgovine. B. Cuceri 396. — *u jednoga pisca prošloga vijeka i sa* ž *(isporedi* Ážija): Ažianskim biskupom reče. A. d. Kosta, zak. 1, 32.

AZÌJATSKÎ, *adj. vidi* azijanski. *u jednoga pisca prošloga vijeka, ali je z nepouzdano (vidi kod* Azija): Perom svojim upisa boj aziatski. J. Kavanjin 112.

ĀZMAN, *m. vidi* nerast. *Od tur.* azman, *silovit. Samo u naše vrijeme gdje gdje po Srbiji.* M. Kovačević.

AZMANÒVIT, *adj. vidi* nerastovit. *Od* azman. M. Kovačević.

AZMODEO, Azmodela, *m. vidi* Asmodej; *isporedi* Asmadel. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, samo u nom, te se ne može znati je li mu na kraju o mjesto* l *ili je talijanski završetak.* Azmodeo bez milosti bludnike mori. P. B. Bakšić 225.

AZUR, *m. tal.* azzuro, color caeruleus, *modra boja. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Lake ter azuri kad su bili sobom tolike valuri M. Marulić 78.

AŽDAHA, *f.* draco, *zmaj, drokun, hala, pazoj. — Od pers.* aždarhâ. — *Akcenat se mijenja u gen. pl.* aždáhâ. — *Kako je glasa* h *po nekim krajevima nestalo i u drugim riječima, govori se i ova i bez nega:* aždaa; *a tada se među dva* a *može umetnuti* j *ili* v, *te glasi i* aždaja *i* aždava. — *Dolazi od prošloga vijeka, najviše sa* j *među dva* a (aždaja), *između rječnika samo u Voltiđijinu (samo* aždaja) *i u Vukovu* (aždaha, aždaa, aždaja, aždava). — *neki pišu i sa* h *sprijeda (vidi dalje). — isporedi* aždaj, oždaha, ažder. — *a) sa* h *iza drugoga* a: Dok zmija zmiju ne proždere, ne može aždaha postati. Nar. posl. vuk. 63. U vodi je nesita aždaha, što proždire konje i junake. Nar. pjes. vuk. 2, 31. I aždahi glavu okinuo. 2, 32. U jedan put brčak udari iz jezera, kad imaš šta vidjeti! aždaha sa dvije glave. Nar. prip. vuk.[2] 188. Al' eto se pomoli *(iz jezera)* aždaha sa tri glave. 189. Kad je Marko siš'o u tavnicu, dočeka ga nesita aždaha. Nar. pjes. petr. 3, 120. Kad vidje aždaha. Vuk, otkr. 12, 13. *dolazi i kao nadimak čovjeka prošloga vijeka:* Dimo Aždaha. Bud. spom. glasn. 11, 3, 80. — *b) bez* h *iza drugoga* a: aždáa. *samo u Vukovu rječniku. — c) sa* j *mjesto* h: Drakune i aždaje ubijaše. S. Margitić, fala 31. Z'o je medvjed i lav smini, gori zmaj prokivni vrh svijeh aždaj kriloviti. J. Kavanjin 45. Kukudrilo je jedna vrsta od aždaja. F. Lastric, test. 184. Jedva opaki drakun ili ti aždaja biše osloboden *(iz jame u koju bješe upao)*, udlj na svoga dobročinitelja navali da ga razdre. D. Rapić 402. Aždaja sedmoglava iliti sablast griha na sedam glavni griha razdiljenoga. V. Došen 1. Aždaji na megdanu nek viteški dade ranu. I. S. Jura pogubi aždaju. T. Radman 25. Da bi došle iz gorice vile, .. sve aždaje od zemlje arapske i svi zmaji od svita Afrike, ne bi nami mogli odoliti. A. Kačić, razgov. 37. Znadem, zmaju, puno ti je krivo, ima mnogo ljeta i godina, kade zinu nemila aždaja iz crnoga pakla i jezera, proždrije ti mile devet brata. Nar. pjes. vuk. 5, 148. Kad se Hristos na zemlju rodio, uze njega čista deva majka, .. te š nim šeta kraj vode Jordana; gledale je proklete aždaje. Nar. pjes. vuk. here. 314. U onom jezeru ima jedna aždaja. Nar. prip. vuk. 57. Aždaja, draco volans, ima četiri noge, kao guster, rep, kožna neka krila, kojima s jedne grane na drugu lakše i sigurnije skače. G. Lazić 71. — *i u paklu je:* Hoće nadvladati aždaju paklenu. B. Leaković, nauk 426. — *kaže se i o zlu čovjeku:* Od krvoločne aždaje (‚haždaje') Diokleciana. A. Kanižlić, bogoljub. 397. Koji si jedna aždaja priotrovna. D. Rapić 360. — *i o junaku:* Murat znaduči koja aždaja biše Jure. A. Kačić, razgov. 97. Dočeka ga vojska principova, prid njome su aždaje glavari. 211. — *o brzu konju:* Ta aždaja kad se digne, lastavicu ticu stigne. V. Došen 40. — *o lakomcu kaže se da aždaja iz njega zja:* Na njima se ime sjaje, a aždaja iz ni zjaje, koja drugo iskat ne će neg što oblo u vrat meće. V. Došen 240. — *d) sa* v *mjesto* h: aždâva. *samo u Vukovu rječniku. — e) sa* h *sprijeda i iza drugoga* a: Za halu se misli da ima od haždahe osobitu duhovnu silu te leti i vodi oblake. Vuk, živ. 221. — *f) sa* h *sprijeda i sa* j *iza drugoga* a: Da napasti paklene haždaje priobladavši viru svetu ispovidamo. A. Kanižlić, bogoljub. 397. Glas strahoviti grdobne haždaje. I. J. P. Lučić, razg. 85. A iz vode borje poniknulo, i pod njime nesite haždaje, iz zuba im živa vatra skače. Nar. pjes. vuk. 4, 448. Što poleće tri sta sokolova a pred njima nesita haždaja. 4, 452. — *o zlijem ljudma:* U zlu ste se mjestu udesili, u tijesne gore kamenite, među dvije velike haždaje, među Turke i među Latine. 5, 2. — *o dobru junaku:* A med njima haždaja Stevane. Pjev. crn. 106.

AŽDÀHIN, *adj.* draconis. *između rječnika samo u Vukovu.* Vidjeh iz usta aždahinjeh i iz usta

zvijerinijeh i iz usta lažnoga proroka, gdje izidoše tri nečista duha. Vuk, otkr. 16, 13.

AŽDAJ, *m. vidi* aždaha. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ako se aždaj ima iskotit, treba je da zmaj proždre zmaja. J. Kavanin 282. Tvoj sil' aždaj kriloviti za štit bojni slično klada. 282.

AŽDÀJA, *f. vidi* aždaha.

AŽDÀVA, *f. vidi* aždaha.

ÀŽDER, *m. vidi* aždaha. *turski* ašder. Dokle god je orla i aždera. Pjev. crn. 90. Fala tebi naš jedini bože, dê mi orle predobi aždera! 305.

ÁZIJA, *f. vidi* Azija.

AZIJÂNSKÎ, *vidi* azijanski.

AŽRUPATI, ažrupam, *pf. od tal.* usurpare, *prisvojiti, oteti. prošloga vijeka u jednom pismu vladike crnogorskoga.* Koja se *(šteta)* učinila ot monastira i sobe monastirske, koja je služila monastire,.. nepravedno ažrupane ot oficijala. Starine 10, 35.

AŽULA, *f.* fibula, ansula, *kopča, petlja. od tal.* asola. *samo u Mikaljinu rječniku* 7a, 826a.

AŽULICA, *f. dem.* ažula. *samo u Mikaljinu rječniku* 7a.

B

BÀ, *interj. uzvik u čudu i potvrđivanju.* — *Od pronominalnoga korijena* bha, *od kojega je* bo *i koji je u drugoj poli pronomina* te-be, se-be. — *Dolazi veoma rijetko: samo u jednoga pisca* xvi *vijeka i u naše vrijeme, u rječniku mi jednom.* — 1. *u čudu:* Opatica ńu očima pozri, glavom pak pokima: ba, ba, reče, tvoje tilo ja mńu da ti ne bi bilo od jidenja vele mala. M. Marulić 267. *za čudom može ići misao protivna predńoj te se čudom i poriče:* A. Može biti da će se ova buna svršiti a da ne pogine ni jedan covek. B. Ba! Svadba bez mesa ne biva. M. Đ. Milićević, jur. 34. — 2. *u potvrđivanju, kao* za cijelo: Hoće ba (to i to učiniti). Lj. Stojanović.

BAAR, *m. selo u Ugarskoj u protopopijatu mohačkom.* Šem. prav. 1878. 41.

1. BÀBA, *f.* avia, anus, obstetrix, nutrix. — *Osim zadńega sloga koji biva dug kao u svijeh riječi toga reda (gen. sing.* bâbê, *instr. sing.* bâbôm), *mijenja se akcenat i na prvom slogu u gen. pl.:* bâbâ. *Od djetińih glasova* ba, *udvojenih* bab; *od ńih biva ime starijemu, i to materi očinoj i materinoj, koje su redovno najstarije među ženskińem u kući; a od ńih se prenosi na staru ženu, koja bi po godinama svojim mogla biti u rečenom značeńu baba onomu koji je tako zove ili u opće koja bi mogla imati unuče (kao što se djedom naziva ne samo pravi djed nego i drugi starac, ili kako se strina kaže ne samo pravoj striini nego i drugoj ženi koja bi po godinama svojim mogla to biti onomu tko joj kaže); što je babama u oba rečena značeńa bio posao primati djecu kad se rađaju, za to se tako zovu i primaće ili babice; a od ńih će biti ime prešlo na žensku čeljad koja se bavi oko djece, i to na čeljade koje doji dijete, na dojkińu, i na čeljade koje čuva dijete, na dadilju, koja može biti i djevojčica; od baba u prva dva značeńa prenosi se ime i na druge stare žene u rodbini, a i drugo je koješta po ńima prozvano.* — *Dolazi od* xiii *vijeka, ali u adjektivu* babin *(koji vidi), od* xiv *vijeka u mjesnom imenu* Babe *(koje vidi), inače od* xv *vijeka (vidi dalje pod* 2 *primjer Stefana Lazarevića), a u rječnicima svijem.*

1. avia, *očina i materina mati. dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (513a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu, Vukovu.* V babi tvojoj. Anton Dalm., 2tim. 1, 5. Unuk ne može uzeti svoje babe. M. Divković, nauk 255b. Roditelji po krvi, to jest otac, djed i pradjed, mati, baba i prababa. F. Lastrić, ned. 132. Ako su prikazani od babe očeve obraćene unuci sina ukopana. A. d. Kosta 2, 182. Ako koji crkvenik u svomu čardaku usłobodi se imati ženu osim babe, matere, kćeri, sestre, neka se drži za izmetnuta iz općine crkvene. A. Kanižlić, kam. 219. Baba careva vozeći se z blagom velikim, koje caru unuku nošaše. A. Kačić, kor. 479. Da baba oli did drži na krstu svoga unuka. M. Dobretić 42. Baba gospa *u Mikalje* (8b) *jamačno za razliku od dragih baba u kući.* Baba po otcu ali po matere. Bjelostjenac 5a. Do jeseni u mom dvoru bila! a do druge i čedo rodila! ja mu baba košulu spravila! Nar. pjes. vuk. 1, 381. Ova *(srijeća)* ocu, ova materi, ova babi. Vuk, živ. 23. Opomińući se vjere, koja se useli u babu tvoju. Vuk, 2tim. 1, 5. — *tako se i mati matere božje naziva* ‚božja baba': S. Ana božja baba biva. P. Knežević, pism. 91. — *tako se i prva žena naziva babom rodu ljudskom:* Pradid naš Adam i baba naša Euga. Aleksandr. jag. star. 3, 281.

2. anus, *starica. Od* xv *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Mikaljinu, Belinu* (754b). *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu, Vukovu.* Videh babu gde preskoči trapь. Despot Stefan Lazarević u Star. 4, 83 *gdje se pod riječju* baba *misli Turčin, a pod riječju* trap *more.* Baba Rada reče Anci. M. Marulić 251. Babe bajalice. L. Ljubuški 32. Draže su vam babe bajarice. T. Babić 30. Eto baba dižvu nosi. V. Došen 165. Jer u selu znade baba svaka. M. A. Relković, sat. 107. Perzijanci k ńima poslaše svoje helčije (babe bajalice, i čaratare). M. A. Relković, sabr. 33. Idu moleć babe. A. Kanižlić, rož. 92. Teško babam kud sejmeni prođu! A. Kačić, razgov. 223. Očima je zažmurio dok je babu poljubio. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Lasno ti je more babe pržit'. 4, 169. Baba babi grebla lan, da joj zaman prode dan. Nar. posl. vuk. 10. Dala baba paru da se uhvati u kolo, a poslije dvije da se pusti. 51. Baba starca zvala uz vrbopuc, a starac joj se odazvao uz vinober. 10. Baba đeda u proljeće na megdan zove, a đed babu opet zove čak o jeseni. Nar. pjes. vuk. herc. 232. Meni je pripovijedala jedna baba. Vuk, živ. 36. Što ću, baba?... Jao, baba, šta ću? Nar. prip. vuk.2 223. Slušaj babo, sve ti vjerujemo. P. Petrović, vijen. 88. — *često joj se pridijeva adj.* stara: Mnogo ima već vrimena da stupovi i slimena ljuljaju se po sve slabi kao zubi staroj babi. V. Došen 205. Pod ńom *(jabukom)* sjedi stara baba, ja mlah da je klada. Nar. pjes. vuk. 1, 347. Ne imade da junake s'ječeš, već is'ječe babe po Janoku, stare babe i decu nejaku. 3, 256. — *Značeći staru ženu dolazi i za svekrvu i za taštu (kao i* starac *za tasta): za svekrvu:* Da baba još ne znade, ńu nerada da imade *(snaha).* V. Došen 157. *za taštu ili punicu:* Gdjekoji i za punicu reku: moja baba.

Vuk, rječ. 9a. Domazet, dok su god živi starac i baba, slavi njihovo krsno ime. M. Đ. Milićević, slave 9. — *u istom smislu gdje gdje i muž zove svoju ženu babom (jamačno pristajući da se i sam broji među starce)*: Mnogi muž zove svoju ženu babom, ako i nije stara. Vuk, rječ. 9a. — *Žena koja mijesi hljebove za službu božju i zove se klisara i poskuraća i poskurivara, obično je starica, te joj se pred tijem imenima dodaje još i* baba: baba klisara, baba poskuraca *(vidi kod* klisara *i* poskurača); *ona se zove i* baba crkvèna *(vidi kod* crkven).

3. obstetrix, *babica, primalja. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Mikalinu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu.* Biše u baba, kojim bijaše zapovidio kralj da smiču dicu. I. Ančić, vrat. 2, 4, 9. Isto neka se obsluži s dičicom doma kršćenom od bab. M. Bijanković 31. Nije doma kršćeno od babe. L. Terzić 165. Baba oli ti primitelica. A. Kadčić, bogosl. 129. Nijedne onde babe nije bilo, . ona mu je i mater i baba bila. A. Kanižlić, utoč. 527. Zapovidi babama, koje dicu u porađaju primaju, da udilj ni zadave. E. Pavić, ogled. 97. Pastir crkveni pita za oca i mater; al ne ktijući baba i kum kazati, misnik ne kti ga krstiti. F. Lastrić, ned. 401. Ima se uteći .. babam unitnim. A. d. Kosta I, 161. Kad bi baba bila višta u to. M. Dobretić 27. — *neki joj pridijevaju* pupčenica *ili* pupcena: Šalje k njezi dvi duševne babe pupcenice. M. Zoričić, zrc. 15. Naredi babam pupčenim. A. Kačić, kor. 59.

4. nutrix, *dojkinja; isporedi* babica. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (125b), *Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da se tako govori u Dubrovniku).* Baba: što mi kruh ne date, malojzi da mi je učinit' panate? što mnite da nije? N. Nalješković 1, 266. Svoju službenicu s babome jednaga i tovjernaricu nabređa. 260. Ona starica koja je u vašoj kući, je li baba? M. Držić 337. Ako je mati ili baba držala u odru pri sebi djetece malo. B. Kašić, zrc. 60. Ni s čovjekom razmetnijem ja tužim, ni me babe plijene, ni mi djeca žile prigrizaju. V. Andrijaši, put 82. Još ter dijete u povoju ... zarobi me gusar kleti i odvede babu i mene. I. Kanavelić, iv. 190. Nijedne hraniteljice krstjanske ali babe da ne bude u njihovih kućah. M. Bijanković 5. Nejmajući mlika dužna je naći jim dobre i podobne babe. A. Kadčić, bogosl. 507. Matere davaju na mlijeko babam djecu. V. M. Gučetić, pohv. 58. Kaže ljubav babi, koja mu doji dijete. Besjede krst. 126. Od ove vrijedne babe i stražnice ... odhranćeni. I. Đordić, ben. 12. Broji baba, dok doji. Poslov. danič. 10. *u Dubrovniku kad hoće da razlikuju babu koja doji od one koja samo čuva djecu (vidi pod* 5), *reći će za prvu*: baba mokra *a za drugu* baba suha.

5. ancilla parvulorum custos, *dadilja. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se u tom značenju govori u Dubrovniku).* Kad god krstjanin stoji služeć Židije, griši; takojer babe i dojiteljice njiove dice. M. Pavišić 13. Potrči po kući kad god, lapat u srcu da ne pade; ne smije na prozor naslonit se bez babe, da ga tišti. B. Cuceri 197. U Dubrovniku se svaka dadilja zove baba, makar bila i djevojka od 12 godina. Vuk, posl. XIIV. rječ. 9a.

6. *u ostacima od staroga vjerovanja: a)* ‚Baba od zlata' *u jednoga pisca* XVI *vijeka dolazi mjesto grčke i rimske* Hekate: Kako htje, učinih velike zakletve zovuć Pana, Hoja, Lera, Doleriju i Babu od zlata (chiamando e Pane e Pale e Priapo e Pomona ed Ecate notturna). Đ. Zlatarić 72. *za što se veli da je od zlata, nije poznato.* — *b)* ‚Baba zlata' *u jednoga pisca* XVII *vijeka nazira se neka strana svijeta, može biti jug, u upravo će biti neka zvijezda pa po toj i strana svijeta (isporedi* babini štapi *i* babin kut, *kod* babin): Na kitajsko blato hodih u Tatare; ... prik kamen pojasa projdoh k Babi zlatoj, gdi se konac glasa svita u zemlji toj. Od tud turkomansku sajdoh u krajinu. I. T. Mrnavić, osm. 112. — *c)* ‚bäba ruga' *zove se danas izmišljena ženska čeljade, kojim plaše djecu*: U Paštrovićima ńom plaše djecu kad često ištu kruha: nemoj iskati kruha, ubiće te baba ruga! Vuk, rječ. 9b. *može biti da je* ‚ruga' *pomjerena ruska i češka* ‚jaga': ‚baba jaga' (Jungman I, 56. Daj I, 29. 4, 615). *u* ‚jaga' *će biti i samijem imenom* Hekata *spomenuta naprijed pod a., koja je bila i vještica strašna.* — *d) korizma se zamišlja i kao čeljade žensko, i tada se naziva* baba korizma *i* dedova baba, *jamačno po tome što je u starom vjerovanju bila kakva baba, pa što se o njoj vjerovalo ono se prenijelo na korizmu*: U Risnu na čisti ponedjeljnik obuče se kakav momak u ženske haljine i načini se kao ‚dedova baba', pa noseći na ramenu sedam štapova i za sobom vukući komostre (verigo) ide po varoši i skače ispred kuća i vice: ‚bu! bu! bu!' i ovo se zove baba korizma, kojom žene plaše djecu da ne ištu mrsna jela, govoreći im i posiije onoga dana kad bi koje zaiskalo mrsa: eno babe korizme sa štapovima pod tiglama (na tavanu).... Babom korizmom plaše i male preje i pletilje. Vuk, rječ. 9. *vidi i* korizma *i* djedovi. — *e) misli se da neke babe mogu učiniti što drugi ne mogu, osobito zlo*: De davo ne može što svršiti onde babu pošalje. Nar. posl. vuk. 75. Ni jednoj mladoj i lijepoj ženi ne kažu da je vještica, nego sve babama. Vuk, živ. 212. Dozovu jednu vješticu, babu iz sela. Nar. prip. vuk. 111. Rekoše da oni imaju krilatu babu. Nar. prip. vuk.2 273. — *f) iz staroga vjerovanja biće kakva baba i kad se govori*: ‚Pusti baba konju krv i teletu mlijeka', koje govore djeca metnuvši travku kunice u nos i tukući odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži: i tako čine dok ne udari krv iz nosa. Vuk, posl. 266. — *g) taka će baba biti i ona koja se spominje riječima*: ‚provesti babu', koje kažu djeca kad bace malu pločicu od kamena preko vode. Vuk, rječ. 9a.

7. *ime planinama: a) jednoj u Hercegovini kod Gacka sa zapada.* Glasnik 20, 303. 331. 22. 19. Vuk, rječ. 9a. Danićić 1, 21. Bogavaca. z Babe Spom. sr. I, 22. Te se veća potoc podignula od široka polja Gatackoga, počeraše četu uz planinu, dognaše ih u Korita ravna ... bježi ceta uz Babu planinu ... prebježaše niz Babu planinu, dok dođoše niz ravne Rudine. Nar. pjes. vuk. I, 59. — *b) jednoj u Srbiji više Paračina.* Vuk, rječ. 9a. M. Đ. Milićević, srb. 422. jur. 29.

2. BÀBA, *f. nekaki rak, nekaka riba, i u kosca kao mali nakovanj.* — *Akcenat kao pod* 1 baba. — *Korijen* bab, *naduti se, napreti se.*

1. *nekakav rak morski, nalik na jastoga.* L. Zore, rib. 22. *isporedi* 2 babica.

2. *neka mala morska riba u hrvatskom primorju.* I. Milcetić. *isporedi* babaš.

3. *gvožđe, kao mali nakovanj, na kome kosci otkivaju kose (klepcem, čakancem, kosnim čekićem),* incus fenisecis. *isporedi* babica. *prošloga vijeka*: Što tribuje koscu? Vodir, baba, brus ... J. S. Rejković, kuć. 256.

BÀBA, *m. vidi* babo. *Akcenat se mijeńa u voc.*: bâbo; *samo je i zadńi slog dug u gen.* bábô, *instr.* bábôm. *Dolazi od prošloga vijeka.* Da posluša

babu svoga. J. Kavańin 235. Koga srita svakog pozdravļaše, a po svakom starca babu svoga. F. Radman 34. I ostavļa starca babu svoga. A. Kačić, razgov. 18. Kad je mene tvoj baba dovco. Nar. pjes. vuk. 1, 618. Babi ne ću čuvati goveda. 1, 159. Prema sebe svoga babu zvala. 1, 201. Ugledala svoga babe dvore. 1, 479. Babi dao koña osedlana. 1, 552. Svekru babi od svile košulju. 1, 260. Da te baba na lekare dade. 2, 188. A šta će ti baba učiniti, kad su babi savezane ruke? 3, 38. Pa je svome babi govorila. 3, 360. A baba je onda mladi dio. 3, 391. U tvog babe mlogo kažu blaga. 3, 396. Od bábe joj bila knjiga dode. 3, 548.

1. BÁBAC, Bapca, *m. ime mjestu, po svoj prilici glavici kod sela Brćela u Crmnici u Crnoj Gori. pomiñe se* XIV *vijeka*: *tuda je Brćelimu meda išla* ‚na Babьcь'. Mon. serb. 114. *akcenat nepoznat. postańem od* bába *(stara žena), kao što je i sama* baba *ime planinama.*

2. BÁBAC, bápca, *m.* propago, nux quaedam. — *drugo* b *kad dode pred* c *mijeńa se na* p, *a ńeki ga u pismu ne mijeńaju. — Akcenat će u gen. pl. biti* bâbâcâ. — *Korijen* bab, *naduti se, napeti se. isporedi pod* 2 bába. — 1. propago. *prpoļak. ļoza koja se presadi (na Krku).* I. Milčetić. *značeńe napeti se, koje je u korijenu, prešlo je u toj riječi u ispeti se, izrasti. isporedi* 2 babica. — 2. *ńeki krupan orah,* nucis maioris genus. *u Vukovu rječniku, gdje se napomiñe da se govori u Srijemu.*

BÁBAČAFER, *m. ime ńekoj tamnici u Carigradu* XVII *vijeka.* Za poklisare, koji su u Carigradu, spovijeda da se ne nahode u babaćaferu nego da tako stoje sekvestrani. Starine 11, 115.

BÁBAČKÎ, *adj.* 1. *što pripada babi dojkińi*: babačka plata, nutricia. *samo u Belinu rječniku* 126a. — 2. *što pripada babama u značeńu kazanom kod* bába *pod* 1, aviarum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÁBAD, *m.* acorus calamus, *iđirot. Samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 5. *Riječ će biti tuđa. isporedi* baban, balad.

BÀBAJE, *f. pl. ńekakve trešńe, koje se zovu i* rskavice, ruštevi, cerasi genus. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napomiñe da se govori u Mostaru. Postańa tamna, može biti da je korijena kojega je* bábac *(orah).*

BABÀJIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 102.

BABÀJIĆANIN, *m. čovjek iz sela Babajića.* M. Đ. Milićević.

BABÀJIĆÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Babajića.* M. Đ. Milićević.

BABÀJIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Babajiću. govori se i bez ć pred* s: babajiski. M. Đ. Milićević.

BÀBAJIN, *adj.* patris, *očin. od pers.* bâbâjâne, *otački. samo u naše vrijeme u pjesmi, i iz ńe u Vukovu rječniku.* I izvede dogu babajina,.. pa pripasa sabļu babajinu a usede koña babajina. Nar. pjes. vuk. 2, 490. 491.

BÀBÂJKA, *m. vidi* babajko. *prošloga vijeka u jednoga pisca*: Sinka daj sladkog materi, babajki. M. Katančić, fruct. 60.

BÀBÂJKO, *m. otac. Od* babaļko *(koje vidi) promijeniviši* ļ *pred* k *na* j. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje*: ‚ponajviše u pjesmama'). — Podložnici uživaju gdi upravni jesu sviti tijelu babajka, koje ļube sve svoje sinove, ako i grube. J. Kavańin 208. Ļak da biži k svojemu babajku. M. A. Reļković, sat. 38. Biše Janko rođeni babajko kavalira Jankovića Stojana. A. Kačić, razgov. 232. Ide Salko kano i babajko. S. Štefanac 5. Ļuto kune majku i babajka. Nar. pjes. vuk. 1, 550. Ono j' bio moj mio babajko. 2, 347. Kaž' babajku jutros na uranku. 3, 108. Moj babajko, ne slušam te, stari. 4, 143.

BABÂJKOV, *adj. što pripada* babajku. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Opravi mi sabļu babajkovu. Nar. pjes. vuk. 3, 22. Vidiš, brate, toke babajkove! 3, 443.

BÁBAK, bápka, *m.* cantharis, capulus. *drugo* b *kad dode do* k *mijeńa se na* p, *a ńeki ga u pismu ne mijeńaju. — Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: bâbâkâ — *Korijen* bab, *naduti se, napeti se. isporedi* 2 bába. — 1. *buba koja se zove i* popić, cantharis. *u tom značeńu dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (166a). *Bjelostijenčevu i Stulićevu. — u Belinu rječniku i* milipeda (573a), *a to je i* babuška *i* baburа *i* babica; *to će biti i u jednoga pisca prošloga vijeka*: Debeloj nemoći likarija: uzmi babaka, oni mali što no se svale kada u ńe tikneš, naode se pod stinam oko zidova; desetak brojem sveži u krpi, pak poprži na vruću ogńištu, satari u prah, ter oni pra podaj popiti. J. Vladmirović, lik. 11. — *u jednoga pisca našega vremena tako se zove* lytta: babak zeleni, lytta vesicatoria L.; babak pjegavi, lytta collaris Fab. J. Šloser, kor. 599. 606. — 2. *na kosištu onaj držić što se drži rukom za ńega kad se kosi, rucel,* capulus in manubrio falcis fenariae. *samo u Vukovu rječniku. značeńe napińati se, koje je u korijenu, tu će se biti razvilo u ispińati se, isticati se.*

BÀBAKÂJ, Bábakaja, *m. u Dunava velika stijena više Golupca. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Od tur.* baba kaja, *očinа stijena.* Babakaj se vidi i pri najvećoj vodi. M. Đ. Milićević, srb. 952.

BABALUK, *m. turski* babalyk, *tast, punac, samo u naše vrijeme u pjesmi.* Prsten stavļa. svadbu ugovara s babalukom, duždom mletačkijem: babaluče, duždo od Mletaka! svadba moja od po mjesec dana. Nar. pjes. juk. 99.

BABALUŠKA, *f.* Sternbergia lutea Ker. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 5. *isporedi* miholjica.

BÀBÂĻKO, *m. od tur.* babalyk, *poočim, tast, očuh, star čovjek.* XVII *i* XVIII *vijeka; osim rečenijeh značeńa koja ima riječ u turskom jeziku dolazi i za oca. isporedi* babajko *i* babaluk. *a) poočim ili samo starac može biti na orom mjestu*: Da babaļku meni i tastu ńegovu ovi dan poda sriću ovu, da ja čudne fetve još diliti budem ńemu prudne, tast zetu služiti. I. T. Mrnavić, osm. 67. — *b) poočim ili tast može biti na ovom mjestu*: Bako sladki, slavni Bako, slavan jesi svakojako; ali babo al babaļko, al se zoveš stari babko, ļudsko ti si dobro svako, radosti si mili čaćko. I. T. Mrnavić, osm. 144. — *c) otac*: A babaļko ovog sina biše kruna svi starina. V. Došen 35. Neg je pošo grade d'jelit' na Dunaju hladne vode, koje mu je babaļko s bojnim kopjem pridobio. Nar. pjes. bog. 118.

BABAN, *m. vidi* babad. *samo u jednoga pisca našega vremena* B. Šulek, im. 5.

BABARA, *f. ime ńekoj rješitici u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tu našega vješca Tmora strahovite Sniježnice, paklenoga Strmogora i vražjale Sjevernice, Odra, Vrana i Babare poruguju se basne i čare. J. Kavańin 451.

BABAŠ, *m. vidi* cipo. skakva. L. Zore, rib. 21. *isporedi pod* 2 bäba *(riba), s kojom je jednoga korijena.*

BABAZÈMÂN, babazemána, *m. turski* baba, *onda, negda, i* zeman, *vrijeme; ñegdašñe, staro vrijeme.* Od babazemana i od cara Ščepana *(znači:* bog zna od kad). Nar. posl. vuk. 231. *govori se i okrnjeno* babzeman. J. Bogdanović.

BABČ- *gledaj* bapč-.

1. BÁBE, *f. hyp.* bäba *(stara žena, dojkiña). — Akcenat se mijeña u voc. sing.:* bâbe. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi dalje pod* 2). — 1. *za staru ženu:* Kalom, babe! voskom, djedo! Poslov. danič. 45. — 2. *za dojkiñu:* Babe, ono njeka djevojka izlazi. M. Držić 319. Ajmeh, babe, jesi li čula? 322.

2. BÁBE, *f.* coccinella septempunctata, *buba mara, ali joj se tako kaže od mila mjesto* bäba, *koja sama nije u običaju u tom značeñu. isporedi pod* 2 baba *i* babak, *s kojima je istoga korijena. zove se i* baburica. — *Akcenat se mijeña u voc. sing.:* bâbe. — *Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji da je nom. sing.* bâbe, *a to će biti samo voc., i da se govori u Dubrovniku).* Djevojke je uzmu na prst, pa govore: vjeri me, babe! (kao u Srbiji: kaži Maro, otkuda će svatovi doći). Vuk, rječ. 99. Babe baburice!.. kaži mi, ne laži mi, de ću se ja oženiti. V. Vrčević, igre 64.

BÄBE, Bâbâ, *f. pl. a) selo manastira Dečana* XIV *vijeka na rijeci Trnavi, ñegdje blizu Dečana.* Mon. serb. 93. 97. — *b) selo u Srbiji u okrugu biogradskom, srezu kosmajskom.* K. Jovanović, reč. 96.

BABEL, *m. vidi* Babilon. Babel grad. D. Zlatarić 85b. Z Babela pojde van. Đ. Baraković, vil. 94. Po turnu od Babela. J. Kavañin 517. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i s talijanskim završetkom* Babele: Svom neka se slavom dici Babele. B. Betera. čuč. 86.

BABELE, *m. vidi kod* Babel.

BABELSKI, *adj. vidi* babilonski. Kraļa babelskoga. Đ. Baraković, jar. 76. Gradioci torana babelskoga. M. Radnić 190.

BABER, *m. ñekakav cvijet: ime mu može biti od tur.* bebürgi, *đurđica,* convallaria maialis, *u sprijeda ima turski* al. *crven. samo u pjesmama.* Uzori dragi ravnine, te posij svoje jadove: ako ti nikne al-baber, išći me, dragi, od babe. Nar. pjes. petr. 1, 234. Gonđe-lale koña sedla, al-baber se za put sprema. 264.

BABEŠNICA, *f. selo u Bosni kod sela Garera.* Schem. bosn. 1864. 31.

BABÈTINA, *f. augm.* bäba *(stara žena). Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićeru i Vukovu. Akcenat ostaje, samo je u gen. i instr. sing. zadñi slog dug:* babètinê, babètinôm, *a u gen. pl. oba su zadña sloga duga:* babètînâ. — Prohodi jedna babetina. J. Filipović, prip. 3, 257. Po ñoj šeta stara babetina. Nar. pjes. vuk. 1, 348. U tome se nađe još nekaka prokleta babetina. Nar. prip. vuk. 19. Nego laže ova babetina. P. Petrović, vijen. 89.

1. BÄBICA, *f. dem.* bäba *(i to pod* 1 bäba). *ne dolazi u svakom značeñu u kom dolazi riječ od koje je postalu, a ima značeña kojih ona nema; ne govori se u svakom značeñu deminutivno, od mila, nego kao* bäba. — *Akc. u gen. sing.* bäbicê, *instr. sing.* bäbicôm, *gen. pl.* bäbîcâ. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi dalje pod* 3), *između rječnika u Mikalinu, Bjelostijenčeru, Stulićeru i u Vukovu, ne u svakom značeñu.*

1. *starica, od mila:* Babica je dobra dedu. P. Vitezović, cvit 158. Babica, anicula. Stulić 5a.

2. obstetrix, *primalja, vidi* baba. *u tom značeñu dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Babicama ovu dade zapovid. Đ. Rapić 140. Ovo imadu znati babice. A. Kanižlić, kam. 573. Ovo babice dobro nek pamte. B. Leaković, nauk 163 Poviče babica, po što odreže pupak muškome detetu. Vuk, posl. 350. Ne zovi druge babice da dijete obabi nego mene. Nar. prip. vuk.[2] 243. Pita otac: kakovo j' dite? A babica reče, da j' dite muško. Nar. prip. mikul. 57.

3. nutrix, *dojkiña; isporedi* baba. *u jednom spomeniku latinski pisanu* XIII *vijeka:* ‚Babiza, ancilla, nutrix'. Statut. ragus. 1272. Lucii memor. di Traù 202.

4. *žensko čeljade koje prati nevjestu,* pronuba. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićeru* (‚paraninfa, donna che accompagna la sposa, pronuba'). *tako nazvana po babi dadilji.* Morate babice učit nevjestu kako bi vjereniku ugodile. M. Držić 146. *isporedi* djeveruša.

5. *ime žensko u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Krstь sumeđnice Babice. Glasnik 35, 121. Babica 122.

6. *selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu kosaničkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

2. BÄBICA, *f. dem.* bäba *(i to pod* 2 baba). *samo u ñekom značeñu riječi od koje je postalu, a ima značeña kojih ona nema; ni u jednom se ne govori deminutivno, nego kao i druga riječ. — Akcenat kao pod* 1 babica.

1. *buba, koja se zove i* babuška, babura, milipeda. *U rječnicima Mikalinu* (8b) *i Bjelostijenčeru isporedi* stonoga.

2. *ñekakav rak morski.* L. Zore, rib. 22. *isporedi pod* 2 baba.

3. plantago, *trava koja se zove i* bapka *i* paskvica. *samo u Mikalinu rječniku* (104a) *u tom značeñu, a u jednoga pisca našega vremena* ranunculus aconitifolius L. *i* bellis perennis L. *i ñeki grah i ñeka vinova loza crna grožđa.* B. Šulek, im. 5. *isporedi* babika.

4. planta radicis, stolo, *izrastan. isporedi* izdanak. *u tom značeñu dolazi prošloga vijeka.* Podrastenice drugi zovu babice, koje iz korena idu. J. S. Reļković, kuć. 84. Visto rižu grane vodenice i babice koje ozdol kliju. 222. — *to će biti i u Vukovu rječniku* ‚drvo o kome djeca vješaju kavez kad hvataju tice' *i o kom napominje Vuk da se tako zove u Srijemu.* — *isporedi* babac (propago).

5. ineus feniseeis *grožđe, kao mali nakovanj, što kosci na ñemu otkivaju kose. samo u Vukova rječniku. zove se i* bäba, *vidi pod* 2 baba 3.

6. columen, tibicen, *stup koji drži kuću. samo u rječnika Bjelostijenčeru.* Babica zidna. Bjelostjenac, pridav. *ime će joj biti po ispitanju, isticanju. kao i naprijed pod* 1; *isporedi i* babak 2.

3. BÄBICA, *f.* syllaba, *slog.* — *Akcenat kao i pod* 1 babica. — *Dolazi* XVII *vijeka u dva pisca, i biće samo po slogorima* ba be, *koje su najprije djeca učila, nazvani i ostali.* Neglasovita (slova) čine se glasovita sadružena ovako i zovu se babica: ba, be, itd. M. Orbin, zrc. 329. B. Kašić, nač. 109.

BABIČAN, *m. ñeka zemļa crkve zagrebačke* XIV *vijeka u spomeniku latinski pisanom:* predium sive terra Babichan vocata, circa Jaron. Mon. ep. zagr. 2, 43.

BÀBIČÊŊE, *n.* munus obstetricis. *isporedi* babičiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀBIČIN, *adj. što pripada ženi po imenu Babici (vidi pod* 1 babica 5). Otn. Babičine zemlje. Glasnik 35, 121.

BÀBIČITI, bäbičîm, *impf.* obstetricem esse, obstetricare. *isporedi* babiti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Prelazno: objekat je porodilja:* Kad babičite Jevrejke. D. Daničić, 2moj. 1, 16.

BÀBIČKÒ, *n. adj. selo u Srbiji u okrugu niškom, srezu zaplanjskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

1. BÀBIĆ, *m. prezime, po bäbi, po kojoj bi se prezirao onaj kome bi roditelji umrli, pa mu* baba *bila mjesto nih. Od* xv *vijeka.* Matij Babić. Mon. croat. 138. Kapitanu Babiću u Sisku. Starine 11, 113. Ivan Babić. A. Kačić, kor. 183. Tada reče Babiću Ivane. Ogled. sr. 75. G. Babić. Šem. diac. 1877. 66. M. Babić. Rat 179. — *i Turci se tako preziraju.* Što mi kažeš Babića Gašara. Nar. pjes. vuk. 4. 11. Sjajne toke Babića Jakšara. Ogled. sr. 143.

2. BABIĆ, *m. ńeka vinova loza crna grožđa.* B. Šulek, im. 5. *Od kor.* bab, *naduti se, okrugla biti. isporedi pod* 2 baba *i* 2 babac.

BÀBIĆANIN, *m. čovjek iz sela Bäbića.* M. Đ. Milićević.

BÀBIĆÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Bäbića.* M. Đ. Milićević.

BABIĆEVICA, *f. ńekakva bilka crvena crijeta. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 5.

BABIĆEVIĆ, *m. ńeka vinova loza crna grožđa. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 6. *isporedi pod* 2 babić.

1. BÀBIĆI, Bäbîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom, srezu moravičkom.* K. Jovanović, reč. 15.

2. BÀBIĆI, Bäbîćâ, *m. pl. selo u Bosni u Kozari kod Kozarca.* M. Ružičić.

BÀBIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Babićima. govori se i bez ć:* babiski. M. Đ. Milićević.

BABIJI, *vidi kod* babji.

BABIKA, *f.* plantago. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 6. *isporedi pod* 2 babica 3.

BABÎLÔN, Babilóna, *m. isporedi* Babel. Rim, Babilon, nije ni sina. J. Kavanin 185.

BABILÓNAC, Babilónca, *m.* Babylonius. *isporedi* Babilońanin. *Akc. u gen. pl.* Babilônâcâ. — Dva Babilonca. F. Glavinić, cvit. 245. Babilonci rasrdiše se žestoko. A. Kačić, korab. 303. Zlato slikovaše Babilonce. I. Velikanović, upuć. I, 118.

BABÎLÔNIA, *f.* Babylonia. *a) zemlja:* Zavedeni biše u Babiloniju. M. Marulić 68. Kralju od Babilonije. F. Glavinić, cvit. 349. — *b) grad:* Biše muž v Babiloniji. Bernardin 30. dan. 13, 1. Čovik u Babiloniji. I. Bandulavić 57. — *c) u prenesenom smislu, gdje je sve smeteno:* Ondi je nemir, nepokoj, smeća, Babilonija i isti pakao. B. Gradić, djev. 130. Kako mogu reći da je crkva rimska jedna Babilonija, što će reći da su u njoj svaka smućena i puna opačine. J. Filipović, prip. I, 191.

BABÎLÔNSKÎ, *adj.* babylonius. Pometenje i smućenje babilonsko. Š. Budinić, sum. 111. Pogledajte ona tri mladića u peći babilonskoj. J. Banovac, razg. 113. Za to oni babilonsku kulu stašе zidat. M. A. Reljković, sat 158.

BABILÓŃANIN, *m.* Babylonius: *isporedi* Babilonac. *završetak* -in *stoji samo u jednini. Akc. u gen. pl.* Babilóńânâ. xvi *vijeka dolazi nom. pl. jos sa e na kraju.* Skupiše se Babiloňane. Bernardin 38. Babiloňani. I. Bandulavić 71. A. Vitaljić, ist. 187. Babiloňanin. Bella 123b.

BÀBÎN, Babina, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu podrinskom, srezu azbukovačkom.* K. Jovanović, rec. 134. — 2. *otoka rijeke Bitve u Srbiji u šabačkom okrugu; utječe u Savu.* M. D. Milićević, srb. 119.

BÀBIN, *adj. što pripada bäbi.* 1. aviae, *očine ili materine matere:* babin brat, babina sestra. Jambrešić. — 2. anus, *stare žene:* Da na mistu tom ostaneš, da se babin grob nazove. V. Došen 125. Tvrdo je kao babini zubi. Nar. posl. vuk. 313. Babine sreće *(kome posao ide u nazadak).* Nar. posl. vuk. 10. Za babino brašno. *odgovori se u šali na pitanje: za što? kad se ne će upravo da odgovori.* — 3. nutricis, *dojkinin:* Još mlijekom babinijem voña. Poslov. daničić. 40. *u tom će značenu biti i na ovom mjestu:* Bješe se ovi porodio ne od koljena plemenita; nu se brzo uzvisio kroz činjenja zamjerita. Svijetla bana hrvatskoga on se babin sin brojaše. I. Kanavelić, iv. 186. — 4. *pridijeva se mnogim riječima, koje s njim bivaju imena mnogome koječemu: a) biljе:* Babin tobolac, sedum telephium L. B. Šulek, im. 6. — Babin zub *i* babini zubi, tribulus terrestris L. J. Pančić, flor. biogr.? 449. *i* Dentaria L. B. Šulek, im. 6. *i u Vukovu rječniku (ali bez značenja a s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* — Bäbina duša, thymus serpyllum L. *i* origanum, *u rječnicima Mikošinu, Belinu* (528), *Bjelostjenčevu. Stulićevu.* serpillum, *u rječniku Jambrešićevu (suppl.).* thymus serpyllum L. B. Šulek, im. 6. *i u Vukovu rječniku, ali bez značenja. isporedi* mravinac, materina trava, majkina dušica. — Babina kosa, stipa capillata L. B. Šulek, im. 6. — Babina rit, *ńeka gljiva.* B. Šulek, im. 6. — Babina rubetina, veronica agrestis L. B. Šulek, im. 6. — Babina svila, armeria vulgaris. Čas. česk. muz. 1852. 2, 16. Šloser-Vukot. flora 716. B. Šulek. im. 6. — Babina žila *(u Vukovu rječniku, ali bez značenja a s dodatkom da se govori u Paštrovićima) i* babina žilica *i* babine žilice, geranium molle L. B. Šulek, im. 6. — Babino dračje, ruscus aculeatus L. B. Šulek, im. 6. — Babino sito, tordylium apulum L. B. Šulek, im. 6. — Babino uho *(u Vukovu rječniku ‚malo kao gljivica crveno pri korijenu kakva drveta, truhla mokra'),* peziza auricula. G. Lazić 167. peziza coccinea Pers. *i* ńeka vrst od cirsium. B. Šulek, im. 6. — Babino zeље, atractylis hirsutior, *u Stulićevu rječniku;* centaurea benedicta L. B. Šulek, im. 6. — *vidi i kod* babji. — *b) ptica:* Bäbin kökôt, *samo u Vukovu rječniku, gdje samo stoji da se govori u Crnoj Gori, da je ńekaka ptica, koliko kos i da može biti da je kukavičji konic,* epops. — *c) mjesto na tijelu čovječjem:* bäbina rupa, cavum cervicis, *u Vukovu rječniku, i* bäbina dolja, *istoga značenja.* S. Vulović. — *d) zvijezda:* Babini štapi, orion. *u Stulićevu rječniku. isporedi* štapi *i* štapci. — *e) ńeka strana svijeta:* babin kut *i* babin bugak; *kad je oblačno pa se s te strane počne redriti, onda se razvedri. u Čeha je* ‚babi kout' *sjeverozapadna strana.* — *f) vrijeme kad nastaje proljeće a zima opet okrene, zore se jamačno po kakvoj babi iz staroga vjerovanja:* bäbini dni, bäbini jarci, bäbini kozlići, bäbini pozajmenici, bäbini ukovi. *samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje:* ‚Pripovijedaju da je nekakva baba istjerala jarice u planinu, pa dunuo sjever i udario snijeg, a ona rekla: pre, Marcu, ne bojim te se: moji jarčići petoroščići. Na to se rasrdi Mart, pa uzaj-

mivši u Fevruarija nekoliko dana, navali sa snijegom i s mrazom, te se smrzne i okameni i baba i ńezini jarići. Kažu da se i danas može vidjeti u nekakvoj planini (gdje se to dogodilo) ono kameńe što je postalo od babe i od jarića: baba stoji u srijedi i jarići oko ńe. *Isto se vrijeme zove u Bosni i* bäbine hüke. M. Ružičić. — *g)* bäbino ljẽto, aestas praeceps, *kad je toplo u nevrijeme, osobito u jesen, samo u Vukovu rječniku.* — *h)* bäbine rûbi, *f. pl. dan u oči badnjega dana, tačin dan, samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori, ne zna se za što se tako zove.* — *i)* babina rupa *zove se neka igra momačka, u kojoj jedan ćuva od ostalijeh rupu iskopanu u zemlji i na ńoj sraju kapu.* V. Vrčević, igre 71. — *k)* drvo na kakom mjestu *koje se po ńemu zna:* Babina bukva: *selo je Gručareva* XIV *rijeka išla meda* ‚vyše Babine bukve'. Mon. serb. 95. — Babin dub, *mjesto, i sad na ńemu krčma, u ravnome Kotaru od Zadra k jugoistoku oko jednoga sahata daleko; kažu da je donde bilo tursko, dok nije Jankorić Stojan istjerao Turke iz Kotara'.* Vuk, rječ. 9b. — *l)* lug, *polja i druga taka mjesta:* Babin lug. *kod sela Gručareva* XIV *rijeka.* Mon. serb. 95. *drugi je mjesto na kom je sada lirada u vračarskom srezu blizu Biograda.* Glasnik 19, 99. — Babino polje, *u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. Nov. 1863. 200. — Babina aluga, *u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Sr. Nov. 1873. 259. — Babina jaruga, *u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. Nov. 1866. 306. *šuma u Begaljici u okrugu biogradskom.* Lj. Stojanović. — Babin kovanluk, *mjesto pod ńirom u vračarskom srezu blizu Biograda.* Glasnik 19, 99. — Babin grob, *u Srbiji u okrugu sabačkom:* ńiva na babinom grobu. Sr. Nov. 1866. 515. — *m) jezera, rijeke, izvori:* Babino jezero, ‚*malo jezero nacrh Velebita blizu Vlaškoga grada*'. Vuk, rječ. 10a. — Babina rijeka, *mjesto na kom su ńive u Srbiji u okrugu radničkom:* ńiva u babinoj reci. Sr. Nov. 1869. 88. — Babina vodica, *također mjesto na kom su ńive, u Srbiji u okrugu valjevskom:* ńiva u babinoj vodici. Sr. Nov. 1872. 351. 534. — *n) imena gorama, brdima, planinama:* Babine gore *i* Babina gora, *od kuda se priporijeda da su došli Hrvati u sadašńe svoje zemlje (vidi kod* babji): Dojdoše iz prik Babinih gor Hrvati. P. Vitezović, kron. 53. Dodoše Rvati od gore Babine. A. Kačić, razgov. 7. — *druga u Hrvatskoj blizu Zagreba i Lupoglave, pomińe se* XIII *rijeka u spomeniku latinski pisanu:* Babi(na) gora. Mon. epis. zagr. 1, 23. — Babina glava, *u Srbiji u okrugu pirotskom.* Rat 15. M. Đ. Milićević, srb. 825. — Babin kuk, *brdo kod Dubrovnika:* S brežuljcima Krvavog brda i Babina Kuka. Dubrovnik 1868. 176. — Babino mašilo, *brdo u Srbiji u krajinskom okrugu između sela Dobre i Majdanpeka.* M. Đ. Milićević. srb. 941. Babin nos, *visoko brdo u Srbiji na istočnoj granici.* M. Đ. Milićević, srb. 723. 825. Glasnik 19, 296. *vidi i na po se* Babin most. — Babin grob, *u Srbiji blizu Biograda između sela Resnika i Rušńa, mjesto pod ńirom'.* Glasnik 19, 98. *to je isto što je u Vukovu rječniku* ‚Babin drob, brdo kod Resnika', *ali se sada ne zove tako, ako se kad tako zvalo.* — *o) imena naseljenih mjesta, kao* Babin do *itd., gledaj na po se.*

BÄBIN, *adj što pripada* bábi, *vidi* babov. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Babin dvore, moj veliki jade! Nar. pjes. vuk 1, 479. Na babina kićena zelenka. 3, 38. Krv ne ide iz babine ruke. 3, 41.

BÄBIN DÔ, Bäbina dõla, *m.* 1. *selo u Hercegovini blizu Graca.* Schem. rag. 1876. 58. — 2. *selo u Boci kotorskoj kod Budve.* Šem. bok.-kot. 1875. 24.

BÄBIN KÂL, Bäbina kâla, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÄBIN MÔST, Bäbina mõsta, *m. selo u Kosovu na Labu,* XVII *se vijeka pomińe kod toga sela most od kamena i o ńemu priča:* Uz Lab rijeku obraćaju, i sred polja kako more od kamena most gledaju, nos da je babin' to govore, hude babe, kojoj s zubi Kobilović nos odgrize, kad Murata cara ubi, ter u kuću ńe sakri se, bivši ga ona ukazala kletijem Turcim u nevjeri, kojijeh sila bješe ustala za junakom u potjeri. *I.* Pahmotić, dubr. 177.

BÄBIN PÔTOK, Bäbina põtoka, *m.* 1. *selo u Hrvatskoj u otočkoj Krajini.* Šem. prav. 1878. 64. Schem. segn. 1871. 29. — 2. *u Srbiji selo jedno u okrugu kruševačkom i jedno u okrugu topličkom.* K. Jovanović, rec. 132. Sr. Nov. 1879. 176.

BÄBINA GRÉDA, *f. selo u Slavoniji.* Schem. diac. 1877. 30. U Babinoj Gredi. I. Zaničić 16.

BÄBINA LÚKA, *f. selo u Srbiji u valjevskom okrugu.* K. Jovanović, reč. 100. U Babinoj Luci. M. Đ. Milićević, srb. 374.

BÄBINA POLÀNA, *f. selo u Srbiji u vranjskom okrugu.* Sr. Nov. 1879. 176.

BÄBINA RIJÈKA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Kostajnice.* Babina reka. Schem. zagr. 1875. 133. Sem. prav. 1878. 75.

BÄBINAC, Bäbinca, *m. u Hrvatskoj selo jedno u varaždinskoj i jedno u belovarskoj podžupaniji; piša ih i* Babince. Schem. zagr. 1875. 112. 126. Pregled 17. 79.

BÄBINE, bäbînā, *f. pl. vesele o porodaju. Tako će biti nazvano po* babi *primalji, po ńezinu poslu,* babljenju, *uzetom mjesto samoga porodaja (isporedi* babiti, obabińati se) *Dolazi od* XVI *rijeka zajedno s običajem da se nose darovi, među kojima je i jelo i piće; između rječnika u Belinu* ‚epulum natalicium' (127a), *u Stulićevu* ‚prandium quod consanguineis occasione partus paratur', *u Vukovu* ‚puerperium' *i* ‚salutatio puerperae': *prema Vukovu značenju (porodaju) nema potvrde, ne dolazi samo, nego se u veselju razumije i ono, a drugo je u stvari jednako s Belinijem i Stulićevijem, sva se tri samo popunjuju među sobom.* — *isporedi* babińe. — Laka je ta sprava, hrlo me sada spravi; vješta si pribitku i babinam i što je ta sprava:... pune mi bisake darova naloži, neka ti na službi, sestrice pridraga, pastijeri u družbi zahvale jednaga. M. Držić 444. Stat veselo na babinam. I. A. Nenadić, nauk 131. Na babine sve dovrvi, pogaće se tu navuku, kokoši se tu natuku, cuturom se tu klokoče. V. Došen 168. Onda drugo jato čedno više da je vrlo žedno, više čaću od babina: novi čaća! nosi vina! 169. Kad su Turci Novi poharali, imala sam trideset godina, od tadar su trideset i sedam; ako li mi tome ne vjeruješ, a ti pitaj Ljilanu devojku, koja mi je na babine bila. Nar. pjes. vuk. 1, 526. B'jela vila na babine došla, mome Jovi kosulu don'jela. Nar. pjes. petr. 1, 50. *kad ko zapita za koga koliko mu je godina u zapitani hoće da kaže da ne zna niti mu je stalo za tijem, odgovori:* Nijesam mu bio na babinama. Nar. posl. vuk. 217. Babine traju obično sedam dana. Za tijeh sedam dana dolaze daću žene na babine i donose čast (n. p. pite, uštipke, rakiju, vino itd.) i djetetu darove, te se časte i vesele; a noću dođu susjedi i susjede, poznanici i poznanice, te ‚čuvaju babine', t. j.

sjedo svu noć kod porodilje i razgovaraju se i pjevaju, a osobito treću i sedmu noć. Tada ne smije ni jedno zaspati: jer drugi jedva čekaju da ga ogare, ili da mu prišiju štogod (kakav drońak ili čitavo čelce) za haljine. Na babinama pjevaju svakojake pjesme, a neke imaju koje se samo tada pjevaju. Vuk, rječ. 10. *Što se babine čuvaju osobito sedmu noć, za to je običaj reći onome* ‚koji je malo suludast: nije sedmu noć dočuvan'. Vuk, rječ. 10[a]. — *u prenesenom smislu u jednoga pisca mjesto postelje porodiljine:* I dušeka svoga pazi *(lijenac)* da iz ńega ne izlazi, kan' da mu se srića zgodi, mlado čedo da porodi, u babinam svojim smrdi. V. Došen 248.

BÀBINO, *n. selo u Bosni bliza Zenice.* Schem. bosn. 1861, 84. *može biti da je isto u jednom spomeniku u kom se ne može bliže poznati.* S. Novaković, pom. 123.

BÀBINO PÒLE, *n. selo na ostrvu Mljetu, pomiče se od* XIII *vijeka.* Mon. serb. 10. Na Mljetu u Babinu Polju. I. Držić, nauk gond. 161. *i sada je.* Schem. rag. 1876. 40.

BÀBINSKÎ, *adj.* 1. anilis, *bapski. u jednoga pisca* XVI *vijeka.*Takovi tati i razbojnici jesu, koji krivo uče, po kutih mise služeći, dijavlje, smamne, babinske božje službe gori narejaju. Postila 1562. 125[b]. — 2. *što pripada babinama: u jednoga pisca prošloga vijeka* ‚čaća babinski', *otac koji ima babine u kući, u koga su babine.* V. Došen IV.

BÀBIŇARA, *f. vidi* porodilja. L. K. Lazarević *u Šapcu. isporedi* babine.

BÀBIŇE, bàbīńâ, *f. pl. vidi* babine. *Od prošloga vijeka, između riječnika samo u Vukova (gdje se napominje da se govori u Srijemu.* 10[a]). Dječica, kojima sam babiňe čuvao, sad su oci i matere. Đ. Obradović, bas. 374.

BÀBIŠTA, *n. pl. ńeko mjesto kod Prizrena* XIV *vijeka.* Vinogradь u Babištiihь. Glasnik 15, 271. Daničić, rječ. 3, 553. *isporedi* Babište.

BÀBIŠTE, *n.* 1. *selo u Srbiji u okruga niškom.* Sr. Nov. 1873. 175. — 2. *komad zemlje u Srbiji u srrliškom sreza:* Vinograd u Babištu. Sr. Nov. 1867. 123. 375. 1868. 267. 1871. 27. 180. 1872. 249. 420. 786.

BÀBITI, bàbîm, *impf.* obstetricem esse, obstetricare, *babičiti. Od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikalinu, Belinu* (544[a]), *Bjelostijenčevu, Voltiđijinu, Stulićeva (gdje je i* ‚nutricis, lactantis munus exercere', *čemu nema potvrde), i Vukoru (gdje se dodaje da se govori u Risnu). — Prelazno: objekat može biti porodilja i dijete:* Žene babe jedna drugu. Vuk, rječ. 10[b]. Kada dođe vrijeme od rođeńa, pošlu za proročicu da dijete babi. Nar. prip. vuk.[2] 213.

BÁBITI, bâbîm, *impf.* allicere, *vabiti. — Od prošloga vijeka, između riječnika samo u Stulićeva. — Biče postalo od* vabiti *promijenivši* v *na* b *da bi se izjednačilo s glasom u drugom sloga. Akcenat je stariji ne samo prema* vábiti, *nego i za to što je u Stulića zabilježeno da je* a *dugo.* Vara, grli, ljubi, babi. J. Kavańin 230. pozabih svijeta raskoš, koga babih. 543. Meni soko ubježe na naranče Bartolove, ma ga podoh babiti, gospode, na desnu ruku. Nar. pjes. bog. 93.

BABJ- *gledaj* babl-.

BABK- *gledaj* bapk-.

BÀBLAČA, *f. neka igla, ńeko mjesto, ńeko bilje. — Akc. gen. sing.* bàbljāčê, *instr. sing.* bàbljāčôm, *gen. pl.* bàbljāčâ. — *Od adj.* babli. — 1. *igla, jamačno koja nema ušicu nego glavu i koja se zove i* batuška, bočka, bačenka, čioda. *samo* XVI *vijeka u dva pisca, a tada je još stajalo* -bja- *mjesto* -bla-, *o čemu vidi kod* babli. *može biti da je za to nazvana po babi što nije prava igla, što se ńom ne može šiti, nego samo pridjeti, a to moga činiti i babe, i po tome ńihova može biti taka igla. Ne dolazi drugačije nego s riječju* igla: Pak iglu babjaču na kami nugladi, trnovu ter draču iz pete izvadi. M. Vetranić 2, 92. Uprašah ga što li je, tko li je, i reče: ja sam kovač Vulkan; za boga, pomozi me, zacaparila mi se jo trnova drača u petu. Sjedoh uza ń i uzeh iglu babjaču, i slobodih ga. M. Držić 415. — 2. *mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom:* Livada u Babljače. Sr. Nov. 1875. 538. — 3. urospermum picroides Desf. *i ńeka kisela jabuka.* B. Šulek, im. 7.

BÀBLÂK, *m. ime planini i selu. — Od adj.* babli *(koji vidi). mjesto* -bla- *dolazi prije našega vremena* -bja-, *o čemu vidi kod* babli; *u naše se vrijeme po ńekim krajevima zamjeńuje glas* l *glasom* j. — 1. *planina kod Grahova u Hercegovini, sada u Crnoj Gori:* Od Babljaka zelene planine do dno Lisca visoke planine. Nar. pjes. vuk 4, 441. *sa* j *mjesto* l: Hajte s vojskom u Babjak planinu, udrićete niz Osječenicu. 5, 325. — 2. *selo u Hercegovini u Kolašinu:* Pa opali Babljak i Đrijenak, pa ti ode na Lipovo s vojskom. Nar. pjes vuk. 5, 407. *prije našega vremena sa* -bja- *mjesto* -bla- *u jednom spomeniku u kom se ne može znati je li isto selo ili kako drugo:* Babjak. S. Novaković, pom. 123.

BÀBLANIN, *m čovjek iz sela Bâbâ.* M. Đ. Milićević. *Ake. u gen. pl.* Bàbljânâ.

BÀBLÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Bâbâ.* M. Đ. Milićević.

BÀBLANSKÎ, *adj. što pripada Babljanima a po ńima selu ńihovu Babama.* M Đ. Milićević.

BÀBLÊŃE, *n.* munus obstetricis. *isporedi* babiti. *samo Vukova rječniku.*

BÀBLÎ, *adj. što pripada bàbi, bàbin. — na kraju je* -bli *postalo od* -bji *(složeni oblik ńegdašńemu nominalnomu* -bij), *čemu je najprije otpalo prvo* i, *te je glasilo i sada po ńekim krajevima glasi* babji, *po tom je među glasove* bj *umetnuto* l, *koje se sa* j *sastavilo u jedan glas* lj, *te glasi* babli. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između riječnika samo u Stulićeru* (‚babii'). — *Dolazi samo za što god što bi pripadalo ili priličilo staroj ženi ili starim ženama, kao* bapski, *i u imenima bilja i mjesta, kao babin po* 4. — 1. anilis. *bapski. prošloga vijeka sa* -bj- *mjesto* -bl-: Odgovor priličniji babjoj pripovisti. A. Kanižlić. kam. 536. To su babje izmišljene varke. J. S. Reljković. knč. 248. — 2. *u imenima bilja i mjesta: a) bilje: ńeko se govori i sa adj.* babin *(vidi kod* bàbin *pod* 4, *a):* Babji klimpač, galanthus nivalis L. Babji štapi, acorus calamus L. Babji tobolac, sedum telephium L. Babji zub *i* babji zubi, dentaria L. *i* tribulus terrestris L. Babja duša, thymus serpyllum L. Babja dušica, thymus serpyllum L. *i* origanum majorana L. Babja rit, *ńeka gljiva.* ‚Babije uvo', peziza coccinea Pers. B. Šulek, im. 6. 7. *i Stulić ima* ‚babii zubi', *ali bez značeńa. — b) dio karpatskih gora (vidi i kod* bàbin): Na sjevernu stranu od svijeta s Poljacima Ruse imamo: Babjijeh gora nu nas smeta veoma žestok put. I. Kanavelić, iv. 11. Dunavska pokrajina simo i tamo Babijeh gora. J. Kavańin 239. — *c)* Bàblja pâd, *f. mjesto kod sela Jablanice u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 880.

BABŃE, *vidi kod* bamńe.

BÁBO, *m. otac. Akcenat se mijeńa u voc.:* bâbo. — *Od tur.* baba. — *Dolazi od* XVII *vijeka*

(toga vijeka samo u jednoga pisca; riječ toga značenja kad bi bila narodna, dolazila bi ranije), između rječnika samo u Vukovu. isporedi bába, babaļko. — Ali babo al babaļko al se zoveš stari babko. I. T. Mrnavić, osm. 144. Babo jesi, jere rodiš svaku radost i veselje. 145. Daj, veli, da učinimo kao i naš babo. F. Lastrić, ned 905. Tvoj babo, što te rodi. V. Došen 30. Babo ti je dobar junak bio. J. Krmpotić, mal. 4. Nego mu se ne pokloni babo Janko vojevoda. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 46. Došuļa se caroviću Mujo, ter je babu svomu govorio. Nar. pjes. bog. 262. Majka dade, a babo ne dade. Nar. pjes. vuk. 1, 368. Kade ti je babo počinno. 2, 189. Nisi koňa od baba dovela. 2, 523. Kad sam tebe u bába prosio. 2, 554. Na skut ga babu metala, babo ga ne će, ter ne će. 1, 202. Neka nosi staru babu mome. 2, 559. A kad babu času dodavaše. 2, 25. Silna deca baba poslušaše. 2, 287. Tu je svoga nahodio baba. 1, 162. O naš babo, stari Jug-Bogdane! 2, 184. — *tako se govori i kraniteļu, poočimu:* A moj babo, patrijaru Savo. Nar. pjes. vuk. 2. 73. Poočime, bez grijeha babo. Bogišić zbor. 207. — *i snaha zove svekra* babom *po muža. isporedi* bača, baša: Ne smijem baba dočekat', svekra baba očešļat'. Nar. pjes. vuk. herc. 253. Nova mlada zove starije djetiće nekoga takom, nekoga babom. Vuk, živ. 153

BABÒGREDAC, Babògreca, *m. čovjek iz Babine grede. dolazi kao prezime:* M. Babogredac. Schem. diac. 1877. 66.

BABÒLIČAN, babòlična, *adj. u lica kao baba,* vultu anili. *samo u Vukova rječniku.*

BABOLÛČANIN, *m. čovjek iz sela Babine Luke u Srbiji.* M. Đ. Milićević.

BABOLÛČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Babine Luke.* M. Đ. Milićević.

BABÒLÛČKÎ, *adj. što pripada selu Babinoj Luci.* M. Đ. Milićević.

BABOĻAC, baboļca, *m. ńekakva trava.* B. Šulek, im. 7.

BABÒNOŽIĆ, *m. prezime.* XV *i* XVI *vijeka. Od imena složenoga od* baba *i* ńega. *koje bi glasilo u staro vrijeme* Babonêgь, *ali samo ne dolazi (a može biti da je isto u spomeniku latinski pisanom* XIV *vijeka:* a Johanne Babonigh. Mon. ep. zagr. 2, 6. Stephani bani, filii Babonig. 70); *o je pred ž zamjena glasu starom ê. isporedi* Bratonožići. — Miklouš Babonožić. Mon. croat. 167. Knez Ivan Babonožić (‚Babonosich'). 257.

BABOPLAČA, *f. vidi* baboplata. *samo u Stulićevu rječniku. biće načińeno za rječnik.*

BABOPLATA, *f. plata dojkiňi,* nutricia. *samo u Belinu rječniku uz* babačka plata *i* dojnička plata 126a. *biće načińeno za rječnik.*

1. BABOR, *m. ńeka buba po vrtlima koja podgriza zelen.* M. Pavlinović. — *Korijen* bab *naduti se, napeti se. isporedi pod* 2 bäba.

2. BABOR, *m. vidi* blavor, *od koga će biti i postao izgubivši* l *i promijenivši* v *na* b. *samo u jednoga pisca našega vremena.* Piska zmijâ, kad ih babor vija. Osvetn. 2, 35.

BABÒSELAC, Babòšêlca, Babòseoca, *m. prezime.* M. Baboselac. Schem. diac. 1877. 64.

BÁBOSÛK, *m. domazet, ožećen udovicom, samo u jednoga pisca našega vremena, koji napomiňe da se tako zove u Hrvatskoj poruglivo.* V. Bogišić, zbor. 274. *isporedi* uļez, pripuz.

BABOŠKA, *f. ńeko mjesto:* Baculiča naš don Petar opat gospe od Baboške. J. Kavańin 92.

BABOTINAC, Babotinca, *m. vidi* Babotinci.

BABOTÎNCI, Babòtinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okruga topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mješteni govore i u nom.* Babotince. *Pomiňe se prošloga vijeka, i to u sing.:* Ot Babotinca. Glasnik 49, 12.

BABOTOK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji belovarskoj.* Pregled 78. Schem. zagr. 1875. 157.

BABOTRSOVINA, *f.* berberis vulgaris L. B. Šulek, im. 7. *isporedi* šimšir (divļi), čepčežac (mali); bavkovina.

BÁBOV, *adj. očin. isporedi* babo. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Da te dvori u babovu dvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 462. Daj mi, majko, komad ļeba babov. 2, 189. I on jaše doga babovoga. 2, 176.

BÁBOVÂŃE, *n.* nutricii muneris exercitium. *samo u rječnicima Stulićeva i Vukova. isporedi* babovati.

BÁBOVATI. bäbujêm, *impf.* nutricem esse, *biti baba, i to dadiļa ili dojkiňa, djecu čuvati, negovati. U naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićeva i Vukova (gdje se napomiňe da se govori u Dubrovniku). — a) neprelazno:* Što je podnijela *(mati)* noseći, radajući, dojeći, babujući (‚babovajući'). A. Kalić 353. Djetetu babovati. Vuk, rječ. 10b. — *b) prelazno:* Ona dragovoļno babuje djecu svoje mlađe druge. V. Bogišić, zbor. 187.

BÁBOVIĆ, *m. 1. tko je onaki kaki mu je i otac,* patri similimus: On je babović, t. j. on je kao i otac mu. Vuk, rječ. 10b *(gdje se napomiňe da se govori u Boci).* — 2. *prezime, koje će biti postalo po čovjeka koga su osim ńegove djece i drugi ļudi zvali* babo. Marku Babóviću. Prot. šab. mag. 25. Ne za boga, Babović Jovane! Nar. pjes. vuk. 1, 118.

BÁBOVINA, *f. vidi* očevina. — *samo u naše vrijeme. u rječniku ni jednom. 1. mjesto gdje komu otac živi, gdje se tko rodio, kuća očina:* Da idemo mojoj babovini do Kruševa slavnu caru Lazaru. Nar. pjes. petr. 3, 233. — 2. *zemļa očina, država, koja od oca ostane sinu:* No eto ti babovina tvoja (Karavlaška i Karabogdanska). Pjev. crn. 63. To je tvoja babovina bila (Bosna). Nar. pjes. vuk. 5, 76. Carevina tvoja dedovina, kraļevina tvoja babovina. Nar. pjes. vuk. herc. 64. — 3. *imaňe koje od oca ostane djeci.* More l' nama jedna *(kula blaga)* dopadnuti od miraza, tvoje babovine? Nar. pjes. petr. 3, 233. Što im od oca ostane zovu babovina. V. Bogišić, zbor. 116.

BABRĻANKA, *f. ńekaka trešňa kao rskavac.* B. Šulek, im. 7 (‚gelbe knorpelkirsche').

BABS- *gledaj* baps-.

BABŠ- *gledaj* bapš-.

BABUN, *m.* simia, *vidi* majmun. *Od tal.* babbuino (pavianus). *Samo u Mikaļinu rječniku.*

BÀBUKIĆ, *m. prezime.* V. Babukić, *književnik našega vremena. od riječi koja sama ńje u običaju a koja bi mogla biti načińena od* bäba *ili od* babo.

BABULICA, *f. u zagonetci:* Ćućerice ćućere pod bobote na zemļi, ćućerice dolaze, babulice odnose. Vuk, rječ. 19b. 763a. *isporedi* babuļak.

BABULIN, *m. prezime u Dubrovniku.* Jedan bog, jedan Rim, jedan Matko Babulin. Poslov. daničk. 37.

BABULINOV, *adj. što pripada Babulinu.* Mihu Babulinovu. M. Bunić 3.

BABŬLŇAK, *m.* carlina L. B. Šulek, im. 7. *isporedi* kravļak, pupava.

BABŬLJAK, *m. u zagonetkama: a) o jabuci:* Pade novi babuljak, ugrabi ga naš bambrak, s ńega šļušti mješinu pa ga spremi u ješinu (misli se jabuka kad padne suma, pa je dete uzme i izede'). Nar. zagon. nov. 72. — *b) o jaju:* Rodi baka babuljaka, pa se nad ńim bani a pjesnom se mami *(kokoš i jaje).* 93. — *isporedi* babulica, babuljiti se.

BABŬLJITI SE, babuļim se, *impf.* sensim crassescere, crassum fieri, *debļati. samo u Stulićeru rječniku. — postańem može biti od kor.* bab, *nadimati se, napińati se, širiti se. isporedi* babuļak, babulica.

BÀBŮN, babúna, *m.* 1. *odmetnik od vjere tako zvan; zvali su se i* bogomili. *pomińu se od* XIV *vijeka. isporedi* babunski. *dolazi samo u pl.:* Posla jego na bezbožnyje i poganyje babuny. Glasnik 42. 181. Отъ безбожныхъ и бледивыхъ проклетыхъ бабунъ. 181. Babuni. 182. Zli jeretici trukleti babunije. Glasnik 29, 173. ‚I sad u Hercegovini govore za ńeke babúne da su bili bezvjeran narod', *reče jedan Nevesińanin. — Ime će im biti od babe, i tako će biti nazvani za to što se uzimalo da su im u vjeroańu bapske gaće. — 2. ime izvoru ńegdje u Hercegovini:* Babun. Schem. herceg. 1873. 17. *biće nazvan po kakvom babunu prvoga znańeńa.*

BABUNA, *f. ime planinama; postańem od babe (stare žene) kao što je i sama* baba *ime planinama, ili može biti od* babuna. 1. *planina između Pritipa i Velesa, u kojoj je manastir Treskavac imao zemļe; pomińe se* XIV *vijeka:* U Bogomili v Babunê stasь. Glasnik 13, 371. Selo u Babunê Homorêne s Têhovomь. 11, 134. *oba su sela i sada ondje:* Tjehovo *(na karti* ‚Teovo') *na rijeci Babunici i blizu ńega* Homorani *(na karti* ‚Moran') — 2. *druga će biti Babuna, u kojoj je crkva prizrenska imala zemļe, i to ńegdje kod izvora rijeke Istoka ne daleko od Peći k sjeveroistoku: pomińe se također* XIV *vijeka: katunu Pinušincima rečene crkve išla je međa u* Babunu. Glasnik 15, 297. *taj se katun pomińe među katunom Sinajicima u Hrosnu i katunom Dragoļevcima, a blizu ńih sela Bijelo Poļe, Istok i Crnački brod, a ta su sva tri mjesta i sada kod izvora rijeke Istoka.*

BABUNCI, Babunaca, *m. pl. selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1885. 18. Repert. dalm. 39.

BABŮNIJA, *f. kao nevjerija ili nijedna vjera: goneći koga od sebe reče se u Hercegovini:* idi, prokleta babunijo! *Reče jedan Nevesińanin.*

BÀBŮNSKÎ, *adj. što pripada Babunima.* Kto reče babunьsku rečь, ašte budetь vlastelinъ. da platitь 100 perperъ, ašte li sebrъ, da platitь 12 perperъ, i da se bijetь stapijemь. Zakon. duš. 36. *na tom mjestu* ‚babunska riječ' *ne će biti drugo nego što god što su babuni vjerovali i govorili.* Vêrujušte babunskuju vêru. Glasnik 29, 173.

BÀBUR, *m.* Bavarus, *čovjek iz Bavarske. samo u Vukova rječniku.*

BÀBURA, *f. buba, rak, šešarka i drugo. — Akc. gen. sing.* bàburê, *instr. sing.* bàburôm, *gen. pl.* bàbûrâ. — *Korijen* bab *naduti se, napeti se; isporedi pod* 2 bāba, *od koje je i postala.* — 1. *kakav g od bubica ili crvić,* vermiculus. *samo u Belinu rječniku* 123b. — 2. *buba koja se zove i* babica *i* babuška. milipeda. *u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (573a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* — 3. *nekakav rak.* L. Zore, rib. 22. *isporedi* 2 bāba. — 4. *šešarka,* galla, *isporedi* babuška, baburica. Hvala ti, zete, i ko te je rodio! imao je i koga roditi, sve od loze grozd, a od šušńa babura. Magaz. dalm. 1851. 84. — 5. retinaculum, *‚drvo čvrsto na vratima, u koje se tjera zasunka, koja se osobitim ključem otvara'.* P. Brantner. — 6. *zemļana peć jednostavna, bez pećńaka. samo u Vukovu rječniku. — u pošļednjem značeńu može biti da nije istoga postańa kojega je u predńima nego od* Babur, *ako su kuki ļudi iz Bavarske najprije počeli graditi take peći ondje gdje se tako zovu.*

BABÛRAČA, *f.* bufo, *velika krastava ragasta žaba, koja ne živi u vodi nego na suhu po jamama. samo u Vukova rječnika. isporedi* baburina, zapuhača. — *Korijen* bab, *naduti se; isporedi* babura, *od koje je i postala.* — Gdjekoji kažu da će onome umrijeti mati koji ubije baburaču; ako li bi je ko nehotice ubio, on vaļa da pļune na ńu rekavši: ‚pi! tvoja mati prije umrla nego moja!' Vuk. rječ. 10b. *tako se govori može biti za to što se misli da se kako čeļade prometnulo u tu žabu.*

BABURAST, *adj.* anilis. *kao u babe; u jednoga pisca našega vremena.* Ovo je lice baburasto, klopavo. S. Ļubiša, prič. 140.

BABÛRICA, *f. buba mara, šešarka i drugo. — Akc. gen. sing.* babûricê, *instr. sing.* babûricôm, *gen. pl.* babûrîcâ. — *Postańem je dem.* babura, *koju vidi.* — 1. *buba mara,* coccinella septempunctata, *isporedi* bābe. *u naše vrijeme.* Muška deca ili momčad uhvate baburicu pa je ostave na dlan, a ona počne miļeti uz prst pa s prsta malo poletne, te kad je vidi da mili počne govoriti: babe baburice... kaži mi, ne laži, de ću se ja oženiti. V. Vrčević, igre 64. — 2. galla, *šešarka, šiška, babura, babuška. samo u Stulićeru rječniku.* — 3. *u zagonetci o jaju:* Ćućerice ćućere pod bobote na zemļi, ćućerići dolaze, baburice odnose. Nar. zag. nov. 87. *isporedi* babulica, babuļak.

BABÛRINA, *f.* 1. *augm.* bāba, *pogrda babi, staroj ženi. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Poslao si baburinu. Nar. prip. vuk.[2] 245. — 2. *vidi* baburača. *s kojom je jednoga korijena. samo u Vukovu rječniku.* — 3. salvia verticillata L.; baburina mala, salvia verbenacea L.; baburina velika, salvia pratensis L. B. Šulek, im. 7.

BÀBÛRSKÂ, *f. adj.* Bavaria. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* baburski.

BÀBÛRSKÎ, *adj.* Bavarorum; *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Na te ide sva sila baburska... Pomoći vam poslati ne mogu od veliki baburski topova... Što govore baburska gospoda. Nar. pjes. vuk. rječ. 10b.

BABŮSKARA, *f. augm.* bāba, *pogrda babi (staroj ženi). samo u Vukovu rječniku. isporedi* babuskera.

BABÛSKERA, *f. vidi* babuskara. Babuskera se pope k begu. M. Đ. Miličević, več. 127. Babuskera izade pred ńih. 304. Babuskera. B. Mušicki.

1. BABUŠA, *f. augm.* bāba; *pogrda babi (staroj ženi), babetina. samo u jednoga pisca našega vremena.* Već ste ovu zemļu svu usmrdeli s vašim babušam i s ńihovim fabulama. Magaz. dalm. 1851. 41.

2. BABUŠA, *m. hyp.* bábo. *samo u jednoj pjesmi naših dana.* Svome babi poļubio ruku,.. babuša ga sjede uz koļeno. Nar. pjes. petr. 3, 90.

BABÛŠEVAC, Babúševca, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÀBUŠINA, *f.* inguen, *pobočina. samo u Vukova rječniku. Korijen* bab *nadimati se.*

BÀBUŠKA, *f.* 1. *buba koja se zove i* babica *i* babura, milipeda. *u rječniku Belinu* (573ª). *Bjelostijenčevu* (5ª) *i Stulićevu.* — 2. galla. *šešarka, babura, baburica. u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci).* — 3. *novac, koji se zove i* bapka (*vidi kod* bapka). L. Mrazović. — *U oba prva značenja korijen* bab, *nadimati se; o značenju pod* 3 *vidi* bapka.

BABUŠTINA, *f. bapski posao, besposlica,* ineptia anilis *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (res nauci). To su ti sve babuštine, u to nema se vjerovati. M. Vodopić, dubr. 1868. 205. — *Postanjem od adj.* babuški, *koji nije u običaju a koji je od subst.* babuša (*vidi* 1 *babuša).*

BAC, *nepoznata značenja, i postaja: u jednoj poslovici prošloga vijeka:* Netko bac, netko mac, ne zna mu se ni otac. Poslov. danič. 85. — *u jednoj pjesmi našega vremena dolazi kao nadimak:* Bac-Vuksane i s njim Hak-Šabane. Ogled. sr. 459.

BÀCA, *f. tal.* bazza. *karte koje se dobiju većom kartom u igri i po njima sreća. prošloga vijeka:* Nije mu bace. Poslov. danič. 82.

BÀCÂČ, bacáča, *m. koji baca,* jaculator. *u naše vrijeme:* Bacač mora uzeti dva pîlka i opet dočekati onaj ozgo. M. D. Milićević, živ. 3, 14.

BACÀKÂŃE, *n.* jactatio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bacakati se.

BACÀKATI SE, bacàkâm se, *impf.* jactare. — *od* bàcati. — *dolazi od prošloga vijeka (vidi pod b), između rječnika samo u Vukovu.* — *a) u pravom smislu: s instr. mjesto objekta i bez njega:* Bacakati se nogama. Vuk, rječ. 18ª. Čovjek dokolan leži i bacaka se nogama; i ribe se u vodi bacakaju. J. Bogdanović. — *b) u prenesenom smislu. razmetati se u oholosti:* Koji se počnu bacakati, sve oko sebe prezirati. D. Obradović, bas. 274.

BÀCÂĻKA, *f.* jactus, *dio igre pîlaka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, ali bez značenja.* Sad ide bacaļka. Ona se igra ovako: uzmu se u šaku svih pet pîlaka pa se jedan baci u visinu a ona četiri polože na zemļu, i uhvati se onaj što je bačen, on se na novo baci u visinu. i za to vreme zgrabe se ona četiri sa zemļe, pa se okrene šaka te i onaj ozgo uhvati. M. D. Milićević, živ. 3, 15.

BACÀNIJA, *f.* recusatio, *odricanje samo u naše vrijeme, samo s* bàcati *(od čega je i postalo): rijetko u jednini. isporedi* bacati *(odgovarati).* Kad se Stojan oda sna premio, al' ga rnsa glava zaboliła, Stojan ļubi riječ govorio: Anđelijo, vjeru ti zadajem, bog će dati da će dobro biti! baš k'o da sam ļubo izgubio iz perčina moći od pomoći. Nemu ļuba baca bacanije: ne budali, mili gospodare, u glavi su moći od pomoći. Nar. pjes. juk. 270. Proď se, bane, bacat' bacaniju. 305. A pita je Mihat harambaša: kaži meni što je Savi bilo. Nemu bula baca bacanije. Kada vidi Mihat harambaša, on poteže trostruku kanđiju. 584. Al' što bi vi bac'o bacanijn? Osvetn. 3, 153.

BÂCAŃ, bâcaņa, *m.* nassae genus, *‚košur (kao kačica bez i jednoga dna) što se po vodi baca te se u njemu riba hvata'. samo u Vukovu rječniku.*

BÀCÂŃĚ, *n.* jactus. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (341ᵇ), *Stulićevu i Vukovu.* Od bacaņa tvojije dobrije djela po vitru od isprazne slave. M. Radnić 35. Sijač pod svakim bacaņem palac u šaku utisne. I. Jablanci 69. Hitaņem ili bacaņem kocke. I. Velikanović, upuć. 1, 429.

BÀCÂŃE, *n.* punctio lenis. *od* bàcati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀCATI, bàcâm, *impf.* jacere (jacio), *hitati, metati; isporedi* baciti *i* bačiti. — *Akcenat se mijeņa u praes.* 1 *i* 2 *mn.* bacámo, bacáte; *aor.* 2 *i* 3 *jed.* bàcâ; *i part. pass.* bàcân; *na prvom slogu bez promjene, a drugi je slog dug osim praes. sing. još u cijelom imperf.* bàcâh, *u cijelom imperat.* bâcâj; *part. pruet. act.* bàcâv, bàcâvši; *tako treći slog u praes. 3 mn.* bàcajû, *part. praes.* bàcajûći. — *Dolazi od* xvii *vijeka (vidi dalje prvi primjer), između rječnika u Mikaljina (samo složeno zbaciti), u Belinu* (341ᵇ *s dugim* a *u prvom slogu), Bjelostijenčevu, Voltiđijinu, Stulićevu (s dugim* a *u prvom slogu) i u Vukovu.* — *Postanu još tamna: može biti od korijena* bhak, *koji u nekim jezicima dolazi u značenju vezati (Fick* 2, 163) *u biće se razvio od kor.* bha, *udarati, koje će značenje biti prešlo preko zbijati i stezati u vezati, a značenja vezati i bacati moga stajati jedno uz drugo onako kako je hvatati i bacati u hitati: isporedi* bočiti se, bečiti, bakati, bakļati, baknuti *(od kojega će poslednjega biti i postalo* bacati *razvivši korijenu samo jednu stranu značenja, kojemu je druga strana, hvatati, ostala u* baknuti); *ali sremu tomu treba još potvrde.*

1. *prelazno: a) što se baca odvaja se od onoga koji baca, u baca čovjek hvatir rukom ili tisnur rukom ili nogom:* Koji baca kamen u visinu. M. Radnić 136. Bacaše na njega kameńe. 214. Ter bi prid njega *(idola)* krune bacali, kano da su od njega imali. S. Margitić, fala 123. Ja vas u jezero ognjeno od sumpora bacam. L. Terzić, pokr. 267. Bacamo kipove ine, ke srjetamo. J. Kavanjin 501. Pakao je misto strahovito, gdi on baca vazda stanovito sve grišnike. L. Ļubuški, pis. 18. Veće kruha vašim psom bacate neg ubogim iskrnjim dilite. 35. Bacati koga zvijerima. A. d. Bella, rječ. 341ᵇ. Odkrije kuću i baca doli lis. A. Kadčić, bog. 26. Kamen ne ima u sebi kriposti, nego uzima od onoga koji ga baca. A. Bačić, ist. 32. Juda oti opravdati svoje pomaņkaņe bacajući one srebrnake. J. Banovac, pred. 22. Mušku dicu naredi u Nil bacati. E. Pavić, ogled. 97. Bacavši na njega kameńe. 272. Neka promotre pseto, koliko je harno dobročiniocu svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trpeze. F. Lastrić, ned. 388. Malu dicu izdirahu materam iz ruku, pak i(h) raskidivahu i psom bacahu. A. Kačić, razg. 7. Bi potribno bacati iz broda sve. A. Kačić, kor. 262. Bacajući na tle idole. 326. Tare čaše, baca zdile. V. Došen 172. Ko baca stinu svrhu sebe, vaļa da mu pane na glavu. N. Palikuća 66. Uzeše kameńe, da bi bacali na njega. J. Matović, kat. xxi. Bacala Toda jabuku. Nar. pjes. vuk. 1, 289. I pred njega sitno trńe baca. 1, 538. Topuzinu u oblake baca. 2, 406. Golu sabļu baca pod oblake. 3, 196. Prstima prihvata za svoje haļine, kao da ih od nešta čisti, i ono baca na zemļu. Vuk, nar. pjes. 1, 184. Uzme svako svoj štap po sredini pa udaraju okomice u zemļu i tako redom bacaju štapove s jednoga mjesta. Vuk, živ. 276. Za koje od onijeh djela bacate kameńe na me? Vuk, jov. 10, 32. Bacahu prah u nebo. Vuk, djel. 22, 23. — *kapa se s glave baca u vis ili na zemļu od radosti:* Knjigu štije, od mila se smije, samur-kalpak k vedru nebu baca. A. Kačić, razg. 119. Kapu skide, na zemļu je baca, pa Ćupića u ruku poļubi. Nar. pjes. vuk. 4, 275. — *strijele se bacaju kad se strijeļa; isporedi* metati: *u prenesenom smislu:* Nenavidne te on strile baca. V. Došen 134. Takve i još ļuće strile baca bisan prama bogu. 185. *vidi dalje pod d. i f.* — *prema strijeļama baca se i što je mjesto njih nastalo, t. j. zrna iz topova i pušaka a mjesto njih se kaže i topori i puške da se bacaju, ali se misle zrna:*

isporedi metati, izbaciti: Bacajući gumbare na kuće trskom pokrivene. A. Kanižlić, fran. 69. Ne pristaše ogňevito u grad zrňe bacati. I. Zaničić 123. I oni su veselo činili, sa gradova bacali topove. Nar. pjes. vuk. 1, 310. Ne pjevajte ni puške bacajte. 3. 457. Da pogledam ko to puške baca. 3, 507. Niko puške prije da ne baca. 4, 282. Puške pune, na Turke bacaju. 4, 173. Piju i bacaju puške na onu stranu otkuda obično dolazi oblak s gradom. M. D. Milićević, živ. 2, 11. — *baca se žđrijeb ili kocka; isporedi* metati: Počevši on bacati kocku na dvanaest kolina. E. Pavić, ogled. 230. Bacajući svrhu obadva žđrib. I. Velikanović, upuć. 3, 317. Razdijeliše haljine njegove bacajući kocke za njih ko će šta uzeti. Vuk, mar. 15, 24. — *i uļe se može bacati, i voda kao naprijed prah:* Bacaju uļe na ogań. Turl. blago 2, 137. Starac poviče: bacaj vodu; ovaj će *(roj)* bežati. F. Đorđević, pčel. 6. — *u piće se i u jelo može bacati otrov ili čim bi se tko opio:* Zgotovi mu gospodsku užinu i natoči vina i rakije: u sve troje baca bendiluke. Nar. pjes. juk. 55. — *kaže se za čovjeka da ga bacaju u kakav zatvor, kad ga samo zatvoraju:* Pa on gradi lučevu ćeliju, namaza je lojem i katranom, u nju baca đače samouče. Nar. pjes. vuk. 2, 92. — *b) što se baca približuje se onomu koji baca, inače kao pod a.: tako se može bacati na se odijelo ili što za se; isporedi* vrći: Na se baca odijelo divno. Nar. pjes. vuk. 3, 350. Uze junak lijepu đevojku, pa je baca za se na vrančića. Nar. pjes. vuk. 3, 476. — *c) ne odvajajući se od onoga koji baca može se bacati ruka kad se naglo segne njom; isporedi* vrći, turiti: Pa mu ruke u ňedarca baca. Nar. pjes. vuk. 2, 564. — *d) bacati kao pod a. i b. može živinče rogom ili drugim udom, ili sobom, svojom silom, ili kad mu se daje radňa čovječja:* Što god voko buče, sve sebi za roge baca. Nar. posl. vuk. 354. Uzmahuje *(konj)* i glavom i snagom, te u sedlo baca gospodara. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Al se orle vije pod oblake, oblak svija, načiňa gromove, iz oblaka ļute strile baca. A Kačić, razg. 312. — *e) voda može također bacati što sobom, svojim valima, svojom silom:* More ć' ruknut i sve vode: dasmo im ribe, soli, piva,... biser bacasmo i koraje. J. Kavańin 567. Morava je plaovita: sinoć momka zanijela a jutros ga na breg baca. Nar. pjes. vuk. 1, 431. — *f) i oruđe može što bacati svojom silom:* Jezik mrmļavca jest kao jedan luk, koji s jednim hitcem baca tri strile. J. Banovac, prip. 150. — *g) kamen može bacati iz sebe iskre:* Živac kamen kada se udari po naravi svojoj baca od sebe iskre vatrene. A. Tomiković 81. — *h) može se bacati i iz usta:* Srditi se prilikuju drakunu, koji baca ogań iz usta. S. Margitić, isp. 36. Učini se budalast, poče se kriviti, bacati bale ali ti sline na dvor iz usta. A. Kačić, razg. 168. A kad bisne baca pine,.. nek ňu bojno kopje smiri. V. Došen 10. Pod ňime se đogat pomamio, preko sebe b'jelu pjenu baca. Nar. pjes. vuk. 4, 232. — *i) u prenesenom smislu: može se bacati i samo u misli:* Oštra pravica *(božja)* kano vodeničarski kamen na jedan put zle i opake s pristoļa, na koji se nepravedno popiňu, baca u propast. E. Pavić, ogled. 194. Rič kraļevsku ne bacaj u vitar. A. J. Knezović 151. Pravda tva čeka mnoge na pokore, druge baca u ponore. N. Marči 41. Crkva sveta iskoreńuje i baca od sebe nike zločince. B. Leaković, gov. 48. *radňa ili ono oko čega se radi može bacati dobit:* Dvadeset stotina tisuća što ti bacaju rude. I. J. P. Lučić, razg. 9. *može se bacati u nesvijest, t. j. zaludivati:* Miloš baca u nesvijest ļude. P. Petrović, vijen. 34. *mogu se bacati riječi govoreći:* Bacaju na usta mnoga nepodpunstva i riječi nenarednе. M. Radnić 275. *bacaju grijeh ili kriviću na koga, t. j. krive ga:* Adam bacaše grijeh svrhu svoje žene. M. Radnić 27. Kad na koga za svašto kriviću bacaju. Vuk, posl. 141. Posvađaju se izmedu sebe bacajući jedan na drugoga kriviću. Vuk, dan. 5, 26. Bacaju kriviću na jezik. Vuk, pis. 67. *tako se kaže da se komu što baca u oko ili u oči ili pred oči kad mu se napomiňe to, da bi uzeo na um, da bi mu bilo ugled ili da bi mu bilo ukor: samo u nekih pisaca:* Prilikuje gospodin život pravednije pticami,... baca nam u oko ptice, koje ne žańu ni svlače u žitnice. M. Radnić 153. Grijeh udara te u obraz bacajući ti u oko svoje nepravde. 11. Laban poče se tužiti i u oči mu bacati što mu odvede kćeri. E. Pavić, ogled. 69. David bacaše mu u oči ńegovu neharnost. 253. Bacaše Žudijama u oči tvrdokornost. 646. Tebi je lako meni sada ovu falingu prid oči bacati. M. A. Reļković, sabr. 19. — *k) također prelazno, samo nije izrečno što se baca:* Zrjelom mužu snagu vrši, nek s ńom baca, lomi, krši. J. Kavańin 349. — *u prenesenom smislu: mjesto objekta cio odgovor:* Ńemu Niko baca opetice: nij' izaš'o Niko u planinu. Nar. pjes. juk. 244. Ńemu Tade baca opetice: skoro sam ti u Seń snihodio. 365. A Halil im baca opetice: mi smo sva tri iz otoka Malte. 515.

2. *neprelazno: a) što se baca, stoji u gen., kad se kazuje igra:* On zametnu igru pred Zlatijom. bacat' ode kamena s ramena i iz ruke maļa oko sebe. Nar. pjes. vuk. 3, 296. Uze bacat kamena s ramena. 3, 443. — *b) što se baca, stoji u instr., također u igri:* Kod vode su igru zametnuli: skokom skaču, bacaju kamenom. Nar. pjes. juk. 563. — *c) kad što samo sebe baca, t. j. odljeće, odskače; isporedi* sipati, sukati: Teliło se, žđrijebiło se, leglo se, kao što iskre iz batre bacaju. V. Bogišić, zbor. 240.

3. *se* se: *a) kad tko sam ili što samo sebe baca (refleksivno):* Ne češ gavran jakno vrani... da se bacaš na poļani, neg uzlijetaš na visoko. J. Kavańin 124. Kad ta stiska ńu zatvorom, ona se u dno baca norom. 197. Gdi se baca rijeka u more. 324. Iša' bi često, u vodu bi se baca' s aļinam zajedno. M. Zoričić, zrc. 224. *u prenesenom smislu:* Prosio je Piroševu Macu, al se Maca na daleko baca, u Prńavor za Vrbaška sina. Nar. pjes. vuk. 1, 631. *isporedi* metati se. — *b) kad tko sebe postavļa u stańe od koga biva bacańe, ali ne baca sam sebe nego drugo što (medijalno), a što baca, ono aa) može biti neizrečeno:* Tilo svoje kako jedno živinče, koje na gospodara baca se, gladom, žeđom i udarci pedipsavaše. J. Filipović, prip. 1, 491. Pade od zida jedan malan piļak: uze oni mladič u glavu da se ono niko baca da izade na rok po večeri. J. Banovac, razg. 135. Koja kruška sama pada ne vaļa se na ńu bacati. Nar. posl. vuk. 140. Bacaju se iz malih pušaka. Nar. pjes. juk. 507. — *bb) kaže se u instr.:* Bacaše se kameńem. M. Radnić 112. Težak baca se na ńih *(ptice)* kameńem. 317. Skupļaj ploče od zlata, kojijem se na tebe baca *(neprijatelj).* 388. Grišnik psujući baca se svojim oštrim strilama na istoga boga. J. Banovac, prip. 56. Tko se na visoko kamenom baca, svrhu glave mu pada. J. Banovac, pred. 181. Bacaše se kameńem pram ńemu da ga udari. A. Kačić, kor. 204. Na me se kameńem bacao. 221. Kletva stvar je sveta, kojom bacati se bez potrebe nepošteńe je. Živ. is. 73. Majka ide na brode, pak se baca kamenom: toni, toni, đavole. Nar. pjes. vuk. 1. 204. Mirko joj se s grada baca zlatnom jabukom. 1, 420. Pa se baca guńom i jabukom. 1, 469. Te

ne smije pristupiti blizu, već se baca pernim buzdovanom, te udari Grčića Manojla. 3, 34. Janičare ć' u topove zbijat', bacaću se ńima na Maltiju. 3, 88. Nije se ni on na boga kameńem bacao. Nar. posl. vuk. 217. U buzdovanu, kojijem je on jednom rukom mahao i ńime se bacao. Vuk, živ. 240. Bacati se nogama, calcitrare. Vuk, rječ. 18. — *cc) kuže se u gen., kad je riječ o igri, kao pod* 2, *a.*: Bacaju se kamena s ramena. Nar. pjes. juk. 90. Kad se momci bacaju kamena, vaļa biļegu svoju posvjedočiti, t. j. po drugi put baciti donde. Vuk, nar. pjes. 2, 486. *isporedi* baciti *pod* 3, *b, cc.* — *c) kad drugi baca, a drugo je što baca (pasivno)*: U istom dogadaju bacaju se oba dva 9 a biliži se 4. M. Zoričić, arit. 52. Vade se ńegove kosti iz greba i očito prid ńukom bacaju se na vatru. M. Zoričić, zrc. 114. Gdi se bacaše smetlište. F. Lastrić ned. 271. Čini se da se sime gubi kad se baca u zemļu. Turl. blago 2, 184. Kad na sudu božjemu ugledaju svoje opačine, za koje se bacaju u muke paklene. B. Leaković, gov. 256. Prvi se štenci u vodu bacaju. Nar. posl. vuk. 260. Kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo grobļe, već se baca u to sińe more. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Kad travu po poļu, koja danas jest a sjutra se u peć baca, bog tako odijeva, a kamo li vas? Vuk, mat. 6, 30.

BÀCATI, bȁcām, *impf.* leniter pungere, *pomalo bosti, bádati, u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* ‚Badcala' ju s trimi iglicami. Jačke 148.

BÂCE, *n. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BACEĻATI, baceļam, *impf.* alucinari, *bancati, u naše vrijeme u Dalmaciji.* Nemoćnik baceļa kad zade u bolesti, govori sad jednu, sad drugu. M. Pavlinović. — *isporedi* bȁcati: *kao da baca ili premeće riječi ili misli, govori bez reda.*

BACEĻIKA, *f.* centaurea coriacea WK. B. Šulek, im. 7.

BACÌJEVAC, Bacijêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BÁCITI, bȃcîm, *pf.* jacere (jacio), *vrći, hititi, metnuti, isporedi* bȁcati. *glasi i* bačiti, *koje vidi na po se.* — *Akcenat kakav je u infinitiva, taki je u cijelom imperat.*: báci, *u aor. cijelom osim 2 i 3 jed.*: bácih, *u oba part. praet act., samo je u prvom i drugi slog dug*: bácîv (bácîvši), bácio; *a kao u praes. mijeńa se u 2 i 3 jed. aor.*: bȃcî, *i u part. praet. pass. s drugim slogom kratkim* bȃcen. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi dale prvi primjer, a isporedi* bačiti), *između rječnika u Belinu* (341b *samo* bačiti), *Bjelostijenčevu, Voltiģijinu, Stulićevu, Vukovu.* — *O postańu vidi kod* bȁcati.

1. *prelazno*: *a) kao* bacati *pod* 1, *a.*: Tebe će baciti na zemļu. P. Posilović, nasl. 11b. Da ga bace u more. 52a. Baci doli to olovo. M. Radnić 399. Da vas povedu nemilo u propast paklenu, ondi vas bace, vežu. L. Terzić 269. Čeka da mu malo mesa bace. S. Margitić, ispov. 110. Ako ono ne bude istina, udiļ ću baciti *(može se čitati i* bačiti) knige na ogań. P. Macukat 7. Pogleda ga krivim okom, i baci ga doli bokom. J. Kavańin 461. Ako smeta spaseńe oko, noga, ruka, baci *(možc se čitati i* bači) ih. A. d. Bella, razgov. 88. Lasno je baciti kamen u more, ali ga je mučno izvaditi. A. Kadčić, bogosl. 259. Bacivši kamen daje mu se kripost da otide. A. Bačić 32. Koji bi te pravedno mogao za prvi grijeh u pakao baciti. Pisanica 44. Bacio si oni dragi kamen u blato. J. Banovac, pripov. 31. Izuńe jednu bačvu punu pakla i sumpora, i u ńu baciše jednoga priļubodivca. 187. Kraļ baci od sebe odiću kraļevsku. J. Filipović, prip. 1, 296. Kad se uzmu štiti knige života Isukrstova, čini mu se da vrime gubi, i brzo ji u mugao baci. 439. Okruživši lučaricom baci kamen, koji uprav ga zgodi u čelo. F. Lastrić, test. 20. Bacivši mu jaspre, očitova kako su se bili dogovorili boga privariti. F. Lastrić, od' 141. Iznesavši ga baciše u jednu rupu i zasuše ga gnojem. 206. Mojsija obadve daske baci na zemļu. E. Pavić, ogled. 126. Ne poboja se jedan list za drugim iz knige izrizati i u vatru baciti. 352. Da ga bace u jamu lavsku. 418. Ufativši zmaja sape ga u lanac i baci ga u propast. 688. Mrtva kad bi, baciše je u riku. M. Pavišić, ispis. 26. Sva su brvna kućna trula, i mnoga se već prosula: da klip baci tko iz vana, ne odskoči od brvana. V. Došen 205. Zadani je *(zelenu žabicu)* nikoliko puta, poslije baci živu. J. Vladmirović, lik. 15. Baci klupko na zemļu. M. A. Reļković, sat. 4. Ne kti ga višar niti do kraja ubiti, niti živa na koleso baciti. M. A. Reļković, sabr. 27. Końa i końika baci u more. A. Kačić, korab. 74. Bacivši po svim mistim idole i pogane otare. 243. Bacivši orużja brezredno pobigošc. 336. Uzanuši priliku baci je u bunar. M. Zoričić, zrc. 25. Ne more ni po što bacit ga u bunar na svrhu da bude krśteno. M Dobretić 27. Ne bi li i ńe sudac pravedni š ńima u pakao bacio. B. Leaković, nauk 89. Baci preļu pod zelenu jelu. Nar. pjes. vuk 1, 153. Baci sukńu u zelenu travu, a košulu kraj vode Drenovca. 1. 380. Činila sam devetore čini, sve sam devet u vatru bacila. 1, 620. Tomaš uzja na alata, Maru baci na dorata. Nar. pjes. vuk 1, 282. Ključe baci u tiho Dunavo. 2, 70. Baci ńemu jedan kraj od platna. 2, 340. Pa mu baci jabuku od zlata. 2, 476. Baci durbin o mermer-kaldrmu. 3, 282. Bac'te vino, na zlo vama bilo! 3, 282. Pa on uze od Sokola Rada, te ga baci niz bijelu kulu, nek ga jedu orli i gavrani. 3, 367. Baci čašu iz desnice ruke. 4, 11. Drini vodi ladnoj utekoše, ostaviše ubojne topove, i bubńari bubńeve baciše, i svirači svirale baciše. 4, 258. Kad sam ga tako našao, barem ću čekati da ga otpratim do groba i da bacim zemļe na ń. Nar. prip. vuk. 215. Ako te oko tvoje desno sablažńava, iskopaj ga i baci od sebe. Vuk, mat. 5, 29. Koji je medu vama bez grijeha neka najprije baci kamen na ńu. Vuk, jov. 8, 7. — *baciti se može kopļe kad se hoće ńim da udari, tako i strijela (isporedi* pustiti, metnuti): Baci kopļe bijelo Latinče na Miloša u prsi junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Baci kopļe crni Arapine da udari bolesna Dojčina. 2, 467. Pa ģilita za Tadijom baci. Nar. pjes. juk. 366. Strila iz svoga luka bačena brzo odleti. J. Filipović, prip. 1, 316. Kakono strila iz luka bačena. Kanižlić, bogoļub. 3. L. Vladmirović, slavod. 83. Reče mu da strilu naperi i da je baci suprot kraļestvu asirijanskomu. A. Kačić, korab. 264. — *prema kopļu i strijeli može se baciti i top i puška, t. j. ono što je u ńima, zrno (vidi kod* bacati *pod* 1): Baci s kule dvanaest topova. Nar. pjes. vuk. 2, 581. Pak na gradu baciše topove. 4, 143. Baciti pušku, emitto ictum. Najviše se govori izbaciti pušku, i za to kad ko reče: baci neko pušku, drugi mu odgovori u šali: a ti idi te je uzmi. Vuk, rječ. 18a. — *može se baciti ždrijeb ili kocka (isporedi* metnuti *i* ždrijeb): Baciše po redu kocku,.. i evo pade kocka na Jonu E. Pavić, ogled. 426. Bacismo kocku, i pade kocka Gavriloviću, i ńemu dadosmo. Prot. šab. mag. 50. Da bacimo kocke za ńu kome će

dopasti. Vuk, jov. 19. 24. Baciše kocke za ńih i pade kocka na Matija. Vuk, djel. 1, 26. — *može se baciti mreža ili udicu, kad se lovi riba:* Evo po riči tvojoj baciću mrižu. F. Lastrić, od' 241 Da saplete onu sitnu mrežu,.. da je baci u tiho Dunavo. Nar. pjes. vuk. 2, 52. Bacite mreže svoje te lovite. Vuk, luk. 5, 4. Baciti mrežu u more. L. Zore, rib. 31 Idi na more i baci udicu. Vuk, mat. 17, 27. — *lađa se nova ili opravljena može s kraja gdje je gradena ili opravljana baciti u more ili u vodu, da plovi; isporedi* pustiti, porinuti: Kad je sve lijepo gotovo i suho, tad je *(lađa)* opet turaju u more i to zovu bacit u more, porinut, rinut ladu. L. Zore, rib. 10. — *i vatru se može baciti, da se što zapali:* Približavši se oni k rečenomu tornu hotijući u ńega vatru baciti. E. Pavić, ogled. 193. — *kuže se za čorjeka da ga bace u kakav zatvor kad ga samo zatvore:* Britku sabļu tvu izvadi, nit' je meći u nožnicu, čim ne baciš ga u tamnicu. J. Kavańin 268. Bace ga u jednu mračnu tavnicu. F. Lastrić, od' 279. Ńega je s patriarske stolice skinuo i u manastir pod stražu bacio. A. Kanižlić, kam. 618. Dao ga baciti u tavnicu. M. A. Reļković sabr. 24. Simeuna baci u tavnicu. Nar. pjes. vuk. 2, 69. Baciše ga na dno u tamnicu. 2, 213. Da te bacim u kamenu kulu. 2, 71. Okuje ga i baci u tamnicu. Nar. prip. vuk.[2] 237. — *baciti se mogu straže, kao i* postaviti: Pa se spusti pokraj vode Drine, tvrde straže na brodove baci. Nar. pjes. vuk. 4, 264. — *b) kao bacati pod 5, b:* Baci pušku na rame junačko. Nar. pjes. vuk. 3, 189. Pa joj skide tri niza dukata, te ih baci u svilne ģepove. 2, 351. Kapu skide, baci pod pazuho. 2, 593. Dovati se Sarca velikoga, za se baci bogom posestrimu. 2, 375. *baciti mađije na se:* Bacila je na sebe madije. Nar. pjes. vuk, rječ. 341[a]. — *c) kao* bacati *pod 1, c:* Baci desnu ruku preko mene. Nar. prip. vuk. 73. — *b) baciti može živinče: krava baci telo mjesto oteli (vidi i kod* bačiti*):* Prolićem ti ona (krava) baci tele. J. S. Reļković, kuć. 194. — *e) voda i vjetar može što baciti (isporedi* bacati *pod 1, e):* A po moru visoki talasi, uvatiše dva kaļuna zlatna, baciše ih preko mora sińeg. Nar. pjes. vuk. 3, 85. Pode nekakav car da se šeta po moru na ladi. Kad malo odmaknu od brijega, onda dune vjetar pa ga baci čak u nekakvu zemļu de se o ńegovu carstvu ništa i ne čuje. Nar. prip. vuk. 218. — *f) baciti može bolest čorjeka u postelju:* Jaka febra, oliti ogań, baci ga u postelju. A. Kačić, razgov. 108. — *g) u prenesenom smislu: baciti kukoga vlasnika, uzeti mu vlast: može se kakom riječju kazati i vlast, s koje se baca, a može biti i bez toga:* Da Ostoju bace s pristoļa. A. Kačić, korab. 431. Kraļ bi Zvonimir, koga malo posli baci s vladańa ban Slavić. A. Kačić, razgov. 8. Rusi ga s pristoļa bacišе. M. Kuhačević 158. Rimļani kraļe bacivši, sudce učiniše. A. Kačić, korab. 309. Ostoju Bośńaci bacišе. 432. *tako iz jednoga reda, kojega se tko pokaže nedostojan, baciti ga u drugi:* Sveštenik skinut i u staće laika bačen (‚bacen'). A. Kanižlić, kam. 433. — *baciti koga u top, kao satrti ga, ubiti ga, ali se govori samo kad bi tko rad bio to učiniti:* Malo me u top ne baci. (Iskara me vrlo, malo sam živ ostao). Nar. posl. vuk. 175. — *baciti koga u kako zlo staće, u prijekor:* Išće u prikor da drugoga baci. M. Kuhačević 138. — *može se baciti što umno:* Uzeti sve moje zloće i učiniti jedno brime i baciti ji u veliku peć. P. Posilović, nasl. 173. Znańe bačeno u razum rada oholost. M. Radnić 54. Baciti po zemļi oholost jakije. 58. Svak prokleti taj sram baci. J. Kavańin 174. Da baci prid noge ńegove grubotu koja mu dušu žeže. A. Kadčić, bogosl. 155. Baciti će u dubinu morsku sve grihe naše. J. Filipović, prip. 1, 117. Iz praće kamenom baci uzvišeńe Golijatovo. J. Banovac, blagos. 172. Bog ne će prošńu baciti. A. J. Knezović 7. Tu bi ispraznu misao od sebe daleko bacio. A. Kačić, razgov. 317. Zakoni ne razumiju bacit po zemļi ńiove ženidbe. M. Dobretić 515. — *baciti krivicu na koga, okriviti ga:* Bacite na mene ovu krivicu. Vuk, 2kor. 12, 13. *baciti obraz pod noge (svoj ili drugoga):* Tvoga muža obraz hoćeš da pod noge baciš? Pravdonoša 1852. 1. — *baciti za se nešto rijeka, prežirjeti:* Nu pogledaj svaki na se šta već vika baci za se. V. Došen 46. *drugo što baciti za se ili za leđa, ne hajati za to:* Da dar božji i naravi za se baci i ostavi. V. Došen 56. Baciše zakon tvoj za leđa. Đ. Daničić, nem. 9. 26. — *baciti što u nemar:* Imamo svitovńa veseļa u nemar baciti. A. J. Knezović 95. Bacivši u nemar svete kanone. A. Kanižlić, kam. 374. Bacivši u nemar zapovijesti ńegove. Đ. Daničić, 5moj. 8. 11. — *kakav posao baciti na koga, uzdajući se u ń ostariti mu da svrši:* Dvojica kada imaju kakvu parnicu, bace stvar na dobre ļude. V. Bogišić, zbor. 541. — *oči ili oko baciti kuda, pogledati: kuda se pogleda može biti različno izrečeno:* Uvrati se na vodu ćatrńu, da počine i da vode pije; baci oči pod jelu zelenu, al' s' od jelo razasjale grane. Nar. pjes. vuk. 3, 118. Kucnem u vrata. Čujem odgovor nekakav, no ne razumem ga;.. no za to opet uđem. Bacim na ńega oko i poznam taki da je onaj isti koji je malo prije sa mnom besedio. G. Zelić 28. *baciti oko na koga iliti na što, pogledati ga i poslije o ńemu mišliti i želeti ga:* Osobito joj se začudi i oko na ńu baci carski sin. Nar. prip. vuk. 165. Baciti oko na što (oculos conjicere). Vuk, rjec. 18[a]. — *u oči ili pred oči baciti što komu da bi mu bilo ugled ili ukor (isporedi* bacati *pod 1, h):* Nevirnost kao zloću nedostojnu bacivši im u oči osramoti ńih. A. Kanižlić, kam. 120 Staru onu pogrdu brezobrazno i oštro baci caru u oči. 621. Bacivši im u oči nemilosrde ńiovo. E. Pavić. ogled. 603. Baci mu lakomost u oči. 324. Bacivši im prid oči zločinstvo i opačinu, koju učiniše. 128. Baci mu prid oči ńegovo prvašńe priprosto staće, ukazavši mu koliko je bog milostiv bio prama ńemu nzdignuvši ga na pristoļe. 234. — *b) također prelazno, samo nije izrečen objekat:* Metali se kamena s ramena, a djevojci bog i sreća dade, prvom baci, malo ne dobaci. Nar. pjes. bog. 263. Redom bacaju štapove s jednoga mjesta; koje najdaļe baci, ono je car. Vuk, živ. 276.

2. *neprelazno: što bi uz prelazno bilo u akus. kao objekat, stoji u instr.:* Naripi na ńega, tere ga uhvati i baci ńime pod noge. Stulić 1, 5[b]. *isporedi* bacati *pod* 2.

3. *sa se: a) refleksivno (kao* bacati *pod 3, a):* Tad se baci na poļanu i zamuknu mramorito. J. Kavańin 445. Jedne *(djevojke)* baciše se u ogań. J. Filipović, prip. 1, 493. Koji god reče ovoj planini: podigni se, i baci se u more. J. Banovac, razg. 17. Privezavši zančicu okolo grla, baci se vanka. M. Pavišić 29. Pak bi se bacio u vodu vruću. M. Zorić, zrc. 221. Ničice bacio bi se prid grebe. Turl. blago 2, 63. Nek z glavom zid mlati, nek s' baci u more, pomoć se ne more. M. Kuhačević 27. Naćeš sved otvoreno srce Jezusovo; u ń se baci. Đ. Mattei 96. Egipkińa se baci na koļena. Marči 87. Pa se šarcu na ramena baci. Nar. pjes. vuk. 2, 248. Krene uz jedno brdo da se s ńega baci strmoglav. Nar. prip. vuk.[2] 220. Gori ovoj ako rečete: digni se i baci se u more, biće. Vuk, mat. 21, 21. Tada Saul uze mač, i

baci se na ń. A kad momak vidje Saula mrtva, baci se i on na svoj mač i umrije s ńim. Đ. Daničić, 1sam. 31, 4. 5. *u prenesenom smislu: baciti se u sumńu, posumńati, zabrinuti se:* Onda se ja još većma bacim u sumńu, da mi laže sve što veli. G. Zelić 515. *također u prenesenom smislu baciti se na koga, kao i umetnuti se, vrći se, odrastavši biti kao on:* Baci se krv na krv; bacio se na oca. M. Pavlinović. — *b) medijalno (kao* bacati *pod 3, b): ono što se baca aa) ostaje nekazano:* Uzeše kameńa Žudije, da se bace na ńega. J. Banovac. pripov. 55. Prosti bože i bijela crkvo! da se jednom bacim preko tebe: ne ću na te, nego preko tebe. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Kamen dođe Kajici vojvodi; kad se baci Kajica vojvoda, on nadbaci tri stotin' Maġara. 2, 485. — *bb) kaže se u ĩnstr.:* Baci se na orla kamenom. A. Kanižlić, kam. 254. Jedan se baci u priliku stinom. M. Zoričić, zrc. 79. Baciću se zlaćenom jabukom. Nar. pjes. vuk. 2, 72. Bacih joj se duńom i jabukom. Nar. pjes. vuk. herc. 178. Tada se Saul baci kopļem na ń. Đ. Daničić, 1sam. 20, 33. — *cc) kaže se u gen.:* Držeći kopje u ruci baci ga se, ali ga ne smiri, i tako tu večer pobiže. A. Kačić, kor. 166. *osobito kad je riječ o igri u kojoj se baca kamen:* Da se bacim kamena s ramena. Pjev. crn. 191. — *c) pasivno (kao* bacati *pod 3, c):* Zakoni su svi jednaci u svakome našem gradu da se morsko vino baci. J. Kavańin 167. Bi osuđen da se baci u kotao. E. Pavić, ogled. 170. Svako stablo koje ne čini dobra ploda podsići će se i u vatru baciti. F. Lastrić, od' 249. Neka se knjiga u vatru baci. A. Kanižlić, kam. 151. To je slava, koja ište da se baci na bunište. V. Došen, 162. Ńegovi osvaditeļi da se u jamu lavsku bace. A. Kačić, korab. 298. Da će se grad lagumnom u arĳu baciti. M. Dobretić 136.

BÀCIV, *adj.* jaculabilis, *što se može baciti. samo u Stulićevu rječniku.*

BACÍVATI, bàcîvâm, *impf. vidi* bâcati. *isporedi* bačivati. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bacivam mene prid tobom u jaz moga ništa. P. Knežević, osm. 365.

BÄ̀CKA, *f.* spinula, *mala bodļa. u naše vrijeme po Srbiji.* J. Pančić.

BÄ̀CKÂŃE, *n.* punctio lenis. *isporedi* bäckati. *samo u rječnicima Belinu* (596[a]), *Stulićevu i Vukovu.*

BÄ̀CKATI, bäckâm, *impf.* leniter pungere, *dem. od* bäcati (bosti). *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (595[b]), *Ĳelostiĳenčevu, Stulićevu i Vukovu. — a) u pravom smislu (objekat u primjeru neizречen):* Ona zvir *(zmija),* koja mu stanovaše u prsih, drugda backaše na taki način, da mu se činiše da hoće oni čas umriti. A. d. Bella, razgov. 16. *jamačno je griješkom iza* drugda *izostavļeno* ga. *izdavač tumačeći* ‚backaše' *veli na str. 252 da je* ‚miče se', *ali sreza s drugom rečenicom ište impers., i kad bi značeńe bilo koje izdavač kaže bilo bi izostavļeno* se, *a riječ bi bila od* bâcati *kao* bacakati se. — *b) u prenesenom smislu: misli se riječima backati,* cavillari: Veli im backajuć ih. Živ. is. 64. Backati riječmi. Bella 501[a].

BÄ̀CKAV, *adj.* leniter pungens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÄ̀CKAVICA, *f.* 1. scalpellus, *nožić kojim se pušta krv. samo u rječnicima Belinu* (124[a]), *Ĳelostiĳenčevu i Stulićevu.* — 2. punctum, *u pismu značiš kao zrnce. samo u Belinu rječniku* (596[a]). *isporedi* bacotina. — *U oba značeńa postańem je od* backati (bosti).

BACNÍVATI, bàcnîvâm, *impf. vidi* bäcati. *samo u Stulićevu rječniku. silom načińeno od* bacnuti.

BÄ̀CNUTI, bäcnêm, *pf.* semel pungere leniter. *od* bäcati (bosti). *isporedi* bocnuti. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (595[b]), *Stulićevu i Vukovu.* Ženo nekoputna, ako te igla bacne, čezneš. A. d. Bella, razgov. 37. Ako me igla bacne, čeznem. 196.

BÁCO, *m. ime muško, koje se govori od mila, u postańem može biti od imena od kojega je* Bajo *i* Bakota *(koja vidi). Akcenat se mijeńa u voc.:* Bâco. — I dijete Dragojević Baco. Nar. pjes. vuk. 5, 238.

BÀCOTINA, *f.* 1. punctus, *bol koji biva kad tko bacne koga. u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Kada hoće jednoga vola da ide brzo, obadaju ga, i ćuti vrlo prve bacotine, ali poslije kad obikne jurve ne ćuti ostalije bacotina. M. Radnić 22. — 2. punctum, *u pismu značić kao zrnce; isporedi* backavica. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Na svrsi riči biti će dvi bacotine ili dva punta ovako: J. Banovac, razg. 196. — *U oba značeńa postańem od* bâcati (bosti).

BACULIĆ, *m. prezime.* Baculića naš don Petar. J. Kavańin, 92.

I. BÁČ, báča, *m. ime muško i stanar, planinar. Dolazi na kraju* XIII *ili prvĳeh godina* XIV *vijeka kao ime muško a kao stanar ili planinar u naše vrijeme. Postańa tamna: najviše se misli da je od rum.* bačju *(stanar, planinar), a to da je od maj.* bacs *i* bacsa *i* bacsó *(istoga značeńa); ali što nema bliže potvrde da bi riječ bila toga postańa i što joj se u maġarskom jeziku ne zna postańe (prem da neki vele da je od tur.* baksi*) i što je u nas jako rasprostrta po srĳem stranama u rječima koje su od ne postale ili koje su s ńom jednoga postańa (take su mnoge među rječima koje se počińu glasorima* bač-*), za to ne mogu vjerovati da nam je došla iz rečenih jezika, nego mislim da su sve pomenute tude riječi postale od slovenske, i to ili od* bašta *(vidi* bašta, *otac) ili od* bac, *a* bac *mislim da je od kor.* bha, *udarati, silnu biti, jaku biti, starješorati (a s nastavkom koji se nalazi i u drugih riječi koje se govore od mila, kao* Miho, Radić, Buco). *isporedi* baća, bašta *(otac),* bata, bato. — 1. *ime muško, dolazi samo u jednom spomeniku pomenutoga vremena; značeći upravo starĳe čeļade uzeta je za ime (koma je bilo tako ime može biti da je bio Rumun, ali za to još nije ime rumunsko):* Dobrota, šura mu Bacs. Mon. serb. 59. — 2. pastor alpinus, *isporedi* stanar, planinar. *riječ je od starĳega čeļadeta prenesena na starješinu ovčarskoga. samo u Vukovu rječniku.*

2. BÁČ, Bâca, *m.* 1. *vidi* Bačka. XVII *vijeka:* Borsod. Bac. I. Kanavelić, iv. 86. *u istom značeńu može biti da je još u jednoga pisca istoga vijeka:* S Jurom iz Baca. I. Ančić, ogl. xv. — 2. *selo u Bačkoj.* S. Novaković, pom. 124. Sem. prav. 1878, 30. — *Obaje će biti nazvano po stanovima pastirskim maġarskom riječju* bacs, *koju vidi kod* I bač.

1. BÁČA, *m. hyp. od* bac *(kao najstarĳe čeļade; vidi* I bač*); ali se samo srckva govori.* — *Akcenat se mijeńa u voc.:* bâčo. — *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u rajrodsteu).* Otići će baca, ostaće snaša. Nar. posl. vuk. 243.

2. BÁČA, *f. vidi* basca. *od tur.* bagca, *čemu je odbačeno* g. Kakvi su carski dvori, kakve li bače! S. Ļubiša, prip. 93.

BÄ̀ČANIN, *m. prezime.* D. Avramović, sv. gora 216. Rat 361. 407.

BÀČÂR, *m.* socius rei oviariae communis, *jedan od ljudi koji se združe da im se ovce zajednički čuvaju i muzu (u Srbiji u kneževačkom okrugu). isporedi* bačija, bačijaće. Vodi račun o primljenoj stoci, koju mora razdati svima bačarima po rabošu, kad se bačija svrši. M. Đ. Milićević, srb. 850. Odredi se koliko oka *(mlijeka)* pripada svakom bačaru za celo leto, i kojim će redom dolaziti bačari da muzu. 850. 851.

BÀČATI, bàčâm, *impf. vidi* bàcati. *u Crnoj gori, gdje se i u drugim riječima mjesto* c *govori* č. Jedno pleče u zobnicu bača. Nar. pjes. vuk. 2, 20.

BAČENKA, *f. igla koja nema ušica nego glavu; zove se i* igla babjača, batuška, bočka, čioda. — *Postaña neznana. — Dolazi od prošloga vijeka.* Po rukah im sjaju narukvice, a po prstim burme i vitice, i bačenke po tankim košuljam. J. Krmpotić, mal. 20. Na Ivaće prikumljuju se *(u hrvatskom primorju)* mladići i đevojke ili đevojke među sobom time, da si bačenke i prsteće zamjenjuju. V. Bogišić, zbor. 387. *Govori se i u Lici.* J. Bogdanović.

BÁČÊŃE, *n.* projectio. *isporedi* baciti. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Danielovo bačeńe u špilju. F. Lastrić, test. 200.

ĐÀČETA *m. ime muško. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44. — *postañem može biti od imena od koga je prezime* Baković; *vidi kod* Baković.

BAČEV DO, Bačeva Dola, *m. selo blizu Dubrovnika u Konavlima.* V. Bogišić, zbor. 15. Schem. rag. 1876. 32.

BÀČEVAC, Bàčêvca, *m. ime selima i prezime. isporedi* bač. — 1. *selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled 109. Schem. zagr. 1875. 150. — 2. *selo u Srbiji u okrugu krušev̀ačkom.* K. Jovanović, reč. 131. — 3. *prezime, po selu istoga imena ili po selu Bačercima:* Andelko Bačevac. Rat 242.

BÀČÊVCI, Bàčevâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu raļevskom. isporedi* bač. K. Jovanović, reč. 100.

BÀČEVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović, reč. 166.

BÀČICA, *f. stanarica, planinka,* ovium curatrix. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bač.

1. BÀČIĆ, *m. dem.* bàk, *bièic. samo u Stulićevu rječniku.*

2. BÀČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

3. BAČIĆ, *m. prezime.* Antun Bačić. Norini, pripis. 60. Schem. bosn. 1864. 99. Sava Bačić. S. Stefanac 12. Bačić. Schem. rag. 1876. 61. Šem šib. 1875. 25. *u jednoga pisca biće pogrješka* Bačić (Bachich). A. Kačić, kor. 452.

BÀČIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 45. Pregled 7.

BÀČIJA, *f.* 1. locus et casa mulgendis aestate ovibus, *stan, katun, bačina. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *od* bač. — Pojate, salaši, bačije, državе, kolibe, stanovi, trla. M. Đ. Milićević, več. 82. Mesto za mužu, koje se zove struga ili bačija, mora biti kraj kakve vode. M. Đ. Milićević, srb. 849. — *ime se prenosi od mjesta i na radńu, koja ondje biva:* Od polovine meseca maja, kad se hoće da počne struga ili bacija, odluče se od muzara ovaca prazovi i sve jalovińe. M. Đ. Milićević, srb. 849. Kad se u jesen približi vreme da bačija prestane. 853. *u toj je radńi zajednica po tome što više domaćina da svoju stoku da se zajednički čuva i muze (isporedi* bačijaće): Da mu dopuste musti od raskinuća bačije do povratka ovaca svakome bačaru. M. Đ. Milićević, srb. 854. Kad svaki bačar primi svoju stoku po rabošu, onda se bačija svršava. 854. — 2. *selo na utoku Vape u Unac, nazvano tako po predńem značeńu.* Između sela Bačije i Vape te na Unac. Rat 193. Sr. Nov. 1878. 129.

BAČIJÂŃE, *n.* res oviaria communis. Bačijańe se zove zajedničko držańe i muzeńe sitne stoke (u Srbiji). M. Đ. Milićević, srb. 849. Onda se dogovore kad da prestane bačijańe. 853. *isporedi* bačija, bačar.

BAČÍJATI, bačijâm, *impf.* habere partem in re oviaria communi, *dio u bačiji imati i primati:* Kad kome dođe red da bačija, on krene svu svoju čeljad na bačiju; . . ako mu pripada toliko mleka da samo jednom preko leta dođe na bačiju, on od jednom svrši svu brigu oko muže i sireńa za celo leto. M. Đ. Milićević, srb. 853. — *isporedi* bačija, bačijańe.

BÀČÍJSKI, *adj. što pripada bačijama. piše se i bez j.* Ni jedan ne istupa iz te bačiske zajednice. M. Đ. Milićević, srb. 849.

BÀČÍL, bačila, *m. vidi* bačio.

1. BAČIN, *m. vidi* bačio. *od tal.* bacino. xv *vijeka u jednom spomeniku.* Bačinь jedanь sь zlamenjemь vojevodinêmь, bêlь, a jestь u ńemь četiri litre i jedna unča. Spom sr. 2, 49. Daničić 1, 30.

2. BAČIN, *m.* 1. *selo u hrvatskoj krajini blizu Kostajnice.* Schem. zagr. 1875. 131. — 2. *u Srbiji ima zemaļa koje se tako zovu: u okrugu ćuprijskom:* Livada u Bačinu. Sr. Nov. 1866. 443. ńiva u Bačinu. 1867. 449. 1873. 764. ńiva u malom Bačinu. 1863. 170. 1875. 583.

BAČIN DO, Bačina Dola, *m. selo u Slavoniji u požeškoj podžupaniji:* Bačin Đol. Schem. zagr. 1875. 41. *drugi piše:* Bačin dol. Pregled 93.

1. BÀČINA, *f.* locus et casa mulgendis aestate ovibus, *bačija, stan, katun. samo u Vukovu rječniku.*

2. BÀČINA, *f. aug.* bàk. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Đačina kao i bačina. Nar. posl. vuk. 72.

3. BÀČINA, *f.* 1. *selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović, reč. 109. — 2. *selo u Dalmaciji blizu Makarske.* Schem. spal. 1862. 16. Repert. dalm. 19. *u dva pisca prošloga vijeka dolazi tako da bi trebalo čitati* Bačina: Šimun Tomašević od ‚Bačine‘. Norini 75. Iza ‚Bačine‘ u državi primorskoj. A. Kačić, kor. 463.

BÀČINAC, Bàčînca, *m.* 1. *čorjek iz sela Bačine (u Srbiji).* M. Đ. Milićević. — 2. *ima zemaļa u Srbiji koje se tako zovu: u okrugu požarevačkom:* bašta u Bačincu. Sr. Nov. 1865. 122. mali Bačinac. 1866. 23. *u okrugu smederevskom:* livade u Bačincu. Sr. Nov. 1875. 4.

BÁČINAČKI, *adj. što pripada selu Bačincima.* Brda bačinačka. P. Bolić 1, 25.

BÁČÎNCI, Bàčînâcâ, *m. pl. selo u Srijemu u podžupaniji vukovarskoj.* Schem. diac. 1877. 47. Šem. prav. 1878. 13. Pregled 117.

BÀČÎNKA, *f. žensko čeļade iz sela Bačine (u Srbiji).* M. Đ. Milićević.

BAČINOVCI, Bačinovaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mještani govore i za nom.* Bačinovce.

BÀČINSKÎ, *adj. sela Bačine u Srbiji.* Bačinska opština. K. Jovanović, reč. 109.

BÀČIO, bačila, *m.* pelvis, patina, *zdjela, plitica, umivaonica. — Od tal.* bacile. *isporedi* bačin

(istoga značenja). — *Od početka* XV *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (mjedenica, golar, pelvis, polubrum') *i u Daničićevu.* — *Sa o mjesto* l *na kraju dolazi od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer N. Raňine), ali i sa* l *dolazi i prošloga vijeka. Mikalja ima i* bačil *i* bačio. — *U primjerima koje imamo dvojak je: a) kao plitka zdjela, plitica, veća ili maňa, na kojoj se nosi jelo ili piće, kao sada poslužavnik: u najstarijem se primjeru pomiňe jedan pred više časa, a po tom će biti rečenoga značeňa:* Bačilь jedanь sь zlamenjemь vojevodinemь, belь, a jestь u ńemь četiri litre i jedna unča. Spom. sr. 2, 55. Gdi su t' . . kupe ter bačili *(naštampano* ‚bacili') srebrnoga kova cili? M. Marulić 315. Reče jednoj vernoj: daj mi srebrn bačil ter jedan ručinik tanak i čist i bil; ruke moje *(odsječene)* hoću da mi u ń postaviš. Oliva 7. Oni kļuče stavili na bačio pozlaćeni, ter ih bjehu poslali od Budima svjetlu kraļu. Nar. pjes. bog. 49. — *b) umivaonica:* Uzli vode u bačio i poče umivati noge učenikom. N. Raňina 106b. jov. 13, 5. Bačio i vode tuj čini donijeti . . reče: ja ruke umivam. N. Naļeškoviċ 1, 136. Bačio. B. Kašiċ, rit. 9. Dubrovnik je kako i bačio: cukni, tako vas i zuči. Poslov. daniċ. 20.

BÀČÎSKÎ, *adj. vidi* bačijski.

BÀČÎŠTE, *n. mjesto gdje je bila bačija: ima u Srbiji više mjesta koja se tako zovu: u okrugu crnorječkom:* vinograd u bačištu. Sr. Nov. 1865. 85. 1867. 18. 1872. 395. 1874. 409. 1875. 316. ńiva u bačištu. 1867. 67. Udari na turski šanac na bačištu. M. D. Miliċević, več. 69. *u okrugu krajinskom:* ńiva na bačištu. Sr. Nov. 1866. 292. *u okrugu kneževačkom:* ńiva u bačištu. Sr. Nov. 1873 259. vinograd u bačištu. 1871. 494.

BÀČITI, bâčîm, *impf. vidi* baciti. *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi pod* 2), *ali toga vijeka u jednoga pisca u rukopisu* XVII *vijeka, a je li i* XVI *vijeka bilo ċ, ne može se za cijelo znati; pouzdano dolazi* XVII *(vidi pod* 2) *i* XVIII *vijeka i u naše vrijeme, između rječnika u Belinu* (341b) *i u Vukovu, u kom se napomiňe da se govori u Crnoj gori, ali dolazi i u narodnijem pjesmama iz Dubrovnika (vidi dalje primjere iz narodnijeh pjesama, među kojima su ńeke i iz Dubrovnika).*

1. *prelazno, vidi* baciti *pod* 1: Bacimo ga u more. A. d. Bella, razgov. 21. Štap i kesu bačiv. P. Knežević, živ. 8. Te izvadi tri jabuke zlatne, i baci ih nebu u visine. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Baci kotle preko kuće. 1, 522. Bacišе ga u kraj od pećine. 2, 33. Pa ga baci na pleći široke. 2, 632. Za se baci lijepu devojku. 2, 49 Voin baci u ģepove ruke. 3, 526. Bačila je na sebe madije. 2, 13. Baci zmija krila i okriļe. 2, 62. Bačih oci na kapiju. Ogled. sr. 452. — *ovca baci jagńe, t. j. ojagńi:* Ostade mi trista jalovijeh, i ostade stotina ugiča, bačiše mi trista jagańaca. Nar. pjes. vuk. 3, 430.

2. *neprelazno: mjesto accus., u kom bi bio objekat, stoji instr.: vidi* baciti *pod* 2 *i* bàcati *pod* 2: Ubiv ga bačiti u more hotje ńim. M. Vetranić, 2, 459. U more baci ńim. 2, 460. Sad u vodu, u ogań sade veće krat bi ńim bačila. Đ. Palmotić, christ. 373.

3. *sa* se, *vidi* baciti *pod* 3: Bačišе se ńemu o ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 27.

BÀČÍVATI, bâčîvâm, *impf. vidi* bàcati. *isporedi* bacivati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dolaje da se govori u Crnoj gori, a ondje se i u drugim prilikama govori ċ mjesto c).* — Nemojte me u more bačivat'. Nar. pjes. vuk. 2, 34.

1. BÀČKA, *f. ńeka izvoda u jednoga pisca prošloga vijeka.* Osim bačke sve druge izvode u široke grančice se plode, koje jedni u okolo lome. I. S. Reļković, kuć. 136. — *isporedi* bačva *(stablo u prorasla crnoga luka, na kojemu je gore sjemc).*

2. BÂČKÀ, *f. adj. zemļa u Ugarskoj. od* XVII *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* — *Postańem od* Bač *(vidi* 2 Bač). — Prede vezirь u Bačku. Ļetop. šaf. 87. Ki se nastaniše u Bačkoj. P. Vitezović, kron. 28. U Bačkoj. S. Margitić, fala 201. Iz Bačke. Norini 58. U Bačkoj rođen. Đ. Rapić 268. Ona pade na tu ravnu Bačku, te je Bačka žitom izobilna. Nar. pjes. vuk. 1, 497. U Bačkoj. Vuk, nar. pjes. 1, 630.

BÂČKÎ, *adj. što pripada zemļi koja se zove Bačka, od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Osam stotin sobom vodi bačkijeh pješac i konika. J. Palmotić, dubr. 78. Poļe bačko. Bud. spom glasn. II. 3, 100. Razbi katane bačke. Glasnik 20, 17. Pet stotina bačkijeh ovnova. Nar. pjes. vuk. 3, 403.

BAČKIJÈLATI, bâčkijelâm, *impf. udarati bačkijelom (vidi* bačkio). *prošloga vijeka.* Bačkijela vrlo brez pļusa. Poslov. daniċ. 5.

BÀČKIO, bačkijèla, *m. maļ kojim se nabija kudjeļa,* malleus stupparius; *isporedi* bat, tučka, tučak. — *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (432b. 464b) *i Stuliċevu.* — *Postańem može biti od nov. grč.* φάσκελον (zvrčka). Gospode su počele bačkijelom djevojke bit. M. Držiċ 138. Kako vas se ću sad bačkijelom vrć, čijem mi na ruke dođe. M. Držiċ 359. Do jezika nije bačkijela. Poslov. daniċ. 17.

BAČKOVICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji belovarskoj.* Pregled 78.

BÀČKOVIĆ, *m. prezime.* Andrija Bačkoviċ. Rat 111.

BÀČKUĻA, *m. nadimak, a dolazi kao prezime.* Gavrilo Bačkuļa. Rat 83.

BAČLIĆ, *m. prezime.* Milos Bačlić. Šem prav. 1878. 30.

BAČNIK, *m. selo u Hercegovini blizu Stoca.* Schem. ragus. 1876. 57.

BAČUGA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 71.

BÀČÛN, Bačúna, *m. selo u Hrvatskoj blizu Zagreba.* Schem. zagr. 1875. 61. Pregled 17. *pomiňe se* XIV *vijeka:* ‚Bachun'. Mon. epis. zagr. 2, 47. 80. — *i potok kod toga mjesta tako se zove.* Mon. epis. zagr. 2. 117.

1. BÀČVA, *f.* dolium. — *Akcenat ostaje, samo je i zadńi slog dug u gen. sing.:* bâčvê, *i u instr. sing.:* bâčvôm, *a u gen. pl. oba su zadńa sloga duga:* bâčâvâ. *Dolazi od* XIII *vijeka, ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u prijepisu* XVI *vijeka (vidi dalje prvi primjer iz* Mon. croat.); *osim ńega dolazi od* XIV *vijeka (vidi primjer Danilov), i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva.* — *Prvo je* ъ *umetnuto mjesto* ъ, *za to u starijim spomenicima dolazi* ь; *umetnuto* a *dolazi u rečenom spomeniku* XIII *vijeka, ali kako se taj spomenik sačuvao samo u prijepisu* XVI *vijeka, ne može se znati je li* XIII *vijeka bilo* a: *za cijelo dolazi umetnuto* a *od* XV *vijeka (vidi dalje primjer iz* Spom. sr.). — *Postańa još tamna; može biti od sr. lat.* baccłus (labrum), bacnum (cadus minor. Ducange). — XIII *vijeka u spomeniku sačuvanu u prijepisu* XVI *vijeka:* Da nam dopustite les seći za dugi bačav. Mon. croat. 5. — *od* XIV *vijeka:* Obrětohь jedinu bъčьvu, . . i se pļna jestь vina. Danilo 268. Vina u kućahь ako uzmu bačvu ili 2 bačve, ne mojte za malo ni rêći rêti. Spom. sr. 1, 149. Posude, badńe, bačve, vse na polovicu Mon. croat. 259. Er bih rad da bačvu

od Rijeke otvoru. N. Naljeković 4, 268. Čuł si Diojena, ki blaga ne imiše, bačva nezadńena kojemu stan biše. P. Hektorović 44. Ovi su prilični . . jednoj bačvi . . . bačva koja nije prazna ne zveči veoma. M. Divković, nauk 87. Počne bobotati kako i prazna bačva. M. Divković, bes. 410. Vina bačve priko pune. Đ. Baraković, vil. 44. Bješe u kući jedna bačva puna vina. B. Kašić, per. 78. Bačve naljevati. I. Kanavelić, iv. 28. Ne ostavi ništa, ni žita, ni bačve ni suda česova. Starine 10, 22. Nit bi bačav, ni žitnice. A. Vitaljić, ist. 548. Kad su im bačve pune. J. Kavanin 170. I iz svoje bačve vina može se jedan opiti. A. Kadčić, bogosl. 158. Prodaje bačvu vina. A. Bačić 70. Da je ostavio bačvu očepljenu. J. Banovac, pred. 83. Vidi gdi djavli izniše jednu bačvu punu pakla i sumpora. J. Banovac, pripov. 187. Napunit ću . . . vinom i uljem ńihove bačve. Bcsjede krst. 199. Kap vode ulivena u jednu bačvu vina, sva se u vino obraća. P. Knežević, osm. 47. Izdisaše bačva, nestajući vina. F. Lastrić, ned. 65. Uzmi striža od bačve. J. Vladmirović, lik. 29. Jedna bačva prazna . . . nahođaše se. I. Đordić, ben. 83. Od bačava čini karatijele. Poslov. danič. 87. Orlandi bačve brez dana nabija. 91. Načeti bačvu. Bella 145b. Zadniti bačvu. 322b. Uljena bačva, dolium olearium. 145b. Bačva zadahnuta, dolium vapidum. Stulić 6a. Sestra sestru udaje, a bačva bačvu prodaje. Nar. posl. vuk. 284. Kakva bačva taki i toń dava. 124. Popiše mi iz bačava pivo, pojedoše iz načava mlivo. Nar. pjes. vuk. rječ. 18a. — *pijanac se naziva* bačva, potator avidus. Bella 140a.

2. BÀČVA, *f.* scapus cepae, *stablo u prorasla crnoga luka, na kojemu je gore sijeme; zove se i* vreteno *i* bik; *isporedi i* prorašlika, cvolika. — *Samo u Vukovu rječniku, gdje se napomiće da se govori u Baranji.* — *Postaňa neznana; može biti da je postaňem u svezi s ńom* bokvica (germen), bȁk *(bik), a bez sumńe* bȁčka.

BAČVÀK, bačváka, *m.* doliolum, *bačvica. samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVÂNČE, Bàčvânčeta, *n. dijete iz Bačke. samo u Vukovu rječniku. isporedi* Bačvanin.

BÀČVÂNČICA, *f. dem.* Bačvanka. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀČVANIN, *m. čovjek iz Bačke. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Sremci i Bačvani. Glasnik 20, 16. *dolazi i mjesto prezimena:* Stojan Bačvanin. Bud. spom. glasn. n. 3, 76. — *isporedi pod* 2 Bač 1.

BÀČVÂNKA, *f. žensko čeľade iz Bačke. samo u Vukovu rječniku.*

BÀČVANSKÎ, *adj. što pripada Bačvanima u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pjesme bačvanske. Vuk, nar. pjes. 1, 629.

BÀČVANSKÎ, *adj. sela Bačve u Istri.* XVI *vijeka.* Plovan bačvanski. Mon. croat. 282.

BÀČVÂR, *m.* doliarius, *koji bačve gradi, kačar. Od* XVII *vijeka, u rječnicima Mikaljinu, Belinu* (145b), *Bjelostijenčevu, Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu.*

BÀČVÂREV, *adj.* doliarii; *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVÂROV, *adj.* doliarii; *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČÂRSKÎ, *adj.* doliariorum; *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVEN, *adj.* doliaris. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVICA, *f.* 1. *dem.* bačva, doliolum. *Akcenat ostaje, samo je u gen. i u instr. sing. i zadńi slog dug:* bȁčvicē, bȁčvicōm, *a u gen. pl. oba zadńa:* bȁčvîcā. — *između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (145b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Puščam Petru bačvicu malu. Mon. croat. 102. — *u zagoneci o jaju:* U mene bačvica: niti ima obručka ni tapunka, a drži vino i rakiju. Nar. zagon. nov. 74. — 2. *selo u hrvatskoj krajini otočkoj.* Schem. segn. 1871. 23.

BÀČVÍČAK, bačvička *m. dem.* bačvica, doliolum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVIČIĆ, *m. dem.* bačvica, doliolum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVIĆ, *m. dem.* bačva, doliolum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀČVÎŠTE, *n. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* Sr. Nov. 1879. 176.

1. BÀĆA, *m. brat od mila kao* bráto. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *Postaňa kojega je* bašta *(otac), koje vidi. isporedi* báća, báto. — Ćaća, baća, jadno selo plaća. Nar. posl. vuk. 323.

2. BÁĆA, *m. vidi* bȁća. *dolazi kao nadimak:* Paun Janković Baća. M. Đ. Milićević, srb. 149.

BAĆAN IVAŃ, *m. selo u Ugarskoj kod sela Budmira blizu Mohača.* Šem. prav. 1878. 39.

BAĆANIN, *m. prezime, prošloga vijeka.* Miško Baćanin. Bud. spom. glasn. n. 3, 76. *Tumna postaňa; isporedi* Baći.

BÁĆEVAC, Bȁćēvca, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 95.

BÁĆEVAČKÎ, *adj. što pripada sela Baćevcu.* Ńiva do šume baćevačke. Sr. Nov. 1868. 32.

BÁĆEVČANIN, *m. čovjek iz sela Baćevca.* M. Đ. Milićević.

BÁĆEVČÂNKA, *f. žensko čeľade iz sela Baćevca.* M. Đ. Milićević.

BÁĆEVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Vojvoda bańanski Jovan Baćević. Glasnik 40, 15.

BÁĆEVIĆI, Bȁćevîćā, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Mostara.* Schem. herceg. 1873. 156.

BAĆEVINA, *f. selo u Srbiji, koje se pomiće u početku našega vijeka, a sada ga nema, ako nije sadašńi Baćevac.* Luka Gavrilović iz Baćevine. Prot. šab. mag. 50.

BAĆI, *m. pl. selo u Crnoj gori u Piperima.* Glasnik 40, 21.

BÀĆICA, *f. ime brdima u Srbiji: jednomu u okrugu ćuprijskom blizu Srilajnice:* vinograd u brdu Baćici. Sr. Nov. 1867. 101. 1870. 26. 1871. 263. 1872. 373. — *drugomu u okrugu krajinskom* Sr. Nov. 1874. 4.

1. BÁĆIN, *adj. što pripada bȁći; dolazi kao prezime.* Matiji Baćinu. Prot. šab. mag. 86.

BÀĆIN, *adj. što pripada bȁći. u bosanskoj krajini pod Kozarom kraj jedan zove se* Baćin do. M. Ružičić.

BAĆIN DO, *vidi kod* Bačin Do.

BÀĆINA, *f. vidi pod* 3 Bačina 2.

BAĆINAC, Baćinca, *m. selo u hrvatskoj krajini kod Smiljana.* Schem. segn. 1871. 31.

BAĆIR, *m. ńekaka diňa u Dubrovniku, u dva pisca našega vremena, od kojih jedan piše* bačiri (Čas. čes. muz. 1852. 2, 46) *a drugi (pozivajući se i na prvoga)* bačiri. *čemu dodaje da je ńem.* wintermelone, *tal.* zatta. B. Šulek, im. 7. — *može biti od arap.* bâkûre, *prvine.*

BAĆÒGLAVA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BAĆÒGLAVSKÎ, *adj. što pripada selu Baćoglavi.* S Baćoglavskog visa. Rat 164.

BAĆOKATI, baćokam, *impf.* pulsare, percutere, *udavati, kucati, klucati, može biti dem. od* batati. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Presposlen zavrgavši sikiru na rame vas dan po šumi baćokaš, pak ugledavši gdi se iz rasta izvijaju stršeni, misleći da su pčele, pleneš ńim o zemļu i teško utečeš od stršena, ostavivši na zemļi nek trune. M. A. Reļković, sat. 104.

1. BÂD, *m.* punctus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Sunca zraci kad prid zapadom probiju oblaci strmojasnim badom, već krat svidokuju jutro malo jasno. I. T. Mrnavić, osm. 102. — 2. stimulus, *ostan, bàdaļ. u naše vrijeme.* Bad, kojim se volovi gone. Nar. zag. nov. 1. *(u odgonetļaju).*

2. BÂD, *m.* scopulus, *greben. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (656a) *i Stulićevu; u objema napomenuto da je riječ tuđa. Može biti turski* pat, *plosan.* Pojdosmo jidreći od bada onoga. P. Hektorović 6. Ribe u jata idu k badom. J. Kavańin. 80. Jak bad morski stjenoviti, uz koga vali nam probiju. 184. — *pogrješka će biti* ‚na badu je' *mjesto* ‚nabaduje': Oto ti prida mnom ‚na badu je' hramajući o štapu jedan čovjek. M. Držić 115

BADAĆ, baca, *m.* stimulus, *vidi* bodac. *samo u Voltiģijinu rječniku* 11.

BADAJIĆ, *m. prezime.* Josif Badajić. Rat. 357.

BADALAĆ, badaoca, *m.* stimulator. *samo u rječnicima Belinu* (709a) *i Stulićevu.*

BADALICA, *f.* stimulatrix, *samo u rječnicima Belinu* (709a) *i Stulićevu.*

BÀDALO, *n.* 1. specillum, *oruđe kojim se razgleda dubina rane. samo u rječnicima Belinu* (723b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. je li mu u tom značenju akcenat koji je zabilježen, ne može se za cijelo znati.* — 2. *ono mjesto gdje udaraju djeca krajem od štapa kad se banaju. isporedi* banati se. *samo u Vukovu rječniku.* Trļa drugi put sjedo na badalo. Vuk, živ. 277. — *U oba značenja korijen kojega je* bosti.

1. BÀDAĻ, bâdļa, *m.* stimulus, *oštro grožđe usađeno u ostan, te se ńim volovi gone. isporedi* sladun. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u granici).* — *Korijen vidi kod* bosti.

2. BÂDAĻ, bâdļa, *m.* 1. *ńekaka trava, koja se zove i* badeļ *i* sjekavac *i* pasji strič. *vidi* badeļ. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napomiče da se govori u Hrvatskoj i dodaje da joj je list bodļikav i korijen se za nevoļu u gladne godine kuha i jede.* — *isporedi* badaļi. — 2. *u ježa,* spina. Badļi u ježa. M. Pavlinović. — 3. *vidi* obad. *samo u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Crnoj gori.* — *Korijen vidi kod* bosti.

BADAĻI, *m. pl.* spina alba. *samo u Mikaļinu rječniku i iz njega u Stulićevu, gdje je stavļeno u jed.* badaļ. — *isporedi* bâdaļ.

BADAĻIKA, *f.* nucamentum. One badaļike što se nađe na dubu, kako maruni, stuci u prah, davaj piti. J. Vladmirović, lik. 37. — *Korijen kojega je* bosti.

BADAĻKA, *f. viluške. samo* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Osamь lažica i devetь badaļakь. Mon. serb. 408. badaļakь. Spom. sr. 2, 100. — *Korijen vidi kod* bosti.

BÀDAŃ, bâdńa, *m.* labrum, cadus, canalis. — *Akcenat se mijeńa samo u gen. pl. kad nema* -ev-: badâńâ, *u sa* -ev-: bâdńêvâ. — *Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (732a. 527a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu — Oba su a umetnuta, za to u Bjelostijenca i Jambrešića glasi kajkavski:* bodeń. — *Postańem od sr. lat.* bnta, *tal.* bottino, *st. ńem.* butin. — 1. labrum, *kada, kacu.* Les seč za dugi bačav i ‚badań'. Mon. croat. 5. Badńe na polovicu. 259 Biše jih *(oskoruša)* stabal sto, ke kad usušahu, sedam badńi i po punih namirahu. M. Marulić 78. Ou tlači badań vina. Anton Dahn., apoc. 19, 15. Od po badńa gradobita čini čudno da izaje vina vele. J. Kavańin 325. Ob'o badań vijeće. Poslov. daničić. 86. Tovar mesa, badań juhe. 137. Što u badńi pod nogama osta, od tog vinska preševina posta. J. S. Reļković, kuć. 376. Badań mesa, a kašika juhe. Nar posl. vuk. 11. Govori kao iz badńa. 43. Boļa je unča uma nego sto badańa mozga. 22. — *ima ih u dnu uskih a gore širih, osobito za grožđe i šljive.* Vuk 11b. — *u badńu se i zeļe kiseli; isporedi* badńev. — *ima ih i za kupańe.* Mikaļa 9a. Bjelostjenac. — 2. canalis, *velika šupļa klada, što kroz ńu teče voda, te obrće kolo na kašičari vodenici. U tom značenju između rječnika samo u Vukovu.* U badań se doļe u užemu kraju udari kablina, da bude tješńi; a da bi bio još tješńi, u kablinu se udaraju tuļci. Vuk, rječ. 11b. Vide badań nasred kuće; ovo li je brajov duduk? Nar. pjes. vuk. 1, 518. — 3. kad se trapi i sadi, pa se stijene na jedno mjesto strpaju, ta je hrpa badań. M. Pavlinović. — 4. *ime selima: a) u Dalmaciji kod Knina.* Repert. dalm. 11. — *b) u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 132.

BÀDAŃA, *f. dva sela u Srbiji u okrugu podrinskom: gorńa i dońa* Badańa. K. Jovanović, reč. 136. *pomiče se prošloga vijeka:* Turska četa razbi katane bačke u selu Badańi. Glasnik 20, 12.

BÀDÂŃE, *n.* 1. punctio. *u rječnicima Belinu* (709a), *Stulićevu i Vukovu.* Ovi zmaj žestokim badańem uhodi mi do unutreńih. Turl. blago 2, 169. — 2. suspensus gradus. *u tom značenju samo u Vukovu rječniku.* — *isporedi* badati.

BADAŃKOVIĆ, *m. prezime.* Miloša i Mate Badańkovićev. P. Vitezović, odil. 83.

BÀDAŃSKÎ, *adj. što pripada selu Badańi.* Badańska opština. K. Jovanović, reč. 136.

BADAONIK, *m. vidi* badalac. *samo u Stulićevu rječniku* 6b

BÀDAR, bâdra, *adj.* vigil, alacer. *Dolazi* XIII *vijeka u knigama koje su pisane crkvenim jezikom, a po tom* XVIII *vijeka u jednoga pisca koji je pisao po crkvenim knigama; u naše se vrijeme nalazi u narodnom govoru, ali se zna samo da se govori o konju; između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. — Korijen kojega je* budan *i* bdjeti. — Nikoliže sьpej snomь bьdrago borьca pobêditь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 222. Bьdrь vь podvizaniji. Stefan kr. 24. Mnihomь bьdroje oko. 26. Molitvьniče bьdryj. Domentijana 37. Kad mi badri jesmo. J. Rajić, pouč. 1, 43. — *u naše vrijeme:* Badar n. p. koń. Vuk. rječ. 11b.

BÀDATI, bâdâm, *impf. bosti često u po tome i po malo.* — *Od* bosti. — *Od* XVI *vijeka (vidi dalje pod* 1).

1. *prelazno: a)* pungere, stimulare; *između rječnika u Vrančićevu:* pungere, stimulare; *u Belinu:* stimulis fodere (709a) *i* punger un poco (595b); *u Bjelostijenčevu:* pungere, stimulare, irritare; *u Voltiģijinu:* leise stechen, anreizen; *u Stulićevu:* pungere, stimulare; *u Vukovu:* pungere leniter. *Primjera nema u kom bi bilo drugo nego*

samo bosti. Satir tovara . . . petmi badaše objestran u trbuh. M. Vetranić 2, 171. Te muhe poćeše nemilo badat mu trbuhe. 2, 169. Neg li ga badajte u nozdre i trbuh *(muhe).* 2, 169. Kud ga su badale zle muhe lajnene. 2. 170. Vezan, badan, goñen. J. Kavanjin 406. Samar nek u pleća bada. 117. Badati ostanom. Bella 709ª. Pet baba po vas dug se dan švuga, sve jedna drugu od zad bada. Nar. zag. nov. 70. — *b) u preneseńom smislu: badati jezikom,* vellicare: svakoga jezikom badate. M. Vetranić 1, 227.

2. *neprelazno i u preneseńom smislu: ići polako. samo u Vukovu rječniku* (zimedere punctim, leise gehen'). *vaša da se misli idući teško u. p. od umora živ|e polaziti silreći se kao sam sebe budajući u prvom značeńu. isporedi* zbosti: ‚zbode pa ode'.

3. *su* se, *svaduti se,* rixari. Ne badajte se, žalost vas ne zadesila! (majka opominje kćeri). M. Pavlinović.

BADÀVÂ, gratis, frustra, otiose. *od tur.* badhewâ, *koje glasi i* badhawa, bad-i hawa. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* badavad, badjava. — 1. gratis, *bez plate, stuńe.* Ne ktivši ništa badava primiti. E. Pavić, ogled. 50. Ne kti da Jakov badava kod ńega služi. 66. — 2. frustra, *za ludu, bez koristi.* Vrime se sada badava troši. A. Tomiković 10. Badava si došao, kad je već sve prošlo. Vuk, rječ. 11ª. — 3. otiose, *za ludu, bez posla.* Badava sjediti. Vuk, rječ. 11ª. — 1. *može imati i prijedlog pred sobom, i to za: značeńe kao pod* 1: Ni božij se grob za badava ne čuva. Nar. posl. vuk. 212. Za badava ste dobili, za badava i dajite. Vuk, mat. 10, 8. Niti za badava hļeb jedosmo u koga. Vuk, 2sol. 3, 8.

BADAVAC, badavca *m.* carduus nutrosicus Vill. *samo u jednoga pisca našega vremena, koji piše* ‚badavce' *i veli da se govori na Cresu.* B. Šulek, im. 7.

BADÀVAD, *vidi* badava, *čemu je dodano nepoznato* d. *isporedi* badavade. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Ni krajcare ne da, nego stane, pak badavad gleda. M. A. Reļković, sat 173. Vrag ništa badavad ne dade. M. A. Reļković, sabr. 35. Badavad se ni božij grob ne čuva. Nar. posl. vuk. 10. — *pogrješka će biti u jednoga pisca* ‚badovad': Da ti badovad ne žderu. J. S. Reļković, kńć. 202.

BADAVÁDE, *vidi* badavad. *samo u Vukovu rječniku.*

BADAVÀDISÂŃE, *n.* otium desidiosum, *besposlićeńe.* Provodi vrijeme u badavadisańu. B. Mušicki.

BADAVÀDISATI, badavàdišêm, *impf.* nihil agere, *besposlićiti. Od* badava. *isporedi* badavaisati. *samo u naše vrijeme, u rječniku nijednom.* B. Mušicki.

BADAVÁĠIJA, *m. od* badava, *koje vidi. dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* 1. qui omnia vult sibi gratis dari. *isporedi* muktaģija. — 2. homo deses, *čovjek besposlica; po čovjeku može se nazvati i drugo šta:* Kada se uzmloža *(trut),* one *(pčele)* videći tolike badavaģije, skupo se, pak ji pokolju. B. Leaković, nauk 115.

BADAVÀISATI, badavàišêm, *impf. vidi* badavadisati. *od* badava. *samo u naše vrijeme.* On samo badavaiše, a oni rade. V. Bogišić, zbor. 321.

1. BÂDEļ, *m.* carduus, *badaļ, čičak. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (172ᵇ), *Stulićevu i Vukovu (gdje je bez značeńa a s dodatkom da se govori u Boci). Korijen kojega* bosti. XVI *vijeka, dolazi i s pridjevom* ošļi: ošļi badeļ *(isporedi* oslebad). — *S pridjevom* ošli: Gdi pitome nije zeleni, ner u hridju meu grebeni mnoštvo raste od čepljeza, ošli badeļ još|e raste. M. Vetranić 1, 13. Tribi t' je pripravit badeļa ošļega ter mu svu potri put. 2, 170. — *bez toga pridjeva:* Na suhu na badeļu zlati popi svuda stoje. M. Vetranić 1, 14. Onaj trn ili badeļ jali čičak, koji medu litnim žitom, navlastito pak medu ječmom raste. I. Jablanci 73. Koprive, badeļa i šmrļike. S. Ļubiša, prič. 79. — *u jednoga pisca našega vremena razlikuje se:* divļi *ili* mali, carduus pycnocephalus L.; oštri, eryngium maritimum L.; pitomi, centaurea benedicta L.; veliki, onopordon illyricum L.; žuti, scolymus hispanicus L. B. Šulek, im. 8.

2. BÁDEļ, *m. ńeka riba. samo u Vukovu rječniku, gdje stoji da se tako zove u Srijemu, da joj je glava kao u zmije, da se teško struže i ne pori se, nego joj se crijeva izvlače na uši. a to će biti ista riba koju se zove i* balavac *i* grgeč (bodļivi). — *Korijen kojega* bosti.

BADÉĻAC, badéļca, *m. vidi* badeļčac. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8. — *Od* badeļ.

BADÉĻČAC, badéļčca, *m* senecio vulgaris L. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Čas. čes. mus. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 8. — *Od* badeļac.

BADÉĻČIĆ, *m. vidi* badeļčac. *samo u Stulićevu rječniku i iz ńega u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 8. — *Od* badeļac.

BADEĻIŠTE, *n.* locus carduis consitus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* badeļištvo *u istom značeńu, jamačno oboje načińeno za rječnik.*

BADEĻKA, *f.* tyrimnus Cassini. Šloser-Vukot. flora 760. — Badeļka šarena, silybum marianum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 8.

BÁDEM, *m.* amygdalus. *pers.* bâdem. *isporedi* bajam. — *Akcenat u gen. pl.* bádêmâ. — *dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Drvo i rod mu: a) drvo:* Pred kućom joj badem drvo raste. Nar. pjes. vuk 1, 359. U gradini pod slatkim bademom. 1, 152. — *b) rod:* Različne od voća koštice, od kog želiš imati mladice, kano briske, bademe, kajsije. J. S. Reļković, kńć. 16.

BADÈMLÎĆ, *m. prezime.* -î- *je sažeto* -iji-. Rista Bademlić. Rat 420.

BÁDEMOV. *adj.* amygdali. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Drvo bademovo. I. Jablanci 186. Raslo drvo bademovo tanko visoko. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Ako sam mu vezen jagluk dala, ja sam tebi ļepši ostavila, na ńemu su tridest i tri grane, na srijedi grana bademova. Nar. pjes. vuk. herc. 123. Jezgre bademove naniže na konac. P. Bolić 2, 321.

BÁDEMSKÎ, *adj. vidi* bademov. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Namaži bademskim oleom, Z. Orfelin 248.

BADERLIĆ, *m. prezime* XV *vijeka.* Prid satnikom Mikulu Baderlićem. Mon. croat. 19.

BADIL, *m.* pala, *lopata (grozdena), ušov. od tal.* badile, batillum. *Dolazi* XVI *vijeka u jednoga pisca. isporedi* badiļ. Zemļe samo badil u obrov da hiti. H. Lučić 270.

1. BADIĻ, *m. vidi* badil *u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

2. BADIĻ, *m.* cirsium arvense L. *u jednoga*

pisca našega vremena. B. Šulek, im. S. *Postaña kojega je* bade[.

BÀDINAC, Bàdînca, *m. rijeka u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Livada do vode Badinca. Sr. Nov. 1873. 944.

BÀDÎNCI, Bàdînâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BADIV, *adj.* scopulosus, *grebenit. od* bad, *greben. Samo u rječnicima Belinu* (656ª) *i Stuličeru.*

BADIVER, *m. prezime* XVI *rijeka.* Gospodina Pola Badivera prokuratura gospodina biskupa *(krčkog).* Mon. croat. 217.

BADJÀVÂ, *vidi* badava. *od tur.* bad-i hawa. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Bosni).* Badjava ležeće zemje. I. Jablanci 37. Oni su hotili da im se dade badjava i od ljubavi. A. Tomikovič 11.

BADJÀVÂD. *vidi* badjava; *isporedi* badavad. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Bosni).* Ukaza se prilika prohoditi badjavad vilajete. M. A. Reljković, sat. 5. I badjavad brez novaca daše. 120.

BADJAVÁDE, *vidi* badjavad. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Bosni).*

BADK- *vidi* batk-.

BADLIČAN, *m. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 141. *Postaňem će biti od pers.* bâdylgân, *koje glasi i* patlygân, *vidi* patligan.

BÀDLJAN, *m. vidi* bâdeǰ. *u Kraljevici.* L. Mrazović.

BÂDLJE, *f. pl. ńekaka bolest u očima,* cilia inversa. *zove se i* zle dlake. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* badlji, badljevi. Gdjekoji vade badlje iz očiju. Vuk, rječ 11. — *Korijen vidi kod* bosti.

BÀDLJEVI, *m. pl. vidi* badlje. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀDLJEVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović, reč. 149. *Postaňem će biti u svezi sa* bâdeǰ.

BADLJEVIČANIN, *m. čovjek iz sela Badljevice.* M. D. Miličević.

BADLJEVIČÀNKA, *f. žensko čeljade iz sela Badljevice.* M. D Miličević.

BÀDLJEVIČKÎ, *adj. sela Badljevice:* Badljevicka opština. K. Jovanović, reč. 149.

BADLJEVINA, *f. selo u Slavoniji blizu Pakraca.* Schem. zagr. 1875. 50. Pregled 95.

BÂDLJI, *m. pl. vidi* badlje. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀDLJIV, *adj.* pungens, *bodljiv. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Glogovina imade veoma oštra, tvrda i badljivoga trńa. I. Jablanci 179.

BADNA MUHA, *f. vidi* obad. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ja ne hajem tih zlih duha ko ni moj koń badnih muha. J. Kavanjin 79.

BADNÚĆE, *n.* punctus. *samo u rječnicima Mikalinu, Belinu* (596ª) *i Stuličeru: u sva tri sa* tj *mjesto ć.*

BÀDNUTI, bäḍnēm, *pf.* pungere, *jedan put — u po tome i malo — obosti ili ubosti. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (‚obosti, pungere'), *u Belinu* (‚punger un poco' 595ᵇ), *u Bjelostjenčeru* (pungere, stimulare, irritare), *u Voltiğijinu* (stechen, aufmuntern) *i u Stuličeru* (fodicare, leviter pungere). I. *prelazno:* Na to vila sta srdita, kako da bih badnu' osu. D. Baraković, vil. 219. Dok mu greš po volji, miran u govoru, badni ga, od toga fortuna u moru. M. Kuhačević 36. — *u prenesenom smislu, govorom dotaći se čega.* Da stanem nabrajat od vaše mladosti ča ste potrpili do vase starosti, kvadernu bi spravil, ma nek stranom idu: zaman oću badnut nika. B. Kuhačević 41. — 2. *su* se: *pasivno:* Raženik od već ran kad se malo badne, drži jadan da su sve jednake rane. M. Kuhačević 50.

BÀDŃAČA, *f.* 1. *vidi* badńačica. Neki Luka nosio badńak i badńaču u poklon vlastelinu. S. Ljubiša, prip. 131. *isporedi* badńak. — 2. *hljeb koji se mijesi za badńi dan. u Srijemu.* Lj. Kovačević.

BADŃÀČICA, *f. mali badńak, kukorijeh se pet naloži preko badńaka u Crnoj gori; zove se i* blažena palica. Vuk. rječ. 12ª. Naložiše . . . badńakove pak i badńačice. Pjev. crn. 18. Ogled. sr. 20. — *u Srbiji se jedan od tri badńaka zove* badńačica: U Podibru od tri badńaka jedan je upravo badńak, drugi badńačica, treći dete (ńihovo). Neki tamo vele da je badńak Josif, badńačica Marija, a dete Isus. M. Đ. Miličević, živ. 2, 23. *isporedi* badńak.

BÀDŃÀK, *m. glavńa što se u oči božića loži na vatru, i badńi dan. — Akcenat ostaje bez promjene u svijem oblicima, samo u množini kad ima* -ov- *(koje rijetko biva) prestaje drugi slog biti dug:* bädńakovi, badńakóvâ. — *Od badńi.*

I. truncus qui comburi solet in nocte nativitatis Christi. *Dolazi od* XVII *rijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (747ª), *Stuličeru i Vukovu.* — *Od* badńi. — Badńak je sirova cerova glavńa, što se po običaju u oči božića loži na vatru. Badńaka moraju biti dva ili tri, i moraju se u oči božića (na badńi dan) i osjeći. Badńake mnogi sijeku prije sunca posuvši ih najprije žitom i rekavši: ‚dobro jutro i čestit ti badńi dan!' Obično ih sijeku samo s jedne strane, a s druge se strane udari sjekirom samo jedan put. Vuk, rječ. 11ᵇ. Kako se ukaže zora, otidu dvojica (gdje je zadruga) s volovima da odseku badńak ili veseljak. Došavši grmu koji će oboriti prekrste se po 3—4 puta, pa počnu sjeći. . . . Obaljujući grm glede da padne na istok, a nije im milo ako se padajući ustavi na kakvom drugom drvetu, kao da će se kućna sreća ustavljati na putu. Po što ga odvuku kući, preseku na 6 jednakih glavaňa, pa tri ostave da polože u oči maloga božića. M. Đ. Miličević, živ. 2. 21. Nije doma domaćina, da te preveze; otišao u badńake, da ih dovoze. Nar. pjes. vuk. herc. 338. U Risnu badńake nakite lovorikom. Vuk, rječ. 12ª. Pripravte mi sve badńake svilom nakićene. Nar. pjes. vuk. herc. 339. Kad se u veče smrkne onda domaćin unese badńake u kuću, i naloži na vatru; kad stupi s badńakom u kuću, onda reče: dobar veče i čestit vam badńi dan! A iz kuće ga kakav muškarac pospe žitom i odgovori mu: dao ti bog dobro sretńi i čestiti! Kad se badńak meće na vatru, tri put se pomakne u napredak. . . . Po Hercegovini gdje su velike kuće dovuku badńake na šest ili na osam volova, pa natjeraju kroz kuću, te istjeraju volove na druga vrata a badńake skinu u kući. Po Dalmaciji i po ostalijem onamo krajevima i kršćani lože badńake. Vuk. rječ. 12ᵇ. Kako padne sumrak, najstariji do stareśine u kući uzeće najdebji badńak te uneti u kuću i naložiti na vatru. Kako s ńim prekorači preko praga, rekne: dobro veče i čestit sveti božić! Drugi ga čeka od momčadi u kući, pa mu odgovori: bog ti pomagao i čestiti sveti božić! Tako čine dok sva tri badńaka ne unesu. M. Đ. Miličević, živ. 2. 21. *isporedi* badńačica. Ove se pjesme pjevaju kako se polože badńaci na vatru. Vuk, nar. pjes. herc. 335. Naložiše badńakove pak i badńačice. Pjev. crn. 18. Zar i La-

tini lože badňake? S. Ljubiša, prip. 131. Prekršteni na ognju badňaci. P. Petrović, vijen. 101. Daci veseli igraju po kući i nalažu badňake. 100. — U Crnmici onaj koji ih *(badňake)* unese u kuću nazdravi im milojkom vina, i po što se sam napije, napoji i ńih, polije ih. Vuk, rječ. 12ª. Sad mi dajte čašu vina, . . . da nazdravim starac badňacima. P. Petrović, vijen. 100. Naložili *(badňake)* ka' trebuje, presuli ih bijelom pšenicom a zalili crvenijem vinom. 100. — Kad pregori *(badňak)*, gorńi kraj vaļa dočekati u ruke s rukavicama, pa ga obnijeti oko košnica i po tom ugasivši ga ostaviti na kakvu mladu šljivu ili jabuku. Vuk, rječ. 12ᵇ. To veče svi spavaju u sobi, samo jedan ostane u kući kod badňaka, te gleda da se vatra ne ugasi. M. Đ. Milićević, živ. 22.

2. *vidi* badńi dan, badńi večer. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltigijinu.* Kako biva na badňak ili ti u oči porođeńa Isukrstova. I. Velikanović, upuć. 1, 529.

BÀDŇARA, *f. rodenica potočara koja ima badań (isporedi* badań 2). *samo u Vukovu rječniku.*

BÀDŇEV, *adj.* labri. *kačni. samo u Vukovu rječniku.* bàdńevâ voda, *vidi* raso. bàdńevô zeļe, *kisco kupus u glavicama.* Vuk, rječ. 12ª.

BÄDŇEVAC, Bädńêvca, *m. dva sela u Srbiji: a) u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 121. *narod ga zove* Bädńêvci, Bädńevâcâ. P. Đorđević. — *b) u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *ovo se pomiņe i prošloga vijeka.* Glasnik 49, 12.

BADŇÉVAC, Badńévca, *m. tako zovu jednoga čovjeka iz Bädńêvca.* Ļ. Kovačević.

BÄDŇEVAČKÎ, *adj. sela Badńevca.* Badńevačka opština. K. Jovanović, reč. 121.

BÀDŇEVACKÔ BRDO, *n. brdo u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1000. *tu su u starije vrijeme bili badńevi, u koje se sasipao kļuk, pa se od ńih tako prozvalo.* M. Đ. Milićević. *isporedi* Badńevo.

BÄDŇÊVCI, Bädńevâcâ, *m. pl. vidi* Bädńevac.

BADŇEVIĆ, *m. prezime Turčinu. od* XVII *vijeka.* Delibaša Badńević. P. Vitezović, kron. 192. Dva Bumbića i dva Badńevića. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

BÀDŇEVO, *n. brdo u Srbiji u okrugu krajinskom.* Pivnica u Badńevu. Sr. Nov. 1870. 319. Pivnica na Badńevu. Sr. Nov. 1871. 369. 1875. 203. *isporedi* Badńevacko brdo.

BÄDŇÎ DÂN, bädńêga dnê, *m.* dies is qui praecedit diem natalem Jesu Christi, *dan u oči božića; isporedi* badńi veče. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (vigilia nativitatis Domini), *u Belinu* (nativitatis Christi pervigilium 765ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (pervigilium nativitatis Domini), *u Voltigijinu* (vigilia del santo Natale, heiliger abend), *u Stulićevu* (vigilia nativitatis Christi), *u Vukovu* (dies ante festum Christi natale). — *Korijen je u* badńi *koji je u* bdjeti, buditi, *koji vidi.* — Badńi dan, post božiću. S. Margitić, isp. xxv. Na bdeńe božića oli ti na badńi dan. A. Kadčić bogosl. 376. Na badńi dan. A. Kanižlić, bogoļub. 230 Na badńi dan, to jest dvadeset i četvrti dan miseca prosinca. A. Kanižlić, kam. 402. Badńega dne u noći nijedna se zled uzroči. Postov. danič. 5. Na badńi dan u jutru (kako domaćin otide po badńake) sakrije se vatraļ i stupa s tučkom i sve stolice (i prva se stolica iznese na božić u jutru pod polažajnika). Vuk, rječ. 12ᵇ. Pre zore na badńi dan uklone iz kuće sve stolice, nožnice, igle, kašike, i sve to metnu više kuće pod streju; i dok polaženik ne dode na božić, to se ne će uzimati. M. Đ. Milićević, živ. 2, 21. — *mjesto* dan *dolazi u pjesmi i* danak *od mila:* Dobro jutro! badńi danak dode. Nar. pjes. petr. 1, 42.

BÄDŇÎ VÊČÊ *(ili* vêčêr), bädńêga vêčera, *m.* vesper is qui praecedit diem natalem Jesu Christi, *upraro veče badńega dana, veče u oči božića, pa se ńim kaže i sam badńi dan, kao što se opet pod badńim danom razumije i veče mu.* — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (pervigilium nativitatis Domini), *u Belinu* (506ᵇ *kao* badńi dan *kod koga vidi*), *u Bjelostijenčevu (kao* badńi dan) *u Stulićevu* (vesper vigiliae nativitatis Christi), *u Vukovu* (badńi dan, *s dodatkom da se govori u Crnoj gori).* — Badńi večer. M. Divković, nauk XIII. Post božiću, to jest badńi večer. 132ᵇ. Na badńi večer ali ti na nadvečerje božića. I. Bandulavić S. Badńi večer. P. Posilović, nasl. XIV. Koja mi je zlatoglava, ono mi je badńi veče. Nar. pjes. vuk. rječ. 12ª. Badńi veče. P. Petrović, vijen. 100. Badńi večer dode. Pjev. crn. 18.

BÀDŇIĆ, badńica, *m. dem.* badań. *samo u rječnicima Mikaļinu, Bjelostijenčevu (gdje je kajkavski* bedńic) *i Stulićevu.*

BÀDŇICA, *f. vidi* badań. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* K tom druga je od suda sprava, naški — što znam — badńica se zove; niže drugih od kaca gotove, što gor' fali, to širina ima, vis nek ti se do žličice prima; dvi tko s grožđem tako ima radi: jednu gazi, sok u drugu vadi, koga u ńu na rešeto cidi. J. S. Reļković, kuć. 375. Badńice ili nizke kačice dvi tribuju. 375.

BÀDŇIĆ, *m. dem.* badań. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Vukovu.*

BÀDŇINA, *f. augm.* badań. *samo u rječniku Stulićevu.*

BADONGOLA, *f. ńekaka trava. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Istri.* B. Šulek, im. 7.

BADOVÍNAC, Badovínca, *m.* 1. *prezime; dolazi od* XVI *vijeka.* Župan Badovinac, zastavnik. Mon. croat. 280. Badovinac. Boca 39. — 2. *u pjesmi mjesto sela Badovinaca u Srbiji (vidi* Badovinci): U kraj Drine šancu Badovincu. Nar. pjes. vuk. 4, 263. *ńeko se selo toga imena pomiņe prije našega vremena, bliže neznano, može biti isto.* Badovinьcь. S. Novaković, pom. 123.

BADÒVINAČKÎ, *adj. što pripada selu Badovincima.* Badovinacka opština. K. Jovanović, reč. 178.

BADÒVÎNCI, Badòvinâcâ, *m. pl.* 1. *selo u hrvatskoj krajini blizu Žumberka.* Razdjeļ. kraj. 27. — 2. *selo u Srbiji u okrugu šabačkom u Mačvi.* K. Jovanović, rec. 178. S. Novaković, pom. 12.

BADOVÍNČANIN, *m. čovjek iz Badovinaca, sela u Srbiji.* M. Đ. Milićević.

BADOVÍNČANKA, *f. žensko čeļade iz Badovinaca, sela u Srbiji.* M. D. Milićević.

BADRA, *f. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Ńiva u Badri. Sr. Nov. 1866. 649. 1875. 686. zemļe u mestu Badri. 1872. 634. oraća zemļa u kļuču Badri. 1868. 442.

BADRIĆ, *m. prezime.* Stipan Badrić. ukaz. 1. *i nadimak muški.* Zemļak 1871. 2.

BADRÌNA, *f.* vigilatio, *staće kad je tko budan. Od* badar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koj *(udovici)* med snom i badrinom divojka ukaza se. F. Glavinić, cvit 361.

BADRITI, badrim, *impf.* vigilare. *od* badar. *u naše vrijeme. u Istri.* Ne znam ako badriš ili spavaš. Nar. pjes. ist. 2, 26.

BADRĻAST, *adj.* 1. spinosus, *bodļiv.* Biļe badrļasto, koje bode. M. Pavlinović. — 2. *u prene-*

senom smislu: iracundus, *osoran, pršljiv.* Čeljade badrljasto, koje se na svaku riječ osijeca. M. Pavlinović. — *U oba značenja postaniem od* badati. *isporedi* badrljati se.

BADRĻATI SE, badrljâm se, *impf.* irasci, srditi se na malenkosti. M. Pavlinović. — *Postaniem je dem. od* badati; *isporedi* badati se.

BADRLJICA, *f.* 1. caulis, *onaj struk u trave od zemlje do vrijeta, samo u Vukovu rječniku. isporedi* stabljika. — 2. caulis pennae, *u sitnoga perja ono što ostane kad se perje čija.* Vuk, rječ. Iz badrljice, koja je u doñem kraju valjkasta i šuplja... na više je pak četvrtasta i ispuñena spužvastom srži. J. Pančić, ptice 5. — *U oba značenja postaju kojega je* badrljati (se), *koje vidi. isporedi* badaljika.

BADRN, *adj. vidi* badar, *od kojega je i postalo. Dolazi* XIII *i* XIV *vijeka, samo u knigama koje su pisane jezikom crkvenim; a tada je još bilo* ь *iza* b; *između rječnika samo u Daničićeva.* Бьдрьноје око. Domentijan[b] 46. Danilo 201. — *Adv.:* Da pojdeть mudrьno i bьdrьno. Sava, tip. hil. glasn. 24, 180.

BADROST, *f.* alacritas. — *Od* badar. — *Dolazi* XIV *i* XV *vijeka u knigama koje su pisane crkvenim jezikom i* XVIII *vijeka u jednoga pisca koji je pisao po crkvenim knigama; između rječnika samo u Daničićeva. mjesto* a, *koje je umetnuto, a starijim je knigama* ь. Бьдrость i podvizanije. Danilo 286. Diviti se trgo bьdrosti. Glasnik 14, 50. Kakvu bьdrostь i podvigь dužanъ jestь imati. J. Rajić, ponć. 1. 50[b].

BADVAR, *m. prezime talijansko, koje su pisali talijanski* Baduer; XIV *vijeka.* Knezu dubrovačkomu Marinu Badvaru. Mon. serb. 66.

BAĐENIK, *m. vidi* baštinik. baštenik. *samo u rječnicima Bjelostijenčeva i Jambrešićeva, u u oba će biti iz Habdelićeva; u sva tri stoji* ‚bagvenik'. — *Tamna riječ: korijena će biti istoga kojega je* baštinik, *i u svezi s mal. rus.* bado *(otac) i rumun.* badiŭ *(starijи); d (od* dj) *može biti od tuda što se je* t *od* tj *(od čega je* št *i* baštinik *i č u* baća) *promijenilo na* đ *(kao u* gospođ) *isporedi* Bađevo.

BAĐEVO, *n. pustara u Moslavini u Slavoniji. pišu* ‚Badjevo'. Pregled 102. *isporedi* badenik.

BAĐINAC, Badinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj. pišu* ‚Badjinec'. Schem. zagr. 1875. 110. Pregled 86. *treba li* -đj- *čitati* -di- *ili kako drugačije, nije se moglo doznati.*

BÀER, *m. vidi* bair. *samo u Vukovu rječniku.*

BAFO, *m. prezime talijansko.* XV *vijeka.* Alovizom Bafom. Mon. serb. 463.

1. BÂG, Bága, *m. gradić u hrvatskoj krajini na moru,* Carlobago. *Od* XV *vijeka.* Na Bagu. Mon. croat. 89. 158. 190.

5. BÀG, *m. turski* bag, *veza, uzica, vrižica,* linea, vinculum, catena. *samo u pjesmama i iz ńih u Vukovu rječniku (gdje stoji samo pl.* bâzi, *i u gen. griješkom* baza, *u značenje nije pogođeno). — Akc. se mijeña u gen. pl.* bâgâ. — Kad se od nas proći ne mogaše... a od moji sitni ogrlica, a od tvoga baga od saata. Nar. pjes. petr. 1, 164. U ńedrima zlatan sahat s bazima. Nar. pjes. vuk. 1, 153.

BÀGA, *f.* morbus quidam equorum. *ńekaka bolest konjska. samo u Vukovu rječniku. — Biće turska riječ.*

BAGAČUNA, *f. ńekaka jabuka. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8. *može biti ista koja se zove i* pogačuma.

BAGAJ, *m* impedimenta *prtljag, od tal.* bagaglio. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Vas bagaj po noći odpravi. M. Kuhačević 118.

BAGAJLIJA, *f. ńekakav orao u jednoj pjesmi iz Bosne. Biće pjevač sam načinio od kakve turske riječi kojoj nije dobro znao ni glasova ni značenja, može biti od* bîle-bagly, *ńekaka ptica nalik na sokola.* De poleće jastreb tica ļuta,.. a za ńime dvije bagajlije, bagajlije, dva orla velika. Nar. pjes. petr. 2, 264. 265.

BAGALOVIĆ, *m. ńeko mjesto ili pleme u Hercegovini u Neretvi* XVII *vijeka u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bi vikar Simun Tvrdković iz Neretve iz Bagalovića. Norini 58. *može biti da je bilo samo u množini* Bagalovići; *a može biti da g stoji griješkom mjesto* j.

BÀGAĻ, bàgla, *m.* teni acervus, *naviļak. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). — Postańem može biti od maj.* baglya, *istoga značenja.*

BÀGANA, *f.* pellis agnina, *kožica jagńeća. Od turskoga* bagana, *jagńe. samo u Vukovu rječniku.*

BÀGANE, bàganeta, *n. turski* bagana, *dijete. samo u naše vrijeme gdje gdje u Srbiji.* Zar ja i ono jučerańe bagane da imamo jednako ise? M. Đ. Milićević, zlosel. 281.

1. BAGAR, bagra, *m.* purpura. *dolazi od* XIII *ili* XIV *vijeka u knigama pisanim po crkvenim; između rječnika samo u Daničićeva. (u Stulića ruski* bagor). — *Kor. blag, sjati; isporedi* bagrem. — *a)* vestis purpurea: Carskyj bagrь ugotovivь. Domentijan[b] 22. — *b)* textum purpureum: Zavêse različnyje, otъ vysa i zlata istъkana i bagra. Glasnik 21, 161.

2. BAGAR, *ńeka zemlja crkve zagrebačke* XIV *vijeka; dolazi samo u nom.* Mon. ep. zagr. 2, 43.

BAGARIĆ, *m. prezime, samo u naše vrijeme.* L. Bagarić. Schem. bosn. 1864 v. J. Bagarić. Schem. herc 1873. 254.

BAGARIJA, *f.* loramentum, *remen. samo u Bjelostijenčeva rječniku. Od maj.* bagaria, *koža koja se zove ruska; riječ je u mađarskom jeziku tuđa, može biti od tur.* bulgar *istoga značenja.*

BAGARŽIJA, *f. ńeki grad u priči o trojanskom ratu, može biti* Pagasa. Zapovêda Menelauš vojsku pojti na Bagaržiju. Trojan. jag. pril. 61.

BÀGÂŠ, bagâša, *m.* modii genus, *žitna mjera od deset oka. dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićeva* (quarta pars alicujus mensurae) *i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). — Postaňu neznanu: može biti od sr. lat.* bacus, mensurae frumentariae species. — Dvanaest bagašah šenice. Miklošić. lex. 10[b]. *iz pomenika cetińskoga* XVII *vijeka.* Kupi dva bagaša žita. S. Ļubiša, prip. 176. Kad ulove nekoliko miļara ribe, dijele na bagaše. V. Bogišić, zbor. 197.

BAGÂŠEVAC, Bagâšêvca, *m. potok u Jadru u selu Tršiću u Srbiji.* Vuk, rječ. 11[a].

BAGATELA, *f. tal.* bagattella, res parva. *Dolazi od* XVI-XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u vojvodstvu).* Ako bi joj isti muž ostavio koju bagatelu po testamentu. Stat. poļ. ark. 5, 310. Od najmańe bagatele ili bolesti neustrpļivi mrmļamo. Đ. Rapić 186.

BAGATINOVIĆ, *m. prezime; dolazi* XVII *vijeka.* M. Bagatinović. Stat. poļ. ark. 5, 312.

BAGATIRA, *f. ńeko mjesto blizu Prizrena: selu je Žeravini na Drimu* XIV *vijeka išla meda* na Bagatiru u glavu, otu Bagatiru u Kudse. Glasnik 15, 310.

BÀGAV, *adj.* elandus, *hrom. Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu* (pedibus laboraus) *i u Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Baraňi). — Može biti od turskoga* bögmek, *savijati, sagibati,* bögülmek, *sagibati se, pregibati se,* bögri, *kriv. — isporedi* bangav. — Čelavi, šugavi, bagavi i siromasi neka ove riči zapišu na svoji vrati. Đ. Rapić 10. Nema ti gorega od bagava čovjeka, krńava lonca i ćorave reduše. Nar. posl. vuk. rječ. 11a. Na kulašu koňu bagavomu. Nar. pjes. juk. 140.

BÀGAVAC, bâgâvca, *m.* qui pedibus laborat. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀGAVICA, *f.* quae pedibus laborat. *samo u Stulićevu rječniku.*

BAGAZIJA, *f.* tela colore tincta, *platno bojeno. samo u rječnicima Bjelostijenčeva i Voltigijinu* (gefärbte leinwand).

BÀGDÂT, Bagdáta, *m. grad u Aziji. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (123b), *Vukovu i Daničićevu.* — Hodi car̀ Murat̀ na Bagdat̀. Ļetop. šaf. 83. Ondi paša od Bagdata st'o je. I. Gundulić 330. Silenu je vojsku sakupio od Bagdata do carevih vrata. A. Kačić, razgov. 217. Pod Bagdatom gradom bijelijem. Pjev. crn. 57. Ako je daleko Bagdat, blizu je aršin. *(Rekli nekome koji se hvalio da je u Bagdatu vrlo daleko skakao.)* Nar. posl. vuk. 2.

BÀGDÂTSKÎ, *adj. što pripada Bagdatu. između rječnika samo u Belinu* (123b). Bagdatske arabske gospodščine skrati. I. T. Mrnavić, osm. 21.

BAGDÀVÂ, *vidi* badava. *samo u Stulićeva rječniku.*

BAGEĻ, *m.* homunculus, *čovječić. samo u Belinu rječniku* (369b *s dodatkom da se govori među prostijem ļudma). tamnu postaňa.*

BAGLÀMA, *f. turski* baglama, *veza.* 1. cardo et vinculum januae, *ono grožđe što drži vrata za dovratnik. isporedi* šarke. *najviše se govori u mn.* baglame. *Dolazi od prošloga vijeka. između rječnika samo u Vukovu.* Tako jaka vrata i baglame jest imala. Đ. Rapić 289. — 2. *članak u noge,* talus: *u pjesmama:* Pod ńime peik bedevija, sve mu škrima vratom iz ramena kano guja iz studene st'jene, klapaju joj noge na baglame. Nar. pjes. juk. 230. 264. 494. — 3. *mala tamburica od tri žice,* trichordii genus. *samo u Vukovu rječniku.*

BAGLIĆ, *m. prezime.* Miloš Baglić. Đ. Avramović, sv. gora 269.

BÀGĻA, *f.* fasciculus, *svežań:* bag̀a n. p. sijena ili slame. *samo u Vukovu rječniku. Može biti od grč. φάκελον, svežań.*

BÀGĻÂŃE, *n.* fasciculorum confectio. *isporedi* bag̀ati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀGĻATI, bàg̀âm, *impf.* fasciculos conficere, *praviti bagle (vidi* bag̀a). *samo u Vukovu rječniku.*

BÀGĻAV, *adj. vidi* bag̀iv. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Čim ćemo se pokazat devletu? s jednom starom bag̀avom kļusinom. P. Petrović, šćep. 67.

BÀGĻICA, *f. dem.* bag̀a. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀGĻÎĆ, bag̀ića, *m. vidi* baga̱, *od kojega je i postalo ne promijenivši značeňa. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiňe da se govori u Srijemu).* Dite-ļina .. se mora .. u bag̀iće spraviti. I. Jablanci 105. *pogrješka će biti* l *mjesto* ļ: Nit se baglić š ńih u plašće vuče. J. S. Reļković, kuć. 59.

BÀGĻIV, *adj. bolestan od bage. samo u Vukovu rječniku:* ‚n. p. bag̀iv koń'. *isporedi* bag̀av.

BAGOČE, *f. pl.* maxillarium nervorum convulsio. *samo u Stulićeva rječniku:* pale mu bagoče. — *Postaňa neznana.*

1. BÀGRA, *f.* pigmentum, *mast kojom se mreže maste da ne pucaja od suše.* L. Zore, rib. 35. *crvena je i od borove kore.* M. Pavlinović. — *Korijen vidi kod* bagar, purpura.

2. BÀGRA, *f.* piscis marini genus, *ńekaka morska riba. samo u Vukovu rječniku (gdje stoji da se govori u Dubrovniku).*

3. BÂGRA, *f.* partes, species, fetura. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiňe da se govori u vojvodstvu, i to samo u jednom značeňu): svega* XVII *vijeka samo u jednoga pisca, a* XVIII *samo u dvojice. — Postaňa tamna: može biti od st. ńem.* bâga, *raspra,* pâgari, *prepirač. franc.* bagarre, *raspra: po tome bi od ļudi koji se pru prešlo značeňe na ļude koji se kakvom mišlu dijele jedni od drugih, a po tom na stoku koja se razlikuje tijem što je jedna jednoga stada mlad a druga drugoga.* — 1. partes, *strana, više ļudi složnijeh u mislima ili žeļama koji se među sobom podupiru prema protivnicima; samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Griješe *(vičenici)* ako u viječu uzdrže bagre ali im se približaju. I. Držić, nauk gond. 303. Grijeh je počastit nedostojnoga *(učenika)* ali pogrdit dostojnoga časti, dvizat ucenike druzijem, uzdržat parti ali bagre u universitati. 311. — 2. species, *vrsta, u koju pripadaju ļudi kakvom mišlu jednaki:* Tko su libertini? Jedna bagra čeļadi malo različita od ateista. Turl. blago 2, 29. — *u tom smislu i sada s pogrdom:* On je tvoje bagre, tuae farinae. Vuk, rječ. 11. — 3. fetura, *mlad jednoga stada, što se u jednoga domaćina omladi i odraste i što domaćin ostavi za svoju kuću, i to od goveda i koňa: u jednoga pisca prošloga vijeka.* Još kod koňa to motri i krava nek među se bagra se ne pari neg med tude, jer inač se kvari,.. jer se kvari od jednoga stada marva, i s tog izvrgne se rada. J. S. Reļković, kuć. 191. Dokle telići sisaju koji za bagru ostaju. 94. Telići koje kuća prima i za bagre uzmložaňe ima. 94. — *isporedi* pripaša.

BAGRANA, *f. gradić u Hercegovini kod Nikšića.* Zemļop. bos. 58.

BAGŘDAN, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom na riječi Osaonici blizu utoka ńezina u Moravu.* Vuk, rječ. 11a *(gdje se veli da je mala varošica).* K. Jovanović, reč. 116. M. Đ. Milićević, srb. 228. — *Pomiňe se od prošloga vijeka i zvao se u početku toga vijeka.* Nova Palanka, *a turski* Deve-Bagrdan, *koje putnik toga vremena tumači* ‚Kamiļa reka', *jer, veli, ‚bude zla, te ne mogu kamile preći nego se raščepļuju'.* Glasnik 31, 310. — *u početku našega vijeka zvao se i* Deve-Bagrdan *i kao danas samo* Bagrdan. Vuk, dan. 2, 48. *ime* Deve-Bagrdan *ne će biti* ‚Kamiļa rijeka' *nego* kamiļa rika, *gdje kamile riču od muke, od tur.* bagyrmak, *vikati, rikati; a zu što je mjesto tako nazvano, bez sumńe je dobro kazao putnik. Rijeka koja onuda teče, kako je spomenuto, zove se* Osaonica, *može biti iz istoga uzroka, samo ne po novom kļusetu* devi, *nego po starom* oslu.

BAGŘDANAC, Bagřdânca, *m čovjek iz Bagrdana.* M. Đ. Milićević.

BAGRDÂNKA, *f. žensko čeljade iz Bagrdana.* M. Đ. Milićević.

BAGRDANSKÎ, *adj. sela Bagrdana*: bagrdanska opština. K. Jovanović, reč. 116.

BÀGREM, *m. vidi* bagrena. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8.

BÀGREMA, *f. vidi* bagrena. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8.

1. BAGREN, *adj.* purpureus. e *stoji mjesto ê. od* bagar, purpura. *samo u jednoga pisca* XIII *vijeka* Odêjanijemъ svojimъ, i mlsky sь. sedly, vъsêmъ bagrenomъ. Domentijan[a] 220. *isporedi* bagrenica.

2. BÀGREN, *m. vidi* bagrena. *samo u jednoga pisca našega vremena.* Čas. čes. muz. 1852. 2. 46.

BÀGRENA, *f.* robinia pseudoacacia L. *u naše vrijeme, između vječnika samo u Vukova. zove se i* bijela bagrena. — *druge su* žuta bagrena, colutea arborescens L. G. Lazić 146. J. Pančić, šum. drv. 52. — crvena bagrena, robinia hispida L. F. Lazić 146. — *Korijen vidi kod* bagar, purpura. e *stoji mjesto ê.*

BAGRÉNAC, bagrénca *m. ńekaka trava* B. Mušicki. — *postaña kajega je i* bagrena.

1. BAGRENICA, *f.* purpura. e *stoji mjesto ê, koje se u staro vrijeme pisalo. od adj.* bagren (purpureus). *Dolazi od* XIII *vijeka u knigama koje su pisane po crkvenim, između vječnika samo u Daničićeva.* Crьvljenice carьskyje i bagrênice. Stefan kr. 29. Bagrênicoju carьskoju odêjavše se. Mon. serb. 262. Carьskuju bagrenicu. Ljetop. šaf. 56.

2. BÀGRENICA, *f. dem.* bagrena. B. Mušicki.

BÀGRENOV, *adj.* robiniae pseudoacaciae. Bagrenovo drvo. P. Bolić 1, 202.

BÀGRENOVAC, bàgrenôvca. *adj. med koji naberu pčele iz cvijeta bagrenova. — u naše vrijeme.* J. Živanović, Javor 1879. 307.

BAGROVIDAN, bagrovidna, *adj.* purpurae similis. *samo u jednoga pisca* XV *vijeka, koji je pisao po crkvenim knigama, između vječnika samo u Daničićeva.* Mramory bagrovidniimi. Glasnik 11, 70.

BAGUDA, *f. buba. — biće od tal.* baco *(koje gdje gdje glasi i* bago). *dolazi od prošloga vijeka, između vječnika samo u Stulićeva* (muscarum genus). *dolazi samo za dvije bube: a) s dodatkom* svijetla, cicindela, *krijesnica, svitaļka, svitac, svijetńak.* Kada ob noć vidimo bagudu svitlu, pak štimamo da je vatra. Đ. Rapić 330. — *b) s dodatkom* svilena, *i bez toga dodatka,* bombyx, *svilena buha.* Pak donese svilene bagude. M. A. Reļković. sat. 119. Koji dosad imaše bagude. J. S. Reļković, kuć. 199. Za bagude prvo vaļa zgoda. 199.

BAGUDNI, *adj.* bombycis. Bagudno sime u vruć krevet metati. J. S. Reļković, kuć. 201.

BÀGÛN, bagúna, *m.* porci genus *ńekaka svińa. samo u Vukova vječniku, gdje se dodaje da ima kovrčastu čekińu i da se tako zove u Hrvatskoj. — Postańem će biti od sr. lat.* baco (baconis).

BAGÚNAC, bagúnca, *m. vidi* bagun. *samo u Vukova vječniku.*

BAGUŠKI, *adj. što pripada mjestu Bagu. isporedi* baški. XV *i* XVI *vijeka.* Pred izabranim sudcem baguškim. Mon. croat. 158. Zakonom baguškim. 159. Kumfin baguški 181.

BÀĜA, *f. turski* baga, *rupa na kući kuda dim izlazi i dimńak. samo u Vukova vječniku.*

BAĜÁČAK, bagáčka, *m. hyp.* bagak. *u Srbiji u poslovici:* Svaki patak za svoj bagačak. Lj. Kovačević.

BÀĜÂK, *m. turski* bagak, *stegno. — a) u pravom smislu, vidi* stegno. *samo u naše vrijeme, između vječnika samo u Vukova, gdje se dodaje da se slabo govori. u pjesmi u kože dio sa stegna:* On do jele dočera Šarina, pak podiže bagak od mededa a izguli nagak od čelika. Nar. pjes. petr. 2, 249. — *b) opanak od kože s goredih noga; vidi* nožań. *samo u Vukova vječniku.*

BAĜÀKLIJA, *f. turski* bagakly, *zlatan novac holandski, na kom je čovjek raširenijeh noga. isporedi* bagak. *samo u Vukova vječniku.*

BÀĜENÂK, *m. vidi* pašanac. *samo u naše vrijeme, u Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Od tur.* baganak, *djever (mužerļi brat).*

BÀĜEŃAČA, *f. motka duga od ogńišta od baģe, te se njom otvara i zatvara baga. u Lici.* J. Bogdanović.

BÁĜO, *m. hyp.* bagenak. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BAĜÔMET, *m.* caminorum purgator, *dimńačar, ojačar. — složeno* baga *i* mesti. — *Samo u Vukova vječniku gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj.*

1. BÀH, *m.* homo superbus, strepitus, *oholica, praska. — Dolazi od* XVI *vijeka (vidi pod* 1), *između vječnika u Bjelostijenčeva* (superbus, strepitus; *u prvom značeńu uzima za adj. dodajući primjer Vitezoričev, koji vidi pod* 1, *ali starļajući* ‚tako' *mjesto* ‚toga'), *u Voltiģijina* (stolz, hochmüthig, *kao adj. po Bjelostijencu*) *i u Vukova (vidi pod* 2). — *Korijen* bhas, *udarati, lupati, praskati. isporedi* băhat, bahtati. — 1. *čovjek oholʼ: samo* XVI *i* XVII *vijeka:* Piše na prahu ki se oholu bahu svit dat usiluje. M. Marulić 25. Ni človika, toga baha, ki od smrti nima straha. P. Vitezović, cvit 106. — 2. *praska, lupa, buka, vika:* Ke s nesmirnim bahom bihu nastupile, a pak s ovim gradom bit se nisu smile. M. Marulić 62. Ter hodeć čini bah kako lav van verug. Đ. Baraković, vil. 16. Omah stiže i omah prestiže, udari ga bahom iršumom, obje mu je ruke savezao. Nar. pjes. vuk. 3, 310. Pa povika Grčića Manojla: ‚stan' kurvića. Grčiću Manojlo! lasno ji' s đecom mejdan dijeliti no pričekaj Staroga Novaka'. Reče ńemu Grčiću Majnojlo: ‚Dliže k mene, Starino Novače! ne bi bahom iz Klisure tvrde'. 3, 31. *tumačeći pošledńa dva primjera reči Vuk u vječniku* (17b): *zadariti koga bahom, t. j. poplašiti koga, osobito vikom i prijetńom.* terrefacere'; *i u nar. pjes.* (3, 31) *k pošledńem primjeru dodaje: ‚znači: ne ćeš me poplašiti i plašńom istjerati iz Klisure. to je bez sumńe smisao, ali riječ sama ne će biti drugo nego vika, buka.*

2. BÀH, *adv.* prorsus, *sasma. — Ne dolazi drugačije nego s ńekim prijedlozima* (u, na, s), *a tako dolazi od* XIV *vijeka (vidi dale pod* 4), *između vječnika u Mikalina* (‚ubah, valde, nimis, admodum 706b), *u Belina* (‚multum, mnogo, vele, podpuno, u bah' 491a), *u Voltiģijina* (‚ubah, immer' 528), *u Stulićeva* (‚u bah, ad amussim, ita, sic, omnino, prorsus, plane' 456a; *ima i bez prijedloga u istijem značeńima, ali bez potvrde* 6b); *na oba je mjesta zabiļeženo da je* a *dugo), u Vukova* (‚uba, vix 763a), *u Daničićeva (su* u, na *i* s 1, 92). *Glas je* a *umetnut mjesto* ъ, *te u starijim knigama dolazi* ъ: *umetnuto* a *dolazi od* XV *vijeka (vidi dale pod* 3). — *Postańem će biti od kor.* bhu, *biti, bivati, kao i* zbiļa, *te mu je značeńu početak* doista, *a od tuda se pokrepļujući samo besjedu, cijelu rečenicu ili koji dio, izjednačuje sa* sasma *u potvrdiwańu a u poricańu i su* nikako. — *isporedi* baš.

1. *sa* u; *akcenat prelazi na prijedlog*: ŭ bah: *a) u poricańu: od* XIV *vijeka: aa) pokrepļuje cijelu rečenicu*: Zemļa crьkovna da se u bь(hь) nikomu ne dava. Mon. serb. 98. Prohode isprid otara, na komu je sveti sakramenat, jedni ne će uba kolino prignut. J. Banovac, razg. 76. More jim se reći da u ba o bogu ne misle. 76. Kako tvoja pamot i tvoje sreo moli, ako ti u ba o onomu što govoriš ne misliš? J. Filipović. prip. 1, 312. — *bb) pokrepļuje riječi, i to subst., adj.*: Prem ako je voda mutna, isto da nije u bah kao, može se ńom krstiti. M. Divković. nauk 143b. Budući jušice, isto da nije u bah gusta, može se i jušicom krstiti. 241. Kada pita za putene grijehe, ne ima u bah potanku ispitovati. 196. — *b) u potvrdivańu: od* XVI *vijeka: aa) pokrepļuje cijelu rečenicu*: Za to smino smrt primite, ter uńanje dobro imite, da za male muke uzdah radovat' ćete se vazda u bah. P. Hektorović 109. Ako bi u bah koje misli bezrazložite bile. M. Divković, nauk 213. U nemiru proti zakonu živiste u bah. F. Glavinić, posl. 40. U bah u paklu š nimi prebivati budete. F. Glavinić, cvit 54. Pečat ispovidi jest skrovišće ono, u kom ispovidnik pokornika u bah t. j. prvo smrti i po smrti zabranit ga ima, ter nima ga očitovati da bi imal život izgubiti. F. Glavinić, svitl. 105. — *bb) pokrepļuje riječi, osobito adjektivne adv., rjede druge riječi: najviše dolazi uz* mali *i* malo: Bivši u bah mala. Đ. Palmotić, christ. 24. Dijete u bah malo osta očima slijep objemi. 365. Bojahu ga se u bah malo. M. Radnić 22. U bah malo pomaže sva ova plemenština. 76. Početak jest mnogije, svrha malije a u bah malije doprijeti na podpunost. 338. Tko svu djecu u bah malu pri kolijevkah za vrat stisne. I Đorđić, salt. 461. Običaj ne zabrańivaše primati u red i djecu u bah malu. I. Đorđić, ben. 110. Sve će biti od koristi u bah malene. B. Cuceri 282. — *uz* vele: U bah vele ne strašimo se. B. Cuceri 240. — *uz* dobar. U bah dobar, molto buono. Bella 494a. — *uz drugi adj.*: Bilo bi u bah čakavo i izdavno pismo. Živ. is. VIII. — *uz subst., i to uz* dijete: Koli krati u bah dijete on pristraši majku i mene. Đ. Palmotić, christ. 307. Ide, i sinka u povoju babi, a dijete u bah kćercu svoju dvorkińici da u ruke. I. Kanavelić, iv. 147. — *uz broj, i to mali, uz* dva, *koji podkrepļujući* u bah *ističe da nije više:* Medu krštenjem Jezusovijem i pirom u Kani prošli su u bah dva godišta. Živ. is. 52. *tako sada pokrepļujući samo riječ kojom se izriče mălo dolazi uz* gdjekoji, *kao mali broj*: Ima li jabuka na jabukama? Nema, u ba gdjekoja. Vuk, rječ. 763. — *c) u jednoga pisca* XVII *vijeka ima i za pred* u: Indikciun lako češ najti koga ti drago lita, nadazriv se nad ovo doće zrcalo, kim se za u bah možemo služiti. M. Alberti XXVIII. — *d) može sprijeda imati i* pre, *te se sastavļa u jednu riječ*: prĕubah, *koje vidina po se.*

2. *sa* na: *u jednom spomeniku* XIV *vijeka*: Da se ne uzima carina vašimь trьgovcemь, tьkmo da si hode svobodno skrozê našu zemļu, a da imь nêje na bьhь tezi carine... taj carina da je prosta vsakomu vasь, da se ne uzima na bьhь do našega života. Mon. serb. 177.

3. *sa* s; *u jednom spomeniku* XV *vijeka*: Rekoše jerь z bahь jamьca za platu ne te biti. Spom. sr. 1, 101.

3. BÀH, *m.* infitiae, *odricańe, poricańe.* — *Dolazi samo u akus. s prijedl.* u *i glagolom* udriti, udariti, udarati: ‚udriti u bah', infitias ire, negare, *odreći, poreći; tako dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu (s dugim* a), *u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku) i u Daničićevu.* — *Glas je* a *umetnut mjesto* ъ *te u starijim knjigama dolazi* ь: *umetnuto* a *dolazi od* XV *vijeka (vidi dale pod a).* — *Postańa još tamnu: korijen može biti da je* bhu *(biti, bivati) raširen u* bhus, *rasti, bujno rasti, dizati se, širiti se, nadimati se (isporedi* nabuhnuti), *širći se, doticati se čega, potiskivati, udarati (isporedi* buhati), *potiskujući zaklańati, zatrpavati, kriti (isporedi* zabušiti), *riječima kriti, tajiti, poricati.* — *isporedi* bàšiti, zapšiti. — *a) što se poriče može stajati u gen. s prijedlogom* od: Gde komu daje dubrovьčanинь svoj dobitьkь, komu gode trьgovьci, tere mu odь nega u bьhь udritь, da se klьne latininь za tozi. Mon. serb. 147. 162. Udrišo u ‚baahь' odь stvari svijehь što Radoje pita. Spom. sr. 2, 119. Za moju kćer udat', vinograd rekoh dat'; a kad je udah, udarih od svega u bah. Poslov. danič. 152. — *b) što se poriče može stajati u akus. s prijedlogom* za: Udarivši u bah bližńemu svojemu za ostavu. Đ. Daničić, 3moj. 6, 2. Ako je udario komu u bah za dug. V. Bogišić, zbor. 637. — *c) što se poriče ne kaže se, ili se kaže rečenicom koja se veže riječju* da: Da si uzimaju dlьgove svoje, gde ihь imaju, vasegьda; ako li tko udri u bahь, da se zaklinaju po zakonu. Mon. serb. 525. Udriti sam u bah ne moreš ni skrit toj. M. Vetranić 2, 145. Poricaš se, sada u bah udaraš, da mi ti nijesi moje tezoro uzeo. M. Držić 236. Boļe u bah neg u tamnicu. Poslov. danič. 9. Reče: što se smije Sara?... A Sara udari u bah govoreći: nijesam se smijala. Đ. Daničić, 1moj. 18, 13-15.

4. BÀH, *m. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Milićević, srb. 309. *Akcenat se mijeńa u lok.*: Báhu. — *ńeki pišu bez* h *a sa dva* a *u nom.*: ‚Baa'. K. Jovanović. reč. 147. *bez* h *prošloga vijeka*: U Bau. Starme 10, 269.

BAHA, *vidi* u bah *kod* 2 bah: *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka u pjesmi u sliku, po svoj prilici u rečenom značeńu*: Ako žena ne zna presti, tkati ali s iglom vesti, da je prem i lipa baha, ni za gazdu siromaha. P. Vitezović, cvit 125.

BAHAŃ, Bahńa, *m. ńeko mjesto kod sela Dobre Rijeke na Limu ne daleko od Dečana* XIV *vijeka. Glas je* a *umetnut, te se na prvom mjestu pisalo* ь. *Meda je rečenom selu išla* u Bahнь, otь Bьhńa u planinu Stlьbicu. Mon. serb. 96.

BÀHÂŃE, *n.* pedum sonitus, *bahtańe, bahat. samo u rječnicima Belinu* (160a) *i Stulićevu. isporedi* bahati.

BÀHAT, *m.* strepitus, pedum strepitus, *treska, praska, lupa, osobito od nogu kad se ide.* — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (strepitus), *u Mikańinu* (strepitus). *u Belinu* (pedum sonitus, pedum strepitus 160a 631a), *u Bjelostijenčevu* (‚grohot'), *u Stulićevu* (pedum strepitus), *u Vukovu* (incessus cum sonitu). — *Korijen* bhas, *udariti, lupati. isporedi* 1 bah. — *Po završetku je riječ drojaka: jednom je postala tako da joj* a *među* h *i* t *nije umetnuto, te ostaje u svijem oblicima, u drugom tako da joj je među tijem glasovima* ъ, *mjesto kojega se umeće* a *kad bi glasovi* h *i* t *ostali na kraju a inače je bez toga umetku*: bahta. — *Po ńekim je krajevima* h *promijeńeno na* k: bakat; *a po ńekim krajevima kako je glasa* h *nestalo, sažimaju se oba* a *u jedno*: bât. — *isporedi* bahat, *f.* — *a) između* h *i* t *ostaje* a *u svijem oblicima: aa) bahat od čega drugoga a ne od nogu*: Istina unutra bez ričî bahata govori. A. Georgiceo, nasl. 116. Tad silni car Osman hteć Lehe strašiti, svi topi po vas dan čini raspružiti, ki čudnim bahatom svaka napuniše, strahovnim drhatom zemļe rastruniše. I. T. Mrnavić,

osm. 46. Prid morskim su plihom gradi uspredali, prid naglim drhatom gore se raspale, orećim bahatom stine raspršale. l. T. Mrnavić, ist. 183. — *bb) bahat od nogu, i to kad ide čeljade ili živinče koje može ići taka da se čuje, n. p. koń*: Čujući najmanji bahat tvoj na vratih. A. Georgiceo, pril. 22. Na dvoru slišismo i bahat i žamor. I. T. Mrnavić, osm. 164. Bahat od nogu. Mikalja 9b. Uz to bahat čuh nogami. l. Zanotti. en. 2, 48. Konski bahat kad bi čuo. I. Kanavelić, iv. 414. Čuje se kóńâ i kôńikâ oštri bahat, zvek gvozdeni. I. Đordić, mand. 81. Bahat konski. Bella 160b. Bahata. 631a. Spava Sansun u krilu nevirne svoje drage, i na bahat uvedeni Filisteja prenuvši se nahodi se dobro uvezan. l. J. P. Lučić, razg. 131. Da ga ne izda bahat noga. B. Cuceri 124. Začu Rade bahat od junaka. Nar. pjes. vuk. rječ. 17b. Čuje mu se bahat od ălata. Nar. pjes. petr. 3, 175. Osluhńiva ide li kogod, i ne čujući nikakva bahata zaklimala bi glavom. M. Vodopić, dubr. 1868. 200. — *b) između* h *i* t *nema* a, *kad* h *i* t *nije na kraju*: Pače bahtom vazda usteci, kad god možeš da ga vidiš. A. Čubranović 155. Živine strašan ruk, ki nigdar pristaje, i zemļe bahta buk s ļudskim se sastaje. D. Baraković, vil. 78. — *c) sa* k *mjesto* h: bâkat, bâkta. Vuk, rječ. 13a. Stade bakat surih bedevija. Nar. pjes. vuk. 3, 519 — *d) h ispalo, pa se dva* a *sažela u jedno*: bât: *tako dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukoru*: Evo se čuje i kraļevih nogu bat. A. Kačić, korab. 256. Budući po srići čuo bat i rzaće koņa. A. Kačić, razgov. 128. Za dobrim se końem bat čuje. Nar. posl. vuk. 83. Na jedan put čuje veliki bat i mumlańe, sva protrne kad vidi lava gdje u sobu ude. Nar. prip. vuk. 169.

BAHAT, *f. vidi* bahat, *m. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka u pjesmi u slici*. Od końske bahati zemļa se potresa. M. Marulić 15.

BÄHAT, *adj.* superbus, *gizdav, ponosit, ohol. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu (gdje je griješkom u ženskom rodu* bahta) *i Stulićevu (gdje je samo adv.* bahato). *Od* bah, *praska; vidi kod* 1 bah. — *O čeļadetu*: Nika pako dica slaba, ma bahata, držeć biti bozi, odstupe od rata. M. Kuhačević 100. — *o haļinama*: Odijevahu se haļinam osobnijem podnositijem i bahatijem. Živ. is. 42. Bahatije haļine i šira ńih krila na sebi smucahu. 135. — *adv.* bahato. *između rječnika u Bjelostijenčevu i Stulićevu*. Bahato izustih slideće beside. M. Kuhačević 149.

BÄHATI, bâhâm, *impf.* strepere, pedibus strepere, *bahtati. Od* XVI *vijeka, samo u rječnicima Vrančićevu* (strepere), *Belinu* (strepere pedibus 712b), *u Bjelostijenčevu* (‚klopati'), *u Stulićevu* (pedibus strepere). — *Od* bah, *praska: vidi kod* 1 bah. — *Akcenat može biti da nije pogođen: u Bele je* ‚â', *ali ńegovi znaci nijesu pouzdani; u Stuliča je dugo* a. — *U Stuliča ima i sa* se: bahati se, *govoriti oholo*, ampullari, *u tomu nema potvrde*.

BAHATITI, bahatim, *impf. vidi* bahati. *samo u Bjelostijenčeru rječniku*.

BÄHATÔST, bâhatosti, *f.* superbia, *ponositost. samo u rječnicima Bjelostijenčeru, Jambrešićeru, Voltiğijinu i Stulićevu. — od adj.* bahat, *ponosit*.

BAHATSTVO, *n. vidi* bahatost. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe riječ načińena*.

BAHAVAC, bahavca, *m.* qui ampullatur, *koji govori oholo. samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde*.

BAHAVICA, *f.* quae ampullatur, *žensko koje govori oholo. samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde*.

BAHČIJA, *f. ńeka mjesto koje se pamńe prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 124.

BAHČOHAN, *m. vidi* baščovan. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 554). Bahčohanь. Glasnik 11, 170.

BAHĆE, *turski* bagče, *vidi* bašča. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka turskim načinom pred substantivom ne mijeńajući oblika, mjesto adjektiva* baščeni; *ć je po čakavskom govoru mjesto* č. Van grada vazeh put kroz bahće vrtaču. D. Baraković, vil. 256.

BAHMA, *adv.* prorsus, *u bah. samo u jednoga pisca* XIII *vijeka, koji je pisao po crkvenijem knjigama. Postaňa kojega je* bah *s prijedlogom* u, *vidi kod* 2 bah (prorsus). Pače ni tu bhhma, uь gorê. Domentijana 111. 215.

BAHMAT, *m.* magnus caballus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ tatarska. imaju je i Rusi i Poļaci i Česi*.

BÀHMUT, *m. vidi* Mahmut, *čemu je prvo* m *promijeńeno na* b. *u jednoj pjesmi u kojoj isto ime glasi i* Mahmut. Da je tebe stati pogledati tešku bruku Bahmuta vezira. Nar. pjes. vuk. 4, 77.

BAHNÍVATI, bâhnîvâm, *impf.* saepius aliquid alicui clam elargiri. *samo u Stulićevu rječniku, gdje će biti silom načińena od* bahnuti.

BÀHNUTI, bâhnêm, *pf.* impingere, ingruere. — *Akcenat kaki je u praes. taki je samo još u aor. 2 i 3 sing.*: bâhnû; *u svijem je ostalijem oblicima onaki kaki je u inf.; osim akcenta na prvom slogu još je i drugi slog dug u part. praet. act.*: bâhnûv, bâhnûvši. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu (gdje je* ‚aliquid alicui clam elargiri', *čemu nema potvrde) i u Vukoru* (‚ex insperato adesse'). — *Korijen* bhas *udarati, lupati; isporedi* bahati, bahtati, bahat, *m.* — *Od prošloga vijeka nalazi se i bez* h. — 1. *udariti čim o što*: Ob stinicu nogom bahnu *(vila)*. D. Baraković, vil. 218. — 2. *doći bahatom se glasnuvši, a po tom samo doći naglo, a što biva naglo može biti i iz nenada: a) bahnuti može čeljade*: Dokle odahnem za hip mao, pri neg bahne brodar zao. J. Kavańin 444. A kad baba s dižvom bane. V. Došen 165. Kad nabasaš i propaneš, i med društvo tvoje baneš. 258. Te otide g bilomu Budimu,... božić svanu, a u Budim banu. A. Kačić, razgov. 141. Nova četa iz nenada bane. J. Krmpotić, pjes. 9. I on banu na Markovu slavu. Pjev. crn. 54. Kakav bahnu junak u avliju. 124. Dokle banu vojevoda Mirko, pa on mene stade govoriti. Nar. pjes. vuk. 5, 405. Već okrenu u pjanu mehanu, a kad banu u mehanu Luka, al to sjedi Petar Mrkońića. Nar. pjes. juk. 163. — *b) bahnuti može dan, vrijeme, vjetar, mrak, smrt*: Zadovoļno meni hoće sada biti u svitlosti vire stati i hoditi, dokle vikuvićne milošće bahnu dni. A. Georgiceo, nasl. 321. Dok kom krsno ime bane. V. Došen 172. Da uhvati kolo slipo, slipo kolo kad mrak bane, i poigra dok se svane. 163. Jer to znadu, kad smrt bane, da slast grišna sva pristane. 73. Kad udari vijor od sivera, naglo bane, al brzo pristane. A. Kačić, razgov. 122. — *c) neobično je reći da bahne što god što ne dolazi samo, nego se nosi ili vozi: opet u jednoga pisca* ‚bane vino': Jer ako li vino bane, dok se pravda još ne gane, reći će ti: stan'.. da se prije kuša vino. — *u pjesmi* ‚kočije banu': Zdravo sišo u poļe budimsko, al' banuše od srebra kočije. Nar. pjes. juk. 501.

BÀHOJE, *m. ime muško* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 133. — *postaćem će biti od imena* Báho, *koje ne dolazi a koje je moglo postati i od* Bajislav.

BÀHORAC, bàhôrca, *m. vidi* bahornik. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀHORÊŃE, *n.* incantatio. *bajaće. isporedi* bahoriti. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (41ᵇ fascini depulsio), *Stulićevu (isto tako), Vukovu* (incantatio). Privelika šćeta viri svetoj porada se od čari, čini od čarovnikov i od bahorenja. M. Bijanković. 6. Koji čine ali uŕaju u ispraznu bahoreńa. I. A. Nenadić, nauk 112.

BÀHORICA, *f.* incantatrix, *bajalica, bahornica — Akcenat ostaje bez promjene, samo je zadńi slog dug u gen. sing.* bàhoricê, *instr. sing.* bàhoricôm, *a oba zadńa u gen. pl.* bàhorîcâ. — *Dolazi od prošloga vijeka; ima Bjelostjenac, Jambrešić (kod* bajavica), *Voltiği* (zauberin), *Stulić, Vuk. — isporedi* bahoriti. — Nešto me je zaboļela glava, neg mi zovi bahoricu, majko, da bi mene mladu bahorila... Dozvala je drugu bahoricu... Neg mi zovi treću bahoricu. Nar. pjes. vuk. rječ. 17.

BÀHORIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XVI *vijeka.* Selo Ivana Bahorića. Mon. croat. 264.

BAHÒRIJA, *f.* incantatio, *bajaće. samo u rječnicima Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu i Stulićevu.*

BAHÒRIT, *adj.* magicus: Trave i riječi bahorite. Bella 41ᵇ.

BÀHORITI, bàhorîm, *impf.* incantare, *bajati. Akcenat ostaje bez promjene, a treći je slog dug kao u cijelom praes. još u aor.* 2 *i* 3 *sing.* bàhorî; *u cijelom imperf.* bàhorâh *itd.; partic. praes.* bàhorêći; *partic. praet. act.* bàhorîv, bàhorîvši. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (11ᵇ. fascinum depellere), *Bjelostjenčevu* (incantare *i* fascinum depellere), *Voltiğijinu* (bezaubern), *Stulićevu (kao u Belinu), Vukovu* (incantare morbum, dolorem). — *Korijen* bhas, *udarati, lupati, zujati, govoriti; isporedi* besjediti.

1. *neprelazno:* Nad vruļom bahoreći čudne riči izmrmńa u sebi. P. Zoranić, plan. 66. Vrime prilično čarati i bahoriti (‚bachoriti'). 19ᵇ. Ako je začarao koju god stvar... ili palio ili bahorio. B. Kašić, zrc. 35. Šaļeš zvati bahornice, da te taru i bahore. I. Ivanišević, kit. 167. Žene im gataju i bahore. Turl. blag. 2, 58.

2. *prelazno:* Nešto me je zaboļela glava, neg mi zovi bahoricu, majko, da bi mene mladu bahorila. Nar. pjes. vuk. rječ. 17ᵇ.

BÀHÔRJE, *n.* incantatio, *bajaće. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Jeda činil jest čare ili bahorja ili zakļińanja. Š. Budinić, ispr. 54. Zabrańuje magije, bahorja, gananja. Š. Budinić, suma 29.

BÀHORNICA, *f.* incantatrix, *bahorica, bajalica. Zadńi je slog dug u gen. sing.* bàhornicê, *i instr. sing.* bàhornicôm; *a oba zadńa u gen. pl.* bàhornîcâ. *Dolazi od* XVII *vijeka; u rječnicima imaju samo Bella* (41ᵇ mulier saga) *i Stulić* (mulier fascinum depellens). — *isporedi* bahoriti. — Šaļeš zvati bahornice, da te taru i bahore. I. Ivanišević, kit. 167. Bez bahornic i liječnika tu mi narav zdravļe goji. J. Kavańin 80. — *tako se zove i neka trava,* circea. Šloser i Vukotinović, flora 423.

BÀHORNÎK, *m.* incantator, *bajalac. I zadńi je slog dug u gen. pl.* bàhornîkâ. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (41ᵇ depulsor fascini), *Bjelostjenčevu* (incantator *i* fascini depulsor), *Voltiğijinu* (zauberer), *Stulićevu (kao u Belinu). —* Bahornici i Kaldeji. D. E. Bogdanić 42.

BÀHORNÎŠTVO, *n.* incantatio, *bajaće. Dolazi* XVII *vijeka; u rječnicima nema.* Koji nastoje na čare, bahorništva, učitanja i druga viščinstva. M. Bijanković 57.

BÀHÔT, *m. vidi* bahat, *m. samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

BAHÒTERNÎK, *m.* incantator, *bahornik, bajalac. I zadńi je slog dug u gen. pl.* bahòternîkâ. *Dolazi od* XVI *vijeka; u rječnicima nema. Složeno je: prva pola, od koje je i* bahoriti, *a druga od koje je* tjerati; *tako sa e dolazi u pisaca koji su pisali zapadnijem gororom. —* Zmija zatisne uši da ne čuje bahoternika. Nauk s. Brnarda 60ᵇ. Sagrišuju čarovnici i svi vilenici, vragovnici, bahoternici. I. T. Mrnavić, ist. 76.

BAHOVNÍK, *m. vidi* bahavac. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BAHOVNOST, *f. ohoło govoreńe. samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BAHOVSTVO, *n. vidi* bahovnost. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BÀHT, *m. turski* baht. *sreća. obično bez* h: bât, *koje vidi.* A da vidiš bahta u Vlašeta. Nar. pjes. vuk. 3. 143.

BÀHTÂŃE, *n.* incessus cum sonitu; contentio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bahtati, bahtati se.

BÀHTATI, bâšćêm, *impf.* strepere, pedibus strepere. — *Akcenat kakav je u praes. taki je i part. praes. i u imperf.:* bâšćûći, bâhtâh; *u ostalijem je svijem oblicima kao u infin. — U kojim oblicima od* t *biva* ć, *u onijem se* h *pred* ć *mijeńa na* š, *ali se u starijim knjigama nalazi* h *nepromijeńeno; kako je po nekim krajevima glasa* h *nestalo, nalazi se i bez* h; *gdje gdje se* h *zamijenilo glasom* k. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi dale primjer Marulićev), između rječnika u Mikaļinu* (concrepare, strepere), *u Belinu* (strepere pedibus 712ᵇ), *u Stulićevu (kao u Belinu), u Vukovu* (sonitum edo incedens); *u Mikaļe je infin. grješkom načińen prema praes.:* bahćati, *a za nim je tako i u Bele i u Stulića. — Postaćem od* bahati.

1. strepere, *lupati: a) u opće, bahtati može i glas, oriti se:* Plač ter vapaj bahće, i jur obide svih. M. Marulić 56. — *b) ići lupajući nogama, ići s bahatom:* Kada on *(vuk)* grede gdi se pribiva, ako bi postavio gdi nogu da mu učini buku, tere da ga tako mogu čuti, da baće, uzme svoju nogu zubi. P. Posilović, cvijet 89. Sada skače *(igrač)* u visinu gori, sada pane k zemļi, baće doli. J. Krmpotić. mal. 19. Bahtati, bašćem. Vuk, rječ. 18ª. Baktati, bakćem. Vuk, rječ. 13ª.

2. *sa* se, contendere, *kao prepirati se, goniti se oko čega. samo u Vukovu rječniku.* Bahtati se oko čega; mi smo se bahtali; ja sam se s nim bahtao. Vuk, rječ. 18ª.

BAHÙĻAČA, *f.* alauda, *ševa, ševrļuga. samo u rječnicima Belinu* (442ᵇ) *i Stulićevu. — Korijen* bas, *zujati.*

BAHUĻAČICA, *f. dem.* bahuļača. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BAHÙĻÂŃE, *n.* reptatio. *samo u Vukovu rječniku (gdje je bez* h). *isporedi* bahuļati.

BAHÙĻATI, bahùļâm, *impf.* reptare per manus et genua, *ići pobaučke, četveronoške, na nogama i na rukama. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da je Vuk čuo u Šumadiji i da se najviše*

govori ‚za malu djecu, kad još ne mogu upravo da idu, nego tako pužu'. — Postaňem je dem. od bahati; *isporedi bahtati.*

BAILO, *m. tal.* bailo, legatus, *poslanik.* XVI *vijeka. isporedi* balije. Neka i vaš bailo uzna. Starine 10, 8.

BAINSKO SELO, *n. vidi* Bansko selo.

BÀIR, *m.* ripa, *brijeg, obala. Od tur.* bajyr, *strmen. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. pišu i bajir.* Na bajiru. Sr. Nov. 1868. 199.

BAIZICA, *f. neki mali rak morski.* L. Zore, rib. 22.

BAJ, *m.* 1. *upravo vika, a po ńoj zlo, nesreća, u kojoj se viče,* ejulatus, res adversae. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka. postaňa tamna; može biti da je* vaj, *promijenivši* v *na* b. Ki no toku baju nas pridati napi, krvi taje žaju, svoju pivši, zapi. M. Marulić 52. *naštampano je* vaju, *ali napomenuto da u starijim izdaňima stoji* baju. — *ista riječ može biti da je i u ovom primjeru:* Pakal je ńih misto . . . Jere u tom stanu u vike vapiju, baju vazda zvanu, skubu, ter se biju. M. Marulić 117. *gdje riječi* ‚baju vazda zvanu' *može biti da su rečene o* ‚stanu'. — 2. incantatio, *bajaňe. samo na jednom mjestu prošloga vijeka.* Komu baj, tomu vaj, bajalici bio kravaj. Poslov. danič. 48. — 3. *u zagoneci o žiru, iza* šaj *(koje vidi):* Šiga miga boga moli da joj šaj baj vrat slomi, da šiga miga rahat bude *(svińe i žir).* Nar. zag. nov. 202.

BÁJA, *m. vidi* Bajo. *Dolazi od* XIV *vijeka.* Popь Baja. Glasnik 27, 292. Baja. S. Novaković, pom. 44. Između Baje kneza i popa Janka. Prot. šab. mag. 29. Kad to vidi mladi adnad Baja. Nar. pjes. vuk. 3, 559. Baja Manojlović. Rat 342.

2. BÁJA, *f. hyp.* bauk. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ne idi u tu travu, uješće te baja. N. Dńčić.

3. BÁJA, *f. vidi* abajija, *od koje je i pastala okrńivši se sprijeda i u sredini sažerši se. samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Dalmaciji.*

4. BÁJA, *m. hyp.* brat. *u Slavoniji.* M. Mesić. *isporedi* bato, baća.

5. BÀJA, *f. varoš u Bačkoj. pomińe se prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Baja. S. Novaković, pom. 124. Iz Baje. Norini, prip. 58. 59. Baja. Šem. prav. 1878. 29.

BÁJAC, Bájca, *m. čovjek iz Baje. samo u Vukovu rječniku.*

BÀJÂČ, bajáča, *m.* incantator, *bajalac, baharnik. Akcenat ostaje kakav je u gen. sing.; samo se mijeňa u voc. sing.* bájâču, *i voc. pl.* bájâči; *zadńi je slog dug u gen. pl.* bajáčâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, u rječnicima ga nema osim Vukova.* — *Korijen vidi kod* bajati. — Privari ji *(davao)* po ovi hudi svoji bajalicami i bajači. I. Ančić, vrata 2, 4, 82. Nosiše ga na bajače, da ga obaju. Nar. pjes. vuk. rječ. 12b Što bajalica ili bajač govori kad baje. Vuk. rječ. 16b. Bajač govori daļe. M. Đ. Milićević, živ. 2, 53. Koja *(aspida)* ne čuje glasa bajaču, vračaru, vještu u vračańu. Đ. Daničić. psal. 58, 5. Ako ujede zmija prije bajańa, ništa ne će pomoći bajač. Đ. Daničić, prop. 10, 11.

BAJAČA, *f. mjesto kod Svilajnice u Srbiji.* Čajir u Bajači. Sr. Nov. 1878. 460.

BAJÀČICA, *f.* incantatrix, *bajalica, baharica. — Zadńi je slog dug u gen. sing.* bajáčičč, *instr. sing.* bajáčicôm, *a oba zadńa u gen. pl.* bajáčîcâ. — *U naše vrijeme; u rječniku nijednom.* Vješte bajačice. Đ. Daničić, naum 3, 4.

BAJÀGA, *vidi* bajagi. J. Bogdanović.

BAJÀGI, quasi, *kao, tobože. turski* bajagy, *obično, prosto. u naše vrijeme, u rječniku ni jednom. vidi* bojagi. Jer ga svaki prstom ubode u pleći, u prsi i đe ko može, kao bajagi da ga je orao ukļunuo. V. Vrčević, igre 18.

BAJAGIĆ, *m. selo u Dalmaciji blizu Siňa.* Schem. spal. 1862. 10.

BAJAKIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora. 256.

BÁJALAC, bájaoca, *m.* incantator, *bajač, bajavac, baharnik. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. oba zadńa sloga duga:* bájalâcâ. *Dolazi od* XVII *vijeka, i toga vijeka s nepromijeňenim* l *na o u oblicima u kojima se sada mijeňa, i tada je drugi slog dug:* bájâlca; *sa o mjesto* l *ima Stulić. Između rječnika dolazi samo u Stulićevu* (‚qui fabulatur'). — *Korijen vidi kod* bajati. — Svi čaratanici, bajalci (‚bojalci'), šurkavci, gataoci, sve su sluge djavaoske. I. Ančić, ogl. 69.

BÁJALICA, *f.* incantatrix, *baborica, bajarica, bajavica. Akcenat ostaje, samo je još zadńi slog dug u gen. sing.* bájalicč, *instr. sing.* bájalicôm, *i oba zadńa u gen. pl.* bájalîcâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, a u rječniku nema ni jednom osim Vukova.* — *Korijen vidi kod* bajati. — Ne viruju u boga čaratanici, nego u čari, bajalice i koji sumļe što godi od vire. I. Ančić, vrat. 2, 4, 26. Privari ji *(davao)* po ovi bajalicami i bajači. 82. Kano je u bajalica zivanje. 27. Anđeli su pakleni svi čaratanici i bajalice. I. Ančić, ogl. XXIII. Čaratanice, bajalice, gatalice. 46. Privaraju priproste kano vrači i bajalice. S. Margitić, fala 177. Ne virovati ni ciganka ni bajalicam. 285. Grli je virovat da nijesu lažļivi oni nauci, koji se daju od vrača, od ciganki i od drugih bajalica. I. Grličić 32. Bajalice, obćińači, vražalice, hudobńaci, svi takovi naricaju duge sreće i godišta. J. Kavańin 470. Draže su vam babe bajalice neg molitve Marije divice. L. Ļubuški 32. Ńteku se čaralicam, čarovnikom, bajalicam. J. Filipović, prip. 1, 250. Nikoji se k čarovnikom i bajalicam uticu, od ńih likarije i pomoć ištu, to jest od istoga djavla. A. Kanižlić, bogoļ. 480. Koji od vračara i vračarice ili ti bajalice više nstraži. I. Velikanović, upuć. 3, 104. Vračare i bajalice ne imaju se nikako podnositi. J. S. Reļković, kuć. 372. Persijanci k ńima poslaše svoje helčije, babe bajalice i čaratare. M. A. Reļković, sabr. 33. Komu baj, tomu vaj, bajalici bio kravaj. Poslov. dan. 48. Razboļe se kupus na slamini, k ńemu zovu proju bajalicu, proja baje, kupusa nestaje. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Kad videše sluge, svi se od straha i od čuda prepadoše i pobjegoše kazujući caru, dok i sam car vide, i brže boļe opet za bajalicu, a ona mu odgovori da lijeka ne zna nikakoga, nego da druge bajalice dobavļa. Car po tom hođaše na mnoge bajalice. Nar. prip. vuk. 146. Što bajete kao bajalice, ali babe kad u bob vračaju? P. Petrović, vijen. 67. Kad bajalica u veče beleži travu, da je u jutru iskopa, ona govori. M. Đ. Milićević, živ. 2, 30. Bajalica sedne kod praga u kuću, pa kažiprstom desne ruke udara u palac i u onaj do maloga prsta, govoreći. 42.

BÁJALO, *m. vidi* bajač. *samo u Vukova rječniku.*

BÁJALOVIĆ, *m. prezime; od* bajalo; *u naše vrijeme.* Ļubomir Bajalović. Rat 320. *gdje gdje se uzima kao da je postalo posmijeha radi.* V. Bogišić, zbor. 17.

BÁJAM, *m. vidi* badem, *od koga će biti i postao. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika*

u Belinu (457) *i u Vukovu, (gdje se pomiše da je Vuk čuo u Crnoj gori).* — *a) drvo:* Kano bajami ali ti praskve, koje brzo procvatu, ali ako dune vitar, na ti čas izgube cvijet. S. Margitić, fala 149. U Mostaru procvali bajami. Nar. pjes. vuk. herc. 121. — *b) rod:* Metni malo razluza trave, ili kolik bajam kozlaca. J. Vladmirović, lik. 32. Biše plod učinila to jest bajame zrile. A. Kačić, kor. 93. Ljupinu od oraha, od bajama, od lišńaka. M. Dobretić 393. Puna sitnica bajama, među ńima orah *(mjesec i zvijezde).* Nar. zagon. nov. 129. Bajamgorki, slatki, mekiš, amara, sativa, fragilis. B. Šulek, im. 8.

BÀJAMOV, *adj. vidi* bademov. smole bajamove isuši u peći. J. Vladmirović, lik. 36.

BÀJAMSKÎ, *adj. vidi* bajamov. *samo u Belinu rječniku* (457a).

BAJANAC, Bajanca, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Bajancu. Sr. Nov. 1864. 481. Vinograd u Bajancu. 1873. 1027.

BÀJÂŃE, *n.* incantatio. — *Dolazi od* XVII *vijeka*; *a u rječniku samo Vukovu.* — Gonetańa, koja se čine po bajańu ili po lijetańu ptica. S. Matijević. isp. 47. Metati ždribi s ugovorom djavaoskijem, kako se čini u čari, u bajańu, grijeh jest smrtni. 48. Ako bi činio, ali uťao u čarke ali u bajańa. P. Posilović, nasl. 108. Od duha paklenoga koju pomoć iskat po čarkah, vračańu, bajańu. I. Grličić 33. Ove su vrste čarke i bajańa okolo imańa i krava. . . grabljama k sebi potežući, nike riči govoreći, konce motajući od drva do drva. F. Lastrić, ned. 324. Ovo je bajańe, čarańe i zaslipljeńe. Đ. Rapić 169. Virujući u različita bajańa i gatańa. A. Kačić, razg. 102. Sve vrste čarańa i bajańa. I. Velikanović, upuć. 1, 428. Uza svako se bajańe uzima ili stručić bosiljka, ili srp, ili nož, češalj, čeń bela luka, zrnce soli, itd. M. Đ. Milićević, živ. 2, 30. — *metati se na bajańe, t. j. dati se kao na kakvu radńu, bajati:* Ma se sveta čeljad ne meću na bajanja, nego prokleta i od djavla privarena. I. Ančić, vrat. 2, 4, 27. — *što se želi bajańem ukloniti, može biti u gen. s prijedl.* od: Ja ću pustiti na vas zmije, od kojih nema bajańa. Đ. Daničić, jer. 8, 17.

BÀJARICA, *f. vidi* bajalica. *Dolazi prošloga vijeka u jednoga pisca; u rječniku nema ni jednom.* Draže su vam babe bajarice neg molitve Marije divice. T. Babić 30.

BÀJAT, *adj. turski* bajat, *star*; *govori se o čemu što nije skorašńe nego kvarno od duga stajańa,* vetus, non recens. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bajatan. Bajat hljeb. Vuk, rječ. 12b. — *u pjesmi i o ledima koja su mnogo podnijela:* Tale junak bajatijeh leđa. Nar. pjes. juk. 488.

BÀJATAN, bajatna, *adj. vidi* bajat, *od čega je i postalo. Samo u Vukovu rječniku:* bajatno meso.

BÂJATI, bâjêm, *impf.* incantare; *isporedi* bahoriti. — *Akcenat se mijeńa samo u imperativu cijelom:* bâj; *na prvom slogu bez promjene, a drugi je dug osim praes. još u cijelom imperf.* bâjâh; *u aor.* 2 *i* 3 *jed.* bâjâ; *part. praes.* bâjûći; *part. praet. act.* bâjâv, bâjâvši; *part. praet. pass.* bâjân. *Dolazi od* XV-XVI *vijeka: vidi dale pod* 1 *prvi primjer; nema ga Vrančić ni Mikalja ni Bella ni Voltiği, a ima Bjelostjenac, Jambrešić, Stulić (u koga je* ‚fabulas narrare'), *Vuk.* — *Korijen* bha *udarati, zujati, mrmlati, šaptati.*

1. *neprelazno: a) bez i čega čega bi se ticalo bajańe:* Gdi je Čirče vražala, i gdje se rijet more da je ljudi stvarala u zvijeri od gore, i gdi je bajala i gdi je svom oblasti pod zemljom vladala pakljene propasti. M. Vetranić 2, 172. Nike žene koje baju, čaraju i na mnogo načina vraguju. I. Ančić, vrata 2, 4, 82. Nauče bajati, te im rešeto se okreće. F. Lastrić, ned. 324. Proja baje, kupusa nestaje. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Što bajalica govori kad baje. Vuk, rječ. 16. Što bajete kao bajalice? P. Petrović, vijen. 67. — *b) nad kim:* Sve su sluge djavaoske, prem da govore molitve dobre nad nemoćnom čeljadju bajuć. I. Ančić, ogl. 70. Zovu bajavice te im baju . . . nad bolesnici. F. Lastrić, ned. 324. — *b) kod koga:* Zovu bajavice te im baju kod dice u bešici. F. Lastrić, ned. 324. — *d) komu:* Koji se utječete k rečenim namisnikom djavaoskim da vam baju i čaraju. F. Lastrić, ned. 323. Pa mu doveli bajalicu da mu baje. Vuk, rječ. 12. On dode da mu baje. M. Đ. Milićević, živ. 1, 97. Bajem Pavlu da mu bude lek. 120. Ovako deci baju. 104. Ovako baje onome kome su veštice naudile. 118. Kad koga boli po sreu, onda mu ovako baju. 2, 61. *komu čim:* Dici čaraš i ugljeńem baješ. M. A. Reljković, sat. 61. *komu u dlan:* Viruju cigankama kad im u dlan baju. F. Lastrić, ned. 324. — *e) od čega:* Baba ovako baje od uroka. M. Đ. Milićević, živ. 1, 105. Od micine ovako baju. 110. Od hala baju ovako. 119. — *f) oko čega rukom:* Govori bajalica kad lijevom rukom baje oko kake boljetice. Vuk, posl. 169. — *u prenesenom smislu* ‚oko čega bajati', *kao baviti se oko čega tajno, trudeći se dobiti ga:* Generali na dukate daju, kim Slavonci oko vina baju. S. Stefanac 15.

2. *prelazno: a) objekat samo riječ* što *s dat. i prijedlogom* k: K ovoj sitvi mlogi štošta baju. J. S. Reljković, kuć. 119. — *b) ranu:* Kad zmija ujede, bajalica baje ujedeno mesto govoreći. . . M. Đ. Milićević, živ. 1, 114. — *c) komu uroke:* Bajući deci uroke. M. Đ. Milićević, živ. 1, 104.

3. *sa* se: *pasivno: baje se čeljade:* Jesu li bajali oli se činili bajati. A. Kadčić, bog. 248. *baje se boljetica:* Vrućom *(repom)* oblaže se vrat i baje se ovako. M. Đ. Milićević, živ. 2, 49. *i riječi koje se govore bajući:* Bajalica dode i obaje basmu, koja se obično baje od uroka. M. Đ. Milićević, živ. 1, 84.

BÀJAVAC, bâjâvca, *m. vidi* bajalac. *samo u Jambrešićevu rječniku (gdje je kajkavski* bajavec). *Akcenat ostaje kakav je u gen. sing., samo u gen. pl. nije drugi slog dug nego oba zadńa:* bâjavâcâ.

BÀJAVICA, *f. vidi* bajalica, *s kojom je i u akcentuaciji jednaka. dolazi prošloga vijeka; između rječnika samo u Jambrešićevu.* — Kojeno se utičete bajavicam da vam nad dicom divje molitve govore. J. Banovac, pred. 102. Maloumni utječu se k bajavicama. F. Lastrić, ned. 324. Bajavica nije zla govorila, nego molitvice. 324.

BAJÀZAT, *m. vidi* Bajazit.

BAJÀZET, *m. vidi* Bajazit.

BAJÀZIT, *m. tursko ime muško, koje glasi i* Bajazat *i* Bajazet. *isporedi* Pajazit. — *a) sa* i *pred* t: *od* XIV *vijeka.* Caru Bajazitu. Spom. sr. 1, 223. — *b) sa* a *pred* t: XVI *vijeka:* Sultanъ Bajazatъ. Mon. serb. 545. — *c) sa* e *pred* t: *od* XVII *vijeka.* Car Bajazet. I. Gundulić 567. Bojeći se Bajazeta. J. Kavańin 191.

BÂJČE, Bâjčeta, *ńegda* Bâjčete, *n. hyp.* Bajo. *Dolazi prije našega vremena a sada nije u običaju.* S. Novaković, pom. 43.

BÂJČETA, *m. ime muško, postalo od imena* Bajčo, *koje vidi. dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* S. Novaković, pom. 43.

BÂJČETINA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 117. *i brdo kod*

toga sela zove se isto tako. M. Đ. Milićević, srb. 226. — *Postaňem od imena* Bajčeta.

BÂJČETOVIĆ, *m. prezime od imena* Bajče. Aleksa Bajčetović. Rat 396.

BAJČINAC, Bajčinca, *m. vidi* Bajčinovac.

BAJČÍNOVAC, Bajčinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *Od imena* Bajčin, *koje samo nije u običaju a koje je postalo od imena* Bajko. *Prošloga se vijeka zvalo* Bajčinac: Ot Bajčinca. Glasnik 49, 12. *ali je napisano tako da se može čitati i* Bajičinac, *a to bi bilo od* Bajica.

BÂJDINA, *f. mjesto u Srbiji ne daleko od Biograda u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 99. Ńiva u Bajdini. Sr. Nov. 1861. 327. Livade u Bajdini. 1875. 319.

BAJE, *f. pl.* fabella, nugae, *i* veneficium. *samo u Stulićevu rječniku.*

BAJER, *m. ńekaka loza vinova. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8.

BAJEV, *adj. selu je Selcu u Pologu* XIV *vijeka išla međa* na Bajevь kamy. Glasn. 15, 304. *isporedi* Bajev Do, Bajevac.

BÁJEV DÔ, Bájeva Dô̈la, *m. selo u Crnoj gori u Rudinama.* N. Dučić, glasnik 40, 18.

BÂJEVAC, Bâjêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 105. Vinogradi su na glasu u Bajevcu. M. Đ. Milićević, srb. 413.

BÂJEVAČKÎ. *adj. što pripada selu Bajevcu.* Bajevačka opština. K. Jovanović, reč. 105.

BÂJEVČANIN, *m. čovjek iz sela Bajevca.* M. Đ. Milićević.

BÂJEVČÂNKA, *f. ženska čeľade iz sela Bajevca.* M. Đ. Milićević.

BÂJICA, *m. dem.* Bajo. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 553); *rečenoga vijeka dolazi kao nadimak:* Radь Bajica. Glasnik 15, 272. *prije našega vremena kao ime muško:* Bajica. S. Novaković 43. *u naše vrijeme u Crnoj gori dio plemena Cetiňa zove se množinom* Bâjice, *gen.* Bâjîcâ, *a jedan od ňih* Bâjica: Dvije Cuce i dvije Bajice. Nar. pjes. vuk. 1. 36. Ako je pleme razdijeľeno na kakova osobita imena, kao n. p. što je Cetiňe na Bajice i na Doňi Kraj, onda se doda *(k imenu)* još i to: n. p. Điko Milov Martinović Bajica Cetiňanin. Vuk, živ. 91. Od Mata Radova Martinovića Bajice. Pjev. crn. 15. — *po ňima se i selo ňihovo zove u množini* Bajice. N. Dučić, glasn. 40, 18. Pa ću poći u selo Bajice. Nar. pjes. vuk. 5, 83. Od jednoga momčeta iz Bajica. Vuk. nar. pjes. 1, 152.

BÂJIČEVIĆ, *m. prezime; od imena* Bajić, *koje samo nije u običaju a koje je postalo od* Bajo *(kao* Rajič *od* Rajo). Stefan ‚Baičević'. Šem. prav. 1878. 95. *griješkom pišu* Baj- *mjesto* Baji-: Bajčević. Đ. Avramović, sv. gora 265.

BÂJIĆIĆ, *m. prezime; od* Bajica. *od* XV *vijeka.* Pop Jakov ‚Baičić'. Mon. croat. 124. ‚Baičić'. Schem. jad. 1876. 51. Marko Bajičić. Rat 113. *pogrješka* ‚Bajčić'. Rat 396.

BÁJIĆ, *m prezime; od muškoga imena* Baja. *u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 19. Vuk, nar. pjes. 2, 650. Đ. Avramović, sv. gora 185. M. Đ. Milićević, srb. 317. Rat 111.

BAJIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj blizu Ribnika.* Pregled 28. 170.

BAJILO, *m. ime muško; od* Bajo. *dolazi na kraju* XIII *ili u početku* XIV *vijeka u jednom spomeniku, između rječnika samo u Daničićevu.* Mon. serb. 59.

BÁJIN, *adj. što pripada Báji.* Marica Bajina. Prot. šab. mag. 81.

BAJIN, *m. ńekaka riba u Srbiji:* bajini. J. Pančić, ribe 163. *zove se i* bajina *u Srbiji.*

BAJINA, *f. vidi* bajin, *m.*

BÁJINA BÁŠTA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 163.

BAJINE, *f. pl. ńeko mjesto blizu Topuskoga, koje se spominje* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* a Bayne. Mon. ep. zagr. 1, 67.

BAJINOBÁŠTANAC, Bajinobástânca, *m. čovjek iz Bajine Bašte.* M. Đ. Milićević.

BAJINOBÁŠTÂNKA, *f. žensko čeľade iz Bajine Bašte.* M. Đ. Milićević.

BAJINOBÁŠTANSKÎ, *adj. što pripada Bajinoj Bašti.* K. Jovanović, reč. 163. M. Đ. Milićević.

BÀJINÔVCI, Bâjinovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 161.

BÀJISLAV, *m. ime muško;* XIV *vijeku, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 553). Glasnik 15, 288.

BÂJKA, *f.* fabula, *basna. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Ispovijed ima biti razborita ostavivši na stranu pripovijesti ali bajke. S. Matijević 25.

BÂJKIĆ, *m prezime, u naše vrijeme.* Radojko Bajkić. Rat. 396. T. Bajkić. 118. *isporedi* Bajko.

BÁJKO, *m. hyp.* Bajo. *dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Bajko. S. Novaković, pom. 13. Ne prelaz' mi preko puške, Bajko. P. Petrović, vijen. 36.

BÂJNÂ LÚKA, *f. vidi* Bańa Luka.

BAJNI, *adj. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, samo na jednom mjestu, i to o djelovańu: može biti pogrješka mjesto* tajni. Da oni sude djelovańa bajna, ľude. J. Kavańin 188.

BÁJO, *m. hyp. od* Bajislav *(a može biti i od drugoga imena koje se počiňe glasovima* Ba-). *Akcenat se mijeńa u vok.:* Bâjo. *Dolazi od početka* XIV *vijeka, između rječnika u Daničićevu i u Vukovu.* Bajo. Mon. serb. 63. Pa Limunu Bajo govoraše. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Ľuto bješe Baja obranio. 3, 470. Odvrže se k Baju u hajduke. 3, 153. — *dolazi i kao nadimak:* Serdar Kostojević, rečeni Bajo. A. Kačić, kor. 188. Serdar Nikolić, pridivkom Bajo. 489.

BAJOK, *m. tal.* bajocco, *novac mjeden papinski. samo u rječnicima Belinu* (monetta di cinque quatrini. 125a) *i Stulićevu.*

BAJÔNÊT, bajonéta, *m. fr.* baionnette. *isporedi* bajunet. *u naše vrijeme.* Pet stotina plaćenih soldata pod musketom i pod bajonetom. Nar. pjes. juk. 183.

BÁJOV, *adj. što pripada Baju.* Daću tebi sve ruho Bajovo. Nar. pjes. vuk. 3, 169. Izide Bajova ľubovca. Pjev. crn. 69.

BÁJÔVCI, Bájovâcâ, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Gabele.* Schem. ragus. 1876. 69.

BÀJOVIĆ, *m. prezime; po ocu Baju.* Posjekoše Bajović Lazara. Pjev. crn. 69. Barjaktare Bajović Pavića. Ogled. sr. 248. A. Bajović. Vuk, nar. pjes. 2, 661.

BÀJRAK, *m. vidi kod* barjak.

BAJRÀKTÂR, bajraktára, *m. vidi kod* barjaktar.

BÀJRAM, *m. vidi kod* barjam.

BÂJSKÎ, *adj. što pripada mjestu Báji. samo u Vukovu rječniku.*

BÂJŠA, *f. selo u Bačkoj, spominje se i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 123. Šem. prav. 1878. 29.

BAJ̑NÊT, bajunéta, *m. fr.* baïonnette. *isporedi* bajonet. *u naše vrijeme.* Dočeka ih dvanaest soldata pod muškétim i pod bajunetim. Nar. pjes. juk. 513. Stade klepet noža i paloša, bajuneta, sablje i bangara. Nar. pjes. vuk. 5, 311. — *i puška na kojoj je bajunet zove tako:* Da su kadri uladi Crnogorci na militar carski udariti i s puškama posramit' lubarde, s noževima puške bajunete. Nar. pjes. vuk. 5, 326.

BAJUNÉTA *f. vidi* bajunet. U soldata nigda kuće nema, kuća mu je siva kabanica,.. bajuneta kućna podumenta. Nar. pjes. mar. 198.

BAJUŠIĆ, *m. prezime, koje dolazi prošloga vijeka u jednoj pjesmi.* Sreća bješe izn̑jela dunda Đura Bajušića. Nar. pjes. bog. 219.

BAJZ, *m. ńeki krupan šaren grah tačkaš u Međumurju. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8. *može biti od maď.* bajsz, *brk.*

BÂK, *m.* dens sermone infantium, *zub u male djece. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje:* ‚ponajviše se govori pl. bâci; tako žene tepajući zovu zube u male djece, kad im počińu nicati. mjesto bak govori se i bauk i bančak, a u Boci i vučići'. — *Postańem može biti sažeto* bauk.

1. BÀK, *m.* taurus, *bik.* — *Akcenat u gen. pl.* bâkā. — *Dolazi od* XVI *vijeka (najprije u Vrančićevu rječniku) a u rječnicima svijem osim Daničićeva (u Bjelostijenčevu se dodaje da se govori u Dalmaciji a u Vukovu da je Vuk čuo u Hrvatskoj).* — *Postańa tamna: ne zna se je li* a *umetnuto mjesto* ъ *ili stoji od postańa; može biti da je od kor.* bhak *(od* bha) *udarati, silnu biti. isporedi* bakati, bakl̨ati, baknuti, *i* bačva (scapus cepae), bakovit, bákońa. — *a) u pravom smislu:* Ka dvima bisnim bakom ju vezaše. F. Vrančić, živ. 6. Storogi bakovi, kim slike reč ne vim. Đ. Baraković, vil. 305. Bak svezan... izgubi svoju naglost. M. Radnić 348. Obijesni junci i baci. I. Đordić, salt. 64. Koļaše bake i ostale živine nerazložite. Besjede krst. 195. Gdi bak laza ne opazi, odma pod plašt ne ulazi; al vratnice kada sinu, sva goveda škode sinu. V. Došen 91. Vi pomamni bludni baci! 109. — *b) znak na nebu od zvijezda,* taurus. Bella 724ª. *isporedi* bîka.

2. BÀK, *turski* bak, *gledaj, imperativ od* bakmak, *gledati. dolazi od prošloga vijeka kad se kazuje kako Turci govore, kao* gle. Bak, reč turska: gledaj. J. Rajić, boj 45. Bak. Vuk, nar. posl. 324. *isporedi* bàka.

BÀKA, *f. hyp.* bâba. *Akcenat se mijeńa u voc. sing.* bâko, *i roc. pl.* bâke; *a samo je i drugi slog dug u gen. sing.* bâkē, *instr. sing.* bâkōm, *gen. pl.* bákā. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) za staru ženu:* Slušajte bake i svi priprosti! A. Kanižlić, uzroci 166. Naođaše se tada u Jeruzolimu jedna baka proročica, imenom Ana. F. Lastrić, ned. 37. Što kukave bake rade. V. Došen 165. Nemoj mislit da te baka vara. M. A. Reļković, sat. 60. Za što je svakom milije gledati lepu nevestu nego kašļavu baku. D. Obradović, sav. 52. Daćemo ti staru baku. Nar. pjes. vuk. 1, 187. Pomozi bog, bako! Nar. prip. vuk. 55. — *b) za očinu ili materinu mater:* Ja ću tebe, bako, sjetovati. Nar. pjes. vuk. 2, 480. Je l' mi zdravo mati stara moja, stara majka još i stara baka? Nar. pjes. juk. 55. — *c) za srekrvu:* Nek se baka pazi da ju snaša i ne sgazi. V. Došen 157. Naredi da za sobom ostavļaju klasje, neka bi lašńe vriću nakupila *(Nocmina)* i svojoj baki ponila. A. Kačić, kor. 142. — *d) za punicu:* A Komnen se u punice svrati, baki dade od zlata jabuku. Nar. pjes. juk. 88.

1. BÀKA, *turski* bakâ, *gledaj, gle! isporedi* 2 bāk. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Baka more Petre kapetane! Pjev. crn. 157. — *može imati uza se gen. kao* gle, *u čudu:* Baka replije! Nar. posl. vuk. 11.

2. BÀKA, *glas žabļi, u zagonetci o žabi:* Nešto hoda po putiću u zelenu kaputiću, zube dreči, oči peči, i još čini: baka, baka. Nar. zagon. nov. 50.

BAKÀJLIĆ, *m. prezime, koje dolazi u početku našega vijeka; može biti od arap.* bakâja, *ostali, ostali u životu, ostatak od čega god.* Luku Bakajlića. Prot. šab. mag. 73.

BÀKÂL, bakála, *m. arap.* bakkâl. *trgovac koji prodaje koje šta što je za jelo (sir, maslo, med itd.),* caupo, condimentarius. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Bakali i lončari. D. Obradović, bas. 377. — *dolazi i kao nadimak:* Todor Bakal. Bud. spom. glasn. n. 3, 73. I kakav je Bakal Milosave. Nar. pjes. vuk. 1, 244.

BAKÀLÂĆ, bakaláća, *m. vidi* bakal, *ali se govori pogrdno kao ćifta. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Bačkoj).* Bakalaći kolo vode, a paori gledo. Nar. pjes. vuk. rječ. 13ª.

BAKÀLÂJ, bakalája, *m. tal.* baccalà *i* baccalare, gadus morrhua, *ńem.* stockfisch. *isporedi* bakalar *i* bakaļar. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji da je ńekaka morska riba i da se govori u Boci).* Svaka riba voda a bakalaj vojvoda. Nar. posl. vuk. 276.

BAKÀLÂR, bakalára, *m. vidi* bakalaj. *u naše vrijeme.* Bakalari, gadoidei. J. Pančić, ribe 160. Bakalar: *o ńemu zagonetka:* Dug dugoňa mrtav leži: kod nas mu je rep a glava u Misir. Nar. zagon. nov. 4. *tako se zove i u hrvatskom primorju.*

BAKÁLITI, bȁkālîm, *impf.* cauponam exercere, *raditi bakalsku radńu. u naše vrijeme.* Počeo je nešto bakaliti. J. Bogdanović.

BÀKÂLKA, *f. žena bakalova. samo u Vukovu rječniku.*

BÀKÂLNICA, *f.* taberna condimentarii, *bakalski dućan. samo u Vukovu rječniku.*

BAKÁLOV, *adj. što pripada bakalu. samo u Vukovu rječniku.*

BAKÁLOVIĆ, *m. prezime; po ocu bakalu.* D. Avramović, sv. gora. 253.

BÀKÂLSKI, *adj. što pripada bakalima, što je onako kao u bakala. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bakalski dućan. Vuk, rječ. 13ª.

BAKÀĻÂR, bakaļára, *m. vidi* bakalaj. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (‚riba posoljena, baccalà, merluzzo, asellus salitus'). Prihvati se i on bakaļara. Dubrovnik 1870. 23. *Govori se i u Hercegovini.* N. Dučić.

BAKÁĻĘŃE, *n. radńa bakalska. isporedi* bakaliti. Baš mu bakaļeńe ne ide u ruku. J. Bogdanović.

BÀKAM, *m. turski* bakam, *varzilo; crvena boja kojom Turkińe mažu lice i nokte i obrve. u naše vrijeme.* Na ń udara bakam i bjelilo. Nar. pjes. vuk. here. 13. Dińe s lica bakam i bjelilo. 36. I udrila bakam na obrve. 164.

BÀKAMITI, bȁkamîm, *impf. mazati bakamom.* — *sa* se *refl.:* Ne b'jeli se i ne bakami se. Nar. pjes. vuk. here. 158.

BAKANET, *m. ńeka vodena ptica u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

1. BÀKAR, bàkra, *m. turski* bakyr, *mjed*, cuprum. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* Podavaše od ruda bakra, olova. E. Pavić, ogled. 132. Kako će bakar u zlato pretvarati. D. Obradović, bas. 240. Bakar i gvožđe zarđava. J. Rajić, ponč. I, 46. II od bakra il kositra bile. J. S. Rejković, kuć. 291. — *prošloga vijeka na jednom mjestu gen. sing.* bakara: Osvojiše topove mnoge i šatore, .. bakara, masla. Glasnik 20, 10.

2. BÀKAR, Bàkra, *m. grad u hrvatskom primorju, tal.* Buccari; *pomiče se od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Iz Bakra plovan. Zak. vinod. 55. Crikvi s. Marije pod Bakrom. Mon. croat. 64. U Bakru, knežije vinodolske gradu. F. Glavinić, cvit. 229. Bakar. Schem. segn. 1871. 60.

1. BÀKARAC, Bàkarca, *m. selo u hrvatskom primorju blizu Kraljevice.* Schem. segn. 1871. 61. Pregled 6.

2. BAKARAC, Bakarca, *m. nadimak, u početku našega vijeka.* Jovi Bakarcu. Prot. šab. mag. 189.

3. BAKARAC, bakarca, *m.* baccharis L. *u jednoga pisca našega vremena, u koga je kajkavski* bakarec. B. Šulek, im. 8.

BÀKÂRAN, bàkârna, *adj. vidi* bakren. Dvori su mu od suhoga zlata, na avliji bakarna kapija. Nar. pjes. srem. 98.

BÀKARICA, *f. mala daska, može biti za to tako nazvana (u Dalmaciji) što se najriše od Bakra dovozila'.* M. Pavlinović.

BAKARIJA, *m. tursko ime muško.* I onoga starog Bakarija. Bos. prija. 1, 39.

BAKARLI, *adj. turski od* bakar, *vidi* bakren. *u jednoga pisca prošloga vijeka, ne mijeńa se po oblicima.* Bakarli lonaca. I Zaničić 16. Mangura bakarli pinez. 246.

BAKARLIJA, *f.* stapia, *stremen, uzendija, bakračlija. Od tur.* bakarli; *vala da je najviše bivala od bakra, te je po tome tako nazvana. Dolazi u nase vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bije ńega ostrom bakarlijom. Nar. pjes. vuk. 2, 459. Udara ga tumbak-bakarlijom. 2, 560. Obje noge niz vranca opruži, te u zlatne vrže bakarlije. 3, 28.

BÀKARSKÎ, *adj. što pripada Bakru.* Zakon bakarski. Mon. croat. 166. Strane bakarske. D. Baraković, vil. 253.

BAKÀRUŠA, *f.* tintinnabulum aeneum, *bakreno zvono što se veže na vola ili na druga živinče. isporedi* mjedenica, bronza, klepka, klepetuša. *Samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu).*

BÀKAT, bâkta, *m. vidi kod* bahat, *m.*

BAKATI, *impf.* increpare. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, samo u infinit.* — Postańem *može biti od kor.* bhak (*od* bha), *lupati, rikati, karati; isporedi* bakljati, baknuti, *i* bàcati, *i* bàk (*bik*). — Bakat ili pokarati prigrišajuštih. S. Budinić, sum. 157.

BAKČA, *f. vidi* bašča.

BÀKČINA, *f. augm.* bakča. *vidi kod* bàščina.

1. BÀKETA, *f. tal.* bacchetta, *šibika, prut, štap, palica,* baculum. *isporedi* bakita. — *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gje stoji da se govori u Risnu, i s akc.* bâketa, *koji ne će biti dobar).* Bi od mnogih zazvan jezik baketom ili šipkom. S. Margitić, fala 255. Starom Joku srebrnu baketu. Nar. pjes. vuk. kovč. 109. Kad ko do smrti bude kakav starješina u opštini, kaže se (u Risnu): umro pod baketom. Vuk, kovč. 109.

2. BÀKETA, *m. ime muško; postańem od imena* Bâko, *koje samo nije u običaju a koje je moglo postati od imena od kojega je i* Bajo; *isporedi* Baković. — Ali ne će Baketa hajduče. Nar. pjes. juk. 576.

BAKÈTINA, *f. augm.* báka. *u naše vrijeme, u rječniku ni jednom.* Kažu mu da je opet ona baketina došla. Nar. prip. bos. 1, 98.

BAKI, *tursko ime, vidi* Bakija.

BÀKICA, *f. dem.* báka. Krezubica bakica! viče se djetetu kad mu se mijeńa zub. Lj. Kovačević.

1. BÀKIĆ, *m. prezime; moglo bi biti od* báka (baba), *ali će prije biti od muškoga imena* Baka, *koje samo ne dolazi u koje je moglo postati od imena od kojega je i* Bajo (*vidi kod* Bajo); *isporedi* Baković. *Od* XVI *vijeka.* Va leto 1552 razbi Hadumu-paša Ugre i Petra Bakića na Segedinu. Starine 9, 89. Vojvoda Bakić hoteći Unu prepluti u ńoj utonu od velike života težine. P. Vitezović, krou. 153. Biskup Vrančić priča da je noćio u kući Bakića u selu Livadici (*u Srbiji*). M. Đ. Milićević, srb. 1055. — *sada je to prezime dosta rijetko, ali se opet nahodi.* Svetozar Bakić, Šem. prav. 1878. 36. D. Bakić. 46. Bakić. Boca 25.

2. BAKIĆ, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 151. Pregled 111. *isto će biti, koje se pomiče i prije našega vremena samo po imenu.* Bakić. S. Novaković, pom. 123. — *u Srbiji u okrugu kragujevačkom ima mjesto pod ńivama i vinogradima koje se tako zove:* Vinograd u Bakiću. Sr. Nov. 1865. 47. Ńiva u Bakiću. 1865. 17. 1866. 124.

BÀKIĆEV, *adj. što pripada Bakića.* Venčac, brdo na zapad od Kragujevca, ima na vrhu svome neke stare zidine, za koje narod priča da su bili Bakićevi dvori. M. Đ. Milićević, srb. 231.

BAKIJA, *m. muško ime tursko* Baki, *koje ostaje tako turski bez promjene po oblicima kad ima za sobom kakav predikat, n. p. aga, inače mu se dodaje nastavak te biva* Bakija. *a) bez nastavka:* I tu uade Zvizdić Baki-agu. Ogled. sr. 186. — *b) s nastavkom:* I Bakija od Dizdarevića. Nar. pjes. vuk. I, 435. — *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi i kao ime hrišćanima, ali ne će biti ime nego nadimak u značenju istoga turskoga imena, a to je ostali, koji je ostao u životu.* Bakija Pakošćanac. A. Kačić, kor. 186.

BÀKIN, *adj. što pripada baki. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Neko polje u Srbiji u okrugu valjevskom zove se* Bakino polje. Sr. Nov. 1872. 925. — Bakina dušica, *vidi* babina dušica *kod* babin. B. Šulek, im. 8. *iz* Srpskoga arkiva za celokupno lekarstvo. U Biogradu 1875.

BÀKIONICA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 156.

BÀKIONIČANIN, *m. čorjek iz sela Bakionice.* M. Đ. Milićević.

BÀKIONIČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Bakionice.* M. Đ. Milićević.

BÀKIONIČKÎ, *adj. što pripada selu Bakionici.* Opština bakionička. K. Jovanović, reč. 156.

BÀKITA, *f. vidi* baketa *pod* 1. *dolazi samo* XVI *vijeka.* Bakitu zlatu u ruku svoju vazam. Aleksandr. jag. Starine 3, 274. Prijal si bakitu gospodińu od zgar, da po božjem svitu narediš svaku stvar. M. Marulić 242. Ne trpiše mu bakitu. 319.

BAKLAČA, *f. ńeka krupna kruška. u jednoga*

pisca našega vremena, koji veli da se govori u Makarskoj. B. Šulek, im. 8.

BÀKLAJA, *m. ime muško u šaljivoj pjesmi; biće izmišljeno* Tad se oni spominjaše, što će koji na pir donit: stari Joja torbu loja, a Baklaja dva tri jaja. Nar. pjes. mar. 204.

BÀKLÀVA, *f. turski* baklawa, *ńeka pita zaliđena rastopljenim šećerom ili medom*, placentae genus. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Da će ručati.. medenih baklava. J. Rajić, boj 94. Večerati šećerli baklavu. Nar. pjes. vuk. 1, 384. Zgotovila gospodske ponude: dulbaklavu u zlatnoj tepsiji. 1. 569.

BÀKLJA, *f.* facula, *luč, zublja. od tal.* fiaccola. — *Akcenat u gen. pl.* bäkâ̄â, *a samo je i zadnji slog dug u gen. sing* bäkl̄ê, *instr. sing.* bäkl̄ôm. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (taeda, facula contusa), *u Jambrešićevu* (taeda). *u Voltigijinu* (lampe, licht), *u Stulićevu* (facula). *isporedi* vakja. — Duplir kako bakļu. Đ. Rapić, 330. To je uļe i mišto bakaļa; bakļu jami, jer kući ne vaļa. Bakļa iskri kud goder se nosi. i mlogi š ńe sažgan kruha prosi. J. S. Reļković, kuč. 104.

BÀKĻÂŃE, *n.* contentio, *bahtaće, bočenje. isporedi* bakļati. — Dodija mi već bakļańe sa djecom, reče mati, koja ima mnogo djece. J. Bogdanović.

BÀKĻATI, bàkļâm, *impf.* versare, contendere, blaterare. — *Samo u naše vrijeme.* — *Postańem upravo* od bakati *(koje vidi) ali i s drugim značenima koja korijen uzima: udarati, u po tom i bacati i lupati, brbljati, vikati, svadati se.* — 1. *neprelazno:* blaterare, *brbljati, lupati.* Ne slušaj što bakļa dite. M. Pavlinović. — 2. *sa* se: *a) refleks.:* se versare, *vrtjeti se, prevrtati se, bacati se.* Bakļati se u posteļi. M. Pavlinović. — *b) recipr.:* contendere, *bahtati se, bočiti se:* Kada tko mater od mnogo djece upita šta radi, ona odgovori: ništa, u vijek se sa djecom bakļam. J. Bogdanović.

BÀKĻE, bäkâļâ, *f. pl. sudovi u kojima se nosi mlijeko, po najviše na magarcu. u naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić. *može biti od sr. lat.* baca, bacchārium (vas aquarium). *isporedi* bakvica.

BAKNUTI, baknem, *pf.* capere, lucrari, *zahvatiti, zadobiti, dobiti. Dolazi samo u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje je* ‚aliquid alieni clam elargiri' *kao i* balmuti, *čemu nema potvrde).* — *Korijen* bhak *(od* bha), *udarati, ticati, hvatati, uzimati; isporedi* bàcati. — *Prelazno:* A. Dao mu je otac pe(t) tisuć dukata, tako ih on i trafega ovdi u Rimu z galantinami siňorami. B. Za vjeru božju, je li ga gdje peču da i mi što godi baknemo uza ń? M. Držić 277.

1. BAKOČ, *m. ńeka planina u pjesmi:* U Bakoču visokoj planini, tu imade zeleno jezero, u jezeru nesita aždaja, koja ždere konje i junake. Nar. pjes. petr. 2, 323.

2. BAKOČ, *m. prezime, koje obično pišu* Bakač (Starine 5, 283[b]), *porodici koja se pisala mađarski Erdödi. U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tomaš Bakoč biskup zagrebački, jeršek ostrogonski, zide grad biškupski zagrebački. P. Vitezović, kron. 135.

BAKOČEV, *adj. prezime, u naše vrijeme.* Kupih ńivu u Spužana u Osmana Martinova i u Jure Bakočeva. Starine 10, 262.

BAKOČI, *m. pl. selo u Boci kotorskoj.* Šem. boko-kot. 1875. 19. *pogrješka će biti* Bakoći. Repert. dalm. 1872. 39.

BAKÓĆITI SE, bàkôćîm se, *impf.* reluctari, *prepirući se otimati se. Postańe vidi kod* bakļati se. *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Uhvatili su ga u tudoj muci, pa se bakoči da nije. M. Pavlinović.

1. BÁKOŃA, *m.* homo validus, potens. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo* ‚velik gospodin, magnus dominus'). *Postańem će biti od* bäk, *u značenu kao jak, silan. a) o jaku čovjeku.* Kad se bacaju kamenu, onda će reći po neki: daj de onome bakońi da baci jednom. Lj. Kovačević. — *b) o veliku gospodinu.* On je veliki bakońa. Vuk, rječ. 13[a].

2. BAKOŃA, *f. u pjesmi kao da je ńeka planina:* Da sam sedam činio megdana pod Bakońom na polju zelenom, sedam turskih odsijeko glava, sanio ih k vami u Kotare. Nar. pjes. mar. 70.

BAKORIČKA, *f. prezime ženi,* XVI *vijeka.* Kmetica Jele Bakorićka udova. Mon. croat. 276.

BÀKOTIĆ, *m. prezime; od muškoga imena* Bakota, *koje samo nije u običaju a koje je postalo od* Bàko, *koje također nije u običaju a moglo je postati od imena od kojega je* Bajo *(vidi kod* Bajo). *isporedi* Baković. — *Dolazi od prošloga vijeka:* Ignacija Bakotića. A. d. Kosta 1, VI. Bakotić. Schem. segn. 1871. 88.

BÀKOV, *adj.* taureus, *bikov, bićji. u Stulićevu rječniku.* — *toga će značenja biti i u zagonetci o sjenu:* Sav svijet prođoh, a bakovu kožu ne mogoh. Nar. zag. nov. 205. *u istoj se zagonetci mjesto* bakovu *govori i* dabrovu. *isporedi* dabrov.

BÀKOVAC, Bäkôvca, *m. u hrvatskoj krajini selo blizu Kosińa, i dva blizu Perušića, od kojih se jedno zove* Veliki Bakovac. Schem. segn. 1871. 26. 40. 41.

BAKOVČICE, *f. pl. selo u Hrvatskoj blizu Koprivnice.* Bakovčice. Schem. zagr. 1875. 161. Pregled 135.

BÁKOVIĆ, *m. prezime; od imena* Bàko, *koje samo nije u običaju a koje je postalo od imena od kojega i* Bajo *(vidi kod* Bajo). Bakovići. J. Kavańin 135. I doziva Bakovića Laza. Nar. pjes. vuk. 4, 398. M. Baković. Schem. bosn. 1864. XX. Beg Baković. Zemļop. bos. 142.

BAKOVINA, *f.* viburnum lantana L. *i* salix vitellina. B. Šulek, im. 8. *isporedi* bikovina. *od koje će biti prekrojena prema baku (biku).*

BAKÒVIT, *adj.* 1. *vidi* bikovit. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Kako žarko opočine sunce, sažečemo bakovite junce. A. Kačić, razgov. 145. Oli voliš bakovita junca oli mršavu kravu? Magaz. dalm. 1851. 87. — 2. tuberosus, *ne jednak ili prav nego gdje god debli:* Na ovom mjestu ostao je obruč bakovit, t. j. debļi, nadignut. P. Đorđević, *u Srbiji.* — 3. *u piću koje zaudara,* male olens; *također u Srbiji.* Bakovito vino. P. Đorđević.

BAKOVO, *n. selo koje je bilo* XIV *vijeka blizu Lesnova i rijeke Zletove, koja utječe u Bregalnicu više Štipa.* Glasnik 13, 293. 27, 290. 291. Daničić 1, 22. — *Postańa neznana najviše za to što se ne može znati je li a dugo ili kratko.*

BÀKRA, *f. vidi* bakrač. *U naše vrijeme. Postańem od* bakar *(toga postańa radi isporedi* bronza). Kad sam ušao unutra, ne nađem ništa drugo nego jednu poveliku bakru, lonac, zdjelu i ńekoliko žlica. G. Zelić 241. Daj malo vode u bakri i brkļaču da napravim čorbu. Nar. prip. vrč. 137. Naša bakra u nebo zjala. Nar. zag. nov. 4.

BÀKRÂČ, bakrâča, *m. turski* bakrag, *kotao (osobito od bakra, ali po ńemu i drugi),* ahenum. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mika-*

ſinu (gdje najprije dolazi), u Belinu (159a), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* Dok se bakrač pouspini. V. Došen 15. Evo domaćice s punim bakračem varena boba. Nar. prip. vrč. 151. Evo jada: medi se žir; burgijaša nema, pa devojke lupaju bakrače *(luteći se što nema prosaca).* M. Đ. Milićević, več. 353.

BAKRÀČAC, bakrâčca, *m. dem.* bakrač. *samo u Stulićevu rječniku.*

BAKRÀČIĆ, *m. dem.* bakrač. *samo u rječnicima Belinu* (159a), *Stulićevu i Vukovu.*

BAKRÀČLÎĆ, *m. prezime; biće po ocu koji je kovao bakrače.* U nekih Bakračlića u užičkom okrugu videh čitulu u kojoj ima 1 vladika, 5 kaluđera i 9 sveštenika. M. Đ. Milićević, živ. 1, 63.

BAKRÀČLIJA, *f. vidi* bakarlija. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* Udara ga oštrom bakračlijom. Nar. pjes. vuk. 2, 140. A zelenku dizgin popustio, i pokaza zlatnu bakračliju. 3, 241 Vatio ga bakračlijom sjajnom. I, 409. Pade junak niz koña dorata, zveknuše mu prazne bakračlije. Ogled. sr. 396.

BÀKRÂR, bakrára, *m.* faber aerarius, venditor aerarius. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* kazanđija.

BÀKREN, *adj.* cupreus, *od bakra, mjeđen. Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Nike su u sudovma bakrenim i vrilomu ulu kuvali. A. Tomiković 340. Oko dvora bakrena avlija. Nar. pjes. vuk. 2, 622. Bakreno zvono što se veže na vola. Vuk, rječ. 13a.

BAKRÈNÂR, bakrenára, *m. vidi* bakrar. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀKRENICA, *f. vidi* bakrac. M. Pavlinović. — *Od* bakren.

BÀKRENÎK, *m.* fodina aeris. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će po svoj prilici biti načiňeno.*

BAKRÈŇAČA, *f. što god (n. p. puška) okovano rđavim srebrom kao bakrom,* res argento viliori munita. *samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Kotoru.*

BAKRĐÎNSKÎ, *adj.* fabrorum aerariorum. *od tur.* bakyrgy, faber aerarius. *kazanđija. u naše vrijeme.* U Sarajevu bakrđinski esnaf. V. Bogišić, zbor. 500.

BAKRI, Bakara. *m. pl. neki izvor u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 17.

BÀKRICA, *f. dem.* bakra. Ako ima bakrice dvije tri. Magaz. dalm. 1868. 161.

BAKRIŠTE, *n.* fodina aeris. *isporedi* bakrenik. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bakrištvo *u istom značeňu, oboje bez sumńe načiňeno za rječnik.*

BÀKSUM, quasi, *kao, tobože, takarse, bajagi. od arap.* mahzen, *čisto, prosto, upravo. prošloga vijeka.* Jok vala im služi misto nije,.. baksum kano zlamenovat hoće. M. A. Reļković, sat. 34.

BAKŠAJ, *m. prezime,* xvi *vijeka, u Varaždinu.* Kneza Ivana i Petra Bakšaja (‚Baxaya'). Mon. croat. 287.

BAKŠI, *prezime maďarsko* xvi *vijeka.* Ubi Bali baša Bakьši Mihaila podь Havalomь. Glasnik 10, 277. Daničić 3, 553.

BAKŠIĆ, *m. prezime,* xvii *vijeka.* Trudom Petra Bogđana Bakšića. P. B. Bakšić, razm. 1.

BAKŠIM, *m. selo u Hercegovini blizu Mostara.* Schem. herc. 1873. 154.

BÀKŠIŠ, *m. turski* bahšiš, *dar. u naše vrijeme.* Marko sječe arapske junake, pa sve glave pred cara iznosi, a car Marku bakšiše poklaña. Nar. pjes. vuk. 2, 365. Ne bi l' Janku ugrabio glavu, da u cara uzima bakšiša. 2, 323. Jovo ńojzi lijep bakšiš dava, darova joj svilenu maramu. Nar. pjes. vuk. herc. 219. — *tko zasluži bakšiš, kaže se da je* ‚za bakšiša': Ja dva vrana, dva po bogu brata! obadva ste, mladi, za bakšiša. Nar. pjes. vuk. 3, 563. — ‚na bakšiš donijeti što' *donijeti želeći dobiti bakšiš:* Nije junak nikoliko, veće mrtve odsijeca glave, i pred tebe na bakšiš donosi. Nar. pjes. vuk. 2, 365.

BÀKTATI, bâkćêm, *vidi* bahtati.

BÀKTIJEVICA, *f. planina u Hercegovini u Neretvi.* S. Novaković, oblasti 78. 79. *isporedi* Batijevica.

BAKUK, *m.* santolina chamaecyparissus L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da je čuo u Dalmaciji, a od ńega i u drugoga.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 8.

BAKULIĆ, *m. prezime, na kraju* xvi *vijeka.* Radoslavь Bakulićь. Spom. sr. 1. 20.

BÀKUĻA, *f.* alburnum, *beļ, bjelika, na drvetu (osobito hrastovu i cerovu) do kore, od prilike s tri prsta debelo. Samo u Vukovu rječniku. Postaňa neznana.* — Bakuļa je bjeļa od pravoga drveta i prije istruhli od ńega. Vuk, rječ. 13a.

BAKUĻAR, *m.* notoxus Geoffr. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 582.

BÀKUNDRAC, *vidi kod* kundrac.

1. BÀKVA, *f.* statio jaculantium saxa, *ono mjesto gdje se staje nogom kad se meće kamena. Samo u Vukovu rječniku. Postaňa može biti istoga kojega je* bàcati. *isporedi* bakati, bakļati. — *isporedi* badalo 2.

2. BÀKVA, *f. svaki novac stariński koji ne ide zore se tako u Hercegovini.* N. Dučić. *isporedi* bapka, *od koje može biti da je i postala.*

BAKVAČA, *f.* pyrus pompejana. B. Šulek, im. 9. *isporedi* batvača, *mjesto koje može biti da je zlo napisano.*

BÀKVICA, *f.* 1. *drven vodeni sud,* modii genus. *isporedi* žban, čobańa. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Šumadiji). Postaňem će biti od sr. lat.* bacca. *isporedi* bakļe. Nategne bakvicu studene vode. M. Đ. Milićević, zlosel. 290. — 2. *u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je* bokvica, *može biti štamparskom griješkom.* Sliza, bakvice, lišća od praske kuvaj. J. Vladmirović, lik. 11.

BÂL, bâla, *m. vidi* bao.

1. BÀLA, *m. ime muško; dolazi* xi *vijeka u spomeniku latinski pisanu, a* xiii *vijeka u spomeniku pisanu narodnim jezikom, između rječnika samo u Daničićevu. — Od korijena od koga je* bajati. *isporedi* Balislava. ‚Balla'. F. Rački, doc. 132. Bala. Mon. serb. 12.

2. BÀLA, *f. tal.* balla, *breme, tovar, deňak, naramak,* fascis — *Akcenat se mijeňa u gen. pl.* bâlâ, *a samo je i drugi slog dug u gen. sing.* bâlê, *instr. sing.* bâlôm. — *Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Crnoj Gori).* — Jaoh si ve moja leđa! Teške ti bjehu one bale; prikidoše me. M. Držić 340. Postaše joj sinci keseģije, dočekuju bale i trgovce. Nar. pjes. juk. 90. Ne da proći bali trgovačkoj. 536. Da razbijaš bale i tovare. 605. Kroz koju je išlo mnogo natovareni koña s velikim balama sijena. Magaz. 1868. 58. Bala drva, pruča, žila. Vuk, rječ. 13b.

3. BALA, *f.* stipa pennata L. *kovilje. — u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Istri.* B. Šulek, im. 8.

1. BALÀBAN, *m. turski* balâbân, *velik i ptica bukavac, vodeni bik. — a) značeći* velik *dolazi kao muško ime tursko, od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Balabanъ begъ. Spom. sr. 1, 43, 132. Pod vezijerom Balabanom. I. Gundulić 148. — *u jednoj se pjesmi naziva tijem imenom jedan junak u službi mletačkoj, koji se u istoj pjesmi naziva i* Baleša *i* Bale *(isporedi* Balačko): Pod ńim sjedi silan Balabane. Nar. pjes. petr. 2, 238. — *dolazi i kao nadimak mjesto prezimena:* Mijailo Balaban. Rat 224. — *b) značeći rečenu pticu* (ardea stellaris) *dolazi u naše vrijeme u zagoneci o čunku i tkańu:* Balaban bukće kroz zeleno bučje. Nar. zagon. nov. 241. *i kao pogrda kokotu u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku:* Iš kokote balabane. Nar. pjes. vuk. I, 193.

2. BALÀBAN, *m. nazeba, kihavica,* gravedo, pituita. — *može biti od pers.* pâlâvun, *cijediti. — Samo u Vukovu rječniku.*

BALÀBANOVAC, Balàbanôvca, *m. ńeko mjesto pod ńivama i livadama u srezu vračarskom u Srbiji.* Glasnik 19, 99. *gdje se dodaje:* ‚kazuju da je nekad tu ubijen neki Turčin'. *Vuja da mu je bilo ime Balaban, pa se po ńemu prozvalo to mjesto.* Bašta u Balabanovcu. Sr. Nov. 1872. 797. *i u okrugu čačanskom u selu Negrišorima* Ļ. Kovačević.

BALÀBANOVIĆ, *m. prezime Turčinu; po ocu Balabanu.* Sestriča Balabanovića. Pjev. crn. 34. A ńu *(kulu)* gradi Balabanovića. Ogled. sr. 88.

BALABRA, *vidi* balatra.

BÀLAČKO, *m. ime ńekom junaku troglavu u pjesmi, iz koje je i u Vukovu rječniku. isporedi* Balaban *i* Baleša. — Ovđe ima u Ledanu gradu, ima jedan Balačko vojvoda,.. na Balačku jesu do tri glave. Nar. pjes. vuk. 2, 151. 152.

BÀLAČKOV, *adj. što pripada Balačku.* Pred ńeg' baci Balačkovu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 151.

BALAD, *m.* acorus calamus L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 8. *isporedi* palud, babad, idirot.

BALADOR, *m. tal.* balladore, ballatojo, *trijem,* porticus, podium. *isporedi* balatura. *u jednom spomeniku* XVI *vijeka.* Balador v crkve. Mon. croat. 321.

BÀLAGA, *f. vidi* balega; *isporedi* baloga. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Balage od živina i marve pokupi. I. Jablanci 29. Načińa se od kravje balage. 191.

BALAJIN BROD, *m. selo manastira Ravanice u Srbiji* XIV *vijeka. bez sumńe sadašńi Balajinac u okrugu ćuprijskom.* Mon. serb. 198. — Balajin *je od korijena od kojega je i muško ime* Bala, *koje vidi.*

BÀLAJINAC, Bàlajînca, *m. dva sela u Srbiji: a) jedno u okrugu ćuprijskom, srezu despotovačkom.* K. Jovanović, reč. 181. *isporedi* Balajin brod. — *b) drugo u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *dolazi prošloga vijeka zapisano u gen.:* ot Balanice. Glasnik 49, 12. *po tome bi nom. bio u to vrijeme* Balanica, *ako je dobro zapisano i ako se ne može čitati* Balajince, *koje bi mogao biti acc. pl. mjesto nom. zadržan i u gen.*

BÀLAJINAČKÎ, *adj. što pripada selu Balajincu.* Balajinačka opština. K. Jovanović, reč. 181.

BALAJÌTSKÎ, *adj. prezime, u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora 241.

BALAKATI, *impf.* blaterare, *brbljati, govoriti koje štu. Samo u jednoga pisca prošloga vijeka. — Od kor.* bla, *od kojega je* bajati. *isporedi* Bala. — Imaj oči za moć plakat, al ne jezik za balakat. J. Kavańin 81.

1. BALAM, *m. vidi* bunika. *samo u Stulićevu rječniku* (‚dens caballinus') *i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 9. *isporedi* balan, blen.

2. BALAM, *m. nadimak, koji dolazi kao prezime; u naše vrijeme.* Trajilo Balam. Rat 371.

BALAMBAT, *m. u zagoneci o čunku u tkańu, u kojoj mjesto* balambat *dolazi i* balaban (*vidi* balaban): Balambat skače kroz bijele bašče. Nar. zagon. nov. 240.

1. BÀLAN, *m. ime muško, upravo hyp. od* Bala; XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 553). Glasnik 15, 289. Mon. ragus. 1, 269.

2. BALAN, *m. a) vidi* bunika. Čas. čes. muz. 1852. 2. 17. B. Šulek, im. 9. — *b)* sedum telephium L. *isporedi* babin tobolac. B. Šulek, im. 9. ‚anagira cacavus, fava inversa'. Čas. čes. mus. 1852. 2, 16.

BALANČAN, *m. vidi* patliđan. *u jednoga pisca našega vremena, koji stavlja kao ime oblik* ‚balančano'. B. Šulek, im. 9.

BALANĐA, *f. vidi* balčak. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiđijinu: u prva dva stoji* ‚balangya' *a u trećem* ‚balanja'. — *Postańa neznana.*

BALANĠA, *f. vidi* patliđan. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 9.

BALANICA, *f. vidi kod* Balajinac.

BÀLANOVAC, Bàlanôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović, reč. 113.

BÀLANOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Balanovcu.* Balanovačka opština. K. Jovanović, reč. 113. Balanovačka rijeka. Glasnik 19, 291.

BÀLANOVIĆI, Bàlanovîćâ, *m. pl. selo na poluotoku Pelješcu.* Schem. ragus. 1876. 45.

1. BALÀNTIĆ, *m.* tudicula, *ńekaka maljica. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańa neznana.* Balantić čipkarski, spitzenklöppel. A. Hajdenak 51.

2. BALANTIĆ, *m. prezime, koje dolazi prije našega vremena; može biti da je samo nadimak pa dolazi mjesto prezimena i da je jedna riječ sa predńom pomenutom pod* 1. Stepanъ Balantićь. S. Novaković, pom. 44.

BALÀNZÂŃE, *n.* alucinatio, *trabuńeńe, bulažńeńe, bunеańe. u jednoga pisca prošloga vijeka. Postańa tamna: može biti od tur.* bulanmak, *mesti se; z bi moglo biti mjesto* s *iza* n. *isporedi* bulazniti. Pripovidaše da duše idu iz tila u tilo i druga balanzańa ovim prilična. A. Kačić. kor. 372.

BALARDIĆ, *m. prezime, u jednom spomeniku* XVI *vijeka.* Knezom Jurkom Balardićem. Mon. croat. 227.

1. BÀLAS, *m. sr. lat.* balassus, *tal.* balasso, *fr.* rubis balais. *dolazi* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Broketa jedna zlata sь jednėmь balasomь velicėmь. Spom. sr. 2, 50. U sredi jedanь balasь a okolo 5 perala. Mon. serb. 498.

2. BALAS, *m. prezime, koje dolazi u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 48. 65.

BALÀSĖT, balaséta, *m. mali balas. dolazi* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Vrhu jedne pečice zlate jedanь balasetь. Spom. sr. 2, 74.

BALÀSÎN, balasina, *m. mali balas. dolazi* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Sь se-

damь balasь i sь šestь balasinovь. Spom. sr. 2, 50. 56. Balasinovь. 72.

BALAŠ, *m. ime muško; dolazi* XV *vijeka. Postańem može biti od imena* Bala. — Pop Balaš, prmancer seńske crikve. Mon. croat. 132.

BÀLAŠADÂRMAT, *m. varošica u Ugarskoj ne daleko od Budima.* Šem. prav. 1878. 35.

BALATI, balam, *impf. tal.* ballare, *igrati, plesati.* XVI *i* XVII *vijeka.* Ali tako bala. N. Dimitrović 99. Neka se ne uče balat ni kantat isprazno. I. Držić, nauk gond. 73.

BALÀTÎN, Balatina, *m. jezero u Ugarskoj, koje Mađari zovu* Balaton *(koje je promijeńeno u* Balatin*) u Nijemci* Plattensee, *obaje od slovenskoga* blato. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalińu, Bjelostijenčevu i Vukovu. Zoru ga i* Balatino jezero *i* Gavanovo jezero. Dosta (n. p. novaca) ka' i Balatina. Nar. posl. vuk. 68.

BALÀTINO JÈZERO. *n. vidi* Balatin. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Na dvoru mu stvorite Balatino jezero. Nar. pjes. vuk. 1, 132.

BALATOM, *m. vidi* Balatin. *od mađ.* Balaton. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* U kloštru sv. Andraša blizu Balatoma vode. P. Vitezović, kron. 76.

BALATRA, *f. samo u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi kao ńešto čim se udara, i to u instr. sing. i samo na jednom mjestu, te se nom. i ne može za cijelo znati; a na drugom mjestu dolazi sa* b *mjesto* t, *te će jedno ili drugo biti pogrješka.* Pratižija, ki ga prati, balabrom ga zalopati. J. Kavańin 119. Zla vozara, balatrom ki ga ograra. 401.

BALÀTÛN, Balatúna, *m. vidi* Balatin. *samo u jednoga pisca našega vremena. od mađ.* Balaton. — Pripovijedaju da se u jezeru Balatunu . . . vide zidine od Gavanovijeh dvora Vuk, nar. pjes. 1, 132.

BÀLATURA, *f.* porticus, *trijem, podstrešje. isporedi* balador, *s kojim je jednoga postańa.* U seoskijeh kuća po Lici obično se produlji krov nad glavnijem vratima za jedan ili dva šva ispod najdońega kutńeg šva, pa što je tako pokriveno ono se i sa strane ogradi, a iznutra se lijevo i desno metnu klupe, te se tu sjedi kao u hladu pri ljetnoj vrućini. To je balatura. Ima kuća u kojih je balatura svuda u naokolo, te se tu drži koje šta a i kutńa brvna čuva balatura od zla vremena. J. Bogdanović.

BALÀURA, *m. riječ koja se govori ukora radi u Srbiji.* Pravi si balaura. Odlazi, balaura jedan! Lj. Kovačević.

BÀLAV, *adj.* mucosus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Od* bâle, bâlâ. — *a) o čeljadetu:* Balava ona stara, . . prjeko rila koj je bara. J. Kavańin 11. Babo balava! I. Velikanović, prik. 12. On *(mladožeńa)* ne jede ćorbu sa rezancima da mu ne bi djeca balava bila, ne jede ni nevjesta. Vuk, živ. 314. Ako *(trudna žena)* jede puževe, biće joj dete balavo. M. Đ. Milićević, živ. 1, 77. — *b) o životińi:* Na kulašu końu balavome. Nar. pjes. vuk. 3, 235. Puž balavi. V. Došen. 4. Latini će izgubiti duše, jiduć žabe i balave spuže. A. Kačić, razgov. 153. Krasno momče ka' balavo somče. Nar. posl. vuk. 160. — *c) o čemu drugome, što je ubrľano balama:* Balavu bradu. V. Došen 90.

BÀLAVAC, bâlâvca, *m.* mucosus. *akcenat kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem oblicima. samo se u gen. pl. mijeńa:* bâlavâcâ. — *a) balavo dijete muško,* puer mucosus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Čovik protiva bogu balavac. V. Došen IV. Hoće da se udvori balavcima. M. Đ. Milićević, zlosel. 16. — *b) spuž go,* limax. *samo u Belinu rječniku* (415b). *isporedi* slinavac, golac, golić. — *c) riba koja se zove i badlivi grgeč,* acerina vulgaris Cuv. J. Pančić, ribe 66. — *u drugih i druga, koja se zove i zet,* gasterosteus aculeatus. G. Lazić 77. Vuk, rjec. 13b. — *d) ńeka huba,* monotoma Herbst. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 1, 309.

BÀLAVČÂD, *f. coll. balava djeca.* B. Mušicki.

BÀLÂVČE, bâlâvčeta, *n. balavo dijete.* Što si ti? Balavče jedno. D. Obradović, živ. 101. Nije pravo da svako balavče toliki dio zemļe dobije. V. Bogišić, zbor. 332.

BÀLAVICA, *f.* mucosa. *akcenat ostaje na prvom sloga, samo je i zadńi dug u gen. sing.* bâlavicê, *instr. sing.* bâlavicôm, *u oba zadńa u gen. pl.* bâlavîcâ. — *a) balava djevojka,* puella mucosa. *samo u Vukovu rječniku.* — *b) ńeka riba morska, koja se zove i slinka.* L. Zore, rib. 18.

BALAVNICA, *f.* stipa pennata, *kovilje. isporedi* 3 bala. *u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se govori u Istri.* B. Šulek, im. 481.

BALBUT, *m. ńeka vinova loza. u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se govori u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 9.

BÂLČA, *f. vidi* baońa.

BÀLČAG, *m. vidi* balčak, *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Balčag joj se sjaje od kameńa. J. Krmpotić, mal. 6.

BÀLČAK, *m. turski* barcak *i* balčak, *držak u maća i u sablje u i u kopla,* capulus. — *Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.* bâlčâkâ. — *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* baońa *i* barčak. — *u maća i u sablje:* Krvave joj ruke do ramena i svijetla sablja do balčaka. A. Kačić, kor. 165. Krvave im ruke do ramena i zeleni maći do balčaka. Nar. pjes. vuk. 2, 308. I izbi mu sablju iz balčaka. 2, 408. Na sablji su tri balčaka zlatna. 2, 340. Povadiće to drago kameńe, udarat' ga sabljam u balčake. 2, 201. Na balčaku alem kamen dragi. 3, 345. — *u kopla:* I za balčak kople uhvatio. Nar. pjes. petr. 2, 542.

BALDA, *m. ime muško* XIV *vijeka u jednom spomeniku: ńekoliko ih se spomine u istom spomeniku, ńeki i s prezimenom.* Balda Glasnik 15, 291. 294. Balda Laletić, Rusinović, Prvoslajić. 290. 296. *Biće hyp. od* Baldovin, *koji također dolazi u istom spomeniku; a može biti i od Baldasar. isporedi* Balde *i* Baldo

BALDAČIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka.* Juraj i Martinь Baldačići. Mon. croat. 72.

BALDÀKÎN, baldakína, *m. tal.* baldacchino, umbella; *isporedi* nebo, sjenica. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalińu, Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Noseći ombrelu ili baldakin. B. Kašić, rit. 68.

BÀLDASÂR, *m.* Baltassar. *isporedi* Baltasar. Baldasara A. Kalić 31.

BÀLDAŠÂR, *m.* Baltassar. *izporedi* Baldasar. Baldašar kraļ. J. Banovac, prip. 27. 176. Baldašara. 176. A. Kalić 51.

BALDE. Baldeta, *ńegda* Baldete, *n. ime muško, hyp.* Baltassar. *u jednom spomeniku* XII *ili* XIII *vijeka.* Balьde Grьgurovičь *(dubrovčanin).* Mon. serb. 7. *isporedi* Baldo.

BALDIĆ, *m. prezime po ocu Baldi.* Schem. spal. 1862. 27.

BÀLDO, *m. ime muško, hyp.* Baltassar. Baldo i Pasko zovu me. Dubrovnik 1868. 250.

BALDÒVÎN, Baldovina, *m.* Balduinus. XIV *vijeka.* Baldovinu Dubljinu. Spom. sr. 2, 9. Kaznac. Baldovinu. Mon. serb. 101. Baldovinu. Glasnik 15, 289. 290. 291. 293. 297. 298.

BÀLE, bâlā, *f. pl.* mucus, *isporedi* sline. *Akcenat kaki je u nom. ostaje i u ostalijem oblicima osim gen., gdje je kako je zabilježeno. — Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. — Postaňa još tamna: može biti od korijena* bhar, *vrtjeti, bacati, od kojega i* bara *i* blato. — Bale zmija pakleni. J. Banovac, pripov. 209. Koliko puta on sopole ili ti bale iz svoga nosa tekuće rukom svojom otare. Đ. Rapić 355. Sopolina i bale prigrsne. Turl. blago, 2, 130. Poče bacati bale ali ti sline iz usta. A. Kačić, kor. 168.

1. BÀLE, Baleta, *ńegda* Balete, *n. ime muško, koje dolazi u jednom spomeniku na svršetku* XIII *ili u početku* XIV *vijeka; biće hyp. od* Bala, *koje vidi.* Bale Jeksa arbmenin. Mon. serb. 64.

2. BÀLE, *m. hyp.* Balaban. Mrtav Bale u polu široku. Nar. pjes. petr. 2, 241.

BÀLEGA, *f.* stercus pecorum. *isporedi* balaga, baloga, gabelina. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (gdje najprije dolazi,* ‚fimus bovillus') *i u Vukovu. — Postańem od* bäle, bâlā. — Prem da sunce zrakama svojima dotiče dubre i balegu, ńihovim smradom i nečistoćom ne mači se. Đ. Rapić 98. Namaži vraňevu jamu kravljom balegom. Z. Orfelin 113. Uzmi žuči volovske s balegom. J. S. Reljković, kuć. 18. Sinuo kao balega ispod snijega. Nar. posl. vuk. 285. Balega n. p. goveda, konska, ovčja. Vuk, rječ. 13[b].

BALÈGAŃE, *n.* caeatio pecorum. *samo u Vukovu rječniku.*

BALÈGÀRKA, *f. vidi* pliska, motacilla. B. Mušicki.

BALÈGÀŠ, balegáša, *m. ńeka buba,* aphodius Illig. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 344. 354.

BALÈGATI, balègâm, *impf.* stercus facere. *isporedi* balega. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kad se polazi kud s konjem, pa konj mokri, nije dobro, a kad balega, dobro je. M. Đ. Milićević, živ. 67.

BALEGOVAC, Balegovca, *m. selo u Bosni kod Dubice.* Schem. bosn. 1864. 32.

BÀLEJ, *m. brdo u Srbiji u okrugu krajinskom:* Vino rodi na Baleju. M. Đ. Milićević, srb. 1000.

BÀLÊK, *m. vidi* balijek.

BALEKATI SE, *vidi kod* balijekati.

BALÉNA, *f.* balaena, *kit; isporedi* balina. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Jona staja tri dni u trbuhu jedne ribe imenom balene. P. B. Bakšić 201. Prožđrt od ribe balene. I. Ančić, vrat. 2, 4, 114. Od eriva balene. J. Radojević 7. Elefanti i balene. J. Kavańin 456. Ovo Job reče od ribe koja se zove balena. J. Filipović, prip. 1, 483.

BÀLENČE, bälēnčeta, *n. vidi* balavče, *ali se govori o djetetu, osobito ženskom, kad se hoće samo da kaže da je vrlo mlado.* U Lici kada tko vrlo mladu đevojku prosi, a roditelj je nijesu radi dati, oni reku: mi bismo ti je dali, ali je ona još balenče. J. Bogdanović.

BALENDA, *f. u zagonetci o tikvi:* Turih ploču u more, a more trakule, a trakule valende, valende balende, a balende junicu. Nar. zag. nov. 221.

BALÉNIN, *adj.* balaenae. U trbuhu baleninu imade pribivalište uzdano. M. Radnić 294.

BALENKA, *f. ńeka vinova loza grožđa crna krupna. zove se i* balenta *i* valenka. P. Bolić 1, 38.

BÀLENOVIĆ, *m. prezime; od imena koje samo ne dolazi u koje je postalo od imena* Bala. *isporedi* Balinović, Balenović. XVII *vijeka.* Juriša Balenović od Seńa. P. Vitezović, kron. 200.

BALENSKA DRAGA, *f. selo u hrvatskoj krajini otočkaj kod Jablanca.* Schem. segn. 1871. 21.

BALENTA, *f. vidi* balenka. P. Bolić, 1, 38. — *druga je* balenta bijela, *nalik na smederevku.* P. Bolić, 1, 52. balenta. B. Šulek, im. 9.

BALESTAR, balestra *m.* machina jaculatoria, ballista, ballistarium, *tal.* balestra, balestro. *Dolazi* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (griješkom* ‚balestra'*). isporedi* balištar, banestra, bańestar. — Oružija i balestri prihodili su i prihode u Kotorь. Spom. sr. 113.

BALEŠA, *m. hyp. od* Balaban. Ustaj gore, Baleša vojvoda. Nar. pjes. petr. 2, 239.

BÀLETA, *m. ime muško; od starijega imena* Bale, *gen.* Balete *(koje vidi).* Pecirep i stari Baleta. P. Petrović, vijen. 13.

BÀLETIĆ, *m. prezime; po ocu Baleti.* Svome kmetu Baletiću Baju. Nar. pjes. vuk. 4, 385. Jedno mi je Baletić Vukota. Pjev. crn. 3. 9. Gleda Simo Baletiću Rada. Ogled. sr. 96.

BÀLEŽÊŃE, *n. radńa koja se nevješto radi. isporedi* baležiti. *u naše vrijeme u Lici.* Kani se ńegova baležeńa; uzmi pravog čovjeka, pak ga draže plati. J. Bogdanović.

BÀLEŽICA, *f. dem.* balega. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — dolazi i kao nadimak u šaljivoj pjesmi:* Kako su negđe sreli Teša Baležicu. Vuk, nar. pjes. 1, 1824. XXV.

BÀLEŽINA, *f. vidi* balega. *samo u Mikaljinu rječniku, gdje je u značeńu kao i* balega. *isporedi* baložina.

BÀLEŽITI, bâležîm, *impf.* insecienter facere, *raditi nevješto. u naše vrijeme u Lici.* A. Kako taj majstor radi? B. Nikako, samo baleži. J. Bogdanović.

BÀLĢAK, *m. vidi* balčak. *prošloga vijeka.* Sabļa mu se bješe u balģaku prilomila. Nar. pjes. bog. 219.

BALI, *tursko ime, koje dolazi* XVI *vijeka, a koje piša i* Balil. Bali baša. Glasnik 10, 277.

BÀLICA, *m. ime muško, hyp. od* Bala. *u jednom spomeniku na svršetku* XIII *ili u početku* XIV *vijeka.* Mon. serb. 60.

BALIĆEVAC, Balićêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176

BALIĆ, *m. prezime, koje dolazi u naše vrijeme a biće od imena* Bala, *koje sada nije u običaju.* Tada reče Balić Milutine. Nar. pjes. vuk. 4, 386. Balić. Schem. spal. 1862. 27.

BALIĆEVIĆ, *m. prezime:* XVI *vijeka.* Fran Balićević. Norini 55. 77.

BALIĆI, *m. pl. selo koje je bilo* XVI *vijeka ńegđe blizu Seńa.* Z Balić. Mon. croat. 183. 187. 188. 191.

1. BÀLIJA, *f. poruga Turčinu i Turčin sećak.* — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* bâlijâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. sing.* bâlijȏ, *i instr. sing.* bâlijȏm. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo u prvom od rečena dva značeńa:* Turca per contumeliam).

— *Postaña neznana.* — *a) za porugu mjesto Turčin:* Od Dunaja tanene galije a od Save ohole balije. A. Kačić, razgov. 144. Osamdeset imade galija, sve su pune oholi balija. 171. Alija i balija dva brata. Nar. posl. vuk. 9. Ne zna balija što je zdrava Marija. 355. A ostale od krajine Turke nejmamo ih prebit' ni za koga, no proklete bosanske balije prebijajmo svakog po za vepra. Pjev. crn. 22. Ovo su ti bosanske balije. Ogled. sr. 95. Da bi tko god, ne bih ni žalio, već balija Biščanin Alija; tri put jeste bio za vezira a sada je mula u Sarajvu. Nar. pjes. juk. 184. Pašalije kao i druge balije to jedva dočekaju. Nar. prip. bos. 43. — *b) Turčin seljak:* Gradski Turci preziru balije. Magaz. dalm. 1851. 21. Balija, prosti Turčin, seljak. Nar. pjes. juk. 617.

2. BALIJA, *m. ime tursko muško. isporedi* Bali. *dolazi dodano drugom imenu* XVI *vijeka.* Ese Balija čauš baša. Mon. serb. 554.

BALIJE, *m. vidi* bailo. *nominativu nema potvrde.* XVI *vijeka.* Izgna carь poklisarije bьnetьčkago balija. Glasnik. 10, 276.

BÀLIJEK, *m.* ludibrium. *rug.* -ije- *stoji po južnom govoru, a dolazi i* -e- *izvan istočnoga govora u Dalmaciji (vidi dalje u primjeru).* — *Od prošloga vijeka.* — *Postańem od korijena od koga je* bajati, *koje vidi. isporedi* balakati, balijekati. — Gdi će se nim podrugivati, smijati i balijek činiti drugi vojnici. F. Lastrić, ned. 73. Eto ruga i baleka. M. Pavlinović, razl. spisi 212. — *i čeljade kojemu se rugaju:* Pravi si balek. M. Pavlinović.

BALIJÈKATI, bàlijèčēm, *impf.* jocari, deridere, eludere, *šaliti se, podsmjevati se, rugati se.* -ije- *stoji po južnom govoru, u zapadnom je* -i-, *dolazi i* -e- *osim istočnoga govora u Dalmaciji.* — *Od* XVI *vijeka.* *Postańem od korijena od koga je* bajati *(koje vidi); isporedi* balakati, balijek. — 1. *neprelazno: šaliti se:* Niki spati se kladoše, niki peti, niki surlati, niki čudno balikati. P. Zoranić 26. — 2. *su* se: *a)* ludibrio esse, *mrtati se na rug:* Nemoj se balekati. M. Pavlinović. — *b)* ludibrio habere, *rugati se: u instr. stoji onaj koma se rugaju:* Oni se baleču mnom. M. Pavlinović.

BALIJÈTINA, *f. augm.* balija. *samo u Vukovu rječniku.*

BALIL, *m. tursko ime. isporedi* Bali. Balilь. begь. Letop. šaf. 83.

1. BÀLIN, *adj. što pripada Bali (isporedi* Bala). XIV *vijeka.* Balini synovi. Mon. serb. 564.

2. BÀLIN, *m. ime muško;* XIV *i* XV *vijeka. postańem od imena* Bala, *koje vidi.* -i- *ne stoji mjesto* ê. — Balinь. Glasnik 24, 245. Balinь. Starčićь. Spom. sr. 1, 101.

BALÍNA, *f. vidi* balena. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu (tako sa i nije samo u zapadnom govoru).* Kako to jest bio Jona u utrobi baline. N. Rańina 45. Stvori bog baline velike. Bernardin 57. Oslobodio si Jonu iz crijeva baline. M. Divković, nauk 125b. Kako je bil Jona u trbuhu baline. I. Bandulavić 37. Baline privelike. I. Akvilini 41. Baline po morskom su prostoru. A. Vitaljić, ist. 352. Da ga proždre riba balina. J. Banovac, pred. 83. Kako bi Jona u utrobi baline. J. Matović 59.

1. BALINAC, Balinca, *m. ime muško; hyp. od* Bàlin. XIV *vijeka.* Balinьcь. Glasnik 24, 245.

2. BÀLINAC, Bàlînca, *m. a) selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović, reč. 113. — *b) selo u hrvatskoj krajini u glinskom protopopijatu.* Šem. prav. 1878. 72. — *Postańem od adj.* Balin.

BALINCI, Balinaca, *m. pl. zaselak blizu sela Voćina u Slavoniji u podžupaniji viroviticskoj.* Pregled 111. *pišu ga u nom. i* Balince. Schem. zagr. 1875. 153.

BÀLÎNČE, bàlînčeta, *n. dijete balija. u jednoj pjesmi.* Hajd' otale, indinsko balinče; . . . nisam svoga lica odgojila da ga ližu indinske balije. Nar. pjes. juk. 392.

BÀLINOVAC, Bàlinôvca, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *Postańem od adj.* Balinov, *koji ne dolazi a koji je od imena* Bàlin. — 2. *prezime:* Pavle Balinovac. D. Avramović, sv. gora 207.

BÀLINÔVCI, Bàlinovâcâ, *m. pl. dva sela:* gorńi *i* dońi Balinovci *u Srbiji u okrugu vraňskom.* Sr. Nov. 1879. 175. 176. *mještani doňega govore i u nom.* Balinovce.

BÀLINOVIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Balinu. na svršetku* XIII *ili u početku* XIV *vijeka.* Trije synove Balinovići. Mon. serb. 59. *isporedi* Balenović, Baljenović. — 2. *selo u Srbiji u okrugu ražanskom.* K. Jovanović, reč. 100.

BALISK, *m. vidi* bosiljak. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 9. *teško je vjerovati da nominativ tako glasi kako je stavljen.*

BALISLAVA, *f. ime žensko;* XIV *vijeka u spomeniku latinski pisanu, i to s prijedlogom* de *mjesto prezimena, koje bi glasilo* Balislavić: Petrus de Baliselava. Mon. rag. I, 56. 72. 134. — *Prva je polu* Bali- *od korijena od koga je* bajati.

BALISTRILIĆ, *m. prezime;* XVI *vijeka; pišu ga i* Banistrilić. *koje vidi.* Prmanciru splickomu, Dujmu Balistrilićan. M. Marulić 3.

BALIŠTAR, balištra. *m. vidi* balestar. XVI *vijeka.* Četiri sto konjikov balištri ubiše. Aleksandr. jag. Starine. 3, 241.

BALIŠTRAR, *m.* ballistarius. XIII *vijeka.* Mikula sin Petra balištrara. Mon. croat. 317.

BÀLITI, bàlîm, *impf.* mucum emittere. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (salivare, inepte loqui) *i u Vukovu* (muco maculare, muco maculari flendo).

1. *neprelazno:* 1. *bacati ili puštati iz sebe bale: a) u obće:* Ako boli u grlu, obzinu parče hleba tri puta rekavši: pseto balilo, a mene ne bolelo! I to bace psetu. M. D. Milićević, živ. 2, 50. — *b) govoreći:* Kad govorila, tamo ona prskala i balila, te te ne mogli ljudi slušati. Nar. prip. vuk. 177. — *c) plačući: pogrdno se kaže mjesto plakati: aa) bez i čega čega bi se plač ticao:* Ne će radit, neg za kućom bali. M. A. Reljković, sat. 76. Plače, bali, dere se. J. Rajić, boj 116. — *bb) za čim se tako plače, može stajati u instr. s prijedlogom* za *(kao i uz* plakati): Jošter čovik ne bi ni žalio, ni za troškom toliko balio, da ne čine drugačijeg kvara. M. A. Reljković, sat. 83. — 2. inepte loqui. *govoriti koješta, baljezgati. samo u Stulićevu rječniku.*

II. *prelazno:* muco maculare, *balama brljati. a) u pravom smislu: u Vukovu rječniku, ali bez primjera. objekat ne izrečen:* Ko mora simo tamo vali, al' igra od harat sad grli sad bali. M. Kuhačević 159. — *b) s balama izbacivati, bljuvati, rigati,* eructare. Da onde baleći proklete vaše srditosti vas s neba muńe upale. J. Banovac, blagosl. 304.

BALKA, *f.* stipa pennata L. *kovilje. isporedi* bala. *u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se govori u Istri.* B. Šulek, im. 9.

BÁLO, *m. balav čovjek. samo u Vukovu rječniku.*

BALOG, *m. prezime; mađarski* balog, *fèvāk.* XVI *rijeka.* Balog Mihal. Mon. croat. 212.

BÀLOGA, *f. vidi* balega. *samo u rječnicima Belinu* (146ª fimum bubulum), *Bjelostijenčevu* (‚gnoj volovski' 107ª, *gdje se dodaje da se* baloga *govori u Dalmaciji*), *u Voltiđijinu* (stereo) *i Stulićevu* (fimus bovillus). — *znatno je što u tijem rječnicima nema* balega, *a ima u starijem Mikaljinu: može biti da je Bela griješkom čitao u Mikaljinu rječniku* o *mjesto* e, *pa tako prešlo iz njegova rječnika u ostale; a* balaga *(koju ima jedan pisac) može biti da je zlo zapamćena iz tijeh rječnika* baloga.

BALOJEVIĆ, *m. prezime; od imena koje ne dolazi, a koje je postalo od imena* Bala. XIV *vijeka.* Radoslavi Balojević. Glasnik 15, 298.

BÀLÔN, balóna, *m.* pila, *lopta. od tal.* ballone, *isporedi* balun. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiđijinu.*

BÁLOŇA, *m. balav čovjek. isporedi* balo. *samo u Vukovu rječniku.*

BALÒSAVE, Balòsâvâ, *f. pl. a) selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 117. — *b) selo u Crnoj gori u Grahovu.* N. Dučić, Glasnik 40, 18.

BALOSIN, *m. ime muško. od imena* Bala. *u jednom spomeniku na svršetku* XIII *ili u početku* XIV *vijeka.* Mon. serb. 59.

BALOŠA, *f.* ornithogalum minimum L. *isporedi* baloška. B. Šulek, im. 9.

BALOŠIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Boca 24.

BALOŠKA, *f. vidi* baloša. B. Šulek, im. 9.

1. BÀLOTA, *f. tal.* balotta, globus, *zrno.* — *Akcenat se mijeňa u gen. pl.* bâlôtâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. sing.* bâlotê, *instr. sing.* bâlotôm. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (suffragium), *u Bjelostijenčevu* (globus, calculus), *u Voltiđijinu* (kugel), *u Vukovu* (‚puščano zrno', *s dodatkom da se govori po jugozapadnim krajevima*). — *a) u opće, kakva god.* Vele da se od zlata balotami na cuńe igraju. M. Držić 239. Balota od mirisa. Mikalja 10ª. Đe se ja bacim ovom balotom gvozdenom. Nar. prip. vuk.² 230. — *b) zrno koje se daje u izboru ili kakvom odlučivańu zamjeńujući glas.* Dati balotu suproć komu. Mikalja 10ª. Da izaberu po balotah skrovitih kojugod koludricu. M. Bijanković 133. Daju redovnikom balote za mito. H. Bonačić, nauk 65. Broji sve balote. B. Cuceri 97. Knez je bez balota. Poslov. danič. 46. — *c) zrno topovsko.* Lečahu balote od lumbarad. Ivan trog. 6ᵇ. Neprijatelji lupajući mire lumbardami, prebi mu jedna balota desnu nogu. B. Kašić, ign. 8. Prah, bumbe, balote i svu sprav' od boja. M. Kuhačević 141. Ono j' dole jedan brod, pun je praha i balot. Nar. pjes. mikul. 150. *u prenesenom smislu:* Zlatna balota probija vrata. Nar. posl. vuk. 91. — *d) zrno puščano:* Puče puška iz vojske neprijateļske i prinese mu balota odiću do kože preko ramena. J. Banovac, pripov. 165. Kolik balota od puške. J. Vladmirović, lik. 18. Maňe od balote, a teže od stara soli *(ugļen).* Vuk, rječ. 13ᵇ.

2. BÁLOTA, *m. nadimak Turčinu.* Pred turskom vojskom bio je neki Tahir Balota. M. Đ. Milićević, srb. 138.

BALÒTALAC, balòtaoca, *m.* suffragator, ‚*koji dava balotu*'. *samo u Mikaljinu rječniku, gdje se tako i tumači.* — *Akcenat u gen. pl.* balôtalâcâ.

BALÒTÂŃE, *n.* suffragatio. *samo u Mikaljinu rječniku. isporedi* balotati.

BALÒTATI, balòtâm, *impf.* suffragium ferre, glandes mittere.

1. *neprelazno: davati balotu, t. j. glas. isporedi* balota. *u rječnicima Mikaljinu i Bjelostijenčevu.*

2. *sa* se: *a) pasivno: u značeńu koje je pod* 1: Prvo nego se počme balotati. M. Bijanković 117. — *b) recipr., biti se iz pušaka, jedan s drugim:* Sinoć su se Turci za me balotali, jedan va drugoga balote metali. Nar. pjes. mikul. 152.

BALOTÁVATI, balòtâvâm, *impf.* suffragium ferre, *davati balotu, t. j. glas. isporedi* balotati. Nit smidoše pomislit ni reć da unidu medu vićnike kraļeve, ni balotavat. N. Palikuća 37.

BÀLOTICA, *f. dem.* balota. Balotice od kučin. M. Bijanković 59. Sedam balotic pamuka nepredena, s kojim će se otrti misto, gdi bude pomazano uļem. L. Terzić 9. Da proguca jednu balotic od zlata. A. Kadčić, bogosl. 75.

BÀLOTIN, *adj. što pripada Baloti:* Vojnici Balotini. M. D. Milićević, srb. 138.

BÀLÔVCI, Bàlovâcâ, *m. pl. selo u Labu na lijevoj strani rijeke Laba. mještani govore i u nom. kao u akus. i sa starijem akcentom* Balôvce. Otagb. 1, 211.

BÀLOŽINA, *f. vidi* baloga. *samo u rječnicima Belinu* (146ª), *Bjelostijenčevu* (107ª) *i Stulićevu.*

BÀLOŽITI, bàložîm, *impf. vidi* balegati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀLSAM, *m.* balsamum. *isporedi* balzam, balžam. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (126ª), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* — *a) sok od drveta koje se isto tako zove:* Sasma se vara oni ki scijeni da ona nebeska slados može se smiješat s ovizijem pepelom. oni božanstveni balsam s ovijem jedovitijem veseljem. B. Gradić, djev. 112. Olej smišan z balsamom. Š. Budinić, sum. 72. Vele veće čuvaju da ne sagńiju nego koji ti drago balsam ili istočni ili zapadńi. B. Kašić. per. 102. Sudi.. napune se balsama. I. T. Mrnavić, ist. 67. Da mi u balsam krv se obrati. A. Vitaļić, ost. 80. Marija mirnija balsama. J. Kavańin 520 Ne znaš li da su ko balsam ili draga pomas? A. d. Bella, razgov. 170. Uļe maslinovo s balsamom. A. Kadčić, bogosl. 139. Balsam imade ovu kripost. J. Banovac, pred. 133. Što su kapļe od balsama. A. Kanižlić, uzroci 127. Balsam, koga miris prisladak jest. J. Matović 181. Uļe s balsamom smišano. I. Velikanović, upuć. 2, 39. Jedna kapļa smrtna otrova kada kane u sud cio od balsama rastruje ga. B. Cuceri 59. Nema li balsama? Đ. Daničić, jer. 8. 22. — *b) drvo koje daje taj sok:* Tu je još balsam. ki raste sam i nikne po sebi. M. Vetranić 2, 271. Vrtal od balsama. B. Kašić, is. 18. — *c) prema pravom balsamu, spomenutom pod a., zovu se tako i druga ulja mirisava i skupocjena:* Tamjan i balsame. I. Grličić, put. 268.

BALSÀMÎN, balsamina, *m.* balsamina. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. momordica balsamina. B. Šulek, im. 9. — *od tal.* balsamino, *u to je* amyris opobalsamum L. *drvo balsam. isporedi* balsam.

BALSÀMÎT. balsamita. *m. tal.* balsamite, tanacetum balsamita L. *dolazi kao drvo balsam u jednoga pisca* XVI *rijeka.* Donesʼte masti, ka se strže z driva balsamita. M. Marulić 81.

BALSAMITI SE, balsamim se, *pf.* balsamum fieri. *samo u Stulićevu rječniku.*

BALSANOV, *adj.* balsami. -n- *stoji mjesto* -m-.

XIV *ili* XV *vijeka.* Balsanovъ korenь rastlьci. Starine 10, 102.

BÂLŠA, *m. ime muško. dolazi* XIV *i* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu, postaćem od imena* Bala *(koje vidi) s promjenom glasa* l *na* o *dolazi* XV *vijeka.* Balša duka drački. Mon. serb. 177. Knezu Baoši. 248. Baoša Sracimêrovićь. 326. — *u jednoga pisca prošloga vijeka kao prezime mjesto Balšić:* Stipan Balša pade. J. Kavanin 185.

BÂLŠIĆ, *m. prezime; po ocu Balši.* XIV *vijeka; između rječnika samo u Daničićevu.* Da gredu na Zetu na Balšiće. Mon. serb. 168. Balšićь. 183.

BÂLŠIN, *adj. što pripada Balši.* Nizь Pšińu do srêdь balьšine ńive. Glasnik 24, 245. S vojskomь balšinomь. Spom. sr. I, 173.

BÂLŠOVA GRÀDINA, *f. zidine od Žabljaka k istoku na glavici više blata, zove se i* Baoševa gradina. *samo u Vukoru rječniku.*

1. BÂLTA, *f. turski* balta, *sjekira, vojnička sjekira,* securis militaris. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* („securis militaris') *i u Vukoru* („sjekira', *s dodatkom da se rijetko govori). — a) sjekira vojnička ili ubojna:* Balte, bati, strijele, oklopļa. I. Kanavelić, iv. 6. O mukašu baltu okovanu. Nar. pjes. vuk. 1, 299. A čauši balte pogubili. Nar. pjes. petr. 3, 15. Još mi niko nije doskočio ni mejdana baltom nadturio. 3, 171. — *b) ni vojnička niti kaka druga sjekira u pravom smislu nego u prenesenom smislu ńešto drugo u poslovici:* Ja govorim, a on ni u baltu. Nar. posl. vuk. 107. — *c) dolazi kao nadimak mjesto prezimena od prošloga vijeka.* Ilija Balta šajkaš. Bud. spom. glasn. II. 3, 77. P. Balta. D. Avramović, sv. gora 264. Šem. prav. 1878. 23.

2. BALTA, *f.* pelta, *mali štit. samo u Bjelostijenčevu rječniku. — postaćem može biti od lat.* pelta, *grč.* πέλτη.

BÂLTA-BĚRILÔVCI, Bâlta-Bèrilovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom, srezu nišarskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani govore i u nom.* Berilovce.

BÀLTÂŃE, *n.* caesio, *tučeńe baltom. samo u Vukoru rječniku.*

BÀLTASÂR, *m.* Baltassar. *isporedi* Baldašar, Baltazar, Baltažar. Da je kraļevao Baltasar u Sabi. F. Lastrić, test. 62.

BÀLTATI, bàltâm, *impf.* caedere, *tući baltom. samo u Vukoru rječniku.*

BÀLTAZÂR, *m. vidi* Baltasar. Baltazare. J. Kavanin 448. Jelačić Baltazar. Vuk, nar. pjes. 2. 653.

BALTAZARIĆ, *m. prezime.* XVI *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* Ioannes Balthazarych. Starine 5, 281.

BÀLTAŽÂR, *m. vidi* Baltasar. XVI *vijeka.* Baltažar Hobetić. Mon. croat. 252.

BALTIČÀNSKÎ, *adj.* balticus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ime mu je more baltičansko. Nadod. 10.

BÀLTIĆ, *m. prezime; od nadimka* Balta *(vidi* 1 balta). J. Baltić. Schem. bosn. 1864. VIII. Radivoje Baltić. Rat 383. *isporedi* Baotić.

BÀLTIĆI, Bâltîćâ, *m. pl. seoce u Bosni blizu Rogatice.* Glasnik 21, 301. 316. 22, 49.

BALTOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gora 260.

BÀLUČÊŃE, *n. vidi* klèčâńe. *isporedi* balučiti. Ļ. Kovačević.

BÀLUČITI, bàlučîm, *impf. vidi* klèčati. Ļ. Kovačević. *isporedi* baluk *pod* 2.

BÀLUČKA, *f. trava koja se na ńekim mjestima zove i pupa,* allium vineale L. Vuk, rječ. 13b. J. Pančić, flora biogr.[2] 392. — *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru. — postaćem će biti od* baluk *(koji vidi).* — Djeca ovu travu kašto i jedu, ali često i bļuju od ńe. Vuk, rječ. 13b. — Balučka, allium vineale L. *i* muscari *i* gagea *i* colchicum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. Balučka, allium vineale L. *i* pancratium maritimum L. *i* muscari comosum Mill. B. Šulek, im. 9. - Balučka crļena, bulbus esculentus; crna, allium chamae-moly. L.; divļa, colchicum L.; pasja, muscari comosum Mil.; velika, scilla maritima L.; maća, pancratium maritimum L. B. Šulek, im. 9.

BÀLUGA, *f. dva sela u Srbiji, jedno u okrugu rudničkom a drugo u čačanskom.* K. Jovanović, rečn. 147. 167.

BALÙGĜÎĆ, *m. prezime, po ocu* ‚balugĝiji' *(ribaru). u naše vrijeme.*

BALÙGĜIJA, *m. ribar. od tur.* balykčy, *ribar. — prošloga vijeka.* Evo smo balugĝije od Novoga. Nar. pjes. bog. 196.

BÀLUK, *m.* 1. *ribļa trava,* cocculi indi. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru, gdje se i tumači kako je stavļeno. — Od tur.* balyk, *riba,* balyk otu, *ribļa trava.* Baluk, menispermum cocculus L. B. Šulek, im. 9. — 2. *vidi* klèča, *šara po tkańu. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *postańa može biti istoga, a tako nazvano što je može biti nalik na mrežu. tur.* balyk-agy.

BALÙKA, *f.* muscari comosum Mill. B. Šulek, im. 9. *isporedi* balučka.

BÀLUKAT, *m. vidi* baluk *(trava). samo u Vukoru rječniku i iz ńega u jednoga pisca.* B. Šulek. im. 9.

BÀLÙN, balúna, *m.* pila, *lopta, isporedi* balon. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Bjelostijenčevu.* Igrati na lopte ili na balun. A. Komulović 18. Glave velike i okrugle kaono balun. N. Palikuća 3. Igra se s plaštom na baluna. Poslov. daničić. 31.

BALUNČIN, *m.* ardea egretta, *ptica koja se tako zove u Dubrovniku.* M. Vodopić, Slovinac 1880. 31.

BALUŠEVIĆ, *m. prezime:* XIV *vijeka; od imena koje ne dolazi u koje je postaćem od imena* Bala. — Doja Baluševićь. Glasnik 24, 273.

BALÙŠINA, *f. augm.* bale, *prošloga vijeka.* Neka ona voda i balušina gre na dvor. J. Vladmirović, lik. 15. Ona gorkost činiće ići balušine. 30.

BALÙŠINAC, Balùšînca, *m. ńeko mjesto blizu Niša.* U Balušincu. Rat 60.

BALUŠKA, *f.* tofielda Huds. Šloser-Vukotinović, flora 1107. colchicum autumnale L. *i* colchicum bivonae Guss. *i* muscari comosum Mill. B. Šulek, im. 9. baluška mala, muscari racemosum Mill.; vela, muscari comosum Mil. B. Šulek, im. 9. *isporedi* balučka, baļuška.

BÀLUŠKÎ, *adj. sela Baluge.* Ńiva u poļu baluškom. Sr. Nov. 1875. 460.

BÀLVAN, *m.* idolum, trabs. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bàlvânâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (solea), *u Bjelostijenčevu* (greda) *i u Vukoru* (veliki direk kao greda, trabs). — *isporedi* bolvan. — *Postańa neznana; najviše se misli da je tuđa riječ i to od tatarskoga* balaban, *velik.*

1. idolum; *isporedi* bolvan; *samo u ńekih pi-*

saca XVII *vijeka.* Mnozi kipi, idoli i balvani padoše na tle. B. Kašić, is. 19. Poklañahu se i takim inim balvanom poganim. 96. Balvana ili idola razmrvi onoga. F. Glavinić, cvit. 78. Krivo naslidjujući balvane. 25.

2. trabs, *greda: prednje je značenje prešlo u ovo po tome što su balvani pomenuti pod 1 stojali kao stupovi ili na stupovima stajali. — a) u pravom smislu:* balvan, greda koja se stavlja pod duvar. Mikalja 10ª. No bi li bilo sve jedno da ove balvane i ono grede budu sve redom u okolo upravo stavili? Đ. Rapić 199. — *b) u vinogradu zemlja između dvije brazde, kojom se u jesen zagrče čokoće a u proljeće se s njega odgrče. isporedi* banak. Da se što je moguće veći balvani između brazda naprave. P. Bolić 1, 221. Pored čokota na balvanu iskopaj rupu. 1, 137.

3. *mjesto u Srbiji u užičkom okrugu na granici prema Hercegovini, na kom je straža granična.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

4. *dva sela:* gorńi *i* dońi Balvan, *koje se pominju prije našega vremena, sada nepoznata.* S. Novaković, pom. 123. *isporedi* Bovan.

BALVANČIĆ, *m. pustara kod sela Koške u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 100.

BÀLVANSKÎ, *adj.* idolorum. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječniku Bjelostijenčevu. isporedi bolvanski.* Niki popi balvanski rekoše. F. Glavinić, cvit. 55. Stvar ne biše draga popom balvanskim. 416.

BÀLVANSTVO, *n.* idololatria. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječniku Bjelostijenčevu. isporedi* bolvanstvo. Židovi prignuti na balvanstvo. F. Glavinić, cvit 324.

BÀLZAM, *m. vidi* balsam. *od* XVII *vijeka.* Krizmu činiti od balzama. I. Ančić, vrat 2, 4, 209. Veće ugodna od balzama. P. Posilović. nasl. 73. Balzam išteti se ako ne stoji u sudu veoma čistu. M. Radnić 432. Ulje brez balzama. A. Bačić 287. Ulje od masline i balzam. J. Banovac. razg. 217. Balzam zlamenuje miris dobra glasa i pošteńa. M. Dobretić 53. — *u prenesenom smislu:* Z balzamom svoje pridrage krvi hoti spasite] ozdraviti rane duše tvoje. M. Radnić 336.

BÀLŽAM, *m. vidi* balsam. *prošloga vijeka.* Marija se primińuje balžamu i drugim pomastma mirisavim. F. Lastrić, test. 350. Uputiše se s balžamom i drugim mirisavim pomastma jutros rano, da pomažu prisveto tilo. F. Lastrić, od' 212. Miša se s ovim voskom balžam. J. Filipović, prip. 3, 266.

BÀĻ, *m. planina u Bosni blizu Prijedora.* Vuk, rječ. 14ª. *isporedi* baļast.

BAĻA, *m. ime muško.* XIV *vijeka. od korijena* bha, *od kojega je i ime* Bala *i* bajati. Baļa. Glasnik 27, 292.

BAĻARDIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Martin Baļardić iz Seńa. Mon. croat. 60.

BÀĻAST, *adj.* capite nigro, *crne glave, n. p. vo, koza. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. postaña tamna: može biti od kor.* bha, *sjati.* — Sva goveda baļasta kući idu *(drva kad se nose za ogrjev).* Nar. zagon. nov. 46.

BAĻAV, *adj. vidi* baļast. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Baļavi, nigriceps. J. Šloser, kor. 455.

BAĻCI, *m. pl. neko mjesto, koje se pominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 123.

BAĻÈMEZ. *m.* tormentum majus, *velik top. od tur.* bal-jemez-topu, *top što ne jede meda, tako nazvan iz uzroka nepoznata (po mišljenu A. Pačića). — Akcenat se mijeńa u gen. pl.* baļèmêzâ. — *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* — Koji čuva tope baļemeze. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Sve baļemez baļemeza više, a lubarda lubardu doziva. 4, 251.

BAĻENOVIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (gdje je griješkom* ‚Balenović'). Mladoš Baļenović (‚Balenović'). Spom. sr. 2, 106. *talijanski se pisalo* ‚Baglenovich'. Spom. sr. 2, 105. — *isporedi* Balinović.

BÀĻÈŃE, *n.* muci emissio. *isporedi* baliti. *samo u Vukova rječniku.*

BÀĻEŠKA, *f. neka ptica kao mala patka. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se gorori u Crnoj Gori.*

BÀĻEVAC, Bàļêvca, *m. a) selo u hrvatskoj krajini otočkoj blizu Korenice i Zavalja.* Schem. segn. 1871. 43. Šem. prav. 1878. 63. — *b) u Srbiji dva sela jedno u okrugu biogradskom a drugo u čačanskom.* K. Jovanović, reč. 95. 171.

BÀĻEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Baļevcu.* Opština baļevačka. K. Jovanović, reč. 171.

BÀĻEVIĆ, *adj. prezime. u naše vrijeme.* Vučko Baļević. Rat 390.

BÀĻEVO BRĐO, *n. brdo blizu Novoga Pazara.* Rat 193.

BAĻÈZGÀŃE, *n.* ineptiae, *blućeńe. isporedi* baļezgati. *samo u Vukova rječniku.*

BAĻÈZGATI, baļèzgâm, *impf.* ineptire, *goroviti koješta bez prilike, blutiti. samo u Vukova rječniku (gdje se dodaje da se gorori u Risnu). — Postanem može biti od kor.* bha, *od koga je* bajati. *isporedi* balakati, balijekati, baļuzgati.

BAĻICI, *selo u Hercegovini blizu sela Šujice.* Schem. herc. 1873. 194. *je li i u gen.* c *ili je* k, *nije se moglo doznati.*

BAĻÌGATI, baļigâm, *impf. vidi* baļezgati. *u naše vrijeme u Dalmaciji.* Svitina baļiga, t. j. svašta bunca. M. Pavlinović.

BAĻIN, *m. adj. prezime; u naše vrijeme.* Dimitrije Baļin. D. Avramović, sv. gora 230.

BAĻKE. Baļaka, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Knina.* Repert dalm. 39.

BÁĻKO, *m. ime muško, upravo hyp.* Baļa. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44.

BÁĻKOVAC, Báļkôvca *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 116. *isporedi* Baļko.

BÁĻKOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Baļkovcu.* Opština baļkovačka. K. Jovanović, reč. 116.

BÁĻKOVČANIN, *m. čovjek iz sela Baļkovca.* M. Đ. Milićević.

BÁĻKOVČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Baļkovca.* M. Đ. Milićević.

BAĻKOVICA, *f. neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Baļkovici. Sr. Nov. 1871. 673. 1873. 907. 1875. 3.

BÀĻOTA, *m. ime volu. samo u Vukovu rječniku (gdje se veli da je Vuk čuo u Grbļu). isporedi* baļast.

BAĻUČKA, *f.* narcissus pseudonarcissus L. B. Šulek, im. 9.

BAĻUHAT, *adj.* rotundus, *okrugao. samo u Stulićevu rječniku.*

BAĻUHAV, *adj. vidi* baļuhat. *samo u Stulićevu rječniku.*

BAĻUŠKA, *f. vidi* balučka *(od koje će biti i postala).* allium, muscari, gagea, colchicum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. — allium pallens L. *i* gagea

sis Schult. *i* muscari comosum Mill. *i* colchicum bivonae Guss. B. Šulek, im. 9.

BAḶUZGATI, baḷuzgam, *impf. vidi* baḷezgati. M. Pavlinović.

BAM, *glasovi kojima se hoće da pokaže lupa: u zagoneci o lađi:* Preko poḷa bam bu; u gorici plan pḷus; u vodici bam bre. Nar. zagon. nov. 110. Gorom kuc, kuc; u poḷu tuc, tuc; u vodici bam bre. 110.

BÀMBADÀVÂ, badava *(koje vidi) sastavljeno sprijeda s turskim* bam, *kojim znače biva jače, kao* sa svijem badava. *samo u Vukovu rječniku.*

BAMBAT, *adj. samo u kletvi:* Tako me sjutra bambata ne našli! *koje Vuk tumači:* mrtva iznenada. Nar. posl. vuk. 299.

BAMBRAK, *u zagoneci o jabuci kad padne pa je dijete uzme:* Pade nevi babuḷak, ugrabi ga naš bambrak, s ńega šḷušti mješinu, pa ga spremi u ḷešinu. Nar. zagon. nov. 72.

BAMBRC, *vidi kod* bam.

BAMUL, *m. nadimak, koji dolazi mjesto prezimena* XV *vijeka.* Jurju Bambulu. Mon. croat. 102.

BÀMBURÊK, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *turska složena riječ.*

BÀMŃA, *f.* hibiscuš esculentus L. J. Pančić, bot. 220. *Od tur.* bamiâ *istoga značenja.* Od obične bamńe. J. Pančić, bot. 221. Biḷka koja se i u našim gradinama sadi radi nezrelih čaura, koje se zelene i osušene pod imenom bamńe kao varivo jedu. 220. — *pogrješka* ‚babńe'. B. Šulek, im. 7.

1. BÂN, bâna *i* bána, *m.* banus, dux, dominus. — *Akcenat kad je u gen. sing.* bána, *ostaje taki osim voc. sing. i pl. u svijem oblicima:* báni, bánovi, bánâ, bánôvâ *itd.; u u voc. sing. mijenja se:* bâne, *isto tako u voc. pl., kad je bez* -ov-: bâni. *a kad je u gen. sing.* bâna, *onda se mijenja u gen. pl., kad je bez* -ov-: bánâ, *i u cijelој množini, kad ima* -ov-, *i to u svijem padežima osim gen.:* bânovi, bânove, *itd. u u gen.* banóvâ. — *Dolazi od* XII *vijeka u narodnijem spomenicima, a u drugim od* X *(vidi pod* 1*), i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* praeses; *u Mikaljinu:* banus, prorex; *u Belinu:* baro, dynasta (130ᵃ), princeps (581ᵇ), governatore d'un principe in una provincia, satrapa (643ᵇ); *u Bjelostijenčevu:* banus, gubernator, praeses, prorex; *u Jambrešićevu:* prorex, banus, praefectus regni; *u Voltiđijina:* statthalter: *u Stulićevu:* provinciae praefectus; *u Vukovu:* banus, dominus; *i u Daničićevu. — Postaviem misli se da je od avarskoga i persijskoga* bajan, *vojvoda. — Naziva se banom gospodin svake vrste.*

1. *državni gospodar, koji može biti i samostalan a može i višu vlast nad sobom priznavati. a) taki je ban bio u Hrvata prije kraljeva (do* 924*): spomenika narodnijem jezikom pisana nema u kom bi se tako nazivao, nego se naziva u grčkoga pisca* X *vijeka, koji ga piše βοάνος.* F. Rački, doc. 400. *sami su se pisali latinski* duces. 3. *pozniji pisci narodni zovu ih bani:* Porga, Borńa... hrvatski bani i vitezi. J. Kavańin 232. — *b) takoga je bana imala Bosna, koji u narodnim spomenicima dolazi* XII, XIII *i* XIV *vijeka:* Ja banь bosьnski Kulinь. Mon. serb. 1. Otь gospodina Tvrьtka, miłostiju božijomь bana bosanьskoga. 185. *oni su se tako pisali i latinski:* Ego banus Culinus Bosne. Šafar. listin. 3. *od* 1234 *do* 1249 *pisao se i* veliki: Banь bosьnski veliki. Mon. serb. 24. Veliki banu bosenьski. 32. — *c) u pisaca i u narodnijem pjesmama vladaoci i tuđih naroda starijeh i novijeh nazivaju se bani:* Sve one banove i kraḷe tej, ki su države me ove podalek i blizu, posl'o sam uprašat pri takoj nezgodi, da bi oni htjeli dat' pomoć mi ku godi. Skupio sam pjenez taj u male ove dni, ki nikad na svijet saj skupila Tebe ni. F. Lukarević 239. Bani, kraḷi, kijem se vlada Mičene, Argo, Sparta i Tebe. I. Gundulić 23. S velim banom od Austrije. J. Kavańin 190. Tajnik bana od Sasonije. 97. Od Toskane ban. 317. Ne čekajuć osudu bana Bavijere. M. Pavišić 26. Ban Polonije. Turl. blago 2, 162. Ban Savoje. 183. Čuješ pobro od Indije bane! Nar. pjes. juk. 491. Piše knjigu leđanskomu banu. 253. *u tom se smislu i dažd mletački zore i bon u pjesmama:* Da on prosi lijepu devojku u nekaka bana od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 2, 577. Milom sestrom bana od Mletaka. 3, 264. Čuješ li me, bane Latinine! 2, 577. — *d) u opće vladalac koje god zemlje:* Drugoga ćeš *(sina)* vidit' banom od jezika od svih naju, gdi stoluje na Dunaju. A. Čubranović 144. Mojižes kako ban svoj narod obrani. Đ. Baraković, jar. 44. Vedri kraḷi, svijetli bani k vam su utekli, da sloboda vaša ih čuva i obrani. J. Kavańin 190. Počimḷe neharan biti svomu princípu oliti vam banu. A. d. Kosta 2. 81. Zavadila zemḷu i gradove, sedam bana od sedam zemaḷa Nar. pjes. vuk. 1, 533. *vidi i pod* 3.

2. *koji pod državnim gospodarem (ili pod drugom državnom vlašću), najviše i postavljen od ńega, upravḷa kojom zemḷom ńegovom, ili gradom ili kojim poslom državnim. a) u Dubrovniku je u sredini* XIII *vijeka bio pored kneza ban, i to jedan* 1253 *u drugi* 1254: Banь s hotenjemь gospodina kneza dubrovьčkoga i vsehь vlastelь klelь se. Mon. serb. 40. Banu klelь se za vse vlasteli dubrovьčke. 43. — *b) u Bosni na kraju* XIV *vijeka za kraljevstva bosanskoga pomiče se* ban Vuk Vukčić. Spom. sr. 2, 49. 52. 58. *po propasti kraljevstva bosanskoga pomiče se još u narodnim spomenicima na kraju* XV *vijeka ban jajački:* Ubiše *(Turci)* bana jajačkoga. Mon. croat. 155. — *c) u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji pod kraljevima: u narodnim spomenicima dolazi* XV *vijeka:* Banu hrvatskomu. Spom. sr. 1, 96. Ivaniš ban, knez cetinski, kliški i ramski i omiški. Mon. serb. 279. Gospoda hrvatska i bani hrvatski dvigoše vojsku. Mon. croat. 155. Va vrime kneza Miklouša Zrinskoga i bana hrvatskoga i slovinskoga i Dalmacije. 256. *pozniji pisci pomiču i starije i potonje:* Ban ńegov *(Krešimira kralja)* bil je Zvonimir. P. Vitezović, kron. 77. Slavić kraljem se učini a Petra za bana uze. 78. Štefana Lackovića učini *(kralj)* banom hrvatskim. 108. Franko Talović hrvatskim i dalmatinskim banom posta. 120. Posla Vladislav kralj dva bana Hrvatom. 133. Peter Erdeudi slovenski i hrvatski ban. 153. Peter Erđeudi dalmatinski, hrvatski i slovenski ban. 155. Peter Doci varadinski ban. 128. Dalmacije bani gdi ste? J. Kavańin 239. — *u narodnim pjesmama:* U tamnici bana Zadranina. Nar. pjes. vuk. 3, 403. S kćercom bana od Karlovca. Nar. pjes. juk. 509. Vino pije Dojčin Petar varadinski ban. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Za Ištvana bana slankamenska, i za Petra bana varadinskog. 2, 487. — *d) prema svome vremenu pomiču pisci i narodne pjesme pjevaju take bane i u srpskoj državi:* Vladimir, kom rekoše svoji bani. J. Kavańin 251. Ban Miroslav. 184. Odgovara Nemańić Stipane: nit su meni Grci dodijali, niti su me bani odbignuli. A. Kačić, razg. 45. Netko bješe Strahiniću bane, bješe bane u malenoj Bańskoj. Nar. pjes. vuk 2, 262. Ban Uglješa i vojvoda Gojko. 2, 297. Knige idu od Prizrena grada na Požegu banu Milutinu, 'vako care banu govoraše. 2, 168. U onoga od Zvečana bana. Nar. pjes. juk. 120. — *e) pisci i narodne pjesme po-*

miŋu take bane i u tuđih naroda starijeh i novijeh: u starijeh: Asirski hercezi, bani tero knezi. M. Marulić 12. Bani asirski odbigoše. 56. Sede Filip ban *(upravitel misirski)* na pristolje suditi. F. Vrančić, živ. 75. Kvincijan ban otoka Sicilije. 40. Mnozi bani i gospoda na večeru bjehu š ńime *(trudom).* D. Palmotić, christ. 380. Učinivši ga *(Solomun Jeroboama)* banom i gospodarom od mnogi banovina. A. Kačić, korab. 230. Imajući *(sv. Skolastika)* za pradjedo nedobitni broj vojvoda, bana i gospode. I. Đordić, ben. 48. Kada Jozef ban egipatske kraljevine otkrio se svojoj braći. B. Cuceri 99. — *u novijeh naroda:* Cilskomu banu Orlihu. Ljetop. šaf. 63. O kralji od France, banovi i duke. M. Vetranić 1, 38. U vedroj slavi neka *(kralj poljski)* sred vojevoda i sred bana pričeka poklisara cara Osmana. I. Gundulić 423. Koji miri da ne padu, ban Zborovski ke nastupi? 308. Korevski ban viteški 339. Od Sibiña ban slavni. 383. Posla kralj vojsku i bana ugrskoga. P. Vitezović, kron. 99. Palatinus aliti ban ugrski. 116. Gdje gospoda knezi i bani *(ugarski)* kupiti se opće često. I. Kanavelić, iv. 6. Najveća gospoda i banovi *(u Engleskoj).* I. J. P. Lučić, razg. 49. Kada knjiga tu dopade svjetlu kralju poljačkome a iz Beča tužna grada a od bana bečanskoga, kneza Starenbera. Nar. pjes. bog. 148. Zlo ti vino od Erdelja bane. Nar. pjes. 2, 641. Šenluk čini od Varada bane. 3, 279. Kod Nemeša bana vršačkoga. 2. 482. Za Geciju bana titelskoga. 2, 486. Knjigu piše od krajine Mujo... a na ime od Sibiña Janku: ti okupi trideset banova, no ne zovi banovac-Sekula. 3, 216. Kad se ženi od Budima bane. Nar. pjes. jnk. 99. — *f) taki ban u opće, u koga god naroda:* Sjedi k'o kralj vedri meju bani. J. Kavańin 511. Podložni budite svakomu ljudskomu stvoreńu porad boga: oli kralju, kakono naj izvrsnomu, oli banima, kakono od ńega poslanim. Turl. blago 2, 121. Biskupi ne imadu se podlagati kraljskim slugam, zapovidnicima i banovom. I. J. P. Lučić, nar. 58. Sudci, bani i od država poglavice. B. Cuceri 362. *vidi i pod* 3.

3. *u opće čovjek u vlasti, po kojoj može pripadati i među predńe pod* 1 *ili pod* 2, *a može biti i mańi od ńih:* I vi svi građani *(Dubrovčani),* velici i mali. i vi svi seljani, koji ste tuj stali, knezovi i bani, vlasteli čestiti. M. Vetranić 2, 319. Jer sam ja svud ljubav, gdi godir pribivam. toliko u ovčaru koliko u banu. D. Zlatarić 37b. Cari, kralji, bani, trgovci, težaci od potrebe je da mole boga. M. Divković, nauk 214. Sve ove oblasti ne dade nijednomu gospodaru od svijeta, kano su cesari, kralji, bani, duždi, vojvode. I. Ančić, svitl. 58. Kralji, bani, sluge i kmeti držani su svi kolici... A. Vitaljić, ist. 449. Cjeć ńe *(žene)* čovjek ne razgleda kneza, bana, cara, kralja, brata, kuma al' susjeda. J. Kavańin 45. Smrt, ona bane i hercege povaljuje pod betege. M. Lekušić 150. U drugom kolinu ženidba ne će se dopustiti nego među velikim banovima. I. J. P. Lučić, nar. 50. Miran sužań sretniji je od bana nemirna. Poslov. daničk. 61. Među dva bana babi gola glava. 60. Među dva bana meni gola glava. Nar. posl. vuk. 176. Đe mu je ban tu i stan. 75. Po ńoj pasu dva gospodska konja, čuvala ih dva gospodičića: ban Stijepo i kapetan Jovo. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Jesu išla tri Drobńačka bana. 4, 463. Maru prose za bugarska bana. 1, 550. — *u tom općenitom smislu dolazi u pjesmi i o vladici crnogorskom:* Svi pet poše k vladici Danilu, lijepo ih bane dočekiva. Ogled. sr. 19.

4. *kao gospodin ili gospodar reku u govoru ban svakome čovjeku kad hoće da pokažu da ga poštuju u Dubrovniku i u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 14a. Što si, bane, uputio? Nar. pjes. vuk. 1, 91.

5. *u pjesmama se dodaje drugim riječima kojima je već izrečena vlast onoga o kome se govore, kao gospodin: tako dolazi samo uz riječi* despot *i* vojvoda: On doziva ban-despota Dura. Nar. pjes. vuk. 2, 511. Ter je šalje ban-vojvodi Janku. Pjev. crn. 277.

6. *u značeńu pod* 1. 2 *i* 3 *može mu se dodati i* gospodin: Gospodinu banu. Mon. serb. 101. Bane gospodine! P. Vitezović, odlj. 36. Govori joj bane gospodine. Nar. pjes. vuk. 1, 482. *vidi više kod* gospodin.

7. *i na nebu tko uživa veću slavu, nazivaju ga ńeki pisci banom:* Mjesto u istom slavnom gradu, u kom sami banovi i poglavice nebeske pribivaju B. Gradić, djev. 167. Kad je službu obrao *(bog)* sebi, i banovom svojim ostavi. J. Kavańin 502.

8. *dolazi i kao prezime,* xv *vijeka i danas:* Ivan pridivkom Ban. Mon. croat. 128.

9. *ime muško, u naše vrijeme u Srbiji.* Sr. Nov. 1878. 177. Lj. Kovačević.

2. BÂN, *m. brdo u Bosni blizu Kreševa.* Glasnik 22, 49. *kod ńega seoce* Ban brdo. Schem. bos. 1864. 55.

3. BAN, *m. varošica u Ugarskoj blizu Muhača.* Šem. prav. 1868. 38.

1. BANA, *m. muško ime, u naše vrijeme u Srbiji.* Sr. Nov. 1878. 177. Lj. Kovačević. *isporedi prezime* Banić.

2. BANA, *f.* hyoscyamus niger L., *bunika.* B. Šulek, im. 9.

BANÁ'ANIN, *m. čovjek iz Banata u Ugarskoj. samo u Vukovu riječniku.*

BÂNAK, bânka, *m.* mensa, scamnum. *od tal.* banco. *Od* xvi *vijeka, između riječnika u Mikaljinu (samo u pl., i to su svijem talijanski sa* k *nepromijeńenim na* c: banki, transtra), *u Bjelostijenčevu (kao u Mikaljinu) i u Stulićevu. — a) što, za kojim se što radi sjedeći ili stojeći: ako se za ńim sjedi onda je s ńim zajedno* banak *i ono na čemu se sjedi; isporedi* tezga, klupa. *sto carinički:* Sjedeći na banku od trga. N. Rańina 95b. luk. 5, 27 (ad telonium). — *u crkvi klupa:* Dojde peta postupajuć, lino noge prostirajuć; veńajuć se dojde onde. Nadslonit se banci peļa, i kad kleče, poposteńa M. Marulić 264. — *školska klupa, gdje sjede đaci.* J. Bogdanović. Dojde meštar, i kad vidi ča je, zove on rutavca vanka z banka. Nar. prip. mikul. 80. — *u dućanima:* trgovački banak. J. Bogdanović. — *u stolara:* banak na kom rade stolari. J. Bogdanović — *b) klupa: u lađi klupa gdje sjede vozari:* Staće zabijeni vozeći u onoj galiji i bancijeh gorućijeh. I. Držić, nauk gond. 37. Lađa *(na kojoj se riba lovi)* ima 8 sjedala, koja se zovu banci; na ńima sjede vozari. L. Zore, rib. 8. — *oko peći, vidi* bának. *u tom značeńu samo u Stulićevu rječniku* (circulus soli fornacis).

BÁNAK, bánka, *m.* scamnum. *od ńem.* bank. *isporedi* bänak. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — a) oko peći ozidano šire od ńe tako da se može sjedjeti i ležati. samo u tom značeńu u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu).* Zdrav strjeljač kad na banak sjedne, u peć pogodi. Nar. posl. vuk. 89. Legao pokraj peći na banak. Vuk, rječ. 14a. *govori se i u Srbiji u valjevskom okrugu.* Lj. Kovačević. — *b) u vinogradu zemlja između dvije brazde; vidi* balvan. *u Srbiji po ńekim krajevima.* A. izgrćeš li vinograd u banak? B. ne izgrćem ga u banak, nego ga kopam u postat. Ž. Radońić.

BANÀLISTA, *m. vojnik nègdašńe banske regemente u Hrvatskoj. vidi* banovac. I Slušanin i još banalista. Š. Stefanac 39.

BÁNÂŇE, *n.* 1. *vidi* benetańe. — 2. *igra, koju vidi kod* banati se. — *samo u Vukovu rječniku.*

BÀNÂT, banáta, *m.* ducatus, banatus. *a) država koga god bana; isporedi* banovina. U mejaši banata rečene banice od Brabance. M. Zorićić, zrc. 86. — *b) strana u Ugarskoj oko Temišvara*, Banatus. *između rječnika samo u Vukovu.* I sav Banat do vode Dunava. Nar. pjes. vuk. 2, 627. — *c) tvrdu tamnicu zovu u Dalmaciji* banat. M. Pavlinović.

BÁNATI, bânâm. *impf. govoriti koješta, benetati*, fabulari taediose. *samo u Vukovu rječniku.* — *Postańem može biti od korijena* bha, bhan, *udarati, lupati. isporedi* banati se *i* batinati. — Bana koješta. Vuk, rječ. 14ª.

BÁNATI SE, bânâm se, *impf. igrati se igre u kojoj se bacaju štapovi tako da se jednijem krajem udare okomice u zemļu pa dańe sami skaču premećući se. Samo u Vukovu rječniku. Postańem može biti od kor.* bha, bhan, *udarati. Igra može biti veoma stara; Vuk je kazuje u rječniku ovako:* Kad hoće djeca da se banaju, najprije se dogovore do kolike će godine ‚ženiti trļu'; onda uzme svako svoj štap po sredini, pa udaraju okomice u zemļu i tako redom bacaju štapove s jednoga mjesta; koje najdańe baci ono je ‚car', a koje najbliže, ono je ‚trļa'. Po tom trļa pokupi sve štapove, pa da svakome koje je čiji, a svoj metne poprijeko pred cara tako blizu, kako ga car stojeći upravo može dohvatiti svojim štapom; onda car baci žmureći svoj štap te udari trļin (ako li ‚umaši', onda on bude trļa a trļa car), pa onda sjede; gdje se carev štap ustavi, ondje mora trļa svoj štap da ‚zamjesti' (t. j. da ga izmakne), pa onda svi redom bacaju (ne žmureći) i pogađaju u trļin štap: svaki treba dotle da bije u trļin štap (i trļa mora jednako svoj štap da zamješta) dokle ne umaši; a kad umaši, onda mu trļa uzme štap i baci u ‚suvo grožde' (t. j. na stranu), pa onda ostali svi bacaju tako redom; a car na pošļetku, i on bije dok dvaput ne umaši. Onda trļa pokupi sve štapove iz suvoga grožda, pa on pogađa svim štapovima redom u svoj štap; čijim štapom pogodi, onaj bude trļa. a kad pogodi carevim štapom, onda car bude trļa, a trļa car, ako li svima štapovima umaši, onda pokupi sve štapove, pa da svakome koje je čiji, a svoj metne pred cara kao i najprije, pa pogadaju opet na novo. Drugi put (t. j. druge godine carovańa) car ima tri ‚maše' (t. j. pogada u trļin štap dok triput ne umaši), treći put četiri itd., a trļa drugi put sjede na ‚badalo' (t. j. ono mjesto gdje udaraju štapovima kad ih bacaju) kad pogađa u svoj štap; treći put se primakne koliko može skočiti, a četvrti put koliko je dug kad pruži ruke. Kad izigraju onoliko puta (ili kad jedan car onoliko godina caruje) do koliko su pogodili da žene trļu, onda ga žene, t. j. stanu svi u red jedan za drugim, pa se raskorače te trļa prođe četvoronoške izmedu ńihovijeh nogu, a oni ga svaki udari po jednom šakom ili drvetom (kako pogode najprije) po zadńici.

BÀNÂTSKÎ, *adj. što pripada Banatu. u Vukovu rječniku. U Smedereru se jedan kraj zove* Banatska mála: u Banatskoj mali. Sr. Nov. 1863. 450.

BÀNBAĻA, *f. ńeka velika školka*, conchae genus. L. Zore, rib. 22.

BANBANICA, *f. ńekaka jabuka. u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se govori u Samoboru u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 9.

BÀNCÂREVO, *adj. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BANCELIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* A do ńega Banceliću Rade. Nar. pjes. vuk. 4. 332. 335.

BÀNČÊŃE, *n.* pijańćeńe. *isporedi* bânčiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÂNČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Milan Bančić. Rat 89.

1. BÂNČITI, bânčîm, *impf.* perpotare, *pijančiti. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *postańem može biti od mađ.* bandsa, *razrok, škilav, koji škili; jer i pijan čocjek škili* Stariji su bančili. M. Đ. Milićević, zlosel. 244.

2. BÂNČITI, bânčîm, *impf. izgrtati vinograd ‚u banak'* (*vidi* bának). Bančiš li vinograd? Ne bančim, nego ga onako kopam. Ž. Radońić.

BÀND, *m. osuda, koja može biti i na plaćańe u novcu, po tom i globa. Od tal.* bando. *Dolazi* XIII *i* XVI *vijeku.* Jošće od bijenja, rańenja i od stučenja meju kmeti nij band nego soldini 40 ke krivac ima platiti knezu a onomu ki bude bijen 2 brava ter likariju. Zak. vinod. 62. Nijedno obrańenje voļa osud ili band ne more se položiti prez voļe kneže. 66. Ako bi ki otel pokazati nikoga od nikoga zla tvorenja pred dvorom, voļa od nikoga inoga banda ili nike rici. 76. Krivci ako nimaju čim platiti više rečenih peni i bandi. 81. Da mu se obrne u općinu gibuće a plemenšćina bližńemu, a da mu se kuća užeže, a onь da bude u banьdu od glave. Stat. poļ. ark. 5, 287.

BÂNDA, *f.* latus, *strana. Od tal.* banda. *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori po jugozapadnijem krajerima).* Plavea . . meu vali . . svu bandu zavali. M. Vetranić 1, 128. Cesar Lucilu govori, a Lovrinac stane na bandu. P. Hektorović 126. Da ni gospodin ni bog pomože sofru i sve svijetle obraze koji oko sofre vino piju! da ni gospodin ni bog pomože desnu bandu i lijevu! Vuk, živ. 84. Ali s bande drugi doskočio. Nar. pjes. vuk. 4. 88. Su dvije im udariše bande. I. 457. Su tri bande da im udarimo. Pjev. crn. 45. Pa je s bande zaminuo Turke Ogled. sr. 250. S onu bandu Morave. Nar. pjes. vuk. hero. 263. Probila ga puška s bande na bandu. J. Bogdanović.

BÀNDÂR, bandára, *m. vidi* bandaš. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Srijemu).*

BÀNDÂŠ, bandáša, *m. riba koja se zove i bandar i buļeš i okun*, perca fluviatilis L. J. Pančić, ribe 62.

BÀNDÊRA, *f. vidi* bandijera.

BANDEŠKATI, bandeškam, *impf. i pf.* proscribere, ejicere. *od tal* bandire, *tal. mlet.* bandizar. *isporedi* bandižati. *Od* XVI *vijeka.* — *a) impf. izgoniti:* Ako vidiš *(u snu)* da te bandeškaju, toj prilikuje veliko zlo. Zborn. 130ᵇ. — *b) pf. izgnati:* Bandeškat i izagnat iz republike ovu kugu. I. Držić, nauk gond. 114. S nebesa bandeškan. V. Andrijašević, dev. 165. Iz slave vjekuvječne bit će izagnani i bandeškani V. Andriaši, put. 308. — *izvrći, izbaciti:* Tako imaš bandeškat i izvrć iz tvoje kuće libra. I. Držić, nauk gond. 72.

BANDI, *u pripjevu; od kakve turske riječi:* Carčarandi bandi lepa Ana. Nar. pjes. vila 1866. 323.

BÂNDICA, *f. dem.* banda. Barka bandice ima žingom polivene. Nar. pjes. ist. 2, 156.

BANDIĆ, *m. prezime, dolazi prošloga vijeka.* Anton Bandić. Norini, pripis. 69. *isporedi* Bandići.

BÀNDIĆI, Bändiću̇, *m. pl. selo u Crnoj Gori.* N. Dučić, Glasnik 40, 19.

BÀNDIJERA, *f. tal.* bandiera, *zastava, barjak,* vexillum. — *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (‚bandera') *i u Vukovu (gdje se napomiče da se govori u primorju).* Z bjeljezi i z bogatijemi bandijerami. Zborn. 75b Prije će užeći i sebe i mire neg li se odreći od zlato bandijere. M. Vetranić 1, 219. Ukazati mu bandijeru i stijeg pod kom su hodili. M. Orbin, zrc. 93. Podignu standao i bandijeru od čistoće. I. Držić, nauk gond. 408. Pod bandijerom svete crkve. V. Andrijašević, dev. 52. Vije li mu bandijera. Nar. pjes. vuk. 1, 263. — *pogrješka će biti* ‚bandijerna': Vidje nositi jednu bandiernu kovanu. M. Divković, zlam. 12b. — *-ije- uzima se kao da je po južnom govoru mjesto ȇ, te u zapadnom govoru glasi ȋ:* Pod ńegovim cesarskim stigom i bandirom. A. Kašić, is. 11. Nav ima zastave ili bandire. F. Glavinić, cvit 449. Bandire trepeću. J. Radojević 13. Budući skupļena sva vojska zajedno, dvigoše bandire, standarde najedno. Oliva 28. Svoje barjake ili bandire uzvišiše. A. Vitaļić, ist. 232. — *po tome i sa -ȇ-:* bandera *u Bjelostijenčevu rječniku, a tako govore i u hrvatskom primorju.* J. Bogdanović.

BANDINO SELO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Šem. prav. 1878. 68. *drugi ga pišu* Bandinovo selo. Razdjel. kraj. 28.

BANDINOVO SELO, *n. vidi* Bandino selo.

BÀNDÎRA, *f. vidi* bandijera.

BANDISATI, *vidi kod* bandižati.

BÀNDITI, bändîm, *pf.* proscribere, *izgnati, prognati. od tal.* bandire. *isporedi* bandižati. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu u i u ńemu samo part. praet. pass.* bänden *(čemu se dodaje da se govori oko Sińa).* — Ako ih ne bi moga' u ruke imati, da će ih banditi i stańe im potrti. Starine 10, 13. Da vas koga pravda bandi za koje pomańkańe, od stra' bi biža' u drugu kraļevinu. J. Banovac, razgov. 149. Cesar nze im svu baštinu a rečene Jugoviće bandi, oli ti istira pod izgubļeńe glave da više oni ni ńiovi nikada ne imadu se natrag povratiti. Norini 39. Koji budu banditi i istirani iz vilaeta. M. Dobretić 534. Banden je čovjek koji je skrivio pa ne će sudu da ide, nego živi prema vlasti kao hajduk, samo što ne čini nikome ništa. Banđen čovjek živi u svome selu i kod svoje kuće radi svoje domaće poslove, nego je jednako tako na oprezu da slabo kad smije i spavati u kući. Vuk, rječ. 14b.

BÀNDIŽA, *f. skitńa,* vagatio; *upravo izgnanstvo,* exsilium, *ali u tom smislu ne dolazi. Od* bandižati. *U naše vrijeme.* ‚Otišao dak u bandižu', *reče se u Lici kad ne otide u školu nego u polje, gdje se s drugom djecom igra cio dan pa u veče dođe kući kao da je bio u školi.* Bandiže ļeti bivaju. J. Bogdanović.

BANDIŽÀNAC, bandižánca, *m* proscriptus, exsul. *izgnanik. samo u Bjelostijenčevu rječniku (gdje je kajkavski* bandižanec). — *Od* bandižati.

BANDÌŽÁŃE, *n.* proscriptio. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. isporedi* bandižati.

BANDÌŽATI, bandižâm, *pf. impf.* proscribere, *izgnati, prognati. Od tal. mlet.* bandizar. *isporedi* banditi, bandeškati, bantižati. — *Akcenat se mijeńa u part. praet. pass.:* bändižân. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Vukovu (u kom je samo part. praet. pass.* bändižân, *čemu se dodaje da se govori u Boci).*

1. *prelazno, pf.:* Ne mogući imat ine u ruke, bandiža od državo bnetačke devet inih zločinac. Starine 10, 13. — *u jednoga pisca* XVI *vijeka naštampano po rukopisu poznijem u naše vrijeme* ‚bandisan' *bez sumńe je pogrješka: u rukopisu stoji* s: Da vo sam ‚bandisan' van patrije moje. M. Marulić 153.

2. *neprelazno, impf., bježati od škole, ići ‚u bandižu'* (*vidi* bandiža). Moj se dak već nančio bandižati. J. Bogdanović.

BANDJÈRÂŠ, bandjeráša, *m. koji nosi bandijeru, zastavnik, barjaktar. u naše vrijeme. samo po zapadnom govoru sa* i *mjesto* je (*vidi* bandijera). *Pred svatima:* Prvi ide bandiraš. V. Bogišić, zbor. 223.

BANDJÈRICA, *f. dem.* bandijera. *samo u Mikańinu rječniku i to po zapadnom govoru sa* i *mjesto* je (*vidi* bandijera). Bandirica koja kaže vjetar navrh kuće. Mikaļa 781b.

BANDO, Bandola. *m. selo u Bosni blizu Travnika.* Schem. bosn. 1864. 80. — *složeno* ban *i* do.

BANDOLE, *ńeki izvor u Hercegovini; samo mu ime bliže nepoznato.* Schem. herceg. 1873. 17.

BÂNDULA, *m. nadimak muški.* Vuk, odgov. na laži 30.

BANDULAVIĆ, *m. prezime.* XVII *vijeka.* Po fra Ivanu Bandulaviću Skopļaninu. I. Bandulavić 1. B. Kašić, rit. XVIII. *isporedi* Bandulić.

BÂNDULIĆ, *m. prezime, po ocu nadimkom Banduli. od prošloga vijeka: jedan pisac toga vijeka piše tako Bandulariča:* Ivo Bandulića poslanice i vanjilja prini. J. Kavańin 126. Gdjekoji su moga oca zvali Bandulićem. Vuk, odgov. na laži 30.

BANDÛNATI, bandûnâm, *pf. ostaviti, zapustiti, napustiti,* relinquere. *od tal.* abbandonare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (‚zaboraviti'. *čemu se dodaje da je Vuk čuo u Paštrovićima).* Kada, bane, tamo dođeš, ti ne nemoj bandunati. Nar. pjes. vuk. 1, 92.

BÀNDÛR, bandúra, *m. vidi* pandur. XVII *i* XVIII *vijeka.* Deli-Vuk s bandurima do kuće ńih doprati. J. Palmotić, dubr. 176. Ufati od bandura turski arambašu. A. Kačić, razgov. 293.

BANDÛRICA, *f. kula u kojoj su banduri. isporedi* pandurica. *prošloga vijeka.* To su tvoji šarampovi, bandurice. J. Kavańin 327.

BANDUSKA, *f.* crocus, *šafran. samo u Studićevu rječniku. isporedi* benduska, brnduša.

BANDUZATI, *vidi* bandižati. *u jednom pismu pisanu na kraju* XVI *ili u početku* XVII *vijeka, u kom se z piše i za ž, te se može čitati i* bandužati, *ali i u može biti pogrješka mjesto* i. Koji je ‚banduzan' od vaše države. Starine 10, 16.

BANESTRA, *f. vidi* balestar. XVI *vijeka.* 400 końikь banestrami ubiše. Aleksandr. novak. 29.

BANETOV, *adj. vidi* banov. *od hyp.* bane, baneta, *koje samo ne dolazi.* Banetove sluge. Nar. pjes. ist. 2, 72.

BANFI, *prezime maďarsko mjesto* Banović. XVI *vijeka.* Kneza Ivaniša Banfi. Mon. croat. 251.

BÀNGAV, *adj. vidi* bagav, *s kojim je i postańa istoga. samo u Vukovu rječniku.* Bangav koń. Vuk, rječ. 14b.

BÁNĜOV LÁZ, *m. ńeko mjesto u Srbiji u čačanskom okrugu* M. D. Milićević. *isporedi* Bangovlaska rijeka.

BÁNĜOVLÂSKÂ RIJÈKA, *f. rijeka koja utječe u Ibar u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 646. *od mjesta koje se zove* Bangov laz.

BÀNI, Bánî, *f. pl. selo u Konavlima. Akcenat kaki je u nom. taki je i u accus., a u ostalijem oblicima kao u gen., samo što drugi slog nije dug:* Bánima. *Pomiče se od* xv *vijeka, a toga je vijeka bio još stari loc.:* Baneh: U Banehь. Mon. serb. 443. *to je selo i sada.* Schem. ragus. 1876. 33.

BÀNICA, *f.* ducis uxor, dux femina, domina. — *Akcenat se mijeña u gen. pl.:* bănîcâ. *a samo je i zadñi slog dug u gen. sing.* bănicê, *i u instr. sing.* bănicôm. — *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika u Belinu* (13ª. 581ᵇ), *Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* — *isporedi* bân.

1. *žena bana državnoga gospodara (vidi* bân *pod* 1) *ili kći mu: samo u jednoga pisca o takim gospođama u drugih naroda:* Sveta Ludmila, krajine tej banica. J. Kavañin 302. Banica od Polonije. M. Zoričić, zrc. 88. Banica od Brabance. 86.

2. *žena bana koji stoji pod državnim gospodarem (vidi* bân *pod* 2): *u Bosni, Dalmaciji, Hrvatskoj, Slavoniji:* Banica Anka *(žena bana Vuka Vukčića u Bosni).* Mon. serb. 274. Spom. sr. 1, 85. 2, 49. Od Mosora banica gospoja. A. Kačić, razgov. 263. Ko ufati mladu udovicu, Maǧarkiñu, od Srima banicu. 46 Bora tebi od Zadra banice! Nar. pjes. juk. 75. Banica je u zelenoj bašči *(žena bana Zadranina).* Nar. pjes. vuk. 3, 444. *i u srpskoj državi u pjesmama:* A moje sam dvore ostavio i banicu ljubu Ikoniju *(žena bana Milutina).* Nar. pjes. vuk. 2, 173. *u Ugarskoj:* Jelu sadi erdeljska banica. Nar. pjes. vuk. 1, 412.

3. *u opće gospođa kakva je pod* 1 *i pod* 2 *u koga god naroda (vidi* bân *pod* 3): Dostojna bi hoditi na pir s kraljicami i štovana biti meju banicami M. Marulić 38. Za svoju majku obraše Skolastiku dvanaes česarica, peset i jedna kraljica a broj bez broja od kneginja, hercegovica, banica, gospoda. I. Đordić, ben. 51.

4. *žena ili djevojka kojoj se hoće da pokaže poštovańe nazira se* banica, *kao* gospoda *(kod toga značeńa Vuk u rječniku dodaje da se tako govori u Crnoj Gori).* Na sinove, na strićeve i na milu braću tvoju, na banice mile sestre. Nar. pjes. vuk. 1. 90. Al banica Vaskova Danica sama nosi devet ǧeferdara. Ogled. sr. 121. Zdrava banice domaćice. Nar. pjes vuk. herc. 355. Hoďte deco, hoďte k vatri, da se malo ogrijete, dokle nasa banica domaćica pripravi ručku što god. Nar. prip. vrč. 34. Pozlati, devere, ako hoćeš da ti dam ovaku banicu. Vuk, kovč. 78. Najela se gladnica pa se nazvala banica. Nar. posl. vuk 187.

5. *u značeńu koje je pod* 4 *dodaje se drugim riječima kojima je izrečeno gospodstvo one o kojoj se govori, kao gospođa (isporedi* bân *pod* 5): *tako dolazi samo uz riječ* kraljica *u pjesmi:* Kraļu, svetli kraļu! kraļice banice! Nar. pjes. vuk. 1, 97.

6. *u značeńu pod* 1, 2 *i* 3 *može joj se dodati i* gospoda. Gospoda banica Anka. Spom. sr. 2, 49. Da li znade gospoda banica. Vuk nar. pjes. 2, 61. *vidi još kod* gospođa.

7. *planina u Srbiji u ńegdašńoj ‚požeškoj nahiji'.* Vuk, rječ. 15ª. *pod ńom se pomiče crkva Ježevica, a ona je blizu Čačka:* Pod Banicom crkvu Ježevicu. Nar. pjes. vuk. 2, 169 *isporedi* Ježevica.

8. *vrela u Lici, koja izvire iza Gospića k jugu oko tri sahata i kod Gračca ponire.* Vuk, rječ. 15ª.

9. *ńeko selo, koje se pomiñe prije našega vremena samo po imenu, i to tako da se može čitati i* Bańica. S. Novaković, pom. 123.

10. *u hrvatskom primorju srebrn novac sadašńi od* 10 *novčića, a prije ńega i drugi koji je od prilike toliko vrijedio, zove se i* banić.

11. *ńeka pšenica u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 481.

BÀNIČANIN, *m. čovjek iz sela Baničine.* M. Đ. Milićević.

BÀNIČÂNKA, *f. žensko čeľade iz sela Baničine* M. Đ. Milićević.

BANIČEVAC, Baničevca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj i drugo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 41. 179. Pregled 93. 69.

BÀNIČIN, *adj. što pripada banici. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Pravo ode dvoru baničinu. Nar. pjes. vuk. 3, 499. Za tim vadi dare baničine. Nar. pjes. juk. 311.

BÀNIČINA, *f.* 1. *planina u Srbiji u Šumadiji između ńegdašńe ‚nahije kragujevačke i smederevske'.* Vuk, rječ. 15ª. — 2. *selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović, reč. 150.

BÀNIČINSKÎ, *adj. što pripada selu Baničini.* M. D. Milićević. *isporedi* baničkі.

BÀNIČKÎ, *adj. što pripada selu Baničini. isporedi* baničinski. Opština banička. K. Jovanović, reč. 150.

BÀNIĆ, *i* BÁNIĆ, *m.*

1. *prezime. dolazi od* xiii *vijeka; u prva se tri primjera može čitati i* Bańić; *za akcenat se samo u dva pošleďńa primjera može kazati kakav je; u pošleďńem je (kako jarļaju)* Bánić, *a u onom prvi ńim biće* Bànić, *jer je naštampano* ‚Bannić' (*isporedi* Bànići *i* Bànićević). *je li prezime u svijem primjerima isto, t. j. jednoga postańa, ne može se razabrati: u starijima moglo bi biti od* ban *(upravo od adj.* bań), *ali i u ńima i u poznijima moglo bi biti i od imena od kojega je hyp.* Banko, *koje vidi.* — Berislavь Baničь. Mon. serb. 33. Paval Banić. Mon. croat. 44. Jurku Baniću. 122. P. Banić. P. Vitezović, kron. 99. A. Kačić, kor. 126. No ga čera Baniću Nikola. Nar. pjes. vuk. 1, 393. Banić. Schem. segn. 1871. 93. Schem. spal. 1862. 27. Schem. zagr. 1875. 258. Bànić (‚Bannić'). Schem. bosn. 1861. ix. Mijailo Bánić. Rat 323.

2. *banov sin. banović: u jednoga pisca prošloga vijeka:* Banić Deša budńe krsten bio mloga dobra jeste učinio. Nadod. 188.

3. *u hrvatskom primorju srebrn novac sadašńi od* 10 *novčića, a prije ńega i drugi koji je od prilike toliko vrijedio, onuda izgovaraju starinski* banić, *a to je* bànić. *isporedi* banica *pod* 10.

BÀNIĆEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Sa Tresńeva od Banićevića. Nar. pjes. vuk. 4, 509. I ubiše Banićevića Savu. 4, 513. Kneževića i Banićevića. Ogled. sr. 187.

BÀNIĆI, Bànîćâ, *m. pl. selo na moru ne daleko od Dubrovnika kod Slanoga.* Schem. ragus. 1876. 37.

BÀNIJA, *f.* 1. *vidi* banovina: Budimir kraļ razdili orsag u dele i banije. P. Vitezović, kron. 59. — 2. *selo u Hrvatskoj blizu Karlovca.* Schem. zagr. 1875. 81.

BÀNISTRA, *f. vidi* brńestra, žuka. — -i- *stoji po zapadnom govoru. Dolazi od* xvi *vijeka.* Imam kliščе, bradvu i konop i banistre suhe još snop. P. Hektorović 161. *na istom mjestu u drugom rukopisu stoji s mjesto* s. Banistra. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 9.

BANISTRILIĆ, *m. vidi* Balistrilić. Dujmu Baništrilića. P. Hektorović 21.

BÁNITI, bânîm, *impf. vidi* banovati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÁNITI SE, bânîm se, *impf.* superbire, se efferre, se ostentare, jactare se, *ponositi se, dičiti se, razmetati se, hraliti se.* — *Akcenat kaki je u prues. taki je u impf. cijelom:* bâńâh se, *u* 2 *i* 3

sing. aor.: bânî se, *u u svijem ostalijem oblicima kao u inf.* — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (andar sul grave, hoditi ponosno 78b. magnifice incedere 162b. magnatem agere 355b. paoneggiarsi, magnifice se circumspicere 538b), *u Bjelostijenčevu* (‚gizdati se'), *u Stulićevu* (paoneggiarsi, andar sul grave, lento gradu incedere), *u Vukovu* (sich als ban oder banica betragen, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*). — *Postaćem od* bân. — *a) dičiti se, ponositi se u dobrom smislu: čim se tko tako ponosi može biti izrečeno u instr.; baniti se tako može: aa) čeljade i anđeo:* Ter venčac si zelen svila, na glavicu ter ga stavi, jako da se po dubravi sama bani gorska vila. M. Vetranić 1, 419. Tko da te sade tuj pozna, brate moj? kako no knez jedan u svitlih haljinah baniš se. M. Držić 22. Tanka i visoka bañaše se u gori jak zvizda s istoka prid suncem o zori. 100. Diče se i bane anđeli tebe dvoreći. M. Jerković 103. Mihaio se *(arhuanđeo)* nad svo ostale od svijeh glavom viši bani. Đ. Palmotić, christ. 486. Volim u božjoj služit kući neg se banit pod zlatnima grešna svijeta šatorima. I. Đorđić, salt. 289. Njihove se bane hćeri u bogatom uresu, u prilijepoj u zanjeri zlatnijem crkvam prilične su. 480. Prohodi koji plemić u lipe haljine obučen, gređe svojim putem samo se u sebi baneći. A. d. Bella, razgov. 133. Nepravdom i tudbinam hoćeš sjati i banit se. B. Cuceri 274. Nevjesta se bani i veoma fali da j' pošteno hrani ńe gospodar dragi. Nar. pjes. vuk. 1, 355. — *mjesto čeljadeta može biti što drugo čim se čeljade naziva ili što mu pripada*: Pri dragom sunačcu gdje se tamo bani u rajskom venačcu tvoj cvijetak izbrani. M. Vetranić 2, 31. Hladi se i bani po cvijetju i travi ńe ures sunčani. 2, 352. — *bb) životinje:* Salamandru umori, u plamenu ka se bani a ne može da izgori. M. Vetranić 1, 411, — *cc) različne stvari, tjelesne i umne: sunce i mjesec:* Sunce u zlatnijeh se kolijeh bani. Đ. Palmotić, christ. 60. Jasnijeh od sluga ograden *(mjesec)* bani se srebrna sred kruga. I. Đorđić, mand. 180. Sunce se bani, dići i gizda. I. Đorđić, salt. 54. — *cvijet:* Među travam priprosnima rumen trator ljepši zene i bani se nad svijem ńima. Đ. Palmotić, christ. 313. *umno što:* Tva se *(božja)* istina bani i gizda vrh oblaka dižuć čelo. I. Đorđić, salt. 184. — *b) kao hvaliti se: tada se riječju* da *privezuje druga rečenica kojom se izriče čim se tko hvali:* Erbo se banite da lava krilata pri sebi hranite. M. Vetranić 1, 215. A što se banite da more.. od lupež branite., gola je to laža. 1, 215. Počne se *(ciganin)* u putu baniti i delijati da nije begenisao nikome ni pomoz' bog nazvati. Nar. prip. vrč. 39. — *c) ponositi se u zlom smislu, kao razmetati se, osobito dosađujući drugome.* Oholasti, što se baniš i u svili i u zlatu? M. Vetranić 1, 30. Pravi zlobe kim nije broja, s kijeh se bani puk opačni. A. Vitaljić, ost. 195. Gusar ńima ne odgovara preko mora, neg se bani, prijeti s topim da ih shara. A. Nenadić, šamb. 13. Po zemlji se našoj Turci bane. Nar. pjes. petr. 2, 465.

BÂNKA, *f.* tessera mensae publicae, *od ném.* banknote. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: bânâkâ. *Samo u Vukovu rječniku*

BÁNKO, *m. ime muško. dolazi od* XIII *vijeka. postaňa tamna: može biti od korijena* bha, *udarati, od kojega je i* bat. *isporedi* Banić. — ‚Banco'. Mon. ep. zagr. 1, 72. Banko. S. Novaković, pom. 41. Banko Pavlović. Rat 388.

BÁNKOVAC, Bánkôvca, *m. ńeko mjesto pod tivadom u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Bankovcu. Sr. Nov. 1875. 775.

BÁNKÔVCI, Bánkovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj i drugo također u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 45. 146. Pregled 91. 106. *i zaselak kod Iriga u Srijemu.* Schem. diac. 1877. 51. Pregled 120.

BÁNKOVICA, *f. ńeko mjesto pod livadom u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Bankovici. Sr. Nov. 1875, 365.

BÁNKOVIĆ, *m. prezime; po ocu Banku. u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 202. D. Avramović, sv. gora 198. Rat 38. 83. 89. 137. 218. 322.

BÁNKRÔT, bankróta, *m.* decoctor, *propalica. od ném.* bankerott, *koje je od fr.* banqueroute. *samo u Vukovu rječniku.*

BANKROTÍRÂŃE, *n.* decoctio. *isporedi* bankrotirati. *samo u Vukovu rječniku.*

BANKROTÍRATI, bankrôtîrâm, *pf. i impf. ném.* bankerottiren, decoquere; *isporedi* propasti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÁNOŠTOR, *m. selo u Srijemu na Dunavu blizu Čerevića.* Schem. diac. 1877. 57. Pregled 116. *pogrješka* Banošter. Šem. prav. 1878. 9.

BÁNOŠTORSKÎ, *adj. što pripada selu Banoštoru.* Brda banoštorska. P. Bolić 1, 23.

BÂNOV, *i* BÁNOV, *adj. što pripada banu. Od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu, Vukovu, Daničićevu.* U banovu vladanju. Mon. serb. 102. Banova kad sabja tursku krv pijaše. Đ. Baraković, vil. 67. Pa pokupi sve banovo blago. Nar. pjes. vuk. 2. 172. Banov slobodńak, *vidi kod* slobodńak. — *Pod selom Banovim Poljem u Srbiji u Mačvi ima potes koji se zove* Banov Brod. M. Đ. Milićević, srb. 489.

BÂNOVA JÀRUGA, *f. selo u Slavoniji u krajini gradiškoj.* Schem. zagr. 1865. 50.

BÂNOVAC *i* BÁNOVAC, bânôvca *i* bánôvca, *m.* 1. *banov čovjek, dolazi od* XV *vijeka. a) koji kakav posao državni u ime banovo vrši; samo se jedan spominje* XV *vijeka:* Mi gospodin Domša z Vladihović, Dalmacije i Hrvat banovac, damo viditi vam knezem našim. Mon. croat. 56. Banovac Dalmacije i Hrvat. 79. — *b) u opće banov čovjek, koji se drži bana:* Udariše silne vojske cesara Ludvika na bana Ljutovida, i ne mogući mu ništa učiniti sramotni se na trag povratiše a mnogi od banovaca bihu posičeni. A. Kačić, razg. 7. Banovac je banovac, ako ne ima ni novac. Poslov. danič. 5. Bánôvci *su zvali vojnici prve i druge hrvatske banske regimente, koja je skoro ukinuta.* — *c) dolazi i kao prezime:* S Martinkom Banovcem. Mon. croat. 182. Po ocu fra. Jozipu Banovcu. J. Banovac, pripov. 1. Vaše prezime jest Banovac. L. Vladmirović, slavodob. 6. — *u pjesmama nadimak Sekuli nećaku Sibińanina Janka; vidi* Banović: Veži ruke, banovac Sekula! Nar. pjes. vuk. 3, 220. Te on sreta banovče Sekula. Pjev. crn. 50. Dijete Banovac Sekule. 134. — 2. Bánovac, *selo u Srijemu, vidi* Banovci. Knez sa svega sela Banovca saborom. Bud. spom. glasn. 11. 3, 146. Ja zaplivah na Banovcu, pa isplivah na Karlovu. Nar. zagon. nov. 227.

BANOVAČ, banovča, *adj. što pripada banovcu.* XV *vijeka.* Poslasmo u kipi banovči Petra Pribislavića. Mon. croat. 80.

BÁNOVAČKÎ, *adj. a) što pripada selu Banovcima.* — *b) što pripada selu Banovu Polju.* Opština banovačka. K. Jovanović, reč. 178. — *c)* Bánovačkô Brđo, *brdo u Bosni blizu Doње Soli, i* Bánovačkî Pôtok, *potok ondje.* Glasnik 21, 326. 22, 49.

BÀNÒVÂŊE, *n. bansko vladaŋe. isporedi* banovati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀNÒVATI, bànujêm, *impf. biti ban.* — *Akcenat kaki je u inf. taki je u aor. osim 2 i 3 sing.:* banòvah, *i u part. praet. act.* 1, *gdje je i drugi slog dug:* banòvâv, banòvâvši; *mjeŋa se u 2 i 3 sing. aor.:* bànovâ, *i u part. praet. act.* n.: bànovao, bànovâli; *u srijem je ostalijem oblicima onaki kaki je u praes.: impf.* bànovâh, *imperat.* bànûj, *part. praes.* bànujûći. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i u Vukovu.* — Ninoslav banuje u Bosni. P. Vitezović, kron. 95. Banuje sam Drašković. 177. Da banuje iz grada Sladinca Radoševa slavna porodica. A. Kačić, razgov. 185. Hoću tebe, slugo, pokloniti u državu zemļu Bosnu slavnu, da banuješ i da gospoduješ. Nar. pjes. vuk. 2, 170.

BÁNÔVCI, Bánovâcâ. *m. pl. u Srijemu na Dunavu dva sela:* Stari *i* Novi Banovci. Schem. diac. 1877 48. Šem. prav. 1878. 15. — *također u Srijemu blizu Tovarnika dva sela:* Stari *i* Novi Banovci. Schem. diac. 1877. 44. Šem. prav. 1878. 17. *i zaselak Jarmini također u Srijemu blizu Vinkovaca:* Banovci. Schem. diac 1878. 39. — *selo u slavonskoj krajini kod Bebrine blizu Nove Kapele:* Banovci. Razdjel. hrv.-slav. kr. 28. *piša ga i* Banovce. Schem. zagr. 1875. 56. — *neki se pomiŋu prije našega vremena, ali samo po imenu.* S. Novaković. pom. 123.

BÂNOVICA *i* BÁNOVICA. *f.* 1. *vidi* banica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraļevicu. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Dva slavuja svu noć prepevaše na peŋgeru gospe banovice. 1, 181. Dok se spremi mlada banovica. 2, 172. Božja pomoć, gospo banovice! 3, 405. — 2. *mjesto kod sela Male Iranče u Srbiji u biogradskom okrugu.* Livada u mestu Banovici. Sr. Nov. 1868. 136.

BÂNOVIĆ *i* BÁNOVIĆ, *m. banov sin i prezime po ocu banu. Dolazi od* XV *vijeka kao prezime (vidi pod b.), između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu.* — *a) banov sin:* Da znas da sam ban i banović. Nar. prip. vrc. 48. — *b) prezime:* Pribiļ Banovićь. Spom. sr. 1, 111. *(isti je u istom spomeniku zapisan i* Branojević, *te može biti pogrješka koje god).* Vucihna Banovićь. Mon. serb. 472. De ogreznu krvca do koļena, tu pogibe Banović Strahiņa. Nar. pjes. vuk. 2, 291. I pred vojskom Banović Sekula. 2, 510. *ovoga pošļednjega neki pišu i tako da* Banović *ne uzimaju za prezime nego da se ńim kaže sam* banov sin: A Janko ti vojvoda banoviću govoraše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 43. Stevan Banović. Prot. šab. mag. 176. Banović. D Avramović, sv. gora 206. Rat 138, 319, 382.

BÀNOVINA, *f. država banova ili zemļa kojom ban upravļa. isporedi* ban. — *Akcenat ostaje, samo je i zadńi slog dug u gen. sing.:* bànovinê, *i instr. sing.:* bànovinôm. *a oba zadńa u gen. pl.:* bànovînâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* — *a) banovine našega naroda:* Donošahu gosti svake trgovine i mlične slatkosti od sve banovine, brav i volovine na zadarskoj placi. Đ. Baraković, vil. 11. Ostavivši brojiti vladaŋa, uprave i banovine, koje u različiti misti za puno vikova vaši stari inadoše. J. Banovac, razg. v. Bosna ostade banovina sama po sebi. Norini 5. Sva su ova mista bila banovina knezova i poglavica Vladmirovića. 18. Prvo mu je dignuo od Slovina banovinu. Nar. pjes. bog. 92. Pa otide novoj banovini što no mu je care poklonio; namjesti se bane Milutine u Maglaja bijeloga grada. Nar. pjes. vuk. 2, 180. I daću ti sremsku banovinu. Nar. pjes. vuk. 2, 258. — *b) banovine tuđih naroda ili u opće čije mu drago:* Gdi do sad kraļevine slovļahu, jaurske banovine gdi biše, ke svojom silom zemļe strašahu, timari turački se stvoriše. I. T. Mrnavić, osm. 83. Razdilivši im starac Noe kraļevine i banovine svita. A. Kačić, korab. 12. Po svim mistim, daržavam i banovinam od Egipta. 43. — *jedan pisac tako tumači Panoniju:* Gore, ke latinsku zemļu od Panonije ili Banovine razdiļuju. F. Glavinić, cvit 327. — *c) u prenesenom smislu dolazi mjesto ļudstva iz banovine ili iz druge zemļe, ako i nije upravo banovina: u pjesmama:* Videli smo tvoga gospodara, gospodara Grbļičića Zana, oko ńega dvije banovine: Crnogorce i š ńima primorce. Nar. pjes. vuk. 4, 7. Sa vladikom dvije banovine: Crna gora i primorje ravno. Ogled. sr. 411. — *d) selo u hrvatskom primorju blizu Fužine.* Schem. segn. 1871. 67. Pregled 10. — *e) selo u Hrvatskoj kod Koprivnice.* Pregled 3. — *f) neka jabuka slatka u Slavoniji.* B. Šulek, im. 10.

BÁNOVO PÒĻE, *n. selo u Srbiji u šabačkom okrugu.* K. Jovanović, reč. 178. Iz Banova Poļa. Prot. šab. mag. 47.

BÁNOVSTVO, *n. vidi* banstvo. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Da ga i hrvackim banovstvom darova. H. Lucić 233.

BANPUNICA, *f. ptica koja se zove i čučka i raŋkuša,* erithacus, tal. pettirosso. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BÂNSKÂ GÒRICA, *f. ime selu: vidi* Gorica.

BÂNSKÎ, *adj. što pripada banima ili svakom banu, što je kao u bana,* banorum, banalis. *dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Zapovedamo našom banskom moćjom. Mon. croat. 305. Mikula Vilak bansku čast prije. P. Vitezović, kron. 122. Utaži bansku bunu. J. Kavaŋin 112. O uzvišeńu na dostojanstvo bansko. M. Katančić. fruct. 61. Baš je za ńeg' banska jedinica. Nar. pjes. juk. 318. *dok je bila vojnička krajina hrvatska, bile su u ńoj dvije regemente koje su se zvale* banske, *i to* prva *i* druga: Na suhoj medi u n. banskoj regementi. Vuk, nar. prip. IX.

BÀNSKÎ MÀROF, *m. vidi* Marof.

BÀNSKO SELO, *n. vidi* Bańsko selo.

BÀNSTOL, *m. brdo u Srijemu između Karloraca i Krušedola. u Vukova rječniku.*

BÁNSTVO, *n.* dignitas bani, *vlast banska. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* ban. — *a) u našem narodu:* Za vreme ńegova *(Kulina bana bosanskoga)* banstva. P. Vitezović, kron. 90. Banstva hrvatskoga čast vojvoda Janko Korvin prije. 132. Amurate kad vam *(despotima i hercezima)* prijeti, do života banstvo ne prijat. J. Kavaŋin 186. — *b) u drugih naroda:* Pisa mu *(upravitelu misirskomu)* cesar da se jima na pogansku viru vratiti ili banstvo doli položiti. F. Vrančić, živ. 77. Koji banstvo Novograda opet sebi privazeše. J. Kavaŋin 267. O moj babo, od Budima bane, zaludu ti banstvo i gospostvo. Nar. pjes. vuk. herc. 15.

BANŠTICA, *f. vidi kod* Banština.

BANŠTINA, *f. selo u Hrvatskoj blizu Gorice Stubice i zaselak kod Varaždinskih Toplica. mještani govore šć mjesto* št. Schem. zagr. 1875. 77. 121. *pomenuto selo pišu i* Banščica.

BÂNTA, *f.* molestia, mulcta, *dosada, globa. Od prošloga vijeka. od mag.* bántani, *dosađivati isporedi* bantovati. — *a) dosada, nepriļika,* molestia;

toga je znaceńa u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. To je drugi put što ste me u bantu metnuli. P. Brantner. — *b) glaba*, muleta; *u rječnicima Belinu* (551[a]) *i Stulićevu. predńe je značeńe prešlo u ovo.* Tko je platio bantu; upasti u bantu; pjeneżna banta. Bella 551[a]. Navrgoše na me pineżnu bantu. A. T. Blagojević, kin. 77. Svaki se prijestup i neposluh kazni globom koju zovu banta. V. Bogišić, zbor. 337.

BANTITI, bantim, *vidi* bantižati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BANTÌŽÂŃE, *n. vidi* bandižańe. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

BANTÌŽATI, bantižâm, *vidi* bandižati. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (6[a]), *Jambrešićevu i Stulićevu (u kom je ‚bantisati' od tuda što je zlo čitano u drugima).*

BÂNTOVÂŃE, *n.* molestia, vexatio, impedimentum. *dosađivańe, zabavļańe, smětâńe. Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (6[b]), *Jambrešićevu i u Voltiđijinu (u sva tri samo kajkavski* bantuvanje). Mozite imiti prezъ vsakoga bantovanja. Mon. croat. 56.

BANTOVATEĻ, *m.* vexator, *koji ‚bantuje'. prošloga vijeku.* Jedinomisalno da se držite suproti bantovateļa. Bud. spom. glasn. II. 3, 121.

BÂNTOVATI, bântujêm, *impf.* molestare, impedire, *dosađivati, vrijeđati. Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu (u sva tri kajkavski* bantuvati), *Stulićevu i Daničićevu. — Prelazno:* Budi ti milostь zapovidětь tomuj člověku da našemь štete ne čini i da ihь ne bantuje. Spom sr. I, 81. Ni nigdor bantovan ni bržen. Mon. croat. 224. Nimamo ga bantovati i usilovati v ńegovom blagu. 256. Siromaha Petra bantujete izradi Jovanova dugovanja. Starine 11, 98 Pijan človik sladko spava, kojega ne boli glava; komu glava pak bantuje, i gazdu i vino psuje. P. Vitezović, cvit 56.

BANTUZA, *f.* vas quoddam vitreum, *ńeki staklen sud. Od sr. lat.* pandox, gulosus. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Znaš sude caklene, bantuze ke zovu: vazam jednu, stavi na golu put tvoju,.. ne će ju nigdar čut;.. da ako li lana užgavši staviš tuj,.. napuni se mesa. P. Hektorović 14.

BÂNUTI. *vidi* bahnuti.

BANZATI, banzam, *impf.* pronunciare, *oglašivati, objavļivati. od sr. lat.* bannisare, bannizare; *isporedi* bandižati. *samo u jednom spomeniku* XVI *vijeka.* Moļu vas, dajte mi plačara, neka banza po zakonu po mistu noseći upisane zemļe *(koje se prodaju).* Mon. croat. 189.

BÂŃ, *adj. vidi* banov. *dolazi* XII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. sada nije u običaju, nego se još drži u mjesnijem imenima, kao* Baña Luka, *koje vidi na po se.* Ja dijakь bańь pisahь siju knigu poveļovь bańovь. Mon. serb. 2.

BÂŃ, *m. vidi* baña. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Mikaļinu rječniku. postańa nije istoga koga je baña, nego je od* bagno. *isporedi* baño. *a) u pravom značeńu:* Bań. Mikala 9[b]. 222[a]. Sloboditi od muka od purgatorija, koje trpļaše u jednom bańu. M. Orbin, zrc. 121. — *b) selo u Dalmaciji blizu Zadra, tal.* Bagno. Schem. jadr. 1876. 39.

BÂŃ DVÔR, *m. selo koje je bilo u ńegdašńoj župi, koja se zvala* Bočaći, *u primorju prema otoku Rabu.* F. Rački, doc. 88. *isporedi* bâń *adj. i* Bańedvorac.

BÂŃA, *f.* balneum. *isporedi* kupeļ, kupalo. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* bâńâ, *a samo je i drugi slog dug u gen. i instr. sing.*: bâńê, bâńôm. — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi pod 2 i 3), između rječnika u Bjelostijenčevu* (labrum balneatorium, balneum), *Vukaru* (balneum) *i Daničićevu. — Postańem može biti od kor.* bha, *sijati, grijati; ali se i sumńa je li riječ postańem slovenska, te se poredi s ńem.* wanne *i sa sr. lat.* banna (cistae species).

1. *mjesto gdje se čeļad kupa:* Ako vidiš *(u snu)* da se u bańi bańaš, toj prilikuje razbludctvo. Zborn. 133. Da pode u bańu tko je šugav da se obańa. Starine 10, 94. Stvori vodu, koja je u bańa likarija bolesnikom. S. Margitić, fala 93. Voda vrućijeh bańa. Živ. is. 168. Šest mjeseci sve narodne bańe onim su knigama zatopļavali. D. Obradović, bas. 175. Tko uļeze u bańu, trebuje da se ozноji. Poslov. danič. 134. Turci k bańi, a bule iz bańe. Nar. pjes. vuk. I, 568. Ti je zovi u bańu na vodu. 3, 295. U Jerusalimu kod Ovčijeh vrata ima bańa. Vuk, jov. 5, 2. Bańa brestovačka, kulinska, ribarska, vrnačka *u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 874. 706. 708. 782. 874. aleksinačka, *vidi pod* 3.

2. *kupańe, u prenesenom smislu:* Darovavšе jemu bańu krьštenija. Danilo 12. Spase nas bańom prerodeńa. Vuk, tut. 3, 5.

3. *mnoga se mjesta zovu tako: a) u Boci kotorskoj manastir blizu Risna* Vuk, rječ. 15[a]. Šem. bok.-kot. 1875. 11. — *b) u Dalmaciji na moru kod Slanoga selo.* Schem. rag. 1876. 38. — *c) u Bosni seoce kod Fojnice.* Schem. bosn. 1864. 41. — *d) u Hercegovini au) na Limu više sastavka ńeyova s Uvcem selo i manastir; zove se i* Bańani, *koje vidi.* Blizu Lima je manastir Bańa s crkvom sv. Nikole. I. Ruvarac, godišńica 2, 250. *isti pisac misli da je to isti manastir koji se od početka* XIII *vijeka pisao crkva ili manastir sv. Nikole u Dabru* (vь Dьbri) *i najprije bio igumanija a poslije stolica jepiskupa dabarskoga.* 250-53. *vidi* Dabar; *isporedi* bański. — *bb) manastir s crkvom sv. Đurđa, koji se od početka* XIII *vijeka pisao crkva ili manastir sv. Đurđa u Dabru* (vь Dьbri), *a* XVII *vijeka* Biobuška Bańa. Glasnik 10, 155. *bio je bez sumńe blizu onoga pomenutoga pod aa., također na Limu, ali niže sastavka ńegova s Uvcem na mjestu gdje je sada selo na karti* ‚Budo' *i potok* ‚zabanski' *(jamačno* zabański) *pod* ‚Bijelim Brdom'; *vidi još* biobuški *i* Dabar. — *cc) mjesto na putu između Novoga Pazara i Zvečana (sadašńe Mitrovice) u jednoga pisca* XVII *vijeka, sada na karti* ‚Bansko'. *isporedi* Bańska. Za tri dni tu ostaše u Pazaru da počinu. Nu četvrta kako zora zrak objavi, podraniše, ter se u Bańu priko gora od Rogozna uputiše. Idu naprijed gdje se staje Ibar rijeka i Sitnica, Zvečan grad im s desna ostaje. J. Palmotić, dubr. 177. — *e) u Srbiji šest mjesta: aa) u okrugu aleksinačkom, srezu bańskom; Vuk je naziva varoš.* Vuk, rječ. 15[a]. *sada se piše varošica.* K. Jovanović, reč. 93. *po okrugu u kam je zove se i* Aleksinačka Bańa. M. Đ. Milićević, srb. 781. — *bb) selo u okrugu kragujevačkom, srezu jaseničkom.* K. Jovanović, reč. 119. — *cc) selo u okrugu kruševačkom, srezu Jošaničkom.* K. Jovanović, reč. 132. — *dd) selo u okrugu i srezu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *ee) selo u okrugu vrańskom, srezu pčinskom.* Sr. Nov. 1879. 176. *pomińe se od* XV *vijeka, ako se održi što se dokazuje da je kod ńe razbio Turke Nikola Skobalić:* 1454 ubi Turke u Bańe. Ļetop. šaf. 78. S. Novaković, nov. brd. 87. — *ff) selo u okrugu topličkom, srezu jablaničkom, s pridjevom* Ravna; *vidi* Ravna Bańa. — *f) ne daleko od Prizrena k sjeveru a od Štimļe k zapadu: pomińe se* XIV *vijeka i prvi je put zapisana u množini*

s dodatkom da je u Suhogrlu: Baće u Suhogrьlė. Mon. serb. 564. *istoga se vijeka pomiče u jednini također s dodatkom da je u Suhogrlu i da je od ńe išao put u Kostrc:* U Suhogrьlė ... podь putemь, koji grede odь Baće u Kostrьcь. Mon. serb. 123. *istoga se vijeka pomiče da je ‚z Bańomь' među kutun Guncati, a taj se katun pomiče iza katuna Blačana* (Blatьćane) *i mjesta Blaca* (Blatьce), *za koje se veli da mu je išla međa na put prizrenski i* ‚među Duhļa'. Glasnik 15, 290. 291. *na putu iz Prizrena u Štimļu i sada su dva* Duhļa *(na karti* ‚Dulje') *i* Blace *(na karti* ‚Placa'), *a malo na zapad od tijeh mjesta stoji i* Baña: *po tome ne će biti sumńe da je to* Baña *koja se spomiče u trećem primjeru, u istom spomeniku, u kom se spomiče ta Baña i katun Guncati koji je s ńom među, spomiče se za tijem katunom katun* Kostrčani *i mjesto* Kostrc, *i za ń se veli da mu je međa išla* od Pagaruše na Praskovo (Glasnik 15, 295). *ta* Pagaruša *ne će biti drugo nego mjesto koje je blizu rečene Baće zapisano na karti* ‚Bagaruš'; *a po tome je blizu te Baće bio i Kostrc: a što je u Kostrc išao put od Baće, koja se spomiče u drugom primjeru, po tome će i ta Baña u drugom primjeru biti ista; a što se za Baňu u tom primjeru veli da je u Suhogrlu a isto se veli i za onu u prvom primjeru, po tome će i Baña u prvom primjeru biti ista. što u prvom primjeru dolazi u mn.* Baće, *po tome se može misliti da su bile drije: ne daleko od rečene Baće k sjeveru ima mjesto zapisano na karti* ‚Baćice': *to može biti jedna od drija, koje su obje izrečene u prvom primjeru množinom* Baće. — *g) blizu Skopļa: pomiče se* XIV *vijeka, ali u pl., i to u loc.:* Crьkvi. sv. Nikity u Baňahь. Mon. serb. 79. *ali će im nom. biti* ‚Baňane', *koji se pomiňu također kod Skopļa a i sada su ondje na karti; vidi* Baňani *pod* 4. — *h) blizu Pridipa i manastira Treskavca, pomiče se* XIV *vijeka, a sada nije poznata:* Ńiva u Baňu. Glasnik 11, 135. *može biti da su bile drije jedna do druge, pa se za to tako kaže.* — *i) blizu Štipa pomiče se* XIV *vijeka* selo Baña *s dodatkom da joj međa ide* prěz Bratešku rěku *i* nadь Obleševo. Glasnik 24, 268. *oba su ta mjesta i sada na Bregalnici više Štipa; kod ńih je i rijeka koja utječe u Bregalnicu, samo nema na karti imena rijeci. ista će* Baña *biti u drugom spomeniku, u kom se ne može o ńoj doznati ništa više nego da je blizu Štipa:* Sv. vračeve konь Baće. Glasnik 24, 254. — *k) blizu Jedreneta: sultan Bajazit pisa* na Baće *godine* 1485 *zapovijest da se trgovačke knige dubrovačke vjeruju po Rumeliji.* Mon. serb. 535. *da je ta* Baña *kod Jedreneta, treba misliti po tome što se Bajazit rečene godine bavio u Jedrenetu* (Hammer, gesch. d. osm. reich. 2, 630). — *l) prije našega vremena pomiče se samo po imenu* Baña velika. S. Novaković, pom. 121. *a to može biti mjesto u Ugarskoj koje se mađarski zove* Nagy Bánya.

4. *voda koja izvire iz pećine u selu Petńici u Srbiji u valjevskom okrugu i utječe u Kolubaru s desne strane.* Vuk, rječ. 15. Vodenica na reci Baňi. Sr. Nov. 1866. 475.

BÂŃÂ LŮČICA, *f. selo u Bosni pod planinom Zecom kod Fojnice. u jednoga pisca našega vremena koji piše* bajna, *o čemu vidi kod* Baña Luka. Glasnik 20, 267. 22, 12. 49.

BÂŃÂ LUKA, *f. grad i varoš u Bosni na Vrbasu.* baña *je adj. od* bân, *kao* banov; *vidi* bâń. — *dolazi od* XVII *vijeka.* Osam stotin bojnijeh ļudi Baće od Luke sobom vodi. J. Paļmotić, dubr. 5. Iz Baće Luke. Starine 10, 18. V. Andrijašević, dev. III. Norini, prip. 27. Baña Luka. S. Novaković, pom. 121. Er ću biti pustu Baňu Luku. Nar. pjes. bog. 287. S Baće Luke dva brata Pašića. Nar. pjes. vuk. 3, 263. Omrče bego u Baňoj Luci. Nar. pjes. vila 1866. 274. U Baňoj Luci. T. Kovačević, bos. 66. Baña Luka. Zemļop. bos. 46. Vuk, rječ. 15ª. Schem. bosn. 1864. 45. Glasnik 22, 49. — *Izjednačujući je s turskim složenim riječima neki pišu i tako da im* baña *ostaje bez promjene po oblicima: od prošloga vijeka:* Na Baňaluku. Š. Stefanac 18. Od Baňaluke. Zemļop. bos. 47. — *Neki ne razumijući riječi* baña *pišu mjesto ńe i gorore što im se čini da razumiju* bajna: *od prošloga vijeka:* Kod Bajne Luke. P. Katančić, fruct. 17. Od lijepe šeher Bajne Luke. Pjev. crn. 101. Odmetnu se odmetnica Mara preko Bajne Luke u ajduke. Nar. pjes. vuk. 1, 483. U Krajini a u Luci Baļnoj. 3, 533. *po tome u Vukovu rječniku i* Baña Luka *i* Bajna Luka.

BÂŃÂ SĚLA, *n. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 66. Pregled 23. baña *je adj. od* ban; *vidi* bâń.

BÁŃAC, Báńca, *m. čovjek iz* Baće, *jedne u Srbiji.* M. D. Milićević.

BÁŃAK, báńka, *m. vidi* bának. Bliže baňka, bliže ručka. Nar. posl. stojan. 15.

BAŃAKUŠIĆ, *m. prezime;* XVII *vijeka.* Mihovio Baňakušić. Stat. poļ. ark. 5, 311.

BAŃÁNAC, Bańánca, *m. vidi* Baňanin. *samo u Vukovu rječniku. akcenat se mijeńa u gen. pl.* Báńânâcâ.

BÄŃÂNI, Bäńânâ. *m. pl. 1. krajina u Hercegovini, sada u Crnoj Gori; dvoji su:* gorńi *i* dońi. Vuk, rječ 15ᵇ. Baňani. S. Novaković, pom. 121. Što procviļe u Baňane gorńe? Nar. pjes. vuk. 4, 1. I poš'a je niz dońe Baňane. Ogled. sr. 430. Da otide u Baňane ravne. Nar. pjes. vuk. 4, 13. *na jednom mjestu su j mjesto ń:* Utekoše Turci uz Bajane. Ogled. sr. 406. *u pjesmama se naziva i selo:* Ko će poći u selo Baňane. Pjev. crn. 70. Što procviļe u selo Baňane. Ogled. sr. 8. — 2. *u Hercegovini na Limu manastir, koji se zove i* Baña; *vidi* Baña 3. *d. aa.* Baňani, zapušten risćanski samostan; ovdje su dobre toplice. Zemļop. bos. 45. T. Kovačević, bos. 63. — 3. u *Srbiji tri sela: jedno u okrugu valjevskom, srezu tamnavskom, drugo u okrugu rudničkom, srezu kačerskom, i treće u istom okrugu a u srezu crnogorskom.* K. Jovanović, reč. 105. 115. 147. — 4. *selo blizu Skopļa; pomiče se* XIV *vijeka. i sada je ondje.* Puть ide otь Baňanь ... na Kameničь na brьdo. Glasnik 15, 205. *isporedi* Baña *pod* 3, *g.*

BÄŃÂNIN, *m. 1. čovjek iz Baňana, krajine ili koga sela. U množini je cijeļoj drugi slog dug,* Bäńâni, *a u gen. i zadńi:* Bäńânâ. A klikuje grahovske ovčare i Baňane što su bliže bili. Nar. pjes. vuk. 4, 517. Preklaña se Duńar Baňanine. 2, 521. — 2. *prezime:* Danilo Baňanin. Šem. prav. 1878. 59. — 3. *čovjek iz banova područja,* provinciae praefecto subditus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÄŃÂNIN, *m. čovjek iz sela* Bani.

BÄŃÂNKA, *f. 1. žensko čelade iz sela Baňana u Srbiji.* M. D. Milićević. — 2. *žensko čeļade iz područja banova. samo u Stulićevu rječniku.*

BÄŃÂNKIŃA, *f. žensko čeļade iz područja banova. samo u Stulićevu rječniku.*

BÄŃÂNSKÎ, *adj. što pripada Baňanima, krajini ili kome selu.* Vojvoda baňanski. N. Dučić, glasn. 40, 15. Baňanska opština. K. Jovanović, reč. 105. 147.

BÄŃÂŃE, *n.* lavatio, *kupańe. samo u Vukovu rječniku.*

BAŃAT, *adj. u zagonci o saci i prstima:* Sańato, bańato, na vrhu granato. Nar. zagon. nov. 195.

BÄŃATI SE, bäńâm se, *impf. kupati se*, lavari. *dolazi od* XVI *vijeka izmedu rječnika samo u Vukovu. isporedi* baña. Ašte ne sagrêjetь se, da bańajetь se takovy. Starine 10, 110. Ako vidiš *(u snu)* da se u bańi bańaš, toj prilikuje razbludetvo. Zborn. 133.

BAŃÈDVORAC, Bańêdvôrca, *m. prezime; dolazi* XVI *vijeka; bîće po mjestu kaje se zvalo Bań Dvor.* Tomaš Bańedvorac. Mon. croat. 241.

BAŃEGLAV, *m. prezime. u naše vrijeme.* Pavle Bańeglav. Šem. prav. 1878. 62.

BÁŃÊŃE, *n.* jactatio. *vidi* baniti se. *Od prošloga vijeka. samo u rječnicima Belinu* (162b. 538b. 571b), *Stulićevu, Vukovu.*

BAŃESTAR, bäńestra, *m. sr. lat.* banestra. *vidi* balestar. -ńe- *je po sadašńem južnom govoru od starijega* -nê-. *dolazi* XVI *vijeka i to po tadašńem govoru sa* -nje- *mjesto* -ńe-. Ne dohodi tolikoj tvrdo banjestar, kad se strijeļa. Zborn. 100.

BAŃEŠ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. zadr. 1876. 51. Schem. zagr. 1875. 258.

BÄŃEVAC, Bäńêvca, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović, reč. 135. — 2. *vidi* Bańevci.

BÄŃEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Bańevcu.* Opština bańevačka. K. Jovanović, reč. 135.

BÄŃÊVCI, Bäńevâcâ, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Benkovca. dolazi od* XVI *vijeka.* Jednoga ditića iz Bańevac. Starine 10, 14. Bańevci. Šem. šib. 1875. 21. *pîšu ga i* Bańevac. Repert. dalm. 5. Šem. šib. 1875. 23.

BÄŃICA, *f. dem.* baña, *ali rijetko upraro u tom smislu.* 1. *mala baña*, balneolum. Nikoličevo *(selo blizu Zaječara)* ima jedan mlak mineralni izvor, koji je sada zapušten, ali mu narod mnogo dolazi u bolestima, a osobito u groznici; taj se izvor zove (nikoličevska) bańica. M. D. Miličević, srb. 875. — 2. *kadu za kupańe*, labrum. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).* — 3. *dva sela u Srbiji: a) jedno u okrugu biogradskom, srezu vračarskom.* K. Jovanović, reč. 98. — *b) u drugo u okrugu čačanskom, srezu trnavskom.* K. Jovanović, reč. 167. Kopaj mene devet vinograda u Bańici i u Atenici. Nar. pjes. vuk. 2, 169. Pod Jelicu u selo Bańicu. 175. — 4. *ńcka se mjesta pod ńivama i sjenokosima u Srbiji zovu tako: u okrugu biogradskom, srezu gročanskom kod sela Male Ivańće:* Livada u mestu Bańici. Sr. Nov. 1867. 577. *u okrugu kńeževačkom:* Dve ńive u Bańici. Sr. Nov. 1873. 616. Ńiva u Bańici. 1875. 799.

BÄŃICE, *f. pl. selo u Bosni blizu Kļuča; pomîne se* XV *vijeka, i sudu je ondje (na karti* ‚Bańica'). Peći bańičke selomь Bańicami. Mon. serb. 139.

BÄŃIČANIN, *m. čovjek iz Bańice.* M. D. Miličević.

BÄŃIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Bańice.* M. D. Miličević.

BÄŃIČKÎ, *adj. što pripada Bańici ili Bańicama: a) u Bosni kod Kļuča mjesto:* Peći bańičke; *vidi* Peći; *isporedi* Bańice. — *b) što pripada selu Bańici u Srbiji u okrugu čačanskom:* Ńiva u poļu bańičkom. Sr. Nov. 1861. 514.

BAŃIĆ, *m, prezime; od adj.* bań. XVII *vijeka.* Jure Bańić *(ćirilskim pismom napisano* ‚Baćnić'). Stat. poļ. ark. 5, 312. *isporedi* Banić.

BÁŃKA, *f. a) žensko iz Bańe u Srbiji.* M. Đ. Miličević. *b) zensko iz sela Bani.*

BAŃO, *n. tal.* bagno, *vidi* baña; *isporedi* bäń. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Zapovidi da ju zatvore u jedno bańo ili kupalo. B. Kašić, per. 161.

BAŃOL, *m. selo u Dalmaciji na Rabu.* Repert. dalm. 1872. 39.

BAŃOLÚČANIN, *m. čovjek iz Bańe Luke.* Vuk, rječ. 15a *(kod riječi* Baña Luka). — *što se* Baña Luka *prema turskim složenim riječima govori i bez promjene riječi* Baña *po oblicima (vidi kod* Baña Luka), *po tome i u složenom* Bańolučanin *dolazi prošloga vijeka i* Baña- *mjesto* Bańo-: Od starina Bańalučanine. Š. Stefanac 31. — *kako mjesto* Baña Luka *dolazi i* Bajna Luka *(vidi kod* Baña Luka), *po tome dolazi i* Bajnoļučanin. Vuk, rječ. 12b.

BAŃOLÛČKA, *f. žensko čeļade iz Bańe Luke. mjesto* Bańo- *dolazi i* Bajno-, *o čemu vidi kod* Bańolučanin *i* Baña Luka. Vuk, rječ. 12b. 15a. *(kod* Baña Luka).

BAŃOLÛČKÎ, *adj. što pripada* Bańoj Luci. *mjesto* bańo- *dolazi i* bajno-, *o čemu vidi kod* Baña Luka. Vuk, rječ. 12b. 15a *(kod* Baña Luka). — *mjesto* bańo- *dolazi i* baña-, *o čemu vidi kod* Bańolučanin: bańalučko poļe. Zemļop. bos. 2.

BAŃOŠKA, *f. ńeka vinova loza bijela grožđa u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 10.

BAŃSKÂ, *f. adj.* 1. *ime mjestima: a) u Kosovu između Zrečanа (sadašńe Mitrovice) i Novoga Pazara ńegda manastir s crkvom sv. Stefana i jepiskupska stolica, sada varoš pomîne se od* XIV *vijeka. isporedi* Baña (3, *d, cc).* Bêše Bańska upisana vь otьčinê mi hrisovulê,... i sьdahь crьkvь sv. Stefana. Mon. serb. 563. Jepiskopu crьkvьe sv. Stefana vь mêstê rekomêmь Bańska. Danilo 88. 357. Kako jestь uzakoniļь sv. kraļь u Bańskoj. Glasnik 15, 306. Bańskaa mêstu imenujemu radi tekuštihь topliihь vodь. Glasnik 11, 64. Polovinu u Dečani a polovinu u Bańsku. Spom. sr. 2, 117. Bańska. Ļetop. šaf. 53. 70. Bäńskâ, varoš u Kosovu. Vuk, rječ. 15b. Bańska, varošica od Mitrovice četiri sata. Zemļ. bos. 45. On pokupi svu Prištinu ravnu,.. i bijela grada Vučitrna, i pokupi Dmitrovicu ravnu, i pokupi svu palanku Bańsku. 4, 217. *može biti da je to ista Bańska o kojoj se pjeva da je bila Strahiniča bana:* Netko bješe Strahiniću bane, bješe bane u malenoj Bańskoj, u malenoj Bańskoj kraj Kosova. Nar. pjes. vuk. 2, 262. On *(Turčin Vlah-Alija)* beza zla, sine, proći ne šće, ne šće s carem, sine, u Kosovo, okrenuo drumom lijevijem, te na našu Bańsku udario, te ti Bańsku, sine, ojadio. 2, 266. — *b) u Srbiji dva sela: aa) jedno u okrugu čačanskom, srezu studeničkom.* K. Jovanović, reč. 173. — *bb) drugo u okrugu topličkom, srezu kosaničkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *c) mjesto ńegde blizu Štipa: može biti na Bregalnici više Štipa ne daleko od Bańe selo kaje je na karti zapisano* ‚Ištebanja'. *spomîne se* XIV *vijeka:* Prêčistaa vyše Bańske,.. i sv. vračeve konь Bańe. Glasnik 24, 254. — 2. *ime rijekama, ali ne dolazi inače nego sa riječju* rijeka: *a) rijeka koja utječe u Toplicu kod sadašńe Kuršumlije u Srbiji: pomîne se od početka* XIII *vijeka.* Hramь sv. Nikoli... na ustí(ji) rêke Bańske. Stefan kr. 3. — *b) rijeka koja blizu Vraće tekući pokraj Bańe utječe u Moravu u Srbiji:* Put uz reku Bańsku u krivu Palanku. Rat 115. — *c) rijeka na kojoj je bio manastir* Bańska *između Mitrovice u Novog Pazara:* Sьzda crьkovь sv. Stefanu pri rêcê Bańskoj. Ļetop. šaf. 60. — *isporedi* bański.

BÁŃSKÎ, *adj.* 1. *što pripada Bańi: a) što pripada Bańi blizu Prizrena (vidi* Baña 3, *f):* Do brega bańske zemļe. Mon. serb. 123. — *b) što*

pripada manastiru Baňi u kom je bila crkva sv. Nikole (vidi Baňa 3, *d, aa)*: 1592 baňskym prěstolomь praveštu mitropolitu bosanskomu Avksentiju. Godišńica 2. 251. — *c) što pripada kojoj god Baňi u Srbiji*: baňski srez; baňska opština. K. Jovanović, reč. 93. 119. 132. — 2. *što pripada Baňskoj između Zrečana i Novoga Pazara*: Jepiskopija baňska. Danilo 360. Igumenь baňskyj. Ļetop. šaf. 55. Sv. kraļь baňskyj *(Milutin, što je zidao manastir Baňsku i u ńoj bio pogreben)*. 54. 70. Pečьska pripratь i baňsko zlato ... ne obrětajetь se nigdeže. 61.

BÂŃSKÎ, *adj. što pripada selu Baňima. isporedi* Baňka.

BÄŃSKÎ DÔ, Bäńskôga dôla, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom, srezu ńišavskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÄŃSKÔ SÈLO, *n. selo u hrvatskoj krajini u ogulińskom kraju: jedni ga pišu* Bansko selo. Schem. zagr. 1875. 83. *i tako je u tamošńim crkvenim knjigama. drugi pišu* ‚Bainsko selo'. Razdjel. kraj. 27. *tako od prilike ili* ‚bajnsko' *izgovaraju mještani, te će biti mjesto* ‚baňsko', *od* ‚baňa' *jer se je ondje ńegda kopala ruda. tako je imao ļubav javiti tamošńi župnik.*

BAŃŠTAK, *m,* galium verum L., *ivańsko cvijeće. u jednoga pisca našega vremena, i u ńega kajkavski sa* šć *mjesto* št. B. Šulek, im. 10.

BÄO, bâla, *m. tal.* ballo, *igra, ples,* saltatio. *dolazi od* xvi *vijeka, u isto vrijeme i s promjenom glasa* l *na* o *kad je na kraju; a nalazi se i bez te promjene i danas te je akcenat i u nom.* bâl; *mijeńa se akc. u loc. sing.*: bálu, *tako i u ciljnoj množini kad ima* -ov-: bálovi, bálôvâ. *po krajevima gdje je bliži talijanski jezik može biti da je akcenat drugi.* — Ako jedan bao usktjebudu učinit. M. Držić 56. S tolicijemi bali i dancami nečasnijema. I. Držić, nauk gond. 114. Od bala i kola nečasnijeh. 172. Za sto ne bale kudiš, ne kudiš jer igre varoške. M. Katancić fruct. 88. — l *na kraju nepromijeńeno*: Kad na bal idu. M. A. Reļković, sat. 14. Na večer da kraļev sin bal. Nar. prip. mikul. 25.

BÄOČA, *f. vidi* balčak, *s kojim je jednoga postańa. glas je* o *postao od* l, *i tako dolazi od* xvi *vijeka; po ńekim se krajevima sažima* ao *u* o, *te glasi i* bôča, *i to od* xvii *vijeka; ali se i danas nalazi* l *iza* a *nepromijeńeno*: balca. *između rječnika dolazi u Belinu* (571b. *ali grješkom* ‚boč', *čemu nema potvrde druge nego instr.* bočom, *a tome je nom.* boča), *u Bjelostijenčevu (kao u Belinu, odakle je bez sumńe i uzeto), u Stulićevu (kao u oba prva) i u Vukovu* (balca). — *s promjenom glasa* l *na* o: Ize svoj mač i obrati ga g zemļi baočomь. Zborn. 80. — ao *sažeto u* o: Ne ustavļa se, bočom lupa. I. Gundulić 311. Stuče Ostoji bočom glavu. 410. Boču uz desno sve koljeno a bodezan k srcu obrati. 545. — l *nepromijeńeno na* o: Svaki nosi... o pojasu sabļe alamanke a na ńima od čelika balče. Nar. pjes. vuk. 3, 333. 335.

BAOGAŃ, *u zagonetci o crepuļi*: Šogań, baogań, turi onu zgodu na ogań. Nar. zag. nov. 234.

BÄOŠA, *m. vidi* Balša.

BÄOŠEVA GRÄDINA, *f. vidi* Balšova gradina.

BÄOŠIĆ, *m. selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 23. Repert. dalm. 39. *isporedi* Balšić.

BAOŠĻE, *ńeko mjesto u Boci kotorskoj, koje se spominje* xiv *vijeka (u poznijem prijepisu), ali može biti pogrješka; isporedi* Baošić. U Baošļe, Bijelu, Kruševicu. Mon. serb. 151.

BÄOTIĆ, *m. prezime, vidi* Baltić, *čemu je promijeńeno* l *na* o. Schem. bosn. 1861. 90.

BAOŽELIĆ, *m. vidi* Bavželić.

BAOŽIĆ, *m. prezime; dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka.* Baožić. A. Kačić, kor. 452. Imade za ženu Vidosavu Baožića. 460. *može biti pogrješka mjesto* Baošić.

BAOŽULIĆ, *m. vidi* Baoželić.

BÄPČA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* p *stoji pred* č *mjesto* b, *koje ńeki i pišu.* Babča. Schem. zagr. 1875. 196. Pregled 42.

I. BÄPKA, *f. hyp.* bäba *(i to pod* 1 bäba). — p *stoji pred* k *mjesto* b, *koje ńeki i pišu. dolazi od* xvi *vijeka, u rječniku ni jednom (u Stulićevu ima, ali iz ruskoga). a) za babu, očinu ili materinu mater: prošloga vijeka:* Knežići s babkom Katarinom. J. Krmpotić, kat. 78. — *b) za staru ženu:* xvi *vijeka:* Babko Rade ma mila! M. Marulić 251. — *c) za dojkińu i dadiļu:* xvi *vijeka:* Sve te ću slńšati, moja draga babko i majko! M. Držić 166. Babka je š ńome. 335.

2. BÄPKA, *f. hyp.* bäba *(i to pod* 2 bäba) — p *stoji pred* k *mjesto* b, *koje ńeki i pišu.* — 1. ‚majušna živinica poput žabe skorńače sa tvrdim svlakom, koja na rosnom proliću podgriza ponikli; kad u ńu kreneš, smota se ka ježˊ. M. Pavlinović. *to će biti* bäbe, *buba mara. isporedi i* 2 bäbica. — 2. plantago, *babica (vidi* 2 babica 3). *samo u Mikaļinu rječniku.* — 3. *načińeno kao soha (prava odozgo), te se na ńu naslone dva šlemena. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj). isporedi* babica. — 4. *stariński norac. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da je Vuk čuo u Imoskom, ali se govori i po drugim krajevima: tako i u Srbiji oko Prokupļa.* Ļ. Kovačević. *u ugarskih Hrvata dolazi i u pjesmama kao norac male vrijednosti.* Nima ni babke Jačke 255. — *U oba je pošļedńa značeńa zabiļeženo u Vukovu rječniku grješkom* ‚bäpka'.

BÄPKO, *m. hyp.* babo. — *pred* k *stoji* p *mjesto* b, *koje ńeki i pišu.* — *dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Ali balo alˊ babaļko alˊ se zoveš stari babko. I. T. Mrnavić, osm. 111. Za bapka je riječ govorio. Nar. pjes. vuk. rjec. 15b.

BÄPSKÂ, *f. selo u Srijemu blizu Tovarnika.* Schem. diac. 1877. 43. Pregled 116.

BÄPSKÎ, *adj.* anilis. *pred* s *stoji* p *mjesto* b, *koje ńeki i pišu. dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Stulićeva i Vukovu.* — 1. *u pravom smislu:* Babskih basni se odvrzi. Anton Dalm., 1tim. 4, 7. Pogan babska malovridna. V. Došen 129. Bapskijeh gatalica kloni se. Vuk, 1tim. 4, 7. To su babske priče i mudrosti. P. Petrović, vijen. 89. — 2. *što pripada selu Bapskoj u Srijemu:* Brda babska. P. Bolić 1, 23. — 3. *adv.* bapski, aniliter. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÄPSKÔ PÖĻE, *n. selo u Srbiji u okrugu čačanskom. pred* s *stoji* p *mjesto* b, *koje ńeki i pišu.* K. Jovanović, reč. 167.

BÄPSTVO, *n.* nutricii muneris exercitium, *posao babe dojkińe i dadiļe. samo u Stulićevu rječniku.* p *pred* s *stoji mjesto* b.

BÄPŠTINA, *f. vidi* baština. *pred* š *stoji* p *mjesto* b, *koje i pišu. dolazi u dva pisca* xvii *vijeka jamačno samo za to što su mislili da tako treba pisati riječ baštinu, kao da je postala od babe. — mjesto* št *dolazi i* šć *kako je rečeno kod* baštine. — *o nepokretnom i pokretnom imańu:* Ne roditeļi odnesoše ńe tilo i položiše u ńihovu bab-

ščinu, ne daleko od Rima. F. Vrančić, živ. 38. Počeše pratež svoju prodavati i na potribu ubozih obraćati. Čujući ńe zaručnik da one tako babščinu i drago kamenje prodaju poče izvidati ča more biti da se tako čini. 48. Zakjinam te da ne jiščeš ovomu monastiru ni pinezi ni babščino i da ne obujmeš srca sestar svitovnimi brigami. 95. Muklo se ne krade didina i babština. I. T. Mrnavić, osm. 141.

1. BÂR, *m.* milii genus, *neko žito kao proso.* — *dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu, Bjelostijenčevu, Stulićevu (u sva četiri* panicum), *u Vukovu* („milii genus, nekakvo vrlo situo i žuto žito kao proso; kažu da bi se čovjek mogao u ovo žito udaviti kao u vodu"; *tomu se dodaje da se govori po jugozapadnjem krajevima).* — a *je umetnuto mjesto staroga* ъ. — *Od kor.* bhar, *dizati, nositi, čuvati, hraniti, od koga je i* brati *i* brašno. — Bar, setaria Beau. Šloser-Vukot. flora 1211. setaria glauca *i* setaria italica. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 10. Sijala je baba bar, da je babi za uvar. Nar. posl. vuk. 284. Sije se ... proso, pirevina i bar. Zemj. bos. 5. *ima ga i u Hercegovini.* N. Dučić. Bar bijeli, crjeni. B. Šulek, im. 481.

2. BÂR, *f. vidi* bâr *m. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Vari ostupane bari, ter onu vodu pij, a vrlo razvarenu bar kusaj. J. Vladmirović, lik. 12.

3. BÂR, *f. i m.* copia, omnes simul, omnia simul. *samo u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* — *od pers.* bâr, *ludstvo koje ide za kim, i mah ili put kad se govori: jedan put, dva puta ili u jedan mah.* — 1. *mnoštvo ljudi ili drugoga čega: dolazi u nom. u ženskom rodu i u acc. tako da se rod ne može poznati:* U grad, pod ki bar ma hoću da ide. M. Marulić 26. Da skupe puka bar u svu sinagogu. 28. Tkalac biše jimao mar nastrikat cvitja bar svilami i zlatom. 41. — 2. *u instr. sing. u muškom rodu* barom, *kao mahom ili u jedan put, svi iti sve zajedno, cijelo mnoštvo:* S oružjem družba sva barom po vrata ta buknu z bukom na dvor. M. Marulić 55. Kamen *(rafajući se s brda)* ni pastirskim krovom prašća ni ševarom, zemjuškim pokrovom sve zaniša barom. I. T. Mrnavić, osm. 64. Ali je za carom na smrt se broditi ali nam je barom život obraniti. 103. To ti se prostrismo barom priko dvora. 154.

4. BÂR, 1. saltem, *vidi* barem *(gdje mu je i postanje). dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu.* Da uza te bar umiram. J. Kavanin 39. Da ga živa zatečemo i što god mu bar rečemo. P. Knežević, muka 16. Bar jednoga ovdi vaja da ostavite. E. Pavić, ogled. 87. Ili baš mrtav, ili bar blizu smrti jeste. 503. Nejma, sestro, boljeg od mlinara, bar siroma on nikog ne vara. M. A. Reljković, sat. 67. Bar se projdi, nemoj me smetati. 133. Ako nije prede, bar od sad. J. Rajić, pouč. 1, 32b. Ako mu je bar prošla godina. J. S. Reljković, kuć. 248. Zapovida da se imadu bar jedan put u godini dana ispoviditi. B. Lcaković, nauk 389. Ostavi mi brata bar jednoga. Nar. pjes. vuk. 2, 289. — 2. etsi, *premda, ako i; od mađ.* bár *(istoga značenja. u naše vrijeme, u zapadnoj Ugarskoj.* Ne ću žene 'z ovud, bar mi ju s silom daju. Jačke 248. Još nam ne bi odurile, bar su mi vse dobro vzele. 279.

5. BÂR, *reče se u Hercegovini ovci kad se muze, da mirno stoji.* N. Dučić. *i u Srbiji u okrugu valjevskom:* bâr ciko! Lj. Kovačević. *biče okrúčno* bára.

6. BÂR, *m.* 1. *grad na moru blizu Skadra, sada u Crnoj Gori,* Antibarium, *tal.* Antivari. *pomiče se od početka* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (88a), *Vukovu i Daničićevu.* Grad slavny Barь. Stefan kr. 8. U Barê. Glasnik 15, 288. U Baru. Spom. sr. 2, 122. Bar i Bojana. M. Vetranić 1, 263. Prati knigu Baru i Ulćinu. Nar. pjes. vuk. 2, 534. — 2. *grad u Italiji prema onom prvom preko mora,* Barium. Svetago Nikolaje vь velicěmь Bari. Stefan kr. 9. Nikulom me zvaste od Bara. M. Marulić 288.

1. BÂRA, *f.* palus, pratum. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bârâ, *a samo je i drugi slog dug u gen. sing.:* bârê, *i instr. sing.:* bârôm. — *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* („lokva blato, palus, lacuna, stagnum" 10b), *u Belinu* (palus 537b), *u Stulićevu* (lacuna), *u Vukovu* (lacus, lacuna, pratum), *i u Daničićevu.* — *Postańem od kor.* bhar, *dizati, liskati, vrtjeti se, mesti, od koga je i* blato.

1. palus: *može biti velika, kao n. p. kad se voda razlije preko obala, i mala, kakva se načini n. p. od dažda na ulici.* XIV *vijeka:* Kako dêlь spada u baru i kako bara pristaje u Limь. Mon. serb. 94. Po srêd(ê) bare nizь mlaku. Glasnik 15, 299. Prêko bare u studenьcь. 300. Nizь dolь na baru. Mon. serb. 199. U baru. 199. XVIII *vijeka:* Voda koja je ... u bara otrovana. S. Margitić, fala 93. Vode lasno usmrde se, kako se mlogo puta vidi u bara i u drugije misti, od kud isteći ne mogu. A. Bačić 437. Kako n' brez pare pobigoše priko jedne bare. I. Zaničić 161. Bijaše to polje od mlozije strana opasano barama 205. On je jezero, gdi voda stoji mrtva i bara puna smrada. F. Lastrić, ned. 426. Nalij vodom od bare il kiše. J. S. Reljković, kuć. 183. Stučci po ledini prostrti polivaju se vodom ili u bari svezani kvase se. 253. *u naše vrijeme:* Ko se u bari udavi, onom drugo more ne treba. Nar. posl. vuk. 155. Prvi se štenci u baru bacaju. 260. Zna vrana đe je bara. 93. Izvuci se, more, iza bara. Nar. pjes. vuk. 4, 288. Niva kod smrdljive bare. Sr. Nov. 1875. 43. Niva kod crvene bare. 526. Niva kod ride bare. 1307. — *može biti i od bala itd.:* Sve balava ona stara, .. prjeko rila koj je bara. J. Kavańin 11. I načine *(gosti)* bljujuć baru na čast gospodaru. V. Došen 150.

2. *bare u prvom značeńu koje presišu, maće ili više, a i sa svijem, ńihovo se i suho mjesto a po ńemu i dalji prostor oko ńih zove* bara, *gdje mogu biti paše i sjenokosi i ńive, a i voćńaci i vinogradi: u tom će smislu biti što u Vukovu rječniku stoji da se u Hrvatskoj* bara *zove i „svaka livada u ravni,* pratum"; *ali je tako i izvan Hrvatske. u tom smislu dolazi i* blato, *koje vidi. može biti da je i u tom značeńu još od* XIV *vijeka:* Prêko polja na smrьdeći studenьcь, i otь tudu po srêd(ê) bare kudê starinьnici podoše; .. otь smrьdećega studenьca po srêd(ê) bare u gomilu, i otь gomile potokomь u okrugłu baru; .. otь bare prêko šume u lokvu. Glasnik 15, 277-8. XVII *vijeka:* Vinograd treba da posadi ne u osoju, .. takojer u bari i gdi je močarno, jere u močarnu vinograd ne može biti. M. Divković, bes. 209. XVIII *vijeka:* O magare! dotirano sad iz bare. V. Došen 36. Kog zelena hrani bara. 108. — *u takoj su bari livade, ńive, voćńaci, vinogradi, zabrani:* Livada u bari Sr. Nov. 1861. 8. 1863. 181. 1869. 447. Livada u staroj bari. 1875. 316. Zemja više livade u zloj bari. 1875. 194. Niva u dubokoj bari. 1869. 181. 234. Niva u ladanoj bari. 1870. 288. Niva u starčevoj bari. 1869. 699. Niva u bari badljevačkoj. 1875. 357. Voćńak u bari. 1863. 16. Vinograd u mečinoj bari. 1869. 271. Vi-

nograd u Jerinoj bari. 1875. 517. Zabran u beloj bari. 1872. 562. *i same take ljivade, njive, itd. zovu se bare;* Livada zvana kriva bara. Sr. Nov. 1875. 1004. Njiva bara. 1870. 318. Zemlja zvana bara. 1872. 862. Zemlja crna bara. 1875. 959. *take će biti i ove:* Njiva kod kravlje bare. Sr. Nov. 1875. 47. Njiva kod kruškove bare. 621. Njiva kod topolove bare. 56. Njiva kod orlove bare. 517. Da podigneš haračlije Turke, da ih vodim na Mletičak ravni, na zelenu baru Zajovića, onde ćete tabor učiniti. Nar. pjes. vuk. 4, 497. *tako se mjesto naziva i množinom* bare: Livada u barama. Sr. Nov. 1863. 322. 1865. 408. 1870. 584. Njiva u barama. 1863. 187. Njiva u jelovim barama. 1875. 265. *take će biti are:* Spade paša na polje nikšičko, i bijele raspeo šatore na široke ‚Bare' pod Ridane. Ogled. sr. 495

3. *ime selima: a) u Crnoj Gori jedno u Grahovu a drugo u Uskocima.* N. Dučić, glasn. 10, 18. 22. *pošljednje dolazi i u mn.* Bare: Okrenuše uz Bare zelene. Nar. pjes. vuk. 4, 325. A kada su na planinu bili, na planinu na Bare (‚bare') zelene, .. na Barama (‚barama') noćcu prenoćiše. 395-6. — *b) u Srbiji u okrugu užičkom, srezu crnogorskom.* K. Jovanović, reč. 161. — *c) u Slavoniji, u podžupaniji osječkoj zaselak kod Crpinu.* Pregled 99. — *d) nekoliko ih ima uza se po kakav pridjev, kao* Crna Bara, Ljeskova Bara *itd., koje vidi kod njihovijeh pridjeva. — e) neka se nazivaju u množini* Bare, *koje vidi na po se.*

2. BÀRA, *f.* carex L., *oštrica.* J. Pančić, flora biogr. 399. *dolazi od prošloga vijeka i to u rječniku Belinu* (349b), *gdje stoji da je* juncus, *sita, i u Bjelostijenčeru isto tako* (1, 718b), *a po prvom tako i* B. Šulek, im. 10.

1. BÁRA, *f. ime kozi i krmači. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo kozi ime). postaćem će biti od kar.* bhar, *nositi. isporedi* baran *(oran).* Vidiš li ti ovu našu krmaču baru? Nar. prip. vrč. 123.

2. BÁRA, *i* BÀRA, *f. hyp.* Barbara. *Kad je nom.* Bára, *akcenat se mijeña u voc.:* Bâro. — *Dolazi od* xvi *vijeka.* Bara Milešićka. Mon. croat. 277. Za svit uzmite divice, koja Katu. koja svetu Baru. M. A. Reljković, sat. 45. Pribroj, Baro. Poslov. danič. 100.

BARABA, *m.* Barabba. *isporedi* Baraban. Ki se zvaše Baraba. N. Rañina 92b. mat. 27, 16. Barabu oprostiše. M. Vetranić 1, 345. Barabu slobodi. N. Naljeković 1, 136.

BARABAN, *m. vidi* Baraba, *mjesto kojega je u nekih* Baraban, *jamačno od tuda što je netko prvi uzeo grčki acc. za nom. Od* xvi *vijeka.* Ki se zoviše Baraban. Bernardin 49. mat. 27, 16. I. Bandulavić 87. Propnite Barabana. M. Divković, plač. 17. Stavi naprid Barabana. P. B. Bakšić 89. Da se pusti Baraban lupež. M. Angel 43. A biše Baraban razbojnik. L. Terzić 28. Isusa li odbacuješ, a Barabana zagrljaš? F. Lastrić, test. 114.

BARÀBANAT, barábanta, *m.* lictor; *isporedi* pandur. *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (145a, 442a), *Bjelostijenčeru i Stulićeru. — Od mađ.* darabant *(koje je od njem.* trabant) *s promjenom glasa* d *na* b. — Odbjegni od tebe grdobni sotona s barabanti svojimi. B. Kašić, nač. 103. Barabanti i cafi. I. Držić, nauk gond. 307. U ruku djavala barabanat. I. Ančić, ogl. 90. Privodi barabanta i satnika. J. Kavanin 459. Opraviteje, što mi rečemo barabante, a ini mučiteje i hitavce. Živ. is. 153.

BARÀBANATSKÎ, *adj.* lictorum. *samo u Stulićevu rječniku, gdje piše i* barabantski.

BARABANTIĆ, *m. dem.* barabanat. *samo u Stulićevu rječniku.*

BARÀBANTOV. *adj.* lictoris. *samo u Stulićevu rječniku.*

BARÀBÂR, *adv. turski* beraber, *zajedno, jednako ravno. Od* xvi *vijeka, između rječnika u Vukovu* (uporedo) *i Daničićevu.* Idoše Turci na Filečhaz, raskopaše ga (s) zemljom barabar. Ljetop. šaf. 86. Hvala i ništa, to je barabar. Nar. posl. vuk. 340.

BARABÁRÊÑE, *n. jednačenje, poređenje. samo u Vukovu rječniku. isporedi* barabariti se.

BARABÁRITI SE, barábârîm se, *impf. uporedo s kim stajati ili sjedjeti ili ići, jednačiti se s kim. — Od* barabar. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — uporedo sjedati s kim:* I poleti k svecu Muhamedu, ter se Murat š njime barabari, blizu sveca podviv nogo side ludu pijuć, na vatri se grijuć. A. Kačić, razg. 110. — *jednačiti se, poređiti se s kim:* Ti, što si juče postao prosjakom, očeš da se sa mnom barabariš, koga su otac i ded prosjaci bili! D. Obradović, bas. 153.

BÀRABÂŠ, *m nadimak, koji dolazi kao prezime a postaćem je ime* Barabbas; *isporedi* Baraba, Baraban. L. Barabaš. Schem. zagr. 1875. 258.

BARABIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 61.

BÁRAC, Bárca, *m. prezime; u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 101.

BÀRÂĆ, Baráća, *m. prezime, upravo nadimak; od prošloga vijeka. postaćem može biti od* baran. — Jure Barać J. Vladmirović, lik. 5. M. Barać. Schem. bosn. 81. Mihailo Barać. Šem. prav. 1878. 68. *na pošljednjem mjestu stoji grješkom* ‚Barah'.

BARAJÉVAC, Barajévca, *m. čarjek iz Barajeva.* M. Đ. Milićević.

BÀRAJÉVKA, *f. žensko čeljade iz Barajeva.* M. Đ. Milićević.

BÀRAJEVO, *n selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 95. *Od imena koje nije u običaju u koje je postaća jednoga sa* Baran.

BÀRAJEVSKÎ, *adj. što pripada Barajevu.* Barajevska opština. K. Jovanović, reč. 95.

1. BÁRÂK, *m. ime muško; može biti hyp. od* Báro *(kao* Rádâk *od* Rádo); *prema tome je i akcenat starjeu. Dolazi* xvi *vijeka.* Ja pop Barak. Mon. croat. 182. 195. *isporedi* Barakovac.

2. BÀRAK, *m. turski* barak, canis villosus, *rutav pas. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* O škripovu dne, kad se baraci strigu. Nar. posl. vuk. 245.

BARAKCAZ, *m. neko mjesto u južnoj Ugarskoj.* S. Novaković, pom. 124.

BÀRÂKOVAC, Bárâkôvca, *m. planina u bosanskoj krajini.* Zemlj. bos. 46. M. Ružičić.

1 BÀRÂKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bárâku. od* xvii *vijeka.* Juraj Baraković Zadranin. Đ. Baraković, vil. 3. Na kulu Barakovića. Stat. poljič. ark. 5, 313. Baraković. J. Kavañin 162. Vasilije Baraković. Vuk, sov. 108.

2. BÀRAKOVIĆ, *m. prezime Turcima; od nekoga turskog imena.* A na ruke Barakovićibre. Nar. pjes. vuk. 3, 549. Kad pos'ječe dva Barakovića, Baraković-Zeka i Smaila. 4, 520.

BARÀKTÂR, baraktára, *m. vidi* barjaktar. xvii *vijeka.* Husein-baraktaru. Starine 11, 103. baraktara. 124. 141.

BÀRALIĆ, *m. prezime, po ocu Baraliji. -î- je*

saželo -iji-: Milosav Baralić. Rat 78. Panta Baralić. 355.

BÀRALIJA, *m. prezime*: Sima Baralija iz Šarana. M. Đ. Milićević, srb. 317.

BARAMATIJ, *m. vidi* Baramatin. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Baramati Osip. J. Kavanjin 49.

BARAMATIN, *m. riječi* ‚ab Arimathaea' *u novom zavjetu* (mat. 27, 57) *uzete su za* ‚a Barimathaea', *te od druge načińeno ime čovjeku iz toga mjestu. isporedi* Abarimatija, Baramatij. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Osip Baramatin. M Marulić 189.

1. BÀRAN, *m. ime muško, upravo hyp. od* Bâro *(kao* Rádan *od* Rádo). *dolazi od* XIV *vijeka u spomeniku pisanu latinski, inače od* XV. Pro eodem Barano. Mon. ep. zagr. 2, 98. Baran decanus. 109. Баранъ Ублькčићъ. Mon. serb. 378. Od jednoga brata ostade sin Baran imenom. A. Kačić, kor. 466.

2. BARAN, *m. vidi* ovan. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bára. — Baran sada nek s ovcama ide. J. S. Reļković, kuć. 317. *u istoga pisca u pl. bez* a *između* r *i* n *može biti i štamparskom griješkom:* Barnovi i bike ispušćaju se. 317.

3. BÀRAN, bârna, *adj.* paludosus. *samo u rječnicima Mikaļinu* (10b *samo u složenom obliku* barnî) *i u Stulićevu* (9b *u nominalnom obliku* ‚barran' *i u složenom* ‚barnî', *a to je* bârnî).

BARÁNAK, baránka, *m.* agnus, *jagńe. upravo hyp. od* baran, *ovan. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, i to u prenesenom smislu o Isusu u pričešću:* Neka ta isti baranak... odgovori priliki jańca vazmenoga. Š. Budinić, sum. 80b.

BARANDA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 55.

BÀRÂNI, Bârânâ, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Stocu.* Schem. ragus. 1876. 57.

BÀRANIN, *m. čovjek iz grada* Bâra. *Akcenat ostaje, samo je i drugi slog dug u cijeloj množini:* Bârâni, *a u gen. pl. i zadńi:* Bârânâ. — *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. a) iz Bara crnogorskoga:* Marinь baranинь. Mon. serb. 105. Baranomь ostavihь. Glasnik 15, 288. — *b) iz Bara talijanskoga:* O Nikula Baranine! M. Marulić 285. — *c) dolazi i kao prezime:* Stijepo Baranin. Vuk, nar. pjes. 1, 87.

BARANOV, *adj. što pripada Baranu.* Sin Baranov. A. Kačić, korab. 467.

BÀRÂNSKÎ, *adj.* 1. *što pripada selu Barama u Srbiji.* Baranska opština. K. Jovanović, reč. 118. *gdje griješkom stoji* barańska. — 2. *gorńi Ibar od izvora svoga pa od prilike do Sitnice zove se i* Baranska Morava. Zemļ. bos. 3. *i* Baranska reka. S. Novaković, zemļ. 15.

BÀRAŃA, *f. županija u Ugarskoj.* U Barańi na desnom brijegu Dunava više Osijeka. Vuk, pisma 86.

BARÁŃAC, Barańca, *m. čovjek iz Barańe. Akcenat se mijeńa u gen. pl.* Bàrâńâcâ. Rođeni Barańci. Vuk, pisma 87. Svetozar Popović Barańac. D. Avramović, sv. gora 259.

BARAŃAI, *m. prezime; maďarski mjesto Barańac.* XVI *vijeka.* Od mene Matijaša ‚Baranyay', soldata careve i kraļeve svetlosti. Mon. croat. 334.

BÀRAŃICA, *f. ńeko mjesto sa zidinama u Srbiji kod Kneževca u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 836.

BARARA, *f. ńeka loza vinova.* B. Šulek, im. 10.

BÀRAST, *adj. bio i crn oko vrata; govori se o ovci:* ovca barasta. M. Pavlinović. *isporedi* bara.

BARAŠKA, *f. tal.* borasca, *zlo vrijeme,* tempestas. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Mikaļinu rječniku.* Čuvajte se šijuna, baraška vas odnese. M. Držić 407.

1. BÀRAT, *m. ńcki grad u pjesmi, može biti* Berat, *koji vidi.* Ja sam junak od Barata grada. Nar. pjes. vuk. 3, 98. Đe imaju druma tri četiri: koji Nišu, koji Sibeniku, koji ide Baratu turskome. 99.

2. BÀRAT, *m. trijem pred vodenicom; u naše vrijeme u Srbiji. može biti od tal.* baratto, *zasjeda, kaje bi značeńe bilo prešlo u zaklon, u po tom u rečeni trijem.* Iz vodenice na barat, s barata na brod. Ž. Radoňić.

3. BÀRAT, *m.* commercium. *tal.* baratto. *isporedi* baratati. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚trštvo, pajdaštvo, društvo, ortačeńe').

4. BÀRÂT, baráta, *m. vidi* berat. XV *vijeka.* Mon. serb. 481.

5. BÀRÂT, *m. maď.* barat, *od* brat. *a tako se naziva u ļetopisima Đurađ Utješenić inače Martinučić (po dokazivańu I. Ruvarca u Glasniku* 49, 26-27). To lêto pogibe Barat. Ļetop. šaf. 84. Starine 9, 89. Pride Baratь. Starine 9, 89. *u drugom ļetopisu griješkom* ‚priidoše tarati'. Ļetop. šaf. 84. *u drugim se ļetopisima naziva* ‚Bratь'. Glasnik 49, 26.

BARÀTÂŃE, *n.* commercium, negotium, conversatio. *isporedi* baratati. *dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) radńa:* Ńihova služba i dilo ugodno je bogu vele veće nego trgovańe i drugo baratańe. Postila 1562. 12b. — *b) drugovańe:* Divica pripoštena od čovječijega odlučita baratańa ili ti društva. Đ. Rapić 82.

BARATAST, *adj.* palustris, *barovit. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Da ovakva paša ni po što ne bude blatna i baratasta. I. Jablanci 133.

BARÀTATI, barâtâm, *impf.* mercari, negotiari, commercium habere, conversari, *trgovati, raditi s kim, imati kaku god posla s kim.* — *Od tal.* barattare. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi pod* c), *između rječnika u Bjelostijenčevu (u praes. kajkarski* baračem) *i u Vukovu.* — *a) trgovati:* XVII *vijeka:* Što god mislite, na ovi mi lis učinite na skoro, ali cinu ali Jagieu ovamo, ne držite se, istinom s vami da baratamo. Starine 11, 97. Za drugo, što baratat bude, bude vam račun davat. 123. — *b) imati kaku god posla s kim: prošloga vijeka:* Tko ima dobro ime, onaj svagdi je prošteman i primļen, svaki želi š ńime baratati, večati i trgovati. Đ. Rapić 389. — *c) govorom razpravļati što,* disserere; *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, po svoj prilici prevedeno ńem.* abhandeln. Ki prez duha svetoga govori, opravļa, barata od boga. Anton Dalm., ap. glag. f. — *d)* disjicere, conturbare, *premetati, neprelazno:* Ko je baratao po ovim haļinama. po sobi, po vajatu? Ļ. Kovačević.

BÀRATI, bârâm, *impf. pomaļati glavu iz vode, glavati. od tal.* barare, *varati.* Baraju ribe kad se podignu iz dna te glavom povirujuć kreću. L. Zore, rib. 30.

BARÀTIJER, baratijèra, *m.* aleator, *igrač. od* tal. barattiere. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ostavļajn igrači od promjene ili ti baratijeri igru u polu noći. M. Radnić 563.

BARATINA, *f. ńekako tkańe. od sr. lat.* barratus, *prutast, s prugama šarenim.* — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Uze dvije dolamice

kratke od stare svite baratine, te od iste učini jedan klobučić. B. Kašić, ign. 20.

BARBA, *f. ńeko mjesto koje se spominńe samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 124.

BARBAĆEP, *m. ńekaka ptica, može biti* ćuk. *od tal.* barbachieppo, *fr.* barbacou. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Obraza od mojemuče, od papagala, od žvirata, od barbaćepa. M. Držić 240.

BARBAN, *m. mjesto u Istri. pomińe se od* XIII *vijeka.* Pol mora k Barbanu. Mon. croat. 16. *talijanski* Barbana. Šem. por. 1876. 21. *po tom i u jednoga pisca prošloga vijeka:* Jedan u Barbani umre. J. Kavańin 146.

BARBANSKI, *adj. što pripada Barbanu.* Komun barbanski. Mon. croat. 16.

BÀRBAR, *m.* barbarus. Barbar i Scita. Anton Dalm., kol. 3, 11. Jesu barbari to jest inostranci nemili. J. Matović 92.

BÀRBARA, *f.* Barbara. *isporedi* Varbara. Gospode Barbare. Spom. sr. 2, 125. Barbaro divojko. Nar. pjes. bog. 39. — *Po crkvama sr. Barbare zovu se tako i ńeka mjesta: a) u hrvatskom primorju:* S. Barbara u Kostreni. Schem. segn. 1871. 64. *isporedi* Kostrena. *b) u Dalmaciji blizu Staroga Grada.* Repert. dalm. 17.

BARBAREJ, *m. prezime ćorjeku ńegdje blizu Štipa* XIV *vijeka.* Ivanь Barbarej. Glasnik 24, 270.

BARBAREL, *m. prezime; dolazi samo u pl. u jednoga pisca* XVII *vijeka; isporedi* Barbarelić. Z Barbareli. Đ. Baraković, vil. 194.

BARBARELIĆ, *n. prezime; u jednoga pisca prošloga vijeka: isporedi* Barbarel. Barbarelić. J. Kavańin 123.

BARBÀRÊSKÎ, *adj. što pripada* Barbarezima; *tal.* barbaresco. *isporedi* barbareški. Povedoše fuštu barbaresku. Nar. pjes. bog. 203.

BARBÀRÊŠKÎ, *adj. vidi* barbareski. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (129a). Da propustimo levente barbareške. Starine 11. 80.

BARBAREVO, *m. ńeko selo koje se pomińe prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 124.

BARBÀRÈZ, Barbaréza, *m. ćorjek iz* Barbarije. Ište Jozo Barbareze Turke. A. Kačić, razgov. 300.

BÀRBARIĆ, *m.* 1. *prezime, po materi Barbari.* Schem. bosn. 1864. 40. Schem. herc. 1873. 254. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 189. Pregled 41.

BARBARIGO, *m. prezime talijansko.* Knezu dubrovьčkomu Nikolaju Barbarigu. Spom. sr. 2, 23. Jakova Barbariga kneza zadarskoga. Mon. croat. 61.

BARBARIJA, *f. zemla u Africi.* XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Belinu* (129a). Prornimo nizoko ńih u Barbariju. J. Armolušić, slav. 62. Već zaveze ispod Barbarije. A. Kačić, razgov. 299.

BÀRBARIN, *adj.* Barbarae. Kad je Turčin vidio lišce Barbarino. Nar. pjes. bog. 41.

BÀRBARSKÎ, *adj.* barbarus. Sciniš da jezik rimski jest barbarski. to jest neuļudan. A. Kanižlić, kam. 133.

BARBÀRUŠÎNCI, Barbàrušinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *gdje griješkom stoji* ‚Barbarušice'. *mješćani govore i u nom. kao u akus. i to sa starijim akcentom:* Barbarūšince.

BARBAT, *m. u Dalmaciji dva sela: jedno na Rabu:* Barbat na Rabu. *a drugo kod Paga:* Barbat paški. Repert. dalm. 39. *tal.* Barbato.

BÀRBATÔVCI, Bàrbatovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *gdje griješkom stoji* Barbatovac. *mješćani govore i u nom. kao u akus. i to sa starijim akcentom:* Barbàtovce. *Tumna postańa: moglo bi biti od rum.* barbat *(od* barba. *brada), muškarac, muž, koje je moglo biti i ime ļudsko; ali može biti u svezi sa* Barbij; *isporedi i* Barbulović.

BARBEKA, *f. mali barbun. samo u Mikaljinu rječniku, gdje nad e stoji značić po kom bi se moglo čitati i* barbenka.

BÀRBÊR, barbéra, *m. vidi* barbijer. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

BARBÈRICA, *f.* tonstrix. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

BARBERIĆ, *m. prezime;* XVI *vijeka.* Plovan Matej Barberić. Mon. croat. 256.

BARBÈRIJA, *f.* ars tonsoria. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÀRBÊRNICA, *f.* tonstrina, *berbernica. u rječnicima Mikaljinu* (10b), *Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

BÀRBÊRSKÎ, *adj.* tonsorius. *berberski. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Barbersko želešce, lanceola chirurgica. *u oba pomenuta rječnika.*

BÀRBEŠ, Barbéša, *m. dva sela u Srbiji:* Gorńi *i* Dońi Barbeš. *oba u okrugu niškom, srezu zaplańskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mješćani govore u nom. sa starim akc.* Barbȇš.

BÀRBEŽA, *f.* vittae genus, *ženska kapa u Risnu, koju Vuk opisuje: ‚šamija, a pod ńom kapa od crvene čohe, po tom bijela mahrama'. samo u Vukovu rječniku. Od tal.* barbazzale, barbocciale, *od* barba, *brada.*

BARBIČIN, *m. mjesto Seget u Dalmaciji nazira se u jednoj pjesmi prošloga vijeka* Siget Barbičin: Knńiga mu je dopala u Sigetu Barbičinu. Nar. pjes. bog. 194.

BARBIĆ, *m.* 1. *zemļa blizu Dobriña na Krku* XV *vijeka.* Ke zemļe i drmuni zove se Barbić u kontradi, ka se zove Završa. Mon. croat. 44. — 2. *prezime u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 61.

BARBIJ, *m. ime muško;* XIII *vijeka.* Barьbi Krusićь. Mon. serb. 39. *Postańa tamna; može biti u svezi sa* bára *i* baran *(oran). isporedi i* Barbatovac *i* Barbulović.

BÀRBIJER, barbijèra, *m.* tonsor, *berber; od tal.* barbiere. *isporedi* barber, barbir. *Od* XVI *vijeka.* Nagovoriše barbijera. Zborn. 1. Liječnici i barbijeri. I. Držić, nauk gond. 309. Ne ostavit' ni kože ni dlake kako taman barbijer. Poslov. danič. 74. Ni stara barbijera ni mlada liječnika. 80.

BÀRBÎR, barbíra, *m.* 1. *vidi* barbijer. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Mikaljinu i Voltiģijinu.* Štifica, ki je nogu ulomil, da se iskupi od barbira. Mon. croat. 251. Martina barbira našega. 267. Barbiri i drugi, kojije posao nije težak, dužni su postiti. A. Bačić 184. — 2. *prezime, upravo nadimak, koji dolazi mjesto prezimena,* XVI *vijeka.* Knez Ambroz Barbir. Mon. croat. 328.

BARBÍROVIĆ, *m. prezime; po ocu* barbiru; *u naše vrijeme.* Živojin Barbirović. Šem. prav. 1878. 33.

BARBIŠ, *m. ime muško u jednoga pisca pro-*

šloga vijeka. Djakov Barbiš, kad prije pade Modun, u sužanjstvo pade. J. Kavanin 139.

BARBORIĆ, *m. prezime.* XIII *vijeka.* Vita Barboričь. Mon. serb. 10. *može biti jedno sa* Barbarić, *promijenivši drugo* a.

BARBÚCÂŃE, *n.* perturbatio, *premetańe; isporedi* barbucati. Ja ću tebi to barbucańe izbiti iz glave. J. Bogdanović.

BARBÚCATI, bȁrbūcām, *impf. ticati u što zabrańeno ili premetati,* manum immittere, perturbare. Šta tuda barbucaš? J. Bogdanović. *isporedi* barbucnuti.

BARBÚCNUTI, bȁrbūcnēm, *pf. taknuti u što zabrańeno,* manum immittere. Ovaj bi dečko u svašto barbucnuo. J. Bogdanović. *isporedi* brbučiti, *istoga značeńa i postańa;* a *će biti noviji umetak.*

BARBUK, *glas koji biva u vodi kad se udara po ńoj. u zagonetci o ćunu:* Po šumici kuc, kuc; po ataru vuć', vuć'; a po vodi barbuk (‚bar buk'). Nar. zagon. nov. 240. *isporedi* barbukati.

BARBÚKÂŃE, *n. vidi* brbukańe.

BARBÚKATI, bȁrbūkām, *impf. vidi* brbukati. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Baraći). između* b *i* r *biće* a *noviji umetak.* Šta barbučeš po vodi? Vuk, rječ. 16a.

BARBULOVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Nikola Barbulović. Rat 352. *Postańa tamna; isporedi* Barbatovac *i* Barbij.

BȂRBŪN, barbúna, *m. tal.* barbone, barbus, *riba koja se zove i* bradovatica *i* trigla. *samo u rječnicima Mikańinu, Stulićevu i Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku).*

BARBUŠIĆ, *m. prezime; u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bigunići, Barbušići odbjegoše. J. Kavanin 120.

BARCI, Baraca, *m. pl. selo u hrvatskom primorju u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 46. Pregled 7. *isporedi* Barac.

BARČE, *f. pl. vidi kod* barka.

BÀRČAK, *m. vidi* balčak. Kucaju se sabļam u barčake. Nar. pjes. vuk. 5, 147. Krvave im sablje do barčaka. 166.

BÂRČICA, *f. dem.* barka. *od* XVII *vijeka.* Ostavivši otca, barčicu i mriže naslidovahu ńega. F. Glavinić, cvit 424. Načini barčicu. Nar. pjes. mikul. 147.

BARČIĆ, *m. prezime; dolazi od prošloga vijeka, ali prvi primjer nije pouzdan, jer se može čitati i* Brčić. Nikolu Barčića. Norini 86. Stanko Barčić. Rat 349.

1. BARDA, *f. selo u Bosni blizu Kupresa.* Schem. bos. 1864. 74. *ne će biti pogrješka mjesto* Brda, *jer u istoj knjizi ima* ‚Trn' *itd.*

2. BARDA, *f. u pjesmi ńeki top, upravo okruńeno* lubarda. On podiže barde i lubarde. Nar. pjes. srem. 140.

BARDÀČAC, bardàčca, *m. vidi* bardičić. *samo u Stulićevu rječniku.*

BARDÀČIĆ, *m. dem.* bardak. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (143b), *Stulićevu i Vukovu.* Ne imadijaše drugo nego malo brašna u varićaku i u bardačiću malo uļa. F. Lastrić, od' 204.

BARDÀČINA, *f. augm.* bardak. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu.*

BARDÀGŪLJA, *m. koji gradi bardake,* cantharorum figulus. *samo u rječniku Vukovu.*

BÀRDÂK, bardáka, *m. turski* bardak, cantharus. *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Mikańinu* (guttulus), *u Belinu* (143b vas), *u Bjelostijenčevu* (vrč), *u Stulićevu* (culigna, lagena, urceus), *u Vukovu* (cantharus fictilis aut vitreus), *i u Daničićevu* (hirnea). *Vuk u rječniku veli da je bardak ‚krčag ili staklo s noscem, a u Risnu bijel i šaren sud koji se u Srbiji zove bokar i milojka'.* — Dve romenče i bardak. Mon. serb. 408. Da zna kadija što je rakija, on bi mjesto čitapa držao bardak pod glavom. Nar. posl. vuk. 49.

BARDÀKLIJA, *f. ńekuka šljiva,* pruni genus. *u rječnicima Stulićevu i Vukovu (u kom se napominje da se govori u Hrušković Gori).* prunus damascena L. B. Šulek, im. 10.

BARDAROGA, *f. ime žensko u šalivoj pjesmi izmišļeno:* Al govori Bardaroga. Nar. pjes. mar. 204.

BARDATOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Rista Bardatović. D. Avramović, sv. gora 248.

BARDER, *m.* circitor, *čuvar; samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚čuvar noćni, koji čuva grada, varaša etc.') *i Jambrešićevu (gdje glasi* ‚bardier'). — *Od ńem.* wärter. *isporedi* varder.

BARDIJER, *m. vidi* barder.

1. BÃRE, Bârâ, *f. pl. od* bāra. *ime selima: a) u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 148. Pregled 107. — *b) u Dalmaciji blizu Risna.* Schem. ragus. 1876. 32. Repert. dalm. 39. — *c) u Crnoj Gori u Moraći donoj.* N. Dučić, glasn. 40, 22. — *d) u Hercegovini u Ļubomiru.* S. Novaković, obl. 25. — *e) u Bosni: aa) blizu Gareva; bb) blizu Jajca; cc) blizu Sarajeva i planine Raćena; dd) blizu Konjica.* Schem. bosn. 1864. 31. 44. 56. 57. Glasnik 20, 271. 21, 302. 303. 304. 22, 49. — *f) u Srbiji: aa) u okrugu jagodinskom; bb) u okrugu kragujevačkom, srezu gružanskom; cc) u istom okrugu a u srezu lepeničkom; dd) u okrugu kruševačkom; ee) u okrugu požarevačkom; ff) u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 110. 118. 120. 131. 138. 151.

2. BÁRE, *f. hyp.* Barbara. *isporedi* Bára. — *Akcenat se mijeńa u voc.:* Bâre. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (129a). — Bare i Orsola. J. Kavanin 327. A treća je Bare Milkovića. Nar. pjes. juk. 436.

3. BÁRE, *m. vidi* Báro. *Akcenat se mijeńa u voc.:* Bâre. U *naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

4. BÂRE, *vidi* barem. *dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ako je tko toliko otvrdnuo, tere se ne boji strašnoga suda božjega, bare se postidi običaja ļuskoga. M. Divković, nauk 16. Ima nańciti i znati bare oče naš. M. Divković, bes. 209. ako se ne spominamo u ostale dni, spomenimo se bare u subotu. M. Divković, zlam. 65. Da ona bare, kojim su štamparuri uzrok, pomańkanja ispravim. I Bandulavić 11. Ne bud' mi pivanje bare zagubļeno. I. T. Mrnavić, osm. 157. Što mu donosi koje god dobro, bare scińeno za dobro. I. T. Mrnavić, ist. 110. Da bare ti požaliti me budeš. P. B. Bakšić, razm. 164. Na dan i noć bare po tri ali 4 ure. I. Ančić, svit. 12. Pričestivši se bare jedan put na godište. P. Posilović, nasl. 115. Smilujte se meni, bare vi prijatelji moji. 138b. Bare tribuje virovati ono, što se ne more s pametju začeti. I. P. Marki 31. Moli ga da joj bare reče. V. Mađarović 98. Pa su bare oni turkovali. Nar. pjes. vuk. 5, 505.

BĂREČINA, *f. što god gamiže, n. p. glista, crv itd.,* vermes, serpentes. *samo u Vukovu rječ-*

miku (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). može biti od pers. bârîk, *sitno, tanko.*

BAREL, *m. prezime jednomu Mlečiću* XIV *vijeka.* Filipь Bareľь. Spom. sr. 2, 27.

BÄRELO, *n. vidi* barjelo.

BÂREM, *adv.* saltem. *vidi* dar (saltem), daj (saltem, *staro* da i). — *Dolazi od* XVII *vijeku, između rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu, Vukovu. Glasi i* bar, bare, baren, bari, barim. *od pers.* bârî *(istoga značeńa), koje se držalo i bez promjene (vidi* bari), *i okrńulo se te glasi i* bar *(koje vidi), i zamijenilo mu se* i *glasom* e *te postalo* bare *(koje vidi), a tomu se dodalo* n *(od* ono *kao u* dotlen), *vidi* baren, *a* n *se promijenilo na* m *(kao u* dotlem) *te postalo* barem; *isto* m *dolazi tako i sa* bari: barim. — S pomoću božjom bare danaske hoću se čuvati od toga griha. P. Posilović, nasl. 35b. Ako vino ne izgubi krepost i jakost budući ovodńeno, barem gubi lice. M. Radnić 313. Primi barem, moj bože, žeļu moju. L. Terzić 80. Smilujte se barem vi prijateļi. S. Margitić, fala 97. Tko ne čini, ne će naći na nebesi, ali barem na zemļi ne gubi. 148. Bi li se tada barem mogle mise očito govoriti? A. Kadčić, bogosl. 85. Imaju proći barem dva dni. 414. Gredu u crkvu barem svaku nediļu. A. d. Bella, razgov. 47. Da budu pravo odlučili, ne bi barem toliko brzo sagrišili. J. Banovac, pripov. 41. Čarovnici i ńihovi naslidnici ne imadu vire, barem sve, a vira ako nije sva, saranit ne može. 194. Prem da ne marite, da vaše opake grihe nebeski andeli vide, ne mojte barem da ih zemaļski ļudi slide. 217. Zla je holost, lakomost, .. ali barem čovik u ovizim nahodi koju god korist. 231. Može bit da će se tko god ovim mojim govoreńem uvridit, jer će reći: barem to znamo, znamo se, fala bogu, prikrstit. J. Filipović, prip. 1, 20. Nitko ga ne mogaše nagovoriti da novu haļinu obuče, ali barem čarapice. A. Kanižlić, fran. 149. Ako ne svaki, a ti barem u nediļni i svečani dan promišļaj. 152. Nisi li barem sada smotrio da je namislio tebi život oteti? A. Kanižlić, kam. 36. Ištu svidoka, ali barem razlog. 70. Mišļaše barem najmladega brata k sebi prignuti. E. Pavić, ogled. 439. Da bi ga barem živa ostavili. 616. Ako ne podpuno, barem koliko god. F. Matić, jezgra 33. Ako i ne izgori, barem će počaditi. F. Lastrić, ned. 304. Na ńoj luga, praha, blata ima barem pet lopata. V. Došen 208. Dužni su pričestiti se barem na uskrs. I. J. P. Lučić, nar. 16. Barem ostavi me neka rečem moj razlog. N. Palikuća 61. Za stotinu debelih ovaca ni uzeo ni polak novaca; barem glavno da on za ńe uze. M. A. Reļković, sat 63. Da skinu s ńega gvozdja barem dok se pričesti. M. Zoričić, zrc. 188. Odluka barem najmańe dilovati. M. Dobretić 8. Ostanite barem te ručajte. D. Obradović, bas. 322. Ima li jedan barem iz vas takav? J. Rajić, pouč. 2, 60. Da bi se barem dobri probudivali na ustrpļeńe. B. Leaković, gov. 18. Dobro što idu u Jerusolim, barem će se naučiti koliko vaļa da bude opazan kraļ. A. Tomiković 18. Prikažimo našu dušu očistivši ju od svakoga barem smrtnoga griha. 23. Prigoriše svoj život, ili barem po staromu načinu podniše muke. Grgur iz Vareša 10. Da je mene voda poplavila, barem bi mi oprala sokake. Nar. pjes. vuk. 1, 494. Blago majki, koja ima ćerku! Barem joj je oko kuće mirno. 1, 638. Da'ko dode barem polovina. 4, 375. On je stane moliti da mu ostavi barem jednu. Nar. prip. vuk. 19. Kad sam ga tako našao, barem ću čekati da ga otpratim do groba. 215. Idu među pjesme junačke ili barem među one između ženskijeh i junačkijeh. Vuk, nar. pjes. 1, 240. Može biti istorik, barem onaki kao što je i etimolog. Vuk, odgov. na utuk. 30.

BÂREN, *vidi* barem. *od prošloga vijeku, između rječnika samo u Stulićevu* (9a). Barem u jutro. J. Filipović, prip. 1, 54. Ako i ne podpuno, baren koliko god. 54. Da imaš baren glavu. Nar. prip. mikul. 13. *u pošļeđńem će primjeru biti* n *čakavski mjesto* m.

1. BÀREŠ, bareša, *m.* palus; *isporedi* bara, *od koje je i postalo. Dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Govori se bareš i za zemļe onako kao* bara. Zemļa u barešu. Sr. Nov. 1866. 292. Zemļa bareš. 1870 390.

2. BAREŠ, *m. fr.* barége, *neko lako vuneno tkańe. u naše vrijeme..* Đevojke preko vesa nose maramu ili bareš, koju samo prebace a ne vežu. V. Bogišić, zbor. 131.

BÀREŠŃÀK, *m.* acilius Leach. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 1, 89.

BÀRETA, *f. tal.* baretta, *kapa.* — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bäretâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bäretê, bäretôm. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u primorju).* Hran' mi baretu. M. Držić 48. Ima ńeke namoroze od štopela s plutom i od duple barete. 167. Urešeni baretami. B. Kašić, rit. 141. U koga je glava utla, za ludu mu je bareta dupla. Poslov. danič. 140. Na plaš diže baretu. 66. Bareta se bareti klańa. 5. Na glavi mu bareta kako nose Ugričići. Nar. pjes. bog. 87. Bilo glava, biće bareta. Nar. posl. vuk. 13. Tako se ne molio de mi bareta ne vaļala! 309. Ļubi kupi baretu bombažinu. Nar. pjes. ist. 2, 38.

BÄRETIĆI, Bäretîćâ, *m. pl. selo u primorju hrvatskom u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 47. Pregled 7. *Postańem od imena* Bareta, *koje nije u običaju, a koje je postalo od imena* Baro; *isporedi* Bariša.

BARÈTINA, *f. augm.* bära. — *Akcenat ostaje, samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* barètinê, barètinôm, *u oba zadńa u gen. pl.:* barètînâ. *Samo u Vukovu rječniku.*

BAREVO, *m. selo u Bosni blizu Jajca.* Schembosn. 1864. 44. *isto će biti u jednom pismu, koje je pisao Turčin* XVII *vijeka, zapisano* Barêvo. Starine 10, 20. — *Tamna postańa.*

BÂRI, *vidi* barem *(gdje mu je i postańe).* XVI *i* XVIII *vijeka u dva pisca.* Vi ste bari za isto bili ki ste hinbu svud činili. M. Marulić 288. Bari ovi bijaše stvoreńe najizvrsnitije. F. Lastrić test. 42. Ne bi li ga bari naveo na najmańi grih. 105. Što se ima govoriti svake svetkovine, il bari u svaku nediļu. F. Lastrić, od' 18. Zna da ne more, il bari sumļi. 72. Prisuše se malo zloće ńegove.. bari od stida svitovńega. F. Lastrić, svet. 43. Koji se grišnik ne bi makao na pokoru bari dostojnu svojim opačinama. 98. Imam virovati da bi mlogi bari i kroz ova vrata prošli. F. Lastrić, ned. 145. *i po dva puta zasopce:* Tako biste naslidovali sv. apoštole današńe ako ne u pripovidańu vjere među nevirnici, bari, bari u ustrpļivu podnošeńu tuga. F. Lastrić, od' 149.

1. BÄRICA, *f. dem.* bära. *od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu.* 1. *kao* bära *pod* 1. Dve žabice prebivalu u jednoj barici. D. Obradović, bas. 83. — 2. *kao* bära *pod* 2. Livada u barici. Sr. Nov. 1865. 408. Glasnik 19, 101. Dvije motike vinograda na ‚Barici' 1863. 356. Niva nazvana barica. 1872. 389. Niva barica. 1871. 659

1875. 923. Barica šuma. 1861. 702. *taka je i pustara kod Dobrinaca u Srijemu* Barica. Pregled 119.

2. BÀRICA, *f.* I. *dem.* Bára *od* Barbara. — 2. barbarea RBr. Šloser-Vukot. flora 210.

BÀRICE, *f. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 155.

BÀRIČ, *m. selo u Srbiji jedno u okrugu biogradskom a drugo u požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 95. 141. *Ono se prvo spominje od* XVI *vijeka:* Soliman uze uz Savu Barič i Šabac. P Vitezović, kron. 136.

BÀRIČANIN, *m. čovjek iz sela Buriča.* Đ. M. Milićević.

BÀRIČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Buriča.* M. Đ. Milićević.

BÀRIČIĆ, *m. prezime, po materi Bariei; od* XVII *vijeka.* Stat. poļ. ark. 5, 312. Schem. bos. 1864. XIV.

BARI-ČIFLUK, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom, srezu nišavskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÀRIČKÎ, *udj. što pripada selu Bariču.* Opština barička. K. Jovanović, reč. 95. 141. Barička rijeka, *koja utječe u Savu kod sela Buriča u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 60.

1. BÀRIĆ, *m. dem.* Báro. *od* XV *vijeka.* S Barićem Ladovikovićem. Mon. croat. 137. Sinove Lukini Barić i Jurica. 142. Ja pop Barić Franić. 281. Barić harambaša. Starine 11, 124. *na pošljednem mjestu može biti i prezime; isporedi* Bárić.

2. BÁRIĆ, *i* BÄRIĆ, *m. prezime, po materi Bári ili Bäri, a može biti i po ocu Báru. Od prošloga vijeka.* Dvaš razbiše na Tribiću Nemanića i Buriča. J. Kavańin 181. Marko Barić. Stat. poļ. ark. 5, 316. Barić. Đ. Ayramović, sv. gora. 269. Vuk, nar. pjes. 3, 583. Šem. šib. 1875. 25. Šem. spļet. 1862. 27.

BARIĆI, *m. pl. selo u Bosni blizu Tešńa.* Schem. bosn. 1864. 37.

BÀRIKA, *f.* setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 10. *postańem će biti od* bâr *(žito).*

BÀRIL, *m. vidi* bärio.

BÀRILAC, bärioca, *m. vidi* barjelac.

BÀRÎLČE, bärîlčeta, *n. sud od jednoga barila. samo u Vukovu rječniku.*

BÀRILICA, *f. vidi* barjelac. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÀRILO, *n. vidi* barjelo.

BÀRILOVAC, Bärilôvca, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Zemļa nad barilovcem. Sr. Nov. 1863. 376. *Postańem od imena od kojega i* Barilović.

BARÎLOVICA, *f. mjesto u selu Lenovcu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ļ. Kovačević.

BÀRILOVIĆ, *m.* 1. *prezime; dolazi od* XVI *vijeka.* Meja Barilovićev. Mon. croat. 214. Gašpara Barilovića iz Goric. 277. — 2. *selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Schem. zagr. 1875. 83. Šem. prav. 1878. 67. — *Postańem u oba značeńa od imena* Barilo, *koje samo ne dolazi a koje je moglo postati od imena* Baro.

BÂRIM, *vidi* barem. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀRINA, *f. augm.* bára. *dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (10ᵇ palus) *i u Stulićevu* (9ᵇ). 1. *kao* bára *pod* 1: Niže vinograda leži u lokvi blato, barina, stura i močvara sve do kraj jezera. S. Ļubiša, prič. 129. — 2. *kao* bára *pod* 2: Ne imamo vinograda saditi u barini i u mokrini. M. Divković, bes. 209ᵇ. — 3. *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 123.

BARINAC, Barinca, *m. mjesto pod sjenokosima u Srbiji, jedno u okrugu smederevskom a drugo u raļevskom:* Livada u Barincu. Sr. Nov. 1874. 91. Livada Barinac. 1870. 55. *Postańa tamna, najviše za to što je akcenat nepoznat. može biti od* bara.

BARINČEL, *m. ime ili nadimak,* XIV *vijeka u jednom spomeniku u kom glasi i* Barinčen, *oboje samo u dativu, te se nom. upravo i ne možc znati:* Basetu Barinčelu Bivoličiću. Mon. serb. 156. Basetu Barinčenu. 156.

BARINČEN, *m. vidi* Barinčel.

BÀRIO, bärjela *i* bärila, *m. tal.* barile, *bačva, bure, i mjera za piće ili uļe itd. — Akcenat u gen. pl.* bärjêlâ, bärîlâ. — *između* r *i* l *stoji* -je- *samo u južnom govoru, ali je u istom govoru i* -i- *(vidi primjer M. Orbina). sa o na kraju mjesto* l *dolazi od* XVI *vijeku (vidi primjer M. Vetranića), ali i sa* l *dopire do našega vremena. — Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (baril *i* bario, bure, cadus), *u Belinu* (bario, barjela, cadus 130ᵃ), *u Bjelostijenčevu* (baril, buklija, čutura), *u Jambrešićevu* (baril, lagena), *u Stulićevu* (baril. bario, cadus) *i u Vukovu* (nekaka mjera za piće, *i* ‚duguļasta fučija u kojoj se nosi voda'). — *isporedi* barjelo. — 1. *bačvu, bure.* Barili rasuti... ležahu po puti. M. Marulić 255. Pride da pocrpe bario vode. M. Vetranić 1, 22. Kako vidimo njeke ribe splesane u sudijeh ali u barilijeh. M. Orbin 253. Svo izgibe, ne ostade niko, nego kula... i u kuli tri barila praha. A. Kačić, razgov. 213. Tri barila praha ingleskoga. Nar. pjes. juk. 157. Moraš sedan baril rib nasolit. Nar. prip. mikul. 91. — 2. *mjera za piće:* Mogu li prodati bačvu vina, u koju sam ulio dva barila vode? B. Kašić, zrc. 80. Kupio je 443 barila vina. M. Zoričić arit. 26. Po barjela vina za cekin. I. A. Nenadić, nauk 135. U bačvu od 25 barila. J. Vladmirović, lik. 41. Kad može bario vina kupiti star žita, nije zla godina. Nar. posl. vuk. 119. I bario vina crļenoga. Pjev. crn. 306. Koliko je Dunavo, ima u ńemu sto barila vode. Vuk. rječ. 16ᵃ. — 3. *ploska, buklija, čutura,* lagena. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

BÀRIOCE, *n. dem.* barjelo. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀRIOČAC, bariočca, *m. hyp.* barjelac. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu (gdje je kajkavski* barilčec) *i u Stulićevu* (bariočac).

BÀRIOČIĆ, *m. dem.* barjelac. *samo u rječnicima Belinu* (130ᵃ) *i Stulićevu.*

BÁRIŠA, *m. ime muško: upravo će biti hyp. od* Báro. *dolazi od* XVII *vijeka.* Ja dom Bariša Kunačić. Stat. poļ. ark. 308. Od Perića izlazi Bariša, od Bariše fra Petar biskup makarski. A. Kačić. kor. 469.

BÀRIŠIĆ, *m. prezime, po ocu Bariši. od prošloga vijeka.* Ovo su Barišići. A. Kačić, kor. 471. M. Barišić. Schem. bosn. 1864. 57. Stefan Barišić. Šem. prav. 1878. 79.

BÀRÎŠTA, *n. pl.* I. *ńeko mjesto ńegdje u gornjoj Bregalnici više Štipa* XIV *vijeka.* Niva na Barištehь. Glasnik 27, 293. — 2. *mjesto u selu Ovčini u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Kovačević.

BARIZIJA, *f. ńeka trava. samo u Stulićevu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 10. *može biti turski* barysa, *lûk.*

BÀRJAČIĆ, *m. dem.* barjak. — *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bàrjačîčâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika*

samo u Belinu (128ª) *i u Vukovu.* Ganu se na svaki vjetar kako no barjačići. M. Radnić 203. Barjaktar *(među krajicama)* nosi na kopļu barjačić bijel i crven. Vuk, živ. 35. Samun kruha iskićen cvijećem i barjačićima. Vuk, kovč. 52.

BÀRJÂČKIŃA, *f. obično pl.* bàrjâčkińe: *u jednoj igri ženske djece, koja se podijele u dva reda, djevojčice u jednom redu zovu se* bàrjâčkińe, *a u drugom* jêlâčkińe *(jedna se zove car i ona je na kraju)* Ļ. Kovačević.

BÀRJAK, *m. turski* bairâk, *zastava, stijeg,* vexillum. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bàrjâkâ. — *Dolazi od prošloga vijeka između rječnika u Belinu* (128ª. 408ᵇ), *Bjelostijenčevu i Vukovu.* — *sa* j *pred* r, *kao što je u turskom jeziku, dolazi* XVII *vijeka u pismu koje je pisao Turčin:* bajrak (‚ваеьракь'). Starine 10, 20 — *a) vojnički:* Pod čigovim barjakom vojuje se. L. Terzić 165. Reče se onomu, komu se podaje barjak. 234. Baci turske glave i s barjaci. J. Kavańin 86. Rukovet sijena meka drža svojem na barjaku. 278. Križ i drugi alati muke za barjake nošau se. F. Lastrić, test. 266. Svi se ostali priložiše pod ńegov barjak. F. Lastrić, svet. 152. Budući učinio jedan barjak plemenit i opeńgao na ńemu zlameńe prisvetoga križa, pridobi neprijatelja. F. Lastrić, od' 323. 34 zastave, dva barjaka. M. Kuhačević 133. Odnoseći stijeg oliti barjak. J. Matović 127. On prvi stavi barjak na zid. Norini 85. Uze barjak u desnicu ruku. A. Kačić, razgov. 144. Pofali se oģa barjaktare da će iznit barjak na Vrgorac. 277. Koji je podigao barjak od pobede. J. Rajić, pouč. 3, 63ᵇ. Pred ńima je Boško Jugovića na alatu vas u čistom zlatu, krstaš ga je barjak poklopio, pobratime, do końa alata; na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi, od krstova zlatne kite vise, te kuckaju Boška po plećima. Nar. pjes. 2, 290. I iznese krstat svilen barjak, na kome je dvanaest krstova, svi dvanaest od čistoga zlata, i ikona svetoga Jovana. 2, 300. Tu je malo počinuo s vojskom, dok pričesti i naredi vojsku, i pokupi svetačke barjake, na barjake od zlata krstove, na krstove drage kamenove, da se vidi putovati vojsci. 3, 48. Med' ńima je barjak sav od svile, pa po svili sav izvezen zlatom, vjetar puše pak barjakom ńiše, i baš viju kite od barjaka po kalpaci seńskih vitezova. 3, 421. Nad ńima se alaj-barjak vije, na barjaku srebrna čelenka od dvadeset i četiri stuba, na čekrk se za barjakom vije; na čelenki trista trepetļika; kad s' obrne na čekrk čelenka, stoji jeka trista trepetļika. 3, 424. Dunu vjetar od Fruške planine, pa barjake zemļi položiše. 2, 575. — *b) u prenesenom smislu: za vojevańe duhovno ili napadańe druge kakve sile:* Olost diže od nas barjak ali ti orugvu Isukrstovu. S. Margitić, ispov. 35. Veliko je veseļe Isukrstu bilo na današńi dan, budući posli toliki svojih muka s barjakom razvijenim osvojio i ogospodario se od našega srca i u ńemu usadio barjak svoje milosti. J. Banovac, prip. 91 Smrt svuda razvija svoje strahovite barjake. 1. Među svakom vrstom čeļadi nenavidost je uzdigla svoj barjak. 236. Ļubav je barjak boži: tko ima ļubav iskrńega, on je pod barjakom božijem i vojuje vojsku spasonosnu. F. Lastrić, ned. 363. Eto vam dva barjaka, lasno ćete se poznati il ste vojnici Isusovi il drakunovi. 363. Vidite dobro, pod kojim barjakom vojujete na ovom svitu. F. Lastrić, od' 273. Jesam danas na sridu izašao da razvijem dvi zastave ili ti dva barjaka, jedan božji a drugi svitovńi. Đ. Rapić 166. Da je pokojni pod barjakom križa na ovomu svitu vojevao. A. Kanižlić bogoļub. 548. Sebe pod barjak lažļivosti podlagahu. D. Obradović, bas. 446. Barjak kraļa nebeskoga. B. Leaković, govor. 53. Birnajte pod moj barjak svekolike narode. M. Reļković, sabr. 32. — *c) i svatovi imaju barjak:* Crkva zabrańuje pirovati očito s velikom praskom, bubńi, barjaci... od prvoga dneva korizme do maloga uskrsa. L. Terzić XII. Što ti nosiš crļena barjaka, pak običaj slidiš od Turaka. M. A. Reļković, sat. 84. Sutra će mi djeverovi doći, a preksutra ostali svatovi, u tvom dvoru konak učiniti, uz penģere prisloniti. Nar. pjes. vuk. 1, 267. Da mu nosi barjak pred svatov'ma. 3, 545. Ugasite svatske davorije, uz jelike prislon'te barjake. 3, 520. — *d) majstorski zbor ima svoj barjak:* Majstori i kalfe sa svojim barjakom (‚barijakom'). Bud. spom. glasn. II. 3, 22. — *e) gdje je kakav sabor, na kom se prodaje i kupuje, i tu je barjak:* Gdi će pazar skoro biti, tu se barjak počme viti. V. Došen 102. — *f) barjak se vije, razvija, razmotava, savija:* Da brže razviju barjake. S. Margitić, fala 20. Da izajdu iz grada savivši barjake. 17. Misli da se barjak vije, kog dušmanin razavije. V. Došen 123. Bubńi se ne čuju, barjak se ne vije. M. Kuhačević 99. Barjak mi se vije naopako. A. Kačić, razg. 254. Na krmi mu alaj barjak vije. 303. Kad je Ante knigu razgledao, bio barjak biše razmotao, ter ga meće gradu na bedene. 173. Pogledajde dole niz Kosovo gdi se onaj svilen barjak vije. Nar. pjes. vuk. 2, 420. Ne pjevajte, ni puške bacajte, a savijte svilene barjake, dok prođemo kroz Korita ravna. 3, 457. *razvija se da se polazi:* Razaviše krstate barjake, digoše se bogom putovati. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Barjaktari razviše barjake, za Turcima poļem potekoše. 4, 445. *razvija se ili udara ili pobija ili pobada gdje god, te se vojska kupi i saziva pod barjak i skupļena ide pod barjakom ili za barjakom:* Barjak sred šanca pobi. Bud. spom. glasn. II. 3, 201. Pa razvija krstata barjaka, a pod barjak poziv'e družinu. Nar. pjes. vuk. 3, 175. Te on razvi svilena barjaka, okrvavi na kopļu jabuku, odmah skupi trideset junaka. 3, 463. Razvij barjak, ndri u ledinu... te sakupi trideset junaka. 3, 194. On razvija zelena barjaka, udari ga u zelenu travu, te sakupi šezdeset junaka. 3, 298. Pa iznese zelena barjaka, te ga pobi u rudinu travu, pa pod barjak kupi Udbińane. 3, 150. Razvi barjak četeģija Tale, pobode ga Jajcu na kapijn, stade brati pod barjaka Turke. 3, 335. Skup' der, brate, pod barjak junake. 3, 297. Nemoj puštat' rđu pod barjaka. 3, 194. Nek ti s' i on pod barjakom nađe. 3, 300. I za banom trideset barjaka, za barjaci trideset hiļada. 3, 236. — *pobija se barjak i da počine vojska:* Tu krstaše pobiše barjake, i tu trudni malo počinuše. Nar. pjes. vuk. 4, 444. — *barjak se nosi jašući ili pješice idući:* Sve konici pod bojnim kopļima, pred ńima je Boško Jugoviću, i on nosi krstaša barjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 289. On pješice svilen barjak nosi, barjak nosi, vojsci kalauzi. 4, 257. — *u nevoļi se drži lijevom rukom, kad se desnom treba braniti:* Kad se Vučko vide na nevoļi, uze barjak u lijevu ruku, britku sabļu u desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 428. — *nije svatko vrijedan nositi barjak:* Nit' si junak, nit' si od junaka: podaj barjak ko je za barjaka, ti se vrni Jajcu bijelome te ti čuvaj jajačka goveda. Nar. pjes. vuk. 3, 338. — *kad se mnogi barjaci viju, porede se s oblacima:* Sve s' vijaju po poļu barjaci kano mrki po nebu oblaci. Nar. pjes. vuk. 4, 242. Bojna kopļa kao čarna gora, sve barjaci kao i oblaci. 2, 313. Koń do końa, junak do junaka, barjaci su kano i oblaci. 4, 311. — *u žestoku boju bar-*

jak vijući se brzo može se čuti: Sm'ješaše se Turci i kauri, stado fuka krstaša barjaka, stado crne zemlje tutnavina. Nar. pjes. vuk. 3, 244. — *barjak je pust kad pogine tko ga nosi:* Pogubi ga od Paštrme Simo, pust mu osta barjak na ledini. Nar. pjes. vuk. 4, 352. — *odnosi ga tko ga osvoji:* Svaki nosi biljeg od Turčina: netko sablju, a netko barjake. Nar. pjes. vuk. 4, 83. — *gdje je vojska ondje su i barjaci, za to se prijevare radi meću barjaci i ondje gdje nije vojska:* Po bedemu poroda barjake, a Srbine meće u busije. Nar. pjes. vuk. ·, 243. — *barjake vide i na nebu slutići da će biti rat:* Sve barjaci krvavi idoše viš' Srbije po nebu vedrome, da se Srbji na oružje dižu Nar. pjes. vuk. 4, 131. — *mnoštvom barjaka kazuje se mnoštvo vojske:* Do večera Turc sakupilo, sakupilo četiri barjaka, do po noći dvanaest barjaka, a do zore dvadest i četiri, sve junaka mlada barjaktara, a vojsci se ni broja ne znade. Nar. pjes. vuk. 3, 264. — *g) u prenesenom smislu dolazi barjak za onoliko vojske koliko ide pod jednijem barjakom:* On ugleda pun barjak Turaka. Pjev. crn. 219. — *h)* alaj-barjak, *vidi kod* alaj.

BARJAK BRDO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 98. *pišu ga i* Brajakovo Brdo, *koje vidi.*

BARJÀKTÂR, barjaktára, *m. turski* bairâk-dâr, *zastavnik*, signifer. — *Akcenat se mijeña u voc. sing.:* bȁrjaktâre, *i u voc. pl.* bȁrjaktâri; *u ostalijem je oblicima kao u gen. sing., samo je u gen. pl. i zadńi slog dug:* barjaktârâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (60ᵇ) *i Vukovu; sa j pred* r, *kao što je u turskom jeziku, dolazi* XVII *vijeka u pismu koje je pisao Turčin:* Od mene Ahmeta bajraktara. Starine 11, 137. — *a) u vojsci:* Barjaktar u boju ne će pustiti barjaka. S. Margitić, fala 73. Među ovim svima *(anđelima)* najprvi i najstariji vojvoda, barjaktar i kapetan bi Mihoil. F. Lastrić, svet. 152. Barjaktari razviše barjake. A. Kačić, razgov. 109. Barjaktar Matias Sontić. Norini 84. Postavi barjaktare. M. A. Reljković, sat. 25. Namera je namerila bila na junaka Ostojića Pavla, na kneževa mlada barjaktara. Nar. pjes. vuk. 2, 315. Krenu četu Komnen barjaktare. 3, 176. Vi udrite koji koga može, nek barjaktar gleda barjaktara. 3, 208. Sam sjedaše i knjige pisaše na vojvode i na buljubaše, kapetane i na barjaktare. 4, 344. Prod' se, bego, barjaktar-devojke. 1, 420. Duga Bosna, mene slugu dosta, barjaktara nema do Mostara. Nar. pjes. vuk. 1, 420. — *b) svatski:* Kuma zove žarko sunce, a mjeseca svata starog, a vlašiće barjaktare. P. Katančić, fruct. 65. Mukom idu kićeni svatovi, ni pjevaju, niti puškaraju, barjaktari savili barjake. Nar. pjes. vuk. 3, 485. Starog svata Mandušića Vuka,... barjaktara Miloš-Obilića. 2, 516. — *c) mjesto prezimena:* Pavao Barjaktar. Bud. spom. glasn. II. 3, 77.

BARJAKTÁREV. *adj. vidi* barjaktarov. *Samo u Vukovu rječniku.*

BARJAKTÁREVIĆ, *m. vidi* Barjaktarović. Moj aga Barjaktarević. Nar. prip. vrč. 60.

BARJAKTÀRICA, *f. žena barjaktarova:* Jedna lajtnantovica i jedna barjaktarica. M. A. Reljković, sabr. 11.

BARJAKTÁROV, *adj.* signiferi. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* barjaktarev.

BARJAKTÁROVIĆ, *m. prezime, po ocu barjaktaru.* Đ. Avramović, sv. gora 270. M. Đ. Milićević, srb. 798. Šem. prav. 1878. 5.

BARJÀKTÂRSKÎ, *adj. što pripada barjaktarima. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ugrabi mu sanǵak barjaktarski. Nar. pjes. vuk. 5, 371.

BARJÀKUŠA, *f. ime nekoj livadi u Begaljici u Srbiji u okrugu biogradskom.* Lj. Stojanović.

BÀRJAM, *m. turski* bairâm, *praznik*, dies festus; *ali samo turski praznik. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Brzo turski barjam ide. A. Kačić, razgov. 285. Haǵijnski barjam, koji osobito praznuju haǵije. Vuk, rječ. 16ᵇ. Petrov danak i barjam haǵijnski. Nar. pjes. vuk. 4, 416. — *neki pišu* j *pred* r, *kao što je u turskom jeziku:* Božić i bajram. Nar. prip. vrč. 45.

BÀRJAMOVÂŃE, *n. praznovańe tursko. isporedi* barjamovati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀRJAMOVATI, bàrjamujēm, *impf. i pf. praznovati turski praznik, provoditi barjam. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Smiljaniću doma der se nadi, neka Turci s mirom barjamuju. Nar. pjes. vuk. rječ. 16ᵇ.

BÀRJAMÔVCI, Bàrjamovâcâ, *m. pl. selo u Bosni blizu Kupresa.* T. Kovačević, bos. 35.

BÀRJAMOVICA, *f. selo u Crnoj Gori u Čevu.* N. Dučić, glasnik 40, 18.

BÀRJAMOVIĆ, *m. prezime Turcima.* Dva Barjamovića. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

BÀRJAMSKÎ, *adj. što je za barjam:* Na s' obuci barjamske haljine. Nar. pjes. juk. 284.

BÂRJE, *n. selo na lijevoj strani Veternice blizu Ljeskovca.* Rat 123. *gdje grješkom stoji* Barije.

BȂRJELAC, bȁrioca, *m. dem.* bario. *između* r *i* l *stoji* -je- *samo u južnom govoru, ali i u tom govoru dolazi i sa* -i-, *kao i u ostalima:* barilac. — *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* bȁrjelâcâ, bȁrilâcâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (barilac), *u Belinu* (barjelac 130ᵃ), *u Bjelostijenčevu (kajkavski* barilec), *u Jambrešićevu (kao u Bjelostijenčevu) i u Stulićevu* (barjelac). — Barilac slane ribe; barilac suhi smokav. Mikalja 10ᵇ. Barilac. S. Novaković, nar. zag. 5. Dajte mi va jedan barilac vodi. Nar. prip. mikul. 18.

BȂRJELÂŠ, *m. koji gradi barjela. toga će značeńa biti u jednoj pjesmi:* Oče-naša ne ume: kad bi rekal očenaš, tako reče barilaš. Nar. pjes. mikul. 148. *isporedi* bario *i* barjelo.

BȂRJELIĆ, *m. dem.* bario. Na krilu vezana je bačvica, koju zovu barjelić. L. Zore, rib. 39.

BȂRJELO, *n. vidi* bario. — -je- *stoji samo u južnom, ali u istom govoru dolazi i sa* i, *kao u ostalima, i sa* e *(vidi dale).* — *Akcenat ostaje, samo su još oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bȁrjēlâ, bȁrîlâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (barelo, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori, ali bez potvrde da tako glasi;* barilo, *s dodatkom da se govori i u Crnoj Gori;* barjelo, *s dodatkom da se govori po jugozapadnim krajevima).* — 1. *sud; vidi* bario: Videći barila ńiova prazna. E. Pavić, ogled. 175. Barilo je u Crnoj Gori duguljasta fučija (kao u Loznici bremenica) u kojej se nosi voda (u Loznici se bremenica nosi na ramenu a barilo se u Crnoj Gori uprti na leđa poprijeko, kao breme drva). Vuk, rječ. 16ᵃ. — 2. *mjera; vidi* bario: Na nedelju lijepu devojku i barjelo vina iz Vidina. Nar. pjes. vuk. rječ. 16ᵇ. Daruj meni barilo talira. Nar. pjes. juk. 303.

BÀRJO, *m. hyp* barjaktar. *samo u jednoj pjesmi, samo u instr., te se ne može za cijelo znati ni nom. ni značeńe, ali će biti kako je stavljeno*

isporedi Barjović. Uze Boro zelena barjaka, iznese ga pred Seńa kamena, sakupi se trideset Seńana... Ode Boro, pa Ivanu kaže; skoči Ivan na noge lagane, (s) svojim barjom pred Seńa izađe. Nar. pjes. mar. 42.

BÁRJOVIĆ, *m. prezime Turcima*; *može biti od* barjo, *koje vidi*. Sjajne toke Derve Barjovića. Ogled. sr. 144. Do nevjerne kuće Barjovića. 188. Na krvavu kulu Barjovića. 404.

1. BÂRKA, *f. tal.* barca, *lađa*, navigium. *Od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* — I. *lađa mala*; *toga je značenja u svijem pomenutijem rječnicima osim Stulićeva*; *u Vukovu se dodaje da je to u primorju.* Za ponosь sь barke u kuću. Spom. sr. 1, 133. Da bismo mu dali barku. 164. Sišadši na brodac ili barku. B. Kašić, fran. 169. Z barkom vladajući. F. Glavinić, cvit. 232. Šikala se barka put svetoga Marka, puna barka šenice i popove đečice. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Sused mu posudi barku, da gre ribe lovit. Nar. prip. mikul. 68. — *u pl. dolazi* XVI *vijeka u jednoj knjizi i* barče, *a to ne će biti od tur.* barča, *nego tal. mlet. pl.* barce: Š ńih barčami, golijami i z drijevmi. Zbornı. 75. Barče i drijeva. 87. — 2. piscina lignea; *u tom značenju između rječnika samo u Vukovu (s dodatkom da se govori u sjevernijem krajevima).* Barka je kao lađa od dasaka, i ozgo zatvorena, a od svuda izbušena; u ńoj se drži riba uhvaćena, da bi se sačuvala živa. I. Pavlović. — *U Stulićevu je rječniku* ‚luogo da conservare e nodrire gli pesci, piscium vivarium', *čemu nema potvrde.*

2. BARKA, *f. hyp.* Bára. Barbara. Baba Barka. J. Vladmirović, lik. 5.

BÀRKATI, bȁrkām, *impf.* fodicare, *kao ticati, bockati. samo u Vukovu rječniku iz jedne zagonetke. postańa će biti istoga koga je* brkati, *a* a *između* b *i* r *biće nov umetak. isporedi i* brenuti. Pet braće sve jedan drugog u zadńicu barka. Vuk, rječ. 16b. *Odgonetłaj će biti uštipci.* Nar. zagon. nov. 230.

BARKOJEVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 61. *isporedi* Barkovići, Barkulović. Schem. rag. 1876. 61.

BARKOVIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 92. Pregled 26. *Postańem će biti od imena* Barko, *koje nije u običaju a koje je moglo postati od imena* Baro.

BARKULOVIĆ, *m. prezime: u naše vrijeme.* Petar Barkulović. Rat 372.

BARLABÁŠEVAC, Barlabášêvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled 68. *Pišu i kajkavski* Barlabaševec. Schem. zagr. 1875. 185.

BARLETE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Schem. segn. 1871. 30. *pišu ga i* Barleta. Razdjel. kr. 28.

BARLIČAK, barlicka, *m.* centaurea L. *isporedi* zečina. Šloser-Vukot. flora. 712.

BARLÍJATI, bȁrlījām, *impf.* permiscere, *premetati po žiđini, po žitku jelu, osobito prstima.* B. Mušicki. *Biće od tur.* parelemek, *razbijati.*

BÀRLÔV, Barlòva, *m. prezime; u naše vrijeme.* Jovan Barlov. Rat 357.

BARLÓVAC, Barlóvca, *m. prezime; u naše vrijeme.* Đorđe Barlovac. Rat 369.

BARLOVCI, Barlovaca, *m. pl. selo u Bosni blizu Bańe Luke.* Schem. bosn. 1864. 72.

BARLOVIĆ, *m. prezime Turčinu:* A Đurlo im Barloviću viče. Nar. pjes. vuk. 4, 422. *isti se u istoj pjesmi naziva i* Đuro Brnović, *te će jedno ili drugo biti pogrješka.*

BÂRLOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu kosaničkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

I. BÁRNA, *m.* fuscus equus et bos, *mrk ili mrkolast koń i vo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (‚caballus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu*). — *biće od maj.* barna, *mrk*, fuscus. — *a) o końu*; *isporedi* mrkov: Nejma boļeg od mene junaka, niti boļeg końa od mog barne. Nar. pjes. vuk. 3, 422. — *b) o volu*; *isporedi* mrkońa: Ja započe orati, sitna kiša udari, i ja lego spavati; kad se od sna ja trgo, palice mi listale a jarmovi cvetali, kurjak barnu izeo a kusońu naklao. Nar pjes. vuk. I, 151. Na vole je vikala: hajs barna, hajs buša! Jačke 45. *u zagonetci o plugu:* Kad naš barna u poļe, rogovi mu u selo; a kad barna u selo, rogovi mu u poļe. Nar. zagon. nov. 170.

2. BARNA, *f. dva sela* Velika *i* Mala Barna *u Hrvatskoj u podžupaniji belovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 115. Pregled 80.

BÀRNAST, *adj.* fuscus, *mrk, mrkoļast. od* barna, *m.* — *u naše vrijeme.* Koń barnast. Prot. šab. mag. 50.

BÀRNAT, *adj.* paludosus, *barovit. isporedi* baran, *adj.* Zemļa u barnatom potesu. Srp. Nov. 1875. 299.

BÁRNICA, *f.* locus paluster, *barno mjesto.* Bašta u barnici. Sr. Nov. 1875. 547.

BÀRNUĻA, *f. ime kravi. upravo će biti mrka ili mrkolasta krava. od* bárna. *samo u Vukovu rječniku.*

BÁRŃA, *f. pomaļańe glave iz vode. isporedi* barati, *od čega je i postalo.* Kad prestanu ribe barajuć, vele; pala je barńa. L. Zore, rib. 30.

BÁRŃAĆA, *f.* 1. *ńeka vrsta zemļe iz barovitijeh mjesta, koja je bijela.* S. Novaković. — 2. *ńeka bilka.* K. Crnogorac, bot. 35.

BARŃAK, *m.* acilius Leach. J. Šloser, kor. I, 103. Barńaci živu u barah. 103.

BÁRO, *m. ime muško: a) hyp. od imena koje samo ne dolazi u koje je postalo od korijena* bhar *dizati, nositi, držati, čuvati, od kojega je i* brat *i* braniti *i* baran *(ovan). Dolazi* XIV *vijeka kao ime čorjeku blizu Prilipa.* Pri popě Mavriđi i Baru. Glasnik 11, 131. Blizь popa Mavriće i Bara. Glasnik 15, 375. *nominativa nema potvrde, ali je najpriličniji kakav je stavļen a pogrješka će biti u Daničićevu rječniku* Barь. — *b) hyp.* Bartuo; *dolazi od* XVI *vijeka:* Mužim se sve hvale: moj Frano, moj Maro, moj Luko, moj Baro. N. Naļeśković 251. Péri Baro je triš noćas činio uz leut da poje koga je molio. 251. Pěra vas i Baro drago pozdravļahu. 284. Moj rodak Baro Zlatarić. D. Zlatarić 36g. Baru Zlatariću 91. Bara Zlatarića 91b. Baru Beteriću (Bartholomaeo Bettera). B. Betera, cut. xv. xii. Nije vjere u Bara kolik ni u tri cara. Poslov. daničić. 83 *(gdje je griješkom izostalo* ‚tri'). — *Da je ime* Baro *drojakoga postańa (kako je rečeno pod a. i b.), potvrđuje se tijem što ne samo* Baro *nego i gdjekoja imena koja su postala od ńega ili od drugih koja su od ńega postala (kao* Baran, Barić, Barišić, Barošević) *doluze i u onom dijelu naroda gdje glas* b *može biti u tijem imenima samo po postańu rečenom pod* a., *a ne po onom pod b.*

BARÓKA, *f.* capillamentum. *od tal.* perruca,

parruca, *maj.* baróka. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, vidi* vlasuļa, peruka.

BÀRÔN, baróna, *m.* baro; *isporedi* barun. *Od* XVII *vijeka.* Stefana barona od Rovore. F. Glavinić, cvit. 141. Baron Ļubibratić. M. A. Reļković. sat. 117.

BARONIĆ, *m. prezime;* XVI *vijeka.* Ja pop Blaž Baromć. Mon. croat. 184.

BARÓNSTVO, *n.* baronatus. *prošloga vijeka.* Dostojala se je nikoje na baronstvo uzvisiti. A. Kanižlić, kam. 900.

BARÒŠEVAC, Barôšêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 97. — *Od imena* Baroš, *koje ne dolazi a koje je moglo postati od imena* Baro.

BARÒŠEVAČKÎ, *adj. sela Baroševca.* K. Jovanović, reč. 97.

BAROŠÉVČANIN, *m. čovjek iz sela Baroševca.* M. Đ. Milićević.

BAROŠÉVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Baroševca.* M. Đ. Milićević.

BÁROV, *adj. što pripada Báru.* Crьkovь Barovu. Glasnik 11, 131. Otь Barove crьkv(e). Glasnik 13, 369. Na Barovu crьkvь. 370. *vidi* Báro *pod a.*

BAROVICA, *f. pogača od bara. samo u Stulićevu rječniku.*

BARÒVIT, *adj.* paludosus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Po mjestih mučnih i barovitih. I. Zaničić 206.

BAROVKA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled 36. *drugi pišu* Boroka. Schem. zagr. 1875. 90.

BAROZITI SE, barožim se, *impf.* rixari, *svadati se. u Hrvatskoj.* Puštnešteri se barože. P. Brantner. *biće od maj.* faragni, *sjeći.*

BÂRSA, *f.* crates, *ļesa (na kojoj se voće suši). od sr. lat.* bersa, *ļesa. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (357a) *i Stulićeva. govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

1. BÁRSKÎ, *adj.* 1. paluster. *u naše vrijeme, u rječniku ni jednom.* Voda barska. P. Bolić 2, 419. Barske ptice, grallae. G. Lazić 64. Barski grgeč, perca fluviatilis L. J. Pančić, ribe 62. — 2. *što pripada selu Barama.* Barska opština. K. Jovanović, reč. 138.

2. BÁRSKÎ, *adj. grada Bara. od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Arhiepiskupь barьski. Mon. serb. 69. Do države Barske i Skadarske. Pjev. crn. 24. Neka ide Baru bijelome, neka uzme Barskog Selim-bega. Nar. pjes. vuk. 5, 80. Od nahije Barske. Vuk, posl. XVIII.

BARŠON, *m. vidi* baršun. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Jambrešićevu* (363a). Crnoga baršona klobuk. B. Krnarutić 38.

BARŠONSKI, *adj. vidi* baršunski. *samo u Jambrešićevu rječniku:* barsonska haļa. 363a.

BARŠUN, *m.* holosericum, *kadifa, belud, velut. od maj.* bársony, *koje je od sr. lat.* barchanus. *isporedi* baršon *i* brhan. *Dolazi od* XVII *vijeka, samo u rječnicima Mikaļinu* (holosericum villosum, sericum gausapinum), *u Bjelostijenčevu* (purpura, holosericum), *u Jambrešićevu* (holosericum, holosericum villosum), *u Voltiğijinu* (purpurfarbenes tuch).

BARŠÛNAK, baršúnka, *m. ném.* sammtblume. *isporedi* kadifica *i* baršunski cvijet. Baršunak drobnoga simena. Jačke 40.

BÀRŠÛNKA, *f.* 1. lagurus L. Šloser-Vukot. flora 1229. — 2. sericosomus Servill. J. Šloser, kor. 413. 434.

BARŠUNSKI, *adj.* holosericus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiğijinu* (purpurfarbicht). Baršunska svila. Bjelostjenac (pridav.). Baršunske farbe, rumen, porphiriacus. 7. Baršunski cvet, amarantus purpureus. 1, 76a.

BARTAKOVIĆ, *m. prezime;* XVI *vijeka.* Bartakovića. Mon. croat. 251. *od imena* Bartak, *koje ne dolazi, a koje bi moglo biti od* Bárto, *gen.* Bárta, *koje također ne dolazi a bilo bi hyp. od* Bârtô *ili* Bartuo: *tada bi akcenat bio:* Bârtâković.

BARTAŃ, *m. neko mjesto u pjesmi blizu Novoga u Boci kotorskoj.* Bijaše ih s Bartańa divna straža ugledala. Nar. pjes. bog. 196.

BARTIĆ, *m. prezime: u jednoga pisca prošloga vijeka.* Moj Bartiću. J. Kavańin 152. *biće od imena* Barta, *koje ne dolazi a koje može biti hyp. od* Bartuo.

BARTIĆEVIĆ, *m. prezime;* XVII *vijeka.* Pava Bartićević. Stat. poļ., ark. 5, 312. *pišu ga u istom spomeniku bez sumńe griješkom i* Bartičević. 307. 311. *isporedi* Bartić.

BARTLIN, *m. prezime;* XVI *vijeka.* Mikloušu Bartlinu, nedelskomu maltaru. Mon. croat. 310.

BÂRTÔ, Bârtola, *m.* Bartholomaeus. *isporedi* Bartuo, Bartolo. — *na kraju je* ô *sažeto* oo *od* ol. — *Dolazi od* XV *vijeka, ali toga vijeka samo u drugim padežima osim nom., te nominativ može biti i* Bartolo, *koje vidi; u nom. dolazi od* XVI *vijeka, i to sa* ô *mjesto* ol, *a istoga vijeka dolazi i sa* ol. — *a) u nom.: aa) sa* ol *na kraju:* Bartol Hrvat. Mon. croat. 276. — *bb) sa* ô *mjesto* ol: Barto Flurić. Mon. croat. 189. Sv. Barto. M. Divković, nauk 57b. P. Posilović, nasl. 126. J. Kavańin 109. F. Lastrić, test. 251. svet. 69. od 138. — *b) u kom god padežu osim nom.:* Za lêkara za Bartola. Spom. sr. 1, 116. Bartola Gočetića. Spom. sr. 2, 126. Barьtolu. Mon. serb. 503. Bartolomь. 544. Na dan sv. Bartola. P. Vitezović, kron. 191. Sv. Bartola. S. Margitić, fala 72. J. Kavańin 322. Bartolu zapadoše nika kraļestva u Asiji. F. Lastrić, od 139. — *c) dolazi i mjesto dana u koji pada sv. Barto* (24 *avg.*): Govoreńe na s. Bartola apostola. F. Lastrić, svet. 140. Vaļa poslije Bartola iz zemļe izvaditi. I. Jablanci 64. Po Bartolu gledaju za žito. J. S. Reļković, kuć. 116. To dojeńe do Bartola biva. 232. Helda rana do Bartola čeka. 325.

BÂRTOL, *m. vidi* Barto.

BARTOLAČIĆ, *m. prezime, koje dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka. isporedi* Bartulačić. Federigo stare hiže Bartolačić ka se zove. Đ. Baraković, vil. 179. Bartolačić. J. Kavańin 123.

BARTOLI, *prezime, koje se ne miješa po padežima budući latinski gen.; u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Đorđu Bartoli pozdravļenje. D. Rańina. 53.

BÂRTOLIĆ. *m. prezime, po onu Bartolu,* XV *vijeka.* Lovrenьcь Barьtolićь. Mon. croat. 65.

BÂRTOLO, *m. vidi* Barto. *od* XV *vijeka.* Barьtolo Žamanovićь. Mon. serb. 474. Da te hoću, Bartolo, iz gospostva izagnati. Nar. pjes. bog. 94.

BARTOLÒMĒJ, Bartolomēja, *m.* Bartholomaeus. *isporedi* Bartolomije, Bartolomija, Vartolomej, Vartolomije, Vrtolomej, Vratolomije, Bartuo. *Dolazi* XIII—XVII *vijeka. u staro se vrijeme pisalo i* ê *mjesto* e. Gospodin Bartolomej š Čabdada. Mon. croat. 40. Knezu Barьtolomēju. Spom. sr. 1, 2. Crikva sv. Bartolomēja. Mon. croat. 321. Bartolomeju Kašiću. N. Dimitrović 27. Sv. Bartolomej. F. Glavinić, cvit 289.

BARTOLOMEO, *m. vidi* Bartolomej. *na kraju je o talijanski završetak.* Bartolomeo. B. Kašić, rit. 64. F. Glavinić, cvit 284.

BARTOLOMIJ, *m. vidi* Bartolomije.

BARTOLÒMIJA, *m.* Bartolomije. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Na dan sv. Bartolomije. Bernardin 96. Filipa i Bartolomiju. Bernardin 96. luk. 6, 14.

BARTOLOMIJE, *m.* Bartholomaeus. *isporedi* Bartolomej. *Od* XV *vijeka.* Dasmo Bartolomiju notaru. Mon. serb. 506. Spom. sr. 2, 130. Na oltari sv. Bartolomija. Mon. croat. 184. *nom. ne dolazi nego istom* XVII *vijeka u jednoga pisca i u ńega je* Bartolomij. Alberti XXXVIII.

BÂRTOLOV, *adj. što pripada Bartolu.* Prosvitliti svitlostju strila Bartolovije. F. Lastrić, svet. 142. Prije il posli Bartolova dana. J. S. Reļković, kuć. 324. Ta mu knjiga dopade od Jelice Bartolove. Nar. pjes. bog. 92. — *u sredńem rodu nominal. dolazi za dan sv. Bartola (24 avg.):* Troja dojba do Bartolova. J. S. Reļković, kuć. 337.

BARTOLOVAC, Bartolovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj; u mješt'ana kajkavski* Bartolovec. Schem. zagr. 1875. 121. Pregled 45.

BÂRTOLÔVČICA, *f. ńeka kruška. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im 10. *isporedi* bartolovka.

BÂRTOLOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bartolu. od* XVI *vijeka.* Matku Bartolovića. Mon. croat. 193. K. Bartolović. Schem. diac. 1877. 66. *isporedi* Bartulović.

BÂRTOLOVIĆI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini.* Schem. segn. 1871. 52.

BÂRTOLÔVKA, *f. ńekaka jabuka i kruška, tako nazvana što prispijeva o Bartolovu. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 10.

BÂRTOLŠICA, *f. ńekaka kruška koja prispijeva o Bartolovu. iza š biće ispalo kajkavsko c mjesto* t. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 10.

BÂRTUL, *m. vidi* Bartuo.

BARTULAČIĆ, *m. prezime, u jednoga pisca prošloga vijeka; pišu ga i* Bartolačić, *koje vidi.* Simun Bartulačić. A. Kačić, korab. 186.

BÂRTULOV, *adj. što pripada Bartulu.* Od Ivana Ivićevića Bartulova. Pravdonoša 1852. 2.

BÂRTULOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bartulu.* XVI *vijeka.* Matku Bartuloviću. Mon. croat. 193. *isti u istom spomeniku i* ‚Bartolović'.

BÂRTUO, Bârtula, *m.* Bartholomaeus. *isporedi* Barto. *Dolazi od* XV *vijeka, i to u nom. s promjenom glasa* l *na* o, *ali i bez te promjene još prošloga vijeka. — a) u kom god padežu osim nom.:* Pred satnikom Bartuloni. Mon. croat. 74. Kneza Bartula. 90. Filipa i Bartula. I. Bandulavić 222. luk. 6, 14. Znam Bartula prosida. Đ. Baraković, vil. 35. Sveti Bartule! I. Ančić, svit. 114. L. Terzić 99. J. Banovac, blagos. 209. — *b) u nom.: aa) bez promjene glasa* l *na* o XVII *i* XVIII *vijeka:* Ke Bartul osnova. Đ. Baraković, vil. 10. Bartul. L. Terzić XXI. J. Kavańin 119. — *bb) s promjenom glasa* l *na* o, *od* XV *vijeka:* Knezь Bartuo. Mon. serb. 451. Sv. Bartuo. I. Bandulavić XVII. I. Ančić, ogl. 30. S. Margitić, isp. XIX. fala 72. J. Banovac, razg. 157. J. Filipović, prip. I, 159. A. Kačić, kor. 362. Bartuo Kašić. J. Kavańin 126. Bartuo Arbić. J. Vladmirović, lik. 4. Bartuo Ribarević. Norini 65. Bartuo Žarković. 77.

BÀRUGĠIJA, *m. turski* barytǵy, *koji gradi barut,* pulveris pyrii opifex. L. Lazarević. — *Tako se zove i jedan vrh brda Ozrena u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 778. *isporedi* baruģija.

BÀRUĠIJA, *m. vidi* barugģija. Da nam pošļe baruģiju. Djel. prot. 7. *mjesto ģ dolazi i* tč: Da dade jednoga vola barutčijama. 140.

BÀRUĠĈIJSKÎ, *adj. što pripada baruģijama.* Esnaf baruģiski. Đ. Popović, pozn. rob. 107.

BÀRÛN, barúna, *m.* baro. *isporedi* baron. *Od* XVI *vijeka; u pisaca dolaze baruni i u starijih naroda.* Hotihu baruni ńegovi *(Aleksandra velikoga)* grad sazidati. Aleksandr jag. starin. 3, 248. Z baruni i z gospodom i s konići trebuje govoriti od stvari velicijeh. Zborn. 21. Aleksandar pijan ubi Klita baruna svoga. M. Marulić 70. Gdi mnozi baruni i vitezi biše. Oliva 63. Barun Ļubibratić. I. Zanićić 152. Ni po drugih mistih sami baruni ili grofovi onamo ne idu. B. Leaković, nauk 302.

BARÛNATI, barúnâm, *impf.* lascivire, *kao plahovati. od tal.* baronare. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Prođite se vlaških djevojaka, s mirom stojte, barunat' nemojte; s djevojaka v'jek je kavga bila. Nar. pjes. juk. 582.

BARÚNSTVO, *n.* baronatus. *isporedi* baronstvo. *u naše vrijeme.* On se tomu više veselio nego barunstvu. M. Pavlinović, rad. 26.

BÀRUSKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme; tamna postańa.* Šem. prav. 1878. 22.

BARUŠIĆ, *m. prezime;* XVI *vijeku. od imena* Baruša, *koje ne dolazi a koje može biti hyp. od* Bára, Barbara. Mike Barušića. Mon. croat. 308. *može se čitati i* Barusića.

BARÛŠKIN, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 213.

BARÛŠTINA, *f. augm.* bâra. *od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu.* Baruština, u kojoj se svakojake živine otrovne legu. F. Lastrić, ned. 426. Koji je gladan i žedan neka ostavi piti baruštine i smrdļive vode ove zemļe. A. Tomiković 153.

BÁRUT, *m. turski* baryt, *puščani prah,* pulvis pyrius. *vidi* prah. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Dvije čete morale su svrhu ostalih vatru kušati i barut ńušiti. I. Zanićić 762. Postavļen bi od apoštola svrhu ženskih glava, da im provida i duhovna i tilesna potribita; ovo je barut k vatri prikučiti. F. Lastrić, svet. 189. Turci nami barut upališe. A. Kačić, razgov. 170. Da načińam barut za Turaka. 228. Daj svakomu po naboj baruta. J. S. Reļković, kuć. 424. Ta crkva ne služi, nego Turci drže u ńoj barut. Vuk, nar. pjes. 2, 626. — *u Turaka je* baryt *i salitra; može biti da je u tom značeńu na orom mjestu:* I paļahu prahom i barutom. Nar. pjes. vuk. 5, 166.

BARUTÀNA, *f. turski* barut-hâne, *zgrada gdje se drži i gdje se gradi barut,* horreum pulveris pyrii, officina pulveris pyrii. *samo u Vukovu rječniku.*

BARÛTLJIV, *adj.* salem petrae continens, *u čem ima salitre. isporedi* barut. *ńeki izvor blizu Biograda u vračarskom srezu zove se* barutļiva voda. Glasnik 19, 101. Niva kod barutļive bare. Sr. Nov. 1867. 135.

BÁRUTNÎ, *adj.* pulveris pyrii. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Barutna kesa. Vuk, rječ. 16b. Barutni rog. Vuk, dan. 2, 106. Barutni magacin. M. Đ. Milićević, srb. 39.

BÂRZAST, *adj.* fulvus, *kao zelenkast i crvenkast (isporedi* zelenko *i* zeļug). *od tal.* verza, *rum.* varza, *zeļe. u naše vrijeme u Srbiji i u Dalma-*

ciji o koži. Koza barzasta. Srp. Nov. 1872. 923. 931. 937. Koza je barzasta, koja nije ni bijela ni šarena; i kafa je najbolje poprŝena kad je barzaste boje. J. Grupković. *isporedi* barzilo.

BÀRZILO, *m. ime jarcu. samo u Vukovu rječniku. isporedi* barzast, *su čim je jednoga postaña.*

BÀRZILOVAC, Bàrzilôvca. *m. nadimak čovjeku mjesto prezimenu po mjestu odakle je, a to će mjesto biti Barzilovica.* Mihaila Barzilovca. Prot. šab. mag. 47.

BÀRZILOVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 97. — *isporedi* barzilo *i* barzast.

BÀRZILOVIČANIN, *m. čovjek iz Barzilovice.* M. D. Milićević.

BÀRZILOVIČÂNKA, *f. žensko čeľade iz Barzilovice.* M. Đ. Milićević.

BÀRZILOVIČKÎ, *adj. što pripada selu Barzilovici.* M. D. Milićević.

1. BAS, *m. hitan hod ľudski,* incessus citus. *u naše vrijeme u Dalmaciji. Od* basati. Čovjek ide na bas (hitnim korakom), a koń na kas. M. Pavlinović.

2. BÀS, *adj. tal.* basso, *nizak,* demissus. *prošloga vijeka u jednoga pisca. o glasu:* Basim glasom ima izgovarati. I. Kraljić 19. *o misi koja se tiho govori, koja se zove i tiha.* Na mise base nima žakan otvoriti misala da li sam misnik. 55. *o očima, oborenim doľe:* Tiho stojeći, s basima očima. 67.

BASAK, *m.* leucos basak Heck. J. Pančić, ribe 108, *gdje je riječ uzeta iz Hekelove knige, a po tom se ne zna ostaje li* a *pred* k *i u drugim padežima osim nom. ili ispada.*

BASÀMAK, *m. turski* basamak, *prečaga u najprostijih stuba a u drugih gdje se nogom staje koračajući, u pl. i same* stube, gradus. — *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. još zadńa dva sloga duga:* basàmâkâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Dok su se po onima merdivenama iliti basamaci peńali. Đ. Rapić 443. Na kraj brda, koja sva na basamake nasičena iz daleka neizmirne stupe prid oči stavľaše. A. T. Blagojević, kin. J. Stade zveka visoka čardaka, zazvečaše sitni basamaci. Nar. pjes. vuk. 2, 236. Ode Rade niz tananu kulu, za ńim paloš basamake broji. 3, 248. Kad bi na basamacima, moraše ga vojnici nositi. Vuk, djel. 21, 35.

1. BÀSAN, bàsni, *f.* fabula, *isporedi* basna, *gdje i korijen vidi. Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Jelinskyimi basnьmi. Glasnik 11, 44. Babskih basni se odvrzi. Anton Dalm., Itim. 4, 7. Židovskim basnam i človičanskim zapovedam. Anton Dalm., tit. 1, 14. Kazivańa ne bjehu ino neg ženične basni i tlape. Živ. is. 167.

2. BASAN, *m. vidi* balsam. *u jednom rukopisu* xv *vijeka a iz ńega u jednoga pisca našega vremena:* Drivo od basana. B. Šulek, im. 10.

BÀSÂŃE, *n.* incessus inconsultus. *isporedi* basati. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — U prenesenom smislu kao lutańe umno,* erratio: Koji nikad ne počivaju dušom misleći da nisu nikad odrišeni od griha i da jest opet potribito ispovit ili, i to bi bilo basańe. Turl. blago 292.

BASAR, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 207.

BASÀRABA, *m. prezime plemenu koje je vladalo Rumunskom, od koga je i Besarabiji ime.* Svezaše Turьci Vlada vojevodu, i postaviše Mirču. izide Basaraba i glavu jemu otseče. togo radi Turьci plêniše vlašьku zemľu. Ļetop. šaf. 77.

1. BASÀRABIN, *m. čovjek iz zemľe kojom su vladale Basarabe. isporedi* Basaraba. xv *vijeka.* Tatari, Basarabi. Ļetop. šaf. 53.

2. BASÀRABIN, *adj. što pripada Basarabi, a po ńemu se Rumunska naziva* Basarabina zemľa. xiv *vijeka.* Oružja da ne nose ni u Bugare ni u Basarabinu zemľu. Mon. serb. 146. 161.

BÀSARE, Bâsârâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom, srezu nišavskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *gdje griješkom stoji* Basara. *mještani govore starijim akcentom* Basâre.

BASARIČAK, Basarička, *m. prezime. isporedi* Basar. *kujkavski* Basariček. Schem. zagr. 1875. 222.

BÀSATI, bàsâm, *impf. iči ne gledajući kuda,* temere incedere. — *Akcenat se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *mn.* basámo, basáte; *aor.* 2 *i* 3 *jed.* bàsâ; *na prvom slogu bez promjene, a drugi je slog dug u praes. kao u* 1 *jed. tako i* 2 *i* 3 *jed., i još u cijelom imperf.* bàsâh, *u cijelom imperat.* bàsâj, *part. praet. act.* bàsâv, bàsâvši; *tako treći slog u praes.* 3 *mn.* basàjû, *part. praes.* bàsajûći. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Postańem od* bahnuti. — *a) basa čeľade: aa) u pravom smislu:* Za što indi basamo i glavińamo ne promislivši je l' da ovo pravi put, po kome putujemo. Đ. Rapić 318. Da u jami svojoj gori, koja no se za to stvori neka u ńu širom kasa što na svitu bisno basa. V. Došen 1. Kad uskasaš kroz mrak, u kom basaš dok u jamu već nabasaš. 258. Ov oružje hita, da mu je big lakši; on po gori basa, od lista se plaši. M. Kuhačević 122. Koji stramputice idu i basaju verući se kakono lisice da u vinograd božji ulizu i štetu mu nčine. A. Kačić, korab. 371. — *bb) u prenesenom smislu, kao lutati umom,* errare: Da za svojom tamnom ćudi basajući ne zaludi. V. Došen 145. Basajuć od tupoće te do zloće. V. Došen 236. Nek put kažu starešine, da basajuć puk ne gine. 243. — *b) basa i živinče:* Pak odstupi i otkasa *(pas),* nit' oko ńeg *(mesa)* dugo basa. V. Došen 84. Susritavši vola oli magarca stramputno po poļn basat. Turl. blago 2, 17. — *c) basaju zvijezde:* Nit' se trune, nit' basaju, nit' od svojih puta staju *(zvijezde).* V. Došen 260. — *d) basa brod i na ńemu koji se voze:* Pak uzmućen od talasa do talasa naglo basa *(brod).* V. Došen 194. Tu mornari zvizdu paze, da basajuć ne zalaze. 266.

BASE, Baseta, *u starije vrijeme* Basete, *n. hyp.* Basilius. xiv *vijeka.* Base Bigovićь. Mon. serb. 150. Basetu Bivoličiću. 156.

BÀSELAK, bàseoka, *m. vidi* bosiļak. xv *vijeka u jednom rukopisu i u naše vrijeme.* B. Šulek, im. 10.

BASELČENA META, *f.* balsamita major Desf. xv *vijeka u jednom rukopisu i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 10. 234.

BASEĻ, *m. prezime, u Dubrovniku, od* xvii *vijeka:* Dva Baseļa i s ńim Đamańić. J. Palmotić, dubr. 268. Toma Baseļ. J. Kavańin 187.

BASIL, *m.* Basilius. Basil Gradić. J. Kavańin 179.

BÀSILAK, bàsioka, *m. vidi* bosiļak. *u jednoga pisca* xvi *vijeka, samo u nom., i to bez* a *među* l *i* k, *može biti stiha radi:* Basilk se bušaše s murtelom. M. Marulić 78.

BASILIJ, *m. vidi* Basilije.

BASILIJE, *m.* Basilius. *od* xiii *vijeka, ali u nom ne drukčije nego* Basilij, *ili bez* j: Basili, *i to* xiii *i* xvii *vijeka. — u nom.:* Basili Pribavićь. Mon. serb. 40. Basilij Veliki. F. Glavinić cvit. xxiii.

Basili. A. Georgiceo, pril. 5. — *u drugim oblicima*: Svetoga Basilija. Zborn. 169. Basiliju cesaru J. Kavańin 184.

BASILIO, *m. vidi* Basilije. *-o je talijanski završetak. od* XVI *rijeka.* Piše veliki Basilio. D. Rańina VI. Sveti Basilio. B. Gradić, djev. 46. F. Glavinić, cvit 185. J. Matović 89. Prid s. Basiliom. 349.

BASILIOV, *adj.* Basilii. *načińeno od* Basilio, *i za to stoji o pred* u. Basiliov. J. Kavańin 298.

BASÌLISK, *m. vidi* basilisko.

BASÌLISKO, *m.* basiliscus. *od* XVI *rijeka; nominativ dvojak*: basilisk *i* basilisko; *s pred i u najviše primjera može se čitati i z. isporedi* bazilisk, baziliško. — *a) u kom god padežu osim nom. sing.*: Daju te dubrave . . basiliske. M. Vetranić 1, 160. Vidah . . basiliske jadne. 2, 101. Od otrovnoga basiliska. V. Andriaši, put 71. Može se prilikovati zloća od nemilosti basilisku. V. Magarović 38. Malana jest zenica u basiliska, ništa ne maće svojim pogledom smrt zadaje. Đ. Rapić 136. — *b) u nom. sing.* basilisk. *samo u Mikaljinu rječniku.* — *c) u nom. sing.* basilisko *u jednoga pisca prošloga vijeka*: Koji si jedan basilisko. D. Rapić 360.

BÀSIĻAK, bàsîļka, *m. vidi* bosiļak. *u Istri.* Da mi zalijemo sitan basiļak. Nar. pjes. ist. 2, 82.

BÀSÎĻE, *n. vidi* bosiļe. Šloser-Vukot., flora 539.

BASIĻEVIĆ, *m. prezime.* XV *rijeka.* Franko Basiļević. Daničić 1, 28. *vidi* Vasiļević.

BASIĻINA. *f. selo blizu Dubrovnika na Pelješcu.* Schem. ragus. 1876. 32.

BÀSKIJA, *f. turski* basky, *vidi* žioka. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: bàskîjā. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Vi ćete opet sjeći baskije. M. Đ. Milićević, zlosel. 171.

BASKÌJÂŃE, *n. vidi* žiočeńe. *samo u Vukova rječnika.*

BASKÌJATI, baskijâm, *impf. vidi* žiočiti. *od* baskija. *samo u Vukova rječnika.*

1. BÀSMA, *f. vidi* basna, *kojoj je samo promijeńeno* n *na* m, *ali se* basma *zove samo one riječi skupa što bajalica ili bajač govori kad baje*, carmen. *isporedi* basna *pod* 2. — *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Bajalica dode i obaje basmu koja se obično baje od uroka. M. Đ. Milićević, živ. 1, 84. Idi bajalici neka te dušom oduha, rukom smaše, neka basmom odbaje, neka travom otruje 90. Amin, amin, gospode, lek da bude Pavlu moja basma. 120. *bolest koja se basmom odgoni, može stajati u gen. s prijedlogm* od: Od namete je ovaka basma. M. Đ. Milićević, živ. 1, 110.

2. BÀSMA, *f. turski* basma *(tiskańe, pritisnuto što, štampano što)*: 1. linteum pictum, *neko platno šareno; u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Nose sukńe od dv'je basme. Nar. pjes. petr. 1, 296. — 2. genus pyxidis ad pulverem pyrium, *neka spremica u kojoj se nosi puščani prah. samo u Vukova rječnika.*

BÀSNA, *f.* fabula. *isporedi* basan, bàsma. — *Akcenat ostaje, samo je u gen. i instr. sing. zadńi slog dug*: bàsnē, bàsnōm, *a u gen. pl. obā zadńa*: bàsānā. — *Od korijena od koga je* bajati. — *Dolazi od* XVII *rijeka (vidi pod* 2*), između rječnika samo u Stulićevu (gdje stoji da je uzeto iz brevijara glagolskoga, a o tom se može sumńati, jer može biti da je Stulić našao riječ u obliku po kom se prevario da joj je nom.* basna; *i Anton Dalmatin ima* basnam, *ali u nom.* basan; *vidi kod* basan. *u Stuliča ima i* bazna, *koje je bez sumńe pogrješka).* — 1. *kao pripovijest koja se ne vjeruje.* Stara je basna, ali dobra. D. Obradović, živ. 32. Ezopove basne. D. Obradović, bas. 1. — 2. *riječi kojima se baje ili vrača*, carmen; *vidi* bàsma. Zapise davati pune basan. I. Ančić, vrat. 2, 4, 82. Cari i basne zle su. 230. Poruguju se basne i čare. J. Kavańin 451.

BÀSNICA, *f. dem.* basna. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ova basnica. D. Obradović, bas. 99.

BASNOSLOVITI, basnoslovim *impf.* fabulari. XVI *rijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stuličevu, ali iz ruskoga).* Plьtьski mudrьcь basnoslovi. Glasnik 10, 247.

BASNÒVIT, *adj.* fabulosus. *prošloga vijeka i u jednoga pisca našega vremena.* Istinu od lažļivo bosnoviti izmišļeńa raspoznavati. D. Obradović, živ. 31. Basnovitomu Anteu. M. Pavlinović, rad. 76.

BASÒGLASNO, *adv.* voce gravi, *niskim glasom. isporedi* bas. Samo ‚molite bratjo' glasno jima se zreći, a ostalo basoglasno. I. Kraļić 62.

BASRÀMAK, *m vidi* basamak. *samo u Stuličevu rječniku, gdje će biti uzeto iz rukopisa u kom može biti da su stajala dva* ss, *pa Stulić uzeo jedno s za* r.

BAST, *m. selo u Dalmaciji blizu Makarske, spominje se od* XV *rijeka.* Selo Bastь. Mon. serb. 378. Baba Topuša od Basta. J. Vladmirović, lik. 5. Bast. Schem. spal. 1862. 15.

BASTAČA, *f. zidine od staroga grada u Bosni u skopaļskom kraju.* Zemļ. bos. 28.

BÀSTÂH, bastâha, *m.* bajulus, *nosilac. od grč.* βάσταξ. *isporedi* bastak. *Dolazi od* XVI *rijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (1994), *Bjelostijenčevu, Stuličevu.* — 1. *u pravom smislu.* Još će ļubiti bastasi gospoje. Đ. Držić, 132. Nose naše gospode brjeme svite na sebi, koje jedva bi jaki bastah ponio. M. Držić 134. U ubogu mudros, a u bastahu jakos' nije vrijedna dlaku. Poslov. danič. 143. Tužne cele među svijem letuštijem ko težaci i bastasi živu. B. Cuceri 209. — 2. *selo u Srbiji u okrugu podrinskom, koje pišu i sa* j *i sa* v *mjesto* h: Bastaj. Vuk, dan. 3, 233. Bastav. K. Jovanović, reč. 135. *isporedi* Bastašica, Bastašanin, bastaški.

BASTÀHOV, *adj.* bajuli. *samo u Stuličevu rječniku (gdje ima griješkom i* bastašev).

BÀSTAHÔVAŃE, *n.* bajulatio. *isporedi* bastahovati. *samo u Stuličevu rječniku.*

BÀSTAHOVATI, bàstahujēm, *impf.* bajulare. *od* bastah. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stuličevu. isporedi* bastašiti. Nosio, bastahujuć, svoju posteļu. Živ. is. 65.

BÀSTÂJ, Bastája, *m. vidi kod* bastah.

BASTÁJI, Bastájâ, *m. pl. vidi* Bastasi.

BASTÁJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 73. *isporedi* Bastasić *i* Bastaji.

BÀSTÀK, bastáka, *m. vidi* bastah. *s kojim je jednoga postańa.* XV *rijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Hoćemo dati bastake, koji te skrcati u fondenu. Spom. sr. 1. 77.

BASTÁSI, Bastâhâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj. Postańem je pl. od* bastah, *koje vidi.* Bastasi. Šem. prav. 79. *po oblicima u kojima se ne mijeńa* h *na* s, *a* h *slabo izgovara, pišu u nom. i* Bastaji. Schem. zagr. 1875. 49. *upravo su dva sela*: Veliki *i* Mali Bastaji. Pregled 97.

BASTAŠANIN, *m. čovjek iz sela Bastaha (vidi* Bastah). Ļ. Kovačević. *isporedi* Bastavac.

BASTAŠICA, *f. rijeka u Srbiji, koja tekući od*

sela Bastaha, po kom je nazvana, utječe u Jadar. M. D. Milićević, srb. 520.

BASTAŠIĆ *m. prezime, u naše vrijeme; postaŋem od* bastah. Đ. Avramović, sv. gora 254. Šem. prav. 1878. 82. 83.

BASTÂŠITI, bàstâšîm, *impf.* bajulare. *od* bastah. *samo u rječnicima Belinu* (corpore vecturam facere 299a) *i Stulićevu.*

BÀSTÂŠKÎ, *adj.* 1. bajulorum. *samo u Stulićevu rječniku. adv.* — bastaški, bajulorum more. *također samo u istom rječniku.* — 2. *što pripada selu Bastahu:* Bastaško polje. Ļ. Kovačević. *isporedi* bastavski.

BÀSTATI, bàstâ, *impf. tal.* bastare, sufficere. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (bàstâ). *isporedi* baštati. — *a) biti dosta:* A. Ne ću te pustit, lupežu, hoć uteć. B. Basta, lupež sam tebi. M. Držić 235. — *b) s dat., kao može mu biti, vrstan je, može,* copia est. Kaže vitez, komu basta, vrsnost djelim ne riječima. J. Kavanin 241. Ne basta im koña razigrati. Nar. pjes. rječ. 16b. Ja bih s' u te pouzdala da bi mi ih ti doveo, e ti basta, bane pope! Nar. pjes. vuk. kovč. 113. Ti treba ovu babu, ako ti basta, prvo nego te vidi, za kose da uhvatiš. Nar. prip. vuk.2 220.

BÀSTÂV, Bastáva, *m. vidi kod* bastah.

BASTÁVAC, Bastávca, *m. čovjek iz sela ‚Bastava'* (Bastaha). Ļ. Kovačević. *isporedi* Bastašanin.

BÀSTÂVSKÎ, *adj. što pripada selu ‚Bastavu'. isporedi* bastaški. Bastavska opština. K. Jovanović, reč. 135.

BÀSTÂŽ, bastáža, *m. vidi* bastah. *govori se na Rijeci.* F. Pilepić.

BASTÀŽICA, *f.* femina bajulans. *isporedi* bastaž. F. Pilepić.

BASTÁŽITI, bàstâžîm, *impf. vidi* bastašiti. *isporedi* bastaž. *govori se na Rijeci.* F. Pilepić. — *u prenesenom smislu u Lici kao mučiti se dajući komu jelo i piće: prelazno:* Mučno je tebe bastažiti; ja to ne bih bastažio, da mi ne znam šta daš. J. Bogdanović.

BÀSTIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora 252.

BASTIJAN, *m.* Sebastianus. Svetoga Bastijana. J. Palmotić, dubr. 3.

BASTIJÁNAC, bastijánca, *m. vidi* baštijanac.

BASTINOVAC, Bastinovca, *m. selo u Hrvatskoj blizu Koprivnice. mještani govore kajkavski* Bastinovec. Schem. zagr. 1875. 161. *isporedi* Botinovac.

BÀSTISATI, bàstišêm, *pf. pogaziti, potrti, naići, udariti,* conculcare, perdere, irrucre. *Od tur.* basmak, *aor.* basdym. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (perdere). — *a) pogaziti, potrti: prelazno:* Lavi bi mu čador bastisali. Nar. pjes. vuk. 4, 290. Đauri mi zemļu bastisaše. Pjev. crn. 103. I svu silu tursku bastisaše. Nar. pjes. stojad. 2, 85. — *b) neprelazno: udariti,* irruere: U to doba bastisaše Turci; al' se brane trideset ajduka. Pjev. crn. 151.

BÀSTOČ, bastòča, *m.* talus, *nekakav ždrijeb. može biti od tal. mlet.* bastazo, *bastah, prema drugom ždrijebu koji se zove car. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Bastoči su mama, a cari su dava. Poslov. danič. 5. U ždrijebima je i car i bastoč. 113. Ždrijebi, cari i bastoči digli mu su i vid s oči. 159. Za strjelicom luk, za bastočem zvrk. 153. Evo bastoča, a daj bič. 22.

BASTRASI, *m. pl. neko selo koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 124.

BASUĻA, *m. nekakvo svinče,* porcorum genus. *isporedi* basuļa. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Navadio se kao basuļ u bundeve. Nar. posl. stojan. 135.

BÀSUĻA, *f. neka krmača koja se lako goji,* genus suis altilis. *vidi* mangulica. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* basuļ. — *može biti od sr. nem.* vasel, *živinče koje se hrani za priplodak.*

1. BÄŠ, *adv.* prorsus, plane. — *od* XVI *vijeka (vidi pod* b. *b. primjer iz* Mon. croat.), *između rječnika u Bjelostijenčevu, Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu. — Postaŋem od* bah, *istoga značeña; vidi* 2 bah. — *Značeñem svojim, koje je u opće kao* doista, upravo *(vidi* 2 bah), *pokrepļuje besjedu, i to ili cijelu rečenicu ili koji dio. kad pokrepļuje dio rečenicu, može stajati ili pred ńim ili za ńim, a može biti i rastavļeno od ńega; kad pokrepļuje cijelu rečenicu, ni onda nije vezano za jedno mjesto.*

a. *pokrepļuje cijelu rečenicu: a) u kojoj se tvrdi:* Ah kako se posvetila! baš će pod aļinam u raj poći! J. Banovac, pripov. 219. Baš je došlo među vas kraļevstvo božije. F. Lastrić, ned. 144. Obećaje svaka dobra onim *(sinovima)* koji se puste na ńovu *(svojih roditeļa)* voļu; pače baš zapovijeda da se ne imate vladati vašom voļom i pametju. 67. Da tko oće kupiti, baš bismo zajedno ovdi u općinu popili. 332. O koliko je sunce sud čudnovat! vidi se baš da je dilo majstora privisokoga. F. Lastrić, svet. 192. Moļaše boga da ga još jedan put utvrdi da ga je baš obrao na oslobođeńe svoga puka. E. Pavić, ogled. 189. Ili ga *(zavjet)* baš zapuste, ili ga brez griha ne mogu izvršiti. 196. Ali i tu baš pogodi kao da te slipac vodi. V. Došen 41. Baš izlazi na naš način. N. Palikuća 40. Baš pogodi! M. A. Reļković, sat. 64. Baš si ti sotona. 88. Drugi ne će, nego odgovara i još ńega baš po malo kara. 111. Mislim i baš odlučio sam. I. Velikanović, prik. 37. Oruža nas, da se baš bijemo i borimo. B. Leaković, nauk 176. Voļi božanstvenoj srdca čovičanska mogu se opriti i baš opiraju se. A. Tomiković 17. Ovako se ne samo ukažete, veće baš do istine i budete dobri. 9. Baš ću poći, da ne ću ni doći. Nar. pjes. vuk. 2, 393. Baš je ļepši od svake devojke. 3, 484. Baš ga paša pogubit' hoćaše. 3, 323. Istina je baš što ļudi kažu. 2, 234. A pod grlom izvedena guja, baš se čini kao da je živa. 2, 551. Baš si doš'o u onoga ruke, koji će te, more, oženiti. 3, 120. Baš pomisli da Mustafa više. 3, 183. Baš mišļaše da će prevariti. 1, 369. Baš sam prava budala. Nar. prip. vuk. 195. — *b) u kojoj se poriče:* Sve koliko stvoreńe primišļeno k onoj zalogi božanstvenoj baš je ništo. F. Lastrić, svet. 88. Baš ne ću odavle otići. A. Kanižlić, fran. 87. A od pete te do vrata baš čestite krpe nije. V. Došen 150. Za tog, reko, poklisara, koji ide te svit vara, baš i nije virovańe drugo nego takvo znańe. 259. Takvi grišnik ili ne može se tako lasno ili baš i ne će da se pokori. B. Leaković, nauk 102. Ne govorim ja ovdi baš da se nikada nije slobodno bogom zakleti 293. Mene tebi baš ne da, baš ne da, te ne da. Nar. pjes. vuk. 1, 367. I Prizrena redom pokvarila, baš se kurvić pograditi ne će za punijeh dvanaest godina. 2, 58. Dobra koña mladog bugarina! baš ga ovde u svatovma nema. 2, 141. A kakva, tri je jada bila! baš je ļepše u svijetu nema. 3, 141. Ļuta ga je rana dopanula. baš od koje preboļeti ne će. 4, 411. To baš ne

će moći načiniti. Nar. prip. vuk. 223. Baš ne ću. Vuk, rječ. 18b. — *c) kondicionalnu rečenicu privezanu, u kojoj se ili potvrđuje ili poriče.* Ako bismo vidili da ima koju potribu, baš da bismo imali založiti sva dobra, ne bismo ga gledali ni u kakvoj potribi. F. Lastrić, test. 333. Dužan si koliko moreš, baš ako ćeš i siromaštvo očutiti. razdiliti ubogim. F. Lastrić, ned. 35. Al' još ću ti bolje reći, baš ako ću ne uteći. V. Došen 235. Pak dobavi bubań i svirale, baš ako ćeš, i tambure male. M. A. Reljković, sat. 85. Za što je ispovid dobra bila. da bi posli baš našao da toga grilia nije učinio. M. Dobretić 189. Češće nek već na sunce se nosi. po ńem ako baš i kiša rosi. J. S. Reljković, kuć. 152. Ne ćeš onud ti selišta vidit, baš da b' moglo sve na zlatu sidit. 290. Ja se ne ću natrag povratiti, baš da umru i dva sina moja. dokle moju ne poodim majku. Nar. pjes. vuk. 1, 211. Pojiću te, Brdanine Đemo, bez bijele pare i dinara, baš ak' hoćeš. tri bijela dana. 2, 415. Baš da imaš sokolova krila, ne bi perje pronijelo mesa. 2, 597. Jal' naprijed ni kročiti ne ću, baš da ćeš mi oči izvaditi. 3, 555.

b. *pokrepljuje što se u rečenici kojim dijelom nezinijem kaže: a) što se kaže substantivom, samijem ili s kojom god riječju koja mu pripada:* Došavši u svetu zemlju baš dânâ velike nediље. J. Banovac, pripov. 98. Virujemo da je čovik, ne isto kakav god, nego baš glava od sviju ljudi. F. Lastrić, test. 70. Tko ima baš potribu, more i u večer što god izjesti. F. Lastrić, ned. 136. Dva gospodina, te starišine baš od puka. 13. Zatim će dati baš prid dan odredeni ostala znamenja. I. Ocitova joj baš istinu. E. Pavić, ogled. 204. Zapita ga baš kod trpeze. 360. Dojde baš oko podne. I. Zaničić 116. Mnogi se znoji bas do krvi. V. Došen 18. Baš ni truna, kamo l' veće, za to od nas imat ne će. 71. Baš okolo podneva bilo je. A. T. Blagojević, kin. 30. Onoga praha bas dram podaj u vodi popiti. J. Vladmirović, lik. 8. I iznaša svaku nepodobu na priproste, baš i na gospodu. M. A. Reljković, sat. 61. Ne smijemo baš ni blizu kraja. 91. Jer imade na 'vom svitu ljudi, koji drugog baš od zlobe sudi. 99. Rekli smo da je baš proviđenem božjim bilo učińeno. I. Velikanović, upuć. 1, 180. Jesu li dužni bas na uskrs pričestiti se? 534. Termina vam ja ne dam baš ni za dva dana. J. Rajić, boj 75. Žalosti, koje oni čas trpimo kada smo baš u veselju. B. Leaković, gov. 23. Moraju ne iza leđa nego baš u oči svakomu coviku istinu kazati. 107. On hoće da baš ni poklada ne imamo. 64. Jer neplodnost od počela nosi da ni trava baš ńom se ne kosi, da kamo li da se žito žańe. J. S. Reljković, kuć. 27. Tako kući porasiplju smoka; k litu nejmaš čeljusti ni oka. Velim: k litu; — baš ni do uskrsa mlogom ništa ne doteče mrsa. 67. Brez molitve razić se ne smile baš ni stare žene kućanice. 442. Koja skoči vode davat', tu ja uzeh baš za brata. Nar. pjes. vuk. 1, 306. U što si se zagledala! baš u mlado u težańe. 1, 115. Na samrti carstvo naručio baš na kuma Vukašina kralja. 2, 189. Stiže knjiga od malene Baške, baš od moje ostarjele majke. 2, 268. Jer ga Arap privatiti ne će bez Jelice baš tvoje sestrice. 2, 463. Kum Boroje nek ide na kuma, Radivoje neka na devera, a ja hoću baš na domaćina. 3, 27. No on sede te baš do Osmana. 3, 214. I padoše na bijelu kulu, baš na kulu slavnoga Lazara. 2, 292. Malo l' vi je bosanskih planina... no padoste baš na moju kulu. 4, 342. Prohesapi i umom premisli: baš je čador silna Vlah-Alije. 2, 272. I ustreli vojvodu Kaicu na zlo mesto, baš pod sisu levu. 2, 487. Dobro ga je bio zagledao, baš u čelo medu oba oka. 3, 389. Kako ga je dobro pogodio baš u pnca, gde mu sree kuca. 3, 188. Jesi li baš mestom iz Budima? 2, 640. Pa se oblak nebom okretaše, oblak dođe baš više Žabljaka. 2, 540. Boga mi ću ńega objesiti baš o vratim' bijela Prilipa. 2, 412. Čudan li sam šićar uhodio: pokraj mora baš u gori Svetoj. 3, 66. Tanka beza od grada Mostara, svake svile baš od Sarajeva. 1, 471. Mene babo za boljega dao, baš u Mletke za Bojova sina. 1, 267. Al ga koze zakopale baš nogama u plandištu. 1, 527. Pravo ode ka Solunu gradu baš u jutru u svetu nedelju. 2, 383. Pak se Jovo mlogo poarčio, baš na pero tri tovara blaga. 2, 637. I obuče ruho svekoliko, baš i onu divan-kabanicu. 1, 571. Lazo hoće Milicu devojku, baš Milicu milu mlezinicu. 2, 185. Veće ima tanana nevjesta, baš nevjesta skoro dovedena. 3, 89. Ne povedi sestrića tvojega, baš sestrića mlada Marijana. 3, 211. Sagradiše visoke Dečane, baš Dečane više Peći ravne. 2, 199. Što god ima u Senju junaka, baš u Senju i okolo Seńa, nejma boljeg od mene junaka. 3, 122. Baš istina, Sijeńanin-Ivo. 3, 173. Jer se mnoga lijepa puška nosi samo dike radi, a ružna se nosi baš do nevolje. Vuk, nar. posl. 191. *u priporijeci izmišljeno ime* Baš-Čelik: Ja se zovem Baš-Čelik. Nar. prip. vuk.[2] 195. — *b) što se kaže pronominom ili brojem s kojom god riječju koja mu se dodaje ili kojoj je dodan:* Na ono baš ne mole, nego na to da se svitlost kraljeva samo ukaže na krajini. Mon. croat. 233. Nadahnut baš od tije. J. Kavańin 322. Baš ništo ne zadržaje ńih od ulaska nebeskoga. A. Bačić 281. Pitaše tko biše umro; i odgovoriše joj: ta i ta; i baš biše oni koga ona čekaše. J. Banovac, prip. 262. Ono bise baš ona divojka, koju on biše ozloglasio. 155. Naredi da ga baš iz svoje ruke dade. J. Banovac, pred. 130. Baš s tom istom odlukom vodi četu. F. Lastrić, test. 151. Odvede ih na brdo maslinsko, na ono bas, na komu je ufaćen. F. Lastrić, od' 326. Vidite ruke moje i noge, da sam ja baš, opipajte i vidite. 319. Jednoć mišleći baš o tomu izade prošetati se. F. Lastrić, ned. 255. U čemu se baš zdrži nenavidost? 112. Strah prvi jest doisto ne podpun, ali nije zao, već ako bi baš ovu misao imao čovik u ńemu. 210. Ne samo od nikije i od mlogije, nego baš od sviju ljudi u općinu potvrđuju. 176. Ova ispovid ne vaja baš ni za što. 56. Da može bolje poznati je li baš on sin ńegov. E. Pavić, ogled. 60. Baš za to što griješimo postajemo dužnici božji. E. Pavić, jezgra 120. Zar hoćeš da ja nevoljna u tebi pribivam? te baš u tebi? D. Rapić 3. Dojde baš u šest sati po podne. I. Zaničić 46. Popij baš u oni čas kada te oče da utlati. J. Vladmirović, lik. 16. Ova će knjižica bas za to ńima po ćudi biti. M. A. Reljković, sat. 8. Kudiloviću, ti bas šuti. 18. Mlogi baš ništa ne steku. 107. Onda ńemu baš nitko ne godi. 128. Već je meni Jure zapritio da zatvorim vrata od Krojana baš od tebe, cara silenoga. A. Kačić, razgov. 134. Baš isti. J. Rajić, pouč. 1, 11. Da mi je neprijatelj moj to učinio, podnio bi zaisto; ali baš ti, čoviče, mene uvridi, koji si družbenik moj. B. Leaković, gov. 97. Ne mojmo tražiti od boga da baš ništa ne trpimo. 167. Ne daje ovdi spasitelj naš što drugo na misto svoje, nego nam baš sebe istoga svega pridaje. B. Leaković, nauk 183. Mogu slobodno reći da se među svima drugima ženama ne bi našla baš nijedna, koja bi hotila primiti ovo. A. Tomiković 24. Ja ću mlada baš za ńega poći. Nar. pjes. vuk. 3, 484. Ja baš ńemu napijam u zdravlje. 3, 213. Krasan šićar baš za nas hajduke. 3, 301. Jesu l' ovo dvori Ivanovi? Baš su ovo dvori Ivanovi. 3, 203. Ako su ga kraste našarale, zdrave su mu

oči obadvije, srce mu je baš koje je bilo. 2, 551. Dobro znade, baš koji vaļade. 3, 215. Evo ima baš petnaest dana. 4, 380. Na troje ću vojsku razrediti, baš na troje na okolo grada. 4, 391. Osvedoči se da je on baš. Nar. prip. vuk.[2] 266. Nema baš ništa. Vuk, rječ. 18[b]. — *c) što se kaže adjektivom, samijem ili s riječju kojoj je pridjeven:* Tri su stvari baš mrzeće i pri bogu i pri ļudi. J. Kavańin 6. Ima ovdi jedan baš pravi krvnik. F. Lastrić, test. 122. More se ponosit.. svrhu svakoga stvoreńa baš i andeoskoga. F. Lastrić, svet. 87. Da milujemo priprostitost i čistinu u čińeńu, koje su niko vlastistvo bas malanije. F. Lastrić, od' 182. Uzdam se u razloge, istina je; al mi je potribita pomoć i od vašega nastojańa baš pomļiva. F. Lastrić, ned. 221. Oblast je oviziju baš božanstvena. 348. F. Lastrić ned. 348. Nenavidļivac je baš pravi svoj ubojica. 361. Sada poznajem da je baš istinita. E. Pavić, ogled. 293. Baš je lipa predika bila. A. Kanižlić. utoč. 160. Istina je baš očita. V. Došen 52. Lip baš razlog. I. Velikanović, upuć. 2, 53. Koja ima baš gvozdene zube. J. S. Reļković, kuć. 176. Što se jadan ne otkupļujem od tamnice kuće baš proklete. Nar. pjes. bog. 269. Čedo rodi, i baš muška glava. Nar. pjes. vuk. 1. 618. A zdravije srce u junaku, baš zdravije nego što je bilo. 2, 218. — *d) što se kaže adverbom, ili riječima koje se kao on govore:* Al' kako se baš porodi rasap, nitko rijet ne umi. J. Kavańin 115. Što se baš ne ote dogodi. A. Bačić 99. Jer se baš sada laže. 209. Očito se ne može iz pisma svetoga izvaditi baš kada ga je naredio, 280. Baš tako se dogodi ovdi. F. Lastrić, test. 157. Odakle je smrt istekla, baš nam se odonuda život povrati. 149. Baš je tako. F. Lastrić, od' 262. Baš će i(h) toliko biti i u raju. 76. Ne daju nam očitoga zlamońa da se baš sa svim približalo. F. Lastrić, ned. 1. Ako ne posluju svesrdno, baš onako koliko da ih gleda gospodar. 134. Ako bi ne mogao se spomenuti baš koliko si puta imao take žeļe. 56. Ne motreći baš nikoliko na glas boži. 344. Od ove vrste malo se sada naodi na svitu il baš ni malo gluhoće. 342. Oću da izvidim je li baš tako. E. Pavić, ogled. 87. Baš ondi vaļa da on bude. 27. Jeda mu je ova ispovid na spaseńe bila? baš ni malo. Đ. Rapić 43. Pogodi baš gdi vaļa V. Došen 237. Ili malo kada ili baš nikada. I. Jablanci 6. Napij se baš onda kada te oće da uiti. J. Vladmirović, lik. 16. To ni lipo nit fale dostojno, niti ļudski, niti baš pošteno. M. A. Reļković, sat. 86. Žena tebe baš lipo svituje. 102. Ode Adam tužan i žalostan, porad griha baš čisto bolestan. 95. Jer iznutra niti baš izvana nije ona nicim umazana. 103. Al mu nije baš sa svim ni sladka. 107. U tome se malo poinade, pak najposli baš i zbiļa svade. 135. Ta ga odmah ona priokrenu i privari baš na očiglede. 9. Baš dobro. I. Velikanović, prik. 90. To baš dobro govoriš. B. Leaković, gov. 29. Da smo baš zaisto znali, nigda ne bismo zlo činili. 182. Za što baš onda uzdahnu. 191. Krave nisu baš ni malo čile. J. S. Reļković, kuć. 193. I kašļivce baš nemilo tuši. 295. I za sime baš mlogo ne vridi. 302. Iskazalo se je da Mesija mora se roditi gdi se je baš i rodio. A. Tomiković 21. Baš je onde stari Čejvan-aga. Nar. pjes. vuk. 3, 183. Ja li nočas, ja li baš nikada. 3, 139. Ona Turkom medovinu daje, a baš polak nasu bendelnka. 3, 39. Baš kada su pod čardako bili. 3, 190. Baš sad dođe. Vuk, rječ. 18[b].

e. pokrepļuje poredeńe izrečeno riječima ili rečenicama koje se privezuju relativnijem adverbima kako, kao, koliko: *a) poredeńe riječima:* Ne šaļu se baš kako kamen. A. Bačić 32. Dogodi se smrti baš kao osi ili pčeli. F. Lastrić, test. 184. Pobilio u kosa baš kako starac od 100 godina. F. Lastrić, ned. 23. Koji od lupeža kupuju znajući da je stvar ukradena, sagrišuju i dužni su povratiti baš kao i lupež. 158. Kraļ igraše baš kano igrači. E. Pavić, ogled. 263. Jer bo su učinili baš kako zmija. koja prem da kožu skine, ali jid ne izbaci. D. Rapić 7. Predstavļa nam pred oči prevarļiva svoja blaga baš kano cvećem nakićena. J. Rapić, pouč. 1, 5[b]. Pak će onda š ńima lasno biti, baš kano s mekanim voskom ili povismom kudiļe. B. Leaković, gov. 29. Udariće te slipoćom da ćeš pipati u pol dneva baš kako no slipac u tminah. A. Tomiković 15. Nešto jasno podvriskuje baš k'o grlo devojačko. Nar. pjes. vuk. 1, 213. I još bih ti kulu načinio pored moje, baš kao i moju. 3, 205. — *b) poredeńe rečenicom:* Čini mi se gledati čudnovato niko nadmetańe dobrote božje s opačinama rečenoga puka. baš kako da se čini iskušańe il je dobrota božja jača il je zloća ńihova. F. Lastrić, test. 14. Prije držali ste za veliki grih samo želiti tude stvari, kako baš i zapovida vam bog. F. Lastrić, od' 180. Baš kao kad mati ditetu obećaje dati jabuku, da ne plače, a i ne ima je; tako niki misniku čine na ispovidi. F. Lastrić, ned. 70. Ako želiš učiniti dobro a ne moreš, baš koliko da si i učinio, tako se kod boga prima srčana ļubav bratinska za dilo. 292. Nek tko svoje rani tilo, bolano je... baš kan' da bi od dušmana zadata mu bila rana. V. Došen 91. Ostaše mi medna usta. bas k'o da sam šećer jeo. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Što si tako, brate, potavńeo baš kan' da si pod zemļicom bio? 2, 11. Obuče je što god lepše može. baš kan' da je oće da udaje. 2, 162. Ko udara zvekirom na vrata? baš ka' da su babovi čanši. 2, 192.

d. pokrepļuje što god naprijed izrečenu, stojeći odvojeno od toga: Ja velim da će najboļi biti Jovan za kmeta'. Na to obično seļaci poviču: ‚boga mi, baš' od ńega boļega nema'. M. Đ. Milićević, živ. 1, 39.

2. BÂŠ, bâša, *m. turski* baš, *glava, vrh; ali ne dolazi u tom pravom značeńu koje ima u Turaka, nego u ńekima drugim, koja također ima i u Turaka. Od* XVII *vijeka (vidi dalje primjer Gundulićev), između rječnika samo u Vukovu.* — 1. *prednji kraj od lađe,* prova. *samo u Vukovu rječniku.* — 2. *stavljeno pred drugu kaku riječ ne miješajući se po oblicima stoji mjesto adjektiva, kao* glavni, najstariji. Hoď da vidiš, od rusaga k'o baš-vezijer tvoj primjen je. I. Gundulić 553. I baš-agom ńega postavio. Nar. pjes. vuk. 1, 322. Baš-knez. Vuk, rječ. 19[a]. Pod vladom turskom u Srbiji svaka je knežina imala svoga kneza, koji se radi razlike od seoskijeh knezova zvao na nekijem mjestima baškuez. Vuk, rječ. 278[b].

BÁŠA, *m. hyp.* babo. *ali se samo svekru govori kao što mu se govori i* bâbo. *isporedi* bâča. — *Akcenat se miješa u voc.* bâšo. — *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova (gdje se napomiņe da se govori u Srijemu).*

BÀŠA, *m. turski* baša, *poglavar, starješina, zaporjednik, gospodar.* — *Akcenat se miješa u gen. pl.* bášâ. — *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Baša Rumanije i Vrhbosańa. Mon. croat. 155. Imbrajin baša. 217. Ginut će ńih bašе. M. Marulić 54. Sańgaci i bašе. M. Vetranić 1. 53. Puščaj naju, bašo. P. Hektorović 23. Mnokrat bi poklisar prid bezi i bašе. Đ. Baraković, vil. 12. I bezi i bašе dobro ga poznašе. B. Krnarutić, vaz. 6. Baša Uluz-ali sa Turcima na ń navali. J. Kavańin 141. — *nad kim je starješina, može stajati sprijeda turskim*

načinom bez promjene u oblicima: Čauš-baša. Mon. serb. 554. Hadomь-baša. Ljetop. šaf. 77. Elči-bašu Dojčetića Vuka. Nar. pjes. vuk. 2, 482. Dovikuje čoban-bašu Đura. 3, 90. Sto ćosa sto groša, *ćos*-baša tri groša. Nar. posl. vuk. 295. — *u Srbiji su i u Bosni za vlade turske zvali bašom svakoga Turčina koji nije beg ili kakav aga:* Usein-baša, Smail-baša. Vuk, rječ. 18b. — *u Srbiji su se janičari zvali bašama od prošloga vijeka.* Vuk, rječ. 18b. Osilište baše biogradske. Nar. pjes. vuk. rječ. 18b. Izagnaše baše i subaše. Nar. pjes. vuk. 4, 433.

BAŠÀHÎD, Bašahída, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 94.

BAŠALAK, bašalka, *m. vidi* bosiljak. *u Istri.* S bašalkom nasajen. Nar. pjes. ist. 2, 120.

BAŠÀLUK, *m. gospodstvo bašino. samo u Vukovu rječniku.*

BAŠÀMÁR, bašamára, *m.* agmen piscium, *što je plicama jato, to je ribama* bašamar *u Dubrovniku.* Kad iz peleži pristupi kraju kakav bašamar, i ugledaju ga ribari, ograde ga mrežom i uhite mnoštvo. L. Zore, rib. 31.

BAŠAMÀRIĆ, *m. dem.* bašamar. Kad god bašamar razdijeli se na više bašamarića i rastrka se tamo amo. L. Zore, rib. 31.

BAŠAN, *m. ime muško.* xvi *vijeka.* Knezu Bašanu de Saki, vicekapitanu seńskomu. Mon. croat. 260.

BÁŠANIN, *m. čovjek iz sela Baha.* M. Đ. Milićević.

BÁŠÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Baha.* M. Đ. Milićević

BAŠÁRITI SE, bàšârîm se, *impf.* commode vivere, *vidi* 2 *bašiti se, od čega je i postalo U naše vrijeme u Srbiji.* Bašari se kao miš po tricama. V. Ilić.

BAŠAVA, *f. rijeka u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik 19, 293.

BÁŠČA, *f. turski* bahča. *vrt. gradina,* hortus. — *Akcenat se ne mijeńa, samo je i zadńi slog dug u gen. sing.* bâščê, *instr. sing.* bâščôm, *gen. pl.* bâščâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčeva, Jambrešićeva* (1, 365), *Voltiđijina i Vukova.* — b, *koje je u turskom pred č, gdje gdje je postalo* k, *a najviše se radi glasa koji je za ńim promijenilo na* š; *glasovi se po ńekim krajevima glase* šč, *a mogu se i promijeniti na* št: *tako riječ glasi* bašča, bakča, baśća, bašta. — 1. *vrt u pravom smislu: a) sa* šč: Ako zemļu ore i ureduje bašče. F. Lastrić, test. 156. Kada se ona na samu u svojoj bašči peraše. E. Pavić, ogled. 413. U bašči Getsemanskoj. D. Rapić 1. Vidi vrtao ili ti bašču. A. Kanižlić, bogoļub. 273. Odmah ide u bašče zelene. M. A. Reļković, sat. 46. Kao da smo u Edemsku bašču došli. D. Obradović, živ. 81. Stoji u lipih baščah. I. Velikanović, upuć. 1, 282. Nije li bilo mnogo drva i bašča? J. Rajić, ponć. 1. 4b. Radit bašćom divici pomaže. J. S. Reļković, kuć. 12. U nakićenoj bašči. B. Leaković, nauk 431. Ja bi išla u zelenu bašču, svu bi ružu po bašči pobrala. Nar. pjes. vuk, 1, 290. Po bašči mi cveće počupao. 1, 384. Bašća moja kod livade tvoje, ja ću doći cveće zalivati. 1, 428. Moj bosiļče iz zelene bašče. 2, 81. Đe rečemo, đa se sastanemo, jal' u mome jal' u tvome dvoru, jal' u bašči pod žutom narančom, deno cavti čemin i ružica. 1, 354. Rastu li ti u bašči jabuke? 3, 297. Kroz Tursku se vojsku prokradite, pa idite u ruńanske bašče. 4, 255. — *b) sa* kč: Da pohođe čine po bakčama. Nar. pjes. bog. 189. U Kosmaju otrebismo bakču. Rad 1, 184. Pogledaj u bakču zelenu. Pjev. crn. 154. — *c) sa* šć: Bašću i gradu plemenitu kad sastavit htje na Splitu. J. Kavańin 82. U bašću Gecemanovu. A. J. Knezović 117. Vinograd i bašća. Prot. mag. šab. 3. Pogledaše u zelenu bašću. Nar. pjes. petr. 2, 624. Pejaj mi końa u bašću. Nar. pjes. mikul. 164. — *d) sa* št: Vinograde i bašte. Bud. spom. glasn. u. 3, 290. U oči Đurđeva dne grade se krstovi od leskova pruća pa se meću na kuće, u bašte, ńive i useve. M. Đ. Milićević, živ. 1, 17. U zelenoj bašti. Nar. pjes. kras. 1, 146. — 2. *votńak,* pomarium. *samo u Vukoru rječniku (šljivik ili ono mjesto kud su posađene jabuke i kruške).* — 3. *ńeke zemļe, koje su sada pod ńivama i livadama, zoru se tako, jamačno za to što su ńegda bile onuda bašče u predńim značeńima:* Livada u bašti. Sr. Nov. 1870. 108. Ńiva sredńa bašta. 1875. 775.

BAŠČAN, *m. ńeka vinova loza crna grožđa. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 10. *isporedi* baščanin.

1. BÁŠČANIN, *m. čovjek iz sela Baške.*

2. BAŠČANIN, *m. vidi* baščan. B. Šulek, im. 10. *isporedi* baščanka.

BAŠČÀNSKÂ RIJÈKA, *f. rijeka koja utječe u Ibar u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 646.

1. BÁŠČANSKÎ, *adj. sela Baške.*

2. BAŠČÀNSKÎ, *adj.* hortensis, *baščeni: isporedi* baščenski. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Vrtļarina i baščanski sadi. I. Jablanci 176.

BÀŠČÁR, bašćára, *m.* hortulanus, *vrtar, baščovan. u jednoga pisca prošloga vijeka.* To baščari još u svibńu rade. J. S. Reļković, kuć. 265.

BAŠČÁREVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Zarija Baščarević. Rat 382. *isporedi* baščar.

BAŠČÁRI, *m. pl. selo u Bosni blizu Dervente.* Schem. bos. 1864. 35. *isporedi* baščar.

BAŠČÈLUCI, Bašćèlukâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović, reč. 133. *od tur.* bağčalyk, *zemļa za vrt.*

BAŠČÈNÎ, *adj.* hortensis. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukoru. isporedi* bašća. — Zemļa za usive baščene kakva biti ima. J. S. Reļković, kuć. 137. Sitnež zeleni baščene sada za zimu sije se. 307. Buhać vrsi je od baščenog gada. 182. Sretosmo se na baščeni vrati. Nar. pjes. vuk. 2, 164. — *i sa* št *mjesto* šč *(vidi kod* bašća): baštenі. B. Mušicki.

BAŠČÈNSKÎ, *adj. vidi* baščeni. *u naše vrijeme.* Kako dođe na baščenska vrata. Nar. pjes. petr. 2, 221. — *i sa* št *mjesto* šč *(o čemu vidi kod* bašća): baštenski. B. Mušicki.

BÀŠČICA, *f. dem.* bašća. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukoru.* O zelena gorice! u tebi je baščica, grančica kitna, zelena. M. P. Katančić. fruct. 75. Zatvori se u onoj baščici od raskošja. A. Tomiković 369. Ja ću vama pevati u zelenoj baščici. Nar. pjes. vuk. 1, 482. — *i zemļe se tako zovu:* Ńiva u baščici. Sr. Nov. 1871. 468. *isporedi* bašća *pod* 3. — *i sa* št *mjesto* šč *(vidi kod* bašća): Prođoh kroz jednu baštiču, te nađoh žutu dińicu. Nar. zag. nov. 44. Ńiva u baštičama. Sr. Nov. 1866. 176. *gdje gdje glasi i* baštica. B. Mušicki.

BÀŠČINA, *f. augm.* bašća. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bâščînâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bâščinê, bâščinôm. — *Mjesto* šč *dolazi i* kč *i* št, *o čemu vidi kod* bašća. — 1. *u pravom smislu samo u Vukoru rječniku.* — 2. *gdjekoje se zemļe pod ńivama i livadama*

zoru lako u jedninu i množini; isporedi baška *pod* 3. Livada zvana baščina. Sr. Nov. 1872. 204. Niva u baščinama. 310. *i sa* kč *mjesto* šč: Niva u bakčini. Sr. Nov. 1865. 581. Niva u bakčinama. 1861. 495. 1874. 275. 1875. 119. Boškova bakčina *i* Životina bakčina *zoru se dvije šume u Begaljici u Srbiji.* Lj. Stojanović. *sa* št *mjesto* šč: Livada u baštini. Sr. Nov. 1861. 127. Voćnak u baštini. 1863. 286. Livada u baštinama. 1864. 48. Zemlja u baštinama. 1873. 775. — 3. *selo u Bosni blizu Jajca:* Baščina. Schem. bos. 1864. 86.

BÀŠČÎŠTE, *n. mjesta gdje su negda bile bašče.* Niva u baščištu. Sr. Nov. 1873. 259.

BAŠČOHÀNSKÎ, *adj. vidi* baščovanski. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bahčohan. S grbavim baščohanskim nožom. I. Jablanci 172.

BAŠČÒVÂN, baščována, *m. turski* bâgčewân, *vrtlar*, hortulanus. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Voltiđijinu i Vukovu. isporedi* bahčohan. — Ugleda Isusa u prilici baščovana. E. Pavić, ogled. 630. Jere ga za baščovana držaše. D. Rapić 314. Baščovan želeći viditi dobre plodove u svojoj bašči. J. Rajić, pouč. 3. 26. Baščovani željni su raninc. J. S. Reljković, kuć. 138. Da mi bude baščovan u bašči. Nar. pjes. vuk. I, 356. Stane živeti s carevom kćeri kao svaki baščovan. Nar. prip. vuk.[2] 206. — *u jednoga pisca prošloga vijeka i bez* v: Kako je lipo i drago baščoanu ono stablo! Đ. Rapić 241. — *mjesto* šč *govori se gdje gdje i* št: baštovan. B. Mušicki.

BAŠČOVÁNGIJA, *m. vidi* baščovan. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Mjesto* šč *gdje gdje se govori i* št: baštovangija. B. Mušicki.

BAŠČÒVÂNKA, *f.* hortulana. *vrtlarica. u naše vrijeme.* Da su momci k'o rumena ruža, sve bi frajle baščovanke bile. Nar. pjes. vuk. I, 636. — *mjesto* šč *govori se gdje gdje i* št: baštovanka. B. Mušicki.

BAŠČOVÁNLUK, *m. turski* bagčewânlyk, *radња baščovanska*, hortorum cultus. *mjesto* šč *govori se gdje gdje i* št *(o čemu vidi kod* bašča): Radio bi baštovanluk. Nar. prip. vuk[2] 275. — *dolazi i kao ime zemlji pod ńivama, gdje su negda bile bašče:* Niva nazvana baščovan-luk. Sr. Nov. 1872. 310.

BAŠČOVÁNOV, *adj.* hortulani. Baščovanova česma *zove se jedan izvor ne daleko od Biograda.* Glasnik 19, 102.

BAŠČÒVÂNSKÎ, *adj.* hortulanorum. Što nož baščovanski pravi. J. S. Reljković, kuć. 12. Baščovanske jaruge, *brdovito mjesto u vračarskom srezu u Srbiji.* Glasnik 19, 102.

BÀŠĆA, *f. vidi* bašča.

BAŠĆANKA, *f. ńeka vinova loza crna grožđa. isporedi* baščan. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 10.

BÀŠĆENÎK. *m. vidi* baštenik.

1. BÀŠĆINA, *f. vidi* baština.

2. BAŠĆINA, *f. ńeka vinova loza crna grožđa. u jednoga pisa našega vremena. isporedi* baščanka. B. Šulek, im. 10.

BÀŠĆINÎK, *m. vidi* baštinik.

BAŠEL, *m. vidi* bosiljak. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* bašelak. Svaki plemeniti Zadranin gizdavi bašel s ružom kiti u zlamen ljubavi. Đ. Baraković, vil. 45.

BAŠELAK, bašelka. *m. vidi* bosiljak. *isporedi* bašel. *u naše vrijeme.* Ja bašelak sijen, pelinak mi niče. Nar. pjes. mikul. 163. Divlji bašelak, angallis arvensis L. B. Šulek, im. 10.

BAŠELOV, *adj. vidi* bosiljkov. Vež'te końe (v) polje bašelovo. Nar. pjes. mikul. 166.

BAŠELJAK, bašeljka, *m. vidi* bosiljak. *u Istri.* Kiticu bašeljka. Nar. pjes. ist. 2, 161.

BÁŠÊŃE, *n.* jactatio. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Koga molitva bi u izvanskonu bašeńu. E. Pavić, ogled. 582.

1. BÀŠÊŃE, *n. postavljańe za bašu i nazivańe bašom. isporedi* bàšiti. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BÀŠÊŃE, *n. porivańe*, infitiatio. *isporedi* bàšiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BAŠEVA GLAVA, *f. brdo blizu Niša.* Rat 56. *pred* š *biti će otpalo* I. *okolni narod izgovara starijem akcentom* Bašćva.

BÀŠICA, *f.* vinum ustum primum, *rakija koja prva teče iz kazana kad se peče; vidi* rtnica. *Od tur.* baš, *glava, predńe što god. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji da je Vuk čuo u Srijemu).* Tko god projde, svatko mu pomaže, koji kapak, koji civ zamaže, a sve gleda ima li bašice. M. A. Reljković, sat. 108. Samo prva komovica ili bašica što god malo na vino udara. P. Bolić 2, 37. Bašica *govori se i u Srbiji.* Lj. Kovačević.

BÁŠIĆ, *m. prezime; od* XVII *vijeka. postańem može biti od* báša, *hyp. od* bábo; *ali može biti i od vlastitoga imena* Baša, *koje samo ne dolazi u koje može biti hyp. od svakoga koje se počińe glasovima* ba *(isporedi* Bajo. Balan. Baro). — Stipan Bašić. Stat. pol., ark. 5, 311. J. Kavańin 181. Frano Bašić („Bassich"). Norini 62. Po Duru Bašiću („Bassichju"). B. Cuceri VI. Radovan Bašić. D. Avramović, sv. gora 235. Marko Bašić. Rat 226.

BÁŠIĆ BRÊG, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 199.

BÁŠIĆI, Bášîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 158.

BÀŠIJA, *m. turski* baši, *vidi* baša. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Neka ju lasnije Arap-haramija zapliniv podbije al Kusel bašija. I. T. Mrnavić, osm. 89.

BAŠILAK, bašilka, *m. vidi* bosiljak. *u jednoga pisca našega vremena, koji napominje da se govori na Cresu i da onđje glasi* bašilek. B. Šulek, im. 10. *isporedi* bašiljak.

BAŠILIO, *m.* Basilius. *isporedi* Basilio. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Š. Budinić, sum. 132.

BAŠILOVICA, *f. ńeka zemlja pod livadama u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Livada u Bašilovici. Sr. Nov. 1870. 342. 1875. 1280.

BAŠILJAK, bašiljka, *m. vidi* bosiljak. *u Istri.* Mane mi raste bašiljak. Nar. pjes. ist. 2, 45.

BÀŠIN, *adj. što pripada baši. samo u Vukovu rječniku.*

BÀŠÎN, Bašina, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović, reč. 150.

BÀŠINA, *f. augm.* bàh *(vidi* 1 bàh), strepitus, *buka, vika, s prijetńom. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bašina je kao bah i ršum. Vuk, rječ. 834[a]. Sačuvao te bog ... od bašine čevske i divljine cucke! Vuk, rječ. 834[a].

BAŠÍNAC, Bašinca, *m. čovjek iz sela Bašina.* M. Đ. Milićević.

BÀŠINAČKÎ, *adj. selu Bašina. isporedi* bàsinskî. Niva u bašinačkom polju. Sr. Nov. 1868. 445. 1870. 490.

BÀŠÎNKA, *f. žensko čeljade iz Bašina.* M. Đ. Milićević.

1. BÀŠINSKÎ, *adj. sela Bašina. isporedi* baši-

nački. Bašinska opština. K. Jovanović, reč. 150. Niva u polju bašinskom. Sr. Nov. 1868. 97.

2. BAŠÎNSKÎ. *adj. što pripada bašama. samo u Vukovu rječniku.*

1. BÀŠITI, bâšîm, *impf.* infitiari, *udarati u bah. isporedi* zapšiti *i* 3 bah (infitiae). *od kojega je i postalo. samo u Vukovu rječniku.*

2. BÀŠITI, bâšîm. *impf.* 1. *prelazno, nazivati bašom:* bašiti koga. — 2. *sa* se, *refleksivno, činiti se bašom.* — *Oboje samo u Vukovu rječniku.*

1. BÁŠITI SE, bâšîm se. *impf.* desistere, *okaniti se, ostaviti se čega. Od* bâšiti. *udarati u bah. samo u Vukovu rječniku.*

2. BÁŠITI SE, bâšîm se, *impf. kao baša po volji živjeti i raditi, a po tom i razmetati se,* commode vivere, dedere se disidiae, se jactare. — *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *Postanem od tur.* baša *(a nije prilike da je od* bahati, *kako se reče u* Radu 15, 93). *isporedi* baniti se. — *a) po volji živjeti: o čeladi:* Koliko su se oni bašili i u svima naslađenima živili. E. Pavić, ogled, 686. Vince pili, bašili se, oružje smetnuli. I. Zaničić 137. Dok se ćete bašiše po Poljačkoj. 187. Da se on za dalje tu po gradu ne baši. J. Rajić, boj 35. Dosta vam je to bilo ovud se bašiti za pedeset godina. 84. — *u prenesenom smislu i o stoci i o biću:* Jedni volovi moraju orati, a drugi opet ništa ne poslušu, nego se samo po lipih pustara na zelenoj travi baše. Đ. Rapić 286. Prem ako i mraz ju *(dinju)* pomaši, rana s kasnom jednako se baši. J. S. Reljković, kuć. 182. — *b) razmetati se:* Šta se bašiš tuđa? Nemoj de se ti tuđa bašiti. Vuk, rječ. 18b.

BÀŠKA, *adv. turski* baška, *osobito, za se, na po se,* seorsum. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Ako bog su svojom baška pomoćju ne dade joj ruku. M. Radnić 234. Kade pošlete knigu, baška mu opišite. Bud. spom. glasn. u. 3, 107. Ni strehe ni imao, ni odara baška svoga. J. Kavanjin 383. Za to bi mogao dobiti pet godin oprošteńa i baška za svako zrno šesdeset dana. Pisanica 65. Hoti baška zapovidit bratji. P. Filipović, ist. 38. Ma li će od ove molitve biti baška govoreńe. L. Vladmirović, slavod. 45. Ocu i materi načini kućicu baška. F. Lastrić, ned. 60. Drugi ti brat baška drži pčele. M. A. Reljković, sat. 135. Da su baška i ovce i krave. J. S. Reljković, kuć. 37. Tuđe će nas seje zavaditi, baška će nam dvore pograditi. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Te im dade stotinu dukata: evo, Turci, stotina dukata, jed'te, pijte do u jutru, Turci! Kad u jutru robje dovedete, baška ću vam bakšiš pokloniti. 3, 39. *oda šta je što odvojeno te za se stoji, može se izreći u gen. s prijedl.* od: On živi baška od svoga oca, t. j. ne živi s ocem. Vuk, rječ. 19a. — *Dolazi i s nekim prijedlozima: sa* na, *vidi* nabaška; *sa* o, *vidi* obaška; *sa* po, *vidi* pobaška.

BÀŠKA, *f. selo na otoku Krku. pomiče se od* XIV *vijeka.* V Bašci. Mon. croat. 42. Baška. J. Kavanjin 147. Stara *i* Nova Baška. Schem. vegl. 1876. 27. *latinski pišu* Besca. 27.

BAŠKA VODA, *f. selo u Dalmaciji blizu Makarske.* Schem. spal. 1862. 15. Kod Baške Vode. A. Kačić, kor. 466.

BAŠKÀLI, *turski od* baška, *osobit. u naše vrijeme; ne mijeńa se po oblicima.* Zaviče kadija: mašalah! to je sad sa svim drugi, baškali maslahat. Nar. prip. vrč. 103.

BAŠKÀLUČÉŃE, *n.* separatio; *isporedi* baškalučiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BAŠKÀLUČITI, baškàlučîm, *impf.* separare, *dijeliti, odvajati, činiti* baškaluk *(koje vidi). Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *Prelazno:* Nemoj ništa s ženom baškalučit. M. A. Reljković, sat. 75.

BAŠKÀLUK, *m. turski* baškalyk, *što je baška, odijeljeno, odvojeno, osobito. Od prošloga vijeka.* Kod ńih nejma nikad baškaluka,.. jerbo oni u općinu rade. M. A. Reljković, sat. 148. U Srbiji se gdje gdje baškaluk zove kuća načińena samo za doček gostiju o blagim danima, osim one kuće u kojoj se živi Ž. Radońić. Osem kuće, gde im gori zajednička vatra, imaju oni konačić baškaluk za goste. M. Đ. Milićević, zlosel. 276.

1. BÂŠKÎ. *adj. što pripada Bagu, isporedi* baguški. Vinograd leži v drazi baškoj. Mon. croat. 74.

2. BÂŠKÎ, *adj. što pripada selu Baku.* Opština baška. K. Jovanović, reč. 147. Baška crkva. M. Đ. Milićević. srb. 318.

BÀŠ-KNÊZ. *m. vidi kod* baš, *m.*

BÀŠKOT, *m. vidi* boškot. Al' ste gladni vi baškota kruha? Nismo gladni mi baškota kruha. Nar. pjes. mar. 111. I baškotom hljebom bijelijem. Nar. pjes. kras. 1, 15. S onim godišńim darom od soli i baškota. Pravdonoša 1852. 5. Baškote hrstati. Nar. pjes. ist. 2, 99

BÀŠLIJA, *f. glavata igla; od tur.* bašly, *glavat. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Tu se katanci zatvorajn, bašlije ili igle glavate zadijevajn. F. Lastrić, ned. 324.

BÀŠLUK, *m. turski* bašlyk, *od* baš, *glava.* 1. *oglavar (konjski),* capistrum. — 2. *u varoške preslice ono gore na što se povjesmo navija (a sceska je preslica samotvora, pa je njesto bašluka gore kao lopatica),* colus. — *U obā značeńa samo u Vukovu rječniku.*

BAŠĻEVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* Župa Bašļevića *kotoranin.* Mon. serb. 150.

BÁŠOV, *adj. što pripada čovjeku kojemu je ime* Bašo, *a to ime samo ne dolazi, a postańem može biti hyp. od koga god imena koje se počińe glasorima* ba *(kao* Bajo, Balan, Baro); *isporedi* Bašić. — *dolazi mjesto prezimena.* Od Pošćeńa Bašov Milutine. Nar. pjes. vuk. 4, 484.

BÂŠOVA GRÀDINA, *f. vidi* Bašova gradina. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BÀŠTA, *m.* pater, *otac. Dolazi od* XIV *vijeka, najprije samo za starješinu među kaluđerima, a prošloga vijeka upravo za oca, roditelja, između rječnika samo u Daničićeva i Stulićeva.* — *Postaňa tamna: neki misle da nije slovenska riječ nego da je od maǵ.* bátya *za to što može postati* bašta *od* bátya *a ne može* bátya *od* bašta; *ali može maǵ.* bátya *stajati prema slov.* bašta *onako kao maǵ.* megye *prema slov.* mežda; *po tome riječ može biti slovenska i mislim da je od kor.* bha, *udarati, silnu biti, jaku biti, s prijelazom u značeńu od* jači *na stariji, a s nastavkom s kojim glasi* bašta *u starom slovenskom i u bugarskom jeziku, pa je u tom obliću došla i k nama. isporedi* baća, bata, bać. — *a) starješina u manastiru Hilandaru, mladi od igumna a stariji od ikonoma i jeklisijarha.* Umoljenь igumenomь i baštomь. Mon. serb. 74. *samo u tom značeńu u Daničićeva rječniku* 1, 30. 3, 554. — *b) otac u pravom smislu. samo u tom značeńu u Stulićevu rječniku* (‚pater, genitor'). Ili si bašta ili ćaća, ili hljeb ili kruh, sve je ter jednako. Poslov. danič. 32. Od bašte do ćaće koliko od ćaće do oca. 87.

2. BÁŠTA, *f. vidi* bašća

3. BAŠTA, *f. ném.* bastei, *tal.* bastia, propugnaculum, *bedem, branište. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Kaj' tu bilu bašta na priliku gore? P. Vitezović, odij. 62. Onda je Turak bašte budinske oblegal. Jačke 201. *u gen. pl. i* bašti: Ali jakost ‚baštij' ńih je zastavila. Jačke 205. *i od gen.* bašt *načińeno prema muškim riječima* baštov: Prik baštov sgańali. Jačke 201.

4. BAŠTA, *f. tal.* basto, *samar. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÀŠTANIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Vasilije Baštanić. Rat 242.

BÀŠTATI, bâštâ, *impf. vidi* bastati. *prošloga vijeka.* Niki kažu od ńega dobar početak a svrhu malo dobru, jer mu se ne bašta uzdržati u čistoći. A. Kačić, razgov. 48. Ako smije i ako joj bašta, more se prikučit k otaru. M. Dobretić 144. Počne trgat, ni mu ga baštalo. Nar. pjes. ist. 2. 91.

BAŠTÈNÎ, *adj. vidi* baščeni.

BÀŠTENICA, *f.* heres. *isporedi* baštinica. *prošloga vijeka.* Kripost svrhunaravska, koja posvećuje dušu, čini ju prijateljicu božju i baštenicu raja nebeskoga. A. Kadčić, bogosl. 10. Ako češ bit moja baštenica, vaļa da na ovomu križu umreš. J. Filipović, prip. 1, 93. Ova imadiše bit baštenica sviju dobara. 3, 241. Čini baštenice kraļestva nebeskoga. A. Kanižlić, bogoļub. 112.

BÀŠTENÎK, *m. vidi* baštinik. — -en- *mjesto* -in- *pred* -ik *biće došlo uz riječi u kojima je* -en- *pred* -ik. — št *glasi po ńekim krajevima* šč, *u u kajkavaca* šč. *Dolazi od* XVI *vijeka (najprije u Vrančićevu rječniku), između rječnika u Vrančićevu* (baščenik 44) *i u Bjelostijenčevu* (baščenik). — Učini se baštenik od kraļestva nebeskoga. S. Margitić, ispov. 50. Posli mene bit češ baštenik od sviju dobara moji. S. Margitić, fala. 232. Ki su godi na 'vom svitu linci, ne će biti raja baštenici. L. Ļubuški 43. Upišuje ga za baštenika. A. Kadčić, bogosl. 421. Pakleni će biti baštenici. T. Babić 29. Baštenik kraļestva nebeskoga. J. Filipović, prip. 3, 194. Nejmajući baštenika dobara svojih. A. Kanižlić, utoč. 363. Car nejma od svoga kolina baštenika. A. Kanižlić, kam. 160. Ili nas je gledao u stanu sinova Adamovih kaono baštenike grihа ńegova. A. Kanižlić, uzr. 21. Baštenik vičńe slave. Đ. Rapić 304. Drug Isusov neka bude u muki, koji baštenik želi biti u slavi. 221. Prije bio si baštenik nebeski, a sada pakleni. 74. Učinio se jesi baštenik raja nebeskoga. M. Zoričić, osm. 37. Da koji kraļ zemaļski posini jednoga roba i učini ga baštenikom svoga kraļestva. F. Lastrić, ned. 261. Bićeš baštenik od svega. N. Palikuća 53. Baštenik oli ti dionik dobara ńihovih. A. Kačić, kor. 130. Povraćam te i činim dionikom i baštenikom sakramenta crkve svete. M. Dobretić 257. Postanu sinovi vražji od baštenika nebeskih. B. Leaković, gov. 61. Tuđe očevine baštenici. 244. Da baštenici budu ńegovi nakon ńega od mora do mora. Grgur iz Vareša 40. Baštenik kraļestva nebeskoga. I. J. P. Lučić, razg. 13. Baščenici božji, a dionici Krstovi. I. J. P. Lučić, nar. 3.

BAŠTÈNSKÎ, *adj. vidi* baštenski.

BÀŠTICA *i* BAŠTÍCA, *f. vidi* baščica.

BÀŠTIĆ, *m.* 1. *prezime; u naše vrijeme.* Mijailo Baštić. Rat 315. — 2. *u jednom spomeniku* XIV *vijeka stoji jedan put kao* baštinik, *i može biti da je samo skraćeno u pismu mjesto* baštinik. *vidi kod* baštinik.

BAŠTIJANAC, baštijánca, *m. ńeka vinova loza crna grožđa. u jednoga pisca našega vremena, koji napomińe da se govori na Cresu i da ondje glasi* ‚baštianec' *i* ‚bastianec'. B. Šulek, im. 10. — *Postańem će biti od imena* Sebastianus.

BAŠTIJANČIĆ, *m. ńeka vinova loza. u jednoga pisca našega vremena, koji napomińe da se govori na Cresu.* B. Šulek, im. 10. *isporedi* baštijanac.

BAŠTÌJÛN, baštijúna, *m. tal.* bastione, *bedem, branište. u jednoga pisca prošloga vijeka.* U sebi ti obrane baštiuna jače kružiš. J. Kavańin 327.

1. BÀŠTINA, *f. vidi* baščina.

2. BÀŠTINA, *f.* patrimonium, *očevina, s drugim značenjima iz toga razvijenim, koja vidi dalje.* — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi pod* 1. 2); *nahodi se u svijem rječnicima.* — *Akcenat ostaje bez promjene; zadńi je slog dug u gen. jed.* bâštinê, *u instr. jed.* bâštinôm, *a oba zadńa u gen. pl.* bâštînâ. — *Po krajevima gdje svako* št *glasi* šč, *i u ovoj je riječi tako:* baščina: *u kajkavaca sa* šč *mjesto* št: baščina *(Bjelostjenac, Jambrešić* 351[a]) *a od Slovenaca i sa* č: bačina (‚bachina' *Jambrešić, index). — Od* bâšta *(otac), koje vidi.*

1. *postavši od riječi koja znači otac, baština je upravo što je očino, očino dobro, očevina, očinstvo, što od oca ostaje djeci,* patrimonium (‚patrimonium' *Vrančić* 74; *izjednačuju s očevinom Mikalja* 11, *Bjelostjenac, Jambrešić;* ‚patrimonio' *Voltiggi); — po takom dobru zove se tako u opće svako koje od koga god ostaje komu god, našledstvo,* hereditas *(Vrančić* 43, *Mikalja* 11, *Bella* 368, *Bjelostjenac, Jambrešić, Voltiggi, Stulić); isporedi* djedina; — *a po dobru koje se tako dobiva naziva se tako i samo dobivańe takoga dobra ili način ili pravo kojim se dobiva: a) dobro, kao selo, ńiva itd., koje se tako dobiva:* XIV—XV *vijeka: značeńe nije u svakom primjeru su svijem jasno, ali ne će biti drugo:* Popovê baštinici da si imajutь svoju baštinnu zemļu i da su svobodni. a inyi popovê, koji ne imaju baštine, da imь se dadu tri ńive zakonite, i da jestь kapa popovьska svobodna; ašte li veće uzme, otь tezi zemļe da rabota crьkvamь po zakonu. Zak. duš. 31-32. O vlastelêhь umrъšiihь. Koj vlastelinь imatь dêtьcu, ili ne imatь, i umretь, i po ńegove smrьti baština pusta ostanetь, ašte se obrêštetь otь ńegova roda do tretijego bratučeda, tь da imatь jegovu baštinu. I baštine vьse da sutь svobodne otь vьsêhь raboть i podanьkь carstva mi, razvê da davajutь końe i vojsku da vojujutь po zakonu. I da nêstь voļьnь gospodinь carь ili kraļь ili gospožda carica nikomu uzeti baštine po silê, ni kupiti ni zamêniti, razvê ašte si kto samь poļubi. I vlastele i iny ļudije, koji imajutь crьkvi baštinnyje vь svojihь baštinahь, da nêstь voļьnь gospodinь carь ni patriarhь ni inь svetiteļь tezi crьkve podь veliju podložiti crьkovь. 33. Sijuzi zemļu crьkve sv. Nikoli nitko po selê da ju ne teži, tьkmo komu ju daje mitropolit iz desetьka; razvê parikь, što se obreta, da si svoje baštine teže bezь desetьka; a što imu težati zemļu crьkovnu liho svoje baštine, da daju i parici otь togazi crьkvi desetьkь. Glasnik 24, 245. Kuća Vlьkote Bogdaševića sь vьsomь baštinomь. 273. Ako bi se zgodilo da bi ne mogli stati i prebivati u svojoj baštini vojevoda Ivanišь z bratijomь i z bratučedi, a došli u Dubrovnikь stati, mi da imь dajemo u pomoćь za spenьzu 600 perperь na vsako godište. Mon. serb. 454. Zakonь od plemenščinь jest ovoj: ča jestь stara baščina, ka je ošasta od prvihь, oni, tko ju drži, ima ju radovati i uživati i ob ńoj živiti; da nije podobno

da ju kamo strati ni obrati brezь velike nevoļe, nego, kako veli stari zakonь i običaj, da ju ondi ojde, gdi je i zaostao. Da ča godi čovikь prinajde i pribavi ali prikupi ali izdvori ali inako kako godi dostigne sobom i svojim trudom: ča bi prinašao, toj svaki zakonь hoće da je tim voļanь i slobodanь i u smrtь i u životь, ili mu za putь ili mu za dušu, ili ča mu godi ugodno o(t) togaj učiniti, rekući onoj, ča je on osobito našao i dobio ili pribavio posli dila, s kim dio ima u plemenšćini. Stat. poļ. ark. 5. 259. Jest trinajeste samo uzroka, za koje otac može po duši uiliti svoje sinove od bašćine. 317. — XVI—XVIII *vijeka*: Podmo ubijmo ńega i imat ćemo baštinu ńegovu. N. Rańina 56. mat. 21, 38. Hodite da ga ubijemo i imiti ćemo bašćinu ńegovu. Bernardin 24. Nose li se dobro s onimi ki su ńim prikrvni, koji su iste bašćine. Š. Budinić, ispr. 59. Patrimonium didina, bašćina. F. Vrančić 71. Haereditas bašćina 43. Spiļe, klanci, luzi i svita tašćina, drage, vrsi, kruzi budi vam bašćina. D. Baraković, jar. 13. Baština, djedina, očevina, haereditas. J. Mikaļa 11. Učiniti im oporuku i razrediti im baštine. P. Posilović, nasl 6b. Kakono baštinu moju, očinstvo moje i stvar moju vlastitu. 194b. Još da j' dobro uzdignuta na prćiju al baštine, u baštinah zvijer preļuta često krije se da zakine, dobrota je boļa vele neg prćije nevesele. J. Kavańin 106. Dobra, velika, bogata baština, haereditas luculenta. A. d. Bella 368. Biti dionik u baštini, imati dio u baštini. 368. Uļesti u baštinu. 368. Jer mu roļjak oli prijateļ ostavļa bogatu baštinu. A. Kadčić, bogosl. 404. Koji žele smrt svojim roditeļima, ne kako ńihovo zlo, neg svoje dobro, jer jim ostaje pritila baština. 510. Da je držan po svojoj duši odstupiti od baštine. 519. Može otac ne dati baštine sinu. A. Bačić, ist. 94. Hoti i sinovom isto promišļańe na misto očine baštine ostaviti. E. Pavić, ogl. 51. Jer mu se nepravo vidaše da se sinovska baština izgubi. 365. Da im jednako baštinu razdili. 574. Zaiska od oca svoju baštinu. 577. Tada bi ńegovi naslidnici u baštinu kao zakoniti baštinici unišli. A. Kanižlić, kam. 607. Ne može sin žene brezakonite biti dionik od baštine i dobara očevi. A. Kačić, kor. 20. Dobiti dobra tilesna, miraze ili ti baštine mrtvije. F. Lastrić, od' 268. Koliko će ih za baštine zlo prigrabļene izgubiti vičńu nebesku! 375. Otimaju se o baštine. F Lastrić, ned. 412. Sin uze dio baštine svoje, ostavi oca svoga. M. Zoričić, osm. 37. Da jednomu dojde iz nova kakva baština oli kakav miraz oli druga koja sriča. M. Dobretić 435. Dite budući prvorođeno, po svakomu razlogu i zakonu ńemu se pristoji baština, poglavarstvo i zapovid. 442. Mogu stupiti na baštinu svoga oca i matere. 531. Da mogu postupit na ńegovu baštinu, otačbinu. 486. Odbačeni od svoji roditeļa brez baštine i brez prćije nalaze se u sto potriba. 502. Mogu li ńiovi roditeļi i pravda svitovńa pedipsat i dignut jim baštinu i očinstvo? 502. Istočni grih zove se oni u komu se rađamo svi kolici po putu našega prvoga oca Adama, od koga izlazeći nosimo s nami rečeni grih kakono jednu baštinu i jednu oporuku. 194. Posao baština je svima, koju svaki radi griha prima. J. S. Reļković, kuć. 4. — *sada*: Zemļa *(zadružna)* obično se zove baština. V. Bogišić, zbor. 23. Zemļu *(zadružnu)* svake vrste nazivļu baština. 23. Imetak cijele zadruge ... zove se i baština. 23. Tada se vratite svaki na svoju baštinu. D. Daničić, 3mojs. 25, 10. — *b) država je baština vladaoca kojemu od oca ostane*: Darij poklisara ka Aleksandru posla s listom govoreći tako:.. dovoļe budi tebi u bašćini tvojej nahoditi se i Jeladom jednim obladati. Starine 3, 252. — *c) općina može imati baštinu, što može ostajati od naraštaja naraštaju (kao lat.* patrimonium publicum): Vasь Ratь i Stoņь i Prêvlaku... i vse što je odь Prêvlake do Loišta... da imaju i drļže *(Dubrovničani)* i da čine vsu svoju voļu kako odь svoje baštine. Mon. serb. 106. *isporedi još pod d. — d) u baštinu ili za baštinu dati ili dobiti hoće reći da bude baština*: Dobrodoli što da kraļevьstvo mi ikonomu Radanu i jegovê bratiji u baštinu, da si nasele. Mon. serb. 94. Dasmo i darovasmo u baštinu i u plemenito ļudemь dubrovačkimь vasь Ratь i Stoņь. 106. Sela, koja mu jestь zapisalo carьstvo mi, ńemu u ńegovêmь dêcamь u baštinu. 143. Darovalь i darivamь knezu i vlastelemь i vьsoj orьčini grada Dubrovnika u baštinu i za baštinu i za plemenito viku vikoma ńimь i ńihь poslidńimь Vrьsińe sve. 449. Poda mu rečenu zemļu u baštinu. A. Gučetić, roz. jez. 88. Sve što moreš okom viditi daću ti za baštinu i nakon tebe tvojim sinovom. J. Banovac, prip. 117. Bog hoti ovi vilaet Žudijama za baštinu dati. E. Pavić, ogled. 117. Naseliti će se ondi, i za baštinu će dobiti ńu. J. Banovac, blagos. 31. — *i kuće su se davale u baštinu*: Dar(o)vasmo vojevode Hrьvoju u Dubrovniku polaću u plemenito i u bašti)nu i ńegovemь sinovomь i ńegovu unuċju i praunuċju u vijeke vikoma. Mon. serb. 238. — *u tom smislu dolazi i imati što u baštinu i biti u baštinu, a tako su se mogli imati i baština biti i ļudi*: Otroke, čto imaju vlasteli, da ihь imaju u baštinu. Zak. duš. 43. Otroke čto imaju vlastele, da imь su u baštinu, i ńihь dêca u baštinu vêčьnu da su. 43.

e) u prenesenom smislu: ļudi su bogu baština, od koje je on gospodar, o kojoj se on stara, ļudma je na onom svijetu baština, itd.: U baštinu neumrlu. N. Rańina 212b. Pomoćnik budi žďribu i dilu bašćine tvoje. Bernardin 22b. Ako ć' imiti dil vikovńe bašćine. M. Marulić 103. Vimo za malu taštinu da lasno gubimo nebesku baštinu. P. Hektorović 71. Gubi se baština od raja. A. Komulović, zre. 29. Da budemo uživati zemļu i baštinu nebesku. M. Divković, bes. 15. Ne daj baštine tvoje u pogrdenje. I. Bandulavić 30. U baštini gospodinovoj pribivati ću. 221. Ulizite u bašćinu i uživanje kraļevstva nebeskoga. P. Radovčić, symb. 78. Da budu prijati u bašćinu novoga testamenta ili zakona Isukrstova. P. Radovčić, nač. 108. Duši pravu bašćinu dobavļa. P. Vitezović, odi]. 38. Lakomac ne će imati baštinu u kraļevstvu božijemu. M. Radnić 355. Grih od psosti rasplodio se je po bašćini gospodinovoj. M. Bijanković, nar. 8. Biti izarnati s neba, ńiove baštine. P. Posilović, cvijet 118. Ovi ne ima baštine u kraļevstvu nebeskomu. S. Margitić, fala 143. Boļi izgubi dio baštine, ka u raju pripravļena bješe i tebi. J. Kavańin 10. Blagosovi, bože, tvoj puk, tvu baštinu. I. Đordić, salt 85. Oti da je čovik baština božja. A. Bačić, ist. 464. Teško onom ko tute *(u paklu)* pribiva, i takovu baštinu uživa. T. Babić, pis. 14. Crkva svake godine na današńi dan oznańuje nas da imamo dati smrti arač. Ovo je nesrićna baština nama ostavļena za grihe naši prvi roditeļa. J Banovac, prip. 1. Plaća vaša mloga na nebesi, to jest baština slave rajske. F. Lastrić, test. 297. Da smo dionici baštine s Isukrstom. F. Lastrić, ned. 368. rim. 8, 17 Gube baštinu vikovičnu. E. Pavić, ogled. 58. Odredio jeste ńi vazda kano svoju baštinu držati. 122. Za malo naslađeńa ovoga svita prodaje vičńu baštinu i svoje očinstvo. L. Vladmirović, slav. 67. Da imaš kraļevstvo nebesko za tvoju baštinu. M. Zoričić, osm. 107. Izgubiti ćemo bašćinu nebesku. F. Parčić, ruk. 46. Moguć jest dati bašćinu svima u posvećeńu. I. L. Garańin 27. Steći možeš baštinu

nebesku. I. J. P. Lučić, razg. 97. Dostigosmo baštinu duha ńiova. Grgur iz Vareša 34. — *f) po stvari koja se dobiva naziva se i način kojim se dobiva:* Otac dižo od ovoga baštinu, nek ne more imati ništa od svoji dobara, i otira ga od sebe. F. Lastrić, ned. 281. *najviše s prijedlogom* po *ili u instr.*, hereditate: Ako bi tko ubio brata prisnoga, ne ima veće biti poljčanin, a plemenšćina, ńegovь dio, ako ju ima, bližńemu, komu pristoji po bašćini, kako da bi mnro. Stat. pol., ark. 5, 253. Stvar koja je po baštini, po djedini, po kolinu. J. Mikalja 11. Stvar koja ide po baštini, po kolenu. A. d. Bella 368. Ovo je na Demetrija po pravdi i baštini spadalo. I. Velikanović, upuć. I, 102. Kralj koji se dizahu na pristolje po baštini. D. E. Bogdanić 111. Svojina se stječe baštinom od roditelja. V. Bogišić, zbor. 389. *u prenesenom smislu: junak po baštini, kome su i stari bili junaci:* Koji mi je dobar junak po djelu i po baštini. Nar. pjes. mikl. beitr. 55.

2. *što je baština dobro koje od jednoga ostane drugomu, a tako ostati može svako dobro koje tko ima tako da je od ńega gospodar a po tom vlastan i ostaviti ga drugomu, koma onda biva baština u predńem značeńu, s toga se baština zove i svako dobro koje ńetko ima, a opće dobro, imaće,* dominium, possessiones, *osobito kad je tako dobro zemlja (ńiva, vinograd, itd.),* fundus *(Vrančić, Mikalja* 10, *Bella* 322b, 576a, *Bjelostjenac, Jambrešić, Vuk),* praedium *(Mikalja* 10, *Bella* 569b, *Bjelostjenac, Jambrešić),* rus *(Mikalja* 10, *Bella* 776a), villa *(Mikalja* 10, *Bella* 766a), podere, tenuta (*Voltiji*). *I u tom značeńu dolazi od* XIV *vijeka: značeńe nije u svakom primjeru sa svijem jasno, ali je i u takom primjeru teško razumjeti drugo:* XIV *do* XV *vijeka:* Sь baštinoju crkve te. Glasnik 27, 290. Što su baštine kotorske u Dubrovniku, da ihь povrate vsěhь kotoranomь. Mon. serb. 170. Baštine, koje se kupe vь župě našoj za 3 tisuće perьperi. 285. Tretju na desete tisuću dukatь zlatihь, koju namь bjelu dali *(Dubrovčani),* da za ńu kupimo jednu baštinu u ńihь kotaru. 349. Kmeti koji se nasele na crkovne baštine. 531. — XVI—XVIII *vijeka:* Htio bih prodati plemen(š)ćine i slobodne ba(š)ćine moje, dvi zemlje pod kućom; i ovo sam govorio bližńim mojim eda će tko kupiti. Mon. croat. 189. Kada kani kmetićь pojti od gospodara svoga, tada najpri ima, zatvorivši u dvoru svomu i u kući sve ča ima imanja ili živine ili inoga blaga gibućega, ili i jošće ako bi bašćine, ku bi pod ńim stekao, tere ima prizvati svoga gospodara, ter mu reći: gospodine, to je sve božje i tvoje voljanь ča ostaviti, voljanь ne ostavi. Stat. pol., 5, 288. Imaše mnoge baštine (erat habens multas possessiones). N. Rańina 228. mat. 19, 22. Eto nam u Gružu baštinu odhodi. N. Nalešković 264. Bio sam pošao baštine sve obit. 278. U najlipju luku, gdi no je bašćina, ku sade i siju, otca tere sina, vitezi obiju. P. Hektorović 7. Za tim se Paskoje obazriv u čas taj, nut. reče, kako je bašćina lipa saj! nut oni lipi sad, nut trsja onoga! da bi mi ovdi sad gospodara od toga, platil bih što godi. 10. Bašćinu gledajuć oh koli lipa je! onada najliše vrimena onoga, kada puna biše obilja svakoga. 17. Dobav' se razuma, jere bo ni ina od mudroga uma vridnija bašćina. 39. Baštine, ke su bile mom junaštvu verna plata, silom mi su se ugrabile, hrana je moja drugijem data. I. Gundulić 484. Imahu od svojijeh baština toliko, koliko se mogahu počteno hraniti. B. Kašić, per. 63. Uzima tisuć dukat po deset na sto govoreći u pismu da ima baštinu plodnu, koju ne ima. B. Kašić, zrc. 83. Od baština svojih dohodke bihu na tri dile razdilili. B. Kašić, is. 83. Hotijaše rašrit svoje baštine. M. Orbin, zrc. 43. Baština zapuštena, ledina, fundus sterilis; baština založena, fundus opignoratus; tko čuva baštinu ili selo, villicus. J. Mikalja 11. Ja sam kupio jednu baštinu i idem ju viditi. M. Radnić 12. Dobroplodnijeh sred baština svuda obilno kazaše se grožde. I. Kanavelić 27. Kuće nike dale su misto novim tvrdinam od grada, a ńihova imanja i bašćine poginule su. M. Bijanković, nar. 151. Imaju učiniti inventarij od svih dobar nestavnih, od bašćin, kuć. 152. Blagoslov polja, baština. ńiva. L. Terzić, pokr. 285. Činit ću vam zemlje dati, bašćin lipih, svega dosti. P. Vuletić, osip 75. Koji steče velu baštinu. J. Kavańin 104. Ki su pripopali crkvam dobra i baštine. 119. Daždi odnose nam baštine. 486. Baština težana, uredena, fundus cultus; baština neplodna, fundus sterilis. A. d. Bella 322b. Oni oblaci gradom tešćim istukli bi tvoju baštinu. A. d. Bela, razg. 30. Poskubite travu po baštini. 143. Dostignuti koju dobru baštinu ili dohodak crkveni. A. Kadčić, bogosl. 2. Koji daje pod najam razloge oli baštine redovniške. 313. Znoj proliva oko svoje baštine. J. Banovac, prip. 91. Počeše davati zemlje i baštine, pak najposli prodavati sebe iste. A. Kačić, kor. 53. Bihu usilovani ostaviti svoje kuće, polja i baštine, i kriti se po dubravam. 123. Ovi dopusti redovnikom baštine i kmete držati. 396. Čovjeku bogatu obilnu letinu baština donese. Živ. is. 111. Obodvojicu otac bješe poslao kopat baštinu. 133. Ne imahu ni kuće ni baštine. 181. Da im bog dade imanstva, dostojanstva. dvore, baštine. F. Lastrić, od' 197. Ja sam uzeo niku baštinu, ili ti čitluk, selo li; potribito mi je otić prigledati. 235. Izgubiti kuću, baštinu, ženu, djecu. Besjede kr. 170. Ako bi koji god požudio baštinu ali kuću, ovi slijedi dobit. J. Matović, kat. 417. Tuda kuća, sluga, baština, žena, vo. 412. Teško vami, koji sastavljate kuću s kućom, i baštinu s baštinom sjedińujete. 421. isa. 5, 8. Učini od svoje baštine jednu gostinicu. M. Zoričić, zrc. 60. Dade mu i odviše i kuća i baština. 95. Ne ima ni kuće ni baštine. M. Dobretić, bogosl. 101. Prodali bijan jednu svoju baštinu. I. J. P. Lučić, razg. 48. Stegnut si uzdržati pomńivo baštine crkovne. I. J. P. Lučić, bit. 33. Sve baštine uredene. B. Cuceri 12. Godina krupnijem gradom napala je na tvoje baštine. 344. Svaka kuća izvan grada, svaka baština, vinograd svaki. livada polje. 419. Koji ne ima kuće svoje ni baštine. Nar. pjes. mikl. beitr. 48. Ne ima ni kuće ni baštine. Poslov. dan. 72. — *sada:* Da mu nema niko na put stati, negol on da trese baštinu, za što je platio za ńu. Protok. šab. 65. Niko nema kuće ni baštine: kuća mu je kamena pećina a baština zelena planina. Nar. pjes. vuk. 1, 495. Koji nema kuće ni baštine, koji nema tora ni obora ni drugoga blaga ni imuća. Ogled. sr. 74. Većega krvnika čoek nema od rđave kuće i baštine. Nar. posl. vuk. 33. De nema ograde, po zlu ide baština. 75. Kuće koliko te može pokriti, a baštine koliko ti oko vidi. 165. Tako mi se ne zakamenilo dijete u ženi, tele u kravi, jagńe u ovci, svako sjeme u baštini i duh u kostima! 305. Osim mnogijeh drugijeh baština u Kotarima imaju u Zadru gospodsku kuću. Vuk, nar. pjes. 3, 117.

3. *kako baština znači svako imaće (pod 2), s toga gdje su imaća samo ili najviše vinogradi, onuda je i baština što i vinograd,* vinea: Baština, vinograd, vinea; tko kopa i radi baštinu, vinitor. J. Mikalja 10. Teško kući de nije gospara a baštini de nije pudara! *(u Dubrovniku).* Nar. posl. vuk. 315. *može biti da je toga značeńa i u kom primjeru naprijed pod 2, ali se ne može razabrati.*

4. *što nije imaće očino, nego se samo na ńeki načim može kazati da je očino, na ime mjesto ili kraj gdje se tko rodio, gdje mu otac živi, također mu je baština,* solum natale, *postojbina; isporedi* baštinac. *Dolazi od* xv-xvi *vijeka:* Gotoviti se na brań za baštinu i za otьčьstvo. Aleksandr. novak 4. ‚U baščini mojoj ne dadu mi priti, a u zemļi tujoj ne bih rad umriti'. ‚Gdi godire umreš, tribuje, dobro znaj, s sega svita da greš, u pakal al u raj. Bašćina tvoja ni na svitu ovomu, da kad primineš ti, budeš stat u komu... Ne brin' se poni tim da ne ć' domom umrit, da brini se sa svim gdi ćeš umrvši prit. U Rim duh pustiše glave apostolske, ne gdi se rodiše.' M. Marulić 151. Ter nam spoviį sad u miru, koga puka, kih li ļudi, gdi t' baščina tva se sudi. P. Hektorović 151. U bašćinu drugim putom zavrnuh. P. Zoranić, plan. u. Kako sam te u put tvoj van bašćine zavela, tako sada opet zdrava na bašćinska stanja dovesti hoću. 71b. Posla ga iz baštine vlastite u zemļu tudu. A. Gučetić, roz. jez. 89. Ne bi joj pojt milo iz sve bašćine van. J. Armolušić 60. — *i sada:* baština, očevina, ili ono mjesto gdje se ko rodio. Vuk, rječ. 19.

5. *od mjesta ili kraja gdje je komu postojbina (pod* 1) *prelazi značeńe na mjesto ili kraj u općr.* regio, *kao od dobra očina (pod* 1) *na dobro u opće (pod* 2): *samo* xvi *i* xvii *vijeka, i to vrlo rijetko:* Žeļan na domaće baštine dojti put uprosih. P. Zoričić, plan. 70b. Od hudoga mista, bašćine proklete, gdi pamet nečista Nembrota uplete. Đ. Baraković, vila 89. U Zadar upiši, jeda ti naprudi. Bližnik si i didić bašćine te viran. 152.

BÀŠTINAC, bäštînca, *m. čovjek iz istoga mjesta ili zemļe (isporedi* baština 1, *zemļak,* popularis. — *Akvenat kakav je u gen., ostaje u svijem oblicima osim gen. pl., gdje je* bäštînâcâ. *Dolazi sa* šē *mjesto* št *(o čemu vidi kod* bäština). — xvi *i* xvii *vijeka. — Baštinac je jedan od onijeh koji u istoj zemļi ili u istom mjestu žive, međa ńih pripada, nije im tuđin.* Vrh ov Dejanirom dugo vrime od susedńih bašćinac zva se. P. Zoranić 65b. Da bašćinac i gost čestit je u stavi svoj. 74. — *dobar ili zao, koji ostalima ili komu od ńih dobro ili zlo hoće:* Vašoj milosti, ki znam da dobar bašćinac i Hrvatin poštovan jest, poklańam. P. Zoranić 11. Tvoji su bratinci, ter za te ne haju neharni bašćinci. Đ. Baraković, vil. 315.

BÀŠTINAN, bäština, *adj. što pripada baštini, što tko ima po baštini, baštinski,* patrimonialis, hereditarius, proprius. *isporedi* bäština. — *samo* xiv *i* xv *ili* xvi *vijeka, između ćećnika samo u Daničićevu. dolazi i sa* šē *mjesto* št *(o čemu vidi kod* bäština). — Sela svoja baštinьna. Mon. serb. 143. Popove baštinnici da si imajuть svoju baštinnu zemļu. Zak. duš. 31. Ļudije, koji imaju svoju baštinnu zemļu i vinograde i kupļenice. 45. Hotěsmo ńimь vratiti i dati ńihь baštinьno. Mon. serb. 217. Vlastele i ini ļudije, koji imajuть crьkvi baštinnyje vь svojihь baštinahь. Zak. duš. 33 Crьkvь našu baštinnu. Mon. serb. 191. Ako vam drago je bašćinu zemļu bez zabave držati. Aleksand. jag. starin. 3, 254.

BÀŠTINAST, *adj.* praediatus, *koji ima mnogo baština. samo u Stulićevu rječniku.*

BÀŠTINAV, *adj. vidi* baštinast. *samo u Stulićevu rječniku.*

1. BÀŠTINICA, *f. dem.* bäština, praediolum. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (11), *Belinu* (569b, 576a), *Bjelostijenčevu* (1, 937a) *i Stulićevu.* Ukopaše sveto ńe tijelo u ńih baštinici. B. Kašić, per. 22. Imajući kuću svoju i baštinicu od starine. A. Kanižlić, utoč. 600.

2. BÀŠTINICA, *f.* heres. *Od prošloga vijeka. Od adj.* baštinan. — *isporedi* baštenica. — Nemajući on dičica, da mu je krv sva baštinica. J. Kavańin 151. Duša postaje baštinica i dionica kraļestva nebeskoga. A. Kanižlić, utoč. 313. Kraļ ima jedinu ćer, koja je baštinica od kraļevstva. J. Banovac, razg. 121 Ova duša jest trpila na svitu, dakle mora biti baštinica vikovične slave. A. Tomiković 93.

BÀŠTINÎČKÎ, *adj.* hereditarius, *baštinski. samo u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku. u rečenoga pisca mjesto ć stoji š, koje se može čitati i* s: Koja u dohodcima crkovnim sliku imadu baštiniškoga ulazišća. I. J. P. Lučić, nar. 110.

BÀŠTINÎK, *m.* possessor patrimonii, proprietarius, heres. — *Od* xiv *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (heres), *u Belinu* (368a heres), *u Stulićevu* (heres) *i u Daničićevu* (qui habet bonum baština dictum). — *Postaćem od adj* baštinan. *isporedi* baštenik. — *Dolazi i sa* šē *mjesto* št, *o čemu vidi kod* bäština.

1. *ko ima baštinu, dobro koje mu je ostalo od ova ili ga je inače stekao te je gospodar od ńega kao da mu je od ova ostalo:* xiv *vijeka:* Popovь baštinnici da si imajuть svoju baštinnu zemļu i da su svobodni. Zak. duš. 31. Popь koj godь otь svoga gospodara nikamo da ne otьhoditь, ašte li ga gospodarь ne imetь hraniti po zakonu, da ispovêstь svojemu arhijereju, i arhijerej da vьzvêstitь onomuj vlastelinu da hranitь popa po zakonu, da ašte onzi gospodarь ne poslušajetь jepiskopa, la jestь popь svobodьnь, kude mu hotênije, ašte li budetь popь baštinnikь, da ga nêstь voļnь otьignati, tьkmo da jestь svobodьnь. 32. Vlastele i my ļudije, koji imajuть crьkvi baštinnyje vь svojihь baštinahь, da nêstь voļnь gospodinь carь ni patriarhь ni ino svetitelь tezi crьkvi podь veliju podložiti crьkovь, razvь da si je voļanь baštinnikь da si postavitь svojega kalodera. 33. *jedan put u spomeniku* xiv *vijeka stoji* ‚baštikь' *koje se može čitati* baštić, *ali može biti i skraćeno* baštinik: Da si oblada dvoromь jako i sušti baštinijkь. Glasnik 35, 121.

2. *komu ostaje od koga baština, komu pripada što po baštini, našļednik,* heres: *od* xvi *vijeka: a) u pravom smislu:* Ovoj jest baštinik; podmo i ubijmo ńega, i imati ćemo baštinu ńegovu. N. Raňina 56. mat. 21, 38. Ovo je baštinik; hodite, ubijmo ga, i imati ćemo diļinu ńegovu. I. Bandulavić 47. Učiniti baštinika, instituere heredem. Mikaļa 11. Baštinici od svega. P. Posilović, nasl. 8b. Kńige, kada umre, neka se udiļ pridadu namisniku od bašćinikov mrtvoga. M. Bijanković 102. Mogńć August baštinika nema. J. Kavańin 186. Baštinik općeni, od svega, heres ex asse. Bella 368a. Dužan je vratiti; ako on nije živ, ńegovi baštinici. A. Kadčić, bog. 264. Ostavļaju se dobra baštinikom. A. Bačić 127. Koga učini baštinikom od svega. 36. Vaļa platiti onomu komu se je šteta učinila, ali ńegovim baštinikom. H. Bonačić 73. Baštinik svega kraļestva. J. Banovac, pripov. 250. Jer bo se iz priļubodinstva kopilad porađaju, ter se čine baštinici od dobara prave dice. 181. Od dobara, koja su s trudom stekli na ovom svitu i ostavili svojim baštinikom. F. Lastrić, od' 344. Učini ga baštinikom dobara svoji. F. Lastrić, ned. 45. Ostaju pod dugom, dati ńegovim baštinikom uzdržańe, ako su sirote. 287. Sluga, koji imađe baštinik postati ńegove kraļevine. E. Pavić, ogled. 295. Er bo se baštinicim ne hajaše za ńegovo mrtvo tijelo, nego za ńegova dobra. Besjede krst. 46. Ostaviti za sobom baštinika. J. Matović 309. U

greb bašćinski mogu se ukopati svi oni koji i u malu dilu nahode se bašćinici onoga koji ga je učinio. A. d. Kosta 1, 196. Oblast bašćinsku, koja prohodi u sve bašćinike, ne samo koji su od obitili, dali joščer i u inostrance. 253. Umirući mi brez poroda, baštinike odredujemo. A. Kačić, razg. v. Iščeznu bez baštinika. D. E. Bogdanić 62. Koji bijahu jedini baštinici. B. Cuceri 158. U baštinika kupovat, a zetu prodavat. Poslov. danič. 139. — *i za žensko (vidi* baštinica): Još ju učini baštinikom kraljevstva svoga. F. Lastrić, svet. 47. — *b) u prenesenom smislu:* Mi smo držani kako istini i pravi sinovi i baštinici njih *(sr. otuca)* uzdržat i shranit ovu otaca našijeh djedinu. A. Gučetić, roz. jez. 65. Veće oni ne ostane baštinik raja nebeskoga. A. Komulović 29. Baštinik boži. M. Divković, nauk 14. Baštinici raja nebeskoga. T. Mrnavić, nauk 1702. 9. Da bašćinici gor se učinimo od raja vičnega. A. Vitaljić, ost. 386. Pravi sinovi božji i bašćinici. F. Parčić 20. Buduć baštinici s te sagrjehe i nesriće otca Adama. J. Kavanin 73. Baštinike raja nebeskoga. M. Bonačić, nauk. 86. Po tebi svi grišnici sad su rajski baštinici. P. Knežević, muka 49. Da smo pravi sinovi božji i baštinici kraljevstva i slave nebeske. F. Lastrić, od' 284. Potribito je da kako su baštinici imena, onako budu naslidnici svetiše F. Lastrić, ned. 368. Nisu ni kraljevstva nebeskoga baštinici. A. Kanizlić, uzroci 250. Ko je sin, jest i baštinik božji. L. Vladmirović, slavod. 26. Baštinici svijeh dobara božanstvenijeh. Besjed. krst. 258. Baštinik kraljevstva nebeskoga. Đ. Mattei 174. Čini nas sinove božje i baštinike raja nebeskoga. I. A. Nenadić, nauk 99. Kojega bog postavi baštinika svijeh. J. Matović 47. Da pravi sinovi i baštinici kraljevstva nebeskoga postanu. B. Leaković, gov. 44. — *c) baštinik još s kim,* coheres: Učinili se jesu baštinici s Isukrstom. A. Bačić 284. Bratja Isukrstova i s nim zajedno baštinici kraljevstva oba njegova. F. Lastrić, ned. 261. Koji su sinovi po milosti, mogu biti baštinici zajedno s prvorodenijem. 368. Koji ste zajedno sa mnom baštinici od obećanijeh dobara. I. Đordić, ben. 154.

3. *koji ima kako god dobro (vidi* bäština 2 *i* 3): Vidjeli ste kad god vještu ruku umjetna baštinika, koji hoće prisaditi divju maslinu na pitomu. V. M. Gučetić, pohv. 16. Baštinik znajuć gdje je zakopano blago težaka zove da mu tu zemlju teži. A. Kalić 569.

BÄŠTINÎKOV, *adj. što pripada baštiniku, samo u Stulićevu rječniku* (heredis).

BAŠTININSTVO, *n. vidi* baštinstvo. *prošloga vijeka.* Već primimo to gostinstvo i to hudo baštininstvo. J. Kavanin 73. Po griju odpali od baštininstva nebeskoga. I. J. P. Lučić, razg. 14.

BÄŠTINITI, bäštinîm, *pf.* hereditate accipere. *u naše vrijeme u pisaca. isporedi* baštinovati. Ako od starijega baštine imaće, ne baštine znaće. M. Pavlinović, rad. 14. Vlast i sila baštinena bila. Osvet. 4, 13.

BAŠTÎNLUK, *m.* fundus, *vidi* bäština 2. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ako je jedan osobitac prodao jedan baštinluk, spaija prije preustegne jedan dio od vridnosti. A. T. Blagojević, kin. 15.

BÄŠTINOVATI, bäštinujêm, *pf.* hereditate accipere. XVII *vijeka u jednoga pisca. isporedi* baštiniti. Koju *(baštinu)* jesu baštinovali mnogi. M. Radnić 39. Kada čovik umre, baštinovati će zmije, živine i crve. 59. Da su ju *(lepotu)* baštinovali od roditeja. 282.

BÄŠTINSKÎ, *adj.* patrimonialis, hereditarius, patrius. — *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (68b), *u Belinu* (368b), *Stulićevu i Daničićevu.* — *Mjesto* št *dolazi i* šć *(o čemu vidi kod* bäština). — *a) što pripada baštini, koja prelazi od koljena na koljeno, a po tom i gospodaru ili gospodarici, što tko ima ili dobija po baštini.* Priložismo taj vsa sela sь crukvami baštinskymi. Glasnik 24, 251. Primiti u svoje ruke i u svoju oblastь i za svoje baštinsko više rečene sve baštine. Mon. serb. 449. Priložihь planinu našu baštinsku. 531. Postavite vrst od baštinskoga plemenstva. A. T. Blagojević, kin. 13. Bašćinski *(grobi)* jesu oni koji učinjeni jesu ne samo za svoju obitil, dali i za svu svoju porodicu. U greb bašćinski mogu se ukopati ne samo oni koji jesu od obitili, dali i oni koji su u rostvu i svi oni koji i u malu dilu nahode se bašćinici onoga koji ga je učinio. A. d. Kosta 1, 195. Oblast gospodarna razdiljuje se u oblast bašćinsku, koja prohodi u sve bašćinike. 253. One, koji se za baštinski nauk crkveni drže, traže smaknuti. E. Pavić, ogled. 332. — *b) što komu pripadu onako kako mu pripada postojbina, upravo što pripada postojbini čijoj i po tom njemu (vidi* bäština 4): Pripravite se vsakomu na boj za bašćinsku zemlju biti se i za carstvo. Aleksand. jag. starin. 3, 222. Kako sam te u put tvoj van bašćine s tvojim htinem zavela, tako sada opet zdrava na bašćinska staća dovesti hoću. P. Zoranić 71b.

BÄŠTÎNSTVO, *n.* hereditas. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. a) što god od oca ostaje djeci ili od koga god drugomu; isporedi* bäština 1. Služit ću ne kako najmenik, nego kako sin; ne za plaću, nego za baštinstvo. P. Knežević, osm. 59. Vilaet, koga je on obećao svomu puku za baštinstvo dati. E. Pavić, ogled. 119. Zamoli da mu pomoć dade, da baštinstvo s njome tražit znade. Nadod. 206. Unić u baštinstvo. N. Palikuća 53. Primit ćeš od neznana dobročinca baštinstvo, kojijem ćeš lasno sinove urediti. B. Cuceri 229. — *u prenesenom smislu:* Bog je nje baštinstvo. J. Kavanin 521. Gospodin — dio baštinstva moga. A. Kanižlić, utoč. 444. Da ja iz baštinstva gospodnjeg ispadnem. E. Pavić, ogled. 253. Koji baštinstvo spaseńa primaju. E. Pavić, jezgra 20. Baštinstvo primaju spaseńa. J. Matović 80. Po komu se *(kršteńu)* na staro imanje i baštinstvo ćaćka našega nebeskoga povraćamo. B. Cuceri 420. — *način ili pravo, kojim prelazi od jednoga na drugoga baštinstvo pomenuto pod a.:* Grebi posobni niki jesu po vlastitoj obitili, a niki po bašćinstvu. A. d. Kosta 1, 195.

BÄŠTIONICA, *f.* heres, *baštinica. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Crkva ista bila bi baštionica. A. d. Kosta 1. 270.

BÄŠTIONÎK, *m.* heres, *vidi* baštinik. *od* XVII *vijeku.* Baštionici istoga obećańa. M. Radnić 64. Ostaje baštionik pravi. J. Kavanin 254. Ne ktijaše poslije smrti nijednoga baštionika imati. M. A. Reljković, sabr. 15.

BAŠTNIK, *m. vidi* baštinik. *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi, može biti samo za nevolju da je izostavljeno i pred* n. Krv i tempo čin' baštnike. J. Kavanin 90.

BAŠTÒVÂN, baštována, *m. vidi* baščovan.

BAŠTOVÂNA, *f. zemlja gdje su kad god baščovani imali bašće.* Niva u gornoj baštovani. Sr. Nov. 1870. 703. Baštovana u Lozoviku. 1869. 126.

BAŠTOVÁNGIJA, *m. vidi* baščovangija.

BAŠTÒVÂNKA, *f. vidi* baščovanka.

BAŠTOVÁNLUK, *m. vidi* baščovanluk.

BAŠTOVÁNOVIĆ, *m. prezime; po ocu* ‚baštovanu'. Jovanu Baštovanoviću. Prot. šab. mag. 10.

BAŠTUN, *m. u igri čivutliji koji dijeli karte dijeleći ih govori između ostaloga*: kralj od dinara, dvojica od baštuna. V. Vrčević, igre 22. *može biti od tal.* bastone, palica.

BÀŠTVO, *n. vlast bašina. Od* XVI *vijeka.* Uze carь Mahmutu baše bašьstvo. Ljetop. šaf. 81. Bašu Arslana čini z baštva zvrići. B. Krnarutić 25.

BÀŠUŃE, Bàšûńā. *f. pl. dva sela u primorju hrvatskom*: Velike *i* Male Bašuńe. Pregled 7. Schem. segn. 1871. 46. 48.

1. BÂT. *m. vidi* bâhat, strepitus.

2. BÀT, bâta, *m.* clava, malleus, baculum, verber, pistillum, surculus. — *Akcenat kaki je u nom. taki je i u acc. sing.; a kaki je u gen. taki je u svijem ostalijem oblicima osim gen. pl., gdje se mijeña*: bâtâ. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi dalje prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićeva* clava, *u Mikalina isto, u Belina isto* (467b), *u Bjelostijenčeva* clava *i* malleus, *u Jambrešićeva* clava *i* malleus, *u Voltigijina* hammer, *u Stulićeva* clava *i* verbera, *u Vukova, gdje stoji grieškom* ‚bata. f.', verbera *i* pistillum butyro faciendo. — *Postanem će biti od kor.* bha, *udarati; isporedi* banati se. *neki misle da je riječ tuđa, ali je do sada slabo dokazano, među* b *i* t *biće a od postanja a ne umetnuto mjesto* ъ: *istina u starom je slovenskom* ъ *i prema njemu u Rusa* o, *ali je i u Poljaka i u Čeha* a. — *Bat je u opće što god čim se udara (a nije oštro, da se njim siječe, ni šiljasto, da se njim bode).*

1. *neglašne oružje: topuz, buzdohan.* Ako bi se tko na koga pojao bojem rukom ali palicom ali batom. Stat. polj., ark. 5, 280. Pariž dělaše kuemu, a drugi sin dělaše bat. Trojan. jag., ark. 9. 122. Prid njimi vojvode na njih se obzirući uzmitahu batom. M. Marulić 12. Arabe još mnoge obrati pod svoj bat i skļuši pod noge. M. Vetranić 1, 45. Kopji ter bati gone jih nemilo. H. Lučić 272. Bat, sablja i luk njih su oruža. I. Gundulić 329. Gdi njegov bubne bat, ne znam reć stvar goru. Đ. Baraković, vil. 68. Jer ako č' hlapa znat ke može bit struke, kušaj mu dati bat i oblast u ruke. Đ. Baraković, vil. ² 120. Bijen batom, clavatus. Mikalja 11a. Balte, bati, strijele, oklopļa, sve u zlatu zakovano. I. Kanavelić, iv. 6. Strane, ke pod turskim batom cvile. J. Kavanjin 87. Sulice, maći, bati, sikire nisu pak'o. A. d. Bella, razgov. 35. Ne bijaše u početak drugoga oružja izvan bata i štapa. Besjede krst. 92. Ako gdje god po nesreći s batom ali s mačem povadenijem naripi tko god na nas. B. Cuceri 75. Tko je batom udario, da batom udren bude. 198. Otvrdne kako sužanj pod batima. 109. *u zagonetci o derma:* Pred kućom ti hat, i na hatu bat, i na batu grozd. Nar. zagon. nov. 48. — *mogao je biti i grozden, oloran, zlatan*: Blažen nevoļeni za pravdu ki bude, ni bati gvozdeni njemu t' ne nande. M. Marulić 86. Januar pod bati od olova *(pusti)* dušu. F. Glavinić, cvit. 213. Štitnika mu dva su okolo: nosi jedan bat zlaćeni, drugi štit pereni. I. Gundulić 442. Već prijatej dobar vaļa neg zlat bat i svilna haļa. P. Vitezović, cvit 11. — *mogao je biti i šestoper*: Bat šestoperac. Mikalja. Bjelostjenac, Stulić. — *kraļevski*: Bat kraļevski. sceptrum regium. Bjelostjenac, Jambrešić.

2. *u prenesenom značenju prenesenom od cijeloga na dio dolazi i sam debļi kraj, koji je mogao biti i nasađen na držak*: Još se tuj njeci orasi kako bat. M. Vetranić 2, 273. Za batom neka ide i držak. Poslov. danič. 152. *u tom će smislu biti u zagonetci o tikvi*: Bacih ploču u more, a iz ploče trakovi, iz trakova cvjetovi, iz cvjetova batovi. Nar. zagon. nov. 221.

3. *u prvom značenju izlazeći iz običaja zajedno s oružjem koje znači prelazi na drugu stvar kojom se bije ne u ratu, te je i štap, palica, batina*, baculum; *ali se u prvijem primjerima može jednako misliti i u prvom značenju*: Ako uzmu sada bat, nać' me ćeš inoga. N. Naļešković 1, 269. Uzmi bat, omjeri mu pļeća. M. Držić 30. Ja ću te ozdravit, buď miran, nu postoj. Ovi bat ozdravļa od nemoći svake. Ļubavi izbavļa i svake zle muke. 83. Kad čuje naša kučka ovo ime, bježi kako od bata. 188. Udri, udri, da pod bati grdi satir dušu pusti. I. Gundulić 161. Kad se kruška sama trese, ne vaļa na nju bata metat. Poslov. danič. 42. I vrag se palice — ili bata — boji. 31. Osao gladan bata se ne haje. 91. Svak tko može bat nosit. 117. Nije bat nego učitej koji dijete pokori. A. Kalić 571.

4. *od onoga čim se udara prelazi značenje i na ono što se njim čini, udarac*, verber: *najviše u množini, ali i u jednini kad se hoće da kaže jedan udarac ili kad se kaže jedan mjesto više; udarac može biti zadan batom u značenju pod* 1 *ili pod* 3: Da im da bata.. štapikom od zlata. M. Vetranić 1, 221. Tuj mnokrati bati daju se bez plate. N. Dimitrović 101. Ne moj zaspati,.. ako ne ć' da ti dam, kad dodu, sto bata. N. Naļeković 1, 259. Svakomu su ludu svoji bati drazi. Poslov. danič 118. Uzeo je tud bat na svoj hrbat. 148. Trista bata po tuđemu hrbatu ne boli ni jedan. Nar. posl. vuk. 320. — *u množini dolazi i za boj među dvoje ili više čeļadi, kad se u svađi pobiju*: S bâtâ nitka ne izije, a iz mira i kupus je sladak. Poslov. danič. 108.

5 *orude kojim se udarajući radi što, nalik na bat pod* 1, *s drškom sa strane ili ozgo dupke ili s ručicama, od grozda ili od drveta*, malleus; *isporedi* maļ, mlat, kladivo, cekić, čakanac. — *a) kamen se njim razbija*: Ki *(kamik)* prvo tvrd buduć a potle z batom razmrvivši so, skrušen govorimo da učini se. F. Glavinić, svitl. 27. — *b) kovač kuje njim*: Čujući ono lupańe od bata, oni zvek od nakova. A. d. Bella, razgov. 134. — *c) njim se klini zabijaju*: Drugi pripravļahu čavle i bate. M. Lekušić 91. Garvan konja podkava s tim voščenim batom. Jačke 218. — *d) njim se lan tuče*, malleus stupparius. Bjelostjenac. *isporedi* tučka, tučak. — *e) drvo kojim se skorup u stupu bije*, pistillum, *isporedi* stapajica. Ti ne piješ mlaćenicu, batom bivenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. — *f) u zvona što mu u srijedi visi te mu udara u strane kad se zvoni*, pistillum campanae. *u Bjelostijenčeva rječniku. isporedi* klatno, zvečak, jezičac.

6. *struk (cvijeća)*, surculus; *u ugarskih Hrvata*: Za kapom mi nosi... zelenu kiticu i bat roznarina. Jačke 22.

7. *u zapaljene svijeće gore na stijenku gar što se nahrata kad se dugo ne useknе*, fungus. *samo u Stulićeva rječniku.*

3. BÀT, *m. turski* halt, *sreća. isporedi* baht. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Car po batu Mijinu a nebatu ciganina izide. Nar. prip. bos. 96.

1. BAT, *m. u jednom spomeniku* XV *vijeka kao da je ugovor, od tal.* patto, pactum. Juraj mače svidoke i bat, tim da hoće pokazati. Kih svidokov i bata maknutjem on Juraj sebi rotu dobi da on rotom ima ukazati samo-dvanadeste plemenitimi ļudi. Mon. croat. 79. *iz tijeh se riječi ne vidi značenje, ali je malo jasnije u dugom govoru kaji za njima ide: po svjedocima se nije moglo presuditi,*

tada čovjek koji držaše zemļu o kojoj bješe raspra bi upitan kako je drži, i Durad izgubi parnicu.

1. BÀTA, *m. ime muško,* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* Pro Bata et Toma, filiis einsdem Bata. Mon. ep. zagr. I, 241. *Postańem od kar.* bha, *udarati; značeńem kao ubojnik, Vojislav. isporedi* Batalo, Batić, Batińa, Batoļa, Batković.

2. BÁTA, *m. vidi* bato.

3. BATA, *f.* I. *ńeka zemļa u Hrvatskoj, u spomeniku latinski pisanu* XIII *vijeka:* ‚Batha'. Mon. ep. zagr. I, 22. — 2. *selo u Crnoj gori u Cucama; akcenat mu je* Bàta. N. Dučić, glasnik 40, 18. — 3. *dva sela u Ugarskoj: jedno blizu Budima a drugo blizu Mohača.* Šem. prav. 1878. 35. 41.

4. BÁTA, *f.* lacuna, *bara, glib. Biće od turskoga* batak, *glib;* batmak. *tonuti. isporedi* batlak, batun. — Ke Pira z bate rekoše odrinut ispod Sparte da te, ali s ńom izginut; za to od ńe minut inamo ne htiše, Pir osta ostinut, jer se i one riše. M. Marulić 60. Na Krku se zove báta svaka jama uz put koja se za kiše napuni vode. I. Milčetić.

5. BÀTA, *f.* decipula, *stupica, mišolorka. u Srbiji.* Ļ. Stojanović. *postańa može biti istoga kojega je* bat, batina.

BÀTAC, bàca, *m. dem.* bât. *samo u Ijekavštini Vukovu rječniku* (pridav.), *gdje je kajkavski* batec.

BATÀČIĆ, *m. dem.* bàtāk. *samo u Vukovu rječniku.*

BATAČIN, *m. ime muško,* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu. Postańem od imena* Batak, *koje samo ne dolazi (isporedi* Bataković) *a koje je postalo od imena* Bata. — Pro Bata et Toma, filiis Batachyn,.. ac pro filiis einsdem Bata, videlicet Batachyn et Martino. Mon. ep. zagr. I, 241.

BÀTAHOVINA, *f. ńeko mjesto blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 24.

BÀTAJNICA, *f. selo u Srijemu blizu Zemuna.* Šem. prav. 1878. 15. Razdjeļ. kraj. 28. *može se čuti ali rađe i* Batańica, *a griješkom pišu i* Batanica. Schem. diac. 1877. 18.

BÀTÂK, *m.* femur volatilium, *stegno od živine ptičjega roda u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. Postańem od* bât (clava), *jer je nalik na ń.* Kum mi se batakom zadavio. Nar. prip. bos. I, 89.

BÁTAK, bátka, *m. hyp.* bât, baculum. *u jednoga pisca prošloga vijeka, samo u instr. sing., a po ńemu bi mogao biti i drugi nom.* Jedna srne, druga štiti dragu drugu posred voda, plovom slijedi, valom priti ńeka, a ńeka batkom boda. J. Kavańin 197.

BATAKOVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; od imena* Batak, *koje samo ne dolazi a moglo bi postati od imena* Bata. *isporedi* Batačin. — Od Vidaka Batakovića iz Oraga svrh Nikšića sela rodom. Pjev. crn. 37.

1. BATÂL, *turski* battâl, *pokvareno, razvaļeno, zapušteno, n. p. puška, sahat, vinograd itd.,* corruptus, desertus. *Od prošloga vijeka, između riječnika samo u Vukovu. dodaje se drugim riječima kao adj., ali se ne mijeńa po oblicima.* — Ispod batal vodenice. Glasnik 25, 71. Koji zagradi svoju livadu, dobro, a koji ne zagradi, onoga će livada biti batal. Djelov. prot. 177. A ġamije batal učiniše. Pjev. crn. 103. Kuća kod batal ġamije. Sr. Nov. 1870. 359. — *dolazi i kao subst. za što god zapušteno, kao ime zemļama:* Livada u Batalu. Sr. Nov. 1867. 400. Zemļa u Batalu. 1873. 607.

2. BATAL, *m. prezime jednomu Dubrovčaninu* XIII *vijeka, po svoj prilici talijansko.* Petrь Batalь. Mon. serb. 43. *i Mlečića u jednoga pisca prošloga vijeka:* Batal. J. Kavańin 204.

1. BATÁLAC, batálca, *m. dem.* bàtâl, *malo mjesto zapušteno: u naše vrijeme:* Niva u batalcu. Sr. Nov. 1861. 227.

2. BÀTALAC, Bàtâlca, *m. nadimak, koji dolazi mjesto prezimena; u naše vrijeme:* Radisav Batalac. Rat 410.

BATÀLAGE, Batâlâgâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 105.

BATÀLAŠKÎ, *adj. što pripada selu Batalagama.* M. Đ. Milićević.

BATÀLAŽANIN, *m. čovjek iz Batalaga.* Ranka Batalažanina. Prot. šab. mag. 152.

BATÀLAŽÂNKA, *f. žensko čeļade iz Batalaga.* M. Đ. Milićević.

t. BATÁLIJA, *f. što god pokvareno, n. p. puška,* res corrupta. *Od* bàtâl. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BÀTÂLIJA, *f. bitka. od francuskoga primļenoga preko Nijemaca* bataille. *samo u Vukoru rječniku. isporedi* bataļa, batarija.

BATÀLINA, *f. pokvareno, zapušteno što,* res corrupta. *od* bàtâl. *isporedi* batálija. M. Pavlinović.

BATÀLITI, bàtâlîm, *pf.* abolere, deserere, desolare, *zapustiti, uništiti, pokvariti. Od* bàtâl. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukoru.* Ona bana s vojske ne čekaše: batali mu prebijele dvore, opusti mu devet vinograda, rasprodade devet vodenica. Nar. pjes. vuk. 2, 171. Bataliti pušku, sahat, vinograd. Vuk, rječ. 17ª. Brdo, po kome su negda bili vinogradi, pa bataļeni. 17ª. Batali, hoġa, knjige; vlaški krmak bolje zna od tebe i od tvojih knjiga. M. Đ. Milićević, živ. I, 123. — *štamparska će pogrješka biti sa* ļ *mjesto* l: Na Cetińu razvaliću crkvu, bataļiti zvono principovo. Nar. pjes. vuk. 5, 383.

BATALO, *m. ime muško,* XVI *vijeka. od imena* Bata. Tepačija Batalo. Mon. serb. 222. 225. Daničić I, 29.

BÀTAĻA, *f. tal.* battaglia, *boj, bitka.* XV-XVI *vijeka u jednoga pisca.* Ako te deleta slišati bataļe. M. Marulić 132. *isporedi* bàtâlija.

BATÁĻAK, bataļka, *m. vidi* bataļica. *Od* bât. *samo u Vukoru rječniku.*

BATÀĻICA, *f.* brachium mutilum manu, *ruka u koje nema šake. Od* bât (clava). *U naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. Govori se i za krilo zakržļalo:* Doňa su krila zakržļala tako da im se jedva dve bataļice vide. J. Pančić, zool. 262.

BATAĻÍVÂŃE, *n.* desolatio. *samo u Vukovu rječniku.*

BATAĻÍVATI, bataļujēm, *impf. od* bataliti, deserere, desolare. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀTÂĻKA *f.* baculus. *Od* bât. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. dolazi samo u poslovici:* Haļku na bataļku. Nar. posl. vuk. 340.

BATÀĻÛN, bataļúna, *m. fr.* bataillon. *prošloga vijeka.* IS bataļunov. M. Kuhačević 132.

BATÀĻUŠE, Batàļûšâ, *f. pl. u Srbiji kod sela Tršića brdo po kome su negda bili vinogradi pa bataļeni.* Vuk, rječ. 17. — *Od* bàtâl.

BÀTANOVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme. Od imena* Batan, *koje samo nije u običaju a koje može postati od imena* Bata. Marko Batanović. Prot. šab. mag. 46.

BÀTAŃA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 91. S. Novaković, pom. 124.

BÁTÂŃE, *n.* aeger incessus. *samo u rječnicima Belinu* (163a) *i Stulićevu. isporedi* batati.

BÀTAR, Bàtra, *m.* 1. *potok u Srbiji u Mačvi koji utječe u Zasavicu.* Vuk, rječ. 17a. Vjerna sluga Jurišića Stanka iza Batra, sa sela Šalaša. Nar. pjes. vuk. 4, 179. — 2. *selo u Bosni* xv *vijeka.* Mon. serb. 439.

BÀTARA, *f. koš od pruća, kojim se riba hvata. u Srbiji u smederevskom okrugu.* Ļ. Kovačević. *Po svoj prilici od kake mađarske riječi. isporedi* vrša, bacań, doboš, šlepak.

BATARIJA, *f. vidi* bàtâlija, *od koje će biti postala promjenom glasa* l *na* r, *može biti uz* batteria. *u naše vrijeme u pjesmi crnogorskoj.* Tu se čini strašna batarija. Nar. pjes. vuk. 5, 334.

BATAROVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Matija Batarović. Prot. šab. mag. 107. *isporedi* Batorov.

BATAŠEVAC, Bataševca, *m. ńeko mjesto pod sjenokosima u Srbiji u smederevskom okrugu.* Livada u Bataševcu. Sr. Nov. 1864. 600. *isporedi* Bataševo.

BÀTÂŠEVO, *n. ńeko mjesto pod sjenokosima u Srbiji u okrugu smederevskom. može biti isto koje se zove i* Bataševac, *koji vidi.* Livada u Bataševu. Sr. Nov. 1864. 266. 1867. 460. *pogrješka je* ‚u Batoševu'. Sr. Nov. 1865. 80.

BÀTAŠINA, *f jedan kraj zemļe sela Ripnja u Srbiji.* On je još juče otišao svińama u Batašinu (*griješkom* ‚Batačinu'). M. D. Milićević, vec. 309.

BÁTATI, bâtâm, *impf.* viribus contentis incedere, *hoditi usilavajući se kao što hiva od slabosti ili od umora ili od tromosti. — Dolazi od* xvi *vijeka, izmeđa rječnika u Mikaļinu* (ire pedetentim), *u Belinu* (aegre ambulare, caminare d'un vecchio, che non può. 163a), *u Bjelostijenčevu (kao u Mikaļinu) u Stulićevu* (attrepidare, *i talijanski kao u Belinu, a u prac. i* bačem, *čemu nema potvrde), u Vukovu* (pulsare, *o čemu vidi dalje). — Od kor.* bha, *udarati, od kojega je i* bât; *u značenje ‚udarati' prešlo je na hod u kom se jedva idući kao udara nogama u zemļu i kao lupa.* — xvi *vijeka:* Što se trpi, što se pati od morskoga od medvjeda... gdi plovući tiho bata i mnome se trudnijem ruga. M. Vetranić 1, 21. Ko ovo ovamo bata na klopcijeh? M. Držić 292. — *u naše vrijeme dolazi samo u pjesmama božićnim, ali nema dosta razloga misliti da bi bilo drugo značenje nego što je naprijed, da bi bilo upravo udarati, lupati* ‚schlagen, klopfen, pulsare,' *kako stoji u Vukovu rječniku. istina, dolazi s instr.* štapom, *ali i s ńim može biti samo ići rečenim načinom poštapajući se ili sa štapom, a ne udarati ili lupati, i pred* š *može biti da je samo otpalo* s: Božić štapom bata, nosi suva zlata od vrata do vrata. Nar. pjes. vuk. herc. 340. *istina dolazi i s riječima* ‚na vrata', *i to na dvoja, ali ni tada nije potrebe misliti da se lupa ili kuca u vrata, nego se i tada ide rečenim načinom na jednu i na druga vrata kao što je u predńem primjeru* ‚od vrata dò vrata': Božić, Božić bata na oboja vrata, nosi kitu zlata da pozlati vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 117. Božić bata na oboja vrata, da unese tri tovara zlata. Nar. pjes. vuk. rječ. 17a.

BÀTAVAC, bátâvca, *m. covjek koji bata,* aegre ambulans. *samo u rječnicima Belinu* (163a) *i Stulićevu.*

BATÀVEĻIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme. Od imena* Veļa (Veļo, *hyp. od* Velimir) *sastavļenoga sa* bata *(koje vidi kod* bato). Nikodije Bataveļić. Rat 86. 344.

BÁTAVICA, *f. žensko čeļade koje bata,* aegre ambulans. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÀTEL, *m. vidi* batio.

BÀTELO, *n. vidi* batio.

BATÈĻICA, *f. u prorasla luka i drugoga povrća u vrhu glavica u kojoj je sjeme,* vasculum seminis. — *Od* bât *(vidi* bât 2). *isporedi* bataļica. — *Govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *isporedi* vreteno, bik, prorašļika, evolika, bačva *(pod* 2).

BATENIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; postaõem u srezi s imenom* Bata. Tanasije Batenić. Rat 250.

BATÈRIJA, *f. fr.* batterie. *prošloga vijeka.* Bateriju nadigao. J. Rajić, boj 65.

BÀTESA, *f.* abbatissa. *tal* abbatessa. *isporedi* abadesa, opatica. *Od* xvi *vijeka.* Pavica bješe batesa nad svime. M. Držić 51. Agati Bunića batesi. B. Kašić, nač. 3. Bi opatica ili batesa. B. Kašić, ign. 90.

BÀTI, *u zagonetci o mećari:* Zovuti bati, zašigli migli, zaremet'li peteli, za svemu selu pergatorija. Vuk, rječ. 213b. Nar. zag. nov. 130.

BÂTI SE, bòjîm se, *vidi* bojati se.

BÀTIĆ, batica, *m. dem.* bât. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (8a).

BÀTICA, *f.* fustis, bulla. *Od* bât (clava). I. *batina, kijača,* fustis. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚cala, bat ili batica drvena'. 1, 207), *u Jambrešićevu* (‚cala, batica, kijača, kolac'. 1, 77), *i Voltigijinu* (stock). — 2. bulla: Svaka kugla na štapu zove se na Rijeci batica, pa se tako kaže i za glavu covjecju. F. Pilepić. *isporedi* bât 2. — 3. corynephorus Beauv. Šloser-Vukot., flora 1270. — dactylis glomerata L. B. Sulek. im. 10.

BÀTIĆICA, *f. dem.* batica, *štapić.* Ive nut si vzame svoju torbicu, ter si ju natakne na batičicu. Jacke 194.

1. BÀTIĆ, *m. dem.* bât *i s osobitijem značenima.* — *Akcenat se mijenja u gen. pl.:* bâtîćâ. I. *mali bat, t. j. mali topuz,* clavicula. *u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (167b) *i Stulićevu.* Bih ga batićem privrzao ovim ja, ter bili ga zlom srećom domome poslao tja, da takoj ne ide strilajući ceļad. M. Držić 103. — 2. *mali čekić, maļić,* malleolus. *isporedi* bât 5: Ne mogu čuti ovoga bogatci lakomi, koji imaju zataknute uši batićem. M. Radnić 87. Zvadi vanka svoj batić. Nar. prip. mikul. 137. *i stuparski:* Stupe nosi na rame, a batiće v rucice. Nar. pjes. ist. 1, 22. — 3. *mlado drvo posjećeno i okresano* Seļaci iz Šunadije koji dovoze drva u Biograd zovu batićima cerove izdanke, koji su obično debeli kao ruka u mišici. S. Novaković. Kakva su ti drva? Imam dvoja kola: jedna bukovača a druga batića. M. D. Milićević, vec. 335. — 4. *što izraste na rogozu kao kukuruščic, palavka. u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se tako zove u Baraći).* — 5. *ostatak od gļećega kada mu se što odbije: odsjećen prst, prebijen kļač,* truncus. *u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se tako govori u Baraći).* — 6. *ńeka ptica; isporedi* butić. *u Dubrovniku.* Slovinac 1880. 32.

2. BATIĆ, *m.* 1. *ime muško,* xv *vijeka.* Batićь Mirьkovićь. Mon. serb. 256. Daničić 1, 29. 2, 74. — 2. *prezime; od prošloga vijeka.* Batića. J. Kavańin 374. U Čuvjerah tkati a u Batića krojiti i isti dan na pir hoditi. Poslov. danič. 139. F. Ba-

tić. Schem. zagr. 1875. 258. Lazar Batić. Rat 369. *pošljednjemu je akc.:* Bâtić; *može biti da je tako i ostalima.* — 3. *ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Batiću. Sr. Nov. 1867. 687. *isporedi* Batići. — *Postańem od imena* Bata.

BATIĆI, *m. pl. selo u Srbiji* XIV *vijeka ńegdje između Kučajine i Morave.* Mon. serb. 197. *bez sumńe na mjestu koje je sada pod ńivama i zove se* Batić, *u požarevačkom okrugu. vidi* 2 Batić 3.

BATÌĐÂN, batidâua, *m. vidi* patliğan. B. Šulek, im. 10.

BATLJANOV, *adj. što pripada čovjeku kojemu je prezime mađarski* Batthyan; XVI *vijeka.* To oće biti po Batijanovi odvlačenji. Mon. croat. 224.

BÂTIJEVICA, *f. planina u Hercegovini u Neretvi.* Batijevica. Zemlj. bos. 2. 37. Schem. herc. 1873. 16. Bâtijevica. Glasnik 22, 19. *ńeki pišu sa* k *pred* t *i s drugim akcentom* Bâktijevica, *koju vidi.*

BÀTIKA, *f.* baculum; *isporedi* batica, batina. *u ugarskih Hrvata.* Vzdignula batiku, kud batika hukla tud batika žvukla, vsa je koža pukla. Jačke 58.

BATIN, *m. selo u Hercegovini blizu Posušja.* Schem. herceg. 1873. 208.

1. BÀTINA, *f.* fustis. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bâtînâ. — *Postańem je augm. od* bât. — *Dolazi istom od prošloga vijeka, između rječnika u Voltijinu* (‚clava, mazza, baston nodoso, kolben, keule'), *u Stulićevu (što i* bât) *i u Vukovu.* — *a) u pravom smislu.* Ako misliš ptice u mriži imati, ne vaļa batinu na granu bacati. A. J. Knezović 125. Zamanu svojom toļagom ili ti batinom. Đ. Rapić 249. A obuće tucačke haļine, kano jedan sužań iz tavnice, a na glavu kapu proderanu, o ramenu iskrpļenu torbu, a u ruke drenovu batinu; pa on prosi od vrata do vrata. Nar. pjes. vuk. 3, 133. U jošiku drenovu batinu tražiti. Nar. posl. vuk. 332. Batina ima dva kraja. 11. Ko se riječi ne boji, ne boji se ni batine. 155. Ne boji se svaka šuša boga, nego batine. 195. Kuća mu je na batini. 164. Uzme batinu; pa sve batinom po ńoj. Nar. prip. vuk. 18. Zacrveni se kao sirkova batina. Nar. prip. bos. 1, 23. — *može biti i okovana:* Zavrg'o se drenovom batinom, u batini hiļada klinaca. 3, 151. Koji nosi drenovu batinu, sedam oka suve drenovine, tri karike puno devet oka. 3, 432. U ruci mu čavlena batina. Nar. pjes. juk. 431. *u jednoga pisca prošloga vijeka* ‚gvozdena batina' *može biti za to što je okorana grožđem, ali može biti da je piscu još bio u pameti bat topuz:* Godišta 68 pod Florom množtvo Žudija bi ubiveno batinam gvozdenim. M. Pavišić 16. — *b) u predńem pravom smislu govori se i kad se uz ńu u tom smislu misli i udarac ńom, ponajviše u mn.,* verbera. Što je zaslužio svitovno pokarańe, kao batine, tamnicu, visala. Pisanica 47. Dvadeset i pet batina, čuješ, ako ove žene ne pustiš. A. T. Blagojević, kin. 18. Pak najposli dojde pod batine. M. A. Reļković, sat. 42. Pak ćeš dobiti pedeset batina. M. A. Reļković, sabr. 58. Ne čeka pokarańe, batine, niti tavnice, nego se sam opomińa. B. Leaković, gov. 248. Udarili mu dvadeset batina. Vuk, rječ. 17a. — *c) kaže se i za suludasta čovjeka:* batina, stipes. *u Vukovu rječniku.* — *d) podrugljivo se kaže da ko ńe će što dobiti ili učiniti:* hoćeš batinu! *u Vukovu rječniku.*

2. BATINA, *f.* 1. *ime selima: a) selo ili zaselak* XIII *vijeka kod Žiče u Srbiji.* Žiča sь Batinomь. Mon. serb. 11. — *b) četiri sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji križkoj blizu Kutine.* Schem zagr. 1875. 49. Pregled 87. *a tri u podžupaniji zlatarskoj: jedno kod Belca, drugo kod Končtine i treće kod Zlatara.* Schem. zagr. 1875. 26. 29. Gorńa *i* Dońa Batina. Pregled 59. — 2. *ime potoku u Hrvatskoj u Zagorju, koji se spominje* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanom.* Terra quam rivus Batina interfluit. Mon. ep. zagr. 1, 141.

3. BATINA, *m. vidi* Batińa.

BATINA VAS, *f. selo ńegdje blizu Zadra* XII *vijeka u spomeniku latinski pisanom.* Batina (Butina) ves. Rački, doc. 46. 47.

BÀTINAC, Bâtînca, *m. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović, reč. 180. *pomińe se i prije našega vremena, ali tako da se ne može za cijelo znati da je isto selo:* Batinьcь. S. Novaković, pom. 124.

BÀTINAČKÎ, *adj. sela Batinca:* Opština batinačka. K. Jovanović, reč. 180.

BATÌNÂŃE, *n.* nugae, *isporedi* batinati. *samo u Vukovu rječniku*

BÀTINÂR, *m.* claviger. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* batonoša.

BATÌNATI, batînâm, *impf. govoriti koješta,* nugari. *samo u Vukovu rječniku. Postańem od* batina, *kao batinom udarajući lupati, preneseno na govor kao i* lupati. *isporedi* banati, lupati.

BÀTINICA, *f. dem.* batina *i s osobitim značenima. a) u pravom smislu, mala batina. u Vukovu rječniku.* — *b) ono na vrhu roga u govečeta, dok se rog ne očisti. u Vukovu rječniku.* — *c) podugačak kolač koji se mijesi na božić i na uskrs tako da se na jednom kraju uplete u ń na božić orah a na uskrs crveno jaje, te taj kraj u kom je orah ili jaje bude debļi.* B. Mušicki. *isporedi* batńača.

BÀTINIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Miloje Batinić. Rat 397. M. Batinić. Schem. bos. 1864. 63. *prvo izgovaraju i sa starijim akcentom* Batînić.

BATINOVA KOSA, *f. selo u hrvatskoj krajini.* Schem. zagr. 1875. 20. Šem. prav. 1878. 70. *isporedi* Batinović.

BATINOVIĆ, *m. prezime;* XVI *vijeka. Od imena* Batin, *koje nije u običaju a koje je postalo od imena* Bata. 1588 bi obran za biskupa *(bosanskoga)* Frančesko Batinović od Neretve. Norini 79.

BÀTÎNSKÎ, *adj. ńeke ńive kod Maloga Zvornika u Srbiji zovu se* batinske ńive: Na batinskim ńivama kod Malog Zvornika. Rat 96. *gdje griješkom stoji* batińskim.

BATIŃA, *m. ime muško;* XIII *vijeka. naštampano je* Batina. Mon. serb. 12. *ali se dokazuje da nije dobro prepisano, nego da u spomeniku stoji* Batińa. Glasnik 11, 158. *Isporedi* Bata, *od kojega je i postalo.*

BATIŃANI, *m. pl. dva sela u Staroniji, oba u podžupaniji pakračkoj.* Schem. zagr. 1875. 49. 50. Pregled 95. 97.

BATÎŃATI, batińâm, *impf.* vagari, *ići tamo amo, kao uzalud; toga će biti značeńa u jednoga pisca prošloga vijeka o końma kad idu po poļu pasući. Postańem će biti dem. od* batati. — Kļusad (h)rani, da se kripi sada, jer ti ona voznim poslom vlada; ne pazi što po poļu batińa, paša s (h)ranom rđavo se miňa. J. S. Reļković, kuć. 277.

BÀTIO, bàtjela, *m. tal.* battello scapha, *čamac.* -je- *pred* l *i* -i- *pred* o *stoji po južnom govoru mjesto staroga ê, a po tom je u zapadnom govoru na oba mjesta* -i-; *ali dolazi i* -e- *bez promjene kao što je u talijanskom. nahodi se i s tali-*

janskim završetkom -lo *u nom.* — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi pod a.), između rječnika samo u Mikaljinu (vidi pod c.).* — *a) sa* e *pred* l, *i sa* l *na kraju nepromijenjenim na* o: Jedva obdržasmo batel. Anton Dalm., djel. 27, 16. Gdi jih tisnć u batelih. I. Zanotti, skaz. 8. — *b) sa* i *pred* l *i sa* l *nepromijenjenim na kraju*: Batilom nigda zvan a nigda šajka plav. Đ. Baraković, vil. 278. Dajte batil vanka. Oliva 21. — *c)* l *na kraju promijenjeno na* o *i pred ŭim i po južnom govoru mjesto* je, XVII *vijeka*: batio. Mikalja 11. 586. — *d) s talijanskim završetkom* lo *i njega radi u srednjem rodu: u jednoga pisca prošloga vijeka*: Koju ne tiše bacit u more, već u malo batelo. J. Banovac, razg. 146.

BATISTERIJ, *m. tal.* battisterio, baptisterium, *krstionica. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Primiti na batisterij onega koji se ima krstiti. M. Bijanković 29.

BÀTISTIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; od imena tal.* Battista, Baptista. M. Batistić. Schem. rag. 1876. 61.

BÀTITI SE, bàtîm se, *pf.* recollere. *samo o puški*: batila se puška, t. j. trgla se. *samo u Vukova rječniku, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori.* — *Od tal.* battere, *udarati. isporedi* obatiti.

BÀTKALO, *n.* dentiscalpium, *čačkalice. prošloga vijeka. Od* batkati, *bosti.* Pero riži kako je badkalo, čim se zubi čiste. J. S. Reljković, kuć. 270.

BÀTKÀNJE, *n.* punctio. *isporedi* batkati. *samo u Stulićeva rječniku* (‚examen, scrutinium, investigatio').

BÀTKATI, bàtkâm, *impf. dem. od* bàdati. *pred* k *promijenjeno* d *na* t, *a ŭeki pišu* d. *Dolazi prošloga vijeka u jednoga pisca, između rječnika samo u Stulićeva (a u ŭema je* ‚batkati, scrutari, perscrutari, investigare', *čemu nema potvrde). U prenesenom smislu*: Badka u pristolje rimsko, kao ufajući da će tuđim svojim perom podrovati i oboriti. A. Kanižlić, kam. 120.

BATKOVCI, Batkovaca, *m. pl. selo u Bosni blizu Staroga Majdana.* Schem. bosn. 1861. 89. T. Kovačević, bos. 73.

BÀTKOVIĆ, *m.* 1. *prezime; u naše vrijeme;* II. Batković. Sem. zadr. 1876. 51. Blagoje Batković. Rat 185. — 2. *neko selo koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 124. — *Postaŭem od imena* Batko, *koje samo ne dolazi a koje je postalo od imena* Bata.

BÀTLAK, *m. trag po putu,* vestigium. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Biće upravo trag po kalu, a postaŭem od tur.* bataklyk, *glib. isporedi* bata, lacuna.

BÀTLI, *turski* bahtly, *srećan. samo u Vukovu rječniku. ne mijenja se po oblicima.*

BÀTLIJA, *m. od* batli, *koje vidi. srećan čovjek,* felix. *samo u naše vrijeme; između rječnika samo u Vukovu.* Jer je Lazo u boju batlija. Nar. pjes. vuk. rječ. 17b.

BATMONÒŠTOR, *m. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 29.

BATNOGA, *f. selo u hrvatskoj krajini ne daleko od Sluňa.* Schem. segn. 1871. 59.

BÀTŇAČA, *f.* ‚*pogača što se daje polazniku (u Paštrovićima)*'. *samo u Vukovu rječniku. Postaŭem će biti od* bât, *topuz: ako i veli Vuk da je* ‚*pogača*' *i ako je doista suda pogača, jamačno je negda bila nalik na topuz, i za to tako prozvana. isporedi* batinica. *isporedi i* badňača.

BÀTO, *m.* 1. *ime muško. postaňa kojega je* Bata. *prošloga vijeka.* Bato Manojlov. Bud. spom. glasn. n. 3, 77. — 2. *govori se od mila za oca i za brata. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. Postaňa kojega je i* baća. Znaci poštovaňa mladega zadrugara starijemu: strîce, čiko, braco, babo, bato. V. Bogišić, zbor. 103. *gdje gdje se govori u ženskom rodu (kao i druge take riječi)*: Kako bi se mogla doturiti pisma mome bati (tako on zove oca)? M. Đ. Milićević, vec. 311. *pred vlastitijem imenom često bez promjene u oblicima*: Bata Milenko. M. Đ. Milićević, slave 35. Prozvao ga je Bata-Lakom. M. Đ. Milićević, srb. 286.

BÀTOČANIN, *m. prezime u naše vrijeme; po mjestu odakle su stari, u to može biti i* Batočina; *isporedi* Batočinac. Miladin Batočanin. Rat 177. A. Batočanin 361.

BÀTOČINA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 121. Vuk, rječ. 17b. *pomine se od* XVII *vijeka.* Na Batočini. Letop. šaf. 87. Četvrti konak Batočina. Glasnik 31, 297.

BÀTOČINAC, Bàtočînca, *m. čovjek iz Batočine.* M. Đ. Milićević.

BÀTOČÍNKA, *f. žensko čeljade iz Batočine* M. Đ. Milićević.

BÀTOČÍNSKÎ, *adj. selu Batočine.* Opština batočinska. K. Jovanović, reč. 121.

BÀTOK, *m. suha riba,* piscis arefactus. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srbiji oko Dunava dole od Porečа). Postaŭem od* bât (batina), *što je kao drvo suha, kao u Nijemaca* stockfisch.

BÀTOKLÛN, *m.* fringilla coccotraustes. M. Vodopić, slovin. 1880. 31.

BATOLA, *m ime muško;* XIV *vijeka.* Batoła. Glasnik 27, 292.

BATÒNOSAC, batònosca, *m* čiti batonoša *samo u Bjelostijenčeva rječniku* (‚batonosec').

BATÒNOŠA, *m. koji nosi bat,* claviger, clavator. *u rječniku Mikaljinu i iz njega u Stulićeva.*

1. BÀTOR, *adv.* omnino, *neka, baš. samo u rječnicima Bjelostijenčeva, Jambrešićeva i Stulićeva, od maď.* bátor, *premda*

2. BÀTOR, *m. prezime mađarsko.* Stjepan Bator. I. Gundulić 131.

BATOROV, *adj. dolazi mjesto prezimena jedan put u naše vrijeme*: Pavlu Batorovom. Prot šab. mag. 107. *isporedi* Batarović: *pogrješka će biti ili u ovom subst.* a *pred* r, *ili u adj. o pred* r.

BATOŠJEK, *m. varošica u Ugarskoj blizu Muhača.* Šem. prav. 1878. 39.

BÀTOTE, Bàtôtâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 127. *Postaŭem može biti od imena* Bata, *kao* Vukota *od* Vuk. *isporedi* Batotić.

BÀTOTIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme*: Od Čajniča do dva Batotića. Nar. pjes. vuk. 3, 565. — *isporedi* Batote.

BÀTOVA, *f. neko mjesto u Srbiji, između Jankove klisure i Suhoga Rudišta.* Od Batove preko Sagoljeva do Nevade. Rat 12.

BÀTOVAC, Bàtôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 138.

BÀTOVAČKÎ, *adj. selu Batovca.* opština batovacka. K. Jovanović, reč. 138. Niva u batovačkom polju. Sr. Nov. 1864. 230.

BÀTOVČANIN, *m. čovjek iz sela Batovca.* M. Đ. Milićević.

BÀTOVČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Batorca.* M. D. Milićević.

BATOVIĆ, *m. prezime; prošloga vijeka.* J. Vladmirović, lik. 5.

BATOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Rasna.* Schem. ragus. 1876. 60.

BÀTRÊŅE, *n.* animi confirmatio. *isporedi* batriti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova* Bil sam preveliko i lipo veselje, otcu i materi jedno batreńe. Jačke 227.

BATRGÂŅE, *n.* calcitratus. *isporedi* batrgati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BATRGATI SE, batrgâm se, *impf.* calcitrare, *u hodu bacati se nogama, razbacivati noge, tako hodeći prekretati se sad na jednu sad na drugu stranu. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańem od* batati. Batrga se nogama kao udovac u kolu. Nar posl. vuk. rječ. 17b. Batrga se i jaje, *kad se djeca o uskrsu kotrškaju jajima, pa se koje jaje ne kotrlja pravo sredinom svojom nego prekrećući se sad na jedan sad na drugi kraj.*

BÀTRIĆ, *m. ime muško i prezime. od* XIV *vijeka. Postańem od imena koje ne dolazi u koje bi glasilo* batar, *od kor.* bha, *udarati, biti, značeńem kao ubojnik, junak, hrabar. — a) prezime:* Ivan Batrić. Mon. croat. 348. — *b) ime:* Batrićь. S. Novaković, pom. 14. Već to cvíli Perović Batrićn. Nar. pjes. vuk. 4, 1. Vjernu ļubu Durović Batrića. Ogled. sr. 496. Vojvoda Batrić. P. Petrović, vijen. 21.

BÀTRIĆEV, *adj. što pripada Batriću.* Naricańe sestre Batrićeve. Vuk, kovč. 111. Pušku pali Batričev Golube. Ogled. sr. 190.

BÀTRIĆEVIĆ, *m. prezime, po ocu Batriću.* Sa sokolom Batrićević Dragom. Ogled. sr. 185. Marko Batrićević. Rat 212.

BÀTRIĆEVIĆKÎ, *adj. što pripada Batričevićima.* Ovce Batrićevićke. Ogled. sr. 187.

BATRINA, *f. selo u slavonskoj krajini blizu Nove Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 57. *Postańem može biti od* Batro, *koje može glasiti i* Batra *po drugim krajevima. isporedi* Batrovci. *pomińe se od prošloga vijeka:* Priko Batrine. M. A. Reļković, sat. 118.

BÀTRITI, bâtrîm, *impf.* animum addere, *hrabriti. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje stoji da se govori u Slavoniji, ali govore i ugarski Hrvati. Misli se da je od maď.* bátor, *pl.* bátrok, *hrabar, u kako se govori samo po rečenim stranama, ne će biti o tom sumńe, prem da bi se moglo drukčije misliti po imenu* Batrić *itd.* — Hodi hodi grlica, batri moje srdačce. Jačke 80.

BÀTRIV, *adj.* audax, animosus, *srčan, slobodan, hrabar. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (ali samo kod* hitan, *i to grješkom* ‚botriv': ‚hitan, hitar, brz, botriv, solers, properans, praeproperus, festinus'), *u Bjelostijenčevu* (animosus, fortis, audax), *u Jambrešićevu* (audax, animosus), *u Voltiğijinu* (muthig, herzhaft), *u Stulićevu* (audax, animosus, *s dodatkom da je iz Bjelostijenčeva rječnika). — Postańa kojega je* batriti. — Batrivih se srića straši, a strašlive srića plaši. P. Vitezović, cvit. 82. Batrivo dete, audaculus. Bjelostjenac. Batriv više reda, temerarius. Jambrešić. — *Adv.* batrivo. Mikaļa (130), Bjelostjenac, Jambrešić. Stulić. Batrivo se drže, skrb s glave bacite. M. Kuhačević 16.

BÀTRIVAC, bâtrîvca, *m. koji koga batri,* hortator, consolator. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚batrivec').

BÀTRIVITI, bâtrivîm, *impf.* animum addere, *sloboditi, hrabriti. Od* XVII *vijeka, ali smiješano s* batrivjeti, *koje se uzima u istom značeńu, aktivno; između rječnika u Bjelostijenčevu (samo* batriveti, *kajkavski sa e mjesto* je, *praes.* batrivem, conforto), *u Jambrešićevu (bez inf., a u praes.* batrivem 39a, *i* batrivim, animare, confortare), *u Voltiğijinu* (batriveti, batrivem, beherzen), *u Stulićevu* (batriveti, animare, confortare, *bez praes.) — Od* batriv. — 1. *prelazno:* Batrivim drugoga. Jambrešić. Ni ga ki bi kripil, ni ki b' ličil rane, al makar batrivil, da cvilit prestane. M. Kuhačević 77. Batrivih konika i pišca. 150. *ista će biti riječ u pomjerenu imperf.:* Vaš ńihovo srce kanat batrivaše. M. Kuhačević 40. — 2. *sa* sebe, *refl.:* Sam sebe batrivi. M. Kuhačević 70. — 3. *neprelazno: hrabro se vladati,* se fortem praebere: Batrivil sam jakosti. P. Vitezović, odil. 84.

BÀTRIVJETI, bâtrivîm, *vidi kod* batriviti.

BÀTRIVĻÊŅE, *n.* hortatus. Po ‚batrivenju' tvojem, hortatu tuo. Bjelostjenac 8a. *isporedi* batriviti.

BÀTRIVNÎK, bâtrivnîka, *m. vidi* batrivac. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÀTRIVÔST, bâtrivosti, *f.* audacia, animositas. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu i Stulićevu. isporedi* batriv. Batrivost prezredna, temeritas. Bjelostjenac. Batrivost više reda, temeritas. Jambrešić.

BÀTRO, *m. hyp. od* Batrić. *Akcenat se mijeńa u voc.:* Bâtro. Tada skoči vojvoda Batriću, te mu desnu poļubio ruku... Vladika... odgovara: slušaj mene, vojevoda Batro! Ogled. sr. 20. Kad si meni osvetio Batra, ka' da si ga sa sobom doveo. 12.

BATROVATI, batrujem, *impf. vidi* batriti. *u naše vrijeme.* Mužake batruju. Jačke 249.

BATROVCI, Batrovaca, *m. pl. selo u Srijemu blizu Mitrovice.* Šem. prav. 1878. 11.

BÀTULÔVCI, Bàtulovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u niškom okrugu.* Sr. Nov. 1879. 175. *mješťani govore i u nom. kao u akus. i sa starijim akcentom:* Batùlôvce.

BATÙĻICA, *f. vidi* bataļica. B. Mušicki.

1. BATUN, *m. selo u Bosni* XV *vijeka.* Batunь. Mon. serb. 439. n *bi moglo biti i* ń.

BÀTÛN, batúna, *m.* lacuna, *voda koja stoji na jednom mjestu, maňa od jezera; vidi* bara. *samo u Vukovu rječniku (gdje stoji da se govori u Boci). može biti od tur.* batkyn, *utonuo. isporedi* bata (lacuna).

BATÙNA, *f. sreća. gdje gdje u Srbiji.* Na batunu, *t. j. na sreću.* Taka mu je batuna. Ļ. Kovačević. *Turski od* baht, *sreća.*

BATÙNIĆ, *m.* frustum panis, *komadić hļeba. u Srbiji.* Ž. Radońić. *Od* bât *(clava); isporedi* batinica.

BÀTURAK, bâtûrka, *m.* typha L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 11. *isporedi* palacka, botur. — *je li* a *među* r i k *u nom. umetnuto i po tome ispada li u drugim oblicima, ne zna se za vijelo, kao ni akcenat.*

BATÙRICA, *f.* baca. *isporedi* jagoda, zrno, puce *(n. p. u grožđa). Prošloga vijeka u jednoga pisca. Od* bât *(clava), što je nalik na ù kad je bez drška.* Crjene baturice od kozlaca isuši, onda stuci, pak po drama davaj piti u jaju. J. Vladmirović, lik. 19.

BATUSI, *m. pl. selo blizu Prištine na Sitnici, koje je na karti napisano* ‚Batušc'. *pomiče se* XIV *vijeka.* Mon. serb. 564. *stoji li s mjesto* h *pred* i, *te je u gen. opet* h, *ne može se znati.*

BÀTUŠA, *f. ime mjestima: a) neko mjesto kod Brčela u Crnnici* XIV *vijeka.* Mon. serb. 111. — *b) selo blizu Drčana* XIV *vijeka.* Mon. serb. 265. — *c) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 138. — *d) selo u Bosni kod Skoplja.* Schem. bos. 1864. 49. T. Kovačević, bos. 34.

BÀTUŠANIN, *m. čarjek iz sela Batuše (u Srbiji).* M. Đ. Milićević.

BÀTUŠÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Batuše (u Srbiji).* M. Đ. Milićević.

BATUŠIĆ, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875. 258.

BÀTUŠKA, *f.* 1. *igla bez ušica u s glavom, babljaca, čiodu. samo u Vukovu rječniku* 38b. *Postaćem od* bât (clava), *što je s glavom nalik na ù.* — 2. gagea. Šloser-Vukot, flora 1125. *Postaća istoga.*

BÀTUŠKÎ, *adj. što pripada selu Batuši (u Srbiji).* Opština batuška. K. Jovanović, reč. 138. Niva kod batuškog jaza. Sr. Nov. 1866. 32.

BÀTÛŠNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *Prošloga se vijeka zvalo* Batužinac: Ot Batužinca. Glasnik 49, 12.

BÀTUŽINAC, Batužinca, *m. vidi* Batušnica.

BÀTVA, *f.* 1. pediculus, *petelka ili držak u voća i vriječa. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* batvo, *s kojim je jednoga postanka.* — 2. *neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva u Batvi. Sr. Nov. 1873. 139. *postaća tamna. isporedi* batvača 2.

BÀTVAČA, *m.* 1. *neka krupna kruška,* pirum volemum, pirum librale. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikalinu (u kom je i značenje latinsko koje je starjeno), u Bjelostijenčevu (protumačeno kao u Mikalinu) i u Stulićevu. Postanem od* bât (clava), *budući nalik na ù. isporedi* batva *i* batvo. — Tuj kruška je batvača, turgoše su slive. M. Vetranić 2, 273. — 2. *neka mjesta pod ńivama u Srbiji u okrugu krajinskom i podrinskom.* Zemja Batvača. Sr. Nov. 1873. 223. 383. 491. *postaća tamna u tom značenu. isporedi* batva 2.

BÀTVAČICA, *f. dem.* batvača *(kruška). u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ukresti jedan bec ali jednu batvačicu nije grih smrtni. I. T. Mrnavić, ist. 166.

BÀTVO, *n.* surculus, *strak kakoga bila, stabljika.* — *Akcenat ostaje, samo u gen. pl. još su dva zadńa sloga duga:* bâtâvâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, u rječniku ni jednom. isporedi* batva. — *Postaća bi moglo biti istoga kojega je* bât, *od kor.* bha, *udarati; ali što dolazi tako kasno i što mnogo prije dolazi* batvača *i u rječnicima u kojima nema ni* batve *ni* batva, *u teško bi u ńima uz batvaču izostalo obaje, kad bi koje god bilo u običaju, za to je slaba prilika da bi postalo upravo od korijena, koji ne dolazi ni u jednoj riječi tako da bi se moglo lako iz ńe sam uzeti i sastavrti s nastavkom, nego će biti postalo od samoga* bat, *i to u novije vrijeme, odvajajući se od njega za osobito značenje, koje je i u njega ali među drugima. ni radi slovenskoga* batvo *(kojega nema u Habdelića a ima* bat) *nije potrebno tražiti drugo postaće, jer u slovenskom može e stajati i mjesto staroga* a. — Đvi cipele daleko batvo od batva. J. S. Reļković, kuć. 220. Da prostora dosta im se dade *(mladicama duhanskim),* kad list šire, da moreš uniči i zaperke od batava dići. 220. Mare sirotica pelinak sadila: koje batvo sadi, to suzom zaliva. Jačke 173.

BAU, *glasovi kojima plaše djecu, uzeti od vijanja vučjega.* O ti vuče, bau bau! a ti mače, mau mau! Nar. pjes. vuk. herc. 287. Izide pred pećinu i stane baukati: bau! bau! bau! Nar. prip. vuk. 212.

BAÚČAK, baučka, *m. hyp.* bauk, *samo za zubić u djeteta. isporedi* bâk. *samo u Vukovu rječniku.*

BAUČINA, *f. srilena buha,* bombyx. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* A. Ko je ono koji se sam čini zatvoriti u zatvor? B. Baučina, koja čini svilu. N. Palikuća 29.

BÄÛK, *m. koji bauče; izmišljeno strašilo živo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu:* Na nogama gaće šarovite, kakve su joj kleto iskićene: do koljena vuci i bauci. Nar. pjes. vuk. 3. 103. Nini, sine, vuče i bauce. Nar. pjes. petr. 1, 18. Misleći da su nekakvi bauci i zvjerke. Vuk, nar. posl. 234. — *b) zubić u djeteta kad mu počine nicati, tako ga zovu da bi se od njega plašio tko bi htio mnaditi djetetu. zove se i* vučić *i* bâk. — *c) nadimak muški:* I tu nade Ahmeta Bauka. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Stani Bauče! Vuk, nar. pjes. 1. 462.

BAÛKÂŃE, *n. vikańe* bau bau! *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ne bojim ti se ja baukańa. Nar. prip. vuk. 212.

BAÛKATI, bâučem, *impf. rikati:* bau bau! *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (baubari, *prace.* ‚baukam') *i u Vukova.* Izide pred pećinu i stane baukati: bau! bau! bau! Nar. prip. vuk. 212.

BAÛKNUTI, bâuknêm, *pf. pocikati:* bau! *samo u Vukovu rječniku.*

BAÛĻATI, *vidi* bahuļati.

BÀURA, *f. šata ovca.* ovis absque cornibus. *samo u Vukova rječnika (gdje stoji da se govori u Bačkoj) i u zagoneci (koja se govori i izvan Bačke):* Jaše tuta na bauri (t. j. svraka na krmači). Vuk, rječ. 17b. Nar. zag. nov. 203. — *Riječ će biti tuda.*

BAURÈTINA, *f. augm.* baura. B. Musicki.

BÀURIĆ, *m. brdo u Srbiji na Drini.* U šanen na Bauriću. M. Đ. Milićević, srb. 397.

BÀUTOVAC, Bàutôvca, *m. neko mjesto u Srbiji blizu Aleksinca.* M. Đ. Milićević, srb. 723.

BÀVAN, *m.* trabs. *vidi* balvan. *od koga je i postalo izgubivši* l. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova, gdje stoji da se govori u Crnoj Gori. govori se i u Srbiji u srezu valjevskom i to* bávan. Lj. Kovačević. *Tako se zovu i neka mjesta pod ńivama i livadama u Srbiji: u okrugu kragujevačkom:* Livada u Bavanima. Sr. Nov. 1875. 146 Niva kod Bavana 111. *u okrugu valjevskom:* Zemja kod Bavana. Sr. Nov. 1867. 593.

BÀVANÎŠTE, *m. selo u Banatu blizu Pančeva.* Šem. prav. 1878. 54.

BAVARIJA, *f.* Bavaria. Koje odvodavši u Bavariju smiša s ńima. M. A. Reļković, sat. 23.

BAVARSKI, *adj.* Bavariae. Od bavarskoga hercega. I. Đorđić, ben. 179.

BÀVČA, *f. vidi* bašca. *govori se u Neretvi.* M. Pavlinović. v *stoji mjesto* h, *o kom vidi kod* bašča.

BAVČEVIĆ, *m prezime, u naše vrijeme.* Šem. šib. 1875. 25.

BAVČILIĆ, *m. vidi* Bavželić.

BAVERA, *f.* Bavaria, *tal.* Baviera. Duka od Bavere. J. Radojević 12.

BAVÈRAC, bavérca, *m. ńekaka krtola, koja se tako zove u Hrvatskoj jamačno za to što je donesena iz ‚Bavere' (Bavarske). samo u Vukova rječniku.*

BAVIJÈRA, *f.* Bavaria, *tal.* Baviera. *isporedi* Bavarija *i* Bavera. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Belinu* (134ª). Od duke od Bojarske ili Baviere. B. Kašić, ign. 107. U Bavieri. S. Margitić, fala 27. Ban Baviere. J. Kavańin 265. Druga ode k ravnoj Bavijeri. A. Kačić, razgov. 314. Sasonija i ‚Bavjera'. Nar. pjes. bog. 148.

BÀVITI, bàvîm, *impf.* degere, perpeti, comparare, morari, occupari. — *Dolazi istom od početka prošloga vijeka (prem da složeno* izbaviti *itd. dolazi od prvijeh vremena), između rječnika samo u Stulićeva i u Vukova (gdje je samo sa* se). — *Postańem od riječi koja sama ne dolazi drukčije nego složena s kakim prijedlogom kao* za-bava, *od kor.* bhu, *od koga je* biti, budem, *kojemu se vokal raširio u* au, *a od toga postalo najprije* ou, *pred vokalom* ov, *pa se o produljilo u* a. — *Glavno je značeńe vršiti bivańe: od tuda vrijeme u koje što biva provoditi, što god što biva podnositi; činiti da što bude, da se nađe, dobavljati; svoje bivańe vršiti, nahoditi se, biti; svoje bivańe oko čega vršiti, raditi oko toga.*

1. *prelazno: a) objekat život ili što u životu biva: aa) objekat život: kao provoditi,* agere, degere; *isporedi svršeno* probaviti. Ki svoj žitak trudom bavi, pravo žive po naravi. P. Vitezović, cvit 63. — *bb) objekat kakovo zlo, koje u životu biva: podnositi,* perpeti: Živit. baviti nevolje vsak mora do božje volje. P. Vitezović, cvit. 28. On nevolje najbolj' bavi ki nikomu ńe ne pravi. 69. Kmet nevolmi žulje bavi, da gospod'na zdrži v slavi. 62. — *b) objekat što god čega nema pa se radi da se ima: dobavljati,* comparare: Već ti bavi orahovu gradu i nabavi trideset majstora. Nar. pjes. vila 1866. 425.

2. *neprelazno, kao sa* se, baviti se *(vidi pod* 3 *a.),* morari, versari; *isporedi* boraviti: Ki bavite skupno i bdite crkvi. I. Đordić, salt. 451. Jednu noć mućeći se po postelji, i baveći među snom i javi. I. Đordić, ben. 179.

3. *sa* se: *a) refl.* morari, versari: *aa) u najprostijem smislu: na ńekom mjestu ili ńeko vrijeme biti, sam ili s kim:* Ne češ moć nać stan bogati, neumrli gdi bave se. J. Kavańin 3. Da bludnika on *(bog)* ostavi, sam brez boga nek se bavi. V. Došen 111. Nek se barem s jednim *(mužem)* bavi *(žena).* 96. Gdje se bavi on sad? Vuk, rječ. 20ᵇ. Kad koji polako ide ili se dugo bavi, kad se kuda pošlje. Vuk, nar. posl. 49. Došavši bavi se od jutra do sada. D. Daničić, rut. 2, 7. — *tako i u kakvoj radńi:* Čeljad baveći se u ispijańu, igrańu, u svadbam i pirovańim. Živ. is. 121. — *bb) o čemu ili o kome, nastojati, truditi se, raditi, misliti o tom,* occupari: Bavić se o istini. Živ. is. 99. Koji se o komu poslu malovrijednu bavjahu. 63. Nek se pamet o ńoj bavi. V. Došen 82. Zalud ljudi što se o ńem *(kraljeviću)* bave. M. A. Reljković, sat. 18. I zanatu nek se o svom bave. 162. Sved se baviti o bogu. D. Mattei 136. Baviti se o svomu poslu. I. J. P. Lučić, razg. 63. O stvarima zemaljskim bavi se i govori. 88. Pustimo je, nek se bavi o nebeskoj toj zabavi. N. Marči 92. Da s' ne baviš tu o poslu mlogom. J. S. Reljković, kuć. 354. Svak se bavi o svomu. Poslov. daničić. 117. Nek se bavi o svojoj žalosti. Nar. pjes. vila 1867. 398. Ka' je, da je, o ńemu se *(čitańa)* bavim. P. Petrović. vijen. 84. — *cc) baviti se čim, kao naprijed o čemu.* Dok se bavio vrtlarstvom. M. Pavlinović, rad 138. — *u ńekih pisaca mjesto samoga instr. dolazi s ńim prijedlog* s: Da se s bistvom svojim bavi. V. Došen 179. Ali ona s cvitom se ne bavi. J. S. Reljković, kuć. 12. — *dd) u istom značeńu mjesto substantiva može imati aza se partieip.* A nike se *(pčele)* vodu nositi bave. M. A. Reljković, sat. 148. — *b) pasivno: u želucu, probavljati se,* concoqui: Ki će vodu zdenca piti, ni ju triba pri mutiti; neka dobro i čisto bude što hrani i krmi ljude; po oružju što se spravi, to se strahom dugo bavi. P. Vitezović, cvit 117.

BAVKETATI, *lajati,* latrare. *od* baukati. *nalazi se samo u inf., te je praes. nepoznat.* Kucku ćemo kruha podat, ter on ne će bavketati. Jačke 47.

BAVKOVINA, *f. vidi* babotrsovina. B. Šulek, im. 11. v *stoji pred* k *mjesto* b.

BÀVLJATI, bàvljâm, *impf. više puta baviti. samo u jednoga pisca prošloga vijeka. a) kao* baviti *pod* 1, *a, aa.:* Ki prez glasa žitak bavlja, mrtvomu se prispodablja. P. Vitezović, cvit 56. — *b) kao* baviti *pod* 1, *a, bb.:* Za se jarma vol ne bavlja, nit pčela med za se spravlja. P. Vitezović, cvit 61.

BÀVLJÊŃE, *n.* moratio, occupatio. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićeva i Vukova. po ńekim krajevima* vlje *glasi* vje. Vitez jedan spravio bješe pirnu večeru, na koju mnozi zazvani da dodu od ńe odvrgoše se vadeći se svi bavjeńem koje imahu. Živ. is. 114. Kad kada u najvećemu poljskomu poslu i bavljeńu smetu težaka vitrovi. M. A. Reljković, sat. 175.

BÀVÔR, bàvora, *m. vidi* blavor. *samo u jednoj pjesmi, u kojoj se tako naziva pseto.* Iz kuće ti javor raste, za ńom svezan bavor vaška. Nar. pjes. vuk. herc. 251.

BÀVŔLJ, *vidi kod* avrlj. *postańe vidi kod* bavrljati. *obličjem je nedovršena osnova istoga glagola, pa se govori kao što se govori imperativ u prikazivańu, samo uz* avrlj.

BAVŔLJÀŃE, *n.* vagatio. *isporedi* bavrljati. *samo u Vukova rječniku.*

BAVŔLJAST, *adj.* sarmentosus; *o biljci kojoj treba naslon da u vis raste, te dokle ga ne nađe ona tamo amo ‚bavrlja'. Od* bavrljati. Stablo bavrljasto. J. Pančić, bot. 48.

BAVŔLJATI, bavŕljâm, *impf.* vagari, *ići koje kuda. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Kad bi se moglo misliti da nije u svezi sa* bavrlj, *koje se govori uz* avrlj *(vidi obaje), moglo bi se misliti da je postańem od* baviti *(kao* čeprljati *od* čepati), *tako da bi u glavnom značilo: biti sad ovdje sad ondje; ali rečene sveze radi mislim da je od tur.* warylmak, *pass. od* warmak, *ići: glas* w *promijeńen na* b, *turski glasovi* ry *pred* l *uzeti kao vokal* r *pa među dva vokala* a *i* r *umetnuto* v. — Jesi od onizije od kojije govori psalam: zli idu bavrljajući. M. Radnić 104. psal. 11 (12), 9. Tako bavrljajuć zbilja i spane na ńekakav novi svijet. Nar. prip. bos. I, 91. Rekoše da vinova loza tamo i amo bavrlja dok ne nađe drvo uz koje će poći. J. Pančić.

BAVŽELIĆ, *m. prezime; u Dubrovniku; od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 205. *pisalo se i* Bavčilić *i* Baoželić *i* Baožulić. Mon. serb. 207. 259. 299. Daničić I, 21. 22.

BAZ, *m.* sambucus. *isporedi* baza, bazag, bazd, bazga, bzova, zova, zobika. — *Od* XV *vijeka; najprije u jednom rukopisu toga vremena* (B. Šulek, im. 11) *a poslije samo u rječnicima, i to u Vran-*

čičeva. Mikalina. Belina (641a) *i Stulićeva* — *Postanja još neznana, prem da riječ imaju i drugi jezici slovenski* (*rus.* boz, *pol. i češ.* bóz) *i litavski* bezdas; *može biti od korijena* bhag, *davati, hraniti, jesti, od kojega je i lat.* fagus, *bukva, te bi moglo biti da se ńegda u jeziku nije razlikovala bukva i zora, a poslije ime ostalo samo zori a za bukvu se primila ńemačka riječ* (*isporedi* bukva). — a *je umetnuto mjesto staroga ъ, ali ostaje u sećem oblićima:* Od baza. Mikalja 11b.

BÁZA, *f. vidi* baz, *samo u Vukovu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 11.

BAZAG, bazga, *m. vidi* baz. *Od prošloga vijeka, samo u rječnicima, i to u Belina* (611a), *Voltiğijina i Stulićeva; u Bjelostijenčeva i Jambrešićeva kajkavski* bezg, *u oba i u Voltiğijina i* bazg; *u posljednjem obliċja ima i jedan pisac našega vremena dodajući da se tako govori na Cresu.* B. Šulek, im. 11. — *glas g može biti da stoji mjesto* k, *koje se mijeńa iza z na g, pa tako promijeńeno ostaje i kad je rastavljeno od z. ali strav još nije dosta rasvijetljena. isporedi* bazd.

BAZÀGUR, *m. ime jednom oku u jezera skadarskom. u Vukova rječniku.*

BÁZALO, *m. tko baza. isporedi* bazati. Lj. Kovačević.

BÁZÂŃE, *n.* ambulatio. *isporedi* bazati Ajmo u bazańe. J. Bogdanović.

BAZÀRDÂN, bazardâna, *m. vidi* bazerdan. Skupila bi po veziljam svilu, čisto zlato po bazardanima. Nar. pjes. juk. 116.

BÁZATI, bâzâm, *impf.* ambulare, *ići bez posla, šrljati. isporedi* šalabazati. *u Lici i u Srbiji.* J. Bogdanović. Lj. Kovačević. *Postańem i biti u srezi su slov.* bzikati, *češ.* bziti se, *od sr. ńem.* bisen (*obaduti se*), *čemu je izbačeno* i, *pa poslije umetnuto* a.

BAZD, *m. vidi* bazag. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, i to ne u nom. nego u drugom obliku, prema kom bi mogao nominativ biti i drag.* Pohvali perivoj . . i voćke sajene visćimi rukami. i koji dvižu se ceprisi najviše. i bazdi i buse, š nimi tamariše. P. Hektorović 35. — *Ta z tamno je d kao i g u* bazag (*koji vidi*) *ne samo u tijem riječima nego i u ńekima drugim, ne samo u našem jeziku nego i u drugima slovenskima: moglo bi biti da se d samo domaće glasu z (kao što će biti samo umetnuto u* brzdica. *i kao što se po ńekim krajevima domaće pred z tako da dz bira jedan glas, n. p.* dzora), *a po tom se glasovi zd i zamijeńaju glasovima zg, te bi tako moglo biti g u* bazag, bazga.

BAZDAH, *m. vidi* pastuh, bazduh. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, ali u prijepisu poznijem, na istom mjestu na kom je u drugom rukopisu pastuh.* Za uzdu ter vodi divjega bazdaha tovara obijesna. M. Vetranić 2, 166.

BÀZDAN, *m. prezime, upravo nadimak mjesto prezimena; u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 61.

BÀZDJETI, bâzdîm, *impf.* foetere, *smrdjeti. samo u Vukova rječniku.* — a *je umetnuto mjesto* ѣ, *gdje gdje po južnom govoru glasi i* bаždeti. — *O postańu se različno misli: jedni starčaja korijen* basd, *ali je slabo utvrđen, drugi nosle da bi korijen mogao biti* pard (*prdjeti*), *kojemu bi ispalo* r (*kao u lat. pedere*), *pa se umetnulo* s, *koje bi se pred d promijenilo na z, a p* (*koje se još drži u slov.* pezdeti) *promijenilo bi se na b radi glasova zd. da bi tako bilo, teško je vjerovati za to što se ista riječ nalazi i sa r u korijenu u istijem jezicima slovenskim, u isto tako i u litavskom. može biti da je kor.* spas (*davati, pahati*), *od kojega je i* pahati *i* pašiti, *i ńem.* fist, *smrad: tomu bi korijenu otpalo sprijeda s (kao što je otpalo u* pahati), *ozad bi d moglo pripadati nastavku, pred ńim bi se s promijenilo na z, a p bi se promijenilo na b kao i po predńoj misli.*

BAZDOV, *u jednoga pisca našega vremena isto što i* bazdovina *s dodatkom da je uzeto iz Stulićeva rječnika* (B. Šulek, im. 11), *ali ga u Stulićeva rječniku nema, a i kad bi bilo, bio bi grješkom uzet adj. za subst.*

BAZDOVINA, *f. vidi* bazgovina.

BAZDŔČÊŃE, *n.* desidia. *isporedi* bazdrčiti. Tvoje bazdrčeńe niti je po te ni po tvoju kńću dobro. J. Bogdanović.

BAZDŔČITI, bázdrčîm, *impf.* segne otium terere. *u naše vrijeme u Lici. od* bazdrk. *isporedi* bazdrkati. Šta radi Mile u kući? Ništa. u vijek bazdrči. J. Bogdanović.

BAZDŔDÂN, bazdrdâna, *m. vidi* bazerdan *i* bazrdan. *kojemu je umetnuto* d *među* zr. U dućane bije bazdrdane. Pjev. crn. 293. Njesam paša, što će meni robje? ni bazdrdan, što će meni blago? Nar. pjes. vuk. herc. 125.

BÀZDRK, *m.* crepitus ventris, *prdež. samo u Vukova rječniku (gdje stoji da se govori u Risnu). Postańem od* bazdrkati. *u značeńu koje je u* bazdjeti. *od čega je i* bazdrkati.

BAZDŔKÂŃE, *n.* vagatio. *isporedi* bazdrkati. *samo u Vukova rječniku.*

BAZDŔKATI, bâzdrčêm, *impf.* vagari, *bez posla hodati samo u Vukova rječniku. Postańem od* bazdjeti (*kao* cepŕkati *od* cepati), *tome je značeńe preneseno na besposliċeńe. isporedi* bazdrčiti.

BBZDŔLJKA, *f.* caulis, *stabljika. samo u Vukova rječniku (gdje se napomińe da se govori u Baraći). isporedi* badrljica, *s kojom je jednoga postanja, a z je pred* d *samo umetnuto.*

BÀZDŮH, bazdúha, *m. vidi* pastuh. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belina* (706a) *i Stulićeva. Ne priń za zlo, za bazduha da te držim u tarosti.* J. Kavańin 509. Ni na oslu ni na bazduhu. Poslov. danic. 80.

BAZÈRDÂMBAŠA, *m. tur.* bazyrgan-bâšy, *glavni trgovac dvorski. samo u Vukova rječniku. gdje je* portitorio praefectus.

BAZÈRDÂMBASIN, *adj. što pripada bazerdambaši. samo u Vukova rječniku.*

BAZÈRDÂMBAŠLUK, *m. vlast bazerđambašina. samo u Vukova rječniku*

BAZÈRDÂN, bazerdâna, *m. turski* bâzyrgjan, *trgovac*, mercator. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. isporedi* bazarđan, bazrdan. bazdrdan. Ispod nogu kamen izlijeće, na dućane tuce bazerdane. Nar. pjes. vuk. 3, 351. Ja inadem bogom pobratima, bogom pobra Nasta bazerdana. 3, 370.

BÁZGA, *f. vidi* baz, bazag. Bazga ili zova, sambucus. Schloser-Vukotin., flora 906. Bazga. bzova, sambucus nigra L. J. Pančić, flora 370.

BAZGOV, *adj.* sambucens. *samo u rječnicima Belina* (611a). *Bjelostijenčeva (u kom je kajkavski* bozgov) *i u Stulićeva.*

BAZGOVICA, *f.* sambucea. *u jednoj pjesmi pridjeveno puški od bazga:* Bazgovica ńe puškica, vrbovica ńe sabljica Jaćke 260.

BAZGOVINA, *f.* lignum sambucenm, *bazgovo drvo (posječeno). u rječnicima Belina* (611a), *Bje-*

lostijenčevu (kajkavski bezgovina) *i Stulićevu. ali je i coll. od* bazag, *drveće bazgovo (neposječeno)*, sambuci: Bazgovina *(štamparskom griješkom* ‚bangovina') za živu ogradu ništa ne vaja, jerbo se u ňoj mravi i drugi crvi zadržavaju. I. Jablanci 179. *u tom smislu uzima se i za sam* bazag, sambucus. Bazgovina, sambucus nigra; divja bazgovina, sambucus ebulus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 11. — *Glasi i* bazdovina; *isporedi* bazd. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 11.

BÀZGÔVLE, *n.* locus sambucis refertus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Stulićevu, u oba su* -vje *na kraju mjesto* -vle; *u prvom i* bazagovje, *koje je bez sumńe zlo načińeno prema* bazag.

BAZI, *vidi kod* bag.

BAZIJAN, *m.* phasianus. *od* XVII *vijeka, izmedu rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Voltiģijinu i Stulićevu.* Šljuke, ‚baziane' i tetrebe. J. Kavańin 22. *isporedi* bezijan, fazijan.

BÀZÎK, Bazika, *m. selo u Bosni kod Domaljevca.* Schem. bosn. 1864. 29. *Od* baz.

BÀZIKA, *f.* flos sambuci, *bazov cvijet.* I od cvitja različnoga sada dobar kućnik sirćetom se vlada: bazov cvitak prvu ruku ima... od bazike i ružice sirće dobro za lik i za jeǧek biće. J. S. Reljković, kuć. 249. — *i u značeńu koje ima sam baz.* B. Šulek, im. 11.

BAZIL, *m.* Basilius. Bazil. J. Kavańin 456.

BAZILAK, bazilka, *m. vidi kod* bazilisk.

BAZILIO, *m.* Basilius. *na kraju je o talijanski završetak.* Sveti Bazilio Zbor. 15. *isporedi* Basilio, Bažilio.

BAZÌLISK, *m.* basiliscus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka u nom.*; *isporedi* basilisk, basilisko. Koliko čemerni bazilisk da sam ja. Š. Menčetić 6. *na istom mjestu u drugom rukopisu* bazilak.

BAZILIŠKO, *m.* basiliscus. *isporedi* basilisko, bažiliško. *od* XVII *vijeka.* Odar od drokuna i baziliška. I. Držić, nauk gond. 346. Gruba grliš baziliška, ki te dahom svojim truje. A. Vitaljić, ostan 23. Ovo je zmaj, koga mi običajno na tuđom riječi baziliškom zovemo. Glavu ima bijelijem zabilježenu, k'o da nosi srebrnu krunu, i s toga je zvan baziliško, što grčki rijet hoće kralj mali. I. Đordić, salt. 316.

BAZJALUK, *m. u jednoj pjesmi može biti od turskoga* bisjarlyk, *veliko mnoštvo.* Ne bojim se cara ni česara, nit' careva sićana fermana, nit' careva silna bazjaluka, bazjaluka, silne carevine. Nar. pjes. stojad. 1, 56.

BÀZJAN, *m.* aegopodium podagraria L., *sedmolist.* J. Pančić, flora biogr.[2] 245. *Biće od pers.* büz, *koza.*

BÀZJÂŠ, *m. mali manastirić na Dunavu u Banatu. u Vukovu rječniku.*

BÂZJE, *n. dva sela u Slavoniji, oba u virovitičkoj podžupaniji.* Schem. zagr. 1875. 146. 150. Pregled 109. 110. *Postańem će biti coll. od* baz.

BAZLÀMAČA, *f. turski* bazlamağ, *tanka pogača*, placentae genus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BAZLI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u primorju.* Schem. segn. 1871. 78. Pregled 14. *mještani i susjedi im govore kao i druge riječi u akus.* Bazli, *gen.* Bazlih.

BAZOV, *adj.* sambucus *isporedi* baz. Bazov cvitak prvu ruku ima. J. S. Reljković, kuć. 249.

BAZOVA, *f. ńeko brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik 19, 298.

BAZOVICA, *f. selo u primorju blizu Trsta.* Schem. terg. 1876. 25.

BAZOVIK, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *Od* baz.

BAZOVINA, *f.* lignum sambuceum, *bazovo drvo (posječeno)*; *isporedi* bzovina, bazgovina. *u Mikaljinu rječniku. osim toga značeńa još je i coll. od* baz, *a po tom se uzima i kao sam baz: tako u rukopisu* XV *vijeka* ‚baxonina' *(koje je zlo pročitano* ‚bažovina'). B. Šulek, im. 11. *i poslije:* Jedni beru klice bazovine. J. S. Reljković, kuć. 168. Bazovina, sambucus nigra. B. Šulek, im. 11.

BAZÌRDÂN, bazrdána, *m. vidi* bazerdan. Opravi je.. na trgovce i na bazrdane. Pjev. crn. 178. U dućaniu do dva bazrdana. Nar. pjes. petr. 1, 229.

BAZRDÁNČE, bazrdánčeta, *m. mlad* ‚bazrdan'. Kroz dućane šeće bazrdanče. Nar. pjes. stojad. 2, 96.

BÂŽÂLI, Bâžâlâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 173.

BAŽAMAN, *m.* xanthium spinosum L. *i* cirsium arvense L. *u jednoga pisca našega vremena s tumačeńem koje je stavljeno i dodatkom da je od tal.* baciamano. B. Šulek, im. 11.

BÀŽDÂR, baždára, *m.* mensurarum ponderumque examinator. *od pers.* bâgdâr, *carinik. samo u Vukovu rječniku.*

BAŽDÀRICA, *f. žensko čeljade koje uzima baždarinu, carinu. samo u naše vrijeme, samo u pjesmama, izmedu rječnika samo u Vukovu.* Na vodici vila baždarica, te uzima tešku baždarinu. Nar. pjes. vuk. rječ. 12[a]. *u ńekim je pjesmama naštampano sa* r *mjesto* ž, *bez sumńe griješkom:* Vila ‚bardaricu', koja vodu i jezero čuva. Nar. pjes. petr. 3, 130. A govori vila ‚bardarica'. 422.

BAŽDÀRIJA, *f. vidi* baždarina *pod* 2. *samo u ńekim pjesmama, u kojima je griješkom naštampano sa* r *mjesto* ž: Svu će Marko ‚bardariju' platit... više vama ‚bardarije' nema. Nar. pjes. petr. 3, 134.

BAŽDÀRINA, *f.* 1. portorium, *carina. od* baždar *u pravom značeńu te riječi koje joj u persijskom jeziku (isporedi* baždar). *u tom značeńu samo u pjesmama:* Na vodici vila baždarica, te uzima tešku baždarinu: od junaka oba crna oka a od konja noge sve četiri. Nar. pjes. vuk. rječ. 12[a]. Ti si mene dočekao divno: uze mene tešku baždarinu, jes, na moje hiljadu ovnova uze mene hiljadu cekina. Pjev. crn. 262. *u ńekim pjesmama griješkom sa* r *mjesto* ž: Već uzima ljutu bardarinu. Nar. pjes. petr. 3, 130. — 2. quod solvitur pro mensurarum ponderumque examinatione. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* baždar.

BÀŽDÂRSKÎ, *adj.* publice probatus. *samo u Vukovu rječniku:* baždarski n. pr. kantar. *isporedi* baždar.

BAŽDINA, *f. vidi* bazag. *samo u jednoga pisca našega vremena, i to kajkavski* ‚bezdina'. B. Šulek, im. 14.

BÀŽDJÊŇE, *n.* foetor. *od* bažđjeti. *samo u Vukovu rječniku.*

BAŽILAK, bažilka, *m. vidi* bosiljak. *u jednoga pisca našega vremena kajkavski* bažilek. B. Šulek, im. 482. *može biti da je* l *kajkavski mjesto* ļ.

BAŽILIJ, *m.* Basilius. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Sv. Bažilij. M. Alberti XXXVI. *isporedi* Basilij, Bažilio.

BAŽILIO, *m.* Basilius. *od* XVII *vijeka. o je na kraju talijanski završetak.* Sv. Bažilio. M. Divković, nauk VII. P. Posilović, nasl. VIII. J. Bano-

vac, razg. 125. F. Lastrić, od' 98. P. Knežević, osm. 153. *isporedi* Bazilio, Basilio.

BAŽILIŠA, *f.* Basilissa. Blažena jesi Bažiliša. J. Filipović, prip. 3, 237.

BAŽILIŠK, *m. vidi* bažiliško.

BAŽILIŠKO, *m.* basiliscus. *isporedi* basilisk, basiliško, bazilisk, baziliško. *Od* XVII *vijeka; nom. je dvojak:* bažilišk *i* bažiliško. — *a) u kom god obliku osim nom. sing.* Svrhu ašpida i bažiliška hodit' ćeš. M. Divković, nauk² 255. Na neposkoka i bažiliška stupati budes. M. Alberti 139. More se prilikovati zloća od nemilosrdja bažilišku. P. Posilović, cvijet 71. Gazi svr(h)u zmaja i bažiliška. L. Terzić 266. Svrhu bažiliškov i lavov. 288. — *b) u nom. sing.* bažilišk *samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku; u oba i za z i za š samo s.* — *c) u nom. sing.* bažiliško: Isti bažiliško ne može naći. P. Posilović, cvijet 71. Kakono bažiliško. 123.

BÀŽLJIV, *adj. vidi* bagljiv. *samo u Vukovu rječniku.*

BÀŽOLJAK, bâžôljka, *m. vidi* bosiljak. *isporedi* bažljak. Bažoljak, bažoljak drobnoga simena. Jačke 13.

BÀŽUL, *m.* phaseolus, *grah; isporedi* pasulj, *s kojim je jednoga postanja. u Bjelostijenčevu rječniku.*

1. BAŽULJAK, bažnjka, *m. sitan ‚bažulj' u Jambrešićevu rječniku* (‚bažuljek' 300). *isporedi* pasulica.

2. BÀŽULJAK, bâžûljka, *m. vidi* bosiljak. *s kojim je i postanja jednoga. u Bjelostijenčevu rječniku (gdje je kajkavski* bažuljek).

BAŽÙLJICA, *f. sitan ‚bažulj', u jednoga pisca našega vremena s dodatkom da se govori u Hrvatskoj i kajkavica:* ‚bažuljica', ‚bazulica' B. Sulek, im. 11.

BDEĆNIK, *m.* vigil, *stražnik. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* bdjeti.

BDĚN, *vidi kod* bdjenau.

BDĚNIJE, *n. vidi kod* bdjeće.

BDI, *pl. adj.* vigiles. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bdi Dionići veće nisu. J. Kavanin 375. Njegovo porojenje bdim pastirom proglasiše. 501

BDILO, *m. muško ime u jednoga pisca* XVI *vijeka, izmišljeno za onoga koji bdi.* Drimusi fra Bdilo . . pribi šćap o rilo. M. Marulić 255.

BDIŃ, *m. vidi* Vidin. *koji se je tako zvao prije.* Do Bьdyńa. Mon. serb. 2. Do Bьdińa. Danilo 118. Vь Bьdińi. 117.

1. BDIT, *adj.* vigil. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka; može biti da je upravo* bditij *i da i iza* d *stoji samo po zapadnom govoru, te bi danas u južnom govoru glasilo* bdjeći *(kao* oraći, spavaći, stajaći). Andrijasić pastijer ‚bditi' ima sumńu od otavi. J. Kavanin 312.

2. BDIT, *f.* custodia. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i je po zapadnom govoru te bi u južnom glasilo* bdjet. Želeć ńega uhvatiti, kad bi išao izvan plota svoje vjere, naše bditi. J. Kavanin 505.

BDĬTEL, *m.* vigil. *samo u Stulićevu rječniku, mjesto* i *trebalo bi* je.

BDITELAN, bditelna, *adj.* vigil. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje je* vigilandus). *isporedi* bditel. Daj meni bože srce bditelno, ko nijedna od tebe ne odtisni misal. M. Alberti 431 — *u Stulićevu rječniku i adv.* bditelno.

BDĬTELJICA, *f.* quae vigilat. *samo u Stulićevu rječniku. jamačno načińena za rječnik. usporedi* bditelj.

BDJĚLAC, bdîoca, *m.* vigil. *prošloga vijeka.* Koga on zoviše bdiocem svetim. A. Kačić, korab. 292. *u zapadnom govoru u jednoga pisca i su e mjesto* i *po istočnom govoru:* Što si vidio svetog bdeoca. E. Pavić, ogled. 104.

BDJĚLIV, *adj.* vigilans, *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bdjelivo, vigilanter.

BDJĚLIVÔST, bdjelivosti, *f.* vigilantia. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bdjelivstvo *u istom značenju.*

BDJĚNAN, bdjena. *adj.* vigilantiae. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Bdenum službu sьstavihomь. Glasnik 22, 232. *od iste je riječi u jednoga pisca prošloga vijeka gen. pl.* bdenih: Dvadest višin arkandela stražbenika bdenih. J. Kavanin 487.

BDJĚNÎK, *m.* vigil. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Aleksandar bdjenik pravan, mejdan vjere ki braneći, glavu pola. J. Kavanin 304.

BDJĚŃE, *n.* vigilia. *Prem da je* -je- *u južnom govoru mjesto starijega ě, koje dolazi isprva, u zapadnom* i, *u istočnom* e, *opet između svijeh koji su pisali južnijem ili zapadnijem govorom slabo koji ima po svom govoru* je *(N. Ranina, A. Gučetić, M. Dirkorić) ili* i *(Bernardin, I. Ivanišević), nego ih najviše ima* e, *koje imaju neki i od onijeh koji imaju* je *(N. Ranina); neki od onijeh koji su pisali zapadnijem govorom imaju i* ije, *o čemu vidi dalje pod* e. *Završetak* -ńe *postarši od* nije *dolazi he:* i *ali ne sastavljajući* nj *u* ń *od početka* XVI *vijeka i dopire u* XVIII *vijek u nekih pisaca, ali ti pisci* XVIII *vijeka (osim ćakavaca) može biti da su tako pisali već samo iz običaja po starijem izgovoru; uj sastavljeno u* ń *dolazi od polovine* XVII *vijeka (najprije u P. Posilovića i M. Radnića). Između rječnika dolazi u Mikaljina* (bdenje, vigilia, vigilantia). *u Belina* (bdenje, vigilia 755b, vigilantia 765b), *u Bjelostijenčeva, Jambrešićeva* (1032). *Voltiđijina* (bdenje, wachsamkeit), *u Stulićeva* (bdenje *i* bdjenje, vigilantia, diligentia, sedulitas, cura, solicitudo) *i u Daničićeva, danas nije u običaju u samoga naroda, osim što je u jednom značenju prešlo i, vrkovnijeh knjiga, i to s vijekom završetkom* nije: *vidi dalje pod b.* — *a) u pravom smislu: nespavańe, kad je tko budan ne mogući ili čega god radi ne hoteći sparati:* Prěbyvasta vь pěni(ji)hь i vь bděni(ji)hь i vь molьbahь. Stefan kr. 13. Post molitve tore bdinje. M. Marulić 290. U trudu, u tuzi, u bdenju veliku. N. Ranina 35. 2kor. 11. 27. U trudih, u bdinjih. Bernardin 16b. 2kor. 6, 5. Trudi zamjerni u govorenju, u hodenju, postovijeh, u molitvah, u bdjenju, u gladu. A. Gucetić, raz. jez. 5. Po riječi gospodńoj raspinahu šatore i po riječi ńegovoj idahu naprijed i stajahu na bdjenju gospodńemu. M. Divković, bes. 62. Kakovo bjese ńe bdjenje, koje suze, koje molitve, trudi u svakoj kriposti? B. Kašić, nać 85. Veselo bdjenje žalosno često stvori jutro. B. Kašić. nasl. 38. Da se boji sotona vernih bdenja, molenja. F. Glavinić, cvit 19. Koja te je oživila i na bdinju ka nećini tvoju linost da pronini. I. Ivanišević 164. Sponeni se od onoga bdenja, ko biše blizu tvoje muke, kada opra noge učenikom. P. Radovčić, nać. 281. Da smo vazda na bdeńu i da stojimo pripravni. P. Posilović, nasl. 15. Od bdeńa i molitava. M. Radnić xi Kada ne spimo ter dugo bdenje potrpimo. A. Vitaljić, ist. 16. Oci tvoji vazda u bdeńu tebe čiča. I. Dražić 10. Bdenje i spanje ti povlači zločinstvima i sni opaci. J. Kavanin 24. Speći tja do druge zore s posla, s bdenja i s umore. 163. A što je pijevac nego

bdenje. 188. Probudivši se nasliduje mu u bdeńu. A. Kadčić, bogosl. 510. Ako bi misnik hotio svu noć projti u bdeńu, u molitvi, u razmišljaňu stvari nebeskih. 78. Oružje kojim se braniše sveti od bludnosti bi dugo bdeńe. J. Filipović, prip. I, 491. U postu, bdeńu i molitvi. J. Banovac, obit. 26. Da živete ob noć na molitva i bdeńu. F. Lastrić, test. ad. 126. Ima se zabavljati u bdeńa, u bogoljubna putovaňa. J. Matović 393. Sve narode je nadvisio postom, bdeńem, molitvama. A. Kanižlić, kam. 894. Neka san podobi se bdeńu. L. Milovanov 114. *danas u tom značeńu nije u običaju, nego na pomenutijem mjestima u novom zavjetu Vuk ima* nespavaňe. — *b) u crkvi noćna služba u oči nekih praznika:* Tvoreštinu, službu i bdenije noštunoje u hramě prěsvetyje bogorodice. Stefan kr. 20. Prijasmo vas v naše kumfratarstvo, va vse molitvi našega reda, v životě takoje i po smrti, vsih vam mis i divociona i božstvnago oficija i bdenija i posta i truda i inih dobrih děl. Mon. croat. 115. U oči božića može se izisti dvakrat veće od običajnoga; tako i u oči uskrsenja, gdjeno je običaj od bdenja. B. Kašić, zrc. 122. Bdenja prid svetkovine. I. Ančić, vrat. 2, 4, xv. — *u tom se značeńu govori i danas, i to u narodu istočne crkve iz crkvenijeh knjiga sa završetkom* -nije *mjesto* ńe, *i s drugim akcentom:* Bděnije. Vuk, rječ. 19a. Te čatiše velike molitve i držaše velika bdenija za tri dana i tri noći tavne. Nar. pjes. vuk. 2, 95. I čita joj masla i bdenija. P. Petrović, vijen. 32. *govori se i okrńeno, bez* b *sprijeda:* denije, *koje vidi. — po noćnom vremenu, u koje biva taka služba, zovu tako i cio dan u oči takoga praznika:* Post ili bdjenje s. Matije. B. Kašić, rit. 551. Na bdeńe božića oli ti na badńi dan. A. Kadčić, bogosl. 376. — *c) u starijeh naroda dio noći za koji je jedna straža stražila: bila su četiri, a ime su im samo prerodili pisci:* U četvrto bdjenje od noći. N. Rańina 187. mat. 14, 25. Okolo četvrtoga bdinja od noći. Bernardin 16. mar. 6, 48. Ako pride u drugo bdenje. I. Bandulavić 17b. luk. 12, 38. Ne znadeš u koje bdeńe noćno zazvaće te gospodin. M. Radnić 331. Prvo u bdenje to se zgodi. I. Zanotti, en. 2, 20. Godišća projti će kako straža ili bdenje noćno. A. Vitaljić, ist. 307. Noćno vrime dilaše se u četiri bdenja. 307. *kako je riječ i u prvom značeńu izašla iz običaja, za to i u ovom Vuk ima na mjestima pomenutijem u novom zavjetu* straža. — *d) u prenesenom smislu pažńa, staraňe, opaz, oprez:* Njihovim bdenjem i nastojaňem bude se uzdržalo. Š. Budinić, sum. 55. Imaš u to staviti mnogo učeńe i bdeńe. M. Radnić 253. Protiva šižmatikom oče se bdeńe i mudrost. S. Margitić. fala 215. Korist svačja ńega je bdenje. J. Kavańin 93. A starije tko znat žudi i stadnike i knjižnike,.. nek se nazre i proslavi plemenita toćih bdenja, koje Babić s nova objavi. 347. Da slušat bude duša moja bdeńe i čuvaňe sveti anděla tvoji oko mene. B. Pavlović, pripr. 24. Bdeńe i opaza na sebe istoga. A. Kanižlić, utoč. 367. Naš neprijatel služi se velikom pomļom i bdeńem, da više puta ovu travu otrovnu more posijati. Đ. Rapić 125. Da bi vladali *(biskupi)* ne samo ostale službenike crkvene, ma još puk vjerni, i providjeli ńihovu spaseńu s privelikijem bdeńem. J. Matović 298. Svidoci bdeńa ńegova pastirskoga. Grgur iz Vareša 12. — *e) u dva primjera* xvi *i* xviii *vijeka dolazi* bdije-: *da je u pisaca koji su pisali južnim govorom ili mješali govore moglo bi se čitati* bdje-, *ali je jedan primjer u rukopisu pisanu postojano zapadnim govorom, i to čakavskim, a drugi dolazi u versu, koji upravo ište* bdije-, *u pisca koji je pisao također zapadnim govorom. riječ je u tom obliku načińena prema takim riječima koje postaju od glagola prve vrste (kao* bijeńe), *kao da bi i* bdjeti *pripadalo među take glagole.* Psalmi čine da nam je ugodnije bdijenje noćno. Nauci Brnardovi 55b. Post, molitva i bdijenje. J. Kavańin 362.

BDJĚTI. bdîm, *impf.* vigilare. — *Između* b *i* d *ispalo je* r. — *Osim redovnijeh oblika dolaze i drugi, načińeni prema glagolima prve vrste: tako načińen praes. dolazi* xviii *vijeka:* 3 *sing.* bdije (J. Kavańin 188. P. Knežević, živ. 3. J. Banovac, razg. 41. F. Lastrić, ned. 191.), 3 *pl.* bdiju (J. Kavańin 505. I. J. P. Lučić. nar. 135. A. Leaković, nauk 224). *redovni imperf. dolazi* xvi *vijeka:* bdaše (Zborn. 105b. B. Gradić, djev. 88) *i prema tome čakavski sa* j *mjesto* d: bjaše (P. Zoranić 74b), *a tako je bez sumńe u jednoga pisca ćirilski zlo napisano* ‚bdjahu' (Budinić, suma 107, *gdje stoji i* ‚rodjen' 4); *ali od* xvii *vijeka dolazi i* bdijah *prema glagolima prve vrste* (M. Radnić 49. I. Đordić, ben. 114. Đ. Mattei 3). *imperativ također dolazi i prema glagolima prve vrste, prem da nedovoļna pravopisa radi samo u jednom primjeru pouzdano, i to* xvi *vijeka:* bdijte (Bernardin 42b. mat. 26, 41. *u starijem izdańu* bdite). *aorist s dometnutim* d *dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku:* bdîde (Bi biskup od Ohride, gdje do smrti hvalno bdîde. J. Kavańin 95). *tako s dometnutim* d *dolazi u jednoga pisca* xvii *vijeka praes.* 3 *pl.* bdijede (Dugo bdijede, rano ustaju. B. Kašić, nasl. 58). *isti oblik u jednoga pisca prošloga vijeka glasi i* bdu (E. Pavić, ogl. 608). — *Akcenat u praes. ostaje kakav je* 1 *jed., samo se mjesta u* 1 *i* 2 *mn.:* bdimo, bdite; *u impf. jednom cijelom* bdâh, *a u drugom također cijelom* bdijâh; *u aor. cijelom:* bdjěh; *u imperat. jednom cijelom* bdi, *a u drugom također cijelom* bdîj: *u part. praes.:* bdêć, bdêći; *u part. pract. act. jednom* bdio, bdjela, *u drugom:* bdjêv, bdjêvši. — *Dolazi od* xii *vijeka (vidi dalje primjer sv. Save), između rječnika u Vrančićevu* (vigilare), *u Mikańinu* (bditi, vigilare. excubare), *u Belinu* (bdjeti *i* bditi 775b), *u Bjelostijenčevu (samo u hrvatskom dijelu, a u latinskom kod* vigilare *nema), u Voltiđijinu* (bdjeti), *u Stulićevu* (bdjeti *i* bditi) *i u Daničićevu. sada mu u narodnom govoru nema potvrde, osim jedne zagonetke. — Korijen kojega je* bditi; *vidi kod* buditi.

1. *neprelazno:*

a. *u pravom smislu, budnu biti, ne spavati. i to ili ne mogući zaspati ili radeći što kad bi bilo vrijeme spavati, osobito čuvajući što noću. a) o čeladetu ili što bi se kao čelade mislilo:* Ašte bi vědělь vь ki časь tatь pridetь, bdělь bi. Glasnik 11, 192. Da bi znao na koju uru lupež će doći, bdio bi. N. Rańina 218b. luk. 12, 39. Pastijeri bjehu (u) vladanju tomuj bdeći i čuvajući straže noćne. 21. luk. 2, 8. Trpite ovdje i bdite sa mnom. 90b. mat. 26, 38. Koji bdi na vratijeh mojijeh. 194. Od noći bješe svrha, Marija bdaše z sestrami. Zborn. 105b. Sam ov ležeć na perine usnuti ne more. Ojme moj nebore! gospodstvo ča t' prudi? Ne bdi sad nitkore. M. Marulić 9. Na branicih vahtar zaman bdi. 28. Ne bdi živi duh, sanak je sve vazel. Š. Menčetić 253. Kih *(stvari)* nisam nigdar sit, ni u san, ni bdeći. P. Hektorović 4. Kleti ću te bdeć i drime. M. Pelegrinović 175. Kada spi, toliku veliku ima vlas; što bi bdeć i hodeć mislite stvorila? D. Rańina 93. Veće bdaše nego li spaše. B. Gradić. djev. 88. Ili ja spim ili bdîm? B. Gradić, duh. 9. Ča u javi bdeć umit nis mogal. P. Zoranić 15b. Ne znam, usnuh li ali bjah. 74b. Tada na ta predvečerja bdjahu i molitvu činahu. Š. Budinić. sum. 54. Pastiri bihu

v onom vladanju bdeći i čuvajući straže noćne. Bernardin 8b. Ne može jedan čas sa mnom bdjeti? A. Gučetić, roz. jez. 184. Bdimo i stojmo na molitvi. 184. Na ńih *(na vratima)* straže bde. Đ. Baraković. vil. 304. Pastiri bjehu u onomu istomu vladanju, bdeći i pazeći straže noćne svrhu stada svoga. M. Divković, bes. 75. Smetaju onijezijeh ki bde, i nemirnijeh čine onijezijeh ki spe. M. Orbin 7. Ali speći ali bdeći 122. Pastiri bihu u onomu vladanju bdeći i strgnći straže noćne. I. Bandulavić 11. Kada spiš, kada bdiš, kada hodiš. F. Glavinić, cvit 126. Bditi do veliko doba noći. Mikalja 11. Gdi je triba bditi, toti spati ne htij. B. Krnarutić, vaz. 20. Sinci, bdite i činite molitvu sa mnom. P. Posilović. nasl. 153b. Ki rano bdi, ne gubi sveder nać' me, ištući me. I. Akvilini 226. Zaman stražnik bdi. I. Kanavelić, iv. 137. Zaman vojska vani bdije, ako sveta doma nije. P. Vitezović, cvit 71. Ni moleći, ni bdeći, ni speći, ni sideći. L. Terzić 213. Da bdimo s pastiri. S. Margitić, fala 114. Ne spi, neg bdi. J. Kavańin 329. Bdim bez družbe. I. Đordić, salt. 341. Bio sam kral, ere sniva; nisam sada, ere bdim. A. d. Bella, razgov. 165. Nade i(h) ne bdeći nego spavajući. F. Lastrić, test. 157. Bdije svak i stoji pod oružjem, kada mu se prstom pokažu lupeži. F. Lastrić, ned. 191. Ti koja si tako u sebi pomna bila vazda bditi. A. Bošković̀eva, razgov. 9. Priko noći tu svi bdiše. P. Knežević, živ. 18. Bdite i molite da ne udete u napast. J. Banovac, razg. 20. Bdite i molite. M. Zoričić, osm. 56. J. Matović 516. Slade nam je vele popivat i bditi. A. Kanižlić, rož. 22. Greb, u komu će sred mrtvaca vječnom smrti podušenih bditi sveder. B. Cuceri 270. Ondi je za 40 dana i 40 noći u samoći pribivao, postio, bdio. B. Leaković, gov. 71. Onda su budni i bde do zore. M. A. Reljković, salv. 41. Na suncu bdjeti a na mjesecu spati ni je časno ni korisno. Poslov. danič. 66. Spah ob dan, bdijah ob noć. A. Kalić 235. Ne stiče tko spava, nego tko bdi. M. Pavlinović, rad. 21. *u naše vrijeme u narodnom govoru samo u jednoj zagonetci:* Što po noći bdi, a preko dan spi? *(odgonetlaj: sriječa).* Nar. zagon. nov. 273. — *b) o životinji:* Kos na trzni ki bdeći sjedi sam vrh strjeha. N. Dimitrović 70. Gledaše na Amurata kao na jednu vazda bdeću ażdaju. A. Kanižlić, kam. 615. Sa mnom popak bdi. L. Milovanov 52. — *c) od čeladeta se prenosi značenje na oči mu, na srce, na što god umno:* Kada pride gdi. učini da ljubav onuda vinu bdi Š. Menčetić 73. Ja spim, a srce moje bdi. A. Gorgieeo, pril. 70. Ja spavam i srce moje bdi. I. Anćić, ogl. xiii. S. Margitić, fala 109. Pri dne oči moji bdili su radi tebe. A. Vitaljić, ist. 445. Kod ńih oči naše bdiju. J. Kavańin 505 Kada je tilo opočivalo, pamet je ńezina bdila. A. Kanižlić, utoč. 630. Tijelo spavaše a srce bdijaše. Đ. Mattei 3. — *d) čega se mu koji god način tiče oro znaćenje može biti izrečeno prema tom načinu različno: aa) u lokativu s prijedlogom* na *ili u može biti izrečena radńa koju tko radi ili što god čim se bari vršći ono što glagol znači, kao što je naprijed u nekim primjerima izrečeno mjesto gdje se vrši što glagol znači: s prijedl.* na: Bdite na molitvah. N. Rańina 136b. 1petr. 4, 7. M. Divković, nauk 214b. Na molitvah bdeći. Đ. Baraković, vil. 115. Od neizrečene milošće, s kojom bog bdi na straži duše ńegove. P. Radovčić. nać. 216. Da bde na molitvi. F. Lastrić, test. 107. — *s prijedl.* u: tako do zore š ńimi se veseleć,.. u slatkih pričah bdeć. Đ. Baraković, vil. 340. Bdite u molitvah. I. Bandulavić 150. Da bdeći u dobrih dilih i molitvah čekamo zvanje i došastje ńegovo. P. Radovčić, nać. 9. U zakonu božjem bdeći. A. Vitaljić. ist. 418. U postu bdeći dugu groznim plačem oblijam se. J. Kavańin 163. Tko bi imao bditi u kom dobru, spava mu se. F. Lastrić, test. 109. — *bb) u genet. s prijedlogom* vrhu *može biti izrečeno ono što se čuva ne sparajući:* Pastiri bdijahu svrhu svojega stada. M. Radnić 49. — *cc) u dat. s prijedl.* ka *nahodi se onaj ka komu tko želi doći, te od te žeље ne spava, od ńe je uranio ili ranł:* Bože, k tebi od svita bdim. M. Alberti 29. psal. 62 (63), 1. K tebi od svitlosti bdim. B. Kašić, rit. 220. — *dd) u instr. s prijedl.* za *nalazi se što tko želi tako da ga za ńim vuće žeља te ne spara:* Blažena duša koja vazda bdi za ovijem glasom. M. Radnić 436. — *ee) u akus. može se kazati vrijeme kad biva ono što glagol znači, i to dvjema riječima koje ili obje znače vrijeme ili samo jedna znači vrijeme a druga koliko je toga vremena: obje riječi pokazuju vrijeme:* Zavidos bdi kako straž dan i noć. Š. Menčetić 315. *samo jedna riječ znači vrijeme a druga koliko:* Ove mi vil' čine svu noć bdjet'. N. Nalješković 1, 202. Svu noć na molitvi bdio bi. B. Kašić, ign. 15. Bdeć cijele duge noći. J. Kavańin 261. Jedan sahat bdeći. F. Lastrić, test. 105. Veći dio noći bdeći u molitvam. V. M. Gučetić, pohv. 186.

b. *u umnom smislu: imati pomńu, biti na oprezu, paziti, starati se, nastojati: a) na što bi pomńa bila obraćena, može bit neizrečeno:* Budu bdili i nastojali okolo dila. S. Budinić, sum. 55. Imamo bdjeti i pomńivo se čuvati. M. Divković, bes. 63. Bdite, stojte pripravni. S. Margitić fala 247. Tko bdije, propast ne će. J. Kavańin 188. Isti bde i podkrjepljaju poglavice. 503. Da trizni budemo i da bdimo. A. Bačić 179. 1petr. 5, 8. Za to vaja sada bditi i pravedno živiti. E. Pavić, jezgra 167. Imadu bditi i pripravni biti. A. Kanižlić, kam. 516. Da od zasida ńihovih ljudi čuvaju se, bde, mole se. I. Velikanović, upuć. 1, 25. Nigda nejmamo mira ni pokoja, u vik vaja da bdimo, u vik vaja da se prezamo. B. Leaković, nauk 141. — *b) na što se pomńa obraća ili čega se na koji god način tiče, može biti izrečeno: aa) u akus. s prijedl.* za: Poslušni budite starišinam, za što oni bde za spasenje vaše. Nauci Brnardovi 22b. Koji za uzdignuće ove svete kuće nepristance bdiše. E. Pavić, ogled. 639. Starišine kada za svojih podložnika dobro vladańe i spaseńe bde i nastoje. I. Velikanović, upuć. 1, 466. Da za uzdržańe dostojanstva svoji pastira, koji za ńihovu korist bdiju, dostoje se podati. I. J. P. Lučić, nar. 135. — *bb) u akus. s prijedl.* na *stoji ono što se želi učiniti, a to može biti i zlo:* Koliko nebo bdi na obranu braće Mavrove. I. Đordić, ben. 32. Pakleni zlohotnik bez pristanka bdijaše na pogubu Benediktu. 114. — *cc) u gen. s prijedl.* svrhu, vrhu, vrh: Vrlo vaja da mišnici bde svrhu svoga puka. I. Anćić, ogl. 70. Da bdi pomńivo svrhu svih duša kakono pastir. II. Bonačić 7. Koji *(papa)* niti je prišao niti je koga poslao na misto svoje bditi vrhu ovoga sabrańa. A. d. Kosta 2, 10. On svrhu nas bdi i čuva kako dobri pastir svoje stado. I. Velikanović, upuć. 1, 207. — *dd) u gen. s prijedl.* više: Bdi *(bog)* više svoga stvora. I. Đordić, mand. 14. Svijes vjekuvječna bdi više svojijeh podložnika. I. Đordić, ben. 3. Da bdi više ńihova činjeńa. 136. — *ee) u dat. s prijedl.* protiv: Vami pristoji se bditi protiva tako mrskomu uzopačeńu. I. L. Garańin 15. — *ff) u loc. s prijedl.* o: Ti bdeть o dušahь vašihь Sava, tip. stud. glasn. 40. 163. — *gg) u lok. s prijedl.* u: Biskupi nastoje i bde u obrańu i potvrdeńu ispovidnikâ. I. Velikanović, upuć. 2, 81. — *hh) u instr. s prijedl.* nad: Brez pristanka nad ńim bdite. svistite i(h)

i karajte. I. Filipović, prip. 3, ix. — *ii) u instr. s prijedl.* za: Gdi je sigurnost od kradljivaca, za kojima općenska uredba bditi mora. J. S. Reljković, kuć. 253. — *kk) infinitivom:* Gospoda bdu klasti u ta broj i njega. D. Baraković, vil. 16. Tko za te bdi prolit svoju krv do kapje. 20. — *ll) cijelom rečenicom, koju se privezuje riječju* da: Zavidos, koja bdi s tisuću očiju da tude zlo vidi. D. Rańina 38. Jer si stekla čačka, koji brez pokoja bdije da bi ne poklekla. P. Knežević, živ. 3.

2. *prelazno: objekat je samo vrijeme koje god (izraženo kojom god riječju) i tmina (mjesto vremena za koje traje) i straža (isporedi dale pod* 3): *a) noć, dan:* Simula noć svaka kako zrak sunčani, koju bdih bez sanka ištući lik rani. D. Držić 398. Da bih opet kako moga' s mojom vilom danak bditi. Đ. Baraković, vil. 230. Bdeć u pjesmah duge noći. J. Kavańin 368. — *b) tmina noćna:* Trijebi je da bde noćnu tminu i za onijeh se, ki spe, bude. I. Gundulić 482. — *c) straža:* Gdi četa bdi stražu i pazi. Đ. Baraković, vil. 25.

3. *sa* se: *pasivno: objekat vrijeme koje se provede ne sparavajući (isporedi naprijed pod* 2). Bdi se dan i sva noć, k toj vodi studeni tko hoće tamo doć. M. Vetranić 2, 51.

4. *kad treba da je perfektivan, može se sastaviti sprijeda sa* uz: Ako ne uzbdiš. M. Radnić 330.

5. *partic. praes. dolazi i kao adj. od* xvi *vijeka.* Da bdeći budemo. Š. Budinić, sum. 162. Bdeći, vigil. Vrančić 113. Gradu verne straže, bdeće, kripke, hrle. Đ. Baraković, vil. 244. Budi bdeć i pomńiv ti u službi božjoj. A. Georgiceo, nasl. 66. Tak' bdeć na pričice i riči svitovne, tak' sańiv na bdenje i riči duhovne. 308. Svijetloj zvijezdi, bdeć pomorac kom se vlada. J. Kavańin 417. Na mejaših bdeće guske. 134. Vaļa da su bdeći svrhu pòdložnîkâ. A. Bačić 95. Imaš bdeću vratarcu. P. Knežević, pism. 133. Ovca mora bdeća biti i na svašto paziti. I. Jablanci 127. Ļubav je bdeća, i spavajući ne spi. L. Radić 101. — *po tome dolazi i u komparativu:* Neka oslobojen od grihov i zloće, protiva napasti vražjoj ti moćniji možeš bit dostojan i jošće bdećiji. A. Georgiceo, nasl. 315. Grešnike opaznije i bdećije. J. Matović 268.

1. BĚ, *interj. turski uzvik* beh, *kojim se odobrava i pohvaljuje što čudeći mu se. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *U odobravańu i pohvaljivańu dolazi samo pred* aferim, *kojim se i samijem pohvaljuje što:* Be aferim, junak od junaka! Nar. pjes. vuk. 2, 415. Be aferim, dijete Grujica! 3, 10. — *inače dolazi utvrđujući govor, i to prema drugome čemu protivnom što biva ili se misli ili bi se očekivalo:* Be ne luduj, moja snaho draga! Nar. pjes. vuk. 3, 457. Be ne boj se, Koprivica Vuče! 4, 17. Be čuješ li, Kuno Hasan-ago! 3, 387. Be ajde more ne luduj. Nar. prip. vuk.[2] 304. Da viš Marka, vesela mu majka! be na čarku povrati Šarina. Nar. pjes. petr. 2, 249. Be kakav je vranac od mejdana! 474. Be, što bog da! moja seko draga! Nar. pjes. juk. 177. Be, daćeš, da i ne ćeš. Nar. prip. bos. 1, 135. Mededović na to rekne: ‚bre šta marim ja za Brka? Ja ću Brka ovijem buzdovanom'. A ćoek mu rekne: ‚Be i Brko je neki'. Nar. pjes. vuk. 5.

2. BĚ. *glasovi kojima se kazuje ovčji glas.* Ovca, kada se vodi na zaklańe, ne daje glasa .... osim samo be be, što će reći: dobro, dobro. S. Margitić, fala 203.

BEAZ, *vidi* bejaz.

BÉBA, *f.* infans sermone infantium. *Akcenat se mijeńa u voc.:* bêbo. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu* (puella) *i u Vukovu (sa značenjem koje je stavljeno). Od djetińih glasova* be *(kao što je od drugih* baba, mama, tata). *Bebom zovu malo dijete mala djeca, a po tom i stariji kad s malom djecom govore, a po tom i u običnom govoru kad hoće da ga nazovu onako kako ga zovu mala djeca.* Matere podigavši dičicu kazivaše prstom: eno Ignatije! a bebe bleskajući iste riči izustivaše. A. Kanižlić, kam. 261. Od bogatstva bjehu poludeli, detińahu isto kako bebe. P. Petrović, vijen. 55. Vino o krsnom imenu treba da okuse sve zvanice i svako u kući, počińući od domaćina pa do bebe, kad se dižo u slavu. M. D. Milićević, slave 28. — *maloj je djeci i lutka malo dijete, te i ńu zovu tako.*

BÉBE, *f. vidi* béba *u Dubrovniku.* L. Zore.

BEBÉKÂŃE, *n.* balatus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bebicańe.

BEBÉKATI, bèbêčêm, *impf.* balare. *samo u Stulićevu rječniku. Od glasova* be *udvojenijeh.*

BEBEÚKNUTI, bebêúknêm, *pf.* os aperire ad loquendum. *samo u Stulićevu rječniku:* ne smije ni bebeknuti. *isporedi* beknuti *i* pisnuti.

BÉBICA, *f. dem.* beba. *samo u Vukovu rječniku i u jednoj poslovici prošloga vijeka, u kojoj će biti u značenju prenesenom na dijetińe odijelo:* Dumna u pokrivači gospa je stara u bebici. Poslov. danič. 21.

BEBÌCÂŃE, *n.* mugitus. *u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Molitva bez pomńe — koliko i bebicanje volova. M. Divković, bes. 815. — *Od udvojenijeh glasova* be. *isporedi* bebekati.

BEBIČŃAK, *m.* physalis alkekengi L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 11. *isporedi* vučja jabučica, ļoskovac.

BEBIĆ, *m. prezime;* xvii *vijeka.* Mati(j) Bebić. Norini 85. Da čini ugovore z Bebića pukom. A. Kačić, kor. 464.

BÉBO, *m.* puellus, *malo muško dijete. isporedi* beba. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEBREVNICA, *f. selo u Hrvatskoj blizu Topuskoga.* xiii *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* Mon. ep. zagr. 1, 79. *može biti da je* ev *napisano za* e.

BÈBRINA, *f. tri sela u Slavoniji: jedno blizu Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 56. *i dva,* Gorńa *i* Dońa Bebrina, *blizu Broda.* Schem. diac. 1877. 33.

BÈBÛK, *m.* tuber, *velik šklopac:* Kad obad ujede, iskoči bebuk, velik kao ješnik. B. Mušicki. *isporedi* bobuk, *s kojijem je jednoga postańa.*

BĚCATI, bêcâm, *impf.* trudere, ringi. *isporedi* bĕcati se. *samo u Stulićevu rječniku (gdje je zabilježeno da je e dugo), a u ńemu je: a) prelazno,* trudere, pungere. *b) sa* se, *refl.:* becati se komu *ili* na koga, ringi, torvo oculo aliquem intueri. — *Isporedi* bĕčiti se, *od čega je postalo.*

BĚCATI SE, bĕcâm se, *impf. bacakati se, i u prenesenom smislu: ļutiti se. u Crnoj Gori.* Ļ. Kovačević. *isporedi* bĕcati, *s kojijem je jednoga postańa.*

BECIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 212. Schem. diac. 1877. 63. *isporedi* Bečić.

BĚCKATI, bĕckâm *impf. dem.* becati. *samo u Stulićevu rječniku (gdje je zabilježeno da je e dugo).*

1. BÊČ, bêča, *m. neki sitan novac, kojega su dva išla u soldin prošloga vijeka. Od tal.* bezzo. — *Dolazi od* xv *vijeka, između rječnika u Belinu* (quadrans 600^{a}), *u Bjelostijenčevu* (filer, viennensis quadrans), *u Jambrešićevu* (obolus), *u*

Voltiđijinu (bezzo, zweier), *i u Stulićeru* (teruncius). — *a) u pravom značenju*: Istu zemļu prodali za 3 grivne t(e)re za 70 beči. Mon. croat. 57. Platiše do poslidńega beča. 236. Vrže dva pineza, a to jest beč jedan. Anton Dalm, mar. 12, 42. Meso škopčevo da se prodaje po pet bečih. Stat. poļ., ark. 5, 306. Ukresti jedan beč. I. T. Mrnavić, ist. 166. Nije cijeńen ni po beča. J. Kavańin 451. Soldin nosi beča 2. M. Zoričić, arit. 66. 26 beča čini 13 soldina. 33. Kradńa jedne jabuke. jedne igle, jednoga beča. M Dobretić 214. — *b) u opće novac*, nummus, *i to u množini novci*, nummi; *od prošloga vijeka*: Svim je dobro toti kot zali beč znano. M. Kuhačević 84. Trgovstvo beče broji. J. Kavańin 167. On ostavi beča dosti. 153. Da ga služi dobrom ribom za svoje beče. A. Kadčić, bogosl. 263. Zame beči i gre naprvo. Nar. prip. mikul. 12. Ne vaļaju star beč. Nar. pjes. ist. 2, 168.

2. BÊČ, Bêča *m.* 1. Vindobona. *maj.* Bêč. *Od* XVI *vijeka, i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Mikaļina.* Da su se jure ganule pukše z Beča. Mon. croat. 225. Prěstavi se Stefanъ vojevoda Jukšičь u Beču 1488. Letop. šaf. 82. Na Beč ću najliše prid boga plakati. M. Vetranić 1, 64. Pritiskano u Beču 1629. A. Georgicco, nasl. 1. Stotinam lit sam grad Beč jagmino. I. T. Mrnavić, osm. 90. Pod cesarskim Bečem. J. Kavańin 264. Da je pod Bečem turska sila satrvena. A. Kačić, korab. 482. Podu Bečemь. Glasnik 20, 11. Vojsku vodi pod Beč na česara. Nar. pjes. vuk. 3, 45. Kada ide od Beča česaru. 2, 255. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj blizu Bosiļeva.* Schem. zagr. 1875. 79. Pregled 30.

BÊČA, *f.* serpentis genus. *samo u Vukovu rječniku, gdje stoji da se govori u Crnoj Gori i da je ‚nekaka velika zmija, za koju se govori da ima na sebi krefušt kao riba, ali se samo priporijeda da ima ova zmija, a slabo ko može dokazati da ju je vidio, kao ni skora i grabonosa'. — Bič od tal.* biscia, *zmija kaka god.*

BÊČALINA, *f.* nâvis obsoleta, *lađa stara, oretšala, koja već nije ni za što u jednoga pisca našega vremena.* b *je postalo od* v, *u č od* t: *bez te bi promjene riječ glasila* vetšalina *od* vetšati, *koje je u složenom* o-vetšati. Nego mu zahvali što je obezumio dužda da ne propita kakvu si bečalinu izgorio. S. Ļubiša, prič. 22. Zapustiše crkvu da im zja kao bečalina. 112.

BÊČANIN, *m.* Vindobonensis. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčeru, Voltiđijinu i Vukoru, isporedi* Bečlija. Pak me dijeliše Ardeļci, Bečani. M. Vetranić 1, 53. Pobi Bečane. P. Vitezović, krom. 84. — *u jednini dolazi i* Bečan *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Bjelostijenčeru i Voltiđijinu rječniku*: K tebi me, Bečane, Budim grad posvojit. M. Vetranić 1, 64.

BÊČÂNKA, *f.* femina Vindobonensis. *samo u Voltiđijinu rječniku.*

BEČANOVIĆ, *m. prezime*; *našega vijeka.* Bi čuma u Bečanovića 1818. Starine 10, 262.

BÊČANSKÎ, *adj.* vindobonensis. *isporedi* bečki. *od prošloga vijeka.* Kad vitezi dođoše na bečanske na mejdane. Nar. pjes. bog. 147. Od bana bečanskoga. 148. Leti, ptica, leti pod bečanska vrata. Jačke 21.

BÊČAŃ, Bêčńa, *m. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 148.

BÉČÂŃE, *n.* balatus, *blejaće. u Stulićeru i Bjelostijenčeru rječniku.*

BÊČAŃSKÎ, *adj. što pripada selu Bečću.* Općina bečańska. K. Jovanović reč. 148.

BÉČATI, béčîm, *impf.* balare, *blejati, blekati. samo u rječnicima Bjelostijenčeru, Jambrešićeva, Voltiđijinu i Stulićeru* (11b ‚bechati'). *isporedi* beknuti, bekati, *od čega je i* postalo.

BÊČÊJ, Bêčeja, *m. dva mjesta: jedno u Bačkoj na Tisi*: Stari *ili* Srpski Bečej, *i prema ńemu druga u Banatu*: Novi *ili* Turski Bečej. Vuk. rječ. 24a. Šem. prav. 1878. 26. 94. Primi Bečej. Starine 9, 89.

BEČÉJAC, Bečéjca. *m. čovjek iz Bečeja. Akcenat se mijeńa u gen. pl.* Bêčêjâcâ. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukoru.* Subota Becejac. Bud. spom. glasn. u. 3, 75.

BÊČÊJSKÎ. *adj. što pripada Bečeju, u Vukovu rječniku.*

BEČEKER. *ńeko mjesto koje se pomiće samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 124. *može biti da je griješkom tako zapisano mjesto* Bečkerek.

BÉČÊŃE. *n. torvus aspectus. isporedi* beciti. *u Vukovu rječniku.*

BÉČEVICA. *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 148.

BÊČICA, *dem.* béka, ovicula. *samo u Stulićeru rječniku. isporedi* bekica.

1. BEČIĆ, *m.* 1. *prezime, od* XVI *vijeka.* Pred Simunom Bečićem. Mon. croat. 186. Andra Becića. Starine 10, 37. Bečić. Boca 11. *isporedi* Becić. *Postańem može biti od imena koje samo nije u običaju u koje bi moglo postati mila radi od* Berisav *i od* Benedictus. — 2. *ime selima: a) selo u Slavoniji blizu Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 28. *b) selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 26. *može biti da ime objema selima nije jednoga postańa. isporedi* Beč *(selo).*

2. BEČIĆ, *m* medicago orbicularis Will. B. Šulek, im. 11. *može biti od* beč *(novac).*

BÉČITI, bêčîm, *impf.* trudere, torquere. — *Akcenat kaki je u praes. taki je u cijelom imperf.*: bêčâh; *a kaki je u inf. taki je u aor. cijelom osim 2 i 3 sing., gdje se mijeńa*: bêčî, *u imperat. cijelom*: béči, *u part. praet. jednom* béčio, *a u drugom* béčîv, béčîvši, *u part. praes.* béčéći. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi dale pod 2 primjer N. Naleškovića), između rječnika u Belinu* (622a, 362b), *Stulićeru i Vukoru, ali nije u sva tri srako značenje, o čemu vidi dale.* — *Korijen* bhak, *udarati, od kojega je i* bacati *i* bočiti se, *isporedi* becati, bekeļiti se.

1. *prelazno: a) objekat što god što je tko rad otisnuti od sebe ili izbaciti iz sebe, kao tiskati, otiskivati, istiskivati; u jednoga pisca prošloga vijeka*: I u mrvi i u kapļi ćutim muka veličinu: bečim mrvu u moj trapļi, svrtam (‚svrtan' kapļu, da ne izginu; al se (‚si') obe dvi na me kremu da me udave, kad polemu. J. Kavańin 400. *tako je i u Stulićeru rječniku* bečiti *što i* becati ‚trudere, pungere'. — *b) objekat* obraz, *kao kriviti*, vultum ducere: *u istoga pisca prošloga vijeka*: Obraz beče, jazik plaze, i razroko svih nas paze. J. Kavańin 410. — *c) objekat* oči: *tako od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (‚rigidos figo oculos') *i samo je s tijem objektom sada u običaju, a znači upravo što i izvaljivati oči, izvalivši oči gledati, i to ili od čuda ili od gńeva: u posljednjem smislu*: S kim ti misliš da govoriš? vikne bečeći na onoga oči. D. Obradović, bas. 273. Čas razroke oči beči, časom lavske zube keči. N. Marči 59.

2. *sa* se, *refl.*, torvis oculis intueri, *izrafivati oči, izvaliviši oči gledati, i to od gnjeva, kao naprijed pod* 1 bečiti oči. *dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (ringi 622ª, limis aspicere oculis 362ᵇ) *i u Vukoru* (torve tueri). Ne može reć riječi, što godi ne para da se on ne beči i da se ne kara. N. Naljeković I, 342. *može uza se imati akus. s prijedl.* na *kao i pod* 1, *c.*: Jedni hvale da je moguć, a podjamno na ń se beče. J. Kavanjin 35. I on bježi niz tiho Dunavo, pak se trijut na Beč obazreo i Beču je care govorio: Beču grade, ne beči se na me... nigda na te vojevati ne ću. Nar. pjes. vuk. 3, 50. Beči se kao krava na izjalovče. Nar. posl. vuk. 12. Sudijo će se bečiti na mene a ja na ńih ne mogu! M. D. Milićević, več. 180.

BĚČKA, *f. pivarsko bure*, dolium cerevisiarium. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru. isporedi* bačva, *s kojom je jednoga postanja.* Tumba kao pivar bečku. Nar. posl. vuk. 322.

BEČKE, *ńeko mjesto koje se pomińe samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 124. *može biti isto mjesto koje pišu* Belčke, *koje vidi, ili nedopisano* Bečkerek.

BEČKÈREČANIN, *m. čovjek iz Bečkereka. u Vukoru rječniku. u pl. je* a *dugo:* Bečkèrečâni.

BEČKÈREČKÎ, *adj. što pripada Bečkereku. između rječnika u Vukoru.* Te ugleda bečkerečke ravnine. Nar. pjes. vuk. 1, 351.

BEČKEREG, *m. vidi* Bečkerek. *prije našega vremena.* Primi Bečcj i Bečkeregь. Starine 9, 89.

BEČKÈREK, *m. dva mjesta u Banatu:* Veliki Bečkerek, *varoš, i* Mali Bečkerek, *selo.* Šem. prav. 1878. 87. 96. *prvi se spominje od* XVI *vijeka, između rječnika u Vukoru i Daničićeru.* U mestu Bečkereku. Mon. serb. 549. *u jednom rukopisu i* Beškereku. S. Novaković, pom. 125. *isto će mjesto biti griješkom zapisano* Bečekerь. S. Novaković, pom. 124.

BÊČKÎ, *adj.* vindobononsis. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukoru.* U Bečkom mestu na Dunaju. F. Glavinić, cvit. 144. Bečke od države. P. T. Bogašinović 24. Z pokolenja austrijanske ali ti bečke liže. P. Vitezović, kron. 95. Rat bečki. Norini 73. Koji s bečkim trguje česarom. Nar. pjes. vuk. 4, 138. Komad od druge bečke pjesme. Vuk, nar. pjes. 3. 50.

BÊČKIŃA, *f.* femina Vindobonensis. *samo u Vukoru rječniku. isporedi* Bečanka.

BĚČLIJA, *m.* Vindobonensis. *isporedi* Bečanin. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukoru. Akcenat se mijeńa u gen. pl.* Bččlîjâ. U Beču Bečlije. I. Zaničić 29.

BĚĆMEN, *m. selo u Srijemu blizu Zemuna.* Šem. prav. 1878. 14. Schem. diac. 1877. 50.

BĚĆVÀRI. *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 173. -e- *će biti po istočnom govoru mjesto* -je- *te je nn. od* bječvar.

BĚĆA, *m. hyp.* Bećir. Kakav li je Beća Poloviću. Nar. pjes. vuk. 1, 37. A čuje je Beća bulubaša. Ogled. sr. 185.

BĚĆÂR, bećára, *m. turski* bekjar, *momak, čovjek neoženjen*, caelebs. *Akcenat se mijeńa u voc.:* bĕćâre. *Od prošloga vijeka (vidi primjer iz Bud. spom.), između rječnika samo u Vukoru.* Šeta mlada niz novu čaršiju pred dućane Jovana bećara. Nar. pjes. vuk. 3, 103. Proďte me se tri mlada bećara. 1, 164. Te odvodi naše žetelice, ńima ženi janoćke bećare. 3, 255. U mene su dva brata bećara. Nar. pjes. petr. 1, 41. U bećara svakoga šićara. ponajvise buha i ńiju. Nar. posl. vuk. 325. *u tom smislu dolazi prošloga vijeka mjesto prezimena:* Milinko Bećar. Bud. spom. glasn. II. 5, 76. — U Srbiji za Karadordijeva vremena zvali su se bećari vojnici koji su onamo bili došli iz drugijeh zemalja, i tako nijesu vojevali za svoje kuće, nego za platu. Vuk. rječ. 23ᵇ. *isporedi* goli sin. Da bude starešina nad svom vojskom i momcima i bećarima vojevode Vejka. Djelov. prot. 222. — *Od čovjeka koji nije vezan za ženu prešla je riječ na beskućanika, koji se skita i od nadnice živi, te se riječ u tom smislu govori u Srijemu i u Ugarskoj.* Vuk, rječ. 23ᵇ.

BEĆÀRINA, *f. I. augm.* bećar. — 2. caelibatus, *bećarovańe. Samo u Vukoru rječniku.*

BEĆARÒVÂŃE, *n.* vita caelebs. *u Vukoru rječniku.*

BEĆARÒVATI, bećárujêm, *impf.* caelibem vitam agere. *samo u Vukoru rječniku.*

BÈĆÂRSKÎ, *adj. što pripada bećarima ili ih se kako god tiče. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru.* Livada u bećarskom lugu. Sr. Nov. 1873, 167. Bećarski danak *zove se u Srbiji danak koji plaćaju neženoći ljudi.*

BEĆÀRUŠA, *f. bubuljica što po licu izlazi u mladića.* Lj. Stojanović.

BÈĆIN, *adj. što pripada Beći.* Još kakva su dva sina Bećina. Nar. pjes. vuk. 4, 37. Bećino brdo *kod Šapca, koje je ńegda bilo spahije Beće.* M. Ružičić.

BÈĆIR, *m. tursko ime muško.* Bećir strilom probijen ječi. I. Gundulić 524. Šenluk čini aga Bećir-aga. Nar. pjes. vuk. 3, 358. Kad Bećir-beg devojku vođaše. 4, 583. Jeste l' vid'li Bećir-pašu moga? 3, 562.

BÈĆIR-ÀGINICA, *f. aginica kojoj je mužu ime Bećir.* Al' govori Bećir-aginica. Nar. pjes. vuk. 3, 359.

BÈĆIR-PÀŠINICA, *f. pašinica kojoj je mužu ime Bećir.* Onda veli Bećir-pašinica. Nar. pjes. vuk. 3, 563.

BÈĆIROV, *adj. što pripada Bećiru.* Dovedosmo Bećirove poruke. Starine 11, 113. Vjerna ljuba Bećirov-Ameta. Nar. pjes. vuk. 4, 84.

BÈĆIROVIĆ, *m. prezime Turčinu, po ocu Bećiru.* Za Muratom Amet Bećirović. Nar. pjes. vuk. 4, 85.

BĚĆKO, *m. hyp.* Bećo. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru (gdje stoji da se govori u Crnoj Gori i da je nadimak muški).* Te kažuje Bećku Bajoviću. Ogled. sr. 182. Tanka puška Bećka barjaktara. 184.

BĚĆKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bećku:* I pred ńima Bećković' Pavića. Ogled. sr. 247.

BĚĆO, *m. hyp. od Berislav.* U Remića mlada Ane, a u Beća mladi Đuro. Nar. pjes. vuk. herc. 267.

BĚĆOVIĆ, *m. prezime Turčinu, čijemu je otac ime Bećir, koje bi od miła bilo* Bećo, *ali tako ne dolazi nego* Beća, *koje vidi.* A eto ti Bećović Ferata. Ogled. sr. 430.

BÊĐ, *m.* aer. *od pers.* bâd, *vjetar, zrak, vazduh. samo u Stulićeru rječniku.*

BĚĐÂK, *m.* stultus. *lud. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčeru, Jambrešićeru i Voltiđijinu. Od tur.* bed, *zao, nevaljao, ružan.* Kad dobrom i pametnom u ruke dođu, on mnoga dobra čini: a kad se zlu u šake dopadnu, na zlo mu i služe; kad se pak namere na bedaka i prostaka, a oni leže. . niti čine zla ni dobra. Đ. Obradović, bas. 178.

BEDANI, *m. pl. selo u Crnoj Gori.* Na Bedane selo udariše. Nar. pjes. vuk. 1, 34.

BEDAR, Bedra, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. mještani govore kajkavski* Beder, Bedra. Pregled 20. Schem. zagr. 1875. 199.

BEDARCE, *m. dem.* bedro. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEDARKA, *f. dem.* bedra. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈDAST, *adj.* stultus, *lud. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (33b) *i Jambrešićevu* (189b). *Od tur.* bed. *zao, nevaljao, ružan. isporedi* bedak. Svi se ti razlogi ukazaše bedasti tribunalu. A. T. Blagojević, kin. 61. Jedan je brat bil šegav, a drugi je bil bedast. Nar. prip. mikul. 13. — *Adv* bedasto: Kako si mogal tako bedasto zmeňat kravu za sva? Nar. prip. mikul. 110.

BEDASTÒĆA, *f.* stultitia, *ludost. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (33b) *i Jambrešićevu* (190a). — *Od* bedast.

BEDEČ, *m. prezime:* xvi *vijeka.* Selo Ivete Bedeca. Mon. croat. 263.

BEDEĆIN, *m. samo u zagonetci o teletu:* Poručio domadar domadarici, da mu donese trdećim bedećim, da ga su četiri ibrika napoji. Nar. zagon. nov. 220.

BEDEKOVČINA, *f. dva sela* Gorňa *i* Doňa Bedekovčina *u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled 60. Schem. zagr. 1875. 31.

BEDEKOVIĆ, *m. prezime: od* xvi *vijeka u Hrvatskoj.* Blažu Bedekoviću. Mon. croat. 301. Jozepu Bedekoviću. A. Kačić, kor. 381.

BEDEM, *m. vidi* beden. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Grad . . . cudo veče svih cudesa bedemima preoholim. J. Kavańin 479. Pogledaj der na bedem od grada! Nar. pjes. vuk. 4, 91. Nama nesta na bedemu glava. 1, 99.

BEDEMNICA, *f* chelidonium L. *u jednoga pisca našega vremena su značenjem koje je stavljeno i s dodatkom da o ňemu treba sumňati* B. Šulek, im. 11.

BÈDEN, *m. arapski* beden, *zid gradski,* murus; *isporedi* bedem. — *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadnja sloga duga:* bèdēnâ, *u mjesto se u istom kad ima* -ov-, *koje ima samo u jednoga pisca:* bedenóvâ. *u jednoga pisca prošloga vijeka gen. pl. i* bedeni *(vidi dalje).* — *Dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Na bedeni stani. P. Vitezović, odij. 42. To su tvoji sarampovi, banduriev. zid bedeni, turni jaci. J. Kavańin 327. Osim jačine bedenova. I. Zaničić 5. Grad koji nije ograden z bedeni. M. Zorićić, osm. 17. Nek se cudeć zemlja stresa videć beden do nebesa. V. Došen 12. Što je beden oko grada to je vojska oko kraja. 12a. Koji *(vitezi)* beden tvrdi čine svem kraljevstvu, da ne gine. 124. Al' mu brzo glavu odsikose, ter je meću gradu na bedene. A. Kačić, razgov. 75. Padoše svi bedeni od Jerika. A. Kacic, korab. 108. S bedeni gledajući. A. Kanižlić, kam. 820. Da krv srbsku osvete rumenu, po bedenih srbskih protivenu. J. Krmpotić, pjesma I. Jedna ženturina s bedena bacila na ňega kamen. J. Rajić, pouč. 1, 67. On mi šeta gradu po bedenu. Nar. pjes. vuk. 2, 538. Po bedenu vrgoše barjake. 1, 242. Ako sam ti beden oborio. 3, 50. Otkud biju Turci Rumelije, odonud se beden otiskuje. 3, 17. Kako Turci nagto udaraju, za beden se rukam' privačaju. I, 243. Momcil vati onu krpu platna, pa se peńe gradu uz bedene. 2, 113. Koji koňic može preletiti zasobice i po dva bedena. 2, 502.

BEDÈNA, *f.* malum, zlo. *Od tur.* bed, zao. *isporedi* bedast. *U naše vrijeme, samo u basmi dalku:* Šta ćeš tu, bedeno? ovde za tebe mesta nema: za tebe nema posteļe; za tebe nema večere. M. Đ. Milićević, živ. 1, 101.

BEDENAC, Bedenca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj; u mještana glasi kajkavski* Bedenec. Pregled 18. Schem. zagr. 1875. 32.

BEDÈNAK, bedénka, *m. hyp.* beden. *prošloga vijeka.* Da ga uzdom ne ustreže zlatnom, skočio bi gradu na bedenak. Nar. pjes. bog. 312.

BEDENICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled 61. Schem. zagr. 1875. 181. *spominje se* xvi *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* de Bedenycza. Starine 5, 149.

BEDENIČIĆ, *m. prezime;* xvi *vijeka.* Šime Bedeničić. Mon. croat. 281.

BEDENIČKA, *f. adj. selo u Hrvatskoj u podžupaniji belovarskoj.* Pregled 78. Schem. zagr. 1875. 156

BEDENIK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji belovarskoj.* Pregled 78. Schem. zagr. 1875. 170.

BEDENKO, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 258.

BÈDÊŇE, *n. coll.* beden, muri. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na bedeňe i torne uzidoše. A. Kanižlić, kam. 825.

BEDER, *vidi kod* Bedar.

BEDEV, *m. turski* bedevi, *beduinski, u po tom o koňu arapske pasmine. Dolazi* xvi *i* xvii *vijeka, a poslije samo u rječnicima Belinu* (179b) *i Stulićevu. isporedi* bedeva *i* bedevija. Bedeva vodeći. M. Marulić 12. Bedevu desnomu sved uzdu puštajuć. D. Zlatarić 17. Peti sin bješe tvoj z bedevi tesalskijem. 17. Trideset u spravi bedevov tih pred ňim, Turak kako mravi vrvļaše se za ňim. B. Krnarutić 9. Pri nikomu skakne bedev, tere hrče, žeļan da se iznakne. 21.

BEDEVA, *f. vidi* bedevija. *isporedi* bedev. *samo* xvi *i* xviii *vijeka.* Vojnik će deset lit bedevu hraniti, da jednom poslužit bude mu na sviti. N. Dimitrović 29. Poklo bi s nasrta dvi bedeve i dva hrta. J. Kavańin 181.

BEDÈVIJA, *f. kobila dobre (arapske) pasmine od tur.* bedevi, *koje vidi kod* bedev. — *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. još oba zadňa sloga duga:* bedèvijâ, *a samo zadňi u gen. i instr. sing.:* bedèvijê, bedèvijôm. — *Dolazi od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (178b) *i u Vukovu.* Zarobi dvajset jezer dece i žen, tulikaj velkih bedevij za tragu. P. Vitezović, kron. 18. Zaplini tri iļade kobila oli ti veliki bedevija. A. Kačić, razgov. 127. I izvede saraj-bedeviju. Š. Stefanac 18. Brza mu je pasta bedevija. Nar. pjes. vuk. 2, 252. Na kobili tankoj bedeviji. 2, 220. Daću tobi suru bedeviju, bedeviju sto ždrijebi ždrale, što ždrijebi koňe ogňevite. 2, 517. Pa opremi sivu bedeviju. 2, 388. Pa usede šaru bedeviju. 2, 453

BEDÈVÎJČE, bedèvîjčeta, *n. ždrijebe od bedevije. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Još je daļe ače bedevijce. Pjev. crn. 275.

BEDIĆ, *m. ime muško* xvi *vijeka.* Bedića Zorkoviča. Mon. croat. 249.

BEDÎJANIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* ‚Bedianić'. Schem. zagr. 1875. 209. ‚Bedjanić'. Schem. segn. 1871. 102.

BEDÎNA, *f. domaće tanko platno crno na Krku*

(gdje se najviše nosi sve odijelo crno). I. Milčetić. *Može biti od tal.* fetta, *striza, isporedi* krpa platna.

BEDNIK, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Petrinje:* ‚Bednik'. Razdjel. kraj. 28. ‚Bednik'. Šem. prav. 1878. 72. *tako pišu, ali narod ne govori tako nego* ‚Bijelnik'. R. Kukić.

BEDŇA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 39. Pregled 18. *spominje se* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* ‚Bedna'. Mon. ep. zagr. I, 53. *-e- će biti po kajkavskom govoru mjesto* a.

BEDŇICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 33. *pišu i* Bednica. Pregled 49. *-e- će biti po kajkavskom govoru mjesto* a.

BEDRA, *f. i* BÈDRO, *n.* coxa, lumbus, latus, femur. — *Akcenat ostaje ženskomu bez promjene, samo su u gen. pl. još oba zadnja sloga duga:* bȅdārâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadnji:* bedrȍ, bedrôm; *a srednjemu se mijenja u cijeloj množini:* bȅdra *i još su u gen. oba zadnja sloga duga:* bȅdārâ. — *Dolazi od* XII *vijeka u ženskom rodu (vidi dalje pod 2 primjer sv. Save) a od* XVI *u srednjem (vidi dalje pod 2 primjer P. Zoranića), u rječnicima svijem osim Daničićeva, i to* bedra, *koje može biti i pl. neutr., u Vrančićeva* (ilia, i fianchi 16), *samo srednjega roda* bedro *u Mikalinu* (l' osso scio capo della coscia, ischia), *Jambrešićevu* (femur) i *Voltiginjinu* (schenkel), *i ženskoga i srednjega roda* bedra *i* bedro *u Belinu* (femur 234a. fianco quella parte del corpo fra le coscie e le coste, latus 313a), *u Bjelostijenčevu* (femur, femen, ren), *u Stulićevu* (femur, latus), *u Vukova* (schenkel, crus). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka dolazi jednom u slici kao adj. u ženskom rodu:* pri bedroj. P. Zoranić 46. — *Od korijena* bhadh, *tiskati, stezati, rezati, od koga je i* bosti *i* bijeda. — *Iz napomenutoga tumačenja drugih rječnika i iz primjera koje imamo mogu se razabrati četiri glavnija značenja, prem da nije u svakom primjeru jasno koje je, a to najviše od tuda što značenje prelazi s jedne stvari na drugu a one su jedna do druge, jedna s drugom sastavljene.*

1. *kost s kojom je sastavljeno stegno gornjim krajem svojim,* coxa, ἰσχίον, hüfte. *isporedi* kuk. *u ženskom rodu i u oblicima u kojima se rod ne raspoznaje:* Za tim je ne mal stog nemoći na meni, u bedri je ulog, a bok bez bol'je ni. P. Hektorović 71. Narav, bedre, bokovi, stegna i golijeni neizrečenijem ognjem gore. M. Divković, bes. 184. Ove rane počeše to níže postupati, i tako od bedara tja do podplata obujmi sve kolike članke. M. Divković, zlam. 32b. Bol dobi u nožnoj bedri. Đ. Rapić 190. Ufati zapnaču žabu, ter oni gnatić između prigibli od kolina do bedre očisti. J. Vladmirović, lik. 46. Odsiči meni ruke, pak do lakta, pak do ramena; za tizim odsiči mi noge, pak gňate (‚kňate'), pak i ostalo lipo do bedara. M. Zoričić. zrc. 226. Pritisnut žestokom bolesti od bedre. I. Đordić, ben. 32. Boles od bedre, ischias; bedrom bolan ischiaticus. Bella 651a. Utegni me, sele, od bedara, od bedara do vitih rebara. Nar. pjes. vuk. 2, 465. *za srednji rod nema pouzdana primjera u tom značenju.*

2. *po kosti se naziva i mjesto nečino, koje se može misliti i maňe i veće, što je do kosti ili oko ňe, a po ňemu i ono što je na ňemu maňem ili većem, a budući da su dvije, objema se može kazati i ono što je među ňima. — a) što je od kosti do rebara i hrtenice, kuda se paše,* lumbus, ἰξύς, ὀσφύς. *isporedi* bok, slabina. *u ženskom rodu i u oblicima u kojima se rod ne raspoznaje:* Nabedrnicu navešajetu jemu na lěvuju bedru. Sava, tip. stud. glasn. 40. 156. Prěpojaši se oružijem. sima po bedrě svojej. Danilo 26. Koň. čudnm. rodi se: na desnoj bedri rozi zlati javili se biše. Aleksandr. nov. 13. jag. starin. 3, 229. Pripaši bedre tvoje (lumbos). N. Rańina 76. 2car. 4, 29. Na bedri nošaše napasan strijelami trkač svoj. M. Vetranić 1, 75. Brokijer za bedru u čas stavim. M. Držić 46. Na bedru svoju mače drže. Nauci Brnard. 23. Korda o bedri, štit o pleću. I. Gundulić 141. Odkriveno stegno hrani, desnu bedru čuvat' brli. 545. Luk i strile pusti mi niz bedru. F. Lukarević 33. Mač ki je pri bedri. D. Baraković, vil. 258. Sablje vise im pri bedrah. B. Krnarutić[2] 14. S bedre go mač trže. D. Palmotić, christ. 171. Na bedri sablju nose. J. Palmotić, dubr. 79. Na tvu bedru judske puti božje riječi mač pripaši. I. Akvilini 139. Postavi mač pri bedri, štit u ruke. A. Vitaljić, ist. 102. Pomazanje na bedre ne stavlja se ženami ni ljudem koji se ne mogu privrnuti radi veliko nemoći. L. Terzić 13. Bedre moje napunile su se ruga. 92. Na bedri se u okolo pobijen vije pas zamjerni. J. Kavańin 36. Od težačke bedre ne izađe rod priprosti. 97. K bedram snagu pripasa mi. I. Đordić, salt. 50. Vije se oko bedar pas zamjerni. I. Đordić, mand. 42. Pripaši se . . . mačom tvojim svrhu bedre tvoje. F. Lastrić, test. ad. 33. Pripasan kožom vr bedara. Živ. is. 11. Da se mušku opregljača k bedri vrže misto mača. V. Došen 162. Da ne pašeš uz bedru mača. M. A. Reljković, sat. 18. Budući se bižeći ranio neote sabljom u bedro od iste rane umri. A. Kačić, kor. 301. Od kad sam se od majke rodio i na bedru ćordu pripasao. A. Kačić, razgov. 46. Da će od ploda bedre njegove siditi svrhu stolice njegove. I. Velikanović, npuč. 1, 188. Bio mu je mač na bedri. B. Cuceri 52. Sja mu korda na bedri k'o na gori žarko sunce. Nar. pjes. bog. 68. Po košulji sija-jelek do bedre, po jeleku terlidiba do zemlje. Nar. pjes. vuk. 1, 359. Ma joj je svila do zemlje, a rusa kosa do bedre, a drobni biser do pasa. Nar. pjes. vuk. kovč. 87. O bedri mu sablja okovana. Nar. pjes. vuk. 2, 340. I dade joj kosnata mrkova, i od bedre sablju sa očima. 3, 294. Od bedre mu sablja sijevaše. 5, 370. A o bedri kriva čemerlija. Nar. pjes. juk. 130. A o bedri britka ćorda visi. Nar. pjes. mar. 107. Ako su izišli iz bedara Avramovijeh. Vuk, jevr. 7, 5. *u srednjem rodu:* Pri bedrih tulica zlatopernimi strilami. P. Zoranić 31. Gvozdenimi grebeni razdirajte ne bedra. F. Vrančić, živ. 62. Na studen prag postavi mekopustvo bedra svoga. J. Kavańin 32. Pa opasa mukadem pojasa, a za pojas devet samokresa, a pokraj nih noža plamenita, a na bedro sablju okovanu. Nar. pjes. vuk. 3, 112. Britki maći za junačka bedra. 3, 419. I metnu kalpak na glavu... a britku sablju uz bedra. 1, 587. I niz bedro sablju objesio. Nar. pjes. petr. 2. 371. Neka budu bedra vaša zapregnuta. Vuk, luk. 12, 35 Opasavši bedra svoja istinom. Vuk, ef. 6, 14. Zapregnuvši bedra svojega uma. Vuk, 1petr. 1, 13. Bijaše još u bedrima očinima. Vuk, jevr. 7, 10. — *b) od bedara u posljednjem značenju prenosi se značenje na što god što je među ňima ili na ňima: tako dolazi za drob i za bubrege na mjestima iz svetoga pisma a po ňima i inače u crkvenom govoru; upravo se samo zamjenjuju riječi svetoga pisma* drob *i* bubreg *riječju* bedra *i osim toga se* bubreg *uzima mjesto svoga mjesta. aa) za drob,* intestina: Glavu s nožicami i s bedrami izblagujte. N. Rańina 108. exod. 12, 9. *bb) za bubreg,* ren: *u ženskom rodu i u oblicima u kojima se rod ne raspoznaje:* Bude pravda pas bok njegovijeh i vjera odpas bedar njegovijeh. N.

Rañina 16b. isa. 11, 5. Biti će pravda pas bokov ńegovih a vira odpasaj bedar ńegovih. Bernardin 3. Biti će pravda pas bokov ńegovih i vira pripašaj bedar ńegovih. I. Bandulavić 5. Da sam ja iziskalac od srca i od bedara. B. Kašić, nasl. 194. Zglobi bedar ńegovih odcipljevahu se, i kolina ńegova jedno u drugo udirahu. P. Radovčić, nač. 294. dan. 5, 6. Kušaj me, gospodine, i izvidi me; sažgaj moje bedre i moje srce. M. Radnić 276. psal. 26, 2. Pomažuje bedre ili ti bubrege. J. Matović 280. Bedre još ili ti bubrege, njesto od bludnosti *(pomažaju)*. J. Matović 280. Maže nemoćnika na bedre ili bubrige. L. Terzić 13. *u srednjem rodu:* Ja sam ki iskušaju bedra. Bernardin 21. jer. 17, 10. Izvidajući srca i iskušajući bedra. I. Bandulavić 15.

3. *što je bedra u predńim značćńima jedna na jednoj strani a druga na drugoj, prenosi joj se značćńe i na samu stranu na kojoj je, s koje je, na koju je obrnuta*, latus: *a) taka strana u pravom smislu, t. j. gdje je doista i bedra u značćńu koje je pod* 1 *i* 2, *u.* Ustavši u gluho noći doba polako uzela je sina moga od bedre moje (de latere). N. Rañina 70b. Icar. 3, 20. Motalnu t' se ureda skakćući nogami, plešući poredа, zavrg se glavami; plaho ti bedrami pojdihu svrtaje razmašuć prsami, stegna podžimaje. M. Marulić 11. Nih ti z bedar stranom kolesa šćićahu. M. Marulić 13. Uzela jest sina moga od bedre moje. I. Bandulavić 61. Drži se svjeta od stara, da ne hodi uz bedru za ńime. Poslov. danic. 20. Šalvare joj imaju na obe bedre po jedan ğep. M. D. Milićević, voć. 116. — *b) u prenesenom smislu s koje god strane zaklon ili ograda i u opće strana kuće ili ograde, isporedi* rebro, *od prošloga vijeka.* Četire grada strane visokima bedrim brane. J. Kavańin 189. Bedra se zove i strana kuće i ograde kakve koja ima više strana. J. Grupković.

4. *što je s bedrom u prom značćńu sastavljeno stegno, prenosi se značćńe i na stegno*, femur, *i to od* XVI *vijeka, ali rijetko sa svijem pouzdano. u ženskom rodu:* Na bedri (in femore). Anton Dalm., ap. 19, 16. Zena pala s visoka mišta i prebivši jednu kost nad bedrom a drugu u bedri, ter se ne mogaše obrnuti sama. J. Banovac, pred. 142. Budući andeo s ńim se rvući udaria u žilu od bedre, ostade svega života rom. A. Kačić, kor. 34. gen. 32, 25. Ototoli debelo kao moje koljeno; ako li ćeš i debље, kao moje i bedre. Nar. posl. vuk. 244 Te Turćina puška poturila obje mu je bedre salomila. Nar. pjes. vuk. 4. 112. Slomio mu bedre obe dvije. Ogled sr. 390.

BĚDRAST, *adj.* magnis lateribus praeditus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BĚDRASTAN, bědrasna, *adj. vidi* bedrast. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i začćeno.*

BĚDRENÎ, *adj.* laterarius: bědreni prag, *vidi* dovratnik. *Samo u Vukovu rječniku (gdje stoji da se govori u Boci). isporedi* bedra *pod* 3.

BĚDRENICA, *f.* 1. *govedа bolest u bedri u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (dodat.), gdje stoji da je nem.* milzbrand. *bliže* lumbago. *glasi i* bědrenica *u Srbiji u okrugu valjevskom.* Lj. Kovačević. *isporedi* bedrenici. — 2. *ponajviše u mn.* bedrenice, lateraria: *‚dvije grede na basamaćima, jedna s jedne a druga s druge strane, u koje su uglavljeni basamaći.* S. Vulović. *‚Ploče što se oko mrca meću da se na ńih naslone poklopnica kako se ne bi dodijecalo mrcu.* J. Grupković.

BEDRENÍCI, bedrenikâ, *m. vidi* bedrenica *pod* 1. *samo u Vukovu rječniku (dodat.).*

BEDRENÍCAK, bedrenička, *m.* pimpinella. *isporedi* bedrenik, *od koga je i postalo. u Stulićevu rječniku i iz njega u jednoga pisca našega vremena:* pimpinella saxifraga L. B. Šulek, im. 11.

BEDRENIK, *m.* pimpinella. *u Stulićevu rječniku.* pimpinella saxifraga L. B. Šulek, im 11. *isporedi* bedrinac.

BĚDREŇAČA, *f.* os ilii. J. Pančić, zool. 98.

BĚDRĚŇE, *n.* incessus in latera. *isporedi* bedriti se. *samo u rječnicima Belinu* (162a) *i Stulićevu.*

1. BĚDRICA, *f.* 1. *dem.* bedra. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. sada samo u pjesmama i to ne kao umanjeno nego kao i bedra.* Od bedrice ćorde povadiše. A. Kačić, razgov. 28. Od bedrice sabļu izvadio. Nar. pjes. vuk. 2, 28. On poteže sabļu od bedrice. 2, 120. O bedrici sabļa diniskija. 1, 373. A zvekeće sabļa o bedrici. 3, 519. Niz bedricu pozvekuje ćorda. Nar. pjes. petr. 2, 176. — 2. *ńeka kisela jabuka crvena i zelena.* B. Šulek, im. 11. *isporedi* bedrika.

2. BEDRICA, *f. u pjesmi ńekakav grad u Ugarskoj, može biti* Bistrica *u Erdelju.* Od Bedrice i od Dude grada, od Budima i od Varadina. Nar. pjes. kras. 1, 66.

BEDRIĆIĆ, *m. prezime;* XV *vijeka.* Pred kuću Bedrićića. Mon. croat. 118.

BĚDRIKA, *f. ńekaka jabuka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U pečenicu *(o božiću)* neki turaju da se ispeče jabuka bedrika, pa je ostavļaju, zlu ne trebala, kad koga boli preko srede. M. D. Milićević, živ. 2, 21.

BĚDRINAC, bědrînca, *m.* pimpinella. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Uzmi korena od bedrinca. Z. Orfelin 265. Bedrinac, pimpinella. 188. Pimpinella saxifraga L. J. Pančić, flora biogr.? 245 *isporedi* bedrenik.

BĚDRINICA, *f. sabļa što se o bedri nosi. samo u pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku.* Povadiše sabļe bedrinice. Nar. pjes. vuk. rjec. 19b.

BEDRIŠIĆ, *m. prezime; prije našega vremena.* S. Novaković. pom. 124.

BĚDRITI SE, bědrîm se, *impf.* transversim ire. *ići koračajući ne pravo naprijed nego na stranu. isporedi* bedra *pod* 3 *i* boćiti se, rebriti se. *Od* XVII *vijeka, samo u rječnicima Mikaļinu* (ad latus ire 11. 21), *u Belinu* (oblique procedere 162a. tko se bedri u hodeńu, in latera procedens 163b), *u Bjelostijenčevu* (ad latus ire) *i u Stulićevu* (transversim ire).

BĚDRO, *n. vidi* bedra.

BEDROBOLAN, bedrobolna, *adj.* ischiacus. *samo u rječnicima Belinu* (65 [1a]) *i Stulićevu. može biti da je riječ načćńena za rječnik, kao što je bez sumńe u Stulićevu rječniku* bedrobolest, bedrobolestan, bedrobolesnica, bedrobolesnik, bedroboleńe, bedrobolovańe.

BEDROBOLNICA, *f.* ischiaca. *samo u Stulićevu rječniku. riječ će biti načćńena za rječnik.*

BEDROBOLNIK, *m.* ischiacus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ će biti načćńena za rječnik.*

BEDUAST, *adj. krupna tijela i zle ćudi. Od tur.* bed-hu, *zločud. Govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BEDUATI SE, beduam se, *impf. osijecati se na koga, okašati se.* invehi. *postańe vidi kod* beduast. *Govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BEDUL, *u jednoj pjesmi u pripjevu; biće turski* be, *koje vidi, i* dur, *stoj:* Jadul bedul đulistan. Nar. pjes. vila 1866. 323.

BEDUV, *m. čovjek ‚beduast'. postaće vidi kad* beduast. *Govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BEDÍRAC, bedírca, *m. samo u zagonetci:* Četiri četirca i dva bedírca, i pred ńima jerêtíš *(odgonetaj: kola, volovi i čovjek).* Nar. zag. nov. 94. *Može biti od tur.* bejgir, *koń.*

BEDÍROVAC, Bedírôvca, *m. mjesto u Srbiji u kruševačkom okrugu blizu Suhoga Rudišta, gdje je do skora bila međa i straža.* M. D. Milićević, srb. 711. 725. *Od tur.* bejgir, *koń.*

BÈG, *m. turski* beg, *gospodin. — Akcenat ostaje, samo u gen. pl. kad ima -ov- onda su i dva zadńa sloga duga:* bȅgôvâ; *a kad je bez -ov- onda se mijeńa:* bȅgâ. — *Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Belinu* (1794), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. — a) o caru turskom, o gospodi turskoj i drugoj pod turskom vlašću:* Cara sutana Mehmeta bega. Mon. serb. 301. Hamьza begь. Sr. spom. 1, 139. Skenderъ begь. Mon. serb. 107. Otь hercegove zemļe sanьžakь begu. 474. Sto paša je i sto bega. I. Gundulić 331. Beg bogdanski uza ń hode molit' mu se ovdje stavi. 321. Mnokrat bi poklisar prid bezi i baše. Đ. Baraković, vil. 12. I bezi i baše dobro ga poznaše. B. Krnarutić 6. Pogubio age i begove. Nar. pjes. vuk. 4, 78. I od Bosne osamdeset bega. 3, 564. Ondo bjehu dva bega golema. 3, 55. Živi kao beg na Hercegovini *(dobro).* Nar posl. vuk. 81. Svi su bezi na Hercegovinu, dok ne dođe bego Ļubovića; a kad dođe bega Ļubovića, ali nema bega davoļega. 282. *kad stoji s imenom vlastitijem, može stajati ili pred ńim ili za ńim:* Beg Dragutin bratu govorio. Nar. pjes. vuk. 2, 43. A moj brate, bože Dragutine! 2, 43. Kad Ali-beg novi beg bijaše. 1, 420. Vrat' se natrag Omer-bože sine. 1, 218. Milan-beg i Dragutin-beg. Vuk. nar. pjes. 2, 42. *kad stoji za imenom vlastitijem sastavivši se s ńim turskim načinom kao da bi bio samo dio imenu, može se i sprijed dodati:* Beg Milan-beg bratu govorio. Nar. pjes. vuk. 2, 43. I ubiše bega Bećirbega. 1, 584. *kad se tko imenuje onako kao u pošlednim primjerima, može mu se poštovańa radi dodati još i* gospodar *ili* gospodin: Gospodaru, bože Ali-bože! Nar. pjes. vuk. 3. 371. *tako i kad se tko imenuje samo riječju* beg *i zna se ko je:* Ti ne kazuj begu gospodinu. Nar. pjes. vuk. 1, 611. — *b) o drugoj gospodi, u opće o gospodinu, veoma rijetko:* Ne ću bega, ne ću slugu, ne ću stara, ne ću mlada. M. Pelegrinović 171. Sadruži se s gospodom mletačkom i s begovima od Italije. V. M. Gučetić, poh. 128. — *tako mjesto gospodin reku u Dubrovniku svakome čovjeku kad hoće da pokažu da ga poštuju, a u Hrvatskoj zovu mladoženu begom.* Vuk, rječ. 19ª. *isporedi* ban, gospodin, gospodar. — *c) dolazi i kao nadimak mjesto prezimena prošloga vijeka:* Miho Beg, Rako Beg. Bud. spom. glasn. n. 3, 75.

BÉGA, *f. žensko ime turško, upravo načińeno od tur* beg. *isporedi* Begana. Uze Begu za bijelu ruku. Nar. pjes. vuk. herc. 28. Za me li je tvoja Bega kćerca? Nar. pjes. juk. 284.

BEGAJLIJA, *m. u pjesmi prezime Turčinu:* Nije bilo boļega junaka od Mahmuta sina Mehmedova; po mjestu se zove Bušatlija a po rodu pravo Begajlija. Pjev. crn. 297.

BEGÀĻICA, *f. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 98. Iz lijepa sela Begaļice Nar. pjes. vuk. 4, 137.

BEGÀĻIČKÎ, *adj. sela Begaļice.* Opština begaļička. K. Jovanović, reč. 98. Do sinora begaličkog. Sr. Nov. 1868. 136.

BEGAM, *m. u jednoj pjesmi istarskoj, u kojoj glasi i* bogom, *nepoznata značeńa: može biti da je pjevač slušao* bakam *(koji vidi) pa uzeo za češto drugo.* Došla jesu dva brata Jakšića svojoj sestri begam kupovati, žuti begam u svili cerļenoj. Nar. pjes. ist. 1, 58. Svojoj sestri begom kupovati, žuti begom u cerļenoj svili. 58.

BÈGAN, *m. nadimak i ime muško. od prošloga vijeka. postańem ne će biti u svezi sa* bjegati, *jer tako se o dolazi i u južnom i u zapadnom govoru, nego će biti hyp. od* bȅgo *(koje vidi), najprije kao nadimak a poslije i kao ime. — a) nadimak mjesto prezimena:* Stijan Began. J. Vladmirović, lik. 4. — *b) ime.* Šiļte kńigu Beganu serdaru. Nar. pjes. vuk. 5, 152. Oj Begane, od Uskoka glavo! 5, 240. — *vidi i* Bjegan.

BÈGANA, *f. ime Turkińi, načińeno od* Bȅga *(kao* Began *od* bego. *isporedi* Gospava. *a vidi i* Bjegana, *koje je drugoga postańa).* Što 'vo nema Begane devojke? Nar. pjes. vuk. herc. 27. *ista se djevojka u istoj pjesmi zove i* Bega.

BEGÀNICA, *f. ńekaka kruška u Srbiji u užičkom kraju. samo u Vukovu rječniku.*

BÈGANIN, *adj. što pripada Begani.* Da ne vidi Beganina majka. Nar. pjes. vuk. herc. 28.

BEGČ- *vidi* bekč-.

BÈGEČ, Begèča, *m. selo u Bačkoj blizu Novoga Sada.* Šem. prav. 1878. 24.

BÈGÊJ, Bȅgeja, *m. rijeka u Banatu. Od prošloga vijeka, između rječnika u Vukovu.* Sve ćemo pokraj Begeja ići. Đ. Obradović, živ. 75.

BEGEMINA, *f. žensko ime u pjesmi, koje u istoj pjesmi glasi i* Begina. *može biti da je načińeno od tur.* begendim, *milo mi je (isporedi* begenisati) *te bi u pjesmi bilo mjesto* Draga *ili* Milica. — Begemina šeta po bijelu dvoru. Begemino moja. Nar. pjes. vuk. herc. 292.

BEGÈNATI, begènâm, *vidi* begenisati, *s kojim je istoga postańa.* M. Pavlinović.

BEGÈNISATI, begènišêm, *pf. i impf.* probare, *htjeti, milovati, zahtjeti, zamilovati. od tur.* begenmek. *dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Begenisati može čeļade, živińe, biļe. a) prelazno: aa) impf.:* Kupci najvećma onakvu vunu begenišu. I. Jablanci 136. Ovo odrezano lišće marva vele begeniše. 65. Koń šašatasto sijeno najvećma begenišu. 108. Bukovina najboļe begeniše ilovaču zemļu. 196. Dokle ružica miriše, dotle svak je begeniše. Nar. posl. vuk. 65. Koji koga begeniše, s onim i jegleniše. 142. — *bb) pf.:* Viđe Nuko sirotu đevojku, sevdis'o je i begenis'o je, Nuko prosi, alajbeg mu daje. Nar. pjes. vuk. 3, 228. Nu hod' pobro Petre kapetane da mi dobro begenišeš zlato. Pjev. crn. 208. Ja ću svoga opremit' dogina, pa otići do Slivova grada: ako bih ja curu begenis'o, sada bih je zaprosio neno. Nar. pjes. juk. 381. Na glavi mu prokleta šubara, za šubarom krilo pozlaćeno, begenisah krilo pozlaćeno. Nar. pjes. petr. 2, 421. — *b) neprelazno: aa) impf.:* Pismo ńima, ako begenišu, da oprave u Vidin. Djelov. prot. 62. *s infinit.:* Bog iz tebe samo begeniše črez proroka sa zemļom vladati. P. Petrović, vijen. 35. — *bb) pf. s infinit.:* Počne se *(eiganin)* u putu baniti i delijati, da nije begenisao nikome ni pomoz' bog nazvati. Nar. prip. vrč. 39.

1. BÈGIĆ, *m. mlad beg, a dolazi i kao prezime Turčinu.* Tu on nađe sina begovskoga, ufati ga za bijelu ruku... otle piše list kńige bijele, te je šaļe paši Mehmed-paši: pošļi mene vojevodu Rađa, da ti vrnem ata i begića. Pjev. crn.

66. Da se skoro misli udomiti za nekakvim Begićem Asanom. Nar. pjes. vuk. 4, 395.

2. BEGIĆ, *m. prezime, koje postaćem može biti u svezi s imenom* Began, *koje vidi.* Luka Begić. Schem. herc. 1873. 254.

BÈGIN, *adj. ńeka se bara u Srbiji u okrugu ćuprijskom zove* Begina bara. Livada u Beginoj bari. Sr. Nov. 1866. 262. 1873. 723.

BEGINA, *f. vidi* Begemina. Fesak ću joj kupit', Beginu ću ļubit'. Nar. pjes. vuk. herc. 292.

BÈGINICA, *f.* 1. *žena begova. isporedi* begovica. Ja pašica a ti beginica. Nar. pjes. vuk. herc. 82. — 2. *kći begova: u jednoj pjesmi dolazi o djevojci po imenu Mariji kojoj se otac naziva ‚ban od Budima'. isporedi* beg. Beginica ńemu govorila. Nar. pjes. vuk. herc. 15.

BÈGIŃA, *f. žena ili kći kakoga bega, gospoda. u Vukovu rječniku, gdje stoji da se govori u Dubrovniku kao gospoda. isporedi* beg.

BEGLEN-, *u jednoj pjesmi mjesto* begler-: Oj boga mi, Beglen-begoviću! Nar. pjes. srem. 23.

BÈGLER-BÈG, *m. turski* begler-begi, *glavni upravitelj zemaļski, koji pod sobom ima druge maće, kao beg nad begovima. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Hodi beglerь-begi. na Tisu. Ļetop. šaf. 84 Mjesto je ono dano bilo natolevskom begler-begu. I. Gundulić 328. Navaļuje s kapigijami, beglerbezi. J. Kavańin 270. S begler-begom svojijem sestrićem. Ogled. sr. 68.

BEGLER-BEGSTVO, *n. vlast begler-begova. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Taj čas čestita ti beglerbegstva rumelskoga. I. Gundulić 509.

BÈGLUČÊŃE, *n.* operae servae praestatio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* begluciti.

BÈGLUČITI, bèglučîm, *impf* angariam praestare. *Od* begluk. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — 1. *u pravom smislu, neprelazno:* Beglučili su mu *(čitluk-sahibiji)* ļeti u poļu, i to od prije najviše u nedjeļu, a poslije i u druge dane. Vuk, živ. 259. Poslije su mu beglučili o svojoj hrani. 259. — 2. *također u pravom smislu, sa* se, *pasivno, bez subjekta:* Dok se beglučilo samo u nedjeļu, čitluk-sahibija je hranio seļake. Vuk, živ. 259. — 3. *trošiti što ne misleći platiti, kao da bi bilo begluk, carsko, gdje se presipļe, gdje ne treba čuvati; prelazno:* Seļani beglučе crkovno vino *(u Dalmaciji).* M. Pavlinović.

BÈGLUĆKÎ, *adj. što pripada begluku. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) državni,* publicus: Da je u Beogradu na beglučkim puškama radio. Prot. šab. mag. 124. — *b) vlasteoski, begovski:* Beglučki čardak, ambar. Vuk, rječ. 19b.

BÈGLUK, *m. turski* beglik, *što pripada begu, i to ili državnom gospodaru u po tom i državi, ili begu vlastelinu. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *a)* fiscus, aerarium, *državno dobro:* Da mu vinograd ostane u begluk. J. Banovac, pripov. 174. Uze mu u begluk sve što imade. J. Banovac, pred. 94. Sva ńegova dobra okrenu u begluk ili ti uzmu u haznu u kraļevsku. F. Lastrić, ned. 107. Eto Fride jurve u beglucі. I. Zaničić 30. Mal da joj dođe sav u begluk. Prot. šab. mag. 23. Svaka žena ima dukate s vrata skinuti, za što, ako se kod koje nadu na vratu, oće se s vrata skinuti i u begluk uzeti. 106. Galiju mu uzmo u begluk. Nar. prip. vuk.[2] 237. Uzeli mu sve u begluk. Vuk, rječ. 19b Ja bih ńega dobro darovao, na Cetińu dvore sagradio, a dao mu hranu iz begluka, da je ńemu dosta do vijeka. Nar. pjes. vuk. 4, 465. Vojnicima daju barut iz begluka. Vuk, rječ. 19b. Nije to begluk *(reče se kad se što rdavo radi, ili prosipa).* Nar. posl. vuk. 218. Kad ja vidim dragog u dećermi, baš kakono mulu u mešćemi; kad ja vidim dragog u belnuku, baš kakono pašu u begluku. Nar. pjes. vuk. 1, 237. Livada u begluku. Sr. Nov. 1873. 1055. Krčevina u beglucima 1867. 315. — *b) rad za držaću ili za bega vlastelina.* angaria, opera serva; *isporedi* tlaka, robija. Otišli na begluk. Vuk, rječ. 19b. Dok se beglučilo samo u nedjeļu, čitluk-sahibija je hranio seļake i to vrlo dobro, i mladež je na begluk išla rado kao na mobu. Vuk, živ. 259. Turski begluk u tebe je šala? Nar. pjes. juk. 557. — *u tom se značeńu prenosi i na čeļad koja taki rad radi:* Begluk kupi Suzica kadija. Nar. pjes. juk. 556.

BÉGO, *m. hyp.* beg. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u voc.:* bêgo. — 1. *u pravom smislu:* Bego ńima govoraše. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Š ńim se bego u lice poļubi. 2, 149. Ču li mene, od Gusińa bego! 4, 213. Ivan-bego i s ńim Obren-bego. 3, 55. Tu pogibe bego Memed-bego. 4, 351. *isporedi* beg. — 2. *ime muško, može biti isprva samo nadimak, pa poslije i kao pravo ime: a) ime Turcima:* Na sramotu Begu i Mus-agi. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Vuče misli, Begu govorio. 4, 125. Pred četom je Bego (‚bego') Zotovića, za Begom je Suļo Gakovića. 1, 125. Ogled sr. 175. — *b) u hrišćana; isporedi* Began: I od Brda Vojvodića Bego. Nar. pjes. vuk. 1, 78. Pred ńima je Đukanović Bego. 1, 121.

BÈGOJEVIĆ, *m. prezime i ime selu. Od imena koje samo ne dolazi u glasilo bi* Begoje *od* Bégo (Began); *isporedi* Bego 2. Jovan Begojević. D. Avramović, sv. gora 267. — *kao ime selu dolazi prije našega vremena u jednom spomeniku, ali samo po imenu:* Begojevićь. *i u mn.* Begojevići. S. Novaković, pom. 124.

BEGÒĻÎN, Begoļina, *m. selo u Srbiji u Topliri.* Krene se iz Begoļina. Rat 105. *može biti da je pogrješka mjesto* Belońin, *koji vidi.*

BEGOM, *m. vidi kod* begam.

BEGONIĆ, *m. prezime* XVI *vijeka.* Martin Begonić. Mon. croat. 272.

BÈGOV, *adj. što pripada begu.* Mehmed-begovu. Mon. serb. 555. Kroz begove dolinc. Nar. pjes. vuk. 1, 195. Gledala ga begova kaduna. 1, 459.

BÈGOVAC, bègôvca, *m.* 1. *begov čovjek. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Begovac je begovac, ako ne će imati ni novac; a magarac je magarac, ako će imati i zlatan pokrovac. Nar. posl. vuk. 14. — 2. *dva sela u hrvatskoj krajini: a) blizu Sluńa.* Schem. segn. 1871. 59. Razdjeļ. 28. *pogrješka* ‚Beovac'. Sem. prav. 1878. 68. — *b) blizu Plaškoga.* Sem. prav. 1878. 66. — 3. *ńeko mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom:* Livada u Begovcu. Sr. Nov. 1867. 248.

BÈGOVAČA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji belorarskoj.* Pregled 81.

BEGÒVATI, bègujêm, *impf. biti beg. u naše vrijeme samo u ńekih pisaca.* Voliji si prosjačiti nego li begovati. S. Ļubiša, prip. 176. Da beguju. M. Pavlinović, spis. 76.

BÈGOVICA, *f. žena begova. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Snuje platno begovica mlada. Nar. pjes. vuk. 1, 610. Otvor' vrata, mlada begovice. 3, 433. *mužcvļe ime može*

stajati sprijeda turskim načinom bez promjene: Kad to čula Omer-begovica. I, 561.

BĔGOVIĆ, *i* BÉGOVIĆ, *m. prezime, prvo od* bĕg *a drugo od* bégo; *u Turaka i u hrišćana: u hrišćana po nadimku, kojim su ih zvali jednačeći ih s turskom gospodom (isporedi* beg *i* bego). — *a) u Turaka:* Jese Begovića. Letop. šaf. 77. *ali je tu pogrješka mjesto* beg. Daničić 3, 528. Ka' je meno dizdar Begoviću ljubio me i darovao me. Nar. pjes. vuk. I, 389. *obično je s očinjem imenom sprijeda:* Od Turčina Feti-begovića. Nar. pjes. vuk. I, 585. Krsto vata Asan-Begovića. 4, 101. — *b) u hrišćana:* Plemeniti Begovići. J. Kavanjin 133. Pa ga pita Tripko Begoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 390. Svetozar Begović. Rat 365.

BĔGOVIĆI, Bĕgovîćâ, *m. pl. selo: a) u hrvatskoj krajini blizu Petrinje.* Sem. prav. 1878. 72. — *b) u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 160.

BĔGOVINA, *f. zemlja begova: tako se zove i sada neka zemlja u Srbiji u okrugu ćuprijskom:* Niva u begovini. Sr. Nov. 1873. 700. Zemlja u mestu begovini. 1874. 300. *s dodanim sprijeda imenom* Ivan *zove se u pjesmama negdašnja država Ivana Crnojevića:* To je bila Ivan-begovina. Pjevan. crn. 300.

BĔGOVÎŠTE, *n. neke zemlje u Srbiji u okrugu valjevskom, požarevačkom i jagodinskom.* Zemlja u begovištu. Sr. Nov. 1873. 535. Niva u begovištu. 1873. 282. 1875. 1409.

BĔGOVO, *n. mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u begovu. Sr. Nov. 1874. 305.

BĔGOVO BŘDO, *n. selo u hrvatskoj krajini.* Razdjel. kr. 10.

BĔGOVO RÁZDÔLJE, *n. selo u hrvatskoj krajini.* Schem. segn. 1871. 68.

BĔGOVO SĔLO, *n. selo u Bosni blizu Kupresa.* Schem. bosn. 1864. 75. T. Kovačević, bos. 35.

BEGÒVOĐANIN, *m. prezime, koje će biti postalo od nepoznata mjesta Begove vode.* Petar Begovodanin. Rat 226.

BĔGOVSKÎ, *adj. što pripada begu kojemu god a po tom i nekomu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Tu on nade sina begovskoga. Pjevan. crn. 66. Begovske je dvore popalio. Nar. pjes. petr. 2, 16.

BEGT-, *vidi* bekt-.

BEGUM, *turski* begim, *gospođa (udova carica, udovica velikoga gospodina): u jednoga pisca* XVII *vijeka dolazi kao ime Turkinji ne mijenjajući se po oblicima:* Lijepa Begum uza ń stašo. I. Gundulić 538. Begum lijepu uza se drži. 540. U ime lijepe Begum svoje. 541. Begum lijepe Agamkiće na čelu je ime upis'o. 535.

BĔGZA, *f. hyp* Begzada. Svoju ću ti Begzu pokloniti. Nar. pjes. juk. 218.

BEGZÁDA, *f. od tur.* begzâde, *begovo dijete, plemić; dolazi u pjesmama kao ime Turkinji.* Prelijepa Borića Begzada. Nar. pjes. vuk. I, 445.

BEGZÁDIĆ, *m. od tur.* begzâde, *begov sin, plemić, dolazi kao prezime Turcima:* Zli Begzadić Omer-aga. J. Palmotić, dubr 9. Ufatiše emina Begzadića. Norini 81. Smil-beg Begzadić. Vuk, nar. pjes. I, 1821. XXX.

BEHALIJEVO, *n. selo manastira Ravanice* XIV *vijeka u Srbiji. bilo je negdje na Moravi.* Mon. serb. 198.

1. BĔHÂR, behára, *m.* poculum, *vidi* pehar. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Dva behara s. verigami i sa kupicami. Spom. sr. I, 169.

2. BĔHÂR, behára, *m. arap.* behâr, *mirisavo korijenje i cvijeće i neki cvijet,* hyphthalmum, aromata. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova, gdje se dodaje da se govori u Bosni po varošima i da je cvijet.* Snijeg pade na behar na voće. Nar. pjes. vuk. I, 221. Klas mu otezao i pretezao od božjega dara i behara. Nar. pjes. herc. 352. Jednu kitu bijela beara, drugu kitu žutoga limuna. Nar. pjes. petr. I, 304. *u pjesmama* jorgan od behara' *vala da od tkaña po kom su cvijetovi:* Da sašijem jorgan od behara. Nar. pjes. vuk. I, 264. Da navezem jorgan od behara. I, 328.

BEHEMOTOV, *adj. što pripada nekoj zvijeri koja se zove hebr.* behemoth *(u starom zavjetu, job.* 10, 10) *i o kojoj neki misle da je slon. isporedi* bemota. Od nenavidosti Belzebubove, rad koje Isus dade sebe; od linosti Behemotove, radi koje sađe Isus s nebesa. I. Ančić, svit. 57.

BEHNUTI, behnem, *impf.* concitari, concitare, speculari. *samo u naše vrijeme u jednoga pisca, biće od tur.* bylmak, *ljutiti se.* — 1. *neprelazno: a) subjekat čeljade, kao plaho poglédati, na opreza čekati, prežati kao u zasjedi,* speculari: On čekmući odakle će Turci, da nahrani drugaricu mesa; oni behnuć odakle će Luka, da vezana vode na Trebiće. Osvetn. 2, 56. — 2. *prelazno: objekat živinče, kao plašiti,* concitare: Nu l' se krene, plahu zvjerku behne. Osvetn. 4, 24.

BEHOJEVIĆ, *m. prezime;* XVII *vijeka.* S Ivanom Behojevićem. Stat. pol., ark. 5, 308. *dolazi i bez* h: Beojević. 311. 312. *isporedi* Behović.

BEHOVIĆ, *m. prezime;* XVII *vijeka.* Ivana Behovića. Stat. pol., ark. 5, 314. *istomu je prezime i* Behojević, *koje vidi. Postaćem je od imena* Beho, *koje nije u običaju, a koje bi moglo biti hyp. od* Berislav.

BĔHÛK, *m.* terror, *plašňa koja biva vikom i prijetńom, kao bah (vidi* I bah). *u naše vrijeme u Dalmaciji. biće načińeno od uzvika* be, *koji je uzet za prijetńu i zadržano mu* h, *koje ima u turskom, ako se doista govori sa* h. Ne mogu živiti od njegova behuka. On misli sve behukom *(vikom i prijetńom).* M. Pavlinović.

BĔHÛT, behúta, *m. vidi kod* bevut.

BÉJA, *f.* pudenda puerilia, *kita, kïta (u djeteta). u Srbiji u valjevskom okrugu.* Lj. Kovačević. *Postańa neznana: prema* kita *moglo bi se misliti da je riječ jedna sa starim* vêja *(grana), promijenivši* v *na* b; *od kor.* va, *mahati. isporedi* vjetav.

BEJAN, *turski* bejân, *jasno. u jednoj pjesmi u pripjevu:* Urodile žute kruške, de bejan, de jorgan, de šalić, de verić. Nar. pjes. vila 1866. 274.

BÉJAŠTICA, *f. dva sela u Srbiji u okrugu topličkom:* Gorńa *i* Doňa Bejaštica. Sr. Nov. 1879. 176. *mještani još govore sa starijim akcentom* Bějáštica.

BEJAZ, *turski* bejâz, *bijel,* albus. *od prošloga vijeka (vidi pod b). a) kao adj., ne mijenjajući se po padežima.* A sad nosim bejaz hanteriju. Nar. pjes. vuk. herc. 114. *i bez* j: A svrh toga beaz anterija. Nar. pjes. juk. 140 — *b) kao subst.: aa) o čovjeku: dolazi kao nadimak prošloga vijeka:* Petar Bejaz. Bud. spom. glasn. n. 3, 74. — *bb) bio koń, bijelac:* Beg Ali-beg uzjaha bejaza. Nar. pjes. juk. 491.

BÉJICA, *f. dem.* béja. *u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ļ. Kovačević.

BEJKA, *m. ime muško u Srbiji.* Sr. Nov. 1878. 328. *Postaćem od* Bejo, *koje može biti hyp. od* Berisav, *prem da* Bejo *toga postaća sam ne dolazi. isporedi* Bejna.

BEJNA, *f. žensko ime. prošloga vijeka.* Bejna Maslakova. Bud. spom. glasn. u. 3, 73. Bejna udovica. 234. *Postaćem od* Beja, *koje može biti hyp.* Berisava, *prem da sama* Beja *toga postaća ne dolazi. isporedi* Bejka.

BÉJO, *m. hyp.* Bećir. Od Lijevna Lijevńanin' Beja. Nar. pjes. vuk. 3, 263.

1. BÊKA, *f. ime orci. od* bekati, bečati. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Grbļu).*

2. BÉKA, *f. ime žensko u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Postaćem će biti hyp. od* Berisava.

3 BÉKA. *m. ime muško u Srbiji.* Sr. Nov. 1878. 328. *Postaćem može biti hyp. od* Berisav.

4. BEKA. *m. hyp.* Bećir. No je majka Beka Trńčinova; skoro joj je Beka poginuo. Ogled. sr. 185.

BEKAC, bekca. *m.* scarabaeus stercorarius, *govnoraļ. Od tal.* beccchino, beccamorto, *grobar. U jednoga pisca prošloga vijeka, u koga dolazi griješkom i sa g pred e.* Priliċni bekcom skarabeom. F. Lastrić, ned. 118. Jeste li vid'li one ‚begce' crne, koji na cvit i miris ni pogledati ne će, a kako nadu na jutu skotinu końsku, oko ńe se zabavļaju, privlače i ńom se rane. 118.

BEKÀNOT, *m. tal.* beccanotto, scolopax gallinago, *kokoščica. U Dubrovniku.* M. Vodopić, slovin. 1880. 31. *isporedi* šļuka.

BÉKÂŃE, *n.* balatus. Glas bekanja u krotkosti one *(ovčice)* uzdvižu. A. Vitaļić ist. 2.

BÈKÂR, bekára, *m. tal.* beccaro, beccaio, *mesar, komardar, kasapin. samo u Mikaļinu rječniku* (202), *a govori se i sada u hrvatskom primorju. isporedi* Bikar.

BÈKARICA, *f. ime kozi. od* bekati. *u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Grbļu).*

BEKARIĆ, *m prezime*; XVI *vijeka.* Gašpar Bekarić. Mon. croat. 301. *postaćem može biti od* bekar.

BEKÀRIJA, *f. tal.* beccaria, laniarium. *mesnica, mesarnica. samo u Mikaļinu rječniku* (202), *a i sada se govori u hrvatskom primorju. isporedi* bikarija.

BÉKATI, bêkâm, *impf.* balbutire, *tepati. samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 63ª) *i Stulićevu (u kojemu je praes.* bekam *i* bečem, balare). *Od glasova* be.

BÈKAV, *adj.* balbus, *tepav. samo u rječnicima Bjelostijenčevu (pridav.) i Jambrešićevu* (63). *Od* bekati.

BÉKAVAC, békâvca, *m.* balbus, *tepavac. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÉKAVICA, *f.* 1. *sricaće u bukvaru,* syllabarum prolatio. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Uči bekavicu; izučio bekavicu. Vuk, rječ. 21ª. Kad dak izuči bekavicu, onda uzme časlovac. Vuk, dan. 2, 119. — 2. balans. *u pripovijeci nazivu se tako ovca:* Nadoh selo manitijeh ļudi, i naprosih sto vekavica i trista bekavica. Vuk, rječ. 21ª.

BÉKAVITI, békavîm, *impf.* literas syllabasque componere, *sricati. samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÈKČEVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme. pišu ga sa g pred č:* Begčević. Schem. bosn. 1864. XXI. *Postaćem bi moglo biti u svezi s imenom* Bégo *i* Began; *ali je moglo postati i od imena koje nije u običaju u glasilo bi* Bekac, *od* Beko, *koje također nije u običaju a bilo bi hyp. od* Berisav, *kao žensko* Beke *(koje vidi). isporedi* Beković.

BÈKČÎĆ, *m. prezime; u naše vrijeme. -î- je sažeto -iji- od* bekčija, *koje nije u običaju, od tur.* bekči, *stražar. isporedi* bešlija. *pišu ga sa g pred č:* Begčić. Rat 169. 107.

BÊKE, *f. nadimak ženski u Crnoj Gori. samo u Vukovu rječniku. Postaćem će biti hyp. od* Berisava. *akcenat će upravo biti* Bêke, *u u vok.* Bêke, *pa po vokativu može biti da se tako govori i u drugim padežima.*

BÈKEKEKÉ, *glasovi kojima se hoće da kaže kako jarac drči:* Bik lupi jarca, te se stane premetati po košari i stane ga: bekekeke. D. Obradović, bas. 105.

BEKÉĻÊŃE, *n.* rictus. *isporedi* bekeļiti se. *samo u Vukovu rječniku.*

BEKÉĻITI SE, bèkêļêm se, *impf.* ringi, os torquere. *usta kriviti rugajući se. isporedi* bečiti se, *od čega je i postalo, i* beļiti se. *samo u Vukovu rječniku.* Bekeļiti se na koga. Vuk, rječ. 21ª.

BÈKEŠ, *m. maj.* bekes. *haļina muška kožom postavļena. u Ugarskoj.* Dočekao nas u bekešu. S. Tekelija, ļetop. 119, 65.

BEKÉTATI, bèkêćêm. *impf.* balare, *blejati, blekati, bečati. samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 63ᵇ) *i u Bjelostijenčevu (gdje stoji samo u praes. i to griješkom jamačno štamparskom* ‚bekeckem' 94ª). *Od* bekati.

BEKETINAC, Beketinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. mještani govore kajkavski:* Beketinec. Schem. zagr. 1875. 171. Pregl. 65.

BEKETINCI, Beketinaca. *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji dakovačkoj.* Schem. diac. 1877. 25. Šem. prav. 1878. 16. Pregl. 105.

BÊKICA. *f.* ovis sermone infantium. *ovca u djetińem govoru. upravo hyp. od* bêka *(koje vidi). isporedi* becica. *samo u Vukovu rječniku.*

BÈKIČIN, *adj. što pripada* Bekici, *a to ime samo ne dolazi nego u tom adjektivu, a postaćem je hyp. od* Beka, *koje je hyp. od* Bećir. Ne moj kukat' Bekičina majko. Ogled. sr. 185.

BEKÍLIA, *f. kraj u Hercegovini kod Brońa oko Ļubuškoga.* S. Novaković, obl. 50.

BÉKIN, *adj. što pripada ovnjeku kojemu je ime* Beka *(koje vidi pod 4):* Bekinoj je majci govorio. Ogled. sr. 185. Livada u Bekinoj bari. Sr. Nov. 1868. 361.

BÈKNA. *f. nadimak ženski u Crnoj Gori. samo u Vukovu rječniku. Postaćem od* Bêke, *hyp. od* Berisava.

BÉKNUTI, bèknêm, *pf.* 1. balare. *bleknuti. u tom značeńu samo u Vukovu rječniku.* — 2. *reći* be, *t. j. otvoriti usta i što god reći; dolazi s poricańem, kad se hoće da kaže da tko ne umije ni progovoriti o čemu, da ništa ne zna. u tom značeńu u rječnicima Stulićevu i Vukovu.* Ne može ni beknuti. Stulić 12ª. Ne zna ni beknuti, t. j. ne zna ništa, ni progovoriti. Vuk, rječ. 21ª. — *Postaću kojega je bečati i* bekati.

BÈKO, *m. tal.* becco, *jarac,* caper. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, u koga dolazi i u mn. talijanski* beki. Ah beki od tuđijeh žena, jošte se rugate. M. Držić 158. Izidi, ter što češ, beko jedan? 158.

BEKOKAST, *adj.* cujus oculi aliquantulum prominent, *u koga su izbečene oči. o čeljadetu i živinčetu. samo u Stulićevu rječniku. Složeno od* bečiti *i* oko.

BEKOVA ŠIBA, *f. vidi* bekovica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 126[1a]) *i iz njega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 12.

BEKOVICA, *f. vidi* bekovina. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 102[9b]) *i iz njega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 12.

BĚKOVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme. postaňem će biti od imena* Béko, *koje samo ne dolazi a koje hyp. od* Berisav. *tome ne bi bila velika smetňa što je akcenat drugi.* Pavle Beković. Rat 177. *isporedi* Bekčević.

BEKOVINA, *f.* viburnum. *udika. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 126[1a]) *i Jambrešićevu* (1, 102[9b]) *i u jednoga pisca našega vremena:* viburnum lantana L. *i* salix vitellina L. B. Šulek, im. 12. *isporedi* bekva.

BEKRI, *vidi* bekrija.

BEKRÎČINA, *m. augm.* bekrija. Lj. Kovačević.

BĚKRÎĆ, *m. prezime, po ocu koga su zvali bekrijom. -î- je sažeto* -iji-. K. Bekrić. Rat 180.

BĚKRIJA, *f. turski* bekri, *pijanica,* homo ebriosus. *u naše vrijeme. Kad stoji sprijeda pred imenom vlastitijem, može ostati sa svijem turski* bekri, *inače dobiva nastavak, te glasi* bekrija. — *a) s nastavkom:* Ko imaše koňa od megdana, okreće ga po polju gilita; ko l' bekrija, nagiňe čuturom. Nar. pjes. vuk. 2, 541. Bekrija je taj nesrećan derviš. 2, 273. Pod barjake pokupi junake, sve bekrije goreg od gorega. 4, 356. — *b) bez nastavaka:* Bekri-Mujo. Nar. prip. vuk.[2] 307.

BEKRIJÂŇE, *n. pijančeňe.* Lj. Kovačević.

BEKRIJATI, bekrijâm, *impf. pijančiti.* Lj. Kovačević. *Od* bekrija.

BEKŠA, *f. neko selo koje se pomiňe prije našega vremena samo po imenu:* Bekša. S. Novaković, pom. 124. *Može biti da je pogrješka mjesto* Beška.

BEKTEŠEVIĆ, *m. prezime Turčina.* A za Ňom Bektešević Zeko. Ogled. sr. 187.

BEKTEŽ, *m. selo u Slavoniji u požeškoj podžupaniji.* Schem. zagr. 187. 12. *pišu i sa g pred* t, *kao da bi mu znali postaňe:* Begtež. Pregled 91. *postaňem će biti turško ime (kod Carigrada ima selo* Bek-taš, *koje može značiti stražarski kamen).*

BĚKUTA, *f.* convicium in cultrum plicatilem obtusum pravum, *tupa rdava britva. samo u Vukova rječnika. Riječ tamna, bez sumńe tuđa: može biti od tal.* piccozza, *mala sjekira.*

BĚKVA, *f.* salix vitellina L. *i* salix viminalis L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 12. *isporedi* bekovica, bekovina. *Riječ tamna postaňa: u Slovaka ima* beka (setzweide), *u Rusa* bekovina (salvia horminum L.); *može biti od kor.* bhak, *savijati, sukati, vezati. isporedi* bečiti, bacati.

BĚKVÂR, *m. stablo bekve.* B. Šulek, im. 12.

BĚKVICA, *f.* salix vitellina L. B. Šulek, im. 12. *isporedi* bekva.

BEL-, *koje se riječi tako počiňu a nijesu ovdje u redu, ňih treba gledati među onima kojima je početak* bijel- *ili* bjel- *ili* bio-.

1. BĚLA, *f. ime žensko. između rječnika samo u Vukova. govori se i u južnom govoru tako sa* e, *ali će opet biti postaňem od* bio, bijela. A za samu Belu Stanišića. Ogled. sr. 131. *dolazi još* XIV *vijeka, ali samo u spomenika latinski pisanu:* ‚Bella'. Mon. rag. 1, 121. *isporedi* Bijelâ.

2. BELA, *m. ime muško. vidi* Bijela.

3. BÉLA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 121. Pregl. 44.

1. BELA, *f. s pridjevom* blažena: blažena bela, matricaria L. B. Šulek, im. 12. 532.

BELÀISATI, belàîšôm, *pf. i impf.* incommodum accipere, *naići na zlo, naći se u kakom zlu, ograisati, nagaziti, udariti na belaj, u zlu biti. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. Od arap.* belâ, *nesreća, zlo.* — 1. *pf. u Vukova rječniku.* — 2. *impf.:* Mučimo se i belaišemo; dâko da bog da posle nas bude bolje. M. Đ. Milićević, več. 36.

1. BĚLÂJ, belája, *m. arap.* belâ, *nesreća, zlo, bijeda,* malum. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova. isporedi* belav. Nut belaja! I. Zaničić 31. Ja ne znadem koji belaj sada. M. A. Reljković. sat. 70. Videći se izbavljen belaja. Đ. Obradović, živ. 28. No da vidiš hala i belaja! Nar. pjes. vuk. 3, 193. Bog te sačuvao Turčina zulumćara i njegova belaja. Vuk, kovč. 126. Kad se Turci vidli na belaju. Pjev. 54. Prodi mi se vraga i belaja. 32. Udario sam na belaj. Vuk, rječ. 21[a].

2. BĚLÂJ, Belája, *m. ime mjestima, gledaj* Bjelaj.

3. BELAJ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 258. *može biti da e stoji mjesto* je.

BELÁJAC, Belájca, *m. čovjek iz Belaja (isporedi* Bjelaj); *bilo je do skora i prezime pa je promijeňeno na* Belajčević. Ja se porekłom upravo Belajac zovem, no mi se otac zazvao Belajčević, koje sam i ja zadržao. Milan Belajčević.

BELÁJČEVIĆ, *m. prezime; po ocu Belajcu; isporedi* Belajac. Belajcević. Šem. prav. 1878. 82. *gdje grješkom stoji* Belajšević.

BELÁJLUK, *m. turski* belalyk, *nesreća, vidi* belaj. Tevdaluče, golem belajluče! čak ti mene u Jedreni nade. Nar. pjes. petr. 1, 224.

BELAMÁRIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme u Dalmaciji.* Šem. šib. 1875. 25. *postaňem će biti od* bijela Mara, *a što stoji* e *mjesto* ije, *može biti da je tako promijeňeno po talijanskim školama.*

BELARVESUM, *turski* belani versun, *da bi dao belaja! (po tumačeňu A. Pačića). u priporiječi.* Hoga zaustavi koňa, pa što god je bolje mogao počne puhati na tikvu, govoreći: pi, alah ti belarvesum. Nar. prip. vrč. 49.

BĚLÂV, beláva, *m. vidi* belaj. Nama biti bez belava ne će. Pjevan. 114.

BELBUŠKI, *adj. vidi* beobuški.

BĚLČIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Schem. zagr. 1875. 90. Pregled 34. -e- *je po kajkavskom i po istočnom govoru. isporedi* Beočići, Biočić, Bijelčić.

BELČKE, *selo na Dunavu blizu Budima, maj.* Bölcske. Šem. prav. 1878. 38.

BĚLĆI, *turski* belki, *može biti, valja da, jamačno,* fortasse. *samo u naše vrijeme. isporedi* belćim *i* belkim. Neka ona sagleda vojvode, beléi dosle nije ni videla. Nar. pjes. vuk. 2, 235. Ni vila joj beléi druga nije. 2, 529. No je nama beléi zemlja žedna. 2, 539.

BĚLĆIM, *vidi* beléi. *samo u Vukoru rječniku.* Belćim će i on doći. Vuk, rječ. 21[b]. *isporedi* belkim.

BĚLEC, Belca, *m. u kajkavskom govoru ime*

selu sa zidinama od staroga grada u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj, koje bi u južnom govoru glasilo Bijèlac, Bijèlca. Schem. zagr. 1875. 26. Pregled. 60. *pomiče se od* XIV *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* Castrorum Lobor, Belech. Mon. ep. zagr. 2. 59. *po ostatku od grada ispod koga je govori se mjesto loc.:* pod Belcem. S. Tumpić.

BELECI, *m. pl. vidi kod* Biljevac.

BELEĆA, *vidi* Bileća.

1. BELÈGIJA, *f. gladilica, brus kojim se oštri kosa ili britva brijača Od tur.* bilegi, *brus.* Ima uza se nekakovu belegiju. Nar. prip. bos. I. 133.

2. BELÈGIJA, *m. prezime Turčinu.* Pogubi ga Omer Belegija. Nar. pjes. vuk. 4, 330.

BELÈGIJE, Belègîjâ, *f. pl. mjesto u Bosni blizu Foče.* T. Kovačević, bos. 103. *isporedi* belegija.

BELEGIR, *m. brdo u Fruškoj gori kod manastira Rakovca.* P. Bolić 1, 21.

BELÈGÎŠ, Belegîša, *m. selo u Srijemu.* Schem. diac. 1877. 48. Šem. prav. 1878. 15. S. Novaković, pom. 124. Iz Belegiša. Prot. šab. mag. 25.

BELEGÎŠANIN, *m. čovjek iz Belegiša, dolazi i kao prezime:* Jevrem Belegišanin. Šem. prav. 1878. 15.

BELEJ, *m. selo na otoku Osoru.* Schem. veglen. 1876. 27.

BELEJIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Lazar Belejić. Rat. 179.

BELENCIJA, *f. nekaka tikva, samo u Stulićeva rječniku i iz njega u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 12.

BELÈNĆÛK, belenćûka. *m. batka na vratima, zvekir, biočag.* M. Pavlinović. *Postaša će biti istoga kojega je* belezuka.

BELENE, *f. pl. selo u Bosni blizu Foče.* T. Kovačević, bos. 103.

BELÈNIĆI, Belènîćâ, *m. selo u Hercegovini između Popova, Kleka i Bobana* M. Dučić. ‚Belenići'. Schem. ragus. 1876. 59.

BELÈNZUK, *m. vidi* belenzuka. Dam joj belenzuk na ruku. S. Tekelija, letop. 120, 60.

BELÈNZUKA, *f.* orbis, *grivna; isporedi* bilenzuka. *od tur* belezik, *narukvica, u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo pl.* belenzuke *u značenju samo narukvice). Akc. u gen. pl.* belènzûkâ. — *a) na ruci što se nosi nakita radi,* armilla, *narukvica, grivna: što se nose po dvije, na svakoj ruci po jedna, za to najviše u mn.:* Dadoh sekam zlatne belenzuke. Nar. pjes. vuk. 1, 368. Jedne pleći, tri kavada žuta; jedne ruke, troje belenzuke. 3, 103. — *b) okov na rukama,* manicae, *isporedi* lisice, zavezice, *što je na obje ruke, za to stoji u mn.:* A na noge dvoje bukagije, a na ruke dvoje belenzuke. Nar. pjes. vuk. 2, 113. — *c) na puški,* orbis, *grivna, karika, pavta:* Skide Luko pusku krgalijnku... na kojoj je trideset belenzuka, sve od čista žeženoga zlata. Nar. pjes. vuk. 4, 268.

BELES, *m. zaselak kod Šarengrada u Srijemu.* ‚Beles'. Schem. diac. 1880. 50. *pogrješke:* ‚Beloš'. 83. ‚Belec'. Pregled 116.

BELESIN, *m. ime muško* XII *vijeka u spomeniku latinski pisanu, gdje bi s mogło biti i mjesto* š: Per manus Belesini filii Cornelii comitis. Mon. ep. zagr. 1, 7.

BELESLIN, *m. prezime; u naše vrijeme.* Svetozar Beleslin. Šem. prav. 1878. 92.

BELETINAC, Beletinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. mještani govore kajkavski* e *mjesto* a, *a po ušima će govoru biti i* e *u prvom slogu mjesto* je: Beletinec. Schem. zagr. 1875. 123. Pregl. 41.

BELGRAD, *vidi* Biograd.

1. BÈLI, *turski* belli. *zaista,* certe. *samo u naše vrijeme, u rječniku ni jednom.* Da je beli ostaviti ne ću. Nar. pjes. juk. 161. Beli nam je vjera na tamanu. 176. Ja se hoću potruditi beli. 164.

2. BELI, *tursko ime muško, vidi* Belil. A pred njima agu Beli-agu. Pjevan. 56.

BELIJAL, *m.* Belial. *isporedi* Velijal. Ku skladnost ima Isus z Belijalom? Anton Dalm., ap. 51.

BELIJALOV, *adj. što pripada Belijalu.* Dica Belialova. I. Ančić, svit. 65.

BÈLIKA, *f. ime žensko u Srbiji. biće samo po istočnom govoru sa* e *mjesto* je. Sr. Nov. 1871. 26 *(dodat.).*

BELIL, *m. tursko ime muško: isporedi* Beli. Pobratima agu Belil-agu. Pjevan. 56.

BELINSKO SELO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 28.

BELITARCI, belitaraca, *m. pl. neke zvijezde u priporječi, u kojoj se uzimaju kao neka čeljad:* Hodi tamo, kade Jug i Belitarci skupa spravljaju. Nar. prip. mikul. 9. Dojde k Jugu i Belitarcem. 9.

BELIZOVIĆ, *m. prezime Turčinu.* Kńigu Hasan Belizović piše. Pjevan. 213.

BELKIM, *vidi* belćim. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Bošnjaci reku: belkim. S. Margitić, isp. v.

BÈLNUČIĆ, *m. dem.* belnuk. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Oj devojko dilberčiću u bijelu belnučiću. Nar. pjes. vuk. rječ. 21b.

BÈLNUK, *m. vidi* benluk. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićeva i Vukovu.* Kad ja vidim dragog u belnuku, laš kakono pašu u begluku. Nar. pjes. vuk. 1, 237.

BÉLO, *m. ime muško; u naše vrijeme. tako sa e govori se i u južnom govoru. postaša će biti hipp. od* Bjelimir. *isporedi* Bilo. Belo uze stotinu junaka. Nar. pjes. vuk. 1, 338. Zovite mi Bela barjaktara. 1, 338. Mlogo blago oblećaju Belu. 1, 339. Neki Belo Crnogorac. M. Đ. Milićević, srb. 973.

BELOĐULIJA, *f.* hyacinthus orientalis L. *u jednoga pisca našega vremena* B. Šulek, im. 13.

BÈLOÎŇE, *n. selo u Srbiji u kruševačkom okrugu.* K. Jovanović, reč. 112. *Akcenat nije sa svijem pouzdan.*

BÈLOÎŇSKÎ, *adj. sela Beloња.* Beloińska reka. Glasnik 19, 289. M. Đ. Milićević, srb. 827. Beloińsko vrelo. Glasnik 19, 289.

BELOM, *m. neko mjesto kod Dubrovnika* XIII *vijeka: u to je vrijeme išla međa dubrovačkoj zemlji* od crkvi sv. Pokrata, kako drže gore vrhu Belomu i slezuta do mlinehu. Mon. serb. 38.

BELÓŇÎN, Belońina, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BELOPÀNDARA, *f. neka krupna šljiva, samo u Vukovu rječniku (dodat., gdje se napomiče da se tako zove u Srbiji u okrugu užičkom). isporedi* bjelošljiva, jajara.

BÉLOV, *m. adj. prezime, po ocu Bela:* Milo Belov. Magaz. 1868. 70.

BÈLÔV, Belôva, *m nadimak vidi* bjèlôv. Jovan Tomić Belov. M. Đ. Milićević, srb. 457.

BELÒVÂR, Belovára. *m. vidi* Bjelovar.

BÉLOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bélu.* Al ne hoće Belovića Joko. Nar. pjes. vuk. 5, 210. Svetozar Belović. Rat 184.

BELSKI DOL, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 181.

BELŠĆAK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinsko-topličkoj.* Pregled 53. *-šć- je kajkavski mjesto* št, *i e će biti mjesto* je *od ê. Od adj.* belski.

BÈLÎĆ, *m. tal.* veluto, *vidi* velut, velud, baršun, kadifa. *samo u Mikaljina rječniku* (11. 769). *isporedi* beluk.

BELUK, *m. vidi* belud. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (‚kadif'). Po ńemu vam šaljemo osam aba i pet beluka. Starine 11, 88. Šest guńev i četiri abe i četiri beluka. 91.

BELVEDER, *m. selo u Hrvatskoj kod Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

BELZEBUB, *m.* Beelzebub. U Belzebuba starješinu od nepodoba izgoni djavole N. Rańina 59b. luk. 11, 15. Dajuć hvale Belzebubu vitorogu. J. Kavańin 152. *isporedi* Veelzevul.

BELZEBUBOV, *adj. što pripada Belzebubu.* Po kreposti Belzebubovoj poglavice djavaoskoga. M. Radnić 218. Od nenavidosti belzebubove. I. Ančić, svit. 57.

BELZEBUBOVAC, Belzebubovca, *m. tko se drži Belzebuba.* Tko svoga iskrńega nenavidi jest Belzebubovac. J. Banovac, pripov. 228.

1. BÈĻ, *m.* alburnum, *bjelika, bakuļa. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Slavoniji).* — *-e- je po istočnom govoru mjesto južnoga -je-. od* bio, bijela.

2. BEĻ, *m. selo u Ugarskoj blizu Đura.* Šem. prav. 1878. 36.

1. BÈĻA, *m.* 1. *ime muško; vidi* Bjèļa. — 2. *čeļade koje ima bijelo na oku.* Ne reci mi: ćoro, dok ti ne rečem: beļa. Nar. posl. vuk. 209. — 3. *ime volu bijelu u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *to je i u zagonetci o danu:* Lcže mrkońa, sav ga svet dići ne može, dok mu ne dođe brat beļa (‚bèļa'). Nar. zagon. nov. 39. *isporedi* bijelońa.

2. BÉĻA, 1. *f. ime žensko u Srbiji.* Ļ. Kovačević. — 2. *m. nadimak muški. isporedi* Beļo. Andesilić i Beļa namiri se. Prot. šab. mag. 5. Todor Beļa. M. Đ. Milićević, srb. 346.

BÈĻAJAČKÎ, *adj. selu Beļajke.* Beļajačka opština. K. Jovanović, reč. 181.

BÈĻÂJKA, *f. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović, reč. 181. *-e- je po istočnom govoru od -ê-, a* ļ *je promijenjeno* l: *prije se je zvala* Belajka. M. Đ. Milićević, srb. 1135.

BEĻAN, *m. prezime, upravo nadimak koji dolazi mjesto prezimena, u naše vrijeme u Hercegovini.* T. Beļan. Schem. herc. 1873. 254.

BEĻÀNICA, *f.* 1. *rijeka u Srbiji u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 60. Vodenica na reci Beļanici. Sr. Nov. 1867. 111. *i zemļa na ńoj zove se tako:* Zabran u Beļanici. Sr. Nov. 1863. 281. Livada u Beļanici. 1863. 156. 1868. 591. — 2. *planina u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1094. Oko vrhova Rtńa, Beļanice, Stola i Miroča. M. Đ. Milićević, več. 259.

BEĻÀNSKÎ, *adj.* 1. *što pripada selu Beļini u Srbiji u okrugu biogradskom.* Beļanska crkva. M. Đ. Milićević. Beļanska opština. K. Jovanović, reč. 96. — 2. *prezime:* Nikola Beļanski. Šem. prav. 1878. 27.

BÉĻÊNE, *n. vidi* bekeļenje. J. Bogdanović. *isporedi* beļiti se.

BEĻEVAC, Beļevca, *m. mjesto u selu Kopļarima u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u mestu Beļevcu. Sr. Nov. 1873. 343. *isporedi* Biļevac.

BÈĻÎN, Beļina, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom. -e- je po istočnom govoru od -ê-.* K. Jovanović, reč. 177.

BÈĻINA, *f. ime selima. -e- je po istočnom govoru od -ê-. isporedi* Bijeļina. *U Srbiji: a) u okrugu čačanskom blizu Čačka.* K. Jovanović, reč. 167. — *b) u okrugu biogradskom, srezu kosmajskom.* K. Jovanović, reč. 96. *pišu ga i* Beļino. M. D. Milićević, srb. 109.

BÈĻÎNSKÎ, *adj. što pripada selu koje se zove* Beļin. Opština beļinska. K. Jovanović, reč. 177.

BÉĻITI SE, bêļîm se, *impf. vidi* bekeļiti se. *govori se u Lici i u Dalmaciji:* Što se beļiš na me? J. Bogdanović. M. Pavlinović. *Postańem bi mogło biti od* bio, bijela, *prvo subst.* ‚beļa', *u značeńu bi bio početak: smijući se svačemu kao lud zjati tako da se zubi bijele, po tom bi* beļiti se *bilo upravo luditi se, i odatle bi prešlo u značeńe u kom se govori. isporedi* bjeleusna.

BÉĻO, *m. ime muško. -e- je po istočnom govoru od -ê-. isporedi* Béļa, Bjêļa, Bijeļić. Beļo Nikolić. Prot. šab. mag. 128.

BEĻUŠINA, *f. vidi kod* bjelušina.

BÈMBAŠA. *f. ńekako mjesto u Sarajevu.* Vuk, rječ. *isporedi* Benbaša. Kolika je na Bembaši trava, još je ļepša dizdareva Javra. Nar. pjes. vuk. 1, 345.

1. BÈMBEĻ, *m ńekakav grah u Hercegovini.* N. Dučić. *Riječ bez sumńe tuđa, za sada bliže nepoznata.*

2. BÊMBEĻ, *m. čeļade koje je ńegda išlo po Dubrovniku 1 maja (kao Turica 2 febr.); ‚imao je haļinu sru iskićenu zelenijem lišćem i svakojakijem cvijećem; oko ńega su se vili blavori, i jednoga je u ruci nosio i s ńime se igrao; išao je onaj dan i k manastiru sv. Jakova, oko po sahata od grada'.* Vuk. rječ. 22. *Postańem može biti da je od πομπαῖος, pratilac, koje se pridijevalo grčkom bogu neznabožačkom Ermeju (Ἑρμῆς), Merkuriju.*

BÈMBER, *m. vidi* berber. *isporedi* benberin. *samo u naše vrijeme.* Bogom brate, Mihate bembere! obrij mene rusu kosu s glave. Nar. pjes. vuk. 3, 350.

BEMOTA, *m. hebr.* behemoth, *koje vidi kod* behemotov. A bemota od lijenosti lijenih vaļa i satire. P. B. Bakšić 226.

BÊN, *m. turski* ben, *mlâdĉž,* naevus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Smiju l' mu se beni po obrazu? Nar. pjes. petr. 1, 132. Đosto moja i dva bena tvoja, i dva bena među obrvama! Nar. pjes. vuk. rječ. 22a. Turkińe a i naše gdjekoje žene po varošima misle da je lijepo imati bene po licu, i za to ih crnom bojom grade i koje nemaju. Vuk. rječ. 22a.

BÈNA, *f.* 1. *turski* bön, *lud, ludo čeļade,* stultus. *od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Hercegovini i u Hrvatskoj).* — Za plaćn špot daje i drži za bene. M. Kuhačević 36. Čudne bene, što sam učinio! Nar. pjes. mar. 79. Kako je bena i ništa ne zna. Magaz. 1868. 63. Idi beno jadna! Idi beno benasta! Vuk. rječ. 22a. — 2. noctua, *sova. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. postańa može biti istoga kao pod* 1. Đroń. čvrļuge, kosić, bene. J. Kavańin 22.

BÉNAC, bénca, *m.* 1. *lud. čovjek. Od* bena 1. M. Pavlinović. — 2. *divlji tukac.* M. Pavlinović. *isporedi* bena 2.

BĚNÂK. *m. hyp.* Beno. *od* XII *vijeka: a) ime muško u spomeniku latinski pisanu rečenoga vijeka:* ‚Benach'. Rački, doc. 90. — *b) prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 258.

BĚNÂKOVAC, Bĕnâkôvca, *m. planina u Bosni kod Biśća.* Zemljop. bos. 51. T. Kovačević, bos. 66. *Tako nazvana po* Benaku.

BĚNÂKOVIĆ, *m. prezime; po ocu Benaku.* Schem. diac. 1877. 64. Boca 41.

BĚNAST, *adj.* stultus, *lud. Od* bena. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj, ali se govori i izvan Hrvatske).* Idi beno benasta! Vuk, rječ. 22ª. Ona će poći za ovoga benastoga čobana. Magaz. 1868. 63.

BĚNÂŠ. *m. hyp. od* Beno. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji tako naziva Benešiće:* Vidim ješter u životu Benaše i Palmotu. J. Kavanin 176. Benaš tvoj Matija Stojić. 177.

BĚNAV, *adj. vidi* benast. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* benava.

BENAVA, *f. benavo čeljade muško ili žensko. samo u Stulićevu rječniku.*

BENÁVITI, bĕnâvîm, *impf.* infatuare, *zaludirati. od* benav. *samo u naše vrijeme.* 1. *prelazno: samo u jednoga pisca:* Što bi tude benavili kraļi? Osvetn. 3, 29. — 2. *sa se, refl., činiti se benav, luditi se,* stultitiam simulare. *samo u Vukovu rječniku.*

BENÁVLĚ́NE, *n.* caecitas mentis, simulatio stultitiae. *isporedi* benaviti. *samo u Vukovu rječniku.*

BĚNBAŠA, *f. vidi* Bembaša. Kad ja podo na Benbašu na vodu. Nar. pjes. petr. 1, 260.

BĚNBERIN, *m. vidi* berberin. *isporedi* bember. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji da se govori u Crnoj Gori).* Ti doveli Petra benberina. Nar. pjes. vuk. rječ. 22ª.

BENCETIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Mon. croat. 235. 323. *od imena koje nije u običaju a koje će biti postalo od talijanskoga načińenoga od* Benedetto. *isporedi* Benecetići.

BENCETIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 92. Pregl. 26.

BENCLIN, *m. prezime;* XVI *vijeka.* Pavla Benclina. Mon. croat. 201.

BENČA, *f. ńeko mjesto među Plavom i Budimļom u gorńem Polimļu* XIV *vijeka; nominativu nema potvrde, može biti i* Benač, *i kao da su bila dva mjesta istoga imena:* Međa Crńnimь Goramь među Plavomь i Budimļomь... pravo uzь brьdo među Benecju sь gradьčkomь međomь. Mon. serb. 95. *Postańa nepoznata.*

BENČEVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Boca 5. 28. *Od imena koje ne dolazi a koje je postalo od* Beno.

BENČIĆ, *m. prezime* XV *i* XVI *vijeka.* Dujam Benćić. Mon. croat. 140. Marku Benčiću. 302. *od imena koje samo ne dolazi a koje je postalo od* Beno.

BENČULIĆ, *m. prezime u Dubrovniku od* XII *ili* XIII *vijeka, koje su pisali i* Binčulić, *a latinski* de Binzola. Mon. serb. 7. 10. Daničić 1, 35. *isporedi* Binčulić.

BENDEK, *m. prezime;* XV *vijeka; upravo ime mjesto prezimena:* Šimun Bendek. Mon. croat. 96. *može biti okrńeno* Benedik. *isporedi* Bendeković.

BENDEKOVIĆ, *m. prezime po ocu* Bendeku; *dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka za Marra Orbina može biti za to što je bio reda sv. Benedikta, ali sa r mjesto* v *može biti štamparskom grińeškom.* U skazańi Marka Urbina ‚Bendekorića'. J. Banovac, razg. VI.

BĚNDER, *m. grad, u južnoj Rusiji u Besarabiji.* S ńima Beograd i Bender obraniti mogu. J. Rajić, boj 47. Kad je vojska pod Benderom bila. Nar. pjes. juk. 548.

BĚNDEŠ, *m. samo u zagonetci kao ime psu:* Podigle se rogoļače, susrete ih rendisalo, hoćaše ih rendisati, ne da bendeš ni gledati *(odgonetļaj: ovce, kurjak i pas).* Vuk, rječ. 22ª. bĕndeš. Nar. zag. nov. 149.

BĚNDIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Aleksa Bendić. Rat 182. *postańem može biti od nadimka načińena od turskoga* bende, *sluga.*

BENDOGUZ, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka o vrazima.* Bendoguzi, sendonogi obraz beče, jazik plaze. J. Kavanin 410. *riječ u prvoj pali tamna.*

BĚNDUSKA, *f. vidi.* banduska. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* benduška.

BENDUŠKA, *f. vidi* benduska. Benduška, crocus Pallasii *i* crocus sativus. Čas. čes. muz. 1852 2. 16. Šulek, im. 13.

BENDĚLUK, *m. turski* bengilik, *trava (različna) što se meće u vino i u rakiju da se ćorjek opije i da zaspi kao mrtav,* herba soporifera. *isporedi* bendiluk. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U vino mu benđeluke meša. Nar. pjes. vuk. 1, 543. A u vino meša svako bilje, ponajviše bendeluka teška. 2, 160.

BENDĬLUK, *m. vidi* bendeluk. Zgotovi mu gospodsku užinu i natoči vina i rakije, u sve troje baca bendiluke (‚bendžiluke'). Nar. pjes. juk. 55. Od po noći san je prevario, na ńu Sekul meće bendiluke. 409. Zagrabi mu vode u maštrafi, a zavuće u ģepove ruke, te izvadi mnoge bendiluke, bendiluke od četiri ruke, te sasipa travu u maštrafu. Nar. pjes. petr. 3, 610.

BENDUR, *m. u jednoj pjesmi sremskoj ńeka gora, a biće* Mindur, *visoko brdo u Staroj planini na granici srpskoj između Pirota i Ciprorea. vidi* Mindur. Końa igra, Ovče poļe prede; końa igra, Bendur goru prede. Nar. pjes. srem. 117.

BĚNE, *m. hyp.* Benedictus, *vidi* Beno. *u jednaga pisca prošloga vijeka.* Bene i Andre. J. Kavanin 304. Papa Bene. 362. Sveti Bene. 523.

BENĚBREKE, benèbrêkâ, *f. pl. vidi* benevreke. *u jednoj pjesmi prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Na ńemu su benebreke od skrleta. Nar. pjes. bog. 87.

BĚNECI, Bĕnetâkâ, *m. pl.* Venetiae, *isporedi* Bneci, Mleci. *dolazi* XIII–XVII *vijeka, a poslije samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiģijinu, a govori se i sada na Rijeci. pred c otpada* t, *koje ńeki i pišu.* Pride dosti ļudi z Benetak. Mon. croat. 4. Da stoji u Benecehь u dužda. Mon. serb. 148. Da ga damo do Benetskь. Spom. sr. 1, 93. Da oće kraļ franački i Benetci pomoći. Mon. croat. 226. Dotegnu do Benetak. F. Glavinić, cvit 217. Počiva u Benetcih. 344. Benetkih. 108. Gdi su sada Benetki uzidani. 106.

BĚNECANIN, *m.* Venetus, *Mlećanin, Mlečić. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiģijinu, u sva tri*

‚Benečan'. *pred č otpalo je* t, *koje pomenuti pisac piše.* Benetčani. F. Glavinić, cvit 138.

BÈNEČÂNKA, *f. vidi* Mletkiња. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiđijinu.*

BÈNEČANSKÎ, *adj.* venetus, *vidi* Benetački, bnetački, mletački. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BENEDA, *m. i f. ime muško i žensko* XI *vijeka u dva spomenika latinski pisana.* Rački, doc. 90. 133. *Postaňem ne će biti slovensko nego okrnjeno* Benedictus *i* Benedicta, *prem da drugi drukčije misle.*

BENEDAT, *m.* Benedictus. *isporedi* Benedet. XVI *vijeka.* Benedat Zborovčić. Jagić, arkiv. 2, 722. 723.

BENEDET, *m.* Benedictus. *od tal.* Benedetto. *dolazi od* XVI *vijeka, ali u oblicima po kojima može biti nominativ i* Benedeto, *a pouzdano dolazi* XVIII *vijeka s nom.* Benedet. — *a) u nom. i rok., kome je nom.* Benedet. Benedet opat. L. Terzić XVI. Sveti Benedete. 100. Kako je odlučio Benedet XIV. A. d. Kosta, zak. I, 39. — *b) u kome god drugom padežu:* Pape Benedeta. A. Gučetić, roz. mar. 92. I. P. Marki 37. J. Kavańin 212. Sv. Benedetu. J. Banovac, razg. 114. I. J. P. Lučić, razg. 80.

BENEDETO, *m. tal.* Benedetto, *isporedi* Benedet. Benedeto. J. Kavańin 361. V. M. Gučetić, pohv. 79.

BENÈDIČICA, *f. trava koja se zove i zečja stopa,* genm urbanum L. *tal.* benedetta, *isporedi* Benedik. *Samo u Bjelostijenčevu rječniku* (I, 241 caryophyllata) *i iz njega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 13.

BENÈDIK, *m.* Benedictus. *od* XV *vijeka.* Popu Benediku. Mon. croat. 110. Blaženi Benedik. Ļetop. dukļ. črnč. 2. Benedika kramara sin. Mon. croat. 310. Sveti Benediče. I. Ančić, svit. 115. Iz ove prislavne krvi izide moj prisveti Benedik. I. Đorđić, ben. 8. Papa Benedik. A. Kanižlić. kam. 28.

BENÈDIKOV, *adj.* Benedicti. *isporedi* Benedik. Sin Benedikov. Mon. croat. 57.

BENÈDIKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Benediku.* Miknla Benediković. Mon. croat. 88.

BENÈDIKT, *m.* Benedictus. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (136b) *i Bjelostijenčevu. isporedi* Benedikto. — Benedikt patrijarka. F. Glavinić, cvit. 76.

BENEDÌKTÎN, *m.* monachus Benedictinus. *u rječnicima Belinu* (136b) *i Bjelostijenčeru. isporedi* Beneditin.

BENÈDIKTO, *m.* Benedictus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka u nom., a u drugim padežima i u drugih, ali po njima može biti nominativ i* Benedikt. *isporedi* Benedikt. Benedik, Benedet, Benedit, Benedat, Beno. — Sveti Benedikto poruči. B. Gradić, djev. 37. Život prislavnoga Benedikta. I. Dorđić, ben. 7. *pošljedńi pisac piše u nom.* Benedik, *koje vidi.*

BENÈDIKTOV, *adj.* Benedicti. *između rječnika u Belinu* (136b) *i Bjelostijenčeru.* Porođeńe Benediktovo. I. Dorđić, ben. 7.

BENÈDIT, *m.* Benedictus. *isporedi* Benedet. Stan ki jim da Benedit. Đ. Baraković, vil. 117. Benedit papa. L. Terzić 86.

BENEDÌTÎN, Beneditina, *m. vidi* Benediktin. *samo u Bjelostijenčeru rječniku.*

BENEFICIJ, *m.* beneficium (ecclesiasticum), *dohodak od imaňa crkvenoga, koje uživa pop, i samo tako imaće.* Dobro riste sveti oficij, da za imit beneficij. M. Marulić 286. Ni ima primati ploda od beneficijev. Š. Budinić, ispr. 146. Koji imaju koj godir beneficij crikveni. M. Bijanković 2. Kanunici, koji imaju dobročinstva ali beneficije. 117. Po dohodku crkvenomu t. j. beneficiju. A Kadčić, bogosl. 6. Biskupa u kojega si državi dostignuo beneficij. 105.

BENEFICÌJÂN, beneficijána, *m. vidi* beneficijat. Ja pop Ilija beneficijan. Mon. croat. 184. Ne može dugovati kako beneficijan. Š. Budinić. ispr. 146.

BENEFICÌJÂT, beneficijáta, *m.* beneficio ecclesiastico praeditus, beneficiatus, *pop koji uživa dohodke od crkvenoga imaňa. isporedi* beneficijan. Da je koji crkovňak beneficijat. I. Ančić, ogl. 105.

BENEKOVIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka, u hrvatskom primorju.* Martin Benković. Mon. croat. 166. *može biti od* Benedik.

BENESTRA, *f. vidi* banestra. Benestrami. Aleksand. nov. 29.

BENEŠA, *m. ime muško, koje dolazi* XIV *vijeka u spomenicima latinski pisanijem, i to s prijedlogom* de *mjesto prezimena:* Symon de Benessa. Mon. rag. I, 20. *isporedi* Benešić. *Postaňem je od imena* Beno.

BENEŠIĆ, *m. prezime, od* XIII *vijeka u Dubrovniku. Od* Beneša, *koje vidi.* Aньdrêja Benešićь. Mon. serb. 40. Daničić 1, 35.

BÈNETAČKÎ, *adj.* venetus, *mletački. isporedi* bnetački, Beneci. *Od* XIII *do* XVII *vijeka.* Duža benetačkoga. Mon. serb. 35. Općinê benetačkoj. 39. Vrnez benetačkih. Zak. vinod. 55. Gospoda benetačka. Mon. croat. 4. Dukatь zlatiнь benetьčkehь. Mon. serb. 528. Benetački. F. Glavinić, cvit 247.

BENETAK, Benetka, *m.* Venetus, *Mlečić. isporedi* Benečanin, Bnetak. XIV *vijeka.* Nikola benetьkь. Mon. serb. 180.

BENÉTALO, *m. koji beneće,* fabulator longus, taedium iciens. *samo u Vukovu rječniku.*

BENETÁNAC, Benetánca, *m.* Venetus, *Mlečić. isporedi* Benečanin. *samo u Jambrešićevu rječniku, i to kajkavski* Benetanec (I, 1018b).

BENETANSKI, *adj.* venetus, *mletački. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (9b) *i Jambrešićevu* (I, 1018b).

BENÉTÂŃE, *n.* nugae. *isporedi* benetati. *samo u rječnicima Stuličevu* (inepta locutio) *i Vukovu* (fabulatio longa).

BENÉTATI, bnêćêm, *impf.* fabulari taediose, *govoriti koješta. samo u naše vrijeme, između rječnika u Stuličevu (gdje je praes. i* benetam, de variis rebus inepte loqui *i u Vukovu). isporedi* banati, *s kojim je jednoga korijena.* Beneće kao pijan na đaći. Nar. posl. vuk. 12.

BENETIK, *adj.* venetus, *mletački. samo u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* 100 perperь beneticêhь. Mon. serb. 139.

BENETO, *m. ime muško. prije našega vremena.* Beneto Grabija. Mon. croat. 316. *može biti od tal.* Benedetto.

BENÈVENAT, Benèventa. *m.* Beneventum. *grad u Italiji. isporedi* Benevento. *u nominativu samo u Belinu rječniku:* Benevenat (137b).

BENEVENTÁNAC, Beneventánca, *m.* Beneventanus, *čovjek iz Beneventa.* Beneventanci. A. Kanižlić, kam. 384.

BENEVENTI, *m. pl. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da stoji griješkom kakvom god mjesto* behemoti, *koje vidi kod* behemotov. *isporedi i*

benvenut. Vrte se šegom plahom beneventi pod orahom. J. Kavanin 451.

BENEVÈNTO, *m. vidi* Benevenat. *tal.* Benevento. *u nominativu samo u Mikalinu rječniku:* Benevento.

BENÈVRAKE, benèvrâkâ, *f. pl. vidi* benevreke. Kad dijete prijede u mladiće, obuče benevrake (pantalone). V. Bogišić, zbor. 294.

BENÈVRECI, benèvrêkâ, *m. pl. vidi* benevreke. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj).*

BENÈVREKE, benèvrêkâ, *f. pl.* bracae, *hlače, čakšire. isporedi i* gaće. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (gaće, femoralia, bracae), *u Belinu* (femoralia 161b), *u Bjelostijenčevu* (bracae), *u Voltiğjinu* (benevreka, lange beinkleider), *u Stulićevu* („benebreke", bracae quae ad talum usque descendunt) *i u Vukovu* (caligae). *osim rječnika samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i to na strani kao tumačenje riječi čalvare:* „benevreke, hlače". B. Krnarutić, vaz. 10. *Postaćem je druga pola* -vreke *od lat.* bracae, *tal.* braca, *nov. grč.* βράκα; *prva je pola tamna: može biti od tur.* pembe, *pamuk.* — *isporedi* benevrake, benebreke, benevreci, benevrke, berevreke, brenebreke.

BENÈVRKE, benèvrkâ, *pf. pl. vidi* pelen-gaće, *ali se samo u šali kaže mjesto njih. isporedi* benevreke, *s kojima su jednoga postanja. samo u Vukovu rječniku.*

BENGI, *u zagorci, vidi kod* uzengi.

BENIČÂNCI, Beničânâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101.

BÉNIĆ, *m. prezime, po ocu Beni (vidi* Bene, Beno). *Od prošloga vijeka.* Bono Benić. Norini 60. Schem. bosn. 1864. 99. Gr. Benić. Schem. segn. 1871. 102.

BENIĆI, *m. pl. dva sela u hrvatskom primorju, jedno kod Crkvenice a drugo kod Drvenika.* Schem. segn. 1871. 45. Pregl. 7. 8. *isporedi* Benić.

BENIJÁMIN, *m.* Beniamin. *isporedi* Venijamin. Najmlađega sina „Beniamina". E. Pavić, ogled. 88.

BENIJÁMINOV, *adj. što pripada Benijaminu.* Od kolina „Beniaminova". F. Glavinić, cvit. 34. U vrću „Beniaminovu". E. Pavić, ogled. 90.

BENIJÁMINOVAC, Benijáminôvca, *m. čorjek od kolena Benijaminova.* Opet ih „Benjaminovci" razbiše. A. Kačić, korab. 119.

BÉNKO, *m. hyp. od* Bêno, Benedictus. *Od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (9b), *Voltiğjinu* (7) *i Daničićevu.* Benko Bratosaljić. Spom. sr. 113. Pop Benko. Mon. croat. 134. Benko Gundulić. Mon. serb. 548. Benko ban rvatski. A. Kačić, korab. 422. — *sada se nahodi i kao prezime:* Toma Benko. Schem. diac. 1877. 66. G. Benko. Schem. zagr. 1875. 258.

BÉNKOVAC, Bénkôvca, *m. ime mjestima. od* Benko. *a) varošica u Kotaru između Zadra i Skradina sa zidinama od staroga gradića.* Vuk, rječ. 22a. Šem. zad. 1876. 30. Repert. dalm. 5. U Kotaru vidi se jedan gradić, ter se zove Benkovac; sva je prilika da je od bana Benka zidan. A. Kačić, kor. 422. — *b) selo u hrvatskom primorju.* Schem. segn. 1871. 66. Pregl. 10. — *c) selo u slavonskoj krajini blizu Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 52. *pišu ga i* Benkovci. Razdjel. kraj. 28. — *d) selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj, u mještana kajkavski* Benkovec. Schem. zagr. 1875. 30. Pregl. 49. — *e) selo također u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj, u mještana također kajkavski* Benkovec. Pregled 52. — *f) selo u Ugarskoj u Međumurju, u mještana kajkavski* Benkovec. Schem. zagr. 1875. 139.

BÉNKÔVCI, Bénkovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji; vidi kod* Benkovac.

BÉNKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Benku, od prošloga vijeka.* Benkovići. J. Kavanin 140. Prozvaše se Benkovići, A. Kačić, kor. 422. Gr. Benković. Schem. bosn. 1864. XVII. Ig. Benković. Schem. zagr. 1875. 258.

BÉNKOVIĆEV VÎRH, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled 53.

BÉNKOVIĆEVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Schem. zagr. 1875. 36. Pregl. 53.

BÉNKOVIĆI, Bénkovîćâ, *m. pl. selo u hrvatskom primorju.* Schem. segn. 1871. 45. Pregled 7.

BÈNLIĆ, *m. prezime jednomu biskupu bosanskom* XVII *vijeka, jamačno po turskom nadimku očinu, koji je mogao biti* benlija. -î- *je sažeto* -iji. Benlić. Norini 57. Nadod. 54. „Benlić". Schem. bosn. 1864. 91.

BÈNLUK, *m.* tunicae muliebris genus, *duga ženska haljina s rukavima koja se nosi ispod druge. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Baraći, ali se nahodi i po drugim krajevima). glasi i* belnuk, *koje vidi. Riječ je jamačno turska, ali jako promijenjena.* Kakvu mladi sukńu i obuću, kakvi benluk i na kapu zlato? J. S. Rejković, kuć. 366. Ne bi ona u pirnom benluku dok je živa podnosila muku. 366. Da je to novaca primio u kaparu za jedan benluk. Prot. šab. mag. 129.

1. BÉNO, *m. hyp. od* Benedikto, Benedictus. *isporedi* Benko. *Akcenat se mijenja u voc.:* Bêno. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (136b) *i Bjelostijenčevu.* Beno. Rad 16, 165.

2. BÉNO, *m. vidi* bêna *(lud). Akcenat se mijenja u voc.:* bêno. *samo u poslovici kako je nekakav lovac napustio hrta na dva zeca pa mu nije uhvatio ni jednoga, a iz poslovice i u Vukovu rječniku.* Oba beno! pa ni jednoga. Nar. posl. vuk. 228.

BÉNOV, *adj.* Benedicti. *samo u Belinu rječniku* (136b).

BENŠIĆ, *m. prezime*; XVI *vijeka.* Benšići z Goric. Mon. croat. 183. *postanjem od imena koje samo ne dolazi u kaje je postalo od imena* Beno.

BENŠINIĆ, *m. prezime*, XVI *vijeka.* Stipana Benšinića. Mon. croat. 214. *isporedi* Benšić.

BÊNT, *m. turski* bend, *brana (vodenična),* moles. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj).*

BENUM, *turski* benüm, *moj. dolazi samo kad se kazuje kako govore Turci ili kako se govori Turčinu, niti se mijenja po padežima.* Fendum benum, baš si ugodio. Nar. pjes. vuk. 5, 513. Ja ne znam, efendum benum. Nar. prip. vrč. 55.

BENUTIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Dalmaciji.* Šem. šib. 1875. 25.

BENVENUT. *m. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da znači grješkom kakvom god mjesto* behemot, *koje vidi kod i* bemot. *isporedi* beneventi. Z'o Asmodej i Benvenut, Mamon Satan, vrh njih bljuju nagle riječi. J. Kavanin 449.

BÉŇA, *m.* 1. *prezime, upravo nadimak mjesto prezimena.* Šimun Beńa. D. Baraković, vil. 189. Beńa. J. Kavanin 123. 131. — 2. *u zagonetci o svrdlu kao ime volu, koji se u drugim zagonetkama također o svrdlu naziva mrkoňa i galoňa:*

Navrh kuće bćńa preživa, a ogrizine mu na zemļu padaju. Nar. zag. nov. 204.

BȄ̀ŃÎŠ, beńiša, *m. vidi* biniš. Kuća je *(momkova)* dužna devojki kupiti beńiš *(griješkom* ‚beniž') ili kabanicu *(u Slavoniji)*. V. Bogišić, zbor. 213.

BEO-, *koje se riječi tako počińu u mjesu ordje u redu, ńih treba gledati među onima kojima je početak* bijel- *ili* bio-.

BEOBUŠKI, *adj. stari Velbužd u sadašńi Ćustendil zvao se ńeko vrijeme i* Belbuška Bańa *i s promijeńenim* l *na* o: Beobuška Bańa: *u jednoga pisca* XVII *vijeka sa* l *nepromijeńenim:* Stefanъ ubi cara Mihaila blьgarskago na Bańi Belьbuškoj. Glasnik 22, 216. *a* XVI *vijeka u jednoga pisca s promijeńenim* l *na* o, *latinski zapisana:* Beobusci balnea. Rad 19, 127. *Postańem od* Velbužd, *čemu je promijeńeno* v *na* b, *može biti i za to što se pravo ime zaboravļalo i dovodilo u svezu sa* bio, bijela. *isporedi* Velbužd. *Sa srijem je drugo mjesto* Biobuška Bańa; *vidi* biobuški.

BȄ̀OCE, Beòca, *n. selo u Srbiji u okrugu čačanskom, srezu studeničkom.* M. Đ. Milićević. *Piše ga* Beoci. K. Jovanović, reč. 171. U Beocima. M. Đ. Milićević, srb. 657. *prvo je* e *po istočnom govoru.*

BEOCI, *vidi* Beoce.

BEÒČANIN, *m. čovjek iz sela Beoca; dolazi kao prezime:* Nikola Beočanin. Rat 348.

BȄ̀OČIĆI, Bèočȉćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jagodińskom.* K. Jovanović, reč. 107. -e- *je po južnom govoru, a* -o- *je postalo od* l. *isporedi* Biočić, Belčići, Bijelčić.

BȄ̀OČIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Beočićima.* Opština beočićska. K. Jovanović, reč. 107.

BEÒČÎN, Beočina, *m. manastir u Fruškoj Gori i selo kod ńega.* Vuk, rječ. 22b. Šem. prav. 1878. 9. 137. Schem. diac. 1877. 57. Pregl. 116.

BEOČÎNAC, Beočinca, *m. čovjek iz Beočina. u Vukovu rječniku. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* Beòčînâcâ.

BEÒČÎNSKÎ, *adj. što pripada Beočinu. u Vukovu rječniku.*

BȄ̀OČKÍ, *adj. sela Beoca.* Beočka opština. K. Jovanović, reč. 171.

BEOČANIN, *m.* Boeotus. Desetim kolom Beočanin vladaše. D. Zlatarić 17.

BȄ̀ODRA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 91.

BEÒGRAD, *vidi* Biograd.

BEÒMÛŽEVIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 5. *isporedi* Bjelmužac.

BEOVICA, *f.* abramis ballerus Cuv., *riba koja se zove i* kesega. J. Pančić, ribe 90. -e- *je po istočnom govoru, a* o *je postalo od* l, *od adj.* bio, bijela.

BȄ̂PČE, bêpčeta, *n.* pupula, *hyp. od* bepka, *lutka. samo u Vukovu rječniku.*

BȄ̂PKA, *f.* pupa, *lutka. upravo hyp. od* beba. *samo u Vukovu rječniku.*

BEPRIMA, *f. kopriva i kostjela, koje vidi. tako se oboje zove na Hvaru.* M. Pavlinović. *Postańem će biti od tal.* vepre, *lat.* vepres. *isporedi* veprina.

BER, *m. grad u Maćedoniji ne daleko od Solunu,* Beroea (Veria, Karaferia). XIV *vijeka.* Podъ Beromъ. Spom. sr. 2, 24. Na gradъ Solunь i Berъ prihodivьše. Danilo 354. Kьga se otvrьže Berъ. Starine 10, 271.

1. BERA, *m. ime muško* XIV *vijeka, upravo hyp. od* Berisav *ili* Berivoje. Glasnik 15, 290. 291. Daničić 3, 554.

2. BȄ̀RA, *f. ńeka buba,* forficula. *u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

BȄ̀RÂČ, beráča, *m. tko bere vinograd ili kukuruz,* legulus, vindemiator, messor. *Akcenat se mijeńa u voc. sing.:* bȅrâču, *i vok. pl.:* bȅrâči. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. isporedi* brač, trgalac, jemač. I kad tako ražali beraču, eto veće i listopad zače. J. S. Reļković, kuć. 8. Nad beračima vešta i pametna čoveka metni, da na braće grožda pazi. P. Bolić 2, 132. Berači vinogradski. Đ. Daničić, avd. 5.

BERÁČEV, *adj. što pripada beraču. samo u Vukovu rječniku.*

BERÀČICA, *f. žensko čeļade koje bere vinograd ili kukuruz. isporedi* berač. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu. Akc. u gen. pl.:* beràčîcâ.

BȄ̀RÂČKÎ, *adj. što pripada beračima. samo u Vukovu rječniku:* plata beračka. Vuk, rječ. 22b.

1. BȄ̂RAK, *m. ime muško; upravo hyp. od* Bero (Berisav). *dolazi prije našega vremena.* Beraks. S. Novaković, pom. 44. *u naše vrijeme dolazi i kao prezime.* V. Berak. Šem. šib. 1875. 25.

2. BȄ̀RAK, Bȅrka, *m. selo u Srijemu.* Schem. diac. 1877. 42. Pregled 116.

3. BȄ̀RAK, bȅrka, *m.* nemus, *gaj, lug. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). Biće od maǵ.* berek, *istoga značeńa.*

BȄ̀RALO, *n. grana ili stablo na kom se što bere:* oblazio od berala do berala'. M. Pavlinović. *teško će biti postalo od* brati, *nego može biti od pers.* ber, *vrh, rod, plod,* ber-âwer, *rodan.*

BERAM, Berma. *m. selo u primorju blizu Pazina, lat.* Vermum. Schem. terg. 1876. 39.

BȄ̀RAŃE, Bȅrâńâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom; pomińe se od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 199. K. Jovanović, reč. 138.

BȄ̀RAŃSKÎ, *adj. što pripada selu Berańama.* Opština berańska. K. Jovanović, reč. 138. Do berańske ńive. Sr. Nov. 1868. 87.

BȄ̀RAT, *m. grad u Arbaniji.* Vuk, rječ. *isporedi* Barat. *ńegda se zvao i* Biograd. Rad 49, 155.

BȄ̀RÂT, berâta, *m. turski* berât, diploma. *samo u naše vrijeme, i to samo o turskim diplomama, između rječnika samo u Vukovu.* Dok se lisici prouče berati, ode koža na pazar. Nar. posl. vuk. 66.

BERÀTLIJA, *m. od tur.* beratly, diplomate ornatus, *tko ima berat. Akc. u gen. pl.* beràtlîjâ. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Beratlije su se zvali i naši knezovi koji su berate imali, a u Carigradu se beratlije razlikuju od ostale raje i po odijelu (čini mi se da smiju nositi žute mestve i crvene jemenije), te ih po sokacima ne smiju ustavļati i pitati jesu li platili harač i imaju li teskeru. Vuk, rječ. 22b.

BȄ̀RÂVCI, Bȅravâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji blizu Broda.* Schem. diac. 1877. 31.

BȄ̀RBA, *f.* vindemia. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu (gdje se napomińe da se govori u vojvodstvu). isporedi* brańe, bratva, beridba, jemańe, jematva, trgatva. — Po berbi vinograda otprave nas. D. Obradović, bas. 378. Sabrao me je gospodin kano kad se odrizuju grozdovi u vrime berbe. A. Tomiković 243. Poblijedio kao šļepačka tikva uz berbu. Nar. posl. vuk. 250. Šļepačka je tikva uz berbu crvena od novoga vina, koje im ļudi sipaju u ńu. Vuk, posl. 250. U vreme berbe. P. Bolić 2, 124. Vršidba će

vam stizati berbu vinogradsku. Đ. Daničić, 3moj. 26, 5.

BERBATI, berbam, *impf.* vindemiare. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je jamačno i načiňeno prema latinskoj riječi.*

BERBATOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Filip Berbatović svirac. Đ. Avramović, sv. gora 266.

BÈRBATOVO, *n. selo u Srbiji blizu Niša.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani izgovaraju* Berbâtovo.

BÈRBER, *m. vidi* berberin.

BÈRBERÊŃE, *n. vidi* brijaće. *samo u Vukovu rječniku.*

BÈRBERIN, *m.* tonsor, chirurgus, *brijalac, vidar. Završetak* -in *stoji samo u jednini, ali se i u jednini govori i bez* -in, *te glasi i* berber. *Akcenat se mijeňa u gen. pl.:* bȅrbêrâ. *Postaňem od tur.* berber *(u oba rečena značeňa), koje je opet od tal.* barbiere. *Dolazi od* XVII *vijeka, sa završetkom* in, *a bez ńega od prošloga vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (berberin, tonsor), *u Bjelostijenčevu* (berberin, tonsor, chirurgus 6b), *u Vukovu* (berber *i* berberin, tonsor). *isporedi* barber, barbijer, bember, brijalac, brijač. — *Berber i brije i rane vida, s toga je i brijalac i vidar; isporedi* berberina. — 1. *brijalac: a) sa* -in *u jednini:* Kada ju *(bradu)* berberin obriči. M. Radnić 212. Koliko je većma nesvijestan berberin, toliko ima stajati oni koji se napravlja većma s mirom, da ga ne obriže nožicami. 549. Pa on ode mladu berberinu, te je svoju obrijao bradu. Nar. pjes. vuk. 2, 455 Berberin od davolstva stane hvaliti kako su Sarajlije svi junaci. Vuk, posl. 187. — *b) bez* -in: Stojan berber. Bud. spom. glasn. u. 3, 74. Pa berbera sebi dobavio, te se omi i kosu obrija. Nar. pjes. vuk. 3, 140. *u pjesmama su obično mladi, hitri, žestoki:* Pa doziva dva berbera mlada. Nar. pjes. vuk. 2, 524. Pa berbere hitre dobaviše: jedni miju, drugi kosu briju a treći mu nokte sarezuju. 2, 254. On namače žestoke berbere, te su Durdu bradu obrijali. 2, 571. — 2. *vidar: a) sa završetkom* -in: Stajati će jedan izranjen i isječen u tmina, a izvadi ga berberin na vidno. M. Radnić 147. — *b) bez* -in: Privedoše ga do berbera ili ti likara. F. Lastrić, test. ad. 106.

BÈRBERINA, *f. vidi* vidarina, ļekarina. *isporedi* berberin. *Samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Vidaj mi ženu, a uzmi berberine koliko ti drago duši. S. Ļubiša, prip. 91. Neka mu plate šest cekina i berberinu. 163.

BÈRBERITI, bèrberîm, *impf. vidi* brijati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* No ti zovi dva berbera mlada, berberimo glavu na hajdučku. Nar. pjes. vuk. rječ. 22.

BERBÈRLUK, *m. berberski zanat,* ars tonsoria. *samo u Vukovu rječniku.*

BÈRBÊRNICA, *f.* tonstrina, *berberski dućan. isporedi* barbernica. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu i Vukovu.* Muja vode novoj berbernici. Nar. pjes. vuk. herc. 291. Došavši u berbernicu da se obrije. Vuk, posl. 187.

BÈRBEROV, *adj.* tonsoris, *što pripada berberu.* Berberovo poļe. Sr. Nov. 1870. 390. Ńiva u berberovoj vodi. 1872. 6.

BÈRBEROVIĆ, *m. prezime; po ocu berberu. u naše vrijeme* Šem. kn. srb. 1878. 34. Vuk, nar. pjes. 2, 655.

BÈRBERSKÎ, *adj.* tonsorius. *samo u naše vrijeme.* Dozove onoga berberskoga momka. Nar. prip. vuk. 191. Ńiva u berberskoj vodi. Sr. Nov. 1872. 328.

BÈRBO, *m. hyp.* berberin. A kako ga poče brijat berbo. Nar. pjes. stojad. 1, 8.

BÊRČIĆ, *m. prezime; dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. od imena* Berka, *koje samo ne dolazi, nego dolazi* Berko, *koje vidi.* Rajaњ Berьčićь. Glasnik 15, 290. V. Berčić. Schem. rag. 1876. 61.

BÈRČIN, *m. ime muško.* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* A Bericino. Rački, doc. 29. *Postaňem od* Berko.

BÈRČÎNCI, Bèrčînâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani govore i u nom.* Berčince.

BÈRČINOVAC, Bèrčinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović, reč. 113.

BÈRČINOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Berčinovcu.* Opština berčinovačka. K. Jovanović, reč. 113.

BERDÍKÂŃE, *n. vidi* berdokaće. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Berdikaće noćno svemu vrh zadaje. M. Kuhačević 55.

BERDIVAN, *dolazi u jednoj pjesmi pridjeveno kuli, i biće kula u kojoj se ne živi nego stoji namještena za osobite prigode i u ńoj su stvari koje se ne upotrebljavaju svaki dan, tako da se o kuli kaže tom riječju ono što se kaže o odijelu riječju* stajaći, *a po tome mislim da je od pers.* ber-dewâm, *trajašan, stalan.* Hajde tamo na berdivan kulu, pa otvori dva sanduka žuta, na se vrzi duzel odijelo od kadive i žežena zlata, .. a u ruke od zlata jabuke, pod pazuho bocu trusovine. Nar. pjes. vuk. 2, 612. *ista se kula malo dalje u istoj pjesmi naziva i* divan kula.

BÈRDÒ, *ńem.* wer da? *koje su pod ńemačkom upravom vikali noću stražari kad bi ko naišao, i još dodavali:* patrol povrbaj (patrolle vorbei). *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Berdo! viču. Š. Stefanac 30. Pod starost berdo! (reče se kad ko što u nevrijeme počiňe, kao da pod starost otiđe u soldate). Nar. posl. vuk. 251. Vuk, rječ. 22b.

BERDÓKÂŃE, *n.* vikaće: berdo. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* berdikaće.

BERDÓKATI, bèrdôčêm, *impf. vikati* berdo? *samo u Vukovu rječniku.*

BERDÓKNUTI, bèrdôknêm, *pf. viknuti:* berdo? *samo u Vukovu rječniku.*

BÈRĐÔV, berdòva, *m. hljeb koji se daje siromasima đacima u Karlovcima; kažu da se tako zove za to što je ńetko ispustiv ga pocikao:* halt'! berdo! P. J. Marković. *Prije će bit od ńem.* vertheilung.

BERDOVIĆ, *m. prezime, koje dolazi jednom zapisano u naše vrijeme; moglo bi se misliti da e stoji grješkom, ali isporedi* Berduj. Došao sudu Vuk Berdović. Prot. šab. mag. 120.

BERDUJ, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BEREČINA, *f.* locus palustris. *samo u rječnicima Bjelostijenčeru, Jambrešićevu, Voltiđijinu* (7) *i Stulićevu. isporedi* berek, *od čega je i postalo.*

BÈREG, *m.* palus, *bara, lokva, blato. glasi i* berek, *koje vidi. dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu i Stulićevu. Od maj.* bereg, *koje je opet od slov.* brȇgъ, *brijeg* (ripa), *a dolazi u mađarskom jeziku samo u imenima mjesnijem* (Miklošić, ursprung d. worte von d. form. trēt. 7). — *a) u pravom značeňu:* Odpuščaše berege i vode. P. Vite-

zović, odlj. 43. — *b) selo u Bačkaj.* Šem. prav. 1878. 29.

BÈREGEMICA, *f. planina u bosanskoj krajini između Sanskoga Mosta i Bronzenoga Majdana.* Zemlj. bos. 49. Glasnik 20, 385. 22, 49. *pišu i* Beregomica. Zemlj. bos. 68. T. Kovačević, bos. 66.

1. BÈREK, *m. vidi* bereg, *od čega je i postalo promijenivši* k *na g. dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (327ª fossa), *u Bjelostijenčevu* (1, 862 palus) *i Jambrešićevu* (662 palus). — *a) u pravom značenju:* Med bereke zapeljan na prvo iduči utonuo jest. P. Vitezović, kron. 38. Kralj Lajuš mrtav osta u jednom bereku. 138. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji belovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 112. Pregled 80. — *c) neko mjesto u Ugarskoj, koje se pomiče samo po imenu prije našega vremena:* Bereku. S. Novaković. pom. 124. *može biti* Bereg *kod Arada.*

2. BEREK, *m prezime;* XVII *vijeka:* Koga je Berek za se okrenuo. Starine 11, 97. Berek Mikula 111.

BERESK, *m.* erica. *u Stulićevu rječniku, u koji je bez sumnje došlo iz ruskoga rječnika, gdje je ćirilsko* v *Stulić čitao* b. *vidi* vrijesak. *iz Stulićeva se rječnika razišla riječ i u druge knige.* B. Šulek, im. 13. *tako je bez sumnje došla i jednom piscu, koji piše* beresek. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46.

BEREŠEVIĆ, *m. prezime.* Schem. diac. 1877. 10.

BERETINAC, Beretinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj; mještani ga zovu kajkurski* Beretinec. Schem. zagr. 1875. Pregl. 44.

BERETIŃAK, *m. neka loza vinova bijela grožđa.* B. Šulek, im. 13.

BERETOVAC, Beretovca, *m. pustara kod sela Golinaca u Slavoniji, u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101.

BERÈVNEKE, berèvnêkâ, *f. pl. vide* benevreke, *od kojih su i postale premjestivši glasove. u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se govori u Lici.* Daj mu ti haljinu, ja ću berevneke. V. Bogišić, zbor. 123.

BERGAMINA, *s riječju* karta, charta pergamena. XV *vijeka.* Z jedne harti bergamine. Mon. croat. 109.

BERGAMOT, *m.* mentha citrata Rchb. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 13. *Od tal.* bergamotto.

BERGAMOTA, *f. neka kruška.* B. Šulek, im. 13. *od tal.* bergamotta, *koje je od tur.* beg armudi, *gospodska kruška.*

BERGAT, *m. tursko ime muško.* Bergat-pašu velikoga vezira. Nar. pjes. bog. 98.

BERGÈNTÎN, bergentína, *m. tal.* berghentino, biremis, *ormanica. samo u Mikaljinu rječniku. isporedi* brigentin.

BERGENTINOVIĆ, *m. prezime, u pjesmi prošloga vijeka.* Generalu Bergentinoviću. Nar. pjes. bog. 282.

BERHEČ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Juraj Berheč. Mon. croat. 252.

BÊRI, Bêrî, *f. pl. selo u Crnoj Gori u ješanskoj nahiji.* Glasnik 40, 20. Sa dno ‚Berih' iskraj Ješkopolja. Ogled. sr. 41. *u Vukova rječniku polje: može biti i polje pod selom da se tako zove.*

BERIČINICA, *f. neka vinova loza bijela grožđa; u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da se tako zove u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 14.

1. BÉRIĆ, *i* BÈRIĆ, *m. prezime; od imena* Bera *(Berisav, Berivoje). u naše vrijeme.* Gaja Berić. Prot. šab. mag. 42. Berić. Vuk, nar. pjes. 2, 648. D. Avramović, sv. gora 198. Šem. prav. 1878. 37. 52. Rat 214. 353. — *U Bosni kod Bugojna ima selo koje se zove* Berića Gaj. Schem. bos. 1864. 50. T. Kovačević 34. U Mačvi ima velika porodica prezimenom Bèrići. S. Novaković.

2. BERIĆ, *m. tursko ime muško.* Medu ńima dva brata Krńića: Berić aga s Krńićem Muratom. Ogled. sr. 379.

BERÌĆET, *m. arapski* bereket, *blagoslov božji, sreća, napredak, obilje. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) kao blagoslov, sreća, napredak, dobra:* U ovome vilajetu niti imam blagosov, niti sriću, nit berićet. Đ. Rapić 192. Koji ńega ljubi u srići, berićetu, napredku. 131. Bog da naspori i berićet učini! Nar. posl. vuk. 17. Od tebe sefte, od boga berićet! 236. Znaš li, kaže, Sijeńanin-Ivo, na što magla od Sijeńa sluti, koja ide na more debelo? To Ivanu vrlo milo bilo: sve na dobro, veli, ako bog da! ja se nadam dobrom berićetu. Nar. pjes. vuk. 3, 214. — *b) što blagoslov ili sreća ili napredak donese: osobito se govori za letinu:* Bori se kao ala s berićetom. Nar. posl vuk. 28. Sveti Petar i apostol Pavle uzeše im puńe i šenicu i od zemlje svakoji berićet. Nar. pjes. vuk. 2, 5. Ne imao poljskog berićeta! 2, 301.

BERÌĆETAN, berićetna, *adj. što nosi berićet, koristan, srećan, obilan. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *Kao koristan u opće:* Od berićetne i neberićetne molitve. E. Pavić, ogled. 582. Tako je uredio da se sir, koji se ove godine siri, čak do godine jede. To je mnogo berićetnije. M. Đ. Milićević, več. 53. *kao obilan, napredan, rodan,* uber, *o paši, sjemenu, godini:* Berićetne davši paše. P. Knežević, pism. 16. Za zdravlje ńegova tvrdoga i visokoga šlemena i svakoga rodnoga i berićetnoga sjemena! Vuk, kovč. 119 Berićetna godina. Vuk, rječ. 23ª. — *Adv. korisno,* utiliter: Koji pet talenti primio biše, toliko se berićetno š ńima vladaše. E. Pavić, ogled. 599.

BERÌĆETNÔST, berićetnosti, *f.* successus, *dobar svršetak kakoga rada. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* berićetan. Srića i berićetnost ima se odpisati vojvodi I. Zaničić 89.

BÈRIDBA, *f. braće (kukuruzno),* messis (zeae). *isporedi* berba. *Od prošloga vijeka.* Gdi je pir, čast, žetva, beridba, prelo. A. Kanižlić, utoč. 476. Guvno se guli prid vršitbu, a koš sprema prid ‚beritbu'. Nar. posl. stojan. 68. O berbi i ‚beritbi' kukuruza. V. Bogišić, zbor. 118. *u Srbiji se u okruga valjevskom braće kukuruzno zove* beridba. Lj. Kovačević.

BÈRIDRÂG, *m. ime muško.* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* Rački, doc. 151.

BERIHNIN, *adj. što pripada čovjeku kojemu ime samo ne dolazi a bilo bi* Berihna *ili* Berihńa. XIV *vijeka u jednom spomeniku, u kom bi* n *pred* i *moglo biti i* ń. Za berihninu ńivu. Mon. serb. 199.

BERIJA, *turski* berüje, *amo, ovamo. kad je ko u nevolji, u kojoj bi mogao poginuti, kao u boju, na rodi, na mećavi, on onda viče (u Lici):* Berija, je li iko igđe živ? pogiboh! J. Bogdanović. *isto je u jednoj pjesmi:* Bre berija, ujače Nikola! što si se ti za bukvu sakrio? evo vidiš da izgubih glavu. Nar. pjes. mar. 39.

BERIJÁKÂŃE, *n. vikaće* berija, *koje vidi.* Eno se čuje u polju berjakańe, nekome je tijesno. J. Bogdanović.

BERIJÁKATI, bèrijâčēm *i* bèrijâkâm. *impf.*

vikati berija, *koje vidi.* Eno neko ber'jaka *(ili* ber'jače), leti u pomoć. J. Bogdanović.

BERIKAT, *m. jabučica ispod grla. vidi* jabučica. *u naše vrijeme u jednoj pripovijeci. značeńe je starļeno po kaziruńu izdavaočevu. postańem može biti od arban.* *vjeṛíϑ-ι, pl. vjeṛíϑ-ετ, resa u grlu.* Po što Ilija viđe da mu se ne može osvetiti, onda napne pušku, pa je unese popu u berikat govoreći mu . . . Nar. prip. vrč. 91.

BÈRILO, *m. ime muško;* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. 13. *Od* Berislav. *isporedi* Bero.

BÈRILÔVCI, Bèrilovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom, srezu nišavskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani govore i u nom.* Berilovce. — *drugo je selo u istom srezu.* Balta-Berilovci.

BERIĻ, *m.* beryllus. Kaloper sa smiļi, garufli, viole lica od beriļi nacivnih po stole. M Marulić 78.

BÈRÎĻE, *n. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 16. *pomińe se i prošloga vijeka:* Ot Beriļa Stanko. Glasnik 49, 12.

BÉRIN, *adj. što pripada Beri.* Vinograd u Berinoj bari *(u Srbiji u okrugu požarevačkom).* Sr. Nov. 1868. 319.

BÉRIN ÌZVOR, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÈRISAĻIĆ, *m. prezime koje je postalo od* Berislaļić *izgubivši* l *iza* s; *vidi* Berislaļić. *Dolazi* XVI *vijeka.* Štefan Ber(i)saļić. Mon. croat. 192. *za* ļ *napisano je* l, *koje se može čitati i* ļ. *latinski je napisano* ‚Berizlovich' *u istom spomeniku.*

BÈRISAV, *m. vidi* Berislav. *tako glaseći dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 11. *između rječnika u Vukovu.*

BÈRISAVĻEVIĆ, *m. prezime, po ocu Berisavu.* M. Đ. Milićević, srb. 73.

BÈRISLAĻIĆ, *m. prezime; po ocu Berislavu; pred* ļ *otpalo je* v. *dolazi* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 295. Daničić 3, 555. *sada nije u običaju, nego* Berisavļević. *isporedi* Berislavić *i* Berisaļić.

BÈRISLAV, *m. ime muško. od* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. 33. Daničić 1, 36. 3, 551-5. Mon. ep. zagr. 1, 126. Berislav Berislavić. I Ivanišević, kit. 262. *danas je u običaju bez* l *iza* s; *vidi* Berisav. *Postańem je prva pola* beri- *od* brati, berem, *a druga od* slava, *kao da bi se reklo: po braňu zvan ili čuven.* — *Od* XV *vijeka dolazi i kao prezime jednoj porodici:* Petra Berislava biskupa i bana hrvatskoga. P. Vitezović, kron. 131. Kneza Ferenca Berislava. Mon. croat. 251.

BÈRISLÂVCI, Bèrislavâcâ, *m. pl. sela kod Prizrena* XIV *vijeka; bilo je do sela Veleža, koje je i sada ondje.* Glasnik 15, 309. Daničić 3, 555. — *drugo selo negdje između Blata Skadarskoga i Morače:* Pišet v selo Plavnicu i Karabeže i Kurilo i Berislavce. Magaz. 1868. 160.

BÈRISLAVIĆ, *m. prezime; dolazi* XV—XVII *vijeka. isporedi* Berisavļević. Paval Berislavić. Mon. croat. 79. Barbaru Berislavić. 280. Tomaša Berislavića. I. Ivanišević, kit. 330.

BÈRIŠIN, *adj. što pripada* Beriši, *koje ime samo ne dolazi a postalo je od* Bera, Bero (Berisav). *negdje blizu Prizrena neki se do zvao* XIV *vijeka.* Berišinь dolь. Glasnik 15, 288. Daničić 3, 555.

BÈRIŠIN DÔ, Bèrišina dôla, *m. vidi kod* Berišin.

BÈRITA, *f. tal.* beretta, kapa; *isporedi* bareta. XV—XVII *vijeka.* Misalić, naglavnik, berita. Mon. croat. 112. Smakši beritu s vlas. M. Marulić 26. Uz funestre gledajući z beritami krivimi. 252. Na svakom berita, kapenka najveća, bila, ka dohita doli mu niz pleća. B. Krnarutić 12. Da ne ima nitkor nositi klobuke oble na način od svitovnih od ovoga mista, dali crne na običaj talijanski, ali beritu oblu, ali, kako se veće pristoji dijaku, beritu križatnu. M. Bijanković 104. Imajući govorit misu, neka nose beritu na križ. 15.

BERITEĻ, *m. vidi* berač. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BERITEĻICA, *f. vidi* beračica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe načińeno.*

BÈRIVÔJ, Bèrivoja, *m. ime muško.* XIV *vijeka, u spomenicima latinski pisanim i* XI *i* XIII, *između rječnika samo u Daničićevu* (3, 554). Glasnik 15, 302. Rački, doc. 134. Mon. ep. zagr. 1, 111. 2, 116. *Prva je pola* beri- *od* brati, berem, *a druga od staroga* voj, *vojnik, kao koji bere vojsku.*

BÈRIVOJEV, *adj. što pripada* Berivoju. XIV *vijeka.* Vinogradь Berivojevь. Glasnik 13, 376. *pogrješka će biti u drugom spomeniku o istom vinogradu* ‚birivojevь'. Glasnik 11, 137.

BÈRIVOJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Berivoju. dolazi* XIII *vijeka.* Mon. serb. 34. Daničić 1, 36.

BÈRJAN, *m. nadimak muški* Neki Berjan. M. Đ. Milićević, srb. 551.

BÊRKA, *f. košarica udešena tako da se ńome beru kruške i jabuke, koje se ne mogu rukom dohvatiti. u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ļ. Kovačević.

BÈRKASOVAČKÎ, *adj. što pripada Berkasovu.* Brda berkasovačka. P. Bolić 1, 23.

BÈRKASOVO, *n. selo u Srijemu, negda grad. Dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* U gradu Berkasovu. Mon. serb. 542. Trči brže mjestu Berkasovu. Nar. pjes. vuk. 2, 573. Berkasovo. Šem. prav. 1878. 17. Schem. diac. 1877. 47. *latinski su ga pisali* Berekzo. Starine 5, 121. *pogrješka je* Brkasovo. Pregled 117.

BÉRKO, *m. ime muško, hyp. od* Bero (Berisav). XIV *vijeka.* Mon. serb. 31 45. Daničić 1, 37.

1. BÈRKOVAC, Bèrkôvca, *m. vidi* Berkovci. M. Đ. Milićević, srb. 366.

2. BERKOVAC, berkovca, *m. neka vinova loza bijela grožđa.* B. Šulek, im. 11.

BÉRKOVAČKÎ, *adj. što pripada selu* Berkovcima. Berkovačko poļe. Sr. Nov. 1861. 33.

BÉRKÔVCI, Bérkovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović, reč. 103. *isporedi* Berko.

BERKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Berku. dolazi od* XIV *vijeku, ali toga vijeka u spomeniku latinski pisanu, a poslije i u drugima.* ‚Bratoslauo Berconich'. Mon. rag. 1, 63. Berković Lukša. Mon. croat. 210. Kosta Berković. D. Avramović, sv. gora 250.

BERLETA, *m. ime muško.* XVI *vijeka.* Berletu Levaka i Bedića Zorkovića. Mon. croat. 249.

BERLIĆ, *m. ime muško* XVI *vijeka.* Ja sudac Berlić pridivkom Starčić. Mon. croat. 249.

BERLÍNČANIN, *m. čovjek iz Berlina grada ńemačkoga. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Berlinčani. I. Zaničić 117. 136.

BÊRMA, *f.* sacramentum chrismatis, confirmatio. *od sr. ńem.* firme. *isporedi* krizma. *dolazi od* XVI *vijeka, u narodu zapadne crkve ne svuda, između rječnika u Mikaļinu, Bjelostjenčevu* (10ᵇ) *i Stulićevu.* Sveti olej krizme ili berme. Š. Budinić, sum. 96. Sakrament berme ili ti krizme. P.

Radovčić, symb. 88. Kumstvo iz berme. V. Bogišić, zbor. 387.

BERMAK, bermka, *m.* asphodelus, *čepfez. samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena, koji ima i* brmak. B. Šulek, im. 14. *isporedi* bermez.

BÊRMALAC, bêrmaoca, *m.* sacrae confirmationis minister. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÊRMÂŇE, *n.* confirmatio. *isporedi* bêrmati. *od* XVI *vijeka, izmedu rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* Krizmanjem ili bermanjem rastemo u duhu. Š. Budinić, sum. 62b. Silvester papa začel je bermaće. P. Vitezović, kron. 42.

1. BÊRMATI, bêrmâm, *impf. i pf.* confirmare, krizmati. *od ńem.* firmen. *dolazi od* XVI *vijeka u narodu zapadne crkve po ńekim krajevima, izmedu rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu i Stulićevu.* Krizmati ili bermati. Š. Budinić. ispr. 79.

2. BÈRMATI, bêrmâm, *impf.* conducere milites. *od ńem.* werben. *isporedi* vrbovati, *koje je i postaňa istoga. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltigijinu.*

BÈRMET, *m.* vinum absinthiatum. *od ńem.* wermuthwein. *isporedi* pelenaš, pelunija. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Bermet. Z. Orfelin 306.

BERMEZ, *m.* eryngium campestre. *u jednom rukopisu* XV *vijeka i u jednoga pisca našega vremena u rukopisu je napisano* ‚bermeč', *te bi se moglo čitati i drukčije.* B. Šulek, im. 32. *ali pisac našega vremena, o kom treba misliti da je sam čuo riječ u narodu, piše* bermez. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *isporedi* bermak.

BERNARD, *m. vidi* Bernardo. Sv. Bernard. F. Glavinić, cvit. 284. J. Kavańin 93. *isporedi* Brnarad.

BERNARDA, *m. vidi* Bernardo. Po nauku sv. Bernarde. E. Pavić, ogled. 581.

BERNÀRDÎN, Bernardína, *m.* Bernardinus. *isporedi* Brnardin. Kneza Bernardina. Mon. croat. 92. Bernardin. A. Gučetić, roz. mar. 291. M. Alberti xxxv. F. Glavinić, cvit xxiii. J. Kavańin 372. Bella (139a). J. Banovac, prip. 98. F. Lastrić, test. ad. 127. Đ. Rapić 7. Norini 52.

BERNARDÍNO, *m. vidi* Bernardin. Sv. Bernaridno. M. Pavišić 9.

BERNARDO, *m.* Bernardus. *isporedi* Brnarad. Gospodin Bernardo arkipryad. Mon. croat. 92. Pop Bernardo. 98. Bernardo. Š. Budinić, sum. 69b. M. Alberti xxxviii. F. Glavinić, cvit. 15. I. Ančić, svit. xiv. L. Terzić xxi. J. Banovac, prip. 127. J. Filipović, prip 1, 158. F. Lastrić, test. 70. E. Pavić, ogled. 321. J. Matović 216. B. Cuceri 23.

BERNARDOV, *adj.* Bernardi. Što bi jedina zamjera Bernardova. B. Cuceri m.

BERNATOVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; od maǧ.* Bernát, Bernardus. Schem. diac. 1877. 66.

BERNE, *m. hyp.* Bernardo. XVI *vijeka u spomeniku u kom dolazi* e *pred* r *i kad ne treba, pa može biti da je tako i tu, ali se ne može za cijelo znati.* Berne Kapustić. Mon. croat. 272. *isporedi* Brne.

BERNESTRA, *vidi kod* brnistra.

BERNIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; od imena* Berne, *koje vidi.* Schem. rag. 1876. 61.

BERNIĆEVIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme; od imena* Bernić, *koje kao ime ne dolazi, u koje je dem. od imena* Berne, *koje vidi.* Šem. kot. 1876. 13.

BERNIK, *m. vidi* berač. *samo u Stulićevu rječniku.*

BERŇAČA, *vidi kod* berňati.

BERŇATI, berňam, *impf. vidi* branati. *samo u Stulićevu rječniku: riječ je po svoj prilici izmislio Stulić uzevši na um da se govori* brati *i* berem *pa misleći da tako i nz* branati *može biti i* berňati; *a od toga je pošlaďnega načinio i* berňaču *za* branu *(držaču).*

BÊRO, *m. hyp. od* Berislav. *Akcenat se mijeňa u vok.:* Bêro. *dolazi* XIV *i* XVIII *vijeka.* Glasnik 24, 245. Ne tuži se, Bero; lijepa ti je vjerenica. Poslov. dan. 76.

BÊROJE, *m. ime muško; upravo hyp. od* Bero (Berisav). XIV *vijeka.* Mon. serb. 123. Daničić 1, 36.

BÈROJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Beroju.* XIV *i* XV *vijeka.* Mon. serb. 97. Spom. sr. 1, 152. 2, 74. Daničić 1, 36.

BÈROŠ, Berôša, *m. ime muško; upravo hyp. od* Bero (Berisav). XIV *vijeka.* Mon. serb. 263. Daničić 1, 36.

BEROTIĆEV, *adj. što pripada čovjeku prezimenom* Berotiću, *koje prezime samo ne dolazi.* XIV *vijeka u jednom spomeniku sa* č *mjesto* ć: Berotičevu ńivu. Glasnik 24, 240. *ako č nije pogrješka, onda može biti od imena* Berotic, *koje također ne dolazi.*

BEROTIŃA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom kod sela Prhova* Niva u Berotiňi. Sr. Nov. 1878. 186.

BEROVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

1. BERSA, *f. tal.* verza, *zelje, bilje, u jednoga pisca* XVII *vijeka. može biti da* s *stoji grješkom mjesto* z. *isporedi* barzast. Mastim od berse daleko našaste lica im svuder se pengaju i lašte. I. Gundulić 145. *u drugom prijepisu stoji* čerse.

2. BÊRSA, *f.* tartarus, *srješ. isporedi* birza, *s kojom je jednoga postaňa. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (974a).

BERSATIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 61.

BERŠÀDÎN, Beršadína, *m. selo u Srijemu.* Šem. prav. 1878. 18. Schem. diac. 1877. 44. *pogrješka je* Bršadin. Pregled 115.

BÊRŠIĆI, Bêršîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 146.

BERŠTRAN, *vidi kod* brštran.

1. BÈRTA, *f. tal.* berta, *rug, poruga, podsmijeh,* ludibrium. *od* XVI *vijeka. samo u dva pisca.* Ona tej berte čini ti i smeće. N. Naljeković 1, 290. Pjesnik me'u ostalih veoma sladak i od berte, sve je dobro što pjet vaze od ljubavi i od omraze. J. Kavańin 101.

2. BERTA, *m. ime muško, maǧ.* Berta, Albertus. XVI vijeka. Našega vernoga sluge, plemenitoga Berte Gerecija. Mon. croat. 263.

BERTAK, *m. prezime; upravo ime mjesto prezime. može biti od* Berta. *u naše vrijeme.* Shem. zagr. 1875. 227.

BERTALANIĆ, *m. prezime: od maǧ.* Bertalan, Bartholomaeus. *u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227.

BERTALINOVIĆ, *m. prezime; postaňa će biti istoga kojega je i Bertalanić; prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44.

BERTAŇA, *f.* Britannia, *tal.* Bertagna. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Mikaljinu rječniku.* Hercega od Bertaňe. A. Gučetić, roz. mar. 77.

BERTÈLÔVCI, Bertèlovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 90. Schem. zagr. 1880. 43.

BERTIĆ, *m. prezime; po ocu Berti. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 223.

BÈRTRÂNKA, *f.* anacyclus pyrethrum Dec. *u jednoga pisca našega vremena s dodatkom da je od ńem.* bertramwurz, *a to od* pyrethrum. B. Sulek, im. 14. *vidi* srčum.

BERTUČIĆ, *m. vidi* Brtučić.

BERUT, *m. grad Beirut u Siriji.* Kad smo bili u zemļi arapskoj u Berutu gradu prokletome. Nar. pjes. petr. 2, 257.

BERUTA, *m. prezime; u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 258.

BES, *m. ńeko mjesto* XIII *vijeka, sada zidine od grada u Crnoj Gori u Crmnici kod sela Godińa, kojemu je tada međa išla* u Besь. Mon. srb. 26. Daničić 1, 38. *isporedi* Besac.

BÈSA, *f.* fides, *vjera, koju ļudi daju jedan drugome; vidi* vjera. *od arban.* besse-a, *istoga značeńa. Samo u naše vrijeme.* Da ovaku besu uhvatimo. Nar. pjes. petr. 2, 365. Da ne krača na turska krajiška ni na besu ni na vjeru tvrdu. Osvetn. 1, 16 Kažite nam da se povlašimo i s Brdanim besu sastavimo. 2, 75. Pa ćemo im besu dati tvrdu, nek odstupe zdravi pod oružjem. 2, 113. Vjera dana hajducima traje do zahoda sunca. Dotle neka svak hoda bez brige. Po što sunce zade, bese više nema. M. D. Milićević, zlosel. 155.

BÈSAC, Bèsca, *m. ńegda grad, sada zidine u Crnoj Gori u Crmnici. vidi* Bes. *između rječnika samo u Vukovu.* Po Crmnici Turke isjekosmo i grad Besac s zemļom izravnismo. P. Petrović, vijen. 112. Besac. S. Ļubiša, prič. 93.

BÈSANAN, bèsana, *adj.* insomnis. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezsanno') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. u istom rječniku ima i adv.* besano (‚bezsanno').

BÈSANÔST, bèsanosti, *f.* insomnia. *samo u Stulićevu rječniku* (1, 21).

BÈSARA, *m. prezime, upravo nadimak. može biti od arap.* basir, *pametan.* U narodu našemu ima prezimena, koja nijesu postala od očinijeh ili materinijeh krštenijeh imena, nego je neko od one porodice najprije onako prozvan, n. p. Kuliza, Besara. Vuk, živ. 95. Mićo Besara. Nar. pjes. petr. 1, 350.

BÈSARIĆ, *m. prezime; po ocu* Besari. Pavla Besarić. Šem. kn. srb. 1878. 33.

BESAROVIĆ, *m. prezime.* Niko Besarović. Nar. pjes. petr. žen. 1867. 351. *isporedi* Besarić.

BÈSAROVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 163. *pomińe se i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 124.

BÈSCJEN, *adj.* inaestimabilis, *čemu je cijena tako velika da se ne može naći, da mu je nema.* n *stoji mjesto* ньнь, *tako se u staro vrijeme i pisalo, po tome bi moglo danas glasiti u nom. i acc. sing. masc.* besćenan, *ali nije u običaju; u ostalijem padežima u kojima ne stoji na kraju* ньнь, *te se ni a ne umeće nego dolaze dva* n *jedno do drugoga izbacuje se jedno, te biva* besćena, *iz tijeh je padeža prešlo tako s jednim* n *i u rečena dva te glase* besćen *mjesto* besćenan. s *pred* c *stoji mjesto* z, *a u najstarije vrijeme moglo se i izbaciti (vidi dańe). isporedi* bresćen. *Dolazi od početka* XIII *vijeka, ali samo toga i* XVI *vijeka i u naše vrijeme, a u naše vrijeme i u narodnom govoru; između rječnika samo u Stulićevu* (15ª) *i u Vukovu.* Kupi jedinь biserь becěnьnago Hrista. Sava 6. Bezcěnnago bisera. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Dari ńemu bezcinne donesoše. Aleksand. jag. starin. 3, 216. U ńoj sjaji bescen kamen dragi. Nar. pjes. vuk. 2, 182. I od zlata dvanaest jabuka, a u svakoj bescen kamen dragi. 3, 83. Daću tebe.. bezcjenu kolajnu. Pjev. crn. 277.

BESCJENA, *f. vidi* besćeńe. *u jednoga pisca našega vremena. biće adj. u ženskom rodu, ako nije pisac sam zlo skovao.* Ako će prodavati potkutńicu u bescjenu. S. Ļubiša, prip. 227.

BÈSCJENÔST, bèscjenosti, *f.* res omne pretium excedens. *samo u Stulićevu rječniku* (1, 15ª).

BÈSCJEŃE, *n.* pretium vilissimum; *cijena tako mala da upravo nije cijena. Dolazi* XIV *vijeka, a poslije se ne jarļa u knigama do našega vremena, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. isporedi* bresćeńe. *završetak* -ńe *stoji mjesto* -nije, *s kojim cijelijem dolazi* XIV *vijeka. gdje gdje po krajevima južnoga govora glasi i* bèšćeńe. Ļ. Kovačević. *u gdje gdje po istočnom govoru može se čuti i s drugim akc.:* bèscêńe. Ļ. Kovačević. — Da mu kupļu prodasть u bezьcênije. Zak. duš. 39. Prodao u bescjeńe. Vuk, rječ. 23ᵇ. U bescjeńe si prodao narod svoj. D. Daničić, psal. 44, 12.

BESCKVRNO, *adv.* pure. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* beskvrnan.

BESČ- *vidi* bešč-.

BESĆ- *vidi* bešć-.

BESEJIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 37.

BESERMENSKI, *adj.* Musulmanorum. *isporedi* bestermanjski, bestrmanski, Busromanin. XVII *vijeka.* Po ubijeni(ji) Bajazita cara svobodi se zemļa otь jarьma beserьmenьska. Glasnik 32, 270.

BESFIDEĆI SE, *ne uzdajući*, diffidens. *od tal.* fidarsi, *složenoga sa* bez. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Besfideći se obratiti ga od bitja dobra na život pridobar. B. Kašić, fran 9.

BESHAJĻIV, *adj.* negligens, incuriosus, *koji ne haje. samo u Stulićevu rječniku* (16ᵇ).

BESHAJSTVO, *n.* negligentia, incuria. *nehajstvo. samo u Stulićevu rječniku* (16ᵇ).

BÈSHÂRAN, bèshârna, *adj.* impius; *isporedi* neharan. XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Aште kto imetь sije svetoje *(mjesto)* nečimь obideti ili rabotanijem ili besharьnimь uzimanijemь nečesa otь sego svetago hrama. Mon. serb. 18.

BESHILAN, beshilna, *adj. vidi* bezilan.

BESHIMBEN, *adj.* doli expers, *ko je bez himbe, u koga nema lukavstva. isporedi* breshimbenit. *od* XVII *vijeka.* Za što su mala djetčica osobitijem načinom čista i bezhimbena. M. Divković, bes. 102. Bezhimbeni pastjerići. B. Cuceri 283.

BESHĻÈBARA, *f. ńeka gļiva, koja se može jesti i nepečena bez hļeba, u Srbiji u okrugu valjevskom, gdje se glas* h *izgubio, te i* z *pred ńim ostaje bez promjene, riječ glasi* bezlèbara. Ļ. Kovačević.

BESHOTAN, beshotna, *adj.* invitus, involuntarius. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i adv.* besbotno (16ᵇ).

BESIJA, *f.* terra Bessorum, *Besarabija. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Besia glave tri pengava. J. Kavańin 289.

BESILAN, besilna, *adj. vidi* bresilan.

BÈSJEČAC, bèsječca, *m. vidi* besječak. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSJEČAK, bèsjecka, *m.* atomus. *samo u Stulićevu rječniku.*

1. BESJED, *m. vidi* besjeda; *samo u jednoga*

pisca prošloga vijeka. Ke u narodan besjed ovi s očne riječi izgovara. J. Kavanin 190.

2. BESJED, *f. vidi* besjeda. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Besjedi mu ove pravi. Đ. Palmotić, christ. 287.

BÈSJEDA, *f.* sermo, *govor.* — *Glasovi su* -je- *postali od ê, te su samo u južnom govoru, a u istočnom je mjesto ih* e, *u zapadnom* i. — *Akcenat se mijeña samo u gen. pl.* bèsjêdâ; *u zadńi je slog dug i u gen. sing.* bèsjêdê, *i u instr. sing.* bèsjedôm. — *Korijen* bhas, *zujati; isporedi* bahoriti. — *Dolazi od početka* XIII *vijeka (vidi dalje primjere sv. Save), i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva; u Vrančića* (118) *samo za maj.* beszéd; *u Mikalje* govoreńe, sermo, locutio, oratio, dictio; *u Belle* govor, sermo (54ª), riječ, verbum (542ª), dictum (253ᵇ), eloquium (360ª), govor, jezik, idioma (374ª); *u Bjelostjenca* reč, verbum, vocabulum, dictum, vox, dictio, lexis; *u Voltiđije* wort; *u Stulića* sermo, locutio, oratio, dictum; *u Vuka* sermo; *u Daničića* colloquium.

1. *radńa kojom se govori:* Da bi poslao svoga vlastelina i tegnuo ih̕ besedom o miru. Mon. serb. 367. Nemoj govoriti dugo besjede od jedne riječi do druge. Zborn. 24. Besjedi već ovoj stavit ću svrhu ja. M. Držić 19. Besjeda gre na te, k družbi se obrati, dvigni se uzgori, ter družbi govori. 438. Neka v besidi dugi ne budemo. Š. Budinić, sum. 79ᵇ. Ah, besjedom riječ smetena ne može izrijet što bi tjela *(tako u najstarijem izdanu, a u najnovijem* htjela). I. Gundulić 251. U besjedu blagu obra s poklisarom da govori. 348. Besjeda ova moja sasma duga da ne izlazi. 437. Prodiji besjedu tja do noći. P. B. Bakšić 12. Koloman oštri i hudi, zle naravi, zle besjede. I. Kanavelić, iv. 4. Ni boje neg besjedi ne dat svakoj odgovore. J. Kavanin 79. Milinom od ćudi, stavnosti od besjede priteže srca k sebi. I. Đordić, mand. m. Sreu momu omili besjedu dvornu učiti, vješto pisat, pisma štiti. 19. Ljubi ... slados urešene sred besjede. 98. Ulaga svu svoju pomńu i jakost beside da ju odvrati od toga. A. Kadčić, bogosl. 546. Lud u besjedi. A. d. Bella 541ᵇ. Ujedati besjedom. 501ᵇ. Bernardo, prem da je slados ista u besjedi, i on ovdi ražiže se. B. Cuceri 41. Bijaše Pavo veoma žestok u besjedi. 179. Proteže besjedu do ponoći. Vuk, djel. 20, 7. Ludi se peńe da visoko sjede; a kad bude do besjede, kaja se što onde sjede. Nar. posl. vuk. 171. U luda kmeta brza besjeda. 332. — *u množini stoji kad radńa biva više puta, t. j. kad ili jedno čeljade govori više puta ili kad govori dvoje ili više čeljadi, po tom i za razgovor:* Čьteńije sьmetaje bezvrêmenьnymi besêdami. Sava, tip. hil. glasn. 24, 190. tip. stud. glasn. 10, 148. Tuždь da byvajetь otь naše česti, žitija že i besêdь. Sava, tip. stud. glasn. 4, 162. Besjede gredu okolo po redu, i na te toj pada. Vrh sebe tijem ne stoj, neg usta otvori i družbi sad ovoj istino govori. M. Držić 430. Veće krat se besjedam smetenim misli sve izreku. Đ. Zlatarić 59. Gdi vila beside napravlja i kiti. Đ. Baraković, vil. 82. Onda ni himbe u besidah. F. Glavinić, posl. 83. Smiješa medu posli lijenos, .. meu besjedam srgbe hude. J. Kavanin 24. Dopusti da besjede meju nama druge slijede. 105. Zalaziti u besjede, plura loqui. A. d. Bella 541ª. Ustavi svoje besjede. I. Đordić, mand. 56. David odbaci ženske beside. E. Pavić, ogl. 263. — *besjedu tvoriti, činiti, slagati, t. j. govoriti:* Sujeslovnyje tvorešto besědy. Sava, tip. stud. glasn. 10, 166. Slatku rič svim čini, besjedu kad tvori. Đ. Rańina 60. Goduje će besjeda razlicijeh činiti. N. Naljeković 210. Stari besjednici prid zbornim skupom besjede ćinahu bez nijednoga uresa. Đ. Rańina vi. Sve dugo misliti a paka prem jedne besjede činiti razbjeno neredne. 9ᵇ. Ćinaše duge besjede (‚biesede'). P. B. Bakšić 71. Puk toj vidoći razlikijeh besjeda čińaše o Jezusu. Živ. is. 128. Nut kučke, besjede koje je složila! N. Naljeković 257. *u tom smislu i s kim činiti besjede i provoditi:* Da ne bi izvadio ploda iz općeńa i iz besjeda, koje s ńima čińaše. Besjede kr. 298. Ne ću s divojkama nepoštene provoditi beside. Đ. Rapić 58. *imati besjedu biće također isto što i* besjediti, *po lat.* habere sermonem: Tijem, družbo, ako me tko pita: radi bismo znati, tko da nam svjedoči što nam ti odsudi, da t' nije s priroci od boga i ljudi; za č je stvar najgora besjedu s prikora medu družbom imati: za toj vam veju .. M. Držić 127. — *presjeći ili prekinuti besjedu (sebi ili drugomu):* Ne presijecaj već besjede, da cijel govor iz ust ide. J. Kavanin 394. Prisijecate moju besjedu sami u sebi govoreći ... B. Cuceri 261. Glavari mu prekinu besjedu. S. M. Ljubiša, prip. 124. — *udriti u besjede, t. j. zametnuti razgovor:* Udrismo u beside. Đ. Baraković, vil. 173. — *biti u besjedi, t. j. govoriti:* Istom care u besjedi bješe. Nar. pjes vuk. 2, 144. Istom oni u besjedi bjehu. 2, 220. *voljan biti na besjedi, t. j. slobodno ili po volji govoriti:* Voljan budi, care, na besjedi. Nar. pjes. vuk. 2, 181. Voljan jesi, care, na besjedi. 2, 322. Mogu l' biti voljan na besjedi. 2, 130.

2. *značeńe preneseno od radńe na moć kojom se radi i na način kako se radi: a) moć kojom čovjek govori (isporedi* riječ, jezik). Ki besjednu i duh poda mrtvijem slikam od kamena. J. Kavanin 188. Gora ljudem odgovara ke se izuste zadńe riči; čoek a čisto izgovara svem besjedom, kom se diči. 405. Koji pita ispovid iz svega srca prvje nego izgubi besidu i razum, ima se odrišiti. M. Dobretić 89. — *b) način kako se govori: aa) vrsta govora ljudskoga, jezik:* Latinskijem slovima svoju besjedu pisati. Živ. is. VII. Odlučio sam složit ńegov život u slovinsku besjedu. I. Đordić, ben. 5. Idioma govor, jezik, besjeda. Bella 374ª. — *bb) način kako se govori kojim god jezikom:* odrišena *ili* razdrišena besjeda, prosa: U(z) stvar šju vi još rečenu, da se vaš um razgovori, zgovor jedan, ki duh stvori u besjedu odrišenu. Đ. Rańina 54. Pisati u besjedu odrišenu. Bella 592ª. Toliko u razdrišenoj besjedi koliko u spjevańu. I. Đordić, ben. VII *(riječi izdavačeve).* Eloquentia, sladak govor, lijepa besjeda. Bella 286ᵇ.

3. *što se govori ili reče: a) u opće (isporedi* riječ). Doslaše ka mně besêdu, što bêhu besêdili s knezomь i s vlasteli. Mon. serb. 368. Propovideše namь milostivo besjede što imь bješe narnčio gospodinь vojda Stipanь. 430. Izide besjeda ovaj medu braću da učenik onaj ne umira. N. Rańina 24. iv. 21, 23. Vijećo učiniše da uhite Isusa u besjedu. 186ᵇ. mat. 22, 15. Mnogo veće vjerovaše ćeć besjeda ńegovijeh. 66ᵇ. iv. 4, 41. Vele krati zajde od sebra besida da mudrost nadajde plemenita dida. M. Marulić 139. Hoće svak besjedu ńegovu da zori. N. Naljeković 341. Pravo bi na sagu s knezovi da sjediš i svemu rusagu da čisto besjediš; besjeda er taka mila je i slatka i u med se sva stvori. M. Držić 438. Ali nam potvrdi besjedu s razlogom, ali nas pogrdi prid ljudmi i bogom. 438. Tko će taj biti, tko li se objavi da mu će pobiti besjedu ku pravi? 434. Besjeda je sva ńegova puna slasti i razblude. S. Bobaljević 232. Ki godi se bude sramoval mojih besid. Anton Dalmat., luk. 9, 26. Besjeda vaša budi: jest, jest; nije, nije. A. Gučetić, roz. jez. 36. Gdi razumni s riječi blagom, ki daždjahu med

z besjede. I. Gundulić 234. S uzdasima žalosnime besjedu istu glasit uze: ćaćko zgriješih. 239. Kako rosa sajdi besido moja. I. Bandulavić 124b. Slišal jest otajne beside, koje se ne pristoje čoviku govoriti. 26a. 2kor. 12, 4. Pri neg izustiš one beside naredjene. P. Radovčić, nač. 436. Odgovor mu dasmo mili u besjede kratke ove. I. Kanavelić, iv. 139. Koji ove u besjede uze tiho govoriti. 291. Smrt u tvojoj bi besjedi. I. V. Bunić, mand. 9. Na tašte i zaludne beside mrzi. A. Kanižlić, uzr. 195. Spominam se od one beside: bog ubio onoga koji nas je rastavio. A. Kanižlić, kam. x. S vašim nepoštenim besidam duše trujete i smrt im zadajete. J. Banovac, razg. 61. Razumijem sve razloge koje donosite prema mojoj besjedi. Besjede kr. 77. Pisa mu knigu punu pozdravi, slatki besida i lažljiva obećanja. A. Kačić, razg. 117. Poklisari počeše i(h) moliti da se dostoje slišati nikoliko besida, koje od strane careve imadihu ńima prikazati. 99. Umna besjeda i bijele vlasi nadhodi. Poslov. dan. 117. Kakav muž, taka besjeda. 43. Jače je delo nego besjeda. Nar. posl. vuk. 111. Od kmeta i besjeda. 231. Čoek se po besjedi poznaje. 349. Vala, knеže, na besjedi tvojoj. Nar. pjes. vuk. 2, 200. O vala ti, slatki gospodaru, na tvom daru, na slatkoj besjedi 4, 275. Kada Ivan razabra besjedu. 3, 204. Prepade se Sijeńanin Iva od besjede Arnaut-Osmana. 3, 213. I ńegove ispuni besjede. Nar. pjes. petr. 3, 96. Ovo je tvrda besjeda! ko je može slušati? Vuk, jov. 6, 60. — *b) što se govori pred kakvijem zborom, u čemu se razvija kakova misao po tanko i u ejelinu slaže*, oratio; *to značeńe može biti i u kom predńem primjeru, ali je ponajdano u orijem:* U jednoj svojoj besjedi veli s. Brnardo. M. Divković, nauk 26b. Knige ali ti besjede svrhu evandelja nedjeljnije. M. Divković, bes. xiv. Završujući svoju besidu reče. M. Lekušić 19. Besjede krstjanske. Besjed. kr. 1. Prije neg ovi cuše duhovnu besjedu. 3. Što govore za tobom i za tvojijem besjedam. 27. Razlučit ću ovi govor u tri besjede. 153. Besjede duhovne. B. Cuceri m. Besjeda o sljepilu duhovnomu. 51. Dovršit ću ovu besjedu jednom ljubežljivom uspomenom. 122. Uze vojsci govoriti jednom besjedom od onijeh vojničkijeh, kojijem imahu običaj vojevode svoju čeljad pod oružjem ujunačivat. 285. Na ovu besjedu moju podignu se članovi, koji nijesu htjeli pristati. Vuk, pisma 28. Prestona beseda. Sr. Nov. 1880. 169. — *c) misao izrečena, kao sud o čemu ili pravilo za što god (isporedi* riječ), dictum, eloquium: Jere se vas zakon v jednoj besedi udrži. Anton Dalm., gal. 5, 14. Spominaj se često one besjede. B. Kašić, nasl. 3. Da se zbudet besida, ku reče. M. Alberti 502. Besjeda svijesna, dictum sensatum, acutum. J. Mikalja 12. Da zapiše u srcu ovu besidu apostolsku. P. Radovčić, nač. 82. Hotili bismo da oni prid očima svejer imaju zlatnu besidu od Tertulijana. M. Bijanković 157. Je li dužan misnik spavati u noći prid misu, kako nosi općena besida? A. Kadčić, bogosl. 77. Potriba — kako nosi občena besida — zakona ne ima. 165. Ko je uzrok — vapije općena besida — tudoj šteti, dužan je ju platiti. 260. Svaka inaju čistim biti čista, kako nosi općena besida. 389. Po općenoj besjedi. A. d. Bella 253b. Mudra besjeda, scite dictum; lijepa besjeda, dictum bonum; smiješna besjeda. 253b. Besjeda bodljiva, dicterium. 501a. Buduć da je kralj da' osudu i ńegova besida na mańe doć ne može. N. Palikuća 62. Da bi mrzjeli onu opaku besjedu hudobe. J. Matović, kat. 191. Ako bi se spomenuo od one besjede Jesukrsta gospodina. 507. Da je istinita besida s. Jeronima. A. Kanižlić, kam. 55. Da odgovori na razloge, koje oni iz mlogih očitih i bistrih besida s. Vasilije izvedoše. 747. Ako je stara besida medu ličnicima da jednom što je nemoćniku bilo za zdravlje korisno, veće i veće krat ponovljeno po sve čini bolesna ozdraviti, istinito i ti uzdat se imadeš. I. J. P. Lučić, bit. 71. Riči i beside s. pisma privrću. I. J. P. Lučić, nar. 30. Jedan mudroznanik besjedu ovu mudro ostavio nam je upisanu: egregia res est mortem condiscere. B. Cuceri 162. Imaše često ovu besjedu ko pričicu u ustijeh: kako noć svojijem tminam sve vidive razlikosti, tako i smrt svojom kosom nas umrle sjednačiva. 248. — *d) što se reče obećavajući, zatječući se (isporedi* riječ): Nu da još gine svit i u rasap sve grede, imaju stavne (‚slavne') bit' gospodske besjede. I. Gundulić 119. *u tom smislu besjedu ispuniti, dati, iskati, svoju besjedu pobiti:* Ne čin' da se zgoda prija da otidu neg ispuniš ku da vrh časti besidu. I. Ivanišević, kit. 270. Ja ti dajem moju besidu da ću se s vrimenom pokrstiti. M. Zoričić, zrc. 115. Dade mu besidu da mu ne će ništa učiniti. 201. Faraun pobi svoju besjedu. I. J. P. Lučić, razg. 133. Davno bi nam besjedu zadali. Osvetu. 3, 58. Pak zaiska izun i besjedu, da on ide do Stambola grada. Nar. pjes. petr. 2, 502. *biti od besjede ili na besjedi, t. j. držati riječ:* Da se ne boje da će uteći, budući da je vlastelin od beside. M. Zoričić, zrc. 188. Upita ga je li na besjedi. Nar. prip. bos. 1, 7. *u tom je smislu:* Nisi ni ti careve beside (t. j. da ne možeš popustit ni odstupit). J. Grupković. — *e) što se govori bajući*, carmen, *vidi* bäsma, bäsna, *s dodatkom* vilovita, *u pisaca:* Šapat, žamor vas umije vilovitijeh od besjeda. I. Gundulić 300. Vilovite besjede. verba magica. A. d. Bella 389b. — *f) izrečeno što god, pobliže neodredjeno, što može biti u ńekoliko riječi (isporedi* riječ): Prepisah ov list rič od riči, slovo od slova, besidu od beside. Mon. croat. 115. Tad mu rekoh boga ime i besidu za tim niku. Đ. Baraković, vil. 173. Ne trati beside. I. Ivanišević, kit. 316. Žalosti puna i tuge nije besjede mogla druge silovat se da bi dala. A. Vitaljić, ostan 203. Priniti riči iz italijanskoga i latinskoga jezika u naš slavni jezik ne može se tako lasno priniti, da jedna besida drugoj odgovara: za to nike riči jesu istumačene s okolovšćinam. L. Terzić vm. Stade i(h) vika tako ... da kralj ne mogaše beside reći. N. Palikuća 16. Što ćemo toliko beside prosipat? 31. Na dva načina diluje se ovo pogrdno bezakonstvo: s dilom i besidami. A. d. Kosta, zak. 2, 175. Nikada nismo čuli da bi od blagdana što govorio, nego bi ti nikakve — bog sam znade kakve — isprazne beside mormorošao. A. Kanižlić, kam. 112. Sotona s ńime razmini nikoliko besida. M. Zoričić, zrc. 40. Ne dah zle besede najmańemu dahu. M. Kuhačević 57. Ni mi nikad žalne besedi rekal. Nar. prip. mikul. 6. Da ja tebi dv'je besjede kažem. Nar. pjes. juk. 382. — *g) riječ na po se*, vocabulum: Da im se prepiše od besede do besede. Mon. croat. 119. Ova rič i beseda ‚vera'. Katek. 1561. 73. Kako se ima razumiti ova besida ‚amen'? 31. U našemu gradu najizvrstnije slovinske beside izgovaraju se. I. P. Marki 6. — *h) i događaj se može reći, pripovjediti, a po tom besjeda dolazi i za sam događaj (kao grč.* λόγος): Njeku besjedu zače mi govorit, ku ne ću da kažu, za što bih uzrok bil da želnih poražu ljuveno kako stril. Š. Menčetić 213. Počni spovijedat bodežljivu besjedu. D. Zlatarić 72. Dva ńegova sina ne scijeneći da ih obhita k'o porode kraljevske iste krvi ta zapovijed, pristupiše je i u gaj zabrańen uljezoše. Netom začu otac nemilosni ovu besjedu, zamlati ih u verige i osudi na

zanciću. B. Cuceri 22. — *i za dogadaj o kom se misli da nije istinit, a po tom i za drugo o čem se misli da se samo govori a nije istina, da se zove da jest a nije*, fabula: Lijepos, razum, ljubav, vira, sve *(u najnovijem izdanju dometnuto* je[1]) pričica i besjeda. I. Gundulić 228. Držano je za pričicu i besjedu sve što je vrhu ńega *(bazilišku)* pripovijedano. I. Đordić, salt. 316.

BÈSJEDAN, bèsjedna, *adj.* verbalis, *što biva besjedom, riječima. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* („oratorius[2]). Ako ko godi besidami uvriduje iskrńega; . . ako ko godi podnio je koje besidno pogrdeńe. A. d. Kosta 2, 175. Biskup napridovati more na osudeńe i na besidno svrženje crkovńaka. I. J. P. Lučić, nar. 91. — *Adv.* besjedno („oratorie[2]) *u Stulićevu rječniku.*

BÈSJEDICA, *f. dem.* besjeda. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (210[b]. 465[a]. 593[b]) *i Stulićevu.* Zdravo sveta divojčice, od ke ne dostoju ja rit besidice. Š. Budinić, sum. 25[b]. Do besidice Osmana slišio. I. T. Mrnavić, osm. 127. Dokle ti ne naručam do dvi i do tri besedice. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Mudra besjedica, adagium. A. d. Bella 593[b].

BESJEDILAC, besjedioca, *m.* orator. *samo u Stulićevu rječniku (s gen.* besjedilca). *isporedi* besjeditelj, besjednik.

BESJEDILICA, *f.* oratrix. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* besjeditelica, besjednica.

BESJEDILIČIN, *adj.* oratricis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDILIŠTE, *m. mjesto gdje se besjedi. samo u Stulićevu rječniku* („locus concilii, conventus, zborište[2]).

BESJEDIOČEV, *adj.* oratoris. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* besjedilčev.

BESJEDIONICA, *f. vidi* besjedilica. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDIONIČIN, *adj. vidi* besjediličin. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDIONIK, *m. vidi* besjedilac. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDITELJ, *m.* orator. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (526[b]. 542[a]). *Bjelostijenčevu i Stulićevu. isporedi* besjednik, govornik. Najkńiževniji besjediteji. B. Kašić, per. 169. Neka razmišljaju da je dilo od svetoga pripovidaoca ali besiditelja učiti i nutkati. M. Bijanković 17. Od onih dviju besediteja, prvoga Demostena, a drugoga Cicerona. A. Kanižlić, kam. 446. Bivši slušćo usiono razloženje glasovita besjedi(te)ja. A. d. Bella, razg. 22.

BESJEDITELJAN, besjeditelna, *adj.* ratiocinandus, sermocinandus, disputandus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDITELJEV, *adj.* oratoris. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDITELJICA, *f.* oratrix. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (526[b]) *i Stulićevu. isporedi* besjednica, besjedilica. Ne moj vjerovati da si toliko vrijedna besiditelica. B. Kašić, per. 36.

BESJEDITELJIČIN, *adj.* oratricis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDITELJSKI, *adj.* oratorius. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDITELJSTVO, *n.* ars dicendi. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSJEDITI, bèsjedîm, *impf.* loqui, *govoriti.* — *Glasovi* -je- *stoje onako kao u* besjedi, *koju vidi.* — *Akcenat se mijeńa samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* bèsjedî; *treći je slog dug osim tu dva lica i cijeloga praes. još u impf. cijelom* bèsjedâh, *part. praes.* bèsjedéći, *part. praet. act.* bèsjedîv, bèsjedîvši. — *Staro* 1 *sing. praes. sa* n *na kraju dolazi* xvi *vijeka, i to čakavski su* j *pred* u *mjesto* d: besiju *(vidi dalje pod* 2 *primjer H. Lučića). osim redovnoga impf. ima jedan pisac prošloga vijeka i prema glagolima treće vrste*: besjedijaše („besjediaše[1]) *i bez* i: besjedjaše (J. Matović 188. 134). — *Korijen vidi kod* besjede. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi dalje pod* 1, a, *bb. primjere iz* mon. serb. *i* spom. sr.) *i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva; u Vrančićevu* (64) narrare; *u Mikaljinu* loqui, sermocinari, habere vel miscere sermonem; *u Belinu* loqui (541[a]), dicere (260[a]), sermonem habere (669[b]); *u Bjelostijenčevu* govoriti; *u Voltigijinu* reden, sprechen; *u Stulićevu* loqui, sermocinari, disputare; *u Vukovu* sermocinari; *u Daničićevu* colloqui. *isporedi* besjedovati.

1. *neprelazno:*

a. *ne kaže se komu se govori ni o čemu se govori, a riječi koje se govore mogu biti i ne biti:* Od srama nzlom biti vas jezik zavezan, i velmi besjedit kad godi reda van. D. Ranina 9. Daut se diže gori, usred vojsko da besjedi. I. Gundulić 515. Dokle su na misi, ne čine drugo nego besjede, šapću i druge smetaju. M. Divković, nauk 164[b]. Da hoće čovjek besjediti i kazati ńihovo bitje. M. Orbin, zrc. 5. Besidiše gdi mudarci. J. Kavańin 249. Koji nepoštene riči govori, ne govori on, nego djavao iz usta ńegovi besidi. J. Banovac, razg. 64. Mnoga baka kad besedi. V. Došen 118. Pa besjedi svekre Petre: šta ste take, mile snae! Nar. pjes. vuk. 1, 170. Pa besede s brega beljarice: blago tebi, u ladi devojko. 1, 114. Pa besjedi bolani Dojčine: dvori moji ogńem sagoreli! 2, 461. Onda poče pijan besjediti: evo ima devet godinica kako dvorim cara u Stambolu. 2, 401.

b. *komu, s kim, među sobom; riječi koje se govore mogu biti i ne biti: aa) komu:* Poznanje veličanstva onoga komu mi imamo besjediti. A. Gučetić, roz. jez. 73. Neka ne scijenimo da mi, kad molitvu činimo, vjetru besjedimo. 71. Ti sam besjedi meni. B. Kašić, nasl. 6. Ovizim ja besidim, ne onizim. A. d. Bella, razg. 103. Jakšić Bogdan Mitru besjedio: Jakšić Mitre, moj mio brajene! M. A. Reljković, sat. 143. Dozivaše Peru dite, komu besidaše: oj Perica drago dite moje. J. Krmpotić, mal. 23. Ter mi side bila vila staroj majci besiditi: ča mi tako eviluješ? Nar. pjes. mikl. beitr. 12. Pak besedi lepoti devojci: daj, devojko, što si obećala. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Božju mu pomoć naziva: božja ti pomoć, mlad bane. A bane ńojzi besedi: dao bog dobro! 1, 588. Pa Ivanu bješe besjedio: o Ivane od Zvijezde grada. 2, 600. Pa je ńemu bio besjedio: nos'te davo, Jankovo kopile! 2, 600. *sam sebi:* Sama sebe besedila: jao jadna, lepa ti sam! Nar. pjes. vuk 1, 336. *vidi još dalje pod* e. i. — *bb) s kim, kad jedno govori a drugo odgovara:* Sa vsimi vlasteli zborivь i besêdivь. Mon. serb. 254. Nevjeste oto i mi tej lijepe gledamo, besjedimo š ńimi, tamašimo. M. Držić 96. Ne tribovaše caru vašemu glavu videći s nogami besiditi. Starine 3, 236. Mojses boga u slavi gledaše i š ńime besjedaše. B. Gradić, djev. 169. S Krunoslavom da besjedi. I. Gundulić 460. Z sinom i duhom svetim besidjase. F. Glavinić, cvit 164. Š ńim besidiš i govoriš. M. Jerković 78. Z druzim ne besidim sada. I. Ančić, vrat. 2, 4, 116. Da već s ljudmi ne besjedi. J. Kavańin 461. S kijem besjedim? I. Đordić, mand. 18. Erkul sidi medu ženami, ter se š ńima češlja i besidi. J. Banovac, pred. 61. Mesija ja sam, koji s tobom

besjedim. Živ. is. 57. Kad god je Isukrs besjedio s Židovima. Besjede kr. 298. Drug bo s drugom kad besidi, jedan drugom srce vidi. V. Došen 173. I mloge si stvari uredio, od kada si sa mnom besidio. M. A. Reljković, sat. 123. Car mu dopusti s poklisari besiditi. A. Kanižlić, kam. 98. Može biti da je naš prijatelj, s kojijem smo često besjedili. B. Cuceri 73. Zazor mi je u te pogledati, a kamo li s tobom besediti. Nar. pjes. vuk. 2, 496. Da će je viditi i s ńom besediti u zelenoj bašči pod žutom neranǵom. 1, 357. Što ti sa mnom ne besjediš? Ja bih s tobom besjedila, al' mi ne daju 1, 426. *sam sa sobom: prijedlog kad glasi samo s otpada pred* sobom: Sama sobom besjedila: fala bogu velikome! Nar. pjes. vuk. 1, 336. — *vidi još dalje pod* f. — *cc) medu sobom, također kad dvoje ili više govore jedno drugom:* Turci turski med' sobom besede: more društvo! ajd' da putujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 436. *vidi još dalje pod* g.

c. *pred kim, za kim, protiva (proť, suproť) komu, za koga: riječi koje se govore mogu biti i ne biti: aa) pred kim:* Jedni tako stoje boga moleći, da ne bi stali besideći prid jednim vladaocem svitovńim. J. Banovac, razg. 76. Ko ti je rekao da tako slobodno besidiš prid cesarom? F. Radman 12. — *bb) za kim, protiva komu, zlo o ńemu govoriti:* Tvoriš novi grijeh besjedeć proť bogu. F. Lukarević 127. Koji za mnom oli protiva meni naopako beside. M. Zoričić, osm. 170. — *cc) za koga, braneći ga:* Ne htjo čekat da tko drugi počne suproť ńemu ali za ńega besjediti. B. Cuceri 180.

d. *o kome ili o čemu, od koga ili od čega, srhu čega, više čega: aa)* o (ob): O ovomu vas grad jeruzalemski besjedaše. A. Gučetić, roz. jez. 106. Gradjane i gosti ob tebi beside. D. Baraković, vil. 360. Koji besidiše o bludu. J. Banovac, razg. 63. Opatica od monastijera, o komu odizgar besjedismo. I. Đorđić, ben. 52. Da besidit o tom stanc. V. Došen 99. O ńoj mislimo, o ńoj besjedimo. A. Kalić 196. I o svakom dobru besjedahu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Mi sidesmo i mi pismo vino, o svačemu, Leko, besjedismo. 2, 232. Te o tome nitko ne besjedi. 2, 531. *vidi još dalje pod* e. f. — *bb)* od *(vidi kod* od): Od šta smo sada besjedili. M. Držić 192. Od ńih *(Šiška i Dore)* svak sade u slavi besidi. D. Ranina 61b. Od različih stvari besidjahu. P. Zoranić 55b. Besjediš od tegoće od grijeha. M. Orbin, zrc. 29. Sada ćemo od druzih slova besjediti. R. Gamańić 16b. Od izvora i početak besjedit ću sad. J. Kavańin 277. U ovomu ćemo iziskovańu besiditi od slika zaveza crkvenih i od bezredja. A. Kalćić, bogosl. 14. Ako biste kad čuli besidit od vukodlaka, ne virujte. J. Filipović, prip. 1, 221. Ovo su oni od koji Latini često beside. A. Kačić, razg. 19. Od šta kada besidimo, od strahote poblidimo. V. Došen 49. Drug od druga kad besidi. 118. Kada od boga besjedahu (besjedjahu). J. Matović, kat. 16. Da od toga u napridak nitko ne besidi. A. Kanižlić, kam. 868. *vidi i dalje pod* e. f. — *cc)* svrhu *(vidi kod* svrhu): Svrhu ovih riči besidi s. Petar Grisolog ovako. J. Banovac, razg. 20. Slidim svrhu ovoga članka besidit. J. Filipović, prip. 1, 178. Koje beside vrhu dužnosti. I. J. P. Lučić, bit. 25. — *dd)* više *(vidi kod* više): Više raja besjedeći. B. Cuceri 31. *vidi i dalje pod* e. f. g.

e. *komu o čemu ili od čega ili više čega:* O božjoj ljubavi Jesus im besjedi. N. Naljeśković 127. Nije moja mis'o danas vam besjedit o milosti. Besjede kr. 83. Od vjere mu ja besidit. J. Kavańin 297. Imam ti besiditi od stvari potribnih. J. Filipović, prip. 3, 8. Više ovijeh istijeh riječi uze puku besjediti. B. Cuceri 23. Stvari, više kojijeh sam vam besjedio. 150.

f. *s kim ili pred kim o čemu ili od čega ili više čega:* Milo mi je koje o čem s ljudma besediti. D. Obradović, bas. 125. Š ńim sladko o bogu besjedeći. B. Cuceri 356. S čovjekom besjedim od stvari čovječijeh. F. Lukarević 11. Alešandro s otcem Filipom od rata i boja besidaše. J. Banovac, razg. 138. Poče ga moliti da sade š ńime besiditi od stvari od kraljevstva. A. Kačić, razg. 32. Znam da veće puta više riječi ovijeh Joba priustrpljenoga prid vami sam besjedio. B. Cuceri 348.

g. *medu sobom od čega ili više čega.* Počeše medu sobom besjediti od stvari nebeśćijeh. Zborn. 40. Mnokrat više stvari duhovnijeh besjedeći medu sobom. B. Cuceri 78.

h. *što se besjedi može biti izrečeno u rečenici privezanoj relativnijem riječima* (kako *itd.) ili savezom* da: O božjoj ljubavi Jesus im besjedi i kako imaju meu sobom živjeti i da se ne haju za ńega umrijeti. N. Naljeśković 127. A nisam li tebe besedio da ne pevam kroz Miroč planinu? Nar. pjes. vuk. 2, 216. O svačemu staše besjediti, kako koji dobar junak jeste. 2, 184.

i. *s različnijem adverbima i drugim riječima kojima se kaže kako se ili koliko se govori: tako, ovako, na ovaj način:* Ja do sad nijesam vik besjedit čuo takoj. M. Držić 19. Ter ovako starac besidaše. A. Kačić, razg. 1. Istom oni tako besjedahu. Nar. pjes. vuk. 2, 293. Na koliko načina proroci od ńe besidiše. Grgur iz Vareša 57. Car poče besiditi na ovi način. A. Kanižlić, kam. 290. — *tiho, stidno, hitro:* Tere knezu Marku po tihora besijaše. P. Hektorović 18. S drugim tiho kad beside. V. Došen 118. Tiho jaš'to, tiho besjedite. Nar. pjes. vuk. 1, 532. Krotko hodi, tiho besjedaše: što je tebe, dobri gospodaru? 2, 121. A oni mu stidno besjedišе: vojan care, dragi gospodaru, mi nijesmo od nauka tvoga. 3, 79. Da poslušaš besjedi li pripovijedalac hitro i sputno. B. Cuceri 207. — *čisto, bistro, mudro, dobro, milostivo, krjeposno, lijepo, prikladno, ugodno, slatko, razložito, visoko:* Pravo bi na sagu s knezovi da sjediš i svemu rusagu da čisto besjediš. M. Držić 138. Još bistrije duh sveti po usta mudroga besidi. M. Zoričić, osm. 76. Besidi mudro jedan sveti otac. A. Kadčić, bogosl. 107. I dovedi bogoslovce stare, koji znadu mudro besiditi. A. Kačić, razg. 151. Nisko sjedi al' mudro besjedi. Nar. pjes. vuk. 3, 204. Besidahu mu vrlo milostivo. M. Radnić 26. Ki krjeposno besjedišе. J. Kavańin 89. Besjediti lijepo, prikladno, ugodno, razložito. Mikalja 12b. Ovde lipo besidi sv. Grgur. J. Filipović, prip. 1, 161. Š ńim sladko o bogu besjedeći. B. Cuceri 355. Besjediti visoko. Bella 511a. — *krivo, oholo, glumno, nepošteno:* Ta krivo besidi. D. Baraković, jar. 27. O ti, ki ričima oholo besjedeć, medu svim tamnima možeš se prvi reć. D. Ranina 56. Jigre činiti ali glumno besiditi. P. Zoranić 18b. Jedan od ovi, koji nepošteno besidaše. J. Banovac, razg. 61. — *slobodno, naopako; vidi naprijed pod* e. — *općeno:* U ovomu prvomu prigovarańu imamo besiditi od reda najprije općeno. A. Kadčić, bogosl. 1. — *mnogo, odviše:* Mnogo rad besidi. V. Došen 92. Ko mnogo besjedi, mnogo laže. Nar. posl. vuk. 148. Kad odviše besidi. F. Glavinić, svitl. 7. — *na uzdanu:* Š ńim šetajući se i na uzdanu besjedeći. B. Cuceri 178. — *sa sniženem:* Sniženje naše poznati, s kojijem imamo besjediti. A. Gučetić, roz. jez. 73. — *kroz san:* Kroz san besjedi. Poslov. dan. 50. — *jezikom kojim, ili u koji jezik, kao vrstom govora ljudskoga ili u prenesenom smislu kao načinom kojim tko*

besjedi; mjesto riječi jezik *može biti i ime njegovo kao adv.: jezik kao vrsta govora ljudskoga:* Kojim jezikom besjediš? M. Držić 174. Svak je poznan od koga je naroda po jeziku kojijem besjedi. M. Radnić 289. Francoski on znadiše jezik i ńim besidaše. P. Knežević, živ. 4. Da u svoj rodni jezik besjedi. I. Đordić, ben. 191. Naučit te besidit slovinski. A. Kadčić, bogosl. 1. Turski sjedi a turski besjedi. Nar. pjes. vuk. 1, 197. *jezik kao način govora:* Jezik od kraljevstva nebeskoga jest istina kakono jezik od svijeta jest lagańe: po jeziku kojijem besjediš poznati češ komu si od ova dva kraljevstva priličan. M. Radnić 289. — *riječima, kad se hoće jače da kaže ili kad se više gleda na riječi nego na ono što se kaže, te mańe vrijedi ono što se kaže:* Ričima oholo besjedeć. D. Rańina 56. — *riječima presječenim:* Poče riječim presječenijem besjediti. B. Cuceri 399. — *po listu, u knizi:* Kako je s vami po listu besêdilь. Spom. sr. 50. Papa Grgur nam besjedi u svojih knigah da bez zlobe nisu objedi. J. Kavańin 27. U ovim knižicam razumim besiditi samo s duhovnici. M. Zoričić, osm. IX. U knizi joj ovako besjedi. Nar. pjes. vuk. 2, 105.

j. *što se po rečenom pod* i. *besjedi riječima i knigama, po tome mogu i riječi i besjede i knige besjediti, a po tom se može i s knigama besjediti:* Govor *(knige tvoje)* zvoni tanko i besidi visoko do zvizda H. Lucić 383. Zuči kako citra gdi tva rič besidi. Đ. Baraković, vila 17. Poštene beside beside pošteno. I. T. Mrnavić, osm. 70. Od svijeh knjiga, koje o ovomu objetovańu besjede. D. Mattei, srce 139. Metni se na štiveńe knjiga duhovni, koje beside vrhu dužnosti crkovńaka. I. J. P. Lučić, bit. 25. Kod tijela upisano pismo, ko je besjedilo: ti me ukopaj. N. Marči 108. Sama knjiga caru besjedila. Nar. pjes. vuk. 2, 295. *besjedi se s knigom:* S knigom ne zna niko besjediti. Nar. pjes. vuk. 4, 136.

k. *daje se govor i životińi, te i ona besjedi i ńoj se besjedi, i drugim stvarim tjelesnijem i umnijem: životińa besjedi:* Jelen vili potio besedi. Nar. pjes. vuk. 1, 274. Al' besjedi siva tica orle. 1, 532. Sova orlu tiho besjedila. 1, 532. Al' besjede dvije tice crne. 4, 7. *ńojzi se besjedi:* Sokolu tici tio besedi. Nar. pjes. vuk. 1, 476. *besjedi se stvari tjelesnoj:* Devojka je lice umivala, umivajuć licu besedila: da znam, lice, da će te star ljubit'. Nar. pjes. vuk. 1, 290. Pa je ńemu *(vijencu)* tio besedila: plovi, plovi, moj zeleni vonče. 1, 232. Kao da kamenu besjediš. Nar posl. vuk. 130. *‚s ustima' čijim dolazi u pjesmi nestašno:* Da ti vidim čarne oči trńine, da besjedim s tvojim ustma šećernim. Nar. pjes. vuk. 1, 386. *umna stvar besjedi:* Muče vridnost jer besidi, da se ńima cina vidi. V. Došen 40.

2. *prelazno: objekat su pronomina u srednjem rodu* to, što *i druga taka, ili* riječ, stvar, *rijetko drugo što: a) to, ovo, ńešto, ništa, svašta:* Toj pravo besjediš. N. Naješkoviće 217. Kad je Lazo ovo besjedio, slušala ga tanana robińa. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Ča s tobom besidi o meni. P. Hektorović 69. Što ti zgor besiju. H. Lucić 272. Što odizgara besjejahomo od zlamenja. M. Orbin 219. Što ljudi beside od ńega. I. Ančić, ogl. 42. Što će Mitar s ljubom besjediti. M. A. Reljković, sat. 145. Nar. pjes. vuk. 2, 636. Što je Ture pjano besjedilo. Nar. pjes. vuk. 3, 255. Ja sam sinoć vrlo pijan bio; da što loše besjedio nisam? Nar. pjes. vuk. 2, 131. Ja bih tebi nešto besjedio. Nar. pjes. vuk. 2, 634. Stojan čuti, ništa ne besjedi. 1, 470. Onomadne mi ovdi sidimo i do duše svašto besidimo. M. A. Reljković, sat. 58. — *b) riječ:* Ovako je riječ besjedila. Nar. pjes. vuk. 2, 126. Ako kažem caru ja veziru koju si mi riječ besjedio. 2, 273. Koju bih ti riječ besjedio, ti mi riječ poslušati ne ćeš. 539. Ni s kim Ivo riječ ne besjedi. 2, 529. Ovako su riječ besjedili. 2, 138. Inam reči besediti s ńimo. 2, 419. — *c) stvar:* Počeše stvari izvrsne i svete besjediti i govoriti. A. Gučetić, roz. jez. 574. Besidiš stvari dobre a ne činiš i(h). M. Radnić 57. — *d) pokoru, pravednost:* Duhovni vojvode pokoru beside. D. Baraković, vil. 117. Čemu riječi tvom besjediš mu pravednos, ku ne slijediš? I. Đordić, salt. 162.

3. *se* se: *pasivno: a) bez subjekta:* Meu se razbludno riše da se besidi. P. Zoranić 11. Da se o tom ne besjedi. J. Kavańin 383. Počmu molitvu onde gdi se besidi, gdi su razgovori. J. Filipović, prip. 1, 311. Kada se besjedaše (‚bessjediasce') u općeno od sakramenata. J. Matović 145. O ńemu se besjedi u šteńu 10. D. Mattei 302. Od koga će se na svoje vrime besiditi. A. Kačić, kor. 32. Što sudite, što bi se od ovakoga čovika besidilo. B. Leaković, nauk 481. — *b) sa subjektom a to je* što: Na obedu i saboru... malo kad se što besidi, da se drugi ne uvridi. V. Došen 132.

BESJEDIV, *adj.* sermocinans. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESJEDKO, *m. vidi* besjetko.

BÈSJEDNICA, *f.* oratrix, *žensko koje besjedi za koga moleći za ń. u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Diva Marija jest otvetnica, besednica i pomoćnica pred bogom vsih onih ljudi ki ju zazivaju. Postila 1562. 178.

BÈSJEDNIČIN, *adj.* oratricis. *samo u Stulićevu rječniku* (13b).

BÈSJEDNÎK, *m.* orator, locutor. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikalinu (ne u redu nego kod riječi* govornik 118a), *u Belinu* (286b. 526b. 542a), *u Bjelostijenčevu (ne u redu nego kod riječi* govoritelj 113a), *u Voltiđijinu i Stulićevu. — a) tko besjedi pred kakovim zborom, na sudu, u crkvi, itd.:* Prvi oni stari besjednici prid zbornim skupom besjede činahu bez nijednoga uresa, tako da budući malo slatke ne mogahu ni priniti ni odniniti srca sudac na ńih hotinje. D. Rańina VI. Takov razborit učini se retorik i besidnik. F. Glavinić, cvit. 327. Sveti govor slušahu nebeskoga besjednika. D. Palmotić, christ. 406. Dobar besjednik, disertus orator, eloquens. Bella 542a. 286b. Od koga ti drago najobilnijega u govoreńu besjednika. Živ. is. 192. Veoma se nahodi mučan besjednik kad ima hvalit. Besjede krst. 224. Biti udren nepoštenom zaušnicom usred zbora ko besjednik bez razbora. B. Cuceri 259. Nije zadosta ni jedan dan, ni jedan razgovor, ni jedan besjednik. A. Kalić 474. — *b) ko pred kim besjedi za koga braneći ga, moleći za ń:* Jest Isus v nebesa stupil da bude pred bogom svete crikvo svih vernih odvetnik i besednik. Postila 1562. 199b. Da bismo imeli svetoga Ivana moliti, i držati ga za našega besednika i otvetnika pred bogom. Postila 1562. 104b. — *c) u opće tko besjedi, a po tome se može reći i o onom koji zlo govori o drugom:* Ne odgovoriti lajavcu jest rasrditi ga. Protiva vatri imaš vojevati vodom, a protiva ne počinu besidniku s mučańem. M. Radnić 19.

BÈSJEDOVÂŃE, *n.* sermo. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (286b. 669b) *i Stulićevu. isporedi* besjedovati. *mjesto* -ńe- *dolazi* XVI *vijeka starije* -nje, *od starijega* -nije. — *Radńa kojom se govori, a u ńoj se razumije i ono što se govori:* Porod ńe *(proždrlosti)* jest neprudno veselje, mnogo besidovanje. Š. Budinić, sum. 123. Posli toga dojti ćemo na osobita besidovańa vrhu

svakoga reda po na se. A. Kadčić, bogosl. I. Mogu štiti duhovna besidovańa. 7. Utišiti ga *(nemoćnika)* s besidovańem duhovnim. 147. Besjedovańe mudra pripovijedaoca ima biti pravo zlato. V. M. Gučetić, pohv. 4. Nakon malo dana iza ovoga besjedovańa. Živ. is. 100. Ne čekajte, da isporavim običajnijem prigovorom današńe moje besjedovańe. B. Cuceri 182. Po besidovańu nikih naučiteļa. M. Dragićević 254. — *u radńi kojom se govori razumije se i način kojim se govori ili osobine u govoru:* Obrah se ugodit s običajnijem sadańem besjedovańem. I. Đorđić, mand. VI.

BÈSJEDOVATI, bèsjedujêm, *impf.* loqui, *besjediti. Dolazi od početka* XIII *vijeka (vidi primjere Stefana kraļa i sv. Save), između rječnika samo u Belinu* (541a), *Stulićevu i Daničićevu. — Akcenat, koliko se može znati sada kad riječ nije u običaju, mijeńa se samo u aor.* 2 *i* 3 *jed.:* bèsjedovâ; *četvrti je slog dug osim svega praes. i rečena dva lica aor. još u cijelom impf.:* bèsjedovâh, *part. pracs.:* bèsjednjûći, *part. praet. act.:* bèsjedovâv, bèsjedovâvši, *a treći u cijelom imperat.:* bèsjedûj. — *isporedi* besjeda.

1. *neprelazno: kad stoji u množini, često se razumije da govori dvoje ili više ńih jedno drugomu, da se razgovaraju: a) bez onoga komu se govori i bez onoga o čemu se govori:* Dušepoļezno besêdujušta. Sava, tip. hil. glasn. 24, 208. tip. stud. glasn. 40, 166. Besidovahu i meu sobom iziskovahu. I. Bandulavić 139. luk. 24, 15. — *b) ka komu ili komu:* Kь bogu besêdovati. Sava, tip. stud. glasn. 40, 171. Ne podobaše glavu zrešte kь nogama besedovati. Aleksand. nov. 22. Bez pričica mu ne besjedovaše. Živ. is. 87. Pode ovako Milošu besjedovati. Nar. pjes. bog. 5. Pode Mitar Jakšiću Stjepanu besjedovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. — *c) s kim:* Kad su s ńim hoteli besedovati. J. Rajić, pouč 1, 25. Još htijaše Lazare s Milošom besjedovati. Nar. pjes. bog. 10. — *d) o čemu:* Ļubъzno besêdovavše o poļzi duševnêj. Domentijan[a] 53. — *e) od čega (vidi kod* od*):* Što tebi prudi visoka od trojstva besjedovati. B. Kašić, nasl. 2. — *f) s kim o čemu:* Besêdovahu s ńimь o poļzi duševnêj. Stefan kr 13. — *g) među sobom o čemu:* Mnogo besêdovavša meždu soboju o upravļeniji. Danilo 225.

2. *prelazno:* Slovo ježe besjedovahu soje. Stefanit. Starine 2, 287.

BÈSJEDSTVO, *n.* ars dicendi. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* besjedstvovati, *za koje pośljedńe veli da je iz brevijara.*

BESJEDÚKATI, besjèdûčêm *i* besjèdûkâm, *impf.* nonnihil de re aliqua disserere. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSJEĐÊŃE, *n.* locutio, sermo. *isporedi* besjediti. *mjesto* -ńe *dolazi u starije vrijeme* -nje *od starijega* -nije. *mjesto* -đe- *mnogi pišu* -de-, *a u čakavaca je* -je-. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (besjedenje), *u Belinu* (besjedenje. sermo 541a. 604b. locutio 542a. idioma 374a), *u Stulićevu* (besjeđeńe) *i u Vukovu* (besjeđeńe). Pričudno od ļubavi besjedenje. D. Zlatarić 59. Lijepijem i slatcijem govorenjem i besjeđenjem. M. Divković, bes. 569. Mili i dragi razgovor i razliko besijenje, koje učini s anjelom. M. Jerković 15. Što im ne služi ni za što, nego za ispraznost od svijeta, koja ne pomaže mrtvijem a daje besjeđeńe živijem. M. Radnić 163. Sramotno besiđeńe. A. Bačić 105. — *sa* -đe- *mjesto* -đe-: Ne domorit vam dugijem mojijem besjedenjem. M. Držić 240. Naučila se bješe knige i nauke od lijepa besjedenja. B. Kašić, per. 165. Ako tko ļubi mene, besjedenje moje obslužiti će. B. Kašić, nasl. 62. Od besjedenja Jozefova s Jezusom i Jezusova s Jozefom ostaju začuđene. Čestit. 38. Ukopno besjedenje, oratio funebris. Bella 526b. S glasom besideńa. J. Banovac, pred. 117. Produļio je za četiri sata besideńe svoje. A. Kanižlić, kam. 771. Da bi se uklonio od svakoga zavoda sumńiva besjedeńa. B. Cuceri IV.

BÈSJETKO, *m.* homo loquax, *tko mnogo govori sve što zna, po tom i tajnu. Od* besjediti. *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* t *pred* k *stoji mjesto* d, *koje pomenuti pisac piše.* Nitko ne će da očituje svoja otajstva onomu koga poznaje da je besidko. M. Radnić 472. Ako djavao vidi da sve ono što god ti govori napastujući te ideš udiļe da opovidiš ispovijedaocu, ostaviće te kako no besjedka. 472. Što si budući besjedko nego grad brez zida? 425.

BESKAMENIT, *adj.* lapide carens. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kad bi imo na Goliju nasrnuti u livadi beskamenitoj, hvalio bih tvoju pripravu. Nu za što sadar kameńem naprtit se prije vremena? B. Cuceri 282.

BESKANIT, *adj. bez kanice (tkanice), raspojas,* discinctus. *to kao da znači u jednoga pisca prošloga vijeka.* Boļ' će redit staña svoja *(kraļ),* kad brat' bude cvijet prohodom Aonskoga perivoja i Aganipskom pojit' se vodom, koju imaju ‚bezkaniti' jejupaški k'o psi piti. J. Kavańin 357.

BÈSKÂRNO, *adv. beza zla, na miru, mirno. Od prijedl.* bez *i arap.* kahr, sila. *samo u naše vrijeme u Dalmaciji.* Samo se u teg krčmara može ići beskarnó, t. j. bez smutńe. J. Grupković. *i comp.:* Nikad nisam beskarnijo putovao. M. Pavlinović.

BÈSKŃIŽAN, bèskńižna, *adj.* illiteratus. *Dolazi u početku* XIII *vijeka i u jednoga pisca* XVIII *vijeka. isporedi* breskńižan, nekńiževan. Bezъkńižьnymь dovlêjetь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 214. Beskńižnymь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 171. Koji su bezknižni, bezučni, neumitni. A. Kadčić, bogosl. 25.

BÈSKŃIŽNÎK, *m. vidi* breskńižnik.

BÈSKOLA, *f.* mespilus germanica L. *u jednoga pisca našega vremena:* ‚beskole'. B. Šulek, im. 14. *isporedi* bestula, nespula, nešpula, mušmula, *s kojima je jednoga postaña s promijeńenim glasovima, od* mespilus.

BEZKÒLIJENKA, *f.* molinia Schrk. *u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot. flora 1247.

BESKÒNAČAN, beskònačna, *adj.* infinitus. *isporedi* beskončan, beskončiv, beskrajan. *oba su* a *umetnuta mjesto* ь, *koje se pisalo u staro vrijeme; prvo umetnuto* a, *koje dolazi od* XVI *vijeka, ostaje u svijem oblicima, a drugo samo u onijem u kojima bi glasovi* čn *ostali na kraju. — Dolazi od početka* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. — a) bez konca vremenom:* Plačuštimь se obêšta utêhu bezkonьčnuju. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Beskonьčnije vêky. Mon. serb. 49. Beskonьčnago otьca. 120 Poklańam se bogu neizrečenomu i bezkonačnomu. Aleksand. jag. starin. 3, 276. — *b) bez konca prostorom:* Bezkonačna j' tamo prostorija. Pjevan. 335.

BESKÒNČAN, *adj. vidi* beskonačan. *isporedi* breskončan. *između* n *i* č *ispalo je* ь; a *je umetnuto mjesto* ь *i ostaje u svijem oblicima. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. — a) bez konca vremenom:* Iskati ona dobra bezkončana. Š. Budinić, ispr. 94. Slava tebi, gospodine, u bezkončane vikove. M. Alberti 47. O sljepoto bezkončana! P. B. Bakšić 147. Bolesti bihu

bezkončane. 149. Bezkončane nedospitne prepun sreće. J. Kavanin 200. — *b) bez konca prostorom:* Bezkončan ne veliča kada mu se što priklada. J. Kavanin 139. More ni bezkončano. 538. — *Adv.* beskončano, infinite. Dostojan si biti ljubljen bezkončano vrhu svijeh stvari. T. Ivanović 123.

BESKÒNČEN, *adj. vidi* beskonačan. *u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Predloživši .. bezkončenu velikost mazde. Š. Budinić, sum. 26b. U muke bezkončene. F. Vrančić, živ. 92.

BESKÒNČIV, *adj. vidi* beskonačan; *upravo što se ne skončava, čemu ne dolazi konac, po tom u opće što nema kraja. isporedi* breskončiv. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (296b. 401a) *i Stulićevu.* Dan jes vječni beskončivi. B. Kašić, nač. 90. Nim je darovo beskončivo veselje. B. Kašić, per. 61. Ja sam život beskončivi. B. Kašić, nasl. 225. Za uvrijenje bezkončivo. I. Ivanišević 98. O beskončivo dobro i jakosti moja! P. Radovčić, nač. 271. Bog vikovni, beskončivi. I. T. Mrnavić, nauk kr. 1702. 8. Ona *(Marija)* izmjeri neizmjerna, bezkončiva je uzdržala. J. Kavanin 520. Sreo bezkončivom mjerom veće ljubljivo neg li možeš biti ljubleno. D. Mattei 117. Poduši me u ovo neizmjerno more tvoje dragosti bezkončive. 28. Sam Bog neizmjeran i bezkončiv. A. d. Bella, razgov. 33. Steće neku čas bezkončivu od dobra bezkončivoga. Besjede kr. 204. Mudrosti božanstvena, čudnija si podjetinenu kad te vidim neg kad te razmišljam bezkončivu. B. Cuceri 24. — *Adv.* beskončivo, infinite: Tebi prvoj uzlom nebeske ljubavi bezkončivo vezanoj. I. Ivanišević 18.

BESKÒNČIVÔST, beskòncivosti, *f.* infinitas. *isporedi* beskrajnost. *Prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (401a). *po nekim stranama* t *iza* s *stojeći na kraju može otpasti.* Vidim njegovu neumrlos, njegovu bezkončivos. Besjede kr. 38.

BESKÒRISNÔST, beskòrisnosti, *f.* inutilitas. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji po govoru svoga zavičaja ne piše* t *iza* s *na kraju.* Kojijem je svo ludos i beskorisnos. A. Kalić 312.

BESKORIST, *f.* inutilitas. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti zlo načinena riječ. isporedi* nekorist.

BESKÒRISTAN, beskòrisna, *adj* inutilis. *isporedi* breskoristan, nekoristan. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Pokli su sve ljekarije beskorisne bile. B. Kašić, per. 193. Sluge smo beskorisne. Živ. is. 115. Da se izgube u plaću i u vikah bezkorisnijeh. B. Cuceri 377. Ljucka je riječ zvek beskorisni, ako ńu ne udahne bog. A. Kalić 487. — *može imati uza se dat.:* Jesmo beskorisni ńemu. Živ. is. 117. Nije tako ńe blago sreo nesmiljeno, nije ńe ljubav tako nami bezkorisna. B. Cuceri 276.

BÈSKÒRKA, *f.* cortice carens. *a) brtva bez kora.* — *b) bundeva koja ima koru ali ne onako tvrdu kao tvrdokorka; bundeva se beskorka zove i* bijela bundeva *i* misirača. *vidi kod* bundeva. — *U oba značenja u Vukovu rječniku.*

BÈSKOSTAN, bèskosna, *adj.* exos. *bez kostija. samo u rječnicima Belinu* (531b) *i Stulićevu.*

BESKOŠULJEN, *adj.* indusio carens. *bez košulje. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSKOT, *m. vidi* beškot. *samo u Mikaljinu rječniku.*

BÈSKRAJAN, bèskrâjna, *adj.* infinitus. *isporedi* breskrajan, beskonačan. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (708b. 729a) *i u Stulićevu.* — *a) bez kraja prostorom: aa) o pučini, o moru, bez kraja njegova, a to je obala ili brijeg, koji se također zove kraj,* litoribus carens. *u pravom ili u prenesenom smislu:* Bježi kud znaš,.. bezkrajnoj po pučini brodi. I. Gundulić 233. To dobro ino nijo neg bog, u komu će se naše htjeno koliko u bezkrajnoj pučini od uživanja neizmjernijem uživanem nasititi. I. Đordić, salt. 43. Uski vratnik, koji na svrhu se raširiva u bezkrajne dvije pučine. B. Cuceri 20. Ona ljeta vjekovita, u koja uljesti imam k'o u bezkrajnu jednu pučinu, koju nije priplivati. 356. Lijepa promjena: za sladosti jednu kapju, od grčila bezkrajno more. 73. U onem moru bezkrajnomu od sladòstî. 142. — *bb) o drugom čemu:* S kom te prikri nemilosti val bezkrajni svijeh žalosti! I. Đordić, mand. 86. — *b) bez kraja vremenom:* Strašna je *(vječnost)*, puna i bezkrajna. J. Kavanin. 139. Od posjedoća jednoga dobra bezkrajnoga. B. Cuceri 240. — *c) bez kraja svojom veličinom umno što:* Grijeh je opačina beskrajna. A. Kalić 60.

BÈSKRÂJNÔST, bèskrâjnosti, *f.* infinitas. *isporedi* beskončivost. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji po govoru svoga zavičaja ne piše* t *iza* s *na kraju.* Upli svijesti punom čuda u bezkrajnos svijeh razbluda. I. Đordić, mand. 107.

BÈSKRIL, *adj.* alis carens. *u naše vrijeme u nekih pisaca.* Bezkril k vrhu lazi. S. Milutinović, pjev. crn. 329. Listonoga bezkrila, ocypus brunnipes Fab. J. Šloser, kor. 1, 165. — *u Stulićevu rječniku ima* beskrilan, *ali iz ruskoga rječnika.*

BÈSKROVAN, bèskrovna, *adj.* tecti expers, *koji krova nema. Dolazi* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* beskrovnyhъ vъ domъ vъvesti. Domentijanb 176.

BESKRSMAN, *adj.* haud cunctatus. *samo u Stulićevu rječniku* (I, 16b). *isporedi* krsmati.

BÈSKRVAN, bèskrvna, *adj.* exsanguis, *u čem nema krvi, što biva bez krvi. u jednoga pisca* XIII *vijeka i u rječnicima Belinu* (641b) *i Stulićevu* (I, 16b). Beskrъvьnuju žrъtvu vъznosešte. Domentijana 31.

BÈSKUĆAC, bèskućca, *m. vidi* beskućanik. *U naše vrijeme.* Nakupi 10, 15 li beskućaca. M. Nenadović, mem. 101.

BÈSKUĆAN, bèskućna, *adj.* domo carens. *u jednoga pisca našega vremena.* Kad čovjek postane rajom bezdušnom i bezkućnom. M. Pavlinović, spis. 133. *isporedi* beskućnik.

BÈSKUĆANÎK, *m.* cui nec ara nec focus. *isporedi* beskućnik. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pak ti kupi pod barjak junake, sve krvnike i beskućanike. Nar. pjes. vuk. 3, 463. Navale iz okolni krajeva sve besposlice i krvnici i beskućanici u Biograd. Vuk, dan. 3, 146. Zlikovce i bećare i beskućanike prikupivši k sebi. 209.

BÈSKUĆNÎK, *m. vidi* beskućanik. *U naše vrijeme, u rječniku ni jednom.* I dade mu vojsko šest hiljada, Arbanasa, ubojnika ljuta, beskućnika i bezobraznika. Ogled. sr. 465. Slušate čovjeka bezkućnika i golotrba. M. Pavlinović, rad. 170.

BÈSKVRNAN, bèskvrna, *adj.* immaculatus. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* besekvrno. *Od* bez *i* skvrna. *pred* s *otpalo je* z, *koje neki i pišu.* Žitije ihъ beskvrьnno. Domentijanb 24. Život čist i bezskvrnan. Š. Budinić, sum. 170b.

BÈSLÂVAN, bèslâvna, *adj.* inglorius. *prošloga vijeka u jednoga pisca. pred* s *otpada* z, *koje isti pisac piše.* Da ga učini bezslavna. J. Rajić, boj 4.

BÈSLÂVLJE, *n.* ignominia. XVI *vijeka, između*

rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu ‚bezlavje', *ali iz ruskoga rječnika). Od* bez *i* slava. *pred* s *otpalo je* z; *a* -vje *je postalo od starijega* -vije, *koje se u rečeno vrijeme pisalo.* Va bogatstve ili va ništete i beslavi(ji). Glasnik 10, 249.

BESLÈISATI, beslèišêm, *impf.* alere, satisfacere, satis habere, convenire. *Od tur.* beslemek, *hraniti. U naše vrijeme u Dalmaciji.* — 1. *prelazno: hraniti, ugađati:* Muž je nije mogao besleisati. M. Pavlinović. — 2. *neprelazno: a) hraniti se, namirivati se,* satis habere: Ima zemlje, što bi tri kuće mogle besleisati. M. Pavlinović. — *b) pristajati,* aptum esse, convenire: Baš mi ta odića lipo besleiše. M. Pavlinović.

BÈSLOVAC, bèslôvca, *m.* illiteratus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. Od* bez *i* slovo. *pred* s *otpada* z, *koje rečeni pisac piše.* Što oni ki su nekńižni i bezslovci ni znaju ni razumiju. B. Gradić, duh. 24.

BESLÒVESAN, beslòvesna, *adj.* ratione carens. *Od* XII *vijeka, ali samo u knigama pisanim po crkvenim više ili manje, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz brevijara). Od* bez *i* slovo. *pred* s *otpada* z, *koje ńeki i pišu.* — *a) bez razloga, o uzroku nedorolnu:* Ašte ima jestь vina blagoslovena, to nepovinni sutь, ašte li beslovesna, to ne ostavjati ihь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 193. — *b) bez razuma, bezuman, lud: aa) o životinčetu:* Ne razširi crêva jako bezslovesna. Domentijan[b] 95. — *bb) o čeljadetu:* Bio bi bezslovesan. D. Obradović, sav. 50. — *cc) o govoru, priporijesti:* Sramota da se ovake bezslovesne basne nahode. D. Obradović, živ. 90.

BESMETEN, *adj.* inconfusus. *samo u Stulićevu rječniku:* ‚bezsmeten'.

BÈSMIJEŠAN, bèsmiješna, *adj.* justus, *pravičan. samo u Stulićevu rječniku:* ‚bezsmišjeŝan', *i adv.* ‚bezsmiješno'.

BÈSMOČAN, bèsmočna, *adv.* insipidus. *samo u Stulićevu rječniku. Od* bez *i* smok.

BÈSMOTREN, *adj.* inconsideratus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* besmotreno *i subst.* besmotreńe (22[a]). *ali sve troje iz brevijara. isporedi* besmotrenost.

BÈSMOTRENÔST, bèsmotrenosti, *f.* inconsiderantia. *samo u Stulićevu rječniku* (22[a]). *za koji će biti i načińeno od* besmotren.

BESMOTRENSTVO, *n. vidi* besmotrenost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSMRĆE, *n.* immortalitas. *isporedi* besmrtnost, neumrlost. *Od* bez *i* smrt. *pred* s *otpalo je* z, *koje ńeki i pišu.* -će *je postalo od* -tje, *a to od* -tije. *Dolazi od* XIII *vijeka: toga vijeka još su* -tije, XVI *vijeka sa* -tje, *a u naše vrijeme u jednoga pisca sa* -će; *između rječnika samo u Stulićevu (sa* -tje). Da i my vъkusimь besьmrьtija. Domentijan[a] 240. Prijati blaženu neumrlost ili bezsmrtje. Š. Budinić, sum. 15. Besmrće. S. Milutinović, dika 29.

BÈSMRTAN, bèsmrtna, *adj.* immortalis. *Od* XII *vijeka, između rječnika u Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. Od* bez *i* smrt. *pred* s *otpalo je* z, *koje ńeki i pišu.* Dělu duševnomu bezsmrьtnu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Caru slave, jedine besьmrьtьne. Sava 7. Besьmrьtьnomu caru. Danilo 254. Klańamo se besmrtnomu bogu. Š. Budinić, sum. 29. Veliko je i bezsmrtno ime zadobio. D. Obradović, živ. 111. I besmrtno ime zadobiše. Ogled. sr. 124.

BÈSMRTNÔST, bèsmrtnosti, *f.* immortalitas. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* besmrće, besmrtstvo. *Pred* s *otpalo je* z, *koje ńeki i pišu.* Ovo smrtno da se obuče u besmrtnost. Vuk, 1kor. 15, 53. Koji sam ima besmrtnost. Vuk, 1tim. 6, 16. Dokle kako u tvojem harnom spomińańu tako u knjizi ovoj bezsmrtnostju zabilježeni vjekovati budu. G. Martić, nar. pjes. juk. XIII.

BÈSMRTSTVO, *n.* immortalitas. *isporedi* besmrtnost, besmrće. XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bože, jedinь imejej bezsьmrьtьstvo. Mon. serb. 546.

BÈSNÂ, *f. adj. rijeka u Srbiji u okrugu biogradskom: tako se zove na svom izvoru kod sela Iranče, a inače Mlatovica.* M. Đ. Milićević, srb. 61.

BÈSNÂŽAN, bèsnâžna, *adj.* invalidus. XVII *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme. Od* bez *i* snaga. *pred* s *otpalo je* z. Bješe nemoćna, slaba, besnažna i umorena. B. Kašić, per. 82. Rečena kapitulacija mora se kao bezsnažna smatrati. Sr. Nov. 1834. 132.

BÈSOBAN, bèsobna, *adj.* impersonalis. *samo u rječnicima Belinu* (384[b]) *i Stulićevu. Od prijedloga* bez *i osnove od koje je* sopstvo. *pred* s *otpada* z, *ali je u oba rječnika napisano.* — *Adv.* besobno *u oba pomenuta rječnika.*

BÈSOČAN, bèsočna, *adj.* exsuccus, *bez soka. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSOLICA, *f.* inopia salis. 1. *u pravom smislu, neimańe soli, kad nema soli, kad je tko bez soli. u Vukovu rječniku.* — 2. *selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BÈSÔLNICA, *f.* salo carens, *žensko čeljade koje nema soli, koje je bez soli. u Vukovu rječniku. u pripovijeci kako je ńeka najmlena žena žaleći tudega muža govorila:* ja sam jadna bezmlivnica, ja sam jadna besolnica. Vuk, rječ. 20[b].

BÈSÔLJE, *n.* insulsitas. *što je bez soli, neslano, u prenesenom smislu, ludo.* XVI *vijeka. pred* s *otpada* z, *ali je napisano.* -lje *je postalo od* -lije, *koje se u rečeno vrijeme pisalo.* Človĕk neiskusьnь božьstvьnyimь pisanijemь vsa jelika ašte vêstь bezsolija sutь. Rad 1, 176.

BÈSPAMĚĆE, *n.* dementia, *bezumlje. isporedi* bespametnost. *Od* bez *i* pamet. s *pred* p *stoji mjesto* z, *a* -će *je od starijega* -tje, *koje je od starijega* -tije. *U jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga je* z *pred* p *i na kraju još* -tje. Promišlati obraz svega svijeta bez slave i fale bogu jest izpraznost i bezpametje. M. Radnić 4.

BÈSPAMEŠTINA, *f.* dementia, *isporedi* bespameće, bespametnost. *u jednoga pisca našega vremena. pred* št *otpalo je* t. Grizaše ga svijest o pogibiji, koju je zgotovio svojom bezpameštinom. S. Ljubiša, prip. 115. Kad u svojoj bespameštini počini kome kvara. S. Ljubiša, prič. 158.

BÈSPAMETAN, bèspametna, *adj.* demens, rationis expers, *bezuman, lud. isporedi* brespametan. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo adv.* bespametno, stulte, insane 13[a]), *u Belinu* (rationis expers 420[a], mente captus 467[a]. 710[a]), *u Voltićijinu* (unvernünftig 9), *i u Stulićevu* (mentis inops). — *Comp.* bespamětnijî *(u Belinu rječniku* 710[a]). — s *pred* p *stoji mjesto* z, *koje mnogi i pišu. od* bez *i* pamet. — *a) u pravom smislu bez pameti: aa) o čeljadetu, koje u pravom smislu nema pameti ili mu se to kaže ukora radi:* Ljutijem trnjem okruńen od onoga naroda nemilostivoga i bezpametnoga. Zbor. 48[b]. Tko je od porođenja bio malnit i bezpametan, na umrli dan ima mu se dati tijelo Isusovo. M. Divković, nauk 207. Vele ludi i bespametni! M. Divković, bes. 212. Slip, bezočan i bespametan

jesam ja. M. Jerković 46. Ne hti dati zabave čeljadi bezpametnoj. B. Kašić, is. 54. Ti razborit a ja bespametna. V. Andriaši, put. 409. Hoće svemogući bog suditi i pametne i bespametne. K. Magarović 54. Vi ćete biti toliko bespametni, toliko smanjeni, da hoćete biti pod jarmom gospodara toliko silna. A. d. Bella, razgov. 27. Ako su vazda bili bezpametni, imaju je krstiti ne inako nego kako dječica koja su bez razuma. J. Matović 160. O Kadiću, bespametna glavo! Nar. pjes. vuk. 5, 431. Tu junaštva nikakvoga nema, nego luda bespametna glava. 5, 431. — *bb) o životinjama:* On bi se dobitku bespametnomu sasma prikladan učinio. B. Gradić, djev. 10 Ne činiti kako pas bezpametan, koji srdit grize zubima kami. A. d. Bella, razgov. 140. Prilični živinama bezpametnim. 238. — *cc) o misli, govoru, kakoj god radnji ili stanju, što se čini ili biva bez pameti, što se ne poudara s pameću:* Ona je opinion luda i bezpametna. M. Orbin 21. Bespametnijem govorenjem zloban. B. Kašić, fran. 38. Ah sljepilo bespametno. V. Andriaši, put. 360. — *b) koji ne radi pametno ne razumijući posla, kao nevješt,* imperitus. Može li zakliňavac upitovati sotonu od svake stvari? Ne može; i u tomu redovnici bezpametni lasno sagrišuju. A. Kadčić, bogosl. 35. Dva bezpametna brata. Starine 10, 37. — *c) adv.* bèspametno: Ki ludo i ‚bezspametno' scijeňahu i držahu. M. Orbin. 9. Kako ńeki bespametno ocijeniše. J. Matović 53. Što sinoć griješno i bespametno rekoh. Nar. prip. vrč. 10.

BÈSPAMETNICA, *f.* demens femina. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* bespametan. Ah smamjene bespametnice! A. d. Bella, razgov. 70.

BÈSPAMETNÎK, *m.* demens. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Stulićevu. isporedi* bespametńak, bespametan. Koji u srčbi govore: ludjače ali ti bezpametniče! M. Divković, bes. 649. Niki ludjaci i bezpametnici tebe prodaju u galiju. A. Kadčić, bogosl. 435. Ludjače, bezpametniče, ove su tvoje misli? A. d. Bella, razgov. 29. Hotio je nemio bezpametnik reći: nije boga. 118.

BÈSPAMETNO, *adv. vidi kod* bespametan.

BÈSPAMETNÔST, bèspametnosti, *f.* dementia. *isporedi* brespametnost *i* bespametan. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (710[a]). Ab bespametnosti, nesvisti! A. d. Bella, razgov. 25. Nije li najveća bezpametnos? 141.

BÈSPAMETŃÂK, *m.* demens. *isporedi* bespametnik. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (13[b]), *Belinu* (467[a]) *i Stulićevu.* Ah bezpametńaci! A. d. Bella, razgov. 131.

BESPAMETSTVO, *n. vidi* brespametstvo.

BESPÀNLIV, *adj.* vigilans. *samo u Stulićevu rječniku* (vigilans, attentus, diligens, sedulus). *pred* s *otpalo je* z, *koje u istom rječniku stoji.* — *Adv.* bespańljivo, *u istom rječniku iz brevijara.*

BESPÀNLIVÔST, bespànljivosti, *f.* vigilantia. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* bespanljivstvo. *oboje će biti načińeno za rječnik. isporedi* bespanljiv.

BÊSPARA, *f.* lacinia abstergendo serviens, *opirńača, sudopera. samo u Vukovu rječniku. Biće od tur.* bezemek, *čistiti, i* paru, *koža.*

BÈSPEČÂLAN, bèspečâlna, *adj.* securus, *bezbrižan. samo* XIII—XV *vijeka, između rječnika u Daničićevu* (3, 555) *i u Stulićevu (u pošljednjem iz brevijara). Od* bez *i* pečal. Prêdobryj pastyrь stada svojego i to bespečalьno sьtvori. Domentijan[a] 257. Bespečalnomu i nemetežnomu žitiju. Domentijan[b] 7. Budi tihijem bezpečalan. Zbor. 35[b].

BÈSPEČÂLNÔST, bèspečâlnosti, *f.* securitas. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde. isporedi* bespečalstvo, bespečljivost.

BESPEČALSTVO, *n.* securitas. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde. u istom rječniku ima u istom značeńu i* ‚bezpečenstvo', *ali odakle se kaže da je uzeto, ondje ga nema. isporedi* bespečalnost.

BÈSPEČÂLJE, *n.* securitas, *bezbrižnost.* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu (bez potvrde) i u Daničićevu. Od* bez *i* pečal. -lje *stoji mjesto starijega* -lije, *koje se u rećeno vrijeme pisalo.* Bespečalijemь prisno veselimi. Domentijan[b] 23.

BESPÈČLJIVÔST, bespèčljivosti, *f.* negligentia, incuria. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSPERA, *f.* riba *bez pera,* pinnis carens. *u jednoga pisca našega vremena.* Bespere, apodi. J. Pančić, ribe 160.

BÈSPLODAN, bèsplodna, *adj.* sterilis. *isporedi* bezrodan, jalov. *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu.* — s *pred* p *stoji mjesto* z, *koje ńeki i piša.* — *a) o čovjeku i ženi, bez poroda, u pravom tjelesnom i u duhovnom smislu.* Da nijedinъže vasь budi tьštь i besplodьnь dušeju i besčedьnь. Danilo 306. Byše *(Stefan visoki i žena mu)* besplodni. Ljetop. šaf. 73. Besplodnu suštu i bezь naslědija. Aleksand. nov. 3. Ova žena budući bezplodna za to je trpila ukor. J. Rajić, pouč. 1, 45. — *b) o životinji:* To je znak da je matica bezplodna. F. Đorđević, pčel. 20. — *c) o bilju i njegovijem dijelovima:* Osta loza besplodna *(u prenesenom smislu o plemenu).* Glasnik, 22, 227. Mator čokot izmeće se u šišulju i postaje bezplodan. P. Bolić 1, 47. U vreme suvo pupe zaostaju bezplodne. 211. Blizkost reka bezplodan sok čokoću pribavlja. 108. — *d) o poslu kakvom god:* Što može učiniti sve ono služeće bezplodnim. J. Rajić, pouč. 1, 1. — *e) adv.* besplodno, incassum, *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSPLODNÔST, bèsplodnosti, *f.* sterilitas. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSPLODSTVO, *n. vidi* besplodnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSPLOTKIŃA, *f.* sterilis, *jalovka, jalovica. Od* bez *i* plod, *po čemu pišu* z *pred* p *a* d *pred* k. *u naše vrijeme, o ovci.* Da biraju proz ovce jagańce i debele bezplodkińe ovce. Pjevan. 28.

BESPÒBOŽNÔST, bespòbožnosti, *f.* pietatis defectus. *samo u Stulićevu rječniku, ali odakle se kaže da je u ń uzeto, ondje ga nema.*

BESPOGIBJELAN, bespogibjelna, *adj.* periculo vacuus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezpogibilan, in adversis impavidus, qui in calamitate aliqua non perit'). *u istom rječniku i adv.* ‚bezpogibilno'. — *isporedi* bespogibjelnost, brespogibjelno.

BESPOGIBJELNOST, *f.* periculum nullum. *samo u Belinu rječniku* (‚bezpogibilnos, securitas 676[b]).

BESPOGIBNO, *adv.* sine periculo. *samo u Stulićevu rječniku* (19[b]). *isporedi* brespogibno.

BESPOKAJAN, *adj.* poenitentia carens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPÒKÔJAN, bespòkôjna, *adj.* inquietus. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Zove bezpokojna i plačiva. J. Kavańin 405. Bezpokojnoj u obrti razmišljajuć noćnu sviću. 433.

BESPOKÒJITI, bespòkojîm, *impf.* inquietare

u jednoga pisca prošloga vijeka. Samo refleks. Sebe bezpokoji. J. Rajić, pouč. I, 9b.

BESPOKÓJSTVO, *n.* inquies. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Naodimo se u bespokojstvu (savjesti). D. Obradović, bas. 450.

BESPÒKÔRAN, bespòkôrna, *adj.* impoenitens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bespokorno.

BESPÒKÔRNÎK, *m. vidi* brespokornik.

BESPOKÓRNÔST, bespokórnosti, *f.* impoenitentia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPOKÓRSTVO, *n. vidi* bespokornost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPÒKROVAN, bespòkrovna, *adj.* tecto carens. XIII *vijeka.* Bespokrovьnyje vь domь vьvodešti. Danilo 63. *isporedi* beskrovan.

BÈSPÔMAN, bèspômna, *adj.* negligens. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu (samo adv.* bespomno 509a) *i u Stulićevu bez potvrde. isporedi* poman. — *Adv.* bespomno negligenter. Govoreći slava ocu bezpomno bi snižit glavu propustio. B. Cuceri 145.

BÈSPÔMNÔST, bèspômnosti, *f.* negligentia. *samo u Stulićevu rječniku* (19b). *isporedi* nepomnost.

BESPOMŃA, *f.* negligentia. *samo u rječnicima Belinu* (509a) *i Stulićevu. isporedi* nepomńa *i* pomńa.

BESPÒMŃIV, *adj.* negligens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bespomńivo. *isporedi* nepomńiv.

BESPÒMŃIVÔST, bespòmńivosti, *f.* negligentia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSPOMOĆAN, bèspomoćna, *adj.* auxilio carens, inutilis. *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu. — a) koji je bez pomoći.* Gradovь pustyhь i bezpomoštьnyhь obrětše. Domentijanb 105. — *b) što ne pomaže,* inutilis. Bezpomoćna lekarstva. J. Rajić, pouč. 3, 30.

BESPÓMSTVO, *n. vidi* bespomnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPORÈDAČAN, besporèdačna, *adj.* expers ordinis. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* besporedak. Od zamršena i bezporedačna predavańa. D. Obradović, bas. 357.

BESPORÉDAK, besporétka, *m.* perturbatio ordinis. *Od prošloga vijeka.* Ovi bezporedak u oni mesti ne biva. D. Obradović, bas. 183. Lenost i bezporedak jednako su štetne i vredovite. 204. I cijeli ovi bezporedci po poredku nekome sļeduju. P. Petrović, vijen. 95.

BESPOSLAN, *adj. vidi* besposlen. *samo u rječnicima Mikaļinu i Bjelostijenčevu.*

BESPÒSLEN, *adj.* otiosus, *ko je bez posla, nema posla. Compar.* besposlènijî. — *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (266a. 532a), *Stulićevu i Vukovu. isporedi* bresposlen. Osobitijem načinom djavli napastuju izprazne i bezposlene. M. Divković, bes. 264. Besposlen pop i jariće krsti. Nar. posl. vuk. 12. Kad kakoj ženi ili devojci dolazi mnogo mladijeh i besposlenijeh ļudi. Vuk, posl. 164. Kad ko trči besposlen na konu. 197. Što stojite ovdje vas dan besposleni? Vuk, mat. 20, 6. Ni u kakvo doba od godine ļudi se u nas tako ne časte i ne vesele kao uz mesojede,.. jedno za to što su ļudi onda najbesposleniji, a drugo što mesa i pića ima dosta. Vuk, živ. 17.

BESPÒSLENICA, *f.* otiosa. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPÒSLENIČÂR, *m. vidi* besposlenik. *u naše vrijeme.* Ne će trpiti da se po narodu takovi troškovi od besposleničara čine. M. Nenadović, mem. 200.

BESPÒSLENÎK, *m.* otiosus, *čovjek besposlen. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* besposleńak, besposlica. Gledajući bezposlenike, koji prazno ovo mjesto oživļavaju. Sr. Nov. 1834. 202. Dati posla besposlenicima i krivcima. 1835. 82. Na učene ļude mrze i zovu ih besposlenicima. B. Bogišić, zbor. 641-2.

BESPÒSLENÔST, bespòslenosti, *f.* otium. *isporedi* bresposlenost. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svaki posao držaše za ures, lijenost i besposlenost za prikor. D. E. Bogdanić 109.

BESPÒSLEŃÂK, *m. vidi* besposlenik. *samo u rječnicima Belinu* (532a) *i Stulićevu. isporedi* bresposleńak.

BÈSPOSLICA, *f.* otium, nugae, homo otiosus, nugax. *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* bèsposlîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bèsposlicê, bèsposlicôm. — *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — 1. vrijeme kad nema posla, kad je tko bez posla,* otium. Otići ću gdjegod na bezposlici. Vuk, rječ 23a. One su im u vrijeme boja držale konje, a na besposlici igrale uz tambure. Vuk, dan. 2, 95. — 2. *radńa ili stvar što ništa ne vrijedi, koješta, u čemu nema pravoga posla, čim se tko besposlen nemajući boļega posla zabavļa,* nugae. Prodi se besposlice. Vuk, rječ. 23a. Nije ovo šala ili besposlica. Vuk, posl. 216. Kad se ko zabavļa takijem besposlicama kad bi trebalo što mnogo preče raditi. 45. Kad se što govori u besposlicu. 81. Da ne idu na tužbu za svake besposlice. Vuk, dan. 4, 5. Ja sam ovo sitnice, kao sitnice i besposlice, već odavna zaboravio. Vuk, odg. na utuk 2. On ne nosi svakakvih bezposlica uza se. Nar. prip. bos. 1, 122. — 3. *čovjek koji je rado besposlen i bavi se besposlicama u predńem značeńu,* homo deses, nugax. Idi besposlico jedna! Vuk, rječ. 23. Dovedu sa sobom još dva put onoliko kojekaki prijatelja i momaka i besposlica. Vuk, dan. 3, 141. Jer se iz toga besposlice, tati radaju. V. Bogišić, zbor. 641.

BÈSPOSLIČAN, bèsposlična, *adj.* otiosus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nema goreg života od besposlična. D. Obradović, živ. 109.

BÈSPOSLIČÂR, *m. tko besposliči, tko se bavi besposlicama,* homo deses. *isporedi* besposlica *pod* 3. *u naše vrijeme.* S nevaļalijem i podrugļivijem besposličarima škrgúću na me zubima svojim. Đ. Daničić, psal. 35, 16. Pamet bezposličara naliči pustoj kući. M. Pavlinović, rad. 108.

BESPOSLIČÁRÊŃE, *n. vidi* besposličeńe. Broji u mańe zločine klatńu i besposličareńe. V. Bogišić, zbor. 592.

BÈSPOSLIČÂRKA, *f. žensko čeļade koje besposliči, bavi se besposlicama,* femina deses. *u naše vrijeme.* Živļahu kao dve najveće besposličarke. M. Đ. Milićević, jur. 77.

BÈSPOSLIČÊŃE, *n.* otium desidiosum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bespòsličiti. Čuvaj se besposličeńa. M. Pavlinović, rad. 108.

BÈSPOSLIČITI, bèsposličîm, *impf.* propter desidiam in otio vivere, *biti bez posla ne hoteći raditi. Od prošloga vijeka, između rječnika samo*

u Vukovu. Da besposličim. D. Obradović, bas. 206. Jedan sve radio, a drugi jednako besposličio i gotovo jeo i pio. Nar. prip. vuk. 89. Besposliče, i za to viču. Đ. Daničić, 2moj. 5, 8.

BESPOSLOVATI, besposlujem, *impf. vidi* besposličiti. I dan danas bezposluje tamburajuć. Nar. prip. bos. I, 46.

BESPÒSREDAN, bespòsredna, *adj.* proximus. *prevedeno* immediatus, *kao što je i ńem.* unmittelbar. *isporedi* besredan. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezposrjedan'), *u kom ima i adv.* ‚bezposrjedno'.

BESPÒSÛMAN, bespòsûmna, *adj.* indubius. *isporedi* besumńiv. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Poče govoriti bezposumna jestva od svoga, pak jedinstva, pak i trojstva. J. Kavańin 527.

BESPOŠTEN, *adj.* infamis, *nepošten. samo u Stulićevu rječniku.*

BESPOŠTÉŃE, *n.* dedecus. *Od* XVII *vijeka u pisaca u kojih još dolazi na kraju starije* -nje *mjesto* -ńe, *i* z *pred* p *mjesto* s. — *a)* impudicitia, *besramnost:* Priļubodivstvo, nečistoća, bezpoštenje, puteni grih. I. Bandulavić 171. gal. 5, 19. — *b)* infamia, *sramota:* Kad već sve prisobne vrijeme dojde da se stužu,.. ko će svim bit' bezpoštenje na to očito porojenje? J. Kavańin 563.

BÈSPOTREBAN, bèspotrebna, *adj.* inutilis, non necessarius. *samo u Stulićevu rječniku, ali odakle se kaže da je u ń uzeto, ondje ga nema. u istom rječniku ima i adv.* ‚bezpotrebno'.

BESPOTREBITAN, bespotrebitna, *adj. vidi* bespotreban. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* ‚bezpotrebitno'.

BESPOVOĻAN, bespovoļna, *adj.* invitus, involuntarius. *samo u Stulićevu rječniku, ali odakle se kaže da je u ń uzeto, ondje ga nema.*

BÈSPRAVADNO, *adv.* injuste, *nepravedno.* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Od* ‚bez pravde'. *među* v *i* d *umetnuto je* a *mjesto starijega* ь. s *pred* p *stoji mjesto* z, *koje se i pisalo.* Što je učinio bezьpravadno. Mon. serb. 461.

BÈSPRÂVAN, bèsprâvna, *adj. vidi kod* bespravno.

BÈSPRAVDEN, *adj.* injustus, *nepravedan. Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* bespravadno. Tolike štete bespravьdeno. Spom. sr. I. 87. — *Adv.* bespravdeno, injuste. Hotiše bezpravьdeno da ńimь pomete. Mon. serb. 254.

BÈSPRAVDENO, *adv. vidi kod* bespravden.

BÈSPRÂVDOVATI, bèsprâvdujêm, *impf.* injuriari, *činiti nepravdu.* XIV—XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. dolazi i pasivno.* Za vsakogo bespravdujema ne lênostivьnь. Domentijanb 153. Ničtože bespravdovavšago. Glasnik 11, 90.

BÈSPRÂVDE, *n.* injustitia. XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. na kraju je* -de *od starijega* dje, *koje se u rečeno vrijeme pisalo, a koje je opet postalo od starijega* -dije. Be(z) suda občega da ne učinimo nikojegare bespravdьja člověku zemļe tvoje. Mon. serb. 47.

BÈSPRAVEDAN, bèspravedna, *adj.* injustus, *nepravedan. samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i adv.* ‚bezpravedno', *oboje iz brevijara. isporedi* bespravedno.

BESPRAVÈDĻIV, *adj. vidi* bespravedan. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i adv.* ‚bezpravedļivo'.

BÈSPRAVEDNÔST, bèspravednosti, *f.* injustitia. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima zlo načińeno i* ‚bezpravedstvo'.

BÈSPRÂVĻE, *n.* injustitia. *samo u Stulićevu rječniku, i to iz brevijara:* (‚bezpravje').

BÈSPRÂVNO, *adv.* injuste, *nepravo. samo u Stulićevu rječniku. u naše vrijeme pišu i adj.* bespravan, legum expers: Gdje je sav narod raja bezpravna. M. Pavlinović, spis. 183.

BÈSPRAVÔST, bèspravosti, *f.* injustitia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPRÈSTAJAN, besprèstâjna, *adj. vidi kod* besprestajno.

BESPRÈSTÂJNO, *adj.* sine intermissione, *bez prestanka, neprestano. dolazi prošloga vijeka, i to po zapadnom govoru sa* i *iza* r *mjesto* e. Stoje bespristajno na javi. Živ. is. 138. *u Stulićevu rječniku ima i adj.* ‚bezpristajan', continuus, indefessus.

BESPRESTÀNCÊ, *adj.* sine intermissione, *bez prestanka, neprestano. isporedi* bresprestance. *U naše vrijeme.* Samo da besprestance budu za poslom. M. Pavlinović, rad. 138.

BESPRÈSTAN, *adj. vidi kod* besprestano.

BESPRÈSTANO, *adv.* sine intermissione, *bez prestanka, ne prestajući, neprestano. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Bezprestano je kńigu premećao. M. Pavlinović, rad. 73. — *u Stulićevu rječniku ima i adj.* ‚bezpristan', continuus, indefessus.

BESPRÈSTANÔST, besprèstanosti, *f.* assiduitas. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezpristanost').

BESPRÈSTANSKÎ, *adj.* continuus, assiduus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezpristanski').

BESPRÈSTANSTVO, *n. vidi* besprestanost. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezpristanstvo').

BESPRÈSTÂVAN, besprèstâvna, *adj.* continuus, indefessus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezpristavan').

BESPRIJÈKÔRAN, besprijèkôrna, *adj.* non reprehendendus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (‚bezprikoran'). *Od* ‚bez prijekora'. *isporedi* bresprijekoran. Čud besprijekorna. M. Pavlinović, rad. 162. — *Adv.* besprijekorno, sine reprehensione, *u Stulićevu rječniku.*

BESPRIJÈKÔRNICA, *f.* non reprehendenda. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezprikornica').

BESPRIJÈKÔRNÎK, *m.* non reprehendendus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezprikornik').

BESPRIJÈKORNÔST, besprijèkornosti, *f.* quod reprehendi nequit. *samo u Stulićevu rječniku* (‚besprikornost').

BESPRIJÈKÔRSTVO, *n. vidi* besprijekornost. *samo u Stulićevu rječniku* (‚besprikorstvo').

BESPRIJÈVÂRAN, besprijèvârna, *adj. vidi* bresprijevaran.

BESPRÍKLADAN, besprikladna, *adj.* incomparabilis. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Dobrodětelı jego bezprikladnoje. Glasnik 11, 63. *isporedi* prikladan (similis), prikladati (comparare).

BESPRÍLIČAN, besprilična, *adj.* abhorrens, *neprilićan. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bresprilićan.

BÈSPRÎN, Besprina, *m. grad Vesprim u Ugarskoj. vidi* Vesprim. XVII *vijeka.* Besprin grad uzeše Turci. P. Vitezović, kron. 147.

BÈSPRÎNSKÎ, *adj. što pripada* Besprinu. Biskupa besprinskoga. P. Vitezović, kron. 134.

BESPRÌSTRASTAN, besprìstrasna, *adj.* par-

tium studio vacuus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu (u koji je uzeto iz ruskoga rječnika).* Bezpristrastno pisańe. D. Obradović, živ. 12. Bespristrasni ļudi. Vuk, odgov. na laži 10. — *Compar.* bespristràsnijî: Potomstvo, koje je u vek bezpristrastnije. Sr. Nov. 1834. 39. — *Adv.* bespristrasno: Bezpristrastno pisana. Sr. Nov. 1834. 130.

BESPRÌSTRASNÔST, bespristrasnosti, *f.* animus ab omni partium studio alienus. *u naše vrijeme u ńekih književnika. isporedi* bespristrastan. Svaki odgovara za bespristrastnost donošeńa svog. Sr. Nov. 1835. 79.

BESPRÒCJEN, *adj.* inaestimabilis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPROCJÈNIV, *adj. vidi* besprocjen. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESPRÒHODAN, bespròhodna, *adj.* impervius. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* neprohodan.

BÈSPUĆE, *n.* invia. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (samo u prenesenom smislu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). isporedi* brespuće. *Od* ‚bez puta'. *na kraju je* -će *od* -tje, *koje se* XVII *vijeka još pisalo a koje je postalo od starijega* -tije. — 1. *u pravom smislu, gdje nema puta, ili kad se samo uzima kao u pravom smislu:* Bezputja strašim se, po komu kob sritaš. I. T. Mrnavić, osm. 80. I pobježe glavom bez obzira; dočeka ga Rašović Ilija sa ńegova nekolika druga, obrnuše u bezpuće Turke. Ogled. sr. 203. Ja otolek pješke u bespuće. P. Petrović, šćep. 20. — 2. *u prenesenom smislu o govoru i djelu, kad se govori ili radi kako ne treba, kako ne priliči, bez puta (isporedi* put), error, ineptiae. *isporedi* besputnost. Govori u bespuće. Ti si obrnuo u bespuće. Vuk, rječ. 23ª.

1. BÈSPUTAN, bèsputna, *adj.* invius. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* (764ª), *Stulićevu (iz brevijara) i Vukovu (samo u prenesenom smislu). isporedi* bresputan. *Od* ‚bez puta', *po tom ńeki pišu* z *pred* p. — 1. *u pravom smislu, gdje nema puta:* Radovati će se pustińa i mjesta besputna. N. Rańina 17. Radovati će se pusta i bezputna. I. Bandulavić 5. Kroz one planine kršovite i besputne. S. Ļubiša, prip. 119. — 2. *u prenesenom smislu o čeļadetu, stańu, radńi, koji radi ili što se radi i biva kako ne treba, bez puta (isporedi* put), importunus, iniquus, ineptus, incommodus, indecorus: *o stańu i radńi:* Kroz bezputno riješe smińe. I. Đorđić, salt. 261. Ćuo sam vaše besputno razložeńe. A. Kalić 240. Pretvoriše putno upotrebļavańe u besputno. Vuk, rim. 1, 26. Bezputno je i škodļivo zagrtańe, gdje se zemļa duboko otkopava. P. Bolić 1, 228. Želeći prekratit bezputne parnice. Nov. sr. 1835. 75. — *o čovjeku:* Da se izbavimo od besputnijeh i zlijeh ļudi. Vuk, 2sol. 3, 2. — 3. *adv.* besputno: *a) u pravom smislu, bez puta:* Što će pamet, kojoj se smrklo prid očima, kojoj je zdraka božije svjetlosti zapala? U tminam bezputno hodeći na svako će zlo nastupit. A. Kalić 441. — *b) u prenesenom smislu kao naprijed pod* 2: Riječi tve uzrok su meni sam žalosti sad ove, riječi, jaoh, kojim ti bezputno veļaše, da se pir imaše svakako učinit. F. Lukarević 161. Velmi lud bi, er je slišao bezputno vik tebe. M. Bunić 30. Što godi pišemo, bezputno i bezrodno pišemo. R. Ġamańić 5. Svakomu je srce mutno jedom pakla ogńenita, da gre opako i bezputno. D. Palmotić, christ. 463. Prosu imańe svoje živeći besputno. Vuk, luk. 15, 13. Dobili su kaštigu, što su besputno devojku odveli. Prot. šab. mag. 22. Kuća u kojoj je sedio i besputno jedno leto i dva meseca držao. 27. Kod nas samo pored položnice običaj imaju tačke zabadati, ponajviše s one strane s koje kopač zemļu povlači, za znak da je ne bi presekao, a ne da se uz ńu loza veže. Ali ovo bezputno rade, jer položnica iste godine plod donosi, i ako je tačka slaba, onda se težinom svojom prevaļuje na zemļu i grožde trunuti mora. P. Bolić 1, 204. Koji se odmeću od tebe besputno. Đ. Daničić, psal. 25, 3.

2. BÈSPUTAN, bèsputna, *adj.* incorporeus, *bestjelesan. Od* XIII *do* XVI *vijeka, između rječnika u Stulićevu (u koji je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu. Od* ‚bez puti' *(vidi* put *f.).* u *je postalo od* l, *koje se i pisalo, a* XV *vijeka dolazi mjesto ńega* u. *pred* p *pišu i* z *mjesto* s. Besplьtna anьgela. Domentijanª 182. Besъplьtnije sili. Mon. serb. 133. Besplьtnomu jestьstvu heruvimьskomu. Danilo 256. Umi gostu noge, i vidje jere su bezputne. Zbor. 40.

BÈSPUTICA, *f.* invia. *isporedi* bespuće. *u naše vrijeme.* Kakvi ļudi, takvi i putovi, putovi se ni zvati ne mogu, no su ovo prave besputice. P. Petrović, šćep. 171. Al' se čuvaj dobro besputice, jer je kod nas trudno i pretrudno putom hodit, to li besputicom. 62.

BÈSPUTNO, *adv. vidi kod* besputan, invius.

RÈSPUTNÔST, bèsputnosti, *f.* ineptia. *isporedi* bespuće. *Od prošloga vijeka, i toga vijeka samo u Belinu rječniku* (703ª). Za bezputnost, kojom su se digli. Nov. sr. 1834. 69.

BÈSRÂMAN, bèsrâmna, *adj.* impudens. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (672ᵇ) *i Stulićevu. Pred* s *otpalo je* z, *a ńeki ga i pišu.* Mladac besraman. M. Vetranić, 2, 325. Ovo ti me čelo bezsramno. N. Dimitrović 87. Bezsramna i prez obraza, tako li smiš prid manom govoriti? F. Glavinić, evit 213. Od riječi bezsramnijeh. B. Kašić, zrc. 130. — *Adv.* besramno. *u rječnicima Belinu* (672ᵇ) *i Stulićevu.*

BESRAMEŽĻIV, *adj. vidi* besraman. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSRÂMĻE, *n.* impudentia. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, i to sa starijim završetkom* -mje *mjesto* -mļe *i sa* z *pred* s. *(ima i u Stulićevu rječniku, ali iz ruskoga).* Veliko je moje bezočanstvo, a još veće moje brezsramje. M. Jerković 101.

BÈSRÂMNO, *adv. vidi kod* besraman.

BESRÁMNÔST, besrámnosti, *f.* impudentia. *Od prošloga vijeka, i toga vijeka samo u Belinu rječniku* (672ᵇ). Poznata su djela tjelesna, koja su ... nečistota, besramnost, idolopoklonstvo. Vuk, gal. 5, 19. Predadoše se besramnosti. Vuk, ef. 4, 19.

BÈSRAMOTNO, *adv.* impudenter. *samo u Belinu rječniku* (672ᵇ).

BESRAMÒVÂŃE, *n.* impudicitia. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, a tada je još bilo na kraju* -nje *mjesto* -ńe. Ne u spanju i besramovanju. N. Rańina 13. rim. 13, 13.

BÈSRČAN, bèsrčna, *adj.* excors. *samo u Stulićevu rječniku, u kom je i značeńe koje je stavļeno, i u koji je riječ uzeta iz brevijara. isporedi* bresrčno, bresrčen.

BESRĐAČAN, besrđačna, *adj. vidi* besrčan. *samo u Stulićevu rječniku, u koji je uzeto iz brevijara.*

BÈSRĐE, *n. vidi* bresrde.

BESRÈBRN, *adj.* argento carens. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićećevu (u koji je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu. govori se samo u slože-*

nim oblicima, i to za sr. vrače: besrèbrnî vrači, *u istom smislu u kom se zove i* bezmitni. *vidi* bezmitan.

BESRÈBRNICA, *f.* pecunia carens. *samo u Stulićevu rječniku, u kom je i značenje koje je stavljeno, a riječ je bez sumnje načinjena za rječnik prema muškom* besrebrnik.

BESRÈBRNÎK, *m.* argento carens. *dolazi* XIV *vijeka, i to za sr. Pantelija.* Velikomučenika i besrebrnika Panteleimona. Glasnik 24, 234. *isporedi* besrebrn. *ima i u Stulićevu rječniku, ali iz ruskoga.*

BÈSREĆAN, bèsrećna, *adj.* infelix. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSREDAN, bèsredna, *adj.* proximus. *prevedeno* immediatus, *kao što je i njem.* unmittelbar. *isporedi* besposredan. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezsredan' *i* ‚bezsrjedan'), *gdje se kaže da je uzeto iz misala. u istom rječniku ima i adv.* ‚bezsrjedno'.

BESREDICE, *vidi kod* sredica.

BESREDÌNAST, *adj. vidi* besredan. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezsrjedinast'), *za koji je bez sumnje i načinjeno prema* besredan, *da bi i od* sredine *bila riječ. u istom rječniku ima i adv.* besrjedinasto.

BESREDÒVIT, *adj. vidi* besredan. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezsrjedovit'), *gdje se kaže da je uzeto iz misala. u istom rječniku ima i adv.* ‚bezsrjedovito'.

BÈSRŠTVO, *n. vidi* bresrštvo.

BÈSTAROSTAN, bèstarosna, *adj.* securus, *bezbrižan.* XV *ili* XVI *vijeka.* Žitije naše bezьstarostьno jestь. Aleksand. nov. 86. *isporedi* starati se.

BESTARÒSLIV, *adj.* incuriosus, negligens. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezstarosljiv'), *gdje ima i adv.* bestarošljivo (‚bezstaroseljivo'). š *je pred* l *postalo od* s, *po što je između ńih ispalo* t. *isporedi* bestarostan.

BESTARÒŠLIVÔST, bestaròšljivosti, *f.* incuria, negligentia. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bestarošljiv.

BESTARÒŠLÎVSTVO, *n. vidi* bestarošljivost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTEMÊLAN, bèstemêlna, *adj.* fundo carens, vanus, *bez temelja. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Ufańe razložito od ufańa beztemeljna i nerazložna razabrati. B. Cuceri 278. Ufańe beztemeljno, kojijem ištu sami sebe privariti. 353. Beztemeljna grada, castello in aria, commentum. Stulić 23b.

BESTEMELJSKI, *adj. vidi* bestemeljan. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESTERMANIJSKI, *adj. vidi* besermenski. XVI *vijeka.* t *je umetnuto uz* bestrmanski, *koje vidi. pisac kao da je imao na umu i* besermenski *i* bestrmanski, *pa oboje smiješao.* Darova mu fariža bela arapskoga bestermanijskim sedlom osedlana. Aleksandr. jag. starin. 3, 311.

BÊSTIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210.

BÈSTÎDAN, bèstîdna, *adj.* impudens, *bez stida. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (u koji je uzeto iz ruskoga). isporedi* brestidno. Koje meće bezstidnijem hotnicami. J. Kavańin 48. — *Adv.* bestidno: Bezstidno odkri golotinu. J. Kavańin 26. Opačine, ke bezstidno činit ima. 60.

BÈSTÎDNICA, *f.* mulier inverecunda. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTÎDNIČIĆ, *m.* subimpudens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTÎDNÎK, *m.* vir inverecundus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTÎDNO, *adv. vidi kod* bestidan.

BESTÍDNÔST, bestídnosti, *f.* impudentia. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (380b) *i Stulićevu. isporedi* brestidnost. Kako bi vid'la da joj se približava, taj čas... držeći pred sobom štit bezstidnosti pobegla bi. D. Obradović, bas. 445.

BESTIDSTVO, *n. vidi* bestidnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTIJA, *f.* bestia, *zvijer. isporedi* beštija. *Akcenat se mijenja u gen. pl.:* bèstîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bèstijê, bèstijôm. *Od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer iz* Zbor.), *između rječnika samo u Vukovu. — u primjerima F. Glavinića, I. Jablanczija, J. Banovca i Đ. Rapića nije pouzdano* s, *jer može biti da su oni sami čitali* š, *pa samo pisali* s *za to što se tako piše latinski. — a) u pravom smislu:* Prvi čovik, kako je u plemenitosti svojoj pomańkao, udi| bestijama i živinama nerazložitima jest prilično postao. Đ. Rapić 39. Pijanstvo narav priobraća priokrećući čovika u bestiju, u svińu. 264. Ove bestije *(miši i stakori)* poerkavati moraju. I. Jablanczy 91. — *b) o vragu:* Bestija. P. Hektorović 157. Ča to ti stojiš krvava bestia? F. Glavinić 370. Ne pusti u ruke pakljenijeh bestija duše koje tebe spovijedaju. V. Andriaši, put. 354. — *c) o čeljadetu, za pogrdu, kojom se izjednačuje sa zvjerkom po ljutini, pakosti, ili neznańu:* Nu bestijo, kako govoriš ti? Zbor. 10. Na karu, je li a? Kurvine bestije! N. Naljeković 1, 261. Toliko ovu bestiju *(Judu)* peče grih mučiti, da se od žalosti obisi. J. Banovac, razg. 159. Sedam hiljad' i više Turaka b'jaše odabrao, Turaka bestija. Nar. pjes. bog. 163. — *d) o ludu čeljadetu:* Bože daj to što bestija misli. Nar. posl. vuk. 20. Bestija ovdje *(u ovoj poslovici)* znači lud čovjek. Vuk, posl. 20. *isporedi* bestijati.

BESTÌJÂŃE, *n. vidi* ludovańe. *samo u Vukovu rječniku.*

BESTÌJATI, bestijâm, *impf. vidi* ludovati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se u tom značenju govori u Crnoj Gori).* Ne bestija Komnen barjaktaru. Nar. pjes. vuk. rječ. 23b.

BÈSTÎJNSKÎ, *vidi* bestinski.

BÈSTÎJNSTVO, *vidi* bestinstvo.

BESTÌLUK, *m. vidi* bestinstvo. *samo u Vukovu rječniku.*

BÈSTÎLJ, bestîlja, *m. kao gust pekmez od šljiva u Bosni. samo u Vukovu rječniku. od tur.* pesdel, crême (entremets).

BESTÌMATI, bestîmâm, *impf.* blasphemare. *od tal.* bestemiare. *isporedi* beštemijati. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ko psuje boga, ča mi velimo bestimati. H. Bonačić 67.

BESTIMÀTÛR, bestimatúra, *m.* blasphemator. *od tal.* bestemiatore. *isporedi* beštimadur. *Od* XVII *vijeka.* Svakako odmičući očitno proklete, bludnike, bludnice, bestimature. M. Bijanković 39. Bestimaturi ga krune svetogrdnim lajańem. J. Banovac, pripov. 58.

BESTÌMIJA, *f.* blasphemia. *od tal.* bestemia. *isporedi* beštemija. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Dvižući iz ńih bestimije. I. Držić, nauk gond. 265.

BÈSTÎNSKÎ, *adj.* bestialis, *zvjerski.* -în- *je sažeto* -ijin-, *mjesto čega pišu i* -ijn-. *od* bestija. — *a) u pravom smislu ne dolazi nego samo adv., koji vidi pod c.* — *b)* stultus, *lud. samo u Vukovu rječniku* (‚bestijnski'), *gdje se napomiće da se govori u Boci. isporedi* bestija. — *c) adv., kao zvijer, zvjerski. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Da satare sve bestinski kim je u srcu prava vjera. J. Kavanin 558.

BÈSTÎNSTVO, *n.* stultitia, *ludost.* -î- *stoji kao u* bestinski, *koje vidi. Samo u Vukovu rječniku* (‚bestijnstvo'), *gdje stoji da se govori u Crnoj Gori. isporedi* beštiustvo.

BESTJÈLESAN, bestjèlesna, *adj.* incorporeus, *bez tijela. u jednoga pisca* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (‚beztelesan'), *u koji je uzeto iz brevijara, i u Daničićevu.* Žitije bezstělesno. Domentijan[b] 24. — *ima i adv.* ‚beztelesno' *u Stulićevu rječniku.*

BESTJÈLESNÔST, bestjèlesnosti, *f.* corporis privatio. *samo u Stulićevu rječniku* (‚beztelesnost').

BESTRAH, *m.* animi fortitudo. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno prema adv.* bestrašno.

BESTRASTAN, bestrasna, *adj.* non patiens. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (‚bezstrastan'), *u koji je uzeto iz brevijara, i u Daničićevu.* Bestrastьnь voļeju strastь prijemь. Domentijan[a] 230. Besplьtьnь, bestrastьnь. Domentijan[b] 99.

BÈSTRÂŠJE, *n.* animus timore vacuus. XIV *vijeka u jednoga pisca, a tada je na kraju* -je *bilo* -ije. *Od* ‚bez straha'. *Dolazi s adj. pos., kojim se kaže onaj od koga tko nema straha, koga se ne boji.* Bestrašijemь božijemь rastlivь dušu svoju. Domentijan[b] 107.

BÈSTRÂŠNO, *adv.* impavide, *bez straha. u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku. isporedi* brestrašno. Bezstrašno i ufano rit' bude. Š. Budinić, sum. 16[b].

BÈSTREBAC, Bèstrepca, *m. dva sela, gorńi i dońi* Bestrebac, *u Srbiji ńegdje među Kučajinom i Moravom* XIV *vijeka.* Mon. serb. 196.

BESTRIMEN, *vidi kod* bestrmanski.

BESTRMA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Petrińe.* Schem. zagr. 1875. 22. Razdjeļ. kr. 22. *pogrješka je* ‚Besterma'. Šem. prav. 1878. 73.

BESTRMANSKI, *adj.* Musulmanorum. *isporedi* besermenski, bestermanijski. t *je među* s *i* r *umetnuto, po što je izbačeno* e, *koje je u* besermenski. XVI *vijeka.* Bestrьmanьskimь sedlomь osedlana. Starine 3, 311. *u drugom rukopisu na istom mjestu stoji bez završetka* -skim, *jamačno pisarskom griješkom, samo* bestrimen (osedlana sedlomь ‚bestrimenь'. Starine 3, 311. ‚besьtrimenь'. Aleksand. nov. 124); *i tu je* t *također umetnuto među* sr, *među kojima nije ni bilo vokala, nego je za nima* i, *kao u arap.* muslim, *od čega je i postalo. vidi još kod* Busromanin.

BÈSTRÛDAN, bèstrûdna, *adj.* indefessus. *isporedi* brestrudan. *dolazi od* XV *vijeka, ali toga vijeka samo kao adv. (koji vidi dale), a kao adj. od* XVI *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (facilis) *i Daničićevu* (facilis). — Stupami bestrudnimi nebeskoga vojvodu nasliduj. Nauk Brnardov 52. — *Stari adv., koji sada nije u običaju,* bestrudnê, facile, sine labore, *dolazi* XV *vijeka:* Obrêtajušta se namь bestrudnê. Glasnik 11, 57. — *drugi adv.* bestrudno, facile, *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTRÛDNO, *adv. vidi kod* bestrudan.

BÈSTRÛDNÔST, bèstrûdnosti, *f.* facilitas. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESTRUDNÒVATI, bestrûdnujêm, *impf. ne truditi se, ne raditi, i lako bez truda raditi. samo u Stulićevu rječniku.*

BESTRUDSTVO, *n.* defatigatio nulla. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Četiri kreposti nahodimo u suncu; to jest najprvo svjetlost, drugo brzina, tretje tančina, četvrto beztrudstvo. M. Divković, bos. 101. Četvrta je krepost u suncu beztrudstvo, to jest, sunce nikakova truda ne čuje ni ima. 403.

BÈSTRV, *f.* interitus, *propast ili nestaša bez strva, bez traga, iza koje ne ostane ništa od onoga što propadne ili ga nestane. isporedi* strv *i* obestrviti. *Samo u naše vrijeme. govori se samo u akus. s prijedl.* u. — *a) o čeļadetu:* No je glavom u bestrv uteka'. P. Petrović, šćep. 66. Pobjegne u bestrv. S. Ļubiša, prip. 20. Ako me osudite da preselim, da idem s hiļadom grla u bestrv. 160. — *b) može se i* govoriti u bestrv, *kad se ludo govori, te od govora ne može ništa biti.* Šta u bestrv govoriš? reče se kada tko šta govori a ne zna šta govori. J. Bogdanović.

BESTUD, *m. ime muško.* XIV *vijeka. Od* bez *i* stud *(stid): na kome nema sramote.* Bestuдь Radomiriћь. Glasnik 11. 12, 32.

BESTULA, *f. vidi* beskola. XV *vijeka.* B. Šulek, im. 14.

BESTULUM, *u jednoj pjesmi prošloga vijeka, može biti griješkom pisarskom mjesto* be zulum *(vidi* be *i* zulum). N'jesam mladoj djevojci bestuluma učinio. Nar. pjes. bog. 14.

BÈSTUŽAN, bèstužna, *adj.* incuriosus, negligens, *nemaran. Compar.* bestužnijî. — *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (552[b]. 697[b]), *Stulićevu i Vukovu. Od* ‚bez tuge', *kao da bi se reklo: koga nije tuga misleći o čemu, te o tom i ne misli, za to ne haje, ne mari.* Ja sasma bestužan, lijen i isprazan. B. Gradić, duh. 15. Nemojte veće živjet ovako beztužni, ovako nepomńivi. Besjede kr. 75. S beztužnoga nehajstva ne krenuše se s mjesta. 292. Jeda li mogu na pogled tolike ļubavi ostati beztužni i smrznuti? D. Mattei 9. Od nevjernika, grešnika i beztužnijeh hristjana. 266. Da vidite vojevodu tako beztužna, da svaki od vojske može u lice krivit mu se bez straha ijednoga od pedepse za svoje bezočno smionstvo. B. Cuceri 41. One lude i beztužne čijem idu iskat uļe i kupit ga, vrata im su se zatvorila. 348. — *s gen. i prijedl.* više: Dokle ćemo tako živjet zaslijepļeni i beztužni više stvari od našega najvećega i vječnoga utišteńa? B. Cuceri 20. — *s lok. i prijedl.* u: Ako se igda vidjet namjerite čovjeka koga u svojijeh poslih domaćijeh nepomńiva i beztužna. 357. — *compar.:* Duša koja što tone veće u grijesijeh, što maņe na molitvu utječe se, toliko je beztužnija. 386. — *Adv.* bestužno: Koje tolici odmeću beztužno. D. Mattei 313. Živu tako mirno i beztužno kako da su pismo s smrti učinile. B. Cuceri 120. Za što bestužno gledate u kršćanstvu tolika bezakońa? A. Kalić 17.

BÈSTUŽÂNSTVO, *n.* incuria, *nemarnost, nehajstvo. isporedi* bestužnost. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Od* bestužan. Roditeļi s ovakijem beztužanstvom i s ovakovom nepomńom izdavaju vjeru. Besjede kr. 4. Ako ih prikoriš beztužanstvom neharnijem smrznutoga ńihova srca prema dobročinstvu. D. Mattei 128. Er se ne ozvah ļubavi tvojoj nego beztužanstvom. 115. Primamo blaga neizrečena a odvraćamo ne-

har, beztužanstvo pristudeno i bezakoña priručna. Štit 9. Ako hudo propustimo ter otide stvar u dugo, beztužanstvo svi krivimo samo naše a ne drugo. N. Marči 72. Puni mira i pokoja, u nehajstvu i beztužanstvu gledate. A. Kalić 42. Znala je pobo|eti se nevo|om, nu umjela je napasti na bestužanstvo. M. Vodopić, dubr. 1868. 220.

BÈSTUŽITI SE, bèstužîm se, *impf.* incuriosum esse, *bestužnu biti, ne hajati, ne mariti. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTUŽNICA, *f.* incuriosa. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTUŽNÎK, *m.* incuriosus, *nebriga. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSTUŽNO, *adv. vidi kod* bestužan.

BÈSTUŽNÔST, bèstužnosti, *f. vidi* bestužanstvo. *Od prošloga vijeku, između rječnika samo u Stulićevu.* Da bude pridobiti svu beztužnost mlacijeh duša. Đ. Mattei 224.

BÈSÛDAN, bèsûdna, *adj.* judicii expers, legum expers, *bez súda, gdje nema súda, ko nema súda. Od* XVI *vijeka, ali kao adv., a kao adj. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (i to u značênju kome nema potvrde:* ‚qui jus aliis non reddit'). — *a) o zemlji u kojoj nema súda:* Nama zemlja sve besudna bješe. Nar. pjes. vuk. 5, 472. Sud postavi u zemlju besudnu. P. Petrović, šćep. 92. Nar. pjes. vuk. 5, 472. Rodeni smo u besudnu zemlju. P. Petrović, šćep. 150. — *b) o ljudma u kojih nema súda:* Ti nas zavadi (s) Turcima, pak ćeš brzo u Rusiju, a mi ostasmo sirotni i besudni. S. Ljubiša, prip. 126. — *c) adv.:* sine judicio, *bez súda, ne po súdu: aa) bez suda božjega, bez naredbe božje:* Tijem svi s dobre volje imamo podnosit tuge i nevolje, ke dijeli ovi svit. Ali ja, koji toj jadovan dobro znah, najmaći nepokoj strpljeno ne prijab, jak da je besudno pribivat kad godir žalosno i trudno. N. Dimitrović 53. — *bb) bez suda ljudskoga:* Nikoga nemo' ubiti bezsudno i nepravedno, komu nije dato po pravomu sudu; za što komu je dopušteno da po sudu može činiti, što godi komu učini po pravomu sudu, za to ne ima grijeha. M. Divković, nauk 119. Bog zapovijeda da nitko ne ima ubiti ni krvi čovječije bezsudno proliti; i ako bi tko čovjeka bezsudno pogubio, on se ima po sudu svakojako pogubiti. M. Divković, bes. 646. Za boga! kroz što to tako skoro i naprasno i bezsudno bi? Bud. spom. glasn. u. 3, 136. Odpušta se Petar, koji je ubio Jovana. No budući da je isti Jovan na svaki način zao bio, tako presudismo mu da primi 50 batina, što je samo bezsudno ubio Jovana. Prot. šab. mag. 210. *tako je i ovo gdje se misli: bez pravoga suda:* Pilat vele nepravedno i besudno sudi i osudi Isukrsta. M. Divković, nauk 63.

BÈSÛDBINA, *f.* injustitia, *što se čini kako ne bi sud sudio, što se na sudu ne bi moglo opravdati, nepravda. u jednoga pisca* XVII *vijeka* Sluga gospodinu dotle služit ima, dočim bezsudbinu od njega ne prima; a kad nesudbinom počne ga plaćati, on neposlužbinom može dug vraćati. I. T. Mrnavić, osm. 131.

BÈSÛDNO, *adv. vidi kod* besudan.

BÈSUDE, *n.* defectus judicum, *kad gdje nema suda. samo u Vukovu rječniku, gdje je i značčne koje je stavljeno.*

BÈSÛMAN, bèsûmna, *adj. vidi* besumńiv. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* besumno.

BÈSÛMAŃ, bèsûmńa, *adj. vidi* besumńiv. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESÛMLJIV, *adj. vidi* besumńiv.

BESÛMNĆEN, *adj. vidi* bresumńen. *isporedi* besumńeno.

BESÛMNĆENO, *adv.* sine dubitatione, *bez sumńe, ne sumńajući, ne bojeći se.* XV *vijeka.* Neka hode *(trgovci)* i prêhode slobodno i bezsumńeno. Mon. serb. 485.

BESÛMNĆIV, *adj.* indubius. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. dolazi i s promijenjenim ń na* ļ *od prošloga vijeka. a) u čem nema sumńe, što nije sastavljeno sa sumńom, su čim nije pomiješana sumńa:* Biti će ufanje besumńivo da ćeš opet lice moje uzriti. B. Kašić, nasl. 151. *s promijenjenim ń na* ļ: Ovaj način doznavaña jačine rakijsko nije sa svim bezsumļiv. P. Bolić 2, 428. — *b) o čemu nema sumńe: s promijenjenim ń na* ļ: Potvrdio je ovi besumļiv nauk u dvije zgode. A. d. Bella, razgov. 87. — *c) adv.* besumńivo. *samo u Stulićevu rječniku.*

BESÛMNĆIVO, *adv. vidi kod* besumńiv.

BESÛMNĆIVÔST, besûmńivosti, *f.* dubium nullum. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* besumńivstvo.

BÈSVIJESTAN, bèsvijesna, *adj.* demens, *bezuman, lud.* -ije- *je u južnom govoru, a mjesto ńega u istočnom* -ê-, *u zapadnom* -î-. *Od* ‚bez svijesti'. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* bresvijestan. — *O radńi:* Bezsvijesnijem i nepravijem sudom inijeh sude. Živ. is. 78. Djelo je besvijesno i nerasudno. 78. — *Adv.* besvijesno, *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSVIJESNO, *adv. vidi kod* besvijestan.

BÈSVIJESNÔST, bèsvijesnosti, *f.* insipientia, *bezumnost. samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* besvijestvo.

BÈSVIJEŠŃÂK, *m. vidi* bresviješńak.

BESVJÈDOČAN, besvjèdočna, *adj.* intestabilis, qui testis esse nequit. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈSVRŠAN, bèsvršna, *adj.* infinitus, *bez svrhe, bez svršetka, bezkonačan. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (380b) *i Stulićevu. isporedi* bresvršan. Trga svih dobit besvršnu uživa. D. Rańina. 57. Oj tugo bezsvršna, kom ljubav svijet smeta. 118b. Muka ona bijaše neskončana i bezsvršna. P. B. Bakšić. 150. Ki bezsvršna jesu kova. J. Kavańin 139. Grešnike bog meće bezsvršne u boli, u vječne nesreće. I. Đordić, salt. 256. — *U Belinu rječniku* (401a) *ima i* bezvršni *i za potvrdu se navodi primjer Rańinin koji je naprijed na prvom mjestu onako kako stoji u Rańine, le je u rečenom rječniku pogrješka; iz ńega će biti došla i jednom piscu prošloga vijeka:* Bezvršnom i vrlmaravnom ljubavi sve što mogu k bogu se pruživaju. I. Đordić, ben. 102.

BESVRŠEN, *adj. vidi* besvršan. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ulazi u vjekuvječanstvo bezsvršena ili uživaña ili paćeña. A. Kalić 132. Budi tebi bezsvršena slava! 137. — *Adv.* besvršeno, *samo u Stulićevu rječniku.*

1. BEŠ, *m.* porus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje se kaže da je uzeto iz Mikaljina rječnika, a u ńemu ga nema, nego ima* ‚bežljiv', *koje može biti pogrješka mjesto* bešljiv, *pa je po svoj prilici od toga načinio Stulić* beš. *isporedi* bešljiv.

2. BÈŠ, *o boniku o kom se misli da će mu ili bolje biti iza kakoga lijeka ili da mu drugoga lijeka nema, reče se u Dalmaciji:* Oli ćeš oli beš. M. Pavlinović. *Biće od pers.* peš, *predašńi, tako*

da se onijem riječima kaže: ili mrtav ili kakav je prije bio.

1. BEŠA, *f.* vitium. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječnicima Belinu* (defectus 255ᵇ, menda 455ᵇ. vitium 453ᵇ. 548ᵇ) *i Stulićevu* (defectus, mendum, menda, infirmitas). *Od pers.* peš, mancus. Hoću da pravedno pohodite s liječnikom, ter da mu istinito odkrivate vaše nemoći i vaše beše. Besjede kr. 34.

2. BÉŠA, *f. hyp.* bešika (kolijevka), cunulae. *u naše vrijeme.* Nini, Jovo, u varakli beši! tvoja beša na moru kovana. Nar. pjes. petr. 1, 49. Nini, šćeri, u šišakli beši! san t' pod glavu, uroci na stranu, uroke ti voda odnijela, mimo tvoju bešu pronijela! Dobar sanak sreća donijela i u tvoju bešu unijela! 49.

3. BEŠA, *m. hyp.* Berisav. *u naše vrijeme. isporedi* Bešić. — I vitezu Beša Čelevića. Nar. pjes. vuk. 5, 241. I š nima je Beša buljumbaša. 5, 385.

BÈŠÂLAN, bèšâlna, *adj.* qui non nugatur, qui serio agit, *koji se ne šali. samo u Stulićevu rječniku* (‚bezšalan'), *gdje ima i adv.* bešalno, serio, remoto joco.

1. BEŠAN, bešna, *adj. vidi* bešav. *samo u Stulićevu rječniku.*

2. BÊŠAN, *m. prezime. u naše vrijeme.* St. Bešan. Schem. zagr. 1875. 209.

BÈŠASTO, *adv.* vitiose. *u naše vrijeme u Dalmaciji.* Drvo stoji bešasto, kad je nahereno. M. Pavlinović. *isporedi* bešav.

BÈŠAV, *adj.* vitiosus, valetudinarius, mendosus. *samo u Belinu rječniku.* (255ᵇ. 100ᵃ. 455ᵇ. 548ᵇ) *Od pers.* peš, mancus. *isporedi* beša (vitium), bešan, bešasto, bešiv.

BÈŠĆASNO *adv. vidi kod* bešćastan.

BÈŠĆÂST, *f.* infamia. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Paštrovićima).*

BÈŠĆASTAN, bèšćasna, *adj.* ignominiosus. *Od* xv *vijeka, ali kao adv., a kao adj. prošloga vijeka; između rječnika samo u Daničićevu. Od* ‚bez časti'. — Da ne bude konac naš bezčastan. J. Rajić, boj 100. — *adv.* bešćasno: Svezana bezčudstno togo privedu. Glasnik 11, 73.

BEŠĆÂSTIV, *adj.* impius. xiv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Besćudstiv pokaza se. Domentijanᵇ 105. Bezčudstivь jesi. 106.

BÈŠĆASTVOVATI, bèšćastvujêm, *impf.* dehonestare. xiv *vijeka.* Roditelja ne besćudstvuj. Danilo 26.

BÈŠĆÂŠĆE, *n.* ignominia. *dolazi* xiii *i* xiv *vijeka, a tada je na kraju* -šće *još bilo* -stije, *a mjesto* š *pred* č *pisalo se* s *(od* z) *a moglo se i odbaciti; između rječnika samo u Daničićevu.* Velikoje bečudstije prijemь. Stefan kr. 29. Besćudstije namь otь vasь. Domentijanᵇ 16.

BÈŠČEDAN, bèščedna, *adj.* liberis carens. *Od* xiv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). mjesto* š *pred* č *pisalo se i* z *i* s. *Od* ‚bez čeda'. *isporedi* bezdjetan. Nijedinьže vasь budi besćedьnь. Danilo 306. Umrě bezčedьnь. Ļetop. šaf. 70.

BÈŠĆEDSTVO, *n.* liberorum orbitas. xiv *vijeka, ali ne sa završetkom* -stvo, *nego sa* -stvije. Ravьnьstvo besčedьstviju vitlejemьskomu otь Iroda. Danilo 348.

BÈŠČÎŇE, *n.* nefas. *od* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). mjesto završetka* -ńe *bilo je najprije* -nije, *po tom* -nje. *Od* ‚bez čina' *(bez reda).* Meteže prêstaahu, mlьvi utoliše se, po srêdê monastira bivajema bezčinija otь srêdi běhu. Glasnik 11, 92. Voljanь si ga pedepsati za ńegovo bezьčinьje ili ludostь. Sjom. sr. 1, 139. *Govori se i danas:* Beščiňe što i bezakoňe. J. Grupković.

BEŠČISALAN, beščisalna, *adj.* innumerabilis. *isporedi* bezbrojan. *Od* xiii *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. oba su* a *umetnuta po sadašńem govoru, u kom riječ nije u običaju, a bez ńih je bilo* -čisьlьnь. *pred* č *postalo je* š *od* s, *a to od* z, *koje se pisalo oboje a u najstarije se vrijeme izbacivalo. Od* ‚bez čisla' *(bez broja).* Kьto izьčьtetь strasti tvoje bečislьnije? Stefan kr. 25. Milostь besčislьna. Domentijanᵃ 142. Silu bezčislьnu. Danilo 226. Sъštьstvo bezčislьno. Mon. serb. 196. Rod beščislnih grěšnih. Arkiv 9, 115. — *Dokle se još nije umetalo* a *među* s *i* l, *moglo se* l *izbaciti u oblicima u kojima za ńim stoji* n: xv *vijeka:* Bezьčisnaja milostь. Mon. serb. 257. *isto je bivalo u takim oblicima i kad se počińalo umetati* a *među* s *i* l: xv *vijeka:* bezьčisanaja *(griješkom* ‚bezьčasanaja') milostь. Mon. serb. 430.

BEŠČISLEN, *adj. vidi* beščisalan. xv *vijeka, u spomeniku starijem ali sačuvanom samo u prijepisu toga vijeku, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz brevijara).* Mnogije potrebi besčislenije. Mon. serb. 38.

BEŠČIŠĻE, *n.* infinita multitudo. *Od* ‚bez čisla' *(bez broja). u jednoga pisca* xiii *vijeka, a tada se pisalo* bezьcislije. *tomu bi najprije otpalo* i *pred je, pa bi se među* s *i* lj *umetnulo* a. *te bi glasilo* beščisaljе. *a po što bi se* l *i* j *sastavilo u* l, *ne bi se reć umetalo* a, *te bi sada glasilo kako je stavljeno, ali se ne govori.* Javiše se bezьčislija mučenikь. Domentijanᵃ 2.

BEŠĆOVJEČAN, beščovječna, *adj.* inhumanus, *nečovječan. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. po ńekim se krajevima može* v *izostaviti (vidi kod* čovječk). Poslijed ovog sramotnog i bezčoječnog postupka. Ogled. sr. 510. — *adv.* beščovječno: Bezčovečno postupa. Nov. sr. 1834. 178.

BEŠĆUĆANSTVO, *n.* alienatus a sensu animus. *u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku. postaňem bi moglo biti od riječi koja ne dolazi* ‚beščuće'; *isporedi* beščutiv. š *pred* č *stoji mjesto* s *od* z. *koje isti pisac piše.* Zemaljska bezćućanstva i pozorom od pameti razumiva vij sućanstva J. Kavańin 197.

BÈŠĆUTAN, bèšćutna, *adj. vidi* brešćutan. *isporedi* beščutiv.

BEŠĆUTIV, *adj.* sensus expers. *bez ćućeńa, koji ne ćuti, ne osjeća. isporedi* beščutan. *u jednoga pisca prošloga vijeku i u Stulićevu rječniku.* Zide iste bezćutive svom žarćinom stvara žive. J. Kavańin 183.

BEŠE, *selo u Bosni blizu Tešńa.* Schem. bosn. 1864. 60.

BEŠĖNOVA, *f. adj. vidi* Bešenovo. S. Novaković, pom. 125. Ił' će Jasku ili Bešenovoj. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

BEŠĖNOVAČKÎ, *adj. što pripada Bešenovu. u Vukovu rječniku.*

BEŠĖNOVO, *n. manastir u Fruškoj gori i selo blizu ńega. pomiňe se i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* S. Novaković, pom. 125. Šem. prav. 1878. 12. Schem. diac. 66. 77. Pregled 120. *isporedi* Bešenova.

BEŠEVINA, *f. vidi* Bešenovo. *u jednoga pisca*

prošloga vijeka, može biti griješkom. U srid Fruške stoji Beševina. M. A. Reļković. sat. 21.

BEŠICA, *f. dem.* beša (*vidi* beša *pod* 1), love vitium. *samo u Stulićevu rječniku.*

1. BÈŠIČICA, *f. dem.* bešika (kolijevka), cunulae. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Opleto košaricu kano bešičicu. E. Pavić, ogled. 98.

2. BÈŠIČICA, *f. dem.* bešika (mjehur), vesicula, *mjehurić. u naše vrijeme.* Otrovne bešičice oko zuba. Nov. sr. 1835. 96.

BEŠIĆ, *m. prezime, po ocu Beši;* XVI *vijeka* Tomaš Bešić. Mon. croat. 210.

1. BÈŠIKA, *f. vidi* kolijevka. *Od tur.* bešik, *istoga značenja. Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bèšîkâ; *u gen i instr. sing. samo je i zadńi slog dug:* bèšikê, bèšikôm. Nit imajući čestite vatre ni bešike staviće te u jasle među dvi živinice. F. Lastrić, test. 326. Da dite prigorku ovu uzme likariju još od osam dana u bešici. F. Lastrić, svet. 3. Kada ste bili u bešici. F. Lastrić, ned. 134. Ne oprosti dici u bešici. E. Pavić, ogled. 435. Najde pod bešikom mrtvo ditešce. Đ. Rapić 120. Neg' okrunit jošter u bešici bi povoļno rečenoj kraļici. Nadod. 154. Ninaj, Jovo, u bešici. Nar. pjes. vuk. 1, 193. Nek ti nija u bešici sina. 2, 353. Ona nija od zlata bešiku, u bešici dva banova sina. 4, 405. Nije l' majka rodila junaka, ja l' sestrica braca odńijala bez bešike na desnici ruci? 3, 440. Kada su joj ime izabrali, skovaše joj od zlata bešiku, na bešiku od zlata sokola, kad je sama, da se razgovara 1, 471. Nema ńima od zlata bešike, nego im je drvena bešika, dva komada jelova drveta. 3, 408.

2. BÈŠIKA, *f.* vesica, *mjehur. Od rum.* bešika, *tal.* vescica. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bèšîkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bèšikê, bèšikôm. — *Mjehur u kom se skupļa mokraća u tijelu:* Kano bešika naduva se. J. Rajić, pouč. 2, 82ᵇ. Povredenu lozu ili mlado stablo s parčetom bešike, smolom namazanim, zavij. P. Bolić 1, 265. Za pojasom iznad desnoga kuka duvanska kesa — meko učińena ovnujska bešika. M. Đ. Milićević, več. 215. — *u ribe mjehur, u koji uvlači vazduh:* Ribļa (‚ribńa') bešika. Farm. 107.

BEŠINAC, Bešinca, *m. vidi* Bešinci.

BEŠINCI, Bešinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 42. *pišu ga i* Bešinac. Pregled 91.

BÈŠIR, *m. tursko ime muško.* Samo jednog od St'jene Bešira. Nar. pjes. juk. 424.

BÈŠIREV, *adj. što pripada Beširu.* Jer pogubi Bešireva Asu. Nar. pjes. vuk. 4, 209.

BÈŠIREVIĆ, *m. vidi* Beširović. Pogibe ti Asan Beširević. Nar. pjes. vuk. 4, 207. I tu nade tri Beširevića. 4, 420.

BÈŠIROVIĆ, *m. prezime Turčinu po ocu Beširu.* A za ńima pet Beširovića. Nar. pjes. vuk. 4, 430. *isporedi* Beširević.

BEŠIV, *adj. vidi* bešav. *samo u Belinu rječniku* (518ᵇ).

BÈŠKA, *f.* 1. *selo u Srijemu blizu Slankamena. pomiče se i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 125. Šem. pav. 1878. 7. Schem. diac. 1877. 57. — 2. *ostrvo u jezeru skadarskom.* Glasnik 40, 38. Na Beški. N. Dučić. — 3. *ńeka vinova loza na Krku.* B. Šulek, im. 14. *je li i noj akcenat kao predńima, ne zna se.*

BEŠKER, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1861. XI.

BÈŠKET, *m. pers.* peškeš, *dar starješini, poklon,* donum. *vidi* peškeš. XV *vijeka u jednom spomeniku i u rječniku Daničićevu.* Što sam godê dao u haračь i u beškeть. Mon. serb. 500.

BÈŠKOT, *m. tal.* biscotto, *kruh dva puta pečen. isporedi* beskot, baškot. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji da je ‚nekakav hļeb' i da se samo pjeva u pjesmama, ali dolazi i u poslovici).* Ne htijaše drugo od ńega nego beškot (‚besekot'). B. Kašić, ign. 23. Samo da uzmo sobom beškota (‚beskotta') ili suhoga kruha. 23. Ukrćo se brez beškota. Poslov. dan. 146. Il' je malo vina i rakije il' beškota ļeba bijeloga? Nar. pjes. vuk. 2. 207. I debela mesa ovnujskoga i beškota ļeba bijeloga. 2. 401. I beškota hļeba latinskoga. Nar. pjes. juk. 242. Bilo beškota, biće fratara. Nar. posl. vuk. 13.

BEŠKÒTÎN, beškotína, *m. tal.* biscottino, *kolačić kao beškot. u naše vrijeme.* Ode Jovo put Kašćela za dva grozda muškaćela, za čašicu ruzulina, za košičić beškotina. Nar. pjes. vuk. herc. 243.

BEŠLIĆ, *m. prezime u Turaka i u kršćana u naše vrijeme. postańem će biti od* bešlija, *a po tom će mu ake. biti* Bèšlîć. — *a) u Turaka:* A za ńima Smail-aga Bešlić. Ogled. sr. 459. — *b) u kršćana:* St. Bešlić. Schem. zagr. 1875. 259.

BÈŠLIJA, *m. ńeki vojnik turski. od tur.* bekči, *stražar. i u Rumuna se zvao* bešli. *Dolazi od* XVII *vijeka. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bèšlîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bèšlijê, bèšlijôm. *U prva se dva primjera može čitati i* beslija. Paša, ki bešlije pričudne imiše. I. T. Mrnavić, osm. 60. Kad bude skupio istočne bešlije. 75. I ti kupi hiļadu bešlija. Nar. pjes. juk. 139. I povedi šest stotin bešlija. 228. Udare pored nekoliko Arnauta, koji su ondje bili bešlije (turski vojnici koji su sjedili u Vlaškoj te pazili da Turci ne bi kakovo zlo učinili). Vuk, kovč. 3-4.

BEŠLINAC, Bešlinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Pregled 84. *pišu ga i kajkavski* Beślinec. Schem. zagr. 1875. 111.

BÈŠLUK, *m. turski* bešlyk, *pètāk, srebrn novac turski od pet groša. u naše vrijeme. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bèšlûkâ. Careve pašalije izvade ńeki dva a ńeki tri bešluka te joj podkuče ne bi li ju utješili. Ona primiv ńekoliko bešluka vrati se kući. Nar. prip. bos. 43. *u pjesmi jednoga Crnogorca mjesto* ašluk: I da mogu do te čabe doći sa mojijem novcem i bešlukom. Nar. pjes. vuk. 5, 511.

BEŠĻATI, bešļam, *impf.* decipere aliquem verbis. *samo u Stulićevu rječniku. biće od tal.* besso, bescio, *lud; po tome* bešļati *upravo zaludivati, po tom zavaravati.*

BÈŠĻIV, *adj šupļikast. samo u rječniku Mikaļinu (gdje je upravo* bežļiv, *ali će biti pogrješka,* ‚porosus') *i iz ńega u Stulićevu* (‚meatibus, poris abundans'). *postańem će biti od pers.* peš, *čemu nedostaje što, na čemu je kakav nedostatak. isporedi* bešav.

BÈŠĻIVÔST, bèšļivosti, *f.* meatuum, pororum abundantia. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bešļivstvo. *isporedi* bešļiv.

BÈŠŇAVA, *f. rijeka Bjelica u Srbiji u jagodinskom okrugu od izvora do sastavaka s Gradačkom rijekom zove se* Bešńava. M. Đ. Milićević, srb. 178. *onuda se izgovara još starim akcentom* Bešńâva.

BEŠPEĻ, *m. selo u Bosni blizu Jajca.* Schem. bos. 1864. 44.

BEŠPOTAN, bešpotna, *adj. vidi* bešalan. *samo u Stuličevu rječniku, gdje ima i adv.* bešpotno. *Od* ‚bez špote'.

BEŠTÈMIJA, *f. vidi* bestimija. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od beštemije oli ti od psovke protiva bogu. M. Dobretić 112.

BEŠTEMÌJATI, beštemijâm, *impf. vidi* bestimati. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koliko god puta bude beštemijati oli psovati. M. Dobretić 112.

BÈŠTETAN, bèštetna, *adj.* indemnis, *bez štete. samo u Stuličevu rječniku, gdje ima i adv.* beštetno.

BÈŠTIJA, *f.* bestia, *zvijer. isporedi* bestija, *kod koje i akcenat vidi. Od* XVI *vijeka. između rječnika u Vrančićevu* (13), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Vukovu (u kom se kaže da se govori u vojvodstvu). U svijem je primjerima pouzdano* š. Ako sam se z beštijam vojskoval. Anton Dalm., 1kor. 15, 32. Oblast prve beštije. Anton Dalm., apoc. 13, 12. Bog vas more beštijam (‚bectiyam') činiti. L. Ļubuški 31. Gdi srditost vlada, ondi čovik pristaje biti čovikom, postaje beštija. Đ. Rapić 352.

BEŠTIMÀDÛR, beštimadúra, *m. vidi* bestimatur. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Imaš li muža pijančinu, beštimadura. J. Banovac, pripov. 110.

BÈŠTÎNSKÎ, *adj. vidi* bestinski. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u rječniku Bjelostijenčevu.* Beštinske glavetine. J. Kavańin 409. Beštinsko ļudi. 458. Beštinske naravi. Bjelostjenac 1, 177. — *Adv.* beštinski, bestialiter, *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÈŠTÎNSTVO, *n.* bestialitas. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.* (1, 180[b]). *isporedi* bestinstvo.

BEŠVIR, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 259.

BÈTE, *f. žensko ime u jednoj poslovici dubrovačkoj prošloga vijeka; može biti* Elisabeth. Luno duno, Bete tete. Poslov. dan. 58.

BÈTEG, *m.* morbus, vitium, *bolest, nemoć, slabost, nedostatak. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bètêgâ. *Od maj.* beteg, *bolan. Dolazi od* XVI *vijeka, u svijem rječnicima osim Vukova i Daničićeva: u Vrančićevu maj.* betegség (118), *u Mikańinu* infirmitas, aegritudo, adversa valetudo, *u Belinu* vitium (255[b]. 153[b]. 458[b]. 771[a]), menda (455[b]), *u Bjelostijenčevu* morbus, aegritudo, infirmitas, imbecillitas, adversa valetudo, *u Jambrešićevu* infirmitas, *u Voltiġijinu* krankheit, *u Stuličevu* infirmitas, aegritudo. — *a) u pravom smislu bolest, tjelesna ili duševna.* Ozdravļajući vsaki beteg. Anton Dalm., mat. 4, 23. Bog krstjane kara s mnozimi betegi. Katekiz. 1561. 89. Uprosi ju da bi šńom nika bilja pošla iskati, ka joj vele potribna jesu, govoreći da joj beteg niki na sree nastupa. P. Zoranić 28[b]. Život nam beteg suši. F. Vrančić, živ. 30. Bi jednim betegom taknuta. F. Glavinić, cvit 10. Od betega ozdravi svoga. 112. U beteg upade ter poveli se ondi zakopati. 129. Smrt, ona bane i hercege povaļuje pod betege. M. Lekušić 158. Od betega i nemoći izličiti. I. J. P. Lučić, razg. 91. Beteg na smrt ili smrtni. Bjelostjenac 11[b]. — *različni:* ‚vodeni beteg', hydrops, *debela bolest:* Umri u vodenom betegu. P. Vitezović, kron. 188. Vodeni beteg. Bjelostjenac 12. Suhi beteg, phthysis. Bjelostjenac 12. Jambrešić. Veliki beteg, epilepsia. Bjelostjenac 12. Kužni beteg, morbus pestilentiae. Bjelostjenac 12. contagio. Jambrešić. Glavni, *glâvobolja.* Jambrešić 12. — francuski, syphilis: Francuski beteg najprvo donesen. P. Vitezović, kron. 132. — *kila:* Beteg kila na psu jaše. Poslov. dan. 5. — *o ludilu:* Manenikov jest, koji su od porođeńa u tomu betegu. A. Kadčić, bogosl. 129. — *i žensko vrijeme,* menstruum, *naziva se* ženski beteg: ako bi pristupil k ženi u vrime ženskoga betega. F. Glavinić, svit. 79. — *b) preneseno: o srakom zlu, nevolji, jadu:* Pade (*Adam*) u različite betege, t. j. u glad, u žeju, u vručinu, u mrzlinu, u trud tela, u žalost duha i napokon u smrt... Za to i mi onim istim podložni jesmo betegom. F. Glavinić, cvit 60. Od betegov pakla oslobodimo se. 61. *o zlu stańu koje biva od grijeha:* Grih jest nalip, beteg, smrtna nemoć. Š. Budinić, sum. 64. Ispovid jest kripost, s kom čovik iznutrńi beteg očituje. F. Glavinić, svitl. 11. Grih duše a ne tela beteg jest. F. Glavinić, svitl. 12. — *o nemiru što dolazi od ļubavi, kao bol u duši, tuga, jad:* Beteg ļubveni uličiti. P. Zoranić n. — *c) nedostatak, tjelesni ili duševni, kad čega nema što bi trebalo,* vitium: *aa) tjelesni u čorjeka, u živinčeta, u stvari:* Nijedna stvar ne ima cilovatu svoju narav brez svoga betega. M. Ranlnić 372. Ne da zemļa plode bez betega. J. Kavańin. 355. Ako nejma koji beteg, koji bi joj zabranio klečati. A. Kadčić, bogosl. 243. Oli je virenik poznavao istumačene betege (teška nemoć oli drugo veliko pomankańe il u tilu il u kipu il u sriči) u svomu drugu, oli nije poznavao. 404. Težak beteg, koji je u trgovini, dužni su ga odkriti, ako oni koji kupuje ne umi ga poznati. 261. Ko vara dajući jednu stvar za drugu, zlu za dobru, i ne tomači u trgovini betege. H. Bonačić 73. Da se piše zakon *(racima),* po komu svaka mati bude držana kako rodi učiti svoje diti hoditi u naprida: tako u malo vrimena digunće se narodu *(račjemu)* ovi beteg *(što ida natrańke).* A. d. Bela, razg. 65. Biskup ima biti brez i jednoga betega tilesnoga. A. d. Kosta 1, 73. — *bb) duševni ili što se u umu drži da je nedostatak:* Pasuć ovce svoje za ńih dušu klada i život tokoje; u ńem ni betega, da ļubi pravo svih. Đ. Baraković, vil. 116. Nijedne vrsti nisu ļudske, u kih ki god da ne najdeš beteg. J. Kavańin 379. Bit će tada krjepka djela od hrabrenstva i vjernosti prikazana bez betega. 571. Izčistiti dušu od drača oholosti, lakomosti, putenosti i svih ostalih betega. A. d. Bella, razgov. 61. Zapovidi božje promišļene čine doći u poznańe svakoga duševnoga betega i grija. I. J. P. Lučić, nauk 7. Ča te mudri reči, kad čuju da ǰ beteg od razloga veći. M. Kuhačević 13. Besideći od betega naravskih, ovi mogu biti od dvi vrste: oli ih odkrije isti pokornik na ispovidi, kako n. p. da je kopile, da nije vlastelin; oli ih ne odkrije pokornik, nego ih vidi ispovidnik, kako n. p. da je pokornik tvrde glave, mućne naravi, strahļiv. A. Kadčić, bogosl. 320. — *cc) nedostatak ili tjelesni ili duševni (kao naprijed), radi kojega ne može tko biti pop, i nedostatak čega god što se za to ište:* Upada se u bezredje od betega po četiri načina: po betegu od ženidbe, po betegu od duše, po betegu od tila, po betegu od tihosti oli ti krotčine. Bezredje po betegu od ženidbe jest, kad ženidba ne može podpuno ni izvrsno zlamenovati sjedińeńe koje je medu Isukrstom i medu svetom crkvom: ovi beteg izhodi iz dvoženstva. Bezredje po betegu duše jest ono koje izhodi od nevridnosti pameti: u ovom su koji su bezkńižni,.. mahnitci,.. poluvirci. Bezredje po betegu od tila jest ono koje izhodi od pomankańa života oli roda: u prvom su slipci, hromci, glušci;.. u drugom su koji su rodeni izvan ženidbe zakonite. A. Kadčić, bogosl. 24-25.

BÈTEGOVATI, bètegujôm, *impf.* aegrotare, *bolovati. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiǧijinu.*

1. BÈTER, *turski* bedter, *gore, zlo,* pejus. *u naše vrijeme u pjesmi.* Nije šećer, već je beter, no bilo mi ga! Nar. pjes. petr. 1, 306.

2. BETER, Betra, *m. u kajkavskom govoru ime selu u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj. može biti da i prvo o stoji mjesto* a *(isporedi Batar).* Beter. Schem. zagr. 1875. 199. Pregled 36.

BETERA, *m. vidi* Beterić. Baro Bettera. B. Betera, ćut. 4.

BETERIĆ, *m. prezime, koje su talijanski pisali* Bettera, XVII *vijeka.* Izvrsni Beteriću. B. Betera, ćut. XVIII.

BETEŠČAC, *vidi kod* beteščić.

BÈTEŠČIĆ, *m. dem.* beteg. *samo u Stulićevu rječniku* (‚beteščić'), *gdje ima i* ‚beteščac' *s gen.* ‚beteščca': *o ovoj drugoj riječi vaļa sumńati, ako ne o obje.*

BÈTEŠTVO, n. aegritudo, *bolest. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* beteg. Od beteštva žežinati ne može. A. d. Kosta 1, 15.

BETEŽ, *m. vidi* beteg. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈTEŽAN, bètežna, *adj.* aeger, vitiosus, *na kome je* ‚beteg'. *Od* XVI *vijeka, u svijem rječnicima osim Vukova i Daničićeva: u Vrančićevu* aeger, *u Mikaļinu* infirmus, aeger, aegrotus, *u Belinu* valetudinarius (400a), vitiosus (255b), mendosus (455b), mancus (713b), *u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu kajkavski* ‚beteżen', aeger, infirmus, *u Voltiǧijinu* krank. *u Stulićevu* infirmus, aeger, vitiosus. — *a) bolan, bolestan, nemoćan: o čovjeku i živinčetu i o kom udu ńihovu:* Žena na smrtnoj posteļi betežna. Mon. croat. 226. Budući betežan u životu, zdrav u pameti. 251. Ovca betežna. 246. Je li ki betežan. Anton Dalm., jak. 5, 14. Poškropļena *(coda)* svrhu nemoćnika ali betežna. I. Bandulavić 279. Uboge pomagaše, betežne ličaše F. Glavinić, cvit. 24. Ženu vnogo niku na smrt betežnu učini donesti. 125. Žena vnogo let od prohoda krvi betežna. 60. Telom betežna, a dušom čista. 155. Ali je Grga od dva meseca jako betežan. Starine 11, 88. Čovik rodi se slip, kļast i betežan, to jest kako je drago bogu. P. Macukat 18. Nastojite ozdraviti vaše tilo betežno od bolesti. J. Banovac, prip. 189 Nije l' mrtvim život dao a betežne ozdravļao? P. Knežević, muka 31. Da prem sam bil kruto betežan. M. Kuhačević 51. Kila mu je betežna. Poslov. dan. 46. — *b)* vitiosus, *čemu što nedostaje, što nije onako kako treba: aa) o čovjeku i živinčetu, o naravi ńihovoj, o tijelu i udu ili dijelu tijela ńihova:* Ako bi okńasten ili betežan, kako reći slip. Š. Budinić, ispr. 160. U obrazu Osipovu izvrsna je lipost bila, i u kipu ni ńegovu betežna se stvar vidila. P. Vuletić 20. Koliko je dopušteno mlohavoj i betežnoj naravi našoj. A. Kadčić, bogosl. 387. Sagrišujući puteno s virenikom betežnim ne može već odstupiti od zaručeńa. 405. Živine betežne i nećiste nisu bile primļene na posvetilišće. A. d. Kosta 1, 64. — *bb) o radńi kojoj nedostaje što, koja nije cijela, kao nepotpun:* Kad si betežnu ispovid učinio. A. Kadčić, bogosl. 215. — *cc) o pokvarenu, rdavu životu, mjesto kojega dolazi* put: Poginuše u putih betežnih. I. Zanotti, ned. priš. 17. — *c) što udi zdravļa, nezdrav,* morbifer, morbidus: Da ne sidi ondi duh pomorni ni vitar betežni. I. Bandulavić 282. L. Terzić 365. Vitar betežni. J. Banovac, blagos. 22. 359. — *d) u jednoga pisca* ‚betežna bol' *o velikom jadu, žalosti:* Šibenik pogledaj pun betežne boli, ku trpi pod jedan i drugi kraj. D. Baraković, vil. 238. — *e) adv.:* Vojska nezdrava betežno padaše. I. T. Mrnavić, osm. 61. betežno, imperfecte. Bella 255b. betežno, vitiose. Stulić.

BETEŽATI, betežam, *impf.* aegrescere, *razbolijevati se. samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiǧijinu i Stulićevu.*

BETEŽITI, betežim, *impf. vidi* betežati. *samo u Stulićevu rječniku, gdje će biti i načińena od* betežati.

BÈTÊŽJE, *n.* aegritudo, *bolest. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Goji nemoći i betežja tilu svojemu. Š. Budinić, sum. 123b.

BETÈŽļIV, *adj.* valetudinarius, *bolešļiv. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (aegrotans, male valens, valetudinarius, morbidus), *u Jambrešićevu* (valetudinarius), *u Voltiǧijinu* (kränklich), *i u Stulićevu* (valetudinarius). Betežļiv k smrti. Bjelostjenac.

BÈTEŽNICA, *f.* aegra, *bolesnica. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiǧijinu.*

BÈTEŽNÎK, *m.* ager, *bonik, bolesnik. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiǧijinu.* Kad betežnik radi kakova obeteža blagovanja. F. Glavinić, cvit. 61. Betežnik na smrtnoj posteļi. F. Glavinić, svitl. 45.

BÈTEŽNÎŠTE, *n.* valetudinarium, *bolnica (kuća za bolesnike). samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značenju i* betežništvo. *oboje će biti načińeno za rječnik.*

BETEŽNO, *adv. vidi kod* betežan.

BÈTEŽNÔST, bètežnosti, *f.* aegritudo, *bolest. Od* betežan. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sve ličaše betežnosti. P. Knežević, živ. 43.

BETINA, *f. selo u Dalmaciji blizu Šibenika.* Šem. šib. 1875. 23. Repert. dalm. 27.

BETLEHEMSKI, *adj. vidi* betlemski. Po svom vladanju betlehemskomu. F. Glavinić, cvit. 427.

BÈTLEM, *m.* Bethlehem. *isporedi* Vitlejem. Betlem. N. Rańina 21. luk. 2, 4. Bernardin 5b. A. Gučetić, roz. mar. 148. B. Kašić, is. 4. F. Lastrić test. 333.

BÈTLEMOV, *adj. vidi* betlemski. U Betlemovijem pokrajinam. Živ. is. 187.

BÈTLEMSKÎ, *adj. što pripada Betlemu.* Od ditića betlemskoga. F. Lastrić, test. 59. U štalicu betlemsku. 325. *u istoga pisca i sa* n *mjesto* m: Ditiću betlensk(omu). 69.

BETÒNIKA, *f.* betonica. *isporedi* botunika, srpac. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (I, 180b) *i Jambrešićevu* (indic). Uzmi dve funte betonike. Z. Orfelin 339. Betonika. B. Šulek, im. 14.

BETÒNIKIN, *adj.* betonicae. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Vino betonikino načiniti. Z. Orfelin 339.

BETULIJA, *f.* Bethulia. Podsede Betuliju. M. Marulić 6. Slavna udovica od Betulije. A. Gučetić, roz. mar. 4.

BETULIJANIN, *m. čovjek iz Betulije:* Betulijani izidoše s oružjem. M. Marulić 6. Vapijahu kako drugi Betulijani. F. Lastrić, test. 185.

BETÙNIKA, *f.* betunica. *isporedi* bètonika, srpac, bokvica, bukvica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Očima lik krvavim i kad suze teku: betunike rute s medom stuci, ter onim sokom maži. J. Vladmirović, lik. 31.

BEUZ, *m. ime muško u pjesmi.* Ode jeka u

zemļu ńemačku; za to čuše do dv'je barambaše, jedno biše Beuz harambaša a drugi je Keran haramzada. Nar. pjes. juk. 371.

BEVENUTIĆ, *m. prezime* XV *vijeka, u Dubrovniku.* Jakša Bevenutić. Spom. sr. 2, 62. *isti se zove i* Dragojević. Daničić 1, 31-32.

BEVEŃI, *m. pl. selo u u Boci kotorskoj blizu Budve.* Šem. bok. kot. 1879. 19.

BẼVÛT, bevúta, *m.* animus sui non compos, *nesvijest, nẽznân. Od pers.* bi-hûd. *izvan sebe, bez svijesti, u neznani. U naše vrijeme, između riječnika samo u Vukova (gdje se napomińe da se govori u Zemunu).* Došao u bevut, t. j. obeznanio se. Vuk, rječ. 19ª. *Govori se gdje gdje i u Srbiji, i to sa* h *mjesto* v, *koje je umetnuto po što je nestalo glasa* h: behut. Ļ. Kovačević.

1. BẼZ, *praep.* sine. *Dolazi od* XII *vijeka (vidi pod* b. *prvi primjer iz* Mon. serb.), *i u svijem riječnicima. Postańem će biti od pronominalnoga kor.* bha, *od kojega je i* bo. — *Stoji s genetivom pokazujući s ńim da onoga što znači riječ koja stoji u tom padežu nema ili da ostaje neupotrebļeno kad što biva. mjesto padeža naliodi se i drugo što (vidi pod* g.). — *Akcenat mu je kad se sam izgovori:* bẽz; *inače dobiva akcenat različan ili ostaje bez akcenta prema riječima pred kojima stoji;* bèz kraja, bẽz trâga, bez gláve.

a. *s riječima, kojima se kazuje: a) čeļade ili što se kao čeļade misli:* Da ne stvoritь mirь bezь nasь. Mon. serb. 36. Odpravte se bez mene domome. M. Držić 88. Ja ga naučih. Bez mene se ne umijaše obrnut 315. Nije ovo bez vraga. 61. Ja bez tebe nijesam živa. I. Gundulić 351. Bez žene si k'o bez sebe. J. Palmotić, dubr. 122. Bez čańka i bez majke svoje odhrańena. I. V. Bunić, mand. 7. Vječni rob bez spasiteļa. J. Kavańin 424. Ovi moj drug ima mater a ja sam bez oca i bez matere. D. Obradović, živ. 87. Težko mene kod dva brata bez tebe. Nar. pjes. vuk. 1, 209. Te se tuci od jele do jele k'o ja Marko bez mog pobratima. 2, 217. Teško bratu jednom bez drugoga. 2, 450. Jer ga Arap privatiti ne će bez Jelice lijepe devojke. 2, 461. Ne ostani bez sina tvojega. 1, 200. Prestan', Pavle, bez tebe ostala! 1, 200. Trista bez popa ništa. Nar. posl. vuk. 320. Ne ostavi bože bez prijateļa! 207. Tako ne ostanno bez jedinka! 308. Bez starca nema udarca 12. Nema osvete bez luda brata. 204. Ao moj tupi tupane! s tobom zlo, a bez tebe i gore. 10. Ako ko umre bez djece. Vuk, mat. 22, 24. Prvi umrije bez poroda. Vuk, mar. 12, 20. — *b) životińa ili stvar tjelesna:* Da se ne poziva bezь krańeve pečati. Mon. serb. 13. Prodaju vino bezь vode. 17. Poslah vas bez vrečice i bez teharice. N. Rańina 102. luk. 22, 35. Ako vidiš volove bez roga. Zbor. 135ᵇ. Kobila bez uzde. M. Držić 54. Rane bez lijeka ove me izbavi. 474. Dostojao se roditi od divice Marije izhodeći čovjek bez sjemena. M. Divković, bes. 5. Bog od vijeka, ki je bez slike sebi slika. I. Gundúlić, 242. Plav tko vidje bez vesala? I. V. Bunić, mand. 8. Koji udara samo rečenoga putnika bez rane i bez krvi. A. Kadčić, bogosl. 286. Ja s' ne mogu sam pomoći a bez vaše desne ruke. Nar. pjes. vuk 1, 139. A kad paša osta bez očiju. 3, 76. Kako ti je bez krila tvojega? 2, 628. Ispeci mi šarku koku i petliča bez repiča. 1, 512. Dovede mu bez bijege vranca. 2, 549. Kako li ga Turci prevariše i bez rane i bez mrtve glave svezaše mu ruke naopako? 3, 121. Mučno mu je ići bez oružja. 2, 411. Nema lica bez crvena vinca ni radosti bez zelena venca. 1, 335. Onda skoči Seńanine Ivo u kalčinam' bez žuti papuča. 1, 535. Leži Bogdan strmo bez uzglavļa. 1, 514. A pušteni końi po livadi bez sedala i bez pokrovaca. 2, 575. Ja ću pustit sužńa bez dinara. 2, 381. Pojiću te, Brdanine Đemo, bez bijele pare i dinara, baš ak' hoćeš, tri bijela dana. 2, 415. I po kńigam' pozvao svatove, a Žabļaka i bez kńige zovnu. 2, 536. Sagradio sebi zadužbinu o svom lebu i o svome blagu a bez suza, bez sirotińskije. 2, 326. Pri kome se hoditi viđaše usred tavne noći bez mjeseca. 3, 78. Jesu l' ovo tvoji dvori ļuto uski i tijesni a bez vrata i prozora? 1, 93. Kako češ se obiknuti bez svječice, bez stražice? 1, 93. Bez broda je Drinu preplovio. 1, 512. Od zla dužnika i kozu bez kozleta. Nar. posl. vuk. 233. Teško sokolu bez krila a junaku bez vina. 316. Vo bez rogova. 36. Glava je skupļa s jezikom nego bez jezika. 41. Govori kao bez vilica. 43. Leti kao muha bez glave. 188. Nijesam ja tikva bez korijena. 217. Nema raka bez mokrijeh gaća. 201. Zakla me bez noža. 83. Bez britve obrijati. 11. Nakitio se bez cvijeća. 188. Čele bez cvijeta ne mogu meda skupiti. 41. Nema žita bez kukoļa. 202. Hvala mu ka' i tetki bez kolača! 341. Ni sve gore posijeci ni bez drva doma dođi. 222. Đe je selo bez pasa, tu je lasno ići bez štapa. 74. Kod tebe vidim grad bez barjaka, vidim brod bez jedara. Vuk, kovč. 67. Nek ide bez traga. Vuk. posl. 321. Bez puške dao ili uzeo grad, t. j. da nije nijedna puška pukla. Vuk, rječ. 621ª. U pustu Loznicu ude bez puške. Vuk, dan. 3, 191. — *c) radńa, stańe, vrijeme, koja god stvar umna; u koj se može razumijevati i tjelesno što:* Bez bojazni. Sava, tip. lul. glasn. 21, 181. Bezь pravьde nikto da imь ništa ne ispakosti. Mon. serb. 16. Da ihь pridamo dobromь verovь, bez propastva. 36. Bezь velika uzroka i dêla da ne izimajetь se. 75. Kove divare bezь voļe careve. Zak. duš. 49. Trьgovci da gredu bezь zabave po zemļi carevê. 39. Potriba, bez ke biti ne mogu. Mon. croat. 120. Bez zlobe jesu. N. Rańina 21ᵇ. apoc. 14, 5. Nitkore te taknut ne more mramorne prilike bez zledi bez svoje. M. Vetranić 2, 120. Plačna jaoh grem bez mira. M. Držić 11. Što s mirom bez boja mož' imat. 119. Jedan čas ručaj, bez ručka ne hodi. 163. Tebi li ide od ruke bez moje riječi uljesti u moju kuću? 112. Bez noći gdje je dan? 15. Jer se bez ńegove pomoći nitkor sahranit ne more. B. Gradić, djev. 24. Gdi će biti u vijeke bez svrhe i bez pristanka slavļen. A. Gučetić, roz. jez. 297. Slobodno bez straha mogu uljesti. 25. Prilikuje ovake grešnike k jednomu tijelu bez duše. 176. Bez pameti, vecors F. Vrančić 110. Tako mu poče bez straha govoriti. F. Vrančić, živ. 7. Bez grika hoće tilo biti i bez muke hoće odrišiti uze naših grihov. 10. Smrt bez milosti raščińa. 20. Cjeća znanja tvoga zvaše puke sve ostalo bez razbora i razloga. I. Gundulić. 369. Put tako tjera vas dan, svu noć bez umora. 336. Opire se svim bez straha. 340. Dostojaj se u dan ovi bez grijeha nas čuvati. A. Komulović 54. Zakleti se u ispraznos, to jest bez potribe. 17. Bez šale, na zbiļ, serio, sine joco. Mikaļa 11ª. Svaki hote prez izma bez vere uboge sirote blago da požere. B. Krnarutić 37. Bogastva bez broja utopļena u valima. B. Betera, or. 27. U jeci i jauku tužno srce i bez glasa kaže boles. I. V. Bunić, mand. 16. Svim se glave odsjekoše bez uzroka, bez razbora. J. Kavańin 306. Okoliš sve države s grijeha haraš bez ustave. 388. Tko je bez božjega zvańa. A. Kadčić, bogosl. 2. Zatiče živa nemoćnika, ali bez rici. 201. Ne dogodi se bez razloga. J. Matović 43. Dobra, koja daje i sipa bez broja. A. Kanižlić, rož. 63. Mah bez udarca. B. Cuceri 41. Da mi čuvaš na Beļacu stražu bez

promene, dokle je krajine. Nar. pjes. vuk. 2, 189. S druge strane juriš bez prestanka. 3, 46. Vrnuli se noću ka Sijeńu bez pitańa i ńegova znańa. 3, 178. Preveśću ti snahu preko mora i bez kavge i bez muke kakve. 2, 546. Bez jada se izbaviti ne češ 2, 303. Što izmećeš puške bez nevolje? 3, 91. Pak se Marko bolan učinio bez bolesti, od ludosti teško. 2, 357. U ńima je bez cene kameńe. 3, 499. I dovede lažljive svjedoke i bez vjere i bez čiste duše. 2, 2. Ne ostavi sestru bez zakletve. 3, 128. Već jasika trepetala usred ļeta i bez vjetra. 1, 119. Bez muke nema nauke. Nar. posl. vuk 11. Bolje je pošteńe u siromaštvu nego bogatstvo bez pošteńa. 35. Nema smrti bez sudena dana, ni junaka bez prvoga brata. 204. Nema ļeta bez Durdeva dana, niti brata dok ne rodi majka. 203. Nema zime bez vjetra. 202. Što je god starac zaiskao, Turčin mu odmah izvadi gotove novce bez reči. Nar. prip. vuk. 48. Kao bez duše dotrči pred ńega. 24. Kao što je tijelo bez duha mrtvo tako je i vjera bez dobrijeh djela mrtva. Vuk, jak. 2, 26. Zar vi možete biti čovjeka Rimļanina i još bez suda? Vuk, djel. 22, 25. Bez tvoje volje ne htjedoh ništa činiti. Vuk, filim. 14. Sve činite bez vike i premišļańa. Vuk. filib. 2, 14. Karaj ih bez štedeńa. Vuk, tit. 1, 13. Leži bez brige. Vuk, posl. 242. Kad ko bez uzroka žali za tudom stvari. 58. Kad ko što govori bez slike i bez pravoga reda. 132. Ide bez pameti. 197. Možeš mi učiniti dobro bez svoje štete. 226. Koje će bez sumńe biti današńi Rudnik. Vuk, dan. 1, 39. Ode bez obzira. Vuk, rječ. 428b. Radi bez počivka. 561b. Popiti čašu bez preduška. 570b. Mala djeca gdjekoje vežu za noge bez šale. Vuk, živ. 3.

b. *s riječima, kojima su pridjevene ńeke koje im značeńe srodnim značeńem pobliže odreduju tako da tijem biva jače i ono što se padežem i prijedlogom kaže, t. j. da čega nema; taka je riječ* vas (sav), *koja s prijedlogom pokazuje da onoga nema ni malo što znači riječ kojoj je pridjevena; taka je riječ* svaki, *koja s prijedlogom pokazuje da onoga ni jednoga nema što bi se zvalo riječju kojoj je pridjevena; take su riječi* nijedan, nikoji, nikakav, *koje s prijedlogom pokazuju da onoga što znači riječ kojoj su pridjevene nema, bilo koje mu drago i kako mu drago; take su riječi* kakav *i* jedan *s dodanim sprijeda* i, *kojim se kazuje da bi dosta bilo što kakvoga god i koje god ili samo jedno, pa se prijedlogom kaže da ni toga nema. kao što dolazi* nikakav *i* nijedan *pridjeveno drugoj riječi, tako dolazi i samo sobom* nitko *i* ništa, *koje se i ne pridijeva drugim riječima, tako i* i šta, *a prema* nitko *dolazi i postalo od ńega* ničiji. *složenijeh riječi su* ni *ne rastavļa ovaj prijedlog kao drugi da bi došao među* ni *i riječ koja je s ńim složena, nego one ostaju za ńim cijele, isto tako i kad je i pred spomenutijem riječima. a)* vas (sav): Bezъ vsega zbloga primysla. Mon. serb. 2. Bez sve šale. M. Đ. Milićević, zlosel. 126. — *b)* svaki *(staro* vsakyj): Pravymь srьcemь drьžati je bezъ vьsakoje zbledi. Mon. serb. 2. Bez vsakoga propadstva i zle mysli. 22. Pade bez života svake nade. A. Čubranović 158. Bez ufanja svakoga uzdišući izdisaše. I. Gundulić 3. Jaku stražu drugim polа, a on bez svake straže osta. 506. Oblog, koji ńiva kali, bez svakoga râjâ tega. J. Kavańin 379. Odhrańena bez zabave prem svakoje. 1. V. Bunić, mand. 7. Ostaju bez svakoga ploda zadovoļnosti. J. Matović 272. — *c)* nijedan: Ratь, koja namь bi bezъ nijednoga našega uzroka. Mon. serb. 260. Da češь vьse toj vêrno i krêpko bezъ nědnoga propadьstva sьhraniti. Spom. sr. 1, 143. Kad bih još veće bez nijedne prilike podnosil nesreće, tvoj ću bit u vike. N. Naļešković 2, 62. Njeka lijepa moja vila, ka sunčanom ńe lijeposti smrtno me je izranila bez nijedne, jaoh! milosti. S. M. Bobaļević 221. O česti protivna, o sreće prokleta, kako me stvoriste kroz vaše nezgode, rob da sam ničiji, bez nijedne slobode. Đ. Rańina 118. Istom se traju dni bez nijedne koristi. 112. Toj ļubežljivo djelo bez nijedne plate ima se učiniti. A. Gučetić, roz. jez. 21. Stabar od smokve narešen zeleni, ali bez nijednoga ploda. 176. Veselje bez nijedne svrhe. 306. Bez nijedne zanoveti riječ ńegovu obslužuju. J. Kavańin 363. Bijah sestra od tri brata, a sad ostah bez nijednog. Nar. pjes. vuk. živ. 209. — *d)* nikoji: Bez naše nikoje najmańe kreposti jesi nas za tvoje sinove vazel ti. N. Dimitrović 81. — *e)* nikakav, nikakov: Budući pravedan bez grijeha nikakva. A. Gučetić, roz. jez. 137. Ostaju bez nikakova dobra duhovnoga i bez nikakova spasenja duhovnoga. M. Divković, nauk 71. Kolikrat je tvoja sila s ogńem noćno udarila bez nikakve naše štete. Nar. pjes. bog. 216. — *f)* i kakav, i kaki, *koje pišu i u jedno*: ikakav: Bez ikakvih zapļečica. I. Akvilini 7. Umrijeti bez ikakva izgubļeńa u ufańu božijemu. 325. Stvorio nas je i pripravio raj nebeski bez ikakva našega dostojanstva I. A. Nenadić, nauk. 87. Učińeno bi... bez ikakva djela čovječjega. J. Matović 37. Bez sumńe ikakve. Đ. Mattei 7. Ganuće se bez ikakve sumńe našijem molbam na pomilovańe. Štit 3. Iza ńih će slijedit bez ikakve sumńe djela sveta i pristojna. B. Cuceri 5. Ļudski posao nikakav ne može biti bez ikakve pogrješke. Vuk. nov. zav. 1847. n. I to ostade bez i kakva spomena daļe. Vuk. posl. 131. Ovo se govori bez ikake šale. 48. Bio je običaj đake u subotu poslije podne tući bez i kakve krivice. 296. — *g)* i jedan: Strašit ćemo se bez ijedne sumńe, ako često uzrazmišļamo da nas smrt čeka. B. Cuceri 5. Ali se veće vidi stare čeļadi ali mlade? Starijeh vele mańe bez ijedne sumńe. 27. — *h)* nitko, ničiji: Ja sam sirota bez nikoga. S. Ļubiša, prip. 71. Nađe kuhińu pustu bez nikoga. 274. Mene sirotnoga bez nigdje nikoga. Pravdonoša 1852. 33. Lagati u šali bez ničije štete. I. A. Nenadić, nauk 139. — *i)* ništa; Božja rič nikomu se ovdi ne prodava, paček se bez ništa dariva. A. d. Bella. razgov. 170. Ko drugima poklańa taj sam bez ništa ostane. Vuk. posl. 159. — *j)* i šta: Drži za tebe tvoje darove ili ih daj komu hoćeš; ja bez išta sve ću proštit. B. Cuceri 184.

c. *s ńekim riječima, kojima se može kazati dio kakoga mnoštva. dolazi kad se hoće da kaže da mnoštvu nedostaje taj dio, da bi bilo potpuno*: Sedmь desetь litrь zlata bezъ četiri unče. Mon. serb. 479. Bez mala sto dukata. Đ. Daničić, sint. 136.

d. *kad se iz kakoga mnoštva izuzima što, ali tako da mnoštvo ostaje koliko je a izuzimańem se hoće da kaže da bi još veće bilo mnoštvo kad bi se sastavilo s onijem što se izuzima, može stajati s prijedlogom riječ koja znači ono što se izuzima, kao su* osim: Ima brojem pedeset junaka... bez ostale brdske pokrajine. Ogled. sr. 467. 3000 je glava turskijeh posječeno bez raćenijeh i bez onijeh mrtvijeh što su Turci sa sobom ponijeli. 509.

e. *dolazi i kad se ono što znači riječ koja s ńim stoji izuzima od onoga što se u rečenici kaže, tako da se ńega to ne tiče; a kaže se poričući, te se o onom što se od poricańa izuzima potvrduje ono što se o drugom poriče: a poriče se biranje, te se o onom što se izuzima kaže da je ono što se o drugom kaže da nije, i to se kaže rečenicom bez subjekta, te se o onom što se izuzima*

kaže upravo da je ono o čemu se u rčenici kaže da ga nema, kao sa osim, *ili* mimo, *ili* izvan. Bez mene ni boga. N. Rańina 18. isaj. 45, 6. Nema Turčina bez poturčeńaka. Nar. posl vuk. 204. Nema (zime bez vjetra ni) zla gosta bez Turčina. 202. Nije krvnika bez brata rodnika. 215. Bez zdravļa nema bogatstva. 12. Nema očevine bez krčevine. 204.

f. *jednom dolazi za mjesto kao* izvan, iz, *gdje se je pisac suriše držao latinskoga* absque. Bez crkava hoće činiti vas. N. Rańina 145b. ioan. 16, 2.

g. *dolazi i bez padeža: a) pred ńekim adverbima: aa) pred* brže, *koje samo znači kao ‚skoro‘ (t. j. ne sa svijem), ‚može biti‘,* paene, forte, *a sa* bez *kao ‚ne skoro‘, ‚nije može biti‘, a to je ‚sa svijem‘, ‚za ejelo‘, ‚baš‘: tako se objema pokrepļuje govor, i ako se poriče, pokrepļuje se poricańe. samo* XVI *rijeka u dva pisca, u kojih je naštampano u naše vrijeme kao jedna rijeć.* A nigda razvrže kosice na glavi, ter me toj bezbrže jak zeljem otravi. Š. Menčetić 29. Da većma ja tobi proslavim ljepotu, ne dah mir sam sebi ni svomu životu; a sada bezbrže, gospode gizdava. u zabit sve vrže. 160. Da strasi ne zdrže oh moju tuj mlados, mogah ja bezbrže smamit se za rados. 249. A sve toj bezbrže, da ļubav jur naša po tle se ne vrže. 282. Svu dragos izgubi i zemļom zavrže, ter veće ne ļubi život svoj bezbrže. 292. Oni ki bezbrže božju moć ne scini. 314. Svrnu se sva u jad, bezbrže sva sa svim. D. Držić 139. U taj hip opet ja vidjeh ju bezbrže, snop strila bez perja prida se gdi vrže. 440. *kako je brže komparativ, dolazi i u rečenici u kojoj se što poredi riječju* neg: Dobri smo bezbrže svi se jur zabivat neg pozor, ki strže, u slade celivat. Š. Menčetić 229. — *bb) pred starijem* tač *(tako)*: ‚i bez tač‘ *kao da bi se reklo* i da nije tako *ili* i bez toga *ili* i onako; *u jednoga pisca* XVI *rijeka:* To li t' sam u čem kriv, ne čini da grem živ, skrati mi života. Ali ću do mala poživjet i bez tač, jer me je skončala tva lipos i moj plač. Š. Menčetić 149. — *b) pred infinitivom prošloga rijeka u ńekih pisaca prema tudim jezicima:* Kad plačuć on uzdiše bez pomoć' ga, ukloni se. J. Kavańin 38. Sveđ bez ustavit se š ńime općaše. D. Mattei 134. Ako vjerno uzbuđoš nositi sve one, kojijem budeš najvćen, bez mnarat se, bez tužiti se na ńihovu tegotu. 239. D. Mattei 239. — *c) pred rečenicom privezanom za drugu riječju* da, *također prema tudim jezicima, od* XVII *rijeka u ńekih pisaca:* Gdi su oni duzi u ispitovanju bez da vam otkriju težinu od griha. S. Matijević 7. Hoćeš li moći, bez da ti se plač ļuti otvori a srce raspukne, ugledati žrtvu ļubavi prema tebi? D. Mattei 54. — *d) pred rečenicom okrńenom* ‚bi rek‘, *kao da bi se reklo:* ne govoreći ništa, *u jednoga pisca* XVI *rijeka:* Za sto ja prionih kako mož velik čas, bez bi rek, ter tonih u slasti. Š. Menčetić 258.

b. *pred ńekim se glasorima dodaje prijedlogu ozad* a, *da bi se s ńima lakše izgovorio, pred ńekima mu se zadńi glas mijeńa, a pred ńekima i otpada: a) dodano* a: *aa) pred riječima koje su se u staro vrijeme počinale glasovi* vs *(sada* sv): Beza vsakoga obuzroćenja. Spom. sr. 2, 41. Početi rat beza vsake otvlake. Mon. serb. 148. — *bb) pred riječju koja se počne glasorima* du: Beza dna gdi je jaz. M. Vetranić 1, 118. Toj bi bil' jak u mijeh beza dna dut odzgor N. Dimitrović 90. Iz jame beza dna. M. Držić 241. More beza dna. M. Orbin 25. Pak'o rastvorio svoje jame beza dna. Besjede kr. 161. Pučinu vam rastvaram beza dna svakoga dobra istinitoga. D. Mattei 171. — *cc) prijed riječju koja se počine glasovima* sn: Ja beza sna vrijeme mnogo sažet oči nijesam mogo. B. Betera, ćut. 74. — *dd) pred riječju koja se počne glasorima* zl: Tko je beza zla, ostat će bez dobra. Poslov. dan. 129. On beza zla, sine, proći ne šće. Nar. pjes. vuk. 2. 266. — *b) zadńi mu se glas mijeńa glasora radi koji za ńim idu, ali se te promjene rijetko pišu: mijeńa se: aa) na* ž: Bež ńegova htenija. Mon. serb. 208. Bež ńe ne bih ja mogla živiti. D. Rańina 24b. Može i bež ńe biti. M. Divković, nauk 184. — *bb) na* s: Besь pakosti. Mon. serb. 45. Da vazme Ančicu bes prćije. M. Držić 384. Bes tebe ne htjeh otvorit. 391. Je li bes šale doma? 408. Starac bes srama 104. — *c) zadńi mu glas otpada pred ńekim glasorima, ali se rijetko tako piše: aa) pred* č: Be čisla. Stefan kr. 4. — *bb) pred* z: Be zle ćudi. D. Rańina 52b. Be znanja. 39b. — *cc) pred* s: Be stida. D. Rańina 13. Be suz. 148b. Be skrušenja. M. Divković, nauk 48b.

2. BĚZ, *m. arap.* bezz, *platno,* linteum. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Vukovu.* Od lanena ili od konopļina beza. A. Bačić 358. Espap od zlata, od srebra, od tankog beza E. Pavić, ogled. 686. Papir, bez, lan i ostala po sobi lete. D. Rapić 298. Upeńga na bezu nebo. F. Lastrić, svet. 114. Čistim bezom omotan. I. Jablanci 215. Ajme od beza tankoga. A. Kačić, korab. 83. Nađemo doma gospodu, gdi nešto od finoga beza šije. D. Obradović, bas. 404. Onda žene bilit beza znadu. J. S. Reļković, kuć. 201. Bile su svekolike zaodivene pritankim i pričińenim bilim bezom. A Tomiković 92. Tanka beza od grada Mostara. Nar. pjes. vuk. 1, 171. Ni beza ni veza. Nar. posl. vuk. 212.

3. BĚZ. *m.* daemon, *hudoba, nečastivi, vrag, davo.* XVII *rijeka u jednoga pisca (koji dobro u pismu razlikuje z i s) i prošloga vijeka u Bjelostijenčevu rječniku* (134 *u članku istom u kom je i prijedl.* bez, *te će jamačno i akcenat biti isti: po tom je i star(en).* — *Postańem je od sr. ńem.* fiesz (callidus, hostis, diabolus); *isporedi* bezjak. — Mladinac niki kruto od beza ili djavla napastovan. F. Glavinić, cvit. 3. Beze tiraše, idole mrvļaše. 20. Djaval pobignu u pakal, rasap drugim bezom navistiti. 88.

BEZÁBAVA. *f.* otium *i* quod nulli reprehensioni subjacet. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i naučńena* (‚bezzabava‘).

BAZÁBAVAN, bezábavna, *adj.* non impeditus, non vexatus, *bez zabave, t. j bez dosade.* XIV *i* XV *rijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gdje je* otiosus *i* irreprehensus, *ali bez potvrde) i u Daničićeva.* Zenļa nihь da bude bezzabavna od susjeda ńihь. Mon. serb. 362. — *Adv.* bezabavno: Može doći, stati i prebiti u gradu Dubrovniku svobodno, bezbojazno, bezzabavno. Mon. serb. 211. — *U Stulićevu rječniku ima i* ‚bezzabaviv‘ *i* ‚bezzabavivo‘, *bez sumńe naučńeno za rječnik.*

BEZÁBAVNO, *adv. vidi kod* bezabavan.

BEZÀCJEN, *adj. vidi* bescjen. *samo u Stulićevu rječniku.*

1. BÈZADAN, bezadna, *m. vidi* bezdan, abyssus. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Prije bezadna. Poslov. dan. 104.

2. BÈZADAN, bezadna, *adj.* fundo carens. *isporedi* bezađi. *Od prošloga a može biti od* XVI *vijeka (vidi dale), između rječnika samo u Stulićevu.* Vadit iz pućine bezadne božanstvenijeh izvrstnosti jedno blago. Besjede kr. 313. Pućine beskrajne i bezadne. D. Mattei 215. *može biti da je isti adj. u gen. sing. masc. u jednoga pisca*

xvi *vijeka na mjestu gdje je u naše vrijeme naštampano kao gen. od* dno *s prijedlogom:* Beza dna od puča dubļi je trbuh tvoj. M. Vetranić 2, 164.

BÈZADNA, *f. vidi* bezdana, abyssus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* U moru je bezadna. Poslov. dan. 141. U moru plijo bezadna. 141.

BÈZADNO, *n. vidi* bezdana. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BÈZADNÔST, bèzadnosti, *f. vidi* bezadna. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde i u značeńu koje je stavļeno.*

BÈZADNÝ, *adj.* fundo carens, *što je beza dna. isporedi* bezadan. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori n. p.* jama bezadńa. *isporedi* bezdańi.

BÈZADŃICA, *f.* abyssus, *bezadńa jama. isporedi* bezdana. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Tako se no ambisao kao jama bezadńica! Nar. posl. vuk. 309.

BEZADOVOĻAN, bezadovoļna, *adj. vidi* bezdovoļan. *samo u Stulićevu rječniku, gdje stoji* ‚bezzadovoļan' *s dodatkom da je značeńem isto što i* bezdovoļan. *tako može biti da je i načińeno za rječnik od iste riječi, kojoj je samo umetnuto* a.

1. BEZÁKON, *adj.* illegitimus, iniquus, impius. *Pred* z *otpalo je* z, *u ńeki i pišu so dva* z. — *Od* ‚bez zakona'. — n *stoji mjesto* nьnь, *koje se pisalo u staro vrijeme, a kad je nestalo* ь, *te ostajala dva* n *na kraju, umetalo se među ńih* a, *te je još* xvi *vijeka glasilo* bezakonan (Vrančić 49). *u ostalijem oblićima, u kojima nije na kraju* -nьnь, *te se mjesto prvoga* ь *nije umetalo* a, *nego dva* n *dolazila jedno do drugoga, pisalu su se ńeko vrijeme oba, a poslije se jedno izbacivalo: tako s jednijem* n *u tijem oblićima dolazi od* xvi *vijeka (vidi u primjerima* N. Rańine). *iz tijeh je oblika tako s jednijem* n *prešlo i u oblik u kom su prije bila dva* n *na kraju su* a *među sobom, a tako s jednijem* n *dolazi taj oblik od prošloga vijeka (vidi pod* 2 *u primjerima J. Kavańina).* — *Riječ dolazi od* xii *vijeka (vidi primjer sv. Save), između rječnika u Vrančićevu* (bezzakonan, injuriosus 49), *u Belinu* (bezakon, contra jus fasque 279b. illicitus 375b.), *u Stulićevu* (bezzakon, illicitus, non legitimus, injustus, iniquus, *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (bezakonьnь). — 1. *nezakonit, što nije po zakonu među ļudma:* xiv—xv *vijeka:* Nerophomь vь zemļi carevê da nêstь voļьnь ni jedinь gospodarь prêzь zakonь ničto sьtvoriti, razvê što jestь carь zapisalь vь zakonicê, tozi da mu rabota i dava. ašte li mu učini što bezakonno, povelêva gospodinь carь da jestь voļьnь vьsaky neroрьhь sь svojímь gospodaromь,.. da ga nêstь voļьnь niktozi zadrьžati otь suda careva. Zak. duš. 41. Svrьzi tuj bezakonnu carinu. Spom. sr. 1, 142. Da hode bezь vsake sumńe i bezakonne zavrьtico. Mon. serb. 485. *prošloga vijeka:* Ki su crkvu zlo vladali bezzakone čineć skupe. J. Kavańin 458. *u naše vrijeme, po crkvenim knjigama sa dva* n *ne na kraju:* Ženitbe, koje su na bezzakonnom raspustu osnovane. Nov. srb. 1835, 132. *isporedi i dale* — 2. *što nije po zakonu prema bogu, prema duši, a tijem ni prema ļudma, po zakonu prema ļudma još maňe: a) čeļade koje tako radi:* xii—xv *vijeka, u pošlednje vrijeme s umetnutijem* a *među dva* n *na kraju:* Luče jedinь tvore voļu gospodńu paće otь množьstva bezakonьnyhь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 209. Onь bezakonьnь sy paće i poganinь. Dementijana 311. Vь rucê bezzakonnyhь turakь. Ļetop. šaf. 72. Bezakonan muž padaet se, a pravdan muž ne padaet se. Arkiv 9, 139. xvi—xviii *vijeka:* Bezakonijemi namijeńen bih. N. Rańina 102b. luk. 22, 37. Jeda ne bi tko bezzakon... dostojanstvu kratio tvomu što u imenu nosiš svomu. J. Kavańin 162. Budući ti bezzakon prez dospitka, neprestani bič mogući daje božja pravda britka. 429. Nemoj da nastaje grešnik bezakoni. I. Đordić, salt. 114. *u naše vrijeme:* Sve što sam kazao, gola je laž, na koju me natjeraše oni bezakoni sudnici; bog im sudio kao i meni! S. Ļubiša, prip. 222. — *b) što se tako radi, što tako biva:* xiii—xviii *vijeka:* Sьvêtь. bezakonьnyj. Stefan kr. 27. Koji odlučio jest učiniti koje godi zlo dilo ili inu satvar nepodobnu i bezzakonu. Š. Budinić, sum. 34. Ako im zapovije da grešnica toli smiona podložena umrijet nije s bludna grijeha bezakona. D. Palmotić, christ. 71. Vid moju ćas plesanu bezakonom oholosti. I. Đordić, salt. 408. *u naše vrijeme:* Slušajući bezakona djela. Vuk, 2petr. 2, 8. — 3. *adv.* bezakono: *a) u značeńu kao naprijed pod* 1: Ako sam uzeo što komu bezakono, ja ću vratit četiri voto toliko. N. Rańina 223b. luk. 19, 8. Da se ne bi tko bezakonno oženio. M. Divković, nauk 261. Sad prid ono sad prid ovo greš pristoļe vezan, smucan bezakono, ali s drage svoje voļe. D. Palmotić, christ. 448. Ki su prava obadili i za zlobu smrti prikom bezakono umorili. 532. — *b) u značeńu kao naprijed pod* 2: Srnu bezzakono u nepravdah sva godišta. I. Gundulić 238. Sabļa silna bezzakono da ih popada. J. Kavańin 234. Otmi mene od silnosti svijeh ki živu bezakono. I. Đordić, salt. 232. Bila je od k(og)a god silnika bezakono stisnuta. Živ. is. 182.

2. BEZÁKON, *m. vidi* bezakońe. *u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚injuria, contumelia'). Reče ju u tempal, da se Ļolinu idolu pokloni, odpeļati. Ne hteći ona bezakon ta učiniti, poveli joj nikoliko zaušnic dati. F. Glavinić, cvit. 21. Vidite da vera propetoga onoga povsuda javļa se... nu vi meni dajte oblast, a ja k Damasku doskočim i svih bezakonom taknute onim u Jerusolim dovedem. 34. Ļubavju ńe vezan poveli ju k svojoj pripraviti voļi i poveli ženi nikoj nagovarati ju. Slišajući bezakon ta, Agata otira ju. 47. Pokaran jest bezakona našega radi. 82. Ka (Marija) nijednim ubah ne bi taknuta bezakonom. 278. Prihrani ju bog da bezakon ne učini mužu svojemu. 314. On nevjeru vjerom veli, a bezzakon zakon cijeli. J. Kavańin 62.

BEZÁKONAC, bezákônca, *m. vidi* bezakonik. *Akcenat kakav je u gen. sing., ostaje u svijem oblicima, samo se u gen. pl. mijeńa:* bezákonâcâ. xvii *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme.* Paval od bezakonca učini se pravičan. F. Glavinić, cvit. 36. Za bezakonce pomoli se. 83. Biše se arijanska heresija kruto raširila. Upri se za to s. otac proti bezakoncem onim. 153. Grišnike karaše, okorne umehčavaše, bezakonce povraćaše, heretike na veru obraćaše. 183. Bože razori tempal ov, u komu toliko očito bezakonci klańaju se ovi. 256. Nevjernici neki naše svadiše koļeno; da j' za dobro, ne bih ni žalio, no za pakost jadne Gore Crne; ma ne mare neki bezakonci, no kako će više dobit blaga. Nar. pjes. vuk. 5. 6. Mnogi će ti zborit bezakonci da me striko Đuro izgubio; ali nemoj, sine, vjerovati. 5, 440. No ne slušaj takve bezakonce. 5, 441.

BEZÁKONAN, bezákona, *adj. vidi kod* bezakon *pod* 1.

BEZÁKONICA, *f.* mulier impia. *samo u Vu-*

kovu rječniku (‚mulier carens religione'). *isporedi* bezakonik.

BEZÁKONÎČKÎ, *adj.* impiorum, *što pripada bezakonicima. u naše vrijeme.* Nenavidim društvo bezakoničko. Đ. Daničić, psal. 26, 5. Oni će se zvati krajina bezakonička. Đ. Daničić, mal. 1, 4.

BEZÁKONÎK, *m.* iniquus, impius, *čovjek koji ne haje za zakon prema bogu i duši, a po tom ni prema ļudma. isporedi* bezakonac, bezakoňak. n *stoji mjesto* nьn, *kao u adj.* bezakon, *od kojega je i postao. Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (iniquus 406b), *Stulićevu* (vir scelestus, scelero, *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika), u Vukovu* (carens religione, *s dodatkom da ponajviše kaluđeri govore) i u Daničićevu.* Luče jedinь tvore voļu gospodьńu pače odь množьstva bezakonikь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 167. Kažuć nasļa bezakonika suproć Christu. Živ. is. 10. Mnozina će tebe divaniti i na ńega krivo svjedočiti, sve lakomci i bezakonici; no ne slušaj takve bezakonce. Nar. pjes. vuk. 5, 441. Pa će se onda javiti bezakonik. Vuk, 2sol. 2, 8 Ļudi onoga grada, bezakonici, opkoliše kuću. Đ. Daničić, sud. 19, 22. Bezakonici će svi koliki biti kao trńe počupani. Đ. Daničić, 2sam. 23, 6. ‚Kazaše mu Mlečići da se prestavio na galiji'. — ‚Bezakonici!' vikne paša. S. Ļubiša, prip. 87.

BEZÁKONIT, *adj.* illegitimus, *nezakonit. isporedi* bezakon *(adj.)*, brezakonit. *Od* XVII *vijeka (vidi primjer B. Kašića), između rječnika samo u Stulićevu kao adj., a kao adv. u Mikaļinu, Belinu, Bjelostijenčevu i Voltigijinu (vidi pod c). — a) o radńi:* Načinom bezakonitim. B. Kašić, rit. 357. Ova ženidba jest bezakonita. A. d. Kosta 1, 149. Činiti bezakonite i krive skupštine. 2, 119. Djelo bezakonito učini *(Adam u raju).* Đ. E. Bogdanić 3. — *b) o čeļadetu nezakonito rođenu ili nezakonito postarļenu na kakav posao:* Ditešce bezakonito oli ti kopile. A. Kadčić, bogosl. 136. Od sinova zakonitih i bezakonitih. 179. Nesklade crkovne među papima bezakonitima smirevati. A. d. Kosta 1, 25. — *c) adv.* bezakonito: ‚Bezakonito činiti, krivo činiti, injuriose agere, inique facere, contra jus facere, praejudicare, praejudicium facere'. Mikaļa 13a. ‚Bezakonito, nepravo, bez razloga, injuria, immerito, inique; sramotno, pogrdno, contumeliose, injuriose, per injuriam'. 13a. ‚Bezakonito, suproć razlogu, per injuriam; suproć pravdi, contra jus fasque; illicite; injuste; inique, opako.' Bella 224a. 299a. 375a. 401a. 406a. ‚Bezakonito, krivo; sramotno, pogrdno.' Bjelostjenac 13a. ‚Bezakonito, ungerechter weise'. Voltiği 9. Ako koji god brat tvoj tebe bezakonito uvrijedi. Živ. is. 117. Koji prodaju bezakonito dobra crkovna. A. d. Kosta 1, 270.

BEZÁKONITI, bezákonîm, *impf.* injuriam facere, vitiare, *činiti bezakoňe siļajući žensko. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu i Stulićevu, ali u oba rječnika u značenima, kojima nema potvrde: u prvom* ludovati, *u drugom s dodatkom da je iz brevijara* contumeliose, inique agere. *Prelazno:* Oni poganski narodi *(Huni)* poļa žgahu, ļude koļahu, žene bezakoňahu. F. Glavinić, cvit. 93.

BEZÁKONITO, *adv. vidi kod* bezakonit.

BEZÁKONITÔST, bezákonitosti, *f.* injuria. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, a to o uvredi nepravednoj, a između rječnika u Belinu* (injuria 403b. pravitas 404a. scelus enorme 288b) *i u Stulićevu* (injuria, contumelia, *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Trpeći *(Mojsije)* tiho tolike bezakonitosti i nepošteńa od brata svoga Arona i sestre Marije. A. d. Bella, razgov. 250. *isporedi* bezakonost.

BEZÁKONITSTVO, *n. vidi* bezakonitost. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno. ondje ima i* bezakonitstvovati, bezakonitstvujem, *koje će također biti načińeno za rječnik.*

BEZÁKONO, *adv. vidi kod* bezakon *adj.*

BEZÁKONÔST, bezákonosti, *f.* injuria, *nezakonitu radńa, nezakonito postupańe. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bezakonošću otimati tuđe i progoniti posiditeļe prave od ńiovi bašćina. A. d. Kosta 2, 149. *isporedi* bezakonitost.

BEZÁKONOVÂŃE, *n.* iniqua actio. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bezakonovati.

BEZÁKONOVATI, bezákonujêm, *impf.* inique agere. *činiti zlo ne hajući za zakon prema bogu i duši a tijem ni prema ļudma. Od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu (iz misala) i u Daničićevu* (3, 554). Sьgrěšihь, oćesti me; i bezakonovahь, oslabi mi. Danilo 24. Nevrodь bezakonova. Glasnik 11, 215. Koji svim ļudma u prkos bezzakonuju. D. Obradović, bas. 217.

BEZÁKONSKI, *adv. vidi* brezakonski.

BEZÁKONSTVO, *n.* legibus vetitum, injuria, iniquitas. *od* XVII *vijeka između rječnika samo u Stulićevu. — a) što nije po zakonu, nezakonito što:* Da bi se bilo dogodilo svetkovati uskrs na istu mijenu, koja stvar koliko bezakonstvo imaše prinesti sobom, svaki mudri človik vidi. B. Kašić, rit. 16. — *b) nepravda koja se komu učini:* Nikad mi se nije učinilo bezakonstvo od koje god stvore. B. Kašić, nasl. 184. — *c) zlo koje tko čini ne hajući za zakon prema bogu i duši, a po tom ni prema ļudma, bezakoňe.* Da prostri poganstvo do grčke krajine, tvoje je dostojstvo, vrh osnove koga zgradi nepodobstvo bezakonstva svoga *(Turčin).* I. T. Mrnavić, osm. 20. Bezakonstvo se zove opako i nezakonito dilo. J. Grupković.

BEZÁKONSTVOVATI, bezákonstvujêm, *impf. vidi* bezakonovati. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu.* Mьstь božija ne iznemagajetь gone bezakonstvujuštihь. Domentijan[b] 113.

BEZÁKOŃA, *f. vidi* bezakoňe. *samo u Stulićevu rječniku* (25b).

BEZÁKOŃÂK, *m. vidi* bezakonik. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Crnoj Gori).*

BEZÁKOŃE, *n.* facinus legi repugnans, injuria, iniquitas, impietas. *Od* XIII *vijeka (vidi primjere Stefan kralļa), i u rječnicima svijem osim Jambrešićeva: u Vrančićevu* injuria; *u Mikaļinu* injuria, praejudicium, noxa, iniquitas, indignitas; *u Belinu* injuria (103b), iniquitas (406a), pravitas (404a); *u Bjelostijenčevu* injuria, pravitas; *u Voltigijinu* ungerechtigkeit; *u Stulićevu* injuria, contumelia; *u Vukovu* impietas, *u Daničićevu* facinus legi repugnans. — *Mjesto* -ńe *bilo je najprije* -nije, *po tom je i otpalo, te je od* XV *vijeka glasilo* -nje, *a od početka prošloga vijeka dolazi sastarļeno* nj *u jedan glas* ń *(vidi dalje u primjerima). — isporedi* brezakoňe. — *Ake. u gen. pl.* bezákôńâ. — *a) u opće što se čini među ļudma, a ne bi se smjelo činiti po zakonu pravom ili po mislima koje se drže kao zakon. tako dolazi do kraja prošloga vijeka, a u naše vrijeme nije u običaju u tom smislu.* Razbgnavšu semu vragi svoje za zlaja bezakonija ihь. Stefan kr. 5. Lasno tebi bi na krunu doć' od svijeta, po razlogu ka za ocem tebi ide i ka ti se po mnogu bezakonju od prije skide. I. Gundulić 498. Koji ima dvignut i razčinit bezakonja,

čini ih većijehu. I. Držić, nauk gond. 268. Ako bi jedan sluga da jednu zamlatnicu poglavniku, scinilo bi se bezakonje priveliko. I. T. Mrnavić, ist. 19. Jur hlepjahu na plijene, na ubojstva, na blude, na osvete, kad kraļ uspregnu ńihovu žestočinu i ne dopusti nikomu srnuti na bezakońa. I. Đordić, ben. 122. Plod koji je u ńe utrobi nije djelo čovičkoga bezakońa. Živ. is. 30. Sudeć da je gnusno bezakońe istinu vjere Isukristove lažima iznositi. m. — *ono se tvori ili čini ili biva ńekomu ili o ńekomu ili suproć ńekomu, a komu se čini za onoga se veli da ga prima ili podnosi:* Da primemo gospodina Vlka u naš grad u našoj vêre bez vsake sumńe, i da ne sьtvorimo nikoje lukavstvo ili bezakonije o gospodinu Vlku. Mon. serb. 215. Da stoje u svojijeh pravijeh i podobnijeh zakonijeh i tvrdavah, da ne može ni hoće ńim biti ni jedno bezakonje ni sužaństvom ni kojom inom nepravdom, dokle godê ne bi što sud koga osudio po zakonu. Mon. serb. 459. Ovako u mrtvilu podnosit' nam sudeno je plijen opêeni, smrt nemilu, bezakonje, zlo svakoje. I. Gundulić 515. Bezakonja mnoga podnoseći. A. Georgicco, nasl. 61. Nigdar bezakonje ni mi učińeno. 249. Imaš sva dragosno podnositi: nemoći, bezakonja, opogovorenja. B. Kašić, nasl. 174. Ako bezakonje od koga primate, osmanski zakon je da mir uživate. I. T. Mrnavić, osm. 111. Koji dopuštuju da se čini koje bezakońe sudcem crkvenim. A. Kadčić, bogosl. 302. Ne tveri najmańega bezakońa druzijem. I. Đordić, salt. 36. Plati sva bezakońa djelovana suproć Mavru. I. Đordić, ben. 33. Znam da sam momu iskrńenu bezakońa učinio. A. d. Bella, razgov. 17. Đa bi ukrali, za što im je bilo učińeno od druzijeh isto bezakońe. J. Matović 101. Da joj n'jesam n'jednoga bezakońa učinio. Nar. pjes. bog. 93. Ovo tebi, ļubovce, vjere boga velikoga da ti ne ću nikakva bezakońa učiniti. 109. — *u tom se smislu bezakońe čini i bogu:* Ufam da mu se ne ćete klańat, ako vam ukažem što je grijeh smrtni i koje se bezakońe čini s njime gospodinu. Besjede kr. 47. Grijeh je smrtni jedno bezakońe koje čini stvoreńe veličanstvu božijemu. 257. Prosim u tebe prošteńe tolicijeh potlačeńa i bezakońa, koja primi i primaš na svetomu otaru. Đ. Mattei 41. Sladcijem božijem milostim uchamo bezakońima odgoverismo. Štit 5. — *adjektivom se može kazati i onaj koji čini tako bezakońe:* Bezakonja carska mnoga svak spovijeda glasovito. I. Gundulić 481. *i onaj kome se čini:* Svak čuti i čini kako hoće u onomu u čemu je slobodan, i bez ničijega bezakonja činit može. R. Damańić 6. — *b) što nije po zakonu, kao naprijed, ali se čini ne hajući za boga ni za dušu i griješeći se o što god što bi trebalo držati kao svetińu, tako da je bezakońe u tom smislu gore od onoga naprijed, kao prevelik grijeh i gore nego grijeh. samo je u tom smislu i danas u običaju.* Oskvrńni se zemļa naša bezakoniji našimi. Stefan kr. 19. Blagoutrobije tvoje pobêdit množastva bezakonij mojih. Mon. serb. 245. Prida te *(bože!)* moje bezakonje pride. N. Dimitrović 61. Eto začet ja u bezakonju bih, 66. Da zna svak jere ni od duše zgubļenje velje bezakoni *(na kraju* ni *mjesto* nje *slika radi)* i mnogo griješenje, neg tvrdos srčana i griješit ne pristav i ne htjet svih dan vratit se na put prav. 72. Odpustio jest nam vsa bezakonja i pregrišenja naša. Š. Budinić, snm. 37. Odpustil jesi bezzakonje ļudi tvojih. M. Alberti 48. Kada to djavo uzme napastovati da neciniš koje bezakonje, koju stvar nepristojnu, koja je suproć bogu. V. Andrijaši, put. 286. Svaka je u ńem opačina bezzakońe, hudobština. J. Kavańin 59. Kaže ńihova bezakońa, zločudnos. I. Đordić, salt. 107. U Indiji teško bezakońe: ne poštuje mladi starijega, ne slušaju deca roditeļa, roditeļi porod pogazili, .. kum svog kuma na sudove ćera, a brat brata na nejdan zaziva, dever snasi o sramoti radi, a brat sestru sestrom ne doziva. Nar. pjes. vuk. 2, 1-2. Ne će doći dok ne dode najprije otpad, i ne pokaže se čovjek bezakońa, sin pogibli. Vuk, 2sol. 2, 3. Jer si ti bog koji ne će bezakońa. Đ. Daničić, psal. 5, 4. Koji činite bezakońe. 6, 8. Bezakońe smišļa. 36, 4. — *c) što biva preko običnoga reda, ne kako bi trebalo nego naopako, što god neprikladno, neprilično, nepristojno. samo* XVII *vijeka u dva pisca:* Koli krat pun nemira, videć jednog od krstjana gdi ih na jata goni i tira,.. viknuh, skočih sam na końa,.. pri(d) sramotom bezakonja ne pazeć se od nezgoda. I. Gundulić 292. Postavļati će se moći na prsi ili na glavu mučenoga *(od hudobe);* ali se usčuvajmo da se stvari svete nedostojno ne poniču i da im se ne učini od hudobe nijedno bezakonje. B. Kašić, rit. 358.

BEZÁKOŃÎ, *adj.* impius; *vidi* bezakon *(adj.), od čega je i postalo samo promjenom glasa* n *na* ń *uz* bezakońe. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (exlex 431b. enormis 288b. illicitus 375b) *i u Stulićevu.* Srnu na nas čete bezakońe. I. Đordić, salt. 58. Bezakońa neharnos. A. Kalić 496.

BEZAMJERAN, bezamjerna, *adj. vidi kod* bezmjeran.

BEZANICA, *f.* potentilla anserina L. *steža. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori oko Gospića.* B. Šulek, im. 14.

BEZANKA, *f. vidi* bezanica. B. Šulek, im. 14.

BÊZÂR, *m. vidi* platnar. *od* bez, *platno. samo u Vukovu rječniku.*

BEZASTAVAN, bezastavna, *adj.* irreparabilis. *samo u Stulićevu rječniku.* (‚bezzastavan'). *riječ nepouzdana.*

BEZÁVIDAN, bezávidna, *adj.* non invidus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* ‚bezzavidno'. *oboje nepouzdano.*

BEZÁVIDNÔST, bezávidnosti, *f.* invidiae defectus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚bezzavidstvo'. *oboje nepouzdano.*

BEZAVINA, *f. selo u Hrvatskoj, u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Schem. zagr. 1875. 101. 104. Pregled 55.

BEZAZLEK, *m.* vir simplex. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZÀZLEN, *adj.* innocens. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Reče se za dobra i bezazlena čovjeka. Vuk, posl. 88. Bezazleni podsmijevaće im se. D. Daničić, jov. 22, 19. Pogodilo se i toj bezazlenoj žeļi. M. Pavlinović, razg. 63. — *Adv.* bezazleno. Stulić.

BEZÀZLENÔST, bezàzlenosti, *f.* innocentia. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bezazlenost i pravda neka me sačuva. Đ. Daničić, psal. 25, 21.

BEZAZLICA, *f.* mulier simplex. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZÀZLOBAN, bezàzlobna, *adj. vidi kod* bezloban.

BEZAZNAN, *adj.* beneficii immemor. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezzaznan'), *za koji će biti i načińeno i to griješkom sa zz mjesto* zs.

BEZBDJÈĻIV, *adj.* negligens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezbdjeļivo. *oboje nepouzdano.*

BEZBDJÈĻIVÔST, bezbdjèļivosti, *f.* negligentia. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bezbdjeļivstvo. *oboje nepouzdano.*

BÈZBELI, *turski* bes-belli, *zaista,* certe. *isporedi* beli, *čemu je dodano sprijeda* bes, *koje sobom ništa ne znači nego samo pokrepļuje značenje drugoj riječi. samo u naše vrijeme.* Kroz ńekoliko dana bezbeli da mi plate. Prip. bos. 1, 57. Ovo jest bezbeli nešto. Nar. prip. vrc. 85.

BEZBÌĻEG, *m.* signo carens, *koji je bez biļege, ime hrtu u jednoj pjesmi prošloga vijeka.* Pode jadan klikovat' Bezbiļega hrtva svoga: de si hrte Bezbiļeže, u potrebi vjerni družc! Nar. pjes. bog. 108.

BEZBÌĻEŽAN, bezbìļežna, *adj.* baud notatus, immaculatus, purus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezbiļežno. *oboje bez potvrde.*

BÈZBJEDAN, bèzbjedna, *adj.* securus. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u ńekih naših vremena, između rječnika samo u Stulićevu (u koji je uzeto iz brevijara).* Bezbjednoga i nečista ki Stjepana izagnaše. J. Kavańin 134. Da bi najbezbjedniji bili od Poļaka. Nov. srp. 1834. 56. Šta je raji bezbjedno? M. Pavlinović, raz. spis. 202. — *Adv.* bezbjedno, secure. Stulić. Da se lako i bezbjedno od rastvarańa sačuvati mogu. P. Bolić 2, 365.

BÈZBJEDNÔST, bèzbjednosti, *f.* securitas. *u naše vrijeme u ńekih pisaca, između rječnika samo u Stulićevu.* Bezbjednost imańa. Nov. srp. 1835. 44. Bezbjednost obranom stečena. M. Pavlinović, raz. spis. 160.

BÈZBJEDSTVO, *n. vidi* bezbjednost. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BÈZBLAGODÂRAN, bèzblagodârna, *adj.* ingratus, illiberalis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBLAGODÁRSTVO, *n.* ingratitudo, illiberalitas. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBLÁGOSTIV, *adj.* inclemens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGE, *f. pl. selo u Srbiji blizu Žiče, koje se početkom našega vijeka tako zvalo.* Vuk, dan. 2, 65. M. D. Milićević, srb. 689. *u sada se zove* Kruševica. M. D. Milićević. *isporedi* Brezboge.

BEZBOGOBOJAN, bezbogobojna, *adj.* deum non timens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezbogobojno. *oboje nepouzdano.*

BEZBOGOBOJNICA, *f.* deum non timens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGOBOJNIK, *m.* deum non timens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGOBÓJNÔST, bezbogobójnosti, *f.* animus non timens deum. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGOBÓJSTVO, *n. vidi* bezbogobojnost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGOĻUBAN, bezbogoļubna, *adj.* deum non amans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGOĻUBAV, *f. vidi* bezbogoļubje. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BEZBOGOĻUBĻE, *n.* defectus amoris dei. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOGOMISAAN, bezbogomisaona, *adj.* de deo non cogitans. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezbogomison'). *riječ nepouzdana.*

BEZBOGOMISAO, bezbogomisli, *f.* defectus cogitationis de deo. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

1. BEZBOJAN, bezbojna, *adj. vidi* bezbojazan. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezbojno. *oboje nepouzdano.*

2. BEZBOJAN, bezbojna, *adj.* colore carens, *bez boje. u jednoga pisca našega vremena.* Osteżńak bezbojni. J. Šloser, kor. 612.

BEZBOJASTVO, *n. vidi* bezbojaznost. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezbojazstvo'). *riječ nepouzdana.*

BEZBOJAZAN, bezbojazna, *adj.* intrepidus. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde. isporedi* bezbojazno.

BEZBOJAZNO, *adv.* sine metu. n *stoji mjesto* ьъ. XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu.* Da može prêbiti u Dubrovniku svobodno, bezbojazno. Mon. serb. 211.

BEZBOJAZNOST, *f.* metus absentia. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZBOJAZĻIV, *adj.* intrepidus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezbojazļiv'), *gdje ima i adv.* ‚bezbojazļivo'. *oboje nepouzdano.*

BEZBOJAZĻIVOST, *f.* metus absentia. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezbojazļivost'), *gdje ima i* ‚bezbojazļivstvo'. *oboje nepouzdano.*

BÈZBOŠTVO, *n.* impietas. *dolazi* XIII *vijeka, ali ne u istom obličju, nego sa završetkom* ije *mjesto* o. š *stoji mjesto* žьs. *koje se u rečeno vrijeme pisalo. između rječnika samo u Daničićevu.* Oblíči bezbožьstvije ilь. Stefan kr. 7.

BÈZBOŽAN, bèzbožna, *adj.* impius. *Od* XII *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (atheus), *u Vukovu* (atheus) *i u Daničićevu.* Otь bezbožnyhь razbojnikъ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 177. Mon. serb. 3. Grlimo ranavca, koga bezbožni težaci prokopaše ruke, noge, bok i srce. Đ. Mattei 16. Po zapovijesti tvoje bezbožne žene. Nar. prip. vuk. 166.

BEZBOŽJE, *n.* impietas. *u Stulićevu rječniku* (atheismus) *i u jednoga pisca našega vremena.* Rim je podnio deračine, nasilja, bezbožja. M. Pavlinović, rad. 71.

BÈZBOZNICA, *f.* mulier impia. *samo u Vukovu rječniku. Akc. u gen. pl.* bèzbožnîcâ, *gen. sing.* bèzbožnicê, *instr. sing.* bèzbožnicôm.

BÈZBOŽNÎČKÎ, *adj.* impiorum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Navede potop na svijet bezbožnički. Vuk, 2petr. 2, 5. Blago čovjeku koji ne ide na vijeće bezbožničko. Đ. Daničić, psal. 1, 1.

BÈZBOŽNÎK, *m.* impius. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (atheus). Dokle će se bezbožnici hvaliti? Đ. Daničić, psal. 94, 3.

BÈZBOŽNÎKOV, *adj.* impii. *u naše vrijeme.* Prokletstvo je gospodńe u kući bezbožnikovoj. Đ. Daničić, psal. 3, 33. Opraće noge svoje u krvi bezbožnikovoj. 58, 10.

BÈZBOZNÔST, bèzbožnosti, *f.* impietas. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Učeći nas da se odrećemo bezbožnosti. Vuk, tit. 2, 12. Na bezbožniku će biti bezbožnost ńegova. Đ. Danicić, jez. 18, 19.

BÈZBOŽŃÂČKÎ, *adj. vidi* bezbožnički. *u naše vrijeme.* Skupnovlada bezbožńačka, ta bi se brzo sama zadavila. M. Pavlinović, razl. spis. 88.

BÈZBOŽŃÂK, *m. vidi* bezbožnik. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bezbožńaci. M. Pavlinović, raz. spis. 88.

BÈZBRAD, *adj.* imberbis, *golobrad. u Stuli-*

ćevu rječniku (u koji je uzeto iz ruskoga) i u jednoga pisca našega vremena. Bezbradi raskolnik. S. Ljubiša, prip. 226.

BÈZBRADAC, bèzbraca, *m.* imberbis, *golobradica. samo u Mikaljinu rječniku i iz njega u Stulićevu.*

BÈZBRADAT, *adj. vidi* bezbrad. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZBRAT, *m.* fratre carens. *u naše vrijeme u jednoga pisca o čovjeku koji je imao brata, ali se brat razbratio s njim njegova nerada radi.* Eto mi bezbrata gdje je podranio na rakiju. S. Ljubiša, prič. 106.

BÈZBRATICA, *f. vidi* bezbratnica. *u jednoga pisca našega vremena.* Sestra bezbratica. S. Ljubiša, prip. 40.

BÈZBRATNICA, *f.* mulier fratre carens, *žensko čeljade kome je umro brat te ostalo bez brata. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Ake. u gen. pl.* bèzbratnîcâ, *gen. i instr. sing.* bèzbratnicē, bèzbratnicôm. Bijah sestra od tri brata, od tri brata ka' tri kralja, a sad ostah bez nijednog; kuku sestri bezbratnici! Nar. pjes. vuk. živ. 209. Pa što te ti sestre bezbratnice! Vuk, rječ. 20a.

BÈZBRIGA, *f.* incuria. *u jednoga pisca našega vremena.* Da mu *(narodu)* otvaramo oči nad ponorom, nad koji ga dovede njegova dobra vjera i bezbriga. M. Pavlinović, raz. spis. 9.

BEZBRIGOSTIV, *adj.* negligens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezbrigostivo. *oboje nepouzdano.*

BEZBRIGOSTIVOST, *f.* negligentia. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bezbrigostivstvo. *oboje nepouzdano.*

BÈZBRIŽAN, bèzbrižna, *adj.* securus. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (552b), *Stulićevu i Vukovu. a) o čeladetu: aa) koji se ne brine a trebalo bi mu se brinuti:* Trijebi je za bezbrižnijeh da se brinu *(kralji)* i za ispraznijeh misle i trude. I. Gundulić 482. Nemojmo se prepadati ni bezbrižni mi budimo. I. A. Nenadić, šamb. 9. Vojska stajaše bezbrižna. Đ. Daničić, sud. 8, 11. — *bb) koji se ne brine niti mu se treba brinuti:* Ja hoću da ste vi bezbrižni. Vuk, 1kor. 7, 32. Čitav čovječij vijek trebao bi jednome bezbrižnom čovjeku da skupi sve naše narodne pjesme, pripovijetke.. Vuk, prip. IV. — *b) o stanu, u kom se ili za koje se ne treba brinuti:* Dade mu ženi i detetu bezbrižno uživljenje. Vuk, dan. 4, 16. U izobilju i bezbrižnom miru. D. Daničić, jezek. 16, 49. — *c) adv.* bezbrižno: *aa) ne pazeći, bez pomne:* Jer sam bezpametno i bezbrižno tebe uvrijedila. V. Andriaši, put 334. — *bb) ne brinući se, bez brige:* Bezbrižno spavamo. J. Rajić, pouč. 1, 3. Putujući tiho i bezbrižno. M. Đ. Milićević, več. 217.

BÈZBRIŽÊNE, *n.* incuria. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÈZBRIŽNO, *adv. vidi kod* bezbrižan.

BÈZBRIŽNÔST, bèzbrižnosti, *f.* securitas. *u naše vrijeme.* Što će pravda učiniti biće pokoj i bezbrižnost do vijeka. Đ. Daničić, isa. 32, 17.

BEZBRODICE, *vidi kod* brodica.

BÈZBROJAN, bèzbrôjna, *adj.* innumerabilis, *bez broja, nebrojen. isporedi* brezbrojan. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (407a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Prije bijeljahu sva se mjesta našim stadim bezbrojnima. I. Gundulić 143. Tebi samomu hvala po bezbrojne vijeke od vijeka. B. Kašić, nasl. 183. Putovanja bezbrojna. B. Kašić, fran. 41. Uresi zemlju travami i dubljem malo manje bezbrojnijem. M. Orbin 11. Smeta se pamet ... na taki bezbrojni broj godišta. A. d. Bella, razgov. 36. Mnozim veselje donije, i bezbrojnom mnoštvu svim glasom spaseńe. 132. Od bezbrojne čete. I. Đordić, ben. 172. Bezbrojne pogrješke. Vuk, pisma 18. — *adv.* bezbrojno, *u Stulićevu rječniku.*

BÈZBRÔJNÔST, bèzbrôjnosti, *f.* innumorabilitas. *samo u Stulićevu rječniku. ali isporedi* brezbrojnost.

BÈZBRÔJSTVO, *n. vidi* bezbrojnost. *samo u Stulićevu rječniku. ali isporedi* brezbrojstvo.

BEZC- *gledaj* besc-.

BEZČ- *gledaj* bešč-.

BEZĆ- *gledaj* bešć-.

BEZDAJNICA, *f. vidi* bezdanica. *isporedi* brezdajnica. *o* j *vidi kod* brezdajni. *u naše vrijeme.* Odaljeni žamor ka' iz bezdajnice progovara. M. Pavlinović, raz. spis. 427.

I. BÈZDAN, *adj.* fundo carens. XVI *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme. isporedi* brezdan. Od studenca bezdanoga. Anton Dalm., apoc. 9, 1. On ga baci u jamu bezdanu. Nar. pjes. vuk. 4, 434. Da oboje skapljete u toj bezdanoj jami. Nar. prip. vrč. 80. — *među* d *i* n *umetnuto je* a, *te u pomenutoga pisca* XVI *vijeka dolazi i bez njega:* Odpri studenac bezdni. Anton Dalm., apoc. 9, 2.

2. BÈZDAN, *m.* abyssus. *isporedi* bezdana. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od* ‚bez dna'. a *je umetnuto mjesto* ъ, *ali ostaje u svijem oblicima. — a) u pravom smislu:* K tomu vas čes tjera i bezdan progoni. M. Vetranić I, 222. Gorša žena jest pijana nego sam vrag iz bezdana. P. Vitezović, cvit 51. Moljahu ga da im ne dopusti da idu u bezdan. Vuk, luk. 8, 31. Zvijer što izlazi iz bezdana. Vuk, otkr. 11, 7. Kriv je đavo i njegova mater u bezdanu ka' đe grije sunce. P. Petrović, šćep. 153. Bezdani ih pokriše. Đ. Daničić, 2moj. 15, 5. — *b) selo u Bačkoj blizu Sombora.* Sem. prav. 1878. 29. — *c) vijenac planinski u Srbiji kod Rtnja.* M. D. Milićević, srb. 778.

3. BEZDAN, bezdni, *f.* abyssus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, samo u gen., čega radi nije pouzdano nom.* bezdan, *nego može biti i* bezdna *(koju isti pisac ima. vidi* bezdana), *pa je tome nominativu genctiv* bezdni *u toga pisca, kao što se u drugih takih riječi po nekim krajevima govori.* Iz bezdni. Anton Dalm., apoc. 9, 11. Ključ od bezdni. 20, 1.

BÈZDANA, *f.* abyssus. *isporedi* bezdan. a *je među* d *i* n *umetnuto mjesto* ъ. *dolazi i bez toga umetka glaseći* bezdna; *kad nema toga umetka, može mu* d *između* z *i* n *ispasti, te glasi i* bezna. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Vukovu* (bezdana) *i u Daničićevu* (bezdna). — *a) bez* a *među* d *i* n: XVI—XVIII *vijeka:* Sêdej na prêstole slavy i priziraje въ bezdny. Mon. serb. 546. Vrže ga v bezdnu. Anton Dalm., apoc. 20, 3. Polja bivaju bezdne. J. Rajić, pouč. 1, 2b. *u naše vrijeme u pisaca:* On pjeva, na ń da bezdna z'jeva. Pjev. crn. 328. — *b) bez* a *među* d *i* n *ali i bez* d: *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Staše veliki bog u bezni večnosti svoje. F. Glavinić, cvit 322. U beznu večne unese ju slave. 278. Neumrlost u bezni nebeskoga kraljestva uživaju. 428. U beznu pakla okova ga. 323. Hoćeš biti oslobojen one paklene bezni, stavi pamet tvoju u beznu umilenstva. F. Glavinić, posl. 60. — *c) s umetnutim* a *među* d *i* n: *u naše vrijeme:* Te i baci dole u bezdanu. Nar. pjes. vuk. 2, 167. Bezdana bezdanu doziva. D. Daničić, psal. 42, 7. — *kod grada Golupca u*

Srbiji ima jama s vodom, kojoj je ime Bezdana. Vuk, rječ. 20a.

BEZDÀNČIĆ, *m. dem.* bezdan. Ńiva kod bezdančića *(u Srbiji u okrugu valjevskom).* Sr. Nov. 1871. 468.

BÈZDANICA, *f.* abyssus. *isporedi* bezdana. *Od adj.* bezdan. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) o jami:* A to nije ledena tavnica no nekaka jama bezdanica. Nar. pjes. vuk. rječ. 20a. Pjev. crn. 315. Da je šamac jama bezdanica. Osvet. 3, 136. — *b) rječica u Srbiji u okrugu crnorječkom:* Odatle rječicom Bezdanicom na Vršku Čuku. M. Đ. Milićević, srb. 723. *i zemļa na toj rječici:* Zabran u Bezdanici Sr Nov. 1874. 161.

BÈZDANIT, *adj.* fundo carens; *isporedi* bezdan *adj. Samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Jezer va vik bezdaniti. J. Kavańin 440.

BÈZDÂNKA, *f. vidi* brezdanka.

BEZDANO, *n. ńeki manastir koji se pomiņe prije naśega vremena.* Bezdano. S. Novaković, pom. 124.

BÈZDANOVIĆI, Bèzdanovîćâ, *m. pl. selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* N. Dučić, glasn. 40, 19.

BEZDÀNSTVO, *n. vidi* brezdanstvo.

BEZDAŃ, bezdńa, *m. vidi* bezdana. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* bezdańi.

BÈZDANA, *f. vidi* bezdana. *isporedi* bezdańi. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Da zlu dušu sunovratimo u bezdańu, da joj se za kost ne zna. S. Ļubiša, prip. 203.

BÈZDAŃE, *n.* abyssus, *bezdana. u jednoga pisca prošloga vijeka. Od subst.* bezdan. *-ńe je postalo od* -nije. U prosjedno sej bezdańe raztepani da se muče. J. Kavańin 159. Propade u bezdańe. 56.

BÈZDAŃÎ, *adj.* fundo carens; *isporedi* bezadńi, bezdan. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (gdje je u nominalnom obliku* bezdań, *i bez* a *u oblicima u kojima ne stoji* -dań *na kraju:* bezdńi). *ń će biti postalo od* n *samo promjenom glasa uz druge adj. takoga završetka, može biti isprva samo za to, da bi se u ženskom rodu, u kom najviše dolazi, razlikovalo od subst.* bezdana. *poslije je prema tome načińen i subst.* bezdańa. — Iz jame bezdańe. Nar. prip. vuk. 130. Poleti ili u visinske visine ili u dubinske dubine, u morsku pučinu, u jamu bezdańu. Nar. prip. vrč. 56. Bezdańa jamo! Nar. prip. vrč. 118. On se uortačio sa tri izješe, jame bezdańe, koje bi svijet proždrle. S. Ļubiša, prip. 103. Pak se poboje da top ne proždre bezdańi Gurdić. S. Ļubiša, prič. 116.

BEZDAVNI, *adj.* fundo carens. *isporedi* bezdan. *u jednoga pisca prošloga vijeka, u djelu koje je naštampano u naše vrijeme.* v *će biti umetnuto kao* j *u* bezdajnica. Pak prosjede ov i oni u bezdavno jezerište meju ogńe. J. Kavańin 431.

BEZDET, *m. brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 297.

BÈZDIJELAN, bèzdijelna, *adj.* expers, *kome nema dijela. u jednoga pisca naśega vremena.* Red je bio bezglasnoj i bezdijelnoj svojom krvļu i svojim imańem da podhrańiva tudu državu. M. Pavlinović, raz. spis. 116.

BÈZDÎN, Bezdina, *m. manastir u Banatu. između rječnika samo u Vukovu.* U Bezdin manastir. D. Obradović, živ. 24.

BEZDÍNAC, Bezdínca, *m. čovjek iz Bezdina. samo u Vukovu rječniku. Akcenat se mijeńa u gen. pl.* Bèzdînâcâ.

BÈZDÎNSKÎ, *adj. što pripada Bezdinu. samo u Vukovu rječniku.*

BÈZDJELAK, bezdioka, *m.* atomus, *što nema dijela, što se ne može dijeliti. samo u Belinu rječniku* (596a). *isporedi* brezdjelak.

BÈZDJELAN, bèzdiona, *adj.* inefficax, *koji što radi ali ne može da izradi, te kao* ‚bez djela' *ostane, ne učini ništa.* XIII i XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga, i to* otiosus). Bezdêlьni vьzvratiše se. Domentijana 8. Vьzvratiše se posramļeni i bezdêlьni. 300. Posramļenь i bezdêlьnь javi se. Domentijanb 21. Bezdêlna otьpusti. 204.

BÈZDJELICA, *f.* nugae. *vidi* besposlica *pod* 2. *Prošloga vijeka u jednoga pisca.* Hoće da do po dne spava a do po noći koje kakve bezdjelice čini. D. Obradović, bas. 50. Ima mnogo bezdjelica napisani i naštampani. 239.

BÈZDJELNÎK, *m.* maleficus. *Od prošloga vijeka.* Što se bojiš bezdjelnika? J. Rajić, boj 38. Ja sam se onijem bezdjelnicima čudio. G. Zelić 118.

BEZDJELSTVOVATI, bezdjelstvujem, *impf.* maleficium committere. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koji kao svim ļudma u prkos i u inat bezdjelstvuju i bezakonuju. D. Obradović, bas. 217.

BÈZDJETAN, bèzdjetna, *adj* liberis carens. *isporedi* brezdjetan, bèščedan. *Od prošloga vijeka.* Bezdetna Rahiļa. J. Rajić, pouč. 2, 20b. Posinovļeńe.. biva kada su bezdjetni i prišli u starost. V. Bogišić, zbor. 303.

BÈZDJETKA, *f.* femina liberis carens. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Po smrti ženinoj, koja je bezdjetka, prêija ostane ńezinom rodu. V. Bogišić, zbor. 287.

BÈZDJETNICA, *f. vidi* brezdjetnica.

BÈZDLAK, *adj.* pilis carens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZDNA, *f. vidi* bezdana.

BÈZDNO, *n vidi* bezno.

BEZDOBROSTIV, *adj.* malignus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDOBROVOĻAN, bezdobrovoļna, *adj.* invitus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezdobrovoļno. *oboje nepouzdano.*

BEZDOBROVOĻNOST, *f.* quod contra voluntatem est. *samo u Stulićevu rječniku. nepouzdana riječ.*

BEZDOBROVOĻSTVO, *n. vidi* bezdobrovoļnost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDOHITAN, bezdohitna, *adj.* incomprehensibilis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* nedohitan.

BÈZDOMAN, bèzdomna, *adj.* domo carens, *siromah, koji nema doma.* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bezdomьnь i prositeļь ustroji se. Glasnik 11, 82.

BEZDOSPJETAN, bezdóspjetna, *adj.* infinitus, *koji je bez dospjetka, bez svršetka. prošloga vijeka u jednoga pisca, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* brezdospjetno. Bezdospjetne bog je uzgoje. J. Kavańin 534.

BEZDOVOĻA, *f. vidi* bezdovoļnost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDOVOĻAN, bezdovoļna, *adj.* inhabilis, im-

potens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezdovo|no. *oboje nepouzdano.*

BEZDOVOLE, *n. vidi* bezdovo|nost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDOVOLNOST, *f.* nulla habilitas. *samo u Stulićevu rječniku. nepouzdana riječ.*

BEZDOVOLSTVO, *n. vidi* bezdovo|nost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDREMAV, *adj.* vigilans, sedulus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezdrjemav'), *gdje ima i adv.* ‚bezdrjemavo'. *oboje nepouzdano.*

BEZDREMAVOST, *f.* vigilantia, attentio, sedulitas, cura. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezdrjemavost'), *gdje ima i* ‚bezdrjemavstvo'. *oboje nepouzdano.*

BEZDRUG, *m.* sine comite, solus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDRUGA, *f.* absque comite, sola. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZDRUŽAN, bezdružna, *adj.* socio carens, caelebs. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Zakon bezdružnoga žitka. Š. Budinić, sum. 111.

BÈZDRVAN, bèzdrvna, *adj.* carens lignis. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori:* zem|a bezdrvna, t. j. gdje nema drva.

BÈZDUHAN, bèzdušna, *adj.* inanimus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bezumni, nu i bezduhni stvor narav sadružuje. A. Kalić 247. *isporedi* bezdušan.

BEZDUHAT, *adj.* exanimis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZDUŠAC, bezdušca, *m. vidi* brezdušac.

1. BÈZDUŠAN, bèzdušna, *adj.* inanimus, *bez duha, u čemu ili u kome nema duha. Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Mikalinu (ali ne na mjestu nego kod riječi* duša) *i u Daničićevu. a) o stvarima:* Oduševl|enimь i bezdušnimь. Glasnik 24, 232. Oduševl|enna i bezьdušna. Mon. serb. 133. Neke stvari bezdušne. Vuk, 1kor. 14, 7. — *b) o mrtvu čeladetu,* exanimus: Brata bezdušna i na zem|i rastrtog gledaše. D. E. Bogdanić 3.

2. BÈZDUŠAN, bezdušna, *adj.* impius, *koji nema duše, t. j. radi kao da je nema, ne mari za dusu. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (indevotus, irreligiosus, homo perditae conscientiae) *i u Vukovu* (expers cordis, sensus). — *a) kao bezbožan:* Bihu mornari niki bezdušni, ki bogom krivo kunâhu se. F. Glavinić, cvit 247. Bješe opak čovjek, bezdušan i neprijatel božji i svetijeh, kojijeh psovaše. B. Kašić, per. 79. Bezdušnom opačinom s potvorima opsovaše. J. Kavanin 453. Bezdušna duša. 456. — *b) kao vrlo nemilostiv,* inhumanus; *u tom je smislu danas u običaju:* Narod bezdušan. D. Daničić, 5moj. 28, 50.

BÈZDUŠÊVAN, bèzdušêvna, *adj. vidi* bezdušan. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZDÛŠJE, *n.* exanimatio, *mrtvilo.* XIV *vijeka, a tada je završetak* je *glasio* ije: *između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga, u u značenju* impietas). Umьrь i bezdušijemь istinuvь. Domentijanᵇ 164.

BÈZDUŠNICA, *f.* mulier inhumana, *žensko čeljade bezdušno, vrlo nemilostivo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (mulier expers cordis, sensus). *Ake. u gen. pl.* bèzdušnîcâ, *gen. i instr. sing.* bèzdušnicȇ, bèzdušnîcôm. Kako im baba reče, tako bezdušnice i nčine. Nar. prip. vuk. 141. Kad dođu u nekaku gustu šumu, zavedu je, kako im je ona bezdušnica naredila, svežu je za jedno drvo i hoćahu je ubiti. 165.

BÈZDUŠNÎK, *m.* impius, *čovjek bezdušan. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (expers cordis, sensus). *Kao bezbožnik: o Judma koji su svjetovali sestru da pode za brata:* Hajt' otole božji bezdušnici. Nar. pjes. vuk. 2, 127. — *o lupežu koji krade crkvene stvari:* Jedno kandelo ne mogaše dohvatiti, nego se pripe na svetu trpezu, kaono ti bezdušnik i koji se boga ne boji. Nar. prip. vrč. 8. *o kamatniku:* Kamatniče i bezdušniče! 178.

BÈZDVÔJNO, *adv.* haud dubie. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Tvrdo i bezdvojno svidokuje. Š. Budinić, sum. 62ᵇ.

BÈZDVÔRAN, bèzdvôrna, *adj.* inurbanus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZEČIĆ, *m. prezime; u* XV *vijeka.* Vinograd ki je nasadil Bezečić. Mon. croat. 88.

BEZEDEK, *m. selo u južnoj Ugarskoj, u Baranji.* Šem. prav. 1878. 40.

BEZER, *m.* 1. *nadimak,* XVII *vijeka; može biti od pers.* bî-zer, *siromah.* Tomaš Radatović, rečeni Bezer. Norini 85. — 2. *otići ili poći* bezerom, *kao bez traga. može biti od arap.* bezr, *sjeme, natražje. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Aratos ga! i pošʼo bezerom! 1. Zaničić 234.

BÈZGLASAN, bèzglasna, *adj.* tacitus, mutus; infamis. *Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). —* 1. *koji ne pušta od sebe glasa: a) koji muči ne hoteći pustiti glasa:* Kako agnac bezglasan. Arkiv 9, 102. — 2. *koji nema glasa, te ga i ne može pustiti:* Kad bijaste neznabošci idoste k idolima bezglasnima. Vuk, 1kor. 12, 2. — 3. *koji izgubi glas na kom je bio, osramoti se; u jednoga pisca prošloga vijeka:* On čas kad upadaju u ovu opačinu, ostaju bezglasni i sramotni prija još nego su osuđeni. A. Kadčić, bogosl. 535.

BÈZGLAV, *adj.* capite carens. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* bezglavan. *a) u pravom smislu: na kome nema glave:* Tužno je na stolu vidjeti bezglavo pecivo. S. Ljubiša, prip. 34. — *b) bez starješine:* Francusku ostavi bezglavu. M. Pavlinović, rad. 85.

1. BÈZGLÂVAN, bèzglâvna, *adj.* capite carens. *Od* XV *ili* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). — Bez glave samo u prenesenom smislu, t. j. bez starješine: a) vojska, zem|a, kuća:* Vьsaka vojska bezь cara svojego bezьglavьna jestь. Aleksand. nov. 55. Makedonija bezglavna jestь. 22. Vsaka vojska brez cara svoga bezglavna je. Aleksand. jag. starin. 3. 261. Vojemь bezglavnomь. Glasnik 22, 224. Kuća bezglavna *(kojoj je umro starješina).* Vuk, rječ. 20ª. — *b) žena bezglavna, koja nema muža.* Vuk, rječ. 20ª.

2. BEZGLÀVÂN, bezglavána, *m.* inconsideratus, *koji radi kao bez glave, bez pameti. u jednoga pisca našega vremena.* Navezat će ti se ime besposlice i bezglavana. M. Pavlinović, rad. 84.

BEZGŃILAN, bezgńilna, *adj.* incorruptibilis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÈZGODAN, bèzgodna, *adj.* intempestivus, immaturus. *Od* bez *i* god *(vrijeme).* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. — Što biva u nevrijeme, te je neprilično, nepristojno:* Smĉha bezgodnago izbĝgaje. Domentijanᵇ 5. — *čemu nema dosta vremena, kao nezrea:* Vьzbranenь bystь igumenomь bezgodnije radi junosti. Domen-

tijan[b] 61. *što biva prije vremena, kao rani:* Bêžimь, da ne bezgodьnoju sьmrьtiju sьkonьčajemь se. Danilo 212. Jemuže bê živina vь grьtanê, i toju bezgodьnoju sьmrьtiju sьkonьčavaaše se. 264.

BEZGOSPÒDÂRAN, bezgospòdârna, *adj.* absque domino. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÈZGRIJEŠJE, *n.* absentia peccati, innocentia. XVI *i* XVII *vijeka.* -ije- *je u južnom govoru, a u zapadnom* -î-, *u istočnom* -ê-. Izgubili bezgrišje svoje. Š. Budinić, sum. 183[b]. U bezgrišju srdca svojega. 61. Od Isusove čistoće i bezgriješja. M. Divković, bes. 324.

1. BÈZGRJEŠAN, bèzgrješna, *adj.* peccati expers; ab omni vitio vacuus. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (bezgrešni, innocens 407[a], sine piaculo 549[a]). *u Stulićevu* (bezgrešan *i* bezgriješan, innocens, inculpatus), *u Vukovu* (bezgriješan, sine noxa, sine peccato) *i u Daničićevu. isporedi* brezgriješan. — -je- *je po južnom govoru od staroga ê, koje se ispreu pisalo, ali i e dolazi u južnom govoru odbacivši* j *iza* gr, *u istočnom* e, *u zapadnom* i. — *Comp.* bezgrješnijî (Bella 407[a]). — *a) bez grijeha: o čeljadetu ili što se kao čeljade misli, i o čemu god što se kaže mjesto samoga čeljadeta, o duši mu, o glavi:* Sьmrьti vьknsi bezgrêšnyj. Domentijan[a] 237. Prid boga suzice još se su skupile, bezgrešne dušice koje su prolile. M. Vetranić 1, 39. Jagńe sam bezgrešno. 1, 154. Bezgrešna da glava podnese smrtni trud. 2, 140. Neka ja.. prid oca bezgrešna budu prit. 2, 212. On biše jaňac nevinan i bezgrišan. Š. Budinić, sum. 6. Bezgrešna djevica Marija. A. Gučetić, roz. mar. 152 Bezgrešnijeh ļudi u družbi umih ruke zlobe od svake. I. Đorđić, salt. 212. Ko se može na saj svijet zahvaliti, da je svršeno bezgrešan? Đ. Mattei 322. Ako će i sveti biti, ne mogu biti bezgrešni. P. Obradović, živ. 120. *o životu i stańu, u kom se ne griješi: mjesto života dolazi put:* Uvjeģbaj me kojijem mogu ja bezgrešnijem putom iti. I. Đorđić, salt. 409. Bezgrešnoj u slobodi tko si dobar i pravedan. 215. — *b) kao prav, koji radi ili što biva tako da je drugomu pravo a ne krivo: samo* XIII *i* XV *vijeka:* To da se ispravļa sudomь pravymь božьstvьnyimь, jakore da je pravo i bezьgrêšьno kraļevьstvu mi i vamь. Mon. serb. 20. Da joj jesam bezgrišni, pravi i pošteni sinь. 274. Budi ti hotênije dati mu u načinь, da oni da Vlahuši za otca i za inêhь, kojimь je dlьžьnь Stêpašinь,.. a inako da nije voļanь Dobruško obratiti... toj se namь bezgrêšno vidi. Spom. sr. 1, 121. — *c) adv. u značenju koje je pod a.:* Bezgrješno živjeti. M. Vetranić 1, 11. Tko ga okuša bezgrješno. 391. Dilovati bezgrišno ovi sakrament. Š. Budinić, ispr. 7.

2. BEZGRJEŠAN, bezgrješana, *adj. vidi* bezgriješan *pod* 1. *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi na jednom mjestu:* Mater boga i čovika ‚bezgriešana' bi prilika. J. Kavańin 518.

BÈZGRJEŠNICA, *f.* mulier insons. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezgrešnica').

BÈZGRJEŠNÎK, *m.* vir insons. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezgrešnik').

BÈZGRJEŠNÔST, bèzgrješnosti, *f.* innocentia *samo u rječnicima Belinu* (bezgrešnos 407[a]), *Stulićevu i Vukovu.*

BÈZGRLÎ, *adj.* gutture carens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZH- *gledaj* besh-.

BEZIJAN, *m.* phasianus. *samo u Jambrešićevu rječniku (tako ima i Habdelić). isporedi* bazijan.

BÈZÎLAN, bèzîlna, *adj.* sincerus, *kao bezazlen, u koga nema lukavstva, beshimben. Od prijedl.* bez *i* hîla *(prijevara). a moglo bi biti i od arap.* hille, *lukavstvo; vidi* îla. *Samo u Vukovu rječniku.*

BÈZIME, bèzimena, *n. vidi* prezime. *u naše vrijeme. u Bosni i u Dalmaciji.* Nek mu ne spominje pravoga imena i bezimena. Osvet. 4, IV. Posińeni ne promijeni svoga imena, no samo bezime, i uzme ono svoga novoga oca. V. Bogišić, zbor. 308. Nezakonita djeca ako su u roditeļskoj kući, nose očevo bezime. 318.

BÈZIMENÎ. *adj.* nominis expers. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu (gdje je u nominalnom obliku* bezimen) *i u Vukovu. a) treća nedjeļa uskršńega posta zove se* bezimena nedjeļa. Vuk. rječ. 20[b]. *isporedi* nedjeļa. — *b) čeļade koje se ne imenuje:* Svjedok je bezimeni sve pravo kazao. S. Ļubiša, prip. 213. — *c)* bezimena kost, os anonymum. J. Pančić, rib. 160.

BÈZIMENÎK, *m. čovjek koji se ne imenuje,* anonymus. *u naše vrijeme u jednoga pisca. isporedi* bezimeńak. Mi se pravdati ne ćemo sa bezimenikom. M. Pavlinović, razl. spis. 27.

BEZIMENSTVO, *n.* nominis defectus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZIMEŃÂK, *m.* anonymus, *čovjek koji se ne imenuje. isporedi* bezimenik. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Bezimeńak ovo vama piše. P. Petrović, šćep. 31.

BEZÌSTAN, *m. vidi* bezisten. *prošloga vijeka u jednoj pjesmi.* Vino pije Kraļeviću Marko u carevu bezistanu. Nar. pjes. bog. 250.

BEZÌSTEN, *m. arap.* bezzistan, *mjesto i zgrada gdje se prodaje platno. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (bez značenja). isporedi* bezistan. A kad dođe bilom bezistenu, ali Marko ispijaše vino. Nar. pjes. bog. 250. Asan gradi nove bezistene, ne gradi ih da u ńima radi, već ih gradi da djevojke mami. Nar. pjes. vuk. 1, 596. Idi, brate, bezistenu mome, donesi mi strelu Tataranku. 2, 359.

BÈZIVOVO, *n. selo u Crnoj Gori u Kučima; na karti* ‚Bezievo'. I sva Kučka sela osvojiše, poaraše ravno Orahovo, Orahovo i š ńim Bezivovo. Nar. pjes. vuk. 5, 251. Najviše se govori Bezijevo, a ńeki govore i Bezihovo. N. Dučić.

BEZJÂČE, bezjâčeta, *m.* puer stipes. *isporedi* bezjak. Bio je u djetinstvu tako bezjače, da ga je majka jednom odvela skrbniku i ovako prikazala: evo vam ga, ovoga smrtnoga lijenca. M. Pavlinović, rad. 158.

BEZJÂČITI, bèzjâčîm, *impf.* fallacias facere. *u naše vrijeme u Dalmaciji.* J. Grupković. *isporedi* bezjak.

BÈZJÂČKÎ, *adj. što pripada bezjacima. isporedi* bezjak. *Od* XVI *vijeka.* Bihu rimskim poganskim vladaocem ili gospodi podložni, kako sad jesu mnozi krstiani Turkom, koji v zdolińih ugrskih, bezjačkih, hrvackih, v Bosni i srbskih stranah prebivaju. Postila 1562. 156. Bezjačkim *(govorom).* Đ. Križanić, Rad 16, 193.

BÈZJÂK, *m.* homo rusticus. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (‚beziak' ‚homo plumbeus' *s dodatkom* ‚voce bassa e barbara' 781[b]) *i u Vukovu (u oba izdańa,* stolidus). *Poštańem od sr. ńem.* fiesz, *st. ńem.* fizus (callidus, astutus, dolosus), *koje u Nijemaca dolazi o vragu i o neotesanu i lukavu seļaku. isporedi* bez (daemon), bezjače, bezjačiti, bezjački, bezjaština, bezjaštvo. — *U primjerima koje imamo dolazi a) najprije kao ime narodu u Hrvatskoj između Drave i*

Save, kajkavcima, koje i sada tako nazivaju susjedi: Hrvatom, Dalmatinom, Bezjakom, Srbljem. Anton Dalm., nov. test. predgovor. Ot Bezjakov, koji prevratno govoret. D. Križanić, Rad 16, 193. — *u Srbiji kao ludak ukora radi:* Idi bezjače jedan *(reče otac sinu kad učini ili reče što ludo).* Vuk, rječ. 20ᵇ.

BEZJÁŠTINA, *f. govor bezjački, prostački. u jednoga pisca* XVII *vijeka, koji tako naziva* solecismum, *i to sa* šć *mjesto* št *po govoru ńegove postojbine:* bezjaščina. D. Križanić. Rad 16, 193.

BÈZJÁŠTVO, *n.* rusticitas. *u jednoga pisca našega vremena.* Ne razbiru postidnost od bezjaštva. M. Pavlinović, raz. spis. 137. *isporedi* bezjak.

BEZJÈZIČAN, bezjèzična, *adj.* elinguis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZK- *gledaj* besk-.

BEZLAŽNO, *vidi* brezlažno.

BÈZLÊDAN, bèzlêdna, *adj.* delumbis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe samo prevedena latinska riječ.*

BÈZLIČAN, bèzlična. *adj.* impersonalis *(u gramatici). samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZLISNICA, *f.* monotropaea. *u jednoga pisca našega vremena. između* s *i* n *otpadu* t, *koje isti pisac piše.* Bezlistnice. Šloser-Vukot. flora LXXXIV.

BÈZLISTAC, bèzlisca, *m.* monotropa L. *u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot. flora 600.

BEZLOBA, *f.* innocentia. *u jednoga pisca* XVI *vijeka samo u lokativu, kojemu bi nominativ mogao biti i drugi, a na mjestu ne najbolje prevedenu:* Koji nastoji u nastojanju, koji potječe u bezlobi, koji dariva u dobroj volji, koji pomiluje u veselju. N. Rańina 30ᵇ. rim. 12, 8 (qui exhortatur in exhortatione, qui tribuit in simplicitate, qui praeest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate).

BÈZLOBAN, bèzlobna, *adj.* innocens, *u kome nema zlobe, bezazlen. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. pred* z *otpalo je jedno* z, *a ńeki pišu i oba; dolazi i sa* a *umetnutim među oba* z XVI *ili* XVII *vijeka (vidi dalje pod b). — a) o čeladetu:* Ki sam bezloban M. Vetranić 1, 155. Budući me ti stvorio čista i bezzlobna. B. Gradić, duh 15. Bezzlobni pritiškoše se k meni. M. Alberti 268. — *b) o živinčetu:* Volь jestь vь srьdci svojemь bezazlobanъ. Starine 11, 201. Kao čista i bezzlobna golubica. D. Obradović, sav. 104. — *c) o ralńi, stańu:* Sladka je stvar i puna bezzlobne zabave spomińati se svoji prošasti vremena. D. Obradović, živ. 1. Bezzlobna i slaba mladost. 32. — *d) adv.* bezlobno: Gdi človik bezlobno živješe. M. Vetranić 1, 7.

BEZLÒBIV, *adj.* innocens, *koji nikome ne će zla.* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Blagago i bezlobivago jesi boga učenikь. Domentijanᵇ 211.

BEZLOBIVAN, bezlobivna, *adj. vidi* bezlobiv. XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Svetoje i bezlobivnoje ime tvoje. Stefan kr. 10.

BÈZLÔBLJE, *n.* innocentia, *bezazlenost. na kraju je* -bļe *od starijega* -bije. *Dolazi* XII *i* XIV *vijeka, a tada je na kraju bilo* -bije; *između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu* ‚bezzlobje', *ali iz ruskoga).* Bezzlobije. Sava, tip. hil. glasn. 21, 175. Bezlobijemь i pravdoju ukrašaje se. Domentijanᵇ 3.

BÈZLOBNICA, *f.* quae pravitate caret. *samo u Stulićevu rječniku, sa značećem koje je stavljeno.*

BÈZLOBNÎK, *m.* qui pravitate caret. *samo u Stulićevu rječniku, sa značećem koje je stavljeno.*

BÈZLOBSTVO, *n.* pravitatis defectus. p *stoji mjesto* b *pred* s. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezzlobstvo). *sa značećem koje je stavljeno.*

BEZĻ- *gledaj* bež|-.

BÈZMATAK, bèzmatka, *m.* apes sine regina, *košnica u kojoj nema matice. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ima bezmatak koji sam sebi može pomoći. F. Đorđević 14. Bezmatak. J. Živanović 11.

BÈZMATIČAN, bèzmatična, *adj.* regina orbatus (de apibus), *bez matice (o pčelama). U naše vrijeme u pisaca.* Pčele u ńemu bezmatične ostanu. A. Maksimović 158. Ako bezmatičnu košnicu omatičiti hoćemo. 191. Razlika je u bezmatičnima presadima. F. Đorđević 14.

BÈZMATIČITI SE, bèzmatičîm se, *impf.* regina orbari (de apibus), *ostajati bez matice, postajati bezmatak. u naše vrijeme. isporedi* obezmatičiti se. Rojevi se takovi obično bezmatiče. F. Đorđević 28. Ti se rojevi u jednoj košnici obično bezmatiče, t. j. matice kad osjete da ih ima više u košnici, onda jedna na drugu udare i kose se, te iz boja često ne izide ni jedna živa. J. Živanović u Javoru 1879. 307.

BÈZMÊSAN, bèzmêsna, *adj.* maeer, absque carne. *samo u Stulićevu rječniku s dodatkom:* bezmesni dni, esuriales dies.

BEZMÉTEŽAN, bezmétežna, *adj.* imperturbatus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Žitije ihь bezmetežno. Domentijanᵇ 24.

BÈZMILÊ, *adv.* inclementer, *nemilice. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Koji me srdačce bezmile sve rani. Š. Menčetić 148. A za č me bezmile ovako uprosi? 255.

BEZMIRAN, bezmirna, *adj. vidi* nemiran. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZMISAO, bezmisli, *f.* inconsiderantia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZMIŠĻAT, *adj. vidi* brezmišļat.

BÈZMIŠĻEN, *adj.* incogitatus. *u Stulićevu rječniku. isporedi* brezmišļen.

BÈZMIŠĻENÔST, bèzmišļenosti, *f.* inconsiderantia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZMÎTAN, bèzmîtna, *adj.* mercedis expers, incorruptus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) koji ne prima plate, u narodnom govoru samo o sv. vračima:* bèzmîtnî vrači. *isporedi* besrebrni. — *b) koji ne prima mita:* Bezmitne sudije. Vuk, odgov. na utuk 11. Pravi i bezmitni prijate]. Vuk, odgov. na laži 23.

BÈZMJERAN, bèzmjerna, *adj.* immensus, *bez mjere. Akcenat može biti i* bèzmjêran, bèzmjêrna. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu (gdje u istom značeńu stoji i* ‚bez-zamjeran') *i Daničićevu.* Za toliku bezmêrьnu ļubovь. Danilo 147. Bezmêrnaa mudrostь božija. Mon. serb. 136. Velike i bezmêrne štete. Spom. sr. 1, 85, Bezmjernu bludnost. Zborn. 18. Za bezmernu tvoju naglost. Aleksand. jag. starin. 3, 252. Bezmirnu lipost lica ńeje vidih. 276. Da ih najprvo probodu jednim gvozdjem oštrim a poslije s jednim druzijem bezmjernim čavlom. P. B. Bakšić 122. Bog, pun dobra bezmjernoga. I. Đorđić, mand. 98. Tijela gorostasna i bezmjerne snage. I. Đorđić, salt. 101. Kojega bezmjerna žeđa zlata žeže. D. Obradović, sav. 34. Bezmjerno rasteńe loza. P. Bolić 1, 209. — *Adv.* bezmjerno: Ļubavь, koju u vsako vrême bezьmirьno prostresmo k ńe-

govu gospodstvu. Mon. serb. 346. Ako vino bezmjerno piješ. P. Belić 2. 42.

BEZMJERNO, *adv. vidi kod* bezmjeran.

BÈZMJERNÔST, bèzmjernosti, *f.* immensitas. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gdje u istom značńu stoji i* ‚bez-zamjernost'). Veselite se prid neumrlom bezmjernosti. I. Đordić, salt. 333.

BEZMJERSTVO, *n. vidi* bezmjernost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZMJEŠĆE, *m.* absurditas. *u jednoga pisca* XV *vijeka, a tada je mjesto* -šće *na kraju bilo* -stije; *između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu* 'bezmjestje', *ali iz ruskoga*). Da ne budeть takovaago bezmêstija. Glasnik 11, 48. O bezmêstija! 79.

BÈZMLÎVNICA, *f.* farina carens. *žensko čeljade koje nema mliva (brašna). u Vukova rječniku. u pripovijeci kako je neka najmljena žena žaleći tuđega muža govorila:* ja sam jadna bezmlivnica, ja sam jadna beselnica.

BÈZMOĆAN, bèzmoćna, *adj.* impotens. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 544), *a u rečeno se vrijeme pisalo* št *mjesto* ć. Gradovь pustêhь i bezmoštnihь obrêtaje. Domentijan[b] 103. *isporedi* bespomoćan.

BEZMOŽDAN, *adj.* sine cerebro, stultus, imprudens, *bez mozga. samo u Stulićevu rječniku sa značeńima, koja su stavljena.*

BÈZMUČNO, *adv.* facile, commode. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adj.* bezmučan, *ali se za ń izrijekom kaže da je iz ruskoga.*

BÈZMUČNÔST, bèzmučnosti, *f.* facilitas. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bezmučno.

BEZMUDAR, bezmudra, *adj.* ignarus, imprudens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana, postala u rečenom rječniku jamačno po tome što se mislilo da prema svakoj riječi složenoj sa* ne *može biti i složena sa* bez.

BEZMUDROST, *f.* ignorantia, imprudentia. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bezmudar.

BÈZMÛTAN, bèzmûtna, *adj.* imperturbatus. *samo u jednoga pisca* XIV *vijeka.* Bezmutьnoju dušeju i krotьkyimь srьdьcemь. Danilo 59. Bezmutьnêj žizni. 289.

BEZMÙŽATA, *f. vidi* bezmužatica. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZMÙŽATICA, *f.* vire carens, *žensko koje nema muža. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZMÛŽNO, *adv.* sine viro, *bez muža.* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* Vь utrobê dêvy Marije bezmužno vьplьšть se. Domentijan[b] 162.

BÈZNA, *f. vidi* bezdana.

BEZNÀČÊLAN, beznàčêlna, *adj.* principio carens. *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Prêvêčьnomu beznačelьnomu vladycê. Mon. serb. 77. Trojicu beznačelnu. Glasnik 24, 232. Beznačelni beg. Aleksand. jag. starin. 3, 299. Otca beznačelna veličanstva. M. Alberti 24.

BEZNÀČÊLJE, *n.* principii defectus. XIII *vijeka, a tada je završetak* je *glasio* -lije; *između rječnika samo u Daničićevu.* Hristu slava, čьstь i beznačelije. Mon. serb. 49. Domentijan[a] 117.

BEZNÁČIN, *m.* inurbanitas. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* breznačin *adj.*

BEZNADA, *f.* desperatio. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÈZNÂDAN, bèznâdna, *adj.* desperatus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* beznadno. *oboje će biti načińeno za isti rječnik prema* nenadan.

BEZNADSLOVČEN, *adj.* absque accentu. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti izmišljena.*

BÈZNÂN, *adj.* inscius. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svaka jakos mlohava je, svaka mudros beznana je. J. Kavańin 39.

BÈZNANAC, bèznânca, *m.* inscius, *neznalica. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Dost je tim ki plode, da ih vrsta ńih poznaje; a beznanac neka bode i nenavis neka laje. J. Kavańin 79.

BEZNÁŃE, *n.* inscitia, *neznańe. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zakopan u bezznańu i pritisnut od grijehova. J. Kavańin 19. Gdi je bezreje i beznańe. 569.

BEZNÁREDAN, beznáredna, *adj. vidi* bezredan. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZNÀTPISAN, beznàtpisna, *adj.* absque titulo. *samo u Stulićevu rječniku* (‚beznadpisan').

BEZNENÁVIDNO, *adv.* citra invidiam. *samo u Stulićevu rječniku*

BÈZNEVÔLNO, *adv.* sine causa necessaria. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavljeno.*

BÈZNIŠŃÀK, *m.* omnium rerum ineps. *tko ništa nema. u jednoga pisca našega vremena. između š i ń ispalo je* t-. Svijet je za skitače, probigore i beznišńake. S. Ljubiša, prip. 35. Teško onda onome koji što ima! ili vaļa da gine braneći svoje, ili da ga pusti beznišńacima i praznovima. 229.

BÈZNO, *n.* abyssus, *bezdana. isporedi* bezna. *između z i u ispalo je* d, *ali dolazi i s ńim. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (bezdno 5b). — *a) sa* d: Hvalite gospodina od zemļe zmaji i sva bezdna. M. Alberti 31. Bezdno bezdna priziva 278. Jedno bezdno drugo zove, gdi običaji grijeha plove. J. Kavańin 3. — *b) bez* d: Od voļe božje, ka jest bezno. F. Glavinić, svit. 34. Bezno jest misto, gdi svitlosti ni. F. Glavinić, posl. 7.

BÈZNOG, *adj.* pede carens. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* beznožac.

BÈZNOS, *adj.* naso carens. *samo u Stulićeva rječniku.*

BÈZNOŠKA, *f.* pedibus carens, *žensko bez noga. samo u Stulićevu rječniku* (‚beznožka').

BÈZNOŠAC, bèznošca, *m.* pedibus carens. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Hromci, glušci, jednorušci, beznošci i priliční. A. Kadčić, bogosl. 25. M. Dragićević 49.

BÈZNOŽAN, bèznožna, *adj.* pedibus carens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZOBIČÂJAN, bèzobičâjna, *adj. vidi* brezobičajan.

BEZÒBJEDAN, bezòbjedna, *adj.* impransus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena prema latinskoj riječi.*

BEZOBLIČAN, bezoblična, *adj. vidi* brezobličan.

BEZÒBRASTVO, *n.* impudentia. *samo u Stulićeva rječniku* (‚bezobrazstvo'). *isporedi* brezobrastvo.

BEZÒBRAŠTINA, *f.* impudentia. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* brezobraština. U taku bezobraštinu zagazi. V. Bogišić, zbor. 189.

BEZÒBRAZAHAN, bezòbrazahna, *adj. dem.*

bezobrazan *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BEZÒBRAZAN, bezòbrazna, *adj.* deformis, impudens, inhonestus. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (deformis 224b. impudens 672b), *u Stulićevu* (impudens, inverecundus) *i u Vukovu* (impudens). *isporedi* brezobrazan, bezočan. *Comp.* bezobràznijî. — 1. *bez obraza u pravom smislu, t. j. bez pravoga svoga obraza, nagrđen u obrazu i u opće nagrđen, grđav. isporedi* brezobličan. *u tom smislu dolazi vrlo rijetko, a dolazi i o samom obrazu:* Nesličnе su ńih prilike, a obrazi bezobrazni. Đ. Palmotić, christ. 14. Ah kako su bezobrazni i načina svi razlika, svi nemari, svi nakazni i zvjerenja od sto slika; obraz lucki samo imaju, a u inom se slični kažu ujeko lavu, njeko zmaju ... J. Palmotić, dubr. 53. Među vele zlijeh nakazni, ke u paklu nahode se, kijem su obrazi bezobrazni. 335. Blijed, žut, pun pjega, bezobrazan sred obraza, kaže crva, koji ńega grize u srcu do poraza. I. Kanavelić, iv. 17. — 2. *bez obraza u prenesenom smislu, t. j. bez stida, tko nema obraza u tom smislu, t. j. tko se ne stidi kad bi se trebalo stidjeti, i što se čini ili biva bez stida. isporedi* obraz. *a) u opće: aa) o čeljadetu:* Suproć bezobraznijem općene crkve odmetnicima. I. Đordić. mand. m. Dotleka ste bezobrazni da mene madionikom cinite. Živ. is. 85. Kao srpski svatovi, n. p. bezobrazni, viču. Vuk, poslov. 132. — *bb) o radńi i stańu, što se bez stida čini, gdje nema stida:* Jeda nije znanos tašta, misao bludna, ludo umińe, bezobrazna, smamna hvasta svako ovdi zlatočińe, ko istom jadne ļude blazni, dušu trga, glavu prazni? J. Kavańin 55. Farizeji veļahu da po Sotoni vragove izgońaše. To bezobrazno i hulno pankańe nastoja pokazati da je laživo. Živ. is. 89. Lakomos bezobrazna sved se kaže. N. Marči 67. Za ńegovo bezobrazno iskańe ustaće i daće mu. Vuk, luk. 11, 7. Sve je samo pakosna i bezobrazna laž. Vuk, odgov. na laži 12. — *b) osobito bez stida u živļenju među muškom stranom i ženskom: aa) o čeljadetu:* Pometaše bezobrazna strah od neba, sram od ļudi. I. Đordić, mand. 43. Bijaše napastovan Josip od svoje bezobrazne gospoje. J. Banovac, pred. 63. Nije li bilo u bezobrazne dezevele mnogo plodovitih drva? J. Rajić, pouč. 1, 4b. Bezobrazan kao pašče. Nar. posl. vuk. 11. Bezobrazne obrļane kurve. P. Petrović, vijen. 75. — *bb) o takoj radńi, stańu:* Na obrazu blijedo i mrazno bezočanstvo bezobrazno. I. Gundulić 225. Vidjeti češ dokle umije ženska bludnos bezobrazna. J. Palmotić, dubr. 98. Lijepi obraz tvoj skončava bezobrazna ma naprava. I. Đordić, mand. 88. — 3. *bez obraza također u prenesenom smislu, i to bez časti, kome je ‚crn obraz', tko se osramoti, sramotan:* Dohježaše od vojske glavari bezobrazni Skadru na Bojanu. Ogled. sr. 198. *isporedi* bezobrazno *dale pod* 1, *i* bezobraznik. — 4. *adv.* bezobrazno: *a) kao naprijed pod* 2, *a:* Grešnik reče bezobrazno: nejma boga. I. Đordić, salt. 171. Nagledat češ so grdijeh bezakońa učińenijeh smiono i bezobrazno. Đ. Mattei 319. — *b) kao pod* 2, *b.* Gdje mu ona tako slidi bezobrazno sve stupaje. J. Palmotić, dubr. 103. Sveđer bi ga pohodila bludeći se bezobrazno. 108. — *c) kao pod* 3: Vrijedna starca ovakoga poslušati bi nam lasno, da iz grada gospockoga ne utečemo bezobrazno. J. Palmotić, dubr. 273.

BEZÒBRAZAŠAN, bezòbrazašna, *adj. dem.* bezobrazan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BEZÒBRAZITI SE, bezòbrazîm se, *impf.* depudescere, *postajati bezobrazan. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* obezobraziti se.

BEZOBRÀZLUK, *m. vidi* bezobraština. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. na kraju je* -luk *turski završetak.* Meni uzima za najveći bezobrazluk što sam se usuđio izreći onu presudu. Vuk, odgov. na utuk 30.

BEZÒBRAZNICA, *f.* mulier impudens. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Tu bezobraznicu. J. Rajić, pouč. 3, 46. *isporedi* brezobraznica.

BEZÒBRAZNIČICA, *f. dem.* bezobraznica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BEZÒBRAZNIČIĆ, *m. dem.* bezobraznik. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BEZÒBRAZNÎK, *m.* 1. impudens. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. isporedi* brezobraznik. Nevjernike i bezobraznike, koji nema ni vjere ni duše. Nar. pjes. vuk. 4, 464. Beskućnika i bezobraznika, od zla oca a od gore majke. Pjev. crn. 465. — 2. inhonestus, *sramotńak. isporedi* bezobrazan. *u naše vrijeme također, u rječniku ni jednom.* Ko se stavi časti i pošteńa, Turčinu se ne hće pokoriti, strašļivci se ńemu predadoše, sve strašļivci i bezobraznici. Nar. pjes. vuk. 5, 228. Junak radi javno, a bezobraznik tajno. V. Bogišić, zbor. 597.

BEZÒBRAZNO, *adv. vidi kod* bezobrazan.

BEZÒBRAZNÒST, bezòbraznosti, *f.* 1. deformitas. *samo u Belinu rječniku* (bezobraznos 673b). *isporedi* bezobrazan *pod* 1. — 2. impudentia. *od prošloga vijeka između rječnika u Belinu* (583b) *i Stulićevu. isporedi* bezobraština. Kolika je bezobraznost zaručena priļubit! A. Kalić 67. Gore, plačite, er je čovjek kamenit; paček krenite se suproć bezobraznosti ńegovoj! 450. *isporedi* brezobraznost.

BEZOBZÌR, *m.* inconsiderantia. *samo u Stulićevu rječniku. riječ susmna nepouzdana, po svoj prilici načińena za rječnik od adj.* bezobziran.

BÈZOBZÎRAN, bèzobzîrna, *adj.* importunus, *koji se ni na što ne obzire. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (incautus). — *Adv.* bezobzirno, sine respectu, *bez obzira:* Bezobzirno tjera. M. Pavlinović, razg. 110. *u Stulićevu rječniku* incaute.

BEZOBZÌRCÊ, *adv. bez obzira, ne obzirući se,* sine respectu. *isporedi* bezobzirke. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ne će se mač bezobzirce trgnuti iz korica. M. Pavlinović, raz. spis. 224.

BEZOBZÌRKÊ, *adv. vidi* bezobzirce. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu bez obzira, ne obzirući se:* Ode bezobzirke. Vuk, rječ. 20b. — *b) u prenesenom smislu: ne pazeći, bez pomńe:* Koji bezobzírke pije. Z. Orfelin 125.

BEZÒBZIRNICÊ, *adv.* sine verecundia, *bez ustezańa. u jednoga pisca našega vremena. Od adv.* bezobzirno. Uzme čašu i do kapi ispije, kao .. da i ou bezobzirnice (‚bez obzirnice') svoju (‚ńegovu') dopije. S. Ļubiša, prip. 51.

BÈZOBZÎRNO, *adv. vidi kod* bezobziran.

BÈZOČAHAN, bèzočahna, *adj. dem.* bezočan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÈZOČAN, bèzočna, *adj.* temerarius, arrogans, impudens. *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikańinu* (procax, petulans, impudens, insolens, perfrictae frontis), *u Belinu* (impudens 583b. proter-

vus 592b), *u Bjelostijenčevu (kao u Mikaljinu), u Voltiđijinu* (unverschämt), *u Stulićevu* (impudens, perfrictae frontis, audax), *u Vukovu* (bezobrazan). *isporedi* brezočan. *Postavši od* ‚bez očiju' *upravo je onaj koji nema očiju (vidi* brezočan), *ali u tom smislu ne dolazi nego u prenesenom: koji ne gleda šta radi, postupa ne pazeći i ne obziruć̆i se na što bi trebalo paziti i obzirati se, a osobito koji ne pazi na pristojnost, ne stidi se ničega.* — 1. *koji ne pazi na što god u opće, te radi ne hoteći znati da bi mu trebalo drukčije raditi, kao slobodan preko mjere, obijesan, i što se tako radi:* *a) o čeljadetu:* Nitkor ne budi toliko bezočan da smije djevstvo samo vrhu posluha od manastira postavit. B. Gradić, djev. 135. Židovi slipi i bezočni, da za što ne hotiste poznati spasitelja? M. Jerković 45. Ja veće nego slip i bezočan, pokle znajući tebe, Isuse, činih se tebe neznati; slip, bezočan i bespametan jesam, pokle poznajući tebe boga jedinoga stvoritelja neba i zemle slidih stvorenje. 45-46. Da se jedan bude pričestio, ali mu je bilo pričešteńe bez dobre ispovidi, bi li zadovoljio zapovidi crkvenoj? Niki su bogoslovci bili toliko smioni i bezočni da su tako učili. A. Kadčić, bogosl. 149. — *i neposlušnost je bez pažńe, po tom i uporan:* Ako bi se našao sin toliko bezočan i opak, da ne bi hotio izpuniti zapovid svoga oca. A. Kadčić, bogosl. 511. Bezočni neposlušnik jest oni koji ne sluša sudca, kakono oni komu je zapovideno do tri puta da se prikaže na sud, a on ništa se ne briga prikazati. A. d. Kosta 2, 52. — *b) o radńi, stańu i stvarima umnijem:* Umnčanje u pokarańu razložitu ne samo starijeh, nego li još u bezočnu opogovorenju i opsovanju od jednacijeh i mladijeh. B. Gradić, djev. 69. Bezočnijemi rijećmi psuješ naše bogove... Ne bezočnijemi rijećmi psujem vaše bogove, nego pravijemi i istinitijemi razlozijemi kažem da su nebogovi. B. Kašić, per. 170. Od riječi nerazmišljenijeh i bezocnijeh i besramnijeh. B. Kašić, zrc. 130. Nikomu od ljudi ne bilo prosto ovo pismo raskinuti ili se ńemu smionostju bezočnom suprotiviti. B. Kašić, rit. xxxvi. Isus ne će, da slobodom bezočnom se tuda sude. J. Kavańin 79. Nije nam dosta; hoćemo ga vidjet na križu. Na ovo bezočno pitańe ne grmite, o nebesa? Besjede kr. 57. Jeda li mu bi pričekati za ljubav toliku toliko bezočno neharstvo? D. Mattei 329. Da razmislite dokle je moglo doprijet prem bezočno vaše smionstvo. B. Cuceri 58. U toj muci počo da klapińa: ‚kad mi ljekarija nabavi toliko darova, ne bi li carstvo dalo bolje?' Zar na ovako bezočnu misao zami ga nevolja, jer mu u obližńe vrijeme pozlijedišе ńeki bonici a ńeki i pomriješe. S. Ljubiša, prip. 94. — *c) o čemu što se takom radńom čini ili dobiva:* Za to su nike kamate toliko bezočne. A. d. Bella, razgov. 127 — *2. bez stida, bezobrazan: a) u opće: aa) o čeljadetu i što se kao čelade misli:* Ona da nije bezočna rođena i čudi zlobnije neg nijedna od žena, ne bi vik onomu tej dare poslala, nemilo tač komu život je skončala. D Zlatarić 10b. Ah, nesvijesna, ka ne gledaš ni razloga, ni zakona; ah, bezočna, ka spovijedaš za istinu laž smiona. I. Gundulić 220. O čovječe bezočni! da bi ti poznao moći moga boga, ne bi s tolicijem nesramom te nečiste riječi govorio. B. Kašić. per. 19. Slobodne, bezočne, govoruše, isprazne, prijatelice od punjestara i ulica i posjeda. I. Držić, nauk gond. 287. Ne sramova se bezočna prikazan ni oko istoga sina božijega čaktati i nastojati. V. Andriaši, put. 382. Nu bezočna i osorna *(dikla)*, što već prima, veće pita. J. Kavańin 37. Bezočni svijet uživaju. Poslov. dan. 5. — *bb) o ustima koje govore bezobrazno:* Rilo bezočno. Mikalja 563a. — *cc) o radńi:* Prosti mi množ grijeha mojijeh, od kojijeh oči i gledanje moje bezočno i slobodno uzrok bi. V. Andriaši, put. 342. — *b) osobito bez stida u žirlećnu među muškom stranom i ženskom:* Ije sa mnom, sa mnom pije; jakno zmija vrat mi obkruži, ljuta, otrovna i veoma bludna, bezočna i lakoma. I. Gundulić 226. Evo ulazi u tamnicu smjeona i bezočna lijepa dikla; ona se radosno Tomasu prikažuje, gizda se, veseli se polak ńega. V. M. Gučetić, pohv. 145. Bezočna u oči a stidna preda se *(gleda)*. V. Bogišić, zbor. 207. — 3. *adv.* bezočno: *a) kao pod* 1: Ne moj bana bezočno psovati. F. Vrančić, živ. 12. Milost nijedno dobro sebi ne ište, ni se bezočno hvasta. B. Kašić, nasl. 219. Sasma zlobno, prem bezočno opaci ne podnose sunce istočno božanstvene slave. Đ. Palmotić, christ. 216. Jesusovo sveto.. tilo... bezočno u usta gadna meću. J. Kavańin 158. Koliko prigrde krivine čine se tako bezočno. Čestit. 33. Ne kamatovaše toliko bezočno potežući trideset i četrdeset na sto. A. d. Bella, razgov. 125. Kojega si toliko neharno i bezočno pogrdio. A. Kadčić, bogosl. 247. Upadaju slobodno i bezocno u rečena proklestva. 290. Budući mu mi učinili bezocno veliku nepravicu. 353. Sasnuh ženu jedovitu i bezočno silovitu. I. A. Nenadić, šamb. 7. — *b) kao pod* 2: Kako jedna bludnica bezočno govoriš. F. Vrancić, živ. 48 Došao sam bezočno, kao ko je kriv i dužan. S. Ljubiša, prip. 259.

BEZOČANSTVO, *n.* temeritas, impudentia. *isporedi* bezocan, *od čega je i postalo. Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (impudentia, immodestia, petulantia, procacitas), *u Belinu* (protervitas 592b, impudentia 583b), *u Bjelostijenčevu (kao u Mikaljinu), u Voltiđijinu* (unverschämtheit 9), *u Stulićevu* (impudentia, petulantia, audacia), *u Vukovu* (impudentia). — 1. *kao preveliko slobode, kao obijest; isporedi* bezočan *pod* 1: Pun oholasti i bezočanstva osta smeten. B. Kašić, per. 171. Nih bezočanstvo krijostju desnice tvoje obali. B. Kašić, rit. 311. Veliko jest moje bezočanstvo, a još veće moje besramje. M. Jerković 101. Imat bezočanstvo pričestit se u grijehu. I. Držić, nauk gond. 329. Mogućstvo djavlovo nije u ńegovu bezočanstvu (in temeritate). V. Andrijaši, put. 371. U jakosti svojej scijeni žeje otrovne ispuniti, ter se hvasta: tko će meni jaram na vrat postaviti? Spomenuti tijem se ne će, bezočanstvom zaslijepljena, kako osvetni trijes izmeće božja ruka rasrčena. I. Kanavelić, iv. 181. Bezočanstvom ogradi se i u sreu mjesta ne da strahu. 561. Koliko je veliko smionstvo i bezočanstvo onih) koji nezadovoljni da boga uvriduju, nu saviše okrivljuju ga! A. d Bella, razgov. 76. S kojijem smionstvom i bezočanstvom mole boga! V. M. Gučetić, pohv. 68. Oholas u pogrdi sved je imala vlas svaciju, tudu ejenu; potlačena sad je ostala bez oblasti u imenu; nu oporna još nemilu s bezočanstvom kaže silu. N. Marči 65. Koliko je bezočanstvo lupeža ukrasti na očiju gospara? A. Kalić 67. — *2. kao besramnost, bestidnost.* Na obrazu blijedo i mrazno bezočanstvo bezobrazno. I. Gundulić 225. Lijenim ljudem ostavit ću trudne pute,.. bezočanstvu moje stidi. J. Kavańin 50.

BEZOČAŠAN, bezočašna, *adj. dem.* bezočan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ neponuzdana.*

BEZOČEŃE, *n.* exprobratio. *isporedi* bezočiti. *Od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (impudens negatio, contradictio). Od laganja, varanja, poluljenja, porugivanja, razdraženja, bezočenja suprot druzijem. B. Kašić, zrc. 130. Uprvši

mu oči u lice i zahitivši ga za ruku rece mu: ‚prijatelju! dobar si došʼo! Koliko je da si se iz neba vratio?ʻ ter obrati mu pleća i ostavi ga svega zastidena. Ovo pokarańe i bezočeńe koliko bi se bolje pristojalo nikoj čeljadi? A. d. Bella, razg. 20. Slušati tolika prikoreńa, toliko ruge, tolika bezočeńa. 35.

BÈZOČITI, bèzočîm, *impf.* exprobrare, reprehendere, *pokazujući da je tko bezočan činiti da se postidi, a biva riječima, po tome govoriti mu što od čega će se postidjeti, koriti ga; refleksivno i bezočnu biti,* ‚impudentem esse. *Od* xvi *vijeka (vidi pod 2 primjer N. Dimitrovića), između rječnika samo u Belinu* (224ª) *i Stulićevu (u objema* ‚impudenter negareʻ, *ali toga značeńa nema mi u jednom primjeru). isporedi* brezočiti. — 1. *prelazno: objekat može biti čeljade ili što god u ńega, duša mu, radńa itd.: a) bez čega osim objekta, čim bi bila radńa glagolska pobliže odredena:* Što me zoveš sad nemilu bezočećē u meni neljubav, znaj, s toga život moj ne ćuti u sebi nikakav nepokoj. F. Lukarević 81. Isprazno su bezočili (exprobraverunt) dušu moju. B. Kašić, rit. 379. psal. 34 (35), 7. Ńega bezoči, kada tebi zle misli usipa. B. Kašić, nasl. 111. Tako će prikoriti i bezočiti otac od kuće neharne težake. A. d. Bella, razgov. 84. Sveti Ivan zlatousnik, vas ogań u besjedi, bezoči ńih istijeh, i pita ih... B. Cuceri 35. — *b) u instr. može stajati čim se vrši radńa glagolska, kao riječi, svjedočanstvo:* Tim pristupa *(sluškińa)* bliže k ńemu *(Petru)*, riječim ga ovom ter bezoči: i ti li si drug ovomu? Đ. Palmotić, christ. 201. Bezočeći ih očitijem svjedočanstvim. B. Cuceri 262. — *c) čim tko navlači na se ono što glagol znači, te mu je uzrok, može stajati u instr. tako da se i tijem vrši radńa glagolska:* Bezoči me onezimi, koja nijesam nikad pomislio. B. Kašić, nasl. 138. Ńek tvojim zločam do najmańe bezoči te sve spoznańe. I. Đorđić, salt. 163. — *d) u gen. s prijedl.* radi *može biti uzrok:* Činńaše ńemu da vidi one redovnike, koji ga radi ńegove nemile samosilnosti bezočahu. A. d. Bella, razgov. 18. — 2. *sa* se, *refleksivno: a) u predńem značeńu:* Kroz govore sej smeteno sebe kara i bezoči. Đ. Palmotić, christ. 428. Zamisli se i bezoči sebe istoga. 1. Kanavelić, iv. 537. — *b) biti bezočnu,* impudentem esse: Budući kad godir komu god od ļudi sakrivil što godir, bjegal sam ja svudi, ne moguć vijek k ńemu od srama nigdir prit; a da sad višńemu budem se bezočit, bogu neumrlomu, i ocem još ga zvat, svaki čas proć komu zgrješujem tisuć krat? N. Dimitrović 82.

BÈZOČNICA, *f. vidi* bezobraznica. *samo u Vukovu rječniku.*

BÈZOČNÎK, *m. vidi* bezobraznik. *Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Nut onoga bezočnika! dohodi mi da mu ovizima noktima izdrem one očine, kijema još ima oči gledat. M. Držić 357. Bježi otole, bezočniče svijem nemili, za besjede tvoje ohole grijeh platit ćeš smrtnoj sili. J. Palmotić, dubr. 380. Ako bi me bezočnici u čemu obadili. V. Andrijaši, put. 431. Što se, bezočniče, opireš? B. Kašić, rit. 368.

BÈZOČNO, *adv. vidi kod* bezočan.

BÈZOČNÔST, bèzočnosti, *f. vidi* bezočanstvo. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (impudentia 583ᵇ, temeritas 725ᵇ), *Bjelostijenčevu, Voltiğijinu* (unverschämtheit), *Stulićevu. isporedi* brezočnost. Sloboda iz oholasti i bezočnosti (praesumptio) ističe. B. Kašić, nasl. 36.

BÈZOĆŃÂK, *m. vidi* bezočnik. *samo u Vukovu rječniku.*

BEZÒĆUTAN, bezòćutna, *adj. vidi* brezoćutan.

BEZOGŃIČAN, bezogńična, *adj.* febre carens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZOHOL, *adj.* non superbus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ļubeznici, bezoholi. J. Kavańin 191. Sporedena sva ova kola *(andelska)* ponižena, bezohola. 498.

BÈZOK, *adj.* oculo carens. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavļeno.*

BÈZOKAST, *adj.* oculis carens. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavļeno.*

BÈZOKAVAC, bèzokâvca, *m. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZOKAVICA, *f.* mulier oculis carens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZÒKRÎLKA, *f.* pteroneurum. *u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot., flora 219.

BÈZOPÂZAN, bèzopâzna, *adj.* inconsideratus. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (393ᵇ) *i Stulićevu.* Meni se čini da se i đavao služi za svoju šalu i nasladeńe s takvim čovikom bezopaznim. A. Tomiković 101. — *Adv.* bezopazno: Ne čini dobra bezopazno, da te zlo ne nađe. Poslov. dan. 7. *isporedi* brezopazno.

BÈZOPÂZNO, *adv. vidi kod* bezopazan.

BEZÒPORÛČAN, bezòporûčna, *adj.* intestatus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZOPRÊZAN, bèzoprêzna, *adj. vidi* brezoprezan.

BEZOREKSIJA, *f.* cibi fastidium. *od grč. ἀνορεξία, bolest u kojoj bolesnik ne može da jede. u jednom rukopisu* xv *vijeka.* bezoreksije tvoritь. Starine 10, 83. 113.

BÈZÔRJE, *n. ńeko mjesto u pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku.* Sa Bezorja Turci keisaše. Nar. pjes. vuk. rječ. 20ᵇ.

BÈZORUŽÂN, *adj.* inermis, *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* brezoružan. Sa sinom bezoružanim prođe. S. Ļubiša, prip. 153.

BEZOSTRUŠKA, *f.* aceras. *u jednoga pisca našega vremena.* Bezostružka. Šloser-Vukot., flora 1089.

BÈZOŠTVO, *n. vidi* bezočanstvo. š *pred* t *stoji mjesto* čs. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezoćtvoʻ).

BEZOVA, *f. ńeko mjesto, koje se spominńe prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 124.

BEZP- *gledaj* besp-.

BEZRAD, *adj.* invitus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezrado. *oboje će biti načińeno za rječnik prema* nerad.

BÈZRADAN, bèzradna, *adj.* invitus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezradno. *oboje bez sumńe načińeno za rječnik od izmišļenoga* bezrad.

BÈZRADNÔST, bèzradnosti, *f.* taedium. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti načińeno od* bezradan, *koji vidi.*

BÈZRADÔST, bèzradosti, *f.* tristitia. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÈZRADOSTAN, bèzradosna, *adj.* moestus, tristis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZRÁSKOŠAN, bezráskošna. *adj.* inamoenus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZRÁSUDAN, bezrásudna, *adj.* imprudens, *nerazborit. u naše vrijeme u književnika.* Bezrazsudnog princa. Nov. sr. 183, 160. Bezrazsudno namjereńe. 93. — *Adv.* bezrasudno: Slaveći bezrasudno krsna imena. G. Zelić 374.

BÈZRATAN, bèzratna, *adj.* imbellis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno prema latinskoj riječi.*

BEZRÁZBOR, *m.* imprudentia. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZRÁZBORAN, bezrázbôrna. *adj.* imprudens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezrazborno. *isporedi* brezrazboran.

BEZRÁZBORIČAN, bezrázbоričnа, *adj. vidi* bezrazboran. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezrazborično. *oboje nepouzdano.*

BEZRÁZBORIT, *adj. vidi* bezrazboran. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezrazborito. *isporedi* brezrazborit.

BEZRÁZBORITAN, bezrázboritna, *adj. vidi* bezrazboran. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezrazboritno. *oboje nepouzdano.*

BEZRÁZBORNÔST, bezrázbornosti, *f.* imprudentia, temeritas. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZRÁZBORSTVO, *n. vidi* bezrazbornost. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* brezrazborstvo.

BEZRÁZLIČNÔST, bezrázličnosti, *f.* similitudo, affinitas. *samo u Stulićevu rječniku, sa značeńima koja su stavļena.*

BEZRÁZLOG, *m.* injuria. *samo u Stulićevu rječniku, sa značeńem koje je stavļeno. riječ nepouzdana.*

BEZRÁZLOŽAN, bezrázložna, *adj.* irrationalis, rationis expers, absurdus. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu (samo* adv. contra jus fasque 279b, immoderate 380a) *i u Stulićevu. isporedi* brezlazložan. — *a) o životińi:* Prvo prignutje jest općeno človiku bezrazložnomu. F. Glavinić, posl. VII. Ova *(zemļa)* bi stvorena za živinu bezrazložnu. F. Glavinić, cvit. 17. — *b) o radńi, stańu:* Bezrazložne su ove tužbe. B. Cuceri 158. Bezrazložnim požudama. D. E. Bogdanić 5. — *c) adv.* bezrazložno: Koliko su tebe bezrazložno uvrijedili. V. Andriaši, put. 331. Jerudijani bezrazložno s vremenitijem vlastovańem miješahu službu. Živ. is. 134.

BEZRÁZLOŽIT, *adj. vidi* bezrazložan. *Od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer iz Zborn.), između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* brezrazložan. — *a) o životińi:* Na način bezrazložitijeh živina. V. Andriaši, put. 307. — *b) o radńi, stańu, stvari umnoj:* Bezrazložitu i bezmjernu bludnost. Zborn. 18. Ako bi koje misli bezrazložite bile. M. Divković, nauk 213. — *c) adv.* bezrazložito: Blaguje i pije bezrazložito. M. Divković, nauk 22. Nemote se saviše bezrazložito brinuti. 90b. Kada te bezrazložito otrustaše. V. Andriaši, put. 190.

BEZRÁZLOŽITAN, bezrázložitna, *adj. vidi* bezrazložit. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezrazložitno. *oboje nepouzdano.*

BEZRÁZLOŽITO, *adv vidi kod* bezrazložit.

BEZRÁZLOZITÔST, bezrázložitosti, *f.* rationis vacuitas. *samo u Stulićevu rječniku, sa značeńem koje je stavļeno. isporedi* bezrazložit.

BEZRÁZLOŽITSTVO, *n. vidi* bezrazložitost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZRÁZLOŽNO, *adv. vidi kod* bezrazložan.

BEZRAZÛMAHAN, bezrazûmahna, *adj. dem.* bezrazuman. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BÈZRAZÛMAN, bèzrazûmna, *adj.* imprudens. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali iz brevijara).* Bezrazumni i bez svijesti oni koji ne rade o duhovnijeh zabavah. Misli kr. 3. Da i on reče ne bezrazuman. A. Kalić 40, *Adv.* bezrazumno, inscite, imperite. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZRAZÛMAŠAN, bezrazûmašna, *adj. dem.* bezrazuman. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe načińeno.*

BEZRAZÛMNÔST, bezrazûmnosti, *f.* imprudentia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZRAZÛMSTVO, *n. vidi* bezrazumnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZRÊD, *m.* perturbatio ordinis. *u jednoga pisca* XVI *vijeka; samo u akus. s prijedl.* u: ‚U bezred', *kao bez reda, preko reda.* Ter ob dan ter ob noć trudeći u bezred ne mogoh gojno proć bez družbe jednu ped. M. Vetranić 2, 7. Prije će u bezred vas saj svijet pogorit. 15.

BÈZREDAN, bèzredna, *adj.* inordinatus, enormis, irregularis. *Od* XV *vijeka (vidi dalje primjer iz Spom. sr.), između rječnika u Mikaļinu* (immoderatus, immodestus, profusus, dissolutus, intemperans, enormis; incomptus, ineultus, inconcinnus, inordinatus), *u Belinu* (inordinatus 266b, immoderatus 283a, 380a, vitiosus 659b, confusus 215b, heteroclitus 297a). *u Bjelostijenčevu* (inordinatus, enormis, profusus, hyperbolicus), *u Voltiģijinu* (unordentlich, unregelmässig), *u Stulićevu* (inordinatus; irreligiosus, impius; irregularis) *i u Daničićevu* (enormis). — *Compar.* bezrědnijî (Bella 266b). — *isporedi* brezredan. — 1 *što se čini ili hiva bez reda, preko reda, izvan reda, suprot redu, što se ne podudara s redom: a) o carini, kao nezakonit:* Podvižo bezredno i nikada pravo bivšu carinu. Spom. sr. 111. — *b) o riječima, koje odstupaju od pravila, kao nepravilan:* Riječi bezredne (verba irregularia). Mikaļa, gram. 33. Bella 297a. — *c) o drugim stvarima tjelesnijem, koje se ne slažu s redom kakvom god osobinom svojom, veličinom, množtvom, silom, ili što idu na zlo, vrijeđaju pristojnost:* Pokle ogań živi bezrednim plamenom . . . gusto jelje u pepel obrati. I. T. Mrnavić, osm. 17. Radi bezredne i slabe puti i naravi naše. B. Kašić, is. 17. Kad ja obrah dil bezredni zatajavši meštra moga. A. Vitaļić, ost. 116. — *d) o radńi, staňu, stvari umnoj, u istom smislu kao pod c.:* Zlobe činite na način bezredni. M. Vetranić 1, 433. Bezredne ļubavi ne steć pri meni. 2, 186. Stoje u vjecnomu doňem plamu za bezredne zlobe svoje. 2, 71. Ki strašnijem pogledom daše mi tolik strah, da (s) smrti bezrednom tuđer se stati mńah. 2, 107. Da ke god ne budu morile život moj tih stvari u trudu i tuzi bezrednoj. P. Hektorović 70. Smih bezredan. Š. Budinić, sum. 143b. Svako bezredno činjenje mući i kiši onoga istoga tko ga čini. M. Divković, bes. 631. Što sam sagrišio bezrednom pametju. B. Kašić, nać. 65. Tada će još odstupiti bezredni strah i neuredna ļubav umrijeti će. B. Kašić, nasl. 178. Ča jest bezredno poželenje. F. Glavinić, cvit. 4. Požuda bezredna (effrenata cupiditas). Mikaļa 462b. Bezredna gozba (profusae epulae). 13b. U viću svi bezredni k ńemu hode srcem ludi. A. Vitaļić, ost. 153. Nijesu htile pasti u bezrednu ku grjehotu. J. Kavańin 488. Za svrhe opake i bezredne. A. Kadčić, bogosl. 330. Od bezredna viđeńa il pogledańa. 172. Rasipaš ga *(vrijeme)* svoje bezredne pohlepe tirajući. A. d. Bella, razg. 7. Svrhu nerazložitoga i bezrednoga bogoļubstva. I. A. Nenadić, nauk 205. Bezredni ovi nauk gospodin odmeće. Živ. is. 71. Znam da bezrednijem namišļeńem grešnici hotjeli bi da milosrdje božanstveno ńihovo uzjamči razpušteńe. B. Cuceri 39. — 2. *kojemu brani pravilo primiti svećenički red ili koji ga primi preko pravila,* irregularis.

*

Budući bezredan to jest iregular. Š. Budinić, ispr. 56. Da ta ispovidnik ne bude proklet ni obustavļen ni bezredan. 11. Koji nareden jest od biskupa koji zapustio jest biskupstvo svoje, je li bezredan? I. Zanotti, upit. 9. Nahode se redovnici zajedno tuto svi bezredni. J. Kavańin 459. Budući bezrednu zabrańeno primiti red. A. Kadčić, bogosl. 23. Tada se imaš držati za bezredna. M. Dragičević 51. — 3. *adv.* bèzredno, *kao naprijed pod* 1: Pokli se bezredno na nica privrati vaj narav taj stara. M. Vetranić 1, 11. Da budu popliti u krvi bezredno i kopja i štiti. 1, 85. Hoće me moj duh od tila bezredno rastavit. 1, 192. Smrt bezredno i stare i mlade sve kosi. 1, 197. Krjepos tuj ne ima *(more)* bezredno da teče. 1, 376. Još cvilim bezredno. 1, 467. Da ti se ne skrati bezredno život tvoj. 2, 135. Toli bezredno i stare i mlade sve kosi *(smrt)*. N. Dimitrović 105. Ako razmital jest blago svoje bezredno. Š. Budinić, ispr. 68. Svrši svoj život vele hudo i bezredno. M. Divković, zlam. 49b. Kad godijer čovjek što god bezredno žudi. B. Kašić, nasl. 10. Kad svršenom bezrednom čine se voļom. F. Glavinić, svitl. 90. Što godi pišemo, bezputno i bezredno pišemo. R. Gamańić 5. Da te uvrijedam ja bezredno. A. Vitaļić, ost. 150. Prijateļica, ka bezredno mene ļubi. J. Kavańin 406. Da bude živio bezredno. A. Kadčić, bogosl. 202. Bezredno čuvaju me, da me umore. I. Đordić, salt. 233. Ne može se svaki bezredno postaviti na djelo i držanstvo primaoca i kuma. J. Matović 156. Da se bezredno tamo i amo ne vaļamo i najposlije ne izvratimo. B. Cuceri 279.

BEZRÉDITI, bèzrêdîm, *impf.* inordinate agere. *samo u rječnicima Belinu* (far qualche disordine, immoderate agere) *i u Stulićevu* (ordinem auferre).

BÈZREDNÎK, *m.* t. ordinis perturbator, *tko se ne drži reda, tko kvari red. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od pravednika učimi ga nepravednikom, od urednika bezrednikom, od vjernika odmetnikom. Živ. is. 3. — 2. irregularis, *tko ne može primiti svećeničkoga reda. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Jesu bezrednici, to jest nemogu se rediti. J. Matović 301. — *isporedi* brezrednik.

BÈZREDNO, *adv. vidi kod* bezredan.

BÈZREDNÔST, bèzrednosti, *f.* inordinatio, pravitas, irregularitas. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* inordinatio 266b. immoderatio 380a) *i u Stulićevu* (inordinatio). *isporedi* brezrednost. — 1. *u opće: a) što je protivno redu, te ide na zlo:* Ne hteći roditi, čineći bezrednosti opacijemi načini, uzrokujući neplodnost hote. B. Kašić, zrc. 67. Što sam sagrišio neuzdržanjem i bezrednosti od mojih očućenja. B. Kašić, nač. 64. Izgubļenje od vrimena jest najveća bezrednost na svitu. I. P. Marki 48. Uvalilo je tolicih u tolike bezrednosti. A. d. Bella, razgov. 52. Stavļajući prid ńihove oči bezrednost živļeńa. 64. Bi bezrednost da stvoriteļu izvinuje se učinit slično jedno potišteno stvoreńe. Živ. is. 3. Ne udriti u najgore bezrednosti. B. Cuceri 126. — *b) stańe u kom nema reda, nered:* Sva ova metnuše države u veliku bezrednost. D. E. Bogdanić 104. — 2. *stańe zakonom određeno, u kome se nahodeći tko ne može primiti svećeničkoga reda ili vršiti svećeničkih posala*, irregularitas. *isporedi* bezrede: Prem da bi znali da je doma bio kršten, ništa ne maće imaju smionstvo ponoviti krštenje,.. što u istinu učiniti no mogu bez svetogrda, i primaju ono ockvrńeńe, koje pisaoci nazivaju bezrednost. J. Matović 170. Upadali su u zapriku bezrednosti, to jest zabrańeno je bilo ńima svete redove primati. A. Kanižlić, kam. 576.

BÈZREDNÎ, *adj. vidi* bezredan. XVII *vijeka, u jednoga pisca.* Lakomost je njeko nenačino i bezredne požeļenje imati veće i saviše nego li je od potrebe. M. Divković, nauk 277. Hotijući dignuti ovu pomńu i brigu bezrednu. M. Divković, bes. 761b.

BÈZREDSTVO, *n. vidi* bezrednost. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* brezredstvo.

BEZREDSTINA, *f. vidi* bezrednost. XVII *vijeka u jednoga pisca, koji mjesto* št *ima* šć *po govoru svoga zavičaja, između rječnika samo u Stulićevu* (bezredština, magna inordinatio[c]). *isporedi* brezredština. — *kao* bezrednost *pod* 1, *a.*: Kojih razlozi su divja bezredšćina. I. T. Mrnavić, osm. 39. Naglost bezredšćine jidrom jest ugnula; razum već ne more kud bi htil jidriti. 110.

BÈZREĐE, *n. vidi* bezrednost. *isporedi* brezrede. *Od* XVI *vijeka (vidi daļe primjer Budinićev), između rječnika u Belinu* (inordinatio 266b) *i Stulićevu* (inordinatio). *Na kraju stoji đe mjesto starijega* dje, *koje je još prošloga vijeku tako glasilo postavši od starijega* dije; *u čakavaca je mjesto ńega* je. — 1. *kao* bezrednost *pod* 1: *a) kao* bezrednost *pod* 1, *a.*: Koje godi bezredje u ļubavi. S. Matijević 9. Da pokaže sve bezredje od života. J. Kavańin 61. Toj bezredje vraća i plaća božja pravda. 425. — *b) kao* bezrednost *pod* 1, *b.*: Mahnitost, koja navodi na bezredje i na uzbunu u zadrugi. M. Pavlinović, raz. spis. 361. — 2. *kao* bezrednost *pod* 2: Od iregularitadi, koju tumačimo bezredje. Š. Budinić, ispr. 9. Bezredje jest zaprika zakona crkvenoga, koja zabrańuje primiti redove i dilovati dila reda prijatoga. A. Kadčić, bogosl. 23. Ne mogu biskupi na jednoga postaviti bezredje, ako ovo nije imenovano u zakonu. 23. Upada u bezredje. M. Dragičević 28.

BEZREĐÍVATI, bezrèđujêm, *impf.* inordinate agere. *isporedi* bezrediti. *samo u Belinu rječniku* (immoderate agere 266b).

BÈZRIBICA, *f. ńeka mala riba*, cyprinus alburnus minor. G. Lazić 80. Vuk, rječ. 21a. gobio vulgaris Cuv. J. Pančić, rib. 83.

BÈZROD, *m.* convicium in cognatos, *kao pogrda rodu. u jednoga pisca našega vremena.* Ona ni pet ni devet, no dohvati ždelu, te s ńom u bezrod materi. S. Ļubiša, prip. 201.

BÈZRODAN, bèzrodna, *adj.* sterilis, infructuosus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Ne pristajte na bezrodna djela tame. Vuk, ef. 5, 11.

BEZRODITEĻAN, bezroditeļna, *adj.* genitoribus orbatus. *samo u Stulićevu rječniku. rječ vrlo nepouzdana.*

BÈZRODNICA, *f.* mulier carens cognatis, *žena koja nema roda. isporedi* bezrotkińa. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat ostaje, samo su još u gen. pl. oba zadńa sloga duga:* bèzrodnîcâ, *a samo zadńi u gen. sing.*: bèzrodnicê, *i u instr. sing.*: bèzrodnicôm. — Ja nijesam vseto bezrodnica. Nar. pjes. vuk. rječ. 21a.

BÈZROTKIŃA, *f. vidi* bezrodnica. *pred* k *stoji* t *mjesto* d. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. akcenat kao u* bezrodnice, *koju vidi.* Ande moja, ti si bezrotkińa: svak mi čedo čestituje mlado, od roda ti nide niko nema. Nar. pjes. vuk. rječ. 21a. Amo ti me bezrotkińom zovu. Pjev. crn. 164.

BÈZRUČAC, bèzručca, *m.* manu carens. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno. isporedi* bezrukast.

BEZRUČICAST, *adj.* absque manubrio. *samo*

u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe načińeno, i to zlo.

BEZRUČKA, *f* mulier manu carens. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińena.*

BÈZRUKAST, *adj.* utraque manu carens. *samo u Stulićevu rječniku, sa značeńem koje je starļeno. bez sumńe za isti rječnik načińeno, i to od* bezruk, *koje je također u ńemu, ali iz ruskoga.*

BEZRUKAVAN, bezrukavna, *adj.* absque manicis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BEZS- *gledaj* bes-.

BEZU, *prijedlog* bez, *koji tako sa* u *na kraju stoji u jednoga pisca* XVI *vijeka samo na jednom mjestu u pjesmi pred riječju koja se počińe glasom* u, *jamačno samo da bi izašlo koliko treba slogova.* Tere mi dopusti tuj bezu uprosa celov lip od usti. Š. Menčetić 316.

BÈZUB, *adj.* edentulus, *koji nema zuba.* z *stoji mjesto dva* z, *od kojih je jedno otpalo, a ńeki pišu i oba. isporedi* brezub. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Star i bezzub lovački pas. D. Obradović, bas. 120. Kakva si mi bezuba djeda dobavio! S. Ļubiša, prič. 120.

BÈZUBA, *f. i m. čeļade muško ili žensko bez zuba. samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZUBAN, bèzubna, *adj. vidi* bezub. *Od prošloga vijeka između rječnika samo u Belinu* (662b); *ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga.* Istom bijaše pristala žvatati i premetati zalogaj po bezubnijem desnima. M. Vodopić, dubrovn. 1868. 193.

BÈZUČAN, bèzučna, *adj.* indoctus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koji su bezknižni, bezučni, neumitni. A. Kačić, bogosl. 25.

BÈZUDÂN, *adj.* mutilus, *koji nema kojega uda. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Izsječeni, bezudani ejeli će se nazirati. J. Kavańin 560.

BÈZUFÂN, *adj.* spe carens, desperatus. *Od* XVI *vijeka, u rječniku ni jednom. isporedi* brezufan. Bezufano srce obeseliti. Postila 1562. 71. Bezufano srce otvori. Đ. Baraković, vil. 184. Bojah se upasti sa svime bezufan u ruke najasti. 333. Ostavio braću bezufanu. Osvetn. 3, 83. — *Adv.* bèzufâno: Bezufano pisnik pojde u pustosu. Đ. Baraković, vil. 254. U tokoj pogibili bezufano da se sili. J. Kavańin 351.

BÈZUFANAC, bèzufânca, *m.* desperatus. *u jednoga pisca našega vremena o klancu, u kom nema ufańa.* U tom jadnu klancu bezufancu. Osvetn. 3, 71.

BÈZUFÂNO, *adv. vidi kod* bezufan.

BÈZUFÂŃE, *n.* desperatio. *isporedi* brezufańe. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* -ńe *na kraju dolazi* XVI *vijeka, ali i starije* -nje *još prošloga vijeka.* V trepetańe i bezufańe privede. Postila 1862. 55b. Druga vrsta *(grijeha)* jest bezufańe. S. Matijević 94. Ako dostojiš se pogledati na bezufanja nedužnih. I. Kraļić 29. Pa se nada bezufańem plati. Osvetn. 3, 6.

BÈZUFATI, bèzufâm, *impf.* desperare, *gubiti nadu. samo* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Da ne bezufaju. Anton Dalm., kol. 3, 21. Trudimo se, ali ne bezufamo. Anton, Dalm., 2kor. 4, 8. *u akus. s prijedlogom* na *nalazi se onaj na koga se tko oslańa ne gubeći nade:* Da ne dvoimo i ne bezufamo na boga. Katek. 1561. 80. *u lokat. s prijedlogom* na *nalazi se ono što tko čeka ne gubeći nade:* Da na pomoći božjej ne bezufamo. Anton Dalm., nov. test. predgov.

BÈZUGOVÔRAN, bèzugovôrna. *adj. vidi* brezugovoran.

BÈZUHAST, *adj.* auribus carens. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BÈZUJE, *n. selo u Hercegovini u Pivi.* Drugi konak, na Bezuje dođe. Nar. pjes. vuk. 4, 491. U pitomu Pivu kamenitu, na Bezuje, selu malehnome. Pjev. crn. 144. U Bèzuju. N. Dučić.

BEZUK, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227.

BEZÙKÔRAN, bezùkôrna, *adj.* non reprehendendus. *isporedi* brezukoran. *u naše vrijeme.* O bezukornom vladańu. Nov. srp. 1834. 115.

BEZÙĻUDAN, bezùļudna, *adj.* inurbanus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno prema* neuļudan.

1. BÈZÛM, *m. vidi* bezumļe. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (i to iz brevijara). isporedi* brezum. Oni se napuniše bezuma. Anton Dalm., luk. 6, 11. Nuti moga bezuma i nesvijesti! A. Kalić 464.

2. BÈZÛM, *f. vidi* bezumļe. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* brezum. Grijeh je u sebi neumjestna bezum, slijepost. J. Kavańin 3.

BÈZUMAN, bèzumna, *adj.* demens, insipiens, stultus, ignarus. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (mente captus 710b. indoctus 375a), *u Stulićevu* (stultus, insciens), *u Vukovu* (demens) *i u Daničićevu* (demens). *Comp* bezùmnijî (Bella 710a). *isporedi* brezuman. — 1. *o čeļadetu: a) kao lud, ali ne u pravom smislu ko bi bio bez uma ili sišao s uma, nego ili o kome se hoće ukora radi da kaže da je taki, ili koji radi bez uma, kao da ga nema, ne služeći se ńim, te radi kako se ne podudara s umom:* Ne primješaj se bezumnymь. Sava 9. Ne razumûjušte bezumnii promisla vladyčna. Stefan kr. 4. Arij bezumьny. 7. Ne ću biti bezuman. N. Ranina 35b. 2kor. 12, 6. Bezuman muž bezumne riječi govori. Zborn. 33b. Tako mi se grob ne prosjeo kao Ariji bezumnome! Nar. posl. vuk. 304. Fala bogu, bezumne gospode! kude im se mudra pamet dela? Nar. pjes. vuk. 5, 58. Sa svijem smo bezumne budale; sad vidimo što se uradilo, pritište ne bezumna fukara. 5, 505. O bezumni i sporoga srca! Vuk, luk. 24, 25. Kad bih se i hrio hvaliti, ne bih bio bezuman. Vuk, 2kor. 12, 6. — *b) kao nevješt, neuk, koji ne razumije što, jer mu je um nejak prema onom što bi trebalo da razumije, ili se nije izvještio, te ga ne služi potpuno.* Ako je neznan i bezuman, naće znanje i razum nebeski. A. Gučetić, roz. jez. 11. Neka se bolje uviste u nauku svi bezumni. H. Bonačić, nauk 10. Budući istomačene jedne iste stvari u kraće i u dugje, ono, ča je u kraće, ima služiti za bezumnije, a za razumnije ono ča je u dugje. 124. — *c) koji idući u boj ne misli ni o čemu drugom, ne uzima na um ništa drugo, kao da za drugo nema uma:* Brže beri silnu mnogu vojsku, sve Brđane bezumne junake. Nar. pjes. vuk. 1, 213. No saberi tvoju silnu vojsku, sve gorštake bezumne junake. Pjev. crn. 103. — 2. *o živińetu, i to oslu, u jednom primjeru* XV *ili* XVI *vijeka:* O bezumni i nesmisalni osli Ejupćane. Aleksand. jag. starin. 3, 275. Aleksand. nov. 51. — 3. *o radńi, stańu, stvari umnoj, što se ne slaže s umom:* Ludi drže bezumnu tuj misal. Š. Menčetić 254. Blago onijem, ki za taštine i bezumnu laž ne haju. I. Đordić, salt. 129. Sti(s)nut zakletvom bezumnom. J. Matović 347. Od ńekoga bezumnoga srama. 263. Još je bezumnije i smješnije što ovaki ļudi govore. Vuk, pisma 84. — 4. *adv.* bèzumno. Bezumno protiviti se smimo. Starine 1, 221. De pogibe ludo i bezumno. Nar. pjes. vuk. 2, 285.

BÈZUMITI, bèzumîm, *impf.* decipere, *zarariti. samo u naše vrijeme, između riječnika u Stulićevu* (‚in errore versari, stultum esse', *čemu nema potvrde*) *i u Vukovu.* — 1. *prelazno:* Da otide u selo Mletičak da bezumi Čengić-Smail-agu, dok okupim mlade Moračane. Nar. pjes. vuk. rječ. 21ª. — 2. *sa* se, *refl.* fallere se, *varati se.* Gledala ga, pa se bezumila. Osvetn. 2, 62.

BEZÌ'MJETAN, bezûmjetna, *adj.* brutus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Što je zlato, što je imaće, ko podaje z'o kamatnik, nego kal i poplehaće životińa bezumjetnih? J. Kavańin 48.

BÈZÛMLJE, *n.* dementia, insipientia, stultitia, inscitia. *Od* XIII *vijeka, između riječnika u Stulićevu* (stultitia, inscitia), *u Vukovu* (dementia) *i u Daničićevu* (dementia). — *na kraju je mjesto* -mlje *bilo najprije* -mije, *tomu je ispalo* i *te je bilo* -mje *od* XV *vijeka (vidi primjer iz Spom. sr.), a u naše vrijeme došlo je* l *među* m *i* j, *i sastavilo se sa* j *u* ļ. — *Stańe u kom se što radi kao bez uma, ne kako bi um iskao, i što se tako radi, bezumno što: a) stańe:* Nêstь igra učenije duhovьno ni bezumije mysli člověčьskyihь. Domentijan[a] 239. Ašte čto budetь pogrěšeno grubostiju mojego bezumija. Mon. serb. 84. Dobrovoļno ponosite bezumje *(griješkom* ‚bezumgne') ludih. N. Rańina 34[b]. 2kor. 11, 19. Jere je u smijehu ludost a u ludosti bezumje. Zborn. 32[b]. Naglos ga primože bezumjem za jedno. M. Vetranić 1, 6. Bože, znaš bezumje sve moje. 1, 472. Nemoj dati umļe za bezumļe: ti ne streļaj zmiju šestokrilu, već ti streļaj sivoga sokola. Nar. pjes. vuk. 2, 508. Oni se svi napuniše bezumļa. Vuk, luk. 6, 11. Njihovo će bezumļe postati javno. Vuk, 2tim. 3, 9. Propovijedamo . . . Jevrejima sablazan a Grcima bezumļe. Vuk, 1kor. 1, 23. — *b) bezumno što:* Ako našь trьgovьcь koje bezumьje učini, neka da onomuj člověku plьtь pati. Spom. sr. 1, 138. Za toj nikoga ne krivim nebog ja, neg mene samoga i moja bezumja. N. Dimitrović 61. Niti reče bezumļa za boga. Đ. Daničić, jov. 1, 22.

BÈZUMLJÊNJE, *n.* deceptio. *isporedi* bezumiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÈZUMNÎČKÎ, *adj. što pripada bezumnicima ili što je kao u njih.* Srce bezumničko. Đ. Daničić, prič. 15, 7.

BÈZUMNÎK, *m. čovjek bezuman. isporedi* bezuman *pod* 1. *Od prošloga vijeka, između riječnika u Stulićevu i Vukovu.* Ako u raj ne će, u pakao i mole, reče bezumnik. Poslov. dan. 4. Hodi bezumniče, da te ješ veće uglavim. A. Kalić 116. Vidjeh bezumnika gdje se ukorijenio. Đ. Daničić, jov. 5, 3. Reče bezumnik u srcu svojem. Đ. Daničić, psal. 14, 1. Bezumnik ide kroz tmine. M. Pavlinović, rad. 51.

BÈZUMNÎKOV, *adj. što pripada bezumniku.* Misao bezumnikova grijeh je. Đ. Daničić, prič. 24, 9.

BÈZUMNO, *adv. vidi kod* bezuman.

BÈZUMNÔST, bèzumnosti, *f.* dementia, stultitia, inscitia. *isporedi* bezumļe, brezumnost. *Od* XVII *vijeka (vidi primjer Gundulićev), između riječnika u Belinu* (amentia 710[a], inscitia 375[a]) *i Stulićevu* (stultitia, inscitia). — *a) kao* bezumļe *pod a.:* Spovijeda, da je privelika bezumnos i zloba u grešnicijeh. I. Đorđić, salt. 113. O ludosti, o bezumnosti! A. Kalić 39. Je li gdje bezumnosti ovake? 568. Vidaste li, Turci, braćo draga, bezumnosti našijeh glavara? Nar. pjes. vuk. 5, 501. — *b) kao bezumļe pod b.:* Čule su se u gnusnosti, jaoh, smrdeće na sve strane ištečene moje rane i me nepomne bezumnosti. I. Gundulić 197. Na svašto li ļude naćeraste, na bezumnost i na pakost ļutu! Nar. pjes. vuk. 5, 59. — *c) kao neznaće; isporedi* bezuman *pod* 1, *b.:* Držan je povratiti šćetu, koju oli po nepomļi oli po bezumnosti oli ti vam neznanstvu bude učinio. A. d. Kosta, zak. 2, 75. Sumļi se u onemu bezumnost gdi se ne potvrduje umitnosti. 96.

BÈZUMÔRAN, bèzumôrna, *adj.* indefessus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BEZUMRLI, *adj.* immortalis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno prema* neumrli. *u ńemu ima i adv.* bezumrlo.

BEZUMRLOST, *f.* immortalitas. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno kao i* neumrli.

BÈZUMSTVO, *n. vidi* bezumnost. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (ali u ńemu iz ruskoga).* Stram te obiš'o i zabušio s neharnosti tvoje krute i bezumstva. Đ. Mattei 22.

BEZÙREDAN, bezùredna, *adj.* inordinatus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno prema* neuredan.

BÈZUST, *adj.* astomus, *koji nema usta. samo u Belinu rječniku* (143[b]).

BÈZUSTAN, bèzusna, *adj. vidi* bezust. *samo u Belinu rječniku* (143[b]).

BEZUVENTA, *f. u jednoj pjesmi bosanskoj po tumačeńu izdavačevu* ‚poveza'. *turska riječ od* bezenmek, *kititi se.* U dolami ogledalo i od zlata bezuventa. Nar. pjes. petr. 1, 167. 342.

BÈZUZD, *adj.* effrenus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bezuzdan.

BÊZUZDÂN, *adj.* effrenatus. *od prošloga vijeka, između riječnika samo u Stulićevu. isporedi* brezuzdan. Svaki mladac bezuzdan podložiće se božjemu zakonu. A. d. Bella, razgov. 93. Zove ih čeļad tvrdoglava, čeļad bezuzdana. 171.

BÈZUZDNO, *adv.* effrenate, praecipitanter, *bez uzde u prenesenom smislu, naglo, plaho. samo u rječnicima Belinu* (2[b]) *i Stulićevu. kad bi se riječ doista govorila, ispalo bi* d *između* z *i* n.

BÈZUZLÎ, *adj.* enodis, *bez uzla. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEZÙZROČAN, bezùzročna, *adj.* qui absque ratione vel causa agit. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezuzročno. *oboje nepouzdano, osobito u značeńu stavļenom.*

BEZVÈČERÂN, *adj.* ineocenatus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BÈZVJERAC, bèzvjêrca, *m.* incredulus. *u naše vrijeme u jednoga pisca. Akcenat kakav je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima, samo je u gen. pl.* bèzvjerâcâ. Po crkvenom duhu i djelovańu, a ne po milosti kojekakvih bezvjeraca. M. Pavlinović, raz. spis. 78.

BÈZVJERAN, bèzvjerna, *adj.* infidelis, *koji ne vjeruje koje vjere. Od* XVII *vijeka, između riječnika samo u Stulićevu.* Dvi vrsti duš nahajaju se, jedne verne, druge bezverne. F. Glavinić, posl. 58. Ki bi bezverne ili heretike pokopal. F. Glavinić, svitl. 116. Proti bezvernim veru braniti Isusovu. F. Glavinić, cvit 334. Kako ćemo rajom upravļati, kojuno je sabļa Orkanova na megdanu junačkom dobila od vlaškoga roda bezvjernoga. Pjev. crn. 87. Sjekuć Turke bezvjerne hajduke. 257. — *Adv.* bezvjerno, *u Stulićevu rječniku.*

BÈZVJERNÎK, *m.* infidelis, perfidus. *Od* XVI *vijeka, između riječnika samo u Vukovu* (‚koji nema vjere, der treulose, ungetreue, infidelis' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). a) tko ne drži vjere dane:* Bezvjerniče jedan! M. Držić

410. — *b) tko ne vjeruje koje vjere:* Neka ginu, vesela im majka! ńihove će duše carovati, jer su život za pošteńe dali i osvetu braće i plemena od Turčina, stara bezvjernika. Ogled. sr. 463.

BÈZVJERNÔST, bèzvjernosti, *f.* incredulitas. XVII *vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* Grih mišļenja: bezvernost. F. Glavinić, svitl. 20.

BÈZVJERSKÎ, *adj.* religionis contemnens, *koji je bez vjere. u jednoga pisca našega vremena.* Bezvjerski koreńaci ti su ti pravo strašilo kad se vlade dočepaju. M. Pavlinović, raz. spis. 88.

BÈZVJERSTVO, *n. vidi* bezvjernost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZVJESTAN, bèzvjesna, *adj.* ignotus, *neznan.* XIII i XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Bezvêstьnaja i tajnaja prěmudrosti božije. Domentijan[a] 39. — *Adv.* bezvjesno, inscie, *u neznańu, ne znajući:* Mnogomь upitijemь bezvêstno na grobè vьzlegša i spavša. Domentijan[b] 211.

BÈZVJEŠĆE, *n.* incertitudo, inscitia. *samo* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićeva. na kraju stoji -šće mjesto starijega -stije, koje se u rečeno vrijeme pisalo. a) neznańe o onome koga nestane ili mu nema glasa:* Glagolahu: kamo se dê gospodinь našь? i skoro vьzvratiše se kь otьcu jego povêdajušte jemu bezvêstije syna jego. Domentijan[b] 10. — *b) neznańe u kom čovjek ne zna što radi, nije pri sebi, kao od vina:* Bezvêstijemь vrьhu jego vьzlegь spahь. Domentijan[b] 212.

BÈZVLAČNO, *adv.* sine mora, *bez oklijevańa. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* brezvlačno. Bezvlačno mi kaži opeta. J. Kavańin 405.

BÈZVODAN, bèzvodna, *adj.* aqua carens. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). isporedi* brezvodan. Kada nečisti duh izide iz čovika, hodi po mista suha i bezvodna iščući pokoja. Postila 1562. 46. Duša nezgodna prisaše u meni jak zemļa bezvodna. N. Dimitrović 79. Bludiše u pustiń bezvodno(j). M. Divković, bes. 111. U zemļi pustoj i bezvodnoj. M. Alberti 287. B. Kašić, rit. 221. Hodi proz mjesta bezvodna. Živ. is. 85. Kad nečisti duh izide iz čovjeka ide kroz bezvodna mjesta. Vuk, mat. 12. 43. Ovo su bezvodni izvori. Vuk, 2petr. 2, 17. U naske je bezvodna planina. Nar. pjes. petr. 2, 175.

BÈZVODICA, *f.* aquae inopia. *isporedi* brezvodica. *u naše vrijeme, u Dalmaciji.* J. Grupković. Ļute bezvodice digle mokrinu zemļi. M. Pavlinović, raz. spis. 381.

BÈZVODNICA, *f. vidi* bezvodica. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÈZVOLAC, bèzvôlca *i* bèzvôca, *m. vidi* bezvonik. *u naše vrijeme, u Srbiji.* Ž. Radońić. Čovjek koji ima 6 volova, pusti bezvolca čovjeka uz plug te mu uzore. V. Bogišić, zbor. 420.

BÈZVOĻAN, bèzvoļna, *adj.* invitus, involuntarius. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bezvoļno. *oboje nepouzdano.*

BÈZVÔNÎK, *m.* bove carens, *čovjek koji nema vola. iza* o *bilo je* l, *koje se promijenilo na* o, *a to se s predńim* o *saželo u jedno. isporedi* bezvolac. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Grbļu).* Bezvonik. Pravdonoša 1851. br. 29.

BÈZVRAT, *m.* alophus. *u jednoga pisca našega vremena, prevedena ista riječ grčka.* J. Šloser, kor. 636. 715.

BÈZVREMEN, *adj.* intempestivus, *što biva u nevrijeme.* n *stoji mjesto* -nn-, *koje i pišu. dolazi* XII *i* XIII *vijeka i u naše vrijeme u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku (ali iz ruskoga).* Bezvrêmenьnymi i nepodobnymi besêdami. Sava, tip. hil. glasn. 24, 190. Bezvremenymi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 118. Jer se velika šteta čini *(vinogradu)* ne samo čestim nego i bezvremennim kopańem, t. j. u vreme cvetańa. P. Bolić 1, 217.

BEZVRŠAN, *vidi kod* besvršan.

BEZZ- *gledaj* bez-.

BEŽŽ- *gledaj* bež-.

BÈŽÂLAN, bèžâlna, *adj.* litore carens, *bez žala, bez brijega, kraja. isporedi* beskrajan. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezžalan'). *bez potvrde.*

BÈŽALOSTAN, bèžalosna, *adj.* expers tristitiae, *bez žalosti. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BEŽANEC, Bežanca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. drugo je* e *po kajkavskom govoru mjesto* a, *a prvo mjesto* je (ê). Schem. zagr. 1875. 36. Pregled 53.

BEŽÀNIJA, *f. selo u Srijemu na Savi kod Zemuna. e je po istočnom govoru mjesto južnoga* je. Šem. prav. 1878. 14.

BÈŽDREBAN, bèždrebna, *adj.* non particeps, *koji nema ždrijeba ili dijela. samo u Stulićevu rječniku* (‚bezždreban'). *bez potvrde.*

BEŽELUDAN, beželudna, *adj.* glandibus carens, *bez želuda, bez žira. samo u Stulićevu rječniku:* ‚dubrave bežželudne'.

BÈŽEN, *adj.* caelebs, *bez žene, nežењen. samo u Stulićevu rječniku (ali iz ruskoga) i u jednoga pisca našega vremena (može biti iz Stulićeva rječnika).* Svećenstvo bežženo. M. Pavlinović, raz. spis. 127.

BÈŽILAN, bèžilna, *adj.* enervatus, *bez žila. samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti načińeno.*

BÈŽIŠTE, *n. selo u Srbiji u okrugu pirotskom. e je u prvom slogu po istočnom govoru mjesto južnoga* je. Sr. Nov. 1879. 175.

BÈŽIVOTAN, bèživotna, *adj. vidi* brežívotan.

BEŽĻA, *f. selo u Bosni blizu Tešńa.* Schem. bosn. 1864. 37.

BEŽĻEČAN, *adj.* insanabilis, *čemu nema lijeka.* ļe *je po južnom govoru od starijega* lê, *a u zapadnom* li, *u istočnom* le; *pred* ļ *stoji ž mjesto z. prošloga vijeka u jednoga pisca, koji je pisao zapadnim govorom.* Lakomost je ona trudna, težka nemoć bezličana. J. Kavańin 55.

BÈŽĻETAN, bèžļetna, *adj.* temporis expers. ļe *je po sadańnjem južnom govoru od starijega* lê, *mjesto kojega je u istočnom* le, *u zapadnom* li; *pred* ļ *stoji ž mjesto z. Dolazi* XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 554); *ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga.* Slovo bezlětьno i nerazdělьno rodišše se otь ńega. Domentijan[a] 236. Sьbeznačelьnь, bezlětьnь. Domentijan[b] 85.

BEZĻUBEZĻIV, *adj.* inamabilis. *pred oba* ļ *stoji ž mjesto z. samo u Stulićevu rječniku* (‚bezļubežļiv'), *za koji je bez sumńe načińeno prema* neļubežļiv.

BEZĻUBO, *adv.* invito animo. ž *pred* ļ *stoji mjesto z. samo u Stulićevu rječniku* (‚bezļubo'). *riječ nepouzdana.*

BEŽĻUPKO, *adv. vidi* bežļubo. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bezļubko'). *riječ nepouzdana.* ž *pred* ļ *stoji mjesto z.*

BEŽMEK, *m. ńcka riba morska.* L. Zore, rib. 21.

BÈŽUČAN, bèžučna, *adj.* felle carens, *bez žuči. pred ž otpalo je z. samo u Stuličevu rječniku* (‚bezžučan').

1. BĬBA, *f.* terra desidens, *zemlja na podvodnu mjesta koja se uliježe kad čovjek ide po ňoj. isporedi* troset. *u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* P. Brantner. *u Srbiji u okrugu kruševačkom ima ńiva koja se tako zove:* ńiva Biba. Sr. Nov. 1868. 432. — *Postaňe vidi kod* bibati se.

2. BĬBA, *f.* gallina indica, *pura, tuka, budija, ćurka. u Bosni. isporedi* bibac. *ake. u gen. pl.* bîbâ.

3. BIBA, *f. ime žensko, koje dolazi prije muškega vremena:* Byba. S. Novaković, pom. 46. *da je žensko ne zna se za cijelo, može biti i muško. S akcentom može biti* Bĭba, *ali i* Bîba: *pošljeđne bi bilo samo od mila prema prvom. isporedi* Bibić. *Postaňem ne će biti od lat.* Bibiana, *jer u spomeniku u kom se nahodi ne bi bilo* b *nego* v; *s toga bi moglo biti od korijena od kojega je* bibati se *(načińeno kao* Bistra, Vesela), *u značeňe bi bilo:* vitka, tanka, *može biti i* hitra.

BÍBAC, bipca, *m.* gallus indicus, *puran, tukac, budac, ćurak. u Bosni. isporedi* biba. Vrve vrčve masla topljenika, vrve stublo meda kapljenika: milost begu, milost aginici; a kud jaja, tuboci i bibci? Osvetn. 4. 10.

BĬBATI SE, bĭbâm se, *impf.* fluctuare, agitari, desiderе, *ńihati se, zibati se, ļuļati se, ulijegati se. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stuličevu, gdje je* fluctuare, agitari, *a to je o moru kad se ļuļa. govori se i o zemli, koja se uliježe kad se ide po ňoj:* zemlja se biba. P. Brantner. *Postaňem će biti od kor.* vabh, *mahati (od koga je ńem.* weben, *tkati,* wabern, *ļuļati se, grč. ὑφάω, tkati, može biti i lat.* vibrare, *mahati): ńemu su se glasovi* va *saželi u* u, *od čega je u slovenskim jezicima postalo* y, *pa se tomu glasu pridjelo s prijeda* v *(ruski* вybaть, vybnutь, *zibati), a* v *se u nas promijenilo na* b *(izjednačujući se s tijem glasom u drugom slogu), a od* y *postalo* i. *isporedi* biba *pod* 1 *i* 3. bibav, bibavica.

BĬBAV, *adj.* fluctuans, *što se biba. samo u Belinu rječniku:* bibavo more, aequor tumidum. 463a. *isporedi* bibavica.

BĬBAVICA, *f.* fluctuatio, aequor tumidum, *bibavo more, kad se biba. Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (463a. 524b) *i Stuličevu.* Drijevo sa svom tegotom na silu zbjenom sred širokijeh svojijeh boka kaže nam se tako lagalmo, da na malo bibavice po skorupu podskače on čas k'o da tanca. B. Cuceri 292.

BĬBER, *m.* piper, *tur.* biber. *vidi* papar. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu i Vukovu.* Jedni meću i bibera. J. Vladmirović, lik. 15. Biber je zrno maleno ali pred gospodu izlazi. Nar. posl. vuk. 12. Biber pali, svu vam mangu kvari. Nar. pjes. petr. I, 221. Biber divji ili poljski, vitex agnus castus L.; vodeni, polygonum hydropiper et persicaria L. B. Šulek, im. 14. — *U pripovijeci ime Turčinu malu kao biberovo zrno, s riječju* aga: Rodi joj se još jedan brat, u rastu kolik biberovo zrno; za to mu nadjenuše ime Biberaga. Nar. prip. bos. 15. *isporedi* biberče.

BĬBÉRČE, biberceta, *n. u pripovijeci ime čovjeku malu kao biberovo zrno. isporedi* biber. Bila žena nerotkiňa, pa molila boga da joj da da rodi, makar bilo dete malo kao biberovo zrno. Bog joj dade po želji... Dode Biberče u grad. Nar. prip. vuk² 264-5. Eto ti Biberčeta. 266.

BĬBERÊŇE, *n. začińaňe biberom; isporedi* biberiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BIBÈRIKA, *f.* lepidium campestre L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 14.

BĬBERINA, *f.* piperinum. Farm. 123.

BĬBERITI, biberîm, *impf.* pipere condire. *samo u Vukovu rječniku.*

BĬBÊRKA, *f.* biberka vodena, polygonum hydropiper et persicaria L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 14.

BIBÈRLI, *turski* biberli, piperatus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svi su jeđeci biberli i prislani. D. Rapić 296.

BĬBERNÎ, *adj. vidi* biberov: biberno zrno. *samo u Vukovu rječniku.*

BĬBERNICA, *f. vidi* biberňača. *u naše vrijeme.* U drugom ti *(dolafa)* bibernica, u trećemu teste kašik'. Nar. pjes. petr. 1, 169.

BIBÉRŇAČA, *f.* pyxis piperis. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bibernica.

BĬBEROV, *adj.* piperis. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukova.* Biberovo zrno. Nar. prip. vuk² 264.

BIBEZIĆ, *m prezime Turčinu.* Za spahijom Bibezić kadija. Ogled. sr. 459.

BIBICA, *f.* tenerium chamaepitys L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 14. *isporedi* vibica, vivica, *s kojima je jednoga postaňa.*

1. BÍBIĆ, *m. prezime, od imena* Biba, *koje vidi. od prošloga vijeka.* Bibić od Midenoga Brda iz Zagorja. A. Kačić, kor. 452. Lazar Bibić. D. Avramović, sv. gora 263. Vasilije Bibić. Rat 358.

2. BIBIĆ, *m. prezime Turčinu: postaňem će biti od tur.* bibi, *babica, primalja, s ake. može biti* Bibić. Ono mi je Bibić Zeinile. Nar. pjes. vuk. 4, 392.

BĬBIJA, *f. vidi* biblija. *od tal.* bibbia. *Od* XVI *vijeka.* Lega se u bibiji. Zborn. 25. Kako se može vidjeti u bibiji ali u svetomu pismu. K. Mažarović 73.

BIBIŃE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Zadra.* Šem. zadr. 1876. 26. Repert. dalm. 37.

BIBLI, *f.* Byblis. *u jednoga pisca* XVI *vijeka samo u nominativu takom kaki je starļen.* Bibli, blud od koje vik će se na svit znat, ne moguć na svoje hotinje brata imat, toliko zlom rati plaka sve nezgode, dokle se obrati u rijeku od vode. D. Rańina 11b.

BÍBLIJA, *f.* biblia. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Stuličevu.* Celu bibliju. Anton Dalm., nov. test. predgov. Bibliu prenese iz židovskoga na djački jezik. F. Glavinić, cvit. 329. Kad bih znal na pamet svu svetu bibliu. A. Georgiceo, nasl. 2.

BÍBLÎJSKÎ, *adj.* biblicus. *od* XVI *vijeka. iza* i *može i odpasti* j. Psalmi tere bibliske molitve. Katek. 1561. 9. Biblijskoga društva. D. Daničić, sv. pismo I.

BIBLIOTÉKA, *f.* bibliotheca. *od prošloga vijeka.* U biblioteci ili ti knjižarnici. E. Pavić, ogled. 462.

BIBLIOTÈKÂR, bibliotekára, *m.* bibliothecarius. *od prošloga vijeka.* Bibliotekar rimski. K. Pejkić 41. S. Badrić, ukaz. 45. *dolazi i u talijanskom obliku* bibliotekario *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kako je upisao Anastasio bibliotekario. B. Kašić, per. 162.

BÍCAK, bicka, *m. ime nerastu, kojim se zove kad se mame svińe. u naše vrijeme u Srbiji:* U! bicak! Lj. Stojanović. *i u Hrvatskoj kajkavski* bicek. M. Vajavac. *isporedi* bicko. *može biti od maď.* ficke, *živadan.*

BĬCKO, *m. vidi* bicak. *u Hrvatskoj.* M. Vaļavac.

BĬCKÔ SÈLO, *m. selo u Slavoniji blizu Broda.* Schem. diac. 1877. 33. Razdjeļ. kraj. 28. *pred* k *je* c *postalo od* čs; *nazvano po rijeci Bíću.*

1. BĬČ, biča, *m.* flagellum. *Akcenat kakav je u gen. sing., taki ostaje u svijem oblicima osim acc. sing., koji je jednak s nom., i voc. sing.:* bîču, *voc. pl.:* bîči, *gen. pl.:* bîčâ *i* bîčêvâ. *U nekih pisaca gen. pl. glasi i* biči (bîč). *Postaňem od* biti (bijem). *Dolazi od* XVI *vijeka i u svijem riječnicima osim Daničićeva. — a) u pravom smislu:* Učini kakono bič od konopae. N. Raňina 71ᵇ. iv. 2, 15. Hoće donesti biče, kojijemi ga biše prid Pilatom. Zborn. 124ᵇ. Neka nimaš bol ni muku od tih biči, kim te tuku. P. Hektorović 141. Djeca mi luda i preluda, a sve er bič majčin ne rabi. M. Držić 142. Učinivši kako bič od konopa. Anton Dalm., jov. 2, 15. Bernardin 32ᵇ. Učini bič od konopaca. A. Gučetić, roz. jez. 192. Na krvave kuda kapļe dračnijem bičim u tle lupa. I. Gundulić 175. Bičem Pilat bi i frusta Isukrsta. M. Divković, nauk 160ᵇ. Ove žene bijahu ovoga gospodara biči ogňenijemi. M. Divković, bes. 186. Trikrat se bicijema na dan bijaše. B. Kašić, ign. 15. Pristati će rijeci kada dolete biči. B. Kašić, per. 196. Pridade Isusa biči bijena, da se propne. I. Bandulavić 93ᵇ. Ako ti proti meni biče pleteš. F. Glavinić, cvit. 47. Poveli ih sudac biči testi. 143. Da se od biči svi slobode bjen bih biči. I. Ivanišević, kit. 93. Bič od kože. Mikaļa 14ᵇ. Pastiňak sved se bičim satiraše. J. Palmotić, dubr. 84. Koňa kroti bič i žvalo. P. Vitezović, cvit. 118. Začu da si izbjen vas bičima. I. V. Bunić, mand. 31. Na me svak obrati britke biče. A. Vitaļić, ost. 166. Ove udorce dopuštaju mužu, kad žena nije plemenite krvi, jer se na ove ne postavļaju biči, nego jake riči. A. Kadčić, bogosl. 501. Ja sam pripravan na biče. F. Lastrić, test. 112 Osuđen na biče pržestoke. F. Lastrić, od' 352. Put svoju oštrim bičima moriti. A. Kanižlić, fran. 159. Pucajući bičem. A. Kanižlić, kam. 263. Priļuto svoje tilo oštrim biči pedipsavaše. I. Banovac, razg. 78. Zeže ňega ogňenim plamenom, a bije ga bičim i kamenom. A. Kačić, razgov. 18. Bjen bičima gvozdenijem. B. Cuceri 380. Uze u desnu izoštren zubat bič gvozdeni. 101. Ko ti dade mlade voke... i bič kosu devojačku? Nar. pjes. vuk. 1, 161. Načinivši bič od uzica. Vuk, jov. 2, 15. Pucaju bičevi. D. Daničić, namn 3, 2. — *b) u prenesenom smislu: aa) udarac bičem:* Mješte ručka hoće ti davat dvaes biča po mahači. M. Držić 186. Ako podem, koliko ću biča meritat? 222. Vež'te jako i nemilo, i davajte biče mnoge. A. Vitaļić, ost. 164. Ti podložna biče prima. J. Kavaňin 290. — *bb) uzima se da bog i što god umno ima bič i ňim bije:* Bog priti s kastigom i bičem. Katek. 1561. 19. Da si kleta, nesričo zlobiva! ka tako dodija žestokim tim bičem tomu, ki ne vrija nikogar u ničem. H. Lucić 74. Ah višńi bože moj, tvoja vlas velika pošļi prav bič vrh ovijeh krvnika. D. Zlararić 6. Ne će se od kuće ňegove bez pedepsanja bič božji dijeliti. A. Gučetić, roz. jez. 45. Ļubav te biči izbi. 180. Očutih tada Ļut bič sile Ļubene. D. Baraković, vil. 29. Biče tvoje srčbe odvrati. I. Ančić, svit. 118. Ne tiče jih ni udire bič od nijedne suprotivščine. A. Vitaļić, ist. 226. Naravno Ļudske svake bic nebeski zlobe slidi. J. Kavaňin 230. Čim bic pravde ňih ne šine. 500. Zapovid božja, koji drži bič u ruci. A. Kadčić, bogosl. 256. Da se na nas pravda božija razgňiviła cića naši griha i uzela biče da nas pedipsa. J. Banovac, razg. 8. Ovo je bic osvete božje. A. Kanižlić, kam. 109. Dokle mu zviždi oko uha bič pripravan božije pravde. B. Cuceri 225. — *cc) bičem se naziva čovjek ili narod koji drugomu čini veliko zlo, osobito kad zasluži, te se misli da je od boga:* Atila bi prozvan bič božji. F. Glavinić, cvit. 93. Atila rečen bič božji. A. Kačić, razg. 5. Mikluš Jurja Zrinskoga sin, strah, bič turski. P. Vitezović, kron. 186. Crnogorci biče što su bili, bič tiranu vazda od starine. Nar. pjes. vuk. 5, 175. — *dd) zlo, koje zadesi koga, osobito za krivicu, te se misli također da je od boga:* Pruzi su kobilice, ke pokriše poļe od Egipta. I toj bi osmi božji bič, jer prvo toga dao jim biše bog inih nevoļ, kih bi vseje deset. M. Marulić 67. Mnoge su na sviti od bičev prilike, kijem opći svijestiti višńa moć grešnike. N. Dimitrović 60. Od tada nas sved bič bije. I. Gundulić 518. Dokla bog prigleda i dvigne bič poganski. Ļetop. duk]. črn. 9. Podnosoć biča strah. D. Baraković, vil. 7. Tira, veza, robi turski bič ogňeni. 343. Srdit bog posla bič na ńe. F. Glavinić, cvit. 114. Da nas od kužnoga biča osloboditi dostojiš se. B. Kašić, rit. 338. Zaboravļa zlotvor kleti *(Faraun)* predńe biče neizmerne. D. Palmotić, christ. 163. Naglu sebi smrt pripravi. A tijem bičem bog istoga bješe pravo porazio. A. Vitaļić, ost. 110. Psost, udorci, glad, potribe, nemoć, zemļa što ne plodi, sve su biči toj i šibe, sve cić grijeha toj dohodi 251. Nisu duzi božji biči, kad ih šaļe, da vas liči. J. Kavaňin 328. Za to se često vide biči božji vrhu svita. A. Kadčić, bogosl. 290. Posla bog velika pokarańa svrhu kraļestva, što videći kraļ poce Isukrsta moliti da dostoji š ňegova kraļestva oni bic dignuti, koga podnošahu. J. Banovac, pripov. 62. Posla bog svrhu Farauna strahovite bice. J. Banovac, pred. 98. Učinivši uhitit zlotvorce, učini im odsiči glavu, i udļ ta bič pristade. M. Pavišić, ispis. 21. Zove te *(bog)* po biči, za što mnoge pute... šaļe na te bog siromaštvo, bolest. M. Zoričić, osm. 92. Bog će ova dva biča, glad i kugu, dignuti. A. Kanižlić, kam. 145. Dode pokarańe božje: prvo miši,.. drugo bolest.. Poslaše korabļu u drugi grad, ali isti biči sliditi poceše. A. Kačić, kor. 141. Reče da od tri biča, ali ti pedipsańa, obere koji hoće: oli glad, oli rat, oli kugu. 215. Svjetovan da se cuva od biča božjega naruga se. I. Đordić, ben. 33. Vihri, trešńe i biči ini... podriječe rimsko imańe. 118. Grijehe i na ovem svijetu bog svojijem bičima pedepše teško. B. Cuceri 42. Da zadaždе tvoji *(božji)* biči, nemoći, uboštvo i od svudara protivnosti. 97. Ti si kuš'o izasobice dva bica božja: plijen i glad. A. Kalić 563. — *ee) u pošļednjem smislu dolazi i o onom što se po zakonu ili na sudu određuje za kakvu krivicu, u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Bič ili pena duhovna. I. Zanotti. upit. 10. Ne upada u proklestvo ni u drugu penu, ili bic općenoga zakona. 10. — *ff) pramen kose ili vune zove se i bič budući nalik na ń:* Odreže bic kose zlatne. Nar. prip. vuk². 261. Ona joj išćupa bič vlasi. S. Ļubiša. prip. 39. Pod ńim se kosa plete u dva biča. M. Đ. Milićević, živ. 1, 69. I u ňega mladež na mišici, iz mladeža bič dlake vučije. Nar. pjes. petr. 2, 496. Buraču okiti bičima vunice različite. V. Bogišić, zbor. 241.

2. BĬČ, *riječ kojom se odgoni mačka. samo u Stulićevu rječniku.*

BIČ MORAVA *i* MORAVA BIĆA, *vidi* Bińa.

BÍČAC, bíčca, *m. dem.* bik. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo neponzdana. vidi* bičić, biče.

BIČAG, *m. vidi* bičak. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ter muče bičag snam ki višaše o stup. M. Marulić 51.

BIČAII, *m. vidi* bičak. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Zlatom pas pokriven i bičaḥ gizdavi, i svilom odiven, lipo t' ga sve slavi. P. Hektorović 36.

BIČAK, *m. turski* byčak, *nož. u jednoga pisca* XVI *vijeka, u naše vrijeme riječ slabo poznata. isporedi* bičag, bičah. Na bedrih sa srebrom sablja tere bičak. M. Marulić 14. Bičak čini mi se znači nož (a ne britva), ali se ta riječ slabo čuje. Vuk, pisma 11.

BÌČÂLNICA, *f. kuća gdje se biči prave. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Negovi se pogledi svrnuše na jednu bičalnicu. A. T. Blagojević, kin. 48.

BIČÁLJE, *n. držalo od biča,* manubrium scuticae. *samo u Vukovu rječniku.*

BÌČAN, bîčna, *adj.* 1. flagelli, *što pripada biču. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na krvavno trohe kuda *(rep)* bičnim dračam kuca. J. Kavanin 414. — 2. afflictus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bič. Ni žalosti ńegovoj druga žalost ima se namećati, ni bičnu ima se pokora davati, budući da bič ńegov zadovoljna pokora ńemu jest. A. d. Kosta 1, 44.

BIČANIN, *m. prezime; po ńekom mjestu. u naše vrijeme.* Milenko Bičanin. Rat 352.

BÌČÂŃE, *n.* flagellatio. *prošloga vijeka. a) u pravom smislu:* Za sva bičańa učińena Isukrstu. J. Banovac, blagos. 222. Česta bičańa svoga tila. I. J. P. Lučić, razg. 49. — *b) u prenesenom smislu, dosađivańe, narlačeńe zla:* Čuvaj kuću ovu, koju ja sada od svakoga napastovańa i bičańa sotonskoga čistim. L. Terzić 238.

BÌČATI, bîčâm, *impf.* flagellare, *bičem biti, šibati. Od* XVII *vijeka (vidi dalje primjer I. Zanota).* — 1. *prelazno: a) u pravom smislu:* Bičaj tilo. A. Vitaljić, ist. 306. Vrag, ki me biča i jaše. J. Kavanin 417. Gladom moraše i često bičaše brezgrišno tilo. P. Knežević, živ. 56. Bičalm prijuto Isukrsta. J. Banovac, blagos. 66. Svučen go i nag bičan je. I. A. Nenadić, nauk 254. Bi bičima bičan. J. Matović 385. — *b) u prenesenom smislu: aa) i o bogu dolazi da biča, kad šalje kako zlo:* Bog od sgara svoje ljuvene biča i kara. J. Kavanin 104. — *bb)* punire, *pedepsati. isporedi* bič. Bog budući vele pravedan, hoće bičati ńih. I. Zanotti, prv. ned. priš. 8. Kralj ima lupeštine skratiti, puteni grih bičati. 20. — 2. *sa* se, *u značeńu kao pod* 1, *a.: a) refleks.:* Bičam se. J. Kavanin 463. Čestokrat se još bičaše. P. Knežević, živ. 41. — *b) pasiv.:* Da se biča, da Isusa. A. Vitaljić, ost. 164. Koń i dragi svoj biča se. I. Kavanin 509.

BIČAVATI, bičajem, *impf. vidi* bičati. *dolazi samo u praes. u dva pisca prošloga vijeka. u prenesenom smislu:* Vas *(duhe nečiste)* kunem, vas mučim, vas smućujem, vas bičajem. J. Banovac, blagos. 263. Bičaje *(bog)* svakoga sina, koga prima. J. Matović. 456.

BÍČE, bîčeta, *n. mlad bik,* taurulus. *samo u Vukovu rječniku.*

BIČERKA, *f.* lithospermum. *samo u Stulićevu rječniku. biče pogrješka mjesto* biserka, *koju vidi.*

BIČÈVALAC, bičèvaoca, *m.* flagellans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BIČÈVALICA, *f.* flagellans mulier. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BIČÈVÂŃE, *n.* flagellatio. *isporedi* bičańe. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (262a), *Bjelostijenčevu (u kom je i kajkavski* bičuvanje), *Jambrešićevu (samo kajkavski* bičuvanje), *Voltiđijinu i Stulićevu. na kraju stoji ńe mjesto starijega* nje, *koje je* XVI *i* XVII *vijeka još tako glasilo.* Od bijenja i bičevanja, koje primi naš spasitelj. A. Gučetić, roz. mar. 187. Ne možeš jošter jaka bičevanja pritrpjeti. B. Kašić, nasl. 192. Gledaše nemilo bičevańe. A. Kanižlić, utoč. 558. Modrice od bičevańa ostavljene mazati. A. Kanižlić, kam. 56. Djelovo je stvari dostojnijeh bičevańu. Živ. is. 112. Razmišljajte bolos, koju Jesus očutje u nemilomu bičevańu. Besjede kr. 306. Bičevańa i šibańa žestoka sebe istoga. M. Dobretić, bogosl. 248.

BIČÈVATI, bîčujêm, *impf.* flagellare. *isporedi* bičati, bičovati. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (320a), *Bjelostijenčevu (u kom je i kajkavski* bičuvati), *Jambrešićevu (samo kajkavski* bičuvati), *Voltiđijinu i Stulićevu. Akcenat kakav je u praes., taki je u impf.* bičevâh, *u part. praes.* bîčujûći, *i imperat.* bîčûj; *a kakav je u inf., taki je u aor. (osim* 2 *i* 3 *sing.)* bîčèvah, *i part. praes. act.* bičèvâvši; *u mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.* bîčevâ, *part. praet. act. u.* bîčevao, bîčevâla, *part. praet. pass.* bîčevân. — 1. *prelazno: a) u pravom smislu, biti bičem:* Da ga *(tijelo)* budem često bičevat biči od pokore. A. Gučetić, roz. jez. 195. Bi svezan, bičevan, zaušavan. 189. Počeše bičevati onu primekahnu put. B. Kašić, is. 56. Uhiti Pilat Jesusa i bičeva ga. B. Kašić, rit. 127. Koji si hotio biti bičevan. V. M. Gučetić, razg. 27. Potezana nemilo i ljuto bičevana. A. Kanižlić, kam. 261. Mene cjeća bi kruto bičevan. Đ. Mattei 321. Imao bi biti bičevan. A. d. Kosta, zak. 2, 128. — *b) u prenesenom smislu: kao u opće biti: bičuje bog:* Bičuj me i pokaraj ovde za grihe moje. A. Kanižlić, bogoljub. 97. Velik jesi, gospodine, jerbo ti bičuješ i shrańuješ. J. Banovac, blagos. 174. Celivat onu desnicu, koja će me tako po pravdi bičevati. Đ. Mattei 13. — *bičuje svijest:* Bičeva me nečista svijest. B. Kašić, nasl. 240. — *biti zlom kakvim, navoditi zlo:* Vidi ju obraćenu u štap od čudesa, kojim poslije bičeva Egipat. A. d. Bella, razgov. 106. — *zle duhove bičuje tko ih izgoni:* Vas bičujem, vas tiram. J. Banovac, blagos. 232. — *bičuju i zli duši: objekat neizrečen:* Da ne uzmnate vlasti u oblacih nebeskih nama nauditi ni bičevati vrh ńiva naših, nego po mistih pustih. B. Kašić, rit. 429. Da ne uzimate vlasti nama nauditi, ni bičevati vrhu vinogradov naših. J. Banovac. blagos. 327. — 2. *sa* se, *refleks.:* Imadijaše običaj sebe bičevati. A. Kanižlić, utoč. 237. Imaše običaj bičevat se tri dni. Besjede kr. 216.

BIČEVNIK, *m.* flagellans. *samo u rječnicima Belinu* (320a) *i Bjelostijenčevu. isporedi* bičevalac.

BÌČIĆ, *m. dem.* bik, taurulus. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu.*

BÌČILO, *n. vidi* bičaḷe. *samo u Stulićevu rječniku. nepouzdana riječ.*

BIČINA, *f. mjesto u Lici* XVI *vijeka.* Iz Bičine. Mon. croat. 200.

BIČINE, *f pl. selo u Dalmaciji kod Skradina.* Repert. dalm. 39.

BÌČINOVAC, bîčinôvca, *m.* cultri majoris genus, *ńekakav velik nož. samo u Vukovu rječniku. od tur.* bičim, *kroj. isporedi* bičak.

BÌČITI, bîčîm, *impf. vidi* bičati. *u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku.* Grijeh opaki biči s hudih misli, djela, riči. J. Kavanin 447.

BÎČJE, *n.* juncus L. *i* scirpus L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 15. *postańem od* bik, bikovina. *isporedi* sita.

BÍČJÎ, *adj.* taureus. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Glavu bîčju na trup od juneta. P. Petrović, šćep. 13. *isporedi* bikov, bakov.

BIČKÀRÂŃE, *n.* sonitus flagelli. *samo u Vukovu rječniku.*

BIČKÀRATI, bičkàrâm, *impf.* insonare flagello, *pucati bičem. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Baraći).*

BÌČKÂŠ, bičkáša, *m.* homo dissolutus, *razuzdano muško čeľade. Akcenat se mijeńa u voc.:* bîčkâšu. *Od mag.* bieskás, *lupež koji krade iz ǵepova. Samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu.*

BÎČKE, *selo blizu Budima, mag.* Bicske. Šem. prav. 1878. 35.

BÌČKIJA, *f.* crepidarius cultellus, *nož kojim se koža siječe, kratak, širok, sprijeda zaokružen. Od tur.* byčky, *istoga značeńa. Samo u Vukovu rječniku. Akcenat se mijeńa u gen. pl.* bîčkîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bičkijê, bičkijôm.

BIČÒVÂŃE, *n. vidi* bičevańe. Ona leđa, koja će od teškoga bičovańa biti sva izderana. Đ. Rapić 177.

BIČÒVATI, bîčujêm, *impf. vidi* bičevati, *s kojim je jednak i akcentom u svijem oblicima. Od* XVII *vijeka.* Nemilostivo frustao ga jesi i bičovao. P. B. Bakšić, razm. 182. Fruštao ga jesi i bičovao. M. Lekušić, razm. 139. Razbojnike bičovaše i izgrdiše. A. Kanižlić, kam. 633.

BÎĆ, Bića, *m.* 1. *rječica u Slavoniji, utječe u Bosut.* Još te druge vode natapaju: Bić, Bituja, Bosut, Vuka, Studva. M. A. Reljković, sat. 25. — 2. *prezime, u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 62.

BIĆANIĆ, *m. prezime. u jednoj pjesmi.* I iz Dabra Bićanića. Nar. pjes. mar. 204.

BIĆANIN, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 109. 406.

I. BÌĆE, *n.* esse, *stańe u kom se tko ili što nahodi tijem što jest, koje ga pokazuje da jest.* — *Glas* i *stoji mjesto y*; *korijen vidi kod* biti, budem. — *Glasovi -će stoje mjesto* tije, *čemu je ispalo* i, *pa se* tj *sastavilo u* ć; *sa* i *dolazi* XIV *vijeka (vidi dalje pod* 1 *primjer iz* mon. serb.), *bez* i *a sa* tj *nesastavljenim u* ć *od* XV *vijeka (vidi dalje pod* 1 *primjer iz* mon. serb.), *u sa* ć *mjesto* tj *od* XVII *vijeka (vidi dalje pod* 3, b. 1, a. *primjere B. Kašića, u koga dolazi i sa* tj, *u tako dvojako i u drugih pisaca; sa* tj *dopire i u* XVIII *vijek, a u nekih između najpoznijih pisaca toga vijeka biće* tj *samo po nezgodnu pravopisu ili horu mjesto* ć; *u Belinu rječniku* 293b bitje *i* biće *jedno do drugoga, prvo bez sumńe po starom izgovoru).* — *Dolazi u svijem rječnicima: u Vrančićevu* essentia, substantia sobstvo, status, qualitas; *u Mikańinu* narav natura, status, conditio, qualitas; *u Belinu* essentia (293b), substantia (690b)' status (294b. 707a), conditio (40b. 212a); *u Bjelostijenčevu* stališ, stańe, status, conditio; substantia; narav natura; essentia, potestas; existentia; *u Jambrešićevu* essentia, substantia, existentia; *u Voltiǵijinu* wesen, stand; *u Stulićevu* essentia; substantia; status, qualitas, conditio; opes, fortuna, substantia; *u Vukovu* bestand, vermögen, substantia, facultates; *u Daničićevu esse*

1. *stańe u kom se tko ili što nahodi tijem što jest,* esse, vita, ortus, *ńem.* sein, dasein: u biće *ili* na biće *privesti, izvesti, izvaditi, sastaviti*: Naše tělo otь nebytija vь bytije privedь. Mon. serb. 166. Vsa odь nebitija va bitije sastaļena biše. 220. Timьže vьsa otь nebitьja va bitьje sastaļena biše. 253. Bog ktje izvadit te od nebitja na bitje. I. Držić, nauk gond. 43. Sve je iz tamne pučine od nebića na biće izveo. A. d. Bella, razg. 80. Prema stvoreńim neizbrojnijem, koja može na biće izvesti svemoguća božija desnica. B. Cuceri 236. — *dati ili darovati komu biće:* Gdi joj darova bitje neumrlo. A. Gučetić, roz. mar. 267. Kim Ekuba mati prvo bitje poda. Đ. Baraković, vila 12. Ki svijet stvori i nebesa i da bitje stvoru svomu. N. I. Bunić 3. Kada si mi bitje dao *(govori sin ocu).* D. E. Bogdanić, dog. v. Kako čovik na svitu postade kad stvoritelj ńemu bitje dade. J. S. Reljković, kuć. 2. — *biće primiti, imati:* Ki sve stvori, nebo, zemļu i dobitje, po ńem prija na (naš?) svit bitje. P. Hektorović 91. Kipi, kojih zločinci, koji su na rude odsuđeni, stvaraju, i pokle su svoje bitje od zlotvorac prijali, kako je tribe verovati da jesu bozi? F. Vrančić, živ. 19. Od koga *(boga)* bitje se prima, život uzdrži. I. Gundulić 192. On po puti bitje prija, i sin mu se imenuje. Đ. Baraković, jar. 37. U niko vrime duša človiča ne biše, i po samoj voļi božjoj prijala je bitje. P. Radovčić, ist. 155. Sinovi primaju od roditeļa svoji narav i bitje na ovom svitu. F. Lastrić, test. 344. Ja sam te ubio, tebe, od koga sam primio zdravļe, bitje, život i svako dobro. Besjede kr. 58. Uzrok i svršenje potrebno je da u jedno bitje imaju. A. Gučetić, roz. mar. 101. Od nikudare se inuda ima bitje i živļenje nego li od tebe, bože moj! M. Jerković 58. Imati bitje, biti, esse. J. Mikaļa 16a. Sva kolika imaju bitje od ńega. P. Radovčić, ist. 15. Ļubi stvari kojeno jesu i pribivaju, a ne ove koje za što su promjenite ne imaju bitja. M. Radnić 194. Što bitje ima, što jest, quod est. A. d. Bella 288b. Samo ono rijet se može da ima u sebi bitje svoje, što je bez grijeha;.. grijeh i grešnik tijem ništa su. I. Đordić, mand. 10. Veće čovik ima od otca i od matere neg ni od jednoga drugoga, budući od nih imao bitje naravsko. A. Kadčić, bogosl. 506. Budući da od ńega bitje ima *(od sina duh sveti,* eum ab ipso esse habeat). A. Bačić, ist. 21. — *voditi biće, nahoditi se ili biti u biću:* Ļubi *(Kupido)* vodit svoje bitje taj skrovito gdi nahodi da ļepota milos plodi. S. M. Bobaļević 228. Gdi ļubav svoje bitje provodi. F. Lukarević 52. Nahoditi se u bitju, u bitju biti, existere. J. Mikaļa 16a. — *držati biće drugomu ili sebi:* Ļubav vraća se, ka zdrži me bitje. F. Lukarević 69. Dim ne uzdrži bitje dugo. J. Kavańin 130. — *uzimati komu ili čije biće:* Zali me prolitje i jesen i zima i ljeto, kad bitje u vaj me vazima *(vila).* Menčetić-Držić 463. — *biće čega god, bez bića:* Do sunca dopire grabeć mu svitlosti; ni bitja tminosti, ni mista hip ni cas. budući on za dosti sam sobom svital vas. Đ. Baraković, vila 82. Vidili smo da su dobra svitovna isprazna, da su ime bez bića. A. d. Bella, razg. 168. — *u opće što biva, što se zbiva, kao događaj:* Često grajska ginu obliča ne znaduć uzrok bića. J. Kavańin 125.

2. *stańe u kom se što nahodi ne samo tijem što jest nego što pri nečemu jest, što se pri nečemu nahodi, kao* adesse, *ńem.* beisein: *samo u jednom primjeru:* Š ńe *(ļubavi)* bitjem ne ima stvari čestitije, a š ńe odmaknutjem ne ima stvari nevoļnije. M. Radnić 380.

3. *stańe u kom se tko ili što nahodi po svemu po čemu je ono što je, ouoía,* natura, essentia, substantia, *ńem.* wesen, wesenheit: *u) božje i anđelsko: božje*: Blaženi taj krušac, u kom je trojstvo toj, gdi je sinak i otac, o bože, i duh tvoj, u bitju jednomu gdi jednaga pribiva. M. Vetranić I, 391. Vaši su svi himbeni bozi ki su i tašćeni od kamika al drva, ne puščaju bitja prava. P. Hektović 133. Budući gospodin bog u svomu bitju jedan isti. A. Gučetić, roz. mar. 6. Bog je-

dan jest neizmirenoga bitja ili essentiae. F. Glavinić, cvit 163. Bog budući neizmirenoga bitja, nature ili naravi, za to jest po vsud. F. Glavinić, svitl. 35. Od onoga božanstvenoga bitja, trojstva jedinoga. M. Jerković 8. On *(Isus)* radi bitja i izvrsnosti tila svoga veće čućaše (‚ehiutyasce') najmańu bolest nego ini ļudi najveću. B. Kašić, is. 45. Ulisti u veliki tempal božastvenoga bitja. M. Angel 3. Tri božastvena sobstva a jedno bitje. P. Radovčić, nač. 116. Bog jest jedan sam u bitju i u sućanstvu. P. Radovčić, ist. 13. U bogu jest jedno samo božanstvo, ili ćemo riti bitje, narav božanstvena. I. T. Mrnavić, nauk (1702) 3. Jedino biće božanstva u trojstvu sobstva. F. Parčić, ruk. 16. S timi i bez tih bitju u svojemu bog je sam svet, sam sve u svemu. J. Kavańin 17. U svomu da joj *(riječi)* bitje od božanstva. 532. Bog kroz slavu stoji najveću vas obsjeńen bitju u svomu. I. Đordić, mand. 110. Jednoga bitja, consubstantialis. A. d. Bella 220b. Jedini u bitju i u naravi a u tri sobstva. A. Kadčić, bogosl. 382. Koj u trojstvu jedinom pribiva, jednim bićem jedino uživa. T. Babić 35. Uči da je sin mańi od oca i da nije jednoga bitja s ocem. A. Bačić 155. Jedan sam bog u biću i naravi božanstvenoj. H. Bonačić 25. Viditi bitje božanstveno. S. Badrić, nač. 31. Da sin božji u svomu bitju veći more biti ili mańi. F. Lastrić, test. 228. Zajedno je gledao okom od pameti bitje božanstveno. A. Kanižlić, fran. 31. Blažene duše videći božanstveno bitje vide takojer u ńemu stańe oniju stvari za koje su u ovomu svitu nastojali. A. Kanižlić, kam. 274. Da ste prokleti od bitja božjega, da ste prokleti od mogućstva božjega. J. Banovac, blag. 63. Jednakostju bitja božjih, koja uzdrže se u trojstvu. 102. Jednoga boga po naravi, sućanstvu i biću. J. Matović 16. Ne ima išta biti ali izmišļati se u pameti nejednako ali razliko u sobstvima božanstvenijema, kada poznajemo jedno biće svijeh, jednu voļu i oblast. 32. Milosrdje je u biću istomu božanstvenomu posadeno. B. Cuceri 223. Obličje biča ńegova. Vuk, jevr. 1, 3. — *anđelsko*: Kazati ńihovo bitje i razum. M. Orbin, zrc. 5. Stvori ga *(anđela)* u bitju pametna. F. Glavinić, posl. 3. Ovce biča andeoskoga. I. Akvilini 17. — *b) čovječje*: Ovo jest od mlakosti bitja našega. B. Kašić, nasl. 31. Hoditi s bogom... hitje jest človeka duševna. 74. Biše u biću i u ćudijeh prisladcijeh priblagi. B. Kašić, fran. 16. Sād pokore od bitja podati imamo našega. F. Glavinić, cvit 62. Gori on je u tomu nerazbornijeh od živina, i u bitju ludi svomu. A. Vitaļić, ost. 3. Bih gospođa, biću sužna, pritvorit ću bitje i sliku. I. V. Bunić, mand. 12. Žudih biće, to jest dušu samo moju privest k vječńem perivoju. J. Kavańin 543. Vjekovištvo zadńe paka ļudskom bitju pristoji. 435. Majka narav u nas stavi da j' sved naše bitje spravno ļubit stvorca. I. Đordić, mand. 96. Da po dužnosti našega bitja dionici budemo onoga dara. Grgur iz Vareša 127. S bitjem našim slučeno. D. E. Bogdanić IX. U čemu sciļene mnozi da se uzdrži živa vjera i biće pravoga krstjanina. B. Cuceri 365. — *c) stvari tjelesnijeh*: Od ke li pak druge *(vode)* bitje je i slava da ženam neplodnim žudni rod podava. D. Rańina 120. Ki dub jes take naravi i bitja da svoj plod i voće prije stvori neg cvitja. 121b. Ti učini, svaka zvizda u svom bitju mirna da je, koja prudi i ka udi. M. Bunić 66. Ono je naravno što se pristoji jednoj stvari po svomu bitju. M. Divković, nauk 128b. Svaka voćka svomu bitju sličan i lijep plod otvora u gizdavom premalitju. Đ. Palmotić, christ. 60. Ne možemo dojti cilovito na poznańe jedne stvari osobite, ako prvļe ne izvidimo ńe bitje općeno. A. Kadčić, bogosl. t. Obratiti bitje kruha u bitje tila, i bitje vina u bitje krvi ńegove. 18. Ta juha još uzdrži bitje vodeno. 122. Jere je privara u bitju, budući da se prodaje sirće za vino. A. Bačić 70. Bitje kruha i vina obratiti u bistvo tila i krvi Isukrstove. 296. Od stvari stvorenih, u kojijoh ne poznajemo ikakav drugi razlog i način udjeļeńa naravi i biča nego po kreposti porodeńa. J. Matović 77. Da ne ostaje u ńemu *(sakramentu)* ikakvo biće elemenata. 203. Što god se pristoji k pravomu biću tijela, kako no kosti i žile. 207. Bitje kruha i vina. I. J. P. Lučić, nar. 15. Vrime stvarma miña i bitje i ime. J. S. Reļković, kuć. 17. Takvo daju suve šļive pitje, koje ima šļivovično bitje. 370. Budući vino ištećeno izgubilo svoje biće i dobilo drugo od kvasine. M. Dragićević, isp. 102. — *d) radńe, stvari umnijeh, vremena:* Stvari koje išću se za bitje pravo od sakramenta. M. Bijanković, nar. 26. Ovako spametnije provida biću s. sakramenta. A. Kadčić, bogosl. 345. Neke riječi ako bi se ostavile, ne bi se mogao učiniti sakramenat; ńeke pak nijesu tako potrebne, da ako bi se ostavile, uzdržalo bi se biće sakramenta. J. Matović 148. Koja je narav i biće krštońa? 143. Da su samo ove *(riječi)* od biča posvećeńu. A. Bačić 315. Niki naučiteļi govore da su sve ove riči od bistva posvećeńa; a niki govore da su samo ove od biča posvećeńa. J. Banovac, razg. 229. Oni jesu smrtni grisi po bitju i vrsti svojoj. Š. Budinić, ispr. 7. Poklo budeš prikupio na pamet grijehe tvoje i stavio prid očima tvojijema biće, broj i okoliše ńihove. I. A. Nenadić, nauk 212. Ne imaju biće grijeha, niti je grijeh. J. Matović 163. U čemu stoji pravo i vlastito bitje grija? I. J. P. Lučić, nar. 3. Od biča i kriposti pokore. A. Kadčić, bogosl. 182. Bitje ili ti narav pokore. 182. Zakletva na ovomu mistu nasliduje narav i biće dila. 400. Vidićemo narav ili ti bitje reda. 1. Prem da se ovi svi ne slagaju u nike stvari, ali u bitju jezika svi se razume. L. Terzić VIII. Prem da drugi naučiteļi različito tomače, sa svijem tijem slažu se u bitju zakona. A. Bačić 139. U čemu se uzdržuje biće zakletve. J. Matović 344. Druge vrste pogodbe sa svijem su daleke od biča ženidbe. 304. Istomačeno biće imena. 192. U čemu biće od vrimena prilično je biću božjemu. A. d. Bella, razg. 5.

4. *stańe u kom se tko ili što nahodi po ńekim osobinama*, status, conditio, habitus, qualitas, ratio, *ńem.* stand, zustand, lage, beschaffenheit, verhältniss:

a. *po zdravļu ili po bolesti, po trudu, po kakvom god dobru ili zlu, u opće po čemu je što ovako ili onako: a) čovječje ili opće: aa) tjelesno, od česti i umno:* U sedam godišta ne bješe progovorio,... takoj pismo govori od ovogaj svetca, koji sta u takomu bitju. Zborn. 46. Sad bitje od svita prihodi tač ļuto, da čas si u milos, on čas ne u ļubavi. Menčetić-Držić 501. Narav je dala red svemu i dobro bitje; zimi je dala led, a prolitju cvitje, dala je mladosti snagu i veselje, dala je starosti nemoć i dreselje. M. Držić 93. Tvoje bitje znati žudim, samo jeda u nemoći tvojoj mogu t' ja pomoći i kom stvari da ti prudim. M. Pelegrinović 198. Srce mi je puno jada, ne umim ti razlog riti, smeća huda mnome vlada, ni mi življet ni nmriti; ter se čudim u mom bitju gdi se dobro me privrati, zima mi je u prolitju, sunce mi se na trag vrati. S. M. Bobaļević 222. Boļe bi tisnć krat da konae prikine, o komu zlo takoj sve visi život moj; nu ńemu ńe dike ne dadu jedine poginuv da zgine, ćić da se za čudo sve kaže i pravi mo bitje svima tima ki služe ļu-

bavi. D. Rańina 16. Đove se satvori sad orlom, sad volom, sad daždom od zlata; a... samo žudu ja mišom se stvoriti,.. ter da me ona ulovi, a paka u sili dragojzi igrav se životom razdili. Đovom tim s neba zgar me bitje ne bih ktil promijenit nikadar. 79. Ar sreća, u bitju ka jednom ne stoji, još će čin't' da tva čes blaga se svim broji. 101. Tužno t' je, vaj, bitje od ovih ljubovnik. D. Zlatarić 79b. Za dobro bitje matere crkve. A. Gučetić, roz. mar. 91. Daj proplači ti, kamene, bitje moje prinevoljno. 1. Gundulić 243. Ako sam ja sad uzmnožan, i on u bitju bi mojemu. 310. Da uzdrži višńa vlas u bitju vas tomu! a tko ište zlo na vas, zlo naš'o na domu! 129. Tadaj će biti jedno bitje od nerazčińenja. M. Orbin, zrc. 257. Ja ne jednoč, da dosta krat, nahodeći se u kojoj godi od zgora rečenoj protivščini, sam u sebi skusih i utišenje ne malo očutih, koje da bi i drugi ljudi, u takovu bitju kada se nahode, očutili, odlučih takovo duševno blago u naš jazik obratiti. A. Georgiceo, nasl. v. Nigdare ne čuti koje god smućenje ni tila ni srca koje god trpljenje, to bitje vrimena nije sadašńega, ali je to bitje pokoja vičńega. 183. Red je skula od kreposti,... i ne stoji u dobru bitju oni koji ne putuje prima ńoj. I. Držić, nauk gond. 259. Libro od ženidaba, libro od bitja duša imati će svaki parok. B. Kašić, rit. 388. Jur četres ljeta blizu prošlo bješe tako da ga teški boli more i grizu plačna, uboga, gladna i naga. Kad ga u bitju vidje ovemu, bog lice obrati k ńemu. Đ. Palmotić, christ. 49. Svi legoše, tere drijemlju i spe u bitju sličnu smrti. 177. Da svezani prid ńim gremo; čas ńegova i dobitje neka u vječnoj slove slavi, a da j' u vik naše bitje rug nebeskoj svoj državi. 19. Vidi na koje bitje dovodi ljude nespoznańe. M. Radnić 280. Tko ne ljubi, stoji u bitju od smrti. 389. O plačno umrlijeb bitje (mortalium lugenda conditio). A. Andrijašević, put 308. Primaletje... zvaše na raskoše čeljad svaku, neka može... u svakoj se dičit zgodi ńekad srećno biće naše. B. Betera, dubr. 20. Može li biti... tko na sviti da u nevolji tudoj ne će smislit bitje svoje? 22. Ti pogledaj s neba doli vrh tužnoga bitja moga. I. V. Bunić, mand. 38. To je lice, to je čelo, toj su zlati prami tvoji? Sve je sad plačno, sve dreselo, sve u grubomu bitju stoji. A. Vitaljić, ost. 268. Izraelski sini u bitju srećnom bogu sagriješiše. J. Kavańin 26. Prognanijeh držmo bitje. 73. Biti u dobru bitju, bono loco esse. A. d. Bella 706b. Držite li vi da Irud kakav se čestit očima kaže, takov je čestit i u srcu? Nemojte ńegovom biću zaviditi. A. d. Bella, razg. 15. Veći dio od kršćana svomu plemenitomu biću ne odgovara. 60. Ter me stavi teška iz jada bolje u bitje. I. Đordić, salt. 425. U ovomu pritužnomu bitju bješe sve krstjanstvo. I. Đordić, ben. 4. Jer bi inako biskup u gorem stańu i biću bio neg ńegovi podložnici, koji mogu biti odrišeni a on ne bi mogao. A. Kadčić, bogosl. 272. Veli da se vas svijet nahodi u rdavu bitju. Besjede kr. 23. Evo ga *(Isusa izmučena)* u onemu bitju u komu ste ga žudjeli vidjet. 57. U početak ne može vjerovat da je *(bolesnik)* u bitju tako strašnu. 136. Jest privelika nevolja našega bića ne poznati našu nevolju. J. Matović, kat. XXIX. Koje bi stvari ńima postavile prid očima nevolno biće naše. 467. Zaleti se duhom i misli onamo do vrta maslinskoga, da se nagledaš do koga se jadna bića doveo naš blagi spasitelj. Đ. Mattei 29. Kako bi moguće da bog priveliki dovede se do ovoga bitja, u komu ga ovo vandelje prikažuje? čemu pritijesno ovo siromaštvo? čemu život ovi u zabitju? tolici trudi? 22. Ako naše bitje siluje nas boraviti posred svijeta, boravimo samo koliko toga bitja državstva od nas uništu. 137. Iznaćeš svako nedospjetno bogatstvo potrebno razlicijem tvojijem bićim. 254. Od viteza cvijete izbrani, u kakvu te gledam biću? tko li tebe tako izrani? Zgode 5. Kralj upita u kom biću nahodaše se *(bolesnik)*. B. Cuceri 25 Bijaše tužno svoje biće tako obik'o da o zdravlju veće ne mišlaše. 121. Jedan mladić svijetle krvi u ńekomu biću nahodaše se, koje svijet sreću zove;... sam u kući,... u cvijetu od mladosti, zdrav u tijelu, dobro gledan od svakoga, kreat mjedi i bogastva činaše se u družini srećan, čestit priko mjere. 15. Tko te izranio? tko te mog'o do bića ovega tako tužna dovesti? 58. — *bb) umno*: Tuj jedan i drugi iskaše, ma vilo, da bitje u prsi stave tve ljuveno, nu ih ja uzdržah. Menčetić-Držić 499. Prenesenje od onoga stanja i bitja, v kom človĕk rada se na stanje i bitje milosti. Š. Budinić, sum. 184b. Punijem se proštenjem čisti od rečenijeh duga, i tko bi našadši se u tomu bitju s ovoga svijeta prinimuo, on čas bi u kraljevstvo nebesko otišao. A. Gučetić, roz. jez. 51. Taki jest u stanju i bitju od grijeha smrtnoga. A. Komulović, zrc. 26. Prije molitve pomislimo u komu se bitju nahodimo. B. Kašić, nač. 6. Kaže biće od čistoće koliko je slavno u sebi. B. Kašić, per. XII. Ona bi poznala grdobu od ńih bitja duhovnoga. 85. Grešnik stoji u bitju od osujenoga. B. Kašić, zrc. 28. Da bog osujene izbavi od ńih bitja. M. Orbin, zrc. 164. Postaviti nas u prvo bitje od milosti tvoje. M. Jerković 12. U govoru joj grešno bitje odkrlva. Đ. Palmotić, christ. 393. Oči Adamove u bitju od neoskrńena ne vidahu golońe. M. Radnić 24. Na ovo bitje od podpunosti želi privesti svoje. 278. Jest budalaština živiti u bitju u komu ne bi hotio da te smrt nađe. 331. Ako živiš u bitju od milosti, dostojiš život vječni. 517. Zlo jest da si došao na tako bitje da so ponosiš onijem oda šta bi se imao stiditi. 22. Pravednosti bitje uživa. I. Zanotti, en. 2, 9. Strt nogami od slobode bitje časno. I. Kanavelić, iv. 152. Jesu li u svakomu stanju oli ti bitju naravi čovičanske bili od potribe sakramenti? A. Kadčić, bogosl. 114. Iziti iz bića nevolnoga grijeha mojijeh. I. A. Nenadić, nauk 216. Primajući krštenjem biće novo. J. Matović 160. Da on čas teke su kršteni ne dostižu neumrlost na mjesto bića umrlosti. 170. Koji se imaju dovesti na izvršno biće kršćanskoga zakona. 185. Bez ikakve razlikosti zlijeh i dobrijeh svi hoće uskrsnuti, prem da ne će biti jednako biće svijeh. 108. Tko se nahodi brez zavita u bitju čistoće. Grgur iz Vareša 126. Razmišlańe bića onega, ili blažena ili tužna, koje nas čeka po sve vijeke. B. Cuceri 30. U komu su biću bila ova djela učińena? Kad je im'o smrtni grijeh na duši. 210. Koji jur odavna osuđeni stoje u biću vjekovita neuńańa. 14. — *b) tjelesnijeh stvari*: Tako bi se grad uzdržao u dobru bitju u vječna brjemena. M. Držić 219. Koliko na saj svit Dubrovnik slavni grad može se slavan rit u svomu bitju sad. D. Rańina m. Zlatu od zlata podaj bitja, srebru i midu ńih prilike, ako č' da t' su po sve vike pohvalena sva ta žitja. A inako znaj, gospoje, da će zlato potamniti da ga ne č' već mniti ni za tvoje. M. Pelegrinović 180. U bitju tomu ja ostavih te stvari. F. Lukarević 166. Koji križ biti će ejelovito ponovljen u predńe ńegovo bitje. M. Orbin, zrc. 235. Težinu vladastva... veselo ja starac ostavljam mnogo dužan bogu, da ju vratit mogu u bitju istomu. I. T. Mrnavić, osm. 67. Razdvojena se voda u naravno bitje vrati. Đ. Palmotić, christ. 163. Svrha daje bitje stvarma: kakva jest svrha, take jesu stvari,

u koje se nasladuješ. M. Radnić 11. Da kući porušenoj predńe bitje vrati. I. Kanavelić, iv. 171. Pomorac rasrčeno kad iz plavi more vidi, kraj razgleda i žudjeno biće od zemje okom slidi. F. Lalić u B. Betere ćut. xxi. Krune, koje po daru božanstvenom još su u bitju svojem zelenom. J. Kavańin 250. Ako se tuda stvar još nahodi u svomu biću. A. Kadčić, bogosl. 257. Novi Jeruzalem ne vidaše se još uzveden na biće prijańega Jerusalema. Živ. is. 17. Ako se ne bi promijenilo biće stvárî. J. Matović 416. Povrati ih *(baštinc potrvene)* u predńe biće. I. Đordić, ben. 42. Prigledat u komu je biću tijelo, jur u klak zakopano. B. Cuceri 408. Spenga ostano u prvom biću osušena. 13. — *c) umnijeh stvari, radńe, vremena:* U komu li je bitju duša tvoja? M. Divković, nauk 17b. Uzaznavaše bitje od ńih duša, bjehu li u milosti božjoj ali u grijehu. B. Kašić, per. 85. Nemoj se povratiti na prijašńe tužno bitje duše tvoje. V. M. Gučetić, pohv. 181. Upitati ga od bitja drugoga života i od muka osuđenih. P. B. Bakšić 3. Kakvo je bitje ńih življenja. Đ. Palmotić, christ. 74. Biće ovoga života, koje puno jest nevolja. J. Matović 166. Znati biće ńegove duševnosti. I. A. Nenadić, nauk 173. Ti bitje smuti vrjelu od radosti braneć tvojom tom gorkosti ljubenojzi žedi pitje. D. Zlatarić 49. Da bude povraćena pravda na prvašńe bitje. A. d. Kosta, zak. 2, 72. Na koje jadno biće bila je vjera dovedena! B. Cuceri 61. Dan vazda veseli, dan vazda slobodni i ki svoje bitje nigdar ne promini. A. Georgiceo, nasl. 236. Jaoh, za žalos primaliće svoje u zimno promijen' biće. I. Gundulić 98. Razlikoga izmješaše cvijetja kitje, od vremena ke zimnoga može podnijet mrazno bitje. Đ. Palmotić, christ. 274.

b. *po imańu, bogatstvu, siromaštvu:* Koji igra množ pinez veliku na harte veće nere se stanju i bitju ńegovu pristoji. Š. Budinić, sum. 39. Tiskaše se za kupovat čeljad mnoga, što tko držan čujaše se i na odgovor bitja svoga. Đ. Palmotić, christ. 51. Obilovaše, a ne činńaše zadušbine ili ne činńaše kako se ńegovu biću pristojaše. A. d. Bella, razg. 29. Može podignuti svoje biće i namistiti se dobro, ali tirajući susida. 96. Žalite li tužne, pomagate li ih u potrebah koliko vam dopuštava vaše bitje? Besjede kr. 26. Neka nosi svak one *(urese)*, koji se pristoje ńegovu bitju. 81. Pali bismo s onega bitja časna i pristojna, koje stekosmo po putu pravednu. 166. Sve što veće dava druzijem, sve maće ostaje za ńega i stavla se u jedno bitje u komu ne će moć darivat u naprijeda. 316. Urese i naprave priko bića tvoga iziskane. B. Cuceri 250. Igra priko bića i načina. 195. Ti tužna majko, biće ćeš tvojoj djeci promijeniti. 229. Prema svomu bitju, pro viribus. J. Stulić 1, 28b. *sredńe, dobro, tijesno biće:* Nije človička česnos da ima vrjemenita s obilnostju, nego mu je dosta sredńe bitje. B. Kašić, nasl. 42. Trudno ćete naći da iko uzdrža u dobru bitju, u ćjeni, u čestitosti onu pravednos koju imaše u tijesnu bitju i u nezgodah. Besjede kr. 181. Znajući svak u malahnu gradu moje tijesno bitje, rek'o bi: ne stoji joj dobro ona haljina, nije ńe, kupila je je s tudijem. 15. Kad se nadete s vele dječice u tijesnu bitju, ter ne uzimate ni jestojske potrebne, nemojte pružit ruke na tude. 129. Nije u tijesnu bitju. 165. Da sam djecu i kuću u dobru biću ostavio. B. Cuceri 72.

c. *po tome što tko može ili ne može ńešto činiti:* Nije krjeposti u meni ni bitja, iz kaone tamnosti da budem izit ja. M. Votranić 1, 468. Er su izvan bitja da mogu učiniti koje godi djelo. M. Orbin, zrc. 137. Pribiva u svakomu stvorenju svomu i u elementijeh, ogńu, ajeru, vodi i zemji, dajući jim bitje da jesu. B. Kašić, nač. 18. *(mogło bi pripadati i naprijed pod 1, i tada bi se riječima* ‚da jesu' *samo tumačila predńa riječ* ‚bitje'). Nade se u tom bitju da ostavljen uze sve s. sakramente. B. Kašić, ign. 35. Ne će bit u biću i u mogujstvu bježati. Živ. is. 137. Jesi li u biću proštiti jednu knigu? B. Cuceri 250. Ko je u biću odijelit se s ovega svijeta osloboden od svega duga? A. Kalić 573.

d. *po mladosti, po starosti:* Mogu u vike vašu mlados u svom bitju uzdržati, da vam nigda dni ne skrati... teška staros. S. M. Bobaljević, 233-4. Da nas bog čini umrijeti u djetinstvo, kako sve u bolje bitje, a ne u staros. M. Orbin, zrc. 62. Biše tada od trinaeste godišta, i mlajalno bitje svoje neobičajnijem razumom i mudrosti nadstupaše. B. Kašić, per. 17. Kad bude umriti dićeće prije bitja razborita. B. Kašić, rit. 231. Bješe onada mladac znani u najdražem bitju od ljeta. Đ. Palmotić, christ. 318. Što ima biti kad uzrasteš srjedu bitja. J. Kavańin 108. Želeći da dođe na biće od svoje mladosti. J. Banovac, pred. 28.

e. *po ženidbi, udadbi, djevojaštvu, udovištvu, po tom je li čeljade muško ili žensko:* Libarce od djevstva i djevičkoga bitja. B. Gradić, djev. I. Da je bolje bitje od djevica nego od udanijeh. B. Kašić, per. 92. Da uživam svjetovni život udanijeh mladica, u kojijeh se bitju nahodim. 92. U djevičkom bitju stojim. Đ. Palmotić 231. Sudiše to bitje *(djevojaštvo)* protivno određeńu božanstvenoga proviđeńa. Grgur iz Vareša 120. U odabrańu ovoga bitja *(ženidbe)* sinovi po zakonu naravskomu imaju biti slobodni. A. Kadčić, bogosl. 392. Kad bih staros dočekala i našla se u bitju udovičnomu. Besjede kr. 15. Biće ženidbeno pristaviti imade se biću divičanskom. I. J. P. Lučić, nar. 27. Ne duh znani nadiš'o je žensko bitje i ńe lita. B. Bettera, oron. 13. Jer to *(druge učiti)* vrsti bitja ženskoga ne pristojaše se. Grgur iz Vareša 54.

f. *po razlici koja je među ljudma po ńihovu poslu: a) u opće ili pobliže neodređeno:* Ako bi pokornici kako god pokazali da slabo mrze na grihe svoje,.. potribno jest da ispovidnik pomože ovih onako kako prosi vrsta i bitje človika pokornoga. Š. Budinić, ispr. 36. S prva gledam vas, pak slazeći na bitje moje.. ugodno mi je daj ne odijelit se od onoga što se vidi da je pristojno svakomu. D. Zlatarić v. U visoku i čestitu tko se bitju na svit rodi. 25. Pogrdi slavu od svita a obra bitje svim priklono. I. Gundulić 437. Nije mi bog sakril ni vaše bitje, jere budući vi po srići robi, jeste pametju slobodni. F. Vrančić, živ. 74. Svjetovno gospostvo kako se prevraća u bitje priprosto. B. Kašić u M. Orbina zrc. III. Korisno za svake vrste od duša i od bitja ljudskoga. B. Kašić, ign. 20. Tada ga sluga upita tko on više, koje li ńegovo biće. 14. Koji biće i dostojanstva ljudska miri. B. Kašić, nasl. 22. Tašćina jest poštenje žuditi i na velo bitje sebe uznositi. A. Georgiceo, nasl. 3. Kada jedan uzimje novo bitje, da ga pomože i stavi u ono u komu će se sahranit. I. Držić, nauk gond. 65. Veće krat nam se je prigodilo imati one razgovore, koji se našemu bitju pristoje. R. Gamańić 3. Jer ti je dao *(bog)* tvoje časno i počteno bitje. V. Andrijašević, dev. 14. Za što hoćeš da budeš velik na ovomu svijetu? U bitju, koje ti želiš, nijesu li bili druzi prvo tebe? Jeda se spominje svijet od ńih? M. Radnić 10. Živiti ćeš dobrovoljno u bitju u koje te je bog postavio. 41. Ne ljubi bitja visoka. 41. Svak u svomu bitju ima svoj križ. 400. U bitju svaki svomu duši koris nahodaše. I. Kanavelić, iv. 24.

Za tri stvari čovjek može doći na veliko biće, to jest, običevati vjernost držati, govoreći istinu i ne misliti stvari od ništa. K. Mađarović 63. Bez rasuda ne ima nitko obrat biće svoga života. Živ. is. 115. Niti se koji čovjek nahodi bića toliko ponižena i povržena. J. Matović 379. Da bi dobrovoljno podnosio biće svoje oni koji se scijeni da je na nižemu mjestu. 484. Znaj da su okrojeni *(načini)* na svaku vrstu čeljadi, budi koga ti drago bitja. Đ. Mattei 227. Kad se htje-budeš zabaviti u posle tvoga bića. 286. Vidite da nije vrsta od bića, koja ikoga od kraljevstva nebeskoga razlučiva, nego je sva krivina od čeljadeta, koje hoće u svom biću zlo živjeti. B. Cuceri 64. — *b) vladalačko:* Koje se najvećma kraljevskomu bitju pristoje. D. Zlatarić v. Zaboravivši bitje svoje od vladaoca. B. Kašić, per. 35. — *c) crkveno ili svećeničko sa svojim razlikama:* Da od svakoga bića crkovnoga budeš *(bože!)* služen. I. Akvilini 344. Neka ovo znadu svi pastiri od duš, da po njihovu bitju držani su pomljivo iziskovati. M. Bijanković, nar. 31. Dostojanstvo i oblast od bića redovniškoga. 94. Koji *(popovi)* imaju dobročinstva u našoj državi, od koje mu drago vrsti, bitja i oblasti. 152. Bitje popovsko, redovničko, status religiosus. A. d. Bella 707a. Koji želi ovu vrstu obranu bitja crkovnoga. A. Kadčić, bogosl. 2. Svake slobošćine, koja se redu i bitju crkvenomu pristoji. 28. Koji bi se nezvan od boga stavio u bitje crkovno. Besjede kr. 254. Biše uzdignuti na bitje djačko. Grgur iz Vareša 103. Jestojske izbrane nigda u redovničkomu bitju ne okusi. I. Đorđić, ben. 35. Ovo su, o crkovńače, sve prieteške dužnosti izvrsitoga bitja tvoga. I. J. P. Lučić, bit. 69. Nije ova kuća prikladna časnomu bitju jednoga biskupa. I. J. P. Lučić, isk. 13. — *d) ostalijeh ljudi:* Od kakva bitja jest ali koga čina, skular li je, meštar li je, sluga li je, gospodin li je, djak li je, kuhač li je. S. Matijević 30. Imaju *(kraljevi)* pomagati bitje od kopača i kmeta. I. Držić, nauk gond. 268. Kad bi ovo bez krivine lijepo bitje *(pastirsko)* razmislile. A. Boškovićeva, razg. 2. Tratńe za vrime nauka i majstorluka.. te su skoro ništa za bitje tako. A. T. Blagojević, kin. 65. — *e) svjetovno prema crkvenom:* Starješine crkovne i svjetovne u svakomu biću. I. A. Nenadić, nauk. 257. Boje će biti da brez sumńe saraniš se u bitju poniznomu svitovnika nego da uznesen budeš na misničko dostojanstvo i u takovu bitju da živeš opačije. I. J. P. Lučić, bit. 31.

g. po osobinama po kojima je što s nečim jednako a od nečega različno, kao vrsta, način, genus, modus: Od koga *(kuma)* bi mogli primiti zapovijedi zakona kršćanskoga i uvježbati se u svakomu biću bogoljubstva. J. Matović 154.

5. *što jest,* quod est, ens, *ńem.* wesen: *a) o bogu:* Imamo se klańati svijem trijema, kakomo ti trijema kipom a jednomu bitju. M. Divković, nauk 69b. U kojoj ćemo slavi vidjeti istinito bitje božanstveno. M. Divković, bes. 336. Da mene ti *(bože)* nasitiš bitjem tvojijem slavnijem. B. Kašić, nasl. 173. Bože moj, nisi li ti svemoguće bitje? M. Jerković 58. Ki je prvo bitje. J. Kavańin 3. Da se nahodi jedan prvi vladalac, prvo bitje i prvi uzrok sviju stvari. Turl. blago 2. 29. Ima bog, koji je bitje najizvrsnije. I. Velikanović, npuć. 1, 2. Govorim da je bog bitje od sebe a ne od drugoga. 11. — *b) o anđelima:* Tumači na ovi način što je anđeo: bitje razumno... Grgur iz Vareša 22. Nebeski bitja redovi izbrojiti se ne mogu. 27. — *c) o čovjeku i ostalom:* Pozri sad ev' moje gizdave vil' lijepos, kojom je uzmnožna sva bitja naditi. Menčetić-Držić 500. Svako u naravi bitje od počel još govori. M. Pelegrinović 193. Nebesa se tvom vladaju moći pravo, i četiri bitja divna tač protivna meu sobom se ugađaju. M. Bunić 65. Bože moj, nisi li ti svemoguće bitje, od kuda izhode sva kolika bitja. M. Jerković 58. O Jezuse, tve ljubleńe vrh stvorena svega bića drago je duši pokrjepljeńe. I. Akvilini 228. Nevoljno svako bitje pomoć ište. I. Kanavelić, iv. 110. Silne paše, bitje jadno carevskoga oštra pruta. J. Kavańin 133. Da ova bitja *(grâd, gromovi itd.),* ali vlasti čovičanske ali djavaoske,... puštati ne možete. J. Banovac, blag. 280. Što je duša? Biće netelesno i neumrlo. T. Ivanović 33.

6. *također što jest, ali se o ńemu ne misli samo da jest nego se razumiju i osobine ńegove: a) sa svijem osobinama svojim, a ńih radi može se dodati riječ kojom se kaže čije je, te s ńom dolazi mjesto samoga onoga čije se kaže da je: aa) o čovjeku,* persona alicujus: Neka pozna tva lipota, u koj tuzi od života bitje moje sve se trati tebi dvore. D. Ranina 111b. Prid tvim se obrazom me bitje sad čini kako evit prid mrazom u zimńoj godini. 141b. Ne ću mučat zle načine, kim mo bitje izkorijepi. I. Gundulić 220. Bludni ogań, ki požeže moje bitje sve bez reda. 227. Neka nam objavi što biće će smeta. 85. Ostani u pokoju, ter tve biće već ne smeta(j). 94. Privolji Isukrst bitjem svojim pohoditi človika. F. Glavinić, evit 57. Kralj bitjem dojde ga pohoditi svojem. 78. Ide bitjem svojim u Afriku. 194. Ne mogući bitjem pojti svojim. 198. Neka se bitju momu bitje bude prevratiti. I. Kanavelić, iv. 228. Nu svakako čini i moć ćes, kad je biće tve slobodno, tebi je zakon sve što hoćeš. J. Kavańin 346. Ti s' gospoja i bitje je tve slobodno, tebi je zakon volja tvoja. I. Đordić, mand. 24. Zagorko, nije pravo, tve bitje gizdavo bez druga da vene. 177. — *bb) o stvari,* constitutio, habitus: Kad starost dojde, ka nas k smrti vodi, svega kipa bitje kad se je skončalo, neveselo žitje kada je ostalo. P. Hektorović 67. Veliko je zemlje biće. I. Gundulić 91. Ima doći vrijeme, zapańene kad naravi smesti će se bitje općeno. Đ. Palmotić, christ. 416. Noge stavne sina boga privišnega, svom krepčinom ke zdržite bitje od svega svijeta. I. V. Bunić, mand. 21. — *b) s osobinama izraženim, kao oblik, obličje,* species, *o čovjeku i kao stas,* statura: *aa) o čovjeku:* Vidimo obraz ńegov daleko, u komu ne bješe kože ni bitja, gledajući ga mišljahu da je gubav. Zborn. 115. Videći Jurja u pameti razumna, u govorenju razborna, u bitju spodobna, u obliču prilična. F. Glavinić, evit 100. Videći ju u bitju spodobnu, u vrimenu mladu, u obliču prilično. 398. — *bb) o životinji:* Duh sveti u bitju golubice na glavu sidaše ńegovu. F. Glavinić, evit 74. — *cc) o stvari:* Nebo jest u stvorenju najveće,.. u bitju oblo. F. Glavinić, evit 1, 6. Sagradiše lipe polače, od kojizih zidovi i sada se u svomu bitju nađe. A. Kačić, razg. 260.

7. *od čega je ńešto načińeno,* materia: Zdrake sunčane prohode cjelovito biće ckla. J. Matović 39. Koji kuju krive jaspre, još prem da od pristojne mire i od istoga bitja,.. i oni koji kuju od krivoga bitja, kako no od tuča, od olova. A. d. Kosta 2, 179.

8. *što u koga jest, te ga ima, imańe, kao i ovdje,* substantia, facultates: Pun zloba bitje rasu. I. Gundulić 228. Stoprv biste bili tada u nesrećah, i bez biča i bez grada. J. Palmotić 281. Jezus dvjema bratom ne će da biće među ńima razdijeli. Živ. is. 110. Rasutje od bitja. Besjede kr. 64. Od jutra do večera misliš kako ćeš bitje uzmnožit. 72. Rasiplju bez obzira svoje biće. B. Cuceri 416. Zamislimo pravdańe više svega bića koje kuće poglavite. 281. Razdijeli ubozijem do-

bar dio svoga blaga, a ostalo poda biće sinovima. 413. Odnijela bi mu u kļunu svraka biće, a ne bi ni deva ćudnu. Poslov. dan. 89. Naredio ti je da sve biće ubozijem razdijeliš, a ti si polovicu zataj'o. A. Kalić 551. Ostao bez bića. Vuk. rječ. 28a. Žena u potrebi držana je paziti kuću i biće dok muža doma nije. Dubrov. 1868. 224. Ako je jedan član *(zadruge)* otišao po svijetu i tamo stekao sebi neko biće ili bogastvo, to je ńegovo. V. Bogišić, zbor. 23. Može steći i umnožiti biće. 25. On nema više nikakva prava na biće rodne kuće. 310. Moj je otac imao mnogo djece a malo bića. M. Pavlinović, rad. 122.

9. *gdje je tko stanom, stan*, habitatio: Ter se meni mńaše, zelenca gdi je taj, kako no da bijaše zemaļski bludni raj i da je blažon stan i bitje veselo. M. Vetranić 2, 289. Skrovno ište, hitro pita za ńegovo bitje svudi. I. Gundulić 358. Zaručnica oca nebeskoga, stanje, bitjo i posvećeno pribivanje duha svetoga. M. Jerković 14. Sve kolike hiže, bitja, stanja i crkve i pribivanja jesu narešena i proslavļona svitlostju od slavnoga bitja i prilike tvoje. 90.

BĬĆE, *n. vidi kod* Bihać. *isporedi* Bīšće.

BIĆÈVATI, bićujêm, *impf. biće provoditi, biti*, esse. XVII *vijeka u jednoga pisca*. Netom smo rodoni, svršili smo bićevati. M. Radnić 200.

BIĆIV, *adj.* essentialis. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 262b) *i to sa starijim* tj *mjesto* ć *prema* bitje *mjesto* biće, *od čega je i načińeno. u istom rječniku ima i adv.* ‚bitjivo', essentialiter.

BIDAT, *m. arap.* bid'at, *nov namet. u naše vrijeme u jednoj pjesmi*. Vi hoćete bidat pokupiti. Nar pjes. petr. 2, 199.

BÍDATI SE, bîdâm se, *impf.* cohiberi, arceri, aegre ferre. *od prošloga vijeka, samo po krajevima zapadnoga govora. što ne dolazi prije toga vremena, i što ne dolazi ni u istočnom ni u južnom govoru, za to je teško misliti da je postańem od* bijeda (*zap.* bida), *nego će biti od tur.* bed-du'â, *kletva*, bed-du'â etmek, *prokliňati, pa su iz toga značeńa izašta ona u kojima dolazi. — a) pasivno: odbijati se, uklańati se od čega*: Već i marva, koja šumu kida, nek se od ńe sad daleko bida. J. S. Reļković, kuć. 312. — *b) refleksivno: kao prokliňući što kloniti ga se, kao sebe kriviti, kao žaliti, teškati se kao prokliňući svoje djelo*: Odiću, štap i kesu baciv, na se stavi jednu mrku vrińu, a konopom opasa se. Pak započe pripovidat da svit vaļa pogrđiti, i kako se vaļa bidat za moć vičnî vik dobiti. P. Knežević. živ. 8. Taknut vidim da se bidaš: ‚može biti da sam jur najposlidńi grih učinio; može biti da bog ne će mi se više smilovati!' Ne boj se. P. Knežević osm. 156. Stoji oni koji pripovida, stoji slušač, ćudi se, il bida. J. S. Reļković, kuć. 255. *kao uzrok onomu što glagol znači može se reći što u instr. s prijedlogom* nad: Kada crkne, jedva kožu skidaš, i nad tvojim neharom se bidaš. J. S. Reļković, kuć. 194. *ili se može reći cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* što: Sada se bidaju što su lažno govorili. M. Pavlinović.

BÍDE, *f. žensko čeļade koje se ‚bida'*. M. Pavlinović. *isporedi* bidati.

BIDROVEC, Bidrovca, *m. selo u Hrvatskoj blizu Zagreba.* e *je pred* c *u nom. po kajkavskom govoru mjesto* a. Schem. zagr. 1875. 61. Pregled 17.

BIDRUŽICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapińsko-topličkoj*. Pregled 54.

1. BIGA, *f. rijeka u Bosni, koja utječe u Lašvu.* i *će biti samo po zapadnom govoru.* T. Kovačević 27.

2. BIGA, *f.* fascis, *svežań, snop. na Hvaru od tal.* ficcare, *sklopiti*. Biga obruča. Slovinac 1880. 389.

BIGAIR-HAK, *arap.* bigaire-hakin, *bez prarde, nepraredna. u naše vrijeme u priporijeci.* Kako možeš ti potvoriti bigair hak ļukaru raju da ti je kravu izio? Nar. prip vrč. 85.

BĬGAR, bĭgra, *m.* 1. stalactites, *siga, sedra. U Srbiji*: Siga i bigar dva su imena za isti kamen. J. Dragašević. glasn. 43, 332. *govori se i u Dalmaciji*: Bigar, bijela zemļa ka' usirena. M. Pavlinović. — 2. *ńeko mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Jagńilo izvire u mestu Bigru. M. D. Miličević, srb. 942. Bigar i Letovište. Sr. Nov. 1869. 547. — 3. *u Srbiji* ‚kod sela Siga potok Bigar'. J. Dragašević, glasn. 43, 322.

BIGLA, *f. ńeko mjesto u Svetoj Gori* XIV *vijeka*: Na veliku Bygļu, .. i Biglom na Orļkinariju. Mon. serb. 127. *griješkom* ‚Vygļomь', ‚Viglu'. Mon. serb. 130. 131. Daničić 1, 39. 112. — *istoga vijeka ńeko mjesto u Zagrlatoj u sadašńoj Srbiji*: Biglê. Glasnik 24, 264. — *ńeka služba od koje su se oslobođavala sela manastirska, istoga vijeka*: Da imь nêstь gradozidanija, ni biglo, ni povoza, ni ponosa. Glasnik 24, 275. *biće nov. gr. βῆλα, straža, a po tome služba ista koja se zvala i* gradobļudenije. *po tome će i spomenuta mjesta biti tako nazvana što su po ńima bivale straže, kao ‚straţišta'.*

BIGLIĆ. *m. prezime Turčinu u pjesmi*: Tudar pasa Biglić Useine. Nar. pjes. vuk. 1, 457.

BÌGLISÂŃE, *n.* cantus laetus. *isporedi* biglisati. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (avium cantus 167a. garritus avium 338a. exsultatio 348b. *na prvom mjestu griješkom sa* š *mjesto* s) *i u Stulićevu* (exsultatio). *završetak* -ńe *postavši od* -nije *mogao je* XVII *vijeka glasiti* -nje *(vidi prvi primjer), ali su tako pisali ńeki i* XVIII *vijeka a u jednoga pisca istoga vijeku pouzdano stoji* -ńe *(vidi pošledńi primjer). u prvom je primjeru glas* s *naštampan slovom* x, *koje i u drugim riječima i u drugih pisaca dolazi i za* s. *U primjerima koje imamo dolazi za muziku i ļudsko veselo pjevańe u slavu božju.* Gdi tolika biglisanja (‚biglixanya') od razlicih zvońenja, udaranja, začińanja i kantanja, kojo se čuju brez pristanka po sve strano u razlike i nove načine, koje se sve obrću u pohvalu slavnoga imena tvoga. M. Jerković 100. Ovi obziri ne mogu nego živo ganuti tvoje srce da pukne u ļuvena biglisańa (‚biglisanja'). D. Mattei 259. Biglisańe (‚bighlissanje') o ļubavi Jezusovoj s. Bernarda opata, koje počińe: Jesu dulcis memoria. 364. Do dnevi današńega na pristaje među krstjanima ta sveta uredba *(s. Benedikta i Grgura pape za pjevańe crkveno)* i to biglisańe (‚bighlisagne') bogoļubno. I. Đorđić, ben. 67.

BÌGLISATI, biglišêm, *impf.* canere, *pjevati. Postańem će biti od nor. grč. βυγλάω, βυγλίζω, od lat.* vigilare, *stražiti, budnu biti, koje je značeńe prešlo u veselu biti, veseliti se, pa u pjevati. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (cantare aves 167a. garrire 338a. exsultare 348b) *i u Stulićevu* (exsultare, gestire, laetos agere dies). *Nedostataka radi u starom pravopisu ńeki su u naše vrijeme čitali u ńekih pisaca i štampali* biļisati. *ali u pisaca u kojih je pravopis pouzdaniji nema sumńe da treba čitati* biglisati: *tako je i u Belinu i u Stulićevu rječniku. U jednoga pisca stoji* 3 *sing. praes. su* -že *na kraju mjesto* -še *u sliku sa ‚bliže' (vidi dale). ali ako i u matici tako stoji, biće samo za oko slika radi tako*

napisano. U primjerima koje imamo biglišu i ļudi, kad veselo pjevaju, i ptice, ali ptice od xvi *vijeka a ļudi od* xvii. — *a) biglišu ptice, osobito slavuji:* Gdi slavic bigliše (‚biljiše') s večera do zore. M. Vetranić 1, 73. Kada slavici počnu biglisat u zoru. 2, 242. Zimi steć u gradu u zlačene hiže, a litom na hladu, gdi slavjić bigliše (‚biljiže'). H. Lucić 236. Slavic poče biglisat (‚biljisat') prislatko. M. Držić 431. Slavicu u gori! . . u glas najviši s nami bigliši (‚biljiši') hvaleći slave zoro gizdave. I. Gundulić 133. 134. Ptičice . . . tancaju po zemļi i granah, i vas dan provode biglišući (‚bighlisejuchi'). B. Cucer 209. Svaka ptica svojijem glasom bigliše. Posl. dan. 117. — *b) čovjek bigliše, i srce mu:* Vjerovanje za tijem poju, svi biglišuć u pokoju, ko slaviči kad žubere. J. Palmotić, dubr. 10. Biglisat ću (‚bighlisatchju') do nebesa i u tebi se veseliti. I. Đordić, salt. 21 (psal. 9, 2: laetabor et exultabo in te). Sva unutarńa moja biglisat će (‚biglisatchje'), kad ti budeš doći u moje srce. I. B. Radić 99. Ne ima li *(srce moje)* u veseļu biglisati (‚bighlissati'), kada se stavi da je čašćeno tvoje veličanstvo? Đ. Mattei 45.

BIGOR, *m. ime studencu ńegdje blizu Dečana* xiv *vijeka:* U Bigorь studenьcь. Mon. serb. 93. Glasnik 11. 12, 13. 80. Na Bigorь, na bělyj studenьcь. 97. *isporedi* Bigren *i* bigar.

BIGOVA, *f. adj. selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 17. U Bigovoj. S. Ļubiša, prič. 149.

BIGOVIĆ, *m. prezime Dubrovčaninu* xiv *vijeka.* Base Bygovićь. Mon. serb. 150. Daničić 1, 93. *tamna postańa.*

BIGRE, *ńeko selo koje se pomińe prije našega vremena. bliže nepoznato. može biti da nije cijelo ispisano.* S. Novaković, spom. 25. *isporedi* Bigrenica.

BIGREN, *m. ime muško,* xiii *vijeka, a tada je mjesto* e *bilo* ê. Bigrênь Mrьdićь. Mon. serb. 34. Daničić 1, 40. *Postańem će biti od kor.* bhugh, *savijati, uklańati, sahnuti, od kojega je grč.* φεύγω, *lat.* fugere, *ńem.* biegen, *lit.* bugti *(plašiti se), rus.* bygatь *(sahnuti). isporedi* Bigor, Bigrenica.

BĪGRENAC, Bīgrênca, *m. potok koji teče u Mlavu više sela Ribara u Srbiji.* J. Dragašević, glasn. 43, 337.

BĪGRENICA, *f. selo, koje se pomińe od* xiv *vijeka i koje je i sada u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Selo Bigrenica. Mon. serb. 196. Daničić 1, 40. K. Jovanović, reč. 180. M. Đ. Milićević, srb. 1094. *Postańa kojega je* Bigren.

BĪGRENIČKĪ, *adj. što pripada selu Bigrenici.* Opština bigrenička. K. Jovanović, reč. 180.

BĪHAĆ, Bīšća, *m.* 1. *zidine od staroga grada i na ńima crkva izmedu Trogira i Kastela na glavici oko po sahata od mora.* Vuk. rječ. 28a. *taj su grad* ix—xi *vijeka pisali latinski* Byaci, Biaci, Biachi, Biaki. Rački, doc. 5. 15. 114. 132. — 2. *grad u sadašńoj Bosni. pomińe se od* xv *vijeka.* Bihać. Mon. croat. 130. 222. Vuk. rječ. 28a. Zemļ. bos. 51. Schem. bos. 1861. 71. Glasnik 22, 49. *u oblicima u kojima* h *nije rastavļeno od* ć *umetnutim* a, *te se sada mijeńa na* š, *dolazi* h *nepromijeńeno* xvi—xviii *vijeka:* U Bihću. Mon. croat. 333. Razbi *(Hrvoje)* Ugre blizu Bihća. P. Vitezović, kron. 113. Doleti k Bihću gusak nezbrojna vnožina. 170. A od Bihća ļute saračije. Nar. pjes. bog. 322. *u istijem oblicima s promjenom glasa* h *na* ć *u naše vrijeme:* Bišća. Vuk, rječ. 28a. Nasred Bišća grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 3, 272. Od Bišća. Glasnik 20, 298. Oko Bišća. 299. *Prema oblicima u kojima je ta promjena načińen je i nom. drugi u koji je i ta promjena prešla i rod imenu promijeńen na srednji te glasi i* Bišće, *koje vidi na po se. Kako je glas* h *oslabio, dolazi od* xvii *vijeka i bez ńega i s umetnutim mjesto ńega* j *u nom.:* Biać. Starine 10, 18. Bijać. A. Kačić. kor. 426. Biać. Glasnik 21, 353. *kako je prema oblicima u kojima se ne umeće* a *među* h *i* ć *postao nov nom* (Bišće), *tako se prema nominativu, u kom se umeće* a, *nalaze s istijem* a *i drugi oblici, u kojima nije mjesta tome umetku, a tada i* h *rastavļeno od* ć *tijem umetkom ostaje nepromijeńeno ili se zamjeńuje glasom* j: *tako od prošloga vijeka:* Blizu Bijaća. A. Kačić, kor. 430. Grada Biaća. Godišńica čup. 2, 259. Od Bihaća. Zemļ. bos. 51. Sve sestara iz Bihaća aga. Nar. pjes. juk. 190. *Kako je prema oblicima* Bišća, Bišću *itd., u kojima je* h *promijeńeno na* š, *postao nom. i* Bišće, *tako se prema istijem oblicima, ali bez* h, *koje je oslabilo, i po tom bez* š, *nalazi i nom.* Biće. Zemļ. bos. 51. T. Kovačević 75.

BĪHAĆKĪ, *adj. što pripada Bišću (vidi* Bihać). Općina varoša bihaćkoga. Mon. croat. 333. Bihaćka nahija. Zemļ. bos. 51. Do bihaćkih vrata. Osvet. 1, 14. Pa eto ih na brdo bihaćko. Nar. pjes. kras. 1, 206. *isporedi* biščanski.

BĪHĆANIN, *m. vidi* Bišćanin.

BĪHOR, *m. kraj u ńegda i grad u Polimļu između Bijeloga Polja i Rožaja. Pominе se od* xv *vijeka. između rječnika u Vukovu* (Bior) *i Daničićevu.* 1455 primi carь Prizrenьcь i Prizrenь stary i Bihorь u Zagorju. Ļetop. šaf. 79. *od* xvii *vijeka dolazi i bez* h *i sa* j *mjesto* h, *ali se i* h *još drži.* Iz Biora. Starine 10, 20. I od Peći, Hasa i Gusińa, od Bihora i od Kolašina, od ravnoga mjesta Bjelopoļa. Pjev. crn. 321. Ogled sr. 229. On pokupi sve Gusińe redom, Suvodola i Bijora ravna, i pokupi Dragu i Rožaja. Nar. pjes. vuk. 4, 216.

BĪHORAC, Bīhôrca, *m. čovjek iz Bihora:* Pri begu Bihorcu Mehmed-begu. Rad 1, 177. *dolazi i mjesto prezimena: sa* j *mjesto* h. Ćiro Bijorac. Rat 98.

BIHORINE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Imoskoga. pišu ga bez* h: Biorine. Repert. dalm. 14.

BĪJAČA, *f. selo u Hercegovini blizu sela Humca.* ‚Biača'. Schem. herceg. 1873. 244.

BIJÁDA, *f. ime žensko, prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44. *Može biti od Bádaš.* b *bi moglo biti kao u* Bigla.

BIJAKOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u Broćnu.* ‚Biakovići'. Schem. herceg. 1873. 106.

BIJALAK, *m. ńeko mjesto, koje se spominе prije našega vremena, može biti u Ugarskoj.* S. Novaković, spom. 125.

BIJANČUŽIĆ, *m. vidi* biočužić, *od kojega je i postao:* a *stoji mjesto* o (*kao što se gdje gdje govori* ‚molia' *mjesto* ‚molio', *kao što se nahodi i* apostoa; *vidi kod* aposto), *a* n *je umetnuto u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Satvori bog dušu, neka ļubi svoga boga i da mu se približa kakono svi bijančužići za najposlidńega, koji tegli verige pristavļene za sobom. M. Radnić 285.

BĪJÂNKOVIĆ, *m. prezime,* xvii *vijeka.* Od Mikule ‚Biankovichia'. M. Bijanković, nar. 1. Biskupa ‚Biyankovichia'. L. Ļubuški pis. 11. ‚Bianković' srca lipa. J. Kavańin 92.

BĪJATI, bījâm, *impf. vidi* bivati. *samo u jednoj poslovici u sliku prošloga vijeka.* Onda pjanac ne pija kad mu vina ne bija. Posl. dan. 90.

BIJED, *adj. vidi* bijedan. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmama, koje su pisane za-*

padnijem govorom a na svijet izdane južnijem u naše vrijeme. Oba preko zapovijedi jiše voće vele bijedi. J. Kavańin 72. Neki scijene inostranci da srjedu nas neum sjedi, da stadnici i da janci svi su prosti i svi bijedi, kad do malo svak oplače što u pamet ludo zače. 160. Da bijed grješnik prav ostaje skrušen uzdah kad ispusti. 312. Već me ne ćeš vidit bijeda. 444.

BIJÈDA, *f.* res adversae, angustiae; calumnia. -ijè- *je po sadašńem južnom govoru od starijega* -ê-, *mjesto čega je u istočnom govoru* -é-, *u zapadnom* -i-. *Akcenat se mijeńa samo u voc. sing.*: bîjedo (*ist.* bêdo, *zap.* bîdo); *i zadńi je slog dug u gen. sing.* bijêdê, *instr. sing.* bijêdôm, *gen. pl.* bijêdâ. *Dolazi od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva i Voltiǵijina: u Vrančićevu* miseria; *u Mikaļinu* miseria, calamitas, aerumna, adversa fortuna; *u Belinu* calamitas (157b. 265a. 489b); *u Bjelostijenčevu* ‚nevoļa'; *u Stulićevu* miseria, afflictio, necessitas; *u Vukovu* calumnia; *u Daničićevu* res adversae. — *Postańem od kor.* bhadh, *tiskati.* — 1. *zlo koje koga zadesi ili mu tko učini, nesreća, nevoļa, koja osobito iz nenada ili bez uzroka navali na čovjeka i skoli ga, te se on i nađe u ńoj: a) samo tako zlo:* XIII *i* XIV *vijeka:* Skorago vь bêdahь (*grješkom naštampano* dêlahь) pomoštьnika Nikolaje. Stefan kr. 6. Vь vsaceêhь bêdahь skoro pomagajej *(s. Nikola).* Mon. serb. 26. Vьspomenuše mi bêdy svoje na mori, slučajušteje se imь otь hurьsarь. 66. XVI *i* XVII *vijeka:* Reče car: vidjeh gdje pride sedam volova crnijeh . . . i pogrizoše travu i žita. Reče Jozep: mao strah vidio jesi, da veliku bijedu. Zbor. 26b. Budi mi u svijeh nevoļah i tugah utješenje i izbavļenje bijeda mojijeh. 169. Ako li to ne učinite, bîdu od mene primete. Aleksand. jag. starin. 3, 297 A. Doma, doma, tuge naše! B. Doma i ti, bijedo naša! M. Držić 151. Odtli tuga, odtli bida, odtli nemoć i zlo svako, odtli meni smrt zasida. I. Ivanišević 250. Prid ovezijem bježe i uklańaju se sve zle bijede i mrake i zlo svako. V. Andriaši, put. 117. XVIII *vijeka:* Tuge, bijede i nezgode na svijeh stranah nam se gode. J. Kavańin 486. Kada se čeļade nahodi u tišini u obilnosti, onda se zaboravi od Boga . . . Koji je uzrok da se spomene od ńega? Jedan vjetar suprotiv, jedna bijeda, jedna nezgoda. Besjede kr. 182. Niti druga koja beda na put stala. A. Kanizlić, rož. 2. Utočište pri svakoj pečali, bijedi i pripasti. Đ Mattei 69. Štit suproć kuzi, trešńi i svakoj inoj bijedi duhovnoj telesnoj li. Štit. 1. Siroma arhimandrit našao se bio u bedi s Malenicom, ne znajući šta će mu odgovoriti ni kako će ga s vrata smetnuti. D. Obradović, živ. 66. Neko kupi papagala, donese ga doma i metne ga u jedan lep kavez, gdi on po svom običaju načne sve što zna govoriti i pojati. Dođe domaća mačka, gleda ga sa svi strana, čudi se koja je to beda! D. Obradović, bas. 179. Ono *(bogatstvo)* mnogo puta onima koji su ga pridobili bilo jest uzrok velikih beda. J. Rajić, pouč. 1, 51. *u naše vrijeme:* Sad ja idem preko Carigrada, teva m' koja sukobiti beda, te me teva na mejdan sazvati. Nar. pjes. vuk. 2, 357. Zatvorena vrata na kapiju, na kapiji četiri ǵelata, krvave im ruke do ramena i ostrice sabļe do balčaka; svatovi se malo prepadoše; no da vidiš još poveće bide: nema ńima dva najboļa druga. 2, 549. Našla ga bijeda na suhu putu. Nar. posl. vuk. 193. U starca mlada žena bijeda gotova. 336. Sačuvaj me, bože, bijede nevidovne! Nar. posl. vuk. rječ. 24b. — *u tom smislu i o čovjeku od koga dođe tako zlo:* Al' se Turčin ostanuti ne će, vati Marku desni skut dolame, trže Marko nože od pojasa, te odseče desni skut dolame: ‚idi bedo, aratos te bilo!' Nar. pjes. vuk. 2, 358. Age vade po triest dukata, moću Marku na skut na dolamu, ne bi li se beda ostavila; al' se beda ostaviti ne će. 2, 437. Ja porezu započnem brojiti, a on na me očima strijeļa: ‚Memed-aga! zar ćeš je brojiti? ta ja sam je jednom izbrojio'. A ja više brojiti ne smijem, već porezu ukraj sebe bacim, jedva čekam da se skine b'jeda. 4, 140. — *b) stańe u koje dovede tako zlo, ali vrlo rijetko:* Toga cić ne tuži tač žeļno tvu mlados; . . kroz toj se pokripi i pusti tuj bidu. Menčetić-Držić 454. K'o je gavan . . . utonuo u ponore, kih se bijeda rijet ne more. J. Kavańin 524. I toko smo im ļubeznivi *(anđeli ļudma)* da za ńih se i bijemo; . . na rvańi pak od smrti, . . branimo ih vječne štete . . . Što ću t' veće skazovati naše bijede i stražanstva? 506. Je li iznaći koga god hristjanina, koji, da se namjerio u Jeruzalemu u crno vrijeme muke miloga spasiteļa, ne bi nastoj'o što god od ńegovijeh bijeda i pečali odložiti? Đ. Mattei 11. — 2. *tužba na pravo čeļade, kojom mu se čini zlo kao pod* 1, *potvora: u naše vrijeme:* Bijeda na pravoga krivca. Nar. posl. vuk. 12. Ne iznos'te na raju bijeda. Nar. pjes. vuk. 4, 134. Ne iznosi na dijete b'jede . . . Nije b'jeda, već istinu kažem, Nar. pjes. petr. 2, 150. Ovo su bile kao odredene globe, koje su se plaćale u društvu, ali mańima, koje su mnogi ļudi plaćali za sebe, nije bilo ni broja, n. p. kad ko što skrivi ili ga obijede da je skrivio ili što zlo za Turke rekao; a ovake su se bijede često iznosile na ļude za koje su Turci znali ili mislili da imaju novaca. Vuk, živ. 265. Spaija je dužan svoje seļake braniti od svake bijede i nepogode. Vuk, dan. 2, 79. Kad koga na pravdi nađe bijeda. Vuk, nar. posl. 12. ‚udariti u bijedu', *stati bijediti koga:* Od jalove krave mlijeka traži, *(govori se)* kad ko udari u bijedu. 233. — 3. *gora u Bosni, blizu rijeke Usore i potoka Žiraje.* Glasnik 20, 290. 22, 49.

BÌJEDAN, bîjedna, *adj.* afflictus, miser, *jadan. Od* XIII *vijeka, i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva i Voltiǵijina: u Vrančićevu* miser; *u Mikaļinu* žalostan, afflictus; *u Belinu* calamitosus (157b), miserabilis (489a); *u Bjelostijenčevu* nevoļan; *u Stulićevu* miser, afflictus; *u Vukovu* miser, žalostan, tužan, nesrećan *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku); u Daničićevu* difficilis. — *comp.* bjèdnijî. — *isporedi* bijeda, *od čega je i postalo.* — *Značeńe je općenito: tko se ili što se nahodi u zlu: a) koga zadesi kako zlo u opće, te se u ńemu nahodi:* Milosrьdovavь o mnê strastьnêmь i bêdьnêmь potьšti se . . . izeti me muky sije. Stefan kr. 5. — *b) što se nahodi u zlu tijem što se oko ńega događaju ili čine zla: tako o putu dobru, po kom se nailazi na zlo:* Bêdьnь zde jestь i uzkь putь mojego pravļenija duhovьnaago. Domentijana 145. — *c) ko učini ili mu se dogodi što, po sebi dobro, ali mu bude na zlo, kao da bi se reklo: u zao čas:* Bijedan se pomladio. M. Držić 61. Bijedan se Grubiša u latinsku zemļu doskitao. 345. — *d) komu se dogodi što nepovoļno te se ožalosti:* Vrže plastь Jozepь i pobježe. Gospoja osta bijedna. Zbor. 26. — *e) tko je u zlu stańu tijelom ili dušom, te je ili sam žalostan ili zadaje žalost: u pošļednem smislu taka može biti i stvar tjelesna i umna: aa) o čeļadetu:* Bijedna, sjetna, tužna. M. Držić 143. Kako to govoriš bidni človiče? ne vidiš li očito himbu, u koju su te uveli? P. Radovčić, nač. 135. Već bidan pod sidine ja zatajah meštra moga. A. Vitaļić, ost. 143. Ko se miče po ložnici bijedan bolnik. J. Kavańin 397. Ił ću u crkvu, grješnik bijedan. 67. Bijedne krivce u plamene nedospjetne taj čas

vode. 569. A ja bidan nisam nigda bio toliko srićan. A. d. Bella, razgov. 12. Utukoše bidnoga lupeža. A. Kadčić, bogosl. 550. Kad vidje ńega bijedna, nboga, u nevolji pomože ga. I. Đordić, salt. 374. Koji sam među svijem grešnik najbjedniji. Đ. Mattei 272. Kućnik ako zvat se hoće vridan, zlo u kući nek ne sluša bidan. J. S. Reļković, kuć. 16. Da sam izrod bijedna porodila. Nar. pjes. juk. 77. Da si meni bijedan poginuo. 155. — *tako bijedan, koga vaļa žaliti, može biti i radi siromaštva:* Bio si bogat; ali bidan jesi sada i bit vazda hoćeš. J. Kavańin 393. No želit neg za žitak što mu je dosti; a što je veće, bijednim dijelit. 379. Mrvu bijednom krati. 387. Imali smo do sad kako bidni ubozi stati na vrati milosrđa ńegova. A. d. Bella, razgov. 47. Mre od glada oni bidan siromah. 110. Pravo je da svako mesto svoje bedne prikrmļuje. D. Obradović, bas. 124. — *bb) o duši čovječjoj:* Poznajem da sam mnoge pute zaigra moju bidnu dušu. L. Terzić 72. Dušu im bijednu zapuštaste. J. Kavańin 336. Kud hodite na osude bijedne duše jakno vojske? 391. — *cc) o zemļi, kad se kaže mjesto naroda:* Bijedna egipska zemļa odahnu. I. Đordić, salt. 359. — *dd) o živinčetu:* Ili mačka ili mačak, zginuti će bijedni svračak. Poslov. dan. 32. — *ee) o stvarima tjelesnim:* Ki već biše vridan neg ta Siget bidan i s ńim Beč. B. Krnarutić 40. Noseć *(vjetar)* drva, noseć prahe od ńegova bijedna poļa. J. Kavańin 142. — *ff) o radńi, stańu itd.:* Sve je pravo toj zarad ńe da patim, još ovi bijedni moj da život prikratim. N. Naļešković 2, 96. Danas bidni glad me kuha. A. Vitaļić, ist. 518 Bijedno umrlo slabstvo naše! J. Kavańin 531. Krjepost svaka bijedna ostat će srjedu mraka. 542. Kakva je bedna stvar, kad mlad čovek obikne samovoļstvu! D. Obradović, živ. 29. Dici eto bidne tuge. J. S. Reļković, kuć. 333. — *gg) stańe u kom stvar zadaje žalost može biti i po tom što je slaba, nije dovoļna, malo vrijedi: o stvarima tjelesnim:* Gdje se na ure oni bijedan obrok jede. M. Držić 345. A. Život ti darivam; može li se veće dat? B. Bijedan ti darov! 363. Jedva sture za bijedni odar svoj imahu. J. Kavańin 231. Bijedna ti kola, kad ti nijesu dvoja! Poslov. dan. 6. *tako i o radńi:* Bijedna ti odmjena nevjesta sadańih! M. Držić 90. Sebi čovjek jamu kopa ištuć zlato, bijedno nfańe. J. Kavańin 56. — *f) Adv.* bijedno, *samo u rječnicima Mikaļinu* (bidno), *Belinu* (157[b] 489[b]) *i Stulićevu.*

BIJÈDIN GRÂD, *m. nekakav grad u pripovijeci. samo u Vukovu rječniku.*

BIJÈDINA VÁROŠ, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 151.

BIJÈDITI, bijêdîm, *imp.* cogere, urgere, affligere, calumniari, *isporedi* bijeda, *od čega je i postalo. Akcenat kakov je u praes., taki je i u cijelom imperf.:* bijêdâh, *u 2 i 3 sing. aor.:* bijêdî, *i part. praes. pass.:* bijeđen, *u u ostalijem je oblicima svijem kao u inf. i još je i treći slog dug u part. praes.:* bijèđêći, *i part. praes. act.:* bijêdîv, bijêdîvši. *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi pod 2 prvi primjer), između rječnika u Stulićevu* (moerore, dolore vel squalore confici), *u Vukovu* (inique accusare) *i u Daničićevu* (urgere).

1. *prelazno:*

a. *navaļivati na koga da što učini,* urgere; *samo do kraja* XIV *vijeka:* Paky vьspisujutь kь ńemu molešte i bêdešte jego, jako priiti i vidêti ihь. Domentijan[b] 33. Vьsêhь moliti o ńemь bêditь. 57. Sice bêditь ihь, glagoļe: priidête, vьzradujemь se. Danilo 68.

b. *u nevoļu uvaļivati koga, jade mu zadavati, affligere; samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Bog ne jadi i ne bijedi na svijetu svoje vjernike. Živ. is. 173.

c. *kriviti prava (znajući ili ne znajući da je prav), kao potvorati,* calumniari; *u naše vrijeme:* Ima li on pravo ili me samo bijedi. Vuk, odgov. na utuk 5. Kad bih ja pisao s onakijem misbima i žeļama, kao što me bijedi. Vuk, odgov. na laži 26. Ta dva laživa svjedoka što me pravu bijede i potvaraju. S. Ļubiša, prip. 203. *što tko bijedeći koga iznosi na ń, ono može biti izrečeno u akus. s prijedl.* za: Pa ga Turci sve bijedili koje za što i globļavali. Vuk, nar. posl. 51. *ili u instr.:* Neka car ne bijedi takim čim sluge svojega. Đ. Daničić, 1sam. 22, 15,

2. *sa* se: a) *pasivno,* cogi, *nagnanu biti, isporedi pod* 1, a.; *samo* XIII *vijeka.* Ne obrazomь ni različijemь tri bogy bêdimь se razumêvati. Domentijan[a] 236. — *b) refleksivno: aa) uzdržavati se:* cohibere se: Da udļe šaļe *(bog)* triske, kad na sržbu ki ga užiže, nestalo bi jur triskova: malo da ne sebe bidi, budući prepun milosrļa, kad grišńika koga vidi da produļi grišna rļa. J. Kavańin 538. — *bb) zatezati se,* retractare: Koliko mož brže sadašńu teškoću otresi od tebe i linosti zloću, jer ništar ne prudi dugo se biditi. A. Georgiceo, nasl. 317. — *cc) biti u nevoļi,* se affligere: Već s ļudmi no besjedi, neg se u vijeke muči i bijedi. J. Kavańin 461.

BÎJEDNICA, *f.* mulier afflicta, *žensko čeļade* ‚bijedno', *nevoļno, nesrećno, jadno, jadnica. samo u Stulićevu rječniku.*

BÎJEDNÎK, *m.* 1. vir afflictus, *čovjek ‚bijedan', nevoļan, jadan, jadnik. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. O čovjeku koji se muči u paklu:* Nije moć brojit sve bijednike. J. Kavańin 447. *o čovjeku bolesnu ili izraņenu:* Bijednik oni odgovori. Živ. is. 65. Izvadi dva pineza, poda ih naredbeniku govoreći mu da bude pjestovat onoga bijednika. 106. — 2. *koji koga bijedi,* calumniator. *isporedi* napasnik, opadnik. *samo u Vukovu rječniku.*

BIJEDNINSTVO, *n. vidi* bijednost. *u jednoga pisca prošloga vijeka u slici:* K'o u pripuklom sirotinstvu ne će ispuštat svakim hipom duša uzdahe, i u bijedninstvu probivati oštrijem šipom srce. J. Kavańin 428.

BIJÈDNÔST, bijêdnosti, *f.* miseria, *nevoļa. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (calamitas 157[b]); *ima i u Stulićevu ali iz ruskoga.* Žalost ńemu lišca kažu, bidnost tokoj. M. Gazarović, ļub. 65. — *u prenesenom značenu, coll.* miseri, *nevoļnici.* Bijednos tješi, mili uboštvo, crkvu redi, dijeli almoštvo. J. Kavańin 325.

BIJÈDÊŃE, *n.* calumnia. *isporedi* bijediti. *samo u Vukovu rječniku* (accusatio iniqua).

BÎJEG, *m.* fuga. -îje- *je po južnom govoru od starijega* -ê-, *mjesto čega je u istočnom* -ê-, *u zapadnom* -î-. *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* bijègu (*ist.* bégu, *zap.* bigu), *i gen. pl.:* bijègâ. *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Vetranića), između rječnika u Belinu* (332[b]), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu. — Od kor.* bhag, *obraćati, obraćati se, hitjeti.* — 1. Bez zatvora so i bijega ova napas rijetko pridobude. B. Gradić, djev. 36. Od strašnoga zavijevanja svak se straši, svak uklańa, doma bijegom svak zatvora. Đ. Palmotić, christ. 365. Mučno je sredu snijega tjerat košuticu hitra bijega. J. Kavańin 6. Ako od ńih bijeg pospišim, taj čas mene stigom stignu. 407. Ne bi se mogao od take sile izmaknut bijegom. F. Lastrić, ned. 140. Bižeć iđe bliže i u bigu smrt dostiže. V. Došen 182.

Ov oružje hita, da mu je big lakši. M. Kuhačević 122. Koji ga bijegom ostaviše. Đ. Mattei 54. Od Abrahama do bijega ńihovoga iz Egipta Đ. E. Bogdanić 20. Sramotni su bijezi, ali su korisni. Poslov. dan. 113. Bijezi su sramni, al' su probitačni. Nar. posl. vuk. 12. Ne će biti bijega brzomu. Đ. Daničić, amos 2, 14. — *u instr. uz glagol* bježati: Oni bježe b'jegom broz obzira. Nar. pjes. juk. 340. — *u akus. uz glagol* bježati: Na glas ovog imena uzmu big bižati. A. J. Knezović 181. — *‚u bijeg koga staviti, nagnati, natjerati, bijegu predati‘, t. j. odbiti ga tako da bježi*: Vojsku carevu vaļa, sikuć u big stavi. B. Krnarutić 39. Drugi u big nagnani. P. Vitezović, kron. 107. Svu ńegovu vojsku u big natira. M. A. Reļković, sabr. 31. S trista ļudi četiri hiļade bogom razbi i bigu pridade. Š. Stefanac 45. — *‚u bijeg spraviti se, klasti se, dati se‘, t. j. pobjeći*: U bijeg se spravļahu. M. Vetranić 1, 304. U bijeg se tijem spravi gizdava ma mlados. 2, 187. Spravih se u bijege najbrže. 2, 99. Kada nisi tiran, u big se ne kladi. Đ. Baraković, vil. 157. Kad se silna u b'jeg dade snaga. Osvetn. 3, 133. *‚u bijeg obratiti, udariti‘, u istom smislu, t. j. pobjeći*: Negovi vidivše toj, u big obratiše. Ļetop. duk. črnč. 6. One neboge poznavši ju u obliču u big obratiše; da ona: ‚ne ćete‘ reče ‚utećí‘. P. Zoranić 32b. Tad svi dvoranici u big udariše. I. T. Mrnavić, osm. 155. — *isto tako ‚uzeti bijeg‘ i starinski ‚bêgu se jeti‘*: Kad zec prid hrti sve moći vazme big, straha se naprti. Đ. Baraković, vil. 315. Ne b' iz Praga biga sada uzimao. A. J. Knezović 248. Bêgu ješe se. Glasnik 22, 223. *isto tako ‚bijeg dati‘*: Uzmakoše Turci, uzmakoše i bijeg dadoše. Osvetn. 3, 127. — *u gen. oda šta se bježi, mjesto gen. sa* od: Bijeg prigode, svake grešne bijeg slobode. N. Marči 113. — 2. *u prenesenom smislu, bježańe umno, kojim se čovjek čuva od čega*: Uklańanje i big od griha. Š. Budinić, ispr. 22. Tisan put jest koji vodi na život, kakono ti koji je stiješńen poniznostju, kročinom, pravdom, bijegom oda zla. F. Lastrić, ned. 395. — 3. *red kojim se što zbude, steče*, ordo rei, *ńem.* hergang, verlauf: *to kao da je ovdje*: Nigda čudo zlo i riči nike od mene zvrgle bihu, er me sreće lažne mnihu, ke rok i big pak sve obliči. M. Pelegrinović 173.

BIJÈGA, *f. vidi* bijeg. *u jednoj pjesmi prošloga vijeka i to u akus. uz glagol* bjegati. B'jegu mi ti bjegaše, višńega boga moļaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. *isporedi* bjega

BIJÈGATI, *u pjesmama mjesto* bjegati, *da bi se vrsta ispunila*: Pleći dade bijegati stade; no ne dade Vuče bijegati. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Dade pleća, stade bijegati. 3, 397. Pa stadoše mlada da bjegaju, al' ne dade bane bijegati. 3, 410. Pleći daše, bijegati staše. 4, 76.

BIJÉKOVAC, Bijékôvca, *m. selo u bosanskoj krajini.* M. Ružičić.

BĬJEL, bijèla, *adj. vidi* bio, bijela.

BĬJELÂ, *f. adj. ime žensko i ime selima i rijekama (ostalo vidi kod* bio, bijela). — 1. *ime žensko u Srbiji po istočnom govoru*: Bêlâ. Ļ. Kovačević. — 2. *sela*: *a) u Boci kotorskoj blizu Novoga, ńegda i grad, pomińe se* od XIV *vijeka*: Bijelu. Mon. serb. 151. gradъ Bêlu. Spom. sr. 1, 47. Bijela. Šem. bok.-kot. 1875. 23. *tal.* Bianca. Repert. dalm. 8. — *b) u Crnoj Gori u Drobńacima na rijeci koja se također zove Bijela.* Glasnik 40, 22. — *c) u Hercegovini blizu Konica na rijeci koja se također zove Bijela.* Schem. herc. 1873. 174. — *d) u Bosni*: *aa) blizu Travnika, zapadnim govorom* Bila, *na rijeci koja se također zove Bila.* Schem. bos. 1864. 80. — *bb) blizu Hlivcna* (Livjevna). Schem. bos. 1864. 67. — *cc) blizu Brčkoga na rijeci Tiši*: Bijela. Schem. bos. 1864. 25. Zemļ. bos. 43. — *e) u Slavoniji u pakračkoj podžupaniji, blizu Daruvara*: Bijela. Schem. zagr. 1875. 18. Sem. prav. 1878. 79. Pregled 96. — *f) u Srbiji u okrugu pirotskom, istočnim govorom* Bela. Sr. Nov. 1879. 175. — 3. *rijeke*: *a) u Crnoj Gori, pomenuta naprijed pod* 2, *b.* Glasnik 40, 35. — *b) u Hercegovini, pomenuta naprijed pod* 2, *c., blizu Konica, po čemu se zove i* Bijela konička. Schem. herc. 1873. 16. — *c) u Bosni blizu Travnika, pomenuta naprijed pod* 2, *d. aa.* Bijela. Schem. bos. 1864. 78. Glasnik 21, 335. 22, 49. Bila. Zemļ. bos. 22.

BĬJELÂ CRÊKVA, *f. ime mjestima*: *a) selo* XIV *vijeka na lijevoj strani Bijeloga Drina više Prizrena, gdje je i sada*: Bela Crьkva. Mon. serb. 86. Kako upada rêka Bêle Crьkve u Drimь; .. putь kako grede iz Diničina u Bêlu Crьkvu. Glasnik 15, 275. Bêloj Crьkvi i Zerьzevu. Glasnik u. 12, 58. — *b) selo blizu Prilipa na Crnoj Rijeci, pomińe se od* XIV *vijeka*: Selo Bêla Crьkva. Glasnik 13, 371. 11, 130. — *c) selo u Srbiji u okrugu podrinskom, srezu rađevskom; istočnim govorom*: Bela Crkva. K. Jovanović, reč. 135. — *d) sadašńa varoš* Palanka *u Srbiji u okrugu smederevskom zvala se* XVI *vijeka* Bijela Crkva *po kazivańu jednoga putnika toga vijeka* (‚Alba Ecclesia‘), *a mješťani vele da se zvala* Bijelo Poļe, *poslije se prozvala* Hasan-Pašina Palanka, *a sada samo* Palanka. M. Đ. Milićević, srb. 161. — *e) varoš u Banatu*: Bijela Crkva. Vuk, rječ. Bela Crkva. Šem. prav. 1878. 49. — *f) vidi* Bijele Crkve.

BĬJELÂ GÒRA, *f. planina između Grahova, Krivošija, Korjeniča i Trebińa.* Vuk, rječ. 24a. N. Dučić, glasnik 40, 28.

BĬJELÂ PÀLÂNKA, *f. varoš u Srbiji u okrugu pirotskom, istočnim govorom* Bela Palanka. Sr. Nov. 1879. 175. *turski* Ak-Palanka.

BĬJELÂ RIJÈKA, *f. ime selima i rijekama*: 1. *sela četiri u Srbiji*: *a) u okrugu kneževačkom, srezu timočkom; b) u okrugu užičkom, srezu arilskom; c) u okrugu crnoriječkom, srezu zaječarskom; d) u okrugu šabačkom, srezu pocerskom.* K. Jovanović, reč. 114. 162. 165. 175. — 2. *rijeka*: Bijela rijeka *u Srbiji*: Veliki Rzav prima u sebe Bijelu Rijeku. M. Đ. Milićević, srb. 581.

BĬJELÂ SÈLÎŠTA, *n. pl. mjesto u Bosni* XV *vijeka*: Na Bêlihь selištihь u Trьstivnici. Mon. serb. 257.

BĬJELÂ SKÀLA, *f. brdo između Bara i Skadarskoga Blata u Crnoj Gori.* Pođe na Bijelu Skalu. Magaz. 1868. 72. *isporedi* skala.

BĬJELÂ STIJÈNA, *f. ime mjestima*: *a) u Srbiji*: *aa) ńegda grad, sada zidine u Srbiji u vaļevskom okrugu od Vaļeva idući k Mionici*: 1458 primi Mahьmutь baša Vyšesavu grad i Golubьcь i Resavu i Belu stenu. Ļetop. šaf. 8. Glasnik 10, 274. Daničić 1, 96. M. Đ. Milićević, srb. 365. — *bb) selo u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 151. — *cc) selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 171. — *b) u Bosni gradić blizu Ostrošca.* Zemļ. bos. 52. — *c) u Slavoniji selo blizu Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 47. — *isporedi* Bijele stijene.

BĬJELÂ VÒDA, *f. ime selima i brdu*: 1. *sela u Srbiji tri*: *a) u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *b) u okrugu jagodinskom, srezu temničkom.* K. Jovanović, reč. 108. — *c) u okrugu užičkom, srezu crnogorskom.* K. Jovanović, reč. 158. *pišu ga i pl* Bele Vode. 4. — 2. *brdo u Srbiji u užičkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 578. *vaļa da je ondje kakav izvor pa*

ńegovo ime preneseno na cijelo brdo. — *Vidi i* Bijele Vode.

BĬJELÂ VÒDICA, *f. a) u Žegligovu kod sadašńega Kumanova ne daleko od Skopļa selo* XIV *vijeka.* Mon. serb. 191. — *b) selo blizu Prilipa, koje se spomińe* XIV *vijeka, sada na karti* ‚Bijela Voda'. Glasnik 13, 374. 11, 136. — *c) planina pluvska* Bêla vodica. Glasnik II. 12, 56.

BĬJELÂ ZÈMĻA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Schem. segn. 1871. 57.

BIJÈLAC, bijèlca *i* bìôca *(ali* bioca *samo u jednom značeńu, kod kojega će se spomenuti), m.* 1. *ime muško,* XIV vijeka: Sinь mu Dražьcь i Bêlьcь. Glasnik II. 12, 37. Bratь mu Obradь i Bêlьcь i Radoslavь. 47. 99. — 2. *svjetski čovjek (ili može biti svjetski pop) prema kaluđeru, koji nosi crno odijelo i koji se po tome zvao u staro vrijeme i crnac,* laicus. *samo u jednom spomeniku* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bêlьcь da nê vladalьcь u manastyri; dvorane bêlьci da ne stoje u dvorê, nь da im se da stanь izvьnь manastyra. Glasnik 15, 306. — 3. *pop redovnik, koji po pravilu svoga reda nosi bijelo odijelo,* candidam tunicam habens. *samo u Vukovu rječniku.* — 4. *koń bio,* equus albus. Ode belac preko poļa ravna. Nar. pjes. vuk. 3, 185. Već poteže na belcu kolane. 3, 184. — 5. *u jaju, bioce, bjelance,* albumen. *u tom značeńu dolazi od* XV *ili* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (17) *i Vukovu (u kom se dodaje da se govori po gorńem primorju). i mijeńa se* l *pred c na* o (Vuk, rječ.), *ali se drži i bez te promjene.* Sь bêlьcemь jajnymь. Starine 10, 108. Ako je nosio zabrańene zapise ili inaka čarovita pisma, ali gledao bijelac od jaja. B. Kašić, zrc. 35. Po bijelcu od jajeta, kad ga žene izruče u čašu i mute da vrh nega gataju. S. Ļubiša, prip. 270. *isporedi* bioce. — 6. *u oku:* bijelac od oka, albumen, albugo oculi. *samo u Mikaļinu rječniku* (364b). — *Isporedi* bjelac.

BĬJELČA, *m. prezime; upravo nadimak mjesto prezimena; u istočnom govoru sa* -ê- *mjesto* -ije-. Blagoje Belča. Rat 370.

BĬJELČIĆ, *m. vidi* Biočić.

BĬJELÊ, *f. pl. adj vidi* Bîlê.

BĬJELÊ CRĶVE, *f. pl. mjesto u Srbiji koje se sada zove Kuršumlija, na utoku Bańske rijeke u Toplicu. tu je na ušću rijeke Bańske Stefan Nemańa zidao crkvu sv. Nikoli s manastirom, a malo dalje, na utoku rijeke Kosaonice u Toplicu, crkvu sv. bogorodici također s manastirom* (Sьzda monastyre: prьvo u Toplici sv. otьca Nikoly, i drugy tamožde sv. bogorodicu u Toplici. Sava 2. Načetь tvoriti u Toplici hramь prêsvetyje bogorodice na usti(ji) rêky rekomyje Kosьlьnice, . . . paky začetь zidati hramь svetago Nikoli blizь svetyje bogorodice tyje na usti(ji) rêke Bańske. Stefan kr. 3). *od ušća rijeke Bańske do ušća rijeke Kosaonice nema više od četvrt sahata* (Otaġbina 4, 18). *jamačno će po te dvije crkve biti prozvano mjesto, a ime mu nije pripadalo samo sadašńoj Kuršumliji, gdje je bila crkva sv. Nikole sa stolicom vladičanskom, nego se prostiralo i na najbliže susjedstvo, gdje je bila bogorodičina crkva. s vremenom je moglo ime ostati i samoj Kuršumliji, kao ostatku, koji se duže držao. prije nego što je ušlo u običaj ime* Bijele crkve, *one se ne pomińu osobitijem mjesnijem imenom, nego kad se hoće da reče gdje su dolazi za obje samo da su* ‚u Toplici', *a to nije ništa drugo nego zemļa kroz koju teče rijeka Toplica, župa na rijeci Toplici (vidi* Toplica), *a po tom se i vladika tamošńi zvao* toplički, *poslije* bjelocrkvenski. *Ime* ‚Bijele Crkve' *dolazi istom od* XVI *vijeka, i to istoga vijeka u tuđinca putnika samo prevedeno na latinski* (Rad 49, 126), *a od* XVII *vijeka u knjigama koje su pisane narodnim jezikom.* Na Bele Crьkve tako piši: vь eparhiju belocrьkvanskuju, ježe jestь kadilukь: Belije Crьkvy, Kruševacь. Glasnik 25, 45. Prigaziše u dolini Kosovnicu. ka je plaha kad joj vale dažd učini; Bijele u Crkve dojezdiše, pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić, dubr. 178. *prvi primjer potvrđuje da je ime Bijele Crkve pripadalo sadašńoj Kuršumliji, jer je stolica vladičanska bila kod crkve sv. Nikole, a ta je crkva bila ondje, na ušću rijeke Bańske (isporedi* Toplica); *pošljedńi primjer potvrđuje da se to ime prostiralo i na ušće rijeke Kosaonice.*

BĬJELÊ STĬJENE, *f. pl. ime mjestima: a) u Srbiji rudno mjesto u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 524. — *b) u Hercegovini blizu Širokoga Brijega mjesto gdje se kopa bio mramor.* Schem. herc. 1873. 72.

BĬJELÊ VÒDE, *f. pl. ime selima i izvorima. a) selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 71. — *b) selo u Srbiji u okrugu užičkom, srezu crnogorskom.* K. Jovanović, reč. 4. *pišu ga i* Bela Voda. 159. — *c) izvor Sikolskoj rijeci u Srbiji u okrugu krajinskom:* Sikolska reka izvire iz Belih Voda na Deli-Jovanu. M. D. Milićević, srb. 944. — *d) izvor na Dunavskoj obali niže Golubińa u Srbiji:* Bele Vode. Sr. Nov. 1860. br. 40. — *e) biće također izvor kod sela Žarkova u Srbiji u okrugu biogradskom:* Dode vezir na konak na Bele Vode u Žarkovo M. Nenadović, mem. 96.

BĬJELÎ, *m. adj.* 1. *nadimak, mjesto prezimena,* XV *vijeka:* Vrač Bêli. Mon. serb. 514. — 2. *selo na otoku Cresu.* Rad. 48, 222. 223. — 3. *ńeko mjesto koje se spomińe prije našega vremena samo po imenu.* Bêli. S. Novaković, pom. 127. *može biti da je nom. pl.*

BĬJELÎ BRĬJEG, *m. ime mjestima: a) selo u Slavoniji blizu Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 57. — *b) selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Sr. Nov. 1879. 2. — *c) sastanak na međi bosanskoj i dalmatinskoj između Hlijevna i Sińa.* Glasnik 20, 315. 22, 8. 49. Zemļ. bos. 9. 30. — *d) ńeko mjesto, po svoj prilici ne selo nego samo brijeg, ne daleko od Prizrena a blizu sela Bijele Crkve, kojoj je s drugim ńekim selima išla međa* XIV *vijeka* ‚u Bêli Brêgь'. Mon. serb. 86. — *e) mjesto kao pod d. u Svetoj Gori* XIV *vijeka:* ‚na Beli Brêgь'. Mon. serb. 127. — *f) mjesta kakva su pod d. i e. ima više: u Srbiji: u okrugu smederevskom:* Livada kod Belog Brega Sr. Nov. 1874. 61. *u okrugu kragujevačkom:* Niva pod Belim Bregom. 1875. 77. *u okrugu crnorječkom:* Vinograd u Belom Bregu. 1866. 166.

BĬJELÎ BRÔD, Bĭjelôga Brôda, *m. ńeko mjesto u Srbiji u početku našega vijeka.* Tako će sutra naša vojska na Belom Brodu prelaziti i mi ćemo *(iz Topole)* sutra Belom Brodu na konaku biti. Golubica 5, 274. Jednu vojsku imamo na Belom Brodu a drugu na Paležu, čuvaju od Beograda. M. Nenadović, mem. 71.

BĬJELÎ DÔ, Bĭjelôga Dôla, *m. selo u Boci kotorskoj kod Budve.* Šem. bok.-kot. 1879. 18.

BĬJELÎ ĬZVOR, *m. u selu Slatini u Srbiji u okrugu krajinskom izvor mineralne vode:* Beli izvor. M. Đ. Milićević, srb. 945.

BĬJELÎ KĂMÈN, Bĭjelôga Kămena, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 169. — 2. *na granici u Srbiji u užičkom okrugu stražište koje se zove i Suhi Rt.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

BȉJELÎ KLÁNAC, Bȉjelôga Klánca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Ogulina.* Razdjeļ. kraj. 28.

BȉJELÎ KŪK, *m. ńeko mjesto kod sela Brčela, kojima je* XIV *vijeka išla međa* ‚u Bêli Kьkъ'. Mon. serb. 114. *isporedi* kuk.

BȉJELÎ ÒGLAVAK, Bȉjelôga Òglâvka, *m. brdo u Srbiji u okrugu biogradskom u Begaļici:* Beli Oglavak. Ļ. Stojanović.

BȉJELÎ PÒTOK, *m. ime potocima i selima:* 1. *potoci: a) ńegdje blizu Petrińe u hrvatskoj krajini; spominje se* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* Mon. ep. zagr. 1, 124. — *b) ńegdje blizu Dečana kod sela Grnčareva kojemu je* XIV *vijeka išla međa* ‚u Bêli Potokъ posrêdъ Godyļe'. Mon. serb. 95. — 2. *sela: a) u Srbiji pet: aa) u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 98. Iz Potoka B'jelog od Avalo. Nar. pjes. vuk. 4, 138. — *bb) u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 174. — *cc) u okrugu aleksinačkom.* 93. — *dd) u okrugu kneževačkom.* 111. — *ee) u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *b) u Bosni* blizu Kupresa. Schem. bos. 1864. 75.

BȉJELÎ SJENÒKOSI, *m. pl. ńeko selo koje se pomińe prije našega vremena samo po imenu:* Bêli Sênokosi. S. Novaković, pom. 127.

BȉJELÎ STUDÉNAC, Bȉjelôga Studénca, *m. ńcki studenac na koji je išla međa selu Crniloveu u Srbiji* XIV *vijeka:* U Beli Studenьcь. Sr. ļetop. 1847. 4, 54. *vidi i kod* Bigor.

BȉJELIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme. isporedi* Bjelić. Jedno ļuba Bijelić' vojvode. Nar. pjes. vuk. 2, 499. Traži kulu Bijelić' Jovana. Pjev. crn. 123. Pomoli se Bijelić Jovane. Nar. pjes. kras. 1, 40. P. Bijelić. Schem. rag. 1876. 41. Stanko Bijelić. Rat 80.

BIJÈLITI, bȉjelîm, *impf.* albare. -ije- *je u južnom govoru od starijega* -ê-, *mjesto čega je u istočnom govoru* -e- (bêliti, bêlîm), *u zapadnom* -i- (bíliti, bîlîm). — *Akcenat kaki je u praes., taki je i u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bȉjelî, *u imperf. cijelom:* bȉjeļâh, *i u part. pract. pass.:* bȉjeļen; *u ostalijem je oblicima kao u inf., samo je i treći slog dug u part. praes.:* bijêlêći, *part. pract. act.:* bijêlîv, bijêlîvši. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (albare), *u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu.*

1. *prelazno: a) lice, obraz:* Oholico, koji bijeliš obraz tvoj i rumeniš. M. Divković, bes. 421. Biliti i rumeniti lice. I. Velikanović, prik. 26. Ne bijeli lica, ne rumeni. Nar. pjes. vuk. 1, 371. Pa podoše u baňu na vodu da bijele prebijelo lice. 3, 296. — *b) platno:* Onda žene bilit beza znadu. J. S. Reļković, kuć. 204. Tanko platno b'jeļahu Dunavske mlade djevojke. Nar. pjes. bog. 70. Platno b'jeli Skadarka djevojka. Nar. pjes. 1, 600. Rano rani . . . na Maricu bijeliti platno. 2, 340. Te devojke belo platno bele. 2, 491. B'jelila Mare darove. 1, 383. — *c) zid, zgradu:* Bijeli mire Stońskijem morem. Poslov. dan. 6. A car b'jelu ġamiju pravļaše i bijelim krečom bijeļaše. Osvetn. 3, 18. — *d) drvo, guliti mu koru,* decorticare. *samo u rječnicima Bjelostijenčeru, Jambrešićevu i Voltiđijinu. isporedi* zabijeliti. — *e) skidati ljeliku s drveta,* ‚exalburnare'. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.* — *f) kukuruz, komišati,* cortice solvere. *na Krku.* Bilit frmentun. I. Milčetić.

2. *sa* se: *a) pass. kao pod* 1, *b.:* Mjesto gdje se bijeli platno. Vuk, rječ. 29a. *kao pod* 1, *c.:* Kuće se čiste i bile. J. S. Reļković, kuć. 206. — *b) refl., mazati se bjelilom. u Vukovu rječniku.*

BȉJELKA, *f.* 1. *ime žensko:* Bijelka. D. Zlatarić 36b. *po istočnom govoru u Srbiji* Belka. Sr. Nov. 1878. 33. 376. — 2. *bijela kokoš,* alba gallina. *u Vukovu rječniku.* — 3. *riba koja se zove i bjelica,* alburnus. *u Bjelostijenčevu rječniku* (‚belka'). bêlka, squalius delineatus Heck. *po ńekim krajevima u Srbiji, a po drugim krajevima također u Srbiji* alburnus bipunctatus Heck. J. Pančić, ribe 115. 96. *isporedi* bijeļka *i* plovka. — 4. *bijela vaš,* pediculus vestimenti. *u Srbiji po istočnom govoru:* bêlka. Ļ. Kovačević. *isporedi* bjelača *i* vâš. — 5. *ńekaka kruška i ńekaka šljiva i* bellis perennis L. ‚belka', ‚bielka'. B. Šulek, im. 13. 15.

BIJÈLKO, *m. ime muško, od* XIV *do prošloga vijeka.* Bêlьko. Glasnik II. 12, 5. 32. S. Novaković, pom. 47. Belko starac. Bud. spom. glasn. II. 3, 77.

BIJÈLKOV, *adj. što pripada Bijelku.* XIV *vijeka.* Do međe bêlkove. Glasnik 13, 375. *isporedi* Biokovo.

BIJÈLKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bijelku.* XIV *i* XVI *vijeka.* Radoslavь Bêlьkovičь. Glasnik II. 12, 5. Andriko Belković. Mon. croat. 185.

BIJÈLO, *n. adj. vidi kod* bio, bijela.

BȉJELÔ, *n. adj. selo u Hrvatskoj u podžupaniji delničkoj. mještani govore* Belo. Pregled 11. Schem. segn. 1871. 70.

BȉJELÔ BŘDO, *n. ime selima: a) u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Schem. diac. 1877. 29. Šem. prav. 1878. 16. Pregled 99. U Bilom Brdu. A. Kanižlić, utoč. XXIII. — *b) u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *c) u Bosni blizu Dervente.* Schem. bos. 1864. 34.

BȉJELO PÒĻE, *n. ime poļima i naseļenim mjestima.* 1. *poļa: a) u Hercegovini poļe kod Mostara.* Schem. herc. 1873. 118. — *b) u Srbiji: u biogradskom okrugu kod sela Borka:* U Borku je na Belom Poļu bila skupština. M. D. Milićević, srb. 104. *u okrugu požarevačkom:* Vinograd u Belom Poļu. Sr. Nov. 1871. 315. *u okrugu krajinskom:* Niva u Belom Poļu. Sr. Nov. 1866. 335. — 2. *sela itd.: a) selo* XIV *vijeka u starom Hvosnu ne daleko od Peći blizu izvora rijeke Istoka i blizu sela Istoka, gdje je i sada:* Sinajincemь međa otь Bêloga Poļa . . . prêko cêste koja grede otь Istoka. Glasnik 15, 296. U cêstu, koja grede otь Istoka u Bêlo Poļe. 300. Putь, koji grede otь Bêloga Poļa u Sušicu. 300. Na Bêlo Poļe. Glasnik II. 12, 48. 49. — *b) u Srbiji šest sela: aa) kod Vaļeva.* K. Jovanović, reč. 99 — *bb) u okrugu vaļevskom, srezu posavskom.* 104. — *cc) u okrugu rudničkom.* 146. — *dd) u okrugu čačanskom.* 174. — *ee) u okrugu topličkom, srezu kosaničkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *ff) u istom okrugu i srezu.* Sr. Nov. 1879. 176. — *c) u Hercegovini: aa) varoš na Limu blizu crnogorske međe.* Vuk, rječ. 25a. Zemļ. bos. 60. S. Novaković, zemļ. 18. obl. 75. Prijepoļe i Bijelo Poļe. Nar. pjes. vuk. 4, 315. Od onoga Poļa Bijeloga. 3, 565. — *bb) selo blizu Mostara.* Zemļ. bos. 55. — *d) u Bosni selo blizu Visokoga.* Schem. bos. 1864. 19. — *Isporedi* Bjelopoļe.

BȉJELÔ SÈLO, *n. selo u hrvatskom primorju u podžupaniji delničkoj. mještani govore* Belo selo. Schem. segn. 1871. 66. Pregled 10.

BȉJELO VRÈLO, *n. jedno od tri vrela ispod Čemerna, iz kojih izvire rijeka Lopatnica ili Tolišnica u Srbiji.* M. D. Milićević, srb. 647.

BȉJELÔ ZÀGÔRJE, *n. vidi kod* Zagorje.

BIJÈLOŃA, *m.* 1. *nadimak muški; po bjeloći. prije našega vremena.* Romanь Bêlońa (‚Bêlona'). S. Novaković, pom. 47. — 2. *bio vo,* bos albus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (151b), *Stulićevu i Vukovu.* Leži vo galońa, dode

vo b'jeloña, pa ga počera. Nar. zag. nov. 39. Ja učerah bijeloñu, a iščerah galoñu. 232.

BIJÈLÔST, bijèlosti, *f.* albor, *bjeloća, bjelina.* -ijè- *je u južnom govoru od starijega* -ê-, *mjesto čega je u istočnom* -é-, *u zapadnom* -i-. *Dolazi od* xv *ili* xvi *vijeka, između riječnika samo u Stulićevu.* Ne budeть lêpoti têlesьnyje, ni črьnosti ni bêlosti. Aleksand. nov. 127. Prizirаše se črḷen kamen k belosti lica ńe. Aleksand. jag. starin. 3, 249. Da bilos prsi t' se otvori. Š. Menčetić 88. Svijet promińuje se u svake druge stvari osvim u bijelost i ḷepote od duše. M. Radnić 193. Bijelost od kruha. I. A. Nenadić, nauk 103.

BÎJELŠA, *m. ime muško* xiv *vijeka.* Bêlьša. Glasnik ii. 12, 10. 77.

BÎJEḶ, *m.* cento, gausape, *runen pokrivač i prostirač, guber, ćebe, bjeḷae. isporedi* guń. -ije- *je u južnom govoru od starijega* -ê-, *mjesto čega je u istočnom govoru* -ê-, *u zapadnom* -î-. *Dolazi od* xv *vijeka, između riječnika u Vrančićevu* (biḷ, cento, cilicium, lodix), *u Mikaḷinu* (biḷ 15a, 445a), *u Belinu* (bijeḷ 652b), *u Bjelostijenčevu* (biḷ), *u Jambrešićevu* (biḷ), *u Stulićevu* (bijeḷ), *u Vukovu* (bijeḷ) *i u Daničićevu. — Postańem može biti od adj.* bio, bijela, *isto onako kako je star. slov.* bêliлnikъ *γναφεύς*, fullo, *i česk.* bilnice *γναφεῖον*, officina fullonis, *te je po postańu upravo* coactilia. *isporedi* bjelača, biḷača. — Obuzeli imь trьga sukana, kožь i bêḷa i ine prateži. Spom. sr 1, 135. Počivaše imajući pod sobom samo po bijeḷa a drugom se polovicom pokrivaše. B. Gradić, djev. 156. Hoćemo vam uslat biḷa i soli. Starine 11, 88. Slasmo vam biḷa. 95. Nek ne budeš ispod biḷa nogom maze dosigati. J. Kavańin 58. Koliko bijeḷa čutiš, toliko noge steri. Poslov. dan. 18. Bijeḷ k sebi svak priteže. Stulić 1, 31a. Pruži noge dokle bijeḷ zapovijeda. Nar. posl. vuk. 265. Pruži noge koliko je bijeḷa. 265.

1. BIJÈḶÊŃE, *n.* dealbatio. *isporedi* bijeliti. *bijeḷeńe kuće:* Sad kućnici o ‚bileńu' rade. J. S. Reḷković, kuć. 206. *bijeḷeńe pređe:* Što k tomu ‚bileńu' vaḷa. 105. *bijeḷeńe platna, lica. u Vukovu rječniku.*

2. BIJÈḶÊŃE, *n.* albitudo. *isporedi* bijeḷeti. Vuk. rječ. 25a.

BIJÈḶETI, bijèlîm, *impf.* albescere, albere. -ijè- *je u južnom govoru od starijega* -ê-, *mjesto čega je u istočnom* -é-, *u zapadnom* -i-. *i* -ḷe- *je po južnom govoru od starijega* -lê-, *koje u istočnom glasi* -le-, *u zapadnom* -li-. *Akcenat ostaje bez promjene.*

1. *neprelazno: postajati bio,* albescere. *Od* xvi *vijeka, između riječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). u jednoga pisca dolazi ne u rečenom značeńu nego kao* bijeḷeti se *(koje vidi pod* 2): Još iz dna izvita ne biše sva zora, ni rosa sa cvita opala, da gora biḷaše jur zgora visoko vrhami, a struja od mora mišaše iskrami. M. Marulić 10. Eto bile poḷa od kosti vitezov. 246. — *upravo postajati bio: tako bijeli zora:* Biše jutro rano prem kad zora bili. Đ. Baraković, vil. 72. *bijeli čeḷade, kad sijedi:* Kad počne bijeliti, onda se muško zove čiča a žena strina. A. Bogišić, zbor. 72.

2. *sa* se, albere, candere, *prosipati bjeloću od sebe, sjati bjelońom, sjati se od bjeloće.* Od xvi *vijeka, između riječnika u Vrančićevu* (biliti se, albere, candere), *u Mikaḷinu* (biliti se), *u Belinu* (bijeliti se 140b), *u Bjelostijenčevu* (beleti se), *u Jambrešićevu* (belim se), *u Stulićevu* (bijeliti se) *i u Vukovu* (bijeḷeti se). *Tako se može bijeḷeti što je po sebi bijelo ili na čemu je što bijelo: a) što je po sebi bijelo: prvi primjer nije pouzdan, jer može biti i bez* se: Svitlo crḷeniti ja rubin na prstih, cafir se modriti, bilit na rukavih biser. M. Marulić 38. Bijele se tumbani jak bijeli labuti po ravnoj poḷani. M. Vetranić 1, 44. Svej li će t', mniš, biti usti rumeńahni, ali se biliti zubići biḷahni? H. Lucić 213. Od kud sviće dańa zraka, bijeli mu se grad od Varna. I. Gundulić 317. Druga *(slika)* uza ńu sva se bijeli, pram pod krnnom sam se crni. 430. Čigovo tilo u žiḷi se bili. F. Vrančić, živ. 19. Lir se bili. B. Kašić, nač. 90. Zadar bili se već neg žiḷ. Đ. Baraković, vil. 104. Gdi ugledah rosan kami da se bili iz daleka. 232. Bile se svučene prsi. I. Ivanišević, kit. 105. Klasje žitno ne dobro se počne bijelit, kažuć lice zračno i kitno, . . kad pravednom božjom kletvom nezdravi ga vihri sprže. D. Palmotić, christ. 136. Lijep tumban mu oko čela bijeḷaše se u sto reda. J. Palmotić, dubr. 74. Snig tilesni bili se i sviti u svojoj liposti. A. Vitaḷić, ist. 201. Kose mu se biḷau kano snig. E. Pavić, ogled. 664. Kad snig pokrije svu zemḷu, jednako se bijeli i sja po buništu i ostali nečistoća. F. Lastrić, ned. 27. Po tebi se bijelo gradovi. M. A. Reḷković, sat. 22. Grad se bili ukraj sińa mora. A. Kačić, razgov. 162. Što se bili gori u istoku, al su snizi al su labudovi? 174. Ter ćeš vidit kosti od Turaka di se bile. 261. Od svjetlosti, koja sinućem čestijeh zraka bijeḷaše se sva u sebi i vid isti priuzimaše. B. Cuceri 31. Dva se grada vrlo bijeḷahu. Nar. pjes. vuk. 1, 165. Đe so b'jele prebijele crkve. 3, 202. Tad se naši dvori bijeḷeše. 2, 634. Bijeli se u visinu kula. 2, 526. Bijeli se čador u Grahovu. 3, 379. Šta se b'jeli u gori zelenoj? al' je snijeg, al' su labudovi? 3, 527. Grlo joj se bijeli. 1, 412. Bele joj se ruke do lakata. 1, 597. Devojčica vodu gazi, noge joj se bele. 1, 427. Ugleda grad gde se beli. Nar. prip. vuk. 24. *u ńekih pisaca i o zori i danu kao bez* se: Kako se jo zora počela biliti. A. J. Knezović 233. Ustanite, dan se bili. A. Kanizlić, uzr. 223. — *bez subjekta u poričanu s genetivom mjesto nominativa, u kom bi bio subjekat:* Da se bila dvora ne bijeli, koga nije ogńem opalio. A. Kačić, razgov. (1801) 73. — *b) na čemu je što bijelo: tako se bijele lađe, na kojima su bijela jedra:* Korabḷe po moru bijele se kad jedra otvore, da ih je vidjeti kako snijeg vrh gore. M. Vetranić 1, 44. Bijeli se orahova lađa. Nar. pjes. vuk. 3, 347. *bijeli se more kad su po ńemu lađe s bijelijem jedrima:* Što se bijeli strašno more? S. Bobaḷević 226. *bijeli se čeḷade u bijelu odijelu:* A. Tko se ono bijeli? B. Na pir maskari idu. M. Držić 56. — *što je bijelo na čemu te čini da se bijeli ono na čemu je, kao u pošḷeđńim primjerima, može biti i izrečeno, i to ili u instr.:* Skorupmi i sirom bijeli se pazar vas. N. Dimitrović 104. Bijeḷahu sva se mjesta našim stadim bezbrojnima. I. Gundulić 143. Kalvariju on gledaše, neukopanijem ḷudskijem kostim ka se jadno svud bijeḷaše. Đ. Palmotić, christ. 478. *u prenesenom smislu o moralnoj čistoti:* Niki se crḷene skerletom vlastite krvi za Isusa prolite, niki bile mirisavim čistoće divičanske ḷiḷanom. F. Lastrić, test. ad. 110. *ili u gen. s prijedl.* od: Gore se od sniga bile. A. Kanižlić, kam. 471.

BÎJEḶIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u pjesmi. isporedi* Bijelić. Đovedoše Bijeḷić' Ivana. Nar. pjes. juk. 100. Neka pušća Bijeḷić' Ivana. 103.

BÎJEḶINA, *f. varoš u Bosni blizu Zvornika.* -ije- *je po južnom govoru od* -ê-. Vuk, rječ. 25a. Zemḷ. bos. 43. Glasnik 22, 49. Zakukala sińa kukavica na glavici više Bijeḷine. Nar. pjes. vuk. 4, 226. *dolazi i u sredńem rodu* xvii *vijeka:* Vь

gradь Šabacь i ‚Belino' i Gračanicu i Loznicu. Glasnik 25, 44. — *isporedi* Beļina.

BĬJEĻINAC, Bĭjeļînca, *m. čovjek iz Bijeļine.* Vuk, rječ. 25ª. Bijeļinca Omera Ismića. Nar. pjes. vuk. 4, 332. *akc. u gen. pl.:* Bĭjeļinâcâ.

BĬJEĻINSKÎ, *adj. što pripada Bijeļini.* Vuk, rječ. 25ª. Bijeļinska nahija. Zemļ. bos. 43.

BIJĚĻKA, *f. ńekaka riba. u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se tako zove u Hrvatskoj. u Jambrešićevu rječniku* ‚beļka', alburnus. *isporedi* bijelka.

BĬJEĻNÎK, *m.* candidatus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BIJÈNÎK, Bijenika, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 63. Pregled 18.

BIJENSTVO, *n.* pugna. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Snažna ptica na bijenstvo. J. Kavańin 289.

BĬJĚŃE, *n.* verberatio, pugna. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (verberatio ‚biyenye'), *u Belinu* (17ᵇ. 132ª. 132ᵇ. 305ᵇ), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu* (9), *i Stulićevu.* -ńe *je postalo od* -nije, *čemu je najprije otpalo* i, *te je glasilo* -nje, *a poslije se* nj *sastavilo u jedan glas* ń, *i to od* XVII *vijeka (vidi primjer Đ. Palmotića). može biti da u koga pisca glasi i bez* i *između* b *i* j, *ali se ne može za cijelo znati staroga pravopisa radi. — a) bijeńe kakvo je onda kad tko bije koga ili u što udara:* Prije nego li se krv prolije, čuje se proklinanje i bijenje. Zbor. 23. Od bijenja i bičevanja, koje primi naš spasiteļ. A. Gučetić, roz. mar. 187. Isukrst podnese ustrpļeno riječi i bijenje. M. Divković, bes. 98. Od jadovitijeh krvnika bijenje. B. Kašić, per. 174. — *s instr., u kom se izriče čim se bije:* Kolika biči bijenja! M. Angel, razm. 35. — *mjesto instrumentala adjektiv:* Trstno bijenije. Arkiv 9, 104. — *s gen., u kom se izriče tko boj podnosi ili u što se udara:* Bijeńe žene i djece svoje. V. Bogišić, zbor. 595. Bijeńe dlana o dlan. Bella 133ª. *mjesto gen. u istom poslu pronom. pos.:* Ne dopustite da vas ovo moje bijenje od jistine odvrati. F. Vrančić, živ. 26. — *b) bijeńe kakvo je kad se vojske biju:* Neprijateļe pozivaju ne na bijenja neg na plijene. I. Gundulić 290. Cesar još neredno ima bijenje na svoj kući. 451. Dobitnika ńega učini u tom bijeńu. D. Palmotić, christ. 17. Gdje ću završ bijeńe prijeko, na koje li kraje i strane bojne Ugre zabaviti? I. Kanavelić, iv. 10. Duhovnom skrovnom vrijednostim, a ne izvańom telesnom silom i bijeńem Krist im'o nas je sahranit. Živ. is. 9. Svudara bučiće rati, bijeńa. 137. Bijeńe konjičko. Bella 132ª.

BĬJES, *m.* daemon, rabies, furor, violentia, ardor juvenilis. -îje- *je u južnom govoru od staroga* ê, *mjesto čega je u istočnom* -ê-, *u zapadnom* -î-. *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* bijèsu, *i gen. pl.:* bijèsâ, *i u cijeloj množini kad ima umetak* -ov-: bjèsovi, *tako i u ostalijem padežima osim gen., u kom je* bjesóvâ. — *Dolazi od* XII *vijeka (vidi primjer sv. Save) i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva i Voltiģijina: u Vrančićevu* rabies; *u Mikaļinu* stultitia, insania, dementia, amentia, vecordia, insanitas; *u Belinu* furor (334ᵇ. 680ª), phrenesis (330ª), insania (466ᵇ); *u Bjelostijenčevu* (‚bis') rabies, dementia, furor; *u Stulićevu* furor, insania, dementia, temeritas, animi elatio, malus spiritus, oestrum; *u Vukovu* rabies, mutlıwille, übermuth, aetas florescens; *u Daničićevu* daemon. — *Od kor.* bhi, *strašiti, od kojega je i* bojati se.

1. daemom, *vrag, đavo, đavao: do našega vremena samo u knigama u kojima se miješa jezik erkveni:* I bêsi vêrujutь u boga. Sava, tip. hil. glasn. 24, 173 Gonimь bêsomь byvaše. Stefan kr. 20. Ikony svetyihь javiše se, bêsi probêgoše. Domentijanª 31. Bijesi ili hudi dusi. Š. Budinić, sum. 151ᵇ. Besovo progońava. J. Rajić, prouč. 1, 256. *u naše vrijeme samo u narodnom bajańu i u gdjekoga književnika:* U mice mieine tri brata rodena: jedan gluh, drugi slep, treći hrom; . . . ustuk bes! tu ti mesto nije. M. Đ. Milićević, živ. 1, 107. Ko prava čovjeka potvori, topi dušu u bezdańu, gdje će se oko ne grabiti i pregoniti rogati bjesovi, ko da je prije raskube. S Ļubiša, prip. 223.

2. rabies, *bolest bjesnoća: a) na čeļadetu, samo jedan put* XIV *ili* XV *vijeka i jedan put* XVII *vijeka, i to tako da značeńe nije jasno nego može biti i ludilo (vidi pod* 3) *i gorska bolest. isporedi* bijesan *(pod* 2). Otь bêsa. Starine 10, 102. — Ot besa. napiši sija slovesa na hlêbu na prêsnu, koji ne soļenь, da izestь človêkь. 93. — *b) na psetu: u naše vrijeme:* Bijes te skolio! (kletva psetu). Nar. posl. vuk. 13.

3. insania, *bolest, kad čeļade poludi, ludilo· do našega vremena: a) u pravom smislu:* Neki je slavan bijes, tko može na svijeti vrh sebe svoju svijes k visinam zanijeti. M. Vetranić 1, 274. Ter daleč moja svijes sebe van zahodi, jak da ju manen bijes planinom zavodi. 1, 383. Kad bijesan kroz Ļubav goreći idiješe po gorah, ter se ńim smjejahu i tuđer ńegov bijes žaļahu pastijeri i vile gizdave. D. Zlatarić 43. udriti *ili* udariti u bijes, *t. j. poludjeti:* Satir će u taj čas u čudan bijes udrit, kad bude na obraz prilijepe vil pozrit; Ļubmiru dragu vil hotjeće ugrabit, vila će kako stril iz luka prid ńim bit; satir će. ma zaman, it za ńom po gorah, slidiv ju noć i dan trajat će u suzah. M. Držić 66. On će udrit u taj bijes pun ogńa i smeće da ne će imat svijes poznat sve nesreće. F. Lukarević 222. Koji u ńega *(Isusa)* ne vjerovahu, dotekoše i zgrabiše ga . . . govoreći da on bješe uzvionute pameti u bijes udario. Živ. is. 84. Udriti u bijes, smaniare, insanire. Bella 680ª. — *b) u prenesenom smislu o čeļadetu na kom je ta bolest (isporedi i pod* 5, *b.):* Toj gdi slišah ja, vas igrah kako bijes, rek bi me bješe tja zanijela sobom svijes. Š. Menčetić 54.

4. furor, *bjesnilo, ali ne bolest kao pod* 2 *i* 3, *nego stańe u kom tko radi što kao u takoj bolesti, kao izvan sebe, ne gledajući ni na što, naglo, plaho, a zlo po se ili po drugoga. isporedi* bjesnilo, obijest, pomama. *taki bijes može biti u čeļadeta i živińeta, a prema ńima i u stvari tjelesnih i umnih. i u tom smislu dolazi samo do našega vremena. a) u čeļadeta: aa) od tuda što je čeļade silovito, obijesno:* XVII *i* XVIII *vijeka:* Ostavite nesklad hudi i bijes, s kijem se zadojiste. I. Gundulić 102. Bez ozira srne kuda nesvijesni ga bijes potiče. 515. S golom sabļom u desnici skaču u bijesu nesvijesnomu. 490. Domaćih smeća u bijesu čuvajmo se k'o od zla prika. 503. Pravije jes u zlu tom žalit je, neg kroz plah toli bijes osvetom platit je. F. Lukarević 138. Otrov, plač, bis užgan. Đ. Baraković, vil. 305. Pun mahnita bisa. Đ. Baraković, jar. 119. Ta bis ne dugo trpi pravda božja. F. Vrančić, živ. 114. Na zrak slike ńih blažene bješe pogan bijes potako ļudi, ki mišļahu sve naopako. Đ. Palmotić, christ. 134. Silnu glavu punu bijesa pogledat se ne dostoji. 444. Taj nesejena ńih naputi s nerazbornijem da se bijesom dogovore podignuti gradu oholu proć nebesom. 329. Bog svoj kaže gńiv ogńeni kijem oholo srce biva, s kime vlada bijes himbeni. A. Vitaļić, ost. 38. Bojnici opojeni strašnijem bije-

som. I. Đorđić, mand. 85. Svaki zloće pun i bijesa. I. Đordić, salt. 42. Povratiti na pravednos moć' ih nije, er je ńihov bijes mahniti sličan bijesu gluhe zmije (furor illis secundum similitudinem serpentis). 186. Ražalište oni tebe puni bijesa i slobode. 362. Ne bi ovo zadosta bisu ovih krvolija. A. Kanižlić, kam. 106. Jes podložan bijesu krivovjeraca. Đ. Mattei 54. Koliko bi vrlovit bijes, koji me zanese za stvoreńem. 163. — *bb) od gńeva:* Ustavi, sinko moj, gńev bijesan . . , u bijesu er čovjek ne može izustit razumne riječi vik. M. Bunić 26. Pun sržbe i bisa. Đ. Barakovič, vil. 62. Gńivna cara bis potače da razmirje s krstom hoti. 70. Oni bis i gńiv, ke suprotiva ńemu ispuniše. P. Radovčić, naš. 416. Koli krati na zrcalo moj se užeže bijes ogńeni, er ne bješe prikazalo sasma ugodnu mene meni. I. Đordić, mand. 41. — *cc) od ljubavi:* Zla ti kob! Radate, a jošte gori bijes! što dođe toj na te? kamo t' um? kamo t' svijes? N. Nalješkovič 1, 181. Silim se, najbolje kako godir mogu, skriti bis, ki kolje sreo mi nebogu; da ljubav očića po sebi se sama. H. Lucić 193. Mala rana ona bi samo skušenje od bijesa ńegova. Đ. Zlatarić 70. Ah, kako poče ti, naprjeduj i hodi, poznaćeš, mahniti bijes na što dovodi. I. Gundulić 142. Ona se domisli da ljubav mnom vara, hip dobar pomisli, a pak me pokara: bis tebe umara, ki t' ništar ne prudi, i mlada i stara nahodim te ćudi. Đ. Baraković, vil. 30. Ljubena pun bisa s vilami hodeći. 141. — *dd) od raspuštena života:* Pojte od mene sve taštine, zle raskoše bludni bijesi. A. Vitaljić, ost. 362. — *ee) od čega god:* Svi ti sni ino nisu, ner po pravo ona tlapa, onaj para, onaj vapa, ka svih muči, ki su u bisu. M. Pelegrinović 185. — *b) u životinčeta:* Bijesan lav . . i svoju usilos s bijesom bi prikratil. M. Vetranić 1, 4. Čin' da t' se pokloni kokotov plahi bijes. 1, 88. Tigre zvijer srdita, puna bijesa i čemera u plahom se krši tijeku. I. Gundulić 409. Lav oholi svak čas zlatnom grivom stresa, veličanstvo slavno toli krijepeć silom vrla bijesa. 555. Pastuh, kad se od bijesa s jasli otrgne, vihra brži teče. 541. Dva bika u planini kad ih ljuven bijes uhiti. 538. Boga molimo, jeda nam milos da dobit te zvijeri bijes. F. Lukarević 5. Sličan bijesu gluhe zmije. I. Đordić, salt. 186. Ńoj *(ždrebadi)* od posli nije po polu bisa, već u štali odbita pribiva. J. S. Reljković, kuć. 361. — *c) u vjetra, vatre, vode, mora, oblaka:* Za što će manen bijes . . skršiti zelen lijes od vihar. M. Vetranić 2, 16. Gorušti dim krvav gdi užežo sve more, . . i taj bijes krvavi prije ner se razbere veće krat od plavi sva jedra razdere. 1, 128. Silno dmenje vihra bijesa, sve razgara i raždiže. I. Gundulić 513. More kad je ohola puno bijesa, valovite stvara gore. Đ. Palmotić, christ. 384. On se tuj potopi, er ga obilnost strašnijeh voda i žestoki bijes priklopi. A. Vitaljić, ost. 89. Vjetri ustanu puni bijesa. I. Đordić, salt. 372. Da suprot vami izbljuju bisi jed svoj *(oblaci)* na zvońeńe ovih zvona. J. Banovac, blagos. 273. — *d) u kakve radńe i staňa, smrti, ljubavi itd.* Prijeku smrt ter toli s velikom ljubavi zaklina i moli da svoj bijes ustavi. M. Vetranić 1, 5. Četvrti njeki boj jošte je na svijeti, od koga nepokoj trudan je podnijeti, vaj komu nije lijeka da svoj bijes utaži, ner samo smrt prijeka telesa ka praži. 1, 374. Ni u bukah ni u glasih muklih trubalj bojna bijesa sklad se smete pjesni drazih. I. Gundulić 32. Poštenje jes pogrđen bit od te, ku vlada samo bijes ljubavi proklete. F. Lukarević 138. Trudne su pokore, pune plačna bisa. Đ. Baraković, jar. 114. To uzbit će, kada . . . najveće zlobe bijesi uzkraljuju na svem svijeti. J. Kavańin 412. Kijem se u svijesti zloća utvrdi i neprave bijes slobode. I. Đordić, salt. 420.

5. *hjesnilo, kao pod 4, ali mańe i u blažem smislu, obijest, staňe koje biva kad je čeljade tako silovito da bez nevolje čini što se samo u nevolji čini,* violentia, insolentia. *toga je značeńa danas: a) u pravom smislu takovo staňe:* Jača rđa od bijesa. Nar. posl. vuk. 110. Ili je otišao u hajduke od bijesa ili od nevolje. Vuk, rječ. 25a. Ako bide popu do nevolje, bidite vi popu na nevolji; ako l' bide popu do bijesa, pomam'te mu dva vola šarena. Pjev. crn. 172. Nima se je biti od bijesa. Osvet. 2, 84. — *b) u prenesenom smislu po staňu se naziva i ono što je u ńemu, čeljade i živinče u staňu kakvo je pod a.:* Baba bisa ne imiła, luda prase jest kupila. P. Vitezović, cvit. 79. Nemala baba bijesa nego kupila prase. Nar. posl. vuk. 203. Kupi hiljadu junaka, . . hiljadu im nabavio koňa, . . pa pojaha sila na bijesa. Pjev. crn. 138. Koňa uze za oba dizgina, pak se ńemu na srijedu baci; kad usjede bijes na bijesa, stade mu se ždralin propińati. Nar. pjes. petr. 3, 306.

6. *plahost, koja dolazi i prolazi s mladošću,* petulantia, ardor juvenilis. XVI *vijeka:* Zavide djetinskomu bijesu. M. Držić 91. Vikaju, er mlados mladosti provodi, kako da nijesu nigda mladi bili i mlados u bijesu hude od nas vodili. 93. *u tom smislu u naše vrijeme u jednoj pjesmi pokazuje doba kad djevojka stane na snagu, kad je zanosi ta plahost:* Kad ja bijah na bijes devojka, jedno jutro uskrseńe dođe, moja majka do pred crkvu pođe, men' ostavi da siguram ručak; kad mi majka ispred crkve dođe, mene golu u haljine nađe, udari me rukom i prstenom, ja š ńom udrih o duvar od kule, tade me je prokliňala majka. Nar. pjes. vuk. 2, 13. *značeńe se prenosi i na stvar koja draži na plahost mlado čeljade:* Baš to je *(rakija)* staru ljek a mladom bijes! Nar. prip. vuk.[2] 277.

BIJÈSAN, bijèsna, *adj.* daemoniacus, a daemone obsessus, rabidus, insanus, furibundus, violentus, insolens, vegetus. *mjesto* -ijè-, *koje je u južnom govoru od staroga* -ê-, *u ističnom je* -é-, *u zapadnom* -i-. *Akcenat se mijeńa u složenijem oblicima* bîjesnî *(ist.* bêsnî, *zap.* bîsnî). *Comp.* bjȇšnî (Vuk. rječ. 25a. *vidi i dale pod 4 primjere iz narodnih pjesama. u nekih pisca i* bjèsnijî. Bella 103a. Nar. pjes. juk. 318. S. Ljubiša, prip. 253). — *Od* XIII *vijeka (vidi primjer Stefana kr.) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu* rabidus, rabiosus, truculentus: *u Mikaljinu* rabidus, rabiosus, stultus, demens, desipiens, insanus, delirus, amens, fatuus; *u Belinu* rabidus (103a), furibundus (334b), phreneticus (330a), insolens (409b), violentus (708b); *u Bjelostijenčevu* rabidus, rabiosus, truculentus, demens, insanus, amens, fatuus; *u Jambrešićevu* rabidus (834b); *u Voltiđijinu* furioso, mentecatto, rasend, wüthend; *u Stulićevu* furiosus, furens, malo spiritu actus; *u Vukovu* rabiosus, superbus, insolens; *u Daničićevu* a daemone obsessus, rabiosus.

1. daemonum, *vražji, đavolski; samo* XIII *i* XIV *vijeka i u jednoga pisca prošloga vijeka:* Bêsnyje duhy progone. Stefan kr. 20. Jeda bi htio . . . obratit k Isukrstu ostavivši idolove. Al ne hti odvrći pogan bisnu. J. Kavańin 298. *u tom će smislu biti na svršetku* XIII *ili u početku* XIV *vijeka o ńekoj vodenici, o kojoj može biti da se pripovijedalo da su u ńoj bili đavoli:* Meda prèzъ Lukavicu na bêsnu vodênicu. Mon. serb. 63.

2. *bolan od bolesti o kojoj se mislilo da dolazi od đavola (‚bijesa') osobito od bolesti bjesnoće ili od ludila ili od gorske bolesti: a) bolan od koje god rečene bolesti, samo do* XIV *vijeka:* Ovogda

bêsьna, ovogda raslabljena prêdьlagaaše kь racê. Domentijan[a] 111. — *b) bolan od gorske bolesti*, epilepticus, *osobito kad dolazi o novom mjesecu, samo do početka* XVI *vijeka*. Žena na nov mêsec bêsna bivaše. Arkiv 9, 101. Bijesan na novi mjesec bjesnuje, a pijanica po sve dni bijesan jest. Zbor. 32[b]. — *c) bolan od bolesti bjesnoće*, rabidus; *u tom se smislu govori i u naše vrijeme o čeladetu i o životiňi: aa) o čeladetu: mjesto čeladeta dolazi u pjesmi i život mu*: Kad ta vil uz pjesan na prozor izide, čudu se gdi bijesan život moj ne pride. Š. Menčetić 91. Kako bisan od ljuvena od poraza trgnuv mača sa pojasa zapovrne ovu pisan. A. Čubranović 158. Kužnici, ujideni od otrovne zmije, bisni ljudi, maneni. L. Terzić 147. *tako je sada i u novom zavjetu samo na mjestima gdje u tom smislu može biti grč.* δαιμονιζόμενος: Dovedoše k ńemu bijesnijeh mnogo, i izgna duhove riječju. Vuk, mat. 8, 16. Sretoše ga dva bijesna... tako zla da ne mogaše niko proći putem onijem. 8, 28. Vidješe bijesnoga gdje sjedi obučen i pametan. Vuk, mar. 5, 15. Kazaše im šta bi od bijesnoga. 8, 16. — *bb) o životiňi, osobito o psu i vuku*: Srêtoše jego bêsni psi i vlьci. Starine 10, 278. Sretoše jego bêsni vlьci i bêsni psi. 279. Kako no kad bludi sobom simo tamo bisan pas meu ljudi, pojti ne umi kamo, ner se vrti samo, ter ujisti preži. M. Marulić 9. Udri sam na se jak bijesna ka god zvir. M. Bunić 8. Kako no bisni psi zavidnici će od boljezni zavijati. B. Kašić, nasl. 51. Bisan pas, canis rabidus. Mikalja 15[b]. Ljutina psa bisnoga. J. Banovac, pripov. 55. A čobani ka' i bjesni vuci. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Bijesnoga vuka poćeraše, pustaiju Petra harambašu. 4, 59. Kad besan pas ujede, uzmu nekoliko dlaka od istoga psa, to sažegu na vatri, istucaju sitno, pospu na ranu i ozgo prilepe list kakve bilo trave. M. D. Milićević, živ. 2, 61.

3. *koji nije bijesan od bolesti bjesnoće, kao pod* 2, *c, nego je u svom postupańu onaki više ili maňe*, furibundus. *tako može biti čelade i živińce, a prema ńima i stvari tjelesne i umne. isporedi* bijes (*pod* 4). *a) o čeladetu, koje je preveć ljuto, preveć gńevno, preveć razdraženo: to može biti u ovijem primjerima do našega vremena*: Skup bijesni ne će trpit spahoļana, jańičara, bude ga odrijet i razdrpit. I. Gundulić 496. Vojska bijesna i zlosrda... je napala i od saraja vrata tvrda. 534. Udarac teški tada bijesni Derviš u štit prima. 528. Vrh lijeve se noge uzdrži vas količak vitez bijesni. 545. Budući udrio miris po svoj kući, Juda pun lakomosti bijaše bisan jak no pas. P. B. Bakšić 4. Primoći udorce jednoga toliko jedna i bisna neprijateļa. P. Radovčić, nač. 69. A ti na ńi bisna laješ. V. Došen 125. Nesvisan od ljutine bisan srne. 195. Oni bisni krvnici ńega zatvoriše. A. Kanižlić, kam. 57. Oni bisne trage krvnici. 105. — *b) o živińcetu, kad je ńim teško vladati, kad je ljuto, kad se razdraži, kad se upaļuje, kad tjera svoju voļu*: Sred usta ljuta zmaja i nokata bijesna zmaja oko tebe (Dubrovnika), s oba kraja slovinska je sva država. I. Gundulić 390. Bijesne konje kroti i vlada. 331. Koń, koji se bijesan jaha s napuhanijem nozdrami prije, blag i krotak zelen milu na livadah sad uživa. 399. Pitoma jańica dvi *(će)* majke pomusti, bisna kozlica i jednoj dogrusti. I. T. Mrnavić, osm. 115. Mučeći ju *(dušu)* s jednijem crvom bijesnijem, koji sve koļe i slijedi grešnika. M. Radnić 235. Blud u slici bijesna prča. J. Kavańin 417. U kao bluda omrļa se kao bijesna i goveda svakom kravom kad tjera se. 34. Riknu kako vo bijesan. P. Knežević, pism. 126. Za to isto radit ne će, dali kao koňi bisni, razuzdani i obisni pustu pašu sebi ištu. V. Došen 43. Junci, tuste krave, sitni ovni, janci mladi sred zelene pasuć trave bijesni skaču po livadi. N. Marči 22. Četr tisuće mladić na bjesnijem koňim. B. Cuceri 174. Kad vrućina zategne, ne dade muha bisna da što ļudi rade. J. S. Reļković, kuć 322. Pa on uzja bijesnu vrančinu. 1, 547. Pak posjedo bijesna putaļa. 3, 471. Stade vriska bijesnih atova. 2, 561. — *c) o tijelu čeladeta ili živińceta kakvo je naprijed, o ńegovijem udima i drugom što je u ńemu, kao što je žuč, pjena*: Hoće l' iz tvog bisnog tila hit' zemaļska smradna gńila? V. Došen 20. Svoj bisni jezik pruži. 142. Grad zemaļski zadobiti mora bisno srce biti, pomama je i ļutina vitezovom onda cina. 200. O, mnogog ti Golijata, babo, s bisni nogu skinu. 36. Kad bisne baca pine i jadovno ranit zine *(sablast)*. 10. Donio knigu bisnom žučju pisanu. A. Kanižlić, kam. 132. — *d) o ogńu, vrućini, moru, valu*: Ki l' te bisan ogań peče. Đ. Baraković, vil. 118. Da vrućinu bisnu ima. V. Došen 197. Grade zgrađujemo vrh mora bisnoga. I. T. Mrnavić, osm. 68. S bijesnoga mora puti prikriveni svi su ostali. A. Vitaļić, ost. 89. Bijesni vali crļene se. B. Bettera, or. 27. Bijesni valovi zlijeh godina pobuđeni su. D. Mattei 235. Bijesni valovi morski. Vuk, jud. 13. — *e) različno staňe i radňa: sila*: Krote puti bijesnu silu. J. Kavańin 364. Onda kažu bisnu silu, radeć potrt vojsku cilu. V. Došen 184. *djelo*: Toga od doba dikla uresna vrže djela huda i bijesna. D. Palmotić, christ. 33. *različno kretaňe*: Ka *(rijeka)* niz goru strmo od zgara krši plahos bijesna tijeka. I. Gundulić 546. Osvadiše ga s najpropasnijim prikazańima, koja iznaći more bisno ganuće. I. J. P. Lučić, isk. 17. *rat, juriš*: Rat bisni da g' obori. V. Došen 191. Kad bisni juriš čini prama bogu na visini. 184. *volja, gńev, mržňa, ljubav*: Ta jabuka od lava i vuka premaga bijesan jad i zvijeri ostale privodi k ljubavi. M. Vetranić 2, 103. Ustavi gńev bijesan. M. Bunić 26. Dokole ne ugodi svojoj bisnoj voļi. F. Vrančić, živ. 40. Bisnom rasrčbom užežen. B. Kašić, per. 203. Bisnu omrazu na crkvu noseći. A. Kanižlić, kam. 818. Bijesna ljubav, tašta slava ńihova je sva zabava. N. Marči 12. *vika*: Najpri bisnu viku dignu. V. Došen 184.

4. *koji je preveć silan ili samovoļan, koji bez nevoļe čini što se samo u nevoļi čini, kojemu je dobro ali se ne zadovoļava nego hoće još boļe, koji hoće i radi da ga se drugi boje ili znaju silu ńegovu*, violentus, insolens. *isporedi* bijes (*pod* 5). Neka nijesmo od veće bijesni i lasni na rasrčbu. M. Orbin 16. Druga su dičica bisna i opaka. A. J. Knezović 24. Oni bisan zapovida, oni svisan kapu skida. V. Došen 185. Bisne vaļa ustezati, line vaļa uzdizati. 253. Po načinu bijesnijeh i raspuštenijeh mladića. Misli kr. 59. Ka je časom skup smioni bijesnijeh mladac zamamila. N. Marči 32. Tude livade bisan volar il pastir odgrade. J. S. Reļković, kuć. 167. Nije bog tako pustio čovjeka da on pustopašice ide i žive... Nevještu d'o je ko će ńega vladat, bijesnu d'o je ko će ńemu držat i stezat uzdu. A. Kalić 364. Da se ukloniš od družbe, koja je plaha, bijesna, neukroćena. 367. Al eto ti Hasan-paše s vojskom,.. tovni koňi a bijesni Turci, iznad crkve poļe pritiskoše i po poļu popeše čadore, pa na crkvu poprijeko glede. Nar. pjes. vuk. 3, 74. Nemoj koji pušku opaliti na bijesna Airović Ibra. 4, 386. Baš je ļepša od svake devojke, a bješňa je od brata Alila. 3, 144. Popļešti bijesna, da je bješňi. Nar. posl. vuk. 255. Ako ne budu gosti bijesni, ne će biti kuća tijesna. Nar. posl. vuk. 6. Obojica silni

i besni. Vuk, dan. 4, 23. Bila je kuća zadružna i silna i bijesna. Vuk, nar. pjes. 4, 93. Bijesan je, dobro mu je. Vuk, posl. 247.

5. *o mladu čeljadetu kao zdrav i veseo, živahan,* vegetus. *isporedi* bijes (*pod* 6). U vijek je boležljiv, ima jehtiku, jadljiv je, što će ti rđa? tako bisna đevojka zaslužuje boljeg momka. V. Bogišić, zbor. 175. Blaga je, zdrava, vrijedna, bisna, jaka. 198. Tri sinčića, svaki bijesan i napredan, kao što ne će biti, pak jedno jutro dvoje zakovrče zdrava čitava; izdahnuše isti dan. S. Ljubiša, prip. 199.

6. *adv.* bijesno: *kao naprijed pod* 3 *i* 4: Smrt mnogo bijesno plaši. M. Vetranić 1, 27. Vijem da je jelen plah i bijesno se plaši. 1, 37. Bijesno ga slidahu dubja. D. Ranina VII. Koji sada u hrlosti bisno vlada. V. Došen 44. Kad za njima bisno laju. 134. Što u kolu bisno skače. 166. Što god bisno gdi udare. 228. Ne bisno da luduje. 179. Kada bisno poludiste. 226. Da b' se ljudsko tilo tako bisno pomamilo. 137. Bisno razjiden. A. Kanižlić, kam. 158. Srca, koja neharno i bijesno pomamjena od njega odbjegaju. Đ. Mattei 312.

BIJÈSNICA, *f.* furiosa. *u Srbiji (u istočnom govoru* bȅsnica) *u narodnoj pjesmici:* O devojko besnice, već prodoše mesnice; nit' se češljaj ni gladi, već dodoše pokladi. Lj. Kovačević.

BÎJESNÎK, *m.* furiosus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. a) o vragu:* Nebu se oprit' spravam ovim tvrdoglavi bijesnik stupa, zaboravljen, ko treskovim svemoguća ruka lupa, za sve da od nje, kad oholu glavu istakmit' k višnem prope, strmoglav se buši dolu. I. Gundulić 473. — *b) o momku u Srbiji u narodnoj pjesmici (istočnim govorom* bȅsnīk): Oj ti momče bȅsnīče, prođoše ti mesnice; metni češalj pod kamen, udri glavom o kamen. Lj. Kovačević.

BÎJESNO, *adv. vidi kod* bijesan.

BIJÈSNÔST, bijèsnosti, *f. bjesnoća, ludost. Od* XVI *vijeka (vidi primjer Bernardinov), između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (rabies 1, 1017). — 1. rabies, *bjesnoća bolest. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1017). — 2. insania, *ludilo. isporedi* bijes (*pod* 3): Mi ludi život njih mňahomo da je bisnost. Bernardin 100b. sap. 5, 4. — 3. furor; *isporedi* bjesnilo *i* bijes (*pod* 4) *i* bijesan (*pod* 3): Ludo je skrivati nebeske odluke, još luđe tajati podnesene muke, a bisnost manena veselje kazati, kad je stvar svršena, koju je plakati. I. T. Mrnavić, osm. 65. S naglom bijesnostju da jednu zaušnicu Isusu. P. B. Bakšić, razm. 68. Ka će rukanja i bisnosti biti one, kimi će se tužiti na samoga sebe. P. Radovčić, nač. 320. Ispuniti svoju bisnost i jadovistvo. P. Radovčić, symb. 52. Odrišivši ga s velikom naglostju i srditom bisnostju. M. Lekušić 81. Ne pazeći na njegovu bisnost. A. Kanižlić, fran. 87. — 4. violentia; *isporedi* bijes (*pod* 5) *i* bijesan (*pod* 4): Od teške bisnosti učini se vojvodom proglasivši da on ne će da imade dila s Davidom. E. Pavić, ogled. 277.

BÎJEST, *f.* rabies, insania, furor, insolentia. *isporedi* bijes. *Akc. se mijenja u loc. sing.:* bijèsti. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (rabies 601b. insania 466b. furor 680a. libido, samovolja 171b), *u Stulićevu (što i bijes), i u Vukovu* (insolentia, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). Po nekim se stranama t iza s kad stoji na kraju odbacuje. Postanje nije jasno: neki misle da bi moglo biti od korijena od kojega je* ijed *pa da je sprijeda otpalo o, koje se drži u* obijest (Miklošić, vergl. gram. 2, 167); *ali se čini teško rastaviti riječ od riječi* bijes *i* bijesan, *i za to mislim da je postala od* bijesan, *čemu bi bio odbačen zadnji nastavak, i da je najprije glasila (u ženskom rodu)* bijes (bȅsь), *pa joj poslije uz druge riječi dodano* t. — 1. rabies. *samo u Belinu rječniku* 601b. *isporedi* bijes (*pod* 2). — 2. insania; *isporedi* bijes (*pod* 3): Njeka je vražja bijes u ljudi udrila, ter im je prem svu svijes i pamet odnila; kad trbuh pun čuju, pjani *i* obijesni plaču i tuguju kroz njeke ljuvezni. M. Držić 84. Koja je bijes toj u ljudi udrila, da stado i dom svoj ohode cić vila, da tlače svoju čas i pravdu i razlog jak prase kad se vas umijesi ,u brlog? 99. — 3. furor; *isporedi* bijes (*pod* 4): Čudna opaka i njeka pusta bijes uzrok su da svaka vila mi nosi svijes. I. Gundulić 166. Što činiš? odnesi, jaoh, s prsi ljuti stril, ustavi u tebi tužnu bijes i plač taj, ter samu smrt sebi nepravo ne zadaj. 187. Slobodno od njih ništa nije; . . u ovoj bijesti udarajuć na sve strane ne pristaše dokli i tebe ne iznađoše. 559. Svi puni bijesti hude i čemera pakljenoga nemilosnu na smrt sude u ljudskomu tijelu boga. Đ. Palmotić, christ. 119. U gnevnoj ljutoj bijesti prida se im ne da sjesti. J. Palmotić, dubr. 244. Bivši s bijesti svoje prike svijem krstjanom turska sila crkve ostale sve kolike prvo u vrijeme razorila. 290. Zamijenit bijes njihovu. I. Đorđić, salt. 479. Tijelo htješe braća da se ukopa, . . da ga silna bijes ne iskopa. I. A. Nenadić, šamb. 26. Zaludna je tvoja bijes i tvoja pomama nekorisna. Besjede kr. 157. Koja će biti sržba, gnev i bijest od osudenika slušati tolika prikoreńa! A. d. Bella, razgov 35. Igraču, koji je sve pineze na igri izgubio, ne može se gore učiniti nego prikorit ga; . . ovo je dosta da bude karte razdriti i u bist udriti. 35. Sada toliko se tuži, tako udara kako u bijest za cić izgubljena prvorođena bivši ga prije prod'o za toliko malo. 148. *i u vjetra je:* Kad silni vjetri puni bijesti i rasrdbe skoče na drijevo. Besjede kr. 243. — 4. insolentia. *isporedi* bijes (*pod* 5): Dokle ne će doprijet' bijes njegova? Nije ništa zatvoreno, nije ništa sveto gdje on ne će ući. A. Kalić 304. Ako mnite, vi duše gubite, da se raja bije od obijesti; e ko mnije, od boga mu bila bijest ovaka u domu njegovu. Osvet. 3, 80.

BIJÈSTAN, bijèsna, *adj.* furibundus. *vidi* bijesan (*pod* 3). *u rječnicima Belinu* (334b) *i Voltiđijinu* (8) *i u jednoga pisca:* Bijestan vojnik. A. Kalić 567. *isporedi* bijest.

BIJÈŽATI, *u pjesmama kad kad mjesto bježati, da bi se vrsta ispunila:* Pleći dade, biježati stade. Nar. pjes. vuk. 1, 546. Pleći dade, biježati stade. 2, 468. Ta ako ću jadna biježati. 3, 42. Daleko su gorom biježali. 3, 271. Biježaćeš, no pobjeći ne ćeš. 3, 338.

BIJO, *u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu koje je u jednom rukopisu napisano* ‚bijamusi' *a u drugom* ‚bijumusi', *a u objema se dva zadńa glasa mogu čitati i* si *i* zi *i* ši *i* ži: *tu će biti tal.* bigio, *taman, u čakavskom govoru* bijo, *u dat. sing.* biju, *iza kojega će* m *biti pogrješka mjesto* v, *u ostatak će biti* uzi, *tako da bi cijelo trebalo čitati:* ‚biju v uzi'. Blagoslovljen Isukrste gospodine, ki da svitlost biju v uzi (*naštampano* ‚bijum uši') po Lovrincu tvomu sluzi. P. Hektorović 122.

BIJÙKLIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme; može biti od tur.* byjykly, *brkat.* -î- *je sažeto* -iji-. Mijailo Bijuklić. Prot. šab. mag. 51.

1. BÎK, bika *i* bîka, *m.* taurus. *isporedi* bak. *Akcenat kad je u gen. sing.* bîka, *ostaje taki u svijem oblicima osim voc. sing., gdje je* bîče; *ostaje i u gen. pl., samo je i zadńi slog dug kad nema* -ov-: bîkâ, *i oba zadńa kad ima* -ov-: bi-

kôvâ; *kad je u gen. sing.* bika, *i onda ostaje taki, osim voc. sing., gdje bi moglo biti* bîče, *i gen. pl., koji kad je bez* -ov- *može biti da glasi* bîkâ, *a kad ima* -ov- *onda se ne mijeńa nego su i oba zadńa sloga duga:* bikôvâ. — -i- *je od staroga y.* — *Dolazi od* XIV *ili* XV *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (974b), *Voltiđijinu, Stulićevu (u koji je uzeto iz ruskoga) i Vukovu.* — *Postańem misli se da je od kor.* buk, *bukati; ali se o tome može sumńati radi lit.* bùlius, *i toga radi može biti od kor.* bhu, *od kojega je* biti (budem) *i* bujan, *tako da bi prozvan bio po sili svojoj.* — 1. *U pravom značeńu:* Ustrúži byku oть rogovь. Starine 10, 126. Dva bika u planini, kad ih ļuven bijes uhiti, ovi onega ište ubiti. I. Gundulić 538. Meu nami . . . nesklad sika, ko zavadna meu dva bika. J. Kavańin 406. Pod bikom june tražiti. Nar. posl. vuk. 251. *u bajańu:* Ustuk biče; tu ti mesta nema. M. D. Milićević, živ. 1, 93. — 2. vođènî bîk, *bukavac,* ardea stellaris. G. Lazić 65. Vuk, rječ. 47b. 69a. J. Pančić, zool. 206.

2. BÎK, bika, *m.* scapus; *isporedi* bačva. *Akc. u acc. i voc. sing. kao u nom., u svijem ostalijem oblicima kao u gen. i još su u gen. pl. oba zadńa sloga duga:* bikôvâ. — *Dolazi samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). Postańem će biti od mag,* bök, *bodļa.* — *Tako se zove u Srijemu lukova prorašļika.* Vuk, rječ. 25a. *i u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *ali i drugo:* Nen *(tatulin)* se plod zovu bikovi, igelkolben, dornäpfel. G. Lazić 110. Bik je stablo sočno bez lišća, . . koje nosi na svom vrhu usamļen cvet ili poviše cvetova sastavļenih u . . . grozd . . .; scapus. J. Pančić, flor. biogr. 7. 431.

1. BÎKA, *m.* taurus. *upravo augm. od* bik (taurus), *ali dolazi kao i* bik. *Akc. se mijeńa u gen. pl.* bîkâ. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* 1. *u pravom smislu:* Bika kada se čini lov vazda se vraća k vratom od kuda je izašo na trgovište. M. Radnić 374. Bika mora također imati široku glavu. I. Jablanci 117. Obkolili su mene junci mlogi; bike pritile obsidnule su me. I. Velikanović, upuć. 1, 167. Ili daje svog za biku junca. J. S. Reļković, kuć. 191. Ona *(vrana)* odmah pane na biku, . . . uhvati biku za uši. Nar. prip. bos. 1, 31. *u bajańu:* Ustuk bika! M. Đ. Milićević, živ. 1, 108. 113. — 2. *znak na nebu od zvijezda,* taurus: Kad kalendar ukazuje biku. J. S. Reļković, kuć. 79. Kad je misec u zlameńu bike. 135.

2. BÍKA, *f. vidi* majka, *mjesto koje se govori kao* nena. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Bosni osobito po varošima. Postańa tamna, može biti od tur.* bik, *gospodar.* Zapale *(Turci)* kuće *(svoje)* i sve što su imali sagrađeno tako da su marili sebe, djecu i bike ostaviti pod vedrim nebom. Nar. prip. bos. 1, 82.

3. BIKA, *f.* luzula DC. *u jednoga pisca našega vremena, u koga će biti pogrješka* ie *mjesto* i: bieka. Šloser-Vukot. flora 1162. *Postańem može biti od sr. ńem.* binz. *isporedi* bikovina.

BÌKÂR, Bikára, *m. prezime, u naše vrijeme, postańem isto što i* bekar, *koje vidi. isporedi* bikarija. T. Bikar. D. Avramović, sv. gora 271.

BIKÀRIJA, *f. vidi* bekarija, *od čega je i postalo promijenivši* e *na* i. *Od* XV *vijeka.* Zakonь od mesa, ko se prodaje na bikariji. Stat. poļ. ark. 5, 294. Ode na bilu subotu da kupi što god na bikariji k uskrsu. J. Banovac, pripov. 119. Slušate li, ļudi, koji srtate oko tudih vrata kao psine oko bikarije? 186. Psosti rigati po krčmam i po bikariam. I. J. P. Lučić, razg. 5.

BIKÁRITI, bikârîm, *impf. raditi radńu mesarsku, ‚bikarsku'.* XVII *vijeka.* Oni ki bikare, da nimaju bubrigov odkidati. Stat. poļ. ark. 5, 305.

BIKÀRLUK, *m. radńa mesarska, ‚bikarska'. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ovi zanat biše tada pogrdan, kako sada kod nas bikarluk. A. Kačić, kor. 52.

BÌKÂRSKÎ, *adj. što pripada ‚bikarima', mesarski. prošloga vijeka.* Laskati krv po bikarskih paňinah. J. Banovac, prip. 184.

BIKICA, *f.* luzula DC. *isporedi pod* 3 bika. *u jednoga pisca našega vremena, u koga će biti pogrješka* ie *mjesto* i: bieka ili biekica. Šloser-Vukot. flora 1162.

BIKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Maksim Bikić. Rat 140.

BÍKÎŃE, Bikîńâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 5.

BÌKLA, *f. mlijeko smiješano s vinom. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Može biti od tur.* büklü, böklü, *usukano, sastavļeno što dvoje i više.*

BÌKLITI, bîklîm, *impf. miješati vino s mlijekom u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Postańa kojega je* bikla.

BIKNÍVATI SE, bìknîvâm se, *impf.* assuescere. *vidi* biknuti se. *samo u Stulićevu rječniku.*

BIKNÚĆE, *n.* assuetudo. *samo u Stulićevu rječniku* (usus; habitus), *gdje ima i* ‚biknenje'.

BÌKNUTI, bîknêm, *impf.* assuescere, *obicati.* b *stoji mjesto* v, *koje se promijenilo kao u* bábiti. *Postańa kojega je* nàviknuti, svîknuti; *vidi kod* nàviknuti. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i u Vukovu, u oba samo sa* se. — 1. *neprclazno.* Kako tko nikne, tako i bikne. Poslov. dan. 44. — 2. *sa* se: *a) refleksivno sa subjektom, kao naprijed bez* se. *samo u Stulićevu rječniku.* — *b) bez subjekta:* Kako ti se bikne? quomodo vales? *samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se tako govori u Dubrovniku.*

BÍKOLITI, bikolîm, *impf.* adulari. *u naše vrijeme, u Dalmaciji. prelazno:* ‚bikoliti, mazati koga riječima'. M. Pavlinović. *Postańem će biti u svezi sa* objekoliti *(saletjeti) i s* bikota *i* bikuša *(koje vidi) i s rus.* bikuša *(varalica), a od kor.* bha, *sjati, od kojega je i* bio, bijela: *od* sjati *lako je moglo značeńe preći u laskati i varati.*

BÍKOŃA, *m. augm.* bik, taurus. Ļ. Kovačević.

BIKOTA, *m. ime bijelu volu u zagoneci:* Kad legne bikota, niko ga ne može krenuti, dok ne dođe galeša, a kad dođe ovaj, niko ga ne krenu već bikota. Nar. zag. nov. 39. *odgonetļaj:* dan i noć. *Postańe vidi kod* bikoliti. *isporedi* bikuša.

BÌKOTÎNCI, Bikotinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 141.

BÌKOTÎNSKÎ, *adj. što pripada selu Bikotincima.* Bikotinska obština. K. Jovanović, reč. 141.

1. BÍKOV, *adj.* taureus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Stulićevu (u koji je uzeto iz ruskoga). isporedi* bičji.

2. BIKOV, *m. prezime, u naše vrijeme.* P. Bikov. Nar. pjes. petr. 1, 351.

BIKOVAC, Bikovca, *m.* 1. *ime muško* XIV *vijeka.* Dêdь imь Bykovьcь. Glasnik II. 12, 8. Bikovьcь. 75. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. mještani govore kajkavski* Bikovec. Schem. zagr. 1875. 127. Pregled 47.

BIKÒVÂŃE, *n.* vita tauri. *isporedi* bikovati. *samo u Vukovu rječniku.*

BIKÒVATI, bikujêm, *impf.* taurum imitari, *živjeti kao bik. samo u Vukovu rječniku.*

BIKOVINA, *f.* viburnum. *isporedi* bika *pod* 3, *od koje je i postala. samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 15. *u posljednega je i nekaka jabuka. u tom značeńu govori se u Hrvatskoj.*

BIKÒVIT, *adj. n. p. vo,* bos taurus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje je i značeńe kako je starjeno. vaja da se govori o juncu još neujalovljenu ili o volu dobro neujalovljenu. u Hrvatskoj se govori ‚o muškom teletu'.* P. Brantner. *isporedi* bakovit.

BIKUJINA, *f. nekaka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 15. *isporedi* bikovina.

BÌKUḶA, *f.* cirrus, *vitica, najviše u pl.* bikuḷe. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* bîkûḷâ. *Samo u Vukovu rječniku. Postańem može biti od tur.* byjyk, byk, *brk.*

BÌKUŠA, f. 1 *ime bijeloj ovci.* — 2. *žensko koje se umiljava, koje laska,* adulatrix. — *Govori se u Dalmaciji u oba značeńa.* M. Pavlinović. *Postańe vidi kod* bikoliti: *značeńe korijenu sjati, bijeljeti se, drži se pod* 1 (*vidi i* bikota), *a pod* 2 *je prešlo u laskati, koje je i u* bikoliti. *isporedi* biḷa.

BÎL, *f.* festuca, *trun. isporedi* bîla *f., s kojom je i postańa istoga. Samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Na ovu priliku od bili i od grede. Postila 1562. 109.

1. BÎLA, *f.* montes continui, *vidi* bîlo *istoga značeńa. Samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Šumadiji.*

2. BILA, *f. ime žensko, prošloga vijeka.* Bila Miškova. Bud. spom. glasn. u. 3, 77. *i može biti da je po zapadnom govoru (na istom mjestu ima i* slipčev). *isporedi* Bilić.

3. BÎLA, *vidi* bilah.

BILABER, *m. tursko ime u jednoj pjesmi. biće pokvareno od* Dilaver. Bilabere, draga slugo moja. Nar. pjes. mar. 147. *u istoj pjesmi u dat. griješkom* Bilaberi: Tad govori Bilaberi slugi. 147.

BILAČ, *m. dva sela u Slavoniji u požeškoj podžupaniji:* Veliki i Mali Bilač. Schem. zagr. 1875. 41. 44. Pregled 90. 92. -i- *će biti po zapadnom govoru mjesto južnoga* -je-.

BILAČINA, *f. neko mjesto u Srbiji u Svilajnici.* Ńiva u Bilačini. Srp. Nov. 1878. 460.

BÎLAH, *arapski* billâh, *boga mi:* Bilah tespih ne primjeńuj Tale. Pjev. crn. 229. *najviše dolazi iza druge riječi arapske istoga značeńa:* vallah-i-billah: *obje bez* h: Vala-i-bila, dok uzjašem mojega brńaša a potegnem sabļu, ja ću sam udariti na 500 uskoka. Vuk, nar. pjes. 4, 462. *prva sa* j *mjesto* h: Valaj-i-bila, baš sam to hteo da izreknem. Nar. prip. vuk.[2] 257. *obje sa* j *mjesto* h *a bez* i *među sobom:* Valaj bilaj! ako me bude prevario, ḑanas ću ga rezil u ḑenetu učiniti. Nar. prip. vrč. 55. *prva sa* h *mjesto* v: Halaj bilaj, kaurin nijesam. Nar. pjes. vuk. 5, 513.

1. BÌLÂJ, Bilája, *m. vidi* Bjelaj.

2. BÎLAJ, *vidi kod* bilah.

BILALM, *m. ńem.* Wilhelm. XIII *vijeka.* Gospodin Bilalm. Mon. croat. 10. *isporedi* Bilam, Bilelm.

BILAM, *m. ńem.* Wilhelm. XIII *vijeka.* Gospodin Bilam. Mon. croat. 3. 4. 8. *isporedi* Bilalm, Bilelm.

BILAN, biona, *adj. u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi u značeńu nepoznatu o duždu mletačkom, i u Stulićevu rječniku, u kom je* pauper, egenus, *bez potvrde.* Izdrit iz ust cara siona Novi i kraļstvo od Morije na očiju ḑužda biona. J. Kavańin 386.

BÎLCE, *n. dem.* bilo *(planinsko). isporedi* bilo *pod* 1. Ovu pritoku razdvaja od ńega jedno bilce planinsko. Otagb. 4, 556.

1. BÎLÊ, *f. pl. adj.* 1. *selo u hrvatskom primorju blizu Sења.* Schem. segn. 1871. 17. *po zapadnom govoru stoji i mjesto* ije. U ili na Bili(h); a susjedni čakavci govore: u ili na Beli(h). M. Butković. — 2. *golo brdo kod Graca u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 83. *je li i ńemu akcenat kao predńemu selu, ne zna se za cijelo.*

2. BÎLE, *f. pl. u zagoneci, samo u nom.:* Otud ide šakļêc-mākļêc, i na putu mu šîle-bîle; šilebile boga mole da šakļec-makļec nogu slomi. Nar. zag. nov. 105. *odgonetļaj: krmača s prascima. isporedi* bilo.

BILEĆ, *m.* chrysanthemum. *u Stulićevu rječniku.* calendula arvensis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *isto i* calendula officinalis L. B. Šulek, im. 15. *isporedi* bilica. i *će biti samo po zapadnom govoru mjesto južnoga* je.

BÌLÊĆA, *f. planina i pod ńom naseļeno mjesto u Hercegovini blizu Trebińa. pomińe se od* XV *vijeka, a toga se vijeka pisalo i* e *mjesto* i, *oboje od staroga* ê. *postańem od* bio, bijela. Ļudi od Beleće i odь Vrьma i odь Trêbińa. Mon. serb. 347. Odь Bileće. 349. Bivši ga opet srio kraj Bileće. J. Palmotić, dubr. 147. K Ļubomiru putovaše, otkli opeta u Bileću i Crnicu naprijed hode. 173. Iz pl(anine) Bileće. Zemļ. bos. 3. Poče kupit svoju silnu vojsku . . . ravnu Planu i Bileću malu. Nar. pjes. vuk. 4, 438. Eto silne na Bileću vojske, na Bileći tabor učiniše. 5, 355. Trebišńica izvire ispod brda blizu Bileće. V. Bogišić, zbor. 422. *mjestu se ime govori i u srednjem rodu* Bileće *u naše vrijeme:* Glavno mjesto jest Bileće. Glasnik, 48, 27. Od Bileća Ahmeta Hagijća. Nar. pjes. vuk. 4, 436. Na Trebińu i na Gacku ravnu, na Bileću i na Korjeniću. Osvetn. 3, 88. *isto će mjesto biti u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom sa* -ač- *mjesto* -eć-: Kamo knezi od Grahova, gospodari od Klobuka, Ļubuškoga i Kosova, al Bilača. J. Kavańin 231.

BÌLÊĆE, *n. vidi* Bileća.

BILED, *m. selo u Banatu blizu Temišvara.* Biledь. S. Novaković, pom. 125.

BILELM, *m. ńem.* Wilhelm. XIII *vijeka.* Gospodinu Bilelmu. Mon. croat. 4. *isporedi* Bilalm, Bilam.

BILENSKI PODI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Jablanca.* Schem. segn. 1871. 21.

BILÈNZUKA, *f. vidi* belenzuka. *a) narukvica:* Te joj snima . . sa ruku zlatne bilenzuke. Pjev. crn. 96. *b) okovi na ruku:* Na ruke mu meće bilenzuke, a za grlo singir gvožde teško. Pjev. crn. 213.

BILETIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u Broćnu.* Schem. herceg. 1873. 106.

BILETIĆKI, *adj. što pripada selu Biletićima.* Biletićko poļe. Schem. herceg. 1873. 104.

BÌLI, *dolazi u pjesmi dodano sprijeda riječi* biļur *a značeńa i postańa neznana: može biti da je kao početak riječi* biļur *udvojen; a kako Vuk* (nar. pjes. 1, IX) *misli, može biti da je po turski uzeto od* ‚bijeli'. Jedna gora od bili-biļura. Nar. pjes. vuk. 1, 337.

BILIBREK, *u zagoneci:* Ja izidoh na idok, nazvah kući bilibrek; navranih se sine, mine, te me zavadi s ńime. Nar. zag. nov. 147. *odgonetłaj: ovan, zvonar i vuk. može biti da pokazuje samo glas od zvona.*

1. BILICA, *f.* chrysanthemum. *isporedi* bileč. *u jednoga pisca našega vremena.* Složer-Vukot. flora 818.

2. BILICA, *f. ime žensko, vidi kod* Bjelica.

BILICE, *f. selo u Bosni blizu Jajca.* Schem. bos. 1864. 86. *prvo će* i *biti po zapadnom govoru mjesto južnoga* je.

BILIČ, *f.* oris habitus, *obličje. u naše vrijeme, u Dalmaciji.* Čeļade lipe biliči; ona su dva brata iste biliči. *Biće tur.* biliš, *poznanstvo, uzeto za ono po čemu se što poznaje.*

BILIČIĆ, *m. prezime,* xvi *vijeka.* Paval Biličić. Mon. croat. 236. *prvo će* i *biti po zapadnom govoru mjesto* je.

BILIĆ, *m. prezime. prvo* i *može biti po zapadnom govoru, prem da se ne govori samo u tom govoru.* Bilić. J. Kavańin 135. Schem. bos. 1864. xx. Nar. pjes. petr. I, 356. Šem. prav. 1878. 10.

BILÍJÂR, bilijára, *m.* tabula lusoria, *fr.* billard. *u naše vrijeme.* Soba gdje stoji bilijar. Vuk, rječ. 25b.

BILIMIS, *m. neznana značeńa u jednoga pisca* xvii *vijeka, koji je pisao zapadnim govorom i koji jednako piše* s *i* š; *samo u instrumentalu, te nomina'iv može biti i drukčiji.* Iz grla mu more iscidi s bilimisom ki toj vidi iz ńega tot glasak začu. M. Gazarović, ļub. 50.

BILIN, *m. adj. prezime, koje dolazi* xv *i prošloga vijeka.* Matij Bilin. Mon. croat. 47 Sava Bilin. Bud. spom. glasn. u. 3, 80. i *može biti po zapadnom govoru. isporedi* Bila.

BILMEĠANO, *vidi kod* bilmezi.

BILMEZI, *u pripjevu sa* bilmeģano; *obaje od turskoga: prvo može biti od* bilmez, *lud, a u drugom može biti da je sastavļeno isto* bilmez *i* ġahit, *lud.* Čajdano ni čajdano, ni bilmezi bilmeģano. Nar. pjes. vila 1866. 832.

BÍLNÔST, bilnosti. *f.* alicujus rei necessitas, defectus. *samo u Stuličevu rječniku. bez potvrde. isporedi* bilan.

BÎLO, *n.* jugum montis, truncus, tintinnabulum, scapus, arteria. *Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.:* bîlâ. *Postańem od* biti, bijem. — 1. jugum montis, *‚kao velika kosa, iz koje su maše kosańice otišle na stranu'. isporedi* bila. *Od* xiii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se to značeńe i tumači kako je stavļeno) i u Daničićevu. Sveza je između značeńa i* biti (bijem) *u misli da je nalik na gredu* (trabs), *koja se obija i pobija, pa je od ńe preneseno značeńe, kao što i greda i balvan osim pravoga značeńa imaju i druga nalik na ovo (isporedi i dale pod* 2). Upravo bylomь na vrьhь Stavnicu. Mon. serb. 8. Ispadajuće na bilo. Glasnik 15, 273. Seńsko bilo zove se jedna takova kosa izmedu Velebita i Vratnika. Vuk, rječ. 25b. Ńiva u bilu. Sr. Nov. 1867. 393. Ńiva na bilu. 1870. 318. Vinograd u bilu. 1875. 652. — 2. truncus, *pań ili stablo osim grana. samo u jednoj zagoneci* xvi *vijeka. značeńu je sveza sa* biti (bijem) *jasna: u opće čim bi se moglo biti. isporedi* bîļa, *f.* Reče mu car: što mi je dubovo bilo, a na dubovu bilu dvanajste stupa, a na stupijehь 30 kolesa, a na kolesijeh dvije mušici, jedna crna a druga bijela? I reče Abekan ka caru: care, toj u našoj zemļi i pastijeri znaju: dubovo bilo, toj jest godište jedno; dvanajste stupa, toj u godištu dvanajsto mjeseca, a tridesti kolesa, toj tridesti dni u mjesecu; a dvije mušice, to jest bio dan a crna noć. Zbor. 36. *danas u takim zagonetkam dolazi ili drvo po svom imenu sa stupovima:* Jedan dub, u ńemu dvanaest stupa. Jedan bor, na boru dvanaest stupova. Kita rakita i u ńoj dvanaest stupova. *ili stablo s granama:* Jedno stablo, na ńemu dvanaest grana. Nar. zag. nov. 31. 32. — 3. tintinnabulum, *daska ili gvozdena ploča, u koju se udara mjesto zvona, klepalo. Od* xii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu.* Udarajemu bilu po običaju. Sava, tip. bil. glasn. 24, 180. tip. stud. glasn. 40, 140. Da udaretь vь bilo. Domentijana 125. Povelêvajetь udariti vь bilo. Domentijanb 15. Poveléše udariti vь bila i zvona. Danilo 160. *da se i sada govori, potvrduje Vukov rječnik.* — 4. scapus, transtillum, *u oruda dio u koji su zabijeni drugi dijelovi: u grabaļa ono u čemu stoje zupci.* Vuk, rječ. 25b. *i u brane.* M. Pavlinović. J. Bogdanović. *i u pluga.* M. Pavlinović. — 5. venarum pulsus. *od prošloga vijeka. između rječnika u Belinu* (571a), *Stuličevu i Vukovu, u pošļeńem i sama žila,* arteria. Likar obašavši joj bila iliti vam pulce (‚pulcze'). J. Banovac, pred. 143. Neka sva bila žila moji reku tebi. P. Knežević, osm. 158. Obaći bilo, venarum pulsum attingere. Bella 571a. Stulić 1, 27a. — 6. ‚očno bilo', oculorum conjectus, *kao pogled oštar ili strijeļańe očima. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Četvero razliko živo, puno oka otvorenih sprjeda i zada po ramenih . . . svaki obastrt od šest krila strjelovitih očnijeh bila. J. Kavańin 516. — 7. *selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa kod Vališ-sela. u značeńu koje je pod* 1. Schem. segn. 1871. 59. Iz Bila, u Bilu. E. Krajinčević.

BÍLO, *m. ime muško, prošloga vijeka.* i *će biti samo po zapadnom govoru. isporedi* Belo. Bilo Bačvanin. Bud. spom. glasn. u. 3, 223.

BILÒŠEVIĆ, *m. prezime.* i *će biti po zapadnom govoru, prem da dolazi u krajevima istočnoga govora. isporedi* Bjeloševič. Jevto Biloševič. Rat 381.

BILŠA, *m. nadimak muški mjesto prezimena.* xv *vijeka.* i *će biti samo po zapadnom govoru. postańem hyp. od zap.* Bilo, *ist.* Bêlo. *isporedi* Bijelša. Mikulu sina Grgura Bilše. Mon. croat. 61.

BILUČE, *u pjesmi bez sumńe pogrješka pisarska ili štamparska mjesto* Viluse (Vîlûsâ). *selo blizu Klobuka (vidi* Viluse). Od Biluča Petrovič' Ćiraka. Nar. pjes. vuk. 4, 439.

BILUĆA, *f. selo u primorju blizu Seńa.* Schem. segn. 1875. 22. U Bilući. I. K. Turina.

BILUĆANIN, *m. čovjek iz Biluće.* I. K. Turina.

BILUĆANKA, *f. žensko iz Biluće.* I. K. Turina.

BÍLŪR, bilúra, *m. vidi* biļur. *u jednoj pjesmi.* Uze Marko durbin od bilura. Pjev. crn. 124.

BILUŠA, *f. selo blizu Prizrena* xiv *vijeka do sela Ļeskovca i Hoče.* i *nije samo po zapadnom govoru.* Selo Ploskištino . . z Bilušomь i Hodčomь. Glasnik 15, 282.

1. BÎĮ, *f.* veritas, verum, *istina. samo* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stuličevu, gdje je samo adv. Postańem od* biti, budem. *isporedi* zbiļa. Toj skrovno ni bogu, komu jes biļ velit. Š. Menčetić 15. Tko li biļ znat želi, nu čelo poziraj. 76. Mudri govore, a prava biļ je toj. M. Vetranić 1, 107. Poznati što je biļ i laža. 2, 126. Istina da je toj i da je biļ prava. 2, 285. Strah . . satvori se u biļ, zbi se što strah slućaše. 2, 407. Prijateļ . . nije u scjeni, . . neg tlapit' tko umije hvaleći biļ i laž. N. Naļeškovič I, 323. Ali je biļ, ali

san? M. Držić 38. Da nijes' veće ni u biļ ni u kaļ o tezoru progovorila. M. Držić 193. Šališ ti? ali biļ veli riječ taj tvoja? F. Lukarević 6. Biļ na čelo, rič istine na usta. Nauk bern 65. — *Kao adv.* biļ, re vera, *zbiļa:* Ali ja snim, ali biļ vidim dunda Maroja? M. Držić 289. Za sve da mu rih za šalu, još žena bila bih, sve toj biļ koja bih učinit umjela. F. Lukarević 55. Ovdi se biļ čini jur posvetilište, a zvijeri vidit ni. 171.

2. BÎĻ, *m. vidi* bijeļ. *po zapadnom je govoru, ali je gdje gdje prešlo i u južni. isporedi* biļac, biļetak, biļetina.

1. BÎĻA, *f.* 1. *ime bijeloj kozi,* capra alba. *samo u Vukovu rječniku.* — 2. *mjesto ostavļeno na košuļi između šavova za nakit. u Srbiji.* P. Đorđević. — *U oba značeňa postańem od adj.* bio, bijela, *promijenivši* -ije- (ê) *na* i, koje nije samo po zapadnom govoru.

2. BȈĻA, *m. ime bijelu volu.* bos albus. *samo u Vukovu rječniku. Postańem kao i* biļa, *upravo od* biļa.

3. BȈĻA, *f.* lignum, *drvo, komad drveta.* Od xvii vijeka, *u rječnicima* Mikaļinu *(49ᵇ kod riječi* ,cipanica', *za koju veli da je* ,biļa rascipana'), Belinu (433ᵃ lignum combustibile), Stulićevu (frustum ligni ad comburendum) *i u Vukovu (gdje stoji da je* ,cjepanica ili onako drvo čvornato, koje se ne da cijepati'). *Postańem od* biti, bijem. *isporedi* bȉlo *i* bil *f.* — *prošloga vijeka u jednoj pjesmi dolazi kao brvno:* ,Kaži meni, s koje strane najlohšija kula.' ,U ńom su ti tri aršina stina baš studenijeh a četvrti biļa tvrdijeh dubovijeh. Nar. pjes. bog. 300.

4. BIĻA, *f. selo u Barańi kod sela Đarde.* Šem. prav. 1878. 39.

BÌĻAC, biļca, *m. vidi* bijeļ. *od prošloga vijeka između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu (u kom se napomińe da se govori u Hrvatskoj).* i *će biti samo po zapadnom govoru. postańem od* bijeļ, *s kojim je jednoga značeńa.*

BIĻAČ, *m. selo na putu između Vrańe i Kumanova.* Put iz Vrańe vodi preko Bujanovca i Biļača za Kumanovo. Rat 115.

BȈĻAČA, *f.* vestis muliebris genus. *samo u Vukovu rječniku, gdje se veli da se govori oko Sińa i da je* ,suknena ženska haļina (s rukavima), koja je ostrag smrskana, a sprijed sašivena kao sukńa, niz prsi je obično s desne strane nakićena srebrnijem pucima; cure isprošene i koje su za udaju, nose ovaku haļinu plavetnu, koja se zove mòdrina'. — i *je po zapadnom govoru. postańem od* bio, bijela. *isporedi* bjelača.

BIĻÁČITI, biļâčîm, *impf. sasturļati malo po malo novce, kao biļice kupeći. u Srbiji.* Bilači paru po paru, i ne može opet ništa da skucka. V. Ilić. *postańem od* bȉļa *f. isporedi* biļica.

BIĻAČKI POTOK, *m. potok koji teče u Jelašničku rijeku u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 294. i *iza* b *nije samo po zapadnom govoru. isporedi* biļa.

1. BIĻAN, biļna, *adj.* verus, *istinit, pravi.* xvi *vijeka u jednoga pisca i u rječniku Stulićevu. Od* biļ. Ovo držeći za biļnu istinu. Đ. Držić 438.

2. BIĻAN, *m. prezime, u naše vrijeme. može biti da je* i *iza* b *samo po zapadnom govoru.* P. Biļan. Schem. segn. 1871. 95.

BIĻANI, *m. pl. ime selima: a) selo u Bosni blizu Kļuča* xv *vijeka i sada. u spomeniku rečenoga vijeka zapisano tako da se može čitati i* ,Bilani'. Mon. serb. 439. — *b) u Dalmaciji tri sela: jedno blizu Skradina, drugo blizu Benkovca, koje se zove* Gorńi, *i treće blizu Zadra, koje se zove* Dońi: *sva tri pišu u nom. kao u akus.:* Biļane, Gorńe Biļane, Dolńe Biļane. Repert. dalm. 25. 5. 37. *prvo i narod tako govori. a može biti i druga dva. sva tri u lok.* u *ili* na Biļanim *i* Biļanima. *prvo u gen. i* Biļani: s *ili* iz Biļani.

BIĻANICA, *f.* 1. *planina kod sela Krsca blizu Prizrena* xiv *vijeka. u to je vrijeme* -ļa- *glasilo* -lija-: Planina Sińavica i z Bilijanicomь Glasnik 15, 301. Putemь u Bilijanicu. 302. — 2. *selo u Srbiji blizu Vrańe, sada pusto.* Rat 122. 126. — 3. *ńeko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Vinograd u Biļanici. Srp. Nov. 1875. 1335.

BÌĻANOVAC, Biļanôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 131.

BÌĻÂR, biļára, *m.* herbarius. *samo u Stulićevu rječniku* (,medicus, qui tantum herbis medetur'). *isporedi* biļarica.

BÌĻÂRDA, *f.* sphaeristerium, *,soba gdje stoji bilijar'. od tal.* bigliardo. *u naše vrijeme u Crnoj Gori, između rječnika samo u Vukovu.* No izļegoh iz kitne biļarde. Nar. pjes. vuk. 5, 406. Ulećeše na vrelo Cetińe na biļardu slavna gospodara. Nar. pjes. vuk. rječ. 26ᵃ.

BIĻÀRICA, *f.* herbaria, *žena koja poznaje biļe i ńim vida. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se ne mijeńa, samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* biļàricē, biļàricôm, *i oba zadńa u gen. pl.:* biļàrîcā. U mene je biļarica majka, svakome me biļu naučila. Nar. pjes. vuk. rječ. 26ᵃ. Mati mi je biļarica bila. Nar. pjes. stojad. 1, 131. Starih bajańa naših biļarica. M. Pavlinović, raz. spis. 181.

BÎĻATI, bîlâm, *impf. praviti biļe na košuļi. isporedi pod* 1 biļa 2. *u Srbiji.* P. Đorđević.

BÎĻČIĆ, *m. dem.* biļac. *u Lici.* Mali suknen biļčić. J. Bogdanović.

BÎĻE, *n. coll.* herba, *što god raste kao drvo ili trava, ali se u govoru razlikuje od drveta tijem što se za biļe uzima samo ono što svake godine na novo ili iz svoga korijena ili iz sjemena raste, a od trave samo tijem što biļe može čovjek jesti a trave ne jede. u nauci se uzima u biļe i drvo i trava. Na kraju je* -ļe *postalo od* -lije, *koje se u prva vremena pisalo, a poslije mu je ispalo* i, *te je glasilo* lje *od* xvi *vijeka (vidi primjere Š Menčetića); najposlije se* lj *sastavilo u jedan glas* ļ, i to od xvii vijeka *(vidi daļe primjer Gundulićev, u kom u izdańu od 1622 stoji* ,biglie'; *i na kraju* xvi *vijeka ima u P. Zoranića, plan. 65ᵇ u gen. pl.* ,bigliay', *ali je u tom obliku nepouzdano). — Dolazi od* xiv *vijeka, ali između rječnika samo u Belinu* (herba medica 368ᵃ), *u Stulićevu* (herba utilis, edilis), *u Vukovu* (herbae) *i u Daničićevu* (herba). — *Postańem od* biti, budem; i *stoji mjesto staroga* y. — *Kolektivno budući ne znači jedan struk, nego u opće ili više strukova jedne ili više vrsta, ili jednu ili više vrsta; imajući uza se brojeve, koji mu po kolektivnom značeńu priliče* (jedno, dvoje *itd.) ili stojeći u množini ne znači toliko strukova nego toliko vrsta.* — 1. *u pravom smislu: a) može biti divļe, i može se čovjek hraniti ńim:* Otъ plodъ drêvenyhъ i otъ rastuštihъ bilij divyhъ potrêbu isplъńajušte. Domentijanᵇ 24. Neka pusti zemļa iz sebe travu, biļe, što nosi sjeme, i drvo rodno. Đ. Daničić, 1moj. 1, 11. Dao sam vam sve biļe što nosi sjeme po svoj zemļi, i sva drveta rodna koja nose sjeme; to će vam biti za hranu. 29. — *b) u ńemu je sila, kojom je dobro ili zlo, te je ļekovito ili otrovno, ili se ńim čine čini (vrača se): u opće, dobro ili zlo, dobro i nakita ili mirisa radi.* Što

kriviš ńe lijepos, kad zeljem ne travi, ni bilju zna krjepos. Š. Menčetić 13. Noseći na glavi za diko ļuvene venačac gizdavi od vrbe zelene, mokrišem vodenijem popleten ki bješe i ostalijem biljem svijem, kraj vode ko etiješe. M. Vetranić 2, 184. Kad su živinice rječmi govorile i kada su ptice pojuć svih učile, ki putuju gorom, neka bilja znaju, uzbudiv se zorom, ku kripost imaju. P. Hektorović 37. Lijepo ti je gledati po poļu ovemu, ljepše biljo brati razliko po ńemu M. Držić 58. Dobro ni ruho sved jedno nositi; i pčele, ke žude slatki med iskati, na bilju jednomu ne hoće stojati. D. Rańina 92. Od bilja i cvitov miris. P. Zoranić 10b. Ļaļci, ugodno prascim žiļe i poļačko svako biļe. J. Kavańin 21. — *za lijek:* Lastovica prebivajetь vь pustińi polь godine za čeda radi, i vьshranitь ihь; da aště oslepejetь, pohoditь vь pustińu i prinositь bilije imь, i prozretь. Starine 11, 202. Lijek moje nemoći u bilju i travi ni. N. Dimitrović 55. Kriposti zvizda svih zovemo na pomoć, . . zovemo i cvitje i bilja ostala. M. Držić 60. I od enih svih nemoći, ke ne mogu i mogu biti. . . od svih imam bilja i lika. M. Pelegrinović 177. Ko bilje jes onoj, ko svitli u noći, i ļudi ozdravļa zla duha nemoći? D. Rańina 120. Na planinah lik betegu tvojemu najdeš, jere u gorah onih svaka bilja i ka u ļubav usiluju i od ńe odgańaju, najti se mogu. P. Zoranić 6b. Kojih . . ispisa kako no ńihovimi vlastitimi bilji i licmi. Š. Budinić, sum. 136b. Za piću mi voće uzgoji, a za lijeke biļe usplodi. I. Gundulić 244. Tere te ću, sestričiću, drobne(m) biļeme izvidati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 44. *gdje je naštampano* ‚drobne' *kao što stoji i u rukopisu, u kom je očevidno izostavļeno* m; *a pogrješka je* ‚drobno'. Nar. pjes. bog. 59. Da naberem po Miroču biļa, da zagasim rane na junaku. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Vuka biļima vidahu. Pjev. crn. 185. *ima ga kojim se može čovjek opojiti i uspavati:* A u vino meša svake biļe, ponajviše bendeluka teška, a na tvrdi sanak nameńuje. Nar. pjes. vuk. 2, 160. Donese mu rujna vina od sedam godina, moće u ńeg' biļe svakojako. 2, 415. Pod pazuho bocu trusovine, u koju su biļa od planine. 2, 612. — *za čini, na dobro ili na zlo:* Za što se sva mlados u žeļah zamami videći ńe rados na grlu s kosami. More li bez bilja ovoj bit? Š. Menčetić 35. Ovoj su tva bilja, kima me zamami, ter činiš da sam ja vas oblit suzami. N. Naļeković 2, 48. Od kle je junak taj devojku obļubio nikad veće nije pošal sa mnome vojevati . . . Ona t' mu je dala mnoga bilja nepoznana. P. Hektorović 19. Bilja i masti za žene . . . da ne prodaju onim od kih znaju da se hote služiti od ńih na zlo. Š. Budinić, ispr. 91. Pošla da biļe kroz goru bere, da ńim mladiće za zamadijava i u zvjerad pretvara. Nar prip. vuk. 118. Do tri ću ti biļa kazat': Prvo ću ti biļe kazat', da ti ļuba rodi sina; drugo ću ti biļe kazat', da ti sabļa s'ječe Turke; treće ću ti biļe kazat', da si stiman u družinu. Nar. pjes. vuk. 1, 182. Ne znaš kaka biļa od omraze? 2, 15. U Momčila j' biļe u perčinu. Pjev. crn. 266. A vi došle ter mu kumovale, i biļe mu od uroka dale. Osvet. 2, 14. — *c) dolazi i imenovano imenom svojim ili pravim ili izmišļenim:* Nosi biļa oko skuta, koje se zove vratižeļa. A. Čubranović 147. Čubar biļe, beru l' te đevojke? Za što mene brat' ne će đevojko, kad od mene sva gora miriše? Nar. pjes. vuk. 1, 368. Kad sam prvu večeru donela, u večeri devetera biļa: milodua, da se milujemo; kalopera, da me ne otera; ļubičice, da me svagda ļubi; karanfila, da se ne karamo; čubra cveća, da me dobro čuva; bosioka, da m' ne smeće s oka; a nevena, da mu srce vene; samdokasa i okoločepa. Nar. pjes. vuk. 1, 468. — *d) s ńekim je adjektivima vlastito ime biļu: aa)* đêvičije bylije. Starine 10, 126. — *bb)* gospino biļe, glycyrrhiza. Z. Orfelin 237. Stulić 1, 187a. glycyrrhiza glabra. L. Vuk, rječ. 95b. G. Lazić 146. B. Šulek, im. 15. Uspi u vino soka od gospinog biļa. P. Bolić 2, 280. *isporedi* slatki korijen. — *cc)* veliko biļe, atropa belladonna L. J. Pančić, flor. biogr.[2] 309. B. Šulek, im. 15. List od velikog biļa. Farm. 99. *zove se i* ‚od ludila trava'. D. Popović, pozn. 212. — *dd)* crno biļe, eranthis hyemalis Salsb. J. Pančić, flora 116. B. Šulek, im. 15. — 2. *u prenesenom smislu u pjesmi* ‚biļe na srcu' *u čovjeka mjesto moći roditeļske:* Evo danas devet godin' dana, od kako je mlada Vukomanka, niti cvati, nit' seme donosi, niti znade što je muška glava; zar ti nisi, sine, muška glava? zar ti nemaš na srdašcu biļa? Nar. pjes. vuk. 1, 618. — 3. *u nauci se uzima u biļe i trava i drvo*, planta. Biļe ili rašče organisano je stvoreńe. J. Pančić, flora biogr.[2] 2.

BIĻEG, *m.* signum, nota, *znak. isporedi* biļega. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bîļêgâ. — *Dolazi od* XIV *vijeka, a toga je i* XV *vijeka glasilo* bêlêgь (Mon. serb. 92. 192. Spom. sr. 1, 170); *od toga je u istočnom govoru* beleg *od* XV *vijeka* (Mon. serb. 86), *u zapadnom* bilig *od* XV *vijeka* (Mon. serb. 426), *a u južnom je glasilo* XVI *vijeka* biljeg (Zbor. 75b) *i tako glaseći dopiralo u* XVIII *vijek (vidi primjere I. V. Bunića, A. Vitaļića, V. M. Gučetića), ali se još* XVII *vijeka sastavļalo* lj *u jedan glas* ļ *te je glasilo kao i danas* biļeg (‚bigljegh' Mikaļa 14b. *vidi i dalje primjere B. Kašića, M. Radnića i dr.). gdjekoji pisci mijeńajući jedan govor s drugim imaju i pola po jednom pola po drugom govoru:* biļig (‚bigligh' Mikaļa 407a. 535a. *gdje je prvo* i *po južnom i po zapadnom govoru, drugo po zapadnom, a* ļ *po južnom),* bjeļig (B. Kašić, nač 57. *gdje je zadržano* i *po zapadnom govoru a* ļ *po južnom a* je *stavļeno po južnom govoru i ondje gdje je i po tom govoru* i), bjelig (A. Kanižlić, uteč. 553. *gdje je na isti način stavļeno* je *a ostalo ostavļeno po zapadnom govoru); tako je u jednoga pisca* XVII *vijeka i* bjeļeg (B. Kašić, ign. 37. *gdje je pisac zamjeńujući zapadni govor južnijem stavio* je *i ondje gdje je i po južnom govoru* i). *danas u Crnoj Gori glasi i* bjeleg, *u čemu je staro* ê *iza* l *zamijeńeno i u južnom govoru glasom* e *(kao u* drven), *te je i* l *ostalo, a tada je i pred* l *od staroga* ê *ostalo* je *ne promijenivši se u* i; *vidi na po se* bjeleg. *kako stoji u Vukovu rječniku, govori se u Crnoj Gori i* bjeļeg, *koje ako se doista govori, biće postalo od* bjeleg *uz* biļeg, *primivši iz pošļedńega glas* ļ *mjesto* l; *vidi na po se* bjeļeg. — *Dolazi u svijem rječnicima osim Jambrešićeva i Voltiģijina: u Vrančićeva* signum, stigma, cauterium; *u Mikaļinu* scopus, meta, signum. biļeg od rane, cicatrix, stigma, insigne, indicium, documentum; *u Belinu:* signum (665a), nota (513a), nota lusoria (154a), signatura (676b), insigne (408b), character (462b), argumentum (665b), scopus (139a), biļeg od rane, cicatrix (192a); u *Bjelostijenčevu* ‚zamerka, ciļ, zlamenka, počat, cimer, zlameńe'; *u Stulićevu* signum, nota, symbolum, scopus, macula, insigne, indicium, argumentum; *u Vukovu* nota, meta, scopus; *u Daničićevu* signum, pars pecoris educati pastori debita. — *U jednom spomeniku* XIV *vijeka griješkom ima uza se adj. u ženskom rodu* (‚postaviti belegь zakonnu'. Spom. sr. 1, 26), *koje ako nije štamparska pogrješka, biće pisar pišući* ‚belegь' *imao na umu* počat *(u ženskom rodu), pa stavio adj. u ženskom*

roda kao da je napisao pečat. — *Postaúem od* bio, bijela, *te je upravo što se bijeli, što se vidi, što udara u oči, a po tom u opće po čemu se što poznaje (te može biti i crno).*

1. *na međi po čemu se poznaje meda*, terminus. Meda temьzi selomь otь sela Trьńa prьvij belegь Goračinь Lugь. Mon. serb. 86. Meda prêko poļa u bêlêge, kudê postavismo mramorije. Glasnik 15, 274. Meda na dêlь, kudê bêlêge postavismo. 276. Putemь koji grede na dêlь do bêlêga. 276. Prês poļe do puti kudê bêlêzi stoje. 279. Što je gode naše međe po belêzijehь, koji su postaļeny. Mon. serb. 532. Postaviše belege Savomь rekomь uz vodu do Une reke. Glasnik 20, 15. Potokom neka vi ostane sinor, a da se boļe pamti, udarićemo još dva belega. M. Đ. Milićević, več. 90. — *kako su oraki biļezi na kraju, dolazi biļeg i za kraj u prenesenom smislu, u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Rajska je tolika ńe lipos, moj bože, ku človik do vika izbrojit ne može, a nego na bilig da će prit ńe slave, koju cvit ali stig ļjepotom svi prave. Š. Menčetić 60. — *kako se orakim biļezima pokazuje i dokle što dopire, po tome i davati što biļegom u jednoga pisca* XVII *vijeka hoće reći koliko je zabiļeženo:* Bog daje nevoļo mjerom i biļegom, rukom zatvorenom, a utješeńa nebeska obilato, rukom otvorenom. M. Radnić 391. — *u prenesenom smislu misli odredene, kao omeđene, u međe svoje postavļene, prevedeno lat.* terminus *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Da biļege (terminos) katoličanske vire sa svom pomńom čuvamo. A. Kanižlić, kam. 690. — *preneseno na vrijeme, kao određeno vrijeme, rok, ali opet samo tako da se rok ili vrijeme poznaje po kakom znaku: u naše vrijeme u jednoga pisca:* Smatraju da je muški prešao u broj mladića kada ima svoje potpuno oružje i prispio za boj, a devojke po što im počnu rasti prsi . . . Ženska već počne plesti pletenice od kose, a mloge i prije biļega, ako je najstarija u kući devojka. V. Bogišić, zbor. 295.

2. *znak koji imaju države, općine, plemena, koje god čeļade, te ga mećи u pečate, na oružje, na zastave, na kuće, na lađe itd., kao grb,* signum, insigne, symbolum: Utvrdismo znamenijemь i bêlêgomь carьskimь i vь mêsto zlata svojerućno sije podьpisasmo. Mon. serb. 192. Tko doneso listь s pečatju ś ńegovemь belegomь. 109. Belega tvoj na štitêhь postaviti. Aleksand. nov. 20. Na ščite bilig svoj lavovu glavu upisati reče. Aleksand. jag. starin. 3, 234. Vidješo ļudetva puna poļa i tolike biļege od jedne prilike. Zbor. 75b. Dijana k tomu podpisa bilig svoj. H. Lučić 288. Biļeg ja nosim od lava i na štit i na stijeg. M. Đurić 24. Imaju zastave z biligom na sridi. Đ. Baraković, vil. 109. Gospodin, komu j' bilig idra, guja sedmoglava. Đ. Baraković, vil. (1682) 39. Da se na ovu kvartu udre bilig župski. Stat. poļ. ark. 5, 305. Zlamenje ili bilig od kuće i obitili ńegove, a to jest krelo svrh jedne loze. S. Martinis u A. Vitaļića, ist. 538. Arma ali ti bilig od cesarstva rimskoga. S. Margitić, fala 80. Sva gospoda imaju svoj bilig ali ti armu. 197. Gospoda plemenita zabraňuju da drugi plemena ńihova ‚bjeligo' rodne ne nose. A. Kanižlić, utoč. 553. Još je uzrok stida unukom izrodnim dika slavnih dida s ‚biļezima' rodnim. A. Kanižlić, rož. 18. Vila sriča da se poznađe kakva je i što je, uza se imađe bilig kolo svoje: kolo bilig ćudi, kojim vazda vije. 11. Vidla sam jednoga ja pogibje broda, bilig ružičnoga na ńem biše roda. 73.

3. *po čemu se u opće može što poznati, od drugoga razlikovati: a) tjelesno što: aa) što se sa svake strane može vidjeti, ili pobliže neodređeno,* signum: Koju moja svis i život moj obra, masline posla lis za bilig od mira, koliko da veli: parjaj plač i tužbu, život te moj želi pričekat u družbu. Š. Menčetić 213. Zdrav križu prisveti, zdrav sveti biljože, po komu na svijeti svaka nam zla bježe. N. Naļešković 1, 115. Koruna koja t' se pristoji za biļeg tve slave u vijeke da stoji vrh ruse tve glave. 1, 327. Mu ruku svom uzam moja vil ļuvena, i vidiv da ledno sva bješe studena, reče mi: biljegu po ovomu sad ja znam er srcu u tvomu ne stoji ļuven plam. Đ. Rańina 101. Sudih da je ovo *(pram kose)* biļeg ki ne laže, neg uprav ńegovo došastje da kaže. Đ. Zlatarić 21. Ako ńčinil on i to je, dati vam ću biļeg taki, po kom ga će znati svaki, kako isto oči svoje. S. Bobaļević 231. Da su od mira, a ne od smeće čeļad, kažu ńoj biļjezi: duge i stavne svim odjeće a vrh końa bijeh stijezi. I. Gundulić 348. Gledajući, pazeći i nasļjedujući ovi sveti i slavni biļeg, kako no ti putnici koji putuju po nezнano(j) zemļi i kada se boje da ne zadu s pravoga puta . . . ispituju i iziskuju koga biļjega i obilježja, i tako pazeći onoga biļjega idu pravijem putem . . . Ovako mi koji smo svikolici putnici, dokle smo na ovomu svijetu imamo činiti i paziti pravoga biļjega. Bog je svemogući dao nam putnikom i poslao sina svoga kakono ti jedan biļjeg i obilježje istinito. I svi koji uzgledaju i uznasļeduju ovi biļjeg, ne će nigda zaći s pravoga puta. M. Divković, bes. 112. Uze kamen . . . i uzdignu ga u biļjeg ulijevajući ulje ozgora. I. Bandulavić 264. Postavi mene kakono zamirku svrhu srdca tvoga i kakono biļjeg na mišicu tvoju. 215. Mrzim na ovi bilig od ohollje, to jest na krunu, ku sam ńena nositi na blagdane. P. Radovčić, nać. 53. Vrhu ńe vedra čela vidaše se kruna sjati i od slobodnijeh biļeg djela u kamenu dragom stati. P. Kanavelić, dubr. 7. Da nosi vazda aļine redovničke i bilig misnički. I. Ančić, svit. 77. Križu! nam si biļeg od spaseńa. I. Akvilini 250. Čini se dika nositi službeni bilig od jednoga poglavice, a paka ćemo se sramovati nositi bilig Isukrstov! I. P. Marki 45. Ne vidahu pri ńemu ikakva biliga kraļestva i gospostva zemaļskoga. A. d. Bella, razgov. 10. U snu našav blago misto ono sam zagnoji, gnoj za bilig neka stoji . . . V. Došen 76. Obilježje arcibiskupa jest križ, koga pred sobom uzvišena more nositi za bilig oblasti i dostojanstva. A. d. Kosta 1, 29. Dug jezik biļeg je kratka života. Poslov. dan. 20. — *bb) što je prionulo za što drugo, kao kad je s ńim srasło ili na ńemu urezano, upisano, namazano itd.,* signum, nota, macula, stigma, vestigium: Belêgi. ". Stariне 1, 22. Belêgi. sadrьžej pismena podь soboju. 25. Jagańićí se bez biļjega u žeravi živoj spraži. I. Gundulić 170. Ta riječ, ako se u kratko izriča, ima se upisati bez nijednoga inoga biļjega. R. Gamańić 22. U biligu im tom *(u dlzi)* obita duge mire, zlatna lita. J. Kavańin 530. Dva brojna biļega ali ti numera. I. Đordić, salt. 511. Ovi će bilig biti nika slova, ļudma nepoznana. F. Lastrić, ned. 2. Ja uzet pogrdni bilig na moje čelo i odreći se moga spasiteļa! Ah nigda, nikada. 3. Ako očeš da se znaju rane, ostaviću ti biligе i zlameńa. 189. Bilig §. A. d. Kosta 1, XII. Ako je tko jedan put redeu, vazda ostaje redeu, primivši niki biļeg i zlameńe, po komu će se poznavati da je redeu. A. Kanižlić, kam. 281. Prva tonsura oli bilig i strižeńe. M. Dobretić 277. Hodeć vidje po pločami biļeg krvi Jezusove. N. Marči 53. Za sramotu biļezima od nepošteńa posred kare žigava ih. B. Cuceri 342 Da pogodi kakav biļeg ima ova devojka i na kojemu mjestu. Nar. prip. vuk. 127. Pozna biļeg na desnoj mišici. Nar. pjes. vuk. 3, 141. Ima biļeg viš' desne obrve.

3, 140. Te izvede vranca bez biļega. Nar. pjes. vuk. 3, 535. Na vrančića koña bez biļega. Pjev. crn. 46. — *tako i kad gdje ostane od čega što po čemu se poznaje da je onđje bilo, kao trag od čega, kao rana ili od rane trag i drugo tako što:* Orao nasljeduje vojsku, kada se ukaže biļeg od boja. Zbor. 15ᵇ. Rastvori me srce, u ńem su strjelice s biļegom od smrce. Mencetić-Držić 148. Ližije imaš li tuj dosta, ka bilig odmije, na odru ki osta? 11. Lucić 255. Od bolesne rane da mu ne ostane ni biļega. Đ. Palmotić, christ. 188. Sin ukazuje ocu rane i bilig ńih. P. Posilović, nasl. 194. Prohodi naš život kako no biļeg od stope. M. Radnić 166. Ńihova uspomena svrši se, niti ostane stopa ni biļeg od ńih. 238. Da izļubite noge one priblažene, jeda ostanu čijem biljezi vaši sred tej puti bile. I. V. Bunić, mand. 18. Sve pomńivo hti obaći, dubrave, poļa i planinu, nit biliga najde braći. P. Vuletić 4. Jadna ovčica poznajući glas jagńetin van izajde, ter biljegom gre iščući jeda mili porod najde. A. Vitaļić, ost. 261. Biljeg ranam ticat. J. Kavańin 395. Kad *(zmija)* upekne, ostavi na mesu biļeg od upeknutja. I. Đordić, salt. 188. Ostaše mu u biļog od čuda . . usta . . iskrivļena. I. Đordić, ben. 170. Niti je bolesti, niti je rane, niti biljega take rane. V. M. Gučetić, pohv. 10. Da se i izliči, vazda ostaje bilig kao i na tilu od rane. J. Banovac, razg. 119. Za zlameńe vićńega dobitka volio je od rana bilige na nebo odniti nego ih zatrti i poravnati F. Lastrić, ned. 189. Perite, čistite koliko hoćete. ele opet što god biļega ostaje. Đ. Rapić 391. Svrhu vrtlina ol ti biliga čavala i sulice. M. Zoričić, osm. 115. Svaku vatru čada slidi, i bilig se crni vidi. V. Došen 87. A drugoga nigdi ništa, nego bilig od ogńišta, a od vatre ni simena. 206. Mučenici noseći biļege rana. J. Matović 110. Mač na ńemu ni biļega svoje oštrine ne ostavļa. B. Cuceri 109. Sva rana sastuči se i poravni tijem načinom da od sebe ni biļega ne ostavi. 279. On imade od rane biļega. Nar. pjes. juk. 79. — *po tome biļeg kao ostatak: nema ni biļega, t. j. ni malo, ni traga; do biļega t. j. sa svijem:* Pusta Arkadijo, gdi nijedan biljeg ni od dobra vidit već, ni si ti, ka prije bi. F. Lukarević 115. Tako tašta sjen po zraku ļudsko tijelo slijedom slijedi, a u tamnosti i u mraku ni biljeg se ńe ne vidi. Đ. Palmotić, christ. 191. Zgar krvavijem meni oblakom kršite se oko čela s bukom, s treskom, s smećom svakom daždi od ogań, gradi, od strijela, i života od mojega porazite do biļega. I. Đordić, mand. 13. Postoj malo, ter ćeš strena nać grešnika do biļega; ne ć' ugledat ni zlamena, kad uzišteš mjesto od ńega. I. Đordić, salt. 116. Da do malo još godina od hiļadni svi stotina ne će biti već ni traga, kamo l' silne sile snaga; ne će biti ni biliga, ka' ni lańskog sada sniga. V. Došen 227. Dub, kad snažan težak raseijepi ga u biļice i razbitke, ne ostavļa ni biļega da je bio. B. Cuceri 10. — *biļeg koji priańa kao naprijed, uzima se i u prenesenom smislu za umno što:* Dva od tizih *(redova)* podaju milost i pečate bilig ili karater u duši. I. Zanotti, upit. 7. Do današńega dneva bilig ili ti oskvrńeńe ovoga grńa pribiva u nami. A. Bačić 210. Po grihu ostanu u duši niki bilizi od grńa kao na tilu modrice od udaraca ili bilizi od jur izličeni rana; ovi bilizi jesu kao stope od grńa. J. Banovac, pred. 4. Rana grńa bilig ostavļa. V. Došen VI. Koji ńemu *(boga)* zapečativa biļeg neznańa. J. Matović 350. Priļubodinstvo zapečaćuje priveliki biļeg sramote. 390. Jedno zlameńe oli jedan bilig duhovni u dušu primļen po sakramenti, po komu se razlikuje jedna duša od druge. M. Dobretić 19. — *b) što sobom nije tjelesno, nego se čini kakvom radńom tjelesnom, kao micańem, glasom itd., i traje samo dokle se čini,* signum: Danio dade biljeg šibikom da pope onudje povedu. M. Vetranić 2, 388. Takoj u običaj ovi lijep i svet nauk uzešo da poslije u svakoj napasti . . . vazda im po sebi ruka na biljeg od križa poleti. B. Gradić, djev. 37. Ovi bilig svetoga križa, koji mi na čelu činimo. I. Bandulavić 286. Čauš bivši biljeg učinio da ina vojska veće iti. J. Palmotić, dubr. 75. Trubļe slavnijem vitezima daše biļeg vrle od rati. I. Kanavelić, iv. 276. Odgovora on ne dade, neg im bilig rukom daje, što govore, da ne znade. P. Vuletić 47. Vaļalo bi da misnik izišće od nemoćnika *(na smrti)* koji bilig od pokajańa, kako rekša (sic) da mu stisne oko ruke, oli koji drugi priličan. A. Kadčić, bogosl. 58. Je li nemoćnik pokazao koji bilig da se želi ispoviditi. 59. Dati koji bilig grišniku da ga odrišuje. 188. Ni može riči izgovoriti ni dati koji bilig od svoje žeļe. 132. Biližim tebe biligom križa. 139. Niti ukaza ijedan biļeg da ih čuje ni razumije. B. Cuceri 55. — *c) umno što, kao radńa, stańe, djelo, događaj itd.:* Bêše se ukazalь bêlêgь odь bolesti u našemь gradu. Spom. sr. I, 170. Nenastojanje jest biljeg od mahnitosti. Zbor. 8ᵇ. Tko se boji srama u mladosti, jest dobar biljeg. 20ᵇ. Da su sad prišli dni i biljeg glasovit, po kom se poznava da ļubav sad prava s nebes je poslana. M. Držić 439. Ter gore i brijezi (s) svijeh strana sinuše; a toj su biljezi da zdravo minuše. M. Držić 465. U biljeg i zlamenje od koga *(milosrda)* mrkla noć tad je simula. A. Gučetić, roz. jez. 105 Biljeg je što bježim, da se jaoh bolim ńim. F. Lukarević 87. Oči u oči me upira, blijedi, uzdiše i umira. Ja biljege videć ove ne štedim se i ne kratim u razlike ńoj darove pjenez veći da potratim. I. Gundulić 223. Ako čovjek dobrovoļno sliša dobro i napredak svoga iskrńega, i sve stvari na dobro promišļa i obraća što čuje i vidi, ovo je dobar biljeg i zlamenje da jošte Isukrst u ńemu pribiva. M. Divković, bes. 411. Ne ukazati biļega od priateļstva iskrńemu, grijeh jest smrtni. S. Matijević 60. Množ ubozi sved prid vrati, to je bilig da ne krati. J. Armolušić, slav. IX. Na bolesti ńe velike od žalosti biljeg daše bližna dubja gore i rike, ter jadovno proplakaše. Đ. Palmotić, christ. 508. Biļeg s kojijem idu zabiļežene ovce Isukrstove jest ļubav. M. Radnić 381. S neba voda gdi dažjaše na priliku tvrda leda i padahu vrhu trave dažja kapļe svud krvave, to su bili zla svakoga zli bilizi crni i tmasti. P. Vuletić 88. U živini biljeg koji od razborstva, znam, ne biva. A Vitaļić, ostan 3. Poče biljeg obilati od pokore davat svete. 143. Vazda je biljeg od mudrosti neprikladat sebe u scinu. J. Kavańin 355. Zamjerit je biļeg od dobrote Davidove da nigdjer ne zaziva imenom svoje neprijateļe. I. Đordić, salt. 24. Ovo su zlameńa i bilizi po kojima se može suditi da je jedan u milosti božjoj; koji nema ove bilige, zli su bilizi. A. Kadčić, bogosl. 343. Ovi biljeg imaćete, da djetešce božanstveno u povojcih iznaćete i u jaslih postavjeno. A. Boškovićeva 25. Nije zlameńe od prave ļubavi očitije, niti bilig iskušaniji, nego ako li tko za poļubļenoga svoga mlogo pritrpi. A. Kanižlić, uzroci 86. Osvetiće tolike grijehe s trešńom, s kugom, s gladom i s ratima. Ovi svi biļezi ne će biti drugo, nego žalosni počeci onega dana gospodinova. Besjede kr. 175. Djelovat i trpjet, prem su očiti biļezi da ovi ogań božanstveni gori u nas. 128. Za tim nadostavļa bilig pravoga pastira: tko uniđi na vrata, on je pastir. F. Lastrić, od' 331. Lakomost bilig pakleni.

V. Došen v. ‚Koji je zlamen ali biļeg da se nahodi u nami prava ļubav božja?' — ‚Kad za ļubav ńegovu obslužujemo ńegove zapovijedi'. I. A. Nenadić, nauk. 87. Kako je istiniti biļeg blize smrti kada ļudi ne mogu oli primiti hranu oli primļenu uzdržati, tako je velik biļeg od neufanoga spaseńa kad oli ne ištu riječ božju, oli ako je imaju ne uzdržuju je. J. Matović 492. Meu inima bilizi, koji kažu pravoga pastira, jest ovi bilig: svetiña ćudi. I. Garañin 22. U naša vrimena s novim običajem izadu bilizi brezočnosti. Grgur iz Varoša 111. Bilig očiti tvoje ćudi i živļeńa jesu ćudi i život oni s kojim općiš. I. J. P. Lučić, bit. 21. Dila jesu plodi i bilizi opravdańa dostignuta. I. J. P. Lučić, nar. 7. Vi činite da opritiliše veće nego prve *(krare)*. Ali ... nijedan bilig od sitosti ne podadoše. I. J. P. Lučić, razg. 5. Čuje iz usta ńihovijeh čudo od zvijezde u istoku objavļene, biļeg davno prorokovan o božijemu porodeńu. B. Cuceri 92. Krstjanska ļubav bit će biļeg, po komu će medu ostalijem ńegovi pravi učenici razaznat se. 337. — *taki su biļeg i misli izrečene riječima*: Ta simbol *(vjere)* jest zlamenje i bilig, kime se razaznavaju i odlučuju hristijani od nevirnih. Š. Budinić, sum. 4. Apostoli složiše i ostaviše u jedan malahan skup ... sve ono ča je potriba da svi znadu i viruju. Ovi skup zvaše simbol, ča će reć zlamen ili bilig. P. Radovčić, ist. 2. — *d) tjelesno ili umno što, po čemu se može što poznati kao i naprijed, ali što se po ńemu može što poznati, po tome se uzima i da se ńim uvjeri tko o čemu, da se ńim što dokaže, potvrdi*, signum, indicium, documentum, argumentum: *aa) u opće*: Za č sam tuj *(u listu)* vidio biļeg tve ļubavi. N. Naļeśković 1, 320. Isti nas *(pjesme)* rob oni k tebi sad odpravi, i na čas pokloni za biļeg ļubavi. 2, 4 Ona, koj tvoje hotinje jest dosti, za bilig od svoje posla ne *(cvijet)* harnosti. H. Lucić 291. A. Tko da nam svjedoči? B. Ine biļege ne istite vi sade neg gore i brijege i ravne livade: pune su dubrave, puni svi luzi veselja i slave. M. Držić 427. Cvit, ki meni pokloni u biļeg ļubavi. D. Rańina 33b. Drugi vam prida dohodak u pismu u biļeg od svoje službe. D. Zlatarić vm. Ki *(dar)* vam u biļeg harnosti prikazujem. 36c. U biļeg te pravednosti svoje učini drago posvetilište. A. Gučetić, roz. mar. 151. Primi za biļeg od mnoge scjene ovi dar. I. Gundulić 193. K temu pristavi laživijeh kletava, od svoje ļubavi čim biļeg on dava. 155. Ne hoti da se odilim brez biliga od dara i ļubavi tvoje. M. Jerković 25. Za svidočbu i beleg da sam imao v(aše) g(ospodstvo) na pameti. P. B. Bakšić iv. Primi i zagrli ovi moj darak i beleg od poštovanja. 213. Da ga *(dar)* bude za očit biļeg držati od ļubavi. R. Gamańić 3b. Dadoše biļege od ļubavi. J. Matović 372. Što bi priveliki biļeg, da bog ne će igda pomankati ļudma u ikakvo vrime. 453. Prvi plodi daju se za bilig harnosti. A. Kosta 1, 210. U vandeļu nije biļega da ga je onadar vjerovala. B. Cuceri 61. Što su oni u to doba o Isukrstu vjerovali, ja vam reći ne umijem; ovo znam da svi biļezi, koje vadimo iz vandeļa, od vjere su u ńima slabe i male. 61. Imaš dobar biļeg da nije u tebi starijeh grijeha. 256. Veće kožic od jagańaca na trg se nosi nego koža od ovana, što je biļeg bjelodani da jagańaca veće umire nego ovana. 204. Za biļeg vjerna srca i ļubavi poklańaju mu množ darova. 186. — *bb) čim se može i na sudu ili pred kakvom god vlašću što dokazati, potvrditi, posvjedočiti*: Vi dobro znate za taj posao i za toj srebro, koje samь u vasь postavio, pa znate s kojimь posloms dosilahь do vasь slugu i komorьnika, i kako je naredio s vami za biligь i koju pečatь imate na tomej zapisu. da oto samь poslao k vamь prokuratura s timijemь biligomь. Mon. serb. 126. Učiniše dubrovčani š nimi belegь zaradi vêrovanija dukatь razsečen na troje. 521. Ukaži mi svjedoka ali biljeg. Zbor. 62b. Prvo se ima obnajti je li mu *(prascu)* našasto u želudcu pobiližo od grozdovь ali od žita, ako je u žitu bio ... Kada se jurь počne nositi žito putemь, jurь taj biligь ne sudi ništarь. Stat. pol. ark. 5, 269. Tko bi uhitio pokreju, ako je živo, ima mu za biligь uha urizati, terь pojti k pravdi. 281. Ako si posudio nerazložito misleći i vjerujući stanovito zlo od druzijeh u teščijeh stvarijeh, ili samo posumńio bez razložitijeh biļega. B. Kašić, zrc. 92. Suditi da iskrńi učinio jest koji godi grijeh smrtni bez zadovoļnijeh biļega, grijeh jest smrtni. S. Matijević 80. Ima jako biļege da je jedan sakrivio. Besjede kr. 86. Kaza gospodi sve bilige da je on pravi brat kraļa Vladislava. A. Kačić, razg. 79. *vidi* biļega. — *cc) što se u boju zadobije, te biva takodjer znak kojim se posvjedočava da se tko u boju dobro bio*, tropaeum: Od dobiti nijedna strana ni mao biljeg ne primaše. I. Kanavelić, iv. 156. Svaki nosi biļeg od Turčina: netko sabļo a netko barjake. Nar. pjes. vuk. 4, 85. Nije mene bez biļega druga, što ne nosi biļeg od Turaka, neki glavu a neki oružje, neki živa roba uhvatio. Ogled. sr. 237. — *c) tjelesno ili umno što, kao pod d., samo se ńim ništa ne dokazuje, nego se po ńemu samo nagada da bi što moglo biti ili se gata ili se vraća*, signum, omen: *aa) po čemu se u sumńi samo nagada da bi što moglo biti; isporedi* prilika: U ovom stańu duša je li bilig da okuša slast radosnu? V. Došen, 202. Mrke gaće zli biļezi. Nar. posl. vuk. 183. Zli biļezi mrke kukuļice. 91. — *bb) po čemu se gata, o čemu se misli da na što sluti*: Jeda nam si, vojevodo, zle bilige ke vidio? opeta se zavratimo ka gradu Siverinu. P. Hektorović 20. Koji viruje sańam, ždribom, čarodejanju, biligom. Š. Budinić, sum. 29b. Neg su mi se zli bilizi jadni majci ukazali: gdi se gravran vijaše. Đ. Baraković, vil. 199. Što ovi biļeg donijet može? što li udesna nami prijeti ova zvijezda kudatica? I. Kanavelić, iv. 602. Goneta li po glasu od živine, ptice, oli po kojemu drugomu biligu. A. Kadčić, bogosl. 248. Koji ufaju i vjeruju u sne, biļege i prilična. I. A. Nenadić, nauk 112. Imam dobar biļeg od junaštva: na meni je ustreslo tijelo, biće naša, ako bog da, ruka. Ogled. sr. 126. — *cc) čim se vraća, čara*: Neka oslobodi tebe *(začaranoga)* od svih čari, čini, uzli, biligov i od svih dila vražiji. L. Terzić 241. Svaki duh nečisti, sablazan, čar, čini, nameti, vezanja, bilizi, da se razmetnu. 256. Dostoj se razdrišiti, razčiniti i u ništar obratiti svake čari, zaveze, čini, bilige, zakletve, uroke i svaka dila djavalska. 270. Svaku pomoć, bilig, zlameńe, rič, pogodbu, zlo činńe djavaosko. J. Banovac, blagos. 225. Koji ufaju u isprazna bahoreńa, lijekove, biļege, riječi, blagosove i molitvice isprazne I. A. Nenadić, nauk 112.

4. *znak u koji se gađa, i mjesto na kome stoje koji dijele medjan, da bi jedan drugoga gadao*, scopus, meta: *a) u što se gađa ili dokle se baca*: Gleda biļeg tko strijeļa. Zbor. 119. Ličcem rastriļa jak strilac biliga. Š. Menčetić 20. U plandištu gdi igrate, put biļega svi strijeļate. D. Rańina 51b. Išti ga gdi god hoć', strioca ne ć' viditi, koji će vazda moć u biļeg udriti. 151b. Ja ću bit' biļeg, nu ne ja, neg srce me ovoj, proć komu ti ćeš moć' vazda luk trudit tvoj F. Lukarević 50. Ńega hitra vidio bi kada koña tecijaše, strijele iz luka puštav'o bi, kijem u biļeg udaraše.

*

J. Palmotić, dubr. 75. Za što si toliko oko, da ti se čini da drugi zahode i da ti sam pogadaš u biļeg? M. Radnić 503. Strila ima u biļeg udariti. J. Kavańin 339. Kakono zamirak u sridu biliga. A. d. Bella, razgov. 66. Stavio me je kano za ciļ i za biļeg smrtnima strilama. A. Tomiković 243. Kad se baci Kajica vojvoda, od belega daļe odbacio. Nar. pjes. vuk. 2, 486. — *b) gdje stoje koji dijele mejdan*: Dočekaj me na biļegu. ali ću te dočekati Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 56. Da ja tebi stojim na biļegu. Nar. pjes. vuk. 3, 388. Pa ako ti bog i sreća dade, te ostaneš zdravo na biļegu. 3, 387. On pobježe s junačkog biļega. 3, 389. Nasred poļa biļeg zakopaše. Nar. pjes. petr. 2, 439. — *u tom smislu dolazi i mjesto samoga mejdana*: Mustaf-aga tebe zove na biļegu gospodskomu. Nar. pjes. bog. 130. — *c) u prenesenom smislu: na što je upravļena kakova radńa, do čega se misli ńom doći, što dokučiti, čega radi biva; u jednoga pisca* XVII *vijeka*: Neka u svijem stvarma biļeg i svrha budo božanstvena voļa. M. Radnić 508.

5. *na nebu po ńekoliko zvijezda koje su razmješćene tako da su sve zajedno kao slika čemu*, sidus: Ki bilig srca zla od zvizda bi toli, na tebe ter posla gorčine ovoli? Š. Menčetić 283. Višńa nebesa i biljezi drugi i sva ńih uresa i naši još dusi na maće ne će prit. N. Dimitrović 76. Ti mornaru, na put hodi, kad se mjesec dobrijem sklade kojim biļegom. I. Kavańin 468.

6. *tjelesno ili umno što, u čemu se misli da se javļa drugo što osim onoga što sobom jest, te mu je samo obličje: u tom se smislu i izjednačuje biļeg s obličjem*, species, forma. Zaklińem vas duhom svetim, koji u biligu videnomu prikazao se jest: u jezici, u golubici. J. Banovac, blagos. 105. Zlamenujući Isukrsta pod biļezima kruha i vina. V. M. Gučetić, pohv. 13. Ovi se sakramenat stvara pod biligom kruha i vina. A. d. Kosta 1, 139. Ovi sakramenti bijau vira unutrńa izvanskim načinom zlamenovana po biligu vidivu. A. Kadčić, bogosl. 114. Sakramenat zlamenuje . . . bilig stvari skrivene. 108. Je li svaki sakramenat naređen pod kojijem god biļegom naravskijem, da se može očutiti? I. A. Nenadić, nauk. 98. Ostaju samo obličja ili ti slike, prilike i biļezi kruha i vina. I. Velikanović upuć. 2, 51. — *u tom smislu dolazi jedna stvar zamjenjujući drugu tako da se ta druga razumije*: Oni isti križ, a ne samo jedno zlameńe ali ti biļjeg, koji će prikazivat oni. M. Orbini 235. Pod zamjeram razlićina, ke biļezi, ne stvar jesu, da vjerovat svaki ima. I. Đorđić, mand. 124. Veļača je žensko ime, . . prava žena ka nas topi, stale bi u ńoj ribe . . , za to nosi ńih bilige. J. Kavańin 174. — *po takovu zamjeńivańu ističe se jedna stvar između više jednakih mjesto svijeh ńih*: Ovo ti za biļjeg govorim, verbi gratia. Stulić 1, 26b.

7. *u knjizi što se zapiše uza što u kratko da bi se dopunilo i jasnije bilo*, annotatio. *isporedi* biļeška. *u naše vrijeme*: Osim narodnijeh pjesama i uza ńih različnijeh biļega. Vuk, odgov. na utuk 29.

8. pars pecoris pastori debita, *dio stoke što se davao pastiru.* XIV *vijeka. u tom smislu može biti da biļeg kao znak stoji mjesto onoga što bi značio, t. j. mjesto stoke, i da znači upravo platu samom stokom a ne drugim čim. isporedi* lice, *koje se govori za što god isto a ne drugo što mjesto ńega.* Vlahь, kto kobile pase, da ne uzima bêlêga odь kobilь; a kto ovьce pasu, da uzimaju na deorđijevь dьnь oveu sь jagńetemь, a čto izgubi da plati. Mon. serb. 98. Vlahь kto kobile pase, da ne uzima bêlêga otь kobilь . . . a kto ovьce pasu, da uzimaju na deorьđijevь dьnь od 100 ovьcь ovьcu sь jagńetemь. Glasnik n. 12, 62. 131.

9. *ime mjestima*: *a) zaselak selu Dečanima* XIV *vijeka*: Bêlêgь zaselьkь dêčansky. Mon. serb. 92. U Bêlêzê. 96. Glasnik n. 12, 60. — *b) selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom*: Biļeg. Sr. Nov. 1879. 176. *pomińe se od prošloga vijeka*: Of Biļega (‚Bilega'). Glasnik 49, 12. *mještani sada govore istočnim govorom, ali im je mjestu ime po južnom govoru. — c) mjesta nenaseļena pod ńivama, sjenokosima itd.: u Srbiji u podrinskom okrugu u brdu Vlašiću, gdje je izvor Jadru*: Veliki Beleg. M. D. Milićević, srb. 520. *također u Srbiji u okrugu valjevskom*: Ńiva u Belegu. Sr. Nov. 1870. 759. Utrina kod Belega. 1870. 289.

BIĻEGA, *f. vidi* biļeg, *s kojim je i u glasovima jednaka. Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: bîļêgâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. sing.*: biļegê, *i u instr. sing.*: biļegôm. — *Dolazi od početka* XIV *vijeka* (*vidi daļe primjer iz* Mon. serb.), *između ryečnika samo u Vukovu i Daničićevu. — kao* biļeg *pod* 3, *a, b, c.*: Jaki pečat od mudrosti drugo nije neg mučańe, a biļega od ludosti prenetrijezno glamazańe. J. Kavańin 356. Grana ima po dva tri kolina, biļega je ta ńoj od godina. J. S. Reļković, kuć. 86. Motri kosti, prsi i butove, od snage su sve biļege ove. 192. Biliga od zriļosti grozdja. 375. Četiri bilige istinite i prave crkve broje se. B. Leaković, nauk 108. Tri su *(sakramenta)*, koji ostavļaju na duši zlameńe ili ti biligu, koja se nikada ne može pomrsiti. 155. Jabuka je dečina zabava, a prsten je junačka belega. Nar. pjes. vuk. 2, 244. Onde starac ukopao Marka, biļege mu nikakve ne vrže, da se Marku za grob ne saznade. 2, 444. Nas trideset ne šće pogubiti, no udari svakom po biļegu: mene j' onda uši osjekao. 3, 330. Dignider mi rukav desne ruke, da ti vidim tri biļege crne. 1, 549. Dovede mu bez biļege vranca. 2, 549. Rana ako se izliječi, poznaje se biļega. Nar. posl. vuk. 269. Bio jedan car pa imao kćer, koja je imala na sebi tri belega: na čelu kao zvezdu, na prsima kao sunce, na kolenu kao mesec. Nar. prip. vuk.^{2} 255. — *kao* biļeg *pod* 3, *d, bb.*: Ako je što nađeno, kaže se gdje je, nego onaj čije je da dođe i da donese biļegu *(da dokaže)* i da uzme. Vuk, živ. 272. Ako pošten čovjek nađe izgubļenu stvar, to on kazuje po selu, da je našao taku i taku stvar, ali je ne pokazuje i ne opisuje, nego traži da mu se biļega stvari kaže. V. Bogišić, zbor. 414. — *kao* biļeg *pod* 3, *e, bb.*: Tek ako je sanu vjerovati, vjerovati sanu i biļezi. Nar. pjes. vuk. 2, 511. — *kao* biļeg *pod* 4, *a.*: *u što se gađa, dokle se baca, dokle se ili odakle trči kad je trka*: A čobani biļegu gađaju. Ogled. sr. 39. On otima kamen od Magara da belegu svoju posvedoči. Nar. pjes. vuk. 2, 486. Đevojka stane na biļegu i svi prosioci naredo se na konńma a ona među ńih bez konja. Nar. prip. vuk. 130. — *kao* biļeg *pod* 4, *b.*: *gdje stoje koji dijele mejdan*: Miloš ńemu stade na biļezi. Baci kopļe bijelo Latinče na Miloša u prsi junačke; Miloš drži zlatna šestoperca, na ńega je kopļe dočekao. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Već ti oću stati na belegu. 3, 396. S belege se ukloniti ne ću. 3, 396. Ali Turčin čeka na biļezi. 3, 467. Nek izvede nejaka Alila, nek izvede poļu na biļegu, da sabļama mejdan poď jelimo. Nar. pjes. vuk. 3, 113. Te se Ture na dogina baci, ponosito na biļegu dođe. 3, 113. — *prema tome i mjesto određeno naprijed za sastanak, da se pobiju dvojica ili dvije vojske, ili da ko koga dočeka*: ‚No mi đoď na megdan junački, . . a evo ti tri megdana. dajem: prvi ću ti megdan ostaviti u Kladuši a pred tvojom kulom, . . drugi ću ti megdan osta-

viti a pod mojom pod vrenđijom kulom, . . treći ću ti megdan ostaviti pred Kunarom u polu Kotaru' . . . Spustiše se u pole Kotarsko ali Janko doš'o na biļegu. Nar. pjes. vuk. 3, 107. 142. Dokle kralju sitna knjiga dođe od turskoga cara čestitoga: ‚kupi, kraļe, silovitu vojsku, ajde š ńome na pole Kijevo'. Ne zna kraļe ku(d) će okrenuti, al će mjesto harat' Smederevo, al' će caru iti na biļegu. Pjev. crn. 120. ‚O Ivane, prva sreću moja! ne kup' svata, ne trošider blaga, veće kupi trideset junaka, po izboru boļeg od boļega, . . pa me čekaj u Prolom-planini'. . . Krenuše se kićeni svatovi uz Primorje kroz Prolom planinu . . . Kad đevojka na biļegu dođe, ona viknu iz grla bijela: ‚de si, Ivo? nide te ne bilo! odvede me alajbeg Mehmede'. 3, 193-197. — *kao* biļeg *pod* 8: Vidě kraļevstvo mi jere daje svetaa crkvi na godište po 12 žđrěbca pastyromь bělęgu, togo radi priložihь vlahe, i ine vlahe izbrahь otь crkvьnihь vlahь, da pasu kobile crkvone, a da ne uzimaju otь crkve bělęgu ničto. Mon. serb. 61. — *Mjesto pod ńivama u Srbiji u vračarskom srezu blizu Biograda, pl.* Belege. M. Đ. Milićević, srb. 68. opšt. 5. Glasnik 19, 103. Ńiva na Belegama. Sr. Nov. 1867. 236. 1874. 426.

BIĻEGATI, biļegâm, *impf.* variare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu, gdje je* notare, signare, *ali tome značeńu nema potvrde, nego se u Dalmaciji govori part. pract. pass.* biļegan, *kao šaren, vezen:* Biligane papuče, svakojako našarane, navezene. M. Pavlinović.

BIĻEGOVÂŃE, *n.* significatio. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (‚signatio, notatio'). *isporedi* biļegovati. Kako se bude ispunilo biļegovańe vazma zakona Mojzesova u smrti *(Isusovoj).* Živ. is. 113.

BIĻEGOVATI, biļegujěm, *impf.* significare, *značiti. prošloga vijeka u jednoga pisca i u rječniku Stulićevu* (‚notare, signare, adnotare, significare'). Sjeme biļeguje rijec nsijanu u dobra srca. Živ. is. 86. Ove sve strahoće prorokuju i biļeguju bijede. 138.

BIĻĚŃE, *n. coll. vidi* biļe. *u jednom rukopisu prošloga vijeka, u kom mjesto* -ńe *stoji griješkom* -ne, *i u Stulićevu rječniku* (‚biljenje, olus'. A gusari poznaju svakoliko drobno ‚biļenć'. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 14. Nar. pjes. bog. 59.

BIĻEŠCA, *f. dem.* biļega. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

BIĻEŠČAC, biļešca, *m. dem.* biļežak. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno; isto je tako u ńemu načińeno i* ‚biļežcak', *s gen.* ‚biļežčka'.

BIĻEŠČIĆ, *m. dem.* biļežak. *samo u Stulićevu rječniku bez potvrde.*

BIĻEŠKA, *f.* signum, nota. *isporedi* biļega, biļeg. š *stoji mjesto* ž, *kad je pred* k, *za to je u gen. pl.* biļežâkâ. *neki pišu* ž *i pred* k. *Postańem može biti dem. od* biļega, *ali se govori kao i sama* biļega, *te može biti i od* biļežiti. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (scholium 576b), *u Stulićevu* (parvum signum, vulneris cicatrix), *u Vukovu* (merkblatt im buche, nota, *s dodatkom da se tako govori u Boci*). — 1. *kao* biļeg *pod* 1: Beleška monastirska do četvrtoga potoka. Glasnik 25, 72. Na biļezke razdiļena *(Hrvatska)* bijaše bana i župana. J. Kavańin 282. Granice . . zovu se . . između gajeva biļežke. V. Bogišić, zbor. 433. — 2. *kao* biļeg *pod* 2: Vojnici jednoga kraļa imadu na sebi koju bilišku, po kojoj se poznaju koga su kraļa vojnici. Tako virovańe jest jedna biliška pravovirni krstjana. J Filipović, prip. 1, 50. — 3. *kao* biļeg *pod* 3, *a, aa.: što se metne u knjigu kad se čita, da se zna mjesto; isporedi* zaloga: Nekakav pop u selu dođe da služi leturdiju, pa nađe jevandelije onoga dana, a za biļešku stavi jednu tanku voštanu svijeću. Nar. prip. vrč. 63. — *kao* biļeg *pod* 3, *a, bb.: znak koji oda šta prione na čemu, kao kad se piše itd.:* Slovo učiniti . . . s akcentom ili ti biližkom danutja. F. Lastrić, test. XII. Nisam nigdi nad slovi biližke metao. A. Kanizlić, utoč. XXVII. Za to sam za biliško metnuo ona dva nabadka. M. Zoričić, arit. 42. Gdi je ova biližka —. V. Došen III. On biližku nađe meku razmazanu po dušeku. 76. — 4. *kao* biļeg *pod* 4, *b.:* Tu su oba mejdan utvrdila: od čadora do Kunar biļežke. Nar. pjes. juk. 261. — 5. *u knjizi što se zapiše uza što u kratko da bi se dopunilo i jasnije bilo,* annotatio (*kao* biļeg *pod* 7): Biližka od mlađe krave. 1. Jablanci 120. Na biližki § 30 piše ovo. A. Kanižlić, kam. 7. Da ne propusti *(pisae)* brez crne biļežke ovi sinod, dvi stvari biļeži. 284.

BIĻÉTAK, biļétka, *m. hyp.* biļ (biješ). *u Lici. Akc. u gen. pl.* biļêtâkâ. Mali suknen biļčić, čim se djeca u kolijevci pokrivaju, zovu majke *(u Lici)* biļetkom. J. Bogdanović.

BIĻĚTINA, *f. augm.* biļ (biješ). *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (s dodatkom da je Vuk čuo u Hrvatskoj). Akc. u gen. pl.:* biļêtînâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. sing. i instr. sing.:* biļêtinê, biļêtinôm. — Sjao s końa Golotińa Ilse, na ńeg baca staru biļetinu. Nar. pjes. mar. 119.

BIĻEVAC, Biļevca, *m. ime mjestima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj: pišu ga kajkavski* ‚Biljevec'. Pregled 136. *i* ‚Bilevec'. 17. *i* ‚Beloci'. Schem. zagr. 1875. 127. *u pošlednjem je obliku otpalo* v *pred c. po kajkavskom je govoru* e *iza* b, *u mjesto ńega* i *može biti po zapadnom i po južnom govoru. isporedi dalje pod b. i* biļa. — *b) u Srbiji u okrugu kruševačkom ńeko mjesto pod šumom:* Zabran na Biļevcu. Srp. Nov. 1875. 737. — *isporedi* Bojevac.

BIĻĚVATI, biļujěm, *impf* vera dicere, *istinu govoriti. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka. Od* biļ, *istina.* Njeke su razumne i pune mudrosti, a njeke bezumne, ke goje ludosti: biļuju i lažu . . . i druma dva kažu clovjecjoj naravi. M. Vetranić 2, 101.

BIĻEVINA, *f. ime mjestima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 71. Pregled 11. — *b) ńeko mjesto pod šumom u Srbiji u kruševačkom okrugu.* Sr. Nov. 1867. 267. — *c) pl.* Biļevine, *selo u hrvatskoj krajini blizu Sońa.* Schem. segn. 23. Razdjel. kraj. 29.

BIĻEVINE, *f. pl. vidi kod* Biļevina.

BIĻĚVIT, *adj.* verus, *istinit. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* biļevito *i* biļovit. On je na biļevitomu svijetu a mi smo na laživomu. Stulić 1, 26b.

BIĻĚVITO, *adv.* certe, vere, *doista. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* biļovito. *Od* biļ, *istina.* Ako bi ovi prorok bio, znao bi biļevito koja i kakva žena jest ovaj. N. Raňina 188b. luk. 7, 39 (sciret utique). Biļevito jesam istinome. 204. rim. 8, 38. (certus sum enim). — *u istoga pisca i za lat.* vero *i onda kad znači* a, pak *(isporedi* stanovito): On biļevito primivše ozdravi ńega. N. Raňina 159. luk. 14, 4 (ipse vero). Podoše njeki na selo svoje, a njeki biļevito na rabote svoje. 166. mat. 22, 5 (alius vero). Podu koji dobra budu činili u uskrsnuću života, a oni biļevito, koji zla budu činili, u uskrsnutju osuđenja. 226. ioan. 5, 29 (qui vero).

BIĻEŽ, *m. vidi* biljeg. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚bilish' 14ᵇ *dva puta*). *može biti grješkom mjesto* biležje.

BÌĻEŽAC, biļešca, *m. dem.* biljeg. *ali kao mali biļeg dolazi samo u Stulićevu rječniku, a osim ńega u drugom značenju samo u pripovjesci o Aleksandru velikom, i tu, kolika se može razabrati, kao da je perjanica,* crista: Iznesoše jemu beležьcь oružьnyj prêmogago Jekьtora sь biseromь i sь kamenijemь ukrašenь. Aleksand. nov. 40. Vьzьmь bêležьcь na oružije svoje. 60. Bêležьcь oružьnyj sь biseromь. 135. *u drugom rukopisu na prvom mjestu* bejam, *na drugom* bilig, *na trećem* ‚bêčežac'. Aleksand. jag. starin. 3, 250. 264. 319.

BÌĻEŽAK, biļeška, *m. dem.* biljeg. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku. isporedi* bileška. Osta oslobojen od svakoga zla tako da mu ne osta ni jedan biļižak od starijeh nemoći. B. Kašić, ign. 99.

BÌĻEŽAN, biļežna, *adj.* insignis, variegatus, symbolicus. *od* XVI *do kraja prošloga vijeka. između rječnika samo u Stulićevu* (significans, *ali iz brevijara*). — *Od* biljeg. — *a)* variegatus, *šaren, s biļezima: o jelenu, o dúzi* XVI *i* XVII *vijeka:* Prid ńim pobignu biļježan jelinak. D. Zlatarić 14. Jedno jutro Febo sjede da kočiju svu zlaćenu po biļežnom pasu izvede. I. Kanavelić, iv. 61. — *b) o haļini, koju nose sluge gospodske: u jednoga pisca prošloga vijeka:* Za što si biležnu haļinu (vulgo liverey) jednoga velikoga mandarina osramotio. A. T. Blagojević, kin. 20. — *c)* symbolicus: *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Prionite na pokoru proz biļožno omiveńe oli ti krsteńe u vodi. Živ. is. 45.

BIĻEŽANIN, *m. čovjek iz Biļega, zasceoka dečanskoga (vidi kod* Biļeg). A se bêlêžane. Glasnik 11. 12, 70.

BÌĻEŽÂŃE, *n.* imago, *kazivańe da je što kao drugo ńešto. isporedi* biljeg *pod* 6. XVI *vijeka, a tada je mjesto* je *i* ńe *bilo* lj, nj. Ni jedna duša od laika ne pušta vam biljježan(j)a od ńegove plate. Zbor. 101.

BÌĻEŽATI, biļežâm, *impf.* signare, *biļežiti. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Stulićevu.* — 1. *u pravom smislu: a) prelazno:* Svetijem krstom poslije ga bilježa i otide. Zbor. 112. Ovi dan primili, ki skrati me trude, kamenak da bijeli bilježat vik bude. D. Rańina 22ᵇ. — *b) sa* se: *aa) refleksivno:* Da oni, ki želi napas pridobiti, uobičaji se na svaki malo mańe drugi stupaj svetijem se križom krstiti i bilježati. B. Gradić, djev. 36. — *bb) pasivno:* Govori se virovanje svake nediļe i na svetkovine, gdi se biliža za evangeljem. I. Bandulavić 134. — 2. significare, *značiti:* Ovej tri *(Lakesis, Klote, Atropos)* biližaju tri vrimena života našega. M. Marulić 72. Crna pokr(i)vača biliža čistińu duše. Nauk s. Brnarda 12.

BÌĻEŽÊŃE, *n.* notatio. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Kojizije imena ne znamo niti imamo biļeženja već od ńih, koliko da se nigdar nijesu ni rodili. M. Radnić 199.

BÌĻEŽIĆ, *m. dem.* biljeg. *samo u rječnicima Belinu* (192ᵃ. 665ᵃ) *i Bjelostijenčevu* (biližić). Biļezić od rane, cicatricula. Bella 192ᵃ.

BÌĻEŽILAC, biļežioca, *m.* notarius. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Notara očitoga to jest biližioca pečatom. I. Ančić, ogl. 181.

BÌĻEŽIT, *adj.* notus, symbolicus. XVII *i* XVIII *vijeka.* 1. notus, *znan, kao da je biļeg na ńemu te ga svatko vidi, svakomu udara u oči.* Od krivina očitije i nepošteni, kakono su ubojstvo, biližito kurvarstvo. I. Ančić, svit. 72. — 2. symbolicus, *pod čim se drugo što razumije. isporedi* biljeg *pod* 6: Pod prilikam razlicima, ke su samo biļežite, čudnovatijem načinima čudne stvari stoje skrovite. B. Betera, čut. 123. Na ovoj večeri biše biližita zlameńa od ļubavi. M. Lekušić 31.

BÌĻEŽITEĻ, *m.* qui signat, indicat, notat. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* biļežilac.

BÌĻEŽITEĻICA, *f.* quae signat, indicat, notat. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌĻEŽITI, biļežîm, *impf.* signare, notare. *Od* XIII *vijeka (vidi pod* 3 *primjer iz Mon. serb.), između rječnika u Mikaļinu* (signare, notare, adumbrare, figurare, formare, delineare, significare), *u Belinu* (notare 86ᵃ. 513ᵇ. portendere 119ᵇ), *u Stulićevu* (notare, observare), *u Vukovu* (notare), *u Daničićevu* (signare). — *Od* biljeg *(koji vidi).*

1. signare, *činiti ili stavļati biļeg kakav god: objekat je ono na čemu se ili kod čega se biļeg čini ili stavļa:* Kad Barlaam vidi da Đosafat bijaše se obratio na viru kršćansku, ufati ga i zagrli, . . paka ga biliži i blagosovi. P. Macukat 36. Trim srebrnim podkovima i Rasija štit biliži. J. Kavańin 287. Biližim tebe biligom križa. A. Kadčić, bogosl. 139. Zabiļeženje, kojim bog biliži onoga dušu koji se krsti. J. Filipović, prip. 3, 12. Biližim tebe zlameńem križa M. Dobretić 54. Pa biļeži drvļe i kameńe, ne češ li mi po biļezi doći. Nar. pjes. petr. 1, 318. On imade od rane biļega, što su ńega biļežili Turci. Nar. pjes. juk. 79. Kad bajalica u veče beleži travu da je u jutru iskopa, ona govori ovako. M. Đ. Milićević, živ. 2, 30. *i stvar koja je sobom biļeg čemu, može ga biļežiti činćći mu sobom biļeg:* Oboju stranicu biliži mu križ dvoj. I. T. Mrnavić, osm. 32. Onom brazdom, koja biļeži mrgin pomeđu dva dionika. V. Bogišić, zbor. 439. Put s Perasta biļeži pustoš, koju manastir prekida. S. Ļubiša, prip. 3. — *b) objekat može biti i što kao biļeg ostaje na čemu od radńe glagolske:* Ko bi rekao da *(krizma)* u duši ne ostavļa i ne biliži pečata. A. d. Kosta 1, 131. — *c) sa* se: *pasivno:* Kršteni pomažuju se i biļeže se krizmom. Š. Budinić, sum. 72.

2. notare, annotare praenotare, *zapisivati što u kratko: a) objekat u akus, ili nije izrečen, ili je glagol u part. pract. pass.:* Djavli . . . biliže grije i zle misli. I. Ančić, svit. 7. Ima župnik složiti knížice, i u ńim zapisati imena i pridivke onih koji se krsto . . . biližeći dan, misec i godište. A. Kadčić, bogosl. 135. Svaki grih po na se biližeći na papiru. A. Kanižlić, utoč. 454. Na pismu zlatnimi slovi biližene riči ove. 101. Ne manka, ne bojte se, i tko biliži i piše svaka. F. Lastrić, ned. 319. Koji često sagrišuju a ritko se ispovidaju, niti znaju pisati da biliže, niti mare pamtiti. 88. — *b) sa* se: *pasivno:* Biliži se 4. M. Zoričić, arit. 52.

3. *kao pod* 2, *samo radńa nije tjelesna, nego biva u umu, kao da bi se reklo: biļežiti u pameti, uzimati na um, imati na umu: a) objekat u akus.:* Odь onehь selь i drьžavê, koje . . . brьzo hote biti prêdane tvomu velistvu, hoćemo je beležiti. Mon. serb. 38. Ako imaju knige Cirilove, . . lasno mogu poznati istinu. Odviše neka biliže dobro u istoj knizi dvanaest prokletstvi. A. Bačić 29. Okrivļuje Focio sebe istoga, što vaļa osobito biļežiti. A. Kanižlić, kam. 250. — *b) mjesto objekta u akus. cijela rečenica privezana riječju* da: ‚Bjeleži', čtioče, da u Isukrstu biše četiri voļe. P. B. Bakšić 50. Biliži ovdi da poklońeńe na dva načina može se razumiti. A. Bačić 51. Biliži da tko prodade krunicu, upada u grih. J. Banovac, uboj. 48. — *c) sa* se, *pasivno:* Ima se ovde biļežiti da

u prvašńa vrimena puk razumio je latinski. A. Kanižlić, bogoj. 65.

4. *značeńe koje je pod* 2. *prenesena na pisańe u opće, kao pismom spominati ili napominati: a) objekat u akus.:* Dva mirakula biližim. I. Ančić, ogl. 53. Ova prokletstva biliži Baronio. A. Bačić 29. Sv. oci bileżeć ovi događaj govore. S. Pavić, ogled. 182. Od tri vrste biliže bogoslovci mir. J. Banovac, razg. 178. Što starina protiva žižku i tvrdini graška u kuvańu biliži. J. S. Reļković, kuć. 119. — *b) objekat cijela rečenica privezana riječju* da *ili relativnim* što: Još više biliži Anaklet da tko nađe pismo . . . dužan je tajiti. J. Banovac. razg. 255. Od potribe je ovde biļežiti za priproste što će reći istorija. A. Kanižlić, kam. 52. — *c) osim objekta u akus., koji je* to, *stoji i rečenica privezana riječju* da: To isto od sviju dobrih ļudi sveto pismo i ostale knige biliže, da vazda u svih dilih svojih pred bogom hođahu. A. Kanižlić, uzr. 189. Od kâlâmâ to biliže stari da od mlada debla ne vaļadu. J. S. Reļković, kuć. 141. — *d) bez objekta, koji se razumije iz ostaloga govora:* Ostavi, kako sv. oci biloże, svima kraļem priliku. E. Pavić, ogled. 179. Na svaki način, kako biliži Niceta, jest progonio ńega. A. Kanižlić, kam. 3. Ne zove se, kako biļiži aposto, misnik po redu Aaronovu. I. Velikanović, upuć. 321. — *e) sa* se: *pasivno:* Ovi kraj ne učini velike stvari, koja bi se imala biližiti. A. Kačić, razgov. 77.

5. assignare, destinare, *određivati; upravo značeńe, koje je pod* I, *uzeto u tom smislu; isporedi* naznačivati: Bêlčžili smo i dali smo tuj kuću. Spom. sr. 2, 33. Tko ste vi da stavļate vrijeme bogu i biļežite mu dan? M. Radnić 495. Zadovoļi se onim potribicam koje ti biliži tvoje stańe. P. Filipović, istom. II. Muž i žena ne biļeži jedno drugomu ono što ima učiniti. Pravdonoša 1852. 2.

6. significare, *pokazivati što znak mu budući i sobom ga zamjenjujući. isporedi* biļežati. *a) u tjelesnom smislu:* Gdi Aspalata blato leži u Sodome strene krilu, s ļutijem valim koje biļeži priļutoga ogńa silu. D. Palmotić, christ. 133. — *b) u umnom smislu:* Vjernos i pobrinutje za prijateļa u to doba biļeže nesumńivo žestoku ļubav. Đ. Mattei 311.

BIĻEŽIV, *adj.* insignis, gravis, *znamenit, znatan, što mnogo znači, kao da bi vrijedno bilo biļeżiti. u jednoga pisca prosloga vijeka.* Držan jest od svoga obetańa oli od ugovora; a tad, ako stvar bude biliživa, bit će držan izvršit ga pod smrtni grib. Turl. blago 2, 95. — *Adv.* biļeživo, aperte, *kao očevidno (isporedi* biļežit). *u istoga pisca:* Tko ovako govori, uzima u tašto ime božje i krati biliživo najveće pošteńe što mu jest dužan, jer prilikuje istinu božanstvenu ļudskoj istini krivoj i laživoj. 90.

BIĻEŽIVO, *adv. vidi kad* biļeživ.

BIĻÊŽJE, *n. vidi* biļeg. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Zlo biļežje, svud mramorje, aoh pope! Nar. pjes. vuk, rječ. dodat. *i čim se vraća (isporedi* biļeg): Da dobavi biļe i biļežje: kose s glave od dvanaest Stana, imbrišima od devet Marija, svake svile od sedam terzija, a šest krpa od šest udovica, i jabuku vjerene devojke. Nar. pjes. vuk. herc. 61.

BIĻEŽNICA, *f.* meta. *isparedi* biļeg *i* biļega. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Pero moje, već ne prši oko zvijezda svih država, neg na mjesto sleti i vrši, biļežnica gdi ti je prava, gdino je tvoj ciļ poglaviti. J. Kavańin 333. *u istom smislu može biti da je i na ovom mjestu u istoga pisca:* I kraj Jova sińu ptiću rastri i mjesec po ńe sridi, klade sebi biļežnicu, bio i rumen ov se vidi zlamen, da mu restu sreće, kada k nebu oči meće. 282.

BIĻEŽNÎK, *m.* notarius. *u naše vrijeme. isporedi* biļežilac. Stola banskoga biļežnik. Vuk, nar. pjes. 2, 653.

BIĻEŽOVATI. biļežnjem, *impf.* significare, *javļati. u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu.* Ivan glaseć da se svak pokaje od grijeha i da spravi se primit gospodina, koga došašće i kraļevańe biližuje (‚bilizuje'). Živ. is. 48.

1. BÌĻICA, *f. mali ‚bîļ'.* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu* (15ª. 767ᵇ). *Akcenat ostaje, samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bîļicê, bîļicôm. *i oba zadńa u gen. pl.:* bîļicâ. Jednu samu priprostu biļicu od oštre vune. B. Kašić, fran. 83.

2. BÌĻICA, *f. dem.* bîļa *(drvo). Akcenat ostaje, samo je i zadńi slag dug u gen. i instr. sing.:* bîļicê, bîļicôm. *i oba zadńa u gen. pl.:* bîļicâ. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Dub, kad snažan težak razcijepi ga u biļice i razbitke, ne ostavļa ni biļega da je bio. B. Cuceri 10. Pritakne nešto biļica. Dubrovnik 1870. 10.

BÌĻIČICA, *f. dem.* biļica *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku.*

BIĻIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Rat 45.

BÎĻIN, *adj. što pripada volu bîļi. samo u Vukovu rječniku.*

BÍĻIN, *adj. šta pripada kozi bíļi. samo u Vukovu rječniku.*

BIĻINA, *f.* vilis herba. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BIĻINKA, *f. vidi* biļina. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BÎĻKA, *f.* herba, planta, *struk biļa. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bîļâkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bîļkê, bîļkôm. *Dolazi od* XVI *vijeka između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. — a) struk biļa osim drveta i trave (vidi* biļe *pod* 1): Obrete biļku (‚bilku'), i postavi ju na udeļь i isuši ih. Glasnik 10, 228. Svaku biļku poļsku . . . i svaku travku poļsku. Đ. Daničić, Imoj. 2, 5. — *b) struk biļa, u kaje se uzima i drvo i trava (isporedi* biļe *pod* 3): U kori sviju biļaka. J. Pančić, bot. 3. Prvo dvo osobine razlikuju biļku od minerala. J. Pančić, flor. biogr.² 2. *taka kao da je i u narodnoj pjesmi:* Javorov momak, javorova biļka. Nar. pjes. vuk. živ. 12. — *c) biļka pod a. misli se sitna, gola, suha, i po tom se govori:* Suh kao biļka. Nar. posl. vuk. 297. Nema drva ni jedne biļke. Vuk, rječ. 26ª.

BIĻKO, *m.* phytonomus Schönh. J. Šloser, kor. 636. 723. *gdje će biti i načińeno ime.*

BÎĻNÎ, *adj.* plantarum. *u naše vrijeme u književnika.* O zakonima biļnog razvića. J. Pančić, bot. 1. *isporedi* biļski.

BIĻÒBER, *m.* qui herbas legit, *koji biļe bere. u Srbiji po nekim krajevima o sv. Jovanu:* Sveti Jovan biļober. S. Pelivanović. *jamačno za to što se o Ivańu dne bere biļe.*

BIĻÔRKA, *f. igla od biļura. samo u Vukovu rječniku, gdje stoji da je ‚igla kojom se veze zlatom' i da se govari u Baranji.*

BIĻOVAT, *adj.* herbosus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚biljovjahat' *dem.*

BIĻOVATEĻ, *m.* herbarius. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚biljovateljan' herbarius, *i* ‚biljovateljnost' *i* ‚biljovateljstvo' ars herbaria, scientia herbarum.

BIĻÒVIT, *adj.* notus, *poznat (upravo istinit). isporedi* biļevit. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* K(r)otost vaša biļovita budi svim ļudem. N. Raňina H. philip. 4, 5. — *isporedi* biļovito.

BIĻÒVITO, *adv.* vere, *istinito, po istini. u naše vrijeme, u narodnoj pjesmi. isporedi* biļevito, *su čim je jednoga postaňa.* Ona mu ga biļovito kaže. Pjev. crn. 279.

BÌĻSKÎ, *adj.* plantarum. *isporedi* biļni. *u naše vrijeme u književnika* Biļski delovi. K. Crnogorac, bot. 5.

1. BÌĻÛR, biļúra, *m. turski* billûr (*koje je od grč.* βήρυλλος), crystallus, vitrum crystallinum. *u naše vrijeme, između vječnika samo u Vukoru, gdje je* brennglas, vitrum ustorium, *i* krystallglas, vitrum crystallinum. *isporedi* bilur. — Pak dovati durbin od biļura. Nar. pjes. vuk. 2, 230. Uze Mijo čašu od biļura. Nar. pjes. juk. 609. Dade ňemu čašu od biļura. Nar. pjes. petr. 1, 113. Vezuć prebi iglu od biļura. Nar. pjes. vuk. 1, 258. U ruci joj igla od biļura i u igli vedeničko zlato. 1, 452. ‚čardak od biļura' *t. j. s prozorima od biļura:* Pod bademom čardak od biļura. Nar. pjes. vuk. 3, 490. ‚sedlo od biļura' *biće iskićeno biļurom:* Skini š ňega sedlo od biļura. Pjev. crn. 186. *od ňega je u pjesmi i gora, ali mu je dodano sprijeda* bili, *koje vidi:* Jedna gora od bili-biļura. Nar. pjes. vuk. 1, 337.

2. BIĻUR, *m. u pjesmi ime ňekam hajduku; može biti pokvareno od drugog imena.* U toj gori Biļur harambaša. Nar. pjes. stoj. 1, 85.

3. BÌĻUR, *vidi kod* aļur.

BÌĻÛRAN, biļûrna, *adj.* crystallinus, *od biļura. u jednoga pisca našega vremena.* Do biļurna doskaču kladenca. Osvet. 1, 30.

BIĻUŠ, *m.* asparagus acutifolius L. B. Šulek, im. 16. -i- *je po zapadnom govoru.*

BÌĻUŠKA, *f. ňeka vinova loza bijela grožđa.* B. Šulek, im. 16. -i- *je po zapadnom govoru. isporedi* bjeluša.

BÌMBAŠA, *m. turske dvije riječi sastavljene:* bin, *tisuća, i* baša, *gospodar; po tome zapovjednik nad tisuću vojnika, tisućnik. Dolazi samo u naše vrijeme, između vječnika samo u Vukoru. pred* b *promijeňeno je* u *na* m, *a ňeki pišu i* n. Izgibohe baše i bimbaše. Nar. pjes. vuk. 4, 413. *prvijeh godina našega vijeka kad su se Srbi u Srbiji otimali od Turaka, bile su i u njih take starješine vojničke:* A bimbaša, Katić Simeune! Nar. pjes. vuk. 4, 253. Od kud ňemu bimbaša, kad je on tek samo buļubaša? Vuk. dan. 1, 74. — *sa* n *mjesto* m: Dadu pisma binbaši Milenku. M. Nenadović, mem. 97. Jučer bio harambaša Mujo, a danas je binbaša sarajski. Osvet. 2, 80.

BÌMBAŠIN, *adj. što pripada bimbaši. samo u Vukoru vječniku.*

BÌMBAŠINSKÎ, *adj. što pripada bimbašama. u jednoga pisca našega vremena; sa* n *mjesto* m; *isporedi* bimbaša. Jal' pašinska jali binbašinska *(glava).* Osvet. 3, 109.

BÌMBAŠKÎ, *adj. vidi* bimbašinski. *u jednoga pisca našega vremena, sa* n *mjesto* m; *isporedi* bimbaša. Jer binbaške ne padaju glave. Osvet. 3, 129.

BÌMBAŠTVO, *n. vlast bimbašina. u jednoga pisca našega vremena, sa* n *mjesto* m; *isporedi* bimbaša. Kad se rani u ratu prvomu, za binbaštvo stek'o je pašinstvo. Osvet. 3, 129.

BIMBER, *dolazi u pjesmi pridjeveno sprijeda riječi grožđe ne mijeňajući se po padežima načinom turskim; vidi* bimberov. Ko'jem češ se podičiti kako paun zlatn'jem perom . . . a ložica bimber-grožđem. Nar. pjes. vuk. 1, 150.

BÌMBEROV, *adj. samo u pjesmi uz riječ grožđe, koje može biti da je silno crno, te se taku zove što je natik na bibr; po tome bi i postaňem bilo od* biber *s umetnutim* m. *isporedi* bimber. Donese joj grožđa bimberova iz careva nova vinograda. Nar. pjes. vuk. 1, 286.

BIMBESIĆ, *m. prezime Turčinu.* I tu mnogo pogibe Turaka, i pred ňima Bimbesić kadija. Nar. pjes. vuk. 5, 165.

BÎMBIĆ, *m. prezime; u naše vrijeme.* Sima Bimbić. Šem. kn. srb. 1878. 34. K. Bimbić. Rat 422.

BIMELEH, *m.* Abimelech. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji tako naziva turskoga cara.* Taj Bimeleh, Irud krvni bez osvete ostati ne će. J. Kavaňin 215.

BIN, *u zagonci pridjeveno riječi kokot:* Skriňičica biňičica, u ňoj poje bin kokot. Nar. zag. nov. 40. *odgonetļaj: dijete u kolijevci. u drugoj je takoj zagonci* ‚zlatni tić' *mjesto* ‚bin kokot'. 40.

BÍNA, *f. turski* bina, *zgrada, građevina,* aedificium. *samo u Vukovu rječniku.*

BÎNAČKÂ MÒRAVA, *f. vidi* Binča. M. D. Milićević, srb. 779.

BINB- *gledaj* bimb-.

BÎNČA MÒRAVA, *f. tako se zove Morava koja izvire ne daleko od Skopļa i kod Stalaća se sastaje s drugom Moravom. pa se dalje zove samo* Morava. *dotle se zove i* Kriva Morava *u piše i* Bugar-Morava. *Ime joj* Binča *dolazi od* XIV *vijeka, a biće od mjesta blizu izvora ňezina, koje na kartama pišu* ‚Binac' *i* ‚Binatsch'. *postaňem će biti adj., ali se govori kao subst. i može stajati pred imenom* Morava *ili za ňim, a da bi i bez ňega dolazilo, nema potrrde.* Selo Livoču na Binčć Moravć. Mon. serb. 263. Daničić 1, 40. Te ti ajde na Moravu Binču. Nar. pjes. vuk. 4, 213. I čekaj me na Moravi Binči. 4, 215. Binča se zove Morava kod Ļeskovca. Vuk, rječ. 26ª. — *u jednoj pjesmi bez* n: Ajde š ňome na Moravu Biču. Pjev. crn. 103. Ode s vojskom na Moravu Biću. 104. *u istoj pjesmi i* Bič *ne mijeňajući se po padežima pred imenom* Morava: Ajde š ňome na tu Bič-Moravu. 104. Ajde s vojskom na tu Bič-Moravu. 104.

BINČULA, *m. ime muško;* XIII *vijeka; u Dubrovniku.* Binčula Foskovičs. Mon. serb. 52.

BINČULIĆ, *m. prezime, po ocu* Binčuli; *u Dubrovniku. dolazi od* XIII *vijeka; pisalo se i* Benčulić, *koje vidi.* Mon. serb. 40. Daničić 1, 35. — *jedan pisac prošloga vijeka piše ih* Binčole: Vim Binčole (Binčiolć), Goce, Buće. J. Kavaňin 177.

BINDA, *f. tal.* benda, *tal. lomb.* binda, fascia, *povezača. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Spomeni se, kad staviš naglavnik, od one binde ali pečine, s kom bihu pokrivene oči Isukrstovi. P. Radovčić, nač. 433.

BÌNGULA, *f. selo u Srijemu.* Schem. diac. 1877. 46. Šem. prav. 1878. 13. Pregled 117. S. Novaković, pom. 125.

BÌNGULSKÎ, *adj. što pripada selu Binguli.* Brda bingulska. P. Bolić 1, 23.

BINGUĻA, *f.* mercurialis L. *u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje da je od ňem.* bingelkraut. B. Šulek, im. 16.

BÍNIČKÎ, *m. adj. prezime. u naše vrijeme.* Šem. kn. srb. 1880. 126.

BINIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. tamna postaňa.* Milan Binić. Rat 351. *isporedi* Biniči.

BÌNIĆI, Bìnîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 173. *isporedi* Binić.

BÌNIJA, *f.* trabs recipiens repagulum, *na vratima u što ulazi kljućanica. od tur.* bini. *samo u Vukovu rječniku.*

BÌNOVAC, Bìnôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović, reč. 149. *isporedi* Binovci.

BÌNOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Binovcu.* Binovačka opština. K. Jovanović, reč. 149.

BÌNÔVCI, Binovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mještani govore i za nom.* Binovce. *isporedi* Binovac.

BINSTVO, *n. vidi* bistvo. *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi, može biti samo slika radi.* Božja narav u jedinstvu da se dijeli, i da biti hoće u broju, i u obćinstvu, ne odašav od jedinstva, u podpunstvu svoga binstva. J. Kavanin 531.

BÍŃAĠIJA, *m.* aptus eques, *dobar konik, dobar jahać. od tur.* biniği, *konik. isporedi* biñegija. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akc. u gen. pl.:* bíñaģîjâ, *u gen. sing.:* bíñaģijê, *instr. sing.:* bíñaģijôm. U Turaka s' vrlo dobri konji, a na konma Turci biñaģije. Nar. pjes. vuk. 4, 302

BÌŃÂK, biñáka, *m. turski* binek, *jahaći kon,* equus ad equitandum idoneus. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* Četrdeset konja zadobiše pod takumom i pod haljinama, pod puškama i pod kuburama, sve turskijeh dobrijeh biñaka. Nar. pjes. vuk. 4, 286.

BÌŃAKTAŠ, *m. vidi* biñektaš. *samo u Vukovu rječniku.*

BÌŃÂŠČE, *turski* bin, *tisuća, i* akce, *novci. samo u poslovici, i iz ńe u Vukovu rječniku:* Jedan rekao biñašče a drugi biraščе, pa su se pogodili. Nar. posl. vuk. 111.

BIŃÀŠER, *u pjesmi pred rijećju* kamen *ne mijenjavši se po padežima. isto je s ńom što i* biñektaš, *koji vidi. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* I dovati široka dorina, izvede ga biñašer-kamenom. Nar. pjes. vuk. rječ. 26ᵇ.

BÌŃEĠIJA, *m. vidi* biñaģija. *a) konik:* No Sekule dobar biñegija. Pjev. crn. 269. Kad je bratac koñe projahiv'o, ja sam ńemu biñegija bila, ja se mogu držat' na koñicu. Nar. pjes. juk. 179. Vid' de kršna ovoga dorata i na ńemu momka biñegije. Nar. pjes. mar. 76. — *b) jahaći kon, isporedi* biñak. A u Marka šarac biñegija. Nar. pjes. petr. 2, 533. A kobila stara biñegija. 415.

BÌŃEK, *m. vidi kod* biñektaš.

BÌŃEKT, *vidi kod* biñektaš.

BÌŃEKTAŠ, *m. turski* binek, *konik, i* dašy, *kamen, binek-dašy, kamen s kojega se uzjahuje kon. isporedi* biñaktaš, biñtaš. *samo u naše vrijeme u pjesmama.* Pred dvore ga vodi u avliju k biñektašu bijelu kamenu, pa se dogu ſati na ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 270. *mjesto* taš *dolazi i* kamen, *a tada se i* biñek *mijeña po padežima:* Privodi ih biñeku kamenu. Nar. pjes. juk. 258. Privede ga biñeku kamenu. Nar. pjes. petr. 2, 679. *u dat. mjesto* biñeku *nalazi se i* biñektu, *može biti griješkom:* Privede ga biñektu kamenu. Nar. pjes. petr. 2, 439.

BÌŃEKTEŠ, *m. vidi* biñektaš. A sluge mu Šara privedoše k biñekteŝu studenu kamenu. Pjev. crn. 216. Privede ga biñekteŝ' kamenu. Nar. pjes. petr. 3, 247. Pa privede vranca biñektešu. Nar. pjes. stojad. 2, 23.

BIŃIČICA, *f. u zagonetci:* Skriñičica biñičica, u ńoj poje bin kokot *(odgonetłaj):* dijete u kolijevci). Nar. zag. nov. 40.

BIŃIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Kosta Biñić. Rat. 179. 407. *isporedi* Binić.

BÌŃÍŠ, biñíša, *m. turski* beniš *i* binyš, ogrtać, *pallium. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje je* pallium purpureum; *valja da su taki najviše bili u običaju. isporedi* beñiš. Na onome starom Vujadinu, na ńem' biñiš od suvoga zlata. Nar. pjes. vuk. 3, 355. Mor dolama al biñiša pita: al biñišu, gdje si sinoć bio? 1, 450. Da biñiš crveni prigrne. Pjev. crn. 98. Ostaviše .. ġamadane, ćurke i biñiše. 249. Kad je dolazio novi vezir valalo je da ga knezovi s kmetovima dočekaju s dobro došao, i u ovakijem dogodajima veziri su im kašto poklañali biñiše. Vuk, živ. 251.

BÌŃTAŠ, *m. vidi* biñektaš. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pod biñtaša, gde se koñi jašu. Nar. pjes. vuk. rječ. 26ᵇ.

BÌO, bijêla, *adj.* albus. — *Glasovi* -i- *pred* o, i -ije- *pred* l *stoje u južnom govoru mjesto staroga ê, mjesto kojega je na oba mjesta u istočnom govoru* e (beo, bela), *u zapadnom* i (bio, bila). — *Dolazi od* XIV *vijeka* (bêli bregъ. Mon. serb. 87). *istoga vijeka dolazi i po istočnom govoru sa* e (bela crьkva. Mon. serb. 86.). *po zapadnom govoru sa* i *dolazi od* XV *vijeka* (bilijehъ. Mon. serb. 372). *također od* XV *vijeka dolazi i po južnom govoru sa* ije *pred* l (bijele. Mon. serb. 372); *ali su se u to vrijeme ti glasovi* (ije) *tako pisali da se ne može za cijelo znati jesu li bila dva sloga* (ije) *ili samo jedan* (je); *koje takoga pisańa radi u koje za to što su se u pjesmama po dva sloga (i mnoga različnija nego* ije) *sastavłala u jedan, nema ni poslije rečenoga vremena potvrde da su bila dva; istom* XVIII *vijeka broj slogova u pjesmama potvrđuje da su dva* (U Tribiñu gradu bijelomu. A. Kačić, razg. 27. U bijelu dvoru Lazarovu. 50). — *S promjenom glasa* l *na kraju na* o *dolazi od* XVI *vijeka u u isto vrijeme i sa* i *pred* o *u južnom govoru:* bio *(vidi dalje primjer iz Zborn. i drugo). ali i sa* l *na kraju nahodi se i danas, prem da vrlo rijetko, a tada pred* l *nije u južnom govoru i nego* ije: bijel (Nar. pjes. vuk. 1, 386. 562. 582. 2, 92. 205. 367. 3, 126. 152. 261. 4, 21); *mnogo rede u istočnom:* bel (Nar. pjes. 1, 330); *u zapadnom govoru u čakavaca bez promjene* bil. — *Akcenat, kad je* l *na kraju promijeńeno na* o, *kaki je u južnom govoru, taki je i u istočnom:* bîo, *i u zapadnom:* bîo; *a kad* l *na kraju stojeći nije promijeńeno, tada je u južnom* bijel, *čemu odgovara u istočnom* bêl, *u zapadnom* bîl. *kaki je akcenat u gen. sing. masc.* (bijêla, *čemu odgovara ist.* bêla, *zap.* bîla), *taki je u svijem oblicima nominalnijem (dat.* bijêlu, *nom. pl.* bijêli *itd.) i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obliku. između nominalnijeh oblika još je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* bijêlê, bijêlôm. *u složenijem oblicima mijeńa se:* bijêlî (*ist.* bêlî, *zap.* bîlî), *i tako u svijem oblicima složenijem:* bijêlôga *itd.* — *Nahodi se u rječnicima srijem.* — *Komparativ vidi pod* 3. — *Postańem od kor.* bha, *sjati.*

I. *znatnije što se naziva bijelo i što se rado tako naziva:*

a. *ńeki dijelovi vremena, kad sunce sja te se sve vidi (kao što je* dan *prema mrklој noći); ńeki ih se i iz drugih uzroka tako zovu: a) dan:* Bio dan a crna noć. Zbor. 36ᵇ. Sunce podivaše jur svitlu glavu van, jur svuda sivaše, jure bi bili dan. M. Marulić 55. Bil dan s istoka ni tvoje svitlosti. Š. Menčetić 87. Gdi će moj bijeli dan.. svrnut se u vječni san. M. Vetranić I, 5. Dokoli

danica bio danak objavi. 1, 73. Veće danak bil ne pozrim očima. N. Dimitrović 63. Vidjeti želo bijeli dan. N. Naješković 1, 215. Vilo, ka imaš moć u pozoru tvomu prominit meni noć na danku bilomu. H. Lucić 204. Dao ti je bijeli dan da uživaš gori. M. Držić 79. Do bijeloga deri danka slas tuj milu tiha sanka u pokoju uživate. Đ. Ranina 52. U kom ne sja vijek dan bio. I. Gundulić 7. Da sunce ugasne u pola dne bila. D. Barković, vil. 28. Kada svane bili danak. J. Armolušić, slav. 2. O Isuse, božji sinu, s koga bili dan prosinu. P. Radovčić, nač. 562. Crna sestra bijela dana bješe sjeni sve prostrla. P. Kanavelić, dubr. 6. Ustaje i dan bili veseo i zdrav jošte uživa. Đ. Palmotić, christ. 38. Iz ruka nam ugrabi duše u tminah stat naučno i dobitnik na dan bijeli izvede ih. I. Kanavelić, iv. 557. Bješo rano podranila prije neg sinu danak bijeli. I. V. Bunić, mand. 5. Nek se sklada bijeli danak s mrklom noći. J. Kavanin 473. Na zrake se bijela dana ńih rug iznijet će. I. Đordić, salt. 191. Bog sam, koji vidi i u vrijeme bijela dana i u tminah mrkle noći. Besjede kr. 48. Kad u jutru bio dan osvane. M. A. Reljković, sat. 74. Jasno sunce veće ńemu ne ishodi, niti i jednijem svojijem zrakom otvara mu razvedreńe bijela dana. B. Cuceri 51. Kad u jutru beo dan osvanu. Nar. pjes. vuk 1, 168. Kad u jutru bijel dan osvanu. 2, 92. Kad u jutru beli dan svanuo. 2, 493. Dok se bijel danak zapoznade. 3, 126. Kad se d'jeli sreća od nesreće, tavna noćca od bijela dana. 3, 278. Prije zore i bijela dana. 2, 346. Tu ńih bijel danak ostavio, i tamo su noćcu prenoćili. 3, 152. Ne pust' glasa do bijela dana. 1, 246. Ne ćeš moći ni noću spavati a kamo li na belome danu. 1, 552. Moliše se tri bijela dana. 2, 3. Ostani mi u mojemu dvoru za petnaest dana bijelijeh. 3, 136. Al za dugo svadbu odgodio: do godinu dana bijelijeh. 2, 593. Do lijna dana bijeloga. 3, 314. A kad dođe bijel' danak Đurdev. 4, 211. — *b) zora:* Zora bijela praska. M. Vetranić 1, 412. Vi ste kako bijela zora, prije sunašca koja sviti. S. Bobaljević 229. Na istoku još stoji bijela zora noć goneći. I. Gundulić 34. Bijela zora isteče. J. Palmotić, dubr. 157. Bijela zora otvaraše suncu istočnom jasna vrata. I. Kanavelić, iv. 90. Kokot ptica ka navišća zoru bilu. A. Vitaljić, ost. 138. Kad zora bila svane. V. Došen 158. Ljubio je do zore bijele. Nar. pjes. vuk. 2, 619. Bela i(h) je zora zabelila na Kosovu krasnom polju ravnom. 2, 302. Kad bijela zora zab'jelila. 3, 49. Kad je bilo o zori bijeloj. Pjev. crn. 59. — *c) jutro:* Poklisar carski čeka u osvjet se bijela jutra. I. Gundulić 416. Na pogled bijela jutra bješe zemja sva sinula. Đ. Palmotić, christ. 235. J. Kavanin 419. U rasviće bijela jutra. I. Kanavelić, iv. 418. Mislit ću se s bijela jutra. I. Đordić, salt. 204. — *d) svanuće:* On svanutjem zornijem bijelim, noćnijem tminam ja se obstiram. I. Gundulić 354. — *e) po danu naziva se tako i vrijeme u kom ima više dana: nedjelja, ljeto, ali veoma rijetko:* Hoda care po gori zelenoj za bijelu nedeljicu dana. Nar. pjes. petr. 2, 147. Tu ostaše tri b'jela mjeseca. Nar. pjes. kras. 1, 101. Ja ne znadem u sedam godina kada li mi crna zima dođe, kad li meni b'jelo ljeto prođe. Nar. pjes. juk. 462. — *f) iz drugih se uzroka naziv̆lu bijeli ńeki dani i nedjelja dana: aa) po ńekim krajevima u naroda zapadne crkve velika subota, u oči uskrsa, zove se i* bijela *za to što je bio običaj da se u taj dan krštavaju odrasli obučeni u bijelo* (ako su koji na krštenje, krste se kako je običaj. I. Bandulavić 129). Bila subota sveta velika. I. Bandulavić 110. Tako se govori na bilu subotu. 129. Voda blagoslo(v])ena u subotu bilu. M. Bijanković 28. U bilu subotu zabrańeno jest misu govoriti, osvim mise veliko. A. Kadčić, bogosl. 85. Ode na bilu subotu da kupi što god k uskrsu. J. Banovac, pripov. 119. Blagoslivljati vodu na vodokršće i bilu subotu. A. d. Kosta 1, 57. Voda, koja se posvećuje na bilu subotu za krštenje. M. Dobretić 45. U Dubrovniku se tako (bijela subota) zove velika subota, a nedjelja čitava i ondje se zove velika. Vuk, rječ. 21b. — *bb) po istoj će subati biti gdjegdje u naroda istočne crkve tako prozvana cijela nedjelja dana po uskrsu, koja se po pomenutom običaju zove i* vodena, *maće* svijetla: Sedmica od vaskrsa do prvo nedelje zove se svetla po knigama a u narodu se zove i vodena a najčešće bela nedelja (jer svaka nedelja u koju se mrsi petak i sreda zove se bela). M. Đ. Milićević, živ. 1, 8. — *cc) nedjelja dana pred uskršńi post zove se u narodu istočne crkve* bijela *za to što je te nedjelje slobodno jesti bijeli smok.* Bijela nedjelja. Vuk, rječ. 24b. Obija ka' i prosuja u bijelu nedelju. Nar. posl. vuk. 228. Zija kao ćup za bijelom nedeljom. 90. — *dd) pošljedńi dan bijele nedjelje, pomenute pod cc.*, nedjelja u oči samoga posta, zove se bijele poklade. Vuk, rječ. 25a. Na bijele poklade. Glasnik 17, 315. — *ee)* ‚svaka nedelja u koju se mrsi petak i sreda zove se bela'. M. Đ. Milićević, živ. 1, 8. *može biti da se mrsi ili se prije mrsilo samo bijelijem smokom, pa je tako nazvana kao i nedjelja naprijed pod cc.*

b. *zrak sunčani, mjesec, svijet: a) zrak:* Ona *(Dijana)*, prid kom crni gluhe noći mrak pogine, ka istječuć neba tmine bijelim zracim osrebrni. I. Gundulić 183. — *b) mjesec:* Na z'o put se stavi i na djela strašna i kleta da bio mjesec okrvavi, žarkom suncu svjetlos smeta. I. Gundulić 301. Nek ustavi na istoku sunce, i bijeli mjesec na zapadu. Nar. pjes. vuk 3, 62. — *c) svijet: aa) kao vidjelo, svjetlos,* lux: Ličcem joj ružan cvit izmiče s gilj van, ter stvara bilj svit nego li zora dan. Š. Menčetić 236. *u tom smislu može biti i na ovom mjestu:* Vidiš li me, brato slatki! mene slepu i nevoljnu? Ja sam željna bela sveta. Nar. pjes. vuk. 1, 145. — *bb) kao sve skupa što se vidi,* mundus: *bio je, jer je obasjan, vidi se, po ńemu se vidi, daleko se po ńemu vidi, prostran je, na sve strane otvoren (isporedi* svijet): Svi što nas je god na belom svetu, kad se rodimo, ništa ne znamo. D. Obradović, bas. 143. Ode sluga preko b'jela sv'jeta. Nar. pjes. vuk. 2, 116. Ode Simo u svijet bijeli. 2, 66. Nagled'o se bijela svijeta i žarkoga sunca i mjeseca. 3, 134. Oprosio bi ńime bijeli svijet. Nar. posl. vuk. 240. Na belome svetu ništa više nisu imali do jednu krušku. Nar. prip. vuk. 99.

c. *kako se svijet naziva bijelijem što se po ńemu vidi, tako i polje (mejdan) i put, jer je na vidiku:* Da bijeli mejdan dijelimo. Pjev. crn. 44. Pa ne idi putom bijelijem, man ti hajde kroz goru zelenu. Nar. pjes. kras. 1, 74. — *što se ńeka polja i sela nazivaju* Bijelo Polje *(koje vidi na po se), tome je drugi uzrok, zemja, kamenje.*

d. *prozor, jer se kroza ń vidi:* Zvizda danica svitlo svoje lice na bilomu prozoru na svak čas kaže. M. Držić 240. Ali Jela na bilom penđeru. Nar. pjes. vuk. 1, 242.

e. *čeljade i što se kao čeljade misli, tijelo mu, dijelovi tijela mu: a) čeljade:* Svaki bješe veseo, rumen i bio. Zbor. 98. Bjeja je ... neg li od mora vile bijele. I. Gundulić 406. S bijelijem hadumima. J. Palmotić, dubr. 302. Moj je dragi bio i rumen. I. Držić, nauk gond. 351. Vladike vaše ... bijele u puti, svijetle u dici. J. Kavanin 206. Božja pomoć, djevojčice, b'jela rumena. Nar. pjes.

vuk. 1, 294. A u licu b'jela i rumena. 1, 548. Ustan' more, bijelo Latinče, 2, 145. — *kao čeľade misli se i vila*. Od mora vile bijele. I. Gundulić 406. Od voda smo bijele vile sve kladence ošle. M. Bunić 52. Na ńu mi je našetala bila vila planinkińa. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 12. Grad gradila b'jela vila. Nar. pjes. vuk. 1, 151. Bijela je pokliknula vila. 2, 605. — *b) lice, obraz, čelo:* Čuda od liča bila, kojemu ruža je prectila rumena na sridi. H. Lucić 206. Med Arapim tko pribiva, stid ga s bilim licem biva. V. Došen 96. Suze su je polile niz rumeno b'jelo lišce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Crne oči, belo lice. Nar. pjes. vuk. 1, 341. Jer je tanka stasa i uzrasta a bijela i rumena lica. 3, 295. Još joj nisu prsti za prsteńe, ni bijelo lice za ľubľeńe. 1, 170. Ko bi meni snopľe povezao, dala bi mu moje belo lice 1, 172. Roni suze niz bijelo lice. 2, 1. Ruke šire, u grla se grle, u bijelo cjelivaju lice. 2, 195. Jedan drugom belo lice ľubi. 2, 215. Ka nosi obraz bil i ures gizdavi. M. Držić 5. Ni sad vas ne ostavim, jer s vas mi je obraz bel. B. Krnarutić 27. On je Ibra debre obranio, baš pod kalpak u čelo bijelo. Nar. pjes. vuk. 3, 93. — *c) grlo i vrat:* Ufati ju za grlo bijelo. M. A. Reľković, sat. 146. Eda bog da te se obesio o zlu drvu, o mom belom grlu! Nar. pjes. vuk, 1, 382. Kada pije vodu oli vino, vidi joj se proz grlo bijelo. 3, 129. Ne seče i po grlu bijelu, već i seče po svilenu pasu. 2, 375. Za bila se grla dovatiše. 2, 281. Viknu Miloš iz grla bijela. 2, 153. Rusijema kosami, niz bil vrat ke lete. N. Naľešković 2, 19. Tko čista izmota iz zlata preden zlat, ter ovoj omota gospoji bili vrat. H. Lucić 208. Mneći grlit bili vrat i lišce tve ľubit. M Držić 14. Ruse vlase, ke tih vjetric bludno odveće niz bio vrat nam sad razmeće. I. Gundulić 70. Majka tva grli vrat bijeli tvoj. F. Lukarević 253. Biše odila koprinom bili vrat. D. Baraković, vil. 27. Jedno Mara bijeloga vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 328. Rud mu perčin bio vrat prekrio. 1, 459. Već me sici po bilome vratu. 1, 623. — *d) prsi i dojke:* Da sapne do grla prsi bil'. Š. Menčetić 31. Ńoj iz bijelijeh prsi zora, sunce istječe iz obraza. I. Gundulić 406. Amajlije, što djevojke nose u ńedrima, u ńedrinna na b'jelim dojkama. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Vadi majka svoju belu dojku, pa zakliňe svojom belom dojkom. 1, 254. — *e) ruke, lakti:* Tanko moje grlo i bijele moje ruke ne mogu veće muke podnositi. N. Naľešković 1, 204. Tere mu je pričao bele ruke vezati. P. Hektorović 21. Prostri tvoju meku bijelu ručicu. M. Držić 139. Snježane bijele ruke sada krši. I. Gundulić 466. Puštajte se, bele ruke, ne držite se. Nar. pjes. vuk. 1, 173. Uze Anu za bijelu ruku. 1, 465. Uzmi gospu na bijele ruke. 2, 292. Topuzinu baca u oblake, dočekuje u bijele ruke. 2, 407. B'jelom rukom i kalemom piše. 1, 360. Bijele mu malaksaše ruke, te ne može više da siječe. 2, 111. Dragutinu boga prifatila, bijelu mu poľubila ruku. 2, 46. Sa stricem se u obraz poľubi, a svog oca u bijelu ruku. 3, 10. Bijele ruke tud posao miluju. Nar. posl. vuk. 12. Zasukala bijele rukave zasukala do beli lakata. Nar. pjes. vuk. 2, 315. — *f) koža:* A pļesnu se rukom po koļenu, pod koļenom skerlet čoha puče i bijela koža na koļenu. Nar. pjes. vuk. 4, 181. — *g) zubi, a po ńima i usta:* Ona crna a bijeli zubi. Nar. pjes. vuk. 2, 378. B'jeli zubi dva niza bisera. 3, 257. Jao moji b'jeli sitni zubi! povad'te mi klince iz nokata. 3, 361. Ne da mu bijela zuba pomoliti. Nar. posl. vuk. 197. Dovati ju za bijelu ruku, jednom rukom za ruku devojku, brgo drugom za bijela usta. Nar. pjes. vuk. 3, 184. — *h) vlasi, brada itd. a po ńima i čeľade u koga su bijeli: aa) vlasi kad su od rođeńa bijeli:* Vlasi glavě jego byše běli. Ļetop. šaf. 57. — *bb) vlasi kad su bijeli od starosti, sijedi, tako i glava, brada i čeľade: vlasi sijedi:* Ukaza mu se jedan starac belimi vlasi. F. Glavinić, cvit. 257. — *glava sijeda:* Otac belu glavu, mati otvorene prsi . . kazahu. F. Glavinić, cvit. 191. — *brada sijeda:* Nijesam star. Bijela moja vila, bijela moja brada. M. Držić 125. Kad su veće s bilom bradom. V. Došen 165. Bila mu je brada do pojasa. A. Kačić, razg. 288. To začuo star djedina, on obriči b'jelu bradu. Nar. pjes. vuk. 1, 295. Bijela mu brada do pojasa. 3, 284. Proli suze niz bijelu bradu. 3, 284. Dođe nekakav starac bijele brade do pojasa. Nar. prip. vuk. 157. — *čeľade sijedo:* Starca svega jur bela u pustiňi najdoše. F. Glavinić, cvit. 19. — *i) kako se čeľade po bijeloj glavi i bradi naziva bijelo, tako se i po bijelom odijelu nazivaju bijeli fratri koji po pravilu svoga reda nose bijelo odijelo; isporedi* bijelac: Z belemi fratri. Mon. croat. 279. — *k)* bijela ǵigerica. *vidi kod* ǵigerica. — *l) u anđela i u vile krila: u anđela:* Krilmi bijeli prvi zadńem ne pači uživańa pogled cijeli. J. Kavańin 499. *u vile:* No najmlađa polećela vila, polećela na bijela krila. Nar. pjes. vuk. 2, 49. — *m) o čeľadetu i licu mu dolazi u pisaca mjesto blijed:* Muču, jak mramor da bih bil, i mnokrat suzice prolijem iz oči niz bijelo me lice, koje smrt svjedoči. N. Naľešković 2, 6. Tu umorna i utrudena uzdišući sved na čase, k'o snijeg bijela i studena snagu izgubi, jaoh, skonča se. I. Gundulić 42. — *n) o čeľadetu, duši mu i vjeri dolazi u moralnom smislu kao čist: aa) čeľade:* Proroka broj hvaļeni s bijelom vojskom mučenikâ tebe slave. I. Kanavelić, iv. 54. Bijelijeh mučenika slavodobitna vojska k tebi se uputila. T. Ivanović, nauk. 113. — *bb) duša:* Da spoviste misli, riči tere dila, ka je koja učinila od nediļe do nediļe, da vam budu duše biļe. M. Marulić 259. Lijepa dušo, ka u nas shodiš neumrla, čista i bijela. I. Gundulić 236. Vaļa da živemo držeći naše duše bile na priliku golubice, što će reći čiste od svake pritruhe griha. J. Filipović, prip. 1, 168. — *cc) vjera:* Primi od naše vjere bijele svjedočanstvo bjeļe snijega. I. Kanavelić, iv. 372.

f. životińa i koji dio tijela joj: a) koń: Sred gospode po izboru on na koňu jezdi bijelu. I. Gundulić 442. Na ńegovu atu bijelome. Nar. pjes. vuk. 3, 305. — *b) hrt:* I daj mene dva bijela rta, i daj mene dva siva sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 183. — *c) ovca, jagńe, stado:* Dva krat ovdi . . ovce bijele jaganjčiće kote sveje. I. Gundulić 318. Što preodi preko vedra neba kao pastir pred belim ovcama. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Bijele je najavio ovce. 4, 506. Dao bih mu hiļadu ovaca i pod ńima bijele jagańce. 3, 145. Rastisnuše Turke na buļuke kao vuci bijele jagańce. 4, 189. Pa kazuje stadu bijelome. 1, 324. Il' čobani kod bijela stada. 4, 29. — *d) golub:* Bijeli golub sred kih strana voditeļ je crna vrana? I. Gundulić 249. Otet' bi se mlada uzela strašnom crncu, ki ju hvata, golubica jakno bijela crnom orlu iz nokata. 391. Bijele i krotke golubice. J. Kavańin 574. Polećela dva bela goluba. Nar. pjes. vuk. 1, 358. — *e) labud:* Ja lava tog ranim kumu venčanome, beloga labuda deveru ručnome. Nar. pjes. vuk. 1, 279. — *f) riba:* Volim iči ja u more, pa se stvorit' belom ribom. Nar. pjes. vuk. 1, 435. — *g) leptir:* Ja ću s' stvorit u bela leptira. Nar. pjes. vuk. 1, 354. — *h)* bijela vrana, bijeli gavran, bijele pčele, *vidi kod* vrana, gavran, pčela — *i) životińu koja je po svojoj vrsti bijela, te joj je u imenu ovaj adjektiv, pridjeven drugoj*

riječi, gledaj kod riječi kojoj je pridjeven, kao: crv, grgeč, lasica *itd.* — *k) dio tijela bijele životinje: aa) rep (‚ług') i krilo:* Car mu dade bijele tugove. Nar. pjes. vuk. 2, 567. Da joj bog da oči sokolove i bijela krila labudova. 2, 301. — *bb) pero, perje, a po njemu i što god na čemu je, na ime strijela:* Za klobukom bela kita perja. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Ajd', Omere, moje belo perje! 1, 253. U kojoj je streli Tataranki devet beli sokolovi pera. 2, 359. *strijela:* Zape luka i dve bele strele. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Metnu Marko prvu belu strelu. 2, 360.

g. bijeli smok, bijela jestvina, *vidi kod* smok *i* jestvina. — *u jednoga pisca* ‚bijela kap' *u prenesenom smislu mjesto* kap mlijeka: Premda dica bile kapi žele. J. S. Reljković, kuć. 95.

h. *biser:* Povele dati jemu 10 кьbьh. bêloga bisera. Aleksand. nov. 138. Zlato, koraj, biser bili i kamenje bez procjene. I. Gundulić 462. Suze, vi ste biser bijeli. I. V. Bunić, mand. 26. Ne dam bogme mog bisera b'jela. Nar. pjes. vuk. I. 430. Jedan derdan od žutih dukata, a drugi je od b'jelog bisera. 2, 635.

i. *bilc, osobito cvijeće; bilc se naziva bijelo po cvijetu, po rodu, po listu itd.: a) lijer:* Odkrivaju lijere bijele. I. Gundulić 405. — *b) ruža:* Ma bijela ružice! M. Držić 139. Savija' ga u rusu belu. A. Čubranović 147. Bijela ružica. F. Lukarević 7. Vidi da je problidjela kako no snijeg od planina, ali rusa kako bijela. I. V. Bunić, mand. 16. Bijelu rusu ovu umastih u krv rusu. J. Kavanin 51. — *c) bosiljak:* Da zaliva rano cveće, rano cveće, bel bosiljak. Nar. pjes. vuk. I, 330. Ja njoj dado strnk rumene ruže, ona mene struk bela bosiljka. 2, 164. — *d) mak:* Treću kitu maka bijeloga. Nar. pjes. vuk. I, 385. — *e) vinova loza, biće ona na kojoj rodi bijelo grožđe:* Sadila Mara vinograd i b'jelu lozu vinovu. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Povila se b'jela loza vinova. I, 401. — *f)* bijela pšenica, bijelo žito, *vidi kod* pšenica *i* žito. — *g) bilke kojima je u imenu ovaj adjektiv, pridjeven drugoj riječi, gledaj kod riječi kojoj je pridjeven, kao:* bor, brijest, čkalj, drača, glog, grab, jasen, joha, lipa, lokvanj, loza, luk, perunika, šljez, topola, trn, vrba, zelje *itd.* — *h) što god od bilke: aa) cvijet:* Davina se suva pomladila i zelenim ulistala listom i bijelim ucvatila cvetom. Nar. pjes. vuk. 2, 167. — *bb) grožđe:* Ako vidiš *(u snu)* da bijelo grozdje bereš, toj prilikuje dobitje. Zbor. 139b. Jagode belog grožđa. P. Bolić 2, 126. *vidi i kod* grožđe. — *cc) vino:* A. Vina donesi. B. Hoću li bijeloga? N. Nalješković 1, 265. *vidi još kod* vino. — *dd) rakija bistra:* Kupi mene dva tovara vina a i treći bijele rakije. Nar. pjes. vuk. 3, 445. — *ee) brašno i od njega što: aaa) brašno:* Posvetilište cvita od mliva, to jest biloga brašna. I. Velikanović, upuć. 3, 316. — *bbb) kruh, hljeb, kolač, pogača:* Kruh bio. Zbor 136b. Što čini bijeli kruh i dobra ljetina. M. Držić 96. Dosta imam ljeba bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 462. Dosta si me vinom napojio, bijelijem ljebom naranio. Nar. pjes. vuk. 2, 277. I prist'o sam nezvan za svatovi rad' komada ljeba bijeloga. 2, 139. Već mijesi bijele kolače. I, 542. Da oda šta on peče kolače, u pepelu i bile pogače. M. A. Reljković, sat. 67. U ratara crne ruke, a b'jela pogača. Nar. pjes. vuk. 1, 380. — *ccc) i za posuto što brašnom veli se da je bijelo:* Još je perčin brašnom bio. V. Došen 214. — *ii) zemlja kad je na njoj žito sazrelo naziva se po njemu bijela u starim prijevodima sr. pisma:* Vidite njive jere bijele jesu jur za žetvu. N. Rañina 66b. ioan. 4, 35. *(u Vuka na tom mjestu:* žuto*).* Vijte vladanja ka su jure bila k žatvi. Bernardin 30. Vidite (‚vidyite') vladanja da su jurve bila k žetvi. I. Bandulavić 56. Vidite pokrajine, bijele su jur za žetve. Živ. is. 57.

k. *tamnan:* Prilog nose Svetoj gori slavnej: žuta voska i b'jela tamńana. Nar. pjes. vuk. 2, 100.

l. *kamen i što god od njega: a) kamen, mramor, stijena:* Tko grlo iz bila mramora i ruke i prsi izdila z dvi drage jabuke. H. Lucić 208. Ovi dan primili, ki skrati me trude, kamenak da bijeli bilježat vik bude. D. Rañina 22b. Od mramora je bila stup ndjelan. I. Gundulić 429. Ti nam si bili kam nescine vridnosti, s koga kad lasne plam, otidu tminosti. D. Barakević, vil. 7. I pod jelom jedan bijel kamen. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Te bijelu napraviše crkvu, od bijela mermera kamena. 2, 126. Preko Mata kopje prelećele, u bijelu st'jenu udarilo. 3, 389. — *kamen koji se zove* bijeli kamen *vidi kod* kamen. — *b) grad:* Ovo mi te ostavljam, beli grade Siverino. P. Hektorović 19. Ah, da bi u vik jakno sade živio miran i slobodan, Dubrovniče bijeli grade! I. Gundulić 390. Kroz Toplicu svrće k bijelom Smederevu. 374. Do malo prem vremena u Carigrad dođe bijeli. 358. Gradi Knin bili. D. Barakević, vil. 296. Ked bijeloga Sarajeva svoj na polje šator vrže. J. Palmotić, dubr. 70. Uputi se put bijelega Biograda. P. T. Bogašinović 15. Zadra i Spljeta bijela grada. J. Kavanin 86. U Tribinju gradu bijelomu. A. Kačić, razg. 29. Valpovo grad bijeli vidimo. M. Katančić, fruct. 42. I daću ti tri bijela grada. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Ka bijelu gradu Biogradu. 2, 581. U Prizrenu gradu bijelome. 2, 180. Na bijelu gradu Vučitrnu. 3, 54. U Sokolu gradu bijelome. 2, 96. Pod Oridom gradom bijelijem. 1, 401. Kad ti dođeš b'jelu Smederevu. 2, 470. Obzire se ka Kruševcu b'jelu. 2, 271. Pak otide bijelu Prizrenu. 2, 134. Ode pravo bijelu Prilipu. 2, 253. U bijelu Skadru na Bojani. 2, 101. Pa ću doći Nišu bijelome. Pjev. crn. 103. Bijelome Beču. 25. Oko grada oko bela Budima. Nar. pjes. vuk. 1, 402. Donesi ga u Mletke bijele. 1, 233. Ode pravo bijelu Stambolu. 2, 388. — *c) varoš, selo:* Do bijele varoš-Podgorice. Pjev. crn. 14. Ka bijelu šeher-Sarajevu. Nar. pjes. vuk. 3, 313. Do bijela sela Čelebijća. 3, 409. — *d) crkva, manastir, džamija:* Izidoše pred bijelu crkvu. Nar. pjes. vuk. 2, 127. Prosti, bože i bijela crkvo! 2, 213. Kod bijele crkve Gračanice. 2, 102. Još pogradi b'jele manastire. 2, 91. Krušedolu b'jelu manastiru. 2, 573. B'jel Vilindar nasred gore Svete. 2, 101. Sa pašine bijele džamije. 4, 343. — *e) dvor:* Kraljevski se bijeli dvori dižu i vise put nebesa. I. Gundulić 426. S bogom ostanite, moji nesrećni dvori bijeli. I. V. Bunić, mand. 11. Prima dicu u dvore bijele. A. Kačić, razg. 51. Idu svati dvoru bijelome. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Odvede je u bijele dvore. 1, 470. Al' mu b'jeli dvori potavnili. 2, 175. — *f) kula:* Voli skočit' niz bijelu kulu. Nar. pjes. vuk. 1, 479. Idi, sestro, na bijelu kulu. 2, 291. Bijele se zadrktaše kule. 3, 65. — *g) ar, podrum, riznica:* Goni konja pred bijele are. Nar. pjes. vuk. 3, 98. Pa siđoše pred podrume b'jele. 3, 106. Te mu obi bijelu riznicu. 2, 354. Pa otvora bijelu riznicu. 3, 125. — *h) krčma:* U Stambolu u krčmi bijeloj. Nar. pjes. vuk. 2, 401. U Bosutu pred bijelom krčmom. 4, 207. Odvelo ga u mehanu bilu. 2, 415. — *i) po kamenu je i tamnica bijela s polja:* Ko me više sa tavnice b'jelo? Nar. pjes. vuk. 3, 122. Pa se spusti pred tavnicu b'jelu. 3, 125. — *k) zid, bedem, most, grob:* Kralj mu hti uzdignut bijele mire. J. Kavanin 181. Ja ću stati na bela bedema. Nar. pjes. vuk. 2, 72. Kod bijela mosta Kusidskoga. 4, 28. Pod bijelu kamenu ćupriju. 2, 345. Do bijela groba Jovanova. 2, 40. — *l) ulica, sokak, čaršija, po zgradama, koje su po*

ńima, i avlija, po zidanoj ogradi: Dovati se bijela sokaka. Nar. pjes. vuk. 3, 140. Nek otide u b'jelu čaršiju. 3, 8. Pak se šeta po b'jeloj avliji. 3, 7. — *m) vrata, po gradevini na kojoj su*: Na bijela vrata od Trebińa. Nar. pjes. vuk. 4, 80. — *n) također će biti po kamenu što se i krajina naziva bijela*: Sve iz vaše bijele krajine. Nar. pjes. vuk. 3, 381.

m. *srebro i od ńega što: a) srebro. neko se srebro i za razliku od drugoga zvalo bijelo. o čemu vidi kod* srebro. Srebra bêla 29 sakuļ. Mon. serb. 406. U okovu srebra bila. J. Kavańin 323. Blago obilato, bilo srebro, žuto zlato V. Došen 23. Pa ću crkvi sagraditi platna, sagradićn od srebra bijela. Nar. pjes. vuk. 2, 200. Stolovi su od bijela srebra. 2, 231. — *b) srebrne se stvari zovu bijele kad nijesu pozlaćene*: Dva na desete čaša okruglijehь srebrьnijehь, odь kojeh su deseti pozlaćenijehь a dvije bijele. Mon. serb. 372. Dva na desete ladica bilijehь srebrьnijehь. 372 Četiri čaše bêle. Spom. sr. 2, 49. Bačinь bêlь. 49. — *c) novac srebrn*: Bijele mjeli za crnijeh dana. Poslov. dan. 6. U beli para. Prot. šab. mag. 119. Pojiću te, Brdanine Đemo, bez bijele pare i dinara. Nar. pjes. vuk. 2, 115. Dv'je hiļade žutijeh dukata i četiri groša bijelijeh. 3, 403. Čuvaj bijele novce za crne dane. Nar. posl. vuk. 349. — *po tome i blago u srebrnim novcima*: Sabļa vaļa mnogo bila blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 550. — *d) oklopi i štitovi srebrom okovani, i puška taka*: Noseć bijele oklope. I. Gundulić 323. Bijela oklopja planinu gore. 539. Na ledima kože od medvela, na ramena bijeli štitovi. Nar. pjes. vuk. 3, 335. No upali bijelu latinku (*puška*), al' mu pusta ogań ne prifati. 4, 130.

n. bijelo zlato (*platina*), bijelo olovo, bijela zemļa, *vidi kod* zlato, olovo, zemļa.

o. *platno i drugo tkańe i od ńega što: a) platno i drugo tkańe*: Pani zlato po bijelu platnu. Nar. pjes. vuk. 1, 452. Dosta zlata i bijela platna. 2, 162. A u mene bela platna nema, 2, 639. Donesavši b'jelu krpu platna. 2, 179. U bijeloj cohi Vedeničkoj. 3, 155. Dvije seje brata ne imale, pa ga viju od bijele svile. 1, 218. Otkuda ti klobuk svile bele? 2, 302. — *b) što god od platna i drugoga tkańa: odjeća i drugo što tako*: Svite ńegove bijelo biše kako to snijeg. N. Rańina 50. U bijelijeh haļinah. B. Kašić, per. 157. U bilih odićah. I. Velikanović, upuć. 2, 126. Skroj mi, majko, bijelu košuļu. Nar. pjes. vuk. 2, 14. Od mene je i viša i lipša i bijelim ruvom bogatija. 1, 212. Kod će majka bele dare slaže. 1, 551. Dala im je b'jele boščaluke. 2, 524. Turske kape i bijele calme, krasne srpske bijele klobuke. 2, 303. Bijelo im oko glave čalme. 3, 225. Za Talom se bijel saruk vuče. 3, 261. Oko glave bijelo kauke. 2, 268. Da devojki beo duvak skidam. 1, 249. — *dio odjeće*: Uze Miloš prrna buzdovana, i zasuka bijelo rukave. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Ila I' sekuna brata odńijala bez bešike u bijelu krilu. 4, 13. — *šator, zastava, jedra*: U livadi bijel šator razapet. Nar pjes. vuk. 1, 386. Od Javorja udariše Turci, razviše se bijeli barjaci, i Moraču opališe gorńu. 4, 376. Obraća crnac veće mimo Širo jedra bijela. I. Gundulić 367.

p. *predeno što, konci*: Šije, veze darove b'jelom svilom i zlatom. Nar. pjes. vuk. 1, 440.

q. *po papiru naziva se bio list (papira), knìga, ferman, fišek (uvijen u papir)*: Ter mi tuj pero da i jedan lis bio, pak reče: naj, piši. N. Naļešković 1, 319. Piši, sine, list knige bijele. 2, 580. Pa joj dade belu knigu čitat'. 1, 251. Bez careva bijela fermana. 3, 271. U ruci mu vezena šišana a za pasom bijeli višeci. 4, 113.

r. *vodu, i po ńoj potok, rijeka: vidi na po se* Bijeli Potok. Bijela Rijeka. — Bijelo more *vidi kod* more.

s. *rosa i snijeg*: Rosa bijela. I. Kanavelić, iv. 372. Gdi sve stinu snizi bili. J. Kavańin 5. *snijegom pokriveno brdo*: Ništa nemaš lijepo videti već bijelo brdo Durmitora, okićeno ledom i snijegom. Nar. pjes. vuk. 2, 105. *mjesec kad ńegovijeh dana padne snijeg*: Misto trave bil se snigom kaže (*travuńi*). J. S. Reļković, kuć. 194.

t. *pjena*: Vladeta je końa oznojio i u b'jelu pjenu obukao. Nar. pjes. vuk. 2, 307. Musu b'jela pjena popadnula. Kraļevića b'jela i krvava 2. 108.

u. bijeli cvijet (menstruum), *vidi kod* cvijet.

v. *mjesna imena u kojima je oraj adjektiv pridjeven drugoj riječi, kao* Bijela Crkva, Bijelo Poļe, *itd., gledaj na po se pod* Bijel-.

x. bijeli hajduk, *vidi* hjelac.

2. *bez substantiva dolazi u srednjem rodu, rede u ženskom, znaćeći što god bijelo*: a. bijêlo, *u nominalnim oblicima, onakim kakvi su sada u adjektiva: a) kao hjeloća, hjelina, bijela boja*: Nu ako li, ruso, u belu, kopniš, liće da t' se lašti, i tom žeļom vik ne istašti, savija' ga u rusu belu. A. Čubranović 117. — *b) bijelo mjesto na čemu*: Neka budu smršeni (*gryešnici*) iz knìga od života i neka ne budu pisani s pravednijem. Grišnici drže ńihovo ime na bijelu u knìga od života. M. Radnić 66. Tvoje ovce bijele, u bijelu šarene. Nar. pjes. petr. 1, 129. — *c) što je bijelo pod grlom*: Da mi lečiš moje grdne rane, zavijaj i(h) belim ispod grla. Nar. pjes. vuk. 1, 352. — *d) u što se gađa*: Od dvojice koji hitaju zvrkom ne pogoliva u bijelo gore udari veoma koji nisko nego koji udari veoma visoko. M. Radnić 360. — *e) po čemu se piše*: Lasno je pisat' crnijem po bijelu. Poslov. dan. 53. — *f) na oku, bioma*, glaucoma: Jegda oko imatь bêlo. Starine 10, 108. Bijelo, koje dohodi na oko. Mikaļa 176. Bijelo babi na oku, pa ne vidi. Nar. posl. vuk. 12. Bijelo na oku. Vuk, rjec. 26b. — *g) u jaja, bioce, bjelanac*, albumen: Vьzmi otь jajeta bêlo. Glasnik 25, 35. *h) bijelo odijelo*: Końik oružan, vas u bijelu Zbor. 51b. Ako vidiš *(u snu)* da si obučen u bijelo, toj prilikuje dobro. 132b. Mare sva u bilu. P. Zoranić 31. Obukoše ga *(Isusa)* u bilo kako mahnitca. A. Komulović 65. Opet bše sva u bilu. D. Baraković, vil. 218. Misnik obucen u bilo pristupi k oltaru. I. Bandulavić 131. Dvi divojke, u belu obučene. F. Glavinić, cvit. 135. Divojke jedna u belom obučena. 311. U bijelu obučen. B. Kašić, per. 157. Obućena u bilu. P. Radovčić, symb. 67. Dva andela ugleda sva u bijelu. I. V. Bunić, mand. 37. Druga tri u bilu oko ńega leto. J. Filipović 1, 233. Starac u bilu obucen. J. Banovac, pred. 130 Druga se je vojska ugledala, sva u bilo pobre obučena. A. Kačić, razg. 221. S mnozijem u bijelo odjevenijem. I. Dordic, ben. 180. Kajala ga tri godine dana: za godinu lišca ne umila, a za drugu kose ne češļala, a za treću bila ne nosila. Nar. pjes. vuk. 3, 513. *u tom smislu prevedeno s latinskoga u pl.*: Nedilja u bilih (dominica in albis). I. Velikanović, upuć. 2, 32. — *i) crno — bijelo, što god dvoje protivno jedno drugom*: Vara te sa svijeh strana, za bijelo ti crno daje. A. Vitaļić, ost. 335. Od bila činite crno a od crna bilo. J. Banovac, pripov. 156. Da jim većkrat morah reć crno za belo. M. Kuhačević 54. Zakleo se ban da od crna ne će učinit' bijelo. Poslov. dan. 151.

b. bijela: *a)* bijêla, *u nominalnim oblicima*: ‚ni bijele ni crne' *hoće reći: ni da ni ne, ni riječi*: Niko sprema; ni b'jele ni crne. Nar. pjes. juk. 290. — *b)* bijêlâ, *u složenijem oblicima: aa) na*

oku, biona; isporedi pod 2, a, *f.:* Bijela. Vuk, rječ. 24[b] *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Što će bijela suncu na zjenicu? P. Petrović, vijen. 24. — *bb) u poslovici kao ime čeljadetu:* Zašao kao Bijela po pazaru Nar. posl. vuk. 87. Vuk, rječ. 24[b].

3. *komparativ: a)* bjȅljî, *od* xvi *vijeka, a tako je i danas:* Bjeļi budu. N. Raňina 74. Zemļa nova bjeļa hoće biti nego li kńiga. Zbor. 51. Da vam budu duše biļe. M. Marulić 259. Biļi svit. Š. Menčetić 236. Bjeļa si neg li lir i mramor pribili. N. Dimitrović 45. Bjeļa su ńih lica neg li snijeg vrh gora. N. Naļešković 1, 202. Grlo i lice i vrat imaš biļi od bile ružice. H. Lucić 240. Koprenica snijega bjeļa. I. Gundulić 381. Kako mogu jesti toliko tvrd i crn kruh ne mogući ni mekši ni bjeļi jesti? B. Kašić, nač. 62. Vrat bjeļi od snijega. I. Držić, nauk gond. 332. Djevice, bjeļa od lijera. V. Andriaši, put. 91. Golubica bjeļa od snijega. Đ. Palmotić, christ. 228. Od sniga biļi. I. Ančić, ogl. 192. Sred ruke bijele svoje uze mramor bjeļi od lira. I. V. Bunić, mand. 17. On se biļi vas čińaše nego li je snig pribili. P. Knežević, živ. 16. Biļi dan nego mliko. N. Palikuća 30. I beļa je i rumenija je. Nar. pjes. vuk. 1, 248. Beļi su mu zubi od bisera. 1, 639. Ona je bila bjeļa od snijega. Nar. prip. vuk. 130. Jer je dan bjeļi od mlijeka. Nar. prip. vuk[2] 285. *i superl.:* Medu belim guskama nade se jedna najbeļa od sviju. D. Obradović, bas. 230. Šta je najbjeļe na ovom svijetu? Nar. prip. vuk[2]. 284. — *b)* bjèljî, *samo u ńekih pisaca* xvii *i* xviii *vijeka i danas u ugarskih Hrvata:* Golubica od sniga bilija. Ivan trog. 8[b]. Negovo tilo dojde bilije i rumenije. P. Macukat 83. Kruh je bio mlogo biljiji i sladi od drugoga A. Kanižlić, bogoļ. 438. Čija hiža najbelija. Jačke 50. *u jednoga pisca* xvii *vijeka u završetku* -iji *mjesto prvoga* i *(od ê) ima* e: Put, koja običajaše sjati nekom zrakom bjelejom od snijega. P. B. Bakšić 95.

BIÒBRADAC, biòbraca, *m. čovjek bijele brade. u jednoga pisca prošloga vijeka kao prezime.* Prem Biobradac na predańe da ga stisnu. J. Kavańin 315.

BIÒBRADIĆ, *m. prezime,* xiv *vijeka, po onu bijele brade.* Bogdaњ Bêlьbradićь. Glasnik ii. 12, 47. 99.

BIOBUŠKI, *adj. manastir s crkvom sv. Đurđa u Dabru zvao se* xvii *vijeka* Biobušьka Baňa. *vidi* Baňa *pod* 3, *d, bb. i više kod* Dabar. *ime je složeno od* bio, bijela, *i* ‚Bndo', *koje je pošledńe (samo, bez* bio) *sada ime selu na karti, a blizu ńega je brdo po imenu* ‚Bijelo Brdo'. — *Sa svijem je drugo* Beobuška Baňa; *vidi* Beobuški.

BIÒCE, *n.* albumen, *bjelance, bijelac (u jaju). Od* xvii *vijeka, ali toga vijeka samo u obliku kojemu nom. može biti i* bijelac *(vidi dale prvi primjer), pouzdano od prošloga vijeka, i to u Belinu rječniku (*60[a]*), između drugih rječnika u Stulićevu i Vukovu. Postańem od* bijelo *(isporedi* bijelo *kod* bio, bijela): o *je postalo od* l, *a pred ńim je* i *po južnom i zapadnom govoru, a u istočnom je* e. Biocim od jaja čela se ńih lašte. I. Gundulić 144. Ima li slasti u biocu od jajca? Đ. Daničić, jov. 6, 6. Pavlaku s karlice i beoce iz jajca pomešaju, dugo mešaju, dok se načini kao melem. M. Đ. Milićević, živ. 2, 44.

BIOČA, *f. ńeko mjesto, koje se spominje samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 125.

BIÔČE, *n. selo u Crnoj Gori na Morači više Podgorice. Od* bijelac. A ti ajde s vojskom na Bioče, na obalu studene Morače. Nar. pjes. vuk. 5, 244.

BIÒČEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od* bijelac. Veli ńemu Biočević Andro. Ogled. srp. 151.

BIÒČIĆ, *m. prezime i ime selu. postańem može biti od* Bijelča *i od* Bijelka. *isporedi* Belčići, Beočići. 1. *prezime, u Dubrovniku* xiii *vijeka sa* l *ne promijeńenim na* o *i sa* e *mjesto staroga* ê. Rusiњ Belьčić. Mon. serb. 40. — 2. *selo u Dalmaciji blizu Drniša.* Biočić. Repert. dal. 15.

BIOČKO VRELO, *n. ńeko mjesto u Hercegovini ne daleko od Trebińa.* Dvoje prode . . . pro Biočkog vrela na Humļane. Osvet. 2, 45.

BIÒČUG, *m.* annulus, *kolut, halka. isporedi* biočuh. o *je postalo od* l, *a pred ńim* i *od* ê *u južnom i u zapadnom govoru, a u istočnom je* ê. *Dolazi od* xv *vijeka, a toga vijeka sa* l *nepromijeńenim (vidi dale prvi primjer), između rječnika u Mikalinu* (‚biočug, anello di catena, ansula'), *u Vukovu (gdje se veli da je* ‚gvozden kolut', *ali bez sumńe može biti i drukčiji; vidi prvi primjer) i u Daničićevu* (bêlьčugь). *Postańa tamna: još nije potvrđeno da bi bilo od* bio, bijela, *a ńeki misle da bi riječ mogla biti i tuda.* — 5 čašь i bukarь i ponagijarь i četiri belčuzi *(među stvarima srebrnijem)* tegle 6 litarь i 10 unačь. Spom. sr. 2, 102. S obje strane prsiju četiri srebrne i pozlaćene ploče koliko talijer, koje se između sebe biočuzima sastavļene. Vuk, kovč. 97. Salij mu četiri biočuga od zlata . . . I provuci poluge kroz biočuge. Đ. Daničić, 2moj. 25, 14.

BIÒČUH, *m. vidi* biočug. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (79[b]. 177[a]), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Biočuh ali prsten od zlata. I. Držić, nauk gond. 290. Za što je ovo biočuh koji drži božanstvo. 346.

BIOČUŠAC, biočušca, *m. dem.* biočuh. *samo u Stulićevu rječniku.*

BIOČUŠAK, biočuška, *m. dem.* biočuh. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* biočuhak.

BIOČUŠAST, *adj.* annulis consertus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* biočušav.

BIOČUŠIĆ, *m. dem.* biočuh. *samo u rječnicima Belinu* (451[b]) *i Stulićevu.*

BIÒČUŽAC, biòčušca, *m. dem.* biočug. xv vijeka; *između rječnika samo u Daničićevu.* Jedanь bilčužacь. Mon. serb. 416. Spom. sr. 2, 121.

BIÒGRACI, Biògradâcâ, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Mostara:* Biograci. Shem. herc. 1873. 82. *na karti* ‚Biogradac'. Kod Biogradca. S. Novaković, obl. 42.

BIÒGRAČE, Biògračeta, *n. mlad Biogradac. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Što će meni momče Biograče, kad mi može zapast' Sarajevčo? Nar. pjes. vuk. 1, 316.

BIÒGRAČIĆ, *m. vidi* Biogradanin, Biogradac. *Ake. u gen. pl.* Biògračićâ. *U naše vrijeme.* Vi svi koji ste iz bosanskog pašaluka idite od kuda ste i došli, a Biogračići neka ostanu ovđe. Vuk, dan. 3, 172.

BIÒGRAD, *m. ime mjestima. postańem su dvije riječi:* bijel *i* grad. *tako da su se isprva obje mijeńale po oblicima; ali od kako se spomińe, dolaze obje sastavļene u jednu tako da se samo druga mijeńa po oblicima a prva ostaje u nom., starinski* bêl-, *u istočnom govoru* bel-, *i s promjenom glasa* l *na* o: *u istočnom govoru* beo-, *u južnom i zapadnom* bio-. *mjesto nominalnoga oblika* bêl- *dolazi ńeko vrijeme i složeni* bêli, *ali i on ostaje u nominativu ne mijeńajući se u dru-*

gim padežima. — 1. *u Srbiji na utoku Save u Dunavo grad i varoš; pomiče se od* XIII *vijeka: a) prva pola u nominalnom obliku: aa) sa* l *nepromijeńenim:* XIII—XVII *vijeka:* Do Braničьva i Bêlgrada. Mon. serb. 3. Idêže svêtlyj ‚Bêlь gradъ' sazda se. Glasnik 42, 253. Prevelikyj gradъ ‚Bêlь gradъ'. 272. Vь Bêlьgradê. 291. Blizь Bêlьgrada. 292. U Bêlgradu. Ļetop. šaf. 59. Vь Belgradu. 69. Beloga Belgrada hti da je na straži. H. Lucić 233. Slavni Belgrad vaze. B. Krnarutić 5. — *bb)* l *promijeńeno na* o, *a pred ńim ili* e *po istočnom govoru ili* i *po južnom i zapadnom: od* XV *ili* XVI *vijeka:* Beogradъ. Glasnik 42, 323. Slavni Biograde, . . . tvrdine i zgrade tko tvoje obori? M. Vetranić 1, 47. Život ove mučenice *(Cecilije)* . . . ovijem našijem slovinskijem jezikom napisah u srbskomu Biogradu . . . na dan iste ńe svetkovine u godište 1619. B. Kašić, per. 162-3. Biogradu pomoć poda. I. Gundulić 383. Posla pašu podь Biogradъ. Ļetop. šaf. 86. Vezirь dode u Beograd. Ļetop. šaf. 86. Za koliko se godina Biograd jest zidao? i pak za tri miseca barutom i lagumi svega razoriše. Đ. Rapić 396-7. Biži vezir od grada do grada, jedva duhat u Biograd dođe. A. Kačić, razgov. 222. Tekla Sava ispod Biograda. Nar. pjes. vuk. 1, 328. — *cc) ńeki ga nazivaju* doń: Sava tekući proti istoku . . . pod dolńim Belgradom . . . udira u Dunaj ter ime zgubļa. F. Glaviuić, cvit XVI. Biograd doń, Alba graeca. Mikaļa 15ª. Bella 135ᵇ. Dolńi Belgrad. Bjelostjenac 9ª. — *dd) naziva se u pjesmama i* ‚stojni' *što je stolica vladaocima:* Kada odeš stojnu Biogradu, . . bojiš li se dva Jakšića mlada? Nar. pjes. vuk. 2, 587. Bijela je vila poklknula sa Avale zelene planine, vila zove u Biograd stojni, po imenu dva Jakšića mlada. 2, 605. Okrenu ga od Prilipa grada, ode pravo stojnu Biogradu . . . za Đunavom skela dogodi se; dva put Marko skeleńiju viknu, pa ga više ni čekati ne šće, već načera Šarca na Dunavo, ode pravo gradu Varadinu. 2, 248 Na onome Biogradu stojnu, onde bjehu dva Jakšića mlada. 3, 53. Utekoše niz Topolu Turci, pobjegoše stojnu Biogradu. 4, 164. — *b) prva pola u složenom obliku:* XV—XVII *vijeka:* ‚Bêli gradъ'. Glasnik 42, 253. Bêligradь. 272. Vь Beligradu. Ļetop. šaf. 86. U Beligradu. 75 Opustiše slavni gradь Beligradь. 83. Na Vračaru podь Bêligradomь. 85. *tako i u jednoj pjesmi* Bili-: Knigu piše Jakša kapetane od onoga Biligrada stojna. Pjev. crn. 176. — 2. *selo u hrvatskom primorju koje se spominje od* XV *vijeka glaseći* Belgrad *bez promjene do danas:* Belgradom. Mon. croat. 82. Belьgradь. 99. V Belgradi. 113. Belgrad. Schem. segn. 1871. 46. Pregled 7. — 3. *u Dalmaciji blizu Zadra varošica koja pišu tal.* Zara vecchia, *lat.* Alba maris: Biograd. Schem. jadr. 1876. 31. Repert. dal. 38. — 4. *u Friolu grad* XV *vijeka:* Kesarь dajetь jemu *(despotu Stefanu Đurđeviću)* Bêlь gradъ iže vь Friole. Glasnik 11, 126. — 5. *u Ugarskoj blizu Budima, lat.* Alba Regalis, *mađ.* Székes Fejérvár, *ńem.* Stuhlweissenburg. *naziva se* stolni (stoni, stojni): Biograd stoni. Mikaļa 15ª. Stolni Biograd. Bella 58ª. Stolni Belgrad. Bjelostjenac 9ª. Jambrešić 1058. Beograd Stolni. Šem. prav. 1878. 35. Stôjnî Bìogrâd. Vuk, rječ. 717ª. *u starije vrijeme i* Beligrad: Budimь i stolnyj Beligradь. Stariue 9, 89. — 6. *grad u Erdelu, lat.* Alba Julia, *mađ.* Gyula Fejérvár, *ńem.* Karlsburg. Biograd Erdeļski. Mikaļa 15ª. Bella 58ª. Belgrad Erdeļski. Bjelostjenac 9ª. (u Jambrešića ‚Julio-Belgrad'. 1058). — 7. *u Besarabiji u Rusiji grad* Akerman (Ak-kerman): Hodi carь Pajazitь na Karabogdana i primi Belьgrad na moru. Ļetop. šaf. 82. Biograd tatarski, u kom Rusi nigda držaše stol carski. I. T. Mrnavić, osm. 41. — 8. *u Arbaniji grad Berat zvao se i* Biograd. Rad 49, 155.

BÌOGRADAC, Bìograca, *m. vidi* Biogradanin. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Vukovu.* Bili su Temišvarci, Beogradci, Kupinovci i Šapčani. Bud. spom. glasn. II. 3, 203. Đikić i Vlajko Beogradci. M. Nenadović, mem. 5. To gledaju Turci Biograci. Nar. pjes. vuk. 4, 132. — *isporedi* Biograci.

BIOGRÀDLIJA, *m. vidi* Biogradac. -li- *je tursko.* Beogradlije odu kod paše. M. Nenadović, mem. 44.

BÌOGRADSKÎ, *adj. što pripada Biogradu (u Srbiji). Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* XVI—XVII *vijeka (vidi kod* Biograd): Sančaku belgradskomu. Mon. serb. 553. Kraļ Lajuš čini gorńi grad belgradski zidati. P. Vitezović, kron. 103. *u naše vrijeme:* Koliko je poļe Biogradsko. Nar. pjes. vuk. 2, 606. I dok nam je Biogradskog grada. 4, 136.

BÌOGRAĐANIN, *m. čovjek iz Biograda. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. završetak* -in *stoji samo u jednini; u množini je drugo* a *dugo:* Bìogradâni, *u gen. pl. dug je i zadńi slog:* Bìogradânâ. Od Turaka od Biograđana. Nar. pjes. vuk. 4, 152.

BÌOGRATKA, *f.* 1. *žensko čeļade iz Biograda.* — 2. *ńekaka kruška u užičkom okrugu (u Srbiji).* — *u oba značenja samo u Vukovu rječniku.* — t *pred* k *postalo je od* d, *te je u gen. pl.:* Bìogradâkâ.

BÌOGRATKIŃA, *f. žensko čeļade iz Biograda. isporedi* Biogratka, *od koje je i postalo. Akc. u gen. pl.:* Bìogratkîńâ, *u n gen. i instr. sing. samo je i zadńi slog dug:* Bìogratkińô, Bìogratkińôm. Sa mlogo Beograđana i Beogradkińa. Nov. sr. 1834. 145.

BIOHAN, *m. vidi* Bjelhan.

BIOHANIĆ, *m. prezime* XIV *i* XV *vijeka. od* Biohan, *koje je od starijega* Bêlьhanь (*vidi* Bjelhan). *sa* l *ne promijeńenim na* o *i sa* i *po zapadnom govoru od* e *dolazi* XIV *vijeka, ali griješkom sa* v *mjesto* b: Grьgurь Vilьhanićь. Mon. serb. 226. *sa* l *i sa* e, *koje je bez sumńe samo napisano mjesto zapadnoga* i, XIV *vijeka:* Bêlica Bêlьhanićь. Mon. serb. 257. *istoga vijeka sa* o *mjesto* l: Ivanišь Biohanićь. Mon. serb. 375.

BIOKOV, *adj. vidi* Bijelkov. *isporedi* Biokova, Biokovo.

BÌOKOVA, *f. vidi* Biokovo. *samo u Vukovu rječniku.*

BÌOKOVO, *n. planina u Dalmaciji blizu Omiša. isporedi* Biokova. *samo u Vukovu rječniku. postańem će biti od imena* Bijelko.

BIÓNA, *f.* glaucoma, *bijelo na oku: isporedi* bijêlo *i* bijelâ *kod* bio. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postańem od adj.* bio, bijela. — Bione oči da oslijepe. J. Kavańin 199. Ko inua bionu na oku. Đ. Daničić, 3moj. 21, 20.

BIONICA. *f.* papaver argemone L. B. Šulek, im. 16.

BÌOSKÂ, *f. adj. ime rijekama i selu. od adj.* bio, bijela. 1. *rijeke: a) u Srbiji kod sela Bioske (koje vidi pod* 2): *prije našega vremena pisalo se* Bêlska. Daničić 1, 99. — *b) u Bosni kod Sarajeva:* Bioska. Prije nego što se spusti u doļu Bioske. Glasnik 21, 325. 22, 49. — 2. *selo u Srbiji u okrugu užičkom:* Bioska. K. Jovanović, reč. 164. *i prije našega vremena:* Bioska. S. Novaković, pom. 125. Beoska. 124. Bêoska. 127. *kao da su bile dvije, jer se jedna naziva* Beoska doña. 124.

ńeki pišu kao da je subst.: Baña u Biosci. M. D. Milićević, srb. 582.

BÌOSKÎ, *adj. rijeke Bioske kod Sarajeva, isporedi* Bioska. U bioskoj dolini. Glasnik 21, 302.

BÌOSKÔ, *adj. selo u Bosni kod Sarajeva, isporedi* Bioska. Sela Bioskoga. Glasnik 21, 302.

BÌOŠIĆ, *m.* prezime; XVI *vijeka; od imena koje sada nije u običaju a glasilo bi* Bioša *i sa* I *ne promijenjenim na* O: Bijelša. Lovrinac Biošić. Starine 10, 14. *isporedi* Bijolša.

BÌOŠTANSKÎ, *adj. sela Bioske:* Bioštanska opština. K. Jovanović, reč. 164.

BÌOŠTICA, *f. rijeka u Bosni između Sarajeva i Kladnja.* Glasnik 20, 274. 21, 322, 324. 22, 49.

BIOVIČINO SELO, *n. selo u Dalmaciji blizu Kistańa.* Repert. dal. *gdje će biti pogrješka* ‚Biovićino selo'.

BÌPIRUZANA, *vidi kod* vipiruzana.

1. BÎR, *f. i m.* census clero dominoque a maritis praebendus, *što se davalo i gdje gdje još daje popu svake godine od ožećene glave, a ńegda i vlastelinu. — Dolazi od* XIII *vijeka, isprva u ženskom rodu* (bîr, bîri), *i tako još* XVI *vijeka, ali od* XIV *vijeka i u muškom* bîr, bîra, *i sada je samo muškoga roda; između rječnika u Vraneićevu (bez roda, maj.* birsag. 118), *u Bjelostijenčevu (bez roda,* census, impositio, ut faciunt magnates tempore nuptiarum etc., qui suis subditis consueverunt certam taxam, quae bir dicitur, imponere), *u Stulićevu* (m., dazio, gabella, census; census qui nuptiarum ratione solvitur), *u Vukovu* (m., ono žito što ļudi daju popu svake godine: u Srbiji po selima po 10 oka od ožećene glave, a po varošima u novcu prema tome), *u Daničićevu* (census clero praebendus). — *Postańem ńeki misle da je od maj.* bér, *plata, najam; ali kako je danak od ožećene glave, kako može biti i postańem u svezi sa starijem* ‚brakъ', *od korijena od koga je* brati. — 1. *u pravom smislu: a) daje se popu: aa) ženskoga roda* XIII i XIV *vijeka: naziva se i* ‚popovska' *i pop je dijeli sa svojim starješinom:* Sije čto se prilaga sijej crьkvi, simь da nêma protopopa dvorьski nikojere oblasti, nь čto dohodi ili otь popovь ili otь vlahь, ili zemļna popovska birь, čto dohodi otь popovь, polovina da se uzima sijej crьkvi . . . i sije župe, čьto priložihomь crьkvi spasa našego, sь simь da ne imaju protopope dvorske niko(je)re oblasti, a što dohodi otь popovь ili otь vlahь ili zemļskih ļudi, čto je popovska birь, čto se uzemļe na ļudehь, da se ta vsa uzemļu sěj crьkvi. a inêmь piskupijamь ke su došle župe, da uzima protopopa dvorski polovinu biri popovьske. Mon. serb. 13. O biri i o jagьnetinahь i o raspustêhь i o globahь duhovnyihь, mitropolitь têmь da ne oblada, razvê igumьnь. Glasnik 15, 308. *naziva se* ‚duhovna', *daje se* ‚naodricom', *a to će reći od odra ili od ožećene glave, i kaže se kolika je u žitu i u novcu:* Da daju birь duhovnu naodricomь lukno žita voļa dva dinara. Glasnik 15, 305. *toga će značeńa biti i na ovijem mjestima* XIV *vijeka:* Osvobodi ihь *(ńeke ļude darovane crkvi)* carьstvo mi odь priselice i dimnine i ‚birь i' *(biće pogrješka mjesto* biri i) soća (‚sokê'). Glasnik 21, 240. Birь dubravničkaa do Ražańь i do Stalaća *(među prihodima manastira Ravanice).* Sr. Ļetop. 1847. 4, 55. Daničić 1, 41. — *bb) muškoga roda: od* XIV *vijeka, ali toga vijeka samo na jednom mjestu i to u spomeniku iz koga je naprijed pošledńi primjer za ženski rod, te može biti pogrješka u prepisivańu ili u štampańu:* Birь braničevsky i kučevsky na polê s mitropolitomь *(imao je manastir Ravanica).* Sr. Ļetop. 1847. 1, 55. *prošloga vijeka u obliku u kom se ne može poznati rod:* Birь, svečarsko, opelo. Glasnik 20, 133. *u naše vrijeme:* Pop popu nije kriv o mu je poredan bir. Nar. posl. vuk. 255. Za svaku popovsku službu zna se što se obično plaća; a od svake ožećene glavo dajo mu se po nekoliko oka žita bira. Vuk, dan. 2, 113. Oni bi *(dva popa)* među sobom dijelili prihode, bir, vjenčańa, krštеńa. G. Zelić 52. Ja ti ne bih predavao bira, da se slušam, zrno da davoļe. P. Petrović, vijen. 85. Oni te mi nema od kuda da preda bir. Nar. prip. vrč. 212. Kad su hodili po inoriji da kupe birove. 47. Domaćin plaća danke i harače, popu bir. V. Bogišić, zbor. 49. Popu ide čerek uz bir. S. Ļubiša, prip. 204. — *b) davao se vlastelinu* XV *i* XVI *vijeka, ženskoga je roda, bliže nepoznat, ali po predńim primjerima biće se i on davao od ožećenijeh glava i tijem se razlikovao od drugih danaka: najstariji primjer rečenoga vremena jedini je u kom se spomińe taki bir u srpskoj državi:* Jerь je držaļ Nikša Sorkočevićь z bratijomь carinu našu prištevьsku i biri braļь po zemļe *(piše* 1447 *Durad sin Vuka Brankovića, potoni despot, s materom Marom),* . . . i ostaše mi pravi odь vsega, i odь carine i odь biri (de dohana de Pristina et delli biri par la contrata). Spom. sr. 2, 63. *češće u hrvatskom primorju:* XV *vijeka: naziva se i* ‚gospodska', *što svjedoči da se je davala vlastelinu:* Sudacь proda zemļu više rečenu za birь gospodsku. Mon. croat. 319. *razlikuje se od desetine i ńekih drugih dohodaka, čim se malo potvrđuje da se davala od ožećenijeh glava:* Vse više pisano i imenovano dano i darovano našimь dobrovoļnimь zakonomь *(piše* 1457 *knez Stjepan Frankapan dujući ńeke zemļe ńekomu plemiću)* sa vsimi dohotki i prihodiščemь, najprija ńihь navadnu službu i po tomь biru *(birju?),* osudi, razlogu, povozomь i desctinu i vsakimь inimь prihod(i)ščemь, to ča je koli nasь tikalo ili bi imelo tikati, večnimь zakonom to vse više imenovano dasmo i darovasmo više rečenomu plemenitomu mužu . . . timь pravomь da onь mozi toga više imenovanoga našega dara udržati i uživati i darovati. Mon. croat. 84. *mogla je* ‚biti na zemļi' *kao dug, kad se ńeko vrijeme nije dala:* Da namь dva zlataƒdukata *(za zemļu)* i skupi za četiri leta birь, ka je bila na ńu. Mon. croat. 113. *naziva se* ‚bratska' *može biti za to što je kućni starješina bio dužan davati za svoje zadrugare, kao za bratstvo:* Pride pred nas *(sudije)* plemenit č(lovi)k Jakovac Vitulović govore: . . . znate moje potribe i nevoļe, da su me turci sagnali s većega dila moje plemenšćine i da sam ostaril i omlohavil, da ovo ne mogu gospocke službe podržati ni biri bratskih; pojti mi tja s ovoga mala ostanka moje plemenšćine, ako bog i vi ne priglcdate i pokoja milostivo no učinit(e): za to molim boga i vso da biste me pod starost ne poslali po tujih stranah. I totu mi *(sudije)* . . . dasmo rečenomu Jakovcu i ńegovi ditci za dvadeset lêt pokoja oda vsakih službah i dohodak gradskih i od vsih biri bratskih. Mon. croat. 157. *mogao je vlastelin i* ‚postaviti bir', *a to je bila nova, u koje god ime, ali da je pripadala među danke druge a ne one koji su se davali od ožećenijeh glava, tome nemu poterde (isporedi naprijed tumačeńe Bjelostijenčevo):* XVI *vijeka:* Kada bismo mi bir postavili po ostalom našem gospodstvu *(piše knez Stjepan Frankapan zalažući selo Svarču ńekim Gusićima),* da smo slobodni mi i na Svarču bir postaviti, kako i na ostale naše kmete, bir i stražu, i da nimaju oni *(Gusići)* k biri ni k straži nijednoga dugovanja, nego mi, samo ako bismo im

ju mi dali v ńih službu. Mon. croat. 241. *u obliku u kom se rod ne raspoznaje:* Toga radi bir ili dohodak plaćate. Katek. 1561. 52. Zapovida da svakoga plemena gospodu počtuju, da ih se boje, dajući ńim dobrovoļno i verno ńih pravicu, dohodak, bir, desetine, i što ńim od starosti pristoji. Postila 156b. — 2. *kao plata u prenesenom smislu,* praemium; *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka a u muškom rodu: u tom je značenju mogao pisac uzeti riječ i prema mađarskoj bér držeći obje za jednu:* Bog vam daj da kako jeste od ńega zazvane, a vi se ńemu zavećale, tako mu pravo služite, i po tom vičńi bir primete. F. Vrančić, živ. 4. Moleći ļubav duha svetoga da ovi naš trud vašim naslidovanjem prid licem gospodinovim bir i plaću najde. 39.

2. BÎR, *m.* cephalus, *vidi* cipo. L. Zore, rib. 21.

3. BIR, *m. i f.* malleolus, *prijesad, vočka ili loza za presađivańe. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (145b, *gdje je muškoga roda s dodatkom da je riječ tuđa). Biće od pers.* ber, *vrh, grańe, vrće.* — 1. *muškoga roda* (bir, bira) *i u rečenom značeńu samo u pomenutom rječniku.* — 2. *ženskoga roda* (bir, biri) *u naše vrijeme u Dalmaciji u značeńu prenesenu od prijesada na osobinu mu, kao* vrsta, species. Loza dobre biri; usadio sam dobre biri. M. Pavlinović.

4. BÎR, *turski* bir, *jedan. turskim načinom ne miješa se po padežima.* 1. *jedan:* Kad dođe *(Turčin)* na vrata od raja, udari bir rijeka slatka mlijeka, i ići rijeka kisjela mlijeka. Nar. prip. vrč. 45. — 2. *od jedan put, istom, čim:* Bir ispade guja iz matere, pobjegnula u zelenu travu. Nar. pjes. petr. 2, 24. — bir—bir, *čim—odmah:* Bir založi, bir iz usta vrati. Nar. pjes. petr. 2, 667.

BÎR BÎR, *glasovi kojima se vabe guske.* B. Mušicki. *isporedi* biri biri.

BIRA, *f. u zagoneci:* Sedi bira više vira, čeka sina Velimira, dok joj dođe s onog svota *(odgonetļaj: kvočka na jajima).* Nar. zag. nov. 87.

BÎRAC, bîrca, *m. ńekakav morski rak. isporedi* lap. *od prošloga vijeka.* S jastoci, birci i raci. J. Kavańin 21 *(gdje je izdavač obrćući zapadni govor na južni i misleći da je i u toj riječi i po zapadnom govoru stavio* ‚bierci'). Birac živ u škrapami, nažnt je. L. Zore, rib. 22. Birac travaš stanuje u travi. 22.

BÎRAČ, Bîrca, *m. kraj u Bosni više Zvornika.* Vuk, rječ. 26b. Zemļop. bos. 41. S. Novaković, pom. 125.

BÎRÂČ, biráča, *m.* 1. elector, *jedan od onijeh koji dajući glas biraju kakoga starješinu ili poslanika na skupštinu. u naše vrijeme:* On kao birač onoga grada glasovao je u izboru. M. Pavlinović, rad. 33. Kad birači *(birajući kneza)* dohvate kameńe. S. Ļubiša, prič. 32. — 2. *prezime:* A. Birač. Šem. prav. 1878. 80.

BIRÁČÊŃE, *n.* racematio, *pabirčńe, paļetkovańe (po vinogradu). samo u Vukovu rječniku.*

BIRÁČITI, bîrâčîm, *impf.* racemari. *pabirčiti, paļetkovati (po vinogradu). samo u Vukovu rječniku.*

BÎRÂČKÎ, *adj. što pripada biračima.* Birački glasovi. M. Pavlinović, razg. 67.

BÎRALÎŠTE, *n.* comitium, *mjesto gdje se sastaju birači kad biraju skupštinara. u naše vrijeme.* Može k biralištu pristupiti. M. Pavlinović, rad. 33.

BÎRAN, bîrna, *adj.* peritus, *vješt. samo* XVI *i* XVII *vijeka, u rječniku ni jednom. Akcenat je stavļen prema* bîrati *i po tome što u jednoga pisca ima* ‚birran' (Đ. Baraković, vil. 92). *Korijen vidi kod* bîrati. — *Čemu je tko vješt, može biti izrečeno i neizrečeno: a) izrečeno: aa) u dat.:* Oloferna bile nisu mnozih ruke, ni ga nadskočile vojske. napan luke, .. ni od meči zuke ļudi boju birni. M. Marulić 62. A tvojoj nemoći likar ki t' je viran čin' da t' da pomoći i ličenju biran. 136. Ļubav s ńom uživaše malo tomu biran, mneći se nasititi s ńom krsmaše. P. Zoranić 40b. Svi skladni svi mirni, sve ča su uzmožni, zakonom svi birni, pastiru podložni. Đ. Baraković, vil. 116. — *bb) u akus. s prijedlogom* na: Kih su pogubili narodi nevirni, ki su na zlo birni; još i današńi dan ginu od ńih mirni za uzrok nijedan. J. Armolušić 23. — *b) neizrečeno:* Bud' pomńiv i biran. Đ. Baraković, vil. 92. Bližnik si i didić bašćine te viran, prem da si kako ptić iz gńizda protiran, da moreš bit biran, dokoli biše mlad, sad bi znan i miran uživa rodni grad. 152. Kada nisi tiran, u big se ne kladi, s pomńom bodi biran, čuj u zlo ne padi. 157. Poklisari ki smo birni, nigda tamo, nigda simo, po svoj zemļi hodit smimo. 174.

BIRÀNÎK, biranika, *m.* electus, *ko je izabran na skupštinu. u naše vrijeme.* Trikrat je narod u saboru vidio svoje biranike. M. Pavlinović, razl. spis. 237.

BIRAŃ, Birńa, *m. planinu u Dalmaciji blizu Trogira.* A medu to dogna tamo iza Birńa i dotjera jedan ravni oblak samo plahi vjetar od sjevera. I. Kanavelić, iv. 31.

BÍRÂŃE, *n.* lectio, electio, *izbiraće. u rječnicima Stulićevu i Vukovu.*

BÎRÂŃE, *n.* doctrina; *isporedi* bîrati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÎRÂŠĆE, *turski* bir, *jedan, i akče novac. u posloviei u iz ńe u Vukovu rječniku.* Jedan rekao bińašće a drugi birašće, pa su se pogodili. Nar. posl. vuk. 111.

BÎRATI, bîrâm, *impf.* experiri, condocefacere, *kušati, poznavati, obućavati. isporedi* bîran. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (condocefacere). — *Postańem je od kor.* bhur, *vrtjeti se, stojeći sa srodnim značeńima prema star. slov.* byrati (errare) *kao lat.* versatus *prema* versare, *ili ńem.* erfahren *prema* fahren.

I. *prelazno:*

1. *kao poznavati, ali na po se: a) truditi se poznati i razumjeti što, kao razbirati: samo u jednoga pisca* XVI *vijeka: aa) s objektom u akus.:* Vrh sebe još stani ter biraj čudesa, gdje mjerim na dlani sva svijetom nebesa. M. Vetranić 1, 353. Još spravi svijes tvoju i tvoj duh razložan, ter biraj vlas moju, koli sam razložan: ja vedrim i oblačim na voļu s nebesa i odijevam i svlačim duh od svijeh telesa. 1, 355. Moje sve kosti ostaše smetene, biraje žalosti i trude pakļene i on plač i tužbu, vaj ki se prživa, što saj svijet za službu sudenje dariva. 1, 452. — *bb) mjesto objekta u akus. cijela rečenica privezana relativnijem riječima:* U tebi razuma ne vidim ja toga ni svijesti ni uma ni suda pravoga, da biraš i kusiš što je žalos i tuga i tanko da sudiš vaj što je smrt druga. M. Vetranić 1, 96. Ponavļam u pjesni tolike žalosti, biraje, moj bože, što toli jadan stril upasti ne može prida te u tvoj kril? 1, 131. Tijem biraj, mladosti, ki u bludu zahode, koliko žalosti s jadovi provode. 2, 68. — *b) osjećajući što i tako ga poznajući, ako je dobro, uživati ga, ako li je zlo, podnositi ga, trpjeti; isporedi* kušati. XVI *vijeka i danas: s objektom u akus.:* Srjed zime tijem tko će zelen grozd zobati, ali pak tko voće po granah trgati, zaman se taj brine i trga

razum svoj, kad voću rok mine da slači voće toj. Tko li će birati s ružicom rajsku slas, kad ljeto prikrati proljetju svoju vlas, sejjenim ga da je lud. M. Vetranić 2, 41. Gdi glas tvoj čuje zvjerenje tuj svako za tobom putuje, i ptice ne poju protivnijem naravom, gdi slados tuj tvoju biraju dubravom. 1, 68. Od slasti zelenca uzdiše biraje pjetje toj. 1, 129. *tako i danas, ali objekat samo zlo kako:* Ko nije to *(kako zlo)* birao *(kao da bi se reklo: patio)*, ne može mu se kazati. Lj. Kovačević.

2. *kao učiti, obučavati, vježbati; u naše vrijeme: ali pouzdano samo konja, prem da se u potvrdi koju imama spomiše kań samo primjera radi;* ‚bȉrati n. p. konja, abrichten, condocefacio'. Vuk, rječ. 26b.

II. *neprelazno: činiti što, čemu bi čovjek poslije bio vičan ili što bi poslije pouzdano znao ili po čemu bi što pouzdano mogao znati,* se experiri, periculum facere, tentare. *isporedi* kušati, pokušavati, oglédati, obilaziti, obidovati. *prošlaga vijeka i danas. — a) što se čini ili što se doznaje može biti neizrečeno:* Oče danas poginuti ludo, jer mu nema već dvanaest ljeta, za mejdana nije, već pometa, djete ludo, prije ne biralo; nije prije na mejdanu bilo. Nar. pjes. petr. 3, 84. — *b) što bi moglo biti objekat prelaznomu stoji u instr. kao da se tijem čini što glagol znači:* Što tko zna, vaja da je onim birao: ja budući znao ispisat prelo, kolo i divan, vaja da sam tu svagdi bio. M. A. Reljković, sat. 9. *mjesto samoga instrumentala instrumental s prijedlogom* s, *kao da se imajući to čini što glagol znači:* Popi, koji su s tim birali, kažu. M. Pavlinović. S takovijem stvarima ja nijesam nikad bira', t. j. nijesam prova'. J. Bogdanović.

BȉRATI, bîrâm, *impf.* legere, colligere, eligere, *brati u više puta i sabirati i izbirati. — Akcenat kakav je u inf., taki je u aor. cijelom:* birah, *u* 3 *pl. praes., gdje je i zadñi slog dug:* birajȗ, *u part. praes., gdje je također isti slog dug:* birajûći, *u part. pract. act.* 1.: bȉrâv, bȉrâvši; *u part. pract. act.* II.: birao, bírala; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u* I *sing. praes.: u imperf.:* bȉrâh, *imperat.:* bȉrâj, *part. pract. pass.:* bȉrân. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između riječnika samo u Stulićevu i Vukovu.*

I. *prelazno: a) brati u više puta:* Zorom sam ranila na glas od slavica, ter poljem birala razlika cvjetica. D. Držić 404. — *b) sabirati, skupljati što nabavljajući:* Bira Kata po Kotoru vino. Pjev. crn. 181. — *c) izbirati:* Ona bira poredom junake, izabrala vojevodu Pavla. Nar. pjes. vuk. 1, 467. Biraj, sele, koga tebe drago a od ove tri vojvode mlade. 2, 237. Biraj, sokole, što t' je od voje. 1, 319. Divno Petar Pustahija bira, sve po puški i krvavoj ruci, koji s Turkom znade boja biti. 4, 52. Ujegoše u konjske podrume, te biraju hate četvrtake. 2, 616. Bira kao među gnile kruške. Nar. posl. vuk. 14. Kao da je golub zrno po zrno birao. 129. Gdje žene da biraju kneza! S. Ljubiša, prič. 31. *part. pract. pass. i u prenesenom smislu, kao izabran, odabran, po izboru, bolji od drugih:* Tri stotine biranih junaka. Nar. pjes. vuk. 4, 372. Ti ne žališ brnku na Turčiju no bijele sa Trešńeva ovce i birane crnogorske glave. 4, 505. Ima brojem pedeset junaka . . . sve birana lakca i momčeta. Ogled. cr. 467. Ti češ mnogo braće naći, biranijeh sokolova. P. Petrović, vijen. 78. I birane prijatelje. Nar. pjes. vuk. herc. 339. Zaželi car poći u lov, pa povede svu svoju biranu gospodu sa sobom. Nar. prip. vrč. 83. Preko popa ili drugoga birana čovjeka. V. Bogišić, zbor. 164. To videše birani ovčari. Nar. pjes. vuk. 4, 516. Tri stotine biranih ovnova. Pjev. crn. 259. I birane tanke ǵeverdane. Nar. pjes. vuk. 4, 441.

2. *sa* se: *a) passiv.:* Pop se ne bira po bradi, no po glavi. Nar. posl. vuk. 255. — *b) recipr.:* Hajte Turci mene na mejdana, birajte se kom je vama drago. Pjev. crn. 287.

BIRBIŃ, *m. selo u Dalmaciji blizu Zadra.* Schem. jadr. 1876. 36. Repert. dalm. 36.

BȉRCAUZ, *m. ném.* wirthshaus, *krčma. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu:* Ubili jesu Savu u Parašnici na bircauzu. Prot. šab. mag. 82. Kako ćemo se videti, kad ti ne ideš u crkvu, a ja ne idem u bircauz. Nar. posl. vuk. 127.

BȉRČANIN, *m. čovjek iz Birča. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. Dolazi kao prezime čovjeku, kojemu su jamačno stari bili iz Birča (ili se on sam doselio odande):* I dođe mu Birčanin Ilija. Nar. pjes. vuk. 4, 144. Ilija Birčanin bio je iz sela Suvodańa. M. Đ. Milićević, srb. 379.

BȉRČANSKÎ, *adj. što pripada* Birču: Skino Grbović sa Birčanina deseti groš, te ponese na svoju knežinu, jerbo je u ńegovoj knežini boja zemja nego u birčanskoj. M. Nenadović, mem. 32.

BȉRDEM, *turski* bir-den, *u jedan put, u mah, odmah:* Čim ga viđe, birdem ga poznade. Nar. pjes. vuk. herc. 6. Birdem popi, bȉrdem je umrla. 147.

BIRGITA, *f.* Birgitta. Što očitova svetoj Birgiti. F. Lastrić, test. 163. Reče Marija s. Birgiti. J. Banovac, razg. 14. U očitovańih s. Birgite štije se. P. Knežević, osm. 40.

BIRI, *u zagonetci:* Ban ban-biri ban pređe za dan i za noć što ne može čovek s konjem za godinu dana *(odgonetlaj: ždralovi).* Nar. zag. nov. 50. *isporedi* biri biri, *su čim je isto, samo što nije udvojeno.*

BȉRI BȉRI, *glasovi kojima se rabe ćurići. u Vukovu rječniku. isporedi* bir bir. *mjesto* ‚biri biri', *govori se i* bìri bîrka. Lj. Kovačević. *isporedi* birke.

BȉRI BȉRKA, *vidi kod* biri biri.

BIRIBIĆ, *m. u zagonetci o prstima:* Biribići vezu, biribići pletu, biribići goli hode, biribići kolo vode. Nar. zag. nov. 179.

BIRIČKA GORICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 27. č *će biti po kajkavskom govoru mjesto* č. *isporedi* birić.

BȉRIĆ, *m.* apparitor, lictor, *sluga sudski, pandur. od tal.* birro. *samo u rječnicima Jambrešićevu i Voltiđijinu, u oba po kajkavskom govoru sa* č *mjesto* č.

BIRIĆET, *m. vidi* berićet: Da ve boje podari svakijem dobrom i birićetom. Magaz. 1868. 161. *može biti i griješkom da stoji u prvom slogu* i *mjesto* e.

BIRIVOJEV, *vidi kod* Berivojev.

BȉRKA, *f. nekaka ovca,* ovis genus. *samo u naše vrijeme, između riječnika samo u Stulićevu* (‚ovis') *i u Vukovu* (‚ovis genus' *s dodatkom da se govori u Bačkoj). Od mag.* birka, *ovca, osobito ovca kratke kudrave vune.*

BȉRKATICA, *f. zid koji nije debli od jedne cigle. u Srbiji.* Lj. Stojanović. *Od tur.* bir, *jedan, i* kat, *struka, red, vrsta, kao jednostruk.*

BȉRKE BȉRKE, *glasovi kojima se vabe guske.* B. Mušicki. *isporedi* bir bir.

BIRLIJA, *f. samo među riječima koje kao da su zagonetka:* Birlija dobrija u ritu tonula, iz rita govori: darci moji darci, kome mi ostaste? Vuk, rječ. 27a.

BÌRMANAC, bȉrmānca, *m.* militum conquisitorum unus, *čovjek birman, t. j. uzet u rojnike starijem načinom (isporedi* bȉrmati). *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu, niti je sada u običaju, jer se vojnici više ne ‚birmaju'. Akcenat kakav je u gen. sing. ostaje u svijem oblicima, samo se u gen. pl. mijeńa:* bȉrmanācā. — Dali birmance ili ti regrute. Glasnik 20, 17. Zlamenujte moje birmance zlameńem svetoga krščeńa. M. A. Reļković, sabr. 32. Uhvatili ga u birmance. Vuk, rječ. 27ª. — *dolazi i kao prezime:* Da pošje Panteliju Birmanca bez odgovora. Prot. šab. mag. 6. Ivan Birmanac. 191. *isporedi* Birmančević.

BÌRMÂNČEVIĆ, *m. prezime; po ocu koji je bio ili koga su zvali birmanac.* Ivan Birmančević, kmet posavski. Prot. šab. mag. 182. *istoga su zvali i* Birmanac; *vidi kod* birmanac.

1. BÌRMATI, bȉrmām, *impf.* conquirere milites, *hvatati u soldate. Od ńem.* werben. *isporedi* bermati, vrbovati. *Prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku. isporedi* birmanac. — Birmajte pod moj barjak svekolike narode. M. A. Reļković, sabr. 32.

2. BIRMATI, birmam, *impf.* confirmare. *isporedi* bermati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÍRÔV, bírova, *m. općinski starješina po ńekim krajevima, a po drugim gdje se on drukčije zove, ńegov sluga. Od maj.* biró, *sudija. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (genus magistri vici). — 1. *općinski starješina:* Dohodimo na dogovor ka gospodaru birovu i gospodarom kmetovom. Bud. spom. glasn. u. 3, 136. Zverińa knezovi i poglavari i . . . majmunski birov sakupe se. Đ. Obradović, bas. 19. — 2. *sluga općinskoga starješine. isporedi* birić. Maknu ga kao birov kučku. Nar. posl. vuk. 174. Kad bi za što god vaļalo razgovoriti se sa selom, onda bi kmet poslao birova te bi sazvao selo na to mjesto u taj i taj dan. M. Đ. Milićević, živ. 1, 37. Da se provede preko svega sela s ćuranom o vratu; pred ńim da ide birov s velikom klepetušom i svim putem da klepeće. M. Đ. Milićević. več. 280.

BÍRÔVĆE, Bírôvčeta, *m. sin birovlev. dolazi kao prezime:* Dimitrije Birovče. Rat 331.

BIROVIĆ, *m. ńeko mjesto pod šumama i livadama u Srbiji u smederevskom okrugu.* Niva u Biroviću. Sr. Nov. 1863. 136. Livada u Biroviću. 1868. 97.

BIRÒVINA, *f. što se god daje popu,* jura stolae. *isporedi* bir. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Baru*

BÍROVĻEV, *adj. što pripada birovu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Dolazi i kao prezime:* Birovļev. Boca 20.

BÍROVĻEVICA, *f. ńeko mjesto pod šumama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Birovļevici. Sr. Nov. 1873. 387. 1874. 19.

BÍROVĻEVIĆ, *m. prezime; po ocu birovu.* Tuži Obrada Birovļevića iz Belotića. Prot. šab. mag. 86.

BÎRSA, *f.* faex vini, *droždina vinska, kiselica. isporedi* bȉrza, *s kojom je jednoga postańa.* U Lici je birsa trop ili talog vinski; prodaje se po dućanima za neko bojadisańe. J. Bogdanović.

BÌRŠÂG, bȉršāga, *m. maj.* birság, *vidi* globa. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (1, 793) *i Jambrešićevu* (578ª). Jes li v kom biršagu zaostal. Mon. croat. 237. Na nami su začeti teški biršazi, koje podnesti ne možemo. Starine 12, 35. Sudac svitovńi krivcu svitovńemu narediv̀si koju pokoru ili biršag učini ga od one krivice slobodna. A. Bačić 373. *gdje gdje u Hrvatskoj tako se zove boca i čaša koja se kod djerojačke kuće da drojici svata, ‚predvodnicima', prije nego sri svati uđu u kuću:* Dobiju predvodnici tako zvani biršag: veliki predvodnik polić i čašu, mali hofbu i čašu. V. Bogišić, zbor. 233.

BÌRŠÂŽAN, bȉršāžna, *adj.* multaticius. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (793ᵇ) *i Jambrešićevu* (578ª): biršažni penezi.

BÌRŠÁŽÊŃE, *n. vidi* globļeńe. *isporedi* biršažiti. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (I, 793ᵇ) *i Jambrešićevu* (578ª).

BÌRŠÁŽITI, bȉršāžīm, *impf. vidi* globiti. *Od* biršag. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (794ª) *i Jambrešićevu* (579ᵇ). *u Stulićevu griješkom* ‚birsačiti'.

BÌRŠÂŽNÌK, *m. vidi* globar. *Od* biršažan. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (793ᵇ).

BÌRT, *m. krčmar i krčma; od ńem.* wirth. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* I. *krčmar:* Za to birte jest na naše vika. J. S. Reļković, kuć. 138. Na kapiji birta Krepsi-birta. Nar. pjes. vuk. dan. 1, 113. — 2. *krčma:* Kad pijete vino po birtovi. Nar. pjes. vuk. 3, 560.

BÌRTÁŠ, birtáša, *m. krčmar; od ńem.* wirth. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Birtaš misli jedno a pijanica drugo. Nar. posl. vuk. 11.

BIRTÁŠÊŃE, *n.* cauponatio. *isporedi* birtašiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BIRTÁŠEV, *adj. što pripada birtašu. samo u Vukovu rječniku.*

BIRTÁŠICA, *f. vidi* krčmarica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Srete mene birtašica mlada. Nar. pjes. petr. 1, 191.

BIRTÁŠITI, birtâšīm, *impf.* cauponari, *biti ‚birtaš', raditi radńu ‚birtašku'. samo u Vukovu rječniku.*

BÌRTÁŠKÌ, *adj. vidi* krčmarski. *samo u Vukovu rječniku.*

BÌRTEMBERSKÌ, *adj. ńem.* von Württemberg: Gospodinom birtemberskim. Anton Dalm., nov. test. 1. *predgovor.*

BIRTIJA, *f. vidi* krčma. *Od* ‚birt'. *Od prošloga vijeka.* Lati se birtije. J. S. Reļković, kuć. 138. Pa ulazi junak u birtiju. Nar. pjes. mar. 33.

BIRÚKATI, birûkām, *impf. dem.* birati. *u jednoga pisca našega vremena:* A. Ja bih da i žene birukaju. B. Gdje žene da biraju kneza! S. Ļubiša, prič. 31. — *kao tražiti:* Koliko je Crne gore s mora na Moraču i koliko je po ńoj pećina i spila, da spustiš svu tu vojsku da slobodno birukaju, ne bi Ščepana našli. S. Ļubiša, prip. 121.

BÌRUŠ, *m. vidi* govedar. *od maj.* bȉres. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

BÌRVÂTI, *m. pl. u kola tovarnijeh bez lotara drvje oble jake grede porh osovina od jedne do druge, te na ńima tovar leži, osobito bačve. Samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Srijemu. Biće od maj.* birháto, *što se može nositi.*

BÎRZA, *f.* mucor, *plijesan koja se uhvati porh vina. samo u Vukovu rječniku. Postańem će biti od lat.* brisa, *komina vinova. isporedi* bersa, birsa, brsata.

BÌRZÈMÂN, bȉrzemāna, *m. turski* bir, *jedan, i* zeman, *vrijeme, ńeko vrijeme, ńegdašńe vrijeme, staro vrijeme. upravo su dvije riječi, s toga su i akcenti kaki mogu biti samo u dvije riječi.* Tvoje pleme junačko je bilo još od davna i od birzemana. A. Kačić, kor. 300. To je još u birzemanu bilo. J. Bogdanović.

BÍS, *m.* byssus. Onijeh postava bilijeh i lašćivijeh, koji su se zvali bis arapskom riječim. Živ. is. 190. On se odijev'o bisom i grimizom. A. Kačić 98.

BÍSA, *f. hyp.* Bisenija. Sr. Nov. 1878. 27.

BISÁCI, bisâkâ, *m. pl. sr. lat.* bissaccus, mantica. *isporedi* bisazi, bisage, dvanke. *Od* XVI *vijeka izmedu rječnika u Belinu* (1423) *i Stulićevu. Dvije su strane, za to se govori u množini kad se misle obje, a kad se misli samo jedna strana, onda je u jed.* bisâk, bisáka. — *a) pl.:* Uzamši bucatić u bisake. Zbor. 58. Kreate mošašo bisake vrh pleći. M. Vetranić 2, 157. Odkle češ pjan i sit i s punim bisaci s blagosovom izić. M. Držić 22. Bosonog s bisacijemi na vratu. B. Kašić, fran. 73. Vidio je mladića onoga u razdrtoj haljetini i z bisacim na ramenu. B. Cuceri 423. Imaše u dva sela, kruh u dvoje bisake. Poslov. dan. 3. Prosjački bisaci vazda su prazni. 103. U tebe su i kljući i bisaci. 142. Moće je konju u bisake. Pjev. crn. 183. I bisake puno dava žutih dukata. Nar. pjes. vuk. herc. 246. — *b) sing.:* Čim ruho ja spravih i dočim u bisak brašance postavih. N. Naljošković 215.

BISÁČCI, bisâčâ-, *m. pl. hyp.* bisaci. Kupi rušce u bisačce. Poslov. dan. 52.

BÌSÂGA, bisâga, *m.* 1. *vidi kod* bisazi. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkaj.* Schem. zagr. 1875. 182. Pregled 68. *pomiće se* XVII *vijeka:* U Bisagu. Starine 11, 82. — 3. *tri mjesta u Srbiji pod ńivama i sjenokosima: a) u okrugu podrinskom:* Zemja Bisag. Sr. Nov. 1874. 109. *b) u okrugu smederevskom:* Livada u Bisagu. Sr. Nov. 1875. 667. *c) u okrugu požarevačkom:* Niva u Bisagu. Sr. Nov. 1863. 166. 1870. 55. *isporedi* bisak *i* bisage.

BÌSAGA, *f. vidi kod* bisage.

BÌSAGE, bisâgâ, *f. pl. vidi* bisaci. *Od* XV *vijeka izmedu rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Vukovu i Daničićevu. Dvije su strane, pa kad se misle obje onda se govori u mn., a kad se misli samo jedna, onda je u jedn.* bisaga. *Neki su oblici jednaki i kad je nom.* bisazi (*koje vidi*). — 1. *u pravom smislu: a) pl.:* Nosi vreću brašna i bisagi prepluni. Starine 4, 83. Bisage. Šafarik, Ilesekörn. 74 (*gdje stoji da je iz rukopisa od* 1390). Brašno u bisage stavite. M. Divković, plač. 70. Da no nose jaspri ni bisaga. M. Radnić 307. Vas posla brez vriće i bisaga. 153. Ostali vojaci mogu zadržati svoje bisage. I. Zanićić 105. Pravdene ono vage okremuše na bisage. V. Došen 69. Ugledaše na putu bisago pune novaca. M. A. Reljković, sabr. 17. On nakupi bisage dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 18. Savi durbin, turi u bisage. 4, 326. Ima i u Pajića topuz, ali u bisagama. Nar. posl. vuk. 102. Srditu popu prazne bisage. 292. — *b) sing.:* Našu zadńu bisagu. Postila 1562. 109. — 2. *ime mjestu pod ńivama u Srbiji u okrugu šabačkom:* Zemja u Bisagama. Sr. Nov. 1861. 608. *isporedi* bisag.

BISAGLIĆ, *m. prezime, koje će biti postalo od* bisaglija, *koje samo nije u običaju u koje je moglo postati od* bisag *s turskim nastavkom* li, *te bi bilo čovjek koji gradi bisage, po tome bi akcenat bio* Bìsâglīć, *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bisaglić od Duvna. A. Kačić, kor. 452.

BÌSÂK, bisáka, *m.* 1. *vidi kod* bisaci. — 2. *neko mjesto pod sjenokosima u Srbiji u smederevskom okrugu.* Livada u Bisaku. Sr. Nov. 1867. 415. *isporedi* bisag.

BISAŃGA, *f. ńeka kruška u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 16.

BISAR, bisra, *m. vidi* biser. *samo u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (bisr.). Bisromu. svetište se. Domentijanb 67. Bisromb ukrasivь. 136. Bisromь ukrašeny. 200.

BISÁZI, biságâ, *m. pl. vidi* bisage. Srčnu popu prazni bisazi. Nar. posl. vuk. 293. *isporedi* bisag.

BÌSAŽICE, *f. pl. dem.* bisage. *od* XVII *vijeka.* Ondi ostavivši svoje bisažice izide tutako. B. Kašić, ign. 49.

BISAZINA, *f. selo blizu Prizrena* XIV *vijeka, može biti isto koje je na karti zapisano* ‚Bistražin'. Na puti koj grede otь Bisažinь u Trьnavu. Glasnik 15, 275.

BISČE, *n. vidi* Biščo.

BISÈNĨĆ, *m. prezime, po materi Biseniji.* -ī- *je sažeto* -iji-. Jovrem Bisenić. Rat 354.

BISÈNIJA, *f. ime žensko. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* Bisa. *Postaňem može biti od nepoznata grčkoga imena.*

BÌSER, *m.* margarita. *dolazi od* XIII *vijeka (vidi pod a.) i u srijem rječnicima. — postaňa tamna. — vok. jed.* bisero (*u gdjekojega pisca i* biseru). *U jednini se govori i za množinu; a kad se hoće brojem da kaže koliko ga je, onda se kaže:* zrno bisera, *pa se* zrno *broji; za mnogo dolazi i u množini u pisaca, ali sada nije u običaju. — a) bez ičega na što bi bio upotrebljen:* Kupiše bezcênago bisera Hrista. Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Žena čestьnějši jest bisera. Stefan kr. 3. Što uze bisera i papira. Spom. sr. 2, 35. Slavni tvoj obraz večma se poželi negoli biser vas. Š. Menčetić 90. Srebro, zlato, biser i razliko kamenje drago. M. Divković, bes. 33. Krv od lica, suze od oči, pram od kosi vidjet josu ko s korajem od istoči zlato i biser kad povezu. I. V. Bunić, mand. 10. Ne prosuti biser prid svińe. A. Kadčić, bogosl. 154. Brojiti blago, biser i drago kameńe. F. Lastrić, test. 152. Krepos ina (*biserna ljušturica*) u sebi da prilijepi biser plodi. A. Bošković, razgov. 13. Primiraj sve srebro i zlato, vas biser i drago kameńe. A. Kanižlić, uzr. 71. Školjka, koja biser nosi. V. Došen 101. Ne zna silo dobroga bisera. J. Rajić, pouč. 1, 7. Prosul' biser prid prasca. Poslov. dan. 103. Biser Mara po jezeru brala. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Da se stvori kraj mora biserom. 1, 132. — *b) razlikuje se velik ili krupan i mali ili drobanь ili sitan:* 12 zrna velikoga bisera, . . . dvije grivnice maňega bisera. Mon. serb. 386. S malčemь biseromь. 498. Z drobnijemь biseromь. 498. Drobni biser od istoči. I. Gundulić 405. Daću ńemu blago nebrojeno, sitni biser i drago kameńe. A. Kačić, razg. 39. Druga nosi sitan biser, oće da niže. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Rusu sam kosu puštala, a drobni biser prosula. 1, 309. Djevojka se s pašom okladila o tri litro drobnoga bisera. 1, 181. — *c) nazira se bio i sjajan:* 10 kъlъ. běloga bisera. Aleksandr. nov. 138. Vrati . . . kčerci . . . biser bijeli, kami dragi. I. Gundulić 163. No dam, bogme, mog bisera b'jela. Nar. pjes. vuk. 1, 130. Posuču je svu sjajnim biserom. 3, 498. — *d) upotrebljen za nakit, u nakit aa) ili se ne kaže kakav je ili su samo nizori bisera koji se nose najviše oko vrata:* Ļuvena i mila vidljet je u biseru, u gori jak vila pri bistru jezeru. M. Držić 24. Ja šjem opet s veće zlata biser za ures bijela vrata. I. Gundulić, 223. Na se stavi biser, srebro tere zlato. Oliva 60. S grla obli biser vrgla. I. V. Bunić, mand. 9. Bisor, ki obo na vrat svije. J. Kavańin 37. Prokleto grlo tvoje, koje je od ohološti i izpraznosti biserom se kitilo. D. Rapić 4. Jedan derdan od žutih dukata, a drugi je od bilog bisera. M. A. Reljković,

sat. 145. Pokazuje pokorno zlameńe, tlači biser i drago kameńe. A. Kačić, razgov. 18. Ja sam biser prosula, pomozi mi nizati. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Ja ću biser nizati. 1, 439. Dva niza bisera. 1, 219. Biser mi treba ljubi na grlo. 1, 215. Zlatom bi te uvijala a biserom nakitila. 1, 291. Ujak kosu u srebro okiva a ujna je biserom potkića. 1, 403. Oko grla tri drobna đerdana, dva od zlata, treći od bisera. 1, 491. Dobijem li Maru za ljuboveu, pokriću je svilom i kadifom, posuću je svu sjajnim biserom. 3, 498. Zaludu mi je biser, kad mi vrat otkida. Nar. posl. vuk. 83. — *bb) ili su različne stvari koje se nose nakita radi ili od potrebe, pa su ili načińene (složene) od bisera ili biserom nakićene:* Postavi u našemь komunu obotce zlate sa četiri kameni crьljene velike a dva mala crьljena sa 12 zrьna velikoga bisera okovani vsi u zlatu, a prь ńih dvije grivnice mańega bisera. Mon. serb. 386. Na ńem *(na vijencu)* bisera dvije ste i tri deseti zrьna. 387. Plašть z biserom. 415. Vênci tri z drobnijemь biseromь. 498. Oboca dva mala s malêmь biseromь. 498. U zelenoj tuj haljini, zlato i biser ku nakiti. I. Gundulić 299. Vrh svile pošven nose dragi kami, biser, zlato. 444. Skide s glave mitru od bisera. A. Kačić, razgov. 18. Biserom se pobjen vije oko bedar pas zamjerni. I. Đordić, mand. 42. On izvadi od zlata prsteńe sa biserom i dragim kameńem. Nar. pjes. vuk. 2, 134. Za klobukom bela kita perja, u dnu perje srebrom zaliveno, a po sredi zlatom prepleteno i po vrhu biserom kićeno. 2, 302. I dva fesa biserom kićena. 1, 446. A na glavu fesa finofesa, na kome je kita od bisera. 3, 535. Meni, Maro, krunu od bisera. 1, 552. Došli su ti premlogi darovi: od zaova zlatne narukvice, a od dragog krilo od bisera. 1, 280. Za glavom joj od bisera lale. 1, 299. Na glavi joj tarpos od bisera. 3, 266. Oko grla tri sitna đerdana i četvrtu mrežu od bisera. 3, 19. I na konju Rosandu devojku obasutu mrežom od bisera. 2, 583. — *stvari kojima se što radi a nose se uza se, kite se biserom također:* Za pojasom od bisera noži. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Na vreteno prsten od bisera. 1, 471. — *cc) i druge se stvari kite biserom:* Krьsty okovanьnyje i pozlaćennije sь biseromь i kamenijemь. Mon. serb. 91. Vidi granu sitnoga bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Čija li je grana od bisera? 1, 247. Da li znade gospoda banica da ponese mrežu od bisera da je zapne moru na izvoru da ufati ribu od šes krila. 2, 61. — *tako i zgrade:* Pokriću je *(crkvu)* žeženijem zlatom, podnizati drobnijem biserom, popuńati dragijem kameńem. Nar. pjes. vuk. 2, 200. Pokriću je *(crkvu)* žeženijem zlatom, popuńaću dragijem kamenom, postrešiću sitnijem biserom. 2, 204. *na zgradi vrata:* Druga vrata od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 152. *i koña kite biserom:* Jao Šaro, moje desno krilo!... grivu ću ti izmešati zlatom a potkititʼ sitnijem biserom. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Zauzda ga demom od čelika, o vratu mu biser objesila, sitan biser i kameńe drago. 3, 351. — *e) suze se porede s biserom i nazivaju biser, tako i kapi rođene i slana:* Po rumenom licu prosu drobni biser groznijeh suza. I. Gundulić 537. Suze, vi ste biser bijeli draži bisera istočnoga. I. V. Bunić, mand. 26. Prosu dragi biser groznijeh suza. J. Kavańin 236. Oni suzni biser koji se je niz lica prosipao. A. Kanižlić, kam. 46. Jedna suproć drugoj plove, jedna drugoj prijeti smeću, sada one, sada ove vodu uzimlu, biser meću. I. Gundulić 406. Čim ńe vlažni pram od kosi tiho prši, iz zlata joj biser rosi po cvijeticu lica draga. 406. Što nejako imadeš, ne pusti, mrazni biser dok se travom gusti. J. S. Reljković, kuć. 363. — *f) zubi se porede biserom i nazivaju biser:* Ke *(usnice)* razkloplene unutri nanizan biser kazahu. P. Zoranić 20. Biser bijeli, sred ńe usti ki se kaže. I. Gundulić 461. Tvoji su zubi biser sićani. Nar. pjes. vuk. 1, 325. U popove šćerce biser mi zube kažu. 1, 357 Zubi su joj dva niza bisera. 3, 516. — *po tome se govor i smijeh, u kom se zubi bijele, poredi prosipańem i sijańem bisera:* Biser prosipa, kada rić govori. H. Lučić 289. Kad se smije, ka' da biser sije. Nar. pjes. vuk. 3, 516. — *g) čistota se moralna poredi s biserom:* Tako biser od čistoće skrovno misto imat hoće. V. Došen 101. Čistoće biser gube. 255. *prema tome i čelade u koga je taka čistota naziva se biser:* Dva bisera nebeska, Marija i Ivan. F. Glavinić, svitl. 132. Nesrićna ćer Jakova patriarke, biser neprocijeńeni divićanstva. I. J. P. Lučić, razg. 75. — *h) čelade se naziva biserom lepote i dragosti radi: aa) žensko:* Bisere gizdavi, biser te svak zove, biserom svak pravi tve ime da slove, biser te svak veli, nu slavni tvoj obraz većma se poželi nego li biser vas. Š. Menčetić 90. A moj dragi biseru! M. Držić 125. — *bb) muško:* Biser momće i srma devojče. Nar. pjes. vuk. herc. 111. — *i) u pjesmama kroz biser se gleda, krišom, da se drugi ne osjete:* Gledalo ga malo i veliko ... i Ajkuna kroz kitu ljubice i Fatima kroz zrno bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Gledaće te malo i veliko, carevica kroz zrno bisera. Nar. pjes. petr. 1, 151. — *k) u pjesmama i drvo rađa biserom i biser se pase (isporedi* biseran*):* Lepo ti je rodio jabłane! sve biserom i dragim kameńem. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Biser pasli paunovi. Nar. pjes. vuk. herc. 235. — *l) u množini dolazi kad kad, ali sada nije u običaju:* Biseri i kamyci. Stefan kr. 3. Biseri cьstьnii. Danilo 36. Tuj su zlata, tuj biseri, tuj pridragi svi kameni. M. Pelegrinović 186. Ukrasen biserima. Mikalja 722b. Tot su rude srebra i zlata tot biseri od vrijednosti. A. Vitaljić, ost. 7. Velica svoje bisere. J. Kavańin 359. Haljina biserima je bjenih. A. d. Bella, razgov. 39. Niti mećite bisere vaše pri-d prasćima. J. Matović 123. — *m) pred starima od bisera ili biserom iskićenim ili kad se nazivaju biser (kao naprijed), dolazi kad kad u pjesmama* biser *ne mijenjajući se po padežima, mjesto adj.* biseran*:* Od svekra ti crven kavad dosʼo, od jetrva biser-ukosnice. Nar. pjes. vuk. 1, 280. Zelen venac vije, biser-parту niže. Nar pjes. vuk. rječ. 27a. — *n) kao naprijed pod m.:* Biser školka, meleagrina margaritifera. J. Pančić, zool. 286. *isporedi* biseran. — *o) kao naprijed pod m., izvor i oko njega zemlja kod Užica u Srbiji zove se* Biser-voda. Lj. Stojanović. Mehana na Biser-vodi. Sr. Nov. 1875. 1239. Niva u Biser-vodi. 1874. 305. — *p)* biser, ligustrum vulgare L. i *pl.* biseri, briza maxima L. B. Šulek, im. 16. *vidi i kod* biserski.

BISERAC, biserca, *m. dem.* biser. *samo u Stulićevu rječniku.*

BISÉRAK, bisérka, *m. dem.* biser. *samo u Stulićevu rječniku*

BÌSERAN, biserna. *adj.* margaritarum, ex margaritis compositus, margaritis distinctus. *Od* XIV *rijeka (vidi pod c. primjer iz Spom. sr.), između rječnika u Mikaljinu* biserni, *u Belinu* (biserni 556a, 764a), *u Bjelostjenčecu* (biserni), *u Stulićevu* (biseran), *u Vukovu* (biserni) *i u Daničićevu* (biserьnъ). — *a) zeno bisera naziva se biserno:* S nešto biserniћ zrna. Mon. serb. 498. Biserno zrno. Vuk. rječ. 27a. — *b) složeno ili načińeno od bisera, ili biserom po čemu navezeno:* Dvoje grivnice biserne. Mon. serb. 386. Urehe biserne.

M. Marulić 81. Onaj vila, ka bisernijem trakom kosi biše lipo svila. D. Rańina 106. Neizbrojnijem me je bisernijem i perlenijem kolarinin uresio. B. Gradić, djev. 101. Svijetla sukńa ńu odijeva, gdi vezeno svud okolo s bisernijema cvijetim sijeva čisto zlato. D. Palmotić, christ. 29. Na grimiznoj svili krije tkane cvijeto grad biserni. I. Đordić, mand. 42. — *c) iskićen biserom, vezen biserom:* Putńca biserńna. Spom. sr. 2, 35. Plašt s bisernemi parńami. 2, 104. Venačac biseran. Mon. serb. 386. Venačac biseran noseći na glavi. M. Vetranić 2, 105. Zastave od peral, lukovi biserni. M. Jerković 100. Biše bisernu krunu stekao. J. Banovac, pred. 68. Bisernu krunu s glave sadire. I. J. P. Lučić, razg. 16. Biserna se perja tresu. J. Krmpotić, kat. 69. Na taštoj glavi vjenčac je biserni u rukah djeteta nalip otrovni. Poslov. dan. 67. A na glavi tri venca biserna, tri biserna, četvrti od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 491 Zlaćene grane, biserno lišće. 1, 60. *konac na koji je nanizan biser naziva se biseran:* Na barjaku veze orla zlatnim koncem i bisernim. J. Krmpotić, pjesma 14. — *d) stvarju bisernom, kakve su naprijed, kao što je cvijet, vijenac, kruna, puce, naziva se drago čeľade:* Biserni cvite moj, biserom svak zove biserni ures tvoj. Š. Menčetić 90. Moj venče biseran, čin' da već ne živu. 112. Moj vijenče biserni, izbrani cvijete moj! N. Nalešković 2, 53. Znaj dobro, moj venče biseran! H. Lucić 193. Biserna kruna mi s', reče, bil. M. Marulić 11. Jaoh, kruno biserna, što me tač umori? N. Nalešković 2, 116. Želeći k tebi doć', biserna krunice! 2, 101. Sada kruno ma biserna, ja ne prosim platu. S. Bobaljević 209. Krunice biserna! P. Zoranić 12. Kruno biserna! L. Terzić 49. Gdi si bilo, moje sunce i biserno drago puce? P. Posilović, nasl. 63b. *tako se bogorodica naziva kľučem bisernim od nebesa:* Ti si kľuč biserni, koji otvora vrata nebeska. J. Banovac, obit. 61. — *e) nalik na biser čistotom ili svjetlošću, čist ili sjajan kao biser:* Povjetarce prosvijetli se, skup se vila i božica vrh bisernijeh kamenica iz valova morskijeh ize. I. Gundulić 58. Iz očiju od radosti biserne joj suze ishode. Đ. Palmotić, christ. 237. Prolijevaše vrhu cvijeća i travice sv'u bisernu rosu milu. J. Palmotić, dubr. 218. Otvarat zora ide vrata koraľna i biserna žarkom suncu. J. Kavańin, bog. 353. Od jasne rose biserne su kose. A. Kanižlić, rož. 36. Biserna brada, srebrna časa. Nar. pjes. vuk. 1, 10. *tako se dragu čeľadetu lice naziva biserno:* Kad obraz biserni od mene svrčeš tja. Š. Menčetić 6. Brani viditi ličce se biserno. 9. *kao biser čisto u moralnom smislu:* Isus biser neprocińen, od biserne krvi učińen, biser mati, biser sin. A. Kanižlić, utoč. 842. *ľupka se besjeda naziva bisernom, što je kao niz bisera, kojim se kao ľubavľu može vezati:* Besidom bisernom srce mi opteče. M. Marulić 44. — *f) što pripada biseru, odakle je biser, odakle izlazi. tako je* ľuštura biserna, margaritarum concha: Od biserne ľušturice. A. Boškovićeva 12. *ona se naziva i* mati biserna: Mat' biserna netom čuje da ima perlu lijepu u sebi, s ńom se u dno zabučuje, izgubila da ju ne bi. J. Kavańin 369. — *g) kako se pjeva da se biser pase (vidi kod* biser), *tako se priča da ima i* livada biserna: Obrni se s desne na lijevu dok upaziš jednu bisernu livadu i po ńoj pasu svakojaki konji. Nar. prip. vuk. 152. — *h)* biserni cvijet, lilium convallium. Stulić 1, 27. ligustrum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. 59. ligustrum vulgare L. *i* convallaria majalis L. B. Šulek, im. 16. *isporedi* biser.

BISERAR, *m.* mercator vel piscator margaritarum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌSERAST, *adj.* margaritis ornatus, margaritae similis. *u rječnicima Belinu* (gemmis ornatus 403a) *i Stulićevu* (margaritis refertus, margaritifer) *i u pisaca našega vremena.* Pozemľuša biserasta, trox perlatus; prašarica biserasta, opatrum perlatum; pipa biserasta, otiorhynchus gemmatus. J. Šloser, kor. 368. 540. 703. Biserast, perlengrau. A. Hajdenak, naziv. 24.

BÌSERAV, *adj.* margaritis refertus, margaritifer. *samo u Stulićevu rječniku.*

BISERCE, *n. hyp.* biser. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BISERČAC, biserčca, *m. hyp.* biser. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÌSÊRČE, bisêrčeta, *n. u pjesmi drago momče naziva tako draga. isporedi* biser. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Ja joj reko: dobar veče, dilberče! Ona mene: dod' doveče, biserče. Nar. pjes. vuk. 1, 343.

BISÈRČIĆ, *m. dem.* biser. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌSERIĆ, *m. dem.* biser. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌSERÎŠTE, *n.* locus margaritarum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌSÊRKA, *f.* 1. *selo na Toplici* XIV *vijeka.* Priloži selo na Toplici Biserku s međami. Glasnik 24, 274. — 2. *ime žensko od* XVII *vijeka.* Di je ma Biserka s drugam sjela. I. Gundulić 159. Biserka. S. Novaković, pom. 44. Zemľak 1871. 2. Sr. Nov. 1878. 33. — 3. *bilka koja se zove i* vrapčje sjeme, lithospermum. Z. Orfelin 489. Stulić 27b. Šloser-Vukot., flora 532. B. Šulek, im. 16.

BÌSÊRKIŃA, *f.* margaritarum concha. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Biserkińa u dubini biva. V. Došen III. Al' snašice skitarice biserkińe iz dubine vrlo malo pomńu čine, dal' domaći miš bił' rade. 101.

BISERKO, *m. ime muško u pjesmi u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pelinko, Biserko, ribari. I. Gundulić 1. Biserko dijete mlado. 410.

BISÈRLI, *adj. vidi* biseran. *Od* biser *s turskim nastavkom* li, *te se ne mijeńa po oblicima. u pjesmama.* Te joj snima . . iz kosa biserli sačbage. Pjev. crn. 96. Ispod vrata biserli derdane. Nar. pjes. juk. 77. A biserli kruna do očiju. Nar. pjes. petr. 3, 208. Biserli ga sedlom osedlala. 3, 263. Biserli ti devojku videsmo. 1, 5.

BISÈRLIJA, *m. nadimak muški; od* biserli. Izlazio Biserlija Ibro. Nar. pjes. vuk. herc. 220.

BÌSERNICA, *f.* 1. *ime žensko u pjesmi u jednoga pisca prošloga vijeka* Zatočnice Sokolice, Bisernice. J. Kavańin 273. — 2. *ńeki nakit na glavi u hrvatskom primorju:* U Novome ne nose devojke, kad idu na vjenćańe, vijenaca, nego tako zvanu bisernicu, koju svakoj devojci otac ili ńegov namjesnik na glavu staviti mora. V. Bogišić, zbor. 223. — 3. testa conchae margaritiferae, *sedef. u jednoga pisca našega vremena, a nema potvrde da je toga značćńa i u narodu.* Bisernica, perlmutter. A. Hajdenak 41.

BÌSERNÎK, *m.* margaritarius, *trgovac koji trguje biserom. samo u Jambrešićevu rječniku* (539); *ima i u Stulićeru, ali iz ruskoga.*

BISERNIŠTE, *n.* margaritarum locus. *samo u Stulićeru rječniku, u kom ima i* biserništvo *u istom značćńu. obuje će biti načińeno za rječnik.*

BISÉRŃAČA, *f. igla kojom se biser niže. u jednoga pisca našega vremena.* Igla biserńača, perlnadel. A. Hajdenak 36.

BISERŃAČIĆ, *m. prezime*; XVI *vijeka.* Gašpar ‚Bisernačić'. Mon. croat. 218. *isporedi* Biserńaković.

BISERŃAK, *m. prezime*; XVI *vijeka.* Ivan ‚Bisernak'. Mon. croat. 221. *istoga pišu i* Biserńaković, *koje vidi.*

BISERŃAKOVIĆ, *m. prezime*; XVI *vijeka.* Ivanu ‚Bisrnakoviću'. Mon. croat. 220. *isporedi* Biserńak, Biserńačić.

BÌSEROV, *adj.* margaritarum. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* 1. *u pravom smislu:* Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. Nar. pjes. vuk. I, 378. Nar. posl. vuk. 174. *što god od bisera načińeno ili biserom iskićeno:* Tebe došla kruna biserova. Nar. pjes. istr. I, 18. — 2. biserovo drvo, ligustrum vulgare L. B. Šulek, im. 16. *isporedi* biser *i* biserni cvijet *(kod* biseran).

BISEROZNANAC, biseroznanca, *m.* gemmarius. *samo u rječnicima Belinu* (345ª) *i Stulićevu, za koje je bez sumńe i načińeno kao i* biserosklopce, margaritarum sertum, cumulus, *u Stulićevu rječniku, i* biseronos, margaritifer *u Jambrešićevu* (539ᵇ).

BÌSERSKÎ, *adj.* margaritarum: *u imenu bilke u jednoga pisca:* biserska trava, briza maxima L. B. Šulek, im. 16. *isporedi* biseri, *kod* biser *pod p.*

BISIĆI, *m. pl. selo u Lici* XV *vijeka. dolazi samo u lok., i ć mu je zapisano slovom koje se pisalo i za* št (šć), *te bi nom. mogao biti i* Bisišta (Bisišća). V seli Bisićih i kotari bisićskom v španstvi ličkom. Mon. croat. 171.

BISIĆSKI, *adj. što pripada selu* Bisićima *(koje vidi).* V kotari bisićskom. Mon. croat. 171. 175.

BISKÁJAC, Biskájca, *m. vidi* Biskajin. Kad se otrgne od oni sveza, koje ga Biskajcima privezuju. Nov. srp. 1835. 173

BÌSKAJIN, *m. čovjek iz Biskaje u Španjolskoj. u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* Biskajac. U kući biše na službi ńeki Biskajin. B. Kašić, ign. 72.

BÍSKÂŃE, *n.* pediculorum lectio. *isporedi* biskati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÍSKATI, bîštêm, *impf.* purgare, sciscitari. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat kaki je u praes. taki je i u imperf.:* bîskâh, *i u part. pract. pass.:* bîskân, *u u ostalijem je oblicima kakav je u infin.: aor.:* biskah, *imperat.:* bîšti, *part. praes.:* bîštûći, *part. pract. act.:* biskâv, biskâvši, biskao. — *Od kor.* vask (*od* va), *mahati, brisati, od kojega je i ńem.* waschen, wischeu; *pa je* v *promjeńeno na* b; *u Čeha je bez te promjene* viskati, *tako je i u Poljaka:* wiskać. — *Značeńe je jedno tjelesno a drugo umno; oba polaze od čistiti, a to od brisati.* — 1. *trijebiti, i to samo od vašiju trijebiti: a) prelazno:* Strašno diva u perčinu bište. Nar. pjes. vuk. 2, 37. Devojka ga stane biskati. Nar. prip. vuk. 5. Zmaj joj metnuo glavu na krilo pa spava a ona ga bište. 10. — *b) sa* se, *refleks.:* Baba se s onom ticom igraše i prema suncu biskaše. Nar. prip. vuk.² 221. — 2. *istraživati, izviđati, razbirati, truditi se doznati što. u Boci:* Neka boje bište. Pravdonoša 1851. br. 8.

BISKO, *n. selo u Dalmaciji blizu Sińa.* Schem. spal. 1862. 11. Repert. dalm. 28.

BÌŠKOT, *m. vidi* beškot. *samo u rječnicima Mikaljinu i Voltiđijinu. isporedi* bìškot.

BÌŠKUP, *m.* episcopus. *isporedi* jepiskup, piskup, biškup, vladika. *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bîškûpâ. *Dolazi od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima osim Bjelostijenčeva i Jambrešićeva (u kojemu je* biškup). — *a) u naroda zapadne crkve:* Kad pojde biskup. Zak. vinod. 57. Biškup medruški. Mon. croat. I. Po gospodini biskupi. 2. Da smo prisegli priuru i biskupu. Spom. sr. 1, 39. Volio bih tebe služit neg jednoga biskupa. M. Držić 342. Biskupi, popi, fratri. Katek. 1561. 84. Na biskupa zagrebskoga. Mon. croat. 291. Biskupi, predstavnici, pastiri. Š. Budinić, sum. 51. Biskupi mu *(kralju)* svi ob desnu, a vojvode sjede s liva. I. Gundulić 446. Blaž biskup. M. Divković, nauk III. Biskupa našega . . . od svake protivštine obrani. P. Posilović, nasl. 82. Biskupi crkve naše. J. Kavańin 89. Dospijući biskup dospije i ńegova oblast. A. Kadčić, bogosl. 270. Da je svaki biskup vladalac svoje crkve. A. Bačić 167. Zovnut na svidočanstvo biskupa. J. Banovac, razg. 172. Posli bi biskupom. Norini 54. Biskupima našega naroda. J. Matović IV. Sveti Ciril i Metodio biskupi i apostoli naroda slovinskoga. A. Kačić, razgov. 11. Biskupi su duhovni zaručnici svojih crkva. A. Kanižlić, kam. 48. Iznikla jabuka, . . pod ńom sjedahu biskup (s) popovima. Nar. pjes. vuk. I, 495. Više bi popio nego bi biskup blagoslovio. Nar. posl. vuk. 35. Pošje im biskup jednoga ozbiljna i srdita popa. Nar. prip. vrčev. 64. — *b) po svojim biskupima naziraju tako gdjekoji pisci i poglavare svećeničke kakvi su bili u starijeh naroda prije hrišćanstva: aa) u starijeh Židjela:* Kajfa, budući biskup. N. Rańina 86. ioan. 11, 49. Svaki biskup od ljudi uzvišen za ljudi t se odlučuje. N. Rańina 25. hebr. 5, 1. Obratili se josmo k pastijeru dobromu i g biskupu duš naših. 131ᵇ. 1petr. 2, 25. Gdje stoje biskupi, pisci i fariseji. Zbor. 51. Skupiše biskupi i farizeji više. Bernardin 40. Tako li odgovaraš biskupu? P. B. Bakšić 68. Pilat li optiče biskupi moleći. Đ. Baraković, jar. 103. Kajfa biskup. M. Radnić 130. Dovedoše ga *(Isusa)* k biskupu. F. Lastrić, test. 158. Prije smrti velikoga biskupa ili ti redovnika. J. Matović 51. — *bb) u starijeh Rimljana:* Za to hrlo čin' da skupe naše pope ter biskupe. P. Hektorović 83. — *c) vidi kod* Biskupje.

BISKUPÀDIJA, *f. žena biskupova; isporedi* biskupovica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Biskupadije, popadije, djakonadije. A. Kanižlić, kam. 210.

BÌŠKUPAĻ, bîskupļa, *adj. biskupov,* episcopi. XVI *do* XVIII *vijeka; između rječnika samo u Vrančićevu i Stulićevu, u oba samo u složenom obliku:* biskupļi. *isporedi* Biskupje. Kaz papin ili biskupaļ. Š. Budinić, ispr. 113. Biskupļi klobuk, infula. Vrančić 49. Sjede na mjesto biskupje. P. B. Bakšić 67. *u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu su* -pi *mjesto* -pļi, *koje ne će biti drugoga postańa, nego* ļ *zamijećeno su glasom* j, *pa* j *pred* i *izostavljeno:* Biskupi ti bo Anastaže uzeriti tempo veći . . . kaže. J. Kavańin 329.

BÌŠKUPAĻSKÎ, *adj.* episcopalis, *biskupski. od* biskupaļ. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Odivenja biskupaļska. Š. Budinić, ispr. 79.

BISKUPÁSTVO, *n. vidi* biskupatstvo.

BÌŠKUPAŠKÎ, *adj. vidi* biskupski. *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što su sabori . . biskupaški. A. Kosta I, VI Dobrota biskupaška skraćevaše se. 2, 198.

BISKÚPÁT, biskupáta, *m.* episcopatus, *biskupstvo, biskupija. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. — a) vlast biskupska; isporedi* biskupstvo. Biskupat ńegov uzme drugi. N. Rańina 177. act. I, 20. Cijeniti se dostojna za biskupat. S. Matijević 78. Biskupat ńegov uzeti

će drugi. I. Ančić, ogl. xv. Obraše ga za biskupa, ali on ne kti biskupat primiti. J. Filipović 1, 520. Koliko će se tada mnogi, koji biskupate nisu hotili primiti, veseliti! D. Rapić 7. Biskupat ńegov nek uzme drugi. F. Lastrić, od' 151. Brimo od biskupata i vikarstva. M. Dobretić v. Biskup . . . bijaše mastojo na biskupat uzvisiti . . . sinovca svoga. B. Cuceri 145. — *b) područje biskupovo; isporedi* biskupija. Svaki biskup u svomu biskupatu sve što učini ili ti komu što dopusti, sve koliko je dobro dopušteno. M. Divković, nauk 264. Imaju nastojat da se pomogu ljudi u božjoj službi u ńih biskupatijeh. I. Držić, nauk gond. 250. Iz drugoga biskupata. B. Kašić, rit. 391. U svomu biskupatu. I. Grličić, put. 88. Jer je *(biskup)* odpustio biskupat. A. Kadčić, bogosl. 311. Po nepravdina oni biskupat stupi nepravedno s biskupata dignuvši svetoga Ignacija. J. Filipović, prip. 1, 167. Tu oblast ima . . . biskup u svom biskupatu. J. Banovac, razg. 252. Slavnoga biskupata zagrebskoga misnik. V. Došen 1. Biskup ne more krizmati u svom biskupatu čeljadeta koje nije od ńegova biskupata. M. Dobretić 55. Želeći iz svoga biskupata države grib izadriti. I. J. P. Lučić, razg. 144.

BISKUPÁTSTVO, *n. vidi* biskupat, *od čega je i postalo još jednijem nastavkom. Od* xvii *vijeka.* t *pred s može otpasti, i tako je češće.* — *a) vlast biskupska:* Bog koji ga *(papu)* izabrao jest na red biskupatstva. I. Bandulavić 107. Nisi učińen biskup, jer si dostojan biskupastva, dali jer se ovomu gradu pristojaše taki biskup. Turl. blago 2, 124. Dostignuli bi koje starešinstvo, koje ne bi moglo sdružiti se s biskupastvom. A. d. Kosta 1, 68. Dignut i izvaden sa svim iz reda i z biskupastva. M. Dobretić 290. — *b) područje biskupovo:* Izmetnuo bijaše Zlatoustoga od biskupatsva carigradskoga K. Pejkić 102. Bi dignut s biskupastva. J. Filipović, prip. 1, 160. Koji svakijem biskupastvima postavljeni jesu. J. Matović 298.

BÎSKUPIĆ, *m. selo u Hrvatskoj blizu Seńa, s dodatkom* selo: Biskupić selo. Schem. segn. 1871. 18.

BISKÛPIJA, *f.* episcopatus. *isporedi* piskupija. *Akcenat ostaje, samo je u gen. sing. i instr. sing. i zadńi slog dug:* biskûpijê, biskûpijôm, *a u gen. pl. oba zadńa:* biskûpijâ. — *Dolazi od* xiii *vijeka (vidi pod a. prvi primjer), između rječnika u Mikańinu* (dignitas episcopalis, domus episcopi), *u Belinu* (diecesis 259a, episcopatus, dignità di vescovo 762b), *u Voltiğijinu* (bisthum) *i u Stulićevu* (episcopatus). — *a) područje biskupovo:* V koj biskupiji je crikav. Zakon vinod. 55. V biskupiji krbavskoj. Mon. croat. 67. Biskupije naše krčke. 100. Pop modruške biskupije. 115. Biskupiju ńemu obranu pusti drugom. J. Kavańin 98. Papa razdiljuje biskupije. A. d. Kosta 1, 68. Biskup u svojoj državi ili ti biskupiji. A. Kanižlić, kam. 235. — *b) crkva biskupska:* Koji se način pristoji da se uzdrži navlastito u metropolijah i biskupijah crkvah. B. Kašić, rit. 8. I on sgradi biskupiju. J. Kavańin 141. — *c) dom biskupov. samo u Mikańinu rječniku.* — *d) vlast biskupska:* Biskupiju skradinskomu gradu vrati. J. Kavańin 95. Cić stare prokletije *(Pažani)* ne stigoše biskupije. 143. Sabor sabran da ga svuku od biskupije. K. Pejkić 24.

BISKUPIŃA, *f.* episcopatus. *u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku. isporedi* biskupija. Kraļa uzvisna zemļe raške mudro čedo, sveti Sava . . . služi bogu s pustińaci, pak imajuć biskupińu, svrati se opet u pustińu. J. Kavańin 303.

BÎSKUPLJE, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom, srezu ramskom, koje se spomińe od* xiv *vijeka.* Kostolac i Biskupļe. Mon. serb. 191. Biskupļe. K. Jovanović, reč. 140. *pogrješka će pisarska biti* ‚Biskupi': Da ide do kuće u selo Biskup, ram(s)ku nahiju. Djelov. pol. 15. *Postańem je upravo adj.* biskupļ *u srednjem rodu, pa se je sačuvao u nominalnim oblicima kao subst.*

BÎSKUPLJEV, *adj. vidi* biskupov. *od* biskupļ *na novo načińeno. u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Od čina i oficija biskupļeva. Š. Budinić, ispr. 79.

BÎSKUPLJÎ, *adj. vidi kod* biskupļ.

BÎSKUPNÎK, *m. vidi* biskup. *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi, jamačno slika radi, kao čovjek biskupskoga reda.* Krune svojih kraļevina prija od ruka biskupnika. J. Kavańin 247.

BÎSKUPOV, *adj.* episcopi. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikańinu (ne na mjestu nego kod riječi* biskupija), *u Belinu* (491a), *Stulićevu i Vukovu.* — *a) u pravom smislu:* Oblast biskupova; polac biskupov. Mikaļa 15b. Mrnavić . . . biskupovo najprije oko u Šibniku. J. Kavańin 94. Biskupova kruna. Bella 491a. Štap biskupov. 546b. Pristoļe biskupovo. 762b. Ova znańa služe za kurije biskupove. J. Banovac, razg. 218. Po samomu dopušteńu biskupovu. A. d. Kosta 1, 133. Iz crkve velike oli ti biskupove. M. Dobretić 45. — *b) što pripada poglavaru starijeh naroda koji nijesu bili hrišćani (vidi* biskup *pod b.):* Petar sideći kod vatre s dvorani biskupovim. F. Lastrić, test. 141. — *c) dolazi u imenu biļa: aa)* biskupovo zeļe, atractylis hirsutior. Stulić 1, 27b. centaurea benedicta L. B. Šulek, im. 16. *isporedi* zeļe. — *bb)* biskupova brada, centaurea benedicta L. B. Šulek, im. 16.

BÎSKUPOVICA, *f.* episcopa, *žena biskupova; isporedi* biskupadija. Bijahu nike žene biskupovice, popovice i djakoniše. A. Kadčić, bogosl. 7. M. Dragićević, ispit. 14.

BÎSKUPSKÎ, *adj.* 1. episcopalis. *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (762b), *Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu. a) u pravom smislu:* Na vrime pomańkanja stola biskupskoga. Š. Budinić, ispr. 135. Živļenje biskupsko. I. Ančić, ogl. xxvii. I kraļevske i biskupske sve komore prahom meću. J. Kavańin 379. Svuče ruho biskupsko. K. Pejkić 24. Štap biskupski. A. Bačić 408. Utemeļi biskupsko pribivalište. A. Kačić, korab. 407. Biskupi u saboru biskupskomu. I. J. P. Lučić, nač. 36. Biskupska polača. I. J. P. Lučić, isk. 13. — *b) u imenu biļa:* Biskupska kapa, epimedium alpinum L. B. Šulek, im. 16. Narodńak 1877. 136. *isporedi* kapa. *vidi i kod* biškupski. — 2. *što pripada selu Biskupļu:* Biskupska opština. K. Jovanović, reč. 140.

BÎSKUPSTVO, *n.* episcopatus. *isporedi* biskupat, biskupija. *Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* — *Vlast biskupska:* Biskupstvo ńegovo da prime drugi. Anton Dalm., djel. 1, 20 Za koja se *(djela)* hoće pečat biskupstva. A. Kadčić, bogosl. 238. Biskupstvo je dostojanstvo veće od misničkoga. A. Bačić 402. Biste uzdignuti na gospostvo biskupstva. J. Matović iv. Može se reći da je biskupstvo osmi red. I. Velikanović, upuć. 2, 151.

BISREN, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* o *je po sadańńem govoru mjesto ê, koje se u rečeno vrijeme pisalo:* Bisrên. Glasnik 24, 245. *Postańem će biti od* bisar, bisra, *koje vidi.*

BÎSTAR, bîstra, *adj.* citus, clarus, limpidus. *Od* xiii *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima, ali u svijem osim Daničićeva samo u zna-*

čeńu koje je pod 2. — *Compar.* bistrijî *(u Vukovu rječniku* ‚bistrîjî', *čemu treba potvrda).* — *Iza* b *stoji* i *mjesto* y, *koje se ispvra pisalo. Korijen može biti* bhudh, *od kojega je i* badar, budan, bdjeti.

1. *brz, hitar,* citus. *samo* XIII *i (nepouzdano)* XIV *vijeka i u jednoga pisca* XVIII *vijeka (isporedi i dalje pod* 3): Bystroje tečenije stverihь. Stefan kr. 27. Bystro tečenije tvorešti. Danilo 84. Šest sinova . . . jakno bistrih šest orlova. J. Kavańin 245. Bistri oro s te visine, koji gleda svoja staňa, s nohti i s kļunom na ńih sune. 268.

2. *kao jasan, ali se za sve što je jasno ne može reći da je bistro, niti se za sve što je bistro može reći da je jasno.*

a. *što je tako jasno da se i samo dobro vidi i da se kroza ń može vidjeti ili u ńemu ogledati, u teče: taka može biti voda i što kao voda može teći, i voda različno nazvana u većem ili mańem mnoštvu, kao izvor itd.,* limpidus: *a) voda:* Ne bi se napio nigda vode, ako ne bi bila bistra. Zbor. 15. U bistroj ni nogu ne češ mu *(praseu)* nać vodi. N. Dimitrović 20. Od kud pak ističu bistrimi vodami, k moru se zamiču brzimi rikami. P. Hekterović 15. Veda . . . pri biše bistra i prozračna. 70. Kud no se prilipi perivoj prostire i vodicom kripi bistrom, ka izvire. H. Lucić 238. Vode bistre studene, ke odasvud tekući hranu dubju daju. M. Držić 240. Kladenac od vode prem bistre tecište. Đ. Rańina 28b. Mnogo voda pih po sviti mutnih, i zdrav vazda bih; a što bistre sad se napih, za srce me zlo uhiti. 49. Blizu jes ovdi tih jezer studene i bistre vodice. F. Lukarević 134. Ispļni vrļtogradь bystrihь vodь. Mon. serb. 558. Vodit' krotka stada, gdi sred travnih vru livada vode bistre i studene. I. Gundulić 36. Kakono bistra voda kud prohaja, svakoga zadovoļno napaja. F. Glavinić, cvit 435. Teku kako no jelini k vrujku bistre vode. P. Radovčić, nać. 35. Gdi jih poje bistrom vodom. J. Kavańin 334. Svaka voda naravska, toliko bistra koliko mutna. A. Kadčić, bogosl. 121. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza ńu čovik hodi, kaže mu se . . . da on visi naopako. V. Došen 132. Kaono se voda nigdi ne nahodi take bistra i čista kako u svomu vrutku. A. Kanižlić, kam. 369. Ili bi bile mutne ili bistre *(vode).* M. Dobretić, bogosl. 24. Dobra paša od mirisne trave, bistra voda ovce drže zdrave. J. S. Reļković, kuć. 59. Kopļem junak bistru vodu muti. Nar. pjes. vuk. 1, 585. Bistra voda presanula. 1, 392. Do sunca jej bistra voda bila, od sunca se voda zamutila, udarila mutna i krvava. 2, 340. — *b) izvor, kladenac, bunar, različno nazvan:* Ako vidiš u snu fontanu bistru, toj prilikuje umnoženje svega. Zbor. 131. Tuj vodu nađosmo u bistru kladencu. N. Naļešković 1, 317. Uz bistri vir pod borjem sjedaše. Đ. Rańina 22b. Čista, hladna i bistra vruļica. P. Zoranić 10. Pod ńom voda vre iz bistra kuželja. Đ. Baraković, vil. 131. Do vrutka Ibera bistrega bunara. Đ. Baraković, vil.b 67. Košuta ga *(jelena)* slidom slidi, . . . gdje kladenac bistri vidi. I. Gundulić 554. Prije bjehu bistri viri, da čis ogled svemu daju; vilami se sad pastiri u zatioku ogledaju. 144. Vi ste, bistri viri od suza, ļubko boga predobili. I. V. Bunić, mand. 27. Primińuje se bistru vručku vodenom. F. Lastrić, test. ad. 102. Neka česme ni bistreg bunara. J. S. Reļković, kuć. 170. Moje čarne oči dva bistra kladenca. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — *c) potok, rijeka:* Bistra rijeka s veće traka u dubravu gustu ulazi. I. Gundulić 102. I čini se gorko more najbistrija slada rika. J. Kavańin 42. Ustaviće tijeke obćene bistre rijeke začuđene. I. Đordić, mand. 49. Jali bistrim kojim god potokom. M. A. Reļković, sat. 165. — *d) jezero, lokva:* Na bistrom jezeru svetoga krštenja. N. Dimitrović 41. Vidjet je jak vila pri bistru jezeru. M. Držić 24. Bistri, cakleni smute se jezeri. Đ. Rańina 78b. Heď mo veće, druge mile, . . . lir snježani puti bile u jezeru bistru umiti. I. Gundulić 134. Bistra bi se lokva smela. Đ. Palmotić, christ. 47. — *e) more:* Višńijeh poļa lijepe vile, ke u skutu bistra mora uživate s neba s gora vječne vaše zrake mile. I. Gundulić 20. Bistro more. I. Držić, nauk gond. 78. More kad je tiho . . . kaže se . . . bistro. A. d. Bella, razgov. 17. — *f) vino, rakija:* Bistre, rujno, crveno i bijelo vince. M. Držić 399. Čin' da dojde bistre vino. J. Kavańin 475. Bistrim vinom dolij. P. Belić 2, 340. Pijte vino i bistru rakiju. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Piju vino i bistru rakiju. Nar. pjes. vuk. 3, 289. — *g) ulje, krv:* Treći tovar bistra zeitina. Nar. pjes. vuk. 3, 76. Pokli krv mutna taj nevjerne Raklice ne može tvu žedu upiti, napi(j) se bistre daj, ku ti sad prolivam ovoga pastira. F. Lukarević 172.

b. *što je kao pod* a., *ali ne teče: a) led, staklo, sud staklen:* Grlom sniga s' biļa, bistrija još leda. Đ. Držić 351. Svete tve oči pezrjeti mogu svud jak sunce s istoči kroz bistar caklen sud. N. Dimitrović 62. Sva je put ńih vidjet' kroz platno oda svud, kako no rumen cvijet kroz bistar caklen sud. N. Naļešković 1, 202. Obrvmi očića razum i dobru ćud, kako svitlost svića kroz bistar caklen sud. H. Lucić 208. Sunce caklo bijele . . . još ostavļa bistro i cijelo. J. Kavańin 49. Zvjezdar kupuje bistro cklo, koje ńegovu oku kaže veličinu od mjeseca i od zvijezda. V. M. Gučetić, pohv. 4. Tako bistro cklo ne prima u se od sunca zrak veseli. I. Đordić, ben. 56. More uzdignu z dvije strane svojijem vodami ko dva zida oda ckla bistra. B. Cuceri 110. — *b) zrcalo:* Sve zlobe kako u bistru zrcalu od svakoga će biti vidjene. V. Andrijaši, put. 121. Zrcalo lasno prima svitlos, ali toliko je čisto i bistro da ne ima u sebi ni jedne slike, nego tvoju sliku samo prikažuje. A. d. Bella, razg. 130. — *c) zlato:* Ulice narešeno kakono cklom zlatom bistrim. B. Kašić, nać. 90. Gdje se crpa živa voda, bistro zlato. J. Kavańin 69. — *d) oružje svijetlo, najviše puška:* A Perici bistra ǵeverdana. Nar. pjes. vuk. 4, 61. Pa doček agu Smail-agu iz svojega bistra ǵeferdana. 4, 482. Tu ispali bistra ǵeferdana. 4, 401. A pucaju bistri ǵeverdari. 5, 46. Mrtvu glavu ne diže iz groba, ni prekova bistra ǵeferdara. P. Petrović, vijen. 116. *sabļa:* Svoju bistru sabļu prihvatio. Nar. pjes. petr. 2, 428. — *e) čaša sjajna:* Pogledaj, čaša ova moja koliko je bistra i plemenita! F. Lastrić, test. 108. — *f) sise u stoke, kad se provide, tako i jajce (isporedi* bistrac): Imade *(krava)* sise bistre, bijele. I. Jablanci 117. Koje *(ovce)* imadu . . . lijepe bistre sise. 127. Za što živad s ǵnizda biži i jaja bistra ostaju? J. S. Reļković, kuć. 101. — *g) u jednoga pisca i para:* Snig nije drugo nego izdihańe zemļe bistro i vlažno. A. Kanižlić, utoč. 366.

c. *što se još najbolje vidi (kao pod* a. *i* b.) *i po čemu se najbolje vidi (kao pod* a.), *to je sama svjetlost, te se i o ńoj kaže da je bistra, a ne radi i o sunca, o vremenu, o plamenu, u prenesenom smislu o slavi i rodu. a) svjetlost, jasnost:* Prode od tamnoga mraka na bistru svitlost. P. Posilović, nasl. 41b. Bit će im bistra svjetlos brez omrake. J. Kavańin 514. Mâ obrana, ka u jasnosti bistroj sjaše. J. Kavańin 527. — *b) sunce i zvijezde (prvi primjer nije pouzdan, jer može biti adv.):* Na visinu što se ne da, gdi se bistro sunce gleda. V. Došen 18. Nazovimo ju zvizdom, ali ne bludećom koja je omaćita, nego sjajnom i

bistrom. A. Tomiković 368. — *c) plamen:* V živo žeravje, bistro plameńe. Jačko 150. — *d) vrijeme, kad je vedro, dan, kad je vedar. u Bjelostijenčevu vjećniku* bistar *znači i vedar. aa) vrijeme:* Nego bistro i suvo je vrime. J. S. Reljković, kuć. 48. Kad je vrime bistro i toplo. 88. Bistro vrime kad prid minu vidim. 148. — *bb) dan:* Da ś ńe bistri dan mu svane. I. Gundulić 535. Bistrim danom kalami se traže. J. S. Reljković, kuć. 87. — *e) u prenesenom smislu o slavi i o rodu:* Bistrom slavom množ sinova ńemu uzdrža. J. Kavańin 250. Đero bistre loze plod. 140.

d. *čelo može biti bistro kao i vedro, kad nije namrgođeno, nego se na ńemu pokazuje radost i zadovoljstvo: u jednoga pisca:* Potamnje joj svijetlijeh oči sunce blago i veselo, a vedrinu od istoči naoblači bistro čelo. I. Gundulić 547.

e. *kao pod* b. *mogu bistre biti i oči, kad nijesu mutne niti kako god tamne, nego se sjaju, a osobito kad je ńima sve bistro (kao pod* a. *i* b.*), kad im je sve jasno, kad dobro vide, a po takim je očima bistar i vid, pogled itd.: a) kad se same sjaju:* Bistre oči pram ńemu podviže. H. Lučić 253. Da gledaš ńegove bistre oči pune krvi i suza. I. Držić, nauk gond. 59. Mjesec sinu iz oblaka a iz veselijeh bistrijeh oči svijetlo sunce. J. Kavańin 197. Što se je učinilo od oni bistri očiju, kojeno ti se toliko svitle i ugodne čińahu? J. Banovac, pred. 97. Ńegove bistre oči sve bi(h)u od plača pomućene. J. Banovac, razg. 158. — *b) kad dobro vide: u čovjeka:* Tmaste me oči sve bistre ostaše ter svijetlu s istoči danicu poznaše. M. Vetranić 2, 43. Neprijateljsku ruku gleda bistro oko; a što vidi oko bistro, ondi ureda laki stupaj skokom slidi. I. Gundulić 529. Bdi obiju bistro oko vrhu mjesta i obitelji. J. Kavańin 317. *u orla, jastrijeba, sokola:* Ter pogleda *(orao)* iz visine bistrijem okom na daleče. I. Gundulić 418. Al ne mogu ni jastreba bistre oči doseć. J. Kavańin 192. Bistre oči u sokola. M. Katančić, fruct. 67. *mjesto oka zjenica:* Očiju zenica tako bistra. B. Kašić, nasl. xvi. *oči u prenesenom smislu:* Bistre oči od pameti ima . . . oni slipac. A. d. Bella, razgov. 68. Da ti isprosi bistre oči od pameti. A. Kanižlić, utoč. 298. Bistre oči srca vašega. Vuk, ef. 1, 18. — *c) vid, pogled, viđeńe, gledańe:* Tko bistar vid ima. M. Vetranić I, 358. Ne bihu *(końi)* predljivi, da bistra pogleda. M. Marulić 14. Bistar pogled ima. Đ. Držić 363. Ima . . . vidinje bistro lica božjega. P. Radovčić, symb. 39. Blaženstvo u bistru gledańu i uživańu lica božjega zdrži se. F. Lastrić, svet. 20.

f. *bistro može biti i što je oku jasno, što se okom dobro poznaje: tako slika, prilika* (izgled), *prikazańe:* Sokolica od sokola bistru i tihu sliku ima. I. Gundulić 344. Ljepota je . . . dobro, u kom su dobra svaka, bistri izgled od nebesa. 374. Da uzrenje i prikazanje bistro i živo od svih stvari potmasti. B. Kašić, is. 46.

g. *kao što je oko bistro, kome je sve jasno što gleda (pod* e.*), tako može biti i pamet bistra, kojoj je sve jasno čim se bavi, koja dobro razumije; tako i razum, svijest, duša; pa tako i glava u kojoj je taki razum, po tom i čovjek takoga razuma: a) pamet:* Ni jedno nam djelo bistrije pameti ne čini i s bogom takoj ne ujedińuje, koliko čistoća. B. Gradić, djev. 15. Ki bistru pamet bude imiti. F. Glavinić, posl. x. Bješe razborita i bistre pameti. B. Kašić, per. 165. Očitova izvrsnu vridnost bistre pameti svoje. B. Kašić, fran. 3. Razmišljaše ona riči božje s privelikom slastju, bistrom i tankom pametju. B. Kašić, is. 86. Pamet bistra. Mikalja 100b. Da mogu na molitvu bistrije pameti nastojati. I. Ančić, ogl. 131. Post čini pamet bistru. I. Grličić, put. 249. Bistra pamet gdi trebuje. J. Kavańin 244. Imati tako bistru i čestitu pamet i razum. A. Kadčić, bogosl. 230. Ova videńa ńegovu pamet ne smutiše, nego vazda u sebi bi bistra i razborita. J. Filipović, prip. 1, 86. U jutro je pamet skupljena i bistra. 1, 322. Znadiše bistra pamet Marijina. J. Banovac, razg. 141. Nije pameti tako bistro, koja ga može dohititi. Besjede kr. 226. Mahniti, budući kad god u bistroj pameti, opet upadaju u mahnitost. J. Matović 160. Tko je tako bistre pameti? A. Kanižlić, kam. 421. Obraćeńe jednoga mladića pameti bistre, razuma tanka. B. Cuceri 304. — *b) razum, um:* Al te ufam vidit bistra tvoga ječ razuma na biskupski stolac sidit. J. Kavańin 99. Ne ima bistra razuma. A. Bačić 71. Čovik plemenita i bistra zazuma. A. Kanižlić, kam. 32. Bog ga je nadario oštrim i bistrim razumom. 601. Molimo te da što god najdeš neuredno, ti svojim bistrim razumom ispraviš. M. Dobretić vi. Od mudrosti i bistra razuma, od hrabrosti i srca uzdana ti slobodno i zboriš i tvoriš. Nar. pjes. vuk. 5, 474. Bio je uma oštra i bistra. S. Ljubiša, prič. 5. — *c) svijest:* Bjelu u cara iznašli se u to vrijeme dva plemića poklisara bistre svijesti nada svijeme. J. Palmotić, dubr. 60. Tvoje dite bistre svijesti, duše dobre. J. Kavańin 121. Slava ne bi bila neizmjerna, kad daj da i najbistrijom ljudskom svijesti mogla bi se dotegnuti. I. Đordić, ben. 61. — *d) duša:* Duša . . . velo veće tańa i bistrija u znanju krjeposti i u darovijeh. M. Orbin 24. — *e) glava:* U bistru glavu prija svijeh od knjiga nauk vrijedni. J. Kavańin 85. Glava mi je jošter bistra. B. Cuceri 119. U ńega je bistra glava. Vuk, rječ. 27b. — *f) čovjek:* Koga stariji ńegovi bistra u pameti videći. F. Glavinić, cvit. 205. Bistri Niko J. Kavańin 106. Bistar čovjek. Bella 29a. — *čovjek nazvan po svojoj radńi:* bistar *pokazuje kakav je u toj radńi:* Naj bistrijem naučiteljem nauko davaše. V. Andriaši, put. 155. Dvanaest stoje redom bistrijeh proroka. J. Kavańin 516. Bistar tajnik i razboran. 181.

h. *bistro može biti i što je razumu jasno ili razgovijetno: a) u opće:* Tko ni jedno svjedočanstvo za sebe izvańe ne uzište, bistro je da se je bogu sasma pridao. B. Kašić, nasl. 73. — *b) znańe, poznańe, spoznańe:* Primiti bistro poznańe. M. Radnić 363. Da s bistrijem spoznanjem uživaš trojstvo. V. Andriaši, put. 111. Bistro znańe. Bella 29a. Tve bistro znańe umije prozret misli najskrovnije. I. Đordić, salt. 78. Ne imaju bistra poznańa od razloga. A. Bačić 71. Daje ispovidniku bistrije znańe stańa svoga pokornika. P. Knežević, osm. 12. Da je potrebno vjernijema poznańe bistro ovoga člana. J. Matović 76. Najbistrija poznavańa, koja imadoše, mogu se zvati tmine. Grgur iz Vareša 52. — *c) razlog, istina, zlameńe, vjera:* Razlog je od sebe bistar. A. Kadčić, bogosl. 130. Sama bistra istina. I. Jablanci 124. Jest zlameńe bistro da nijesi od kućanina ńegovije. M. Radnić 50. Onda je zadobila mlogo veću viru i mlogo bistriju. A. Tomiković 186. — *d) nauk, učeńe, nadahnuće:* Da nauk izajde koristan i ne maše bistar. A. Kadčić, bogosl. 107. Da bistrije i lašńe izajde naše učeńe. I. Da su imali vlastito i bistro nadahnutje božje. I. T. Mrnavić, ist. 98. — *e) govoreńe različno i što se govori, što se riječima kazuje: u opće:* Ostala su bistra u riči bule. A. Kadčić, bogosl. 286. Budući ovo najposlidńe bistrije i razumnije. 3. — *svjet, svjedočanstvo, proročanstvo, naredba:* Što on čini . . . riječju tihom, rukom blagom, bistrijem svjetom. J. Kavańin 134. Da je bistrije svidočanstvo. M. Radnić 204. Proročanstvo odveć bistro. Grgur

iz Vareša 115. Buduć da su naredbe sve bistre. M. Zoričić, aritm. predg. 12. — *odgovarańe, odgovor:* Da sve pravit' ima u bistrom odvitańu. J. Kavańin 61. Evo bistar odgovor na ovo pitańe. A. Tomiković 153. — *besjeda, riječ:* Iz mlogih, očitih i bistrih besida. A. Kanižlić, kam. 747. Očitovano jest, ali no bistrim i očitim riječma. 681. — *način riječima izrečen, prilika riječima izrečena:* Članak u komu se bistar i razborit način ukazuje kojim grešnik ima svetu ispovid učinit. I. Grličić 147. Imademo mi od ovoga jednu lipu i bistru priliku u sveti kńiga. A. Tomiković 314. — *f) po bistru govoru može biti bistar i jezik i glas kojim se tako govori da je govor bistar, razgovijetan:* Marija... upravla i bistar čini tepav jezik Gasparu Sankezu. A. Tomiković 195. Počet mogu visokijem i bistrijem glasom. I. A. Nenadić, nauk. 12. Da reče bistrim glasom: ja te odrišujem. M. Dobretić 13. Glas bistar čn se govoriti: ja jesam gospodin bog tvoj. A. Kačić, korab. 77. — *g) što god što javno biva, te svak može znati:* Nečistoća prijevarna jest veće ozločešćeńe nego li nečistoća očita i bistra. M. Radnić 127. Znano, to jest oli po ispovidi oli po osudi oli bistru dilu. A. Kadčić, bogosl. 312.

i. *kao čist u moralnom smislu, bez grijeha: tako dolazi o duši, srcu, čeladetu, tijelu i o samoj čistoti: duša:* Bolest očišta dušu i čini bistriju. M. Radnić 146. — *srce:* Puti bistrijem i čistijem srcem dobro razmišleni. B. Gradić, duh. 7. Da tebi bistrim srcem ugodimo. I. Anćić, svit. 119. Hoće bog da mu prikažemo sree čisto i bistro. M. Radnić 434. — *bogorodica:* O divico bistra! P. Posilović, nasl. 67. — *tijelo:* Služićeš bogu s tijelom čistijem i bistrim. M. Radnić 363. — *čistota:* Život od pribistre čistoće. P. Radovčić, nač. 302.

k. *umno što u pravom srom značeńu, samo, bez pretvarańa, ni s čim protivnijem ne pomiješano, bez i čega po čemu bi se moglo misliti da je drugačije, istinito,* sincerus. Brza jest ļubav, bistra, mila, radosna i uzorita. B. Kašić, nasl. 108. Bistrom hoćom nastoj da ispuniš. 205. Da bistro veseļe, ļubav plodna unide u kuću ovu. P. Posilović, nasl. 140.

3. *adv.* bîstro, *comp.* bistrijê: *a) brzo, hitro: samo* XVI *vijeku (vidi i naprijed pod* 1*):* Koni jim rzahu, bistro se metahu. M. Marulić 12. Upazih kon vira, ki bistro viraše, jednoga pastira. D. Rańina 23. — *b) kao jasno (isporedi naprijed pod* 2*): aa) gorjeti, sjati:* Gorahu jošter kandjele bistrije i svjetlije. B. Kašić, fran. 211. Najbistrije sja vire istina po mučeništvu. F. Lastrić, svet. 183. — *bb) vidjeti, gledati, prozirati, motriti, paziti, bdjeti, u tjelesnom ili umnom smislu:* Grlo ńe pribilo bistro se prozire. Đ. Držić 348. Vidi prisvetu trojicu toliko bistro. B. Kašić, ign. 18. Vidi bistrije pomańkanja. B. Kašić, nasl. 43. Telesnim okom bistro ne moremo gledati sunce. F. Glavinić, posl. IX. Koji čelo razvedriti ne će, bistro i viditi? A. Georgiceo, pril. 59. Kad jedan pospaše, tada drugi s čista vele bistro bdjaše i čuvaše mista. B. Krnarutić, vaz. 29. Da pregledam tebe bistro. J. Kavańin 511. Bistro videći bistvo božje. A. Bačić 44. Iz kojih govoreńa bistro se vidi da Petra Isukrst jest stavio glavara. 166. Ovo se svaki dan očito i bistro vidi. J. Filipović prip. 1, 477. Duhovno ji bistro gledamo. F. Lastrić, test. 61. Vidaše *(Isus)* svaka ova bistrije. 105. Promotrimo ga bistrije. F. Lastrić, svet. 157. Jer malahan dok još biše, čini bistro svim viditi da bit' velik imadiše. P. Knežević, živ. 38. Iz ovoga, što spasitelj pravednima i milosrdnima izreče, bistro se vidi da nije zadosta samo ukloniti se zlu. E. Pavić, ogled. 604. Vidiće bistro kako se vlada ńiova crkva. J. Banovac, isk. 29. Bistro vidaše svakoga. Živ. is. 98. Nu pivajuć bistro pazi, kada na te smrt dolazi. V. Došen 45. Djeca ne mogu još tako bistro vidjeti i razlučiti radi doba. J. Matović 347. Ovu istinu vidićemo bistrije u slidećemu poglavju. A. Kanižlić, kam. 514. Ova, koja ozgor rekosmo, bistrije će se viditi u događaji koji slide. M. Dobretić 175. Ovo razumivši svaki od vas vidi bistro, da . . . A. Tomiković 365. Ko vuka gađa, bistro vaļa da gleda. Nar. posl. vuk. 136. Gledi kao tetrijeb *(bistro).* 42. — *cc) čuti, slušati:* Ondi će sve bistro čuti. B. Pavlović 63. Nut poslušajte dakle bistrije od kud tolika gorkost, strah i žalost sališe se u dušu. F. Lastrić, test. 153. Buduć čuli čisto bistro. Pravdonoša 1852. 2. — *dd) reći, govoriti, praviti (u istom smislu), odgovarati, navijestiti, isporjediti, svjedočiti, besjediti:* Vaša zla djela sada ću otkriti i bistro ću riti. M. Vetranić 1, 218. Virno i bistro svidokuje. Š. Budinić, sum. 97b. Govori bistrije, razuma sam tvrda. I. T. Mrnavić, osm. 92. Ke su uboške već krjeposti bistro pravļaj i očito. J. Kavańin 333. Da mi bistro odgovoriš. 394. Da odgovara pomńivo, bistro i cilovito. A. Kadčić, bogosl. 92. Da se grisi bistro izreku. 205. Ima mu bistro navistiti ispovidnik. 252. Bistro govoreći. J. Filipović, prip. 3, 238. Još bistrije duh sveti besidi. M. Zoričić, osm. 76. Toliko se mańe znadete čisto i bistro ispoviditi. F. Lastrić, ned. 113. Koji lijepo i bistro odgovaraju I. A. Nenadić, nauk. 13. Naučitel govori bistro. Grgur iz Vareša 54. Bistro izgovara. 118. Bistro izgovara sv. pismo. I. J. P. Lučić, razg. 8. Isukrst govori nam bistro. B Cuceri 34. Da reknem bistrije. A. Tomiković 61. Govori mu ne u prilikah veće bistro. 106. Ja sam rekao bistro. S. Ļubiša, prip. 171. — *ee) kazati, iskazati, pokazati, prikazati, ukazati:* Poče ona kazivati tako po tanko i bistro. S. Kašić, ign. 82. Ali razlog bistro kaže. V. Došen 38. Kažem ti bistro. A. Kačić, razg. 316. Ne može stvorena pamet ovo otajstvo bistro iskazati. A. Kanižlić, kam. 177. Stide se na ispovidi kazati bistro grihe. A. Tomiković 110. Kažite nam bistro i lijepo. P. Petrović, šćep. 15. Kako nam ova prilika bistro pokažuje. A. Georgiceo, pril. 62. Kako no će se ukazati bistro u drugomu . . obiļežu. B. Kašić, rit. 11. Čovičanstvu ńegovu toliko bistro prije nisu ova bila prikazana. F. Lastrić, test. 153. Koju istinu dok vam bistrije ukažem. 366. Tu mu se *(Isusu)* sve u vrtlu prikaza lipše i bistrije, nego sad ja vami. J. Banovac, razg. 158 Neka bi se bistro prikazale one stvari. J. Matović 143. Prikažujući bistro sve stvari. A. d. Kosta, zak. 1, v. U sudu mora se bistro pokazati i posvidočiti. M. A. Reļković, sabr. 52. Oni nadpisi bistro ukazuju da je ova divica sa svime slobodna bila od griha. A. Tomiković 359. — *ff) objaviti, očitovati, pred oči staviti:* Koji nam je toliko bistro objavio otajstvo. A. Tomiković 51. Niti se ova ļubav očitovati more bistrije. F. Lastrić, svet. 138. Očitovana kripko i bistro istina. A. Kanižlić, kam. 897. Sva mu u vrtlu biše stavļena čisto i bistro prid oči. F. Lastrić, test. 153. *tako i pred adj.* očitan: Ne odvrzi grješnoga života moga, nikomu bolje ni bistrije nego tebi samomu očitna. B. Kašić, nasl. 209. — *gg) tumačiti, razložiti:* Istomači ovo bistrije. M. Bonačić 92. Vaļa da vam bistro istomačim što se reče ispovid u dilu, što li u zavitu. F. Lastrić, ned. 38. Oću se bistrije istomačiti, da me cilovito razumijete. F. Lastrić, od' 100. Istomačimo ovo bistrije. I. A. Nenadić, nauk 67. Da bi se u kratko i bistro istomačile one stvari. J. Matović 117. Da

se ovijema ima dati pošteńe, aposto bistro tomači. 372. Riči zapleteńe i mračne otvora i bistro istomačuje. A. d. Kosta, zak. 1, 10. Nauk bistro istumačen. Grgur iz Vareša 17. Da bistro istomače što će to reći ujediniti se. A. Kanižlić, kam. 885. Bistro je iztomačio ovu istinu. A. Tomiković 93. Koja je bistro i tanko razložio sv. Augustin. J. Matović 126. *kao i razložiti, pokazati:* Himbu vezirovu bistro mu rasnova. I. T. Mrnavić, osm. 47. *prevoditi s jednoga jezika na drugi:* Da se ova kńiga onako bistro i čisto priobrati. I. Jablanci 7. — *hh) učiti:* Tako svome tko narodu nenaviděč čini škodu, da je gori, bistro uči, neg duh koji ľude muči. V. Došen 116. Dok bi bistro naučio da je onde on najbliže. 39. — *ii) znati, poznati:* Tebe, bože, poznavši bistrije. B. Kašić, per. 157. Ti znaš bistro da... 185. Veličanstvo tvoje bistro, dobro i ispravno poznati. V. Andriaši, put. 76. Tada poznaće bistro što sada ne će da razumiju. A. d. Bella, razgov. 210. Da bog svaka ne vidi i svaka ne zna tako bistro i tako očito da se lipše i bolje znat ne mogu, bog ne bi bio bog. J. Filipović, prip. 1, 363. Znaj bistro da ne varam. P. Knežević, muka 23. Da poznadete ovu istinu sjajno i bistro. F. Lastrić, test. 40. Kada bi kraľica poznala bistro kuda cesar ciľa. A. J. Knezović 104. Nek bistro svak poznade. P. Knežević, pism. 176. Što se čisto i bistro zna. S. Ľubiša, prip. 258. — *kk) razumjeti, dokučiti, iskušati:* Govòrimo razboritije, da se razumijemo bistrije. F. Lastrić, test. 366. Da me bistro razumijete. F. Lastrić, svet. 42. Razumiti ćemo ono još bistrije i razboritije. A. Kanižlić, utoč. 11. Još bistrije razumivši razloge temeľite. A Kanižlić, kam. 460. Koji hoće ovo da bistrije razumije, neka dojde bliže. A. Tomiković 5. Tančine bogoslovske bistro dokučivaše. J. Banovac, pred. 141. Iskušat bistrije lasnoću zapovidi božije. F. Lastrić, ned. 377. — *ll) kao adj. naprijed pod* 2, k.: Milost bistro (simpliciter) hodi, uklańa se od svakoga obliča od zla. B. Kašić, nasl. 216. — *mm) uklańajući svaku sumńu o onome čemu je dodano, kao u pošlednem primjeru, i tako mu utvrdjujući značeńe izjednačuje se sa upravo, baš,* plano: *tako se nalazi dodano glagolu:* Ne napastuje bistro žensku glavu, nego dade koji bilig, po kojemu zlamenuje pokriveno svoju ľubav. A. Kadčić, bogosl. 335. *dodano posesivnom pronominu:* Još nismo takli u tugu i žalost bistro ńegovu. F. Lastrić, svet. 176.

BISTARSKI, *adj. što pripada selu koje se samo ne pomińe u koje će biti sadašńa Bistrica između Prilipa i Velesa: selu je Homoranima (na karti* ‚Moran') *s Tjehovom (na karti* ‚Teovo') *išla meda* XIV *vijeka* ‚do bystrьskego sinova'. Glasnik 11, 134.

BISTE, Bisteta *i* Bistete, *n. ime muško* XIII *i* XIV *vijeka, prvi put dolazi griješkom* ‚Bisti': Bisьti Gataľd(ić). Mon. serb. 7. Unutrьńega milostnika kraľevьstva mi kneza Bisteta. Spom. sr. 2, 9. Bistetu Buniću. 23. Daničić 1, 41. 42. *u jednoga pisca prošloga vijeka kao prezime (isporedi* Bistetić): Pavo Biste. J. Kavańin 239. — *Postańa neznana: može biti od* Festus, *nov. grč. Φηστός.*

BÌSTÊRNA, *f. vidi* bistijerna.

BISTETIĆ, *m. prezime* XIV *vijeka, po ocu kome je ime* Biste. Mon. serb. 150. 241. Daničić 1, 41.

BÌSTIJERNA, *f.* cisterna. *isporedi* gustijerna, čatrńa, studenac, bunar, počuo. *Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se pomińe da je Vuk čuo u Crnoj Gori).* -ije- *je po južnom govoru od staroga* -ê-, *mjesto kojega je u istočnom* e. *Postańem od* cisterna, *promijeniviši* c (k) *na* b. — Zlata 12 bisterьnь plьnčьn. Aleksand. nov. 76. Po primorju zovu bunar počuo i bistijerna ili gustijerna. V. Vrčević, nar. prip. 13.

BISTO, *u zagonetci o medu:* Tisto bisto, perom poklopľeno. Nar. zag. nov. XIX.

BISTONSKI, *adj.* bistonius. Nek bistonski mjesec brta, tu mu ne dam ja mijeniti. J. Kavańin 195.

BÌSTRA, *f.* 1. *ime žensko; dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da je u običaju u Risnu).* S. Novaković, pom. 46. — 2. *dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj: jedno se zove* Bistra. Schem. zagr. 1875. 73. *pomińe se* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* Mon. ep. zagr. 1, 18. *pišu ga i* Gorńa Bistra. Pregl. 19. *drugo je blizu prvoga i zove se* Dolńa Bistra. Schem. zagr. 1875. 73. Pregl. 19.

BÌSTRAC, bistràca, *m.* 1. *jaje iz koga se ne izleže ništa nego ostane bistro,* ovum irritum. Kokoš jaja petnajstero krije, ńoj dat' više probitačno nije; dali svaka ni to ne pokriva, s tog od jaja mlogi bistrac biva. J. S. Reľković, kuć. 157. One *(kvočke)* š ńega ostavľaju gńizda, s toga mlogi i bistrac se izda. 101. — 2. vir simplex, *‚čovjek skroz pošten'.* J. Grupković. *isporedi* bistar *pod* 2, i. — 3. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj kod Samobora.* Schem. zagr. 1875. 202. Pregl. 19.

BÌSTRÂĆ, Bistráća, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Petrińe.* Razdjeľ. kr. 22. *Pogrješke:* Bistrač. Schem. Zagr. 1875. 134. Bistrac. Razdjeľ. kr. 29.

BISTRAHAN, bistrahna, *adj. dem.* bistar, nonnihil limpidus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÌSTRÂNGA, *f. vidi* pastrva *(riba). samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (887). *od mag.* bisztráng, *koje je od star. slov.* pьstrąga. *isporedi i* pastruga.

BÌSTRANICA, *f.* bipennis; *vidi* objestranica, *od koje je i postala izgubivši sprijeda o. prvo je i po zapadnom govoru. samo u rječnicima Mikaľinu* (16ª) *i Stulićevu.*

BISTRANKA, *f. vodu iz bistijerne. u Braču.* M. Pavlinović. *Postańem od* bistijerna.

BISTRAŠAN, bistrašna, *adj. vidi* bistrahan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BISTRÈŃÂK, bistreńáka, *m.* elmis Latr. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 335. 336.

BÌSTRÊNE, *n. radńa kojom se što bistri. samo u Vukoru rječniku.*

BÌSTRÎ JÂRAK, Bìstrôga Jârka, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 149. Pregl. 106. *isporedi* Ledenik.

BÌSTRICA, *f.* 1. *ime rijekama: a) rijeka koja teče kraj Peći i utječe u Drim s desne strane:* Štupeľь vyše Peći arьhipiskupove, Zahakь na Bistrici. Mon. serb. 58. Hramь sv. Nikoli vь Hvosnê na reci Bistrici blizь velikije arhiepiskopije srьbskije. Mon. serb. 72. Obrête pešteru vь kameni, jaže zovetь se Kotrulica, blizь rêky Bystrice. Danilo 269. — *b) rijeka koja teče kraj Dečana i utječe također u Drim s desne strane:* Byvoľakь sь vsêmi medami do prêke cêste i do Bystrice i do vode, koja teče Kruševcu, i do Papraćani prêko do Bystryce. Mon. serb. 92. Prêzь Drimь s one strane kako upada Bystrica u Drimь. Glasnik 11, 12, 48. 101. Nizь rêku što zateče Bystrica do Cera. 60. 96. Da dovedetь vodu otь reke Bystrice vьnutrь Dečanyi monastira. 558. Mêsto ravьno na brêgu rêky glagoľemyje Bystrice, . . mêsto

slavьnoje Dêtьčani. Danilo 203. Sьzda crьkovь sv. vьznesenija na rêcê Bystrici na Dečanêhь. Ļetop. šaf. 61. *ista rijeka, samo se pjeva da je u primorju:* Dok načini visoke Dečani u primorju kod vode Bistrice. Nar. pjes. vuk. 2, 103. — *c) rijeka kod Prizrena, koja također utječe u Drim, ali s lijeve strane (na karti joj nema imena): selu je Ograđeniku sa zasecokom Našem (na karti ‚Našec' kod Prizrena) išla međa* ,u crьkvь sv. Panteleja, gdê se staje Bistrica z Drimomь, uz Drimь do gradišta kako upada Sušica u Drimь. Glasnik 15, 279. Kako vodovada iz Bistrice grede na Ograđenikь. 272. *može biti ista: planini na Sogovoj bila je međa* XIV *vijeka* ,na obrьši Bistrice'. Glasnik 15, 301. *može biti da tu rijeku misli ļetopisac govoreći o crkvi koju je zidao car Stjepan u Prizrenu:* Sьtvori crьkovь . . . u Bistrici vyše Prizrena. Ļetop. šaf. 61. — *d) u pjesmi rijeka na putu od Prizrena u Kosovo, koja teče u Sitnicu i blizu je Goleša planine:* Dokle dode u Prizrena grada; ali care vojsku podigao, i pošao niz vodu Bistricu; sustiže ga bane Milutino na onome Golešu planini. Nar. pjes. vuk. 2, 170. — *e) rijeka koja utječe u Lim s desne strane niže Prijepoļa:* Spušta se Bistrici, ńome vodi do utoka u Lim. Rat. 193. — *f) rijeka koju utječe u Drinu više Foče.* Glasnik 20, 266. 337. 21, 305. 22, 49. — *g) rijeka koja utječe u Vrbas u Bosni više Bugojna.* Zemļop. bos. 26. — *h) rijeka kod Hlijevna u Bosni.* Zemļop. bos. 28. Schem. bos. 1864. 62. — 2. *ime selima: a) u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Schem. zagr. 1875. 71. Pregled 62 — *b) u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 151. Pregled 110. — *c) u Bosni: aa) kod Hlijevna selo* XV *vijeka (isporedi* bistrički): Vlatko odь Bistrice, Vojinь z Bistrice. Mon. serb. 218. — *bb) u Skopļu.* Schem. bosn. 1864. 49. T. Kovačević 34. — *cc) blizu Jajca.* Schem. bosn. 1864. 44. — *dd) blizu Hrvojnice.* Schem. bosn. 1864. 11. — *ee) blizu Tešńa.* Schem. bosn. 1864. 59. Zemļop. bos. 40. T. Kovačević 55. — *d) u Srbiji: aa) u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 97. *bb) u okrugu požarevačkom.* 112. XIV *vijeka pisalo se u mn.* Bistrice. Mon. serb. 191. *u jednoga pisca tako i sada:* Izmedu Stavnice i Bistrica. Glasnik 43, 307. — *cc) u okrugu vranjskom.* Sr. Nov. 1879. 176. — 3. *bistra rakija, bistra voda: a) rakija:* I dade im bistricu rakiju. Nar. pjes. vuk. 4. 156. — *b) voda:* Zahitati bistrice vodice. Gr. Martić u nar. pjes. juk. 27. — 4. *ńeka šļiva.* Bjelostjenac 15b. B. Šulek, im. 16. Kad su slive bistrice počelo zreti. S. Tekelija, Ļetopis 120. 65. — 5. *ženska čeļade bistra ali lukavo. samo u Stulićevu rječniku, gdje se tumači:* ‚donna d' ingegno sottile, mulier callida, vafra'.

BÌSTRICE, *f. pl. vidi* Bistrica *pod 2, d, bb.*

BÌSTRIČÂNKA, *f. ńeka šļiva.* B. Šulek, im. 16.

BÌSTRIČKA, *f. ńeka šļiva.* B. Šulek, im. 16.

BÌSTRIČKÎ, *adj. što pripada Bistrici: u Bosni blizu Hlijevna:* Što pristoji gradu bistričkomu. Mon. serb. 248. — *u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Opština bistrička. K. Jovanović, reč. 112. *kod istoga sela:* Bistrička reka. M. Đ. Miličević, srb. 1021.

1. BÌSTRIĆ, *m. prezime, po materi* Bistri. Boca 32.

2. BÌSTRÎĆ, bistrića, *m. čovjek bistar, ali lukav. samo u Stulićevu rječniku, gdje se tumači:* ‚uomo d' ingegno acuto, vir callidus, vafer'.

BÌSTRÎK, Bistrika, *m. dio Sarajeva:* A Bistriče, strmen ti si! Nar. pjes. petr. 1, 320. Oko ńega Bistrik i Bjelave. 3, 483. *u jednoga pisca može biti isto mjesto ili koji god bistar izvor ili potok:* Ko ć dolazit' na bistrik na vodu. Gr. Martić, u nar. pjes. juk. 27.

BÌSTRILO, *n. bistrina,* limpiditas. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Vitri su jali put, gdi je stat ńim dilo, jadna mora mut obuja bistrilo. Đ. Baraković, vil. 285.

BISTRÌNA, *f.* claritas, limpiditas. *isporedi* bistroća, bistrota, bistrost, bistrilo. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bistrînâ. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (189a. 140a. 557a), *Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* — 1. *kao osobina u čega god što može biti bistro (isporedi* bistar): *a) u vode:* O vodo studena, . . da tve dno cakleno, bistrinom ko sviti, od stada smućeno ne bude vik biti. Đ. Rańina 22b. — *b) u čega god kroza što se kao kroz vodu može vidjeti ili u čemu se kao u ńoj može ogledati:* Tolikom lipotom i bistrinom jest darovano tijelo slavno, da bog ukaže amo ļudma tijelo jednoga blaženoga, stajali bi začuđeni. M. Radnić 71. Dar tilesa proslavļenije: bistrina, za što ne će činiti sjena, nego će se viditi sve kao u ogledalu i providiti kao kroz pričisto cakło. F. Lastrić, svet. 10. Kojega voda nadhodi bistrinu kristala. M. A. Reļković, sat. 120. Haļine, sudi sveti, . . neka se uzdrže u svakoj čistoći i bistrini. M. Bijanković 26. — *c) u svjetlosti, i sama jaka svjetlost:* Da ništar lahčine, ništar bistrine, ništar razblude, ništar oholosti, ništar plahosti ukaže se u tvom hođenju. Nauk Bernard. 11. Ostavivši bistrinu sunca od pravde. M. Radnić 156. Slijep na svjetlos ja prihodim vjekovite od bistrine. I. Akvilini 296. Isuse, bistrino od viečńe svitlosti! S. Margitić, ispov. 269. Pristupam kako slipac k svitlosti bistrine vikovičńe. A. Kadčić, bogosl. 388. U doba ono, u koje Marija bješe rodila, na nebu prikaza se jedna bistrina i jasnost neobična. Živ. is. 32. Ńegove vode nijesu drugo neg bistrina od raskoša najčistijeh. B. Cuceri 21. — *d) u oka, koje dobro vidi:* Gńev je od muńe sjańe, koje bistrinu oku svu porazi. I. Đordić, mand. 141. — *e) u uma, u pameti:* David bi nadaren bistrinom od pameti. I. Đordić, salt. VIII. Priizvrsnom pameti svoje bistrinom pomognuta, što je štila ono je i razumila. A. Kanižlić, utoč. 197. Ukaza oštrinu, bistrinu i plodnost razuma. A. Kanižlić, kam. 12. Pogledaj s bistrinom od pameti. M. Zoričić, osm. 52. Vidi se u ńecijeh tolika bistrina od pameti. Besjede kr. 321. Tvrdo mi obećava to uma tvoga bistrina. D. Mattei v. U razumu nijedno tavnosti zasińeće, nego vedrina i bistrina I. Velikanović, upuć. 1, 52. Ne ima bistrine pameti, koja ne bi potavnila na sivańe toliko sjajnoga plamena. A. Tomiković 204. Mi smo izgubili bistrinu pameti. A. Kalić 362. Velika bistrina ńegove pameti. M. Pavlinović, rad. 102. *i kad se ne kaže izrijekom da je u uma ili pameti:* Nezrjele si još pameti, za sve da si pun bistrine. J. Kavańin 88. Da svoje djelo svaki slijedi i junaštvom i bistrinom. I. A. Nenadić, šam. 12. Kako puća tijelo tako pos dušu pokrjepļiva i udahńiva joj bistrinu i snagu. I. Đordić, ben. 125. Želio bih da on pozna moju dušu onom bistrinom, kojom bog isti razgleda sve moje grijehe i krivine. B. Cuceri 151. — *f) u znańa, razloga:* Uzdignuvši ju na toliku bistrinu i vedrinu od znanja i poznanja božanstvenoga. A. Gucetić, roz. mar. 261. Slavi privisoku bistrinu od znańa božjega. I. Đordić, salt. 464. Da bistrinu od razloga imaš. V. Došen 268. *i kad se ne kaže da je u znańa i razumijevańa:* Na daleče od taština ispraznoga bludna svijeta, puna mudrijeh ti bistrina sva provede tvoja ļeta.

1. Gundulić 269. Za veću lasnost i bistrinu moga učenika mećem slijedeće prilike. M. Zoričić, arit. 10. Dosta sam učio lasnoći i bistrini. B. Leaković, gov. vi. — *g) u gledaňa:* Da budemo moći ovdi ļubiti boga, a pak moći doći razgledati ga i ļubiti s bistrinom i s većom ļubavļu u raju. A. d. Bella, razgov. 228. — *h) u govoru:* Visina ovoga otajstva bistrinu u govoreňu iziskuje. F. Lastrić, test. 36. Govoriti sa svom bistrinom. F. Lastrić, svet. 78. Ako je tolika proročanstva svitlost i bistrina, za što ňiovu očitost ne vide i ne poznaju? I. Velikanović, upuć. I, 121. *i kad se ne kaže da je u govora:* Neka ni u čem ne pomaňkam mome učeniku, s običajnom bistrinom pristupam k prilici. M. Zoričić, arit. 32. — *i) u kreposti:* Zli mute bistrinu od kreposti. M. Radnić 139. — *k) u roda gospodskoga:* Ne bistrina krvi, već plemenština kripostije čini da čovik bude drag bogu. M. Radnić 76. Malo ti pomaže bistrina plemenštine tude, ako je ti ne imaš sobom. 74. Ona je sama i jedina, koja može ukazati svoju bistrinu početka i svitlinu svoga poroda. A. Tomiković 368. — *l) u čistote moralne:* S bistrinom od čistote dopriti u počivaňa nebeska želeći. F. Lastrić, test. ad. 102. *i sama čistota moralna velika:* Koji *(jagaňac)* nikomu ne nauda, jer je brez svakoga oskvrňenja, i tako zlamenuje Isukrsta pridobroga studenca od svakoga dobra, bistrine, čistoće. I. Ančić, svit 248. Da bistrinu vašu požuda ne vara. I. Ančić, ogl. 108. — 2. *bistra židina:* Ocedi pelagano bistrinu. Z. Orfelin 375.

BISTRÍNCI, Bistrînâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 100.

BISTRINICA, *f. i m. bistro čeļade muško ili žensko. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BISTRINOST, *f. vidi* bistrina *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÌSTRITI, bistrîm, *impf.* clarare, illustrare, serenare, limpidare. *Ake. se mijeňa u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* bistrímo, bistríte, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bîstrî, *i part. pract. pass.:* bîstren. *Doluzi od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (307b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* — 1. *prelazno: a) vodu:* Vodu s vinom pomišaj za pitje; ako li ju samu piti voliš, bistri prije, da se ne razboliš. J. S. Reļković, kuć. 170. Rogom vodu mućaše, a očima bistraše. Nar. pjes. vuk. rječ. 27b. — *b) zrak, razdub:* Ogań gaseći, aer bistreći. S. Margitić, fala 108. — *c) dušu, pamet:* Dušu prosvjetļuješ i bistriš. V. Andriaši, put. 91. Bog bistreći našu mutnu pamet. V. M. Gučetić, pohv. 155. Tijelo Jezusovo bistri pamet, da se ne bude privarit u spoznaňu prave istine. A. Kalić 190. — 2. *sa* se: *refleksivno:* Vino opet lice svoje dobija i bistri se. P. Bolić 2, 234.

BISTRIV, *adj.* clarificans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

1. BÌSTRO, *adv. vidi kod* bistar.

2. BISTRO, *n. selo u Bosni ne daleko od Travnika.* Schem. bosn. 1864. 83.

3. BÍSTRO, *m. nadimak muški.* U Šapcu sam poznavao jednoga čovjeka, koji nije pio nikakva pića van vode, nije pristajao ni u kakve neuređnosti u životu i imaňe mu je stajalo u najboļem redu. Bilo mu je ime Petar i Šapčani su ga zvali svagda nadimkom Petar Bistro. S. Novaković.

BISTRÒĆA, *f. vidi* bistrina. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu. a) u tjelesnijeh stvari jasnijeh:* Rečeni elementi obući će se u jednu bistroću i svjetlos neizrečenu. M. Orbin, zrc. 259. U mjesecu cjeća ňegove bistroće ne će se vidjeti ona što se vidi sada na ňemu kako tma. 262. — *b) čistota moralna:* S jednijem mirom i bistroćom od koňšiencije. I. Držić, nauk gond. 215. — *c) u uma,* acies ingenii. Bjelostjenac 15b. — *d) vedrina, vedro,* serenitas. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BISTRÒGLASAN, bistròglasna, *adj.* clarisonus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BISTRÒGLAV, *adj.* perspicuo ingenio praeditus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BISTROGOVORAN, bistrogovorna, *adj.* planiloquus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BISTROGOVORNICA, *f.* mulier planiloqua. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BISTROGOVORNIK, *m.* planiloquus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BISTROMISAO, bistromisli, *f.* sententiarum vel idearum claritas. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sa svijem nepouzdana.*

BISTROPAMETAN, bistropametna, *adj.* perspicuo ingenio praeditus. *samo u rječnicima Belinu* (acutus 29a. solers 557a) *i Stulićevu. isporedi* bistropametno.

BISTROPAMETNO, *adv.* perspicue ingenio. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ne će biti evanđeļe, komu ne bi podana bila množ razgovora oli u dugo i obilno, oli u kratko po običaju naučiteļskomu duboko i bistropametno. J. Matović xiii.

BISTRORAZUMAN, bistrorazumna, *adj.* perspicuo ingenio praeditus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Naučiteļ bistrorazumni. Đ. Rapić 41.

BÎSTRÔST, bîstrosti, *f.* celeritas, claritas. *isporedi* bistrina. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (189a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* — 1. *brzina,* celeritas, *samo u knizi pisanoj po erkvenijem:* Otьskoči bistrostiju svojihь nogь. Starine 2, 294. — 2. claritas, *isporedi* bistrina: *a) u vode.* Mikaļa 16a. 153a. — *b) u čega god tjelesna svijetla ili što se uzima kao tjelesno, i u same svjetlosti:* Da gledaš bistrost božju. B. Kašić, rit. 27. Koje *(sunce)* uzrok jest od svake bistrosti i jasnosti. B. Kašić, is. 1. Prosvijetlivši mu se obraz neizrekļivom bistrosti. B. Kašić, ign. 34. Tijelo udiļ bi obogaćeno tančinom, bistrostju i hitrinom. F. Lastrić, test. 203. Bistrost od viečno svitlosti. B. Kašić, rit. 58. L. Terzić 363. — *c) u očiju, koje dobro vide:* Vidi s velikom bistrosti od očiju unutrńjeh boga oca. B. Kašić, ign. 62. — *d) u razuma:* Cjeća bistrosti ňegova razumka. B. Kašić, fran. 22. Bistrostju razuma priteče svu družbu svoju. A. Kanižlić, utoč. 266. — *e) u čega god što je umu jasno, razgovijetno, što se dobro razumije:* Kazivajući ńim mjesta u knigah tolikom bistrostju. B. Kašić, per. 171. Sve mu se to prikaza s tolikom bistrostju i naglostju, kakono da sve tada trpļaše. B. Kašić, is. 47. — *f) čistota moralna:* Sinko, hodi prida mnom u istini i u bistrosti od srca tvoga. B. Kašić, nasl. 103. Da obslužim čistoću vikovńu i bistrost srca. P. Radovčić, nač. 519.

BISTRÒTA, *f.* 1. *brzina,* celeritas. *samo u jednoga pisca* xiv *vijeka.* Raslabļenyimь bystrota, grubyimь lêpota. Danilo 103. — 2. *bistrina,* claritas. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bistrota *(u vina).* Z. Orfelin 91.

BISTROTEČAN, bistrotečna, *adj* cito currens.

samo u knigama pisanim po crkvenim; između rječnika samo u Daničićevu. Bistrotečno dêlo ꙗubꙁve, vꙁsaku dobrodêtь prêiti mogušte. Glasnik 11, 167.

BISTROTMASTOBOJA, *f.* monochromata, *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno prema tal.* chiaroscuro. *tako je u istom rječniku i* bistrotmastobojan, monochromateus.

1. BISTROUM, *m.* ingenii acumen, *bistar um. samo u Stulićevu rječniku. riječ zlo načińena.*

2. BISTRÒUM, *adj. vidi* bistrouman. *samo u Stulićevu rječniku.*

BISTRÒÛMAN, bistrôûmna, *adj.* perspicuo ingenio praeditus. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Prilika ovoga mudroznanoga i bistroumnoga. Đ. Rapić 457. — *Adv.* bistroumno, perspicue. Milo, slatko, bistroumno slove. J. Krmpotić, kat. 22.

BISTRÒÛMĻE, *n.* ingenii acumen. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bistroumje‘).

BISTRÒÛMNO, *adv. vidi kod* bistrouman.

BISTROVAC, Bistrovca, *m. u Srbiji u okrugu aleksinačkom ńeko mjesto gdje je bila straža granična.* M. D. Milićević, srb. 725.

BISTROVID, *m.* acutus visus, *bistar vid. samo u Stulićevu rječniku. riječ zlo načińena.*

BISTROVIDAN, bistrovidna, *adj.* acuta oculorum acie praeditus, *bistra vida. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÌSTROVIDNOST, *f.* oculorum acumen. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÌSTVEN, *adj.* essentialis, substantialis, *što pripada bistvu ili od ńega dolazi, i što ima bistvo, što jest, po tom i istinit, pravi. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Umnoža mu slavu od raja bistvenu. I. Ančić, svit. 11. Umnoža se slava ne bistvena koju jur imadu, nego niko izvańsko pošteńe (non gloria essentialis, sed accidentalis). 207. U posvetilišću je istinom istinito i bistveno tilo i krv. I. Ančić, vrat. 2, 4, 221. Što jest bistveno i potribnito za pokajańe. P. Posilović, nasl. 91. Ne primaš plemenitu i bistvenu piću i ječek nebeski. M. Radnić 2. Ovo jesu dobra bistvena. 566. Ostavļamo radosti i veseļa bistvena zaradi jednoga sjena. 366. Užgan od gorućstva ļubavi bistvene božje. 404. Kńižice bile su pune pomańkańa, ne doisto bistvenih, dali oni koja su okolo bistva. M. Lekušić 4. Ovo naše promińeńe ako i nije bistveno, jest čudnovato. J. Filipović, prip. 3, 68. Nije ovo po ńezinu mogućstvu bistvenome, nego po dopušteńu božjemu. J. Banovac, razg. 11. Ļubav ovu bistvenu ļubavju kojom možeš proslidi. P. Knežević, osm. 318. Prozvaše ona dobra naravska, oli ti bistvena, a ova pristupajuća oli ti slijedeća. J. Matović 117. Je li vlastitost bistvena ili sobstvena? A. Kanižlić, kam. 196. U sakramenti iziskuje se podlaga i obličnica, kakono dvi stvari bistvene, od koji se čini sakramenat, a odluka jest treća stvar, ne bistvena, ma toliko potribita da se brez ńe ne more ni po što sakramenat učiniti. M. Dobretić 8. Bistvene il ti essentiale riči. 21. U sakramentu jest istinito, pravo i bistveno tilo i krv gospodina uašega Isukrsta. I. Velikanović, upuć. 1, 331. Vlastito paće i bistveno jest razumnoj naravi da ima svoju voļu. 126. Ļubav bistvenim načinom jest sjedińeńe. A. Tomiković 55. — *Comp.* bistvèniji: Ne ima piće tjelesne snažnije i bistvenije, da ima toliku krepost. M. Radnić 464. — *Adv.* bistveno, essentialiter, substantialiter: Bog jest bistveno dobar. M. Radnić 378. Od oca bistveno (essentialiter) po sinu neizmirno rodenu ishodeć. A. Bačić 22. Što je bistveno u bogu (id quod est substantialiter in deo), u duši čini se prilično. J. Filipović, prip. 3, 10. Sebe stvorit, il' roditi, . . stvar bivstveno ta nikada baš ničemu ne zapada . . . V. Došen 263. Duh sveti jest iz sina i bistveno jest u ńemu. A. Kanižlić, kam. 674. Jest sakramenat u komu se pravo, istinito, sućanstveno, to jest bistveno uzdržaje tilo i krv. I. Velikanović, upuć. 2, 48. Po ńoj istoj *(pravednosti)* bistveno pravedni jesu. I. J. P. Lučić, nar. 5.

BÌSTVO, *n.* esse, *kao biće skoro u svijem ńegovijem značeńima. Pred* s *je otpalo* t, *koje ńeki pišu, ali vrlo rijetko. Dolazi od* XVII *vijeka (vidi pod* 5 *primjer M. Divkovića), između rječnika u Belinu* (bistvo, essentia 293b), *u Bjelostijenčevu* (bistvo, essentia, vis et potestas), *u Voltiģijinu* (bistvo, wesenheit), *u Stulićevu* (bistvo *i* bitstvo, essentia. substantia). *Akcenat je stavļen po tome što u Belinu rječniku stoji* ‚bistvo‘, *u Stulićevu* ‚bistvo‘.

1. *kao biće pod* 1: Bog je otac naš po stvorenju, jer od ńega imamo naše bistvo tilesno i duovno. I. Ančić, svit. 228. Duh sveti bistvo svoje i svoje sobstvo ima od oca. I. Ančić, vrat. 2, 4, 222. Sin ļubi svoga oca, . . imajući od ńega, to jest polak ńega, svoje bistvo i svaku stvar što ima. P. Posilović, nasl. 2. Gdi je čedo, i u kom mistu? je li dite još u bistvu? 61. Sarańujući glavu sarańuje i čuva š ńome život i bistvo. 124b. Kako te bog stvorio od ništa i dao je tebi bistvo, koje ti imaš. P. Posilović, cvijet 92. Bistvo i glavu braneć svoju. J. Kavańin 123. Ti si svaka stvorio, po tvojoj voļi imadu sva svoje uzdržańe i svoje bistvo. E. Pavić, ogled. 668. Promisli da ti bog ne samo želi dobro, dali jošte služi ti u svakome stvoreńu, dajući mu bistvo, moćnost, živļeńe. M. Zoričić, osm. 119. Spomeni se, sinko, da si od mene bistvo tilesno primio; nemoj mi milost zanikati. M. Zoričić, zrc. 61. Kako biti svim zapade? tko li svakom bistvo dade? V. Došen 263.

2. *kao biće pod* 3: Svak je dužan prociniti svoje bistvo: da nije drugo nego jedna šaka praha. I. Ančić, svit 1. Kad su prišlo iz bistva krušnoga i vinskoga u bistvo tila i krvi Isusove. 183. Prilikovati se onomu viečńemu bistvu božijemu. P. Posilović, nasl. XIII. Morete doći na vašu najposlidńu svrhu, što jest užívati božanstveno bistvo. XVI. Dojilica uzme ječek i okrene ga u svoje bitstvo *prije* nego zadoji djetešce. M. Radnić 57. Pavao podignut na treće nebo vidi bitstvo božanstveno. 354. Sam bog *(jest)* čisto dobar u svojoj naravi i bitstvu. 378. Najveća posvetilišća u vodenomu bistvu satvorio jesi. L. Terzić 198. Sve bezbrojne izvrsnosti sastaju se u onemu bistvu božje naravi. A. d. Bella, razgov. 33. U komu se tomači sve bistvo slavne vire. A. Bačić 238. Bistvo kruha i vina. 296. Da su sve ove riči od bistva posvećeńa. 315. Jedan kip ili ti sobstvo, u komu su dva bistva: božanstveno i ļudsko. J. Filipović 1, 34. Bog kako bog u svomu bistvu jest duh. 160. Mučno je grih istomačit u ńegovu bistvu. 204. Ne može čovik jednu stvar dobro poznat, ako ńe bistvo ne procińuje. 384. Članak jest sveto vire i otajstvo da se bistvo kruha promini u bistvo tila Isukrstova, a bistvo vina u bistvo krvi Isukrstove. 431. Cablo nama plod dajući daje ga od svoga bistva. 551. Ovo poznańe može imat promišļajući sebe u svomu bistvu naravnomu. 6. Odluka više ne sagrišit jest od bistva skrušeńa. J. Filipović 3 116. Bog roden iz bistva očina na nebesi od vijeka. F. Lastrić, test. 63. Jednoga boga u bistvu naravi svoje. 270. Obadva bistva, to jest narav božija i čovičanska. 374. Kako more u bistvo obratiti se tila Isusova? 297. Kako more bistva nestati vode? 297. Premda je

samo jedan bog u bistvu i naravi, ništa ne manje tri su kipa. F. Lastrić, od' 121. Kada se reče: zla duša, kriva duša i t. d., ne ima se razumiti od bistva dušo ili ti duha neumrloga, koga je bog plemenita stvorio. F. Lastrić, ned. 50. Bistvo moje prid tobom toliko je koliko ništo (substantia mea tamquam nihilum ante te). F. Lastrić, svet. 93. psal. 38, 6. Da je bog u svakom mistu po svome bistvu. J. Banovac, pred. 62. Da je bog u svomu bistvu neizmiran. J. Banovac, razg. 74. Bistvo naše duše jest prilično božjemu. 97. Bistvo kruha prolazi u bistvo tila Isusova, a bistvo vina pride u bistvo krvi ńegove. 228. Prem da naučitelji na mnoge druge načine sakramenat tomače, ništa ne manje u bistvu svi se slažu. 197. Tomači svo bistvo krštenja. 212. U odrišenju stoji bistvo sakramenta pokore. 256. Što je grih u svomu bistvu? J. Banovac, uboj. 4. Virovat jednog boga u bistvu, a trojstruka u sobstvu. D. Rapić 327. Ona rána, kako kruh i ostala, pribratila su se u tvoje bistvo. M. Zoričić, zrc. 169. Bog jest čista ljubav bivstva svoga. P. Knežović, osm. 90. Kad promisli čovik boga i nizinu bistva svoga. V. Došen 140. Sina božjega nazivaju prilikom ńegova bistva. A. Kanižlić, kam. 179. Ovo je bistvo oli vlastitost od odrišenja. M. Dobrotić 84. Bistvo, essentia. I. Velikanović, upuć. 1, VIII. Posvetilište ovo nekrvno od posvetilišta Isukrstova krvnoga ništa u bistvu nije razlučeno. 1, 7. Otac porađa sina sobi jednobistvena, to jest, jednoga i istoga s otcem bistva. 1, 17. Je li u svih katolicih ista vira? Ista jest u bitju iliti bistvu: isto bo svi viruju. 1, 375. U ovomu da stoji i uzdržaje se bistvo pravde, svaki dobro zna. 1, 400. Sućanstvo ili ti bistvo kruha obraćeno jest u bistvo tila Isukrstova a bistvo vina u bistvo krvi Isukrstove. 2, 51. Jedno sina božjega s otcem sućanstvo ili ti bistvo. 2, 51. Ovo na bistvo pričesti ne spada. 2, 62.

3. *kao* biće *pod* 4: Da znade pokornika bistvo, to jest je li posvećen, . . od koga li je zanata, žena li je mužata, udovica ali divojka. I. Ančić, svit. 89. Čestito bistvo svete crkve. 101. Znati ćemo da si čovik jaki i od bistva. M. Radnić 427. Samo bistvo redovničko jest strah sotonski. L. Terzić 46. Budući u tomu oli u tomu bistvu, u tomu oli u tomu stańu, na priliku jedan kraj. M. Dobretić 200. Isukrst uzdižući ženitbu na bistvo i razlog od sakramenta. 458.

4. *kao* biće *pod* 5: Bog jest bistvo duhovno. A. Bačić 4. Za što su sve ovo *(duša, anđeli, duvoli)* bistva duhovna. 431. Duša jest jedno bistvo najplemenitije, čisto duhovna drugarica i sestra andeoska. D. Rapić 37. Bistva netilesna nadhode sva bistva tilesna. Grgur iz Vareša 28. Za radi boga, koji jest bistvo svrhunaravno. M. Dobretić 173. *u opće što jest:* Obličje . . . nije nego jedna prilika onoga štono jest bitstvo. M. Radnić 132. Prilika jest jedno obličje broz bitstva; . . takoder svijet nije stvar od bitstva, nego jedan događaj i prilika od bitstva. Ńegova pošteńa i velika dostojanstva i bitja jesu prilike broz bitstva. 132. Ne ima u ńemu *(svijetu)* stvari od bitstva. 184. Svijet čini vjerovati svojzijem da je od koga god bistva ono što mu daje. 370.

5. *kao* biće *pod* 6: Da su se ljudi u živine obratili ne bitstvom nego li djelom i čińenjem. M. Divković, bes. 340. Ovo isto tilo sa svim svojim bistvom naravnim, koje sada ima, posli kako se raspade, sastaviće se. J. Filipović 1, 217. Zvizde ne će svojim bistvom padat na zemlju, jer ji ima koje bi svu zemlju pokrile, veće će svu svoju svitlost izgubit, kao da su na zemlju padnule. J. Banovac, razg. 2.

6. *kao* biće *pod* 8: Razdiliti tvoja bistva i robe po pravdi. P. Posilović, nasl. 88b. Budući primio zdrava i sarańena svoga sinka s tolikijem bistvom od robe. 163.

BÌSUN, *samo u zagoneci o jeziku:* Sisun bisun, pun bisera posut, a besjedom pokriven. Vuk, rječ. 682b. Nar. zag nov. 78.

BÎŠĆE, *n. polje u Hercegovini pod Mostarom, koje sada pišu* Bišće. Schem. herc. 1873. 11. 149. 150 Bišće. Lj. Stojanović. *a* XIV *i* XV *vijeka glasilo je* Bišće *i* Bišće: Na Bišći u Podgradi. Mon. serb. 202. Upisano u Bišću. 280. Koji su s vojskami u Bišću. Spom. sr. 1, 150.

BIŠĆAN, *m. prezime, u naše vrijeme. može biti mjesto* Bišćanin. Schem. segn. 1871. 102. Schem. zagr. 1875. 221.

BÎŠĆANIN, *m. čovjek iz Bišća (isporedi* Bihać). XVI *i* XVII *vijeka sa* h *ne promijeńenim na* š *pred* ć, *o čemu vidi kod* Bihać: *griješkom sa* č *mjesto* ć *u jednom spomeniku* XVI *vijeka:* Ote i Seńane i Bihčane učiniti. Mon. croat. 224. Bihćani. P. Vitezović, kron. 180. *od* XVIII *vijeka, s rečenom promjenom kao danas:* Po Luci Terziću Bišćaninu. L. Terzić 1. Bišćanin. Vuk, rječ. 28a. Proprosio Bišćanin Alija. Pjevan. 203. To opazi Bišćanin Alija. Nar. pjes. juk. 188. — *kako se nalazi i* Bijaća *mjesto* Bišća *(o čemu vidi kod* Bihać), *tako u jednoga pisca* XVII *vijeka ima i* Bihaćani (‚Bihachesani'). P. Vitezović, kron. 136.

BIŠĆANOVO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Schem. zagr. 1875. 20. Šem. prav. 1878. 70.

BÎŠĆANSKÎ, *adj. što pripada Bišću (upravo Bišćanima, po ńima i Bišću). isporedi* bihaćki. *U naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Hajde š ńome Bišću na krajinu, u visoku bišćansku planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 300. Doke dođe više Bišća grada i viš' onog polja bišćanskoga. 3, 304.

BÎŠĆE, *n.* 1. *vidi* Bihać, *od čega je i postalo (o čemu vidi kod* Bihać). Vuk, rječ. 28b. Zemlj. bos. 51. T. Kovačević 75. Glasnik 21, 353. Hajde š ńome Bišću na krajinu. Nar. pjes. vuk. 3, 300. Al' je Bišće tama popanula. 3, 304. — 2. *vidi* Bišće.

BIŠEL, *m. ńeko selo koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* Bišeљ. S. Novaković, pom. 125. *može biti da* l *stoji mjesto* ļ.

BÎŠICA, *f. zmijica. od tal.* biscia. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na bišicah još sažgano Lovrinovo tišti rebro. J. Kavańin 325.

BIŠIĆ, *m. prezime u jednoga pisca prošloga vijeka.* Gdi ste Burebići i Bišići? J. Kavańin 134.

BIŠIN, *m. ńeko selo koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 125.

BÎŠINA, *f.* 1. *selo u Bosni blizu Derventa.* Schem. bos. 1864. 35. *pogrješka će biti* ‚Bišńa'. Statist. 39. — 2. *planina u Bosni u Birću više Zvornika.* Vuk, rječ. 28a. Vino pije trideset hajduka u Bišini pod Polom velikom. Nar. pjes. vuk, rječ. 28a. — 3. *planina u Hercegovini blizu Mostara.* Glasnik 20, 307. 21, 308. 22, 49. S. Novaković, obl. 39.

BÌŠKANAT, biškanta, *m. tal.* biscanto. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ostavite rad biškante, tere pojte plačne kante. M. Divković, plač. 4.

BIŠKET, *m. ńeko mjesto koje se spominje samo po imenu prije našega vremena.* Bišketь. S. Novaković, pom. 125.

BÎŠKO, *m. muški nadimak. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BÎŠKOT, *m. vidi* biskot. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

1. BÎŠKUP, *m. vidi* biskup. *od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Daničićevu.* Pridь biškupomь hvarьskimь. Mon. serb. 450. Biškup modruški. Mon. croat. 155. Potribno jest biškupu biti nepokaranomu. Anton Dalm., 1tim. 3, 2. Biskup. F. Glavinić, cvit. XXI. Josue, veliki biškup. 2.

2. BÎŠKUP, *m. trtica (od pečene ili kuhane živadi). u Hrvatskoj.* J. Bogdanović. *Može biti od st. ńem.* biskaban, beschaben, *oglodati.*

BÎŠKUPAC, Biškupca. *m. dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji zagrebačkoj a drugo u varaždinskoj. mještani u oba govore kajkavski* Biškupec. Schem. zagr. 186. 122. Pregled 22. 41.

BÎŠKUPCI, Biškupâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 45. Pregled 91.

BÎŠKUPEC, *vidi* Biškupac.

BÎŠKÙPIJA, *f.* 1. *vidi* biskupija. *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. a) područje biskupovo:* Do zemļe biškupije *(mjesto nije jasno).* Mon. croat. 3. Na svoju vrati se biškupiju. F. Glavinić, cvit. 37. Srimsku biškupiju Turci zanjoše. P. Vitezović, kron. 137. — *b) vlast biskupska:* Biškupiju jego uzmet drugi. F. Glavinić, cvit. 58. — *c) izvršivańe vlasti biskupske:* Dušu poda stvoriteļu svomu od lět 76 a četrdeset ńegove biškupije. F. Glavinić, cvit. 297. *isporedi* biškupstvo. — 2. *selo u Dalmaciji blizu Knina.* Repert. dalm. 16.

BÎŠKUPNICA, *f. dvor biskupski. kao da je toga značeńa u jednoga pisca prošloga vijeka:* Sgradi joj *(crkvi)* biškupnicu. J. Kavańin 92. *isporedi* biskupija.

BÎŠKUPSKÎ, *adj. vidi* biskupski. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Biškupska kapa, epimedium alpinum L. *i* evonymus europaeus L. B. Šulek, im. 16. *vidi i kod* biskupski.

BÎŠKUPSTVO, *n. vidi* biskupstvo. *a) vlast biskupska:* Ako gdo biškupstva želije. Anton Dalm. 1tim 2, 1. — *b) izvršivańe vlasti biskupske:* Umri prvi dan maja leta 63, a ńega biškupstva 30. F. Glavinić, cvit. 120. *isporedi* biškupija.

BIŠOKTERICA, *f. ńem.* wirthschafterin. *samo sada gdje gdje po Slavoniji:* Nazivļe ju bišokterieom. V. Bogišić, zbor. 189.

BIŠTRANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, u kotaru visočkom.* Schem. bosn. 1864. 19. *drugi pišu (može biti grješkom)* Bistrani. Statist. 23.

BÎT, bîti, *f.* natura, *kao* biće *pod* 3. *Samo u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka; u rječniku ni jednom. Akcenat je stavļen po tome što u jednoga pisca u gen. sing. stoji sa dva* t: bitti. Ka je meni bit, prigovor mi (‚im') biva: jur je muž vrjemenit, a pjesni pripiva. P. Hektorović 70. Duh sveti bitje svoje i svoje biti (‚bitti') posopstvo ima iz otca i sina inokupno. B. Kašić, rit. 77.

BÎTÂČ, bitâča, *m.* miles, pugnator. *samo u Stulićevu rječniku* (28b). *riječ nepouzdana.*

BÍTAK, bitka, *m.* esse, status, constitutio. *kao* biće, *ali ne u svakom ńegovu značeńu. Od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Vetranića), između rječnika samo u Stulićevu* (‚essentia, status'). 1. *kao* biće *pod* 1: Ne išt' mu *(boga)* djede ni starije, er svoj bitak zna po sebi. J. Kavańin 535. — 2. *kao* biće *pod* 4: Slano će more otkriti planine, brjegove i gore, poļa i ravnine; ter će se vratiti u prjeđńi bitak svoj. M. Vetranić 1, 287. Da ima ļucki glas *(stado)*, još bi ti izreklo moj tužni bitak vas, hud nemir, priko zlo. I. Gundulić 157. — 3. *kao* biće *pod* 6: Blaženi svi gńivi. ke podni bitak moj trpeći jad živi u muci nerednoj. D. Ranina 65b. Razumom urešen ne bivši bitak tvoj, ne moj se plemštinom oholit' tolikoj. 106. Er se ovi bitak mao naš da je drugo reć' ne prima, nego jedan morski vao, ki vik s krajem mir ne ima. 150b.

BÎTAN, bîtna, *adj.* 1. praesens, *što se zbiva: navršuje, te doista jest. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tko nenavidi brata svoga, ubojica jest, to jest ne dilom bitnim i izvanskim, dali ļubavi i hotińa. Turl. blago 2. 129. Odpuśćańe sviju griha, tako istocnih kako bitnih. 217. Pokora potribita jest samo onizim, koji padošo u grih bitni posli krśteńa. 201. *taki grijeh koji se tim imenom razlikuje od grijeha koji prelazi od Adama na sve ļude* (originale), *zova i* sadańi. *vidi kod* grijeh. — 2. ad rei naturam pertinens. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (substantialis 1163a) *i Jambrešićevu* (essentialis 262b) *i u naše vrijeme u pisaca.* Krupne i bitne razlike. M. Pavlinović, razg. 16. — 3. *Adv.* bitno, substantialiter. Bjelostjenac 1163a.

BÎTÂNGA, *f.* erro, *skitnica. od mag.* bitang. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (skitač, vagus, errans), *Stulićevu* (skitalac) *i Vukovu* (qui nihil agit, otiator *i* equus domino carens, *čemu se dodaje da se govori u vojvodstvu). Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bitanâgâ. — *a) o čeladetu, muškom ili ženskom, koje se skita ništa ne radeći:* Ne da snasi kojekakim bitangama deliti. Nar. prip. vuk. 104. Gle bitange, toliko dugo od kuće svoje ostati pa joj ništa ne privrijediti. V. Bogišić, zbor. 88. — *b) o kļusetu, koje se nađe u selu ili na poļu, a ne zna se čije je. isporedi* jova. Ako se niko *(gospodar od konja)* ne prijavi, da se kao bitanga proda. V. Bogišić, zbor. 414.

BÎTÂNĠITI, bitângîm, *impf. vidi* bitanžiti se. S. Novaković. Ļ. Kovačević.

BÌTÂNŽÊŃE, *m.* vagatio. *isporedi* bitanžiti se.

BÌTÂNŽITI SE, bitânžîm se, *impf. skitati se ništa ne radeći,* vagari. *Od* bitanga. *samo u Vukova rječniku. isporedi* bitanģiti.

BITELIĆ, *m. dva sela u Dalmaciji blizu Sma:* gorńi *i* dońi Bitelić. Repert. dal. 28. Bitolić. Schem. spal. 1862. 10. *u jednoga pisca prošloga vijeka sa* ļ, *koje će biti pravije:* Za to mu dade Biteļić u Cetini. L. Vladmirović, slav. 5.

BITEĻICA, *f. selo u Hercegovini u mostarskom okrugu.* Statist. 107.

BITEĻIĆ, *m. vidi kod* Bitelić.

BÌTEV, *vidi* bitevi.

BITÈVI, *adj. turski* bitevi, *jednostavan, samotvor, solidus. Ne mijeńa se po oblicima. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (16a), *Belinu* (465a, 682a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu, ali u svijem bez* i *na kraju i s promjenom u oblicima:* bitev, biteva, *bez sumńe grješkom od tuđa što su pisci uzimali da je* bitevi *složeni oblik.* Stup bitev, od jednoga kamena. Mikaļa 665a. *ali isti pisac ima i sa* i *u sredńem rodu:* Cijelo, bitevi. 50a *su* i *bez promjene po oblicima prošloga vijeka:* Ima 10 aršina širok i toliko visok jedan bitevi kamen. Glasnik 31, 301.

BITÈVIJA, *f. što god samotvoro, jednostavno. od* bitevi. *u naše vrijeme, samo u pjesmi i iz ne u Vukovu rječniku (bez značeńa). samo o kopļu:* Pa on baca kopļe biteviju. Nar. pjes. vuk. rječ. 27b.

BÎTI, bîjēm, *impf.* percutere. *Od početka* XIII *vijeka (vidi dalje pod* II, 2 *primjer sv. Save) i u svijem vječnicima. — Akcenat se mijeňa u cijelom imperat.:* bîj; *part. praet. act.* 1: bîv, bîvši; *part. praet. pass.: najobičnije:* bijen, bijêna, *složi.* bijenî, *rede:* bjêu, bjêna, *složi.* bjênî (Na nakov bjena. M. Marulić 83. Kad od meštra bjen budeš. 143. Od valov bjen. Đ. Držić 383. Bjen zlima vjetrima. D. Rańina 69. Moraš šutit, jer ćeš biti bjena. M. A. Reljković, sat. 102. Bjen zna kako boli a sirak kako se moli. Nar. posl. vuk. 15), biven, bivêna, *složi.* bivenî (Da ne bude biven. Turl. blago 2, 276. Mlaćenicu batom bivenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31), bît, bîta (Ni su vito ni čekićem bite, no u Mletke u kalupu slite. Nar. pjes. vuk. rječ. 692b). — *Dva pisca prošloga vijeka imaju u imperf. griješkom jedan* 3 *sing.* bîše (Kad se Josue s ńima bîše E. Pavić, ogled. 120), *a drugi u sliku* 3 *pl.* bihu (Beje bihu. J. Kavańin 260. 287). — *Korijen* bhi *(od* bha), *udarati. isporedi* bat (clava), batati, banati se. — *Biti može čeljade što mu je na dohvatu, što može sobom dosegnuti ili što može pogoditi bacajući što, a može biti i životińa i stvar tjelesna i umna; bijući može se samo udarac zadavati, udarati, ali se može i smrt zadavati, ubijati.*

I. *prelazno:*

1. *kaže se što se bije. a) čeljade (ili što se kao čeljade misli) bije čeljade samo ga udarajući:* Za što me bješ? N. Rańina 109. ioan. 18, 23. Što bješ dijete toj? M. Držić 119. Reću t', bi me, ali kari. A. Čubranović 152. Isukrsta bîše i frustaše. M. Divković, nauk 141b. Ženu psuješ. djecu bješ. J. Kavańin 58. Ako čovik brez uzroka vrlo ženu bije. A. Bačić 420. Što me bješ? F. Lastrić, ned. 388. Bi ga, psova i grdi ga. P. Knežević, živ. 6. Čaću bije. V. Došen 170. Vidićete do malo vrimena da će on ńu, te svaki dan. biti. M. A. Reljković, sat. 53. Biti ću je uzamši palicu. 74. Pak ću uzet kakvu god batinu i biću te dokle dušu čujem. 100. Sinoć me je potvorila da sam, jadna, muža bila. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Devojčice, zlato materino! što mi tebe biju i karaju? 1, 377. Majka Maru i bije i kara. 1, 232. Onde će nas biti i mučiti. 3, 356. Pa potrže trostruku kańiju, ede biti mladu begovicu. 3, 369. Ko za ženu nije, toga žena bije. Nar. posl. vuk. 138. Ko me je lani bio, ni sad mi nije mio. 147. Za što me bješ? Vuk, jov. 18, 23. — *glagol u partic. pasiv.:* Kad od meštra bjen budeš. M. Marulić 143. Izrańen i bijen. B. Krnarutić 19. Da ne bude biven oli ti istiran iz kuće. Turl. blago 2, 276. Te bijeni końe usedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 495. Onaj sluga koji zna voju gospodara svojega i nije se pripravio, niti učinio po voji ńegovoj, biće vrlo bijen; a koji ne zna pa zaslužio boj, biće malo bijen. Vuk, luk. 12, 47-48. — *b) čeljade bije životińu, samo je udarajući:* Za što bješ moju kravu? M. A. Reljković, sabr. 57. — *c) čeljade bije čeljade smrt mu zadajući:* Grajano jih tiraše, biše, odriše. M. Marulić 5. Žive mrtvim na grob bijete. M. Vetranić 2, 418. Tko viteze sve najbolje smrtno bije i perazi. I. Gundulić 527. Dočekajte neznana deliju, nit' ga bijte, niti ga globite, već ga živa meni dovedite. Nar. pjes. vuk. 2, 78. Ne date im ići u Turčiju ni Turaka biti ni robiti. 4, 273. — *d) čeljade bije životińu smrt joj zadajući:* S pokorom i s molbom vičńega utoli, a ne hin' sam sobom bijuć skot i voli. M. Marulić 148. Nijesu li volovi za posvetilišta, za koja ljudi svi zvjerenja biju ta? M. Vetranić, 2, 418. Zvijeri bije, tre i hara. I. Kanavelić, iv. 32. Il' ću biti guju il sokola? Nar. pjes. vuk. 2, 511. A sve zvjerad biju po planini. Ogled sr. 44. Bije zecove, tice. Vuk, rječ. 27b. — *e) čeljade bije stvar: aa) prsi svoje:* Vil ugledah gdi teče bijući prsi. Š. Menčetić 250. Svi prsi bijahu govoreći: ovi bîše sin božji. A. Komulović 68. Prsi bije, grdi lica. N. Marči 53. Bijaše prsi svoje. Vuk, luk. 18, 13. — *bb) grožde, kajući:* Da ja podem bit' gvozdje dokle je vruće. M. Držić 410. — *cc) spravu muzičku:* Trube glasne i nakarate i praskavice reče okolo ńih biti. Aleksand. jag. starin. 3, 232. Tambur' bije, uz tambur' popeva. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Naši bubńe biju. Jačke 201. — *dd) nišan, gađati:* Da bijemo nišan za oblakom. Nar. pjes. vuk. 2, 487. Biju deca nišan oko crkve. 4, 17. Kašto biju i nišan. Vuk, živ. 18. Skokom skaču, bacaju kamenom, biju oni hitrena nišana. Nar. pjes. juk. 88. *u pošljeđńem primjeru genetiv ne će biti u drugom poslu nego mjesto akuzativa, kao što biva u pjesmama. — ee) grâd:* Bi Beča 90 dana. Ljetop. šaf. 86. Vrijeme kišno jest protivno onijem koji biju grad. M. Radnić 109. Kad Turčin Carigrad bijaše. J. Filipović 1, 167. Obkoli Sińi, ter ga bijaše i juriše činjaše. J. Banovac, prip. 133. Ovo je niki novi način grad biti. Đ. Rapić 453. Sjede biti grad. I. Đordić, ben. 123. Bio Stalać tri godine dana. Nar. pjes. vuk. 2, 503. Turci biju jednako Loznicu. 4, 254. Bije Beča sa četiri strane. 3, 46. Staše biti Skadar sa tri strane. Pjevan. 249. — *f) životińa bije životińu:* Oro tako sivi od zecova stada tjera, kad rastvori klun strašivi, da ih bije sred čemera. J. Palmotić, dubr. 411. — *g) bije kaka stvar čeljade ili tijelo mu: aa) bije sabļa, grom, strijela, šiba, puška, lubarda, olovo:* Bije nas ob dan carska sabļa. I. Gundulić 485. Vrh ke mi se život sagnu, reka' b' da ga gromi biju. Đ. Baraković, vil. 168. Neprijateļski stril prez boli me bije. I. Ivanišević 275. Ali da nas šiba ne bije. 333. Koga bog čuva onoga puška ne bije. Nar. posl. vuk. 136. Nesrećnoga lubarda bije. 209. Olovo ga biti ne stijaše. Nar. pjes. vuk. 4, 18. — *bb) bije dažd, grâd, led, snijeg, slana, magla, val, zima, vrućina, vjetar:* Daž me bije s prijeda a grad iz zada. Zbor. 147b. Bije me snijeg i grad. M. Vetranić 389. Onada sve slane biju me i krupe, i tuge obstrane, i jadi opstupe. H. Lucić 205. Snizi, zime i tepline da me biju. I. Ivanišević 256. Ki ne daje, od zla u vike da val bije pravednike. A. Vitaļić, ist. 166. Vrućina te bije i gorko peče. A. Vitaļić, ost. 404. Gdje ga kužna magla bije. J. Kavańin 57. Jer te bije sjever ledeni. P. Knežević, pism. 159. Otkud sam se nadao da me sunce ogrije, odonud me led bije. Nar. posl. vuk. 253. — *cc) bije rđa, goloća, zlo kakvo god:* Te vas ne bi rđa bila, nit' bi bila prazna zdila. V. Došen 214. Neznajšu rđa bije. Nar. posl. vuk. 199. Goloća ga gora bije nego zmije. V. Došen 191. — *dd) bije strah, smeća, bol, bolest, tuga, jad (vidi i kod* jad *i kod* nbiti), *siromaštvo:* Bije me od srca oni strah. M. Vetranić 2, 407. Boli i smeće, kajno srce koje biju. J. Kavańin 370. Strah je bije, mis'o mori. N. Marči 19. Uboštvo, nemoći i tuge nas biju oda svudara. B. Cuceri 42. A kakva je, tri je jada bila! Nar. pjes. vuk. 3, 144. Čudna popa! jadi ga ne bili! P. Petrović, vijen. 85. — *ee) sjen čiji veli se da bije drugoga, koji je u veliku strahu od onoga:* Kako no je rata ciparskoga došlo bilo pokarańe na krstjanluk, u koja vremena turski osiń krstjane bijaše. A. Kačić, razg. 318. — *ff) tijelo bije, dosađujući duši:* Ako te tijelo slabo bije, čini molitvu. M. Radnić 523. — *h) stvar tjelesna ili umna (staše, radńa itd.) bije stvar:* Ah, nije život ļuski drugo, . . . neg plav jedna, ku u dugo biju vali kako gore. I. Gundulić 233. Tač pri vodah johu bilu dva protivna vjetra biju. 514. Morske strašne gore od svud

slabu plav bijahu. J. Palmotić, dubr. 30. Plav tone ku s dvije strane vjetar bije. 280. Lumbarde ga *(grad)* biju. J. Radojević 17. Vesla biju vode vedro. B Betera, or. 9. Nakovan gvozdoviti, česti udarci koga biju. J. Kavanin 184. Jer ga *(drvo)* veća sila bije. V. Došen 17. To ti ni grâd ni snijeg ne bije. Poslov. dan. 136. Da ne biju slane ni šnegovi po livadi cvijet rascavtio. Nar. pjes. vuk. 2, 531. Ona *(puška)* bije svake tilisume. Nar. pjes. vuk. 3, 434.

2. *osim onoga što se bije kaže se i čim se bije: a) čeljade, ili što se kao čeljade misli, bije čeljade, i to rukom ili čim god što u ruci drži ili što iz ruke baca ili nogom ili čim što ima na nozi, a i drugim čim:* Ovdi ga biju jabukami M. Držić 131. Bijahu kamenjem Stipana. Bernardin 6b. djel. 7, 58. Da ga jimaju biči biti. F. Vrančić, živ. 22. Šibami ju bijte. 61. Bičem Pilat bi i frusta Isukrsta. M. Divković, nauk 160b. Onim *(buzdohanom)* ga bijahu. D. Baraković, vil 320. Ne moro biti ni koga rukom. I. Ančić, svit. 75. Bog svojim mačem bije svijet. I. Ančić, ogl. 164. On dinare na ńu trati, ona ńega mlatom bije. J. Kavanin 38. Žeže ńega ogńenim plamenom, a bije ga bičim i kamenom. A. Kačić, razg. 18. Isukrsta biči bije i propiňe. I. J. P. Lučić, razg. 90. Pak je stade biti buzdovanom. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Jednu vojsku buzdovanom bije. 1, 160. Što ovome trećem noga gori, ńom je bio i oca i majku. 2, 11. Čuŧumcima biče sirotińu. 2, 201. Već me biju trostrukom kangijom. 2, 374. — *onijem što se iz pušaka i topova meće:* Biju Turke prahom i olovom, teškim bumbam, ogńenim granatom. A. Kačić, razg. 166. *mjesto toga veli se i topom:* Biju ńega *(Petra)* topom i kumbarom. Nar. pjes. vuk. 4, 221. *vidi i dalje.* — *tako se bije i udarcima različno nazvanim, u prenesenom smislu i radńom i kakvom god nesrećom:* Počašo povratnicami ga biti. Bernardin 43b. mat. 26, 67. Pljuvaše na obraz ńegov i zaušnicami biše ńega. I. Bandulavić 86. Kako si se po gradu falio prid gospodom od Omiša grada, da ćeš Turke biti zaušnicam. A. Kačić, razg. 267. Biju vas svijet... smradljivijem bludnijem dahom. J. Kavanin 35. Bog bije suprotivam umrle. I. Đordić, salt. 300. Bih vas sušom i medļikom i gradom. Đ. Daničić, ag. 2, 17. — *glagol u partic. pasiv.:* Trikrat sam štapi bijen bil. I. Bandulavić 25. Bjen bičima B. Cuceri 35. — *b) čeljade bije životińu:* Bio ńe *(konje)* motkom tirajući. M. A. Reļković, sabr. 70. Stade vranac, maknuti se ne će,... bije ńega oštrom bakarlijom. Nar. pjes. vuk. 2, 451. Bijaše koňa mamuzama. Pjevan. 281. — *c) čeljade bije stvar: srce čeljadetu:* Vitijem kopjem srca bije, britkijem mačem žńe živote. I. Gundulić 446. *grad oružjem, vojskom, puštajući na ń, topovima paleći ih na ń:* Rvahu i bijahu ovi grad i gradane razlicijem oružjem. M. Divković, bes. 69. Vojsku, kojom bijo grade. J. Kavanin 276. Pak ga *(grad)* bije silenim' topovim. A. Kačić, razg. 96. Sta grad biti topom bukovijem. P. Petrović, vijen. 54. Poče selo biti topovima. Pjevan. 98. *vidi i dalje.* — *što god udareem:* Kad ih *(limune)* kupac bije pļuskom. J. Kavanin 21. — *d) životińa bije što god rogom, krilom, nogom, repom itd.:* Ribe kudam izvitijeme valovite pjene biju. D. Palmotić, christ. 61. Junac vitijem rozim u rasrčbi vjetar bije. 367. — *e) zima bije studeńu, t. j. udi, dosađuje:* Vrućinom ga sunce peče, svom studeni zima bije. A. Vitaļić, ost. 42. — *f) mjesto samoga instr. griješkom instr. s prijedl.* s: Z biči zače ga biti. F. Glavinić, cvit. 31. Svijet bije nas sa svojim opačinami M. Radnić 338. Da grad bija s topovima. J. Kavanin 322. Bože, za što ne biješ s tvojim strilami ove psovaoce? I. J. P. Lučić, razg. 112. Bijeni s udarcima. J. Matović 524.

3. *osim onoga što se bije kaže se i mjesto na ńemu gdje ga udarci dohvataju: to se kaže lokativom s prijedl.* po, *a čim se bije može biti i ne biti izrečeno: a) bez onoga čim se bije:* Bije od obisti kravu po trbuhu. M. A. Reļković, sabr. 57. Turci petla uľatiše, pa ga bišo po tabani. Nar. pjes. vuk. 1, 510. Ali ne da Šarac od mejdana, već kobilu bije po rebrima. 2, 353. A na glavu kalpak i čelenke, jedan kalpak, devet čelenaka, i deseta fakļa okovana, iz ńe su mu do tri pera zlatna, što junaka biju po plećima. 3, 96. Uzeše trsku, i biše ga po glavi. Vuk, mat. 27, 30. Bijahu ga po obrazu. Vuk, luk. 22, 64. — *b) s onijem čim se bije:* Ko istinu gudi, gudalom ga po prstima biju. Nar. posl. vuk. 139. Bijahu ga po glavi trskom. Vuk, mar. 15. 19.

4. *osim onoga što se bije kaže se još da se to kad se bije ńečega dodijera tako da i od toga prima udarac: to se kaže akuzativom s prijedl.* o: U taj čas vidit nam bi Jelu gdi bije dlan o dlan. Đ. Zlatarić 61.

5. *kaže se da se što u što bije kad se u to tiska, kad se pritiskuje:* Jer težinom u zemļu ga bije. J. S. Reļković, kuć. 353. Biti vodu u pušku, t. j. sabijajući vodu u pušku ogledati je li cijev dobra; jer kažu kad se voda odozgo silom potjera, da će udariti ako gdje najmańa oduška ima. Vuk, rječ. 28a.

6. *što se bije, može biti ńešto što se tom radńom čini, a to je boj i jama: a) boj u pravom ili prenesenom smislu: kad se boj bije, tada su dvije strane koje biju jedna drugu, a može biti izrečena ili samo jedna ili obje: a) izrečena samo jedna strana a druga se ne kaže:* Boj bije, kad je trijeba. I. Đordić, salt. 221. Koja *(vojska)* u sebi boj bije obirući sad zlo sad dobro. A. Bačić 224. Izgubićemo, ako bog za nas ovi boj bit ne bude. J. Filipović 1, 211. Na što mi je pero brez desnice, brez koje boj biti ne mogu? A. Kanižlić, utoč. 48. Za istinu boj kńiževni biti. A. Kanižlić, kam. IX. Koji ste zaradi mene boj bili. Đ. Rapić 18. Ńegov otac poginu u vojsci bijući boj za cesara. F. Radman 7. Ta eto si brižan ostario vojujući i bojak bijući. A. Kačić, razg. 2. Koji je naučan boj biti od mladosti svoje. A. Kačić, kor. 162. Boj da biju, o miru ne rade. Nar. pjes. vuk. 4, 70. Boja biju, brane raňenike. 4, 115. Nego sade vaļa u stražńijem bojak biti i zametat' kavgu. 4, 429. Boj ne bije svijetlo oružje, već boj bije srce od junaka. Nar. posl. vuk. 21. — *b) izrečene obje strane: aa) obje se strane imenuju jednijem imenom u množini, ali se tako može imenovati i jedna strana, za to primjeri koji nijesu dosta jasni mogu pripadati i naprijed:* Vitezovi koji boj biju i vojske vojuju, veće puta staļaju glavu na pogibio. M. Divković, bes. 84. Četiri vjetra boj bijahu po sred mora. M. Orbin, zrc. 72. Srčba vitezovom potrjebna je, kad boj biju. J. Kavanin 57. Ludi boj biju, a mudri vino piju. Nar. posl. vuk. 171. *obje strane mogu biti izrečene još i rijećima: među sobom:* Boj bijući među sobom. Đ. Rapić 162. — *bb) obje se strane imenuju svaka svojim imenom:* Boj bijahu veoma ļuto mokra voda i sušina. J. Kavanin 71. — *cc) samo se za jednu stranu kaže da boj bije, a druga se izriče aaa) u instr. s prijedlogom* s: Neka boj š ńim bijemo. Mon. croat. 217. Đa z božjim pukom svim boj bije. M. Marulić 21. S neprijateļi da boj bije. I. Gundulić 293. S poglavicom smrti imaše boj biti. I. Bandulavić 79. Jer je triba boj biti sa vragom, sa svitom, sa tilom. A. Georgiceo, pril. 69. Biše vas na viteštvo dan s Turci bijući boj.

B. Krnarutić, vaz. 6. Boj bije s ljudmi golemim. S. Margitić, ispov. 35. Težak boj sa svima on bio je nęgda s nima. J. Kavańin 275. Bije boj s djavlom. J. Banovac, prip. 8. Boj bijaše Franca s Ingleži. F. Lastrić, ned. 369. S ovima boj bijemo. A. Kanižlić, kam. 117. Boj pomamni s bogom biju. V. Došen 184. Ovi će s jagancem boj biti. J. Matović 516. Odlučiše boj biti s Izraelićanim. A Kačić, kor. 119. Iz zasida s nim boj biju. I. J. P. Lučić, razg. 58. Orla vidih s rodom silni po zraku bijući boj. M. Katančić, fruct. 54. S kojima imamo boj biti. B. Leaković, nauk 176. Možemo li s Turci bojak biti? Nar. pjes. vuk. 2, 312. Ko s Vojinom boja bio nije, ne umije boga blagodarit'. 3, 321. — *bbb) u dat. s prijedlogom* suproć, protiv: Ako vidiš *(u snu)* da koze suproć tebi boj biju, toj prilikuje srčba. Zbor. 137b. Boj će biti protiva tebi, i ne će te primoći. I. Bandulavić 223. Protiva nj *(crkvi)* boj biju sa svim mogustvom. A. Bačić 159. Velika bi oholost bila biti boj suprot istini. 172. Aer tada će gromovi, strilicam, vitrovi i muńam suprot nemu *(grješniku)* boj biti. F. Lastrić, ned. 12. Pod zastavom križa svetoga drugi slavniji boj protiva sebi i svitu opakomu biti. A. Kanižlić, uzroci 58. *mjesto boja* rat *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Koji su u ovoj skupštini vojuju bijući rat protiva djavlu, svitu i tilu. J. Filipović I, 181. — *β) jama koja se načini kad koń bije zemlju kopitima:* Stoji cika gojena Labuda, labud bije jamu kopitima. Nar. pjes. vuk. 2, 34.

7. *što se bije može biti neizrečeno, a tada ili se razumije iz ostaloga govora ili se misli da je što se namjeri; ostalo može biti kao naprijed, i čim se bije može biti izrečeno i neizrečeno: a) ne kaže se čim se bije:* S jednu stranu vode, s drugu vitri biju. P. Hektorović 72. Nije leden vik Dunaj, ni s neba daž bije. D. Rańina 118. Robi, plijeni, bije, siječe, i od krstjana rasap čini. I. Gundulić 333. Koji su druge uvrijedili i ožalostili psujući, bijući. M. Divković, bes. 27. Turci robe, plime, biju, vežu, vode. Đ. Baraković, vil. 351. Grijeh grubi, i grijeh mnogi gore bije. J. Kavańin 130. Ono viče: vatre nije! ono viče: zima bije! V. Došen 209. Sluge pravde svitovne, koji siku, biju i višaju. M. Dobretić, bogosl. 304. I bila mati i mila mati. Poslov. dan. 28. Topi biju za nedelju dana. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Il' se šališ, il od zbilje bješ? 2, 424. Otkud biju Arbanasi ljuti, odonud mi dod'jaše topovi. 3, 47. Bije svake godine grad, slana, plameńača. Vuk, rječ. 28a. — *b) također se ne kaže čim se bije, nego samo iz kakove se sprave meće ono čim se upravo bije, a sprava je taka da se može to iz ne metati: iz luka, iz topa, iz puške:* Iz luka biju. J. Kavańin 272. S jedne strane iz topova bije. Nar. pjes. vuk. 3, 46. Bije iz puške ili puškom, iz topa ili topom. Vuk, rječ. 28a. — *c) može biti izrečeno i čim se bije, kao naprijed pod* 2: Biju *(vrazi)* djelom i pozorom. J. Kavańin 411. Udri magarca, da već u napridak nogami ne bije. P. Knežević, osm. 267. Ako zubi ne kolje *(koń)*, nogam no bije. M. Dobretić, bogosl. 445. Ni Iliju, koji gromom bije. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Kamo ti mač i megdan junački, veće bješ ognem iz nenada? 3, 423. A za kople vranac konje svezan, bije nogom desnom i lijevom. 2, 272. Nogam' bije a ušima strize. 4, 26. Vrane će ti oči pit a orlovi kril'ma biti. 1, 283. Da bijemo nožem. Vuk, luk. 22, 49. *tako i puškom, kad se puška izbacuje (vidi i naprijed pod* 2): Puškom biju kano Crnogorci. A. Kačić, razg. 276. Puškom biju kako i Seńani. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Koji dobro puškom biti znade. 4, 276. — *d) može biti izrečeno i čim se bije i po čemu se bije (isporedi naprijed pod* 3): U gori ostati ne dadu, kamgijama biju po očiju. Nar. pjes. vuk. 3, 37. — *e) može biti izrečeno po čemu se bije, bez onoga čim se bije:* A vi sebe oborili, tamnoj rđi da dvorite, koja bije a ne hrani, po životu golu bije, jer na vami krpe nije. V. Došen 149. Na glavi mu zelen samur kalpak, na kalpaku perjanica vije, po rameni kita bije zlatna. M. Katančić, fruct. auct. 69. U zlato su koña opkovali, zlatni rati biju po kopiti. Nar. pjes. vuk. 2, 550. A na vrancu ćultan do koljena; čisti skerlet zlatom izvezeni, zlatne kite biju po kopitim'. 3, 519.

II. *neprelazno:*

1. *ńetko ili ńešto bije kao naprijed; čim bije može biti i ne biti izrečeno, a bilo to ili ne bilo izrečeno, svagda se kaže čega se radńa svojim načinom dodijeva: a) kaže se čim se bije i jošte aa) oko čega:* Valovito more sobom se kreće i vije, kad ńim srdit vjetar bije oko stijenja stanovito. F. Lukarević 235. — *bb) o što:* Nogom bije o zemlju. J. Rajić, boj 120. Sedlom bije o javorje a kopitom o mramorje. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Sobom bije o duvar po kuli. 4, 449. — *ee) na čemu:* Bije neko alkom na vratima. Nar. pjes. vuk. 1, 476. — *b) ne kaže se čim se bije, ali se kaže aa) na što:* Biju na ń svi mlati. J. Kavańin 202. — *bb) o što:* Talasi . . . biju s takvom srditošću o brigove. M. A. Reljković, sat. 176. Ili bije more o mramorje. Nar. pjes. vuk. 3, 506. — *cc) u što:* Bije neko u vrata od kuine, da ih slomi. P. Petrović, vijen. 113. Lulu pije, u tamburu bije. Nar. pjes. vuk, rječ. 28a. Lule piju, u tambure biju. Pjevan. 68. — *dd) po čemu:* I opasa sablju dimiskiju, zlatne kite biju po zemlici. Nar. pjes. vuk. 2, 224.

2. *ńešto bije, ali ne u cijelom značenju, nego samo toliko što dolazi u stańe u koje bi dolazilo kad bi samo sobom (ili kud bi se ńim) bilo ne dodijevajući se ničega na što bi radńa prelazila, a po tome samo uzmahuje sobom ili se potresa, u čemu može i glas od sebe puštati, ili silno izlazi, prodire. — a) bije srce:* Ovako mi srce bije od strave. M. Držić 403. — *b) bije sprava koja daje glas od sebe, kao sahat, bubań, talambas:* Časovnikъ slyšavъ bijuštь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Kada ura bije. A. Kanižlić, utoč. 227. Biju sahati. Vuk, rječ. 28a. Što ne biju bubńi i svirale? Nar. pjes. vuk. 2, 575. Bubńi biju, a svirale svire. 4, 169. Bubńi buli, pak su i prestali. 2, 575. Bubań bije u potoku. Nar. pjes. vuk. živ. 9. Turski bubńi biju. Jačke 163. Da ne biju glasni talambasi. Nar. pjes. vuk. 3, 502. — *c) bije pjena, plamen, ogań, žeravica, zraka, muńa, dim, voda, krv, vrućina, kad silno izlazi odakle (isporedi* bacati, sipati, sukati): Na usta mu pjena bije. J. Krmpotić, kat. 29. Plamen bije iz obraza. 120. Iz usta joj modar plamen poče, iz očiju biti žeravica. Nar. pjes. bog. 276. Na Balačku jesu do tri glave, iz jedne mu modar plamen bije. Nar. pjes. vuk. 2, 152. Iz usta mu modar plamen bije. Nar. pjes. petr. 2, 512. Iz jedne mu ogań bije glave. Pjevan. 125. Na nemu je divno odijelo i negovu debelu dogatu, žarko ga je ogrijalo sunce, od neg' žđraka po avliji bije. Nar. pjes. vuk. 3, 204. Muńa Niki bije iz očiju. Nar. pjes. juk. 287. Bije voda iz kamena, krv iz rane, vrućina iz peći. Vuk, rječ. 28a. *obličje u kom što tako bije može biti izrečeno: tako dim bije* na svrdlove *ili* u svrdlove: Kad se b'jele kule zapališe, iz ńih biju dimi na svrdlove. Nar. pjes. juk. 444. Plamo biju dimi u svrdlove. 445. — *d) bije što pušta od sebe vonu (isporedi* udarati): *riječ kojom bi se reklo kakva je voña stoji u instr.; tako u pjesmi* bije lice, *a mjesto voñe je* mir: Zaovice lice kite, kite ki-

tam i cvijećem, nek mi lice mirom bije, nek se na me drago smije. Nar. pjes. petr. 1, 125.

III. *sa* se:

1. *kad ko sam ili što samo sebe bije (refleks.): a) ne kaže se čim se bije niti što više:* Zao se sam bije, kada mni drugih bit'. M. Vetranić 2, 483. Plačući se i bijući se. Aleksandr. jag. starin. 3, 306. Nu uzdišem i bijem se, tebi i bogu utičem se. J. Kavanin 312. — *b) kaže se čim se bije i ništa više:* Poče se biti bičima žestoko. B. Kašić, ign. 12. Kamenjem se bije i lupa. Đ. Palmotić, christ. 366. — *c) ne kaže se čim se bije, ali se kaže čega se na onom samom koji se bije dodijeva različnijem načinom radńa; to se kaže: aa) u akus. s prijedl.* u: Bije se vь lice svoje. Danilo 91. Ma se bijaše u prsi svoje. N. Rańina 154. lnk. 18, 13. Bradu guli, u prsi se bije. A. Kačić, razgov. 216. — *bb) u lok. s prijedl.* po: Kńigu štije, po nosu se bije. A. Kačić, razg. 166. Ko vina ne pije, rda ga bije, a ko ga mnogo pije, po glavi se bije. Nar. posl. vuk. 136. — *d) kaže se i čim se bije i čega se na onom koji se bije ili osim ńega dodijeva radńa; to se kaže: aa) u akus. s prijedl.* u: Ne damo ti ništa do kamena, da s' ńim biješ u oba ramena. 4, 33. — *bb) u loc. s prijedl.* po: On se bije rukom po prsima. Nar. pjes. vuk. 3, 49. — *cc) u akus. ili u loc. s prijedl.* po: *čega se tako radńa dodijera, ono je osim onoga koji se bije:* Jali grmi, jal' se zemja trese? Ja se bije more o mramorje? Nar. pjes. vuk. 3, 357. Morski val, o kraju ki se bije. Š. Menčetić 303. — *e) bije se čeljade od ńečega do ńečega, i to od drveta do drveta, od kamena do kamena, od nemila do nedraga, kad gu nevoja tjera sad ovamo sad onamo:* Već se bijem i prebijam od drveta do drveta, od kamena do kamena, od nemila do nedraga. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Da se bijem i prebijam od nemila do nedraga. 1, 139.

2. *kad ko postavja sebe u stańe u kam bi se nahodio bijući (medial.): što bi stajalo u akus. uz prelazni glagol staji u gen., i to je* boj: Sad te doći Brda i krajine, priskočite malo i veliko, da se bije boja svekoliko. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Krenulo se malo i veliko, da se bije boja sve koliko. 4, 316. *uz* boj *može se kazati i* s kim: Ko se s ńima boja bio nije, taj je od ńih stravu zauzeo. Ogled. sr. 95. Ter se biju boja sa Turcima. 176.

3. *kad dvoje (ili više) bije jedno drugo (recipr.): izrečene mogu biti obje strane koje se biju ili samo jedna (isporedi naprijed pod I, 6): a) izrečena samo jedna strana, a druga ne, nego se misli i druga, pristajala i ona u boj ili ne pristajala:* Bit će so kako val, dok se osvete. Š. Menčetić 37. Ostavi praću tuj, ne moj se, brajo, bit. M. Držić 105. Koji u igri hoće da se bije. Š. Budinić, sum 39. Biti se, udariti druzih, metati se kamenjem. A. Komulović 22. Svaki dobre snage, biti se mnogo vrć. B. Krnarutić 11. Cvijet dalmatinskih od junaka bijuć se u Kalabriji. J. Kavanin 241. Biti se i po moru i po suhu. B. Cuceri 396. Ma se bije ka' da raněn nije. Nar. pjes. vuk. 3, 276. Bićemo se, more, do jednoga. 4, 150. Nas je malo a mlogo Turaka: da s' bijemo, razbit' ne možemo. 4. 266. Okolo se bijn Grahovjani. 4, 453. — *tako se biti može tko za što god, što je rad imati, ili za koga, koga je rad odbraniti ili pomoći mu:* Aleksandar bije se brzo za gospostvo i carstvo. Aleksandr. jag. starin. 3, 311. Svaki se od ńih za čâs bije. I. Gundulić 309. Neka se idu na četiri strane od svijeta bit' za cara. 504. — *u prenesenom smislu tako se može tko biti* po pameti, *dvoumeći, mučeći se da bi smislio što: neizrečena su strana različne misli:* Oni kopaju zemju, a ja se bijem po pameti kako ću se od ńi izbaviti. G. Zelilić 135. — *b) izrečene obje strane (ili svaka): aa) obje se strane imenuju jednjem imenom:* Ašte se svadita dva, da se bijeta, a inь nikto otь vojnikь da imь ne pomožetь na porьvicu. Zak. duš. 40. Ja mńah da se biju. N. Naješković 1, 269. Za što se mnogo tvrdo i nemilostivo bijahu *(vojske).* Ljetop. dukl. črnč. 3. Gdi se biju ali skubu. Starine 4, 114. Na ovomu se svijetu četiri stvari protive i biju. M. Divković, bes. 306. Biju se vjetri. M. Radnić 294. Gospoje, . . ke se biše na mejdane. J. Kavanńu 273. Sad se biju, sad miluju. V. Došen 150. Ugledah dva čovika, gdi se na mostu biju. M. A. Reljković, sabr. 68. Koji bi bili se na megdanu. I. J. P. Lučić, nar. 134. Tu se kraje s carem udarie, bili su se tri bijela dana. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Evo na ńih udariše Turci, i biše se dnevi nekoliko, živijem se ogńem pogańahu. Nar. pjes. vuk. 4, 82. Već se biju dvije silne vojske. 4, 291. Tu se biše vatrom iz pušaka. 4, 338. Biju se dva koketa. P. Petrović, vijen. 46. — ‚ribe se biju', *hoće reći mrijeste se:* Biju se ribe, coëunt pisces. Vuk, rječ. 28a. — *obje strane (ili sve, ako ih je više) mogu biti izrečene još i riječima* među sobom *ili* između sebe: Ova se četiri vjetra biju meu sobom. M. Divković, bes. 307. Kršćenici u Europi med sobom bijahu se. F. Glavinić, cvit. 139. Dva puka, koja će se biti i ratiti među se. A. Kačić, kor. 25. Što se biju između sebe. Vuk, nar. pjes. 4, 12. — *bb) obje se strane imenuju svaka svojim imenom:* Satiri i mladići . . bijući se. N. Naješković 1, 229. — *cc) samo se za jednu stranu kaže da se bije, a druga se izriče: aaa) u instr. s prijedl.* s: Josue se s Amalekom bijaše. M. Marulić 67. Moj li je posao š ńimi se biti? N. Naješković 1, 247. U prvo stvorenje, dokli se vrućina (s) studenju bijaše. 1, 323. Vrag se će š ńim biti. M. Držić 17. Jima svitovati pokornoga da se rve i bije s jednim ili z dvima onimi pomańkanji. Š. Budinić, ispr. 40. Kada no se bijahu s kraljestvom hrvackijem. M. Divković, bes. xvi. Biše se Drobńaci sь Dervišь begomь na Gacku. Ljetop. šaf. 85. Ti bijući se sa mnom mene dobudeš. I. Ivanišević 140. Da bude jedan toliko nerazuman da se bije s vatrom, čisto je da bi imao gori dio. M. Radnić 218. Tko se s većim sebe bije. J. Kavanin 286. Jer se ńemu, brate, ne pristoji sa svojim se biti roditeljem. Nar. pjes. vuk. 2, 196. Pa se biše i sekoše s Turci. 2, 297. Bije se kao hala s beričetom. Nar. posl. vuk. 13. — *u prenesenom smislu tako se može tko biti* s mišju *ili* s pameću, *dvoumeći, mučeći se mislima:* S misalju bijući se na posteli sijaše. Aleksand. jag. starin. 3, 317. Niti mogu reći da jesam ni da nisam *(pristao),* nego se tako s pametju bijem. M. Dobretić 188. Bijem se s pameću. Vuk, rječ. 28a. — *bbb) u dat. s prijedl.* protiv: Biju se protiva krstjanom. P. Radovčić, nać. 256. Idahu tri kraja s velikom vojskom biti se protiva Moabićanom. M. Radnić 190.

4. *kad drugi bije a drugi je ili drugo što boj podnosi (pasivno): a) su subjektom, a to je ua) čeljade:* Da se bijeta stapi. Zak. duš. 33. Već me udri čim s' junaci biju. Nar. pjes. vuk. 1, 538. Ne biju se tako robińice. Nar. pjes. juk. 67. Za neću se đeca biju. Nar. posl. vuk. 84. — *bb) žirotińa:* Bije se zmija, ka ti u skutu svije se u krug da te peči. I. Gundulić 498. — *cc) stvar:* Grozdje se bit ima dokole jes vruće. N. Dimitrović 9. Lumbarde staviše da se Budin bije. J. Radojević 14. U svem višći kako se grad bije. I. Zanotti, skaz. 20. — *dd) boj:* Nego se trpi napast djavaoska i s ńim se boj bije. F. Lastrić, ned. 383. Boj se bije, krv se prolijeva. Nar. pjes.

vuk. 4, 116. — *ee) bruka se bije, kao čini, u jednoga pisca našega vremena (isporedi* bruka): Ti provjeri, da se bruka bije. S. Ljubiša, prip. 43.

b) bez subjekta: Do se pijo primakni se, do se bije odmakni se. Nar. posl. vuk. 76. Bilo se pre mnogo više, bilo se tako da tuku dvojica na susret. M. D. Milićević, zlosel. 331.

BĬTI, bȗdēm, *pf. i impf.* esse, fieri. *Od prvijeh vremena, i u svijem vječnicima. O oblicima treba više govoriti, za to će se o njima govoriti na po se, dalje pod* II, *gdje će im se i akcenti pokazati. Korijen* bhu *roditi se, rasti; to je značenje korijenu prešlo u sadašnje, u kom je samo stanje koje dolazi od samoga postanja.*

I. *Značenje se rečeno ne mijenja, samo je glagol i perfektivan i imperfektivan, pa kad je perfektivan izriče se njim (kao i drugim perfektivnijem glagolima) početak i svršetak onoga što znači, i kad se izriče početak, približuje mu se značenje značenju glagola* postati, *kojim se toga radi može kad kad i zamijeniti; a kad je imperfektivan, izriče se njim trajanje rečenoga značenja, trajanje, kojemu se opet glagolskim oblicima izriče počinjanje i svršivanje. perfektivan je u praes., imperfektivan u imperfektu i part. praes., a u svijem ostalijem oblicima i perfektivan i imperfektivan (perf.:* Kad bi dan. Vuk, djel. 27, 39. *imperf.:* Bih na vojsci devet godin' dana. Nar. pjes. vuk. 1, 360). *što je u praes. perfektivan, za to se kad je imperfektivan zamjenuje u tom obliku glagolom* jesam. *koji vidi na po se. Značenje ako i ostaje isto, opet se ponegda jače negda slabije pokazuje: naj jače, kad je* biti *vas predikat i bez i kakvih dodataka; slabije, kad ima dodataka u kojima mu se kaže vrijeme ili mjesto ili što drugo, te se čine ti dodaci pretežniji od njegova značenja; a najslabije, kad ima još osobit predikat, te je* biti *(kako se kaže) samo kopula. — Dolazi sa subjektom i bez subjekta i sa* se *pasivno.*

A. *sa subjektom, koji može i ne biti izrečen.*

1. *bez predikata tako da je samo* biti *predikat.*

a. *bez i čega čim bi se značenje glagolu bliže određivalo ili se rečenica širila (osim subjekta i njegovijeh dodataka, koji mogu biti inf. i cijela rečenica): subjekat: čeljade (ili što se misli kao čeljade) ili životinja:* Da cvate odь poslědnihь, koji budu. 249. Ako bi sina ne bilo, a kъšti bila. 356. Bili su tri Mihojevići. 544. Milost vam i mir od onoga ki jest, i ki je bio i ki će biti. N. Rańina 196b. apoc. 1, 4. Veliko se izgubiše *(stvari)*, er, ko će od nih pisat', ne bi. I. Gundulić 368. Bješo njeki čovjek bogatae. M. Divković, bes. 174. Govorio sam od Spljećana, ki su bili, ki su sada. J. Kavańin 156. Iskaće da bi dospili bit, ali će u vik bit ne ktijući bit. J. Filipović, prip. 1, 156. Kako dakle ti viruješ kad od drugi samo čuješ. Aleksander da je bio. V. Došen 256. Bolje je bilo za Judu, da ne bude bio nego što je bio. A. Tomiković 50. Radi tebe ona je *(mati)* život stavila na pogiblje; da budeš ti, ne hajala da nestane ne. A. Kalić 345. Netko bješe Strahiniću bane. Nar. pjes. vuk. 2, 262. U Solunu ne ima junaka da izide njemu na mejdana: Dojčin bio, pa se razboljeo, bio Duka, pa ga boli ruka. 2, 460. Bijaše jedan ribar. Nar. prip. vuk. 146. Bio jedan čovek. 45. Bila je nekaka devojka. 130. Bio jedan starac. 109. Bila tri brata. 99. Bio čovek i žena. 75. Bila snaha i svekrva. 104. Bio čovek udov. 172. Bila jedna sirota žena. 63. Od onoga koji jest, i koji bješe i koji će doći. Vuk, otkr. 1, 4. — *stvar tjelesna ili umna:* Da imь sьplate okolьna sela vola gradь, koji bude. Mon. serb. 85. Bi njihь hotěnije i ljubovь, i svršiše mi. Mon. serb. 178. Bi milostь velika gospodina kralja, i usliša. 294. Da bi njegova milostь bila, ter namь račilь potvrьditi. 294. Pazeći broj bez broja vitezova, ki ga slide, bi velika rados svoja. I. Gundulić 335. Da bi svi jazici u jedno prispili, . . ki su sad i bili i ki te bit. D. Baraković, vil. 317. Da ovo kraljestvo božje pride, da ovo bude, mi ovde od boga ne prosimo budući da ovo kraljestvo jest vazda. J. Filipović 1, 379. Bijaše tavna noć. M. A. Reljković, sabr. 59. Budi glava, bit' će hrana. Poslov. dan. 10. Budi pečenica, bit' će ražań. 10. Budi nebo; budi zemja; budi u njima svaki ures i naprava. A. Kalić 62. Tavnina bješe, ne videh. Nar. pjes. vuk. 1, 415. Sreća bješe, Turci ne znadoše. 4, 60. Poljubi je i dva i tri puta, da ko broji, bila b' i stotina 1, 250. Biće gaće, ali ne znam kad će. Nar. posl. vuk. 14. Budući da bješe petak, . . Jevreji moliše Pilata. Vuk, jov. 19, 31. Reče bog: neka bude svjetlost. I bi svjetlost. Đ. Daničić, Imojs. 1, 3. I bi veče i bi jutro. 5. — *subjekat izrečen riječima:* to, što, nešto, sve: Ako će toj biti. Mon. serb. 247. Ako tozi bude, hoćemo je dobrě pedepsati. Spom. sr. 1, 5. Reci da toj ne bude. 23. Nješto će bit' novo, što nije prvo bil'. N. Naljeković 1, 203. Kako pozabiše sve, ča biše bilo. P. Hektorović 27. Što bi i bit će, sve je mijena. J. Kavańin 249. Što bijaše, ispustismo; što još nije, ne dobismo. V. Došen 45. Vi ne znate što još bude. 234. Što će biti, ništa ne razmišlja. A. Kačić, razgov. 291. Što je bilo, bilo. M. A. Reljković, sabr. 10. Što je bilo, više da ne bude. Nar. pjes. vuk. 2, 3. Sve će biti do u ćose brada. Nar. posl. vuk. 281. Kad vidje šta bi, stade hvaliti boga. Vuk, luk. 23, 47. — *subjekat neizrečen:* Ti reče, i biše; ti zapovida, sazdaše se. Aleksand. jag. starin. 3, 299. Zadosta je njemu samo rijet: da bude (fiat) A. Kalić 170. Bilo pa nije. Nar. posl. vuk. 13. — *subjekat također neizrečen, a misli se ono što se prije ili poslije kaže:* Nit' je bilo, niti može biti: jedna zemja, a dva gospodara, jedna raja dva harača daje. Nar. pjes. vuk. 2, 309. Vino piti a ne opiti se, nit je bilo, niti može biti. 2, 132. — *samo se čini da je bez odredbe kad se cijelom rečenicom privezanom određuje ili vrijeme ili mjesto:* Odь kolu je postalo naše město, bilь je zakonь i slobodьština. Spom. sr. 1, 15. To je bilo kada se činilo. Nar. pjes. vuk. 2, 129. Dok poljubi, saba zora bude. 1, 225. — *glagol je bez odredbe i kad subjekat ima svoje dodatke, koji i stoje u gdjekom predńem primjeru, a taki dodatak subjektu može biti i infinitiv i cijela rečenica:* Što bude htěnije učiniti od njihь, to da učini. Mon. serb. 48. Vaša milostь budi, što imь je gospodьstvo vi dlьžno, platiti. Spom. sr. 1, 14. Zabave će biti tvoje svijem praštati. Đ. Palmotić, christ. 595. Zavit obdržati bit će muka. V. Došen 70. Kad sam ja išao u školu, još je bio običaj dake u subotu tući. Vuk, posl. 296. Jer bi volja vašega oca da vam da carstvo. Vuk, luk. 12, 32.

b. *s adverbima: aa) kojima se kazuje mjesto: gdje:* Da se kь sokalьnikomь prisadi, gde bude obilije zemje. Mon. serb. 98. Gdi njihovo zlato biše. V. Došen 59. Đe si bio, šta li si činio? Nar. pjes. vuk. 1, 460. Đe si bila, zvijezdo danice? 2, 626. — *ovdje, andje:* Ako bi bio ovdje, ne bi bio mrtav brat moj. N. Rańina 78. ioan. 11, 32. Kan' da onde i ne biše gdi pošteno izgubiše. V. Došen 139. Onde bješe Obilić Milošu. Nar. pjes. vuk. 3, 53. — *indje, nigdje, svagdje:* Imde da ne budu *(slamice)* nigde. Mon. serb. 209. Svagdi kaže da je bio. V. Došen 39. — *tu:* Tu běše sudija. Mon. serb. 56. Budi tuzi. Spom. sr. 1, 30. Jedan zelen tu bijaše čador. Nar. pjes. vuk. 2, 272. Tu nek bude tvoja mila ćerka. 3, 17. Ni

tu bio nit' okom vidio. 4, 164. — *tude, kude:* Ako mi bog pomože, tere bude tudezi moje vladanije. Mon. serb. 209. Kude su bili trьgove i stanice. Mon. serb. 209. Vsudě kudě budu naši trьgovci. Spom. sr. 1, 8. — *kamo:* Kamo bi, ča mi obećaste? P. Hektorović 9. Kamo vojevanje, kamo ńih hrabrosti biše, i gizdanje i svake radosti? 15. Kamo mi biše dni, kako vrime projde u nekoj maglini, a starost da ne dojde? 58. — *od kud i sturo* ‚отъ inudě': Otъ inudě da ne bude. Mon. serb. 138. Upita gdo i od kud ja bih. P. Zoranić 19. — *blizu, daleko:* Jer bješe blizu grob. Vuk, jov. 19, 42. Koja nije daleko od ńihove varoši bila. M. A. Reļković, sabr. 47. Ko bi daļe, čini se ne čuo. Nar. pjes. vuk. 3, 324. — *doma:* Ali doma braća ne bijahu. Nar. pjes. vuk. 4, 100. — *b) kojima se kazuje vrijeme: kad:* Kada bi dan. Aleksand. jag. starin. 3. 232. Kada sutra opet dan bi, svekoliko skupi se. J. Filipović 1, 131. A kad bude i nastane lito. M. A. Reļković, sat. 170. Kad bi vreme da se mladi sastanu. Nar. pjes. vuk. 1, 401. A kad bi dan, ne poznavahu zemļe. Vuk, djel. 27, 39. Kad bi vrijeme večeri, posla slugu. Vuk, luk. 14, 17 Kad bude vrijeme za spavańe. Vuk, kovč. 91. — *ńegda, nigda, nikad:* Naše hotênje nê bilo nigda ni jestь da nitko jedanь dinarь odь vašega uzme. Spom. sr. 1, 16. Sagumtinci negda biše. V. Došen 193. Mnoge zdile i bukare . . . davno bi se zabacile, kan' da b' nikad i ne bile. 149. — *vazda:* Da imь se slobodьštine prêtvaraju na Danju, koje su vazda bile. Spom. sr. 1, 2. — *prije, prvo, od prije:* Zakonь koji nê prьvo bilь. Spom. sr. 1, 32. Da znaje vsaki sej dni i va budušte, koji te poslije biti Mon. serb. 106. Ki su sad. i bili, i ki te posli bit. D. Baraković, vil. 317. Ke od prije slave bjehu. J. Kavańin 189. — *dokle, dok:* Do kolje sime moje bude. Mon. serb. 106. Tako su činili dok bi voļa božja bila zovnut ji k sebi. F. Lastrić, svet. 201. Dokle god svijet bude. Živ. is. 16. Neg' sve žali prvog gospodara: a oh mene, prva srećo moja! dok bijaše, dobar ti bijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 230. Dok je bio care Kostadine, časni krsti na zemļi sijali. 2, 88. A dok bješe vojevoda Mirko, mi Turčina nigdje ne čujasmo. 3, 52. — *do sada:* Suprotivštine, koje su do sada bile. Mon. serb. 158. Ako češь govoriti sve stvari, koje su do sada bile. 500. — *kako:* Kako mrak bi. . . povede ju. F. Vrančić, živ. 12. — *lani:* Pripovidke od starine . . . kaže kan' da b' lani bile. V. Došen 39. — *dugo:* Samo prožđor ne će biti tako dugo. V. Došen 179 — *brže:* Da svrha bude brže, svaki britki mač iztrže. V. Došen 193. — *c) sa dva adverba, za mjesto i za vrijeme:* Kude su bili trьgove u prьve gospode, tudezi da budu i sьdi. Mon. serb. 209. Prьvo nije bila ondi *(carina)*. 281. Gde no si bilь prьvo, bilь si našь prijateļь. Spom. sr. 1, 60. Malo prem nista od tole kad bismo. N. Naļešković 1, 316. Gdi bi njegda grad od Troje. I. Gundulić 361. Kad bihomo jur na blizu. I. Ivanišević 201. Sad će jagńe biti tu. Nar pjes. vuk. 1, 131. Ah moj mio! gdi si sinoć bio? 1, 359. — *d) s adverbima kojima se kazuje drugo što osim mjesta i vremena: kako, tako:* Da stojite u miru i u jedinstvu kako ste i prê bili. Spom. sr. 1, 14. Sva će tijela od blaženac nakon suda tako biti. J. Kavańin 521. Kada bi to tako bilo. M. A. Reļković, sat. 14. Kako biste, kako preminuste! Nar. pjes. vuk. 3, 56. Kako će to biti? Vuk, luk. 1, 34. Rođeńe Isusa Hrista bilo je ovako. Vuk, mat. 1, 18. Jer je tako bila voļa tvoja. 11, 26. Tako je bilo ime mome domaćinu. Vuk, nar. pjes. 1, 85. — *zdravo:* Reč' mi pravo, ako ć' biti vazda zdravo. P. Hektorović 113. Zdravo budi, gospodine! J. Kavańin 23. Zdravo bio, kad si ozdravio! Nar. pjes. vuk. 1, 594. Kaži pravo, tako bio zdravo! 3, 490. — *zaludu:* Zaludu bi straže bile. V. Došen 259. — *u lijepo:* Ja sam s šuram bio u lijepo. Nar. pjes. vuk. 2, 267.

c. *s padežima:*

a) kad se padežem kazuje mjesto, uz koje može biti kazano i vrijeme: a) akus : aa) akus. s prijedl. kroz: *mjesto se prohodi dokle se vrši što glagol znači:* Kad je bila kroz goru zelenu. Nar. pjes. vuk. 1, 560. — *bb) akus. s prijedl.* na: *na mjesto se nastupa dokle se vrši što glagol znači:* Kad su bili na to sińe more. Nar. pjes. vuk. 1, 537. Kad je bio vodi na ćupriju. 2, 411. Kad je bio na nove pazare. 1, 548. — *cc) akus. s prijedl.* u: *ulazi se u mjesto dokle se vrši što glagol znači:* Kada budeš u taštine dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 5. — *β) gen.: aa) gen. s prijedl.* blizu: Kad je bio blizu dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 350. — *bb) gen. s prijedl.* do: Na obali do vode Sitnice jedan zelen tu bijaše čador. Nar. pjes. vuk. 2, 272. *u prenesenom smislu:* Ti ćeš, Marko, prvi čarovati, a ja ću ti biti do do koļena. Nar. pjes. vuk. 2, 195. — *cc) gen. s prijedl.* iza: Kad su bili malo iza grada. Nar. pjes. vuk. 2, 151. — *dd) gen. s prijedl.* ispod: Kad su bili ispod Vučitrna. Nar. pjes. vuk. 2, 135. — *ee) gen. s prijedl* ispred: Kad su bili isprid bili dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 242. — *ff) gen. s prijedl.* kod: Sam bijaše kod bilih ovaca. A. Kačić, razg. 251 Kad budete kod Merina dvora, skinite me na zelenu travu. Nar. pjes. vuk. 1, 250. — *gg) gen. s prijedl.* nakraj: Priletiće strilovito, da bi bio na kraj svita. A. Čubranović 147. — *hh) gen. s prijedl.* prema, naspram: Kad su bili prem bela Budima. Nar. pjes. vuk. 2, 638. Kada budeš naspram dvora moga. 1, 633. — *ii) gen. s prijedl.* s: Na onoj vodi s druge strane bio je grad. Nar. prip. vuk. 76. — *kk) gen. s prijedl.* vrhu: Budi vrhu glave moje u dan od rvanja. I. Ivanišević 136. — *γ) dat. bez prijedl.: mjestu se pristupa dokle se vrši što glagol znači:* Kad su bili dvoru devojačkom. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Kad su bili kraļevu šatoru. 2, 194. A kad gori biše Romaniji. Pjevan. 54. *i kad je čeļade ono čemu se pristupa:* Kad je bio pobratimu svome, on dozivļe svoga pobratima. Nar. pjes. vuk. 2, 468. — *δ) lokat.: aa) lokat. s prijedl* na: Koji su zakoni i slobodьštine vazda bile na Dańu. Spom. sr. 1, 2. Komь bili naši posli na putevi, kazovaše imь. 1, 54. Na svijetu smo i mi bili. I. Gundulić 114. Sinovi ńegovi, koji bjehu na poļu. M. Divković, bes. 3. Budi voļa tvoja kako na nebu tako i na zemļi. F. Glavinić, cvit. 172. Gili su na svitu niki mudraci. F. Lastrić, ned. 221. Ovi najposlidńi bili su na svitu oko godišta 1624. A. Kačić, razgov. 208. Kadno bjesmo na Kosovu bojnom. Nar. pjes. vuk. 2, 327. Ja sam bila na Dunavu. 1, 353. No kad bismo na drugom konaku, tu nas stiže i druga poćera. 3, 225. Da bude voļa tvoja i na zemļi kao na nebu. Vuk, mat. 6, 10. Kad je bio na onome mjestu, pristupi i vidjevši ga prode. Vuk, luk. 10, 32. Sve mnoštvo naroda bijaše na poļu. Vuk, luk. 1, 10. *mjesto čemu može biti i čeļade i kakva god stvar:* Odiča . . . na boji je jednom bila. V. Došen 146. Zacvili nemazana *(osovina)* kan' da b' na ńoj bila rana. 66. Čovjek, na kom bješe debela bolest. Vuk, luk. 14, 2. — *bb) lokat. s prijedl.* po: Bješe ćoha čardaku do vrata, a po ćosi lijepa kadifa. Nar. pjes. vuk. 2, 231. — *cc) lokat. s prijedl.* prama, prema: Da kor i veliki oltar prama sunca istoku budu. M. A. Reļković, sabr. 6. Kad je care bio prema crkvi. Nar. pjes. vuk. 2, 240. — *dd) lokat. s prijedl.* pri: Pri mori jestь bilь gradь. Mon. serb. 217. *tako*

se mjesto kaže i čeḷadetom: Bĉhu pri kraḷevьstvĉ mi vlastele. Mon. serb. 189. Ki su u toj doba pri nasi. bili. Mon. serb. 329. — *ce) lokat s prijedl.* u: Kupci, koji budutь u zemḷi kraḷevьstva mi. Mon. serb. 50. Ako . . . kńiga bude u Dubrovnici. 102. Koji su u tĉhь golijahь bili. Spom. sr. 1, 96. Kto imь bude u susĉdьstvĉ. Mon. serb. 165. Gradь koji bješe u našoj držhave i oblasti. Mon. serb. 308. Kada bješe Ivan u tamnici. N. Rańina 14. Biše tada sin ńegov stariji u poḷu. Bernardin 25b. Zajedno u mehani bijahomo. A. Kanižlić, utoč. 70. O! u gradu da bi bio, gospodstvo bi zadobio. V. Došen 21. Je l' ovo i gde u svḷetu bilo? Nar. pjes. vuk. 1, 247. Jednom bijah u zemḷi arapskoj. 2, 376. Što bi, slugo, u poḷu Kosovu? 2, 291. Bješe bane u malenoj Bańskoj. 2, 262. Bila dva brata zajedno u kući. Nar. prip. vuk. 89. Koji bude u poḷu, da se ne vrati na trag. Vuk. mat. 24, 18. Biće znaci u suncu i u mjesecu. Vuk, luk. 21, 25. *tako mjesto može čemu biti i čeḷade i tijelo mu, udovi, duša:* Da je bilo nĉšto imanija Ratkova u vašĉhь ruku. Spom. sr. 1, 49. Ugrabi ti mladca mila, . . . u komu je tebi bila sva kolika slava i sreća. I. Gundulić 269. Svi će sveti onoliko velici uskrsnuti koliki bi bili do trijest i tri godišta, da im nikakovo pomańkanje ne bude u životu. M. Divković, bes. 398. Sve poznańe koje bi u naučiteḷih. J. Filipović, prip. 1, 174. Ovi darovi sa svom izvrsnostju bišo u duši Isusovoj. 1, 172. Sve mu u usti bijau ove riči. F. Lastrić, test. 19. Porobiše Livno poḷe ravno, u srcu jim to biše odavno. A. Kačić, razgov. 202. Ako bude srce u junaku, kabanica ne će ništa smesti. Nar. pjes. vuk. 2, 148. — *ε) instr.: aa) instr. bez prijedl.:* Kad bješe gorom zelenom. Nar. pjes. vuk. 1, 310. Kad su bili poḷem širokijem. 3, 120. — *bb) instr. s prijedl.* medu: Među vatrom i vodom biti. Nar. posl. vuk. 176. Da ne bude medu gostima ko stariji od tebe. Vuk, luk. 14, 8. — *cc) instr. s prijedl.* pod: Kožu s lica skinut podaj, pak se motri i ogledaj; i vidit ćeš da strašilo pod kožom je prije bilo. V. Došen 21. Što si tako, brate, potavńeo, baš kan' da si pod zemḷicom bio? Nar. pjes. vuk 2, 41. — *dd) instr. s prijedl.* pred: Da bismo rekli da ne bude carina nijedna prĉdь Stonomь. Mon. serb. 230. *tako se mjesto može kazati i čeḷadetom (ili što se kao čeḷade misli):* Lani tri kratь bilь je prĉd nami. 326. Crn im bio obraz na divanu pred samijem bogom istinijem. Nar. pjes. vuk. 2, 1.

b) kad se padežem kazuje vrijeme, uz koje može biti rečeno i mjesto: a) akus.: aa) akus. bez prijedloga: Terь će biti vьsakoj časь rĉčь. Spom. sr. 1, 26. Peti dan poslije . . . aranđelov dan bijaše. G. Zelić 9. Ovaj dan bila je nedeḷa. 600. On je ovo ḷeto bio u Krajini. Vuk, grada 20. Ja ću biti kod stoke svu noć. Nar. prip. vuk. 16. *griješkom će biti izostavḷeno* u: Početak bješe riječ. N. Rańina 22b. ioan. 1, 1. — *bb) akus. s prijedl.* na: Prem da bi mati bila na čas od smrti. M. Dobretić 26. Na 8 nojembrija arandelov dan bijaše. G. Zelić 9. Biće svašta kao i na božić. Nar. posl. vuk. 14. — *cc) akus. s prijedl* u: U počalo biše rič. Bernardin 9. ioan. 1, 1. U počelo biše rič. I. Bandulavić 12. F. Lastrić, test. 323. U početak bješe riječ. J. Matović xv. Da ne bude bjeżańe vaše u zimu. 488. U staro vrime običaj bijaše odrišivati. M. Dobretić 85. Ova je pokornica bila u vrijeme cara Justina starijega. N. Marči 8. U to doba ne bi u gradu ni trešńa ni kuga. B. Cuceri 27. Sve ti sinko u čas dobar bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 55. Ovo bijaše u jesen. Nar. prip. vuk. 7. Nego se molite bogu da ne bude bježan vaša u zimu ni u subotu. Vuk, mat. 24, 20. — *β) gen.: aa) gen. bez prijedloga:* Prvańi vrimena običaj bijaše u počelu kńige različita upućeńa postaviti. V. Došen IX. Koji bijaše u Jerusalimu onijeh dana. Vuk, luk. 23, 7. — *bb) gen. s prijedl.* do: *kad se prostiraju nekoga vremena samo kraj kaže:* Bijahu još dva dana do pashe. Vuk, mar. 14, 1. *kad se kaže da što biva kad se dokući vrijeme koje se kaže riječju koja stoji u gen.:* Do jeseni u mom dvoru bila! Nar. pjes. vuk. 1, 381. Što će ńima biti do pošḷetka. 4, 132. — *cc) gen. s prijedl.* nakon: Tvoji sinovi, tvoji unuci, i nakon ńih koji budu. I. Gundulić 304. — *dd) gen. s prijedl.* od: Kako jesti otь vĉka bilь. Mon. serb. 156. — *ee) gen. s prijedl.* prije, prvo: Tko se rodi, svak umrije, i bi, kao ti, prije tebe. I. Gundulić 235. Proroci koji su bili prvo prišastja Isukrstova. A. Vitaḷić, ist. 18. — *ff) gen. s prijedl.* za: Carine koje su bile za vrĉmena kneza Pavla. Mon. serb. 471. — *γ) lok. s prijedl.* u: U početku bješe riječ. Vuk, jov. 1, 11.

c) kad se padežem kaže drugo što osim mjesta i vremena. uz to može biti rečeno i mjesto i vrijeme: a) akus.: aa) akus. s prijedl. na: *kad se što redom čini pa se hoće da kaže na koga dođe red da čini:* Kad bude red na trećega brata da čuva krušku. Nar. prip. vuk. 110. *kad što biva da bi ńečemu bilo dobro, korisno:* Hoće li biti što na bubań? Nar. posl. vuk. 342. *kad je tko ili što u stańu koje glagol znači tako da od toga nastaje ili dolazi i drugo stańe ili radńa:* Što će biti na ńih zlo. Mon. serb. 216. Što će bitь na slavu velistva ti. Spom. sr. 1, 41. Čim bude duh u tamnoj moj sini, ńoj će bit na posluh. Menčetić-Držić 474. Zove trojstvo da mu bude na pomoć. I. Ančić, svit. 123. Bi na pomoć s plavim svima cesaru. J. Kavańin 184. Jer bi nam bila više na škodu vira nego li na korist. F. Lastrić, test. 60. Isto bi bilo bogu na slavu. J. Matović 324. Ako l' vince pije, na zdravḷe mu bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 268. Bac'te vino, na zlo vama bilo! 3, 282. Kad je Oner na ženidbu bio. 1, 252. Kad je Jańa na udaju bila. 1, 560. Da ne budemo na dosadu nikome od vas. Vuk, 2sol. 3, 8. Onda će ono *(društvo)* biti na štetu našemu narodnom jeziku a sebi i svojima na sramotu. Vuk, pisma 27. *kad je što ili tko u stańu koje glagol znači tako da se s ńečim podudara, da je kako prema ńemu treba:* Dasmo gore i poḷa, vode, sela, . . da budu na ńihь voḷu, da imaju i držhe, i da čine vsu svoju voḷu. Mon. serb. 106. Da je voḷanь gospodinь vojevoda i ńegovi sinove . . . učiniti što imь bude na voḷu, i kako imь bude drago. 238. Držim da bi dao vas svit, kad bi bio na tvojn zapovid. J. Filipović 1, 225. Čelije su bile na dva kata. Vuk, dan. 1, 17. *kad se hoće da kaže ono u što se ńešto promijeni: ali dolazi samo u prijevodu koji se suviše drži tuđega jezika:* Biće tvrda na puto ravne. I. Ančić, svit. 97. — *bb) akus. s prijedl.* u: *kad se kaže radńa ili stańe u koje se prelazi vršeći što glagol znači, a u koje prelazeći može se što i nahoditi onako kako prema ńemu treba.* Koji je gradь bio u držhanije nama. Mon. serb. 301. Toj će biti u veliku nedragost i neugodaj kraḷevьstvu mi. 375. Ne budi koj god ženskoj glavi u prijateḷstvo. B. Kašić, nasl. 13. Koja bi bila u prvo kolino s Marijom. M. Dobretić 118. Molitva ńegova budi mu u grih (fiat in peccatum.) F. Lastrić, svet. 4. Francuzi ne ktiše papi biti u pomoć. A. Kanižlić, kam. 165. Novci tvoji s tobom da budu u pogibao. Vuk, jov. 8, 20. Kad su bili u najveće piće. Pjevan. 194. — *cc) akus. s prijedl.* uz: Uz kojega čovika žudi biti. J. Kavańin 177. — *dd) akus. s prijedl.* za: *kad se što mijeńa tako da se jedno daje a drugo prima:*

Jesi l' čuo, da li zapamtio da je bila proja za šenicu? Nar. pjes. vuk. 2, 486. Biće mišja rupa za dukat. Nar. posl. vuk. 14. *kad se što jednači tako da se jedno misli da je drugo ili onako kako je drugo, da jedno vrijedi onoliko koliko drugo:* Kad ne bili po dva za jednoga, ne rodila majka ni jednoga. Nar. posl. vuk. 119. *kad se samo kaže kao naprijed da je nešto kao drugo, a upravo je to, tako da mu to stoji mjesto predikata (isporedi dalje pod instr.):* Da je rečenoj gospodê do svoje smrьti za nevêrna. Mon. serb. 459. Kroz dobros toliku svakomu on bješe za jednu priliku. N. Nalješković 1, 321. Ti dostojna Derenčina brojiš da t' bude za vojna. H. Lučić 248. Ženskom stadu ki mu bješe za pastira. I. Gundulić 552. Mogaše se blažen zvati ki no biše za uznika. D. Barakoviće, vil. 190. Biću vam za oca a vi bićete mi za sinove. I. Ančić, ogl. 56. Ako bi što rekao ali činio, odričem se, niti ću da bude za rečeno ali za učiněno. P. Posilović, nasl. 102b. Celov, ki je prije bio za sam zaklad od ljubavi. J. Kavanin 454. Nitko ne ktijaše joj za kuma biti. J. Filipović 3, 27. Ja ću vas primiti i biću vam za oca. F. Lastrić, od' 386. I sunce bi onda bilo svoj naravi za strašilo. V. Došen 242. Ovo može biti za veliki biljeg da je on uskrsnuo. J. Matović 62. Ovi posli smrti Saulove za kralja je bio. A. Kačić, kor. 156. Da ti budem u dvor za gospodu. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Da mi budeš mlada za snašicu. Pjevan. 187. *kad je od ničega korist i dobro onomu što stoji u akus.:* Tako moja muka za mene ne bila! Nar. posl. vuk. 307. *tako i kad je čeljade čeljadetu ili čemu god od koristi tijem što ga brani, čuva, što ga se drži:* Znam da ste za me bili. P. Knežević, pism. 55. Moleć neka za ńi bude. V. Došen 61. Sveti koji si mi postavljen za parca na krštenju, budi za mene. T. Ivanović 107. *kad je tko jemac za koga ili za što:* To on stvoriti ne može nikad, niti ćemo mi za to biti. Starine 11, 109. Hoćemo našu virnu knjigu poslati i za ń biti. 12, 16. *kad onomu što stoji u akus. što prilikuje, kad je prema njemu, kad je onako, kako njemu treba:* Odgovori da on ne bijaše za njih i da drugoga opata iznadu. I. Đorđić, ben. 28. Ljepote joj u primorju nema, čini mi se, bi za tebe bila. Nar. pjes. vuk. 3, 89. Bi li lice za vlašića bilo? 3, 380. Kada Zlato za preslicu bude, majka će mu načiniť preslicu. 1, 500. Sve svatove redom darovao, svakom dava koji za što bješe. Nar. pjes. kovč. 75. Da je bila od sedam godina, sad bi veće bila za udadbu. Nar. pjes. vuk. 3, 454. Kad su dragi za ljubljene bili. 3, 421. Ako so obļutavi, čim će se osoliti? Ona već ne će biti ni za što. Vuk, mat. 5, 13. Atinani ne bijahu ni za što. Vuk. djel. 17, 21. *kad onome što stoji u akus., a znači radnju ili stanje, tako pristaje što da od toga ona radnja ili stanje postaje ili dolazi ili raste:* Mi ćemo učiniti što će biti za boļe. 1, 1. Što bi bilo za vašu čistu, a mi mogli, ne bismo se poštedili. Spom. sr. 1. 19. Jer im svjet ne daju, ki b' im bil za boļe. N. Dimitrović 9. Budi nam ovo za nauk. A. Gučetić, roz. jez. 309. Ah kreposti plemenita, nečuvena prije na sviti! tva spomena glasovita za izgled će u vik biti. I. Gundulić 271. Bićete za nenavidost svakomu. I. Ančić, vrat. 2, 4, 127. Preobražen u živinu bi za porug istom sinu. J. Kavanin 26. Pak te bijelim zaoditi, da svim za smih moreš biti! P. Knežević, muka 25. On je sam bio za utišeńe i za razgovor tebi. F. Lastrić, test. ad. 36. Ne tiše onako dilovati, da im muka Isukrstova bude za spaseńe. J. Banovac, razg. 4. Vikovi vikoviti za nauk će njemu biti. V. Došen 51. Za koju bi korist bila *(pravda)?* 65. To hajduku bi za čudo. 57. Ovo bi njima bilo za veliku radost. J. Matović 74. Sve koliko karańe i svitovańe nije bilo za drugo nego da je još većma počeo vapiti. A. Tomiković 14. To je bilo a bogu za slavu. Nar. pjes. vuk. 2, 84. To Maksimu vrlo za jad bilo. 2, 559. *kad se onoga, što stoji u akus. što tiče:* Da će najposli njihovo isto svidočanstvo njimi za glavu biti. M. A. Reljković, sabr. 46. — *β) gen.: aa) gen. bez prijedloga: kad se kazuje pripadańe:* Koja to je polača prvo bila našega vlastelina. Mon. serb. 240. Župa koja je bila kneza Pavla. 296. Pak će onog pravda biti. V. Došen 65. Najde kravu, koja bijaše jednoga seljanina. M. A. Reljković, sabr. 57. *kad se kazuju čemu osobine čime, što je u njega ili čemu pripada:* Da ihь pitaju tko bi koje plemenšćine. Mon. serb. 248. Koje godê bi vrьste človêkь bio. 400. Ne bihomo tvoga stada. P. Hektorović 152. Skladnih lit bjehomo. D. Zlatarić 45. Bi ovi mladić lica mila i pogleda slatka i draga. I. Gundulić 526. Bihu svi te voļe. Đ. Baraković, jar. 52. Med sotone da se meće, da njihova bude reda. V. Došen 9. Svi dvorani od visine ne bi bili veće cine. 7. Takoga ima biti života redovničkoga. M. Dobretić, 72. Jedno bješe taj delija sljede brade do pojasa. Nar. pjes. vuk. kovč. 89. Ne budite srca udovička, no budite srca junačkoga. Nar. pjes. vuk. 3, 356. Dok sam i ja tvoga doba bio. 3, 10. Kogod bude roda gospodskoga 1, 40. Ako vranac bude sreće stare, pod tobom će vranac isplivati. 2, 601. Brat je mio, koje vjere bio. Nar. posl. vuk. 29. Veļko je bio tanka i visoka struka, smeđe kose i vrlo mali brkova, duguļasti suvi obraza, široki usta i podugačka, malo pokučasta, nosa. Vuk, dan. 1, 88. Da budete dobre voļe. Vuk, djel. 27, 22. — *bb) gen. s prijedl.* bez: Ništorь ne bismo hotêli učiniti, što bi bilo bezь priliko Spom. sr. 1, 56. Potriba, bez ke biti ne mogu. Mon. croat. 120. Da b' ne bili brez brimena. V. Došen 107. Plovļeće ne bijaše bez straha. Vuk, djel. 27, 9. — *cc) gen. s prijedl.* do: *kad tko u stańu koje glagol znači napreduje toliko da mu treba ono ili da može raditi onijem što znači riječ koja je u gen.:* Kada Zlato do povoja bude, majka će mu povoj načiniti, ... kada Zlato do kolevke bude, majka će mu načiniť kolevku. Nar. pjes. vuk. 1, 500. A kad Zlato do kuđeļe bilo, skovaše joj srebrnu kuđeļu. 1, 471. *kad se tko ili što nalazi tako u stańu koje glagol znači da od tuda nastaje stańe ili radńa koja znači riječ koja stoji u gen.: samo u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka:* Ohaja one stvari cića linosti, koje njemu bile bi do pomoći. Š. Budinić, ispr. 71. Anton svakomu ugodan, a nikomu do zmutńe ne biše. F. Glavinić, cvit. 15. *kad se kaže uzrok uzimajući da nešto u stańu koje glagol znači dopire onamo gdje mu je uzrok, ondje se ustavļa: gdje je na taj način uzrok, ono stoji u gen. s onijem prijedlogom:* Do koga uzbude krivica. P. Petrović, šćep. 138. — *dd) gen. s prijedl.* iz: *kad se kaže kome postojbina ili zavičaj:* Higin bi iz Athene. F. Glavinić, cvit 6. Jozef bio je iz Kafarnauma. Živ. is. 59. Bili su iz njegovog grada. D. Obradović, sav. 23. Koji je bio iz Pocerine. Vuk, dan. 4, 31. *kad se što promijeni te postane drugo ili drugačije, kao da bi iz toga izašlo (a ne da bi od njega bilo načińeno):* Hoće l' iz tvog bisnog tila biť zemaļska smradna gńila. V. Došen 20. Iz iskre požar bude. 192. Da nečovik iz čovika bude još ter za svog vika. 199. Šta će biti iz ovoga djeteta? Vuk, luk. 1, 66. — *ee) gen. s prijedl.* od: *kad se kazuje postojbina ili zavičaj:* Od istoga grada je bio i Marko. J. Kavanin 146. *kad se kaže mnoštvo kakovo, u koje tko ili što pripada kao u svoju dru-*

žinu. Ašte bude otʌ vlastelь. Mon. serb. 14. Tko bude odʌ moga plemena. 183. Strašeći se da ne budu od broja onih. P. Radovčić, nač. 17. Od tri vrste može biti dobitak, kojega kamatnik čeka. A. Kadčić, bogosl. 263. Od reda od koga bjehu redovnici. J. Matović 31. Kad biste bili od svijeta, onda bi svijet svoje ljubio. Vuk, jov. 15, 19. Nijesu bili od ńegova društva. Vuk, dan. 1, 147. *kad se genetivom kaže što god čemu što pripada kao dio ńega samoga:* Dok od grada ne bi ništa, osim hrpe i ogńišta. V. Došen 193. *kad se genetivom kaže čeljade ili stvar, koja čini ili uzrokuje što:* Ljubovь, koja je bila odʌ ńegovčhь prьvčhь k namь. Mon. serb. 310. Stvorь nedvoranь, koji bi do danasь k namь odь gospodina Radosava bilь. 310. Rote, koje su bile odʌ roditeļa mi s knezemь. 367. Od koga bi narod od Moabiti. M. Marulić 70. Uh sjetna Marija, od šta bi nemoć taj? N. Naļešković 1, 270. Ali mu ni to ne bijaše smirom od isti živina. M. Zoričić, osm. 38. Mrav od sebe bit ne more; kako indi vas svit more? V. Došen 263. Što b' od ove smutńe bilo? 56. Što će bit' od toga, kad uvridi čovik boga? 197. Ne bijaše magla od daždica, no od pare końske i junačke. Nar. pjes. vuk 3, 304. To bi od gospoda. Vuk, mat. 21, 42. Kakva će šteta od onoga u napredak biti. Vuk, nar. posl. 260. *kad se kaže da se čeļade ili što drugo promijeni te postane drugo ili drugačije, ili mu se stańe promijeni:* Što će bit od mene? M. Vetranić 2, 110. Je li toj velik dar od mrtva biti živ! N. Naļešković 1, 196. Što li od carstva tvoga bilo? I. Gundulić 502. Ah, što bi od moje bilo sad mladosti? F. Lukarević 21. Da so čovjek ispovije, pričesti i primi proštenje od svijeh grijeha, i po tom toga ne sagriješivši umre, i pode s ovoga svijeta, što bi bilo od ńega? M. Divković, bes 91. Procinimo što će biti od nas slabiji. I. Ančić, svit. 74. Ne znah od mene ča biše. I. Ivaniševič 8. Što bi bilo od puka izraelskoga, da ne bude imao Mojsija? M. Radnić 219. Što će od mene i od moje duše biti? V. Andriaši, put. 292. Što će biti od težaka nepravednoga? A. d. Bella, razgov. 84. Koje *(riječi)* kako se od misnika izuste, udiļe od bistva kruha bude bistvo tila Isukrstova. A. Bačić 314. Što će biti od vas na dan sudńi, koji sve nastojite za tilo, a ništa za dušu? J. Banovac, razg. 102. Što od ovoga bi, istorik ne stavļa. J. Filipović 1, 98. Vidićeš sad što će biti ovdi od oviziju, koji su otvrdnuli. F. Lastrić, ned. 429. Što će biti od mene! A. Kanižlić, bogoļub. 50. Da od zla ne bi gore bilo. V. Došen 234. I od drugih od plugova više rimski suci i cesari biše. M. A. Reļković, sat. 113. Od zli da budu dobri. D. Obradović, bas. 91. Od mene, koji sam grešnik, što će biti? B. Cuceri 103. Od tog ne će mšta biti. Nar. pjes. vuk. 1, 434. I znade li šta bi od devojke? 2, 563. Da vidite što j' od paše bilo. 3, 19. Od šugava praseta zdravo svińče bude. Nar. posl. vuk. 236. To ne će biti od tebe. Vuk, mat. 16, 22. Prva mi je briga i žalost bila: šta će biti od ovijeh pjesama. Vuk, nar. pjes. 1, XIII. *kad se kaže o čemu oda šta je načińeno, što je u ńemu kao grada ili dijelovi, od kojih je sastavļeno:* I sve kolo na zemļu obali, pak kad bude od divojak hrpa, onda zgrabiv svaki svoju drpa. M. A. Reļković, sat. 44. Od ńe *(građe)* bude most. J. S. Reļković, kuć. 89. Od tog brašna ne bude pita. Nar. posl. vuk. 236. Vaļa da su uzdice bile od prtenijeh uzica. Vuk, posl. 108. *kad se kome kaže vijek:* Kada biše od trideset i tri lita. I. P. Mrnavić, ist. 44. Tad ja bijah od sedam godina. Nar. pjes. vuk. 3, 140. Kad je bio od petnaest leta. 3, 36. Bješe od dvanaest godina. Vuk, mar. 5, 42. *kad je radńa ili stańe ono odakle se kuže da je čeļade ili strar, a čeļade ili strar vrši ili uzrokuje onu radńu ili stańe ili se u onom stańu nahodi ili se ona radńa na ńemu ili na ńoj vrši, kao da sobom nosi i ono odakle se veli da je:* Bi mi od sumńe sjen ma ista. I. Gundulić 225. Što je moglo od časti i od koristi biti meni. F. Lukarević 2. Ispovjednici imaju bit veoma od molitve. I. Držić, nauk gond. 259. Da podadu na smrt junca, ki bi dotle svemu stadu od bojazni teške i straha. D. Palmotić, christ. 366. Nam od smeće bi sve koliko to čińenje. J. Palmotić, dubr. 273. Ti od sumńe biti ne ćeš. I. Kanavelić, iv. 45. Onomu daše u ruke, ki je od smeće svejer bio. 173. Što biše od potribe. A. Kadčić, bogosl. 91. Da ne bi bili od dosade i od tegote siromašadi. Živ. is. 61. Da budu od koristi službenikom. A. d. Kosta 1, IV Ńegovo napredovańe bi od čuda kreposnijem i od prikazańa malovrijednijem redovnicima. I. Đordić, ben. 30. Da mi Kuče, braćo, ne koļemo, . . mogli bi nam od potrebe biti. Nar. pjes. vuk. 5, 378. Kad dijete bješe od krštеńa, dovedoše i popa i kuma. Pjevan. 280. Što im bude od potrebe. Vuk, dan. 3, 188. Da su hajduci i u početku bune na dahije bili narodu od velike pomoći i koristi. Vuk, odgov. ulaku 21. To bi sve bilo za istoriju našu od prevelike cijene. Vuk, rječ. predgov. — *ff) gen. s prijedl.* protiv, suprot, suproć: *kad se kazuje opirańe:* Istina da su iz najprije mnogi bili protiv mene. Vuk, pisma 34. Jerbo bi to bilo suprot pošteńa dužnoga kraļu. M. A. Reļković, sabr. 23. *kad se kazuje podudarańe:* Mjerite joj kosu s mačem: ako bude suproć maca, biće mene mila snaha. Nar. pjes. vuk. 1, 337. — *gg) gen. s prijedl.* s: *za mjesto u prenesenom smislu:* Mrzeći na Stefana što je bio s Petrove strane. Vuk, dan. 4, 23. *kad je u gen. uzrok čemu:* S tej krьvi bilь bi uzrokь da se i hude učini. Spom. sr. 1, 82. Zla voļa, koja je s onoga uzroka bila. Mon. serb. 275. *kad je u genetivu radńa ili stańe, a tu radńu ili stańe čini ili uzrokuje tko ili što, kao naprijed s prijedl.* od: Mi ćemo odьgovoriti što bude s prilike. Spom. sr. 1, 24. S česa moreš biti, toga se primi nam', a ne htij nositi ča nosit ne moż' sam. M. Marulić 147. Ki bi bio s štete svim vam. M. Vetranić 2, 482. Velikn ni malu s dosade bit nemoj. N. Dimitrović 12. Poznam, smrt moja ńe rajskoj mladosti da će bit s pokoja. N. Naļešković 2, 39. Da mu hud človik bil ne bi s boljezni. D. Rańina 21b. Da s' tako sved dobra, jak sade, ne bi mi nikako vik bila s dosade. D. Zlatarić 13b. Sve te ću poslušat, što nam će bit s pruda. 21b. Ti boj krvavi s gorka će plača bit tebanskoj državi. M. Bunić 42. Ča unaprid biti može ti s nauka. I. Ivaniševič 287. U komu ćeš biti s veće nam koristi i pomoći. 325. — *hh) gen. s prijedl.* u: Do kolč u mene budu. Mon. serb. 2. Kude su bili trьgove u prьve gospode. 206. Koj je zakonь bilь za tozi u prьve gospode. 206. Ako bi bilo natražje u kneza. 356. U koga još star otac i majka i mlaji brat biše. P. Zoranić 19. Dok bijaše u mile majčice, sve bijaše mamom pomamila. Nar. pjes. vuk. 1, 301. U ńeg bjehu tri kitice cvijeća. 1, 399. U Stjepana loša sreća bila. 3, 90. Čudan adet bješe u Latina. 2, 548. U jednoga kraļa bila dva sina. Nar. prip. vuk. 106. U nekakva čoveka bio jedan čoban. 13. Pripovedi joj kako je bio u druge sestre. 38. Bijaše običaj u sudije da pusti narodu po jednoga sužńa. Vuk, mat. 27, 15. — *ii) gen. s prijedl.* vrhu, svrhu: *u prenesenom smislu kao protiv, kad se kaže opirańe:* Da budemo s tvojim carьstvomь vrьhu Uroša vraga tvoga i našega, i vrьhu svega svoga roda i vrьhu onoga koj bi bilь posle na

jegovь stolь. Mon. serb. 36. *kad je što u vlasti komu (kao instr. sa* nad): Čovik mogu, koji biše svrhu svega blaga ńe. I. Bandulavić 141. — *kk) gen. s prijedl.* za: *kad onomu što stoji u gen. prilikuje što, kad je prema ńemu (kao naprijed akus. s istijem prijedlogom):* Više za posla biti ne mogn. I. Jablanci 111. Ne bi mene ni za sluge bio, a kamo li da mi lice ljubiš. Nar. pjes. vuk. 1, 563. Kada Zlato za djevojku bude. 1, 500. Što bi Turak' za sjeće, is'jeće; za prodaje što bi, to predade; za krštenа što bi, to iskrsti. 4, 151. — *y) dat.: aa) dat. bez prijedl.: kad što prelazi ńekomu u imańe, kad postaje ńegovo, kad mu dopada:* Što sud kaže kraljevьstvu mi, budi kraljevьstvu mi; a što vamь pokaže, to vamь. Mon. serb. 41. Polovina vsega poklada da bude natražьku kneza Stepana. 360. Upisah što će biti gospostvu ti. 417. Tuje blago ne želiti ko t' ne more s pravdom biti. M. Marulić 222. Osudi, vila taj komu će bit' od nas. 231. S onijem željenjem od stvari, koje im nikako ne mogu biti. M. Orbin 163. Bogovi tvoji budite tobi. F. Glavinić, cvit 30. Biće vama šugav jarac do veče. Nar. pjes. vuk. 1, 169. *kad se kome što dogada ili čini:* Budi jemu anatema. Mon. serb. 10. Da imamo kraljevьstvu ti vsaku počьstь gospodьsku, jakore je byla gospodinu ni dědu ti i otьcu ti. 47. Trьgovcemь da šteta ne bude. Spom. sr. 1, 26. Da ne može ńimь biti nijedno bezakonje. Mon. serb. 459. Da imь ne bude nijedna zavrьtica ni zabava. 467. Koja ratь namь bi bezь nijednoga našega uzroka. 260. Ako koja svada bude Dubrovniku s kojimь godь vlastelinomь carьstva mi. 170. Ako bi mi bila zapovijedь cara turskoga ratь im činiti. 468. Jesu se bojali Židove da i ńim rasap ter pečali ne budu kako inim. M. Marulić 19. A da t' bude ta stvar, ved'te ga da side u taj grad. 26. O tuzi ne mislimo, koja nam je danas bila. N. Naljeković 199. Er ti će biti sve od mene što prosiš. 1, 197. Što koji vas žudi, bilo vam s ljubavi. 1, 235. Prikloni der glavu doli, da ti podam smrtne boli; . . . to vam i ńim bude svime. P. Hektorović 108. Budi ti sve, što hoć', u mome kraljestvu, još istu moju moć pod vlas ću stavit' tvu. Daj prosi, pitaj već, od mene sve ćeš steć'. I. Gundulić 119. Navještujem vam veselje veliko, koje će biti svemu svijetu. M. Divković, bes. 5. Da bi mu korist bila od pokarańa. I. Grličić 42. Hoće tebi biti daždi, gradi i gromovi. J. Kavańin 393. Tko zlo sebi ište, neka mu bude. J. Filipović 1, 469. Što kome nije milo da b' od drugog ńemu bilo. V. Došen 109. Kojima riječ bi. Vuk, jov. 10, 45. Javljam vam veliku radost koja će biti svemu narodu. Vuk, luk. 2, 10. *kad se samo vrši što glagol znači, a što ga vrši ono je u ńečijoj radńi ili stańu, mišljeńu, osjećańu, raspoloženju, i tijem kao pripada ńemu, kao ńegovo je, on ga kao ima:* Videvь vaše rabote, koje vi su bile. Spom. sr. 1, 91. Ako ini uzrokь ne bi ti bilь, imalь bi doći. 1, 24. Ako imь bude koja nevolja. 1, 52. Budi vi milostь, upisati ni. 1, 17. Budi ti milostь, upiši ni. 1, 33. Da bi potrěba bila vojevodi. Mon. serb. 455. Sreća . . . ona ista, bila ka je vami s carom lańsko lito, caru opeta s vami ostaje. I. Gundulić 450. Kao da joj biše cina nikoliko glava vina. V. Došen 154. Starim nisu te navade bile. J. S. Reljković, kuć. 72. Uzmi moga maloga vrančića, da ne višti pusti proz planinu; a biće ti po družini fala, ka' si svoje oči izvadio. Nar. pjes. vuk. 2, 50. Tada će tebi biti čast pred onima koji sjede s tobom za trpezom. Vuk. luk. 14, 10. Od kako sam tebe zaručio, svaka mi je dobra sreća bila. Nar. pjes. vuk. 1, 462. No je Mitru dobra sreća bila. 2, 632. Al' je ńemu loša sreća bila. 1, 465. Turčinu bi do istoka ruka, od istoka obrnu neruka. 4, 116. Da bi ńemu bila vječna muka! 4, 81. Kad ustane kuka i motika, biće Turkom po Mediji muka. 4, 135. Kad mi bude najveća nevolja. 3, 33. Kad ti bude potreba od novaca. Nar. prip. vuk. 120. Kad je bila čedu godinica. Nar. pjes. vuk. 2, 64. Bilo mu je ime Živko. Vuk, nar. pjes. 4, 93. *tako i kad se* što *ili* ništa *misli u ńečijem stańu:* Ako bi . . . što bilo gospodinu vojevodi, tada da se ima dati poklad sinovomь gospodina vojevodo. Mon. serb. 384. Počekaj, vidjet ćeš što će t' bit! N. Naljeković 1, 180. Što mu bi? kako li priminu? D. Zlatarić 16. Razmišljaju što će dobrim i zlim biti. J. Kavańin 356. Upitajmo žive ljude, kad boluju, što im biše? oda šta li oboliše? V. Došen 174. Samo kad ib višta ruka kreće, onda ńima ništa biti ne će. J. S. Reljković, kuć. 194. Od rane mu ništa biti ne će. Ogled sr. 239. Vaja da na pańu živoj kokoši osiječe glavu onom sjekirom kojom je drvo sjekao, pa mu ne će ništa biti, ako bi drvo i bilo sjenovito. Vuk, živ. 237. Tome Mojsiju, koji nas izvede iz zemlje misirske, ne znamo šta bi. Đ. Daničić, 2moj. 32, 1. *kao u pošteđńjem primjerima, samo što vrši ono što glagol znači nije ni u čijem stańu, ali se opet za ńečije staće ńešto očekuje od ńega; vrlo rijetko:* Riječ medna vašijeh usti od ufanja ovaj krila sad svakomu nas dopusti, ka nam nijesu prvo bila. N. Naljeković 1, 169. Dosta vam budi, mi u vrijeme da vam bismo, i da od tezijeh ludijeh ljudi ovako vas slobodismo. J. Palmotić, dubr. 198. — biti *s dat. mjesto* imati *u jednoga pisca* xvi *vijeka po tudem jeziku:* Biše kralju kći jedna. F. Glavinić, cvit. 317. — *bb) dat. s prijedl.* protiv, suprotiv, proć: Koji bi bili protiva Dubrovniku. Mon. serb. 451. Što će biti suprotivь namь. Spom. sr. 1, 11. Ne haj se vele tko je za tebe ili proć tebi bude. B. Kašić, nasl. 66. — *ð) loc.: aa) loc. s prijedl.* na: *mjesto izrečeno radńom koja ondje biva:* Kad bijaše na zapadu sunce. Nar. pjes. vuk. 1, 771. Kad su bili Mletku na pomolku. 1, 534. *kad se kaže radńa ili staće, koje kad biva ńetko se nahodi ondje, imajući ili ne imajući dijela u onoj radńi ili stańu ili sam radeći ili podnoseći onu radńu:* Koj hoće biti na sudě. Mon. serb. 41. Kazovaše imь kako vi bêste bili na kupě. Spom. sr. 1, 54. Da sam bil na pokopu brata mojega. F. Glavinić, cvit. 407. Tko će indi bit na piru, nek je trizan. V. Došen 161. Na sastanku kad bi bila. 97. Kad bi dite bilo na smrti. M. Dobretić 15. Na svadbi sam bio. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Kad su bili svati na pobodu. 1, 582. Kad su oni na rastanku bili. 1, 548. Kad sam bio s društvom na deobi. 2, 77. Kad ono smo na zakletvi bili. 2, 299. Bih na vojsci devet godin' dana. 1, 360. Koji si mi bio na pomoći. 2, 36. Triput si mi bio na nevolji, triput si me ropstva oprostio. 3, 39. Na dojilju tri godine bila, pa je babo dade na češljańe, na češljańu sedam godin' bila. 3, 129. Nijesam sam mu bio na babinama. Nar. posl. vuk. 217. Koja su *(gospoda)* u veče kod ńega bila na razgovoru. Vuk, nar. posl 360 Srbi su bili na opazu. Vuk, dan 5, 33. *kao naprijed, samo je staće, koje se drugom rečenicom kaže, izrečeno rijećju* to: Na tomu bješe da dušu izgubi M. Divković, bez 207. — ‚biti na riječi', *ne odstupiti od ńe, držati je:* Još s onijem, koji mu ne biše na riječi koju mu zadadoše, jest obslužio svoju riječ. M. Radnić 189. — ‚na očima biti' *može što kad je blizu, te se vidi:* Kolike nezgode bihu na očiju! s jednu stranu vode, s drugu vitri biju; s drugu pak turska vlas . . . strahom nas moraše. P. Hektorović 72. *ko je na koga vojevao, može se reći da je bio na ńemu:* Ja sam bio na

Moskovu i na Nijemcu. Vuk, dan. 3, 173. — *bb) loc. s prijedl.* o: To li ću ja samo o ljubu bit noćas? N. Naljeković 1, 258 On je *(Dubrovnik)* s početka bio o sebi, no morao je plaćati danak. Grlica 5, 63. — *cc) loc. s prijedl.* po: Unuke i praunuke, što bude po muškomь kolenu. Mon. serb. 258. Al' to ne bi po holosti, dal' kriposnoj poniznosti. V. Došen 29. To je bilo po slabosti ljudskoj. Vuk, grada. predgov. — *dd) loc. s prijedl.* prema, *kad se hoće da kaže da je tko dosta jak za što:* Ako bi došla nêkoja sila na gradь našь, . . prêma čemь ne bismo mogli biti. Mon. serb. 216. — *ee) loc. s prijedl.* pri: *kad se kaže radňa, koja kad biva nêko se nahodi ondje imajući dijela u njoj:* Kad su bili pri večeri. Nar. prip. vuk. 135. *kad se čeljadetom kaže vrijeme njegovo:* Što imь je bilь zakonь pri caru Stefanu. Mon. serb. 206. — *ff) lok. s prijedl.* u: *kad se mjesto izrêče riječju u množini, a nije svaki dio te množine mjesto nego cijela množina tako da je među dijelovima joj:* Kakav bješe junak u svatov'ma. Nar. pjes. vuk. 2, 152. Ja sam bila u ribama. Nar. prip. vuk. 29. *kao u pošljednjim primjerima, ali ne u pravom smislu, nego se uzima samo da tko pripada među one koje znači riječ koja stoji u lok., što je jedan od njih:* U tim vojvodama bude i Miloš. Vuk, grada 47. *u tom se smislu kaže i* ‚biti u gostima' *ako i nema više gostiju nego je tko sam gost:* Kad je ruski car bio u gostima kod praiskoga kralja. Vuk, dan. 4, 34. *kad je radňa ili staňe ono u čemu se veli da je tko ili što, a on sam ili ono samo radi ili uživa ili podnosi radňu ili staňe, ili se nahodi kad je drugi u onom staňu koje se kaže:* U kojoj je vêrê bilь s njimi. Mon. serb. 176. Da poveļe budu v svojoj krêposti. 210. Nêkada bêh v mišļenju, da me misal prehajaše. Mon. croat. 93. Veće ne bihomo u božjoj milosti. M. Marulić 102. Ne samo da više u gospodstvu za gospode krstjanske, nego li i danas imaju oblast. M. Divković, bes. xvi. U grihu laglemu bihote vi tada. D. Baraković, vil. 41. Ki grabe proti zapovidi, vazda u uboštvu budut. F. Glavinić, cvit. 5. Ako koje od ovih zlameni u komu djelu pomańka ili ne budo, isto djelo nije grih. I. Grličić 188. Za koliko je vrimena u zlobi bio. 131. Da ta sin bude u robstvu kojega poglavice krstjanskoga. A. Kadčić, bogosl. 127. Bi u siromaštvu. 261. Mi bijamo u tavnosti. J. Filipović, prip. I, 92. Da mu sužńi uvik budu u nemiru. V. Došen 59. Negda biše u oblasti, a sad gori u propasti. 128. Do sada zakletva bijaše u velikom poštenju. M. A. Reljković, sat. 18. Umiraše, ali jošter bijaše u svisti. A. Kačić, razgov. 312 Ako je u ljubavi sa svakim bio. M. Dobretić 89. Dok je Musa u životu bio. Nar. pjes. vuk. 2, 409. Istom oni u besjedi bjehu. 2, 220. Dok su oni u riječi bili. 1, 600. U časti biti. 1, 78. Podaj ćerku Vilipu Maďaru, te će ona biti u bogatu. 2, 480. Ovi su svi bili u mene u najmu. Nar. prip. vuk. 28. I carica nebesnica da vam bude u pomoći. Nar. pjes. vuk. 1, 148. De se jedan u nevolji nađe, da mu drugi u pomoći bude. 2, 222. Ako tebe bude do nevolje, oni će ti biti u nevolji. 2, 473. Kad bješe u mukama. Vuk, luk. 16, 23. — *staňe izrečeno vremenom srojim:* Kada bude sin mi u vremenu dostojnomь, da imь se zakune. Mon. serb. 376. — *ε) inst.: aa) instr. bez prijedl.: kad ono što stoji u inst. (a to je samo* ‚riječ') *traje dokle se vrši što glagol znači, kao da se vrši držeći se onoga kao puta kojim bi išlo: samo u jednom primjeru:* U riječi kojom obje b'jahu, pogledala na daleko mlada. Nar. pjes. vuk. I, 466. *kad se što mijeňa prelazeći iz jednoga staňa u drugo, pa se uzima u staňu u koje tom promjenom dolazi, a staňe se samo uzima ili u postajaňu (koje čini promjena) ili u trajaňu (u koje prelazi postajaňe ili koje se uzima mjesto postajaňa): u tom se smislu ovijem padežem zamjeňuje predikat (isporedi i akus. s prijedl.* za): Kьda ne bêhь kraļemь. Mon. serb. 112. Ne ć' veće bit robom. Š. Menčetić. D. Držić 485. Godišći ditetom biše, ali pametju velike starosti bišo. F. Vrančić, živ. 33. Anjela tad popom da bude hotiše. Đ. Baraković, vil. 9. Za to ću ja robom bit tvojoj milosti. 16. Poslija bi papom. I. Ančić, svit. 18. Doklo bog bude bogom. I. Grličić 12. Sred raja zemaļskoga prvi ćaćko bjo gosparom. J. Kavańin 25. Rimļanim da bi on kraļem bio. 242. Kraļem koji biše. 241. Za to ga usilova da kaluderom bude. S. Badrić, ukaz. 22 Tri godišta bi misnikom. J. Banovac, pred. 70. Divicom si vazda bila. P. Knežević, pism. 44. Fra Daniel Vladmirović bi biskupom od Duvna. A. Kačić, razg. 184. Fra Simun bi parokom u Sarajevu. 184. Car ti bijah dok devojkom bijah. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Lasno je pokraj čaša junakom biti. Nar. posl. vuk. 167. Zbor ni bio zborom a dogovor dogovorom! Vuk, kovč. 123. A on na me ni kamenom ne hte. Kamenom mu majci srce bilo! Nar. pjes. vila 1876. 693. A ja ću ti drugim ocem biti. S. Milutinović, dika 126. On će drugim Skenderbogom biti. P. Petrović, šćep. 108. Posteļom im bješe ńežna trava i cvijeće. P. Petrović, slobod. 24. — *bb) instr. s prijedl.* među: *kad dvoje ima što jedno s drugim:* Koj dlьgь bude među mojimi ļudьmi i među dubrovьčani. Mon. serb. 45. Da budetь među kraļevьstvomь mi i među gradomь Dubrovnikomь ļubovь. 189. Hotinļa zla, koja su bila meju bosanьcimi ļudьmi i dubrovьčcimi. 255. Da i ne bude među nami rukovańe. A. Kadčić, bogosl. 487. Ako posli svega toga ne moć bude ništo bit među ńima. M. Dobretić 565. — *cc) instr. s prijedl.* nad: *kad se kaže da je kome u vlasti ono što stoji u instr.:* Vlastelin, što bješe nad nezinijem riznicama. Vuk, djel. 8, 27. — *dd) instr. s prijedl.* pod: *kad se kaže sila ili vlast onoga što stoji u instr.:* Kto budu podь rukovь kraļevьstva mi. Mon. serb. 20. Da budu sva pod tobom a ne ti pod ńimi. B. Kašić, nasl. 179. Neka joj je veća slava neg pod banim kad je bila. J. Kavańin 282. Pri bi pod posluhom. 363. Ako bi bila ona il on pod zavitom od čistoće. F. Lastrić, ned. 55. — *ee) instr. s prijedl.* s: *kad je što zajedno: čeljade i čeljade (ili što se kao čeljade misli):* Tu biše sь kraļevьstvomь mi vlasteļe. Mon. serb. 68. Ki bihu š ńim. Mon. croat. 17. Da budem š ńimi ja, d'o bih jim i moj dil. N. Dimitrović 101. Kad sa mnom ti bješe, prolitńe sve cvitje razliko svud ctiše. D. Rańina 139. Bog budi s tobom, majko draga! F. Glavinić, cvit. 209. U svima žalostma biću s tobom. F. Lastrić, test. 104. Sinoć sam bio s dilber Ilijom, sinoć sam bio, i vino pio. Nar. pjes. vuk. I, 477. Kamo noži, kamo vaše sablje, te ne biste sa mnom na Kosovu? 2, 288. O moj zete, bog mi s tobom bio! 2, 267. *čeljade i radňa ili staňe:* Fala tebe, siv sokole, bio sa srećom! Nar. pjes. vuk. 1, 10. *radňa i radňa ili staňe:* Vidim da će plovļeńe biti s mukom i velikom štetom. Vuk, djel. 27, 10. *jednom od dvoga što je tako zajedno može se u toj zajednici mijeňati staňe, kao kad od ńečega biva što: tada je subjekat samo staňe koje promjenom nastaje i izriče se samo riječima* što *i* to, *a čemu se staňe mijeňa ono je u instr.:* Bi li tebi bilo milo da b' to s tvojom ženom bilo? V. Došen 109. Kad čuje šta je sa ženinom ćerju bilo. Nar. prip. vuk. 172. — *ff) istr. s prijedl.* za: *kad se u instr. kaže kakva radňa, kojoj je tko licem obrnut radeći je*

ili oko koje nastoji: Jest stvar ljudi brez duše biti za poslom tuđijem. M. Radnić 442. Bit' za poslom kako igla. Poslov. dan 6. U to vreme čovek i žena bili su za večerom. Nar. prip. vuk. 173. *kad što biva redom jedno pa drugo:* Pokazaću ti što će biti za ovijem. Vuk, otkr. 6, 1. *kad se kaže za ženu ko joj je muž:* Koja za starijim sinom bijaše bila. E. Pavić, ogled. 212. Najprije si bila za Milošem. Nar. pjes. vuk. I, 443. Koga će od sedmorice biti žena? jer je za svima bila. Vuk, mat. 22, 28.

d. *s infinitivom, koji sobom znači radnju kojoj se namjenuje što, što biva da bi ona bila, a po tome radnju kojoj se pristupa da se vrši, koja se želi vršiti, koju treba vršiti, koja se može vršiti. glagol stoji u kom god obliku za prošlo vrijeme (sadašnje vr. s inf. uzima se među složene oblike, te će se spomenuti pod* II, 1). *a) radnja se koja je u inf. želi vršiti te se k njoj ide: značenje glagola* biti *daje se nečemu što je u stanu u kom se može a koje se ne kaže; što je njemu subjekat ono je subjekat i glagolu, koji je u inf.:* Upita je muž gdi je bila i što je činila. Odgovori ona: bila sam izpovidati se u pripovidavca. A. Kadčić, bogosl. 319. — *b) radnja koja je u inf. treba vršiti: subjekat je jedan i glagolu* biti *i onome u inf.: tako se kaže da netko u stanu koje znači glagol* biti *treba da radi ono što znači glagol koji je u infinitivu ili uz poricanje da ne treba; a kaže se samo za prošlo vrijeme, dakle da je nešto trebalo ili da nije trebalo činiti; za prošlo vrijeme dolazi glagol* biti *samo u imperf. ili u drugom part. praet.:* Koji grijeh dostojan može bit od muka od ovijeh? Bjehote ga ubit'; er bi mu mani trud jednu smrt prijati nego li oda svud tej muke da pati. N. Naljeković I, 134. A. Tko bješe? B. Cijenim djak. C. Bješe ga ti posjeć' neka ga poznaš daj. I, 289 Nih bjehu ubiti. D. Zlatarić 13. Gdi grad Segor jur upazi ljubi tvoju, Lote izbrani, kad se tužna priobrazi teškom zgodom u stup slani; a ona pogled svoj ne bješe na branjene plane strijeti. Đ. Palmotić, christ. 133. Koji su zatvoreni za dug, ne bijahu se dužit. J. Filipović, prip. 3, 338. Ne bijahu zlo činit. 338. Bijaše kazati, jer likarom ne vaja tajati. M. A. Reljković, sat. 129. Svu noć mu si noćaske prispala na desnoj ruci, bješe mu se moliti kako tvomu gospodaru. Nar. pjes. bog. 6. Bješe mi ga davati dokle mogah žvatati (kazao vo ženi kad je od gladi pao, a ona mu onda stala davati kuko] da jede). Nar. posl. vuk. 15. ‚Daj mi, grle, jedno zrno'. ‚Ne dam, grle, nijednoga; bješe brati, ma ne spati; ja sam brala, n'jesam spala'. Nar. pjes. vuk. I, 498. Bješe brati, ne ležati. Nar. pjes. petr. I, 281. Kad to čuju druge mu šćeri, skoče na njega govoreći: majka nas je redom radala, a ti misli kako češ nas redom udavati, ali se ne bješe ženiti. Nar. prip. vrč. 171. Bio rvat' na Kosovo (reče u Podgorici Turčin Srbinu, kad ga čuje de se tuži na težak život). Nar. posl. vuk. 13. Ti ne bio prodavati kuma. Nar. pjes. vuk. 2, 21. Bila dobro obirati. Nar. pjes. petr. I, 299. Bio ranije doći; ne bio ga zvati; ne bio mu davati. Vuk, rječ. 28a. Ne bio ih puštavat' od sebe, bio dozvat' dok ti božić prode dva tri sina staroga Martina. P. Petrović, vijen. 104. — *c) radnja koja je u inf. može se vršiti: u inf. je glagol* vidjeti, *kome je objekat neizrečen ono što je glagolu* biti *subjekat s kakvim dodatkom mjesto predikata, te će sve zajedno reći kao da je tko u stanu u kom se može vidjeti da je onaki ili onaki, da je po viđenu taki, da se čini da je taki:* Ki viditi bihu razumna govora. P. Hektorović 7. — *d) u nekih pisaca prošloga vijeka dolazi po tuđim jezicima inf. s prijedl.* za *za radnju koja treba da se vrši, treba i toliko samo što joj je vrijeme ili što je došlo do toga da se vrši:* Na obrizovanju činašo se posvidočenje vire u jedinoga odkupitelja, koji bijaše za doći; a na krštenju čini se ispovid i posvidočenje vire u jedinoga odkupitelja, koji je jur došao. F. Lastrić, test. 39. Prividivši u duhu veličanstvo, s kojim bijahu za doći kralj od istoka u Jeruzolim. 61. Isti nauk s. Antun onda, kad bi za diliti se s ovog svita, dade svojim redovnikom. M. Zoričić, osm. 13. I mi biti ćemo za uzajti. J. Matović 67. Ne bjehu za pomankati opaki. 82. Kada bjehu za primiti kruhe prikazanja. 221. Kada budete za moliti, oprostite. 443. Kada bješe on za preminuti iz ovoga života. 517. — *e) nalazi se imperativ s infinitivom mjesto imperativa onoga glagola koji je u infinitivu, ili mjesto drugoga njegova oblika, kojim se može izreći želja:* Stril .. iz luka tvojega budi nim poslati. Đ. Držić 445. Za toj mi ljuven vaj ne mojte zadavat, tako vi ljubav taj u dugo budi stat. N. Naljeković 2, 58. Il je bilo, il će biti, sve ti budi rikom pliti u sred hiže i s vrhom teći. A. Čubranović 163. Sva je moja misao i želja (ne bud sveti duh me ostavit) život moga spasitelja slovinskijema pjesnim slavit. D. Pahnotić, christ. 128. Što tebi ne ćeš da se učini, drugomu ne budi činit. Turl. blago 2, 133. *tako i danas u pjesmi:* Budite me mladu poslušati, uitite zmiju šarovitu. Nar. pjes. juk. 118. — *f) aorist s infinitivom nalazi se mjesto aorista s participom praet. act.* II, *kao kondicional: samo u dva pisca, i to u slici:* Taj bo razum ne bi vidil se od tih lit, on, ki je na nebi, da s tobom ne bi bit. M. Marulić 89. Bihmo oba dva tako convenuti, da bismo t' liska dva insieme poslati. N. Dimitrović 98. — *g) part. praes. s infin. nalazi se, ali samo u jednoga pisca* XVI *vijeka. vidi dalje pod* II, 5.

e. *s cijelom rečenicom, koja se privezuje s riječju* da, *kad se u njoj kaže posljedak onomu što je u glavnoj ili što se onijem dokučuje:* Ali u tuzi, kad bješe da zene, čine ju stat' druzi. N. Naljeković 308. A. Što sam uzeo, nijesam silom uzeo, tvoja kći bila je kontenta od toga. A. Moja kći s tobom je bila, da ti moje uzmeš? M. Držić 233. A ova je sve bilo, da se izvrši što je Gospod kazao. Vuk, mat. 2, 22.

2. *s predikatom. predikat je: a) adj. ili pronom. poss.* Kojere tebe ugodno bude. Mon. serb. 23. Koji budu vërni. 17. Čistu duga da bude. 102. Do kole boga hoće, tere bude živ vojevoda. 357. Da mi ih plati, što bude pravo. 116. Tozi čuvše mnogo bismo veseli. Spom. sr. I, 17. Toj namь nedrago bi. Mon. serb. 375. Jegda bĕhь nemoštьnь u Pristinë. 113. Bĕhomo pripravni. Spom. sr. I, 42 Namërište se na nëke plavi, koje poznavь da ne bĕhu naše uprosiše ihь. I, 58. Koja su vrëmena usilna bila. I. 3. Tko gode je biь dlužanь. I, 37. Što je naše bilo. Mon. serb. 289. Da će biti veranь. 461. Ako ti namь nësi dragь, da bismo mi vьsi bogu ne bili drazi! Spom. sr. I, 41. Terь bi vьse dobro bilo. I, 43. Tko bi dužanь bio. Mon. serb. 471. Svite njegove bijele biše kako to snijeg. N. Ranina 50. mat. 17, 2. Dokole bihomo mladahni. 25b. Svaki bješe veseo, rumen i bio. Zborn. 98. Nije stvari koja bi bila tolikoj nedraga bogu koliko je oholast. 14. Mi bihomo veće dostojni to podnest. M. Marulić 170. Kako da nijem bih, ništor ne govorah. N. Dimitrović 64. Nebo sve vedro bi oni čas. N. Naljeković 2, 62. Tužni dosti mi bjehomo. I. 169. Tvoj ću bit u vike. 2, 62. Sva podoljska zemlja i ruska Tatarinu bješe uska. I. Gundulić 334. Veselija kad bi bila i htjela me čuti sada, rekla bih ti. 92. Dva se negda potiraše

boji od ñi tko bijaše. V. Došen 32. Ili bi bilo mutno ili bistre. M. Dobretić, bogosl. 24. Ako li vas kakva napast nađe, ja vam ne ću biti kriv. A. Kačić, razgov. 134. Čiji će dakle biti spahiluk nego tvoj, našega jedinoga sina? M. A. Reljković sabr. 73. Budila me tananom šibjikom, da joj budem tanka i visoka. Nar. pjes. vuk. 1, 313. Dok maline zrele budu, i samo će opadati. 1, 374. Ak' hoćete mirni da budete. 1, 150. Budi mlada sobom dobra, bićeš gospoda. 1, 315. Budi, care, vojan na besjedi. 2, 132. Zdrav mi budi i zdravicu popij. 2, 311. Šalio se il' se ne šalio, ne bi mio, kao što si bio. 1, 265. Mudar bješe, al' se prevario. 2, 108. Janko bješe sanan i umoran. 3, 372. Koja muka najteža bijaše? 1, 554. Nisi moja ni bila. 1, 204. To je ñemu vrlo milo bilo. 2, 107. Čestit bio kud odio! 1, 147. O junače, rumen bio! 1, 325. Što rodili, sve vam sveto bilo! 2, 102. Sine Jovo, živ mi bio majci! 3, 487. Čuješ, Velo, zlo jutro ti bilo! 4, 122. Bila zdrava glava moja, rodiće mi ljuba sina. 1, 182. Bilo staro, bilo mlado, ljubiću ga ja. 1, 173. Cveće ja da nosim, ja bi lepša bila. 1, 334. Ako bi mu i to malo bilo, b'jelu bih mu načinio kulu. 3, 145. Dobra końa u podrumu ranim, rad bih bio ogledati dora. 3, 231. Gazi, gazi devojčice, ne bi l' moja bila. Kad bi znala i videla da bi tvoja bila, mlekom bi se umivala da bi bela bila. 1, 427. — *b) partic. praet. pass.:* Da budu držanь činiti. Mon. serb. 44. Ako uhiti za końa, a oni bude ukradenь. 102. Komu što bude uzeto. 146. Koji bude raňenь. Spom. sr. 1, 49. Budite vi prêporučeni. 1, 2. Saj sva biše pisana. Mon. serb. 230. Onaj pisanija ne biše vi dana. Spom sr. 1, 29. Koji bihu doslani. Mon. serb. 233. Ne bihu pisane u poveljı. 255. Gdê jestь byl̆ postavljenь trьgь. 207. Polaču, koja je bila dana gospodinu Radosavu. 422. Koji bijahu poslani. N. Raňina 14b. Jer bihote grihom speti. M. Marulić 293. Bihu na troje razdijeleni. Mon. croat. 258. Ter će t' bit shraňeni studenci. M. Vetranić 2, 110. Gospoju ja ljubih, od koje izdan bih. N. Nalješković 2, 94. Kom za harač . . . naša djeca neodhraňena svako lito dana biše. I. Gundulić 25. Er im ovo bješe bilo zapovidjeno od boga. M. Orbini 302. Tri krat sam štapi bijen bil. I. Bandulavić 25. Biće metnut u ogań viječni. P. Macukat 9. Ovi bi izagnan iz raja. J. Banovac, razg. 96. Negove bistre oči sve bihu od plača pomućene. 158. Tilesa ńiova bišo rastezana, bijena, sičena. J. Filipović, prip. 1, 133. Sinove, koji razpršani bjehu J. Matović 327. Koji bješe bio potlačen. 59. Što ńemu bješe zabraňeno bilo. 29. Ej Turčine, nigda stvar ta ne bi ti proštena! M. A. Reljković, sat. 43. Malo platno zamršeno bilo. Nar. pjes. vuk. 1, 610. Ne bila ti moja rana kleta! 2, 193. Dao bi mu polovinu carstva, bio ženen ili neožen. 1, 627. — *c) part. praet. act.: kad je s ńim, uzima se da je složeni oblik onoga glagola kome pripada particip, te će se spomenuti dalje pod* II. — *d) subst. ili adj. kao subst.:* Sijo da budutь metohije. Mon. serb. 16. Ako mi bogь da i budu gospodarь. 19. Ako tko budo carь. 183. Da budeš našь graďanin̆ь. Spom. sr. 1, 11. Tomuj biše svêdoci odьzdo imenovani. Mon. serb. 510. Ti bêhu moji prêroditeljie. 187. Bêšo mu plemenito ta župa. 217. Koj bješe neprijatelь rečenoga gospodina. 326. Koje jestь bila meda. 147. Jerь smo mi vьzda bili vaši prijatelьjo i jesmo i bit ćemo. Spom. sr. 1, 7. Jerь je Dubrovnikь bilь kuća prьvêhь vašêhь. 1, 9. Ako je toj bila zapovêdь tvoje milosti. 1, 23. Reci da kamenje ovo kruh bude. N. Raňina 41b. Bihote suci vazda. M. Marulić 285. Znam da ja ovomu bih uzrok smrce. N. Nalješković 2, 74. Reci mi, jaoh, što ve uzrok je tomuj bil. 1, 193. Al bihu kopita uzrok al ježine. P. Hektorović 25. Koji bihomo prokleti sinove. Š. Budinić, sum. 6b. Tko car bi, rob je sada. I. Gundulić 285. Mi bjehmo robje i sluge djavaoske. M. Divković, bos. 10. Prvi nauk budi nepristana spomena od smrti. P. Radovčić, nač. 21. Iztočnoga koji cara bihu brana tvrda. J. Kavańin 269. Ovo će vam biti i likarija duhovna i piča. F. Lastrić, test. 103. Da bi ovi budalasti san bila istina. F. Lastrić, ned. 263. Koje krštenje nije bio sakramenat. J. Banovac. razg. 212. Isukrs bijaše bio pravi čovjek i pravi bog. Besjedo kr. 60. Da b' to bila i istina, koja bi joj bila cina? V. Došen 32. To bi otcu bila slava. 38. Kain biše težak. A. Kačić, kor. 5. Hodi meni u svatove, Mujo. da mi budeš svatski starješina. Nar. pjes. vuk. 3, 229. Živo mi je čedo pod pojasom; ili bude muško il' devojka, tebe vaja častiti gospodu. 2, 639. Car ti bijah, dok devojkom bijah. 1, 300. Jedno bješe Vukašine kralje, drugo bješe Uglješa vojvoda 2, 115. Kad sam bio mlado momče. 1, 510. I do sad smo prijatelji bili. 1, 576. Kod cara je Marko pisar bio. 2, 192. Ja nevjera nikad bio nisam. 2, 311. Rasla tanka jelika na dva brda velika. To ne bila jelika, već djevojka velika. 1, 179. Tavnica mu moja nedra bila! 1, 384. Ti nikome ljuba biti ne češ, n'ako mene. 5, 158. Što dadosmo za jednu užinu, bila b' rana za godinu dana. 2, 438 — *e) pronom. (osim posesivnoga, koji već spomenut) ili broj:* Da budu jedinь odь dubrovьčanь. Mon. serb. 178. On i ja i Pero bjehomo sve jedno. N. Nalješković 1, 291. Misleći jednu noć o tebi, sunašce, ljuvena taj čas moć tegnu me srdašce; u temu ja čuju gdi tih gre daž s nebi, tere se začuđu, što ono, rekoh, bi? 2, 61. Bila sam ovaka naravi ne umom. D. Zlatarić 23b. Je li prva žena toga mladića bila što u krvi sadašńoj zaručnici do četvrtoga kolina. A. Kadčić, bogosl. 428. Koja bi ti bila cina? V. Došen 15. Tko je bio Nero? M. A. Reljković, sabr. 19. On je onaj što će doći za mnom. Vuk, jov. 1, 27. Lopovu to nije bilo ništa. Nar. prip. vila 1868. 479.

B. *bez subjekta. kad je bez subjekta, može biti i bez predikata tako da je samo* biti *predikat (kao što je naprijed pod* A, 1, *uz subjekat) ili može biti s osobitim predikatom (kao naprijed pod* A, 2).

1. *bez predikata, kad je samo* biti *predikat. subjekat može biti ńečim zamijeńen, a može ni toga ne biti.*

a. *što bi moglo biti subjekat, ono stoji u gen.: a) kad se misli kakav god dio ili kakva god množina ili malina onoga što znači riječ koja stoji u gen., ili ako mu se ne misli dio, misli mu se cijelomu trajańe za koje god vrijeme mjesto dijela, ili se misli jedno brojem između svega što se zove kao ono pa je sve to kao cijelo a ono jedno dio mu. Koliki je dio ili množina ili malina, može biti i ne biti izrečeno. i drugo čim se rečenica širi može biti i ne biti. u ńoj se može tvrditi ili odricati. α) koliki je dio (ili množina ili malina) ne kaže se: aa) rečenica ničim ne raširena:* Vince je teklo, nama je reklo: pijte me, pijte, dobri junaci, mene će biti a vas biti ne će. Nar. pjes. vuk. 1, 83. Pa će biti vina i duvana. 3, 5. Ja se bojim da ne bude kavge. Nar. pjes. 2, 432. Bilo glava, biće bareta. Nar. posl. vuk. 13. Biće kiše. 14. On bi naložio vatru oko bukve pa bi se bukva otkravila. i bilo bi mezgre. Vuk, posl. 202. Hoće li biti kakva dobitka ili poklona. 342. — *bb) rečenica raširena adverbima kojima se kazuje vrijeme ili mjesto:* Nabuna je i prije bilo. I. Gundulić 497. Gdi ufaňa već ne biše. V.

Došen 26. Gdi bi bilo vodenih naplava. J. S. Reļković, kuć. 125. A Turaka nigde biti ne će. Nar. pjes. vuk. 4, 136. Kad kauri Livno porobiše, tute turske vojske ne bijaše. 3, 555. De je devojaka, biće i detića. Nar. posl. vuk. 73. — *cc) rečenica rašírena padežima bez prijedloga ili s prijedlozima: aaa) akusat.: bez prijedloga, kad se ńim kazuje vrijeme:* Koji put i krvavi glava bude. F. Lastrić, ned. 320. *s prijedl. u za vrijeme:* U istinu ja govorim vami da sirota biće u vik s vami. M. A. Reļković, sat. 77. — *bbb) gen.: s prijedl.* iz: Koji čuva straže od Turaka da ne bude robļa iz Pocerja. Nar. pjes. vuk. 4, 165. *s prijedl.* kod: Nek i kod nas svagdi svile bude. M. A. Reļković, sat. 119. Kod vladike vojske ne bijaše. Nar. pjes. vuk. 4, 75. *s prijedl.* u: U Miloša ne bijaše blaga. Nar. pjes. vuk. 1, 444. U radiše svega biše, u štediše jošte više. Nar posl. vuk. 334. — *ccc) dat.:* Ne bješe ńemu njesta u gostińici. N. Rańina 21. luk. 2, 7. Gdi ne bišе ńemu mista. V. Došen 18. Dokle mu je bilo novaca. G. Zelić 263. Biće blaga i tebi i Janku. Nar. pjes. vuk. 3, 373. Ako l', braćo, vajde mi ne bude, doista ću zametnuti kavgu. 3, 92. Jer im ne bijaše mjesta u gostionici. Vuk, luk. 2, 7. — *ddd) lokat.: s prijedl.* na: Bilo je na svitu eretika, koji su rekli da duh sveti nije bog. J. Filipović 1, 160. Može jada biti na veseļu. Nar. pjes. vuk. 2, 540. *s prijedl.* po: Jerbo da je došlo od kršćana, tog bi bilo i po drugih stranah. M. A. Reļković, sat. 50. *s prijedl.* u: U ńoj *(tikvici)* pitja ne bi. M. Katančić, fruct. 47. — *eee) instr.: s prijedl.* među: Među vami bit će vazda ļudi, slušajte ji, ako ništo ludi. A. Kačić, razgov. 291. Ne će više među ńima ni računa ni kavge biti. M. A. Reļković, sabr. 16. — *β) koliki je dio (ili množina ili mnńina) kaže se različnijem načinom: aaa) rečenica ničim drugim ne rašírena:* Ako bi veće sinovь ne bilo, a bila kći ili veće kćeri. Mon. serb. 391. Ako bihь hotio govoriti ali ispisati što si ti učinio protivь menje, togaj bi govorenija i pisma mnogo bilo. 500. Dasmo što bi vašega. Spom. sr. 1, 37. Bilo je soli rečenêhь Rastićь devetь satь spudovь. 1, 81. Rok je kraći; duga više, nego kada uze, biše. V. Došen 58. Kolik starog gada bišе. 58 Vosak proda i što bude meda. M. A. Reļković, sat. 135 Koja je grmļavina i ne bi mnogo kiše. Nar. posl. vuk. 139 Šta je najviše onoga će biti najmańe. 352. Što bi snage, kamenu predade. Nar. pjes. vuk. 2, 485. Što bijaše riščanske gospode, posjedaše, te pijahu vino. 2, 263. Što god, bilo i cara i kraļa, svaki sebe zadužbinu gradi. 2, 203. Biće sreće do vrh vreće. Nar. posl. vuk. 14. — *bb) rečenica rašírena adverbima kojima se kazuje vrijeme ili mjesto:* Bješe tada mnogo vojevoda. Nar. pjes. vuk. 3, 53. Koliko noćce noćas bi, ne vrgoh sanka na oči. 1, 223. — *cc) rečenica rašírena padežima bez prijedloga ili s prijedlozima: aaa) akus.: s prijedl.* za *za vrijeme:* Kad ja bijah u Šari planini kod ovaca dvanaest hiļada, za noć bude po trista jańaca, ja sam svako po ovci poznav'o. Nar. pjes. vuk. 2, 150. — *bbb) gen.: s prijedl.* od: *kad se kaže što tko čini te ono od ńega kao dolazi:* A ovamo čine se devote i oblače kao i sirote, pak i od ńih dosta smutńe bude. M. A. Reļković, sat. 60. *kad se kaže kako se čemu mjesto staće te postaje drugo:* Od tebe bi tri sta ļada bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 409. *s prijedl.* u: Što gode bi bilo u ńega trьga. Spom. sr. 1, 31 Sad će sluge iz lova mi doći, u kog bude ponajviše cv'ića, onoga ću tebi pokloniti. Nar. pjes. vuk. 1, 399. U nas bješe sedam braće. Vuk, mat. 22, 25. — *ccc) dat. bez prijedl.:* Biće tebe vina iz obila. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Od junaka da bi poginuo, ne bi meni ni po jada bilo. 3, 397. Kad joj bilo sedamnaest ļeta. 3, 130. Bilo mu je stotinu godina. Pjevan. 326. — *ddd) loc.: s prijedl.* na: Vele da je na Isukrstu bilo šest tisuća i šesat i šeset i šest rana. M. Divković, bes. 11. *s prijedl.* u: Prodavala mlijeka varenike, u kome je bilo vazda polovicu vode. Nar. prip. vrč. 205. — *γ) mjesto dijela misli se trajańe cijeloga do pošļednjega dijela:* Viran odvitnik u svem hoće biti, dokle te bude, vik A. Georgiceo, nasl. 74. — *δ) jedno brojem između svega što se zove kao ono uzima se kao dio toga, tako da se u potvrđivańu misli* ‚i jedan' *u u poricańu* ‚ni jedan': De god bješe vlaha vaļatnoga, sve pobježe u Moraću gorńu. Nar. pjes. vuk. 4, 367. De god bješe lakca i bojnika, sve pogibe, ništa ne ostade. Ogled. sr. 69. Ni bi mrtva ni bi rańenoga. Nar. pjes. vuk. 2, 607. Te đetića doma ne bijaše ni kod kule momka ni jednoga. 3, 90. Da je svaki dan božić, ne bi bilo đuba vražijega. Nar. posl. vuk. 50. Tu za ńega końa ne bijaše. Nar. pjes. vuk. 4, 302. Tu Srbina bez końa ne bješe. 4, 178. Ni jednoga *(kaluđera)* nije bilo kod manastira. Vuk, dan. 1, 35.

b) kad se o onome što bi bilo subjekat kaže s poricańem ono što glagol znači, kao da se o svakom djelińu ńegovu i po tom o ńemu cijelom kaže. poricańu je sva ili veća sila na značeńu glagola biti, *a kad je na kakvom dodatku onda ostaje subjekat u nom. (vidi naprijed pod* A.). *a) rečenica ničim nerašírena:* Mimoidohь, i se ne by jego. Stefan kr. 23. Ako bi sina ne bilo, a kьšti bila. Mon. serb. 356. Ne taji da bi boga ne bilo. F. Glavinić, cvit. 1. Da bi me ne bilo! Mikaļa 54ª. Da ne bude Petra i Pavla, otišao bi u pakao. S. Margitić, isp. 119. Ne bilo te! I. Gršić 17. Kad ne bi ove crkve bilo, kako bi Isus nas slao da crkvi rečemo? J. Filipović, prip. 1, 181. Ah! ni tebe da b' ne bilo, boļe bi nam brez teb' bilo. V. Došen 39. Jer da ne da sudcu krave, ne bi bilo pravde prave. 64. Neg potnče ńemu kukurnze, kad je vidi poljin ga suze; ako ne bi baš ni toga bilo, opet ńemu ne vaļade dilo. M. A. Reļković, sat. 79. Ili ću i nadigrati, ili mene ne će biti. Nar. pjes. vuk. 1, 277. Ni bi snahe, ni od snahe glasa. 3, 524. Po večeri tri sata prodoše, nit' bijaše zv'jezde ni mjeseca; ali Mutap i po mraku vidi. 1, 300. Neka bog zna, dobra biti ne će. 2, 110. Boļe bješe tridest dobrih druga, ali tvoje sreće ne bijaše. 3, 14. Da ne beše grane vite jele, te mu kalpak sa glave skinula, doista me uvatiti ćaše. 3, 36. Možь da će poći na susret; ako li toga ne bude, a ja ću koga moliti neka me banu odvede. 1, 592. Da ne bi predńih zuba, ode preko devet brda. Nar. posl vuk. 52. Ne bilo ga! 193. — *b) rečenica rašírena adverbima kojima se kazuje vrijeme i mjesto:* Kašteo, koji je pogradio protivь menje, gdě ga nigda prьvo nije bilo. Mon. serb. 501. Jaoh, što ih još ne bi? N. Naļešković 1, 180. S. Toma, koga ondi ne bijaše, prvi put ne virova. F. Lastrić, ned. 189. Kvit a duplo, nigdi te ne bilo! M. A. Reļković, sat. 71. Nikole nije tada bilo doma. D. Obradović, živ. 36. Boļeg od mene nije tu bilo. D. Obradović, bas. 327. Niti je bilo vreme niti će biti kad ne bi boga bilo. J. Rajić, kat. 32. Nije ga bilo doma kad mu su krojili. Poslov. dan. 81. Kad sm' ovuda jučer proodili, ovog greba ovdi nije bilo. Nar. pjes. vuk. 1, 243. Onudije sada prohodismo, one magle onde ne bijaše. 3, 268. Majka nema do tebe jednoga, a po danas ni tebe ne bilo! 2, 558. Dotle ćemo ńega doćekati; ako li ga ni dotle ne bude, onda ćemo ići našem Seńu. 3, 344. Ali Duke doma ne bijaše. 2, 176. A majke mu doma ne bijaše. 2, 573. Kad vidje

narod da Isusa ne bješe ondje ni učenika ńegovijeh. Vuk, jov. 6, 24. — *c) rečenica rašírena padežima: aa) akus.: bez prijedl. za vrijeme:* Ne bi nikoga vas oni dan, tko bi ga zazvao. M. Lekušić 18. *s prijedl.* za. *kad se kazuje vrijeme:* Ne bi čeda za godinu dana, pak mu rodi muško i devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 643. Koga no bi za nedelju dana, čekajte ga za petnaest dana. 3, 361. — *bb) gen.: s prijedl.* kod: Kad je brat sestri došao, starca nije bilo kod kuće. Nar. prip. vuk. 110. *s prijedl.* s: Ne bi snaho s vode. Nar. pjes. vuk. 1, 306. — *cc) dat. bez prijedloga:* Da ima ne bude odn mojih čestnikovn sile. Mon. serb. 2. Roka da ne bude dubrovčaninu 101. Ne bi imь odь nikoga zabave. Spom. sr. 1, 10. Kraljestvu ńegovu ne bude konca. N. Rańina 16. Tebi, koj nije prilike nigdar bil' pod nebi, nit će bit u vike. N. Nalješković, 2, 20. Ne bi mi života bilo, da uzazna er ti sam ga spovidjela. M. Držić 338. Ne će ti biti zla nikakva. A. Kačić, korab. 219. Ne bilo te majci! Nar. pjes. vuk. 1, 256. Nije doma, i ne bilo ti ga! 1, 513. Ne bilo ti je! 1, 426. Da mi ne bi Šarca od mejdana, doista me uvatiti šćaše. Nar. pjes. 2, 220. Ako li mi ne bude nevolje. 2, 145. Da ti nije mene bilo, umio bi kazati šta bi ti se dogodilo. Nar. prip. vuk. 125. Carstvu ńegovu ne će biti kraja. Vuk, luk. 1, 33. — *dd) lok.: s prijedl.* na: Zapovedesmo da ne bude carine nijedne na Maslini. Mon. serb. 230. Jarma nikadar na ńemu još ne bi. H. Lucić 263. Sve dahije očima viđeše: ni na jednom glave ne bijase. Nar. pjes. vuk. 4, 133 *(gdje je pošljedńi stih griješkom izostao). s prijedl.* u: Kad Momira ne bude u crkvi, ja ću s carem celivat' vanđelje. Nar. pjes. vuk. 2, 159. U dvoru mu nikog ne bijaše do banova dva nejaka sina. 2, 176. Stvori se devojka da je nije bilo lepše u svemu carstvu. Nar. prip. vuk. 19. Malo po malo izide on najbogatiji čovek — ne samo u onome selu nego u svoj okolini nije ga bilo. 15.

b. *nema ništa o čemu bi se izricalo ono što glagol znači, kao predikat o subjektu, nego se izriče samo vršeńe onoga što glagol znači, ali s ńekim dodacima kojima se to pobliže odreduje.*

a) s adverbima: a) s adverbima kojima se pokazuje vrijeme: davno: Je l' od slova ovo ime došlo, il' od slave nazivańe pošlo, znati nije, jer je bilo davno. M. A. Reljković, sat. 27. I uteče, vesela mu majka! Mati moja, nije davno bilo, sad je taman deseta godina. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Vi svi znate, nije bilo davno, kad uskoči Tomanović Živko. 4, 98. *malo:* Malo bilo, za dugo ne bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 178. Malo bilo, Turci pleći daju. 4, 82. — *dugo, s prijedl.* za: *za dugo:* Tako stade, ne bilo za dugo. Nar. pjes. vuk. 3, 367. — *β) s adverbima kojima se pokazuje način, na koji se vrši ono što glagol znači. oni sobom značeći i stańe pokazuju i u kom je stańu ono što glagol znači kad se vrši, pa tijem stańem pokazuju i način. mnogi su između ńih jedniki s adj. u srednjem rodu (i adj. i adv.* lâko), *te bi se moglo misliti da nijesu adv. nego adj. i da stoje kao pravi predikat; ali se ńeki razlikuju od adj. akcentom (adv.* lȉjepo, *adj.* lijèpo) *prema ńima i drugi su adv., a stoje onako kako stoje kad ima subjekat (vidi naprijed pod* A, 1, b, *d.). Rečenica može biti bez i čega čim bi bila dalje rašírena, a može biti i još čim rašírena: aa) rečenica ničim nerašírena ili samo riječima kojima se kazuje mjesto ili vrijeme: adv.· kako, tako, inako:* Da su mu pašišta, kako je is prьva bilo. Mon. serb. 27. Da hode svobodno i da kupuju i prodaju . . . i da plaćaju carinu, kako je prьvo bilo. 193. Skaza vьse kako je bilo. Spom. sr. 1, 89. Kьde bi takozi bilo, I dьnь ne bi mogli trьgovci stojati. 1, 10. Ako inako bude, mnogo će nam usilno biti. 1, 11. Ne će vajmeh biti tako. J. Kavańin 440. Tako neka bude. Pisanica 19. Ah, tako budi! D. Mattei. 16. Što hoće rijeti amen? Tako bilo, tako budi, tako da bude ili tako je. T. Ivanović, nauk 45. Sve mu kaza kakono je bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 313. Da bi tako, Stoko, i ne bilo, dosta mene što govoriš rabro. 1. 291. Tako bilo, za dugo ne bilo. 2, 173. Sin reče ocu: ‚ja ću se sad stvoriti jedna trgovina, što je ne će biti lepše i bogatije' . . . Tako i bude. Nar. prip. vuk. 48. I bi tako. D. Daničić, Imoj. 1, 9. — *dobro, bolje, zlo, bude:* Hoćemo učinitь kako bude dobrě. Spom. sr. 1, 2. S toga hoće biti bude u carevi komori. 1, 5. Bog bi dao te bi dobro bilo. Nar. pjes. vuk. 3, 520. — *vedro:* Bješe vedro, pak se naoblači. Nar. pjes. vuk. 1, 132. *taku je rečenica i u ovakim primjerima, u kojima je za ńu privezana druga riječju* da *pogodbe radi:* Ne bi zlo bilo, da ja pođem bit gvozdje, dokle je vruće. M. Držić 410. Bolje bi bilo, da sam rodila kamen. Nar. posl. vuk. 22. — *bb) rečenica rašírena ńekim padežima, uz koje može biti izrečeno i mjesto i vrijeme i drugo što: aaa) dat.: kako, tako, drukčije:* Po kli takoj hoć', takoj nam i budi. N. Nalješković 2, 77. Tako bit će svim onima, iskrńega ki ne mile. J. Kavańin 12. Ko kako hoće, tako mu budi. Poslov. dan. 46. Drukčije mu biti ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 4, 154. — *dobro, zlo, bolje, gore:* Bolje bi nam brez teb' bilo. V. Došen 39. Blažen jesi i dobro će ti biti. J. Matović 490. Na 'vom svitu biti će ti dobro. M. A. Reljković, sat. 180. Dobro će ti biti. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Bijaše mi dobro pod Golijom. 4, 38. Dobro ti mi kod tebe bijaše! 1, 229. Naj ti vode, ne bilo ti bolje. 1, 306. Čini mi se, bi mi bolje bilo. 2, 32. Zlo vi bilo, Turci Lijevńani. 3, 443. *drago, ugodno, zadovoljno, ljupko, milo:* Da si postavi gospodinь Vlkь i gospoda Mara, koliko imь drago bude. Mon. serb. 215. Općina bnotačьka dati će namь . . . u Kotoru . . . volja u inihь gradihь, . . . gdě moremo poslati našega slugu vazeti rečene pěneze, . . . ako općini bnetačьkoj bude drago. 328. Da ne bude usilovanь iziti izь věre, koju věruje, razi ako bi ńemu ugodno bilo. 473. Da pošlje svoje listove podь svojimi pečatьmi po svojihь dobrěhь ljuděhь, kako će namь zadovoljno biti. 251. Da mogu . . . stojati koliko imь bude ljupko. 229. Začu Miloš, i milo mu bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Kada Duro knjigu razgledao, ne bješe mu milo nikoliko. 2, 471. Malo čas dode i on, i vrlo mu milo bude kad vidi šuru. Nar. prip. vuk. 110. — *nedrago, žao, mrsko:* Listь videvь namь bi mnogo žalь i nedrago. Spom. sr. 1, 66. Er ti će žao bit, kad budem pomańkat. Menčetić-Držić 474. Zač mi mrzko bješe samomu bez druga. M. Vetranić 2, 176. Čuvši Jakov kako bratja bjehu učinila Josifu, bi mu vele žao. M. Divković, bes. 4. Ne sumljim da bi vam bilo žao, i smutili bi se, kad bi vam ja rekao da u ovom mloštvu mali jeste koji ćete naći put od spaseńa. F. Lastrić, od' 97 Kako bi mu žao bilo, što se kori tammo dilo? V. Došen 250. Ne budi ti mrsko, ako te opeta molim da mi istomačiš. Turl. blago 2, 11. Mrsko bješe Golotrbu Ivu, de se ńemu smiju kapetani. Nar. pjes. vuk. 3, 96. — *lako, naručno, teško, mučno, protivno, usilno, tijesno, prosto:* Takoj mi sьda ne bi naručno. Mon. serb. 174. Da duši ne bude protivno. 249. Ako inako bude, mnogo će namь usilno biti. Spom. sr. 1, 11. A boljim se nadam poođanom; biće tisno tebi i svatovom. A. Kačić, razgov. 238. Oče, teško bi ti meni bilo, kad bih se bila na smrti našla u onem biću. B. Cuceri 4.

Mučno bješe Nahod-Simcunu. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Od mene mu bogom prosto bilo! 3, 287. Pitaše za sahat u koji mu lakše bi. Vuk, jov. 4, 52. — *čudno, divno:* Tozi čuvše mnogo ni bi čudno, da takova primaju naši ljudije odь vaše ljubve. Spom. sr. 20. Tu noćio. i divno mu bilo. Nar. pjes. vuk. 4, 491. — *taka je rečenica i u ovakim primjerima, u kojima je za ňu privezana druga riječju* da *pogodbe radi:* Bi li tebi milo bilo, da b' to s tvojom ženom bilo. V. Došen 109. Da onaj seljanin bude ubio tvoju kravu, bi li tebi drago bilo? M. A. Reljković, sabr. 64. Da ga ljubiš, bolje bi ti bilo. Nar. pjes. vuk. 1, 458. Bolje bi mu bilo da se nije rodio onaj čovjek. Vuk, mar. 14, 21. Bolje bi mu bilo da mu se vodenični kamen objesi o vratu i da ga baco u more. Vuk, luk 17, 2. — *bbb) dat. i gen. uz adv.* žao *i* milo *(kad znači što i* žao): Budi ti me milo. P. Zoranić 149. Tada mu je žao brata bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 17. *uz* žao *akus. mjesto gen.:* Žalije mu snahin vjenac bilo nego glavu svog sina Andrije. P. Petrović, vijen. 51. — *ccc) dat. i akus. s prijedl.* na *uz* žao: Sad povećim, koji sude, žao na me nek ne bude. V. Došen 75. — *ddd) akus. s prijedl.* za: Bolje je bilo za Judu da ne bude bio. A. Tomiković 50. — *eee) akus. s prijedl.* po: Ali pobre po ńe biše loše. A. Kačić, razgov. 202. — *fff) lok. s prijedl.* o: Da vasь uvěždьbamo kako je bilo o tomь. Spom. sr. 1, 88. — *ee) rečnica rašírena infinitivom, kad stańe koje znači adv. ište ili podnosi da bude ono što znači glagol u inf. ili se tome opire. uz adv. može i dativ biti ili ne biti kao naprijed. moćno:* Kako bude moćno kupьcemь uzьvratiti se. Mon. serb. 41. — *lasno, lako:* Lasno dobit' krunu od svita bi s vitezim tać hrabrenim. I. Gundulić 290. Lasno tebi bi na krunu doć' od svijeta. 498. Lako nas bijaše karati. P. Posilović, nasl. 9. Lasno zeta poznavati bješe. Nar. pjes. vuk. 2, 548. — *pravo:* Gde ga bude pravo postaviti. Mon. serb. 46. Kako ne bi pravo bilo pedepsati takvo dilo? V. Došen 245. — *dobro, bolje:* Jerь bi dobro bilo datь imь věru. Spom. sr. 1, 96. Bolje bi se ne roditi neg na galgah smrt podniti. P. Vitezović, cvit. 68. Il bi bolje bilo podniti ju *(štetu).* F. Lastrić, ned. 238. — *lijepo, slatko:* Na ovu zlu svrhu ti li me sahrani? Istinom bješe mi lijepo umrit i slatko onda kad se hćah ubit. D. Zlatarić 65. — *drago, milo:* Moleći nas da bi namь bilo drago učiniti. Mon. serb. 326. Milo bi ti bilo pobjegnuti. Nar. pjes. vuk. 2, 146. — *slobodno: u primjeru koji ide izostavljen je uz* biti *i inf. i adv., jer se naprijed kaže:* Je l' slobodno na veselju tvome poigrati situo kaluđerski? . . . Jest slobodno, za što ne bi bilo? Nar. pjes. vuk. 2, 372.

b) s nekim padežima. uz ńih može biti izrečeno jošte što, kao naprijed uz adv. a) padeži za vrijeme: aa) bez dativa: aaa) akus.: s prijedl. na: Kada bude na sudńi dan, rijoti će Isukrst. M. Divković, bes. 272. Kad bi na post rečene svete, rečena divojka moljaše. J. Filipović, prip. 1, 303. A kad bilo na veliki petak, . . . onda Lazar mudro uredio. Nar. pjes. vuk. 4, 304. A kad bilo na svetog Iliju, poranio Višńiću Jovane. 3, 314. — *s prijedl.* pred: Kad bi pred podne, iz kuće izide žena. M. D. Milićević, jur. 17. — *s prijedl.* u: Jerь je bogъ hotělь, terь sьde Olьmišь vašь. Da bi u dobri časь bilo! Spom. sr. 1, 44. Ta u prvo vreme jeste bilo, kad gospodar otkud dvoru dode, ne izlazi sluga ni sluškńa gospodaru koňa da privati, već gospoda, koja je u dvoru. Nar. pjes. vuk. 2, 156. Kad je bilo u svetu nedelju, onda stade Niko patrijare. 3, 64. — *bbb) gen.: s prijedl.* ispred: Kad je bilo ispred tavne noći, ou povede Šarca na jezero. 2, 393. — *s prijedl.* oko: Pa kad bješe oko zaranaka, srpska vojska tursku nadvalila. 4, 292. Bijaše oko šestoga sahata, i tama bi po svoj zemji. Vuk, luk. 23, 44. — *s prijedl.* u oči: Kada budo u oči nedelje, ja ću spalit' krila Jabučilu. Nar. pjes. vuk. 2, 107. — *ccc) lok.: s prijedl.* na: A kada je na tom doba bilo, rodi majka desetu devojku. 1, 560. — *s prijedl* o: A kad bilo o petku drugome, ne stade mu na istoku sunce. 3, 63. *vrijeme kazano radńom koja u to vrijeme bira:* Kad u veče o večeri bilo, momak pije dvadest i tri čaše. 1, 16. — *s prijedl.* po, *kao u predńem primjeru:* A kada je po večeri bilo, onda prostre mekanu postelju. 3, 5. — *s prijedl.* u: A kad bi u jutru prije sunca, reče mu baba. Nar. prip. vuk.' 228. — *bb) s dativom: samo u akus. s prijedl.* u: Vod' je, vodi, u ime boga, nek ti bude u čas dobar! 1, 150. Silan aga, u z'o čas ti bilo! Ti u z'o čas vjerovao za se. 1, 499. — *β) padeži za mjesto: lok. s prijedl.* na: Kako brže promeniše lice, a iz lica izgubiše krvcu! ja da bude negde na megdanu, da mi nešto do nevolje dode, kaku bi mi pomoć učinili? Nar. pjes. vuk. 3, 178. — *γ) padeži za drugo što osim vremena i mjesta. uz ńih ponajviše stoji i dat., a prema značenju riječi koja stoji u padežu može biti i infin. aa) bez dativa: aaa) akus. s prijedl.* za: Kad bi bilo za gotove jaspre, dali bi je *(robu)* za niže. M. Zoričić, arit. 103. Nit' za čudo nek ne bude, što na takve cvilim ljude. V. Došen 66. — *bbb) gen. s prijedl.:* do. *kad se kazuje uzrok tijem što se dopire onamo (isporedi naprijed pod A, 1, c, c.):* Dokle ne bude do ńihь, do mene da ne bude. Mon. serb. 231. — *s prijedl.* s, *kad se kaže kao od kuda što dolazi pa se tijem kaže i kakvo je podudarajući se s onijem odakle dolazi (vidi i naprijed sa subjektom):* Jerь te učiniti, kako bude s prilike. Spom. sr. 1, 21. Ne bi s gorega bilo da je primerom pokazano. Vuk u L. Milovanova sličn. 1. — *ccc) lok.: s prijedl.* na: Rodi majka desetu devojku. A kada je na krštenu bilo, kum je staru majku zapitao: kako ćemo kumi desti ime? Nar. pjes. vuk. 1, 560. — *s prijedl.* po: Ne bud' po zapovijesti. Nar. posl. vuk. 195. — *bb) s dativom: aaa) akus.: s prijedl.* na: Ne mož' ńojzi na ino da bude. Nar. pjes. vuk. 1, 242. — *s prijedl.* za: *kao kad se mijenu jedno za drugo:* Ne bi mu odma bilo za glavu. F. Lastrić, ned. 271. *kao kad je od ńečega korist onome što stoji u tom padežu s tijem prijedlogom:* Gradi, kneže, biće ti za dušu i za zdravlje Visokom Stevanu. Nar. pjes. vuk. 2, 200. *kad je ńečemu tako korisno što da tijem postaje:* Malo me poslušaj. biti će t' za bolje. H. Lučić 243 Nemoj nikomu biti za čudo što govorim da se moremo ponositi. F. Lastrić, svet. 88. Pozna Leka, za čudo mu bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 230. Jest mi bilo za nevolju ljutu. 3, 1. Ako bi mu bilo za nevolju. 2, 136. Vide svekar, a za jad mu bilo. 2, 553. — *bbb) gen.: s prijedl.* do: *kao kad što dotle dode da ńešto nastaje:* Ako ni bude do tolike usilnosti. Mon. serb. 216. Biše t' jim do znoja. M. Marulić 12. Ako pride k nam, bit nam će do tužbe. M. Vetranić 2, 200. Bit mi će do vaja. 2, 225. Nije nam bilo do spavańa. D. Obradović, živ. 75. Ako mene do nevolje bude, ja ću lasno kople okrenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Ako ńemu bude do nevolje, da se ńemu u nevolji nađeš. 2, 138. — *s prijedl.* od, *vidi dalje pod ee.* — *s prijedl. s kao naprijed pod γ, aa, bbb.:* Da je ne će Vilip pokrstiti, n' ako bi joj z dobre volje bilo. Pjevan. 156. *vidi i dalje pod ee.* — *eee) lok.: s prijedl.* po: Budi meni po riči tvojoj. F. Glavinić, cvit 81. Neka mi bude po riječi tvojoj. Vuk, luk. 1, 38. — *s prijedl.* prema: Hoće jednom

biti prema glavi, jali mojoj, jali prema tvojej. Nar. pjes. 2, 440. — *s prijedl.* u, *vidi dalje pod ce.* — *ddd) instr. s prijedl. za, kad se nastoji oko čega:* Vama je najprvo za tim bilo da sebi date ime. Vuk, dan. 5, 68. — *cc) s infinitivom, koji stoji uz padež po značenju riječi koja je u padežu kome god:* Vidi so da je od velika razgovora i naprjedka bilo velikomu Lehsandru imat u rukah Omera. D. Zlatarić VII. Ni mu bi s koristi svršnu bit u svemu. H. Lucić 244. Bilo je u ńegovoj voli i slobodi pobignuti M. Dobretić 313.

c. s infinitivom, kao naprijed kad je biti *sa subjektom. infinitiv može imati svoj subjekat, koji uza ń stoji u dat., a može imati i svoj objekat u akus.: a) radńu koja je u inf. treba vršiti (kao naprijed sa subjektom pod* 1, d, *b.):* Ako bude ti priti u našь gradь. Mon. serb. 47. Ne znam bude li mi pojti na vojsku ali ne bude. Mon. croat. 229. A što mene Gabor piše da se je pogodil, što se biše Gaboru pogadati? Starine 11, 108. Vitezove najboļe tako bi mu pogubiti. I. Kanavelić, iv. 184. Sa svita ovog kad nam bude poći. A. J. Knezović 75. Koja pogrdeńa ne bi mu podnijeti! D. Mattei 76. Bijaše onomu trgoveu čuvati svoje dobro. M. A. Reļković, sabr. 48. Kome nije bilo patiti on ne može ni zapaziti. Nar. posl. vuk. 147. Ako bude ćerat' al' bježati, hoće nama doro trebovati. Nar. pjes. vuk. 4, 395. — *b) kad se radńa koja je u inf. može vršiti (kao naprijed sa subjektom pod* 1, d, *c.):* Meni bi viditi još lipšu ner vilu gospoju. Š. Menčetić 3. Bješe vidjeti velik vaj. M. Vetranić 2, 275. Ovo češ moć vidjeti da mi će sunce doć, kad mi si došla ti, ko nigdar ove dni vidjeti ne bješe. N. Naļešković 2, 59. Cijenim, na svijeti nije bil' od naše ļubavi vidjeti ni veće ni draže. 2, 76. Podnijet' veće ne bi meni u žalosnoj gledat' zgodi oni ures. I. Gundulić 43. Vihar vidjet bi svudije. 399. Ostavi u kući šest kamenica punije lijepa vina, od koga bi piti za nikoliko dana. M. Radnić 190. Nać' bi bilo smrad buništa. V. Došen 177. Da je komu tada vidit bilo što se ńima čińaše nemilo, u ńemu bi sree proplakalo. Nadod. 49. Da je komu poslušati bilo kako cvili Jure dite mlado. A. Kačić, razg. 87. No mi ne bi umrijeti s mirom. Nar. pjes. 2, 463. Kad bi bilo po redu mrijeti, na tebe bi ostanulo carstvo. 2, 209. Da je kome pogledati bilo kako s'ječo vojvoda Momčilo. 2, 111. *tako s infinitivom i kondicional krii (o kom vidi pod* II, 3): Boga ja moļu da bi mi umrijeti. N. Naļešković 1, 180. Reć bi da se stide. J. Kavańin 15. — *c) imperativ nalazi se s infinitivom mjesto imperativa istoga glagola koji je u infinitivu (vidi i naprijed sa subjektom):* Budi vi i si obrazь imêti. Sava, tip. stud. glasnik 40, 142.

d. *s cijelom rečenicom koja se priključuje riječju* da, *kao naprijed sa subjektom pod* 1, e.: Mi smo nasloņeni na istinito ufańe da će biti da ćemo još i mi uskrsnuti. J. Matović 60. Biće da će se svaki spasti koji prizove ime Gospodńe. Vuk, djel. 2, 21. *tako kad je glagol u imperativu, te se želi ili ne želi ono što je u drugoj rečenici ili se samo pristaje na to (vidi i dalje pod* II, 1): Ne budi da to zgodi se tebi. Živ. is. 99. Budi da je tako. A. Kalić 356. *i part. pracs. kad je bez subjekta:* Budući da bješe petak. Vuk, jov. 19, 31. *vidi i dalje* II *kod toga oblika.*

2. *s predikatom, koji s glagolom* biti *kao kopulom može biti bez subjekta onako kao što je bez subjekta i bez kopule kad se kaže n. p.* ‚grmi' *ili* ‚vedri se'. — *a) predikat part. pract. pass. u srednjem rodu:* U ovi dan, . . koji ńemu bi suđeno od zvijezda na nebi, da t' služi ļuveno. N. Naļešković 2, 78. Prem se sad dogodi da mi bi rečeno, er te bog slobodi od truda svršeno. 2, 126. Ne bud' rečeno za oholast. Mikaļa, 303b. Kada im bi kazano od naučiteļa. F. Lastrić, test. 61. Ne budi primijećeno. Nar. posl. vuk. 195. Ne budi od mene rečeno. 195. — *b) predikat subst.:* Tako mi od ovoga otrov ne bilo! Nar. posl. vuk. 303. *osobito ńeka substantiva koja znače kakovo osjećańe ili stańe dolaze bez subjekta sa* biti, *s kojim mogu kao prelazni glagoli imati uza se i objekat u akusativu, a objekat im je čeļade u koga je ono osjećańe ili stańe. taka su subst.: trud, strah, sram, sramota, stid:* Ako trud i strah bješe me neboga, ufanje nu imah. M. Vetranić 2, 142. Da ih bješe sram, ali ti njeki strah. 2, 180. Človika tere sram do pokon bude bit'. H. Lucić 198. Mnogo krat s sobom misleći vrh tebe, bude me stid i sram samoga od sebe. 206. Jeda se vami mni da bi ńu stid bilo učinit proć meni prem svako zlo dilo? D. Zlatarić 14b. Dobro da ga bješe strah. M Orbin 111. Stid vas budi! F. Lastrić, ned. 369. O proždori! sram vas bilo! V. Došen 149. Strah me bješe, rugaćete mi se. Nar. pjes. vuk. 5, 495. Prepade se, sramota ga bilo. 3, 195. Sram te bilo! Vuk, rječ. 706b. — *žeļa:* Ako te bješe žeļa od rodbine. A. Kalić 499. Ne bila vas vašeg brata žeļa kako mene i brata mojega. Nar. pjes. vuk. 2, 79. Još te tvoga brata žeļa bila kano mene i brata mojega. 2, 80. — *tuga:* Biće tuga vas narod brišćanski. Nar. pjes. petr. 3, 68. — *sreća, hora:* Koja vas sriča bi na Lehovoj rati? I. T. Mrnavić, osm. 37. I ta ih bi hora da Turke razbiše. 42. — *smrt i život s comp.* boļi, XVII *vijeka:* Bolest restiše po ta put da boļa ga biše smrt nego život. Ivan trog. 17b. — *drije tuđe riječi:* aratos *(koja se ne govori u drugim oblicima u glasi i* arantos) *i* anatema *(ili* anatemate, *koje vidi), dolaze kao predńe, samo ne s akus. nego s gen. (da je gen. potvrduje:* Aratos ti kirije! *i* Anatemate đavola i ńegova imena!): Idi bedo, aratos te bilo! Nar. pjes. vuk. 2, 358. Tako me arantos ne bilo! Nar. posl. vuk. 298. Anatoma ga bilo! Nar. prip. vila 1868. 22. *vidi i kod* anatemate.

C. *sa* se: *pasivno, bez subjekta:* Kad ve se tuj bude, toj ve znaš boļe ti er se sve zabude. N. Naļešković 1, 252.

II. *Oblici i što je u ńih osobito, čega nema u istijeh oblika drugih glagola. U kom je obliku* u *iza* b, *postalo je* u *od star. slov.* ą; *u kom je obliku* i *iza* b, *postalo je* i *od star. slov.* y, *osim ńekih oblika, kod kojih će se na po se napomenuti.*

1. *praes.* bûdêm. *akcenti ostaju ti u svijem licima. Staro* i *jed. sa* u *na kraju dolazi bez promjene do* XVI *vijeka: tako* XII *vijeka:* Vь kotoroje číslo vьčьtenь budu. Mon. serb. 4. XIV *vijeka:* Bi htênije mnê da budu jedinь odь dubrovčanь. Mon. serb. 178. XV *vijeka:* Obêtovaše menê . . . primiti kada imь budu dati. Mon. serb. 339. XVI *vijeka još se dosta drži pored sadašńega:* Ja budu ńemu otac, a on će meni biti sin. N. Raňina 22. Neka se pride strt budu ja kako prah. Š. Menčetić 329. Taj bi mi smrt mila, da budu ovi dan umrijeti od vila. N. Naļešković 1, 180. Bil' bi mi dvaš boļe da budu umriti. D. Raňina 45. Ja sam iskati budu ovce moje i pohodiću jih. Bernardin 17. Jeda hoć' da budu mrtvijeh ja oživit? D. Zlatarić 21b. XVII *i* XVIII *vijeka jedva mu se još tragovi nalaze:* Jeda i ja u mom trudu drag pokoj u vašoj slobodi nać budu. I. Gundulić 129. Spravna sam riti vam ča budu umila. D. Baraković, vila 124. Tu mo vrže, neka budu ciļ. J. Kavańin 542. *u sadašńem obliku* (budem) *dolazi*

od početka XVI *vijeka: tako toga vijeka*: Što izginulo bješe, budem iskati, i što izvrženo bješe, budem privesti. N. Rańina 42b. Da s tom mukom budem se zaklati. N. Naješković 1, 179. Neka mir budem meu mrtvim imati. D. Rańina 82b. Da ne budem sam došao. A. Gučetić, roz. jez. 117. XVII *i* XVIII *vijeka:* Da budem prikazati. I. Gundulić 2. Ja sam iskati budem ovce moje. I. Bandulavić 34. Kad budem imao. Mikalja, gram. 19. Da budem bolje promišljao i pitao, učinio bi bolje. P. Posilović, nasl. 14. Kada ja budem već umirati. L. Terzić 13. Kih mlados još budem slavio. J. Kavańin 128. Ah, da budem nastajao! A. Kanižlić, fran. 248. Da budem dostojno primiti sakramente. I. A. Nenadić, nauk 56. Koliko bolje umio budem. Grgur iz Vareša 35. *sada:* Da se ne budem uzalud trudio. Vuk, gal. 4, 11. — *Prem da je u praes. glagol perfektivan, opet (kao da bi mu se perfektivnost slabo osjećala) nalazi mu se suviše dodano sprijeda* uz, *koje se dodaje imperfektivnima kad treba da su perfektivni. tako se nalazi od* XVI *vijeka u ńekih pisaca:* Ako ne uzbude stvar. M. Držić 3. Tko godi uzbude vjerovati. A. Gučetić, roz. jez. 176. Da se te biju ke živjet ne umiju i koje kad godir uzbudu sagrješit, bez žena bio bi svit. F. Lukarević 87. Kada od ńih uzbudem besjediti. R. Gamańić 8. Kad uzbudem il kad budem bio. Mikalja, gram. 37. Dopusti nam da uzbudemo dostojni prići. I. Akvilini 109. Kad uzbudem umirati. 243. Dokle zvijezde vrhu svijeta stanovite stati budu, i tva doba i tva ļeta vječna i jasna tebi uzbudu. J. Kavańin 200. Tko uzbude govoriti. J. Banovac, pripov. 118. Što ćeš, kad uzbudeš umirati? 152. Dok ne uzbudeš poznati. A. Kačić, kor. 293. Ako uzbudemo to činiti svaki dan po veće puta. D. Mattei 34. Koliko veće uzbudeš požudan. 240. Ako ja uzbudem dobro djelovati. T. Ivanović 11. Nastojat ću ne izgubit je, da se tužio ne uzbudeš suproć meni. B. Cuceri 127. *tako se može čuti i danas:* Do koga uzbude krivica, odgovar'o bogu i narodu! P. Petrović, šćep. 138. — *Isto tako suviše kao sprijeda* uz *nalazi mu se umetnuto* u *iza* d *prema glagolima druge vrste u koja prelaze gdjekoji imperfektivni glagoli da bi bili perfektivni: tako se nalazi istom od prošloga vijeka:* Da budnu gotovi. J. Rajić, boj 39. Da ti gladni kurjaci ne budnu napali iz nenada na ńega. 59. Ako budnu u Rudine ovce. Pjevan 33. Što friško budne, friško i prođe. Nar. posl. vuk. 361. Ne samo odbace, nego inu žao budne. Vuk, kovč. 6. — *Mjesto* u *iza* b *nalazi se i* i, *uzeto prema oblicima u kojima ne stoji* u *nego* i; *ali tako istom u naše vrijeme gdje gdje samo:* Što će mene kod ļepote moje, bidem ļuba turske pridvorice. Nar. pjes. vuk. 2, 238. A kad bideš na vrata od grada. Pjevan. 121. Ako meno što god bide tamo. Nar. pjes. vuk. 2, 541. Kade sa mnom bidu kroz Kosovo. 2, 269. *i u toj promjeni dolazi mu i* u *umetnuto iza* d: Ako bidnu glavni prijateļi. Nar. pjes. vuk. 2, 532. Ako tebe bidne do nevoļe. Pjevan. 145. — *U kajkavaca i od ńih i po susjedstvu im dolazi i okrńeno tako da je u brzom govoru odbačeno o a za ńim i* d *pred suglasnim, pa prema tijem licima i u 3 jed.:* Neka tebi služiti bumo mogli. F. Glavinić, cvit. 382. Da nijedan neprijateļ ne bu mogal meni naškoditi. F. Glavinić, svitl 131. Bum ili budem, bumo. Bjelostjenac 34b. Da bum mogal vojevati. Jačke 135. — *Službu čini svaku koju čini sadašńe vrijeme svijeh perfektivnijeh glagola, ali ima i osobite:*

a. *u kondicionalnoj rečenici u kojoj je (sam bez part. pract. act.) riječju* da *privezan za glavnu, u kojoj stoji kondicional izrečen aoristom i participom pract. act., dolazi ne samo za buduće vr.* (Kako brže promeniše lice a iz lica izgubiše krvcu! Ja da bude negde na megdanu, da mi nešto do nevoļe dođe, kaku bi mi pomoć učinili? Nar. pjes. vuk. 3, 178) *kao svaki perfektivni glagol* (Da zmija okusi od mene otrovala bi se. Nar. posl. vuk 49), *nego i za sadašńe i za prošlo vrijeme: za sadašńe mjesto običnijega sadašńega imperfektivnoga, a za prošlo mjesto običnijega kojega god oblika kojim se kaže prošlo vrijeme, za oba izjednačujući se s kondicionalom u kom je aorist i part. pract. act. i koji pristaje za svako vrijeme, tako se nalazi od* XVI *vijeka: a) za sadašńe vrijeme (za koje je obično sadašńe vr. imperfektivno, kao:* Da je kuća dobra, i vuk bi je imao. Nar. posl. vuk. 50. *ili kondicional izrečen aoristom i participom pract. act., koji pristaje za svako vrijeme):* Da budu dobri, ne bismo ih prodavali. Zbor. 5. Da budem š ńimi ja, d'o bih jim i moj dil. N. Dimitrović 101. Da ovo ne bude zločinac, ne bismo ga tebi pridali. M. Divković, bes. 375. Ne bi imao oblasti nijedno protiva meni, da ti ne bude odzgora dano. L. Terzić 29. Da ti majko budeš živa, po svitu bi ti hodila. P. Vuletić 15. Da mi ovo bude od boga, ne bi mi žao bilo. J. Filipović, prip. 1, 113. Stańe niti je smrt ni život: da bude smrt umorila bi jih, da bude život, imali bi koje god počivańe. 1, 237. — *b) za prošlo vrijeme:* De ne bude sv. Petra i Pavla, otišao bi u u pakao. S. Margitić, isp. 119. Takom se napuńaše žalostju, kakva bi joj i smrt zadala, da ne bude s neba pokripļena živom vjerom. F. Lastrić, test. 201. Kamo kančelarije kraļa bosanski? nisu li sve izgorile? a da budu uštampane, ne bi ji tako lako nestalo. Norini 3. Da ne bude Zilije djevojke, nikad bi me kuća ne vidila. Nar. pjes. juk. 350. *tako i kad je glavna privezana za drugu relativnim* kako *(stara* jak), *pa se u toj izostavi sre osim* kako, *jer se razumije iz predńe:* Vazda hti za me stat, al' sam kriv ali prav, jak da mi bude brat. D. Baraković, vil. 323.

b. *s infinitivom drugih glagola ili sa svojim dolazi u službi drugih oblika istijeh glagola kojima infinitiv uzima k sebi, te stoji mjesto tijeh oblika, i to mjesto budućega vr. i mjesto sadašńega. dolazi od svršetka* XIV *vijeka, ali danas vrlo rijetko, kako će se na po se pokazati dale pod* ζ. — *a) mjesto budućega vr., koje se izriče sadašńim vr. glagola* hotjeti *i infinitivom. dolazi s inf. perfektivnih i imperfektivnih glagola i sa svojim: a) u rečenici samostalnoj:* XVI *vijeka:* Bude vidjet svaka put spasenje božje. N. Rańina 19b. Što izginulo bješe, budem iskati, i što izvrženo bješe, budem privesti. 12b. Pribivati budete pod sjenicami. 162b. Toj nigdar dobro bit ni pravo ne bude. N. Dimitrović 7. Človika tere sram dopokon bude bit, ki poda tako sam strahu se pridobit. H. Lučić 198. Ja sam iskati budu ovce moje i pohoditi ću jih. Bernardin 17. Ļubav kad nosi s tvrde se požude, nigda se rad straha pustiti ne bude. D. Rańina 102. XVII *vijeka:* Na starijeh pristolje budem te stavit' sam. I. Gundulić 189. Nu što vojska bude htiti, ako ti uzmeš pogadati? 496. Ja sam iskati budem ovce svoje i pohoditi ću ńih. I. Bandulavić 31. Budi zdravja meni, ne bude *(Osman)* car biti. I. T. Mrnavić, osm. 131. XVIII *vijeka:* Tražiće se grih ńe . . . i ne bude se naći. F. Lastrić, test. 345. Veseliće se srce vaše i veseļa vašega ne bude nitko odniniti od vas. F. Lastrić, od' 220. Kako budeš odoliti? V. Došen 20. *i kad buduće vr. dolazi mjesto imperativa:* Ja sam gospodin bog tvoj; ne budeš imati bogova izvanskije pram mnom. F. Lastrić, ned. 315. Nemoj požeļeti kuću iskrńega svoga, niti budeš požeļeti

*

ženu ńegovu. J. Matović 416. — *b) u rečenici privezanoj relativnom riječju* koji, kad: XVI *vijeka:* Dokle dode gospodin, koji prosvijetlit bude otajna tamnosti. N. Rańina 19b. 1kor. 4, 5. XVIII *vijeka:* Al je odlučit jurve doba da i druge uzdignete, ki stat budu srjed divana. J. Kavańin 106. Ne ću piti od ovoga ploda loznoga tja do dneva onoga, kada ga budem piti u kraļestvu božjemu. A. Bačić 309. — *β) mjesto sadašńega vr. perfektivnih glagola: a) u samostalnoj rečenici: aa) kad bi se sadašńim vr. kazalo da što biva svaki put ili obično: u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ako ćes gdi srotem, ter počnem ńu zvati, .. uši sve zatisne, .. pak bude dalek tja od mene bjegnuti. D. Rańina 82b. — *bb) kad se izriče žeļa, te stoji i riječ* da *ili* neka: XVI *i* XVII *vijeka:* Neka se pride strt budu ja kako prah . . . ner opet da nalip ļuveni pojavļu. Š. Menčetić 329. Ah da s zorom danak bili oba bude probuditi samirenijeh u pokoju! I Gundulić 15. — *b) u rečenicama privezanim, u kojima se i imperfektivni glagoli u sadašńem vr. obraćaju u perfektivne riječju* uz, *koja im se dodaje sprijeda. tako dolazi s infinitivom perfektivnih ili imperfektivnih glagola ili sa svojim. aa) u privezanim riječju* ako: XV *vijeka:* Ako dojde a oni budu svoga dlьga iskatь, mi se ne ćemo moći dêliti odь pravьde. Spom. sr. 1, 56. Ako vi se bude svidêtь, morete priti. 1, 96. I to ostaļamь ne iskati odь tebe, ako se budešь ukazati s pravdomь polagь mene. Mon. serb. 501. Ako gospodinь ne htiti bude pravde učinitь. Stat. poļ. ark. 5, 246. XVI *vijeka:* Ako tko hotjet bude voļu ńegovu činiti, znati će. N. Rańina 72b. ioan. 7, 17. Ako ljekar moj ne budeš ti biti, sve dni ću ovakoj boležļiv živiti. N. Dimitrović 55. Ako smrt moja ńoj bude draga bit', miran ću bit i ja. N. Naļešković 1, 192. Ako tebe još bude mi ugrabit, sama ću sebi nož u prsi me zabit. 2, 74. Ako tej radosti budeš ti smišļati, tvoje ćeš žalosti svršeno parjati. 2, 127. Ako biti prem bude rat koja, Troja će dobiti. H. Lucić 199. Ako budeš toj tvoriti, ne će ti se vik škoriti. A. Čubranović 147. XVII *vijeka:* Prosti, ako budem rijet' odveće. 1. Gundulić 303. Ako bude čuvati sve kolike zapovidi moje, od svijeh nepravdi koje je djelovao ja se ne ću spomenuti. M. Divković, bes. 7. Ako po hotjenju tjelesnomu budete živjeti, umrijeti ćete. 99. Što ćete naslidovati lako, ako ove knjižice s pomńom budete štiti. P. Posilović, nasl. XLV. Ako tebe tko bude udariti u jedan obraz, podaj ńemu i drugi obraz. 5b. Ako svitovanja ne budu pruditi, neka se izagne. M. Bijanković 137. XVIII *vijeka:* Koji život, ako hotiti bude u daļe produžiti, budi tisuć krat blagoslovļen. L. Terzić 71. Ter se obuče u planitu, ako se misa imati bude govoriti. 157. Ako budeš tijeh slijediti, i ti hoćeš slavan biti. J. Kavańin 87. S nam ako budeš biti, grih nas ne će pridobiti. P. Knežević, muka 8. Ako se i ona bude zaboraviti, ja ne ću. F. Lastrić, test. 118. Bojeći se da ne uvridiš boga smrtnim grihom, ako dilje budeš živiti. F. Lastrić, ned. 142. Bog nas ne će odbaciti, ako za nas budeš biti. P. Knežević, pism. 43. Ovo mi je obećao bog, ako od moje strane mankati ne budem s dobrijem djelima. I. A. Nenadić, nauk 46. Ako budete ostaviti gospodina, i budete služiti bogovima inostranijem, ožalostiti će vas. J. Matović 339. Ako bude biti gospodin sa mnom, i bude čuvati mene, biti će meni gospodin za boga. 488. Ako posli svega toga ne moć' bude ništo bit' među ńima, dužni su se prikazati crkvi. M. Dobretić 505. Ako gdi budem to činiti, zaisto ne ću radi mene. D. Obradović, živ. 11 Ako li te bude mila majka uprašati, . . . nemoj to joj istinu kazovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. — *bb) u privezanim riječju* da, *kad se u privezanoj izriče pogodba onome što je u glavnoj. u kojoj je kondicional ili drugi oblik:* XVI *vijeka:* Taj bi mi smrt mila, da budu ovi dan umrijeti od vila. N. Naļešković 1, 180. Još da ju jedna vas bude nać' po sreći, ne bi joj bila čas. 1, 210. Bil' bi mi dvaš boļe, da budu umriti. D. Rańina 45. Još da se vik na stvor ne bude iziti, istom je divna stvar ļubļen bit na sviti. 86b. XVII *vijeka:* I španjska i franačka da ti bude pomoć doći, jeda kruna tva sahranit se tijem će moći? I. Gundulić 151. XVIII *vijeka:* Da u čas isti, kad se zače, bude oskvrnit grijeh ńe diku, ne bi bila draga. J. Kavańin 518. — *cc) u privezanoj relativnim riječima: aaa)* tko, koji, što: XIV *vijeka:* Tko gode bude iskati zakonomь i po pravde, Dubrovnikь mu hoće zadovoļe učiniti. Spom. sr. 1, 3. Koji budu tudezi minovati, hote k tebi sьvraćati se. 1, 5. Tko bude zlê činiti, hoće pedepsanь biti. 1, 14. Vьse što budemo moći govoriti i pisatь, ne ćemo se pošteditи 1, 25. XV *vijeka:* Dobru rêčь rьci za vse, što ti se bude svidêtь. 1, 30. Što budemo čuti, hoćemo vašoj ļubvê upisatь. 1, 46. Obitujemo učiniti što moremo, s našimi ļudmi i s inimi, koje budemo moći nagnuti na to. Mon. serb. 252. Što godi budu odlučiti, da je tvrdo. 256. Dajemo na vidjenje vsakomu, komu se bude dostojati. 386. XVI *vijeka:* Tko bude strpļenje u tugah imati, oda svijeh hvaļenje ļudi će imati. N. Dimitrović 11. Tko bude neharan iskrńem svomu bit. ne će se ńegov stan u imanju umnožit. 13. Tko naš mres ļubit' bude, da svakoga mi ļubimo. N. Naļešković 1, 198. Da nam će zavidjet, tko naše ļuvezni bude čut i vidjet gdi slave u pjesni. 2, 88. Blažen se može rit' človik taj na sviti, ki bude prijateļa takoga dobiti. D. Rańina 97b. Ki je vaj, dragu stvar zgubiti, ka s trudom velicim bude se dobiti. 130. Tko godi bude kršten biti, sahraniti će se. A. Gučetić, roz. jez. 176. XVII *vijeka:* Hoću da sprva, što budem pitati, obeća vlas mi tva, da mi ćeš podati. I. Gundulić 118. U ki dan tve sveto ime zazvat' budem ja skrušeno, . . . usliši me. 202. XVIII *vijeka:* Ki vjeru obsluži, i u vjeri bude umriti, grijeh ga ńegov već ne kuži. J. Kavańin 64. Imaćeš od boga što budeš titi i želiti. M. Zoričić, osm. 19. Tko bude virovati i krstiti se, biti će spasen. F. Lastrić, od' 33. Kojijema odpuštiti budeš grijehe, odpuštuju se ńima. J. Matović 297. Što budem o sebi govoriti, ne bojim se da mi ne će verovati. D. Obradović, živ. 6. — *bbb)* kako: XV *vijeka:* Trьgovci te kako imь se bude svidêtь. Spom. sr. 1. 58. Obetovasmo se vse pleme gospodina Radosava u vsaku ļubavь imati, kako budu oni nasь imati. Mon. serb. 320. — *ccc)* koliko: XV *vijeka:* Hoćemo nastojatь, koliko budemo moći. Spom. sr. 1, 47. XVII *vijeka:* Koliko moć budem. Mikaļa 200b. XVIII *vijeka:* Koliko godi puta ovo budete činiti. činićete na uspomenu moju. F. Lastrić, test. 103. Da ću nastojati, koliko budem moći. J. Matović XI. — *bbb)* kad: XV *vijeka:* Kьde godi bude poslatь uzeti rečeno dukate, da pošļe našь listь. Mon. serb. 251. Zaveza se . . . davati . . . kada godê budu gospodovati gradomь. 303. Obêtovaše primiti, kada imь budu dati. 339. Kada budu doći na vreme odь 14 godišta, da budu prisegli. 414. XVI *vijeka:* Oni hip i čas, kad suden budeš bit, tvrdos će tvoja vlas zločincem pridobit. N. Dimitrović 66. Pametuj, kad budeš vezati u rub toj, da ti ne zabudeš. N. Naļešković 1, 189. Kad prid ńu budeš doć, prvo ju pozdravi. 2, 3. Djela vaša će ostati, kad vam se od tijela duh bude rastati. 2, 129. Ni se boj, kad biti jure bu-

deš s nami, da Grci srditi dojdu sa vojskami. H. Lucić 197. Što ću činiti kad gori opeta budu se vratiti? D. Rańina 86ᵇ. Tako vi kada budete viditi ova da se čine, znajte da blizu jest kraļevstvo božje. Bernardin 1ᵇ. Nastoj tri krat da ga obide mjesec, kad pun bude biti. F. Lukarević 298. xvii *vijeka:* Nije mu dosta, što nareče, kad u istok bude otiti, da će . . . vernijeh vitez množ skupiti. I. Gundulić 358. Prez svoje svitlosti kad bude sunce bit, tad lakom do dosti biti će blaga sit. Đ. Baraković, vil. 156. xviii *vijeka:* Kada ja budem već umirati i već no budem moći govoriti, da bi me pomogli. L. Terzić 43. Plod ńihov ne će lagat', kad budete ih pune vina slagat. J. Kavańin 171. I kad budeš htjet kopati, sveđer obćiš počivati. 58. Kad čuti budete, da sva stvoreńa tuguju, ne virujem da ćete tvrđi biti od kameńa. F. Lastrić, test. 146. Videć radost mańu neg će biti žalost, kad sve bude ostaviti. V. Došen 54. — *ccc)* dokle *(staro* do kolê, dokla), dok, pokle, čim, dočim: xv *vijeka:* Da mu imamo davati . ., dokle bude držati. Mon. serb. 286. Obêtovasmo davati, . . do kolê budu stojati rečeni đukati u našь komunь. 330. xvi *vijeka:* Tve đike, kojijem ću biti rob, do koli budu leć u oni tamni grob. N. Naļešković 2, 30. Čuj, nigda ne pristań, dokli ja budem doć, pojući. 2, 68. Ļudski rod blažen se vik riti ne može, dokli god ne bude umriti D. Rańina 130ᵇ xvii *vijeka:* Prilagaću mis'o i mito, dokli budem od istine na speznanje doć' očito. I. Gundulić 469. xviii *vijeka:* Dokle zvijezde vrhu svijeta stanovite stati budu, vlasteostva tvoja bit će znana. J. Kavańin 200. Sva će tijela tako biti, pokle budu primit' vijenac. 521. Zlobu grijeha dotle znamo, čim nas bude ugrizati. 4. Al' ću u vike još cviliti, bog dočim bog bude biti. 344. — *ddd)* gdje, kuda: xiv *vijeka:* Da sabļudamь ńilь trьgovce vsudê, kudi budu moći doseći. Mon. serb. 229. xv *vijeka:* Obêtovaše uzeti nasь u ńihь drêvjelь, gdje se ńimь bude moći. Mon. serb. 339. xvi *vijeka:* Znam, veselja da ne ću imati, gdi godi budem ja bez tebe stojati. N. Naļešković 2, 90. Za sve da ištu mir, nigda ga iznaći ne mogu, gdi godi budu ja pozaći. Đ Rańina 84. xvii *vijeka:* Gdi s orużjem bude doći svemoguća tvoja sila, ne ima ļubav, ni ńe strila . . . nijedne moći. I. Gundulić 25. — *ddd) u rečenici privezanoj riječju* nego, *kojom se poredi što s onim što se kaže u glavnoj: prošloga vijeka:* Radite se razabrati prije neg vam bude dati najposlidńu plaću. V. Došen 80. — *y) mjesto sadašńega vremena ili perfektivnih ili imperfektivnih glagoļa u rečenicama privezanim, kojima se izriče ili ono o čemu se u glavnima radi da se dokuči, da se izvrši, kao namjera mu, ili ono što se vrši, što se čini radńom koja je u glavnima, kao pošledak joj. a) kad je u privezanoj ono o čem se radi u glavnoj da bude: privezana može biti riječima* da, jeda, neka: *aa)* da: xvi *vijeka:* Svaki pribivati bude u svetińi, da se budu uciti poslidńi vaši. N. Rańina 162ᵇ. Milos, ka te ganu na smrt priti, neka narod ne pogine, neg da odkupļen bude biti. N. Dimitrović 23. Ja veće nijesam moj ni ufam vik biti, nego li ovakoj u trudu živiti ali se sam rukom mojom zaklati, da tako s tom mukom budem se rastati. N. Naļešković 1, 179. Jaoh, što se oni dan ne stvori najmańi čas jedan, u brže da prođe, da prije doć budu . . . u tvoj kril. 2, 85. Bi poslan da se bude oprati u rijeci. A. Gučetić, roz. jez. 134. xvii *vijeka:* Jur nakazni strašne i hude kupļahu se pune gńiva, da se vas svijet smesti bude. I. Gundulić 66. Gino, dobro ńe jedino da no bude poginuti. 465. Nije mi veće govoriti, da ne budu riječi moje bit' čuvene od ńih. 70. Tvu neumrlu spravi liru, da budemo sad pjevati. J. Palmotić, đubr. 1. Slovnik, u komu riječi slovinske hotih izgovoriti ne samo đački nego i talijanski il ti latinski, da, ako tko hotit bude latinski jezik naučiti, moć bude učit ga iz ove knige. Mikaļa, predgov. Da oni ne budu izgubiti vičńu plaću, svih ńih mukamo da sebe pripravе. M. Bijanković 93. xviii *vijeka:* Molimo te i darove malakne prikazujemo, da po tebi oslobođeni imat budemo kraļestvo nebesko. S. Margitić, fal. 20. Ne spi, da ne budeš na smrti u drijem pasti. J. Kavańin 390. Da bude ńu zgrabiti, zube i nokte sve oštraše. 193. Svlači, bože, staru odiću, da i u meni bude biti novi čovjek. 67. Služite se svima dobrim ńegovim, da ga moć budete gori dostignuti. F. Lastrić, test. 233. Nije bilo za drugo nego za odkupļeńe istoga svita, da svaki, koji virovati bude u ńega, ne pogine, nego imat bude život vičńi. F. Lastrić, od' 329. — *bb)* jeda: xvi *vijeka:* Zapovjed, sunčane da oči tej vaše ne tiču u rane, koje mi zadaše, jeda jih po malo ja budu izvidat. N. Naļešković 2, 42. Daj na znanje i odpiši, što te trudi tač i cvili, jeda način i lik budu i drugoj ti nać' nemoći. M. Pelegrinović 201. — *cc)* neka: xvi *vijeka:* Smjerno ga ja moļu da dođe čut moju nevoļu prije neg mi duh pođe, kad umrem, neka daj svakomu on bude spovidjet ovi vaj. N. Naļešković 2, 7. Proklińu . . . priku smrt, ka na me ne htje doć, neka me bude strt. 2, 36. Izbavi tužna me života, neka mir, meu živim koji ja kušati ne mogu, budem ga meu mrtvim imati. Đ. Rańina 82. Ja ću vam spovidit', neka toj vi znati budete. 102. xvii *vijeka:* Misleć, netom jedra stavi, hrlo opeta po te doći, neka brodit' bude moći, ki čas stupiš ti na plavi. I. Gundulić 31. Sira ovo, što mati ručku mi jutros da, slobodo, podati tebi ću ja sada, a to i ja u naprijeđa neka budem tvojom vlasti sira, masla, mlijeka i međa slobodnije majci krasti. 178. Koji *(dub)*, neka tvoja slava bude veća svak čas biti, tebi će se posvetiti. 78. xviii *vijeka:* Dopusti prognati odovle svake sablazni, neka ova gustirna vazda bude biti čista od svakoga zla. L. Terzić 241. Bog dava bogatosti, neka bogat srce harno bude imati. J. Kavańin 11. Ńih su slave otci mnogi upisali, neka svojim krepostima budu biti ogled svima. 76. Ti si se vas dao meni, i ja evo se vas dajem tebi, neka za u vijeke ti budeš biti moj, a ja tvoj. 1. A. Nenadić, nauk 223. Kćeli su zaglaviti vjerovańe, . . . neka . . blaženstvo . . vazda bude biti nami prid očima. J. Matović 114. — *b) kad je u privezanoj pošledak ili ono što se vrši radńom koja je u glavnoj, ali je radńa u objema taka da pošledak nije u isto vrijeme nego se očekuje. rečenica je privezana riječju* da: xv *vijeka:* Zapovêđaje da nitkorь ne smêtь bude nêđnoga primiti. Spom. sr. 1, 11. Povelivamo da nitko ne uzmože ni smiti bude uspomenuti. Mon. serb. 256. U koje gođe bi vrême namь rats branila da mirьno ne budemo moći uživati. 295. Ako namь bogь pomože da se budemo obladatь u našemь rusagu. 493. xvi *vijeka:* Ja žeļah, ova noć da viku ne mine, ni zora bude doć. N. Naļešković 1, 202. Kad bih ja vidio, gdi na te ide smrt, ja bih ju molio da mene bude strt. 2, 110. Hoće li, jaoh, sud ijedan na saj svijet, da budu službu, trud i život izgubit? 2, 120. Kako bi moglo bit, da nebog do smrce ne budu tuj ļubit, s kom stoji me srce? 2, 121. Ako u noći meni se prigodi, da budeš ti doći u sni mi kad godi. 2, 82. Vili, ka čini da budu izgubit za ništa što stekoh po trudu u vele godišta. 2, 75. Za što je dostojno, što stekoh u trudu, do smrti pokojno uživat da

budu. 2, 70. Ne moj da oholas bude te dobiti. 2, 100. Ako neć' ti sade učinit, velike da budu bit svade. 1, 211. Tuj počeh u vas glas vikati, da meni otvorit bude stan. Đ. Rańina 84b. O noći, čin' da tva ledna tmas smrklit svit vas bude. 74b. O vodo, dopusti viśńa moć, ... da tve dno cakleno ... od stada smućeno ne budo vik biti. 22b. Jeda hoć' da budu mrtvijeh ja oživit. Đ. Zlatarić 21b. Molim tebe da budeš se dostojati. A. Gučetić, roz. jez. 128. Podpuno sahraněni hotje božja vlas da budu biti. 116. Dopusti mi da budem dostojan biti. 285. XVII *vijeka:* Ljubav te zove da drage ove razbludno združiti budeš na sviti. I. Gundulić 59. Ne pristaju sa svom moći vapit' slavna kraljevića, da ih bude otet' doći. 102. Vrime bo je, da mu budeš imat' milos. 204. Za to vam dajemo del zemlje tim načinom, da nijedan drugi narod smiti bude ondi stati. F. Glavinić, cvit xv. XVIII *vijeka:* Zakliňam ... tako da ne moći budu nauditi živine, zima, grad ni suša plodom našega polja. L. Terzić 315. Prose, da budu i oni imit. J. Kavańin 318. Ne haj tamni da t' ne štovat budu. 99. Bog ne dopusti da bude biti posječena. 285. Dopusti da na konac smrti moje budem dostojno i koristno primiti svete sakramente. I. A. Nenadić, nauk 56. Adamu po pravici bog naredi i svoj dici, da u znoju i u trudu kruh služiti sebi budu. V. Došen 42. Bog je dopuštio da oci židioski za dugo vrijeme budu putovati. J. Matović 326. — *δ) kao što se sadašńemu vr. samomu (bez inf.) nalazi dodano sprijeda bez potrebe* uz, *tako i kad je s infinitivom, i to kad je infinitiv pred ńim i kad je bez zadńega* i, *nalazi se* uz *dodano sprijeda infinitivu ńekih imperfektivnih glagola, ali istom od* XVI *vijeka: tako sa* uz *dolazi: imat, htjet (još vidi dalje pod ε):* Dopusti mi da bez pristanka uzimat budem strah. A. Gučetić, roz. jez. 308. Ili hvali ili huli, kako uztjed budeš. R. Gamańić 6. — *ε) infinitivu, kad stoji pred sadašńim vr. i nema na kraju* i, *može se i* t *ili* č *(ako se svršuje na* ći) *s kraja odbaciti pred* b *od sadašńega vr.; ali istom od* XVI *vijeka, a tako okrńeni dolaze infinitivi: znati:* Čineći sve što znabudemo da je ńoj ugodno. Besjede 227. Jeda po ńoj spoznabudete procjenu vaše duše. 169. *htjeti:* U jutro, po tom si usto, večer, kad htjebudeš leći, klekni. Đ. Mattei 141. *moći:* Ogńeni da budu plamima, ogńem nek mobudu razgorjet svijet. Đ. Mattei IV. *i s dodanim sprijeda* uz *(kao naprijed pod δ): htjeti:* Koji ne usktjebude rečene naredbe izvršiti, ne će ova bogactva duhovna dobiti. A. Gučetić, roz. jez. 35. Dovedi silom ko ne ustjebude doći. Besjede kr. 85. Strašim se da ga ne ustjebude uzeti. 197. Da se ne uščebude poklonit, sabljom češ ga pomesti. A. Kalić 589. *imati:* Toga radi da ne uzimabudu pastijeri duhovni odgovarat, .. ukazat ću im. Besjede kr. 317. Koliko mi se još pokore hoće, kad uzimabudem na tvoj sud pravedni pristupiti. B. Cuceri 4. *umjeti:* Neka pripovijedaju stadbenicim, kako uzumjebudu i kako će ih oni boje razumjeti. Besjede kr. 318. *moći:* Ako je oni ne uzmobudu pripovijedat. Besjede kr. 318. U koliko vi uzmobudete. 316. Ako i uzmobudeš što hoćeš, nemo' činit' što hoćeš. Poslov. dan. 2. — *ζ) danas je vrlo slabo u običaju s drugim glagolima osim ńekih, koji će se na po se spomenuti dalje pod d., i to pouzdano samo mjesto sadašńega vr. perfektivnih glagola u rečenicama privezanim. a) kao naprijed pod β, b, aa. u rečenici privezanoj riječju* ako: Ako nać budu da u tome što bojega biti može. S. Milutinović u pjevan. cr. 331. *i bez* ako, *bez kojega može biti iza onoga što se naprijed kaže:* Tvoj je otac još živ, a znaš da je osuden na smrt; a ja znam da ga ti nekako hraniš, ali kako, to ne znam, ma hoću da znam, a na poklon ti život tvoga oca; a ne budeš li kazati pravo, pogubiću i tebe i ńega. Nar. prip. vrč. 80. — *b) kao naprijed pod β, b, cc. u rečenicama koje su privezane relativnim riječima:* Preporučujem svakome: kad budemo sad na sretni put krenuti i onoj prijateljskoj kući doći, da pazi svaki svoj red. Vuk, kovč. 58. Prokliňaće i mene i tebe, kad im budeš arač uzimati. Nar. pjes. vuk. 5, 32. Nikad ti se otac izliječiti ne će, ako ne dozovete popa da mu molitvom izagna davola, kako pop bude znati. Nar. prip. vrč. 55. *tako i sa svojim inf. u Istri u primjeru u kom bi se moglo misliti i mjesto budućega vr. da stoji:* Blazi majki, ka ga je rodila, i divojki čiji bude biti. Nar. pjes. ist. 2, 71. — *c) kao naprijed pod γ, a. u rečenici privezanoj riječju* da: Pa ih pozdravite da ih oba zovem na veselje: Lazara za vjenčana kuma, a Stefana, da nas vjenčat' bude. Nar. pjes. vuk. 5, 45. — *d) s infinitivima* dati, htjeti, imati, moći, smjeti, znati *u običaju je i danas kao sadašńe vr. perfektivnih glagola u privezanoj rečenici, ali tako da infinitiv stoji pred ńim i to krń, bez zadńega* i, *pa mu se* t *pred* b *mijeńa na* d *i ohje se riječi sastavljaju u jednu, a u* moći *biva i druga promjena.* Ako dadbudem, ćedbudem (htjedbudem), imadbudem, smjedbudem, znadbudem. Vuk, rječ. 1818. LVI. Kad odraste i znadbude za se. Nar. pjes. petr. 2, 165. Ako djevojka ne htjedbude poći sa mnom, hoću li odvesti sina tvojega? Đ. Daničić, Imoj. 24, 5. moći *ne samo ostaje bez* i, *nego mu se još i* ć *zamjenuje glasom* g, *koje će biti došlo otuda što se* ć *nije moglo držati pred* b *te se i mijeńalo na* j, *a po tom mjesto svega došlo g iz oblika u kojima je* g *tako dolazi od* XVII *vijeka:* Hoćemo vam uslat, što god mogbudemo spraviti. Starine 11, 88. Taj ti ne će dopustit, da mogbudeš izkorijenit iz srca onu ljubav, koju si im nosio. A. Kalić 129. Ako mogbudem. Vuk, rječ. 1818. LVI. Ako j' tako poznat' ne mogbudeš, ti je zovi u zelenu bašču. Nar. pjes. vuk. 3, 295. *i sa* uz *sprijeda:* Da se ne uzmogbudeš od tvojijeh grijeha rastavit. A. Kalić 129. *sadašńe vr. dolazi i s umetnutim* n *iza* d, *ali i okrńeno tako da mu je iza* g *(od* mog) *odbačeno* b: Dok odraste dijete Juroše i mogudne koňa pojahati Nar. pjes petr. 2, 107.

c. *s participom praet. act.* u *dolazi kao osobit složeni oblik onijeh glagola kojima pripada partieip. po značenju jednoga i drugoga oblika što su u tom složenom, ńemu je posao pokazivati da se u vrijeme koje se izriče sadašńim vremenom perfektivnih glagola nalazi već svršeno ono što znači glagol od koga je partieip, svršeno onako kako taj oblik (partie.) donosi. osim toga pravoga svoga posla zalazi i drugim oblicima u posao različnijem putovima. a) u pravom svom poslu dolazi od* XIII *vijeka (vidi dalje pod c. prvi primjer) i danas, i to u rečenicama privezanim: a) u privezanim riječju* ako: Ako budu i vinograde nasadili prèzь među, vьse da mi povrate. Mon. serb. 147. Gde stane dubrovčaninь na stanu, ako bude oni prěde stalь na ono(mь)zi stanu, da nje voljьnь srьbinь stati onьdezi bezь ńegova htěnija. 206. Ima reči i kazati sve kako se dogodilo; ako li ... bude zaboravio, a on more na priliku reći broj. P. Posilović, nasl. 107. Otišla je, pak mi ne dolazi: il' je gde god s puta zalutala, ili su je lovci uvatili ... Ako bude s puta zalutala, da bog dade da me skoro nade. Nar. pjes. vuk. 1, 274. Dao bih mu hiljadu ovaca; .. ako bi mu i to malo bilo, te s' ne bude junak oženio, dao bih mu sestru Anđeliju. 3, 145. —

b) u privezanim riječju da: *aa) kad se u privezanoj rečenici izriče pogodba:* Ja ću bit ńegova i on će biti moj, istom da iz voļe budu mu ne ispala zaradi nevoļe, ke vo sam dopala. Il. Lučić 254. — *bb) kad se u privezanoj izriče o čem se u glavnoj radi da se dokuči, da bude ili da ne bude:* Da bog da da danas bude došla s nama a k vama svaka dobra sreća! Vuk, živ 126. Bojim se za vas da se ne budem u zalud trudio oko vas. Vuk, gal. 4, 11. — *c) u privezanoj relativnim riječima: aa)* tko, koji, što: Mužь koj budetь pustilь ženu, da ju vьzvrati vь domь svoj. Mon. serb. 14. Da plati što bude isьhabilь. 31. Togazi krivьca da ište carьstvo mi, i da uzьme na ńemь, kto bude uzelь ili učinilь zlo koje. 146. Što se obrĕtaju ļudije carьstva mi, koji budu prišьli u Stonь po tolĕ, kъdi ga je dalo carьstvo mi dubrovьčanomь, tezi ļudi da odьženutь. 147. Što se budu učinile koje ļubo čtete u sijuzi ratь, . . tozi vse da jestь prosto. 170. Ako bude drago uzeti srbinu onogaj końa, što bude dalь dubrovčaninь za onogaj końa, tozi da mu vrati. 208. Što se pre medu sobomь dubrovčane, ili se bude učinilo u Srьbļihь ili u Dubrovniku, da se pre prĕdь kunьsulomь. 206. Dasmo vêru našu da si morete dojti slobodno u Dubrovnikь i stojati, i paki . . . da si pojdete slobodno sь vsĕmь s ćimь budete došli. Spom. sr. 1, 65. Nego da mi vatru naložimo od stolova i od svijetńaka, pa kad dođe ļiep danak Petrov, što budemo na vatru složili ono ćemo ļepse pograditi. Nar. pjes. vuk. 3, 420. Sve te slamke stisne rukom preko srijede: a žeteoci stanu oko ńega i hvataju se svako po za jedan kraj od slamke. Kad se svi uhvate, onda onaj pusti slamke, pa se ļube ko se s kim bude uhvatio. Vuk, nar. pjes. 1, 173. Da pusti telala da mu da kabanicu ko je bude našao. Vuk, nar. posl. 177. — *bb)* dokle: Tko se godĕ ugovori za ponesenьje koga godĕ ponosa, da ga nije voļanь svrьći drugi do mĕsta, dokla se oni bude najmio. Mon. serb. 467. — *β) što znači particip, ono se uzima ne kao naprijed pod α, da je svršeno prije vremena koje se izriče sadašńim vremenom glagola perfektivnih, nego da se u isto vrijeme vrši, i to ili da se i počiše i svršuje, ako je particip perfektivnoga glagola, ili da traje, ako je particip glagola imperfektivnoga, a sadašńim vremenom* budem *(kao ńegda istijem oblikom svakoga perfektivnoga glagola) izriče se isto buduće vrijeme koje se izriče sadašńim vr. glagola* hotjeti *i infinitivom: na taj način oblik složeni.* budem *s participom, dolazi mjesto budućega složenoga vr., u kom je sadašńe vr. glagola* hotjeti *i infinitiv istoga glagola kome pripada particip; ali dolazi vrlo rijetko: samo u tri pisca* XVII *i* XVIII *vijeka: a) u samostalnoj rečenici:* Ti skrbil budeš, kako telo pogrebeš moje. F. Glavinić, cvit. 11. Jer ako ga budeš okusio, smrću onda ti budeš umro (‚umrio' *slika radi).* M. A. Reļković, sat. 90. — *b) u rečenici privezanoj relativnijem* koji: Da sud bude upravļan po zakonu sved upravnu, k'o i ovizih, kih sam pravio, kih mladost još budem slavio. J. Kavańin 128. — *γ) particip se uzima kao naprijed pod β, a sadašńim vr.* budem *izriče se vrijeme, koje se izriče istijem oblikom svakoga perfektivnoga glagola u privezanoj rečenici: na taj način oblik složeni,* budem *s participom, dolazi mjesto sadašńega vremena istoga glagola kome pripada particip, ako je perfektivan glagol, ako li je imperfektivan, mjesto ńegova istoga oblika s dodanim s prijeda* uz, *kao što dolazi* budem *s infinitivom (vidi naprijed pod* b, *β). tako dolazi istom od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer N. Rańine) i to vrlo rijetko: a) u privezanoj riječju* ako: Ima kazati sve kako se dogodilo; ako li ne mogao bude, . . a on more reći broj. P Posilović, nasl. 107. Ako ni ovo ne budeš hotela, a ti moraš stradati kako i do sad. D. Obradović, bas. 265. *i kad nema glavne (o čemu vidi kod* ako *pod* 3, d. *i* 8, a. *i* k.): Ajdemo na drugu stranu, da ako ga odonlem mogao budeš prokleti. A. Kačić, kor. 99. — *b) u privezanoj riječju* da, *kad se u ńoj izriče pogodba: u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Al zlje t' bili ja stala i bila prem luda, da peću ukrala ne budem od gruda; a ima i ckvare onamo pod skalom; . . . toj bog me nije mala, ter ću t' poć' zamesti toliko prikala, što mogu izjesti. N. Naļešković 1, 259. *vidi i dalje pod c. — b) u privezanoj relativnim riječima: aa)* tko, koji, što: Tko bude čtit moje bludne ove pisni, ļuben vrid ako je trpio kad bisni, znam da će mojemu po sebi on umit veselju tašćemu i tuzi razumit. H. Lučić 222. Spravna sam riti vam ča budu umila. Đ. Baraković, vil. 124. Da(o) joj je bog taku oblast i udilio taku milost, da sve što bude otila, bude joj dopušteno. J. Banovac, razg. 143. Te nek oni s pukom vlada, koji ručke i večere . . . znao bude pokratiti. V. Došen 249. — *bb)* koliko: Nastojaću koliko boļe mogao i umio budem. Grgur iz Vareša 35. Nastojaću koliko boļma budem mogao govoriti. B. Leaković, nauk 195. — *cc)* kad: Petnaeste dan sedmoga mjeseca, kada se budu skupili plodi zemļe vaše, svetkovati budete blagdane. N. Rańina 162b. 3moj. 23. 39. S mudrijega neka svjeta, kad nam budeš pogodio, i ti ostaneš car opeta. I. Gundulić 191. Kad ja uzimam i kad budem imao. J. Mikaļa, gram. 19. Kada dode čas najposlidńi od smrti, kada ne budeš mogao govoriti ni pomoći se, tada oni sveti doći će pokripiti tebe. P. Posilović, nasl. 52b. Što ćeš učiniti, kad vidio budeš djavla? J. Banovac, pripov. 5. Ne će uživati, dali će pokarani bit kad bog hotio bude. J. Banovac, razg. 31. — *dd)* pokle: Koji pokle bude pogubio, ima oblast postaviti u ogań. J. Matović 21. Telesa ļudska pokle budu uskrsnula, kakva imaju biti? 110. — *δ) i sadašńe vr.* budem *i particip uzima se kao naprijed pod γ, ali u rečenici privezanoj riječju* da *ili* neka, *u kojoj se izriče ono o čemu se u glavnoj radi da se dokuči. u takim rečenicama može stajati sadašńe vr. i perfektivnih i imperfektivnih glagola bez razlike u vremenu između jednoga i drugoga oblika (osim razlike koja bi bila u značeńu samoga glagola); toga radi se ni glagoli imperfektivni ne obraćaju u perfektivne dodanim sprijeda* uz *ili kako drukčije; ali je i to ńegda bivalo (vidi kod* da), *kao da bi jače bilo što se kaže cijelom rečenicom (zajedno s riječima* da *i* neka). *mjesto sadašńega vremena perfektivnih glagola, koje bi na taj način stajalo mjesto istoga oblika imperfektivnih glagola, nalazi se sadašńe vr.* budem *s participom (kao naprijed pod* b, *γ. s infinitivom), ali samo u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka:* Koliko pristoji ispovidniku, neka dobro i slobodno brez sumńe il straha diloval budet dilo svoje, pet stvari ńemu potribne jesu. Š. Budinić, ispr. 7. Učini *(bog)* . . nas . ., neka budemo ńemu služili. F. Glavinić, cvit. 3. — *ε) sadašńe vr.* budem *uzima se kao sad. vr. imperfektivnoga glagola (kao naprijed pod* a, *a. bez participa), te s participom stoji kao sadašńe vr.* jesam: *po tome složeni oblik,* budem *s participom, stoji mjesto prošloga složenoga vremena istoga glagola kome pripada particip. tako se nalazi od* XVI *vijeka (vidi dalje pod b, bb.) i danas: a) u samostalnoj rečenici u kojoj se izriče žeļa te stoji i riječ* da: *u ńoj se želi da nije bilo što je bilo, ili da je bilo što nije bilo:* O nevoļna mene, da se ne bu-

dem nigda rodio! F. Lastrić, ned. 26. Ah da budem nastojao većma za spaseńe duše moje! A. Kanižlić, fran. 248. A. Tebi je lako meni sada ovu falingu prid oči baciti, kada ja učińenu stvar ne mogu više neučińenu načiniti. B. Da budeš barem što god za sebe ostavio! M. A. Reļković, sabr. 19. — *b) u rečenicama privezanim: aa) u privezanoj riječju* ako: Starci uskrsnuti će u onomu cvitu dobe, kojega imaše kada biše od tridesot i tri lita; i ako tko u ovomu životu bude bi(o) slip, hrom ili nedoresta, . . uskrsnuti će cilovit, zdrav i sa svakim svršenstvom. I. T. Mrnavić, ist. 44. — *bb) u privezanoj riječju* da, *kad je u ńoj pogodba:* Tito reče: vjeruješ li ti da ozdravitь mogao bi *(Isus)* moja ćućenja ļuta? Natamь odgovori: da ga budešь tegnuo rukami, bio bi zdrav. Zbor. 70ᵇ. Tko je malo nastojo a vele jes dobio, vele bi već imo, da bude poman bio. N. Dimitrović 11. Da se on ne bude boži sin činio, . . tej trude ne bi sad trpio. N. Naļešković 1, 136. No bih se ja nigdar . . vjerio, da sinoć jednu stvar ne budem vidio. I, 289. Da ļubav tuj prvu ne budu ja tebi nosio, neg lavu, činil mi toj ne bi. 2, 114. Da ne budem sam došao i da ne budem govorio i djela činio što nitkor ni govori ni djelova, primili biste ki godi razumak. A. Gučetić, roz. jez. 147. Hvala ti, ubjen bih ja bio, na pomoć da mi ti ne budeš prispio. I. Gundulić 165. Da te oni ne budu rodili, ne bi te bilo. M. Divković, bes. 155. Da ga budu Židovi poznali, ne bi ga onako sudili. I. Ančić, svit. 51. Da ja budem boļe promišļao i pitao, učinio bi boļe. P. Posilović, nasl. 14. Da on bude umŕo u povitku, ne bi bio osuden, i da bude jedno godište prvo umŕo, more biti, ne bi bio paka brez ufańa umŕo. 141ᵇ. Dužan je naplatit sve one koristi koje bi bio gospodar stvari ukradene od ńe primio, da mu ne bude bila ukradena. I. Grličić 67. Zemļa neorana i netežana bila bi obilato čovika hranila, da ne bude Adam sagrišio. 187. Da joj bude andeo rekao da će biti samo božja mati a ni grišnička pomoćnica, vrlo bi joj žao bilo. J. Banovac, prip. 128. Ah, da budete virovali da će se sve vaše opačine ovako odkriti, . . . drugačije biste obsluživali zakon božji. 30. Tako mu je sve jedno, kolik da ne bude ni ufatio. 91. Da se budete rodili medu Turci ili poluvirci, što biste onda? J. Banovac, razg. 152. U svima dogadaji rečenim jest bilo ovo neznańe, koje se je pridobiti moglo, da se bude pomļa stavila. J. Banovac, uboj. 21. Da bude bila mater svi andela, bi li ovo velika mater bila? J. Filipović, prip. 1, 562. Svita ovoga mogustvima suprotiv ići ne bi smili, da i(h) duha s. jakost ne bude utvrdila. F. Lastrić, test. 252. Od kud bismo platili ove dugove? što imamo, što li smo mi? . . da nas ne bude obogatio naš spasitel. 306. Da bude rekao, . . ne bi mogao vazda ispuniti. 22. Mogao ga je osloboditi, da bude samo hotio. E. Pavić, ogled. 457. Ah! da nam nevoļnim ļudma priveliki gospodin bog bude samo dopustio da ga ļubimo, ne bi li to mi imali držati za preveliku milost? A. Kanižlić, uzr. 35. Ne bi li boļe bilo, da bude naredila da se češće grišnici ispovidaju? F. Matić 76. Da istu ženu božja desnica ne bude branila, more biti da bi je udil udavile. M. Zoričić, zrc. 38. Da bude bila *(Jera)* dobra poslušnica, imala bi odgovoriti. M. Zoričić, osm. 123. Da budem vidio tebe, ne bi tako učinio. A. Kačić, kor. 98. Da vam ne bude moja žena kazala, ne biste vi na gonetku odgovorili. 136. Da bude ubio tvoju kravu, bi li tebi drago bilo? M. A. Reļković, sabr. 64. Da me budeš za Ivana dala, sad bi ono moji svati bili. Nar. pjes. vuk. I, 242. Što no bi ti i za brata dao, da mi g' budeš živa ostavio. 3, 556. Da ne budem vjeru pogazio, ti ga care ne bi ni vidio. Nar. pjes. juk. 552. Da mo bude ńime pogodila, bila bi me mrtva učinila. Nar. pjes. mar. 30. — *cc) u privezanoj relativnim* koji: Svi će uskrsnuti u onomu biću, koje budu imili ali budu imili imati u dobi trideset tri godišt. I. T. Mrnavić, ist. 44. Onijema, koji pokoru budu učinili, povrati će se za uzdarje; onijema pak koji ńu potlačiše, za pedepsu. J. Matović, kat. 110. — *ζ) sadašńe vr.* budem *uzima se kao pod ε, a particip kao pod β: na taj način oblik složeni*, budem *s participom, dolazi mjesto sadašńega vr. imperfektivnoga glagola u rečenici privezanoj riječju* da, *kad je u ńoj pogodba, izjednačujući se s kondicionalnim oblikom, koji pristaje za svako vrijeme. tako je u jednoga pisca* XVI *vijeka u jednom primjeru, u kom nije sa svijem jasno ono što je kazano, ali u cijeloj pjesmici nema ništa po čemu bi se moglo misliti da je u privezanoj rečenici drugo koje vrijeme a ne ono u koje se govori:* Ma ļubav mogla bi mala se prem riti, da bude imal' moć činit ju otiti srgba tva. D. Rańina 76ᵇ. — *η) složenom obliku u pravom poslu ńegovu (pod α.) nalazi se u jednoga pisca prošloga vijeka dodan i particip istoga glagola od koga je* budem, *jamačno ni za što drugo nego samo za to da se ne bi mogao uzeti u kom drugom poslu, u ono vrijeme običnijem:* Neka se mogu pokajati i na pravi put obratiti i pokoru učiniti svi koji uzoče, a navlastito oni koje bude bio privario i odvratio rečeni prokletac. F. Lastrić, ned. 11.

2. *imperfekat. bila su četiri, u obliču različna, u službi jednaka. sada su u običaju samo dva.*

a. bȉjāh. *akcenti mu ostaju isti u svijem licima. iza* b *stoji* i *mjesto staroga* ê *u južnom i zapadnom govoru, a u istočnom je* e. *dolazi svega vremena kao i danas, osim* 1 *i* 2 *mn., gdje se je promijenio.* Bȅjaše crьkvica. Stefan kr. 6. Bijahu poslani. N. Rańina 14ᵇ. Kano da bijaše zemaļski raj. M. Vetranić 2, 289. Šturci bijahu pristali. N. Naļešković 1, 215. Bijaše neprijatel. F. Vrančić, živ. 70. Bijahu za slavu. F. Lastrić, test. 227. Običaj bijaše. M. Dobretić 85. Kad ja bijah od sedam godina. Nar. pjes. vuk. 3, 140. Kam', devojko, mama i pomama? dok bijaše u mile majčice, sve bijaše mamom pomamila. I, 302. Tu bijaše zaspala devojka. 1, 317. — 1 *i* 2 *mn. sada je* bijasmo, bijaste: Da te bijasmo vezali. Nar. posl. vuk. 55. Kad bijasmo u tijelu. Vuk, rim. 7, 5. Kad bijaste robovi. 6, 20. *ali do kraja prošloga vijeka dolazi sa* h *mjesto* s *i sa* o *za ńim:* Bijahomo. B. Kašić, gram. 89. Zajedno u mehani bijahomo. A. Kanižlić, utoč. 70. Bijahote. B. Kašić, gram. 19. Bijahote puk. I. Bandulavić 143. Da vi bijahote bili od svijeta. Živ. is. 149. Bijahote zvani. I. Garańin 5. *u* 1 *pl. moglo se* o *između* h *i* m *i izbaciti: tako* XVII *i* XVIII *vijeka:* Bijahmo pri toga pisali. Starine II, 88. Koji se bijahmo rodili. J. Filipović, prip. 3, 16. Bijahmo obodvojica na smrt osudena. A. Kanižlić, utoč. 70. Što bijahmo prikupili. B. Cuceri 357. *u isto vrijeme, kako se* h *gubilo i u drugim riječima, dolazi i bez ńega:* Bijamo kroci. P. Posilović, nasl. 9. Bijamo sinovi. F. Lastrić, test. 37. Bijamo sužńi. F. Lastrić, ned. 372. Bijamo odredeni. J. Filipović, prip. 1, 36. Grišnici bijamo. 204. *što glasa* h *nije bilo, za to su ga ńeki pisali i gdje ne treba:* ‚bihamo'. J. Filipović, prip. 1, 38. 73. 204. F. Matić 8. — *Sada se može* i *između* b *i* j *i izbaciti, ali je to vrlo rijetko:* U riječi kojom obje bjahu. Nar. pjes. vuk. 1, 466. *i po ńekim krajevima sa* g *mjesto* h: Taman oni u riječi bjagu. 4, 338. *može biti da se tako i prije izbacivalo* i,

ali se nezgodna pisańa radi ne može poznati. — *u četiri pisca prošloga vijeka nalazi se* 3 *jed. bez nastavka za vrijeme i ličnoga:* Ferdinando bija nasrnuo. I. Zaničić 226. Stajališ bija. P. Katančić 48. Kad to bija. J. S. Reļković, kuć. 134. Bija odabran. A. Tomiković 367. — *u jednoga pisca istoga vijeka dolazi u* 2 *mn. iza* ho *još i* s, *tako da su sastavļena oba oblika: i* bijahote *i* bijaste. *ali može biti i štamparska pogrješka:* Da bjehote poznali mene, i otca moga svakako bijahoste poznali. Živ. is. 148. — *u jednoga pisca istoga rijeka nalazi se prema* 1 *i* 2 *mn. sa o pred ličnim nastavcima griješkom načińeno i* 3 *mn., tako da je iz rečenu dva lica sve osim ličnih nastavaka preneseno u* 3 *mn. i dodan mu završetak aorista* še: Himbene glave bijaoše došle. A. T. Blagojević, kim. 5. Imańa bijaoše procenita. 6.

b. bjȅh. *akcenat ostaje isti u svijem licima.* -je- *je u južnom govoru od staroga ê, a u istočnom je mjesto ńega* e, *u zapadnom* i. *dolazi svega vremena kao i danas, osim* 1 *i* 2 *mn., koja su se mijeńala.* Kada bȇh nemoštьnь. Mon. serb. 113. U to vreme beše knezь Marinь. 55. Bihu doslani. 233. Ti s' imal pri umrit? ko biše obećal da češ naprida prit? M. Marulić 158. Bješe riječ. N. Rańina 22b. Bihu ta pisma od ńega. 87. Opojen ļubavju krjepko bjeh. D. Držić 138. Trudahan bjeh. M. Vetranić 2, 81. Ljepotom uresna bješe. 2, 30. Lijep bjeh. N. Dimitrović 39. K sunčanoj istoči prilične bjehu. N. Naļešković 1, 314. Kad sa mnom ti bješe. D. Rańina 139. Bješe ńeki čovjek. M. Divković, bes. 174. Koji bjehu u poļu. 3. Starešina biše. V. Došen 234. U srcu im to biše odavno. A. Kačić, razg. 202. Bjeh se spremio. Nar. pjes. vuk. 5, 511. O ti Mare, vjerna ti bješe! Nar. pjes. 1, 25. Bog bješe riječ. Vuk, jov. 1, 1. U ńeg' bjehu tri kitice cv'jeća. Nar. pjes. vuk. 1, 399. — *sadašńe* 1 *i* 2 *mn. dolazi od svršetka* xiv *vijeka:* Bjesmo iskali. Mon. serb. 229. Bêsmo veseli. Spom. sr. 1, 9. Vi bêste bili na kupê. 1, 51. Kadno bjesmo na Kosovu bojnom. Nar. pjes. vuk. 2, 327. *ali od početka* xv *do kraja prošloga vijeka dolazi češće sa* h *mjesto* s *i sa* o *za ńim:* Mnogo hotni bêhomo. Spom. sr. 1, 12. Što mi bêhote pisali. 1, 127. Dokle mladahni bihomo. N. Rańina 25b. Kade sluge bjehote. 151b. Bihomo u božjoj milosti. M. Marulić 102. Bihote vuci vazda. 285. Tužni mi bjehomo. N. Naļešković 1, 169. Ne bihomo tvoga stada. P. Hektorović 152. Bjehomo dostojni. B. Gradić, djev. 16. Skladnih lit bjehomo. D. Zlatarić 45. U grihu bihote. Đ. Baraković, vil. 44. Bihote tamnosti, a sada ste svitlost. I. Bandulavić 50. Bihote u veri stalni. F. Glavinić, cvit. xiv. Kada sužńi bihomo vođeni u Babiloniju A. Vitaļić, ist. 189. Bjehote poznali mene. Živ. is. 148. *u* 1 *mn. moglo se* o *izmedu* h *i* m *i izbaciti: tako* xvi—xviii *vijeka, ali vrlo rijetko:* Bihmo obadva konvenuti. N. Dimitrović 90. Bjehmo sluge. M Divković, bes. 10. Bjehmo primļeni. Đ. Palmotić, christ. 315. Što bihmo dužni uraditi, to smo uradili. Živ. is. 118. — *griješkom je naštampano* bihosmo. Mon. serb. 248. *mjesto* bihomo. Glasnik 23, 51.

c. *kao pod* b., *samo mu je kao aoristu* 2 *i* 3 *jed. bez ličnoga nastavka i nastavka za vrijeme:* bje, *a u* 3 *mn. završetak* še: bješe, *sada nije u običaju, a i prije je bio vrlo rijedak. do* xvi *vijeka nalazi se samo u spomenicima u kojima preteže crkveni jezik:* Ne bȇ kamenь ostalь. Mon. serb. 5. xvi *vijeka samo u jednom spomeniku pisanu narodnim jezikom:* Na to beše aldomašnici dobri muži. Mon. croat. 183. xvii *vijeka samo u jednoga pisca:* Smioni bješe bez korablje u more uljesti. Đ. Palmotić, christ. 124. xviii *vijeka samo u jednoga pisca:* Četverima ‚bie' zamišen istočali. J. Kavańin 71. Grijeh naš misli samo ‚bije', a vi mišļu, riječju, dilom množ zločinstvi najgorije počiniste vašom silom. 415. On sam sebi svijeta prije svijeh polača mjesto ‚bije'. 535. Trijemi ‚bieše' puni. 28. ‚Bieše' slavni dobitnici. 77.

d. budijeh. -ije- *je po južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u zapadnom govoru* i. *sada nije u običaju, a dolazi od početka* xvi *do svršetka* xvii *vijeka, ali i tada vrlo rijetko:* xvi *vijeka:* Koji prvi sljeziješe u lokvu po smućenju vode, zdrav budiješe. N. Rańina 47b. Ki najprija sliziše u lokvu po smućenju vode, zdrav budiše. Bernardin 20. Hudi drum ne budih ja obral. Š. Menčetić 223. Ne budih pokojan. 321. Da već se sciňaše kolina zaloga budiše naloga. D. Baraković, vil. 67. Budihu pod oblast, . . komu sad lome vrat. 154. U planini mene pusti, da budiše blizu jama. 169. Kad budih jur gori na krugu visoku. 237. Ako gospodin ne budiše u nas, kad bi ustali človici na nas, brž bi živih požrli nas. M. Alberti 60. Koji najprvo sliziše u lokvu po smućenju vode, zdrav budiše. I. Bandulavić 39. Ako odluka ovoj misli ne budiše tak protivna. I. Zanotti, en. 2, 8.

Osim službe koja mu je kao istom obliku svakoga drugoga glagolu, dolazi još te i s participom pract. act. u *kao složeni oblik onoga glagola od koga je particip. taj složeni oblik pokazuje da se u vrijeme koje se izriče samijem imperfektom nalazi svršeno ono što znači glagol od koga je participip:* Kako se svrńšilo bȇše vrȇme. Mon. serb. 54. Što bȇhu besčdili. 368. Što imь biše uzeo vojevoda. 378. Dinare, ke bȇhomo položili. 499. Vlastele se bȇhu razbȇgli odь nevoļe, koju bȇše bogь dopustilь. Spom. sr. 34. Svi koji čuli bjehu. N. Rańina 21b. Da me ńe razum ne bude tač propral, hudi drum ne budih ja obral. Š. Menčetić 223. Ja te sam sastao još jutros u zoru, gdi bješe zaspao. N. Naļešković 1, 214. Smirio ga bješe meju pleća udariti. P. Hektorović 21. Svi stali bihomo. P. Zoranić 396. Od koga *(druma)* se po grijehu bjehomo odijelili. A. Gučetić, roz. mar. 307. Opet dođoh . . . na isto mjesto, gdje bjeh veće odlučio ne doć' viku. I. Gundulić 81. Kih poli tabora bihomo udrili. I. T. Mrnavić, osm. 51. Kada na putu biše se ńim ukazal. A. Vitaļić, ost. viii. Ki u tvoj grad došo bijaše. J. Kavańin 212. Bjehu svijet pritisle tamne zloće. I. Đordić, mand. 136. Prem da se prije obećali biu i pismom i govoreńem. A. Bačić 250. Po grihu bijahmo se stavili š ńim u neprijateļstvo J. Filipović, prip. 3, 172. Nadoše da se ne biu ni cakleni sudi porazbijali. J. Banovac, razg. 135. Biše ńega puška udarila. A. Kačić, razgov. 301. Tu bijaše zaspala devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Majka mu se bješe prepanula. 2, 19. Otolen se bjehu podignuli. 1, 122. Pa ovako bješe govorio. 3, 199. Post već bješe prošao. Vuk, djel. 27, 9. *imperf. dolazi i sa svojim participom do kraja prošloga vijeka, ali sada nije u običaju:* Kazovaše imь kako bêste bili na kupê. Spom. sr. 1, 54. U mene biše bil. P. Hektorović 34. Pozabiše sve, ča biše bilo. 27. Ovo bješe bilo zapovidjeno. M. Orbin 302. Biskup biše bio. P. Knežević, muka 20. Bijaše bila za starijim sinom. E. Pavić, ogl. 212. Da vi bijahote bili od svijeta, svijet bio bi vas dragovo. Živ. is. 149. Bijaše bio pravi čovjek. Besjed kr. 60. Bješe bio pogditeļ. J. Matović 248. Što ńemu bješe zabrańeno bilo. 29. Uzvišeńe križa sveta bješe bilo onijeh dana svetkovina svega svita. N. Marči 42. *tako i sa svojim participom nalazi se kad ima particip i drugoga glagola: prošloga vijeka u dva pisca:* Jer čuo

biše bio. P. Knežević, muka 24. Drugojačijo se dogodiše nego bi se bile dogodile, da bješe bio Adam poslušao zapovijedi božje. I. Matović 186.

3. *aorist:* bîh. *akcenat se mijenja u 2 i 3 jed.:* bî. *staro 3 jed. dolazi samo u spomenicima u kojima se jezik miješa s erkvenim, i to vrlo rijetko:* Jako i dymь mi bystь vidimo. Mon. serb. 5. — *Osim službe koju čini sam kao isti oblik svakoga drugoga glagola, dolazi jošte i s part. praet. act.* II *kao složeni oblik onoga glagola od koga je participp. taj je složeni oblik dvojak.*

a. *kao imperf. s aoristom (vidi pod 2) i kao sam aorist onoga glagola od koga je particip. dolazi istom prošloga vijeka, samo u dva pisca:* Ono li se ime može za šalu uzimati, koga mogustvo i jakost obori na zemļu onu prîļutu četu žudinsku, koja u vrtao Getsemani bi došla da ufati Isusa? B. Leaković, nauk 291. To bi ńekada davno posvetilište, koje je Melkisedek bogu činio; to se opet na svijet povratilo, i po ńemu red Melkisedekov ponovio. Ovo bi od davna obećo višńi bog. A. Kalić 206.

b. *kondicional. kad aorist stoji u tom složenom obliku, onda je u svijem licima osim 3 mn. onaki kakav je kad stoji sam, i to svega vremena i danas:* 1 *jed.:* Povelêļь bihь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Da bih steć mogao. N. Naļešković 2, 88. Neka bih utekla. Nar. pjes. vuk. 1, 88. — 2 *i* 3 *jed.:* Što namь kraļevьstvo ti piše, jerь bi voļelь da bi ni draži bilь. Spom. sr. 1, 40. Da bi se odrekao. Mon. serb. 230. Blažen bi ti bil. F. Glavinić, cvit 26. Gazi, gazi, ne bi l' moja bila! Nar. pjes. vuk. 1, 427. Svak bi dao za mene devojku. 3, 174. — 1 *mn.:* Da bismo vь jedino byli vsi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 162. Ako bismo pakostili. Mon. serb. 44. Hotjeli bismo. N. Rańina 45. Ako bismo upitali. F. Lastrić, test. 348. Ne bismo li što god ulovili. Nar. pjes. vuk. 3, 343. — 2 *mn.:* Da biste ne zьledovali. Mon. serb. 54. Neka biste ozdravili. A. Gučetić, roz. mar. 12. Biste li znali? F. Lastrić, test. 64. Biste l' mogli gori biti? V. Došen 173. Da biste me svi odustanuli. Nar. pjes. vuk. 1, 420. Kad biste me poslušali. 2, 545. — 3 *mn. bilo je* XIII *vijeka* biše *i* bihu: *prvo dolazi samo dva puta (i to u istoga pisca) a drugo samo jedan put:* Ašte vьzmogli biše ispraviti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 215. tip. stud. glasn. 40, 171. Ako ja samь ili moji ļudy bismo nêčьto pakostili nêkojemu dubrovčaninu, ja da mu vьse vraću ili da mu čińu vratiti vse na plьno; ako li ne bihь mogļь činiti vratiti to odь onêhь, koji imь bihu pakostili, ja da imь to od mene plaću. Mon. serb. 44. *prvi od ta dva oblika,* biše, *dolazi opet* XVIII *vijeka u jednoga pisca i sada u jednoga i u ńekim pošlednih godina na svijet izdanim narodnim pjesmama: ali što i* XIII *vijeka dolazi samo dva puta i što ga poslije nema svega vremena ni u naše vrijeme u tolikim drugim pjesmama, za to u pomenuta dva pisca i u pjesmama ne će biti isti oblik od* XIII *vijeka, nego skorašńa strar, postala tijem što je drugom obliku* bi *(koji će se odmah spomenuti) prema prvom i drugom licu mn. dodan jošte završetak trećega lica mn. aorista:* Koji se zavjetovaše da ne će ikakvu stvar okusiti, dokle ne biše pogubili s. Pavla. J. Matović 347. Svaki jemca kod mene ostavi, ako biše mene prevarili, da ńihove isiječem jemce. P. Petrović, šćep. 179. Pa su paše vijeć' vijećale kako biše s vojskom udarili. Nar. pjes. vuk. 5, 313. Da se dignu naši Turci stari, da kaure vide u Rudine, što bi naši stari govorili? Sa svijem se biše pomamili. 5, 503. Ne bi li se kako sjetovali, ne biše li zakon prihvatili. Nar. pjes. petr. 2, 4. Kad biše mi Ikoniju dali, ja bih vam se ńome oženio. 234. Da su šćeli zametnuti kavgu, davno biše povadili ćorde. 298. Kud prolazi Toplica Milane, dobra biše kola prolazila; kud prolazi Kosovac Ivane, dvoja biše kola prolazila; kud prolazi Obilić Miloše, troja biše kola prolazila. 300. Da me vidi iz oblaka vila, jal' znajevi sa više planine, mogli biše mene izbaviti. Nar. pjes. petr. 3, 32. Ne biše ga vrane nakļuvale, ja kamo li cure naļubile. 231. Po izboru koje boļe znadem, koji bišo mogli ratovati. 243. — *osim spomenuta dva rijetka oblika obično je 3 mn* bi, *koje ne može biti 3 jed. zamjenjujući i 3 mn., jer nema razloga za što bi aorist imajući treće lice mn., koje se govori kad god treba izvan kondicionala, samo ga u kondicionalu zamjenivao trećim jed., nego će biti postalo od staroga kondicionalnoga 3 mn.* bą *promjenom glasa* ą *na* y. *dolazi također od* XIII *vijeka, i drži se jednako svega vremena i danas.* Sь vami da bi sêdêli. Mon. serb. 54. Koji bi hotêli. 218. Ne bi mogli stojatь. Spom. sr. 9. Ako bi koga uhvatili. 49. Grijeha ne bi imali. N. Rańina 98. Da bi pridali. M. Divković, bes. 372. Da bi znali. J. Matović 326. Kad bi znale djevojčice. Nar. pjes. vuk. 1, 226. *isti oraj oblik trećega lica mn. dolazi i za druga lica, prem da veoma rijetko i u starije vrijeme rađe nego u norije. a što dolazi i za druga lica, tome uzrok može biti što nema na sebi znaka koje svi drugi oblici za 3 mn. imaju, te nije jasno kao drugi oblici vezan za to lice, a s toga mu se ni pravi posao nije dovoļno osjećao, te se lasno mogao i odjeļivati od 3 mn. u misli da kao što pokazuje 3 mn. bez očitijeh znaka ńegovijeh, tako može i druga lica pokazivati bez ńihovijeh znaka. tako dolazi za 2 mn. još* XIV *vijeka u jednom spomeniku ńekoliko puta, a po tom prošloga vijeka i u naše vrijeme:* Udalь sьmь dvi stê ovьnь, i prinesti mi te 200 dukatь, česa mi vi ne bi dali... što imate dobitja odь mene i odь mojih ļudi na moju vêru, da bi mi davali 5 perьperь na godište, jedva bi mi plaćali. Mon. serb. 247. Da bi vam bilo žao i smutili bi se. F. Lastrić, od' 97. Da bi imali viru, ne biste toliko mislili o nevoļi. 121. Oci sveti, tri sta kaluđera! ne bi l' mogli meni duvovati? Nar. pjes. vuk. 2, 90. Čarne oči, da bi ne gledale! 3, 355. *za 1 mn. dolazi istom od prošloga vijeka:* Imamo šta bi večerali. M. A. Reļković, sat. 101. Kad smo bili đeca u ludosti, te kad bi se igre poigrali, svagda bi me nadigrao Vuče. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Udomi je kano čedo svoje, da bi, majko, stekli prijateļe. 2, 375. Da idemo bijelu Ozinu, ne bi l' tamo zastanuli Turke. 3, 249. *za 1 jed. dolazi* XV *vijeka u jednom spomeniku dva puta:* Hotêļь bi da mi ga dašь. Spom. sr. 1, 88. 89. XVI *vijeka na jednom mjestu:* Kako bih na svijeti dobrotu tvu mogal narodom izrijeti i ńojzi hvalu dal? kako li sve vike mogal bi glasiti darove razlike, koje mi dade ti? N. Dimitrović 56. XVII *vijeka i poslije dolazi češće, ali u književnika iz onijeh strana gdje je nestajalo glasa* h, *te ga nijesu pisali ni u drugim prilikama; po tome i danas i bez* i *u pjesmi:* Ļubio b' te, ali si malena. Nar. pjes. vuk. 1, 377. — *što tako može stajati samo bi mjesto oblika koji su puniji od ńega* (bismo, biste), *to može biti uzrok te se u tijeh oblika ono čim su puniji od* bi *uzima i kao druga riječ, tako da se među polovine ńihove, kao da bi svaka bila riječ, nalaze i umetnute riječi, koje se obično pomiču u govoru naprijed što više može biti. to se nalazi vrlo rijetko, ali još od svršetka* XV *vijeka u* 1 *mn.:* Bezь toga ne bi ihь smo poslali. Spom. sr. 9. Da bi vi smo dali. 61. Da se razgovorimo, ne bi li smo poznali. B. Leaković, nauk 93. Ne bi l' smo se

opet povratili. Nar. pjes. petr. 2, 337. *u 2 mn.*: Bi li ste vi molili? A. d. Bella, razg. 47. Bi li ste mi umjeli rijeti? Besjed. kr. 28. 30. 39. Vi isti ne bi li ste ovako osudili? B. Cuceri 159. *tako i u 1 jed. nalazi se razdvojeno* h *od* bi: Rad bi-ti-h znati. N. Naljeković 2, 39. Ne znam bi-li-h se privario kad bih reko. Besjed kr. 85. Ne znam bi-li-h bio sasma radostan. B. Cuceri 403. — *prema* bismo, biste, *gdje su druge pole* (smo, ste) *jednake s enklitičkim 1 i 2 mn. od* jesam. *nalazi se od istoga* jesam *enklitičko 1 jed.* sam *dodano prvom jed.* bih *po onijem krajevima gdje se glas* h *izgubio: samo u naše vrijeme:* Sve bi sam ti svate ostavio. Nar. pjes. vuk. 3, 504. *tako se nalazi i drugom jed.* bi *dodano* si *prošloga vijeka:* Najsrećniji bi ti bio, kad bi si se svega tvoga dobra lišio. J. Rajić, pouč. 1, 7. — *Osim spomenutoga aorista dolazi za kondicional također s part. praet. act.* u *i drugi oblik, i to samo u spomenicima koji su pisani među čakavcima i u sadašnjem čakavskom govoru, a između književnika čakavskih jedva u jednoga. to je:* 1 *jed.* bim *(star. slov.* bimь): *dolazi od* XIII *vijeka: najstariji bi primjer bio u spomeniku koji nije pisan među čakavcima, ali je u njemu griješkom naštampano* bimь *mjesto* bi (i)мь *(t. j.* bi imь), *kako smisao jasno pokazuje:* Molite kneza vašega, kako bimь *(griješkom mjesto* bi (i)мь) ruku dalь, i sь vami da bi sěděli ne bojeće se; ako li imь hoćete koju pakostь učiniti i čьćetu, to (i)мь ně *(griješkom mjesto* to (i) мьně *ili* to(j) мьně) činite, dě ihь je čьćeta moja i korystь ihь moja. Mon. serb. 54. *u čakavaca istoga vijeka (ako je rukopis doista toga vijeka):* Da bim vidil. Zak. vinod. 79. *po tom ga nema do* XV *vijeka:* Kako da bim ja bil. Mon. croat 61. Ako bim se kdě premrsil. 93. Hotil bim prodati. 171. *poslije ga opet nema do prošloga vijeka u jednoga pisca i danas u narodnom govoru, u kom dolazi i sa* u *na kraju mjesto* m: Videć nek sjedine, ne bim činio ke krivine. J. Kavanin 6. Ki bi meni krunu našal, njegova bim ljuba bila. Nar. pjes. istr. 2, 29. Ženil bim se, al ne znam od kuda. 2, 30. Ja bin vam povedal. Nar. prip. mikul. 16. Da bin vode pila. Nar. pjes. istr. 2, 61. *što ovoga oblika nema u tolikih starijih čakavskih književnika, za to će u današnjem govoru i u primjeru prošloga vijeka (a može biti i u onima* XV *vijeka) teško biti isti stari oblik, nego će biti iz nova načinčn prema 1 jed. sad vr. drugih glagola* (ljubim). *za 2 jed. dolazi u jednoga pisca* XVI *vijeka jedan put* bisi, *koje će biti također načinčno prema 2 jed.* jesi: O vilo, da bisi liposti tve znala, ne bi se bojala. H. Lucić 220. *a sada biš prema drugim glagolima:* Rodbinčice miła, biš mi ljuba bila? Nar. pjes. istr. 2, 23. Da biš dobil caru carevinu. 2, 72. *3 jed. ne razlikuje se od istoga oblika redovnoga već spomenutoga aorista; ali u jednom rukopisu* XV *vijeka dolazi kao aorist izvan kondicionala:* bisi, *koje može biti da je samo zlo u rukopisu prepisano staro slov.* bystъ: Razbojnik raspet bisi. Arkiv 9, 104. Se vse bisi adamļa radi prěstupļenija. 104. Bisi město to na utěhu. 104. *1 i 2 mn. dolaze samo u naše vrijeme, oba načinčna prema sadašnjem iz drugih glagola:* bimo, bite: Da imaš baren glavu, bimo se razgovarali. Nar. prip. mikul. 13. Da bimo mi prošli. Nar. pjes. istr. 2, 22. Vi bite se jadili. Nar. prip. mikul. 16. Da bite vi jedan i za me zgorili. Nar. pjes. istr. 3, 86. *3 mn. isto je već spomińano* bi, *kojim se zamjenjuje aoristu isti oblik u kondicionalu. — Kondicional dolazi u želji i u pogodbi i kad što biva više puta.*

a) u želji, a u želji je i nadanje, namjeravanje, pristajanje i prokliňanje. a) u rečenici samostalnoj: uz kondicional može stajati još kakva riječ koja kao podupire što se njim kaže, to su partikule: da, neka, kad, *a može biti i bez nih: aa) bez partikula:* Bog bi dao! N. Rańina 60. Bog bi dao da je, ali nije. J. Banovac, pred. 59. Ah bog bi dao da ovdi ne ima grišnika. F. Lastrić, test. 121. Bog bi dao da bi dobro bilo! Nar. pjes. vuk. 3, 520. Bog bi dao, te bi dobro bilo. 3, 520. — *bb) sa* da *(vidi više kod* da): Da bi u dobri čas bilo! Spom. sr. 1, 44. Da bi bog d'o svakom ko što hoće! Nar. pjes. vuk. 1, 221. O da biste malo potrpjeli moje bezumje! Vuk, 2kor. 11. 1. Muči ćerce, da bi zamuknula! Nar. pjes. vuk. 3, 512. — *cc) sa* neka *(vidi više kod* neka): Neka bi i to bilo. V. Došen 253. — *dd) sa* kad: Kad biste me, braćo, poslušali da skinemo perje i čelenku sa Maksima mila sina moga. Nar. pjes. vuk. 2, 546. — *b) u privezanoj rečenici: aa) u privezanoj riječju* da *(vidi više kod* da): *u privezanoj je što se želi u u glavnoj mogu biti i same vrste želje:* Moliše da bi imь platilo krajevstvo mi. Mon. serb. 231. Iskaše da bismo potvrьdili. 305. Světova da bismo primili za mirь. 367. *u bojazni želja da ne bude što:* Bojim se da ne bi vaj meni smrt zadal u gnjivu taj plamen ljuveni. D. Zlatarić 96. *želja je i kad se u privezanoj izriče šta se dokučuje a u glavnoj radńa kojom se ono dokučuje:* Iskahu krivu svjedočbu. da bi Isusa na smrt pridali. M. Divković, bes. 372. Zove uja da i tebe zgubi, da bi s' uji carevina dala. Nar. pjes. vuk. 1, 626. — *bb) u privezanoj riječju* jeda, eda *(vidi više kod* jeda, eda): Mnogo ih molismo, jeda bi hotelь koji od njih poći. Spom. sr. 1, 9. Irud pokla malu djetićicu, jeda bi kako pogubio i zaklao Isusa. M. Divković, bes. 33. Idi moli Maksimiju majku, eda bi te privatila majka. Nar. pjes. vuk. 3, 38. Ļuto savi i otud i otud, eda bi mu glavu osjekao. 2, 283. — *cc) u privezanoj riječju* neka *(vidi više kod* neka): Potkuj i mene, mladi junače, neka bih konem u goru utekla. Nar. pjes. vuk. 1, 88. — *dd) u privezanoj riječima* ne li, *među koje dolazi od kondicionala aorist (vidi više kod* ne): Vrisni, końu, dobro moje, ne bi l' čula moja majka. Nar. pjes. vuk. 1, 197. On prodaje devet vinograda, ne bi li se odužio duga. 1, 518. — *ee) u privezanoj riječju* kako *ili* kako da *(vidi više kod* kako): Moļu kneza vašega, kako bi upisalь što je jegova voļa. Mon. serb. 54. Moļu vasь, kako da biste u tomь ne zaļedovali. 54.

β) u pogodbi: a) u rečenici složenoj tako da je za glavnu rečenicu privezana druga kondicionalnim konjunkcijama ako, da, jeda, kad, *ili drugim riječima koje dolaze u njihovu značenju: aa) u privezanoj* ako *(vidi više kod* ako): *kondicional u obje rečenice:* Ako bi mu i to malo bilo, b'jelu bih mu načinio kulu. Nar. pjes. vuk. 3, 145. *kondicional samo u glavnoj:* Im'o bi ljubiti, ako hoć' ljubļen bit. N. Đimitrović 3. *kondicional samo u privezanoj:* Ako bi se zametnula kavga, teško onom tko j' najbliže Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 432. — *bb) u privezanoj* da *(vidi više kod* da): *kondicional u objema:* Od junaka da bi poginuo, ne bi meni ni po jada bilo. Nar. pjes. vuk. 3, 397. *kondicional samo u glavnoj:* Da iz neba plaha kiša padne, niđe ne bi na zemļicu pala, već na dobre końe i junake. Nar. pjes. vuk. 2, 313. *kondicional samo u privezanoj:* Da bi tako, Stoko, i ne bilo, dosta mene što govoriš rabro. Nar. pjes. vuk. 4, 291. — *cc) u privezanoj* jeda *(vidi više kod* jeda): *kondicional samo u privezanoj:* Jeda li bismo ovoj . . . potvorili, . . . tada da smo prokleti. Mon. serb. 299. — *dd) u privezanoj* kad *(vidi više kod* kad): *kondicional u objema:* Kad bi znale

djevojčice što je miris od ljubice, sve bi cv'jeće potrgale, ljubicu bi poljevale. Nar. pjes. vuk. 1, 226. *kondicional samo u glavnoj:* Što bi klela, kad sam ga volela? Nar. pjes. vuk. 1, 637. *kondicional samo u privezanoj:* Kad bi to tako bilo, za što igrači oblačo na sebe Satirovu odiću? M. A. Reljković, sat. 14. — *cc) u privezanoj staro* po kolê, *koje dolazi u značenju kao* kad: *kondicional samo u privezanoj:* Po kolê ih posrêdu grada puštamo, za što ih ne bismo na drvenih propustili? Spom. sr. 1, 28. — *ff) u privezanoj staro* kom, *koje dolazi u značenju kao* kad *(vidi kod* koji): *kondicional u objema:* Komu bi se tvoja rabota na nas uslonila, mi bismo učinili koliko za našu dušu. Spom. sr. 1, 11. — *b) kao naprijed pod a., ali bez riječi kojom bi za glavnu rečenicu bila privezana druga: vrlo rijetko, i to aa) u savezu s predńim govorom:* Obetovasmo primiti u komun naš (i) držati . . . za ńegova života 18 tisuć perperˌ . . . Zgodilo bi se gospodinu Sandalju komu gode zgodomu po sebe ostaviti rečenih 18 tisuć, da se imaju dati ńegovu ostanku. Mon. serb. 286. 352. *saveza radi s predńim govorom može stajati u rečenici privezanoj* nu li, to li: Tada da je voljan vojevoda Stepan onijemu dijelomu poklada; . . . nu li bi bilo vojevodi Stepanu . . . priminutje segaj sveta, . . . da se da ńim vas pokladu. Mon. serb. 394. Ako bi još hotil celov dat on tebi, . . ne daj se kroz taj blud celivat . . . To li bi po sreći . . . htil ti još reći, . . . no uzmi toj nigdar. D. Rańina 50b. — *bb) kad je u privezanoj rečenici dvoje među sobom vezano riječju* ili *tako da* ili *stoji i naprijed:* Jest iskrńi koji ima potrebu od pomoći naše, oli bi on bio svoj, oli tudin, oli gradanin, oli inostranac. J. Matović 407. Svekolike ozgor rečene vode jesu dobre *(za krštenje)* u velikoj potribi, ili bi bile mutne ili bistre, ili slane ili neslane, zadosta je da su naravne. M. Dobretić 24. — *c) bez rečenice koja bi bila privezana kao naprijed za glavnu: aa) rečenica koja bi mogla biti privezana kao naprijed, privezana je relativnim pronominom, koji bi bio u ńoj i kad bi bila privezana onako kao naprijed:* Što bi bilo za vašu čast i za vaše dobro a mi mogli, bogˌ vê, ne bismo se poštedili. Spom. sr. 1, 19. Slobodštinu da si imaju s decomu i s imanjemu, koje bi donesli. Mon serb. 276. Da im okolina plati, što im uzme husa ili što bi im pokrali. 435. Da ne može ništo veće pitati . . . nitko koje godê bi vrste človêk bio. 400. Obêtujemo se dati rečenoj gospodi, ili komu bi oporučila. 358. U ono vrijeme najpogrdnija bijaše smrt, koga bi propeli na križu. M. Divković, bes. 11. Ko bi mene snoplje povezao, dala bi mu moje belo lice. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Ko bi mene vode napojio, ko li bi mi ladak načinio, taj bi duši mjesto ufatio 2, 327. Šta bi dao onome junaku koji bi ti živa kaz'o Marka? 2, 403. — *bb) rečenica privezana može biti zamjenena participom svoga glagola:* Pripustivš ih, bili bismo mi uzrok hudega. Spom. sr. 1, 84. Rekši itkore: bez grijeha ja jesam, taj čas bi još gore usudil sebe sam. N. Naleškovič 1, 118. Inako tvoreći ne bih se vladala u ovoj sad sreći, kako bih imala. D. Zlatarić 30. U suhotnoj stoječ kući, kako ne bi tužna bila? V. Došen 66. — *cc) rečenica koja bi bila privezana, može biti izostavljena, kad se ono što bi se u ńoj reklo dodaje kao smetńa onome što se kaže u glavnoj: rečenica tako dodana može biti privezana riječju* ali, *a može biti i bez ńe:* Svak bi dao za mene devojku, al' ja nigde poiskao nesam. 3, 174. Pjevala bih, al ne mogu sama. 1, 377. *bez* ali: Ljubičice, ja bih tebe brala, nemam draga, kome bih te dala. Nar. pjes. vuk. 1, 227. Igrao bi, skakao bi, rom sam na nogu. 1, 185. *taka smetńa može biti čitav događaj koji se dalje pripovijeda:* Ti me posla da ti čuvam stražu; tko bi tebi sačuvao stražu? Otud idu tri age careve i za nima triest janičara, . . . potrgoše triest buzdovana, na kapiji otvoriše vrata . . . Nar. pjes. vuk. 2, 434. — *dd) što bi moglo biti u privezanoj, kad kad se samo nagovještuje u glavnoj ili blizu ńe, a kad kad se i bez toga razumije ili se može misliti, a to je što god prema onome što se kaže u glavnoj, kao: kad bi tako bilo, kad bi drugačije bilo, kad ne bi drugo što bilo, kad bi se moglo, kad bi se htjelo, kad bi do toga došlo itd.:* Gospodstvo vi zna jerˌ smo mi . . . trgovce na uzdanije i na služenje gospodstva vi posilali, . . . ni bi oni mogli 1 dan tamo stojat bez vaše milosti. Spom. sr. 1, 9. Jere mi te tovar prodavati po 10 perperˌ, česa mi vi ne bi dali. Mon. serb. 247. Ni ja ne bih mogao pogrditi ga veće nego li onoj što je učinio on sebi samomu. Zbor. 10b. Bilo bi veliko brezobrastvo boga molit a s iskrńim u nemiru biti. J. Banovac, razg. 54. E moj čoeče! nema boljega, a on bi naložio vatru oko bukve, pa bi se bukva otkravila, i bilo bi mezgre. Vuk, posl. 202. Moli boga, Kraljeviću Marko! de se nisam probudila bila dok je Musa u životu bio; od tebe bi trista jada bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 409. Imam blaga koliko mi drago, gradio bi deset manastira, a nekmoli sebe oženio. 3, 174. De s' tavnov'o, u kojoj tavnici, i ja b' onde mog'o tavnovati. 3, 143. Kosa im je, ńom bi se pokrili, nokti su im, ukopali bi se. 2, 523. Do ramena otkide mu glavu, ne bi sablja ljevše porubila. 3, 308. Za dva plava ne bi groša dala. 1, 314. Tebe ne bih ja uzela za svu tvoju kraljevinu. 1, 343. Prije bi se oni pomamili nego bi se Turcima predali. 4, 241. Voleo b' je poljubiti nego s carem večerati. 1, 341. Ne bi meni ni za slugu bio a kamo li da mi lice ljubiš. 1, 563. Milo bi ti bilo pobjegnuti. 2, 146. Brala bi sasu, ljubila Vasu. 1, 629. San me mori, san me lomi, spavala bih ja. 1, 193 Nekada sam vidarica bila, ja bih tvoga brata izvidala. 2, 50. Misli Marko, bila bi mu ljuba, a Leka je krasan prijatelju, imao bi s kime piti vino i gospodsku riječ progovorit'. 2, 224. — *ee) često nema ni što bi se moglo misliti mjesto privezane rečenice, nego se samo za to govori kondicionalom da se ne bi reklo upravo kako je nego kao da do ńečega (čega niti ima niti se misli) stoji hoće li biti ili ne, te se kao blaže govori:* Želimo i hotêli bismo da se stanemo. Spom. sr. 1, 21. Volêli bismo da stojite u miru i u jedinstvu, kako ste i prê bili. 1, 44. Hotjeli bismo vidjeti Isusa. N. Rańina 87b. ioan. 12, 21. Koji bi hotili da je sve ńiovo. J. Banovac, pred. 102. Biste li mi umjeli rijeti? Besjede kr. 49. Ne bijaše nikoga, tko bi ga utišio. M. Lekušić 46. Mi imamo šta bi večerali, fala bogu ništa nam ne fali. M. A. Reljković, sat. 101. Šta bi ti hteo? Nar. prip. vuk. 101. Rad bih bio ogledati dora. Nar. pjes. vuk. 3, 231. Koga bi ti brata najvoljela da t' ostavim u bijelu dvoru? 2, 289. Bi li mene nešto sjetovao? 2, 479. Bi l' poznala, čija j' ovo ruka? 2, 306. Bi l' se, Lazo, u se pouzdao da Arapu na mejdan izideš? 4, 301. Mogli bi vam od potrebe biti. 5, 378. Garevice, zelena gorice! ne (b)raniš li u sebi junaka koji bi me s bracem sastavio? 2, 78. Tu se niko naći ne mogaše tko bi sablju za blago kupio. 2, 343. Što dadosmo za jednu užinu. bila b' hrana za godinu dana. 2, 438. A da vidiš mača zelenoga, što bi dobar bio za hajduke. 3, 30. Ne znadijahu šta bi mu odgovorili. Vuk, mar. 14, 40. Već me sjetuj, moja tetka

mila, kako bih se junak izbavio? Nar. pjes. vuk. 3, 132. Misli misli proiguman Vaso de bi mrtva saranio Marka. 2, 442. Da joj vidu prebijelo lice, bi li lice za Vlašića bilo. 3, 380. Čini mi se, bi za tebe bila. 3, 89. Čini mi se da bi pošla za me. 1, 359. Jest slobodno, za što ne bi bilo? Nar. pjes. vuk. 2, 372. Oni viču, rek'o b', vino piju. 4, 173. Rekao bi čovjek da je pjevač posljedńe tri vrste dodao društva radi. Vuk, nar. pjes. 1, 488. *isti partic.* rekao *dolazi i okrńen* rek: Ne vim, il' je vilovito niko bilje, ko ga travi, il' je bi rek tej naravi tve gledanje strilovito. A. Čubranović 159. Bi rek mi veļaše sve uješto: ne hodi! D. Rańina 130. Bi rek, ti mniš da je nauk moj krivedan. D. Zlatarić 23b. *isti okrńeni partic. pred* bi *s promjenom glasa* k *na* g: Reg bi da nemile zviri . . . tebe su dojile. D. Rańina 80.

γ) kondicionalom se kazuje da što bira svaki put u ńeko vrijeme, kad to vrijeme dođe; vrijeme može biti izrijekom kazano a može i ne biti; ako nije izrijekom kazano niti se iz ostaloga govora razumije, onda je kao da bi se reklo: svagda. najviše se tako kazuje što je tako prošlo, i po tom se kondicionalom ovako govori najviše u pripovijedańu: Gdi bi vihar listom savi', . . nakloni' bih oba uha, . . hlepeć bih se vas pripravi'. D. Baraković, vil. 232. Priko dne trudahu a u noćih na molitvu božju nastojahu, prem da trudeći ne bi od molitve pametne nikako pristajali. B. Kašić, nasl. 30. Kada bi hotio uljesti na molitvu, govoraše. I. Držić, nauk gond. 22. Vidaše se mnoštvo neizbrojeno tužna ļudstva nelagodna, a to er u dni određene bistra bi se lokva smela. D. Palmotić, christ. 47. Spasitej mnogo puta pobjegao bi i otišao bi u pustiń. M. Radnić 420. Kad bi hotio od sna spati, boli bi ga. J. Kavańin 358. Kako bi se napila, on čas bi ju naskočio neprijatej. A. Kadčić, bogosl. 160. Po svu noć stao bi na molitvi, i kad bi sunce izašlo, s ńim bi se karao da mu je vrime prigodno otelo. J. Filipović, prip. 1, 317. Kad bi se dogodio prid vojskom vojvoda koji god od starišina rimskije, pak pridobivši neprijatelje kad bi se vratio s vojske s plijenom i robjem, ne samo svetkovali bi oni dan, koliko da bi bila svetkovina najveća, nego jošter vas grad prikrili bi odilom vezenim svilom i zlatom i nakitili cvitjem, pak bi vladaoci sa svom gospodom izašli iz grada, pivajući vojvodi slavodobitniku, koji bi išao vozeći se na koli zlatni; końi koji bi ova kola vozili, također bili bi nakićeni što se lipše može. Za ńim slidila bi ostala kola, koja bi nosila plijen, a robje bi išlo pred ńim. F. Lastrić, test. 223. Kad bi se na ubožijega od sebe namirio, od onoga što bi imao, lemozinu bi mu dilio, i s sebe bi odiću skidivao a uboge odivao. J. Banovac, pred. 40. Kad bi se podizalo tilo Isusovo na misi, ona na kolina padaše. J. Banovac, razg. 45. Gdi bi ga godi noć našla, ondi bi mu i opočinak bio. A. Kanižlić, fran. 220. Običaj bješe Žudjelom da gubavac ozdravjen najprije bude spoznan da je čist; za tijem imaše on svećeńikom pokloniti dvije ptice čiste, od kojijeh jednu zaklali bi . . . a drugu bi živu zamočili u vodu . . . a pak bi ju pustili, . . tom vodom pokropili bi gubavca, pak bi ga pustili. Živ. is. 62. Kad bi stari plugove sprezali, onaj bi dan k'o svetac držali. M. A. Reļković, sat. 113. Što bi za dan na vojski dobio, za noć bismo ja i on popili. Nar. pjes. vuk 1, 414. Te kad bi se igre poigrali, svagda bi me nadigrao Vuče. 2, 258. Tako produ tri godine dana, i kad bi god majstor zapitao dete šta je naučilo, ono bi mu svagda odgovorilo da nije ništa. Nar. prip. vuk. 46. Bila tri brata, pa na belome svetu ništa nisu imali do jednu krušku, te bi tu krušku redom čuvali: jedan bi ostao kod kruške, a druga dvojica išla bi na nadnicu. 99. Samo je trebalo da zvizne, pa bi odmah dotrčao zmajevit koń. Nar. prip. vuk.[2] 206. Pripovijeda se da je u nekakom jezeru bio kriļat koń pa izlazio noću, te pasao kobile, koje su pasle oko jezera; no kako bi koju kobilu opasao, on bi je udario nogama u trbuh, te se izjalovi. Vuk, nar pjes. 2, 106. Bio je običaj da svake godine na Spasov dan rano u jutru iziđe mnoštvo ženskińa i muškińa na brdo . . . Kako bi na brdo izišli, odmah bi se mladež na gumnu uhvatila u kolo, pa bi muškarci zapjevali: ‚dobro jutro . . .' Pošto bi ovo ženskińe otpjevalo, onda bi svi pjevali ovu pjesmu a kad bi ńu ispjevali i u govoru se malo odmorili, onda bi drugu . . . Poslije ovoga pjevańa počastili bi se čime, . . pa bi se onda mladež proigrala i prošalila, a po tom bi se vratili svaki svojoj kući. Vuk, nar. pjes. 1, 188. — *mjesto jednoga bivańa u više puta, kao što je naprijed, može ih biti u jedan put više različnih, kad jedno za drugim bira, ali je to rijetko:* Vozeći se svud okolo tako bi se izredili da izvodahu sada kolo, sad bi krunu učinili, sada bi se zabavļali bojem na čas slavna kraļa, sad bježali, sad tjerali na zvek bi se od trubaļa; naglijem tijekom opet sade ona bi onu prehodila, ostala bi sad nazada ka je odprije prva bila. I. Kanavelić, iv. 500. Kako se zarumeni zora, ustade, na svaki način nastojeći rečeno viđeńe iz pameti izbaciti. Za to sad bi se svoga zlatarskoga posla primio, sad bi na šetńu išao; ali ni po nijedan način nije mogao utišiti pristrašeno srce. A. Kanižlić, fran. 83. — *taj način pripovijedańa prenosi jedan književnik i na ńešto što se samo jednom dogodilo:* Kada bi jedan put na časti s prijatelji sidio, zaiska čašu vina. A. Kanižlić, fran. 35. Otide i kada bi se po moru vozio, razbi se lada. 203. — *i ono što se misli u napredak da će rečenim načinom biti, može se isto tako kazati:* Sve mi toj opravi . . . prije nego na glavi na rusoj ńe budeš, neka se od mene gizdava taj vila vazda krat spomene, kad bi te stavila. N. Naļešković 2, 112.

δ) i u želi i u pogodbi kao naprijed dolazi mjesto cijeloga kondicionala i sam aorist bez participa, i to aorist samo onaki kaki je i s participom (n. p. 3 mn. bi, *a ne* biše). *to bira kad bi particip bio istoga glagola kojega je aorist ili samo ńekih drugih, koji se iz govora lasno razumiju, ako se i ne kažu izrijekom. što aorist stoji samo bez takih participa i što ostaje onaki kaki je i s participom, to potvrđuje da se samo izostavļa particip pravome kondicionalu. i da je sa svijem drugo kad se aorist glagola* biti *kao i drugih glagola govori kao kondicional (n. p.* Da mi ne bi Šarca od mejdana, doista me uvatiti ścaše Nar. pjes. vuk. 2, 220). — *to je ńegda bilo više u običaju nego sada, a dolazi od* XII *vijeka: a) bez participa glagola* biti *(budem): najviše dolazi kad nema subjekta, ali i sa subjektom: aa) bez subjekta:* Začeh pošti se o duši svojej, . . . kako bi moštьno vьsprijeti mi angelьski obraz. Mon. serb. 1. Ako bi hotěli za to trьgovci u krivinu ostati, . . ne bi dobro. Spom. sr. 1, 10. Jere bi nam drago, da biste u miru prebivali. 1, 51. Dobro bi da biste doslali. Mon. serb. 368. Boļe bi u jami sa zmajim općiti. N. Dimitrović 16. Treba bi činiti da vrijeme ne leti, tko sve dni mlad biti hotil bi na svijeti. 18. Boļe bi da mi daš smrt. N. Naļešković 2, 121. Pravo bi da veće ne ļubi nitkor nas. 1, 195. Er bi mi sve lašńe nebogu podnesti neg živjet. 1, 306. Da sam rob tebi a ti ma gospoja, dostojno to ne bi. 2, 16.

Ter bi mi zadosti, da mogu samo znat. 2, 41. Jaoh, rajski tvoj obraz da bi mi celunut'. 1, 180. I mi smo od tijela, ako bi t' smjet' rijeti. 1, 246. Da bi mi na povrate, ne bih ti ga zagubio. P. Hektorović 18. Da što ću zalazit tamo nerazložno, odkle pak izgazit ne bi mi uzmožno? H. Lucić 257. Vas svit bih pridubal, da bi moć. 228. Bolje bi tisuć krat da konac prikine. D. Rańina 16. Kad bi skrov se znal, triba bi umriti. 111. Velmi se želome ma misal postavi, da bi mi kako moć ki god lov stvoriti. 55b. Ako bi ka krivńa bila, tako bi pravo da bih vas slišal. Anton Dalm. 201. djel. 18, 14. Nastojeć svaki ńih da bi mu naprijed proć. D. Zlatarić 17. Bolje bi se čovjeku ne krstiti, nego li po krštenju zlo i nekrstjanski živjeti. M. Divković, bes. 18. Za što odveć dugo bi od svih govoriti, od ovoga samo današńega hoćemo taknuti. F. Glavinić, cvit. 167. Pravo bi ńih ondi klasti. J. Kavańin 154. Često roneć gorke suze, neka bi nam moć oplakat davna grijeha strašne uze. 65. Pravo bi ju sada totu utopiti. Oliva 22. Lašńe bi da nebo i zemja pogine. M. Lekušić 25. Da bi mami milo leći. V. Došen 211. Skoči kolo, da skočimo! da bi nama u čas dobar! Nar. pjes. vuk. 1, 176. *tako je bez participa i bez subjekta:* bi reć *mjesto* bilo bi reći: Koji, reć bi, da je ponosit. J. Kavańin 99. — *bb) sa subjektom:* Ne bismo hotni da se gospodinu hude ne učini. Spom. sr. 1, 14. Radi bismo da bi vamь toj ne potrêbovalo. 91. Ako li bi koje kupe vamь potrêbne, more se dati 15. Za tuj rabotu odь tebe upvamo se, i devet kratь ako bi veća, toj vse na tebe ostavjamo da opravišь. 45. Radi smo poiskati za ńihь veće nerь da bi naši. 46. Nêsmo hotêli što bi mu nedrago. 87. Ako bi tuzi vojevoda bilь, znamo jerь toj bezakonije ne bi učińeno. 23. Za nijednoga človika voju, koji bi na semь sviti. Mon. serb. 289. Mi i natražje naše, . . što bi počteno i pravo natražje naše. 289. Vьse što bi se nami moglo učiniti, što bi na vaše ugođenije, . . . ne bismo se poštedili. Spom. sr. 1, 84. Ne ćemo što bi bezь hotênja našêhь susêdь. 1, 123. Ako bi mu bogь sina dalь, tada sinu, ili bi dva ili bi jedanь, ili koliko bi ihь. Mon. serb. 356. Odь ńihь svihь, ili bi jedanь ili bi dva ili bi ihь veće. 365. Za nijedno djelo, ako li bi našega gospodina, ali gospodina turskoga . . . ali kojega godje. 365. Tko su u našihь rukahь a ili bi u koga godê človêka. 369. Dostajan bih da budem pobjen budući učinio toj sagrješenje. Zbor. 44. Najmańši što bi vlas, ako t' sam slagala, da bih ja po vik vas srećicu stradala! M. Vetranić 2, 293. Taj bi mi smrt mila, da budu ovi dan umrijeti od vila. N. Naješković 1, 180. Rad ti bih jaoh znati. 180. I sve bi toj ništa, da pamet ne smute prislavna godišta. 342. Da bi sad živa, ti bi učinila taj usta laživa, ka ju su hvalila. H. Lucić 220. Grihota bi, da se stara ova lipost uzorita. 211. Ja kada bih, što bog ne daj, u tvom bitju, o(d) tih stvari iskusil bih ove čari. M. Pelegrinović 199. Da bi vijeni od ljudi. Anton Dalm., mat. 23, 5. Za ńim se obrati, da bi tvrd kako zid. D. Baraković, vil. 14. Rad bi život produljiti. J. Kavańin 88. Koja je stvar, cića koje rad bi jošće živiti? L. Terzić 155. Rad bi ostavit' ovi zli običaj. J. Banovac, razg. 174. Radi bismo to učiniti. F. Lastrić, ned. 18. Proglasi da, tko godi bi, ovoga razbojnika il mu živa dovede il donese glavu, ima mu se dati nikoliko iljada dukata. F. Lastrić, test. 122. Dica vele: nije drva, da bi samo mala mrva. V. Dosen 209. Od kuda bi meni pečat i vosak crveni u pustošnoj gori? A. Kanižlić, rož. 5. Ni bih rad vuka vidjet' ni na ń upit'. Poslov. dan. 79. Čemu bi rpa žita, kad se ne bi jela? 12. U mon' ima i mladi vojvoda koji bi se radi poigrati. 2, 482. Radi bismo dobre kazat' glase, ne možemo već kakono jeste. Nar. pjes. vuk. 4, 166. Što bi koja najvolija. 1, 330. Kad je koza gubava, rada bi svako da je gubav. Nar. posl. vuk. 117. Mi bi radi od tebe znak vidjeti. Vuk, mat. 12, 38. — *b) bez participa drugih glagola, koji se iz smisla mogu lasno razumjeti ako i nema participa, opet može biti u rečenici sve što bi bilo kad bi bio particip. tako se nalazi bez participa glagola: moći:* Što bismo i za veće dělo odь sega, radi bismo koliko za našu dušu. Spom. sr. 1, 9. *činiti:* Što bih sada ja? što me ti svjetuješ? N. Naješković 1, 279. Al što bih, gospoda da uzna? 1, 262 Da se budete rodili među Turci ili polu-virci, što biste onda? J. Banovac, razg. 152. Što bi zidari, kada se ne bi zidalo? D. Obradović, sav. 14. *htjeti, s kojim može biti izostavljen i drugi glagol u inf., koji se također može razumjeti:* A sve gleda ima li bašico: on bi hrgom, kad nejma čašice. M. A. Reljković, sat. 108. Ja ga ne bih ni za slugu mlada. Nar. pjes. vuk. 1, 473. Ja bih, sinko, sa bukve jabuku. 2, 31. Ja bih, sinko, vode iza gore. 3, 553. Bi li, majko, kakvijeh ponuda? 2, 31. Ne bih da se može ova pripovijes na koga od onijeh, koji me slušaju, nanijeti. B. Cuceri 92. Što bi ti da ti je? Nar. prip. vuk. 100. Ja bih, braćo, da se poslušamo. Nar. prip. vrč. 166.

c. *kondicionalu cijelom, kakav je naprijed, nalazi se dometnut još i part. praet. act. glagola* biti (budem), *da ne bi mogło biti sumńe da se kaže za prošlo vrijeme, jer kondicional pristaje za svako vrijeme. ali je taj dometak vrlo rijedak, jer se pomenuta sumńa i drukčije razbija, kad bi doista mogla biti.* xv *vijeka:* Nêsmo je bili mogli odьpraviti, i po ńihь bismo bili poslali. 75. Ako bi imь tko što bilь uzelь, budite vi u pravьdê prêporučeni. Spom. sr. 1, 43. xvi *vijeka:* Ako bih ne bio došal i ako bih ńim ne govoril, grijeha ne bi imali. N. Rańina 204. ioan. 15, 22. Ako bih ne bio došal i ako bih jim ne govoril, griha ne bi imali. Bernardin 99. Ako bih ne bil prišal i ako bih ńim ne bil govoril, griha ne bi imili. Anton Dalm., 157b. *(isto mjesto u I. Bandulavića:* Ako bih ne prišao, ter ako bih jim ne govorio, griha ne bi imali. 231. *u Vuka:* Da nijesam bio došao i govorio im, ne bi grijeha imali.) xviii *vijeka:* Komu glasu da budu odgovorili, viće bi bili spaseńe zadobili. F. Lastrić, od' 91.

4. *imperat.* bûdi. *akcenat je taki u srijem licima. — kao što u sadašńem vr. mjesto* u *iza* b *dolazi* i, *tako i u ovom obliku:* Bidite vi popu na nevolji. Pjevan. 172. *tako i u umetnuto iza* d: Bidni dever. Nar. pjes. vuk. 3, 189. — 2 *i* 3 *jed. ima i za prvo jedan pisae* xvii *vijeka:* Ti jesi za mene, a ja budi za tebe. I. Držić, nauk gond. 348. *za* 1 *jed. ima jedan pisac* xvi *vijeka* budijem, *a jedan* xvii *vijeka mjesto* 3 *mn. ima* budiju: Ja ti velju, ako obslužiš kako t' rekoh tvoja sužna, — ne budijem viku ružna! — veće nigda ne potužiš. A. Čubranović 148-9. Ta dan ima se poštovati na slavu božiju i ńegovih svetih, ki nam budiju pomoćeniki! amen. F. Glavinić, cvit. 374. — 3 *jed. mjesto* 3 *mn. u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Sva dobra, ka su u kipu u človičkom igda bila, sva ti budi svršno cila. A. Čubranović 162. — *Kako se imperativom govori ne samo kad se ište da bude ono što glagol znači, nego i kad se samo dopušta ili na to pristaje ne gledajući hoće li doista biti ili ne će, je li doista ili nije, po tome imperativ ovoga glagola dolazi i onda kad bi mogao biti drugi oblik s konjunkcijom koja se govori u pristajańu, kao* ako, da, prem da. *a) sa subjektom izrečenim ili neizrečenim, kao kad*

bi se mjesto imperativa reklo: ako će biti, ako bi bilo, da bi bilo: Bud što jes, moj bože, skrati tuj vełju moć. Š. Menčetić 34. Ali jedna zatočnica što da proć tisući, budi zmija krilatica i ogńeni zmaj gorući? I. Gundulić 410. Svaki dug i obit . . . ispuńen jima bit, . . kolika tolika obitna budi stvar. Đ. Baraković, vil. 345. Jerbo se ńega svak boji, budi najveći, najmogućiji, najplemenitiji. M. Orbin 4. Ne će iz Troje vani, veli, progon trpit, bud što bude. I. Zanotti, en. II, 12. Ne imaš misliti da je bog priličan nijednoj stvari tilesnoj, budi velika i lipa koliko ti drago. I. T. Mrnavić, ist. 8. Svaki se grih prašća, budi mu grdan i težak koliko mu drago. A. Kadčić, bogosl. 183. Redovnik od koje mu budi izvrsnosti i dostojanstva. 547. Svaku vrstu čeljadi, budi koga ti drago bitja. Đ. Mattei 227. — *isti je smisao i kad su imperativu subjekat i predikat riječi* tko, koji, što, kakav, *a tada se imperativ može razamjeti i kao da bi mjesto ńega samoga stajala riječ* god: Ne pristoji se vsakomu bez razlikosti budi kto se hoće posvetiti sakramenti i služiti ih. Š. Budinić, sum. 65. Ako i budi ča malo bude sumńiti. F. Vrančić, živ. 17. Ki se i bud ča toga boje. P. Radovčić, nač. 111. Sluga ne bud kakav nego namisnik F. Lastrić, svet. 156. — *može biti dvoje ili više na što se pristuje, pa ili pred svakim može biti imperat., ili samo pred prvijem, a pred ostalijem može biti* ili: *tada imperat. stoji kao kad bi se mjesto ńega reklo:* ili je, ako je, ako bi bio. *u jednoga pisca* XVII *vijeka uz imperativ stoji i riječ* ni, *kojom se ne poriče nego znači kao* ili: Ni bud mlad, ni bud sid, svak žudi sliditi ńegov stid. Đ. Baraković, vil. 14. Ni bud sin, ni bud brat, ki tako sagriše, da mu se slomi vrat. Đ. Baraković, jar. 57. *češće bez* ni: *imperativ više puta:* Zla je žena gora od zmije . . . bud bogata, bud uboga, vrh svakoga hoće biti. I. Ivanišević 154. Bud svitlost, budi tmina, u dne i noći misli o ńemu. A. Vitaljić, ist. 11. Protiva parokom i ostalima misnikom, budi pop, budi redovnik. A. Kadčić, bogosl. 312. Budmo stari, budmo mladi, na smrtnoj smo svi livadi. V. Došen 50. Neka očituje, budi on episkop, budi crkvenik, budi laik. A. Kanižlić, kam. 332. *imperativ samo na jednom mjestu a na drugom* ili: Budi jedan, ili drugi, obadva su dobra. F. Glavinić, cvit. 79. Prosimo da nas izbavi oda svega onoga što on *(bog)* vidi da je zlo za nas, budi ti ugodno ali suprotivno. I. T. Mrnavić, ist. 64. *imperat. stoji dva puta, ali među ohje rečenice stoji i* ali (ili), *ili imperat. stoji samo jedan put a u ohje je rečenice* ili: Budi grih, ali bud' dostojstvo i vira u meni, li me trud jednako svej tira. H. Lucić 247. Il grad koji ili varoš budi, . . mora složno u vikoraditi. M. A. Reļković, sat. 152. — *b) bez subjekta: aa) što se imperativom kaže, tiče se koje riječi u rečenici: imperativ stoji kao kad bi se mjesto ńega reklo:* ako će biti, ako bi bilo, da bi bilo: Jer da ni stvar druga, ner služit samo bud, dosti bi taj tuga. Š. Menčetić 308. Ne čarami, . . ni uroci, nit' bud čini, ni izidju, ni ujijom. M. Pelegrinović 188. Kada su hotjeli upisati bud ovu riječ ‚nemoćan', ulagali su slovo i. R. Gamańić 11b. *imperativ stoji kao kad bi se mjesto ńega reklo* prem da *ili* ako i: Dare sad ove, budi ne bogate, primte od ńegove vołe obilate. H. Lucić 258. Prid kijem isti znam da pak'o bud ne milos, strah očuti. I. Đordić, mand. 81. — *uz relativne riječi* koji, što *itd., kad su one dijelovi druge rečenice, stoji imperativ kao kad bi mjesto ńega bila uz ńih riječ* god: Ovi nevołnik na ki mu drago bud načim svoj život stre, sa tebe umira. D. Zlatarić 70b. Pokarati iskrńe bud za što. M. Radnić 36. Grih smrtni . . uvriđuje boga, ne bud kako nego na neprijateļsku. P. Knežević, osm. 90. Ne može biti budi na koju stranu komad zemje za vinograd. P. Bolić 1, 110. Bud za što kupio ili prodao što, pretio vilissimo. Vuk. rječ. 46b. Prodade jednoga końa bud po što. Nar. prip. bos. 1, 3. — *kao što se u pošlednjim primjerima uz relativne riječi pristaje na svašta, tako se uz druge riječi može pristajati na mańe, kad ne može biti više, kao kad bi se mjesto imperativa reklo* barem *ili* daj *(koje vidi):* Da se drugi nauče zboriti budi ondje gdje su jači Turci. P. Petrović, šćep. 82. *u tom smislu češće dolazi zajedno s pomenutim* daj: Što hoćete? . . Daj budi vam ja ne trebam ništa. P. Petrović, šćep. 94. Ako ne češ daj budi dvije, ne ću ni tu jednu. Nar. prip. vrč. 50. Da se — ako ništa — daj budi ogrijem. 127. — *imperativ kao* ili *(vidi i naprijed sa subjektom):* Želeći ńima ugoditi, ili budi vedro, ili oblačno, u srići i nesrići sliditi A. Kanižlić, utoč. 225. Budi u piću, budi u kakvom mu drago zlu djelu. D. Obradović, bas. 135. — *bb) što se imperativom kaže, tiče se cijele rečenice privezane za ń riječju* da *(vidi i naprijed pod* I, B, 1, d.): *imperativom se pristuje tako da se o onom što je u privezanoj rečenici misli:* ako i jest, ako je i bilo, *te bi se mjesto imperativa i* da *moglo reći:* prem da *ili* ako i: Tako ihь prijaše i učiniše im svim dio suetva i svakoga onoga počtenja u Poļichь, budi da tomu nici odь ńihь poricahu, da li u veći dio učiniše općeno. Stat. poļ. ark. 5, 290. Bog joj prida liposti, budi da vele lipa biše. M. Marulić 6. Eto bog pripravļa dan suda strašnoga, budi da ne pravļa kad je rok od toga. 229. Bud da s ńimi bihu još'e mnozi ini, jedan red imihu u biloj skupšćini. P. Hektorović 10. Bud da vitarac mal odzdol biše ustal, još veći čekahu. 17. Budi da će vas taj narod i puci svikati se na nas s orużjem u ruci, jeda mniš, Troja moć da nima ni snagu, protivit kom će moć grčkomu rusagu? H. Lucić 198. Budi da vidim da prave jest vire taj vila, ku slidim veselo brez mire; . . pamet se li boji. 221. A bud da se varamo, rad bih poć do doma. M. Držić 109. Bud vazmeni da si danak provodila tugu mnogu, da li, hvala gospoď bogu, sve toj minu kako sanak. M. Pelegrinović 187. Bud da se nepodobnici poruguju time, istina li jest? Š. Budinić, sum. 67. Dijete nijesam, bud da imam sve čine djetinske u sebi i obraz i jezik, ki jedva može riječ izrijeti. D. Zlatarić 36k. Budi da prohirstvo komu god naprudi, bog hoće nevirstvo nevirnu da udi. I. T. Mrnavić, osm. 165. Budi u nevrime da trže na ńe nož, ranit mu li ime ni može. I. Ivanišević 328. Budi da mučna stvar jest čoviku ostarivši u zlu okrenuti se, . . ništa ne mańe ovo nije neuzmožno. P. Posilović, nasl 34b. Pravednijeh noć i dan on slijedi, bud da ga pravedan u ničem ne uvrijedi. I. Đordić, salt. 28. Bud da Žudjeli imahu slobodno redovańe za templa, . . sa svijem tijem ne ima mjesta ova riječ da su imali dopušteńe. Živ. is. 16. *uz tako* budi da *ima jedan pisac još i* prem: Budi prem da ispovidnik nima biti trudan, težak ili dosadļiv, . . ništše ne mańe . . . ima upitati. Š. Budinić, ispr. 25. *imperativ su* da *stoji kao kad bi se mjesto ńega reklo* kad *uzimajući da jest ono što se dałe govori (vidi i dałe pod dd.):* Ča godir mi rič tva veli, dobrovoļno ja ću stvorit; bud cesaru da je drago, ne šćedi se moja snago. P. Hektorović 115. *može biti dvoje ili više izrečeno rečenicama tako da ili svaka ima pred sobom imperativ za koji je vezana riječju* da, *ili samo jedna a druge su za ńu vezane riječju* ili *(ili starom* li): *tada imperativ sa* da *stoji kao*

kad bi se mjesto ńih reklo ili *ili* ako: *kao* ili: Bud da se bojaše, li mrsko mu biše ča ona veļaše, da reči ne htiše. M. Marulić 256. *kao* ako: Budi da klečiš, stojiš, hodiš, ali ležiš, toj ne stoji za stvar. M. Đerković 9. Bud ļubav da krije, bud sržbu da kaže, od mene li nije ništare mu dražo. I. Ivanišević 282. *cc) rečenica privezana riječju* da *za imperativ nalazi se i bez predikata kad bi bio isti koji je u drugoj ili kad bi bio glagol* biti (budem) *ili se nalazi samo bez kopule, tako da imperativ sa* da *stoji među samijem dijelovima rečenice kao naprijed pod b, aa. sam imperativ bez* da: *imperativ sa* da *stoji kao kad bi se mjesto ńih reklo* ako i, *a to ili kao* prem da *ili* kao barem: *kao* prem da: Jur nijedan, budi da raskošan i plemenit, smok slajaše se meni. P. Zoranić 1b. Sveti Job, budi da pravedan i nevinan, reče. Š. Budinić, sum. 245. Bud da opeta moļen, ne prida se molbami svoga druga. I. Đorđić, ben. 126. Mnim da je bila bud da za malo pritegnuta. 134 *kao* barem *ili* daj *(koje vidi)*: Ni grma, od koga, budi da veći dil, lažući, piše reše. P. Zoranić 1. — *dd) rečenici privezanoj kao pod aa. izostavļeno* da: *imperativ stoji kao kad bi se mjesto ńega reklo*: ako i *ili* prem da: Jer bo će voliti, mista da mu služe puna po sve liti, ner pusta da tuže, dostojni su uze i smrti bud takoj, ki no se ogluše. M. Marulić 17. Bud dake svi ini milost ne dostoje, jer služe po hini, . . li ne mož' . . . tomiti onomu da krivo ne tvoriš, koji . . ne susta trudeći. H. Lucić 243. I jošće tebe rad od moje strane toj dilo ja ni sad ne ču da ostane; bud mi je jur po tom ovi svit omrzal. 248. Nevirni su za to bili, bud čuda su taj vidili. A. Vitaļić, ist. 247. *imperativ stoji kao kad bi se mjesto ńega reklo* kad *(isporedi i naprijed pod bb)*: Bud poni dobro znam ča je drago ńemu; meni je kako man i slatko u svemu. M. Marulić 46. Bud sam ideš zelenom planinom, da t' ufate od gore hajduci, da ti sputе obadvije ruke, bi l' ti išto zadržalo ruke? Nar. pjes. vuk. 2, 32. *imperativu, koji ostaje u istom smislu, može se dodati* li: Da bud li me tice prekoriše, da kako te braća i družina! Nar. pjes. vuk. 2, 50. Bud li ima blago bez hesapa, što odvrže tebe u hajduke? 3, 430. Bud li kažeš da si Crnogorac, poznajoš li druga ikakvoga? 5, 534. Budi li ste tako naumili, a da drugi što će tastamenti? 5, 9. Budi li ste silu sakupili, što bježite glavom bez obzira? Ogled. sr. 478. *imperativ u istom smislu, a o onom što se za ńim kaže misli se uz imperativ: ‚kad je već tako, kad nije drugačije, a ne bi trebalo da je tako'*: Nesrićnice bud si sagrišila, za što nisi pokoru činila? L. Ļubuški 52. Bud si, bego, čohu ukopao, ti nijesi srebro ukopao. Nar. pjes. vuk. 3, 375. Jer sam čula, ženi mi se dragi: bud' se ženi, zlosrećno mu bilo, što i mene ne zva na veseļe? 1, 384. Bud ti popi tri sta dukat' sve za jedan dan, za što popi vrana koňa, zlatan buzdovan? 1, 456. Bud mi zakla koňa na livadi i sokola u zelenoj bašči, za št' mi zakla čedo u kolevci? 2, 17. Bud me bratiš, što mi ženu daješ? 2, 361. Bud' ti posla hrišćanska zlameňa, za št' ne posla kļuče od Stambola? 3, 81. Bud ja, more, tvoje dobro kudim, a za što ga ti kudiš? Vuk, posl. 254. — *imperativ stoji kao* ili, *kad za rečenicom pred kojom je on ide druga vezana za ńu riječju* ili (ali): Smrtni je grijeh kletvom potvrditi, da si učinio . . . grijeh, a bud ga ne češ učiniti ali ga nijesi učinio. A. Gučetić, roz. jez 43. — *ee) rečenici privezanoj kao pod aa. izostavļeno i* da *kao pod dd., i kopula kao pod cc., te uz imperativ bez predikata stoji i u množini subjekat ili predikat rečenice tako okrńene*: Za jednu pivnicu zadosta su bud kakve gredice. M. Radnić 225. Nu sad amo starešine! budi nagle, budi line. V. Došen 232. Drugi grisi svi ostali, bud veliki, budi mali reć se mogu. 135. Budi ļudi, bud živine . . , svašto radi bit za dugo. 179.

5. *part. praes. act. u starom nom. sing. mase.* bude *držao se do polovine* xv *vijeka:* Kto tvoj vragь pribĕgne u našь gradь kь nami, da ti ne ispakosti ništare, u nasь bude. Mon. serb. 22. Bude vь pune družave. 430. *što pripada glagolu koji je i imperfektivan i perfektivan, za to dolazi i za sadašńe vr. i za buduće: za sadašńe, kao što je i u prednjem primjeru:* Da smo porečeni u glasu i u zakonehь našehь budućehь do vrĕmenь s(i)hь. Mon. serb. 288. *za buduće:* U si vĕkь i u budući. Mon. serb. 20. Oblast oficijalov sadańih i naprvo budućih. Mon. croat. 181. *ali kako particip sadašńega vr. pokazuje onoga koji vrši ono što znači glagol, a onaj vršeći to može se nalaziti u kome god vremenu, za to može stajati u rečenici u kojoj je glagol u kome god vremenu, kao isti oblik i drugih glagola: po tom je uz prošlo vr.:* Pisaše se povelĕnijemь togda budućstago igumena. Mon. serb. 561. Bude ja u Dubrovьniku primihь. 359. *više vidi dale u primjerima. — sadašńi oblik, koji je kao i u drugih glagola samo za nom. koga god broja i koga god roda bez ostalih padeža, i glasi* bûdûći, *rede* bûdûć, *dolazi od* xiii *vijeka (vidi dale primjer iz Zak. vinod., ako je rukopis doista toga vremena) a uz glagol u kome god vremenu onako kako je napomenuto. mjesto istoga oblika dolazi* xvi *vijeka i* buduće: Jozof buduće pravedan. N. Rańina 20. mat. 1, 19. *u pisaca se još nalazi i u svijem oblicima složenim, glaseći u nom. sing. mase.* bûdûćî *i značeći: koji će biti (vidi dale pod* b.). — *u jednom spomeniku* xv *vijeka, sačuvanom u prijepisu* xvii *vijeka, i u jednoga pisca* xviii *vijeka ima i* bijući, *koje ne će biti u svezi sa star. slov.* byję, *nego će biti iznova načińeno mjesto* bivši, *mjesto kojega upravo i dolazi pa uza ń i mjesto* budući: Luki sinu bijućega Mavra Stričića; . . Franku bijućega Kurila Putinića sinu. Mon. croat. 61. Plandovaše zemļa . . . bijuć u svem neplodana. J. Kavańin 71. Bijuć kraļica ńegda od Cipra sebi krunu skinu s glave. 214. Da vaš grad pri pogani bijuć ima vazda svetce ki ga štite. 317. Bijuć pristali prjeko mjere, . . vam dužni ostaše. 190.

a. *samo kao nom. i jedn. i mn. svakoga roda u rečenom sadašńem obličju dolazi kao i drugi oblici istoga glagola i sa subjektom i bez subjekta, i s predikatom i bez predikata: a) sa subjektom: aa) subjekat isti i particip u rečenici kojoj pripada particip: aaa) particip s predikatom ili bez predikata:* Ki buduć zbrani . . . Zak. vinod. 55. Buduć u velikoj slabosti učinih pisat testament. 64. Ti buduć človjek, činiš tebe samoga boga. N. Rańina 84. Ja buduć ubog ni sebi nijesam dobar ni drugu. M. Držić 203. Buduć ti gospodar od neba i od zemļe, obra za sebe stvari potištene. A. Gučetić, roz. jez. 107. Buduć ti slobodna, kako veliš da si robińa? F. Vrančić, živ. 42. Ove knige rečeni fra Matije izpisa buduć kapelanom u Sarajevu M. Divković, nauk 42b. Isukrst buduć studenac od mudrosti i ista mudrost nauči nas. M. Divković, bes. 10. Bludiš u goru a mornar buduć. Đ. Baraković, vil. 66. Sliša Ivan buduć u uzah dila Isukrstova. I. Bandulavić 2b. Ja buduć slip sada vidim. 64. Kako se može čovik priporoditi buduć star. 204. Buduć jošće ditićem u jedan velik pade boteg. F. Glavinić, evit. 217. Buduć on od puti a ne od kamena . . . razboli se. B. Kašić, fran. 55. Učinih

ovo pismo . . . budući u pameti i u kipu zdravu. P. Radovčić, nač. 391. Budući župnik dužan . . svojoj župi . . služit, sagrišuje ako u svojoj župi brez uzroka ne pribiva. I. Grličić 51. Budući tu namjestnikom, upravlja ih svom prilikom. J. Kavańin 145. Bako i Venere, budući bratja, skupa stoje. 23. Budući u prigodi od griha ovu ne ostavlja. A. Kadčić, bogosl. 210. Umira duša po grihu, ne da u svomu bistvu naravnomu pristane živit budući u sebi neumrla, nego umira izgubivši milost božju. J. Filipović, prip. 1, 217. Ovi *(apostoli)* budući karani, bijeni i mučeni, veselahu se. J. Banovac, razg. 68. Tetka budući dobra i sveta, svete joj nauke davaše. F. Lastrić, ned. 155. Ditićak budući, ovce pasijaše. P. Knežević, živ. 51. Imamo gledat pošteńe božje i ńegovu slavu, budući ovo dužni. L. Vladmirović, slavod. 44. A od mesa ja budući . . . kako ne bi tužna bila? V. Došen 66. Budući stvar pogibilna ovo svjedočanstvo, za to se poglavito zabrańuje. J. Matović 407. Govoreći mu da ga uzme za sina, budući brez sinova. A. Kačić, kor. 61. Sami se poznaju nedostojni, ne budući naslidnici svoji stariji. A. Kačić, razg. v. Budući bojazljiva srdca pristadoše. A. Kanižlić, kam. 59. Budući upitan je li dobro, odgovori da jest. M. Dobretić 30. Ti čovjek budući gradiš se bog. Vuk, jov. 10, 33. Vi zli budući umijete dobre dare davati. Vuk, luk. 11, 13. Derviš ne budući gladan ne načne pogače odmah. Vuk, posl. 354. — *bbb) particip s participom praet. act.* u: *oba stoje mjesto part. praet. act.* i *istoga glagola od koga je part. praet. act.* u, *jamačno po talijanskom jeziku: od* xvi *vijeka u više pisaca:* Ova od gospoj rados je spravila budući život moj ljuveno ranila. Š. Menčetić 139. Radat izhodi umoren budući iskao Miljenka. M. Držić 95. Spasitelj ozdravlja duše naše, . . budući nam donio pravo spasenje. A. Gučetić, roz. jez. 121. Porušena u crnilu veći dio ležiš pusta, izgubila budući silu i od ruka i od usta. I. Gundulić 370. Nijesmo umjeli bolje živjeti ne budući poznali pravoga zakona. M. Divković, nauk 17b. Martin se jošte ne budući krstio ovom je haljinom mene zaogrnuo. M. Divković, bes. 271. Budući otišla u tempal i budući jure podaleče ne ugleda sinka svoga. M. Jerković 37. Budući ja vidio il budući da sam ja vidio, havendo io veduto. Mikalja, gram. 26 Ja budući učinio ovi prvi plod moga truda, odlučih da ga prikažem kapitulu. M. Bijanković 1. Neka kruni kuću, budući imao svijest izuću. J. Kavańin 144. Budući došli u kuću ulizoše unutra. M. Lekušić 144. Budući nepravdom Leon cesarstvo dobio, radi da ga većom nepravdom ukorene. S. Badrić, ukaz. 22. Budući više puta junački nadobio neprijatelje, bijaše im se strašan učinio. F. Lastrić, test. 21. Budući zaželio vidjeti što čine pravi krstjani priobuče se u odiću prosjačku. F. Lastrić, ned. 265. Tako budući ga uskrisio, dade ga majci živa. F. Lastrić, od' 269. Što budući čuo, jesam ostanno začuden vrlo. P. Knežević, živ. 60. Budući je otvorili, nadoše joj u srdcu tri draga kamena. J. Banovac, razg. 52. Mi budući slijedili sud svetijeh otaca cijenili smo združiti ńega. J. Matović 53. Imadijaše prigodu budući se namirio na nadstojnika. A. Kanižlić, kam. 3. Budući Dragilo došao u Rasciju, u malo je dana osvoji. A. Kačić, razg. 43. *tako i s part. praet. act.* II *istoga glagola koga je part. praes.:* Ova budući bila ženska glava rodom plemenita i blagom bogata, služi se ovim darovma na uvrideńe božije. F. Lastrić, od' 346. Niti je David mogao u svako vrime boga blagosivljati, budući bio kralj i brinuo se upravom od kraljestva. F. Lastrić, ned. 310. Prorok dakle budući bio i znao da zakletvom zakleo se je ńemu bog . . . govorio je od uskrsnutja. A. Velikanović, upuć. 1, 188. *i s dva part. praet. act.* II, *od kojih je jedan istoga glagola koga je part. praes.:* Kadano istira drakuna, koga ne budući bili mogli istirat apoštoli, upitaše ga: za što? F. Lastrić, ned. 136. — *bb) drugi subjekat participa a drugi rečenici kojoj pripada particip, ili je ona bez subjekta: na taj način particip imajući svoj osobit subjekat a ne pripadajući subjektu cijele rečenice stoji bez sveze s ńom: na taki su se govor navračali pisci govorom kakav je pod aa., gdje je i participa i rečenici isti subjekat: aaa) particip s predikatom ili bez predikata:* Odsluśismo mislivše vrhu togaj budući Radoje tvrdo preporučevanь. Spom. sr. 2, 120. V ono vrime budući večer učińen biše plav na srid mora. Bernardin 16b. Budući cesarom dobri Teodosij, bišo u Carigradu jedan plemenit človik. F. Vrančić, živ. 81. Reći: ‚ona je bludnica', budući ona taka, nije grijeh. A. Komulović 26. Mi budući svezani našijemi grijesi, Isukrst odriješi i otkupi nas. M. Divković, bes. 10. Budući kršćenica, za to joj se ne pristoji idolom klańati se. F. Glavinić, cvit. 310. Knjižice ove, prošńom nikijeh prijatelja, budući *(ja)* kapelan sarajevski, počete. S. Matijević 3. Ne ima se učiniti nijedno uvrjedenje mjestu svetomu, budući časti božjoj prikazano. 36. Što nije potrebno da ja ovdi budem kazati, kako ni da sunce na nebu vidi se sjati, budući to veće neg očito svemu puku našemu. R. Gamańić 2b. Budući tako neistinita ura od smrti, dobar krstjanin ima često misliti. P. Posilović, nasl. 14. Budući vira početak od spasenja, . . pristojno jest od ńe uzeti početak. M. Bijanković 1. Još me opaku zemlja uzdrži? i budući tebi kriva, još me s neba trijes ne skrši? I. V. Bunić, mand. 11. Nije potriba kazivati, budući stvar očita. K. Mađarović 23. Er me žedna ne pojiste, ne prijaste budući gostom. J. Kavańin 491. Budući ovo jošter malo, tebe molim. B. Pavlović, pripr. 51. Počećemo razgovarati se od ńe *(ispovijesti)* i slidit tja do konca korizme, budući nam potribita . . . koliko kruh. F. Lastrić, ned. 37. Vaša nastojańa ne ću brojiti, budući svima dobro poznana. E. Pavić, ogled. v. Ne budući idoli pravi bogovi, za što ćete da im se krstjani klańaju? F. Radman 11. Budući prem ova tako, . . . ništa ne mańe naredeno bi . . . J. Matović 209. Nije dopušteno reći krivo svjedočanstvo protiva sebi, budući bo na ńeki način svaki iskrńi sebi. 407. Budući veće jedan put posvećen ne bijaše pristojno da ga bez uzroka digne. A. Kanižlić, kam. 84. Toga ne bismo učinili od naše volje navlastito ne budući dilo dospiveno. M. Dobretić v. Nije protiva našemu nauku, prem da se nejma to činiti, ne budući ti običaj u sadašńa vrimena. 30. Ne budući pristanište zgodno za zimovnik, svjetovalhu mnogi da se odvezu odande. Vuk, djel. 27, 12. — *bbb) particip s participom praet. act.* II *kao naprijed pod aa., bbb.:* Pridoše na greb budući ve isteklo sunce. N. Rańina 123b. Dobro ne budući spovidil tebi zled, srce me razvrući. N. Dimitrović 58. Mnogo je vrjemena budući čuo ja glas tvoga imena, po svitu ki nam sja, vazda sam želio moleći ja boga da bi mo stavio u milos takoga. N. Naleśković 1, 333. Budući Lovrinac dospil, angel govori. P. Hektorović 140. On sam darove prijal sve budući, . . . vladaoci tad . . . čestitijem ga zvahu. D. Zlatarić 16b. Pričestiti se budući blagovao, grijeh jest smrtni. S. Matijević 58. Ne ponaže otvoriti oči na smrti, budući zatvorio ih u život svoj. P. Posilović, nasl. 21b. Odlučili budući tako, ne ću od vas ino sada. I. Kanavelić, iv. 16. Ova budući rekao, jedan od stojeći sluga dade Isusu zaušnicu.

L. Terzić 27. Ne budući meu to jošće preko po se dan nagnuo, eto uza me Osin hrošće. J. Kavańin 447. Budući vidili što je svidočanstvo, vaļa još viditi što je iskrńi. F. Lastrić, ned. 177. Lasno se oni ogovorišo ne budući ńih nitko najmio. 104. Budući jedan dan ispekli kokoš, u to doba sironia starac na vrata. 60. Koja *(mati)* budući u vojsku došla, ugleda je sin iz daleka. J. Banovac, razg. 9. Dobro ispovijedamo da bog pokopan bi ne budući igda božanstvo razdijeļeno bilo od tijela. J. Matović 47. Budući gospodin mnoga govorio, ništa ne maće samo se daju Mojsesu dvije ploče. 319. Ja budući znao ispisati prelo, kolo i divan, vaļa da sam tu svagdi bio. M. A. Reļković, sat. 9. Budući samo jedna strana obrala Meletija, ne kti papa uvrиditi drugu stranu. A. Kanižlić, kam. 84. Nije triba da me ispituje, budući ja svaka rekao. 702. *s part. praet. act.* u *istoga glagola koga je part. praes.:* Budući od mnogih moļen bio, nije mi se moglo s maće. M. Držić 62. Koja, budući bila kći Joakima i Ane, slidi doisto da je kći Adama i Eve. F. Lastrić, od' 379. Prilike jesu bilizi časti pristojne bogu i ńegovim svetim, buduć bio svagda običajan svit štovat dostojanstvo glasovitih ļudi. Turl. blago 2, 78. Budući bilo rečeno od gospodina Jesukrsta, . . . ovo od boga prositi imaju. J. Matović 474. *i s dva part. pract. act.* u, *od kojih je jedan istoga glagola koga je part. praes.:* Koje zemļe uživaće budući ńemu bio obećao, ništa ne maće i on i ńegovi posļedni hodili su od mjesta do mjesta. J. Matović 325. — *cce) particip s infinitivom: za buduće vr., kao kad bi se reklo sa* ako *ili kondicionalnim* kad *buduće vr. ili sadašńe istoga glagola perfektivnoga koji stoji u infin.; samo u jednoga pisca* XVI *rijeka:* Ako nas ki svu moć uzbude skratiti, kako će igdar moć sam drugi živiti? i ako u tvomu sve srcu živu ja, a tva ćes u momu živit se dostoja, i ki si čas moja, budući umriti, kako ću moći ja bes tebe živiti? D. Rańina 23b. Još čijem tužu ja, budući ti doći. 34b. — *b) bez subjekta: kad je particip bez subjekta lakše se podnosi nedostatak sveze između ńega i rečenice kojoj pripada, osobito kad nema ni drugoga čega što bi mu bilo mjesto osobitoga predikata (kao dale pod ee.): aa) particip s gen. mjesto subjekta ili s adv. mjesto predikata:* Ne budući već ni jednoga, . . . on sam osta. I. Gundulić 525 Tako budući nikoga se ne imam bojati. M. Divković, nauk 60b. Potezani bit ne mogu, ne budući drago bogu. J. Kavańin 296. Budući pravo da se svakomu svoje dade, za to može se zadovoļština iskati. A Bačić 48. Još ima i drugi razloga, ali ji ja sada ostavļam ne budući vrimena sve izreć. J. Filipović, prip. 1, 77. Tako će prignuti puk vjerni da izbavļeńe od zala ima se isprositi od boga, navlaštito ne budući stvari s kojom bi se veće priklonili ļudi. J. Matović 518. — *bb) part. s part. pract. act.* II: Može bit bi pravo bilo da se grijeh ńe već ne liči, buduć joj se oprostilo po nebeskoj božjoj riči. I. V. Bunić, mand. 3. — *ee) za particip privezana rečenica riječju* da *kao za druge oblike (vidi pod* I, B, I, d.): *od* XVII *vijeka:* Ti hoćeš bit težak, budući da delo nasićuje človika. F. Glavinić, cvit XIII. Budući da dijačka slova su bila našasta i izmišļena za jezik dijački, nije čudo da se ńima ne mogu najboļe izrijeti sve riječi inijeh jezika. Mikaļa, predgov. Nemoj ti pomańkati prostiti mi, budući da ja umiļeno i pokorno k tebi se utičem. L. Terzić 79. Neka sudce izabrane bude imiti, budući da puk u jedu dobar izgled ni susjedu. J. Kavańin 183. Ovo očitovańe ima na mnogo mista u svetomu pismu, budući da bog biše obećao patriarkam i otcem odkupitoļa poslat. J. Filipović, prip. 1, 75. Uzmložaše veličanstvo ńegova podilnost . . . budući da . . . prosipaše pinove siromahom. F. Lastrić, test. 226. Sime, koje medu drače i trńe pade, ne more klasa učiniti niti doći na zrilost budući da ga drača i trńe zatuši. F. Lastrić, od' 188. Ne vidim da su ovi darovi boži u vama priliični kvasu budući da ne vidim u dilih vaših drugoga mirisa posli ispovidi. F. Lastrić, ned. 95. Budući da u trgovini ne manka bari koja laž lagana, vidiste s kojom srčbom gospodin iz crkve istira trgovce. 318. Ma li će ovi imati koji god ogovor, budući da nisu ona cabla od boga obrana. J. Banovac, pred. 60. Po ovome možemo poznat' da koristi ovoga svita nisu nam potribite, budući da ćemo ji brzo ostaviti. J. Banovac, razg. 85. Ufam se da mi ne ćeš uskratiti, budući da će ova kńiga biti većma tvoja nego li moja. A. Kanižlić, utoč. IV. Ali budući da mi ovo nije moguće, za to prostrt u duhu priponizno uzdišem. A. Kanižlić, bogoļub. 110. Oni ga usilovaše da kod ńi ostane, buduć da već večer bijaše. E. Pavić, ogled. 632. Te kuda ćeš tada se okrenuti, o nevoļni grišniče! k bogu ne! budući da će u onaj dan strašna srditost ńegova biti. Đ. Rapić 9. Budući da sve dni nam stanoviti u viri bili ste, dajemo . . . A. Kačić, razgov. v. Budući da se kamata nejma davati radi zajma, ne mogu tebe po duši, da mi ju platiš, tirati. I. Velikanović, upuć. 1, 454. Apostoli, ako su i siromasi s poļa pokazivali se, al u samom djelu, buduć da su boga pri sebi imali, najbogatiji jesu bili. J. Rajić, pouč. 1, 7. Budući da onaj satreni još diše, ne kti ga višar do kraja ubiti. M. A. Reļković, sabr. 27. Budući da u prošaste ove dnevi smrt svojom kosom zanijela je i pokosila množ čeļadi i vami bližńe i vami drage, želim danaske otrti vaše suze. B. Cuceri 382. Kuda će veće zlo nego kad tko izgubi pošteńe, budući da je ovo najveće dobro. B. Leaković, nauk 362. Budući da bješe petak, . . Jevreji moliše Pilata da im prebiju golijeni. Vuk, jov. 19, 31. Budući da ni u desetom selu nema crkve, za to idu uz časne poste manastirima, te se ispovijedaju. Vuk, živ. 86. Budući da kola za mene po ručku odmah ne dođu, a sjutradan je bio svetac, tako ja čujući za brijańe kažem da mi dozovu berberina. Vuk, posl. 187. Budući da je on jelo gotovio, tako jednom skuva kupus bez mesa. 340. — *dd) rečenici vezanoj za particip izostavļeno* da: Uči ji, da — budući oni od ńega za vladu postavļeni jesu — svaka s vlastitima očima promotre. E. Pavić, ogled. 384. Ne bi se ti začudio u ovakom slučaju tomu slepcu, budući on ni zrake ni dobroće bisera ne vidi? J. Rajić, pouč. 1, 7. — *e) prem da se partieip govori i onda kad je u ńemu i svemu što je za ń vezano uzrok onome što je u rečenici kojoj pripada, i to se bez ikakoga osobitoga dodatka razumije (kao i naprijed u mnogim primjerima), kao što se bez ikakvih dodataka razumije i drugo što se partieipom govori, opet mu se nalaze u ńekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka dodane riječi koje se govore kad se na drugi način kazuje uzrok, kao* za što, jer, za, bo: Grebeni želiznimi čini ga razdirati; . . . a za što mučenik budući u veri stalan, čini mu glavu odsići. F. Glavinić, cvit 289. Pridruži se Marko Petru i bi mu srčen pomoćnik. A za što naučen i duha s. puu budući, za to Petar kruto ga ļubļaše. 106. Bog pedipsa do četvrtoga poroda, jere budući da čovik veće krat ne prižive nego li dokle vidi sinovi svojih unukov, ali najveće unuci unukov. I. T. Mrnavić, ist. 78. Za budući da nadarnik držan jest za uživaeca, radi toga dužan je uzdržati imańa u dobru stańu. A.

d. Kosta I, 248. Odgovori sotona da se zaludu ona ženska glava ispovidaše i plakaše, za budući da sakrila bijaše jedan grih. I. J. P. Lučić, doct. 21. Hirudu očito u oči jest kazao grišno večaće s ženom brata ńegova; budući bo gdi se takova umiša, ondi ńezini dragi kako slipi u mriže padaju vražje. Đ. Rapić 21.

b. *kao adj. u složenim oblicima* budûćî, futurus; Ili sadašńe, ili buduće: sve je vaše. Vuk, 1kor. 3, 22. *vidi i naprijed.*

6. *part. praet. act.* I. *ńegda u svijem padežima:* Богъ бывъ человѣкъ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 215. Staru ljubavь prьvo bivše gospode. Mon. serb. 260. — *sada samo nom., i to* bîv *za nom. sing. masc., bîvši za nom. svakoga broja i svakoga roda, prem da prvo dolazi kad kad u pisaca i kao drugo. — a) part. sa subjektom: aa) subjekat isti i participu i rečenici kojoj pripada particip. aaa) s predikatom ili bez predikata:* Vjeran biv vazda srčano tač ljubi da mnokrat i glavu za druga izgubi. D. Rańina 97b. Cvijet sam gizdav ja rečena, bivši od tebe pohvaljena. I. Gundulić 71. I ona biv stvorena iste od pjene mora siona primi naglos. J. Kavańin 207. Ovaj bivši pun sam sebe . . . usudi se mene . . . pecnuti. M. A. Reljković, sat. 9. Bivši u sirotińi ne dosadih nikome. Vuk, 2kor. 11, 8. — *bbb) s part. praet. act.* II, *kao naprijed pod* 5, a, *aa.* Od tebe ja nigdar toj nijesam ufao, najdražu svoju stvar bivši ti pridao. N. Naljeśković 2, 64. Toj isto dobiva bivši se skrušio. A. Gučetić, roz. jez. 53. Na svjetlos se vratih sada bivši pod'o s višńe odluke pokoj . . . kralju. I. Gundulić 65. Biv vidio jednog od ńih, svojem drugu kliknu. J. Kavańin 111. Bivši doslek otajstva zlamenita razgledali, nu sadara svrnimo oči osobito. B. Cuceri 227. *bb) drugi subjekat particípu a drugi rečenici kojoj pripada particip (isporedi naprijed pod* 5, a, *bb.): aaa) s predikatom ili bez predikata:* Ovaj bivši godinu dana u Arabskoj, nitko ga ne zvaše. M. A. Reljković, sabr. 5. Bivši svaka pripravna, sidoše za stol. 20. — *bbb) s part. praet. act.* II: Je li to pravedno da tako život moj uevilaš neredno bivši ti vjeran bio? D. Rańina 25. Kokan biv složio . . . snopić, . . . Demokrit ga srjete. J. Kavańin 351. *s dva partic praet. act.* II, *od kojih je jedan istoga glagola koga je part. praet. act.* I: Bivši bio u pustińi post . . . dopostio, hudoba dođe k ńemu. B. Cuceri 39. — *b) u ńekih pisaca dolazi mjesto part. praes.* budući, *pokazujući sadašńe vrijeme, i to od* XVI *vijeka (vidi dalje primjere D. Rańine): aa) sa subjektom: aaa) subjekat isti i particípu i rečenici kojoj pripada particip:* Bivši bog najveća dobrota, vridan jest da ga želimo. B. Leaković, gov. 144. On bivši najveći gospodar svrhu svega, ima najveću oblast vrhu nas. B. Leaković, nauk 383. Sadašńi oci i matere i ostali stariji bivši krstjani, ne stide se zla prid djecom činiti. 329. Duša naša bivši duh nerazdiona je u sebi. A. Kalić 292. — *bbb) drugi subjekat particípu a drugi rečenici kojoj pripada particip:* Bivši pjesan toliko dostojna u sebi, naši prvi spjevaoci hotješe upisat. D. Rańina VIIIb. Bivši put općeni, niko mi braniti ne može da ńime ne budem hoditi. 102b. Bivši bog toliki naš gospodin, ostajemo dužni moliti se ńemu. B. Leaković, nauk 402. — *bb) bez subjekta: aaa) s predikatom ili bez predikata:* Za to ga puštavam na stranu bivši mnogo bolje zamuknut. Đ. Rańina VIIIb. Bivši ti kad od volje skladat' pjesni, razgovori trudnu nemoć, ka me mori. S. Bobaljević 218. Nije zadosta hotiti, ne bivši ruku to jest dobrije djela. M. Radnić 458. — *bbb) za particip privezana rečenica riječju* da: Bivši da u otarskomu svetotajstvu javla se poglavito ljubav ńegova prema meni, mučit ću se zaplatiti koliko budem jaka. Đ. Mattei 56. Nu bivši da je svakomu po naravi prem ugodno bit radostan i veseo, u srcu svetijeh kralja iznadimo vir veselja tako uzmnožna. B. Cuceri 28. Bivši dake da je ovo prava istina, čini li vam se . . . da je ovo vrijeme u koje je sve dopušteno? 297. — *ccc) rečenici privezanoj kao naprijed izostavljeno* da: Ne nada se ńihovu pohuljeńu, bivši se u istomu nahode. A. Kalić 151. — *c) u jednoga pisca našega vremena iz Bosne ima* budav *mjesto* biv *(kao naprijed pod* 5 bijući *mjesto* budući): Pa im tiho besjedio Vuče, ne budav mu za dangubo vrijeme. Osvet. I, 17.

7. *part. praet. act.* II bîo. *akcenat se mijeńa u svijem drugim u oblicima:* bila; *u ńima se opet mijeńa iza* ne: nĕ bîlo. *u nom. sing. masc. kao i u drugih glagola nalazi se i bez* o *ili bez* l, *od kojega je postalo* o, *od* XVII *vijeka:* ako bude bi slip. I. T. Mrnavić, ist. 44. Čovjek bi sam. J. Kavańin 435. *i sa a mjesto* o od XV *vijeka:* Ki mu je bia u držan(j)i. Mon. croat. 80. Podložan sam bia. P. Zoranić 3. Pri caru je bia poklisar. I. T. Mrnavić, osm. 95. Bia bi eretik. J. Banovac, pred. 30. — *S infin. dolazi kao i drugi oblici; vidi naprijed pod* I, A, 1, d. — *Složeno prošlo vr., u kom stoji s praes.* jesam, *može imati još jedan part. praet. act.* II, *te biva drugo prošlo vrijeme složeno: tako od* XIII *vijeka:* Ja sьmь byl ь rekl ь. Mon. serb. 21. Kako ste byli ugovorili. 51. Hodili su bili trьgovci. Spom. sr. 1, 22. Što je bio uzeo. Mon. serb. 490. Bila si se još pripala. M. Pelegrinović 187. Bio sam umro. F. Lastrić, test. 183. Kojim je bog bio dao da mogu za ńiovo spaseńe dilovat. L. Vladmirović, slavod. 90. Silnom caru da su bili već dosadili. V. Došen 35. Ovo sam se bila zabavila gledajući čuda velikoga. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Pa je ńemu bio besjedio. 2, 51. Kad su bili seli za večeru. 2, 76. Dok nijesam bio dorastao. 3, 377. Jer je nehotica bila zapela nogom za uprtu od torbe. Vuk, nar. posl. 134. Kad je jeo sapun koji je bio kupio mjesto sira. 134. Nekakav ćoek, koji se skoro bio oženio, opremao se na vojsku. 178. Jedno Grče, koje je onoga ljeta bilo uteklo iz Grčke, jednako se momcima hvalilo kako su u Grčkoj junaci. 187. Da nijesam bio došao i govorio im, ne bi grijeha imali. Vuk, jov. 15, 22. Da nijesam bio djela tvorio medu ńima kojijeh niko drugi ne tvori, ne bi grijeha imali. 15, 24.

8. *part. praet. pass.* bit, *koji od ovoga glagola može biti onako kao u star. slov. part. praes. pass.* bьdomъ *ili od* bývati byvajemь, *sada nije u običaju, ali dolazi* XV—XVII *vijeka, i to samo s part. praet. pass. drugih glagola kao predikatom i sa još kojim oblikom glagola* biti (budem) *ili* jesam *mjesto običnijega part. praet. act.* II: Jere mu je bito uzeto. Spom. sr. 1, 50. Koja je bita uzeta. 55. Kuću, koja je bita dana u prćiju. Spom. sr. 2, 119. Da je zaveden bit puk ovi i živil u strane. M. Marulić 24. S kim bi smišan bit grimiza neki dil. 76. Je l' u mni ča tokoj čim bih pohvaljen bit? 277. A. Da najlipje što? B. Oto vas ovi svit, po bogu jer bo je vas kolik stvoren bit. P. Hektorović 27. Koje od sabora biše bito postavljeno. B. Kašić, rit. 1. Komu su objavljena bita potajstva nebeska. 122. Vraća se k mistu gdi no bihu bite rečene letanije. 290. Koja si od boga bita obrana za mater. P. Posilović, nasl. 66b. Koja si bita željena od starije otaca. 67. Koja si bita nošena u crkvu. 67b. Kako jest rečena moja duša bita data od satvoritelja pod obrańenje i čuvanje tvoje. 101.

9. *buduće vr., u kom je infin. s praes. glagola*

hotjeti, *dolazi s part. praet. act.* u *kao složeni oblik, kojim se kaže da se u vrijeme koje će doći nalazi svršeno ono što znači glagol od koga je particip. kako se budućim vremenom govori i kad se sumńa o čemu što bi već moglo i biti, tako se u sumńi govori i ovijem složenijem oblikom. dolazi od* XVI *vijeka:* Bišo obećal da ćeš naprida prit a ne bit zad ostal. M. Marulić 158. Tako će bit bilo na smrti. I. Držić, nauk gond. 262. Tada će vas narod biti umŕo. I. A. Nenadić, nauk 71. Od ove dvije vrste . . . biti će se zadosta reklo. J. Matović 396. Strah je meno, biće pogimuo. Nar. pjes. vuk. 1, 466. Biće bio kao oni prvi. 5, 527. Mlogo ga ne karaj, biće nešto i dobra činio. 5, 537.

BITINA, *f. selo koje se pomińe prije našega vremena ńegdje blizu Kruševca u Srbiji. pisalo se i* Bitine. S. Novaković, pom. 125. *isporedi* Bitino.

BITINAC, Bitinca, *m. selo koje je još oko godine* 1822 *bilo u Srbiji u tadašńoj smederevskoj nahiji.* Vuk, dan. 2, 70. M. Đ. Milićević, srb. 166. *sada ga nema, nego su onuda ńive:* ńiva u Bitincu. Sr. Nov. 1876. 386.

BITINE, *f. pl. vidi* Bitina.

BITINO, *n. selo u Srbiji* XIV *vijeka, po svoj prilici isto koje se pisalo i* Bitiua. Glasnik 24, 264.

BÌTISATI, bìtišēm, *pf. od tur.* bitmek, *proći, ne biti više,* transire. *u našc vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bilo i bitisalo. Nar. posl. vuk. 13.

BITIV, *adj. u jednoga pisca prošloga vijeka može biti mjesto* bitev, *sa i mjesto o slika radi, u značeńu kao* cio, potpun. *moglo bi biti mjesto* ‚bitjiv' *(vidi kod* bićiv), *ali teško: prije bi i* ‚bitjiv' *moglo biti načińeno od* bitev *kao da bi bilo u svezi sa bićem.* U blaženstvu tom bitivom vido stvorca i stvoreńa. J. Kavańin 515.

BÌTKA, *f.* pugna, *boj. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Al' junaku odolela žedca kako svakem u bitke junaku. Nar. pjes. vuk. 3, 187. Pod jesen je vodio rusku vojsku na Varvarin, de se u onoj slavnoj bitki ranio u lijevu ruku. Vuk, dan. 1, 79.

BITKAVAC, bitkavca, *m.* fringilla, *zeba. u Belinu i Stulićevu rječniku.* fringilla coelebs. Slovinac 1880. 31ª. bitkavac planinski, fringilla montifringilla. 31ª.

BITKAVICA, *f. vidi* bitkavac. *može biti samo ženka.* Opajkati koga god kao bitkavice sovu. Slovinac 1880. 31ª.

BITLEM, *m. vidi* Betlem. Ja se ne znan kuda điti, po Bitlemu kud hoditi. Nar. pjes. ist. 6, 32.

BÌTNÔST, bìtnosti, *f.* 1. status, *kao biće pod* 4. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Bitnosti uzrokovane od sumornosti miču jače mogućstvo nego one koje su uzrokovane od stvari nasladeni. M. Radnić 179. — 2. essentia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌTOĻ, *m. mjesto u Turskoj blizu Prilipa i Ohrida; zove se i* Manastir. Žež' na Bitoļ stotinu topova. Pjevan. 86.

BITORAJ, *m. selo* XV *vijeka blizu Brińa u sadašńoj hrvatskoj krajini.* Mon. croat. 172. *sada se tako zove jedno brdo u onom kraju među selima Dreżnicom i Skaličem.* Kras. 217. *isporedi* Biturajci.

BÌTÔVŃA, *f. planina u Bosni blizu Kreševa.* Zemļ. bos. 2. 68. Schem. herc. 1873. 119. Glasnik 22, 49. *ništa drugo ne će biti nego štamparska pogrješka* Bistvońa. Zemļ. bos. 37.

BITPARA, *m. nadimak. prošloga vijeka.* Mihailo Bitpara. Bud. spom. glasn. 11. 3, 78. *od tur.* bit, *uš, i* para, novac.

BÌT-PÀZÂR, bìt-pazára, *m. od tur.* bit, *uš, i* pazar, *trg; riječju tako složenom zove se mjesto gdje se prodaju stare haļine.* Na bitpazaru. Sr. Nov. 1871. 713.

BÌTSTVEN, *adj. vidi* bistven.

BÌTSTVO, *n. vidi* bistvo.

BITUĻA, *f. rijeka u Slavoniji:* Još te druge vode natapaju . . . Bič, Bituļa, Bosut, Vuka, Studva. M. A. Reļković, sat. 25.

BITŮNIKA, *f.* stachys betonica. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. betonica officinalis L. B. Šulek, im. 16. *isporedi* betonika.

BITUŃA, *f. selo u Hercegovini blizu Stoca.* Statist. 122. gorńa *i* dońa. Schem. ragus. 1876. 57.

BITURAJCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 79. Pregl. 31. *isporedi* Bitoraj.

1. BÌTVA, *f. dio sadašńe Mačve u Srbiji* XIV *vijeka:* U Bitvê. Sr. Ļet. 1817. 4, 51. Daničić 1, 42. *sada se tako zove jedna bara ondje, koja utječe u Savu na Drenovcu.* Vuk. rječ. 27. M. Đ. Milićević, srb. 419.

2. BÌTVA, *f.* pugna, *boj, bitka.* prošloga vijeka, *između rječnika samo u Stulićevu (iz brevijara).* Sedamь lětь bitvu imali s Praizom. Glasnik 20, 18. Gdi je vojska i bitva bila. Đ. Obradović, bas. 162.

3. BÌTVA, *f.* beta, *blitva. od lat.* beta. *dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (17. 20), *Belinu* (141ª), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i u Vukovu (u kom se tumači: ‚u Dubrovniku nekako pitomo zeļe u kojega je list kao blitva i u Zemunu zove se* pazjak *a u Hercegovini* pazija'). *zove se i* meko zeļe *(vidi kod* zeļe). Bitve i salate i trstja kupusa naberi. N. Dimitrović 103. A pak bi me bitvom hranio. M. Držić 227. Bitva pitoma, beta hortensis. Bella 141ª. beta cicla L. B. Šulek, im. 17. Gluha bitva, luda bitva, beta fatua. Bella 141ª. beta maritima L. B. Šulek, im. 17. Bijela bitva, beta cicla alba L. B. Šulek, im. 16. crļena, crna bitva, beta rubra L. B. Šulek, im. 17. ‚divja' bitva, beta sylvestris. Mikaļa 17ª. beta maritima L. B. Šulek, im 17.

1. BÌTVEN, *adj. što pripada bari Bitvi.* Ńiva u bitvenom poļu. Sr. Nov. 1866. 306.

2. BÌTVEN, *adj.* betaceus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÌTVICA, *f. dem.* bitva, beta. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Ne ojdu mi nigdir struka ni morača ni bitvice. M. Vetranić 1, 19.

BÌTVRĐA, *f. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mješćani izgovaraju starijem ake.* Bitvŕđa.

BÍVA, *f.* esse. *samo u Belinu rječniku, gdje se tumači:* ‚forma, termine filosofico, quel principio intrinseco, che secondo i filosofi, detti Aristotelici, dà l'essere alle cose'. 324ᵇ.

BÍVALICA, *f.* mos. *običaj, što tko po običaju čini te biva. samo u jednoj pjesmi:* Ah, ni to vaša bivalica, ćańko moj, da se vi ne ćete na nas obazret. Nar. pjes. ist. 5, 8.

BÍVALÎŠTE, *n.* habitatio, domicilii locus. *samo u Stulićevu rječniku gdje ima u istom značeńu i* ‚bivalištvo'. *bez potvrde i jedno i drugo.*

BÍVÂŃE, *n.* esse. *od* XVIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (existentia 292ª), *u Voltiģijinu* (dasein, aufenthalt), *u Stulićevu* (existentia) *i u Vu-*

kovu (frequenter esse). — 1. *kao* biće *pod* 1: Koža čoeka živa ima dušu koja ju oživļuje i daje bivańe. M. Radnić 238. Jedinstvo jest ono koje daje bivańe brojevom i svijem stvarma. a broj dviju jest smrt i rasutak ńih. 247. Dolazi se u poznańe staña ili ti bivańa triju sobstvi, to jest oca, sina i duha svetoga. A. Bačić 7. Nijekahu bivańe ândêlâ. Živ. is. 134. *štamparska će biti pogrješka* biveńe: Negova pošteńa i velika dostojanstva i bitja jesu prilike brez bistva, biveńa. M. Radnić 132. — 2. *kao događańe, događaj*, factum, eventum: Ne poznaju svijeta ni sebe isto; izvodi mnoga zla i jest uzrok od nečestitije bivańa. M. Radnić 183.

BÎVATEĻ, *m.* habitator. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adj.* bivateļan, futurus. *oboje nepouzdano.*

BÎVATI, bîvâm, *impf.* esse. — *Akcenat u praes. kaki je u* 1 *jed. taki je i u ostalijem licima osim* 3 *mn., taki je i u impf. cijelom* bîvâh, *i imperat. cijelom* bîvâj; *a kaki je u inf. taki je u aor. cijelom:* bîvah, *u part. praet. act.* u bîvao, *a još je i treći slog dug u* 3 *pl. praes.:* bîvajû *i part. praes.:* bîvajûći, *a osim akcenta na prvom slogu još je i drugi dug u part. praet. act.* u: bîvâv, bîvâvši. — *Dolazi od* XII *vijeka* (ustroju semu byvajemu. Mon. serb. 5), *između rječnika u Belinu* (esse 294b, perdurare 282a, diem ducere 683a, habitare 363a), *u Jambrešićevu* (fio, confio), *u Voltiġijinu* (wohnen, existiren), *u Stulićevu* (esse, morari, manere, interesse, accidere, evenire, fieri), *u Vukovu* (esse) *i u Daničićevu* (esse). — *Postańem od* biti (budem), *kojemu i značeńe ostaje, samo se više puta vrši.*

I. *sa subjektom:*

1. *bez predikata, a s dodatkom kakvijem god (kao* biti, budem, *pod* I, A, 1): — *a) značeńe se glagolu vrši više puta tako da je vršeńe ili rastavļeno jedno od drugoga kako god ili ide jedno za drugim kao da se nastavļa jedno na drugo:* Zaprêšteńja da bivajuth. Mon. serb. 15. S koga razmirńja ni jedna koristь ne biva. 367. Ki t' mlados životom dariva na svaku tvu rados vik da ti vas biva. D. Držić 349. Čime boj biju bojnici srditi. ńe muža Urîju ktje prava ubiti; a sve toj, govore, čim bude š ńom bivat, ńe dike da more bez sumńe uživat. D. Rańina 12b. S božje osude ovo isto svim opacim ļudim biva. I. Gundulić 522. Pristupno ļeto biva svako četvrto godište. M. Divković, nauk III. S mladcimi i tujinci u ritko opći i bivaj. B. Kašić, nasl. 13. Od kruha biva tilo Isusovo. S. Margitić, fala 294. U živini biļeg koji od razborstva, znam, ne biva. A. Vitaļić, ost. 3. Srcem bivaj sved na nebi. I. Đorđić, salt. 146. Čudesa bivaju po duhu svetomu. F. Lastrić, test. 250. Rodstvo duhovno biva po kumstvu kršteńa. J. Banovac, razg. 270. Bivaj mi z bogom. M. Zoričić, osm. IX. Lupeži od linaca bivaju. V. Došen v. Što se piva, kad godina mlada biva. 45. To holitom dosta biva, kad nad drugim slavno pliva. 72. Glas iz grla kako biva? kako l' uho ńeg dobiva? 261. Eto sa šta nemir kući biva. M. A. Reļković, sat. 137. Misli da ta sva od sebe bivaju. 175. Pravo posvetilište biva i u kruhu prisnu. A. Kanižlić, kam. 186. Sad pastirom biva, dušu, ovcu dragu gleda, iziskiva po zahodnom tragu; sad od otca prsi, milosrdno krilo kaže, da pomrsi što god je zla bilo. A. Kanižlić, rož. 88. Ovi misec bivaju poklade. J. S. Reļković, kuć. 72. Od tud smutńa, od tud kavga biva. 388. I prije su veseļa bivala. Nar. pjes. vuk. 2, 539. Kad su 'nake bivale prilike. 4, 133. Kara-Šuju potvrdi vojvodstvo, da j' vojvoda u Drobńaku svome, ka' što su mu i stari bivali. 4, 465. Od jednoga drveta nikakva građa ne biva. Nar. posl. vuk. 233. Od pruta biva veliko drvo. 235. Od dece ļudi bivaju. 232. Da ne bivaju zbirańa kad dođem. Vuk, 1kor. 16. 2. Nego druga ne biva nikako: robovi smo našega padiše. P. Petrović, šćep. 171. *kad se značeńe vrši više puta jedno za drugim kao da se nastavļa, tada je i kao bariti se, boraviti (kao i naprijed u gdjekom primjeru) i kao stanom biti gdje:* Biserkińa u dubini biva. V. Došen III. Otišao u vaļevsku naiju, u selo Đurđevci, da biva tamo. Prot. šab. mag. 16. Nikola tužio Dimitrija za svoj konak, što je bivao u kući kod Nikole. 35. Ona bi rad tu na samoćine bivat. Nar. prip. mikul. 46. — *b) vršeńe značeńa više puta jedno za drugim, kao da se nastavļa jedno na drugo, uzimaju neki pisci i za produļivańe ńegovo, kao imperfektivno* biti (esse): Rekoše da je svit biva' vazda I. T. Mrnavić, ist. 91. Vjerovali su da biva bog. Živ. is. 134. Biv'o sam prije svijeh vijeka. 122. Nami je dobro odi bivati. 100. Činim da ovo biva dosti mome učeniku. M. Zoričić, aritm. 7. Od koga je post'o ovi bog? Od nikoga, nego je bio sam od sebe od vijeka i biva u vijeke. T. Ivanović, nauk 18.

2. *s predikatom: a) značeńe kao naprijed pod* 1, *a.:* Da boļi bivamo. M. Marulić 34. A. Kada vesel človik vele biva? B. Kada je s mirom sel, ter ča god dobiva. P. Hektorović 29. Velike kriposti blagom se odiva, tko božjoj svitlosti pravi sluga biva. 42. Bez milosti a ti stojiš, pače tvrda svak dan bivaš. S. Bobaļević 224. Nigda i ja luda bivah tako i zavijah. M. Pelegrinović 175. Ukazaću, Krunoslava u osvetah kakva biva. I. Gundulić 468. Cjeća takove okolovine biva grijeh teži. S. Matijević 37. Vojnici sve bivahu pomamniji. F. Lastrić, test. 159. Koji bivaju spaseni. 274. Čovik ženi glava biva. V. Došen 68. Smrt li za to sladka biva? 176. Moja budalaština sve to viša biva. D. Obradović, živ 100. Krivci bivamo, kad što god činimo, što zakon zabrańuje činiti. B. Leaković, nauk 152. Vjetar duva, ruža se razvija, a od kiše biva veselija. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Koji je za Pasmangijna vremena bivao subaša po Timoku. Vuk, nar. pjes. 1, 340. U onu noć u koju bivaše predan. Vuk, 1kor. 11, 23. Tajne srca ńegova bivaju javļene. 14, 25 — *b) značeńe kao naprijed pod* I, *b.:* Ako likari hoćemo bivati, uzrok svakoj stvari tribuje gledati. I. T. Mrnavić, osm. 107. Koji prvo biše samo bog, poče bivati bog i čovik. I. T. Mrnavić, ist. 4. Po ńemu vam šaļemo osam aba, . . a pri togaj poslato četrnajest aba, to biva dvadeset i dvi abe. Starine 11, 88. 6 a 4 toj biva 10. M. Zoričić, aritm. 9.

II. *bez subjekta:*

1. *bez predikata, a s kakvijem god dodatkom (kao* biti, budem, *pod* I, B, 1): Jegda sego staviti, siko da byvajeth. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Kad bog dobro čini, prostira se ne samo do četvrtoga poroda, dali do tisuća porodov, ako bi toliko ih bivalo. I. T. Mrnavić, ist. 78. Tako biva; nije drugo. V. Došen 65. Biva im sve to gore. 88. Moralo bi biti tako; ali biva naopako. 90. Vele da mu biva boļe, onu zmiju kad ubije. 115. Kako biva i kako se zgađa. M. A. Reļković, sat. 133. Ter tako biva lašńe štiti. M. Dobretić VI. Tada biva ńemu *(nemoćniku)*, kolik da misnika i nejma u to ime. 62. Vaļa da se bila vjenčala pa ostala kod oca a muž joj zapopivši se po tom otišao da uči knigu, kao što je onamo od prije često bivalo. Vuk, nar. pjes. 4, 61. Svaki dan bivaše ih više. Vuk, djel. 16, 5. Da mu toga u carstvo ne biva. P. Petrović, šćep. 181. U mnogim riječima ne biva bez grijeha Đ. Daničić, prič. 10, 19. Tebi ginut od obijesti biva. Osvet. 3, 31.

2. *s predikatom:* Prem da ńemu znano biva krivo blago da uživa. V. Došen 73. I po tome znano biva što je žito, što li pliva. 18.

3. *s rečenicom koja se privezuje riječju* da: Po ti način biva da tudino dobra jidu. A. Kanižlić, kam. 154. Odkud i biva da mlogi tolike psovke ne ostavljaju. B. Leaković, gov. 38. Od tud biva da sok se ispere. J. S. Rejković, kuć. 398. Bivalo je da udari kiša i koliba prokisne, a pismo još nije gotovo. M. Đ. Milićević, več. 12.

4. *bez predikata i bez ikakoga dodatka, samo* biva, *kao da bi se reklo* ‚može biti‘: Ne biva, es geht nicht. Vuk, rječ. 24ª. Sada ti, efendija, sudi, jesam li ja, biva, kriv. Nar. prip. bos. I, 31. A što carski iskaše fermani, da mu damo u nizame momke, biva, našu djecu daurino. Osvet. 2, 51. Što je tužbe, biva, laga raja. 4, 15.

III. *sa* se: *pasivno, bez subjekta (isporedi* biti, budem *pod* I, C): Od kud je da je tvoje srce toliko veliko, i kad se biva u ńemu, stoji se u takoj širini? Đ. Mattei 187. Velikim se državnikom ne biva bez truda. M. Pavlinović, rad. 16.

BÌVÊŃE, *n. vidi* bijeńo. *a)* verberatio: Biveńe pri stupu. I. J. P. Lučić, doct. 42. — *b)* pugna: Koji bi bili se na megdanu, . . ako bi u biveńu poginuli, ostati će bez ukopa crkovnoga. I. J. P. Lučić, nar. 134.

BÎVKA, *f.* obex serae, *skakavica. u zagonetci:* U našega Ivka gvozdena bivka, čim babu dirka. *(odgonetlaj: brava).* B. Mušicki.

BÍVÔ, bívola, *m.* bubalus. — *akc. u gen. pl.* bívôlâ. — i *je od staroga* y. ô *je na kraju postalo od* ol; *sa ô na kraju dolazi od* XVII *vijeka (vidi dalje primjer Gundulićev); sa* ol *dolazi još prošloga vijeka u jednoga pisca (vidi dalje) i našega vijeka (u Voltiđijinu rječniku i u Stulićevu, u kom ima i sa* o). *Postańem od lat.* bubalus, *koje je glasilo i* bufalus. *Dolazi od* XVI *ili* XV *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Daničićeva: samo su* ol *na kraju u Vrančićevu, Jambrešićevu i Voltiđijinu; sa* o *i sa* ol *u Mikalinu, Bjelostijenčevu* (bivoo, bivol) *i Stulićevu, samo sa* o *u Belinu* (151ᵇ) *i u Vukovu.* Tisuštu bivolь posla. Aleksand. nov. 100. Tisuć bivolov ueukih posla. Aleksand. jag. star. 3, 292. Taj ti črida biše od jakih bivoli. M. Marulić 14. Jak ubodon bivo muka. I. Gundulić 472. Kako ubodon bivo hodi ter po paklu reva. J. Palmotić, dubr. 16. Pritili . . bivoli. A. Vitaljić, ist. 65. K'o ubodon bivol muka. J. Kavańin 416. Kraj pakleni . . jak rasrđen bivo muka. N. Marči 70. Ne bi vidio bivola na slami. Poslov. dan. 70. A u kome *(Skadru)* nikad ništa nema, no se legu žabe i bivoli. Nar. pjes. vuk. 2, 567. *u jednoga pisca* XVI *vijeka može biti štamparskom griješkom* bivoj *o zvijezdi:* Ko je vela medvedica i mali medvedić i zmaj i ko je veliki bivoj. P. Zoranić 65ᵇ. — *pl.* Bivoli, *zovu se stijene u Dunavu u Đerdapu više Izlaza.* M. Đ. Milićević, srb. 952.

BÍVOL, *m. vidi* bivo.

BÍVOLÂR, *m. koji čuva bivole,* pastor bubalorum. XIV *vijeka u jednom spomeniku i u Jambrešićevu rječniku* (‚bubulcus‘). Prida kraljevьstvo mi bivolare. Glasnik II. 12, 71.

BÍVÔLČE, bivôlčeta, *n.* bubalus vitulus *samo u Vukovu rječniku.*

BIVÒLČIĆI, *m. pl.* datura stramonium L. *tatula.* J. Pančić, flora srb. 516. flora biogr.² 449. B. Šulek, im. 17.

BÍVOLICA, *f.* bubalis. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (151ᵇ), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* Sedam bivolica pritilih. F. Parčić 7. — *ukor čeljadetu koje ne će ili ne smije učiniti odmah što mu se kaže:* Bivolice Rade Baletiću. Ogled. sr. 110.

BÍVOLIČIĆ, *m. prezime* XIV *i* XV *vijeka.* Mon. serb. 156. 158. *pogrješka će biti* Bivočićь. Mon. serb. 465.

BÍVOLINA, *f.* 1. *augm.* bivo, ‚vilis bubalus, immanis bubalus‘ *u Stulićevu rječniku. i kao ukor čovjeku neokretnu,* ‚homo ineptissimus‘ *u rječniku Belinu* (151ᵇ) *i Bjelostijenčevu.* — 2. *meso bivolsko,* caro bubalina. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÍVOLOV, *adj.* bubali. *od prošloga vijeka, u rječniku nijednom.* Glavom bivolovom mni naresit J. Kavańin 288. Od rogova bivolovih. Đ. Daničić, psal. 22, 21.

BÍVOLOVINA, *f. koža bivolska,* pellis bubalina. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bivoljača.

BÍVOLSKÎ, *adj.* bubalinus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (151ᵇ), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu.* Bivolski sir. Mikalja 17. Bivolsko meso. Bjelostjenac 16ᵇ. Proždrlos . . jami se beza dna i bivolskom čudi sliči. N. Marči 67. Bivolska koža. Vuk, rječ. 24ª.

BÍVOLUJ, *adj. vidi* bivolski. *Samo u Stulićevu rječniku.*

BÍVOL, *adj.* bubali, bubalinus. *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. sada samo u mjesnim imenima; inače kad bi bilo u običaju, govorilo bi se samo u složenim oblicima:* bivolî. *Selu je Brčelima* XIV *vijeka išla međa* ‚u Bivoљ Slêdь‘. Mon. serb. 114. *istoga je vijeka jednoj ńivi u selu Krpenu (koje vidi) išla međa* ‚na Byvoљ Brodь‘. Glasnik 11, 135. — *od bivolske kože:* Protežući lukove bivoљe. M. Marulić 11. Bivoљ luk protežuć. P. Zoranić 46. — *što pripada bivolu:* Mač Kaštriotovića Juriše u ńegovoj ruci na jedan mali odsicaše bivoљe (‚bivolie‘) glave. F. Lastrić, od' 234. — *danas ima mjesto pod šumom i livadama u Srbiji u vračarskom srezu, koje se zove* Bivoља bara. Glasnik 19, 105. Livada u Bivoљoj bari. Sr. Nov. 1872. 849. — *isporedi* Bivoje Brdo.

BÍVOLJAČA, *f.* 1. *bivolska koža,* pellis bubalina. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U buǵaku koža bivoljača. Nar. pjes. vuk. 3, 438. — 2. *ńekoliko se mjesta pod ńivama i livadama u Srbiji tako zovu: u okrugu kragujevačkom:* Ńiva u Bivoljači. Sr Nov. 1866. 111. *u okrugu požarevačkom:* Ńiva u Bivoljači. 1865. 625. *u okrugu smederevskom:* Livada u Bivoljači. 1873. 1031.

BÍVOLJÂK, *m. ńeka zemja blizu Dečana tako se zvala* XIV—XVII *vijeka:* Zemju Byvoљakь. Mon. serb. 92. Na Byvoљaku. 559. *danas se ńeko mjesto pod livadama u Srbiji u ćuprijskom okrugu tako zove:* Livada u Bivoљak(u). Sr. Nov. 1872. 77.

BÍVOLJÂKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme:* Jovan Bivoljaković. Rat. 414.

BÍVOLJE, *n. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 127.

BÍVOLJE BŘDO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Schem. rag. 1876. 58. Statist. 106.

BÍVOLJSKÎ, *adj. sela Bivoja.* Bivoljska opština. K. Jovanović, reč. 127. Livada u bivoljskom kjuču. Sr. Nov. 1863. 228.

BÍVOR, *n. vidi* Bihor. *u pjesmi:* Po Bivora grada zgorio sam. Nar. pjes. vuk. 5, 541.

BIVÒVATI, bivujêm, *impf.* esse, *biti, doista biti. samo u jednoga pisca* XVII *rijeka:* Ako . . staviš oči tvoje u oni vikovńi i bivujući *(život).* M. Radnić 168.

BÍVSTVEN, *adj. vidi* bistven. *prošloga vijeka.* Stavno blaženstvo, koje se može zvati bivstveno oli naravsko. J. Matović 117. Ono priveliko, nedospiveno blaženstvo, koje nazivamo bivstveno, ima se postaviti u uživańu boga. 120. Ļubav bivstvenim načinom donosi sjedińeńe. A. Tomiković 52. — *adv.* bistveno: Tijelo i krv gospodina našega Isukrsta, koji no pod vrstom kruha i vina sa svojom dušom i božanstvom bivstveno i podpuno prebiva. E. Pavić, jezg. 54. Jesukrst . . se bivstveno uzdržuje u sakramentu tijela Jesukrstova. J. Matović 493.

BÍVSTVENO, *adv. vidi kod* bivstven.

BÍVSTVENÔST, bivstvenosti, *f.* essentia. *u jednoga pisca prošloga vijeku:* Bivstvenost priprave zadržaje se u tom da je duša od smrtnih gri(h)a očišćena. E. Pavić, jezg. 58.

BÍVSTVO, *n.* esse, *kao* biće *u ńekim značeńima i kao* bistvo. *Od* xvii *vijeka (vidi primjer Divkovićev), između rječnika samo u Belinu* (existentia 292a), *Bjelostijenčevu* (existentia 527b, substantia 1163a) *i Jambrešićevu* (substantia 955a). — 1. *kao* biće *pod* 1: Bivstvo, existentia. I. Velikanović, upuć. 1, viii. Od bivstva božjega, ili ti ima li bog? 1, 9. Kaži mi najprvo bivstvo božje, ili ti ima li istinito bog? 1, 9. Bolje je bilo za Judu da ne bude bio nego što je bio, da se tako prostire Isus prid noge jednoga čovika, kojega bivstvo jest gorje od nebivstva. A. Tomiković 50. — 2. *kao* biće *pod* 2: Pravo i bistveno Isukrstovo u eukaristiji bivstvo. I. Velikanović, upuć. 2, 49. Očito pokazuje se da je istinito i pravo Isukrstovo bivstvo u ovomu sakramentu. 2, 57. Gdi smo od pravoga bivstva tila i krvi Isukrstove u sakramentu eukaristije razložili. 2, 342. — 3. *kao* biće *pod* 3: Sva kolika stvorenja u svomu bivstvu jesu vele dobra. M. Divković, bes. 153. Za što je ime božje . . prislavno u svomu bivstvu. M. Divković, nauk 84. Kako duša is tijela izide, tijelo ostane mrtvo, izgubi sve uzorstvo i svu krepost, a duša ostane u svomu bivstvu. 269. Isukrst jest s otcem jedno bivstvo. 60. Sin budući prilika bivstva ńegova. I. Bandulavić 12. hebr. 1, 3. On jest u svomu bivstvu najveća istina. A. d. Bella, razgov. 239. Bog jest od bivstva oca prije vikova roden, i čovik jest od bivstva matere u viku roden. S. Badrić, nač. 19. Da je prava mati boga i čovika zajedno, i da je ńemu od pričiste krvi svoje dala bivstvo čovičansko. A. Kanižlić, utoč. 756. Kuda ću ići od obraza tvoga, koji si svagdi po bivstvu tvomu? A. Kanižlić, bogoļub. 158. Posvetilišta u vodenomu bivstvu stvorio jesi. J. Banovac, blagos. 358. Da se sve bivstvo kruha i vina u pravo tijelo i pravu krv Isukrstovu prisobstvuje. E. Pavić, jezg. 54. Pristavļena *(mana)* k ogńu ne rastapaše se i bijaše bivstva čvrstoga i neraspadavoga. Turl. blago 2, 232. Da se obraća bivstvo vina u krv gospodinovu. J. Matović 200. U trojstvu jednoga bivstva. 17. Svaka stvar oli se poznaje po bivstvu, oli po prilici i obliču. 118. Gvožde pristavļeno u ogńu, ogań prima i prem da se ne promjenuje ńegovo bivstvo, ništa no maņe čini da se cijeni bit što god razliko, to jest ogań. 119. Sve koliko bivstvo kruha obrati se u prisveto tilo Isukrstovo. B. Leaković, nauk 186. U komu se osobito bivstvo i kripost ovoga sakramenta stavļa. B. Leaković, gov. 77. Koliko se dotiče naravi i bivstva, uvik je među bogom i stvoreńem jedna neizmirna različnost. A. Tomiković 39. — 4. *kao* biće *pod* 4: Veli da bi volio priko onoga ogńa prijeći od istoka do zapada, nego li djavla vidjeti u oka trenutje, toliko je grub u svomu bivstvu, grubļi od svake stvari grube. M. Divković, bes. 177. Svakomu, ne razlikujuć doba, spol, bivstvo. Turl. blago 2, 232. — 5. *kao* biće *pod* 5: Bog je jedno vjekovječńe nepromjenļivo neskončano neizmjerno i svemoguće bivstvo. E. Pavić, jezg. 15. Da je bog vječno bivstvo ili ti sučanstvo. J. Matović 16.

BIZ, *m.* pisum arvense L. *u jednoga pisca našega vremena, koji je čuo u Dalmaciji.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *Od tal.* pisello. *isporedi* biž.

BÍŽA, *f.* canis, *pseto. isporedi* bizin. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomiņe da se govori u Crnoj Gori. Postańem može biti od tur.* büz, *koza.* On nagoni Kosovijem vranca, pred ńim biza samovoļna pođe. Nar. pjes. vuk. 3, 218.

BIZANAC, Bizanca, *m.* Byzantium. *isporedi* Vizantija, Bizancio. Saraceni porobišče Bizanac. I. Ančić, ogl. 185.

BIZANCIO, *m.* Byzantium. *isporedi* Bizanac. Gdje Bizancio bi njekada. I. Gundulić 531.

BIZANČANIN, *m.* Byzantius: Grajani da izginu, Bizančani jakno bijedni. J. Kavańin 185.

BIZANTIĆ, *m. prezime. prošloga vijeka u jednoga pisca:* Kanonika Bizantića. J. Kavańin 161.

BIZÀNTÎNSKÎ, *adj.* byzantius: Djelopravļe bizantinsko. J. Kavańin 180.

BIZDIĆ, *m. kao ukor mladu čeļadetu. u jednoga pisca* xvi *vijeka. ne zna se za cijelo treba li čitati* d *ili ģ; a ni z nije pouzdano. postańa tamna.* Stara sam, a ne znam koliko ovi ‚bizgjići' znaju. M. Držić 192. Vele t' ih znaš, ‚bizgjiću', nu hodi ovamo. 407. *isporedi* bizgov. *prema tome bi trebalo da glasi* biždić.

BIZEK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 62. Pregled 18. e *će biti po kajkavskom govoru umetnuto mjesto* a, *te po istom govoru i ostaje u svijem padežima:* Bizéka *itd.*

BÍZG, bȉzga, *m.* viscum, *omela, ļepak, veska. Od lat.* visco. *U jednoga pisca prošloga vijeka, tako bez* a *među* z *i g na kraju:* Prikladan tičaru, ki prilipo sviri, kad bizg, zanka, procip na tičicu piri. M. Kuhačević 36.

BÍZGÔV, bizgòva, *m. čovjek mlad, zdrav i jak a lijen. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* bizguļa *i* bizdić. *Postańa tamna.*

BÍZGUĻA, *f. žensko čeļade mlado, zdravo i jako a lijeno. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* bizgov.

BIZIKAĻKA, *f* siringa. *samo u rječnicima Jambrešićevu, Bjelostijenčevu* (‚bizikalka'), *Voltiģijinu* (‚bizikalika') *i Stuličevu* (‚bižikalika'). *isporedi* bzikaļka.

BIZIMOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 26.

BÍZÎN, bizina, *m.* canis, *pseto. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomiņe da se govori u Crnoj Gori. isporedi* biza. Lovci reku kadiji da bizini ostanu kod ńega. V. Vrčević, igre 51.

BIZÓVAC, Bizóvca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 100.

BIŽ, *m. vidi* biz. *u jednoga pisca našega vremena:* Biž, pisum sativum L.; biž ‚divji', pisum arvense L. B. Šulek. im. 17.

BIŽICA, *f.* mulctra, *muzlica, kravļača, dižva, siglo. samo u rječnicima Belinu* (502a) *i Stuličevu. Postańem može biti od sr. grč. βίσα* (vasculum), *βίσιον* (ampulla).

BIŽIĆ, *m.* pisum elatius. *na Cresu.* B. Šulek, im. 17. *postańem dem. od* biž.

BJÀKA, *f. tal.* biacca, *bjelilo,* cerusa. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu.* U bjaku, kom klače i kartaju obraze, otrovi najače i gnusobe ulaze. I. Gundulić 145. Moroidam lik: uzmi bjake, niki bili prah koji se kupuje u spečariji. J. Vladmirović, lik. 26. Što stekoše, sve u bjaku dašo. Nar. pjes. bog. 337.

BJÀKATI, bjàkâm, *impf.* cerussa illinere, *bijeliti (lice). Od* bjaka. *U jednoga pisca* XVII *vijeka. samo sa se, refleksivno:* Ako si se uresivala, bjakala, rudila. B. Kašić, zrc. 66. Žene koje so čersaju i bjakaju i mrče. 110.

BJASTÈMA, *f. tal.* biastema, blasphema, *hula.* XVI *i* XVII *vijeka. isporedi* bjaštema. Da se bude čuvati od bjasteme ali ti od psovke. A. Gučetić, roz. jez. 61. Najliše biastemom ali ti psovkom. M. Orbin 43.

BJASTÈMÂŃE, *n.* blasphematio. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, u koga je još* nje *na kraju mjesto* ńe. Iskorijepiti zlobu od bjastemanja. A. Gučetić, roz. jez. 36.

BJASTÈMATI, bjastèmâm, *impf. tal.* biastemare, blasphemare, *huliti. isporedi* bjastimati. XVI *vijeka u jednoga pisca:* Koji se nerazmišljeno kuno i bjastema ali ti proklina. A. Gučetić, roz. jez. 60. *isporedi* blasfemati.

BJASTÌMATI, bjastìmâm, *impf. vidi* bjastemati. XVI *vijeka u jednoga pisca.* Čuvati se da ne bjastimaš druzijeh. Zbor. 23.

BJAŠTEMA, *f. vidi* bjastema. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Napast od bjašteme i psosti ali mrmljanja protiva bogu. P. Radovčić, nač. 387.

BJĚČVA, *f.* tibiale. -je- *je u južnom govoru mjesto staroga ê, mjesto kojega je u istočnom govoru e a u zapadnom* i. *Akcenat se ne mijeńa, samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bjěčvê, bjěčvôm, *i oba zadńa u gen. pl.:* bjěčâvâ. — *Dolazi od* XV *vijeka i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva: u Vrančićevu:* hlača, caliga (15); *u Mikaljinu:* tibiale, caligae, supparum; *u Belinu:* tibiale (101a); *u Bjelostijenčevu:* caligulae, tibialia, velamenta tibiarum, hlačice, dokoleńače (128); *u Voltigijinu:* hlača, strumpf; *u Stulićevu:* tibiale; *u Vukovu:* ‚u gorńem primorju, strumpf, tibiale, čarapa, a u Hrvatskoj ženske dokoljenice'; *u Daničićevu:* tibiale. — *Postańem može biti od tal.* pezzolo, picciulo, *mlet.* picólo, *nožica.* — *Sada je najviše u običaju po primorju i susjednim krajevima; ali je još u početku* XV *vijeka bila poznata i na srpskom dvoru (vidi prvi primjer). isporedi i* ‚Bečvari'. — Pišete: a što mi ne daste nèkoje bêčvi (‚bêčbi') dobiti, a neka bihь toj odь vasь videlь. Bogь zna, kьde bismo videli da se bêčve mogu dostojno i bezь naše velike škode dobiti, i veće nego li bêčve radi bismo ti prikoristiti. Spom. sr. 1, 142. Ako vidiš *(u snu)* da imaš bječe lijepe. Zbor. 135. Sukńe bihu svrgli *(vojnici),* župe pripasali, rukavce uzvrgli, bičve podpasali. M. Marulić 13. Daj još bičve i pestole, da joj nisu noge gole. 201. Do ženskijeh bječava. M. Držić 213. Obuj se u bičve tvoje. Bernardin 91. djel. 12, 8. Bječve urešene na nogu nositi. M. Divković, bes. 571. Uputi se u Špańu . . . bosonog i bez bičava. B. Kašić, ign. 48. Tko ne bude imati haljinu dugašku, . . . bičve i postole. M. Bijanković 114. Tvoje su bičve sve okrpljene. N. Palikuća 27. Bićve od kostreti. 3. Slagat obje noge u jednu bječvu. Poslov. dan. 112. Djeveru ličnak i bječve. Vuk, kovč. 45.

BJEČVAN, *adj.* ad tibialia pertinens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje je u složenom nom. sing. masc.* ‚bječvni'. *s toga je riječ vrlo nepouzdana.*

BJĚČVÂR, *m. ko gradi bječve. između rječnika samo u Mikaljinu* (cerdo) *i u Stulićevu* (tibialium opifex). Od svoga zeta bičvara. M. Pavlinović, rad. 79. *isporedi* Bečvari.

BJEČVÈTINA, *f. augm.* bječva. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJĚČVICA, *f. dem* bječva. *od* XVI *vijeka; između rječnika samo u Stulićevu.* Taj bječvice umijo plesti. N Naljeković 1, 163. Imaš sajune, košulje, . . cokule, bječvice pletene. 253. Kragujca u bječvicah bez putila prodaje. Poslov. dan. 50.

BJĚČVINA, *f. augm.* bječva. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJEDAST, *adj.* aerumnosus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

BJEDAV, *adj.* aerumnosus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJEDBA, *f.* opera serva precaria, *dužnost po kojoj su nęgda ljudi manastirski radili manastiru poljske poslove osim dana brojem odredenijeh u koje su mu ih radili ili osim mjere kojom su mu zemlju obrađivali. bila je i ona izmjerena vremenom ili zemlom ili samijem poslom koji se ńom mogao raditi. kao da je bila nalik na mobu, koja može biti da je ostatak od ńe. — Dolazi samo* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 95. 3, 565). — *Postańem će biti od* bijediti, *u značeńu nagovarati, po tome kao* nagovor, *grč.* προτροπή. *da bi bilo od sr. ńem.* bëte (erbetene oder gebotene abgabe), *nov. ńem.* bede, *teško je misliti za to što nije prilike da bi iz Ńemačke bilo donesено ono što riječ znači.* — Meroрьhь ore 9 mьti, a sokalьnikь 6, i zamanicomь bêdbu pluga 3 mьti da oru, i tako da ga . . . povrьhu; . . . i livadu naždrêbicomь (‚nadь žrêbicomь') dêleće da kose bêdbu nakosicomь. Mon. serb. 565. Zgona da imь nê. Bêdbu da imaju *(mjeropsi),* i što se uzore bêdbomь tozi da se bêdbomь i sьvrьstuje. Glasnik 11. 12, 61. 133. Mon. serb. 98. Da oru crьkvi, što imь jestь zakenь, tri dьni jesteve zamanicomь i tri dьni prêmalêtine, i bêdьbu, i tri dьni sêna da kose zamanicomь. Glasnik 15, 277. Da imь nê ine rabote razvê zidanija i bêdbe dьnь. 305. Da rabotaju u nedêļi dva dni nadimicomь što imь veli igumьnь, i da oru bêdbu vsakoga žita, i vse svrьstovavše usuti. 305. I vlastele, koji se obrêtaju u crьkve, da oru vsakoga žita bêdbu, i što uzore, da zavlači. 305.

BJEDIV, *adj.* miserabilis. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJĚDĻIV, *adj.* 1. importunus. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jakože nèky ‚bêdlivь' i drьzostivь ugotovanije bêdy sьmatraje. Glasnik 22, 214. — 2. miserabilis *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJEDŃAHAN, bjedńahna, *adj. dem.* bijedan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i izmišljeno.*

BJEDŃAŠAN, bjedńašna, *adj. dem.* bijedan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i izmišljeno.*

BJÈDÔV, Bjedòva, *m. nadimak, koji dolazi mjesto prezimena od prošloga vijeka.* Popa Marka Bjedova. D. Obradović, bas. 326. Bjedov. Vuk, živ. 95. S Bjedovom. G. Petranović.

BJEG, *m.* ‚bjeg vražji', hypericum perforatum L. B. Šulek, im. 17. *može biti da bi trebalo čitati* bijeg.

BJÉGA, *f. koja bježi; samo u zagoneci:* Čuča

čuči, bjega bježi, skoči čuča te uvati bjegu *(odgonetlaj: mačka i miš)*. Vuk, rječ. 28b. — *isporedi* bijega.

BJÈGAC, bjèkca, *m. vidi* bjegunac. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akc. u gen. pl.* bjegácâ. Bjegac se drži jednoga puta, a poćera sto. Nar. posl. vuk, rječ. 28b.

1. BJÈGAN, *m. vidi* bjegunac. *u naše vrijeme. isporedi* bježan *i* bjeganov. Bež', Ivane begane, eto popa za tobom, nosi kopje za sobom. Ļ. Kovačević *(iz narodne pjesme)*. A bjegan je dognan do duhara. Osvetn. 3, 33.

2. BJEGAN, bjegna, *adj.* fugax. *u jednoga pisca prošloga vijeka. može biti da bi trebalo čitati* bijegan. Vode svu nazada uztegnuše bjegnu hitros tijeka plaha. J. Kavanjin 230.

BJÈGANA, *f. ime žensko. u istočnom govoru* Begana. Ļ. Kovačević.

BJÈGANOV, *adj. što pripada* bjeganu. *isporedi* bježanov. Bjeganova majka pjeva. S. Novaković.

BJÈGÂŃE, *n. vidi* bježańe. *od* XII *vijeka, između rječnika u Stulićevu, Vukovu i Daničićevu,* Vь pustyńu bêganija vašego. Glasnik 13, 361.

BJEGAR, *m.* cursor. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJÈGATI, bjègâm, *impf. vidi* bježati. *upravo je više puta bježati, ali se govori i za jedan put kao što se i bježati govori i za više puta. Dolazi od* XIV *vijeka (vidi primjer iz Spom. sr.), između rječnika u Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.*

1. *neprelazno: a) bez ičega od čega bi se bjegalo: bjega čeljade ili što se kao čeljade misli:* Rec'mo još, poklad kako ja bigati, kako korizma tad put mu priticati. M. Marulić 255. Suzana ne bjegaj. M. Vetranić 2, 354. Buduć komu god od ljudi sakrivil što godir, bjegal sam ja svudi. N. Dimitrović, 1, 81. 82. Zloban človik biga, kad ga tko ne tira. P. Hektorović 41. Mislim da su begali u duboka mesta. J. Rajić, pouč. 1, 17b. Pa devera potera; stade dever begati. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Stade bjegat' mlada niz avliju. 2, 179. Opet bega preko polja ravna. 3, 185. Pa on bjega glavom bez obzira. 3, 261. No mu Pavle ne dade bjegati. 3, 368. Neprijatelja koji bjega, ne ćeraj Nar. posl. vuk. 208. Kad stane vojska bjegati, pa bjega jedan za drugim. Vuk, nar. posl. 120. *bjega živinče:* Kazala lisica pčevši bjegati. Vuk, nar. posl. 93. *bjega smrt, kad se misli kao čeljade:* Želeć ja smrt prijat rad tuge ljuvene,.. bježi huda smrt od mene;.. za drugi mnim uzrok ne bjega sve takoj neg sveder er sumńi u misli u svojoj da ju ja ne otruju. D. Rańina 85. *bjega voda, samo u prenesenom smislu, kao ne dajući se kome napiti:* Moj pradid ne siga ustmi za man voće ni vodu, ka biga prem kad ju pit hoće. H. Lucić 192. *bjega noć, san:* Svitovna da je slas kako san, ki laže i biga oni čas, u ki se prikaže. H. Lucić 222. Brijeme je kratko i bjega ova noć. M. Držić 449. — *b) što se bjegańem u pravom ili prenesenom smislu ostavlja za sobom, može biti izrečeno: aa) u gen. s prijedl.* od: Bêgati otь jeresi. Glasnik 32, 253. — *bb) u dat.: kao uklańati se, kriti se, ne pokazivati se komu (isporedi* bježati): Uprelь jestь Petra, da bega mu, krivь bude. Spom. sr. 2, 45. — *cc) u instr. s prijedl.* pred, *čim se upravo kaže samo da je naprijed onaj koji bjega (vidi više kod* bježati): Kad bi bigali jelini prid lavom. M. Marulić 13. Prid nami bjegaš, jak da smo gusari. M. Vetranović 2, 354. Moja ljubičica biga prid manom. P. Zoranić 48b. Nemoj bigati prida mnom, Isuse moj, pusti se ljubiti meni. M. Jerković 20. — *dd) u infin. s poricańem ili bez poricańa (isporedi* bježati): Nemo' se sa mnome natjecat nikako o ovu vil, ka bjega nigdare tva ne bit. D. Rańina 27. Da se ne bojimo boreńa, da ne begamo udariti se. J. Rajić, pouč. 1, 43.

2. *prelazno: objekat je ono oda šta se bjega, u prenesenom smislu:* Sumńe, koje sržbu i svadu meu drazimi svak čas nite, bigaj. M. Pelegrinović 171.

BJÈGÂVKA, *f.* dissenteria. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJÈGAVO, *adv.* cursim. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJÈGLAC, bjègaoca, *m.* profugus. *u nom. sing. umetnuto je a pred zadńe suglasno da ne bude više suglasnijeh na kraju; u ostalijem padežima, u kojima ne dolazi više suglasnijeh na kraju, umeće se među g i* l, *koji bi stajali na kraju sloga, a tada se* l *iza umetnutoga* a *mijenja na* o, *ali dolazi i* l *nepromijenjeno* XVI *vijeka (vidi dalje primjer); u gen. pl., gdje se umeće* a *među dva suglasna koja stoje pred zadńim* a, *te se ni* l *ne mijenja ne stojeći na kraju sloga, glasi* bjègalâcâ. *umetnuto u nom. sing.* a *može ostati i u ostalijem padežima, a tada nema drugoga umetańa, nego glasi* bjeglàca *itd. (vidi dalje primjer). — Postańem od glagola koji sam nije u običaju drugačije nego složen* iz-bjeći, po-bjeći. *isporedi* bjegnuti. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika samo u Daničićevu.* Vratiše begalce otь Dunava. Glasnik 10, 276. Za bjeglacim u potjeru. M. Pavlinović, razg. 31.

BJÈGLIĆ, *m.* profugus. *u naše vrijeme.* Pa ni bjeglić ne izmaši gladan, jer ga stiže purak hladan. Osvet. 4, 43. — Drapethes Redt. J. Šloser, kor. 406. 408.

BJÈGNA, *f. ime žensko. prije našega vremena.* Bêgna. S. Novaković, pom. 46.

BJEGNÚĆE, *n.* fuga, *bijeg. samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJÈGNUTI, bjègnêm, *pf.* profugere, *pobjeći. Od* XVI *vijeka; između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Pak bude dalek tja od mene bjegnuti. D. Rańina 82b. Kad s' upregne il na mistu stoji, ne će kretat, il od straha bigne, da se jedva već umoran stigne. J. S. Reljković, kuć. 235. Da bjegnemo od grada do grada dok nademo pusta Budim-grada. Nar. pjes. bog. 253. Riječ reće, bjegnu na tragove. Nar. pjes. vuk. rječ. 28b. Bolje ti je bjegnut u kaure. Nar. pjes. juk. 540. Ona bjegnu u bijele dvore. Nar. pjes. petr. 1, 277.

BJÈGOTA, *m. ime muško, koje dolazi* XIII *vijeka a sada nije u običaju; između rječnika samo u Daničićevu.* Bêgota. Mon. serb. 12. 13.

BJEGOVIĆ, *m. selo u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 28. *lako može biti pogrješka mjesto* Begović.

BJÈGSTVO, *n.* fuga, *bijeg, bježańe. od* XIII *vijeka, ali samo u knigama u koje je moglo doći iz crkvenijeh knига; između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu.* Pogybe bêgьstvo otь mene. Domentijana 20, Danilo 184. Begstvu sebe vьdastь. Ļetop. šaf. 57. Negovo begstvo. J. Rajić, pouč. 3, 8.

BJÈGÛĆ, *part. i adj.* fugiens, fugitivus, fugax. *postańem je part. praes. act. od glagola koji sam nije u običaju drugačije nego složen* iz-bjeći, po-bjeći *itd. Dolazi od* XVI *do kraja* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (bjegući, fugax 332b. fluxus 740b) *i u Stulićevu* (bjeguć, fugitivus, fugax). — *a) upravo kao particip mjesto* bježeći

dolazi vrlo rijetko, i gdje dolazi ponajriše se može razumjeti i kao adj. lat. fugitivus, *ńcm.* flüchtig, *i tada se može mjesto nega misliti subst.* bjegunac *ili* bjegunica. Dančula mi odni gusa, ka me u san jošte tiri. Prid kom biguć, planin hvojko bile mi su brašno hode. A. Čubranović 142. Da li vrh nas vlas prostire, i kraļica je primoguća jedna žena, jaoh, bjeguća, bez poštenja i bez vire? I. Gundulić 24. Strijeļaše tej zvijeri bjeguće. M. Bunić 54. Ah biguća ovčico! M. Angel 22. Biti ću biguć na zemļi. P. Radovčić, nauč. 32. Ne mogući *(košuta)* jur nikuda bjegućega svrnut tijeka trepti od straha. D. Palmotić, christ. 74. Jedva końe uzjahaše da bjegući pašu slide, toliko se slijepo strašе. J. Palmotić, dubr. 372. Neprijateļu bjegućemu mjesto učini zlatom ravno. I. Kanavelić, iv. 177. Bjeguće paše bije. J. Kavańin 265. Zavika bjegućem napasniku. I. Đordić, ben. 109. Izmaknuvši se pobjegnu. Bjegući dakle . . ukloni se u Betaniju. Živ. is. 125. — *b) češće kao adjektiv* fugax: *aa) kao* brz: Ona brža od vjetra, bjegućа kako košuta ozrivši se na me reče mi. M. Držić 127. U ovomu životu tko mni miran moć biti, kako no otrok mlad, u vjetar bjegući postavļa on svu nad. D. Rańina 150. Krila strah pripe mi na noge bjeguće. D. Zlatarić 69. Tako i hpos, zvizda umrla svijetla lica, zlatna prama, bivši u oči moje uprla zrak bjegućа svoga plama, veļaše mi. I. Gundulić 242. Smrt . . biguća odveće. Đ. Baraković, vil. 315. U ńemu još bjegući duh se vrti. I. Kanavelić, iv. 71. Ona je *(jeka)* studen duh bjegući. J. Kavańin 405. — *bb) koji brzo prolazi, čega brzo nestaje, nepostojan:* To li je san ovi bjegući nekrepostan. Đ. Držić 402. Ńe je dar bigući. 385. Naglo bjeguće prem sasma radosti. D. Rańina 8b. O slasti bjegućа, o kratka radosti! 142. Bez pomoći višńe s nebi svijeta je stavnos svijem bjegućа. I. Gundulić 284. O bjeguće sasma vrijeme! o nekrepka sreću odveće! 369. Ako veće ti u stvari sad ove bjeguće na svijeti ufanje staviš tve, rijeti ću, pamet, ja, da cijela nije tvoja. F. Lukarević 310. Ki se oholi rad lijeposti tej bjeguće. M. Bunić 16. U taštinam ovega bjegućega svijeta. V. M. Gučetić, pohv. 10. Sjene bjeguće. V. Andriašević, nač. 29. Za što je sve to nestavno, sve laživo, sve bjeguće. V. Andriaši, put. 249. Bjeguće sreće i česti. I. Kanavelić, iv. 385. Da je bjegućе san u zori. 5. Uče nas . . biguće na veselje s krotkostju se ponašati. A. Vitaļić, ist. 7. Cesarovu vlas bjeguću. A. Vitaļić, ost. 182. U što si se tužna uzdala? jeda u cvijet od mladosti . . . al bjeguće u lijeposti? I. V. Bunić, mand. 29. Nit bi boga vječnom štetom za bjeguće slasti prodo. J. Kavańin 32. Dvoriste vi bjeguće me razblude. I. Đordić, mand. 38. Nastoja . . . bjeguću plemenitos poduśiti. I. Đordić, ben. 10. Kratko i bjeguće vrijeme. Besjede kr. 29. U jedan čas bjegući obrati u pepeo oni ogań osvetni ne samo gradove, nego i sva sela okolo. 150. Dobro vremenito i bjeguće. 27. Zemaļska i bjegućа dobra. J. Matović 84. U stvarima telesnijema i bjegućijema. 115. Kraļestva svjetovna jesu zemaļska i bjegućа. Časti i imańa što su drugo neg bjeguće jedno imuće. B. Cuceri 234. — *u jednoga pisca* XVI *vijeka i sa* št *mjesto* ć: Za stvari bjegušte s milostju božjome dobiva vjekušte. N. Dimitrović 93.

BJEGUĆAN, *m.* profugus, *bjegunac. u jednoga pisca prošloga vijeka samo u instr. pl.* Pokle Antenor s bjegućani prvi kamen hitio bješe da tu uzdigne nov Palladij. J. Kavańin 206.

BJÈGŪN, bjegúna, *m.* profugus, *bjegunac. samo od* XIV *do* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Moje sьgrêšenije bêguna otь mene sьtvori to. Domentijanb 205. Bêgunь byvajetь. Ļetop. šaf. 55.

BJÈGUNA, *f. ime žensko. prije našega vremena.* Bêguna. S. Novaković, pom. 46.

BJEGÚNAC, bjegúnca, *m.* profugus. *Akc. u gen. pl.:* bjègûnâcâ. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova.* To pošteńe biguncem izkaza. M. Kuhačević 123. Za što mene kano begunca lancima vežete? J. Rajić, pouč. 2, 83. Od begunaca skupi se vojska. M. Nenadović, mem. 76. Bjegunac se drži jednog puta, a počera sto. Nar. posl. vuk. 14. Bježeći od nekoga zamoli ļude koji su kupili sijeno, te ga sakriju pod plast; . . kad počera tu stigne i zapita za bjegunca, ļudi oni odgovore: kako on reče, do jako je preko devet brda. Vuk, nar. posl. 63. Bićeš potukač i bjegunac na zemļi. Đ. Daničić, 1moj 4, 12. — *tako se zove i divļi roj koji poslije nekoliko dana uteče iz košnice.* J. Živanović, rječ. 11.

BJEGÚNČE, bjegúnčeta, *n.* puer profugus, mulier profuga; *dijete koje pobjegne kuda za što god, kao i bjegunac, i žena koja pobjegne od muža, kao bjegunica. u naše vrijeme, samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se za ženu govori u Boci).*

BJEGÚNICA, *f.* profuga. *Akc. u gen. pl.:* bjegúnîcâ, *gen. sing.:* bjegúnicê, *instr. sing.:* bjegúnicôm. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — a) žensko čeļade koje pobjegne kuda za što god: tako će biti u vraćańu oko pčela:* Nenavidnici i nenavidnice niz ulicu; bjegunci i bjegunice niz ulicu. Vuk, živ. 2. — *b) djevojka koja pobjegne od roditeļa da se uda za koga joj oni ne dadu:* Da nije ugrabļeńe ali umaknuće divojke, da nije silom i na sramotu, . . da nije bigunica. L. Terzić 175. Bjegunica nekutńica. V. Bogišić, zbor. 297. Ima poslovica: Begunica pre begunica i posle. M. Đ. Milićević živ. 1, 61. — *c) žena koja od muža pobjegne u rod.* Da ne reče, e ste bjegunice. Nar. pjes. vuk. rječ. 28b. Udovice trle i topile, bjegunice na rosu nosile. Nar. pjes. juk. 236.

BJEGUNOVCI, Bjegunovaca, *m. pl. selo u Braničevu* XIV *vijeka.* Glasnik 24, 265. *gdje je griješkom naštampano* Bugunovьci.

1. BJÈL, bjèla, *m.* quercus sessiliflora Sm. J. Pančić, flora srb. 626. flora biogr.2 361. B. Šulek, im. 17. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji samo da je nekakav hrast). isporedi* bjeļig, ļutik.

2. BJÈL, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Bêlь Šutь. Glasnik 25, 272. *u spomeniku latinski pisanu dolazi* XI *vijeka po zapadnom govoru* Bil. F. Rački, doc. 53. *je li vokal bio kratak ili dug, po tome treba li po sadašńem govoru čitati kako je stavļeno ili može biti* Bijel, *sada se ne zna.*

1. BJÉLA, *f. u zagoneci:* Bjela bjelu zove: daj mi bjelo b'jela ļeba ispod b'jela skuta *(odgonetļaj: ovca i jagńe).* Vuk, rječ. 28b.

2. BJÈLA, *m. ime muško. tako uz ime* Uroš, *nazivaju ļetopisci djeda Nemańina:* Bêla Urošь. Ļetop. šaf. 57. 68. *i kraļa Uroša hrapavoga:* Bêla Uroš 60. *u stranim spomenicima tako se bez imena* Uroš *naziva župan trebiński* IX *vijeka:* Bela. F. Rački, doc. 359. 408. *dolazi i u poznije vrijeme, ali se ne može znati je li muško ili žensko:* Bêla. S. Novaković, pom. 47. *u naše vrijeme dolazi također kao muško ime, ali se može čitati i* Beļa: Bela da ima isplatiti. Prot. šab. mag. 154. — *treba li prvi slog čitati kako je stavļeno, sada se ne zna. isporedi* Bela.

BJÈLAC, bjèlca, *m.* 1. *u Bosni hajduk ne pravi nego čovjek kućevan koji samo po nekoliko dana ide s pravijem hajducima dokle što ne zadobije pa se opet vrati kući. on se zove i* bijeli hajduk. M. Ružičić Bjelci su ‚polu hajduci', koji se ob dan nalaze doma a noću odbijaju'. Osvet. 4, 45. Prvļe reda pokorijenit bjelce. Osvet. 4, 45. — 2. *ńeka vinova loza:* belac. B. Šulek, im. 12.

BJÈLAČA, *f.* 1. *bijela muška suknena haļina s rukavima, koja se u Hercegovini i Crnoj Gori nosi kao u Srbiji guń, samo što se po bjelači opasuju, a po guńu ne. u Crnoj se gori zove i guńina. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu, gdje je tako i protumačena. isporedi* biļača. Pod bjelaču kordu pripašite. Nar. pjes. bog. 235. Dlaka po dlaka, eto bjelača; zrno po zrno, eto pogača; kapļa po kapļa, eto Moraća. Nar. posl. vuk. 59. Do 12 godine ide muško dijete u bjelači bez gaća. V. Bogišić, zbor 72. — 2. *bijela čarapa.* M. Kovačević. — 3. *ńekaka breskva:* belače. B. Šulek, im. 12. — 4. *bijêla krmača.* Ļ. Kovačević. — 5. *bijelâ vâš,* pediculus vestimenti. Ļ. Kovačević. *isporedi* bijelka *i* vâš.

BJÈLAČINA, *f. augm.* bjelača. *prošloga vijeka.* Obucite vlaške bjelačine, pod bjelaču kordu pripašite. Nar. pjes. bog. 235.

BJÈLÂĆ, bjeláća, *m. vojnik s bijelijem remenjem preko prsi.* Poletiše bilaći soldati. Nar. pjes. juk. 301.

BJELAĆEVAC, Bjelaćevca, *m. selo ńegdje između Sitnice i Drenice* XIV *vijeka, može biti isto koje je sada na karti zapisano* ‚Belaševce'. Glasnik II. 12, 27. 96.

BJELÀDIN, *m. ime muško.* S. Novaković, pom. 47. *isporedi* Bjeladinović.

BJELÀDINOVIĆ, *m. prezime po ocu Bjeladinu.* I od Risna Bjeladinovića. Nar. pjes. vuk. 5, 285.

BJÈLÂJ, Bjelája, *m. ime mjestima. Od* bio, bijela, *po čemu mjesto* je *dolazi i* c *po istočnom govoru i* i *po zapadnom. — a) u hrvatskoj krajini: aa) u slunjskom kotaru dva sela, jedno blizu sela Barilovića a drugo blizu sela Velemirića:* Belaj. Schem. zagr. 1875. 83. 85. Razdjeļ. kr. 21. *— bb) selo blizu Gospića:* Bilaj. Schem. segn. 1871. 30. Razdjeļ. kr. 17. *ondje je bio i grad:* Kada idoh u Liku i pridoh pod Belaj. Mon. croat. 199. *od grada su sada zidine:* Bilâj, Bilája. Vuk, rječ. 25a. *— b) blizu Spļeta neko mjesto* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanom, u kom ima pred sobom* a, *kao da bi s ńim bilo mjesto adjektiva:* Ipsa(m) terra(m) a Belay; . . in loco ubi dicitur a Belay. F. Rački, doc. 153. *— c) varoš u Bosni u okrugu bihaćkom:* Bilaj. Zemļ. bos. 50. Bjelaj. Statist. 52. K Bjelaju. Glasnik 20, 324. Bêlaj. S. Novaković, pom. 127. — *Neki stavļaju ake.* Bjêlaj. Glasnik 22, 49. *vidi naprijed kako je zabiļežio Vuk.*

BJELÀJCI, Bjêlâjâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 50. M. Ružičić.

BJELÀJICA, *f. bijela čarapa,* tibiale album. *samo u Vukovu rječniku.*

BJÈLÂJKA, *f. vidi* Beļajka.

BJÈLÂJKE, Bjêlajâkâ, *f. pl. selo u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 27.

BJÈLÂJSKÎ, *adj. što pripada Bjelaju (u Bosni):* Bilajsko poļe. Zemļ. bos. 2. Bjelajsko poļe. Glasnik 20, 324.

BJÈLÂK, bjeláka, *m. ńeka loza vinova, jedna bijela a druga crna grožđa.* B. Šulek, im. 12. *je li mu akcenat taki kaki je stavļen, ne zna se za cijelo.*

BJÈLÂKOVIĆ, *m. prezime, od imena* Bjelak, *koje samo nije u običaju. u istočnom govoru:* Belaković. Vuk, nar. pjes. 3, 584. Rat 345.

BJELÀKSATI SE, bjelàksâm se, *impf. vidi* bjelasati se. k *će biti mjesto* h. Bilaksa se odića na divojci; koń se po poļu bilaksa; pjena se bilaksa. M. Pavlinović. Bilaksaju se potoci. M. Pavlinović, spis. 422.

BJELALOVAC, Bjelalovca, *m. selo u Bosni u sarajevskom okrugu blizu Busovače.* Statist. 15.

BJÈLAN, *m.* 1. *ime muško. prije našega vremena.* Bêlanь. S. Novaković, pom. 47. — 2. *bio koń, bijelac:* Vež' mješinu, a jaši bjelana. Nar. pjes. juk. 218. Natovari . . djevojku za se na bjelaua. Nar. prip. bos. 1, 128. — 3. *nož bijelih kora:* Ah! da tvoju moj sječe bjelane. Osvet. 4, 63. — 4. cylidrus Latr. J. Šloser, kor. 480. 481.

BJELÁNAC, bjelánca, *m. vidi* bjelance. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJELÀNCE, *n.* albumen, *bioce Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bjêlânâcâ. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (60a), *Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* Pomaza oči žnčju, i poče mu s očiju padati kakono bilance od jaja. A. Kačić, kor. 277. Dalaku likarija: uzmi trave sporiša, dva ili tri bilanca od jaja i brašna i malo kvasine, pa metni u peć u vatru. J. Vladmirović, lik. 10. U oči Ivańa dne gdjekoje djevojke metnu bjelance od jajeta u čašu vode te prenoći pod strehom, pa na Ivań dan u jutru po ńemu nekako pogadaju hoće li se skoro udati. Vuk, živ. 68. *— miješajući se s riječima kojima se osnova svršuje na* et, *nalazi se i s takom osnovom od prošloga vijeka:* Izvadi sama belanceta u jednu činiju. Z. Orfelin 173. S belancetom. M. D. Milićević, živ. 2, 41.

BJELANI, *m. pl. selo u Hercegovini u mostarskomu okrugu.* Statist. 107. 131. *pišu ga i* ‚Bjeljani'. 107. *a na karti* ‚Beljani'. *isto će biti mjesto koje se spominje prije našega vremena samo po imenu:* Bêlani. S. Novaković, pom. 127.

BJÈLANOV, *m. adj. prezime, po ocu Bjelanu.* ‚Bellanov'. Boca 9.

BJÈLANOVAC, Bjèlanôvca, *m. selo u slavonskoj krajini blizu Gradiške.* Razdjeļ. kr. 13.

BJÈLANÔVCI, Bjèlanovâcâ, *m. pl. dva sela u Srbiji: jedno u niškom okrugu a drugo u vraňskom.* Sr. Nov. 1879. 175. 176. *mještani im govore akus. za nom. i starim akcentom, istočnim govorom:* Belânovce. Otagb. 4, 355.

BJÈLANOVIĆI, Bjèlanovîćâ, *m. pl. selo u Bosni u zvorničkom okrugu.* Statist. 98.

BJÈLANOVO SÈLO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Belanovo selo. Schem. zagr. 1875. 163. Pregled 73.

BJELÁŃAK, bjeláńka, *m. vidi* bjelance. *samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku, u oba kajkavski* ‚belanyek'.

BJÈLÂS, *m. nadimak, koji dolazi mjesto prezime od prošloga vijeka. zapadnim govorom:* Mijo Bilas. Norini 63. Cvitan Bilas. 84. *istočnim govorom:* P. Belas. Schem. zagr. 1875. 258.

BJELÀSÂŃE, *n.* albicatio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bjelasati se.

BJELÀSATI SE, bjelàsâm se, *impf.* albicare. *dem.* bijeļeti se. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U jedan put opazi gde se nešto kroz pomrčinu u šumi belasa. Nar. prip. vuk. 168. *isporedi* bjelaksati se.

BJELÀSICA, *f.* 1. *planina u Hercegovini kod Gacka.* Vuk, rječ. 28b. Glasnik 20, 303. 331. *po-*

grješka će biti ‚Bjèlâsica'. Glasnik 22, 49. — 2. *planina u Crnoj Gori blizu Kolašina.* Glasnik 40, 27. 30. Nek ih vodi preko Bjelasice. Nar pjes. vuk. 5, 405. — 3. *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom:* Belasica. K. Jovanović, reč. 129. — 4. *neko mjesto blizu Kosova u području vladike novobrdskoga* XVII *vijeka:* Kadiluk̀ь Novo Brьdo, Janevo, Priština, Vlьčitrьn., Trêpča, Belasica. Glasnik 25, 45. — 5. *neki kraj negdje na Zletovskoj rijeci, u kom je bilo selo Gabrovo* XIV *vijeka:* Više Gabrova u Bêlasici. Glasnik 24, 239. *isporedi* Gabrovo.

BJÈLAST, *adj.* subalbus, *subjel, subjelast. samo u Stulićevu rječniku* (‚albus'): vo bjelast.

BJÈLÂŠ, *m.* 1. *bio koń, bijelac. u Vukovu rječniku.* A najdaļe paša na bjelaša. Nar. pjes. vuk, rječ. 28b. — 2. *nekakav morski rak, koji se zove i* lap, birac travaš, šuškavac, magaretaš. L. Zore, rib. 22.

BJÈLÂŠNICA, *f. planina u Bosni blizu Sarajeva.* Vuk, rječ. 28b. *Grješkom pišu* Bjelaščica *i* Bjelaštica. Glasnik 20, 269. 22, 31.

BJÈLATAST, *adj.* albidus, *bjeličast. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Marga u boji ili masti svojoj jest ili plava ili sivasta ili bjelatasta. I. Jablanci 33.

BJELAUR, *m. ime bratu cara bugarskoga Mihaila* XIV *vijeka:* Bêlaurь. Danilo 193. Belaura. Glasnik 49, 18.

BJÈLÂV, *m. ime volu.* Ļ. Kovačević.

BJÈLAVA, *f.* 1. *bijela krava. samo u Stulićevu rječniku.* — 2. *selo u Hercegovini u mostarskom okrugu.* Statist. 107. — 3. *kao zaseluk Sarajevu, koji se u pjesmi naziva i grad.* Oko ńega Bistrik i Bjelave. Nar. pjes. petr. 3, 483 Do Bjelave grada bijeloga. 3, 487. — 4. *planina u Bosni između Sarajeva i Rogatice.* Zemļop. bos. 31. 32. — 5. *planina u Srbiji blizu Pirota.* Otaģb. 5, 598.

BJÈLAVIĆ, *m. prezime; jamačno od ženskoga imena* Bjelava, *koje sada nije u običaju. a) kao prezime dolazi* XVII *vijeka:* Bilavić. Norini 56. Schem. bosn. 1864. 98. Bjelavić. A. Kačić, kor. 452. — *b)* ‚Belavić selo', *selo u hrvatskoj krajini, u slunskom kotaru.* Schem. zagr. 1875. 83. Razdjeļ. kr. 10. *isporedi* Bjelavići.

BJÈLAVIĆI, Bjèlavîĉâ, *m. pl. dva sela u Bosni u sarajevskom okrugu, jedno u kotaru fojničkom a drugo u visočkom.* Schem. bos. 1864. 19. 54. Stat. 15. 24. *isporedi* Bjelavić.

BJELAVINA, *f.* 1. *zaseluk selu Bokšiću u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj:* Belavina. Pregled. 106. — 2. *u moru malo plitko mjesto gdje se more bijeli od pijeska:* Motrio sam u morskoj pučini gdje obotnica ispuha pješčinu na bjelavini, i načini sebi dvore da se širi, leže i u mutnijem vremenima glavu zakloni. S. Ļubiša, prič. 55.

BJÈLÂVKA, *f. ime kravi.* Ļ. Kovačević.

BJELČICA, *f. neka gljiva koja raste na bukovu panju.* B. Šulek, im. 17. *glasi li daista* bjelili bijel-, *ne zna se za cijelo.*

BJÈLEG, *m. vidi* biļeg. *u Vukovu rječniku, gdje se veli da se tako govori u Crnoj Gori.* Zla bjelega na putaļa tvoga. Nar. pjes. vuk, rječ. 28b.

BJÈLEGA, *f. vidi* biļega. *u Crnoj Gori.* Crnu kapu oda zla bjelegu. P. Petrović, šćep. 25. Vjeru daju i daju bjelegu, bjelega je Mratinske poklade. Ogled. sr. 19.

BJÈLEHNIN, *adj. što pripada čovjeku po imenu Bjelehni, ali to ime samo ne doluzi.* XIV *vijeka:* Bełehnine hćere. Glasnik 35, 121. Uzь Bełehninu zemļu. 121.

BJELÈNGUZA, *f. neka riba morska.* L. Zore, rib. 19.

BJELEŃ, *m. prezime talijansko, koje se talijanski pisalo* Belegno. XIV *vijeka:* Knezu dubrovьčkomu Filipu Bêleńu. Spom. sr. 2, 48.

BJELÈŠINA, *f.* calamagrostis epigeois Roth.: belešina. J. Pančić, flora biogr.[2] 411. B. Šulek, im. 12. *isporedi* bjelušina.

BJELETINIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Predь Pavlomь Bêletinićemь plovanomь baškimь. Mon. croat. 53.

BJELÈUSNA, *f. suludasto čeļade muško ili žensko. u Srbiji istočnim govorom:* beleusna. Ļ. Stojanović. *postańem od* bijela usna, *a po tome će biti upravo onaj u koga je bijela usna, još nije crna, još nema brkova, mlad, a po tom lud. isporedi* beļiti se.

BELÈUSNAST, *adj. suludast. Od* beleusna. Ļ. Stojanović.

BJELÈUŠA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom:* Bjeleuša. Vuk, dan. 2, 63. Beleuša. K. Jovanović, reč. 162. *isporedi* bjelouhast. Tu vojvode pristigoše Turke ispod kršna brda Kukutnice kod Čepova i kod Bjeleuše Nar. pjes. vuk. 4, 526.

BJELÈUŠKÎ, *adj. sela Bjeleuše:* Beleuška opština. K. Jovanović, reč. 162.

BJELGLAV, *m. prezime, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Belglav. J. Kavańin 134.

BJELHAN, *m. ime muško,* XIII *vijeka:* Kaznьcь Bêlьhanь. Mon. serb. 33. *isporedi* Biohanić.

BJELHANIĆ, *m. vidi* Biohanić.

BJÈLICA, *f. i m. ime rijeci, kraju, poļu, planini, selu, čeļadetu muškom i ženskom, plemenu, a i drugo što bijelo zove se tako. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bjêlîcâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bjèlicê, bjèlicôm.

1. *rijeke: a) u Srbiji u jagodinskom okrugu rijeka koja utječe u Moravu kod Jagodine:* Belica. M. Đ. Milićević, srb. 178. Niva kod reke Belice. Srp. Nov. 1867. 602. 1870. 176. — *b) rijeka u Srbiji u čačanskom okrugu, koja utječe u Moravu.* M. Đ. Milićević, srb. 646. A čuvaj mi devet vodenica niz Bjelicu i niz Moravicu. Nar. pjes. vuk. 2, 169. Pa ih daļe tjerat' otidoše, . . na Bjelicu vodu natjeraše. 4, 352. Od Jelice do vode Bjelice. 4, 359. — *c) rijeka u Srbiji u kneževačkom okrugu koja utječe u Timok blizu Srŕliga.* Glasnik 19, 290.

2. *kraj, stara župa: zemļa kroz koju teče rijeka spomenuta pod* 1, *a. zvala se također* Bjelica XII—XIV *vijeka:* Priobrêtohь . . . odь grьčьske zemļo . . . Zagrьlatu, Lêvьče, Bêlicu, Lepenicu. Mon. serb. 4. Lêvьče, Bêlicu. Sava 1. Selo u Bêlici Trьnava vyše Dobrańe. Glasnik 24, 273. *isporedi* Lijevač, Lepenica, Trnava. *naziva se župa* XIII *vijeka:* Sije župe priložihomь podь vlastь sijej crьkvi *(Žiči):* . . Lepenici obê, Bêlica, Lêvočь, Lugomira. Mon. serb. 13.

3. *poļe u Srbiji u okrugu kragujevačkom blizu manastira Voļavče:* Us poļe Belicu. Glasnik 25, 68.

4. *planina u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik 19, 290. — *štamparska pogrješka mjesto* Jelica *(koju vidi):* U Bjelici, visokoj planini, tu ih jedna vojska susretnula, Jelicom ih gorom poćeraše. Nar. pjes. vuk. 4, 351.

5. *sela: a) u Međumurju:* Belica. Schem. zagr 1875. 136. *spominje se* XVI *vijeka:* Na Belici. Mon. croat. 266. — *b) u Srbiji u okrugu jagodinskom, na rijeci Bjelici:* Belica. K. Jovanović, reč. 107.

6. *ime muško:* XIV *i* XV *vijeka:* Bêlica Iževaliće. Mon. serb 190. Bêlica Bêlьhaniće. 257.

7. *ime žensko, prije našega vremena:* Knez Milat

Omućević oženi se Bilicom Tasovića A. Kačić, kor. 461.

8. *jedno pleme u Crnoj Gori zove se u mn.* Bjelice, *a čovjek iz toga plemena* Bjelica: *a) pleme:* Pa je šiše u pleme Bjelice. Ogled. sr 403. Opremi ih u Bjelice tvrde. Nar. pjes. vuk. 5, 358. Veli Senić iz Bjelica Živko. Ogled sr. 94. *isto se pleme naziva i mjesto:* Krcun Savo od mjesta Bjelica. Nar. pjes. vuk. 4, 78. — *b) čovjek iz toga plemena:* Dva Ńeguša i dvije Bjelice. Nar. pjes. vuk. 4. 36. Po imenu Joviša Bjelica. Ogled sr. 398.

9. *između bila pridijeva se gdjekojemu bijelu roda radi: a) pšenici:* Još je lipši cipar nasrid mora, u ńem reste bilica pšenica. A. Kačić, razgov. 172. Ja posijah bjelicu šenicu. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Od ruke mu ništa ne rodilo: ni u poļu bjelica šenica, ni u brdu vinova lozica. 2, 310. Polegla je bjelica šenica. 1, 457. Ona čini belicu šenicu. 2, 8. — *b) bijeloj jabuci, trešńi, šljivi. u Vukovu rječniku. krušci, smokvi i maslini.* B. Šulek, im. 12. ļ5. 17. — ‚trava belica', poa pratensis L. B. Šulek, im. 412.

10. *kao pod* 9 *pridijeva se i gdjekojoj životińi: a) ovci, ali samo u zagonetci:* I u mene i u tebe i u ovce belice i u zrna šenice, imena mu nejma a pogodit' se ne može *(odgonetļaj: rupa pod nosom).* Nar. zag. nov. 196. — *b) jarebici:* Orebice bilice, to su naše diklice. Nar. pjes. ist. 3, 18.

11. *riba koja se zove i* bijelka, alburnus. *u Bjelostijenčevu rječniku* (belica 9b). *vidi* bijelka.

12. *bijelâ zemļa; vidi kod* zemļa. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Među piskom i bilicom sridńe. J. S. Reļković, kuć. 261.

13. *bijelâ nedjeļa, koju vidi kod* bio, bijela. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Vrime se vazmeno razumi od nediļe cvitnice uklapajući do nediļe bilice, t. j. do osmine vazmene ili ti do maloga uskrsa. A. Kadčić, bogosl. 148.

BJÈLIČAST, *i* bjeličast, *adj.* albidus, *ne sa svijem bijel nego skoro bijel, ali tako da se u bjeloći gubi svaka druga boja. U naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu* (‚weisslich, albidus'). Maļavo i beličasto *(naliče u listu od loze skadarke).* P. Bolić 1, 37.

BJELIČICA, *f. ńeka šljiva u Hrvatskoj:* bjeličica, *i neka smokva u Dalmaciji:* biličica. B. Šulek, im. 15. 17.

BJÈLIČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom:* Biličić. Statist. 63. *isporedi* Bjeličići.

BJÈLIČIĆI, Bjèličîćâ, *m. pl. selo koje je bilo* XIII *i* XIV *vijeka ńegdje blizu Peći u staroj Srbiji:* Bêličišti. Mon. serb. 58.

BJÈLIČKÎ, *adj. a) što pripada rijeci Bjelici, što je na ńoj: aa) na Bjelici u okrugu jagodinskom u Srbiji:* Srez belički *(sreska kuća u Jagodini).* K. Jovanović, reč. vi. 106. — *bb) na Bjelici u čačanskom okrugu u Srbiji:* U bjeličko poļe išćeraše, na Bjelicu vodu naćeraše. Nar. pjes. vuk. 4, 352. — *b) što pripada plemenu Bjelicama (vidi kod* Bjelica): Dva momčeta, te krasna bjeličke. P. Petrović, vijen. 32.

BJÈLIĆ, *m. prezime; od* XV *vijeka:* S Stepkomь Belićemь. Spom. sr. 2, 106. Ivana Belića. Mon. croat. 108. Jedno Bjelić, drugo Zlatnokosić. Nar. pjes. vuk. 3, 54. Protužio Bjelić Igńatije. 4, 273. Spasoje Bjelić. Rat. 270. *isporedi* Bijelić.

BJÈLIĆEV, *adj. što pripada Bjelića:* Dok ne pukne puška Bjelićeva. Nar. pjes. vuk. 4, 282.

BJÈLIĆI, Bjèlîćâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom:* Bjelići. Statist. 123. *isporedi* Bjelić.

BJÈLIDBA, *f. radńa kojom se bijeli platno,* insolatio. *samo u Vukovu rječniku.*

BJÈLIGRÂD, *m. vidi kod* Biograd.

BJÈLIJA, *f.* 1. *bijela pogača. u pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku* (‚belija'): Arami im pogaču belijn. Nar. pjes. vuk. rječ. 21b. — 2. *ńeka pšenica, istočnim govorom* belija, triticum turgidum L. J. Pančić, bot. 162. B. Šulek, im. 12. Ļ. Kovačević. *isporedi* bjelica.

BJELÌJÂNKA, *f. ńekaka kruška u Srbiji u užičkom okrugu.* Vuk, rječ. 29a. B. Šulek, im 17.

BJELIK, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je* pupak *u smokve:* Kad smokvencu listi okruže, čuje ļeto, za to ih meće; ti i bjelici kad opruže, znajte da je blizu veće i na vratih Isus. J. Kavańin 559.

BJÈLIKA, *f.* 1. alburnum, *beļ, bakuļa. u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori.* — 2. *zova,* sambucus. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović. Malo koje godine da se šuma ne zapali *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci kotorskoj),* pa i čitava planina izgori, osobito ako je lučeva ili mulika ili bjelika. V. Bogišić, zbor. 627. — 3. *ńekaka trešńa i šljiva:* belika, bjelika. B. Šulek, im. 12. 17.

BJELIKAR, *m.* cacalia: belikar trava. Bjelostjenac 200a. B. Šulek, im. 12. *isporedi* serovka.

BJÈLIKOVINA, *f.* lignum sambuci, *zovina.* M. Pavlinović. *isporedi* bjelika.

BJÈLÎLNÎK, *m.* fullo, *bjeļar.* XVI *vijeka u knizi u kojoj se jezik miješa s crkvenijem. između rječnika samo u Daničićevu.* Petarь belilnikь. Glasnik 10, 245.

BJÈLILO, *n.* 1. albedo, candor, *bjeloća. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (140b) *i Stulićevu.* Koje se čuvaju da ih ne opali zraka sunčana, da ne izgube bilila i rumenila na obrazu. D. Rapić 97. Ono tvoje rumenilo u što se je prominilo? sva je lipost i bililo smrtna tamnost i blidilo. P. Knežević, pism. 10. Čuvat koži u ladu bililo. J. S. Reļković. kuć. 295. — 2. *mjesto gdje se bijeli platno,* locus insolandis linteis. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Joka bjeli na bjelilu platno. Nar. pjes. vuk. 1, 616. Jedna uze ubeļeno platno, pa ga nosi opet da bijeli, i odlazi tamo na belilo. 2, 119. — 3. *prańe,* lotio, *u Bjelostijenčevu rječniku.* — 4. *čim se lice bijeli,* cerussa. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Vukovu.* Ako obraz tvoj pomazuješ bjelilom i rumenilom po majstori učińenijem. M. Divković, bes. 284. Načiniti se bililom. Mikaļa 17b. Koja s velikijem nastojańem namišta se i napravļa bjelili. M. Radnić 266. Boga istog oće nadmetnut s djavaoskim zanatom bilila i rumenila svoga. F. Lastrić, ned. 327. Rumenilom lice i bililom mažem. A. Kanižlić, rož. 41. Ovo lice sam često bililom pomazala. I. J. P. Lučić, razg. 31 Ako se koja žena bililom, rumenilom ili drugim čim maže. I. Velikanović, upuć. 2, 111. Na dan joj je po oke bjelila. Nar. pjes. vuk. herc. 170. Na ń udara bakam i bjelilo. 13. *u prenesenom smislu:* Još jesu bilila i rumenila za opačine. A. d. Bella, razg. 40. Pripovidańe ne ima biti bililom i rumenilom pomašćeno. 170. — 5. *‚platno koje se ne pere samo, nego se i izbijeli, platno finije'.* M. Pavlinović.

BJÈLÎĻA, *f. žena ili djevojka koja bijeli platno, bjeļarica,* insolatrix. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Haļine ńegove postadoše sjajne i vrlo bijele kao snijeg, kao što ne može bjeliļa ubijeliti na zemļi. Vuk, mar. 9, 3.

BJELIMIĆI, *m. pl. selo u Bosni:* Nek je nosi

preko Troskavice u golemo selo Bjelimiće. Nar. pjes. petr. 3, 481.

BJÈLIMÎR, *m. ime muško.* XIII *vijeka:* Bêlimira. Mon. serb. 32.

BJELIN, *m.* Apollo. *samo u Stulićevu rječniku. sa svijem nepouzdano.*

BJELÍNA, *f.* I. *bjeloća, bijelost,* albedo. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Belinu* (140b), *Bjelostijenčevu, Jambrčićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu.* Bilina od svih ńih biše kakono snig. Starine 4, 17. Belinu čistoće ukaza svitu. F. Glavinić, cvit 85. Teplinom od milosrdja i belinom od pravde človika očisti. 263. Koji idu po snijegu ne vide svitlosti zarad ńegove bjeline došadši u kuću. M. Radnić, pogr. 334. Čovik kakono jedan bijeli ljlan bijaše obučen bjelinom od neockvrńena. 73. Videći kruh osobito biline. A. Kanižlić, uzr. 124. Ako hoćeš dat bilinu predi. J. S. Rejković, kuć. 105. Gine bilina takvom žitu. 302. Otajstvo pod bilinom kruha sakriveno u prisvetom oltara sakramentu. A. Tomiković 73. Dva ljana od jednake biline 185. Lan načine mučne podniti mora dokle dojde na svoju bilinu. 92. — 2 *što god bijelo,* album: *a) u opće:* Koji hode među bjelinami i napredcima od svijeta, kada ulizu u kuću od drugoga života, ne vide. M. Radnić 334. Uspi na ńu *(na kuhanu pšenicu)* hladnu vodu, metni u avan, stuci tako mokru, i cedi stisnuvši kroz krpu, . . uspi na tu istisnutu belinu opet hladnu vodu. Z. Orfelin 253. Uze zelenijeh prutova . . . i naguli ih do bjeline. Đ. Daničić, Imoj. 30, 37. — *b) na po se: aa) bijelo grožđe nabrano ili posađene loze vinove bijela grožđa.* — *bb) bijelo meso, n. p. u pure ili u kokoši na prsima.* — *cc) bijelo odijelo:* A rušne biline Šibenik obrnu, al je rod ali ne, črnim se ogrnu. Đ. Baraković, vil. 350. Mjesto crnine, zaodjeli bi te bjelinom. Osvet. 1, 1. — *dd) u oku,* album oculi. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚belina očna ili od oka') *i Jambrešićevu* (‚das weisse im aug. 31a). — *ee) na noktu,* onyx, exortus unguium. *u Bjelostijenčevu rječniku.* — *ff) neka jabuka.* B. Šulek, im. 17.

BJELÍNČEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, istočnim govorom:* Belinčević. Rat. 393.

BJELINČIĆ, *m. selo u Bosni u travničkom okrugu, zapadnim govorom:* Bilinčić. Statist. 66.

BJELINDO, Bjelindola, *m. ńeko mjesto blizu Dubrovnika iza Župe* XVII *vijeka. upravo su dvije riječi* Bjelin do, *ali su složene tako da se prva ne mijeńa po padežima:* U državu tursku ulaze i bez straha sred slobode niz Obrće s prva slaze, k Bjelindolu tere hode, k Bjelindolu, gdje njekada zli Begzadić Omer aga gusareva. J. Palmotić, dubr. 172.

BJELINE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Kistańa.* Repert. dal. 6.

BJELINICA, *f. neka loza vinova bijela grožđa,* weisse zimmettraube. B. Šulek, im. 13. *isporedi* bjelina.

BJELINO POLE, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom, zapadnim govorom:* ‚Bilino poje'. Statist. 63. *je li prvi slog kratak ili dug, i po tome je li u južnom govoru* bje- *ili* bije-, *ne zna se.*

BJELIŃA, *f.* bjeloća: *vidi* bjelina *pod* 1. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Svom lipotom i uresom tila, i s bilińom praška vili mila. J. Krmpotić, mal. 22.

BJÈLIŠ, Bjeliša, *m.* 1. *polje u Crnoj Gori blizu Spuža.* Od gradine do polja Bjeliša. Nar. pjes. vuk. 4, 113. — 2. *selo koje je još oko godine* 1820 *bilo u Srbiji u okrugu užičkom, a sada ga nema.* Vuk, dan. 2, 63. M. D. Milićević, srb. 624. — 3. *neka riba u Crnoj Gori.* Čas. čes. muz. 1854. 183.

BJELIŠANI, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Obrovca. mještani mu još govore akus. za nom., a zapadnim govorom:* Bilišane. Repert. dal. 6.

BJELIŠEVAC, Bjeliševca, *m. zaselak selu Tominovcu u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 22. *isporedi* Bjeliševo.

BJELÌŠEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu vranjskom. istočnim govorom:* Beliševo. Sr. Nov. 1879. 176. *mještani izgovaraju starijem akc.* Beliševo.

BJELIŠEVO SELIŠTE, *n. ńeko mjesto blizu sela Globice na Zletovskoj rijeci* XIV *vijeka.* Podь Bêliševêmь selištemь vodênica. Glasnik 27, 291.

BJELIŠTE, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji, jedno u okrugu požarevačkom a drugo u ćuprijskom.* Ńiva u Belištu. Sr. Nov. 1876. 548. 1867. 254.

BJELITNICA, *f. parionica,* vas lixiviarium. *u Hrvatskoj.* P. Brantner.

BJÈLKAST, *adj. vidi* bjeličast. *od prošloga vijeka.* Bili prutak il bilkasta kora. J. S. Rejković, kuć. 309. Hrušt bjelkasti, melolontha albida Casteln. J. Šloser, kor. 376.

BJÈLMUŽ, *m. ńeko jelo kao cicvara. u Srbiji po istočnim krajevima, gdje se govori sa* e *mjesto južnoga* je: belmuž. *Postańem je složeno od* bijela *i* muža, *koja se naziva* bijela *po tome što je mlijeko samo namuzeno (kao* jomuža) *a nije vareno ili ruđeno (vidi* ruditi). *Gotovi se ovako:* ‚Uhvati se sir od nebučkanog mleka, pa po što se ocedi od ńega surutka, metne se on u bakrač, te se rastopi, i kad dobro provri, uspe se brašna, pa se jednako meša, a neprekidno vri dok se god ne pokaže maslo i dok se ono testo ne počne okretati u maslu, a tada je već dobro. To je belmuž'. M. Đ. Milićević, srb. 855. Od toga mleka grade se belmuži. 850. *isporedi* Bjelmužac, Beomužević.

BJÈLMUŽAC, Bjèlmušca, *m. ńeko mjesto* XIV *vijeka kod sela Scoca u Pologu blizu Htjetova:* Na Bêlьmužьcь. Glasnik 15, 304. *Postańem će teško biti od* bijeli muž, *nego prije od* bjelmuž, *koji je mogao imati i drugo značenje nalik na sadašńe.* — *Isporedi i* Beomužević.

BJELOBABA, *f. selo u Srbiji u početku našega vijeka u šabačkom okrugu ili blizu ńega.* U selo Belobabu. Prot. šab. mag. 4.

BJELOBOJ, *adj.* albicolor, *bijele boje. samo u Stulićevu rječniku. biće prevedena latinska riječ.*

BJELOBOJAN, bjelobojna, *adj.* albicolor, *bijele boje. u jednoga pisca prošloga vijeka. biće prevedena ńemačka riječ* weissfarbig. Bjelobojna zemja. I. Jablanci 30. Bjelobojnu zemju, koja se zove gipsa. 93.

BJELÒBOR, *m.* pinus sylvestris L. *bor koji se obično zove* bijeli bor. *vidi kod* bor. *u istočnom govoru:* belobor. J. Pančić, šum. drv. 150. B. Šulok, im. 13.

BJELÒBRADA, *f.* helichrysum stoechas DC. *i* helichrysum angustifolium DC. B. Šulek, im. 16. (‚bilobrada').

BJELOBRAJDIĆI, *m. pl. seoce u hrvatskom primorju u podžupaniji riječkoj:* Belobrajdići. Schem. segn. 1871. 48. *pišu i* Belobrajići. Pregled 7. *oboje može biti čakavski mjesto* Bjelobrađići.

BJELOBRAZAN, bjelobrazna, *adj.* candidi vultus, *bijela obraza. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELÒBRĐANIN, *m. čovjek iz Bijeloga Brda. dolazi kao prezime u naše vrijeme.* J. Belobrdanin. Rat 181.

BJELÒBRESKA, *f. selo u Banatu blizu Bijele Crkve.* Šem. prav. 1878. 50. *dat.* Belobrešci. 51.

BJÈLOBŔK, *m. čovjek bijelih brkova. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. dolazi i kao prezime:* Đorđe Bjelobrk. Nar. pjes. petr. 1, 356.

BJELÒBRKA, *m. vidi* bjelobrk. B. Mušicki.

BJÈLOBŔKOVIĆ, *m. prezime po ocu* Bjelobrku. *u naše vrijeme.* On pogubi pet turskih katila, pet katila Bjelobrkovića. Nar. pjes. vuk. 4, 528. Koji je ukinuo šest braće Belobrkovića Turaka. M. Đ. Milićević, srb. 606.

BJELOBRVAST, *adj. bijelijeh obrva.* M. Pavlinović.

BJELOCRKOVIĆ, *m. prezime čovjeku* XIV *vijeka jamačno po tome što je bio iz Bijele Crkve, a ta će Bijela crkva biti potoña Hasan pašina Palanka. sadašña Palanka u Srbiji u smederevskom okrugu (vidi Bijela Crkva pod* d.): Novakь Bêlocrьkovićь. Glasnik 42, 266. *pišu ga i* Bêlocrьkvićь. 266. *pogrješka će biti na jednom mjestu* Belocrьkovnikь. Glasnik 28, 389.

BJELOCRKOVNIK, *m. vidi* Bjelocrković.

BJELOCRKOVSKI, *adj. što pripada Bijeloj Crkvi, i to onoj na lijevoj strani Bijeloga Drina blizu Prizrena (vidi* Bijela Crkva *pod* a.); XIV *vijeka:* Na putь bêlocrьkovsky. Mon. serb. 96.

BJELOCRKVÀNSKÎ, *adj. a) što pripada Bijelijem Crkvama na Toplici (vidi* Bijele Crkve). XVII *vijeka:* Eparhiju belocrьkvanskuju. Glasnik 25, 45. *isporedi* bjelocrkvenski. — *b) što pripada selu Bijeloj Crkvi u Srbiji u okruga podrinskom (vidi* Bijela Crkva *pod* c.): Belocrkvanska opština. K. Jovanović, reč. 135. — *c) što pripada varoši Bijeloj Crkvi u Banatu (vidi* Bijela Crkva *pod* e.). Vuk, rječ. 29a.

BJELOCRKVÈNSKÎ, *adj. vidi* bjelocrkvanski *pod* a., *prošloga vijeka:* Mitropolitu niškomu i belocrьkvenskomu. Glasnik 49, 11.

BJELOCRKVIĆ, *m. vidi* Bjelocrković.

BJELOČANO, *adv.* aperte, *javno, očito, bjelodano. od* bijelo *i* oko *kao da bi bilo* na oči bijelo. *u naše vrijeme. u Dalmaciji.* Turci nisu mogli do sad biločano doć. M. Pavlinović. Biločano pohvaljeni. M. Pavlinović, spis. 120. Ne će odgovarati tajnomu opadaču, dok mu se biločano ne javi. 27.

BJELOČICA, *f.* gluma, *ljuska od žita. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Kada proso slabo rodi, onda se ljudi među sobom pitaju: ‚kako ti se proso platilo?' ‚Nikako; nema pravoga zrna, sve gola bjeločica; da ga pravo u vis baciš, sve bi pljevom otišlo'. J. Bogdanović *u Lici. — u jednoga pisca našega vremena* biločica, lithospermum officinale L. B. Šulek, im. 16. *isporedi* biserka.

BJELOĆA, *f.* albor, *bijelost, bjelina. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (140b), *Bjelostijenčevu* (9a), *Voltigijinu i Stulićevu. — a) u tjelesnom smislu:* Ke su snig dobile bjeloćom i giljak. Š. Menčetić 83. Kojoj se umrla biloća ne druži. 216. Bijele vile! crna djela bjeloći vašoj ne dostoje se. M. Držić 119. Prsi . . . bîli sniga su, . . biloću pri kih tad lebut bi izgubil. H. Lucić 193. Sve bjeloće da prid oči izberu se i sjedine, drobni biser od istoči, jasno srebro, snijeg s planine, kon biloće mile i drage bojnijeh diklic tamne ostaju. I. Gundulić 405. Crljenilo smišano s biloćom. Mikalja 15b. Biloća od starosti, sidine. 15a. Ni biloće vrhu sniga. Đ. Baraković, jar. 141. Ružu dikle ohole svom bjeloćom dobivaju. J. Kavanin 196. Cjeć bjeloće moga tila . . . tamnosti blijedi samom. I. Đorđić, mand. 43. U kruhu ostane biloća. A. Bačić 314. U onoj oštiji vidi se ista biloća, ista okruglost i ostala koja se i prija posvećeña vidahu. J. Filipović, prip. 1, 431. Ajme ruke provrćene! kako ste mi požutile i biloću izgubile! P. Knežević, muka 52. Bjeloća i rumenilo natječu se u ńegovu licu. V. M. Gučetić, pohv. 188. Bistvo kruha prolazi u bistvo tila Isusova, a bistvo vina pride u bistvo krvi ńegove; a samo ostane izvańsko obličje kruha i vina, t. j. ostane biloća od kruha, a od vina crlenost. J. Banovac, razg. 228. Snig sarańuje svoju biloću, dok je gori u ari(ji). M. Zoričić, osm. 113 Uzamši jedno drvo vrlo bijelo te ga često na plamen i na dim mećite, je li moguće da ono uzdrži svoju biloću? F. Lastrić, ned. 304. Bjeloća odiće zlamenuje radost i veseļe. 185. Da su sjajne u pristojnoj biloći sve prtene haļine, koje tribuju misniku i otaru. I. J. P. Lucić, bit. 65. Što ćućeña u kruhu i vinu vide i ćute, to je: biloću, okruglost, okušeńe. I. Velikanović, upuć. 2, 51. Bjeloća mami oči. A. Kalić 425. — *b) u umnom smislu:* Očitovati svijetu biloću i čistoću djevičanske duše tvoje. B. Kašić, per. 179. Uzdrži mi vazda biloću božanstvene milosti tvoje. P. Radovčić, nač. 275. Bjeloća je on *(Isus)* pričista, od svjetlosti vječne dika. I. Akvilini 233. Jur si se odvrgao onih psosti, . . jur si se prominio u biloću neoskvrńenstva. J. Banovac, razg. 187. Prikazujte biloću i miris dobri običaja. F. Lastrić, od' 381. Zlamenovat Jozefovu stavnos u mislima i bjeloću u ćudi. Živ. is. 176. U čuvańu pripomńivomu biloće duše. Turl. blago 106. On se *(Isus)* zove biloća vikovičńe svitlosti. M. Dobretić 399. — *c) u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi* bjeloć, *može biti stiha radi:* Bjeloć vjere staru. J. Kavańin 282. *pogrješka će štamparska biti u istoga pisca* bjeloč: Bjeloč i plam ńoj se sklada. 283.

1. BJELÒDAN, *m.* dies lucida, *mjesto* bijeli dan *dolazi u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje je ženskoga roda s gen.* bjelodni). Oni vodam od Jordana u osvanutje bjelodana sved veseli pozdrav daju. Đ. Palmotić, christ. 144. On s bjelodana od ńih se umje tad sakriti. A. Vitaljić, ost. 246.

2. BJELÒDAN, *adj.* apertus, evidens, manifestus, *što je kao na bijelom danu, javan, očit. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (189a. 297b. 511a) *i u Stulićevu (gdje je u gen. i* bjelodna). — *Comp.* bjelodániji (Bella 189a). — *isporedi* bjelodano. — Sva će ostat bjelodana na očigled svega svita. J. Kavańin 561. Evo vam bjelodana obraćeńa. V. M. Gučetić, pohv. 19. Očito je ovo i bilodano. A. Kanižlić, utoć. 259. Ovijem biļezim bjelodanijem ukrijepļeni apostoli. B. Cuceri 62.

BJELODÁNITI, bjelòdânîm, *impf.* profiteri, *javljati, kazivati. u jednoga pisca našega vremena.* Kad bjelodani svoja mneńa, krijepi ga ova poslušnost. M. Pavlinović, raz. spis. 193.

BJELODÀNKÊ, *adv.* orto jam sole. *vidi* bjelodno *pod a. Samo u Stulićevu rječniku.*

BJELÒDANO, *adv.* luce clara, palam, clare, perspicue. *od* XV *vijeka (vidi pod b. prvi primjer) između rječnika u Belinu* (palam 61b. aperte 89a. evidenter 297b), *u Bjelostijenčevu* (očito 9b), *u Stulićevu* (orto jam sole, manifesto, aperte, evidenter, perspicue, palam) *i u Vukovu* (clare, manifeste, *s dodatkom da je Vuk čuo u Crnoj Gori). — a) za bijela dana, danu:* Njekolici pisci govore

da uzkrsnutje učiniće se noćno, a druzi vele bjelodano. M. Orbin, zrc. 203. Za što će se činiti bilodano, neka svak zna, u jutru o istoku sunca. I. Ančić, vrat. 2, 4, 60 — *b) u prenesenom smislu, jarno, očito:* Kupil očito i belodano po zakonu. Mon. croat. 149. Ima se prodati svitlo, bilodano. Stat. poj. ark. 5, 260. Čuti miso i činit ih bjelodano govoriti i otvorenim glasom pjeti. A. Gučetić, roz. jez. 27. Ja sam svijetu bjelodano ime tvoje pripovidao. 283. Bjelodano dohodahu. M. Divković, plač. 36. Ufam . . . držanstvo moje svakomu bjelodano očitovati. I. Gundulić 216. U crkvi sam bjelodano, ne krijući ja moj zakon pripovijedo. D. Palmotić, christ. 195. U grob čini ńu odnijeti bjelodano, da svak vidi. I. Kanavelić, iv. 197. Sudit hoće bjelodano sve odmetne. J. Kavańin 568. Griješiti očito i bjelodano. J. Matović 257. S toga bi određen blag dan Hristova tijela, neka bi hristjani pokazali Hristu Jezusu bjelodano obilježja pošteńa i harnosti. D. Mattei 28. Bjelodano da se obidemo, da vidimo ko je za junaštvo. Ogled. sr. 238. — *c) također u prenesenom smislu, za razum jasno, razgovijetno:* Učinimo bjelodano vam mudrost i umjeteostvo. N. Rańina 190. 2petr. 1, 16. Videći sada bjelodano što ste držane pod što li podvezane. B. Gradić, djev. 127 Kako se bjelodano i očito vidi iz knigah. A. Gučetić, roz. mar. 82. Hoteći ukazati očito i bjelodano dvije istine. V. M. Gučetić, pohv. 38. Bjelodano se vidi po ovoj knizi, koliko žołno žudaše. D Mattei 8. Svjedoče bjelodano. 336. Iz knigah bilodano poznata su opaka dila. A. Kanižlić, kam. 321. Da hoćete biti pod jarmom gospodara toliko silna, toliko nemila, toliko himbena, kako sam vami bilodano ukazo. A. d. Bella, razgov. 27. Bilodano piše Isaija. 99. — *d) kompar.* bjelodànije *u pośledńem smislu:* Da ćemo očitovanije i bjelodanije poznati. A. Gučetić, roz. mar. 105.

BJELÒDANÔST, bjelòdanosti, *f.* evidentia. *samo u rječnicima Belinu* (297b) *i Stulićevu.*

BJELODJEDIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, istočnim govorom:* Belodedić. D. Avramović, sv. gor. 247.

BJELODULIJA, *f.* hyacinthus orientalis L. B. Šulek, im. 13.

BJELÒGLÂVCI, Bjelòglavâcâ, *m. pl. ime katunu crkve prizrenske* XIV *vijeka:* Katunь Bêloglavьci. Glasnik 15, 278.

BJELÒGLAVICA, *f.* dorycnium Tourn. J. Šloser-Vukot., flora 63.

BJELÒGÔRCI, Bjelògorâcâ, *m. pl. dva sela u Bosni u sarajevskom okrugu, jedno u kotaru sarajevskom a drugo u rogatičkom:* Bjelogorci. Statist. 10, 21.

BJELÒGRAB, *m. bijeli grab,* carpinus betulus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. 50. B. Šulek, im. 17. *i u Vukovu rječniku (gdje stoji da je ńekako drvo u Crnoj gori).*

BJELÒGRAD, *m. vidi* Biograd. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (Belograd 9b) *i u ugarskih Hrvata:* Bilograd. Jačke 300.

BJELÒGRADSKÎ, *adj. vidi* biogradski. *u ugarskih Hrvata:* Bilogradska placa. Jačke 300.

BJELÒGRLÎ, *adj.* album collum habens, *u koga je bijelo grlo. Od prošloga vijeka, između rječnika u Vukovu.* Sestra bilogrla. Nar. pjes. bog. 269. Al' oto ti bjelogrle vile. Nar. pjes. vuk. 3, 33.

BJELÒGŔLKA, *f.* femina collo albo, *žensko čeląde bijela grla, u naše vrijeme.* Kod ļube bule bjelogrlke. Nar. pjes. stojad. 1, 56.

BJĚLOGÛZ, *m. a)* homo clunibus albis. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. dolazi kao nadimak mjesto prezimena:* Za Petra Beloguza. Prot. šab. mag. 17. *b) ńekaka ptica u jednoga pisca prošloga vijeka. vidi* bjeloguza. Ter se na omel ludo meću mlad bjeloguz, svračak stari. J. Kavańin 6.

BJĚLOGUZA, *f. ńekaka ptica kao pliska. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori i dodaje:* ‚kažu da ove tice zimuju u zemļi u redu turivši kļun jedna drugoj u perje').

BJĚLOGÛZOV, *adj. što pripada Bjeloguzu.* Da su ńegove reči lažļive, Beloguzove. Prot. šab. mag. 17.

BJĚLOJABUKA, *f. ńekaka jabuka u Šumadiji. samo u Vukovu rječniku i iz ńega u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 17.

BJELÒJASAN, bjelòjasna, *adj.* candidus. *prošloga vijeka u dva pisca.* Vidješe dva andela prilike čovječke, obraza siva, haļina bjelojasnijeh. Živ. is. 166. Tebe mûčenîkâ bilojasna fali vojska. A. Kanižlić, bogoļub. 221.

BJĚLOJE, *m. ime muško, prije našega vremena:* Bêloje. S. Novaković, pom. 47. *isporedi* Bjelimir.

BJĚLOJEVIĆI, Bjělojevîcâ, *m. pl. seoce u Hercegovini blizu Stoca.* Schem. rag. 1876. 57.

BJĚLÔJKA, *f. konopļika muška,* cannabis sativa mas L. B. Šulek, im. 17. Konopļa bjelojka cvati a nema roda; crnojka pak ne cvjeta a ima sjeme. S. Novaković, nar. zag. 276. *Biće po cvjetu tako nazvana.*

BJELÒJUG, *m.* euronotus. *samo u rječnicima Stulićevu* (‚scilocco sereno, euronotus') *i u Vukoru* (‚južni vjetar bez kiše, auster siccus', *čemu se dodaje da se govori u Dubrovniku). što je taj jug vjetar bez kiše, i po tom vedro kad on duva, za to se naziva* bijel, *koje je sastavļeno s ńim u jednu riječ.*

BJELÒJUGOVINA, *f. vidi* bjelojug. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJELÒJUŽINA, *f. vidi* bjelojug. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJELÒJUŽŃÎ, *adj. što biva kad je bjelojug,* euronoti. *prošloga vijeka.* Bjelojužńi jagańci po moru se trkaju. Poslov. dan. 6.

BJELÒKAM, *m.* gypsum. *u rječnicima Belinu* (341a) *i Stulićevu.*

BJELÒKAMENAC, Bjelòkamênca, *m. čovjek iz sela Bijeloga Kamena.* Vujo Belokamenac. M. D. Milićević, srb. 675.

BJELÒKAMENAST, *adj.* gypso oppletus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELÒKAMENAV, *adj. vidi* bjelokamenast. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELOKAMENITI, bjelokamenim, *impf.* gypso illinire. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELÒKAPAC, bjelòkapca, *m. kiša sa snijegom, susńežica,* nives mixtae pluviis. *u naše vrijeme u Lici.* Pada bjelokapac. J. Bogdanović. *Od* bijel *i* kap.

BJĚLOKAST, *adj. plavook,* caesius. *samo u Vrančićevu rječniku:* bilokast. *isporedi* bjelookast.

BJELÒKĻUN, *adj.* albirostris. *u jednoga pisca našega vremena:* Mjeńar bjelokļuni, tropideres albirostris Schönh. J. Šloser, kor. 628.

BJELOKÒPITŃÀK, *m. podbjel,* tussilago farfara L. B. Šulek, im. 18. *Biće prekrojen iz Stu-*

lićeva rječnika ‚bjelokopitnik', *koji je u ń uzet iz ruskoga. isporedi* kopitňak.

BJELÒKORAC, bjelòkōrca, *m. nož bijelijeh kora*, eulter manubrio albo. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Dohvati nož bjelokorac. S. Ļubiša, prip. 271.

BJELÒKORAN, bjelòkōrna, *adj.* corticis albae, *bijele kore. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELÒKOS, *adj.* albis capillis, *bijelijeh kosa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Kad ugleda mlado momče da je baba belokosa. Nar. pjes. vila 1866. 275.

BJELÒKOSAST, *adj. vidi* bjelokos. *samo u Belinu rječniku* (168ᵇ).

BJELÒKÔST, bjelòkosti, *f. slonova kost*, ebur. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (120ᵃ), *Voltiģijinu i Stulićevu. isporedi* bjelokostan. Ne ltje slona, ere ova zvir svu svoju dragocińenu bilokos ili avorio kaže kroz usti svima. A. d. Bella. razgov. 143. Pristoje Salomuna, izkićeno i narešeno s najćistijom bilokostjom. A. Tomiković 363.

BJELÒKOSTAN, bjelòkosna, *adj.* eburneus, *od bjelokosti, od slonove kosti. Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (120ᵃ) *i Stulićevu.* Spavate u posteļa bilokostnije. M. Radnić 101. Turne bilokostni, moli za nas. Azbukv. 1696. 30. Kuće lefanske, bilokostne. A. Vitaļić. ist. 139. Prah bjelokosni. Bella (120ᵃ). Dvor čisti bjelokosni. I. Đorđić, salt. 145. Torne bilokostni. A. Kanižlić, bogoļub. 346. Turne bilokosni! J. Banovac, bogos. 352. Bilokostnima na koli vozi se i na sokoli. M. Katančić, fruct. 71.

BJELÒLASICA, *f.* 1. *bijela lasica: vidi kod* lasica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Malo se nahodi bjelolasica (‚bjelolazica'), koje se u dugo vrijeme u kalu od svijeta ne ognuse. Besjede kr. 229. — 2. *brdo blizu Ogulina. kod sela Jasenka:* Bjelolasica. Kras 218.

BJELÒLAVSKÎ, *adj. prezime u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Bjelolavski ki se zvaše, . . bjela lava okruńena on držaše na svom štitu, I. Kanavelić, iv. 181.

BJELÒLIĆAN, bjelòlična, *adj. vidi* bjelolik. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BJELOLIJESKA, *f. neka loza vinova bijela grožđa u Dalmaciji:* ‚bjelolieska, biloliska'. B. Šulek, im 18. *može biti da je pogrješka* ‚bjelolieska' *mjesto* bjeloliska, *od* bijel *i* list.

BJELÒLIK, *adj.* facie alba, *bijela lica. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Da ne rodi drugo čedo kao tebe beloliku, beloliku, crnooku. Nar. pjes. vuk. 1, 339.

BJELÒLIPA, *f. bijela lipa*; *vidi kod* lipa. Izrasla krasna velika belolipa. M. Đ. Milićević, več. 16.

BJĚLOLÎST, *m.* filago Tourn. J. Šloser-Vukot. 843. belolist, verbascum thapsus L. B. Šulek, im. 13.

BJELÒLOZA, *f. bijela loza*; *vidi kod* loza. B. Šulek, im. 16.

BJELÒĻUSAK, bjelòļuska, *adj.* corticem albam habens, bijele ļuske. *samo u Stulićevu rječniku (gdje je nom. sing. masc.* ‚bjeloļusk'). *riječ nepouzdana.*

BJELÒĻUSKAV, *adj.* albas squamas habens: poļar bjeloļuskavi, agrilus albogularis Gory. J. Šloser, kor. 401.

BJELÒMAST, *adj.* albicolor, *bijele masti (boje). samo u Stulićevu rječniku.*

BJELOMÙŠILO, *m vidi* bjelobrk. *u naše vrijeme u Srbiji.* M. Đurović. *postańem od* bio (bijela) *i tal.* muso. *gubica, rilo.*

BJELÒNOG, *adj* albipes. *u jednoga pisca našega vremena.* Gnojoļub bjelonogi, philonthus albipes Er. J. Šloser, kor. 171.

BJELÒNOGA, *f.* 1. femina pede albo, *ženska čeļade bijelijeh nogu. samo u Vukovu rječniku.* — 2. saponaria officinalis L. J. Pančić, bot. 205.

BJELÒOK, *adj.* caesius, *plavook. isporedi* bjelookast. *u jednoga pisca našega vremena.* Lakomica bjelooki, sphodrus leucophthalmus L. J. Šloser. kor. 38.

BJELÒOKAST, *adj.* caesius, *plavook. u Bjelostijenčevu rječniku* (9ᵇ) *i u jednoga pisca našega vremena. isporedi* bjelokast. Grmćar bjelookasti, cleonus ocellatus Fahrs. J. Sloser, kor. 712.

BJELÒPÂVLIĆ, *m. vidi kod* Bjelopavlići.

BJELÒPÂVLIĆI, Bjelòpâvlićâ, *m. pl. jedno pleme u Crnoj Gori. čovjek iz toga plemena zove se* Bjelòpâvlić. *pomiśu se od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. a) pleme:* Skupivь se Belopavlići. Spom. sr. 1, 104. On okupi sve Bjelopavliće. Nar. pjes. vuk. I, 108. Da idemo u Bjelopavliće. 4. 72. Iz Bjelopavlića. Vuk, nar. pjes. 2, 605. *Tako se zovu po Bijelom Parlu, od koga su se narodili. pripovijedaju da su se ńegda zvali Lužani.* S. Novaković, obl. 15. 16. *isporedi* Lužani. *mjesto množine govori se i u jedninī:* Od popa Jovana Kneževića vojvode u Bjelopavliću. Pjevan 29. Bjelopavlić pleći obrnuo. Nar. pjes. vuk. 4, 109. — *b) u jedn. čovjek iz toga plemena:* Bjelopavlić. Vuk. rjec. 29ᵃ.

BJELÒPÂVLIĆSKÎ, *adj. što pripada Bjelopavlićima:* Od plemena bjelopavlićskoga. Ogled. sr. 173. Bjelopavlićsko poļe. Glasnik 40, 26.

BJELÒPÂVLOVIĆ, *m prezime.* Rečeni Bilopavlović dođe od Poļa Biloga iza Mostara. A. Kačić, kor. 471. U Bristu biše kuća od starine Bilopavlovića, od koje su sada Vežići *(i drugi).* 471.

BJELÒPERAN, bjelòpêrna, *adj.* pennis albis vestitus. *bijela perja. u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Ptica biloperna. Đ. Baraković, jar. 20.

BJELÓPERICA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom:* Beloperica. K. Jovanović. reč. 161.

BJELOPÈRJANÎK, *m. koji nosi bijelu perjanicu. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bjelopernik. Biloperjanici (‚biloparģianici') na konjih jahahu. I. Zanotti, skaz. 16.

BJELÒPÊRJEVIĆ, *m. prezime. prije našega vremena.* A. Kačić, kor. 452.

BJELÒPÊRKA, *f.* 1. *riba bijelijeh pera*, leuciscus rutilus L. Beloperka. J. Pančić, rib. 110. — 2. verbascum thapsus L. Beloperka. B. Šulek, im. 13. *isporedi* bjelolist.

BJELÒPÊRNIK, *m. rojnik koji nosi bijelo perje po vlasti koju ima nad drugima. isporedi* bjeloperjanik. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Ostali vojvode i bilopernici. Đ. Baraković, vil. 352.

BJELÒPIKŃAST, *adj.* albis punctis distinctus. *u jednoga pisca našega vremena.* Grmćar bjelopikńasti, cleonus punctiventris Germ. J. Šloser, kor. 711.

BJELÒPÎSAN, *adj.* leucosticus, *bijelijeh šara. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (9ᵇ).

BJELÒPJEGAV, *adj.* maculis albis sparsus, *na kome su bijele pjege. u jednoga pisca našega*

vremena. Cvjetoḷub bjelopjegavi, anthaxia inculta Germ. J. Šloser, kor. 397.

BJELÒPOḶAC, Bjelòpôḷca, *m. čovjek iz Bijeloga Poḷa; u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru. Akc. u gen. pl.* Bjelòpoḷâcâ. *Dolazi i mjesto prezimena:* Pera Belopoḷac. M. Đ. Milićević, jur. 89.

BJELÒPOḶE, *n. ime mjestima: a) u hrvatskoj krajini dva sela: aa) jedno kod Korenice:* U Belopoḷu. Šem. prav. 1871. 62. Bilopoḷe. Razdjel. kr. 29. — *bb) drugo kod Sења:* Bilopoḷe. Schem. segn. 1871. 41. — *b) selo blizu Dubrovnika na Pelješcu:* Bjelopoḷe. Schem. rag. 1876. 41. — *c) varoš* Bijelo Poḷe *na Limu zove se u pjesmama i* Bjelopoḷe: Od Bihora i od Kolašina, od ravnoga mjesta Bjelopoḷa. Pjevan. 321. Ogled. sr. 229.

BJELÒPOḶSKÎ, *adj. što pripada Bijelom Poḷu, i to: a) selu ne daleko od Peći (vidi* Bijelo Poḷe *pod 2. a.):* Prêko bêlopoḷskoga puta. Glasnik 15. 299. Na bêlopoḷskoj cêstê. 299. — *b) selu u Srbiji u užičkom okrugu (vidi* Bijelo Poḷe *pod 2, b, cc.):* Opština belopoḷska. K. Jovanović, reč. 146. — *c) sela Bijeloga Poḷa kod utoka rijeke Brvenice u Lab:* Bjelopoḷska rečica. Otaǵb. 4, 211.

BJELOPÒTOČKÎ, *adj. što pripada Bijelom Potoku:* Belopotočka opština. K. Jovanović, reč. 98. 111. Belopotočka planina *(u Srbiji u okrugu knežевačkom).* Glasnik 19, 297.

BJELÒPUT, *adj.* albo corpore, *bijele ‚puti', bijela tijela, bijele kože. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bjeloputan. Tako su crna obličja ljudi, strašni, niti biloputi. I. Zaničić 129.

BJELÒPUTAN, bjelòputna, *adj. vidi* bjeloput. *prošloga vijeka u Jambrešićevu rječniku* (‚beloputen') *i u jednoga pisca.* Jednoga crnomańasta a druge biloputne slikuju. A. Kanižlić, utoč. 533.

BJELÒPUTŃETI, bjelòputnîm, *impf.* albicare. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 60ᵇ) *sa značењem koje je ostavljeno, samo u praes., i to starom:* beloputnem, *gdje je drugo e sažeto* êje. *Postańem od* bjeloputan, *u značењu upravo postajati bjeloputan.*

BJELÒREPAST, *adj.* albam caudam habens, *bijela repa. u naše vrijeme.* Jagńe belorepasto. Sr. Nov. 1872 937. Ḷ. Kovačević.

BJELÒRIJEČKÎ, *adj. što pripada selu Bijeloj Rijeci:* Belorečka opština. K. Jovanović, reč. 114. 162. 165. Belorečka reka. *u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 874. *i u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 297.

BJELÒROSA, *f.* pruina, *slana. u rječnicima Belinu* (148ᵇ. 338ᵇ) *i Stulićevu i u jednoga pisca prošloga vijeka:* Slana, bjelorosa. I. Đordić, salt. 507.

BJELÒROSAST, *adj* pruinosus. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJELÒROSAV, *adj. vidi* bjelorosast. *samo u Stulićevu rječniku riječ nepouzdana.*

BJELORÙMEN, *adj.* ruber subalbicans. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Noj biloruneno nebo se smije. P. Katančić, fruct. 61.

BJELÒRUS, *m. jedan od ljudi ruskoga roda koji se tijem imenom razlikuju od drugih Rusa. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Bjelorusi s Podolovcim puške nose. I. Gundulić 440.

BJELORUŽINA, *f. neka loza vinova bijela grožđa. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se tako zove na Cresu:* beloružina. B. Šulek, im. 13.

BJĚLOSALIĆI, Bjělosalîćâ, *m. pl. selo u Bosni u sarajevskom okrugu.* Statist. 19. *isporedi* Bjeloslalić, *od kojega je i postalo izgubivši* l *iza* s.

BJELÒSAPAC, bjelòsapca, *m. ‚nož bijela sapa, vidi* bjelokorac. *u naše vrijeme.* Goverdan i bjelosapac. Nar. pjes. petr. 3, IX. Istom je primorcu najmiliji ures samokres i bjelosapac u crvenom pripašaju. M. Pavlinović, spis. 125.

BJĚLOSAV, *m. vidi* Bjeloslav, *od čega je i postalo izgubivši* l *iza* s. *prije našega vremena.* Bêlosavъ. S. Novaković, pom. 47.

BJĚLOSAVAČKÎ, *adj. sela Bjelosavaca.* Niva u belosavačkom poḷu. Sr. Nov. 1866. 485. Belosavačka opština. K. Jovanović, reč. 120.

BJĚLOSÂVCI, Bjělosavâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom, srezu jaseničkom. od* Bjelosav. Belosavci. K. Jovanović, reč. 120. *isporedi* Bjeloslavac.

BJĚLOSLALIĆ, *m. prezime po ocu Bjeloslavu.* XIV *vijeka.* Bêloslalićь. Glasnik II. 12, 51. 123. l *u posljednjem slogu, pred kojim je otpalo* v, *biće glasilo* ļ. *isporedi* Bjelosalići.

BJĚLOSLAV, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Bêloslavъ. Glasnik II. 12, 28. 51. 58. *isporedi* Bjelosav.

BJĚLOSLAVAC, Bjěloslâvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. mještani govore kajkavski:* Beloslavec. Schem. zagr. 1875. 182. Progled 61. *isporedi* Bjelosavci.

BJELÒSTJENAC, Bjelòstijenca, *m. čovjek iz Bijele Stijene. dolazi kao prezime prošloga vijeka, kajkavski:* Belostenec *(koji je pisao rječnik).*

BJELÒSTJENSKÎ, *adj. što pripada Bijeloj Stijeni u Bosni blizu Ostrošca (vidi* Bijela Stijena *pod b.).* XVII *vijeka:* Dizdar belostenski. Starine 12. 2.

BJĚLOŠ, Bjelòša, *m.* 1. *ime muško, od* XIV *vijeka.* Bêlošъ. Glasnik II. 12, 50. 52. S. Novaković, pom. 47. *sada dolazi i kao nadimak:* Od Duriše Pijerovića Bjeloša. Pjevan. 30. Od Krsta Bjeloša. 183. — 2. *potok blizu sela Šikje* XIV *vijeka:* Uzь potokъ uzь Bêlošь. Glasnik 15, 287. — 3. *planina u Cucama u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 29ª. Da idemo u Bjeloš planinu. Ogled. sr. 388. — 4. *u zagonci o mlinu; misli se brašno:* Poćeralo iňe maňe, maňe straňe, straňe toroš, a toroš beloš. Nar. zag. nov. XX. *isporedi* Bjeloši.

BJĚLOŠA, *f. samo u zagonci:* Zaćerah tolaša, a tolaš grbošu, a grboša bjelošu, a bjeloša bjež', to doma *(odgonetaj: fišek baruta).* Vuk, rječ. 743ª. Nar. zag. nov. 21.

BJELÒŠÂRAN, bjelòšârna, *adj.* maculis albis distinctus, *bijelijeh šara. samo u rječnicima Belinu* (leucosticus 140ᵇ. 449ᵇ), *Bjelostijenčevu* (bilošaran, leucosticus 9ᵇ) *i u Stulićevu* (maculis albis distinctus).

BJELÒŠARAST, *adj. vidi* bjelošaran. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJELOŠAREN, *adj. vidi* bjelošaran. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELOŠARÒVIT, *m. vidi* bjelošaran. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELÒŠEV, *adj. što pripada Bjelošu:* Bêlošev brêgъ *na medi sela Velike blizu sela Dečana* XIV *rijeka:* Конь Bêloševa brêga. Glasnik II. 12, 115. Mon. serb. 95. Daničić I, 98.

BJELÒŠEVAC, Bjelòšêvca, *m. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu valjevskom a drugo u kragujevačkom:* Beloševac. K. Jovanović, reč. 100, 116.

BJELÒŠEVIĆ, *m.* 1. *prezime po ocu Bjelošu. od* XIV *vijeka.* Stipaсь Biloševićь. Mon. serb. 227. Bi-

lošević od Mostara. A. Kačić, kor. 452. — 2. *nekо mjesto koje se spominje samo po imenu prije našega vremena*: Bêlošević. S. Novaković, pom. 127.

BJELÒŠEVINA, *f. selo u Crnoj Gori u župi nikšićkoj.* Glasnik 40, 19.

BJÈLOŠI, Bjêlôšâ, *m. pl. selo u Crnoj Gori u plemenu Cetinu.* Glasnik 40, 18. *u mještana starijem akcentom* Bjelôši.

BJÈLOŠIĆ, *m.* 1. *prezime u naše vrijeme.* V. Belošić. Schem. zagr. 258. — 2. *vidi* Bjelošići.

BJÈLOŠIĆI, Bjêlošîćâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj*: Belošići. Schem. zagr. 1875. 98. *pišu ga i u jed.* Belošić. Pregled 35. Schem. zagr. 188. 181.

BJÈLOŠKI, *adj. što pripada selu Bjelošima.* Od Sokola bjeloškoga. S. Ljubiša, prič. 96.

BJELÒŠLJIVA, *f. šljiva koja se zove i turgnja. u Vukovu rječniku, gdje se napominje da se govori u Srbiji u rudničkom okrugu.* Niva kod belošlјive. Sr. Nov. 1869. 328. *u Bosni je šljiva koja se inače zove bijela.* S. Novaković.

BJELÒŠLJIVAČA, *f. rakija od bjelošlјive. u Vukovu rječniku.*

BJELOŠTRAMPAN, *adj. vidi* bjelošaran. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

1. BJELÒTA, *f. vidi* bjeloća. *samo u Stulićevu rječniku.*

2. BJÈLOTA, *m. ime muško* XIII *vijeka.* Mon. serb. 98.

BJÈLOTICA, *m. dem.* Bjelota. XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* ‚Belotiza'. F. Rački, doc. 135.

1. BJÈLOTIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Martin Belotić. Mon. croat. 211. *isporedi* Bjêlotić.

2. BJÈLOTIĆ, *m. tri sela u Srbiji: a) u okrugu podrinskom*: Belotić. K. Jovanović, rec. 135. — *b) u okrugu šabačkom, srezu posavo-tamnavskom*: Belotić. 177. — *c) u istom okrugu a srezu mačvanskom*: Belotić. 177. I dok mi je Đorđe s Bjelotića. Nar. pjes. vuk. 4, 290. *isporedi* Bjêlotić.

BJÈLOTIĆSKÎ, *adj. sela Bjelotića.* Na kmetove belotićske. Prot. šab. mag. 22. Obština belotićska. K. Jovanović, rec. 177.

BJÈLOTINA, *f. planina između Konavala i Zubaca.* Glasnik 40, 28.

BJÈLOTÎNCI, Bjêlotinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani govore još starim akcentom i nom. za akus.*: Belôtince.

BJELOTRAVA, *f.* convallaria polygonatum L.: belotrava. B. Šulek, im. 13. *vidi* zaliz, pokornica.

BJELÒTREP, *adj. vidi* bjelotrepast. Ž. Radoničć.

BJELÒTREPA, *f. žensko bijelih trepavica.* Lj. Kovačević.

BJELOTRÈPÂN, bjelotrepána, *m. čovjek ili životinje bijelijeh trepavica.* Ž. Radoničć. Lj. Kovačević.

BJELÒTREPAST, *adj. u koga su bijele trepavice,* albis ciliis. M. Pavlinović. Ž. Radoničć. Lj. Kovačević.

BJELÒTREPIĆ, *m. prezime.* Lj. Kovačević.

BJELOTRÈPŮŠ, bjelotrepúša, *m. vidi* bjelotrepan. Ž. Radoničć.

BJELOTRÈPUŠAST, *adj. vidi* bjelotrepast. Ž. Radoničć.

BJELOTRN, *m.* echinops. bjelotrn ili sikavica. Šloser-Vukot. flora 734.

BJELOTRNA, *f.* astragalus creticus: bilotrna vridna. B. Šulek, im 16.

BJELOTVORAN, bjelotvorna, *adj.* candificus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bjelotvoriti. candificare. *oboje će biti načinjeno za rječnik.*

BJELÒUHAST, *adj* albas auriculas habens, *u koga je bijelo uho jedno ili oba. istočnim govorom i sa* v *mjesto* h: Junac belouvast. Sr. Nov. 1872. 923. 937. Lj. Kovačević.

1. BJÈLÔV, bjelòva, *m.* canis albus. *u rječnicima Stulićevu i Vukovu. akcenat se mijeña u gen. pl.*: bjelôvâ, *voc. sing.*: bjêlove, *voc. pl.*: bjêlovi.

2. BJÈLOV, *adj.* quercus sessiliflorae, *od drveta bjela.* Vuk, rječ. Zabran u bjelovom gaju. Sr. Nov. 1872. 420.

BJÈLOVAC, Bjêlôvca, *m. ime mjestima, koja će biti tako prozvana po drvetu bjelu. — a) dva sela u hrvatskoj banskoj krajini: aa) blizu Kostajnice*: Bjelovac. Razdjel. kr. 11. Šem. prav. 1876 75. Belovac. Schem. zagr. 1875. 133. — *bb) blizu Petrinje*: Belovac. Schem. zagr. 1875. 130. Bjelovac. Schem. zagr. 1880. 185. — *b) neko mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu valjevskom*: Niva u Belovcu. Sr. Nov. 1872. 390. 1873. 223. 1875. 819.

BJÈLOVAČA, *f. rijeka u Bosni kod Hlijevna*: Belovača. Glasnik 20. 315.

BJÈLÔVAN, bjêlôvna, *adj.* albarius. *samo u Stulićevu rječniku*: ‚djelo bjelovno, opera in cui s' adopera il bianco, opus albarium'.

BJELÒVÂR, Bjelovára, *m. grad (varoš) u Hrvatskoj*: Bjelovar. Vuk, rječ. 29a. Belovar. Pregled 3. Schem. zagr. 1875. 166. Šem. prav. 1878. 82. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj*: Belovar. Pregled 60. Schem. zagr. 1875. 28. — *c) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj*: Belovar. Pregled 22. Schem. zagr. 1875. 68.

BJELOVÂRAC, Bjelovárca, *m. čovjek iz Bjelovara.* Vuk, rjecn. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: Bjelòvârâcâ.

BJELÒVÂRSKÎ, *adj. što pripada Bjelovaru.* Vuk, rječn.

BJELOVČINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 116.

BJÈLOVIĆI, Bjêlovîćâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru stolačkom.* Schem. rag. 1876. 60. *pišu ga i* Bjelović. Statist. 122.

1. BJÈLOVINA, *f. drvo bjeloro.* Vuk, rječn.

2. BJELÒVINA, *f. augm.* bjêlôv. Mlateć paščad jedna bjelovina skoči na zid. Nar. prip. bos. 1, 57.

BJELÒVIT, *adj.* clarus, perspicuus, *očima i umu jasan, razgovijetan. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Blaženstvo nebesko stoji u odkrivenu i bjelovitu vidjenju i uživanju bitja božanstvenoga. B. Gradić, djev. 61. Odgovara vele bjelovitijem i strašnijem riječim. 62. — *Adv.* bjelòvito: Ovoj se očito i vele bjelovito može vidjet. B. Gradić, djev. 95. Obilno i vele bjelovito tomačeći. 30. Crkva bjelovito svjedokuje. 122. Za što ćete . . u ovom *(libru)* . . što se vašemu bitju pristoji obilno i bjelovito naći. 6. Vična istina otvoreno i bilovito svidoči. A. d. Bella, razgov. 57. Aposto meni i vami toliko bilovito pripovida. 59. Reć ću vam bilovito. 61.

BJELÒVITO, *adv. vidi kod* bjelovit.

BJELÒVLAS, *adj.* albis capillis, *u koga su bijeli vlasi, bjelokos. samo u rječnicima Belinu* (168b) *i Stulićevu.*

BJELÒVLASAC, bjelòvlasca, *m.* homo albis capillis, *čovjek bjelovlas. samo u Stulićevu rječniku.*

*

BJELÒVLEV, *adj.* canis albi, *što pripada bjelovu. samo u Vukovu rječniku.*

BJELOVÒDIČKÎ, *adj. što pripada Bijeloj Vodici.* U bělovodičky potoku, teru nis potoku bělovodičky. Mon. serb. 114.

BJELÒVODSKÎ, *adj. što pripada selu Bijeloj Vodi.* Belovodska opština. K. Jovanović, reč. 108.

BJELOZELÈNIKAST, *adj.* e viridi pallens. *u jednoga pisca našega vremena.* Naličje *(listu vinovu)* belozelenikasto. P. Bolić 1, 52.

BJELÒZRÂČAN, bjelòzrâčna, *adj.* candido adspectu praeditus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BJELÒZRNAC, bjelòzrnca, *m.* lithospermum officinale L.: bilozrnac. B. Šulek, im. 16.

BJELÓZRNO, *n.* ‚bilozrno veće', lithospermum purpureo-coeruleum L. B. Šulek, im. 16.

BJELÒŽIVA, *f.* tussilago farfara L.: biloživa. B. Šulek, im. 16.

BJELÚCE, *n. vidi* bioco. *u istočnom govoru u Srbiji* belуce. Lj. Kovačević.

BJELUCI, Bjelutaca, *m. pl. neko mjesto blizu Prilipa i manastira Treskavca* XIV *vijeka:* U Bělutce. Glasnik 13, 371.

BJÈLUĆA, *f. selo u Srbiji* XV *vijeka, koje se sada zove Crnuća (vidi* Crnuća). Glasnik 21, 32. U selu Belući. 30.

BJĚLŪG, *m. a) muško ime u jednoga pisca prošloga vijeka:* Bilug, kraj slovinski. J. Kavanjin 246. — *b) bijelo svinče,* porcus albus. *u Vukovu rječniku.*

BJÈLUGA, *f. bijela krmača,* sus alba. Vuk, rječn.

BJĚLŪGOV, *adj. što pripada bjelugu,* porci albi. Vuk, rječn.

BJELUGOVINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru čajničkom.* Statist. 12. *pišu ga i* Brajanović *i* Brajamović. 12. 132.

BJELÙHAST, *adj. dem.* bio, bijela, albidus, albicans. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bjelušast.

BJELÙHAT, *adj. vidi* bjeluhast. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJÈLUJA, *f.* vacca alba, *ime kravi bijeloj.* I. Pavlović. M. Kovačević.

BJELUSIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* Ivanъ Belusićь. Mon. croat. 42. *isporedi* Bjelušić.

BJELUSINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom.* Statist. 29. 132. *može biti da griješkom stoji* s *mjesto* š.

BJĚLŪŠ, *m. ime muško.* Lj. Kovačević.

BJÈLUŠA, *f.* 1. *neka loza vinova bijela grožđa:* beluša. B. Šulek, im. 13. — 2. *zaselak selu Zaovinama u Srbiji:* Bjeluša. Lj. Stojanović.

BJELÙŠAST, *adj.* subalbus, *subjel. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Njihove kobi bjelušaste. M. Pavlinović. spis. 107.

BJĚLŪŠEVIĆ, *m. prezime.* Belušević. Ljetopis 112, 150.

BJÈLUŠIĆ, *m.* 1. *prezime, prošloga vijeka.* Mio Bilušić. Norini 65. 69. *tu je* š *pisano tako da se može čitati i* s. *isporedi* Bjelušić. — 2. *selo u Srbiji u okrugu jagodinskom:* Belušić. K. Jovanović, reč. 110.

BJÈLUŠIĆSKI, *adj. što pripada selu Bjelušiću:* Belušićska opština. K. Jovanović, reč. 110.

BJELÙŠIKA, *f. neka bilka.* B. Šulek, im. 18.

BJELÙŠINA, *f.* marrubium candidissimum L. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje stoji da se govori u Lici i da je trava nalik na kopitnjak).* Rane smrdljive ličiti likarija: uzmi bilušine, marubio bianco, ižeži je, pak onim lugom posipji ranu. J. Vladmirović, lik. 35. Bilušina. Šulek, im. 6. *gdje gdje po krajevima istočnoga govora govori se i sa* ļ *mjesto* l: Napasli se trave beļušine, napili se vode blatušine. Nar. pjes. vila 1868. 32. U jednom kraju te pećine vidaše se nešto beļušino. M. Đ. Milićević, več. 111. — 2. *pl.* Bjelůšine, Bjelůšînâ, *dio varoši Mostaru.* Lj. Stojanović.

BJELÙŠINE, *f. pl. vidi kod* bjelušina.

BJELUŠKA, *f. obična ili vodena zmija,* tropidonatus natrix L.: beluška. K. Crnogorac, zool. 110.

BJELÙŠKAST, *adj. vidi* bjelušast. Zmija ozgo siva (beluškasta). K. Crnogorac, zool. 110.

BJELÚTAK, bjelútka, *m.* quarzum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* Bjeluci. — *Vis planine Kremenca u Srbiji u okrugu jagodinskom zove se* Belutak. M. Đ. Milićević, srb. 176. *tako i vis na desnoj strani Morave kod sela Grdilice.* Rat 115.

BJĚĻA, *m. muško ime. od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Bělja. Glasnik 15, 299. S. Novaković, pom. 47. Sr. Nov. 1878. 173. 329.

1. BJÈĻAC, Bjeļàca, *m. neko polje u pjesmi negdje u Banatu, istočnim govorom* Beļac. Pognaše se po poļu Beļacu. Nar. pjes. vuk. 2, 488. Da mi čuvaš na Beļacu stražn. 2, 489.

2. BJÈĻAC, bjèļca, *m. vidi* biļac. *samo u rječnicima Belinu* (301b) *i Stulićevu* (31).

BJĚĻÂČ, bjeļáča, *m.* fullo, *bjelar. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* On jest kako ogań, ki svaka razčińa, i kako zelje biļači. Bernardin 88. mal. 3, 2.

BJÈĻAČA, *f.* vestis ex lana crassiore. *isporedi* biļača. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJEĻAHAN, bjeļahna, *adj.* albidus. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (140b) *i Stulićevu.* Svej li će t', mniš, biti usti rumeńahni, ali se biliti zubići biļahni? H. Lucić 213.

BJEĻAHAT, *adj. vidi* bjeļahan. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJEĻAJKOVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka:* Bogoslavъ Bělajkovićь. Glasnik 11. 12, 17. 85.

1. BJĚĻÂK, *m. ime muško. od* XIV *vijeka.* -ļa*je postalo od* -lija-, *koje se držalo* XIV *i* XV *vijeka, ali na kraju* XIV *vijeka dolazi i bez* i: Bělijakъ. Mon. serb. 189. 241. 544. Bělьjakъ. 217. — *sada dolazi kao nadimak mjesto prezimena:* Vasilije Beļak. Rat 357.

2. BJÈĻÂK, bjeļáka, *m.* 1. *vidi* bioco. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚bilyak' 9a. ‚belyak' 14). — 2. *selo u Srbiji u kruševačkom okrugu, istočnim govorom* Beļak. K. Jovanović, reč. 133. — 2. *selo u Srbiji u kruševačkom okrugu.* K. Jovanović, reč. 133.

BJĚĻÂKOVIĆ, *m. prezime po ocu Beļaku. u naše vrijeme. po istočnom govoru* Beļaković. Prot. šab. mag. 29. M. Đ. Milićević, srb. 71.

BJEĻÁNAK, bjeļánka, *m. vidi* bioco. *samo u Voltiđijinu rječniku* (‚beljanek' 7). *isporedi* bjelańak.

BJEĻÁNCE, *n. vidi* bjelance. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚bilyancze' 9a) *i Voltiđijinu* (‚beljance' 7).

BJĚĻÂR, bjeļára, *m.* fullo, *vidi* bjeļač. *isporedi*

bjeḷarev *i* bjeḷarica *u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu, gdje se tumači:* gausaparius, čebeǧija, *i dodaje da se govori u Dubrovniku.*

BJÈḶARA, *f. bjelila, bjeḷarica*, insolatrix. *u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu.* Božja v' pomoć, beḷare devojke! Nar. pjes. vuk. 2, 491. Platno bele novarske beḷare. Nar. pjes. srem. 114.

BJEḶÁREV, *adj.* fullonis: U poḷu bjeḷarevu. Đ. Daničić, 2car. 18, 17.

BJEḶÁREVAC, bjeḷárêvca, *m. neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. Nov. 1875. 3.

BJEḶARICA, *f. bjeḷara, bjelila*, insolatrix *u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu.* Gledale je s brega beḷarice. Nar. pjes. vuk. 1, 414.

BJÈḶÂŠ, bjeḷáša, *m. zanat koji ima bijelo remeńe.* B. Mušicki. *isporedi* bjelać.

BJEḶAŠAN, bjeḷašna, *adj. vidi* bjeḷahan. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJEḶAV, *adj.* albidus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJÈḶEG, *m. vidi* biḷeg. *u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori.* Svaki nosi bjeḷeg od Turčina. Nar. pjes. vuk. rječ. 29b. Samo da ste caru na bjeḷegu. P. Petrović, vijen. 42.

BJEḶÈNÎK, bjeḷenika, *n.* candidatus. *samo u Stulićevu rječniku* (31a).

BJÈḶEV, *adj. neko mjesto, na koje je išla meda selu Manastiru crkve dečanske* XIV *vijeka, zvalo se* Bèḷeva gara: Potokom do Bèḷeve gari. Glasnik II. 12, 128. *je li prvi slog bio kratak te glasi u južnom govoru kako je stavljen, ili je bio dug te bi sada glasio u južnom govoru* bije-, *ne* ‚na se. *isporedi* Bjeḷevo, Bjeḷević.

BJEḶEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u istočnom govoru:* Beḷević. Rat. 384. *može biti da je prvi slog dug, te bi u južnom govoru bilo* bije-.

BJÈḶEVINA, *f.* I. *nekaka radena zemlja, koja se razlikuje od krčevine. u naše vrijeme u Srbiji u istočnom govoru.* Da mu preotima zemlju neku krčevinu i beḷevinu. Prot. šab. mag. 189. Velika lipa u beḷevini. 182. *po tome i kao ime zemljama pod ńivama:* Ńiva i Beḷevini *u okrugu smederevskom.* Sr. Nov. 1861. 514. 1863. 571. *u okrugu valjevskom.* 1873. 813. *i u mn.* Beḷevine: Zemja u Beḷevinama *u šabačkom okrugu.* Sr Nov. 1872. 292. *isporedi* Beḷevac, Biḷevina. — 2. *ime selima: a) selo u hrvatskoj krajini blizu Topuskoga.* Beḷevina. Schem. zagr. 1875. 20. Bjeḷevina. Schem. zagr. 1880. 20. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Bjeḷevina. Schem. bos. 1861. 31. ‚Bjelevina'. Statist. 88.

BJEḶEVO, *n. a) neko mjesto blizu Prilipa i manastira Treskavca* XIV *vijeka.* Ńiva na Bèḷevê. Glasnik 13, 370. U Bèḷevê. 11, 133. Drumomь u Bèḷevo. 13, 370. Sь Bèlevomь. 11, 133. — *b) zemlja pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom:* Ńiva u Beḷevu. Sr. Nov. 1871. 818. — *isporedi* bjeḷev.

BJEḶEVSKI, *adj. što pripada Bjeḷevu blizu Prizrena (vidi* Bjeḷevo): Rêka beḷevьska Glasnik 11, 132.

BJEḶEVŠTICA, *f. rijeka kod mjesta Bjeḷeva, bjeḷevska rijeka.* Vodênica na Bèḷevьšt(ici). Glasnik 11, 133. ‚Bèlevьstica'. 133.

BJEḶIČ, *m. neka bitka (kao da je):* Ugledaše onu malu spilu, ona j' nadkrivena crḷenim beḷićem. Nar. pjes. ist. 6, 31.

BJÈḶÎG, bjeḷiga, *m.* quercus sessiliflora Sm., *bjel, ḷutik. u Srbiji u istočnom govoru* beḷig. J. Pančić, flora biogr.2 361.

BJÈḶIGA, *f. neka šljiva. u Hrvatskoj u kajkavaca, u kojih glasi* belîga. M. Vaḷavac. B. Šulek, im. 12.

BJÈḶINA, *f. augm.* bijeḷ. *u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu.* Ko pruža noge izvan bjeḷine, ozepšće mu. Nar. posl. vuk. 152. Svale ga na tle na jednu zastrtu bjeḷinu. S. Ḷubiša, prip. 216.

BJEḶÙSATI SE, bjeḷûsâm se, *impf. vidi* bjelasati se. B. Mušicki.

BJÈḶUŠA, *f. bijela kokoš. na Rijeci.* F. Pilepić.

BJESNAĆA, *f. nekaka gljiva.* B. Šulek, im. 18.

BJÈSNILO, *n.* furor, rabies, *bjesnoća u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu. a) u pravom smislu, bolest, kad je čeḷade ili živinče bijesno:* Koga snađe besnilo, neka ova slova izreže na hlebu. M. D. Milićević, živ. 2, 61. Udariće te gospod ludilom i šḷepotom i bjesnilom. Đ. Daničić, 5moj. 28, 28. — *b) u prenesenom smislu*, insolentia: Da nije turskoga bjesnila, ja bih najsretniji. S. Ḷubiša. prip. 230.

BJÈSNITI, bjèsnîm, *impf. vidi* bješńeti.

BJESNÒĆA, *f* furor, rabies, *bjesnilo. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Jambrešićeva* (831b) *i u Vukovu.* Pijanstvo je samovoḷna bjesnoća. J. Rajić, pouc. 2, 16b.

BJESNÒĆUDAN, bjesnôćudna, *adj.* furibundae indolis. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJESNÒTA, *f. vidi* bjesnoća. *u jednoga pisca našega vremena.* Raskoš i bjesnota. L. Milovanov 109.

BJESNÒVAT, *adj. vidi* bijesan. *u jednoga pisca prošloga vijeka, kome je moglo doći iz crkvenih knjiga.* Ako je tko besnovat, a ti mu pokaži lice posta. J. Rajić, poue. 1, 246.

BJESNÒVATI, bjèsnujêm, *impf.* furere, *vidi* bješńeti. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Vrančićeva* (rabiare), *Bjelostijenčeva* (11b), *Voltigijina, Stulićeva i Daničićevu. Akcenat kaki je u praes., taki je u imperf.:* bjèsnovâh *u imperat.:* bjèsnûj, *part. praes.:* bjèsnujûći; *a kaki je u inf., taki je u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.:* bjesnòvah, *u part. pract. act.* 1: bjesnòvâv, bjesnòvâvši, *a mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bjèsnovâ, *i u part. pract. act.* II: bjèsnovao, bjèsnovâla. — 1. *neprelazno: a) u pravom smislu, od bolesti:* Bijesan na novi mjesec bjesnuje. Arkiv 9, 138. — *b) u prenesenom smislu:* Tvoj sin ulizi bez stida počeḷ je bisnovati. F. Vrančić, živ. 37. Zvijer srdita bjesnovala po ravninah tvojijeh sama. I. Gundulić 90. Hodim, živem, mrem, bjèsnujem, tašta li sam sjen na sviti? 19. — 2. *sa se, refleksivno, ali samo* XIII *vijeka: u prenesenom smislu:* Ašte li o sebê sama imetь bêsnovati se, ostavljajusti svojego muža. Mon. serb. 14.

BJESÒMUĆAN, bjesòmucna, *adj. koga bijes muči*, daemoniacus. *u naše vrijeme. u Vukovu rječniku. u jednoga pisca našega vremena biće grješkom:* bjesomućen: Nad posteḷom bjesomućena. S. Ḷubiša, prip. 253. Puce na me kao bjesomućena. 200.

BJESÒVATI, bjèsujêm, *impf.* insolenter se efferre, *bješńeti u prenesenom smislu:* Nima jeste lasno bjesovati. Nar. pjes. vuk. 4, 38.

BJÈSOVSKÎ, *adj.* daemonum, daemoniacus, *vražji, vraški. samo* XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićeva.* Na vsakomь mêstê progone otь tebe bêsovьskyje plьky. Stefan kr. 16.

Koleb|uti ne vlьny napadenij bêsovьskyihь. Danilo 32. Aŝte kto razoriti bêsovьskyimi. navaždenijemь. Mon. serb. 167.

BJÈST, *adj.* insolens, *kao* bijesan *pod* 1. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, samo u kompar.:* bjèstijî. *isporedi* bijest. Bjestiju u gradu ženu mi ne mož' rijet', ni staru ni mladu, koj moreš zavidjet. Ti imaš košu|e, kolete, . . bječvice pletene, što nijesu obule do danas vik žene . . .; a mut sad gdi kune. N. Na|ešković I, 253.

BJÈSTIJA, *f. vidi* bestija, *ukor čeladetu kao da bi se reklo lud.* XVI *i* XVII *vijeka.* Kako bjestija š ńima se sve karam. N. Na|ešković 1, 247. Pjan si za istinu, kao prijate|u ti velim, ne vidiš li, bjestijo jedna, er si u košu|i. M. Držić 159. — *dolazi i za svako zlo svjetsko:* Slobodni od svake suprotive, nemoći, neprijate|stva i imjeh bjestij, na koje je narav |ucka podložna. V. Andriaši, put. 236.

BJESTÌMATI, bjestîmâm, *impf. vidi* bestimati. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Bivši naučio bjestimati boga. I. Držić, nauk gond 157. Počeše se klet i bjestimati. 157.

BJESTÌMIJA, *f. vidi* bestimija. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za zaklinanja i bjestimije. I. Držić, nauk gond. 157. Tegnutja . . jesu bjestimije i proklinanja prima spasite|u. 174.

BJESTÒVATI, bjèstujêm, *impf.* furere, *bješńeti, u prenesenom smislu, biti ili raditi kao bijesan. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (334b). *Bjelostijenčevu* (11b) *i Stulićevu. Akcenat se mijeńa kao u* bjesovati, *koje vidi. Postańem od* bijest. Svakomu je srce mutno jedom pakla ogńenita, da gre opako i besputno, da bjestuje, da mahnita. Đ. Palmotić, christ. 463. Da blaga već ne pita, ni zadava nepokoje. ni bjestuje, ni mahnita. ni šje na ńih vojske svoje. J. Palmotić, dubr. 412. Bjestujući s gńeva mnoga govorit će da krstjani ne imaju svoga boga suproć Turcim da ih brani. 591. Prislobodna samovo|a putim prikrivijem bjestujući i radeći o djelovańu zlotvornu. Đ. Mattei 322.

BJÈŠKATI, bjèškâm, *impf. dem.* bježati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJÈŠŃÂK, bješńáka, *m. bijesan čovjek od bolesti,* rabidus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bisńak ili ludjak. A. d. Kosta, zak. 2, 60.

BJÈŠŃÊŃE, *n.* furor. *samo u Vukovu rječniku.*

BJÈŠŃETI, bjèsnîm, *impf.* rabidum fieri, insanire, furere. *Akcenat se mijeńa samo u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* bjesnímo, bjesníte; *a kao u ostalom praes. i drugi je slog dug u imperf. cijelom:* bjèšńâh, *u part. praes.:* bjèsnêći *i part. praet. act.* 1: bjèšńêv. bjèšnêvši. — *mjesto pomenutoga imperf. nalazi* XVI *vijeka* 3 *sing. i* ‚bjesnješe' *(vidi dale u primjeru M. Držića) —* -šńe- *je sada u južnom govoru od staroga* -sьnê-, *od koga je u istočnom govoru* -sne-, *u zapadnom* -sni-. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi dale primjer Marulićev), između rječnika u Mikaljinu* (bisniti, mahnitati, delirare, desipere, insanire, a mente deferri 15b), *u Belinu* (bjesniti, rabidum fieri 103a. delirare 303a. furere 334b. insanire 466a), *u Bjelostijenčevu* (besneti, rabio, rabiose facio, insanio, furio, bacchor), *u Voltiđijinu* (besniti, bjesniti, wüthen), *u Stulićevu* (bjesniti, furere, debacchari. insanire), *u Vukovu* (bjesniti, bješńeti, rabiosum fieri, furere).

1. *nepreluzno:* 1. *biti bolestan od bolesti bjesnila,* rabidum fieri *(isporedi* bijesan *pod* 2, *c.).* Nešto bjesne psi ove godine. Vuk, rječ. 29b. — 2. *biti izvan sebe, izlaziti iz svijesti, slaziti s pameti, biti lud, ludovati,* insanire, delirare, furere: *a) u pravom smislu, od |ubavi (isporedi* bijesan *pod* 2, *i* bijes *pod* 4): XVI *vijeka:* Kad se namiru zlovo|an prid ńom ja, ne može u miru jedan čas da prija, dokli mi nade lik zlovo|noj boljezni; svaki bi mnil človik, ńe lipos da bisni, toliko srčano i milo poradi ńe ličco sunčano da jad moj osladi. Š. Menčetić 211. Kada ga takne plam telesne |ubavi, smami se i bjesni, da trudna svijes svoja ni javi ni u sni ne prija pokoja. M. Vetranić 2. 57. Dore toj reče u pjesni, koju on sastavi, kroz |ubav kad bjesni. V. Vodopić u N. Na|ešковića 1, 347. — *b) u prenesenom smislu, kao izlaziti iz svijesti, biti kao izvan sebe: aa) od žel'e, (kao što se govori i* ginuti); *što se želi može biti izrečeno u instr. s prijedl.* za *ili u akus. s prijedl.* na; *tako ‚bjesnit' pamet, svijest,* XVI *vijeka:* Za to gdi leži ma pamet studena, gorko ju ražeži tva iskra |uvena: da plače, da bisni za tvojom prijazni, za tvojom |uvezni, Isuse prikrasni. M. Marulić 192. Š. Menčetić 341. Dvaš ću lipše, o |uvezni, tvoje pjesni spijevat, na ke bez pokoja sve bi rekal da svis moja dahteč bjesni. D. Rańina 117b. — *bb) od radosti ili u opće od koga god dobra: tako ‚bjesnit' srce, pamet, duh, proljeće,* XVI *i* XVII *vijeka:* Srdačce sada moje od veselja plaho bjesni. M. Vetranić 1, 416. Za koju vičnu slas pamet mi sva bjesni. Š. Menčetić 93. Ne mogu ter veće odolit |ubezni, dobro svis da ne će, nu pamet sva bjesni. 119. Taj mladac sad pjesni tej spijeva kraj rike, da |udem duh bjesni od slasti tolike. M. Držić 68. Tiho prolitje od slasti bjesnješe. 25. Daj nam moć i vlas od pjesni, neka nam sad milo hlepi duh i bjesni za slavno toj dilo. F. Lukarević 284. Šta dil tebi nijesu drage tej svirali, igre i pjesni, od kih slasti srce bjesni. M. Bunić 38. — 3. *raditi ili postupati kao izvan sebe, ne gledajući ni na što, naglo, plaho, a zlo po se ili po drugoga.* furere *(isporedi* bijesan *pod* 3 *i* 4, *i* bijes *pod* 4): *tako bjesni srce, duh, pamet, zavist, žel'a, čel'ade i u prenesenom smislu norac. u tom se smislu govori i danas.* Gdje srce me bjesni podrijet se iz kruga, za č tolik nepokoj ne može nositi. M. Vetranić I, 73. U plamu rekši toj riječ se taj utaži, a plaho duh se moj bjesneći uspla|i to više želeći vidjet te potaje. 1, 358. Jadovni zleče moj, zavidos s kim bjesni. D. Rańina 39. Dinar u mladu djetetu bjesni kao zli duh. M. Držić 250. Nu što ja sad tvorim? gdje pamet ma bjesni? F. Lukarević 28. Zlato nadimlje i diže čovjeka u misli nesvijesne čineći u ńemu žudjenja da bjesne. 260. Puk bjesni i vika. 238. A. Od kuda tej vike? . . gdi je vaš kra| sada? B. Sam sobom kra| bjesni i kućom svojome; u ńem već svijesti ni, u bitju nije svome. 301. Reži sada, kopni, bisni, crkni. A. d. Bella, razgov. 35. Nitko bisnit ne će, med sotone da se meće. V. Došen 9. Svati žderu, lajn, bisne. 155. *kome se hoće da dosadi tako bjesneći, može biti izrečeno u akus. s prijedl.* na: Kako bjesniš na me. Đ. Daničić, isa. 37, 28.

II. *sa* se: *kao naprijed u pošl'ednjem primjeru: samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Pas ne može neg lajati . . . i da ugrize tude pjesni, na mjesec istom bjesni. J. Kavańin 78.

BJEZA, *f. ime čeladetu, muškom li, ženskom li, ne može se razabrati. prije našega vremena:* Bêža. S. Novaković, pom. 46.

BJÈŽAC, bjèšca, *m.* fugitivus, *bjegac, bjegunac, bježalac. Akc. u gen. pl.:* bježâcâ. a *umetnuto u nom. sing. meda dva zadńa suglasna može ostati i u drugim padežima, ali češće bez ńega. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (u dodatku).* Koji sakrivahu se . ., zvahu se

bižci. Grgur iz Vareša 98. *o pčelama:* Bižce pofatat ove. J. S. Reļković, kuć. 238. — a *umetnuto u nom. sing. nalazi se i u drugim padežima:* Destigoše bižace listonoše. I. Zanotti, skaz. 17.

BJÈŽALAC, bjèžaoca, *m.* fugitivus, *bjegunac, bježac, bjegunac. Akc. u pl. gen.:* bjèžalâcâ. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (uskok, pribjeg, transfuga 740ª), *u Belinu* (fugitor 333ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (11ª) *i Stulićevu* (profugus, transfuga). Sluga bižalac. Turl. blago 2, 209. Skitalac i bižalac bićeš svrhu zemļe. A. Kačić, korab. 5. Bižalac od planine do planine. 175. Za pedipsu skitalac i bižalac učinio se je svrhu zemļe. I. Velikanović, upuć. 1, 41. — *dolazi i kao nadimak mjesto prezimena:* Miladin Bižalac. Rat 357.

BJÈŽALICA, *f. vidi* bjegunica. *samo u rječnicima Belinu* (333ᵇ), *Bjelostijenčevu* (11ª) *i Stulićevu. Akc. u gen. pl.:* bjèžalicâ.

1. BJÈŽAN, *m.* 1. *koji rado bježi,* fugax *samo u Vukovu rječniku* (der gern flieht, fugitor). *isporedi* bježanov. — 2. *ime muško, od* XIII *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu.* Bèžanь. Mon. serb. 13. Glasnik n. 12, 25, 47. — 3. dolichus Bon. J. Šloser, kor. 37.

2. BJÈŽÂN, *f.* 1. fuga, *bježańe. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bježanija. Rodio se uz bježan. Vuk, rječ. 28ᵇ. Nego se molite bogu da ne bude bježan vaša u zimu. Vuk. mat. 24, 20. — 2. *coll.* fugientes, *čeļad koja bježi. također u naše vrijeme i između rječnika samo u Vukova.* Skupilo se bježani nekoliko stotina duša. Vuk, dan. 3. 199. Da ubijaš bježan ńihovu. D. Daničić, avd. 14.

3. BJÈŽAN, bjèžna, *adj.* fugitivus, fugax. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BJEŽANI, *m. pl. selo blizu Dubrovnika kod Stona.* Bižani Schem. rag. 1876. 36.

BJÈŽANIĆI, Bjèžanîćâ, *m. pl. selo serastokratora Branka Mladenoriča* XIV *vijeka. bliže nepoznato.* Mon. serb. 172.

BJEŽÀNIJA, *f.* 1. fugitivi, *bjèžân, čeļad koja bježi. Od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bèžanije, koje su pobègle u naše tvrьde. Spom. sr. 1, 125. I prьvo su bèžanije utêcale prêdь silomь u naše tvrьde. 125. Turci (su) govorili da će na Medvednik udariti. I tamo ima dosta bežanija, mogu štetu učiniti. M. Nenadović, protok. 97. Bežanija. Ļ. Kovačević. — 2. fuga, *bjèžân, bježańe.* Može se reći misa u vojski i u svakom mistu, kad je velika potriba, kako no u bižanji od Turaka u Bosni. A. Bačić 351. — 3. *vidi* Bežanija: Bèžanija. S. Novaković, pom. 127.

BJEŽÀNÎK, bježanika, *m. vidi* bjegunac. Bježanik se drži jednoga puta, a potjera sto. Pravdonoša 1852. 9.

BJÈŽANOV, *adj. što pripada* bježanu: Bježanova majka pjeva, a Stojanova plače. Nar. posl. vuk. 11.

BJÈŽANOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Kapetan Bežanović. M. Nenadović, mem. 26.

BJEŽAŃA, *f.* fuga, *bjèžân, bježańe, bijeg. u jednoga pisca prošloga vijeka.* On čas su se postavili u bježańu *(apostoli),* kad gospodin bi uhićen. J. Matović 187.

1. BJÈŽAŃE, *n.* fuga. *isporedi* bježati. *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi dale prvi primjer) i u svijem rječnicima. Završetak* -ńe, *koji je isprva glasio* -nije *(vidi prvi primjer), dolazi bez i glaseći* -nje *od početka* XVI *vijeka (vidi primjer N. Rańine), a s glasorima* n *i* j *sastavļeńim u jedan glas glaseći* -ńe *od* XVII *vijeka (vidi primjer M. Radniča), prem da i poslije toga vremena u gdjekojega pisca koji je razlikovao ń i nj dolazi i sa* nj. — *a) u opće:* Moje otь vasь vь pustyńu bêžanije. Domentijanᵇ 141. Da ne bude bježanje vaše zimi. N. Rańina 170. mat. 24, 20. Bježanje sramotno. Mikaļa 18ª. Potriba je bila da trpi Isus u ditinstvu bižańe iz otačbine. F. Lastrić, test. ad. 126. Negovo oružje bi bižańe. J. Banovac, pred. 124. Molite da ne bude bježańe vaše u zimu. J. Matović 488. Tako dospi život u skitańu i bižańu. A. Kačić, korab. 324. — *b) daje se i zvijezdi i magli:* Treptańe i bižańe zvizda zlamenuje da je nebu ugodan bio. A. Kanižlić, uzr. 221. Magle u bižańu čine se jedna drugoj pritićat puteve. M. A. Reļković, sat. 173. *daje se i danima: vidi dale pod c. — c) na bježańe obratiti ili u bježańe postaviti koga, t. j. nagnati ga da bježi; u bježańe ili na bježańe dati se, pobjeći (isporedi* bijeg): Progoniteļe na bižanje obratiti. A. Vitaļić, ist. 299. U rati nas na zada u bižanje s' postavio. 133. Na bježańe obraćaju protivnike. J. Matović 516. Daju se u bježańe dnevi prošasti. M. Radnić 166. Sva kolika vojska dade se na sramotno bižańe. A. Tomiković 269. — *d) od čega se tko uklańa bježańem može biti izrečeno u gen. bez prijedloga, ali češće u gen. s prijedl.* od: *tako od čega se bježi može biti i umno što a bježańe može i ne biti pravo nego samo uklańańe, čuvańe: aa) gen. bez prijedloga:* U bižanju griha. Š. Budinić, sum. 111ᵇ. — *bb) gen. s prijedl.* od: Bud nečistih misli od mene bižanje. A. Georgiceo, nasl. 353. Način prima ovoj zlobi zadrži se u bježanju od ńe zgoda. I. Držić, nauk gond. 166. Bižanje od huduba. B. Kašić, rit. 278. Po providnomu bižańu od stvari svitovńih. P. Knežević, osm. 115. Od svakoga posla bižańe, odveće spavańe. I. Velikanović, upuć. 1, 358. Po bižańu od griha. B. Leaković, gov. 96.

2. BJÈŽAŃE, *selo* XIV *vijeka ńegdje u sadašńoj Srbiji, može biti u Gruži.* Bežańe. Sr. Ļetopis 1847. 1, 49. Bežanije. Mon. serb. 197.

BJÈŽATEĻ, *m. vidi* bjegunac. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adj.* bježateļan, *sve vrlo nepouzdano.*

BJÈŽATI, bjèžîm, *impf.* fugere. — *Akcenat se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* bježimo, bježite; *u cijelom imperat.:* bjèži; *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* bjèžâ; *part. pract. act.* u: bjèžao, bjèžâla; *part. praes.:* bježéći *ti* bjèžêć); *u samo je i drugi slog dug u cijelom imperf.:* bjèžâh, *u part. pract. act.* u: bjèžâv, bježâvši, *i u praes. cijelom osim u pomenuta dva lica. — Staro* 1 *jed.* bježu *nalazi se još* XVI *vijeka* (N. Naļešković 1, 297). — *Dolazi od* XII *vijeka (vidi pod 3, β, b. primjer iz Mon. serb.).* — *Od korijena od koga je* bijeg; *vidi kod* bijeg. — *Bježi se u pravom smislu trčeći u po tom i brzo hodeći ili se hitno uklańajući, i to kad je koga strah gdje stajati ili mu se ne mili gdje biti; po tome bježati može čovjek i živińce i što se misli kao čovjek; a u prenesenom smislu veli se da bježi i drugo što, kad se u govoru jednači s čovjekom ili što se ne da uhvatiti, što brzo prolazi, čega brzo nestaje.*

I. *neprelazno:*

1. *bez ičega čim bi se pokazivalo odakle se ili kuda se bježi ili drugo što tako: a) u pravom smislu: aa) bježi čeļade:* Puk oni da će ne bižeće protivit nam smiti. M. Marulić 24. Ona bježi, ja ju slidim. I. Gundulić 222. Kako mož najprije bježi tja svakako. F. Lukarević 229. Na vojsci tilesnoj pobignut jest sramota, i tko biži oni gubi. F. Lastrić, ned. 351. Bez obzira bižati počeše. A. Kačić, korab. 164. Mnozi bježe kad ćute nečisto

napastovaće, ali ne bježe on čas ni s onom pomńom s kojom bi imali bježat. Besjedo kr. 14. Ah! biž' s ovom zlatnom pinom, biži s gorkom tom visinom. V. Došen 25. Pleći dade a bježati stade. Nar. pjes. vuk. 4, 63. Ako bude ćerat' al' bježati, hoće nama dobro trebovati. 4, 395. Ja ne ćeram, već ja jadan bježim. 3, 33. Bježi jadan Starina Novaće. 3, 32. Kako bježi s glavom bez obzira. 4, 77. Pa Ivana brzo poteraše, beži Ivan kako gorsko zvere. 3, 399. Svaki beži te na svoju stranu, ni dvojica zajedno ne bože. 3, 189. Ako li ćeš i s nama bježati, ni mi tebe oturit ne ćemo. 3, 139. Bježi'te braće, ne ginite ludo. 4, 305. Al' ne bježi Lazo da uteče, već Arapa mami od Turaka. 4, 307. Turci se učine kao da bježe. Vuk, nar. pjes. 4, 459. — *bb) bježi živińe:* Zvijeri imati će velik strah, bježati će svaka, koliko brže mogu. Zbor. 53b. Maška biži, ne da se ulovit, i dojde tako bižeć va jednu goru. Nar. prip. mikul. 28. — *b) u prenesenom smislu bježi što se ne da uhvatiti, što brzo prolazi, čega brzo nestaje, kao vrijeme (dani, godine), život, smrt, mladost, ljepota, dika, mudrost, ljubav, ufańe, glas, sjen itd.:* Kako strijel bježe nevoljni moji dni. N. Dimitrović 46 Ustavit se vik ne može lipos, mladost, život, dika, nu sve bježi kako rika, kojoj daždi vlas umnože. D. Rańina 141. U sebi što si opeta *(ljepoto!)*? jedno ufanje, ko sved bježi. I. Gundulić 230. Bježi mlados, leti vrime. 381. Ište žalos da bi izrekla; glas joj bježi, riječ umira. 547. Svako ufanje spasenja počińe tja bižat. A. Georgiceo, pril. 96. Vidu da biži vrijeme moga života brzo. P. Posilović, nasl. 13. Nam godišta naglo bježe. I. Kanavelić, iv. 154. Ere vrijeme bježi kratko. J. Kavańin 41.

2. *mjesto, odakle se polazi bježeći, kuda se prolazi bježeći i gdje se dolazi, može biti izrečeno različnijem načinom: a) odakle se polazi: a) u pravom smislu (kao naprijed): bježi čeljade:* Sinovi svidoće, na kojih svaka vas kako kokoš kvoće u kući na svak čas, ter im je trijebi iz doma bježati, vragovi er ne bi s vami mogli stati. M. Držić 91. Ako je druzijem žao veoma ostaviti rodno misto iz čańkova bježeć doma. I. Gundulić 246. Il ti valja poslušati, il bižati iz moga kralјestva. J. Banovac, razg. 32. Tko iz svoje domovine biži. V. Došen 211. Biži s vražjeg puta. 52. Biži sada iz ovoga kralјestva kud god znaš. M. A. Reljković, sabr. 28. Ne šće čekat' carieu gospodu, dok s haberom iz livade dođe, no iz dvora na brzinu bježi. Nar. pjes. vuk. 1, 474. Jaši doga, bježi iz Kosova. 2, 277. Sramota je bježat' sa mejdana. 4, 236. — *čeljadetu kome se može zaporijedati kaže se u imperat.* bježi *i onda kad se hoće samo da otide, da se ukloni ili samo da se makne s mjesta:* Bježi od otle, idi tja. Mikalja 17b. Bježi tja, apagę. Bella 436b. Bježʼ odatle! abi. Vuk, rječ. 28b. Noj govori ropče Dilaverče: Bježʼ odatle, Turkińa devojko! ja ću s tebe izgubiti glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 577. — *bježi živińe:* Iz tvoga ovca odmetna bježi stada. I. Kanavelić, iv. 212. Bižite *(zle živine)* od naši meašev. L. Terzić 322. — *b) u prenesenom smislu: bježi zlato iz ruku, kad ga brzo nestaje:* Zlato leti u toliko, i iz mojijeh bježi ruka. I. Gundulić 223. — *bježi mjesec:* Da s vedrine od istoka isti mjesec k noćnoj tmini bježi. J. Kavańin 224. *bježi duša od tijela, kad čovjek umire:* A kad misli uživati i na miru počivati, tad od tila biži duša. V. Došen 71.

β) kuda se prolazi bježeći: u pravom smislu: bježi čeljade: A ti tvrdi od mramora na cviljenje me i jade, izdavši me bježiš sade priko strašna gorka mora. S. Bobaljević 227. Niz strane, niz polje pustijem gorami divjače biž bolje. I. Gundulić 162. Ima š ńom *(ženom)* bižat priko svita. M. Dobretić 525. Te izvedi gojena Labuda da bježimo, sinko, po svijetu. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Oni bježe zemlјom i svijetom. 2, 27. Paka bliže goricom zelenom. 2, 619. Da bježimo preko vode Save. 1, 577. On bježaše preko gore čarne. 3, 272. Omer bježi preko b'jela dvora. 1, 597. Bježi četa uz Babu planinu. 4, 59. Bježi Marko oko b'jele crkve, bježi Marko, a čera ga kraju. 2, 196. Bježʼte, braćo, kude koji može. 3, 306. — *γ) gdje se bježeći dolazi: a) u pravom smislu: bježi čeljade:* Da bježe na gore. N. Rańina 169b. mat. 24, 16. Koji bježaše . . . u Dubrovnik. J. Kavańin 229. Bježʼ u Egipat. Živ. is. 37. Sa svom obiteli biži u planine. A. Kačić, korab. 19. Ona beži u bijele dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 539. Bježʼ u crkvu, Kraljeviću Marko. 2, 197. Kupi platno, beži svome dvoru. 1, 600. Tadʼ se Turci grdno prepadoše, svaki beži te na svoju stranu. 3, 189. Bježi u Misir. Vuk, mat. 2, 13. *bježi živińe:* Vihar kupi što na zemji popade, pak nosi s velikom hukom; . . . zvirje biži u šume. M. A. Reljković, sat. 176. — *b) u prenesenom smislu: bježi val i gora:* Razbijen *(val)* bježi natrag veće. I. Gundulić 523. Bježahu nam nazad gore. J. Palmotić, dubr. 26. — *bježi smrt, glad:* Smrt i glad biže na se. P. Knežević, pism. 165. — *bježi loza u visinu:* Mlade loze . . . kad tiraju, nož nad pupom krivaj. i što suvo nad ńim je, odriži, da jedrije u visinu biži. J. S. Reljković, kuć. 306. — *bježi jezik:* De zub boli, tu i jezik bježi. Nar. posl. vuk. 73.

3. *kao što je naprijed pod* 2 *mjesto, tako može biti i drugo što što se bježańem ostavlja ili stiže. a) što se bježańem ostavlja, izrečeno: a) u gen. bez prijedloga, rijetko, i najviše u prenesenom smislu kao uklańati se, čuvati se; od* XIV *do kraja prošloga vijeka:* Běža slastoljubьnyihъ grěhopadenij, běža zapaljenija, ježe jako i ogńь raždizajetъ děteli zlъy. Danilo 293. Voljanь je čovikъ zla bižati, ako more. Stat. polj. ark. 5, 288. Srca pucahu od studeni i mraza, ter ljudi bježahu smrtnoga poraza. M. Držić 26. Biži griha kakono koji biži zmije. P. Posilović, cvijet 123. K. Mađarović 61. Bježeć svega onoga što nas može od ńega u vijek razdijeliti. Pisanica 21. — *tako bježi u prenesenom smislu i voćka:* Rodne voćke toga biže, vrh da im se gori diže. V. Došen 16. — *b) u gen. s prijedl.* od: *aa) što se bježańem ostavlja ono je čeljade ili što se kao čeljade misli ili je živińe: bježi se u pravom smislu:* Bježimo od puka izraelskoga. N. Rańina 117b. exod. 14, 25 Koji se opiru djavlu, od ńih on bježi. J. Matović 516. Ja mlidijah da od mene on bježi. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Ko ga vidi, svak od ńega bježi. 4, 92. Da ja bježatʼ od Turčina ne ću. 4, 431. *tako i od smrti, koja se misli kao čeljade:* Od jedne *(smrti)* bižeći dvim pade u mriže. Đ. Baraković, vil. 130. *tako i* ‚od šta', *kad se misli čeljade ili zvjerka:* Da lʼ šta ćeraš, da li od šta bježiš? Nar. pjes. vuk. 3, 33. — *također u pravom smislu, ali može biti i bez trčańa, kad ko ostavi koga, koga mu po zakonu nije slobodno ostaviti:* Ima se razabrati ali gospodar kmeta odgoni, ali oni od gospodara biži prezь uzroka. Stat. polj. ark. 5, 288. — *bježi se ne u pravom smislu trčeći, nego samo uklańajući se, i to ili da bi se onaj koji se uklańa sačuvao oda zla koje bi ga moglo zadesiti od onoga od koga se uklańa ili samo što mu nije milo ono čeljade od koga se uklańa:* Sada što ovoj od družbe ja bježu. N. Naljeković 1, 297. Sama se ovako tučeš po pustoj planini, slijedeći onoga koji od tebe bježi, ki je tvoj a ne će da je tvoj. M. Držić 123. Bježiš od mene, Adone dragi moj! u gore zelene sakrivaš obraz tvoj. 37. Bižeći bog od zla človika. B. Kašić, is. 18. Bježi od mene lijepa

vila, zabave joj nije bo sa mnom. J. Kavanin 334 Prokleti, od kojih smo dužni bižati. A. Kadčić, bogosl. 18. Vaja od zla i zle družine bižat'. J. Banovac, razg. 130. Vidićemo koliko je potribito bižat oda zla družtva. F. Lastrić, ned. 350. Koji se holo diže, od ńeg mudri širom biže. V. Došen 15. Da biži od idološtovaca. A. Kačić, korab. 273. Da se ukaže da je pravi katolik, da od ńega ljudi ne biže. M. Dobretić 69. Bižati od rđava društva. B. Leaković, nauk 281. Ko se boga ne boji i ljudi ne stidi, bježi od ńega. Nar. posl. vuk. 153. *tako i smrt, koja se misli kao čeljade, bježi od čeljadeta koje joj nije milo*: Za toj daleče sve bježi od mene gluha smrt, ka je lik od žeље ljuvene. D. Rańina 99b. Želeti će smrt, a smrt će bježati od ńih. J. Matović 111. — *bb) što se bježańem ostavlja ono je stvar tjelesna: bježańe ili u pravom smislu ili samo kao hitno uklańańe: bježi čeljade ili što se kao čeljade misli:* Svi bježe od križa Isukrstova, svi mrze na žalosti i tuže se na ńih. M Radnić 150. Od mača ljudi biže. V. Došen 175. Imadu djaci bižati po sve od krčama. I. J. P. Lučić, bit. 19. Bježi kao davo od krsta. Nar. posl. vuk. 14. *bježi živinče:* Gavran ne biži od stvari nečisti. F. Lastrić, test. 256. — *u prenesenom smislu reli se i strar da bježi od stvari, koje ne podnosi:* Svaka stvar biži od svoje neprilike: voda biži od ognja a ogań od vode, vrućina od studeni a studen od vrućine. M. Divković, nauk 28. Snig gine i biži od sunca. M. Dobretić 191. — *cc) što se bježańem ostavlja ono je strar umna, radńa, staće itd.: bježańe kao hitno uklańańe, odvraćańe, nastojańe da se ne učini tako što:* Ne bježimo od ljubavi, er joj nije moć uteći. N. Nalešković 1, 238. Ljudi biže od ispovidi. S. Budinić, ispr. 15. Ne bi oda zla bižal. F. Glavinić, svitl. 86. Dužni smo bižati od grija kano od otrovane zmije. I. Ančić, svit. 144. Da biži od igar. 78. Bježati od truda. Bella 675a. Svjetuje umrle da bježe od oholasti. I. Đordić, salt. 115. Biži od prigoda, koje te mogu iz nova užgat. J. Banovac, razg. 109. Otvorite oči i svist, . . . i bižite od griha. 150. Bižite od holosti i od isprazne slave. F. Lastrić, test. 327. Biži od nenavidosti. F. Lastrić, ned. 110. Kako drugog obružite rugom, od kog vi bižite? V. Došen 109. Ti se lotriš, od posla bježiš. A. Kalić 369. — *c) u gen. s prijedl.* ispred: *što se bježańem ostavlja ono je čeljade ili ńice mu, a bježańe u pravom smislu:* Isprid nas bježat' ne usta. I. Gundulić 162. Biži ispred mene s srebrom tvojim. F. Glavinić, cvit 17. Bježi Marko ispred roditeja. Nar. pjes. vuk. 2, 196. Od stra(ha) bi biža' u drugu kraljevinu isprid srgbe sudca. J. Banovac, razg. 149. — *d) u gen. s prijedl.* izmedu: *što se bježańem ostavlja ono je čeljad:* Izmed ljudi za što biži i visoke strane iste? V. Došen 12. — *e) u instr. s prijedl.* pred: *tijem se upravo kaže samo da je naprijed onaj koji bježi. tako bježi čeljade pred čeljadetom:* Maro prid ńim bježeći ukine se. N. Nalešković 1, 288. Ti je ne ć' smirit', neg bježiš prid ńome. F. Lukarević 7. Ja sam š ńime triput vojevao, sva tri puta pred ńim sam bježao. Nar. pjes. vuk. 3, 49. *čeljade bježi pred strarju tjelesnom ili umnom:* S kojom su porazi i jadne pečali, prid kijem bi svi vrazi na pokon bježali. M. Vetranić 1, 229. Prid čudom bježeć tja od onijeh turskijeh sil ne istom ja. P. Hektorović 71. Na zastavah priliku svetoga križa stavi, . . prid kim isti Maksentio bižići u riki zaguti se. F. Glavinić, cvit 123. Djaval straši se onim zlamenjem *(križem)*, i biži prid ńim. I. T. Mrnavić, ist. 7. Sad pred silom bježa u brdo sad juriše zgodno čini. J. Kavanin 287. *bježi živinče pred čovjekom ili pred živinčetom:* Bježaće prid stadom vuk, i hrt prid zecom. D. Zlatarić 39b. Evo zvijeri nesmiljene, kad prid lovcem tijekom bježa, ulovi ju tvoja mreža. I. V. Bunić, mand. 21. — *u prenesenom smislu veli se da bježi i sjen pred čovjekom i oblak pred vjetrom, mrak i magla pred suncem:* Kad bježi ki človik tekuće napride, ńegova sjena vik za ńime da ide; kad li se stavi pak tjerat ju za time, prid vjetrom jak oblak da bježi prid ńime. D. Rańina 44b. Zrak sunčan moći svojome sve tmine goni tja, da bježe prid ńome. F. Lukarević 236. Prid ńim *(suncem)* biže magle sve priko vrata. M. A. Reljković, sat. 272. — *također u prenesenom smislu veli se i umno što da bježi pred umnim čim, pred čim se ne može održati:* Ljubav nebeska, prid kom biže sva zemaljska, ognjem ogań dobiti će. A. Georgiceo, pril. 23. — *f) u dat. bez prijedloga: što se bježańem ostavlja ono je čeljade i svijet:* Na krilijeh preblažene tve ljubavi bježim svijetu. I. Kanavelić, iv. 212. Što ńemu bježaše, slugam dobr'jem ne mogaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 22. Doista ga dostignuti šćaše, al' mu Grujo ni bježat' ne šćede. Nar. pjes. vuk. 3, 9. — *g) što se bježańem ostavlja, može biti radńa izrečena infinitivom (vidi i kod* bjegati*): bježańe nije u pravom smislu nego kao naprijed pod b, cc.; samo u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka:* Rvati se z vami ne bižim. F. Glavinić, cvit 17. Bižaše viditi žene. I. J. P. Lučić, razg. 72. — *β) što se bježańem stiže, može biti izrečeno: a) u dat. s prijedl.* k *ili bez prijedloga, i to je čeljade:* K ńim naši mnozi biže. P. Hektorović 112. Bježati k neprijateljima. Mikalja 17b. Pak da biži k svojemu babajku. M. A. Reljković, sat. 38. Bježi k meni jadovna devojko! Nar. pjes. vuk. 4, 64. Bježi svojoj majci. 4, 602. — *b) u instr. s prijedl.* pod, *a to je ili čeljade:* Kto odь manastirьskihь ljudi bêži podь velijega župana. Mon. serb. 6. *ili radńa:* Pod tvoje zaštićenje bižim. M. Divković, nauk[2] 203. — *c) u akus. s prijedl.* u: *tako bježi žito u travu, kad poraste kao trava:* Sada žito već u travu biži. J. S. Reljković, kuć. 176.

4. *uzrok bježańu može biti izrečen u gen. s prijedl.* od: Od stra(ha) bi biža' u drugu kraljevinu. J. Banovac, razg. 149.

5. *partic. praes. dolazi ne samo kao u drugih glagola, nego i kao adj. značeći što brzo prolazi,* fugax *(isporedi* bjegunć*):* Nemojte jiskati bižeće veselje. F. Vrančić, živ. 21. Dobra vrimenita, bižeća. Mikalja 73b. Ne promišljaju koliko bižeći jest ovi život. M. Radnić 85.

II. *prelazno: od* XVI *do kraja* XVIII *vijeka: a) objekat je što bi neprelaznom stajalo u gen. s prijedl.* od, *kao naprijed pod* 3*: bježańe u pravom smislu rijetko:* Bižeći razboj kriv. Đ. Baraković, vil 139. Bižimo Izraela. J. Bandulavić 118b. Pride s mora bježeć strica nevjernoga. J. Kavanin 191. Turke bježeć. 233. — *češće bježańe u prenesenom smislu:* Bježi ju *(smrt)* svaki blag, koji se veseli. D. Rańina 85. Bježte tja daleče skrovene ńe mreže. 103b. Bižte žeље ljuvene, da vam srce ne vene. P. Zoranić 41. Istini hristjanin . . biži vsako ino služenje. Š. Budinić, sum. 1. Bježeć razlog, slijedeć volu. I. Gundulić 249. Isus vazda je bižao poštenje svjetovńe i gospotstvo svjetovńe. M. Divković, nauk 30b. Bježi, zli krvniče, osvetu bježi tu. F. Lukarević 146. Osam godišta bježo pogansku rasrćbu. B. Kašić, per 116. Ubojstvo imaju bižati. F. Glavinić, cvit 416. Človik ne samo biži pravo i istino ulišenje i skončanje ovoga života, dali jošće i mišljenje od smrti. P. Radovčić, nač. 12. Bižati svaku sumńu. P. Posilović, nasl. 3b. Što biže ljudi duhovni, primaju dobrovoljno ljudi tilesni. M. Radnić 42. Pokaži koje zlo potreba je navlastito bižati? Azbukv.

1690. 11. Neka biže razgovaranja tašća i poslo svitovne. M. Bijanković 84. Neka biži žensku glavu. P. Macukat 89. Bježim svako djavolstvo. J. Kavańin 224. Bježah ļubav. I. Đordić, mand. 19. Ukloni se i bježʾ svaka djela opaka. I. Đordić, salt. 105. Bježim ńih proklete gozbe. 171. Nepravdu bižeći. A. Bačić 141. Biži ļude. S. Badrić, nač. 32. Bižiš pogrdeńe sobe istoga. M. Zoričić, osm. 37. On ne biži kužnog druga. V. Došen 91. Da će ńemu držat viru, da će bižat svu nevirn. 232. Bižahu ga najposli i prijateļi. M. Zoričić, zrc. 157. Bježi družbe, bježi prigode, bježi raskoše. B. Cuceri 85. — *b) objekat je radńa izrečena riječju istoga korijena* bijeg: Na glas ovog imena uzmu big bižati. A. J. Knezović 184.

III. *sa se: pasivno: a) bez subjekta:* Da se biži od požude ili ti žeļe puti. I. Velikanović, upuć. 1, 170. Od dobra se jošt bježalo nije. P. Petrović, vijen. 13. — *b) sa subjektom, a to je što bi uz prijelazno pod* II *bilo objekat:* Od zloća čovičanskije, koje se imaju bježati. P. Posilović, cvijet 5. Što je vele, da biži se; što je malo, da drži se. J. Kavańin 348. Poticańa na bludnost imaju se bježati. J. Matović 392. Ima se nastojati, da se biži, koliko se može, prigoda grišiti. I. Velikanović, upuć. 2, 79.

BJÈŽITEĻ, *m. vidi* bježalac. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚bežitel ļudi, misantropos‘. append.) *i Stulićevu. riječ bez sumńe načińena za rječnike.*

BJÈŽITEĻICA, *f. vidi* bježalica. *samo u Belinu rječniku* (333b), *za koji će biti i načińena.*

BJÈŽIV, *adj.* fugax, fugiendus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikańinu* (‚koji dobrovoļno pobigne, fugax‘), *u Belinu* (fugax 332b) *i Stulićevu* (fugitivus, fugax). — *Comp.* bježivijî. Bella 332b). — *isporedi* bježļiv. — 1. *što brzo prolazi,* fugax: Er je na zemļi sve kratko, sve bježivo. Besjede kr. 69. — 2. *od koga treba bježati,* fugiendus: A. Od koliko se vrsti nahode prokleti? B. Od dvi vrste, t. j. biživi, od kojih smo dužni bižati, i nebiživi. A. Kadčić, bogosl. 18. M. Dragićević 35.

BJÈŽĻIV, *adj.* fugax, *koji rado bježi. u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu i u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bježiv. Jer bižļive jesu oni čudi; sva krajina za to dilo znade i barjake za zlamen imade. Š. Štefanac 28.

BJÈŽĻIVAC, bježļîvca, *m.* fugitor, *bježalac. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚bežļivec‘).

BJÈŽĻÎVKA, *f.* fugitrix, *bježalica. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BJÈŽŃÎK, *m. vidi* bježalac. *samo u Stulićevu rječniku.*

BJEŽÛKATI, bjèžûkâm *i* bjèžńčêm, *impf. dem.* bježati. *samo u Stulićevu rječniku* (frequenter fugere).

BJEŽÙNÂR, bježunára, *m. vidi* bjegunac. *samo u Vukovu rječniku.*

BLÀBOSITI, blàbosîm, *impf.* balbutire, *tepati. Od* XVII *vijeka, samo u Mikańinu rječniku i u jednoga pisca prošloga vijeka. Akcenat se ne zna za cijelo. — Korijen* barb, *nerazgovijetno govoriti, od koga je i blebetati, brblati, brbositi. — a) u prarom smislu:* blabositi, ne umit govoriti. Mikaļa 18a. — *b) u prenesenom smislu, kao nerazgovijetno govoriti, govoriti kojekako:* Vidje . . . mrtve slike ńih čudesa, mog'o je o ńih blabositi, nije mu od živijeh besjediti. J. Kavańin 497.

BLÀCA, Blâtâcâ, *u. pl. vidi kod* blace.

BLÀCE, *n. dem.* blato *(jezero),* lacusculus, *malo blato, t. j. malo jezero. pred* c *otpalo je* t, *koje se ńegda i pisalo. Ake. u gen. pl., gdje je* t *rastavļeno od* c *te se ne izbacuje:* blâtâcâ. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* — 1. *u pravom smislu:* Posredu blatńca; . . . voda koja izu blatńca poteče. Mon. serb. 93. Glasnik II. 12, 11. Na blatce. 27, 291. Kako grede kolьnikь na blatńce. 24, 214. Ńiva na blatci. 13, 375. Vь nekojemь blatci bliz rěky tri prěbivahu rybi. Starine 2, 275. — 2. *ime selima, koja su tako nazvana po malom jezeru (blacu u pravom značeńu), koje je kod ńih: a) selo* XIV *vijeka na putu prizrenskom između Štimļe i Duhļa, gdje je i sada (na karti* ‚Placa‘): Meda Blatьcu. Glasnik 15, 290. *isporedi* blačanin. — *b) selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu prokupačkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *kod ńega ima i malo jezero, koje mješćani zovu* blace. — *c) dva sela u Bosni: jedno u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom, a drugo u okrugu travničkom, kotaru prozorskom:* Blace. Statist. 30, 72. — *d) pl.* Blaca, *selo u Hercegovini, u okrugu travničkom, kotaru konjičkom, u Župi:* Blaca. Statist. 117. *može biti da se tako zove još jedno selo u istom kotaru, ali je naštampano* Blača. Statist. 117. 132.

BLÀCKO, *n. selo u Slavoniji blizu Požege. postańem od* blato; c *pred* k *postalo je od* ts: Blacko. Schem. zagr. 1875. 43. Pregled 137. Iz Blacka, u Blackom.

BLÀČA, *vidi kod* blace.

BLÀČANIN, *m. čovjek iz sela* Blaca *(blizu Štimļe). pred* č *otpalo je* t, *koje se ńegda pisalo.* Vlahe blatьčane. Glasnik 15, 288.

BLÀĆANIN, *m. čovjek iz sela Blata kod Dubrovnika:* Vi ste Blaćani. M. Vetranić 1, 214. *u Stulićevu rječniku* ‚paludis incola‘.

BLÀĆÂNKA, *f. žensko čeļade iz sela Blata kod Dubrovnika. isporedi* Blaćka. *u Stulićevu rječniku* ‚paludis incola mulier‘.

BLÀĆÂNKIŃA, *f. vidi* blaćanka. *u Stulićevu rječniku.*

BLÀĆKA, *f. žensko čeļade iz sela Blata kod Dubrovnika. tako se ondje govori.*

BLÂG, blága, *adj. bonus, benignus, lenis, suavis, beatus. Akcenat kakav je stavļen u gen. sing. masc.* (blága), *taki je u svijem oblicima nominalnijem i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. mase. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obličju. između nominalnijeh oblika još je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* blágē, blágôm. *u složenijem oblicima svijem mijeńa se:* blâgî. — *Komparativ:* blâžî (Vuk, rječ. 29b); *u pisaca se nalazi i* blàžijî (blažije zemļe. H. Lucić 190. blažija. Bella 196b). — *Dolazi od* XII *vijeka (vidi pod* 1, *e. primjer iz Mon. serb.) i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva: u Vrančićevu:* liberalis (55), munificus; *u Mikańinu:* milostiv, humanus, comis, facilis, benignus, pius, clemens, misericors; affabilis, jucundus in sermone; dobrostiv, munificus, beneficus, liberalis; obilan, lautus; *u Belinu:* affabilis (39b), benignus (137b), clemens (166b), animo lenis (443a), lenis (500a); *u Bjelostijenčevu:* ‚človečen i milostiven, blagodarnik‘; *u Voltiģijinu:* menschlich, gutherzig; *u Stulićevu:* mitis, comis, benignus, humanus, affabilis; *u Vukovu:* bonus, dulcis; *u Daničićevu:* bonus. — *Kor.* bharg, *sjati, gorjeti, žeļeti, žeļenu biti, ugodnu biti. — Ńegda je bilo više u običaju nego sada; o mnogom koječemu o čemu se prije moglo reći* blag, *sada se govori* dobar.

1. *koji nikomu ne čini na žao niti ga kako god vrijeđa, ili ako ne može biti bez toga, čini to ko-*

liko može biti maše, te je drugomu ugodan i mio a nije ļut i žestok, benignus, lenis, suavis. *a) u bogu, Isusu, materi božjoj: aa) bez onoga komu bi na dobro bilo što adj. znači*: Blagomu otcu nebeskomu. Mon. serb. 77. Obratite se gospodinu bogu vašemu, jere blag jest. N. Rańina 37ᵇ. joel 2, 13. Kad potisne u nevolu grijeh čovjeka i porazi, gane višńi blagi volu. I. Gundulić 238. Ukaži se blaga mati. A. Komulović 75. Blag Isukrs tuj spovijeda sve zakone umrlima. I. V. Bunić, mand. 8. Kadno blag bog tu priziva i milostan učini se. J. Kavańin 17. Moliću se tebi, momu bogu: blag primi molbe moje. Đ. Mattei 15. Ah moj bože blagi! gdi l' je sad moj dragi? Nar. pjes. vuk. 1, 268. Ti si im bio bog blag. Đ. Daničić, psal. 99, 8. — *bb) komu je na dobro što adj. znači, može biti izrečeno: aaa) u dat.*: O Isuse, blag mi budi. A. Komulović 77. Mili bože, blag ti moni prikaži se! B. Kašić, nač. 51. Ki te moli, blag mu budi, tvu mu milos bože otvori. M. Orbin 201. — *bbb) u loc. s prijedl* prema: Toliko je blaga prema nami. L. Radić 89. Bog toliko blag i mio prema vami, vi usioni, nemili, silni prema službi. A. Kalić 382. — *ccc) u gen. s prijedl.* vrh: Zemļe i neba o kraļice, blaga budi vrh grešnice. N. Marči 44. — *b) o čeļadetu: aa) bez onoga komu bi na dobro bilo što adj. znači*: Ovo ti, gospojo, svezana šļem živa, koji mniš da tvoje na silu uživa. Vidiš li, nikomu gdi šteto sada ni, neg li se o svomu boravi i hrani? nu, što je vidjet', blag, nikomu vik ne bi on mrzak, neg li drag, samojzi neg tebi. N. Naļešković 2. 119. Ne ostavi puka blaga (*pastirskoga*), ki sve ufanje u te slaga. I. Gundulić 83. Ako hoćemo nasljedovati Isukrsta, od potrebe je da smo blagi, tihi i dobrostivi, tako da nikoga ne uvrijedimo ni srcem ni jezikom ni djelom. M. Divković, bes. 14. Žestoci i odmetnici učiniti će se tihi, blagi, smjerni. 68. Biše mnogo blag i dać i pogodan; za to svim biše drag. B. Krnarutić 22. Gospodine blagi i nam dobrostivi. 28. Bog se ruga podrugaocima, a blazijem ali umiļenijem dava svoju milost. K. Maģarović 107. Ne zna ali će biti častan ali nečastan, ali blag ali nemio, ali mudar ali bezuman, ali z'o ali dobar. Besjede kr. 224. Blago dijete i dvije majke posisa. Poslov. dan. 6. Imao je od prve žene samo jednu šćer, blagu kao andio, dobru kao kruh. Nar. prip. vuk. 164. *u tom je značeńu uzeta riječ i na ovom mjestu*: Rece mu: učiteļu blagi! kakovo ću dobro da učinim da imam život vječni? A on reče mu: što me zoveš blagijem? niko nije blag osim jednoga boga. Vuk, mat. 19, 16-17. *u Srbiji po nekim krajevima zovu učiteļa tijem pridjevom u složenim oblicima i s akcentom prostijeh oblika (bez riječi* učiteļ): blági. S. Novaković. *jamačno po predńem primjeru iz sv. pisma, gdje se učiteļ naziva blagim.* — *bb) komu je na dobro što adj. znači može biti izrečeno: aaa) u dat.*: U vsem blag jesi svojim zlotvorom. Aleksand. jag. starin. 3, 273. Čańka grļaše da bi joj bio blag. F. Lukarević 270. Nu pokle s' mi draga, moj sladak zgovore, budi mi jur blaga, ļubeni pozore. Đ. Baraković, vil 269. Svijem je blaga, da nu pase slatkom pašom od ufanja svačija srca. I. V. Bunić, mand. 7. Napokon joj Gavan pravi: nu blaga mi jurve budi i ne trgaj moje ļubavi. J. Kavańin 39. Nije stvari nepravednije koliko oni koji budući tvrd s ļudma da se ikomu blag ne prikazuje, a isto bi prosio da bi bog bio blag i milostiv prema ńemu. J. Matović 506. Car svima blag i milostiv meni samomu nemilostiv i silovit. A. Kanižlić, kam. 69. *u prenesenom smislu mjesto čeļadi ili što se kao čeļad misli, uzima se država ńihova*: Samo ńim osta blag . . . pakleni vas rusag. Đ. Baraković, vil. 311. — *bbb) u loc. s prijedl.* prema: Kako si miran i blag tvojijem riječima prema mlađijem. Misli kr. 49. — *ccc) u instr. s prijedl.* s: Kraļević se blag odveće s uhićenijem diklam kaže: k'o one ńih on ńih ne će vezat, samo im stavļa straže. I. Gundulić 409. — *cc) kad se ono što adj. znači pokazuje govorom, može se kazati da je tko* ‚blag u riječi': Blag u riječi, affabilis. Mikaļa 18ᵃ. Bella 39ᵇ. Bijaše blag u riječi. Đ. E. Bogdanić 10. — *c) o čemu tjelesnom ili umnom u koga, čim se pokazuje da je blag, a to je aa) u boga, u Isusa, u bogorodice: oči, lice, srce*: Od časa, koji te je satvorio, gleda te očima blazijema. I. Držić, nauk gond. 43. Kao mila majka blagim očima na ńega pogledavši. A. Kanižlić, fran. 203. Ukaza se gospa blagim i ļubeznivim licem. A. Kanižlić, utoč. 260. Gledaj Jezusa, koji s licem blagijem i ļubežļivijem posila ih (*apostole*) po svem svijetu. Misli kr. 65. Primi s blagijem srcem ove naše molbe. L. Radić 109. *glas, pogled*: Tvoj je glas sladak i blag. M. Jerković 93. I božjem se moli sinu da blag pogled na ńu svrne. Đ. Palmotić, christ. 31. Blag pogled upravļaš na slabosti mnoge u nami. B. Betera, čut. 83. *volja, dobrota, milost, blagoslov*: Ti z blage voļe braniš me. Š. Budinić, sum. 25. Božja dobrota toliko je blaga i milostiva da ne će osudit čovjeka u ovomu životu. M. Orbin 95. Milost blaga i velika prava cini ka i grišnika. I. Ivanišević, kit. 41. Blagoslov podaj blagi skrušenomu tužnom puku. J. Palmotić, dubr. 20. — *bb) u čeļadeta: srce, obraz, usta*: Ti na semu sviti mož' ļudem činiti sveder vedro čelo, srce mirno i veselo, slatko, pridrago, milo i blago. S. Bobaļević 221. Da je čis, da plače grijehe, da je blaga srca. A. Gučetić, roz. jez. 112. Misli kako darovao bi svoga draga, i najposlije spusti ovako riječ ļubļenu s srca blaga. A. Vitaļić, ostan. 81. Blag obraz izvan odkrivaju a srcem hud poraz. F. Lukarević 158. Nije čuti usta blaga milom riječcom da žubore. I. Gundulić 267. *riječ, govor (razgovor, odgovor, besjedeńe), svjet*: Od koga . . da riječi ke blage uzbudem vijek slišit. D. Zlatarić 6. Gdi *(su)* razumni, s riječi blagom, ki daždahu med z besjede, gospodeći srca umrla? I. Gundulić 234. Ja znam riječ blaga što može. F. Lukarević 61. Blago besjodenje promijeni u vrle prijetne. B. Kašić, per. 171. Bjehu odgovor blag primili. J. Palmotić, dubr. 61. Blag razgovor davahu pripadenijem djevicami. 25. Nastojao je blagim ričma srcbu ugasiti. A. Kanižlić, kam. 29. Blagim svjetom ńih opravi. J. Kavańin 163. Koji blage r'ječi govoraše, kog je care bio opremio da po zemļi blage zbori riječi. Nar. pjes. vuk. 4, 237. Odgovor blag utišava gńev, a rijec prijeka podiže srdńu. Đ. Daničić, prič. 15, 1. *pogled*: Blagi pogled on obrati k svetom starcu. J. Palmotić, dubr. 21. Pogled svoj blag na me obrati. P. Kanavelić, dubr. 7. *posmjeh*: Dokle blagi posmjeh da mi ustna tvoja. J. Kavańin 513. *misao, razlog*: Izvijahu tako mene misli pune truda i jada, . . sada osvetne, blage sada. I. Kanavelić, iv. 228. Poče ga nagovarati blazijema razlozijemi. B. Kašić, ign. 16. *čud, svijest*: Ako su blage ćudi, ter krvničku mrze žeļu. I. Gundulić 182. Blage ćudi, svijetla obraza. J. Palmotić, dubr. 272. Car blage i mekane ćudi. A. Kanižlić, kam. 797 Sreća . . . veliku kripos ima . . Nu je trijeba sresti jes, i blagu kazat joj, ne srčnu igda svijes. F. Lukarević 50. *dobrota, milost, ļubav, tišina*: On kroz blagu svu dobrotu raj nosaše vas pri sebi. J. Palmotić, dubr. 154. Blagoj u milosti ļubežļiva usta otvori. 307. Razgovorit se s bogom s ļubavi blagom i umiļenom. I. Držić, nauk gond. 22. Kroz blagu svoju

tišinu uze ovako da govori. J. Palmotić, dubr. 303. — *d) o životiňi, i to o ovci i o jagńetu, a u jednoga pisca i o psu:* Vukovi nemili blage ovce sve pokolju. J. Palmotić, dubr. 189. Za č predaše ništar mańo nego preda blago jańe. D. Baraković, jar. 36. Blag i vjeran kućić teče. D. Palmotić, christ. 32. Naš red pretvara vuka u blago jańe. S. Ljubiša, prip. 253. — *e) o ńekim stvarima tjelesnim: aa) o jarmu, o kom se hoće da kaže da nije težak ni tvrd nego lak, mek, ugodan,* suavis, *ali se jaram uzima u prenesenom smislu:* Igo moje blago jestь. Mon. serb. 5. Jer je jaram moj blag i breme je moje lako. Vuk, mat. 11, 30 *(mjesto* blag *imaju* ‚ugodan' Bernardin 101. *i* Bandulavić 215). — *bb) o zvijezdama, u kojih svjetlost nije jaka, nego tiha:* Platna tvoja, čim vezijahu neumrlim zracim zvizde, rek bi da mi govorahu: ah, nut' gleda' naše gizde, ah nut' kao smo lijepe i drage, koli jasne, toli blage. I. Gundulić 241. — *cc) o suzama: kao tople ili tihe:* Starac jur lijeva suze blage. A. Vitaljić, ostan. 112. — *dd) o mlijeku i o drugom čemu takom:* Blago mlijeko. Vuk, rječ. 29b. *to će biti kiselo mlijeko, kad nije vrlo kiselo, kad mu se kiselina jedva osjeća. a tako može biti i* kvasina blaga, *kad nije vrlo kisela, i* blago vino, *kad nije oporo.* — *f) o mirisu, vjetru, vremenu, zori: aa) o mirisu, kao ugodan, ne jak ni silovit:* Masti mirisne u vatri daju blago mirisańe. M. Radnić 141. Na blag miris svi blaženi lete. J. Kavańin 541. Miris od seb' *(će)* davati blagi. J. S. Reljković, kuć. 329. — *bb) o vjetru: kao tih, ugodan, povoljan:* Nu s vjetricim blazim mílim ti sad čestit brodiš more. I. Gundulić 15. Imaju li im željet sada blage vjetre, mirno more 365. Blagi vjetrić tihijem duhom kitnijeh jela vrhe kreče. Đ. Palmotić, christ. 301. Iznese nas vjetrić blagi na pućinu svijem prostranu. J. Palmotić, dubr. 35. Ulazi u drijevo . . . ter ide naprijed s blagijem vjetricem milosti božanstvene. Besjede kr. 232. Kad dovrši tej govore, blag mu vjetar srećno ustaje. Zgode 15. *tako i* dihaj: Aer . . zdravje vam će . . blazijem dihajima . . uzdržati. B. Betera, čut. 33. — *cc) o vremenu, kad nije ni veoma toplo ni veoma studeno:* Jesen blaga bješe veće mraznoj zimi mjesto dala. I. Kanavelić, iv. 40. Doba tiho i blago među zimom i vrućinom. 28. — *dd) o zori:* Na ishod zore blage. J. Palmotić, dubr. 310. — *g) o naravi svjetskoj:* Prsi, blaga narav ke joj stavi za blazine dvi blažene. J. Kavańin 198. Odiveni u toplo posluju, starim pićem pokripljuju snagu, razlog slide pak i narav blagu. J. S. Reljković, kuć. 72. — *h) u zlom smislu o ženskom čeljadetu koje suviše popušta muškoj strani, koje je, kako se veli, meko, mekoobrazno. samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Milostive ako je čudi, da svakoga izpuńa želje, k'o zločesta šalju ljudi s blagim ženam na kudelje; i one bo pogađaju, ki od ńih mole i pitaju. J. Kavańin 358. Mlada sve živeći u razbludi mnozijem blaga. 257. Ako je lijepa, činiš da je blaga i druzijem ki je dvore. 46.

2. *koji blag budući kao pod 1 rado i daje pomažući, kao podatljiv,* benignus, liberalis. *osim Vrančićeva i Mikaljina rječnika jedva se kojim primjerom može u tom značeńu potvrditi koliko toliko, a danas nije u običaju.* Čini nas hitre na dobro dilovanje, milostive i blage prema potribljivim. P. Radovčić, nač. 406. Sebi sporan, druzijem plodan, blag Trogiru, Rimu ugodan. J. Kavańin 94. Ugodan je blag darovnik. 40. Bog je blag, ter još na ovome svitu daje nam mnoge darove. J. Banovac, pred. 87.

3. *u čemu ima mnogo dobra, ili u čemu je u opće na koji god način koje dobro, ili od cega dolazi dobro. prije našega vremena, a u naše vrijeme samo uz jednu riječ, kod koje će se dalje napomenuti; u svijem drugim primjerima koji idu danas bi se reklo dobar ili pobliže koja druga riječ. a) o gdječemu tjelesnom: o zemlji,* benignus, uber, ferax, *kao dobar, ili pobliže rodan, obilan:* Vlas vrh sve Ažije otac moj prostire, od koje blažije ni zemje ni šire. H. Lucić 190. Svud težaku zemja blaga s tebe obilne vraća plode. I. Gundulić 399. Žak blago strane podloži Jakovu. D. Baraković, jar. 13. — *bb) o zvijezdi o kojoj se misli da dobro znači,* dexter, *kao srećan:* Zvijezdami svijem naredi da mi svaka blaga isteče. I. Gundulić 244. — *cc) o korijenu, a korijen se uzima u prenesenom smislu:* Otrasli. blagaago korene roditelь mojihь. Mon. serb. 136. — *dd) o ruzaru i križu, kao dobrotvoran,* salutaris: xvii *vijeka:* Iz mala korenca blag ruzar izniče. D. Baraković, jar. 94. Križu sveti srićni i blagi! I. Ivanišević, kit. 52. — *ee) o knjizi, kao dobar: složeno s prijeda sa* pre: Ako žudiš znati lijeposti zrak pravo, srce sad obrati u knige priblage. B. Kašić u M. Orbina zrc. m. — *b) o gdječem umnom, radńi, stańu itd.: aa) o djelu:* O vsakomь dêle blazê. Mon. serb. 5. Dêlь mojihь blagyhь na zemji bogь ne vidê. 65. — *bb) o volji, kao dobra i draga volja, bez sile:* Z blage i dobre volje slišajući. Š. Budinić. ispr. 61. — *cc) o običaju:* Ničimьže ostaje blagyhь običaj. Mon. serb. 539. — *dd) o redu i miru:* Bijesan lav ne ktješe da tjeri . . . nijednu vrst od zvijeri, ner kako jagańac, ki ne zna nijednu zled, u stadu od ovae slijedaše blagi red. M. Vetranić 1, 9. Gdje svim ljudem sred čudesa blagi moj mir ostavit ću. J. Kavańin 50. — *ee) o sreći, udesu, o čemu se sada veli dobar:* Sreća, u bitju ka jednom ne stoji, još će čin't' da tva čes blaga se svim broji. D. Rańina 101. Uživa s česti blagom mnoga blaga i baštine Đ. Palmotić, ehrist. 49. Dopusti s blage sreće da mi sine tvoj zrak draži. J. Palmotić, dubr. 21. Pokle mi toj dopusti blagi udes. I. Kanavelić, iv. 74. Kih dariva sreća blaga. J. Kavańin 277. — *ff) o kazivańu kojim se javlja dobro, kao dobar:* Blagu vijest navjestivat. Živ. is. 147. Nače navjestivat blag glas otpušteńa grijeha. 43. — *e) o vremenu (času, danu), u koje biva što dobro: aa) u opće kao dobar,* benignus, faustus; *sada se kaže* dobar: Podrži sebe carice i ne rodi, da čim blagi čas doide. Aleksand. jag. star. 3, 224. Da bude u blag čas u ńemu te časti. D. Baraković, vil. 144. Kada dan prosja nam čestiti, dobrosrićni i blagi. A. Vitaljić, ist. 129. Uzlijetat svih nas uči put nebesa s bijedne drage, i uživat dane blage. J. Kavańin 149. — *bb) osobito je* blag dan *što i praznik,* dies festus, *kao dan koji se osim nedjelje u dobru ne u trudu provodi. od* xv *vijeka i danas i u svijem riječnicima osim Jambrešićeva i Daničićeva. često se obje riječi pišu u jednu te se u nom. i akus. jed. ne može raspoznati jesu li dvije riječi ili je jedna složena.* Na blag dan vznesenja preslavne Marije. Mon. croat. 101. Velik blag dan bješe. N. Rańina 81b. Približaše se dan blag od prijesnih. 101b. Ovogaj blaga dne. 82b. Na svake blage dni. 92b. Da blag dan poštuju. M. Vetranić 1, 141. Veli nam blag dan počtovati. P. Hektorović 46. Taj dan jest velik blag dan. A. Komulović 19. Na čâs dana blaga tanac vode sej gospoje. I. Gundulić 400. Izlaze na dan blag nam plačne kobi 163. Ako bi blag dan Božića, sv. Stipana i s. mladinac prišal u nedilu. I. Bandulavić 15. Ov blag dan sveti ki je tvojemu odlučen poštenju. A. Vitaljić, ost. 409. Na blag dan svi sveti. A. d. Bella, razgov. 124. Blag dan ovi radostima sdru-

žen budi. I. Đorđić, mand. 126. Blag dan vazmeni. A. Kadčić, bogosl. 51. Blag dan svetoga Osipa. 85. U blag dan zapovidani. 248. Zaradi velike svetkovine i blaga dneva. A. Bačić 343. Sada ćemo od svakoga blaga dana govoriti. A. Kanižlić, utoč. 295. Za otajstva blagih dana oda zla me svakog brani. A. Kanižlić, bogoljub. 344. Na blag dan bogojavljenja. A. Kanižlić, kam. 31. Svake godine oko blagog dneva uskršnega. E. Pavić, ogled. 111. Kada se više kupuje i prodaje, igra . . . nego u blage i svečane dneve? D. Rapić 379. Griješio sam u dni poslene i u dni blage. Besjede kr. 48. Rade u nedjele i dni blage, kako da su dni posleni. 142. Dana nedjelnih i blagih. I. L. Garanin 12. Prošasne godine na ovi blag dan. Grgur iz Vareša 33. U oči velikih blagih dana i svetkovina običaj jest postiti. I. Velikanović, upuć. 2. 493. Tri dni, koja pritječu blagi dan svetoga Ksaverija. B. Cuceri 405. Koja bi se usudila dočekati ove blage dneve, a ne bi bila čista od griha. B. Leaković, gov. 19. Blâg dân, blâga dnê. Vuk, rječ. 29b. Svaki ima po jedan dan u godini koga on slavi, i to se zove krsno ime, sveti, sveto i blag dan. 306a. — *i kad se blag dan drugim imenom imenuje, kao svetac ili svetkovina, dodaje se i takom imenu* blag: G dnevi svetca blaga. N. Rañina 72b. ioan. 7, 14. Nije sve ovo učinio ovijeh blazijeh svetkovina od uskrsnća. Besjede kr. 66. Blaga je ovo svetkovina. D. Palmotić, christ. 451. U ove blage svetkovine uskrsnuća. B. Cuceri 60. *i kad se svetkovina imenuje* blag dan, *može joj se dodati i dan koji se hoće da kaže:* Vi izidite na dne ovogaj blaga dne. N. Rañina 82b. ioan. 7, 8. Iskalu ńega na dne blaga dne. 83. *veoma rijetko adj. u složenom obliku:* Gdi je da ga u ovi blagi dan uživamo? Besjede kr 60. *mjesto* dan *dolazi i* danak *od mila:* Dolazi blagi danak narođenja Isukrstova. A. Kanižlić, utoč. 447. — *prem da se i danas govori* blag dan *kao drije riječi koje se obje miješaju po padežima, opet od istoga vremena od koga dolazi tako, dolazi i kao složena riječ, i to tako da adj.* blag *ostaje u nom. a samo se* dan *mijenja po padežima:* blâgdân: Po blagdani sv. Grgura. Mon. croat. 104. Svetkovati budete blagdane gospodińe. N. Rañina 162b. Bješe u crkvi učeći ńih na blagdane. 164b. Pred blagdanom blaženoga Tome apustola. Mon. croat. 232. Ako odvratiš nogu tvoju od blagdana. Bernardin 16. Evo dan od svakoga blagdana meni sladi. F. Vrančić, živ. 26. Do blagdana sv. Matije. M. Alberti xviii. Blagdani studenoga. I. Bandulavić 186. Ki u svoje pošćalu blagdane. F. Glavinić, cvit. 409. Mrzin na krunu, ku san učna nositi na blagdane. P. Radovčić, nač. 53. Od blagdana uskrsnutja do blagdana uzašastja. I. T. Mrnavić, ist. 26. U vrime blagdana tila Isukrstova. M. Bijanković 100. U veličanstvu toga blagdana. A. Vitaljić, ist. 200. Stuju krstjani Isukrstove blagdane. A. d. Bella, razgov. 228. Blagdane božje obslužuju. J. Banovac, pred. 137. Ova bogoljubnost čini se ili prije ili udilj posli blagdana sv. Saverije. A. Kanižlić, bogoljub. 419. O blagdanima (‚blaagdaanima') vaznenim. Turl. blago 2, 205. Tumačiti puku rič božju na blagdane sveti. Grgur iz Vareša 61. U vrime veliki vazmeni blagdana. M. Dobretić 346. Na zaglavu osmine slavnoga blagdana brašančeva D. Mattei 27. *i takoj složenoj riječi može se dodati* dan: Biše dan blagdana žudijskoga. Bernardin 19. ioan. 5, 1. Ne v dan blagdana. Anton Dalm., mat. 26, 5. U dan blagdana. M. Alberti 451. Osmi dan istoga blagdana. A. Kanižlić, kam. 623. *prem da kad je riječ složena ostaje* a *u riječi* dan *u svijem oblicima (kako se vidi naprijed), opet dolazi i bez ńega u jednoga pisca, a tada je pred* dn *odbačeno* g: Dužni su, kad čuju zvona, kleknut na kolina izvan u nediju i u vrime vazmeno ili bladna. L. Vladmirović, slavod. 93. — *blag dan se čini, ali samo u jednoga pisca* xvii *vijeka prema lat.* agere: Crikva jošće blagdan ne čińaše oni. F. Glavinić, cvit 303. *obično je drži, čuva, opslužuje, štuje, svetkuje, blagdanuje: drži se:* Crikva drži blagdan ńegov na 7 decembra. F. Glavinić, cvit 407. *čuva se:* Blagdane moje čuvajte. J. Banovac, prip. 136. *opslužuje se:* Blagdane božje obslužuju. J. Banovac, pred. 137. *štuje se, poštuje se, časti se:* Bude štovati blagdane vaše. N. Rañina 162b. Da blag dan poštuju. M. Vetranić, 1, 141. Molitva k svetcu, kojega se blag dan štuje. P. Radovčić, nač. 482. Archangela, koga danas blagdan štujemo. F. Glavinić, cvit 81. Blagdane ne časti. F. Glavinić, svitl. 7. Počastiše blag dan sveti. I. Kanavelić, iv. 605. Blagdani se malo štuju. J. Kavañin 170. Danaska štuje crkva blagdan začetja b. d. Marije. J. Banovac, razg. 7. Blagdane štujete. A. Kanižlić, kam. 870. *svetkuje se:* Svetkovati budete blagdane gospodińe. N. Rañina 162b. Svetkovati ćete blagdane. I. Bandulavić 177. Ovi blagi dan svetkuje. I. Đorđić, mand. 123. Od blagdana, koga svetkovasmo. A. Kanižlić, kam. 112. *blagdanuje se:* Blagdanovati ćete blag dan po sedam dan. I. Bandulavić 177.

4. *komu je dobro, o kome se može reći: blago ńemu! u umnom smislu, kao blažen, ili čestit ili srećan,* beatus, felix. *a) o čeljadetu ili plemenu ili zemji u kojoj živi:* Li bih se blag na svit i čestit govoril, kad bih ja taki cvit ružice izdvoril. S. Menčetić 179. Dosti se zovu blag po srići juveni. 531. Tko se jur blazi mogu zvat pravedno, ner mili ter drazi kada su zajedno? 241. Blag jest, ki ga *(vrijeme)* znajuć u dobro sve straća. P. Hektorović 28. Išću stvar, ku ako dotekoh po ki put ikadar, biti ću vesel već, veće ću biti blag, veće ću dobro stoć, neg caru tko je drag. H. Lučić 303. Moj je trag izvrsne pun slave, plemenit tere blag brez svake zabave. 190. Hoće vas svijet da gospodi, i kad blaga koga čuje, da mu voljom svom robuje, ne će da ga vik slobodi. S. Bobaljević 232. Ma juvena vil, mila na sviti mene hti blažena vrh blazih stvoriti. D. Rañina 65b. Blaga majka takovih sinova, blaga zemja takovih svatova! M. P. Katančić, fruct. 70. *u tom smislu kao* blažen *i sada o sv. Mariji, koja se zove i* blažena *i* ogńena *(vidi kod* Marija): Slušaj svekra ka' svetog Iliju, a svekrvu ka' blagu Mariju. Nar. pjes. vila 1868. 32. Blaga Marija što i Blažena Marija. M. Kovačević. — *b) o stvari tjelesnoj ili umnoj, na koja se samo prenosi značeńe od čeljadeta: tako prošloga vijeka o kući:* Srićna jeste ta varoš rečena, jer tu u ńoj divica blažena na svit ovi jeste porodila, u kućici blagoj odranila. Nadod 16. — *tako će biti i o rodu zemaljskom, o hrani, i o berbi istoga vijeka:* Tad podaraj pod slogove snagu, da s ńih ránu moreš skinut (‚skinit') blagu. J. S. Relković, kuć. 252. Berba tebi tad nastaje blaga. 375. *i sada o lozi rinovoj, kao blagosiljajući je, hvaleći je za rod ńezin:* Blaga loza, a prosta gazota! (kad ko kupi cašu vina i slatko je popije.) Nar. posl. vuk. 15.

5 *kao pod* 4, *ali u tjelesnom smislu, kao bogat,* dives. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Blag uboga da utiša, ubog blaga da posliša. J. Kavañin 71.

6. *od čeljadeta blaga, kao pod* 4, *preneseno značeńe na ńešto što od blagosti ili od milosti učini, a to je* dar, *za koji bi se moglo reći i* milostiv, munus gratiae: *prošloga vijeka:* Blage dare tebi ostavi. J. Kavañin 211. Oni jagańac, koga Žudjeli za uspomenu primjenoga blagoga dara, oslo-

bodeni od mača rečenoga andela, obični bjelm na poklon i posvetilište bogu zaklati. Živ. is. 140.

7. *adv.* blâgo, *comp.* blâže, *u pisaca i* blâžije. *a) kao pod* 1 *u umnom smislu*, benigne, placide. Gospodar taki kada zapovijeda blago i milo, .. sve ću kazat. I. Gundulić 386. Pokle je u ńemu Bošńanin pop Ivan, po sudu mojemu od boga blago dan. Đ. Baraković, vil. 373. Koji govore tiho, blago, čisto, počteno. M. Divković, bes. 530. Za što bog no čini nam ove milosti, da i mi možemo znat stanovito uru od smrti naše? .. Razlog je ovi: neka čovjek blažije živе; za što da jedan zna da će u dugo živjeti, dao bi se na nenavidosti, na uvrjede i na osvete; i da zna da će brzo umrijeti, dao bi se zloj voji. M. Orbin 59. (S) svijena češ obćiti mirno i blago. I. Držić, nauk gond. 71. S ńima blago progovori. J. Palmotić, dubr. 301. Da ga budeš blago čuti. 20. Što može najblažije susreta je ejelovima. I. Kanavelić, iv. 84. Blago ńim dopušta. J. Kavańin 499. Blago utaži grozne suze ucvijene majke. V. M. Gučetić, pohv. 178. — *b) kao pod* 1 *u tjelesnom smislu*, leniter: Noge mu oblijevaše groznijema suzami, ke je blago s mnogom časti svojijem pramim otirala. I. V. Bunić, mand. 20.

BLÀGA, *m. ime muško. upravo hyp. od* Blagomir. *u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1878. 177.

BLÀGÂJ, Blâgaja, *m.* 1. *ime mjestima: a) u Hercegovini blizu Mostara, ńegda grad, sada varošica sa zidinama od grada. od* xv *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* U našemь gradu Blagaju. Mon. serb. 328. Đoń'ječu ti od Blagaja kl̨uče i sve b'jelo blago hercegovo. Nar. pjes. bog. 334. Vatio se poja mostarskoga dokle dođe do Blagaja grada. Nar. pjes. vuk. 3, 536. Blagaj. Zem̨op. bos. 55. Schem. here. 1873. 154. Glasnik 21, 308. 311. Statist. 106. *kažu da ga onuda zovu i* Hercegovina. Zem̨op. bos. 55. S. Novaković, obl. 38-40. — *b) u Bosni tri sela: aa) u okrugu bihaćkom, u kotaru kostajničkom, blizu Novoga na Savi.* Zem̨op. bos. 48. Statist. 50. — *bb) u okrugu travničkom, kotaru donjo-vakupskom, blizu Kupresa.* Schem. bos. 1864. 75. T. Kovačević, bos. 35. Statist. 74. — *cc) u istom kotaru blizu donjega Vakupa.* Statist. 73. — *c) u hrvatskoj krajini, u slunjskom kotaru, dva sela:* Hrvatski *i* Srpski Blagaj. Razdjel. kr. 9. Šem. prav. 1878. 68. Schem. segn. 1871. 56. — 2. *vidi* blagajnik. *prošloga vijeka u poslovici:* Lakomae blaga(j) je, a blago gospodar. Poslov. dan. 53.

BLÀGAJA, *f.* 1. *planina u Srbiji u užičkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 577. — 2. *selo u Srbiji u kragujevačkom okrugu još oko godine* 1827, *a sada ga nema.* Vuk, dan. 2, 66. M. Đ. Milićević, srb. 297.

BLAGAJIC, *m.* vultur. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGAJIĆ, *m. prezime, od grada Blagaja.* Turci uzeše grad Blagaj kneza Jurja Blagajića. P. Vitezović, kron. 133. A. Kačić, kor. 174.

BLÀGÂJNÎ, *adj.* ad thesaurum spectans. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (730ª) *i Stulićevu.* Blagajna pohrana, aerarium. Bella 730ª. Vadi redom jak blagajne iz pohrano silne vjetre. I. Đordić, salt. 153.

BLÀGÂJNICA, *f.* 1. thesauri custos femina. *prošloga vijeka.* Svaka će vam ona dati dobra, jer je dobra mati, hazne božje blagajniea i nebeska cesarica. P. Knežević, pism. 177. — 2. aerarium. *također od prošloga vijeka.* Isprazni blagajniee. D. E. Bogdanić 48. Ovdi je blagajnica božijeh dara. A. Kalić 223.

BLÀGÂJNIČKÎ, *adj.* ad aerarium spectans. *samo u rječnicima Belinu* (318ᵇ. 730ª), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

BLÀGÂJNÎK, *m.* praefectus aerarii. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (318ᵇ. 730ª), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Velikoga blagajnika mjesto hrani. I. Gundulić 561. Blagajnici zovu se ovi, ki gospocko blago hrane. J. Palmotić, dubr. 14. Od našega blagajnika. I. Kanavelić, iv. 113. Naziv̨e ńega *(s. Benedikta)* primilosrdnijem blagajnikom Isukrstovijem. I. Đordić, ben. 103. Milosno srce Benediktovo dostoja imati istoga boga za blagajnika. 81.

BLÀGÂJNIŠTVO, *n.* aerarii praefectura. *samo u Belinu rječniku* (730ª).

BLÀGÂJSKÎ, *adj. što pripada Blagaju.* Dorotija ostavьša kneza Ivaniša blagajskoga i ńiju sinь Mikloušь gospodinь blagajski. Mon. croat. 66. Štefanь knez blagajski. 77. Gregur knez blagajski. 255. Blàgâjskî. Vuk, rječ. 29ᵇ. Blagajska nahija. Zem̨op. bos. 55. *i kao prezime gospodi kojoj je pripadao Blagaj:* Umori grom Štefana Blagajskoga. P. Vitezović, kron. 146.

BLÀGAONICA, *f.* aerarium. *isporedi* blagajniea. *od prošloga rijeka, između rječnika u Belinu* (289ᵇ. 730ᵇ) *i Stulićevu.* One su *(pjesme Davidove)* pribilna blagaoniea, koja dijeli svakomu što svakomu potrebuje. I. Đordić, salt. xix. Blagaonica, sprema od blaga. 501.

BLÀGAONIČKÎ, *adj. vidi* blagajnički. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÀRICA, *f. vidi* blagašica. *u hrvatskom primorju.*

BLAGAST, *adj.* dives, *bogat, ko ima blaga. to kao da je u jednoga pisca prošloga vijeka:* Sebi čovjek jamu kopa ištuć zlato, bijedno uńańe, hoće živ da se zakopa, da propade u bezdańe .. Blagast srdi se i užiže k'o raspuhan ogań živi, sved se znoji, prijeti i diže k'o jedovit zmaj i krivi. J. Kavańin 56.

BLAGÀŠICA, *f djevojka koja nema brata, te ńoj ostaje očino blago (imańe). u hrvatskom primorju. isporedi* blagarica. *Akc. u gen. pl.* blagàšîcâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* blagàšicê, blagàšicôm. Kad je familija spala na samu kćer, .. narod taku devojku zove blagašica. V. Bogišić, zbor. 354. Blagašica boz roditel̨a se prosi u rodaka. 194.

1. BLÂGDÂN, *m. vidi kod* blag, *pod* 3, *c, bb.*

2. BLÂGDÂN, *adj.* festus, sollemnis. *isporedi* blagdańi, blagdanski. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (‚blagdân, blagdanna, blagdanno' 681ª), *u Bjelostijenčevu, u Stulićevu* (‚blagdân'). — n *stoji mjesto* nьn-. — *a) o danu i svetkovini:* Koji ne brže i ne svetkuje dni blagdani *(može se čitati i* blagdańi). Š. Budinić, sum. 32ᵇ. Po običaju dneva blagdanoga (‚blagdannoga'). I. Bandulavić 19. Ne svetkovaše dne svečane i blagdane B. Kašić, is. 38. Da štuju dan sveti, dan blagdani (‚blagdanni'). A. Vitaljić, ist. 266. Uzodeći u Jeruzolim po običaju dneva blagdanoga. S. Margitić, fala 143. Po običaju dneva blagdana. J. Matović xvi. Imahu druge dnevi blagdane. 360. Govoriti misu u svetkovine blagdane. A. Kadčić, bogosl. 50. — *b) o drugom, što pripada blagu danu, ili što je kao na blag dan, svečan:* Odredite dneve, u koje ćete osobito blagdanim (‚blagdanim') načinom spomenu činiti. A. Vitaljić, ist. 417. Odiven blagdanom (‚blagdaanom') odićom. Turl. blago. 2, 45. Naredi blagdani (‚blagdaanii') procesion. 80. Razlikost meju zavitom priprostim i blagdanim (‚blaagdaanym'). 97. Faliti očito boga

. . . u malo blagdani (‚blagdâni') i općeni molba. Grgur iz Vareša 103. Sva bagdana (‚blagdâna') pokazaña ovoga priveseloga dneva. 138. — *e) adv.* blâgdâno, sollemniter. Obuku se odićom bilom, u koj će misu blagdano govoriti. I. Bandulavić 129. Župnik ima sutra blagdano svetkovati, n. p. ime svoje crkve. A. Kadčić, bogosl. 77. Da bi ispovidali blagdano (‚blaagdano') svoju viru prid svitom. Turl. blago 2, 198. Blagdano (‚blaagdaano') blagoslivja. 205. Svetačne zabave, s kojima vi blagdano štujete slavodobitje Marijino. Grgur iz Vareša 91. Pivat blagdano, to jest solemniter, pištolu na misi pivanoj. M. Dobretić 271.

BLAGDÁNITI, blâgdânîm, *impf.* diem festum celebrare, *svetkovati. samo u rječnicima Belinu* (‚blagdâniti' 183ᵇ, 312ᵃ) *i Stulićevu* (‚blagdaniti'). *isporedi* blagodanovati.

BLÂGDÂNO, *adv. vidi kod* blagdan, *adj.*

BLÂGDÂNÔST, blâgdânosti, *f.* sollemnitas. *prošloga vijeka.* Brez svake ceremonije i velike blagdanosti. Đ. Rapić 53. Što jest zavit priprosti oli ti gol? Jest zavit bogu učińen oli muče oli očito brez nijedne blagdanosti (‚blaagdaanosti'). Turl. blago 2, 97.

BLÂGDÂNOVATI, blâgdânujêm, *impf.* sollemniter celebrare, feriari, *svetkovati, praznovati. isporedi* blagdaniti. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (183ᵇ. 684ᵃ), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu.* — 1. *prelazno:* Blagdanovati ćete blag dan ńegov po sedam dan. I. Bandulavić 177. Zapovida, na današńi dan rečenoga templa posvećenje blagdanovati. F. Glavinić, cvit 324. Pokojni dan naše sriće blagdanujuć teg pustimo. I. Zanotti. en. 2, 19. Blagdanovat vazam. M. Pavišić 42. Blagdanujemo nediju. Turl. blago 2, 102. — 2. *neprelazno:* Prijaše ju bogu zahvaljujući da se jest ńihov brat zdrav vratil, i blagdanovaše. F. Vrančić, živ. 102.

BLÂGDÂNSKÎ, *adj.* dierum festorum. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Blagdanska evangelija. Anton Dalm., nov. test. predgov.

BLÂGDÂNSTVO, *n.* solemne. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Svetkovat blagdanstvo. Turl. blago 2, 105.

BLÂGDÂŃÎ, *adj.* festus, sollemnis. XVI *i* XVII *vijeka u dva pisca. pred ń otpalo je* n. — *a) o danu, kao svećan:* U posvećeno blagdańe dni. Š. Budinić, ispr. 56. — *b) svećanijeh dana*, dierum festorum: Tretja *(zaporijest)* zapovijeda obsluženje blagdańe. M. Divković, nauk² 362.

BLÀGIŃA, *f. ime žensko. u naše vrijeme u Srbiji.* Sr. Nov. 1878. 48.

BLÁGNUTI, blâgnêm, *pf.* prospero succedere, *okrenuti se na dobro, kao blago biti. u basmi:* Branko (ili kako bude ime) gredi gredom, cvili, pišti; susrela ga bogomati, pa ga pita: šta je tebi, Branko, te tako cviliš, pištiš? — Na mene su teške muke, teške patńe. — Ćuti, Branko, perom ću mahnut', dušom ću oduvat', tebe će laknut', tebe će blagnut'. Ļ. Kovačević.

1. BLÂGO, *n.* bonum, bona, opes, thesaurus. *Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* opes, divitiae, thesaurus, gaza; *u Mikaljinu:* divitiae, opes, opulentia, copiae; facultates, res familiares, res fortunae, possessiones, bona, commoda; thesaurus; *u Belinu:* bona (366ᵇ), res (629ᵇ), divitiae (616ᵃ), thesaurus (730ᵃ); *u Bjelostijenčevu:* divitiae; facultates, opes, bona, commoda; substantia; thesaurus; animalia; *u Jambrešićevu:* opes, divitiae; *u Voltigijinu:* reichthum; *u Stulićevu:* thesaurus, opes, divitiae, bona; *u Vukovu:* pecunia, pecudes; *u Daničićevu:* bonum, res, fortunae. — *Od* blag.

1. *što god dobro u opće, tjelesno ili umno*, bonum. XIII *i* XIV *vijeka:* Čto vьzdamь ti . . . za blaga tvoja, jaže stvorilь jesi i tvoriši o mně. Stefan kr. 14. Ne stvorihь blaga na zemļi. Mon. serb. 65. Nebesnyihь blagь spodobļšu se. 142. Bogь, vьsakomu blagu davlьcь Danilo 168. — *u tom općenitom značeńu sada nije u običaju, nego* dobro, *koje vidi.*

2. *što tko ima, te mu je od ńega dobro, na dobro mu je, dobro, imańe*, bona, opes, divitiae, pecuniae:

a. *u opće, kakvo god, može biti i veliko i malo, pokretno ili nepokretno, bez druge razlike:* Ostaviti hćeram blago očino. Zak. vinod. 65. Ako bi ki držal ko blago, niku zemļu, voļa niki vinograd ili pošision ili vrt. 65. Ako ka dela suprot čine, zgubļaju vse svoje blago, i budi knezu. 77. Od vsega svoga blaga, ča se gibļe i ne gibļe. 73. Plovan jest činil dotat crikvu svojim blagom: jest joj dal zemļe. Mon. croat. 2. Jošte se obětuje kralь braniti gradь i ļudije i ńihь blago Dubrovnika grada suprotivь vsakoga gospodina ili člověka, kto ļubo bi hotělь zlo učiniti voļa očtetiti grada Dubrovnika, ali ļudi, voļa blaga dubrovьčkoga. Mon. serb. 210. Da bi onь svojomь glavomь i svojimь blagomь, imanijemь i sь ļudьmi i š ńihь imanijemь hotělь doći u gradь. 211. Da mogu *(trgovci)* pojti svojimь blagomь i trьgomь. 327. Ostavļam Marku vse blago gibuće i negibuće. Mon. croat. 132. Kojim godirь načinomь čovikь čoviku učini koju šćetu u blagu i u imanьju, ali u živomu, ali gibućemu ali negibućemu, ali u žitu, ali u kojoj hoću na svitu stvari, hoće svaka pravda da mu plati. Stat. poļ. ark. 5, 285. Sve ča ima imanja, ili živine ili inoga blaga gibućega. 288. Ne ukradi, ne svjedokuj krivo, ne želi tuđe blago. N. Rańina 32. rim. 13, 9. Učinih taštament iz moga uboga blaga. Mon. croat. 185. Uzamši blago. Zbor. 82ᵇ. Da iskrńemu blaga ńegova mala ni velika ne vazmemo. Katek. 1561. 16. Polovicu blaga moga daju ubozim. Anton Dalm., luk. 19, 8. Tko se često čtuje, hteć grlu zgajati, on život skraćuje, a blago raztrati. P. Hektorović 37. Blagom ovamo ne dojdoh da tržim. H. Lucić 188. Razsipļe i požđire imanje i blago svoje. Š. Budinić, sum. 123ᵇ. Daj meni dil blaga, ki mi pristoji. I razdili im blago. Bernardin 25ᵇ. luk. 15, 12. S velicijem blagom vrati se. A. Gučetić, roz. jez. 250. Dio blaga očina rasu. I. Gundulić 218. Grdahote vi sva blaga i sva plemstva, razmi ono što dobije sabļa i snaga. 289. Ter sva zlata i blaga razgrabiše i razniše. 558. Ne požeļi blaga tujega. F. Glavinić, cvit. 416. Medu ńima mir sved plodi, da mogući ne otima ubogomu blago. J. R. Gučetić, mol. 16. Sin sam, ki rasuh blago neharni. P. Radovčić, nač. 269. Da ne buden prihińen kako mnozi na svitu, zakopani u pomńah zemaļskih blaga, raskoš i veličanstvih. 9. Na kmetskih kolih blago naprtiše. B. Krnarutić 19. U svijeh putijeh sved ga slidi ne štedeći sve svoje blago. I. V. Bunić, mand. 28. Trati blago na ļepotu. J. Kavańin 9. Božjim svjetom on podaje svoja blaga. 180. Ako bi otac sina tirao, da ima ńemu dati treti dil od svega blaga. Budim. spom. glasn. n. 3, 211. Koji su svo svoje blago prosuli. A. Kadčić, bogosl. 247. Primiti od djavla koju pomoć ili koje blago svitovńe. A. Bačić 55. Više bi plaćali, da bi u takvu ladu blago svoje unesti mogli. A. Kanižlić, fran. 54. Otac trudi da skupi blago za dicu svoju. A. Kanižlić, bogoļub. 18. Dostojanstvo, blago, snagu, lipotu, zdravļe i ostale izvrsnosti tilesne i vri-

menite. F. Lastrić, ned. 110. Poželjenjem dobara i blaga vrimenitoga. 313. Iskrńemu naknaditi sva ona koja je izgubio, ili blago, ili poštenje. F. Matić 72. Život je čoviku draži nego blago, jerbo čovik ne dade života za blago, veće blago za život. J. Banovac, razg. 116. Da jednoga potegne pravda u tavnicu oli na galiju, oli da ga čini izgubiti toliko blago. M. Dobretić 173. Puno blaga imaš po pazarijeh i po lukah na okolo. B. Cuceri 232. S mnozijem stadim, koja bijahu sve ńegovo blago i imańe. 371. Predstavlja nam pred oči starešina ovoga sveta prevarliva svoja blaga. J. Rajić, pouč. 1, 5b.

b. *stoka, koja se naziva i* živo blago *i samo* blago: Poslaše iskati blaga živoga. Mon. croat. 198. Ne biše ostalo ni blaga nego jedan vol. 258. Blago mu restiše na velika jata. Đ. Baraković, vil. 46. Četiri godišta čeka tute, .. i pasijaše blago. J. Banovac, pred. 137. Pođe u selo kazati da je ńegovo blago potrlo žito. 137. Ja ti čuvam u planini blago. Nar. pjes. mar. 21. Živo . . . od krava, ovaca i końa, koga blaga imadu toliko hiljada. G. Zelić 241. Gdje li čoban, a gdje li mu blago? Osvet. 3, 29. *U Hrvatskoj* sitno blago: *koze i ovce*; *a* krupno: *goveda*. Vuk, rječ. 29b. Mazgu zovu božje blago u zapadnom primorju. Vuk, rječ. 35b. — *od stoke prenosi se značeńe na životińu u opće, kakvu god:* Ona počme kamenje nosit na brdo, a on ju gonil kodi kakovo blago. Nar. prip. mik. 43. *po tome se u hrvatskom primorju reče i za porugu čeljadetu:* ti si blago.

c. *dragocjene stvari i novci, osobito kad su stvari velike vrijednosti ili kad je novaca mnogo: a) dragocjene stvari i novci zajedno:* Primismo niže rečeno blago: najprvo primismo zlata u verьgahь *(toliko i toliko)*, i asprь *(toliko i toliko)* i u sudovehь zlatehь *(to i to)*. Mon. serb. 406. Posla svoga blaga i imanьja vlaštitoga broj i potegu, kako se odь niže piše *(a tu su dukati, vijenci, čaše, žlice itd.)*. 496. Poče ga moliti da ga pusti, a da će mu očitovati misto gdi biše zakopao mnogo blago, to jest jaspre i drago kameńe. A. Kačić, razgov. 150. — *b) ili stvari dragocjene ili novci, ili oboje zajedno:* Toj mi bi draže neg sva blaga. N. Naljeković 1, 333. Jer te imam za draga i mislim imiti već neg mnoga blaga. P. Hektorović 74. Ne kosa nadhita vridnostju i cinom sva blaga od svita, i sunce svitlinom. H. Lučić 208. Sahrańena medu ostalih razumnika pjesni kako pridrago kamenje medu blagom M. Držić 62. Prijateља rič virna na brime pomaga mnogo već neg blaga, ka skupac sve kupi. D. Rańina 108b. Boље j' primit mudrost a pren se ubožiti, neg primit blaga dost a manenu biti. P. Zoranić 51b. Cića nastojanja k blagu i poželinja k življenju mimo hodeći jih potrebluju, i ne daju ploda. Bernardin 13. luk. 8. 14. Bješe tuj stekao mnogo blago. A. Gučetić, roz. joz. 217. Koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 37. Koji za zlatom ne otiđe i nije u blago ufao. M. Divković, bes. 89. Da im je dobiti i sasuti blago. 309. Kraljica ju prija veselo ter drago, draže joj vele bi neg veliko blago. Oliva 25. Tvoje svete suze, toj se blago ne nahodi na svem svijetu neg sred raja. I. V. Bunić, mand. 40. Ne češ zlata, ne češ blaga. A. Vitaljić, ostan. 10. Ni želiti stan bogati ni ljubiti blago smamno. 156. Meu blaga srjed palače zakoni se božji tlače. J. Kavańin 373. Da je dan noć, mož' rijet prije . . . neg da u blagu je milosrdja. 30. Što je da čovjek svijet dobude, i u blagu živo obilno, kada dušu škodit bude? 389. Nijedan bogatac u mnoštvu svoga blaga toliko se niti slavi niti hvali. V. M. Gučetić, pohv. 196. Blago i raskošjo svita pod noge metnuvši prosiše da bi u koji sveti red ulisti mogli. A. Kanižlić, utoč. 257. Blagom češ obilovati. A. Kanižlić, kam. 7. O, koliki pobismiše i vrat sebi polomiše, kad su blago zadobili, a kriposni nisu bili. V. Došen 23. Krivo blago da uživa. 73. Sada vidiš, moja kćeri draga, ovaj nauk svrhu svega blaga. M. A. Reljković, sat. 94. Bio je tako blago prikupio, da zlato i srebro po dvoru mu se k'o kameńe koturalo. B. Cuceri 177. — *c) stvari dragocjene i u opće koje se mnogo cijene, koje su drage, tjelesne ili umne:* Oci moji ne primaju pinezi ni blago sega svita, da ne izgubimo blago nebesko. F. Vrančić, živ. 102. Da svako ńoj *(lozi)* lito vrhove prikosi, da blago skrovito na vrime donosi. Đ. Baraković, vil. 145. Kad pastire hrani mliko i kad vuna ńega odije, kada stada još veliko blago daju. J. Kavańin 378. Nesrećni Esaun za jednu zdilicu soćivice dade blago, koje se prociniti ne može *(prvenaštvo)*. A. Kačić, kor. 26. Vrni blago koje sam ti dao *(a to je:* tri kavada od svile crljene, i četiri od suhoga zlata, i jabuku zubom nagrizenu, i naranču biserom kićenu i tri lakta vela od Mletaka). Nar. pjes. vuk. 1, 390. Ja ti vraćaj blago sa jabane, sa vašega vojvode Miloša, te udari na Maksima tvoga, ja l' naprijed ni kročiti ne ću. 2. 555. Kada sveci blago podjeliše: Petar uze vino i šenicu i ključeve od nebeskog carstva, a Ilija muńe i gromove, Pantelija velike vrućine, sveti Jovan kumstvo i bratimstvo i krstove od časnoga dreva, a Nikola vode i brodove. 2, 26. Nešto sv'jetli kano sunce žarko: il' je ono alem kamen dragi? il' tovari trgovačkog blaga? Nar. pjes. juk. 533. *tako se i pšenica i hljeb naziva* božje blago: Što ćem' palit' moju Todorovu? jadna moja nije ništa kriva. Što li palit' bijelu šenicu? što šenicu? to je božje blago. Nar. pjes. vuk. herc. 316. Tako mi ovoga blaga božjega *(hljeba)*. i tako ga ne želeo! Nar. posl. vuk. 303. *tako i o duši u zakletvi:* Duša je blago, ne znam. Nar. posl. vuk. 76. *mjesto* ‚duša je blago' *govori se i* ‚duša vala', *t. j. mnogo vrijedi, te treba paziti da se ne izgubi.* — *d) novci, kojih može biti i mnogo i malo ili koliko kad treba:* Đa je ne ću ostaviti ni za čijure volu ni za blago ni za grade. Mon. serb. 271. Spisahь sije knige mojimь blagomь čistimь. Mon. croat. 128. Obećaše mu veliko blago dati. Zborn. 1. Blago moje hazne. B. Krnarutić 32. Za što si dar božji scinio blagom posidovati. A. Bačić 60. Na kamatu blago davaše. F. Lastrić, od' 143. Ima jedan kesu blaga. F. Lastrić, ned. 197. Žeља steći i uzdržati bogastvo, to jest blago, stoku, zemlje i druga dobra vrimenita. 127. Obetajući mu mnogo blago. M. Zoričić, zrc. 8. I za ovo stavilo se toliko tisuć od trudnika, prosulo se tako blago? B. Cuceri 245. Pred Arapa tri dukata baci: veruj meni, više nemam blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 423. U Miloša ne bijaše blaga, nit bijaše ni srebra ni zlata. 1, 444. Pa stadoše dijeliti blago: Šćepan uze groše i dukate i na golo krupne talijere, Mitru daje pare i dinare. 2, 630. Junaci se ponasuše blaga, beli groša i žuti dukata. 3, 433. No ga meue prodaj za dinare, hoću ti ga premjeriti blagom. 2, 609. Kud se dede car' Nemańe blago, sedam kula groša i dukata? 2, 101. Odnese mu blago i oružje. 2, 180. Sirotińa blaga ne imaše, dogońaše krave i volove, i debele ovce i ovnove. 4, 496. Majstorima blago odbrojio. 3, 227. I ponesi blaga nekoliko. 2, 227. Skupi blago, spusti u ǵepove. 3, 36. Ako nemaš za ženidbu blaga, . . svaki će ti pozajmiti blaga. 3, 173. Otkud tebe ova britka sabља? ili si je za blago kupio? ili si je u boju dobio? 2, 343. Izbavljaj me, pobratime Marko, ja l' za blago,

jali na junaštvo. 2, 246. Što za blago pańka sirotińu. 4, 495 Sagradio sebi zadužbinu o svom lebu i o svome blagu a bez suza bez sirotińskije. 2, 326. Da j' u mene što j' u cara blago, ja bi znala što bi kupovala. 1, 356. Volim drago neg carevo blago. 1, 221. Nigda ti se ne ću poturčiti, . . da mi podaš blago od svijeta. 2, 609. Još je Fata od roda bogata, i tebe će potpomoći blagom. 1, 245. Uzeh vraga pored blaga; blago propade, a vrag ostade *(kad se ko ženi samo novaca radi)*. Nar. posl. vuk. 330. Ti ćeš blago potrošiti. Nar. pjes. vuk. 1, 328. Ako l' tebe ponestane blaga, dođi opet poočimu tvome. 2, 401. Nesta blaga, nesta prijateļa. 2, 275. Ne trpaše na gomile blago. 2, 199. Ko l' pokupi iz riznice blago? 2, 175. U podrumu tri sanduka blaga. 3, 434 Te donese tri kupe dukata, ne nosi ih od Minina blaga, već ih nosi od Markova blaga. 2, 372. Za te daše dvije boce blaga. 4, 22. Kod mene su tri ćemera blaga, u svakome po trista dukata. 2, 341. Evo tebe jedna čizma blaga. 2, 335. Daću tebe dvije čizme blaga. 2, 547. Tu je dao dvije kule blaga. 2, 103. Imaš danas punu kulu blaga, u podrume troļetnoga vina, u ambare bijele šenice. 2, 533. Kad imaste sedam kula blaga, te znadoste upraviti blagom. 2, 104. — *broji se i na* kese *i na* tovare *(vidi kod tijeh riječi)*: Dok iznutra udrio postavu, otišlo je tridest ćesa blaga. 2, 552. Evo tebi i sto kesa blaga. 4, 111. I ponesi šest tovara blaga. 2, 116. Prsten dala ā jabuku zlatnu, poārčla dva'est tovar blaga. 2, 191. *mjesto tovara i žrinče koje ga nosi*: Jer Latinin ćera silno blago, silno blago, puno pet masaka. 3, 319. — *kad se hoće izrijekom da kaže da ga je mnogo, kaže se* mnogo, veliko, golemo, silno, nebrojeno *(vidi i dalje pod ee.)*: I om tebi nosi mlogo blago. Nar. pjes. vuk. 1, 306. A veliko blago zalobio. 2, 379. Al' ti žališ golemoga blaga? 3, 7. Al' t' je malo golijemna blaga? 2, 181. Jer Latinin ćera silno blago 3, 319. Te uzima nebrojeno blago. 1, 577. Car mu dade blago nebrojeno. 2, 117. *i* teško, *što ga je teško nositi od mnoštva, u jednoga pisca*: Jer joj bihu teško blago obetali. A. Kačić, kor. 138. — ‚bijelo blago', *srebrni novci*: Sabļa vaļa mlogo bila blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 550. — ‚sitno blago', *novci manji od dukata*: Sve dukati, osim sitna blaga. 2, 642. — ‚ležeće blago', *koje se ne troši, nego se čuva*: U svakoga po magaza blaga, kakva blaga? sve meka dukata, a sve pusta blaga ležećega. 4, 137. — ‚pusto' *se naziva ne samo kad je bez gospodara, nego i kad zaludu leži, kad se za ń ne mari*: Pogubiše trideset dolija, od ńih pusto oduzeše blago. Nar. pjes. vuk. 3, 21. U nas, braćo, četiri dahije, u svakoga ima pusta blaga nebrojena po dvije magaze. 4, 137. I daću ti dosta pusta blaga. 3, 116. Ta što će mi vaše pusto blago? 4, 335. — *s brojevima* drugo, treće, *govori se kad na više mjesta stoji sabrano*: Kaži brati i za drugo blago. Nar. pjes. vuk. 3, 437. Kaži brati i za treće blago. 3, 438. — *vidi i dalje.* — *e) više dragocjenijeh stvari zajedno koje se svoje vrijednosti radi dobro čuvaju, ili mnogo novaca koji se tako čuvaju,* thesaurus *(u tom smislu može biti i u kom predńem primjeru)*: *aa) u pravom, tjelesnom smislu*: Otvori(v)še blago svoje prikazaše ńemu darove. N. Rańina 29. mat. 2, 11. Otvoriv blago svoje prikazaše ńemu dare. Bernardin 9. mat. 2, 11 U probuklu jedne gore . . . sreću tvoju zmaji dvore, s kom ti će se prisniti zorom . . . blago, ko već svitli i gori ner da ko u ńoj ogań niti; tuj su zlata, tuj biseri, tuj pridragi svi kameni. M. Pelegrinović 186. Knezu Zrinskomu . . vladaocu nad blagom krune ugarske. D. Zlatarić m. Blago, t. j. srebro i zlato, thesaurus. Mikaļa 18ᵇ. Blago u ńivi zakopano. J. Kavańin 373. Lakomost jest priko načina poļubļeńe blaga svitovńi dobara. J. Banovac, uboj. 30. Prikladno jest kraļestvo nebesko blagu sakrivenomu u ńivi F. Lastrić, od' 307. Koji u smu našav blago, misto ono sam zagnoji, gnoj za bilig neka stoji. V. Došen 76. Kao da je onde blago ukopao. A. Kanižlić, kam. 376. Nadstojnika od blaga crkvenoga. 14. Koji blago u ńivi sakriveno iskapa. J. S. Reļković, kuć. xi. 1d', otiđi u bijelu crkvu, te donesi blago Nemańića, da ti b'jelu ne porobim crkvu . . . Ovdje nije Nemańića blago, veće nešto sirotińskog blaga: ak' odneseš sirotińsko blago, kleće tebe mnoga sirotińa. Nar. pjes. vuk. 4, 104. Još je carstvo nebesko kao blago sakriveno u poļu. Vuk, mat. 13, 44. Gdje je vaše blago ondje će biti i srce vaše. Vuk, luk. 12, 34. Onuda se pripovijeda da je ondje nekako blago zakopato. Vuk, živ. 238. O zakopanom blagu. V. Bogišić, zbor. 403. *isporedi* kopati, iskopati. — *bb) isto znańenje u umnom smislu preneseno na čeļade ili na što drugo veoma drago: o čeļadetu ili što se kao čeļade misli*: Sinko moj, kuda mi ideš, moje velje blago. M. Držić 33. O jedino ufanje i blago moje *(Isuse)!* A. Gučetić, roz. jez. 210. Evo uza me moga dobra, evo uza me moga blaga; evo lijepa, evo draga, ku moj život služit obra. I. Gundulić 173. Joh si moje dijete drago! . . da me ostaviš, sve moje blago! J. Kavańin 237. Ona tebi pomoć oće dati, naše blago i prisveta mati. Nadod. 83. Misto gdi ga ubiše ne bi dostojno da u ńemu pribiva ovo blago nebesko. A. Kačić, razgov. 33. Sladko moje blago, moj Jezuse! D. Mattei 305. Ujko Janko, nemereno blago! Nar. pjes. vuk. 2, 506 Slušao sam još od moje majke da ti imas neceńeno blago, tvoju ćercu milu jedinicu. 3, 500. — *o drugom čemu, osobito umnom*: Tvoja zapovid ima biti moje večno blago. Katek. 1561. 85. O slobodi slatka i draga, izvrsno te vik ne ļubi, ni poznava tvoga blaga, tko te onako ne izgubi. I. Gundulić 365. Nu bi steta mala bila dobra izvańa izgubiti, da me nije usilila blago lijepo potratiti unutrńe me kriposti. 224. Tko boga ima, veliko blago i veliku slobodu ima. M. Divković, bes. 19. U Isukrstu jesu sva blaga mudrosti i razuma 30. Blago jezika slovinskoga. Mikaļa. Blago odkriva svoga znańa. J. Kavańin 159. Tako je bilo uzmnoženo blago milosti i darova. A. d. Bella, razgđv. 161. Otvorit nam blago neprocińeno krvi svoje. A. Kadčić, bogosl. 107. U vrime zabrańeńa može se činiti sud, može se primiti oprošteńe i drugo blago duhovno. A. Kačić 199. Mir je sladko svita blago. V. Došen 242. Mudri drže ovu knigu za jedno književno blago. A. Kanižlić, kam. 12. Želeći svak da dobije to blago *(odreśeńe na isporijesti)*. M. Dobretić 81. Blago znańa i mudrosti. D. Mattei 124. Nije li bog više vas izasno blaga svakijeh dobara i milosti? A. Kalić 382. Nije blago ni srebro ni zlato već je blago što je srcu drago. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Nije blago koń ni volovi, nit' je blago srma niti zlato, no je blago što je srcu drago. Nar. posl. vuk. 213. Zdravļe je najveće blago ovoga svijeta. 89. Da je jezik najveće blago svakoga naroda, o tome nije potrebe govoriti. Vuk, pisma 24.

2. BLÂGO, *adv. vidi kod* blag.

3. BLÂGO, *interj. uzvik kojim se uz dativ kaže da je kome dobro, da je srećan, tako da se može radovati*, beatus. *Od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (134ᵇ), *Bjelostijenčevu* (17), *Stulićeru i Vukovu. Osim dativa, u kom se izriče onaj kome je tako kako riječ znači, često se dodaje i* si *i* ti. Blago inь!

Đanilo 366. O blago si tebi! M. Marulić 156. Blago slugam taciih vila! N. Naljeković 1, 199. Veći dil ja ću vam podati tako da rečete: blago nam! H. Lucić 228. Blago ńim s tobom! M. Držić 368. Tko tvoj bude, blago ńemu! S. Bobaljević 210. Blago vami, ako oči za bremena otvorite. D. Rańina 150b. Teško nam svime i lele!... a blago svijem vami. I. Gundulić 129. Zadrani, blago vam! Đ. Baraković, vil. 82. Blago tebi, slugo dobri i virni! I. Bandulavić 247. mat. 25, 23. Blago si onoj duši! M. Anđel 41. Blago tebi! Blago si meni! Blago si ńemu. Mikalja 18b. Blago dobru! I. Ančić, svit. 21. Blago majci! P. Posilović, nasl. 63. Blago mi si! A. Vitaljić, ist. 123. Blago si ńoj, blago meni, čim ti živeš! J. Kavańin 152. Blago onijema, ki se u boga uzdaju. I. Đordić, salt. 4. Tako blago nama, ako Isusa nađemo. J. Banovac, razg. 49. Blago vama doisto, i trikrat blago! F. Lastrić, ned. 342. Bludnost je vatra paklena; blago onom koga ne opali! 400. Blago tebi, ako si kod boga u milosti! A. Kanižlić, utoč. 303. Ah blago ti onoj duši. J. Filipović 1, 89. O! junaku onom blago, kom zapane ovo blâgo. V. Došen 119. Blago meni, ako doprem u nebeske dvore! Đ. Mattei 308 Blago ńima! oni su srećni. B. Cuceri 332. Blago mene, evo moje zlato! Nar. pjes. vuk. 1, 248. Blago majci, koja ga rodila! i sestrici, koja ga gojila! 1, 459. Blago, brate, onome junaku kome nije na daleku draga. 1, 441. Blago mene do boga višńega! bog mi dade sina iz nenada. 2, 156. Blago Ivi i Ivinoj duši. 4, 203. Blago tebe, struče bosioče! koji rasteš dragoj na penģere, gledaš dragu jutrom i večerom. 1, 437. A blago si mladu St'jepu! 1, 87. Blago li si meni! Vuk, rječ. 30b. Blago onima koji plaču. Vuk, mat. 5, 4. Blago čovjeku koji ne ide na vijeće bezbožničko. Đ. Daničić, psal. 1, 1. — *osim dat. i* si *dodano još i* mi: Blago mi si nam! A. Vitaljić, ist. 213. — *uz uzrik i dativ može stajati i glagol* biti (budem) *i* jest *bez subjekta:* Meni i mojim blago si bit hoće, ako kad posvojim privridno toj voće. H. Lucić 217. Prvi *(sin)* će imit' tuj besidu prid gospodom i to ime, da će biti blago š ńime kumu, drugu i susidu. A. Čubranović 144. Blago ti bi vami, stekši toga dara, ta pridrazi kami da pri vas ostara. Đ. Baraković, vil. 246. Blago ti bi tvomu stanu, kako jazik da su t' ruke! I. Ivanišević 171. Blago ti je onome mistu, u komu počiva mir i sklad! J. Banovac, razg. 181. Blago ti bi bilo zaručnikom, da se dobro oče i ljube posli sdruženja kao no su prija. 83. Blago ti bi meni bilo, kada bih mogo svakojacijem mukam tolike pogrde zaplatiti! Đ. Mattei 43.

BLAGÒBER, *m. tko blago bere, lakomac, tvrdica*, avarus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blagoberu blago milo. V. Došen 60. I blagober tako radi, jer što zgrabi, ne izvadi. 72.

BLAGOBESJEDA, *f.* eloquentia *i* mitis sermo. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blagobesjedan *(adj.) i* blagobesjediti. *sve nepouzdano.*

BLAGOČASNO, *adv. vidi kod* blagočastan.

BLAGOČASTAN, blagočasna, *adj.* pius. *isporedi* častan. *Od* XIII *vijeka (kao adv.), samo u knjigama u kojima se jezik miješao s crkvenijem, između rječnika samo u Stulićevu* (veneratione, honore dignus) *i u Daničićevu.* Blagočьstno žitije. Ljetop. šaf. 61. Razlog blagočastnoga i dobroga življenja. Š. Budinić, sum. 159b. Hvaleći svete i blagočastne ikonije ili prilike. 32b. — *Adv.* blagočasno, pie: Sьbljudьno i blagočьstno tvorešte. Sava, tip. stud. glasn. 10, 170. Pravoslavno i blagočьstno živuštihь. Mon. serb. 134.

BLAGOČÀSTIV, *adj.* pius. *Od* XIII *vijeka. iz crkvenih knjiga prešlo je i u narodni jezik. između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. Od adv.* blago *i* čast. — Blagočьstivago kraja. Mon. serb. 50. Blagočьstivoju vêroju. 333. Ovo dite vsoj zemji bude car, blagočastiv i razumom velik ukaže se. Aleksand. jag. starin. 3, 225. Blagočastivi! J. Rajić, pouč. 1, 58. Prvi je Rim bio blagočastivi, pa će biti i pošljeđńi. Nar. posl. vuk. 260.

BLAGOČASTIVAN, blagočastivna, *adj.* pius. *od* XIII *vijeka, samo u knjigama u kojima se miješa jezik s crkvenijem, između rječnika samo u Daničićevu. Od* blagočastiv. — Blagočьstivno vьspominanije. Sava, tip. stud. glasn. 40, 150 — *Adv.* blagočastivno: Blagočьstivno pohvaliti. Mon. serb. 186. Blagočьstivno poživь. Ljetop. šaf. 52.

BLAGOČASTIVNO, *adv. vidi kod* blagočastivan.

BLAGOČASTVOVATI, blagočastvujem, *impf.* pium esse. *u jednoga pisca* XIV *vijeka.* Blagočьstvovati i služiti bogu. Đanilo 359.

BLAGOČAŠĆE, *n.* pietas. XIV *i* XV *vijeka, u knjigama u kojima se miješa jezik s crkvenijem, u kojima i mjesto* -šće *na kraju stoji starije* -stije. *između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu* ‚blagočastje', *ali iz misala).* Otьčьstvo blagočьstiju naučiši. Domentijana 82. Blagočьstija plodi ukrasivše se. Glasnik 24, 232. Da vь blagočьstiji poslužetь bogu. Mon. serb. 265.

BLAGOČESTIT, *adj.* felix, *‚blage česti' t. j. dobre sreće, dobrosretan. u jednoga pisca* XVI *vijeka (i u Stulićevu rječniku, ali iz misala).* Ka li se *(zvijer)* rit može vrhu svih od svita žudnime blaženstvom da je blagočestita. Đ. Rańina 122.

BLAGOČINAN, blagočina. *adj.* bene ordinatus, modestus. *u jednoga pisca* XIV *vijeka (i u Stulićevu rječniku* ‚blagočin', *ali iz misala).* Stupanije blagocinьno. Đanilo 366.

BLAGOČOVJEČAN, blagočovječna, *adj.* perhumanus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚blagočovječnost' *i* ‚blagočovječtvo', virtus, praestantia, humanitas. *sve nepouzdano.*

BLAGÒĆA, *f.* lenitas, *blagost. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (comitas 340b. 560b) *i Stulićevu. — a) duševna dobrota, blaga narav*, lenitas animi: Čud bez varke u istini, i blagoća i dobrota od srca te kralom čini. I. Gundulić 279. Spomenu se od ńegove velike tihoće i blagoće. M. Orbin 146. Blagoćom ogrnuti smrt snuju ti. Đ. Palmotić, christ. 75. Podnižene ejeć blagoće vječnijem zdravljem naresiće. I. Akvilini 46. U blagoći ponosita. I. Kanavelić, iv. 420. Karajući s blagoćom. M. Bijanković 10. Da blagoća tvoja mnoga grijehu momu milos ima B. Betera, čut. 55. David bi nadaren blagoćom, dobrotom i pravednosti. I. Đordić, salt. VIII. U vjeri i blagoći bog ńega posveti. I. Đordić, ben. 101. Primite s krotkostju i blagoćom božju rič. A. d. Bella, razgov. 124. Jezus došo je u blagoći i u miru. Živ. is. 69. Kad nas je najposlije iznašo, s kojom nas je ljubavi i s kojom blagoćom uveo u svoje stado? Besjede kr. 66. U ovoj muci stoji Jezus s takijem podniženstvom, i s takom blagoćom. 56. Vidjet ćeš da tiha blagoća bijaše najpoglavitije i najsvjetje obilježe srca ńegova Đ. Mattei 105. Djetešce puno milosti i blagoće. B. Cuceri 90. Kako so ovoj blagoći prilikuje srce na protivnu svaku riječcu podžeženo. 232. Ustrpjenstvo, blagoća, ljubav, to su ńemu *(Isusu)* sluge. A. Kalić 273. — *b) vrijeme blago, tiho, ugodno*: Dragi i sladci sred blagoće i tišine, za vaš put se čuti čine pomoćnici zorni hladci. I. Gundulić 30.

BLAGÒĆUDAN, blagòćudna, *adj.* mitis, *blage ćudi. od prošloga vijeka, između rječnika u Voltiđijinu* (höflich, freigebig) *i u Stulićevu* (optimae indolis, affabilis). Da budu blagoćudni i obični ko golubi. Živ. is. 90. Biti prilićan onemu blagoćudnomu čovjeku, o komu on sam reče da iz spreme dobre svoga srca dobre stvari iznosi. D. Mattei 65. Ovo je Jozef, koga smo od prvijeh ļeta mi spoznali za dijete blagoćudno ļubežļivo i pravedno. B. Cucci 99. — *Adv.* blagoćudno, *u rječnicima Belinu* affabiliter (39b) *i Stulićevu* comiter.

BLAGÒĆUDNICA, *f. žensko čeļade blage ćudi. samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒĆUDNÌK, *m. čovjek blage ćudi. samo u rječnicima Belinu* (39b), *Bjelostijenčevu, Voltiđijinu i Stulićevu. isporedi* blagoćudan.

BLAGÒĆUDNO, *adv. vidi kod* blagoćudan.

BLAGÒĆUDNÔST, blagòćudnosti, *f.* lenitas animi. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (affabilitas 39. ingenium flexile 507a), *u Voltiđijinu* (leutseligkeit, grossmüthigkeit) *i u Stulićevu* (optima indoles, affabilitas). Zarad blagoćudnosti na svako pristale dvoranom postade. A. Kanižlić, utoč. 133. Bog tu čast ńimi je udijelio radi svoje blagoćudnosti a ne radi ńihova dostojanstva. Živ. is. 37.

BLAGOĆUDSTVO, *n. vidi* blagoćudnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒDAHNÔST, blagòdahnosti, *f.* odoris suavitas. *isporedi* blagovońe. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blagodahnost smrad da miri. J. Kavańin 519.

1. BLAGODAN, *adj. vidi* blagdan. *adj. u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Blagodane svećene dni imamo brići Š. Budinić, sum. 31.

2. BLÀGODÂN, *adj.* gratis datus. *u jednoga pisca prošloga vijeka i od ńega u drugoga. adv.* blago *s partic.* dan *od* dati. — Milost blagodana (gratia gratis data) jest blagodarje kriposno koje nam bog daje za spaseńe drugih. A. Kadčić, bogosl. 9. M. Dragićević 21.

BLAGODÁNSTVO, *n.* prosperitas. *od* blag *i* dan (dne). XIV *vijeka, i ta su* -ije *na kraju mjesto* -o. *iz crkvenijeh knìga.* Ukrépi moje iscedije vь blagodьnstviji. Mon. serb. 265. Glasnik 11. 12, 139.

BLAGODÁNSTVOVATI, blagodánstvujēm, *imperf.* bene succedere. XV—XVII *vijeka, iz crkvenijeh knìga. Od* blagodanstvo. - Persida blagodьnstvujetь sь mnoju. Aleksand. nov. 118. Malo blagodьnstvovavь. Glasnik 11, 162.

BLAGODÁŃE, *n.* munificentia, beneficium. *isporedi* blagodarje. *Od* XVI *vijeka, a toga je i* XVII *vijeka* -ńe *na kraju glasilo* -nje *od* -nije. *između rječnika samo u Stulićevu* (gratia, favor, beneficium). *Od adv.* blago *i part.* dan *od* dati. — 1. munificentia, *podatļivost.* Blagodanje *(postarļa se)* protivu skupości ili lakomiji. Š. Budinić, sum. 120b. — 2. beneficium, *što se komu milostivo da ili dobro što se komu učini:* Dopusti meni da mogu tvojijem se dobrijem blagodanjem na ovomu svijetu služiti. M. Divković, nauk2 246. Da se nije služio blagodanjem i dobročińenjem i milostju, ku mu je bog dao. A. Komulović 11. Milost blagodana jest jedno blagodańe kriposno, koje nam bog daje za spaseńe drugih. M. Dragićević 21.

BLAGODAŃI, *adj. vidi* blagdańi. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Da se u dan blagodańi rabi. Š. Budinić, ispr. 56. Nedļne i blagodańe dni. Š. Budinić, sum. 34b.

1. BLAGÒDAR, *adj.* munificus, *podatļiv.* XVI *vijeka u jednoga pisca.* Obdari te blagodari i bez konca vikuviti, koji suncem svitu sviti. M. Pelegrinović 170.

2. BLÀGODÂR, *f.* gratia. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku (gdje je muškoga roda).* Duha svetoga razdražuje i ńegovu blagodar odvraća. Živ. is. 85. Elizabeta prinadopuńena božije blagodari prorokujući zaupi. 181.

BLAGODÁRAC, blagodárca, *m.* munificus. *tko rado daje. od* XVII *vijeka, u rječniku ni jednom.* Prez plaće svitovne oliš one, koju će bog blagodarac podiliti. M. Bijanković II. Gospodine bože blagodarce od svakoga dobra. I. T. Mrnavić, nauk 1708. 33.

BLÀGODÁRAN, blägodárna, *adj.* gratus, liberalis. *Od* XIII *vijeka (vidi pod* 1 *prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu (samo adv.* blagodarno, munifice, liberaliter 18b); *u Belinu:* liberalis (136b), propitius (306b), sumptuosus (687a), magnificus (452a), splendidus (701b); *u Bjelostijenčevu:* liberalis; *u Voltiđijinu:* freigebig, wohlthätig; *u Stulićevu:* beneficus, munificus, liberalis, largus; *u Daničićevu:* gratus. *Comp.* blagodárnijī. — *Od* blag *i* dar. — *Rječ kojom se još u star. slovenskom prevodilo grč. εὐχάριστος (zahvalan, kao koji je primio dar ili mu je učińeno dobro, te se dobro sjeća da je dužan) držala se u tom značeńu u pisaca koji su je lakše mogli primati iz crkvenijeh knìga, te su je u tom značeńu i primali, a u drugih je dobila druga značeńa prema rječima koje su u ńoj sastavļene. u narodnom govoru nema potvrde ni zajedno. isporedi* blagodariti.

1. *zahvalan,* gratus. *isporedi* haran. *od* XIII *vijeka; o čeļadetu i u čema se čeļade pokazuje da je zahvalno, kao glas, hvala, molitva: komu je zahvalno, može biti izrečeno u dat.:* Blagodarnyj rabь blagodarnumu hvalu vъzdavь. Domentijan 301. Blagodarnyje glasy. Domentijanъ 16. Boga blagodarnyje molitvy vъsylajušta. Danilo 13. Blagodaran bogu i roditeļem. D. Obradović, živ. 71. Dogod ko može davati, svaki će mu blagodaran biti. D. Obradović, bas. 128.

2. liberalis, munificus, beneficus. *podatļiv, koji rado daje dare, a dajući i dobro čini drugome, po tom i koji dobro čini drugome. od* XV *ili* XVI *vijeka, ili da* XVII *vijeka ročna rijetka. a) u čeļadetu i što se kao čeļade misli:* Vь vsemь to blagodarьna i blagoatrobrьna i blagodětelьna. Aleksand. nov. 72. Davah zlato ļudem blagodarnijem, koji mi čas ćińahu i koji ga razdjeļivahu s razlogom. M. Držić 100. Vrati naprave ove izbrane gospodičić blagodaran. I. Gundulić 463. Iz pameti ćud neharna uspomene goni od svoga dobročinca blagodarna. 164. Niku milost za se prosi. Rimļani mu zatajase. »Otachino i ja neharna!« tad im rěče gńivan dosti, »pokle nisi blagodarna, radi tvoje neharnosti ter od sebe mene odarna, ne ć' uživat moje kosti«. D. Baraković, vil. 357. Dobročince blagodarni! Đ. Palmotić, christ. 118. Blagodarna majko! V. Andriaši, put. 107. Tko u potrebi ńega *(s. Ivana)* zove, blagodaran on ispita sve od boga blagosove. I. Kanavelić, iv. 1. Dati službu vićńemu i blagodarńomu stvoriteļu. M. Bijanković 41. Kom malo prije blagodarni uho j' Isus ozdravio. A. Vitaļić, ost. 126. Blagodaran po naravi ište svakom da daruje. J. Kavańin 538. Gdje nahodiš takoga prodavaoca toliko blagodarna, da ti dava na dar ono sto svijem druzijem prodava se? Čestitosti 45. Blagodarni stvoriteļ dobro dobrijem dava. I. Đordić, salt. 77. Neći blagodarni seļani bijahu babi ne vele žita darovah. I. Đorđić, ben. 14. Služit svršenije i slobod-

nije ovako blagodarna dobročinca. Besjede kr. 73. Oni šćedi svoje imaće, nije blagodaran. A. d. Bella, razgov. 191. Oči moje, gdi su suze vaše? jer ne pokazujete bolesti i žalosti za mojim blagodarnim odkupiteljem. J. Banovac, pripov. 83. Ti si otac pridobri i blagodarni. J. Filipović 1, 442. Ti naš parče blagodarni! P. Knežević, živ. 32. To li se je od tebe imao nadati priblagodarni spasitelj? A. Kanižlić, uzroci 49. Da se srdce naše još brže prigne na zafalnost toliko blagodarnomu dobročiniocu. 56. Manastira i crkve blagodarni dobročinitelj. A. Kanižlić, kam. 255. Biše blagodaran i čovičan u dileću blaga svoga. A. Kačić, korab. 356. Spasitelj blagodarni. B. Cuceri 5. — *b) o čemu god u čeladeta ili što se kao čelade misli, tjelesnom ili umnom, čim se ili u čemu se navlastito pokazuje da je tako: aa) o ruci i sreu:* Blagodarne tve su ruke. I. Gundulić 279. Ako se nahodi u vas koje dobro, . . došlo vam je iz blagodarne božije ruke. Besjede kr. 205. Gledajte ove blagodarne ruke, od kojih tolika dobra primismo. J. Banovac, pripov. 88. Da bog ustegne svoju ruku blagodarnu. V. M. Gučetić, pohv. 49. Ovi je čovik blagodarnom rukom mloge sirote pomagao. A. Kanižlić, utoč. 131. Od dobročinioca knižice ove, koji ńu blagodarnom desnicom na svitlost stavi. A. Kanižlić, fran. 15. Čekajući da ti drugi blagodarnu ruku pruži. 258. Pogledajte u one blagodarne ruke. Đ. Rapić 217. Jeda li će se to blagodarno srce ńoj zatvoriti? Đ. Mattei 188. — *bb) o čemu umnom: o voli, odluci:* Blagodarna ova volja tvoja primljena je kod boga. A. Kanižlić, fran. 35. Dar onaj vičńi i nesvršeni sama blagodarna volja božja miri. Đ. Rapić 150. Ne ustavi se ni blagodarne odluke Odreče se. Đ. Mattei 199. *o milosti, milosrđu, dobroti:* Moć i jakost blagodarne milosti božje. A. Georgiceo, pril. 33. Prosi blagodarno milosrdje. I. Đordić, salt. 301. Bila je onda dobrota Isusa najblagodarnija. A. Tomiković 23. *o obećańu:* Jesu li po sreći ona tako obilna i blagodarna obećańa vašoj volji toliko ugodna? A. d. Bella, razgov. 24. Lipim ričma i obećańem blagodarnim. A. Kanižlić, kam. 96. *o čudotvornosti:* Promotrite ovu blagodarnu čudotvornost božju. Đ. Rapić 246. — *c) od čeladeta se prenosi značeńe i na drugo što, kad se hoće da kaže da i ono rado daje što ima ili dobro čini: tako o suncu, o zraku, o naravi, o kapli, o strahu, o molitvi:* Sunce blagodarno svega svita. A. Kanižlić, fran. 65. Koga ista blagodarna narav za težačkoga posla opraviti odlučila. I. Jablanci 9. Blagodarnim svojim zdrakom plamene ine prosvita *(sunce)*. J. Kavańin 474. Ah! da mi je moć dostignuti škropaj kaple blagodarne. 399. Od koje se *(ljubavi)* porada oni blagodarni strah, pristojan dobrijema i vjernijema sinovima. J. Matović 236. Rekao sam da je Oče naš molitva najblagodarnija i najmilija; jer . . . istina jest da su sve molitve pića duše naše, ali nisu toliko jake. B. Leaković, nauk 413. — *d) komu dobro biva od onoga što riječ znači, može biti izrečeno: aa) u dat.:* Jesu li vaši bogovi bili toliko blagodarni vama? V. M. Gučetić, pohv. 14. Blagodaran iskrńemu ima boga druga u svemu. Poslov. dan. 6. — *bb) u lok. s prijedl.* prema: Neka budu blagodarni prema ubogijema. J. Matović 506. — *cc) u instr. s prijedl.* s: Biti s ubozima blagodaran. A. d. Bella, razgov. 30. — *e) što se podaťivo daje ili čini, može biti izrečeno u instr.:* Led, snijeg budi sa svom moći blagodaran hvalom ńemu. I. Đordić, uzd. 187. *mjesto samoga instr. griješkom instr. s prijedl.* s: Da bismo bili blagodarni prema ubogijema s djelom i s pomoći našom. J. Matović 401.

3. *što se podaťivo da: a) što se samo iz podaťivosti ili iz milosti da,* gratis datus: Što ima, ne poznava za božji dar blagodarni, nego kako sebi pristojno. A. d. Bella, razgov. 241. — *b) u čemu se po obilju ńegovu vidi podaťivost, kao obilat, velik,* largus: Nek te slavi, tko god žudi svoga ufańa blagodarno steć zamino. I. Đordić, salt. 336. Obetao blagodarnu plaću onizim, koji budu obslužili ńegov zakon. Turl. blago 2, 87. Obećańe božje. od kojega nije stvari obilatije ni blagodarnije. J. Matović 401. Blagodarnu korist i fajdu pridobiti možeš. I. Jablanci 10.

4. *što se podaťivo ili milostivo da, kao pod* 3, *ono je i na dobro onomu komu se da: na to se pošljedńe steže značeńe, te biva ono u čemu je kakvo dobro komu dano,* beneficiarius, utilis: Razdiljuje se ova naredba u blagodarnu i omrazitu: blagodarna gleda korist čiju godi. A. d. Kosta 1, 10. Na otaru blagodarnomu oliti privilegiatomu. M. Dobretić 374. Ako bi imao *(misnik)* medalju oli križ blagodarni. M. Dobretić 386. Pri neg umri, ńim ostavi dopušćeńa blagodarna. A. Kačić razgov. 2.

5. *u podaťivosti je milost, od koje i dolazi: po tome blagodaran dolazi i kad nema davańa, kao milostiv, koji drugomu dobro hoće, ugađa, ljubak,* benignus, benevolus. Vas slovinski narod haran, obljubio kojega si i besjedu blagodaran. I. Gundulić 276. Ter se svakom vooma barni kažu dvornoj na ljubavi, i u način blagodarni glas uzdižu svojoj slavi. J. Palmotić, dubr. 309. Moj blagodarni štioče! A. Kačić, razgov. 156.

6. *obilnost (vidi pod* 3) *može biti u spoljašńem obličju ili načinu, što se razlikuje od svagdańega, običnoga, prostoga, te je* blagodaran *i kao srećan,* sollemnis: *u jednoga pisca prošloga vijeka (isporedi dalje i adv.* blagodarno): Forma ovoga sakramenta jest ona slavna i blagodarna molitva (forma hujus sacramenti est solemnis illa precatio), koju misnik govori u isto vrime kad popomazuje nemoćnika. M. Dobretić 262.

7. *adv.* blägodārno: *a)* liberaliter, *kao naprijed pod* 2: Svako jutro ńim za hranu sladku manu blagodarno daždjet' čini. Đ. Palmotić, christ. 164. Sad je vrijeme harnijem djeli da blagodarno obeseli haračare svoje. J. Palmotić, dubr. 297. Bivši blagodarno oprostio. V. Andriaši, put. 53. U jednoga kamatnika dugovahu dva dužnika; . . blagodarno prosti obimi. I. V. Bunić, mand. 23. Neizrečeno nam gospodine milosrdje tvoje blagodarno ukaži. F. Parčić 96. Blagodarno podarova svu župu. J. Kavańin 272. Bog čudesa blagodarno djelovaše. I. Đordić, salt. 268. Na koje vode toliko blagodarno zove Izaija prorok. J. Matović 146. Iskao je da mu se trošak izbroji, što udilj i blagodarno učińeno bi. A. Kanižlić, kam. 798. Svoje mogućstvo blagodarno razdiljuje drugima. A. Tomiković 39. — *b)* sollemniter, *kao naprijed pod* 6: Pivat blagodarno oli ti blagdano s. evandelje na misi. M. Dobretić 276.

BLAGODÁRČINA, *f. i m.* prodigus, *rasipač. samo u Stulićeva rječniku, za koji će biti i načińeno, i to kao augm. od* blagodarac.

BLAGODÁRĒŃE, *n.* 1. gratiarum actio. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je mjesto* -ńe *na kraju bilo* -nije; *između rječnika samo u Daničićeva (ima i u Stulićeva, ali iz brevijara).* Съ blagodarenijemь priimête. Sava, tip. stud. glasn. 40, 149. Dlьžno jestь . . . ukrašati sь vьsakymi potrêbami carьskyimi, izredьńeje že pače sь blagodarenijemь i počьstьmi svetomu grobu svetago prêroditelja mojego, . . ježe obrêtajemь carьstvu krêpostь i odrьžanije molitvami jego. Mon. serb. 125. — 2. gratia.

prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gratia, favor, beneficium). Da ozdravjaju nemoćnike, .. da hudobe izgone, .. tako blagodareće razdjeljivati. Živ. is. 202. Je li dostojan one sriće i blagodareńa da mu se reče na smrti i po smrti ńegovoj: blago ovomu! F. Lastrić, svet. 202

BLAGODÀRITEĻ, *m.* largitor. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Blagodariteļ naš Isus poklonio je sve koliko dobročinstvo ovo općeno svima. A. Tomiković VIII.

BLAGODARITEĻAN, blagodariteļna, *adj.* beneficus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BLAGODÀRITEĻICA, *f.* quae largitur. *samo u Stulićevu rječniku, bez potvrde.*

BLAGODÁRITI, blagòdârîm, *impf.* gratias agere, beneficiis afficere. — *Akcenat kaki je u praes., taki je i u impf.:* blagòdârâh; *tako bi bilo i u part. praet. pass.:* blagòdâren; *u svijem je ostalijem oblicima kao u inf., samo se mjeńa u aor. 2 i 3 sing.:* blâgodârî, *i samo je još jedan slog dug u part. praes.:* blagodárêći, *i part. pract. act.* 1: blagodárîv, blagodárîvši. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi dalje prvi primjer), između rječnika u Mikalinu:* largiri; *u Belinu:* largiri (425b. 277a), benigne alicui facere (436b), favere (306b), benedicere (136b); *u Bjelostijenčevu:* largiri; *u Voltigijinu:* schenken, vergelten; *u Stulićevu:* beneficiis afficere, grates rependere; *u Daničićevu:* gratias agere. *u narodnom govoru vrlo rijetko. isporedi* blagodaran.

I. *prelazno:*

1. *zahvaljivati*, gratias agere: *komu se zahvaluje, stoji u akus. (kao hvaliti koga nazivajući ga dobrotvorom); zahvalnost se izriče tako samo bogu. ńegovoj desnici. od* XIII *vijeka.* Blagodaru te, vladyko. Stefan kr. 11. Blagodarihu boga i zahvaljhu. Mon. serb. 178. Blagodari, gospo, boga. A. Čubranović 151. Blagodarîm tebe, o priblagi Jezuse. A. Gučetić, roz. jez. 239. Blagodari svak čas boga. I. Gundulić 447. Oca, sina, duha slavna, puče, sada blagodari sred hvaļeńa nepristavna. I. Đorđić, salt. 297. Slavna trojstva veličine časti, hvali, blagodari. 155. Jezus blagodareć otca .. zavika. Živ. is. 127. Biće tvoje natjeraj na mene, gospodine, blagodarit ću i celivat ovu desnicu. Đ. Mattei 12. Ko s Vojinom boja bio nije, ne umije boga blagodarit! Nar. pjes. vuk. 3, 321.

2. *činiti komu dobro (kao darivati ga dobrom),* beneficiis afficere. *prošloga vijeka. u akus. stoji komu se dobro čini.* Imadoše oblast da mogu od svake vrste sude činiti, zle smaknuti a dostojne blagodariti. A. Kačić, razgov. 261. Toliko nas većma blagodari obilnos od take pomoći. I. Đorđić, ben. 1. O cestiti, koga ruka blagodari sve narode. 202.

3. *blagosiļati*, benedicere. *prošloga vijeka.* On tvu djecu blagu i milu blagodari tvom u krilu (benedixit filiis tuis in te). I. Đorđić, salt. 489. psal. 147, 2 (13).

4. *dobro komu želeći zaklańati ga, čuvati, braniti*, favere. *prošloga vijeka.* Zakoni .. blagodare veće krivca nego osvadnika. A d. Kosta 279. *rádi i dalje pod* III.

II. *neprelazno: zahvaljivati*, gratias agere. *od prošloga vijeka. a) bez onoga komu se zahvaļuje:* Više češ blagodariti. Đ. Obradović, živ. 84. — *b) komu se zahvaļuje, izriče se u dat.:* Blagodari i bimbaši i gospodaru. Vuk, dan. 1, 75 — *c) dobro koje se zahvaļivańem priznaje izriče se u lok. s prijedlogom* na *ili u akus. s prijedlogom* za: Ja vam falim, blagodarim na vašemu slavnomu daru. Nar. pjes. vuk. 1, 148. Blagodarimo, gospodine stari svate, na vašemu lijepomu društvu. Vuk, kovč. 72. Ja ću svakome za takovu ļubav k svojoj narodnosti javno blagodariti. Vuk, posl. LII.

III. *sa* se: *pasivno, sa subjektom: u značeńu koje je pod* I, 4. Kada razlozi strane protivne jesu mračni, tada ima se prvo blagodariti krivac nego osvadnik. A. d. Kosta 2, 79.

BLAGODARÍVATI, blagodârîvâm, *impf. više puta ,blagodaritĭ. samo u rječnicima Belinu* (largiri, elargiri 277a, 582b) *i Stulićevu* (beneficiis afficere, grates rependere).

BLAGODÀRJAHAN, blagodârjahna, *adj. dem.* blagodaran. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLAGODÀRJAŠAN, blagodârjašna, *adj. vidi* blagodarjahan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLAGÒDÂRJE, *n.* gratia, beneficium. *isporedi* blagodańe, blagodat, milost. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (liberalitas 136b. largitio 125b. beneficii collatio 137a. privilegium 586a) *i u Stulićevu* (gratia, favor, beneficium). *Od* blag *i* dar. — 1. gratia, munificentia, beneficentia, *milost kojom se što dobro daje ili dobro čini drugomu:* Da se spominamo od velikoga dobrotvorja i blagodarja, kime prijalo *(veličanstvo božje)* nas jest na milost S. Budinić, sum. 18b. Molim neizmirna blagodarja tvoga obilje, da se dostojiš ozdraviti nemoć moju. M. Alberti 402. Da sluga tvoj, kraļ naš, koji po tvomu blagodarju primio jest vladanje kraļestva, takojer da prime svih kriposti umnoženje. L. Terzić 353. Što imaju Juli, što nije izašlo iz blagodarja božjega? J. Matović 134. Po milosti stolice apoštolske i po blagodarju prijasne cesarice episkop. A. Kanižlić, kam. 886. Po dopušteńu i blagodarju apoštoliskomu. M. Dobretić 375. — 2. beneficium, *što se komu milostivo da, dobro komu načińeno.* Ovi sakramenat *(prićešće)* onomu koji se pricestio uzdigne srce na nebeska i božanstvena blagodarja. A. Komulović 48. Tvrdo odlučeńem da ću neizmirne hvale dati božanstvenomu veličanstvu na svaka dobročinja, .. i osobito za blagodarje stvorenja, odkupļenja i zazvanja. P. Radovčić, nac. 388. Milost blagodarna jest blagodarje kriposno, koje nam bog daje za spaseńe drugih. A. Kadčić, bogosl. 10. Rujan jest misec od ploda i voća, misec od blagodarja. A. Kanižlić, utoc. 390. Može biti da nijesmo stekli sve one milosti i sva ona blagodarja, koja uživa naš prvi rodite]. Besjede kr. 190. Niti bi primili ploda oli ti blagodarja i milosti ovoga sakramenta. M. Dobretić 177. Primaš na izmjenu tlačeńe za ńege, uvrjeđeńa za blagodarja. Đ. Mattei 255. Sva kolika djačka privilegia oli ti milosti i blagodarja. M. Dobretić 325. Jedno osobito blagodarje vlaštito, komu dopusteno u prigodah izvanrednijeh, ne ima na izgled proći od druzijeh. B. Cuceri 110. Ista ona ļubav i blagodarje koje se čini komu god, škodi mnogo puta i dobročinstvu i dobročinitelju. A. Tomiković 115. Po čemu nami se put otvara, da pojdemo na dobra i blagodarja crkve? A. Velikanović, upuć. 1, 299. Onda uživa sve djačke milosti ili ti blagodarja. 2. 161.

BLAGÒDÂRNICA, *f.* benefica. *samo u jednoj knjizi* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (benemerita 137a. donatrix 277a) *i u Stulićevu* (quae largitur). Ty mne blagodarnica bila jesi. Starine 2, 299.

BLAGÒDÂRNÍK, *m.* beneficus, beneficiarius, *dobrotvor i koji uživa kakvo dobročinstvo. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu:* muni-

ficus, beneficus, liberalis (18b); *u Belinu:* beneficus (137a), donator (277a), liberalis (436b), *u Bjelostijenčevu* (17a), *i u Stulićevu:* largitor.

1. beneficus, largitor, *dobrotvor, davalac, koji rado daje ili dobro čini: a) o boga:* Blagoslivljam tebe gospodine, blagodarniče svakoga blagoslova. B. Kašić, is. 107. Blagodarniče od spasenja! I. Ivanišević 104. Uzmnaža vječni blagodarnik dobra. I. Đorđić, salt. 292. Blagodarnik svakoga dobra. H. Bonačić 27. Svemogućemu blagodarniku uzmakne poklon. Živ. is. 3. Tvorac i blagodarnik spaseña. J. Matović 100. Grješnik jes grde od ništa rad neharnosti, s kojom naopako odvraća višńemu blagodarniku. A. Kalić 309. — *b) o čovjeku:* Na čast Tiberija cesara svoga blagodarnika. Živ. is. 52. Ne vide se lakomci obraćeni u blagodarnike. Besjede kr. 18. Koji nazivaju blagodarnika jednoga rasipavca. Turl. blago 2, 194. — 2. beneficiarius, *tko uživa dobročinstvo:* Blagodarnost gubi se kada blagodarnik počimje nebaran biti svomu principu. A. d. Kosta 2, 81.

BLÀGODÂRNO, *adv. vidi kod* blagodaran.

BLAGODÁRNÔST, blagodárnosti. *f.* gratus animus, munificentia, beneficium, praemium. *Od* XVI *vijeka (vidi pod* 2), *između rječnika u Vrančićevu:* largitas (54); *u Belinu:* liberalitas (436b). largitio (425b), lautitia (687a), magnificentia (452a), gratia (za blagodarnos, per gratiam 306b); *u Voltigijinu:* unterstützung; *u Stulićevu:* liberalitas, munificentia. *isporedi* blagodaran, *od čega je i postalo.* — 1. gratia, gratus animus, *zahvalnost. u tom značeńu dolazi istom od prošloga vijeka.* Prolivaju oči moje suze blagodarnosti. D. Obradović, živ. 1. Slabo će i od ostaloga svijeta, i današńega i potońega, dobiti za to drukčiju blagodarnost. Vuk, odgov. na utuk 23. — 2. munificentia, liberalitas, *podatljivost. u tom značeńu dolazi od* XVI *vijeka, najprije i svega toga vijeka samo u Vrančićevu rječniku.* Tve kraljevsko svijetle kuće blagodarnost slatka i mila sve kriposti pobjeguće na zemji je ustavila. I. Gundulić 277. Da sluzi tako vjernu kroz uzdarje odgovori, blagodarnost neizmjernu u carskomu srcu otvori. J. Palmotić, dubr. 324. Bog osobitim darom od svoje blagodarnosti pribivajući s ljudmi M. Bijanković 79. Blagodarnos je izvrsniva, kom dariva ne hoteće, kad se sa svim blag razliva i sebe im na dar meće. J. Kavańin 538. Nadari tvom blagodarnosti, tko te služi gospodine. I. Đorđić, salt. 437. Blago milosti i darova, koje je primila od božje blagodarnosti. A. d. Bella, razgov. 161. Bog po svojoj blagodarnosti božanstvenoj nama je mnoge i velike milosti dao. J. Filipović 1, 206. Tko te je igda služio, da mu nisi ispunila svojom blagodarnošću? J. Banovac, obit. 70. Ńu *(crkvu)* nakitiše s nastojańem svojim i blagodarnostju gospode osiške. A. Kanižlić, utoč. xv. Zagrliće poniznost oholi, blagodarnost lakomi. 213. Za me sve stvori božja blagodarnost A. Kanižlić, rož. 63. Promišljavaše blagodarnost božanstvenu. D. Rapić 330. Mnozi misle da je utješit potrebnika blagodarnos, a ne djelo od pravde naredeno bogacim. Besjede kr. 103. S kojijem razlozima ima se prignuti puk kršćanski na mrzost lupeština i na žudbu blagodarnosti. J. Matović 402. Da je među nami zamjenita ljubav i blagodarnost. 502. Blagodarnost oli podatnost protiva lakomosti. M. Dobretić 202. Kropko ufam. harno odvraćati blagodarnosti tvojoj. Đ. Mattei 315. Uživajući u svom srcu nehimbenu blagodarnos od djeteta. gdje odvraća tako pospješno što je primilo. B. Cuceri 83. Dilo zafaljena na daru toliko veliku i zamiritu božje blagodarnosti. I. J. P. Lučić, nauk. 46. Blagodarnost jest kripost, koja odvraća ljubav od bogatstva a prigiba na razložno razdiljeńe siromahom. B. Leaković, nauk 474. *kome je na dobro ta ‚blagodarnost', može biti izrečeno u lok. s prijedl.* prema: Nauči kolika je dobrota i blagodarnost božja prema narodu čovječanskomu. J. Matović 499. — 3. beneficium, *što se milostivo daruje ili dobro što se komu učini, dobročinstvo, milost.* Ne ima se virovati da princip hoće uzeti blagodarnost jedan put dopuščenu . . . Sa svim time može se izgubiti ova blagodarnost, . . . kada blagodarnost dopuščeńa počimje biti od velike štete drugomu. A. d. Kosta 2, 81. Blagodarnost dopuščena od zakona ne ima se nikomu otimati. 82. Rođena je Marija kano sunce livajući svrhu nas svoje blagodarnosti. A. Tomiković x. *s lok. i prijedl.* prema: Slaviti neizmjerne blagodarnosti božje prema nama. J. Matović 21. — 4. praemium, *što se kome da kao zasluga, uzdarje, plata:* Očito je da u ovomu životu nije svih grihov biča, kako ni svakoga dobra dila blagodarnost I. Zanotti, 1 red. priš. 8.

BLAGÒDARÔST, blagòdarosti, *f.* liberalitas, *podatljivost. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* blagòdar, *od čega je i postalo.* Što god ima hvale i liposti, dostojanstvo tvoje jest blagodarosti. A. Georgiceo, nasl. 297.

BLAGODÁRSTVEN, *adj.* liberalis, gratus, gratiarum actionis. *od* XIV *vijeka, samo u knigama u koje je moglo doći iz crkvenijeh: između rječnika u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). mjesto* e *bilo je u staro vrijeme* ь; *su* e *dolazi prošloga vijeka.* — 1. liberalis, *podatljr. koji rado daje ili dobro čini drugomu. o sili sv. duha:* Blagodarьstvьnoju siloju sv. duha oplьčajemь. Danilo 280. — 2. gratus, *zahvalan:* Vь tolikyhь bêdahь blagodarьstvьnu javiti se. Glasnik 11, 60. — 3. gratiarum actionis, *u čemu je zahvalnost:* Sija i ina blagodarьstvьnaa izreče. Glasnik 11, 60. Blagodarstveno pismo. D Obradović, bas. 413. — 4. *adv.* blagodarstveno, *u značeńu koje je pod* 2: Blagodarьstvьno slaviti boga. Glasnik 24, 232.

BLAGODÁRSTVITI, blagòdârstvîm, *impf.* gratias agere, *zahvaljivati. iz crkvenijeh knjiga u jednoga pisca* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Mnogo molitvovavь i blagodarstvivь. Glasnik 11, 47.

BLAGODÁRSTVO, *n.* liberalitas, beneficium, gratiarum actio. *isporedi* blagodarnost. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu:* liberalitas; *u Mikaljinu:* liberalitas, munificentia (18b); *u Belinu:* liberalitas (436b), largitio (425b), milost, dobročinstvo (357a); *u Voltigijinu:* unterstützung; *u Stulićevu:* liberalitas, munificentia. — 1. liberalitas, *podatljivost, milost kojom se rado daje ili dobro čini drugomu.* Od gospode, koju kako je bog gospodstvom darovao tako ju je pametju i blagodarstvom i pravdom . . narešio. P. Hektorović 53. Dobita sam ja, dobita, ne od oružja, nu od tvoga blagodarstva plemenita. I. Gundulić 413. Odluči u svoj volji, . . tko se ukaže junak boji da čas prid ńim višu steče . . . Blagodarstvom ovacime svemogńe se izit nada. 295. Ljubav i tve blagodarstvo veliko je vrh nas, bože! Đ. Palmotić, christ. 192. Ti si gospod od milosti, komu iz krila sa svijeh strana rijeke teku od sladosti blagodarstva svud poznana. J. Palmotić, dubr. 20. Tko je tebe igdar služio, da mu ti nisi odvratila s velikijem blagodarstvom? P. Posilović, nasl. 78. Neka se blagodarstvo tvoga veličanstva razglasi i svakomu narodu očituje da ti ne češ smrti od grešnika nego da se k tebi grešnik obrati. V. Andriaši, put. 367. Odluči posvojiti blagodarstvom i

ļubavi kijeh mu nije moglo biti silom pod vlas svu da stavi. I. Kanavelić, iv. 286. Molimo obilnost tvoga neizmirnoga blagodarstva. L. Terzić 259. Oslobod'te od zlih muka otce, djede . . . blagodarstvom ust i ruka. J. Kavańin 336. Kako ste ćeć vašega blagodarstva svakomu priobilni milostima. I. Đorđić, mand. iv. U nevoļi pomože ga blagodarstva rukom svoga. 371. Narav je od blagodarstva privišńega i malu stvar ne zaplatit malijem. I. Đorđić, ben. 106. Ukazati veliko blagodarstvo darivajući gradove A. d. Bella, razgov. 324. Oholosti suprotivno jest poniżeńe, lakomosti blagodarstvo. Pisanica 54. Koja sam od tvoga blagodarstva primio. J. Filipović 3, vi. Pohodio ga je po svojoj milosti i blagodarstvu. E. Pavić, ogled. 531. Svojijem blagodarstvom obkružio nas oda svudara. B. Cuceri 176. — *komu je na dobro, može biti izrečeno u lok. s prijedl.* prema: Od blagodarstva božjega prema svomu služi pokorniku B. Kašić, ign. 21. — 2. beneficium, *što se komu podaťjiro ili milostivo učini ili da.* Od koga si primio sva dobroćinstva i blagodarstva. B. Kašić, zrc. 133. Od koga ishode sve milosti i dobro božje svako i sva još blagodarstva duhovna i telesna. B. Kašić, is. 113. Iti ńemu podiliti ovo blagodarstvo. 68. Ńegova *(ča)* blagodarstva bez pristanka spomenivati. A. Andriaši, put. 18. Hrani u skutu svom bogatu blagodarstva i milosti, neka moja čista dila po ńih bi se zaplatila. I. Đordić, salt. 47. Tko časti privišńega, stjeće s nebesa svakoje milosti i blagodarstva. 331. Dan ishodni rečenoga blagodarstva i oslobođeńa iz robstva egipatskoga nazivje se vazam. Živ. is. 140. Pristojno je da blagodarstvo dopuščeno od principa bude produženo. A. d. Kosta, zak. 2, 81. Sve dni su ovi nživali pofale i posto'ńa, dohodke i izbavļeńa i druga dobrota blagodarstva. I. 117. Čin blagodarstva i milosrdje ubozim. A. Kačić, korab. 293. Zaradi molitava, lemozine oliti blagodarstva, i dobrih dila, koje ste činili. 278. — 3. gratiarum actio, *zahvalnost.* Sve nakazni morske i nijeme vile, blagodarstvom neizmjernijeme neizmjernoga proslavite. I. Đordić, mand. 188.

BLAGODÁRSTVOVATI, blagodárstvujem, *impf.* gratias agere, *zahvaljivati. u jednoga pisca* XIII *vijeka, iz crkvenijeh knjiga; između rječnika samo u Daničićeva (ima i u Stulićeva, ali iz ruskoga).* Blagodarstvuje svetuju trojicu. Stefan kr. 21.

BLAGODARŮKATI, blagodárûcêm *i* blagodárûkâm, *impf.* parce largitari. *dem. od* blagodariti. *samo u Stulićeva rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLAGÒDAT, *f. χάρις*, gratia, *milost kojom se što dobro daje ili dobro čini komu, i što se tom daje ili čini, ali samo kad je u boga ili kad je od boga. isporedi* blagodet. *Od* blag *i* dati. *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićeva* (gratia, favor), *u Vukova* (segen, favor, salus, incrementum) *i u Daničićeva* (gratia). Izvoļenijem božstvenyje blagodati. Mon. serb. 74. Blagodatь prêsvetago svojego duha na gospodьstvo mi izlija. 266. Bog tebe *(mater božja)* svojom blagodatim pripuňa. Živ. is. 178. Mi svi uzesmo blagodat za blagodaću. Vuk, jov. 1, 16. Blagodat gospoda našega Isusa Hrista sa svima vama. Vuk, filib. 4. 23. Blagodat teče iz usta tvojih. Đ. Daničić, psal. 45, 2. *u naroda se govori kad ide dobra kiša:* Blagodat božja pada na zemļu. Vuk, rjec. 30ª.

BLAGÒDATAN, blagòdatna, *adj.* gratia plenus. *pun blagodati (koju vidi). u naše vrijeme u književnika, između rječnika samo u Stulićeva* (liberalis, munificus, utilis). *isporedi* blagodjetan. Raduj se, blagodatna! Vuk, luk. 1, 28. Blagodatni si dažd izlivao. Đ. Daničić, psal. 68, 9. Premaļetnu oblak blagodatni. M. Pavlinović, spis. 101.

BLAGODATEĻ, *m.* beneficus. *u jednoga pisca* XIII *rijeka i u Stulićeva rječniku* (largitor). Nebesьnaago blagodateļa. Domentijanª 201.

BLAGODATEĻNICA, *f.* benefica. XIII *i* XIV *rijeka, između rječnika u Stulićeva i Daničićeva.* Bogorodice blagodateļnice. Stefan kr. 12. Domentijanª 61. 165.

BLAGODATEĻNIK, *m.* largitor. *samo u Stulićeva rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno, u značeńu koje je stavļeno.*

BLAGÒDATNICA, *f.* benefica. XIII *rijeka. samo o bogorodici. isporedi* blagodjetnica. Boga i prêsvetêj materi jêgo blagodatnici. Sava, tip. stud. glasn. 40, 175.

BLAGODÁVAC, blagodávca, *m.* bonorum dator. XIII *rijeka, samo o Isusu.* Blagodavьcь Hristosь. Domentijanª 151.

BLAGODÍHÂŃE, *n.* suavitas (odoris). *u jednoga pisca* XVII *rijeka i u Stulićeva rječniku (ali u ńemu iz brevijara).* Kakono mira obrana dala sam blagodihanje mirisanja. I. Bandulavić 221ᵇ. eccl. 24, 20 (dedi svavitatem odoris).

BLAGODIJAN, *adj.* beneficus. *u jednoga pisca* XVI *rijeka.* i *je po južnom i zapadnom govoru od staroga ě, mjesto kojega bi u istočnom govoru bilo e. među* j *i* n *umetnuto je* a. *da ne budu dva suglasna na kraju, pa ostaje i kad nijesu na kraju.* Ja ti zahvaļujem mnogo blagodijani gospodine moj. B. Gradić, duh. 22.

BLAGODIJÁŃE, *n.* beneficium. i *je po sadašńem južnom i zapadnom govoru mjesto staroga ě, mjesto kojega je u istočnom govoru* e. *na kraju je ne od starijega nije. dolazi* XIV *i* XV *rijeka, a tada je još bilo staro ě na rečenom mjestu u na kraju* -nije. Blagodějanija. Glasnik n. 12, 138. Mon. serb. 539.

BLAGODIJNICA, *f.* benefica. i *je pred* j *po sadašńem južnom i zapadnom govoru mjesto staroga ě, mjesto kojega je u istočnom govoru* e. XVI *rijeka u jednoj knizi, u kojoj je još ě na rečenom mjestu.* Blagodějnica. Starine 2, 299.

BLAGODIJSTVO, *n.* bonum opus. i *je pred* j *po sadašńem južnom i zapadnom govoru mjesto staroga ě, mjesto kojega je u istočnom govoru* e. XIV *rijeka, a tada se pisalo ě na rečenom mjestu.* Slyša za mnogyje trudy i vьsa blagodějstva, jeliko tvoriľ bě. Danilo 302.

BLAGODIJSTVOVATI, blagodijstvujem. *pf.* beneficio afficere. i *je pred* j *mjesto ě kao u* ‚blagodijstvo'. XIV *rijeka, u tada je još bilo ě na rečenom mjestu.* Gospodь blagodějstvova te. Danilo 313. *u drugom prijepisu:* Gospodь dobro tebě sьtvori. 313.

BLAGODJEĻNICA, *f.* quae bene facit. *samo u Stulićeva rječniku, u koji je došla kao i* blagodjelnik, *kojega vidi.*

BLAGODJEĻNIK, *m.* bene faciens. *samo u Stulićeva rječniku, za koji je bez sumńe i načińen, i to od adj.* blagodjeļan, *koji ima u ńemu iz misala*

1. BLAGÒDJET, *f.* gratia, *kao i* blagodat, *koju vidi. od* blag *i* djeti *(činiti).* -je- *je po južnom govoru od staroga ě, mjesto kojega u istočnom e, u zapadnom i. sada se govori samo sa* e. *dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Vukova* (‚blagodet') *i u Daničićeva.* Obrěšteta blagodětь Sava 4. Ponuždenь božьstvьnoju blagodětiju. Mon serb. 78. Blagodetь prêsvetago svojego duha na

gospodstvo mi izlija. 205. Primihь božastvennuju blagodita. 292. Devojčica kad stane pripovedati, a iz usta sve zlatna ruža. Onda se maćija još većma začudi, pa je zapita: gde si taku blagodet na sebe dobila? Nar. prip. vuk. 177. *sada se govori i u muškom rodu:* Kao što se diči i kiti Durdev dan listom i zelenom travom a Spasov dan ļetom i cvijetom i božijem svakijem blagodetom. Vuk, kovč. 126. živ. 75.

2. BLAGÒDJET, *m. vidi* blagodjet, *f.*

BLAGÒDJETAN, blagòdjetna. *adj.* gratiae, benignus, beneficus. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu (iz brevijara,* benignus, clemens), *u Vukovu* (‚blagodetan', salutaris, prosper) *i u Daničićevu* (gratiae). *Od* blagodjet, *koju vidi.* — 1. gratia plenus, *u kome je ili u čemu je blagodet, kao* blagodatan. Čuditi se promyslu člověkoļubivaago boga našego i sьboru blagodětьnomu jego? Domentijana 3. Svetyimь duhomь sьbrani, blagodětьnyj sьvětь sьtvorьše. 92. Blagodětьnyj darь otь boga imy. 186 Blagodjetnom krvju očisti. N. Rańina 112. Blagodetnim znamenjem i pečatom vsega života. Š. Budinić. sum. 180b. — 2. benignus. Ļubav trpeća jest, blagodjetna jest. N. Rańina 36b. 1kor. 13, 4. *u Vukovu prijevodu:* milokrvna. — 3 beneficus, *koji dobro komu čini.* Koji vlast nad ńimi imaju, blagodjetni zovu se. N. Rańina 102. luk. 22, 25. Koja nam bi druga blagodetna i spasonosna Eva. Š. Budinić, sum. 22b. — 4. *adv* blagodjetno, benigne: Mnogo imь blagodětno blagoslovismo taj gradь. Mon. serb. 324.

BLAGODJÈTEĻ, *m.* beneficus. *od* XIII *vijeka, samo u knjigama u kojima se miješa jezik sa crkvenijem; između rječnika u Stulićevu i Daničićevu. — Od* blago *i* djeti *(činiti).* — Blagodětelь tvoj Hristosь. Domentijana 28. Kь svojemu blagodětelju vladicě Hristu. Mon. serb. 186.

BLAGODJÈTEĻAN, blagodjètelna, *adj.* beneficus. *samo* XV *ili* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Blagodarьna i blagoutrobьna i blagodětelna. Aleksand. nov. 72. — *Adv.* blagodjetelno, munifice, *u Stulićevu rječniku.*

BLAGODJETEĻICA, *f. vidi* blagodjetelnica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLAGODJÈTEĻNICA, *f.* benefica. XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu. samo o bogorodici.* Bogorodici blagodětelьnici. Mon. serb. 10. Sava 2. Sava, tip. hil. glasn. 24, 197. Domentijana, 61.

BLAGODJÈTEĻNÎK, *m.* beneficus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLAGODJÈTEĻNÔST, blagodjètelnosti, *f vidi* blagodjetelstvo. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLAGODJÈTEĻSTVO, *n.* beneficentia. *u jednoga pisca* XV *vijeka (ima i u Stulićevu rječniku, ali iz brevijara).* Nedostojna takovu blagodětelstvu. Glasnik 11, 59. *istoga vijeka i sa* -ije na *kraju mjesto* -o: Velikyiь radi blagodětelstvij. Mon. serb. 334.

BLAGODJÈTEĻSTVOVATI, blagodjètelstvujêm, *impf.* bene facere. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Vьsegda blagodětelьstvuje o rodě našemь. Mon. serb. 539.

BLAGODJÈTNICA, *f.* benefica. XIII *vijeka. samo o bogorodici. isporedi* blagodatnica. Bogorodice blagodětьnice. Sava, tip. stud. glasn. 10, 155. 170.

BLAGÒDJETNO, *adv. vidi kod* blagodjetan.

BLAGODJETSTVOVATI, blagodjetstvujem, *impf. u jednom rukopisu mjesto* ‚blagodanstvovati', *koje vidi.* Persida sa mnom blagodetstvuje. Aleksand. jag. starin. 3, 305.

BLAGODRŽAVAN, blagodržavna, *adj.* bene regnans. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Blagodrьžavnyj Stefanь knezь Lazarь. Mon. serb. 215.

BLAGÒDUŠAN, blagòdušna, *adj.* animosus. XII *vijeka, samo kao adv.* blagodušno, *u kao adj. samo u rječnicima Voltiğijinu* (barmherzig) *i Stulićevu* (lactus, hilaris). Ne malodušiti se, . . ni blagodušno imêti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 214. tip. stud. glasn. 40, 171.

BLAGÒDÛŠJE, *n.* mens facilis. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je ujesto* -je *na kraju bilo* -ije; *između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Vьsaku ļubovь i blagodušije svojeje krotosti kь ńemu pokazavь. Domentijanb 104. Vьsěhь blagodušijemь bogatno odarovavь. Domentijanb 168.

BLAGÒDUŠNO, *adv. vidi kod* blagodušan.

BLAGÒDUŠNÔST, blagòdušnosti, *f.* misericordia, *u Voltiğijinu rječniku, u* aequanimitas, animi tranquillitas, *u Stulićevu. izvan tijeh rječnika ne nalazi se.*

BLAGODUŠTVO, *n* aequanimitas, animi tranquillitas. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGODÛŠTVOVATI, blagodûštvujêm, *impf.* bono animo esse. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Vь mirě blagodušьstvujušti. Domentijanb. 177.

BLAGOGOVORAC, blagogovorca, *m.* eloquens *i* suaviloquus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blagogovoran *(adj.),* blagogovoreńe, blagogovoriti, blagogovornica, blagogovornik, blagogovorno, blagogovornost, blagogovorstvo. *sve neposuzdano.*

BLAGOHOĆAN, blagohoćna, *adj.* benevolus. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku* (voluntarius, ultroneus). — *Adv.* blagohoćno, sponte. *u Stulićevu rječniku.*

BLAGOHOTAN, blagohotna, *adj. vidi* blagohoćan, *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOHRAN, *m. vidi* blagohrana. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* blagoshran. Blagohran gdi se sbraja. J. Kavańin 130. Križ . . . i trn slavne od krunice spasiteļske s blagohrana za urehu veću slide. 320.

BLAGÒHRANA, *f.* aerarium. *samo u rječnicima Belinu* (730a) *i Stulićevu. isporedi* blagoshrana.

BLAGOHRÁNAC, blagohránca, *m.* custos thesauri. praefectus aerarii. *isporedi* blagajnik. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (730a) *i Stulićevu* (‚blagohrannac', *a to bi bilo* blagóhranac) S blagohrancem (blaagohraancem'). Turl. blago 2, 30. Čuvaoci od stvari crkovni i blagoranci. A. d. Kosta 1, 19. Blagohranac naš. A. Kačić, razgov. v. — *dolazi i kao ime muško ili može biti nadimak, prije našega vremena.* Blagohranьcь. S. Novaković, pom. 44.

BLAGÒHRANICA, *f.* aerarium, thesaurus. *od* XVII *vijeka, u rječniku ni jednom.* Sve blagohranice od bogataca. B. Kašić, nasl. 53. Sve litine prvoga godišta sakupļene u blagoranicu apostolsku. A. d. Kosta 1, 241.

BLAGOHRANILNICA, *f.* aerarium. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BLAGÒHRANÎŠTE, *m.* aerarium, thesaurus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (730a),

Bjelostijenčeru i Stulićevu. isporedi blagajnica, riznica, hazna. Ove riči govorio jest Isus u blagohraništu učeći u crkvi. I. Bandulavić 69. ioan. 8, 20. Nike moći hrane se u blagohranišće od ove crikve. M. Bijanković 86. Da raduje rečena dobra apostolsko rimsko blagohranište. Besjede kr. 261. Pod kojim blagohranište ili ti hazna bi. A. T. Blagojević, kin. 6. Držanstvo blagohraništa. J. Matović 292. U onomu prigovarańu, koje imade u blagohraništu. Grgur iz Vareša 37. Rastvorit će im sveto svoje srce, blagohranište neizbrojnijeh milosti. Đ. Mattei 65.

BLAGOHRANIŠTVO, *n. vidi* blagohranište. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno*

BLAGOHRÀNITEĻ, *m. vidi* blagohranac. *samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BLAGOHRÁŃE, *n.* thesaurus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blažena je i Jožana . . . blagohrańe Kotorana. J. Kavańin 308.

BLAGOHVALAN, blagohvalna, *adj.* laudabilis. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* blagohvalno.

BLAGOHVÁLITI, blagòhvâlîm, *impf.* laudare. XIV *vijeka u jednoga pisca.* Trudy jego blagohvaļaše. Domentijan[b] 170.

BLAGOHVALNO, *adj.* laudabiliter. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (3, 556). Blagohvalno jako boga radi trudy jego carь pohvaļajetь. Domentijan[b] 171.

BLAGOIMAŃE, *n.* res prosperae. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku* (beneficium ecclesiasticum' *iz misala*). Ti meni jesi vsih dobara i blagoimanja čelo i konac. Š. Budinić, sum. 196[b].

BLAGOIZVÒLITI, blagòizvolîm, *impf.* placet. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (u Stulićevu iz brevijara griješkom* blagoizvoļeti *i bez potvrde* blagoizvoļivati). Blagoizvoliv. posla jedinočedyj synь na zemļu. Mon. serb. 77. Blagoizvoli carьstvo mi. Mon. serb. 157. Blagoizvoli carьstvo mi . . . zapisovati. Glasnik 24, 239.

BLÀGOJE, *m. ime muško. hyp. od* Blagomir. *dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 41. Vuk, rječ. 30[a]. Đ. Avramović, sv. gora 196.

BLÀGOJEV, *adj. što pripada Blagoju.* Blagojevo suvarje *(zove se jedna varnica u Begaļici u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović.

BLÀGOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Blagoju. u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 101 Rat 88. 136.

BLÀGOJEVIĆI, Blägojevîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 160.

BLÀGOJEVINA *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom, srezu kolubarskom, kod sela Gornjih Lajkovaca.* Ļ. Kovačević.

BLÀGOJICA, *f. vidi* blagovijest. *u Hrvatskoj.* P. Brantner.

BLAGOJNIK, *m. vidi* blagajnik. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGOKOBAN, blagokobna, *adj.* prospere augurans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* dobrokoban.

BLAGÒLIČAN, blagòlična, *adj.* decorus. *u jednoga pisca* XIV *vijeka.* Sinь *(crkvu)* krase ustavy blagoličьny. Danilo 286. — *u Stulićevu rječniku iz brevijara* venustus.

BLAGÒLIČJE, *n.* speciositas. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je mjesto* -je *na kraju bilo* -ije; *između rječnika samo u Daničićevu.* Blagoličija radi ženy svojeje zavidêńь bystь. Domentijan[b] 177.

BLAGÒLIČNÔST, blagòličnosti, *f.* venustas. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti načińeno od* blagoličan, *koje vidi.*

BLAGOĻEPAN, blagoļepna. *adj.* decorus. *samo u knigama koje su pisane jezikom crkvenim,* XIV *i* XV *vijeka. a tada je* ļe *glasilo* lê. *između rječnika samo u Daničićevu. Od adv.* blago *i adj.* lijep. Priide mužь blagolêpьna obraza. Danilo 316. Blagolêpnyj hramь. Glasnik 11, 70.

BLAGOĻEPĻE, *n.* decor. *u knigama u kojima se miješa jezik s crkvenim,* XIV *i* XV *vijeka, a tada je glasilo* blagolêpije. *između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* blagoļepan. Hrami ukrêpļati vsakimi potrêbami carskimi blagolêpija radi. Mon. serb. 129. Crьkovь vsakymь blagolêpijemь ukrasivь. Domentijan[b] 66. Vьzļubihь blagolêpije domu tvojego. Glasnik 11. 12, 137.

BLAGOĻUBAN, blagoļubna, *adj.* amabilis, amatorius. *u dva pisca* XIII *i* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku. — a) što je dobro ļubiti,* amabilis: Jeliko dobra, jeliko blagoļubna, ta pomyšļajte. Sava, tip. hil. glasn. 24, 222. tip. stud. glasn. 40, 180. — *b) u čemu se ļubav pokazuje,* amatorius. Prijateļu zetovu samo pristoji se stati ko spravan i hrl služiteļ i za najveću diku slušat blagoļubne razgovore zeta s nevjestom. Živ. is. 54.

BLAGOĻÙBAZAN, blagoļùbazna, *adj.* amoenus, jucundus. XV *vijeka. između rječnikka samo u Daničićevu.* Kь têmь namь slovo prêdležitь blagoļubьzno i vьsakoje počьsti dostojno. Ļetop. šaf. 51.

BLAGÒĻÛBĻE, *n.* amor boni. XIII *vijeka, a tada je mjesto* -bļe *na kraju bilo* -bije. Dêlo blagoļubija. Sava, tip. stud. glasn. 10, 175.

BLAGOMILAN, blagomilna, *adj* affabilis, comis, blandus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* blagomilno *i* blagomilnost *sve troje nepouzdano.*

BLAGOMILO, *adv.* blande. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Blagomilo prija kraļicu, i u veseļa čudna lupi dajući joj dobrodošļicu. J. Kavańin 255.

BLAGOMIO, blagomila, *adj. vidi* blagomilan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno od* blagomilost, *koje ima iz brevijara. isporedi* blagomilo.

1. BLÀGOMÎR, *m. ime muško, u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1878. 35. *isprvdi* Blagoje *i* Blaga.

2. BLÀGOMÎR, *m.* odor suavis. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Zrim ruse ohole ńekoliko znatnijeh pupa, ki mirisom udaraju, gdi godi se obraćaju: vrhužakna Đurmetića, vrhupopa i djakońa, kanonika Bizantića, koj miriši s lijepa vońa, a svojizili svi pastiri, svem Kotoru blagomiri. J. Kavańin 161.

BLAGOMIRIS, *m.* odor suavis. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zlato svjetlost ima, blagomiris cvijetje hrani. J. Kavańin 157. Isusovi redovnici blagomiris svijetu daju. 372.

BLAGOMIRÌSÁŃE, *n.* odor suavis. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Obmiriši gospodin miris blagomirisanja. I. Bandulavić 117.

BLAGOMISALAN, blagomisaona, *adj.* bene sentiens, benevolus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blagomisoni štioče! Đ. Mattei 392.

BLAGOMJERJE, *n.* harmonia. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tri slave izvrsne tijela blaženoga: 1. slatkost; 2. blagomjerje, za što tjelesa sveta ni u čem se ne će protiviti voļi i naredbi božjoj; 3. vječńa svjetlost. M. Divković, nauk 297[b].

BLAGONAKLÒNSTVO, *n.* benevolentia. *u jednoga pisca prošloga vijeka. prevedeno ńem.* wohlgeneigtheit. D. Obradović, sav. 24.

BLAGONÁRAVAN, blagonáravna, *adj.* bene moratus. *samo u jednoga pisca* XIV *i* XVIII *vijeka. među* n *i* r *umetnuto je* a, *i tako dolazi prošloga vijeka, a prije je bilo bez ńega.* Ne hote razlučiti se žitija blagonravьna Svetyje Gory. Danilo 344. Blagonravьnyje molitvy. 360 Pri ovom blagonaravnom igumanu. D. Obradović, živ. 94.

BLAGONÁRÂVLJE, *n.* boni mores. XIII *vijeka, a tada je glasilo* blagonравије. Josifovo blagonравије. Sava 3.

BLAGONÀROČIT, *adj.* insignis. XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu.* Blagonaročitь dьnь sьbraniju narekše. Domentijan[b] 36. Prazniku blagonaročitu. 129. Toboju blagonaročiti byvše mirodrьžitelje byhomь. 41.

BLAGÒNOSAN, blagònosna, *adj.* salutaris. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Da se blagonosna ta zgoda zgodi. Đ. Mattei 83.

BLAGOÒBRAZAN, blagoòbrazna, *adj.* decorus. XIII—XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Blagoobrazьnaa syna Sava 13. Onoje blagoobrazьnyje rekьšeje mi. Domentijan[a] 181. Krasьnь i blagoobrazьnь kь vьsêmь zreštimь jego bê. Aleksand. nov. 2. Aleksand. jag. starin. 3. 218. — *Adv.* blagoobrazno, decenter: Vьsa blagoobrazьno sьvrьšaje. Danilo 365. Vsa blagoobrazno i po činu da bivajut va vas Š. Budinić, sum. 53.

BLAGOÒBRAZNO, *adv. vidi kod* blagoobrazan.

BLAGOODÀTLJIV, *adj.* bona dans. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u rječniku Daničićevu.* Kь zlobê blagoodatljiv mi bystь. Domentijan[b] 211. Da vь dьnь strašnyj suda vьzdanija blagootьdatljivь namь budetь. 219.

BLAGOPAMETAN. blagopametna. *adj.* optima memoria praeditus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe načińeno, i to od* ‚blagopamet', *koje je uzeto iz brevijara.*

BLAGOPODÀTLJIV, *adj.* bona dans. XIV *vijeka u jednoga pisca.* Blagopodatljivoju rukoju. Danilo 105.

BLAGOPODJELJEŃE, *n.* beneficium. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od beneficija oli ti blagopodiljeńa plaće crkvene. M. Dobretić 483.

BLAGOPÒDOBAN, blagopòdobna, *adj.* idoneus. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Priimi našь sьvêtь jako blagopodobьnь. Domentijan[b] 127.

BLAGOPOHVÁLATI, blagopòhvâljâm, *impf.* laudare. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Blagopohvaljaju tvoju milostь. Domentijan[b] 68.

BLAGOPOKOREŃE, *n.* obedientia. XV *i* XVII *vijeka, a tada je bilo na kraju* -nije *mjesto* -ńe, *između rječnika samo u Daničićevu.* Retujušte carije blagočьstijemь, blagopokorenijemь silnyi. Glasnik II. 12, 138. Ne prêbystь vь blagopokoreniji. Ļetop. šaf. 57.

BLAGOPOKÒRIV, *adj.* obsequens. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Blagopokorivi synove. Danilo 145. Kь mnê blagopokorivi byste. Domentijan[b] 36.

BLAGOPÒLUČAN, blagopòlučno, *adj.* felix. *u jednoga pisca* XV *vijeka, između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu.* Blagopolučno vrême obrêtь. Glasnik 11, 79. — *u Stulićevu rječniku ima i adv.* blagopolučno *iz misala, i* blagopolučeńe *iz brevijara i* blagopolučje.

BLAGOPOSLÙŠLJIV, *adj.* aures praebens, obsequens. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku. a)* aures praebens: Slava tebê blagoposlušljivomu iže sь vêroju moleštihь ti se. Domentijan[b] 74. — *b)* obsequens: Blagoposlušljivь budu gospodevi mojemu. Domentijan[b] 93.

BLAGOPÓVJESTAN, blagopóvjesna, *adj.* bonae existimationis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGOPREBÍVÂŃE, *n.* prosperitas. XIV *vijeka, a tada je na kraju bilo* -nije *i* -nje *mjesto* -ńe; *između rječnika u Daničićevu.* Porevnovahь žitiju i blagoprêbivaniju svetyihь carej. Glasnik 24, 233. Blagoprêbivanja. Mon. serb. 134.

BLAGOPREMJENAN, blagopremjena, *adj.* placabilis. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Prêdstoješte licu božiju blagoprêmênna i blagouvêtljiva otь sьdôjanihь mi ustrajajutь. Mon. serb. 134.

BLAGOPRÌJAZNÔST, blagoprijaznosti, *f.* benevolentia, officium. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blagoprijaznosti svoje *(pokazati).* D. Obradović, sav. 25.

BLAGOPRÌJEMNÎK, *m.* bene accipiens. XIV *vijeka u jednoga pisca i u Daničićevu rječniku.* Dušepolьznyihь slovesь i têlesnyihь učrêždenej blagoprijemnika Domentijan[b] 43.

BLAGOPRÌJETAN, blagoprijetna, *adj.* gratus. XIII—XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Blagoprijetno namь i bogu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 174. Dêlo jego blagoprijetnoje. Mon. serb. 212. Blagoprijetnu namь semu vьspomennu. 236. Vrême blagoprijetno. 332.

BLAGOPRIM. *adj.* in bonam partem accipiens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒRAD, *m.* pecuniae avidus, *kome je milo blago, ko je rad imati blago. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blagorad jedan biše, koji u snu našav blago, . . . misto ono sam zagnoji. V. Došen 76. Sad put drži, blagorade. 77.

BLAGORASTAN, blagorasna, *adj.* bene crescens. Sadь dobroplodьnyj, okropljajemь rosoju nebesьnoju, i blagorastьnyj dajetь plodь vь vrême svoje. Danilo 337.

BLAGORASTVÁRATI, blagoràstvârâm, *impf.* bene miscere. XV *i* XVI *vijeka. samo part. praes. act.*: Vьsa otь nebytija vь bytije privedyj, i blagorastvaraje vьsa, velikyj promysle božij. Aleksand. nov. 130. Aleksand. jag. starin. 3, 315.

BLAGORÀSTVOREN, *adj.* bene mixtus. XIV *vijeka u jednoga pisca.* Protivu blagorastvorenyimь dêlomь takovь darь prijetь otь gospoda. Danilo 301. Tu jemu živuštu vь blagorastvorenê nravê. 360.

BLAGORASTVORÉŃE, *n.* refectio. XV *vijeka u jednoga pisca sa* -nije *na kraju mjesto* -ńe, *i u Daničićevu rječniku.* Voda podajetь po vьkusu blagorastvorenije têlu. Glasnik 11, 69.

BLAGORAZUMAN, blagorazumna, *adj.* prudens. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogoljubivь, blagorazumьnь. Ļetop. šaf. 51.

BLAGORAZÙMIV, *adj.* prudens. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Starca blagorazumiva. Domentijan[b] 31.

BLAGÒREDAN, blagòredna, *adj.* bene dispositus. *u jednoga pisca prošloga vijeka, samo kao adv., a kao adj. samo u Stulićevu rječniku.* — *Adv.* blagoredno: Za što je neizvrstna ova bolest? Er bo smo na ńu *(na ‚pokajańe neizvrstno')* ganuti od one ljubavi vlastite koju prem da blagoredno nami istijem nosimo. T. Ivanović 82.

BLAGOREDBEN, *adj. vidi* blagoredan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒREDNO, *adv. vidi kod* blagoredan.

BLAGÒREK, *adj.* eloquens. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (286ᵇ) *i Stulićevu (u kom je subst.).* Nije jezika umrloga tako umjetna i tako blagoreka. Besjede kr. 206.

BLAGORIJEČ, *f.* verbum gratum. *u jednoga pisca prošloga vijeka: o sinu božjem:* Ku blagorječ otac daje. J. Kavańin 533.

BLAGORIJEČJE, *n.* eloquentia. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ni umro slavan, žive u knjigah blagorječjem. J. Kavańin 97. Primļen u ono vijeće s blagorječja, ko zamiri glava od svijeta tad u ńemu. 149.

BLAGÒRJEČAC, blagòrječca, *m.* blandiloquus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒRJEČAN, blagòrječna, *adj.* blandiloquus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGORJÈŠTVO, *n.* eloquentia. š *pred* t *staji mjesto* č. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* U pjesmi i u govoru blagorječtvo kad tko čuje Petrovića. J. Kavańin 181.

BLAGORÒDAN, blagoròdna, *adj.* generosus, nobilis, *plemenit. Od* XIII *vijeka, između rječnika u Voltiġijinu* (vermöglich), *u Stulićevu* (nobilis *iz brevijara, i* foecundus, fertilis) *i u Daničićevu* (nobilis). *o čeļadetu visoka roda u opće, po tome i o vladaocu.* Vъze jegovu dьšterь za blagorodnago i ļubimago syna Stefana. Sava 2. Blagorodьnago kraļa Stefana Uroša. Mon. serb. 84. Sь velьmožami i sь blagorodnymi junošami. Domentijanᵇ 5. Otь ugrьskyje zemļe idćahu slavьni i blagorodьni posьlani otь svojego kraļa. Danilo 97. *o plemićima, njihovoj općini, u naše vrijeme u pisaca:* Od blagorodne komunitadi paštrovske. Pravdonoša 1852. 30. — *Adv.* blagorodno, nobiliter, generose. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGORODNOST, *f.* animi magnitudo, generositas, nobilitas. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGORÒDOVAC, Blagoròdôvca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Schem. zagr. 1875. 49. Pregled 97.

BLAGORÒDSTVO, *n.* nobilitas, nobiles. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Voltiġijinu rječniku* („vermögen"). Ako sveštenstvo i blagorodstvo ne budu naukom ukrašeni. Đ. Obradović, bas. 306.

BLAGORODE, *n.* nobilitas. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je na kraju* -de *glasilo* -dije, *i u naše vrijeme u jednoga pisca; između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Vysotu blagorodija. Domentijanᵇ 98. Mi ćemo prama vašemu ‚blagorodju' i popustljiviji biti. M. Pavlinović, razl. spisi. 71.

BLĂGOSÂDAN, blăgosâdna, *adj.* bene plantatus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Darova procisti mi otrasli blagosadnêj vь rodê mojemь. Mon. serb. 187.

BLAGOSÀHRANICA, *f. vidi* blagohranica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sidio prama blagosahranici, u koju se zadužbina iliti lemozina meće. I. Velikanović, upuć. 1, 153.

BLAGOSÀHRANÎŠTE, *n.* thesaurus, aerarium. *isporedi* blagoshranište, blagohranište. *prošloga vijeka, a tada dolazi i bez* h. *u pravom i prenesenom smislu:* Božanstvene milosti blagosaranište, komu hoće i kada hoće, otvora. A. Kanižlić, utoč. 181. Molitva je ključ od blagosaraništa nebeskoga. 647. Kada je vidio da je blagosaranište prazno. A. Kanižlić, kam. 819. Poklonili su se ńemu i otvorivši blagosahraništa svoja prikazali ńemu zlato, tamjan i mirhu. I. Velikanović, upuć. 1, 486. Jer bo je ona božje blagosaranište i razditeļica ńegovih milosti. B. Leaković, nauk. 430.

BLAGÒSHRAN, *m.* thesaurus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* blagohran. Ne polagat sve svoje srce nepristojno u blagoshran. J. Kavańin 63.

BLAGÒSHRANA, *f.* thesaurus, aerarium. *isporedi* blagohrana, blagajnica. *prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (289ᵇ), *Voltiġijinu i Stulićevu. u prenesenom smislu.* Od milosti blagoshranu. J. Kavańin 357. Blagoshrana svakoga dobra. Đ. Mattei 231.

BLAGOSHRÁNAC, blagoshránca, *m. vidi* blagohranac. *samo u Voltiġijinu rječniku.*

BLAGÒSHRANÎŠTE, *n. vidi* blagohranište. XVIII *vijeka, a tada dolazi i bez* h. Da se samo jedan deo dade u blagosranište vladalca. A. T. Blagojević, kin. 67. U općenomu blagoshraništu. *Nepoznat pisar u* I. Gundulića XVI.

BLAGOSHRÁŃE, *n. vidi* blagohrańe. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Izborita blagoshrańa zlata puna su i bisera. J. Kavańin 368. Blagoshrańa bogatijega nije naći na sem svitu. 381.

BLAGOSÍĻÂŃE, *n.* benedictio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* blagosivańe, blagosivļańe.

BLAGOSÍĻATI, blagòsîļâm, *impf. vidi kod* blagoslivļati.

BLAGOSÍVALAC, blagosivaoca, *m.* benedicens. *isporedi* blagosivļalac, blagoslivļalac. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to u nom. sing. griješkom* blagosivaoc: Blagosivaoc od ženidbe. M. Dobretić 11.

BLAGOSÍVÂŃE, *n.* benedictio. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* blagosiļańe, blagosivļańe. Metnu one stvari na otar za blagosivańe. A. Kanižlić, kam. 246.

BLAGOSÍVATI, blagòsîvâm *i* blagòsîvļêm, *impf. vidi kod* blagoslivļati.

BLAGOSÍVĻALAC, blagosivļaoca, *m.* benedicens. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku* („blagosivļaoc"). *isporedi* blagosivalac, blagoslivļalac. *u pomenutoga je pisca prvi slog iza* blago *griješkom izostavļen, te se ne može znati je li* -sî- *ili* -sîi-: Ako se privrnuo od posvaća na blago(si)vļaoca. F. Lastrić, svet. 37.

BLAGOSÍVĻÂŃE, *n.* benedictio, *od* XVII *vijeka. između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* blagosiļańe, blagosivańe. Prokleću blagosivļanja vaša. I. Anđić, ogl. 122. Primiti kripost, . . . slavu i blagosivļańe. F. Lastrić, test. 226. Kojima za zafalnost ne toka se drugo nego blagosivļańe. M. A. Reļković, sat. 123.

BLAGOSÍVĻATEĻ, *m.* benedicens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGOSÍVĻATI, blagòsîvļâm, *impf. vidi kod* blagoslivļati.

BLAGOSKLÓNÔST, blagosklónosti, *f. vidi* blagost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒSKROVÎŠTE, *n.* thesaurus. *prošloga vijeka u jednoga pisca, između rječnika samo u Stulićevu tgdje ima i* blagoskrovištvo, *koje je bez sumńe načińeno za rječnik, a oboje:* locus ubi thesaurus vel res pretiosae asservantur). Neka u tebi, jedinomu našemu blagoskrovištu, sveđ i sve naše srce uzboravi. Đ. Mattei 304.

BLAGOSKÚPLÂŃE, *n. skupļańe blaga. u jed-*

noga pisca XVII *vijeka. isporedi* blagoskupljati. Ako si toliko prijatej blagoskupljaña. M. Radnić 89.

BLAGOSKÚPLJATI, blagòskûpljâm, *impf.* thesaurizare, *skupljati ili sabirati blago. u jednoga pisca* XVII *vijeka. prelazno:* Blagoskupljajto blaga na nebu. M. Radnić 89.

BLAGOSLÁLJATI, blagòslâljâm, *impf. vidi kod* blagoslavljati.

BLÂGOSLÂVAN, blâgoslâvna, *adj.* fruens vel cumulatus aeterna beatitudine, gloriosus, praeclarus, optimae existimationis. *samo u Stulićevu rječniku, gdje su i značeńa koja su stavljena. riječ nepouzdana, biće pomiješana sa* blagoslovan.

BLAGOSLÀVITEL, *m.* gloriosum reddens, qui aeternam beatitudinem impartitur. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒSLAVITI, blagòslavîm, *impf. vidi* blagosivljati. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana, koja će biti načińena za rječnik prema* blagoslavljati, *u misli da jedna druga ište.*

BLAGOSLÁVLJATI, blagòslâvljâm, *impf.* benedicere, *blagoslivljati, blagosiljati. — Akcenat kaki u* 1 *sing. praes., taki je u cijelom praes osim* 3 *pl., u cijelom imperf.* blagòslâvljâh. *u imperat. cijelom:* blagòslâvljâj. *i u part. pract. pass.:* blagòslâvljân; *u kaki je u inf., taki je u aor. cijelom:* blagoslávljah, *u part. pract. act.* II: blagoslávljao, *i sa još jednijem slogom dugim u* 3 *pl praes.:* blagoslávljaju, *part. praes.:* blagoslávljajûći. *part. pract. act.* I: blagoslávljav, blagoslávljâvši. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), ali rijetko, između rječnika u Bjelostijenčevu* (17b), *Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Daničićevu.* — v *pred*] *može i otpasti, te se nalazi i* blagoslaljati XIV *vijeka (vidi dalje).* — *Postanjem od* blagosloviti. — *isporedi* blagoslovljati, blagoslivljati. — 1. *prelazno:* XIII *vijeka:* Sego arьhiepiskupь blagoslavljaetь. Mon. serb. 14. XIV *vijeka:* Svetago jako truždьša se blagoslavljahu. Domentijanb 47. *istoga vijeka i bez* v: Vinogradь kako to mu ga bilь logofetь prodalь i darovalь, i blagosloviль, i ja mu ga *(naštampano* ‚mogu') potvrьduju i blagoslaljamь. Spom. sr. 2, 25. XV *vijeka:* Ako ni su i zьgrêšili i čtetu učinili, vaše radi ljubovi i dobre voļe praštamo Živanu i bratu mu i blagoslavljamo o tojzi raboti vse što ni su sьgrêšili. Spom. srb. 2, 81. XVI *vijeka:* Čaša, ku blagoslavljamo. Anton Dalm., 1kor. 10, 16. Da otac nebeski ļude vazda i vazdi proslavļen i blagoslavļan. Š. Budinić, sum. 21. XVII *vijeka:* Hvaļahu i blagoslavļahu gospodina. F. Glavinić, cvit 189. Stvoriteļa blagoslavljajući svoga. 413. XVIII *vijeka:* Koga god bog blagoslavļa, srićno posle vse obavļa. P. Vitezović, cvit 28. Sveti u peći ognjenoj blagoslavljajući gospodina. I. Kraljić, molitve 39. Blagoslavļaj, Izdraele, gospodina. 40. — 2. *sa* se. *pasivno, sa subjektom:* Mogu se i kaleži blagoslavljati. Š. Budinić, ispr. 156.

BLAGOSLAVLJENSTVO, *n.* beatitas. *samo u Stulićevu rječniku* (‚blagoslavjenstvo'). *riječ nepouzdana. isporedi* blagoslaviti.

BLAGOSLÍVATI, blagòslîvâm, *impf. vidi kod* blagoslivljati.

BLAGOSLÍVLJALAC, blagoslivljaoca, *m.* benedicens. *samo u Belinu rječniku* (137a).

BLAGOSLÍVLJATI, blagòslîvljâm, *impf.* benedicere. *glasi i* blagosivljati (blagòsîvljâm), *i* blagosiljati (blagòsîljâm), *i* blagoslivati (blagòslîvâm) *i* blagosivati (blagòsîvâm *i* blagòsîvljêm). *ni u jednom od tijeh pet obličja ne dolazi prije* XVI *vijeka (vidi dalje o svakom na po se), a u svjema je jednakoga akcenta, i to kao u starijem* blagoslávljati *(koje vidi); samo u* blagosivati *kad je praes.* blagòsîvljêm, *ostaje taj akc. i u* 3 *pl.:* blagòsîvljû. — *Postanjem od* blagosloviti, *čemu je* -ov- *(da bi se produljilo) povraćeno u glas od kojega je postalo. u* u, *pa je u produļeno u y (od kojega je u nas* i); *između toga samoglasnoga i drugoga za ńim umetnuto je* v; *za ńim je* i *moglo i ostati promijenivši se na* j, *između koga je i* v *umetnuto* l, *koje se sa* j *sastavļa u*] *(kao u* ponavljati *od* ponoviti), *te je postalo* blagoslivljati; *a moglo se* i *i odbaciti (kao u* natapati *od* natopiti), *te je postalo* blagoslivati. *od* blagoslivljati *je postalo* blagosivljati *izgubivši* l *iza* s; *tako i* blagosiljati *izgubivši ne samo isti glas nego i* v *ispred*]: *od* blagoslivati *je postalo* blagosivati *izgubivši* l *iza* s.

1. *prelazno:*

a. blagoslivljati. *od* XVI *vijeka (vidi primjere N. Ranine), između rječnika u Mikaljinu* (19a), *Belinu* (136b), *Bjelostijenčevu i Vukovu. po nekim krajevima mjesto*] *iza* v *govori se i samo* j *(vidi dalje pod e.). a) bog blagoslivļa, t. j. riječju svojom čini da je kome dobro ili da je što na dobro:* Tebe *(dušu)* bog sada opet blagoslivļa. A. Georgiceo, pril. 37. Vas i bog blagoslivļa. Đ. Obradović, bas. 208. — *b) tko god (a u prenesenom smislu i što god) blagoslivļa boga, ime božje, milost božju, bogorodicu, t. j. slaveći priznaje dobra koja daje:* Blagoslivljajuće gospodina. N. Rańina 123. Blagoslivļam tebe i hvaļu, o nebeski viječni kraļu! P. Hektorović 143. Svemogući oče gospodina našega Isusa Krista, blagoslivļam te. F. Vrančić, živ. 37. Blagoslivljajmo otca i sina sa svetim duhom. M. Albert 33. Velikoga blagoslivļahu boga. F. Glavinić, cvit. 334. Blagoslivļam tebe, otče od nebesa. A. Georgiceo, nasl. 126. Neka blagoslivļa (‚blagosglivglya', *koje će biti štamparska pogrješka)* sveto ime tvoje. L. Terzić 195. Duše naše da te blagoslivļaju J. Kavańin 574. Da boga blagoslivļamo i slavimo. A. Kadčić, bogosl. 103. Odlučujem hvaliti, slaviti i blagoslivļati tebe. F. Parčić 72. Svrha mise od živih nutka nas da boga blagoslivļamo i slavimo. M. Dragićević 203. — *e) svećenik (ili drugi kao on) blagoslivļa, t. j. po crkvenim pravilima priziva boga da bi dao da kome bude dobro ili da što bude na dobro.* Poveli vodu u crikvi blagoslivļati. F. Glavinić, cvit. 127. Koju *(crkvu oskvrńenu)* iznova blagoslivļaju. A. Georgiceo, pril. 37. Čuvaj, gospodine, kuću ovu u vike neoskvrńenu, koju ja sada od svakoga napastovanja i bičanja sotonskoga čistim, blagoslivļam. L. Terzić 238. — *d) tko god blagoslivļa: aa) moleći boga da bi kome dobro bilo ili da bi što bilo na dobro:* Kako ču od svita ńegovijeh lijepu voću, blagoslivljajući reče. N. Rańina 57b. gen. 27, 27. Blagoslivljajući otac ńega, reče. Bernardin 25. Blagoslivļa *(Isus)* kruh. Đ. Palmotić. christ. 583. One koji nas proklińu, da blagoslivļamo. Đ. Obradović, živ. 56. — *bb) hvaleći koga za dobro koje je učinio, želeći mu od boga dobro:* Blagoslivljaćeš me kad u grobu budem. Đ. Obradović, živ. 112. — *cc) hvaleći što dobra radi što je u ńemu:* Učini ti *(dirļa jabuko),* ako si kadra, da sladost meda ude u plod tvoj, ako želiš udostojiti se da te ļudi fale i blagoslivļaju. Đ. Obradović, bas. 269. Mnogi blagoslivļaju u rajskoj slavi ono bogoļubno nastojańe. I. J. P. Lucić, bit. 64. — *dd) vidi dalje pod* e, *d, cc.* — *e) sa* j *mjesto*]: Blagoslivjam tebe. P. Hektorović 143. *u rukopisu* XVII *vijeka.*

b. blagosivljati. *od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Rańine), između rječnika samo u Stulićevu. mjesto*] *iza* v *govori se po nekim krajevima i samo* j *(vidi dalje pod c.). a) kao pod* a, *a.:* Blagosivljajući tebe. N. Rańina 117b. gen. 22, 17. Molimo

gospodina našega Isukrsta da blagosivljajući blagosovi ovo pribivalište. L. Terzić 10. Otac nebeski blagosivljajući promiñuje ruku. S Margitić, fala 131. — *b) kao pod* a, *b.*. Jednimi ustmi hvaljahu i slavljahu i blagosivljahu boga. N. Rañina 18b. Poče gospodina boga blagosivljati. A. Gučetić, roz. jez. 102. Tebe hoću blagosivljati po sve vijeke vijekom. P. Posilović, nasl. 73b. Blagosivljaju boga. S. Margitić, fala 68. Blagosivljaj ljubko u sebi, sunce i mjesec, stvorca svoga. I. Đordić, mand. 186. David slavi i blagosivlja privišñega. I. Đordić, salt. 21. Blagosivljaʼte anđeli gospoñi gospodina. B. Pavlović 43. Anđeli faleći blagosivljaju gospodina. F. Lastrić, test. 385. Podlažu volju svoju voli božjoj blagosivljajući ime ñegovo. A. Kanižlić, fran. 155. Blagosivljajte sva dila gospodinova gospodina. J. Banovac, blagos. 338. Da ga hvalimo, častimo i blagosivljamo. I. A. Nenadić, nauk. 115. Blagosivljaj, dušo moja, gospodina. J. Matović 343. Blagosivljat ću u vijeke tvoje srce prisveto. Đ. Mattei 290. — *c) kao pod* a, *c.*: Ako vidiš *(u snu)* da te blagosivljaju, toj prilikuje veliko veselje. Zbor. 135b. Blagosivljajući svekolike, koji su ovdi i koji su u kuća ostali, stada također ñiova, kuće, polja. zemlje, vinograde. F Lastrić, test. 123. Blagosivlja *(misnik)* vodu. A. Kanižlić, bogoljub. 76. Čaša blagosova, koju blagosivljamo. J. Matović 191. — *d) kao pod* a, *d.*: *aa) kao pod* a, *d, aa.*: Blagosivljajući ñega rece. I. Bandulavić 48. Blagosivljaj tko te prokliñe. M. Radnić 223. Poče sina blagosivljati. A. Kačić, korab. 28. — *bb) kao pod* a, *d, bb.*: Videći mostove široke i tvrde, počeše ga blagosivljati govoreći: ej junače u vik živio! M. A. Reljković, sat. 122. Prosjaci i slijepci obdareni *(polaze)* s punim torbama blagosivljajući. Magazin 1851 116. — *cc) kao pod* a, *d, cc.*: David hvali i blagosivlja jedinstvo medu braćom. I. Đordić, salt. 450. Blagosivljat čas i uru od prošteña. Besjede kr. 102. — *dd) vidi dalje pod e, d, cc.*: — *e) sa* j *mjesto* ļ *iza* v *po ñekim krajevima:* Kaluđer počne blagosivjati ular. Nar. prip. vrč. 122.

c. blagosiljati. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, može biti u svakoj prilici pomenutoj naprijed pod* a. *i* b. Kralj ga kume, car ga blagosilja: kume Marko, bog ti pomogao! tvoje lice svjetlo na divanu! tvoja sablja sjekla na mejdanu! nađa te se ne našlo junaka! ime ti se svuda spominalo dok je sunca i dok je mjeseca! Nar. pjes. vuk. 2, 197. Nije dobro ni koga mnogo blagosiljaju, a kamo li koga kunu! Nar posl. vuk. 214. Čaša blagoslova, koju blagosiljamo. Vuk, 1kor. 10, 16. Blagosiljaj, dušo moja, gospoda. Đ. Daničić, psal. 103, 1.

d. blagoslivati. *od* XVII *vijeka, ali jedini primjer toga vijeka nije pouzdan (vidi dalje prvi primjer); bez ñega dolazi samo prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu, i to samo part.:* blagoslivajući (137a), *a i toga vijeka vrlo rijetko:* Blagoslivam (‚blagosglivam‘, *koje može biti pogrješka i mjesto* blagoslivļam, *koje također ima na istoj strani)* tebe i vazda te slavim. A. Georgiceo. nasl. 126. U ime tvoje ñu blagoslivam. L Terzić 250. Moć ćemo blagoslivati boga. A. d. Bella, razgov. 47.

e. blagosivati. *od prošloga vijeka, u rječniku ni jednom, a nalazi se i u narodnom govoru (vidi dalje primjere). a) kao pod* a, *a.*: Blagosiva bog milostivoga. J. Banovac, pred. 43. Vidi se, vidi da vas isti bog pomaga i blagosiva u svakom napridku. L. Vladmirović, slavod. J. Onako blagosivļe *(bog)* i vas. 4. — *b) kao pod* a, *b.*: Blagosivajte planine i brdašca gospodina. B. Pavlović, pripr. 44. Svi te *(bogorodicu)* narodi blagosivaju. J. Banovae, obit. 63. Za što ga *(Isusa)* svako stvoreñe ima blagosivat? F. Matić 30. Odite u nebesa, o moji sveti, blagosivati moga otca. Đ. Rapić 18. Sva, koja iznutarña u meni jesu, neka blagosivaju sveto ime ñegovo. A. Kanižlić, bogoljub. 145. Falite gospodina boga nebeskoga, i blagosivļite ga prid svim narodim. A. Kačić, korab. 278. Imamo vazda blagosivati i uzveličavati neizmirno milosrdje božje. B. Leaković nauk. 117. — *c) kao pod* a, *c.*: Blagosivam i zaklinem tebe stvoreñe ogña L. Terzić 220. Protiva s. crkvi, koja ženitbu blagosivļe. J. Banovac, razg. 105. Poļa blagosivati. J. Banovac, blagos. 3. Koja *(crkva)* ženu s mužem združuje, i ñi slavno blagosiva. V. Došen 110. Sol po molitvi blagosivamo. I. Kanižlić, kam. 229. Jer ih odveć blagosivļem. Nar. prip. vrč. 67. *objekat neizrečen:* Tu ti ni papa ne blagosiva. Nar. posl. vuk. 323. — *d) kao pod* a, *d.*: *aa) kao pod* a. *d, aa.*: Onda kućni starešina, otac, mati, stric il strina ili rečima blagosiva, il blagosov snaši piva. V. Došen 154. Koga on kume, ostaje proklet; a koga blagosivļe, blagosovļen ostaje. A. Kačić, korab. 97. — *bb) kao pod* a, *d, bb.*: Eto mene sričnog, jer bi me svi blagosivali i krune blaženstva na mene metali što sam tako milostiv B. Leaković, gov. 69. — *cc) komu što blagosiljati, davati mu što s blagoslovom, t. j. želeći da bog da da mu bude na dobro (isporedi* blagosloviti *pod d, cc. i* blagoslaļati *kod* blagoslavļati). Nosi brate svu odoru moju, sve ti dajem i još blagosivļem. A. Kačić, razgov. 141. Kratke ove poslove moje, koje puku iliričkom dragovoļno blagosivam, bogu velikom žeļnoļubno poklañam. V. Došen x.

2. *neprelazno: s dat. mjest. akus., ali grješkom po tuđem jeziku u tri pisca, koji imaju i s akus.*: Blagoslivļaj Izraele gospodinu. M. Albert 193. Blagosivļajmo gospodinu. I. Bandulavić 298. Blagosivao je Theofilu. A. Kanižlić, kam. 112.

3. *sa* se: *a) pasivno, sa subjektom:* On ki jest svet, ni potriba da se posvećuje ni blagoslivļa. F. Glavinić, cvit. 135. Da se slavi i blagoslivļa ñegovo sveto ime. I. T. Mrnavić, ist. 88. Samo da mnjere nepotrebne troškove, ime bi im se blagoslivļalo na zemļi. Đ. Obradović, bas. 268. *sa* j *mjesto* ļ *iza* v: Porad šta se blagoslivjaju *(srijće)* ta dan. Turl. blago 2, 44. *bez* ļ *iza* s: U psalmu blagosivļa se oni koji ufa u boga. A. Bačić 45. *bez* ļ *iza* s *i bez* ļ *iza* v: Da se krizma svake godine iz nova blagosiva. A. Bačić 287. Za služeñe sakramenata blagosivaju se ulja sveta. I. Velikanović, upuć. 1, 492. *tako se govori i kad tko ište blagoslov u koga, navlastito u svećenika, kad ga moli da blagoslovi (isporedi* blagosloviti): On osjede od koña vranoga, kapu skida, te se blagosiva, pa igumnu tako besjedio. Pjevan 46. — *b) recipr.: jedno blagosiļa drugo na rastanku praštajući se: ili su obje strane subjekat, a tada može biti dodano i* ‚među sobom‘, *ili je samo jedna strana subjekat a druga se izriče u instr. s prijedl.* s: Tako se blagosivļajući s velikim suzami rastaše *(Isus i Marija).* F. Lastrić, test. 102. Prije nego se povratiše u Jeruzolim, kada se blagosivļahu, i uzdiže se Isus k nebesom, dva čovika stadoše kod ñi. 225. S. Pavao dileći se iz Efesa sazva starišine, navisti im kako se on rastati ima od ñi; tada učini se plač, tu se blagosivļaju među sobom, tu se ļube. F. Lastrić, ned. 407. Ide k majki, š ñom se blagosiva, ļubi ruke pak dicu doziva: idem dico ja na vojsku sada. Š Stefanac, l.

1. BLÂGOSLÔV, blâgoslova, *m.* benedictio. *Akcenat kaki je u gen. sing., taki je i u ostalijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom. i gen.*

pl.: blâgoslôvâ. *Od* xv *vijeka (vidi primjere iz Mon. serb.) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva. Glasi i* blâgosôv, *izgubivši* l *iza* s: *i tako dolazi od* xv *vijeka (vidi primjer iz Mon. serb.), a između rječnika u Mikalinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. — Postanem od adv.* blago *i* sluti, slovem. — *a) blagoslov koji biva kad bog blagoslivlja (vidi kod* blagoslivljati *pod* 1, a, *a.):* *sa* l *iza* s: S blagoslovom božjim pojte. P. Hektorović 116. Tko blagoslovi tebe, da se blagoslovi napuni. Bernardin 25. gen. 27, 29. Doć će i veći blagoslovi. J. Kavanin 168. Poznade ńega u blagoslovima svojim. Grgur iz Varesa 41. De je sloga, tu je i božij blagoslov. Nar. posl. vuk. 74. Neka bude s božjen blagoslovom. Nar prip. mikul. 60. Blagosiljajte, znajući da ste na to pozvani da naslijedite blagoslov. Vuk, 1petr. 3, 9. — *bez* l *iza* s: Da blagosov djedinom uživate. N. Raňina 150. 1petr. 3, 9. Pokli je . . djevicam blagosov obećan. B. Gradić, djev. 27. Blažen bud' jošte taj blagosov, koji ńoj sve dava na svit saj u želji ljuvenoj. D. Raňina 66b. Muž i žena ako hoće u blagosovu božjem pribivati. M. Divković, bes. 161. Izlij blagosov tvoj svrhu ovih svić. I. Bandulavić 194. Blagosov tvoj vazda budi svrhu nas. S Margitić, ispov. 279. Dade im *(Isus)* svoj sveti blagosov. P. Macukat 34. Blagosov tvoj će doći vrh vernoga tvoga puka. I. Đordić, salt. 7. Bog prosu vrh moje kuće obilni blagosov. A. Kadčić, bogosl. 261. Blagosova pun vičńega. P. Knežević, živ. 43. Blagosov boga svemogućega. I. A. Nenadić, nauk. 250. Ovako učinivši primićete od boga blagosove duhovne. J. Banovac, razg 78. A od ńega *(boga)* tko odbigne, svoj blagosov od ńeg' digne. V. Došen 7. Spustiti će gospodin blagosov svrhu žitnica tvojijeh. J. Matović 490. Jer on boga i za tebe moli da pošalje svoj blagosov doli. M. A. Reljković, sat. 156. Što ostalo, to se pokajalo, gospodina boga vjerovalo; i ostaše božji blagosovi, da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana. Nar. pjes. vuk. 2, 3. *božji se nazivа i onaj koji daje svećenik u ime božje:* No vladika vojsku iskupio pred bijelu Vraćevima crkvu, te im dade božje blagosove. Nar. pjes. vuk. 4, 76. — *b) blagoslov, koji biva kad tko god ili što god blagoslivlja boga (vidi kod* blagoslivljati *pod* 1, a, *b.):* *sa* l *iza* s: Svemogi! tebi slava i blagoslov i čast prava. J. Kavanin 516. *bez* l *iza* s: Proslavite, zvijezde! blagosovom harnijem boga. I. Đordić, mand. 186. — *c) blagoslov koji biva kad blagosivlja svećenik ili drugi kao on (vidi* blagoslivljati *pod* 1, a, *c.):* *sa* l *iza* s: Ki ne zlamenuju jizbinu staljenu, mnokrat izblaguju nepravdu paklenu. Čul sam da tri daje blagoslov koristi tomu, ki to haje. P. Hektorović 11. Vazamši blagoslov od pape, na svoju vrati se biškupiju. F. Glavinić, cvit. 37. Prija nego misnik dade blagoslov svetim sakramentom. L. Terzić 8. Kad gube blagoslov odiće svete? A. Kadčić, bogosl. 87. Zaručnici u istoj knći ne pribivaju prija misničkoga blagoslova, koji u crkvi imade se primiti. I. J. P. Lučić, nar. 47. Kaluđer mu blagoslove dava. Nar. pjes. vuk. 4, 324. Da pouku od ńega čujemo i primimo svete blagoslove. P. Petrović, šćep. 139. *bez* l *iza* s: Blagosov vodeni veliki. I. Bandulavić 18. Žudeći ńegov blagosov. B. Kašić, per. 5. Blagosov prid obidom i večerom. Azbuk. 20. Ispraznost i nepodobnost te odiće čisti sveti blagosov crkveni. A. Kadčić, bogosl. 87. Ima osobiti blagosov i čini se na veliku subotu. A. Bačić 281. Moli svoga biskupa, da mu dade blagosov. J. Banovac, razg. 56. Blagosov soli. J. Banovac, blagos. 7. Otić starešini na blagosov. M. Zoranić, osm. 153. Patriarha dade blagosov caru. A. Kanižlić, kam. 832. Otac patriara dat će nami blagosove svete. A. Kačić, razgov. 159. Uzamši blagosov od misnika. M. Dobretić 460. — *d) blagoslov koji biva kad tko god blagoslivlja, i to: aa) moleći boga da bi kome dobro bilo ili da bi što bilo na dobro (vidi* blagoslivljati *pod* 1, a, *d, aa.):* *bez* l *iza* s: Nijesi li branio, otče moj, i menje blagosova? N. Raňina 58. Pode domom sa blagosovom od cara. Zbor. 31. Sinko moj, a tebi blagosov ja daju. N. Naljeković 1, 343. Moj otac da potvrdi ovi blagosov. M. Držić 149. Odkle ćeš pjan i sit i s punim bisaci s blagosovom izit s mnozima junaci. 22. Il' blagosov snaši piva. V. Došen 151. Hotijaše da svrhu ńega očev blagosov padne. A. Kačić, kor. 27. — *bb) kad se komu daje što ili dopusta ili pristaje na što, pa se želi da bude u dobri čas, da bude sretno (vidi* blagoslivljati *pod* e, *d, ee.):* *sa* l *iza* s: Sь velicimь dobrimь blagoslovomь kraljevьstvo mi dade Dubrovniku župu. Mon. serb 293. Obětovahь poslati člověka moga gospodinu caru i ńegověmь veziremь na portu, dajuće imь znati er samь mirь učinio s vlasteli dubrovačcěemi, da je š ńihь blagoslovomь. 369. Al' govori Senkoviću Ivo: što b' se, babo, ruva poplašio? ja s' ne bojim ni živa kurjaka. a kamo li mrtvi kožetina; . . već daj meni testir i blagoslov, da Turčinu na mejdan izidem . . . To se Đurđu na ino ne može, . . pa Ivana lepo svetovao: ao Ivo, moje čedo drago! podi, sine, pošo u dobri čas! tamo, sine, dobre sreće bio! . . . A kad Ivan primio blagoslov, ljubi babu u skut i u ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 392-4. *bez* l *iza* s: Da bismo imь dobri blagosovь za taj gradь učinili. Mon. serb. 324. Ako joj ne ćeš na svadbu, a ti joj pošli blagosov. Nar. pjes. vuk. 1, 269. Kaži ńemu od mene blagosov, nek da barjak kome ńemu drago pa nek s tobom kod dvora ostane. 2, 289. — *tako se blagoslovom može i opraštati kome što, a tada ono što se oprašta može biti izrečeno u gen. s prijedl.* od: *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Svaki ńih klecaše, a on *(Isus)* im oda svijeh blagosov davaše od prvi počan grijeh. N. Naljeković 1, 146. — *cc) kad se komu želi dobro zahvaljujući na dobru koje je učinio (vidi* blagoslivljati *pod* 1, a, *d, bb.):* Pratila ga pohvala i blagoslov puka. M. Pavlinović, rad. 35.

2. BLÂGOSLÔV, *f. vidi* blagoslov, *m. dolazi od* xvi *vijeka u ńekih pisaca, sa* l *iza* s *i bez ńega. a) sa* l *iza* s: Blagoslovi svih otčevih zgubi slast. M. Marulić 47. Danaska se naš monastir velike blagoslovi odbavlja. F. Vrančić, živ. 68. Imajući blagoslov popovsku. 105. Na tebi javila se jest i staroga i novoga zavita božja blagoslov. M. Alberti iv. Učini da ja primem tvoju i ńegovu blagoslov. 526. — *b) bez* l *iza* s: Uzeo jest blagosov tvoju. N. Raňina 58. Budi blagosov tvoja. 58. Pustiše je davši joj iljadu blagosovi. A. Kačić, korab. 25.

BLAGOSLOVAC, blagoslovca, *m.* benedicens *i* blandiloquus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLÂGOSLÔVAN, blâgoslôvna, *adj.* benedictus, benedictionis. *od* xiii *vijeka, između rječnika u Stulićevu (ali iz brevijara,* sacer, consecratus) *i Vukovu (samo* ‚blagoslovno'). *dolazi i bez* l *iza* s. — *Znači u opće gdje je blagoslov, a po tom: a) što se može blagosloviti i tijem oprostiti, što se blagosiља i prašta, što je običaj blagosloviti i oprostiti, što je kao naprijed blagoslovљeno da se može učiniti, te se prašta:* Aše blagoslovno, prostiti jemu; aše li ni, da metanije tvorit. Sava, tip. hil. glasn. 24, 189 *(mjesto toga na drugom mjestu u istom smislu:* blagosloveno: Aše blago-

sloveno, prostiti jemu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 148). Bez blagoslovnyje vine. Sava, tip. hil. glasn. 24, 193 *(na drugom mjestu u istom smislu* ‚vina blagoslovena' *i* ‚blagoslovjena': Ašte imь jestь vina blagoslovena. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. Vinu ne imêje blagoslovjenu. 151). — *b) što se opraštu s blagoslovom, blagosiljajući:* Od mene ti prosto blagoslovno. Nar. pjes. vuk. rječ. 30ª. — *c) kao i blagosloven:* Tko godi si, gospe draga, blagoslovna majka da t' je, ka te rodi! S. Bobaljević 205. U pomoć našu hodi blagosovna djevo sveta. I. Akvilini 125. Jer bo je duh sveti ńoj dao blagosovni plod utrobe. B. Leaković, nauk 52. — *d) u čemu je blagoslov, kao što su riječi, kojima se blagosilja ili žeļa u kojoj se izriče i blagoslov:* Istu boļanu marvicu od slabosti i bole izliči prosuv na ńi blagosovne riči. Nadod. 106. Praćen blagoslovnim žeļama. Sr. Nov. 1835, 38. — *e) gdje je dobro, jer su božji blagoslovi ondje: tako o mjestu, o daždu itd.:* U blagoslovnomu podnebju. I. Jablanci 163. U dolini blagoslovnoj. Đ. Daničić, 2dnev. 20, 26. Daždi će blagoslovni biti. Đ. Daničić, jezek. 34, 26. - *f) adv. blagoslovno*, cum benedictione. Nad ńime boga pomolivši, blagosovno što god udilivši, bolesnika rečenog popravi. Nadod. 105.

BLAGOSLÒVEN, blagoslovèna, *adj.* benedictus. *Akcenat kaki je u staŕjenom gen. sing., taki je u svijem oblicima nominalnim, osim acc. sing. masc., koji jednak s nom., i voc., koji se zamjenjuje složenim, i u složenim oblicima kad zamjenjuju nominalne, inače se u svijem nominalnim oblicima mijeńa te je onaki kaki je u staŕjenom nominalnom nom. sing.:* blagoslòvenî, blagoslòvenô *itd. Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. — Postaŕjem je part. pract. pass. od* sluti, slovem *i adv.* blago: *ali sada gdje se govori (a govori se u naroda istočne crkve), ne govori se upraro kao part., nego kao adj., tako da kad je potreba reći participom, onda se govori part.* blagòslovļen *ili* blagòsovļen *od* blagosloviti *ili* blagosoviti *(u. p. za što god što se u crkvi blagosloví, ne bi se sada reklo da je* blagosoveno, *nego* blagoslovļeno), *a u adjektivu se sada misli: što je tako dobro da ga za to treba blagosiljati ili u opće na čemu je blagoslov (božji). — Govori se i bez* l *iza* s *(isporedi* blagosov). Gospodь bogъ blagoslovenь. Sava 10. Da nêstь blagoslovenь vь sij vêkъ i vь pridušti. Mon. serb. 117. Svaka sila prokleta, a ta blagoslovena! Nar. posl. vuk. 277. Blagosloven koji ide u ime Gospodńe. Vuk, mat. 21, 9. Blagoslovena si ti među ženama. Vuk, luk. I. 28. *bez* l *iza* s: Da si blagosoven! Vuk, nar. pjes. 3, 326. — *isporedi* blagoslovan.

BLAGOSLOVÈNÎK, blagoslovenika, *m.* benedictus. *u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Sij blagoslovenikъ vьse trudy podьje o starosti prêpodobnaago. Domentijan[a] 191.

BLAGOSLÒVÊŃE, *n.* benedictio, *vidi* blagoslov. *od* XIII *vijeka, samo u knigama u kojima se jezik miješa sa crkvenim. mjesto* -ńe *na kraju bilo je* -nije. *a* XVI *vijeka nalazi se i bez* i. Sь blagoslovenijemь. Sava, tip. stud glasn. 40, 156. Po blagoslovenijju svetago Symeona. Mon. serb. 18. Blagoslovenijemь božijemь darovano mi bystь carьstvije. 136. Vazamši dite ka hramu apolonovu odnese i od ńega ditetu blagoslovenje *(može se čitati i* blagosloveńe) iskaše. Aleksand. jag. starin. 3, 225

BLAGOSLÒVINA, *f. samo u šaljivoj pripovijeci i iz ńe u Vukovu rječniku:* ‚nekakav hoteći ustaviti taļige uhvatio za čatlov pa se čatlov skinuo i onaj na taļigama pobjegao a on s čatlovom pao natraške: ej tužan! gde ne uvati za osovinu i za blagoslovinu, nego za ono što se smiče i namiče!' Vuk, rječ. 30ª.

BLAGOSLÒVITEĻ, *m.* benedicens. *samo u rječnicima Belinu* (137ª), *Bjelostijenčevu i Stulićevu* (‚blagosovitel').

BLAGOSLÒVITI, blagòslovîm, *pf.* benedicere. *Akcenat kaki je u* 1 *sing. praes., taki je u cijelom praes. i u part. pract. pass.:* blagôslovļen; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u inf., osim 2 i 3 sing. aor.:* blâgoslovî, *a samo je još jedan slog dug u part. pract. act.* 1: blagoslòvîv, blagoslòvîvši. — *Dolazi od* XII *vijeka (vidi pod* 1. *d, aa. prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva. iza* s *može* l *i otpasti te glasi i* blagosoviti, *i to od* XV *vijeka (vidi pod* 1, *d, cc. primjer iz Mon. serb.), a između rječnika u Mikaļina, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. — u jednoga pisca* XIII *vijeka dolazi i imperfektivno u praes. i u part. praes. act.:* Vьzdvigъ rucê svoji i položivь na glavê mojej glagolaše: blagoslove blagoslovļu te. Sava 10. — *isporedi* blagoslivļati.

1. *prelazno (objekat može biti i neizrečen): a) bog, Isus, bogorodica, anđeo može blagosloviti, t. j. riječju svojom učiniti da je kome dobro ili da je što na dobro: sa* l *iza* s: Za to je gospodin sobotu blagoslovil. Katek. 1561, 6. Mirisanje poļa puna, ko je blagoslovil gospodin. Bernardin 25. Posveti *(bog)* i blagoslovi ovi sedmi dan. M. Orbin 12. Kakono si blagoslovio Abrama i uzvelicio ime ńegovo meu svetimi, tako se dostoj blagosloviti ovo poļe. L. Terzić 289. Blagoslovîće te gospod. Đ. Daničić, psal. 134, 3. — *bez* l *iza* s: Voña od poļa puna, koje blagosovi gospodin. N. Rańina 57ᵇ. Gospodine, blagosovi nad sve ine narod vas tvoj. J. R. Gucetić, mol. 13. Molim da mi blagosoviš ovi dan. Azbukv. 18 Molimo Gospodina da blagosiv|ajući blagosovi ovo pribivališće. L. Terzić 10. Bog blagosovi ga u nauku. A. J. Knezović 32. Blagosovi, bože, puk ovi. J. Banovac, razg. 189. Ako me ti *(Isuse)* blagosoviš. M. Zoričić, osm. 1. Da bi ga blagosovio *(anđeo).* J. Matović 331. Mole stvoriteļa da blagosovi trud onomu. M. A. Reļković, sat. 173. Evo ti se zaklińe božanstvom svojim da će te u svemu blagosoviti. A. Kačić, korab. 22. Što bog blagosovi ne može od covika biti prokleto. 10. Bog da blagosovi! Vuk, nar. pjes. 3, 326. — *b) tko god a u prenesenom smislu i što god može blagosloviti boga, ime božje, milost božju, bogorodicu, t. j. slaveći priznavati dobra koja daje: sa* l *iza* s: Blagoslovite gospoda. Sava, tip. stud glasn. 40, 139. Blagoslovite boga. Mon. croat. 156. Blagoslovi gospodina boga. Starine 1, 115. — *bez* l *iza* s. Blagosovi zemļo gospodina. B. Pavlović, pripr. 44: — *c) može blagosloviti svećenik (ili drugi tko kao on) po crkvenim pravilima prizivajući boga da bi dao da kome bude dobro ili da što bude na dobro: sa* l *iza* s: Blagoslovi, otče! Sava, tip. stud. glasn. 40, 149. Tuj se je družina na obid skupila, . . došad se umiše na same rike kraj, pak blagosloviše po redski obicaj. P. Hektorović 11. Fratre svoje u sili svetoga blagoslovi križa. F. Glavinić, cvit 336. Može vincati, dali ne blagosloviti. A. Kadčić, bogosl. 111. — *bez* l *iza* s: Trpezu blagosovi. Zbor. 115ᵇ. Blagosovite, oče! S. Margitić, ispov. 11. Ovo uļe i balzam vaļa da blagosovi biskup. J. Banovac, razg. 217. Blagosovivši *(Mojsija)* sva kolina izraelska. A. Kačić, korab. 103. Reče svakome *(sveštenику)*: blagosovi. Tako Srbin kaže svagda kad se sastane

sa sveštenikom, a on mu na to odgovori: ‚da si blagosoven' ili ‚bog da blagosovi'. Vuk, nar. pjes. 3, 326. — *d) tko god može blagosloviti: aa) moleći boga da bi kome dobro bilo ili da bi što bilo na dobro: sa* l *iza* s: Blagoslovihь i svakimь blagoslovjenijemь, jakože blagoslovi Isakь Ijakova. Mon. serb. 5. Jegože blagoslovismo biti jemu kraļu. 13. Uze hļeb i blagoslovivši prelomi ga. Vuk, mat. 26, 26. — *bez* l *iza* s: Blagosovite, i nemojte prokleti. N. Rańina 30b. Blagosoviće tebe prjede nego umre. 56b Stara nam je na umoru majka, pak to zove da te blagosovi. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Te kazuje majci Andeliji da se Jovo na vojsku oprema preko mora za devet godina, pak je zove da ga blagosovi. Nar. pjes. vuk. 2, 574. — *bb) hvaleći što dobra radi koje je u ńemu ili od ńega dolazi:* Ona bi, ka Isukrstu pripovidajući plod i utrobu majčinu blagoslovi. P. Zoranić 34b. — *cc) kad komu daje što ili oprašta ili dopušta ili pristaje na što želeći da bog da da bude u dobri čas, da bude sretno (isporedi* blagoslivļati *pod* e, *d, ee. i* blagoslov *pod d, bb). sa* l *iza* s: Vinogradь kako to mu ga bilь prodalь i darovalь i blagoslovilь. Spom. sr. 2, 25. Naše gospoctvo moliše da imь blagoslovimo mirь, i mi taj mirь i ļubavь blagoslovismo po sijemь našemь listu. Mon. serb. 375. — *bez* l *iza* s: Kraļevьstvo mi dade, blagosovi i potvrьdi Dubrovniku vsu župu. Mon. serb. 293. Prostihь i blagosovihь sьgrěhe i suprotivьštine koje su godě do sada bile. 458. *tako se može blagosloviti i što već dato ili učińeno komu:* Blagosovi nu, slatka majko, mliko, trude i službu tvoju. F. Lastrić, test. 102. — *e) part. pract. pass. u kome god prvěńem smislu (isporedi* blagosloven): *sa* l *iza* s: Vinu imeje blagoslovļenu. Sava, tip. stud. glasn. 10. 151. Otь mene grěšnago da ne blagoslovļenь. Mon. serb. 111. Blagoslovļen jesi, bože. N. Rańina 18b. Blagoslovļen je ki grede u imo gospodinovo. 87. Blagoslovļen mimo ine. P. Hektorović 121. Blagoslovļena ti meju ženami. Bernardin 3. Blagoslovļena ti meu ženama. F. Vrančić, rječ. 128. Blagoslovļen plod utrobe tvoje. F. Glavinić, cvit 210. H. Bonačić, nauk 14. Blagoslovļeni otca moga. J. Kavańin 572. Brez mire biše mučena blagoslovļena duša Isusova. M. Lekušić 116. Sem bi prvorođeni Noja, od ńega blagoslovļen. Grgur iz Vareša 43. Od boga je ne samo dopušteno nego i blagoslovļeno. Đ. Obradović, živ. 49. — *bez* l *iza* s: Blagosovļeno mlijeko od tvojijeh prsi. Zbor. 145b. Da je blagosovļena zemļa, po kojoj hodiš. M. Držić 265. U sjemenu ńegovu hoće biti blagosovļeni svi kolici puci. A. Gučetić, roz. jez. 88. Budite svi kolici hiļadu puta blagosovļeni od boga. M. Divković, bes. 2. Od vika si blagosovļen. S. Margitić, ispov. 211. Da se krsti vodom blagosovļenom. A. Bačić 281. Blagosovļen, koji dođe u ime gospodńe. J. Banovac, razg. 151. Blagosovļeno ti budi mliko, trud i služba moja! F. Lastrić, test. 102. Oškropi ga blagosovļenom vodom. L. Vladmirović, slavod. 17. Blagosovļen bog i otac gospodina našega. J. Matović 60. Koji bi hotio blagosovļeni kruh primiti. A. Kanižlić, kam. 633. Blagosovļen budi bog vaš. A. Kačić, korab. 292. Voda ima biti blagosovļena o uskrsu il o duhovi. M. Dobretić 25. O Jezuse, blagosovļeno bilo milostivo tvoje srce! Đ. Mattei 272. Hodite blagosovļeni otca moga. B. Leaković, nauk 135. — *sa* j *mjesto* ļ *iza* v, *po ńekim krajevima:* Blagoslovjen, bože mili, budi. P. Hektorović 140. *(u prijepisu* XVII *vijeka).* Blagosovjen bože ti si. I. Đordić, mand. 189.

2. *neprelazno: s dat. mjesto akus., ali grješkom po tuđem jeziku, u ńekih pisaca* XVI—XVIII *vijeka: sa* l *iza* s: Blagoslovi naslidstvu tvomu. M. Alberti 25. Blagoslovite sva dila gospodinova gospodinu. 31. Blagosloviću tebi, . . . blagosloviću onijem. Živ. is. 23. — *bez* l *iza* s: Imahu i ribica malo, i tijem blagosovi N. Rańina 151b. nar. 8, 7. Blagosovi baštini tvojoj. A. Kanižlić, bogoļ. 222. Trudu ńiovu obilato je bog blagosovio. A. Kanižlić, kam. 156. Blagosovivši planinam. 472. Bog jest nam osobito bio blagosovio, i pridobili smo neprijateļa. I. Zaničić, krat. 109 Da blagosovi bogu. A. Kačić, korab. 58. Evo ću ti lipo blagosovit, od boga ti sve dobro izprosit. J. Krmpotić, mal. 23. Blagosovio jest ńima bog, da bi rasli i uzmlożali se. I. Velikanović, upuć. 1, 41. Blagosovi gospodin dnevu subotnomu. B. Leaković, nauk 298.

3. *sa* se: *a) pasivno sa subjektom:* Kraļ u komu svi narodi blagoslovet se. F. Glavinić, cvit 4 (II). Da će se blagosoviti svi narodi u sjemenu ńegovu. J. Matović 39. U koje vrijeme ima se blagosoviti voda. 171. *tako i kad tko ište blagoslov u koga, navlastito u svećenika, i on mu ga da, te se govori* ‚blagosloviti se u koga': Iziodi stari igumane i sa š ńime pope svešteniče, . . u oba se hajduk blagosovi. Nar. pjes. vuk. 3, 326. — *b) recipr.: kad jedno blagosivļa drugo na rastanku prašťajući: aa) obje strane subjekat:* Isus s učenici i materom otide na brdo Maslinsko, i blagosoviše se. F. Lastrić, test. 224. — *bb) subjekat samo jedna strana, a druga izrečena u instr. s prijedl.* s: Posli nego se Isus s majkom blagosovi, uputi se (sa) svojizim učenici u vrta'. J. Banovac, pripov. 77. Dokle se Isus blagosovi s materom. F. Lastrić, test. 225. Ona blagosovi se s apostoli. F. Lastrić, od' 354. Vaļa da sve lince skupim, da se š ńima blagosovim. V. Došen 269.

BLAGOSLOVĻATI, blagoslovļam, *impf.* benedicere. *isporedi* blagoslavļati. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je u praes. bilo:* blagoslovļaju, blagoslovļaješi. *između rječnika samo u Daničićevu.* Blagoslovļajetь jego igumenь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 200. tip. stud. glasn. 40, 159. Blagoslovļajetь se bogъ. Sava, tip. stud. glasn. 113. Blagoslovļajemь bogougodno dělo jego. Mon. serb. 213.

BLAGOSLOVĻE, *n.* benedictio. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je mjesto* -vļe *na kraju bilo* -vije, *između rječnika samo u Stulićevu* (‚blagoslovje', *ali iz brevijara).* Rěky blagoslovija vьsěmь hote izlijati. Danilo 298.

BLAGOSLOVĻEŃE, *n.* benedictio. *od* XII *vijeka (vidi prvi primjer), i to sa* -nije *na kraju mjesto sadašńega* ńe, *ali od* XVI *vijeka i bez* i, *između rječnika u Belinu* (136b), *Stulićevu* (‚blagoslovjenje') *i Daničićevu. — iza* s *može i otpasti* l, *te glasi i* blagosovļeńe. Blagoslovihь i vsakimь blagoslovļenijemь. Mon. serb. 5. Bud' blagoslovļenje svrhu sina moga. M. Marulić 179. Prim' zavite moje, bože, i želinja od hvale brez konca i blagoslovļenja. A. Georgiceo, nasl. 341. Iz ust jednoga krstjanina ne ima izhoditi nego li blagoslovļenje. I. T. Mrnavić, ist. 107. — *bez* l *iza* s: Od beskončiva blagosovļenja i blagosivļanja. B. Kašić, nasl. 293.

BLAGOSLÒVĻIV, *adj.* quod sacrari potest. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, gdje je i značeńe to. isporedi* blagosoviv.

BLAGOSLOVĻÍVATI, blagoslòvļîvâm, *impf.* benedicere, *blagoslivļati. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. Od* blagoslovļati. — Tebe usta moja blagoslovļivaju. A. Georgiceo, nasl. 173.

BLÂGOSLÔVNO, *adv. vidi kod* blagoslovan.

BLÁGOSNO, *adv. vidi kod* blagostan.

BLĂGOSÔV, *vidi* blagoslov.

BLĂGOSÔVAN, blăgosôvna, *adj. vidi kod* blagoslovan.

BLAGOSÒVEN, blagosovèna, *adj. vidi kod* blagosloven.

BLAGOSÒVITEĻ, *m. vidi kod* blagositeļ.

BLAGOSÒVITI, blagòsovîm, *pf. vidi kod* blagosloviti.

BLAGOSÒVIV, *adj.* benedictionis capax. *samo u Stulićevu rječniku, gdje je i značenje to. isporedi* blagosloviv.

BLAGOSOVĻEŃE, *n. vidi kod* blagoslovļeńe.

BLAGÒSPREMA, *f. vidi* blagoshrana. Iz dobre blagospreme svoga srca ļubežļivoga iznijet će nam i podijeliti dobro oslobođeńa od bijeda. Štit 3. Blago i bogastvo, koje se uzdrži u svijeh kraļevskijeh blagospremah. B. Cuceri 345.

BLAGÒSRČAN, blagòsrčna, *adj* benignus, clemens, optimi animi, mansuetus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* blagosrčno.

BLAGÒSRČITI, blagòsrčîm, *impf.* mitem esse. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒSRČNÔST, blagòsrčnosti, *f.* mansuetudo. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima* i ‚blagosrčtvo', *oboje nepouzdano.*

BLAGÒSRD, *adj.* benignus, studiosus. XII *i* XIV *vijeka, i u rječnicima Stulićevu* (animosus) *i Daničićevu. a) o čeļadetu koje svesrdno nastoji oko koga ili oko čega, dobro čineći:* Blagosrьdu byti na mirь krьstijanьsky i o crьkvahь pešti se. Mon. serb. 5. — *b) o molbi, koja se svesrdno i postojano čini:* Po blagosrьdomu umoļeniju. Mon. serb. 138.

BLAGOSRDAČAN, blagosrdačna, *adj.* animosus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒSRDAN, blagòsrdna, *adj. vidi* blagosrd. *u jednoga pisca* XIV *vijeka. Što se iz srca ili svesrdno čini:* Blagosrьdьnyj plačь vьsprijemь. Danilo 156. Tihyje i blagosrьdьnyje milostyńe. 285.

BLAGÒSRĐE, *n.* benignitas, studium. XIV *vijeka, a tada je* -de *na kraju glasilo* -dije; *između rječnika u Daničićevu a) kao milost, milosrđe:* Nekli byhь blagosrьdijemь ti spodobļenь byļь sь ugoždьšimi ti. Glasnik 24, 267. — *b) kao svesrdno nastojańe:* Blagosrьdijemь umoliv. Mon. serb. 110.

BLAGOSROĐE, *n.* cognati. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada je* -de *na kraju glasilo* -dije. Otьvrьzь usta svoja kь blagosrodiju svojemu i vьsemu sьboru. Domentijan[a] 107. 198.

BLAGOSRŠTVO, *n. vidi kod* blagosrčnost.

BLĂGÔST, blágosti, *f.* bonitas. *isporedi* blagoća. *Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer) i u srijem rječnicima osim Jambrešićeva; u Vrančićevu:* munificentia; *u Mikaļinu:* dobrostivost, humanitas, benignitas, clementia, munificentia, comitas, affabilitas, obilnost, lautitia; *u Belinu:* benignitas (137[b]), clementia (196[b]), humanitas (372[b]), comitas (560[b]), affabilitas (39[b]); *u Bjelostijenčevu:* humanitas, urbanitas, benignitas, lenitas, beneficentia, clementia, affabilitas, comitas, abundantia; *u Voltiğijinu:* leutseligkeit; *u Stulićevu:* benignitas, urbanitas, amor, benevolentia, dilectio, pietas, dulcedo, suavitas, voluntas, adsensus, mansuetudo; *u Vukovu:* güte, gutmüthigkeit, bonitas; *u Daničićevu:* bonitas. — *po ńekim se stranama t stojeći na kraju iza* s *odbacuje:* blagos. — 1. *dobrota duševna u opće i blaga narav: a) u boga, u čovjeka i čega u ńih,* benignitas, lenitas: Blagostь sьkrьvenu boješt̀iimь se jego. Domentijan[a] 73. Nadeždu moju vьzlagaju na tvoju blagostь. 185. Izlěj nama otь životvoreštaago tvojego duha obilьnuju blagostь. Danilo 9. Pučina blagosti. Mon. serb. 196. Ona da blagos sad pridobit bude te, i što smo zgriješil' kad, tva milost da smete. N. Dimitrović 25. Javi se blagost boga spasitelja našega vsim človikom. Š. Budinić, sum. 10. tit. 3, 4. Držan je svakom časti i blagosti rijeti mu ļubežļivo. A. Ćućetić, roz. jez. 38. Skazuje priveliku tihost, blagost i dobrostvo, koje Isukrst pokaza kada dođe na ovi svijet. M. Divković, bes. 13. Radi blagosti i milosti gospa priveliku bolest i žalost ima. 351. Blagost duše ńegove bi zamjerna. B. Kašić, ign. 91. Pomagajući ih božja blagost. B. Kašić, rit. XIII. Gdi prislatka dobrota gospodina boga udiļuje sebe s tolikom blagostju svakomu od obranih. P. Radovčić, nač. 331. Molim tvoju blagos, bože! V. Andrijašević, dev. 27. Bog od blagosti (deus pietatis). V. Andriaši, put. 50. Ostaviti u takovo vrime ovu spomenu jest nemilost a ne blagost. L. Terzić 152. Dragom blagosti ona tebe sad prihodi Bunić, mand. 35. Tijela sveta skupi blagos pape Ivana. J. Kavańin 306. U ovoj zgodi sinu neprimjerna blagos Davidova, pokli, prem da od prihuda zlotvora osloboden, ne može milostivom sreu odoļeti da gorko ne požali i ne propļače smrt Absalonovu. I. Đorđić, salt. XV. Tvoja *(božja)* milos puna jes blagosti (benigna est misericordia tua). I. Đorđić, salt. 227. U ńem blagost nadhodi oštrinu. ustrpļeńe žestinu. J. Filipović 3, VII. Ovo se zove ńegova prava blagost, jer se bog učini čovik, da se može reći: bog jest čovik a čovik jest bog. J. Banovac, pred. 25. Tvoju vazda blagost moleći. M. Zoranić, osm. 157. Daj gospodine, blagost i ustrpļenstvo u srcu momu. I. A. Nenadić, nauk 55. Kripost blagosti i dobročinstva mnogo je očita. J. Matović 382. Izustiti će sud s privelikom blagosti. 73. S velikom blagostju odgovori. A. Kanižlić, kam. 730. U stralu će pristupiti ka gospodu i blagosti ńegovoj. Đ. Daničić, os. 3, 5. — *u akus. s prijedl.* na *ili u lok. s prijedl.* prema *može se izreći komu je na dobro čija blagost:* Privelika blagost na uboge. B. Kašić, per. 90. Videć da je tva velika blagos na me (misericordia tua magna est super me). I. Đorđić, salt. 294. Videći veliku blagost cara pram sebi. B. Kanižlić, kam. 855. — *u lok. s prijedl.* u *može se izreći u čemu se navlastito pokazuje blagost ili što je u koga blago:* Blagost u govoreńu, affabilitas, comitas. Mikaļa 18[b]. Blagost u ćudi i razgovoru. Bella 39[b]. — *b) u zvijeri,* mansuetudo: Sve bi se *(zvijeri)* na blagos prignule. M. Vetranić 2, 118. Ali se i vuk upitomi, nu u ńegovoj blagosti ne ima vjere. I. Đorđić, ben. 170. — *c) u stvari tjelesne, u u prenesenom smislu i u umne,* suavitas: Nozdrve ńegove da primu kripost mirisa i blagosti. M. Dobretić 51. Blagost i slatkost prisvetoga sakramenta od krštena. F. Lastrić, test. 41. — 2. *draga voļa,* animus promptus, voluntas libera; *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Koliku plaću može misnik imati za ovu službu *(misu)?* Koliku mu dade blagost krstjanina za kojega misu govori. A. Kadčić, bogosl. 69. Ako su ovi *(darovi)* učińeni prid vireńe, razumiju se učińeni za blagost i bez dužnosti od vračeńa. 408. Je li mu vratila zabiližje od svoje blagosti oli pod strah? 401. — 3. *dobro, sreća,* bonum, felicitas. *isporedi* blagota. Jer znaše da blagost velika jest tomu, s ļubavju prijat gost u koga je domu. M. Marulić 27. Jer steče blagost, pokol čeće uza te raba tva. 47. Radosti u mom srdašcu i blagosti ni. P. Zoranić 16. Vas svoj ugoj i blagost u ńem *(lovu)* imihu. 30. Postavi tebe Isukrst u sridu

vazda zelenijeh blagosti od raja. B. Kašić, nač. 104. Vinograde grad pobije, podvrati mu plavcu more, blagos uzme, sad ne prime al posalme sridu zime. I. Ivanišević 20. O divice milostiva *(bogorodice)*, tvoja radost i blagost bijaše se preobratila u veliku tavnost. M. Lekušić 139. Ti budi vazda . . mir moj, blagost moja. B. Pavlović 56.

BLÁGOSTAN, blágosna, *adj.* benignus, mansuetus, liberalitatis. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (benignus, comis, affabilis). — *a) o pticama, koje nisu grabljive*, mansuetus; *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* I ke *(ptice)* su od grabše i ke su blagosne ne će se po na se razlučit žalosne. M. Vetranić 286. — *b) o čemu umnom što se iz blagosti čini*, benignus; *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Hotio jest darovati to dobrotvorje narodu človičanskomu u milostivomu i blagostnomu izbavljeńu. Š. Budinić, sum. 22b. — *c) o čemu umnom, u čem je podatljivost*, liberalitatis; *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Likarija *(od lakomosti)* jest kripost blagostna, razmišljajući da na ovome svitu gosti smo i putnici, i za to ne naprćevat se imanjem, nego li ga razdiljevati drugom putovanja. I. T. Mrnavić, ist. 169. — *d) adv.* blagosno, benigne, humaniter, affabiliter, humane. *u Stulićevu rječniku* (‚blagostno').

BLAGOSTARAN, blagostarna, *adj.* gratiosus. *samo u Voltiğijinu rječniku* (leutselig, günstig). *riječ nepouzdana.*

BLAGOSTÍŃA, *f.* bonitas. XIII *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (benignitas, bonitas, pietas, clementia) *i u Daničićevu.* Bogъ . . . za mnoguju jego i neizrečenьnuju blagostyńu sьvrьšitь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 224. tip. stud. glasn. 40, 181. Jegože blagostińu človêkoljubija razumêvь. Mon. serb. 9. Ufaj u boga i tvori blagostińu. Š. Budinić, sum. 17b (psal. 36, 3: fac bonitatem).

BLAGÒSTIV, *adj.* benignus, *kao blag, milostiv. Od* XVI *vijeka, ali samo adv.* blagostivo, *a adj. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (benignus 137b, humanus 340b), *u Bjelostijenčevu* (blag), *u Voltiğijinu* (dienstfertig), *i u Stulićevu* (blagostan). — *Akcenat se ne zna za cijelo.* — Divico blagostiva, moli za nas. B. Kašić, is. 122. Koji se pod krilom ńe blagostivim skrivaju. 112. Blagostivi David. I. Đordić, salt. XII. Smiluj mi se i unaprijeda s blagostive volje učini (in bona voluntati). 167. Od blagostive ńegove ljubavi. P. Knežević, osm. 325. Radi sladke, blagostive tvoje ćudi, koja te praštati prigiba, prosti mi. Đ. Mattei 211. *s loc. i prijedl.* prema *ili s gen. i prijedl.* vrh: Koliko blagostiv biše prema druzijem, toliko oštar i neblag bišo prema sebi. B. Kašić, ign. 92. Ima viditi *(isporjednik)* da ne naredi za grihe priteške lagahne pokore, da se ne učini dionik od tujih griha, ako se blagostiv vrh griha ukaže. B. Kašić, rit. 52. — *neutr.* blagostivo, blandimentum: Jošter ljubimo blagostiva, za to studeni i vele lini ostajemo. B. Kašić, nasl. 41. — *Adv.* blagòstivo, benigne: Blagostivo pogleda ga. Zbor. 117b. Koji blagostivo pokaraju iskrńega. A. Gučetić, roz. jez. 60. Toliko sam milo i blagostivo od tebe zagrljen. B. Kašić, nasl. 116. Da od našinca izaša' je blagostivo izpovjedi. J. Kavańin 271. Tvoja svitla pamet nek blagostivo ispravi, što upravno ne bude. P. Knežević, muka 5. Ufam da ćete blagostivo primiti. J. Matović IV. Da bi se blagostivo i bratski vladali. 457. Bože, koji blagosova tvoga milost u nemoćna ljevajući tjelesa stvoreńe tvoje s mnogostrukom milostivosti čuvaš, na zazvańe tvoga imena blagostivo pristani. T. Ivanović 133.

BLAGOSTIVITI, blagostivim, *impf.* humane cum aliquo se gerere. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒSTIVO, *adv. vidi kod* blagostiv.

BLAGÒSTIVÔST, blagòstivosti, *f.* benignitas. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (benignitas 137b. comitas 340b), *u Bjelostijenčevu* (blagost) *i u Stulićevu* (blagost). Neizmirnu blagostivost tvoju prosimo. B. Kašić, rit. 251. Ljubav ńegova, blagostivost . . . sjaju priko ćuda u božanstvenomu ovomu otajstvu. Đ. Mattei 253. Tvoja nas dobrota silno primaga, tvoja blagostivost milo priteče. Štit 17.

BLAGOSTIVSTVO, *n. vidi* blagostivost. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BLÁGOSTVO, *n.* beatitudo. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* blaženstvo. Nit mogu se nasititi u vik viku u blagostvu svem koliku. J. Kavańin 511.

BLAGÒSVIJESTAN, blagòsvijesna, *adj.* rectam conscientiam habens *i* optimo ingenio praeditus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚blagosvijestnica' *i* ‚blagosvijestnik' *i* ‚blagosvjestvovati', *sve nepouzdano.*

BLÀGÔŠ, *adv. vidi* blâgo. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje je grješkom* blâgoš, *a s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Blâgôš. S. Vulović. Crnogorka govori djeci mila radi: blâgôš meni! J. Pavlović. *na kraju će* š *biti isto koje je u* dvaš *(vidi kod* dvaš). Blagoš meni danas i do vijek! Pjevan 138. Blagoš vama s braćom vitezov'ma! 134. Blagoš mi ti, Vojinić Milošu! 223.

1. BLAGÒTA, *f.* bonum, *dobro, što god dobro. od prošloga vijeka.* Ostavio dom, srodstvo i ovog sveta blagote. J. Rajić, ponč. 1, 40b. Ovi iz ovake blagote i krasote ne te ustat nikad. M. Đ. Milićević, več. 345. Imańe nije greota nego blagota i krasota! M. Đ. Milićević, let. več. 110. *isporedi* blagost *pod* 3.

2. BLÀGOTA, *m. ime muško. u naše vrijeme.* Od Blagote Bjelopavlića. Pjev. crn. 32a.

BLAGÒTÎN, Blagotina, *m. planina u Srbiji u jagodinskom okrugu, u Lijevču.* M. Đ. Milićević, srb. 176. 177.

BLÀGOTVÔRAN, blâgotvôrna, *adj.* beneficus, *dobrotvoran. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Blagotvornu desnicu svoju vrh tebe prostiraše. Đ. Mattei 315.

BLAGÒTVORÊŃE, *n.* bona opera. XIV *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka, a tada je na kraju* -ńe *glasilo* -nje. Da smo harni velikoj krasotê dubrovьčkoj i ‚blagotvorenie'. Mon. serb. 242. Dobro jest buditi jih na dela duhovna i zgańati jih na ona dobra diloyanja i blagotvorenja, na koja veće prignuti jesu. Š. Budinić, ispr. 45.

BLAGOTVÒRITI, blagòtvôrim, *impf.* bene agere. *u jednoga pisca* XIV *i u jednoga* XVIII *vijeka.* Blagotvoriti pravedьnaja. Danilo 162. Da blagotvore sebi temelj dobar za vrime došasto. Turl. blago 2, 176.

BLAGÒTVÔRJE, *n.* beneficium. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u rječniku Stulićevu.* Prociňujući velika blagotvorja i dobrotu božju k nam. Š. Budinić, ispr. 27. Ovo pozdravljenje nas spomina od velikoga dobrodanja i blagotvorja koje bog po Mariji divici hotio jest dati. Š. Budinić, sum. 22.

BLAGOTVÓRNICA, *f.* benefica. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGÒTVÔRNÎK, *m.* beneficus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGOTVÓRNÔST, blagotvórnosti, *f.* beneficentia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOTVÓRSTVO, *n.* beneficentia. *samo u rječnicima Belinu* (magnificentia 452[a]) *i u Stulićevu* (beneficium, bona opera, bona actio).

BLAGÒUFÂŊE, *n.* bona spes. XVI *vijeka, u tada je* -ńe *na kraju glasilo* -nje. Moļaše boga sa blagoufanjem i s velikijemi molitvami ukazuje svoju muku. Zbor. 32.

BLAGOÙGODAN, blagoùgodna, *adj.* gratus, acceptus. *u jednoga pisca* XVI *i u jednoga* XVIII *vijeka.* Jaže blagougodna sut ńemu. Š. Budinić, sum. 179. Sve požude srca blagougodnoga tvoga sina. Đ. Mattei 138. Sve što je tebi blagougodno iz tvoga prisvetoga srca prili u moje srce. 273.

BLAGOÙGODNÔST, blagoùgodnosti, *f.* gratia. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Srce tvoje bi sved zamjerje blagougodnosti oca tvoga vječnoga. Đ. Mattei 367. Podlagam se dobrovoļno i radosno tvojoj blagougodnosti. T. Ivanović 123.

BLAGOÙGODSTVO, *n. vidi* blagougodnost. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAGOĬ'GOĐÊŊE, *n.* gratia XIV *vijeka, a tada se prema crkvenim knigama mjesto* -đe- *pisalo* -žde-, *a na kraja je bilo* -nije *mjesto* -ńe. Molby kь blagougoždeniju togo prinositi. Mon. serb. 196.

BLAGOUHANAN, blagouhana, *adj* fragrans. *Od* XIII *vijeka, u knigama koje su pisane po crkvenim; između rječnika u Stulićevu* (‚blagouhan' *iz brevijara) i u Daničićevu.* Blagouhanyje mošti. Stefan kr. 19. Miro blagouhanьnoje. Domentijan[a] 87. Blagouhannymi voņami. Domentijan[b] 83. *isporedi* blagouhati.

BLAGOUHAŃE, *n.* odoris suavitas. *od* XIV *vijeka, u knigama u kojima se mješa jezik sa crkvenim, i sa* -nije *na kraju mjesto* -ńe: *između rječnika u Stulićevu* (‚blagouhanje' *iz brevijara) i u Daničićevu.* Blagouhanijemь stojestihь vьzveselivь. Domentijan[b] 208. Potekoše vь slědь blagouhanija božьstvьnago razuma. Mon. serb. 570.

BLAGOUHATI, blagouham, *impf.* XIII *i* XIV *vijeka u knigama koje su pisane po crkvenim, i u jednoga pisca našega vremena; između rječnika u Stulićevu (ali iz brevijara) i u Daničićevu isporedi* voņa *i* ńušiti, *s kojima je druga pola* (uhati) *istoga korijena.* Miro blagouhanьnoje prěboļsiimi voņami blagouhaje. Domentijan[a] 87. Blagouhaje ležitь. Domentijan[b] 217. Gdje će svijeća goreti, tamijan blagouhati. S. Ļubiša, prip. 250.

BLAGOUM, *adj.* perspicax. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blagouman. *obaje nepouzdano.*

BLAGOUMAN, blagoumno, *adj. vidi kod* blagoum.

BLAGOUMLĘ, *n.* perspicacitas. *samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena, i to sa* -mje *na kraju mjesto* -mlę. Kolik vaļa zrnce blagoumja. S. Milutinović u Pjev. crn. 330.

BLAGOÙSRDAN, blagoùsrdna, *adj.* alacer. XIV *vijeka u jednoga pisca i u rječniku Daničićevu* (3, 555). Blagousrьdьnyhь sługь. Domentijan[b] 171.

BLAGOUSTROJEŃE, *n.* bona administratio. XV *vijeka, a tada je* -ńe *na kraju glasilo* -nije; *između rječnika samo u Daničićevu.* Blagoustrojenija vьvěrennago namь služьbonačelija. Mon. serb 333. *isporedi* ustroj.

BLAGOÙTROBAN, blagoùtrobna, *adj.* misericors. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Viděvь blagoutrobnoje sьmyšļenije prěvysokago kraļa. Mon. serb. 76. Blagoutrobnimь pisanijem. Domentijan[b] 34.

BLAGOÙTROBĻE, *n.* misericordia. XIV *vijeka, a tada je mjesto* -bļe *na kraju bilo* -bije, *između rječnika u Daničićevu (ima i u Stulićevu:* blagoutrobje, *ali iz ruskoga).* Po blagoutrobiju kь vsěmь crьkvamь. Mon. srb. 138. Slyšite mnogoje blagoutrobije jego. Domentijan[b] 65. Blagoutrobije tvoje da pobědits množьstva bezakonij mojihь. Mon. serb. 215.

BLAGOUVJĚTĻIV, *adj.* placabilis. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga,* ‚ad persuadendum aptus'). Prědstojeśte licu božiju blagoprěmėnna i ‚blagouvětliva' otь sьdějanniihь mi ustrajajuts. Mon. serb. 134.

BLAGÒVALAC, blagòvaoca, *m.* comedens, *koji jede. isporedi* blagovati. *Akc. u gen. pl.:* blagòvalâcâ. *Samo u rječnicima Belinu* (459[a]), *Bjelostijenčeva i Stulićeva.*

BLAGÒVALICA, *f.* comedens, *žensko čeļade koje jede. isporedi* blagovati. *Akc. u gen. pl.:* blagòvalicâ; *samo je zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* blagòvalicě, blagòvalicôm. *Samo u rječnicima Belinu* (459[a]) *i Stulićevu.*

BLAGÒVALIŠTE, *n.* comedave ubi epulamur. *isporedi* trpezarija. *Samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blagovalištvo *u istom značenju zlo načińeno.*

BLĂGÒVAN, blăgôvna, *adj.* cibarius. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒVAŃE, *n.* 1. vita lautior. *isporedi* blagovati. *u naše vrijeme, po krajevima gdje nije u običaju u drugom značenju (koje vidi pod 2).* Misliš da je sedeńe blagovańe. M. Đ. Milićević, več. 347. Devojke su videle na jednoj strani trudbu a na drugoj blagovańe. M. Đ. Milićević, jurm. 83. — 2. esus, cibus. *od* XVI *vijeka (vidi pod b. primjer N. Rańine), između rječnika u Mikaļinu* (comestio), *u Belinu* (comestura 458[a], convivium 127[a]), *u Voltigijinu* (mahl) *i u Stulićevu* (cibus, epulae, edulia). *završetak* -ńe *dolazi od* XVII *vijeka, u gdjekoji su i poslije pisali starije* -nje. — *a) jedeńe.* Imamo Isukrsta nasljedovati u piću i u blagovanju. M. Divković, nauk 21[b]. Ribu toliko lijepu i plemenitu za blagovanje. M. Divković, bes. 33. Ne u zalihu blagovanju i opijanju. I. Bandulavić 1. rim. 13. 13. Koji bi ga zvao na ručak i na blagovanje. B. Kašić, is. 41. Trizmeno blagovanje. P. Radovčić, nač. 229. Meso dobro za blagovańe. M. Radnić 380. Zahvalite pri i posli blagovańa. J. Kavańin 383. Kako bi mogao covik po blagovańu voća ovoga drveta živit u zdravju tilesnomu, tako po blagovańu ovoga sakramenta govori spasitel da se žive u vike duhovno. J. Filipović, prip. 3, 55. Koliko košńa ulomaka iza blagovańa nakupili ste? Živ. is. 98. Zaklińem tebe kraļem krâļâ, koga kraļestvo nije blagovańe ni pijeńe, nego pravda, mir i veseļe u duhu svetomu. J. Banovac, blagos. 124. Da se podaje Jesukrst na blagovańe. J. Matović 228. Blagovańe jagańca. A. Kanižlić, kam. 531. Proždrlstvo jest jedno sa svim odviše blagovańe i pitje. M. Dobretić 203. Voće lipo gledańu i slatko blagovańu. A. Kačić, korab. 3. — *b) što se jede, jelo:* Uzamše blagovanje pokrijepi se. N. Rańina 174[b]. djel. 9, 19. O prisveto blagovanje, u komu se Isukrst blaguje! A. Komulović 54. Bješe blagovanje ńegovo divi med. M. Divković, bes. 52. Donesi mi dva kozlića najboļa, da učinim od ńih blagovanja otcu tvomu. I. Bandulavić 47. Tada ćeš se većma utišiti vrh bogomile molitve, nego vrh sladosna blagovanja. B. Kašić, nasl. 53 Pri-

pravište u post blagovanje od mesa. I. Ančić, svit. 5. Da kupe sebi blagovanja, koja će blagovati. L. Terzić 317. Marta u kuńi oko blagovańa nastojaše. E. Pavić, ogled. 572. Meni se vidi da današńe blagovańe jest dosta suhoparno bilo. D. Rapić 262. Blagovańa, koja će blagovati. J. Banovac, blagos. 170. Pod vrstom kruha i vina, a ne pod vrstom druge vrste blagovańa i pitja. M. Dobretić 337. Spravivši blagovańe, ponese mu. A. Kačić, kor. 199. *u prenesenom smislu:* Riječ božja pokrepljuje prikrepkijem blagovanjem duhovnijem. M. Divković, bes. 64. Blagovanje pameti jest riječ božja. 149.

BLÀGOVATI, blâgujêm, *impf.* lauto vivere, frui, edere. — *Akcenat kaki je u praes. taki je i u imperf.:* blàgovâh, *u imperat.:* blâgûj, *i u part. praes.:* blàgujûći; *a kaki je u inf. taki je u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.:* blagòvah, *i u part. praet. act.* 1: blagòvâv, blagòvâvši; *a mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* blâgovâ, *u part. praet. act.* 11: blâgovao, blâgovâla, *i u part. praet. pass.:* blâgovân. — *Od* XVI *vijeka (vidi dale primjer N. Rańine) a u svijem rječnicima osim Jambrešićeva i Daničićeva: u Vrančićevu:* comedere; *u Mikaljinu:* edere, comedere, manducare, cibum capere (19a), vesci (133b); *u Belinu:* edere (458a), vesci (191a); *u Bjelostijenčevu:* edere; *u Voltiģijinu:* speisen; *u Stulićevu:* edere, comedere, vesci, manducare; *u Vukovu:* schmausen, epulari. — *Postavši od* blag *znači u opće u dobru biti, dobro biti i milinu osjećati od toga, uživati (u opće) u po tom jesti (kao jedući uživati, jelo uživati, pa otuda sa svijem kao jesti).*

1. *neprelazno: dobro biti, u dobru biti, uživajući što dobro biti. u tom općenitom značeńu dolazi prošloga vijeka i u naše vrijeme gdje drugo značeńe (vidi dale) nije u običaju.* Kažu, koji želi u dobrom blagovati, da je vazda podložan slušati starešine. Glasnik n. 3, 212. Blagovahu po velikoj tvojoj dobroti. Đ. Daničić, nem. 9, 25. Zar ne vidiš kako blaguje u ovu hladovinu? M. Đ. Milićević, več. 345.

2. *prelazno: jesti. u tom značeńu dolazi od* XVI *vijeka. a) tako blaguje čeljade (ili što se kao čeljade misli): aa) objekat neizrečen:* Pogleda, i oto nad glavom ńegovom pogačica i sud vode; blagova tadaj i pi. N. Rańina 41b. Da blagujete i pijete na trpezi mojoj. N. Rańina 102b. luk. 22, 30. Podimo na put, jeda tko od kuda izide putem, s kijem bismo blagovali u domu našemu. Zbor. 39b. Sa mnom pij ter blaguj. M. Marulić 46. Sidosmo blagovat. P. Hektorović 23. Jedno krat samo na dan blagujemo. Š. Budinić, sum. 149. Kada bih lačan, vi daste meni blagovati. Bernardin 17b. Ki gusar goni plin, obilno blaguje. Đ. Baraković, vil. 65. U ku godi uru budete blagovali, smrtju hoćete umriti. F. Glavinić, cvit 5. Blagovati dobro, gospodski. Mikalja 19a. Da zabudu i blagovati i spati. P. Radovčić, nač. 170. Moći živiti ne blagujući ni pijući. P. Radovčić, symb. 117. Dvorno blagujući zdravice pijahu. B. Krnarutić 23. Davati blagovati onim koji gladuju. I. T. Mrnavić, ist. 157. Ni spava ni blaguje. P. Posilović, cvijet 26. Koliko si puta saviše blagovao! S. Margitić, ispov. 37. Pravedni blagovali i uzradovali se prid licem božjim! L. Terzić 19. psal. 67, 4 (68, 3). Jezus u Šimuna blagovaše. I. V. Bunić, mand. 18. Blagovat sedoše. A. Vitaljić, ost. 339. Nijesi blagovo u manastijeru. I. Đordić, ben. 167. Da je misnik blagovao to jutro. A. Kadčić, bogosl. 77. Koji nedostojno blaguje i pije, osuđeńe sebi blaguje i pije. A. Bačić 275. Ne će da zajedno govore ni blaguju. J. Banovac, pripov. 115. Uzmite i blagujte; ovo jest tilo moje. F. Lastrić, test. 295. Lačan sam bio, i dali ste mi blagovat. J. Filipović 1, 158. Imaju zadosta blagovat i pit. 428. Kad blaguje, il kad pije. V. Došen 26. Ako bude gladovati neprijatelj tvoj, daj mu blagovati. J. Matović 382. Ja ti ne dam sa mnom blagovati. A. Kačić, razgov. 52. Obilatije blaguju jidući meso. A. Kanižlić, kam. 205. Ili ćemo vragovati ili ćemo blagovati? Nar. posl. vuk. rječ. 304. Ajte sada pijte i blagujte. Nar. pjes. vuk. rječ. 304. — *bb) objekat također neizrečen, nego mjesto ńega što god oda štu bi bio uzet, u gen. s prijedl.* od: Komu ljubko bude blagovati od ńih *(duńa)*, da' mu. S. Bobaljević 209. Da budu blagovati od svijeh dubja od raja. M. Orbin 33. Blagovo bi od onoga što bi bio isprosio. B. Kašić, ign. 50. Samo da ne blaguju od voća. K. Magarović 96. Blagovati od večere božanstvene. A. Kadčić, bogosl. 155. Ako tko bude blagovati od ovoga kruha. F. Lastrić, test. 307. Eva blagova od onoga voća zabrańenoga J. Banovac, razg. 47. Od svakoga voća blaguj. J. Matović 26 Neka od kruha onoga blaguje. M. Dobretić 62. Blaguje od voća zabrańenoga. A. Kačić, korab. 3. — *cc) objekat izrečen u akus. ili u gen., kako kad treba:* Svi su onuje piću duhovnu blagovali. N. Rańina 33b. Što ti postavi da blaguješ, jed i blaguj. Zbor. 40. Ako vidiš *(u snu)* da sir blaguješ, toj prilikuje dobit. Zbor. 130b. Da lačni blaguju prisvetoga blaga. M. Vetranić 1, 368. Imati raj nebeski, i blagovat kruh angelski. P. Hektorović 117. Koji blaguje meso moje. Katek. 1561. 93. Er se i ńim kruh domaći sved primrazi blagovati. Đ. Rańina 54. Maslo i med blagovati će. Bernardin 2. Da budete blagovati i ispijati ne jestojske, ni pitja vremenita ni telesna. A. Gučetić, roz. jez. 168. Kruh pribili, ki blagovah u svom dvoru. I. Gundulić 485. Svoj kruh blaguje. M. Divković, nauk 90b. Svaki dan blagovaše razlike jezbine. M. Divković, bes. 98. Svi su jednu piću duhovnu blagovali. I. Baudulavić 24. Pusti meso blagovati, prem da ga malo puta bješe od djetinstva blagovala. B. Kašić, per. 67. Blagovahu jagańca vazmenoga. B. Kašić, is. 41. Tko blaguje moju put i pije moju krv, u meni stoji. B. Kašić, nasl. 240. Kruha i vodice samo blagujući. F. Glavinić, cvit 305. Vazam blagovati. Đ. Palmotić, christ. 151. Ezekiji naredi da blaguje sveto pismo. I. Ančić, svit. 129. Male ječeke blagovahu oni otci stari. M. Radnić 259. Blaguje jizbine zabrańene. M. Bijanković 5. Vaļa ga naučit drugu ránu blagovat. S. Margitić, fala 206. Svoj blagujuć kruh u znoju. A. Vitaljić, ost. 42. Er sam kruha blagovao kad god š ńima. J. Kavańin 153. Da ruka trud tvojijeh blaguješ sved čestit. I. Đordić, salt. 411. Da blaguje kruh slobode sinov božjih. A. Kadčić, bogosl. 107. Može uzeti treći ili četvrti dio od večere, koju bi blagovao da nije posta. A. Bačić 182. Ne blagovati meso u petak. H. Bonačić, nauk 16. Blagovaćete kruh u sitini i pit vino u obilnosti. J. Banovac, pripov. 139. Kako će se niki na uboge smilovati, kad ńiovo siromaštvo blaguju a krv piju? J. Banovac, pred. 10. Ludi blaguju kruh i ostale jistbine da žive; koji blaguje ovi kruh, živiće u vike. J. Filipović 1, 432. S ńim jańca blagovasmo. P. Knežević, muka 13. Mesa nije ni kad blagovao. F. Lastrić, svet. 55. Stari pustińaci ne blagovahu ino izvan kruha i trave. Besjede kr. 35. Vatru blagujem onda kad tebe blagujem. M. Zoričić, osm. 52. Dopušteno je blagovati živine. J. Matović 377. Da ti ne budeš blagovao voće zabrańeno, ne bi ti go bio. A. Kačić, korab. 4. Primiti i blagovati tilo Isusovo. M. Dobretić 163. Još hotje, da s ńegove trpeze blagujemo ńegovo ti-

jelo. Đ. Mattei 25. Ako ne uzblagujete tilo sina čovičanskoga i krv ńegovu ne uzpijete, ne ćete imati život u vami. B. Leaković, gov. 91. Koji postne jeǵeke blaguju. B. Leaković, nauk 387. Vruća jila s razlogom blaguju. J. S. Reļković, kuć. 72. I blaguje plod svojeg usiva. G. Carevu kravu tko blaguje, do deset joj godiš kosti bļuje. Poslov. dan. 10. Kruh izrezan bez truda je blagovan. 51. — *dd) mjesto objekta u akus. griješkom instr. po latinskom uz vesci. u jednoga pisca prošloga vijeka*: Blagovati tijelom i krvi jagańca božanstvenoga. B. Cuceri 296. Dopustio im je da od raja zemaļskoga svakom voćkom budu slobodno blagovali. 390. — *b) blaguje živinče, samo u jednoga pisca:* Đa i šteneći što blaguju od mrva ke padaju od trpeze. N. Rańina 46b. mat. 15, 27.

3. *sa* se: *pasivno: značenje kao pod* 2: *a) sa subjektom izrečenim ili neizrečenim*: Sad brašno tuj dajte, neka se blaguje. M. Vetranić 2, 309 Brašance dajte, neka se blaguje. M. Držić 474. O prisveto blagovanje, u komu se Isukrst blaguje. A. Komulović 54. Gozbo sveta, za nas spravna, gdje se Jezus bog blaguje. I. Kanavelić, iv. 211. Kako se posti? Ne blaguje se mrsno. I. A. Nenadić, nauk 148. U post ne mogu se blagovati ješe mrsne. T. Ivanović 67. — *b) bez subjekta*: Post hoće imati, da se blaguje samo jednom na dan. S. Matijević 55.

4. *partic. praes. act. dolazi i kao adjektiv o onom što se jede, što je za jelo*, edulis, *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka:* Njeka je satvorio za naše živļenje i uzdržanje, to jest svakolika pijuća i blagujuća. M. Divković, bes. 558. Blagujuće blago silno s preko mora tu dohodi. J. Kavańin 23.

BLAGÒVIĆE, *n.* prosperitas. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, a tada je mjesto -će na kraju bilo* -tje. *isporedi* blagovit, *od čega je i postalo.* U korabļici u strašni pučini valovita mora na veliki tišini i blagovitju provažaše se. P. Zoranić 35. Svu radost, sve veselje, vas ugojaj, svu ļubav, sve blagovitje, vas mir, vas raj moj u žalost, u dreselje, u onraz, u trudi, u rat i u sve zlo obrati. 33.

BLAGOVIĐEŃE, *n.* speciositas. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada se pisalo* blagovidênije: Tu *(crkvica)* ukrasi vьsačemь blagovidênijemь. Damilo 370.

BLÀGOVIJEST, *f.* 1. annunciatio b. v. Mariae. *isporedi* blagovijesti, blagovješćenje. -ije- *je po sadašńem južnom govoru od starijega ê, mjesto kojega je u istočnom ê, u zapadnom* i. — *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu.* Miseca marta dvadeseti petь danь na ‚blagovijestь'. Mon. serb. 229. Na blagovistь. 453. Na blagovêstь. 456. Na dan svetkovine od blagovijesti. A. Gučetić, roz. 48. Blagovijest, to jest začetje Isukrstovo. M. Divković, nauk 131b. Blagovist. I. Bandulavić XII. B. Kašić, rit. 57. Blagovijest. P. Posilović, nasl. v. Iđuć ob noć na blagovist na matutinu. I. Ančić, ogl. 13. Na blagovijest. F. Lastrić, test. 365. Govoreńe na blagovist. F. Lastrić, svet. 23. U oči blagovisti. A. Kanižlić, utoč. v. Veće čeka vrime blagovisti. J. S. Reļković, kuć. 42. Blagovijest pripovijest *(što se tiče zime).* Nar. posl. vuk. 15. Dok blagovijest ne prođe ļudi se nasi sve jednako boje zime. Vuk, živ. 24. — 2. evangelium. *u jednoga pisca prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali u ńemu iz brevijara).* Jezus počamši otvoreno u puku proglasivati sebe Christa i svoju blagovijest. Živ. is. 47.

BLÀGOVIJESTAN, blägovijesna, *adj.* annunciationis b. v. Mariae. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (ali u ńemu* evangelicus, *bez potvrde):* Niki *(sija)* posli blagovistnog časa. J. S. Reļković, kuć. 114. — *Adv.* blagovijesno, more evangelico. *samo u Stulićevu rječniku* (‚blagovjestno').

BLÀGOVIJESTI, blagovijèstî. *f. pl. vidi* blagovijest *pod* 1. Vuk, rječ. 30a.

BLAGOVIJÈSTITI, blagòvijestîm, *pf.* laeta nunciare, evangelium praedicare. -ije- *je u južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u istočnom govoru* e (blagovêstiti, blagòvêstîm), *u zapadnom* i (blagovistiti, blagòvîstîm). — *Akcenat kaki je u praes. taki je samo još u part. pract. pass.*: blagòvješten; *a kaki je u inf. taki je u aor cijelom osim* 2 *i* 3 *sing. i u cijelom imperat. i u part. pract. act.* u, *i samo je još jedan slog dug u part. pract. act.* 1: blagovijèstîv, blagovijèstîvši, *a mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.*: blâgovijestî. — *Dolazi od* XIII *vijeka, samo u knjigama pisanim po crkvenim a po ńima i u jednoga pisca našega vremena: između rječnika u Belinu* (grata nunciare 87a. evangelizare 297b), *u Stulićevu* (evangelizare *iz misala) i u Daničićevu* (laeta nunciare). — 1. laeta nunciare, *samo o glasu kojim je anđeo javio Mariji da će roditi Hrista:* Blagovêstivьšomu obradovančj radostь beskonьčьnuju i vьsemu miru obnovļenije. Domentijan[a] 275. Blagovêsti jej roditi Hrista. Domentijan[b] 169. Andel Gabriel je blagovêstil devi Mariji. Arkiv 9, 106. — *o drugom čemu samo u jednoga pisca našega vremena:* Da narodu slavnu budućnost blagovijestimo. M. Pavlinović, spis. 192. — 2. evangelium praedicare: Reče Toma: nije mi rečeno u jednom gradu blagovijestiti. Starine 5, 106.

BLAGÒVIJEŠĆE, *n.* evangelium. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječnicima Belinu* (297a) *i Stulićevu (iz brevijara), i to su* -stje *na kraju mjesto* -šće. Kad je *(Isus)* načeo otvoreno prid pukom proglašivat svoje ‚blagovjestje'. Živ. is. 47.

BLAGÒVÎŠTE, *n.* thesaurus. *isporedi* blago. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Srce tvoje moje blagovište. Đ. Mattei 271.

BLAGÒVIT, *adj. kao* blag *skoro u svakom značeńu, samo maće u običaju, u narodnom govoru nikako. Od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Vrančićevu:* ‚bogat, opulentus'; *u Belinu:* dives (616a); *u Bjelostijenčevu:* opulentus; *u Voltiğijinu:* reich, vermögend; *u Stulićevu:* dives, locuples. — *Postańem od* blag *(kao* plahovit *od* plah). — 1. *kao* blag *pod* 1: *o bogu:* Zdrav Isuse blagoviti! P. Radovčić, nač. 562. L. Terzić 341. *o čeļadetu:* Rodom plemenita, sobom blagovita, kripostju umiča Đ. Baraković, vil. 245. Darij kraļ blagovit velike slobodi, milostiv, ne srdit. Žudijem pogodi. Đ. Baraković, jar. 79. *o glasu, gororu, milosrđu:* Kad sedu govorit vridni muži starci, . . ńihov glas blagovit daleč se prostire, koliko može bit do neba dopire, blagi priko mire a milośće puni. Đ. Baraković, vil. 114. Ke razbor imihu dat ludim prudan svit, ke ga dat znadihu uz govor blagovit. 84. Za grišnike blagovito milosrdje obilate. Đ. Baraković, jar. 138. — 2. *kao* blag *pod* 4: Tim ti se svakoga slava ured zamini, ki zabivši boga, svit ļubi i cini; da tako ne čini presveta Judita, za to bog učini da je blagovita, da se po sva lita i po vikov vika hvala ńe počita, ńe pronose dike. M. Marulić 61. Ne on glumļivi i blagoviti, da tužni i jadovni svakomu vidit bih. P. Zoranić 2. Pod dubjem pri vruļi pastirov nikuko, ki predļivi . . . cić nepriјateļskoga česta plińenja, . . ništar maće . . . koko

već mogahu, blagoviti stahu. 10b. Živ|aše blagovit u ļutoj pustoši. Đ. Barakovič, vil. 46. A sada ustani divan zbor blagovit. 148. Blagoslov od otca upita, koga svemogući Abrahamu obita, da mu blagovita naroda dostane. Đ. Barakovič, jar. 43. Svi slijedišo blagoviti, srečni i zdravi. I. Đordič, salt. 359. — 3. *kao* blag *pod* 3: *a) gdje ima mnogo dobra, gdje je svako dobro: o raju:* Prvi je put vira, temeļ stanoviti, po kom se dopira u raj blagoviti. Đ. Barakovič, jar. 124. — *b) što mnogo vrijedi,* pretiosus, opulentus: *o daru:* Đa bi obuhiti koliko dostoji dari blagoviti kimi se pokoji Đ. Barakovič, vil. 12. Drugi dar starih lit, na čast mu darovan, dar toko blagovit, buduć mu s neba dan. 72. To je osobita stvar dana s nebesi dara blagovita po božjih čudesi. 210. Miris uživati dara blagovita *(u raju).* Đ. Barakovič, jar. 128. Da bi vi vidili one lijepe darove, blagovite poklone. A. T. Blagojević, kin. 66. — 4. *adv.* blagòvito: *a) značeńe kao pod* 1: Djedstvo sve svoje preprostrano blagovito družbi darov'o je. J. Kavańin 180. Red tih preslavnih bi potvrden blagovito od toliko papa davnih. 386. — *b) značeńe kao pod* 2: Blagovito na travi sidjahu. P. Zoranič 10b.

BLAGÒVITITI, blagòvitîm, *impf.* locupletari. *u jednoga pisca* XVII *vijeka (u Stulićevu rječniku* ‚blagoviti, divitias, opes congerere'). *Od* blagovit *(vidi* blagovit *pod* 2). Čim već blagoviti človik, tim veće želiti može li? P. Vitezović, odiļ. 60.

BLAGÒVITO, *adv. vidi kod* blagovit.

BLAGÒVITÔST, blagòvitosti, *f.* divitiae, opes. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒVITSTVO, *n. vidi* blagovitost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGÒVJÊRAN, blagòvjêrna, *adj.* pius. *Od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (iz brevijara) i u Daničićevu.* Blagovêrьnyju roditeļu jego. Stefan kr. 2. Otь blagovêrьnago kraļa. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Blagovirьnomu . . . kraļu. Mon. serb. 233. Blagovernago kneza. 246. — *Adv.* blagovjeruo: Blagovêrьno živuštihь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 185. Mon. serb. 134.

BLAGÒVJÊRJE, *n.* pietas. *od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu. isprva je mjesto* -rje *na kraju bilo* -rije. Blagovêriju učiteļa. Sava 6. Po vьsemь otьčьstvê jego zare blagovêrija javiše se. Domentijan[a] 31. Za velikoje blagovêrije jego. Mon. serb. 19. Blagovjerja uzdignimo hrame. Ogled. sr. 25.

BLAGÒVJÊRNO, *adv. vidi kod* blagovjeran.

BLAGOVJÉRNÔST, blagovjérnosti, *f. vidi* blagovjerje. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOVJEROVATI, blagovjerujem, *imperf.* pium esse. *u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Grêšьni prosvêštaahu se, nečьstivi blagovêrovahu. Domentijan[a] 253.

BLAGOVJÉRSTVO, *n. vidi* blagovjerje. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOVJÈSNÎK, blagovjesnika, *m.* laetus nuncius. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu (iz brevijara:* blagovjestnik, evangelista) *i u Daničićevu* (3, 555). *između s i n ispalo je* t, *koje i pišu.* Gavriila, iže o nasь spasьnago smotrenija blagovestnikь. Glasnik 15, 267. Najveći blagovjestnici izabrani su od najubožnije ruke. M. Pavlinović, rad. 10.

BLAGOVJÈSTITEĻ, *m. vidi* blagovjesnik. *samo u Stulićevu rječniku* (evangelium promulgans) *i u jednoga pisca našega vremena.* Veliki blagovjestiteļ mira. M. Pavlinović, rad. 56.

BLAGOVJESTÍVATI, blagovjèstîvâm, *impf. vidi* blagovještivati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOVJÈSTVOVÂŃE, *n.* evangelium. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada je* -ńe *na kraju glasilo* -nije; *i u Stulićevu rječniku (ali iz ruskoga).* Po blagovêstvovaniju jevanьgelista Ioana. Domentijan[a] 38.

BLAGOVJESTVÒVATEĻ, *m. vidi* blagovjesnik. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOVJÈSTVOVATI, blagovjèstvujêm, *impf.* laeta nunciare. XIV *vijeka, između rječnika u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Blagovêstvujuštimь mir. Domentijan[b] 160. Blagovêstvuju vamь radostь beskonьčьnuju. Danilo 233.

BLAGOVJÈŠTÊŃE, *n.* laetum nuncium, evangelium, annunciatio b. v. Mariae. *isporedi* blagovijest. *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi pod* 3 *prvi primjer), između rječnika u Stulićevu* (‚blagovjestjenje' *iz brevijara,* evangelium), *u Vukovu (vidi pod* 3) *i u Daničićevu. isprva je mjesto* -ńe *na kraju bilo* -nije, *koje se i sada može gdje gdje čuti (vidi pod* 3), *a glasilo je i* -nje XV—XVII *vijeka (vidi pod* 2 *i* 3); -št- *glasi po ńekim krajevima* -šč- *(vidi pod* 2). — 1. laetum nuncium. XIV *vijeka:* Blagovêšteniju divešte se. Mon. serb. 57. Simь na radostь blagovêštenije zemaļnago jestva. 133. — 2. evangelium; *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Vanjelje ali blagoviščenje. I. T. Mrnavić, ist. 133. Prostrijeće se veomi po svijetu moje blagovješteńe. Živ. is. 137. — 3. annuciatio b. v. Mariae. Prazdnikь blagovêštenija. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194. Mêseca marta na blagovêštenije. Mon. serb. 85. Ka se sьvrьši o blagovištenju minutomu. 537. Petak pred blagovještenjem svete bogorodice. Zbor. 159b. Blagovjêštenije. Vuk, rječ. 30a *(gdje se dodaje da se govori po manastirima).* — 4. *tri manastira u Srbiji, tako prozvana po svojim crkvama posvećenim prazniku pomenutomu pod* 3: *jedan na Moravi u okrugu rudničkom:* Blagovêštenije. S. Novaković, pom. 125. Blagovještenije. Vuk, dan. 1, 22. Blagovješteńe. M. Đ. Milićević, srb. 318. *drugi u okrugu kragujevačkom:* Blagovješteńe. M. Đ. Milićević, srb. 233. *treći, od koga sada samo zidine stoje, u okrugu požarevačkom u Ždrijelu braničevskom:* Blagovještońe. M. Đ. Milićević, serb. 1032.

BLAGOVJEŠTÍVATI, blagovjèštujêm, *impf.* grata annunciare. *samo u Belinu rječniku* (87a *gdje je samo u praes.). isporedi* blagovijestiti.

BLAGOVLÀSAT, *adj.* densis capillis instructus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BLAGOVÒLITI, blagòvolîm, *pf. i impf.* placet. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu (ali iz brevijara, i to griješkom* blagovoļeti) *i u Daničićevu.* Ne vь lystêhь mužьskyihь blagovolitь. Đomentijan[a] 19. Bogu o semь blagovoleštu. Mon. serb. 205. Blagovoli gospodstvo mi prosimoje têmь ispьniti. 352. Blagovolit gospod na bojećih se jego. Š. Budinić, sum. 17b.

BLÀGOVÔĻAN, blâgovôļna, *adj.* benevolus, voluntarius. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali iz brevijara,* gratus, acceptus). *a)* benevolus, *koji drugomu dobro hoće:* Ne češ da prijateļi ni blagovoļni ni ļubci budu meni oni. Š. Budinić, sum. 196. Blagovoļni štioče. T. Ivanović 3. bonae voluntatis: Na zemļi mir čeļadim blagovoļnim. Živ. is. 32. — *b)* voluntarius, *što se čini drage voļe, bez sile:* Čistoća putena blagovoļna i vječna. T. Ivanović 8. — *c) adv.* blâgovôļno: *aa) značeńe kao pod a.:* Kojih blagovoļno i dobrovoļno izbavio jest. Š. Budinić, sum. 6.

— *bb) značeńe kao pod b.*: Da lasnije i blagovoļnije prime smrt. Š. Budinić, sum. 98b.

BLAGÒVOLJE, *n.* benevolentia. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada se mjesto* -je *na kraju pisalo* -lije. Vešti vsěhъ blagovolijemъ paće otъ hvaleštihъ se svojeju siloju. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. tip. stud. glasn. 40, 164

BLAGOVÒLJÊŃE, *n.* benevolentia. XIII—XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz brevijara). izprva je* -ńe *glasilo* -nije, *a* XVI *vijeka* -nje, *koje se nalazi i* XIV *vijeka.* Svojimъ si blagovoļenijem vêньča nasъ *(bog).* Mon. serb. 9. Blagovoļenijemъ despotice Anđeline. 540. Blagovoļenje. 106. Znamenja milosti i blagovoļenja božjega k nam. Š. Budinić, sum. 64b.

BLAGÒVOLJITI, blagòvoļîm, *imp.* benevolum facere. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ova *(pokora)* jest, kome . . . ‚blagovolimo' i tišimo sržbu božju. S. Budinić, sum. 99b.

BLÃGOVÔLJNO, *adv. vidi kod* blagovoļan.

BLAGOVÓLJNÔST, blagovóļnosti, *f.* benevolentia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOVÓLJSTVO, *n. vidi* blagovoļnost. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLAGOVÒŃAN, blagovòńa, *adj.* fragrans. XIII *vijeka, a tada je među* ń *i* n *bilo* ь, *te se nije umetalo* a *niti otpadalo* n *iza* ń *(kao što bi sada); između rječnika u Stulićevu (ali iz brevijara* ‚blagovoń') *i u Daničićevu.* Isplьni se masti blagovońьnyje vьsa crькvь. Stefan kr. 28.

BLAGOVÒŃE, *n.* odoris suavitas. *od* XIV *vijeka, a toga je vijeka mjesto* -ńe *na kraju bilo* -ńije, *koje se pisalo* -nije; *između rječnika u Vukova (gdje se napominje da se govori po zapadnim krajevima) i Daničićeva* 3, 555. *(ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Grobnuju prьstь blagovonijemъ bogъ obogati. Domentijanb 208. Blagovońe. Vuk, rječ. 30a.

BLAGOVRÈMENÔST, blagovrèmenosti, *f.* opportunitas, occasio. *samo u Stulićevu rječniku* (‚blagovrjemenost'), *za koji će biti i načińeno, i to od* ‚blagovrjemen', *koje ima iz brevijara.*

BLAGOVRÈMÊNSTVO, *n.* opportunitas. *u jednoga pisca prošloga vijeka (i u Stulićevu rječniku, ali iz ruskoga).* Gledam svaki dan kakvo blagovremenstvo da kud god utečem. Đ. Obradović, živ. 40. Blagovremenstvo upotrebiti. Đ. Obradović, sav. 9.

BLAGOZÁKOŃE, *n.* bonae leges. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je* -ńe *na kraju glasilo* -nije. Vьse *(crkve)* postavi na vьsakomь blagozakoniji. Domentijana 204. Vьsu zemļu svojego otьcьstva isplьni vьsakogo blagozakonija. 248. Vьsačьskyimь blagozakonijemь ugotovanь. Danilo 326.

BLAGOZAKOŃEŃE, *n. vidi* blagozakońe. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada je zadńe* -ńe *glasilo* -nije. Svoje otьcьstvo vьsakomu blagozakońeniju i blagočьstiju naučiši. Domentijana 82. Mene sь bratomь mojimь vьsakoju pravьdoju upravivь i vьsakyimь blagozakońenijemь utvrьdivь. 94.

BLAGOZDIJAŃE, *n.* bonum opus. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je glasilo* blagosьdêjanije. Propovêdajemь blagosьdêjanij vašihъ. Domentijanb 218.

BLAGOZDIJÈVATI, blagòzdijevâm, *impf.* bene facere. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je glasilo* blagosьdêvati. Vь monastyrehъ blagosьdêvajutь. Domentijanb 43

BLAGÒZOB, *m.* avarus, *lakomac. isporedi* blagober, blagožder. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tako čine blagozobi, da su svome blagu robi. V. Došen 55. Još od više blagozobi, što po sili nit' po mobi seb' ne mogu pribaviti, . . tad na pazar pravdu meću. 61.

BLAGÒZRÂČAN, blagòzrâčna, *adj.* speciosus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz brevijara).* Procvьtoše vsêmь vênci blagozračni. Mon. serb. 140.

BLAGÒZRÂČNÔST, blagòzrâčnosti, *f.* pulcher vultus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno. isporedi* blagozračan.

BLAGÒZDER, *m.* avarus, *lakomac. isporedi* blagozob. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zmija ova blago svita, koju kote kriva mita, blagožderu dušu koje. V. Došen 63.

BLAGOŽELJEŃE, *n.* auri vel opum fames. *samo u Belinu rječniku* (251b) *sa značeńem koje je stavļeno i s primjerom za koji se veli da je I. Ivaniševića:* ‚Odvrni od mene blagoželjeńe', *ali će to biti zlo ispisane riječi koje u Ivaniševića glase:* Odvrati od mene . . . blaga želinje. I. Ivanišević 131. — *iz Belina će rječnika biti prešlo i u Stulićev, prem da u ńemu stoji tako da bi se moglo misliti da je uzeto od slovenskoga pisca.*

BLAGOŽELJNOST, *f.* aviditas boni alicujus. *samo u Stulićevu rječniku (sa značeńem koje je stavļeno), u kom ima i* blagoželjstvo, *oboje načińeno za rječnik, i to od* blagoželjan, *koji ima iz ruskoga.*

BLAGUJIV, *adj.* esculentus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚blaguiv'), *gdje ima i subst.* ‚blaguivo', cibus, *oboje nepouzdano. isporedi* blagovati.

BLÀGÛN, blagúna, *m.* quercus conferta Kit. J. Pančić, flora srb. 626. flora biogr.2. 361. B. Šulek, im. 18. *isporedi* sladun.

BLAGUPOKOJNO, *adv.* tranquille. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pri ńih blagupokojno i mirno živu. Postila 1562. XIV.

BLÁGUŠA, *f.* 1. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 67. Pregled 22. *u spomenicima latinski pisanim spominje se od* XIII *vijeka.* Mon. ep. zagr. 1, 43. 126. 137. 218. 2, 47. 110. 120. — 2. *u basmi od podļuti:* Potekoše tri reke: jedna reka ogńuša, druga reka podļutuša, treća reka blaguša. Blaga rana kao mleko, laka rana kao pero, čista rana kao srebro. M. Đ. Milićević, živ. 1, 110.

BLÃGVA, *f.* boletus regius Kromb. *u rječnicima Bjelostijenćevu* (fungus ruber, fungus regius, fungus berilis, boletus, ‚med ostalemi glivami najbolša'), *u Jambrešićevu* (boletus, ein kleiner gelber pfifferling 69), *u Voltiģijinu* (schwamm) *i u Stulićevu* (boletus). Blagva crļena ili divja. B. Šulek, im. 18. *Postaña neznana.*

BLÃGVIĆ, *m. vidi* blagva. B. Šulek, im. 18.

BLAKITAN, blakitna, *adj.* caeruleus. *samo u Stulićevu rječniku (sa značeńem koje je stavļeno) i po svoj prilici iz ńega u jednoga pisca našega vremena. Stulić će biti uzeo češko* blankytný *(koje je od ńem.* blank), *pa ili zlo čitao gdje je našao ili zlo ispisao.* Trčak blakitni, carabus azurescens. J. Šloser, kor. 19. Poļar blakitni, agrilus cyanescens. 43.

BLAN, *adj.* furibundus, *kao* bijesan, pomaman. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. Od korijena, od koga je* blanuti se. *isporedi i* blaniti. Kako četa blana ńime porinuše, silnimi rukami nici ga drmahu, nici ga nogama zada porivahu. I. T. Mrnavić, osm. 171.

BLÀNAK, blânka, *m. klupa doļe zatvorena tako*

da je i sprema. u naše vrijeme u Dubrovniku i po susjedstvu. Ake. u gen pl.: blânâkâ. L. Zore. *Postańa tamna, može biti od lat.* planca, *daska. isporedi* blanka *i* blanati. Izmedu dva prozora bijaše jedna drvena zaklopnica, duga a uska sa uslonom, podobna za spremańe stvari i za sideńe. Malo je dubrovačkijeh seoskijeh kuća bez ovoga pokućstva, i ime mu je blanak. Pred ńim je vazda trpeza. M. Vodopić, dubrovn. 1868. 186. Śjedi na blanku kod trpeze. 200. Pokupiše kańinsko posude i skrišе ga u blanak. 203.

BLANATI, blanam, *impf.* dolare, *djeľati. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚delam'). *postańem će biti od st. ńem.* plânen, blânen, *ravniti, gladiti, koje je od lat.* planare. *isporedi* blanak *i* blanka.

BLANENKIJEV LAZ, *m. selo* XIV *vijeka, ńegdje u Srbiji u Braničevu ili u onom kraju.* Mon. serb. 149.

BLÁNITI, blânîm, *impf.* insanire. *kao* ludovati. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. od* blan, *koje vidi. isporedi* blanuti se, *prema kojemu je starľen akcenat.* Jazik, koji pripiva, . . smeteno se vożiva, traska, tlapi ter blani. I. T. Mrnavić, osm. 151. — *part. praet. pass.* blâńen, *kao bijesan,* furibundus: Lavica . . . kako blańena na ńega nasrta. I. T. Mrnavić, osm. 50.

BLÂNKA, *f.* ‚*koritasto izdubeno drvo što se podmeće pod pečenicu, kad se peče, da u ńega kapľe mast*'. *u Srbiji.* Ľ. Stojanović. *Postańa će biti kojega je i* blanak.

BLANÚĆE, *n.* resipiscentia. *samo u Stulićevu rječniku* (‚blanutje'). *isporedi* blanuti se.

BLÁNUTI SE, blânêm se, *pf.* excitari, *prenuti se. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (redire ad bonam frugem 608b) *i u Stulićevu* (resipiscere, ad bonam frugem redire). — *Od kor.* bhar, *vrtjeti se, trzati se. isporedi* blan *i* bunika — *a) u pravom smislu prenuti se oda sna, pa se i uplašiti iti smesti,* excitari, exterreri: Kako prišli bihu himbom uvižbani, kom užgat imihu tabor u već strani, da kada tabor bi sa svih stran planuo a vojnički zbor bi ogńem se blanuo, mogli bi slobodno Turci navaliti. I. T. Mrnavić, osm. 47. *i sada se govori u Dalmaciji*: blânuti se, ‚*kao probuditi se iz nenada*'. M. Pavlinović. — *b) u prenesenom smislu prenuti se, kao trgnuti se iz nesvijesti ili kakve zabune, doći k sebi, razabrati se, osvijestiti se,* resipiscere. Da svaku poluvirsku opačinu odloživši bludećih srca blanu se i k istine svoje jedinstvu povratet se. M. Alberti 349. Ja osamľen ostav tuti, drhat naskoči me, i grozive prepun smuti, ka u mrtvi znoj obrati me, čim se blanuh, i oči lupih na nebesa i zaupih. J. Kavańin 431. Tad se baci na poľanu i zamuknu mramorito; ja ga čekah, čim se blanu na toj mjesto vilovito, . . jeda kaz'o bi mi što obeća. 445. Ako ti još ostaje ko god vrijeme, već se blani, ne čin' da ti na vrat staje smrt najgora. 437. — *c) naglo nastati, navaliti, buknuti, suknuti,* erumpere: Oko po noći mi se blanu kašaľ; blanuo mi se planac, rana; krv mi se blanula; pčele su se blanule. M. Pavlinović.

BLAŃE, *zaselak kod Kapelne u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101.

BLAŃÍVATI SE, blâńîvâm se, *impf.* recipiscere, ad bonam frugem redire. *samo u rječnicima Belinu* (‚blańivam se 608b) *i u Stulićevu* (‚blanivati se'). *isporedi* blanuti se.

BLÀOR, *m. vidi* blavor.

BLÀSFÊM, blasfêma, *m.* blasphemus. XVI *i* XVII *vijeka.* Koju blasfemi grdc. Š. Budinić, sum. 195. Bogopsovnici, blasfemi. B. Kašić, rit. 61.

BLASFÈMATI, blasfèmâm, *pf.* blasphemare. XVI *i* XVII *vijeka. isporedi* bjastemati. *u praes. se nalazi* XVI *vijeka i* blasfemajem. Opsoval ili blasfemal jest boga. Š. Budinić, ispr. 53. Koji psuje i blasfemaje boga. Š. Budinić, sum. 29b. Prokleti ili blasfemati druzih i sebe istoga. A. Komulović 18.

BLASFÈMIJA, *f.* blasphemia. *isporedi* bjastema. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Psosti . . . i blasfemija. Š. Budinić, sum. 124.

BLASIJ, *m.* Blasius, *isporedi* Blaž, Vlasij. *samo jednom* XIII *vijeka.* Mon. serb. 28.

BLASUL, *m. ime muško,* XV *vijeka.* Gospodina Blasula Šopevića. Mon. croat. 87.

BLÁŠCE, *n. hyp.* blâgo. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BLÁŠKO, *m. ime muško.* š *pred* k *stoji mjesto* ž, *koje neki i pišu: a) hyp.* Blaž; XV *vijeka:* Gospodin Blaško pridivkom Kapčić. Mon. croat. 92. — 2. *hyp.* Blažo (Blagoje); *od prije našega vremena:* Blažko. S. Novaković, pom. 41. Blaško. Vuk, rječ. 30b *(gdje stoji samo da je muško ime)*

2. BLÁŠKO, *n. selo u Bosni u kotaru bańolučkom.* ‚Blažko'. Statist. 36. *isto će biti selo koje se pomińe i prije našega vremena samo po imenu:* ‚Blažsko'. S. Novaković, pom. 125.

3. BLÁŠKO, *adv. hyp.* blâgo. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* Mene vele da ożene, blaško li si mene! ali žena hľeba hoće, teško li si mene! Nar. posl. vuk. 176.

BLAŠKOVAC, Blaškovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* š *pred* k *stoji mjesto* ž, *koje neki i pišu. isporedi* Blaško. *mješťani govore kajkavski* e *mjesto* a *pred* c: Blažkovec. Schem. zagr. 1875. 68. Pregled 22.

BLÁŠKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, po ocu* Blašku. D. Avramović, sv. gora 239. *isporedi* Blaškovići.

BLÁŠKOVIĆI, Bláškovîćâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj:* Blažkovići. Schem. segn. 1871. 46. Pregled 7. *isporedi* Blašković.

BLÀTA, Blâtâ, *n. pl. vidi kod* blato.

BLÀTAČKÎ, *adj. sela Blacka u Slavoniji.* Crkva blatačka. *isporedi* Blacko.

BLÀTAČNICA, *f. rijeka u Srbiji kod sela Blaca, po kom je i nazvana (vidi* Blace); *utječe u Rasinu kroz Jankovu Klisuru. u mješťana starijem akcentom* Blatâčnica. *tako ja čuh. pogrješka će biti* Blatašnica, *koju vidi.*

BLÀTAN, blâtna, *adj.* paluster, luteus, lutosus. *od* XV *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Vrančićevu* (palustris, limosus, lutosus, coenosus), *u Mikaľinu* (lutulentus, coenosus, palustris 19b. paludosus 10b), *u Belinu* (palustris 537b) *u Bjelostijenčevu* (lutosus, lutulentus, limosus, oblimatus, coenosus, palustris, paludosus), *u Jambrešićevu* (lutulentus, lutosus, luteus). *u Voltiğijinu* (kothig), *u Stulićevu* (palustris), *u Vukovu* (lutosus). — 1. paluster. *gdje je blato, t. j. bara, gdje se voda razlijeva, i što se tuda nahodi: u tom je smislu ime župi*: Blatna župa XV *vijeka u državi kraľa bosanskoga, jamačno kod sadašńega Mostara, gdje je sada* Mostarsko blato. Mon. serb. 386 Daničić 1, 50. S. Novaković, obl. 42. Mjesto blatno, locus palustris. Mikaľa 259. ‚Blatni cvit', nymphea L. B. Šulek, im. 18. — 2 luteus, lutosus, *gdje ima mnogo blata, t. j. kala, kalan, kaľav, kalorit:* Mjesto blatno, lutulentus, caenosns. Mikaľa 19b. Gdi biše vode val, tu osta blatni kal. B. Krnarutić 34. Običaju putnici ľeti kada ne nadu nego vodu blatnu za pitje, ciditi ju kroz

nike kesice, gdi je stajao papar. M. Radnić 298. Da nas tko hoće blatnim rukam za nogu uzeti, ne samo da ne bismo dali nego još nogom udarili. S. Margitić, fala 210. Blatnim noge hoti prati. J. Kavanin 383. Provre iz hridi jakno iz blatne vir mekote. I. Đorđić, maud. 200. Blatna iz kala ugrabi me. I. Đorđić, salt. 226. Jeremija bačen u oni blatni bunar. J. Banovac, pripov. 20. Boga moli Jeremija u jami blatnoj. J. Filipović 1, 311. Blatne svine. V. Došen 149. Kada lina mama sidi, od toga se već ne stidi . . . što je blatna još od lani. 208. Jedne blatnom ilovačom teže. J. S. Reljković, kuć. 26. Polje blatno, ager oblimatus; jezero blatno, lacus caenosus; voda blatna, aqua lutulenta; blatna cesta, lutosa semita. Bjelostjenac 18. Ča češ ti mane davat ogńa, tako blatna i nesnažna? Nar. prip. mikul. 25. — *u prenesenom smislu:* Nastoj što prvo možeš iz ovoga blatnoga tila oslobodit me. F. Vrančić, živ. 63. Prijimje ovo misto samo ljudi od razbora, koji živu prez ukora uzdržeći srce čisto; kim je blatno i nečisto, ńim se ovdi ne otvora. Đ. Baraković, vil. 227. K tebi se utičem i zločest i blatan. A. Georgiceo, nasl. 348. To je blatnom od starine, da u blato drugog rine. V. Došen 133. Za ovo blatno i smrdljivo tilo naše. B. Leaković, gov. 76. Razmišlja stvari nečiste i blatne ove zemlje. A. Tomiković 134.

BLÀTÂNCE, *n. dem.* blato. *samo u Vukovu rječniku.*

BLATARICA, *f.* beracleum sphondylium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 18.

BLÀTAST, *adj.* paludosus, lacunosus. *samo u rječnicima Belinu* (422ª. 537ᵇ. 538ᵇ. *sa značećima koja su stavljena) i u Stulićevu* (paluster).

BLÀTAŠCE, *n.* laeusculus, *dem.* blato *(jezero), od kojega je prvo postalo* blace (blatsce), *pa od toga* blatašce. *samo u rječnicima Belinu* (422ᵇ) *i Stulićevu.*

BLÀTAŠNICA, *f. vidi* Blatačnica. M. Đ. Milićević, srb. 706.

BLÀTATI, blâtâm, *impf. gaziti blato, ići po blatu.* M. Ružičić.

BLÀTAV, *adj* lutosus, *vidi* blatan *pod* 2. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* M. Kovačević.

BLÀTCE, *n. vidi* blace.

BLÀTČANIN, *m. vidi* blačanin.

BLATÍJA, *vidi kod* blato.

BLÀTINA, *f. augm.* blato. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (aqua stans 27ª. palus 537ᵇ. lacuna 538ª) *i Stulićevu* (vasta palus). — *a) veliko blato, t. j. bara, gdje se voda razlijeva,* palus. Tamo kraj rijeke, blatina gdi je taj, nakosi tršljike, ter plavcu konicaj. M. Vetranić 1, 87. Jezera i blatine. 264. Znajući da ta blatina ino živa ne hraňaše razmi žabe i zmije. I. Đorđić, ben. 185. Puste blatine napučene žabami. M. Pavlinović, spisi 409. — *b) velik kal,* lutum. Leže u blatu od griha, brez ni jedne odluke iz te blatine izvaditi se. P. Knežević, osm. 309. — *c) gdje se voda razlijeva pa i presiše, te može biti i paša onuda,* ager paluster. *isporedi* bara. Vidaše izoditi *(iz Nila)* sedam pritili krava, koje pasijahu u livadnim blatinam. I. J. P. Lučić, razg. 95.

1. BLÀTIŠTE, *n. augm.* blato. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* Živi u blatištu. K. Crnogorac, zool. 173.

2. BLÀTÎŠTE, *n.* 1. *mjesto gdje je bilo blato (jezero). samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Boci).* — 2. *planina u Lovćenu niže Ivanovijeh korita zove se* Blâtîšte. Vuk, rječ. 30ᵇ.

BLÀTITI, blâtîm, *impf.* lutare, *kaljati. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltigijinu* (kothig werden und machen). — 1. *prelazno: a) u pravom smislu:* Iz visine iz nenada u jamu zemlje pada, i za pokrov zadobiva zemlju . . . Gledaj pokrov, . . kako ćeš mu odoliti da ti oči tvoje blati. V. Došen 20 Ali blato da ustane, i da sunce blatit stane. 197. Oprala sam noge, pak kako ću ji(h) opet blatiti? A. Tomiković 89. — *b) u prenesenom smislu:* Tko će indi crnim zvati onog koga lažac blati? V. Došen 132. Papu kudi i blati. A. Kanižlić, kam. 218. Valja da ostaviš u miru onu kuću i ona mista, gdi si blatio svoju dušu. A. Tomiković 268. — 2. *sa* se, *refleksivno: a) u pravom smislu:* Ni sam sebe ne će znati, biše l' krmak, što se blati, il' krmača zavaljena. V. Došen 161. ‚Polje se blati od vode kad leži; čeljade se blati od čestoga pota'. M. Pavlinović. — *b) u prenesenom smislu:* Marija ostala je brez maće obćene griha iztočnoga, s kojim se svikolici žalosno blatimo. A. Tomiković 291.

BLATKA, *f. ńeka loza vinova bijela grožđa. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 18.

BLÀTNÂ ŽÚPA, *f. vidi kod* blatan.

BLÀTNICA, *f.* 1. *ime selima: a) u Hrvatskoj dva sela: jedno u podžupaniji karlovačkoj a drugo u bjelovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 192. 111. Pregled 26. 79. — *b) selo u Bosni u kotaru tešańskom.* Statist. 41. — *c) u Hercegovini dva sela u kotaru mostarskom: jedno u Broćnu gorńem.* Schem. herc. 1873. 105. Statist. 105. *a drugo također u Broćnu, može biti dońem.* Schem. herc. 1873. 98. — 2. *ńekaka kruška u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 18.

BLÀTŃAČA, *f. ńekaka jabuka u Slavoniji.* B. Šulek, im. 18.

BLÀTO, *n.* palus, lacus, lutum, *bara, jezero, kao. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* blâtâ. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* palus, lutum, coenum; *u Mikaljinu:* lokva, barina, lacuna; *u Belinu:* palus (537ᵇ), lacus (422ᵇ), lacuna (422ª), stagnum (706ᵇ), aqua stans (27ª); *u Bjelostijenčevu:* kal, lutum; *u Jambrešićevu:* lutum; *u Voltigijinu:* morast, koth; *u Stulićevu:* lutum, lacus, palus, stagnum; *u Vukova:* lutum, lacus; *u Daničićevu:* lacus. — *Od kor.* blar, *vrtjeti, mésti, mutiti, vrtjeti se, vreti. isporedi* bara. — *U ńekih pisaca* XVI *vijeka nalazi se u mn. sa* -ov-, *u jednoga acc. pl.* blati, *a za pl. mjesto blata govori se i* blatija; *vidi dalje pod* 5.

1. palus, lacus, *bara (lokva) i jezero: nije u svakom primjeru dosta jasno misli li se bara (lokva) ili jezero, u gdjekom se izrijekom razlikuje od jezera, u gdjekom se može raspoznati jedno od drugoga. od* XIII *vijeka.* Budutь bezvodьnaja vь blata. Domentijana 38. U lastovьsko blato. Mon. serb. 68. U kopani brijegь na blatě. Glasnik n. 12, 39. 45. Mon. serb. 95. Uzь Limь do blata. Glasnik n. 12, 40. Děl̆ь blata da si drьže. 56. Gdje ističe blato izь Morave i upada u Moravu. Mon. serb. 198. U blatu skadarskomu. 463. Kon jednoga blata, koje blato obtjecaše jedan velik grad, i toj blato ciňaše veliku nevolju trpjeti ljudem koji stalu u tomuj gradu i veliku suprotivu imahu cjeć jednoga strašiva i vrla drakuna, jere svaki dan izlažaše iz onogaj blata. Zbor. 47. I tebi govoru, koja ne ć vojevat, po kopnu i moru ako ćeš kraljevat, u slavi vrh blata razbludno stojeći i lava krilata pri sebi gojeći: baniš se i

dičiš da more kraļuješ a s carem lisičiš a s kraļem vuhuješ; ter se hoć' toviti vrh blata ležeći. M. Vetranić 1, 49. Zmija krilatijeh . . u rijek i u blatijeh vidjet je zadosti, ter nije jezera ni blata ni rijeke gdi nije čemera od smrti prijeke. 163. Me stanje u ovezijeh blatijeh. N. Dimitrović 100. Labut ke *(pjesme)* poje u blatu pribili. N. Naļošković 2, 5. Da ne budem slikovati tim, ki u blato shode kleto. I. Gundulić 208. Od čistoće ja vir živi; ti od gnusobe mrtvo blato. 219. Pride do blata poli jednoga vrutka . . . spusti se i ulize u blato. F. Vrančić, živ. 99. Idući priko jednoga blata pade s koňa, opet ju izvadiše. M. Divković, zlam. 48b. Jedno blato od sumpora i ogňa. M. Orbin 158. Da je prid crkvom jedno blato puno ogňa, ja bih izabrao stati u nutra. 125. Kakono i lebut odvraćen od jata stavi se hitro plut srid vode i blata. D. Baraković, vil. 25. Most prik vruļ, prik blata zdan. B. Kmarutić 17. Gdi Aspalata blato leži. D. Palmotić, christ. 133. Mnoga voda uzrokuje blato i kao. M. Radnić 118. U blato se niko sakrih. I. Zanotti, en. 2, 12. Ki u pakleno shodo blato. A. Vitaļić, ist. 81. Ke *(žabe)* u smradnom blatu živu. J. Kavańin 79. Bijaše u Jeruzalemu jedno blato. Besjede kr. 194. Ribe iz blata oli iz lokve mojoj naravi ne prilažu se. P. Knežević, osm. 269. Naravska voda, to jest ili je voda od mora, ili od rijeke, ili od blata, ili od jezera. I. A. Nenadić, nauk 99. Svaka vrsta vode naravske, oli je morska, oli iz rijeke, oli iz blata, oli iz studenca. J. Matović 145. U krv obratiše sve potoke, blata i bunare. A. Kačić, korab. 66. Zahititi malo vode iz jednoga blata, koje na dno ļuti ležaše. I. Đorđić, ben. 112. Pristupiše na jedno blato sasma kalovito. 172. Pošļe ribare na blato, . . . radi česa kaluđeri staše se i čudit i podrugivati znajući da ta blatina ino živo ne hrańaše razmi žabe i zmije. 185. Tuj se vidi pustoš sama, er gradova nije veće: blata ostaše nakom plama, gnusne vode i smrdoće. N. Marči 30. Rijeka leti kolovrata pojit poļa, punit blata. 76. Ondi ču da nije drugo ona ravnica nego od voda jedno blato priduboko i veoma izdavno. B. Cuceri 19. U veliku blatu velike se ribe love. Poslov. dan. 143. Po Crnoj Gori i po svim okolinama ńenim blato znači jezero. Vuk, posl. XLVI. I široko blato prebroditi. Ogled. sr. 193. Ne smijahu blatom prolaziti. Nar. pjes. vuk. 5, 413. Niva u vr blata. Sr. Nov. 1863. 187. Niva na blatu. 434. Zabran na blatima. 1867. 314. U Gabelskom blatu hvataju dobrih jeguļa. Zemļop. bos. 54. U Ļubuškom blatu ima dobrih jeguļa. 56. — *po gdjekom kad voda opadne može se sijati:* Bara ima dosta oko Save i Neretve, najznatnije je Blato Buško i Mostarsko, koja se sirkom nasijevaju i kose. Zemļop. bos. 4. *ili kad sa svijem usahne, te po ńemu budu sjenokosi, ńive, voćńaci itd., zove se i dalje blato. isporedi* bara. Putь, ki grede od sela v zaselьje, poda tь isti vrhь, na komь je crikva i molstirь više blata dugoga i daše blata pod lopatu uže 1 i po. Mon. croat. 142. Zemļa u blatu. Sr. Nov. 1869. 16. Livada u blatu. 1871. 230. 1870. 37. 1875. 469. Niva u blatu. 1861. 418. 1866. 342. Niva u leskovom blatu. 1875. 100. Šļivar u suvom blatu. 1871. 135. — *u prenesenom smislu:* Turske krvi usred blata među Lehe junak skoči. I. Gundulić 330. U krvavu blatu leže na tle doli. 544. Činaše blato od suza. M. Orbin 65.

2. lutum, *kao. od* XVI *vijeka (vidi primjer iz Zbor.):* Dobrovoļnije leže *(sviňe)* u blatu nego li na suhu. M. Divković, bes. 214. Čovik bi stvoren od blata. S. Margitić, fala 50. Tilo . . obraćeno u smrad i u blato. I. Grličić 196. Bacio si oni dragi kamen u blato. J. Banovac, pripov. 31. Od blata učińeni. E. Pavić, ogled. 6. Bog stvori čovika . . . od blata i od zemļe. F. Lastrić, test. 206. Ovo *(sunce)* zrakama svojim priodi priko blata i smrada svakoga ne oblativši se niti usmrdivši. F. Lastrić, svet. 145. Komu su prilični nego sviňi koja želi sve udiļ vaļati se po blatu. F. Lastrić, od' 112. Sunčane zrake jednako sjaju po vosku i po blatu: pak blato većma tvrdne a vosak mekša. F. Lastrić, ned. 215. Što si nego vrića blata? V. Došen 21. Neka sto put blato gaze, praga lako ne prilaze. 249. Čoek u piću a koń u blatu poznaje se. Nar. posl. vuk. 349. Jedno kolo iz blata a drugo u blato 113. Blato, kojim je što ulijepļeno. Vuk, posl. 169. Ugazi blato. D. Daničić, num 3, 14. Ugaženo blato s plevom za polep tavana nad sobama. M. D. Milićević, več. 32. — *u prenesenom smislu:* U razlika blata zamršen segasvje(ı)ńa. Zbor. 146b. Mnogi stoje u blatu i smradu od grijeha. S. Margitić, ispov. 112. Čovik blatom svitovńim zasliļen ufa u ono u sto ufat ne ima. J. Filipović 1, 263. On je zasliļen blatom bogastva. 385. Tko se zakopao u blato smrdļivije naslađeńa. F. Lastrić, od' 223. Kada blato gadni(h) laži vazda traži. V. Došen 142. Ako budem život podložiti prvo nego ńegovo božanstveno tilo u smrad i u blato ukopati. M. Dobretić 357.

3. stercus, *nečist; isporedi* kao. *od prošloga vijeka:* Upade mu u oči vruće lastavičje blato. E. Pavić, ogled. 364. Više ima bilog jata neg u štali smradnog blata. V. Došen 206. Sviňa . . . se u svom blatu vaļa. 2a. Ļudsko blato gdi zańuši. 85. Onda vaļa zvat likara da im trbuh rastovara, . . kad se blato poizvali, na gńizdo se opet svali. 248. Grob opogańen blatom i smrdeći. A. Kanižlić, kam. 106.

4. *ime selima, kod kojih su ńegda bila ili su još blata u prvom značeńu: a) u Boci kotorskoj selo blizu Budve.* Šem. bok.-kot. 1875. 24. — *b) selo kod Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 29. Ostaju od mene u Blatu u slanu vjekušte spomene za biljeg o stanu. M. Vetranić 1, 214. — *c) selo na ostrvu Mļetu.* Repert. dal. 24. — *d) selo na ostrvu Korčuli.* Blato. Bella 148b. Repert. dal. 12. Blata. Schem. rag. 1876. 48. — *e) selo u Dalmaciji blizu Omiša.* Schem. spal. 1862. 13. Repert. dal. 30. *isto će biti mjesto koje se pomiňe* XV *vijeka:* Sinь Pavla z Blata. Mon. croat. 61. — *f) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 203. Pregled. 21. — *g) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *h) jedno se spomiňe prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 125. — *i) i u mn.* Blata *dolazi kao ime selu u hrvatskoj krajini blizu Plaškoga:* Blata. Šem. prav. 1878. 66. Razdjeļ. kr. 18.

5. *u jednoga pisca* XVI *vijeka nahodi se akus. pl. u sliku* blati: Zovu još sve rike, ke m' dažde, i blati. Menčetić-Držić 463. — *u ńekih također* XVI *vijeka dolazi gen. i instr. pl. sa* ov *pred običnim završetkom:* Jak od valova i rijeka sve vode, jezer i blatova u more odhode. N. Dimitrović 47. U kom me uhvatil' blatova ovijeh dil groznica. 99. Gdi među blatovi otočak leži mal. D. Zlatarić 52b. — *osim obične množine nalazi se sada u narodnom govoru i* blatija *(kao i u gdjekojih drugih riječi srednjega roda):* Da blatija obradi. M. Pavlinović, spis. 15. Presušeńe blatija. 362.

BLATÒVIT, *adj.* lutosus. *isporedi* blatan. *samo u Vukovu rječniku.*

BLÀTSKÎ, *adj.* 1. paluster. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* blatan. — 2. *što pripada selu Blatu: u primjeru koji ide misli se selo Blato kod Dubrovnika.* O blatski ribari! M. Vetranić 1, 214.

BLATÙĻICA, *f.* aqua palustris. *isporedi* blatušina. *u naše vrijeme.* Dok s' napasu trave vlasuļice a napiju vode blatuļice. Nar. pjes. petr. 1, 72.

BLÀTUŠA, *f.* 1. *selo u hrvatskoj krajini blizu Topuskoga.* Šem. prav. 1878. 70. Razdjeļ. kr. 21. — 2. *ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u požarevačkom okrugu.* Niva u Blatuši. Srp. Nov. 1866. 411. 1869. 293. *isporedi* blato.

BLÀTUŠAC, blâtušca, *m.* berosus Leach. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 110. *na drugom mjestu* blatušar. 107.

BLATUŠAR, *m. vidi* blatušac.

BLATÙŠINA, *f* aqua palustris, *voda iz blata. isporedi* blatuļica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Napiše se vode blatušine. Nar. pjes. vuk. rječ. 30ᵇ.

BLÀVÔR, blâvora, *m. ńeka zmija. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (serpe senza veleno, serpens, anguis), *u Stulićevu* (serpens absque veneno) *i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori i veli da je* ‚velika zmija zubata, za koju kažu da ne koje ļudi, nego zmije koje ļude koļu'). *jedan pisac našega vremena kaže mu ime u nauci:* bipes Palasii, *i dodaje:* ‚nareste dug do tri stope, i puk kaže da je prijatel čovjeka, da ga brani od inijeh zmija, s kojijem rado pobije se i osvoji ih'. M. Vodopić, u Slovincu 1880. 130ᵃ. — *glasi i* blavur, blaor, blor, babor, glavor. Vuk, rječ. — *Postańem od rum.* balâur *(zmaj), koje je od grč.* ὄφις. Kuse smo još blavore s basilisci mi gledali. M. Vetranić 1, 235. Od fijerle štap se moj blavorom satvori. 2, 142. Kad vajmeh ja začuh što blavor taj pravi, tutako moj se duh s dreseļem rastavi. 2, 146. Oko ńega *(bembeļa)* su se vili blavori i jednoga je u ruci nosio i s ńime se igrao. Vuk, rječ. 22ᵃ.

BLAVÓRAK, blavórka, *m. hyp.* blavor. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* U sjenci počivali s blavorkom. M. Vetranić 2, 146.

BLÀVORAN, blâvôrna, *adj. zmije blavora. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Trudi me svi muće tijem vilu jadovnu, za č me čes obuče u odjeću blavornu, trbuhom ničice ter lazim. M. Vetranić 2, 148.

BLAVÒRIŠA, *f. vidi* blavor. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Crnoj Gori). isporedi* bloruša.

BLÀVÛR, *m. vidi* blavor. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Dubrovniku).*

BLÂZ, *f.* 1. scandalum. *samo u Stulićevu rječniku s primjerom:* ‚ne može biti da ne uzdohode blazi', *ali u knjizi iz koje je uzet taj primjer stoji* ‚blazni'. *vidi kod* blazan, *f.* — 2. *u jednoga pisca našega vremena kao da je mekota, ńežnost,* teneritas. Jeste ļubav, ali ona nije tu što mniješ ļubav, ńegu dragu. I moji bi zlopatili ćuti, jer nijesu od te blazi pusti. Osvet. 3, 6.

1. BLÁZAN, blázna, *adj.* adulatorius, stultus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (adulatorius 38ᵃ), *u Bjelostijenčevu* (stultus), *u Voltigijinu* (geschmeichelt) *i u Stulićevu* (adulatorius) — *isporedi* blazniti. — 1. adulatorius: Blaznom silom kad stisnuše novi zakon da se mari. J. Kavańin 455. Mladice blaznim mamam privarene. A. d. Bella, razgov. 18. Nemojte se pustit privarit od kraļa s blaznijem riječima. Besjede kr. 128. U stvari svjetovne, smiješne, smišļene, tašće, blazne. J. Matović 352. — 2. stultus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (gdje je kajkavski* ‚blazen, norc'). — 3. *adv.* blazno, assentatorie, adulatorie. Mikaļa 20ᵃ. adulatorie. Bella 38ᵃ. blanditer. Stulić. Razgovor, s kojim se kad god blazno služe (‚služu') prid onijema. J. Matović 411.

2. BLÂZAN, blâzni, *f.* illecebra, scandalum, error. *isporedi* blazna. *Od* XVII *vijeka (vidi primjer I. Bandulavića). u nom. i acc. sing. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to bez* a *među* z *i* n: blazn. Živ. is. 102. 117. *jamačno ni za što drugo nego za to što ni samijem knjižernicima nije bila riječ sa svijem obična. — isporedi* blazniti. — *a) čim tko koga namamļuje i na zlo navodi,* illecebra: Strašin se ja grčke blazni. I. Zanotti, en. 2, 7. Na daleče od svijeta i od varavijeh blazni, koje te stranputice zavedoše. D. Mattei 95. — *b) radńa kojom tko koga na grijeh navodi, sablazan,* scandalum: Da svaki duh bluda i sve blazni davaoske bude odagnan. I. Bandulavić 275. Na svijetu budu ishoditi blazni. Živ. is. 102. Ne može biti da ne uzdohode blazni. 117. — *c) radńa kojom tko sam sebe prevari tražeći što ugodno,* error: Da nam je *(duša)* čista od svake mane i blazni, kako čista golubica. D. Obradović, bas. 242.

BLAZEĆE, *ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena:* ‚Blazekie'. S. Novaković, pom. 125.

BLÁZI, *adv. vidi* blâgo. *na kraju je* i *po zapadnom govoru od staroga* ê. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, a sada po cijelom hrvatskom primorju.* Blazi meni! Š. Menčetić 61. Ter bi mi sad blazi u majke moje smrt da mene porazi. 168. Blazi majki, ka ga je rodila! Nar. pjes. ist. 2, 71.

BLÀZINA, *f.* pulvinus, cervical, *perina, uzglavļe. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* blâzînâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* blâzinē, blâzinōm. — *Od* XV *vijeka i u srijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićeva:* pulvinar; *u Mikaļinu:* perina, pulvinar, pulvinarium, pulvinus, pulvillus, cervical; *u Belinu:* cervical (169ᵃ); *u Bjelostijenčeva:* perena, pernica, pulvinar, culcitra plumea, pulvinarium; *u Jambrešićeva:* culcitra; *u Voltigijinu:* matratze; *u Stulićeva:* pulvinar, culcitra; *u Vukovu:* perina *(s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). — Od kor.* bhargh, *dizati, sterati, od kojega je i ńem.* balg. — *a) u najstarija dva primjera,* XV *vijeka, ne može se razabrati je li uzglavļe ili perina:* Da se da fra Luci odilo. 1 linßcunь, 1 blazinu. Mon. croat. 112. Puščam v špitalь jednu blazinu i jedno rakno. 132. — *b) perina:* Dva vankuša, jednu blazinu. Mon croat. 258. Druge ļubiš na koprivi, mene ne češ na blazini. Jačke 57. — *c) uzglavļe:* Kim je plav postelja, kad litńi lov biva, i uho blazina P. Hektorović 4. Na bijele mehke prsi san uhiti i dovrši, . . blaga narav ke joj stavi za blazine dvi blažene. J. Kavańin 198.

BLÀZINÂR, *m.* pulvinorum opifex. *samo u rječnicima Bjelostijenčeva, Jambrešićeva, Voltigijinu i Stulićevu.*

BLÀZINICA, *f. dem.* blazina. *Akcenat se ne mijeńa, samo je u gen. i instr. sing. zadńi slog dug, a u gen. pl. oba zadńa:* blâzinicē, blâzinicōm, blâzinîcâ. *Samo u dva pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Sašivajut blazinice pod vsaki lakat ruke. Š. Budinić, sum. 127ᵇ. ezek. 13, 18. Blazinica. Anton Dalm., mar. 4, 38. *na strani tumačeći riječ podglavnica.*

BLÀZIŃA, *f. vidi* blazina. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukova* (uzglavļe, jastuk, *s dodatkom da je Vuk čuo u Kastelima). u prvom je primjeru acc. mjesto loc., a ne će biti druga riječ.* Na blazińu tu sideći. M. Marulić 266. Misto blaziňe tvrda biše stina. A. Vitaļić, ost. 404. Za blaziňe ničt ne znamo. Jačke 219.

BLÀZIŃICA, *f. dem.* blazińa. *isporedi* blazinica. Od maha blazińica. M. Marulić 265.

BLÁZITI, blâzîm, *impf. laskati. prošloga vijeka. u rječniku ni jednom. isporedi* blazniti, *od čega je i postalo izgubivši* n. — 1. *prelazno; objekat može biti i neizrečen:* Zove nas da podemo, tere blazi, ter nas nuka, ļubiti ga svi da gremo. I. Dražić 49. Srjeće dari er su izmina k'o i oblak u proļeću, ali . . . laskat muńe, ki nas blazi, sad prosvijetli, sad porazi. J. Kavańin 104. Kreta nosi Minotavra na po štita; . . s buzduhanom na ramenu Minutaur šetajuć blazi, kad osmoruk u plamenu iz nenada k ńoj dolazi i sadri joj davnu diku. 292. Veli bog: jeda ću jih blaziti? jeda ću jih bluditi? A. d. Bella, razgov. 133. Blazi zmiju u skutu. Poslov. dan. 6. — 2. *sa* se: *a) pasivno:* Djotić . . . ne ima zloće, malašan se malim blazi, i potrjebna samo hoće. J. Kavańin 501. Ke činimo mi pripravi, kako sudac naš se blazi, da ostanemo pred ńim pravi? 573. — *b) refleksivno: komu se blazniti, ulagivati se, umiļavati se, laskati:* Za svoj ciļ obić će brda i doline, blazi se i onim ki nisu od cine. M. Kuhačević 36.

BLAZNA, *f.* illecebra, adulatio. *isporedi* blazan, *f. prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* — *a)* illecebra, *kao* blazan, *f. pod a.*: Plešeš li varave blazne i štotne naslade? Đ. Mattei 162. — *b)* adulatio, *laskańe:* Ako stvoreńa uzblazne tvoje srce, služi se istom tom himbenom blaznom, da ga k bogu potjeraš. Đ. Mattei 137.

BLAZNAN, blazana, *adj.* blasphemus. xvi *vijeka u knjizi pisanoj po crkvenim:* Ježe bistь mnogimь blazanno. Glasnik 10, 229.

BLÀZNAVA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 119.

BLAZNÁVAC, Blaznávca, *m. čovjek iz Blaznave.* — *Dolazi i kao prezime:* Živojin Blaznavac. Rat 416.

BLÀZNAVSKÎ, *adj. što pripada Blaznavi.* Opština blaznavska. K. Jovanović, reč. 119.

BLAZNEN, *adj.* stultus, fatuus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.* — *u Mikaļinu rječniku ima također* ‚blaznen, milovan, delinitus, illectus', *i u Belinu* ‚blaznen, accarezzato' (11b), *ali je to zlo načińen part. praet. pass. mjesto* blažńen *od* blazniti.

BLÁZNICA, *f.* 1. adulatrix. *samo u rječnicima Mikaļinu* (‚koja mami, adulatrix' 20a), *Belinu* (11b) *i Stulićevu.* — 2. *dem.* blazna. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

BLÂZNÎK, *m.* adulator. *od* xvii *vijeka. između rječnika u Mikaļinu* (‚koji mami', assentator, adulator), *u Belinu* (blanditor 11b. adulator 38a), *u Bjelostijenčevu* (blasphemus, adulator, stultus), *u Voltiğijinu* (schmeichler), *u Stulićevu* (adulator, assentator, malum exemplum praebens). — *isporedi* blazniti. — Daj pametno uklańati se od blaznika. B. Kašić, nasl. 159. Sagrišuju suprot osmoj zapovijedi licumirci i blaznici. F. Lastrić, ned. 178. Blaznici jesu oni koji hińe faleći drugoga, navlastito na oči, više nego je dostojan, i to ne iz srca. 178. Biše vojnici smetļište rimske vojske, blaznici jednoga kraļa pogrditeļa ženidbene vjere. Besjede kr. 307.

BLÀZNITEĻ, *m. vidi* blaznik. xv *vijeka u jednoj knjizi pisanoj po crkvenim i u rječnicima Belinu* (allector 65a) *i Stulićevu* (blaznik) *i u jednoga pisca našega vremena.* Va sne javļajut se blazniteļi. Arkiv 9, 105. Narodni blazniteļi gori su od kraļskih. M. Pavlinović, spis. 190.

BLÀZNITEĻICA, *f.* adulatrix. *samo u rječnicima Belinu* (adulatrix 38a. allectrix 65a) *i u Stulićevu* (assentatrix, mulier malum exemplum praebens). *isporedi* blaznica.

BLÁZNITI, bláznîm, *impf.* fovere, favere, pellicere, blandiri, scandilazare. — *Akcenat kaki je u inf., taki je i u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.:* bláznih, *u imperat.:* blázni, *u part. praet. act.* u: bláznio, *a još je i drugi slog dug u part. praes.:* bláznêći *i u part. praet. act.* 1: bláznîv, bláznîvši; *u svijem je ostalijem oblicima onaki kaki je u praes.: u imperf.:* blážńâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* blâznî, *i u part. praet. pass. s drugim slogom kratkim:* blážńen. — *Dolazi od* xiv *vijeka (vidi pod* 3 *primjer Domentijanov) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva: u Mikaļinu:* ‚laskati, milovati', blandiri, blanditiis delinire, allicere, demulcere, illicere (19b), ‚lojiti', assentari, adulari (20a); *u Belinu:* blandiri (11b), adulari (37b), allicere (34b. 64b); *u Bjelostijenčevu:* blasphemare, stultizare, ‚gladiti', mulcere, lenire, mollire, blandiri, mitigare, placare, dulcem facere, demulcere, permulcere; *u Jambrešićevu:* blasphemare; *u Voltiğijinu:* schmeicheln, ärgern, anreizen; *u Stulićevu:* adulari, palpare, stultum esse, ‚nuditi' incitare, excitare, inflammare, impellere; *u Vukovu:* ‚milovati, n. p. rukom koga', liebkosen, streicheln, blandiri *(s dodatkom da se govori u primorju); u Daničićevu samo refl.:* offendere. — *Kor.* bharg, *sjati, varati. isporedi* blag.

1. *prelazno; objekat može biti i neizrečen:*

1. *milovati (kao rukom gladeći) i u opće postupati s kim ugađajući mu tako da mu je milo i dobro, pazeći ga, ńegujući: a) čeļade blazni jedno drugo (ili što se kao čeļade misli):* Dar svaki ja *(bog)* dijelim i blaznim i karam, radujem i cvijelim, ńegujem i umaram. M. Vetranić 1, 353. Svojom prijazni taj otac po sve dni i kara i blazni, kako se ńemu mni. 367. Moj ćańko! krijepi ju *(majku)* i blazni ļuveno i slatko, neka se bez mene obikne stojeći, da tužna ne vene suzice roneći. M. Vetranić 2, 303. Neka nas blazni, a ne pristraši. A. d. Bella, razgov. 133. — *b) čeļade blazni životińu:* Pastir prodava sve ovce za malo, trudno te ovce ni blazni ni ļubi. M. Vetranić 1, 372. Pasoh ju *(zvijer)* i hranih i lijepo ńegovah, gladih ju i blaznih i sedlom darovah. 2, 167. Malim sudom more prazni, zmiju grije, lava blazni, vjeru i ļubav tko god scijeni u nekrepkoj naći ženi. I. Gundulić 226. — *c) blazniti može tko i rukom, i živińe repom:* On rukom svojome, kom mori na svak čas jadovno srce me, blazni, jaoh, i pita tebe. F. Lukarević 40. Pas troglavi . . blazniv repom nas propusti. J. Kavańin 392. — *d) što tko blazni, ono može biti i umno što, kao ļubav, zloba:* Da vilam omrazne, ke nisu umrle, ke ļubav ne blazne ni druzih ne grle. Đ. Baraković, vil. 132. Mišto karati zlobe, ima li ih blazniti? A. d. Bella, razgov. 123. — *e) u prenesenom smislu može blazniti kaka god stvar tjelesna ili umna čeļade ili što drugo:* Prije će svakoja na svijeti poginut ner slavna riječ tvoja igdar će priminut. Ovo mišļenje blazni me i krijepi . . . i ove žalosti sve slatko probavļam čekaje radosti. M. Vetranić 1, 443. Za što je toj more, ko goji i blazni razlike zlotvore s djavoļom prijazni. 1, 470. Razliko još cvijetje sve vidih tuj cteći, što blazni proljetje po tihu gojeći. 2, 133. Provođah život moj, mu mlados gojeći veseljem, ļubavi i dobrom svakijeme kako giļ gizdavi prolitja u vrime, ki blazni tih vitar a sunce kripi toj. 2, 394. Zla zemļa čudo ni kad dobar rod rodi, zgor sunce ku blazni i daž joj ugodi. 2, 443. Slatko ufanje, ļubko ti me, jaoh, i milo od svud blazniš i njeguješ, neka sa mnom

sved stanuješ, hodi, hodi u me krilo. I. Gundulić 32. Trudni putnik, koga blazni tihi vjetric u dubravi, cjeć ljubavi i prijazni ove pjesni k tebi spravi. M. Pelegrinović 201. Čijem lijepijem trakom od svjetlosti oči blazni, bježi i gine (dum placet, transit). B. Cuceri 165. S onom neuređnosti, koja u mnoštvu plemenitu i raskošnu oči blazni i veseli. 174. Tom besjedom srce nami raširivaš, i ćutimo ńeku slados od ufańa, koja nas blazni. 170. Svijetlo ime i sejena od lijeka počne blaznit srce slabo. 332.

2. *čineći što je ugodno kome privlačiti ga na to ili tijem na drugo što što mu može biti i neugodno i zlo po ń, a po tome i varajući ga, mamiti (bez prijevare ili s prijevarom): a) blazni čeljade ili što se kao čeljade misli ili stvar, kao naprijed:* Lisica jegda ne obreštetь jasti čto, prihoditь vь prisojno mesto i omrtvit se; i prihodetь ptice i skubajut ju; ona že skočivši i uhititь otь ńihь i jastь. Takoj i dijavolь človĕka blaznitь, da obratitь jego vь svoju voļu. Starine 11, 202. U pustińu tijem se spravih, ter svjetovne sve prijazni i sve blude ja ostavih, čijem nas djavo hitro blazni. M. Vetranić 1, 25. Molim te boga rad, parja' me vajmeh sad, vrni se k dubravi, ļuvenom prijazni ni sada ni po tom veće me ne blazni tom rajskom ljepotom. 1, 183. Vašom ļubavi blaznit me ne mojte; te riječi medene za č ne će prignuti svijes moju ni mene na taj jad priļuti. 2, 180. Poď, pleti obore, gdje ć' stada hraniti, a vile od gore ne moj tač blazniti. 2, 186. Popijevaj nebeskoga zuk spijevańa, blazni, i nukaj na skladańa. J. Kavańin 507. Naroci, u kih često duh propasni objetom nas lažnijem blazni. 470. Pravo dobro blagujemo, što ćemo se opojivat dobrom drugim od prikazni, koje ne nas, neg vas blazni. 501. Taštinom tvojih dobara *(svijete!)* nudi, blazni i vara'. I Đordić, mand. 54. Sve stvari, kojijem vulveno vabi i blazni izdajno srca ovi svijet himbeni. Đ Mattei 215. — *b) izreći se može i onaj ili ono, ka kome ili k čemu privlači koga onaj koji ga blazni ili na što ga navodi: aa) u dat. s prijedl.* k: Utopno more ovi je svijet, koji pogibnijem veseļima k'o varavom tišinom k sebi blazni slabe duše. Đ. Mattei 332. — *bb) u akus. s prijedl.* na: Zavjete mnoge učinih tuj stoje, blazneći sve boge na trude na moje, da meni nebogu u pustoj dubravi nesrećnu pomogu. M. Vetranić 2, 120. Jezerom pliva riba zlatokrila, koju sam blaznila na cvijetje rumeno i rukom gladila milo i ļuveno. 2, 281. Tašte ostavi misli od svita, ke čovjeka vode i blazne na skončanja vjekovita. Đ. Palmotić, christ. 8. Ako te svijet, put i djavo na koji god grijeh blazne. V. Andriaši, put. 316. — *cc) u akus. s prijedl.* u: Ter žeļan umira a umrijet ne more, gdje hitro ļuven plam blazni ga u blude. M. Vetranić 2, 67. — *dd) u cijeloj rečenici privezanoj riječju* da: To li u zoru pojete pjesance blazneći satire da s vami jednaga i poju i svire. M. Vetranić 1, 66. Tuj vidjeh prolitje, gdi vodi tihi dan, i gdi blazni cvitje da ide zemļe van. M. Držić 25. Varavi svijet podiže svoj stijeg . . . ter blazni umrle da ga nasļeduju. Đ. Mattei 335.

3. *laskati, govoriti ili činiti kome što mu je po voļi želeći mu se udvoriti ili ga na što skloniti, osobito lažući ili varajući: a) blazni čeljade jedno drugo (ili što se kao čeljade misli) ili svijet:* Ne bi bo pečali, kada bi vaj mene potjerom prognali iz kuće blažene; ner blazne i blude, a kad se sastaju, celovom od Jude pravu krv izdaju. M. Vetranić 1, 472. Kad se smije *(svijet)*, plač uzroči, a kad blazni, tad izdaje. I. Gundulić 232. Poć' ga ću blazniti, neka se rječ gubi, i ļubav mu otkriti, nu ne tu ka ļubi. F. Lukarević 22. Poče slaticijemi besjedami blazniti ju, pake malo posli strašnijemi prijetńami strašiti. B. Kašić, per. 18. Vidio sam najposlije gdje se onomu čas podava, riječim blaznit ki umije a djelima skrovno izdaje. I. Kanavelić, iv. 161. Nemoj blazniti. K. Maģarović 48. Jedni blazne, drugi plijene. J. Kavańin 35. Blazni licem. M. Đordić, salt. 110. Moreć blaznih, blazneć binih. I. Đordić, mand. 31. Straši me svijet, er me jako ļubi, pokli on najštetnije zasjede zapina srcu ļudskomu kad ga najveće blazni. I. Đordić, ben. 13. Prem da ńihova unutrńa svist, koja jest oni virni svĭtnĭk koji ne blazni, govori inako, ništa ne maće, što se ne ugađa ńihovoj voļi, ne drži se istinito. A. d. Bella, razgov. 38. Istu navlaš ispovidnike, da i(h) blazne, i loje. 144. Blazniti ali hvaliti onega koji zlo čini. H. Bonačić 70. Da ne prudi, kad vidi, ńu blazniti ni lojiti, u naglosti zapovidi da se štapi ima biti. P. Knežević, pism. 109. Nikada nisam blaznio kraļa. N. Palikuća 70. Himbena izdavnico, sad me blazniš, a kad se ovdi u svoje vrijeme sastanemo, ne ćeš mi grijehe pozlačivat kako sadar. B. Cuceri 86. — *b) blazni stvar tjelesna ili umna čeljade ili što u čeljadetu, kao srce, ļubav:* Ćes blazni nas i vodi po cvijetju svakomu, a pak nas izvodi po trnu dračnomu. M. Vetranić 2, 78. Blazneći i zaplitajući srce moje. B. Kašić, nasl. 144. Narav blazni bogate, a milost miluje većma ubogare nego bogatce. 219. Kada blazni *(sreća)*, tad izdaje. J. Kavańin 362. Obratite zemļi pleća, ona blazni. 490. Jedan pos'o, koji mi je po ćudi, koji blazni moju ļubav vlaštitu. Đ. Mattei 2. Samosvojna naša ļubav tako nas sladko hini, tako blazni, da ļepahna ista naša pomańkańa upenga nam i zablješti nas. B. Cuceri 148.

4. scandalizare, *sablažńavati: na grijeh navoditi, samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ako oko tvoje desno blazni te, izvadi ga. Živ. is. 72. Ako ruka tvoja ili noga tvoja blazni te, odsijeci. 102.

II. *sa* se, *refleksivno: a) kao naprijed pod* 1.: *ugađajući sebi ńegovati sebe preko potrebe.* Ne reče čim ćemo se blazniti ni oholiti, nego š čim ćemo se pokriti. M. Radnić 72. — *b) kao naprijed pod* 3: *laskati sebi misleći o sebi dobro ili se dobru nadajući bez razloga, i tako varati se:* Ašte poluču boga ili blažńu se. Domentijan[b] 157. Niktore ne ima sam sebe blazniti . . samom virom misleći da samom virom postavļen jest da bude didić kraļevstva nebeskoga. Š. Budinić, sum. 189[b]. Nemoj blazniti se s bogatimi. B. Kašić. nasl. 13. Sebe blaznih, druzijeh hinih. J. Kavańin 83. Nemojmo se blazniti: ako se ne budete živući usilovati da svetce naslidite koliko možete, po vašoj smrti ne će vas čete svetaca . . u rajske perivoje pratiti A. d. Bella, razgov. 128. Krstjanine, ne blazni se da ti ne ćeš još umriti. P. Knežević, pism. 95. Proklinat će po sve vijeke svoju nesvijes, što blazneći tako ludo sebe istijeh na vrijeme se ne osvijestiše. B. Cuceri 74. Nemojmo blaznit sami sebe i govoriti: i prije smo se oslobodili, i sad ćemo se oslobodit. 218. Čuo je, vjerovo je, hvalio je, a pak blaznio sebe istoga da će biti još vremena do pedepse. 184. — *c) kao naprijed pod* 4: *sablažńavati se:* Da mu reku da će biti blažen svak tko ne bude se blaznit suproć ńemu. Živ. is. 82.

BLÀZNIV, *adj.* adulatorius, *koji blazni (laska). od* XVII *vijeka (vidi primjer P. Radovčića), između rječnika u Belinu* (invitabilis 418[b]) *i u Stulićeru* (alliciens, adulatorius). *o riječima i čeljadetu:* Jeda si govoril . . riči . . blaznive laskajući. P. Radovčić, nač. 538. Svaki budi dobrostiv, a ne

blazniv. K. Mađarović 49. — *Adv.* blaznivo, blanditer, stulte. *u Stulićevu rječniku.*

BLÀZNIVAC, blàznîvca, *m.* blasphemus. Nikanoru kapitanu Domitra blaznivca od Judaša Makabejskoga glava be odsečena. P. Vitezović, kron. 23.

BLÀZNIVO, *adv. vidi kod* blazniv.

BLÀZNIVÔST, blàznivosti, *f.* stultitia. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLÂZNO, *adv. vidi kod* blázan.

BLAZNONAUČAN blaznonaučna, *adj.* adulatoria arte praeditus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ po sve nepouzdana.*

BLÁZNÔST, bláznosti, *f.* blanditiae, adulatio. *od* XVI *vijeka (vidi primjer Budinićev), između rječnika u Mikalinu:* blanditiae, blandimenta, assentatio, adulatio (20ª); *u Belinu:* adulatio (37ᵇ), blandimentum (11ᵇ), officii simulatio (186ª); *u Bjelostijenčevu:* blasphemia, seductio, stultitia, adulatio, assentatio; *u Jambrešićevu:* blasphemia, *u Voltigijinu:* shmeichelei, ärgerniss; *u Stulićevu:* adulatio, malum exemplum. — *a) preveliko ugađanje, kojim djeca biraju mazna, maženje:* Zaliznim pogajanjem, laskom i blaznostiju dvižući sini, hćere. Š Budinić, sum. 129ᵇ. — *b) prevelika ugodnost i što preveć ugodno:* Učiniše se hrabreni tako da mogoše sve lomiti, razkoše od svita, blaznost od puti potlačiti, i paklene varke i himbe pridobiti. A. d. Bella, razgov. 198. — *c) mekota u čeladeta od života preveć ugodna:* Podajući dva oli tri nadarja jednomu, razmeće se red crkovni, skraćuje se čast božanstvena i uzmnaža se poželenje i blaznost od isti, koji hoće da uživaju više od jednoga nadarja. A. d. Kosta, zak. I, 233. — *d) laskanje:* Koji ju poče blagijemi riječmi i blaznostijemi napastovati, pake prijetńami nagovarati ju. B. Kašić, per. 39. Da se ne dade privariti . . prijatelja blaznostimi. B. Kašić, rit. 99. Blaznost jest zloća protivna kreposti od pokarańa. K. Mađarović 48. Laž, neistina, blaznos, potvorstvo našu će pamet osvojiti. A. d. Bella, razgov. 19. S tolicim blaznostima i lipim posmihom oko vas dohode. 321. Odaleči od mene duh oholosti, blaznosti. I. Kraljić 26. Priopaka vrsta gladeńa, s kojom se služi na štetu iskrńega, i blaznosti. J Matović XXXII.

BLAZNÒVJERAC, blaznòvjêrca, *m.* superstitiosus. *Akc. u gen. pl.* blaznòvjerâcâ. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Jedan ovizih blaznoviraca (‚koji bi se prija pustili svakim mukam mučiti nego se mesa krepala oli vode u kojoj je krepalina okusiti'). A. Kačić, razgov. 102.

BLAZNOVSTVO, *n.* stultitia. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLAZNÛKATI, blàznûčêm *i* blàznûkâm, *impf. dem.* blazniti. *samo u Stulićevu rječniku* (blande adulari). *riječ nepouzdana.*

1. BLÂŽ, *m.* Blasius. *isporedi* Vlas, Vlasije, Blažij. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vukovu.* Primili Blažu moj! Š. Menčetić 94. Blažu mili! M. Pelegrinović 195. Blaž na ime on se zove. I. Gundulić 437. Na dan svetoga Blaža. L. Terzić 206. U crkvi su Blaža tvoga. J. Kavańin 316. Na s. Blaža biskupa. F. Lastrić, od' 303. Kandelora zima fora. Veli Blaž da je laž. Nar. posl. vuk. 128.

2. BLÂŽ, Bláža, *m. hyp.* Blažimir *i* Blagomir. *dolazi od prije našega vremena.* Blažь. S. Novaković, pom. 44. *isporedi* Blažo.

3. BLAŽ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, u kotaru višegradskom.* Statist. 28.

1. BLÁŽA, *m. hyp.* Blagomir *i* Blažimir. Blaža. S. Novaković, pom. 44. Blaža Jurković. Rat. 116.

2. BLAŽA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Statist. 26.

BLÂŽAN, blâžna, *adj. vidi* mrsan. *u naše vrijeme. isporedi* blažiti. *pod* II: Mrsna ili blažna jela. M. D. Milićević, srb. 854.

BLÁŽE, *m. hyp.* Blaž (Blasius). *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sposarić Blaže. J. Kavańin 149. *mijeńa se kao ženske riječi:* Ima i glave sveta Blaže. 316.

BLÁŽEN, *adj.* beatus. *od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima. Comp.* blaženijî. — *Od* blag; *upravo part. praet. pass. od* blažiti.

I. *blažen u raju, ko uživa rajsko dobro, ko je u rajskom dobru, što je puno toga dobra: a) o čeladetu i što se kao čelade misli:* Blaženьnago otьca našego i htitora gospodina Simeona. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Vьshotê onь blaženy. Mon. serb. 3. Slavju Savu blaženьnago. Glasnik II. 12, 2. Želijući mesto initi, kadi blaženih pokoj jest. Mon. croat. 147. Crikva blažene dive Marije. 266. Po svetoga Tripuna blaženoga. M. Držić 308. Po svetu Orsulu i ńe družbu blaženu. 170. O pribivalište puno svakoje radosti i blaženstva! blaženi svi oni koji u tebi pribivaju. A. Gučetić, roz. jez. 306. Biše *(anđeli)* stvoreni blaženi. M. Orbin 5. Nebo gdje stoje blaženi. 23. Štenje pištole blaženoga Pavla opoštola. I. Bandulavić I. Vlasij sveti . . . s blaženom družbom leti u nebeskoj višńoj strani. J. Palmotić, dubr. 459. I blaženijeh i anđêlâ kuća svijetla i vesela. J. Kavańin 480. Naviščeńe blažene vazda divice. A. Kadčić. bogosl. 85. Čoviku putniku a ne blaženim iz raja. 111. Uživaše *(Josip)* lice ńegovo božanstveno kako blaženi na nebu i raju. Nije li dakle blažen bio na ovom svitu prije smrti? . . Ma ako blažen prije smrti, o koliko blaženiji na smrti. F. Lastrić, svet. 21. Dan ove blažene *(Katarine).* J. Banovac, razg. VI. Kako da bog ne bi mogao biti blažen bez spasena čovičjega. Đ. Rapić 395. Da će ga blažena na vike učiniti na nebesih. M. A. Reļković, sabr. 56. Koji ga *(nauk)* bude slidit, da je blažen i u duši i u tilu. M. Dobretić, bogosl. 159. Blaženi naroda slovinskoga. A. Kačić, razgov. 14. Trpļen spasen po gotovu blažen. Nar. posl. vuk. 321. Od sad će me zvati blaženom svi naraštaji. Vuk, luk. 1, 48. ‚Blažena Marija' *zove se po ńekim krajevima s. Marina* (17 *jul.*), *koja se zove i* blaga *i* ogńena Marija *(vidi kod* Marija): Nim dolazi Blažena Marija. Nar. pjes. vuk. 2, 1. Turci viču Muja i Alìju, Crnogorci blaženu Mariju. Ogled. sr. 13. — *b) o čemu god u takoga čeļadeta (ili što se kao čeļade misli), o ńegovu tijelu, licu, duši, stańu, radńi itd.:* Od mene ne odvrati *(Isuse)* tvoj obraz blaženi. M. Vetranić 1, 394. Ne odvraćaj mi zrak blaženi vedra i blaga lica tvoga *(bože!)* I. Gundulić 202. Jedući blaženo tijelo ńegovo. B. Kašić, nač. 36. Na nebesa sobom ih odvede i svoje blaženo vidjenje u vijeke ukaza. M. Divković, bes. 396. Vidjeće se blaženo čovječanstvo Isukrsta gospodina našega. M. Orbin 279. Kako čine i vide duše blažene. 139. Na zrak slike ńih blažene bješe pogan bijes potako. Đ. Palmotić, christ. 131. Nami ne zavidiš ovo biće svijem blaženo. J. Palmotić, dubr. 150. Daj svjetlosti tve blažene da se odkrije ures lipi. A. Vitaļić, ostan I. Nikadar me nisi pustio prez obrane tve blažene. J. Kavańin 475. Čuh blažena ńih spijevańa i veseļa neizrečena. 495. Budući ti rekao ustima tvojim svetim i blaženim. B. Pavlović 29. Budući od prvoga časa začetja u utrobi divičanskoj duša ńegova bila blažena i slavna svim onim blaženstvom koje sada uživa u raju. F. Lastrić, test. 65. Proslaviti i učiniti blaženu narav čovičansku. F.

Lastrić, test. 148. Ńihove zabave blažene. Živ. is. 2. Blažene i svete uspomene Cirilo. A. Kanižlić, kam. 697. — *e) o mjestu gdje je tako dobro, po tom i o samom raju:* K blaženima stranam teci. I. Gundulić 107. Raj blaženi. J. Palmotić, dubr. 388. Pomno k nebu oči uzvisi, ondi j' tebi stan blaženi. I. Kanavelić, iv. 124. Neka mjesta na blažena s tebe uzletim. J. Kavańin 136. — *d) o stańu punom takoga dobra, ili o takoj radńi:* O blažennoje obeštanije, o blaženna nadêžda! Mon. serb. 72. Čekajući blaženo ufanje i prišastje slavnoga velikoga boga. N. Rańina 20ᵇ. tit. 2, 13. Čekajući blaženo ufanje i prišastje slave velikoga boga. Bernardin 5. Za želud li . . . ostaviću pir blaženi, nerazdiljen gdi se dili kruh prisveti od andela? I. Gundulić 248. Slatkoga kao cukora uživaše slas blaženu. Tako mnozi kad prijaše slavnu pîću plemenitu *(pričešće)*, u srcu se radovaše kroz obilnu slas čestitu. A. Vitaljić, ost. 65. Od potribe jest činiti dobro, koje nas vodi u blaženi život vikovični. B. Leaković, gov. 26. Čekajući blažena nadańa. Vuk, tit. 2, 13.

2. blažen na zemli, ko je na zemli dostojan da bude blažen na nebu ili čim se to zasłužuje, što tome vodi: a) o čeladetu i duši mu: Pri blažennêmь i prêpodobnêmь otьci našemь protê svetogorьcêmь. Mon. serb. 48. Svaki brat i sestra od ove blažene družbe. A. Gučetić, roz. mar. 64. Odluka mudra poć u rede ńih blažene. J. Kavańin 169. Noj čovik je blažen bio. V. Došen 147. Blažene duše čock. Nar. posl. vuk. 16. — *b) o radńi, stańu, žirotu, pismu:* Razumêvь blaženuju žizнь otьca mojego. Mon. serb. 9. Navodeći svakoga djeli, riječi i molitvom na ńe blaženo i bogoljubno prigrljenje. A. Gučetić, roz. mar. 83. O koliko je korisno i blaženo spoznanje ovoj! B. Kašić, nač. 38. Privesti ga na blaženi dospitak svojih trudih. P. Radovčić, nač. 217. Da može ukazati poniženstvom blaženijeme kako djela ugađati ńma s bogom u svako vrijeme. I. Kanavelić, iv. 46. Nima tumačeći pisma blažena. A. Vitaljić, ost. 373. U djevištvu stvć blaženom. J. Kavańin 299. Blaženo si ti uboštvo. 75. Blaženo ovo jedinstvo i složnost crkve istočne sa zapadnom. A. Kanižlić, kam. v. — *c) o čeladetu osobito kad mu se želi da bude blaženo na nebu ili kad mu se to proriče, ali u narodnom govoru nema poterde, nego se mjesto toga govori adv.* blâgo *s dat. (vidi kod* blâgo*)* Blaženi ubozi! jere vaše jest kraljevstvo božje. N. Rańina 173. luk. 6, 20. Blaženi jesu koji čuju riječ božju i shrańuju ńu. N. Rańina 60. luk. 11, 28. Blaženi mrtvi ki budući u milosti božjoj u ńoj umiraju. P. Radovčić, nač. 20. Blaženi oni, koji čine dobro P. Posilović, nasl. 14. Blaženi koji plaču, jere će se razveseliti. Azbukv. 15. Blaženi jesu ubozi. J. Kavańin 518. Blaženi koji nisu vidili, a virovali su. M. A. Reljković, sabr. 26. Blažen ko sv'e grijehe pazi a u tude ne ulazi. Poslov. dan. 6. A ńemu je, Milošu, ove r'ječi govorio: ah blažena majka tvoja, koja te je porodila! Nar. pjes. bog. 10. Ali kralju budimski Ogńen-Vuku odgovara: bila majka blažena, koja te je porodila! 48. — *u prenesenom smislu mjesto čeladeta utroba mu:* Blažena utroba, koja te je nosila. N. Rańina 60. luk. 11, 27.

3. kao blagosloven *(koje vidi) i* blagoslovljen *(vidi* blagosloviti*), i upravo mjesto tijeh riječi: a) o bogu i bogorodici i o imenu nêzinu:* Blažena ti među ženami. N. Rańina 15ᵇ. luk. 1, 28. Blažena ti jesi meju ženami. Bernardin 3. Višńi bog blažen bio, ki stvori svak stvor. M. Držić 114. Blažena majka *(Marija)* bila, ka je sinka porodila! 423. Blažena i blagoslovljena budi, o divice milostiva! M. Jerković 101. O djevice, da je blaženo tvoje ime i ti u vijek vrh svijeh žena. J. R. Gučetić, mol. 19. — *b) o vodi:* Vodicom blaženom da mrtvijeh pokropi. M. Vetranić 1, 137. Nijesi pokropljen u blaženoj vodi. 2, 216. Blažena vodica nas ni oprala. 2, 222. Ovi grob okropit blaženom vodicom. N. Dimitrović 106. Ižopom posvećenim blažene vode pojimaše. P. Zoranić 72ᵇ. — *c) u tom će smislu biti što se u Crnoj Gori badńačice zovu i* blažene palice, *kojih se pet nalaže preko badńaka i koje se presipaju pšenicom i prelijevaju crvenijem vinom (isporedi* badńačica*):* Naložiše blažene palice. Pjev. cr. 18. Ogled sr. 20. Vuk, rječ. 30ᵇ.

4. blažen također na zemli, ali ne kao naprijed pod 2. nego ko uživa zemalsko dobro, ko je u zemalskom dobru, kao srećan, čestit, ali toliko koliko se može biti u raju, kao u raju, kao rajska dobra da uživa, ili što je tako dobro kao da je iz raja, kao da je rajsko dobro u ńemu. (isporedi blag, blagosloven, blagoslovan, blagosloviti*). a) o čeladetu, narodu:* Koji si bil uzrok da sam ja blažen zvan. Š. Menčetić 243. Tko su toj od našijeh? rad ti bih, rekoh, znat', za č bi se vrhu svijeh blaženi mogli zvat. N. Naješković 1, 318. Od ovake je vojske kapetan blažen, er vazda viktoriju ima. M. Držić 215. Blažen se može rit' čovik taj na sviti, ki bude prijatelja takoga dobiti. D. Rańina 97ᵇ. Blažena sred gore pastirska mlados taj. F. Lukarević 52. Kad bi znao, ko te vapi, ko te žudi i celovim ko te budi, blažen bi se nazivao. I. Gundulić 181. Blažen oni nad sve ine, ki pogodnu ljubu nade. J. Kavańin 47. O, blaženi svi narodi, gdi se ovi soko rodi. V. Došen 36. — *b) mjesto čeladi grad ńihov i mjesto čeladeta ruka mu:* Blažen se ovi grad vrh grada svakoga može rijet', pokli sad uzdrži takoga spijevaoca u sebi. N. Naješković 1, 310. Blažena ta ruka ka mu (s') skuta tiče. D. Barakković, vil. 149. *u tom smislu i danas u poslovici:* Blažene su mnoge ručice *(jer mnogo urade).* Nar. posl. vuk. 16. — *c) o stvarima tjelesnim:* Težak zabrazdi blaženu zemljen. M. Vetranić 1, 9. Ne htjeh ga raniti, po zvijezde blažene! 2, 139. Na bijele melike prsi. . . . blaga narav ke joj stavi za blazine dvi blažene. J. Kavańin 198. Sveta zemja i blažena, gdi je otrov sažežena. V. Došen 110. Pride u blaženu spilu . . . Francesko. I. Đorđić, ben. 26. — *tako sada u Dubrovniku, kad bi se što moglo kleti, ali se ne će da kaže proklet:* Do podne sam stajao u toj blaženoj komardi dok sam oku mesa kupio. Vuk, rječ. 30ᵇ. — *d) o vremenu:* Što mimo vrime toj i oni dni blaženi. M. Vetranić 1, 10. To b' bila blažena noć al danak mili. P. Zoranić 13. Dan, ki se može rit' blažen i čestit. I. Gundulić 60. Budući prispio oni blaženi čas i hip. B. Kašić, is. 2. U blaženom kad vremenu vi cvatoste. J. Kavańin 190. Za srićnom i blaženom starinom uzdišemo. A. Kanižlić, kam. 1. — *e) o sreći, različno izrečenoj:* Ako se priobrati u zlu sreću ces blažena, daleko će svak te slati. J. Palmotić, dubr. 308. Udes taj blaženi. 405. — *f) o radńi, stańu:* Kraj Vladislav . . . pun blažene veličine. I. Kanavelić, iv. 4. Bože kralim daruj mir blaženi. 105. Samoćo! u svem blažena si. J. Kavańin 482. O blaženog mirna uživańa! M. A. Reljković, sat. 167. — *g) o uzlu u prenesenom smislu mjesto ženidbe:* Blaženim uzlom zavezav pridružiše. P. Zoranić 34ᵇ. — *h) osobito kad se što tjelesno ili umno kao blagosiljajući hvali što je tako, što je ńemu tako dobro, ili se želi da bi tako bilo:* Blažena sva mista, kada te gdi vidih! Š. Menčetić 286. Blažen čas i vrime, najprvo kada čuh lijeposti sve ime! 286. Blažena lijepos tva, blažena tva mlados, pokle se meni sve darova za rados! 287. Blaženi jadi i vaj, ki stvorih do sade, želeći

obraz tvoj. 287. Blažen trak od uze ļuvene, u kojoj stvorih plač i suze, želeći da sam tvoj. 287. Blaženi hip i čas, kad nam se objavi! M. Vetranić 4, 391. Blaženi taj krušac! 391. Blažen budi čas veselja tolika! Đ. Baraković, vil. 149. Blažen bio čas primili, kad me s tobom ćes sastavi! J. Palmotić, dubr. 436. Blaženo riječi i svjeti, koje u te potratih! blaženi trudi, koje podnijeh krojeć tebe! I. Đorđić, ben. 43.

5. Blažena Gospa, *selo u Dalmaciji blizu Staroga Grada.* Repert. 17.

6. *u imenima biļnim: a)* Blažena, centaurea benedicta L. B. Šulek, im. 18. — *b)* Blažena bela, matricaria L. B. Šulek, im. 12. 532. — *c)* Blaženi čkaļ, centaurea benedicta L. G. Lazić 154. Vuk, rječ. 30ᵇ. *dolazi od prošloga vijeka:* Uzmi trave blaženog čkaļa. Z. Orfelin 287. čkaļ blaženi, carduus benedictus. 491.

7. *adv.* bláženo, beate. Blaženo počivъšega. Mon serb. 19. Nežino tilo u našemu manastiru blaženo počiva. J. Banovac, razg. vi.

BLÁŽENAC, bláženca, *m.* beatus. *isporedi* blaženik. *u jednoga pisca prošloga vijeka. Ake. u gen. pl.:* bláženâcâ. Sva će tijela od blaženac nakon suda tako biti. J. Kavańin 521. Duše osuđnih i blaženac. 560.

BLAŽÉNAK, blaženka, *m.* genus urbanum L. *prošloga vijeka u jednoga pisca:* caryophyllata. Z. Orfelin 489. Uzmi korena blaženka. 83. *i u Stulićevu rječniku, gdje je samo* ‚herbae genus', *i u jednoga pisca našega vremena u značenju najprije starļenom.* B. Šulek, im. 18.

BLÁŽENICA, *f.* beata. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (134ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. o bogorodici:* Blaženici se priporučujem, korunicu govorim. M. Držić 134. Blaženica me slobodi. 153. Po kotorsku blaženicu! 252. *o Mariji Mandaļeni:* Komu da se prida blaženica, koja dilexit multum, neg onomu. I. Đorđić, mand. III. *o sv. Skolastici:* Ńeko je zove blaženicom. I. Đorđić, ben. 54. *o ‚blaženoj Mariji' (vidi kod* blažen): Dok evo ti svete blaženice. Nar. pjes. petr. 2, 4.

BLÁŽENIČKÎ, *adj.* beatorum. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječniku Stulićevu.* Što ino ištu bogoslovci za blaženičkoga bogovidjeńa? I. Đorđić ben. 132. Svjetlos blaženička. 135.

BLÁŽENÎK, *m.* beatus. *od* xv *vijeka (vidi primjer iz Glasn.). između rječnika u Belinu* (134ᵇ), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stulićevu i Daničićeva. isporedi* blažen. *a) blažen na nebu:* Svem dvoru bláženîkâ. J. Kavańin 484. Božja milost... stvara od grešnika blaženike. I. Đorđić, mand. 66. Budući u raju ļubav među bogom i blaženicima. I. Đorđić, salt. 13. Ovoga blaženika tijelo. I. Đorđić, ben. 84. Ne mogući ništa učiniti ni bogu, ni blaženicima. A. d. Bella, razgov. 35. Biti u broju blaženika. Besjede kr. 25. Srećno doprijet do pokoja i slave bláženîkâ. L. Radić 54. Blaženik u put ļucku povraćen. A. Kalić 528. — *b) ko na zemļi zaslužuje blaženstvo nebesko:* Radi straždušiihъ blaženikъ. Glasnik 11, 77.

BLÁŽENIT, *adj. vidi* blažen. *u jednoga pisca prošloga vijeka. kao* blažen *pod* 3 *i* 4: Aj uztrpnos blaženita, velika l' su tvoja mita! J. Kavańin 60. Tri krat, pet krat blaženiti oni hip so nazvat moć će. 227.

BLÁŽENITI, bláženîm, *impf.* beare. *od prošloga vijeka, između rječnika u Voltigijinu i Stulićevu.* 1. *prelazno: a) u pravom značenju, činiti blaženim na nebu:* Potopit se svi želeći u obraz ńegov blaženeći. J. Kavańin 499. Resi, raduje i blaženi sve i svakoga, i stvara vječnu slavu i blaženstvo. A. Kalić 156. — *b)* ‚blaženiti dne', *provoditi u zemaļskom dobru:* Boļe da na svijeti za vremena ja uživam, ... među Bakom i Ciprińom blaženiti moje dneve. J. Kavańin 15. — 2. *sa se, refleksivno: značeńe kao pod* 1, *a:* Svi blažene se ili ti blaženi bivaju. I. Velikanović, upuć. I, 323.

BLÁŽENO, *adv. vidi kod* blažen.

BLÁŽENÔST, bláženosti, *f.* beatitudo. *isporedi* blaženstvo. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (134ᵃ), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu.* Ti si naš raj sve radosti, i pristoļe blaženosti. Azbukv. 38. Osam blaženosti. 15. Od tebe meni hodi blaženosti vid. J. Kavańin 513. Ah da bi moga' sada imati ono vrime s čim sam moga' kupiti viśńu blaženos. A. d. Bella, razgov. 8. Budući da je blaženost brez svakoga zla, a svakoga dobra podpuno posidovańe. Đ. Rapić 99. I u ovome životu mir more se reći početak blaženosti. 125. Da veseļe obradovańa i nedospivene blaženosti zadobiju na nebesih. A. Kanižlić, bogoļub. 226. Diva, kojoj ime jest blaženost. A. Kanižlić, rož. 72.

BLÁŽENSKÎ, *adj.* beatorum. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Kazat ne znaduć vid blaženski. J. Kavańin 492.

BLÁŽENSTVO, *n.* beatitudo. *od* xiii *vijeka (vidi pod* 1 *prvi primjer) i u svijem rječnicima. (u jednoga pisca* xvi *vijeka i sa završetkom* -ije: Viečńega blaženstvija. Š. Budinić, ispr. 27). — 1. *u raju, staće u kom tko u raju uživa dobra, a po tom i samo rajsko dobro:* Kъ věčnomu prěloži se blaženstvu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 178. Mon. serb. 4. Duše u paklu, koje gledaju raj vječna blaženstva. M. Držić 278. Bože! za tvoje blaženstvo i slavno tve ime, molim te, sliši me. M. Držić 472. Vično blaženstvo daruje svim, ki ovo veruju. Katek. 1561. 33. O pribivalište, puno svakoje radosti i blaženstva! A. Gučetić, roz. jez. 306. Da nikada ne vidite lica božijega, u komu je sve veselje, sve uživanje i sve blaženstvo svetijeh u kraļevstvu nebeskomu. M. Divković, bes. 36. Biše (anđeli) stvoreni blaženi samo jednijem blaženstvom naravnijem. M. Orbin 5. Izgubili smo istino blaženstvo. B. Kašić, nasl. 44. Četiri su blaženstva tela: svitlina, lagšina, tančina i neumrlnost. F. Glavinić, cvit 65. Da ćete mi dati viéńe blaženstvo. P. Radovčić, nač. 66. Nastojati će da se prilipi na svaka vrata od kuće sveta prilika, kakono zaklad od blaženstva. M. Bijanković 38. Ulizlo u kuću ovu po ulaženju sniženstva našega viéńe blaženstvo! L. Terzić 10. Tako duša i voļa ļudska blaženstvo želi. S. Margitić, fala 225. Kad bog dobre bude izniti meu osmera sva blaženstva. J. Kavańin 412. Blago s' puku, ki se umije tvom blaženstvu veseliti. I. Đorđić, salt. 303. Da veselije hrle put blaženstva. I. Đorđić, ben. 130. Dostignuti blaženstvo vrhunaravsko. A Kadčić, bogosl. 9. Anđeo poznaje da ga bog uzdrži u blaženstvu. A. Bačić 481. Služiti bogu blaženstvo je duše. S. Badrić, nač. 36. Isukrste! tvoja jedna sladka riječ bila bi meni raj, sve moje blaženstvo. V. M. Gučetić, pohv. 193. Kako Jezus na gori objavi osam blaženstva. Živ. is. 68. Od viéńeg blaže(n)stva. F. Lastrić, svet. 178. Od sedam blaženstva. J. Banovac, blagos. 114. Upravļati duše kršćanske na vikovično blaženstvo. A. d. Kosta, zak. 1, 64. Bog mu daje krunu od blaženstva. A. Kačić, razgov. 18. Govoraše da pravedni do sudńega dana ne uživaju blaženstvo. A. Kanižlić, kam. 651. Blažen je on neizmjernijem načinom, blaženstvom božanstvenijem, ere je pravi bog. Đ. Mattei 331. Ovo je najveće svetih

u nebesih blaženstvo, za kojim uzdišemo. I. Velikanović, upuć. 1, 384. Riječ umrla nije podobna ono blaženstvo, koje u tebi *(u raju)* uživa se, prikazati. B. Cuceri 321. Kako bijaše onda vaše blaženstvo? Vuk, gal. 4, 15. — 2. *blagoslov, u jednoga pisca* XVI *vijeka; isporedi* blažen *pod* 3: Blaženstvo od gospodina svrhu glave pravednoga. N. Rańina 170b. *u I. Bandulavića* 186 blagosov. — 3. *na zemli, stańe u kome biva tko dostojan nebeskoga blaženstva. isporedi* blažen *pod* 2. *samo kao tituo crkvenijem poglavarima:* Prosiše njegovo blaženstvo *(papa)*. B. Kašić, ign. 105. Prosimo tvoje blaženstvo. A. Kanižlić, kam. 130. — 4. *na zemli. stańe u kom je tko uživajući koje dobro zemańsko tako zadovoljan kao da bi na nebu uživao dobra nebeska, a po tom i samo dobro zemańsko koje koga tako zadovoljava. isporedi* blažen. *pod* 4: Ako vidiš *(u snu)* djecu malu ali da s njimi igraš, toj prilikuje blaženstvo. Zbor. 137b. Ter u njem *(u svijetu)* stavljaju sve svoje blaženstvo. M. Marulić 103. Veseli tvoj smih, medena i rič taj, lip uzras i hod tih, ljuven je slatki raj, nad kime blaženstva meni ni. M. Držić 5. Kad liče rumeno bez sumńe pozirah, u kom sve ljuveno blaženstvo zamirah. 16. Majko, ma radosti! majko, me blaženstvo! 38. O sriče!.. blaženstva tva su sva — za sve er su zrit lipa — nekripka, laživa. D. Rańina 131b. Blaženstva su ovo prava, ovako se lijepa uživa mlados. I. Gundulić 382. Blaženstvo se meni čini s dobrim srcem uživati ovi lip vis i u njem stati. M. Gazarović 61. Govoreći od blaženstva svitovnoga. P. Posilović, cvijet 21. Ženska dobra glava mir je i sladost od života, čas, blaženstvo, ures, slava. J. Kavańin 15. Vječno i vremenito blaženstvo za samijeh je pravednika odredeno. I. Đorđić, salt. 1. Svakom radi da ugodi, . . . svoj opčini u svom srcu pokoj čini, nek blaženstvo u njem steče svak, tko ga se ne odrece. V. Došen 36. Svaki želi sriča i blažen biti, ali se mlogi varaju koji misle da se ovo blaženstvo zadržaje u bogastvu, u pošteńu, u dostojanstvu i raskošju svitovńemu. B. Leaković, nauk 11. Sve svoje blaženstvo u čanku i bokalu polaže. D. Obradović, sav. 89.

BLÂŽÊŃE, *n.* 1. felicitas, *kao blaženstvo pod* 1 XVI *vijeka, a tada je na kraju bilo* -nje *mjesto* -ńe. Blaženja i radosti, sve dobro od svude dopustit mladosti vašoj bog da bude. D. Držić 118. Ćić togaj nu dike parjajte i blaženja. 172. — 2. mitigatio. — 3. carnium esus. *mršeńe.* — *oba pošlednja značenja samo u Vukovu rječniku. isporedi* blažiti

BLÂZEV, *adj.* Blasii, *što pripada Blažu.* Selo Blaževo i Lovretino. Mon. croat. 271. Ovo pobignutje u planinu Blaževo. F. Lastrić, od' 301.

BLAŽEV DOL, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 72. Pregled 22.

BLÂŽEVA LÚKA, *f. selo u hrvatskom primorju* XV *vijeka.* Da selo s. Mariji u Otočac Blaževu Luku. Mon. croat. 126.

BLAŽEVAC, Blaževca, *m.* 1. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. segn. 1871. 69. *pišu ga i* Blaževci. Pregled 31. — 2. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 88. — 3. *prezime* (Blaževac). *u naše vrijeme. biče po mjestu odakle je čeljade.* Gligorije Blaževac. Rat 252.

BLAŽEVCI, Blaževaca, *m. pl.* 1. *selo u Hrvatskoj, koje pišu i* Blaževac. *vidi* Blaževac *pod* 1. — 2. *selo u Bosni u okrugu banolučkom, koturu tešańskom.* Schem. bos. 1861. 36. Statist. 41.

BLÂŽEVIĆ, *m.* 1. *prezime po ocu Blažu* (Blasius). *od* XV *vijeka.* Mon. croat. 52. 113. 330. A. Kačić, kor. 194. Schem. bos. 1864. XXVI. Schem. zagr. 1875. 209. Vuk, nar. pjes. 2, 660. *na pošlednjem mjestu maglo bi biti i od* Blâž, Bláža; *tada bi akcenat bio* Blâžević. — *nalazi se i u Turaka, ali će biti po kakom mjestu značeći čeljade iz toga mjesta (isporedi dalje pod* 2): Kraj Halila Omer Blaževiću. Nar. pjes. juk. 191. — 2. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom, koturu srebrničkom.* Schem. bosn. 1864. 25. *pogrješka će biti* ‚Blažievič'. Statist. 94.

BLÁŽEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BLÀŽIČEVIĆ, *m. prezime, od imena* Blažič, *koje samo ne dolazi a koje bi moglo biti hyp. od* Blaž. XVI *vijeka.* Mon. croat. 185. 339.

BLÁŽIĆ, *m. prezime po ocu Blaži. u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gora 252. 262. *isporedi* Blažići. Pat. 171. 310.

BLÁŽIĆEV, *adj. što pripada Blažiću. ńeka se loza vinova u Dalmaciji zove* Blazićev. B. Šulek, im. 18.

BLÁŽIĆI, Blážîčâ, *m. pl. selo u hrvatskom primorju, u podžupaniji rijčkoj.* Schem. segn. 1871. 18. Pregled 7. *isporedi* Blažić.

BLAŽIJ, *m.* Blasius. *isporedi* Blaž. XV—XVII *vijeka.* Blaži. Mon. croat. 120. Blažij. 134. M. Alberti XXXII.

BLAŽIJEVIĆ, *m. prezime po ocu kome je ime Blažij.* XVI *vijeka.* Gašpar Blažijević. Mon. croat. 280. — *isporedi* Blažević.

BLÀZIMÎR, *m. ime muško, prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 11.

BLAŽÌNA. *f. kao* blaženstvo *pod* 4, *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Brodijaše . . . lijep dobitnik i pun slave . . . Ponositoj u blažini taj čas stupaj k njoj obrati. I. Gundulić 55.

BLÀZIŃA, *f. vidi* blažńa. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* S blažińami i s trima ubrusi potribitimi za misu. M. Bijanković 83.

BLÁZITI, blážîm, *impf.* beare, beatum praedicare, mitigare, carnes edere. *Akcenat kaki je u inf., taki je u aoristu cijelom osim* 2 *i* 3 *sing., u imperat. cijelom, u part. pract. act.* u, *i još je i dragi slog dug u part. praes.:* blážéći *i u part. pract. act.* 1: blážîv, blážívši; *u svijem je ostalijem oblicima kaki je u praes.: u imperf.:* blážâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.* blážî, *u part. pract. pass.* blážen. — *Od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov), između rječnika u Belinu* (beare 131a), *u Bjelostijenčevu* (beare, beatificare 18a), *u Stulićevu* (beare), *u Vukovu* (mitigare *i* mrsiti) *i u Daničićevu* (beare). — *Od* blag.

I. *prelazno:*

1. beare, *činiti koga blaženim na nebu:* XIII *vijeka:* Съ аньgely ravьny sьtvoru vy, i blažu vy vъ věky. Domentijana 116.

2. beatum praedicare, *nazivati koga blaženim hvaleći:* XIV—XVI *vijeka:* Vъ silь vsěhъ blažu i stavlju Savu. Mon. serb. 91. Od svih *(sinova)* češ vidit' ploda, i od tej plodi pak poroda, od poroda još naroda, i blažiti, ko jih rodi. M. Pelegrinović 185.

3. mitigare, lenire, *umirivati, utišavati; u naše vrijeme:* Covek je stane blažiti: ta nemoj ženo, za boga! Nar. prip. vuk. 173. Car je stane blažiti, i jedva je malo umiri. Nar. prip. vuk.2 209. Vidarica stara, pa junakom teške rane blaži. Osvet. 2, 171. Tko li da vam smrtne blaži jade? 4, 61.

II. *neprelazno:* carnes edere, *mrsno jesti, mrsiti. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se*

govori ‚dọ́le preko Morave'). isporedi blagovati *i* blažan.

BLAŽK- *gledaj* blašk-.

BLÀŽḶIV, *adj.* blasphemus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu; u oba* ‚blazlyiv'.

BLÁŽŃÊŃE, *n.* blanditiae, adulatio. *isporedi* blazniti. *mjesto* -žńe- *pišu i* -zne- *i* -zńe-. *dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (‚blaznenje' blandimentum 11ᵇ. adulatio 37ᵇ. ‚blazgnenje' inescatio 30ᵇ.), *u Stulićevu* (‚blaznenjo' stultitia, ‚blaznjenje' adulatio) *i u Vukovu* (‚blažńeńe' blanditiae). — Ovdi ga mole bratja, ovdi ga nutkaju suze svoje jadne majke, ovdi se natječe svako svjetovno blazńeńe (‚blaznienje') da se na svijet opet on vrati. V. M. Gučetić, pohv. 144 Ponositi, kad su faļeni, ohole se; ńi na što god hoće milolažnim ugađańem i blazneńem (‚blaznenjem') pritežе. P. Knežević, osm. 98. Nije dopušteno nastojati dojti u poznańe od stvari skroviti, kada se služi s besidami, s pismima i s drugima bilizi, ništa neprilični došasnima zgodami. . . . Ako paka ova dilovala bi se od vitrosti taštoga blazneńa (‚blaznenja') brez nijednoga združeńa i pogodbe sotonske, ovi smrtno ne bi sagrišili. B. d. Kosta, zak. 2, 126.

BLÁŽO, *m. hyp.* Blažimir. I od Brda Martinića Blaža. Nar. pjes. vuk. 5, 246. Senatura Radovića Blaža. 260. Blážo *se govori u Crnoj Gori.* J. Pavlović.

BLAŽÒVIKA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. B. Šulek, im. 18.

BLÀŽUJ, *m.* 1. *ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 17. 85. 94. — 2. *selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru župańačkom, kad samoga Župańca.* Schem. herc. 1873. 190. Statist. 77. — 3. *zidine od staroga grada, koji se zvao i Vrhbosna, blizu Sarajeva na putu iz Sarajeva u Travnik.* Zemļop. bos. 32. Glasnik 20, 269. 21. 312. 314. 315. Blàžuj. 22, 49. *jedan pisac naziva tako i rijeku koja teče kraj toga mjesta.* Kad Blažuj dolinu potopi. Glasnik 21, 341.

BLAŽUJEVIĆI, *m. pl. ńeko mjesto u Bosni, koje se spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 125. *isporedi* Blažuj.

BLAŽUĻ, *m. ńeki znatniji izvor u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 17.

BLEBÈTALO, *m. vidi* blebetaš. *samo u Vukovu rječniku. upravo je srednega roda pa se govori o muškom čeļadetu (kao i mnoge ženske riječi).*

BLEBÈTÂŃE, *n.* blateratio. *isporedi* blebetati. *od prošloga vijeka, između rječńika samo u Vukovu.* Vrlo lasno pada u blebetańe. D. Obradović, bas. 180. Blebetańe posla ne opravļa. Vuk, posl. 247.

BLEBÈTÂŠ, blebetáša, *m. koji blebeće koješta,* blatero. *u naše vrijeme, između rječńika samo u Vukovu (gdje se napominje da je Vuk čuo u Risnu).* Vjetrogońe, blebetaše. M. Pavlinović, rad. 170.

BLEBÈTATI, blèbećêm, *impf.* blaterare. *od prošloga vijeka, između rječńika samo u Stulićevu* (effutire) *i Vukovu* (blaterare). *Akcenat kaki je u praes., taki je u imperf.:* blèbetâh, *i u part. praes.:* blèbećûći; *a kaki je u inf., taki je u aor. osim* 2 *i* 3 *sing.:* blebètah, *u imper.:* blebèći, *u part. praet. act.* II: blebètao, blebètala, *i još je treći slog dug u part. praet. act.* I: blebètâv, blebètâvši; *mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* blèbetâ, *i u part. praet. pass.:* blèbetân. — *Od kor.* barb, *mucati, nerazgovijetno govoriti. isporedi* blabositi, brblati. — *a) blebeće čeļade, kad govori koješta. aa) neprelazno:* Gledati ko kud prolazi, landati, u vjetar blebetati. D. Obradović, bas. 224. Muhamed se opet sili, brke frče, glavom klima, sad blebeće, sad zacvili, sad raztеže usta nima. J. Krmpotić, kat. 27. Blebeći ti i sluti ka' što si navikla. S. Ļubiša, prip. 267. — *bb) prelazno, ali je objekat samo* što, koješta: Koji blebeće koješta. Vuk, rječ. 31ᵃ. — *b) blebeće životińa: jagńe:* Od' otolo, jańe moje! ne skakući, ne blebeći. Nar. pjes. vuk. herc. 346. Ovca bleji, jagńe blebeće. V. Vrčević, igre 8.

BLEBÈTĻIV, *adj.* garrulus. *u naše vrijeme u književnika.* Blebetļiva Fama. Nov. srb. 1835. 108.

BLEBÈTUŠA, *f. muško ili žensko čeļade koje blebeće,* blatero, mulier garrula. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Blebetuša kao žaba (kaže se govorļivoj ženi). Nar. posl. vuk. 16. Rasrdi se rače, pa nagrdi žabu: ‚kurvina klepetušo, kurvina blebetušo!' Nar. pjes. srem. 50.

BLEČA, *f. studenac.* puteus. XVI *vijeka u jednoga pisca. Postańa neznana; može biti od arap.* feleğ, *potočić.* Ne daleče od grada stojahu poduboke bleče, gdi vodu cripahu grajani ter p'jahu. M. Marulić 29. *o ńima veli na str.* 68: ‚studence, ki bihu pod gradom, čini čuvati'.

BLEČAN, blečna, *adj. koji bleči,* balans. *u jednoj pjesmi:* Rano javi blečne ovce dvoru. Pjevan. 95.

BLÉČÂŃE, *n.* balatus. *isporedi* blečati. Upregavši dvi muzaće krave, kojiziju teoce kod kuće zatvoriše, da ne ositivši ńiovo blečańe krave uprav otidu. E. Pavić, ogled. 224. Odkud ovo rikańe i blečańe marve u mojih ušiju? 234.

BLÉČATI, bléčim, *impf.* balare, *blejati, blekati. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Voltiğijinu (griješkom* ‚blečiti') *i u Stulićevu (gdje griješkom kod* blekati *stoji praes.* blečim). *Od korijena koji vidi kod* blek. — Bleče ovce. J. Kavańin 378. Ovo nama ovde ovca bleči. Nar. pjes. kras. 1, 129.

BLEČVA, *dva sela u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru srebrničkom:* Blečva pravoslavna, Blečva turska. Statist. 93.

BLEDA, *f.* nugae. *prošloga vijeka u jednoga pisca. Od* blesti. Ki su videć slijepi ostali, . . svi grješnici, ki uporeda vanđeo čuše, k'o da je bleda. J. Kavańin 443.

BLEDEŃE, *n.* balatus, blateratio, *blejańe, blečańe, blebetańe. samo u rječnicima Mikaļinu* (‚glas od ovce, blejańe; ludo govoreńe, blateratio') *i u Bjelostijenčevu. Od* blesti, *koje vidi.*

BLEDITI, *vidi kod* blesti.

BLEDIV, *adj.* nugax. XIV *vijeka. od* blesti. Отъ bezbožnihъ i bledivyhъ prokletyhъ babunъ. Glasnik 42, 181.

BLEDOSLÒVITI, bledòslovîm, *impf.* nugari. XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 556). *isporedi* blesti. Vasakogo dobra i zla boga biti povina bledoslovi. Glasnik 10, 249.

BLÊJ, *m.* balatus, *bleku. samo u Stulićevu rječniku.*

BLÈJAN, *m. ńekaka trava, u basmi:* Ja se umih sa blejana, da svako u me bleno. Ļ. Kovačević.

BLÉJÂŃE, *n.* 1. balatus, *blečańe, blekańe. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* (135ᵇ), *Stulićevu i Vukovu.* Tako i jańac tihi . . . blejańa glas ne dviže. A. Vitaļić, ost. 171. Koje ovo blejańe, koje čujem? koje mukańe od volova? A. d. Bella, razg. 39. — 2. hiatus, *zijańe. samo u Vukovu rječniku.*

BLÈJATI, blȅjīm, *impf.* balare, blaterare, hiare. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (balare), *u Belinu* (balare 135b, blaterare 191b), *u Voltiđijinu* (blöcken), *u Stulićevu* (balare, effutire) *i u Vukovu* (balare, hiare). — *Od kor.* bhar, *zujati, vikati.* — 1. balare, *blećati, blekati. bleji ovca i jagnje:* Ovčica jala bi blejati. M. Vetranić 2, 95. Kakono ti jaňećce, koje strigu, a ono ni bleji ni usta svojije otvora. M. Divković, nauk. 13. Ne može *(bravče)* blejati, ječati ni cičati. M. Divković, bes. 288. On *(jaňac)* nesričan bleji s puta. A. Vitaljić, ost. 261. Kad ovca bleji, izgubi zalogaj. Poslov. dan. 42. Ovce bleje, pogleduju na me. Nar. pjes. vuk. 4, 38. Dobra ovca mnogo ne bleji, ali mnogo vune daje. Nar. posl. vuk. 59. Ona se prometnu ovca, i poče kroz kuću blejati. Nar. prip. vuk. 146. Bleje stada. D. Daničić, sud. 5, 16. — *čeljade bleji samo kad se jednači s ovcom:* No pjevaj ti, neg' blej', koze ine gdje pasu. I. Gundulić 139. On *(bijesan mladić)* zavija, rika, ječi, . . laje, bleji, vrči. D. Palmotić, christ. 368. — *u jednoga pisca* XVI *vijeku* 3 *sing. praes.* bleje. *može biti griješkom:* Jagańac smiļeno ne bleje ni muči. M. Vetranić 1, 151. — 2. blaterare, *blebetati.* Ištom blejiš. Bella 191b. Šta si ti more sinoć blejao pred prostim ļudima? Magaz. 1851. 41. — 3. hiare. *zijati, kad se tko zagleda u što ne znajući što je ili ne misleći. isporedi* blenuti. Bleji kao june (Zagledao se kao tele u šarena vrata). Nar. posl. vuk. 16.

BLEJÚKATI, blȅjūkām *i* blȅjūčēm, *impf. dem.* blejati. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

1. BLÈK, *m.* 1. balatus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (135b), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu. Od kor.* bhark, *zujati, vikati.* Makar blek ne ostao, t. j. da bi ni jedna ovca ne ostala. Vuk, rječ. 31a. *vidi i dalje.* — 2. *značenje se prenosi na ovna na kom je zvono (isporedi* zvonar); *u jednoj pjesmi:* Ubiću mu vola ispod kola, zaklaću mu bleka ispod zveka. V. Bogišić, zbor. 597.

2. BLÈK, *m.* frustum, lacinia, pustula. *od ńem.* fleck. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (kus, falat, frustum, frustulum; krpa, odera, comissura, junctura; pustula, ulcus. 2, 19a. bleki, variolae 1, 1213a) *i u Voltiđijinu* (fleck).

1. BLÈKA, *f.* 1. balatus, *blēk. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. postańa kojega je* blēk. Stoji bleka ovac' za jańcima. Nar. pjes. vuk. 4, 187. Stoji bleka ovce i jagňadi. 4, 401. Navrvješe okolo ńega bog zna koliko jagňića od svake vrste i skačući uza ń stane ih bleka. Nar. prip. vuk. 127. Kakva je to bleka ovaca u ušima mojim? D. Daničić, Isam. 15, 14. — 2. stultus, *lud, koji bleji gledajući što a ne znajući što je, i po tom lud. postańa istoga kojega je i pod* 1. *isporedi* blejati, *zijati, i* bléka. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiňe da se govori u Boci).* Niti je Bajo splaka ni bleka. S. Ļubiša, prič. 59.

2. BLÉKA, *f.* stultus, *ludak. isporedi pod* blēk, *s kojim je jednoga postańa. samo u Vukovu rječniku. gdje se napomiňe da se govori u Boci. isporedi* blēka, bleko, blekov.

BLÉKÂŇE, *n.* balatus. *isporedi* blekati. *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu* (20a). Razlici glasi i blekanja živine. Starine 1, 218. Meju blekanjem od ovaca. B. Kašić, is. 84.

BLÈKAST, *adj.* stultus, *lud, nedotupavan. u naše vrijeme, u Hrvatskoj i Dalmaciji.* N. Brantner. M. Pavlinović. *isporedi* blēka *(lud), od čega je i postalo.*

BLÈKÂŠ, blekáša, *m. vidi* bléka. *u naše vrijeme, u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BLÉKATI, blēkâm *i* blēčēm, *impf.* balare, *blejati. od* XVII *vijeka (isporedi* blekańe), *između rječnika u Mikaljinu* (20a *samo u inf.*), *u Belinu* (blekati, blekam 135b) *i u Stulićevu* (blekati, blekam). *Postańa kojega je* blečati. — Bleču, riču i kakoću. J. Kavańin 109.

BLÉKNUTI, blēknēm, *pf.* balare. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Od* blekati. Blekne kao ovan. Nar. prip. bos. 1, 41. Pa kad bleknu tridest podojnica. Nar. pjes. u M. Đ. Milićevića, živ. 1, 22.

2. BLĒKNUTI, blēknēm, *pf.* corruere, *pasti sobom lupivši. na Krku, samo o čeljadetu:* Bleknul je. I. Milcetić. *Postańa kojega je i* blēknuti.

BLÉKO, *m. vidi* bléka, blekaš. M. Pavlinović.

BLÈKÔV, blekòva, *m. vidi* bleko. Blekov put pod noge, pa bježʼ doma. M. Pavlinović, rad. 77.

BLEKŪTATI, blēkūčēm, *impf. dem.* blekati, *u naše vrijeme.* Oko ńe se jańe vije, te skakuće i blekuće. Nar. pjes. vuk. here. 316.

BLEM, *m. vidi* bun, bunika. *isporedi* blen, balam, balan. *samo u Stulićevu rječniku i u dva pisca našega vremena, od kojih će prvi biti uzeo od Stulića a drugi izrijekom kaže da je uzeo od obojice.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 18. *riječ vrlo slabo potvrđena, a mogla bi biti postańa istoga kojega je* bun *i* bunika.

BLEN, *m. vidi* bun, bunika. *isporedi* blem. *samo u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot. flora 639. *riječ slabo potvrđena kao i* blem.

BLÉNA, *f. vidi* bléka. Da ste blene. M. Pavlinović, spis. 233. *isporedi* blēnuti, *su čim jednoga postańa.*

BLĒNAST, *adj. vidi* blekast. M. Pavlinović. *Postańem od* blena.

BLĒNĐIJA, *f. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović, reč. 93

BLĒNĐĪJSKÎ, *adj. što pripada Blendiji.* Opština blendijska. K. Jovanović, reč. 93.

BLÉNKOVAČA, *f. potok u Drobńacima.* V. Ļešević.

BLĒNTAV, *adj* stupidus, *lud, ‚koji ne zna ni dvije u nakrst'.* M. Ružičić. *Postańem od* blena.

1. BLÉNUTI, blēnēm, *pf. vidi* bleknuti. *Samo u Stulićevu rječniku. Od* blejati.

2 BLĒNUTI, blēnēm, *impf.* stupere, stupefieri, stupefacere, deficere. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Voltiđijinu* (betäuben). *Od korijena od kojega je* blejati. *značeńem stoji* blejati *i* blenuti *jedno uz drugo kao* zvečati *i* zvekan. *isporedi* zàblenuti se. — 1. *neprelazno: a) blene čeljade, kad gleda bez svijesti od čuda ili od straha ili samo ne misleći ništa ili o onomu u što gleda, a po tom može biti da gu i ne vidi,* stupere. Kako kada dragi kamen čovik bude trudno steka', . . ter mu bude pak ukraden, i najti ga već ne čeka, da ni čovik, svak bi reka', stane blenuć vas pripaden. Đ. Baraković, vil. 170. Stah, blenuh (‚blenuh') kako slip. 27. Slobodno pogledaj, ter sa mnom besidi, ni bleni ni mlidi, ni veni tako zdrav, ni čezni ni sidi. 29. Gospodin me jisti nudi, a gospoja za tim veće posmihnuv se glavom kreće, gdi ja blenem ter se čudi. 177. Nikud sela ni bijela stana, pa da bleneš tri bijela dana. Osvet. 2, 15. Beg kao da spusti pogled svoj i na to mesto. Svak bi pomislio: žali što se učini šteta. Ne! on to ne vidi; on o tom ne misli; on upravo i ne gleda — on je Turčin, i još beg — on samo

blene! M. Đ. Milićević, več. 88. Blene po saboru kao čovek bez svésti. M. Đ. Milićević, jur. 10. Gledajući te nesreće nije ni s kim htela reči progovoriti; samo je blenula sad u ovo, sad u ono. M. Đ. Milićević, let. več. 252. — *b) blene pamet, kao slabi, izdaje, nestaje je,* deficere. Đa život ne vene, đa lišce ne blidi, đa pamet ne blene, đa brada ne sidi. Đ. Baraković, vil. 273. — 2. *prelazno,* stupefacere: Ona moja prijateljica, ka bezredno mene ljubi, sad mi je šara zmija zlica, ka me ugriza oštrijem zubi, zvijezdom blene, tekom tira, i hoće me da proždira. J. Kavanjin 406.

BLÈSAN, *m.* stupidus. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* blesast. *Korijen* bhars, *od* bhar, *od kojega je* blejati *i* blĕnuti. *isporedi* zablehnuti se, zablešiti se, blezga.

BLÈSAST, *adj.* stupidus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. postaña kojega je i* blesan. *a) o čeljadetu:* Izgledaše blesast, kao da je van sebe. M. Đ. Milićević, več. 107. — *b) o riječi:* Ako sam zapisao koju svoju grku ili koju tuđu blesastu. M Pavlinović, razg. 113. — *c) adv.* blesasto: Starac blesasto pogleda po ljudma. M. Đ. Milićević, let. več. 251.

BLESÍKÂŃE, *n.* fulguratio. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. isporedi* blesikati.

BLESÍKATI, blèsîkâm, *impf.* fulgurare. *i sa* se: blesikati se. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu (bez* se) *i u Jambrčšićevu (sa* se 326). *u Stulićevu rječniku ima* ‚blezikati, blezičem *i* blezikam', *a to će biti zlo prepisano iz pomenutijeh rječnika.* — e *je od staroga* ê, *te bi u južnom govoru bilo* bļesikati. *isporedi* blijeskati.

BLESÍKAVAC, blesíkâvca, *m.* fulgurator. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* blesikati.

BLESÍKAVICA, *f.* fulgur, *muña. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (19a).

1. BLÈSKA, *f. blesasto čeljade muško ili žensko. samo u Vukovu rječniku (gdje stoji da je* blesan *i da se govori u Boci). isporedi* blezga, *s kojim može biti istoga postaña promijenivši* zg *na* sk.

2. BLESKA, *f.* cicatrix. *samo u Stulićevu rječniku, u koji je uzeto iz brevijara, ali će biti zlo prepisana* ‚blizna' *(vidi kod* blizni), *pa je Stulić od toga načinio jošte i* bleskast *i* bleskav, cicatricosus.

BLESKAST, *vidi kod* bleska *pod* 2.

1. BLÉSKATI, blêskâm, *vidi* blijeskati.

2. BLÈSKATI, blèskâm, *impf.* balbutire, *tepati. samo u jednoga pisca prošloga vijeka. je li akcenat stavļen koji treba, ne zna se. isporedi* blezgati, *s kojim može biti jednoga postaña promijenivši* zg *na* sk. Matere podigavši dičicu kazivaše prstom govoreći: eno Ignatije! a bebe bleskajući iste riči izustivaše. A. Kanižlić, kam. 261.

1. BLÈSKAV, *adj.* fulgidus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 588b). *u južnom bi govoru glasilo* bļeskav. *isporedi* blijeskati.

2. BLESKAV, *vidi kod* bleska *pod* 2.

BLESKVA, *f.* tragopogon pratensis L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori na Hvaru.* B. Šulek, im. 18.

BLESNUTI, *vidi kod* blestiti.

BLESNIVATI, *vidi kod* blestiti.

BLESTATI SE, fulgere. *samo u Stulićevu rječniku. biće samovoļno promijeñeno* blistati se.

BLESTI, bledem, *impf.* blaterare, blasphemare, balare, *ludo govoriti, blebetati, huliti, blejati. Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (‚činiti glas od ovce, balare; ludo govoriti, blaterare') *i u Bjelostijenčevu* (balare, balbutire, blaterare, insulse loqui). — e *je od staroga* ę. *Korijen* bhardh, *vrtjeti, mésti, mésti se. isporedi* blud. — *a)* blasphemare, *huliti:* Mnoga ina bledući govorahu na ń. N. Rañina 103b. luc. 22, 65. *u istom obliku griješkom sa* e *mjesto* u, *kao da bi bio inf.* bledíti: Bledešte ukoriznami. Ļetop. šaf. 57. — *b)* blaterare, *blebetati:* Poću čut što blede oslova nemanština jedna. M. Držić 307. Pustiti djavla da blede ča mu drago. P. Radovčić, nač. 134. *u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom sa* t *mjesto* d: Okol spreme tancaj, skači, a nek Mikol sprda i blete. J. Kavanjin 174. — *c)* balare, *blejati, blekati. samo u Mikaļinu i Bjelostijenčevu rječniku.*

BLESTITI, blestim, *impf.* balare, *blejati. samo u Stulićevu rječniku, gdje stoji da je uzeto iz Mikaļina; ali u Mikaļinu stoji* blesti, *te je Stulić zlo prepisao, u od svoga zla prijepisa još načinio i* blesnuti *i* blesnivati.

BLEVAK, blevka, *m.* holosteum umbellatum L. K. Crnogorac, bot. 96.

BLÉZGA, *f.* insulsus, fatuus, stultulus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (gdje su i značeña koja su stavļena). Govori se i u Hercegovini i u Crnoj Gori o mlitavu čeljadetu.* N. Dučić. *Postaña tamna:* e *će biti od staroga* ę, *a korijen može biti* bharg, *udariti, lupati, zujati, vikati. isporedi rus.* brjazgatь *(udariti, zvečati), i st. slov.* brĕzdati *(sonare); ali su oba glasa* zg *još tamna, kao i u mnogim drugim riječima. isporedi* blezgati *i* blĕska *i* blĕskati *i* bļuzgati.

BLÉZGATI, blêzgâm, *impf.* blaterare, *blebetati, govoriti koješta. u naše vrijeme, u hrvatskom primorju. postaće vidi kod* blezga. *isporedi* baļezgati, baļuzgati.

BLEZIKATI, *vidi kod* blesíkati.

BLÍČITI, bličîm, *impf.* similem esse, *biti nalik na koga, biti s kim jedne ‚bilići'. u naše vrijeme, u Dalmaciji. od* bilić, *izgubivši prvo* i. Komu bliči ovo dite? M. Pavlinović.

BLÍDA, *f.* falsum, *kao prijevara, laž. u naše vrijeme u Dalmaciji:* Daju u svit te blide. J. Grupković. *može biti da je* -i- *samo u zapadnom govoru, mjesto južnoga* -ije- *od staroga* ê, *koje bi stojalo mjesto* e, *st. slov* ę, *kao u* prisvijedjeti, *i kao što stoji* je, *st. slov.* ê, *mjesto* ę *u* mjesec (mêsęcь). *postaćem od* blesti (blęsti), *koje vidi. isporedi* blíditi *i* bleda.

BLIDITI, blídim, *impf.* conturbare, smétati. xvi *i* xvii *vijeka u dva pisca. postaće vidi kod* blida. Sjena kip slijedi, a hudi nenavis, prid znanim ki blidi nerazumnu svaku svis. D. Rañina 38b. Da stra rasčiniti može ženidbu, hoće se stra veliki, koji blídit i poplašiti može i jakoga čovika. A. d. Kosta, zak. 1, 158.

BLIDOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Nikola Blidović, Jovan Blidović. Šem. prav. 1878. 17.

BLÍHA, *f.* alapa, *pļuska. samo u Bjelostijenčevu rječniku s dodatkom da je riječ ‚dalmatinska'* (18a, 361a). *akcenat se ne zna za cijelo. isporedi* blíhati *i* blíhnuti.

BLÍHÂŃE, *n.* alvi profusio. *isporedi* blíhati. *samo u Vukovu rječniku, i to sa* j *mjesto* h: blijaće.

BLÍHATI, blíhâm, *impf. a)* inundare, redundare. *samo u Stulićevu rječniku.* — *b)* vomere, *bļuvati. u Jambrešićevu rječniku* (104Sa). — *c)* fluit alvus pecori. *samo u Vukovu rječniku, i to sa* j *mjesto* h: blijati. — *isporedi* blíhnuti.

BLÍHNA, *f.* alluvies. *samo u Stulićevu rječniku, gdje stoji da je uzeto iz brevijara glagolskoga. isporedi* blíhnuti.

BLIHNÍVATI, blȉhnujêm *i* blȉhnîvâm, *impf. a)* perfundere, *polijevati. samo u Bjelostijenčevu rječniku (gdje je samo praes.* blihnujem). — *b)* manare, *teći, curiti (po malo). samo u Stulićevu rječniku (gdje je inf.* blihnivati *i praes.* blihnivam). — *c)* alapis caedere, *pljuskati, davati zaušnice. samo u Bjelostijenčevu rječniku.* — *isporedi* blihnuti.

BLÍHNUTI, blȉhnêm, *pf. a)* perfundere, *poliți, u Bjelostijenčevu rječniku.* aspergere, *poprskati, u Voltiđijinu rječniku* (anspritzen). — *b)* manare. *u Stulićevu rječniku.* — *c)* alapam ducere, *pljusnuti, dati zaušnicu. u Bjelostijenčevu rječniku.* — *isporedi* bliha. — *Postaňa tamna:* i *će biti od staroga* y, *a korijen može biti* bhrus, *vrtjeti, mahati, izmetati. isporedi* bljuvati, *od istoga korijena ne rašírena glasom* s.

BLIJA, *f. rijeka u Bosni.* Zemljop. bos. 49. *može biti da* j *stoji mjesto* h. *isporedi* blihnuti.

BLÍJÂŇE, *n. vidi kod* blihaće.

BLÍJATI, blȉjâm, *vidi kod* blihati.

1. BLÎJED, blijêda, *adj.* pallidus. -ije- *je po južnom govoru od staroga ě, mjesto čega je u istočnom govoru e, u zapadnom* i. — *Akcenat kaki je u stavljenom gen. sing. masc.* (blijêda, *ist.* blêda, *zap.* blîda), *taki je u svijem oblicima nominalnijem i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obliku. između nominalnijeh oblika još je i zadñi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* blijêdē, blijêdôm. *u složenijem oblicima svijem mijeňa se:* blîjedî *(ist.* blêdî, *zap.* blîdî). — *Kompar.:* blȉdī *(ist.* blêdi, *zap.* blîdî). — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi pod a. primjer iz Daničićeva rječn.) i u svijem rječnicima.* — *Od kor.* bhardh, *sjati* — *a) o čeljadetu, licu mu, obrazu, usni, tijelu:* Tvoj lijepi obraz bješe blijed i popljuvan. Zbor. 108ᵇ. Stvori obraz tvoj jaki no pepel blîd. Š. Menčetić 251. Kada ga ugleda bljedega pepela. N. Naljeković 1, 123. Ni mogao skrit niz blido lice plač. M. Držić 4. Ljuven trud satvoril ni te tako bleda, neg te je napunil' zavidos zla ijeda. D. Ranjina 38. Licem blijedijem i pogrdenijem. A. Gučetić, roz. jez. 208. Tjelesa, koja su sada blijeda, žuta i gruba, biti će po sudñemu dni sedam puta ljepša. M. Divković, bes. 401. Suzam peru blijeda lica. J. Palmotić, dubr. 25. Ljubav nije satvorila zavidnika tako blida. J. Kavanjin 57. Nemilo truje *(zavidnik)* svuda usnom blijedom. 57. Oni ne postaju mršaviji i blîdi. E. Pavić, ogled. 399. Ne lice kako je blijedo! Besjede kr. 11. Vazda blido nose lice. V. Došen 88. Nevjestice, bleda ti si! Nar. pjes. vuk. 1, 490. — *o čeljadetu, o kom se kaže da je blijedo, kad se hoće da kaže i gdje je na tijelu svom blijedo, može se kazati u instr. ili u lok. s prijedl.* na *ili* u: *u instr.:* Blêda licemь. Daničić 3, 556. — *u lok. s prijedl.* na: Petru srce bi ledeno i na licu blijed prihodi. A. Vitaljić, ostan. 138. — *u loc. s prijedl.* u: Vidim hodit djevojčicu, jaoh, od truda veće palu, plačnu u zgledu, blidu u licu. I. Gundulić 40. U licu jure blîd. B. Krnarutić 9. Blîda u obrazu. P. Posilović, nasl. 78. U srcu žalosne i u obrazu blîde. J. Banovac, prip. 138. Blijed je u licu. Besjede kr. 234. Blijed u licu, obliven smrtnijem znojem. B. Cuceri 199. Milica je sjetna nevesela, u obrazu bljeda i potmula. Nar. pjes. vuk. 2, 256. — *b) o smrti i o sjeni, kad se sjen kaže mjesto mrtvaca: aa) o smrti:* Na očiju s smrti blijedom zvaše tvoje ime slavno. Đ. Palmotić, christ. 35. Strah se vidi blîde smrti. I. Zanotti, en. 2, 26. Blijede od smrti obilježe živijem ognjem srce užeže. I. Kanavelić, iv. 245. Smrt blida kada pride. A. Vitaljić, ist. 520. Crni raspi smrti blîde. J. Kavanjin 27. — *bb) o sjeni:* Ter izidu blijede sjeni gasit' sunčju svjetlos gori. I. Gundulić 66. Ponijeti vlas ima moju lijepu k sjenam blîdim. 105. — *c) o cvijetu, o mjesecu i mjesečini, o zvijezdama, o ognju, licu vinskom:* Ljubko svaka sad prinesi blîdi cvitak i rumeni. I. Gundulić 72. Jur zvijezde blijede ostaju, bijelom rukom jasna zora od koraja vrata otvora. 27. Sred svijetla srebra svoga smrknut mjesec blijed hodaše. J. Palmotić, dubr. 300. Ogañ . . . blijed je, mrkao, bez svjetline. J. Kavanjin 397. A tu okna nema, da zaviri mjesečina blijeda. Osvet. 1, 37. Onda vino lice svoje tako dobija da je tim blede što je žestočije i naglije prevrelo. P. Bolić 2, 38. — *d) o konju, ali samo u svetom pismu na jednom mjestu:* Gle, konj blijed, i onome što sjedaše na ñemu bješe ime smrt. Vuk, otkr. 6, 8. — *e) o blatu, koje se s porugom kaže a misli se srebro, u jednoga pisca prošloga vijeka:* O robovi blidog' blata! V. Došen 55. — *f) o stanju i radñi, kad je bez potrebne boje ili kad navlači bljedilo na onoga ko je u takom stanju: o mladosti i starosti:* Blijedu svu mlados s uzdahom trajahu. D. Držić 405. Grijeh traje i blijedoj u starosti. J. Kavanjin 5. — *o ljepoti:* Mnokrat po puti vidjet je lijepos taj jak čafran prižuti, i blijeda kako vaj. M. Vetranić 2, 51. — *o strahu (prepadu), gladu, lakomosti:* Slaba moć, blid pripad, uboštvo, žalost. D. Baraković, vil. 35. Blîdi me strah tad popade. I. Zanotti, en. 2, 5. Smrtna otrovna kuga i š ñome raskazani glad i blijedi. I. Gundulić 180. Prismagnuta tuj lakomos blijeda i mlednа nahodi se. N. Marči 66. — *o ‚opisu':* To je blijedi opis ñegova neumorna truda. S. Ljubiša, prip. 253.

2. BLÎJED, *m.* pallor, *bljedilo. samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ka bez straha i bez blida s drugom plijeni morska drva. J. Kavanjin 273.

BLIJÈDAN, blijêdna, *adj. vidi* blijed, *adj. Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Akcenat se ne zna za cijelo; ako je onaki kaki je stavljen, mijeňa se u složenijem oblicima:* blîjednî. — Za blijedno tve lice. M. Vetranić 1, 119. Stati će svejer blidna u velikom strahu. B. Kašić, per. 93. Blednimi licmi i plačnima očima jedan drugomu žalostan glas povidaše. F. Glavinić, cvit 111. U malo doba dovede se na taku blidnu mlednost, da inom pogledu kazaše se ko bili lir. A. d. Bella, razgov. 113.

BLIJÈDJETI, blijêdîm, *impf.* pallescere, pallere. *po južnom je govoru i* ije *i* je *od staroga ě, te u istočnom govoru glasi* blêdeti, *u zapadnom* blîditi. *isporedi* blijed. — *Akcenat se ne mijeňa. Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo sa* se: blîditi se), *u Belinu* (blijediti 381ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (bledeti, *s praes.* bledem *od* bledejem), *u Voltiđijinu* (blîditi, blijediti), *u Stulićevu* (blijediti), *u Vukovu* (blijedjeti, blijeđeti, blijediti). — *staro* 1 *sing. praes.* blijeđu *dolazi* xvi *vijeka (vidi u primjera D. Raňine); osim običnoga imperf.* blijeđah, *dolazi istoga vijeka i* blijedijeh *(vidi dalje u primjerima M. Vetranića i F. Lukarevića).*

1. *neprelazno,* pallescere, *bivati blijed: a) blijedi čeljade ili koji dio tijela mu:* Ča blîdiš? M. Marulić 26. Čini u mukah ljuvenih da blîdim. Š. Menčetić 180. Blîdi *(obraz moj)* kako cvit na mrazu. 118. Vas blîdim i venem . . od tuge. M. Vetranić 1, 261. Venem i blîdim trudeći. 2, 10. Sama blijeđaše jaki no žuti ruj. 2. 156. Venus . . blijediše i veniješe pričudno. 2, 152. Kad prisiše koža, kada lica blîde, kada slabost množa. P. Hektorović 67. Ličce ńe smrtno blîdi. M. Držić

112. Venc, čezne, gasne, blidi, sahne, gine, kopni, taje. A. Čubranović 153. Goreć *(ja)* kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, blidu, venu, kopńu i ginu u vike. Đ. Rańina 105. Lici mu blidili u jadu čemernu. P. Zoranić 46. Od straha vas blidim. F. Lukarović 253. Nijema osta u sebi, svih strana blidiše. 313. Krije se ona, ja joj pišem, kako za ńom gasnem, blidim, venem. I. Gundulić 222. Od žeļe blidite. Đ. Baraković, vil. 30. Od nikoga srama blidi. 171. Da mi s toga lišce blidi. 218. Lice blijedi, usne crne, nadima se nos, upadaju oči. M. Orbin 73. Cesarska blide usta. I. Ivanišović 105. U žalosti sahnu i blijede. Đ. Palmotić, christ. 9. Od sumńe i od straha svi žestoko kopne i blide. 45. Prid kijem mnozi strašno blido, kad izvrati pogled zlobni. J. Palmotić, dubr. 78. Žeļeći ńe ljepotu vene za ńom, sahne i blidi 212. U pohlepah blidi. 336. Paša u gnjevu smrtno blidi. 362. Jako sam zaļubļen; odkud ginem, blidim. P. Vitezović, odij. 65. Blijedit će obraz tvoj rumeni. J. Kavańin 43. Blidi i mladić, vene, sane. A. Kanižlić, uzr. 228. Koža se ježi, obraz blidi. Đ. Rapić 105. Vaļa strašiti se od ovoga i blditi. P. Knežević, pism. 96. Kraļ blijedi trne i smeta se. Besjede kr. 51. Kada ļudi od umora blide. J. S. Reļković, kuć. 6. Od mjeseca blijedi i vene. Poslov. dan. 88. Boļe se jedan put zacrļeniti nego sto puta blijedeti. (Boļe je jedan put pregnuti te kazati ono što čoeku mije po voļi, nego da ga ono muči.) Nar. posl. vuk. 26. — *mjesto na tijelu gdje čeļade blijedi, može biti izrečeno u instr. ili u lok. s prijedl.* na *ili* u: *u instr.:* Kako da ne venem i ličcem ne blidim? Š. Menčetić 297. — *u lok. s prijedl.* na: Na plačnom blidim licu. A. Vitaļić, ist. 22. Sa šta čeļad na obrazu blidi. J. S. Reļković, kuć. 207. — *u lok. s prijedl.* u: U licu brigom blidi. J. Palmotić, dubr. 302. Poče u obrazu bliditi. J. Banovac, pred. 106. — *b) mjesto onijeh koji su u paklu može se reći da pakao blijedi:* Pred kijem pakao trepti i blijedi. I. Kanavelić, iv. 283. — *c) blijedi biļe: trava, dub, list, erijet:* Blidi travica tolik broj videći od plačnijeh djevica. M. Vetranić 1, 131. Taj jedan cvijet, koji ti ne zene, er sunce ne vidi, na pospjeh neg vene i sahne i blidi. N. Naļeškovć 2, 106. Ti on temeļiti, Dubrovniče, si dub, koji . . sušom čriz lito ni vene ni blidi. H. Lucić 261. Vidi, zelen lis gdi blidi na hrastu, na boru. F. Lukarević 9. Neg sam jak smeten list na stablu ki blidi. Đ. Baraković, vil 276. Vid kraļicu cvijetja ružu, k'o . . . pri večeru blijedi. J. Kavańin 43. Trava blijedi. J. Rajić, pouč. 1, 5[b]. — *d) blijedi zlato, sunce, lice zvijezdi, svjetlost, mramor:* Za što zlato blidi, tere nima mira. P. Hektorović 31. Noći slavna *(božićna)*, pri tvojoj svitlini činil bih da blidi sunce, ko dan čini, neka ti zavidi. H. Lucić 279. Ova, prid kom blidi sunca svitlos, ne će vike da izliječi moje vride. D. Rańina 115. Prid licem od danice svim zvizdami blidi lice. V. Došen 133. Gdi se miri i sad vide, gdi mramori toki blide. M. Gazarović, ļub. 65. — *e) blijedi ļepota:* Ondi *(u raju)* mladost se ne stara, lipota ne blijedi. I. Grličić 268. Ļepotu onu duši udijelite ka ne blijedi i ne gine. A. Boškovićeva 52.

2. *sa* se: pallere, *prosipati od sebe blijedost, sjati se od blijedosti, onako kako se može od ńe sjati. između rječnika samo u Mikaļinu.* Još pepelom porušena sva se okolo poļa blide. Đ. Palmotić, christ. 134. Blidahu se usta od posta. J. Filipović 1, 491.

BLIJÈDNITI, blijèdnîm, *impf. vidi* blijedjeti. *samo u Stulićevu rječniku. ako bi se govorilo, glasilo bi* blijedńeti, blijednim.

BLIJÈDNÔST, blijèdnosti, *f.* pallor, *blijedost.* XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (536[b] bliednos). Kada oni koji u crkvah nastoje, mnogovrstnom blidnostju tamne. I. Zanotti, 1 ned. priš. 18. Od pokore ukazuju blidnost u obrazu. S. Margitić, fala 240. Usne lipe, kako vaše rumenilo u blidnost so prominilo! P. Knežević, muka 52.

BLIJÈDŃA, *f. blijedeńe. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ti si sa svim tvojim postom i bledńom rda. Đ. Obradović, sav. 11.

BLIJÈDÔST, blijèdosti, *f.* pallor, *bļedilo, bļedoća. od* XIV *vijeka u dva pisca i u rječnicima Mikaļinu, Bjelostijenčcvu, Jambrešićevu, Voltiģijinu, Stulićevu i Daničićevu.* Blêdostь sьmrьtnaa. Domentijan[b] 137. Biži s moga obraza sramežļiva blidost moja. M. Gazarović, ļub. 49.

BLIJÈDÊŃE, *n.* pallor. *isporedi* blijedjeti. *u jednoga pisca* XVI *vijeka (a tada je još glasilo* blijedjenje) *i u Stulićevu rječniku.* Vaj da li . . tamno blijedjenje za tugu ļuvenu ne more svrnuti na milos nres tvoj? Menčetić-Držić 494.

BLÎJESAK, blîjeska, *m.* splendor, fulgur. — ije *je u južnom govoru od staroga ě, mjesto čega je u istočnom* e, *u zapadnom* i. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiģijinu* (13), *u sva tri kajkavski* ‚blesk', fulgur. *Postaña tamna: najviše se misli da je od kor.* bharg (bhrag), *sjati, prem da glasovi* sk *mjesto* g *još nijesu protumačeni, kao i u mnogim drugim riječima.* — 1. fulgur, *muña.* Od prestola ishajahn bliski i gromi. Anton Dalm., apoc. 4, 5. — 2. splendor, *samo u zagonecі i u ńekih sadašńih književnika:* U blijesku pa blijesku ogań gori, a u ogań čovjek stoji *(odgonetļaj: ogledalo).* Nar. zag. nov. 150. Svijetle puške ogńu blijesak daju. Osvet. 4, 51. — 3. rubicilla, pyrrhula, *ńem.* gimpel, *ptica koja se zove i* dlaska. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚blesk' 1, 1064. 2, 19).

BLIJÈSKA, *f.* scintillatio oculorum, *svjetlica ispred očiju n. p. od udarca, bliješńak, svijetńak. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Risnu). Postaña kojega je* blijesak.

BLIJÈSKÂŃE, *n. a)* fulguratio. *u Jambrešićevu rječniku* (‚bleskanje' 1, 326[a]). — *b)* ‚Bleskanje očih, iskre ke se vide pred očima'. *u Bjelostijenčevu rječniku* (additam.). *vidi* blijeska.

BLIJÈSKATI, blîjeskâm, *impf.* fulgurare, *sijevati. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (1, 589[a]), *Jambrešićevu* (326[a]) *i Stulićevu: u sva tri* ‚bleskati', *u prva dva samo sa* se (‚bleskam se', fulguro), *u trećem bez* se (fulgere). — *Postaňe vidi kod* blijesak. *isporedi* bliskati. — *Osim rječnika samo u jednoj pjesmi prošloga vijeka:* Mači bl'jesk(aj)u, junaci se s'jeku. Nar. pjes. bog. 208.

BLÎJEŠŃAK, *m. vidi* blijeska. *isporedi* bliještati. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Polećeše mu bliješńaci. Vuk, rječ. 31[b].

BLÎJEŠT, *m.* hallucinatio. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLIJÈŠTÂŃE, *n.* halucinatio *i* de oculis, qui nimia luce perstringuntur. *samo u Stulićevu rječniku, gdje i značeńe koje je starļeno. isporedi* bliještati.

BLIJÈŠTATI, blijèštîm, *impf.* fulgere, oculorum aciem praestrictam habere. *Od* XVI *vijeka (vidi primjer iz Zbor.), između rječnika u Stulićevu* (rutilare, lucere, coruscare, *iz brevijara) i u Vukovu*

(gdje je inf. bliještiti, praestringuntur oculi splendore). *isporedi* bliještiti. — *Po ńekim krajevima* št *glasi i* šč, *kao i u drugim rijećima.* — *Od korijena od kojega je* blijesak. — 1. *neprelazno: a) bljèšti mjesec, zvijezda, i drugo što svijetlo:* Mjesec .. sad veličat obao bliješti. J. Kavańin 214. Zvijezda ... jedna sama od tolicijeh, ke na tvrđad zvjezdenoga neba bliješće. 467. Pomno pazim sunca paru ... sva je jasna i u svjetlini zamiritoj blišti 472. Kuzima su ponizani miri, ki grad od svud grle, ... kuzi i pera uzorita s prijeda rijom stijenom blište. 484. *pogrješka* 3 *pl.* blišću: Plešću im ruke, blišću im kose. J. Kavańin 499. — *b) bljèšti čeḷade ili životińa očima, kad očima jako otvorenim gleda ne trepćući tako da se oči svijetle,* praestrictis oculis intueri: Kada *(čovjek na smrti)* bude očima uzmetati i zavraćati bliješteći ńima. Zbor. 174ᵇ. Orao narav tuj ima, k visinam kad leti, da nigdar očima ni bljèšti ni trepti, s velikom krjeposti put sunca leteći, višńe se svjetlosti nasitit želeći, ter mnokrat po vas dan s večera do mraka vija se kako pjan vrhu svijeh oblaka. M. Vetranić 2, 64. — *c) oči bljèšte, kad ih jaka svjetlost zasjeni, kad od jake svjetlosti ne mogu da gledaju nego ostajući otvorene samo se svijetle, ili kad se u starosti gubi vid te se gleda očima jako otvorenim ne trepćući tako da se oči svijetle,* praestringi: Svjetlos taj sada doli nas zaslijepi gorčije od jada, i oči nam bliješte, vid smo izgubili. M. Vetranić 2, 203. Kad starost dojde, .. kad budu bliśćati oči, zlo gledajuć, a uši šušńati, to gore slišajuć. P. Hektorović 67. Sunčanoj pri svjetlosti slabe se oči gube i bliješte. Đ. Palmotić, christ. 72. Gdi od zlata blište oči. V. Došen 62. Bliješte mu oči. Vuk, rječ. 31ᵇ. Obiliću, zmaju ogńeviti, ko te gleda, bliješte mu oči. P. Petrović, vijen. 72. — *d) kao što pod c. oči bljèšte, kad im nestaje vida, tako u prenesenom smislu bljèšti svijest i mudrost, kad joj nestaje sile:* Srećnijem ḷudem na visini svijes i mudros bljèšti i gine (homo, dum in honore esset, non intellexit). I. Đorđić, salt. 159. psal. 48, 21. — 2. *prelazno,* illustrare, *prosvjetḷavati. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to samo part. praes. act., a da bi u tom značeńu bio drugi inf. i drugi akc., nema potvrde:* Biskup ... otole k'o s istoka zrak svjetlosti sve prostire, po državi bliśteć oka svih vlastnika prave vire. J. Kavańin 94. — 3. *sa* se: *a) sa subjektom: na) subjekat su oči, zjenice; značeńe kao pod* 1, *c. bez* se: Pri jasnosti otajstva toliko prisvisoka blište se i andeoske zenice. A. d. Bella, razgov. 225. Oči se bliśće. M. Pavlinović. — *bb) subjekat samo* to, videri, *činiti se (kad se kome čini što da je ńešto drugo):* To se tebi bliśćalo. M. Pavlinović. — *b) bez subjekta: značeńe kao naprijed kad su subjekat oči ili pamet:* Bljèšti se ńoj *(ḷudskoj pameti)* pri (‚prid') tolikoj žarkosti rajskijeh zraka. A. Kalić 156. Bliśći mi se. M. Pavlinović.

BLIJÈŠTÊŃE, *n.* splendor. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka (i u ńega sa* šć *mjesto* št) *i u Stulićevu rječniku* (‚dicitur de oculis, qui nimia luce perstringuntur'). *biće pogrješka mjesto* bliještańe. Isuse, bliśćeńe vičńe slave, u koga žele anjeli zagledati se. M. Alberti 427.

BLIJEŠTITI, bljèštim, *impf. jamačno griješkom mjesto* bliještati *u rječnicima Belinu, Stulićevu i Vukovu: u Belinu* (1ᵃ) *stoji* perstringere oculos, *koje se tumači* ‚zabljèštiti komu oči', *za tijem se dodaje* ‚bljèštiti, bljèštim', *te bi se moglo misliti da je prelazno, ali stoji bez potvrde. u Stulićevu je samo sa* se: ‚bljèštiti se komu, bljèštilo se, oculorum aciem perstrictam habere', *ali potvrde nema, a u tom je značeńu i* bljèštati se. *u Vukovu stoji* ‚bljèšteti, bljèštîm' *s primjerom* ‚bljèšte mu oči', *a ńim se ne potvrđuje infinitiv, koji će biti griješkom uzet samo prema praes., jer se u drugim oblicima slabo govori.*

BLĬJÛN, *m. hyp.* blizanac, *od kojega je najprije postao* blijo, *koji se ne govori, pa od ńega* blijun. *samo u jednoj pjesmi neštampanoj i iz ńe u Vukovu rječniku (gdje stoji da je adj. i bez značeńa).* Te mu zakla dva blijuna sina. Nar. pjes. vuk. rječ. 31ᵇ.

BLIŃSKI KUT, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Petrińe.* Schem. zagr. 1875. 22. Šem. prav. 1878. 73. Razdjeḷ. kr. 22.

BLIŃA, *f.* 1. *nizina na koju se voda stače s brdu i na ńoj duže leži. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* blihna — 2. *selo u hrvatskoj krajini blizu Petrińe.* Šem. prav. 1878. 72. Razdjeḷ. kr. 22. *bio je grad* XV *vijeka:* Kako je selo Selce gradu Blińi vazda pristojalo i nigdar Komogojni. Mon. croat. 251. *u spomenicima latinski pisanim spominje se i od* XIII *vijeka:* Nobiles de Blina. Mon. ep. zagr. 1, 63.

BLĬŠAK, blîška, *m.* splendor, fulgor. *samo u rječnicima Voltićijinu* (wetterleuchten) *i Stulićevu (s tumačeńem koje je stavḷeno, u oba* ‚blisk'. *može biti da je samo zapadnim govorom mjesto* blijesak.

BLISKA, *f.* splendor, fulgor. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bliskati.

BLĬŠKÂŃE, *n.* fulguratio. *samo u rječnicima Voltićijinu i Stulićevu. isporedi* bliskati.

BLĬSKATI, blîskâm, *impf.* fulgurare. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (sama sa* se: bliskati se, fulgescere. I. 588), *u Voltićijinu* (blitzen) *i Stulićevu* (fulgere, splendere, coruscare, fulgurare). *Postańa kojega je* blijeskati *s drugom promjenom vokala.* — 1. *sa subjektom. u to je svjetlost, zrak.* O svitlosti vikovńa, ... bliskaj laskatanjim, i sva iznutrńa od srca mojega probij. A. Georgiceo, nasl. 205. Od svud tučni bliska i svijeti zrak užežen od sabaḷa. J. Krmpotić, kat. 62. Zrak pristrašno buči, svak čas z ogńem bliska. M. Kuhačević 120. — 2. *sa* se: *a) sa subjektom: značeńe kao naprijed bez subjekta. u rječnicima Bjelostijenčevu* (fulgesco, bliskam se. I, 588ᵇ) *i u Stulićevu. — b) bez subjekta, sijevati (o muńi):* Bliska se, fulgurat. *u Stulićevu rječniku.*

BLĬSKAV, *adj* fulgens. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (fulgens. I, 588ᵇ) *i Stulićevu* (splendidus, coruscus).

BLĬSKAVICA, *f.* fulmen, *muńa. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Zaludu bliskavice, gradi, gromi, triskavice. A. Georgiceo, pril. 67.

BLĬSKÔST, blîskosti, *f.* propinquitas, *blizoća, blizost. u jednoga pisca našega vremena. od* blizak. Blizkost je reka vinogradu škodḷiva. P. Bolić 1, 108.

BLĬSTÂŃE, *n.* fulguratio, fulgor, splendor. *isporedi* blistati. *od* XIV *vijeka (a toga je vijeka bilo na kraju* -nije), *između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Blistanija i mlьnije. Domentijanᵇ 155. Pozlate i blistańe. D. Obradović, sav. 41.

BLISTÀTEḶAN, blistàteḷna, *adj.* fulgens. XIV *vijeka i u naše vrijeme u gdjekoga pisca.* Mira sego blistateḷьnyhь ukrašenij. Glasnik 24, 261. Bez imena blistateḷnih država. M. Pavlinović, spis. 190.

BLÌSTATI, blìstâm, *impf.* fulgere. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu (samo sa* se*) i u Vukovu (bez* se *i sa* se*). Postaña kojega je* bliskati, *s promjenom glasa* k *na* c, *koje se stoji iza* s *opet promijenilo na* t. — 1. *neprelazno:* Blogodêtь božija blistaaše vьsudu. Domentijan[a] 201. Sunce blista svetlije. J. Rajić, pouč. I, 2. Blista zlato na ńemu. Vuk, rječ. 31[b]. Plam će vječno blistat' tvoje zubļe. P. Petrović, vijen. v. Svijetle se hitre otraguše a blistaju oštri bajoneti. Nar. pjes. kras. 1, 193. Vjernost u tom puku neprijekorna blista. Osvet. I, 25. — 2. *sa* se: *značeńe koje je i naprijed.* Nije sve što se blista dragi kamen. D. Obradović, živ. 31. Zlato, što se blista. J. Rajić, pouč. 1, 13. Ona se *(zemļa)* blistaše kao snijeg. D. Daničić, psal. 68, 14.

BLÌSTAV, *adj.* fulgens. *u jednoga pisca našega vremena.* Dimuļa blistava, ancylocheira splendida. J. Šloser, kor. 392. trčak blistavi, carabus nitens. 17. gonetar blistavi, dyschirius nitidus. 30. gluhak blistavi, agonum micans. 41. lapovac blistavi, polydrusus coruscus. 678.

BLÌSTAVAC, blìstâvca, *m.* fulgens. *u jednoga pisca našega vremena.* Blistavci, nitidulini. J Šloser, kor. 269.

BLIŠKOVA, *f. manastir u Hercegovini blizu Bijeloga poļa. sada zidine.* Glasnik 29, 180.

BLIŠTINA, *f.* propinquitas. *srodstvo. isporedi* bližištvo. XVI *vijeka u spomeniku u kom mjesto* št *stoji* šč, *kao što se po ńekim krajevima i govori.* Ja nisam za bliščinu ništar rekal da bi Pednić bližńi Radkoviću. Mon. croat. 199.

BLIŠTVO, *n. vidi* bližištvo. XVI *vijeka.* Uhitiše sve blištvo ńegovo. Ļetop. duk]. črn. 30.

BLITATI, blićem, *impf.* balbutire, *tepati, blabositi, mucati. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Da mi bistro odgovoriš jakno goriš; ako i jazik pržen bliće, na zakletvo svršen bit će. J. Kavańin 394.

1. BLÌTVA, *f.* 1. beta, *bitva, cvekla, cikla, meko zeļe. Od lat.* blitum. *Od* XVI *vijeka (najprije u Vrančićevu rječniku) i u svijem rječnicima osim Daničićeva.* Blitvu i broskvu sad zagrta'. J. Kavańin 82. Blitva, koja reste u vrtlu. N. Palikuća 43. Skuvajblitve. J. Vladmirović, lik. 32. Kud luk vaļa, kud li sijat blitvu. J. S. Reļković, kuć. 15. Cikla, niki zovu blitva, drugačije: crvena repa. 135. Blitva, beta vulgaris L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 19. amarantus blitum L. B. Šulek, im 482. Blitva ‚divja', beta sylvestris. Mikaļa 20[b]. Bjelostjenac 19[b]. beta maritima. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 19. pitoma, hortensis. Bjelostjenac 19[b]. morska, b. maritima L. B. Šulek, im. 19. bijela, b. cicla L. b. vulgaris L. B. Šulek, im. 19 crļena, crna, b. rubra L. 19. gluha *ili* luda, beta insipida. Stulić I, 44[a]. b. marina L. B. Šulek, im. 19. pasja, b. vulgaris L. 19. końska, arum maculatum L. 19. — *isporedi* bitva. — 2. *prezime, upravo nadimak mjesto prezimena.* Todor Blitva. Sem. prav. 1878. 61.

BLITVÈNÎ, *adj.* betaceus. *samo u rječnicima Belinu* (141[a]), *Bjelostijenčevu* (blitven), *Stulićevu* (blitven) *i Vukovu.* Blitveni list, blitveno sjeme. Vuk, rječ.

BLITVENICA, *f.* homo plumbeus, *čovjek nezgrapan i nedotupavan. samo u rječnicima Belinu* (141[a]) *i Bjelostijenčevu. biće prevedeno tal.* bietolone. *isporedi* blitveńak.

BLITVEŃAČA, *f.* potamogeton L. *u jednoga pisca našega vremena, sa* i *iza* v *po zapadńom govoru:* Blitviňača vodena, potamogeton natans L. B. Šulek, im. 19.

BLITVÈŃÀK, blitveńáka, *m. vidi* blitvenica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

1. BLÎZ, bliza, *adj.* propinquus. *dolazi pouzdano kao adj. istom od* XVII *vijeka, i biće postao od tuda što se adv.* bliz *izlazeći iz običaja uzimao za adj.; između rječnika samo u Stulićevu (a i u ńemu iz brevijara). — a) što je blizu mjestom:* Pastiri otidoše iz mjesta bliza. M. Radnić 552. Mudrost božja gleda stvari blize i daleke, za što dopire od jednoga kraja do drugoga. 158. Pritijaše ogań blizim kućam. Turl. blago 2, 64. Rijeka blizu zemļu mimohodi, a daleku natapļa. Poslov. dan. 107. *tako i sada u Dalmaciji:* Mi smo blizi *(seļanin seļanimu).* J. Grupković *tako će biti i u jednoj pjesmi istarskoj:* Spravļaj, Mare, ruho, svaća ti je bliza. Nar. pjes. istr. 2, 4. — *b) što je blizu vremenom:* Koje *(nemoći)* jim naviščuju smrt blizu. P. Radovčić, nač. 14. Ako pozna da je bolest velika i bliza smrt. L. Terzić 152. Istiniti bļeg blize smrti. J. Matović 492. Mnokrat u tijelu istomu motri nam se bliza smrt. B. Cuceri 156.

2. BLÎZ, *adv. i praep.* prope. *od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu. — Od kor.* bhargh, *udarati, tiskati, zbijati, stiskivati. — isporedi* blizu.

1. *adv.: a) čemu je što blizu može biti neizrečeno. prošloga vijeka:* Tu bliz Ombla poteče se. J. Kavańin 196. Bliz budi u pogibili. L. Terzić 244. — *b) čemu je što blizu može biti izrečeno: aa) u dat.,* XIII—XVII *vijeka i u jednoga pisca prošloga vijeka (dolazi i s enkl. dat.; toga radi će i s ńim biti adv. i ne praep.): aaa) blizu mjestom:* Blizь boješťiimь se jego sьpasenije jego. Domentijan[a] 53. Blizь jestь gospodь vьsěmь prizyvajuštiimь istinoju. 135. Tako mi budi bliz i vazda pomoćnik, bože! Š. Budinić, sum. 195[b]. Bliz budi, gospodine, moļenju našemu. M. Alberti 352. Bože, bliz budi prozbam našim. 440. Bliz budi molitvami našim. L. Terzić 193. — *bbb) blizu vremenom:* Pastir svim smrti da se bliz viđaše život svoj, ki strti zla boles nagļaše, većma ga vile plač moraše. D. Rańina 23. Ireneo . . bi bliz vrimenom apustolskim. Š. Budinić, sum. 49[b]. — *bb) u akus. s prijedl.* na, *kad je radńa ono čemu se veli da je tko blizu, radńa koja se misli raditi:* Bog jest bliz na osvetu. Š. Budinić, ispr. 37. *cc) cijelom rečenicom, koja se veže riječju* da: Korab tvoga života, koji po moru ovoga sveta pliva, bliz dolazi da se sakruši. J. Rajić, pouč. 3, 2.

2. *praep. s gen.* XIII—XV *vijeka i u jednoga pisca prošloga vijeka:* Byvьšu jemu blizь grada. Stefan kr. 6. Blizь gospodь vьsêhь boješťihь se jego. Mon. serb. 9. Obrêtaje se blizь skrьbeštiihь. Domentijan[a] 327. Blizь selь monastyrskiihь. Mon. serb. 80. Na Topila blizь Kumetice. 126. Blizь jesi sьkrušenihь srьdьcemь. Danilo 59. Z Lobotinь blizь Seńa. Mon. croat. 45. Bêhomь vь kupê i drugь druga blizь. Glasnik 11, 168. *i prošloga vijeka u jednoga pisca:* Probuši ili vraň ili bliz vrańa dugu. Z. Orfelin 207.

BLÎZAK, blîska, *adj.* propinquus. *prošloga vijeka u jednoga pisca. Comp.* bližî *vidi na po se.* Koju strah i nevoļa i bliska smrt davi. J. Rajić, boj 95.

BLÌZAN, blîzna, *m. vidi* blizanac. XVI *vijeka u jednoga pisca. sada samo pl.* blîznovi, bliznóva, bliznóvima. Vuk, rječ. 31[b]. — Blizan se razbludio, a blizan mlađahan gorsku vil vidio, ne javi neg u san. M. Držić 87.

BLIZÀNAC, blizânca, *m.* geminus. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* blizanâcâ. *Oba su* a *umetnuta, pa kad treba odpada samo drugo; može* a *biti*

umetnuto i samo na drugom mjestu: bliznac, *a tada ili ostaje na istom mjestu u svijem padežima:* bliznâci, *gen. pl.:* bliznácâ, *ili je u ostalijem padežima kao kad je u nom. sing. umetnuto na oba mjesta:* bliznac, blizànca (bliznac, blizanci. Mikalja 20b). — *Dolazi od* xv *vijeka, ali toga vijeka bez* a (bliznьcь. Starine 10, 119), *a s umetnutim* a *na oba mjesta od* xvi *vijeka (vidi primjer N. Raňine), između rječnika u Mikaljinu* (bliznac, blizanci 20b), *u Belinu* (blizanac 339a. blizanci 315a. 329a), *u Bjelostijenčevu* (blizanac, blizanci), *u Stulićevu* (blizanac, bliznac), *u Vukovu* (blizanac, blizanca). — *Korijen vidi kod adv.* bliz. *isporedi* blizan, blizanak. — *a) o čeladi: aa) u nom. sing. umetnuto* a *na oba mjesta (otpadajući kad treba na drugom):* Toma, koji se zvaše blizanac. N. Raňina 77b. Koji se zove blizanac. 172b. Ovan, junac, blizanac *(u zodijaku).* Zbor. 127. Jesu l' živa dva blizanca sina? Nar. pjes. vuk. 2, 458. A na ruke nosi kolijevku, i u ňojzi dva blizanca sina. Pjevan. 10. — *bb) u nom. sing. umetnuto* a *samo na drugom mjestu:* Ki se zove bliznac. Anton Dalm., ioan. 11, 16. *na istom mjestu ostaje* a *i u drugim padežima:* Združeni bliznaci. D. Baraković, vil. 116. Žena mu porodila bijaše dva bliznaca. Turl. blago 2, 256. Imade dva sina bliznaca. A. Kačić, razgov. 23. Rodivši dva sina bliznaca. 26. Majka i dva ňezina sina bliznaca. I. J. P. Lučić, isk. 35. Goji kraļe dva bliznaca sina. Nar. pjes. juk. 45. — *b) o volovima:* Na dva blizanca vola. M. Đ. Milićević, živ. 62. — *c) pl.* Blizanci *ime selima, vidi na po se.*

BLIZÀNAK, blizànka, *m. vidi* blizanac. *Akc. u gen. pl.* blizanâkâ. *U naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Pričuvaj mi dva blizanka sina. Nar. pjes. vuk. rječ. 31a. Na krilu joj dva blizanka sina. Pjevan. 167.

BLIZÀNCI, Blizanâcâ, *m. pl. a) selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Schem. segn. 1871. 31. — *b) selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Schem. herc. 1873. 106. Statist. 105.

BLIZÀNICA, *f.* gemina. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* blizanka, bliznica. *Akc. u gen. pl.:* blizânicâ, *gen. sing.:* blizànicē, *instr. sing.* blizànicôm. *Postaňe vidi kod* blizanac.

BLĬZÂNKA, *f. vidi* blizanica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu i u Vukovu. govori se i o ovci (u Vukovu rječniku samo o ovci bez značenja):* Svaka ovca dvoje jagaňaca, a blizanka troje ojagňila. Nar. pjes. vuk. rječ. 31a.

BLIZENCA, *ňeko mjesto, koje se spominje prije našega vremena samo po imenu. može biti u Ugarskoj.* S. Novaković, pom. 125.

BLÌZIKA, *f. vidi* bližika, *čeļade iz rodbine. u Hercegovini.* N. Dučić.

BLIZIKUĆE, *f. pl. selo u Boci kotorskoj u Paštrovićima.* Šem. bok.-kot. 1875. 26. Repert. 39.

BLĬZNA, *f.* 1. *vidi kod* blizni. — 2. *ime selima: a) selo u Crnoj Gori u Piperima.* Glasnik 40, 21. ‚Blĭzna'. J. Pavlović. — *b) selo u Dalmaciji blizu Trogira.* Schem. sib. 1875. 19. Repert. 34. — *c) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru čajničkom.* Statist. 12.

BLÌZNAC, blizànca *i* bliznàca, *m. vidi* blizanac.

BLĬZNÂD, *f. coll.* gemini. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U istijeh udovic' jadnijeh po bliznad se porodila muška, sve posmrčad onijeh Rovčana. Pjevan. 247.

BLIZNÀJIV, *adj. vidi* bližňajiv. *samo u Vukovu rječniku (u dodat.).*

BLÌZNÂK, bliznáka, *m. vidi* blizanac. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Crnoj Gori).* — *a) o čeļadi:* Čuma . . . u ono selo ne može ući koje su oborala dva brata bliznaka, na dva blizanca vola. M. Đ. Milićević, živ. 2, 62. — *b) u prenesenom smislu o dva zrna koja se svezana među sobom verižicom meću u pušku (isporedi* sińgirlije): A divno sam ģeka napunio, u ń sam vrga' dva brata bliznaka. Ogled. sr. 78. — *c) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 144.

BLIZNÀKIŇA, *f. puška dvocijevka. u Srbiji.* Sve, sve, samo da mi ne odnese bliznakiňu. S. Novaković.

BLÎZNE, blĭzneta, *n. blizanac ili blizanica,* geminus, gemina. *samo u Vukovu rječniku.*

BLÎZNI, *f. pl. u platnu ono što bude kad se u brdo uvedu dvije žice mjesto jedne i tako ostane, ili kad se u tkaňu prekine jedna žica (bilo od potke ili od osnove) i tako se oče te se u platnu poznaje. samo u Vukovu rječniku, gdje se tako i tumači i dodaje da su* blizni *ono prvo u Srbiji koliko se Vuk opomiňao, a drugo u Srijemu, i da se ondje zovu i* blĭzne, *a jedno* blĭzna, *i da žene urlaće iglom konce u blizne da se ne bi poznavale. — Riječ je postaňem istoga korijena kojega je i* blizanac, *samo značeńe ne će biti uzeto od blizanca, nego po korijenu, kojemu je značeńe udarati, tiskati, zbijati, biće kao nabijeno što ili gdje je što udareno, kao biļeg na čemu, biļeg od rane, požiļak (koji se u st. slov. i zove* blizna).

BLÌZNICA, *f.* 1. chalybs. *nado, čelik. isporedi* acal, ocal, ocilo. *Od* xiv *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (20b. 275b. 350b), *u Belinu* (16a), *u Bjelostijenčevu, Stulićevu i u Daničićevu* (3, 556). *Postaňem od korijena od kojega je adv.* bliz, *u značeńu udarati.* Priloži carьstvo mi *(crkvi arhanđelovoj u Prizrenu)* kovača Rudla . . . sь dohodьkomь što jestь davalь carьstvu mi za godište sedmь desetь nadь mĕrьnyhь i bliznice koliko jestь trĕbĕ crьkvi. Glasnik 15, 302. *i sada u Starom Vlahu stariji ļudi zovu čelik* bliznica. M. Kovačević. — 2. *vidi* blizanica. *prošloga vijeka, u rječniku nijednom. u smislu prenesenom od čeļadeta na umne stvari:* Božja ļubav i vira jesu dvi bliznice. J. Banovac, pred. 57. Ovo milosrdje s Isusom bi porodeno i zove se ňegova bliznica. J. Banovac, razg. 139. Ļubav božja i ļubav iskrňega bliznice jesu. P. Knežević, osm. 351.

BLÍZNITI, blĭznîm, *impf.* geminos parere. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (duplicare, geminare, *čemu nema potvrde) i u Vukovu (gdje je samo sa* se). — 1. *neprelazno:* Kad kokoš snese jaje dvojak (s dva žujca), sluti da blizni gazdarica. M. Đ. Milićević, živ. 2, 68. *u tom primjeru kao da je perfektivno.* — 2. *sa* se, *u istom smislu. o ovcama:* Stado ovaca jednakih, koje se sve blizne, a nijedne nema jalove. Đ. Daničić, pjes. 4, 2.

BLIZNOĆA, *f.* propinquitas, *blizoća, blizost. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Polak bliznoće i daļine. M. Dobretić 96.

BLÍZNÔST, bliznosti, *f.* propinquitas. *blizoća, blizost, bliznoća, bližnost. u Mikaljinu rječniku i u jednoga pisca prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoga.* U takvu mistu ne bi se moglo živiti zaradi bliznosti istočaja ili ti elementa ogňa i suosti aera. A. Bačić 158. Kromje drugi u bliznosti vojska. S. Tekelija u Letop. 119, 15.

BLĬZNOVI, bliznóvâ, *m. pl. vidi kod* blizan.

BLÍZO, *n., adv., praep.* propinquitas, propinquum, propinque, prope. *adjektiv srednjega roda, koji dolazi sam bez substantiva u ńekim oblicima*

nominalnijem mnogo prije od cijeloga adj. bliz *(koji vidi), po tom u obliku* blizo *i kao adv. i kao praep.*

1. *kao adj. u srednjem rodu bez substantiva od* XIII *vijeka, ali samo u gen. sing, i to a) s prijedl.* radi *samo* XIII *vijeka:* Ako si kto uzljubi stati bliza radi ili na Sênici ili gdê. Mon. serb. 41. — *b) s prijedl. iz od* XVI *vijeka: za prijedlogom može akcenat ostati bez promjene:* iz bliza, *obično se mijeńa:* iz blîza (Vuk, rječ. 218b): Narod iz bliza i iz daleka može ju gledati. Zbor. 114. Iz bliza, cominus. Vrančić 21. Drag je kami sred ńihova čela vidjet' sunce iz bliza. I. Gundulić 425. Trostruko oružje djavao nosi, kojijem nas rve: najprvo strijelom iz daleka, drugo sulicom iz bliza, tretje mačem ali ti sabljom još iz bližega. M. Divković, bes. 293. Nije ni mudrost biti se iz bliza s neprijateljem. M. Radnić 361. Petar slijedaše spasitelja iz daleka a ne iz bliza. 504. Iz bliza ga dvore i služe. J. Palmotić, dubr. 243. Ki me iz bliza nadskočiše. A. Vitaljić, ist. 165. Koji ga je iz bliza razgled'o. I. Đorđić, salt. 316. Nih iz bliza i udilj prima. J. Banovac, pred. 127. Koga nisi otio ni iz bliza čuti. F. Lastrić, ned. 343. Da će vidjet boga ne iz daleka, neg iz bliza. Besjede kr. 26. Sad iz bliza čeka napast. A. Kanižlić, rož. 122. Hoću te s križem iz bliza slijediti. Đ. Mattei 337. Koje iz bliza trijeba je rvati. B. Cuceri 38. Stari ljudi vide bolje iz daleka nego iz bliza. A. Tomiković 102. Iz dalek' joj se ukloni, iz bliza joj se pokloni. Nar. pjes. vuk. 1, 587. Bolje se iz daljega ljubiti nego se iz bliza mrziti. Nar. posl. vuk. 26. *mjesto* iz *po ńekim krajevima okrńeno* z: Ki će moškata zobat', z bliza mu ga j' obhajat'. Nar. pjes. ist. 2, 42.

2. *adv.* blizo, prope, *isporedi* blizu. *može imati pred sobom i prijedlog. od prošloga vijeka: a) bez prijedl.:* Kad blizo dođeš. Đ. Obradović, bas. 300. Blizo kada se dognaju. Golubica 5, 183. Neka on prikupi vojsku blizo. M. Nenadović, mem. 185. — *b) s prijedl.: za prijedlogom se mijeńa akc.:* nâ blîzo, ů blîzo: *aa)* na: Bivši na blizo kod ńiove vojske. E. Pavić, ogled. 232. Bivši obadve vojske na blizo. 239. Bolji je na blizo prijatelj nego na daleko brat. Đ. Obradović, bas. 127. — *bb)* u: Sastavimo čamac jedan drugom u blizo. M. Nenadović, mem. 104.

3. *praep. s gen.* prope, *isporedi* blizu. *od* XVII *vijeka. obično pred gen., a nalazi se i za ńim:* Ja vas radostan, videć se prid seli, kih mi je blizo stan. Đ. Baraković, vil. 339. I pogubi silnoga glavara blizo ravna polja bilajskoga. A. Kačić, razgov. 249. Blizo s' Ive penger dogodio. Nar. pjes. mar. 59. Kad mu sunce blizo podne bilo. 75. Blizo kule bana Zrińanina. Nar. pjes. kras. 1, 2.

BLIZÒĆA, *f.* propinquitas, vicinia, *blizost. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (20b. *gdje najprije i dolazi), u Belinu* (765a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Ova blizoća nije od potribe da je po sve naravska, t. j. da se ispovidnik i pokornik mogu rukama dotiknuti. A. Kadčić, bogosl. 189. Blizoća božja jest smrt griha. J. Banovac, pred. 64. Navisti nam blizoću žarkoga sunca. M. A. Reljković, sat. 172. Tko ne zna da je priličnos i blizoća plodna majka od ljubavi? B. Cuceri 24.

BLÍZOŃAC, Blizôńca, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u valjevskom okrugu. isporedi* Blizońe. *jamačno će po čovjeku iz Blizońa biti tako nazvano.* Ńiva Blizońac. Sr. Nov. 1866. 350.

BLÍZOŃE, Blizônâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 100. U Blizońama. M. Đ. Milićević, srb. 413.

BLÍZOŃSKÎ, *adj. što pripada selu Blizońama.* Blizoński vis. M. Đ. Milićević, srb. 362.

BLÍZÔST, blizosti, *f.* propinquitas, *blizoća. u naše vrijeme.* Idu pješe zbog blizosti. V. Bogišić, zbor. 246.

BLIZU, *adv. i praep. Od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov; ali može biti da je samo u poznijem prijepisu; tada pouzdano dolazi od* XIV *vijeka. vidi primjere iz Mon. serb.) i u rječnicima svijem. Upravo je loc. sing. od adjektiva koji cio nije bio u običaju. isporedi* blizo *i* bliže. *korijen vidi kod adv.* bliz.

I. *adv.; blizu može biti mjestom, vremenom, srodstrom, jednačeńem:*

1. *blizu mjestom, u pravom ili u prenesenom smislu: a) komu je ili čemu je blizu može biti neizrečeno:* Tuždu blizu poklonivь se. Domentijana 267. Gospodin blizu jest. N. Ranina 14b. Da'te joj da stupi gdje godi blizu tu N. Naljeković 1, 265. U stran blizu na plandišća živine priuzbivši. P. Zoranić 10b. Tuj blizu u Zadru. 19. Al' je dalek, ali blizu? hoću li se š ńim već stati? O. Mažibradić 161. Ali t' se dostojat' nije meni ńih slike gledat' ni blizu stat'. 200. Blizu ne stoj bez opreda. J. Kavańin 43. Pripravljajte put gospodńi; gospodin bo blizu jest. F. Lastrić, ned. 24. A blizu je opet ćaća. V. Došen 187. Ne da Turkom blizu pristupiti. A. Kačić, razgov. 205. Da nam se kaže prem daleko što je blizu, pače kod nas. B. Cuceri 155. Ako je malo mlijeka, ali je blizu rijeka. Poslov. dan. 2. A kad blizu ugledaše Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 422. Te ne smije pristupiti blizu. 3, 34. Ta se magla primaknula blizu. 3, 214. Pa su Ture blizu napuštili. 4, 392. Mir vama daljnima i onima koji su blizu. Vuk, ef. 17. — *u prenesenom smislu:* Gdi čovik . . . svekolike falinke . . . protrese, ali . . . ne govoreći baš onako blizu, da se tko god ne ositi. M. A. Reljković, sat. 10. — *b) komu je ili čemu je blizu može biti izrečeno: aa) u dat. bez prijedl. (tako dolazi i enklitički dat.; toga radi će* blizu *s dat. biti adv., a ne praep.; isporedi i dalje): aaa) bez ikoje druge riječi koje radi bi stajao dat.:* Selo blizu mestu. Mon. croat. 84. Da se ganu odonle i da ne stoje blizu despotu. 230. Oštro i tvrdo stijenje pomorskijem blizu krajim. I. Gundulić 40. Što je lijepo blizu očima, da i od srdca nije daleče. 382. Svak mu želi blizu biti. Đ. Palmotić, christ. 38. Svetom križu ti si blizu. I. V. Bunić, mand. 38. Što je dalek', blizu je očima. I. Đorđić, mand. 58. — *bbb) u rečenici je i druga riječ koje bi i same radi stajao dat.:* Nije moć' doseći nit s pameti blizu doći jasnoj božjoj velikoći. V. Došen 3. Blizu sam mu doga dogonio. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Kad se Mitru primaknuo blizu. 2, 632. Kad je blizu Turcim' doleće. 4, 284. — *bb) u dat. s prijedl.* k: Tebi nije moć' k njojzi blizu doći. M. Držić 108. Čuvao se je od ńe kao od neprijatelja tako da joj ne dade ni blizu k sebi pristupiti. A. Kanižlić, kam. 211. Nemojte mu sablju privatati, ni vi k Marku blizu prilaziti. Nar. pjes. vuk. 2, 226. — *cc) u gen. bez prijedloga: genetiv je enklitički, čega radi* blizu *s ńim ne će biti prijedlog nego adv., a adv. s ńim stoji kao verba* ticati se, hvatiti se, ostaviti se *ili kao adj.* pun, prazan, sit, gladan, dostojan, *i kao adj.* bliži. *i s redovnim gen. kad je, moglo bi se sumńati je li doista prijedlog za to što mu se ne mijeńa akc. (koliko se zna) prema riječima pred kojima stoji. vidi pod* II.: Tri bašc vičnici, s kimi se večuje *(car)* . . . blizu ga jahahu. B. Krnarutić 10. Jer me j' blizu žalost mnoga. A. Vitaljić, ist. 65. Da me hoćeš blizu stati. A. Vitaljić, ost. 342. Za

što tako na daleko zavite činiš, bivši te bog toliko blizu? S. Margitić, ispov. 63. — *dd) u gen. s prijedl.* do: Kopaju baš do mozga blizu. J. S. Reļković, kuć. 282. Kad su bili do Klisure blizu. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Kad je bio blizu do Udbine. 3, 178. Stiže Marko blizu do Kosova. 2, 225. Te dorata koña podigrava, a dogna ga blizu do devera. 2, 553. — *ee) u infin.:* Bih zacjeć osvete ugristi blizu ńoj krvnice usni te. F. Lukarević 37.

2. *blizu vremenom: a) komu je, ili čemu je blizu ne kaže se:* Bješe blizu uzmeni dan svetca židovskoga. N. Rańina 70. Oto je blizu noć. M. Držić 106. Blizu jest lito. I. Bandulavić 1. Blizu jest vrime, da pokoru svršim. F. Glavinić, cvit. 133. Kada je jur blizu smrt. P. Radovčić, nač. 2. Ne smišļa da je smrt blizu. J. Kavańin 390. Da je blizu teži boj. J. Matović 281. Kad već blizu pristaje Miholje. J. S. Reļković, kuć. 351. Bijaše blizu praznik. Vuk, jov. 7, 2. — *b) komu je ili čemu je blizu, može biti izrečeno: aa) u dat. bez prijedloga:* Blizu smrtna muka Isukrstu bješe veće. D. Palmotić, christ. 2. — *bb) u dat. s prijedl.* k: Dovršivši ovo govorenje i budući blizu k zapadu sunčanomu, izišavši iz templa dojde u Betaniju. P. B. Bakšić 12. — *cc) u akus. s prijedl.* pred: Blizu prid minu miseca kaštri se voće. J. S. Reļković, kuć. 83.

3. *blizu srodstvom: komu je tko tako blizu, može se kazati u dat., a može se i ne kazati izrijekom:* Mati z bratom, ki mi su blizu po krvi. Mon. croat. 189. Koliko mu je bio blizu u bractvu. Stat. poļ. ark. 5, 253. Ali bi ih veće bilo, ki mu su jednako blizu. 261. Kad se jedan boji od kojega zla teška i velika oli sebi oli svojim blizu u krvi. A. Kadčić, bogosl. 446. Za to se nazivaju bratja gospodinova, za što su mu bili blizu rodjaci. F. Lastrić, od' 146. Budući toliko blizu rodjaci Isusovi. F. Lastrić, svet. 161. *u prenesenom smislu:* Ove dvi vrste od griha mnogo se blizu nalaze u rodstvu od zloće. M. Zoričić, osm. 31.

4. *blizu jednačeńem, kad malo nedostaje da bi što bilo ili da bi bilo onoliko ili onako kako se kaže drugom riječju. isporedi* skoro, gotovo. *a) uz brojeve i druge riječi kojima se kazuje koliko, a to su* vas, po, veći dio, dosta: Bjehu koji jedoše blizu četiri tisuće. N. Rańina 151b. mar. 8, 9. Koji jest blizu pedeset miļa daleko od ńih. F. Vrančić, živ. 47. Sedamdeset blizu godišć služila si. P. Radovčić, nač. 41. Jur četres ljeta blizu prošlo bješe. Đ. Palmotić, christ. 49. Ucińeno je blizu trideset simbola. A. Bačić 28. Ima blizu tri sta godina. J. Filipović 1, 167. Ne ima koji čini dobro, ne ima blizu ni jednoga: svi su se poništili. F. Lastrić, test. 332. Sve je ovo vama blizu iļadu puta kazivano, niti se pristaje kazivati. F. Lastrić, ned. 154. Ovo prorok prorokova vidivši u duhu blizu na iļadu godina prije. F. Lastrić, svet. 20. Privede pod krilo privedroga principa blizu dvi iļade kuća. A. Kačić, razgov. 187. Nazva se kraļ blizu svega svijeta. F. Lastrić, svet. 121. Podloži blizu veći dio svega okoliša. 17. Učińeno bi mučańe blizu po sata. F. Lastrić, ned. 226. Još ni blizu nije dosti. V. Došen 74. Koju je blizu vazdan spravļala. Nar. prip. bos. 1, 87. Jedan drugome dosta blizu nalicali. S. Ļubiša, prip. 224. — *b) uz adj., part. praet. pass.:* Taj pjesan ļuvena, ku hvališ sad takoj, ni blizu takmena k onojzi nije drugoj. D. Rańina 137. Jur plav naša blizu strena vidjaše se. Đ. Palmotić, christ. 360. Toliko velik jest da je blizu veći svih inih. I. T. Mrnavić, ist. 89. Privisoko, blizu božanstveno mogustvo. F. Lastrić, test. ad. 14. Privelika i blizu neizmirna *(muka Isusova).* F. Lastrić, test. 146. More biti da bi blizu mrtav pao od stida i srama. F. Lastrić, ned. 16. — *c) uza subst.:* Toj *(umirańe)* ni zledi ovoj ni blizu prilika. D. Rańina 18. — *d) uz verb.:* Blizu izdiše pod žestokim biči. F. Lastrić. test. 114. Ovo je sulica od nespoznanstva, sulica ledena, toliko jaka, koliko je u srcu momu nadobila blizu i ugasila onu od ļubavi. 156. Na toliko je zao običaj uzrastao kod neki da blizu prodaju a ne udaju divojaka. F. Lastrić, od' 173.

5. *može imati pred sobom prijedl.* na *i* u, *s kojima mu se ake. mijeńa:* nȁ blȉzu, ù blȉzu, *i koji značeńe svoje sastavļaju s ńegovijem. ostalo može biti kao naprijed.*

a. nȁ blȉzu: *a) mjestom: aa) bez onoga komu bi ili čemu bi bilo na blizu:* Kad se kamenje ili pak tej vode gdi budo plamenje na blizu prigode, svrući se ali plam od ńih se ugasi. N. Naļešković 1, 338. Ne samo s strahom čekat na blizu jest mene, da i na daleče. H. Lucić 198. U ń *(u ogań)* hoteć ticati na blizu zlo peče. Đ. Rańina 44. Ka li *(stvar)* ono svim boļe od tizih, ke lizu, iz dalek vidi se nego li na blizu? 121b. Budući jedan brat od vas na blizu bio primļen i ļubļen, drugi vam prida iz daleka koji god dohodak. Đ. Zlatarić viii. Kose, ke zvah zlatom prije, jaoh, zabliješten š ńih na blizu, poznam da su ļute zmije. I. Gundulić 231. Ki na blizu i na daleko bihu. F. Glavinić, cvit. 336. Kad bihomo jur na blizu. I. Ivanišević 201. Ou vazda jest na blizu u svih mistih. A. Vitaļić, ist 493. Zaklińam vas sve anđele paklene, toliko na daleku, koliko na blizu. L. Terzić 265. Ovo nije učiniti ispovid na daleko i po pismu nego na blizu, na uši ispovidniku. A. Kadčić, bogosl. 208. Ne znadete li vi da se mačem siče na blizu? F. Lastrić, ned. 25. Bijaše među ńima rat, . . . budući da su ua blizu. N. Palikuća 40. Razgovarat se i smijati se s onim koji su na blizu. I. J. P. Lučić, bit. 51. Učini da u zabitnoj daločini vidu našem prikaže se što je na blizu i prid nami. B. Cuceri 155. Smrt hoda na blizu i veće ju vidim. A. Tomiković 15. Ako nije na blizu nikoga. J. S. Reļković, kuć. 238. A kada se na blizu sretoše. Nar. pjes. vuk. 4, 328. Nemajući drugarica na blizu. M. Đ. Milićević, let. več. 230. — *bb) komu je ili čemu na blizu, može biti izrečeno: aaa) u dat. bez prijedl., kao naprijed pod* 1, *b, aa.:* Kad pak na blizu budu ti gdi stati, opet mi zdravje se minuto povrati. Đ. Rańina 96. *bbb) u gen. bez prijedl., kao naprijed pod* 1, *b, ee.:* Vazda ga je zlo na blizu. I. Ivanišević 189. — *eee) u gen. s prijedl.* od: Kad se na blizu upazim od smrti. D. Rańina 97b. Kad na blizu od mejane dođe. Pjevan. 8. — *ddd) u instr. s prijedl.* s: Na blizu s Porom indijskim carem stojimo. Aleksand. jag. starin. 3, 291. Koji su na blizu sa Srbima. Vuk, nar. pjes. 1, 400. — *b) vremenom:* Smrt na blizu jest. Š. Budinić, ispr. 97. Videći spasiteļ naš na blizu zlobu svjetovnu i žestoku smrt, koju imaše podnijeti, uljeze u vrt. A. Gučetić, roz. jez. 175. Nika će biti baš prid oni strahoviti dan na blizu. F. Lastrić, ned. 10. Znate da je moje priminuće na blizu. I. Đordić, ben. 46. — *c) srodstvom:* Rojaka na blizu bratom Židovi zovihu. F. Glavinić, cvit. 118. — *d) kako su po niekim krajevima običniji obliei složeni nego nominalni, nalazi se i mjesto* na blizu *u Bjelostijenčevu rječniku* (19b) *i u jednoga pisca prošloga vijeka* na blizom: Nego se često jedna kod druge na blizom nahode. I. Jablanci 22.

b. ù blȉzu: *a) mjestom:* Pribivati u blizu š ńima. M. Radnić 449. U blizu side i jedno drugo tiče. J. Filipović 2, 124. Ima li ovdi u blizu gdi god koja gospoja? M. A. Reļković, sabr. 11. Vatra i slama ne mogu u blizu stajati. Nar. posl. vuk. 32. — *b) jednakošću:* Istina da je amanet i ostava

dosta u blizu, ali opet sa svijem nije jedno. Vuk. pisma 40.

II. *praep. s gen.; najviše stoji pred gen., može biti i rastavljen od ńega enklitičkom riječju, a nalazi se i za ńim. akcenat mu se (koliko se sad zna) ne mijeńa prema riječima pred kojima stoji. Blizu koga ili čega može tko ili što biti mjestom ili vremenom.*

1. *blizu mjestom u pravom ili u prenesenom smislu: a) prijedlog stoji pred gen.:* Blizu domu jego. Domentijana[a] 273 Blizu mene jesi. Danilo 125. U Tuzěhъ blizu Ploče. Mon. serb. 203. Jesu tej polače blizu onej druge moje polače. 290. Blizu grada bješe mjesto. N. Rańina 110[b]. Dvije plavi steći blizu kraja. 149[b]. Svak hoće biti blizu prijatelja svijem čestita. J. Palmotić, dubr. 308. Koliko je triba da je blizu misnika kruh i vino? A. Kadčić, bog. 54. Blizu gore sta(h)u. P. Knežević, živ. 12. Sise, koje je ženam blizu srca narav dala. A. Kanižlić, utoč. 183. Hoti tako srića ńegova da blizu toga školjca jedna mala brodica izjedri. A. Kačić, razgov. 25. Sio blizu odra. B. Cuceri 25. Kad je bio blizu dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Ovaj klobuk blizu kraja bješe. 2, 303. Kad su bili blizu Kupinova. 2, 574. Blizu tebe življeti ne mogu. 1, 381. Ja posijah bjelicu šenicu dalek' sela, blizu puta. 1, 502. A kad blizu dvora dolaziše. 2, 41. Ja ću ići blizu druma, Zeko. 4. 279. — *b) prijedlog pred gen., ali rastavljen od ńega enklitičkim* sam, si *itd.:* Tko opći s dobrima, blizu je dobra taj. M. Držić 22. Blizu je ńega žeļna vila. I Gundulić 354. Blizu je tebe tvoja žeļa. 354. Blizu smo onoga mista, komu gremo. Starine 4, 112. Dodoše mene zvati nad ńu, blizu je kuće, odma otido. F. Lastrić, ned. 345. Ova tuga blizu je nas i vele bliža neg scijenimo. B. Cuceri 203. — *c) prijedl. iza gen.:* Sve one banove i kraļe tej. ki su državo me ove podalek i blizu, posl'o sam uprašat. F. Lukarević 239. Ištom da sam tebe blizu, . . o ļubavi ma. mirna biću sred planina. I. Gundulić 19. Jańicam stat ni zdravo vuka blizu. J. Kavańin 368. Nepotrebna je, i kletve blizu. Vuk, jevr. 6, 8.

2. *blizu vremenom: a) prijedl. pred gen.:* Jur blizu konca žitak moj krozi toga biše. P. Zoranić 2[b]. Žene blizu poroda. A. Gučetić, roz. 35. Koji su blizu smrti. M. Bijanković 4. Za bolesnika blizu smrti. L. Terzić 356. Kad je žena blizu težka poroda. I. Grličić 119. Kad se nahodi blizu smrti. A. Kadčić, bogosl. 147. Žena prisobna, blizu poroda. F. Lastrić, ned. 425. Bolestan blizu smrti. 402. — *b) prijedl. iza gen.:* Kada bi se on našao smrti blizu. P. Posilović, nasl. 48[b].

3. *može imati pred sobom prijedloge* na *i* u *(kao naprijed pod* I, 5*): a) sa* na: nȁ blȉzu: Da nidna zvir prika na blizu tebe doć ne bude. D. Rańina 22[b]. Nahodeći se toliko na blizu gospodina. A. Gučetić, roz. mar. 145. Na blizu ńe reštiše. D. Baraković, vil. 228. — *b) sa* u: ȕ blȉzu: Neci redovnici u blizu pustiše. I. Dordić, ben. 27.

4. *sastavļa se sprijeda sa* po: pòblȉzu *(kao* povelik*):* Kad dođe onako u naokolo iduči opet poblizu onoga trna onda stane. Vuk, živ. 233. *vidi i na po se:* poblizu.

5. *može pred sobom imati prijedlog* do: *oba ostaju svaki u svom značenu, a ake. se ne mijeńa:* do blȉzu: Kad je bio do blizu Budima. Nar. pjes. vuk. 2, 56. I dođoše do blizu kapije. 3, 435.

6. *u jednoga pisca* XVI *vijeka dolazi u prijevodu za lat.* apud: Blizu ļudi ovo je mučno, ma prid bogom sve su stvari moguće. N. Rańina 228[b]. mat. 19, 26. Jere je blizu vas pribivao. N. Rańina 138. ioan. 14, 17.

BLIZÙKRAJAC, blizùkrâjca, *m.* finitimus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blizukrajan *(adj.),* blizukrajanin, blizukrajina (regio contermina), blizukrajka, blizukrajkińa. *sve nepouzdano.*

BLIZUSTAŃE, *n.* praesentia. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blizustati (adesse), blizustojańe (praesentia), blizustojeć (praesens). *sve nepouzdano.*

BLIZUSTRAN, *adj.* finitimus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* blizustranac *i* blizustranski. *sve nepouzdano.*

BLIZUZEMĻAC, *m.* finitimus. *samo u Stulićevu rječniku (bez gen.). riječ nepouzdana.*

BLȉŽAN, blȉžna, *adj.* propinquus. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika u Voltiğijinu* (bližan, vicino, confinante, parente) *i u Stulićevu* (bližan, vicinus, proximus, consanguineus, affinis). — *Comp.* bližnjî. — *Postańem od adv.* bliže. — 1. *što je blizu mjestom, u pravom ili u prenesenom smislu: a) čemu je ili komu je blizu, ne kaže se izrijekom:* Dokli od bližne Arbanije mjesto svako ne obidu. I. Gundulić 373 *(u drugom prijepisu* bližńe). Sve prode grčke strane bližne i dalo. 371 *(u drugom prijepisu* bliže). Koja jest materia sakramenta pokore dalečna i bližna? I. Zanotti, upit. 18. Prid vratmi od crikve ali u cimatoriju bližnomu da se ne čine triske. M. Bijanković 84. Nike *(parokije)* jesu bližnije. 121. U gradu, gdino katoličanska vira vazda je neoskvrńena na sramotu bližnih (‚blisnih') odmetnikov i Muhamedove tašte hvale stolovala. A. d. Bella, razgov. 57. Razur od Sodome i od drugijeh bližnijeh gradova. J. Matović 390. Marija, kako bližnija od svakoga drugoga stvoreńa, pače sjedińena s Isukrstom. Grgur iz Vareša 54. Da otide g drugomu župniku bližne župe. M. Dobretić 130. Koga na nosila sluge stavivši doniše u jedan grad najbližniji. A. Kačić, korab. 330. Prizvati svoga susida najbližnijega. 71. Klekni i obrni se put najbližnije crkve. Đ. Mattei 141. Koliko je vrsta tezijeh prigoda? Dvije, jedne su bližne a druge dalne. T. Ivanović 83. Gdje god podeš, glas dobiti doće u strane bližne i dale. Zgode 15. Gospoda Mostara i ostala bližnija gospoda. I. J. P. Lučić, isk. 28. — *b) komu je ili čemu je blizu, stoji u dat.:* Meni su dražji i meni bližniji. A. Georgiceo, nasl. 277. Koji su bližniji bogu. J. Matović 319. Ti bože jesi bližan tvojijem vjernijem. L. Radić 14. — 2. *što je blizu vremenom:* Naša smrt toliko je bližnija koliko se veće okasnila. I. P. Marki 21. Ovi . . bili su . . bližniji *(griješkom* ‚blizenii' *sa* c *mjesto* c *po tadašńem pravopisu)* od nas vremenu smrti i uskrsnutja našega spasitelja. Živ. is. 51. Jedna je priprava koja se zove dalna, a druga bližna. Besjede kr. 188. *o istoj pripravi na istoj strani* ‚bližena' *biće štamparska pogrješka.* Ne budući stvari bližnije, nego da bude ubijena. J. Matović 515. Ni smrtna nemoć ni bližno suđeńe može smetati ńegovu pamet. Misli kr. 31. — 3. *koji je blizu u rodu:* Za duše roda moga krvnoga, bližnih. I. Kraļić 24. Pribodi mater s družbom najbližnije rodbine. Grgur iz Vareša 70. Ostavili su me moji bližni (dereliquerunt me propinqui mei). A. Tomiković 350. — 4. *adv. comp.* bližnije, *superl.* najbližnije: Ona bližnije pristupaju k stvari. J. Matović 32. Kako nam se vidi da je najbližnije do istine. T. Ivanović 79.

BLȉŽATI, blȉžâm, *impf.* appropinquare. *prošloga vijeka u jednoga pisca (između rječnika samo u Stulićevu i to iz brevijara:* bližati, admovere, bližati se, accedere, adventaro). — 1. *približavati se mjestom:* Bliža k nami smrknutog lica oružnik. M. Katančić 52. — 2. *približavati se vremenom:* Svr toga bliža našeg Dafnide svetac. M. Katančić 41.

BLÍŽE, *adv. i praep.* propius. *od* xv *vijeka (vidi prvi primjer, ako je rukopis doista toga vijeka; inače od* xvi *vijeka), između rječnika u Mikalinu* (‚blisge' 20[b]), *u Belinu* (‚blixe' 765[b]), *u Stulićevu* (‚blixe') *i u Vukovu* (31[b]), *u gdjekojega pisca prošloga vijeka griješkom* bližje, *ali vrlo rijetko (vidi u primjerima).* — *Postanem je srednji rod komparativa* blîzî *(koje vidi), samo mu je drugi slog kratak.* — *isporedi* blizu, *prema čemu stoji kao komparativ. Komparativ budući može imati uza se i ono su čim biva poređeńe. sa* naj *dolazi i kao superl.*

I. *adv.: bliže može biti mjestom, vremenom, srodstvom i jednačeńem:*

1. *mjestom. u pravom ili u prenesenom smislu: a) komu je ili čemu bliže, može biti neizrečeno: aa) bez onoga su čim bi bilo poređeńe:* Pristupiv bliže sta prid cesara. Starine 1, 218. Pristupuju malo bliže. O. Mažibradić 174 Bižeć ide bliže. V. Došen 182. Niti smide ‚bližje' (‚blixje') pristupiti. Nadod. 76. Daleko ih ugledao kneže, a malo ih bliže susritao. Krmpotić, mal. 11. Ko je bliže, k zemji pogleduje. Nar. pjes. vuk. 3, 324. I Baňane što su bliže bili. 4, 517. On se bješe bliže primaknuo. 4, 74. Sedlah koňa, podoh tamo, bliž' po bliže, približih se. 1, 362. Ugleda majka Milenka, bliže ih majka susreta. 1, 311. Kad se, pobro, sastanemo bliže. 3, 549. — *bb) izrečeno je i su čim biva poređeńe:* Bliže je košulja negli dolama. Poslov. dan. 6. — *b) komu je ili čemu je bliže, može biti izrečeno: aa) u dat. bez prijedl. aaa) bez druge riječi koje bi radi stajao dat.:* Kako bi naprijeda poklisaro carskom bliže, pozna istinu. I. Gundulić 318. Opet je malo bliže kući. Nar. posl. vuk. 240. — *bbb) u rečenici je i druga riječ koje radi stoji dat.:* Već se gradu bliže primaknuli. Nar. pjes. vuk. 4, 215. — *bb) u dat. s prijedl.* k: Misec većma diluje nego ni jedna zvijezda, . . jer je bliže k nami. M. Radnić 49. Ide k babi bliže. V. Došen 157. Bliže k ogńu čedo primaknite. Nar. pjes. vuk. 2, 87. Primiče se ka Kosovu bliže. 4, 215. No se k ńemu bliže približava. 3, 186. Bliže k mene, da se udarimo. 3, 28. — *cc) u gen. s prijedl.* do: Do srca ide bliže. V. Došen 83. Ne ima li tko bliže do Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 132. — *dd) u akus. s prijedl.* pred: Daleko ga seja ugledala, malo bliže pred ńeg' išetala. Nar. pjes. vuk. 2, 40.

2. *vremenom: a) bez čega, čemu bi bilo bliže:* Još bliže rok primakne. V. Došen 59. — *b) čemu je bliže, može biti izrečeno u dat. s prijedl.* k: K smrtnoj nevolji kad čovjek bliže jes. N. Dimitrović 49. K smrti bliže vodi. V. Došen 8.

3. *srodstvom: komu je bliže, može biti izrečeno u dat.:* Koji mi je bliže rodjak. M. Divković, nauk 238[b].

4. *jednačeńem (isporedi* blizu): *a) bez čega su čim bi bilo poređeńe:* Tko goli većma Isukrsta ljube srcem i djelom, oni su većma i bliže iznutrńijem načinom majka Isusova i bratja Isusova. M. Divković, bes. 117. — *b) izrečeno je i su čim se poredi:* Bližje (‚blixje') poganski nego krstjanski. A Kadčić, bogosl. 59.

5 *na koji god predńih načina dolazi i superlativ:* Serafini ljube boga užganim načinom na priliku komornikov, za što su mu najbliže. F. Glavinić, cvit 322. Oko ńega su najbliže . . misnici. F. Lastrić, svet. 92. Koji k selu najbližje (‚najblixje') leži. I. Jablanci 62.

6. *moga pred ńim biti prijedlozi, kojima se značeńe sastavlja s ńegovijem (isporedi* blizu *pod* I, 5): *to su* na, u, iz, *na koje prelazi akcenat, a* bliže *ostaje bez akcenta: a)* nâ bliže: Ako mi na bliže vidit se daš kada. H. Lučić 278. Uboštvo ne diže, da nijesmo mi *(ubozi)* drazi vilami na bliže, k'o jaci u snazi. I. Gundulić 151. On na bliže svom brzoćom svojom tada Dilavera ne dostiže, neg li izvan Carigrada. 542. Tad nima slobode pristupit na bliže. Đ. Baraković, vil. 132. Bog veće na bliže zazivaše Ignacija na pomeć. B. Kašić, ign. 44. Jozef u Egiptu vladajući bratji svojoj ka mu na daje, t. j. po otcu, bihu, dva darova hliba, a Benijaninu, ki na bliže, t. j. po otcu i materi, pet jih prikaza. F. Glavinić, pesl. 77. — *b)* ù bliže: Pogledala na daleko mlada, ugledala Omera đevera, vas u crno a na koňa crna; u bliže ga susretala mlada. Nar. pjes. vuk. 1, 466. S obje strane su zaliva, gdje malo razdaje, gdje u bliže, sve velike kuće. Vuk, kovč. 30. — *c)* îz bliže: Sivi oro streloviti sunčanoga kad se lica spravja iz bliže zrak paziti. Đ. Palmotić, christ. 319. Ko ovaj svet poznaje iz bliže. M. Đ. Milićević, jur. 7. *govori se i* ‚iz bližega'. *vidi kod* bliži.

7. *sastavlja se sprijeda s riječju* po: pòbliže *(kao* povelik): Nu pobliže k ogńu hodmo. A. Vitaljić, ost. 50. Bliž' pobliže (‚po bliže'), približih se. Nar. pjes. vuk. 1, 362. *vidi i na po se:* pobliže.

II. *praep. s gen.: najviše stoji pred gen., može biti i rastavljen od ńega, a može stajati i za ńim. može biti i u superlativu sa* naj. *su čim se poredi može biti i ne biti izrečeno. a) pred gen.: aa) su čim se poredi, izrečeno je također u gen.:* Duša bliže Isukrsta nego sebe. F. Glavinić, cvit 35. — *bb) bez čega su čim bi bilo poređeńe:* Kako je sunce od nas dalje, . . tako je bliže vas. J. Kavańin 474. Prodao gospodi mletačkoj Skadar i ono što je bliže grada. A. Kačić, razgov. 60. Blago vama, koji ih vidite, vi ste bliže boga i čudesa. P. Petrović, vijen. 92. — *b) prijedlog pred gen., ali rastavljen od ńega enklitičkim* je: *kaže se i su čim se poredi:* Bliže je gruba lijep neg gveroka slijep. Poslov. dan. 6. — *c) iza gen.* Ča je boga bliže. M. Marulić 108. Toliko kraljestva nebeskoga hoće biti bliže. F. Glavinić, cvit 8 (II). Tica što se više diže, to je svoga grada bliže; . . . tako čovik što je niže, to je svoga doma bliže. V. Došen 17. — *d) sa* naj: nâjbliže: Najbliže boga jesu. F. Glavinić, cvit 6. Vezijer, cara ki je najbliže. I. Gundulić 303. Koji ima najbliže ńi svoju crkvu. M. Dobretić 295. Teško onomu tko j' najbliže Marka! Nar. pjes. vuk. 2, 432. — *e) može biti sastavljen sprijeda s riječju* po *(isporedi naprijed pod* I, 7. *i vidi* blizu *pod* II, 4): *kaže se su čim se poredi:* Negova vika osnovu pobliže početka konca ner božica pristriže. I. Ivaniševič 331.

BLÍŽI, *adj. comp.* propior. *od* xvi *vijeka (vidi primjer N. Ranine), između rječnika samo u Belinu* (‚blixij, blixja', finitimus 195[b]. ‚blixi, blixa' propinquior 765[a]) *i Stulićevu* (‚blixi, blixa', propinquior). *Postanem je komparativ od adjektiva, koji u pozitiva nije bio u običaju cio (prem da u poznije vrijeme dolazi* bliz *i* blizak, *koje vidi). isporedi* blizu *i* blizo. *Korijen vidi kod adv.* bliz. — *U nekih pisaca griješkom i* bližji *a u jednoga i* bliži*ji (vidi pod* 6). — *Bliži može biti mjestom, vremenom, srodstvom, jednačeńem, a su čim bi bilo poređeńe, može biti i ne biti izrečeno.*

I. *mjestom, u pravom ili prenesenom smislu: a) komu bi ili čemu bio bliži, ne kaže se:* Sve prode grčke strane bliže i dalje. I. Gundulić 371. Da mu od tle put je bliži brodit. J. Kavańin 138. Bliža je košulja nego halina. Nar. posl. vuk. 16. Dokle god dopire seoska zemja, dotle su i kuće rastrkane; tako čovek može imati bližega komšiju iz drugoga sela nego iz svoga. Vuk, dan. 2, 99.

Bliži pade a daļni ostade. P. Petrović, šćep. 165. O tom i ne sańa, jer imade i bližijeh briga. Osvet. 3, 47. — *b) komu je ili čemu je što bliže, može se izreći: aa) u gen.:* Još bliži vašega jes dvora *(dub)* i mjestom poviši i mladi od bora. N. Naļešković 1, 318. Trojstva najbliža je Marija. I. Ančić, ogl. 23. Evo tebe uzvišujem, u čestitoj mojoj hiži, i s odlukom naredujem da me nitkor nije bliži. P. Vuletić 39. Na otoku mora naših uzrestoše, ako i jesu bliži kraja talijanskih. J. Kavańin 239. Priblaženu divieu, koja bliža Isukrsta više od svakoga drugoga stvoreńa. Grgur iz Vareša 25. Mi smo bliži rati nego mira. P. Petrović, slob. 209. — *bb) u dat.:* Koja su bliža čovječanskomu razumu. J. Matović 120.

2. *vremenom:* Sada veće jest bliže naše spasenje nego mńahomo. N. Rańina 13. rom. 13, 11. Sada stanovito bliže jest naše spasenje nego smo verovali. Bernardin 1. Sada stanovito bliže jest naše spasenje, nego smo mi virovali. I. Bandulavić 1. Osvem ove daļe priprave ište u misnicih i bližu. Besjede kr. 286. Jer nam je sad bliže spaseńe nego li kad vjerovasmo. Vuk, rim. 13, 11.

3. *srodstvom:* Grih u svojoj vrsti jest veće oli mańe teži, kako jest bliže oli daļe rodstvo. Turl. blago 2, 137. Bivši u rodu najbliži earu. A. Kanižlić, kam. 33. Jest istina, ja sam ti osvotnik; ali ima jošte bliži od mene. Đ. Daničić, rut. 3, 12.

4. *jednačeńem:* Prvi i bliži grad u diki glasoviti Hvar se broji. J. Kavańin 137.

5. *u sredńem rodu dolazi i sam bez substantiva u ńekim padežima. isporedi* blizo *i* bliže. *a) u gen. s prijedl.* iz, *od* XVII *vijeka:* Trostruko oružje djavao nosi, kojijem nas rve: najprvo strijelom iz daleka, drugo sulicom iz bliza, tretje mačem ali ti sabļom još iz bližega. M. Divković, bes. 293. Ako ko god iz bližega bude srećan razumjeti. A. Boškovićeva 8. Zaratit se iz bližega. B. Cuceri 38. Kad je naš život jur na svrsi, ter počnemo iz bližega drugi svijet ugledati. 191. Gledao je Luka iz bližega. Osvet. 3, 97. *stojeći tako u gen. sa* iz *može još sprijeda dobiti* po *(kao* pobliže, *koje vidi kod* bliže), *te se sve sastavļa u jedno:* Poizbližega. S. Milutinović, ist. srb. 294. — *b) u lok. s prijedl.* na; *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ne kako na višem da ovijeh *(pjesnika)* imamo, neg er smo na bližem neg s vami ovamo. N. Naļešković 1, 319.

6. *u ńekih pisaca prošloga vijeka griješkom* bližji, *u jednoga i* bliži: *kao pod* 1, *a.:* Ribo bližjih mora. J. Kavańin 22. Episkop skinut od bližjih (‚blixjih') episkopa. A. Kanižlić, kam. 100. Odide u najbližju (‚najblixju') krčmu. M. A. Reļković, sabr. 27. — *kao pod* 1, *b, bb:* Daše meni u tom ina mjesta meni bližja. J. Kavańin 147. Koliko je stvar koja bližja (‚blixja') ogńu i svitlosti, toliko je većma vruća i svitla. A. Kanižlić, utoč. 148. — *kao pod* 2: Koji sastavi bližja u doba oba svijeta. J. Kavańin 95. Od svetaca naših ruka, koli bližjih, koli davnih. 295. U vremena nam bližija bio je slavan. 184. Kad jedan zlo stoji i sumńi se od ńegove bližje (‚blixje') smrti. A. Kadčić, bogosl. 159. — *kao pod* 5: Slide iz bližjega jagańca neoskvrńenoga. Grgur iz Vareša 125.

BLÌŽICA, *f.* propinquitas, *blizoća, blizost. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, samo u lok.:* Hotje ostati s nami u prisvetom otajstvu tja do skončańa svijeh vrjemena, i ne u jednom ištom mjestu, nu svakoj u strani zemaļskoga okruga, da bi se sa svakijem namjerio i bio svakomu u bližici. Đ. Mattei 251.

BLIŽIHAVSTVO, *n. vidi* bližištvo. *samo u jednom spomeniku* XV *vijeka, a iz ńega u Daničićevu rječniku. lako može biti štamparska pogrješka u spomeniku.* Ni po bližihavstvu ni po milošti. Spom. sr. 2, 105.

BLÌŽIKA, *f.* propinquus, cognatus, *ko je komu rod. Akcenat se mijeńa u gen. pl.* blìžīkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bližikô, bližikôm. *Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (vicinitas 224ª. vicinia 765ª), *u Stulićevu* (proxima, propinqua, vicinia) *i u Daničićevu* (propinquus). — *Korijen vidi kod adv.* bliz. — *Riječ je ženskoga roda, ali se govori i o muškom čeļadetu. Dolazi o rodu po debeloj i po tankoj krvi, bližem i daļem, i o rođenom bratu. u najviše se primjera ne može vidjeti kakav je rod.* — 1. *o jednom čeļadetu u jednini, a o više u množini:* Cara, bližiku sego *(Strijeza).* Stefan kr. 23. Domentijanª 209. Tako dostojni jesmy vьsegda pešti se sami soboju, jako da ne ostavimь pešti se bližikoju. Domentijanª 291. Ako bi ki ubil nikoga kmeta ili od roda kmet, da bi se ne mogal jeti, vpadi v osud libar 100 bližikam . . . Od tih libar 100 ima imiti ditca ubijenoga polovicu, a drugi pol ńega bližiki. Ta osud krivac plati. Ako ubigne, imaju ńega bližike osud platiti pol. Zak. vin. 65. Od tih bližik. Stat. krč. ark. 2, 281. Světovavь se s vlasteli našimi z bratijomь i zь bližikami. Mon. serb. 242. Sь svojemi vlasteli i bližikami rotih se. 312. Nigdore mojih bližik. Mon. croat. 62. Tozi ima biti Radoja Čavlovića kako brata i bližike Mihailova *(Čavlovića).* Spom. sr. 2, 121. Knezь Vlatko Popovičь, bližika i rodjakь kneza Braila Tezalovića i ńegove gospode Jelače. Mon. serb. 495. Bližika onogaj komu osiječe Petar uho. N. Rańina 109. ioan. 18, 26. Od vašega bližike Jurja Kobasića. Mon. croat. 215. Taj nesan bi ńiju; da ini Susane i bližik ńe sviju. M. Marulić 83. Bližike i rod tvoj, komu dika biše, tišće u nepokoj. P. Hektorović 61. More biti da iz daleče bližika tvoja po rodu jesam. P. Zoranić 2ᵇ. Dražnik i Novak budući bližike jednolitci. 30. Bližika onoga komu Petar odsiče uho. Anton Dalm., ioan. 18, 26. Ki bi uvridili ļudo crikvene, kim se pristoji obirati u mostirih, . . ili bližike i prikrvnih ńihovih. Š. Budinić, ispr. 137. Slišaše susidi i bližike ńeje. Bernardin 90. luc. 1, 58. *u istoga biće štamparska pogrješka* ‚blizika': Elizabet blizika tvoja. Bernardin 3. luk. 1, 36. Vazda se nađe bližika (neko od svojte) po debeloj ili tankoj krvi. V. Bogišić, zbor. 357. — 2. *u jednini o više čeļadi, kolektivno:* Ne zovi bratju ni bližiku. Anton Dalm., luk. 14, 12. Izidi van iz tvoje zemļe i od bližike tvoje. Anton Dalm., djel. 7, 3. Prizva Jakova otca svoga i vsu svoju bližiku. 7, 14. Ako se dile bratja, ili sinovi od oca ili ina *(u drugom prijepisu* ini) bližika, kim se podoba razdiliti. Stat. poļ. ark. 5, 250. Dočekivajuć svojtu i bližiku. S. Ļubiša, prič. 137. *štamparska pogrješka može biti* ‚blizika': Neko od blizike. V. Bogišić, zbor. 374. *ali isporedi* blizika.

BLIŽÌNA, *f.* propinquitas, *blizoća, blizost. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu* (nachbarschaft, verwandtschaft). Blaženi Benedik pribivaše blizu stana Florenciova; . . . ta bližina udabnu način Florenciju. I. Đordić, ben. 38. Bližina i nenavidost učini nesklad među ńima. D. E. Bogdanić 21. O bližini smrti. B. Cuceri 150. A još čuje u bližini trijeska. Osvet. 3, 71.

BLÌŽIŠTVO, *n.* propinquitas. *od* XIV *vijeka (vidi pod* 2 *primjer iz Mon. croat.), između rječnika samo u Daničićevu. poslije* XVII *vijeka ne dolazi.* š *pred* t *stoji mjesto starijega* čьs, *mjesto čega su ńeki pisali i* č *i samo* s. *Postańem od*

bližika. — 1. *rod, srodstvo*: Ni po bližičtvu ni po milošti. Spom. sr. 2, 107. Hotijaše vjerenicu pustiti, koja mu se pristojaše po bližičtvu i po krvi u rodbini. A. Gučetić. roz. jez. 162. Uzlom ... nerazdiļenoga ‚bližistva' duhovnoga vezanoj. I. Ivanišević 18. — 2. *rod, rodbina, čeļad, koja je u rodu. dolazi i o roditeļima (vidi primjer Bernardinov)*. Da su Netrmca i ńega bratju i bližičtvo plemensko ńegovo v ubojstvi čista i prava našli. Mon. croat. 45. Kada ne bi imela bližičstvo. Stat. krč. ark. 2, 281. Kada uvojahu ditića Isusa ‚bližistvo' ńegovo da učine po običaju zakona za ńega. Bernardin 88b. (parentes) luc. 2, 26. Izašla josi iz zemļe tvoje i od bližičtva tvoga. Nauk Brnard 9.

BLÍŽITI SE, blížîm se, *impf.* appropinquare. *isporedi* bližati se. *samo u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu, i u jednoga pisca našega vremena.* Svetčani dan se bliži. L. Milovanov 94.

BLÍŽNICA, *f.* I. propinqua, cognata. *isporedi* bližika. *samo o ženskom čeļadetu.* xvi *i* xvii *vijeka.* Potaknuta *(Marija)* od angela ... poslužit staroj bližnici *(Jelisaveti)*. B. Gradić, djev. 154. Hodi prijateljice i bližnice moja! 183. Starca Zachariju i Elisabetu, bližnicu svoju, pohoditi. F. Glavinić, cvit. 209. — 2. *prečac, prijeka staza, kuda je bliže,* proxima via. *u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* L. Mrazović.

BLÍŽNÍK, *m.* propinquus. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (propinquus 765a. susjed, proximus 592b. affinis 44b). *u Bjelostijenćevu* (susjed), *u Voltiģijinu* (nachbar, verwandt 13), *i u Stulićevu* (proximus, propinquus, consanguineus, affinis). — *Od* bližan. — 1. *rod, srodnik, bližika:* Prijateļi jur moji protiv meni staše i bližnici. N. Dimitrović 63. Ti si se pepelu i kalu bližnik i rodjak učinio. B. Gradić, duh. 22. Bogove pokupi na pir tad bližnike ńegove. D. Baraković, vil. 143. Bližnik si i didić baščine te viran. 152. Koji se imenom i vjerom zovu prijateļi Isukrstovi i bližnici. M. Divković, bes. 301 Sve rodjake, prijateļe i bližnike i družbenike od zloća očisti. M. Divković, nauk2 414. P. Posilović, nasl. 82. Potribe rodjakov, bratov, bližnikov, prijateļ. P. Radovčić, nač. 427. Da dušo naše braće, bližnika i dobročinilaca našije oslobodiš. I. Ančić, svit. 116. Ostavi prijateļe i znance i rodjake i bližnike. M. Radnić 422. Da ne pribivaju s drugima ļudmi, nego li s rodjaci ali bližnici samo od prvoga kolina. M. Bijanković 135. Prid susidi i bližnici imo mojo prikor biše. A. Vitaļić, ist. 90. Pristoji se puku obranomu, koji jest bližnik božji. 532. Sve ... bližnike ... od zloća očisti. S. Margitić, ispov. 279. Od isti rodjaka i bližnika (‚blisnika') lico uklańamo. A. d. Bella, razgov. 72. Bratju, bližnike i dobročinioce. S. Badrić, nač. 88. Potribe naši roditeļa, bratje, bližnika. B. Pavlović, pripr. 38. Sve rodjake, prijateļe, bližnike i družbenike naše. F. Lastrić, od' 82. Za braću, bližnike. A. Kanižlić, bogoļub. 570. Duše naše, bližnika naših. J. Banovac, blagos. 213. Za duše braće, sestara, bližnika i dobročinaca našijeh. I. A. Nenadić, nauk 249. Razgovor prijateļa, bližnika, i rodjaka. J. Matović 411. — 2. *susjed*, vicinus. *isporedi* bližnak, bližnik. Tko ima za bližnika jednoga kovača, ne dade mu isprvice spavati. M. Radnić 269. Dal si rad nas da bližnici meu sobom se naši rate. A. Vitaļić, ist. 259. Drača je zao bližnik ali ti susid. S. Margitić, fala 277. Oni u vrijeme besjede misli o poslih vremenitijeh, oni se razgovara s bližnikom. Besjede kr. 17 Videći svoga konšiju oli bližnika. M. Dobretić 210. Biskupi prvobiskupu nepodložni odabrati će kojega bližnika prvostolnika i u ńegov državni sabor prioditi. I. J. P. Lučić, nar. 63. Koji od kad do kad zameće kakav govor s bližnikom. A. Kalić 28.

BLIŽNÌNA, *f.* propinquitas, *bližina, blizoća. u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Nije zadosta bježati od svijeta, nego jošter od sve ńegove okolovine i bližnine. M. Radnić 308.

BLIŽNÒĆA, *f.* propinquitas, *srodstvo. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Očito pošteńe (publica honestas) nije drugo nego jedno izvansko prijateļstvo i bližnoća čeļadi medu sobom, koje izlazi od isprošeńa, zaručeńa i vinčańa. M. Dobretić 560.

BLÍŽNÔST, bližnosti, *f.* propinquitas. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Belinu* (propinquitas 765a), *Bjelostijenćevu* (blizoća, vicinitas) *i u Stulićevu* (propinquitas, proximitas). — 1. *u pravom smislu, bližina mjestom ili vremenom:* Izmitanje ... zlamen jest bližńega konca, to jest raspa svita; bližnost jest zlamen blaženstva. I. Zanotti, pr. ned. priš. 30. Nikima prid oči metaše bližnost smrti gorke. Đ. Rapić 21. Ovo se pristoji da bi se prikazao grijeh ļudi koji običaj imaju žudeti baštine bliže ali kuće susjedne ... tere bližnost, koja se postavļa u dio prijateļstva, obraća se s grijehom požude od ļubavi na mrzost. J. Matović 423. — 2. *srodstvo:* Od bližnosti ili od afinitadi. B. Kašić, rit. 240. Imaju se postaviti kumovi u služeńu ovoga sakramenta, s kojijema se združuje ona duhovna bližnost i svojta, koja zabrańuje ženidbe. J. Matović, kat. 184. Sveti s Isukrstom kraļujući tako su Isukrstu i bogu blizu, od koje veća bližnost izmisliti se ne može. Oni bo ne samo jesu baštinici Isukrstovi i sinovi božji po posinovļeńu, nego jedno takoder s Isukrstom, koji je glava, tilo čine. I. Velikanović, upuć. 1, 413.

BLIŽŃÀJIV, *adj. po čemu su blizni (vidi* blîzni, *f.). samo u Vukovu rječniku:* ‚bližńaivo platno'.

BLÍŽŃÂK, *m.* vicinus, *susjed. isporedi* bližnik, bližńik. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ako ga *(tijelo)* miluješ više od onoga nego imaš, živući u nasladeńima, gojiš jednoga neprijateļa; ako li mu dižeš potribno, ubijaš tvoga bližńaka i gradanina. M. Radnić 115. Svaki dan ... ukopavamo naše bližńake. 177.

BLÍŽŃÊNE, *n. rańańe bliznadi. isporedi* bliznîti.

BLÍŽŃÎ, *adj.* propinquus. *Od* xiii *vijeka (vidi prvi primjer pod* 3 *i pod* 1), *između rječnika u Vrančićevu* (propinquus, proximus), *u Mikaļinu* (proximior, vicinior, propinquior), *u Belinu* (propinquus 765a. appositior 23b. proximus 592b), *u Bjelostijenćevu* (vicinus. proximus, propinquus, accola. finitimus, conterminus), *u Jambrešićevu* (propinquus, accola), *u Voltiģijinu* (näher 13), *i u Daničićevu* (bližńь, propinquus). — *Nominalnim oblicima nema potvrde (u jednoga pisca prošloga vijeka ima ‚s bližńi biskupi'. A. d. Kosta 1, 67. ali je to prema stańu u kom je jezik tada reč bio pogrješka (kao što se i mjesto pronominalnijeh oblika nalaze nominalni). Postańem je od adv.* bliže. — *Po tom postańu svom dolazi i kao komparativ imajući uza se što su čim biva poređeńe; po tome dobiva sprijeda* naj, *te dolazi i kao superlativ; u jednoga pisca prošloga vijeka ima i osobit komparativ:* bližńiji *(vidi pod* 6). — *pisarska će pogrješka biti na jednom mjestu:* bliżni človekь. Mon. serb. 525

1. *blizu mjestom, u pravom ili u prenesenom smislu (isporedi* obližńi): *a) bez ičega čemu bi bilo blizu:* Pri komь ihь selê čteta najde, da plati selo bližńe. Mon. serb. 52. Savu, bližьńago ho-

dataja o nas ĸь bogu. 125. Susedi bližńi (‚bližnì'). Mon. croat. 81. Od bližńih (‚bližnih') i dalečnih stran. 141 Nijedan tvoj susjed bližńi. Zbor. 57. Bližńe dubje po dubravi grane u vodu skloni doli. I. Gundulić 405. Mnoge druge bližńe grade. P. Vitezović, kron. 50. Pošadši u bližńa sela. L. Terzić 317. Koje *(vode)* tihim tečenjem bližńa polja natapaju. A. Vitaljić, ost. 143. Prostira oblas na svu zemļu bližńu i daļu. I. Đorđić, salt. 151. Pripovijeda svoja dobića više bližńijeh neprijateļskijeh država. 191. Materija bližńa i dalečna. A. Kadčić, bogosl. 12. Izišavši dva lava iz bližńe šume. E. Pavić, ogled. 319. Ditešce jedno bližńe svoje konšije. F. Lastrić, od' 26. Budući se razbolio jedan pustińak posla u bližńi manastir moleći starešine da mu pošaļe misnika. F. Lastrić, ned. 161. Svim biskupom od Italije i bližńi otoka. M. Zoričić, osm. vm. Da pošavši u bližńa sela kupe sebi blagovańa. J. Banovac, blagos. 170. Prigoda bližńa i prigoda daļa. J. Banovac, pred. 122. Kad se druga vatra puši, samo bližńa dimom duši. V. Došen 114. U bližńih državah A. Kanižlić, kam. 895. Za tizim upali se bližńa kuća. M. Zoričić, zrc. 37. Podlaga il ti materija od krsteńa jest dvostruka, bližńa i daļa. M. Dobretić, bogosl. 25. Mloge bližńe narode pridobio je. I. Velikanović, upuć. 1, 102. Ako si u kakvoj bližńoj prigodi grišnoj, ukloni ju. B. Leaković, gov. 83. Pokošena bližńa sena. M. Nenadović, prot. 27. Pobigne va bližńu goru. Nar. prip. mikul. 79. Glas se dade po bližńih selijeh. Osvet. 3, 35. — *b) čemu je blizu, može biti izrečeno: aa) u dat.:* Bližńi Rimu. V. M. Gučetić, pohv. 117. Nitko nije bio posli divice bližńi vrilu od svake milosti, to jest Isusu, osim ńega *(Josipa)*. A. Tomiković 36. — *bb) u gen. s prijedl.* do: Što god pań loza imade, nož se svakoj na dva oka dade, koja bližńa do glave se vide. J. S. Reļković, kuć. 178. *vidi i pod* 6.

2. *blizu vremenom: a) bez ičega čemu bi bilo blizu:* Smrt bližńa i glavna potriba stiskaju iskati pomoć. P. Radovčić, nač. 128. Dvoje vrsti priprave potribne su jedna daleka druga bližńa. 529. Pridobiven od straha bližńe smrti. A. d. Bella, razgov. 156. Prvi je dio priprava daļa, drugi je priprava bližńa. Besjede kr. 251. — *b) čemu je što vremenom blizu, može biti izrečeno: aa) u gen.:* Advenat prihodi u nediļu bližńu svetoga Andrije. I. Bandulavić v. P. Posilović, nasl. xv. — *bb) u lok. s prijedl.* po: U dan bližńi po svetomu Tomi. I. Bandulavić 15.

3. *blizu u rodu, srodstvom:* Ni sь mnoju ni po mnê sь bližьńimi mojimi. Stefan kr. 3. Ńihь plemenu, kako bližńa krьvь podaje. Mon. serb. 284. Ili synь ili vьnukь ili kto otь roda našego bližńi ili dalni. 333. Kako jest Juraj pravi bližńi sinovacь kneza Braila. 544. Ki godi bi Poļičaninь robio s Turci ali s martolosi, ali se pridao Turkom ali u Turke pošao hote, od svoje voļe, li je dužan najpri glavom, a imanje gre u općinu; ako li plemenšćinu ima, gre bližńemu. Stat. poļ. ark. 247. Gdi se dile bratja bližńa ili daona. 250. Da se plemenšćina ne more prodati ni založiti u tmi, toj rekući otaj, a na vlastito od bližńega, da ima se prodati svitlo, bilodano, i ponuditi prvo bližńega svoga. 260. Meju bratiju bližńu (‚bližьnu') i dalьnu. Mon. croat. 57. Ja nisam za bliščinu ništa rekal, da bi Pednić bližńi (‚bližńi') Radkoviću. 199. Svaki bližńi *(štamparskom grješkom* ‚bližji') ter znan blizu ńu slideći. M. Marulić 88. Imaju biti mučenoj bližńi rodjaci. B. Kašić, rit. 359. Bližńe oli daļe kolino do četvrtoga ne promińuje sliku griha. A. Kadčić, blagosl. 211. Ista narav ukazuje prije ļubiti one koji su bližńi. A. Bačić 47. Koliko se u bližńemu kolinu sagriši, toliko je veći grih. 108. Žudije običavau bližńe rodjake zvati bratjom. F. Lastrić, svet. 161. Bližńi bratučed, bližńa bratučeda. M. Dobretić, bogosl. 549. S rodicom bližńom. 430.

4. *blizu po prijateļstvu, družbi:* Sv. Ivan sjede polak ńega *(Isusa)*, er nijedan od učenikov ne bi ńemu toliko bližńi i obiteļni. P. B. Bakšić 29. Kada si vidio tvoje bližńe, tvoje prijateļe, rodjake i komšije? Đ. Rapić 66. Sam već za se da ne znade, nit' za bližńeg prijateļa. V. Došen 80.

5. *čovječanstvom: svaki se čovjek zove* bližńi *drugomu,* proximus. *isporedi* iskrńi. *bez substantiva.* Sumńa na iskrńega i bližńega da te ne pokrade. Zbor. 167b. Kto jest moj bližńi? Anton Dalm., luc. 10, 29. Ako bi u igri prehinil bližńega. F. Glavinić, svitl. 67. Žene poželenje bližńega. P. Vitezović, odiļ. 44. Svi su dakle bližńi medu sobom i iskrńi. F. Lastrić, ned. 291. Da ļubi svoga bližńega, svoga iskrńega. M. A. Reļković, sabr. 56. Ļubi bližńega svoga kao samog sebe. Vuk, mat. 19, 19.

6. *u istom obličju dolazi i kao komparativ imajući uza se izrečeno i su čim biva poredeńe, a po tom sa* naj *i kao superlativ. kao komparativ stoji i u gdjekojim predńim primjerima, samo nije u ńima izrečeno su čim se poredi. u jednoga pisca dolazi i osobito obličje u komp. a) kao kompar.:* Ili hoćeš ili ne ćeš, smrt tebi bližńa nego cijeniš. B. Cuceri 71. Kad ovo dospije govoreńe, bit ćemo bližńi smrti našoj neg smo bili iz početka. 213. — *b) sa* naj, *kao superlativ: od* xv *vijeka: aa) kao naprijed pod* 1: Kь najbližńemu selu. Spom. sr. 1, 58. Pribiva na nebesih b. divica bogorodica u blaženstvu, najbližńa kod Isukrsta. B. Kašić, is. 112. U onomu na desno najbližńemu imao je siditi. F. Lastrić, ned. 28. Ova su očućeńa kano jedne najbližńe prigode. B. Leaković, nauk 382. *u prenesenom smislu:* Posli boga najbližńe imamo roditeļe. A. Kadčić, bogosl. 513. — *bb) kao naprijed pod* 3: Glas je . . . vašijeh najbližńijeh rodjaka. Besjede kr. 43. Kako je ńe kći *(Marija)* Isusova mati, onako mu je sveta Ana najbližńa rodica kako čoviku. F. Lastrić, od' 350. Rdarija nevrednosti kći, . . a jauku najbližńa rodica. Poslov. dan. 107. Da smo mi dva mlada najbližńa rodjaka pravi bratučedi. Nar. pjes. ist. 2, 105. — *cc) jednakošću (isporedi* bliži): Jost onomu sakramentu najbližńi (sakramenat od tila Isusova sakramentu od krizme). M. Dobretić 53. — *c) za kompar. osobito obličje* ‚bližńiji' *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Budući bližńiji (‚blixgniji') posvetilištu. A. Kadčić, bogosl. 38.

BLÏŽŃÎK, *m. vidi* bližnik. 1. *kao* bližnik *pod* 1, *srodnik, bližika:* Svijetu bjehu tujinci, bogu domaći i bližńici i drazi prijateļi. B. Kašić, nasl. 30. — 2. *susjed,* vicinus, *kao* bližnik *pod* 2: Zovnuvši konšije ili ti bližńike. F. Lastrić, ned. 159. Zao jezik, navlastito medu kućani domaćim i bližńici. 193. Vatra medu čeļadma, medu bližńici, tolike riči, tolike smutńe. 218.

BLÒR, *m. ńekaka zmija. isporedi* blavor *i* blaor, *s kojim je jednoga postaña. u naše vrijeme izmedu rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori i da je* ‚velika šarena zmija plosne glave, za koju se pripovijeda da može do 15 stopa biti dugačka i goveče udaviti', *i da je* ‚ovakijeh blorova bilo do skora u jezeru Skadarskome, a sad se slabo koji nalazi, i to mali, kao i druge zmije po našijem zemļama'. — Vinograde neokopane ugušio blor i muhar. S. Ļubiša, prič. 143.

BLÒRUŠA, *f. ńekaka zmija. isporedi* blor, *od kojega je i postala. u naše vrijeme, izmedu rječ-*

nika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori i da je ‚duja i taña od blaora'.

BLUČIĆI, *m. pl selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Statist. 115.

BLŮĆĚŇE, *n.* ineptiae. *isporedi* blutiti. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BLŮD, *m.* error, voluptas, libido, fornicatio, adulterium. *Od* XIV *vijeka (vidi primjer iz Duš. zak.) i u rječnicima svijem osim Mikalina i Vukova: u Vrančićevu:* menda; *u Belinu:* lascivia (426b), libido (437b), fornicatio (325a); *u Bjelostijenčevu:* error, erratum, erratio, deviatio, fornicatio, peccatum, delictum; *u Jambrešićevu:* error; *u Voltigijinu:* irrthum, fehler; *u Stulićevu:* lascivia, mores dissoluti, debilitas mentis, phrenesis, erratum; *u Daničićevu:* adulterium. — *Korijen vidi kod* blesti (bledem). u *je od staroga* ą. —

1. error, *mišao drukčija nego što bi trebalo, i po takoj misli djelo, osobito u vjeri.* XVI—XVII *vijeka:* I ti poni odsud' dati grad i nas svih, pristani na taj blud, u ruke od sil tih. M. Marulić 30. Akior, jer bo vi, kolika moć bišo bog, kim dobiše, poganski blud pusti, u ki pri živiše, poča zakon blusti. 55. Kriva svidočtva sud pravo je retratat, a ne upast u blud. 89. Turke sve podvratit za blud ńih nevere. 248. Linost svakoga je uzrok bluda. 265. O smamnici puni bluda ter mišljenja mnogo luda! P. Hektorović 90. Triba ti je stvarmi skazat tvoj blud, a ne ričmi mazat. 102. Jer u bludu životuju, čim poganske boge štuju. 125. Hlepe vratiti se s bluda. 153. Neka daj tad ljudi čteći me nevolje mogu kroz moje blude tvoriti što je bolje. D. Rañina 81a. Blud se zove kad se ino čini ner ima činiti. Nauk Brnard. 66. U mnoge blude upadaju i u pomańkanja protiva vjeri. M. Đivković, bes. 430. Pomolimo se i za poluvirce i odmetnike, da bog otme ńih oda svih bludov. I. Bandulavić 108. Angel . . u ohollji od boga odvrati se, odvraćen svomu bludu pridruži se. F. Glavinić, cvit 139. Valdenski blud sada se je začel. P. Vitezović, kron. 85.

2. voluptas, *naslada velika, koja zanosi da se ni za što drugo ne haje, u čemu god, osobito u ljubavi, ali nezazorna.* XVI *vijeka. a) u čeladeta:* Da malo povene u željnoj ljubezni, neka me ljuvene razumi boljezni, neka zna ljuven blud. S. Menčetić 13. Milost mi dopušta dva lička gorušta, u kih je ljuven blud. 229. Gdi sam ja poznala planinski svaki blud, a sad sam ostala slijedeći svaki trud. M. Vetranić 1, 93. Miris i taj cvijet učini na on svijet me srce zanijeti, ter ostah u bludu daleče sebe van, jak težak u trudu kad vidi prvi san. 2, 111. Da s' zašal u blude s tom vilom daleče. 2, 315. Drag ti je ljuven blud, svemogi moj bože! N. Nalješković 1, 203. Vas mi ovi trud i ove gorkosti čine se ljuven blud i njeke radosti. 1, 203. — *b) u životińe:* Ovce i koze, goveda i krave gojno se ponose i mirno borave, ter tiho planduju slišaje vrhu nas andeli gdje poju u toli meden glas; a od pasa strażnika pri stadu gdi bdimo zlamenja velika očito vidimo, gdje ne će da laju nakazni videći, ner ovuj noć traju u bludu ležeći. M. Vetranić 1, 305. Leteći *(orao)* da takoj vas danak provodi, gdje svjetlos život svoj u blude zavodi, zavodi u blude, gdje svjetlos priživa, ter svoje sve trude pri suncu zabiva. 2, 61. Oko ńih *(voda)* ptičice tiraju ljuven blud. M. Držić 72.

3. libido, *prevelika žeľa za učińanjem između muškoga i ženskoga, osobito za nedopuštenim, i po tom zazorna; kao upaljivańe, upalu.* XVI—XVIII *vijeka. a) u čeladi:* Veli se bit će sud i svrha svita onda, kad stare ljuven blud, ne razlog uzvlada. M. Držić 100. Nemu u licu plam pribiva goruć kako plam ogńeni, a čelo mu blud ljuven lašti, resi i odiva. S. Bobaljević 232. Koga ni od žena kad god blud zamamil? D. Rańina 10b. Kletva nije toj, ljubovnik ku tvori mladici gizdavoj, u bludu čim gori. I. Gundulić 23. Sve tjera blude, kako hoće Turčin svaki. 574. Od zemlje prez bluda bi roden Adam svet. Đ. Baraković, vil. 158. Koji je podložan bludu. K. Magarović 99. Čijem ga užiže blud skroveni i na ń stere vlas poganu unutrńi plam ljuveni, čisto tijelo svoje najbrže sred oštroga trńa vrže. I. Đordić, ben. 201. Da nit' skitńa, niti riči, nit' plač ńezin blud izliči. V. Došen 100. Od bluda zasliplen. A. Kačić, korab. 200. — *b) u životińe* Vepri bludom ražeženi. I. Đordić, mand. 60.

4. *nedopušteno učińańe između muškoga i ženskoga, bilo ili ne bilo koje ožećeno ili udato,* fornicatio, adulterium. *isporedi* kurvarstvo, preljuba. XIV—XVIII *vijeka.* Ako koja (‚koj') vladika bluda učini svojimь človčkomь, da imь se obê ruke otsčku i nosovi urežu sudomь. Zak. duš. 49. Blud ali koja godijer nečistoća. N. Rańina 59. efes. 5, 3. Ženu uhićenu u bludu. N. Rańina 69. ioan. 8, 3. Smrtni grijeh jest blud puteni. Zbor. 167. Trbuh pun i sit slidi puteni blud, čistoću pronosit ńemu je teško i trud. M. Marulić 82. Oholost, zavidost, blud. Katek. 1561. 109. Od srtca izhode zala mišljenja, ubojstva, priljubodivstva, bludi, lupežćine. Bernardin 28b. mat. 15, 19. Rastrati blago svoje živeći nečisto v bludu. Bernardin 25b. luc. 15, 13. U smrdeću bludu mnogu rastijahu moji prikori. I. Gundulić 227. Sin, ki dio blaga očina rasu, čim sve blude tiri. 218. Onde moje divstvo izgubih i sva se bludu dah. F. Vrančić, živ. 106. Da mogu sa ńimi blud tirati. 106. Jakos vaša primnoguća potlačila j' blud puteni. B. Kašić, per. x. Ako bi tikal ženu nespodobno radi bluda. F. Glavinić, svitl. 66. Sagriješiti s ženom bludnicom jest blud preprost. S. Matijević 19. Tako lipost luda ne će uzrok biti bluda. A. Georgiceo, pril. 55. Ugasi u meni svako ganutje i smućenje bluda. P. Radovčić, nač. 170. Sred bluda nečistoga zaplete se i zamrsi. D. Palmotić, christ. 24. Ki se u tamnom ima bludu rodit. I. Kanavelić, iv. 167 Oči suze pripravite, da mo blude potopite. I. V. Bunić, mand. 18. Da k mladiću na blud poći jur odluku bješe dala. A. Vitaljić, ost. 15. Na blude blago razda. J. Kavańin 393. Ki se na blud vrže. 146. Požuda naprijed hodi, dokle utopi nas u bludu I. Đordić, uzd. 17. Upao si u blud A. Kadčić, bogosl. 196. Dao se po bludu. J. Banovac, prip. 10. Ubojstva i blude činite. J. Banovac, pred. 36. Napastova Efrema na blud. 65. Od srdca izhode priljubodinstva, bludi, lupežtine. A. Kanižlić, utoč. 341. Kad s bludnicom blud ćińaše. V. Došen 128. Zabrańuje sve vrste bluda. Turl. blago 2, 133. — *u naše vrijeme u ńekih pisaca:* Od skotskog sileničkog bluda. Osvet. 1, 18. Blud se lako uvlači u prazninu duše i u nerad tijela. M. Pavlinović, rad. 135.

2. BLŮD, *f. vidi* blud, *m.* XVI—XVII *vijeka. samo u sliku.* Jer te take spravi ne bihu od bludi, da svete ljubavi i pravednih ćudi. M. Marulić 38. O nesrićni, smamni ljudi, tere grisni od svih bludi. P. Hektorović 134. Ne može od bludi uteći ljuvene Pluton bog, ki sudi tej strane pakljene. D. Rańina 10b. Ta opako sudi, ta hodi po bludi. Đ. Baraković, jer. 27. Moga srca hudo bludi perivoj su ńe hud bili, gdi oči hudijeh daždi hudi ńu su hudu uzgojili. B. Betera, čut. 169.

BLŮDÀK, bludáka, *m.* errans, erro. *samo u Stulićevu rječniku, gdje je zabilježeno da je drugi slog dug. riječi nema potvrde.*

BLÛDAN, blûdna, *adj.* errore captus, voluptarius, adulter. *Od* XIII *vijeka (vidi pod* 3 *prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Jambrešićeva: u Vrančićevu:* lascivus; *u Mikaljinu:* impurus, luxuriosus, incontinens, libidinosus, impudicus, salax, intemperans; *u Belinu:* voluptarius, prignut na putene naslade (667b), libidinosus (438a), lascivus (426b), obscoenus (702a); *u Bjelostijenčevu:* vagus *(kajkavski* ‚bluden'. *vidi i* bluden); *u Voltiđijinu:* weibisch, üppig, schwelgerisch; *u Stulićevu:* libidinosus, luxuriosus; *u Vukovu samo* ‚bludni sin', filius prodigus; *u Daničićevu:* adulter. — *Comp.* blûdnijî *(vidi pod* 2, *b).* — *isporedi* blud, *od čega je i postalo.*

1. *u koga su misli drugačije nego šta bi trebalo, osobito o vjeri, te je kao zašao s pravoga puta, i što se misli tako, što se po takom mišljenu čini, što je prema njemu (isporedi* blud *pod* 1): *a) o čeljadetu koje tako misli,* errore captus: Priprostih učeći, bludnih upravljajuć. P. Hektorović 46. Neumiću i bludnu pomoć i nauk dati. P. Zoranić 7b. Zli nauci, za kojimi jakno rike potekoše bludni puci. J. Kavanjin 455. — *b) o misli i mjesto ne u prenesenom smislu o putu,* plenus erroris, falsus: Obratiti grišnika od bludna puta njegova. I. Bandulavić 148. Jeda nije znanos tašta, misao bludna, ludo umiće . . . svako ovdi zlatočiće. J. Kavanjin 55.

2. *u čemu je naslada ili što čini nasladu kakovu znači* blud *pod* 2, voluptarius: *a) o košuti:* Vidih bludnu zvir, pritilu košutu. Đ. Držić 386. — *b) o mjestu: raju, travi:* Bih prognan iz raja bludnoga. M. Vetranić 2, 210. Da ne reče: ovi med i mana izvira i teče s istoka sunčana, iz raja bludnoga, gdi je tamo zadosti obilja svakoga od rajske sladosti. 2, 288. Na bludnih travicah svi općeno nukajuć me sesti činiše. P. Zoranić 10b. — *c) o vjetru:* Vazda bludni vihar tiho na granah od dubov staše. P. Zoranić 53b. — *d) o miru i misli:* Kad tamna noć prineso san trudnim, ter ih obujmi pokoj mirom bludnim, sve mukom bude razni slavic ter ja. Đ. Držić 409. Sankom bludne i trudne misli olahčasmo. P. Zoranić 43b. — *e) u tom smislu o pjesmi, o knjizi, kao ljubavna,* eroticus; XVI *vijeka:* Tko bude čtil moje bludne ove pisni. H. Lucić 222. Nu meu ine namirih se na onu bludnu knjigu, koju Ovidij mnogo hitro od strane Pariževe izmisli. 185. *isporedi i dalje pod* 3, *c, hh.*

3. *lakom na uživanje između muške i ženske strane, koji se daje na takovo uživanje, osobito na nedopušteno, kakovo znači blud pod* 3 *i* 4, *i što takom uživanju pripada, u čemu je, što ga donosi, šta od njega biva itd.,* libidinosus, adulter. *a) o čeljadetu koje se da na tako uživanje:* Bludnyj synъ. Sava 7. Bludnije ostavljenije grěhomъ podavъ. Mon. serb. 547. Na ženu bludnu stavljaj stražu. Zbor. 18. Ako li češ ljubav od bludnih žen imit. M. Marulić 132. Od bludne žene. P. Zoranić 7. Tvoji su bludni prijatelji vazda bili. I. Gundulić 220. Ije sa mnom, sa mnom pije; jakno zmija vrat mi obkruži, ljuta, otrovna i veoma bludna, bezočna i lakoma. 226. Na zlo nagla *(žena),* gnusno bludna. M. Orbin 26. Pokupi se velik puk i mladaca bludnijeh i nečistijeh. B. Kašić, per. 197. Kako ih vidiše i njih plemenitu lijepost razgledaše, putenom požudom — budući Ugri vrlo narod bludan — veoma se užegoše. 144. Negovu bludnu ljubi trijes ognjen ubi. Đ. Palmotić, christ. 364. On će učiti bludne i mekoputne oštrinom života svoga. A. Kanižlić, utoč. 213. O kolika će žalost biti budalastima i bludnima ženama! Đ. Rapić 8. Bludno ljude mačom kara. V. Došen 110. — *sada u narodnom govoru samo u tom smislu, i to samo o bludnom sinu u jevanđelju* (luk. 15, 11), *koji se s druge strane naziva i razmetni,* filius prodigus: Bludni sin. Vuk, rječ. 32a. — *b) o životinčetu (isporedi* blud *pod* 3, *b):* Koji jest veće bludnija zvijer nego li je na svijetu. Zbor. 9b. Može se prilikovati zloća od bludnosti liļku, koji je mnogo bludan. K. Mađarović 100. Ali snaša bludna vidra kad nesramno kaže nidra. V. Došen 105. — *c) o čemu god što takom uživanju na koji način pripada, što se nim čini, u čemu se pokazuje, što k njemu vodi, što od njega dolazi, odakle ono dolazi itd.: aa) o srcu, iz koga izlazi, koje ga traži, o licu i oku, na kom se pokazuje, o duhu, koji k njemu vuče:* Od duha bludnoga oslobodi nas. M. Divković, nauk2 309. Ako si pogledao bludnijem srcem ili požudom koga god. B. Kašić, zrc. 64. Nepoštena ljubav stanom u ne bludnom licu stoji. Đ. Palmotić, christ. 29. S bludna oka da ne venc. J. Kavanjin 368. Sebe osvaduje od svoga bludnoga srca. A. Kadčić, bogosl. 525. Od duha bludnoga oslobodi nas. J. Banovac, blagos. 211. Vatra živa, bludno srce koju ima. V. Došen 87. — *bb) o grijehu:* Ne učini grijeh bludni. N. Rajina 62b. Upadaju u bludni grijeh. B. Kašić, zrc. 139. Učinio sam grih bludni s ženskom glavom. A. Kadčić, bogosl. 196. Pade u grih bludni. J. Filipović 1, 277. Navest drugoga na grijeh bludni. I. A. Nenadić, nauk 131. Tko bi u bludni grih upadnuo. I. J. P. Lučić, razg. 25. — *cc) o djelu:* U jedenju, u pitju i u bludnu djelovanju. M. Orbin 57. Ki svoj dio prosu bludnijeh sredu djela. J. Kavanjin 52. Tilo čisto od svakega dila bludnoga. H. Bonačić, nauk 72. Očitovat bludno dilo. V. Došen 98. Je li svako djelo bludno grijeh? I. A. Nenadić, nauk 130. — *dd) o misli, želji, volji:* Požude i pohlepe bludne, putene. A. Komulović 47. Imati bludne ili zle misli. 14. Ako si pristao na . . želenja . . bludna. B. Kašić, zrc. 64. Tebi eto grijeh se smrsi bludnijeh misli. 1. V. Bunić, mand. 25. Ličiti i odmaknuti bludne požude toliko od druga koliko od sebe. A. Kadčić, bogosl. 497. Zarad svoje bludne volje. V. Došen 105. Odbacili su nedostojnu i neuztegnutu požudu bludnu. A. Kanižlić, kam. 440. Požude bludne izpuniti. A. Kačić, korab. 196. Počne ćutjet u pameti misli bludne. I. Đordić, ben. 25. — *ee) o kakoj god radnji ili stanju što u takom uživanju biva, što iz njega izlazi, što njega radi biva, kao o životu, ljubavi, pogledu, snu, slasti, sili, objesti, ognju (u prenesenom smislu), ticanju, napastovanju itd.:* Je li nepodobno i bludnim pogledom pogledal? Š. Budinić, ispr. 65. Ako si nosio ljubav bludnu. B. Kašić, zrc. 65. Da ti se sni san bludni. 67. Rad bludne obisti. Đ. Baraković, jar 116. Utažiti vrućinu bludnu i ukrotiti. P. Radovčić, nač. 505. U bludnoj živje lasti. D. Palmotić, christ 32. Pogledi bludni. I. T. Mrnavić, ist. 101. Poj'te od mene sve taštine, zlo raskoše, bludni bijesi. A. Vitaljić, ostan. 362. Sgasit bludni plamen. J. Kavanjin 65. Djevojčice svojijem bludnijem općenem približnije ga da se klanja njihovu laživom bogu. I. Đordić, salt. 368. Bludnoj sili pridali su sve mladice. I. Đordić, mand. 184. Poželinem oli ticanem oli gledom bludnim. A. Kadčić, bogosl. 250. Duša oslobođena od bludnoga napastovanja. V. M. Gučetić, pohv. 113. U bludnoj i nečistoj ljubavi život provođaše. A. Kanižlić, utoč. 95. Bludnik za jedan čas od nasladena bludnoga djavlu dušu prodade. F. Lastrić, ned. 400. Iz bludnog doklo gada ne dopane grobnog smrada. V. Došen 88. Tolika l' je bludna slipost? 113. Bludne slasti što ne daje. 88. To i bludna vatra čini. 83. Niki od njih opaki i bludni život provode. M. Dobrotić 130. — *ff) o*

čemu tjelesnom, ali ne u pravom smislu: o maći, otrovu, dimu, mreži, strijeli: Od svako maće bludne čista. J. Banovac, pred. 51. Tako bludna otrov plane. V. Došen 101. Dim se bludni uvik puši. 84. Koga bludne smrse mriže. 65. Da bi vas bludna strila nikad ne udrila. 92. — *gg) o danima, u koje biva tako uživanje:* Nesriće vam poklade, . . pogani dnevi, . . bludni dnevi. B. Leaković, gov. 61. — *hh) o riječi, govoru, pjesmi, kao sramotan,* obscoenus: Bludna govorenja . . bludne pisni. Š. Budinić, sum. 37. Pjesni bludne. B. Kašić, zrc. 65. Ako si govorio riječi bludne. 65. Ako si hodio . . na komedije bludne. 61. Da se paze od nepoštenih ričih i bludna razgovarańa. A. Kadčić, bogosl. 246. U bludno razgovarańe. J. Banovac, pred. 47. Da nisi nepoštene i bludne riči govorio. A. Kanižlić, bogoljub. 132. Kada bludne pisme piva. V. Došen 153. Pivao pismice bludne. Turl. blago 2, 290. — *ii) o kući, u kojoj biva,* meretricius, lupanar: Ja te hoću u bludni stan činiti peļati. F. Vrančić, živ. 49. — *kk) o čeļadetu rođenu od toga nedopuštenoga uživańa,* nothus: Ne primaju zakoni da sin bludni ulize u baštinu dobara očinije. M. Radnić 142.

4. *adv.* blûdno: *a) značeńe kao naprijed pod* 1: Sad vidih vele čudno, gdi Impolit ide bludno. P. Hektorović 147. — *b) značeńe kao naprijed pod* 2: Vrijes, ki bludno zatravi čovjeku svoju svijes. M. Vetranić 2, 288. Povrh čela ruse vlase, ke tih vjetrić bludno odveće niz bio vrat nam sad razmeće. I. Gundulić 70. — *c) značeńe kao naprijed pod* 3: Živući bludno. N. Rańina 58. luk. 15, 13. I. Bandulavić 49. Tko od prije služeć bludno dni provodi. I. Gundulić 293. Medu sobom se bludno vaļaju. A. Kadčić, bogosl. 537. Bludno se ticajući. 158. Što zakla Oloferna nego lipota gospodične Judite, kojom se otijaše bludno služiti? F. Lastrić, test. 351. Bludno obćit brani. V. Došen 110. Za kojim se bludno mami. 121. — ‚bludno griješiti'. moechari: No sagriješi bludno. B. Kašić, zrc. 63. Azbukv. 8. H. Bonačić 16. S. Badrić, nač. 20. J. Banovac, razg. 39. I. A. Nenadić, nauk 130. E. Pavić, jezgra 87. J. Matović 386. Kada kradeš, ruke ti ne gore; kada bludno griješ, guba i šuga na te ne dolaze. D. Rapić 76. *može se reći i s kim:* Lot sagriješi bludno s vlastitijem kćerma. M. Radnić 417. Želeći š ńome bludno sagrišiti. A. Kačić, korab. 199. Ženu, s kojom često bludno griši. M. Dobretić 100. Da je š ńegovim bratom bludno sagrišila. 75. Bludno sagrišiti s ženskom glavom. I. J. P. Lučić, razg. 55.

BLUDATI, bludem, *impf. vidi kod* bļudati.

BLUDEN, *adj. vidi* bludan. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da se u bludenih nima naslajevati grihov. F. Glavinić, svitl. 30.

BLUDICA, *f.* meretrix, *isporedi* bludnica. *samo u Vrančićevu rječniku* (61).

BLÛDILO, *n.* deliciae. XVI *i* XVIII *vijeka, izmedu rječnika samo u Stulićevu* (mollities, deliciae, voluptas). *a) o djetetu u kom roditeļi nalaze osobitu milinu:* Ne umori sina, bludilo tve milo. M. Držić 35. Ovo je vazda ńegovo bludilo bilo, a moja speranca. 329. — *b) o drugom čemu, u čemu tko nalazi osobitu milinu:* O nevoļna dušo moja! . . kud bludila nika tvoja tražiš izvan boga tvoga? P. Knežević, osm. 259.

BLUDIŠTE, *n.* lupanar. *prošloga vijeka. isporedi* bludnište. Da se skitaš po svima očitim bludištim. Turl. blago 2, 79. U bludište (misto, gdi nepoštene žene običaju se zadržavati) slati. I. Velikanović, prik. 26.

BLUDITEĻICA, *f.* errabunda. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (20a).

1. BLÚDITI, blúdîm *i* blûdîm, errare, decipere, blandiri, lascivire, fornicari. *Kad je u praes.* blúdîm, *onda se ake. mijeńa samo u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* blûdî. *a kad je u praes.* blûdîm, *onda je taki i u impf.:* blûdâh *i u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* blûdî, *u part. praet. pass.:* blûđen, *a u svijem ostalijem oblicima kao u inf., samo je još po jedan slog dug, koji je dug u svakoga glagola:* blúdêći, blúdîvši. — *Staro* 1 *sing. praes.* bludu *nalazi se još* XVI *vijeka (vidi u primjeru Menčetićevu).* — *isporedi* blusti. — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi primjer Danilov) i u svijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićevu:* luxuriari; *u Mikaļinu:* lascivire, luxuriare, libidinari, eluxuriari, *sa* se: blandiri sibi; *u Belinu:* lascivire (426b), libidinari (439a), fornicari (325a), *sa* se: blandiri sibi (207b); *u Bjelostijenčevu:* errare, aberrare, mente aberrare, vagari, luxuriare, luxuriari, eluxuriari, libidinari, lascivire, *sa* se, blandiri sibi; *u Jambrešićevu:* errare; *u Voltigijinu:* sich irren, schwelgen; *u Stulićevu:* libidinari, scortari, errare, aberrare, *sa* se, sibi indulgere, blandiri; *u Vukovu:* blúditi, blûdîm, maziti, nimia indulgentia corrumpere, *sa* se, nimio sibi indulgere *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* — *Postańem od* blud. — *Drugo znači kad je praes.* blúdîm, *a drugo kad je* blûdîm.

A. blúditi, blúdîm, *zašavši s puta ići kojekuda, ne znajući kuda, lutati,* errare. *a) u pravom smislu, tjelesno: aa) o čeļadetu i živińčetu:* Bjehomo njekada kako ovce bludeći. N. Rańina 131b. 1petr. 2, 25. Kako no kad bludi sobom simo tamo bisan pas meu ļudi, pojti ne umi kamo, ner se vrti samo. M. Marulić 9. Ļuveno bludi jak rańen jelińac. Š. Menčetić 237. Blujahomo kako bravi. P. Hektorović 151. Najde ńega jedan človik bludeći v poļu. Bernardin 21. Kako smrtni grijeh čini grešnika bluditi i zaći s pravoga puta od spasenja, poznaje se po prilici puka izraelskoga, koji četrdeset godišta bludi po pustińi. M. Divković, bes. 252. Bludiš poļem sam. D. Baraković, vil. 294. Bludih k'o ovca, skot ka ostavi. J. Kavańin 51. Koj po ovom moru bludi. 510. Što ti tuda bludiš? Nadod. 27. Bludili su u pustińi sad ovamo sad onamo. I. Velikanović, upuć. 1, 79. Iz doma mog protiran bludim. P. Katančić 43. I po snigu nek ona ne bludi. J. S. Reļković, kuć. 92. *u naše vrijeme samo u književnika:* Bijele ovce bez zvonara blude. Osvet. 1, 34. Momčo kaže tko je i odkle je, i za kijem po planini bludi. 2, 42. — *bb) o duši, sreći, pameti, kao naprijed o čeļadetu:* Pohoditi duše, ke u mir tamni blude. Mon. croat. 246. Sreća ovaj gre bludeći, ter vas skupa svih zatiče. M. Pelegrinović 184. Pamet daloko bludi od molitve. I. Velikanović, upuć. 3, 269. — *cc) u pravom se smislu uzima o čeļadetu i onda kad se misli da bespuļno živi:* Duh nečisti, koji navede Kajina da ubije brata svoga, navede i ostale ļude na svakojake zloće i opačine, tako da vas svit u grisi bluđaše. E. Pavić, ogled. 11. Koji bi ostavio boga i bludio po zločama i opačinama. B. Leaković, gov. 150. — *b) u umnom smislu, zastraņivati od istine, misliti da je istina što nije, kao varati se:* Nastavьnikъ bludeštiimь. Danilo 295. O koliko blude ki kažu došasna. M. Marulić 9. Tko misalju bludi. 111. Vazda su bludili ovi srcem. M. Divković, bes. 252. Kako pode sumńiti i bluditi od vjere i zakona Isukrstova. 871. U svom broju bludi. J. Kavańin 467. Bludi crkva ńiova. A. Bačić 153. Niceta bludi, a poklisari istinu govore. A. Kanižlić, kam. 459. Bludi ne znajući što uči evandeļe. 236. Blude i varaju se koji ovako scine i drže. I. Velikanović, upuć. 1, 362. Ja ovako vrhu toga sudim. Mislim da baš daleko ne blu-

*

dim. J. S. Reljković, kuć. 192. Bludite ne razumijući pisma ni kripost božju. B. Leaković, nauk 130.

B. blúditi, blûdîm:

I. *prelazno:*

1. *gubiti put, zalaziti s puta pogriješivši,* errare via. *objekat je* put. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Novoljnih i ki put blude, uvedi u kuću tvoju. Bernardin 15b. isa. 58, 7.

2. *varati,* decipere. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Bjelostijenčeru rječniku.* Ja ne bih rad da vas ki posudi da moju vas došad rič vas moja bludi, ter da meni ne kan ta boj dostignuti, i da ću zajti van, ter vas odbignuti. B. Krnarutić 27. Koji drugoga bludi, traductor, deceptor. Bjelostjenac 20a.

3. *kao blazniti, milovati (rukom gladeći), prevć ugađati, laskati, maziti, pććiti,* blandiri. *od* XVI *vijeka i u naše vrijeme u narodnom govoru. objekat može biti i ne izrečen. a) čeljade (ili što se kao čeljade misli) bludi čeljade ili životinu:* Da sobom ne travi veće pamet moja, bludeći ozoja z družbom starih poet. M. Marulić 7. Jer me ne hti pokarati, ni od igre ustavljati; jer me bludi potolicom da se mišam meju dicom. 282. Tko mi će ljubiti tve lice pribilo i tebe bluditi vazamši na krilo? M. Vetranić 2, 315. Đosta si budila u oborijeh pastire i milo bludila da t' peju i svire. 2, 292. Ne bi po pećali, kada bi vaj mene potjerom prognali iz kuće blažene; ner blazne i bludе, a kad se sastaju, celovom od Jude pravu krv izdaju. 1, 472. Ja ću najti sve tej riči, ja te tovit i bluditi. A. Čubranović 149. Gore je kad nas bludi nego kad nas nenavidi. M. Radnić 183. Kada bludi onda fata *(srijet).* 215. Veli bog: jeda ću ih blaziti? jeda ću ih bluditi? A. d. Bella, razgov. 133. Bluditi dijete, t. j. maziti. Vuk, rječ. 32a. — *b) čeljade bludi svoje tijelo:* Goji i bludi svoju put. A. Kalić 34. — *c) bludi vjetar:* Kad vjetric tih bludi, potrebna kad je nam sjen. O. Mažibradić 202. — *d) bludi zora zemlju:* Kada zora zemlju bludi, žarko sunce svakom sudi, onda Ristu majka budi. Nar. pjes. petr. 1, 51.

II. *neprelazno: je li mu praes. s ake.:* blûdîm, *ne zna se za cijelo, ali se može misliti prema* súditi, sûdîm; trúditi, trûdîm; grijèšiti, grîješîm; strážiti, strážîm.

1. *igrati se,* ludere. *isporedi* blud *pod* 2 *(kao pustiti se u ‚blud' u tom značenju). samo u dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka:* Sjede puk jesti i piti, i ustaše bluditi. N. Ranina 153. 1kor. 10, 7. Tu š ńom blude i igraju u skrovito ńe djevice, ke za mladce nič ne hajn. J. Kavanjin 196.

2. moechari, *činiti ‚blud' u značenju njegovu pod* 4. XVI—XVIII *vijeka.* Ni se dvoj ni straši da će ljudi reći da sa mnom pošla si povoljno bludeći; jer neka stid i sram otajde od tebe, vas taj grih ja ću sam vazeti vrh sebe. H. Lucić 197. Ne bludite. Katek. 1561. 58. Tri stvari i bogu i ljudem velmi su mrzeće: bogatac lakomac, star človik, ki bludi, i ubog potreban ohole zle ćudi. D. Ranina 98b. Tko god pusti ženu svoju i drugu dovede, bludi. A. Bačić 418. Trgovac misli o trgovini; bludnik, kako će bluditi. L. Vladmirović. slavod. 50. Žena, koja bijaše bludila, bude kamenovana. Turl. blago 2, 137. Ja sam veće puta bludio. I. J. P. Lučić, doct. 21. — *s instr. i prijedl.* s: S kćerami svojimi *(Lot)* bludi. J. Kavanjin 26. Kralji zemlje, koji su š ńom bludili. E. Pavić, ogled. 686. Koji je s ńom bludio. F. Lastrić, ned. 401. Samo š ńime da b' bludila. V. Došen 91.

III. *sa* se: 1. *refleksivno: značenje kao pod* I, 3, *i to a) kao maziti se, pećiti se:* Razmi smrt jedinu ja ne vim zlo veće ner meni istinu vjerovat gdi ne će: i cvilim i ćuću, ter taj vila od gore mni da se ja bludu: a toj bit ne more; bez ogńa dima za č ne vidi človik živ, takoder ovi plač ne more bit laživ. Š. Menčetić 122. A ti kažeš diku tvoju, kako da se u cvijetju bludiš. M. Vetranić 1, 419. Bludi se dijete. Vuk, rječ. 32a, *gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku. — b) kao umiljavati se, laskati:* Kad bi upazila da ima vrijeme toli lasno, sveder bi ga pohodila bludeći se bezobrazno. J. Palmotić, dubr. 108. — 2. *recipr.: značenje kao pod* I, 3, *jedno drugo milovati, jedno drugom umiljavati se. subjekat je samo jedna strana a druga stoji u instr. s prijedl.* s: Vidiš li spilu onu? ondi ona veće krat . . . opći se bluditi s pastirom, koga je uzela ljubiti. F. Lukarević 101. *u prenesenom smislu o vjetru:* Na sve strane trepte stijezi junačkima na koplima, gdje se vjetric blag s nebesi tihijem dahom bludi s ńima. J. Palmotić, dubr. 221. — 3. *pasiv.: sa subjektom, kao pometati se,* conturbari. *isporedi pod* I, 2. Klinčac moj, prava ljubav moja! s tobom mi se bludi v noći va dne glava. Jačke 23.

2. BLUĐITI, *vidi* bljuditi.

BLÛDIV, *adj.* libidinosus. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* bludniv. Još se čuvahu po ti način od mesa koze, da ne samo ne htijahu ga taknuti, da i ne imenovati, za buduć da je živo bludivo i za to protivno življenju čistoće. P. Radovčić, nač. 505.

BLUDNÈŽLIV, *adj.* libidinosus. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Mladac bludnežliv sagrješuje, ma star čini se malmit. Zbor. 18b.

BLÛDNICA, *f.* meretrix. *Akc. u gen. pl.:* blûdnîcâ, *gen. sing.:* blûdnicê, *instr. sing.:* blûdnicôm. *Od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer), između riječnika samo u Belinu* (fornicaria 325a. meretrix 482b) *i Stulićeru* (mulier libidini dedita, luxuriosa). *u narodnom govoru nije u običaju. isporedi* kurva. — Razumnêju bludnicu, jako za slьzy teplyje mnogyihъ dlьgovъ ostavljenije prijetь. Danilo 61. Ako bi bila bludnica od plaće. Stat. poj. ark. 5, 284. Razvrže dio svoj s bludnicami. N. Ranina 59. luc. 15, 30. Ostaviše onuj bludnicu. Zbor. 71b. Nijesam ja vila ni druga bludnica, neg li sam čista djevica. M. Držić 416. Ki je razsul blago svoje z bludnicami. Bernardin 26. Nisi čista, da bludnica. Nauk Brnard. 65b. Imena su mi: vêštica . . . vila . . . bludnica. Starine 10, 283. Kako jedna bludnica bezočno govoriš. F. Vrančić, živ. 48. Bludnica, ka nepravično dobude. F. Glavinić, svitl. 99. Bludnici i bludnice . . biti će polivani gorućim paklom A. Kašić, nasl. 51. Sagriješiti s ženom bludnicom jest blud preprost. S. Matijević 19. Ova od prije zla bludnica, paček isti grijeh i zloba, od najdražijeh nasljednica božijeh bješe u toj doba. Đ. Palmotić, christ. 23. Kako hoću ostaviti bludnicu? P. Posilović, nasl. 5. Kurvari idu gdi su bludnice. S. Margitić, fala 253. Bludnicu vragovitu odvrz' i s ńom stati nemoj. J. Kavanjin 34. Svijet me sudi za bludnicu. I. Đordić, mand. 38. U sadańa vrimena ne samo ima bludnica, dali još i priljubodivaca. J. Banovac, pripov. 182. Susrite jednu očitu bludnicu. J. Filipović 1, 330. Bludnica, koja je osudena za jedno dva tri li priljubodinstva. F. Lastrić, ned. 17. Nije pustio bludnicam i ženam nečistim da ga poljube. A. Kanižlić, utoč. 188. Ima sliku od bludnice. V. Došen 6. Zasramite se od pogleda žene bludnice. J. Matović 387. Konakovati u kući jedne bludnice. A. Kačić. korab. 104. S ńim griši kao bludnica s bludnikom. M. Dobretić 539. Ugleda jednu ženetinu bludnicu. I. J. P. Lučić, razg. 68. Ubojice i lupeži i bludnice i razbojnici. B. Cuceri

41. Jesi li se vezao s bludnicom? J. Rajić, pouč. 1, 58b.

BLÛDNIČICA, *f. hyp.* bludnica. *samo u Belinu rječniku* (483a).

BLÛDNIČIN, *adj.* meretricis. Ako bi imao grehe bludničine. J. Rajić, pouč. 3, 19.

BLÛDNIČINA, *f. augm.* bludnica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ne ću biti odkrivena za jednu smradnu bludničinu. I. J. P. Lučić, razg. 44.

BLÛDNIČKÎ, *adj.* meretricius, scortatorum. *prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (482b). Nemoj razmetnuti vjeru komu godijer, za što se ne dostoji čovjeku, budući ovo stvar bludnička. K. Mađarović 63. Bludnički život. Bella 482b. Bludnička ulica. 483a. Ufaćena bi u bludničkomu dilu. E. Pavić, ogled 563. Od bludnički stvari. Nadod. 205. Na bludničku, meretricio more. Bella 482b. — *Adv.* bludnički, meretricio more. Bella 482b.

BLÛDNÎK, *m.* erro, scortator. *Od* XIV *ili* XV *vijeka (vidi pod* 2 *prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Voltiğijina: u Mikaljinu:* impurus, luxuriosus, incontinens, libidinosus, impudicus, salax, intemperans (20), mulierosus, mulieratus (595a); *u Belinu:* voluptarius (567a), libidinosus (438a), fornicator (325a), scortator (183a); *u Bjelostijenčevu:* traductor, deceptor, erro, errabundus, ‚eretnik'; *u Jambrešićevu:* erro; *u Stulićevu:* scortator, ganeo, erro; *u Vukovu:* erro; *i u Daničićevu:* scortator.

1. erro, *koji luta, bludi* (*vidi* bluditi *pod* A): *a) u pravom smislu, ali ne onaj koji zađe s puta izgubivši ga, nego ko nahvalice ide kojekuda, ko se skita, skitač. u tom značenju samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori po zapadnijem krajevima). — b) u prenesenom smislu, ko je u vjeri zašao s pravoga puta,* haereticus: Ovo su vladanje sv. majke crkve hotjeli rasuti mnogi bludnici, odpadnici i odmetnici. M. Divković, bes. 298. Ja sam oni bludnik, koji rekoh u mem sreu, nije boga. M. Jerković 13. Novacian jeretnik i bludnik. P. Vitezović, kron. 39. Isti simbol ispovidajuće bludnike prima u općeńe svete crkve. A. Kanižlić, kam. 201.

2. scortator, adulter, *kurvar. isporedi* bludan *pod* 3. *o čovjeku i životinji:* Pevac bludnik. Glasnik 11, 170. Nemoj biti ubojica ni bludnik. N. Ranina 228. mat. 19, 18. Ako bi bludnici bili pobijani, kako se činiše u vrijeme staro, kamenje bi pomankalo. Zbor. 18. Kolici su zlobni bludnici prošteńe i milost primili. A. Gučetić, roz. jez. 300. A to su bludnici ki tote dohode. D. Baraković, vil. 317. Ovi će biti bludnik i pun grijeha. M. Orbin 195. Koja drži u kući bludnika. I. Držić, nauk gond. 124. Naredi bludnikom poste. B. Kašić, rit. 52. Redovniku bludniku bihu deset godišć *(pokore)* odlučeni. P. Radovčić, nać. 491. Bludnici ne će ulisti u raj. I. T. Mrnavić, ist 100. Odmićući bludnike, bludnice. M. Bijanković 39. Koliko roditeļa, koji na svitu bijahu ciněni bogoļubni i dobri, naće se na sudu božjemu medu . . . kamatnicima, bludnicima? A. d. Bella, razgov. 187. Koji si ugotovio vikovičńi plamen od sumpora svim bludnikom. A. Kačić, bogosl. 255. Ti si bludnik, misliš kako ćeš tvoje bludnosti provodit. J. Filipović 1, 286. Jedan mladić, opaki bludnik. V. M. Gučetić, pohv. 114. O nečisti bludniče! J. Banovac, pred 109. Bludnik za jedan čas od nasladeńa bludnoga djavlu dušu prodade. F. Lastrić, ned. 400. Bludnosti . . čemer ļuti . . smradni bludnik čini. V. Došen 82. Mlogi jesu bludnici. A. Kanižlić, kam. 209. Š ńim griši kao bludnica z bludnikom. M. Dobretić 539. Bihu pogani bludnici. A. Kačić, korab. 18. Žene koje s priļubodivcima ili bludnicima očito živu. I. J. P. Lučić, nar. 51. Ovim glasom prozvani su bili razbojnici. bludnici. J. Rajić, pouč. 3, 2b. Takvi bludnik biva uzrok tudih griha, nečisto govoreći, nečisto dotičući se. B. Leaković, nauk 337. *u naše vrijeme u nekih književnika:* Čedo nije tužno za bludnika grijeh umrijeti dužno. Osvet. 1, 48.

BLUDNIŠTE, *n.* lupanar. *isporedi* bludište. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* (145a) *i Stulićevu.* Nemoj razmetnuti viru komu godir, za što se ne dostoji čoviku, budući ovo stvar bludništa. P. Posilović, cvijet. 119. *isporedi* bludnički.

BLÛDNÎŠTVO, *n.* meretricium, *kurvarstvo. prošloga vijeka. mjesto* š, *koje je pred* t *postalo od* č, *pišu i* č. Jer se po tomu stavļa mladica gubeći svoju sriću na put od bludništva. A. Kašić, bogosl. 530. Anđeo ukaza mu veliku bludnicu, s kojom su se kraļi zemaļski zaručili i koja od vina ńiovoga bludničtva opila jeste svo one koji na zemļi pribivahu. E. Pavić, ogled. 684.

BLÛDNIV, *adj.* libidinosus. *isporedi* bludiv. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Kamilu, ko je najveće bludnivo živo što se nahodi na svijetu. K. Mađarović 83.

BLÛDNO, *adv. vidi kod* bludan.

BLUDNÒRJEČAN, bludnòrječna, *adj.* lascive loquens. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* I čeļad su bludnorična toj pogani . . slična. V. Došen 93. Sablast biva baš ovaka bludnorična žena svaka. 97.

BLUDNÒRJEČKA, *f.* lascive loquens mulier. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bludnorička štipavcu slična. V. Došen 111. Bludnorička u skupštini ono s bludnim ričma čini sto učini vihor gori u varošu, kad što gori. 97.

BLUDNOSKITAČAN, bludnoskitačna, *adj.* venerivagus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

BLÚDNÔST, blúdnosti, *f.* lascivia, libido, fornicatio, adulterium. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu:* lascivia; *u Mikaljinu:* incontinentia, libido, intemperantia, lascivia, salacitas, luxuria (21); *u Belinu:* illecebrae (667b), lascivia (426b), libido (437b), venereum vitium (771a); *u Bjelostijenčevu:* fornicatio, incontinentia, intemperantia, libido, luxuria, meretricatio, concubitus vetitus, salacitas; *u Voltiğijinu:* irrthum, schwelgerei; *u Stulićevu:* luxuria, libido. — 1. lascivia, *stańe u kom što draži na naslade tjelesne. isporedi* blud *pod* 2 *i* bludan *pod* 2. Bludnost mojijeh od pogleda tve je oči potamńela. I. Đordić, mand. 88. Djaci neka govore otićije s bogoļubstvom prid bogom, da mogu s istinitostju pameti ugoditi bogu, a ne s bludnostju glasa uši puka slišajućega naslađivati. P. Knežević, osm. 136. — 2. libido, *kao blud pod* 3: Neka ju na voļe svak može imati, i š ńom sve do voļe bludnosti prijati. M. Bunić 100. Ako te bludnos ka podžiže podhibno, u trbuh ne slaga' neg što je potribno. M. Burešić 252. Dokli od ńe ono stekoh, što ma bludnos većma žudi, i što ona huda odviše dala od prije mnozijem biše. I. Gundulić 226. Ugasi u mojem kipu svu potać goruće bludnosti. P. Radovčić, nać. 470. Ujačivaju se suprotiva privaram vražjim, bludnosti od puti. M. Bijanković 34. Ako te takne lakomost, . . ako te napastuje bludnost, . . ako te poteže proždrlost. J. Filipović 1, 92. Žena bludnostju goruća jest vridna i dostojna svake odurnosti. Đ. Rapić 20. Koga nagla bludnost pali. V. Došen 8. Ispuniti š ńome svoje bludnosti. M. Dobretić 574. Bijaše priko načina užgan blud-

nosti. A. Kačić, razg. 63. Pritiska bludnost puti. J. Matović 217. Ugašena svaka bludnost putena. 303. Da je zabrańena svaka bludnost unutrńa srca. 388. *može biti da koji između ovijeh primjera ide pod* 3 *a koji odande ovamo.* — 3. fornicatio, adulterium, *kao* blud *pod* 4. Koji su po naravi prignuti na bludnost. Zbor. 9b. Grlo dovodi na bludnost. 15b. Kad budem satro i porazio oholas i bludnost s ostalijem grijesi. A. Gučetić, roz. jez. 286. Vino ter bludnos taj nijesu bez gorkosti, togaj se uklańaj, druge išti radosti. M. Bureśić 254. Za novu mu družinu uzeh onih, u bludnosti koji ginu. I. Gundulić 225. Dan današńi veće se nastoji na bludnost nego li naši stari činahu. M. Orbin 49. Prignuti na bludnost ali na grijeh puteni. S. Matijević 14. Bješe se dala na svoje bludnosti. I. Držić, nauk. gond. 67. Ni čistoće; bludnost svagdi se nahodi. P. Vitezović, odij. 45. Zabrańuje se . . bludnost, što jest sagrišiti s nedivom. I. J. Mrnavić, ist. 100. Tebi ispovidam sve bludnosti moje, tilesne i duhovne, činene, mišlene. T. Mrnavić, nauk. 1702. 29. Prodaješ narode u bludnosti svojoj. S. Margitić, fala 169. Bludnost, koja je zloća protivna čistoći. K. Magarović 99. Bludnos, koja potopi svit. A. d. Bella, razgov. 75. Gospoda ga na bludnos napastovaše. I. Đordić, salt. 360. Ako bi zaručnik s drugom upao u bludnost, može odstupiti od vire zaručnica. A. Kadčić, bogosl. 406. Ostaviše grih i bludnost. M. Dobretić 103. Kad se divojka . . . odvede na svrhu bludnosti. A. Bačić 108. Poglaviti grisi: lakomost, bludnost. Pisanica 54. Ti si bludnik, misliš kako ćoš tvoje bludnosti provodit. J. Filipović 1, 286. Za bludnost da se ubije. J. Banovac, pred. 37. Jer se sve često vide ubojstva, bludnosti, lupeštva, osvete, i druga zla. J. Banovac, razg. 40. Najveće na bludnost probuđuju nepoštene riči. 64. Bludnosti i putenoga griha neprijatel. A. Kanižlić, utoč. 188. Dičica po otajnomu priljubodinstvu i bludnosti bijau rodena. A. Kanižlić, kam. 87. Bludnost nevinčana s nevinčanom bila je zabrańena. 559. Kripost od čistoće, koja je protivna bludnosti. M. Zoričić, osm. 111. Čuje se da je medu vami bludnos. Besjede kr. 22. 1kor. 5, 1. Nit ima otrovnijega jeda nego li je bludnost. F. Lastrić, ned. 148. Najpri smradnu bludnost čini. V. Došen 109. Radi bludnosti svaki neka ima ženu svoju. 309. Da bi bludnost učinio. I. A. Nenadić, nauk. 128. Učan da grih nije bludnosti činiti. A. Kačić, korab. 372. Upade u bludnost z drugim. M. Dobretić 156. Po bludnosti razumije se najprvo priljubodinstvo, pak i svaki drugi puteni grih. B. Leaković, nauk. 331. — *u prenesenom smislu* ‚bludnost duhovna', *koja biva kad vjerenik ostavi vjeru svoju i svoje vjerenice pa prijeđe u drugu:* Bludnost duhovna, t. j. ako je ki virenik upao u poluvirstvo. A. Kadčić, bogosl. 406.

BLUDNOTROVAN, bludnotrovna, *adj.* lue venerea laborans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLUDNÒVATI, blûdnujêm, *impf.* luxuriari. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* bludovati.

BLÛDŃÂK, *m.* adulter. *isporedi* bludnik. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Zakraćuje se grob očitim kamatnikom, bludńakom. A. d. Kosta 1, 198. Protiva . . svetoprodajnikom i bludńakom. 2, 18.

BLUDÒĆUDAN, bludòćudna, *adj.* indole lascivus. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* bludoćudnost *i* bludoćudstvo. *sve nepouzdano.*

BLUDODJELOVAŃE, *n.* fornicatio. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bludotvornost. Svak tko odpusti ženu svoju, neg ako za bludodjelovańe, i drugom se oženi, priljubodjeluje. Živ. is. 117.

BLUDODJELE, *n.* fornicatio. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* bludotvornost. Mnijahu da pod ovom riječim ‚ne učini priljubovstva' zdržaše se samo bludodjele žene udate s tudijem čovjekom i čovjeka oženena s ženom ne svojom, a ne veće žene neudate s čovjekom neožen̄enijem ni čovjeka neožen̄ena s neudatom ženom. Živ. is. 72.

BLUDÒPIJEVKA, *f.* carmen fescenninum. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BLÚDÔST, blúdosti, fornicatio, *vidi* bludnost *pod* 3. XVI *i* XVII *vijeka.* Utecite od bludosti. N. Rańina 227. 1kor. 6, 18. Sega sveta bludost primagaše tvoju bludost. M. Marulić 319. Na smrti spomenuti se od svoje bludosti. P. Posilović, nasl. 10b. Dobro morem znati da je bludost. P. Vitezović, odij. 67.

BLUDÒŠTINA, *f. augm.* bludost. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* Tolicijem bolestima tijela svoga i srca pričistoga zaplati mili spasitel bludoštine hudijeh grešnika. Đ. Mattei 322.

BLUDOTVÓRNÔST, bludotvórnosti, *f.* fornicatio. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tko otpusti ženu svoju priko bludotvornosti. Živ. is. 72.

BLUDÒVÂŃE, *n.* fornicatio. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (482b) *i Stulićevu.* Priljubodinstvo, bludovanje, rici nepoštene. I. T. Mrnavić, ist. 169. Iz srca ishode . . bludovańa. Živ. is. 97. U bludovańu potrati što god bješe imo. 116.

BLUDÒVATI, blûdujêm, *impf.* moechari, luxuriari. *isporedi* bluditi. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (meretricari 482b) *i Stulićevu* (luxuriari). — 1. moechari: Da se gre osvetiti ili opiti ili bludovati. F. Glavinić, svitl. 23. Šesta zapovid: ne bluduj. 66. Nego li je pusti poći bludovati po svemu svijetu da bi ńu mogao svak imati. P. Posilović, cvijet. 117. Da je rečeno starijema: ne bluduješ. J. Matović XXVIII. *s instr. i prijedl.* s: Težko svakom, ki kupuje s dvojom krvi, s kim bluduje. J. Kavańin 38. Jur je bludovao š ńom u srcu svomu. J. Matović 388. — 2. luxuriari, *živjeti u raskošju, naslađivati se. isporedi* blud *pod* 2: Koji skupla od srca svoga nepravedno, drugim skupla i u dobrih ńegovi(h) drugi će bludovati. S. Badrić, nač. 26. eccl. 14, 4. — 3. errare, *lutati. u jednoga pisca našega vremena.* Da s ńim nije vila putovala; bore mio, kud li bludovala! Osvet. 3, 10.

BLUDOZVIJEZDA, *f.* planeta. *samo u Stulićevu rječniku. riječ po sve nepouzdana.*

BLUDŠTINA, *f. vidi* bludoština. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLUĐAHAN, bluđahna, *adj. dem.* bludan, lascivulus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLUĐAŠAN, bluđašna, *adj. vidi* bludahan. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BLÚĐÊŃE, *n.* fornicatio, aberratio, blanditiae. *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer); isprva je glasilo* bluždenije; XVI *je vijeka na kraju glasilo* -nje; *mjesto* đ *nalazi se griješkom i* đ. *između rječnika dolazi u Belinu:* ‚bludenje', blandimentum (11b), ‚bludjenje', lusus (364b); *u Stulićevu:* ‚bludjenje', blanditiae; *u Vukovu:* bluđeńe, nimia indulgentia, corruptio per nimiam indulgentiam. *isporedi* bluditi. *značeńe može biti svako koje je u* bluditi *i* bluditi se, *ali primjera nema*

za svako. — 1. fornicatio. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada se pisalo* bluždenije. Ne bluždenije, nь pače žitije čisto. Domentijan[a] 241. — 2. erratio. XVI *i* XVIII *vijeka*: Jeda nije rekal oficij, .. jeda ga jest prikrševal bludenjem misli. Š. Budinić, ispr. 58. Služio je Jakob prvi sedam godina Labana, pak na svrhi oviju godina misto Rakele data mu je bila Lija. Promislimo Jakoba u ono vrime i vidimo privaru ńegove ļubavi i bludeńe ńegova mišļeńa. A. Tomiković 67. — 3. blanditiae. *prošloga vijeka.* Strahote obaraju moći, bludeńa zaslipļuju razum, a ļubav nečista primamļuje voļu. A. Tomiković 327.

BLUJATI, *vidi* bļuvati. *u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku, kao da je u tom značeńu, a sa* l *mjesto* ļ, *kao što se nalazi i* blusti *mjesto* bļusti. Atlagića pašu ulovi, pak u Brešu ńega odpravi, da na mejah trovna guja ne bi opeta rate bluja'. J. Kavańin 202.

BLÚNA, *f.* fatuus, *čeļade slaba razuma, nerazumno. samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači* ‚eine einfältige person, simplex frater', *i dodaje da se govori u Hrvatskoj. Postańa neznana.*

BLUOVNICA, *f. u Bosni rijeka koja utječe u Lašvu.* Zemļop. bos. 22. *između u i o biče ispalo* h. *u jednoga pisca može biti griješkom* Bluovica. T. Kovačević 27.

BLURA, *f. neka trava koja raste po barama i tako se zove u Boci kotorskoj. u jednoga pisca našega vremena.* Lužina i močvara, gdje blura i stura rastu preko čovjeka visine. S. Ļubiša, prip. 2. Nadu mrtvačka nosila opletena prućem a prošivena blurom i likom. 196.

BLUST, *m. vidi kod* bļušt.

BLUSTAR, blustra, *m. vidi* blustro. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Otvori tabarnakul, .. izvadi s. sakramenat iz blustra, .. postavi nasrid oltara, zatvori blustar. L. Terzić 336. Izvadi blustar i postavi s. sakramenat u blustar iz kazala. 350.

1. BLUSTI, bludem, *impf.* errare, *vidi* bluditi *(pod* A). XVI *i* XVII *vijeka u dva pisca, u jednoga u praes. a u drugoga u inf., u obojice u sliku.* Neka puku skazan bude, da nitkore već ne blude. P. Hektorović 150. Vidih . . . dva pavića lugom blusti, kih pavica z gúizda pusti, da jur pojdu stat osoba. D. Baraković, vil. 217.

2. BLUSTI, bludem, *vidi* bļusti.

BLUSTRA, *f. vidi* blustro. *samo u Stuličevu rječniku* (urna, in qua suffragia colliguntur).

BLUSTRO, *n.* pyxis. *isporedi* blustar *i* blustra. *od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Rańine), između rječnika samo u Belinu* (pixis, ‚sud za prislavnoga sakramenta' 567[b]. urna 145[b]). *Postańem od st. ném.* bluostar, *žrtva, tako da je najprije sudič u kom se hrani pričest, pa su po ńemu prozvani i drugi. — a) sudič u kom se hrani pričest,* pyxis: Držeći prid sobom u jednomu blustru prisveti sakramenat. B. Kašić, per. 128. Izvadi blustro. B. Kašić, rit. 62. Izvadi blustro ili ti sud u komu je prisveti sakramenat. J. Filipović 1, 91. — *b) sudič za mirisnu mast,* pyxis, alabastrum. Donese blustro pomasti. N. Rańina 85. luc. 7, 37. Blustro mi doneš'te, mirisna gdi je pomas. M. Vetranić 2, 353. — *c)* urna, *sud u koji se meću glasovi:* Ovi andeo nahodi se i ko glavar stoji što god više kneza, sluša svako govoreńe, broji u blustru sve balote. B. Cuceri 97. Da bog sačuva da ne bi kad god i u vijeće došo i u blustro uvuko svoju ruku. 347.

BLŪTA, *f.* mucor, vinum mucidum, *plijesan na vinu i vino pļesnivo, pokvareno. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (mucor, ‚bluta od vina' 21), *u Belinu* (mucor, muffa del vino 501[b]. vinum mucidum 767[b]), *u Bjelostijenčevu* (mucor), *u Voltiğijinu* (schimmel) *i u Stuličevu* (mucor). — *Postańem će biti od tal.* biotto, *lomb.-tal.* blot, *go, jadan, sr. lat.* blutare, *isprazniti, izasuti.* — Proz zube cijedim blutu. M. Vetranić I, 18. Da pograbe malo blute, što ja hranih u pivnici. I, 22. Ja tebe čuvaju od zla čovjeka, od oeta i blute. M. Držić 290. Ukrali su onem gosparu na jemańu pet šes vijedar polu masta polu blute. B. Cuceri 347. Tko umije, lijepo ije; a tko ne umije, blutu pije. Poslov. dan. 134. *i sada je u Hercegovini* bluta *pokvareno vino.* N. Dučić.

BLŪTAN, blūtna, *adj.* mucosus, mucidus. *samo u rječnicima Mikaļinu* (21) *i Stuličevu. isporedi* bluta.

BLŪTAV, *adj. vidi* blutan. *samo u rječnicima Mikaļinu* (776[b]), *Belinu* (501[b]) *i Stuličevu.* Vino blutavo. Mikaļa 776[b].

BLŪTAVITI SE, blūtavîm se, *impf. vidi* blūtiti se. *samo u Stuličevu rječniku.*

BLŪTÎŠ, blutîša, *m.* qui ineptit, *tko blūtî. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Risnu). isporedi* blūtiti.

BLŪTITI, blūtîm, *impf.* ineptire, *govoriti koješta bez prilike. samo u Vukovu rječniku (gdje se tumači kako je starļeno, i dodaje da se govori u Risnu). isporedi* blutiš. *Postańa neznana.*

BLŪTITI SE, blūtîm se, *impf. i pf.* mucere, mucescere. *samo u rječnicima Mikaļinu* (uzblutiti se, mucesco; biti blutan, muceo, mucidus sum), *u Bjelostijenčevu, Voltiğijinu (bez* se, schimmlicht werden) *i u Stuličevu* (mucere, mucescere). *da je i impf. i pf. starļeno je po napomenutom tumačeńu Mikaļinu. — isporedi* bluta, *od koje je i postalo.*

BĻĚČKÂŃE, *n.* strepitus. *isporedi* bļečkati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BĻĚČKATI SE, bļečkâm se, *impf.* strepere. *samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori o blatu i o drugom čemu takom* (‚vom kothe und dergl.'). *isporedi* bļečkavica. *Od kor.* bhark, *tiskati, vrtjeti, misti, od kojega i* brěkati, brěkavica.

BĻĚČKAVICA, *f.* viae lubricitas et udor, *brěkavica. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku). isporedi* bļečkati se.

BĻĚČVA, *f. vidi* bļečva. *po krajevima gdje se i u drugim riječima mjesto* bļe *govori* bļe. *u Vukovu rječniku.*

BĻĚDAST, *adj.* subpallidus. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 241.

BĻĚDIČAST, *adj.* subpallidus. *u jednoga pisca našega vremena po istočnom govoru sa* ble- *mjesto* bļe-. Svagda je bledičast (alabastar). D. Popović, pozn. 21.

BĻĚDILO, *n.* pallor, *bļedoća. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (20[b]), *Belinu* (536[b]) *i Stuličevu.* bļe- *postavši u južnom govoru od staroga* blě- *(mjesto čega je u istočnom govoru* ble-, *u zapadnom* bli-) *glasilo je* XVI *vijeka* -blje-, *pa se ni poslije nije drugačije pisalo latinskim slovima. isporedi* blijed. — *a) bļedoća, blijedost:* Blaženo bljedilo, ko steče moj obraz, kopnoći nemilo na suncu kako mraz. D. Rańina 66. U licu smrt nošu s bljedilom čudnime. 40. Da li je .. tamno bljedilo .. obraz taj pokrilo? D. Zlatarić 90[b]. Gdje ctijaše ružica i cvijetje pribilo, samo osta sred lica sad moga bljedilo. M. Mažibradić 110. Bljedilo je na mom licu upisalo, jaoh, da zaman

sree moje razgorjenu je ogńu malo. I. Gundulić 261. Pun smrtna blidila. Đ. Baraković, vil. 353. Smrtno ga stiže po licu blidilo. I. T. Mrnavić, osm. 169. U blidilu zlatnomu. B. Kašić, rit. 376. Strah mu pozna u bljedilu. I. Kanavelić, iv. 116. Što se strašiš i bljedilo po tvomu se licu stere? A. Vitaljić, ost. 140. Bjeh u licu problijedila; . . sad se užižah iz bljedila. I. Đordić, mand. 21. Pusti nek zažareńe, a za tim i blidilo mene preuzme. J. Filipović I, vi. Kad si godir rumena, jur je milost isprošena; a blidilo kad se zgleda, svak se straši i svak preda. P. Knežević, pism. 2. Vidim smrtnom u bljedilu turski mjesec gdje zapada. Zgode 16. U licu svačijemu bljedilo. B. Cuceri 215. Jur se odavna ńemu rumenilo s obraza smaknulo ter se u smrtno bljedilo obratilo. A. Kalić 190. Otkle ti je moj kralju tanka kńiga dopanula, ter si lice rumeno u bljedilo prom'jenio? Nar. pjes. bog. 93. Smutna Turad muče mramorkome, . . a kožu im bljedilo probija. Osvet. 1, 66. — *b) čim se maže lice da bude blijedo:* Jere pogrźuju blidilom obraz svoj. Bernardin 14b. mat. 6, 16. Nu mažu i lijepe naravna bljedila, i čini ńih lijepe ne narav neg sila. I. Gundulić 145.

BLEDÌNA, *f.* pallor. *isporedi* bljedilo. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Blidina iz obraza odstupi. F. Lastrić, svet. 92.

BLEDÒĆA, *f.* pallor. *isporedi* bljedilo. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Kolika blidoća, drtańe i strahota ima biti u onome koji tebe boga ima neprijateļa? Đ. Rapić 75.

BLEDÒLIK, *adj.* facie pallida. *u naše vrijeme.* Što si tako bledolika? Nar. pjes. vuk. živ. 9.

BLEDÒLIKA, *f.* mulier facie pallida. *u naše vrijeme.* Oj djevojko bledoliko! Nar. pjes. vuk. živ. 9.

BLEDÒNOG, *adj.* pallipes. *u jednoga pisca našega vremena.* Šiļkaš bļedonogi, bembidium pallipes Dufts. J. Sloser, kor. 78.

BLEDOTÁMAN, bļedotámna, *adj.* e pallido nigricans. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Marija je svojim porođeńem rastirala strahovite blidotavne sińe noćni tmina. A. Tomiković 280.

BLEĐÒVIT, *adj.* pallidus. *isporedi* blijed. *u naše vrijeme.* Lica bledovita. Jačko. 34.

BLEĐAHAN, bļeđahna, *adj. dem.* blijed. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bļeđan.

BLÈĐAN, *adj. dem.* blijed. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Treća je mana na tebi što si mi bledan prebleđan. Nar. pjes. vuk. 1, 391.

BLEĐAŠAN, bļeđašna, *adj. dem.* blijed. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLÈNUTI, bļȅnêm, *pf.* effulgere. *isporedi* bļesnuti, *od čega je i postalo izgubivši* s *(kao* pļenuti *od* pļesnuti). Kad iza kiše ili zimi obasja sunce, reče se (u Srbiji): bļenulo sunce. Ļ. Kovačević.

BLÈSNUTI, bļȅsnê, *pf.* disserenascit, *razvedriti se. u naše vrijeme u jednoga pisca. Postańem od* blijeskati. Kad bilo u prvim kokotima, kiša pļuštala (‚pļuštila'), koliko je bog dao; . . momak reče gostima da se spremaju na put, eda pred zoru bļesne. S. Ļubiša, prič. 73.

BLÈŠTILO, *n.* praestrictio oculorum, *stańe u kom oči blijeste. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (‚dicitur de oculis qui nimia luce perstringuntur'). Bļeštilo od oči putenijeh tako pamet mnozijem zasļepļuje. V. Andrijaši, put. 231. Bļeštilo s oči tvojijeh otri. 265. Ne kako mi, koji dohodne stvari smetano i u bļištilu prividamo. A. d. Bella, razgov. 201.

BLÈŠTIV, *adj.* fulgens. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u rječniku Stulićevu.* Haļine bļeštive. Živ. iš. 100.

BLÈŽATI, *vidi* bježati. *po krajevima gdje se i u drugim riječima mjesto* bje- *govori* bļe-. Nego bļeži iz bijele kule. Nar. pjes. vuk. 4, 452.

BLÚCNUTI, bļûcnêm, *pf. dem.* bļunuti. *u naše vrijeme.* Nisam mnogo bļuvao, no sam samo malo bļucnuo. M. Kovačević.

BLÚČICA, *f.* euphorbia lathyris L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 19.

1. BLÚĐA, *f. vidi* bļudo. *Ake. se mijeńa u gen. pl.:* bļûdâ. *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bļûdȏ, bļûdôm. *Od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Jedna bļuda *(zlatna),* tegli četiri litre i 7 aksaga. Mon. serb. 407. Gdje si krenuo s tom bļudom? S. Ļubiša, prip. 200.

2. BLÚĐA, *f.* custodia, *straža. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Mi smo *(andeli)* ki držimo srčnu bļudu svakom od vas ne zaludu. J. Kavańin 504.

1. BLÚĐÂR, *m.* vascularius, *koji gradi bļuda. samo u Mikaļinu rječniku, gdje se još tumači riječima:* ‚strugar, tornidore, tornio'. 14a. 390b.

2. BLÚĐÂR, bļudára, *m.* conservator. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bļusti.

BLÚDATI, bļudem, *impf. vidi* bļusti, *od čega je i postalo. samo u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, samo u praes., i to čakavski sa* j *mjesto* đ, *a u starijega i sa* l *mjesto* ļ, *koje vidi i kod* bļusti *i* bļuditi. — *u) sa* l *mjesto* ļ: Gdi ga bluju prve straže. Đ. Baraković, vil. 223. Pakleni blujem gaj. 298. Kraļevu polaču ti bluju (‚blugliu') i paze. 310. — *b) sa* ļ, *a u značeńu kao* bļusti *pod* II: Kartar oni, ki na stolih mjede svoje ludo sfriga, ne mori ga izgub toli k'o ga mori gorka briga, kada mu se porugnju svoji dušmani, ki o ńem bļuju. J. Kavańin 411.

BLÚĐITI, bļuđim, *impf. vidi* bļusti. *Od* XIII *vijeka (vidi primjer iz Zak. vin., ako je doista toga vijeka rukopis; inače istom od* XVI *vijeka: vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Belinu* (242b. 255a) *i u Stulićevu. — nalazi se i sa* l *mjesto* ļ *u jednoga pisca* XVII *vijeka. vidi i kod* bļusti. — I. *prelazno:* Ļudi, ki bļuđeći (‚bludeći') svojih . . . zakon. Zak. vinod. 53. Golubica prid ńimi leteći put bļuditi ja. P. Zoranić 32. Izrekoše da je dosta vojevoda sam bļudit pute priko mosta. P. T. Bogašinović 17. Poslije tizijeh, ki vas bļuđe. J. Kavańin 206. Da ga dvori i grad bļudi. 502. Za to te molim da me bļudiš. 466. — 2. *neprelazno:* Postavļen s' da bļuđiš svrhu krstjani ti. M. Marulić 242. — 3. *sa* se, *pasivno, sa subjektom:* Ovaj zapovid obslužuje se i bļudi trimi kripostmi. Š. Budinić, sum. 29. — 4. *sa* l *mjesto* ļ: Sam stražu bļuđeći. Đ. Baraković, vil. 116. Redovnice noćne straže bļuđe. 243.

BLÚĐIV, *adj.* servabilis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLÚĐNO, *adv.* caute. *u jednoga pisca* XIII *vijeka (ima i u Stulićevu rječniku, ali iz brevijara).* Bļudno i smotrļno sъgledajušta. Sava, tip. stud. glasn. 40, 160.

BLÚĐO, *n.* patina, *zdjela, plitica. isporedi* bļuda. *Ake. se mijeńa u gen. pl.:* bļûdâ. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (scutella), *u Stulićevu* (patina), *u Vukovu* (‚zemļan sud za jelo, činija, kalenica', *čemu se dodaje da se govori u Paštrovićima) i u Daničićevu* (patina 3, 556). *Postańem misli se da je od gotskoga* biuds (mensa). — Kaleži i bļuda naforьnaja. Danilo 36.

Naklade kamenija gradnago va bḷudo veliko srebrno. Glasnik 10, 260. 32, 252. Diskosy,.. bḷuda. 21, 161. Da joj on čas bude data na bḷudu to jest na plitici glava. Živ. is. 91.

BḶŬNUTI, bḷȗnēm, *pf.* evomere. *od* xvi *ili* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićeru, ali u značenju* ‚bujati, infervescere', *kojemu nema potvrde). Korijen vidi kod* bḷuvati. — 1. *prelazno:* Azь bḷunu jadь moj na kamikь. Starine 11, 198. Ti, Etna, bḷuni zdah gorućа plamika. Đ. Baraković, vil. 302. Ovaj odmah uskoči u peć, pa bḷune iz sebe silnu vodu i žar pogasi. Nar. prip. vuk.[2] 273. — 2. *neprelazno: a) što bi moglo biti objekat, izriče se u instr.:* Uzbuči mora buk, pinami bḷunuše. Đ. Baraković, vil. 293. — *b) što bi moglo biti objekat, nikako se ne kaže:* Pčela će odma na usta bḷunuti. F. Đorđević 57.

BḶȗS, *m.* eruptio (sanguinis). *u jednoga pisca našega vremena. isporedi* bḷuvati. Promisli da jedan novi bḷus krvi ne bijaše daleko, nu bojeći se da s tijem i ne svrši, uze moliti molitve. M. Vodopić, dubr. 1868. 240. *biće postalo od* bḷusnuti, *koje samo ne dolazi a u kom je između* s *i* n *ispalo* k. *isporedi* bḷuštiti.

BḶUSKA, *f. neka loza vinova crna grožđa. u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 19.

BḶUST, *m. vidi kod* bḷušt.

BḶUSTA, *f. vidi* blustro. *u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmama naštampanim u naše vrijeme, samo na jednom mjestu, i to u lok.* ‚u bḷusti', *koje može biti da je griješkom tako naštampano mjesto* ‚u blustri' *(isporedi* blustra). Pak se obratih božjoj kući, gdi u bḷusti svedba (‚svjedba') sahranja se. J. Kavanin 543.

BḶUSTEḶ, *m.* custos. *čuvar. u jednoga pisca* xiii *vijeka.* Ježe mi jestь bḷusteḷь moj posьlalь otь vyšьńihь vysotь svojihь. Domentijan[a] 251. Padetь otь strany tvojeje tysušta bḷusteḷь mojihь. 299. Bḷusteḷe slovesьnyihь stadь. 322.

BḶŪSTI, bḷûdēm, *impf.* custodire, observare, *čuvati, paziti. Dolazi od* xiii *vijeka (vidi primjere Stefanu kralja i sv. Save), ali* xviii *vijeka već vrlo rijetko, a sada nije u običaju; između rječnika u Belinu* (custodire 362[b], defendere 255[a]), *u Stulićeru* (servare, custodire, defendere) *i u Daničićeru* (custodire). — *Akcenat se ne zna za cijelo: stavljen je prema* presti *i* krasti, *i po tome što je u Stulićeru rječniku zabilježeno* ‚bḷûsti, bḷȗdem'; *ako je dobro, onda je u svijem oblicima kako je u tijeh glagola. — U nekih pisaca dolazi i sa* 1 *mjesto* ḷ. *vidi dalje pod* IV. — *Postaćem misli se da je od korijena od kojega je* bdjeti *i* buditi, *tako da je među* b *i* u *umetnuto* j, *a toga radi opet među* b *i* j *umetnulo* l, *koje se sa* j *sastavlja u* ḷ.

I. *prelazno:*

1. *‚bḷude' se ili čuva što se želi da tko ne uzme, da se ne izgubi, da ne uteče, da mu tko ne naudi, da se ne porrijedi. tko ‚bḷude', može biti čeḷade ili što se kao čeḷade misli, a u prenesenom smislu i stvar tjelesna ili umna. komu se ili čemu se ne da pristupiti k onomu što se bḷude, t. j. od koga se ili oda šta se čuva, može biti i ne biti izrečeno: a) bez i čega oda šta bi se čuvalo: aa) što se čuva. to je čeḷade: aaa) čuva se čeḷade da ne uteče:* Poveleno bystь vedenu byti vь gradь, i tamo bḷusti i. Đanilo 213. Ter ga povedite k Ipolitu, da ga bḷude. P. Hektorović 143. S pomnom stražom čuva' i bḷudi Korevskoga tamničara. I. Gundulić 309. — *bbb) čuva se čeḷade da mu se zlo ne dogodi:* Da ibь bḷudu i pomagamь. Mon. serb. 183. Svojom svetom rukom bḷusti će ih. N. Rańina 211. Jednak hoti bit sinovom tvojime i milo ńih ḷubit i bḷusti sve vrime. N. Dimitrović 95. Svemogući oče bḷudi sad cesarom rimske ḷudi. P. Hektorović 85. Anđeli mi služe bḷuduć me. B. Gradić, duh. 25. Stoje oko ńe dvorani, koji ju nastoje pomagat i bḷusti, da na smrt tu hudu otit se ne pusti. F. Lukarević 163. Koji paze, čuvaju, vladaju i bḷudu po naredbi božjoj puk krstjanski. M. Divković, bes. 277. Bog te čuvaj otče i bḷudi! M. Divković, kat. 118. Nastoj tvrdo da ih bḷudeš, dokle ja ti dodem reći da se na dom vratit budeš. D. Palmotić, christ. 298. Čekajući željno onoga, ki sved bḷude pravednoga. I. Đordić, salt. 176. *objekat neizrečen izrijekom, ali se razumije:* Tva milos čuva i bḷude, tko u tebi ima ufańe. I. Đordić, salt. 98. — *bb) što se čuva, stvar je tjelesna, a čuva se da se ne izgubi, da tko ne uzme, da se ne ošteti:* Grada da ne rabotaju, ni ga bḷudu. Mon. serb. 52. Da bḷude gradь. Glasnik 11, 12, 129. Kako vinograd gust, kad je voće zrilo, koga ne bude bḷust pudar ni pudilo. M. Marulić 57. Da bḷudu droma i klance zaskoče. 19. Uzrih jednoga od stražan, ki bḷudu perivoj. Š. Menčetić 252. Tko tudu stvar bḷude. 336. Postole bḷudi. M. Vetranić 2, 102. Došadši dubravi, ku višńi bog bḷude. N. Naleśković 1, 229. Stražniče, ki gledaš i bḷudeš studeni kladenac. D. Rańina 28. Sada sam put bḷudi. P. Zoranić 7. Bože, bḷud' ovi stan. M. Bunić 43. Da li tudi vitezovi hoć' kraljestvo tve da bḷudu? 1. Gundulić 451. Strah vinograd bḷude. Poslov. dan. 115. — *cc) čuva se što umno, da se ne bi pokvarilo, razvrglo, da ga ne bi nestalo, da se ne bi izgubilo, kao riječ, zakon, život itd.:* Glagoly moje da bḷudetь vaju srьdьce. Sava 4. Bḷuděmь zapovědi božьstvьnyje. Danilo 161. U ki pri živiše, poča zakon bḷusti. M. Marulić 55. Da ju *(milost)* ja budem u vijeke nživati i da ju vijek bḷudem. N. Dimitrović 92. Ona, ka život moj sve smuje na sviti, kad bi ga imala prikinuv odniti, tada ga već prede i čuva i bḷude. D. Rańina 82[b]. Hoću ga *(djevojaštvo)* bḷusti i sačuvati. A. Gučetić, roz. mar. 119. Život svak bḷude nada svu moć svoju. D. Zlatarić 69[b]. Car sveca Mahumeta zakon bḷusti hoće i boži. I. Gundulić 488. Imamo paziti i bḷusti duše naše. M. Divković, bes. 863. Sloboštinu da svu bḷude. J. Kavanin 272. Vlast mu bḷude sva gospoda. 285. — *dd) ‚bḷude' se i straža, kao što se i čuva, kad se straži:* Da bḷudu stražu. Zak. duš. 46. Ki stražu bḷudoše. M. Marulić 40. Stražu bḷuduć kako se trjebuje. M. Držić 426. Da bih ja stražu ne bḷul. D. Zlatarić 30[b]. — *b) oda šta se čuva, može biti izrečeno: aa) u gen. bez prijedloga:* Nu nijedna prika stvar ne straši nikadar, uboštvo er bḷude svake ju nesreće. F. Lukarević 53. — *bb) u gen. s prijedl.* od: Bḷuo ga je od ńegovijeh neprijateḷa. N. Rańina 217. K tomuj me još bḷudi prislavna vlas tvoja od himbe zlijeh ḷudi. M. Vetranić 1, 151. Od protive svake slavan me križ bḷude. 1, 386. Život od smrti najveće bḷudi ti. F. Lukarević 82. Od šta me bog bḷudi! O. Mažibradić 152. Vlaštite ti državе od turskijeh sila bḷudi. 1. Gundulić 339. Dušu od vječne smrti bḷudeš. Đ. Palmotić, christ. 621. — *cc) u dat. s prijedl.* suproć: Kojijeh milos grad nam bḷude protivami suproć svima. J. Palmotić, dubr. 5. — *dd) cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* da *i u kojoj se poriče:* Bḷudi me na taj čas,.. da ne bi ka napas tužna me privariľ. N. Dimitrović 48. — *e) što se čuva, nalazi se jednom i u gen.:* Da paze i bḷudu duša krstjanskije. M. Divković, bes. 459. — *d) može biti i bez objekta, a i se razumije: koga god, svakoga, koga ili što treba, o čemu je riječ, a oda šta se čuva, ono*

može i tada biti izrečeno kao naprijed: Za č velmi uklańa od grijeha i bļude taj miso svakdańa od smrti prihude. N. Dimitrović 48. *vidi i dańe pod* II.

2. ‚bļudĕ' *se i onda kad se samo motri ili pazi na što, ili gleda.* Bļudeš propasti (intueris abyssos). N. Rańina 18ᵇ. dan. 3, 55. Kad ličce rumeno ovojzi od gospoj sadružu ļuveno, što jes tuj posal moj? Ne drugo ner bļusti ńe pozor očima. Š. Menčetić 238. Junak se strijeļa iz rožanca luka, djevojka ga bļula iz zelena luga. Menčetić-Držić 508.

II. *neprelazno: inače u značeńu kao pod* I, 2: Izide bļusti, da iznenad Egisto ne pride. D. Zlatarić 33ᵇ. Neki rvu se, neki bļudu, da zaplatke sve dobudu. J. Kavańin 279.

III. *sa* se: 1. *pasivno, sa subjektom: značeńe kao pod* I, 1. Neka se blago toj skroveno tač bļusti u zemļi bude. D. Zlatarić 10ᵇ. Što se ne bļude, pas i mačka jede. Poslov. dan. 123. Što mnozi žude, mučno se bļude. 123. — 2. *refleksivno: značeńe kao pod* I, 1: *a) bez i čega od čega bi se čuvalo:* Bļudĕte sebe. Sava, tip. lil. glasn. 24, 173. Tko se ne bļude, pasti će se niz most. M. Marulić 90. Daju svit ļudem ne služit ļubavi, a sebe ne bļudem. Š. Menčetić 174. Bļudi se, bļudi se, blizu t' su zlotvori. M. Vetranić 1, 47. Za toj se bļudite. M. Držić 461. Bļudi se i nemoj u tuzi pak me klet. D. Zlatarić 9ᵇ. Živi i bļudi sam sebe. F. Lukarević 31. — *b) od čega se čuva, izriče se: aa) u gen. bez prijedloga:* Kad si dobrosrićan, protivščine se bļud'. M. Marulić 128. Er se ńe ni s lukom lovca ne bih bļul. Š. Menčetić 21. Sebe da bļudu ļubavi. Đ. Držić 395. Neka se svak bļude tač vode nezdrave. 405. Neka se grijeha bļudu vele tvrdo i dan i noć. N. Dimitrović 42. Uboštvo, . . koga se svak bļude. 5. Čuvaj se i bļudi maćehe proklete. D. Rańina 107ᵇ. — *bb) u gen. s prijedl.* od: Od djavla mogu se bļusti. Zbor. 60. Tko se je bļusti rad od žeļe ļuvene. Š. Menčetić 11. Nitko se ne bļudi od brige ni čuvaj. 166. Ako si razuman meu ļudi, protivna podnosi, a od bludnijeh se bļudi. D. Rańina 131. — *cc) u dat. s prijedl.* suproć: Isukrs napasnom suproć zmaju svetijeme se pismom bļude. Đ. Palmotić, christ. 383. — *dd) infinitivom, uz koji je poricańe, a može biti i tvrđeńe, u jednakom smislu:* Mudar se vijek bļude u tugu ne priti. N. Dimitrović 20. Zaliho smijati mudar se čovjek bļude. N. Dimitrović 19. Imaš pomńivo bļusti se ne uzet omrazu s nijednijem spjevaocem N. Rańina VIII. — *ee) cijelom rečenicom privezanom, u kojoj je ili poricańe ili tvrđeńe, kao naprijed uz inf.:* Bļudi se jeda kako ostaneši vьnějudu tlьkušti. Stefan kr. 12. Da se budem moć bļusti da t' zgriješit ne budem. N. Dimitrović 52.

IV. *sa* ļ *mjesto* ļ *u ńekih pisaca (vidi i kod* bļuditi): Ti ga se, gospo, bludi. M. Pelegrinović 175. Sve ti toj bog dobrim skupi, i blud' tvojih od pčeleca. 186. Djevstvo druge tvoje bludi. Đ. Palmotić, christ. 232. Pomni pastijer, ki ju *(ovčicu)* blude. 391. Cklo zatvoreno, koje od vjetra lijep dvor blude. 585.

BĻÙSTITEĻ, *m.* custos, *čuvar. samo* XIII *i* XIV *vijeka u dva pisca (ima i u Stulićevu rječniku, ali iz ruskoga).* Kь bļustitelu svojemu Hristu. Domentijan[a] 137. Bļustitelja i pastyra slovesьnaago stada. Danilo 247.

BĻUSTITI, bļustim, *impf. vidi* bļusti. *u jednoga pisca prošloga vijeka jednom u sliku:* Neka prudni or'o doli ne zahodi na bogato mjesto, neg' ga s gora bļusti, da ga tuj ki ne zausti. J. Kavańin 288.

BĻÚŠAC, bļušca, *m.* bryonia. *u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot., flora 934. *isporedi* debeļača, tikva.

BĻÛŠT, *m.* tamus L. *od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 19), *između rječnika u Bjelostijenčevu (kajkavski* bļušč, blyusch', asparagus sylvestris 20ᵇ) *i u Vukovu* (‚nekakva trava, koja gore raste kao loza, a korijen joj je kao rotkva'). *ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga i u značeńu kojega je brštan.* — Bļušt, tamus europaeus L. J. Pančić, flora biogr. 246. flora biogr[2]. 449. tamus communis L. B. Šulek, im. 19. — *nalazi se i sa* šć *mjesto* št, *kao što se po ńekim krajevima govori i u drugim riječima:* bļušć. B. Šulek, im. 19. *pogrješka će biti* ļ *mjesto* ļ: blušć. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 19. — *ńeki pišu i sa* st *mjesto* št, *ali druge potvrde nema da bi se doista tako govorilo:* bļust, tamus communis *i* humulus lupulus. Čas. čes. muz. 1852. 4, 47. tamus L. J. Šloser-Vukot., flora 1103. ‚bļust' *i* ‚bļust divji' tamus communis L. B. Šulek, im. 19. — *ne samo sa* st *mjesto* št *nego i sa* ļ *mjesto* ļ, *a tomu je još maće prilike da se doista tako govori:* blust, tamus communis *i* humulus lupulus *i* sonchus asper. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. humulus lupulus B. Šulek, im. 19. — *Postańem će biti od kor.* bhrusk *(od* bhru), *vrtjeti se, uvijati se. isporedi* brštan *i* bļuštiti.

BĻÚŠTITI, blúštîm, *impf.* fastidire. *samo u Vukovu rječniku. kao stuživati se, ali se govori samo da srce kome bļušti:* Bļušti mi srce, n. p. kad čovjek jede mnogo grožđa. Vuk, rječ. 32ᵃ. *drugim oblicima osim praes. nema potvrde, te može biti da inf. nije* bļuštiti *nego* bluštati. — *Postańem će biti od kor.* bhrusk *(od* bhru, *od koga je* bļuvati), *vrtjeti, izbacivati. isporedi* bļus *i* bļušt

BĻÚŠTÛR, *m. ńeka trava kojoj je lišće nalik na lišće od duvana, ali nema stabla, nego je lišće odmah do zemļe.* M. Kovačević. *Postańem će biti od* bļušt.

BĻÚTAK, bļútka, *adj. vidi* bļutav. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Vino je od ńega *(od grožđa kakvo biva kišne godine)* slabo i bļutko. P. Bolić 1, 120. Ako takvu kiselu vodu ostaviš na toplom mestu da stoji, onda će kiselina iz ńe na poļe izletiti, a voda će ostati bļutka. 2, 12. Rakija malo bļutka. F. Đorđević, pčel. 46.

BĻÚTAV, *adj.* nihil sapiens, fastidium creans, *što je tako neugodno u grlu da se od ńega može bļuvati. isporedi* bļutak. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (lividus, luridus, exanguis), *u Jambrešićevu* (luridus, lividus), *u Voltiđijinu* (blutlos), *u Stulićevu* (languidus, debilis) *i u Vukovu* (fastidii plenus, nullius saporis). — *a) u pravom smislu:* More u sebi vodu imade, ali ne kako drugi potoci i rijeke slatku i ladnu, nego kiselu, odurnu, bļutavu i slanu. Đ. Rapić 207. Jer slanina od tog je bļutava. J. S. Reļković, kuć. 362. Jede li se bļutavo bez soli? Đ. Daničić, jov. 6, 6. — *b) u prenesenom smislu,* insulsus: Ta molitva je bļutava kao čorba neslana. F. Lastrić, ned. 235. — *c) adv.* bļútavo, insulse: Paka će svoje posle nepomńivo i bļutavo djelovati. P. Knežević, osm. 111.

BĻÚTAVO, *adv. vidi kod* bļutav.

BĻÚTAVÔST, bļútavosti, *f.* sapor nullus. *u jednoga pisca našega vremena.* Bļutavost slabi(h) vina. P. Bolić 2, 136.

BĻUTITI, bļutim, *impf. vidi* bļusti. *u jednoga pisca prošloga vijeka jednom u sliku. bez sumńe*

pokvareno od blusti. Gdi arkanđeo čuvac bluti grad. J. Kavanin 492.

BLÙTKAV, *adj. vidi* blutav. *samo u Stulićevu rječniku* (saporis expers).

BLÙVÂČ, bluváča, *m.* vomitor. *samo u Stulićevu rječniku (gdje stoji da je uzeto iz Habdelićeva rječnika, a ondje ga nema).*

BLÙVÀČICA, *f.* quae vomit. *samo u rječnicima Belinu* (778b), *Bjelostijenčevu* (2, 20b) *i Stulićevu.*

BLÙVALAC, bluvaoca, *m.* vomitor. *samo u rječnicima Belinu* (778b), *Bjelostijenčevu* (2, 20b), *Jambrešićevu* (‚bluvalac' 1048), *Voltigijinu i Stulićevu.*

BLÙVALICA, *f.* quae vomit. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLUVÁNAK, bluvánka, *m. vidi* bluvanak. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nesvijesni i psovanci božji i ljudski nasljeduju, kih jezici zli bluvanci sami sebe sader truju. J. Kavanin 449.

BLÙVANOVAC, Bluvanôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović, reč. 122.

BLÙVANOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Bluvanovcu.* Bluvanovačka opština. K. Jovanović, reč. 122.

BLUVÁŇAK, bluvánka, *m. vidi* bluvotina. *samo u Vukovu rječniku. Akcenat se mijeña u gen. pl.:* bluvâňâkâ.

BLÙVÂŇE, *n.* vomitio. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (14a), *Belinu* (778b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu. sa* -nje *na kraju mjesto* -ńe *dolazi* XVII *vijeka, a tako su i poslije gdjekoji pisali latinskim slovima, prem da još* XVII *vijeka dolazi i sa* -ńe *(vidi primjer Radničev).* Od ńekoga bluvanja, koje imaše. I. Držić, nauk gond. 195. Tko se želi pričestit, potribno je da tijelo svoje ima zdravo od velika kašja i od bluvańa. I. Grličić, put. 115. Krvavo ‚bluvanje'. Bella 778b. Da se ustavi bluvańe. M. D. Milićević, živ. 2, 54. — *nalazi se i bez* v *između* u *i* a XVII *i* XVIII *vijeka, a kako je tada nestajalo po ńekim krajevima* h, *te se slovo* h *pisalo i gdje ne treba, nalazi se i u ovoj riječi mjesto izbačenoga* v *(vidi i kod* bluvati): Ako gledaju u vodu, obićaje mnogijem smutiti se glava i prikrenut mu se trbuh i doć mu bluańe (‚bgliuhague'). M. Radnić 390. Voda mlaka zapodire bluańe (‚bglubagne'). 505. Uzrokovati sebi po kojoj stvari bluańe (‚bgliuagne'). M. Dobretić 136.

BLUVARA, *f.* russula emetica Harz. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 19.

BLÙVARAČA, *f.* cephaelis ipecacuanha. *u jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, bot. 148.

BLÙVATI, blûjêm, *impf.* vomere. *Akcenat kaki je u inf. taki je i u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.:* bluvah, *i u part. praet. act.* I *s drugim slogom dugim:* bluvâv, bluvâvši; *a kaki je u praes. taki je u impf.:* blûvâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* blûvâ, *u part. praes.:* blûjûći; *part. praet. pass.:* blûvân, *part. praet. act.* II: blûvao, blûvâla; *a mijeńa se u imperat. cijelom:* blûj. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Daničićeva. — Postańem od kor.* bhru, *vrtjeti, mésti, izbacivati.* — 1. *neprelazno: a) ne kaže se što bi se bljujući izbacivalo: aa) u pravom smislu:* Ašte kto bljujeть što ljubo izedь. Starine 10, 91. Velik biše žrlac, . . pijan u viće bluva. M. Marulić 71. Koń od ovsa ne paruje, nit od mekin osal bluje. P. Vitezović, cvit. 45. Načine bljujuć baru. V. Došen 150. Koji jizbine ne mogu uzdržat i često bluju. M. Dobretić 66. Počne bluvati, te i ono srce izbaci. Nar. prip. vuk. 139. — *bb) u prenesenom smislu, kao ružno govoriti, a reče se poruge radi:* Mnogo bljujuć protiva viri. I. Ančić, vrat. 2, 4, 221. — *b) što se bljujući izbacuje može biti izrečeno u instr.:* Bluje zmaj živimi glavńami. Đ. Baraković, vil. 336. Živim ogńem bluje. Đ. Baraković, jar. 113. Divokoza kad nebesna bluje snijegom s lijeva s desna. J. Kavanin 261. Krvju bljujući. A. Kačić, korab. 319. — 2. *prelazno: u akus. stoji što se bljujući izbacuje, a to može biti i neizrečeno: a) u pravom smislu:* Puni stumak . . . bluje (‚bluje') sve van. M. Marulić 286. Hoću te počet iz mojih ust bluvati. Anton Dalm., apoc. 3, 16. Ljuta od sedam glava zmija u iskrah tamnijeh bljujuć ijede. I. Gundulić 474. Zmaji bluju jid. Đ. Baraković, vil. 107. Svi bluju ogań živ. 312. Niz čeljust pjene otrovne bljujuć. I. Kanavelić, iv. 557. Jedni grlom krv bljujući. B. Bettera, oron. 26. U obraz mi živi ogań bluju. I. Grličić 265. Drakuni ogńeni otrov i smrad iz sebe bljujući. 128. U srce ti čemer tiska a u dušu otrov bluje. A. Vitaljić, ost. 23. Dode smrt, i prirîže mu život na po, čineć ga bluvat (‚bglivat'), što je s nepravdom stekao. J. Banovac, razg. 90. Paru daj, rakiju bluj. Vuk, nar. posl. 324. *tako pakao bluje što je u njemu, t. j. duše:* Pakao poče bluvat duše ke žeriše. M. Marulić 179. *tako čelade bljujući krv bluje i dušu, kad se hoće s pogrdom da kaže da pušta dušu:* Dušu u krvi bluj i riga'. I. Gundulić 546. — *b) u prenesenom smislu kao naprijed pod* 1, *a, bb.:* Ustmi ohole riči bluju. A. Vitaljić, ist. 48. Vrh ńih bluju nagle riječi. J. Kavanin 449. Riga kletve, bluje proklinańa i strahovite psovke. A. d. Bella, razgov. 159. Bljujući psosti protiva bogu. A. Bačić 155. Suproć komu on psovke bluje. Živ. is. 66. Očito laži bluje. V. Došen 137. Rič svaka, što se čuje, smrad od smrada gori bluje. 163. Ovima prilične budalaštine bi bluvao. M. A. Reljković, sabr. 56. — 3. *sa* se, *pasivno sa subjektom:* Ne znam kako se mogu bluvati tolike psovke protiva proviđeńu božjemu. A. Tomiković 142. — 4. *nalazi se i bez* v *između* u *i* a XVII *i* XVIII *vijeka, a kako je tada nestajalo glasa* h *po ńekim krajevima, te se slovo* h *pisalo i gdje ne treba, nalazi se i u ovoj riječi mjesto izbačenoga* v: Ako ne će bluati (‚bgluhati'). N. Radnić 140. Da svrhu kuća naši gumbare počmu grmiti i vatru svrhu krovova naši iz sebe bluati i sipati. Đ. Rapić 414. Čini ga bluati. F. Lastrić, od' 63.

BLÙVAVAC, bluvâvca, *m. vidi* bluvalac. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1279a) *i Jambrešićevu* (1048); *u oba kajkavski* ‚bluvavec'.

BLÙVÂVKA, *f. vidi* bluvačica, bluvalica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1279a).

BLÙVLJIV, *adj.* vomitorius. *samo u Stulićevu rječniku.*

BLÙVOTAK, bluvotka, *m. vidi* bluvotina. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka; samo u akus. pl., te bi nom. sing. mogao biti i* bluvotka. *bez* v *griješkom s umetnutim* h *(vidi kod* bluvati): O lašci, koji niste drugo nego psi, koji se na svoje povraćaju bluotke (‚bljuhotke'). Đ. Rapić 249.

BLÙVOTINA, *f.* vomitus, *što se izbluje. Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bluvotînâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* bluvotinê, bluvotinôm. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (778b), *Stulićevu i Vukovu. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u ńekih* XVIII *vijeka bez* v *među* u *i* o, *i u prvoga griješkom s umetnutim* h *(vidi i kod* bluvati). — *a) u pravom smislu:* Vrnul se je pas na svoje bluvotine. Anton Dalm., 2petr. 2, 22.

Tko se po ispovijedi povraća na grijehe, sam sebe malo vrijedna čini na priliku psa, koji se na svoje bl̨uvotine povraća. M. Divković, bes. 416. Brzo opeta povraćamo se na bl̨uvotine. M. Orbin 46. Koja se lasno povraća na bl̨uvotine. B. Kašić, ign. 86. Vratili su se na bl̨uvotine. P. Radovčić, symb. 187. Jesam se povratio kakono pas na bl̨uvotine. P. Posilović, nasl. 132. Da se jedan posli pričešćenja pobl̨uje . . ako bi se to zgodilo među urom vrimena od pričešćenja, vaļalo bi bl̨uvotinu postaviti u misto posvećeno. A. Kadčić, bogosl. 168. Ako jedan na bl̨uvotinu povrati se. A. Knežević, osm. 179. Kano pas na svoje bl̨uvotine povraćaju se. J. Rajić, pouč. 3, 26. Povraća se na bl̨uvotinu. Poslov. dan. 99. Pas se povraća na svoju bl̨uvotinu. Vuk, 2petr. 2, 22. Jer su svi stolovi puni bl̨uvotine i nečistote. D. Daničić, isa. 28, 8. — *bez* v *i s umetnutim* h: Nemoj se povraćati kako no pseto na bl̨uotine (‚bgliuhotine'). M. Radnić 422. Bl̨uotine. J. Filipović I, 171. F. Lastrić, test. 208. F. Matić 48. M. Zoričić, zrc. 189. — *b) u prenesenom smislu što ružno, gadno, grdno, gad, grdilo,* foeditas, abominatio. Misniku zabraňeno pijanstvo, jer je bl̨uvotina. I. Ančić, svit. xviii. U svakoga osta bl̨uvotina i prignutje na grije(h). 44. Nit imaju u sebi bl̨uvotine tilesne požude. I. Ančić, ogl. 45. *bez* v: Ovo su pogrdo bl̨uotine i škrbine s. crkve, koji glasom viru ispovidaju al činěnem zatajuju. F. Lastrić, ned. 324. — *c)* vještića bl̨uvotina, *ńekaka gl̨iva koja po gumništima gdje počne slama truhliti i po truhlim paňevima izraste za noć, žuta i crvena kao sukrvica. u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

BL̨UVÚKATI, bl̨ùvûkâm *i* bl̨ùvûčêm, *impf. dem.* bl̨uvati. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BL̨ŬZGAČA, *f.* 1. *ńeka kruška, koja se zove i jeribasma. u Srbiji.* S. Novaković. — 2. *pl.* bl̨uzgače, *ńeke kraste po lieu, koje se zovu i pl̨uskače. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. — *isporedi* bl̨uzgati. — *Akcenat se mijeńa u oba značeńa u gen. pl.:* bl̨ŭzgâčâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bl̨ùzgačê, bl̨ùzgačôm.

BL̨ŬZGÂŃE, *n.* 1. strepitus nimbi effusi, *pl̨uštańe. na Rijeci.* F. Pilepić. — 2. ineptiae, *bal̨ezgańe. u Lici.* Već ne možeš slušati ńegova bl̨uzgańa. J. Bogdanović.

BL̨ŬZGATI, bl̨ùzgâm, *impf.* effundi cum strepitu, ineptire. *Od prošloga vijeka. Postańa kojega* brizgati *(koje vidi).* — 1. *pl̨uštati. u primorju hrvatskom.* Bl̨uzga kiša. F. Pilepić. — 2. *govoriti koješta bez prilike, bal̨ezgati, bal̨uzgati. u Lici. a) neprelazno ili prelazno samo sa* što, svašta, koješta: Odlazi, šta tu bl̨uzgaš svašta? Ne vaļa tako pred djecom bl̨uzgati. J. Bogdanović. — *b) sa* se *pasivno:* Ovamo se bl̨uzga, prčka i besidi, što pošteno uho, što i dušu vridi. M. Kuhačević 103.

BL̨ŬZGAV, *adj.* strepens, fatuus. *u naše vrijeme. od* bl̨uzgati. 1. *kad se zemļa od mnoge kiše raskvasi tako da se bl̨ećka kad se ide, veli se u Lici da je* ‚bl̨uzgavo vrijeme'. Jedva idem po ovom bl̨uzgavom vremenu. J. Bogdanović. — 2. *koji bl̨uzga, koješta govori:* Bl̨uzgav čovjek. J. Bogdanović. Čovjek ozbiļan i hrabren smiješan je i dosadan bl̨uzgavim i vioglavim čovu|kom. M. Pavlinović, spis. 189. — *isporedi* bl̨uzgati.

BL̨ŬZGAVAC, bl̨ŭzgâvca, *m. ńeka šljiva, kao ganarika, tanke ļuske i vrlo vođena. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Akcenat kaki je u gen., taki ostaje i u svijem oblicima osim ac. sing., koji je jednak s nom., i gen. pl., gdje je* blŭzgavâcâ. — *Od* bl̨uzgav.

BL̨ŬZGAVICA, *f.* 1. *vidi* bl̨ećkavica, brčkavica. *u Hrvatskoj.* P. Brantner. — 2. *jaka kiša, koja bl̨uzga,* nimbus. *isporedi* pl̨usak. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *Od* bl̨uzgav.

BL̨ŬZNUTI, blŭznêm, *pf.* effundi. *Od prošloga vijeka. Od* bl̨uzgati. *isporedi* briznuti *i* pl̨usnuti. Udi] bl̨uznu krv iz sviju rana. M. Pavišić 26. Provri živa krvca, koja bl̨uznu na zid. 31. Bl̨uznu mu krv na usta. Ļ. Kovačević. K'o bujica, kada s gradom bl̨uzno niz vrleti. Osvet. 3, 95. — *u pomenutoga pisca prošloga vijeka, koji više puta ima* bl̨uznuti, *biće štamparska pogrješka na jednom mjestu* ‚bl̨iznu': Probadajuć mu bok kopjem, bl̨iznu odkle mnoga krv. M. Pavišić 19. *u drugoga može biti također štamparska pogrješka na jednom mjestu* ‚bo|uznu': Bo|uznu (‚bogliuuznu') mu iz usta krv, sopolina i bale. Turl. blago 2, 130.

BNÈCI, Bnetákâ, *m. pl.* Venetiae, *Mleci.* xv do xviii *vijeka, između rječnika u Vranéićevu* (Bnetci), *Stulićevu* (Bnetci) *i u Daničićevu* (Bьnetьci). *isporedi* Beneci Bnetak, Bnetke, Mneci, Mleci. *pred* c *otpada* t, *ali ga ńeki i pišu. između* b *i* n *bilo je* ь *od staroga* e. *isporedi* bnetački. Iz Bnetakь. Spom. sr. 1, 38. Mon. serb. 465. Gredu u Bnetke. Spom. sr. 1, 64. Z Bnetak. Mon. croat. 89. U Bnecih. 310. Od kud Bnetkom biše tolika imanja? N. Dimitrović 102. U Bnecijeh. N. Naļešković 1, 322. Bnetke uzviši i slavom ogradi. H. Lucić 285. Ovde u Bnecijeh. M. Držić 334. U Bnetcih. Bernardin 1. U Bnecijeh. I. Gundulić 215. Prvi grad za Bnetci. D. Baraković, vil. 148. Iz Bnetak. M. Gazarović vii. U Bnetcih. I. Bandulavić 300. U Bnecijeh. I. Držić, nauk gond. 136. B. Kašić, fran. 40. U Bnecih. M. Bijanković 11. I. Kraļić 3. — *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi i lok. mjesto gen.:* Posred Bnecijeh. J. Kavańin 207. Od Bnecije. 277.

BNÈČANIN, *m.* Venetus, *Mlečanin.* xvii—xviii *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu.* (‚Bnečanin' 21a). *pred* č *otpalo je* t, *koje su ńeki i pisali. u pl. je bez zadńega* -in, *a u gen. pl. mijeńa se ake.:* Bnĕčânâ. Z mora odvodiše đemije Bnetčanom. I. T. Mrnavić, osm. 40. Bnečanina. M. Angel, razm. 1. Zadobiše Bnečani Veronu. P. Vitezović, kron. 114. Bnečani. J. Kavańin 247.

BNÈČIĆ, *m. vidi* Bnečanin. *isporedi* Mlečić. *u naše vrijeme u Istri.* Svi Hrvati da bi poživeli a Bnečićen da bi ogeń dali' Nar. pjes. ist. 2, 65.

BNEČKI, *adj. vidi kod* bnetački.

BNEŠKI, *adj. vidi kod* bnetački.

BNÈTAČKÎ, *adj.* venetus, *mletački. od* xiii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (21a), *Stulićevu i Daničićevu* (bьnetьčьskyj, bьnetьčькyj). a *je umetnuto, a između* č *i* k *bilo je* ьs. *isporedi* Bneci. *nalazi se i bez umetnutoga* a, *a tada odpada* s *pred* č, *te glasi* bnečki *(vidi dale); nalazi se i sa* š *mjesto* č *(vidi dale). a) sa* ь *mjesto poznijega* a *i sa* s *pred* k, xiii *vijeka.* Drêva bьnetьčьska. Mon. serb. 54. — *b) također sa* ь *mjesto* a, *ali bez* s, xiii *vijeka:* Opčinê bnetьčькoj. Mon. serb. 43. — *c) s umetnutim* a, *od* xiv *vijeka:* Perperь bnetačkihь. Mon. serb. 104. Dukatь zlatihь bnetačkihь. 549. Gospoda bnetačka. N. Naļešković 1, 335. Bnetački stig po moru pronaša. H. Lucić 285. Veća *(mjera)* od bnetačke. Stat. poļ. ark. 5, 288. Da piše gospodi bnetačkoj. Starine 10, 8. Bnetačke krvi sin. D. Baraković, vil. 5. Jedno *(drijevo)* biše tursko a drugo bnetačko. B. Kašić, ign. 28. Bnetački protivnik. I. T. Mrnavić, osm. 20, Bnetačkoga grada. J. Kavańin

201. *u naše vrijeme u Istri:* Što će meni turske vislinine, dok ja imam bnetačkih cekina? Nar. pjes. istr. 1, 54. — *d) s umetnutim* a, *ali sa* š *mjesto* č, *kako se po nekim krajevima govori:* Gospodi Bnetaškoj. M Gazarović 141. Bnetaška gospoda ńega uznošahu. J. Armolušić VII. Od privedroga gospodovanja bnetaškoga. M Bijanković 20. A stavi se pod tutiju . . . slavna dužda bnetaškoga. J. Kavańin 112. Bnetaškoga vijeća dika. 105. — *e) bez umetnutoga* a, *a po tom i bez* t *pred* č: Bnečki. *samo u Stulićevu rječniku.* — *f) bez umetnutoga* a, *kao pod e., ali sa* š *mjesto* č, *kao pod d.:* Bneška vojska poplaši se. J. Kavańin 281. Od bneškoga vića. 233. — *g) adv.* bnetački, Venetorum more. *u Stulićevu rječniku.*

BNÈTAK, Bnètka, *m.* 1. *vidi* Bnečanin. XIII *do* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (21) *i Daničićevu* (1, 91). Ili jestь dubrovčaninъ ili bnetьkъ. Mon. serb. 153. Bnetci odkupuju robove. Spom. sr. 1, 10. Bnetku gospodinu. M. Marulić 242. — 2. *vidi* Bneci, Venetiae. *isporedi* Mletak. XV—XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu* (1, 91). Odь Bosne, odь Hrьvatь i odь Bnetka. Mon. serb. 274. Radi rati počete meu Bnetkom i Solimanom. B. Kašić, ign. 57.

BNÈTAŠKÎ, *adj. vidi kod* bnetački.

BNETATI, bnetam, *impf. u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu kao da je* ‚navaljivati': Plah sjever iz luke kada li još dune, krvave sve ruke žulja se napune, na veslo gdje bneta, što može najbrže, da plata opeta nazad ga ne vrže. M Vetranić 1, 116. — *Postaćem bi moglo biti u svezi sa* benetati, *izgubivši e i razvivši na drugi način značenje od koga je i ono koje je u* benetati.

BNETCI, *vidi* Bneci.

BNETČANIN, *vidi* Bnečanin.

BNÈTKE, Bnetákâ, *f. pl. vidi* Bneci, Mleci. *samo u Mikaljinu rječniku* (21ª. 262ª). *isporedi* Mnetke.

BNĚTKIŃA, *f.* Veneta, *Mletkińa. a) u pravom smislu. u naše vrijeme u Istri.* S ‚Bnedkińama'. Nar. pjes. ist. 2, 93. — *b) neka smokva, ali griješkom sa* e *među* t *i* k, *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da je našao u rukopisu* XVI *vijeka:* ‚Bnetekinje'. B. Šulek, im. 19.

BNĚTKIŃICA, *f. dem.* Bnetkińa. To je zagledala Bnetkińica mlada. Nar. pjes. ist. 2, 156.

BO, *conj.* enim. *Od* XII *vijeka (vidi pod* 2 *prvi primjer), između rječnika u Mikaljinu, Bjelostjenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* — *Kojijen vidi kod* ba. — *Ne može stajati na prvom mjestu u rečenici, nego najobičnije iza prve riječi ili ako se prva inače ne rastavlja od druge, onda za ńima; ali može stajati i dalje, osobito u pjesmama.*

1. *u rečenici kojom se kazuje uzrok čemu naprijed rečenom stoji kao jer, vežući je za predńu rečenicu. uzrok može i ne biti pravi, nego može biti i što kao uzrok rečeno čim se samo osvjetljuje što naprijed rečeno.*

a. *u rečenom poslu stoji* bo *samo:* Otkrij oči moji, da razumĕju, . . na te bo upvaju. Mon. serb. 10. Čekahu dokle se smuti voda. Anđeo bo gospodinov po brjemenu shođaše u lokvu i smućevaše vodu. N. Rańina 47. ioan. 5, 15. Vidiv Isusa, rad bi vele, bješe bo želio mnogo brjemena vidjeti ńega. N. Rańina 101. luc. 23, 8. Reče mu: podi u zemlju haladinsku, tuj bo ti je rekao gospodin živjeti. Zbor. 38ᵇ. Koliko blude, ki kažu došasna? človik bo to ne zna. M. Marulić 9. Ča se meni mni, bog ti toj dopusti. On bo je tako htil. P. Hektorović 57. Lipo ti biše meni pogledati, kad riba ploviše, gdi ju on zamlati. Oni teg težati hitro bo umiše. 48. Ćutim mnogu s gerčinom nevolju, . . . kad bo se ozrim zad, tuge me obajdu. 58. Komu bih jih ufanije oporučil, mimo tebe ne nahodim nikogare, ti bo me si na toj potaknuo. H. Lucić 186. A. Viđu polja i zeleni, a ne vidu kćerce moje. B. Ona bo je tuj gdje stoje svi čestiti i blaženi. I. Gundulić 106. To je jedna velika ludost bižati još mišljenje od smrti; ne će bo za to, za č oni ne će o tomu misliti, smrt ne približati se k nimi. P. Radovčić, nač. 12. Uzmite ga vi i propnite, ja bo u ńemu ne nahodim uzroka. L. Terzić 29. U polje svi se skupa uputiše, to bo misto jest najbolje. P. Vuletić 80. A u ńoj se ne stanuje, čudna bo se treska čuje. J. Kavańin 29. Druga krjepos u ufańu krjepkom stoji, . . . i ubozima prem dostoji; ne će l' bo oni vjekoviti s ńe uboštva raj dobiti? 337. Ukazuje se iz svetoga pisma; štije bo se u knjiga. A. Bačić 512. Znaj i temeljito viruj da dobra koja činiš za mrtve ne gube se; molitva bo tvoja povraća se u krilo tvoje. J. Banovac, pripov. 53. Bižite strane suprotivne; pridobio bo je vas gospodin naš. J. Banovac, blagos. 337. Uteci se starišinam, ovi bo su dužni tebi tvoje potribe nać. P. Filipović, istom. 12. Drugi put daću ti i razlog obilniji: sad bo mi je kratko vrime. F. Lastrić, test. XII. Odite da uzađemo na brdo gospodinovo; ondi bo ću poznati lasno i razabrati jedne od drugi. 98. Obrati se, te se s ńom zaruči, davno bo si to ńoj obećao. 100. Slavni križ od višala razbojnika pride na glave kralja i cesara; vidi bo se i štuje na ńiovim krunama. F. Lastrić, od 324. Koliki razgovor imaju imati pravovirni u ovomu imenu otac! koga će bo se bojati oni tko imade oca svemogućega? 118. Tako vam se smiju vrazi kad se ispovidate brez pokajańa. Ne samo bo tko se ispovidi brez skrušeńa ne čini sebi koristi duhovne, nego još veću štetu. F. Lastrić, ned. 63. Ali svrhu svijuh rečenije lupeža najopačiji jest nenavidost, za što ovi je najskrovitiji, unutra bo je u srcu 193. Poznańe svoje đili nadopuniše, došavši bo prikazaše mu tavńan. 201. Ta ljubav od ašikovańa odvrati sve misli od boga i spaseńa, ne misle bo oni o drugomu nego o onomu što miluju. 306. Nitko ih drugi ne usiluje nego prilika, to bo vide od vas. 401. Poznati će vridnost ńezinu, naći će bo u ńoj lipe prilike. E. Pavić, ogled. XII. Ne smijem prid tebe izići, go bo sam. 9. Ne mogu ustati i pošteńe ti učiniti, zlo bo se ćutim. 70. Sud izabrańa jest ovi; . . . ja bo ću ńemu ukazati koliko mu je potribno trpiti. A. Kanižlić, fran. 21. A znate li za što? Ne čini bo se kako se ima činiti. Đ. Rapić 45. Bi pokarana od boga, obrati bo je bog u kip soli. M. Zoričić, osm. 131. Kud oči tud i pamet, mučno bo je jednu stvar gledat a o drugoj misliti. L. Vladmirović, slavod. 48. Nemoj se na me srditi, ako sam te licumircem zazvao, jesi bo. P. Knežević, osm. 242. Ova pomańkańa tko nađe, neka oprosti; tome bo je svaka knjiga podložna. V. Došen IX. Slidi hrta, kad tira, niti želan ima mira dokle zeca ne udavi, prem da ńega sad ostavi; prije neg bo lov svoj načme i krv želno lizat začne, zgrabi lovac lov od zubi. 71. Ali sobom to nahođe u svatove koji hođe; dok bo gođi tko svatuje, nitko ńega ne poštuje, dal' svak psuje i svak kudi da je stražńi od svi ljudi. 158. Od ovđi se može poznati uzvišeńe i plemenitost krstjanske mudrosti; . . . u ovomu se bo razlikuju među sobom krstjanska filosofija i mudrost ovoga svijeta. J. Matović 13. Zvati će se ime ńegovo Jezus, on će bo učiniti spasen puk svoj. 29. Ova jest bo čaša krvi moje. 200. Bog zabrańuje svjedožbu, koja bi

mogla prinijeti dosadu ali štetu; štije se bo u knigah. 409. Jeda li se ponosiš svjetlosti davnijeh plemena? . . Ne doisto; spoznaš bo da vijenci od starijeh sviti svehnu na čelu udilje. D. Mattei VII. I među istima krstjanima nahode se mlogi samo imenom krstjani a u dilima sa svim nevirnikom i neznabošcem jesu prilični. Nahode bo se, koji izpovidaju viru i zakon Isukrstov a ne živu po viri. B. Leaković, gov. 3. *u krńoj rečenici:* Pristanimo od ovoga govoriti, evo bo Bernardin. P. Knežević, osm. 63. — *sada u narodnom govoru veoma rijetko:* Dugo nam je, a daleko nam je . . . od Sińa bo od grada našega do Budima grada širokoga ima dvaest i četiri dana. Nar. pjes. juk. 133. On bo je znao. *u Vukovu rječniku* (32a) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* — *rečenica u kojoj je* bo *nalazi se i pred onom kojoj se u ńoj kaže uzrok, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Nu bo je sluga po naravi, koga mudros ne uznosi, a ono je gospar pravi koga razum svoj ponosi, taj priklada umrloga živućega mješte boga. J. Kavańin 360.

b. *u rečenicama kojima se kazuje uzrok kao pod* a., *stoje druge riječi koje i same znače uzrok te rečenicu u kojoj su vežu za predńu, a za ńima stoji i* bo *utvrđujući isto značenje: a) iza staroga* za ńe, XIV *i* XV *vijeka:* Za ńe bo ti běhu moji prêroditelije. Mon. serb. 187. 233. 292. — *b) iza* za što (za č), *od* XVI *vijeka i danas:* Reci mi: česa rad takoj me sad mori? za što bo ne će sad nitko ńu da dvori. N. Naleśković 2, 91. Ja vidim u meni inako toj djelo, kroz ures luveni i lice tve bijelo. Za č bo je tebi stan sred srca sred moga. 2, 136. Kada tko sam sebe daje za prijatelja, daje, za što bo voli prijatelja nego li samoga sebe. M. Divković, nauk 55. Za to vi ne slušate, za što bo nijeste od boga. M. Divković, bes. 329. Nijesi mi učinio kako mi si obećao; za što bo smo se pogodili da stojim samo jednu uru, a činio mi si stati jedne godište. M. Orbin 125. Može li biti veća plemenština nego biti sin božji? za što bo je ova plemenština općena svakomu. M. Radnić 75. Ova zapovid slaže se s šestom, za što bo u šestoj zabrańuju se dila izvanska, a u ovoj poželeńa iznutrńa. A. Bačić 134. Ili je dobrota božja jača obogaćajući ńi svojim milostma, il je zloća ńiova pogrdujući boga? Za što bo nigda viđena . . . nisu taka čudesa. F. Lastrić, test. 14. Najamnik pobigne, za što bo je najamnik niti se pristoje na ńega ovce. F. Lastrić, od' 217. Bog u starom zakonu obranom puku svomu zabrani jisti i na posvetilište prikazivati labuta pticu; za što bo je labut prilika od licumirca. F. Lastrić, ned. 301. Cilu noć pokoja naći ne mogadijaše, za što bo mu se je i u snu ono pozivańe prikazivalo. A. Kanižlić, fran. 83. A za što to? nego za što bo bijaše svitu umro. 158. Najvećma za to za što bo je on najprvo, najveće i neizmirno dobro. 206. Postade naš otac, ne samo za što bo nas od ništa stvori, nego i osobito za što bo nas na drvu prisvetoga križa zače. A. Kanižlić, uzroci 117. Dojti će vrime u koje bi se grišnik hotio kajati, ali ne će moći . . . Za što bo kada je mogao, onda nije hotio. Đ. Rapić 58. Koliko je kuća . . . zatamanilo se, pak se veli: ne zna se za što. Zna se, te dobro; za što bo tude nije povraćeno. M. A. Relković, sat. 19. Dvostrukim ovo osobito razlogom potvrđujem. Prvo: jer bo sveti oci pristari to govore. Drugo: za što bo vidimo da ovo virovańe sve crkve jesu primile još od prvih crkve vikova. 1. Velikanović, upuć. 1, 328. Za što bo je znao. *u Vukovu rječniku s dodatkom da se tako govori u Dubrovniku.* — *rečenica u kojoj je ‚za što bo' nalazi se pred onom kojoj se uzrok u ńoj kaže, u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ali za što bo se ovo u snu dogodi, za san i za ništa držaše. A. Kanižlić, fran. 66. — *c) iza* jere *ili okrńenoga* jer (er), *od* XVI *vijeka i danas:* Vrati se u celu tvoju, jere bo ti je bog prostio svaki grijeh. Zbor. 45. Nije nitkor kako ja, . . er bo me ne će svit, ne će me nebesa. N. Naleśković 2, 98. K selu pognah stada ureda; ere bo mi sree ne da tuj čekati kratka časa. I. Gundulić 81. Izidi od mene, jer bo čovik grišnik jesam. F. Lastrić, ned. 283. — *vidi više kod* jere *i* jer. — *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi u pjesmi* bo *pred* jer: Tvu uzveliča krjepos mnogu. Bez tvoje bo er pomoći ne će ništa učiniti. J. Kavańin 66. Moli boga . . .; od ńega bo er izhode sva ova. 293. — *d) iza part. praes.* budući, *kad i sam pokazuje uzrok; u jednoga pisca prošloga vijeka:* Nije dopušteno reći krivo svjedočanstvo protiva sebi, budući bo na ńeki način svaki iskrńi sebi. J. Matović 407.

c. bo *ima na kraju dometnuto* t *(okrńeno od conj.* ti, *koje vidi) u jednoga pisca prošloga vijeka. taj se dometak nalazi i sada kad pred* bo *ima* jer: jer bot *(vidi kod* jer). Pak Mariju moli da im se smiluje; . . zna bot po Mariji da sva mogu biti. A. J. Knezović, XLIII.

2. *od korijena budući kojemu je značeńe samo pokazivańe a po tom nemajući u sebi ništa što bi samo sobom značilo uzrok, dolazi i gdje nema uzroka, te pokazivańem samo utvrđuje što se kaže, i to u rečenicama u kojima se izriče što god koliko toliko (više ili maće) drukčije prema predńima, a tijem se izjednačuje (kad više, kad maće) s riječima* a, da, nu, nego. *a) iza* pače, *kao* a *pred* pače *(vidi* a *pod* II, C, 4, a, *f. na str.* 27): XII *i* XIV *vijeka:* Ne ostavi mene vladika moj i mojego želanija, pače bo radujetь se o grěšьnicě kajušti se. Mon. serb. 5. Ne mogutь vьsi udrьžati jestьstvo, jako ne dati čto ljubo komu otь sьrodnikь, pače bo i sьblazьnь vь bratijahь velija. Zak. duš. 31. — *b) kao* a *pod* II, B, 2 *(na str.* 13): XIII—XVII *vijeka:* Kto li se drьzne prêtvoriti, da prime gněvь i nakazanije otь kraljevьstva mi. sije bo vse pisa kraljevьstvo mi, da je vsěmь u svěděnije. Mon. serb. 16. Spasu našemu rekьšomu: slaveštihь me proslavlju; . . . i ašte kto postiditь se mene, . . . i spasь človečьski postiditь se jego . . . vь slave svojej, sego bo radi i si mužь . . . mnogije trudi podajetь. 17. Igru igrahu ka se zove karuža, čudna bo je velo. Aleksand. jag. starine 3, 323. A on trećom reče im: čto li bo zla stvori ovi? M. Alberti 496. — *c) kao* a *pod* II, B, 3, b *(na str.* 18): XIII *vijeka:* Ašte li vь veliky postь prilučitь se, . . . togda bo tьkmo vь subotu pojemь panahide za mrьtvyje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 160. — *d) i danas u tom smislu (u kom se i na suprot ńečemu stavlja drugo što) utvrđuje porićanje iza riječi* aj: Aj bo, non. *u Vukovu rječniku* (2b), *gdje se dodaje da se tako govori u Dubrovniku. isporedi* aj *pod* 9.

3. *u staro se vrijeme dodavalo ozad riječima* i, li, „ili, u, *koje vidi.*

BOB, bòba, *m.* faba. vicia faba L. *Od* XV *vijeka (u rukopisu iz kojega ga spominje* B. Šulek, im. 19), *i u svijem rječnicima osim Daničićeva.* — *Od kor.* bhab, *nadimati se, okruglu biti.* — 1. *u pravom smislu:* Ako vidiš bob, ali ga uzblaguješ, toj prilikuje nomoć. Zbor. 131. Svud joj bradavice kako bob rastijehu. M. Vetranić 2, 192. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 362. Ja ne mogu blagovati vašega zelja i boba. M. Divković, bes. 409. Bob i priprostiti ječeci uzmnožaju mlijeko u ženama. M. Radnić 119. Kruh se čini od voća, to jest od kestena, boba itd.

A. Bačić 307. J. Banovac, razg. 226. Svaki pivac ne poznaje boba. N. Palikuća 48. Poprži boba. J. Vladmirović, lik. 25. Uzet' sladki bob. Poslov. dan. 148. Oj na delu na golemu bob se zeleni. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Kuma kumi graha bijeloga, starosvati boba glavatoga. 1, 533. Kako može roditi vareni bob? Nar. prip. vuk. 133. Od boba i od popa puna su usta. Nar. posl. vuk. 231. *(‚od boba' vaļa da kad se jede, a ‚od popa' jer mnogo znači). — u bob se vraća:* Kao da je u bob vračao. Nar. posl. vuk. 130. Što bajete kao bajalice, ali babe, kad u bob vračaju? P. Petrović, vijen. 67. *kad se hoće da reče da što malo vrijedi, reče se da ne vrijedi boba: od* XVI *vijeka:* Ka ne biše vridna boba. M. Marulić 288. Znaše vaļa da je uz poštenu ćud; inače ono ne vrijedi boba. M. Pavlinović, rad. 143. *što se uzima da bob malo vrijedi a pop mnogo (kako je malo naprijed spomenuto), za to kad se ište da tko što reče upravo kako jest a da ne okrajči, reče se:* Reci bobu: bob, a popu: pop. Nar. posl. vuk. 271. — Bob u mohuńi, siliqua fabacea. Mikaļa 21b. fabae in siliquis. Bella 306a. *isporedi* božańa. — Kora od boba, fabae tunica, folliculus. Mikaļa 21a. Bob varen s korom. 21a. Bob u kori, faba folliculata. Bella 306a. — Crno od boba, hilum. Mikaļa 21a. Oko od boba, hilum. Bella 306a. Stulić 46b. — Slama od boba, fabalia. Mikaļa 21b. *isporedi* bobovina. — Mladi bob, fabae recentes. Bella 306a. — Veliki bob. Mikaļa 21a. Mali bob. Mikaļa 21a. Bjelostjenac. Bella 306a. *kad se hoće da reče da čega ima mnogo, reče se da ga ima kao maloga boba:* U nas gospode kao maloga boba. S. Ļubiša, prip. 133. U primorju crkava i zvona kao maloga boba. 191. — Bob, vicia faba L. J. Pančić. bot. 295. B. Šulek, im. 19. — Crni bob, ochrus pallida Pers. B. Šulek, im. 19. ‚divji', vicia narbonensis L. 19. morski, cotyledon umbilicus L. 19. sviński, hyoscyamus. Bjelostjenac (1, 640a). B. Šulek, im. 20. tusti (‚tušti'), sedum maximum Rchb. B. Šulek, im. 20. vučji, lupinus. Bella 417b. lupinus hirsutus L. *i* coronilla securidaca L. B. Šulek, im. 20. *pomińe se i* ‚turski' *u Stuličevu rječniku, ali iz ruskoga, a ima ga iz Istre i od Slovenaca i* B. Šulek, im. 20: isopyrum *i* phaseolus coccineus. — 2. *vidi* braboňak. *isporedi* bobak *(pod* 2). *prošloga vijeka u poslovici:* Ne zna od kud koza bob toči. Poslov. dan. 77.

1. BÓBA, *f. malo što okruglo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru (samo* ova cancri). *Postańa kojega je i* bob. — 1. račja boba, ova cancri. Vuk, rječ. 32a. Svi ļuskari nose jaja — bobe. J. Pančić, zool. 272. — 2. *puce vinovo,* acinus. *u jednoga pisca našega vremena.* Sladak jest iz grožda c'jed, kad su zrele bobe. L. Milovanov 108. — 3. *u krompira rod,* tuber: Krompiri izniknu, ukaže se najprije cimina, pa onda cvijet a za ovijem bobe. Nar. prip. vuk. 276. — 4. *kao mala bradavica, kakovijeh više izlazi po glavi n. p. u ćurića,* verruca. *isporedi* bóbica. Na lisama se nalaze kadšto svakojake mesnate narasli, boje obično crvene, i zovu se kresta, ako stoje na gorńoj strani od glave, a bobe, ako su narasle na čelu, obrazu ili šiji. J. Pančić, ptic 6. — 5. *sitan pļak,* lapillus. J. Grupković. — 6. *pl.* bobe, scrophularia nodosa L. B. Šulek, im. 20.

2. BÓBA, *f. morska riba koja se zove i bukva,* boops vulgaris Cuv. Čas. čes. muz. 1854. 183. *Od tal.* bobba, *prema čemu je i akcenat stavļen.*

BÒBAC, bòpca, *m. hyp.* bob. *samo u pjesmama i iz ńih u Vukovu rječniku.* Navadi se pipac vrabac u bobac. Nar. pjes. vuk. rječ. 32b. I starac mi štapak dade, te iščerah brzolovca iz bopca. Nar. pjes. vuk. berc. 289. Ja posijah sitan bobac na dolac. V. Vrčević, igre 34. Ja posejah bobac, navadi se vrabac, pipac na bobac. Nar. pjes. srem. 67.

BOBAĆ, *m.* veronica beccabunga L. *kakav je zadńi glas, ne zna se za cijelo: dolazi u dva pisca našega vremena, od kojih jedan piše* ‚bobach'. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *a drugi, koji je od prvoga uzeo, piše* ‚bobać'. B. Šulek, im. 20.

BOBAJA, *m. ime muško.* XIII *vijeka.* Mon. serb. 59. Daničić 1, 52. *isporedi* Bobe.

BÒBAK, bòpka, *m.* 1. faba minor, *sitni bob (vidi* mali bob *kod* bob). *u rječnicima Mikaļinu* (21a), *Belinu* (306a), *Bjelostjenčevu, Voltigijinu i Stulićevu.* — 2. *vidi* braboňak. *u naše vrijeme na Rijeci. isporedi* bob *(pod* 2). Bobak ovčji. F. Pilepić.

BOBAL, *m. prezime u jednoga pisca prošloga vijeka mjesto* Bobaļević. Vita Bobal. J. Kavańin 184. *isti ga pisac piše i* Bobali: Domańa Bobalí. 178 *i* Boba|. 178.

BOBALIĆ, *m. vidi* Bobaļević. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bobalića. J. Kavańin 184.

BOBAĻ, *m.* 1. *neko mjesto u Dalmaciji u Neretvi, u jednoga pisca prošloga vijeka.* Do kastela Krvavca, koji bijaše ukraj rike Neretve niže Bobaļa. Norini, prip. 82. — 2. *vidi kod* Bobal.

BOBAĻEVIĆ, *m. prezime, u Dubrovniku, od* XIV *vijeka.* Miše Bobaļević. Mon. serb. 180. Daničić 1, 52.

1. BOBAN, bobna, *adj. vidi kod* bobni.

2. BÒBÂN, bobána, *m.* saxum, *kamen. Prošloga vijeka na jednom mjestu i u Belinu rječniku* (643a, *gdje se dodaje da je riječ prostačka, i piše* ‚bobaan, bobâna', *po čemu je i akcenat stavļen). isporedi* bobanica. — *Postańa tamna: može biti od* bolvan, bovan. — Od kud bih se nad'o pogači od tud me dopade boban. Posl. dan. 88.

BÒBANI, Bòbânâ, *m. pl. knežina blizu Trebińa. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vukovu.* Pastijeri smo od Bobana N. Naļeśković I, 165. Bobani. T. Kovačević 88.

BOBANICA, *f. vidi* boban. *samo u Belinu rječniku* (643a, *gdje se dodaje da je riječ prostačka).*

BOBANIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Jakova Bobanića. Mon. croat. 206. n *se može čitati i* ń.

BÓBÂŃE, *n. stańe koje biva kad se ćurići bobaju. isporedi* bobati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BÕBAR, bõbra, *m. vidi* bobr.

1. BÒBARA, *f.* 1. *vidi* bobarica. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bobarac. — 2. *planina u Bosni blizu Hlijevna.* Glasnik 20, 266. 327. 22, 49. Ide vojska rado i veselo, te Bobaru prijeđoše. Nar. pjes. kras. 1, 177.

2. BÒBÂRA, *f. otočić kod Dubrovnika.* Prije će se sastat Mrkan i Bobara. Poslov. dan. 101. Star kako Bobara. 114.

BOBÁRAC, bobárca, *m. vidi* bobarica. *samo u Vukovu rječniku. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bòbârâcâ.

BOBARE, *f. pl. a) selo u slavonskoj krajini blizu Gradiške.* Razdjeļ. 23. — *b) selo u Bosni u bańolučkom okrugu, u kotaru tešańskom.* Statist. 41.

BOBÀRICA, *f.* cancer femina, ova gestans, *rak koji ima bobu. samo u Vukovu rječniku. isporedi* bòbara, bobarac. *Akc. u gen. pl.:* bobàrîcâ, *gen. sing.:* bobàricê, *instr. sing.:* bobàricôm.

BOBAS, *m. ńegda grad, sada zidine od ńega*

u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom. Zemlop. bos. 25.

BÓBATI SE, bôbâm se, *impf. dobivati bóbu. (vidi* bóba *pod* 4). *samo u Vukovu rječniku.* Mnogi ćurići poćrkaju kad se bobaju. Vuk, rječ. 32b. *Akcenat kaki je u inf., taki je u aor. cijelom i u part. pract. act.* II, *i još je jedan slog dug u* 3 *pl. praes.:* bóbajû, *u part. praes.:* bóbajûći, *part. pract. act.* I: bóbâv, bóbâvši; *u ostalijem je oblicima kao u* 1 *sing. praes.*

BOBE, Bobeta, *m. ime muško,* XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu* (3, 556). Bobe. Glasnik II. 12, 95. 122. Glasnik 15, 290. Dalь mu Bobeta. Glasnik II. 12, 57. *isporedi* Bobaja, Bobanić, Bobešanov, Bobešić, Bobetić, Bobičići, Bobić, Bobojevci. — *Postaňem je hyp. od imena koje samo ne dolazi, a koje može biti od kor.* bab, *nadimati se, pŕsnuti, praskati, zujati. isporedi* boboniti, bobotati.

BOBERIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Mladen Boberić. Šem. prav. 1878. 94. *isporedi* Bobe.

BOBEŠANOV, *adj. što pripada čovjeku kojemu je ime* Bobešan *(a to ime samo ne dolazi).* XIII *vijeka:* Draganь, Bobešanovь sinь. Mon. serb. 62. *isporedi* Bobe.

BÖBEŠIĆ, *m. prezime. od* XVII *vijeka.* Starine 11, 104. Schem. zagr. 1875. 209. *isporedi* Bobe.

BÖBETIĆ, *m. prezime, od imena* Bobe, *koje vidi.* Bobetić Stipan. A. Kačić, korab. 487.

BÖBETINO BŔDO, *n. selo u Bosni u okrugu zvorničkom, u kotaru bijeljinskom.* Statist. 85. *isporedi* Bobe.

1. BÒBICA, *f.* faba minor, *sitan bob. isporedi i* bobak *(vidi i* mali bob *kod* bob). *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (306a), *Bjelostijenčevu* (20b), *Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku). isporedi* bóbica. Koňa imam u mojim podrumima kao sitne bobice. Nar. prip. vrč. 170. *(isporedi* mali bob *kod* bob). Grob naspimo bobicom. S. Ļubiša, prip. 211.

2. BÓBICA, *f. dem.* bóba. *od prošloga vijeka. a) u bilu,* baca. *u zove, u smreke:* Naberi zrelih bobica od zove. Z. Orfelin 222. Bobico smrekove. 95. Rakija od smrekovi bobica. P. Bolić 2, 423. Bobica u vinove loze, u velebilа, u petrova krsta, u borovnice. J. Pančić, flora biogr.2 48. — *b) najviše pl.* bóbice, *‚kao male kraste koje izluze u ćuriča po glavi kad se bobaju‘.* Vuk, rječ. 32b. *vidi* boba *pod* 4.

3. BÖBICA, *m. nadimak, koji dolazi mjesto prezimena, u naše vrijeme.* Toma Bobica. Rat 121.

BÒBIČAST, *adj. nalik na* bobice. *u jednoga pisca našega vremena.* Bobičasti plodovi. J. Pančić, bot. 80.

BÒBIČAV, *adj. vidi* bobičast. *u jednoga pisca našega vremena.* Izgledaju *(zrnca u kaćunka)* pod mikroskopom kao celcata bobičava masa. K. Crnogorac, bot. 69.

BÖBIČIĆI, Böbičîćâ, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik 40, 20. *isporedi* Bobe.

BÓBIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gora. 271. Schem. diac. 1877. 66. *isporedi* Bobići.

BÓBIĆI, Bóbîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 153. *isporedi* Bobić *i* Bobe.

BÒBIJA, *f. ime selima i brdima.* 1. *sela: a) selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasnik 40, 19. — *b) selo u Bosni u banolučkom kotaru blizu Ivanske.* Schem. bos. 1864. 72. — 2. *brda: a) dva brda više Žabļaka* mala *i* velika Bobija. Vuk, rječ. 32b. — *b) u Srbiji: aa) u Raderini dva:* mala *i* velika Bobija. Vuk, rječ. 32b. — *bb) u okrugu rudničkom jedno.* Vuk, rječ. 32b. — *cc) u okrugu valjevskom jedno više Valjeva i jedno u općini petničkoj.* Ļ. Kovačević.

BOBIKA, *f.* sedum telephium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 20 *isporedi* bobište.

BOBIN, *adj. što pripada čeļadetu kojemu je ime* Boba *(a to ime samo ne dolazi).* XIV *vijeka.* Na bobinu osojnu *išla je međa selu Kumanima u Srbiji na Dunavu.* Mon. serb. 199. Od Dragušina Bobina. Glasnik 24, 269. *isporedi* Bobe.

BOBINAC, Bobinca, *m. prezime. od* XVI *vijeka.* Vid Bobinac. Mon. croat. 244. S. Bobinac. Schem. segn. 1871. 94. *isporedi* Bobin.

BOBINKA, *f.* variola, naevus, stigma. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bóba.

BOBIŠTE, *n.* sedum telephium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 20. *isporedi* bobika.

BÒBLIJA, *f.* copia. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Srijemu).* Čitavu bobliju mesa pojede. Vuk, rječ. 32b. — *Postaňa tamna; može biti pokvareno od* bubla.

BÖBNÎ, *adj. vidi* bobov. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Stulićevu (u kom ima i nominalno* boban) *i Daničićevu* (3, 556). ‚Na bobnij potokь‘ *išla je međa selu Sakatu* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 287. Bobna múka, bobna kaša. Mikaļa 21b.

BÒBŇA, *f. kao zelena paprika koja se i kuha za jelo. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Biogradu). isporedi* bobošara.

BÒBŇAČA, *f.* crassula L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 20.

BÒBŇÂK, bobńáka, *m.* sedum telephium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 20.

BOBOJEVCI, Bobojevaca, *m. pl. kao da je bilo selo,* XIV *vijeka:* Otь Bobojevьcь *je išla međa planini Ogradeniku.* Glasnik 15, 300. Daničić 3, 556. *isporedi* Bobe.

BOBOK, *m. muško ime u pjesmi, za šalu izmišļeno. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Fra Bobok udari Kulina po panèu. M. Marulić 254.

BOBOLE, *f. pl. selo koje je bilo negdje blizu Žiče u Srbiji* XIII *vijeka.* Bobole sь Čečinomь. Mon. serb. 11.

BÖBOLICÊ, *vidi* bozbolice. *samo u Vukovu rječniku.*

BOBOLNIK, *m.* telephium infectum. *u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena, koji tumači:* orobanche caryophyllata L. B. Šulek, im. 20. *isporedi* bobovńak.

BOBOLUSKA, *f.* lathyrus latifolius L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori na Cresu.* B. Šulek, im. 20. *može biti da bi trebalo* ļ *mjesto* l, *i* š *mjesto* s.

BOBOĻ, *m.* asarum, *kopitńak. u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena, koji tumači:* ficaria ranunculoides Roth. B. Šulek, im 20.

BOBOĻUSKA, *f. selo u Bosni u okrugu bihaćkom, kotaru petrovačkom.* Statist. 53. *govori li se u nominalnijem oblicima ili u složenim, ne zna se. može biti i* s *da je pogrješka mjesto* š.

BOBÒNITI, bóbonîm, *impf.* strepere, *zujati, razlijegati se. u jednoga pisca* XVI *vijeka. — Korijen* bab, *nadimati se, praskati, lupati. isporedi* zabobońiti, bobotati. — Ńih jošće slave breč po zemļi boboni. M. Marulić 60.

BOBÒŃÂK, boboňáka, *m. vidi kod* bobovňak.

BOBÒŃATI, bobòńâm, *impf.* garrire, *govoriti koješta, brbljati. u jednoga pisca našega vremena. isporedi* boboniti, *s kojim je jednakoga postaña.* Naložili piva i jestiva, ter uz pivo svašto bobońali, ponajjače o turačkih zali. Osvet. 4, 34.

BOBÒPLODAN, bobòplodna, *adj. vidi* boborodan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOBÒRODAN, bobòrodna, *adj.* fabarius. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana*

BOBOS, *m. vidi* bob, *kojemu je dodan grčki završetak šale radi u priči* XVI *vijeka.* Bobosa ništepitavca. Starine 2, 312.

BOBOŠ, *m. ime muško* XIII *vijeka.* Župan Boboš. Mon. croat. 17. *isporedi* Bobe.

BOBÒŠARA, *f. ńeka krupna paprika, koja nije vrlo ļuta, te se i peče za jelo nadjevena mesom. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* bobńa — *Postańem će biti od kor.* bab, *naduti se, napeti se.*

BOBÒŠÂRKA, *f. vidi* bobošara. Ļ. Kovačević.

BÒBÔŠKA, *f. vidi* bobošara. Ļ. Kovačević.

BÒBOŠKAV, *adj.* ‚boboškava paprika', *vidi* bobošara. Ļ. Stojanović.

BÒBÔT, *m.* 1. fremitus, murmur, *potmuo glas, potmula vika. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka na mjestu gdje značeńe nije sa svijem jasno, te može biti i malo drugačije nego što je stavļeno, i u Stulićevu rječniku (gdje je* dentium ex frigore concussio). *isporedi* bobotati. — Kad putom grediše, s ponistar od zgora svud bobot staniše i plačna romora. D. Baraković, vil. 51. — 2. *ždrijelo kroz koje protječe Veliki Pek više sela Debeloga Luga u Srbiji.* Glasnik 13, 270. *tako nazvano jamačno po glasu, koji je pod* l.

1. BÒBOTA, *f.* 1. *selo u Srijemu.* Schem. diac. 1866. 68. Šem. prav. 1878. 17. Pregl. 113. *isporedi* Bobote. — 2. *samo u zagoneci:* Ćućerice ćućero pod bobote za zemļi, ćućerići dolaze, baburice odnose *(odgonetļaj: kvočka na jajima).* Nar. zag. nov. 87. *mjesto* bobote, čućerići *i* baburice, *nalazi se i* boboti, ćućerice *i* babulice. Vuk, rječ. 763a. *u nom. sing. ima* bòbota. Vuk, rječ. 32b.

BOBÒTÂŃE, *n.* crepitus. *isporedi* bobotati. *samo u rječnicima Stulićevu* (dentium ex frigore concussio) *i u Vukovu* (tremor prae frigore).

BOBÒTATI, bòbоćêm, *impf.* crepitare. *Akcenat kaki je u praes. taki je u imperf.:* bòbotâh, *i u part. praes.:* bòbоćûći; *u ostalijem je oblicima kao u inf., osim 2 i 3 sing. aor., gdje se mijeńa:* bòbotâ, *i još je jedan slog dug u part. praet. act.* 1: bobòtâv, bobòtâvši. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Stulićevu* (dentes prae frigore concutere) *i Vukovu* (cokotati, tremere prae frigore, *s dodatkom da se govori u Boci). — Korijen vidi kod* boboniti. *isporedi* bobot, bobutiti. — *a) boboće prazna bačva i čeļade kad se jednači s ńom. isporedi* zvočati. Sud . . . ako je prazan, prem ako ga vele malahno takneš, veoma zveči i gude. Onako . . . tko je stanovito prazan i s kijem nije šukrsta, prem ako je najmańšom stvarju taknut, što mu nije drago, tudje počme bobotati kako i prazna bačva, kunući, psujući i srdeći se. M. Divković, bes. 110. — *b) boboću zubi, kad ne stoje tvrdo nego klamićи, pa se čuje kako udaraju jedan o drugi, kao klepeću.* Što će momče starici? U babe zubi boboću, brzo će baba pod ploču. Nar. pjes. vuk. herc. 270. — *c) boboće čeļade udarajući zub o zub od zime. isporedi* cokotati. *može biti dodan istr.* zubima: Bobоćući zubima ispod struke. Nar. prip. vrč. 177. *može biti i bez toga dodatka, ali u primjeru koji imamo stoji imperf. griješkom načińen prema praes.* bobоćaše *mjesto* bobotaše: Ščepana je taj dan spopala groznica, pak se u posteļi prigurio, i pod pustom bobоćaše. S. Ļubiša, prip. 93. *u jednoga pisca ima i inf. tako griješkom načińen prema praes. i s dodatkom* ‚zub o zubu' *(mjesto* zub o zub), *koje ne će biti objekat glagolu, nego će biti dodatak kao da bi stajao izvan rečenice:* Počne starješina bobоćati zub o zubu od velikoga mraza i zime. Nar. prip. vrč. 176. — *d) boboće čeļade srcem, kad mu srce skače i lupa od straha. u jednoga pisca našega vremena.* Grujo drhće kao prut; . . škrboće zubima, boboće srcem. S. Ļubiša, prip. 141.

BÒBOTE, Bòbôtâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 126. *isporedi* Bobota.

BÒBOTOVO GRÒBĻE, *n. mjesto u Hercegovini u Gacku.* V. Ļešević.

BÒBOV, *adj.* fabaginus, *isporedi* bobni. *od* XV *vijeka, između rječnika u Belinu* (306a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu. — a) u pravom smislu:* Sa brašnomь bobovemь smêsivь. Starine 10, 103. Koliko im nandiše? Koliko stini bačeno u ńu bobovo zrno. A. Kanižlić, kam. 846. Boļa je i bobova slama nego prazne jasli. Nar. posl. vuk. 21. — *b) u imenu biļu:* bòbova kûga, sommerwurz, orobanche L. Vuk, rječ. 32b *(gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).* Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 20. — *c) u imenima mjesnim, vidi dańe na po se.*

BÒBOVA, *f. adj dva sela u Srbiji: jedno u okrugu valjevskom a drugo u ćuprijskom* K. Jovanović, reč. 101. 180.

BÒBOVA ŮLICA, *f. selo u Crnoj Gori, u Grahovu.* Glasnik 40, 18.

BÒBOVAC, Bòbôvca, *m.* 1. *ime mjestima: a) u Bosni ńegda grad, stolica banska a poslije i kraļevska; pomine se od* XIV *vijeka; sada zidine; blizu Sutjeske.* U nasemь gradu Bobovьcu. Mon. serb. 185. U gradь Bobovacь. 282. Danicić 4, 52-3. Zemļop. bos. 34. Schem. bos. 1861. 19. — *b) selo u hrvatskoj krajini blizu Kostajnice.* Schem. zagr. 1875. 134. Razdļel. kr. 22. — *c) dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj, pišu ih kajkavski:* Bobovec. Schem. zagr. 1875. 101. 103. Pregled 56. — 2. *čovjek iz Bobova (vidi* Bobovo): A moj kume Bobovac Ilija! Pjev. crn. 194. Prevari se Bobovac Ilija Nar. pjes. juk. 608. — 3. *čovjek iz sela Bobovc:* Jovan Bobovac. M. D. Milićević, srb. 399. — 4. *bobovńak*, sedum telephium. L. B. Šulek, im. 20.

BOBOVAN, bobovna, *adj. vidi* bobov. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÒBÔVČEV, *adj. što pripada čovjeku Bobovcu:* Ka bijelu dvoru Bobovčevu. Nar. pjes. juk. 607.

BÒBOVE ĻÛTI, *f. pl. ńeko mjesto na sturom putu između Dubrovnika i staroga Brskova, može biti u Grahovu, gdje je i Bobova Ulica.* Upao si u Bobove Ļuti. Poslov. dan. 147. *u spomenicima latinski pisanijem spominu se* XIII *vijeka.* K. Jireček, handelsstrassen 69.

BÒBOVICA, *f.* 1. fabacia, *pogača bobova. samo u Stulićevu rječniku, za koji može biti da je i načińeno. —* 2. *ime selima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 202. Pregled 20. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Statist. 117.

BÒBOVÎČKÎ, *adj. što pripada selu Boboviku.*

Gdi se sastaju reke: vladimirska i bobovička. Prot. šab. mag. 183.

BOBÒVÎK, Bobovíka, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović, reč. 176.

BÒBOVINA, *f.* fabalia, *bobova slama. samo u rječnicima Belinu* (306ª), *Stulićevu i Vukovu (u dodatku).*

BÒBOVÎŠKÎ, *adj. što pripada selu Boboništu.* Bobovíška opština. K. Jovanović, reč. 91.

BÒBOVÎŠTA, *n. pl. vidi kod* bobovište.

BÒBOVÎŠTE, *n.* 1. locus fabis consitus, ‚*mjesto bobom posađeno*'. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bobovištvo, *koje je bez sumńe izmišljeno za rječnik.* — 2. *ime mjestima: a) pl.* Bobovišta, *selo u Hercegovini blizu Trebińa.* N. Dučić. *pogrješka:* Boborište. Statist. 121. — *b) selo u Dalmaciji na ostrvu Braču; pišu ga sa šć mjesto* št: Bobovišće. Schem. phar. 1871. 16. Report. dal. 31. — *c) selo u hrvatskom primorju blizu Sења; pišu ga također* Bobovišće. Schem. segn. 1871. 23. — *d) selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom:* Bobovište. K. Jovanović, reč. 91.

BÒBÔVLE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. mještani govore kajkavski* Bobovje. Schem. zagr. 1875. 36. Pregled 51.

BOBÒVNÎK, bobovnika, *m.* telephium. *isporedi* bobovńak. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (telephium), *u Belinu* (telephium 306ª), *u Bjelostijenčevu* (telephium), *u Stulićevu* (herbae genus) *i u Vukovu* (herbae genus, *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* 1 bobovnik i divja ruta. M. Vetranić 1, 14. Bobovnik, ficaria ranunculoides. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 20. sedum telephium L. *i* sedum maximum Rchb. B. Šulek, im. 20.

BÒBOVŃÂK, *m.* telephium. *isporedi* bobovnik. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (telephium), *Jambrešićevu* (telephium, *u dodatku), u Stulićevu* (telephium) *i u Vukovu* (sedum telephium). Bobovńak, sedum telephium L. G. Lazić 129. sedum maximum Sut. J. Pančić, flora biogr.[2] 450. *u jednoga pisca još je i* veronica beccabunga L. *i* cardamine pratensis L. *i* nasturtium aquaticum Wallr. B. Šulek, im. 20. bobovńak vrtni, lepidium sativum L. B. Šulek, im. 21. bobovńak ‚zdenčni', nasturtium officinale RBr. B. Šulek, im. 21. — *govori se i bez* v *u ugarskih Hrvata:* bobońak. Vijenac 1878. 69. 2. B. Šulek, im. 482.

BÒBOVO, *n. mjesto blizu planine Ļubičńe između Tare, Drine i Čehotine:* Taru vodu zdravo prelaziše, dok izišli na Bobovo ravno . . . i najduci zdravo pregazili sve Bobovo i Ograđenicu i Ļubičńu zelenu planinu. Ogled. sr. 255. Nosite me u selo Bobovo. Pjev. crn. 194.

BÒBOVSKÎ, *adj. sela Bobovc.* Bobovska opština. K. Jovanović, reč. 180.

BÒBR, *m.* fiber, castor. *vidi* dabar, *s kojim je jednoga postańa. samo u rječnicima Mikalinu* (21ᵇ. 54ª. *na prvom mjestu stoji* ‚bobra', *ali će grješkom biti sastavljeno* a, *kojim može biti da se htio pokazati gen.) i u Stulićevu.*

BÒBRINA, *f.* fibrina caro. *samo u Stulićevu rječniku,*

BÒBROV, *adj.* fibrinus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÒBROVINA, *f.* fibrina pellis. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOBUC, *m.* vicia narbonensis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek im. 21.

BOBUČ, *m. rijeka ńegdje blizu Podgorice i sela Gorice u Crnoj Gori, u pjesmi:* Koliko jo sila uvatila od Gorice do vodo Bobuča. Pjev. cr. 142.

BOBÚČATI, bòbûčâm, *impf.* spumam abunde agere. *samo u Stulićevu rječniku (sa značeńem koje je stavljeno). isporedi* bobučiti se.

BOBÚČITI SE, bòbûčîm se, *impf.* bullire, *izbijati bobuke. vidi* bobuk, *od čega je i postalo. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje je bez* se, spumam abunde agere). Udari štapom vodu od jezera . . . Na strašni udarac vidje se seļaninu k'o da je po svoj zemļi trešńa ustala, i vidje tu vodu vrcti i bobučit se na klokuńe i valove. I. Đordić, ben. 167.

BOBÚĆĚŃE, *n.* crepitus, murmur. *isporedi* bobutiti. *samo u rječnicima Belinu* (353ᵇ ‚bobuttejnje' exaestuatio) *i u Stulićevu* (‚bobutenje', *sa značeńem koje je stavljeno).*

BÒBÛK, *m.* bulla, *klôbûk (na rodi). u jednoga pisca prošloga vijeka i u Vukovu rječniku. Od kor.* bab, *nadimati se. isporedi* bobuk. Rešetom skupļa vodene bobuke. J. Rajić, pouč. 1, 5.

BOBÛĻICA, *f.* pilula. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jest *(istina)* pića vele potrebita zarad života čoečjega, prem da on ne će prožvakati ju kako no bobuļicu gorku, ali korisnu bolesniku. M. Radnić 292. *Postańem od* bôba.

BOBUŃAK, *m.* veronica beccabunga L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im 21. *isporedi* bobovńak *i* bobońak, *od čega će biti i postao promijenivši se u glasovima.*

BOBUŠA, *f.* 1. *ńeko mjesto* XIV *vijeka blizu Gadimļe, može biti selo koje je i sada ondje, na karti* ‚Babuš' *na Sitnici.* ‚Na drumь više Bobuše' *išla je međa Gadimļi.* Mon. serb. 182. Daničić 1, 53. — 2. vicia narbonensis L. B. Šulek, im. 21.

BOBUŠAĆ, bobušca, *m. ńeka bilka u Dalmaciji.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *isporedi* bobuša.

BOBUT, *m.* sambucus. *u Belinu rječniku (u drugom izdańu* 2, 288ᵇ) *i u dva pisca našega vremena:* sambucus. Čas. čes. muz. 1852 2, 47. viburnum opulus L. B. Šulek, im. 21.

BOBÚTITI, bòbûtîm, *impf.* crepitare, murmurare, *klokotati. samo u rječnicima Belinu* (353ᵇ exaestuare, gorgogliare, il rumoreggiare dell' aqua, che esono da luogo stretto) *i Stulićevu* (crepitare, murmurare). *Postańa kojega je* bobotati.

1. BÓCA, *f.* xanthium spinosum L. J. Pančić, flora biogr.[2] 450. *Samo u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo* plantao pungentis genus). Mešaju lekovite trave kao: rujiku i bocu. M. Đ. Milićević, živ. 2, 15. Bijela boca, xanthium strumarium L. *i* crna. xanthium spinosum L. B. Šulek, im. 21.

2. BÓCA, *m. ime muško, hyp.* Borisav. Pohodi u Jagodinu svoj dug tražiti od Boce Prokupčanina. Djel. prot. 25. *isporedi* Bocin.

3. BÓCA, *f.* pila, lagena, *lopta, staklo (sud). Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bôcâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bŏcê, bŏcôm. — *Od tal.* boccia *(u oba rečena značeńa), mlet. tal.* bozza. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu* (*samo* flasche) *i u Vukovu (samo* lagena). — 1. pila, *lopta. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Koji se igraju kotrļke, promińuju boce, i bivši oni koji je izgubio izvrgao iz ruke bocu zločestu, kada ńega dode red, uzme dobru M. Radnić 561. — 2. lagena, *bocun, botuļa, gostara, staklo (sud), sklenica.* Vidi u jednoj boci jedan veliki grozd. J. Banovac, pred. 9. Ima-

dijahu jedno samo oko, ali ne nosijau ga na čelu kako druzi, nego u spegu bocu u jednoj škatuljici zaključeno. A. d. Bella, razgov. 215. Metni u jednu bocu caklenu. J. Vladmirović, lik. 25. Punu bocu vode. 28. Boce, gostarice, sinije. A. Kačić, korab. 226. Na ti bocu ovu vode ladne. Nar. pjes. vuk. 2, 614. Pod pazuho bocu trusovine. 2, 612. Za te daše dvije boce blaga. 4, 22. Boca je strašni sud. Nar. posl. vuk. 28.

BÓCAK, bócka, *m.* xanthium spinosum L. *i* carduus L. B. Šulek, im. 21.

BÕCÂŃE, *n. dem.* punctio. *isporedi* bocati. *Od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) u pravom smislu.* Budući dostojni probodeńa sulicom tužimo se od bocańa djetińije. M. Radnić 222. Bocańe bue niti ubija niti truje. D. Obradović, bas. 131. — *b) u prenesenom smislu: aa) kad savjest grize koga:* Ona bocańa svisti i duše vaše. F. Lastrić, svet. 111. — *bb) kad ko riječima boca koga:* Gdi je nesklad i bocańe oštrim ričma. F. Lastrić, od' 320.

BOCÁŃÊVCI, Bocáńevâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 100.

BÕCATAN, bõcatna, *adj.* salsus, *slan, samo o vodi. vidi* bucat. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Bog za uzdarje ńegove poniznosti činiaše ga *(oriz)* plodити jošte usrid bocatni voda I. J. P. Lučić, isk. 14. Vino običavaše primišivati sada s kvasinom, sada s vodom bocatnom. 15. *i sada u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BÕCATI, bõcâm, *impf. dem. bosti*, pungere, stimulare. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu: konja ostrugama:* Ostrugami, kojim se końi bocaju. A. Kanižlić, uzr. 219. — *b) u prenesenom smislu: aa) umnijem načinom kao poticati koga da što učini:* Po nadanu(ći) iznutrńim, kojim tiče, boca i napominа u srcu i pameti onoga holicu, onoga usilnika, otimaoca, lupeža, da se ostanu zloća. F. Lastrić, od' 93. — *bb) kao zajedati koga zabavljajući mu što, kvariti ga*, vellicare: Čini mi se, svi ćete naći dosta rana, kojim je ovo trńe ranilo dušu vašu, i tako ćete se zastidіti bocati Zudije poradi što tražau kriva svidočanstva. F. Lastrić, ned. 179. — *cc) o savjesti, kad koga grize*, stimulare, mordere: Što smućuje, boca i grize čovika u duši. F. Lastrić, ned. 50. Bocaće i(h) kad kad svijest. 52.

BOCE, *adv.* punctim, *bodimice. samo u Jambrešićevu rječniku* (‚bodeze').

BÒCIKA, *f. vidi* bóca *pod* 1. B. Šulek, im. 21.

BÓCIN, *adj. što pripada Boci (vidi* Boca *pod* 2). Vinograd kod Bocine kuće. Sr. Nov. 1872. 448.

BOCKA, *f. vidi* bóca *pod* 1. *u Srbiji (oko Leskovca).* M. Đurović.

BÕCKÂŃE, *n. dem.* bocańe. *isporedi* bockati. *Od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Veličanstvo, tko ga posiduje nedostojno, jest mu bockańe od muka. M. Radnić 51.

BÕCKATI, bõckâm, *impf. dem.* bocati. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu:* Jer bockati ńe *(diše)* noževi mare. J. S. Reļković, kuć. 331. Mož' ga u živac nožem bockati. S. Ļubiša, prič. 71. Uzeše bockati ga iglom. M. D. Milićević, jur. 99. Da bi žito bilo jedro, šaraju pečenicu bockajući je drenovim drvencetom. M. D. Milićević, živ. 1, 49. Pomoz' bore, moj końiću! sada ne ću tebe ostrogom bockati. Nar. pjes. istr. 1, 43. — *b) u prenesenom smislu: aa) vidi* bocati *pod b, aa:* Unutrńe u srcu nadahnuće bockalo ga je da ne otide. B. Cuceri 129. — *bb) vidi* bocati *pod b, bb:* Često bi ga bockali i podrugivali se š ńim. A. Kalić 339.

BÕCMAN, *m.* panis furfureus. *samo u Vukovu rječniku. gdje je i značeńe koje je stavļeno, i još se dodaje:* ‚U Loznici jekmekčije imale su otprije prvo obične somune, ili simite, po tom natrenike, pa onda bocmane'. *Riječ je luđa: imaju je i Rusi* (bosman, *brašńenica) i Slovaci* (bosman, *veliki kolač*); *može biti od tur.* batman, *mjera kojom se hļeb mjeri. po tome bi bocman bio hļeb ńeke mjere, a od brašna kakoga mu drago.*

BÕCNUTI, bõcnêm, *pf. dem.* pungere. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Srne diteļ, ter ju bocne. A. Kanižlić, rož. 7. Pčela ga *(medvjeda)* bocne u gubicu. D. Obradović, bas. 130.

BÒCOTINA, *f.* punctus. *isporedi* bacotina. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ne čini scjene od rečeńa i mrmļańa ļudskoga, jere su bocotine koje ti mogu činiti malu štetu. M. Radnić 15.

BÒCÛN, bocúna, *m. vidi* bõca. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).*

1. BÓČA, *ime čeļadetu, muškom li ili ženskom, ne zna se. postańem je hyp. od* Borisav *ili* Borisava *ili od koga god imena koje se počińe glasovima* bo. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 45. *isporedi* Bočan.

2. BÕČA, *f. vidi* baoča.

3. BÕČA, *f. u pjesmi mjesto* Foča, Voča, *može biti štamparskom griješkom pomiješavši ćirilsko* В *i* V. I od Boče ravne i Tasliće. Nar. pjes. vuk. 4, 443.

1. BOČAC, Bočca, *m. ime mjestima: selo s gradićem na Vrbasu blizu Varcar-Vakupa u sadašńem okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Zemļop. bos. 25. Statist. 69. Bočca. S. Novaković, obl. 100. *i još jedno u istom kotaru.* Statist. 69. *i jedno u okrugu i kotaru baňolučkom.* 33.

2. BOČAC, bočca (bošca), *m.* 1. *dem.* bodac, punctiuncula. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚bodchecz'). — 2. tribolium Mac-Leay. J. Šloser, kor. 519.

BOČACI, Bočaka, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. mješteni govore kajkavski:* Bočaki. Schem. zagr. 1875. 26. Pregled 60.

BOČAĆ, *m. kraj u hrvatskoj krajini, u ńegdašńoj otočkoj regimenti, gdje je sada između drugih mjesta i Kosiń.* xv *i* xvi *vijeka. dolazi i u pl. po ļudma koji su u ńemu.* Malin., ki je svete Elene vь Bočaćihь. Mon. croat. 99. *istoga vremena u kneštvu buškom:* Grad Kosiń (‚Kosiń'), ki je v Bužah v Bočaći v kneštvi buškom. Mon. croat. 172. Dasmo rečenoj crikvi v našem gospoctvi v Bočaći (‚Bočaći') v v(o)likih Psivićih polovicu graščine. 180. *u spomenicima latinski pisanijem spominje se* xi *vijeka kao župa u pl. (kao naprijed):* ‚iuppam Buçani et Boçachi'. F. Rački, doc. 88.

BOČADIR, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Schem. zagr. 1875. 26. Pregled 60.

1. BOČAN, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Glasnik 11. 12, 16. 52. 84. 125. *Postańem može biti od* Bóča.

2. BOČAN, *m.* ciconia, *štrk. samo u Mikaļinu rječniku* (21b. 228b. 589b). *isporedi* bočań. *Neznana postańa; ima i u Čeha:* bočan, *u Poļaka:* bocian.

BOČAŃ, bočńa, *m. vidi* bočan *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bõcsanj') *s genetivom kaki je stavļen.*

BOČÂR, Bočára, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 95.

BÒČĒŃE, *n.* rixatio. *isporedi* bòčiti se. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒČICA, *f. dem.* boca. *od prošloga vijeka. Akcenat se ne mijeńa, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bõčīcâ, *a samo i zadńi u gen. i instr. sing :* bõčicē, bõčicōm. Onu mast poplavi perom, ter sarani u jednoj bočici. J. Vladmirović. lik. 19. Evo ti ova bočica puna vode. Nar. prip. vuk. 147.

1. BOČIĆ, *m. ime i prezime. od* XV *vijeka. isporedi* Boča *pod* 1. — *a) prezime:* Vitko Bočićь. Mon. croat. 77. — 2. *ime:* Bočić Milovanović. Sr. Nov. 1868. 227.

2. BÒČIĆ, *m. dem.* bok. *samo u rječnicima Belinu* (313ª) *i Stulićevu.*

BOČIN, *m. ime muško.* XIII *vijeka. Postańem može biti od imena* Boča, *koje vidi.* Bočinь Prasetićь. Mon. serb. 40.

BÒČINA, *f. augm.* bok. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bòčīnâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bòčinē, bòčinōm. Proklete bile tvoje bočine, koje su bile uvik pune svake nečistoće! Đ. Rapić 4. Jedva nogu krenu, dojde voda do bočina. 139. Na pomazańe bočina. B. Leaković, nauk 222. Nu *(vunu)* najtańu trbuh i bočine i trgovcu najvridniju čine. J. S. Reļković, kuć. 230. Udario ga u bočinu. Vuk, rječ. 38ᵇ.

BOČINAC, Bočinca, *m. ńeko mjesto pod vinogradima i livadama u Srbiji: jedno u okrugu požarevačkom, drugo u ćuprijskom.* Vinograd u Bočincu. Sr. Nov. 1866. 161. Livada u Bočincu. 1875. 1348.

BOČINCI, Bočinaca, *m. pl. ńeko mjesto koje se samo po imenu pomińe prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126.

BOČINČIĆ, *m. prezime.* XIII *vijeka. isporedi* Bočin. Mon. serb. 4. Daničić 1, 68.

I. BOČITI, bočim, *impf.* curvare, *kriviti, savijati, previjati. u ńekih pisaca našega vremena. Riječ nije sa svijem pouzdana. postańem bi bila od* bok. *isporedi* bočiti se. — 1. *prelazno:* Turi vrelo u ńedra mu jaje; prži jaje, sužań poigraje; . . . sažegla rebra snžań boči. Osvet. 4, 16. — 2. *sa* se, *refleksivno:* Da b' i st'jena proplakala tvrda, kamo l' ne će ka se jadom boči, silenikom dvoreć c'jele noći. Osvet. 1, 27. Kakono se boče rodioci, kad ostanu s'jedi, neveseli, bez zamjene. 2, 60. Ali glava ne hće sleće s trupa; krv se toči, žrtva grče boči. 4, 63.

2. BÒČITI SE, bòčīm se, *impf.* obniti, rixari. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu:* ad latus ire, bedriti se (21ᵇ); *u Stulićevu:* oblique incedere; *u Vukovu:* rixari; *u Daničićevu:* ringi, obniti (I, 68. 3, 559). *isporedi* bočiti. — *Postańem od* bok. *isporedi* bečiti, bacati. — 1. obniti, *opirati se, suprotiviti se. to će biti u najstarijem primjeru:* Ašte li . . . i ješte bočitь se i pritь se, . . . da izgonetь jego iz manastyrja. Sava, tip. hil. glasn. 24, 190. tip. stud. glasn. 40, 149. — 2. certare, *tjerati se s kim oružjem, biti se:* Svu jakosti silu skupi, da se s Rosim bije i boči. J. Krmpotić, kat. 59. — 3. rixari, *kao svađati se, riječima se tjerati:* On se boči s ńime; oni se boče; oni se boče među sobom, između sebe. Vuk, rječ. 38ᵇ.

BOČJI, *adj.* lateralis, *što pripada* boku. *samo u rječnicima Belinu* (426ᵇ) *i Stulićevu. isporedi* bočni.

BÒČKÂ, *f. adj. igla bez ušica a s glavom, batuška, babļača, čioda. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiņe da se govori u Crnoj Gori). je li doista adj., kako Vuk bilježi, može se sumńati. Postańem može biti od* baoča, *pa je* ao *sažeto u ô, a u značenu uzeta joj glava kao držak u maća.* Čijode ili bočke ili bumbače. D. Popović, pozn. 162.

BÒČKÎNCI, Bòčkinâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101.

BOČKOR, *m. vidi* opanak. *u ugarskih Hrvata. od maj.* bocskor. Nos ima kot bočkor. Jačke 236.

BOČKOVAC, Bočkovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. mještani govore kajkavski* Bočkovec. Schem. zagr. 1875. 178. Pregled 66.

BÒČNÎ, *adj.* lateralis. *u naše vrijeme u književnika.* Bočno rebro; bočni šav. J. Pančić, flor. biogr². 434. Ruke jedre za bočna rvańa. Osvet. 2, 46.

BOČNICA, *f. rijeka koja utječe u Drim, nedaleko od Dečana.* XIV *vijeka.* Na Bočьnicu, kako pristaje u Drimь. Glasnik II. 12, 101.

BÒČŃĀK, *m.* theca ampularum, *sprema za boce. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).*

BÓĆI, Bóćâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* U Bóćima. M. Đ. Milićević. *mještani govore akus. i za nom.:* Boće. K. Jovanović, reč. 131. — *b) selo u Bosni blizu Zovika u okrugu zvorničkom:* Boći. Statist. 86. *pogrješka:* Boči Statist. 132. *također akus. i za nom.* Boće. Schem. bosn. 1864. 24.

BOĆIN, *m. tako zovu djeda u Dalmaciji po ostrvima.* M. Pavlinović.

BOĆKA, *f.* georgina variabilis Willd. *u ugarskih Hrvata.* Vijenac 1878. 692. B. Šulek, im. 482.

1. BÔD, *m.* genus picturae ope acus, *nekakav vez. samo u Vukovu rječniku. — Od* bosti.

2. BÔD, *m. vidi* bad *pod* 2. *scopulus. u jednoga pisca našega vremena, koji će sam biti tako promijenio* bad *misleći da tako treba (da bi imao otkle izvesti po svojoj misli ime* Bodno). Ter mi omrzne ta viteški bod i pođem na Vis. S. Ļubiša, prič. 12.

BÓDA, *f.* 1. *kao šilo, ali debelo, čim se buše rupe na opancima za uputu,* punctorium. *u Srbiji.* L. Lazarević. Ļ. Stojanović. *isporedi* probojac, zumba. — 2. *viļuške, kojima se jede u Bosni.* Zemļak 1871. br. 2.

BÒDAC, bòca, *m.* punctus, pungens, stimulus. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bodâcâ. *Pred* c *otpada* d, *ali ga ńeki i pišu.* — 1. pleuritis, *bodeži, probadi, protisli. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (572ᵇ), *Bjelostijenčevu (kajkavski* bodec), *Jambrešićevu* (bodec) *i u Stulićevu.* Od gnte sknсaše, od fibre, od bocih. M. Marulić 152. Ozdravļen od ponte ili bodca. B. Kašić, ign. 102. Protiva bodcu ili ti sanģiji. A. Kanižlić, bogoļub. 481. — 2. pungens, *koji bode. u značenu tako općenitom, po kom bi bodac mogao biti i čovjek i rogato živińče, samo u Bjelostijenčevu rječniku; a u Vukovu s dodatkom* ‚n. p. vo', *i to je vo koji dobro bode, koji bodući se s drugim nadjača.* — 3. stimulus, *čim se bode, ostan. samo u rječnicima Voltiģijinu i Stulićevu.*

1. BÒDĀČ, bodáča, *m.* 1. *čim se bode,* stylus acutus. *samo u Betinu rječniku.* — 2. *koji bode, n. pr. vo,* bos petulcus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ako je vo prije bio bodač. Đ. Daničić, 2moj. 21, 29.

2. BÒDĀČ, bodáča, *m. mreža u koju se ukļeve*

veće hvataju u Crnoj Gori, retis genus. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bodar, bodarac. *Postaćem će teško biti od* bosti, *nego može biti istoga kojega je* obod, *izgubivši sprijeda* o.

BÒDAČIĆ, *m. vidi* Budačić.

BODÁČITI, bòdâčîm, *pf.* pugione aliquem ferire, *ubosti koga bodaćem (isporedi* bodač *pod* 1). *samo u Stulićevu rječniku.*

BÒDALÎŠTE, *n. čim se bode*, punctorium. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚bodalische').

BÔDAĻ, bôdļa, *m. ńekakva trava bodļikava u Crnoj Gori. u Vukovu rječniku.* carduus L. *i* kentrophyllum lanatum Dec. B. Šulek, im. 21. ‚boda| ludobi, stričak dugačkih bodļika'. 21. *pl.* bodļi, folia acerosa. 21.

BÔDAN, bôdna, *adj.* pungens. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (bodni, punctorius 1, 1000[b]), *Voltićijinu* (bodni, stechend) *i Stulićevu* (bodan, pungens). Sitami bodnimi spleten kraj potoka. Đ. Baraković, vil. 304. Topirice i bodne muhe. J. Kavańin 409.

BÒDÀR, bodára, *m.* retis genus, *vidi* 2. bodač. *u Crnoj Gori.* Ļ. Kovačević.

BODÁRAC, bodárca, *m. vidi* bodar. *u Crnoj Gori.* Ļ. Kovačević.

BÒDATI, bôdâm, *impf.* pungere. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Valom priti ńeka, a ńeka batkom boda. J. Kavańin 197.

BODAVICA, *f. u zagonci o kravi:* Četiri četirice, peta šesta klapavice, sedma osma bodavice. Nar. zag. nov. 103.

BÒDEČ, bodéča, *m. ńeka mala riba, koja bode. u Dubrovniku.* L. Zore, rib. 18.

BODEGRAJ, *m. selo u slavonskoj krajini blizu Nove Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 52. Razdjeļ. kr. 23.

BODEĻ, *m.* dipsacus sylvestris L. B. Šulek, im. 21.

BODÈŃÎK, bodeńika, *m.* confossus, *čovjek uboden. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ne moguć vilu zabiti, ka resi Šibeńik, ni ranu zaviti, ka jure nima lik, grem kako bodeńik Trogiru po miri. Đ. Baraković, vil. 261.

BÒDÊŃE, *n.* punctio. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (gdje najprije i dolazi,* stimulus, stimulatio, punctio), *u Belinu* (punctio 596[a]. stimulatio 709[a]), *u Bjelostijenčevu* (punctio, stimulatio), *u Jambrešićevu* (punctio 1, 813), *u Voltićijinu* (stupfen), *u Stulićevu* (punctio) *i u Vukovu* (punctio). — *a) u pravom smislu:* Svakim bodeńem iglice, kojom šije. A. Kanižlić, uzr. 149. — *b) u prenesenom smislu, u duši:* Napunimo se nemira i straha od božje pravde, . . . ćutimo se nemira i straha od božje pravde, . . . ćutimo ļuto bodeńe u svako doba i u svakom mjestu, i u odru i za trpezom, i u kući i izvan kuće. Besjede kr. 65. Bodeńe od skrbi, tuge, nevoļe. Bjelostjenac 21[a].

BODEŠ, *m.* lignyodes Schönh. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 640.

BÒDEZ, *m.* punctus. *samo u instr.* bodezom, punctim, *bodimice. samo u Belinu rječniku:* raniti bodezom. 596[a].

1. BÒDEZAN, bòdezna, *adj.* pungens, *bodežan, bodežljiv. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (595[b]), *Voltićijinu* (14) *i Stulićevu.* A pak ńega *(maća)* vrh bodezni (‚bodesni') napravivši k srcu, kliče: ovo plata, koju stiže svak pod stigom od ļuvezni. A. Čubranović 158. Vrh lijeve se noge drži vas količak vitez bijesni, a uzdignut lakat drži britke sabļe vrh bodezni. I. Gundulić 545. Zemļa bodezne plodi drače. Đ. Palmotić, christ. 327. Oštra od trna i bodezna ļuta kruna. 600. U bodezne bježi drače. I. Đordić, ben. 201.

2. BÒDÊZAN, bòdêzni, *f.* cuspis, *oštar vrh. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (acumen 29[a]. cuspis 596[a]) *i Stulićevu (gdje je i ženskoga i muškoga roda, gen.* bodezni *i* bodezna, acies, cuspis). — *a) u pravom smislu:* Bodezan k srcu obrati svom zlotvoru nesmiļeno. I. Gundulić 545. Bodezni od zgar ļutu ranu u stegno mu taj čas poda. 545. Naoštriše svoje jezike jak bodezan maća ogńena. I. Đordić, salt. 206. — *b)* incitatio, *kao podbadańe.* Srjed razblude car udesan kad i rukom svom ubije — vojstva malu za bodezau (‚bodesan') — žene sebi najmilije. J. Kavańin 238.

BODEZOM, *vidi kod* bodez.

BÒDEŽ, *m.* 1. pugio, *nož tanak i šiļat, kojim se bode, a ne sječe. od* XV *vijeka. između rječnika u Vrančićevu i Bjelostijenčevu.* Otu ježa kožu, ježe imatь jako bodeže. Starine 10, 111. — 2. pleuritis, *protisli, bodac. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (samo pl.* bodeži 21[b]) *i u Vukovu (gdje je sing., a u ženskomu rodu, s dodatkom da se govori u Srijemu).* Kad navali srdoboļa na čovika, al groznica, . . i od glave ļuta bolest i bodeži sa s kašļom P. B. Bakšić 221. M. Lekušić 160. Bodeži u Ļeskovcu što i protisli. M. Durović. — 3. punctio, *bodeńe. u općenitom značeńu u Stulićevu rječniku.* Er sam se čudila koji joj se *(maćki)* bodež dogodio, da me ovako očebrškala. M. Vodopić u Dubrovn. 1868. 188. — *u prenesenom smislu pl.* bodeži od tuga i nevoļa, aculei sollicitudinum. Mikaļa 22[a]. Bjelostjenac. — 4. cavillator, *koji bocka riječima. u Hercegovini.* N. Dučić.

BÒDEŽAK, bòdeška, *m. dem.* bodež *(pod* 1), pugiunculus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski* ‚bodežek').

BÒDEŽAN, bòdežna, *adj.* pungens. *isporedi* bodezan, bodežļiv. *a) o maću, kopļu:* Kopja jim se sjahu i meči bodežni. M. Marulić 13. Gdi no prižimahu kopja bodežnoga. 59. Kopļa bodežna svud lete. Đ. Baraković, vil. 79. Orlovi kreļuti na kopļi bodežnih. 111. Svaki sabļu paše, bodežni mač u svih. B. Krnarutić 12. Mač bodežni ti viteški buduć smrti razlomio. I. Kanavelić, iv. 55. — *b) o trńu, čkaļu itd.* Kud projdeš, vazdi je bodežnih osinac. Đ. Baraković, vil. 253. Vrh bodežne sparožine često bi se on stavio. I. Kanavelić, iv. 26. Tko poļem drače ļute al bodežno trno sije. A. Vitaļić, ost. 278. — *c) o ratu, boju, u kom se bode kopļima:* U bodežne rati prez koňa ne gre se. Đ. Baraković, vil. 79.

BÒDEŽÎŠTA, *n. pl. dva sela u Bosni u okrugu zvorničkom blizu Brčkoga: jedno* Gorńa Bodežišta *a drugo* Doňa Bodežišta. Schem. bosn. 1864. 24. 26. *pogrješka* Boderišta. Statist. 86. 132. *isporedi* Bodežište.

BÒDEŽÎŠTE, *n. selo u Hercegovini u Gacku.* Statist. 113. V. Ļešević. *isporedi* Bodežišta.

BODÈŽĻIV, *adj.* pungens, *bodļiv. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (acutus 29[a]. 55[b]. pungens 595[b]) *i u Stulićevu* (pungens). — *a) o draći:* Ono lice, gdi mi siva u ružicah zora bila, sad je drača bodežļiva. I. Gundulić 231. Drača bodežļiva. I. Kanavelić, iv. 25. Koji si hotio biti uboden bodežļivijem dračam. V. M. Gučetić, pohv. 27. Druga kruna bijaše spletena od drača bodežļivijeh. Besjede kr. 29. Usred drače bodežļive. I. Đordić, ben. 200. Izvadi iz srca ostalijem ovu draču bodežļivu. B. Cuceri 303. — *b) o smrijeku:* Bodežļivi smrijeci šta su? J. Kavańin 28. — *c) o slami:* Položen . . . više slame bodežļive u jaslijeh.

B. Cuceri 27. — *d) o kostrijeti:* Stavljah bodežljivu kostret na se. I. Đorđić, salt. 109. Obłači košulju od bodežljivijeh kostreti. M. A. Gučetić, pohv. 240. Muči tijelo svoje kostretima bodežljivijem. B. Cuceri 6. — *e) u prenesenom smislu o riječi, imenu:* Krocjeć toga imena cesaru bodežljiva Žudjeli navedoše Pilata da ga osudi. Živ. is. 160. One riječi bodežljive, one riječi isprazne. Besjede kr. 286. Na riječi bodežljive. Misli krst. 49. Što će biti od tolikijeh riječi neprikladnijeh, laživijeh, bodežljivijeh? B. Cuceri 146. Imaš li u srcu davnijeh omraza ijed potajan, koji se kaže na tvom jeziku u besjedah bodežljivijeh? 280. — *f) adv.* bodežljivo: *aa) u pravom smislu:* Strijela izletjela bodežljivo iz ruke. I. Đorđić, salt. 430. — *bb) u prenesenom smislu:* Bodežljivo odgovara. A. Kalić 398.

BODÈŽLJIVO, *adv. vidi kod* bodežljiv.

BÒDEŽNÎK, *m.* 1. pungens, *čim se bode. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (pungens). *samo o maču:* Niki nosi kopļe i bodežnik svita'. Đ. Baraković, vil. 73. Kad bišo vas podrt ńega mač bodežnik. 354. — 2. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom, u kotaru višegradskom.* Statist. 28.

BODIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme. u Srbiji u Hajdibegovcu.* Rat 89.

BÒDILICA, *f.* cirsium acuale L. B. Šulek, im. 22.

BÒDILO, *n.* stimulus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u naše vrijeme.* Ubo ma i prc z bodilom. M. Držić 345. Teško ti je protivu bodila praćati se. Vuk, djel. 9, 5. *u jednoga pisca našega vremena kao da je bajunet:* Naperena pod oružjem vojska i topuzi i bodila bojna. Osvet. 2, 66.

BÒDÎĻE, *n. bodļiva trava. u naše vrijeme u pjesmi:* Podala ńoj postel trńa i bodiļa. Nar. pjes. mikul. 144.

BÒDIMICÊ, *adv.* punctim. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (596a), *Stulićevu i Vukovu.* Bodimice udariti koga. Vuk, rječ. 34a. Da ga udre ćordom bodimice. Nar. pjes. juk. 249.

BODIN, *m. ime muško* XIV *vijeka i u pisaca prošloga vijeka; između rječnika samo u Daničićevu.* Bodinъ. Mon. serb. 60. Glasnik II. 12, 31. 35. 105. Bodin, ki se nazva carom. J. Kavańin 250.

BODINOV, *adj. što pripada Bodinu.* Bodinove žene. J. Kavańin 257.

BÒDIROGE, Bòdirôgā, *f. pl. dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom u Ļubomiru.* Statist. 107.

BÒDITEĻ, *m.* qui pungit. *u Bjelostijenčevu rječniku* (punctor I, 1000b) *a osim ńega samo u zagoneci i iz ńe u Vukovu rječniku (u dodatku).* Tri četiri hoditeļa, peti šesti boditeļa, sedmi osmi poklopiš a deveti zavrtiš. *(odgonetļaj: vo.)* Vuk, rječ. 805b. Nar. zag. nov. 22.

BÒDIV, *adj. vidi* bodļiv. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÒDLÂK, bodláka, *m.* rhamnus. *u Stulićevu rječniku.* Bodlak ženski, centaurea benedicta L. B. Šulek, im. 22. *riječ nije sa svijem pouzdana.*

BÓDĻA, *f.* spina. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. na biļu je:* Bodļa, aculeus. J. Pančić, bot. 19. — *Neko strmenito brdo u vračarskom srezu u Srbiji zove se takođe* Bódļa. Glasnik 19, 105.

BÒDĻAČA, *f.* herba spinosa, *isporedi* drača. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Do nejmade puta nikakvoga n'ako tvrda i drača bodļača. Pjevan. 14. Stričak ili bodļača, carduus Gaert. Šloser-Vukot., flora 761. Bodļača, onoporden acanthium L. B. Šulek, im. 22.

BODĻAV, *adj. vidi* bodļiv. *u jednoga pisca našega vremena.* Blatušae bodļavi, berosus spinosus. J. Šloser, kor. 110.

BÒDĻICA, *f.* crvona bodļica, carduus nutans L. B. Šulek, im. 22.

BÒDĻIKA, *f.* spina. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bòdlîkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bòdļikē, bodļikōm. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — 1. *jedna bodļa,* spina: Prioštro bodļike trnovo krune probole jesu glavu. P. B. Bakšić 112. M. Lekušić 91. — 2. *ńeka bodļiva trava,* herba quaedam spinosa. *u Vukovu rječniku.*

BÒDĻIKAST, *adj.* spinosus. *u naše vrijeme. a) o biļu, o listu mu:* Liśće je zbog gusti dlačica bodļikasto. P. Bolić 1, 36. — *b) o životińi:* Skakavce bodļikaste. Đ. Daničić, jer. 51, 27.

BÒDĻIKAV, *adj.* spinosus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (u dodatku). a) o biļu, o listu mu:* List se bodļikav pokazuje. P. Bolić 1, 42. — *b) o životińi:* Kožušńak bodļikavi, dermestes vulpinus Fab. J. Šloser, kor. 323. — *c) u prenesenom smislu o šali, govoru, riječi:* Bodļikave pošalice. M. Đ. Milićević, opšt. 9. Zli jezici rado pričaju bodļikave priče. M. Đ. Milićević, več. 156.

BÒDĻINA, *f.* punctum, *rana učińena bodeńem. od* XVII *vijeka.* Tečahu niz ono prisveto čelo kapļe od krvi iz prigorkijeh i ļutijeh bodļina trnove krune. P. B. Bakšić 140. M. Lekušić 110.

BÒDĻIV, *adj.* pungens. *isporedi* bodežļiv. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. a) o nožu:* Protiva podi ovijem noži bodļivijem. Đ. Zlatarić 71b. — *b) o drači, trńu i drugom biļu i čemu god što je od ńega načińeno, što mu pripada:* Listje bodļive drače. A. Gučetić, roz. jez. 19. Od bodļivoga i prioštroga trńa. P. B. Bakšić 167. Na božanstvenu glavu postaviše mu bodļivu i kraļevsku krunu. M. Lekušić 82. Okruńen bodļivijem dračam. V. M. Gučetić, pohv. 190. Ustavši iz trńa onoga, trńa oštroga i bodļivoga okol sebe ugleda ružice. Nadod. 23. Bodļivo trńe. A. Tomiković IX. Medu bodļivim trńem. B. Leaković, nauk 141. Zelen na ńem jer bodļivu gleda. J. S. Reļković, kuć. 124. Bodļivom korovu nije bog dao rogove. Nar. posl. vuk. 20. — *c) o životińi, ńezinu tijelu:* Treće pokarańe bijau silne i bodļive mušice. E. Pavić, ogled. 106. Kad jež ude u jamu, poče pružat svoj bodļivi život. J. Banovac, pred 16. Bodļivi grgeč, acerina vulgaris Cuv. J. Pančić, ribe 66. — *d) o žici gvozdenoj, o biču:* Uzela je povoj od gvozdeni i bodļivi žica pleten. A. Tomiković 354. Ja ću vas šibati bodļivijem bičevima. Đ. Daničić, 1car. 12, 11. — *e) u prenesenom smislu o riječima:* Jesi li govorio riči . . . bodļive? P. Knežević, osm. 20. Riči bodļive, pogrdļive. I. Velikanović, upuć. 1, 447.

BODĻUK, *m.* paliurus aculeatus Lam. B. Šulek, im. 22. *riječ ne sa svijem pouzdana.*

BÔDNÎK, *m.* stimulus, *ostan. isporedi* bodńak. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (stimulus, aculeus, bucentum, acaena 21b), *u Voltiđijinu* (stachel) *i u Stulićevu* (stimulum).

BÒDNUTI, bòdnēm, *pf.* pungere. XVII *vijeka u jednoga pisca i u rječnicima Stulićevu* (semel pungere) *i Vukovu* (bocnuti). Iz verige pak odri-

ješi istu zmiju. ku mnokrati bodnu silom, da posjpješi pecati ga i trovati. I. Kanavelić, iv. 564.

BÒDŃÀK, *m. vidi* bodnik. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Voltiđijinu* (15) *i Stulićevu.*

BÒDÔČA, *f. vižlasto čeljade žensko ili muško,* petulans. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

BODOGAJ, *m. prezime.* xv *vijeka.* Pred Bodogaj Gašpara. Mon. croat. 130.

BODOLIĆ, *m. prezime.* xv *vijeka.* Sudca Grga Bodolića. Mon. croat. 97. *može biti da* l *stoji za* Ļ.

BÒDOLÎST, *m.* kentrophyllum Neck. *u jednoga pisca našega vremena. riječ vrlo nepouzdana.* Bodolist ili svjetlika. Šloser-Vukot., flora 758.

BODOĻA, *f. selo u Ugarskoj blizu Mohača.* Šem. prav. 1878. 40.

BODÒĻIN, *m. ime šumi sela Gubereraca u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

BODOR, *m.* telmatophilus Heer. J. Šloser, kor. 297.

BODORKA, *f. neka riba.* J. Pančić, ribe 8.

BODOV, *adj. što pripada čovjeku kojemu je ime* Bod *ili* Bodo, *ali to ime samo se dolazi.* xiv *vijeka.* Pri crkvi bodovê. Glasnik 13, 374.

BODOVAĻCI, Bodovaļaca, *m. pl. selo u slavonskoj krajini blizu Gradiške.* Razdjeļ. 23. Od Orubice do Bodovaļaca. Regul. save 71.

BÒDRÊŃE, *n. oštreńe. isporedi* bodriti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒDRITI, bòdrîm, *impf.* acuere, *oštriti. samo u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori na Rijeci. Između više Riječana zapitanijeh o toj riječi samo neki mogoše reći da se govori, ali ne drugačije, nego samo* ‚bodriti škarice' *u to o igri koja se ńemački zove* schere schleifen. *riječ je bez sumńe tuđa, može biti od tal.* foderare, *postavļati, navlaćiti.*

BÒDRUŠKO, *m. ime muško* xv *vijeka.* Spom. sr. 1, 121.

BODŮLČICA, *f. dem.* Bodulka. Bodulćice po bogu sestrice! Nar. pjes. ist. 2, 127.

BODŮLICA, *f. žensko čeļade između Bodula. u Vukovu rječniku. isporedi* Boduo.

BODULIĆ, *m. prezime u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavańin 371.

BÒDŮLKA, *f. vidi* Bodulica. Nauk Bodulkam. Nar. pjes. ist. 2, 127.

BODUĻKA, *f.* geranii species quaedam. B. Šulek, im. 22. 521

BÒDUO, bòdula, *m. ime kojim u Dalmaciji i u hrvatskom primorju zovu čovjeka s obližńih otoka. Od početka prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akc. u gen. pl.:* bòdûlâ. — *Postańem će biti od tal.* bòtolo, *pseto malo a ļuto, i čovjek pakostan a nejak da bi kome mogao dosaditi. tako bi značeńem bio blizu* bezjaku. — U našoj Bosni i u našemu jeziku svaki grad ima svoje riječi i izgovarańe osobito; i za to rečemo ono je Šokac, ono je Ercegovac, ono je Boduo, i tako se poznajemo tko je odaklem. S. Margitić, ispov. iv. Grsti vam se na onu čeļad, koja su od vas niža, ter ji pogrdujete, govoreći im: ti si Vlah, Boduo, Krańac i drugačije. J. Banovac, pred. 98. Kajkavaca i Bodula, nema ih ni milion. M. Pavlinović, razg 20. Boduo. S. Ļubiša, prič. 13.

BÒDVA, *f.* tridens, *ostve. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu s dodatkom da se govori u Slavoniji. Govori se i u Srbiji u ļeskovačkom kraju, i ondje su u ńe tri do četiri šiļka.* M. Đurović.

BÒĐÂNI, Bòđânâ, *m. pl. manastir u Bačkoj.* Vuk, rječ. 34b. Šem. prav. 1878. 146.

BÒĐANSKÎ, *adj. što pripada manastiru Bođanima.* Vuk, rječ. 31b.

BÔG, bȍga, *m.* deus *Akcenat kaki je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima, osim gen. pl., gdje je* bôgâ. *u množini može imati* -ov- *a može biti i bez ńega:* bȍzi *i* bȍgovi; *kad ima* -ov- *onda u gen. opet ostaje akc., samo su još oba zadńa sloga duga:* bȍgôvâ. — *Dolazi od* xii *vijeka (vidi pod 2. b. prvi primjer) i u svijem rječnicima. — Od kor.* bhag, *darati.* — *Znatnije prilike kad se izriče i načini kako se izriče:*

1. *u želji:*

a. *u pozdravu na sastanku i na rastanku: a) na sastanku pozdraviti koga želeći mu dobro od boga kojim god običnijem načinom kaže se* ‚nazvati boga' *ili* ‚nazivati boga', *a odgovoriti mu na taki pozdrav kaže se* ‚prihvatiti boga' *ili* ‚prihvatati boga': Kad ko nazove boga, t. j. kad reče: dobro jutro! ili: pomoz' bog! ili: dobar veče! odgovori se u Crnoj Gori: dobra ti sreća! A u Srbiji se mjesto ovoga odgovori: bog ti pomogao! ili: bog ti dobro dao! ili: dao bog dobro! ili: dobro ti bog dao! Vuk, nar. posl. 60. Gospoda mu višńeg boga nazva: božja t' pomoć, budimski trgovče! Nar. pjes. vuk. 2, 640. A on Marku boga ne naziva. 2, 353. Iva im je boga nazivao, banica mu boga privatila. 3, 499. Pa mu turski boga nazivaše, a Kulin mu boga privataše. 4, 197. Noj Dragutin dobro jutro viče, spram ńeg' snaha na noge skočila, Dragutinu boga prifatila. 2, 16. Mene božju pomoć nazivao . . . a ja ńemu boga ne prihvatih. 2, 352. Tako se tamo svakad bog prihvata ustajući na noge. M. Đ. Miličević, let. več. 244. *u jednoj pjesmi mjesto* nazvati boga *ili* božju pomoć *stoji* ‚bog pomoć nazivati': Kapu skida, bog pomoć naziva. Nar. pjes. vuk. 3, 230. 234. *tome Vuk dodaje:* ‚u govoru bi se kazalo: božju pomoć', *ali može biti da je tu* ‚bog pomoć' *rečeno tako da bog stoji u nom. a* pomoć *u akus., a glagol izoštavļen kojemu je* bog *subjekat a* pomoć *objekat, te se misli:* da bi dao! — *Riječi kojima se* naziva bog *tako da je među ńima i subst.* bog *(isporedi* božji), *jesu* bog *u nom. i* pomoći *ili* pomagati *u imperat. ili u part. pract. act. ii, i u dat. onaj kome se govori, ali može biti i bez toga pošljedńega:* Pomozi ti bog! Mikaļa 22a. Bog ti pomozi, slatka i ugodna Marijo! P. Posilović, nasl. 66b. Ima se približiti k nemoćniku i z dragom ga vojom pozdraviti govoreći: bog ti pomozi i dao ti svoju svetu milost! 140b. *bez dativa:* Pomozi bog! Nar. posl. vuk. 251. Pomaga' bog! 253. — *Riječi kojima se* prihvata bog *tako da je među ńima i subst.* bog, *različne su: ili su:* ‚bog ti dobro dao', *između kojih se može izostaviti* ti. Nazove domaćinu: ‚dobar veče!' a domaćin mu prihvati: ‚bog ti dobro dao!' Nar. prip. vuk. 92. A ona mu pomoć, pristaše: bog da' dobro! Nar. pjes. vuk. 1, 472. Nojzi božju pomoć nazivala, ona ńojzi ļepše privatila: bog d'o dobro, mladi seratlija! 3, 202. ‚Božja t' pomoć, budimski trgovče!' ‚Da' bog dobro, gospodo erdeļska!' 2, 640. Božju su mu pomoć nazivali: božja pomoć, dakone Stevane! A on ńima lepše odgovara: d'o bog dobro, dva putnika stara! 2, 7. *ili:* ‚bog ti pomogao', *gdje se također može* ti *izostaviti:* Nazovem mu ja: pomoz' bog! A on mi odgovori: bog ti pomogao! Nar. prip. vuk. 204. ‚Božja pomoć ćerko dizdareva!' ‚Bog pomog'o, snaho i zaovo!' Nar. pjes. vuk. 1, 620. *ili:*

‚bog ti u pomoć‘: Paša ńemu pomoć prifatio: bog t' u pomoć, gorska haramijo! Nar. pjes. juk. 603. *ili*: ‚bog daj‘, *čemu se može dodati još i imperat.* budi, *a dat. u kom bi bio onaj komu se govori može biti i ne biti*: Božju pomoć gospodi nazivaše; sva mu se gospoda na nožice podigoše: bog daj tebi, Stjepane, i tebi mi sreća dobra! Nar. pjes. bog. 25. Ter im podе dobru sreću Jahšićima nazivati: dobra vami sreća budi, dva Jahšića mila brata! Bog daj tebi, divojko, i tebi mi dobra sreća bila! Nar. pjes. mikl. beitr. 20. Pa im nazove: ‚pomoz' bog!‘ Jedna mu od ńih reče: bog daj budi gospodinu! Nar. prip. vuk. 140. — *ili*: ‚bog s tobom‘ *ili* ‚bog s vama‘: Božju joj je pomoć privatio: bog mi s tobom, pašina Hajkuno! Nar. pjes. vuk. 2, 613. Turski aga božju pomoć zvaše; odgovara kolo djevojaka: bog i s tobom, ago šumadijnski! 4, 157. Pak im božju pomoć nazivahu; sva gospoda ńima odgovara: bog i s vama, naši vitezovi! 5, 284. *vidi i dalje.* — *Što se riječima* ‚pomozi bog‘ *nazira bog, za to kad tko s kim niti je rod ni poznanik te se i ne sastaje s ńim da bi mu mogao reći te riječi, veli se*: Ni rod ni pomozi bog. Nar. posl. vuk. 222. — *b) na rastanku: aa) tko polazi govori onome tko ostaje*: s bogom ostani *ili* ostaj *ili* ostavaj *ili* stoj, *ili bez verba, samo* s bogom: Ostani s bogom! Š. Menčetić 245. Stoj s bogom! 246. Ostaj s bogom, moja vilo! D. Držić 413. Svo z bogom ostajte! M. Vetranić 2, 255. Da, s bogom ostavaj! N. Naljeković 1, 185. Nu s bogom ti ostan'! 1, 190. Z bogom sada svi ostajte! P. Hektorović 100. Ostan'te z bogom, o pastijeri i polja i rijeke i luzi, svi z bogom! D. Zlatarić 74b. O moje dubrave, ostan'te s bogom vi! F. Lukarević 133. Otidoh, s bogom stoj! M. Bunić 49. Ostaj s bogom! podoh veće. I. Gundulić 513. Davši ńimi i od ńih primivši najposlednje ‚ostajte s bogom‘. B. Kašić, fran. 38. Ćaćko, majko, rodjaci . . svi ostanite s bogom! V. Andrijašević, devot. 60. S bogom, s bogom ostanite moji nesrećni dvori! I. V. Bunić, mand. 11. Ostaj s bogom, mila majko moja! A. Kačić, razg. 87. Ostan'te z bogom! B. Cuceri 348. Ostani mi s bogome, nije kada govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 44. S bogom ostaj, moja ružo rumena! Nar. pjes. vuk. 1, 402. S bogom ostaj, moj mili ujače! 2, 154. Ostan' s bogom, zemljo Šumadijo! 4, 312. — *bez verba, samo* s bogom: Prijateljska družbo, s bogom! I. Gundulić 33. S bogom polja, s bogom luzi, s bogom svijetlo nebo moje! 98. Ovako bez obzira strašne od trešńe svak utječe, ni za malo ne ima mira da ni: s bogom! drazijem reče. J. Palmotić, dubr. 264. S bogom. Mikalja 22a. Svi z bogom! vapije. D. Baraković, jar. 92. S bogom, tonem u ponore. J. Kavańin 418. S bogom, crkve i pripovidańa! priuzimlju se kola i druge ispraznosti. J. Banovac, prip. 97. Da prije rečem s bogom onijem. Živ. is. 105. Z bogom, dvori bili! A. Kanižlić, rož. 49. Nit ‚s bogom‘ rekoh. 26. Ode ne reče ni ‚s bogom!‘ Vuk, nar. pjes. herc. 133. — *i na svršetku pisma isto tako, s verbom ili bez verba*: I s bogom sad ostaj! N. Dimitrović 104. I s bogom ostavaj! N. Naljeković 1, 311. Za sad vam reć' drugo ne imam. S bogom stoj! 1, 298. A sada, cvijete moj, s bogom ostani! 2, 14. Pravo ti toj veļu. I s bogom, cvijete moj! 2, 58. — *bb) tko ostaje govori onome tko polazi: aaa)* podi s bogom, hodi s bogom, s bogom pošao: Poď s bogom! Š. Menčetić 245. Hod' s bogom! dobar lov bog ti dao da loviš! N. Naljeković 1, 185. S bogom podi, taj srećan put da imaš! 2, 15. S bogom i ti poď čestita! I. Gundulić 33. Podi s bogom, dušo moja! I. Kanavelić, iv. 148. Podi s bogom naša neve! Nar. pjes. vuk. 1, 36. Poďi mi s bogom, sestrice! 1, 311. Podi s bogom, da naš zete mio! Nar. pjes. petr. 2, 603. S bogom pošao! Nar. posl. vuk. 18. — *isto se tako govori i kad se želi da tko otide, a govori se ili lijepim načinom ili srdito:* Dasmo Tvrtku listu odu općine, i on reče: što mi su ti listovi? podite z bogom. Spom. sr. 1, 112. Molim te, poď s bogom. Š. Menčetić 251. Hodite s bogom tja; ni mogu tej stvari ni umijem sudit ja. N. Naljeković 1, 211. Toj te sam molio da s bogom podeš, aj? 1, 185. Ajde s bogom, darivam ti život. J. Banovac, pred. 30. Ja sam bio kod sudca, ali on meni ovako sudi: ti si znao da su tvoji konji naučni ograde priskakati: za što je nisi sapeo? . . . Ajde s bogom. M. A. Reljković, sabr. 71. Hoću li ti doć' pomoći crpat' vodicu? Idi s bogom, star na konju, volim sama i do noći nego s tvojom pomoći. Nar. pjes. vuk. 1, 294. On joj srdito reče: idi s bogom, kad mi pomoći ne možeš. Nar. prip. vuk. 83. — *bbb)* bog s tobom *(vidi i naprijed)*: A. S bogom ostavaj! B. Bog s tobom! N. Naljeković 2, 191. Podi; bog s tobom! 2, 55. Blažena ma će bit' smrt, ako samo ovu riječ mi ti budeš rit', riječ s groznim suzama: bog s tobom, dušo! F. Lukarević 149. Bog s vama! (odgovori se u Kotoru onome koji polazeći reče: s bogom ostajte. U Srbiji se mjesto toga odgovara: s bogom pošao!) Nar. posl. vuk. 18. *isto tako i na svršetku pisma*: I bogь s vama! Spom. sr. 1, 1. Bog s tobom! I. Ivanišević 18. — *tako i na svršetku pripovijetke želi pripovjedač da bi bog bio i s ńim i s onima koji su slušali*: I bog s nama! Nar. prip. vuk. 122. — *u tom smislu i samo* bog *u nom. dodaje se čemu rečenom, kao da bi se pokazalo da je tome kraj, da ništa dalje nema, da više nema o tom govora*: Moj otac imao je mnogo djece, a malo bića. Kad sam od ńega išao, dao mi je dvadeset sterlinga, pa bog. M. Pavlinović, rad. 122. Leži kodi mrtav, pa bog. Nar. prip. mikul. 6. — *cce)* bog u družbi *ili* u družbu, *s dat., u kom je onaj komu se želi, a može tako željeti i obaje, jedno drugom*: Odijam se moja vilo, bog da nam bude u družbu! D. Držić 413. Rec' joj, er gine život moj u tužbi zarad ńe jedine; i bog ti u družbi! N. Naljeković 2, 112.

b. *u drugim željama, kojima se želi što od boga: a) da* bog da *koje dobro ili da što bude: aa) koje dobro*: Bogь vi daj zdravije! Mon. serb. 7. Bog mu dao sa životom zdravlje! Nar. pjes. vuk. 3, 332. Nek mu bog da i sreću i zdravlje! 4, 529. Bog mu dao u raju naselje! nama, braćo, zdravlje i veselje! 3, 83. Da bog dade svakom, tko što hoće! 1, 221. — *bb) da što bude ili ne bude, da što jest ili da nije*: Bog bi dao da danas krstjani uskrsnu u duši neumrlo! J. Banovac, razg. 167. Nahodi li se u sadańa vrimena među krstjani ovaki griha? Ah bog bi dao da se ne nahodi! 107. Bog bi dao da bi razumili! F. Lastrić, ned. 294. Ispovidate li se od ovizi pomańkańa? Ah, bog bi dao! 132. Ako mu konic oronu, da bog da da mu prerone Nar. pjes. vuk. 1, 225. Bog bi dao da bi dobro bilo! 1, 258. Daj nam, bože, vojevati a Morave ne broditi. 1, 431. Da bog da, sine, da zdrav otideš, da zdrav otideš, i natrag dodeš. 1, 490. — *tako se izriče želja i kad se sumńa je li ono što se želi da bi bilo, ili kad se upravo protivno misli*: Bog bi dao da ne ima veće nemilosrdja među krstjani nego milosrdja! al ima, ima. J. Banovac, pripov. 50. Ima li danas ovakih žena? Ah, bog bi to dao! al ne ima, ne. 104. Čoek odgovori mu *(Nasradinu)* da je malo prije onud prošao *(Nasradinov magarac)* i odnio kući tovar drva. Onda Nasradin reče: da bog da! ali kako ja znam, ne nosi on više drva. Nar. posl. vuk. 47. — *b) da*

bog pomože: Car ga blagosiļa: kume Marko, bog ti pomogao! Nar. pjes. vuk. 2, 197. Ni vodu muti, ni zlo govori, nego govori: bože pomozi! 1, 85. Gospoda u slavu napija: pomoz bože i sveti Đorđije! 2, 99. No je junak, bog mu pomogao! 4, 221. A sad, braćo, a pomozi bože! za krst časni i vjeru Hristovu. 4, 319. Srbin ima običaj reći: ‚bože pomozi' i prekrstiti se, kad sjede za trpezu da jede. Vuk, živ. 297. — *c) da* bog plati, *kad se zahvaļuje na čemu; u pisaca:* Hvala ti sinko! prem guber ne imah, i da ti bog plati! N. Naļešković 1, 191. Hvala t' budi! . . . da t' bog plati! S. Bobaļević 215. — *d) da* bog ne da *što zlo, da* sačuva *od kakoga zla: aa) da* ne da: Ja kada bih, što bog ne daj, u tvom bitju, od tijeh stvari izkusil bih ove čari. M. Pelegrinović 199. Opak je način svim, koji me učiš ti; ne daj bog s darovim k Dubravci hoditi! I. Gundulić 154. Ne daj bog! deus avertat. Mikaļa 22ª. Al biste hotili da vam dopuste ono za što vas karaju? Ne da' bog! J. Banovac, pred. 118. Uzimajući dakle uda Jezukrstova učiniti ću uda bludnice? Ne daj bog! J. Matović 390. 1kor. 6, 15. — *često se takom želom samo jako poriče:* Majde ne, nikako, ni dao tega bog! N. Naļešković 1, 231. Ne daj bog, nije istina. I. Ančić, vrat. 2, 4, 8. Govoreći djavao u prilici zmije: ne daj bog da ćete umriti. 33. Ja ne emilim, ne da' bog, za tobom. Nar. pjes. vuk. 4, 364. — *bb) da* sačuva; *mjesto toga glagola mogu biti i drugi takoga značeńa: da ukloni:* Govoreći da su riči — a to ukloni bog — s turskim jezikom mišane. I. Bandulavić iv. *da oslobodi:* Jeda ćemo seiniti . . . da vojvodi svom . . . maňe su učinili? Oslobodi bože! F. Lastrić, test. 223. *da sačuva, da čuva:* Što biste hotili? da pripovidaoci na vaš način pripovidaju? Sačuva' bog! J. Banovac, pred. 118. Kako ćemo poravnati ova dva svidoka? Da jedan ili drugi vara se? Bože sačuvaj to i pomisliti! F. Lastrić, test. 324. Čuvao vas bog! Nar. pjes. vuk. 1, 193. Da te bog sačuva vedra božića i oblačna Đurđeva dne! Nar. posl. vuk. 56. — *i ovaka je žeļa često samo poricaňe:* Bi li ti za vas ovi svit otišao u pakao? . . . bog sačuva'! J. Banovac, razg. 93. Hoću li dakle uzeti ude Hristove i od ńih načiniti ude kurvine? Bože sačuvaj! Vuk, 1kor. 6, 15. — *e) da* bog bude *s kim (vidi i naprijed pod a.); glagol može često izostati: aa) tako se želi onome ko čini što po čemu bi se trebalo bojati da mu se ne bude dogodilo što zlo:* O moj zete, bog mi s tobom bio! Što si, zete jutros podranio? a u obraz sjetno neveselo? Nar. pjes. vuk. 2, 267. Bog mi s tobom, dragi gospodaru! što si tako sjetno neveselo? Nar. pjes. vuk. here. 22. Bog nam s tobom, Momčilo vojvoda! i prije smo, brate, pili vino, al nijesmo, brate, drijemali. Pjev. crn. 266. *tako će biti i što se reče kad se kome stane štucati, a reče ili sam ili mu reče drugi:* Bog s dobrijem! Nar. posl. vuk. 19. *gdje Vuk misli da znači:* ‚da bi ga bog spomenuo s dobrijem delima'. *priličnije je da je izostavļeno* budi *ili* bio! — *bb) osobito se tako želi kad tko govori ili čini što kao da nije pri svijesti (kao da ga đavo zavodi):* Kadija, bog s tobom, što mi toj govoriš? I. T. Mrnavić, osm. 36. Bog s tobom, što ti je? A. Kanižlić, kam. 112. Bog mi s tobom, roditeļu Đurdu! nisam, babo, aga od Ribnika. Nar. pjes. vuk. 3, 401. Bog s tobom! šta ti govoriš, to nijesu drva nego kukuruzi. Vuk, nar. posl. 116. Bog s tobom, ženo! otkuda sad bukova mezgra? 202. Bog s tobom, ženo! kako će se livada strići? to je košeno. Nar. prip. vuk. 181. — *tako se i cijelom društvu kaže kad tko god tako što čini ili govori:* Bog s nama de! (kad se čemu čudi, kao ludu ili đavolskom poslu.) Nar. posl. vuk. 19. Govori kao bog s nama. 43. — *f) želi se pokojniku da ga* bog prosti, *da mu* dušu prosti, *da mu* duši pokoj da: Богъ да ихъ прости! Starine 10, 263. Miloš ti je, gospo, poginuo kod Sitniee, kod vode studene, deno mlogi izginuli Turci; . . Bog da prosti, ko ga je rodio! Nar. pjes. vuk. 2, 295. Bog da prosti gospodar-Miloša! 4, 529. Koji pogino, toga bog da prosti! M. Đ. Milićević, več. 184. Bog da mu dušu prosti! Nar. posl. vuk. 17. Bog da mu duši pokoj da! 17. — *g) želi se da* bog spase, *da* prosti grijeh, *da* živi *koga, i svako dobro može se želeti da učini:* Spasi bog! Nar. posl. vuk. 292. Jaki bože, oprosti mi greha. Nar. pjes. vuk. 3, 327. Da bog u grijeh ne upiše! Nar. posl. vuk. 48. Bog da živi Kraļevića Marka! Nar. pjes. vuk. 2, 425. Bog te zdravo i mirno nosio, od dušmanske ruke zaklonio! 3, 393. Đa bog ne ukrati! Nar. posl. vuk. 48. — *h) kad se što uzalud učini ili potroši, reče se:* Žali bože! (n. p. tolike muke, tolikijeh novaca itd.) Nar. posl. vuk. 79. Žali bože tri oke sapuna što poarči bula na Arapa! 79. *u takoj prilici* mjesto bože reče se kašto i bog. Vuk, nar. posl. 79. *u književnika i onda kad što nije onako kako bi trebalo:* Jer, žali bože, viši dio puka vjeruje prije zlu nego dobru. S. Ļubiša, prič. 42. — *i) kad što nije onako kako bi se želelo, ali može podnijeti, reče se:* I bože pomozi, *n. p.:* Ako je tako, i bože pomozi. Nar. posl. vuk. 94. — *k) želi se da što* bude od boga, *kao da bog da:* Život mu od boga! Nar. posl. vuk. 81. Od nas pesma, a od boga zdravļe. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Od boga ti zdravļe! (odgovori se kad ko pozdravi riječima: ‚zdrav si!) Nar. posl. vuk. 89. 231.

2. *u zakliňaňu i uvjeravaňu: a) glagolom* kleti *ili* zakliňati *(ili drugim toga značeńa) kaže se izrijekom da se ko zakliňe ili da drugoga zakliňe;* bog *stoji u instr., a u staro vrijeme i u akus. s prijedl.* u: Кльнемо se knezu u gospodina boga. Mon serb. 34. Rotismo se vъ gospoda boga. 320. Zaklehъ se bogomъ živimъ. 274. Zaklinam te bogom živijem da rečeš nam. N. Rańina 91ᵇ. mat. 26, 63. Jovan mu se bogom kunijaše. Nar. pjes. vuk. 2, 82. Kunem ti se bogom istinijem. 1, 604. Pa je vodu bogom zakliňala. 1, 475. — *b) želi se da bog učini što ili ne učini prema onome što se zakletvom izriče: tada je u zakletvi riječ* tako *odgovarajući onome što se zakletvom izriče (isporedi* tako), *a može biti i bez ńe kad se razumije:* Tako mi bogъ pomagaj. Mon. serb. 2. Kako hoćemo sije vse shraniti, tako da nasъ bogъ sьhrani. 271. Sije vse kako hoćemo shraniti, tako da ni ne ubije bogъ. 48. A tako te, moj brate, ne ubio bog veliki! Nar. pjes. mikl. beitr. 27. Tako mi kad god jadnoj bog pomogao! Nar. posl. vuk. 301. — *bez* tako: Ustan' more, mlađano Bugarče! Bog ti staru ne ubio majku. Nar. pjes. vuk. 2, 140. — *glagol kojim se izriče ono što bi bog učinio može biti izostavļen kad se razumije među onima među kojima se govori:* Tako mi bog oca! (t. j. sačuvao u zdravļu). Nar. posl. vuk. 300. — *c) u zakletvi je riječ* tako *(kao naprijed pod b.), koja se može i izostaviti, onaj koji se zakliňe u dat., a* bog *u gen., bez glagola, ali se misli* biti (budem) *bez subjekta kao:* da bi bilo. *tako se može tko i sam zakliňati i zakliňati drugoga. dolazi od* xv *vijeka. aa)* ‚tako' *stoji: aaa) čeļade se samo kune:* Tako ni boga! Spom. sr. 31. Tako namь boga! 36. Tako mi boga! Mon. serb. 409. Vjera moja i tako mi boga! Nar. pjes. vuk. 2, 130. 3, 337. 4, 222. A tako mi boga velikoga! 2, 381. Tako meni boga velikoga! 1, 551. A tako mi boga istinoga! 1, 553. Tako mi boga

jedinoga! 2, 76. — *bbb) čeľade zakliňe drugo čeľade ili što drugo:* Tako ti boga!.. o čem gospoda divane? Nar. pjes. vuk. 1, 586. Tako ti boga, Ivane . . . kupuj mu ruo jumučko. 1, 590. Tako v' boga, dva siva sokola! il' ste braća ili bratučedi? 1, 162. — *bb) bez* tako: *aaa) čeľade se samo kune (ili što se uzima kao čeľade):* Boga mi, ja ću k tebi sutra doći. B. Leaković, nauk 296. A boga mi, moje drugarice! nije blago ni srebro ni zlato. Nar. pjes. vuk, 1, 222. Konje ńojzi vriskom odgovara: oj boga mi, lijepa djevojko! nije mi se gospodar ženio, nego misli tobom o jeseni 1, 299. A boga mi, nij' umro Rade. 3, 359. Boga mi ću ńega objesiti. 2, 412 Boga mi se ne bih poturčio. 3, 123. — *bbb) čeľade zakliňe drugo čeľade ili što drugo:* Zovni ga, majko, boga ti! Nar. pjes. vuk. 1, 415. O boga ti, neznani junače, gdje si dobra zadobio doga? 1, 542. Boga tebe, stara naša majko! tko popali naše b'jele dvore? 2, 621. Pobratime Čupiću Stojane! vrat' se natrag, boga ti jednoga! pust' Turčina jednog oglasnika. 4, 192. Boga vama, četiri devojke! 2, 622. Oj boga vam, dva bijela goluba! jeste l' skoro od te Bosne ponosne? 1, 358. Oj boga vam, dva vrana gavrana! otkuda ste jutros polećeli? 2, 293. — *ccc) mjesto ovake zakletve gdjekoji pobožni ľudi (kao da imena božjega ne pomińu uzalud) govore:* bŏra mi, *i* brŏda mi, *i* glŏga mi! Vuk, rječ. 32b. *vidi i kod* bor, brod, glog. — *d)* bog *u nom., a koji se zakliňe u akus. bez ičega drugoga. jamačno je izostavľen kakav glagol, može biti:* čuvao *(vidi naprijed* ‚tako mi bog oca!') *ili* pokarao. *dolazi od* xv *vijeka. mnogi pišu obje riječi u jedno:* bògme. *taka je zakletva slabija od one pod e.* (Vuk, rječ. 33b); *upravo se i ne misli da je zakletva nego samo da jače utvrduje govor. aa) čeľade se samo zakliňe:* Bogь me nasъ tvojomь dobrotomь u veća dobra dĕla kъ tebě zavezuješь. Spom. sr. 1, 30. Ako vam je drago bog me počinuti njekoliko. Zbor. 80. Bog me ti umira tvoj sluga. Š. Menčetić 318. A bog me dvaes aspri znam tko bi za ń dao. N. Naľeśković 1, 183. Bogme sam iznio. M. Držić 30. Bogme toga trpeti ne ćemo. Mon. croat. 303. Kad prispije sila, bog me, je otiti. I. T. Mrnavić, osm. 162. Malo ćeš naći da se paze, nego u svakoj riječi: bogme, bogme, bogme, vira i bog. S. Margitić, ispov. 31. Bogme nije. Bogme nije. I. A. Nenadić, nauk 117. Bog me tako jest. Turl. blago 2, 92. Sada za najmańu stvar . . . bogmaju se . . . pak još i po dva put jedni pogovore: bogme i bogme jest ili nije. M. A. Reľković, sat. 19. Ne ću bog me, udovice Ando, ne ću brata ženit' udovicom. Nar. pjes. vuk. 1, 229. Bogme ti se oženio dragi. 1, 265. Ne dam, bogme, mog bisera b'jela. 1, 430. Aja, bogme, care gospodine. 2, 404. Bogme, care, jošte nije vreme 2, 405. Oće, bog me, moj vitez Todore! 2, 493. Ja ńnadem u Kotarim' blaga više bogme nego u Turaka. 3, 123. Bogme, brate. mrijeti vaľade. 3, 124. Nema nama od Seńa Tadije! bogme nam je Tade poginuo. 3, 165. Da mu ne da bogme đavoľega. 4, 340. Bogm' oto me, Avdi-Ľuca Uso! 4, 431. To je bogme daleko. Nar. prip. vuk. 57. Bogme, baba, idem, da bih se i ne vratio. 117. Sluge bogme prepanu se. 166. Zmija stane živeti sa svojom nevestom, te ti ona bogme zatrudni. 69. Zovne ga: hajde komšija, da idemo na panadur. Ali mu on odgovori: bogme ja ne mogu, ujeli mi vuci noćas końa. Vuk, nar. posl. 1. *govori se i bez g pred* m: bòme: Ne ću, bome, moja mila majko. Nar. pjes. vuk. 1, 253. Reče bome da bi se on ženil. Nar. prip. mikul. 7. Oni bome, kad je ńima dobro, za druge i ne mare. S. Tekelija u Letop. 120, 14. Znaš, bome, da smo mi ľudi Hrvaćani. M. Pavlinović, razg. 47. — *kao što se govori* bora mi *mjesto* boga mi *(vidi naprijed), tako i* bor me *mjesto* bog me. *vidi kod* bor. — *bb) čeľade zakliňe drugo čeľade, ali za ono što samo govori, tako da* bog te *stoji upravo mjesto* bog me; *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Što mnite? bog te sam na razlog stavio tri dinara. N. Naľeśković 1, 249. Bog te im ja dobro znam razlog vas. 249. Bog te ću puknuti, ako vas taj mine. 250. — *c)* bog *u nom., a koji se zakliňe u dat. bez ičega drugoga, ali će biti izostavľeno* je (jest), *kao da bi se reklo:* bog ti je, *t. j. imaš ga (pa gledaj kako će ti od ńega biti). dolazi od* xv *vijeka (vidi pod bb). dativ se može i izostaviti. aa) čeľade se zakliňe samo. u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Jes' li zdrav? Što se to poslnje? U vodi bogmi je. M. Držić 83. — *bb) čeľade zakliňe drugo čeľade; ali osim riječi* bog *stoji još koja u nom., i to* duša, vjera, sveti Jovan, bratska (ljubav). *i to se može razumjeti kao da bi se reklo* ‚duša ti je', *t. j. imaš je, gledaj što će od ńe biti. tako i* vjera *i* bratska, *a* Jovan *kao što se razumije* bog. *s dativom:* Prêporučuju Stêpana Vlatku š ńegovêmь dĕlomь i moju zadušninu: bogь ti i duša ti. Spom. sr. 2, 126. Bog ti a duša ti! Nar. posl. vuk. 19. Bog vam a duša vam! Vuk, pisma 27. Ne, bog ti i sveti Jovan! Pravdonoša 1852 3. Bog ti i bratska! Nar. posl. vuk. 19. Teške puške, i gdje li i koga! ka' je nosiš, bog t' i bratska, Stanko? P. Petrović, vijen. 31. *uz* bog *može stajati i* jedan: Jedan ti bog a jedna boža vjera! Nar. posl. vuk. 111. — *cc) čeľade se zakliňe samo, ali bez dativa u kom bi stajalo u su još kojom riječi kao pod bb.:* Bog i duša (moja)! Nar. posl. vuk. 17. Jeste, care, bog i ńina duša! Nar. pjes. vuk. 2, 161. Bog i božja vjera! Nar. posl. vuk. 17. Vjera i bog! 36. — *u tom se smislu iza riječi* istina, *kad ona stoji u rečenici kao* prem da, *dodaje kad kad* bog, *kao potvrda onome što se kaže u rečenici.* Istina. bog, rad bih da još duľe žive. M. Kuhačević 76. — *f)* bog *i tko se zakliňe stoji u dat. bez ičega drugoga, a po svoj prilici misli se kakav glagol u inf., može biti* doći *ili* govoriti, *kao da bi se reklo:* tako ti bogu doći *ili* govoriti. *tako zakliňe čeľade drugo čeľade ili što drugo:* Bogu tebe, Kraľeviću Marko! — Oj bogu ti, mili sinko Marko! — Oj bogu ti, naša arambašo! — Oj bogu vi, kićeni svatovi! Nar. pjes. vuk. rječ. 32b. Bogu vama, dvije tice crne! Nar. pjes. vuk. 4, 6. — *g)* bog *u instr. a tko se zakliňe u dat bez ičega drugoga. instrumental stoji kao lokativ s prijedlogom* po, *kao da bi se reklo* po bogu, *t. j. boga se držeći, onako kako bog zaporijeda. a glagol je izostavľen jamačno u infinitivu, radi kojega stoji dativ, kao da bi se reklo: tako ti po bogu (a ne po kom čovjeku) govoriti ili činiti. dativ se može i izostaviti kad se razumije. aa) čeľade zakliňe drugo čeľade:* Bogom tebi, mila snaho moja! dva mi dula na derdef padoše, bog bi dao da bi dobro bilo! Nar. pjes. vuk. 1, 258 — *bb) čeľade se zakliňe samo, ali bez dativa, a s riječju* duša *ili* bog, *također u instr. (kao naprijed u nom.:* bog i duša): Da ne pobježe, bogom i dušom, narod ga hoćaše zgńeći. Pravdonoša 1851. br. 8. — *u tom je smislu* ‚reći bogom i dušom' *kad se govori po zakletvi:* Rekoše bogom i dušom. Mon. serb. 415. — *h) bog u lok. s prijedl.* u, *a ko se zakliňe u dat. i riječ* tako, *bez ičega drugoga. a biće izostavľen glagol u infinitivu, može biti* umrijeti *ili* biti (budem). *riječ* tako *može se i izostaviti. samo prošloga vijeka u ńekim pjesmama. aa) čeľade se zakliňe samo:* Tako meni u bogu, majko moja, velikomu! Nar. pjes. bog. 93. — *bb) čeľade zakliňe drugo čeľade:* Tako tebi u bogu

majko moja velikomu! Nar. pjes. bog. 14. Ah tako ti u bogu, moja ljubi, velikomu! 115. 136. Tako vama, djevojke, u bogu u velikomu. 118. — *bez* tako: U bogu vam, dvoja robja mlada! ali ste mi bratac i sestrica? 254. — *i)* ‚živ je bog' *ili* ‚živi bog' *s dativom u kom stoji onaj koji se kune, a i bez ńega. može se i* je *izostaviti. aa) bez dat. samo* ‚živ je bog' *ili* ‚živi bog' xvi *i* xvii *vijeka:* Vinu mi bi zaman, za č ona procini me riječi kako san, živ je bog istini. Š. Menčetić 172. Živе bog, pojti ću gljedati ta tvoj boj. F. Vrančić, živ. 59. — *bb) s dat. a bez* je: ‚živ bog'. *pred dat.* mi *i* ti *otpada* v *od* živ. xvi *vijeka: aaa) čeljade se zakliňe samo:* Ži mi bog i duša, sve toj znam za što hoć'. N. Naljeković 1, 252. — *bb) čeljade zakliňe drugo čeljade:* Rad moje ljubavi, ži ti bog i duša, te riječi ostavi. N. Naljeković 1, 248. Pitaj ih za leću i sude, ži ti bog. 1, 249. — *k) riječima* ‚bog je svjedok' *ili* ‚jamac' *ili* ‚bog zna' *utvrđuje se što se govori: aa)* Bog mi je svjedok. Mikalja 22a. Bella 259a. Pravdonoša 1852. 23. — *bb)* ‚bog jamac' *daje se ili ostavlja kome ili se* na boga jamca *čini što:* Tvrda ću ti jamca ostaviti, tvrda jamca, boga istinoga, drugog jamca božu vjeru tvrdu, kako ću ti otkup donijeti. Nar. pjes. vuk. 2, 275. Davam ti jemca boga, da ću ga vezana opremiti u Kotor. S. Ljubiša, prip. 231. Da me pusti na boga na jemca. Nar. pjes. vuk. 2, 96. — *cc) ńegda* ‚bogъ vê', *sada* ‚bog zna', *kao* ‚bog je svjedok' *a po tom i kao da bi se reklo: doista, baš, jamačno. isporedi* bog me. Bogъ vê, jerь vsemu što će biti počteno gospodьstvu vi, jesmo veseli. Mon. serb. 7. Bogъ vê, ne bismo se poštedêli. 19. Jer je, bog zna, siromah. Starine 11, 110. Je l' na tebe mnogo dugovańa? Jes', bog zna, Turčin Asan-ago, sedam stotin dukat. Nar. pjes. bog. 299. Oj devojko u Kušlatu gradu! bog zna, jesi u golemu jadu. Nar. pjes. vuk. 1, 509. Eno labud ludoga Jovana de mu pusti u planinu višti. Bog zna, mu je Jovan poginuo: hajte, braćo, da vidimo onde. 2. 34. A Šćepan je, bog zna, opraznio. Prazan sjedi, ništa ne imade. 2, 631. Bog zna, ima dobra gospodara. 3, 218. Bog zna, decu pogubiti ćalnu. Ogled. sr. 502. To ne bila, bog zna, kukavica, već ljubica bega Busatlije. 464. Ljepote joj u svijetu nejma, za cara bi, pašo, trebovala. Al' je, pašo, bog zna, za junakom; ńu ti Batrić bez jada ne dade. Pjev. crn. 42. *pred* zna *može otpasti g od* bog: I bozna ih objesiti ćaše. Pjev. crn. 149. Ma je psina ostarala, bozna. 208. *sa* ž *mjesto z po crnogorskom govoru:* I božna se otkupit očahu. Pjev. cr. 21. — *u tom smislu i* ‚neka bog zna': Neka bog zna, dobra biti ne će. Nar. pjes. vuk. 2, 110. — *također se potvrđuje da je što istina kao ono što bog zna (a ne samo ljudi, koji se mogu i prevariti) poslovicom:* To i bog zna. Nar. posl. vuk. 317. *vidi i dalje.* — *l) zakletva je kao* ‚tako ti boga', *kad se molbi dodaje:* ‚ako boga znaš' *ili* ‚ako znaš za boga' *ili* ‚ako boga ljubiš'. Otvor' vrata, ako boga znadeš. Nar. pjes. vuk. 1, 469. Šuti, sejo, ako boga znadeš. 2, 41. Ne dajte me, ako boga znate. 2, 123. Već potec'te, ako boga znate! 4, 257. Ako znadeš boga istinoga, daj ti mene tvojega dogata. 2, 65. Pobratime, ako znaš za boga!.. da mi danas vjeru preturimo. 4, 327. U ńih, Mušo, ako boga ljubiš! 4, 114. — *m) kao* ‚bog je svjedok' *taka je potvrda i* ‚vjeruj boga': Je l' istina, naš pašo čestiti? Al' govori paša od Budima: veruj, mlada, boga jedinoga, što ja reknem, poreknuti ne ću. Nar. pjes. vuk. 3, 324. — *n) zakletva biva i kad se komu kaže da što učini ili se samo pitańem poziva da odgovori, pa se to namjeńuje bogu, kao da bi se činilo bogu ili iz ljubavi k boga. u takoj zakletvi stoji* bog: *aa) u gen. s prijedl.* dijel, *koji sada nije u običaju:* Od kuda sad ova, boga dil, izide? Š. Menčetić 25. Ah brate, moju te, stani djer, boga dil! N Naljeković 1, 227. Dubravko, boga dil! što tebe narav taj tako je uresil' ljepotom? F. Lukarević 5. — *bb) u gen. s prijedl.* radi *(vidi dalje i izvan zakletve):* Prosti mi, boga radi. Zbor. 1. Rec'te mi, boga rad. M. Vetranić 1, 39. Pod'te vi inud sud iskat', boga rad! N. Naljeković 1, 219. O more, boga rad, kroz hudo tve dilo što se tač kažeš sad proć meni nemilo? D. Rańina 58b. Sinko, htjej boga rad majci se smiliti. D. Zlatarić 34. Jeda s' gdi boga rad mogla ovdi vidjeti srećom psa moga sad? F. Lukarević 42. Nemoj, Vuče despote, radi boga velikoga! Nar. pjes, bog. 45. Udijeli boga radi. Nar. posl. vuk. 152. *(isporedi dalje* za boga). — *cc) u akus. s prijedl.* po: Krsti me, po boga! Zbor. 73. Po boga po živa i lice to tvoje, ko suncu odsiva, ne ću ja za vas svijet toj tvojoj svjetlosti nijednu stvar lažno rijet. M. Vetranić 2, 135. Po boga živa, ne poznavam ńega. P. B. Bakšić, razm. 75. Po običaju opacih vojnika govori za svaku riječ: bog me, po boga! Turl. blago 88. — *dd) u akus. s prijedl.* za: Gospode, za boga, što mi toj velite? N. Naljeković 1, 221. Ma za boga, od koga se stidiš? J. Banovac, pripov. 37. Ma, za boga, je li to istina? J. Banovac, razg. 32. Za boga, kažite mi. A. Kanižlić, kam. 895. Nemojt', vuci, za boga! Nar. pjes. vuk. 1, 195. O za boga, rumena ružice, kad si rasla, na što si gledala? 1, 230. A za boga, ostarala majko! odriješi moje b'jele ruke. 2, 33. No za boga, bane Zadranine! pusti mene iz tavnice klete. 3, 412. A za boga, čobane Mihate! je l' istina što mi ljudi kažu? 3, 428. Ne za boga, Babović Jovane! nemoj moju ukinuti glavu. 4, 118. No za boga, dragi gospodaru! pošlji nama vojske i ģebane. 4, 371. Ali, braćo, za boga jednoga! da se danas nakidamo glava. 4, 456. Nemoj za boga! Vuk, rječ. 32b. Daj za boga! Udijeli za boga. 32b. Opominem se kako su siromašnija đeca bogatijoj govorila: pruži ruku, pa reci: udijeli za boga (ili boga radi, ili na božji put), pak ću ti dati paru. Pak je slabo koje to čelo učiniti, a koje bi ućinilo, zaista bi mu dali paru, ali bi ga roditelji poslije karali i može biti izbili. Vuk. posl. 152. *vidi i dalje izvan zakletve.*

3. *u prokliňanju, u kom se želi kome zlo od boga: a) da* bog sudi, plati: Ako li kto sije prêtvori, da mu bogъ sudi. Mon. serb. 6. Muči, nebore, sudio ti bog veliki' Nar pjes. bog. 51. Tu nije niko bio nego oni trojica, bog ih sudio! Pravdonoša 1852. 8. Tko ovo kopore? Ah da vam bog plati! Za što mi nebore ne daste pospati? N. Naljeković 1, 213. — *b) da* bog ubije: Da ga bogъ ubije i krьstь čestьni. Mon. serb. 70. S Marojem sam došao, da ga ubije bog! M. Držić 292. Ah bog ga ubio! J. Filipović, prip. 1, 502. Kad se rasrdite, psuje jedno drugo: ubio bog, tko namiri i sastavi! J. Banovac, razg. 83. Ubio te bog! I. A. Nenadić, nauk 129. Ko se ne će poljubiti, ubio ga bog! Nar. pjes. vuk. 1, 173. Prevari se, da ga bog ubije! 2, 19. Živa tebe bog ubio! 2, 80. Ta strašan je, da ga bog ubije! 2, 346. A kakva je, da je bog ubije! od sviju je i veća i ljepša. 3, 360. Što činite? da vas bog ubije! što činite, jer se ne bijete? 4, 180. Ubio ga živi bog! Nar. prip. vuk. 113. Bog ga jaki i mrtva ubio! P. Petrović, vijen. 80. — *tako se prokliňu i stvari tjelesne i umne:* Bog t' ubio, goro Romanijo! Nar. pjes. vuk. 3, 12. Grad-Stalaću, da te bog ubije! 2, 505. Dok on dođe na gradsku kapiju, tvrda bješe, da je bog ubije! 2, 478. Ostav' sablju, da je bog ubije! 2, 240. Bog t' ubio, moj zlatni prstene!

1, 338. Bog t' ubio, kupino! 1, 440. Grdan sanak, da ga bog ubije! 2, 540. Tu nesloga, da je bog ubije! 4, 340. *mjesto* ubiti *nalazi se i* posjeći: I kažuje, bog je posjekao! P. Petrović, vijen. 87. — *c) da* bog sapne, razori, smete, ne vidi koga: Ako prêstupimo i jedno odь sega, da ny bogъ sъpьne. Mon. serb. 23. Kto li drьznetь i malo što odь silь razoriti, togo bogъ da razoritь. 68. Ko to ne da, ko l' to smeta? bog nam ga smeo! Nar. pjes. vuk. 1, 426. Vidite li? bog vas ne vidio! 2, 196. — *d) da tko* od boga nađe: *ne kaže se šta da nađe, nego se misli ono što je zaslužio:* Šta učini? da od boga nađeš! Nar. pjes. vuk. 1, 256. O snašice, da od boga nađeš! rašta si mi pomrsila platno? 1, 610. Za što brate, da od boga nađeš! za što zgubi moga pobratima? 2, 342. — *e) da* bog da *da se kome dogodi koje zlo:* Eda bog da, š ńim se pomamila! Nar. pjes. vuk. 1, 273. Da bog da je lovci uvatili! 1, 274. Eda bog da, voda ga odnela. 1, 383. To su dvori age Arapage; da bi bog da', ostali mu pusti! 2, 622. A da bog da i sveti Nikola da ti nočas udare Brđani, da ti rusu posijeku glavu. 4, 480.

4. *u nadańu i uzdańu, kad se tko želeći što ili hoteći činiti što oslańa na boga, a to kaže bez riječi koja bi sobom značila nadańe ili uzdańe: a)* ‚bog će dati': Bog će dati da će dobro biti. Nar. pjes. vuk. 3, 512. — *b)* ‚eda bog da': Jeda bog da. Mikalja 22a. Bella 259a. Eda bog da, te nam dođe! Nar. pjes. vuk. 1, 176. Eda bog da, te ne dođe! 1, 175. — *c) k onome što se veli da će biti, uzdajući se da će biti ali opet ostavljajući u božjoj vlasti, dodaje se* ‚ako bog da': Ako mi bogъ da, i budu gospodarь, kako sъmь byль, da si hode svobodno. Mon. serb. 19. Koga ćemo drugi put istomačiti, ako bog da. F. Lastrić, od' 41. Nije mi se gospodar vjerio, ni vjerio niti oženio, nego misli tobom, ako bog da. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Ako bog da, te se natrag vratim, lepšim ću te darivati darom. 2, 303. A ja znadem de ću te oteti, ako bog da i sreća junačka. 2, 395. Ako bog da, dobićemo Turke. 4, 185. To se Turčin tako pofalio, zaboravi reći: ako bog da. 4, 212. Al' ne veli Turčin: ako bog da! već se Turčin u silu uzdaše. 4, 71. I to pašo Srijem ne raseli, a ti ćeš ga pašo raseliti; ali ne ćeš, pašo, ako bog da. Nar. pjes. vuk. rječ. 33a. ‚Ako bôg dâ' Srbi govore kad god što ugovaraju da rade, ili se čemu nadaju ili što žele: ako bog da, ići ćemo na proljeće tamo i tamo; biće kiše ako bog da; ne će tako biti, ako bog da. Vuk, rječ. 32b. — *tako se nalazi i onda dodano kad se kaže da će bog što učiniti:* Bog će nama pomoć', ako bog da. Pjev. crn. 13. — *kad tko ide kuda, pa bi drugi htio zapitati kuda ide, reče mu samo:* akò bôg dâ: Stojan kova i opremi đoga, pa posjede đoga debeloga: besjedi mu ostarila majka: ako bog da, moj sine Stojane? Nar. pjes. vuk. 3, 130. ‚Akò bôg dâ' kaže se mjesto: kuda ćeš? kud si pošao? kuda si naumio? jer velo da sa riječi ‚kud' ne valja zapitati; ako bi ko zaboravivši se ili navalice zapitao koga sa ‚kud', onaj mu kašto odgovori: idem u kudiljevo da te skudim. Vuk, rječ. 33a. — *e) kad tko pregne na što, što može i zlo biti po ń, uzdajući se u boga reče:* što bog da: Bi li mene mogla naučiti ja kako bih zadobio Hajku? Sam' u moje ruke da dobijem, pa što bog da i sreća junačka. Nar. pjes. vuk. 3, 181. — *f) uzdańe u boga kazuje se i kad tko što zlo sni, pa mu drugi hrabreći ga reče da je san laža a bog istina:* A ne boj se Kraljeviću Marko! dobar junak dobar san usnio: san je laža, a bog je istina. Nar. pjes. vuk. 2, 365. San je klapa a bog je istina. 2, 45. — *g) uzdańe u boga izričući kaže se i* bog je dobar *ili* jak *ili* jakostan *ili* svačiji: Bog je dobar, sinovi će doći. Nar. pjes. vuk. 3, 299. Dobar je bog (ali su i đavoli jaki). Nar. posl. vuk. 59. Bog je jak! Bog je jakostan! (Što da bog! da ako baš ne bude kao što neko govori ili želi). 17. Ako je ko jači, no i bog je svačij. 4. — *h) uzdańe se u boga izriče i riječima* ‚eda boga', *uz koje se misli glagol* bude, *i bez* eda *a s glagolom* ima: Ja sam idem kroz zemlju arapsku, eda boga, da ja sestru nađem. Nar. pjes. vuk. 2, 621. Eda boga i bogorodice! kako smo se pobili s Turcima, . . svagdo jesmo Turke razbijali, . . eda i sad Turke razbijemo. 4, 246. *tako prema onome ko se misli da je jači od drugoga, reče onaj o kom se misli da je slabiji:* Ima malo i moga boga. Nar. posl. vuk. 103. — *i) kad bi tko htio kome reći da između ljudi u ńega jedinoga polaže sve svoje uzdańe, reći će različnijem načinom da se prvo u boga pa onda u ń uzda, da mu je u tom prvo bog pa on: tako* XV *vijeka govori čovjek na sudu:* Pojti mi tja s ovoga mala ostanka moje plemenšćine, ako bog i vi *(sudije)* ne prigledate i pokoja milostivo ne učinite. Za to molim boga i vse da biste mo pod starost ne poslali po tujih stranah. Mon. croat. 157. *tako i danas:* Došao sam bogu pa vama u ruke. Pravdonoša 1852. 8. *u tom je smislu i poslovica:* Na bogu i na tebi moja đeca! Nar. posl. vuk. 185.

5. *kad se hoće o čemu kaže da čovjek ne zna niti može znati, kaže se:* ‚bog zna' *ili* ‚neka bog zna': Dode sto ljudi, koji su zla počinili neka bog zna koliko. F. Lastrić, ned. 196. Bijaše tada u Jeruzolimu neka bog zna koliko stotina iljada ljudi. F. Lastrić, od' 231. Kad bih i stoti dio hotio kazat, zna bog, kad bih dovršio. B. Cuceri 166. Bog zna veće hoćeš li ih tvojim očim sagledati. Nar. pjes. bog. 5. Dune vetar, te odnese galiju bog zna kuda. Nar. prip. vuk. 52. Bog zna kad ću ja opet imati čast ovdje među vama sjediti. Vuk, pisma 24. — *tako i kad što nije kako bi trebalo, pa čovjek ne će to da kaže:* Ako izvrše, bog znade kako *(izvrše)*. F. Lastrić, svet. 127.

6. *što bog daje ili čini ili sudi itd., za ono se veli da je* ‚od boga' *(vidi i naprijed):* Što je od boga, slado je od meda. Nar. posl. vuk. 356. Od boga zdravo, a od cara mirno. (Odgovori se kad kad na pitańe: kako si?) 231. Da mi je ovo od boga, ovoga n'jesam dostojna. Nar. pjes. vuk. 1, 224. Već to bila dobra sreća od mila boga. 1, 58. Ovo nije od boga morija. 2, 42. Kralj na cara udariti ne će, niti može kraljevstvo na carstvo, jer je tako od boga postalo. 4, 135, Od boga se radovali! 1, 141. — *kako bog daje i da se umre, po tome se i* mre od boga, *i to se veli onda kad se mre prirodnom smrću: tako o živinčetu još* XIV *vijeka:* Ako konь lipьše u komь selu, a ne bude ga selo ubilo ni odьgnalo, nь umrьlo otь boga, da ne plate ništa. Zak. duš. 50. *tako i sada o čeljadetu; a budući da se svak od koga tko umre naziva krvnik, za to se k riječima* od boga *u ovoj priliei dodaje još* ‚od staroga krvnika' *u pjesmi:* Nit ti možeš umrijeti, Marko, od junaka ni od oštre sablje, . . . već ćeš, bolan, umrijeti, Marko, ja od boga, od starog krvnika. Nar. pjes. vuk. 2, 440. — *veli se da je što* ‚od boga grjehota' *i hoće se da kaže da je to s ńegove strane, pred ńim, da on tako sudi, da on za to prima:* Od boga je velika greota, a od ljudi zazor i sramota kod tri snae da ti nosiš ručak. Nar. pjes. vuk. 2, 120. Ovo j' glava jednog gospodara, greota je od boga jednoga da je kljuju orli i gavrani. 2, 324.

7. ‚boga radi' *ili* ‚za boga' *čini se što namjeńujući bogu, kao da bi bogu ili iz ljubavi k bogu*

bilo učińeno: boga radi: Da daruje sužńe po tamnici radi boga i krsnog imena. Nar. pjes. vuk. 2, 97. Koga no je Bakal odranio uz koljeno k'o rođenog sina zarad boga i zaradi duše. 4, 269. A ko ima od srca poroda, taj nek kupi danas još jednoga *(između robļa)*, jednog sina ili milu ćercu, zarad boga i zaradi duše. 4, 201. Darujte me braćo moja!... zarad boga jedinoga. 1, 143. Podarujte, obradujte, porad boga jedinoga. 1, 143. — za boga *se daje ili dijeli:* Ni za boga ni za dušu ne dava mi nitko ništa. M. Vetranić 1, 18. Ke *(rubetine)* za boga meni daše. 1, 24. Što za boga udelite i za dušu namenite, anđel piše, gospod gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Udeľ što god za boga! 1, 130. — za boga *prosi se ili ište:* Poče meu ubozijemi za boga prositi. B. Kašić, ign. 14. Za boga prositi a za dušu dijeliti. Nar. posl. vuk. 82. Ko za boga ište, vaļa mu dati, ako i ne bi bio siromah. 152. — za boga *se čine i druga djela bogu ugodna:* Stuńe se imaju za boga ukopati. B. Kašić, rit. 141. — *u tom se smislu* ‚prima za boga' *kad tko učini što za što ga tko u nevoļi zamoli nazvavši ga po bogu bratom ili žensko sestrom, a prima se za boga da se učini:* Ona brati mlade nosioce: bogom braćo, mladi nosioci, spustite ga na zemļicu čarnu da ga jadna ja mrtva celivam... To su oni za boga primili. Nar. pjes. vuk. 1, 259. Kumi Rada dijete Jovane: bogom brate, ćiriģija Rade, ne vodite mene po svijetu... To je Rade za boga primio. 2, 35. Pa je poče bogom sestrimiti: bogom sestro, lijepa devojko, baci meni jednu krpu platna, izvadi me iz vode Marice... Devojka je za boga primila. 2, 340. Poviče: da si mi po bogu brat! izvuci me na poļe... Čoek primi za boga. Nar. prip. vuk. 182. — *u takoj priļici Turčinu koji je bogom brateći molio Goretića Pavla da mu pošļe đerdu ńegova brata, odgovara Pavao:* Vira moja, bego Selmanbego! Ja se tvoga boga ne odričem; nij' u mene tvoga brata đorda. Nar. pjes. vuk. 3, 556.

8. bogom *ili* po bogu brat *ili* sestra *kaže čeļade čeļadetu, kad ga bratimi ili sestrimi (isporedi pod* 6): Bratimi ga Varadinka Mara: bogom brate, tursko momče mlado! Nar. pjes. vuk. 1, 598. Bogom brate, Rade neimare! 2, 124. Pa i stade bogom bratimiti: bogom braćo, dva ģelata mlada! 2, 162. Pa jo poče bogom sestrimiti: bogom sestro lijepa devojko! 2, 340. Da si mi po bogu brat! Nar prip. vuk. 182. Ustan', ropče, moj po bogu brate! Nar. pjes. vuk. 1, 577. Jetrvice, po bogu sestrice! 2, 15. — *kad se pobratime ili posestrime, onda se opet tako zoru (ili mjesto* brat *i* sestra *kažu* pobratim *i* posestrima): Do sad si mi verna sluga bio, od jako si bogom pobratime. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Do sad si mi robińica bila, a od sad ćeš po bogu sestrica. 1, 158. Ja imadem bogom pebratima. 3, 370. Daničinu bogom posestrimu. 1, 158. A u moje bogom posestrime. 2, 35. — *tako se* bogom *i* brate *(ili* bratime*) i* sestre *(ili* sestrime*)*: Bogom brati do dva pobratima. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Koj' je mene bogom pobratio. 2, 318. Ja sam tebe bogom bratimila. 1, 604. Bratimim te bogom istinijem. 2, 392. Bogem sestri mlad momak: bogom sestro kupino! 1, 440. Pa je poče bogom sestrimiti. 2, 340. *i o pobratimstvu se kaže da je* bogom pobratimstvo: Potvrdimo bogom pobratimstvo. Nar. pjes. vuk. 3, 378. — *isto je tako i o* posinku: *kad se sini:* Bogom sinko, Kraļeviću Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 391. *kad se već posini:* Brže da si, moj po bogu sinko! Nar. pjes. vuk. 2, 367. *i posińuje se bogom:* Posini ga bogom istinijem. Nar. pjes. vuk. 2, 390. — *tako se i kumu kaže:* Bogom kume, Kraļeviću Marko! Nar. pjes. vuk. 2, 244. *tako se i* kumi bogom, *kad se vrlo moli:* Pa ih kumi bogom velikijem; nemojte me u jamu bačivat'. Nar. pjes vuk. 2, 33. Kumim ńega bogom istinijem, nek me pusti iz tamnice klete. 2, 380.

9. s bogom *se čini što ili ide kuda, a osobito putuje, kao imajući ga u pomoći (isporedi i naprijed u želji):* S mirom s bogom šetah. M. Držić 377. S milim bogom sve se može. Nar. posl. vuk. 290. S jednijem bogom na sto neprijateļa. 287. I odoše s bogom putovati. Nar. pjes. vuk. 2, 10. Digoše se s bogom putovati. 3, 509. — *i bez* s, *kao držeći se boga, oslańajući se na ń, ali rijetko:* Digoše se bogom putovati. Nar. pjes. vuk. 2, 302

10. ‚do boga': *kad se hoće da kaže da je ko u velikoj nevoļi, kaže se da se* do boga *čuje uzdisańe ńegovo ili piska:* Kad uzdišu, do boga se čuje. Nar. pjes. vuk, 1, 272. Pišti Marko, do boga se čuje. 2, 379. — *tako i kad ko u velikoj nevoļi viče:* jao *ili* avaj *ili* teško meni, *dodaje tijem riječima riječi* do boga, *kao želeći da bi se vika ńegova čula do boga:* Jao mene do boga miloga! Nar pjes. vuk. 1, 369. Avaj mene do boga jednoga! 2, 56. Jaoj meni do boga višńega! 2, 74. Teško mene do boga višńega! 3, 37. — *pred riječi* do boga *može se dometnuti i* i: Jao mene i do boga! Nar. pjes. vuk. 1, 283. A vaj mene i do boga moga! 3, 384. — *i radosnomu vikańu* ‚blago meni' *dodaje se* ‚do boga' *kao želeći da se radost i do boga čuje, a ne samo ļudi da znaju:* Blago mene do boga višńega! Nar. pjes. vuk. 2, 156. *i tada se pred riječi* ‚do boga' *može dodati i* i: Blago mene i do boga moga! Nar. pjes. vuk. 3, 523. — *vidi i pod* 20.

11. ‚na boga': *u istom smislu u kom se kaže da se što daje* za boga *(vidi pod* 7*), može se kazati i da se* namjeńuje na boga: Gdino stoje dobra dela i rišćanske podelice, koje ste mi podelili i na boga nameńili. Nar. pjes. vuk 1, 146. — *tako i kad se što čini, čemu se želi božji blagosov, kaže se* na boga, *namjeńujući ńemu tako da bi mu ugodno bilo, da bi i on dao da bude:* Potegli smo na boga i sreću a po tvoju šćeru ļeposavu. Nar. pjes. vuk. 3, 517. — *tako i kad se u kakvoj nevoļi dogodi što dobro, od čega nestane nevoļe, pa se taj događaj kaže, dodaje se* ‚na boga', *kao da se dogodilo da se bogu ugodi, da je tako bog htio:* Na boga! n. p. ne udari kiša, dode on. Vuk, rječ. 32b. Na boga! dode pop ter ih utišma. S. Ļubiša, prip. 151. Na boga! nađe Mijat jedan grčki brod. 225. *vidi i dalje pod* 17. — *govori se i* gledati *ili* pogledati na boga, *kao sjećati ga se ili sjetiti ga se, te činiti po ńegovoj voļi, i to smilovati se (isporedi i pod* 17): Bješe mi stražica i na boga pogledala, oni mi je pustiše iz tamnice. Nar. pjes. bog. 137. Ne bi li se duša našla, koja bi se smilovala i na boga pogledala. Nar. pjes. vuk. 1, 141. Gledajući na boga odoh prosit' za boga. Nar. posl. vuk. 42. *tako i* milostiv biti na boga, *t. j. kad se pomene bog:* Al' je Marko milostiv na boga. Nar. pjes. vuk. 2, 218.

12. ‚pod bogom' *ili* ‚u boga' *dodaje se kad se hoće jače da kaže u potvrđivańu sve a u poricańu ništa, kao kad se kaže u potvrđivańu:* gdje je god što, *ili u poricańu:* nigdje ništa. Što je pod suncem i pod bogom sve pod mojim bi podlogom. J. Kavańin 15. Ništa pod bogom ili pod jakim bogom, n. p. nema, ne zna. Vuk, rječ. 33a. Gazda cijeli dan nije mu pod bogom ništa poslao da jede. Nar. prip. bos. 1, 1. Što je god u boga životińe, sve se skupi na hranu. Nar. prip. vuk. 179. Ništo ti u boga krasnije (ili ļepše). Nar. posl. vuk. 225.

13. ‚u ime boga', *rijetko mjesto* ‚u ime božje' *(vidi kod* božji*), ali obično kad* bog *stoji s kakvim*

pridjevom; govori se kad se misli ili počiñe što činiti, pa se želi da bi kao za boga bilo učińeno, po tome da bi bogu bilo ugodno, da bi bilo sretno (vidi i kod ime): Vod' je, vodi, u ime boga. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Svi recimo: u ime boga! da ovo bude u čas dobar! 1, 6. *tako i u zdravici:* Zdrav da si mi! Ni u moje ni u tvoje zdravje, već u ime boga istinoga! . . . i u moga bistra ǵeferdana, koji će ti srce prekinuti. Nar. pjes. vuk. 4, 106.

14. boga moliti *ili* bogu se moliti *(isporedi* moliti *i* moliti se): Boga moli prošena devojka: pridigni me, bože, od bolesti. Nar. pjes. vuk. 1, 284. Kad ja ležem, molim boga za te. 1, 639. Boga moli i umolila ga. 2, 11. Sila boga ne moli. 1, 2. Id' u crkvu, bogu s' moli. 1, 613. Da s' umije i bogu se moli. 2, 64. Podranio, bogu se molio. 4, 324. Jošte prve čaše ne popio, već je drži i bogu se moli. 4, 298. Idem se za ń bogu pomoliti. 1, 213.

15. hvaliti boga, zahvaljivati bogu: Živi boga hvalo. Nar. posl. vuk. 81. *zahvaļuje se govoreći:* hvala ti, bože! *ili* hvala bogu! *a zahvaļuje se i na dobru i na zlu:* Mili bože, na svemu ti fala! koji si mi bio na pomoći. Nar. pjes. vuk. 2, 36. Bogu hvala, Srbi zadobišo. 1, 518. Hvala bogu na ńegovu daru *(kad se kome što zlo dogodi).* Nar. posl. vuk. 340. Fala bogu, fala velikome! od kako je svijet nastanuo, takvi zulum nije postanuo. Nar. pjes. vuk. 4, 152. — *tako se zahvaļuje i kad se čovjek čudi čemu, osobito zlu:* Fala Bogu, čuda velikoga! Nar. pjes. vuk. 1, 157. Vala bogu! vala jedinome! gde mi vlasi žańu u nedelju! 1, 168. Fala bogu, fala jedinome! u jadnoga Mihaila bana kako nema muškoga deteta! 2, 61. Vala bogu, braćo Crnogorci! ja kako se, braćo, izrodismo! te nestade med nama junaka. 4, 37. Fala bogu, rdavoga drusta! 3. 177. — *na pitańe:* kako si? *odgovara se:* hvala bogu! — *kad kome zahvaļuje tko na kakom dobru, onaj mu odgovara:* bogu hvala! — *vidi kod* hvala.

16. ‚pomenuti boga' *govori se i onda kad tko zazove boga u pomoć pregavši na što, osobito u nevoli, strahoti:* Kad se Janko vide na nevoli, on pomenu boga istinoga, od pojasa sablju potegao. Nar. pjes. vuk. 2, 323. Al' se bane malo prepanuo, pa pomenu boga istinoga u ordiju tursku ugazio. 2, 272. A kada se Turcim' izm'ješamo, da svi, braćo, boga pomenemo, a po jednu pušku izbacimo. 4, 186. A potežе teška buzdohana, ńega diže, a boga pomińe: jaki bože, oprosti mi greha, hoću crkve da salomim vrata. 3, 327.

17. ‚poznavati boga' *i* ‚znati za boga' *govori se i onda kad se misli: postupati prema tome znańu, raditi kako je bogu ugodno; a u tom se smislu govori i* ‚smisliti boga' *i* ‚hajati za boga' *(isporedi i pod* 7 *i* 11): Te kušajte sve vere, i sve redom gradove, znade l' svaki za boga i za ime božije. Nar. pjes. vuk. 1, 128. Ja vam falim, blagodarim na vašemu lepom daru, koji boga poznajete, koji mene darivate. 1, 148. Krajišnike Turke nevjernike, koji dragog boga ne poznaju, ne imaju ni vjere ni duše. 4, 194. Koji junak za boga ne znade. 3, 162. A ovčari za boga hajaše, puništše im korjeniće Turke. 4, 517. Trgovci mu cijenili nože: ta jedan mu dva dukata daje a drugi mu tri dukata daje, treći smisli i boga i dušu, te mu dade četiri dukata. 2, 97.

18. ‚metnuti boga na koga' *hoće reći: moleći koga za što zakleti ga (isporedi pod* 2 ‚ako boga znaš' *i pod* 7 ‚boga radi'), *a taku molbu odbiti toliko je koliko* ‚odreći se boga': Ter se moli i prosi i boga na mo metnu, ter se ne mogoh boga odreći radi vire Muhamedove. Starine 11, 152.

19. *tko ne zna za boga ili ne haje za boga (kao pod* 17), *reče se da je* bez boga, *kao bezbožan; ali šamo u književnika:* Zala robińe i bez boga! Ča ti je skrivila, da hoćeš nje dobra dila smutiti? F. Vrančić, živ. 88. Pilat bijaše dentil, brez boga, a uze i mito. I. Ančić, svit. 160.

20. ‚za prava boga' *i* ‚na prava boga' *govori se kad se kome učini koje zlo bez ikakve krivice, kao da bi se reklo: za tudu krivicu, i to božju, koji je ipak prav, dakle ni za što:* Za prava boga. Mikalja 827ᵇ. Poče pitati jednog po jednoga za što je prikovan na galiju. Jedan reče: za prava boga. M. A. Reljković, sabr. 8. Za prava boga. Vuk, rječ. 32ᵇ. *riječi* prav *može se dodati i* pravcit: Za prava pravcita boga (n. p. globili ga). Nar. posl. vuk. 85. — *tako i sa* na *mjesto* za: Na prava (pravcita) boga. Vuk, rječ. 32ᵇ. — *mjesto* boga *govori se i* na pravdi boga. Vuk, rječ. 32ᵃ. — *u jednoga pisca prošloga vijeka i* ‚na pravednu bogu': Moj zlotvor udrio me na pravednu bogu. V. M. Gučetić, pohv. 64.

21. ‚do zla boga' *reče se o čemu vrlo neobičnu, osobito o čemu vrlo tešku ili skupu, kao da bi se reklo da je tako da i boga čini zlijem:* Teško do zla boga! Nar. posl. vuk. 314. Skupo do zla boga! Vuk, rječ. 33ᵃ. Selo se *(od straha)* stavi do zla boga, i svak se u kuću zabije, tek izleti iz puklotine slijepi miš. S. Ljubiša, prip. 240.

22. ‚kako te bog uči' *reče se kad koga ne može čovjek svjetovati, nego bi mu inače rekao da radi kako sam najbolje zna:* Kako te bog uči (n. p. radi, čini što, t. j. kako najbolje znaš). Nar. posl. vuk. 127. — *kad ko misli da ne može koga svjetovati, jer on zna bolje, reče mu da ga je* bog naučio: Ja nijesam od nauka tvoga, jer je tebe i bog naučio. Nar. pjes. vuk. 3, 80.

23. ‚kako bog hoće', ‚kako je bogu drago': *prvo se odgovori (u Dubrovniku) kad ko zapita: kako si?* Kako bog hoće. Nar. posl. vuk. 125. *a drugo kad se hoće da kaže n. p. da snijeg vrlo pada:* Ide snijeg kako je milom bogu drago. Nar. posl. vuk. 96.

24. *kad ko govori o čemu kao da je sad, a ono odavno bilo pa i prošlo, reče se u podsmijehu kao da će skoro bog dati da bude:* Skoro bog da! Nar. posl. vuk. 288.

25. *u vok. priziva se bog ne samo kad se želi da bi učinio što, dao, pomogao itd. (kao naprijed u želi, zakliňańu, prokliňańu itd.), nego još osobito: kad se čovjek čemu čudi:* Mili bože, čuda velikoga! Nar. pjes. vuk. 2, 1. Mili bože, velike nepravde! 1, 399. Bože mili, srca slobodnoga! 4, 231. Bože dragi, ogńevite vojske! 4, 397. — *tako i kad je čovjek u smetńi ne znajući što a želeći znati:* Ah mili bože i dragi! ima l' što šire od mora? Nar. pjes. vuk. 1, 196. Ah moj bože blagi! gdi l' je sad moj dragi! 1, 268. Mili bože, šta ću i kako ću? 3, 42

26. ‚bog i čovjek' *ili* ‚bog čovjek' *naziva se Isus:* Mati boga i človika nareče se. F. Glavinić, cvit 279. Mater boga i čovika. J. Kavańin 518. *bez* i: Ocu jednoga boga čovjeka. Čestitosti 49. Ime materi, koja ovoga boga čovika porodi. J. Banovac, razg. 49. Mesija bog čovjek biće kralj. Živ. is. 22. Ti bog čovjek, ti naš stvoritelj. Đ. Mattei 323. Svijeh neizgovornijeh kreposti boga čovjeka. Štit 13. Svesti sina božjega iz raja, a čovjeka uzvesti; zemlji plod udijelit boga čovjeka. A. Kalić 431.

27. *u prenesenom smislu: a) zahvalno čeljade naziva dobrotvora bogom svojim, ali dodajući* ‚pod bogom'; *u jednoga pisca:* Život mi s' dal i čast, i slobod ako daš, li hoću, da t' je vlast, da mi zapovidaš. Jer pravda i razlog svaki će dobri

toj, gospodin, pače bog pod bogom da si moj. H. Lucić 253. — *b) o čeljadetu koje besputno živi i trbuhu preveć ugađa, veli se da mu je bog draga i trbuh; u jednoga pisca:* Ona *(draga)* i trbuh moj bog s nebi bjehu. I. Gundulić 226. — *c) u narodnoj pjesmi bezdušna žena ne hoteći znati za boga kaže o mužu svom da joj je bog:* Imam boga na domu. Nar. pjes. vuk. 1, 130.

28. *bogovi neznabožački:* Ni boge od zlata ne činite. N. Raňina 63. Za tudijemi bozi nemojte hoditi. 64. Vjerujemo zlate boge i srebrne i kamene. Zbor. 30. Ļuveni bog. N. Naļeškovič 2, 117. Svi kolici bozi ostali doli jesu s neba pali. P. Hektorović 99. Od tuda bo mnozi izađoše ļudi vridni, na pol bozi. H. Lucić 285. O bože ļuveni! D. Raňina 47b. Morski bog. P. Zoranić 26b. Odluči da otvori boj višnime bogovome. I. Gundulić 65. Bog sunčani. 5. Od boja bog. 317. Od oružja boga dvore. 317. Bozi nad kruhom i vinom. Đ. Baraković, vil. 142. Tako se pokloni bogom poganskijem. P. Posilović, cvijet 39. Bogu od lozja šļemo čaše cijela grozja. J. Kavaňin 25. Izvan ostaloga stada takih bogova. A. d. Bella, razgov. 239. Tomačiļa je odgovore vragodušnoga drvenoga boga. A. Kanižlić, utoč. 582. Nego su mloge bogove držali štujući za boge razlika stvoreňa. F. Lastrić, ned. 255. Na koga su mnozi na toga i bozi. Nar. posl. vuk. 188. Čiji su mnozi onoga i bozi. 317. — *naziraju se kriví, lažni, lažíri, himbeni, varavi, nepravi:* Krive boge virujući. P. Hektorović 124. Ki se bogom lažnim poklaňate tere praznim. 91. Klaňahu se laživijem i nepravijem bogovom. M. Orbin 273. Ti ňihovi idoli, to jest himbeni bozi. P. Radovčić, nač. 297. Himbeni bogovi. V. M. Gučetić, pohv. 207. Svi bogovi lažļivi i varavi jesu. F. Lastrić, od 233 Ostavļeni su krivi bogovi. A. Kanižlić, kam. v. Idole, ali ti lažļive bogove. A. Kačić, korab. 32. Otare posvećene krivim bogovima. Turl. blago 2, 122. Ako bi krivim bogom prikazano što bilo. I. Velikanović, upuć. 2, 334. Zabraňuje nam krive bogove držati. B. Leaković, nauk 273. — *u jednoga pisca prošloga vijeka lok. mjesto gen.:* Bog od bozih. J. Kavaňin 248.

1. BÒGA, *m. hyp.* bog *isporedi* bogo. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mijeňa u voc.:* bôgo. — Boga. Anton Dalm., djel. 2, 7 (dominus). Tko se priporučije gospodinu bogi. M. Divković, nauk. 96. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka u množini o neznabožačkim bogovima:* Prvo boge na me da bi izlili srģbu. I. Zanotti, en. 2, 15. — *sada govore djeci kad grmi:* Kara se boga. Vuk, rječ. 33a. *ali i osim djetińega govoru u vocativu, koji je jednak i kad je nom.* boga *i kad je* bogo. *vidi kod* bogo.

2. BÓGA, *m. hyp.* Bogosav. *vidi* Bogo. Sr. Nov. 1878. 49. 78. 178. 328.

BOGABOJÀŽĻIV, *adj. vidi* bogobojažļiv. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚bogabojazliv' 23a).

BOGABÒJÊĆ, *adj.* deum timens. *vidi kod* bojati se.

BOGABÒJÊĆÔST, bogabòjêćosti, *f.* timor dei. *od* bogabojeć. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Toga tašta jest bogabojećost. Anton Dalm., jak. 1, 26. (religio). *isporedi* bogabojećstvo

BOGABÒJÊĆSTVO, *n. vidi* bogobojećstvo. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Hvaleći ńegovu mudrost i bogabojećstvo. K. Pejkić 33. *isporedi* bogabojećost.

BOGABOJNO, *adv. vidi* bogobojno *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (23a).

BÓGAC, bógca, *m.* pauper, mendicus. *pred c mijeňa se g na* k, *a ńeki pišu i bez te promjene. Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu (kajkavski* bogec, mendicus 1, 773a. pauper 1, 877a), *u Stulićevu* (mendicus, pauper) *i u Vukovu* (mutilus, mendicus, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). Postańem od* ubogac, *izgubivši s prijeda* u, *koje će se biti najprije promijenilo u* v, *i po tom* v *pred* b *otpalo; a tako će se ríječ* ubogac *biti promijenila među kajkavcima.* — 1. *siromah, prosjak.* Nema većeg bokca od popa udovca. Nar. posl. vuk. 202. — 2. *bogaļ. samo u Vukovu rječniku. na ń je samv preneseno prvo značeňe, te se tako zove ne za to što je bogaļ, nego što prosi.*

BÒGACTVO, *n. vidi* bogatstvo.

BÒGAČA, *f. ńeka planina koju je Stefan Nemańa dao Hilandaru.* Mon. serb. 6.

BOGAČEVA POĻANA, *f. ńeki vrh homoļskih planina u Srbiji.* Glasnik 43, 289.

BOGAČEVO, *n. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 178. 185. Pregled 65. 68.

BÒGAČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u pjesmi.* Bogom brate, Bogačić Ilija! Nar. pjes. stojad. 2, 126.

BÒGAČINA, *f. augm.* bogatac. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bogatčina') *za koji će biti i načińeno.*

BÒGAČKÎ, *adj.* mendicorum. *prosjački. isporedi* bogac, *od čega je i postalo. samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski* bogečki. Bogečka torba nema dna. 1, 773a).

BOGÀČÔNKA, *f. ńeka jabuka u Međumurju.* B. Šulek, im. 22. *isporedi* pogačonka, *s kojom je ista ríječ.*

BÒGAĆA, *f.* divitiae, *bogatstvo. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Nastojmo sadar u životu gori na nebu prikupiti bogače, koje podložne nijesu sili od smrti. B. Cuceri 13. Porod umiješen od malo praha ńcini svaki od nas svoju prikazu svijetlu kad god posred vijeća gospodskoga, na posjedu u ļepoti, trgovačkijeh po trpezah z bogačom. A pak u prah. 237. Nahodim se u bogaći. 267 Što je scijenio i prikupio u životu: gospostvo, svijetla imena, bogaću. 389.

BÒGAĆÊŇE, *n. radńa kad tko koga bogati ili se sam bogati. od* XVI *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (48b) *i u Vukovu.* Vazda uboženje dobrinom pitajuć, a sve bogaćenje prazno ostavljajuć. P. Zoranić 52.

BOGAJAVĻEŇE, *n. vidi* bogojavļeńe. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svetkovinu bogajavļeńa. I. Velikanović, upuć. 1, 133.

BOGÀLINAČKÎ, *adj. što pripada selu Bogalincima.* K. Jovanović, reč. 110. *gdje je griješkom* bogaļinački

BOGÀLÎNCI, Bogàlinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom* M. Đ Miličević. *može se čuti i u jed.* Bogalinac, *a griješkom piše* Bogaļinac. K. Jovanović, reč 110. *u mještana starinski* Bogalînci.

BÔGÂĻ, *m.* pedibus mutilus, *čovjek bez noge jedne ili obje ili uzetijeh nogu tako da ne može stati na noge ni hoditi. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańem teško će biti u svezi sa* bogac *i* ubog *značeňa radi; prije može biti od tur.* bogum, *maģ.* bog, *čvor; po tome bi* bogaļ *bio tako nazvan što je kao svezan u krnju. isporedi* bogav, bogavica. — Da nadeš jednoga bogaļa, koji nema ni jedne noge, nego samo trup. Vuk, dan. 5, 92. Nar. prip. vuk².

308. Nemam kļasta ni bogaļa, nemam nema ni slepa. M. Đ. Milićević, živ. 2, 25. Tko će ńemu na uranak doći, . . ja l' bogaļa privest' bolesnika. Osvet. 2, 18.

BOGÀĻAST, *adj.* pedibus mutilus, *koji je kao bogaļ. samo u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. samo o čeļadetu:* Dovedi amo siromahe, i kļaste i bogaļaste i slijepe. Vuk, luk. 14, 21.

BÒGÂĻKA, *f. žensko čeļade bogaļasto.* I. Pavlović.

BÒGAN, *m. ime muško. hyp. od* Bogo. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44.

BOGANEBÒJÊĆ, *adj. vidi kod* bojati se.

BÒGANÔVCI, Bòganovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 50. Statist. 73.

BOGAR, *m. vidi* bogatac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana, koju će biti načinio sam Stulić prema* ‚bogač', *koje ima iz ruskog rječnika, misleći da svaka riječ koja se svršuje na* ač *treba da se svršuje i na* ar.

BOGARADAN, bogaradna, *adj.* mendicans, *kome se boga radi daje, prosjak. Od* ‚boga radi'. *u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Ižo se obrêtajutь vьhodeštii i ishodeštii, ili bogaradьni ili rabotajuštii mêstu tomu. Domentijan[a] 156.

BAGARODICA, *f. vidi* bogorodica. *u jednom spomeniku* XIV *vijeka. može biti pogrješka.* Prêsveta bogarodica. Mon. serb. 113.

BOGAROŠ, *m. ńeko mjesto koje se spomińe samo po imenu prije našega vremena. može biti u Ugarskoj.* S. Novaković, pom. 125. *isporedi* Bogaruš.

BOGARUŠ, *m. ńeko mjesto koje se pomińe samo po imenu prije našega vremena. može biti u Ugarskoj.* S. Novaković, pom. 125. *isporedi* Bogaroš.

BOGAS, *m. ńeko mjesto u Slavoniji u jednoga pisca prošloga vijeka u pjesmi.* Il' visoki Nevoļaš, zeleni Bogas, il' Slavoļubnik (Almus) vam stajališ bija(še)? jer Orlava bila nije, nit ladni Vučjak vidi vas, nit Kresnica rika. M. P. Katančić 48. *isporedi* Bogaški.

BÒGASTVO, *n. vidi* bogatstvo.

BOGÀŠINOVIĆ, *m. prezime. od imena Bogašin, koje samo ne dolazi.* XVII *vijeka.* P. T. Bogašinović, Beča grada obkruženo. 6. Jelu Bogašinovića. A. Kačić, kor. 452.

BOGAŠKI, *adj. blizu Mitrovice u Srijemu ima prijekop koji pišu* Bogaški prijekop, *a mjesto po kom ga tako zovu pišu* Bogas. Regul. sav. 39. *isporedi* Bogas.

BÒGAŠTINA, *f. vidi* bogatstvo. *od prošloga vijeka.* Đaj tvojoj dici . . . od krjeposti bogaštinu. J. Kavańin 107. Onake bi i vi išle, da vas Alah nije doveo u moju kuću, u ovaku bogaštinu. M. Đ. Miličević, jur. 82.

BÒGAT, *adj.* dives. *od* XIII *vijeka (vidi primjer sv. Save) i u svijem riječnicima. — Komp.* bogàtijî. — *Kor.* blag, *davati; po tome* bogat *onaj kome je dato, te ima. isporedi* bog.

1. *što tko ima, te je bogat, ne kaže se: a) o čeļadetu, rodu mu ili domu:* Pride jedan človjek bogat. N. Rańina 94[b]. mat. 27, 57. Tko ļubi vino ne će biti nigda bogat. Zbor. 16. Bogatijega s bogatijim pomišasmo. Mon. croat. 258. Da bogat u gori poklikne zvat koga, gora š ńim govori, ako tuj nije koga; a ubog sred puka da vika najveće, njeka je odluka, nitko ga čuť ne će. O. Mažibradić 188. Bogat ima ubogoga nadijeliti; opet ubogi ima za bogatoga moliti boga. M. Divković, bes. 8. Smrt jednako snahodi i mlade i stare, bogate i uboge, lijepe i grube. M Orbin 40. Jednomu čovjeku bogatu obilnu ļetinu baština donese. Živ, is. 111. Ele znadem da bogati blago svoje zna tajati. V. Došen 38. Ne činiļaše razlike među bogatim i siromašnim. A. Kanižlić, kam. 22. Kripost podiļivaše bogatu i siromahu jednako. A. Kačić, razgov. 20. Kad dođoše pred dvore bogatoga Gavana. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Ne ništo se potrebni, ne ponoso bogati. 1, 138. Dvorbu dvori bogat u bogata. 2, 617. Svo se jedan za drugoga jemči, sve bogati te za bogatoga. 3, 323. Debelo lijepo a bogato mudro. Nar. posl. vuk. 57. Još je Fata od roda bogata. 1, 215. Od bogate kuće Žarkovića. 3, 474. — *b) o zemļi, selu i drugom takom mjestu gdje ima svega izobila, o poļu od koga se dobiva velika korist:* Tebi se pristoje države bogate. H. Lucić 191. Bogata poļa. M. Držić 240. Imam sobom lijeke mnoge od bogatijeh onijeh strana. O. Mažibradić 218. Bogate Širije. Đ. Baraković, vil. 338. Nastaniše se u toj bogatoj zemļi. A. Vitaļić, ist. 361. Lipa grada, bogata otoka! A. Kačić, razgov. 162. Vojsku vodi na bogatu Mačvu. Nar. pjes. vuk. 4, 194. Povede jo u Mletke bogate. Pjevan. 190. — *c) o različnijem stvarima koje mnogo vrijede: aa) o baštini, o blagu:* Jer mu rodjak oli prijateļ ostavļa bogatu baštinu. A. Kadčić, bogosl. 401. Toliko bogato blago. B. Kašić, fran. 62. Dobrote vječne tvoje blago toli jes bogato. I. Kanavelić, iv. 56. — *bb) o daru, plijenu, haraču, koristi:* Bogate mu prosu dari. Đ. Baraković, jar. 35. Darovaše mu bogate darove od zlata. B. Kašić, ist. 15. Bogate mu šaļuć dare. I. Kanavelić, iv. 185. S bogatima darovi poklisare jest odpravio. A. Kanižlić, kam. 600. Plijen bogati i čestiti. I. V. Bunić, mand. 16. Bogat harač neprijateļ dobi. Đ. Baraković, jar. 14. Bogatu fajdu uzeti I. Jablanci 100. — *cc) o dragom kamenu, biseru, zlatu, rudi, čosi, svili:* Ostavi svojoj zaručnici jedan bogat dragi kamen. M. Radnić 246. Jeda biser daje bogati? J. Kavańin 445. Zlato vazda svijetlo i bogato. 528. Drago kameńe, bogate rude, obilna blaga. A. d. Bella, razgov. 181. Gdi je sad čoha bogata? J. Kavańin 454. Buba snuje svoju bogatu svilenu predu. S. Ļubiša, prip. 7. — *dd) o voću, o lozi:* Na sva jur jidra spravil bih se na to, da vržem za nidra toj voće bogato. H. Lucić 218. Kad travom kosmatom poļe se povije, a lozom bogatom vrba se odije. I. T. Mrnavić, osm. 169. — *ee) o odijelu, ńegovijem dijelovima:* Ruhom ju odijuć čistim i bogatim. H. Lucić 250. Čovječe, vrijednu čas boļe ti je imiti neg bogat zlatan pas svijem blagom na sviti. O. Mažibradić 187. U bogatoj odjeći. I. Gundulić 441. Gdje su ruha tva bogata? 562. Ja sam joj obećavala bogate haļine. B. Kašić, per. 38. Podriše odoru bogatu. I. T. Mrnavić, osm. 127. Tu stavi slavne odjeće i bogate. Đ. Palmotić, christ. 42. U ruhu tač bogatu sja. J. Palmotić, dubr. 301. Nositi haļine bogate. M. Radnić 72. Na glavi mu jes bogata žuta od perja i zelena kita. I. Kanavelić, iv. 30. Bez oholije ruha bogatoga. A. Kadčić, bogosl. 157. Prodava bogate i uresne svoje obuće. V. M. Gučotić, pohv. 109. Na bega je bogato odelo. Nar. pjes. vuk. 4, 56. — *ff) o kakoj god stvari skupocjenoj ili s nakitom skupocjenijem:* Posteļa bogata trava će bit' meni. M. Bunić 84. Car uļeze usred hrama u mjesto uresno i bogato, gdi u način svjetla plama dragi kami sja i zlato. I. Gundulić 493. Hrani u jednomu srebrnomu sudu bogati ubrus. B. Kašić, per. 115. Bogati zatvori, vratnice i prazi. Đ. Baraković, jar. 61. Gospoda stavļaju na očito stvari bogate kuća svojih.

M. Radnić 370. Mlogi oltari bogati. A. J. Knezović 275. — *gg) o nakitu i načinu kojim je što nakićeno:* Vrhu saga tkanijeh zlatom stoji tugdjela zgar crvena, zlatnom žicom i bogatom sva napravom izvezena. I. Gundulić 299. Šestoperac je on primio vas u suhu zlatu okovan, i bogata i velika naprava mu je vidjet' s dvori, ručica mu sva kolika u kamenju dragom gori. 455. Dijelak od onoga bogatoga uresa. I. Držić, nauk gond. 335. Na ńih biše bogat ures. B. Krnarutić 8. Ovo su bogata nakićeńa. M. Radnić 82. — *hh) o stolu, trpezi, objedu, gdje je obilje i sve skupocjeno:* Hodimo na bogatu trpezu od onoga kruha živoga. A Gučetić, roz. mar. 148. Obilne ih tu trpeze i bogate dočekaše. J. Palmotić, dubr. 222. Lazaru ne da jesti ni mrvice, odbi koga ispod stola bogatoga. J. Kavańin 393. Obid vrlo lip i bogat. J. Filipović 1, 14. — *d) o stvarima umnijem, o kojima se riječju* bogat *ponajviše kaže da je u ńima mnogo onoga što znače, da su velike, obilate: aa) o milosti, milosrdu, koje može davati izobila, može mnogo učiniti:* Da i my čistu i bogatu otь boga milostь primemy. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Ako grih napre srcu mi na vrata, čini, da jih zapre tva milost bogata. H. Lucić 282. Da pridem ka bogatomu i golemomu milosrdju tvojemu. F. Vrančić, živ. 45. — *bb) o sreći, s kojom je bogastvo:* Er je sreća svijem bogata sved u temu gradu bila. J. Palmotić, dubr. 343. — *cc) o razumu, koji mnogo može:* Razum tvoj bogati sve može satvorit'. O. Mažibradić 136. Ki bogat razum liti mudro steć. D. Baraković, vil. 374. — *cc) o stańu, u kom je čovjek bogat:* Ako dojde na bogatije stanje. Š. Budinić, ispr. 111. — *dd) o vrijednosti velikoj:* Kameni bogate vridnosti. D. Baraković, vil. 102. — *ee) o slobodi, koja daje veliku vlast:* Ki uzdrže svijetlog plama davna plemstva i bogate sloboštine. J. Kavańin 192. — *ff) o pogledu (‚viduʻ), kojim se vidi što mnogo vrijedi:* Da im se vijek ne krati vid svim čestit i bogati. J. Kavańin 499.

2. *što tko ima te je bogat, ili što u kakve stvari ima te se veli (kao naprijed) da je bogata, može biti izrečeno, i to može biti tjelesno što, a u prenesenom smislu i čeľade i umno što. izriče se: a) u instr.: aa) u instr. stoji tjelesno što ili u prenesenom smislu čeľade:* Svako misto pribogato sudim, u kom si ti listo. Tobom je bogato. H. Lucić 191. Čekam jesen svim bogatu. O. Mažibradić 225. Svjetovnijem blagom bogat. B. Kašić, per. 181 Selo bogato je žitom, vinom, medom, maslom, mlijekom, vunom i potrebom svakom inom. J. Palmotić, dubr. 329. Mudar svjetom, bogat blagom. J. Kavańin 241. Bogati imanstvom. F. Lastrić, test. 60. Ova budući bila blagom bogata. F. Lastrić, od' 346. Pinezma bogat. Turl. blago 2, 57. Od mene je i viša i lipša i bijelim ruvom bogatija. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Bijaše vrlo bogat stokom. Đ. Daničić, 1moj. 13, 2. — *bb) u instr. stoji što umno, o čemu se riječju* bogat *kaže samo da ga mnogo ima tko (isporedi pod* 1, *d):* Bogatyj strastьmi. Sv. Sava 10. Ki bogat kripostju si svakom. H. Lucić 189. Izgubi milost božju, kojom je duša bogata i ukrašena. M. Divković, bes. 40 Neskladom bogata *(Belona).* Đ. Baraković, vil. 58. Bogati dobrotom i istinom. Đ. Daničić, psal. 86, 15. — *cc) mjesto samoga instr. nalazi griješkom i instr. s prijedl.* s: *u prenesenom smislu, kad čega samo mnogo ima u koga:* S kosami sijedijema budući ti bogat. M. Burešić 250. A sgoda je s tim bogata i pripuna tja do vrata. V. Došon 187. — *b) u gen. (kojim se u drugim prilikama kazuje da čega ima):* xvii *i* xviii *vijeka, ali rijetko:* Izvadi prsten i pas jedan, bogat zlata i bisera. F. Glavinić, cvit 223. Bijaše jedan čovik bogat toliko veće zloća koliko bijaše od blaga naprćen. P. Posilović, nasl. 4. Ti bogat svijeh dobara. V. Andriaši, put. 409. Pokle po ovoj svoj državi sbirah cvijete, nu ne krati da ih berem u tvoj dubravi, gdi je perivoj ńih bogati. J. Kavańin 175. — *mjesto samoga gen. nalazi u pisaca* xvi *i* xvii *vijeka po tuđem jeziku gen. s prijedl.* od: Znam da si od zlata, za ke se svijet kolje, gospoje, bogata i puna do volje. N. Naljeković 2, 18. Neka nastoje bit bogati od dobrijeh djela. I. Držić, nauk gond. 277. Ostaviti svoje sinove bogate od stvari tilesnije. P. Posilović, nasl. 8b. — *c) u gen. s prijedl.* s, *kojim se upravo kaže samo uzrok; u jednoga pisca prošloga vijeka:* Sol mu veću daje, da još bogat š ńe ostaje. J. Kavańin 142. — *d) u lok. s prijedl.* u, *kojim se pokazuje u čemu je bogatstvo:* xvii *i* xviii *vijeka:* U blagu bogati a dični dobrotom. D. Baraković, vil. 9. Bjehu bogati vele u milosti. B. Kašić, nasl. 30. Budući bogati u svijem stvarima. J. Matović 491. Bogat u svemu, navlastito u jaspra. M. Dobretić 110.

3. *na kome bogat pokazuje svoje bogatstvo dajući mu obilno, može se kazati u dat. s prijedl.* prema: Da je bogat prema svim koji zazivaju ńega. P. Radovčić, nač. 365.

4. *u srednjem rodu (osim kad se govori o čeľadetu kao naprijed pod* 1) *dolazi kao subst. u značeńu kojega je i* bogatstvo: Podaj čerku Vilipu Maǵaru, te će ona biti u bogatu. Nar. pjes. vuk. 2, 480.

5. *adv.* bogato: Car Mustafa na visini svijetlo urešen i bogato, sjaše carskoj u haljini. I. Gundulić 561. Sedam kloštrov uzida, bogato darova. F. Glavinić, cvit 72. Bogato je urešena krma. B. Bettera, oron. 12. Ja sam bogato obučen. J. Filipović 1, 14. Po ńegovima mekotama stajati će žita čisto debelo i bogato. I. Jablanci 73. Zraci na sve narode izobilno i bogato izlivaju se. D. Obradović, živ. 118 Poklańa mu jednu bogato nakićenu misnu odiću. A. Tomiković 194. — ‚varati se bogatoʻ *kao mnogo, vrlo, ľuto; u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Za č se u toj varate bogato i debelo. M. Vetranić 1, 229.

BÒGATAC, bògaca, *m.* dives. *bogat čovjek, bogatun. od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (22a. *griješkom* ‚bogatasʻ), *u Belinu* (616a), *Bjelostijenčevu, Voltiǵijinu i u Stulićevu.* t *otpada pred* c, *a neki ga i pišu. Ake. u gen. pl.* bògatâcâ. Lašńe će kamilija uljesti proz uši od igle neg li bogatac uljesti u kralјestvo nebesko. N. Rańina 228. Bogatac budući, pun svega imanja. P. Hektorović 6. Ovi je Tudešak prvi bogatac od svijeh Tudešaka. M. Držić 255. Bogatac mnogo je bil', kih se sad meu naju spomena sva zgubil', ter se već ne znaju. D. Rańina 58. Ah da bi ovoj razumjeli svi bogaci i plemenci. B. Gradić, djev. 150. Nisu li bogatci oni? Anton Dalm., jak. 2, 6. Želište se nasititi mrv, ke padahu od stola onoga bogatca. Bernardin 23b. Bogatac sve vlada i svemu red daje. O. Mažibradić 189. Kako se štije od bogaca. M. Orbin 43. Umri bogatac i pogreben bi u paklu. I. Bandulavić 45. Nemoj se slaviti bogatac u bogatstvu svojemu. F. Glavinić, cvit 453. Mnozi bogatci na svitu malo se spomińu od samih sebe. P. Radovčić, nač. 109. Evo ti onoga velikoga bogaca. P. Posilović, nasl. 12b. Ova vatra skončava bogatce i plemiće. M. Radnić 274. Da ne upade u ruke nevirnika i bogataca lakomi. S. Margitić, fala 65. Bogatca nesrećnoga. J. Kavańin 393. Da će mnogo lašńe moć ulisti debel konop u igleno uši, nego u raj bogati lakomac al u nebo lakomi bogatac. L. Ļu-

buški 35. Što je bogatcima saviše. A. d. Bella, razgov. 29. Kuga jednako mete ubogare i bogatce. I. Đorđić, salt. xvi. Bogatac bi ukopan u paklu. A. Bačić 180. Bogatac imadiše desta ovaca. J. Banovac, razg. 106. Jeda bogatac lakom priporučuje se bogu? F. Lastrić, ned. 50. Kad budeš s bogacem u paklu. A. J. Knezović 56. Vidivši ova bogatac oni. A. Kanižlić, utoč. 68. Žaleći onoga siromaška, kome niki bogatac jedinu ote ovcu. Đ. Rapić 39. Jao vami, bogatci! M. Zoričić, osm. 106. Nu sada, o bogatci, plačite. J. Matović 398. Rasrdivši se protiva bogatcu. A. Kačić, korab. 197. Od bogatca učini se siromah. Đ. Mattei 161. Vaļa ovde razumeti takoga bogatca, koji s bogodanim svojim bogatstvom dobra rodu svojemu ne čini. D. Obradović, živ. 110. Dojdo djavao medu bogace. B. Leaković, gov. 46. Umŕo je siromah Lazar i bogatac Gavan. M. A. Reļković, sabr. 73. Bogatac je nedarovit kako stabar neplodovit. Poslov. dan. 7. Đe živļaše osobiti ńeki bogatac. G. Zelić 68. — *čega ima tko toliko da je bogatac, nalazi se u gen. s prijedl.* od *u jednoga pisca* xvi *vijeka*: Bogatac je od peset tisnć dukata. M. Držić 274. — *u jednoga pisca* xvii *vijeka ima na jednom mjestu gen. sing.* bogašca, *ali će biti štamparska pogrješka ćirilsko* š *mjesto ćirilskoga* t: Kći jednoga bogašca. M. Divković, nauk 276. — *u jednoga pisca prošloga vijeka ima u sliku dat. pl.* bogačem, *ali će tako biti napisano samo za oko slika radi*: Er bo ne će pak bogačem sve naplatit gorko odveće, i ogoreu i potlačen rigat gosbe. J. Kavańin 230.

BOGATÀJSTVO, *n. vidi kod* bogatstvo.

BÒGATAN, bògatna, *adj. vidi* bogat. *samo u knjigama koje su pisane više crkvenim jezikom do* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu i u Stulićevu.* Oba skrovišti miru bogatьnêji. Domentijan[a] 73. Bogatьnoju blagodêtiju. 213. — *adv. stari* bogatьnê: Zemļa bogatnê darouositь. Mon. serb. 332. — *drugi adv.* bogatno: Gospodь bogatьno izlija. Domentijan[a] 96.

BOGATAST, *adj.* ditissimus, divitiis affluens. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je starļeno). riječ nepouzdana.*

BOGATÀSTVO, *n. vidi kod* bogatstvo.

BOGÀTÂŠ, bogatáša, *m. vidi* bogatac. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da je Vuk čuo u Boci). Akc. se mijeńa u vok.*: bògatâšu. — Ne smeta im ńino siromaštvo, čujete li ńiove zborove? svi ka' da su bili bogataši. Nar. pjes. vuk. 5, 548. Skloni se da ide kod kojega bogataša službu tražiti. Nar. prip. vuk.[2] 286. Jako veliki bogataš. Nar. prip. mikul. 1. Bogataši ingleški. M. Pavlinović, rad. 16. U ńemu *(selu)* nema seļaka velikih bogataša. M. Đ. Milićević, let. več. 233.

BOGÀTÂŠKÎ, *adj. što pripada bogatašima*, divitum. Bejaše gospodskih i bogataških sinova. M. Đ. Milićević, zlosel. 11. — *adv.* bogataški: Provodio se bogataški. M. Đ. Milićević, des. par. 67.

BOGATAV, *adj. vidi* bogatast. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOGATI, bogam, *impf. bogom zaklińati. u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje je samo sa* se). — 1. *prelazno*: Koju me sjetu bogaš? M. Držić 325. — 2. *sa* se: *refleksivno, kleti se bogom. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bogmati se.

BÒGATICA, *f. bogato čeļade žensko ili muško.* xvi *i* xvii *vijeka u dva pisca. a) o ženskom čeļadetu*: Koliko se govori od bogatica s velicijem prćijami. M. Držić 200. — *b) o muškom*: Za što je bolje poniziti se s krotkijem nego li biti izmetnut od boga z bogaticami i velikijem. M. Radnić 480.

BÒGATIĆ, *m. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu šabačkom a drugo u valjevskom.* K. Jovanović, reč. 100. 177. Pak Bogatić selo prelećoše. Nar. pjes vuk. 4, 183.

BÒGATIĆANIN, *m. čovjek iz sela Bogatića.* Bogatićanin Gaja Berić. Prot. šab. mag. 42.

BÒGATIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Bogatiću.* Opština bogatićska. K. Jovanović, reč. 177.

BOGÀTIJA, *f.* divitiae, *bogastvo. isporedi* bogaća. *od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Nijo blaženstvo ni pokoj miran u blagu i bogatijam od ovega svijeta. V. Andriaši, put. 228. Vojštit suproć svjetovnijeh gizda i bogatija. Živ. is. 115.

BOGATÍNAC, Bogatínca, *m. prezime, jamačno po mjestu odakle je čeļade. u naše vrijeme.* Od Pavla Bogatinca. Prot. šab. mag. 6.

BOGATÍNČEVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme. isporedi* Bogatinac. Đ. Bogatinčević. Šem. srb. 1881. 298.

BOGÀTÎR, bogatira, *m. vidi* bogatac. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji je uzeo iz ruskoga jezika, gdje znači junak, te mu promijenio značeńe misleći da je od* bogat, *a nije nego od mongolskoga* baghadur, *junak.* Vi bogatiri! niste sami znali šta ste tražili. J. Rajić, pouč. 1, 50. Nemilosrdni bogatir. 2, 62. Bogatir žaleći se sam u sebi razmišļa: što ću raditi? ne znam kud ću devati bogatastvo moje. 2, 70.

BOGÀTITEĻ, *m.* ditans. xiii *i* xiv *vijeka.* Ubogyimь bogatiteļь. Domentijan[a] 183. Ništiimь bogatiteļ. 287. Danilo 302.

BÒGATITI, bògatîm, *impf.* ditare. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (29 *gdje najprije i dolazi*), *u Mikaļinu* (22[a]), *Voltiġijinu (samo sa* se), *u Stulićevu i Vukovu.* — 1. *prelazno, u pravom i u prenesenom smislu*: Uboga srca naša milošću bogati svojom. F. Glavinić, cvit 42. Može li kapļica more bogatiti? I. T. Mrnavić, osm. 69. Bogatiti ńih. P. Posilović, nasl. 8[b]. Neka ne pristane bogateć nas. M. Radnić 283. Ni l' pravije da svoje sluge bog bogati, a ne druge? A. Vitaļić, ist. 224. Milosti, kojijem bogati me, svjedoče mi ļubav ńegovu. Đ. Mattei 56. To nas bogati; stoka ļude bogati ovdje. Vuk, rječ. 33[a]. Sama je *(općina)* crkvu gradila, kitila i bogatila kako je mogla i umela. M. Đ. Milićević, opšt. 41. — *objekat neizrečen*: Gospod siromaši i bogati, ponižuje i uzvišuje. D. Daničić, 1sam. 2, 7. — 2. *sa* se: *refleksivno*, ditescere. *u pravom i prenesenom smislu.* Bogatiti se, ditescere. Mikaļa 22[b]. Da se *(zemļa)* slavi tolikim blagom i bogati. F. Lastrić, test. 385. Zlato nebesko, kojim se duša bogati. F. Lastrić, ned. 89. Bogati se duša darovi duha svetoga. F. Matić 86. Ne na hasnu bližńega bogate se. J. Rajić, pouč. 1, 50. Tako biva onome koji sebi teče blago a ne bogati se u boga. Vuk, luk. 12, 21. Za što bezbožnici žive? stare? i bogate se? Đ. Daničić, jov. 21, 7. Radeć zanatom i bogateć se obrtom. M. Pavlinović, rad. 27. *isporedi* bogatjeti.

BÒGATJETI, bògatîm, *impf.* ditescere, *postajati bogat. bogatiti se. od* xiv *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (‚bogatiti' 22[b]), *u Bjelostijenčevu* (‚bogateti' *s praes.* ‚bogatem' *od* bogatejem), *u Jambrešićevu* (‚bogatim'), *u Stulićevu* (‚bogatiti' 48[b]) *i u Daničićevu.* — *u pravom i u prenesenom smislu*: Bogatêti dêly blagymi. Domentijan[b] 175. Ta se slobod ne nahodi bogatit po tujoj škodi. P. Vitezović, cvit 76.

BÒGATNICA, *f.* mulier dives, *žensko čeljade bogato, bogatica. isporedi* bogatan. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Bogatniče! bogatnico! A. Kalić 264. Da se jur potrebne i potištene s plemenitijem i bogatnicam natječu. 585.

BÒGATNIČIN, *adj. što pripada bogatnici. samo u Stulićevu rječniku.*

BÒGATNÎČKÎ, *adj.* ad divites spectans. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* bogatnički, divitum more.

BÒGATNÎK, *m. vidi* bogatac. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Ubogi Lazar leži kod vrata bogatnika i prosi. A. Kalić 251. Bog je radi siromaha učinio bogatnika, rad bogatnika učinio siromaha. 261.

BÒGATNÎKOV, *adj. što pripada bogatniku. samo u Stulićevu rječniku, gdje ima griješkom i* bogatničev.

BÒGATNO, *adv. vidi kod* bogatan.

BÒGATNUTI, bògatnȗm, *pf. postati bogat. samo u Stulićevu rječniku, gdje stoji da je uzeto iz Mikaljina rječnika, a ondje nema, nego će biti sam Stulić načinio.*

BÒGATO, *adv. vidi kod* bogat.

BOGATOPÒDATEĻ, *m.* divitias dans. *samo u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Sija bogatopodateļa vьsêhь uštedrasta. Domentijan[b] 42. O bozê bogatopodateļa vьsêhь utěšivь. 133.

BÒGATÔST, bògatosti, *f. vidi* bogatstvo. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Oci daju bogatosti, sam bog ženu od mudrosti. J. Kavanin 46. Nego vaše bogatosti razsipaste u tamnosti. 565.

BÒGÂTOŠ, *m. vidi* bogatac. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u vojvodstvu). završetak je mađarski, prema tome i akcenat. U gen. pl. duga su i oba zadnja sloga:* bògâtôšâ. *isporedi* bogatuš, bogataš.

BÒGATOVATI, bògatujêm, *impf. vidi* bogatjeti. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Zlo bogatovati i lihvo tvoriti. Š. Budinić, ispr. 75. Bogatujući i kupeći i tvrdo držeći. 68. Kada bogatujemo plnimom tujega blaga. Š. Budinić, sum. 130.

BÒGATSKÎ, *adj.* ad divites spectans, *što pripada bogatima. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje ima i adv.* bogatski. opulenter, splendide). Pribivaju u kućah kraļevskijeh, gospodskijeh i ‚bogadskijeh'. M. Divković, bes. 49.

BÒGATSTVO, *n.* divitiae. t *pred* s *može otpasti, te glasi i* bogastvo, *od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Dimitrovića); isto* t *i* s *može se i sastaviti u* c, *te glasi i* bogactvo, *također od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Rańine); među isto* t *i* s *nalazi se i umetnuto* a: bogatàstvo, *a tome umetnutom* a *nalazi se još dodano* j: bogatàjstvo *(vidi pod 3). — Dolazi od* XIII *vijeka (vidi pod 2 primjer Stefana kraļa) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu* bogatstvo *i* bogastvo (30. 71), *tako i u Vukovu; u Mikaljinu samo* bogastvo (18[b]. 22[b]), *tako i u Belinu* (616[a]); *u Jambrešićevu samo* bogactvo; *u Stulićevu* bogastvo *i* bogatsvo *(pošljednje može biti pogrješka mjesto* bogatstvo); *u ostalijema* bogatstvo.

1. *stańe bogata čeljadeta ili drugoga čega što može biti bogato (vidi kod* bogat. *gdjekoji između primjera koji idu mogao bi se uzeti i dalje pod 2): a) u pravom smislu, kad je bogatstvo stańe u kom se ima mnogo tjelesnoga dobra: sa* ts: Otь hvaleštihь se svojeju siloju i prêmudrostiju i bogatstvomь i dobrorodijemь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. tip. stud. glasn. 40, 161. Dobar svacih mnoštvo na veliku zlu promijeni, i bogatstvo u uboštvo. I. Gundulić 218. Bolje je pošteńe u siromaštvu nego bogatstvo bez pošteńa. Nar. posl. vuk. 25. Bogatstvo pokriva borjatstvo. 17. — *bez* t *pred* s: Treba je da sve koliko primimo i podnesemo dobrovoļno: ali ti daje gospodin bog ali ti uzima, ali ti je bogastvo ali ti je uboštvo. M. Divković, nauk 86. Reče: što mi prudi bogastvo i plemenščina? P. Macukat 20. Bivši on živio u bogastvu. J. Kavańin 390. Iskati druga priličnа u bogastvu. A. Kadčić, bogosl. 401. Naučite u bogastvu biti duhom ubozi. F. Lastrić, test. ad. 61. Jeste li vi oni koji ste po milosti božjoj u svakome dobru i bogastvu bili? Đ. Rapić 74. Dub opačine ili ti bogastva. 84. Il s bogastvom il s oblasti ili s kojom drugom sričom, zdravjem, glasom il' umićom. V. Došen 47. Bogastvo ovog svita razum smuti i pokvari. 52. Da primi silu i bogastvo i premudrost. Vuk, otkr. 5, 12. Tako se i u govoru hvalio i junaštvom i bogastvom i svačim. Vuk, nar. pjes. 4, 287. — *sa* c *mjesto* ts; *a mjesto samoga* c *pišu i* cs *i* tc: Dostojan jest jagańac uzeti krjeposti i bogacstvo i mudrost i jakost i silu. N. Rańina 199[b]. apoc. 5, 12. Biti prostran u uboštvu, izmjerit se u bogatctvu. Zbor. 10. — *b) u prenesenom smislu, kad je bogatstvo stańe u kom se ima mnogo umnijeh dobara: bez* t: Vi biste rekli da je vaše siromaštvo duševno bogastvo. J. Banovac, pripov. 106. Bogastvo božje koliko je? V. Đošen III. U komo imamo izbavļeńe krvju ńegovom i oprošteńe grijeha po bogastvu blagodati ńegove. Vuk, ef. 1, 7. — *sa* c *mjesto* ts: Da da vam po bogactvu slave svoje krjepost. N. Rańina 158[b]. eph. 3, 16.

2. *čim je tko bogat. u tom značeńu dolazi i u množini u književnika: a) u pravom smislu, kad su dobra tjelesna ono čim je tko bogat: sa* ts (tьs): Nasladimь se nekradomoga bogatьstva. Stefan kr. 16. Vьse prinesenoje bogatьstvo prêdati vь ruce jemu. Danilo 358. Ne morete služiti bogu i bogatstvu. I. Bandulavić 172. Ako bi uńal u bogatstva odviše. F. Glavinić, svitl. 83. U skupļańu bogatstvi. M. Radnić 5. Koji imaju bogatstva i blago i od ńih pomažu siromahu. A. Bačić 228. Bogatstvima varavim ovoga svita. Turl. blago 2, 176. Napunivši brodove svakoga bogatstva povrati se. A. Kačić, razg. 4. Povrati se z bogatstvom velikim. A. Kačić, kor. 331. Poželivši ńiovo bogatstvo, zlato, srebro, ajinu, oli koju drugu stvar. 156. Zdravje je najveće bogatstvo. Nar. posl. vuk. 89. Da je pored svega prevelikoga bogatstva bio vrlo tvrd i nemilostiv. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *bez* t: Bogastvo bez truda nije moć dobiti. N. Dimitrović 6. Bogastva moja mi čes ne da. N. Naļešković 2, 18. Skot, pinezi, bogastvo. Katek. 1561. 28. S kim se nahodi bogastva dio veći. O. Mažibradić 189. Smovom ako ti bogastvo ne mož' dat', uči ih truditi i hranu dobivat'. M. Burešić 244. Što mi vaļa zlato ino i bogastvo neizrečeno? I. Gundulić 351. Od bogastvije. I. Aučić, ogl. 59. Gdi su im sada bogastva? P. Posilović, nasl. 13. Bogastva bez broja utopļena u valima B. Bettera, or. 27. Bogastvo s trudom se dobiva. S. Margitić, ispov. 12. Poče pogrdivati bogastva svitovńa. P. Macukat 21. Tot su rudo srebra i zlata, . . . i bogastva obilata i svakake narehosti. A. Vitaļić, ostan 7. Jes' bogastva i čas obra? ne išt' ka se ostavļaju. J. Kavańin 28. Bijaše obeć'o bogastva neizrečena. I. Đordić, salt. IX. Dionik svi bogastvi svitovńi. J. Filipović 1, 197. Rika obogaća grad bogastvi tilesnim. F. Lastrić, test. 254. Jedna duša više vaļa nego li vas ovi

svit sa svim bogastvi svoim i blagom. F. Lastrić, ned. 332. Koji imaju bogastva. J. Banovac, uboj. 30. Ostaviše bogastva i obrašo u uboštvu živit. J. Banovac, razg. 52. Sva bogastva vrimenita od ovoga svita. M. Zoričić, osm. 105. Oni koji ištu bogastvo, upadu u napastovańe. Bosjedo kr. 22. Mnogi ostave bogastva zlu. L. Vladmirović, slavodob. 32. 1 na sopre obilate sve bogastvo svoje strate. V. Došen 150. Da ne utemeļuju svoja ufańa u bogastvima. Turl. blago 2, 176. Sada ćemo u bogastvu plivati. S. Ļubiša, prip. 266. — *sa* c *mjesto* ts, *u mjesto samoga* c *pišu i* cs: Skupili su bogacstva. N. Rańina 188. Bogactvo od bogatijeh, kijeh nije vele, ne more učinit da grad ne ide svak čas na gore. M. Držić 219. Iz mojijeh ruka sva bogactva od svijeta izlaze. 399. Uzamši bogactva i stada Labanova. A. Gučetić, roz. jez. 251. Nasladio sam se u svih bogactvih. B. Kašić, rit. 134. — *b) u prenesenom smislu, kad je bogatstvo mnoštvo čega umnoga: sa* ts: Jemužo otčьstvo grobь a bogatьstvo grêsi. Mon. serb. 84. — *bez* t: Bogastvu se mom dostoji obilno se svijem davati, al se uboštvu tvom pristoji iskat, prosit i kucati. A. Vitaļić, ost. 334. Što godi bogastvi imado bog. F. Lastrić, test. 299. Za što je Isukrst izlio nama sva svoja bogastva. 296. Što god bogastva imade, sve je izlio u ovomu sakramentu. A. Kanižlić, uzr. 72. Blago ńegovo i bogastva jesu duhovna. J. Matović 65. Blago nebeskijeh bogastva. 226. Bogastvo duhovno. B. Leaković, gov. 117. — *sa* c *mjesto* ts: Gospodar od neba i od zemļe, u komu se zdrže svakolika bogactva. A. Gučetić, roz. jez. 9.

3. *u kome god prednjem značenju dolazi i s ńekim razlikama u obliċju, koje sada nijesu u običaju: a) s umetnutijem* a *među* t *i* s: xv—xviii *vijeka:* Komu *(su)* bogatastvo grêsi. Mon. croat. 93. Po bogatastvu milosti ńegove. Anton Dalm., ef. 1, 7. Bogatastva vaša sagńila jesu. Anton Dalm., jak. 5, 2. Blago i bogatastvo zemļe naše vze i svojoj zemļi priloži. Aleksand. jag. starin. 3, 220. Vь bogatastve. Starine 11, 195. Ti budi sam sva nada moja i bogatastvo moje. M. Alberti 406. Krov bogatastva moga. 406. Na zemļi pribivaj, i sebe u ńeje hrani bogatastvu, ko je bog pripravil ovdi svomu ļudstvu. A. Georgiceo, nasl. 67. Imaš bogatastvo. J. Rajić, pouč. 2, 72b. — *b) sa* j *iza istoga umetnutoga* a; *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Budi sva nada moja, bogatajstvo moje. 1. Kraļić 45. Krov bogatajstva moga. 45. — *c) sa* ije *na kraju mjesto* o: xiii *i* xiv *vijeka i u jednoga pisca* xvi *vijeka:* Gdê takova bogatьstvija obrêsti? Mon. serb. 58. Rastočiliь bogatьstvije moje. Danilo 315. Čuditi se o bogastviju nebeskomu. Š. Budinić, ispr. 94. — *d) u jednoga pisca prošloga vijeka sa* š *mjesto* s *u sliku, bez sumńe samo za oko napisano tako slika radi:* Boga poznat da je svašto, a ništarstvo tvoje kazati, to je obilnost i bogaštvo. J. Kavańin 356.

BÒGÀTÛN, bogatúna, *m. vidi* bogatac. *samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori).* Jer su bogatuni ńegovi puni nepravde. Đ. Daničić, mih. 6, 12. Velikaši i bogatuni. M. Pavlinović, spisi 412.

BÒGÂTUŠ, *m. vidi* bogatac. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (21) *i u pjesmama ugarskih Hrvata. završetak je* uš *od mađarskoga* oš. *isporedi* bogatoš. Hodte bogatuši. Jačke 163.

BÒGAV, *adj.* tumidus, nodosus. *u naše vrijeme, u Dalmaciji:* bogava ruka, *otekla, na kojoj je kakav otok;* štap bogav, *čvornat.* J. Grupković. *Postańem će biti od maď.* bog, *čvor. isporedi* bogaļ, bogavica, bogošiti se

BÒGAVA, *f. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović, reč. 181. U Bogavi. M. Đ. Milićević. *mještani govore još starinski* Bogâva. *Postańa kojega je i* Bogavac.

BÒGAVAC, Bògâvca, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Богавьць. Glasnik ii. 12, 114. Богавацъ. Spom. sr. 1, 22. *Postańem od* Bogav, *koje samo ne dolazi a koje bi moglo postati kao hyp. od* Bogosav. *Akcenat se ne zna za cijelo.*

BÒGÂVČIĆ, *m. prezime, po ocu Bogavcu.* xv *vijeka.* Budisavь Богавčићь. Mon. serb. 319. Daničić 1, 53. Z bratjom Bogavčići. Stat. poļ. ark. 5, 290.

BÒGAVICA, *f.* morbus articularius, *ulozi, kostoboļa. u naše vrijeme u Dalmaciji* J. Grupković. *Od* bogav, *koje vidi.*

BOGAVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Statist. 25. *isporedi* Bogava.

BÒGAVSKÎ, *adj. što pripada selu Bogavi.* Bogavska opština. K. Jovanović, reč. 181.

BÒGAZ, *m.* fauces, *ždrijelo, klanac. od tur.* bogaz *(grlo i klanac). u naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bȍgâzâ. — *a) u pravom smislu:* Pa spadoše u bogaze tvrde, zasjedoše u bogazim Turke. Nar. pjes. vuk. 3, 459. Društva malo a i to nevješto, ne poznaje staza ni bogaza. 4, 182. Na jedan bogaz navrijesmo. Pjev. crn. 176. Na Ostrogu bogaz zatvoriše. Ogled. sr. 43. — ‚zavaliti bogaz', *t. j. sobom, izginuti u bogazu:* Ludo ćemo zavalit' bogaze. Nar. pjes. juk. 204. — *b)* retis genus, *preda u koju se riba hvata. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu).*

BÒGAZLUK, *m. turski* bogazlyk, *koža ispod grla, osobito u lisice, u koje su ispod grla bijele dlake. samo u Vukovu rječniku.*

BÒGÂŽLJA, *f.* impedimenta, *prtļag. od franc.* bagage. *od prošloga vijeka:* Bogažiju iz grada iznese Nemac. Glasnik 20, 14. Bogažiju otimaju Prajzu. Š. Stefanac 42. Svoju bogažiju nosi. Djel. prot. 51.

BÒGAŽŃAČA, *f. ńeka vodenica na Zasavici u Srbiji u početku našega vijeka. od* bogaz *koji je u Turaka i koš u vodenica gdje se žito zasipa, grot; po tom će* bogažńača *biti vodenica s takim bogazom.* Slobodno gradu seći za ‚Bogazńaču' vodenicu na Zasavici. Prot. šab. mag. 110.

BOGČ- *gledaj* bokč-.

1. BÓGDA, *m. ime muško, hyp.* Bogdan. *samo u jednom spomeniku* xiv *vijeka.* Glasnik 15, 289. *isporedi* Bogde.

2. BÓGDA, *f. riječi* ‚bog da' *od* ‚ako bog da' *sastavļene i uzete kao darańe božje kojemu se tko nada u jednoj pjesmi, samo u nom., ili je može biti zlo naštampano mjesto* bog dat': Ne će l' bogda i sreća don'jeti. Bos. prijat. 1, 48.

3. BOGDA, *f. zrno pšenično. od tur.* bogdaj, *pšenica. u jednoj pripovijeci kao mjera za težinu:* Ako odrežeš ciglu bogdu više. Magaz. 1868. 60.

BOGDABOJ, *m. ime muško. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44.

1. BÒGDÂN, Bogdána, *m. ime muško. Akcenat kaki je u gen. ostaje i u ostalijem oblicima, samo se u vok. mijeńa:* Bögdâne. *Dolazi od početka* xiii *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. u spomenicima latinski pisanim dolazi i*

XI *vijeka.* F. Rački, doc. 132. Богьданъ. Mon. serb. 12. Daničić 1, 61. 3, 557. Mače vojsku Bogdan Juže stari. Nar. pjes. vuk. 2, 297. Vinograd je Ļutico Bogdana. 2, 219.

2. BÒGDÂN, Bogdána, *m. zemļa karabogdanska,* Moldavia. *samo u jednom spomeniku* XVII *vijeka.* 1628 idoše Turci na Bogdanь. Ļetop. šaf. 85. *isporedi* Karabogdan, Bogdančev. *i u Turaka je u istom značeńu* Bogdan *i* Bugdan: *može biti da je u ńih i postalo od* Moldavia.

BÒGDANA, *f.* 1. *ime žensko. dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* S. Novaković, pom. 41. Sr. Nov. 1867. 48. *u spomenicima latinski pisanim dolazi* XIV *vijeka.* Mon. ragus. 1, 56. — 2. *u zagonetci o mlinu:* Zaklopota bogdana na nebesih pod nama; svaki beži iz kuće, kad bogdana klopoće. Nar. zag. nov. 135.

1. BOGDÁNAC, Bogdánca, *m. ime muško, hyp.* Bogdan. XIV *vijeka.* Bogdan(ь)сь. Glasnik 15, 289. Daničić 3, 558.

2. BOGDÁNAC, Bogdánca. *m. čovjek iz zemļe ‚Bogdana', iz Karabogdanske,* Moldavus. *isporedi* Bogdan *pod* 2. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* Bògdânâcâ. XVII *vijeka.* Tu Bogdancim vojevodu prida, ki po ń došli bjehu. I. Gundulić 336. Na plećima bojne imaju Vlahe i Srbļe, i smioni Bogdanci ih još čuvaju. I. Kanavelić, iv. 14.

BOGDÁNČEV, *adj. što pripada Bogdancu, čovjeku iz zemļe ‚Bogdana', iz Karabogdanske: po ńemu, jednom mjesto svijeh, naziva se zemļa ńihova* XVII *vijeka:* Hodi Mehmedь na Bogdančevu zemļu. Glasnik 10, 275. Daničić 1, 61.

BÒGDÂNČIĆ, *m. prezime, od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 229. Daničić 1, 61. 3, 558. Lov lovio Bogdančiću Pavle. Nar. pjes. petr. 1, 250.

BÒGDANICA, *f.* 1. *ime žensko, hyp.* Bogdana. Zemļak 1871. br 2. *u spomeniku latinski pisanu dolazi* XIV *vijeka, ali bi moglo biti i muško ime:* Jone de Bogdaniza. Mon. rag. 1, 104. — 2. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 156. — 3. *brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom blizu Kneževca.* M. Đ. Milićević, srb 826.

BOGDANIČIĆ, *m. prezime, od* Bogdanica. XVII *vijeka.* Bartolomeo Kašić Bogdaničić. B Kašić. nač. 4.

1. BÒGDANIĆ, *m. prezime, po materi Bogdani. od* XIII *vijeka.* Mon. serb. 41. Daničić 1, 60. Mon. croat. 201. Daniel Emir Bogdanić. D. E. Bogdanić, dog. VIII. Svagda si mi prvi jurišao sa našijem Bogdaničem Dordem. Nar. pjes. kras. 1, 184.

2. BOGDÀNIĆ, *m. ime mjestima. postańem dem. muškoga imena* Bogdan. 1. *brdo sa zidinama u Lici:* Bogdànić. *u Vukovu rječniku.* — 2. *sela: je li i ńima isti akcenat koji je brdu, ne zna se: a) selo u hrvatskoj krajini u Lici blizu Smiļana.* Schem. segn. 1871. 34. — *b) u Bosni selo u sarajevskom okrugu.* Statist. 17.

BOGDÀNIJA, *f.* Moldavia. *isporedi* Bogdan *pod* 2. Kraj prostrane Bogdanije. I. Gundulić 131. Lašńo ti češ dobit paka Bogdaniju. I. Kanavelić, iv. 15. *na jednom se mjestu razlikuje od* Moldavske: Ugrovlahijskyje zemļi i Moldavskyje i Bogdanije. S. Novaković, pom. 125.

BOGDÁNOV, *adj. što pripada Bogdanu (čovjeku).* Na Bogdanovu ńivu. Glasnik 15, 280. Daničić 3, 557. Uzь Bogdanov(u) (ze)mļu. Glasnik 35, 121. Otidoše Bogdanovu dvoru. M. A. Reļković, sat. 144. Al' govori Bogdanova Ļuba. Nar. pjes. vuk. 1, 549.

BOGDÁNOVAC, Bogdánôvca, *m.* 1. *selo u Međumurju, pišu ga kajkavski:* Bogdanovec. Schem. zagr. 1875. 141 — 2. *ńeko mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa u Bogdanovcu. Sr. Nov. 1873. 543.

BOGDÁNÔVCI, Bogdánovâcâ, *m. pl. selo u Srijemu blizu Vukovara.* Schem. diac. 1877. 44. Pregled 115.

BOGDÁNOVICA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Bogdanovici. Sr. Nov. 1870. 580. Zabran u Bogdanovici. 1873. 714.

BOGDÁNOVIĆ, *m. prezime. od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 96. Daničić 1, 60. Bogdanovići. Glasnik II. 12, 67. Frančesko Bogdanović. Norini, pripis. 60. Milan Bogdanović. Rat 335. — *pl.* Bogdánovići, Bogdánovîćâ, *m. pl. zaselak u općini kremanskoj u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

BOGDÁNOVINA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu užičkom:* Zemļa u Bogdanovini. Sr. Nov. 1870. 269.

BÒGDÂNSKÎ, *adj.* Moldaviae, *Karabogdanski. isporedi* Bogdan *pod* 2. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Bogdanski vojevoda I. Gundulić 321. U bogdanska poļa ravna. 340. U bogdanskoj rati. 378.

BOGDANUŠA, *f. ńeka loza vinova bijela grožđa u Dalmaciji:* bogdanuša mala i vela. B. Šulek, im. 22.

BÒGDÂŃE, *n. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović, reč. 111. Hvali se vino iz Bogdańa. M. Đ. Milićević, srb. 209.

BÒGDÂŃSKÎ, *adj. što pripada selu Bogdańu:* Bogdańska opština. K. Jovanović, reč. 111. Na brdu bogdańskom, baš kod vinogrâdâ, ima stara crkvina; kažu da je ostala od Jug-Bogdana. M. Đ. Milićević, srb. 181.

1. BOGDAŠA. *m. ime muško, hyp.* Bogdan. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 15. 25. 45. 49.

2. BOGDAŠA, *f. planina blizu Plava.* XIV *vijeka.* Plavьske planine: Trêškavica . . . i Bogdaša. Glasnik II. 12, 56.

BOGDÁŠEVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Kuća Vlьkote Bogdaševića. Glasnik 24, 273.

BOGDÁŠI, Bogdášâ, *m. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 70.

BÒGDAŠIĆ, *m. ime selima: a) selo u Boci kotorskoj.* Schem. cathar. 1876. 6. Šem. bok.-kot. 1875. 15. Repert. 9. — *b) selo u Hercegovini. vidi* Bogdašići. *c) selo u Bosni blizu sela Šujice u okrugu travničkom, kotaru hlevańskom.* Schem. herc. 1873. 194. — *d) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 96. — *isporedi* Bogdašići.

BÒGDAŠIĆI, Bögdašîćâ, *m. pl. a) sela u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 20. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru bilećskom.* T. Kovačević, bos. 107. V. Ļešević. *griješkom* Bogdašić. Statist. 108.

BOGDAT, *vidi* Bagdat. *u jednoga pisca na jednom mjestu u ńekim prijepisima mjesto* Bagdat: Paša od Bogdata. I. Gundulić 330.

BÓGDE, Bögdeta *(ńeyda* Bogdete), *n. hyp.* Bogdan. *samo* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 122. Glasnik 15, 289. 294. Spom. sr. 1, 26. Daničić 1, 61. 3, 558. *isporedi* Bogdo.

BOGDEŠ, *m. muško ime. od* XIV *vijeka, a sada nije u običaju.* Glasnik 15, 272. 293. S. Novaković, pom. 45. Daničić, 3, 558.

BOGDEŠA, *m. ime muško. prije našega vremena. samo u jednom spomeniku.* S. Novaković, pom. 45. *gdje se veli da je muško ime.*

BÔGDICA, *adv. vidi* bogdice. Nijesu nama tako govorili oni prije tebe, a da su, bogdica, kud bi danas naš kraj bio? M. D. Milićović, več. 194.

BÔGDICÊ, *adv. od riječi* ‚bog da' *uzetijeh od* ‚ako bog da', ‚da bog da', *načinen adverab, koji se umeće u kondicionalne rečenice kao da bi se reklo:* ‚da je bog dao', *ili* ‚srećom', ‚kojom srećom'. — *isporedi* bogdica. — Da je bogdice on došao! Da sam ja bogdice to onda znao! Vuk, rječ. 33ª. Da smo bogdice čuli glas sodam naših biskupa. M. Pavlinović, raz. spis. 232.

BOGDIČEVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Berislavь Bogdičevićь. Glasnik II. 12, 52. 125.

BÒGDILO, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 51. 123.

BÔGDINAC, Bȍgdînca, *m. vidi* Bogdinci.

BÒGDÎNCI, Bȍgdînâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom. mještani govore akus. i za nom.:* Bȍgdînce. M. Đ. Milićević. *pišu ga* Bogdinac. K. Jovanović, reč. 92.

BOGDJENOVIĆ, *m. prezime* XV *vijeka.* -je- *je od staroga* ê, *a po tome pišu prezime istomu čovjeku i* Bogdenovićь *i* Bogdinovićь *i* Bogьdênovićь. Mon. serb. 508. 509. 515. *mjesto toga dolazi i* Bogdanović *prezime istomu.* Mon. serb. 506. Daničić 1, 61.

BÓGDO, *m. hyp.* Bogdan. *u naše vrijeme.* Vidjela je Bogdu dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 345.

BÒGEĻ, *m. ime muško. upravo hyp. od* Bogo, *koje je opet hyp. od* Bogosav. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒGETA, *m. ime muško. hyp. od* Bogo, *koje je opet hyp. od* Bogosav. *dolazi od* XV *vijeka.* Župan Bogeta. Spom. sr. 1, 108. Daničić 1, 54. Od Bogete Đukova Vukićevića. Pjev. crn. 52.

BÒGETIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Bogeti.* 1647 bi obran Mio Bogetić od Visoveca. Norini, prip. 57. Schem. bos. 1864. 98. A. Bogetić. Schem. diac. 1877. 66. F. Bogetić. Rat 354. — 2. *ime selima: u Dalmaciji tri sela: jedno blizu Obrovca, drugo blizu Drniša, treće blizu Knina.* Report. 6. 15. 16. *isporedi* Bogotići.

BÒGETIĆI, Bȍgetîćâ, *m. pl. ime selima: u Crnoj Gori jedno u Pļešivcima a drugo u Bjelopavlićima.* Glasnik 40, 19. 20. *isporedi* Bogetić.

1. BÒGICA, *m. hyp.* Boga *(od* Bogosav). *u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1867. 311. 1878. br. 94. Božana či Bogice Minića. M. D. Milićević, let. več. 185.

2. BÒGICA, *f.* 1. pauper mulier, mendica, *siromašica, prosjakiña. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 772ᵇ. 878ª). *isporedi* bogac. — 2. *neka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 22.

BÒGIČICA, *f. neka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 22. *isporedi* bógica.

1. BÒGIĆ, *m. ime muško, hyp. od* Bogo (Bogosav). *od* XV *vijeka. između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Mon. serb. 483. Misli jadna, živ joj Bogić ide. Nar. pjes. vuk. herc. 42. Bogić Ilić. Rat 352. Bogić Radivojević. 412.

2. BÓGIĆ, *m. prezime, od imena* Boga. *od prošloga vijeka.* Luka Bogić. Norini, prip. 61. Radovan Bogić. Rat 378.

BÒGIĆEV, *adj.* što *pripada Bògiću.* Ne izlazi ļuba Bogićeva. Nar. pjes. vuk. herc. 41.

BÒGIĆÊVCI, Bȍgićevâcâ, *m. pl. dva sela u slavonskoj krajini blizu Nove Gradiške: jedno u općini okučanskoj:* gorńi Bogićevci. Razdjel. kr. 13. *griješkom* ‚Bogičevci'. Schem. zagr. 1875. 52. *a drugo u općini mašićkoj, u to su* dońi *griješkom* ‚Bogičevci'. Razdjel. kr. 13. — Iz Bogićevaca. M. A. Reļković, sat. 26.

BÒGIĆEVIĆ, *m. prezime, po ocu Bògiću.* Ev' pošeta Bogićević Anto. Nar. pjes. vuk. 4, 245.

BÒGILO, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 9. 25. 34.

BOGINA, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 81. *postańem će biti augm. od* Bogo (Bogosav).

1. BÒGIŃA, *f.* dea, *božica. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Ake. se mijeńa u gen. pl.:* bȍgîńâ, *u samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bògińȏ, bògińôm. Bogiña ļubavi. P. Vitezović, kron. 5. Ceres, ku su držali za krušnu bogiñu. 5. U slavi kao nekakova bogiña bijaše. D. Obradović, bas. 277. Dijela u kradbi ni će bog ni bogiñe. Poslov. dan. 16.

2. BÒGIŃA, *f. žensko ime. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Postańem hyp. od* Bogosava.

BOGIŃAV, *adj.* variolarum vestigiis deformis. *ospičav. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Visok, bogiñav u licu. M. Đ. Milićević, več. 217.

BÒGIŃE, bȍgîńâ, *f. pl.* variolae, *ospice, kraste, šeše. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (22ᵇ. 386ᵇ), *Stulićevu i Vukovu. osim rječnika u drugim knigama istom u naše vrijeme. Postańem od ńem.* pocken, *pl. od* pocke, *koje glasi i* bocke *i* bockel, *koje su u Hrvatskoj uzimali za* bock, *te su prevodili i sada ih zovu* koze *i* kozice. — Svomu je sinu triput navrnuo bogiñe. M. Pavlinović, rad. 59. Od malih bogiña. M. Đ. Milićević, živ. 2, 41. Od velikih bogiña. 41.

BÒGÎŠ, Bogiša, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 125.

1. BÒGIŠA, *f.* iris germanica L. *u rječnicima Belinu* (344ª), *Stulićevu i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku). isporedi* perunika, mačic. — Bijela bogiša, lilium candidum L. B. Šulek, im. 22. carigradska, iris xiphioides Ehrh. B. Šulek, im. 22.

2. BÒGIŠA, *m. ime muško. postańem hyp. od* Bogo *(od* Bogosav). XIV *i* XV *vijeka.* Glasnik II. 12, 15. 17. 19. Mon. serb. 554. Spom. sr. 2, 61. Daničić 1, 62.

BÒGIŠIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Bogiši. od* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 12. 80. Mon. serb. 544. Daničić 1, 62. Šem. srb. 1881. 298. — 2. *selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 17. Repert. 39.

BOGLIĆKA, *f. ńeka vinova loza na Hvaru. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 22.

BÒGMÁŃE, *n. uvjeravańe riječima:* bog me *(vidi* bogmati se). *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova:* Jezik bogmańu naučan. A. Kanižlić, fran. 104. Čuvajte se dakle i iskorenite između vas bogmańe. J. Banovac, razg. 177. Ali prazno još bogmańe boga grdi što god mańe. V. Došen 140.

BÒGMATI SE, bògmâm se, *impf. često govoriti* bog me *uvjeravajući (vidi kod* bog). *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Bogmam se. D. Križanić u Radu 16, 197. Sada se za najmańu stvar, za najmańe obećańe, potvrđeńe i zanikańe, pače mlogo puta za istu laž bogmaju. M. A. Reļković, sat. 19. Šta se bogmaš? Nemoj se bogmati. Vuk, rječ. 33ᵇ.

BOGME, *vidi kod* bog *pod* 2.

BOGMÉTÂŃE, *n. vidi* bogmańe. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGMÉTATI, bògmêtâm, *impf. vidi* bogmati se. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÒGMILOVIĆI, Bògmilovîćâ, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Pļeševićima.* Glasnik 40, 19.

BÒGMITI SE, bògmîm se, *impf. vidi* bogmati se. Ļ. Kovačević.

1. BÓGO, *m. hyp.* bog. *isporedi* bóga. *od prošloga vijeka. Akcenat se mijeña u vok.:* bôgo. Kako bogo nadalazi sva stvoreńa, onako psovka sve druge grihe. J. Banovac, prip. 56. Bogo mili, čuda golemoga! Nar. pjes. vuk. 4, 171. Slatki bogo! što li ću ti jako? 4, 217. Bogo mili, l'jepe li smo! Nar. pjes. petr. 1, 232.

2. BÓGO, *m. hyp.* Bogosav. *od* XIV *vijeka.* Priboje i Bogo. Glasnik II. 12, 107. Bogo Rodić. Rat 379.

BOGOBLAGÒDJETAN, bogoblagòdjetna. *adj.* divina gratia plenus, *u kome je božja blagodet. u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Roždši gospoda i bogomь obogatêvъši bogoblagodětьna nareče se. Domentijan[a] 203.

BOGOBLÁŽEN, *adj.* per deum beatus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogoblaženi učiteļь naš Sava. Glasnik 11, 190.

BOGÒBOJAC, Bogòbôjca, *m. ime muško* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* F. Rački, doc. 102.

BÒGOBÔJAN, bògobôjna, *adj.* deum timens. *od* XV *vijeka, ali vrlo rijetko, između rječnika samo u Stulićevu.* S muži bogobojnimi. Mon. croat. 156. Kada malo bogobojan u razkoši toj sjedaše. J. Kavańin 26. — *Adv.* bògobôjno: Da pravedno i bogobojno živemo. P. Knežević, osm. 275. Koji meni bogobojno i sveto služe. 354.

1. BOGOBOJAZAN, bogobojazni, *f.* dei timor. *Samo u Stulićevu rječniku, i to iz misala.*

2. BOGOBOJAZAN, bogobojazna, *adj.* deum timens. *od starijega* bogobojaznьnь, bogobojaznьna, *koje dolazi* XIII *vijeka* (Domentijan[a] 160), *i sada bi glasilo* bogobojaznan, bogobojazna, *pa je od oblika kakav je pošljednji načińen nov nominativ* bogobojazan, *a tako dolazi u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (iz misala) i u Vukovu* (‚bogobòjâzan'). Pobožan i bogobojazan. Vuk, djel. 10, 2. Prepiraše se s bogobojaznima. 17, 17. Moja je kuća pobožna i bogobojazna. S. Ļubiša, prip. 217. Naš je narod žļe bogomoļan, ali je barem bogobojazan. S. Ļubiša, prič. 79.

BOGOBOJAZANSTVO, *n.* dei timor. XIII *i* XIV *vijeka, a tada nije bilo* a *među* z *i* n. Sь vьsakyimь bogobojaznьstvomь hoditi. Domentijan[a] 233. Vьspitasta jego sь bogobojaznьstvomь. Đanilo 13.

BOGOBOJÀŽĻIV, *adj. vidi* bogobojažļiv.

BOGOBOJAZNAN, *adj. vidi kod* bogobojazan, bogobojazna.

BOGOBOJÀZNIV, *adj.* deum timens. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* bogobojažļiv. Bogobojaznivy crьnorizci. Sava 8. Bogobojaznivь mužь. Domentijan[a] 262. Žitiju bogobojaznivu. Danilo 171. Muža bogobojazniva. Glasnik 24, 262.

BOGOBOJÀŽĻIV, *adj.* deum timens. *pred* ļ *stoji* ž *mjesto* z, *koje ńeki i pišu, između toga* z *i* ļ *ispalo je* nь: *postańem je od* bogobojazan, bogobojazni. *isporedi* bojažļiv. *dolazi od prošloga vijeka.* Ništa ne može biti gore od pritvornog ‚bogobojazliva' lažisveca. Đ. Obradović, bas. 432. Jesu li bogobojažļivi i imaju li kakve svetińe? Nar. pjes. vuk. 5, 552. Izgledaše bogobojažļiv i krotak. S. Ļubiša, prič. 144.

BOGOBOJÀŽĻIVÔST, bogobojàžļivosti, *f.* dei timor. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Tu se udružila bogobojažļivost s vojničkim vežbańima. M. Đ. Milićević, zlosel. 116.

BOGOBÒJÊĆ, *adj.* deum timens. XVII *i* XVIII *vijeka, ali rijetko. isporedi* bogabojeć *kod* bojati se. Tko je od vas bogobojeć? I. Bandulavić 89. Bogobojeći cesar. S. Badrić, ukaz. 41. Razgledajući bogobojeću Suzanu. I. J. P. Lučić, razg. 69. Bogobojeć človik. M. Kuhačević 74.

BOGOBOJEĆSTVO, *n.* dei timor. *prošloga vijeka u jednoga pisca, i u ńega je ć pred* s *odbačeno:* Faleći ńegovu mudrost i bogobojestvo. S. Badrić, ukaz 36.

BOGÒBÔJNICA, *f.* mulier deum timens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGÒBÔJNÎK, *m.* deum timens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÔGOBÔJNO, *adv. vidi kod* bogobojan.

BOGOBÓJNÔST, bogobójnosti, *f.* dei timor. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bogobojnostju ne mekšaš, moļbom se ne gibaš. Đ. Rapić 156.

BOGOBÓJSTVO, *n.* dei timor. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Kripost bogobojstva. I. T. Mrnavić, ist. 75. Ufanje i bogobo(j)stvo. 75.

BOGÒBÔJŠA, *m. ime muško* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* F. Rački, doc. 64.

BOGOBÓRAC, bogobórca, *m.* cum deo pugnans. *od* XVI *vijeka, samo u jednoj knjizi toga vijeka i u jednoga pisca našega vremena; između rječnika u Stulićevu i Daničićevu. Ake. se mijeña u vok.:* bògobôrče, *i u gen. pl.:* bogòbôrâcâ. Bogoborci zvezdočastija prohodešte hitrostь. Glasnik 10, 250. Da se kako ne nadete kao bogoborci. Vuk, djel. 5, 39.

BÒGOBÔRAN, bògobôrna, *adj.* cum deo pugnans. XV *vijeka u jednoga pisca i u Daničićevu rječniku.* Bogoborni ostre jezykь. Glasnik 11, 53.

BOGOBORSTVOVATI, bogoborstvujem, *impf.* cum deo pugnare. XIV *vijeka:* Bogoborьstvujušte. Glasnik 24, 264.

BOGOBRAĆA, *f. skraćeno i okrńeno* ‚bogom braća'. *u jednoga pisca našega vremena.* Bogobraćo Crnogorci! S. Ļubiša, prip. 105.

BOGÒBRAT, *m.* 1. *božji brat,* dei frater. *složeno* bog *i* brat. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bogobrat Jakov sveti. J. Rajić, pouč. I, 10[b]. — 2. *skraćeno i okrńeno* ‚bogom brat'. *u jednoga pisca našega vremena.* Reci bogobratu Diku. S. Ļubiša, prip. 234. Ja te primam za bogobrata. S. Ļubiša, prič. 69.

BOGÒČASNICA, *f.* mulier deum colens. *samo u Stulićevu rječniku. od* bogočastan.

BOGÒČASNÎK, *m.* deum colens. *od* bogočastan. *između* s *i* n *ispada* t, *koje ńeki i pišu. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (566[b]) *i Stulićevu.* Jozef čovjek bogočastnik. Živ. is. 39. Biskupu veliku bogočasniku. A. d. Bella, razgov. 106.

BOGÒČASNO, *adv. vidi kod* bogočastan.

BOGÒČASNÔST, bogòčasnosti, *f.* dei cultus, religio. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. od* bogočastan. *između* s *i* n *ispada* t, *koje ńeki i pišu.* Djelo od bogočasnosti. B. Kašić, zrc. 46. Dila klańańa ili ti bogočasnosti. A. Kanižlić, utoč. 447. Dilovańa bogočasnosti. I. J. P. Lučić, nar. 23.

BOGÒČASTAN, bogòčasna, *adj.* deum colens, religiosus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu, adv.* bogočasno *i u Belinu*

(274a). t *ispada izmedu* s *i* n, *kad se među ńima nađe, a ńeki ga i pišu. od* bog *i* čast. — *o čęladetu, srcu mu, ustima:* Bogočasni štioče. A. Kačić, korab. 371. Bjehu imali voļu bogoļubnu i bogočastna srca. J. Matović 224. Od bogočasni usta tvoji prijali su. Grgur iz Vareša 73. — *o molitvi, riječima:* Neka bi se posvetila svetijema i bogočastnijem molitvama. J. Matović 182. Zakletva, koja se čini svetijema i s bogočastnijem riječima. 173. Bogočasni i sveti simbol. A. Kanižlić, kam. 189. — *o djelu:* Da ovo dilo bogočastno bude plodno na slavu božju. M. Zoričić, osm. vi. Naći se na svetačnim bogočasnim dilim. Grgur iz Varoša 103. Razgorjet ih proz bogočastno zabavo. D. Mattei xi. Da bi to nadvorńe bogočastno djelo združili z djelom unutrńijem ļubavi prema kojoj god kreposti. 159. — *Adv.* bogôčasno, *comp.* bogočâsnije. Da se bogočastno imaju uzdržati riječi. J. Matović 18. Ako se ne bi bogočastno posvećevala i primala stvar. 189. Bješe običaj prid Žudjelima bogočastnije podpuno obsluževati zakono ženidbene. 311.

BOGOČÀSTÊĆ, *adj.* religiosus, pius. *prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (274a. 566b) *i Stulićevu.* Čeļad toli plemenita i bogočasteća. A. d. Bella, razgov. 75.

BOGOČÀSTITEĻ, *m.* deum colens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOGOČÀSTIV, *adj.* deum colens, religiosus. *od* xiii *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu.* a *je umetnuto mjesto* ь, *koje se u prva vremena pisalo.* — *o čeļadetu:* Bogočьstivu roditeļu. Stefan kr. 2. Bogočьstivaago kraļa. Mon. serb. 561. Muža prava i bogočastiva. Aleksand. jag. starin. 3, 281. — *o djelu:* Prikažujemo bogu djela bogoļubna i bogočastiva. J. Matović 358.

BOGOČASTN- *gledaj* bogočasn-.

BOGOČÀSTÔVAN, bogočàstôvna, *adj.* pius. *samo u Belinu rječniku* (566b) *s primjerom:* ‚čedom bogočastovnim‘, *za koji se veli da ga ima M. Alberti, ali u toga pisca nije tako, nego* ‚bogočtovnim‘ *(vidi kod* bogoštovan).

BOGOČASTVO, *n.* numinis cultus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOGOČASTVOVATI, bogočastvujem, *impf.* deum colere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOGOČAŠĆE, *n.* dei cultus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali iz brevijara). završetak je* -šće *postao od* -stije, *čemu je najprije ispalo* i, *te ńeki pišu i* -stje. Hti istom vrstom bogočastja nagovorit. J. Kavańin 296. Bižati od udaje čińaše se stvar protivna zakonu i bogočastju. Grgur iz Vareša 121. Klańati se s bogočaščem izvańskim. I. J. P. Lučić, nar. 16. Da puk na bogočastje ražeže se. 66. Biti će ńima za izgled bogoļubstva, bogočastja i braněna crkava. 133.

BOGOČÀŠĆÊŃE, *n.* dei cultus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (latriae cultus 37a. religio 610b. pietas 274a) *i u Stulićevu* (numinis cultus). *mjesto* šć *nalazi se i* št, *a ńeki pišu i* stj *i* st. Latria reći će naški bogočašteńe, t. j. čińeńe iznutrńe i sdvorašńe, s kojim toliko s pametju koliko prignutjem tila ponizujemo se i klańamo bogu. J. Banovac, razg. 76. Pomańkavši bogočašćeńu (-stj-). Živ. is. 15. Imaju nastojati na svetost i na bogočašćeńe (-stch-). J. Matović 359. Da bi se puk . . uzhranio na čast i bogočašćeńe (-stch-) pravoga boga. 309. Da se ima služiti sakramenat s većijem bogočašćeńem (-stch-) i svetosti. 171. Sva otajstva našega bogočašćeńa (-stch-) i vjere. 65. Podaje se veća čast bogočašćeńa (-stch-) sakramentu. 159. Tomu srcu pristoje sva priklonstva, službo i bogočašćeńa (-stj-). D. Mattei 144. Nepomńiv na molitve dužne i na ina bogočašćeńa (-stj-) zapovidjena? T. Ivanović 139. Ima li se najvećim ‚bogačasteńem‘ (latria) štovati gospodin naš Isukrst? A. Velikanović, npuć. 1, 112. Brez svakoga skrušeńa i bogačašćeńa (-stj-) govore. 3, 273. Pravo bogočašćeńe (schj-). I. J. P. Lučić, nar. 20. ‚Bogočasteńe‘. B. Leaković, nauk 278.

BOGOČÀŠTÊŃE, *n. vidi kod* bogočašćeńe.

BOGOČIN, *m. ńeko mjesto u Dalmaciji* xv *vijeka.* Ivan Martinušević z Bogočina. Mon. croat. 79.

BOGOČÒVJEČJÎ, *adj.* dei hominis. *isporedi* bogočovjek. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Dilovańa bogočovičja. A. Kanižlić, utoč. 548.

BOGOČÒVJEK, *m.* deus homo. *vidi* bog *pod* 26. *prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Isukrst bogočovjek. T. Ivanović 50. 91.

BOGODAHNÒVEN, *adj.* a deo inspiratus. xiv *i* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogodьhnovenu synu. Danilo 198 Bogodьhnovennyj Stefanь. Glasnik 11, 53. *na jednom mjestu dolazi kao ime muško:* Bogodьhnovenь. S. Novaković, pom. 44.

BÒGODÂN, *adj.* a deo datus. *od* xv *vijeka, između rječnika u Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* Vь bogodanêj mi vlasti. Mon. serb. 335. Otь bogodanago mi imanja. 557. Ko čita sa zdravim bogodanim razumom. D. Obradović, živ. 85. Bogodanu slobodu. M. Pavlinović, spis. 172.

BÒGODÂRAN, bögodârna, *adj.* a deo donatus. *u naše vrijeme.* Bogodarno zadovoļstvo. Nar. pjes. vuk. 5, 530. Bogodarnu obļubio kumu. Nar. pjes. potr. 2, 12.

BOGODAROVAN, *adj.* a deo donatus. xiii *i* xiv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogodarovanima jemu duhovnima očima. Mon. serb. 72. Sь bogodarovanьnimь synom. Glasnik 11. 12, 2. Bogodarovannago mi carьstva. Mon. serb. 134. Bogodarovanьnoju mi cariceju. 133. Sь bogodarovannoju mi sьbora. 571. Sa bogodarovanemi velmožami kraļevьstva mi. 230.

BÒGODÂVAN, bögodâvna, *adj.* pius, *pobožan. samo u Vukovu rječniku s tumačeńem koje je stavļeno i s dodatkom da se govori u Slavoniji. a jamačno se samo onaj između pobožnijeh ļudi tako zove koji rado bogu daje prilažući crkvi.*

BOGODO, Bogodola, *m. selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Bogodo. Schem. herc. 1873. 160. Bogodol. Statist. 105.

BOGODOJLA, *f.* dei nutrix. *u jednoga pisca prošloga vijeka o rimskoj božici Rumini.* Rumna bogodojla rimska. V. Došen vii. Bogodojlu izmisliše, kojoj Rumna ime biše. 104.

BOGÒDUŠAN, bogòdušna, *adj.* pius, *pobožan, duševan, ‚koji često ide u crkvu i bogu se moli‘. samo u Vukovu rječniku s tumačeńem koje je stavļeno i s dodatkom da se govori u Risnu.*

BOGODVORSTVO, *n.* dei cultus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Više stvari bogodvorstvu pristojnijeh besjedahu. B. Cuceri 244.

BOGÒGLAS, *m.* praeco dei. xiii *vijeka u jednoga pisca.* Bogoglase Simeone. Domentijana 37.

BOGÒGLASAN, bogòglasna, *adj.* deum praedicans. xiii *i* xiv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 557). Bogoglasьnaago Savy. Do-

mentijan[a] 86. Oba slavija bogoglasьna. 168. Truba bogoglasьna. 223. Bogoglasьnêj cêvьnici. Danilo 186.

BOGOGLASOVATI, bogoglasujem, *impf.* divinitus praedicare. XIII *vijeka u jednoga pisca.* Bogoglasuje pêsnь vьskrьsenija gospodьńa. Domentijan[a] 303.

BOGÒGŔDAN, bogògŕdna, *adj.* blasphemus. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* — *o ćovjeku, jeziku mu, riječima, djelu:* Da bi tako bogogrdnomu lažcu virovali. A. Kanižlić, kam. 56. Više puta u grišna usta na bogogrdni jezik stavļaju. A. Kanižlić, uzr. 77. Bogogrdne riči. A. Kanižlić, kam. 690. Josu se služili nikojim bogogrdnim oprańem. 150.

BOGÒGŔDNÎK, *m.* blasphemus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Mlogi se bogogrdnici opakoga svoga običaja ostaviše. A. Kanižlić, utoč. 264. Da će se nesrićni bogogrdnici krivo zaklińati. A. Kanižlić, kam. 101.

BOGOGŔDNÔST, bogogŕdnosti, *f.* blasphemia. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od koga ova bogogrdnost, da se je boļe poturčiti nego porimiti? A. Kanižlić, kam. 847.

BOGOGRĐÍVATI, bogogŕđujêm, *impf.* blasphemare. *u jednoga pisca prošloga vijeka* Bogogrđujete duha svetoga. A. Kanižlić, kam. 760.

BÒGOHVÂLAN, bògohvâlna, *adj.* deum laudans. XIV *vijeka u jednoga pisca.* Bogohvalьnaja usta. Danilo 123. 231.

BOGOIZBRAN, *adj.* a deo electus. XIV *vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* O dvojice bogoizbranna! Domentijan[b] 217.

BOGOÍZREDAN, bogoizredna, *adj.* deo egregius. XIV *vijeka u jednoga pisca.* Bogoizrednimь žitijemь. Domentijan[b] 81.

BOGOJÁVĻENIJE, *n. vidi* bogojavļeńe.

BOGOJÁVĻENSKÎ, *adj* epiphaniorum. *u naše vrijeme.* Bogojavļenska vodica *(osvećena na bogojavļeńe).* Vuk, rječ. 33[b]. Bogojavļenska vodica čuva se kao svetińa. M. Đ. Milićević, živ. 1, 53.

BOGOJÁVĻEŃE, *n.* epiphania. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. mjesto* -úe *na kraju, koje je postalo od* -nije, *može se i sada gdje gdje po narodu istočne crkve čuti i* -nije. *isporedi* vodokrŝće. — Vь navečeriji svetaago bogojavļenija. Domentijan[a] 329. Na blag dan bogojavļeńa ili ti vodokrŝća. A. Kanižlić, kam. 34. Pripovijedaju da se noću u oči bogojavļeńa svake godine otvora nebo, i da će onda bog dati svakome što zaište, samo da ne išto više nego jedno. Vuk, rječ. 33[b]. Mnogi se na bogojavļeńe ujutru prije sunca kupaju u potoku ili u rijeci. Vuk, rječ. 33[b]. Od božića do bogojavļenija. Vuk, uar. posl. 343. — *crkva posvećena bogojavļeńu zove se također bogojavļeńe:* Crьkovь bogojavļenije. Ļetop. šaf. 72.

1. BÒGOJE, *m. ime muško. hyp. od* Bogo, *a to od* Bogosav. *Od* XIV *vijeka između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Mon. serb. 97. Glasnik II. 12, 4. 5. Daničić 1, 59. 3, 557.

2. BOGOJE, *selo u jednoga pisca grieškom mjesto* Bugojevo, *koje vidi.* Brzo vojska i na Zubce sade; a kad bila na selo Bogoje. Osvet. 3, 95.

BÒGOJEV, *adj. što pripada Bogoju.* Bogojevь synь. Glasnik II. 12, 6. Bogojevo selište. Glasnik II. 12, 9. Mon. serb. 92. Vikalište Bogojevo. Mon. serb. 197. Daničić 1, 60.

BÒGOJEVAC, Bògojêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom, srezu ļeskovačkom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÒGOJEVIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Bogoju. od* XIV *vijeka.* Priboje Bogojevićь. Glasnik II. 12, 20. Dobre Bogojevićь. Glasnik 15, 297. Radênь Bogojevićь. Spom. sr. 2, 26. Daničić 1, 60. 3, 557. Vasilije Bogojević. Rat 172. — 2. *selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 67. *isporedi* Bogojevići.

BÒGOJEVÍĆI, Bògojevîćâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 162. — *b) selo u Hercegovini blizu Trebińa i Zubaca.* V. Ļešević. *pogrješka:* Bogojević. Statist. 125. — *isporedi* Bogojević.

BÒGOJEVO, *n. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 30.

BÒGÔJNO, *n. varoš u Hercegovini blizu Duvna.* Vuk, rječ. 33[b]. *drugi pišu* Bugojno, *koje vidi.*

BOGÒKLAŃÂŃE, *n. vidi* bogočašćeńe. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od klańańa božjega, koje se zove bogoklańańe. J. Matović XVI.

BOGOKRÍVAC, bogokrivca, *m.* dei corruptor. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Prokleti Arias crkvokradni bogokrivac. Đ. Rapić 100.

BOGÒĻEPAN, bogòļepna, *adj.* deo conveniens. XIII *i* XIV *vijeka, u knigama pisanim po crkvenim, između rječnika u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Bogolêpnaja služba. Sava, tip. hil. glasn. 24, 188. tip. stud. glasn. 40, 147. Bogolêpьnyj Sava. Domentijan 79. 89. — *Adv.* bogoļepno: Svojima prêčistima rukama bogolêpno vьzьmь prьstь i otь prьsti sьzdavь naše têlo. Mon. serb. 166.

1. BOGÒĻUB, *adj.* dei amans. *od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Sь bogoļubyimь podružijemь svojimь. Stefan kr. 3 Svetago korêne bogoļubije vêtvi. Mon. serb. 72. Bogoļubu i svetu dušu. Nauk Brnard. 55. Vjeruj sinko otcu tvomu, ko su i djedi bogoļubi. J. Kavańin 221.

2. BOGÒĻUB *i* BÒGOĻÛB, *m. ime muško. u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* Bogoļub Katić. Rat 350.

BOGOĻÚBAC, bogoļúpca, *m.* dei amans. XIII *i* XIV *vijeka. između rječnika u Stulićevu (ali iz brevijara) i u Daničićevu. Akcenat se mijeńa u vok.:* bògoļûpče, *i u gen.* bogòļûbâcâ. — Oba bogoļubьca. Domentijan[a] 51. 72. Bogoļubьcu kraļu. 335. Svetyj božij bogoļubče. Domentijan[b] 53.

BOGÒĻUBAK, bogòļupka, *adj.* dei amans. XVI *vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* — *o čeļadetu, radńi, misli, načinu:* Prvi bogoļubak krstjanin. Š. Budinić, ispr. 52. Skupštine milih bogoļubcih i pohvalnih muži. Š. Budinić, sum. 172[b]. Bogoļubka divica. 171. Bogoļubko izvršenje onih riči. 80. Misalju bogoļubkom . . čtujemo Isukrsta. 32[b]. Redovnim i bogoļubkim načinom. 22. — *Adv.* bogoļupko: Bogoļubko trude i umaraju ovo tilo. 152[b].

BOGÒĻUBAN, bogòļubna, *adj.* dei amans, pius, religiosus. *od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu* (pius, religiosus, pietate praeditus), *u Belinu* (pius 274[a]), *u Stulićevu* (deo devotus, pius, religiosus) *i u Daničićevu* (dei amans). — *Komp.* bogoļùbnijî. — *a) o čeļadetu, duši mu, sreu:* Bogoļubuy otьcь našь. Sava 2. Bogoļubьnyj kraļь. Domentijan[a] 335. Po izvoļeniju bogoļubnaago srьdьca jeje. Mon. serb. 137. O dušo bogoļubna! Zbor. 120[b]. Svijema bogoļubnijem krstjanom. A. Gučetić, roz. jez. 2. Bogoļubni bogoslovac fra Matije Divković. M. Divković, nauk I. Isukrst je bio ponizan, tih, bogoļuban u svijeh stvareh duhovnije. 11[b]. Naučiteļ bogoļubni. M. Orbin 52. Bogoļubnijem kr-

stjanom. B. Kašić, ign. 5. Pozdravismo bogoljubno domaćine. Đ. Palmotić, christ. 255. Bogoljubni bjehu oba. J. Palmotić, dubr. 164. Majko bogoljubna. S. Margitić, ispov. 276. Niste istinito bogoljubni. I. P. Marki 65. Bogoljuban u starost. K. Mađarović 83. Bogoljubni štioče. A. Vitaljić, ostan VI. A. Bačić XI. Bogoljubni Petar. J. Kavanin 91. Štiocu bogoljubnomu. J. Banovac, obit. 7. Marija, sva bogoljubna. J. Banovac, blagos. 271. O slišaoci i bratje bogoljubna! F. Lastrić, test. 97. Koji se toliko čine bogoljubni, rekao bi čovik da su jurve zakoračili jednom nogom u raj. F. Lastrić, ned. 340. Jedan bogoljuban biskup. J. Filipović 1, 350. Stado zvano bogoljubne braće male. P. Knežević, živ. 9. Oh duše bogoljubne! što činite? Đ. Rapić 1. Toliko se strašite, moji bogoljubni slušaoci! Besjede kr. 139. Devovere se, to jest posvetiti se za koga god, i od ovuda izašlo je ime od bogoljubnoga i od bogoljubstva. Grgur iz Vareša 136. Koje crkva sveta nije metnula u broj sveti, da se općenito i očito štuju od bogoljubni. A. Kašić, razgov. 14. Cesar katoličanski i bogoljubni. M. Dobrotić 496. Duše bogoljubne! B. Leaković, gov. 20. Opći s ljudma dobrima i bogoljubnima. A. Tomiković 101. Bogoljubniji! Bella 274a. *vidi i dalje pod f. — b) o riječima, kojima se pokazuje ljubav k bogu, koje utvrđuju u ljubavi k bogu; tako i o molitvama, mislima, knigama, zazivanju:* Bogoljubnimi molbami boga uzmoliti za ń. P. Zoranić 72b. Bogoljubnimi moljenji. Š. Budinić, sum. 17. Razmišljanje drugo bogoljubno. A. Gučetić, roz. jez. 107. Šti koju god bogoljubnu knigu. B. Kašić, per. 9. K ispovijedi molitva bogoljubna. S. Matijević 96. Bogoljubna razmišljanja od života Isusova i smrti njegove. P. Radovčić, nač. 2. Štiti knige bogoljubne. M. Radnić 435. Tri bogomile i bogoljubne molitve. L. Terzić 32. Narediti mu koje molbe bogoljubne. A. Kadčić, bogosl. 249. Ozdraviče *(grješnik)* od sviju bolesti duhovni po bogoljubnu zazivanju ovoga svetoga imena. J. Banovac, razg. 70. Sastavljeno ovo dilo bogoljubno u naš hrvaski jezik. M. Zoričić, osm. v. Božanstveno veličanstvo usliša molitve bogoljubne. J. Matović 430. — *c) o ljubavi, kreposti, želji, koja dolazi od ljubavi k bogu:* Gotoviji k ljubavi bogoljubnoj. Š. Budinić, ispr. 27. Koliko u meni mogu plemenite i bogoljubne tvoje kreposti. B. Kašić, ign. 6. Z bogoljubnom željom. P. Radovčić, nač. 1. — *d) o djelima, stvarima, što se čine iz ljubavi k bogu ili kojima se pokazuje ljubav k bogu; tako o zavjetu, pripravi, zabavi:* Od oporuka, koje su mrtvi oporučili na bogoljubne stvari. S. Matijević 71. Napravte mu zgrade svete, ter u ńima ispunite bogoljubne sve zavjete. N. I. Bunić, dubr. 5. Da ga mogu primiti s pripravom bogoljubnom. A. Kadčić, bogosl. 152. Bogoljubno čini dilo. V. Došen 196. Potrebno je činiti djela bogoljubna. J. Matović 392. Koliko je mańe imao bogoljubnih dila. A. Kanižlić, kam. 66. Jesi li im'o omrazu i nenavidnost na pripovijedańa riječi božje, na bogoljubne zabave? T. Ivanović 139. Ljubiti i u drugima bogoljubna djela, to možemo. D. Obradović, bas. 111. Bješe bogoljubnoj u pokori. N. Marči 42. — *e) o mjestu gdje biva što čim se pokazuje ljubav k bogu:* Može arcibiskup pohoditi manastire, crkve i ostala sveta i bogoljubna mista. A. d. Kosta, zak. 1, 29. — *f) može imati uza se izrečeno što se poštuje tako da se poštovańem pokazuje ljubav k bogu; a to je ili sam bog ili svetac ili koja svetińa, a izrečeno može biti ili u dat. bez prijedloga:* Fratar bješe vele bogoljuban gospodinu bogu i blaženoj gospi. M. Divković, nauk 235b. Bijaše veoma devota i bogoljubna trojstvu prisvetomu. S. Margitić, fala 228. Uteče se s. Paškvalu, komu biše veoma bogoljubna. J. Banovac, pred. 145. Da puk bude bogoljuban tomu svetcu. V. M. Gučetić, poliv. 5. *ili u dat. s prijedl.* prema: Ja sam *(govori s. Orsula)* najsniženija od djevica, prema kojijem si toliko bogoljuban. A. Gučetić, roz. jez. 328. Budi bogoljuban pram onim dušama koje su moguće kod gospodina boga. J. Banovac, pred. 130. Koji su pravi bogoljubni ili ti vam devoti pram ovoj s. obitoli. J. Banovac, obit. 7. Nika žena bogoljubna prama b. d. Mariji. M. Zoričić, zrc. 37. *u gen. s prijedl.* od, *ali samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Cesar bogoljuban bijaše od ostadaka svetih. Turl. blago 2, 67. — *g) adv.* bogoljubno: Bogoljubno ispliańati tašteть se. Sava, tip. stud. glasn. 40, 167. Ki ste danas tot slišali, bogoljubno tere stali. P. Hektorović 116. Bogoljubno verno ispovidajn grihe. Š. Budinić, ispr. 5. Koji nastoje pripravno i dostojno i bogoljubno se pričestiti. A. Komulović 48. Ove molitve bogoljubno govoreći. M. Divković, nauk 25b. Bogoljubno poniženi. I. Kanavelić, iv. 390. Riči cilovito i bogoljubno neka izusti. A. Bijanković 26. Rič božiju bogoljubno poslušat. I. Gršić 51. Jest protiva crkvi, koja ženidbu bogoljubno posvećuje i blagosiva. J. Banovac, pripov. 181. Bogoljubno upravljati život na službu božju. S. Badrić, nač. 4. Imamo bogoljubno virovati. F. Lastrić, test. 227. Srdcem i dilom bogoljubno živiti. A. Kanižlić, bogoljub. XI. Neka bismo bogoljubno častili boga. J. Matović 62. Govorit svaki dan oficije božanstveno čisto, nastojno i bogoljubno, to jest attente, claro et devote. M. Dobretić 275. Samo su oni srećni koji bogoljubno žive. D. Obradović, bas. 173. — *komp.:* bogoljubnije: Koji srčanije i bogoljubnije ńoj služe. B. Kašić, is. 112. Stati bogoljubnije i pomńivije. I. T. Mrnavić, ist 132. Bogoljubnije svetkovati dan. I. Đorđić, ben. 194.

BOGOLJUBAV, *f.* dei amor. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stuličevu rječniku (gdje se veli da je uzeto iz brevijara).* Sveta i bogoljubavju sva goruća Mandalina. A. Kanižlić, uzr. 15.

BOGOLJÙBAZAN, bogoljùbazna, *adj.* dei amans. XVII *vijeku.* Množьstvo inokъ bogoljubazьnyhъ. Glasnik 32, 272.

BOGOLJUBEĆ, *adj. vidi* bogoljuban. *samo u Belinu rječniku* (bogoljubeći, pius 274a).

BOGOLJUBEZAN, bogoljubezni, *f.* dei amor, pietas. XVI *vijeka u jednoga pisca.* Takovi hote se moći potaknuti to veće na bogoljubezan. Š. Budinić, ispr. 27. *s dat. i prijedl.* k: Ima se izbuditi bogoljubezan ńihova k angelom. 43.

BOGOLJÙBILAC, bogoljùbioca, *m.* dei amans, *bogoljubac. u jednoga pisca prošloga vijeka. Akc. u gen. pl.:* bogoljùbilâcâ. Jerbo nas mlogi bogoljubioci izgledom svojim pritekoše. A. Kanižlić, uzr. 158. U broju ovih bogoljubilaca. 200.

BOGOLJÙBITEL, *m.* dei amans, *bogoljubac. u jednoga pisca prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Stuličevu (u kom stoji da je uzeto iz ruskoga). Akc. u gen. pl.:* bogoljùbitêljâ. Priužgani oni bogoljubitel s. Augustin. A. Kanižlić, uzr. 251.

BOGOLJÙBIV, *adj.* dei amans, pius. XIII *i* XIV *vijeka, poslije ga nema do svršetka prošloga vijeka, a tada i u naše vrijeme opet dolazi; između rječnika samo u Stuličevu (u koji je uzeto iz ruskoga) i u Daničićevu. — o čeladetu, duši mu, srcu:* Bogoljubivomu jopiskopu. Mon. serb. 17. Bogoljubivago Stêfana kralja. 72. Vь bogoljubivêj duši svojej. Domentijana 18. Bogoljubivi arhijereji. D.

Obradović, bas. 185. Bješe care srca . . milostiva i bogoljubiva. Pjev. crn. 255. — *o govoru u kom se pokazuje ljubav k bogu ili kojim se drugi utvrđuje u njoj:* Bogoljubiva slišanija. Mon. serb. 72. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi kao milostiv iz ljubavi k bogu, s akus. i prijedl.* na, *kojim se kaže prema kome je tako milostiv:* Bogoljubiv na svoje narode. Nar. pjes. vuk. 5, 476.

BOGOLJUBKO, *adv. vidi kod* bogoljubak.

BOGÒLJÛBLJE, *n.* amor dei, *ljubav k bogu. samo* XIII *i* XIV *vijeka, a tada je bilo na kraju* -bije *mjesto* -blje; *između rječnika u Stulićevu* (‚bogoljubje' *iz misala) i u Daničićevu.* Vsakomu bogoljubiju naučenu byvšu. Domentijan[a] 121. Vsakomu bogoljubiju naučista i. Danilo 18.

BOGOLJUBLJEN, *adj.* a deo amatus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Razmišljaj, dušo bogoljubljena. P. B. Bakšić 45.

BOGOLJUBLJIV, *adj. vidi* bogoljuban. *početkom našega vijeka u jednoga pisca.* Kad bi jedan ne budući kršten umro za svetu viru krstjansku, tada bi se krstio u svojoj krvi, koje je veće bogoljubljivo nego stratiti svoj život za božju ljubav. M. Dragićević 241.

BOGOLJUBNICA, *f.* dei amans. *prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Slidi bogoljubnicu Mariju. A. Kanižlić, utoč. 131. Ova sveta bogoljubnica. A. Kalić 195.

BOGÒLJUBNÎK, *m.* dei amans. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (vir religiosus, 274[a]), *u Bjelostijenčevu* (vir religiosus, vir amans dei), *u Voltiğijinu* (ein frommer mensch) *i u Stulićevu* (deum amans). Bogoljubnik nikoji na pošteńe s. Saverije prid grob njegov metnuvši svića užeže. A. Kanižlić, fran. 101. Nisu svi pravi bogoljubnici, koji jesu bogomolci. A. Kanižlić, bogoljub. x. Oni bogoljubnici koji bi imali kupovat ovaca ili goluba na posvetilište. Živ. is. 53. Svaki bogoljubnik radi o kojoj godi osobitoj kreposti. I. Đordić, ben. 97. — *s gen. ili adj. ili pronom. poss., kojim se kaže ko se poštuje tako da se tijem poštovańem pokazuje ljubav k bogu (isporedi* bogoljuban *pod f.):* Vaja da je pravi bogoljubnik ovoga svetoga. J. Banovac, obit. 76. Ja nedostojni tvoj bogoljubnik. I. A. Nenadić, nauk 273.

BOGÒLJUBNO, *adv. vidi kod* bogoljuban.

BOGÒLJUBNÔST, bogòljubnosti, *f.* dei amor, pietas. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (pietas 274[a]. religio 561[a]), *u Bjelostijenčevu* (pietas), *u Voltiğijinu* (frömmigkeit), *i u Stulićevu* (dei amor). *isporedi* ljubav božja *kod* božji, bogoljupstvo. *a) ljubav k bogu, pobožnost:* Velika jest bogoljubnosti tajna. Anton Dalm., 1tim. 3, 16. Velik dobitak jest bogoljubnost. 6, 6. Da ejeća tej bogoljubnosti primiš platu. A. Gučetić, roz. jez. 328. Svijet će vladat bogoljubnos, milos, vira. D. Palmotić, christ. 263. Ufamo da nam ne će pomankati bogoljubnost. M. Bijanković 21. Biskupi imaju se usilovati da obsluženje od sakramenat bude se činiti osobitom bogoljubnostju. 25. A vlasteli i grajani bogoljubnost malo haju. J. Kavańin 173. S mnogom bogoljubnosti svetkuju njegovo ime. V. M. Gučetić, pohv. 163. Neka s' u nami bogoljubnost plodi. P. Knežević, živ. 61. Nemoj sciniti da se prava i temeljita bogoljubnost zdrži u molitvah. A. Kanižlić, bogoljub. x. Veselo cvate u njegovomu kraljestvu bogoljubnost. A. Kanižlić, kam. 156. Zaradi bogoljubnosti na glasu bijaše. 45. Kućnik nek je prama bogu viran, pak kod kuće i izvana miran; nek započmo od bogoljubnosti i nek ima slideće kriposti. J. S. Reljković, kuć. 15. — *b) molitva i drugo što se čini na čast svetiňi da bi se pokazala ljubav k bogu (koje može biti i u kom prediňem primjeru):* Dominik učini ovu slavnu bogoljubnost. A. Gučetić, roz. mar. 18. Naredio je ovu korisnu bogoljubnost i ovo moljenje. A. Gučetić, roz. jez. 16. Kratko složenje bogoljubnosti krstjanske *(natpis molitvama).* Azbukv. 18. Daleko od crkava, daleko od svetih sakramenata, daleko od bogoljubnosti, daleko od svakoga dobra dila. A. d. Bella, razgov. 64. Ne govorim da imate take bogoljubnosti propustiti. 127. Bogoljubnost deveterodnevna. A. Kanižlić, fran. 91. Bogoljubnost molitvena. A Kanižlić, bogoljub. 1. — *c) može imati uza se dat. s prijedlogom* prema *onako kao* bogoljuban *(vidi* bogoljuban *pod f.):* Da se užeže i raširi običajna prama ńemu bogoljubnost. A. Kanižlić, fran. 4.

BOGOLJUBOVAN, bogoljubovna, *adj. vidi* bogoljuban. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ima općiti s bogoljubovnimi. Š. Budinić, ispr. 92.

BOGOLJUBSTVO, *vidi* bogoljupstvo.

BOGOLJUPKO, *adv. vidi kod* bogoljubak.

BOGOLJÙPSTVO, *n.* dei amor, pietas. *isporedi* bogoljubnost. *pred* s *stoji* p *mjesto* b, *koje najviše pišu, a jedan ga pisac izostavlja (vidi dalje). Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Belinu* (pietas 274[a]), *u Bjelostijenčevu* (pietas) *i u Stulićevu* (dei amor). *a) ljubav k bogu:* Vь vьse zemje okrьstьnyje slyšano bystь sego blagočьstivaago velikoje bogoljubьstvo. Danilo 136. Božje ljubavi za tim hti ti dati, bogoljubstva pravi put u svem držati. P. Hektorović 56. Dobrota i bogoljubstvo starijih naših. Š. Budinić, sum. 7[b]. Da s bogoljubstvom slišaš. Nauk Brnard. 64. Za koristan svjet odluči bogoljubstvom skrit' ju z dvora. I. Gundulić 296. U mnogu bogoljubstvu u sve glase najprije hvala višńem bogu u prisvetoj crkvi da se. 397. Od pričestenja koje je učinio s malom devocionom ili bogoljubstvom. A Komulović 36. Skrušenjem i s bogoljubstvom priminu. M. Divković, bes. 207. S tolikom časti i bogoljubstvom nijesi li primio svete sakramente? M. Orbin 65. Zavet, bogoljubstvo ili devotion. F. Glavinić, cvit 422. Procesijuni imaju se kojim se pristoji bogoljubstvom proslaviti. B. Kašić, rit. 292. Neka bih s velikim bogoljubstvom mogal posvetilišće slave prikazati. A. Georgiceo, pril. 38. Od ženskoga bogoljubstva. M. Angel, razm. III. Ostavivši nauk i zrcalo izvrsnoga bogoljubstva. P. Radovčić, nač. 59. Koje *(riječi)* rastjernju bogoljubstvo. M. Radnić 275. Sude zlameniti bogoljubstva, moli za nas. Azbukv. 30. Jerbo je bogoljubstvo razumno brime. M. Bijanković 10. Po bogoljubstvu jesmo bogoljubni i poslušni bogu. I. T. Mrnavić, nauk 1702. 23. Nagovara da se bogu dari prinose od virne službe i od svetoga bogoljubstva. A. Vitaljić, ist. 235. Fale tebi uzdati sa svakim bogoljubstvom. L. Terzić 235. Sada s malim strahom a s mańim bogoljubstvom sidi se, smije se. S. Margitić, fala 231. Ne odnosi neg donosi veću snagu bogoljubstvo. J. Kavańin 351. Milosti božje koja hrani dušu u bogoljubstvu. A. Kadčić, bogosl. 166. Bogu činimo poklon s pobožnostju i s bogoljubstvom. A. Bačić 51. U oficiju nima se ništare pridati . . . niti za osobojno bogoljubstvo, ili ti rečem devocion. I. Kraljić 81. Dica govore s bogoljubstvom. H. Bonačić 121. Prilike, koje nas na bogoljubstvo probuduju. J. Banovac, pred. 36. Bogoljubstvo ne uzdrži se samo u zaživańu već u naslidovańu svetoga. J. Banovac, obit. 76. Sedam darova duha svetoga: mudrost, razum, svit, jakost, umińe, bogoljubstvo, strah božji. J. Filipović 1, 172. Zlato od devotiona i bogoljubstva redovničkoga. F. Lastrić, test. 332. Stojeći s velikim bogoljub-

stvom na molitvi. F. Lastrić, ned. 163. Koja je moguća stanovitost bogoljubstvu dati. E. Pavić, ogled. v. Probuduje nas na pravo bogoljubstvo. A. Kanižlić, fran. 173. Kada je ostudenilo pravovirnih bogoljubstvo. A. Kanižlić, kam. 542. Prem da je žensko pleme većma prignuto na bogoljubstvo nego muško. Đ. Rapić 151. Svi devotioni, bogomoljstvo i bogoljubstvo bišo pomankali. 275. Znano je devocion ali ti bogoljubstvo vaše poštene kuće. L. Vladmirović. slavod. 3. Pohodi sva mista s velikim ‚bogoljustvom'. M. Zoričić, zrc. 17. Jednomu redovniku punu ‚bogoljustva'. 34. Svrhu nerazložitoga i bezrednoga bogoljubstva. I. A Nenadić, nauk 205. Narod slovinski s velikim bogoljubstvom slavi i svetkuje dan svetoga Jurja. F. Radman 3. S bogoljubstvom ima se truditi. J. Matović 2. Drugačije i prez bogoljubstva vaše znańo ne vaľade ništa. M. A. Reljković, sat. 36. Da naše bogoljubstvo budo pravo i istinito a ne lažljivo. Grgur iz Vareša 135. Videći ńihovo bogoljubstvo. A. Kačić, korab. 220. Bogoljubstvo zapušteno prida se svacijem štetnijem i krivijem naucima. I. Đorđić, ben. 3. Na pobožnost, na bogoljubstvo josu se prigibali. B. Leaković, gov. 27. Koji vazda u bogoljubstvu živi. B. Leaković, nauk 177. — *u tom smislu jedan pisae govori bogoljubnoj gospođi:* Cvit ovi tvojemu darijem bogoljubstvu. I. Ivanišević, kit. 84. — *b) kao bogoljubnost pod b.:* Ako sam što godi bogoljubno rekao i razmišljao u svetijeh otajnosteh rečenoga rozarija, toj dobro i bogoljubstvo namjenujem blagosti tvojoj. A. Gučetić, roz. jez. 312. Nauk krstjanski s mnozijemi druzijemi bogoljubstvi. M. Divković, bes. XIV. Sva bogoljubstva brez ove ljubavi nisu drugo nego privare. I. P. Marki 84. Priporučivati mu se s ovim razlikim bogoljubstvi. S. Badrić, nač. 4. Bogoljubstvo na pošteńe sv. Franceška. A. Kanižlić, bogoljub. 1. Posli ovog ‚bogoljustva' prikaza mu se gospodin. M. Zoričić, zrc. 16. Ima slušati riječ božju, nauk krstjanski i na ostala bogoljubstva i bogomolja pristupati. I. A. Nenadić, nauk 57. Bogoljubstvo najveće, bogu najugodnije jest sveta misa. 232. Broj od prošteńa za razlika bogoljubstva. 232. U izvršeńu bogoljubstva kakvi red i kada držati mora. J. S. Reljković, kuć. 442. — *e) kao* bogoljubnost *pod e.: s dat. bez prijedloga ili s prijedl.* prama: *bez prijedl.:* Bogoljubstvo prisvetijem ranama Jezukrsta gospodina. I. A. Nenadić, nauk 258. *češće s prijedl.:* Da mu je drago bogoljubstvo prema svetima. I. T. Mrnavić, ist. 81. Ako ne imamo prema ńim bogoljubstva. I. P. Marki 100. Kako su stariji naši prama žalostima drage majke pokazali bogoljubstvo. P. Knežević, muka 4. Bogoljubstvo pram svetim imate. P. Knežević, pism. 37. Od ovoga bogoljubstva prama ditiću Isusu. J. Banovac, obit. 9. Način od doveterodnevna bogoljubstva prama svetomu Saveriji. A. Kanižlić, fran. 15. Žena nika puna ‚bogoljustva' pram b. d. Mariji. M. Zoričić, zrc. 35. Ukažuju malo časti i bogoljubstva prema živomu bogu. I. A. Nenadić, nauk. 197. — *d) komu je namijeńeno, kao naprijed pod c. s dat. može biti izrečeno posesivnim pronom.:* Majko božja! ganut budući na tveje bogoljubstvo. M. Zoričić, osm. v.

BOGOLJUVENIK, *m. vidi* bogoljubnik. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koju *(milostinu)* prima od bogoljuvenikov. A. d. Kosta, zak. 2, 132.

BOGÒMÂJKA, *f.* mater dei, *mati božja. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Prisłavna bogomajka. V. M. Gučetić, pohv. 73.

BOGÒMATERA, *f.* mater dei, *mati božja. u naše vrijeme u pjesmama:* Bog me čuva i bogomatera. Nar. pjes. potr. 2, 550. Bog naredi i bogomatera. 551. Hvala bogu i bogomateri. 235. *u pošljeđńem bi primjeru mogao biti nom. i* bogomati, *koje vidi.*

BOGÒMATERÎNSTVO, *n.* dei maternitas. *prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Koje se blaženstvo može veće naći do bogomaterinstva! a koje se blaženstvo može više izmisliti do bogočovjeka! Bogomaterinstvu klańaju se svi svetci i svetice; bogočovjeku sniženo se klańa isto bogomaterinstvo. V. M. Gučetić, pohv. 76. Kako je dostojanstvo bogomaterinstva, kakva je ona mati, tko bi nam dostojno ukazati mogao? A. Kanižlić, utoč. 6.

BOGÒMATI, bogòmatere, *f.* mater dei, *mati božja. od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu. isporedi* bogumati. Prinesu tebê bogomateri. Mon. serb. 58. *i danas u basmi:* Branko gredi gredom, cvili, pišti; susrela ga bogomati. Lj. Kovačević. *isporedi* blagnuti.

1. BOGÒMIL, *adj. vidi* bogomio.

2. BOGOMIL, *m. ime muško. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 44.

3. BÒGOMÎL, *f. vidi* Bogomili. U Bogomîli v Babunê stasь Sidrofajevu. Glasnik 13, 371.

BOGÒMILAC, bogòmioca, *m.* pius. *isporedi* bogomio. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* More svaki bogomilac svaki dan i u svaku uru k pričešćenju pristupati. B. Kašić, nasl. 274. — *u naše vrijeme u jednoga pisca čovjek bogomilske (babunske) jeresi:* Nakon Borića dođe glasoviti Kulin, bogomilac. M. Pavlinović, razg. 35.

BOGÒMILAN, bogòmiona *i* bogòmîlna, *adj.* pius. *isporedi* bogoljuban. *od* XVII *vijeka (vidi primjer M. Radnića), između rječnika samo u Stulićevu. — a) o čeljadetu, duši mu, o želji, o društvu take čeljadi:* Zaradi ništa se bogomiona duša ne tužaše. A. Kanižlić, uzr. 181. Bismo upisani u druge skule i skupe bogomione. Grgur iz Vareša 138. Ovi bogomioni poglavica. I. J. P. Lučić, isk. 16. Bogomionim željam. M. Pavlinović, spis. 128. — *b) o mislima, pjesmama, kao* bogoljuban *pod b.:* Od razmišljańa i primišljańa bogomionoga. M. Radnić 412. Bogomione slave pivajući na čast majke božje. I. J. P. Lučić, isk. 3. — *e) o djelima, zadužbinama, kao* bogoljuban *pod d.:* Zadužbine bogomione. I. J. P. Lučić, isk. 38. — *d) o mjestu i vremenu, kao* bogoljuban *pod e.:* Nijedan ne će biti ređen, koji ne bude upisan za onu crkvu ili za bogomilno misto, cića kojega potrebe odabire se. I. J. P. Lučić, nar. 40 Subotńi dan da je bogomilni, božanstvenima dili posvećen. I. L. Garańin 15. — *e) adv.* bogomiono *i* bogomilno: Koji su često primali bogomiono svete sakramente. A. Kadčić, bogosl. 3. Stoje li bogomilno u crkvi na misi? 245.

BOGÒMILI, Bogòmîlâ. *m. pl. ńeko mjesto u planini Babuni blizu Prilipa (vidi* Babuna). XIV *vijeka.* Stasь u Bogomilêhь Sidrofajeva. Glasnik 11, 134. Daničić 1, 55. *isporedi* Bogomil, *f.*

BOGOMILNO, *adv. vidi kod* bogomilan.

BOGÒMILO, *adv. vidi kod* bogomio.

BOGOMILOSNICA, *f.* divina fruens gratia. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavljeno. riječ nepouzdana. isporedi* bogomilostan.

BOGOMILOSNIK, *m.* divina fruens gratia. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavljeno. riječ nepouzdana. isporedi* bogomilostan.

BOGÒMILÔST, bogòmilosti, *f.* pietas. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (piotas, religio, studium, devotio 23a), *u Belinu* (pietas 274a. religio 561a) *i u Stulićevu* (dei gratia). *Po-*

stańem od bogomio. — Brzo će imati svrhu bogomilost naša. B. Kašić, nasl. 17. Da budo imati vele goruštu bogomilost, još mu velo ostaje. 87. Čineći im gospodin — radi ńih bogomilosti — i čudesa. B. Kašić, ign. 51. Dopusti da se bogomilos u nami uzmnoži. I. Akvilini 352. Bogomilos koje skupi. J. Kavańin 317. Na uzmnoženje od hvala i bogomilosti i duhovne ḷubavi. J. Banovac, blagos. 324. Često krat slaba žena bogomilos krivu traje. N. Marči 74. Ne mogu na ovu vašu tako pomnu bogomilos nego puno obeselit se. B. Cuceri 30. Sladkijem mlijekom unutrńe bogomilosti priobraća ih u novu sliku. 172.

BOGÒMILOSTAN, bogomilosna, *adj.* pius. *u naše vrijeme u Srbiji, između rječnika u Stulićevu* (‚divina fruens gratia', *čemu nema poterde*). Koji je bogomilostan, ostavḷa po koju paru *(crkvi)*. S. J. Pelivanović. *isporedi* ‚milostiv na boga' *kod* milostiv.

BOGÒMÎḶE, *n. vidi* bogomilost. *prošloga vijeka u jednoga pisca:* Poslanice i vanjilja prini cjeća bogomiḷa. J. Kavańin 126.

BOGÒMIO, bogòmila, *adj.* pius. *isporedi* bogomilan, bogoḷuban, bogumio. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaḷinu* (bogomili, pius, religiosus, pietate praeditus 22[b]), *u Belinu* (bogomili, pius 274[a], religiosus 610[b], bogomio, pius 566[b]), *u Bjelostijenčevu* (bogomil) *i u Voltigijinu* (bogomili, andächtig), *u Stulićevu samo adv.* bogomilo. — *Komp.* bogomilijî *(Bella* 274[a]). — *a) o čeḷadetu:* Nije ni velika stvar ako človjek bogomio jest. B. Kašić, nasl. 23. Bogomilomu štiocu. I. Akvilini 6. Usadi u meni sve kreposti, da oko stvari božijeh budem bogomio, oko ḷudskijeh djela razborit. 332. Biti bogomio. M. Radnić 126. Primite bogomili štioci ovi moj ubogi trud. L. Terzić VIII. Ki bi ḷubio bogomio božju službu. J. Kavańin 173. Bogomile virne žene uzviševahu hrabrenstvo Davidovo. A. d. Bella, razgov. 55. Mirno odtole put razdili svaki putnik bogomili. N. Marči 38. Ovo nastojańe bogomile carice pofališe. A. Kanižlić, kam. 16. Otče bogomili, da ti i mi ništa kažemo. 112. Djela pristojna pastijeru vjernu i bogomilu. V. M. Gučetić, pohv. 131. To isto sretamo u životu bogomile Margarite. D. Mattei 170. Sveti, moji bogomili odvitnici. I. A. Nenadić, nauk 228. Bogomili redovnici. B. Cuceri 17. — *b) o molitvi, razmišḷańu, razgovoru, kao* bogoḷuban *pod b.:* Tri bogomile i bogoḷubne molitve. L. Terzić 32. Razmišleńa bogomila vrhu knìga Pavla sveta. J. Kavańin 132. Da ńe bogomilom prošńom od sadańih zala oslobodimo se. A. Kanižlić, utoč. 710. Po takovomu bogomilu razgovoru. A. Kanižlić, uzr. 192. — *c) o djelima, o stvarima, kao* bogoḷuban *pod d.:* Gdi je cijena i gdi plata ne od zlata, neg od dili vjernih bogomilih. J. Kavańin 337. U svakoj stvari bogomiloj i ugodnoj gospodinu. J. Banovac, obit. 52. — *d) adv.* bogomilo: Neka mogu bogomilo moliti. L. Terzić 239. On je složio bogomilo pjesni. J. Kavańin 180. Živiti na ovomu svitu bogomilo. A. d. Bella, razgov. 13. Bogomilo ima početi. J. Banovac, blagos. 206. Koji sveto i bogomilo primaju ovi sakramenat. J. Matović 240. Nije od veće cijene pomńivo početi molitve božanstvene nego bogomilo svršiti. 524. Koji bi ktio bogoḷubno i bogomilo oženiti se. 309. — *komp.* bogomilije: Bogomilije općiti. B. Kašić, nasl. 34.

BOGOMIONO, *adv. vidi kod* bogomilan.

BOGÒMIONSTVO, *n.* pietas. *isporedi* bogomiostvo. *prošloga vijeka u jednoga pisca. od* bogomilan. Što je bogomionstvo? Jest jedno ḷubeznivo ganuće naše pameti k bogu i k ńegovoj službi. A. Kadčić, bogosl. 40. Koji robe putujuće k Rimu za svoje bogomionstvo. 286.

BOGÒMIOSTVO, *n.* pietas. *prošloga vijeka u jednoga pisca. od* bogomio. Što se većim bogomiostvom prikazuje posvetilište, to veće bogu zadovoḷuju. A. Kadčić, bogosl. 65.

BOGOMISALAN, bogomisaona, *adj.* de deo cogitans. XIII *i* XIV *vijeka u knigama koje su pisane više crkvenim jezikom; između rječnika samo u Stulićevu* (‚bogomison'). Отъ bogomyslьnaago ti ostroumija. Domentijan[a] 36. Bogomyslьnyihъ prorokъ. 40. Bogomyslьnoje proščenije. 218. Bogomyslьnyimъ čodomъ. Danilo 256. Bogomyslьnyj sьvêtъ. 9.

BOGOMÓJSTVO, *n. vidi* bogomoḷstvo.

BOGÒMOL, *adj.* deum precans. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Dumne jedne bogomole. J. Kavańin 326.

BOGÒMOLAC, bogòmôlca, *m. vidi* bogomoḷac. *prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (orationi incumbens 526[b]) *i Stulićevu* (ad deum preces fundens, deum rogans, *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika) i u jednoga pisca prošloga vijeka:* Nisu svi pravi bogoḷubnici, koji jesu bogomolci. A. Kanižlić, bogoḷub. x. Poslao je čuvara da one bogomolce od groba otira. A. Kanižlić, kam. 376. *još u dvojice prošloga vijeka, ali u ńih može biti da ćirilsko* I *stoji mjesto* ḷ: Sluga i ‚bogomolac'. Bud. spom. glasn. II. 3, 186. Kaluderi, posnici i ‚bogomolci'. D. Obradović, bas. 184.

BÕGOMÔLAN, bõgomôlna, *adj. vidi* bogomoḷan. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i u rječniku Stulićevu* (‚ad divinas preces spectans'). Bogomolne duše vjerne. M. Vetranić 1, 23.

BOGOMÓLNICA, *f. vidi* bogomoḷka. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGÒMÔLNÎK, *m. vidi* bogomoḷac. *u rječnicima Belinu* (526[b]) *i Stulićevu. govori se u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BOGÒMOḶA, *f.* preces, sacra, aedes sacra, deum precans. *Akcenat ostaje, samo su još oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bogòmôḷâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bogòmoḷê, bogòmoḷôm. *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (orationi incumbens 526[b]), *u Stulićevu* (ad deum preces fundens, deum rogans) *i u Vukovu* (templum, preces). — 1. *molitva i molitve, a po ńima i služba božja: a) molitva i molitve:* Od s. Josipa, ńegovi milosti i bogomoḷa. J. Banovac, obit. 8. Bogomoḷa ova, litanije imenovana. A. Kanižlić, utoč. 742. Veliko pošteńe roditeḷi ukazivaše duhovnikom, osobito ufańe u ńihove bogomoḷe imajući. A. Kanižlić, kam. 7. Tada bi nikoje bogomoḷe otajno govorio. 379. Kad bi se skupḷali vjerni na stvari božanstvene ili ti na bogomoḷe. J. Matović 227. Onda one, gdi večerńe nejma, neka uče lipe bogomoḷe. M. A. Reḷković, sat. 47. Jedan crkovńak nikakva dobra ne čińaše, nego samo što gospinu bogomoḷu pomḷivo, ponizno i krotko govoraše. M. Zoričić, zrc. 71. Bogomoḷa, molitve što uče djeca u školi. Vuk, rječ. 33[b]. U oči dana u koji selo nosi krsta dodu pod zapis svešteníci, te tu sa sabranim narodom drže bdenije. Oni najpre popišu imena sviju duša u tom selu, i sve ih poimence pomenu sedam puta na jektenijama. Opštinska vlast nastoji da na tu bogomoḷu dođe što više sveta. Ima kmetova koji drže da je to jedna od prvih dužnosti u opštini; za to oštro zapovedaju, da iz svake kuće bar po jedno dođe na bogomoḷu. Na bogomoḷu morate, velo oni, a na igru, ako milujete. M. Đ. Milićević,

slave 61. — *b) služba božja. u Srbiji:* Bio sam u crkvi na bogomoḷi. M. Kovačević. Soḷaci u čačanskom okrugu u Srbiji tako zovu liturgiju. I. Pavlović. — 2. *crkva ili drugo mjesto gdje se ko moli bogu: a) crkva:* Da vlasima bogomoḷu gradi. Nar. pjes. vuk. 4, 141. Za zdravḷe crkve jerusalimske, divne naše rišćanske bogomoḷe. Vuk, kovč. 123. — *b) soba, gdje se ko moli bogu:* U svojoj sobi ‚bogomoḷi' užeže sveću. M. Đ. Milićević, jur 50. — 3. *čeḷade muško ili žensko koje se radi bogu moli. samo u rječnicima Belinu i Stulićevu, kako je naprijed pomenuto.* — 4. *selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj u općini krnjačkoj.* Sem. prav. 1878. 68. *isporedi* Bogomoḷe.

BOGÒMÓḶAC, bogòmôḷca, *i* bogomóḷac, bogomóḷca, *m.* deum precans. *Akcenat se mijeńa u gen. pl. kad je u nom. sing.* bogòmoḷac: bogòmoḷâcâ, *a kad je nom. sing.* bogomóḷac: bogòmôḷâcâ; *u voc. kad je nom. sing.* bogomóḷac: bȍgomôḷče. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bogomolac. — Bogomoḷac Atanasije. Starine 12, 37. Gledaj onoga bogomoḷca. Đ. Rapić 382. Dobrovȅrni bogomoḷacь. Starine 10, 36. Imam dva književnika, oba su bogomoḷci. M. Nenadović, mem. 150. Otac hoće takovijeh bogomoḷaca. Vuk, jov. 4, 23.

BȍGOMÔḶAN, bȍgomôḷna, *adj.* deum precans, pius, *koji se rado bogu moli, po tom i pobožan. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu* (fromm). *mjesto* ļ *kad stoji pred* n *nalazi se u naše vrijeme i* j *(vidi dalje). a) o čeḷadetu:* Bogomoḷni (‚bogomoljnj') puk. N. Raḱina 113. Da je dobar, da je čist, da je bogomoḷan. A. Kadčić, bogosl. 320. Nike bogomoḷne ženčice. 195. Koja je devota, bogomoḷna i koja posti. Đ. Rapić 48. Redovnik dobar i bogomoḷan. J. Filipović, prip. 3, 172. Jedna bogomoḷna divojčica. L. Vladmirović, slavod. 91. Rekoše mu bogomoḷni ḷudi. Nadod. 83. Imao je ženu dobru i bogomoḷnu. M. Zoričić, zrc. 43. Nikad bogomoḷnijega a neumoḷnijega. Magaz. 1851. 21. I naš je narod žḷe bogomoḷan, ali je barem bogobojazan. S. Ḷubiša, prič. 79. *sa* j *mjesto* ļ *pred* n: Puk bogomojni hvali božanstvo Isukrstovo. M. Dragićević 199. *vidi i dalje. — b) može imati uza se dat. kao* bogoḷuban *pod f.; također o čeḷadetu:* Da se ńezin sin saranio, jer je bio bogomoḷan b. d. Mariji. M. Zoričić, zrc. 73. — *c) o pjesmama, molitvama, u kojima se bog moli. isporedi* bogoḷuban *pod b.:* Ovijem bogomoḷnijem pjesnima. I. Đordić, salt. 1. *sa* j *mjesto* ļ *pred* n: S drugim molitvama bogomojnim. M. Dragićević 189. — *d) adv.* bȍgomôḷno: Koji bogomoḷno slušaju misu. M. Dragićević 128. *sa* j *mjesto* ļ *pred* n: Sveto molbe imaju govoriti pomńivo i bogomojno. M. Dragićević 77.

1. BOGÒMÔḶE, *n.* preces. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (u dodatku).* Ako su bogomoḷa u crkvi. I. A. Nenadić, nauk 198. Strašno tvoje bogomoḷe, apostole! Nar. pjes. vuk, rječ. dodat. Da viš kako on čini bogomoḷe! M. Pavlinović.

2. BOGÒMOḶE, Bogòmôḷa, *f. pl. selo u Dalmaciji na Hvaru.* Schem. phar. 1874. 13. *isporedi* bogomoḷa.

BOGOMÒḶÊŃE, *n.* precatio. *u rječnicima Belinu* (oratio 526a) *i Stulićevu* (preces deo factae) *i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Izvršit dužno bogomoḷeńe. M. Zoričić, osm. 47. Mećem slideća bogomoḷeńa. 154.

BOGÒMOḶICA, *f. vidi* bogomoḷka. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Gledaj onoga bogomoḷca i onu bogomoḷicu. Đ. Rapić 382.

BOGÒMÔḶKA, *f* deum precans femina. *u naše vrijeme. a) u pravom smislu, žensko čeḷade koje se radi moli bogu, i po tom pobožno.* B. Mušicki. I. Pavlović. — *b)* mantis religiosa L. J. Pančić, zool. 259. K. Crnogorac, zool. 158.

BÒGOMÔḶNO, *adv. vidi kod* bogomoḷan.

BOGOMÓḶSTVO, *n.* preces, divinus cultus, pietas. *od* XVII *vijeka (vidi primjer M. Radnića), između rječnika samo u Vukovu* (pietas). *a) molitve i po njima u opće što se moleći boga čini bogu u čast:* U vrime bogomoḷstva od četrdeset ura. A. Kanižlić, uzr. 79. Da čine popovi i kaluderi bdenija i bogomoḷstvo za pobjedu nad neprijatelem. Djelov. prot. 190. Prvi zavjet imaše pravde bogomoḷstva i svetińu zemaḷsku. Vuk, jevr. 9, 1. *su* j *mjesto* ļ: Koji nigde bogomojstva nemaš do ǵamije od kamena gradiš, i one ti samo prazne trube. Nar. pjes. vuk, rječ. 33b. — *b) stańe čeḷadeta bogomoḷna, kao pobožnost:* Koji je dignut od svake milosti očutḷive, bogomoḷstva, ḷubavi i slatkosti. M. Radnić 404. Da naša požeḷeńa budu čista, u očima stid, u kolini bogomoḷstvo. Đ. Rapić 56. *sa* j *mjesto* ļ: Što se s većim bogomojstvom prikazuje posvetilište sveto mise, to veće bogu zadovoḷuju. M. Dragićević 126.

BOGOMŔZAC, bogomŕsca, *m.* qui deum odit, infensus deo. *u naše vrijeme. Akc. u voc. sing.:* bȍgomŕšče, *u gen. pl.:* bogòmŕzâcâ. — Opadači, bogomrsci. Vuk, rim. 1, 30.

BOGÒMRZAK, bogòmrska, *adj.* deo invisus. *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 55. 3, 557). Bogomrьskyje jeresi. Domentijanb 152. Bogomrьskij i lьžnij prorokь. Ļetop. šaf. 88. Ženo bogomrska, da te anatema! S. Ļubiša, prip. 235.

BOGOMŔZOSTAN, bogomŕzosna, *adj.* deo invisus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogomrьzostnije jeresi. Domentijanb 148.

BOGOMÚDAR. bogomúdra, *adj.* divina sapiens, *o bogu mudar.* XIV *i* XVIII *vijeka. a) o čeḷadetu:* Bogomudrij Sava. Domentijanb 47. — *b) o načinu u kom se pokazuje mudrost o bogu, kojega se drži čeḷade o bogu mudro:* Oni pripovijedalac božje riječi jest izvrstan, koji izabire podobne i moćne načine, s kojijem posvetiva i skrušiva svoj puk bogoḷubni; inako, ako on obire načine nepodobne i nemoćne u svomu govorenju, ńegov govor nije ino nego vjetar, dim i smijeh, er bo ne dopire na ovu svetu svrhu, koju bog Isukrst hoće od ńega . . . Znajte da s onezijem bogomudrijem načinom, s kojijem se slavi Isukrst u pripovijedanju ńegove božje riječi, s istijem načinom slave se i ńegovi sveci u ńihovijem djelima. V. M. Gučetić, pohv. 4.

BOGÒNÊĆ, *m.* deum spernens. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ni bogoneć stvoriteḷa tajat ne će. V. Došen 263.

BOGÒNÊĆAN, bogonećna, *adj.* deum spernens. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Al' od svake opet druge bogonećne takve kuge. V. Došen 259.

BOGONENÁVISTAN, bogonenávisna, *adj.* deo invisus. XIV *vijeka u jednoga pisca.* Bogonenavistьna jazva. Danilo 341.

BOGONÈVJERAC, bogonèvjêrca, *m.* atheus. *prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (146b) *i Bjelostijenčevu.* Nitko među bogonevjercima. I. Đordić, salt. 35.

BOGONÈVJERAN, bogonèvjerna, *adj.* atheus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGONÈVJERNICA, *f.* athea. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGONÈVJERNÎK, *m.* atheus. *samo u rječnicima Belinu* (114b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

BOGONEVJÉRSTVO, *n.* atheismus. *samo u rječnicima Belinu* (114b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

BOGONIJÈKALAC, bogonijèkaoca, *m.* atheus. *samo u rječnicima Belinu* (114b, ‚bogonjekalac, bogonjekaoca') *i Stulićevu* (‚bogonjekaoc').

BOGONIJÈKÂŃE, *n.* atheismus. *samo u rječnicima Belinu* (114b) *i Stulićevu.*

BOGÒNOS, *adj.* deum ferens. *isporedi* bogonosan. XIII *vijeka u jednoga pisca.* Koju pohvalu vьzmožemь tebě prinesti, o bogonose! Domentijanb 31. *po tom obliku može biti i subst.*

BOGÒNOSAC, bogònosca, *m.* deum ferens. *od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bogonosan. *o sv. Simeunu i Savi:* Oba bogonosьca sьtvorista molitvu kь višьńemu. Domentijana 60. *o sv. Igńatiju* (20 *dec.*)*:* Ikona Igńatija bogonosca. Bud. spom. glasn. II. 3, 51. Igńat bogonosac. Vuk, rječ. 34a. Za što se sv. Igńatije zove bogonosac. Nar. prip. vuk.2 296.

BOGÒNOSAN, bogònosna, *adj.* deum ferens, *koji boga nosi (u sebi), budući nadahnut bogom. od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. o Stefanu Nemańi:* Priidi, o bogonosьne! Domentijana 47. *o istom i sv. Savi:* O dvojice bogoizbranna, bogonosna i vьseblaženа otьca! Domentijanb 217. *o kaluđerima svetogorskim:* Prizvahь čьstьnyje i bogonosnije otьce kь sebě. Mon. serb. 126. *o sv. ocima crkvenim:* Tako mi trista i osamnaest bogonosnih otaca! Nar. posl. vuk. 306. Pomozite trista i sedamdeset bogonosnih otaca! 236. Pomozite trista i osamdeset bogonosni otaca! Vuk, rječ. 34a.

BOGÒNOŠA, *m. vidi* bogonosac. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Nestorije govoraše da je Isukrst čovik bogonoša, u komu je bog pribivao kao i u drugih svetih. A. Kanižlić, utoč. 749.

BOGOÒTAC, bogoòca, *m.* dei pater. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. o Davidu, što se u njegovu plemenu rodio Isus:* Bogootьcь Davidь. Domentijana 3 Mon. serb. 65.

BOGÒPÂNKOVIĆ, *m. prezime.* A. Kačić, korab. 452. 476.

BOGOPARAN, bogoparna, *adj.* ad deum volans. XIII *vijeka u pisca koji je pisao crkvenim jezikom.* Jako bogoparni orli. Sava, tip. hil. glasn. 24, 171.

BOGOPODOBNO, *adv.* deo convenienter. *u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Bogopodobno, jako moj Hristosь. Domentijanb 98.

BOGOPÒKLONÎK, *m.* adorator. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Istini bogopoklonici. D. Obradović, sav. 40. *isporedi* bogomoļac.

BOGOPÒĻÛBĻEN, *adj.* deo dilectus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Priprosti, neoskvrńeni, čisti, pravedni i bogopoļubļeni učiniti se jesu baštinici s Isukrstom. J. Banovac, razg. 216.

BOGOPÒRÛČEN, *adj.* a deo demandatus. XIII *vijeka u jednoga pisca.* O bogoporučenomь jemu stadě. Domentijana 225.

BOGOPOSLAN, *adj.* a deo missus. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogoposьlanyj jemu sьvětь. Domentijana 122. Otь bogoposlannyje rybe. Domentijanb 98.

BOGOPÒSTAVĻEN, *adj.* a deo constitutus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogopostavļenomu Stěfanu Urošu caru. Mon. serb. 172.

BOGOPOTREBAN, bogopotrebna, *adj.* quem deus requisivit. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. o pokojniku:* Ļubьvь, koja bistь medu gradomь Dubrovnikomь i sь bogopotrěbnimь gospodinomь županomь Bělijakomь. Mon. serb. 241.

BOGOPOZNÁNSTVO, *n.* dei cognitio. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Doći k istinom bogopoznanstvu. D. Obradović, živ. 85. U voće bogopoznanstvo dolazi. D. Obradović, bas. 161.

BOGOPRIJEMAC, bogoprijemca, *m.* deum excipiens. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* bogoprimac. Simeonu bogoprijemьcu. Domentijana 89. Simeona bogoprijemca. Domentijanb 45.

BOGOPRIJEMAN, bogoprijemna, *adj.* deum excipiens. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Simeonu bogoprijemnomu drugь. Glasnik 11, 44.

BOGOPRÌJETAN, bogoprijetna, *adj.* deo placens. XIV *vijeka.* Bogoprijetьnyimi molitvami. Danilo 235. 367.

BOGOPRÍMAC, bogoprimca, *m.* deum excipiens. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Ona Hrista uze od Jovana, Simeunu onda govorila: bogoprimac čoban' Simeune, sad sazovi ostale čobane. Nar. pjes. petr. 1, 35. Sveti Simeun bogoprimac. M. Đ. Milićović, živ. 2, 28.

BOGOPROPÒVIJEDAN, *adj.* deum praedicans. *u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Svetyje i bogopropovědanyje sьbory često sьbiraje. Domentijana 287.

BOGOPROTIVAN, bogoprotivna, *adj.* cum deo pugnans. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Prorokь bogoprotivnyhь. Domentijanb 101.

BOGOPROZEBAN, bogoprozebna, *adj.* divinitus germinans. XIII *vijeka. isporedi* zenuti. Otьraslь bogoprozebьnu. Domentijana 119. 139.

BOGOPSOST, *f.* blasphemia, *hula na boga. prošloga vijeka u jednoga pisca. isporedi* psost. Bogopsost jest od iste vrste. J. Banovac, pred. 132.

BOGOPSÓVAC, bogopsóvca, *m.* blasphemus. *od* XVII *vijeka. Akcenat se mijeńa u vok.:* bȍgopsôvče, *i u gen. pl.:* bogòpsôvâcâ. Ki bi bil očit bogopsovac. F. Glavinić, svitl. 121. Uzešo onoga bogopsovca i svega ga satrše. J. Banovac, pripov. 61. Novi bogopsovci. A. Kanižlić, kam. 682. Svetogrdnici, bogopsovci. I. Velikanović, upuć. 2, 157. *isporedi* bogopsovalac.

BOGOPSÒVALAC, bogopsòvaoca, *m.* blasphemus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Akc. u gen. pl.:* bogopsòvalâcâ. Opaki će u jedan čas u paka' propasti, t. j. krivokleci, lašci, bogopsovaoci. J. Banovac, razg. 131. *u istoga pisca grčeškom nom. sing.* bogopsovaoc. J. Banovac, prip. 58.

BȍGOPSÔVAN, bȍgopsôvna, *adj.* blasphemus. *prošloga vijeka.* Bogopsovna pogrda. A. Kanižlić, kam. 487. Riči bogopsovne. I. Velikanović, upuć. 1, 436.

BOGOPSÒVATI, bogòpsujêm, *impf.* blasphemare. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOGÒPSÔVKA, *f.* blasphemia, *hula na boga. prošloga vijeka.* Isuse od Kaife bogopsovkom okrivļeni! A. Kanižlić, bogoļub. 308. Ovo kako opaku rič i bogopsovku odbacujemo. A. Kanižlić, kam. 184. Nih u bogopsovke arijanske zaplete. 369. Strašne bogopsovke. I. Velikanović, upuć.

1, 296. Bogopsovka jest rič nepravedna i pogrdna bogu ili svetim rečena. 436.

BOGÒPSÔVNÎK, *m.* blasphemus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (139a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Gonetaoci, bogopsovnici. B. Kašić, rit. 61. Bogopsovnik bio bi koji bi rekao da bog nije pravedan. I. Velikanović, upuć. 1, 436. Biti osuđen od redovničkoga poglavice kao opaki bogopsovnik. B. Cuceri 259.

BOGOPSOVSTVO, *n.* blasphemia. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Kakovo je pokarańe za bogopsovstvo naredono? E. Pavić, jezgra 92.

BOGÒPUSTAN, bogòpusna, *adj.* a deo immissus. XIV *i* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Postiže nasь grêhь radi našihь bogopustьnaja strêla, izmailьteni. Glasnik 11, 162. Bogopustnu kaznь. Glasnik 11, 91.

BOGOR, *m. ime muško. tako jedan pisac prošloga vijeka naziva kraḷa bugarskoga Borisa.* Kraḷ bugarski po imenu Bogor. F. Lastrić, ned. 32.

BOGORÁDITI, bogòrâdîm, *impf. iskati boga radi,* mendicare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U Srijemu i u Bačkoj i u Banatu gusle se danas mogu viđeti samo u slijepaca, pa i oni moraju učiti u ńi udarati i mlogi ne pjevaju pjesama nego samo bogorade uza ńi. Vuk, nar. pjes. 1, XVIII. 1824. Vaši slijepci ne znadu ništa da pjevaju, nego samo bogorade uz gusle. Vuk, nar. pjes. 1, 127. Vidje gdje je, pa se stade moliti i bogoraditi da ga pustimo. M. D. Milićević, več. 214. *u jednoga pisca prelazno tako da u akus. stoji onaj u koga se ište:* Providura bogoradimo da pošḷe vojsku. S. Ḷubiša, prip. 241. Počnu da me bogorade da im nešto razvidim. S. Ḷubiša, prič. 26.

BOGÒRADNÎK, *m.* mendicus, *prosjak. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci). isporedi* bogoraditi.

BOGORÁĐĚ̂NE, *n.* mendicatio. *samo u Vukovu rječniku.*

BOGORÁZLIČAN, bogorázlična, *adj.* a deo distinctus. XIII *vijeka.* Oba sьličьna svetyimь odêjanijemь, oba bogorazličьna služiteḷa. Domentijana 266.

BOGORAZUMAN, bogorazumna, *adj.* deum noscens. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogorazumьna muža. Domentijana 245. Bogorazumьnyimi glagoly. Danilo 125. — *adv.* bogorazumno: Bogorazumno vsegda slavu vьsilati bogu. Mon. serb. 136.

BOGORÀZÛMḶE, *n.* cognitio dei. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je mjesto* -mḷe *na kraju bilo* -mije. Svojemu otьčьstvu prostranьstvo i bogorazumije sьbiraje. Domentijana 261. Jako pčela bogorazumija medь sьbiraje. 310. Bogorazumijemь i čistotoju. Danilo 236.

BOGORAZUMNO, *adv. vidi kod* bogorazuman.

BOGÒREDOVÂŃE, *n.* cultus divinus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bogoredovańe i jedno i drugo, toliko Žudjela koliko i Samaritana biti će smaknuto. Živ. is. 57. *isporedi* bogoredo.

BOGÒREĐE, *n.* cultus divinus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. sa* dj *mjesto* đ. Oni (Samaritani) kako i Žudjeli zakon Mojzesov ispovijedahu, a osvem toga u inomu bogoredju bjehu uzinačeni. Živ. is. 56. *isporedi* bogoredovańe.

BOGÒRODAN, bogòrodna, *adj.* deum pariens. *od* XVII *vijeka.* Bogorodno majke blago svetu sliku. J. Palmotić, dubr. 8. Da ih gospod zgar pomože i djevica bogorodna. 175. Učiniše još zavjete bogorodnoj sgar kraḷici. 289. Začetje tvoje neoskvrńeno, bogorodna divo! I. T. Mrnavić, nauk 1708. 29. Bogorodnu djevu pozna. I. Đordić, mand. 76. Ḷubav prema bogorodnoj kraḷici. I. Đordić, ben. 69. Mati loza bogorodna. A. Kanižlić, utoč. 872. S majke slavom bogorodna čudnovato diva osta. A. Kanižlić, bogoḷub. 338. Divica bogorodna. I. Volikanović, upuć. 2, 287. Bogorodna majka mila za mene je sved molila. N. Marči 102.

BOGÒRODICA, *f.* deipara. *od* XII *vijeka, između rječnika u Belinu* (150a), *Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu* (1, 56. 3, 557). — *a) u pravom smislu:* Da mu je supьrьnica sveta bogorodica. Mon. serb. 6. Slavna bogorodica. B. Gradić, djev. 179. Koji bogorodici srčeno služit budu u životu. P. Radovčić, nač. 392. Začetje tvoje, bogorodice divico! I. Ančić, svit. 111. Moli za nas, sveta bogorodice! I. Akvilini 86. Sveta bogorodico, moli za nas. Azbukv. 29. Sveta bogorodico! Pisanica 67. F. Lastrić, od' 79. Prisveta bogorodico! A. Kanižlić, fran. 246. Moli za nas, sveta bogorodice! I. A. Nenadić, nauk 246. Prisladka bogorodico! D. Mattei 285. A da bog da i bogorodica. Nar. pjes. vuk. 2, 128. Pa što bog da i bogorodica. 4, 47. Daj mi bože i bogorodice! 1, 424. Bogo mili i bogorodice! 4, 259. Pomozi, sveta bogorodico! G. Zelić 81. — *b) crkva nojzi posvećena naziva se također bogorodica:* Sьzda drugy *(manastir)*, svetu bogorodicu u Toplici. Sava 2. Namastiri kraḷevsci: sveta bogorodica studeničьska . . . i sveta bogorodica gradьčьska. Mon. serb. 14. Svetomu hramu tvojemu, svetoj bogorodici rьtьčьskoj. 68. Crьnogorьska bogorodica. Glasnik 22, 219.

BOGÒRODIČAN, bogòrodična, *adj.* deiparam spectans. *isporedi* bogorodičin. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (37a) *i Stulićevu. a) u pravom smislu:* Bogorodično častenjo, hyperduliae cultus. Bella 37a. Od bogorodična čašteńa. A. Kanižlić, bogoḷub. XI. Bogorodična časnost veća od svetačke časnosti. A. Kanižlić, utoč. 608. Kraj svite bogorodične. A. Kanižlić, kam. 114. Bogorodično časteńe. B. Leaković, nauk 278. — *b)* bogorodična trava, hypericum perforatum L. J. Pančić, bot. 212. K. Crnogorac, bot. 19. *vidi i kod* bogorodičin.

BOGÒRODIČIN, *adj.* deiparae. *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu* (3, 557). — *a) u pravom smislu:* Do hrisovula bogorodičina *(t. j. crkve nezine).* Glasnik 15, 275. Hyperdulia naški će reći bogorodičino čašteńe. J. Banovac, razg. 77. Od bogorodičine aḷine. D. Obradović, živ. 125. Ikone bogorodičine. Nar. pjes. petr. 2, 71. — *b)* bogorodičino kolo, *ἄμβων*, ‚pred oltarom u gdjekojijem crkvama izvišeno kolo, a u gdjekojijem od mermera različite boje načińeno, gdje se čita jevanđelije, apostol itd.' Vuk, rječ. 34a. *zove se i* kolo crkveno. — *c) u imenima biḷu: aa)* bogòrodičin lân, linaria vulgaris L. G. Lazić 141. Vuk, rječ. 34a. — *bb)* bogòrodičina rúka. M. Đ. Milićević, živ. 1, 80. 2, 31. hypericum. *isporedi* Marina ručica. — *cc)* bogòrodičina tráva, hypericum. Z. Orfelin 489. hypericum perforatum L. G. Lazić 148. Vuk, rječ. 34a. *vidi i kod* bogorodičan. *isporedi* pḷuskavica. *u Stulićevu rječniku:* ‚bogorodičińa trava', hypericum. — *dd)* bogòrodičino cvîjeće, lilium, *liḷan.* Vuk, rječ. 34a.

BOGÒRODIČKÎ, *adj. vidi* bogorodičan. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGORÒDITEḶICA, *f. vidi* bogorodica. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ovo tako ugodno bi bogoroditeḷici. P. Knežević, osm. 331. Ḷubi nas bogoroditeḷica. 351.

BOGORÒDITEĻNICA, *f. vidi* bogorodica. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Pomolivь so prêsvetêj bogoroditeļnici. Domentijan[a] 213. Vladyčici našej gospoždi i bogoroditeļnici. Mon. serb. 67.

BOGÒRODE, *n.* theogonia. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno* (‚bogorodje').

BÒGOSÂDAN, bögosâdna, *adj.* a deo plantatus. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Toboju prijehь božьstvьnuju blagodêtь, procisti mi odrasli bogosadnêj vь rodê mojemь. Mon. serb. 203.

BÒGOSAĻIĆ, *m. prezime, koje je postalo od* Bogoslaļić *izgubivši* l *iza* s. *vidi* Bogoslaļić. *Dolazi* XV *vijeka.* Jelovьcь Bogosaļićь. Spom. sr. 1, 130. Daničić 1, 59.

BÒGOSAV, *m. vidi* Bogoslav, *čemu je ispalo* l *iza* s. *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Bogosavь. Ļetop. 1847. 4, 55. Mon. serb. 264. Spom. sr. 1, 110. 111. Knez Bogosav stade besjediti. Nar. pjes. vuk. 3, 1.

BÒGOSAVA, *f. vidi* Bogoslava, *čemu je otpalo* l *iza* s. *tako dolazi i prije našega vremena:* Bogosava. S. Novaković, pom. 44.

BÒGOSAVAC, Bögosâvca, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom. iza* s *otpalo je* l. K. Jovanović, reč. 175.

BOGÒSAVĻEVICA, *f. brdo u Srbiji u kragujevačkom okrugu blizu manastira Druče.* P. Đorđević.

BÒGOSAVĻEVIĆ, *m. prezime po ocu Bogosavu.* D. Avramović, sv. gora 224. 270. Rat 88. 134. 177. Šem. sr. 1881. 298.

BOGOSAZDAN, *adj.* a deo creatus. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. sa* ь *između* s *i* z. Vь bogosьzdannêmь gradê. Ļetop. šaf. 53.

BOGOSÈSTRA, *f. bogom sestra, posestrima. u jednoga pisca našega vremena.* Ti mene uzmi za bogosestru. S. Ļubiša, prič. 69.

BOGOSLAĻIĆ, *m. prezime, po ocu Bogoslavu. pred* ļ *otpalo je* v. XIV *vijeka.* Bogoslaļićь. Glasnik 11. 12, 115. Mon. serb. 243. Daničić 1, 59. *isporedi* Bogosaļić.

1. BÒGOSLAV, *m. ime muško.* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 59. 3, 557). *isporedi* Bogosav. *Drugoj poli* (-slav) *postaće vidi kod* Berislav. Bogoslavь. Glasnik 11. 12, 4. 5. 6. Glasnik 15, 298. 24, 270. Spom. sr. 2, 26.

2. BOGOSLAV, *m. vidi* bogoslov. *isporedi* bogoslavan. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tri vrste svetih jesu ki osobite imaju krune, ke bogoslavi zovu anreole. F. Glavinić, posl. 79.

BÒGOSLAVA, *f. ime žensko.* XIV *vijeka.* Bogoslave. Glasnik 35, 121. *isporedi* Bogosava.

BÒGOSLÂVAN, bögoslâvna, *adj.* ad honorem dei spectans, *što je bogu na slavu. Od* XIII *vijeka.* — *a) u pravom smislu:* Prêbyvajuštu vь činu bogoslavьnê svetiteļstva svojego. Domentijan[a] 295. Bogoslavni dan uskrsnutja vazmenoga. I. Bandulavić 283. Odgovor bogoslavan budući blažena djevica dala Elizabeti. Živ. is. 182. — *b) u istom smislu dolazi u nekih pisaca mjesto bogoslovan:* Dvadeset fundamentov u bogoslavnomu nahajamo očitovanju. F. Glavinić, posl. 63. Tri bogoslavne kriposti nahode se: vera, ufanje i ļubav. 74. Ovo su tri kriposti bogoslavne al ti bogoslovne. I. Ančić, ogl. 14. Da može poznati bogoslavne pisce. A. J. Knezović 32.

BOGÒSLIČAN, bogòslična, *adj.* deo similis. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOGÒSLOV, *m.* theologus. *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali je u njemu adj.) i u Daničićevu. isporedi* bogoslovac. *Akc. u gen. pl.:* bogòslôvâ. — Kь svetomu bogoslovu. Domentijan[b] 187. Joana bogoslova. Ļetop. šaf. 72. Theologa ili bogoslova. F. Glavinić, cvit 1.

BOGOSLÔVAC, bogoslôvca, *m.* theologus. *od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima osim Vrančićeva. Akcenat se mijeńa u vok.:* bögoslôvče, *i u gen. pl.:* bogòslôvâcâ. Reče Ioanь bogoslovьcь. Domentijan[a] 254. Ocu Kašiću bogosloveu. N. Dimitrović 27. Po Petru teologu ili bogosloveu. Š. Budinić, sum. 2. Sveti Tomas bogoslovac. A. Komulović 46. Bogoļubni bogoslovac fra Matije Divković. M. Divković, nauk 1. Štiti svete teologe ali ti bogoslovce. M. Orbin 6. Slovinski upisa B. Kašić Dalmatin pop bogoslovac od družbe Jesusove. B. Kašić, nasl 1. Bogoslovci uče nas. P. Radovčić, symb. 58. Govore niki bogoslovci. P. Posilović, nasl. 326. Bogoslovci govore od stvari visoki svrhu nebesa. S. Margitić, fala III. Bogoslovca visokoga. J. Kavańin 375. Sveti bogoslovac Grgur. I. Đordić, nnand. VI. Kako bogoslovci govore. A. d. Bella, razgov. 45. Bogoslovci u grihu dvoje razlučuju. A. Bačić 209. Uče nas sveti otci bogoslovci. J. Banovac, pred. 4. Mlogi bogoslovci oće reći da grih smrtni u svetkovinu jest dvostruk. F. Lastrić, ned. 125. Ovo nijesu bogoslovci, ovo su vragoslovci. V. M. Gučetić, pohv. 61. Bogoslovac prinaučan. A. Kanižlić, fran. 42. Ovo je prava istina po svakome razlogu sviju bogoslovaca. Đ. Rapić 125. Da se slože bogoslovci svi s pameti. V. Došen 3. Po sudu svijeh bogoslovaca. J. Matović 304. I dovedi bogoslovce stare, koji znadu mudro besiditi, dva naroda lipo sjediniti. A. Kačić, razgov. 154. Ove sve kolike stvari ostavļam bogoslovcem disputat u skula. M. Dobretić 54. — *tako se zove i učenik koji uči bogoslovske nauke:* Da sam ruža, ja bi se razvila u časloveu mladom bogosloveu. Nar. pjes. vuk. 1, 635. Đođu dva bogosloveca u nekakav manastir. Nar. prip. vrć. 118.

BOGÒSLOVAČKÎ, *adj.* theologicus, *vidi* bogoslovski. *prošloga vijeka u dva pisca i u rječniku Stulićevu (u koji je uzeto iz brevijara).* Promisliv̀ši dvoje bogoslovačko pitańe. A. Kanižlić, utoč. 11. *sa* š *mjesto* č, *kako se po nekim krajevima govori i u drugim takim riječima:* Rečeńa bogoslovaška. A. d. Kosta, zak. 1, 1.

BÒGOSLÔVAN, bögoslôvna, *adj.* theologicus. *od* XIV *vijeka; između rječnika u Belinu* (720b), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stulićevu i Daničićevu. — o čovjeku, njegovu govoru, glasu, pisaniu, i u prenesenom smislu o jeziku, peru:* Bogoslovnymь jezykomь. Domentijan[b] 139. Po bogoslovnomu glasê. Glasnik 24, 250. Visok otac bogoslovan. J. Kavańin 96. Moj otcina sve se bude bogoslovni prigovori. 375. Bogoslovnoga naučitelja. I. Đordić, salt. 496. Braniti ih svojijem bogoslovnijem pisańem. 1. Đordić, ben. 2. Hotio bi se jezik svetoga Tomaša i njegovo bogoslovno pero. A. Kalčić, bogosl. 143. Svete bogoslovne naučitelje slijedite. V. M. Gučetić, pohv. 1. Mnozi bogoslovni razumnici. B. Cuceri 326. — *o zboru takih ļudi, o plemenu, u kom ih ima:* U mudroskupštini bogoslovnoj. H. Bonačić, nauk 3. Od ove kuće biše mnozi kanonici, biše toliki i toliki redovnici; . . . od kuda ćeš poznat da je ovo bila kuća ne samo od uzvišenoga gospostva, da li jošter bogoslovna. A. Kačić, razgov. 182. — *o nauci, o stvari koja pripada u tu nauku:* Učeći

nauke bogoslovne. Besjede kr. 263. Vaši razgovori imaju biti o stvarih književnijeh i bogoslovnijeh. 263. Nauk je ovo bogoslovni. A. Kalić 430. — *tri* ‚bogoslovne kreposti' *ili* ‚jakosti': Mudrost stoji u kripostih teologaleh, to jest bogoslovnih, koje kriposti tri jesu, a to: vjera, ufanje i ljubav. Š. Budinić, sum. 2[b]. U tri kreposti bogoslovne, to jest u vjeri, u ufanju i u ljubavi. M. Divković, nauk 209. Jedna od krjeposti bogoslovnijeh. B. Kašić, zrc. 126. Kriposti bogoslovne i poglavne. Azbukv. 16. Vira jest prva kriposti bogoslovnih, koje se zovu bogoslovne, jere uprav boga gledaju. I. T. Mrnavić, ist. 146. Druga krjepos bogoslovna u ufanju krjepkom stoji. J. Kavanin 337. Po ovima trima jakosti bogoslovnima udilje pametju našom dokučujemo i ljubimo boga. A. Bačić 42. Vira jest kripost bogoslovna. J. Filipović, prip. 1, 25. Kripost, koja je od boga nami ulita, zove so bogoslovna. J. Banovac, razg. 241. Medu svima kripostma krstjanskim ljubav druge ne samo diloredne nego i bogoslovno nadbodi. F. Lastrić, ned. 339. Po krštenju nam se ulivaju tri kriposti bogoslovne, to jest vira, ufanje i ljubav. M. Dobretić 38. *isporedi* bogoslovski. — *prema ńima i djelo i grijeh:* Ko bogoljubno svaki dan govori djela bogoslovna. I. A. Nenadić, nauk 233. Razdiljuje se *(grijeh)* u grih naravni (philosophicus) i u grih bogoslovni . . . Grih bogoslovni jest oni, koji je protiva zakonu božijemu, . . i zove se peccatum theologicum. M. Dobretić 197. — *Adv* bȏgoslôvno: Bogoslovno gonetali. J. Kavanin 461. Mandaljeni podoba se bogoslovno besjediti. I. Đorđić, mand. VII.

BOGOSLÓVČAC, *m. vidi* bogoslovčić. *samo u Stulićevu rječniku (s gen.* bogoslovčca), *za koji će biti i načińeno.*

BOGOSLÓVČEV, *adj.* theologi. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGOSLÒVČIĆ, *m. dem.* bogoslovac. *samo u Stulićevu rječniku* (‚parvi momenti theologus'), *za koji će biti i načińeno.*

BOGOSLOVESAN, bogoslovesna, *adj.* theologicus. XIV *vijeka u jednoga pisca, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* bogoslovan. Bogoslovesnymь jezykomь. Domentijan[b] 110.

BOGÒSLOVICA, *f.* theologia. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Voltiğijinu i u Stulićevu (ali u pošljednem* ‚mulier in theologia versata', *čemu nema potrrde). — a) nauka o bogu:* Drugi bogoslovci, kano ti Vega u svojoj bogoslovici scine. A. Kanižlić, utoč. 13. S(veto) bogoslovice naučitelj. E. Pavić, ogled. IX. Svete bogoslovice štiocu vridnomu. Đ. Rapić 1. Kratko skupljeńe čudoredne ili ti morale bogoslovice. M. Dobretić III. Od kojih se govori u bogoslovici. I. Velikanović, upuć. 1, 360. Što uči tankoumna bogoslovica. A. Tomiković 364. Po nauku bogoslovice. B. Leaković, nauk 342. — *b) misao ili stvar bogoslovska, koja ide u nauku o bogu:* Istomačimo ovu ńegovu bogosloviću. A. Kanižlić, kam. 190. Trud u izkazivańu tajnosti dubji bogoslovica. A. J. Knezović XIII.

BOGOSLÒVIJA, *f.* theologia. *od prošloga vijeka. isporedi* bogoslovica. Ako početak bogoslovije ne znadu. A. Bačić 104. Po bogosloviji. J. Rajić, ponč. 1, 53. On je u Beogradu učio bogosloviju jednu godinu. M. Đ. Milićević, več. 245.

BOGOSLOVITEL, *m. vidi* bogoslovac. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bogoslovitejan *i* bogoslovitejev *i* bogoslovitejski, *sve nepouzdano.*

BOGÒSLÔVLJE, *n.* theologia. *od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali iz brevijara* ‚bogoslovje'). *na kraju* -vje *stoji mjesto* -vije, *koje se u prvo vrijeme pisalo, a od* XVII *vijeka dolazi bez* i: -vje, *a s umetnutim* l, *koje se sa* j *sastavilo u* ļ: -vļe *dolazi* XVIII *vijeka, prem da se još pisalo i* -vje. *a) nauku o bogu:* Rêky bogoslovija vьsêmu izlivaje. Domentijan[a] 243. Od teologije ali ti od bogoslovja. M. Divković, nauk 290. Nastojahu na nauk svete teologije ili bogoslovja. B. Kašić, ign. 47. Ivan nauči bogoslovje spavajuć na krilu Isusovu. I. Ančić, ogl. 5. Naučitelja s. bogoslovja. I. T. Mrnavić, ist. III. Bogoslovļa meštar glavni. J. Kavanin 180. Samo malo znadu čitati, a od bogoslovja ni slovca A. Bačić 256. Drago mi je da sveto bogoslovje bratji tomačiš P. Knežević, osm. 66. Ostavih što je tańe u bogoslovju. I A. Nenadić, nauk 8. Imaju biti naučitelji u svetomu bogoslovļu. A. d. Kosta, zak. 1, 226. Nauk bogoslovja bistro istumačen. Grgur iz Vareša 17. Meštri u bogoslovju. I. J. P. Lučić, nar. 112. — *b) molitve crkvene:* Bogosloviju večerńemu sьvrьšenu. Domentijan[a] 86.

BOGOSLOVĻEŃE, *n.* dissertatio de deo. *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Sagrišeńa, koja budu učińena u bogoslovļeńu, pivańu i moleńu. A. d. Kosta, zak. 1, 50.

BOGOSLOVNICA, *f.* theologia. *prošloga vijeka. isporedi* bogoslovica, bogoslovija. Naučitelji od bogoslovnice. F. Lastrić, od' 40. Uči mudroznanicu, bogoslovnicu, zakon crkovni. I. J. P. Lučić, biće 11. Crkve, u kojim bogoslovnica ne more se tumačiti. I. J. P. Lučić, nar. 32.

BOGÒSLÔVNÎK, *m.* theologus, *bogoslovac. prošloga vijeka.* Skupite se sada kriposnici, filozofi i bogoslovnici. L. Ljubuški 55. Dva kanunika da budu na ńegovoj *(biskupovoj)* službi: pokornik na ispovidańu, bogoslovnik na tumačeńu pisma svetoga A. d. Kosta, zak. 1, 86. Sidalište kanonika bogoslovnika. I. J. P. Lučić, isk. 5.

BÒGOSLÔVNO, *adv. vidi kod* bogoslovan.

BOGOSLÓVNÔST, bogoslóvnosti, *f. vidi* bogoslovstvo. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOGOSLOVOUČITEL, *m.* theologiae doctor. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚bogoslovoučioc'. *oboje bez sumńe izmišljeno za rječnik.*

BOGÒSLOVSKÎ, *adj.* theologicus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. o nauci, znańu, mudrosti, dubini, istraživańu, knizi, riječi:* Nauči svake knige naravske i bogoslovske. B. Kašić, is. 117. S dubočinom bogoslovskom. H. Bonačić 8. Jedni vole naravske i bogoslovske mudrosti učiti. J. Banovac, pripov. 66. Iziskivańe bogoslovsko. F. Lastrić. test. 36. Znańe bogoslovsko. A. Kanižlić, utoč. 59. U nauku bogoslovskomu i crkvenom. A. Kanižlić, kam. 11. Kako priričje bogoslovsko nas uči. 740. — ‚kreposti bogoslovske', *isporedi* bogoslovan: Koliko je kriposti bogoslovskih? Jesu tri, to jest vira, ufańe i ljubav. I. Velikanović, upuć. 1, 360. Kriposti bogoslovske zovu se, jer bo su nami od boga kano ulivene i dila ńihova uprav k bogu tegle i okolo ńega zabavljaju se. B. Leaković, nauk 469. — *o prihodu koji pripada bogoslovima:* U podavańu dohodaka bogoslovski, meštarski, naučitelski. I. J. P. Lučić, nar. 79.

BOGOSLÓVSTVO, *n.* theologia. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (23), *Belinu* (728[b]), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu i Stulićevu.* Ono visoko bogoslovstvo, što se zove skolastiko. M. Bijanković 118. Duboko bogoslovstvo ali ti teologija. I. Đorđić, mand. VII. Ostavimo bogoslovstvo. A. d. Bella, razgov. 57. Bogoslov-

stvo kad je dovršio, od reda je krunu zadobio. Nadod. 101. Naučit ću svu tančinu bogoslovstva. B. Cuceri 322.

BOGOSLÒVŠTINA, *f.* theologia. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku* (‚series theologorum'). Sv. Tomas iz Akvina u velikoj bogoslovštini govori. K. Maǵarović 7. *u istoga pisca i sa šć mjesto* št, *kao što se po nekim krajevima govori i u drugim takim riječima:* Kako govori istinita i sveta bogoslovščina. 9.

BOGOSLUŽBA, *f.* numinis cultus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bogoslužben *i* bogoslužeć *i* bogoslužeńe. *sve načińeno za rječnik.*

BÕGOSPÂSAN, bögospâsna, *adj.* a deo salvatus. XVII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bogospasnaago mèsta Jańeva. Mon. serb. 558.

BOGOSPREŽEN, *adj.* a deo conjunctus. *u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Čedoļubivaago otьca i bogosьpreženaago supruga. Domentijan[a] 88.

BOGOSPRÒTÎVNÎK, *m.* eum deo pugnans. XIV *vijeka.* Bogosьprotivnici. Glasnik 24, 264.

BOGÒSTIG, *adj.* deum persequens. *u jednoga pisca* XV *vijeka.* Na duhoborca Makedonija i Apolinarija bogostigy. Starine 1, 42.

BOGOSTINOVIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bogostinović iz Blagaja. A. Kačić, korab. 452.

BOGÒSTJEČAN, bogòstječna, *adj.* deum aequirens. *prošloga vijeka u jednog pisca, i u Stulićevu rječniku (ali u ńemu iz brevijara,* ‚qui deum assequitur'). Djelo voļa ļudska naga bogostječno tvorit ne ide, ako vječna pomoć draga u družbu joj zgar ne side. I. Đorđić, mand. 68.

BOGOSTRAH, *m.* timor dei. *samo u Stulićevu rječniku. gdje ima i* bogostraha. *oboje bez samńe načińeno za rječnik prema* bogostrašan.

BÕGOSTRÂŠAN, bögostrâšna, *adj.* deum timens, pius. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Komp.* bogostrâšnijî. *isporedi* bogobojan. — *a) o čeļadetu ili duši mu:* Čovik pravedan i bogostrašan. I. Bandulavić 196. luk. 2, 25. Ono malo bogostrašnih, koji jemaju pravo želinje dobro umriti. P. Radovčić, nač. 58. Koliko većma bogostrašan i vrué uznahodiš se, imaš veću potrebu od razuma. M. Radnić 538. Dobri i bogostrašni ļudi. A. Vitaļić, ist. 160. Bogostrašan, tih i miran. 550. Moj štioce bogostrašni. A. Vitaļić, ostan. 231. Kraļ bogostrašni. A. d. Bella, razgov. 122. Vrsna i bogostrašna divojka. J. Banovac, pripov. 154. Divojčica plemenita i bogostrašna. Turl. blago 2, 15. Naj bogostrasniji kršćani. A. d. Kosta, zak. I, 125. S mnogim bogostrašnim divicam. Grgur iz Vareša 119. Izvan broja pravedni i bogostrašni duša. I. J. P. Lučić, razg. 75. — *b) o životu:* Ovi bio jest života toliko sveta i bogostrašna. A. d. Kosta, zak. I, 193.

BÕGOSTRÂŠNÔST, bögostrâšnosti, *f.* timor dei. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Na pogibili jest čistoća meju raskošam, poniznost meju bogatstvima, bogostrašnost među poslima. Turl. blago 2, 141 *u istoga pisca griješkom gen. sing.* ‚bogostrašnostja'. 48.

BOGOSTVÁRATI, bögòstvârâm, *impf.* numinibus adscribere. *samo u Stulićevu rječniku načińeno za rječnik.*

BOGOSTVÒRITI, bögòstvorîm, *pf.* numinibus adscribere. *samo u Stulićevu rječniku. načińeno za rječnik.*

BOGÒSVAT, *m. bogom svut. u jednoga pisca našega vremena.* Vodite me k mužu kao bogosvati. S. Ļubiša, prič. 126.

BOGOSVEĆÍVATI, bogosvèćujêm, *impf.* consecrare. *samo u rječniku Belinu* (217[b]) *i Stulićevu.*

BOGOSVÉTITI, bögòsvêtîm, *pf.* consecrare. *samo u rječniku Belinu* (217[b]) *i Stulićevu.*

BOGOSVIJÈTAO, bogosvijètla, *adj.* divinitus splendens. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je glasilo* bogosvêtlь, *između rječnika samo u Daničićevu* (3, 557). Vь bogosvêtlêmь odêjaniji. Domentijan[a] 222. Bogosvêtluju radostь. 119. Bogosvêtlymь svêtilnikomь. Domentijan[b] 177. Bogosvêtlyje radosti ispьlnista se. Danilo 11.

BOGÒSVJETAN, bögòsvjetna, *adj.* a deo suasus. XIII *vijeka u jednoga pisca. od* bog *i* svjet. Bogosьvêtьnoje prošenije ispьlńu ti. Domentijan[a] 218.

BÒGOŠ, Bogòša, *m. ime muško. hyp. od* Bogo *(od* Bogosav). XIV *vijeka.* Bogošь. Glasnik 11. 12, 21. 33. 36.

BOGÒŠEVAC, Bogòšêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 176. *isporedi* Bogoš.

BOGÓŠITI SE, bögôšîm se, *impf.* crescere, augescere, extendi, *širiti se. u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (s tumačeńem latinskim koje je starļeno i kojemu se dodaje da se osobito govori o biļu). u rečenoga je pisca naštampano u naše vrijeme* ‚bogoži', *kao što je i u rukopisu. ali će ž biti samo za oko napisano slika radi mjesto* š *(kao što odmak u drugom stihu stoji u rukopisu slika radi* prži *mjesto* prši). *Postańem će biti od maǵ.* bogas, *čvornat. račvast, granat. isporedi* bogav. I sjedi vrh blata, koju bog umnoži, u kruni od zlata, i tuj se bogoši (‚bogoži'). M. Vetranić I, 84.

BOGÒŠIV, *adj.* dilatandi vim habens, *što se bogoši. samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem latinskim, koje je starļeno). riječ nepouzdana.*

BÒGÔŠTICA, *f.* 1. *selo u Srbiji u Rađevini u početku našega vijeka.* Vuk, dan. 3, 233. M. Đ. Milićević, srb. 565. *sada se ne broji među sela, nego pripada općini tolisavačkoj.* Ļ. Stojanović. — 2. *rijeka kod toga sela.* Sr. Nov. 1871. 271. 1878. 250.

BOGÒŠTOV, *adj.* pius. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kńeginа hrabra, častna, bogoštova. J. Kavańin 272.

BOGOŠTÓVAC, bogoštóvca, *m.* pius, religiosus, *koji boga štuje. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (566[b]) *i Stulićevu.* Ako tko scini da je bogoštovac. P. Knežević, osm. Mardokeo, bogoštovac. A. Kačić, korab. 305.

BÕGOŠTÔVAN, bögoštôvna, *adj.* cui divinus cultus tribuitur, religiosus, pius. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (pius 566[b]. religiosus 610[b]) *i u Stulićevu* (pius, religiosus, deo devotus). *u jednoga pisca* XVII *vijeka dolazi još sa c mjesto* š *pred* t *(vidi dale). — a) koji se štuje kao bog: o Isusu:* Nas s čedom bogočtovnim blagoslovi divica Marija. M. Alberti 20. 109. 181. — *b) koji boga štuje i čim se bog štuje. isporedi* bogoļuban. *aa) o čeļadetu* Svim vaše države bogočtovnimi podložnici. M. Alberti v. Kad ufa bogoštovni. J. Kavańin 500. Bogoštovan je vrlo bio. Nadod. 193. Marija bi od svoji bogoštovni roditeļa posvećena. Grgur iz Vareša 119. — *bb) o molitvi, djelu, nauci:* Bliz budi bogočtovnim crikve tvoje molitvam. M. Alberti 316. Sveto zazivat jest dilo bogoštovno. Turl. blago 2, 60. Ponoviti prama ńemu dila bogoštovna poklona i ļubavi. I. J. P. Lučić, doct. 37. Za to nauk bogoštovni znadu. J. S. Reļković, kuć. 113. — *cc) o danu kad se bog štuje:* Da je dan subotńi bogo-

štovan. J. Matović 358. — *c) adv.* bȍgoštôvno: Naredbe redovničke imaju se od redovnika bogoštovno obsluživati. P. Knčžević, osm. 193. Da se imaju svete stvari sveto i bogoštovno djelovati. J. Matović 137.

BOGOŠTÒVÂŃE, *n.* dei cultus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Rim stari u bogoštovańu dugovični uživao je mir. A. Kanižlić, kam. 452. Sagrišujući protiva bogoštovańu oli ti poštońu božjemu. M. Dobretić 154. Po bogoštovańu poznaje se bog za uzrok i početak sviju stvari. B. Leaković, nauk 274. Bogoštovańe, religio. D. E. Bogdanić 25.

BOGOSTÒVATEĻ, *m. vidi* bogoštovac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOGOŠTÒVATEĻICA, *f.* mulier deum colens, pia. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOGÒŠTÔVĻE, *n.* dei cultus, religio, pietas. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (religio 564a. 610b) *i Stulićevu* (numinis cultus). *Na kraju* -vļe *stoji mjesto* -vije, *čemu je otpalo* i, *te se bez ńega pisalo jednako i prošloga vijeka u bez dańe promjene, po kojoj među* v *i* j *dolazi* l, *koje se sa* j *sastavļa u* ļ. Ti *(bože)* bogočtovja davče. M. Alberti 346. Ki govori oficij s pomńom i bogoštovjem. P. Radovčić, nač. 311. Mogu uzrok dati ńima bogoštovja ńihovoga slavnim putom od razloga. J. Kavańin 244. Razumi se pod različnost od bogoštovja da nije dobro rukovańe među Turčinom i krstjankom. A. Kadčić, bogosl. 477. Ona dila jesu suprotivna al dobromu nauku al viri katoličanskoj al naredbi pravoga bogoštovja. A. d. Bella, razgov. 250. Štuj ga kako bogoštovja sahraniteļa. J. Filipović, prip. 3, VII. Ovom zavezom milosrdnosti stegnuti bogu jesmo; odkle isto bogoštovje ime uze. Turl. blago 2, 26. Budući bogoštovje završeno. A. d. Kosta, zak. 1, 89. Razlikost od bogoštovja. 153. S himbenim licumirstvom bogoštovja odgovori mu. Grgur iz Vareša 58. Da svima služiti budeš za ogledalo bogoštovja. 1. J. P. Lučić, biće 20. Da se to najboļma po viri, ufańu i ļubavi može izvršiti; čemu ostali naučiteļi nadodaju kripost bogoštovja. B. Leaković, nauk 274.

BOGOŠTÒVNICA, *f.* mulier deum colens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOGÒŠTÔVNÎK, *m.* deum colens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BȍGOŠTÔVNO, *adv. vidi kod* bogoštovan.

BOGOŠTÓVNÔST, bogoštóvnosti, *f.* religio, pietas. *u rječnicima Belinu* (religio, pietà, religiosità, divozione 564a) *i Stulićevu i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bogoštovnost jest dar duha svetoga, po komu biva da dobrovoļno i lasno zagrlimo, što god je na slavu i poštenje božje. I. Velikanović, upuć. 2, 36.

BOGÒŠTÔVSKÎ, *adj.* religionis. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nuz koje ispisańe bogoštovske kriposti i nezinih dila može se reći da sve ostale kriposti i bogoslovske i diloredne na ńu po niki način spadaju, budući da sva dila i jednih i drugih kriposti na to teže da se po ńima bog poznaje i štuje kano početak i svrha sviju stvari. B. Leaković, nauk 469.

BOGOŠTÓVSTVO, *n.* dei cultus, religio. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (numinis cultus). Grade sami sebi jedno bogoštovstvo na ńihov način. A. d. Bella, razgov. 38. Bi prikazano bogu iļadu volova s velikim voseļem i bogoštovstvom. A. Kačić, korab. 220. Što razumiješ po različnu bogoštovstvu, koje je šesta zaprika između razčińajućih? I. Velikanović, upuć. 2, 212. Ako molitve one ništa ne imaju pravom bogoštovstvu i bogoļubstvu protivna. 269. Krivo štovańe, pravoga bogoštovstva kriva naslidnica. 354. Bogoštovstvo jest takva kripost, po kojoj se prigibamo na uredno i podobno štovańe božje. B. Leaković, nauk 275. Između čudorednih kriposti prva jest bogoštovstvo ili ti svetovez. 468.

BOGOTÁJALAC, bogotájaoca, *m.* qui deum esse negat. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bogonijekalac.

BOGOTÁJÂŃE, *n.* atheismus. *samo u rječnicima Voltińijinu i Stulićevu.*

BOGUTOVA, *f. potok u Slavoniji blizu Adaševaca.* Regul. Sav. 189.

BȍGOTVÔRAN, bȍgotvôrna, *adj.* a deo creatus. *od* XIII *vijeka.* Bogotvorьnyje ikony obraza adamova. Domentijana 298. Molim te, Hriste, da htjebudeš dat mi srce tvoje bogotvorno. Đ. Mattei 270.

BOGOUBÍJCA, *m.* qui deum occidit. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Sь bogoubijcomь Judomь. Mon. serb. 192.

BOGOUBÓJSTVO, *n.* dei occisio. *prošloga vijeka.* Da bi se dostojo prestit ńima bogoubojstvo. V. M. Gučetić, pohv. 215. Da bi izmolio odpušteńe bogoubojstva. Đ. Mattei 107. — *u jednoga pisca prošloga vijeka i* bogubojstvo: Židije za osvetu bratubojstva i zajedno bogubojstva iztirani su iz Židije. I. Velikanović, upuć. 1, 44.

BOGOUČÒVJEČÊŃE, *n.* incarnatio. *prošloga vijeka.* Ovo pomazańe Isukrsta jest učińeno po milosti bogoučovičońa. A. Kanižlić, kam. 767. Zaradi ujedińeńa naravi božje s čovičanskom ili ti bogoučovičeńa. I. Velikanović, upuć. 1, 201.

BOGOUČÒVJEČITI SE, bogoučòvječîm se, *pf.* incarnari. *u jednoga pisca prošloga vijeka. samo part. praet. pass.* Po Isukrstu, kako bogoučovičonu. I. Velikanović, upuć. 1, 199. Jerbo je Isukrstovo čovičanstvo bogoučovičeno, to je ujedińeno božanstvu. 1, 412. *u istoga pisca na jednom mjestu može biti grješkom* ‚bogučovječen'. 2, 52.

BOGOUFNO, *adv. ufajući u boga. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ima niki zlameńa odabrańa na život, koja ako imaš, možeš bogoufno držati da ti od obranih jesi. P. Kneževič, osm. 159.

BOGOÙGODAN, bogoùgodna, *adj.* deo placens. *dolazi* XIV *vijeka, po tom ga nema, nego se istom na kraju prošloga vijeka opet vraća; između rječnika u Stulićevu i Daničićevu. — o čeļadetu, radńi mu, mislima, molitvama:* Bogougodnomu jego potьštaniju. Mon. serb. 122. Molitvami bogougodniihь têhь svetiihь roditeļь. 136. Pomyslь bogougodьnь. Danilo 172. Bogougodne dobrodjeteli. D. Obradović, živ. 71. Bogougodni kaluder. Nar. prip. vuk. 122. — *adv.* bogoùgodno: Živeći pravedno i bogougodno. D. Obradović, živ. 85.

BOGOÙGODNICA, *f.* deo placens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGOÙGODNÎK, *m.* deo placens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BOGOÙGODNO, *adv. vidi kod* bogougodan.

BOGÒUK, *m.* cujus praeceptor est deus. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno). riječ nepouzdana.*

BOGÒÛMAN, bogòûmna, *adj.* mente divina praeditus. XIII *vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku (ali u ńemu iz ruskoga).* Rogoumьnomu Savê. Domentijana 45. Učiteļa bogoumьnaago. 80.

BOGOUPÁSEN, *adj.* a deo salvatus. XIII *vijeka u jednoga pisca.* Bogoupasenuju imь pastvu. Sava 4.

BÒGOV, *adj.* dei, *božji. od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu (u koji je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Grbļu).* Odajte stvari cesarove cesaru a bogove bogu. Živ. is. 134. Bogu bogovo, cesaru cesarovo. Poslov. dan. 7. Tako mi bogova doma! Nar. posl. vuk. 300. Caru carsko, bogu bogovo. V. Bogišić, zbor. 508.

BOGOVAC, Bogovca, *m. vidi* Bogovci.

BOGÒVAĐA, *f. namastir u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Vuk, rječ. 33b. Glasnik 21, 19.

BOGÒVAĐAC, Bogòvadca, *m. kaluđer iz manastira Bogovađe.* Pri igumenu Vasiliju Petroviću Bogovađcu. Rad 1, 188.

BOGÒVÂŃE, *n.* deum esse. *isporedi* bogovati. *od prošloga vijeka između rječnika sama u Vukovu.* Al' bog za to ne pogubi bogovańa. V. Došen 133. Što je gore vragovańe nego ļudsko bogovańe. 80.

BOGÒVATI, bògujêm, *impf.* deum esse. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu (u koji je uzeto iz ruskoga) i u Vukovu. Akcenat se mijeńa kao u* blagòvati. Hodi *(govori bog)* isprid mene trpit muke sve paklene i ondi ćeš pribivati dok ja budem bogovati. P. Knežević, pism. 13. Hotijući *(bog)* sam bogovati. A. Kačić, korab. 3. Bog boguje (t. j. bog sve čini i uređuje, a ļudi su ništa). Vuk, rječ. 33b. Bog boguje da davo tuguje. Pjev. crn. 236. — *u preneseном smislu o ļudma:* Misle da su s neba spali i na svitu da boguju, kad im drugi prilaguju. V. Došen 37. I kad tako bogujete, onda slipo vragujete. 80.

BÓGÔVCI, Bógovâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 28. pšu ga i ‚Bogovec'. Schem. zagr. 1875. 94. *Akcenat se ne zna za cijelo, može biti i* Bögôvci, Bögovâcâ.

BOGÒVETNÎ, *adj. govori se samo među riječima* ‚svaki dan' *utvrđujući da je baš svaki:* svaki bogovetni dan, *kao što se govori* ‚svaki u boga dan'. *sama u Vukovu rječniku. Postańem je od adj.* bogov. *isporedi* bogovit.

BÓGOVIĆ, *m. prezime, po ocu kome je ime* Bogo. *od* XIV *vijeka.* Ļetop. 1847. 4, 54. Daničić 1, 54. Mon. croat. 316. Schem. zagr. 1875. 259. D. Avramović, sv. gora 192.

BÓGOVIĆI, Bógovîćâ, *m. pl. dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru fočanskom.* Statist. 111.

BOGOVÍDAC, bogovíca, *m.* deum videns. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu.* Bogovidьcь Mojsij. Đomentijana 16. Bogovidьcu Mojseju. Glasnik 11, 190. Danilo 171.

BOGOVIDEŃE, *n.* visio dei. *od* XIII *vijeka, između rječnika sama u Belinu* (755a); *ima i u Stulićevu ali iz ruskoga.* -de- *je od staroga* -dê-, *koje se isprva pisalo, a poslije mjesto ńega jednako do kraja prošloga vijeka* -dje-. *i* -ńe *je od staroga* -nije, *koje se također najprije pisalo, a prošloga je vijeka glasilo i pisalo se* -ńe (-gne), *prem da se tada pisalo i* -nje. Kь vyšьńemu bogovidêniju. Domentijana 84. Suprotiva očigledom ‚bogovidjeńn' Benediktovu. I. Đorđić, ben. 132. Sto ino ištu bogoslovci za blaženičkoga ‚bogovidjeńa'? 132. Očigledno ‚bogovidjenje'. I. Velikanović, upuć. 1, 414.

1. BÒGOVINA, *f. ńeke zidine blizu rijeke Zete u Bjelopavlićima u Crnoj Gori.* V. Ļešević.

2. BÒGOVINA, *m.* 1. *prezime,* XV *vijeka u Poļicima.* Jelovčićь, Bogovina, Zečići. Stat. poļ. ark. 5, 290. — 2. idolum. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (ali u ńemu iz brevijara).* Pravoga boga, nu pomiješana s kipim i bogovinami. Živ. is. 57. Zabranio da se i tko ne buđe zaklet imenom bogovina. 72. Koje *(molitve)* pogani činahu svojijem bogovinam. 76.

BOGÒVIT, *adj.* 1. vicinus deo, *kao blažen. u jednoga pisca prošloga vijeka o dušama u raju.* Tu s' raduju i vesele . . . učińene bogovite. J. Kavańin 513. — 2. *vidi* bogovetni. *na Rijeci:* Svaki bogoviti dan. F. Pilepić. *i u Slavoniji:* Nije šala cijeli bogoviti dan prevraćati crnu zemļu. M. Stojanović, nar. poslov. 230.

BOGOVJENČAN, *adj.* a deo coronatus. XV *vijeka u jednoga pisca i u Daničićevu rječniku.* O bogovênčanne. Glasnik 11, 53.

BOGOVOĻA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Schem. segn. 1871. 59. Razdjeļ. 9.

BÖGOVSKÎ, *adj.* quod ad deos spectat. *u naše vrijeme, između rječnika sama u Stulićevu.* Ovo je bogovsko piće. M. Đ. Milićević, des. par. 23.

BÖGOZÂRAN, bögozârna, *adj.* divinitus splendens. XIII *vijeku u jednoga pisca.* Čedu svojemu bogozarьnomu Savê. Domentijana 175. Vь širotê veselija bogozarьnyje duše svojeje. 305.

BÖGOZBÔRAN, bögozbôrna, *adj.* congregationis a deo institutae. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada je bilo* sь *mjesto* z *pred* b. Bogosьborьnoje trьžьstvo sьtvoriše. Domentijana 103. 194.

BOGOZLAMENIT, *adj.* qui deum repraesentat. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno), gdje ima i adv.* bogozlamenito *i* bogozlamenitost.

BOGOZNÁŃE, *n.* cognitio dei. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku* Svršeno bogoznańe. I. Đorđić, salt. XIX.

BÖGOZRÂČAN, bögozrâčna, *adj.* divinitus splendens. XIV *vijeka, između rječnika sama u Daničićevu.* Otь ńeježe *(sv. trojice)* procvьtoše vsêmь vêńci bogozračnyi mirno živuštimь sь veroju na zemļi. Mon. serb. 136. — *Adv.* bogozračno: Jako dva svêtila bogozračьno sijajušta. Daničić 3, 557.

BÖGOZVÂN, *adj.* a deo vocatus. XIII *vijeka.* Čeda bogozvanaja. Domentijana 234.

BOGÒZVÂNÎK, *m.* a deo vocatus. XIII *vijeka.* Sij bogozvanikь svetyj. Domentijana 82. 178.

BOGOZVÁŃE, *n.* dei vocatus. XIV *vijeka, između rječnika sama u Daničićevu.* Kь bogozvaniju nastavnikь. Domentijanb 75.

BOGÒŽIV, *adj.* religiosus. *prošloga vijeka u jednoga pisca u rječnicima Belinu* (chi vive con dio, religiosus 772b) *i u Stulićevu* (qui in divina contemplatione semper versatur) *u pomenutoga pisca dolazi samo o miru, u kome tko bogu živi:* U ńemu zamjernijem načinom sadruži se i zagrli s mirom bogoživijem svetobojno razmirje. I. Đorđić, ben. 94.

BOGOŽÍVAC, bogožívca, *m.* religiosus. *samo u rječnicima Belinu* (772b) *i Stulićevu. isporedi* bogoživ.

BOGS- *gledaj* boks-.

BOGŠ- *gledaj* bokš-.

BOGT- *gledaj* bokt-.

BOGUBOJSTVO, *vidi kod* bogoubojstvo.

BOGUČOVJEČITI SE, *vidi kod* bogoučovječiti se.

BÒGÛGODAN, bogûgodna, *adj. vidi* bogougodan. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Čistom i bogugodnom ljubavi. T. Ivanović 78.

BOGUJ, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 115.

BÒGUJEVAC, Bògujêvca, *m. vidi* Bogujevci.

BÒGUJÊVCI, Bògujevâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Više sela Bogujevaca. Otaźb. 4, 562. 5, 31. *mještani govore:* Bogûjevci. *pišu ga griješkom i* Bogujevac. Sr. Nov. 1879. 176.

BOGULIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Rajko Bogulićь. Glasnik II. 12, 22. 90.

BOGÙLIN, *m. ime muško.* XIV *i* XV *vijeka.* Glasnik II. 12, 20. 38. 39. Spom. sr. 1, 79. Daničić 1, 60.

BOGÙLINOV, *adj. što pripada Bogulinu.* Bogulinovь pristavь. Spom. sr. 1, 79. Daničić 1, 60.

BOGUĻÙBIV, *adj.* dei amans. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* bogoljubiv. Boguļubivoj gospodi. Spom. sr. 1, 17.

BOGUMATI, bogumatere, *f. vidi* bogomati. XIII *vijeka.* Bogumateri. Sava, tip. hil. glasn. 24, 197. tip. stud. glasn. 40, 154. Mon. serb. 15.

BOGÙMIO, bogùmila, *adj. vidi* bogomio. *prošloga vijeka* Gor' s pameti bogumilom kušajući slas prisvetu. A. Vitaļić, ost. 157. Crkva bogumila. J. Kavańin 321. Vrijedne, kreposne i bogumile. I. Đorđić, mand. VIII.

1. BÒGÛN, *m. ime muško. hyp. od* Bogo (Bogosav). XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 33. 39. 80 Mon. ragus. 1, 142.

2. BOGUN. boguna, *m. u jednoj poslovici prošloga vijeka može biti isto što i* bagun. Servam za boguna. Poslov. dan. 110.

BÒGÛNOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, po ocu Bogunu.* Boca 45.

BOGURODICA, *f. vidi* bogorodica. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Odь prêčiste bogurodice. Mon. serb. 219.

BOGÙŠIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 28. 30.

BÒGUT, *m. ime muško. od* XIV *vijeka* Glasnik II. 12, 9. 41. 76. S. Novaković, pom. 44. *isporedi* Bogutović, Bogutovac.

BOGUTA, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 23. 91. *isporedi* Bogutić.

BOGUTIĆ, *m. prezime, po ocu Boguti.* XVI *vijeka.* Juraj Bogutić. Mon. croat. 281.

BÒGUTOV, *adj. što pripada Bogutu.* Milica Bogutova. Sr. Nov. 1878. 23.

BÒGUTOVAC, Bògutôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 169.

BÒGUTOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Bogutovcu.* Opština bogutovačka. K. Jovanović, reč. 169.

BÒGUTOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bogutu. od* XIV *vijeka.* Bogoje Bogutović. Glasnik II. 12, 60. 115. 132. Mon. serb. 97. Daničić 1, 60. *i sada ima to prezime u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

BÒGUTOVO SÈLO, *n. selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru bijeljinskom.* Statist. 85. M. Ružičić.

BOGUVIDIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka.* Od Radoslava Boguvidića. Slovinac 1878. 143.

BOGUVJETAN, boguvjetna, *adj.* votivus, *bogu namijenen. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* uvjetan. Najplemenitija je ona zabava boguvjetna, u kojoj se zatječu i usta ljucka i ljucka pamet. A. Kalić 518.

BOGUŽIV, *m. ime muško.* Glasnik II. 12, 19. 87.

BOHÂNCI, bòhânâcâ, *m. pl. vidi* buganca, *od koje su i postali promijenivši glasove. u hrvatskom primorju.*

BOHONČIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka.* Matij Bohonьčićь. Mon. croat. 90.

BOHORIĆANIN, *m. čovjek iz Bohorića (vidi* Bohorići). Bohorićane. Glasnik II. 12, 75.

BOHORIĆI, *m. pl. zaselak selu Ļubolićima blizu Dečana* XIV *i* XV *vijeka.* Glasnik II. 12, 8. Mon. serb. 93. 265. Daničić 1, 68.

BOHORIN, *m. ńeko mjesto blizu Prilipa* XIV *vijeka.* Stasь vь Bohorinê. Glasnik 11, 132. 13, 376. *nominativu nema potvrde.*

BOHURANIN, *m.* homo imbecillus, *čovjek slaba razuma. u jednoga pisca* XVI *vijeka kao da je to. Postańa neznana: može biti od tal.* bocco *(istoga značenja), sr. lat.* bocones (stulti, rustici). Najkraći i najstanovitiji put, po kom svak tko hoće, dobro da sasma nekńižan, priprost i bohuranin, može na izvrsnos . . prići, ne imajući potrebu od tolike tančine od pameti ni oštrosti od razumka, jest ovo vruće poželjenje. B. Gradić, duh. 63.

BOIMIJA, *f. kraj u Maćedoniji na Vardaru blizu grada Strumice.* XIV *vijeka.* Crьkovь sv. Georgija u Boimiji. Glasnik 24, 235. 236. 253.

1. BÒJ, bòja, *m.* pugna, proelium, bellum, verberatio, verbera. — *Akcenat kaki je u gen. sing. taki je u svijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom. i osim gen. pl., koji kad je bez* -ev, *tada glasi* bòjâ; *u cijeloj množini kad ima* -ev *mijeńa se akcenat:* bòjevi; *tada su u gen. pl.* *još oba zadńa sloga duga:* bòjêvâ. — *Dolazi od* XIV *vijeka, i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* pugna, proelium, certamen, dimicatio, duellum, bellum; *u Mikaļinu:* proelium, pugna, conflictus, conflictio, bellum, certamen; *u Belinu:* proelium (305b), pugna (305b), congressus (785b), bellum (364a); *u Bjelostijenčevu:* dimicatio, conflictio, certamen, conflictus, pugna, bellum, proelium, belli contentio; *u Jambrešićevu:* certamen, conflictus, proelium, pugna, dimicatio; *u Voltigijinu:* krieg; *u Stulićevu:* pugna, certamen, conflictus, bellum, proelium; *u Vukovu:* pugna, verbera; *u Daničićevu:* pugna. — *Postańem od* biti (bijem).

1. *boj koji postaje kad se pobiju dvije vojske: a) u opće:* Što namь poslužiše virьno i srьdьčano, najliše u turačkihь bojihь, ne štedeće svojihь glavь za nasь. Mon. serb. 226. Boj zastupni v poļi krbavskom. Mon. croat. 155. Stvari ke su za boj potribne. 208. Zvono od boja počeše zvoniti. Zbor. 76. Koga godi Macedońane na boju uhite, vsakomu glavu odsiku. Aleksand. jag. starin. 3, 259. Tko je bil na boju, on se zna vladat. Š. Menčetić 330. Krjepki bog od boja. M. Držić 37. Čas neumrlu tvoji djedi u boju vrlu dobivahu nedobitni. I. Gundulić 277. Il' na domu, il' na boju, svijem sudeno umrijeti je. 571. Svi su izbrani vitezovi, neprijateļski strah u boju. 444. I pozn'o si i vidio sred krvava ļuta boja, koli je teška sila svoja. 308. Usred boja nesmiļena kraļević se gleda prvi. 445. Sred boja prika tvih junaka krepos gleda. 418. Sred krvava da li boja sabļa vaša, sabļa moja život mi je obranila? 565. Sa svijem je nedostojno prije raspasati pas od boja, nego li pade dobitčanomu protivština bojeva. M. Divković, bes. 226. Gdi jesu vojske i boji. P. Posilović, cvijet 182. Nekrjepka je srjeća u bojih. J. Kavańin 287. Krjepko staste svi u boju. 423. Koji se uzimaju za boj, potribno je da imaju

ko bi ih naučio i uvižbao u načinu od boja. A. Kadčić, bogosl. 141. Koña rdava i nevridna za boj. 285. Bješe u boju grdo razbio Filistee. I. Đorđić, salt. x. Na boju udriti se s neprijateļi. F. Lastrić, svet. 7. Nepriateļi padali bi u boju na tisuće. V. M. Gučetić, pohv. 197. Vrsna i kriposna u boju viteza. A. Kanižlić, kam. 2. Koja su za žestoki boj potribna. 815. Ako u kojoj stvari imaš dio kako u boju i vojevañu. M. Zoričić, osm. 131. Koji ubijaju u boju. J. Matović 378. Kako se ovaj u boju vlada? M. A. Reļković, sabr. 31. Ne našavši nikoga, ko bi mu na put izaša, prinze sva mista brez boja. A. Kačić, razgov. 20. Dade Jure od boja zlameńe. 91. Sedam stotina ufati od boja kočija. A. Kačić, korab. 195. Ako bi roditeļi od ovi sinova bili zarobļeni na pravomu boju. M. Dobretić, bogosl. 36. I na koñe staviti što je boju od potrebe. Nar. pjes. mikl. beitr. 19. Od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. Dosta bilo boja po krajina. 3, 211. Koji boja ni videli nisu. 2, 314. Od kako smo boja požeļeli. 4, 398. Đogat mi je boja požeļeo. 4, 230. Ja sam doru boju naučio. 3, 393. Vest je dora boju i mejdanu. 3, 394. Tu se đogat boju osjetio. 4, 229. A Jug ti je, gospo, poginuo u početku, u boju prvome. 2, 291. Otkud tebe ova britka sabļa? ili si je za blago kupio? ili si je u boju dobio? 2, 343. Ako l' koji u boju pogine. 4, 184. I daj mene sabļu postalicu, nevañenu trideset godina, nevañenu na boj nenošenu. 2, 322. Oružje sam na boju dobio. 3, 127. A ti zovi dva Jakšina sina, jer su, sine, na boju junaci. 2, 580. Sve isturi od boja topove. 2, 607. I on uze od boja oružje. 4, 159. Moskovi su od boja junaci. 2, 180. Kolašinci s' od boja junaci. 4, 398. Nakom boja kopļem u trñe. Nar. posl. vuk. 188. Boj na Loznici. Vuk, nar. pjes. 4, 238. Boj na Mišaru. 4, 203. One su im u vrijeme boja držale koñe. Vuk, dan. 2, 95. No su boji i strašna kreševa. P. Petrović, šćep. 75. — *b)* boj činiti *i* učiniti, *u starije vrijeme i* stvoriti: XIV—XVII *vijeka* stvoriti *(vidi i pod 5)*: На томъ поļи мнози отъ древнихъ царь страшныје бојеве међу собоју сьтворише. Danilo 180. Bē ta boj storen na svetoga Fabijana. Mon. croat. 94. Jovetov oni boj, u Flegri ki stvori. H. Lucić 284. Slavni boj stvorimo. P. Vitezović, odiļ. 34. — *od* XVI *vijeka obično* činiti *i* učiniti: Filip boje učinił biše mnoge. Aleksand. jag. starin. 3, 225 Ter odi tej smeće činite i boje. N. Naļeśković 1, 229. Pravedno je li toj da vi sad činite u mirnu mjestu boj? 1, 231. Kada li, gdi li se za ku boj učini? H. Lucić 197. Rad koje čineć boj . . . prikrati život svoj. D. Rañina 12b. U naprijed boj smioni od koristi nije nikomu, da nu od raspa, najliše oni ki se čini na svom domu. I. Gundulić 454. Bi učińen boj velikak na nebu. M. Orbin 7. Vaļa da ne čine boja nepravedna. A. Bačić 96. Da se toliki bojevi učiniše. F. Lastrić, test. 354. Učini mnoge boje. A. Kačić, korab. 312. Možemo li boja učiniti? Nar. pjes. vuk. 3, 195. Boj činiše puno i za mlogo. 4, 172. Boj činiše tri bijela dana. 4, 244. *vidi još pod x. i y.* — *c)* boj biti, *u jednoga pisca i* bojevati, *prije i* rvati *i* tepsti: XVI *vijeka u jednoga pisca* boj rvati: Toj li hoć' rvat' boj, ohaj se krjeposnijeh. N. Naļeśković 1, 334. XVII *vijeka u jednoga pisca* boj tepsti: Čelo čelom boj tepihu. I. Zanotti, en. 2, 6. — boj bojevati *u jednoga pisca prošloga vijeka*: Srećno s Grci boj bojujući. J. Kavañin 254 — *najobičnije* boj biti *od* XVI *vijeka*: Človjek taj s nebes od zgara poslan bi, iz dalek ter kaže da će sad boj biti; kreposti sve naše zaman će tuj biti. M. Vetranić 2, 200. Bijući boj. M. Bunić 96. Boj biti, confligere. Vrančić 22. Vitezovi koji boj biju i vojske vojnju. M. Divković, bes. 84. Samim srčba vitezovom potrjebna je, kad boj biju. J. Kavañin 57. Boj bije, kad je trijeba. I. Đordić, salt. 221. Za što se ne bi boj bio? J. Filipović 1, 390. Kada boj bijau. Đ. Rapić 324. Poginu u vojsci bijući boj. F. Radman 7. Kriposno boj ne bije. V. Došen 244. Boj da biju, o miru ne rade. Nar. pjes. vuk. 4, 70. Boj se bije, krv se prolijeva. 4, 116. Boj ne bije svijetlo oružje već boj bije srce od junaka. Nar. posl. vuk. 21. Ludi boj biju, a mudri vino piju. 171. *vidi još pod x. i y.* — *d)* biti se boja, ubiti se boja, bojem se ubiti *ili* udariti: Da se bije boja svekoliko. Nar. pjes. vuk. 4, 114. 316. Ubiše se boja niz Kopiļe. 4, 124. Ubiše se bojem niz Rudine. 4, 59. Tud se vojske bojem udariše. Pjevan. 25. — *e)* boj početi, začeti, započeti: Počeše boj. Ļetop. dukl. črnč. 3. Boj začeti. Mikaļa 23a. U ime ńegovo boj su započeli. A. J. Knezović 266. — *f)* otvoriti boj: Odluči da otvori boj višńime bogovome. I. Gundulić 65. Ne ktivši boj otvoriti. I. Zaničić 47. — *g)* boj završi, zametnuti: Koji bi kraļ hotio poći završi boj. N. Rañina 209b. luk. 14, 31. Kad niknu smeća i bogdanski boj završe. I. Gundulić 464. Od sebe im iti ne da, boj zavrg'o da se ne bi. J. Palmotić, dubr. 355. Boj po malo zameće se. 361. Na misto zametnuti boj, sustaviše rasržbe. A. d. Kosta 2, 17. Jer Katiću milo ne bijaše boj zamotat' u zemļi neznanoj. Nar. pjes. vuk. 4, 181. Žestokoga boja zametnuše. 1, 319. *vidi i pod y.* — *h)* boj zadrijeti, *u jednoga pisca* XVII *vijeka (isporedi pod* 2. zarvati boj): Da se zli boj ne zadere. J. Palmotić, dubr. 356. — *i)* boj zadjesti: Onada se boja zadenulo, ubiše se prahom i olovom. Nar. pjes. vuk. 4, 109. Kad se zadene boj. S. Ļubiša, prip. 166. — *k)* boj uzbuditi, *u jednoga pisca prošloga vijeka*: Ćjeć mene bi uzbudilo mnoštvo sluga boj ogńeni. A. Vitaļić, ostan. 155. — *l) može boj* postati, *u jednoga pisca i* roditi se: U vremena njegda stara boj veliki oni posta od Pompea do Cesara, svemu svijetu štetan dosta. I. Gundulić 371. Stoprv gnjevni boj se rodi. J. Palmotić, dubr. 205. — *m) može se* boj sastati *ili* stati se, *kao što se sastaju koji se pobiju (isporedi dale pod p.* boj razdvojiti): *u jednoga pisca* XVI *vijeka*: Ter će sva trava od ravne poļane ogreznut krvava gdi se boj sastane. M. Vetranić 1, 85. Hoće bit jad i ćemer priļuti . . . gdi će taj stat se boj. 1, 86. — *n)* boj svršiti: Nemili boj svršiti. J. Palmotić, dubr. 363. — *o)* boj ustaviti: Boj žestoki ustaviše. J. Palmotić, dubr. 204. Ako pode glavarima za rukom ustaviti boj tri dana. S. Ļubiša, prip. 119. — *p)* boj razvrći, raskinuti, razdvojiti: Djevički se boj razvrže. I. Gundulić 347. S Brđanima boja raskidoše. Nar. pjes. vuk. 4, 110. I na tome boja razdvojiše. 4, 122. — *q)* boj imati *kao biti se*, boj primiti *kao pustiti se u boj kad ga druga strana zameće*: Š ńimi ima boje prike. I. Gundulić 451. Ako ne će imat boje, vladu ima ostaviti. J. Kavañin 346. Tada naši boj primiše, i branit se odlučiše. I. A. Nenadić, šam. 13. *vidi još pod y.* — *r)* dobiti boj, *nadvladati u boju, tako i* stjecati boje: Smih stvori zlovoļan u tuzi, kad skusi da ńemu dobiše boj druzi. D. Rañina 95. Ki god dobude od sinov mojijeh boj, sve s plača bude meni toj. M. Bunić 9. Ona dobi boj. O. Mažibradić 125. Stjecat' on vjeruje sve kolike srećne boje. I. Gundulić 541. Šestina ih s prva bješe, tijem mogaše boj dobiti. J. Palmotić, dubr. 104. Bivši se svršio i pridobio boj. I. Držić, nauk gomd. 213. — *s)* na boj spravļati, opremati *sebe ili drugoga*: Kad se na boj š ńim spravļala. I. Gundulić 419. Sinoć mi je s puta doša', a sjutra

se na boj spravļa. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Oprema se na boj na Kosovo 2, 509. Jer Srbiće na boj opremaše. 4, 166. — *t)* na boj *ili* u boj ići, dići se, skočiti, potežiti se, ustati, stati *itd.*: Na boj ide svak pod silu. I. Gundulić 290. Na boj s dva krat stotin tri sta bio je došo vojevoda. 334. Suproć Turcim na boj težki s oružjem se dižo ureda. 339. Kad vojuje kraļ, i oni trijebi na boj da ustanu. 441. Car na jednom carstva kraju kad s oružjem na boj skače, strane mu ine počivaju. 453. Na boj srnu svi kolici. J. Palmotić, dubr. 366. Često hode na bojeve dalek tamo. N. Naļeśković 1, 166. Poć š ńim u boj. D. Rańina 12. S onom malom družbom izide na boj. M. Divković, bes. 511. Kad godi su na boj ishodili. I. T. Mrnavić, osm. 93. Na boj ishodi. D. Baraković, jar. 54. Ki za slavu na boj hode. I. Kanavelić, iv. 88. Na boj vratite se. 176. Neka ne gredu s ńimi u četu ali na boj. M. Bijanković 107. Koji grede na boj. A. Vitaļić, ist. 514. Skočiti hrabreno na boj. 524. Kad vojnik ima umić u boj. I. Grličić 146. Poteži se na boj sveti. J. Kavańin 270. Kraļ s gospodom na boj lete. 289. Da u boj ne greš svaki danak. 468. Tko da sa mnom podigne se proć zlotvorniku? tko da na boj stane? I. Dorđić, salt. 323. Vojnici, kad gredu na boj. H. Bonačić 90. Slobodno na boj izade. J. Filipović 1, 114. Koji bijaše na boj izašao. F. Lastrić, test 183. Bojnik, koji ide na pravedni boj. I. A. Nenadić, nauk 104. Turci kada na boj stignu. V. Došen 184. Da ne ideš na boj na Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Ko ne dođe na boj na Kosovo, od ruke mu ništa ne rodilo! 2, 310. Do podne te u boj dolaziti. 4, 375. Ko u boj ne ide taj ne gine. Nar. posl. vuk. 158. *vidi i dalje pod y.* — *u)* udariti na boj, *kao ući u boj*, *pobiti se*: Vojnici koji imadu doisto na boj udariti. M. Dobretić 164. Koji voli na boj udariti nego piti ženu rakiju. Nar. pjes. vuk. 3, 193. Al' je muka na boj udariti. 4, 254. I pripasa sve sretno oružje, sa kojim je na boj udarao i zdravo se natrag povraćao. 4, 299. — *v)* s boja se vratiti: Vojvodu, kad bi se s boja vratio, s tolikim poštenem dočekujući proslavļahu. F. Lastrić, test. 223. — *x) obje strane koje su u boju, koje se biju, mogu biti izrečene u instr. s prijedl.* među: Strašnyje bojeve među soboju sьtvoriše. Danilo 180. Počeše boj meu sobom. Ļetop. dukļ. črnč. 3. Među sobom boj bijahu. D. Palmotić, christ. 488. Med sobom boja bijahu. F. Glavinić, cvit. 138. Učini se boj među ńima velik. F. Lastrić, test. 18. — *y) jedna od obiju strana koje su u boju, koje se biju, može biti izrečena: aa) u instr. s prijedl.* s: Vь tožde lêto boj bysть despotu sь Đurđemь i s Turci. Ļetop. šaf. 75. Nema danas boja sa Turcima. Nar. pjes. vuk. 4, 169. Boj Crnogoraca s Mahmut-pašom. 4, 68. Boj Moračana s Turcima. 375. *(vidi i dalje).* *činiti boj*: Kraļ ne čini vojske ni boja s onijemi, koji mu su podložni. M. Divković, bes. 263. Čini s Ugri boje. J. Kavańin 229. Sa mnom boja učiniti ne ćeš. Nar. pjes. vuk. 4, 80. *biti boj*: Neka boj s ńim bijemo. Mon. croat. 217. Da z božjim pukom svim boj bije. M. Marulić 21. Boj su bili s ńimi Hrvati. 245. S neprijateļim da boj bije. I. Gundulić 293. S pogļavicom smrti imaše boj biti. I. Bandulavić 79. Ke su u stara vrimena boj bile s ļudi. I. Armolušić 38. S Turci bijući boj. B. Krnarutić 6. Gore bismo š ńim boj ļuti. Đ. Palmotić, christ. 17. Boj bije s ļudmi golemim. S. Margitić, ispov. 35. Težak boj sa svima on bio je nęgda s ńima. J. Kavańin 275. Da boj bijemo s neprijateļi. J. Banovac, pred. 52. Sin ńe boj bi s neprijateļi. F. Lastrić, test. 184. Kad boj ļuti s Rimom biše. V. Došen 134. Koji s Turkom znade boja biti. Nar. pjes. vuk. 4, 53. *boj bojevati, u jednoga pisca (isporedi i pod s.* vojevati boj): Srećno i s Grci boj bojujuć. J. Kavańin 251. *boj zametnuti*: I s Crncima boja zametnuše. Nar. pjes. vuk. 4, 123. *imati boj*: Š ńimi ima boje prike. I. Gundulić 451. Imade boj Josue s pet kraļa. F. Lastrić, test. 123. *poći na boj*: Kraļ hoteći pojti na boj s drugim kraļem. I. Bandulavić 207. — *bb) u dat. s prijedl.* protiv, suprot, suproć: *činiti boj*: Protiva ńima boj činiti. A. Kačić, korab. 131. Da nisi činio rat i boj nepravedno protiva drugomu. M. Dobrotić 200. *boj biti*: Boj će biti protiva tebi i ne će te primoći. I. Bandulavić 223. Kako će protiva svitu boj biti, gradove sažigati. J. Banovac, razg. 139. Boj bijući Cir suprot kraļu od Armenije. F. Lastrić, test. 165. *boj završi*: Koji bi kralj hotio poći završi boj suproć drugomu kraļu. N. Rańina 209b. luk. 14, 31. *izaći na boj*: Budući izašli na boj suprot ńemu. F. Lastrić, test. ad. 12. Izać na boj protiva Turkom. J. Filipović 1, 114.

2. *boj koji biva kad se dva čeļadeta (sama ili još s kojim) biju među sobom da jedno drugo ili ubije ili nadvlada. ostalo sve može biti kao naprijed pod* 1. *i taki se boj može* zametnuti *ili* XIV *vijeka* zavati *(kao naprijed* zadrijeti), *može se* uzeti *(kao naprijed* primiti), dati, *može se* biti, voditi *(kao* biti *ili* činiti), *na taki se boj može* zazivati, izlaziti. Gde se obrêštetь ubijstvo, onzi, koj budetь zarьvalь boj, da jestь krivь. Zak. duš. 36. Jere je u svadi boj, a u boju smrt. Zbor. 32b. Ako za ń pristoji, on more vazet boj; to li se što boji, od luga pod ter stoj. Š. Menčetić 330. Da š nome boj bije. D. Držić 439. Kad boj vojaše. 439. Išteš nejaka s jacijemi biti boj. D. Zlatarić 6. Bojiš se zvijeri ti; jedne se većma boj, čovjeka, er ti ti može dat veći boj. M. Burošić 252. Al će se slaviti kriposti u svojoj, na lice tko biti ne bude sa mnom boj? I. Ivanišević 302. Tko zaziva drugoga na boj od krvi. I. Grličić 57. Vrhu zazvańa među dva na boj, što reku na megdan. A. Kadčić, bogosl. 274. Koji se zazivaju na ta boj. 298. Koji gledaju isti boj. 298. Kad jednu večer svršivši *(Jakov)* molitve svoje, umoran otijaše počivati, potriba mu bi svu noć boj biti. F. Lastrić, svet. 23. Ne mogući s Goliatom boj biti. A. Kačić, kor. 162. Boj zatočni, zatok, duellum, singulare certamen. Bjelostjenac 28a. Vi Grujice ni videli niste, kamo li mu na boj izodili. Nar. pjes. vuk. 3, 36. Ko s Vojinom boja bio nije, ne umije boga blagodarit. 3, 321. Boj među sobom. Vuk, nar. pjes. 3, 421.

3. *boj je i kad se životińe biju među sobom ili s čovjekom, kad se biju vali, vjetrovi.* Ako vidiš *(u snu)* da koze suproć tebi boj biju, toj prilikuje srčba. Zbor. 137b. A neka oholi, ki o ništa boj biju, kokoti i orli svoju krv proliju. M. Vetranić 1, 51. Andromaku ļubi Perso žeļom tome da za ńu zao boj bi s nakazni morskome. D. Rańina 10b. Mej ńima *(zmijama)* boj pojamši. P. Zoranić 27b. Boj zmaja sa orlovi. I. Rajić, boj 1. Orla vidih s rodom silni po zraku bijući boj. M. P. Katančić 54. Plijuć on takoj, od vala hudi boj poče ga dobivat. D. Rańina 58b. Četiri vjetra boj bijahu posred mora. M. Orbin 72.

4. *boj može biti i među umnijem stvarima, kad se što umno opire drugome čemu umnome da bi ga nadvladalo.* Misli tolik boj u meni provode. M. Vetranić 2, 162. A u me to lje stanje sve srce predaše, ter strah zli i ufanje boj po ńem činaše. D. Rańina 20. Dvi stvari, obje dvi prem sasma prihude, u srcu mom čine boj žestok ne pristav: . . jedna ńih htinje jes, . . a drugo razlog prav. 85b. Miri i gasi boj među našim požudama

bezrednim. A. Kadčić, bogosl. 167. Nestaće voļe, koja u sebi boj bije obiruć sad zlo sad dobro. A. Bačić 224. Boj požude ostavļen jest protiva duhu. J. Matović 168. *tako boj među kopļima, koja se uzimaju u prenesenom smislu mjesto umnijih stvari:* Ove dvije sulice boj biju u poļu srca gospodina našeg Isusa, prva, to jest užgane ļubavi, nateţući ga da dočeka i primi treću od muka, i druga, to jest od nepoznanstva našega, ustežući ga da čaše ove prigorke ne primi. F. Lastrić, test. 156.

5. *boj u umnom smislu, umnijem načinom, među čovjekom i čovjekom ili drugim čim. ostalo može biti sve kao naprijed. a) među čovjekom i svijetom ili kojim zlom, nevoļom, grijehom; među čovjekom i tijelom mu; među dušom i tijelom ili kojim zlom.* Vas kolik vijek si tvoj hrabreno tvoril boj s tugami od svijeta. N. Dimitrović 30. Da ne bi u napas, s kojom boj tvorimo, privel nas. 96. Dokli u ovoj svezana *(duša)* jest puti, po svak čas čini boj i nemir š ńom ćuti. N. Naļeśković 1, 153. Tko je od svetijeh bez boja bio kruńen? Nitkor stanovito, išti i takoj ćeš naći da su svi kolici kroz vodu (i) ogań prośli. B. Gradić, djev. 181. Nesriću svećav svit spravi na me boja. P. Zoranić 62b. Protiva ovomu neprijateļu *(proždrļivosti)* potribuje čestokrat ponavļati odluku . . . i vlašćim oružjem vaļa š ńim boj biti. Š. Budinić, ispr. 99. Tijelo i duša meu sobom vazda boj čine. M. Divković, bes. 440. Kako su jaki boj oni vojevali, kada su od sebe grihe odagnali. A. Georgiceo, nasl. 35. Duh ukaza ļemeniti, ki vladaše mlados tvoju, da umije cijelu čas dobiti u protivnom svakom boju, i da nijedna zla nesreća ne ima u sebi take moći, da vik može s gorkijeh smoća tvoj kreposti vrha doći. I. Gundulić 270. Da se biše u krštenju oružžao na boj. B. Kašić, is. 24. U ono vrime *(na smrti)* jemaju ulisti u jedan boj i rvati jednu rvańu priusilnu s takovimi neprijateļi da samo milost božja može ih pomoći. P. Radovčić, nać. 39. Rajski vijenac od gorika ni pronosi niti uživa, ki u tvrdom boju ovdika po zakonu svej ne biva. A. Vitaļić, ost. 79. Isukrsta sliditi i drugi slavniji boj protiva sebi i svitu opakomu biti. A. Kanižlić, uzr. 58. Tko će krunu slave vićne uživat. od potribe je sveder boj bit protiva neprijateļem koji zabrańuju ovo kraļestvo posidovat, ovom krunom okrunit se. J. Filipović 1, 390. Niti hoće boj biti protiva puti. J. Matović 309. Brez pristanka čovika naskaču *(misli griješne)*, jer iz zaside s ńim boj biju. I. J. P. Lučić, razg. 58. Sakramenat krizme oruža nas da se baš bijemo i borimo s neprijeteļima našima duševnima. O da biste znali koliko su jaki ovi neprijeteļi naši, s kojima imamo boj biti. B. Leaković, nauk 176. — *u boju između tijela i duše bivali su mučenici na mukama:* Za ime boga boje biješ. P. Hektorović 139. Sada ti na boj izhodiš; promisli da nebeski zarućnik tvoj gļeda ta boj. F. Vrančić, živ. 59. Sva tri mučenika dovršiše slavnim bojem. J. Kavańin 304. Ispuni se žeļa prislavnoga ovog viteza Isusova, potribito mu bi izaći na boj i junaštvo svoje pokazati, al ga pokaza sa slavodobitjem priglasovitim. F. Lastrić, svet. 131. S ovim darom mogu boj sad vodit. A. J. Knezović 189. — *boj među čeļadetom i vragom, kad ga na grijeh navodi:* Triba boj biti sa vragom. A. Georgiceo, pril. 69. Koji *(zmaj pakleni)* toliko puta boj bijući s ńome, ne može ju pridobiti. B Kašić, per. 72. Odluči *(Sotona)* s ńom se rvati i boj biti. 120. Suproć zmaju pakļenomu čudnoviti boj vojeva. I. Đordić, ben. 202. Bije boj s djavlom, svitom i s tilom. J. Banovac, prip. 8. Nego se trpi napast djavaoska i s ńim se boj bije. F. Lastrić, ned. 383. — *b) između čovjeka opaka ili nevjernika ili grješniku i boga ili istine i crkve:* Na boj shodiš suproć gospodinu tvomu M. Angel 77. Boj biti suproć istini i bogu. I. Dordić, ben. 2. Protiva ńoj *(crkvi)* boj biju sa svim mogustvom. A. Bačić 159. Eretici u boju proti crkvi slažu se. A. Kanižlić, kam. 53. Boj pomamni s bogom biju. V. Došen 184. Crkva ima vojevati i boj biti protiva zlima i opakima koji u ńe krilu živu. I. Velikanović, upuć. 1, 296. *boj između takoga čovjeka i svega svijeta, svakoga stvoreńa:* Tada bog oružaće stvoreńe, i boj će biti s ńim okoliš zemaļski suprot nerazumnim. F. Lastrić, ned. 8. Aer tada će gromovi, strilicam, vitrovi i muńam suprot ńemu *(grješniku)* boj biti. 12. — *c) boj riječima ili pismom, prepiraće:* Mi smo zajedno s vama protiva heretikom boj bili. J. Filipović 1, 73. Na što mi je sada pero mojo brez desnice moje, brez koje boj biti ne mogu? A. Kanižlić, utoč. 48. Za istinu boj kńiževni biti. A. Kanižlić, kam. IX. — *d) u pisaca* XVI *vijeka dolazi i boj između čovjeka i ļubavi ili muką koje zadaje ļubav, te se zove i* ļuven boj: Na toj me je dovela ļuvezan nemila . . . krepko biti boj protiva ńoj imah. N. Dimitrović 37. Tomu mi uzrok bi ļuveni oni boj. D. Rańina 3. Tač ļuven boj kti me zlo raniti. 10. Pastir, ki rańena jes srca kroz strile od boja ļuvena. 130. Ļubvena boja i rati dospivam. P. Zoranić 5b. Tebi ļuven boj vik ne da pokoja. O. Mažibradić 152.

6. *boj koji biva kad tko bije koga samo da ga izbije. a) sama radńa takova:* Ako bi se tko s kim svadio, tere se skubli ali bili prez rane ali modrice, oni tko je počeo boj plaća osud po zakonu libar 25. Stat. poļ. ark. 5, 251. Od ženskoga boja. Ako bi tko komu bio ženu ali sestru, ali héerь, a prežь ńihь uzroka podobna, taj je dužanь dvodupao sioni osudь. 256. Tuj se će gospoja na ńega *(gospodara)* srćiti, da će bit' do boja. N. Naļeśković 1, 240. Što se dogadaju mnoge parbe i boji. P. Posilović, nasl. 88. Od srčbe stare izlazi nesklad, boj i karba. P. Posilović, cvijet 58. Veće su puta žene nike krive da ļudi na ńe mrze, . . jer jim nisu poslušne ni podložne kao se ima, što veoma uzroknje sumļe i srgbe i puno puta i boj. J. Banovac, razg. 108. Svemu tome *(nemiru među dva sela)* biše uzrok jedan čovik, i veće ji puta biše na boj podbunio. 182. Tu se inadi, i o boju odma radi. V. Došen 173. A nesloga uzrokuje zlobu, za tim zloba i boj i diobu. M. A. Reļković, sat. 131. Tako ga iskaraju i izruže, da jedva bez boja ostane. Nar. prip. vuk.[2] 256. — *b) što se takom radńom učini, t. j. udarci komu zadani, značeći u jednini više udaraca nije u običaju u množini, a u jednoga pisca dolazi i u množini. u gļjekom se primjeru može razumjeti i u značeńu predńem pod a.:* Ostali boj ali rana gre uz ruku; ako li bi bila modrica, nosi libar 5. Stat. poļ. ark. 5, 251. Gdi bi čovik od boja uzležao i bolizanь prija, i toliko danь izgubio, tomuj zakonь nije ini, nego ako bi se ča procinilo po dobrihь ļudihь. 255. Prutom i bojem ga ćeš vratiti od zla puta. M. Divković, bes. 152. Isukrst ne imaše nikakove krivine niti bješe dostojan boja ni smrti. 382. Što god posli, već sa silom, uči, jedva s karom i bojem dokući. J. S. Reļković, kuć. 155. Više sam boja podnio. Vuk, 2kor. 11, 23. Umro od boja. Vuk, rječ. 35b. Zločince ne plaši tako ni zatvor ni boj ni globa kao kad vide pogubļena čovjeka. Vuk, nar. posl. 183. Dopadahu boja. Đ. Daničić, 2moj. 5, 14. *u jednoga pisca* XVII *vijeka u množini:* Prija smrti mu davaše zaušnice, biče, bojeve. I. Ančić, svit. 222.

7. *rat*, bellum. *u narodnom govoru nema toga značeńa, nego samo u ńekih pisaca* XVI—XVIII *vijeka (može biti po lat.* bellum, *rat i boj).* Ugrabi napokon ńu *(Paris Jelenu)* ńemu iz kuće, i ńegov tač žestok ogań svim se pravi da rotno vas istok u boj se postavi. D. Rańina 11b. Tko je kripostan, tko je vrijedan ili u miru ili u boju. I. Gundulić 280. Sad mir žudi sad boj ište; vazda hlepi na promjenu. 483. Da nu uzmite . . . vi razbirat' . . . ali mir je sada vami, ali od veće boj koristi. 450. Ako u naprijed boj smioni od koristi nije nikomu. 454. Na boj leški put Podolja pode s carom množ tolika. 475. Boj nam gorki spravlja D. Palmotić, christ. 18. Bilo je sved plodno *(końeno)* ljudima priizvrsnijem i u miru i u boju. I. Đordić, ben. 7. Kartagina ohola u tri boja pade s stola. N. Marči 35. — ‚boj domaći': Ki tu s pucim od zapada na domaći boj isteče. I. Gundulić 372. Hteć nevjernos caru odkriti u domaćem štetnom boju. 486. Boj domaći štetni ustavi. I. Kanavelić, iv. 384. Uzrok velike bune i domaćih boja. A. Kanižlić, kam. 638. Boj medu gradane, bellum civile. Mikalja 23a. Boj medu gradanima. Bella 364a. Boj domaći, boj kućni, bellum intestinum. Bella 364a. Boj inostrani, s dvora, bellum externum. Mikalja 23a. Boj morski, boj po moru, bellum maritimum, bellum navale. Mikalja 23a. Boj pomorski. Bella 364a.

8. *dio vojske namještene za boj*, acies, pugna. *samo u jednom prijerodu:* Se rekь, na velikoga końa vьsêdь, vojsku na tri bojeve razbi. Aleksand nov. 56. *u drugom prijepisu* ‚zbojeve'. 56. *u trećem* ‚česti'. Starine 3, 261.

2. BÔJ, bôja, *m.* statura, tabulatum. *od tur.* boj, *visina, rast, uzrast. samo u naše vrijeme.* — 1. *rast (čovječji),* statura. *rijetko, kad se hoće upravo to da kaže:* Ono moje što je na vratima, sredńeg boja, u najlepše doba, ni malena ni mnogo golema. Nar. pjes. vuk. herc. 126. *češće, kad se visina čovječja uzima kao mjera kojom se kazuje visina čemu drugome:* Da načini plot s jednog čovečijeg boja. Djel. prot. 184. — 2. *kat u kuće ili u druge zgrade*, tabulatum. *isporedi i* tavan. Đe no mi je na bojeve kula. Nar. pjes. petr. 2, 168. Odvede ga na bojeve gorńe. Nar. pjes. stojad. 1, 126. Karaule behu od brvana. Dońi im je boj kao podrum i kao ar za końe, a gorńi boj je prava stražara. M. D. Milićević, let. več. 313. — 3. *red naslaganoga čega, jednoga vrh drugoga, kao i kat i tavan*, tabulatum, stratura. Avlija je tvrda i visoka: dva su boja kreča i kamena, a treći je suhe hrastovine. Nar. pjes. juk. 133.

3. BOJ, *vidi* bo, *čemu je dodano* j *(koje je i u* tadaj). *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Za to mi zazriti, ako te ne hvalih, ne htij, venče viti, i sam boj to žalih. H. Lucić 206.

1. BÓJA, *m. ime muško. hyp. od* Bogosav, *a i od drugoga kojega imena muškoga koje se počińe glasovima* bo. *isporedi* Bogo. *Akcenat se mijeńa u vok.:* Bôjo, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* Bójê, Bójôm. *Dolazi od* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 10. 29. 30. 31. 32. S. Novaković, pom. 46. A za Pejom Boja harambaša. Pjevan. 180.

2. BÓJA, *f. ime žensko. hyp. od* Bogosava, *a i od drugoga imena koje se počińe glasovima* bo. *Akcenat kao* Bója *pod* 1. *dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46. Vuk, rječ. 35b.

3. BÓJA, *f. hyp. Bojana rijeka. u pjesmi.* Rasla ruža rumena pokraj vode Bojane; Boja ružu dozivlje. Nar. pjes. kras. 1, 159.

4. BÒJA, *f. turski* boja, color. *isporedi* mast, kolur. *akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bójâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bòjê, bòjôm. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (23b), *Belinu* (728b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* Tko masti bojom. Mikalja 23b. Vidiš jednu priliku upenganu s razlikijem bojami. M. Radnić 157. Od koje boje oli ti masti imaju biti svete odiće? A. Kadčić, bogosl. 87. Duga prem da mloge boje može imati ništa ne maće najčešće ima tri, to jest crvenu, zelenu i plavetnu. A. Bačić 443. Boje trti. 80. Boje kojim imaš pońgat jesu kriposti. J. Filipović 1, 343. Prominila se je boja plemenita. F. Lastrić, test. ad. 21. U boji i obličju ružico poznaje se i zlamenuje ljubav. F. Lastrić, svet. 54. Boje one svitle i sjajne. E. Pavić, ogled. 20. Voda nejma ni boje ni mirisa ni slasti. A. Kanižlić, utoč. 758. Ostrugavši od prilika boju. A. Kanižlić, kam. 580. Marga u boji ili masti svojoj jest ili plava ili sivasta. I. Jablanci 33. One izabrane boje od najplemenitije crleni. M. A. Relković, sat. 177. Tolike zloće živima ali strahovitima bojama izpisao je Pavao aposto. I. Velikanović, upuć. 1, 109. Svaki red ima i u načinu i u boji različitu odiću. 2, 203. Različni načini šarenih i svakojakih boja. D. Obradović, bas. 186. Jabuke, koje rujna diči boja s bilom. M. P. Katančić 65. Zrilost nije podpuna u boji. J. S. Relković, kuć. 374. Metni u boju pa nosi kao svoju. Nar. posl. vuk. 177. Pa uzimje boju karaboju, bijelo je obojio lice. Nar. pjes. vuk. 2, 384.

5. BÓJA, *m. tal.* boja, carnifex, *ǵelat, kahar, koean. od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Za to mnozim bi s uzroka da smrt primu prije roka . . . Za to č' podnit svih ńih grihe; dobru meštru jesi u ruke, ki će t' dati nove muke, kako tvoja zled dostoja, ki se činiš ljudi boja. P. Hektorović 162. Djavli, ki su boje i spuniteli vaše pravde. P. Radovčić, symb. 208. Mańkaše u onome mistu boja; prikaza se ńegov najstariji sin da će ga on isti obisiti. J. Banovac, prip. 167. Božji boja smrt je bila, kad je koga pogubila. V. Došen 130. Žderuć sebe dok pokvari i sam sebi bude boja. 179. Ovak' narešena 'z dvora prisliše; ma kamo? gdi boja popri stan imiše. M. Kuhačović 56.

BÒJAC, bójca, *m.* pugnator. *akcenat kaki je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima, samo se mijeńa u vok.:* bôjče, *i gen. pl.:* bojácâ. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (pugnator acer). *isporedi* bojnik. — *a) tko boj bije hrabro. isporedi* ubojica, ubojnik. Dok je junak družbu sakupio, bojca Vuka, rodena nećaka, i Žegavca ńegova nećaka. Nar. pjes. vuk. 3, 432. Sve viteze i junačke bojce. Ogled. sr. 36. Lješkopolce od krajine bojce. Pjevan. 105. — *b) tko se rado bije, brz na boj:* Ne pijanica, ne bojac. Vuk, ltim. 3, 3. Mnogi ostanu na čistu, pak se svadaju i biju: kad nestani novac, nastani bojac. S. Ljubiša, prič. 9. — *c) orah kojim djeca igrajući se kupe biju u druge orahe složene u kupe obarajući ih.* Vuk, rječ. 36a. *isporedi* kupa, ojnak.

BÒJAČA, *f. kraj jedan u Svilajincu u Srbiji.* U mestu zvanom mála Bojača. Sr. Nov. 1871. 520. Do puta što vodi Bojači. 1878. 437.

BOJAČNO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Schem. zagr. 1875. 105. Pregled 55

BOJÀDILO, *n.* infector sucus, *čim se bojadiše. u naše vrijeme u jednoga pisca.* Različna bojadila. K. Crnogorac, bot. 7.

1. BOJÀDIN, *m. ime muško. hyp.* Boja (Bojo). XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 21. 90.

2. BOJADIN, *m. u nekim skorašnim narodnim pjesmama mjesto* Bajazit. Do Stambola caru Bojadinu. Nar. pjes. petr. 2, 356. Al' besjedi paša Bojadine. 3, 240.

BOJÀDISALAC, bojàdisaoca, *m.* infector. *isporedi* bojaǵija. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bojadisalište, bojadisalištvo, bojadisalnica, bojadisalstvo, bojadisan (bojadisna), bojadisanski, bojadisateljan. *sve nepouzdano.*

BOJÀDISÂŃE, *n.* tinctus, infectus. *isporedi* bojeńe. *od prošloga vijeka. između rječnika u Belinu* (724b), *Stulićevu i Vukovu.* Bojadisańu vina. Z. Orfelin 222.

BOJÀDISATI, bojàdišêm, *impf.* colorare, tingere, inficere. *isporedi* mastiti, bojiti, bojatisati, bojaisati. *Od tur.* bojadym. *isporedi* bòja. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (201b), *Bjelostijenčevu* (1, 312b), *Voltiǵijinu, Stulićevu i Vukovu.* Nokte od ruka bojadišu. Vuk, nar. pjes. herc. 149. Vino bojadišu. P. Bolić 2, 145. Plavetno bojadisan. 2, 22. Iz kopita crna krvca vrca, preko poļa bojadiše travu. Nar. pjes. stojad. 1, 30.

BOJADISAV, *adj.* coloris capax. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* bojav.

BOJÀGI, *vidi* bajagi. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pošto je bojagi dokazao. Vuk, odgov. na utuk 3. Bojagi nije čitao 8.

BOJAGIĆ, *m. prezime Turčinu.* I košuļu Bojagiće' Alije. Nar. pjes. juk. 562.

BÒJAĜÎĆ, *m. prezime, po ocu* bojaǵiji *(vidi* bojaǵija *pod* 1). -î- *sažeto od* -iji. Nikola Bojaǵić. Rat 414.

1. BÒJAĜIJA, *m. tur.* bojaǵy, tinctor. *mastilac, koji boji pređu runenu. isporedi* bojar. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Vladisav bojaǵija. Bud. spom. glasn. 11. 3, 71. U Dubrovniku se bojaǵije zovu mastioci. Vuk, nar. pjes. 1, 381. One dućańǵije, bojaǵije i druge sumajstorice. M. Đ. Milićević, let. već. 231.

2. BÒJAĜIJA, *m. vidi* bojac, *od čega je i postalo promijenivši završetak na turski. samo u Vukovu rječniku. isporedi* bojǵija.

BÒJAĜÎJSKÎ, *adj.* tinctorum. *samo u naše vrijeme. a pišu i bez* j. Zanat bojaǵiski. M. Đ. Milićević, let. već. 233. Bojaǵiski esnaf. Sr. Nov. 1879. 1204. Niva u bojaǵijskom lugu. Sr. Nov. 1866. 560.

BÒJAĜÎNICA, *f. dućan u kom se boji i u kom se bojena vuna prodaje.* -î- *je sažeto od* -iji-. *govori se u naše vrijeme u Srbiji.* S. Novaković. U mom selu ima bojaǵinica. M. Đ. Milićević, zlosel. 220.

BÒJÀISÂR, *m.* tinctor, *bojaǵija. od* bojaisati. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Cijeg *(broča)* koreńa bojaisari za crļenu boju iz inostranskih vilaeta potribuju, . . . koga morašo trgovci bojaisarom za skupe novce donijeti. I. Jablanci 169.

BÒJÀISATI, bojàišêm, *impf. vidi* bojadisati. *prošloga vijeka.* Bog nejma tila, niti je prilika, duga široka, bojaisana. I. Velikanović, upuć. 1, 12. Od dvanaest godina počeo je moriti svoje tilo i bojaisati (‚bojajsati') svoj križ s krvjom. A. Tomiković 249.

1. BÒJÂK, *m. ime muško. hyp.* Boja (Bojo). XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 21. 22. 31. 46.

2. BÒJAK, bòjka, *m. hyp.* boj. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* (8) sunačcem sam bojak bila. Menčetić-Držić 507. Ko godi bije boj i bojak dobiva. M. Vetranić 2, 223. Dva mi sta kraļevića od bojka ne dobegla. P. Hektorović 22. Za kripos za svoju tko bojak dobiva. M. Držić 469. Sve pod Budin vrvi da se bojak bije. J. Radojević 19. Jer ga čini z bogom bojak biti. T. Babić 37. I prija su s nami bojak bili, al nas nisu nigda pridobili. A. Kačić, razg. 37. Bojak biše s ńima. J. Krmpotić, mal. 4. Možemo li s Turci bojak biti? Nar. pjes. vuk. 2, 312. Bojak biše dva bijela dana. 4, 444. Jednako je bojak na Loznici. 4, 251. Ono j' težak bojak bez prestanka. 4, 252. Teški bojak mi s Turci trpļesmo. 2, 327. Kad junaku bojak dosadio. 2, 434.

BOJÀLI, *adj. turski* bojaly, tinctus, coloratus, *bojen. isporedi pod* 4 bòja. *u naše vrijeme. ne mijeńa se po padežima.* Oplet' mi kosu na fesu, bojali soluf niz obraz. Nar. pjes. vuk. herc. 232. Šećerli mu kabvu prikučiše a bojali čibuk zapališe. Pjevan. 38. Na bojali čibuk zapalio. Nar. pjes. juk. 131. Ļuto ciknu Šarac Kraļevića, pak poleće poļem širokijem, sve bojali istrga dizgine. Nar. pjes. petr. 3, 165. Na livadi pod bojali kulu. Pjevan. 99. A ja odoh na bojali kulu. 148.

1. BÒJAN, *m. ime muško. hyp. od* Boja *i* Bojo. *(isporedi* Stòjan *od* Stojo). *od* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 11. 52. 79. Sr. Nov. 1878. 35. *u spomeniku latinski pisanu dolazi i* XI *vijeka.* F. Rački, doc. 130. *neki govore* Bòjân. Ļ. Kovačević.

2. BÒJAN, bôjna, *adj.* pugnae, pugnax, bellicosus, militaris, *što je za boj, što boju treba, što je dobro za boj i u boju, što u boju biva, što od boja biva. Od* XV *vijeka (vidi pod* 5 *primjer iz Stat. poļ.), između rječnika u Belinu* (‚bojni', bellicus 364a. bellicosus 136a. militaris 487a); *u Bjelostijenčevu* (‚bojni', bellicus); *u Voltiǵijinu* (‚bojan', kriegerisch); *u Stulićevu* (‚bojan', bellicosus, *i* ‚bojani', *čemu nema potvrde*); *u Vukovu* ‚bôjnî', bellicus, *s dodatkom:* ‚ponajviše u pjesmama') *nominalni nom. sing. masc.* bojan *osim Voltiǵijina i Stulićeva rječnika ima i u Gundulića i u Kavańina (vidi među primjerima).* — 1. *o čeļadetu koje hrabro i rado boj bije, o takom narodu, vojsci, četi, o zemļama i mjestima gdje je taki narod: a) o čeļadetu, narodu, vojsci, četi:* Istočni bojni puci. I. Gundulić 291. Proć voļi svojoj bojnijeh Kozak vojske hvali. 318. Sve bi puno bojnijeh ļudi. 335. U družbi dvanaes ona djevojčica bojnijeh ima. 331. Bojni čačko kćerci bojnoj nade bojna vjerenika. 338. Dvije stotine bojnijeh ļudi za obranu grad im poda. J. Palmotić, dubr. 169. Hrabreno dočekaše bojne pješce i konike. 205. Neka bojnijem junacima u svakoj se zgodi obrane. 269. Gdje lovci bojni s ńima hrabreno se rvu i biju. 318. Vojsku bojnu plemići ti vladaju. 355. Proglašeni vitez bojni. I. Kanavelić, iv. 232. Na plećima bojne imaju Vlahe i Srbļe. 14. U vrlini puk mogući, bojan, prostran. J. Kavańin 272. Mač bojnoga Gedeona. I. Đorđić, salt. 285. S strahotom svoji bojni četa. Grgur iz Vareša 81. Sve dni bojni i snažni vojnici naši bili ste. A. Kačić, razgov. v. Gredu u pored sadružene crnogorske bojne čete. Zgode 6. Alesandra kraļa bojna svi u pjesnih hvale i slave. N. Marči 35. I odoše tri vojvode bojne. Nar. pjes. vuk. 2, 319. Kućajinska bojna kopļenika. 2, 482. A upiju bojne Martiniće. Pjevan. 327. — *b) o mjestima i zemļama gdje je narod taki kao pod a.:* Car veliki Rima bojna. Đ. Palmotić, christ. 118. Da su iz španskijeh bojnijeh strana. J. Palmotić, dubr. 372. Kneštva bojna od starine. I. Kanavelić, iv. 87. Ugarska zemļa bojna. 41. Kotor bojni. J. Kavańin 183. — *c) u prenesenom smislu mjesto čeļadeta o ruci mu, srcu, krvi, duhu:* Djeda očinijeh bojna ruka grad pod sabļom vlada ovi. I. Gundulić 304. Nu me bojno srce gdi je? tužbe

meni ne priliče. 468. S bojnom rukom nad pakljene jame slazi. Đ. Palmotić, christ. 18. Kad je dobi i posvoji bojnom rukom. I. Kanavelić, iv. 343. Pasući ovce sred dubrava medvjeda sam udavio i srdita b'jesna lava; ufam i sad zapustiti da me moj duh bojni ne će. 358. Vidiš za ovijem Andoina longobardske bojne od krvi vrh ugarskijeh pokrajina krunu nosi ki najprvi. 376. Svojom svetińom proslavi vele veće n kratko vrijeme to kraļestvo neg u vele vijeka svi kraļevi inokupno svojijem bojnijem desnicam i mačima nedobitnijem. I. Đordić, ben. 31. Bojna je bila desnica Jude Makabea. A. Tomiković 260. — 2. *o životińama: a) o životińama koje se biju s drugima:* Lav bojni svom jakosti sve nadhodi zvijeri. Đ. Palmotić, christ. 129. Vode da podadu na smrt junca bojna i plaha. 366. *u prenesenom smislu:* Mnoge ostaše pune vaja oštre u pange bojna lava *(mletačkoga).* J. Kavańin 213. Gundulić Franatica, pri cesaru bojna ptica s Turci rva neumrli. 187. — *b) o životińama kojima se ļudi služe u boju:* Poda narav lavom zube, zecom noge, nokte tvrde bojnim końim, kime daju tuge mnoge na svit mnozim. D. Rańina 114. Kad koń bojni ostari, no gubi hrabrosti predńijeh dni u prikoj pogubi. D. Zlatarić 2. Ah, gdje ti su bojni końi? I. Gundulić 562. Odsjedimo końe bojne. I. Kanavelić, iv. 296. Ne brojeći mnoštvo końika ni bojnih elefanata. A. Kačić, korab. 331. — *u prenesenom smislu mjesto końa o ńegovim stopama:* Pobijenijeh plesati će moji końi stopam bojnijem. I. Kanavelić, iv. 178. — 3. *o stvarima tjelesnijem kojima se ļudi služe u boju i o vremenu kad se boj bije: a) o oružju, odijelu, sedlu:* Zlim kopjem bojnime prsi mu raniše. D. Rańina 148b. Prid bojnom sabļom ļutom prsten pirni ču se uljesti. I. Gundulić 306. Odijeva ga bojno oklopje. 337. Ako bi dal oružje bojno. F. Glavinić, svitl. 54. Mači bojni. Đ. Palmotić, christ. 264. Bješe dojedrila plav oružja bojna puna. J. Palmotić, dubr. 40. Tvoje bojno dočekati ne će oružje. I. Kanavelić, iv. 16. Ki jim nose harbe bojne. 28. Skinuše kacigu mu bojnu s glave. 159. Za štit bojni. J. Kavańin 282. Sulicu svoju bojnu u najļuću zmiju dreždi. 291. Mači bojni sijeku. I. Đordić, mand. 10. Svako bojno orudje. A. Kadčić, bogosl. 284. Držeći u ruci bojne sablje. J. Banovac, pred. 24. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1. Top me bojni s nogu svrže. 127. Od boga si vas odpao i sakrio kopje bojno. A. Kačić, razgov 16. Od pušaka i bojnih topova. J. Krmpotić, mal. 12. Predrag majci do końa doraste, a do końa i do bojna kopļa. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Sve końici pod bojnim kopļima. 2, 289. Pak poteže svoje bojno kopļe. 2, 407. S jedne strane topovima tuku, s druge strane bojnim lubardama. 4, 256. I na końu bojno sedlo. 1, 178. Iz bojna ga sedla izbacio. 2, 153. Pušku bojnu. Osvet. 4, 7. Na šiļku izoštreno bojnijem topom. S. Ļubiša, prip. 1 — *b) o ladama, kolima:* Mnogo bojnijeh korabaļa dužd mletački posilaše. J. Palmotić, dubr. 275. Vjetar vije bojnom plavi. I. Kanavelić, iv. 62. Od svake vrste ostali bojni brodova. A. Kačić, razgov. 149. Mnoštvo kočija bojni. A. Kačić, korab. 114. Stigoše na bojnima brodovi. A. Kanižlić, kam. 604. Mloge bojne on imade lađe. Nadod. 123. Bojne navi i trgovačka driva. M. Dobtetić, bogosl. 400. Imaše *(Nin)* deset hiļada bojnih kola. D. E. Bogdanić 29. — *c) o zgradama, svakojakim sprarama, trubļama, zastavama itd.:* Vladalac jednoga grada ima obhoditi bojna stańa, ne upustiti svakoga u tvrđe. A. d. Bella, razgov. 21. Bojnom trubļom mješte pjesni sved je šika i pokoji. I. Gundulić 337. Bojne uzdignu grede uzgori. I. Kanavelić, iv. 150. Bojne trubļe glas pustiše. 96. Eto vidi ńega okoli bojne stijege uzvišene. A. Vitaļić, ost. 263. Blagosov zastava bojnih. I. Velikanović, upuć. 2, 473. Načini bojne sprave vrlo vješto izmišļene, da stoje na kulama i na uglovima da meću strijele i veliko kameńe. Đ. Daničić, 2dnev. 26, 15. Nihovo je držat sprave bojne. Osvet. 4, 13. — *d) o poļu, o ždrijelu, gdje se boj bije:* Bojna poļa. I. Gundulić 419. Po bojnomu poļu leteći. A. Kanižlić, kam. 2. Pobi se š ńima na bojnom Kosovu. A. Kačić, razgov. 9. Kad no bjesmo na Kosovu bojnom. Nar. pjes. vuk. 2, 327. Vojska se na ždrijela ponamjesti bojna. Osvet. 4, 33. — *e) o danu u koji se boj bije:* U jutro bojnoga dneva ugovorena. I. J. P. Lučić, razg. 67. — 4. *o radńi, stańu i čemu god umnom, što je za boj, što za boj treba, što u boju biva, što od boja biva, u opće što se boja tiče: a) o nauci, svjetu, sudu, odluci, misli:* To li te je slidit' žeļa vezijerove bojne svjete. I. Gundulić 502. Bojne odluke vidi. 339. Sa svijem znanjem s ńim se bije, ko bojni ga nauk uči. J. Palmotić, dubr. 368. Bojne misli da se opeta povratile ne bi. 143. Odluke oštre i bojne tajeć vriježi. I. Kanavelić, iv. 5. Al na bojnom pravom sudu zahvala mu bi zaludu. J. Kavańin 241. — *b) o sili zajedno s onijem što je u ńoj, čim je sila, tako o moći, snazi, vlasti:* Podloži s bojnom vlasti vele mjesta i gradova. Đ. Palmotić, christ. 11. Da je ļutom u čemeru bojnom silom satariše. J. Palmotić, dubr. 357. Nadalu se s bojnom moći, ku je paša pripravio, na Dubrovnik da će doći. 143. Đa ustavi bojne moći. 420. A da ga će s mora uzeti i bojnom ga vlasti oteti. 421. Narod dalmatinski cjeća bojne sile hvali. J. Kavańin 275. Bog je meni bojnom snagom boke opas'o. I. Đordić, salt. 49. Pod bojnom vlasti od našijeh pradjeda potlačena latinska slava donosaše harač. I. Đordić, ben. 82. — *c) o pripravi (‚spravi') i što ona obuzima, o redu, načinu, prijevari, slici:* Ovo li su, o junače, tve viteške bojne sprave? I. Gundulić 548. Svi na čete u široko slijede način bojna reda. 436. Gdje načini vaši bojni i djela su slavna ona? 288. U veselju bojnijeh sprava u sebi se obradova. J. Palmotić, dubr. 353. Svudi razlika je tezijeh stvari bojna slika, gdje smrt dava ļute vaje, gdje svud trijeska strašna vika. 318. Bojnom spravom na ń nahodi. J. Kavańin 182. S bojnom varkom pridobi vojsku. I. J. P. Lučić, razg. 106. — *d) o želi, gńevu, pjesmi (‚načinu') igri:* U kojoj *(komediji)* ulazi bojni način o(d) moreške i tanac na način pastijerski. M. Držić 63. Dvanaes końa, dvanaes vila bojnom se igrom prid ńim diče. I. Gundulić 442. Hrabrenijem su u žeļami bojne uzrasli sred požude. J. Palmotić, dubr. 335. U bojnomu neka gnjevu osveti se. J. Palmotić, dubr. 426. — *e) o plamenu, nemiru, trudu (tegu), udarańu i o samom ratu:* Ime dobit' s bojnijeh truda. I. Gundulić 339. S bojnom rati . . . se umiješat' sred junaka 419. Ni se boje smrtna vaja među bojnijem tezijem plami. J. Palmotić, dubr. 370. Bojnoga sred nemira razbijena pašu ugleda. 374. Tako će zaplatiti mrtvom Janku bojne trude. I. Kanavelić, iv. 473. Posli bojnoga naskočeńa. I. J. P. Lučić, razg. 23. Poče ji pomno u bojnomu tegu vječbati. D. E. Bogdanić 26. — *f) o sreći, zgodi, zlu, smeći, raspu:* Tuj se Marka Kraļevića još popijeva bojna sriča. I. Gundulić 420. Od bojnijeh kazat' zgoda poklisar se carski uputi. 321. Bojne smeće na ravnini ugledaše. J. Palmotić, dubr. 201. Oružđja svaka strana natepena bojne hudi. I. Zanotti, en. 2, 5. Svaki način bojne zledi. B. Bettera, oron. 16. Kih se pjeva bojna

srića. J. Kavańin 233. Zla koja su sad na zemļi, nedaće, bojni rasapi, trešńe. Besjede kr. 259. — *g) o djelu:* Spomeńuje ńe velika i hrabrena bojna djela. I. Gundulić 348. I na bojna djela vrvi silna vojska ogńenito. J. Palmotić, dubr. 360. Gdi još bojna djela slovu. J. Kavańin 262. — *h) o slavi, hvali, dici, glasu, i u prenesenom smislu mjesto slave o lovorici:* Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva gori dnom obrati. D. Rańina 130. Bojnom slavom ki se oholi. I. Gundulić 308. Junacim najuzdanijem s bojne hvale. 475. Bubńi, trubļo i svirale ... na bojne zovu hvale da idu ļudi za porazom. J. Palmotić, dubr. 362. Bojnici su potamnili glas od slave svoje bojne. I. Kanavelić, iv. 15. Koga ime i glas bojni svijeta obtiče pokrajino. 156. Nek se uzdrže bojnom dikom. J. Kavańin 133. Vijencima od bojne lovorike ponosaše se. I. Đorđić, ben. 7. — *i) o snu, koji znači boj:* I ja sasnuh bojni sanak, nit' se strašim ni vjerujem, al' se kad god zamišļujem, I. A. Nenadić, šamb. 9. — 5. *u sredńem rodu u složenijem oblicima* bôjnô, *globa za boj (za ubaj, za udarce. vidi* 1 boj *pod* 6): Pristavu je deseto ... od uvodnoga i od bojnoga i od osluhe. Stat. poļ. ark. 5, 273. — 6. *adv.* bôjno: Nad svijem vješ i hitar silnom trubļom bojno pjeti. Đ. Palmotić, christ. 481. Svak čas jače bojno na ńili udaraju. J. Palmotić, dubr. 364.

3. BÔJAN, bôjna, *adj.* terribilis, *strašan, koga se treba bojati. samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

1. BÒJANA, *f. ime žensko. hyp.* Boja, *f. dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46. Vuk, rječ. 35[b].

2. BÒJANA, *f.* 1. *rijeka što teče pokraj Skadra. od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Běža obь onь polь rěky Bojany. Danilo 125. U Zeti u svetoga Srda na Bojani. Mon. serb. 446. Bar i Bojana. M. Vetranić 1, 263. A kakav je Skadar na Bojani! Nar. pjes. vuk. 2, 105. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 110. Pregled 85. — 3. *riba u jezeru skadarskom koja se zove i* ukļeva, *koja vidi. samo u Vukovu rječniku. može biti da je tako nazvana po rijeci Bojani.* — 4. *u pripjevu, kao ime djevojci:* Pošetalo je pet devojaka: šiperpeana, šikom-bojana ... Nar. pjes. vuk. 1, 518.

BOJANCI, Bojanaca, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Šem. prav. 1878. 76.

BÒJANIĆ, *m. prezime, po materi Bojani. u naše vrijeme.* Š ńom se biju oba Bojanića. Nar. pjes. vuk. 4, 113. Bojanić. Rat 264. 349. 359.

BÒJANIN, *adj. što pripada ženi Bojani. dolazi kao prezime; isporedi* Bojanić. Pa doziva Raška Bojanina. Nar. pjes. vuk. 4, 115.

BOJÀNLI, *vidi* bojali. Te istrča na bojanli kulu. Ogled. sr. 449. Neka dođe na bojanli kulu. Nar. pjes. stojad. 2, 46.

BÒJANOV, *adj. što pripada Bojanu.* Na Bojanovь hridь. Mon. serb. 87.

BÒJANOVIĆE, Bòjanovîcâ, *f. pl. ńeko mjesto kod Trepče i Dosuđa blizu Dečana* XIV *vijeka.* Konь Bojanicьsь *bila je međa Trepči s Dosudem.* Glasnik II. 12, 41. 115.

BÒJANOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bojanu. od* XIV *vijeka.* Radьko Bojanović. Glasnik II. 12, 23. Vuk Bojanović. Ogled. sr. 77. Na torinu Bojanović' Vuka. Pjevan. 36.

1. BÒJAŃE, *n. brdo u Hercegovini između Korjenića i Grahova.* N. Dučić. *Postańem je adj. od* Bojan. *griješkom u pjesmi sa* N *mjesto* Ń: Đe je ladna voda porevala iz planine iz brda Bojana, od Klobuka i od Korjenića u široko u poļe Grahovo. Nar. pjes. vuk. 4, 447. 450.

2. BÒJÂŃE, *n.* metus. *od* XVI *vijeka.* Bojati se svijeh stvari koje jesu od bojanja. Zbor. 11[b]. Da ne trpi strah i škodu i bojańe priveliko. Đ. Baraković, jar. 36. Toliko jih spopade strava i žensko bojańe. Osvet. 2, 56.

1. BÒJÂR, bojára, *m.* miles, *vojnik. isporedi* bojac. *Akcenat se mijeńa u vok.:* bôjâru. *Postańem od* boj. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (683[b]. 487[a]) *i u Stulićevu (u kom ima i* ‚bojarin, vir nobilis' *s dodatkom da je uzeto iz Gundulićevijeh pjesama, ali ga u ńima nema).* Ovu odluku najprije učini on očitu glavi od paša Dilaveru, s deset tisuć ki bojara, u istočnoj skupnijeh strani, lańsku jesen mlada cara od poļačke sile obrani. I. Gundulić 297. Nabuna je i prije bilo i vrlijeh još bojara, nu se očitom silom smilo tegnut' nigda nije u cara. 497. Vođaše nas on stran puta, da zli bojari kraļa ļuta ne upaze nas. D. Palmotić, christ. 302. Tvoji bojari, tvoji puci, povalit će Otmanića. J. Kavańin 269.

2. BÒJÂR, bojára, *m.* tinctor, *mastilae. isporedi* bojaģija. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Jambrešićevu* (1, 121[b]). Tu postaše nikoji suknari, i bojari, kožari, čižmari. M. A. Reļković, sat. 162. Mastilac, bojar, farbar. A. T. Blagojević, kin. 47.

BOJARSKA, *f. adj.* Bavaria. *isporedi* Baburska, Bavarija. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od duke od Bojarske ili Bavijero. B. Kašić, ign. 106.

BÒJÂST, *f.* timor, *bojazan. od adj.* bojazan, *koji vidi. isporedi* bojaz. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Bojast od stvari, koje čovik ļubi. P. Posilović, cvijet 122.

BÒJÂSTVO, *n.* timor, *bojazan. od adj.* bojazan, *koji vidi.* XVII *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme u jednoga.* Pošteno sramovanje jest bojastvo činiti i govoriti svaku stvar nečistu. P. Posilović, cvijet 201. Ne pomiļa glavu od junačtva ili od bojaztva. Osvet. 3, 153.

BÒJATI SE, bòjîm se, *impf.* timere. *Od* XIII *vijeka (vidi pod* 1 *prvi primjer) i u svijem rječnicima. Akcenat kaki je u inf. taki je i u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.; a kaki u praes. u* 1 *sing. taki je i u ostalijem licima osim* 1 *i* 2 *pl., taki je i u impf. cijelom:* bòjâh se, *i u part. praet. act.* I: bòjâv se, bòjâvši se. *a mijeńa se u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* bojimo se, bojite se; *u part. praes.:* bojéći se; *u imperat. cijelom:* bôj se; *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bòjâ se; *u part. pract. act.* II: bòjao se, bòjâla se; *u part. praet. pass.:* bòjân *(vidi dalje pod* 15). — *Staro* 1 *sing. praes. sa* U *na kraju mjesto* IM *nalazi se još prošloga vijeka (vidi u primjerima). U oblicima u kojima stoji* -oja- *nalaze se ti glasovi sažeti u* â *u ńekih pisaca (vidi dalje pod* 16). — *Od kor.* bhi, *strašiti. isporedi* bijes. — *Bojati se može čeļade i živinče, a samo u prenesenom smislu i drugo što, kad se jednači s čeļadetom.*

1. *bez i čega čim bi se značńe pobliže odredivalo, na što bi se prostiralo.* Boju se, prose. Sava, tip. hil. glasn. 24, 192. tip stud. glasn. 40, 150. Sь vami da bi sědělі ne bojeće se. Mon. serb. 54. Nemojte se bojati. N. Rańina 50. mat. 17, 7. Ne boj se. M. Držić 119. Vazda ufa, sveđ se boji mlados, ka je zatravļena. I. Gundulić 31. Ne bojte se, znam da ištete vi Jezusa. I. V. Bunić, mand. 36. A ne boj se, lijepa djevojko! Nar. pjes. vuk. 1, 399. Muč', ne boj se, draga moja ļubo! 2, 459. Kad aranđeo dođe onako rańen pred boga,

onda zaplače: što ću, bože, ovako grdan? A bog mu reče: ćuti, ne boj se; ja ću narediti da svi ljudi imaju tako na tabanu kao malu dolinu. Vuk, nar. pjes. 2, 85. Nikom ništa ne kazaše, jer se bojahu. Vuk, mar. 16, 8.

2. *genetivom bez prijedloga može se izreći tko ili što strah zadaje tijem što može učiniti što god čemu tko nije rad te se toga radi boji, ili tijem što sobom donosi tako što ili što je sobom tako te se može dogoditi. a) boji se čeljade ili u prenesenom smislu srce mu: aa) čega se boji to je bog, čeljade ili što se kao čeljade misli:* Koji se boji boga. N. Rańina 23b. Iskahu ńega ubiti, ma se bojahu naroda. 56b. Sanson toliko neizmjernom jakosti nadaren, da ga se svikolici neprijatelji bojahu. A. Gučetić, roz. jez. 187. Srce, koje se nikogar ni straši ni boji. A. Georgiceo, pril. 91. Turci ga se bojahu. P. Vitezović, odil. 86. Da se vi boga veće bojite, nego ljudi I. P. Marki 45. Mi se svi boga bojimo . . . Kako ga se bojite, onako ćete od ńega i pomilovani biti. J. Banovac, razg. 32. Niti se boje boga ni starijega. F. Lastrić, ned. 307. Na tom vas svit ovi stoji, mańi većeg da se boji. V. Došen 43. Jer se svaki gospodara boji. M. A. Reljković, sat. 148. Ovi kralj učini se toliko velik, da se nijeduoga kralja nebojaše. A. Kačić, razgov. 36. Ne smide mu na to odgovoriti ništa, jer ga se kruto bojaše. A. Kačić, korab. 186. Ja se bojim boga velikoga, ne bojim se nikakva junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 29. Boji li se do boga i koga? 2, 29. Nek se svoga boje starješine. 2, 269. Što s' ne boji cara ni vezira. 2, 282. Bojati se Janković-Stojana. 3, 260. Pevaj, brate, ti se ne boj vile. 2, 215. Ko mnogo prijeti, onoga se ne boj. Nar. posl. vuk. 148. Ono nekoliko vojvoda prslo po šumi kud koje, gore se boji naroda nego Turaka. Vuk, grada 54. — *o čeljadetu se govori i onda da se koga ne boji kad nije gore od ńega u kakom poslu, te je samo stid ono čemu ne bi bilo rado kad bi se bojalo:* Čudno Simo knjigu izučio, ne boji se daka nijednoga ni svojega starca igumana. Nar. pjes. vuk. 2, 65. — *bb) čeljade se boji životińe:* Bojiš se zvijeri ti, jedne se većma boj. M. Burešić 252. Ko se boji vrabaca, nek ne sije prohe. Nar. posl. vuk. 153. — *cc) čeljade se boji stvari tjelesne:* Ne boji se Bajo puške ǵeferdara, nego puške oputom svezane. Nar. posl. vuk. 194. Ne boji se svaka šuša boga, nego batine. 195. Morali su ga se bojati kao žive vatre. Vuk, prav. sov. 74. — *dd) čega se čeljade ili srce mu boji, može biti stańe, kakva radńa i drugo što umno:* Togo se bojte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 172. Ne boji se srama. Zbor. 10b. Ne bojahu se zapovedi kraljeve. Anton Dalm., hebr. 11, 23. Srčane se bojim boli, među djecu da će uljesti. O. Mažibradić 225. Riječi žene rasrčne nemoj se bojati. M. Burešić 251. Nit' boji se smrti iste. J. Kavańin 349. Bojaše ga se kao groma. J. Banovac, pripov. 240. Za ludu u milosrdje ufa, ako se ne bude pravde bojati. F. Lastrić, ned. 42. Ne sagrišujemo kad se bojimo pogibli. J. Filipović 1, 252. Gdi se rane već ne boji. V. Došen 50. Ukora se on ne boji. 15. Bojeći se zla. A. Kačić, korab. 275. Isukrst nije se bojo smrti za nas ni za naše spaseńe. M. Dobretić 14. Grih, zaradi koga boji se velika zla. 143. Videći mojo srce toliko plašivo i slabodušno, da se boji do trepeta svake protivne riječi. D. Mattei 292. Bojimo se goleme sramote. Nar. pjes. vuk. 2, 332. Bojati se kakve prijevare. 2, 515. Svak se boji muke i nevolje. 2, 532. Ja se bojim jada velikoga, on će tvoju glavu ukinuti. 4, 327. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. Nar. posl. vuk. 144. Ko se mraza boji, nek ne sadi vinograda. 154. — *b) boji se životińa:* Ne boji se lisica večerńega hvalioca nego jutrenńega ranioca. Nar. posl. vuk. 1, 191. Boji ga se kao vrana skelegije. 21. — *c) boji se drvo:* Što drvo više stoji, vihora se većma boji. V. Došen 17. Tad bo koja podsiku se drva, ne bojo se truleži ni crva. J. S. Reljković, kuć. 18.

3. *genetivom s prijedlogom* od *može se kazati od koga ili oda šta ili od kuda dolazi ono čemu nije rad onaj koji se boji ili čega se upravo boji. to može biti izrečeno ili zajedno s onijem čega se tko boji (što je spomenuto pod* 2), *ili samo: a) oboje: gen. s prijedl. i gen. bez prijedl.:* Ne boje se ni jednoga huda ni oda kogarь. Mon. serb. 467. Bojeći se prevare otь Nemca. Rad 1, 186. Nevire se ja ne bojim od kriposni. V. Došen 1. Ja se bojim čete od Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 126. Bojati se od Bosne poćere. 3, 438. Bojati se vojske od Turaka. 4, 279. Ne bojte se ropstva od Kulina. 4, 195. — *b) samo gen. s prijedl.: kad je sam s prijedlogom lako ostarla svoje značeńe pokazano pod a., te prelazi u ono koje ima gen. bez prijedloga pod* 2; *ali mu je i značeńe kao pod a. kad kad sa svijem jasno, a i kad nije tako jasno, svagda se više kaže odakle može ńešto doći te se ńetko boji (kao pod a.) nego čega se upravo boji (kao pod* 2), *a u gdjekojega je pisca i po talijanskom mjesto samoga genetiva.* Od koga se bojim? M. Držić 147. Od šta ti bojiš se, prom je toj. M. Bunić 63. A bojaće cjeća toga od roba se car čestiti. I. Gundulić 487. Ne bojeć se od potjera, osjedimo końe vrane. 404. Gospodin je zaštitol života moga; od koga ću se bojati? M. Divković, nauk 60b. Koji se boji od zapovijedi mojijeh. B. Kašić, nač. 27. Nijesu se bojali od grijeha. I. Držić, nauk gond. 135. Ne bojeće se od malije grija, priodi se na velike. I. Ančić, svit. 50. Od po svijeta ne boje se. I. Kanavelić, iv. 11. Počińe bojati se od sržbe božje. A. Vitaljić, ist. 21. Človik od nijedne stvari ne ima se tako bojati koliko od sebe istoga. I. P. Marki 42. Knjižnik boji se od knjižnikov. J. Kavańin 486. Ako se očito boji od izgubljeńa života. A. Bačić 94. Bojaše se David od vičńega onoga strašnoga sudca. J. Banovac, razg. 92. Odvrati od šta se bojimo. J. Banovac, blagos. 271. Ako se nije bojati od suše i zime u vrtlu. F. Lastrić, test. 254. O ljudi male vire! te oda šta se bojite? F. Lastrić, od' 177. Bojimo se i od pokarańa našega i od uvriđeńa božjega zajedno. F. Lastrić, ned. 210. Oda zla se bojiš, al se u dobru ne nasladuješ. 210. Kada se bojaše od sržbe i gńeva Saulova. J. Matović 526. I ako se još bojiš od zime. J. S. Reljković, kuć. 382. E se Turci boje od Brđana. Nar. pjes. vuk. 4, 48. Jer se ljuto bojim od hajduka. 4, 385. Sve se boje od Crnogoraca. 4, 422. Ne boj se od svijetle puške, nego se čuvaj od čadave. Nar. posl. vuk. 194.

4. *datirom se može izreći komu se ili čemu se misli da bi se moglo dogoditi što god čemu nije rad onaj koji se boji. a to može biti izrečeno ili samo ili zajedno s onijem što je pomenuto pod* 2 *ili s onijem što je pomenuto pod* 3. *a) sam dat.:* Sebi se vazda boj u čem koriš ńega. M. Marulić 121. Tužna ostah tebi se bojeći. M. Vetranić 2, 334. Životu se, kćerce, tvomu majka boji. 2, 412. Bojim se Ljubmiru. D. Zlatarić 60. Od šta se pripadaš? Da se ja ne ubijem? dobru se mem bojiš. 63. S razlogom cjoć toga se sebi, gradu, carstvu boji. I. Gundulić 534. Tko se stidi mene opovijedati . . bojeći se životu, blagu. M. Divković, nauk 33b. Ne bojiš li se duši? M. Divković, zlam. 67. Kralj boji se svom vladańu. D. Palmotić, christ. 16. U dan smrti i suda človik se ima sebi bojati. A. Vitaljić, ist. 147. Veoma se bojaše svemu što

imadiše i svomu istomu životu. S. Margitić, fala 76. Svako se svomu vratu i grkljanu boji. D. Rapić 465. Bojeći se sebi skoči s koña. I. Đordić, ben. 138. Prem da se boji svomu životu. A. Kadčić, bogosl. 161. Ako se sebi boji. A. Bačić 231. Pomozi me, jer se tako bojim sebi, da za svoje ne znam ime. P. Knežević, živ. 50. Tvojoj se koži više bojiš nego se pristoji. P. Knežević, osm. 235. Ovi ako vide vuka, ostave ovce, bojeći se sebi. F. Lastrić, od' 217. Bojeći se sebi i kraljestvu svomu. A. Kačić, korab. 96. Neg mu nemoj, sestrice, darovima se bojati, jere mi on uz'o jednu prepuklu sirotu. Nar. pjes. mikl. beitr. 38. Kad u selu kuća gori, svak se sebi boji. Poslov. dan. 43. No se boji crkvi Filindaru Nar. pjes. vuk. 3, 73. Kaži pravo i ne boj se glavi. Nar. pjes. vuk. 5, 496. Ja se gradu ne bojim Žabljaku. Ogled. sr. 450. Ti se ne boj čedu prenejaku. Nar. pjes. petr. 2, 509. Kad grmi, svak se sebe boji. Nar. posl. vuk. 116. Bojeći se ženi i deci dozove mater. Nar. prip. vuk.[2] 233. Ne bojte se glavi ni životu. P. Petrović, šćep. 47. Pa svojemu ne boji se blagu. Osvet. 1, 60. Bojim mu se, poginut će ludo. 3, 130. *dativ je također, a s adj. u instrumentalu, kojim se gdje gdje zamjenuje dat. sing. fem.:* Časti mom se bojim tužna, dragom časti. I. Gundulić 393. — *b) dat. (kao pod a.) i gen. bez prijedl. (kao pod* 2): Pogibili obim se bojaše. P. Zoranić 28[b]. Ako jedva govori, i ako jurve počima govoriti na stranu, bojat mu se smrti. M. Divković, bes. 411. Zar nijesi čuo kako sam se tu neki dan udala, pa došao sa mnom od milosti moj dever bojeći mi se kakve štete ili pošteñu mojemu. Nar. prip. vrč. 187. *tako i kad je ‚ništa' mjesto gen.:* Puštite ga starca nek počine, ništa mu se bojati nemojte. P. Petrović, šćep. 84. — *c) dat. (kao pod a.) i gen. s prijedl.* od *(kao pod* 3): Ne će se bojati kući svojoj od zima snježanijeh. N. Rañina 187[b]. Ne će se bojati kući svojoj od studeni snijega. I. Bandulavić 255. Zlotvor životu se svomu boji od oštroga prava suda. Đ. Palmotić, christ. 119. Kad se jedan boji od kojega zla teška i velika oli sebi oli svojim blizu u krvi. A. Kadčić, bogosl. 446. — *d) dativ dolazi kad kad od* XVII *vijeka grješkom mjesto genetiva:* Ja se bojim s mudrim svitom zasjedami i privaram. I. Gundulić 34. Zlu se koncu boječ car. B. Krnarutić 35. Ona se prikoj zgodi u svom srcu sved bojaše. Đ. Palmotić, christ. 209. Ako se ta znanac boji kojemu svomu veliku zlu. A. Kadčić, bogosl. 415. Bojeći se smrti ili većoj bolesti. A. Bačić 217. Ne imade se bojati ikakvomu nepriateljstvu od naše strane. I. Zaničić 188. Kada se vi bojite kojoj šteti tilesnoj. F. Lastrić, ned. 169. Koji se bojeći zlu . . . moliti ga počeše. A. Kačić, korab. 249. Jer se i on tomu boji što mu baša prigovara. Nar. pjes. bog. 217. Smijem se onome sipku, jer mi reče da mi se ne boji. Nar. prip. vrč. 190. — *e) dativ osim posla u kom je pod a. b. i c. može stajati i u drugom, u kom stoji i u drugim prilikama pokazujući samo pripadañe:* Ne boj mi se, Maro moja! nije ono suvi javor, već su ono b'jeli dvori. Nar. pjes. vuk. 1, 283. — *po tome mogu stajati i dva dativa, jedan u tom poslu a drugi u onom pod a. b. i c.:* Žena bojaše se poštenju ovijem kćeram. M. Divković, zlam. 22. Drugi će se metnut u pogibio veliku, i bojat mu se životu. F. Lastrić, ned. 195.

5. *akusativom s prijedl.* za *može se kazati da strah u kom je onaj koji se boji ide u korist onome što znači riječ koja stoji u tom padežu; a to je vcoma nalik na ono pod* 4: Bojim se za vas. Anton Dalm., gal. 4, 11. Ja se bojim za mojega sina, ustr'jeliće mog sina jedina. Nar. pjes. vuk. 1, 254. A ne boj se za to, ako bog da! 3, 445. Bojim se za vas da se ne budem uzalud trudio oko vas. Vuk. gal. 4, 11. Ni ja ti se ne bih bojao za slobodu. M. Pavlinović, razg. 23.

6. *genetivom s prijedl.* radi *može se reći isto što je pod* 5: Nit' se boji zarad kese, da ju sudac ne iztrese. V. Došen 210.

7. *lokativom s prijedl.* o *nalazi se izrečeno isto što i akusativom s prijedl.* za *(pod* 5), *samo u jednoga pisca* XIII *vijeka:* O dobrě li se bojiši? Sava, tip. hil. glasn. 24, 192. tip. stud glasn. 10, 150.

8. *akusativom može se izreći isto što i genetivom, ali samo od pronom.* što, *u jednoga pisca* XVI *vijeka i* to, *a* XIII *vijeka u jednoga pisca i od jednoga subst.:* Bojim se zakonu naličnije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 215. tip. stud. glasn. 40, 172. Da se to ja boju, većma me još sili. M. Bunić 63. *obično je* što: Eto prem od tega, što se vi bojite, očita bilega. M. Bunić 70. Nemoj imati u ńemu sumńe ali bojati se što god od ńega. M. Maǧarović 66.

9. *u instr. sing. može biti dodana glagolu riječ* strah *pokrepljujući mu značeńe i pokazujući način:* Ki se pravde od tvoje bogoljubnijem strahom boje. I. Đordić, salt. 66. Boje ga se strahom sinovskim. F. Lastrić, test. ad. 59.

10. *s infinitivom može stajati: a) kad ono što znači infinitiv s ostalijem što se uza ń kaže zadaje strah koji ne da to činiti:* Ne boj se reći gradom židovskim. N. Rañina 17[b]. Ni se štedi ili boji ovako reći. Š. Budinić. sum. 156. Ne htij se bojati vazeti Mariju. Bernardin 5. mat. 1, 20. Nemoj se bojati uzeti Mariju. I. Bandulavić 9. Nit' se oni opet boje vriđat rane. V. Došen 129. Kazivao bi da se on boji jesti i piti preda mnom. D. Obradović, živ. 97. Stra je mene, ja se bojim ljuto prolaziti proz Dugu krvavu. Nar. pjes. vuk. 4, 384. Ja se bojim udrit' Kolašinu. 5, 376. Ne boje se gaziti po krvci. Ogled. sr. 456. Ako se bojiš meni kazati, a ti idi duhovniku. Nar. prip. vuk. 190. Ne boj se uzeti Marije. Vuk, mat. 1, 20. Ako se bojiš sam sići. Đ. Daničić, sud. 7, 10. — *b) kad ono što znači infinitiv s ostalijem što se uza ń kaže zadaje strah tako da onaj koji je u tom strahu misli da bi mu se moglo dogoditi da dode u radńu ili u stańe koje znači infinitiv:* Tim pohuljen bit' nikako s tega s' ures moj ne boji. I. Gundulić 156. Nij' kruna, ka je na višem srećnom vrhu, da ne boji se past na svrhu. J. Kavańin 177. Grad izginut ne boji se. 325. Najposli bojaše se zlo umriti. J. Banovac, razg. 133. Da se svak boji upasti u koje zlo i pogibio života. F. Lastrić, ned. 208. Odbacite ovu neurednu i zlu ljubav vlastitu od sebe, pak ne bojte se upasti u grih, za što ne će grih nikakov imat korijena odkle bi izniknuo. 313. Bojim se goriti i mučiti u vik. 210. A lupeži pak domaći ne boje se od kog naći. V. Došen 61. — *c) ako je i glagol koji stoji u infinitivu refleksivan, sa* se, *onda se jedno* se *može izostaviti:* Ćić ribne kosti s strahom jih podviže, boječ se nabosti. P. Hektorović 33. More ga obvlada, bojah se potopit. Đ. Baraković, vil. 278. Tako čovik što je niže, to je svoga doma bliže, i mańe se srušit boji kad na nisku mistu stoji. V. Došen 17.

11. *za rečenicu u kojoj je* bojati se *može biti riječju* da *privezana druga, kojom se cijelom izriče čega se tko boji (kao naprijed pod 2 genetivom). u privezanoj se može tvrditi ili poricati.*

a. *u privezanoj se tvrdi, a u glavnoj se može ili tvrditi ili poricati. a) što se u privezanoj kaže, kaže se kao misao onoga koji se boji, kao da bi se reklo da bojeći se ili sa strahom a po*

tom ne želeći misli ono što je u privezanoj. aa) u privezanoj sadašńe vr. imperfektivnijeh glagola: Ali se ja boju da se svak raduje nevolju tko moju razumije i čuje. N. Naješković 2. 75. Nije mi rad mene, neg jer se ja boju da mlados ńe vene žaleći sad moju. 2, 57. Suprotiva svijem mukam i bolestima, kojijeh ja bojim se da sam dostojna. V. Andriaši, put. 118. Za to se bojati da im ostaje oni djava na srcu. J. Banovac, prip. 36. Ovi strahoviti hip ili čas nama se čini da je daleko od nas, a bojim se da nam je za vratom. 73. Ovdi se bojim da mi se vaja zastiditi. F. Lastrić, test. 68. Bojim se da ima u puku krstjanskomu koji tako živu kako da im život nije na drugu svrhu dat nego da ugode tilesini. 71. Ja se bojim da je to prijevara. S. Ljubiša, prip. 139. — *bb) u privezanoj sadašńe vr. perfektivnijeh glagola za budućе:* Niti se bojiš već da blago tve zgubiš. N. Dimitrović 21. Jer se boju da ga umori cesar hudi P. Hektorović 101. Pamet se li boji da toj izuvidiv dobro mi posvoji ki godir zavidljiv. H. Lucić 221. Ni se boj . . . da Grci srditi dojdu sa vojskami. 197. Er se viku ne bojite da tuj tko god vas otruje. D. Rańina 50. Boju se da prod carem pogrišu. Aleksand. jag. starin. 3, 321. Na ke puto smione zajedril' je ma plav mala, ne bojeć se da utone u pučini tvojijeh hvala! I. Gundulić 278. Kada no se bojati djetetu da što naudi. M. Divković, nauk 136. Bojeći se strašliva žena da joj ki rečene ugrabi pineze. F. Glavinić, cvit 266. Za to se boj ti da im se dogodi kao i rečenom kralju. J. Banovac, pred. 78. Bojim se da se izgubim. J. Filipović 1, 173. Bojeći se da posli smrti ńegove bude medu sinovim nemir i nesklad. A. Kačić, razg. 31. Ne boji se da mu živa *(riba)* već daleko kud odpliva. V. Došen 99. Bojeći se da ga sotona osramoti. M. Zoričić, zrc. 123. — *cc) u privezanoj budućе vr :* Ali se ja boju da će još višńi bog osvetit smrt moju. N. Naješković 2, 120. Za to se bojati da će od nenadńe svršiti. J. Banovac, prip. 239. Bojim se da ćete do malo dana dospit'. J. Banovac, razg. 184. Ne boj se da ću tvoja dobra razasipati. F. Lastrić, test. ad. 58. Nije se bojati da će mu suša i vrućina dodijati. 252. Bojim se, bojim da kada se vratim te čuje, i ona će mi od žalosti otići. F. Lastrić, ned. 211. Da se ne imaju bojati da će se igda očitovati. J. Matović 261. Ako mu brzo brada opadne, kako se boji da hoće, da ako se ko god nade, ter ga osveti. A. Kačić, razgov. 317. Reče im da se ne boje da će uteći, budući da je čovik i vlastelin od beside. M. Zoričić, zrc. 188. Ere ti se ja sve bojim, sinko, da će Turci tebe izgubiti. P. Petrović, vijen. 104. — *dd) u privezanoj prošlo vr. složeno:* Bojah se da nisme sa svim su ostale. H. Lucić 276. Bojim se da su mali dušu svoju pripravili. F. Lastrić, test. 256. — *ee) u privezanoj kondicional:* Procinimo: da se izvišaju svi nedevoti; bojim se da bi opustio svijet. I. Ančić, svit. 19. Kod sudca kad koń stoji, gospodar se nek ne boji da bi pravda kasno došla. V. Došen 64. — *b) tko se boji, strah ga je činiti ono što se kaže u privezanoj rečenici, kao pod* 10 *s infinitivom:* Gospodaru, kad se bojiš tako da provodeš svate kroz planinu, daj ti meni muško odijelo. Nar. pjes. vuk. 3, 480.

b. *u privezanoj se poriče, a u glavnoj se može ili tvrditi ili poricati. a) privezana rečenica, osim poricańa koje je u ńoj, stoji prema glavnoj kao naprijed pod* a, *a. što je u privezanoj poricańe, za to se objema kaže da ńetko misli da ńešto nije, misli bojeći se ili u strahu, a po tom ne želeći da nije. aa) u privezanoj sadašńe vr. imperfektivnijeh glagola:* Ovdi se bojim da ga mlogi ne poznaju. F. Lastrić, ned. 202. — *bb) u privezanoj budućе vr.:* Jeda li se bojiš, da stanovit ne ću umriti s tobom? F. Glavinić, cvit 269. Kad je žena blizu poroda, od koga boji se da ne će živa ostat. I. Grličić 146. Tko se uz ove dneve ne očisti i ne pridobije neprijatelja, bojat mu se da ga ne će nikada više pridobiti. F. Lastrić, od' 211. Al se bojim kukavica da zlo staro i krivica smaknuti se s tobom ne će. V. Došen 235. A pak se ne boj da te ne će uslišati. Turl. blago 2, 167. Bojeći se da mu mali kralić ne će viran biti. A. Kačić, korab. 286. Dakle vrlo bojati se ima da ne će ni dobra vira od vikovičńega izgubleńa osloboditi. I. Velikanović, upuć. 2, 81. Niti mu tko lasno daje svoje stvari, svaki se boji da takve stvari natrag već ne će primiti. B. Leaković, nauk 352. Ali ti se ljuto bojim da nam natrag ne ćeš doći. Nar. pjes. vuk. 1, 91. — *cc) u privezanoj prošlo vrijeme složeno:* Bojeći se da nijesu poslušni bili zapovijedi božjoj. J. Matović 504. — *b) u privezanoj s poricańem kaže se šta onaj koji se boji ne želi da bi bilo. aa) u privezanoj sadašńe vr imperfektivnijeh glagola:* Imam se bojati da koga nije ovdi tako slaba. F. Lastrić, test. 297. Bojati se je da nisi ti pjan. F. Lastrić, test. ad. 36. Kašto uzmu vrana ždrijepca pa ga odvedu na grobje i prevode preko grobova u kojima se boje da nije vukodlak. Vuk, živ. 214. — *bb) u privezanoj sadašńe vr. perfektivnijeh glagola, ili mjesto ńega praes.* budem *s infinitivom dokle je bio u običaju:* Bojeći se da ne zagine. Spom. sr. 2. 100. Boju se da ne bude pomisliti da sam se hotio narugati ńim. N. Rańina 56b. Tere se bojahu da ne umre. N. Naješković 1, 138. Ćaćko se još boji da se ne razvrže. 1, 295. Još bih se bojao da se ne obore. 1, 186. Bojim se, gospodo, čim ovi mraz mine, da sunce ne pode u strane u ine. 2, 54. Ja se bojim da ovako ne uzvapiješ ti na mene. I. Gundulić 249. Bojim se da ne bude scijeniti da sam se hotil narugati ńim. I. Bandulavić 47. Bojeći se da opet ne uskrsne, F. Glavinić, cvit 298. Za što se bojati da se ne izgubim. J. Banovac, prip. 108. Ako te susrite, bojat se je da ne pogineš. F. Lastrić, test. 185. Mati bojeći se da mu se što na putu ne dogodi. 204. Bojaše se da ne razaspe baštine bratje svoje. F. Lastrić, test. ad. 58. Bojeći se da mu sve ne ugrabi kralestvo. A. Kačić, korab. 278. Bojeći se da večere ńemu mile ne poždere. V. Došen 201. Ja se bojim da ne smutim vaše veličanstvo. M. A. Relković, sabr. 8. Bojimo se da mu što god mrzko ne učinimo. I. Velikanović, upuć. 2, 36. Pak se bojim da te ne uvate. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Bojati se da ne izginete. 2, 300. Ja se bojim da ne bude kavge. 2, 432. Jer se boji da ga ne probudi. 2, 443. Boji se da se u ńemu ljudsko sjeme e zatre. Nar. posl. vuk. 21. Ali se boji da mu andeo ne odnese sunce. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *cc) u privezanoj prošlo vr. složeno:* Bojim so da niste dali osude suprot vama. F. Lastrić, test. ad. 130. Bojim se dakle da nije bilo lava holi i osvetljivi. F. Lastrić, test 207. Bojeći se da ti se nije koje zlo dogodilo. A. Kačić, korab. 276. — *dd) u privezanoj kondicional:* Bojim se u trudu . . . pomańkal da ne bih. N. Dimitrović 60. Što se bojahu da ne bi umro. N. Naješković 1, 139. Tere se ja boju, gizdava taj vila da ne bi tuj moju službu pogrdila. 2, 10. Mnokrat bojim se da ne bi, vaj, meni smrt zadal u gńivu taj plamen ljuveni. D. Rańina 96. Bojeć se da ne bih razgńivil kako god svis tvoju. 32. Bojeći se da ga ne bi zakrili. F. Glavinić, cvit 426. Bojeći se da puk ne bi jim ga oteo iz ruku ńihovi. M. Lekušić 28. Bojim se da ne bih

bez uzroka trudio medu vami. J. Matović 356. Strah je mene, a bojim se ļuto da me ne bi pretekli gradani. Nar. pjes. vuk. 4, 417. — *ee) u privezanoj složeni oblik u kom je praes.* budem *s part. pract. act.*: Bojim se za vas da se ne budem uzalud trudio oko vas. Vuk, gal. 4, 11.

c. rečenica može biti privezana u kome god predńem smislu riječju da *i onda kad u glavnoj uz* bojati se *ima koji padež kao naprijed pod* 2, 3, 4, 5, 6. — *a) gen. bez prijedl. i* da: Bojiš se tuga tijeh, da će te dobiti. N. Dimitrović 30. Ja za toj ļubavi bojeć se, kao godi da mene ne stravi, stah. D. Ranina 125b. Ne imaju se bojati djavla, da će ji pridobiti. F. Lastrić, test. 188. — *b) gen. s prijedl.* od *i* da: Mogal bi život naš bojat se od smrti, gdi godi da ga dvaš ne bude satrti. N. Dimitrović 103. Boju se od muža, da sve toj ne uzna. N. Naļeśković 277. Bojeći se od onoga jednoga sama, da ne bismo uvrijedili. J. Matović 236. Od koga su se bojali da ne odvrati narod za sobom. Vuk, grada 90. — *c) dat. i* da: Ali ti se ļuto bojim da nam natrag ne ćeš doći. Nar. pjes. vuk. I, 91. — *d) akus. s prijedl.* za *i* da. *vidi pod* b, *b, ee.* — *e) gen. s prijedl.* radi *i* da. *vidi pod* 6.

12. *za rečenicu u kojoj je* bojati se *može biti druga privezana pitańem, te ono čega se tko boji dolazi kao pitańe, koje mu zadaje strah za to što je odgovor nepoznat.* Kroz toj se ja bojim hoću li tužan moć ustima kad mojim moj grešni duh pomoć. N. Dimitrović 69.

13. *za rečenicu u kojoj je* bojati se *može biti privezana druga u kojoj se kaže uzrok strahu:* Nit se boji, strašnu propast što posvoji. V. Došen 4.

14. *rečenica u kojoj je* bojati se *može stajati s drugom bez ikakve riječi kojom bi bila vezana jedna za drugu. u rečenici u kojoj je* bojati se *nema ništa više osim toga glagola i ona može stajati ili pred drugom ili za ńom ili u ńoj. a) uz* bojati se *kaže se u drugoj rečenici misao onoga koji se boji (kao naprijed pod* 11*), a u misli mu je što god što bi moglo biti a on mu nije rad. aa)* bojati se *stoji naprijed ili ozad:* Moremo ga uslat, ali se bojim, ne ćete ga stimat. Starine II, 128. Bojim se, smućujete se od ovoga moga govoreńa. J. Banovac, razg. 12. Činite veliku neharnost, od koje se ne ispovidate, bojim se. 77. Doći će vrime, kada će se svaki osititi od nesriće, ali docne, bojim se. F. Lastrić, ned. 313. Mlad je, zelen; bojim se, ozepšće. Nar. pjes. vuk. I, 352. Već se bojim, hoćeš poginuti. 2. 108. Pa se bojim, izgubiću glavu. 4, 489. — *bb)* bojati se *umetnuto u drugu rečenicu:* Ovo se rídko sad, i u malim, bojim se, dogada. F. Lastrić, test. 76. Niste, bojim se, nikada još pristali. 121. U srcu drugo su, bojim se, govorili. F. Lastrić, test. 208. Svitovńa raskošja, koja će se brzo ostaviti, a bojim se, izgubļeńem i duše. J. Banovac, razg. 86. — *b) uz* bojati se *kaže se u drugoj rečenici misao onoga koji govori protivna misli onoga koji se boji, kome govori.* bojati se *stoji u imperat. s poricańem:* Ne boj se, sinko, krunu ne ćeš od mučenika izgubiti. F. Glavinić. cvit 269. *misao onoga kome se govori, kojoj protivnu izriče onaj koji govori i tijem je pobija, može biti bez ičega, čega bi se mogao bojati onaj kome se govori, nego još može biti u ńoj što milo ńemu, pa tu misao ńegovu pobija onaj koji govori poričući je ili izričući protivnu, i još mu veli da se ne boji. tada imperat.* ‚ne boj se' *samo jače pokrepļuje misao onoga koji govori.* Uteče, neg stignut te ću, ne boj se. M. Držić 317. Jeda će trgovac trgovcem prodat istu robu po ono po što će težaku? Ne će, ne boj se; za što oni zna, ne more ga privariti. F. Lastrić, ned. 119. Scinite da će ove pogrde u snu proć? Ne će, ne bojte se. 320. Ali za ove nije raj, ne bojte se. F. Lastrić, od' 250. Od pokore veoma teške, koju mu su, ne bojte se, naprtili. B. Cuceri 190. — *c)* bojati se *dolazeći i gdje nema pravoga straha samo dometnuto da pokrijepi drugu misao kao u pośledńim primjerima, slabi u svom značeńu gubeći iz ńega strah, koji mu je glavno, i zadržavajući samo mišļeńe, koje može biti vezano za strah (kad se boji tko sa strahom misli što), ali to mišļeńe nije sa srijem pouzdano, nego je pomiješano sa sumńom, koja mu još ostaje od straha. po tome se govori uz drugu rečenicu* ‚bojim se' *i onda kad bi se moglo reći samo* ‚čini mi se' *ili* ‚može biti'. Bojim se, doći će, t. j. čini mi se. Vuk, rječ. 36a. *osobito se govori tako imperat. sing.* ‚boj se' *uz rečenicu u kojoj je misao onoga koji govori.* Boj se, vaļa da, može biti. Vuk, rječ. 36a. Vladiku je nešto sebi odveo vrlo brzo, boj se, će biti porad toga vašega posla. Golubica 5, 130. Ne smije da se javi, boj se, da mu se ne uzme u begluk. M. Nenadović, prot. 179. Ali bi, boj se, trebalo još nešto. M. Đ. Milićević, več. 60. I tako se nijesi pričestio, ima, boj se, dvadeset godina. 219. Ti, boj se, ne pušiš. M. Đ. Milićević, zlosel. 218. Oko toga se žene naše svaďaju, i boj se, će nam to najposle rasuti kuću. 280. — *imperativu* boj se *u tom poslu može se dodati* ke *(kao u* danas-ke*), a pred ńim otpada e od* se, *te se sve zajedno piše:* bôjske. Vuk, rječ. 36a.

15. *dolazi i bez se neprelazno kao naprijed sa* se, *i prelazno, a po tom i pasivno sa* se *i u part. pract. pass.: a) bez* se *neprelazno: samo u jednoga pisca* XVII *vijeka:* I daleč od tebe prosim tvoju pomoć skončajuć sam sebe tot u dan tot u noć, bojeć da obļubit ne ć' me ner zabiti. M. Gazarović 131b. Boju, moje tužbe odnećn na vitar. 131b. *(pogrješka će biti pisarska ili štamparska na jednom mjestu u spomeniku* XIII *vijeka:* togo bo bojte. Sava, tip. hil. glasn. 21, 215. *jer isto mjesto u drugom spomeniku gdje je upravo prepisano glasi:* togo bo se bojte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 172). — *b) bez* se *prelazno, ali samo part. praes.* bojeć, *koji dolazi kao adj. i u komparativu. objekat je najriše* bog, *ali i drugo. od* XVI *vijeka (vidi primjer Antona Dalm.). aa) objekat druga riječ osim* bog: Izići će vam bojećijem ime moje sunce pravde. M. Divković, bes. 75. Koju si slatkost sakrio tebe bojećim. F. Lastrić, test. ad. 129. Gospodin piću dale bojećijem sebe. J. Matović 191. — *bb) objekat* bog: *objekat pred participom, ali sa još kojom riječju pridjevenom koja ga rastavļa od participa: particip u komparativu:* Rad ću prijat milost, od ke ponižniji mogu bit i boga moga bojeći ji. A. Georgiceo, nasl. 101. *objekat za participom:* Plemić on bijaše, bogat, vrstan, bojeć boga. P. Knežević, muka 50. Bijaše vidio mnoga pokarańa s nebesa poslana svrhu ne bojeći boga. J. Banovac, razg. 26. — *objekat sam pred participom: obje riječi često pišu u jednu ali ih i rastavļaju:* Muži boga bojeći. Anton Dalm., djel. 2, 5. Uze ženu lipu mnogo i bogabojeću. I. Bandulavić 57. Imaše prijateļa jednoga, kruto bogabojeća. F. Glavinić, cvit 116. Bogabojeći mladić. 1. Ančić, vrat. 2, 4, 33. Mlad, al boga bojeć. K. Pejkić 20. Veoma boga bojeće cesarice. 20. Čovik pravedan, bogabojeć. A. d. Bella, razgov. 138. Ne smutiti boga bojeće. A. Bačić 109. Poznajući jednoga kneza boga bojeća. J. Banovac, prip. 176. Krstjani boga bojeći. F. Lastrić, ned. 88. Dobar, bogabojeć. 97. Ovi bogabojeći čovik. E. Pavić, ogled. 25. Bogabojeća

ova divojka. A. Kanižlić, uzr. 7. Kada svoje boga bojeće ženo ostave. Đ. Kapić 8. Latini su srca milostiva, milostiva i boga bojeća. A. Kačić, razgov. 26. Čovik boga bojeć. A. Kačić, korab. 56. Tako devota i boga bojeća. M. Dobretić, bogosl. 126. Ima se uzeti za druga čeljade dobro i boga bojeće. I. Velikanović, upuć. 2, 220. *i sa* ne, *koje stoji pred partic.*: Koji bi čovik mogućna oružju, silovit, ‚boga nebojeć'. A. Kačić, korab. 11. Boganebojeć. Stulić 48a. *u jednoga pisca prošloga vijeka dolazi mjesto pasivnoga kao strašan, koga se treba bojati:* Služiti svetomu i bojećemu otaru tvomu. B. Pavlović, pripr. 36. — *c) sa* se *pasivno, sa subjektom*; XVII *i* XVIII *vijeka:* Odluka proklestva ili pravična ili nepravična bojati so ima. F. Glavinić, cvit 152. Veće ima se bojati neposluh nego li smrt. K. Magarović 92. Dakle se ima bojati većma smrt tila vrimenitoga nego li duše vičńe? F. Lastrić, od' 359. Da se ima bojati sam bog. J. Matović 21. Ima se bojati božja pravda. I. Velikanović, upuć. 2, 69. Kada se boji napastovańo vražje u vrime bolesti. 2, 508. — *d) part. praet. pass.* XVII *vijeka:* Vojska jest jaka i scińena i bojana. M. Gazarović v. Ne ćeš biti bojan ne bivši starešina, ali ćeš biti ljubljen. M. Radnić 50. Bilo bi pravo da su bojani. 233.

16. *u oblicima u kojima su glasovi* -oja-, *nalaze se ti glasovi i sažeti u* -a-, *u jednoga pisca* XVI *vijeka i danas gdje gdje u čakavaca.* Začne srda božjiga se bati. Katek. 1561. 87. Tako bi se spańa bal i strašil, kako smrti. Postila 1562. 162. Toga se nemoj bat. Nar. prip. mikul. 103. Počme ona govorit kako se je ona već bala da već ne će ni doć. 75.

17. *u jednoga pisca* XVII *vijeka dolazi u sliku part. praes. griješkom* bojući se: Stojah pjesni tuj pojući od nikud se no bojući, vuk da će izit. I. Gundulić 80. *a* XVIII *vijeka u jednoga ne samo taj oblik nego i* 3 *pl. praes.* boju se: Puci plama još boju se. J. Kavańin 282. Bojuće. 85.

BOJÀTISATI, bojàtišēm, *impf. vidi* bojadisati. Jedan teše, drugi bojatiše. Nar. pjes. vuk. herc. 346.

BOJAV, *adj.* coloris capax. *isporedi* bojadisav. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

1. BÒJÂZ, *f. vidi* bojazan, bojazni. *Postańem je okrńena* bojazan, *okrńena u pisaca koji su zaboravljali* bojazan. *isporedi* bojaz, *m. Dolazi* XVII *vijeka u jednoga pisca (ali u ńega tako da se ne može za cijelo znati rod; vidi prvi primjer), i prošloga vijeka u dvojice i u ńekih našega vremena.* Gdi je bojaz od grija. I. Ančić, svit 5. Kada je velika bojaz tilesna. A. Bačić 420. Nego se oće da je velika bojaz. J. Banovac, razg. 267. Kad je velika bojaz. J. Banovac, uboj. 17. Al se cura čudi bez bojazi. Osvet. 1, 52. Da jim nije ni za što bojazi. 4, 59.

2. BÒJÁZ. *m. vidi* bojazan, bojazni. *od koje je i postao kao i* bojaz, *f. Dolazi prošloga vijeka u ńekoliko pisaca i u naše vrijeme u jednoga; između riječnika samo u Stulićevu.* Drugi je uzrok bojaz svitovńi. S. Margitić, ispov. 110. Kad bi bio bojaz smrti. A. Bačić 281. Podložni budite u svakomu bojazu. 96. Da je bojaz velik u životu ili u dobrijeh. 425. Iskušati sumlju moju i bojaz, da je razložit. F. Lastrić, test. 62. Smućivaće se bojazom strahovitim. F. Lastrić, ned. 391. Brez bojaza grišeći. A. Kanižlić, fran. 224. Ako ćeš me bojazom i pritńom na dobro pritirat. A. Kanižlić, uzr. 42. Rad bojaza. J. Banovac, razg. 81. Brez svakoga bojaza pokarańa božjega oholo govoraše. Đ. Kapić 115. Ode brez bojaza. P. Knežević, pism. 5. Koliko je dužan boga poštovati i strahi ili ti bojaz ńegov imati. B. Leaković, nauk VII. A od krša nema mu bojaza. Osvet. 2, 103.

1. BÒJÀZAN, bòjâzni, *f.* timor. *Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između riječnika u Belinu* (548b), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Daničićevu. Postańem od* bojati se. *Instr. sing., koji je najprije glasio* bojazniju, *dolazi od* XVI *vijeka bez* i, *i to u početku rečenoga vijeka u jednoga pisca bez daље promjene:* bojaznju *(vidi primjer N. Rańine); u kako* nj *nije bilo sastavljeno u jedan glas, te su stajala tri suglasna zajedno* znj, *umetalo se je* a *među* z *i* n *istoga vijeka i* XVII *i još u početku* XVIII *(vidi primjere Bernardinove, Banduliićeve, Radovčićeve i Terzićeve). po što je pak* n *i* j *sastavljeno u jedan glas* ń, *nestalo je potrebe umetati* a, *te sada glasi* bojažńu. *od* XVII *vijeka dolazi i sa samijem* i *na kraju:* bojazni *(vidi među primjerima Gundulićevijem). — a) bez bliže odredbe:* Svrlšena ljubi bojaznь izgonitь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 174. Da hode po zemji krajevьstva mi bezь bojazni. Mon. serb. 50. Usliša ga s bojaznju. N. Rańina 119b. Da ćo staviti toliki strahь i bojazanь. Zbor. 52. Tako tada ńima bojazan micaše. M. Marulić 56. Smutiti će se strašnom bojazanju. Bernardin 100. Smućenoj duši mojoj zlu bojazan nosi sada I. Gundulić 29. Morit' se razlog ni toliko taštomo bojazni i mislim jadnima. 77. O mladosti tašta i plaha, koja srneš s nerazbora bez bojazni i bez straha, gdi pognba tva se otvora. 296. Smutiti će se strahovitom bojazanju. I. Bandulavić 202. Ne će već biti bojazni. B. Kašić, nasl. 55. Obrate se k gospodinu s većom pečalju i bojazanju. P. Radovčić, nač. 111. Gorka obujmi svijeh bojazan. Đ. Palmotić, christ. 361. Stahu u bojazni. 608. Negove bit će plavi svemu moru od bojazni. J. Palmotić, dubr. 21. Tabor dignu pun bojazni. J. Kavańin 322. Od bojazni potamnio moj pogled je prid tvojijem gńivom. I. Đordić, salt. 14. Zabušen ostah vas i zabjen s bojazni. 256. Da će nam dati da bez bojazni služimo prid ńim sve dni naše. Živ. is. 30. Znańe rada bojazan. Poslov. dan. 159. On neka vam je strah i bojazan. Đ. Daničić, isa. 8, 13. — *b) s gen. bez prijedl., kojim se kaže koga se ili čega se boji onaj koji osjeća bojazan (kao* bojati se *pod* 2): Otь bojazni bezbožьnyhь razbojnikь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 178. Mon. serb. 8. Bojazan otrovitoga zmaja da se daleko odrene. L. Terzić 366. — *c) s gen. i prijedl.* od, *kojim se kaže odakle dolazi bojazan (vidi* bojati se *pod* 3): Od Žndjela imahu bojazan. Zbor. 116. Mahnitcem pričestenje može se dati, ako se kad god svisni ukažu, ako ne bude nijedna bojazan od nedostojnosti B. Kašić, rit. 61. Prid očim nejmaju bojazan od boga. I. Đordić, salt. 34. Bojazan od smrti. Živ. is. 160. Imaće bojazni od moga sina. 133. — *d) s adj. poss.: aa) adjektivom se kaže onaj koji osjeća bojazan, koji se boji:* Vidi Filip bojazan carevu i razumi, i pehar vazam polovicu popi. Aleksand. jag. starin. 3, 258. Z bojazanju sinovlon i častnon. P. Radovčić, nač. 444 Da se tebe boji bojazanju sinovlom. L. Terzić 113. — *bb) adjektivom se kaže koga se boji tko (kao naprijed pod b. genetivom):* Bojazan vašu i jakost daće gospodin bog vaš svrhu svakoje zemlje. N. Rańina 48b. deut. 11, 25. Nitkor no govoraše očito od ńega skozi bojazan židovsku. N. Rańina 83. ioan. 7, 13. Držiš me . . . u grijehu bez časti, bez božje bojazni. O. Mažibradić 190. Strahotu vašu i bojazan dati će gospodin bog vaš svrhu zemlje, koju imate tlačiti. I. Bandulavić 40. Bojazan božja. Bella 732a. — *e) u jednoga pisca* XVI *vijeka glasi* bojezan, *može biti prema drugim*

takim riječima koje imaju e *pred* z *(vidi i kod* bojazniv): Bez straha i bez bojezni. S. Budinić, sum. 17b. Odvrgši vsaku bojezan ili strah pravde božje. 133.

2. BÒJÂZAN, bòjâzna, *adj.* timidus, metuendus. *Postańem od* bojazan, bojazni, *ali okrńeno od staroga adj.* bojaznьnь, *koji tako glaseći dolazi* XIV *vijeka* (Svetyihь i bojaznьnyhь tajnь. Domentijanb 164. Daničić 1, 69): *tomu je, po što je nestalo glasa* ь *te došla dva* n *jedno do drugoga, odbačeno jedno* n, *pa se u padežima u kojima bi se našlo* zn *na kraju među oba ta glasa umeće* a. *tako okrńeno dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i u Vukovu.* — *Comp.* bojâznijî. — 1. *koji se boji: a) bez bliže odredbe:* Budi pomļiviji i bojazniji u svijeh činijeh. B. Kašić. nasl. 80. Jest toliko bojazan da ispovida da svak tko god ga nade da će ga ubiti. M. Radnić 235. Blaženi čoek koji je vazda bojazan. 257. Čini iste bojazne, poslušne i virne prama gospodarom svojima. B. Leaković, nauk 314. U ovomu imamo biti opazni i bojazni, da ne sudimo odma drugoga za zla čovika. B. Leaković, gov. 9. A ptići se premuše bojazni. Osvet. 1, 8. — *b) s gen., kojim se kaže koga se tko boji:* Niti ine diže strah, kadno se pokazivahu bojazni ļûdî, nego im promini uzrok od straha govoreći im: bojte se onoga koji može ubiti tijelo i zabacit ga z dušom u pakao. M. Radnić 89. — 2. *koga se ili čega se treba bojati, strašan:* Ovo jest po sve strahovito i bojazno. M. Zoričić, osm. 35. — 3. *adv.* bòjâzno, timide: Koliko bi ponizno i bojazno išao čoek grješnik, da hoće poznati samoga sebe. M. Radnic 346.

BOJAZAŃE, *n. vidi* bojazan, bojazni. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. kao* bojazan (bojazni) *pod b.:* Nijedno bojazańe otrovitoga zmaja bude u stvoreńi božjima. J. Banovac, blagos. 34.

BOJÀZIV, *adj.* metuendus, *strašan. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Strahoviti, bojazivi i poklonivi gospodine božje naš. B. Kašić, rit. 417.

BOJÀZLIV, *vidi* bojažļiv.

BOJÀZĻIV, *vidi* bojažļiv.

BOJAZNA, *f. vidi* bojazan, bojazni. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOJAZNICA, *f.* timida. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno prema* bojaznik.

BÒJÂZNÎK, *m.* timidus. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ako sada svejer budeš biti bojaznik i od smrti sumńivac. B. Kašić, nasl. 48. Vrh višńijeh bojaznika milosrdje božanstveno bit će slavno (misericordia domini super timentes enm). I. Đorđić, sal. 347. psal. 102, 17.

BOJÀZNIV, *adj.* timidus, *bojažļiv.* XVII *i* XVIII *vijeka.* Imam bojaznivo ufanje. M. Gazarović 112b. Bojaznivim glasom govorahu. P. B. Bakšić 34. M. Lekušić 35. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka glasi* bojezniva *(vidi i kod* bojazan, bojazni): Učini me, gospodine, bojezniva bez odpadnuća od ufanja. M. Alberti 431.

BÒJÂZNO, *adv. vidi kod adj.* bojazan, bojazna.

BÒJÂZNÔST, bòjâznosti, *f.* timiditas. XVII *i* XVIII *vijeka; između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu. isporedi* bojažļivost. Iđahu polak ńega svi velikim strahom i bojaznosťju. P. B. Bakšić 9. M. Lekušić 17.

BOJÀŽĻIV, *adj.* timidus, metuendus, *strašiv i strašan. isporedi adj.* bojazan (bojazna). *Od* bojazan, bojazni, *čemu je otpalo* n *pred* ļ *pa se* z *pred* ļ *promijenilo na* ž *(vidi primjer Bandulavićev, koji je najstariji); neki pišu bez te promjene* bojažļiv, *a neki i sa* l *mjesto* ļ *(vidi u primjerima). Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (‚bojazliv' timidus), *u Jambrešićevu* (985b ‚bojazliv', timidus), *u Voltiģijinu* (‚bojazliv', furchtsam) *i u Vukovu* (‚bojažļiv' *i* ‚bojažļiv', timidus). — 1. *koga se ili čega se treba bojati:* Strašan, bojažļiv (‚boyaxgliv') jesi gospodine bože naš. I. Bandulavić 280. Ova ‚bojazliva' smrt gdi rad boga biva i rad domovine, vične im je cine dala. P. Vitezović, odil. 13. Koji sam jest strašan i ‚bojažļiv' nad svo poglavice. A. Vitaļić, ist. 235. — 2. *koji se boji, strašiv:* Kako se može reći od ispovidnika bojažļiva (‚bojaxgliva', scrupulosus), koji budući dobre duše a mlohave pameti i bez uzroka sumńi da je grih gdi nije griha. A. Kadčić, bogosl. 193. Tako s ‚bojazlivim' naklonom u ńemu srce bi užgano. E. Pavić, ogled. 500. Lance i biče ‚bojažļiva' sakri. A. Kanižlić, uzr. 219. Koja srdce naše ‚bojazlivo' objačiti može. A. Kanižlić, bogoļub. 489. Zadovoļan mojim tihim i ‚bojažļivim' postupkom. D. Obradović, živ. 21. Videći me odveć ‚bojažļiva'. 21. — 3 *adv.* bojažļivo. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (985), *u oba sa* l *mjesto* ļ.

BOJÀŽĻIVAC, bojàžļîvca, *m.* timidus. *u naše vrijeme u jednoga pisca i to sa* z *pred* ļ *nepromijeńenim na* ž. *isporedi* bojažļiv. Sve je nemoguće bojazļivcem i sumńivcem. M. Pavlinović, rad. 83.

BOJAŽĻIVO, *adv. vidi kod* bojažļiv.

BOJÀŽĻIVÔST, bojàžļivosti, *f.* timiditas. *isporedi* bojažļiv, *od čega je i postalo. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (985b) *i Voltiģijinu, u sva tri sa* l *mjesto* ļ, *i sa* z *mjesto* ž; *u Jambrešićevu i* bojezlivost (‚bojeszlivoszt'. *vidi i kod* bojazniv). Osudi ga na smrt, ne rad nenavidosti jali zlobe, veće samo rad ‚bojažļivosti'. E. Pavić, ogled. 620. Postavi mu prid oči veličanstvo stvoriteļa, koji je ‚bojažļivosti' vridan. 439. — *s gen. i prijedlogom* od *(isporedi* bojazan, bojazni, *pod c.):* Ne ima Nepomuk od kraļa ‚bojažļivosti'. A. J. Knežević 204. — *s adj. poss. kao* bojazan, bojazni, *pod d, bb.:* Rad ‚bojažļivosti' božje bijaše veoma na glasu. E. Pavić, ogled. 653.

BÓJCA, *f. dem.* bòja (color). *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOJČE, Bojčeta, *n. ime muško, hyp. od* Bojko. *od* XIV *vijeka. sada nije u običaju.* Glasnik 15, 290. Daničić, 3, 558. S. Novaković, pom. 45. *isporedi* Bojčeta.

BÔJČETA, *m. ime muško, postalo od starijega* Bojče, *koje vidi. u naše vrijeme, u Vukovu rječniku. pogrješka će biti u pisańu:* Bojćeta. S. Novaković, pom. 45.

BÔJČETIĆ, *m. prezime, po ocu Bojčeti. u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XXVI.

BÔJČIĆ, *m. vidi* Bojičić, *mjesto kojega i dolazi u pjesmama.* Na junaštvo ka' Bojčić Alija. Nar. pjes. vuk. 4, 24. Drugu piše Bojčiću Aliji. Nar. pjes. juk. 531

BÓJČIN, *m. ime muško. od* Bojko. XIV *vijeka.* Glasnik 11, 12, 127. Glasnik 15, 298. Daničić 3, 558.

BOJEČNO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Schem. zagr. 1875. 106.

BÒJÊĆÔST, bòjêćosti, *f. samo sastavļeno s prijeda s gen.* boga. *vidi* bogabojećost.

BÒJÊĆSTVO, *n. samo sastavļeno sprijeda s gen.* boga *i s* bogo. *vidi* bogabojećstvo, bogobojećstvo.

BOJENIK, *m. vidi* bojnik. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bojenika J. Kavańin 124.

BÒJÊŃE, *n.* tinctio. *isporedi* bojiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒJETA, *m. ime muško, hyp. od* Bojo. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46.

BÒJETIĆ, *m. prezime, po ocu Bojeti.* XIV *vijeka.* Dragija Bojetićь. Glasnik II. 12, 71.

BOJÈVATI, bòjujêm, *impf.* pugnare, *vojevati. od* XVI *vijeka, ali infinitivu i oblicima u kojima je osnova koja je i u ńemu nema potvrde; između rječnika samo u Stulićevu* („bojovati"). Ki se bez pristanka s čovjekom rvu i suprotiva ńemu bojuju. B. Gradić, duh. 10. Ki još ovdje . . bojuju. B. Gradić, djev. 169. Ti, gospodine, hoćeš da mi bojujemo. A. Georgiceo, pril. 70. Koji bojnju na zemļi. Grgur iz Vareša 131. — *s akus.* boj, *kao* biti boj: Srećno s Grci boj bojujuć. J. Kavańin 254. Da boj bojuje s zmajom paklenim. Grgur iz Vareša 137. *pogrješka mjesto* bojujući *ili prije mjesto* bijući: U boju bojući hrabren boj. M. Vetranić 1, 55.

BÒJÊZAN, bòjêzni, *f. vidi kod* bojazan, bojazni.

BOJÈZNIV, *adj. vidi kod* bojazniv.

BOJÈŽĻIVOST, *vidi kod* bojažļivost.

BÓJGIJA, *m. vidi* bojac, *od koga je i postao promijeniviši završetak na turski. u naše vrijeme, u Lici.* O čovjeku koji se rado svađa i bije, reče se: taj je pravi bojģija. J. Bogdanović.

BÒJÎC, Bojica, *m. ime muško. hyp. od* Bojo. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 23. 92. *može biti da* i, *koje se pisalo i mjesto* ji, *stoji mjesto* jь: *tada bi bilo po sadašńem govoru* Bojac, Bojca. *za cijelo se ne može znati.*

BÒJICA, *m. ime muško, dem.* Bojo *i* Boja. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu.* Glasnik II. 12, 49. S. Novaković, pom. 45. Mirko tuče a Bojica s'ječe. Ogled. sr. 245.

BÒJIČIĆ. *m. prezime, po ocu Bojici. u naše vrijeme.* Toma Bojičić. Šem. srb. 1881. 299. *u pjesmama i Turčinu (isporedi* Bojčić): Jedno mi Bojičić Alija. Nar. pjes. vuk. 3, 146.

BÒJIČIN, *adj. što pripada Bojici.* Zemļa u Bojičinoj gredi. Sr. Nov. 1873. 919. 1874. 74.

1. BÓJIĆ, *m. prezime, po ocu Boji. od* XIV *vijeka, između rječnika u Daničićevu.* Draževlavь Bojićь. Mon. serb. 176. Vukman i Vukašin Bojići. Mon. croat. 280. Bojić. Rat 137. Šem. srb. 1881. 299.

2. BÒJIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović, reč. 175. *isporedi* Bojići.

BÒJIĆI, Bòjîćâ, *m. pl. selo u Crnoj Gori u gorńoj Morači.* Glasnik 40, 21. Bòjići. J. Pavlović. *isporedi* Bòjić.

BÒJIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Bojiću.* Zemļa uz reku Bojićsku. Prot. šab. mag. 156. Vinograd u bojićskom brdu. Sr. Nov. 1872. 346.

1. BÒJIN, *m. ime muško, hyp. od* Bojo. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu.* Glasnik II. 12, 7. 17. S. Novaković, pom. 45. D. Avramović, sv. gora 217.

2. BÓJIN, *adj. što pripada ženskom čeļadetu po imenu Boji.* Bojina majko! hoćeš Boju dati? Kako ću je dati, kad košuļo nema? Nar. pjes. vila 1868. 14.

3. BÓJIN, *adj.* carnificis. *isporedi* boja *pod* 5. Bojin paloš pripasati. V. Došen 146.

BÓJIN DÊL, *m. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *Bojin je od muškoga imena* Boja.

BÓJINAC, Bójînca, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Bojincu. Sr. Nov. 1866. 355. 1878. 537.

BÒJÎNCI, Bòjinâcâ, *m. pl. ime selima: u Srbiji jedno u okrugu kruševačkom i dva u okrugu pirotskom: od ta dva jedno su* Veliki *a drugo* Mali Bojinci; *svakome je u mještana akus. i za nom.:* Bojinco. K. Jovanović, reč. 129. Sr. Nov. 1879. 175.

BÒJINOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bojinu. u naše vrijeme.* Todor Bojinović. M. Đ. Milićević, srb. 530.

BÒJIŠNA, *f. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mještani govore* Bojišna, *a po tome bi moglo biti i* Bòjîšna.

BÒJÎŠTE, *n.* locus pugnae, *bojno polje, polje gdje se bije boj ili gdje je bio boj. dolazi samo u naše vrijeme, ali ima i mjesta što se i od prije tako zovu. a) u pravom smislu:* Da i(h) je 1000 mrtvi na bojištu ostalo. Nov. srb. 1834. 112. Čije l' će se polomiti perje, a čije li vijat na bojištu? Osvet. 2, 126. David brže istrča na bojište. Đ. Daničić, Isam. 17, 48. — *b) selo u Hercegovini kod Nevesińa.* Statist. 120. — *c) ńeka mjesta pod ńivama i livadama u Srbiji, jedno u okrugu biogradskom a drugo u kragujevačkom.* Livada u bojištu. Sr. Nov. 1867. 47. Niva u bojištu. 1875. 441. *jedno se u okrugu požarevačkom zove* Pijetlovo bojište: Ńiva na petlovom bojištu. Sr. Nov. 1875. 869. — *d) pl.* Bòjîšta, *brdo u Srbiji u Zaovinama na međi srpskoj i bosanskoj.* Ļ. Stojanović.

BÒJIT, *adj. vidi* bojan, ubojit. *u jednoj pjesmi.* Prifati ga u sedlo bojito. Pjev. crn. 153.

BÒJITEĻ, *m.* colorator. *samo u Jambrešićevu rječniku. isporedi* bojar, bojaģija.

BÒJITI, bòjîm, *impf.* tingere, *mastiti, bojadisati. od tur.* bòja. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (53a) *i u Vukovu.* Da ja bojim moje oke. Nar. pjes. vuk. herc. 272. Djevojci boje nokte u amamu. Vuk, nar. pjes. 1, 25. Boji đoga tri bijela dana. Nar. pjes. stojad. 1, 22. A krv boji końe do kolana. Osvet. 2, 133

1. BÔJKA, *f. ime žensko, hyp.* Boja. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 45.

2. BOJKA, *f.* pugnus, *pesnica. u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu, jamačno kakvom god pometńom.* U pravdah i u svadah postite, i udarate bojkom nepravednom. N. Rańina 39. isa. 58, 4. *u drugih isto mjesto:* Na pravdah i na prigovaranju žežinate, jazikom udirate iskrńega zlobeći nemilostivo. Bernardin 15b. Na pravdanje i na prigovaranje postite, i udarate rukom nepravedno. I. Bandulavić 31.

BÔJKIĆ, *m. prezime, po materi kojoj je ime* Bojka. *u naše vrijeme.* Rat 349.

BÓJKO, *m. ime muško, hyp.* Bojo *i* Boja. *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 63. 3, 558). Glasnik II. 12, 4. 5. 7. 8. Mon. serb. 97. S. Novaković, pom. 45. *akcenat može biti i* Bôjko *kao* Gójko *i* Gôjko *ili* Rájko *i* Râjko.

BÓJKOV, *adj. što pripada Bojku.* Bojkova voda (ńeki izvor u Srbiji u vračarskom srezu). Glasnik 19, 106. *akcenat može biti i* Bôjkov. *isporedi* Bojko.

BÓJKÔVCI, Bójkovâcâ, *m. pl. selo blizu staroga Žegligora i sadašńega Kumanova.* XIV *vijeka.* Mon. serb. 144. Daničić 1, 63. *akcenat može biti i* Bôjkôvci. *isporedi* Bojko.

BÓJKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bojku. u naše vrijeme.* Milota Bojković. Sr. Nov. 1880. 852. *akce-*

nat može biti i Bôjković. *isporedi* Bojko. — *pl.* Bôjkovići, Bôjkovîćâ, *knežina u Grbļu.* Vuk, nar. posl. XVIII.

BÔJKOVIĆI, Bôjkovîćâ, *m. pl. vidi kod* Bojković.

BOJMONTI, *m. pl. selo u Bosni u hļevanskom kotaru.* Statist. 70. *sumńati treba je li mu ime dobro naštampano.*

BÒJMÛT, Bojmúta, *m. ždrijelo u Pivi u Hercegovini.* V. Ļešević.

BÔJNA, *f. a) selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 72. Razdjeļ. 12. *pomińe se od* XVI *vijeka:* Z Bojne. Mon. croat. 250. *u spomenicima latinski pisanim dolazi i* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. ep. zagr. 1, 55. 2, 76. — *b) dva sela u Bosni: jedno u okrugu bihaćskom a drugo u travničkom.* Statist. 32. 62. Schem. bosn. 1861. 81.

BÔJNÂ DRÄGA, *f. selo u hrvatskoj krajini kod Karlobaga.* Schem. segn. 1881. 30.

BOJNAT, *m. ime muško. prije našega vremena u dva spomenika, u kojima se može čitati i* Bojinat, *te se ne može za cijelo znati kako upravo glasi.* S. Novaković, pom. 45.

BÔJNÎ, *vidi* bojan, bellicus.

BÔJNICA. *f.* certamen, bellatrix, instrumentum bellicum. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (bellatrix 364ª, mulier militaris 683ᵇ), *Bjelostijenčevu* (bellatrix), *u Jambrešićevu* (bellatrix 1, 64ᵇ), *u Stulićevu* (bellatrix) *i u Vukovu* (bellicus). — 1. *boj,* certamen *(isporedi* vojnica). *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka u na mjestu zlo napisanu:* Učini ga od ńegovo bojnice da oni dobudu. N. Rańina 207. sap. 10, 12. *u drugoga isto mjesto:* Rvanje jako poda ńemu, da bi dobio. I. Bandulavić 237. — 2. *žensko koje boj bije,* bellatrix. XVII *i* XVIII *vijeka:* Nije bojnik neg bojnica. I. Gundulić 337. Dobro poznam ja bojnicu slavnu svuda. 443. Što hoćeš ljepše i što možeš žudjeti lašńe nego u meku boju slaba bojnica samom ļubavim od svijeh grijeha hrabrena i slavna dobitnica biti (tenerae militiae, delicati conflictus est amore solo de cunctis criminibus reportare victoriam). V. Andriaši, put. 35. Boj, bojnica, poļe od boja, suproć meni duša je moja. I. Đorđić, mand. 7. *i o crkvi, koja se također imenuje uz tu riječ,* ecclesia militans: Cjeća ļubavi, koja prohodi medu pravovernicima crkve bojnice na zemļi i medu blaženicima crkve slavodobitne na nebu. Besjede kr. 241. — 3. *danas samo o spravama bojnijem, koje se i svojim osobitijem imenom imenuju uz ovu riječ, kao lubarda, puška, galija:* Te pripali bojnicu lubardu. Nar. pjes. vuk. 2, 458. Puče puška bojnica junačka. Nar. pjes. vuk. rječ. 36ª. Još daću ti bojnicu galiju. Pjev. crn. 188.

BÔJNIČÂR, *m.* miles, *bojnik. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ne smi zateć bojničara bez nadmetnijeh svojih mužara. J. Kavańin 94. Svi ogńeni bojničari po naravi. 102.

BÔJNIČIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Mon. croat. 79. Slovinac 1878. 143.

BÒJNÎČKÎ, *adj.* militum, militaris, bellicus, bellicosus. *od* XVII *vijeka između rječnika u Mikaļinu* (763ª), *Belinu* (502ª), *Stulićevu i Vukovu. kako po ńekim krajevima č pred* k *u ovakim riječima glasi š, nalazi se i u ovoj (vidi dalje).* — 1. *što pripada vojnicima, što je u vojnikâ: o nevjernosti, o starješini:* Nu sve rane srca moga i muke su i žalosti s neposluha viteškoga i s bojničke nevjernosti. I. Gundulić 288. Žena Urije bojničkoga nadčelnika. I. Đorđić, salt. XIV. — 2. *tko je za bojnika, što je za bojnika, što se pristoji bojniku, kao* bojni: *a) o narodu u kom su ļudi bojnici:* Slavni i bojnički narod. J. Kavańin 241. — *b) o oružju, i spravama:* Bojnička sprava, instrumentum militare. Bella 502. Oružjem bojničkijem. Živ. is. 9. I bojničke puške dohvatiše. Ogled. sr. 476 Dovezi bojničku galiju. Pjev. crn. 189. — *c) o djelu i čemu god umnom:* Prigrli on nauke bojničke. B. Kašić, ign. 8. Po razlogu bojničkomu. B. Kašić, fran. 11. Na način bojnički. B. Kašić, rit. 293. Varka bojnička. Mikaļa 703ª. Viđmo sad ovdi ńegovu bojničku krepos. I. Đordić, ben. 94. U bojničkoj slobodi odhrańenijem. 194. Početak svijeh djela bojničkijeh. B. Cuceri 6. — *sa* š *mjesto* č: Bojniška kuća. J. Kavańin 316. Da puci su bojniškoga puni znańa. 275. — 3. *adv.* bojnički, bellatorum more. *u Stulićevu rječniku.* — 4. *što pripada selu Bojniku:* U bojničkom poļu. Otaźb. 4, 356.

BÒJNÎK, bojnika, *m.* miles, bellator, pugnator, homo pugnax. *Akcenat kaki je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima, samo se u vok. mijeńa:* bòjnîče, *a u gen. pl. i zadńi je slog dug:* bojnikâ. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (786ᵇ vojnik, bellator, pugnator, miles), *u Belinu* (proeliator 201ª, pugnator, vojnik, vitez 364ª), *u Bjelostijenčevu (kao u Belinu), u Jambrešićevu (kao u Mikaļinu), u Voltiđijinu* (krieger), *u Stulićevu* (bellator), *u Vukovu* (pugnator *i* homo pugnax, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* — 1. *čovjek koji se bije: a) vojnik u opće,* miles: Gdi se bojnici perjani stajahu. M. Vetranić 1, 54. Pobi brez broja bojnike. H. Lucić 275. Z bojnici svojimi. Anton Dalm., luk. 23, 11. Boj biju bojnici srdìti. D. Rańina 12ᵇ. Kako se konjiku i bojniku pristoji pomagat i branit tužne i obnevoļene. B. Gradić, duh. 38. Naman vojevoda od bojnika. A. Gučetić, roz. jez. 133. Skup bojnika. I. Gundulić 59. Skupiše sve bojnike stražane od dvora Pilatova. B. Kašić, is. 57. Da je ńegov bojnik i sodat. I. Držić, nauk 208. Pod'te, pod'te, moji bojnici. Đ. Palmotić, christ. 21. Zli bojnici bivši spleli trnovitu tvrdu krunu. I. Akvilini 266. Kad obiknu počivańe i vitezi i bojnici, na hrabreno vojevańe mrze izvańe svi kolici. I. Kanavelić, iv. 9. Tuj hrabrenijeh množ bojnika kao na strašan boj grediše. A. Vitaļić, ostan 200. Vrli bojnik, ki sulicom probih prsi ja prokleti. J. Kavańin 51. Bojnici opojeni strašnijem bijesom. I. Đorđić, mand. 85. Kraļ posla bojnike da ga umore. I. Đordić, salt. x. Pustińaci videći bojnika oholo obučena. A. d. Bella, razgov. 93. Od bojnikâ mornárâ. I. A. Nenadić, šamb. 3. Bojnik koji ide na pravedni boj. I. A. Nenadić, nauk 101. Pogubivši 185.000 bojnika svojih. D. E. Bogdanić 35. Glavari i bojnici. B. Cuceri 402. — *u prenesenom smislu: tko bije duhovni boj:* Spomeni se od bojnikov, koji su prida tobom slavno martirstvo podnesli. F. Vrančić, živ. 57. Pokloni samoga sebe ńe sinku pridragomu za bojnika. B. Kašić, ign. 11. Ko godi smrt i rane za čas nebeskoga kraļa ovdi ne podnese, na dan sudńi bojnik slavan ne će se ukazati. V. Andriaši, put. 10. Tko cjeć božje slave i ļubavi obhodi gradove i gorućom besjedom priteže na put od spaseńa duše izgubļene, može se poprav rijeti bojnik Isukrstov, koji slazi u zatočište od rati suproć pakļenim vojničarim, ter iz ńihovijeh čeļusti silom isteže vas plijen od duše zarobjenijeh. I. Đordić, ben. 94. — *b) hrabar vojnik, koji se dobro i rado bije, bojac,* pugnator, bellator. Ah, da je taka tri bojnika naša vojska još imala, ne bi ńe se šteta prika naricala. I. Gundulić 327. U vrijeme kraļa Atile svu Francu robļahu i pliņahu Ugri bojnici. B. Kašić, per. 11. Po svoj vojsci liģbu stavi obe-

ćajuć daro dati, koji bojnik da se spravi prema ńemu vojevati. P. T. Bogašinović 11. Sam David nade se, koji se uslobodi izteći na zatočište suproć gori rečenom bojniku. I. Đorđić, salt. IX. Ti, Jafete, hoćeš biti vojnik, na oružju i srdćani bojnik. M. A. Reljković, sat. 156. Mal' je kipom, al' je velik bojnik. S. Štefanac 43. Azijanske ki bojnike svojo učini podložnike. N. Marči 35. I junaku, vaļalnu bojniku. Ogled. sr. 168. De god bješe lakca i bojnika. 69. Sve puškara i ļuta bojnika. 476. Da bog pomože ńegove denerale i ńegove vojnike i bojnike. Nar. pjes. vuk. 1, 80. — *c) brz na boj, tko se rado bije s drugim, osobito da ga izbije, i tko se pobije s drugim da bi ga izbio*, homo pugnax. *isporedi* bojac *pod b.*: Ne pijancu, ne bojniku. Anton Dalm., 1tim. 3, 3. Zatvorili su dva bojnika, t. j. dvojicu što su se tukli. Vuk, rječ. 36ª. — 2. *ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom*, Statist. 9.

BOJNÍKOVAC, Bojnikôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 180. *pišu ga i kajkavski* Bojnikovec. Pregled 65.

BOJNÍKOVIĆ, *m. prezime*, XVI *vijeka.* Mon. croat. 235.

BÒJNÎŠTVO, *n.* militia. *posao bojnički, vojevańe. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (vojska, exercitus, copiae 787ª), *u Belinu* (militia, arte di guerra, vojevańe 486ª), *i u Stulićevu* (vojevańe). š *pred* t *stoji mjesto* č, *koje ńeki i pišu.* Na ńegovo bojničtvo upisanima. B. Kašić, rit. 10. Zna koliko bojništvo otvrdiva duha čovičanskoga. A. d. Bella, razgov. 78.

BÔJNO, *adv. vidi kod* bojan, bojna (bellicosus).

BOJNOĆUDAN, bojnoćudna, *adj.* indole bellicus. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* bojnoćudnost, bojnoćudstvo. *sve nepouzdano.*

BOJNOJAMA, *f.* vallum vallo oppositum. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i izmišļeno prema tal.* contravallazione.

BÔJNOKÒPĻANÎK, *m. bojni kopļanik (vidi kod* bojan, bellicus), *koji se bije bojnim kopļem,* hastatus. *samo u jednoj narodnoj pjesmi, između rječnika samo u Vukovu.* Sedamdeset bojnokopļanika, kopļanika, izbrani junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 496. 498.

BOJNOMOĆAN, bojnomoćna, *adj.* bellipotens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bojnomoćnik, bojnomoguć, bojnomogućnik. *sve za rječnik načińeno.*

BÒJNÔST, bójnosti, *f.* timor, *bojazan. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÓJO, *m. ime muško, hyp. od* Bogosav *a može biti i od svakoga imena koje se počińe glasovima* bo. *Dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* S. Novaković, pom. 45. Oko mlada Boja Makošina. Nar. pjes. vuk. 4, 123. Dobar junak Makočević Bojo. Pjev. crn. 326.

BOJOMIJEŠAŃE, *n.* coloris mixtio. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bojopomiješańe. *oboje sasma nepouzdano.*

BOJOSTRAŠIV, *adj.* belli pericula expavescens. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bojostrašivac. *oboje sasma nepouzdano.*

BOJOTVORAN, bojotvorna, *adj.* belliger. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bojotvorć. *oboje sasma nepouzdano.*

BÓJOV, *adj. što pripada* Boju. Mene babo za boļega dao, baš u Mletke za Bojova sina. Nar. pjes. vuk. 1, 267.

BOJOVAN, bojovna, *adj.* bellipotens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOJÒVATI, bòjujêm, *vidi* bojevati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÓJOVIĆ, *m. prezime, po ocu Boju. u naše vrijeme.* Pogubiše Bojović vojvodu. Nar. pjes. vuk. 5, 78. Bojović. Rat 86. 403.

BÓJOVIĆI, Bójovîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 154. *isporedi* Bojović.

BOJOVJEŠTAN, bojovješna, *adj.* bellandi arte peritus. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* bojovješina. *oboje bez sumńe načińeno za rječnik. iz ńega će biti prva riječ i u jednoga pisca našega vremena, koji joj je promijenio š na* s: Jednoć pade Tatar bojovjestan. Osvet. 3, 17.

BOJOVNIK, *m.* bellator. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bojovnica. *oboje nepouzdano.*

BOJSE, *vidi kod* bojati se *pod* 14.

BÔJSKE, *vidi kod* bojati se *pod* 14.

BOJSKA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 50. Statist. 75.

BÔJSKÎ, *adj.* bellicus, *bojni (vidi* bojan, bellicus). *prošloga vijeka.* Ispuni vilaete bojskima spravama. E. Pavić, ogled. 371. — *u ženskom rodu* bôjskâ *bez supstantiva kao vojnički zakon, vojničko pravilo, u jednoga pisca:* Lipo ńega izpratila vojska, po uredbi kako nosi bojska. S. Štefanac 25. — *adv.* bôjski, *kao junački.* Pak se junak obdržao bojski. S. Štefanac 24. Kad se drža bojski. 47.

BÓJSTVO, *n.* pugna, *boj.* XVI *vijeka u jednoga pisca.* Ne dviži s jačijem sebe bojstvo. Zbor. 32ᵇ.

BÔK, bȍka, *m.* latus. *Akcenat kaki je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom. i osim loc. sing.:* bòku, *i gen. pl.* bôkā. *u mn. može imati i* ov, *a tada je akc. kao i bez ńega:* bȍci, bȍkovi, *samo u gen dolazi još dugi na oba zadńa sloga:* bȍkôvâ. *dual gen.* boku *još dolazi* XIII *i* XIV *vijeka i u jednoga pisca prošloga vijeka (vidi primjer Domentijanov, Danilov i Katančićev). — Dolazi od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov) i u svijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićevu:* latus (54), lumbus (57); *u Mikaļinu:* ilia (21ᵇ. 23ᵇ); *u Belinu:* latus, bedro (313ª), boci, ilia (313ª); *u Bjelostijenčevu:* latus, lumbus, pleura, (boci) ilia; *u Jambrešićevu:* lumbus, latus; *u Voltiğijinu:* seite; *u Stulićevu:* latus, (boci) ilia; *u Vukovu:* latus. — *Od kor.* bhak, *tiskati, zbijati, stczati, sklapati, držati u sklopu, skupa, da se ne rasklopi, ne razvrgne, ne razdvoji, tako da* bok *to čini. isporedi* bacati. — *Bok je u opće između četiri strane čcga god ni predńa ni zadńa, nego ostala jedna i druga, desna i lijeva.* — 1. *u čeļadeta, od koga se prenosi i na drugo što: a) gorńi dio rečene strane imajući znatne osobine, po ńima se i zove osobitijem imenom: rebra, s toga je boku ostao samo dońi dio, ispod rebara:* Ti pribili vaši boci zasliplļuju duše. M. Marulić 301. Za tim je ne mal stog nemoći na meni, u bedri je ulog, a bok bez bolje ni. P. Hektorović 71. Boci mi pukoše od smijeha. M. Držić 55. Kašļat ćemo i bok nas (‚naš') će boljet. 282. Uza me je veći gospodar; veći mańemu pod bok dava. 234. Imam bilja od nimosti, i od zubi, i bok koga boli, ovej svaku bolest toli. M. Pelegrinović 177. Ovo se pomazanje čini . . . na bokovije. M. Divković, nauk 242ᵇ. Cjeća grijeha putenoga narav, bedre, bokovi, stegna i golijeni neizrečenijem ogńem gore. M. Divković, bes. 184. Niki na tri skoči,

skakati se klade, a niki za boci s drugom se popade. Đ. Baraković, vil. 45. Čini boke ńe svićami žgati. F. Glavinić, cvit 50. Na boke joj metnut ogań. P. Posilović, nasl. 129. Dužan je učinit zlamenje s. križa na bokovih. I. Grlićić 158. Ostav'te boke nage. J. Kavańin 198. Sada srče na sve boke žuč. 441. Je li od potribe mazati noge i boke? A. Kadčić, bogosl. 172. Uļem vaļa da pomaže bolesnika na bokovi. A. Bačić 396. Kad pridobiješ jednoga neprijateļa, onda se s drugim uzmi po boke. F. Lastrić, ned. 311 Neprijateļ joj bok probode; i nuto čudnovata poroda! dištešce ručicu kroz ranu pruživši iz ńe bi izvađeno. A. Kanižlić, utoč. 33. Tu pružaju mnogi ruku, za bokove da ju vuku. V. Došen 100. Ako bi ńih boļela glava, ako li bok, ako li noga. J. Matović 519. L'jepoga je stasa i obraza, . . tanka boka, ravna i visoka. J. Krmpotić, mal. 18. Primi nož u bok, . . . a criva na zemļu istoči. I. J. P. Lučić, razg. 7. Težački smok pripijevat' a ležački bok obirat'. Poslov. dan. 126. Ne gleda ni oka ni boka. 71. Belu, rumenu, crna oka, bela boka. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Tvoja Mara crna oka, duge kose, tanka boka. Nar. pjes. vuk. herc. 269. Ne gledaj me izbijena oka, već puna boka. Nar. posl. vuk. 196. Reče kuckajući se po trbuhu: ako mi je i oštetio dva oka, vidite li ova dva punana boka? Nar. prip. vrč. 160. Staro i mlado od smijeha sebe za bokove hvata. V. Vrčević, igre iv. Tisnu jedan drugomu mać svoj u bok. Đ. Daničić, 2sam. 2, 16. — *u prenesenom smislu dolazi bok i mjesto onoga što je pri boku, t. j. mjesto špaga:* Išću s' pisci i svjedoci *(u parbi)*, otvorajn s' ruke i boci. J. Kavańin 573. — *kad čega nema a ne može se biti bez ńega, nego treba dobaviti kako god, reče se:* ‚iz oka, iz boka', *u vaļa da se misli: od onoga što je na očima, što se vidi, i od onoga što je pri boku, što se u pojasu nosi, te se krije:* Iz oka, iz boka (makar otkud, otkud ti drago n. p. naći što, sastaviti). Nar. posl. vuk. 100. Kad je sve to iz oka iz boka skuckao. M. Pavlinović, rad. 74. Vaļa da daš zvona iz oka il iz boka. S. Ļubiša, prip. 219. — *b) u istom značeńu a u prenesenom smislu, u kom se dio govori za cijelo ili mjesto za ono što je na ńemu, dolazi* xvi—xviii *vijeka u prijevodima svetoga pisma i kad se govori po svetom pismu a i inače (osobito u mn.) za mjesto kuda se čovjek paše i gdje se misli da mu je najveća sila, odgovarajući lat.* lumbus, *kao bedra (koju vidi) a kad kad i mjesto bubrega,* renes. Bude pravda pas bok (lumborum) ńegovijeh i vjera odpas bedar (renum) ńegovijeh. N. Rańina 16^b. isa. 11, 5. Pravdom pašuć boci. M. Marulić 87. U rukah su dila, u bocih napasti. 206. Budite boci vaši pripasani. Bernardin 8. Da mi pripašemo boke naše čistoćom. A. Gučetić, roz. jez. 166. Za što su se boci moji podruganja napunili. I. Gundulić 197. Imamo pripasati bokove naše čistoćom. M. Divković, bes. 243. Opasivaše se po bocijeh. B. Kašić. ign. 15. Biti će pravda pas bokov ńegovih i vira pripašaj bedar ńegovih. I. Bandulavić 5. Budite bocmi vašimi pripasani. 17. luk. 12, 35. Iskušuješ, gospodine, boke (renes) i srdca. 90. jer. 11, 20. Pripasa jakostju boke svoje. 255. Buduči ja u bocih kripostnim načinom iz Glamoča prid silnikom prenešen u Istriju. F. Glavinić, cvit xvi. Stojte z boci vašim pripasanim u istini. L. Terzić 233. Pripasavši boke svoje slidi meštra. F. Margitić, fala 112. Od Đurđević' ki su kńe i od Sorgova ki su boka. J. Kavańin 177. To su čuda veomi veća neg da ustaran bok začińe. 520. Pripasati verigam svoje boke. A. d. Bella, razgov. 31. Opaši junački boke tvoje. A. Kadčić, bogosl. 37. On je meni bojnom snagom boke opas'o. I. Đorđić, salt. 49. Er su moji boci bludni puni napasti i požudni grijeh slijediti. 121. Jer bo te je on od vlastitoga boka svoga priporodio. A. Kanižlić, uzr. 118. Čovjek izhodi iz boka Adamova s naravi ištećenom. Besjede kr. 121. Ali malo mari za to Adamova boka jato. V. Došen 214. Čuje u snu da ga dva andela priko bokova opasaše. M. Zoričić, zrc. 10. Pojas kožni oko bokova ńegovih. I. Velikanović, upuć. 1, 514. Na glavi mu grozdja vinčac oko boku lista lančac. M. P. Katančić 75. — *e) za gorńi dio take strane, koji se zove svojijem imenom* rebra *(ili u širem smislu* prsi*), dolazi* xvi—xviii *vijeka prema lat.* latus. Bože, . . koji vid povrati Longinu, ki ti bok sulicom proplati. H. Lucić 281. Udrivši po boku Petra. Anton Dalm., djel. 12, 7. Komu dvignu jedno rebro iz jednoga od ńegovijeh boka. M. Orbin 11. Da joj otvori bok lijevi i da joj izvadi ńe srce. B. Kašić, per. 83. Da duša moja bude pokopana u ļubeznivu spilicu boka Isukrstova. P. Radovčić, nač. 390. Bog mu izvadi rebro iz boka. P. Macukat 25. Ajme ruke provrćene! ah i noge probijene! . . ajme boče otvoreni! P. Knežević, muka 52. Ponesi ovam' ruku i metni na bok moj, vidi i takni rane moje. F. Lastrić. od' 215. Da bok moj i srdce sulicom probodeno bude. A. Kanižlić, uzr. 100. Krv, koju si proboden sulicom iz prisvetoga boka prolio. A. Kanižlić, bogoļub. 567. Gledajte ńegove rane i oni bok, koga ste kopļem raztvorili. Besjede kr. 190. Vodom i krvļu, koje su istekle iz boka Isukrstova. J. Banovac, blagos. 325. Da bi se učinila *(Jeva)* ne od noga ma od boka čovječjega. J. Matović 315. Uze rebro iz ńegova boka. M. A. Reļković, sat. 90. Sulica, koja razjazi bok Jezusov, doprije do srca. Đ. Mattei 144. Iz raztvorenoga boka odkupiteļa razpetoga. I. J. P. Lučić, razg. 51. — *d) dolazi i za cijelu taku stranu, ali u prenesenom smislu kao dio za cijelo:* Niz zid doli niki na vrat, a niki na bok *(padaha).* F. Glavinić, cvit 275. Pogleda ga krivim okom, i baci ga doli bokom. J. Kavańin 461. Ki proz srama šepa na obadva boka. M. Kuhačević 35. Počivaju na mekańh posteļah i s boka na bok prevrću se. J. Rajić, pouč. 1, 56. — *e)* xiii *i* xiv *vijeka dolazi od čeļadeta preneseno na zemļu kao da ga zemļa ima, i to u dvojini, a po tom je mjesto koje oba zauzimaju u čeļadeta, i to s prijeda, za koje bi se sada reklo* krilo, *a za zemļu bi sada prilićnija bila* ńedra. Bogosvêtloje otьkrьvenije prijemь na vьstoče, i jako svêšta . . . otь boku zemļьnu, izrastьši kь zapadu idetь. Domentijan[a] 342. Povelêvajetь izeti se têlu otь boku zemļьnu. Danilo 99. *f) također će prema čeļadetu biti uzeto i u praskve:* Praskve, kim ni rok trgane da stoje, jere jim sagnije bok, kad dan pristoje. M. Marulić 78. — 2. *u životińeta kao u čovjeka pod 1. a.:* Koń mala boka. B. Krnarutić 7. Ako životina koju jašeš hoće da skoči, uztegneš ju uzdom; a ako se ustavi, daješ joj mamuzami u bokove. M. Radnić 397. Rajin junac probode kadijinog u bokove. Nar. prip. vrč. 103. — 3. *u lađe i kakve god zgrade strana desna ili lijeva, a u množini kad se misle obje dolazi i za mjesto koje je među ńima:* Plav na bok nagnu se. Đ. Baraković, vil. 293. Vrata korabļe postaviti hoćeš s boka ńe. I. Bandulavić 116. Veličanstvo od Solina kažu stupi, kipi, luci, boci. J. Kavańin 164. Đrijevo dokle pluta . . . sa svom tegotom, zbjenom sred širokijeh svojih boka, kaže nam se tako lagahno. B. Cuceri. 292. — 5. *u kakve zemļe, države, rijeke, grada, kao strana ili kraj:* Počam od boka Cilicije. M. Marulić 16. Novimi potoci ter se rika dvignu, na oboji boci ter silnu žid

rignu. I. T. Mrnavić, osm. 106. Išću i najdu dumboku grada Betlema u boku ponižnost boga od vika. Nar. pjes. ist. 6, 37. — 6. *u brda strana koja se pruža duž doline, kao* strana. Pušćam dragu, ku sam kupil, i bokove, ke sam kupil, i jedan laz, ki sam kupil. Mon. croat. 131. Jek je u gori tašt zvek, . . kad se uvali meu planinsko tvrdo boke, . . glasom leti niz doline. J. Kavańin 405. — *kako take strane nijesu samo brdu strane nego i dolini koju zaklańaju, naziva se bokom i prostor među ńima, kao cijelo po svomu dijelu:* Čut češ žamor Trogirana i u onom srećnom boku odjek biskupa Ivana. J. Kavańin 324. — 7. *u moru na kraju mjesto kao draga ili okuka, zaklońeno krajem, tako da je voda u ńemu mirna a kraj joj je kao bok, te se po ńemu i samo mjesto zove bok*, sinus: Lovivši pristasmo u niki veli bok, u komu imasmo od voće dobar smok. P. Hektorović 34. Gdi se love ribo toke, svićar mrakom sviti boke. M. Gazarović 60. — 8. *kako se naprijed bokom naziva i ono što je među bocima, tako se zove i mjesto u prstena gdje se uglavljuje kamen:* ‚bok od prstena, luogo, o parte dell' anello, in cui s' incastra la gemma, pala'. Bella 79b. — 9. *u gen. s prijedlogom* s, *kao* sa strane, *koja može biti čija god ili čega god*, a latere: s boka. Mikalja 581b. 661a. Bella 313a. Prikazivač stane niže s boka trpezi. M. Đ. Milićević, živ. 1, 59. — *u naše vrijeme u jednoga pisca ima i u akus. s prijedlogom* o: o bok, *kao* uz, *ali nema potvrde s druge strane:* Ńemu su o bok gotovo svi poboji domaćini. V. Bogišić, zbor. 521. — 10. *pred akus.* me *i te dolazi mjesto* bog, *kao da se ne bi bog spomenuo, u jednoga pisca* XVI *vijeka, ali u prijepisima poznijim*: Bok me. N. Naljeković 1, 277. Bok te. 1, 249. 250. *vidi* bog *pod* 2, *d.* — 11. *ime selima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 24. Pregled 137. — *b) u Bosni dva sela: jedno u okrugu zvorničkom.* Schem. bosn. 1864. 29. Statist. 92. *a drugo u banjolučkom.* Schem. bos. 1864. 74. — *c) selo u Srbiji u okrugu vranjskom, koje je godine* 1879 *prozvano Aleksandrovac.* Sr. Nov. 1879. 175. *isporedi* Aleksandrovac.

1. BÒKA, *f. tal.* bocca, *usta i ušće. zemlja oko svega velikoga zaliva morskoga kod Kotora zove se* Boka *i* Boka kotorska, *i u mn.* Boke, *tal.* Bocche di Cattaro. Od Neretve put iztoka tja do Boke od Kotora. J. Kavańin 189. Podem morem u Boku od Kotora. D. Obradović, bas. 328. Drugi porat zajmi mi, l'jepu Boku od Kotora. Nar. pjes. bog. 143. Da smo često u Boki kotorskoj. Nar. pjes. vuk. 4, 50. U Dubrovniku i gore po Boci. Vuk, nar. posl. xxxvi. Govore Dubrovčani u mn. Boke. Vuk, kovč. 30.

2. BÒKA, *f. selo u Banatu blizu Bečkereka.* Boka. S. Novaković, pom. 126. *zove se i* Srpska Boka. Šem. prav. 1878. 96.

3. BOKA, *f.* antirrhium orontium L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Dubrovniku.* B. Šulek, im. 22.

BOKAJIĆ, *m. prezime*, XIV *vijeka.* ‚Bokaićь'. Mon. croat. 47.

BÒKÂL, bokála, *m. tal.* boccale, *gr.* βανδάλιον, *pehar*, poculum majus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* 1. *pehar*, poculum. *isporedi* bokar. Svakomu po jedan bokal napio. Z. Orfelin 36. Koji svo svoje blaženstvo držaše u čanku i u bokalu. D. Obradović, bas. 102. Bardak se onamo *(u Rismu)* zove bijel i šaren sud (kao što je u Srijemu bokal), koji se u Srbiji zove bokar i milojka, a u Paštrovićina majulika. Vuk, kovč. 66. — 2. *sud za noćnu potrebu*, matula. *u primorju.* Vuk, rječ. 36b.

BOKALIĆI, *m. pl.* narcissus poëticus. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Istri.* B. Šulek, im. 22.

BOKAN, *m.* 1. *prezime.* Ot mene Nikole Bokana. Starine 10, 22. — 2. rhamphus Clairv. J. Šloser, kor. 632. 662.

BÒKÂNI, *m. pl. ime selima: a) selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled 111. *piše ga i* Bokane. Schem. zagr. 1875. 153. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 68. *je li i ńemu akcenat kakav je prvom, ne zna se.*

BOKANIĆ, *m prezime*, XV *vijeka.* Mon. croat. 69.

BOKAŃA, *f. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemlja u Bokańi. Sr. Nov. 1875. 595.

BOKÁŃAC, Bokáńca, *m. selo u Dalmaciji blizu Zadra. spominje se od* XV *vijeka.* Na ‚Bokanci'. Mon. croat. 112. Z ‚Bokanca'. 112. Bokańac. Schem. jadr. 1876. 25. Repert. 37.

BÒKÂR, bokára, *m.* poculum majus. *pehar. postańa kojega je i* bokal, *s promjenom glasa* l *na* r. *isporedi* bokara. *od* XV *vijeka, između rječnika u Daničićevu i u Vukovu.* Dva sr(e)brna bokara. Mon. serb. 372. Jedan bokarь velikь. 394. Sada se u Srbiji tako (bokar) zove bijel šaren sud, kao što je u Srijemu bokal, koji se u Srbiji zove i milojka. Vuk, kovč. 66.

BÒKARA, *f. vidi* bokar, *s kojim je i postańa istoga. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (vrč, boccale, urceus, trulla, lagena 23b. 796a), *u Belinu* (ebriosus 378b) *i u Vukovu.* Druzi služahu vino iz bokare. M. Marulić 28. Ležahu gostare, kimi napijahu, i one bokare, u kih no trubljahu. 255. A ima i ckvare onamo pod skalom veće po bokare pritopljene s salom. N. Naljeković 1, 259. Niki vino nosi u veloj bokari. P. Hektorović 11. Totu došadši iz glasa viknuše, bokaru popadši ter se napinuše. 43. Ti mi si s njekijem Tudeškom došao, od bokare čovjekom. M. Držić 260. Toj bježi od stara, k staru vijek ne hodi, neg ako ga bokara pomože kad godi. O. Mažibradić 152. Uzamši jednu bokaru vina, drugu ulja. B. Kašić, per. 77. Hoće l' donet na glavi miricu i u ruki bokaru rakije. M. A. Reljković, sat. 110. Načini u Kani iz vode vino . . . Ovo ne vidi nitko do sami(h) sluga, koji vodu nosiše i šest kamenitih bokara napuniše. M. A. Reljković, sabr. 26. Navrh bokare laž a na dnu joj istina. Poslov. dan. 69. Gdje smo se na bokari poznali? 23. Priprav'te mi dosta vina, rujna, crvena, i rakije lozovače prve bokare. Nar. pjes. vuk. herc. 339. — *o pjancu:* ‚bokara pijana', imbriacone, inclinato all' ubbriachezza, ebriosus. Bella 378b.

BÒKARÂR, *m. koji gradi bokare*, figulus. XVI *vijeka u jednoga pisca.* Kad počne mazati oni ńe obraz star, veće kole trati neg Đivo bokarar. N. Naljeković 1, 293.

BOKÀRČIĆ, *m.* digitalis alba L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Dubrovniku.* B. Šulek. im. 22.

BOKÀRICA, *f. dem.* bokara. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (23b) *i Vukovu.* Kamo bokarica od osam kutal taj? N. Naljeković 1, 274. Šta ćemo im darovati? Toraljicu, bokaricu. Nar. pjes. vuk. herc. 343.

BOKÀRIĆ, *m. dem.* bokar. 1. *u pravom smislu: mali bokar. između rječnika samo u Vukovu.* Djeveri nose bokarić vina nakićen vijencem, i to se

zove molitva i nevjestina čaša. Vuk, nar. pjes. 1, 39. — 2. *cvijet, koji se zove i* carev cvijet, lilium convallium. *u Mikaljinu rječniku i iz njega u Stulićevu.* convallaria majalis. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 23.

BOKARSKI CVIJET, *m. vidi* bokarić *pod* 2. B. Šulek, im. 23.

BÒKÁŠ, bokáša, *m.* rhipidius Thunb. J. Šloser, kor. 595. 596.

BÒKAT, *adj. velikih bokova,* ventriosus. *samo u zagonetci o zemljanom sudu u kom se drži ogań:* Nešto malo okato, bokato, među nogam vruće. Nar. zag. nov. 234.

BÒKATI SE, bòkâm se, *impf.* luctari, *rvati se. u hrvatskom primorju. postańem od* bok. *isporedi* bočiti se. Počmu se bokat. Nar. prip. mikul. 37.

BOKAVAC, bokavca, *m. vidi* bokva. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 23.

BOKAVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81.

BOKČALUK, *m. vidi* boščaluk. Tri jagluka, tanka bokčaluka. Nar. pjes. vuk. 1, 384.

BOKČIĆ, *m. prezime, od* xv *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu* (1, 62). k *pred* č *stoji mjesto* g, *koje se ńegda i pisalo.* Mirosavь Bogčićь. Spom. sr. 1, 100. *istome čovjeku na drugom mjestu prezime* ‚Borčićь'. 114. *a to će biti pogrješka, koja je mogla lako postati od tuda što se staro ćirilsko* g *uzelo za* r. Pred vojskom je Bokčić barjaktare. Pjevan. 66. *isporedi* Bokčinić.

BÒKČIN, *m. ime muško, hyp. od* Bogosav. *dolazi od* xiv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 62). k *pred* č *stoji mjesto* g, *koje se ńegda i pisalo.* Bogčinь Korenićь. Spom. sr. 1, 23. 97. *istome Koreniću na drugom mjestu ime* ‚Borčinь'. 114. *a to može biti pogrješka u prepisivańu postala onako kao* Borčić, *koje vidi kod* Bokčić.

BÒKČINIĆ, *m. prezime, po ocu* Bokčinu. xiv *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu* (1, 62). k *pred* č *stoji mjesto* g, *koje se ńegda i pisalo.* Bogčinićь. Spom. sr. 1, 22. *isporedi* Bogčinović.

BÒKČINOV, *adj. što pripada Bokčinu. na jednom mjestu, gdje stoji* ‚Borčinov': Toj su réči Borčinove. Spom. sr. 1, 97. *a misli se* ‚Borčin' Korenić, *kojemu je ime po svoj prilici griješkom tako naštampano mjesto* ‚Bogčinь' *(vidi kod* Bokčin), *te će taka pogrješka biti i* Borčinov.

BÒKČINOVIĆ, *m. prezime, po ocu* Bokčinu. xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 62). k *pred* č *stoji mjesto* g, *koje se ńegda i pisalo.* Bogčinovićь. Spom. sr. 1, 136.

BÒKÊLJ, Bokélja, *m. čovjek iz Boke kotorske. u naše vrijeme. isporedi* Bokijeļ. Što su otprije dugo vremena bili pod Turcima i miješali se više s Hercegovcima nego sa Bokeljima Vuk, posl. xxi. Bokeļ je ozbiljan i pun ponosa. S. Ļubiša, prip. 8.

BOKÈLJICA, *f. ruža koja cvati i ļeti i zimi, ali nema mirisa,* rosae menstruae genus. *samo u Vukovu rječniku s tumačećem koje je starļeno i s dodatkom da se govori u Dubrovniku. isporedi* bokeļka. *ime će joj biti od Boke kotorske. isporedi* Bokeļ.

BÒKÊLJKA, *f. vidi* bokeļica. *u Vukovu rječniku.* rosa bengalensis Pers. B. Šulek, im. 23.

BÒKÊLJSKÎ, *adj. što pripada Bokeļima i ńihovoj Boci.* Sad pjevaju bokeļski rišćani. Pjevan. 110.

BÒKÊŠKA, *f. žensko čeļade iz Boke kotorske.* Crnogorka i Bokeška. V. Bogišić, zbor. 129. *postańem od* Bokez.

BÒKÊŠKÎ, *adj. vidi* bokeļski. *postańem od* Bokez. Po bokeškim selima. V. Bogišić, zbor. 107.

BOKETA, *f.* hirnula. xv *vijeka u jednom spomeniku, u kom značeńe nije sa svijem jasno; između rječnika samo u Daničićevu. Postańem od tal.* bocchetta, *dem. od* bocca, *ustašca, grloć. isporedi* broketa. Boketa jedna, u srědi joj jedanь balasь a okolo 5 perala i jedanь diaman(t)ь maļahanь i jedanь rubinićь na glavi odь angeoka; bokete četiri s nêšto bisernihь zrna. Mon. serb. 498.

BÒKÊZ, Bokéza, *m. čovjek iz Boke kotorske. od tal.* bocchese. Bokezi. S. Ļubiša, prip. 7.

BÒKIJEĻ, Bokijèļa, *m.* 1. *vidi* Bokeļ. Ja Bokijeļ, kako me vidiš. S. Ļubiša, prič. 18. — 2. *u zagonetci o ogńilu:* Udrih maļem u kamen grad, te iskoči devesiļa kraļ, i primi se u bokijeļ grad. Nar. zag. nov. 151.

BÒKILE, *m. ime jarcu. samo u Vukovu rječniku, s dodatkom da se govori u Grbļu. može biti od tal.* bocco, *sulud.*

BÒKÎN, bokína, *m.* prostomis, *što je čibuku na gorńem kraju uglavļeno, te se uzima u usta kad se puši, ńem.* mundstück. *Od tal.* bocchino, *ustašca, grlić. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomińe da se govori u Boci.* A u ruke čibuk carigradski, u čibuku bokin iz Misira. Nar. pjes. vuk. rječ. 36b.

BÒKINAC, Bòkînca, *m. čovjek iz sela Boke.* J. Bošković.

BÒKÎNKA, *f. žensko čeļade iz sela Boke.* J. Bošković.

BÒKÎNKIŃA, *f. vidi* Bokinka. J. Bošković.

BÒKINSKÎ, *adj. sela Boke.* J. Bošković.

BÒKLIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Vasa Boklić. Rat 141.

BOKOBOLAN, bokobolna, *adj.* pleuritide laborans. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* bokobolnik. *oboje će biti načińeno za rječnik.*

BÓKOŃ, *m.* costa navis, *u lađe rebra iznutra. samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Baraći. Od mag.* bókony *(istoga značeńa).*

BÒKÔR, bòkora, *m.* par, frutex. *od* xvii *vijeka, ali do našega vremena samo u Mikaljinu rječniku, i u ńemu samo u jednom značeńu:* par, *što god dvoje* (23b. 93b); *a u naše vrijeme samo u drugom značeńu:* frutex, *struk kakve bilke s više pera ili grančica, između rječnika samo u Vukovu* (büschel, staude, fasciculus caulium ejusdem herbae). *isporedi* bus. — *Postańem od mag.* bokor *(u oba rečena značeńa).* I u bašči bokor ruže rumene. Nar. pjes. vuk. 1, 402. Bus je kao bokor sa zemļom zajedno. Vuk, rječ. 49b. Na desno od oraha izrastao je veliki bokor ruže. M. Đ. Milićević, več. 330.

BOKÒRÊŃE, *n.* fruticatio. *samo u Vukovu rječniku.*

BOKÒRIĆ, *m. dem.* bokor. *samo u Vukovu rječniku.*

BOKÒRÎŠ, bokoriša, *m. ńeka trava u pripjevu:* Raste trava bokoriš; što ti, Maro, tu stojiš? Ļ. Kovačević.

BOKÒRITI SE, bokòrîm se, *impf.* fruticare. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bokor. Bokori se šenica. Vuk, rječ. 36b.

BOKOV, *adj. samo u zagonetci:* Sav svijet prođoh, a bokovu kožu ne mogoh *(odgonetlaj: sjenka).* Nar. zag. nov. 205. *u istoj se zagonetci*

mjesto ‚bokovu' *govori i* ‚dabrovu' *i* ‚bakovu'. *lako može biti pogrješka* ‚bokovu' *mjesto* ‚bakovu'.

BÒKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 381. 382.

BÒKOVO, *n. selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* N. Dučić. J. Pavlović. *pišu ga i u nominalnim oblicima:* S Bokovoga u Crnoj Gori. Pjev. crn. 173.

BOKSA, *f. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je crkva. naštampano je sa g pred* s, *po tome je od* bog. Ostrognoga grada Hvara sijedna ‚Bogsa' i velika Stjepana ima gospodara zajedno pape i mučenika svetijeh kostije. J. Kavanjin 318. Na otaru ‚Bogse' manše. 324. U sabornu ‚bogsu' od Cresa svet' Židora ima glava. 331.

BÒKŠA, *m. ime muško, hyp. od* Bogo. XIV *i* XV *vijeka, između riječnika samo u Daničićevu* (1, 62). k *pred* š *stoji mjesto* g, *koje se ńegda i pisalo. akcenat se ne zna za cijelo; stavljen je prema* Vũkša, Drãkša, *a moglo bi biti i* Bôgša *prema* Sîmša, Stôjša. — Bogьša. Glasnik II. 12, 15. 34. Bogša. 19. Spom. sr. 1, 117.

BÒKŠAN, *m. nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme.* Stefan Bokšan *(iz Novoga Sada).* D. Avramović, sv. gora 267. Kosta Bokšan *(iz Novoga Sada).* Rat 144.

BÒKŠIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Bokši (vidi* Bokša). XIV *vijeka.* Rajko Bogьšićь. Glasnik II. 12, 15. 83. — 2. *selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj. jamačno istoga postańa kojega je i prezime.* Bokšić. Schem. zagr. 1875. 146. Pregled 106.

BÒKŠIN, *m. ime muško, hyp. od* Bokša *(vidi* Bokša). XIV *vijeka.* Bogьšinь. Glasnik II. 12, 8. Bogšinь. 76.

BOKTA, *m. ime muško, hyp. od* Bogo. XIV *vijeka.* k *pred* t *stoji mjesto* g, *kojc se pisalo u rečeno vrijeme.* Bogьta. Glasnik II. 12, 40. 113.

BÒKTATI, bȍkćēm, *impf. steńati od mnogoga jela, nadimati se od jela:* Najeo se pa samo bokće. Lj. Kovačević. *Postańem može biti od* bok, *kao bokove napińati. isporedi* nabokati se.

BOKTULA, *m. nadimak mjesto prezimena u naše vrijeme. može biti od imena* Bokta. Boga tebi, Boktula Nikola! Nar. pjes. kras. 1, 39.

BÒKŪN, bokúna, *m.* frustum, *zalogaj, a po tom u opće komat. isporedi* kus. *Od tal.* boccone, *zalogaj. Od* XVI *vijeka, između riječnika samo u Vukovu* (‚komat', *s dodatkom da se govori po primorju).* Pritile bokune ter sada probav'te, koje ste žderali bez muke i truda. M. Vetranić 2, 387. Bokun jabuke ugrizoh. 2, 208. Kuna . . sve će do bokuna kokoši zaklati. 2, 331. Bež ńe ne mogu bokun okusit. M. Držić 135. Kao metlom mete bokune s trpeze. 258. Vinca puna čaša i ki dobar bokun. S. Bobaljević 216. Razdijelit s tobom ovi bokun. I. Držić, nauk gond. 341. Ruke i noge moje da su bile na bokune izrezane. V. Andrijašević, dev. 71. Ali ga *(sumpor)* stuci u bokune. J. Vladmirović, lik. 25. Pogubiše Đuricu Davidovića, kojega isjekoše svega na male bokune. Nar. pjes. bog. 159.

BOKŪNIĆ, *m. dem.* bokun. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Pak se maši u ńedra i izvadi jedan bokunić kruha. Nar. prip. vuk. 116. Dajte nam ga bokunić. Nar. pjes. ist. 3, 18.

BÒKVA, *f.* 1. *vidi* bokvica *pod* 1. *u naše vrijeme, između riječnika u Stulićevu i u Vukovu (u kom se napomiňe da se govori u Dubrovniku).* — 2. *vidi* bokvica *pod* 2. *u Dalmaciji u naše vrijeme.* Nek uhvati bokvu žito, da ga led ne odnese; još nema bokve u žita. M. Pavlinović.

BÒKVICA, *f. dem.* bokva, *ali se govori kao ona sama, kao da nije dem. Postańa tamna.* — 1. plantago. *od* XV *vijeka* (B. Šulek, im 23), *između riječnika u Mikaljinu, Belinu* (561b), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu, isporedi* paskvica, trputac, žilovlak. Drugoga nijo lijeka . . ner bokvice, sljeza i drijenka. M. Vetranić 1, 14. Drijenka s bokvicom kamenkom natuče. 2, 92. Uzmi listja i korena od bokvice. J. Vladmirović, lik. 31. Bokvica, plantago. G. Lazić 104. Čas ćes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek. im. 23. plantago lanceolata L. J. Pančić, flora kn. srb. 586. flora biogr.[2] 343. pl. media et lanceolata. B. Šulek, im. 23. — crna bokvica, betonica officinalis L. G. Lazić 140. — ‚divja' bokvica. B. Šulek, im. 23. — duga bokva, lanceolata L. B. Šulek, im. 23. — mala bokvica. Vuk, rječ. 36b. minor. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. pl. lanceolata L. B. Šulek, im. 23. mala bokva, minor L. B. Šulek, im. 23. — marina bokva, pl. major L. B. Šulek. im. 23. marina bokvica, media et lanceolata L. B. Šulek, im. 23. — muška bokvica, pl. lanceolata L. K. Crnogorac, bot. 92. — pitoma bokvica, major L. B. Šulek, im. 23. — podvodna bokvica. Vuk, rječ. 36a. bokva podvodńa. Stulić 54b. alisma plantago L. B. Šulek, im. 23. — sredńa bokvica. Stulić 54b. Vuk, rječ. 36b. media L. B Šulek, im. 23. — vela bokvica, pl major L. B. Šulek, im. 23. — velika bokvica, pl. major L. *i* pl. cornuti Gon. B. Šulek, im. 23. — velika bokva, alisma plantago L. B. Šulek, im. 23. — vodena bokvica, alisma plantago L. B. Šulek, im. 23. — 2. germen, ‚u svake zeleni srce, koje se vidi u sred lišća: u koje rasade bokvice nema, ili ako je kilava bokvica, od ńe glavica biti ne može.' *samo u Vukovu rječniku. vidi i* bokva. — 3. *vrsta cipola u Budvi; zove se i* hińuša *i* hińica. L. Zore, rib. 21.

1. BOL, boli, *m.* aegrotus, *bolesnik.* XIII *i* XV *vijeka, između riječnika samo u Daničićevu. Korijen vidi kod* boljeti. O bolьnici i o rabotajuštihь bolemь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 220. O bolnici i o rabotajuštihь bolevi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 178. Živь budetь bolь. Daničić 1, 64.

2. BÔL, bôli, *f.* dolor, morbus. *od* XVI *vijeka, između riječnika u Vrančićevu (samo* dolor; *rod mu se ne kaže), u Belinu* (dolor 274b. morbus 400a. 453b), *u Bjelostijenčevu (kao u Belinu), u Jambrešićevu (isto tako), u Voltiđijinu (samo* krankheit) *i u Stulićevu* (dolor, aegritudo). — *Akcenat je stavljen jedno po tome što se tako govori u hrvatskom primorju, a drugo što se u nekih pisaca nalazi nom. sing.* ‚bool' (Vrančič 30), *a gen. sing., nom. pl. i acc. pl.* ‚bolli' (Đ. Baraković, vil. 29. P. Radovčić, nač. 18. A. Vitaljić, ost. 15. 16. H. Bonačić 129); *po tome kaki je akc. u nom. sing. taki je i u acc. sing. jednakom s nom., i u instr. sing.* bôļu; *a kaki je u gen. sing. taki je u cijeloj jednini osim pomenuta dva oblika i osim loc., a u množini u nom., acc. i voc.:* bôli; *a mijeńa se u loc. sing.:* bôli, *u gen. pl.:* bôlī, *u dat. i instr. i loc.:* bôlima. *u jednoga pisca* XVI *vijeka ali u prijepisu* XVIII *vijeka dolazi jednom u gen. pl.* bolije (U bedri je ulog a bok bez ‚bol'je' ni. P. Hektorović 71). — *Korijen vidi kod* boljeti. — 1. dolor, *bol. m.: a) tjelesna:* Razbi ih, da jim bol, živih jih ne pusti. M. Marulić 48. Prikloni dir glavu doli, da ti podam smrtne boli. P. Hektorović 108. Dobrovoļno jer jih *(muke)* primaš, za to boli od úih nimaš. 140. Jeda način i lik budu i drugoj ti nać' nemoći, da ti budem što pomoći vrloj boli i tvom trudu. M. Pelegri-

nović 201. Udri me nim da znam po liščU do boli. Đ. Baraković, vil. 29. Da pridobije boli iste smrti. P. Radovčić, nač. 18. Er nebeska mrešenja po gorkoj se boli imaju, i vijenci se od mučenja s teških muka uživaju. A. Vitaljić, ost. 16. Cjeć toga podni Isus križa boli. J. Kavanin 49. Mrvo, ti s' mi bol od zuba. 399. Ozleditи svoje boli i svoje muke uzmnožiti. A. d. Bella, razgov. 201. Ah otruj se kužnu u duhu, povjetarce najmilije, boli težke i smrt plahu svaki odihaj moj da pije. I. Đordić, mand. 13. Sva u krvi, sva u boli. A. Kanižlić, fran. 143. Tako on gola stegna sveza i stegnu da bi se od truda i boli prinemogao. 159. Ti bi rad trpio, ali brez muke i boli? A. Kanižlić, uzr. 108. Zubna bol. Bella 275. Bol glavna. Bjelostjenac 24b. Je li, sele, do boli udarac? Nisi, Ivo, do boli udrija, nego si me do smrti ubija. Nar. pjes. ist. 2, 125. Prem se bolu prenemaže. Osvet. 1, 39. — *b) duševna, kao tuga, jad:* Bolju se tvom bolu, rad ju sam izličit. H. Lucić 243. Da bolju boliti ne da *(bog)* ti, kom boliš. 246. Za to tebi tvoju sreću pravo i smino hoću reći, a u kratku, neka t' veći ne dam poraz i bol veću. M. Pelegrinović 173. Obličje nutrnu bol očito skazovaše. P. Zoranić 2. Takoga sred poraza ki ti umori duh na poli, ti svijes stavnu svijetu ukaza i uztegnu plahe boli. I. Gundulić 270. Treba je da nu *(dušu)* muka mori, boli tlače, tuge trude. A. Vitaljić, ost. 15. Grijeh je veli, a mal od veće gorak plač, . . da svjedoči boli i smeće. J. Kavanin 370. Ti me ucvili mnogom boli ljutijeh šteta. I. Đordić, salt. 235. Tot se poče žalostiti i krvlu svojom prisvetom potiti od muke i boli. H. Bonačić 129. Išti boli duhovnog vidara. Osvet. 4, 61. — *može biti i od ljubavi:* Običan jest poraz, slatka je bol i zled, ku čini tvoj obraz, ku čini tvoj pogled. H. Lucić 204. Tvoja je očita muka i potriba, a mene skrovita po srcu bol šiba 245. Bol ljubvenih ran, ka je u srcu mom. P. Zoranić 14. Za me jaoh vaje i za me svo boli ništa se ne haje. O. Mažibradić 178. — *po tom se pjeva da je i u slavuja:* Iduć gorom u prošetu ja djevica mlada s jutra zorom, kad u pjesni slavic boli sklada. D. Rańina 108b. — 2. morbus, *bolest, nemoć: a) tjelesna: u opće, koja god:* Kad je bol nagla i smrtna, mučno je odvratiti misal od one muke. P. Radovčić, nač. 243. Velika bol naučna je potaknuti dušu da se kad godir srćenije uteče k bogu veće nego bi prez boli učinila. 244. Uljem kada kolina namaza, odmah svekolike boli nestade. A. Kanižlić, bogoljub. 440. Zove ružne, slipe nemoćnike, da se peru i od boli liče. A. Kanižlić, rož. 90. Sok pun mirisa iz ńega izhodaše, koji sve boli u čas ozdravljaše. P. Knežević, živ. 59. Kad se bolan čuvat ne će, on dopada boli veće. V. Došen 94. Nekoliko u svetom vandelu nahodimo nemoćnika, koje od boli teških ozdravi. B. Cuceri 5. Davna bol, morbus vetus. Bella 453b. Tvrda bol, morbus valens. 453. — *različne, pobliže kazane:* Srčane se bojim boli među djecu da će uljesti, da im nesvijes ne odoli cjeća voća, ke će jesti. O. Mažibradić 225. Slab i nemoćan od boli želudca. A. Kanižlić, fran. 192. Od boli očiju oslobođeni. A. Kanižlić, bogoljub. 464. Uze za ruku čovjeka, koji bolovaše debelom boli. Besjede kr. 142. Bol suha. M. Kuhačević 107. Bol kužna. 115. Bol vodena, hydropisis; bol na srcu, cardialgia; bol na nogah, podagra; bol na ruku, chiragra; bol na kolenu, gonagra; bol od boca, pleuritis. Jambrešić. — *b) moralni nedostatak:* Bol lakomosti penezne. Jambrešić.

3. BÔL, *m.* dolor, morbus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (samo* dolor). *Akcenat se miješa u loc. sing.:* bólu, *u gen. pl. kad je bez* ov: bólâ *i u cijeloj množini kad ima* ov: bólovi, *tada je u gen. pl.:* bólôvâ. *prije kao da je bilo u gen. sing. i* bôla, *a po tome i u ostalijem oblicima, jer se nahodi u nekih pisaca* ‚bôlla' (P. Knežević, pis. 17. A. Kačić, razg. 45), ‚bollom' (F. Lastrić, test. 386. A. Kačić, razg. 237). — *Korijen vidi kod* boljeti. — 1. dolor, *bol koji se osjeti kad koga što zaboli: a) tjelesni:* Poznaje da mu je sva narav smrtnim bolom pritisnuta. I. Grličić 260. Od bola nije se mogao maknuti. J. Banovac, pred. 35. Kad bol obrizańa običaje najveći biti. E. Pavić, ogled. 76. Nisi bola smrtnog čuo. P. Knežević, pism. 32. Dok dugotrpni bol smrti ne projde krozi srca pol. M. P. Katančić 73. Kad oni bijahu u bolovima. Đ. Daničić, 1moj. 34, 25. Ne će li te spopasti bolovi kao ženu kad se porada? Đ. Daničić, jer. 13, 21. Izdahnuše isti dan bez bola i muke. S. Ljubiša, prip. 199. Kad mu bolovi dotuže. 215. Nekomu se čini da su ga bolovi spopali. 275. Ko se od bola za bradu skube. 275. Da mi kaže kakva leka od nekakih bolova u crevima. M. Đ. Milićević, več. 346. — *b) duševni, kao tuga, jad:* Kako ti jest i današńega gubavca dotaknutje dosta bola zadalo. Đ. Rapić 101. Koliki bol ćutim zarad tvojih nevolja. A. Kanižlić, kam. 129. Komu još veći bol poklisar zadade ne ktijući počekati. 132. Bolom srdca naša takni. I. Velikanović, prik. 95. Kako si se usudio doć mi u kuću, da mi pozlijediš teški bol? S. Ljubiša, prip. 55. — 2. morbus, *bolest: a) tjelesni:* Da nas čuva od svakoga bola kužnog. P. Knežević, pism. 17. Ali te je zabolila glava od groznice, bola velikoga? A. Kačić, razg. 45. Miljković se bolom razbolio. 237. — *sada u tom značeńu samo u pjesmama, a ni u ńima ne će biti upravo bolest* (morbus) *nego bol u prvom značeńu* (dolor), *koji dolazi od bolesti, pa se on uzima mjesto bolesti (tako može biti da je i u oba predńa primjera):* Kako li je dite Nikolica bolujući devet godin' dana! . . Al je bratac sestri govorio: donesi mi vode iza gore, čini mi se, draga sestro moja, da će mome bolu biti bolje. Nar. pjes. vuk. 1, 593. Razboliću s' bolom brez bolesti. 3, 549. Ja ću s' teško bolan učiniti od zla bola, teške srdobolje. 2, 357. Ali Mujo bolom bolovaše. Nar. pjes. juk. 385. Bol boluje Maričić Mijate. Nar. pjes. mar. 141. Razboli se majka Aničina od groznice bola velikoga. Nar. pjes. istr. 1, 60. — *b) u prenesenom smislu od ljubavi tako da može biti i ugodan:* Nitko ne ima pomisliti da je mati sina božijega nemoću kojom god umrla ili ti bolestju tilesnom, nego je priminula bolom priugodnim priužgane ljubavi božije. F. Lastrić, test. 386. Ljubavju užgano gorijaše *(mati božija)*, pače ne samo gorijaše nego jošter i bolovaše, kojim ljubeznivim bolom i slatkim želeći umrijeti. 387. Razbolje se bostanđija Mujo od zla bola od jašikovańa. Nar. pjes. vuk. herc. 17.

4. BOL, *m. selo u Dalmaciji na otoku Braču.* Schem. phar. 1874. 15. Repert. 30. Na Bolu u otoku bračkom. A. Kačić, kor. 472.

1. BÓLA, *f.* dolor, morbus. *od prošloga vijeka.* 1. dolor: Osim bole, koju imade većma od ostale dice, koja veće puta rad obrizovańa umiru, uze na se izvansko zlameńe griha. E. Pavić, ogled. 485. Da je kroz muku . . . ne samo u tilu veće i u duši najveću bolu ućutio. E. Pavić, jezgra 26. U falake ńega postavivši i nemilo ondi nagrdivši; kada bola ńegova pristade, on na noge opet zdrav ustade. Nadod. 74. Posli moreš učit' ga *(ždrijepca)* u kola, kad je prošla već raňena bola. J. S. Reljković, kuć. 234. Valala se jabuka od Marina koljena do Šćepova koljena, probi Šćepu ko-

ļeno; žalila ga Marija . . . pa poļubi koļeno, Šćepu bola preboļe. Nar. pjes. vuk. herc. 260. — 2. morbus: On istu boļanu marvicu od slabosti i bole izliči. Nadod. 106. Na ńi kužna bola dođe. 160. Odmah me je bola ufatila, držala me dvije godinice. Nar. pjes. mar. 48. U prvoj ću bolu bolovati. 188. Sva tri ćemo bolu bolovati. Nar. pjes. kras. 1, 111. Moreš li mi bolu preboleti? 111.

2. BÒLA, *f.* bulla, diploma. *tal.* bolla. *isporedi* bula. XVII *vijeka u jednoga pisca. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bôlâ. Bola Ivana XXII pape. I. Ančić, svit. 8. U drugoj boli. 9.

BÒLAJAN, bôlajna, *adj. dem.* bolan. *od prošloga vijeka.* Bolajnu junaku. Nar. pjes. bog. 79. Progovara bolajna Ajkuna. Nar. pjes. vuk. herc. 57.

BÒLAK, bôlka, *m. hyp.* bol, morbus. *prošloga vijeka.* Miļković je bolak (‚bollak') pribolio. A. Kačić, razg. 237. Ja sam ti se bolkom pobolio. Nar. pjes. bog. 252.

1. BÒLAN, bólna *i* bóna, *adj.* aeger, aegrotus, morbidus, dolens, dolendus, dolore afficiens. — *Od* XIII *vijeka (vidi pod* I *prvi primjer), između rječnika u Belinu* (aeger 453ª. aegrotus 396ᵇ. dolens 31ª), *u Bjelostijenčevu* (aeger, aegrotus, dolorosus, dolens), *u Jambrešićevu* (aeger, ‚bolen' 1, 24ª), *u Voltiģijinu* (krank 16), *u Stulićevu* (aeger, aegrotus), *u Vukovu* (aegrotus) *i u Daničićevu* (debilis). — *U oblicima u kojima* l *nije rastavļeno od* n *glasom* a, *nego stoji između o i* n *na kraju sloga, mijeńa se na* o, *te se oba o sažimaju u jedno: tako od početka prošloga vijeka (vidi u primjerima L. Terzić, A. Kačić), ali i bez te promjene u isto vrijeme a i sada, prem da rijetko. — Akcenat kaki je u stavļenom gen. sing. masc., taki je i u ostalijem oblicima nominalnijem osim acc. sing. masc., koji je jednak s nom.; a u složenijem oblicima svijem mijeńa se:* bôlnî *ili* bônî. *(u Vukovu rječniku nije zabiļeženo da se akcenat mijeńa u složenim oblicima, a to bi značilo da se ne mijeńa; ali druge potvrde tomu nema.) u nominalnijem oblicima može se čuti i* bôlan, bôlna: ‚bôlan je prěbôlan' (Ļ. Kovačević). — *Comp.* bôlnijî *(samo u Belinu rječniku:* bolniji, najbolniji 31ᵇ). — *Postańem od* bol. — 1. *koji boluje, bolestan, nemoćan,* aeger, aegrotus, morbidus: *a) bez i ćega čim bi se značeńe pobliže određivalo, ili samo s adv.: aa) o čeļadetu:* Zapovêdajemь izbrati bolьnymь keliju. Sava, tip. hil. glasn. 24, 220. tip. stud. glasn. 40, 178. Ako se kto obrěte starьcь bolьnь, da mu se daje mêrtikъ jako i na trapezě. Glasnik 15, 306. Bolan nemoćnik od groze boleći. M. Vetranić 1, 446. Eto sam bolan vas, kroz toj me ozdravi. N. Dimitrović 55. Kad budu ja bolan, tko mi će, jaoh, like činiti noć i dan, kad mi nije tve dike? N. Naļešković 2, 110. On ńoj na skuti bolan ležaše. D. Rańina 23ᵇ. Imam jedno čudno zrnce: tegav bolnijeh ńim da ozdrave. O. Mažibradić 222. Pri bolnu ne viči. Đ. Baraković, vil. 69. Niki sabļom rani, da bolan procvili koga sriča nani. 73. Anton leto dan leža bolan. F. Glavinić, cvit 182. Kako bolna podjekuje. I. Ivanišević 187. Bolna gosta priporuči. J. Palmotić, dubr. 105. Po koj *(riči)* bolan puk se izliči. A. Vitaļić, ist. 3. Ima bolna sužna nelagodna. A. Vitaļić, ost. 30. Mrtav, bolan, sužan, z'o sam, svakojaki tvoj sam. J. Kavańin 574. Ozdraviti bolna nemoćnika. V. M. Gučetić, pohv. 4. On i bolan i nemoćan ne će da se omrsi. 107. Ozdravļaju bolni svuda. J. Banovac, izkaz. 35. Kad se bolan čuvat ne će, on dopada boli veće. V. Došen 94. Na koga si sabļu povadio? na jednoga sužńa nevoļnoga, izrańena, bona i krvava. A. Kačić, razg. 125. Upraša ga bolni papa. I. Đordić, ben. 195. Legli zdravi, a ustali bolni. J. Rajić, pouč. 1, 1ᵇ. Bolna liče. J. S. Reļković, kuć. 368. Što mi si na dvor došao? što li meno ti doživaš, bona i nevoļna? Nar. pjes. bog. 182. Ko je bolan, nek jabuke jede. Nar. pjes. vuk. 1, 576. Evo danaske devet godina, kako ja tajim bolnog Đuricu. 1, 491. Bolan jeste, umrijeti hoće. 2. 186. Učini se bez nevoļe bona. 2, 31. Ležo Jana bona bez bolesti. 3, 553. Žalostiva na bona junaka. 3, 267. Ko bolan nije bio ta bogu nije mio. Nar. posl. vuk. 135. Teško bonu u domu golu. 313. Bolan zdravu nosi. Nar. prip. vuk. 227. Hromi koń a junaci bolni. Ogled. sr. 34. Jadno roblje krastavo i bono. Osvet. 2, 181. *u istom smislu, samo preneseno od čeļadeta na dušu mu:* Nezdrava si, bolna si. Đ. Mattei 197. — *s adv.* mnogo: Jere sьm mnogo bolьn. Mon. serb. 518. — *bb) o živińčetu:* Nosašo uzu. kojom se noge pute bolnijem živinami. I. Đordić, ben. 111. To ne kudim, jer s bolne živino otruje se i zdrava pogine. J. S. Reļković, kuć. 384. Ako se u vrime ne skine *(pipa),* kokoš bolna od pipe pogine. 279. Bolna *(pura)* pade kao da ju tko ubi. 100. — *cc) o tijelu u kom je bolest, o udu u kom je bolest ili u kom su bolovi, koji boli:* Bolna nda da počinu. Đ. Baraković, vil. 214. Istiskana kad se duša s bolnijem tijelom rve i dijeli. Đ. Palmotić, christ. 39. Uzigrat će bolne kosti. I. Đordić, salt. 166. Postavivši bonu glavu na grob. I. J. P. Lučić, isk. 37. — *dd) o stańu koje dolazi od bolesti ili koje je u ńe same, s kojim je ona sastavļena,* morbi. *tako o nevoļi, gorkosti, naglosti, ogńu:* Ko gre svo nezdrav, ljekare pod' išti, ki jesu svim višti nevoļam bolnima. Đ. Rańina 108ᵇ. Čin' da umine nemoć bolne me gorkosti. I. Đordić, salt. 13. Trpeći veliku bolest od glave, da za se drukša ne znadiše od naglosti bolne. J. Banovac, pred. 153. Pogasit će bolni ogań. B. Cuceri 351. Nek se čuva od bolne nevoļe. J. S. Reļković, kuć. 372. — *b) s ńekim padežima: aa) s gen. i prijedl.* od: *u tom padežu stoji: aaa) bolest kao najbliži uzrok (vidi više kod* bolestan): Blagoslov koj se čini svrhu ovaca, kada su bone od gube. L. Terzić 225. Ana j' moja od gorice bona. Nar. pjes. vuk. 1, 578. — *bbb) ud, u kom je bolest, te je od ńega došlo stańe koje znači* bolan, *i tako bolešću koja je u ńemu čini te je tko bolan (vidi i kod* bolestan): Bolan od sljezene. Bella 453ᵇ. Bolan od bedre. 654ª. — *bb) s lok. i prijedl.* u: *u tom padežu stoji tijelo u kom je bolest kad se kaže da se tko imajući ondje bolest nalazi bolan (vidi i kod* bolestan): Ki u puti bolan jesi. I. Kanavelić, iv. 130. — *cc) s instr., u kom stoji ud na kom je bolest, te je po ńemu došlo ili nastalo stańe koje se izriče riječju* bolan *(vidi i kod* bolestan): Koprive im *(kravama)* ģigericu liče, dugo krava kom bolna ne riče. J. S. Reļković, kuć. 229. — 2. *što boli, što zadaje bolove tjelesne, kao ļut,* dolore afficiens, acerbus: *o rani, o muci:* Što rana ńegova se bolna ozdravļaše, toj se moja druga nova većma žestočaše. Đ. Rańina 105. Da se rana stara bolna jur zatvori. Đ. Baraković, vil. 242. Iz bolne utline vre potok krvavi. I. T. Mrnavić, ist. 184. U spomeni od takove bolne muke. M. Jerković 60 — 3. *komu su bolovi u duši i što čini u duši bolove, kao jadan, tužan, žalostan,* dolens, maestus, dolendus, dolore afficiens: *a) o čeļadetu, u kojega su taki bolovi:* Mož' li znat, kada ja toliko bjeh bolan, da ne imah pokoja ni u noć ni u dan? N. Naļešković 2, 50. Bolan nariče, da vesel začińe. Đ. Baraković, vil. 356. Toj žalosti konca ne bi, osta bolan i nevese'. Đ. Baraković, jar. 35. Još ne dobro ove riječi bolni

Petar izgovara, a Isukrs na ń se priječi. Đ. Palmotić, christ. 7. Bolne cvile ńe družice. B. Bettera, or. 15. *tako i o gradu, kad se uzima mjesto čeļadi*: Da Zadar do žile vas bolan ostane. Đ. Baraković, vil. 57. Da Zadar poniče u tvrda teneta, da bolan nariče do mala diteta. 64. — *u tom značeńu često sada dolazi u nom. sing. masc. i fem.* bolan *i* bona, *kad se kome govori žaleći ga ili kad se govori u opće žaleći što ili ne odobravajući, a biće skraćeno od* ‚bolan ne bio!' *i* ‚bona ne bila!' Što je, bolan, slugo Milutinc? zar izdade cara na Kosovu? Nar. pjes. vuk. 2, 293. Na što si se, bolan, prevario? 2, 342. Nemoj, bolan, mene ostaviti. 2, 378. Jesam li ti, bolan, govorila da ne činiš u nedeļu kavge? 2, 409. Oćeš, bolan, više dovest' vojske? 4, 167. Ali si se, bolan, pomamio, ali si se silom posilio? 4, 438. Kad li, bolan, Turci jalaknuše. 4, 174. Šta ti učini bolan brate! Vuk, rječ. 36ᵇ. Pitala žaba kornjaču, kad se prevalila preko jednoga kamena: što ti bi bona? Nar. prip. vrč. 215. *u jednini stoji i kad se govori množini*: Što se, bolan, 'nako ne vladate? Nar. pjes. vuk. 4, 247. — *b) o radńi, stańu, čemu god umnom ili o čemu god tjelesnom što se uzima kao umno, dolazi u pisaca značeći: što od tuge biva, što se od tuge čini, od čega dolazi tuga, što tugu zadaje, kao jadan, tužan, kad kad i kao lat. aa) što se u tuzi ili od tuge čini, kao tužan*: Taj leden ja kami mneč razbit' s mojima bolnima žeļami i nadbam tamnima. Đ. Rańina 129ᵇ. Svak ide od voļe, prez bolna uzdaha, da siče i koļe. Đ. Baraković, vil. 78. — *bb) što tugu zadaje, u čemu je tuga, kao tužan, jadan*: Bolna je ma sriča. M. Gazarović 107ᵇ. Učih se mlajahan brime bolno nosit ļubeno svaki dan. 112ᵇ. — *cc) također što tugu zadaje, kao lat.*: Ako vi kad duša kom zledi bolnome vasu svis sadruža, vik ne će za ńu lik ni mao da kuša. Đ. Rańina 145ᵇ. Bez straha, bez stida lica pokazase, puni bolna jida Turkom jagmu daše. I. T. Mrnavić, osm. 53. Ter nam bolni jad naprijeda, nazad ļubav stupit ne da. I. Đordić, mand. 81. — 4. *adv.* bolno, aegre, dolenter: Ter mi je bolno sad . . . toliko trudan jad razmišļat u sebi. M. Vetranić 1, 101. Radosno se bolim a bolno raduju. P. Zoranić 25.

2. BÒLAN, *adj. vidi* bȍlan, bóna, *čemu je upravo hyp. kao i* bolahan. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akc. ostaje bez promjene.* Da bolana ne dangubiš. V. Došen 169. Tko svoje rani tilo, bolano je. 91. O moj brate, bolani Dojčine! Nar. pjes. vuk. 2, 462. Utegoše bolana Dojčina. 2, 465. A moj babo, bolani Murate. Pjev. crn. 252.

3. BOLAN, *m* hyoscyamus niger et albus L. *samo u jednoga pisca našega vremena, može biti griješkom mjesto* balan *(vidi* balan *pod* 2). Čas. čes. muz. 1852. 2, 47.

4. BOLAN, *m. ime muško.* XI *vijeka. samo u spomenicima latinski pisanijem.* F. Rački, doc. 82. 130.

BÒLÂNČA, *f. ńeki novac. od sr. lat.* balantia, *čega nema u rječnicima, nego se nahodi u spomenicima koji sada izlaze na svijet, te mu ni značeńe još nije dosta poznato, a postańem će biti od grč. βαλάντιον, kesa novčana i kesa novaca i to* 250 *dinara (a po ńekima i ńeki novac, može biti jedan od* 250 *što su se brojili u kesu, te bi bilo drugo ime dinaru). — Akc. se mijeńa u gen. pl.*: bòlanâ̄câ. — *Dolazi od* XIII *do kraja* XVIII *vijeka. bilo ih je koje su nazivali* ‚tuste' *(vidi dale u primjeru). bila je maña od dinara (vidi u primjeru iz Stat. poļ.).* — Biskup *(kad krsti crkvu)* nima imiti od kršćenja ne veće vrnez benetačkih soldini 40; . . žakan nima imiti od toga istoga kršćenja ne veće bolanač 15, vrnez benetačkih. Zak. vinod. 55. Podь penu 10 bolanačь tьstihь. Mon. croat. 44. Vь penu 16 b(o)l(a)n(a)čь tьstihь. 48. Za pakal 39 bol(a)n(a)čь. 62. Na drugi pozovь ako ne pride, da plati drugu desetь bolanačь. Stat. pol. ark. 5, 247. Živina velika, ča su goveda i końi i tovarci, gdi se najdu u vinogradu zimi, tada svaka glava plaća dinarь, a živina drobna dužna je svaka glava bolanču. 267. Ni kraļe ni bane ne iskupe bolanče. M. Marulić 255. Bog me. ne ja pet tisuć bolanača sinu; no djeci u ruke dinare. M. Držić 250. Maļahna ustaca bolančom razrizana. P. Zoranić 20. Zaludu je da je Kotor za bolanču, a bolanče nije. Poslov. dan. 154.

BOLANČICA, *f. ńeka jabuka na Cresu. u jednoga pisca našega vremena, u koga može biti štamparskom griješkom stoji* bolancica. B. Šulek, im. 23.

BÒLÂNGA, *f.* bilanx, libra, *mjerila. od tal. mlet.* balanza, *tal.* bilancia. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (bez značeńa).* Pa izmjeri ploču na bolangu. Nar. pjes. vuk. rječ. 36ᵇ.

BÒLATI, bòlâm, *impf.* signare, *pečatiti, pečatom bilježiti. od tal.* bollare. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićeru. isporedi* zabulati. Što bi se godi našlo u koga ńihь trьgovacь ili sluga srebra nebolana, da mu se ne more ino uzeti srebro nego onoliko samo koliko se najde srebra nebolana, a onoj što je bolano da ponese na slobodnu ili mu u Dubrovnikь ili inuda kuda mu drago. Mon. serb. 487.

BÒLBÒLICÊ, *vidi* bozbolice. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Baraći.*

BOLČ, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 168. Šem. prav. 1878. 83. *upravo su dva*: veliki *i* mali Bolč. Pregled 69.

BOLČAK, *m.* brachiale, *mišični oklop, samo u rječnicima Belinu* (armatura del braccio; drveni bolčak, bracciale di legno da giuocare al pallone. 140ᵇ) *i u Stulićevu: u oba je prvi slog dug, a gen.* bolčka, *koje se ne može izgovoriti narodnim govorom, a po tome i o cijeloj riječi treba sumńati, postańem je bez sumńe rijč ista sa* balčak.

BÒLĆICA, *f. dem.* bol, boli. XVII *vijeka samo u jednoga pisca.* Vidim te bolčicom kako mašeš krili. P. Vitezović, odij. 51.

BÒLČIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Bolьčinь. Glasnik n. 12, 23. 92. *može biti da je* l *glasilo* ļ, *te bi bilo hyp. od* Boļeslav. *isporedi* Bolin.

BÒLEČ, Bolčča, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović, reč. 99. Iz Boloča sela malenoga. Nar. pjes vuk. 4, 143. *gdje štamparskom griješkom stoji* ‚Beloča'.

BOLÈČICA, *f. rijeka koja tekući pokraj Boleča utječe u Dunavo niže Biograda.* M. Đ. Milićević, srb. 60.

BÒLÊĆ, *vidi kod* boļeti.

BOLÈČICA, *f. vidi* boļetica. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Risnu). Postańem od part.* bolć *(vidi kod* boļeti). Opet podoše da noge pribiju, i ne mogući do zamjerke doniknuti, opet počeše potezati tako da mu svekolike rane, bolečice i modrice ponoviše i povrijediše. M. Đivković, bes. 386. Ružne bolećice već se razpiraju, krvave puklice novu bol pridaju. I. T. Mrnavić, osm. 17. S tve dobrote bolećicam lijek i zdravļe čekajući. J. Kavańin 88. Rat, glad, kugu, usionos,

bolećice (‚bolečice') i ništete i smrt istu. 517. Imadiše na rameni jednu bolećicu tako snažnu da sobom ne mogaše maknuti. J. Banovac, pred. 152. Utroba i osobito crijevo zadńe uzraňeno bolećicam gnoj mu spuštaše. Živ. is. 38.

BOLEDOVATI, boledujem, *impf. vidi* bolovati. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Teško ‚boleduvaše' patriarka, da ne mogaše doći u skupštinu. K. Pejkić 76.

BOLEGLAV, *m.* conium maculatum L. B. Šulek, im. 23. *isporedi* boliglav, bologlav.

BOLÈSNICA, *f.* mulier aegrota, valetudinarium. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (‚bolestnica') *i Vukovu (u oba samo* mulier aegrota). *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* bolèsnîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bolèsnicê, bolèsnicôm. — *Od* bolestan. *između* s *i* n *ispalo je* t. — *isporedi* bolnica. — 1. *žensko čeljade bono:* Ova ‚bolesnica' padnula je u nike grije. M. Zoričić, zrc. 145. — 2. *kuća za bonu čeljad:* Gdi je u ‚bolesnicama' brigu imao i nastojańe. A. Tomiković 243. Koji su vidili da je Elisabeta jednu visoku i plemenitu ‚bolesnicu' svojim troškom uzidati činila. 355.

BOLÈSNIČÂR, *m.* valetudinario praefectus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bolestničar') *isporedi* bolničar.

BOLÈSNIČIN, *adj.* mulieris aegrotae. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bolestničin').

BOLÈSNÎČKÎ, *adj. što pripada bolesnicima i bolesnicama, bonoj čeljadi, što je za ńih. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ti idi u gostionicu bolesničku te živi od lemozina kako i drugi siromasi. F. Lastrić, ned. 170. Ondi u onoj duši učini kuću bolestničku od sviju grišni bolesti. Đ. Rapić 446.

BOLÈSNÎK, bolesnika, *m.* aegrotus, *bolnik, nemoćnik. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (‚bolestnik') *i Vukovu. Akcenat ostaje kaki je u gen. sing., samo se mijeńa u vok.:* bôlesnîče, *a u gen. pl. samo je i zadńi slog dug:* bolesnikâ. — *isporedi* bolestan, *od čega je i postalo.* — Za bolesnika blizu smrti. L. Terzić 356. Bolesnik u golemu ogńu želi studnu vodu. S. Margitić, fala 184. Molitva vire saraniće bolesnika. A. Bačić 394. Nemilosrdna ruka likareva ne ubija bolesnika već ozdravlja. J. Banovac, prip. 107. Bolesnik, koji često priupada u istu bolest. F. Lastrić, od' 113. Bludnoga bolesnika. V. Došen 83. Jest dopušteno samijem bolestnicima. I. A. Nenadić, nauk 184. Posla ga u kuću općenu, gdi se primaju bolesnici. M. Zoričić, zrc. 176. More se pričestit bolesnik. M. Dobretić 62. Stvar fale dostojna je načiniti kuće za bolestnike i putnike I. Velikanović, upuć. 1, 403. Ah tužni bolesniče! B. Leaković, nauk 219. Bolesnik malo jede ali mnogo troši. Nar. posl. vuk. 21. Tko će ńemu na uranak doći, . . ja l' bogalja privest bolestnika. Osvet. 2, 18. Do sad još nije ljekar pitao bolestnika: kako ti je ime? Pravdonoša 1852. 31. — *može mu i bolest biti izrečena u gen. s prijedlogom* od: Prikaza mu se jedan siroma bolesnik od debele nemoći. F. Lastrić, od' 271. Imadijahu bolesnike od račličnijeh bolesti. Vuk, luk. 4, 40.

BOLESNÍKOV, *adj.* aegroti. Ne odstupi od postelje bolestnikove. Nov. srb. 1834. 193. Ona ostavi onde krajčić od kakve bolesnikove haljine. M. D. Milićević, živ. 2, 30.

BOLÈSNIV, *adj.* doloris refertus, acerbus. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (‚bolestniv'). *Od* bolestan *(koje vidi pod* 2 *i* 3). *kako mjesto* bolest *ima i* bolijest *u južnom govoru i* bolist *u zapadnom (vidi* bolest *pod* 3 *i* bolistan *kod* bolestan), *tako i ova riječ dolazi u zapadnom govoru i sa* i *mjesto* e. Što je Isukrst kupio svojom . . . smrti tolikom bolesnivom. P. Posilović, cvijet 173. Nastoji bolesnivom molitvom božanstvenu pedepsu s glava pravovjernijeh odvratiti. I. Đordić, salt. 270. — *sa* i *u zapadnom govoru iza* l *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Bolisnivo i tužno obrizovanje vašega sinka. P. Radovčić, nač. 450.

BÒLESNO, *adv. vidi kod* bolestan.

BOLESNONOSAN, bolesnonosna, *adj.* dolore affectus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bolestnonosan'). *riječ posve nepouzdana.*

BÒLESNÔST, bôlesnosti, *f.* dolor, morbus, aegrotatio. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bolestnost'). *riječ sa svijem nepouzdana.*

BÒLÊST, bôlesti, *f.* morbus, dolor. *Akcenat kaki je u nom. sing. taki je samo još u acc. sing., a kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem oblicima; mijeńa se samo u loc. sing.:* bolèsti *i u gen. pl.* bolèstî. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi primjere iz Spom. sr.), između rječnika u Mikaljinu* (dolor 23[b]), *u Belinu* (dolor 274[b]. 275[b]. morbus 275[b]. 353[b]. 453[b]), *u Bjelostijenčevu* (dolor), *u Jambrešićevu* (dolor 1, 230. morbus 1, 573), *u Voltigijinu* (krankheit), *u Stulićevu* (dolor, poenitentia, contritio, aegritudo), *u Vukovu* (morbus) *i u Daničićevu* (morbus). — *Mjesto* e *nalazi se i* ije *(vidi dalje pod* 3). — *Postańem od adj. koji se nije sačuvao a koji je bio obličjem kao* bol, boli (aegrotus), *po čemu i ima* e *pred* st, *mjesto* o, *koje je u drugih takih riječi.*

1. morbus, *nemoć:*

a. *tjelesna: α) na čeljadetu: α) u opće, koja god:* Bêše se ukazalь bêlêgь odь bolesti u našemь gradu. Spom. sr. 1, 170. Na žalju moje bolesti i sьmrьti. Mon. serb. 518. Ni plač ni vikanje ni boles ne će veće bit. N. Rańina 223. apoc. 21, 4. Kako se ima dati likarija bolestimam. I. Ančić, svit. 84. Ako bi djavol uzrokova' bolest. I. Terzić 276. Da bi bio slip, ali kljast, ali gubav, ali da ima koju drugu bolest. P. Macukat 22. Ki ozdravlja sve bolesti. J. Kavańin 510. Bolesnik u jednoj bolesti može se veće puta pričestiti. A. Bačić 324. Kada bolest pritisne, mučno se može drugo misliti nego što čutiš. J. Banovac, razg. 243. Ako ne bi bio zadovoljan za službu zarad bolesti ili druge mlohavosti. P Filipović, istom. 28. Kad no te bolest pritisne, podnesi. J. Filipović, prip. 1, 9. U bolesti . . čisto se ispovide. F. Lastrić, svet. 64. Kara ih više puta gladom, bolestma, goloćom. F. Lastrić, ned. 295. Pokazuju milosrdje u bolestma i drugim potribama. 301. Na dite bolest iz nenada stiže i smrtnoj postelji pritеže. A. J. Knezović 15. Ondi nije plača, nije suza, nije vike, nije bolesti, nije smrti. Besjede kr. 36. Koga bolest ne zakine, ne zna zdravju prave cine. V. Došen 126. I još me je bolest obrvala od starosti i težke žalosti. A. Kačić, razgov. 110. Prvje nego u tu bolest upade. M. Dobretić 89. Budući ju bolest saplala i na smrt dovela. 126. Kada se nahodimo u kakvoj pogibili, kada smo u bolesti, a najveće na čas smrti. I. Velikanović, upuć. 2, 289. Da ne će u ovoj bolesti umriti. M. A. Reljković, sabr. 33. Pridigni me, bože, od bolesti. Nar. pjes. vuk. 1, 284. Svile mu se kosti od bolesti! 1, 266. Ne imao u bolesti sanka! 1, 555. Pak se Marko bolan učinio bez bolesti, od mudrosti teške. 2, 357. Od straha se u bolest metnuo. 4, 126. I teško ga bolest obrvala, pa se koňa držati ne može. 4, 250. Bolest ga jela! Nar. posl.

vuk. 21. Bunca kao baba u bolesti. 30. Iscjeljujući svaku bolest i svaku nemoć po ljudima. Vuk, mat. 9, 35. Oni se iscjelivahu od bolèstî. Vuk, djel. 19, 12. Bez vode udari bolest i pomor. S. Ljubiša, prip. 119. — *po sili svojoj naziva se* velika, vrla, teška, mučna, smrtna *ili* na smrt, *po naglosti* nagla, *po trajanju* duga, *u jednoj pjesmi i* uska; velika *(vidi i dalje pod b. ff.)*: Prede sam bil u velike bolesti i skrnbi. Mon. serb. 518. U jednoj velikoj bolesti bi ostavljena od likara. J. Banovac, obit. 75. Bolesnik, koji je u velikoj bolesti. M. Dobretić 62. Kad bi tko bio u velikoj bolesti. B. Leaković, nauk 391. — vrla: Meni ti mnokrat pride s mrzle noći boles vrla, spustiv mi se usred grla, da mi lica sva problide. M. Pelegrinović 198. — teška: Ne boluje od teške bolesti, već od tuge, jada i žalosti. A. Kačić, razgov. 45. Već evo me teška bolest našla, teška bolest, srdoboļa ļuta. Nar. pjes. vuk. 2, 358. — mučna: Mučna bolest, one kraste ļute. Nar. pjes. vuk. 2, 528. — smrtna: Isti likari sciniše da je bolest na smrt. A. Kanižlić, fran. 66. Kad dode u grad, nade ga bolest smrtna. A. Kačić, razgov. 136. Kada se nahodi u smrtnoj bolesti. I. Velikanović, upuć. 2, 234. Smrtna bolest. Vuk, nar. pjes. 1, 419. — nagla: Ako se dogodi nagla bolest, može se pričestiti i da nije postan. J. Banovac, razg. 234. — duga: Duga bolest smrt gotova. Nar. posl. vuk. 71. — uska *u jednoj pjesmi u svezi s predńim govorom*: Steri, majko, mekanu posteļu, ne steri je dugu ni široku, već je steri usku i pokratku: usku ću ti bolest bolovati, a u kratko, majko, preminuti. Nar. pjes. petr. I, 322. — *o bolesti se kaže da je* na keme: Kaka bolest na ovom junaku, taka bolest na mom bratu bila! Nar. pjes. vuk. 1, 569. Koji najprije ulažaše, po što se zamuti voda, ozdravļaše, makar kakva bolest da je na ńemu. Vuk, jov. 5, 4. *(vidi i dalje).* — *b) na po se: aa) naravna, na suprot bolesti kojoj bi mogao biti uzrok tuđa sila:* Jednu noć udaviše i razglasiše da je umro od bolesti naravno. A. Kačić, razgov. 65. — *bb) unutarńa:* Bolest unutarńa, malum intestinum. Mikalja 23b. — *cc) skrovna, potajna:* Boles skrovna, dolor coecus. Bella 274b. Da ima koju drugu bolest potajnu. M. Dobretić 440. — *dd) otrovna, pogana, kužna:* Da ima koju drugu bolest potajnu, koja je pogana i otrovna. M. Dobretić 440. Da upane u koju bolest tešku i poganu od koje se mučno izličiti. 434. Došla bi guba ili koja druga otrovna i kužna bolest na zdrava druga. I. Velikanović, upuć. 2, 232. — *ee) bolesti se razlikuju kad se kaže ud ili na tijelu mjesto gdje su (često su nalik na bol,* dolor, *kako se u ńekim jezicima i nazivaju, ali se u nas ne misli samo to, nego cijelo stańe koje čine bolovi). mjesto ili ud izriče se: aaa) u loc. s prijedlogom* u: Boles u škļanjeh. Bella 275b. Boles u koljenu. 353a. Ti ćeš bolovati teško od bolesti u crijevima. Đ. Daničić, 2dnev. 21, 15. — *bbb) u gen., kojim se kazuje pripadańe, u po tom samo onda dobro kad je supstantivu koji stoji u tom padežu pridjevena još koja riječ:* Pored bolesti moje glave. Vuk, nar. pjes. 1, xiii. *nalazi se i sam supst. u pisaca prošloga vijeka, ali na silu za drugim jezicima:* Da koji godi bude trpiti bolest grla, ozdravi. L. Terzić 206. Od ognice, bolesti glave i svake druge nemoći. 277. Boles glave, trbuha. Bella 275b. Boles sljezene. 453b. Napopadaše ga težka bolest zubi. I. J. P. Lučić, izk. 40. Glave i nogu bolesti. J. Rajić, pouč. 1, 26. — *ccc) u gen. s prijedl.* od, *čim se kazuje odakle što dolazi, a po tom dobro samo onda kad se kaže mjesto odakle dolazi stańe koje je u bolesti, ali u pisaca najviše stoji prema tuđem gen s prijedlogom:* Ali ga najde bolesta odь nogu. Spom. sr. 1, 130. Uhiti ga bolest prižestoka od stonka. B. Kašić, ign. 58. Boles od zuba. Bella 275b. Boles od bedre. 654a. — *ddd) ime udu, koje bi stajalo u gen. za pripadańe kad bi mu bila pridjevena druga riječ, zamjeńuje se adjektivom koji postaje od ńega: tako zubna bolest:* Ot zubne bolesti. Starine 10, 92. Bolest zubna. M. Lekušić 160. Protiva zubnoj bolesti. A. Kanižlić, bogoļub. 481. Jedan sveti ima milost ozdraviti od groznice, drugi od zubne bolesti. A. Tomiković 383. To mi je zubna bolest. Nar. posl. vuk. 319. — očna *ili* očińa: Protiva očnoj bolesti. A. Kanižlić, bogoļub. 481. Očińa bolest. Vuk, rječ. 284a. — nožna: Bolesta nožnaja. Glasnik 42, 316. Teške nožne bolesti dopade. A. Kanižlić, bogoļub. 440. — zglobna, članona: Boles zglobna. Bella 106b. 275b. Protiva članenoj bolesti. A. Kanižlić, bogoļub. 481. — *fff) ńekima je ime riječ* bolest *s kakim adj.: aaa)* suha bolest, tabes, phthisis, *isporedi* sušica: Protiva suhoj bolesti. A. Kanižlić, bogoļub. 481. Suhu bolest dok zadobi. V. Došen 177. Suha bolest. J. Rajić, pouč. 1, 26. Vuk, rječ. 727b. Kažu da je umro od suhe bolesti. Vuk, sov. 92. Pustiću na vas strah, suhu bolest i vrućicu. Đ. Daničić, 3moj. 26, 16. — *bbb)* debela bolest, hydrops, *koju ńeki po tuđim jezicima zovu i* vodena: Čovjek na kom bješe debela bolest. Vuk, luk. 14, 2. Od debele bolesti. M. Đ. Milićević, živ. 2, 45. Ovoga ogńuština jest pritrgla, onoga vodena bolest umorila. Đ. Rapić 263. Protiva vodenoj bolesti. A. Kanižlić, bogoļub. 481. Vodena bolest. J. Rajić, pouč. 1, 26. Kamen biva il bolest vodena. J. S. Reļković, kuć. 395. — *ccc)* gorska bolest *ili* velika bolest, epilepsia, *koja se zove i samo* gora *i* gorica *(koje vidi na po se):* Gorska bolest. Vuk, rječ. 95a. Pada od gore ili gorske bolesti. Vuk, nar. pjes. 1, 578. Velika bolest. Vuk, rječ. 57a. Padaoci ili ti veliku bolest imajući. I. Velikanović, upuć. 2, 153. — *ddd)* Vašija bolest, pytiriasis. J. Pančić, zool. 256. — *ggg) razlikuju se i uzrokom, koji se kaže u gen. s prijedl.* od *i koji može biti praroj bolesti i ļubav:* Nije bolest od boga poslana, nego bolest od jašikovańa. Nar. pjes. vuk. herc. 18. — *hh) koje imaju svoje osobito ime, uz to se ime nazivaju i bolešću: tako* srdoboļa, *mjesto koje se kaže i samo* srce: Bišo bana bolest obrvala, srdoboļa, velika nevoļa. A. Kačić, razgov. 216. Vojska im se jeste poboļela od bolesti teške srdoboļe. Nar. pjes. vuk. 2, 314. Jer sam jadan teško oboļeo od bolesti od srca živoga. 3, 266. Teke dođe, Vojin se razboļe a od srca bolesti junačke. 3, 524. — *tako i za kraste:* Iza ńega bolest udarila . . . mučna bolest, one kraste ļute. 2, 528. — *β) na živinčetu: a) u opće:* Još po rana natari mu *(ždrebetu)* meda, on bolesti užeći se ne da. J. S. Reļković, kuć. 424. Konska bolest u grlu. Vuk, rječ. 651a. Ćurja bolest. 762b. U bolest bacaju životińe. J. Pančić, zool. 256. — *b) na po se: uz osobito ime:* A dobri se końi poboļeli od bolesti konjske sakagije. Nar. pjes. vuk. 2, 314. — *γ) na bilu:* Čokot je od bolesti sačuvan. P. Bolić 1, 252.

b. *duševna: a) kad tko pomjeri pameću više ili manje:* Đa bude osloboden od svake bolesti tila i pameti. L. Terzić 199. Kolike slabosti i bolesti uma plašńa dece uzrokuje! D. Obradović, živ. 5. — *b) nedostatak, po kom čovjek čini što god što ne bi trebalo:* Grih od slabosti naravne jest, . . kad se srdi ili što drugo čini, na što tilesna narav nateže, jer sva ova imaju početak od griha istočnoga i zovu se bolesti naravne ili slabosti. J. Banovac, uboj. 21. — *c) stańe u koje dolazi duša čovjeku kad zgriješi:* Kad u bolest griha upade.

J. Banovac, razg. 199. Dopustio je nam gospodin da se služimo zalogom onom ńegovom . . . u bolestma duhovnim za likariju. F. Lastrić, test. 302.

2. dolor, *bol (vidi* bol, bola, *pod* 1): *a) tjelesni:* Imaše u tijelu svomu veliku bolest za jednu nemoć, koju imaše u tijelu mnogo zlu. Zbor. 69ᵇ. Ima se prociniti ka je rana od koje žešća, . . . ali od koje se primo veće bolesti i teškoće i traćenja. Stat. poļ. ark. 5, 256. Najmańe da je koj bolesti u glavi, oni čas bog me joj sam kokoš udavi. N. Naļešković 1, 253. Umire on sada kroz boles od rana, koje mu ti zada. 2, 52. Da možjani sve mu izžegu i bolest mu srcu stegnu. P. Hektorović 137. Ni muka ni bolesti ni prigorki križ . . . ne mogaše te uzdržati. A. Gučetić, roz. jez. 95. Pravo je da ońuti boles stijena stanovita, kad se ne htje ti ganuti na mladahna moja lita. O. Mažibradić 184. Ranu ku kad liječiš bolesti je lijek boles. M. Burešić 255. Život boles zlu ońuti, duša smrtne nepokoje. I. Gundulić 207. Ogradile su mene bolesti od smrti. M. Divković, bes. 314. Tolika bolest bi muke Isusove. 358. Nije samo ońutio smrtne bolesti za jedan čas, nego li velo puta. 358. Da budu rajati s privelikom bolesti. M. Orbin 35. Nemoći naše on podnese i bolesti naše on nosi. I. Bandulavić 95. isa. 53, 4. Podniti nemoć sa svim tugami, bolestima i mučenstvi. L. Terzić 40. Ti ženo rađaćeš s velikom bolestju. P. Macukat 26. K'o se smuća ranjen čovjek al gutavac u svom jidu srjed bolesti gorke. J. Kavańin 408. Tako je potribno da bolest mojo muke bude najteža. M. Lekušić 25. Izmučen privelikimi bolestima. 115. Trpio ļutu bolest u svi udi. J. Banovac, obit. 37. Čujaše primučnu bolest na križu. 37. Svi koji prolazite putem, hodite i vidite nahodi li se bolest prilična mojoj. 70. Isus bolest ove rane ne ču. J. Filipović 1, 99. Smrtna posteļo . . . bolèstî puna! F. Lastrić, test. 100. Zadadoše toliku bolest kolika bi bila zadosta smrt mu uzrokovati. F. Lastrić, test. ad. 63. Sve što je tijelo mekahnije, sve ćuti veću boles, kad je udreno. Besjede kr. 55. Radajući taku bolest čujaše. M. Zoričić, zrc. 38. Suze lete niz obraze od bolesti ļutijeh bata. N. Marči 82. Prinemožen ne rad bolesti od šibika. B. Cuceri 315. U svojoj nemoći napokońoj bolesti je trpjela neizgovorne. 381. Pokrijepit ga i razgovorit među smrtnijem bolestima. 376. — *b) duševni, kao jad, tuga, žalost:* Od bolesti svaki od ńih griziješe se. Zbor. 58. Ima se priklono moliti za zgriješenje svoje i gorku ćutiti u srcu svom boles. N. Dimitrović 58. Mišļaje u srcu muke tve velike i priļutu smrcu i ļute bolesti, ke majka tva draga htje za nas podnesti videći te naga. N. Naļešković 1, 119. Kad tomu izļesti iz tijela duh bude, sve mu će bolesti minuti od svude. 1, 182. Bolesnu suzami boles se odlaga. M. Držić 12. Bog me ti razumijem, velika je to boles. 247. Kako plod dub ima, tač boles ima plač. D. Rańina 46ᵇ. Bolest od grihov smrtnih ima biti veća. Š. Budinić, ispr. 28. Od kojih ćeš tuge, bolesti i suprotive primiti. A. Gučetić, roz. jez. 96. Ćutimo bolest od grijeha našijeh. 151. Zle bolesti i nemile ne će moje srce pustit. F. Lukarević 251. U ńemu dokle s' ti, dotle će trudi bit' i sve bolesti. M. Bunić 81. Da s mene imati ne budeš ku boles. M. Mažibradić 109. Sve da su u meni bolesti od svita. 129. Ne može se zuat, k'o hude svršiti će, jaoh, bolesti i tolici raspi tvoji. I. Gundulić 43. U ovoj ļutoj, vaj, bolesti pustite me, jaoh, umrijeti. 44. Z bolesti teške umuknu *(grešnik)*, kako da mu srce puknu. 239. Od bolesti i od žalosti završ' riječi plač mu ne da. 336. Vid, koja me boles cijepa. 391. Žudi imati veće kajanje i veću bolest nego li ju imaš. A. Komulović 7. Imamo plakati naše grijehe i s pravom bolesti kajati se. M. Orbin 60. Na bolest, pokajanje i skrušenje srčano potegnuti pokornika. B. Kašić, rit. 52. Jemati u svakoj ispovidi jednu veliku bolest i mrzost na grihe života mimošastnoga. P. Radovčić, nač. 113. Smrtne zle bolesti, ke u srcu podnijeh momu. J. Palmotić, dubr. 215. Izpovide se z bolestju iz srca. I. Ančić, svit. 93. Ne imam one ispuno bolesti i pokajanja. V. Andrijašević, dov. 56. Kada ćeć bolesti govoraše: žalosna je duša moja do smrti. I. Akvilini 319. Ne brez bolesti i čuda poznali smo. M. Bijanković 28. Počeše činiti svi veći plač i bolest, koji nigdar nije bio na svitu. P. Posilović, cvijet 54. Da dopustiš ńemu pravu bolest od svi ńegovi grihov. L. Terzić 119. U jeci i jauku tužno srce i bez glasa kaže boles, trud i muku. I. V. Bunić, mand. 16. Čuvši to ońuti toliku bolest u srcu. S. Margitić, fala 96. Bolje je zacrļeniti se u obrazu od sramote nego li imati bolest u srcu. K. Maģarović 42. Srčenu boles pravu prim' na veću čas. J. Kavańin 312. Naravnom i neredbenom bolesti kidajuć vlase leleka i bugari. I. Đorđić, mand. vi. Mnoge *(pjesme)* između ostalijeh u tudijeh rukah sahranište se, ter idu s mojom bolesti po rukah. vii. Vidje dobri ćańko svoje sinke žalostive, i ovijem riječima sjede ńihovu boles zamirivati. I. Đorđić, ben. 83. Hoće li moć svoju bolest rad ovoga izgubļeńa oblakšati? A. d. Bella, razgov. 234. Bolest izvrsnu i ļubeznivu cića grîhâ. A. Kadčić, bogosl. 104. Pristani na molbe majke, koju vidiš u tolikoj bolesti. M. Lekušić 23. Skrušeńe jest bolest za grihe učińene. A. Bačić 384. Imaćeš veliku žalost i bolest kad me uzgledaš svezana. J. Banovac, pripov. 76. Nit umidu skupit grîhâ svoji, ni za ńe bolest u srcu probuditi. J. Banovac, pred. 114. Od sedam bolesti poglaviti divice Marije. J. Banovac, obit. 46. Skrušeńe jest bolest ili ti žalost iznutarńa u duši i srcu poradi griha učińenih. F. Lastrić, ned. 62. Ima bolest za grihe. J. Filipović 1, 204. Prigorka bolest ili ti žalost. A. Kanižlić, uzr. 107. Nije bolesti tako čemerne. Besjede kr. 283. Ja tebe pogrdi, pogazi, prope, i ti si to vidio i ćutio s velikom bolestju. M. Zoričić, osm. 22. Teška bolest na ńu dođe, kada zemļu ļubit poče, gdi gospodin propet biše. A. Kačić, razg. 16. Da je on imao bolest od svoji griha. M. Dobretić 90. Skrušeńe ništa nije drugo nego srdca i duše žalost ili ti bolest i odrečeńe od griha učińena. I. Velikanović, upuć. 2, 265. Da joj srce puca od bolesti. B. Cuceri 376. Ali slijedi u bolesti svojoj plačni prorok kazati nam pravi uzrok od svijeh zala. 6. — *može biti i od ļubavi.* Ćeć togaj uzroka boles me obujmi pritužna i gorka. Menčetić-Držić 475. Od tad mi noć i dan uzdasi su česti, ke srce meće van za cića bolesti. H. Lucić 245. Ne mogući takoj sili moja misal odoljeti, ni bolesti smrtne skriti, dnevi i noći ka me cvili. S. Bobaļević 223. Ka *(ļubav)* mi, vaj, zlu boles s čemerom sve dava. D. Rańina 3. Kladenac ki onoj jes vode studene. ki ļudi ozdravļa bolesti ļuvene? 120.

3. *mjesto* e *dolazi u južnom govoru* ije *a u zapadnom* i, *oboje od staroga* ê, *koje je opet postalo od* e *produļivši se (kao što se* o *produļilo u* a *u* oholast). *najprije tako dolazi* xv *vijeka u spomeniku u kom dolazi i sa* e *(vidi dańe prvi primjer), po tom opet dolazi* xviii *vijeka u ńekih pisaca u kojih dolazi i sa* e, *a po ńekim krajevima i danas u narodnom govoru; između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). a) znańeńe kao naprijed pod* 1.: S togaj uzroka bolêsti ustanovismo se. Spom. sr.

1, 170. Ozdravljajući tebe od bolijestî. K. Maǵarović 27. Razboli se bolom brez bolisti. Nar. pjes. vuk. 2, 618. Bolijesti od ńe teže nije. P. Petrović, sćep. 160. Puk raspušti, da se ne bi u toliko mnoštvo prosula bolijest. S. Ljubiša, prip. 268. — *b) značeńe kao naprijed pod* 2, *a.*: U bolijesti poraďati ćeš sinove. J. Matović 40. Jesukrst podnije privelike bolijesti u tijelu. 49. Koji ne će uteći nepodnosive bolijesti i muke. 391. — *c) značeńe kao naprijed pod* 2, *b.*: Bolijest vrsti take da bolijesti sve nadbita. A. Vitaljić, ost. 231. Potrebuje da se istinito pokaje bolijestju i skrušeńem izvrsnijem. I. A. Nenadić, nauk 51. Udarajući se u prsi radi bolijesti da sam uvrijedio dobroga boga. 170. Što se pristoji unutarńoj bolijesti duha. J. Matović 50. Boleći se vapije u bolijestima svojijema. 235.

BOLESTAN, bôlesna, *adj.* aeger, aegrotus, morbidus, dolens, dolendus, dolore afficiens. *Od* xv *vijeka (vidi primjer iz Spom. sr.), između rječnika u Mikalinu* (aeger, infirmus, aegrotus, morbosus, morbo affectus), *u Belinu* (aeger 435ª. aegrotus 396ᵇ. maestus 21ª. dolens 275ª), *u Bjelostijenčevu* (aeger, infirmus, aegrotus), *u Voltigijinu* (krank), *u Stulićevu* (aeger, aegrotus), *u Vukovu* (aegrotus) *i u Daničićevu* (aegrotus). — *Između* s *i* n *ispada* t, *a ńeki ga i pišu. prema oblicima u kojima tako ispada* t, *može se čuti bez ńega i nom. sing. masc.*: bolesan (Vuk, rječ. 36ᵇ. *vidi i dalje u primjerima).* — *Komp.* bolèsnijî *(samo u Belinu rječniku* 453ª). — *Od* bolest. — *Kako* bolest *dolazi i sa* ije *mjesto* e *u južnom govoru a u zapadnom sa* i, *tako se nalazi u zapadnom govoru i* bolistan *(vidi dalje pod* 4). — 1. *na kome je bolest, koji boluje, bolan, nemoćan,* aeger, aegrotus, morbidus: *a) bez i čega čim bi se značeńe pobliže odredivalo ili samo s adv.: aa) o čeljadetu:* Gdje može izvidat bolestan ranu? O. Mažibradić 197. Bolestan budući car. B. Krnarutić 35. Sinovi dužni su roditeje raniti, osobito ako su stari, bolesni. A. Bačić 92. Jer je mlohav i bolestan. P. Filipović, ist. 31. Svi jesu bolestni, rďavi i mlohavi. Đ. Rapić 234. Ispovidi se bolesni. J. Banovac, razg. 180. Kad bolesna san ufati. V. Došen 83. Malo se dobro čuje, budući da je bolesna. N. Palikuća 45. Za to vaja da bolestno *(čeljade)* liči. M. A Reljković, sat. 130. Nahodeći se bolestan na svojoj posteji bi ubijen. A. Kačić, razg. 36. Drugi rekoše da su ga bolesna ponili u Jedrenu. 108. Bolesnoga svakom brigom ima pomoći. I. Velikanović, upuć. 2, 234. Niti bi dao sebe bolestna u ruke takom ljekaru. D. Obradović, živ. 62. Tad' govori bolestan Dojčine. Nar. pjes. vuk. 2, 462. Nemu veli bolesan Dojčine. 2, 468. Bolesna je sinoć omrknula. 3, 126. Zdrav bolesnu ne razumije. Nar. posl. vuk. 89. Ne trebaju zdravi ljekara nego bolesni. Vuk, mat. 9, 12. — *s adv.* vele, teško, čisto *(skoro, gotovo):* Vele bolestanъ. Spom. sr. 2, 126. Bolestan jo siroma vele. F. Lastrić, od' 175. Negov sin toliko bijaše vele bolestan, koliko likari bijahu jur odredili ga da se izliči ni more. 280. Žena jedna teško bolesna. A. Kanižlić, fran. 65. Ode Adam tužan i žalostan, porad griha baš čisto bolestan. M. A. Reljković, sat. 95. *vidi još pod b.* — *bb) o živinčetu:* Lisica reče da je bolesna i da ne može ići. Nar. prip. vuk. 226. — *cc) o tijelu, o mjestu na tijelu, o udu:* Što ne moći bude učiniti put bolesna, učiniće božanstvena milost. M. Radnić 488. Bolesnu ruku lagahno mi tako izgladi da mi oblahča tešku muku. I. Kanavelić, iv. 578. Mater joj otkrivaše bolesna mista. J. Banovac, pred. 142. Ako bi jedno koje god udo bilo bolestno i nemoćno. J. Matović 96. Što ne bi učinio od svoga tila, da mu je tako bolesno. M. Dobretić 160. Kad se izvadi bolestan zub. Vuk, posl. 280. — *dd) o stańu s kojim je sastavljena bolest, koje postaje od ńe, i to o samoj* nemoći *u jednoga pisca:* Njeki su nemoćni bolesnom nemoćju a njeki uboštvom. M. Divković, bes. 532. — *b) s ńekim padežima: aa) s gen. i prijedl.* od, *kad se kazuje od kuda dolazi te je tko bolestan, što mu uzrokuje to stańe. u tom padežu može stajati: aaa) sama bolest, u kojoj je tko, koja je najbliži uzrok stańu ńegovu, koja ga čini bolesnim:* Bolestan od gute. K. Pejkić 67. Bolestan od groznice. J. Banovac, pred. 145. Veoma bolestan od poganca. 150. Evo čovik niki bolestan od debele nemoći bijaše prid nim. F. Lastrić, od' 271. Ja nijesam bolesna ni od kakve bolesti. Nar. prip. vrč. 4. Privedoše mu sve bolesne od različnijeh bolesti. Vuk, mat. 4, 24. — *bbb) ud, u kom je bolest, koji boleśću koja je u ńemu čini te je čeljade bolesno:* Bijaše toliko bolestan od očiju da ne vidaše. M. Radnić 300. — *ccc) što god, što može biti uzrok bolesti:* Bila je bolesna od ljubavi. A. Tomikovič 70. Kad se za kakva gospodina kaže da je od najmańega čega bolestan. Vuk, posl. 227. — *bb) s gen. i prijedl.* s *kao naprijed pod aaa., ali tako dolazi samo bolest koja se zove* gora: Koji zavrću i padaju od malkaduka, mi rečemo z gore bolesni. M. Dobretić 303. — *cc) s lok. i prijedl.* u: *u tom padežu stoji tijelo ili ud u kom je bolest, kad se kaže da se tko imajući ondje bolest nahodi bolestan:* Toj učiniha bude u puti vele bolestanъ a u pameti krepakъ. Spom. sr. 2, 126. Bolesna u uhu. J. Banovac, pred. 152. Bolestan u zglobijeh, u šklanijeh. Bella 106ᵇ. 275ᵇ. 353ᵇ. — *dd) s instr., u kom stoji bolest ili rana ili koji ud gdje je bolest, kad je to kao put kojim je došlo ili način kojim je postalo stańe koje se riječju* bolestan *kaže:* Kad je smrtnom bolestju bolestan. J. Filipović 3, 222. Da mu je tako bolesno *(tilo)* smrtnom ranom. M. Dobretić 160. Bolestan ustima. Bella 143. — *ee) s akus. i prijedl.* na, *s gen. i prijedl.* blizu *i do: u tijem padežima stoji riječ* smrt, *kad se kaže koliko na gore ide stańe bolesnikovo:* Nahodeći se bolestan na smrt. J. Banovac, pred. 49. Kada bi ona na smrt bolesna uzdisala. A. Kanižlić, bogoljub. 438. Koji mu bolestan bijaše blizu smrti. F. Lastrić, ned. 402. Bješe bolestan do smrti. Vuk, fil. 2, 27. — *c)* ‚pasti bolestan', *razboleti se:* Dode u grad, pade bolestan, ali brzo ozdravi. K. Pejkić 52. Udovica toliko plaka da pade bolesna. J. Filipović 3, 350. — 2. *što boli, što zadaje bolove tjelesne, kao ljut,* dolore afficiens, acerbus: *a) o stvari tjelesnoj:* Bolesno trńe. P. Posilović, nasl. 177ᵇ. Ponoviti veće poste i bolesnije biče. V. M. Gučetić, pohv. 168. — *b) o muci:* Muka tako velika, žestoka i bolesna. A. Komulović 33. Koje si bolesnom mukom odkupio. V. Andrijašević, dov. 108. Prikazujući bolesnu muku Isusovu. J. Banovac, pripov. 76. — 3. *koga u duši boli, što zadaje duši bol, kao jadan, tužan, žalostan,* dolens, maestus, dolendus, dolore afficiens: *a) o čeljadetu, koje tuži:* Za grijeh svoj bješe bolestan. Zbor. 60. Vrati sina meni bolesnoj. 105ᵇ. Bolesnu suzami boles se odlaga. M. Držić 12. Ti mene ode bolesnu u tužbi. 466. O višńi bože moj! . . moju te sada ja bolestan svim dosti, zgriješenja sva moja milosno ti prosti. D. Rańina 147. Roditeji bolesni izvan mjere ćeć priteške nezgode. I. Đordić, ben. 79. *može biti i od ljubavi:* Plańni i bolesni ki kroz ljubav sad bodite. N. Naljeković 1, 169. — *b) o srcu:* Otvorit ću bolesno moje sree. L. Radić 4. Plač minu, srdce bolestno ostade. M. P. Katančić 56. — *c) o radńi, stańu, što od jada*

biva, što se od jada čini, što se s jadom čini, što je puno jada, u čemu se pokazuje jad; tako i o suzama koje se od jada liju: aa) o životu: Nemire i gorki nepokoj, na prešu ki stire bolesni život moj. N. Naljeković 1, 327. — *bb) o zlu:* Me zledi bolesne prikrati. D. Rañina 96. — *cc) o riječi, glasu, isporijesti, tužbi, uzdahu, hodu:* Tobi bi rečena ona bolesna rič od tvoga sinka. P. Posilović, nasl. 71. Da se ova *(ispovijest)* može slobodnije reći bolesna. A. Kadčić, bogosl. 344. Među veselji ovoga dneva čujom bolesnu tužbu s. Bernarda. J. Banovac, pripov. 97. Ču nebeski ćaćko glas bolesni svoga sina. Besjede kr. 54. Stupajo krvave i bolesne. L. Radić 35. Da mu prinese u harač koju god suzu, bolesni koji god uzdah. D. Mattei 319. S glasom bolesnim poče ovako progovarati. I. J. P. Lučić, razg. 93. — *dd) o tajni:* Ova otajstva zovu se bolestna. I. Grličić 287. — *ee) o suzama:* Ona sva mokra od bolesnih suza. J. Banovac, razg. 162. Plačući s bolesnim suzama. I. J. P. Lučić, razg. 63. — *d) o mjestu, gdje su jadi; o čemu god što zadaje jade; o vremenu kad dođu jadi:* Došadši na bolesnu goru od Kalvarija. V. Andrijašević, dev. 143. U bolesnomu porgatoriju pedepsati. 57. Majka tvoja, koje prisvetu dušu u vrime tvoje muke bolostni mač projde. L. Terzić 193. Trudna časa! bolesna hipa! V. Andrijaši, put. 127. — 4. *mjesto* e *nalazi se* i *po zapadnom govoru u jednoga pisca (o čemu vidi kod bolest pod* 3): Ložno se činaše da je bolistan. J. Banovac, pripov. 70. — 5. *adv.* bolesno, aegre, dolenter: Za č mi je bolesno razbirat te jade. M. Vetranić 2, 286. Grijesi, u kojijeh se bjehu vele bolesno usmrdjeli. A. Gučetić, roz. mar. 13. Bolesno i suzno uzdišući. A. Kadčić, bogosl. 3. Stupa po putu dračevu, noge su mu bolesno krvave. V. M. Gučetić, pohv. 108. Pribolesno kajući se. Đ. Mattei 264.

BÒLESTIV, *adj.* dolens, dolore afficiens, insaluber. *isporedi* bolestan. *od* XVII *vijeka. akcenat se ne zna za cijelo; stavljen je prema* mîlostiv. 1. *tužan, jadan, žalostan,* dolens, maestus: *a) o čeljadetu i o ptici:* Sa bolestivimi bojaše se a sa veselećimi se veseljaše. F. Vrančić, živ. 74. Kako bolestiva grličica učini tvoje gńizdo. M. Angel 15. O prisveta djevice bolestiva! L. Radić 98. — *b) o srcu, o duhu:* Praštaš svakom veoma slavno, kada skrušno srce ima, duh bolestiv i umiljen od tebe je vazda smiljen. J. Kavanin 52. Za pravednu nekn razsrgbu moga srca bolestiva služit ću se onijem riječim. B. Cuceri 58. — 2. *što zadaje žalost, jad, tugu,* dolore afficiens. *isporedi* jadan. Podnijet hoću suprotive i dosade svijeta ovoga, ako i jesu bolestive. J. Kavanin 136. Ne bi bilo toliko da su samo tašta *(dobra zemaljska),* nego joštera su žalosna, čemerna i bolestiva. A. d. Bella, razgov. 166. — 3. *što zadaje bolove tjelesne, kao lut,* dolore afficiens, acerbus: Okruñen bolestivom krunom trnovom. I. A. Nenadić, nauk 241. — 4. *nezdrav,* insaluber: Jer je ova zemja jako bolestiva i vilovita. G. Zelić 39. — 5. *adv.:* bolestivo, dolenter: Ki stoje bolestivo tugujući. M. Angel 81.

BÒLESTIVO, *adv. vidi kod* bolestiv.

BOLÈŠČINA, *f. vidi* boleština.

BOLEŠĆAHAN, bolešćahna, *adj. dem.* bolestan. *samo u Stuličevu rječniku* (‚bolestjahan‘), *gdje ima i* ‚bolestjašan‘. *oboje sa svijem nepouzdano.*

BOLÈŠLJIV, *adj.* valetudinarius, dolens, maestus. *od* XVI *vijeka, ali samo u jednom primjeru sve do* XVIII *vijeka, te u njemu lako može biti pogrješka mjesto* boležljiv; *pouzdano od* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (samo* valetudinarius). *Od* bolest, *čemu je* t *našavši se među* s *i* ļ *ispalo, pa se* s *pred* ļ *promijenilo na* š. — 1. valetudinarius, *slaba zdravlja, ko je često bolestan, ko često pobolijeva. u tom značenju dolazi od prošloga vijeka. a) o čeljadetu i tijelu mu:* Da bi se i nama to ne slučilo što i bolešljivu telu. J. Rajić, pouč. 26. Kaže se bolešljivoj ženi. Vuk, posl. 58. Ako si bolešljiv. P. Bolić 2, 42. — *b) o bilju:* Čokoće je na takoj zemji kržljavo i bolešljivo. P. Bolić 1, 115. — 2. dolens, maestus, *žalostan, tužan.* XVI *i* XVIII *vijeka. prvi primjer nije pouzdan:* Od svuda pun smeće, bolešljiv i tužan. S. Bobaljević 210. Pogledaj pribolešljivu majku božju. M. Zoričić, osm. 110.

BOLÈŠLJIVÔST, bolešljivosti, *f.* valetudinis imbecillitas. *u naše vrijeme.* Da se savjetuju o bolešljivosti ńegovoj. Nov. srb. 1834. 85.

BOLÈŠTINA, *f. augm.* bolest. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. glasi i* boleščina (Vuk, rječ. 37a). -šč- *je postalo od* -stk- *(od* bolest), *a* -št- *od toga* -šč-. *po nekim krajevima* šč *glasi i* šć. Na popa groznica, na Turčina boleščina! M. Đ. Milićević, živ. 2, 8. Da se od te boleščine vida. S. Ljubiša, prip. 229.

BOLEZAN, *vidi* bojezan.

BOLÈZAŃA, *f. vidi* bojezan, *od koje je i postala. samo u naše vrijeme u pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku. isporedi* bojezana. A bog pusti tešku bolezańu, bolezańu strašnu srdobolju. Nar. pjes. vuk. 2, 3.

BOLÈŽLJIV, *vidi* boježljiv.

BOLFAN, *m. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj, od kojih se jedno zove* mali Bolfan. Bolfan. Schem. zagr. 1875. 163. Šem. prav. 1878. 82. Pregled 73. Mali Bolfan. Schem. zagr. 1875. 162.

BOLFANG, *m. ime muško, ńem.* Wolfgang. XVI *vijeka.* Knezu Bolfangu. Mon. croat. 212.

BOLIC, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Bolicь. Glasnik 11. 12, 23. 91. *isporedi* Boličev, Boličevac. *Postańem od imena koje se nije sačuvalo a koje je moglo biti* Bola, *od koga je i* Boloje *i* Bolić.

BOLICA, *m. ime muško.* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* F. Rački, doc. 67. *od* XVII *vijeka kao prezime:* Visku Bollici vitezu svetoga Marka hrabrenomu vlastelinu kotorskomu. I. Ivanišević 258. Kavalir Bolica iz Kotora. A. Kačić, korab. 489.

BOLIČEV, *adj. što pripada Bolicu.* XIV *vijeka.* Boličevь zetь. Glasnik 15, 272. Daničić 3, 559.

BOLIČEVAC, Boličevca, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu jagodinskom kod sela Jasike.* Ńiva u Boličevcu. Sr. Nov. 1868. 131. *isporedi* Boličev.

BÓLIĆ, *m. prezime. dolazi od* XIV *vijeka.* Glasnik 24, 269. Spom. sr. 2, 38. Mon. croat. 229. Šem. prav. 1878. 80. *Postańem od imena od kojega je i* Bolic, *koje vidi.*

BOLIGLAV, *m.* cicuta L. B. Šulek, im. 23. *isporedi* bologlav, bologlav.

BOLIGLAVA, *f. vidi* boliglav. B. Šulek, im. 23.

BÒLIJEST, *f. vidi kod* bolest.

BÒLILO, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 297. Daničić 3, 558. *Postańem od istoga imena od kojega je i* Bolic.

1. BÒLIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Mon. serb. 564. Glasnik 11. 12, 20. 27. 52. Daničić 1, 64. *Postańem od istoga imena od koga je* Bolic.

2. BOLIN, *adj. što pripada čovjeku kojemu je*

ime Bola, *koje se ime samo nije sačuvalo.* Do Bolinega broda. Mon. croat. 7. *može biti da* n *stoji mjesto ń, tada bi adj. bio od* Bolin. *u latinskom je prijevodu:* Bolin brod, *u talijanskom* Botinega broda. Starine 6, 178. 179.

BOLÍNAK, bolínka, *m.* dolor, *bol (tjelesni). u naše vrijeme u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku. biće hyp. od* bol. I Vojina za bolinak pita. Nar. pjes. vuk. 3, 526.

BÒLINIĆ, *m. prezime.* Mikula Bolinić. Stat. krč. ark, 2, 291.

BÒLINOVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka. po ocu Bolinu.* Glasnik n. 12, 23. Glasnik 15, 289. Daničić 3, 558.

BOLIŃEGA, *f. ime žensko.* XI *vijeka u spomeniku latinski pisanu:* ‚Bolinega'. F. Rački, doc. 92.

BOLMAN, *m. selo u Baranji, mađ.* Bolmány. Šem. prav. 1878. 39.

BOLMÁNAC, Bolmánca, *m. čovjek iz sela Bolmana. dolazi kao prezime.* Stevan Bolmanac. Šem. prav. 1878. 96.

BÔLNICA, *f.* valetudinarium, mulier aegrota. *Akc. u gen. pl.* bôlnîcâ, *a u gen. sing. i instr. sing. samo je i zadńi slog dug:* bôlnicê, bôlnicôm. — 1 *iza o stojeći na kraju sloga može se promijeniti na o, koje se s prednjim o sažima u jedno, te glasi i* bonica. *isporedi* bolan, bolna *i* bona, *od čega je i postalo. bez* 1 *dolazi od prošloga vijeka (vidi pod* 2) *a s ńim od* XIII *(vidi dale), u naše vrijeme i sa* 1 *i bez ńega.* — 1. *kuća za bolne,* valetudinarium. *u tom značeńu dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Igumenu po vsegda vь bolьnicu prihoditi. Sava, tip. hil. glasn. 24, 220. tip. stud. glasn 40, 178. Postavļь bolьnice, i tu sьtvori množьstvo mnogo odrovь, mekьkyje posteļe vьzložь vrьhu ihь. Danilo 134. Kto se razboli, da je u bolnici, a hromca i slěpca da ně. Glasnik 15, 308. Bolnici hilandarskoj. Mon. serb. 195. Bolnice sьčiniše se. Ļetop. šaf. 52. Učiniti mnogo bolnice. P. Macukat 72. Moļne počinu bonicom mletačkom a svršuju ġebanom česarovom. S. Ļubiša, prip. 2. Bonice savinske. Slovinac 1881. 147. U bolnicu među teškim raņenicima donesoše bolničari jednoga dobrovoļca. M. Đ. Milićević, des. par. 70. — 2. *bolno čeļade žensko,* mulier aegrota. *u tom značeńu dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (73b), *Bjelostijenčevu, Voltiġijinu i Stulićevu.* Noseći sakramenat nad bonicu. A. Kadčić, bogosl. 541. Ne moj se s bonicom griješiti. S. Ļubiša, prip. 200.

BÔLNIČÂR, *m.* aegrorum minister, *tko dvori bolnike. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (‚valetudinario praefectus'). Milan bolničar. Rat 36. Za raņenike i bolesnike imaju bolničari. M. Đ. Milićević, več. 61.

BÔLNIČÂRKA, *f.* aegrorum ministra, *žensko čeļade koje dvori bolne.* Bolničari, bolničarke nehotice se prikupiše oko posteļe ńegove. M. Đ. Milićević, des. par. 71.

BÔLNIČIN, *adj.* mulieris aegrotae. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÔLNÎČKÎ, *adj.* aegrorum. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÔLNÎK, *m.* aegrotus. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (bolnik 73a), *Voltiġijinu* (bolnik), *Stulićevu* (bolnik) *i Vukovu* (bolnik *i* bonik). *Postavši od* bolan, bolna *i* bona, *dolazi sa* 1 *i bez* 1 *onako kao i ta riječ; bez* 1 *dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjer I. Anćića), ali i sa* 1 *dolazi i danas.* Tere sam jak bolnik kad no zla dva ima N. Naļeśković 1, 351. Ovako ļuvena bolnika. S. Bobaļević 219. Bolnika pomoći ne može on. M. Gazarović 49. Ne mogosmo ozdraviti ovoga bonika. I. Anćić, vrat. 2, 4, 5. Ne imade prid misu jisti ništa ni piti, izvan bonika. I. Anćić, svit. 3. Tko ima se zvat nad bonike. I. Anćić, ogl. XXV. Neka bonik dobro i sveto umre. L. Terzić VIII. Spomene, koje ima činiti misnik, kad pohodi bonika. 151. K'o se miče po ložnici bijedan bolnik. J. Kavańin 397. Ide ličnik u onega bolnika. A. d. Bella, razgov. 172. Pričestiti bolnika ili zdrava. J. Banovac, razg. 236. Ti čas oni bolnik učini se zdrav. Živ. is. 65. Bi zvan nad bonika ispovidnik. M. Dobretić 91. Izvida neizbrojne bolnike. I. Đordić, ben. 35. Bolnik ne očekuje li izlečeńa? J. Rajić, pouč. 3, 32. Pristupi k posteļi bonika. I. J. P. Lučić, izk. 30. Đadoše mi tog bolnika da lečim. Nar. pjes. vuk. 1, 351. Bonici se pitaju. Nar. posl. vuk. 28. Da ja tražim l'jeka za bonika. Nar. pjes. juk. 440. Car boniku tio govoraše. Nar. pjes. petr. 1, 60. Ńegove su šetńe od bonika do bonika. M. Pavlinović, razl. spis. 228. Bonici stanu rijevati na jata u Mahino. S. Ļubiša, prip. 91. — *s gen. i prijedl.* od *(isporedi* bolan *i* bolestan): Bolnik od ogńice. Bella 306a. Bolnik od škļana. 353b.

BÔLNÎKOV, *adj.* aegroti. *samo u Stulićevu rječniku (gdje ima zlo i* bolničev).

BÔLNÎŠTE, *n.* valetudinarium, *vidi* bolnica *pod* 1. *samo u rječnicima Belinu* (400a) *i Stulićevu.*

BÔLNÎŠTVO, *n.* valetudinarium, *vidi* bolnica *pod* 1 *i* bolnište. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* U bolništvu ili ti stanu od nemoćnikâ. A. Kanižlić, uzr. 60.

BÔLNO, *adv. vidi kod* bolan, bolna.

BÓLNÔST, bólnosti, *f.* dolor. *samo u rječnicima Belinu* (dolor 271b) *i Stulićevu* (bolovańe).

BOLNOSTANIŠTE, *n.* valetudinarium. *vidi* bolnica *pod* 1 *i* bolnište. *prošloga vijeka u dva pisca i u rječnicima Belinu* (400a) *i Stulićevu.* Odnešen na tudih ruku u bolnostanište. A. Kanižlić, fran. 93. U crkvici od bolnostaništa. P. Knežević, osm. 331.

BOLNOSTANIŠTVO, *n.* valetudinarium. *vidi* bolnica *pod* 1. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima u istom značeńu i* bolnostańe.

BOLŃAHAN, bolńahna, *adj. dem.* bolan, bolna. *samo u Stulićevu rječniku u kom ima i* bolńašan. *obaje sa svijem nepouzdano.*

BOLŃAŠAN. bolńašna, *adj. vidi kod* bolńahan.

1. BOLÒGLAV, *adj.* capite laborans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

2. BOLOGLAV, *m.* conium maculatum L. *i* papaver rhoeas L. *i* ballota nigra L. B. Šulek, im. 23. 24. *isporedi* boleglav *i* boliglav.

BÒLOJE, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik n. 12, 8. 41. 45. *Postańem hyp. od imena od kojega je i* Bolić *i* Bolić.

BÒLOJEVIĆ, *m. prezime, po ocu* Bolojn. XIV *vijeka.* Glasnik n. 12, 6. 10. 23. 25.

BOLÒMAČE, Bolòmâčâ, *f. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Šem. prav. 1878. 80. Progled 89.

BOLÒSRĐE, *n. vidi* srdoboļa. *samo u rječnicima Mikańinu* (24a) *i Stulićevu.*

BÓLÔST, bólosti, *f.* dolor, *bol tjelesni i duševni. isporedi* bolest. XVI *i* XVIII *vijeka. Od* bolan, bolna *(odbacivši* n). Ali ti oholos, ali ti visok um, jedna je toj bolos, ka je svim štetam drum. Š. Menčetić

174. Ne ćutiv bolosti ni muke svitovne, ni nigdar žalosti u srcu jadovne. Đ. Držić 380. Er me je strijala bez nidne milosti i trud s ranom dala, ki je pun bolosti. 373. Očima još ui moć zatajit žalosti, ke suze dan i noć cvileći s bolosti. 375. U bolosti polipsa život moj od velje žalosti ćuteći nepokoj. M. Vetranić 1, 452. Od velje bolosti na pokon taj tovar po tleh se uprosti. 2, 170. Ne utopiti se u ovako more od sviju bolosti. J. Banovac, pripov. 7. Da vidiš u krilu tvoje ćeri jednu zmiju ļuticu, koju bi bolost imala? 252.

1. BOLOVAN, *m. ime planini kod sela Mašutišta* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 278. Daničić 3, 559.

2. BÒLÔVAN, bôlôvna, *adj. vidi* bolan, bolna. *u jednoj pjesmi:* Stara ti je mati, stara i bolovna. Jačke 156.

BOLÒVÂŃE, *n.* aegrotatio, dolor. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (morbus 400ª. dolor 274), *u Stulićevu* (morbus, infirmitas) *i u Vukovu* (aegrotatio). — 1. aegrotatio, *stańe koje biva kad tko boluje:* Kraj mu tiče od haļine, na tegnutje ter kriposno ustavļa se krv i gine bolovanje nemilosno. Đ. Palmotić, christ. 377. David bi pedepsan teškijem bolovańem u tijelu. I. Đordić, salt. 15. Osta podvinut gladu, bolovańu, smrti. Živ. is. 3. — 2. dolor, *bol, bolovi: a) tjelesni:* Budući trpio dvije godine bolovańa nevirovana. M. Radnić 51. Bolesnik ne će naći počivańa, dokle mu ne odstupi bolovańe. 373. U bolovańu ćeš rađati dicu. E. Pavić, ogled. 9. — *b) duševni, tuga, jad, žalost:* Ti srce moje, plakat još lijeno si, bolovanje toli jako gdi spasiteļ tvoj ponosi. Đ. Palmotić, christ. 180. Smiri naše bolovanje. 334. Bolovanje pusti priko, pusti suze. J. Palmotić, dubr. 44. Pobjegavši *(svijet)* ostavļa čoeka s bolovańem i nevoļom. M. Radnić 253. Da uživa s najtežega bolovańa moga ovamo. I. Đordić, mand. 71. Puna je gorka bolovańa duša moja. I. Đordić, salt. 298. Videći božanstveni sin ļubeznivoga bolovańa žeļu majke svoje. F. Lastrić, test. 388.

BOLÒVATI, bòlujêm, *impf.* aegrotare, dolere. *Akcenat kaki je u inf. taki je i u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.:* bolòvah, *i u part. praet. act.* 1 *gdje je i treći slog dug:* bolòvâv, bolòvâvši; *a kaki je u praes. taki je i u imperf. cijelom:* bòlovâh, *u part. praes.:* bòlujûći; *i u imperat. s drugim slogom dugim:* bòlûj; *mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bôlovâ, *i u part. praet. act.* u: bôlovao, bòlovâla. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjere O. Mažibradića i I. Gundulića), između rječnika u Belinu* (aegrotare 73ᵇ. 706ᵇ. dolere 31ᵇ. 275ª), *u Bjelostijenčevu* (dolere), *u Voltiğijinu* (erkranken), *u Stulićevu* (aegrotare) *i u Vukovu* (aegrotare). — *Postańem od* bol, bola.

I. *neprelazno:*

1. aegrotare, *bolnu biti tijelom od kakve bolesti: a) bez i čega čim bi značeńe bilo bliže određeno, ili samo s adv.: aa) o čeļadetu:* Bolova *(David)* šes mjoseca. I. Đordić, salt. 134. Kada ozdravi onoga drtavca, koji bolova 28 godina. F. Lastrić, ned. 364. Gdi Joram bolovaše. E. Pavić, ogled. 330. Lazar bolovaše. Živ. is. 125. Kad boluju, što im bišo? V. Došen 174. Ovako isti bolujući umoli redovnike da ga odnesu u crkvu. M. Zoričić, zrc. 49. On od rana pribolit ne može, već bolujuć dušicu ispusti. A. Kačić, razgov. 197. Što mi nisi kazala da moj dragi boluje, da mu nosim ponude? Nar. pjes. vuk. 1, 179. Boluj, dušo, al' nemoj umreti. 1, 283. Evo danaske devet godina kako ja tajim bolnog Đuricu: dańom boluje, noćom vojuje. 1, 491. Razboļe se mlada Pavlovica, bolovala devet godin' dana. 2, 17. Jer ti dugo bolovati ne ću. 3, 522. Žaļaše što ste čuli da je bolovao. Vuk, fil. 2, 26. — *s adv.* vrlo, teško: Ima se služiti ovi sakramenat bolestnim, ako vrlo boluju. I. Velikanović, upuć. 2, 146. Ti ćes bolovati teško. Đ. Daničić, 2dnev. 21, 15. — *bb) o živinčetu:* Neka u napridak ne boluju *(ovce).* L. Terzić 225. Jelen pase po zagorju travu, za dan pase, za drugi boluje. Nar. pjes. vuk. 1, 273. — *cc) o tijelu i udu:* Rastegnuta salmu uda, ponižene oči boluju, cesarska blide usta. I. Ivanišević 105. Tijelo ńegovo dok je živ boluje. Đ. Daničić, jov. 14, 22. — *dd) o bilju:* Čokoće može bolovati. P. Bolić 1, 262. Drvo boluje. 2, 412. — *b) s nekim padežima: aa) s gen. i prijedl.* od *(vidi kod* bolestan *pod* 1, *b.). u tom padežu može stajati: aaa) bolest ili rana (kao uz* bolestan *pod* 1, *b, aa, aaa.):* Ne boluje od teške bolesti. A. Kačić, razgov. 45. Šaļe bog na ļude žestoke rane i na živine ńiove, od kojih jako bolovahu. A. Kačić, korab. 68. On boluje od ļutijeh rana. Nar. pjes. vuk. 3, 528. Koja je dvanaest godina bolovala od tečeńa krvi. Vuk, mat. 9, 20. Bolovahu od šuļeva. Đ. Daničić, 1sam 5, 13. Od čume mogu bolovati i preboļeti, a topu nema lijeka. S. Ļubiša, prip. 276. — *bbb) ud u kom je bolest (kao uz* bolestan *pod* 1, *b, aa, bbb.):* Bolovati od glave. Bela 73ª. Bolovaše od nogu. Đ. Daničić, 1car. 15, 23. Kad je ona bolovala od noge. Pravdonoša 1852. 9. — *ccc) što god što može biti uzrok bolesti (kao uz* bolestan *pod* 1, *b, aa, ccc.):* Ne boluje od teške bolesti, već od tuge, jada i žalosti. A. Kačić, razgov. 45. — *bb) s lok. i prijedl.* u: *u tom padežu stoji ili tijelo ili ud (kao uz* bolestan *pod* 1, *b, cc.), ili stańe bolesti:* Ako, u puti čijem boluju, druzi stoje bez pokoja, koju boles jaoh, ja čuju, gdi je nemoćna duša moja? I. Gundulić 246. Bolovati u zglobijeh, u šķļanijeh. Bella 106ᵇ. Pritisnut žestokom boli od unutrńega ogńica pade prinemožen u posteļu, i bolova u žestočini od tijeh plama do uskrsnutja gospodinova. I. Đordić, ben. 59. — *cc) s instr., u kom stoji bolest (kao uz* bolestan *pod* 1, *b, dd.):* Bolovati ogńicom. Bella 307ª. Uze za ruku čovjeka, koji bolovaše debelom boli. Besjede kr. 142. Ali Mujo bolom bolovašo. Nar. pjes. juk. 385. — *dd) s instr. i prijedl.* za: *u tom padežu može se kazati onaj koga želeći boluje tko, boluje od te žeļe:* Treći mi je *(teret)* bolujem za ńime. Nar. pjes. vuk. 1, 638.

2. dolere, doloribus affectum esse, *bol podnositi, biti u bolovima: a) u tjelesnom smislu: podnositi tjelesne bolove, biti u bolovima tjelesnijem:* Bog se čini čovjek; rad čovjeka tuguje, boluje, umire. A. Kalić 240. *tako o čeļadetu i duši mu u paklu:* Što pomaga umrlomu da svijem svijetom gospoduje, po gospostvu kada tomu u vijeke mu duh boluje. Đ. Palmotić, christ. 8. Proče tisuće godišta i nakon toliko vrjemena biti ću kako sada zavezan ovijem pakļenijem verigami. Ah misli pristrašne! Za vazda gorjeti, za vazda trpjeti, za vazda bolovati bez nijednoga ufańa! Misli kr. 47. Koje muke trpe po sred ogńa pakļenoga duše osudene!... Boluju sveder obkružene žestokijem plamom. 43. — *b) u prenesenom smislu: o duši, kad je nemirna grijeha radi ili inače kad je u kakom zlu:* Očistili grijeh su hudi, s koga je duša bolovala. B. Betera, ćut. 21. Da ona *(duša)* steć u zlobi muke i grižńe nima u sebi, tad ju djaval jur zarobi... Tom mukom kad boluje, tad ju zovem na pokoru. A. Vitaļić, ost. 338. — *c) također u prenesenom smislu o čeļadetu i srcu mu, kao tužnu biti, tužiti, tugovati:* Zled, kom srdašce moje boluje nepokojno i dan i noć. O. Mažibradić 203. Svak bugari, svak

boluje, svak u strahu svom mahnita. J. Palmotić, dubr. 236. Ne raduju s', neg boluju *(u paklu)* J. Kavanin 452. Ovd' bolujem, ovd' da tužim, s nima da se pak sadružim. 507. Reče da tko plače nazbilj svoj grijeh, nije moguć urešeno bolovati. I. Đorđić, mand. vi. I kad drugog mnogi fale, mli da ńega svi obale, i što više fale čuje, većma tuži i boluje kao da bi svaka fala ńemu grdnu ranu dala. V. Došen 115. *tako i kad tko od tuge iznemogne i hoće da umre:* Prem ako bolesti i ne imam tilesne, ecce amore langueo: evo ljubavju bolujem; za što bo želim umriti i biti sa sinom mojim Isusom. F. Lastrić, test. 387.

II. *prelazno: objekat samo bol, bolest ili rana, subjekat čeljade, inače značenje kao pod* I, 1: Bol boluje Maričić Mijate. Nar. pjes. mar. 141. Pod čadorom nikog ne bijaše, već sam Jovo bolest bolovaše. Nar. pjes. vila 1866. 801. Usku ću ti bolest bolovati. Nar. pjes. petr. 1, 322. Sva tri ćemo bolu bolovati. Nar. pjes. kras. 1, 111. Volim jednu bolovati ranu nego dvije, moj jedini sine. Nar. pjes. juk. 53. 61.

BOLOVIĆ, *vidi kod* Boḷevići.

BOLOVINA, *f. ńeka loza vinova crna grožđa. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 24.

BOLÒVNÎČKÎ, *adj. vidi* bolnički: Ide u bolovničko boravište. Besjede kr. 231.

BOLOVNIK, *m.* chelidonia (celidonia minore). *samo u Stulićevu rječniku* (‚bolovnik') *i iz ńega u jednoga pisca (koji misli da bi mogla biti pogrješka mjesto* bobovnik). B. Šulek, im. 24. *isporedi* rusa, rosopas.

BOLOZ, *m. nadimak, koji dolazi prošloga vijeka mjesto imena. isporedi* bolozan, *s kojim je jednoga postańa i značeńa.* Hagi Bolozь. Bud. spom. glasn. ii. 3, 71.

BOLÒZAN, *m. vidi* borozan *(trubač), od čega je i postalo promijenivši* r *na* l. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku (gdje grješkom stoji đa je lađa). u primjeru koji ide misle se trubači koji na lađama trube vozarima. isporedi* Bolozanović *i* Boloz. — Idu l' Savom vodom bolozani? Siju li već Turci lubenice? . . . Idu Savom vodom bolozani. Nar. pjes. vuk. 3, 373.

BOLÒZANOVIĆ, *m. prezime. po ocu* bolozanu. Što je prosi Bolozanoviću. Nar. pjes. vuk. 1, 566.

BOLŠIN, *m. ime muško* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 11, 20. 88. *Postańem može biti od istoga imena od kojega je* Boloje.

BOLŠINOVIĆ, *m prezime, po ocu Bolšinu.* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 20. 88.

BÔLTA, *f. vidi* bôta.

BÔLTAĠIJA, *m.* mercator, *dućanđija. Od* bolta, *s turskim nastavkom. samo u Vukovu rječniku.*

BÔLTÂŃE, *n.* cameratio. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÔLTATI, bôltâm, *impf.* camerare, *ćemeriti, graditi na boltu, na svod. isporedi* botiti. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 129) *i Voltiġijinu (u kom je samo part. praet. pass.* boltan).

BÒLTIŽÂR, *m. vidi* Baltazar. xvi *i* xvii *vijeka.* Kneza Boltižara. Mon. croat. 185. ‚Bolthysar'. 310. Boltižar. F. Glavinić, cvit. 5.

BÒLVAN, *m.* idolum, idololatra. *vidi* balvan, *s kojim je jednoga postańa.* 1. idolum. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiġijinu i Stulićevu.* Joram bolvane je nasleđuval. P. Vitezović, kron. 11. Koji bolvanom služi ali ńe moli. Bjelostjenac 25a. — 2. idolatra, *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* bolvanin. — 3. *grad u Srbiji. vidi* Bovan.

BOLVANČAC, *vidi kod* bolvančić.

BOLVANČIĆ, *m. dem.* bolvan. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* bolvančac *s gen.* bolvančca, *koje se ni izgovoriti ne može. oboje bez sumńe načińeno za rječnik.*

BÒLVANÎK, *m.* idololatra. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (25a). *isporedi* bolvanin.

BÒLVANIN, *m.* idololatra. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (25a), *Jambrešićevu, Votiġijinu (gdje je grješkom isto što i* bolvan, idolum) *i Stulićevu.*

BÒLVANSKÎ, *adj.* idololatricus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu* (‚bolvânski').

BOLVANSTVO, *n.* idololatria. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (25b), *Jambrešićevu i Stulićevu. u Voltiġijinu grješkom* ‚bolvarstvo'.

BOLVANSTVOVATI, bolvanstvujem, *imperf.* idola colere. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOḶ, *okrńeno* boḷe, *koje vidi kod* boḷi

1. BÓḶA, *f.* morbus, dolor. *upravo hyp. od* bolest *i* bol, *ali se govori i kao obje te riječi. Akc. se mijeńa u voc.:* bôḷo, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. i u gen. pl.:* bóḷê, bóḷôm, bóḷâ. — *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — 1. *bolest,* morbus. *a) na čeḷadetu: aa) u opće, kakva god:* Ne brini se Vlašić' momče mlado! Nisam ti se boḷom razbolila. Nar. pjes. bos. prijat. 1, 37. Ili to je boḷa obrvala. Osvet. 3, 37. Ilija se na smrt razbolio; otišli su sva tri u primorje . . . a Ilija da s' od boḷe lječi. Nar. pjes. kras. 1, 64. Još se takve boḷe *(otoci, guke, krajnici)* leče i čivitom, kad se čivitom načini na ńima Solomunovo slovo; pa se posle čivit nogama rastrḷa kao da se i boḷa tako razide. M. Đ. Milićević, živ. 1, 29. — *bb) na po se* ‚velika boḷa', epilepsia, *gorska bolest, gora.* Vuk, rječ. 37a. Kad se spomene velika boḷa, crni prišt. Vuk, posl. 345. — *b) na bilju:* O boḷama čokota. P. Bolić 1, 158. — 2. dolor, *bol (bola): a) tjelesni.* Boḷa, *hyp.* bol. Vuk, rječ. 37a. — *b) u prenesenom smislu kao jad, žalost:* Eto Turkom opet nove boḷe. Osvet. 2, 187. Kad ču Mirko što mu veli vila, ljuta ga je boḷa zadesila. 3, 160.

2. BÓḶA, *f. ńeko strmenito brđo u vračarskom srezu u Srbiji, koje se zove i* Bodḷa, *koju vidi.* Glasnik 19, 106.

BOḶÀDINOVIĆ, *m. prezime.* xv *vijeka.* Petrь Boḷadinovićь. Spom. sr. 2, 44. Daničić 1, 65.

BOḶAHAN, boḷahna, *adj. dem.* boḷi, meliusculus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* boḷahno. *oboje nepouzdano. isporedi* boḷašan.

BÓḶÂK, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 25. 72. *Postańem će biti hyp.* Boḷeslav.

BOḶAN, *adj. dem.* bolan, bolna. *isporedi* bolahan. *od* xvii *vijeka (vidi primjer M. Radnića).* 1. aegrotus, *bolan, bolestan: a) o čeḷadetu:* Cio misec boḷan, ništa ne maće veseo A. Kanižlić, fran. 222. Tito bijaše sveudilj boḷan. A. Kanižlić, utoč. 530. Boḷan Ivo pod borom ležaše. Nar. pjes. bos. prijat. 1, 35. — *b) o živińetu:* Istu boḷanu marvicu od slabosti i bole izliči. Nadod. 106. — 2. dolore afficiens, dolore refertus, acerbus, *što boli, što zadaje bol: a) u tjelesnom smislu, kao ljut:* Usaditi u srcije nepristanitu uspomenu od boḷne muke sina božjega. M. Radnić 172. — *b) u*

umnom smislu, kao tužan: Boḷna uspomena. M. Radnić 177.

BOḶANAC, Boḷanca, *m. prezime. u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gor. 267. 268.

BOḶANIĆ, *m. dva sela u Bosni: jedno u okrugu banolučkom a drugo u okrugu zvorničkom, kotaru maglajskom.* Statist. 33. 91.

BÒḶANIN, *m. u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu, može biti griješkom mjesto* boḷarin. Ubog i bogat u vrijemo u svako boḷanin i kuriat lomi svijes jednako imanja želeći. M. Vetranić 1, 139.

BÒḶÂR, boḷára, *m. vidi* boḷarin.

BÒḶARIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Sem. prav. 1878. 36. 37. 41.

BÒḶARIN, *m.* optimatum unus. *završetak* in *otpada u množini:* boḷári. *u jednini glasi i* bòḷâr, boḷára, *ali pouzdano samo u naše vrijeme, te se u množini ne razlikuje riječ jedna od druge. kad je u jed.* boḷar, *onda se akc. mijeńa u vok.:* bòḷâre. — *Dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (boḷar *i* boḷarin), *u Vukovu (samo* boḷar) *i u Daničićevu — Od* boḷi, *koje je značilo i reći, po tome kao velikaš u sadašńem govoru. — U staro je vrijeme bio čovjek vlastcoskoga reda:* Velьmožamь i boḷaromь. Stefan kr. 29. Boḷare malyje i velikyje. Sava 3. Vlastele moji i boḷare. 5. Sь mnogymi črьnьci i boḷari. 13. Kto ḷubo odь boḷarь kraḷevьstva mi. Mon. serb. 20. Odьtesa da nè ni odь kogare sela ni boḷarinu ni sokalьniku ni popu. 98. Ni boḷarinu ni sokalьniku nikomure. Glasnik II. 12, 62. 134. Sь množьstvomь naroda boḷarь jego. Domentijan[a] 67. Graždanomь vьsěmь i boḷaromь. Danilo 109. Iměše boḷarina někojego. Ļetop. šaf. 56. Ako bogatь mužь bezumanь budo i ludo uzgovori, i poslušaju ga i reku: pomučite, boḷarinь govori. Arkiv 9, 142. Sazva *(Faraun)* vlastele i boḷare. Zbor. 26[b]. Množ boḷarov vlaških. I. T. Mrnavić, osm. 45. *i danas se u tom značeńu piše:* Carevi zemaḷski i boḷari. Vuk, otkr. 6, 15. Trgovci tvoji bijahu boḷari zemaḷski. 18, 23. — *od prošloga vijeka dolazi i za svakoga uglednijega i imućnijega čovjeka ako i nije vlastcoskoga roda:* Venčanice od siroma 1 for., a od sredńega 150 novčića, a od boḷarina 3 forinta. Bud. spom. glasn. II. 3, 261. Što u kuću boḷar meće. V. Došen 206. Ako ne će služit gospodara, ili koga drugoga boḷara. M. A. Reḷković, sat. 60. Drngačije da taj boḷar znade koliko ga takva moḷba stade, on ju no bi nigda sastavio. 78. Za ńom sjede kmeti i boḷari. Nar. pjes. petr. 2, 70. Braćo moja, kmeti i boḷari. 98. Ako ne može općina, a no ćemo mi boḷari te pute sobom napraviti. J. Grupković.

BOḶÁRI, Boḷárâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÒḶÂRKA, *f. žena boḷarova. u naše vrijeme. samo u Vukovu rječniku.*

BÒḶÂRKIŃA, *f. vidi* boḷarka. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒḶÂRSKÎ, *adj.* optimatum. *samo u Vukovu rječniku.*

BOḶAŠAN, boḷašna, *adj. dem.* boḷi, meliusculus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* boḷahan.

BOḶAŠKI, *adj. dem.* boḷi, meliusculus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Karamanić iztumaške latinske je učinia svjetḷe druzih i boḷaške. J. Kavańin 160.

BOḶATI, boḷam, *impf.* aegrotare, *bolesnu biti. u jednoga pisca* XVI *vijeka. Od* boḷeti. Mući ve s bogom tja, ži m' ti, mḷah da boḷa. N. Naḷešković 1, 266.

BOḶÁVATI, bòḷâvâ, *impf.* dolere, *često boḷeti u naše vrijeme.* Boḷava me češće. J. Grupković.

BÒḶE, *adv. vidi kod* boḷi.

BOḶEBRAT, *m. ime muško,* XIV *vijeka, u spomeniku latinski pisanu:* ‚Bolliebrat'. Mon. rag. 1, 121.

BÒḶEDRÂG, *m. ime muško,* IX *vijeka, u spomeniku latinski pisanu.* F. Rački, doc. 16.

BÒḶEDRÛG, *m. ime muško,* XI *vijeka, u spomeniku latinski pisanu.* F. Rački, doc. 128. 130. 131. 135.

BOḶEHNIĆI, *m. pl. ńeko selo, koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* Boḷêhьnići. S. Novaković, pom. 126. Boḷêhьnićь. 126. *jamačno će biti isto koje se pisalo i* Boḷenići, *koje vidi.*

BÒḶEMÎR, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Mon. serb. 564 Daničić 1, 65. *u spomeniku latinski pisanu dolazi* XI *vijeka.* F. Rački, doc. 172.

BOḶENIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini između Čajniča i Pḷevaḷa u planini Kovaču (na karti* ‚Boljanic'). *spominje se u jednoga pisca* XVII *vijeka, i biće isto koje se pisalo i* Boḷêhьnići *(vidi* Boḷehnići). K Boḷenićih hode otole kroz planinu Kovačevu . . . Pḷevḷe . . . i Prijopoḷe još prođoše. J. Palmotić, dubr. 174.

BÒḶENOVIĆI, Bòḷenovîćâ, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Stona.* Schem. ragus. 1876. 36. Repert. dal. 24.

BOḶÊŃE, *n.* dolor. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (287[a]) *i Stulićevu. Mjesto glasova* ḷe *bilo je najprije* lê, *čega radi u zapadnom govoru* XVI *vijeka dolazi* li *(vidi primjer M. Marulića); ali od istoga vijeka u južnom govoru i od* XVII *u zapadnom dolazi (prema takim rijećima od glagola četvrte vrste)* ḷe *(vidi primjere D. Ranine i M. Gazarovića); mjesto toga jedan pisac koji je pisao zapadnijem govorom* XVII *vijeka ima* le *(vidi među primjerima). ńeki pisci* XVIII *vijeka koji su pisali južnijem govorom imaju* ‚lie' *i* ‚lje', *koje može biti i po tadašńem pravopisu mjesto* ḷe. *Završtak* ńe *postavši od* nije *glasio je* XVI *i* XVII *vijeka* nje, *ali istoga vijeka dolazi već i* ńe. — 1. *tjelesno:* Za ranu izličiti izriž' zlo i vrz' van, ter ćeš odpuditi bolinjem bolizan. M. Marulić 148. Boḷeńe (‚boljenje') glave. Bella 287[a]. — 2. *duševno, kao tuga, žalost:* Tim bolimo grih na sviti svim boḷenjem pokornime, er kad nam se uzme vrime, jaoh, sagriješih, man je riti. D. Rańina 141[b]. Ter ovo boḷeńe boḷaše sa svakim. M. Gazarović 121[b]. Po komu bolenju zatiru se grisi. I. Ančić, svit. 88. Život jest obastrt od bòḷêńâ. M. Radnić 120. Ne će bog hotiti da posjeduješ mnogo vremena i uživaš ono u što se uzdaš, nego da ga ostaviš z boḷeńem. 137. Imamo imati boḷeńe za onizijem koji su pošli naprijed. 160. Lupajuć so od boḷeńa (‚boliegna') u svoje prsi. Živ. is. 161.

BÒḶERAD, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 35. 109.

BOḶESAVAC, Boḷesavca, *m. selo u Bosni* XV *vijeka.* Mon. serb. 439. Daničić 1, 65. *iza* s *ispalo je* l. *isporedi* Boḷeslav.

BOḶESLAḶIĆ, *m. prezime, po onu Boḷeslavu,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 21. 25. 90.

BÒḶESLAV, *m. ime muško,* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. serb. 56. 565. Glasnik II. 12, 18. 24. 25. Daničić 1, 66. 3, 559. *u spomenicima latinski pisanim dolazi i* XI *vijeka.* F. Rački, doc. 52. 54. —

isto ime ļudma drugih naroda a i svojega pišu pisci XVII *i* XVIII *vijeka po tuđem pisanu* Boleslav. I. Gundulić 428. F. Glavinić 133. J. Kavanin 131. J. Filipović 1, 218. *također za tuđim piscima i* Boleslavo. F. Glavinić, cvit 132. Nadod. 158. *isto tako i* Boleslao J. Kavanin 301. *u jednoga i* Bolislav: Bolislavi, Kresimiri. J. Kavanin 244.

BOĻESLAVIĆ, *m. prezime*, XII *i* XIII *vijeka.* Mon. serb. 7. 19. 40. Daničić 1, 65.

BOĻÈSNIJÎ, *adj. dem.* boļi, meliusculus. *u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BÒĻEŠA, *m. ime muško*, XIV *vijeka. hyp.* Boleslav. Glasnik 15, 298. Daničić 3, 559.

BÒĻETA, *m. ime muško*, XIV *vijeka. hyp.* Boļeslav. Glasnik II. 12, 12. 79.

BÒĻETI, bòlîm, *impf.* dolere, aegrotare. *Akcenat se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes.*: bolimo, bolíte, *a samo je i drugi slog dug kao u ostalom praes. u imperf. cijelom*: bòļâh, *u part. praes.*: bòlêći, *i u part. pract. act.* I: bòļêv, bòļêvši. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer). glasovi* ļe *stoje u južnom govoru mjesto staroga* lê, *mjesto čega je u zapadnom govoru* li *u u istočnom* le. *zapadno dolazi od* XVI *vijeka* (Š. Menčetić 168. 199. Aleksand. jag. starin. 3, 280); *južno također od* XVI *vijeka* (N. Dimitrović 35. N. Naļešković 1, 125), *i to sa* lj *nesastavļenim u* | *dolazi od toga vremena do početka* XVIII *vijeka* (B. Gradić, duh. 16. A. Gučetić, roz. jez. 32. 76. I. Gundulić 245. M. Orbin 76. D. Palmotić, christ. 68. B. Bettera, ćut. 71. I. Akvilini 324); *tako u jednoga pisca i u drugoj polovini* XVIII *vijeka, ali će već biti samo po tadašńem pravopisu* (D. Mattei 96. 306); *sa* lj *sastavļenim u* | *dolazi od druge polovine* XVIII *vijeka* (J. Matović 185. 234. 443. I. Đorđić, ben. 43). — *Staro i sing. praes.* boļu *dolazi još* XVI *vijeka* (M. Marulić 226. Š. Menčetić 94. N. Dimitrović 42. N. Naļešković 1, 110. P. Hektorović 118. H. Lucić 243. D. Rańina 146), *ali i u sadašńem obliču* bolim *dolazi u isto vrijeme i u istijeh pisaca* (M. Marulić 193. Š. Menčetić 339. M. Vetranić 1, 54. 2, 304. H. Lucić 233). — *U rječnicima dolazi srijem, ali u Vrančićevu samo sa* se (boliti se, dolere 30), *u Mikaļinu isto tako* (boliti se, dolere, laborare, queri 24[a]), *u Belinu bez* se (143[b]), *sa* se (dolere 31[b]. 275[a]. queri 423[a]. poenitere 553[a]), *u Bjelostijenčevu (sa se i bez* se), *u Jambrešićevu bez* se, *u Voltigijinu bez* se, *u Stulićevu bez* se *i sa* se, *u Vukovu bez* se, *u Daničićevu isto tako.* — *Kor.* bhar, *tiskati, udarati.*

I. *neprelazno:*

1. aegrotare, *bolnu biti tijelom od kakve bolesti, bolovati. subjekat čeļade. tako dolazi do* XVIII *vijeka i toga vijeka u rječnicima, ali sada u narodnom govoru nije u običaju. a) bez i čega čim bi se bliže pokazivalo značeńe glagolu, ili samo s adv.*: Načeti bolêti prêpodobnyj. Stefan kr. 18. Boleštu nêkojemu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 187. tip. stud. glasn. 40, 146. Pade vь ļuti nedugь, i načeti bolêti krêpьcê. Danilo 47. Drugo ti ne piše, u mjesto nego li od pisma izdiše, jak smrtno tko boli. N. Naļešković 2, 74. Tko poje, tko cvili, . . . tko čini zapovid, tko bolan sve boli. D. Rańina 86. Jeda će boliti nemoćan tko nije? I. Ivanišević 310. Bez bolesti gredu od tole, kao da nijesu vijek boljeli. Đ. Palmotić, christ. 68. — *b) s nekim padežima: aa) s gen. i prijedl.* od, *kao* bolovati *pod* I, 1, *b, aa, i kao* bolestan *pod* 1, *b, aa.: u tom padežu stoji sama bolest*: Boļe je mnžu od velike nemoći boliti. Aleksand. jag. starin. 3, 280. Bolan nemoćnik od groze boleći. M. Vetranić 1, 446. Boliti od kuge. Bella 91[b]. — *bb) s instr., kao* bolovati *pod* I, 1, *b, cc, i kao* bolestan *pod* 1, *b, dd.: u tom padežu stoji: aaa) bolest ili mjesto ńe u opće zlo (staro zlijed) ili* što: Načeti bolêti naprasьnoju bolêzniju. Danilo 83. Ogńiceju bolêvь. Glasnik 11, 82. Što mi je, ne vim ja, ni poznam, čim boļu. Š. Menčetić 98. Videć teškom da bolesti ļuto bole svi građani. Đ. Palmotić, christ. 137. Ki teškom zledim bole. 68. Boliti kugom. Bella 91[b]. — *bbb) ud (vidi kod* bolestan *pod* 1, *b, dd.)*: Ašte kto pijetь vina mnogo i glavoju bolitь. Star. 10, 90. Jegda kto bolitь očima. 109. Potačnik i gdare glavom ni bolio. I. T. Mrnavić, osm. 161. Boļeti nogami. Bella 453[b]. Bedrom bolim. 654[a].

2. dolere, *podnositi bol duševni, žaliti, tužiti. subjekat čeļade ili mjesto ńega srce mu, duša i drugo. tako dolazi* XIV—XVIII *vijeka, ali sada nije u običaju u narodnom govoru. a) o čeļadetu: aa) bez i čega čim bi se bliže pokazivalo značeńe glagolu*: Moja mnoga čini me umiti bolizan drugoga boli razumiti, onoga navlasto razumiti boli, koji je ni za što osujen da boli. H. Lučić 247. Oba smo prem mučni, bolimo jednako, budući razlučni na dalek ovako. O. Mažibradić 154. Htihu vas prositi neka ne bolite; da je svim umriti na pamet primite. P. Vitezović, odiļ. 10. Skončaju se, bole i tuže. I. Kanavelić, iv. 403. Molim, bolim, duh li izpustim. J. Kavanin 33. — *bb) s nekim padežima: aaa) s gen. i prijedl.* radi: Od mojih ja dana velik sam jur dio time zlom bolio radi plemenite gospoje. H. Lucić 245. — *bbb) s instr. kao naprijed pod* 1, *b. bb.*: Od mojih ja dana velik sam jur dio, deklice izbrana, time zlom bolio. H. Lucić 245. Da bolju boliti ne da ti, kom boliš. 246. Jedan smih drag toli, ki činit ima vlas da zledim ne boli taj, s kim gre hud poraz. D. Rańina 3[b]. Pate i istijem zlom bole i žene udate za ļudi ohole. I. Gundulić 147. Za isto bolim tugam ļutim, er spomenom mrem od grijeha I. Đorđić, mand. 93. — *u jednoga pisca i* krivinom boļeti, *t. j. biti pod krivicom, prema lat.* laborare: U veliku skupu toli ne umje se nać nitkore, da krivinom kom ne boli, da pravedan rijet se more. Đ. Palmotić, christ. 71. — *cc) s lok. i prijedl.* u, *kad se kaže radńa ili stańe u kom se vrši ono što glagol znači*: Ne da m' u želah da boļu. Š. Menčetić 49. Mnogo sam u tuzi razlici ja bolil. 168. — *ddd) s lok. i prijedl.* o, *kad se kaže koga se ili čega se na koji god način tiče ono što glagol znači*: Sice o duši mojej boliši i trudiši se. Domentijan[b] 45. — *ee) s cijelom rečenicom koja se privezuje riječju* da *(mjesto* što, *kao uzrok)*: Daj da iz svega srca moga budem bolit' neprestano, da uvrijedih tebe boga. J. Kavanin 555. *b) mjesto čeļadetu o srcu mu, životu, mladosti, uzdahu. ostalo može biti kao naprijed.* Pozni jad, kim boli želno me srdačce. Š. Menčetić 123. Za toj se pouzdah ńe lipos još molit da želni moj uzdah ne pušta već bolit. 199. Kom bolju boļaše nesrićna ma mladost. H. Lucić 202. Tva mlados tezim boli. O. Mažibradić 173. O lijepa, . . . gani se na moje stado, da u smrtnom skončanju život moj ne beli. I. Gundulić 157.

II. *prelazno:*

1. *značeńe kao pod* I, 2; *objekat je sam bol duševni, žalost, tuga, ili grijeh i koje god zlo što zadaje bol duševni, sa čega podnosi tko taki bol. subjekat čeļade. samo* XVI *vijeka*: Daj mi plač i suze, zled moju da bolim. M. Marulić 193. Š. Menčetić 339. Ovu bol i žalost u vike ja bolit, nego li da sam prost, ne mogu ne volit. H. Lucić 246. Nesrićna sad ove i bolim tužice. 233. Doli u paklu, svaki duh gdi grijeh svoj boli za zli svoj

neposluh. D. Rańina 35. Tim bolimo grih na sviti svim boljenjem pokornime, jer kad nam se uzme vrime, jaoh, sagriješih, man je riti. 144b.

2. dolere, *bol činiti, zadavati, uzrokovati, bolom dosadivati, bolom obuzmuti, bolom napuńati. subjekat je što god od čega dolazi bol, što zadaje bol, a po tom što i samo u bolu budući prostire ga, a objekat čeljade ili živinče koje osjeća taj bol, rijetko što drugo. tako od* XVI *vijeka i danas.*

a. *sa subjektom i objektom: a) u tjelesnom smislu, kad je bol koji se osjeća tjelesan: a) bez i čega čim bi se glagolu značenje još bliže pokazivalo: aa) objekat čeljade a subjekat tijelo ili nd ili koje mjesto na tijelu:* Ne mogu hoditi, noge me bole. Zbor. 39b. Ramena ga boljahu, ka bihu puna modric od uderac. Starine 1, 227. Stomak me boli. M. Držić 182. Boli ga glava i zubi. 277. Upita ga: što te boli? Odgovori on da ga boli srce i da čuti slabost velićku u svemu tijelu. B. Kašić, nač. 62. Kad jih bole zubi. B. Kašić, per. 55. Često ju bole zubi, glava, srce. 94. Sva uda bole ga, glava, prsi, ruke. M. Orbin 74. Stomak to boli. V. Andrijaši, put. 251. Jednu ženu veoma oči boja(h)u. F. Lastrić, ned. 316. Koga glava boli. V. M. Gučetić, pohv. 163. Vita Jelo, mene boli glava. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Tu i(h) noge boleše. 1, 129. Muči vilo, grlo te bolelo! 1, 572. Ruža ga se nazobala, srce je boli. 1, 497. Bio Duka, pa ga boli ruka. 2, 460. Glava li ga boli? Nar. posl. vuk. 41. Boli vlahińu peta, da ne češļa vune. 21. Koga se mrzi ļubiti, kaže: bole me usta. 136. Koje nemaju mlijeka, ili ih sise bole. Vuk, nar. pjes. 2, 124. Ono se stane previjati i jaukati da ga boli trbuh. Vuk, posl. 354. Mnogi, osobito djeca, kad čuju prvi put od godine da zagrmi, vaļaju se po zemļi, da ih one godine leda ne bole. Vuk, rječ. 103a. — *bb) objekat životińa a subjekat kao naprijed:* Pauna nam noge bole . . . Pauna nam leda bole. Nar. pjes. vuk. 1, 184. Psa grlo boli, a ne mene. Nar. posl. vuk. 265. — *cc) objekat udo a subjekat krv ili bolest:* Ah, ruke! . . kako vas ne boli vaša krv nečista, kad se ńih krv proli, ka je prava vaša ista? F. Lukarević 314. Lakomost je težka nemoć, koja boli ļudska uda. J. Kavańin 55. — *dd) objekat bilka. vidi daļe pod b, aa. — b) s nekim padežima: aa) s gen. i prijedl.* od, *čim se kazuje uzrok (vidi kod* od*): objekat čeljade:* Za one, koje bole oči od kńiga. I. Ančić, ogl. 160. Ter ga bole oči ali glava ali štomak od kńiga. I. Ančić, vrat. 2, 4, 71. Za dva zalogaja voćke zabranene ne samo našijem prvoroditeļem iz raja otjeranijem neg i nami su zubi utrnuli, i još ih nijesmo probavili, ter nakon veće od šes tisuć ļeta jošter nas od ńih boli srce. B. Cuceri 41. Od vina ga ļuto boli glava. Nar. pjes. vuk. 2, 159. *objekat bilka:* A ob zimu povale se *(loze vinove)* doli, da je srce od smrzli ne boli. J. S. Reļković, kuć. 178. — *bb) s gen. i prijedl.* s, *čim se također kazuje uzrok (vidi kod* s*): objekat čeljade:* Vita Jelo, mene boli glava. Bolan Jovo, ne boli te s mene već te boli s triju djevojaka. Nar. pjes. vuk. 1, 271. *objekat živinče:* Jer š ńe *(trave)* često i ńeg *(živinče)* criva bole. J. S. Reļković, kuć. 383. — *cc) s instr. i prijedl.* za, *čim se kazuje što se želi imati tako da u toj želi biva ono što glagol znači (vidi i* bolovati *pod* I, 1, *b, dd.):* Koja mi je tanka i visoka, za onom me glava boli, majko; koja mi je b'jela i rumena, za onom me srce boli, majko . . . To izusti a dušu ispusti. Nar. pjes. vuk. 1, 239. — *β) u prenesenom smislu, kad je bol duševan, žalost, tuga. subjekat može biti umno i tjelesno što; objekat čeljade. a) subjekat radńa ili stańe: bol, bolest, tuga, zlo, nevoļa:* Vidi nam se da bolesti od grijeha ne bole nas. A. Gučetić, roz. jez. 151. Pomozi me, ako što nemile bole te tuge me. F. Lukarević 14. Mene tvoja taj nesreća boli sad u srcu. 131. Zlo me ne će, znam, boliti. Đ. Baraković, vil. 227. Ta nevoļa kako me boļela. P. Petrović, vijen. 19. *s tok. i prijedl.* u, *kad se kaže gdje je navlastito taki bol:* U srcu me ovo boli. O. Mažibradić 195. — *b) subjekat duša: aa) kad se misli da je na ńoj kako zlo ili kaki nedostatak onako kao na tijelu:* Pazi, gdi te duša boli, pak se liči, ne dangubi. V. Došen 51. — *bb) kad koga tišti kakav grijeh u kom se nahodi:* Da ga duša stože i boli. M. Dobretić 75. Ako ga duša boli dužan je prikazati ispovidniku sve kako je. 169. — *cc) kad ko kupujući što daje koliko mu podnosi pomislivši na dušu da je ne ogrijši ako bi dao maņe:* Evo ti prodadoh polovicu pameti, a ti daj koliko *(para)* imaš pri sebi, ili koliko te duša boli. Nar. prip. vrč. 172. Dao sam za ńu *(puśku)* lani četiri dukata, daj mi za ńu što te duša boli; evo dva dana da nijesam okusio krušne napore. S. Ļubiša, prip. 176. — *dd) kad je komu žao u opće:* Duša jih ne boli. Đ. Baraković, jar. 80. *koga žali onaj koga boli duša, može se izreći u instr.:* Boli me duša tobom. Bella 207a. — *c) subjekat srce, kad je komu vrlo žao:* Srce Pávlu boļaše, srce joj pucaše. Starine 1, 233. Ja vidu i mene poče srce boljet. Bog me bih je uzeo, da me hoće. M. Držić 202. Srce ga ne boli. Đ. Baraković, vil. 52. Niti bi me toliko ļubeznivo srce moje bolilo. F. Lastrić, test. 106. Koga srce ne boli, ni oči mu ne plaču. Bud. spom. glasn. II. 3, 185. Koga srce ne boli, tega oči ne plaču. Poslov. dan. 47. Sapni puce pod grlom, da se grlo ne b'jeli, da me srce ne boli. Nar. pjes. vuk. 1, 412. — *s akus. i prijedl.* za *ili s gen. i prijedl.* radi, *kad se kaže koga je žao onome koga srce boli, te mu je i dobru rad:* Koj srce u dar ponih, ke me za ńu ļuto boli. Jer kad ona mirna bude, veselo ću tad umriti. M. Bunić 98. Boli nas srdce zaradi braće naše. A. Kanižlić, kam. 865. — *s instr. kao naprijed s akus. i* za: Srce te mnom boli. O. Mažibradić 154. — *s instr. i prijedl.* za, *kao žaliti za kim:* Ne boli ga srce za ńim, jer ih nije jedna mati rodila. Nar. posl. vuk. 195. — *s akus. i prijedl.* na, *kad se kaže na što je kome žao, što bivajući zadaje kome žalost:* Dobra čeļad i bogoļubna, koju srce boli na božija uvrjeđeńa. B. Cuceri 46. *isto tako, kad se kaže na koga je kome žao, na koga sumńa da mu je što učinio:* Javi kako mu je koza ukradena i da ga na svoje seļane srce boli. Nar. prip. vrč. 145. Na koga ima sujma, ovamo bi rekli: na koga ga srce boli. V. Bogišić, zbor. 563. — *s infin., kad se kaže šta je žao činiti onome koga srce boli:* Boli srce me boj biti za težku stvar toli s mojijema na sviti. M. Bunić 25. Isusa boli srdce razstavit se od tebe. A. Tomiković 62. — *s cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* da, *kao naprijed s infin.:* Kad se ovoliko vojske svilo da traži jednoga čovjeka, sramota je kad ga ne nade. No ste vas tri stari i mudri, pak pronađite lijek ovoj glavoboļi, jer i nas srce boli da vojštimo na tu sirotińu. S. Ļubiša, prip. 121. *s cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* što, *kad se rečenicom kaže uzrok:* Za onu stvar, za koju se ne žalosti, niti ga srce boli, što ju je učinio. F. Lastrić, ned. 62. — *d) subjekat drob, kao naprijed srce, kad je kome žao na koga, kad na koga sumńa da mu je što učinio:* Na ženu me drob boli, da me je prosočila gospodi. S. Ļubiša, prip. 233. — *e) subjekat glava, kad se mnogo brine onaj o kome se veli da ga glava boli:* Dosta me glava boli od domaćega posla. S. Ļubiša, prip.

135. Neka te za to ne boli glava. 43. — *f) subjekat stvar tjelesna, koje je komu žao, kad je ima pa se kako god rastavi s ńom:* Ne darivajući pšenice i ništa od svoga davajući što bi ga moglo bolet. Čestitosti 44.

b. *bez objekta, ali se misli ko se namjeri, ko god, svatko. ostalo može biti kao naprijed.* Jegda usta boletь. Starine 10, 89. Od ovizijeh ljepota oči bole. M. Držić 410. Srce ko ni zdravo, kad boli, ne tiči. Đ. Baraković, vil. 69. Od dobra ponukovańa ne boli glava. N. Palikuća 21. Od šalo glava ne boli. Nar. posl. vuk. 236. De zub boli tu i jezik bježi. Nar. posl. vuk. 73. Od znana zeļa glava ne boli. Nar. posl. vuk. 233. — *vidi i dalje pod e.*

c. *bez subjekta. ne kaže se što čini bol, nego samo da bol biva. ostalo može biti kao naprijed. a) s objektom:* Kad ga tićem, gdi ga boli. V. Došen 251. Od ńih *(bradavica)* junca baš veoma boli. J. S. Reļković, kuć. 423. Đe koga boli, onde se i pipa. Nar. posl. vuk. 75. *tako bez subjekta a s objektom govori se u Dalmaciji mjesto bolesnu biti:* Boli me, t. j. bolestan sam; boļelo me. Vuk, rječ. 37a. — *b) bez objekta:* Ranu ličiti boli. V. Došen vi. Posijeci po jednom prstu, boli; posijeci po drugom, boli. Nar. posl. vuk. 256. Biju da boli. Pravdonoša 1852. 10.

III. *sa* se, *refleksivno*, dolere, laborare. 1. *u tjelesnom smislu kao bolovati i podnositi bolove.* xvii *i* xviii *vijeka, ali vrlo rijetko. subjekat čeļade:* Boliti se od glave, od nogu, laborare ex capite, ex pedibus. Mikaļa 24a. Kada se je približila k rođońu, boleći se vapije u bolijestima svojijema. J. Matović 235. isa. 26, 17. *subjekat tijelo:* Put se moja, otče, boli da si mene ti pustio u žostokoj smrtnoj boli. A. Vitaļić, ost. 299. — 2. *u umnom smislu, kao naprijed pod* 1, 2 *bez* se, *žaliti, tužiti. subjekat čeļade i samo u prenesenom značeńu što drugo.* xvi—xviii *vijeka, a sada nije u običaju. a) bez i čega čim bi se značeńe glagolu bliže određivalo:* Ne moj gledati jere se bolim. Zbor. 121. U sebi misleći muku, ku će trpit, gorko se boleći ja tako govorit. M. Marulić 181. Tko nejma, boli se; tko je imal, još veće. N. Dimitrović 4. Daj mi znat' Jezuse, neka se daj boļu. N. Naļešković 1, 110. Sam u sebi ja se boļu. P. Hektorović 118. Evo se već' boļu smišļajuć prvańu slast nego nevoļu trpeći sadańu. H. Lučić 236. Vas molim, da se tužna već ne bolim, btjejte mi ga ukazati. S. Bobaļević 233. Evo otac tvoj i ja boleći se iskahomo tebe. Postila 1562. 19. luk. 2, 48. Radosno se bolim a bolno raduju. P. Zoranić 25. Boljeti ćemo se. A. Gučetić, roz. mar. 106. Ke tuge nemile čine ti da takoj boliš se i tužiš? F. Lukarević 118. Zov' me, da se bolim. M. Mažibradić 107. Ali tužna, gdi se bolim, što govorim? I. Gundulić 352. Sa bolestivimi boļaše se. F. Vrančić, živ. 74. Za što se imamo toliko boliti i kajati? B. Kašić, zrc. 26. Nemoj se boliti. Đ. Baraković, vil. 144. Kajat ću se i bolit dokle budem živ. A. Georgiceo, pril. 34. Bolim se i kajem sa svim srcem. P. Radovčić, nač. 121. Sad se bolim, što bih se na oni čas od smrti bolio (ali ti boljela). I. Akvilini 324. Tko postavi svoju ļubav u stvari svitovńe, česte pute otuži se i boli se. P. Posilović, cvijet 15. Majka, ka se boli i proplaka od milošće. J. Kavańin 328. Tuguje, boli se, i žalostivi se. A. d. Bella, razgov. 54. Ako uživam, što se bolim? Kad se bolim, čemu uživam? I. Đorđić, mand. 93. Ja se bolim i kajem. H. Bonačić 23. Čuvši ovo poče se većma s plačem boliti. J. Banovac, pred. 76. Smuti se dakle, slugo božja, smuti se, boli se. M. Zoričić, osm. 43. Ako se malo kajem i bolim, čini, gospodine, da se ja većma bolim. I. A. Nenadić, nauk 219. Ne može reći da nijo krepost boļeti se i kajati. J. Matović 234. Da se jedan seļanin oli kozar boli i žalosti da nije kraļem. M. Đobretić 208. Kaje se a ne boli se. I. Velikanović, upuć. 1, 13. Istirani iz kuće oba se bole i kaju. I. J. P. Lučić, nauk 12. — *u prenesenom značeńu mjesto čeļadeta subjekat srce mu, život, mladost:* Mladost moja tužna boli se i plače, jere ju za sužna vazeti ne rače. H. Lucić 245. Srce moje boli se i jaduje. Đ. Mattei 91. Moj se život boljet obr'o, er uvrijedih vječno dobro. I. Gundulić 245. — *β) s ńekim padežima: a) gen. bez prijedloga, kad ono što stoji u tom padežu zadaje taku žalost da se ńom čovjek odvraća od ńega; kao kajati se:* Ter se grihov svak vas boli. M. Marulić 313. Za to se bolim tolike moje nepravde i ja se odričem. P. Posilović, nasl. 92. Grišnik boli se srčeno svih grihov. I. T. Mrnavić, ist. 136. Svojijeh se grijeha boljeti. Đ. Mattei 96. *tako je i ovo gdje je ukor ono što stoji u gen., te je kao stidjeti se, sramiti se:* On govorenjem tim i nukanjem takim užeže srco svim. Tih se riči bole, šatore ojdoše. B. Krnarutić 34. — *b) gen. sa starijem prijedl.* ciješ, *kao sa* radi *(vidi dalje):* Paskoj se boleći cić toga dostojno. P. Hektorović 26. Ako si . . bolio se cjeća ńegove česti. B. Kašić, zrc. 59. — *d) gen. s prijedl.* do: *u tom padežu s tijem prijedlogom dolazi* duša *i* srce, *te se kaže da žalost dopire do duše i do srca, a tijem se pokazuje veća:* Što uzrok ja imam boljet se do duše. N. Naļešković 1, 325. Boliti se do duše, do srca. Mikaļa 24a. Bella 275b. Boļaše se do dušo, ter gorko cviļaše puk. Besjede kr. 222. — *e) gen. s prijedl.* iz, *u tom padežu s tijem prijedlogom stoji* srce, *te se kaže da žalost izlazi iz srca, a tijem se pokazuje veća:* Boli se iz srca. B. Kašić, rit. 114. Sada od ńi kajem se i bolim iz svega srca moga. S. Margitić, ispov. 58. — *f) gen. s prijedl.* od: *aa) kao naprijed bez prijedloga:* Prostite meni grihe moje, jer se od svih bolim. M. Marulić 228. Da se od grijeha mojijeh boļu. N. Dimitrović 42. Ima se svaki nas u srcu od zloba boljet i kajati. 35. Da se s pravijem srcem od grijeha boli. B. Gradić, djev. 61. Od kojijeh se stvari ima grešnik boljeti. B. Gradić, duh. 16. Človik pokoran boli se od grihov učińenih. Š. Budinić, ispr. 4. Boljeti ćemo se od svijeh grijeha našijeh. A. Gučetić, roz. jez. 76. Koji se ne kaje i ne boli od takovih grijeha. A. Komulović 6. Radi ļubavi božje boli se iz srca od svakoga uvriđenja kakogodir protiva gospodinu bogu i iskrńemu učińena. B. Kašić, rit. 114. Odluku novu zače, da se od grijeha boli i plače. I. Gundulić 239. Boliti se od sagrišenja. P. Radovčić, symb. 56. Kajući se i boleći od grihov. A. Vitaļić, ist. 147. Od grijehova mojih bolim se. J. Kavańin 575. Da se boli od griha. A. Kadčić 210. Imaju se kajati i boļeti od grijeha smrtnijeh. J. Matović 185. Boleći se od svoji griha. M. Dobretić 49. Ti bi se za ludu bolio od tvojijeh krivina i na ńe mrzio. Đ. Mattei 96. Kako se imadeš od grija boliti. I. J. P. Lučić, razg. 22. — *bb) kad se kaže da ono što stoji u gen. samo zadaje žalost, od ńega dolazi žalost, te je kao uzrok; a to može biti i čeļade, kojega je kome žao:* Od tvoje zgode i nezgode tvrdo se bolimo. M. Držić 417. Boljet se ne imaš nikakva razloga mučanja od moga. F. Lukarević 81. Človik ustrpljivi većma se boli od zlobnosti drugoga nego od svoga pogrđenstva. B. Kašić, nasl. 51. Imati zavidost, to jest boljeti se od dobra iskrńega. S. Matijević 87. Pontio blag i ńega prima i druga, i s besjedam milostivijem, boli se od ńih teških tuga. Đ. Pal-

motić, christ. 216. Žalost jest kada čovik žalosti se i boli se od jedne stvari veće nego se pristoji. P. Posilović, cvijet 48. Zla tuda plače i boli se od ńih. M. Radnić 402. Boli se od dobara tudije. 279. Od tuga boljeti se. B. Betera, ćut. 71. Ja se bolim zajedno s tobom od gorke bolijesti i žalosti koju si očutila poznavši u maču, koji ti prorokova Simeum, muku gorku tvoga sina. I. A. Nenadić, nauk 261. *u gen. čeľade:* Boli se veoma od ubozijeh. I. Držić, nauk gond. 72. — *cc) kad je u gen.* srce, *te se kaže da žalost od ńega dolazi, a tijem se veća pokazuje:* Boliš li se od svega srca. M. Bijanković 55. — *g) gen. s prijedl.* radi, *kojim se kazuje uzrok (vidi kod* radi): Boľaše se sama u sebi radi žalosti ńegove. B. Kašić, is. 93. Gdjo rad svoje majke izbrane, ne rad sebe sin se boli. A. Vitaľić, ost. 204. Da se ja žalujem i bolim rad nevoľa tudi. J. Banovac, obit. 27. U srcu bolim se zarad moje neharnosti. J. Filipović 1, 339. Plačem i bolim se zarad grija moji. M. Zoričić, osm. 63. — *h) gen. s prijedl.* s, *kojim se kazuje uzrok:* Ako se ini puni jada bole z dobra izgubľena. I. Gundulić 246. S male moje bolesti svej se bolim. J. Kavańin 555. Da se ne bi bolio s bolijesti od ove vrste. J. Matović 251. S tvoje ljubavi boljet ću se svaki čas veće. Đ. Mattei 306. — *i) gen. s prijedl.* vrhu, svrhu, *kad se kaže žalost nad kim ili nad čim:* Boliti će se svrhu ńega kako no se bole na smrti prvorođenoga. I. Bandulavić 259. Zakar. 12, 10. *može se tijem padežem i prijedlogom izreći i tko maňe žali nego drugi ili što tko maňe žali nego drugo što*: Er se on vrhu svih ovih u sebi boľaše nepravom smrti ńih. F. Lukarević 269. Tebe ľubim svrhu svake stvari, i za to se kajem i bolim se sa svim srcem svrhu svakoga zla da sam tebe uvridila. L. Terzić 11. — *k) dat. bez prijedl., kad se hoće da kaže da je kome žao onoga što stoji u tom padežu, kao da je žalost tome namijeńena, da bi mu na dobro bila:* Požali joj zlu nezgodu, i boľe se svoj ńe zledi. I. Gundulić 463. Ako bude potreba da razbijem zavjet, . . . bolim se zavjetu. Živ. is. 179. Izčekiv'o sam jeda bi ko god, boleći se mojoj bolesti, doš'o me utješiti. Đ. Mattei 204. — *l) dat. s prijedl.* suprotiva, *kad se kaže na koga je kome žao, na koga se žali:* Nejmamo se dake boljeti suprotiva bogu, kad nam pošľe razlike suprotive. A. Gučetić, roz. jez. 32. — *m) akus. bez prijedl., ali samo* što, *kad se samo neodređeno kaže da je kome što žao:* Ili se oholiš, rači mi vilo rit, ili se što boliš, u tanac ter ne ć' prit. Š. Menčetić 86. Da što je žao meni, što li se ja boľu, ne će se da ženi. N. Naľeśković 1, 283. — *n) akus. s prijedl.* kroz, *kojim se kazuje uzrok:* Kroz koju život moj se boli. Đ. Držić 417. Koji se već boli od mene kroz svoj vaj. D. Rańina 70b. — *o) akus. s prijedl.* na, *kad se kaže na koga je ili na što je kome žao, na koga ili na što žali ili se žali (vidi kod* na): Neka se ne boľu na tebe sve me dni. Š. Menčetić 94. Neka se ne boli na te me srdačce. 184. Na te se boleći ter piham i jadam. M. Vetranić 1, 114. Veće krat čuh toj, gdje se on na boga boľaše za grijeh svoj. F. Lukarević 269. U komn *(listu)* na mene boli se svijes tvoja. O. Mažibradić 144. Govorit uze s ńimi veoma dvornoj u ľubavi boleći se na nesreću, ka je Dubrovnik porazila. J. Palmotić, dubr. 295. Ako se u čemu na cara bolite. I. T. Mrnavić, osm. 115. Dodite i bolite se na meno, ako vam ja mańkavam. M. Radnić 535. Ne moj da se na te bolim. S. Margitić, ispov. 253. Boli se na svoga pomoćnika, što mu pomoć ne pošiľe. I. Đordić, salt. 32. Boli se na svoje himbene prijateľe. 132. Juda meštra s celovańem izdade, i vrlo se Isus na ńega boľaše rad ńegove nevirnosti. J. Banovac, razg. 159. — *p) akus. s prijedl. za (kod kojega vidi više): aa) kad se kaze uzrok:* Kazaše mu da je Isus uskrsnuo i da ga su vidjeli; za toj se tvrdo boľaše. Zbor. 117b. Za toj so ja bolim. M. Vetranić 1, 54. Nejma se za tu stvar boljeti ni tužit. N. Dimitrović 72. Za smrtne tej rane er se svi bolimo. N. Naľeśković 1, 143. No moj se majko ti za muke za ove na Judu boljeti ni na zle Židove. 1, 125. Da se on za zlo ńihovo s plačem boli u srcu. A. Vitaľić, ist. 101. Ja te molim, neka se za to već ne bolim. S. Margitić, ispov. 215. — *bb) kad je žalost koju glagol znači kao zamjena onome što stoji u akusativu, kad se onom žalošću kao naplaćuje ono što znači riječ koja je u akus.:* Za grijeh tvrdo se boľaše. Zbor. 44b. Ki se za grih boli. M. Marulić 283. Grihe sve ostavľam ter se za grih *(može biti* za ńih) boľu. 226. Za zledi sve moje bolim se i kajem. M. Vetranić 2, 304. Da se boliti za zlobe me budem. N. Dimitrović 38. Kad grešnik boliti bude se za grijeh svoj. 94. Za grijehe velike so svi bole. N. Naľeśković 1, 143. Ne ću ih *(grijeha)* veće nikadar učiniti, nego ću se vazda za sve boliti kakono se i sada bolim i svejer ću se boliti. B. Kašić, nasl. 268. Žestoko boleći se za grih učińen. A. Bačić 387. Da se čovik posli griha učińena ne boli za iste. J. Banovac, pripov. 34. — *ee) kad se kaže da se podnosi žalost na korist onome što stoji u akus.:* Za me sve boli ništa se ne haje, ništa se ne boli. O. Mažibradić 178. Za svijet se Isus jednom boli. J. Kavańin 318. — *r) u instr., kojim se kazuje uzrok, a to može biti i čeľade:* Ona se tim boli. M. Marulić 219. Bolite se dobrom našim, tim je teže mukam vašim; taj zavidost vas i trudi. 296. Mojim životom ništa se ne boliš. Š. Menčetić 115. Žeľno prosuzi, tobom se boleći. M. Vetranić 2, 40. Ne da se mnom boli ni da me žaluje. 2, 156. Er se on *(Isus)* boľaše većma ńe bolesti neg mukom, ku znaše da ima podnesti. N. Naľeśković 1, 122. Ter se mnom ne boli, neg li se još veće cjeć toga oholi kroz moje nesreće. 2, 94. Nesrićna nikade ne moj pogrditi, da te ne dopade, čim češ se boliti. P. Hektorović 39. Bolju se tvom boľu, rad ju sam izličit. H. Lucić 243. Srce ńe gorko tuži boleći se ńime toli. M. Držić 112. Trpeza boli se ńime, ki kao metlom meto bokune s trpeze. 258. Tvrdi taj kami, ki blizu ńih staše, ńih tugami se zlo boľaše. D. Rańina 23b. Koji se ne boli nesrećam mojima 71b. Zvir za sve žestoka er mnogo veli se, nu smrti ńegovom daj tužno boli se. 109b. Ki se boliti more onim ki sagrišuju za neznanje. Bernardin 7b. hebr. 5, 2. Luda ti s', bolim se tobom još od prije. D. Zlatarić 21b. Čim se ti mož' bolit? 226. Mnom vi btjejte se boljeti. 268. Znam da mnokrati mojijemi jadovi boliš so većma ti neg moji sinovi. M. Bunić 5. Srce me koli, višńi zna, sve vrijeme tobom se jur boli i ocem tužnijeme. 23. Nevjerstvom se tvojijem boli. I. Gundulić 370. Mojim se ona trudom boli. 224. Ne imam tko će se mnom boljeti. M. Orbin 76. Za to se ti boľaše neizmjernom bolestju. P. B. Bakšić 136. Božja majka ražaľena ubogom se kućom boli. Đ. Palmotić, christ. 315. Ni se tezijem tko boli ni to tko žali. V. Andrijaši, pnt. 306. Srce božanstveno, ti se boliš našijem bijedam. Đ. Mattei 104. Ko se ne boli iz srca tužnijem Lazarom? A. Kalić 254. — *griješkom mjesto samoga instrumentala nalazi se kad kad i s prijedl.* s: Bolijesti, s kojom se bolimo od izgubľeńa milosti božje. J. Matović 244. Nije zadosta bolest s kojom se tko boli. M. Dobretić 184. — *s) instr. s prijedl.* s: *tako stoji* ‚sve srce', *te se kaže da ono što čini čeľade čini i srce mu,*

da bi se žalost većma pokazala: Bolim se sa svim srcem. L. Terzić 11. 76. L. Radić 6. — *t) instr. s prijedl.* za, *kad se kaže da tko za kim ili za čim žali:* Jakov se boljaše vazda za Jozipom. I. Ančić, vrat. 2, 4, 2. — *u) lok. s prijedl.* o, *kad se žalost koja je u glagolu tiče na koji god način onoga što stoji u tom padežu:* Za to se mati o protivštini i o smrti sinovljoj vele većma boli i žalosti nego li otac. M. Divković, bes. 354. — *v) lok. s prijedl.* u, *kad se kaže radňa ili stańe u kom se vrši što glagol znači:* U uboštvu se ne bolite, ni u bogactvu oholite. Đ. Rańina 50b. Ter srce u tuzi velmi zlo boli se. 93b. *osim takoga stańa dolazi i u čemu tko nalazi sebi žalost, što mu zadaje žalost, u jednoga pisca:* Kako je moguće da se vi bolite veće u najmańoj vašoj bolesti nego u svi rana Isusovi? J. Banovac, razg. 161. *nalazi se i* ‚u sebi', *čim žalost biva veća:* Er se on vrhu svih u sebi boljaše nepravom smrti ńih. F. Lukarević 269. *u tom padežu s istijem prijedlogom dolazi i srce i duša, te se kaže da se žalost u srcu i u duši osjeća, a tijem se većа pokazuje:* Ima se svaki nas u srcu od zloba boljet i kajati. N. Dimitrović 35. Boliti se u duši, biti nemiran u duši, mordori conscientia. Mikalja 24a. U srcu svej boli se. I. Kanavelić, iv. 78. Plače muku božjeg sina, u srcu se svomu boli. A. Kačić, razg. 16. *jednom bez prijedloga, može biti samo stiha radi:* Za toj se ja bojah mom srci od veće. Š. Menčetić 285. — *y) s infinitivom, kad je kome žao činiti ono što znači glagol koji je u infinitivu:* Sto uzrok ja imam boljet se do duše bez tebe živjet' sam, s kojijem bjeh sve jedno i s kojijem dan i noć srcem bjeh zajedno. N. Naljeković 1, 325. Malo se jur bolim moju zled viditi. Đ Rańina 15. Bojahu se tijelu služiti još i u potrebi. B. Kašić, nasl. 30. Bolim se ne zgodit. I. Ivanišević 272. Veće se boli uvridit svoga boga, neg upast u ikakovo drugo zlo. Turl. blago 2, 10. — *ð) s cijelom rečenicom, koja može biti privezana: a) riječju* što, *kad se privezanom rečenicom kazuje uzrok:* On se boli, ne što umire, neg što ostavlja pobratima. I. Gundulić 527. Ne boli se, što umira za vjeru. J. Kavańin 100. Jer bo se David bojaše u srcu, što je boga uvridio. J. Banovac, pripov. 35. Ni o(đ) šta se više ne bolimo nego što smo u taštad vrime izgubili. M. Zoričić, osm. 66. — *b) riječju* gdje, *kad se također uzrok kazuje privezanom rečenicom:* Tko vele o smrti sve misli na svit saj, boleć se gdi nami sve stvara žestok vaj, ne uživa života. Đ. Rańina 93. Čemu dakle ja da se bolim, gdi mi je ngrabljen moj sinak? I. Đordić, ben. 43. Jer mi se potreba radovati . . . a ne boljet se gdje ga sam izgubio. 13. — *c) riječju* da, *griješkom mjesto* što *(vidi kod* da): Tim se očito veće boli da uzdani Ali-aga vraća mu se kasno toli. I. Gundulić 560. Vele ćeš se boliti da si toliko nepoman. B. Kašić, nasl. 17. Boleći se da su izgubili toliko dobro. M. Orbin 182. Boleći se da je uvridil boga. P. Radovčić, nač. 201. Da bi se bolio, da jest sagrišio. P. Posilović, nasl. 30. Ter se bolim da zani i mono duh taščine. J. Kavańin 334. U srcu bolim se da sam ovu neharnost imao. J. Filipović 1, 339.

IV. *part. praes. act. osim službe koja mu je kao i drugima od drugih glagola, dolazi i kao adj.:* I. *u značeńu koje je naprijed pod* I, 1, *kao bolan, bolestan. u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Stan bolećijeh s desne strane. I. Gundulić 532. — 2. *u značeńu koje je naprijed pod* II, 2, *u tjelesnom i umnom smislu što boli.* xvi *i* xvii *vijeka:* Boleći zub tribuje skoro izvriči. Aleksand. jag. starin. 3, 237. Trudno je boleću ranu razvijati. H. Lucić 232. Srce mu jad riže i rana boleća. D. Baraković, vil. 132. Ranu otvori mu boleću. M. Gazarović 36. Da nas šiba boleća ne bije. I. Ivanišević 333. Neharnost toliko već mi je boleća. 274. Ona smrt bi ńemu boleća. M. Radnić 159. Neka ne budeš obastrt od ńe *(smrti)* strašnije tuga i bolećije muka. M. Radnić 261. — 3. *u značeńu koje je naprijed pod* I, 2, *kao tužan, žalostan, jadan,* xvii *i* xviii *vijeka:* Posvetilište ovo, bože, od boleće duše u sebi, ufati je, da pri tebi sveđ i svudi vele može. I. Gundulić 201. Hrlo usliši me boleće ove iz srca glase. 208. Sveđ je tužna i boleća. I. V. Bunić, mand. 28. Ako bi imali samo obličje bolećega i pokornika. J. Matović 269. — *tako i što zadaje tugu ili jad:* Proć meni urekoše rat boleću. I. Đordić, salt. 180. — 4. *kome je žao koga, ko koga žali (isporedi pod* I, 2, *i* III, 2). *u naše vrijeme:* Nekakoj bolesnoj ženi padne na um usred zime na bukovu mezgru. Kad joj muž kaže: ‚bog s tobom ženo! otkuda sad bukova mezgra? Sad bukve pucaju od mraza', ona mu odgovori: ‚e moj čoeče! nema bolećega, a on bi naložio vatru oko bukve pa bi se bukva otkravila, i bilo bi mezgre'. Vuk, posl. 202. A imaše baba bolećega, te mu dobar tain opravljaše. Pjev. crn. 121. Lele mene do boga jednoga! da nikoga nejmam bolećega! 188. Otagbine i bolećega nije. S. Ljubiša, prip. 176. Namjerim se na duhovnika boleća i milostiva. 227.

BOLÈTICA, *f. rana kakva na tijelu koja sama od sebe izađe,* vulnus. *Od prošlogu vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bolećica. Govori bajalica kad lijevom rukom baje oko kake boljetice. Vuk, posl. 169. Kad se ko tuži da mu je od male kakve boljetice zlo. 246. Neka sveštenik vidi boljeticu. Đ. Daničić, 3moj. 13, 3. List od duvana krgo namažu medom i paučinom, i to prilepe na boleticu *(nicina).* M. Đ. Milićević, živ. 2, 55. *u kńiževnika i kao* bol, dolor: Razgońava boljeticu kukôvâ *(vino gorko).* Z. Orfelin 329. Nije mi žao ljute boljetice što sam pretrpio nego što sad moram bez ušiju oditi. Đ. Obradović, bas. 132. Nitko se ne mogaše domisliti ovoj mojoj u glavi boljetici. G. Zelić 5. *u istoga pisca i* bolećica, *može biti griješkom mjesto* bolećica Davali su mi vina, može biti da se opijem i da tako boljećicu toliko ne osećam. G. Zelić 421.

BOLÈTÎN, Boljetina, *m. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović, reč. 121.

BOLÈTÎNKA, *f. rijeka kod sela Boljetina.* Na protivnoj strani izvire Boljetinka. Glasnik 43, 267

BOLÈTÎNSKÎ, *adj. što pripada selu Boljetinu.* Boljetinska opština. K. Jovanović, reč. 124.

BÓLEVAC, Bólêvca, *m.* 1. *neko mjesto blizu Prilipa* xiv *vijeka.* Glasnik 13, 371. Daničić 1, 65. — 2. *dva sela u Srbiji: jedno u okrugu kruševačkom u drugo u crnorječkom.* K. Jovanović, rječ. 129. 166.

BÓLEVAČKÎ, *adj.* 1. *što pripada Bolevcu.* Bolevački srez. K. Jovanović, reč. vi. — 2. *što pripada Bolevcima:* Bolevački vok. Regul. sav. 35.

BÓLÊVCI, Bólevâcâ, *m. pl. selo u Srijemu blizu Zemuna.* Šem. diac. 1877. 50. Šem. prav. 1878. 14. Razdjel. 25.

1. BÓLEVIĆ, *m.* 1. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom, srezu srebrničkom.* Statist. 93. — 2. *čovjek iz plemena ili sela Bólevićâ (vidi* Bolevići): Sa 200 biranijeh Podgorana, Sotinića i Bolevića. Magaz. 1868. 72. *dolazi i kao prezime čovjeku od tuda:* Otlen Vuksan u Crnicu dođe u serdara Bolević Mašana. Ogled. sr. 494. Pak on prizva . . . Bolevića Tura: diži, Turo, crnničku nahiju. Nar. pjes. vuk. 5, 261.

2. BÒĻEVIĆ, *m. čovjek imućan, imaćem bolji od drugoga; upravo sin takoga čovjeka (isporedi* grđević). *u jednoj pjesmi:* Pašo mi je poroz udario na sirote i siromašice po stotinu groša bijelijeh; na boļega i na boļevića po stotinu žutijeh cekina. Pjev. crn. 51.

BÓĻEVIĆI, Bóļevîćâ, *m. pl. pleme i selo u Crnoj Gori u Crmnici.* Glasnik 40, 19. 20. Evo idu krvavoj Crmnici, u gizdavo selo Boļeviće. Pjev. crn. 41. Iz lijepa sela Boļevića. Nar. pjes. vuk. 5, 211. — *griješkom* ‚Bolović': Iskopa je nasь i Bolovića i Dupilo. Starine 10, 22.

1. BÒĻEZAN, bòļezni, *f.* morbus, dolor. *isporedi* bolest. *Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika samo u Belinu* (‚bogljezan' 274b. ‚boljezan' 275b), *Stulićevu i u Daničićevu. sada nije u običaju u narodnom govoru, nego se nalazi samo u gdjekojega književnika. Glasovi* ļe *stoje mjesto staroga* lê *u južnom govoru. a u zapadnom je* li, *u istočnom* le. *južno dolazi od* XVI *vijeka, i to sa* lj *nesastavļenim u* ļ *od početka toga vijeka (vidi primjer N. Rañine) do kraja* XVII *i u početku* XVIII *vijeka (vidi primjer I. V. Bunića i A. Vitaļića). istina, dolazi tako i na kraju toga vijeka* (I. Đordić, ben. 45), *ali već ne će biti po izgovoru nego po kolebanu tadašńega pravopisa. sa* lj *sastavļenim u* ļ *dolazi od druge polovine* XVI *vijeka, ali toga vijeka samo u jednoga pisca, u koga mnogo češće dolazi sa* lj *nesastavļenim u* ļ *(vidi primjer Đ. Rañine). zapadne* bolizan *dolazi također od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Marulića), ali u više pisaca koji su pisali tijem govorom dolazi po istočnom govoru* bolezan *(vidi u primjerima P. Hektorovića; P. Zoranića, Đ. Barakovića i drugih). po istočnom govoru dolazi kad kad i u pisaca koji su pisali južnijem govorom (vidi i kod* boļezniv *i* boļežļiv). — *U instr. sing., kad se svršuje na* ju, XVI *i* XVII *vijeka nije bilo* j *sastavļeno s prednjim* n *u* ń, *pa se toga radi među* z *i* n *umetalo* a: boljezanju *(vidi u primjerima).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka nalazi se u sliku gen. pl.* ‚boljezan', *kao da bi bila riječ s osnovom na* a *muškoga ili ženskoga roda* (Vik mi dan jedan ne prođe, kad sto zlih boljezan na mene ne dođe. Đ. Rañina 61b). *tako u naše vrijeme u jednoga pisca acc. pl.:* boļezne (Ono čezne uz lahke ‚boliezne'. Osvet. 3, 4). — *Postańem od* boļeti. — 1. morbus, *bolest, u pravom smislu, tjelesna:* Tьkmo viny nêkije pravyje ili bolêzni. Sava, tip. hil. glasn. 24, 211. Druga bolêznь morьskaja kь têmь priloži se. Domentijana 326. Načetь bolêti naprasьnoju bolêzniju. Danilo 83. O glavnêj bolêzni. Starine 10, 88. Nezdravje naše on strpi a boljezan našu on podnese. N. Rañina 101. isa. 53, 4. Ja te krstim i ponavļam, još bolezni te ozdravļam. P. Hektorović 96. Gdi bi čovikь od boja uzležao i bolizanь prija. Stat. poļ. ark. 5, 255. Svoje sluge i družinu nima u bolezni zapustiti. Postila 1562. 24. Najgŕjega človika od muži krozi bolizan. Bernardin 48b. isa. 5, 3. Ni će biti bolizni veće. Bernardin 104. apoc. 21, 4. Držati u srcu uspomenu od gorkijeh boljezni i žestoke muke tvoje i od gorkoga križa tvoga. A. Gučetić, roz. jez. 211. Trave i bilja razlika boljezni ozdrave nemoćna čovika. O. Mažibradić 132. Gospodin pomozi ńemu na odru bolezni ńegove. M. Alberti 275. — 2. dolor, *bol: a) bol tjelesni:* Moje radi bolêzni, juže prijehь. Mon. serb. 89. Podobajetь samovoļьno vьdati se kь strastemь i bolêznemь têlesьnyimь. Danilo 27. Isukrst trpje smrt i boljezan. Zbor. 117. Htje *(Isus)* . . . u ļutoj boljezni na smrt prit. N. Dimitrović 89. Ne imam boljezan od zuba u glavi. N. Naļešković 1, 187. Da podnese bolezni i nevoļe nemoći svoje. Š. Budinić, sum. 98b. Muka je vječna, ńo boljezni bez svrhe su i bez kraja. I. Gundulić 236. Likara, ki najmańom bolezni ima vračiti ili ličiti. F. Glavinić, svitl. 92. Bolizan i muku pritrpi sinak tvoj. M. Jerković 58. Trpiti . . . boļezni od nemoći. B. Kašić, fran. 90. Primio si bolizan priminutja i znoja krvavoga. L. Terzić 107. — *b) bol duševni, kao tuga, jad, žalost:* Skrьbi i bolêzni obješe vьzļubļenna ti čeda. Mon. serb. 244. Taknut boljezanju srdčanom. N. Rañina 115. 1moj. 6, 6. Kade porodi dijete, ne spomenuje se veće od boljezni. N. Rañina 132b. ioan. 16, 21. U svako brijeme tuge i boljezni. Zbor. 177b. Bolizni i truda bog će te slobodit, ako bižeć bluda pravo budeš hodit. M. Marulić 95. Sčekuju cviļenja i gorke boljezni. Š. Menčetić 7. Da mi te vile boljezni odlože. M. Vetranić 2, 124. Toliku boljezan i čemer priļuti u sebi očuti. N. Dimitrović 35. Da bude . . . za grijeh boljezan u srcu imati. 48. Nu mi je boljezan, er stojim od druzijeh u ruci zavezan. N. Naļešković 1, 301. Ne moj se čuditi, da cvilim u pjesni; uzrok si, kruno, ti od moje boljezni. 2, 51. Za što svak imaše veliku boljezan, tko našu vidaše privjernu ļuvezan. 2, 75. Tko u drage *(naštampano* ‚druge') stvari mnogu ļubav stavļa, bolezan ga vari, kada jih ostavļa. P. Hektorović 39. Ki *(uzdah)* me vrući tako, da dobivat većega ne mogu, ni smihom pokrivat bolizan mu mnogu. H. Lucić 202. Ne znamo, ni što je jaoh žalos, ni što je boljezan, ku pati taj mlados kroz ļubav noć i dan. M. Držić 80. Koga *(lijeka)* ako primiť budeš u ļubavi, ma ļuvezni, činiti ću sve boljezni tej srčane da zabudeš. A. Čubranović 148. Za radi ļuvezni nemile podnese boljezni. D. Rañina 11. Ne imav nijedne vik boljezni vi spijevate slatke pjesni. 50b. Oj tamni, priludi zavidni zleče moj, veomi ti žestoke sve prijaš boļezni, čuv, ki god ļuveni gdi spijeva me pjesni. 119b. Ovo vi u pjesni ispisan ļuven boj, ki mi da boļezni žestoke tolikoj. 129. Žena kada rodi, bolezan ima. Anton Dalm., jov. 16, 21. Požívih ufajuć u takoj ļubezni, prigodu prehtajuć i lik moj bolezni. P. Zoranić 3b. Taknut bolizanju srtčenom. Bernardin 57b. 1moj. 6, 6. Veselje djevice Marije nadade bez mjere svaku žalos i boljezan. A. Gučetić, roz. mar. 168. Očutjeti u srcu boljezan od nepravednosti. A. Gučetić, roz. jez. 228. Ako t' su boljezni (‚boljesni'), zov' me da se bolim. M. Mažibradić 107. U suzah, s boljezni ke ronim. 108. Čutjeh sve nesreće i gorke boljezni. O. Mažibradić 129. Boljezan, ka travi mu mlados. 131. Žalosne boljezni na svitu nije te, s bremenom koju dni na pokon ne skrate. I. Gundulić 26. Gori, ali plame krije gore trpeć vik boljezni. 333. Da ńegovu bolezan pojući na dvor dam. Đ. Baraković, vil. 22. Koji imaju boljezan svrhu tužnijeh i nevoļnijeh. M. Divković, bes. 88. Imamo vidjeti i procijeniti tuge i nevoļe i žalosti našega iskrńega i imati boljezan (‚bolježan') i svrhu ńih plakati. 118. Može grešnik toliku gorkost i toliku boljezan imati za svoje grijehe. 250. Imati boljezan od svijeh svojijeh grijeha. M. Divković, nauk 373. Taknut bolizanju srdca iznutra. I. Bandulavić 115. 1moj. 6, 6. Skrušenje jest bolezan. F. Glavinić, svitl. 27. Zavidnici će od boļezni zavijati. B. Kašić, nasl. 51. Aj tko mi će suze dati i bolezan srcu momu? I. Ivaniševič 46. S istom bolizanju ili skrušenjem može nastojati. I. Zanotti, upit. 12. Gledaj ove pjesni, . . . u ńih načeš tve boljezni. I. V. Bunić, mand. 41. Bolizan od grihov daruj nam gospodine. F. Parčić 14. Svi plač kažu i cviļenje, svijeh boljezan tužna lovi. A. Vitaļić,

ostan. 322. Gledaj mu boljezan ter me usliši. I. Đorđić, salt. 32. Prosim da se od plača i od boljezni ustavite. I. Đorđić, ben. 45. *u naše vrijeme u jednoga pisca*: Pa koliko očima ga stiže, toliko ga predtiče ‚bolieznju'. Osvet. 1, 32.

2. BÒLEZAN, bòlezna, *adj.* morbi, aegrotus, dolens, dolore afficiens. *Postaćem je od* boljezan, boljezni, *ali okrńeno od staroga adj.* bolěznьnь, *koje dolazi* XIII *vijeka* (Trudy boleznьnyimi žitija sego. Danilo 256. Vьzdvigši me otь odra bolezьnago. Mon. serb. 143) *i koje je* XVI *vijeka glasilo* bolezanaнь (Glasnik 10, 259. Daničić 1, 65). *od toga se okrńilo* boljezan, boljezna, *onako kao adj.* bojazan, bojazna *(kod kojega vidi). tako okrńeno dolazi* XVI—XVIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* — *Comp.* bolèznijî *(vidi dalje u primjerima).* — 1. aegrotus, *bolan, bolestan, u tjelesnom smislu:* Ov svetac ima oblast i milost od grla boleznih ozdravljivati. F. Glavinić, cvit 46. — 2. dolore afficiens, doloribus refertus, *što boli, u tjelesnom smislu:* U svomu boleznomu obrezanju. B. Kašić, is. 13. Svu boljezzu i krvavu bilu on čas okrunili mučna Isusa svetu glavu. A. Vitaljić, ostan. 169. Zdravi rane boleznije. J. Kavańin 567. — 3. dolens, tristis, *tužan, jadan, žalostan, pun jada, što zadaje jad: o čeljadetu, srcu mu, životu, riječi, misli, o tuzi, žalosti i noći:* Tko li te izrani boliznom tužicom? Š. Menčetić 283. U ruke da se da onojzi od gospoj, ljepotom ka vlada boljezni (‚boljesni') život moj. N. Naljeković 2, 79. Kako britku strilu boleznu spusti rič. Đ. Baraković, vil. 48. Malo tko prez rane al srca bolezna s obih stran ostane. 79. Ni žalosti boleznije. 212. Koja je gospodin u ovu žalosnu i boleznu noć pritrpio. B. Kašić, is. 52. U boliznomu srtcu. M. Angel 17. Strašno čudo, . . . boljezno promišlańe. F. Lastrić, test. 97. Saviše boljezno izkazańe. 110. Boljezna majka primi Ivana za sina. 118. — 4. *adv.* bòljezno, *tužno:* Bolezno uzdisahu. M. Vetranić 1, 336.

3. BOLÈZAN, *m, vidi* boljezan, boljezni, *od čega je i postalo. u naše vrijeme u molitvi:* Sahrani me, gospode bože, uboštine, siromaštine, . . . teškoga boljezana. M. D. Milićević, jurm. 52.

BOLÈZANA, *f. vidi* boljezan, boljezni. *u Srbiji.* M. Đ. Milićević. *isporedi* bolezańa.

BOLEZANAN, *vidi kod* boljezan, boljezna.

BOLÈŽLIV, *adj. vidi* boležljiv.

BOLÈZNIV, *adj.* aegtotus, dolens, dolore affectus, dolore afficiens. *isporedi* bolestiv, boležljiv. XVI—XVIII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (275b) *i Stulićevu.* — *Comp.* boljezniviî. — *Od* boljezan, boljezni. — 1. aegrotus, morbidus, *bolan, bolestan od tjelesne bolesti. o čeljadetu i tijelu mu:* Tolika je milost ove, bolizniva da telesa, ki su vire Isusove, mnogi od ńe lik odnesa. Đ. Baraković, jar. 134. Pristupam kako bolezniv k likaru života. M. Alberti 402. — 2. dolore affectus, dolens, *ko podnosi bolove, ko je u bolovima, na kome su bolovi, u tjelesnom smislu:* Ti u porodu bolizniva. I. Ivanišević, kit. 322. Pogledaj ovu boleznivu priliku *(Isusa raspeta)*, ter plači grihe. J. Banovac, razg. 163. — 3. dolore afficiens, acerbus, *što boli, što zadaje bol u tjelesnom smislu, kao ljut:* Ne može se . . izmisliti stvari boleznivije, jadovnije i nepodnositije od pakla i od muk ńegovih. Š. Budinić, sum. 176b. Procijenivši muku Isusovu, koja je bila vele boljezniva. M. Divković, bes. 242. Bolezniva rana. I. T. Mrnavić, osm. 16. Rane gorko boliznive. I. Ivanišević 51. Boliznivo muke trpi. 104. Izmučen nepodnosnimi tugami boleznivih čavala. M. Lekušić, razm. 115. Da još živi sidu u pako boleznivi. I. Đorđić, salt. 177. — 4. *koga boli u duši, ko podnosi taki bol i što zadaje taki bol. a) o čeljadetu i u prenesenom smislu mjesto čeljadeta o srcu mu: aa) kao tužan, jadan, žalostan,* dolens, maestus, tristis: Tad gledajuć mene, majko ljubezniva, već nada sve žene budeš bolizniva. M. Marulić 176. S križa doli pozriv, reče joj boliznivi. 186. Boljezniv lje tako gdi plačno tuguju. M. Vetranić 1, 151. Niste bili boleznivi grihov vaših radi. F. Glavinić, posl. 40. Ako koga fratra bolezniva da jest u redu vijaše, tako ga utišaše da u napridak veselo redu služaše. F. Glavinić, cvit 218. Bolezniva Marija malo se od tega hajaše. P. B. Bakšić 5. Veseleć se boliznivа da u tebi bog pribiva. I. Ivanišević 75. Boleznivijeh nasljednika. I. Đorđić, mand. VI. Divice bolezniva! J. Banovac, obit. 58. — *o srcu:* Nigdar toko boliznivo do tad ne bi srce moje. Đ. Baraković, vil. 204. U mojem srcu boliznivu. I. Ivanišević 29. Ljuta mu žalos mnoga boljeznivo srce rani. A. Vitaljić, ostan. 94. On izvida bolezniva srca gorkoj u žalosti. I. Đorđić, salt. 487. Koliko uzdasi, jauci i cvili jesi izustio, koji svi izhodahu iz onoga boleznivoga i tužnoga srca. M. Lekušić 98. Srce pokorno i boleznivo otvora raj. J. Banovac, pripov. 36. — *bb) kome je žao koga, kao žalostiv,* condolens, miserens: Žene su milostivije i boljeznivije nego li muževi; za to se mati o smrti sinovljoj vele većma i žalosti nego li otac. M. Divković, bes. 354. — *b) o stvari tjelesnoj ili umnoj, koja zadaje duševni bol, u kojoj se on pokazuje, s kojom je on, što se u takom bolu čini,* dolore afficiens, doloribus refertus: *aa) o stvari tjelesnoj:* Ustanite se, ki jidete hljib boliznivi. M. Alberti 66. Drugi rozarij, koji se zove boliznivi. M. Jerković 42. Da bi mimošla od ńega ova čaša bolizniva. L. Terzić 107. Ti prolivaše boleznive suze. J. Banovac, obit. 27. — *bb) o čemu umnom, radńi, stańu, itd.:* Da ne bi očutil bolizniv još poraz. Š. Menčetić 306. Pet je otajstvi veselije i radosnije, drugu je pet boljeznivije i žalosnije. M. Divković, nauk 231a. Ona vele boljezniva riječ svakoga milosrdja dostojna. M. Divković, bes. 287. Sliši vesel početak ti, da li svrhu boleznivu. M. Gazarović 28. Ono tužno i boliznivo navišćenje. M. Jerković 30. Četvrto otajstvo boleznivo F. Parčić 30. — 4. *adv.* boljeznivo: *a) kao s bolom tjelesnijem:* Krv, za grih svita boliznivo ka je prolita. I. Ivanišević 49. — *b) kao s bolom duševnijem, tužno, žalosno:* Boljeznivo se skruše. M. Divković, bes. 64 Dobudeno z strahom uzdržimo, i uzdržano na skončanju života boleznivo ostavljamo. F. Glavinić, posl. IX. Plakaše boleznivo. P. B. Bakšić 96.

BÒLEZNO, *adv. vidi kod* boljezan, boljezna.

BÒLEZNÔST, bòleznosti, *f.* dolor, *jad, tuga, žalost. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Takve j' okornosti ma srića nemila k mojoj boliznosti vičnoj doprimila. P. Vitezović, odlj. 2. Da ispovim moje boleznosti sile. 51.

BÒLEZNOVÂŃE, *n.* dolor. *samo u Stulićevu rječniku* (dolor, aegritudo). *isporedi* boljeznovati.

BÒLEZNOVATI, bòleznujêm, *impf.* dolere, *tužiti (tužim), tugovati.* XVII *vijeka u knizi pisanoj po crkvenim i u rječnicima Stulićevu* (‚obolestiti') *i Daničićevu* (aegrotare). Jegda javě budetь bědy dějstvo, togda javljeny byvajutь pěsni plačjuštiihь, nineviskomu glasu strastiju podebešte se, pače že otь oněhь bědnějše boleznujušte. Glasnik 11, 115.

BOLÈŽIV, *adj.* dolens, maestus, *tužan, žalostan. vidi* boležljiv, *od čega je i postalo izgubivši* ljubezan. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. može biti i griješkom:* Za besjedam smionijem tezim

učenika boleživa bog očitijem prem biljezim izdavnika luda odkriva. Đ. Palmotić, christ. 174.

BOLÈŽLIV, *adj.* aeger, aegrotus, dolens, doloribus affectus, dolore afficiens. *isporedi* bolan, bolestan, bolezniv. *Od* XVI *vijeka, izmedju riječnika samo u Belinu* (boležljiv, dolens 275ª. dolorosus 275ᵇ. maestus 21ª), *u Stulićevu* (boležljiv, dolorosus) *i u Vukovu* (boležljiv, valetudinarius). *Comp.* bolježljiji. — *Postańem od* bolezan, bolezni, *čemu je otpalo* n *pred* l, *pa se* z *pred* l *promijenilo na* ž, *mjesto kojega ńeki pišu i* z, *ali rijetko.* — 1. aegrotus, *bolan, bolestan od tjelesne bolesti. u tom značeńu vrlo rijetko:* Ako ljekar moj ne budeš ti biti *(bože)*, sve dni ću ovakoj boležljiv živiti. N. Dimitrović 55. Iz potoka bistra vadi u kacigi vodu živu, i ńoj lice blijedo hladi, oživljiva boležljivu. I. Kanavelić, iv. 72. — 2. valetudinarius, *ko često pobolijeva, bolešljiv (vidi* bolešljiv *pod* 1). Boležljiv. Vuk, rječ. 36ᵇ. *s dodatkom da se govori u Liei.* — 3. dolens, doloribus affectus, *ko podnosi bolove tjelesne, ko je u takim bolovima, na kome su ili na čemu su taki bolovi: o čeljadetu, o tijelu mu, o ńegovoj prilici:* Koji te na drvu od križa razpeše, na komu boležljiv viseći sej riječi govoraše. A. Gučetić, roz. jez. 193. S prisvetijem tijelom ranavijem i boležljivijem. 208. Isukrst na ńemu propet s prilikom boležljivom. I. Držić, nauk gond. 331. Ako tko bude pogledati ovo obličje i boležljivu priliku. B. Kašić, is. 59. — 4. dolore afficiens, acerbus, *ko ili što zadaje bolove tjelesne, što boli, ljut: a) o čeljadetu:* Rugahu so i smjejahu, o Jesuse milostivi, er ne znahu što činahu nevjernici boležljivi. M. Votranić 1, 322. — *b) o smrti, muci, rani, udarcu, nemoći (bolesti):* Boljezljivu smrt daše onomuj. Zbor. 70ᵇ. Umrije prirunžnom i boležljivom smrtim od križa. B. Gradić, duh. 77. Podnijeti muku boležljivu. A. Gučetić, roz. jez. 111. Koja muka biše boležljivija i sramotnija. B. Kašić, is. 56. Eto s desne ruke i s live ruse od krvi rijeke izviru, kijem su rane bolezljive vrata usilna na svu miru. A. Vitaljić, ostan 232. Kad navali na čovika teška nemoć boležljiva, tad je smrtna ta prilika kad pod nemoć sebe skriva. M. Lekušić 159. Od bolezljivi udaraca. A. d. Kosta 2, 28. — 5. dolens, maestus, tristis, *koga boli u duši, ko podnosi bol duševni, kao jadan, tužan, žalostan. o čeljadetu i u prenesenom smislu o čemu u čeljadeta. a) o čeljadetu:* Otide mnogo pristrašen i boležljiv. Zbor. 17ᵇ. Što li ste boležljive? 107. Da sudi grješnike bolježljive. 49ᵇ. Ni možem odahnut bolizljiv cvileći. Đ. Držić 364. Toli boležljiv bez grijeha tuguju. M. Vetranić 2, 77. Sada me pomozi, gdje trudim boležljiv. 2, 143. Za koji sud vele boležljiva podnosim ovi trud. M. Držić 466. Tač oba umriše, jednoga zgubiv mač, drugoga, ki bješe boležljiv, grozan plač. D. Rańina 23ᵇ. Osta svetac božji za to boležljiv. B. Kašić, fran. 165. Kad te vidi dikla tužna, boležljiva. I. V. Bunić, mand. 31. Prisvetoj majci neizrečenijem načinom boležljivoj. I. A. Nenadić, nauk 253. Boležljivi odlučiše povratit se. Živ. is. 188 Jevo su sve pokorne i ‚boljezlive' pri(d) tobom. N. Palikuća 36. — *o čeljadetu i žaleći ga, pokazujući žalost prema ńemu (isporedi* jadan, tužan, bolan): Mužu moj bolizljivi, ovogaj grijeha ne ću da ti učiniš. Zbor 57. Ajmeh boležljiva! 78. — *b) o čemu u čeljadeta, gdje naročito osjeća žalost, gdje se pokazuje žalost koju osjeća: aa) o srcu i duhu:* Razmisli srcem boležljivijem. A. Gučetić, roz. mar. 181. Posvetilište jest bogu duh boležljiv. A. Gučetić, roz. jez. 78. Unutrńi crv izgrize tve srdašce milostivo ke u sebi prikrati se, što bi veoma boležljivo. I. Gundulić 270. Suze srećne i čestite, ke skrušena duša liva, ah drago ti izhodite iz srdačca boležljiva. I. V. Bunić, mand. 26. — *bb) o licu, očima:* Plačući tvrdo z boljezljivijemi obrazi. Zbor. 112ᵇ. Kroz to grozno sved plačite, oči naše boležljive. I. Gundulić 272. — *cc) o suzama:* Od suza boljezljivijeh. Zbor. 109ᵇ. — *dd) o glasu, uzdahu, pogledu:* Z glasom boljezljivijem. Zbor. 93. Ove uzdahe boležljive ne odreni. I. Kanavelić, iv. 106. Pruživši boležljiv pogled k svomu sinku. Živ. is. 190. — *ee) o ispovijesti:* Da bude *(ispovijest)* boležljiva, to jest plačna i skrušena. M. Dobretić 142. — *ff) o životu:* Bolezljiv život moj. D. Držić 401. — *gg) u ljubavi, kojom se pokazuje da je kome žao koga, kao žalostiv:* Ljubav boležljiva trudiće svaki čas s veće željnijem brinućem da istraži nove načine, kako ga slatko razgovoriti. Đ. Mattei 71. — 6. *što podiže bol u duši, što zadaje duševni bol, tugu, jad, žalost, u čemu se pokazuje to, što je puno toga, kao tužan, jadan, žalostan, kad kad i kao ljut,* dolore afficiens, doloribus refertus, dolendus, acerbus. *a) o čemu tjelesnom:* U tamnicu boležljivu. Zbor. 105. Ovo rozario razdijelivši ga u tri rozaria: prvo u veselo, drugo u boležljivo, tretje u slavno. A. Gučetić, roz. jez. 19. — *b) o radńi, stańu, čemu god umnom:* Veliki glad boležljivi. Zbor. 77ᵇ. Počni spovijedat boležljivu besjedu. D. Zlatarić 72. Da ne plače poražena u tuzi boležljivoj. 76ᵇ. U četvrtak pet otajnosti veselijeh, u ‚petak boležljivijeh. A. Gučetić, roz. jez. 22. Čuteć boles od svijeh jaču s djela toli boležljiva. J. Palmotić, dubr. 43. Da smeće boležljive tužnijem diklam sladko utješe. 197. Tuga boležljiva, koja na način prioštroga maća raztvorila bi ti prsi. Grgur iz Vareša 88. — 7. *adv.* boležljivo, dolenter: *a) u tjelesnom smislu, s bolom tjelesnijem:* Činiti vas ću umoriti boležljivo. Zbor. 51. — *b) tužno:* Koli boležljivo moj život tuguje. M. Vetranić 1, 42. Podoh da nađu, tko sviri toli boležljivo. M. Držić 415. Poznajući boležljivo grijehe. J. Matović 496. Da bi se spomenuli žalostno i boležljivo. 497. Boležljivo zavika. I. Đordić, ben. 167.

BOLÈŽLIVO, *adv. vidi kod* boležljiv.

BOLÈŽLIVÒST, boležljivosti, *f.* animi dolor, poenitentia. *samo u Stulićevu rječniku* (‚boležljivost' *sa značeńem koje je stavljeno), gdje ima i* ‚boležljivstvo' *u istom značeńu.*

BOLEŽNIV, *adj. vidi* bolezniv *i* boležljiv, *od kojih je i postalo tijem što je drugoj završetak* -ljiv *zamijeńen završetkom prve* -niv. *samo u tri pisca* XVI *i* XVII *vijeka: u prvom se primjeru može čitati i* boležnuiv *i* boljezniv, *ali se u trećem ne može čitati drugačije nego* bolizniv *(po zapadnom govoru).* Svi koji ćuahu nemoći razlike bolježnive, privodahu ńih. N. Rańina 64ᵇ. luk. 4, 40. Neka čuju bolježnive tužbe moje. M. Vetranić 1, 12. Nega vidih prašna i plačna bolizniva i kalna svega. I. Zanotti, en. 2, 20.

BÒLJÎ, *adj. comp.* major, melior. *Od* XII *vijeka, ali toga vijeka samo kao adv. (vidi pod* 3 *prvi primjer), inače od* XIII *vijeka (vidi primjere Stefana kr. i sv. Save) i u svijem rječnicima osim Voltiġijina, gdje ima samo adv.* (‚bolše' *i* ‚bolje'). — *Osim nom. sing. masc. i neutr. u svijem je drugim oblicima iza* j *bilo jošte* š, *i to* XIII *i* XIV *vijeka (vidi pod* 1) *i u dva tri pisca* XVI *vijeka* (Boljša gospoctva. Starine 3, 257. Boljših. 303. Na boljše obraćajući. Katek. 1561. 2. Od mnogo rebac boljši jeste vi. Bernardin 100 mat. 10, 31). *iz tijeh je oblika prelazilo* š *i u nom. sing. masc. i neutr., i to od* XIII *vijeka* (Boljšij procvšte. Stefan kr. 26. XVII *vijeka:* Boljši junak od nas. Starine 11, 100). *ali su preobladala ona dva oblika bez* š *tako da*

su uz ńih svi drugi pogubili svoje š, *i to od* XIV *vijeka (vidi pod* 2 *prve primjere iz Mon. serb.). prema tome su u kajkavaca svi oblici dvojaki: sa* š *i bez* š (‚bolši, bolyi'. Bjelostjenac 1, 770b. Jambrešić 1, 549a. ‚bolyega ali bolšega'. Bjelostjenac 2, 25a). — *Nominalni oblici sada nijesu u običaju, nego samo složeni, kao u svakoga drugoga komparativa. — Sa* naj *biva superlativ kao i od drugih komparativa. — U jednoga pisca prošloga vijeka nom. sing. i* boļ *(vidi pod* 2, *i.). — U adv. dolazi i* j *mjesto* ļ *(vidi pod* 3, b, *d.). — Od kor.* bhar, *dizati, dizati se, veliku biti, silnu biti. isporedi* boriti se.

1. major, *veći. samo* XIII—XVI *vijeka, i to sa* š, *kako je rečeno naprijed.* Razoru žitьnicu i boļšu sьziždu. Stefan kr. 9. Sego radi trěbujutь boļьšago jadenija. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. Boļьšaa pridavati. Mon. serb. 75. Boļša i silnija gospoctva i carstva od vašega prijal je. Aleksand. jag. starin. 3, 257.

2. melior, *komparativ za* dobar, *od kojega samoga komparativ nije u običaju. i u tom značeńu dolazi od* XIII *vijeka: sa* š *toga vijeka:* Tobě boļšе dano a mnê pozlěje. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. — *bez* š *od* XIV *vijeka: a) o čeļadetu: aa) o čeļadetu samo kao čeļadetu u opće. čeļade se naziva boļim po različnijem dobrijem osobinama svojim, koje se ne kažu, ili po kojoj god takoj osobini, po čemu god što je u čeļadetu dobro.* Da naglaviti ļudije i boļi prisegu. Mon. serb. 218. Toliko je boļi od andola. N. Rańina 22. hebr. 1, 4. Od mnogo vrabaca boļi jeste vi. N. Rańina 209. mat. 10, 31. Da grih ostavimo da boļi bivamo. M. Marulić 34. Poslušna boļim od tebe budeš bit. M. Vetranić 429. Boļega s boļim pomišasmo ubožijega s ubožijim. Mon. croat. 258. Ni bišo huji od Aleksandra ni boļi, vsi jednaci oružjem . . . bihu. Aleksand. jag. starin. 3, 251. Nijesmo mi boļi od biskupa. F. Vrančić, živ. 55. Što bismo imali bit boļi, toj gori izlazimo. M. Orbin 16. Ja sam boļi, sluga gori. V. Došen 146. Neka joj se puni voļa, da je od svog muža boļa. 108. Bivši i ja u ratu s ostalima ni prvi ni poslidńi ni naj boļi ni naj gorji, nego u polak. M. A. Reļković, sat. 7. On je boļi nego li ga fale. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Tebe č' dati majka za boļega, za boļega i bogatijega. 1, 241. Ł ļepša je i boļa od tebe. 1, 267. Još su mene i boļi prosili. 1, 531. A krasnu pesmu započeo od svi naši boļi i stariji. 2, 216. Jaoh mene do boga miloga! gde pogubih od sebe boļega. 2, 410. Kupi svata dvanaest stotina po izboru boļeg od boļega. 2, 579. Boļi boļim otidoše, a tebe jedva dopadoh i ja. Nar. posl. vuk. 27. — *među različnim dobrim osobinama po kojima se čeļade naziva boļim, može biti i zdravļe, po tom dolazi i kad se hoće o čeļadetu da kaže da ozdravļa:* Svaki hip naprid boļi sam, er tvoju ļubezan koji čas vidih doć, parja me boļezan. Š. Menčetić 254. — *može se čeļade i imenovati imenom kojim se kaže što je i opet se nazivati boļim po čemu god nekazanom:* Cesar ništar boļi pače još srditiji. F. Glavinić, cvit 316. Boļi je gost nego prijatej. Nar. posl. vuk. 27. Djevojka je boļa od udovice. Vuk, nar. pjes. 1, 227. ‚Al' je boļe trideset hajduka ali starac Starina Novače?' . . . ‚Boļe bješe tridest dobrih druga, ali tvoje sreće ne bijaše'. Nar. pjes. vuk. 3, 14. — *u prenesenom smislu o kući mjesto čeļadi u njoj:* Boļe i srьdńije kuće odь ovezi nêmate. Spom. sr. 1, 23. — *bb) o čeļadetu na po se imenovanom imenom kojim se kaže što je: tada se naziva boļim po osobini koja mu je u tom imenu:* Nitko namь ne more biti boļi svêditeļь koliko vaša milostь. Spom. sr. 1, 1. Mimo Dubrovnikь boļega prijateļa vaša ļubovь ne ima. 1, 21. Nitkorь ne može biti boļi stežnikь semuj miru koliko gospodinь kraļь. Mon. serb. 367. Izađi mi na mejdan junački, da vidimo ko je boļi junak. A. Kačić, razgov. 56. U mog dragog boļu majku kažu. Nar. pjes. vuk. 1, 25. A boļi sam junak od Turaka. 3, 123. Da se vidi ko je junak boļi. 4, 7. Sve boļega zlicu i krvavca. 4, 468. — *b) o životińi:* Prinesi menje dva kozlića najboļa. N. Rańina 56. 1moj. 27, 9. Daćemo ti końa još boļega. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Ta od Šarca boļeg koňa nema, nit' nada mnom boļega junaka. 2, 440. Nego ude u moje volove, te izabra boļeg i boļega. 3, 449. Boļi je svračak u ruci nego seko u planini. Nar. posl. vuk. 28. *tako i o lovu, kad se misli ono što se ulovi:* Ja sam boļeg lova ulovila. Nar. pjes. vuk. 1, 543. — *c) o stvari tjelesnoj:* Veća i boļa zapisanja postavi. Spom. sr. 1, 124. Ka t' se najboļa plav vidi? P. Hektorović 29. Samo toj meni bit će lik najboļi. D. Zlatarić 35b. Jedan dub čini boļi plod u jednom mjestu nego li u drugomu. M. Orbin 57. Svitami najboļimi obnče ńega. I. Bandulavić 47. 1moj. 27, 15. Ja ću tebi boļu kitu dati. Nar. pjes. vuk. 1, 23. A salićeš i boļu jabuku. 2, 122. Te ou traži đe je boļe vino. 2, 368. Jesam jednu boļu sakovao, boļu sabļu a boļem junaku. 2, 406. Boļi je i crn kolač nego prazna torba. Nar. posl vuk. 27. Boļa je i bobova slama nego prazne jasli. 21. — *tako u prenesenom smislu kad se što tjelesno kaže za duhovno:* Vridne časti svoje dosta je Čavčiću, boļi dio od koje za č će dat Držiću. M. Držić 18. Priklonivši se k boļoj i milosrdnijoj strani. Š. Budinić, ispr. 15. Nasliđujte darovšćine boļe. I. Bandulavić 222. 1kor. 12, 31. I našu ćud stranu ne ćemo na boļu obratit. A. Vitaļić, ostan. 385. — *tako i o drugom svijetu:* Grad duhovni boļeg svijeta. J. Kavańin 334. Pun dostojanstva dili se s ovog svita na boļi. A. Kačić, razgov. 12. — *d) o čemu umnom, radńi, stańu, i o vremenu:* Za boļu svedočbu i tvrđavu sej poveļe postavismo pečat. Mon. serb. 230. Neka je mnê cêna boļa nere inomu, jere sьmь vašь, a neka je mojemu člověku boļa cêna nere inoga člověka. 247. Hitrost najboļu. Zbor. 29b. Mladi bilu prez brad, jakosti najboļe. M. Marulić 11. Ima bit tva lijepos boļa ner dobrota. Š. Menčetić 71. Čistoća toliko je boļa koliko je i trudnija. B. Gradić, djev. 26. Da da višńi sreću boļu. I. Gundulić 570. Ova ńegova misao boļa je nego nijedna druga. M. Orbin 100. Nu bi pravda vazda boļa sudila se. J. Palmotić, dubr. 109. Ja se mlada boļem dobru nađam. Nar. pjes. vuk. 1, 63. Da degodi boļe službe tražim. 2, 139. Ne bi l' srebro boļe sreće bilo. 3, 121. Boļe je pošteńe u siromaštvu nego bogatstvo bez pošteńa. Nar. posl. vuk. 25. Boļa je mršava pogodba nego pretila pravda. 21. Boļi je dobar glas nego zlatan pas. 27. Iz ovoga doma izļegla u dobri čas, a u drugi uļegla u boļi čas! Nar. pjes. vuk. 1, XIII. — *e) o čemu god tjelesnom ili umnom izrečenom riječima* stvar *ili* to *ili* što: Ča je boļe, toga pri nestaje. M. Marulić 99. Ka je stvar najboļa i gora na sviti? D. Rańina 68. Pokle si molil za ono što jest boļe. F. Vrančić, živ. 18. Boļe je išta nego ništa. Nar. posl. vuk. 24. — *f) može imati uza se koji padež: aa) gen. s prijedl.* radi, *za uzrok:* Meso i debļma hoćeš da je tvoja cina. O! i to li ļude vara da su boļi rad tovara. V. Došen 21. — *bb) dat., kad se kaže da je kome korist od onoga što znači boļi:* Kome ja boļi ta mene gori. Nar. posl. vuk. 147. — *cc) akus. s prijedl.* na, *kad riječ koja stoji u tom padežu znači kakav posao pa se hoće da kaže o kakvom čeļadetu da može vršiti taj posao, da se na ń*

može dati boḷe nego drugo ili boḷe nego na drugi posao: Da bi mogli *(mladići)* biti boḷi na službu božju. B. Kašić, ign. 45. — *dd) akus. s prijedl.* po *(koji vidi), kad je što na korist onome što stoji u tom padežu:* Koji slide boḷeg po se viča. J. S. Reḷković, kuć. 170. — *ee) akus. s prijedl.* za *(koji vidi), kad je tko ili što na korist onome što stoji u tom padežu:* Plač i tuga i žalos za dušu boḷa jes. N. Dimitrović 50. Traži drvo ob zimu drinovo, za zubaču naj boḷe jo ovo. J. S. Reḷković, kuć. 23. Kad se hoće da kažo da je siromah čoek boḷi za kakav posao nego bogat. Vuk, nar. posl. 41. — *ff) u lok. s prijedl.* u, *kad se u kakvoj radńi ili stańu pokazuje da je tko boḷi ili što da je boḷe:* Baš ni bludna srdoboḷa nije ništa u tom boḷa. V. Došen 84. Pak se ḷudi med sobom nadmiču koji boḷi u kojemu viću. M. A. Reḷković, sat. 161. — *g) u ženskom rodu bez supstantiva, kojemu bi bilo pridjeveno, a misli se stvar u umnom smislu ili u opće što boḷe: aa) misli se stvar u umnom smislu, kao ńešto:* A. Nijesam te još bio, za to si srdita. B. Boḷa t' je tej biti, s kijema se razumiješ; al eto riječ riti prid ńima ne umiješ. N. Naḷešković 1, 247. Drugu ti hoću rit, neg rekoh, još boḷu. P. Hektorović 13. Ńemu Marko boḷu progovara. Pjev. crn. 133. Boḷu ćeš čuti nego ćeš reći. Nar. posl. vuk. 28. *tako i pridjevena partiципu praet. pass.:* Boḷa je jedna razmišḷena nego stotina učińenijeh. Nar. posl. vuk. 21. — *tako će biti i u gen. s prijedl.* od *u smislu u kom se kaže da je što od koristi, od pomoći:* Kad kraḷici kńiga dolazila, ne bila joj mila nikoliko; e ma joj se od boḷe ne može, no mi sitnu na koḷenu piše. Pjev. crn. 32. — *bb) misli se stańe boḷe:* Obrnimo dake na boḷu i projdmo putom na desnu. P. Zoranić 10. Obrativ na boḷu sve moje ludosti Đ. Baraković, vil. 20. Ča t' prudi, pripravi, obrativ na boḷu. 67. Podvigoh jidra skut, prominih na boḷu. 339. — *cc) misli se stvar tjelesna, i to haḷina:* Živ i zdrav derao, na boḷu promijenio. Nar. posl. vuk. 81. — *h) u sredńem rodu dolazi bez supstantiva kojemu bi bilo pridjeveno pokazujući ili stańe koje se može nazvati boḷim ili u opće stvar tjelesnu ili umnu kao subst.* dobro *s adj.* veće: veće dobro. Boḷemu nadijemo se. Spom. sr. 1, 23. Zla staros satre suagu i sve boḷe. M. Držić 94. Ko dobro čini boḷe dočeka. Nar. posl. vuk. 137. Dobro mi je i boḷem se nadam: u čem hodim u tome i spavam. 16. *osobito u akusativu s ńekim prijedlozima: s prijedl.* na *(koji vidi):* Da bi umnožiḷ odь dobra na boḷe. Spom. sr. 1, 95. Ne seiniš da mi gre na boḷe. Š. Menčetić 284. Kad mu se jest na boḷe obratilo. Anton Dalm., ioan. 4, 52. Hodeći s dobra na boḷe. A. Gučetić, roz. jez. 121. Sve obratit na ńih boḷe. O. Mažibradić 221. Na boḷe se pojti spravi. Đ. Baraković, vil. 171. Na boḷe obratiti život svoj. B. Kašić, ign. 36. Na boḷe vazda upravḷati svoje živḷeńe. A. Vitaḷić, ist. 239. Prominiti život na boḷe. A. Bačić 385. Prija će život izgubiti nego li će ga na boḷe okrenuti. J. Banovac. pred. 10. Stare dobre stvari s vrimenom popravit se na boḷe mogu. J. S. Reḷković, kuć. 17. — *s prijedl.* za *(koji vidi):* Jer svitu za boḷe moja će smrt biti M. Marulić 175. Ne znam ta srjeća komu bi za boḷe. Š. Menčetić 253. Čin' da moj trud može bit za boḷe. 302. Po ńoj za boḷe ne more ni što prit. 331. Kada se za boḷe što komu govori. M. Vetranić 1, 99. Što će t' bit za boḷe. 2, 165. Bogu, koji jedini zna ča nam je za boḷe. P. Hektorović 54. Povraćenje od ispovidi jest brže za boḷe nego li za potribu. Š. Budinić, ispr. 10. Za boḷe obraše. Đ. Baraković, vil. 73. Pokle se svidiše da bude za boḷe. D. Baraković, jar. 52. Koliko mu se vidi za boḷe. I. Ančić, ogl. 13. Što je za boḷe nije žaliti, nego je sniżno uztrpiti. J. Kavańin 73. Što se kada ńem za boḷe vidi. M. A. Reḷković, sat. 179. — *s prijedl.* u: Koja mi da nevoḷe za obraćenje moje u boḷe. I. Ivanišević 39. Sve mu u boḷe raste i plodi. I. Kanavelić, iv. 20. Neg si ńu *(narav)* u boḷe promijenio. I. Đordić, ben. 43. — *u tom smislu može uza se imati i posses. pron. ili adj. ili gen., kojim se kazuje pripadańe:* O vašemь boḷemu mnogo jesmo veseli. Spom. sr. 1, 58. Svitovat bih rad sad tebe, . . . ne nijedne ciḗ zle voḷe, nego samo za tvoje boḷe. P. Hektorović 122. Koliko jest za boḷe naše. Š. Budinić, sum. 20b. Za boḷe duša naših. A. Gučetić roz. mar. 283. Od mene si čušan, a za tvoje boḷe. Đ. Baraković, jar. 42. Scijenim da je svekoliko voḷa božja i da je za boḷe moje. M. Divković, bes. 87. Za boḷe tve toj bit more. M. Gazarović 25. Da razmisli za boḷe svoje ili silom od muka nmorena umrijeti ili odreći se Isukrsta. B. Kašić, per. 39. Bog nami posila suprotive i nemoći za boḷe naše. V. Andrijašević, dev. 2. Sve dohodi od ruke božje za boḷe i korist tvoju. M. Radnić 391. Kojimi nas pedipsa za boḷe naše desniea tvoja. A. Vitaḷić, ist. 308. Za krstjanstva svega boḷe. J. Kavańin 262. Ni za boḷe duše naše. H. Bonačić 53. Kada ne bi za boḷe bilo zarńčenikov. A. d. Kosta 1, 49. Za boḷe ńezino i sve kuće. M. Dobretić 535. Er je sveder nastoj'o na naše boḷe. Đ. Mattei 168. *u tom smislu zamjeńujući supstantiv može biti predikat s glagolom* biti (budem) *supstantivu koga god roda:* Boḷe je božić kužan nego južan. Nar. posl. vuk. 22. Boḷe je prazna vreća nego vrag u vreći. 25. — *i) u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom* boḷ *kao da ne bi bio komp.:* Čin' da tebe tuđe zgode put boḷ obrat naučnju. J. Kavańin 88. Ja ti mislim . . boḷ prikazat pakao. 445. Svijeta boḷa. 399. Svjeta boḷa. 470.

3. *adv.* bȍḷe, magis, melius. *u Vukovu rječniku s dvojakim akcentom:* bȍḷê, melius, *i* bȍḷe, citius (37a), *ali će prvo biti pomiješano s adj. u sredńem rodu, jer taka razlika u značeńu nije mogla učiniti razlike u akcentu.*

a. *u značeńu koje je pod* 1, *kao većma. samo* XII—XIV *vijeka, i to sa* š. Obnovihь svoju dêdinu i boḷьše utvrьdihь. Mon. serb. 4. Boḷьše da potvrьditь. 167.

b. *u značeńu koje je pod* 2. *bez* š *od početka* XIV *vijeka (vidi daḷe pod b. prvi primjer): a) mjesto predikata u rečenicama bez subjekta:* Da dadu gde se ńima boḷe vidêti bude. Mon. serb. 507. Uzmi striža lipa od bačve u prau, neka te očisti; možeš vrći i rosopasti; od ovoga nejma boḷe. J. Vladmirović, lik 46. A dobro sam do tebe došao, vrlo dobro, boḷe bit' ne može. Nar. pjes. vuk. 2, 423. *u takoj rečeniei krńoj bez glagola:* tako! tako! nikad boḷe neg linčina kad se koḷe. V. Došen 245. Što prije, to boḷe. *tako je izostavḷen oblik kondicionalni:* Kojemu sam dosta virovao; al, da budem, boḷe, mirovao. M. A. Reḷković sat. 54. Boḷe da sam rodila klupko pređe. Nar. posl. vuk. 22. — *osobito s glagolom* biti (budem), bivati, jest, *u rečenicama bez subjekta, u kojima ima jošte što što se za adv. veže: aa) s dat. aaa) što se adverbom kaže, kaže se po stańu u kome tko živi ili se u koje vrijeme nahodi:* Da im je boḷe bilo u Egiptu. F. Lastrić, test. 14. Boḷe bi nam bez teb' bilo. V. Došen 39. O, mnogi ti sebe trude, da im s blagom boḷe bude. 71. To su moje zaoviee, . . . š ńima će mi boḷe biti. Nar. pjes. vuk. 1, 64. Uzmi mene, biće boḷe tebe. 1, 563. — *bbb) što se adverbom kaže, kaže se po zdravḷu, kad tko ozdravḷa. u dativu može biti čeḷade, ali i bol mu i rana:*

Svrhu nemoćnijeh ruke postave, i boḷe im bude. N. Rańina, 136ᵇ. mark. 16, 18. Kada mu boḷe bi. N. Rańina 167. ioan. 4, 52. Jer ti će bit' boḷe i minut' boles taj. N. Naḷeškoviċ 2, 128. Ḷuta zmija kog nakoḷe, vele da mu biva boḷe, onu zmiju kad ubije i na ranu ńu privije. V. Došen 115. Da ga vidiš, razboḷela bi se; da ga ḷubiš, boḷe bi ti bilo. Nar. pjes. vuk. 1, 458. Naj ti vode, ne bilo ti boḷe! 1, 306. Čini mi se, bi mi boḷe bilo. 2, 32. Ni umrije, ni mu boḷe bilo. 3, 524. Te bi odahnuo i bilo bi mu boḷe. Đ. Đaniċić, 1sam. 16, 23. *u dat. bol ili rane:* Da će mome bolu biti boḷe. Nar. pjes. vuk. 1, 593. Kad li mu je ranam' boḷe bilo. 3, 528. — *bb) s akus. i prijedl.* po *(vidi kod* po): Koje što daḷe od nas bude, to će po nas boḷe biti. A. d Kosta 1, 9. Na 'nom svitu bit će po te boḷe. M. A. Reḷkoviċ, sat. 78. Ne kaže baba kako je san snila, veċ kako je po ńu boḷe. Nar. posl. vuk. 200. — *cc) s akus. i prijedl.* za *(vidi kod* za): Ako činimo češće, boḷe je za nas. A. Kadčić, bogosl. 381. Kreni decu do zelena Lima; što je veće, to je boḷe za te. Nar. pjes. vuk. 2, 535. — *dd) s infinitivom, koji može imati i svoje dodatke. osim ńega može adv. imati i druge svoje dodatke kao naprijed (isporedi* biti, budem, *na str.* 353ᵃ). *infinitiv kad ima svoje dodatke, po kojima se lako može razumjeti ili se razumije među onima koji govore, može se izostaviti a sami mu dodaci ostati:* Od srama boḷe jes crvenu kad god bit, neg tugu i boles u srcu oćutit. N. Dimitroviċ 5. Na svitu činiti ča nam, je najboḷe? P. Rektoroviċ 29. Boḷe t' je pravednu o malu živiti, a dušu narednu i pamet imiti, neg veliko blago s grisi, ki te koḷu, i sve ča ti drago imiti na voḷu. 40. Samu čoviku boḷe je stojati neg sto zlih prijateḷa uza se imati. Đ. Rańina 88. Boḷe je umuknut. Đ. Zlatarić 29. Vele jest boḷe jednome smrt podnijet' ner imat' nevoḷe, ter sto krat na čas mrijet. M. Bunić 89. Boḷe vam je smrt stignuti, i u boju s kojjem pasti, neg li tako poginuti bez zamjene i bez časti. I. Gundulić 292. Tamo ti je otit boḷe. J. Kavańin 220. Da je boḷe nizko biti, neg visinu obḷubiti. V. Došen 14. Ne biše li po nas boḷe iza Jordana brez straha stati neg ulizavši u zemḷu neprijateḷsku od ńih poginuti? A. Kačić, kor. 109. Boḷe ti je izgubiti glavu nego svoju ogr'ješiti dušu. Nar. pjes. vuk. 2, 193. Boḷe je umjeti nego imati. Nar. posl. vuk. 25. Boḷe je pošteno umrijeti nego sramotno živḷeti. 25. Boḷe je s mudrim plakati nego s ludim pjevati. 25. Boḷe je biti i izbijenu nego posve ubijenu. 22. Mislim da ih je boḷe i ovdje naštampati, nego da izostanu sa svijem. Vuk, pjes. 1, 188. Boḷe ti je uči u život hromu ili kḷastu, nego li s dvije ruko i dvije noge da te bace u ogań vječni. Vuk, mat. 18, 8. *rečenici bez subjekta može biti izostavḷen glagol:* Boḷe biti tebi slipu neg viditi ženu lipu. P. Posilović. nasl. 201ᵇ. Govore da im se boḷe poturčit. J. Filipović 1, 191. Boḷe ići caru u Jedrene da mu kažem što sam učinio, nego da me Turci ńemu tuže. Nar. pjes. vuk. 2, 428. Boḷe se jedan put zacrḷeniti nego sto puta blijedeti. Nar. posl. vuk. 26. Boḷe se s junakom biti nego s rđom ḷubiti. 26. *infinitiv izostavḷen a sami mu dodaci stoje:* Boḷe je ikad nego nikad. Nar. posl. vuk 23. Boḷe je s miron nego s čirom. 25. Boḷe u grob no bit rob. 27. Boḷe je kukavicu u ruci no sokola u planini *(imati).* 21. Boḷe je navrh laza nego nadno raza *(dogovarati se).* 24. Boḷe je iz glavice nego iz tamnice *(gledati).* 22. Boḷe je i rańenu nego (po sve) ubijenu *(biti).* 24. Boḷe ti je noćas ovsenice nego sjutra pogače. 27. — *ee) s cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* da *ili* neka: *aaa) u privezanoj* da *(vidi više kod* da): Boḷe je da pitaju: čija je ovo nevjesta, nego: čija je ovo đevojka? Nar. posl. vuk. 23. Jer ti je boḷe da pogine jedan od udova tvojijeh, nego li sve tijelo tvoje da bude bačeno u pakao. Vuk, mat. 5, 29. Ne mislite da je nama boḷe da jedan čovjek umre za narod, nego li da narod sav propadne. Vuk, jov. 11, 50. Boḷe je za vas da ja idem. Vuk, jov. 16, 7. *rečenici bez subjekta izostavḷen glagol:* Boḷe da te smrt prijeka digne nego suza sirotińska stigne. Nar. posl. vuk. 22. Ko se od ḷudi krije, boḷe da ga nije. 154. *i u privezanoj izostavḷen glagol zajedno sa* da, *jer se iz predńe razumije:* Jovo mi se sankom kara, kao da se razgovara, boḷe sankom nego s majkom. Nar. pjes. vuk. 1, 193. *bbb) u privezanoj* neka *(vidi više kod* neka): *rečenici bez subjekta izostavḷen glagol:* Boḷe, neka on od viška posti. J. S. Reḷkoviċ, kuć. 346. Kad ću mloge rascveliti majke, boḷe neka plače moja sama. Nar. pjes. vuk. 3, 425. — *b) dodaje se glagolima. uz ńih često pokazuje samo da ono što glagol znači biva u većoj mjeri onako kako treba da biva, te se prema značeńu koje je u glagola može izjednačiti sa većma, više.* Da mu je milostь kraḷevьstva mi hoditi svobodno po mojej zemḷi, kako i druzimь vašimь dubrovčanomь, pače i boḷe. Mon. serb. 67. Više i boḷe vsěhь svojihь prěđńihь jestь ḷubiḷь grada Dubrovnika. 210. Još te boḷe ponoviti. 311. On umije od druzijeh boḷe trgovati. Zborn. 4ᵇ. Sakriv ga pod listje s hitrinam ćudnime, ciċ boḷe da ńim lov učini na vrime. D. Rańina. 102ᵇ. Ḷubav najboḷe toj zna. M. Bunić 92. Da to pismo boḷe vidu. O Mažibradić 174. Svaki dan to boḷe klada se lipši red. Đ. Baraković, vil. 107. Ča brže i boḷe mogaše, doteče. Đ. Baraković, jar. 53. U ḷubavi još boḷe važga se. F. Glavinić, cvit 334. Domišḷa se koliko boḷe može. P. Radovčić, symb. 157. Građani boḷe su u tom uvježbani. J. Kavańin 114. Boḷe tilesno živiti. A. Kadčić, bogosl. 2. Istomači mi ovo boḷe. J. Filipović 1, 200. A ti namješta' ḷubežḷive riječi kako boḷe umiješ. 1. A. Nenadić, nauk 231. Smrt li onu boḷe čini? V. Došen 176. Što te boḷe ne izmiri(h)? 51. Koja uči lipo govoriti, pravo pisat a još boḷe štiti. M. A. Reḷkoviċ, sat. 34. Koji boḷe kakav zanat znade. 161. Ako li ti ugodna ne bude, čini boḷe, široko je poḷe. A. Kačić, razgov. 209. Od mene si boḷe uranio. 293. Kako može boḷe prođe naprijeda. I. Đorđić, ben. 167. Kako umije boḷe, dosmuca se. 192. Više końa jaše, boḷe sabḷu paše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Mladiči me dobro hoće, dobro hoće, boḷe nose. 1, 171. Ono gospod boḷe zna nego oni što kažu. 1, 132. Pazite mi moga gospodara boḷe nego starog Milutina. 2, 172. Na jutru mu nazva dobro jutro, a boḷe mu care privatio. 2, 173. Boḷe će te braća udomiti. 2, 625. Te ih paše boḷe milovaše i veziri boḷe darivaše. 3, 262. Boḷe čuva prebijelu kulu. 3, 286. Čati boḷe, pope Crnogorče! 4, 17. U ńeg' bi se mog'o pouzdati, boḷe u ńeg ne' u desnu ruku. 4, 297. Udri, brate, ako boḷe možeš. 2, 176. Pobiše se, boḷe ne mogoše. 4, 441. Tako hana slomila kraḷica, salomila, u more sagnala, te se more napunilo boḷe a od mrtva końa i junaka. Pjev. crn. 32. Ti se nemoj žalit na tazbinu, boḷe kaži nego li je bilo. 226. Boḷe vide dva oka nego jedno. Nar. posl. vuk. 22. Ko zna boḷe, široko mu poḷe, 138. Ko boḷe može, da ga bog pomože. 135. Da bi se pjesme boḷe razumjeti mogle. Vuk, nar. pjes. 1, vi. Da bi se boḷe vidjeti moglo. 240. — *glagol može biti izostavḷen kad se razumije iz ostaloga govora:* Češagiju popadem u ruke, al mi mlogo ne zadaje muke, jer ga šuknem od uha do repa. Što bi boḷe? jeda mu ne krepa. M. A. Reḷkoviċ,

sat. 55. Skoči kolo, da skočimo! da vidimo ko će bolje. Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *što se govori* ‚dobro htjeti koga‘, *prema tome dolazi i* ‚bolje htjeti‘ *izjednačujući se sa* voljeti, *u dva pisca prošloga vijeka; u drugoga od ńih drojice biće po ńemačkom:* Mi krv prolijemo, a on za to no hajo hotijući bolje krvnika nego svoje virne vojnike. A. Kačić, korab. 210. Kopańe ašovi hoće kupus bolje nego motikama. J. S. Reļković, kuć. 218. — *uz glagol* naći, *kad putniku reku:* ‚dobro došao!‘ *a on odgovori:* ‚bolje našao!‘ *značeńe se adverbu tiče stańa onijeh kojima se govori:* Dobro došao, šurače! — Bolje tebe našao, zeto! Nar. prip. vuk.[2] 198. — *uz* reći *i druge glagole takoga značeńa može se značeńe adverbu ticati i onoga što se govori (a ne samo govoreńa), a to je tada kao bliže k istini ili više onako kako prema sebi samom treba da je:* Niova crkva bolje će se zvati eretička, nego li prava. A. Bačić 156. Brez ovoga dara duha svetoga mučno se, ili, da bolje rečem, nije se moguće od privare sotonske učuvat. J. Filipović 1, 174. Što nevirnik zemļom upravļase, il, da reknem bolje, rasipaše. M. A. Reļković, sat. 32. — *uz* hoditi *i druge glagole takoga značeńa može se značeńe adverbu ticati brzine kojom se navršuje što glagol znači, te je kao* brže: Reče mu: hod' bolje. D. Baraković, jar. 12. Trč'te bolje po bogatoj Mačvi. Nar. pjes. vuk 4, 251. Al' to Turčin ništa ne slušaše, no sve bolje poļem izdiraše; ćera ńega Rosniću Stevane. 3, 310. Ali ńemu kńiga zapovida da on bolje ide na megdane. Nar. pjes. mar. 68. *tako i uz* hajde: Hajde bolje, Krivokapić Joko! Nar. pjes. vuk. 4, 522. *tako i uz* kūpiti, *kad se gleda na brzinu kojom biva ono što znači:* Kupi bolje silu i krajinu. Nar. pjes. juk. 202. *tako i bez glagola kad se čeļade već nalazi u kakom poslu, kome se gleda na brzinu:* Tuj naredba svaka svim ļudem dovolje, posla svakojaka do ļute nevolje, ta brzo, ta bolje, niki zad, niki sprid, kako mrav kroz polje, zanose oka vid. Đ. Baraković, vil. 56. *tako i kad tko koga zove bez glagola:* K mene bolje, crni kaluderu, k mene bolje i čadoru mome. Nar. pjes. vuk. 3, 74. *u istom poslu dolazi adv. i okrńen ozad u pjesmi:* A bol' k mene, moja vjerna ļubo! Nar. pjes. vuk. 1, 200. A bol', sestro, ako boga znadeš. 1, 200. *u istom značeńu dolazi za adverbom* brže *da bi se pokazala još veća brzina; kako* brže *već stoji, za to s ńim može stajati* bolje *uz glagole vrlo različne, uz koje* brže *može stajati:* Onam' idi brže bolje. Nadod. 83. Izišavši on u polje traži konje svuda brže bolje. 94. Kad Latini kńigu proučiše, brže bolje pustiše Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 214. Brže bolje vatru naložiše. 3, 420. Onda ja brže bolje osedlam pijevca. Nar. prip. vuk. 202. Pa se brže bolje vrati natrag. Vuk, nar. pjes 2, 81. Kad đevojka to čuje, ona brže bolje potrči za proscima. Vuk. nar. posl. 179. Otac ga brže bolje zamota u ćurak. 354. — *pokazujući da je radńa koju glagol znači u većoj mjeri onaka kaka treba da je da bi se uradila, ili u većoj mjeri nego druga, može stajati i kad je zlo ili ružno ili nemilo ono što se radi:* Sve ću kazat; nu, jaoh, bolje naricaću neg spovijedat. I. Gundulić 386. Kada trnati jež pun naperi se jabuk, tada psi naj bolje zgrabe ga. F. Glavinić, posl. 36. A tko bolje vino dere, da na ļubav hlepi bolje. J. Kavańin 23. Udarivši ga još bolje. J. Banovac, pripov. 155. Paklena bo kuca bolje od paklenog hrta kolje. V. Došen 118. Ni moj otac nije znao štiti, al je znao malo bolje piti. M. A. Reļković, sat. 38. Cijem se uzmnaža nemoć, stisne bolje. B. Cuceri 13. Sabļom seku bolje od Seńana. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Begu bolje popritže ruke. 3, 129. Al' se oni više razdražiše, i na Turke bolje udariše. 4, 374. — *isto tako pokazujući samo da u većoj mjeri biva ono što glagol znači, uz glagol* davati *s genetivom, koji se govori kad se kazuje koliko, izjednačuje se sa* više: *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Bolje mlika ispokojna daje krava J. S. Reļković, kuć. 404. — *značeńe adverbu može se ticati više onoga što se želi učiniti radńom koju glagol znači nego same radńe, kad se gleda kakav joj je svršetak, što od ńe biva, te joj se samo prema tome dodaje adv.:* Jer vrućina udi cvitju mladom i svačemu što iz zemļe vadiš, da ga s mista na misto razsadiš; s toga bolje prid večer se sadi, kripak ob noć jer sad stoji mladi. J. S. Reļković, kuć. 188. — *e) uz genetiv, kojim se kazuje koliko, s glagolom* jest *bez subjekta, nalazi se u jednoga pisca* XVI *vijeka, pokazujući kao naprijed pod b. da u većoj mjeri što biva i samo na taj način izjednačujući se sa* više *(vidi i naprijed pod b.):* Jes mlijeka, jes sira i k tomu još bolje ļubavi i mira, jes brašna do volje. M Držić 83 — *d) sa* ļ *mjesto* ļ *nalazi se u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka:* Koliko ga boje budem razumi'. I. T. Mrnavić, ist. 18. *samo u sliku:* Dost je meni da na boje budem život obratiti. J. Kavańin 333. Livadu kosit bolje. 360. Neka u redu svetom stoje, napredkujuć sve to bolje. 503.

BOḶÍNA, *f.* praestantia, melior rerum conditio. *u naše vrijeme. a) staňe u kom je tko kad je boļi od drugoga:* Vele Turci đe si junak dobri, ama ti je boļina za ļudu: ne kće otist' do Nikšića grada da te vide nikšićke gazije. Pjev. crn. 283. — *b) staňe u opće bolje od drugoga staňa:* O boļini on se našoj stara. S. Milutinović, pjev. crn. 328.

BOḶÍNAK, boļinka, *m.* melior rerum conditio, convalescentia, emendatio. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (status in melius mutatio, emendatio, correctio) *i u Vukovu* (melior rerum conditio). *isporedi* boļitak. — *a) bolje staňe u bolesti, kad je bolniku bolje:* Davahu mu glas da nije mu sin umro, neg da žive zdrav. Upita ih: u koje doba on bješe im'o boļinak. Živ. is. 60. Povrhu nemoćnika ruke nalagaće, i boļinak imaće. 171. — *b) bolje staňe u životu, u moralnom smislu, kad se čeļade popravi:* Bez boļinka i jednoga od života primaju tako neskladno i neuļudno kraļa od kraļa u svoju kuću. B. Cuceri 246.

BOḶÍTAK, boļitka, *m.* melior rerum conditio. *isporedi* boļinak. *u naše vrijeme.* S ļubavi boļitka i napredka. M. Pavlinović, raz. spis. 414. Da vidim boļitke koje je stekla nauka. M. Đ. Milićević, opšt. 48. Razvitak deteta, ńegov boļitak. M. Đ. Milićević, zlosel. 260.

BÔḶIV, *adj.* aeger, *što boli koga.* XVII *vijeka u jednoga pisca. o očima:* Koji imaju oči boļive, stave prid ńih svitu zelenu. M. Radnić 383.

BÔḶKA, *f.* morbus. *hyp.* boļa. *u naše vrijeme.* Rastvori se nebo da vidiš svakojake boļke. M. Đ. Milićević, živ. 2, 48. Ali je ona imala neku tajnu boļku, koju kriju. M. Đ. Milićević, des. par. 8. *bolesno mjesto na tijelu:* Svaku boļku neka zamuze svojim mlekom žena dojiļa, pa će proći. M. Đ. Milićević, živ. 2, 68.

BÓḶKO, *m. ime muško, hyp.* Boļeslav. XIV *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka u pjesmi.* Glasnik n. 12, 44. 47. Boļko. D. Zlatarić 36[b].

BÓḶKOVAC, Bóļkôvca, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 49. T. Kovačević 34. *griješkom* ‚Bolkovac‘. Statist. 75 *isporedi* Boļkovci.

BÓḶKOVAČKÎ, *adj. što pripada Boļkovcima.* Boļkovačka opština K. Jovanović, reč. 145.

BÓĻKÔVCI, Bóļkovâcâ, *m. pl.* 1. *selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 145. — 2. *kao prezime porodici* xv *vijeka u hrvatskoj krajini:* Vrh malina, ki je kupil ta isti Martinac od ‚Bolkovac'. Mon. croat. 136.

BÓĻKOVIĆI, Bóļkovîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 55. *griješkom* Boļković. Statist. 15.

BÒĻMA, *adv.* magis, melius, *bolje (vidi kod* boļi). *Od prošloga vijeka, između riječnika samo u Vukovu.* — *uz glagole:* Ova se istina boļma ukazuje iz svetoga pisma. A. Bačić 466. Boļma ganuti srca. E. Pavić, ogled. xii. Milost i prijateļstvo s bogom sam traži, da dobivši ju boļma ju znade čuvat. 131. Kandila ne samo ne potrnu se, veće još boļma razgorivši prosvitle se. 141. Da ga još boļma od sunčane žestine zakloni. 429. Da se onomu dade koji je boļma upravio svoj talenat. 601. Kada tiho vitar popuhuje, boļma se čuju zvona. Đ. Rapić 349. Poslušajte dok boļma vidimo. 59. Poslušajte boļma. 357. Onaj prihvalni aded sve boļma se slidi. I. Jablanci 101. Nastojte u napridak boļma dolaziti na ova govoreńa. B. Leaković, nauk 19. Promotrimo boļma što su ove kriposti. 274. Da biste ih boļma razumili. 394. Ne ima nijedne *(bolesti)*, po kojoj bi se boļma i većma grih mogao pokazati nego li guba na tilu čovičanskom. B. Leaković, gov. 35. Zar će se na čas smrti boļma moć pripraviti? 98. Budući ona dobra onda bila općena, boļma su se providale udovice. A. Tomiković 379. Kad su u tavniku pčele, onda boļma legu novi narod F. Đorđević 52. Pčele onda boļma prionu raditi. 56. Da bi se boļma milovale. Osvet. 1, 4. *i kad se glagolom kaže što zlo ili ružno ili nemilo (vidi i* boļe *kod* boļi): Da mu ne dade slobode boļma sagrišivati. A. Bačić 376. Vičite boļma; spava, more bit, vaš bog. E. Pavić, ogled. 307. Da može u zemļi boļma istrunuti. I. Jablanci 59. — *na jednom mjestu može biti griješkom* boļmo: Možete se boļme dogovoriti. Bud. spom. glasn. u. 3, 205.

BOĻNIK, *m. vidi* bolnik. *prošloga vijeka u jednoga pisca. isporedi* boļan. Znam da ona razveseli zlovoļnike, ugleda potrebnike, razgovori boļnike. Besjede kr. 222.

BÒĻŠÂŃE, *n.* emendatio. *u jednoga pisca* xvi *vijeka, a tada su glasovi ńe još glasili* nje; *između riječnika samo u Stulićevu.* Spovid svoju čini umiļeno, a ne hini, s poniženjem i skrušenjem i s boļšanja odlučenjem. M. Marulić 259.

BÒĻŠATI, bòļšâm, *impf* meliorem facere, meliorem fieri. xvi *vijeka, između riječnika samo u Stulićevu. Od adj.* boļi *dokle je u ńemu još bilo* š *iza* ļ. — 1. *prelazno: popravļati, činiti boļim čeļade: objekat može biti neizrečen:* Strah božji boļša. Nauk Brnardov 4ᵇ. — 2. *neprelazno: boļi bivati:* Po daru božjemu boļšamo. Nauk Bernardov 3ᵇ. Da nastojiš boļšati u dobrih dilih. 58ᵇ.

BOĻŠAV, *adj.* meliorem reddens, *što čini boļim, što popravļa. samo u Stulićeva rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BOĻUN, *m. mjesto u Istri. pomińe se od* xiii *vijeka.* List pošļito v ‚Bolun'. Mon. croat. 8. Poplńišo Boļun i Vran. 94.

BOĻUNI, *m. pl. dva sela u Hercegovini: jedno blizu Stoca a drugo blizu Hrasna.* Schem. rag. 1876. 57. 60.

BOĻUNSKI, *adj. što pripada Boļunu.* Boļunьski. Mon. croat. 259.

BÔMBA, *f. vidi* bumba. xvii *vijeka u jednoga pisca i to su* n *mjesto* m, *i u naše vrijeme (su* m). Lunbarde ga biju, bonbe i karkaši. J. Radojević 17. Što nijesu bombe razorile. Pjev. crn. 249.

BÒMBÂK, bombáka, *m. vidi* bumbak. xv *vijeka u jednom rukopisu* (B. Šulek, im. 24) *i u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Tu se vriće puno bombaka i vune. B. Krnarutić 34.

BOMBÀRA, *f.* pyrobolus. *isporedi* kumbara. *od franc.* bombarde. *u naše vrijeme.* Iz úi se mogu bacati i bombare. S. Tekelija, u Letop. 119. 71.

BÒMBÂRDA, *f. top iz koga se meću* ‚bombare'. *isporedi* lubarda. *od franc.* bombarde. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Topi i bombarde Praga jesu tuklo. A. J. Knezović 261.

BOMBAŽIN, *adj. vidi* bumbažin. *u naše vrijeme u Istri.* Ļubi kupi baretu bombažinu. Nar. pjes. istr. 2, 38.

BOMBOROV, *adj. samo u zagonetci:* Na dnu mora bomborovo jaje *(odgonetļaj: zrno u puški).* Nar. zag. nov. 65. *mjesto toga dolazi i* tamburovo, dundulovo, bumbulovo, sumbulovo, simsilovo *i* sandulovo.

BÒME, *okrńeno* bog me, *koje vidi kod* bog.

1. BÓNA, *f. žensko ime* Bona. Opatica gospa Bona. M. Marulić 258.

2. BÓNA, *m. ime muško, hyp. od* Bonaventura. *isporedi* Bone, Bono. Bonu Serafina prava u duši i u puti. J. Kavańin 176. Svetoga Bone mučenika Nadod. 97.

BÒNACA, *f. tal.* bonazza, bonaccia, tranquillitas, *tišina na moru. od* xvi *vijeka. isporedi* bonačica. Zapovidje vjetru i moru, i učińena jest bonaca velika. N. Rańina 32ᵇ. mat. 8, 26. Kada z bonacom, kada s vjetrom. Zbor. 84. Vele krat je isprosio vjetra drijevom, koja se nahodahu u tišini ili bonaci. B. Kašić, fran. 169. Po jugu i buri, fortuni. bonaci. M. Kuhačević 40.

BÒNAČICA, *f. dem.* bonaca. *u naše vrijeme u Istri.* Kud Mikula jadriše, biše tiha bonačica. Nar. pjes. ist. 6, 10.

BÒNAČIĆ, *m. prezime. od prošloga vijeka.* Bonačiću iz Brača. H Bonačić 3. M. Bonačić. Schem. rag. 1876 62.

BÔNBA, *f. vidi* bomba.

BÓNE, *m. muško ime, hyp.* Bonaventura. *isporedi* Bona *i* Bono. Otac sveti Bone, kog u redu rodi sveti Frane. L. Ļubuški 55.

BÔNĠA, *f.* canis vertagus, vacca macra, *hrt i mršava krava samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Bačkoj.* Kao bonga, kaže se slaboj ženi. Vuk, rječ. 37ᵃ. *Riječ je tuđa, inače tamna, može biti od maj.* bongyor, *kudrav, pa mu značeńe promijeńeno. isporedi* zbonġati se.

BÓNĠIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Milun Bonġić. Rat 353. *isporedi* bonga.

BÔNICA, *f. vidi* bolnica.

BÓNIĆ, *m. prezime, po ocu Boni,* xvi *vijeka.* Jakova Bonića. Mon. croat. 187.

BÔNÎK, *m. vidi* bolnik.

BONÍNOVO, *n. mjesto u Dubrovniku navrh Pila, otkle se počińe slaziti u Gruž, prozvano po čovjeku koji se zvao* Bonini *i onde imao kuću i baštinu.* L. Zore. *Dolazi prošloga vijeka u poslovici:* Čeka te meštar Vjetrilo pod Boninovijem. Poslov. dan. 12.

BONKOVIĆ, *m. prezime,* xvi *vijeka.* Mon. croat. 202. *isporedi* Bono. *ali bi lako mogla biti pogrješka štamparska mjesto* Borković.

BÓNO, *m. ime muško. hyp. od* Bonaventura.

*

Bono Benić. Norini 60. Schem. bos. 1864. 99. *moglo bi biti i od Bonifacius, ali nema potvrde.*

BONÒMEZ, *m. vidi* bajomez. *prošloga vijeka u pjesmi:* Dok mi je zdrava kuća Biograde, oko ńega šanci i jodenci, a na ńemu bojni bonomezi. Nar. pjes. bog. 319.

BOŃIK, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 87.

BOPČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme. u pjesmi. postaña neznana, u pišu ga sa* b *pred* č. Jedno biše Ivan kapetano, a drugo je Smiljanić Ilija, a treće je Bobčiću Jovano. Nar. pjes. juk. 428.

BÒR, bȍra, *m.* pinus. *Akcenat kaki je u nom. sing. taki je samo još u acc. sing., koji je i inače jednak s nom.; a kaki je u gen. sing., taki je u svijem ostalijem oblicima; mijeña se samo u loc. sing.:* bòru, *i u množini u svijem oblicima kad imaju* -ov- bòrovi; *tada su u gen. i oba zadńa sloga duga:* bòrôvâ; *u istom se obliku mijeña i kad nema* -ov- bôrâ. — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima, i to značeći* pinus *u Mikaljinu, Belinu* (566a), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu; a u Vrančićevu je* larix *(a* pinus *je u ńemu jela), u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* juniperus *(a* pinus *je u ńima* ‚smrek', *u Bjelostijenčevu i* bor 1, 919b), *tako i u Voltiğijinu:* wachholder. — *Postaña još tamna: može biti od kor.* bhar, *vrtjeti se, vreti, kipjeti, od koga je grčki φαρμακόν, lat.* fermentum, *po svoj prilici i ńem.* brennen. *tako bi bio prozvan po svojoj smoli. — a) u pravom značeńu:* Meda . . . u borь i od bora u slěpij potokь. Glasnik n. 12, 39. Mon. serb. 94. U suha bora. Glasnik n. 12, 113. Na pisany borь. Glasnik 27, 291. Kako prisičen bor na zemlju padoše. M. Marulić 29. Grad mi će pobiti vinograd i bori. 17. Tva lijepos jes tvora, ka nigda ne gine, jak zelen sa bora i listak s masline. Š. Menčetić 89. Nije jele ni bora. M. Vetranić 1, 4. Tuj za čas u hladu sjedosmo pod borom. N. Nalješković 1, 315. Ter niktor mlade dni povrnut ne more, jak kad se skoreni zelen bor srid gore. H. Lucić 213. Pod sjeni sjedeći od bora zelena. D. Rańina 138. Eho mej bori odgovara dolcem. P. Zoranić 14b. Pod kim stablom si jih vidil? Pod borom. Bernardin 31. dan. 13, 58. Jela ljubi jelu i bora ljubi bor. D. Zlatarić 416. Mir lupajuć jače, vlada obsječenim borom jacim. I. Gundulić 524. Tako ostah . . . sam na gori predajući kako jańe blizu vuka meu bori. Đ. Baraković, vil. 169. Kitni bori, jele vite. Đ. Palmotić, christ 59. Usušili bi se borovi, da im se ne izvadi niki dio smole stisnute. M. Radnić 94. Medu gusta dubja i bore. I. Kanavelić, iv. 414. S prve rane dol' ne pada majci u krilo bor visoki. A Vitaljić, ostan 28. Suprotivna vijek komšije ni bor trpi nerazložan. J. Kavańin 407. Oko ńega su granati borovi. F. Lastrić, svet. 53. A na polu di je mejdan bio, vitezovi bor su usadili za junaka lipu uspomenu. A. Kačić, razg. 268. Više dragog zelen bor izraste, a viš' drage rumena ružica, pa se vije ruža oko bora. Nar. pjes. vuk 1, 240. Iz momka je zelen bor nikao, iz divojke vinova lozica, i fata se boru za ogranke. 1, 244. Il' si rasla na bor gledajući, il' na jelu tanku ponositu? 1, 312. Dva su bora na poredo rasla, među ńima tankovita jela; to ne bila dva bora zelena, ni među ńima tankovita jela, već to bila dva brata rođena, jedno Pavle a drugo Radule, među ńima sestrica Jelica. 2, 14. Da se, jadna, za zelen bor vatim, i on bi se zelen osušio. 2, 319. O javore, zelen bore! 1, 449. Leži trupje jedno na drugomu . . . kano snopje kad ih grad povaja, il skrhani bori od vihara. Osvet. 2, 164. — Bijeli bor, pinus halepensis L. J. Šloser-Vukot., flora 1044. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47 B. Šulek, im. 15. 24. pinus sylvostris L. J. Pančić, šum. drv. 150. *isporedi* sosna, bjelobor. — Crni bor, pinus pinaster. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. J. Šloser-Vukot. flora 1045. B. Šulek, im 24. pinus laricio Poir. J. Pančić, flor. biogr.2 462. B. Šulek, im. 24. pinus nigricans Host. B. Šulek, im. 24. *isporedi* crnobor. — Crveni bor, pinus austriaca Host. B. Šulek, im 24. — Divji (‚divji') bor, pinaster. Mikalja 24a. Bella 566a. Stulić. pinus sylvestris L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 24. — Glatki bor, pinus strobus L. B. Šulek, im. 24. — Gluhi bor, pinus austriaca Host. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 24. — Mali bor, teucrium chamaepitys L. B. Šulek, im. 24. — Morski bor, pinus pinaster. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. pinus maritima Ait. B. Šulek im. 24. — Obični bor, pinus silvestris L. B. Šulek, im. 24. — Pitomi bor, pinus. Mikalja 24a. pinus pinea L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im 24. — Bor cvitaš, erythraea centaurium Pers. B. Šulek, im. 24. — *b) u starijem pjesmama naziva dragi dragu borom:* Planinski moj bore! Š. Menčetić 56. Kroza č se gnijevaš tač još na me, moj bore! 130. Nu sada moj bore, srce mi povrati. Đ. Baraković, vil. 269. — *sada u Istri žena naričući za mužem naziva ga borom:* Druže moj, mužu moj, rano moja, srce moje, veliko dobro moje, boru *(mjesto* bore) moj! Nar. pjes. ist. 5. 4. — *c) dosta često dolazi mjesto* bog, *da se ne bi pomišalo ime božje, u zakliňańu i uvjeravańu, u prokliňańu, reće u drugim prilikama, ali istom od prošloga vijeka: aa) u nom. s akus.* bor me, *koje i u jedno pišu, kao* bog me *(vidi* bog *pod* 2, *d): od prošloga vijeka:* Borme ne ću, jer nisam budala. M. A. Reljković, sat. 142. Hoću, borme. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Aja borme! drago d'jete moje. Nar. pjes. juk. 109. Nisam borme, brate, utekao. 163. Borme sam ga poarčila. Nar. pjes. petr 1, 127. To je, borme, za nas veliki novac. Prip. bos. 1, 97. Borme, pope, dobro knige kažu. Osvet. 1, 93. Nameri se borme na hajduki. Nar. prip. mikul. 2. — *bb) u gen. s dat., kao* bog *pod* 2, *c.: samo u naše vrijeme:* Tako ti bora, šećerli Stane! Nar. pjes. vuk 1, 216. O bora ti, mlad Jakšiću! 2, 619. Da ti bora, Baraković Ibro! 3, 551. O bora mi, iz gore hajduci! ja sam taman iz Lijevna grada. 3, 481. Bora vami, kićeni svatovi. 3, 514. Bora tebi, otče kaludere! Nar. pjes. juk. 65. Bora tebi gospodine kralju! Nar. pjes. mar. 3. A nijesmo, bora mi. Nar. pjes. petr. 1, 179. E bora mi, to je davno bilo! Osvet. 2, 45. *i s pridjevima* jedan *i* velik, *koji se i bogu pridijevaju:* Sestro moja, bora ti jednoga. Nar. pjes. vuk. herc. 111. A tako mi bora velikoga. Nar. pjes. juk. 164. *pretjerano s pridjevom* zelen, *s kojim se već ne može misliti bog a samo se mjesto ńega može reći bor, nego izlazi kao da se čovjek doista kune borom. da bi tako doista i narod govorio, nema dosta potvrde:* A tako ti bora zelenoga! Nar. pjes. juk. 58. Tako mi bora zelenoga! Osvet. 2, 162. *na jednom mjestu u pjesmi naštampano* bor' vam *kao da bi bio okrńen gen. stiha radi, ali može biti da je nom. s dat.; vidi* bog *pod* 2, *e.:* Bor' vam sinci, sivi sokolovi! ovo me je vrlo zabolilo. Nar. pjes. vuk. 3, 550. — *cc) u dat. s dat.: vidi* bog *pod* 2, *f.: u naše vrijeme:* Nut' ti boru, moja mila majko! da me budeš za Ivana dala, sad bi ono moji svati bili. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Tebi boru, dite Nikolica! koja ti je golema nevolja ter si doša' za goru na vodu? 1, 594. Tebi boru, Baraković-Ibro! 3, 549. — *dd) u akus. s prijedl.* za, *i to ne u pravom akus., koji ima* bor, *nego u gen. mjesto akus., kao* za boga; *vidi* bog *pod*

2, *n. dd.*: Ne umri, sinko, za bora! Nar. pjes. vuk. 1, 418. A da vidi za bora miloga. Osvet. 3, 122. — *ee) u lok. s prijedl.* po, *kao u akus. s prijedl.* za: *u naše vrijeme u književnika:* O! po boru, ko bi razbajao te duševne zamašaje silne! Osvet. 3, 4. — *ff) u akus., također ne pravom nego u gen. mjesto akus. sa* ako znaš, *kao* ako boga znaš; *vidi* bog *pod* 2, *l.*: *u naše vrijeme u književnika:* Pa mu Davor djecu podavio, sve do jednog, ako bora znate! Osvet. 2, 60. Dat' li, vilo, ako bora znadeš? Osvet. 3, 162. — *gg)* ‚da bor ubije', *mjesto* ‚da bog ubije'; *vidi* bog *pod* 3, *b.*; *od prošloga vijeka:* Kraj od Bosne, da ga bor ubio! Kačić, razgov. 64. Ah! kakva je, da je bor ubije. Nar. pjes. juk. 220. O junače, bor t' ubio. Nar. pjes. petr. 1. 169. — *hh)* ‚od bora naći' *mjesto* ‚od boga naći'; *vidi* bog *pod* 3, *d.*: *u književnika našega vremena:* Muka lale! sa četiri strane, a s Vučila da od bora nade! Osvet. 2, 76. — *ii) osim zaklinaña i proklinaña u drugim prilikama u naše vrijeme u književnika:* Da si moja meni borom majka. Osvet. 2, 61. A to momak i od bora traži. Osvet. 2, 65. Bore mio, teška napadaña! Osvet. 3, 132. Bore mio! tko se tamo dio? Osvet. 4, 29. *u pošljednim bi se primjerima moglo misliti da je vok. od* bog *s promjenom glasa ž na* r, *ali toj promjeni u toj riječi nema potvrde.* — *d) selo u Srbiji u okrugu crnorječkom.* K. Jovanović, reč. 165.

1. BÓRA, *f.* plica, ruga. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. može biti na haljini i na licu. Od* brati, berem.

2. BÓRA, *m. vidi* Boro. On ugleda Boru barjaktara. Nar. pjes. mar. 42.

3. BÒRA, *f. u jednoj pjesmi i iz ne u Vukovu rječniku mjesto* bor. Pade momče za boru zelenu. Vuk, rječ. 37b.

1 BÒRAC, bòrca, *m.* certator. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (koji se rve, luctator, palaestrita, palaestricus), *u Bjelostijenčevu* (agonista, athleta, luctator, palaestricus, certator, pugil, gymnicus), *u Stulićevu* (luctator, pugnator). *u naše vrijeme samo u književnika. Korijen vidi kod* boriti se. — Nikto sьpej snomь bьdrago svojego borьca pobêditь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 222. tip. stud. glasn. 40, 180. Syna vide jako nêkojega borca ili iskusna vojevodu za ńь podvizajušta se. Domentijanb 45. Borci u krv svi ležahu, koji slavno tu padoše. P. Petrović, šćep. 98. Borci stali, pa se zablehnuli. Osvet. 2, 66.

2. BORAC, Borca, *m. ńeko mjesto* XIV *vijeka blizu Prizrena kod sela Šiklje, kojoj je išla međa* na Borьcь i na Brêsnicu. Glasnik 15, 286. Daničić 3, 559. *Postańem će biti dem. od* bor.

BÒRAČ, Bórča, *m.* 1. *u Srbiji u sadašńoj Gruži* XIII *vijeka župa:* Župe Moravu, Borьčь, Lepenici obê. Mon. serb. 13. *ondje grad* XV *vijeka:* Vь slavnêmь gradê Borči. Mon. serb. 269. Gradь Borьčь. Konstantin filos. glasn. 42. 271. Carь Muratь primi Borьčь. Ljetop. šaf. 77. Daničić 1, 67. *sada zidine:* Zidine od staroga grada u nahiji kragujevačkoj u Gruži. Vnk, rječ. 37b. *i selo je sada ondje.* K. Jovanović, reč. 118. M. Đ. Miličević, srb. 226. — 2. *u Hercegovini selo na Neretvi blizu izvora ńezina.* Magaz. 1861. 52. S. Novaković, obl. 79. Statist. 113. Bòrač, Bórča. V. Lješević. *tu je po svoj prilici bio* XV *vijeka grad vojvode Radosava Pavloviča:* Izь Borča u Dubrovnikь. Mon. serb. 310. U slavni gradь Boračь. 402. Daničić 1, 67. *ńeki i okolinu tako nazivaju:* U ‚predielju' Borču. Zemljop. bos. 3. Borač je prijedio od Gredelja do sela Bjelinića u konjičkoj nahiji. N. Dučić. — 3. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 21.

BÒRÂČ, boráča, *m.* borrago officinalis L. *od tal.* borrace. *isporedi* boražina. *u jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, bot. 18.

BÒRAČKÎ, *adj. a) ńegdašńega grada Borča u Hercegovini.* Po knezu boračkomь. Mon. serb. 399. Daničić 1, 68. — *b) sadašńega sela Borča u Srbiji.* Boračka opština. K. Jovanović, reč. 165.

BÓRAČKÎ, *adj. što pripada selu Borku (u Srbiji).* M. Đ. Milićević.

BORAG, *m. vidi* boražina. *samo u Jambrešićevu rječniku* (indicul.).

BORAGA, *f. vidi* boražina. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BORAJA, *selo u Dalmaciji na putu između Šibenika i Trogira.* Repert. 39.

BORAJINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* ‚Boraina'. Schem. herc. 1873. 228. *isporedi* Borajna.

BORAJKA, *m. ńeka gora u Dalmaciji blizu Šibenika u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* Boraja. Tolike vojvode Borajka gora zna. Đ. Baraković, vil. 348. Tad poznah sva mista bnetačke države i dubi do lista Borajke dubrave. 339.

BORAJNA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru čajničkom.* ‚Borajna'. Statist. 11. *isporedi* Borajina.

BÓRAK, bórka, *m.* 1. *hyp.* bor. *od* XVI *vijeka. u rječniku nijednom.* Zaspah pod borkom. Đ. Držić 436. Kraj livade zelen borak a pod borkom bio šatorak. Menčetić-Držić 510. Vir vodeni pod borkom vriješe. M. Vetranić 1, 182. Legoh pod borkom na travi. N. Držić 431. Ko je bórak presadio, te se zeleni? Nar. pjes. Lj. Kovačević. — 2. hippuris vulgaris L. *zove se i* mačji rep. Šloser-Vukot., flora 1060. J. Pančić, flor. kn. srb. 299. flor. biogr.2 450. B. Šulek, im. 24. equisetum L. B. Šulek, im. 24. — 3. *ime mjestima a) u Srbiji: aa)* XIII *vijeka selo ńegdje blizu Žiče:* U Jelьcihь Borьkь. Mon. serb. 11. Daničić 1, 67. — *bb) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović. reč. 95. O iz Borka kneže Simeune! Nar. pjes. vuk. 4, 253. — *cc) u okrugu valjevskom selo.* K. Jovanović, reč. 105. — *b) ńeko mjesto, po svoj prilici selo.* XIV *vijeka ńegdje blizu Dečana:* Do Borьka. i prěma Borьku uzь dělь *išla je međa modroj Slatini, koja je bila zimovište stoci manastira Dečana.* Glasnik 11. 12, 56. 128. *o istom mjestu reli se istoga vijeka da je zabjelu u Slatini' išla međa* do Borka i otь Borka na onu stranu. Glasnik 15, 283. Daničić 3, 559. — *c) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bos. 1864. 41. Statist. 69. — *d) brdo u Srbiji u okrugu smederevskom:* Zemlja pod vinogradom u brdu Borku. Sr. Nov. 1875. 681. — *e) planina u Dalmaciji blizu Omišu, s drugim akc.:* Bòrak, Bòrka. *u Vukovu rječniku.*

BÒRAK, Bòrka, *m. vidi kod* bórak, *pod e.*

1. BÔRAN, bôrna, *adj.* sinuosus, *saborit. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (bôrna). *Od* bóra, bórê. XVII *vijeka, o vijencu, kao gust, sabijen,* spissus: Eto vile prigizdave zlatne prame cvijetkom rese, a goranin divji izljeze s vijencem bornim oko glave. I. Gundulić. 178. — *sada o haljini* sinuosus: Ko ti reza bornu sukńu? Nar. pjes vuk, rječ. 37b.

2. BORAN, *m.* aries (instrumentum bellicum ad diruendos muros). *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 127b. 2, 25b. 335b). *ima i u Stulićevu ali iz ruskoga, i to u pravom smislu ovan. Bjelostijenac dodaje da je riječ ‚dalmatinska', ali o*

tom treba sumńati za to što je izmedu tolikih književnika nema ni u jednoga. isporedi baran.

BÒRÂNCI, Bŏranâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu kosaničkom. mješťani govore akus. i za nom.:* Borance. Sr. Nov. 1879. 176.

BORANI, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Klobuka.* Schem. herc. 1873. 236.

BÒRANIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Miloš Boranić. Rat 91. *Od imena koje samo ne dolazi, a koje bi moglo biti* Borana, *hyp. od ženskoga imena* Borisava.

BORÀNIJA, *f.* phaseoli virides, immaturi. *samo u Vukovu rječniku, gdje je i značeńe koje je stavļeno. Od arap.* bûrâni, cibus delicatus. *isporedi* buranija.

BÒRANOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom.* Statist. 27. *Od imena koje samo ne dolazi a koje bi moglo biti* Boran, *hyp. od* Boro, *od* Borisav.

BÒRAŃA, *f. planina u Srbiji u Radevini.* Vuk, rječ. 37b. M. Đ. Milićević, srb. 519. Vidoli smo dimove oko Brasine u Borańi („Borani"). M. Nenadović, protok. 47.

BÒRÂŃE, *n. vidi* boreńe. *isporedi* borati se. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Skladno mi doodi rvańe i borańe patriarke s. Jakova s anđelom. F. Lastrić, svet. 23.

BÒRAST, *adj.* rugosus, *pun bórâ. u jednoga pisca prošloga vijeka o bradi:* Ka *(brada)* lasasta i borasta. J. Kavańin 410. *i u naše vrijeme u jednoga pisca:* Borasto, faltenförmig. A. Hajdenak 17.

BORASTVO, *n. u jednoga pisca prošloga vijeka. može biti mjesto* „boravstvo" *u značeńu* biće, esse: Da od duše i od boga jedna ista stvar se čini, s toga uznesi, liti s toga, sni bora'stva i obsini. J. Kavańin 514.

BORAŠICA, *f. vidi kod* Borašnica.

BÒRÂŠNICA, *f. planina u Hercegovini blizu Konica.* Glasnik 20, 395. 22, 49. *ista će biti koju pišu* Borašica. Schem. herc. 1873. 16. *isporedi* Borci.

BORAT, borta, *m. tal.* bordo, *neko platno i sukno. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Vi ste u ono vrijeme bile, kad se je u bortijeh hodilo; a ovo su u ovo, kad se i svila dere i dobro se dere, er jes od šta. M. Držić 213.

BÒRATI SE, bòrâm se, *impf. vidi* boriti se. *isporedi* borańe. *u jednoga pisca prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu, i to bez* se, *a s dodatkom du ima u Gundulića, a u Gundulića nema, nego će Stulić biti načinio od imperfekta.* Borali su se i rvali s oružjem od vrućijeh molitava. F. Lastrić, svet. 177.

BORAVAC, Boravca, *m. ime muško u jednom spomeniku* XV *vijeka; ali će biti pogrješka u prepisivańu ili u štampańu mjesto* Bogavac. Spom. sr. 1, 176.

BORAVILAC, boravioca, *m.* incola, habitator. *samo u Stulićevu rječniku* („boravioc"). *riječ nepouzdana.*

BÒRAVÍŠTE, *n.* hospitium, domicilium, *gdje tko boravi. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (u kom ima i zlo načińeno* boravištvo). Mete boravište od nemoćnika. Besjede kr. 218. Ide u bolovničko boravište. 231. Ovi moj dom boravište, znam, za malo je D. Mattei 285. Srce u svako doba spravno primit nas i bit nam utočište, boravište. 20. Srcu Jezusovu najsvetijemu i najugodnijemu ńegovu boravištu. Štit 23. Ńihovo je boravište nebo. A. Kalić 299.

BORAVITEĻ, *m.* incola, habitator. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BORAVITEĻICA, *f.* incola. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÒRAVITI, bòravîm, *impf.* degore. *Akcenat se mijeńa samo u 2 i 3 sing. aor.:* bŏravî. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. — Postańem od* biti (budem), *gdje je* i *iza* b *postalo od* y, *a to od* u, *pa se* u *pred* o *promijenilo na* v, *a po tom našavši se iza* b *otpalo.* 1. *neprelazno: a) boravi čeļade i što se kao čeļade misli i živinče. aa) može biti izrečeno različńjem načinom i mjesto ili vrijeme boravļeńu, i s kim ili među kim ili bez koga tko boravi; može i način boravļeńu biti izrečen adverbom:* Čestita gospoja gdje sama boravi. M. Vetranić 2, 36. Same vile gdi borave. 1, 13. S ńimi svi vrazi pakljeni borave. 2, 163. Zvijeri gdi gojno borave. 1, 8. Kako se je bez mene vjerao, tako bez mene i boravi. M. Držić 212. Sebi same svud ložišta priprave *(kune i lisice),* kad ih stigne trud, da gojno borave. 421. U kojoj dubravi ona sad boravi? F. Lukarević 6. On s tobom dan i noć boravi. 40. Veće o sebi ti boravi. O. Mažibradić 217. Gdje *(u konušnici)* od koña svega istoka izbor i cvijet vas boravi. I. Gundulić 532. Veselo živem, stojim, hodim i boravim. M. Jerković 19. Bivši od prije boravio bez družine do tries ljeta. Đ. Palmotić, christ. 345. Žirna zvijer boravi posred kala i gnusosti. 78. I ribi se još ne prosti u rijekami ka boravi. J. Palmotić, dubr. 223. Da ne ide niko iz poļa, neg uz pašu da boravi. 355. Za ńim opet veće k sridi neznabožci ini borave *(u paklu).* J. Kavańin 443. Među umrlijem bog boravi. I. Đorđić, salt. 219. Boraveći pod krilom ćańka vječnoga. 80. Žudaše u mjestu zabitnu boraviti. I. Đorđić, ben. 17. Boraviš u otarskom skrovištu zatvoren čekajući nas. Štit 15. Tko blaguje put moju i pije moju krv, boravi u meni a ja u ńemu. D. Mattei 255. Kad u mlada moja ļeta boravļah u Rimu. B. Cuceri 143. Neka upita crkve, mjesta i sve kuće, u kojijeh je boravio. 154. Sa svijem mislim i požudam gori na nebu boravļaše. 269. Na čijoj zemļi boravimo? A. Kalić 276. Duh sv. u ńemu boravi k'o u svom domu. 112. Kako boraviš? Đe boraviš? Vuk, rječ. 37b. Boravļahu pod sjenicama. Đ. Daničić, nem. 8, 17. Ko me sluša, boraviće bezbrižno. Đ. Daničić, prič. 1, 33. Dočim Mirko boravio s Lukom, eto ńemu na čete junáká. Osvet. 2, 159. — *u jednoga pisca* „boraviti sa zvijezdom", *kao držeći se ne:* Da putom uprave, ki zvizda pokaže, da za ńom borave i slide i traže. Đ. Baraković, jar. 94. — *bb) može biti izrečeno i stańe, u kom nahodeći se tko boravi, kao: život, san, ļubav, zlo, itd.:* Samo blažen ti se pravi, u ļubavi tko boravi. I. Gundulić 73. Čeļad svijetla i kreposna u slobodi ka boravi. 443. Bješe vrijeme, u snu milom trudni umrli kad borave. Đ. Palmotić, christ. 94. U životu boravi. 541. Š ńim boravi sad u veseļu. J. Palmotić, dubr. 437. Ne bi u zlu boraveći smio ńega zamijeniti za upingan grumen kala. J. Kavańin 32. Do čim u snu mojem boravih. 508. Znaše u komu raspuštenu životu boravļaše ti skup. I. Đorđić, ben. 27. Tko boravi u bogoļubnu samoživstvu. 94. Boraviti u bitju priličnu, kako je ńemu drago. Đ. Mattei 244. — *cc) s lok. i prijedl.* o, *kao živjeti o čemu:* Blažen se veli, tko svoju svijes spravi, da mnogo ne želi a o malu boravi. M. Vetranić 1, 139. — *dd) s instr.: aaa) u instr.* bog, *kad se hoće da kaže da bog čini ili daje te se vrši ono*

što glagol znači: Tobom, bože, sva borave, ti vladalac svemu jesi. Đ. Palmotić, christ. 604. — *bbb) u instr. radńa i stańe, kad se hoće da kaže da se tko tijem bavi, da to radi ili podnosi:* Neka tuj svak muči i plačem boravi M. Vetranić 2, 209. Da hudijem već dilom nitkor ne boravi. N. Dimitrović 92. A vjerno tko dvori druzima s ljubavi, vazda pak napokon zlom tugom boravi. D. Ranńina 116. Naša da gorčina nas ozdravi od ogńice, kom boravi duša. J. Kavańin 105. Ki borave tom požudom. 347. Ne zna što je dobro tko zlijem nije boravio. Poslov. dan. 77. — *ee) subjekat može imati uza se predikat, kojim mu se izriče stańe, a tada može biti bez i čega što je naprijed spomenuto ili može i biti što od toga:* Nemirna svej boravi. I. Kanavelić, iv. 255. *vidi i dalje pod b.* — *ff) vcoma rijetko bez i čega što je naprijed spomenuto:* Prosjake ne čujući i ne videći ki goluju, zled im mukom odmećući, ki borave i gladuju. J. Kavańin 10. — *tako bez i čega dolazi u jednoga pisca prošloga vijeka mjesto* budnu biti: Boravite dakle, jer ne znate u koje vrime gospodin vaš jest za dojti. Turl. blago 2, 308. Dohodi od misli nečistih, što boraveć imadosmo, od kojih prilike ostaju u pameti onoga koji spava. 139. — *b) u prenesenom smislu može boraviti i umno što, radńa, stańe, itd.; ostalo kao naprijed:* Tadaj će poznat trud i čemer pakljeni, koji je s jadom hud boravio u meni. Menčetić-Držić 457. Koja stvar pribiva ali ti boravi u vam, ka laživa taj čas se ne objavi? F. Lukarević 28. Od same ljubavi, s kom bi rek svaki duh da sada boravi. 197. Mir sada meu nami boravi. 301. Sred srdačca, jaoh, sumńiva mrazan njeki strah boravi. I. Gundulić 29. Slatko ufanje, s kim boravi želja moja sama. 32. Oh da je čestit, ko daleko bježi od silne ńih ljubavi, ko da u svijeh je srce prńko i da jedna ćud boravi. J. Palmotić, dubr. 120. U ljubavi sklad boravi. 462. Bolezni skrovite pod krovom borave. I. T. Mrnavić, osm. 16. Sred kuće me nije zločinstvo boravilo. I. Đordić, salt. 338. Doisto ljubav u srcu boravi. Đ. Mattei 50. *kao naprijed pod a, ee.:* Sreća stavna, krepka i prava, nepomična ka boravi, nebeska je samo slava. I. Kanavelić, iv. 266. — *c) i sunce boravi u jednoga pisca:* Kako vječni dan tu nije, svijetlo sunci gdje boravi? I. Gundulić 351.

2. *prelazno. objekat može biti stańe i vrijeme. a) stańe u kome se tko nahodi, te se o ńemu bavi, podnosi ga, u ńemu mu vrijeme prolazi:* XVI *i* XVII *vijeka samo zla stańe, kao trud, tuga, žalost:* Ne bih ovi trud boravio s tužicom. Menčetić-Držić. 483. Neka svak boravi što mu da ćes svoja. M. Vetranić 1. 9. Razlike tužice taj s jadom boravi. 2, 57. Ki s trudom borave razlike žalosti. 2, 160. Tko li mi brani boraviti žalosti priduge? I. T. Mrnavić, osm. 15. *u naše vrijeme u ńekih pisaca sužaństvo, briga i tako što izrečeno samo riječju* što: Turi na ńih kletve vjekovite, neka tužno borave sužaństvo. Osvet. 1, 14. Svake brige boravio. Osvet. 2, 60. Kad spaziše vojsku, staše brigu boraviti. Osvet. 4, 33. Ne bi li mu gusle tumačile, što je proz noć srce boravilo. Osvet. 3, 9. *u istijeh pisaca našega vremena i što nije zlo, a to boraviti kao činiti, raditi:* A komu bi ginut žao bilo, nek uzimle predu i predivo, pa nek ide gdje preje divane, i s tim svoje boravi junačtvo. Osvet. 1, 67. Ma ne bi l' jim ne kazala krivo, u Trebińu šta borave Turci. Osvet. 2, 73. *u narodnom govoru sada samo* san boraviti, *a to će reći što i samo* spavati; *od prošloga vijeka:* Egipkińa san boravi. N. Marči 23. Podoše ti počivati i boraviti tiha sanka. Nar. pjes. bog. 95. Bez devojke san boravit ne ću. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Pak on leže sanak boraviti. 2, 109. Oči sklopi, te boravi sanak. 5, 279. Pod oružjem i sanak borave. 2, 475. On ležaše, sanak boravlaše. 4, 482. — *b) vrijeme, i to dan, noć, kao provoditi dan ili noć, danńti, noćiti. od* XVII *vijeka:* Koj pravedne dni boravi. Đ. Palmotić, christ. 73. S grešnici dni boravi. 116. Tuj puklom pod grebeni pridušena noć boravi. I. Đordić, maud. 3. Pa su onde nojeu boravili. Nar. pjes. vuk. 2, 33. 632. E ću ode noćeu boraviti. Pjev. crn. 250. Tu je Mirko danak boravio. Osvet. 112.

3. *sa* se: *a) pasivno bez subjekta:* Gorom i po brdih gojno se boravi. M. Vetranić 2, 266. Kako se boravi? Kako ste tuj stali? 2, 306. Kada se život iztraj'o u pribivalištu svijeh kreposti i ugodno se u ńemu boravilo. D. Mattei 188. — *b) refleksivno, ali samo na jednom mjestu, a ni ono nije sa svijem ponuzdano, jer može biti da se pripada samo drugom glagolu:* Ovo ti, gospoje, svezana šlem živa, koji mniš da tvoje na silu uživa. Vidiš li, nikomu gdi štete sada ni, neg li se o svomu boravi i hrani? N. Naleškoviċ 2, 118. *pred* štete *bńe izostavlen prijedlog* s.

BÒRAVLJÊNE, *n.* vita, status. *isporedi* boraviti. *u naše vrijeme, između rječńika samo u Vukoru.* Avaj! kužna ńima boravljeńa. Osvet. 2, 60.

BÒRÂŽDE, *n. vidi* boražina. *samo u Vukoru rječniku, s dodatkom da se govori u primorju.*

BÒRÂŽINA, *f. tal.* borraggine, borrago. *isporedi* borač. *zove se i* krastavica *i* lisičina *i* voluji jezik. *Od* XVII *vijeka, između rječńika samo u Mikalinu* (24b) *i u Vukoru, ali je u Vukoru svako proljeće zelje, kao pakolež.* Boražina, borrago. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. borrago officinalis L. B. Šulek, im. 24.

BÒRÂŽINICA, *f. dem.* boražina. *samo u Vukoru rječniku, i to u značenju u kom je u ńemu* boražina, *koju vidi.*

BÒRBA, *f.* certamen. *samo u naše vrijeme, između rječńika u Stulićeru i Vukovu. Korijen vidi kod* boriti se. *a) u pravom smislu, tjelesna borba:* Mnoge dobi u borbi megdane. Nar. pjes. vuk, rječ. 37b. Borbi našoj kraja biti ne će do istrage turske ali naše. P. Petrović, vijen. 5. Borba se završe. Osvet. 3, 116. Evo ima toliko godina, što borbe zamećete. Osvet. 3, 29. U ovijem krvavijem borbama S. Ljubiša, prip. 81. Hajdučke borbe za slobodu. 116. — *b) umna borba:* Vi znate koliku borbu imam za vas. Vuk, kol. 2, 1.

BÒRBICA, *f. dem.* borba. Od svake najmańe borbice pobjedu gradi. Nov. srb. 1835. 38.

BÔRCI, Bôrâkâ, *m. pl. a) jezero kod sela istoga imena blizu Konica i planine Borašnice u Hercegovini.* Zemlop. bos. 4. — *b) selo u Hercegovini blizu Konica kod pomenutoga jezera.* Schem. herc. 1873. 176. *uzimajući mu acc. za nom. pišu ga i* Borke. Statist. 117. Glasnik 20, 306. 21, 313. 314. 315 22, 49. — *c) dva sela u Bosni: jedno u kotaru banoluckom a drugo u jajačkom.* Statist. 33. 65. — *d) dva sela u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj:* dońi *i* gorńi, *koja prema acc.* Borke *griješkom pišu u nom.* Borki. Pregled 96. — *e) selo u Međumurju, koje pišu u acc. i za nom.:* Borke. Schem. zagr. 1875. 141.

BÔRČA, *f.* 1. *dunavska otoka koja se odvaja prema Biogradu i utječe u Tamiš.* Vuk, rječ. 38a. — 2. *selo na desnoj strani te otoke.* Vuk, rječ. 38a. Šem. prav. 1878. 54. S. Novakoviċ, pom. 126. — 3. *selo ne daleko od Konica idući u Sarajevo.* Zemlop. bos. 9.

BÒRČAC, Borčâca, *m.* 1. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. mještani govore kajkav-*

ski: Borčec. Schem. zagr. 1875. 62. Pregled 18. — 2. menophilus Muls. J. Šloser, kor. 547. 552.

BORČANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom blizu Županca. griješkom* Borćani. Statist. 75. 132. *pišu mu i akus. za nom.* Borčane. Schem. herc. 1873. 184.

1. BÖRČANIN, *m. čovjek iz Borča (u Srbiji).* P. Đorđević. *Ake. u pl.* Börčâni.

2. BÓRČANIN, *m. čovjek iz sela Borka (u Srbiji).* M. Đ. Milićević, let. več. 322.

1. BÖRČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Borča (u kragujevačkom okrugu u Srbiji).* P. Đorđević.

2. BÓRČÂNKA, *f. žensko čeljade iz sela Borka (u Srbiji).* M. Đ. Milićević.

BÖRČANSKÎ, *adj. sela Borča u Srbiji.* P. Đorđević.

BORČEC, *vidi* Borčac.

BORČIĆ, *vidi kod* Bokčić.

BORČIN, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Spom. sr. 2, 27. *ali kako je na drugim mjestima po svoj prilici pogrješka mjesto* ‚Bogъčinъ' *(vidi kod* Bokčin), *lako može biti i na tom. isporedi i* Bokčić.

BORČINE, *f. pl. selo u Hercegovini blizu Mostara.* Schem. herc. 1873. 156.

BÒRDEĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović, reč. 123. *Od rumun.* bordeiu, *koliba.*

BORĐOŠKI, *adj. prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 21.

BÓRE, *m. ime muško. hyp.* Borisav. XIV *vijeka i u naše vrijeme. rečenoga vijeka ne dolazi u drugom obliku osim nom., a bez sumńe je bio gen.* Borete *i* Boreta; *sada je gen.* Bora. *isporedi* Boro. — Bore. Glasnik II. 12, 52. 123. 124. Glasnik 15, 297. Daničić 3, 559. Đo čadora Bora barjaktara . . . Pobratime Bore barjaktare! Nar. pjes. vil. 1867. 352.

BORENA, *m. ime muško* IX *vijeka u knizi grčki pisanoj.* F. Rački, doc. 358. *Od korijena od kojega je* boriti se. *isporedi* Borenac.

BORENAC, Borenca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. mještani govore kajkavski* Borenec. Schem. zagr. 1875. 182. Pregled 68. *isporedi* Borena.

BORENIK, borenika, *m. vidi* borac. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

BÒRÊŃE, *n.* certatio. *od* XV *vijeka, a u to je vrijeme još bilo na kraju* -nije, *po tom* -nje, *a pouzdano od prošloga vijeka* -ńe; *između rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu. — a) tjelesno: aa) vojničko:* Sii podvizi i borenija i trudi novago velikomučenika Lazara. Glasnik 21, 164. Naš život jest kako jedna vojnica ili borenje na zemji. Š. Budinić, sum. 20. Soldat izhod borenja razumno ima prociniti. F. Glavinić, cvit 394. Oružje bojno toliko od brambe, koliko od borenja. F. Glavinić, svitl. 54. Triba je družinu hrkati k borenju. P. Vitezović, odlj. 21. Koji ga je pozivao na boreńe vojničko. A. Tomiković 129. I na gustu mi je maglu težko, gdje ne vidim boreńe viteško. Osvet. 2, 126. — *bb) mučenićko, na mukama tjelesnim:* Tom riječu ukripljena u mučnom branju i borenju kripka učinivši se, slugam reče. Starine 1, 223. Četrdeset nas je u borenje ulizlo. F. Glavinić, cvit 70. — *b) duhovno: aa) sa suprotivštinama svjetskim:* Borenje jest život človika vrhu zemje. F. Glavinić, posl. VIII. Jer je ovo vreme boreńa. J. Rajić, pouč. I, 51b. — *bb) u samom duhu, s mukama koje bivaju u duhu:* Ove dve ljubavi počele su se boriti, poradi koga boreńa tko može izkazati koliko se je ńezino srdce mučilo. A. Tomiković 26. U boreńu moljaše se bolje. Vuk, luk. 22, 41.

BORETIĆ, *m. prezime* XV *vijeka na jednom mjestu. lako može biti pogrješka u prepisivańu mjesto* Bogetić *(vidi kod* Bokčić *i* Bokčin). Spom. sr. 1, 162. Daničić 1, 66.

BOREVATI, borevam, *impf. vidi* boraviti. *u jednoga pisca prošloga vijeka biće pogrješka mjesto* boraviti. S. Dominik borevajući u Boloni, teško se razbaja. V. M. Gučetić, pohv. 125.

BOREZ, *m.* boreas. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Grmi nebo, vihrom magli, more smuti, borez daše. I. Zanotti, en. 2, 11.

BORHAN, *m. ime muško.* XIV *vijeka. postańem hyp. od* Borislav. Borьhanъ. Glasnik II. 12, 7. 74.

BÒRIČE, *n. vidi* Boriče.

BÒRIČEVAC, Bòričêvca, *m.* 1. *selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Schem. segn. 1871. 36. 1881. 34. Razdjel. kr. 17. *griješkom* Boričevac. Schem. prav. 1878. 63. — 2. *zaselak u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled 45. — 3. *vidi* Boričevci. — 4. *brdeljak više Vaļeva u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

BÒRIČÊVCI, Bòričevâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 89. Schem. zagr. 1880. 47. *griješkom pišu i* Boričevac. Schem. zagr. 1875. 45.

BÒRIČEVIĆ, *m. prezime. od* XVI *vijeka. od imena koje samo ne dolazi a moglo bi biti* Borič, *hyp. od* Borisav. Mon. croat. 188. 244. Šem. srb. 1881. 299.

BORIČINA, *f.* rubiacea. *u jednoga pisca našega vremena, bez sumńe načińeno:* Boričine, rubiaccae. J. Šloser-Vukot., flora cvi.

BÒRIČJE, *n. selo u Hercegovini u Pivi.* V. Ļešović. *iza č može se odbaciti* j *kao i u drugim takim riječima. u zagonetci o topu kad puknе:* Tele riče na Boriče, krava čuje čak na Bosnu. Nar. zag. nov. 185.

1. BÒRIĆ, *m.* 1. *dem.* bor. *u naše vrijeme.* Iz Ivina *(groba)* zelen borić niče. Nar. pjes. mar. 56. — 2. hippuris vulgaris L. *i* pinus pumilio L. B. Šulek, im. 24. *isporedi* borak.

2. BÓRIĆ, *m. prezime. od* XIV *vijeka, po ocu Bori (isporedi* Bora, Bore, Boro *od* Borisav). Radoslavъ Boričь. Glasnik II. 12, 132. Kuća Borića. A. Kačić, kor. 472. Borić. Schem. segn. 1871. 102. Schem. diac. 1877. 62. Šem. prav. 1878. 87. *nose ga i Turci:* Prelijepa Borića Begzada. Nar. pjes. vuk. I, 445.

3. BORIĆ, *m. ime muško* XV *vijeka. samo na jednom mjestu. lako može biti pogrješka u prepisivańu mjesto* Bogić, *a mogla je pogrješka lako postati od tuda što se staro ćirilsko* g *uzelo za* r *(vidi i kod* Boretić, Bokčić, Bokčin). Spom. sr. 1, 31.

BORIĆAK, borićka, *m.* 1. *hyp.* borić, *borak.* Prik boričkov bi skakala, da bi brža bila. Jačke 50. — 2. ribes rubrum L. B. Šulek, im. 24.

1. BÒRIJA, *f. tur.* bory, *truba,* tuba. *Akcenat se miješa u gen. pl.:* bòrîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bòrijê, bòrijôm. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo pl.* borije, ein musikalisches instrument). *u prvom primjeru nije sa svijem jasno značeńe:* Pride v(aše) m(ilosti) borozanь i zajedno noseći boriju. Starine 10, 9. Udarivši borija, zavapi Katarina. M. Divković, kat. 143. Pred

ńim svire u borije sopci nove u načine. I. Kanavelić, iv. 337. Svirke i piskove, trubļe i borije. I. Grličić 268. Tu su dipli, borje gusle. J. Kavańin 498. Udariše careve borije. A. Kačić, razgov. 64. Ne moj ni ti udarati u borije i nakarade. Nar. pjes. bog. 66. Udariše zile i borije. Nar. pjes. vuk. 3, 458. Ustavite zile i borije. 3, 457. Pobacaše zile i borije. 4, 258.

2. BORÍJA, *f. gora u Bosni blizu Sarajeva.* Glasnik 20, 353. 21, 299. 22, 49.

BÒRÎK, borika, *m.* pinetum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru.* Ploviš k bračkim rudinam, korčulskim borikom. M. Pavlinović, raz. spis. 122.

1. BÒRIKA, *f.* 1. *vidi* bor. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru (gdje je i značeńe koje je stavļeno). dolazi u pjesmi prema boru kao žensko prema muškom i vrije se oko ńega.* Iz Omera zelen bor nikao, iz Merime zelena borika, borika se oko bora vila kano svila oko kite smiļa. Nar. pjes. vuk. 1, 259. *a u jednoga je pisca našega vremena osobito drvo:* abies pectinata *i* ‚prava borika' *isto drvo.* B. Šulek, im. 24. 25. — 2. onycetaea Steph. J. Šloser, kor. 296. 305.

2. BÒRIKA, *m. i f. ime muško i žensko, hyp. od* Borisav *i* Borisava. *a) muško,* XIV *vijeka:* Sinь mu Borika. Glasnik 11. 12, 39. — *b) žensko, u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1878. 35. Ļ. Kovačević. M. Kovačević. *dolazi i prije našega vremena, ali se ne može znati je li muško ili žensko.* S. Novaković, pom. 45.

BÒRIKIĆ, *m. prezime po materi kojoj je ime* Borika. *u naše vrijeme.* Rat 396.

BÒRILAC, bòrioca, *m. vidi* borac. *od prošloga vijeka:* Dobre duše . . . stat će s anđeli i z borioci (‚izborioci'). J. Kavańin 571. Vidjeste li da prez boga nema borioca. Osvet. 2, 163. Najslavnijega borioca za slobodu. M. Pavlinović, rad. 11.

BÒRILO, *m. ime muško. hyp.* Borisav. *od* XIII *vijeka, između rječniku samo u Daničićevu. rečenoga vijeka dolazi samo kao ime caru bugarskom, i nominativu mu nema potrrde:* Cara blьgarьskago Borila. Stefan kr. 21. Domentijanb 104. *inače i u nom. dolazi od* XIV *vijeka:* Borilo. Glasnik 11. 12, 43. 54. Glasnik 24, 245. Spom. sr. 1, 34. Borila. S. Novaković, pom. 45.

BÒRILOVIĆ, *m. prezime, po ocu Borilu. od prošloga vijeka.* Vuka Borilovića. Glasnik 17, 315. I s ńima je Borilović Vuče. Ogled. sr. 22.

1. BORÍNA, *f. ime selima: a) selo u Hercegovini u Nevesińu.* V. Ļešević. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 55. Statist. 13. *je li i nemu akcenat kao prvom, ne zna se za cijelo. isporedi* Borine.

2. BÒRINA, *f.* taeda, *luč od borovine* M. Đurović.

3. BORINA, *m. prezime,* XVI *vijeka. nominativu nema potrrde.* Po oficiale Lovreče Borine. Mon. croat. 289.

BÒRINAC, Bòrînca, *m. selo u Srbiji u Pustoj Rijeci ne daleko od Ļeskovca.* Otaģb. 4, 358. *i ńeka mjesta pod livadama zovu se tako u okrugu smederevskom i jagodinskom:* Livada u Borincu. Sr. Nov. 1875. 112. 1871. 774.

BÒRINE, Bòrînā, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović, reč. 135. *bila su dva: jedno* gorńa Borina *a drugo* dońa Borina, *pa su sjedińena.* Vuk. dan. 3, 233. M. Đ. Milićević, srb. 564. *jedno će od ńih biti došlo u zavonetku o pušci dok su još bila na po se:* Lajka laje u dolini, čak se čuje u Borini (‚borini'). Nar. zag. nov. 181. *isporedi* Boričje.

BÒRINSKÎ, *adj. što pripada selu Borinama:* Borinska opština. K. Jovanović, reč. 135.

BORIŃCI, Borińaca, *m. pl. selo u hrvatskom primorju* XVI *vijeka.* To isto selo miša ńive i senokoše z Borińci. Mon. croat. 214.

BÒRISAV, *m. vidi* Borislav.

BÒRISAVA, *f. ime žensko.* Zemļak 1871. br. 2. *isporedi* Borislav.

BÒRISAVAC, Bòrisâvca, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujeračkom.* Ńiva u Borisavcu. Sr. Nov. 1875. 91 *isporedi* Borisav.

BÒRISAVĻEVIĆ, *m. prezime, po ocu Borisavu. u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora 200. 228. Rat 84. Šem. srb. 1881. 299.

BÒRISLAĻIĆ, *m. prezime, po ocu Borislavu.* XIV *vijeka. pred* ļ *otpalo je* v. ‚Borislalićь'. Glasnik 11. 12, 44. 118. 131.

BÒRISLAV, *m. ime muško. od* XIII *vijeka. prvoj je poli* (Bori-) *korijen od koga je* boriti se. Borislavь. Mon. serb. 29. 59. Glasnik 11. 12, 16. 31. Daničić 1, 66. 3, 560. — *iza* s *može otpasti* l, *te glasi i* Borisav *u naše vrijeme i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 45. Rat 97. 352. 400. — *Borisarom zoru u Srbiji djeca i jednu od zvijezdu vlašića, koje sve zovu imenima ļudskim.* M. Đ. Milićević, živ. 1, 4.

BÒRISLAVIĆ, *m. prezime. vidi* Borisavļević. *u naše vrijeme.* I š ńima je Borislavić Vuče. Pjev. crn. 18.

BORISOVO, *n. selo ńegdje blizu Štipa* XIV *vijeka.* Selo Borisovo. Glasnik 24. 251. 254.

BÒRIŠ, *m. ime muško.* XIV *vijeka. hyp. od* Borislav. Mon. serb. 179. Daničić 1, 66.

BÒRIŠA, *m. ime muško. od* XIV *vijeka. hyp. od* Borisav. Glasnik 11. 12, 50. 54. Glasnik 15, 297. Daničić 3, 559. Čuj I', Boriša, mene, kapetane! Nar. pjes. vuk. 5, 358.

BÒRIŠEV, *adj. što pripada Borišu. u naše vrijeme dolazi kao prezime.* Boca 8.

BÒRIŠIĆ, *m. prezime, po ocu* Boriši. *od* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 53. Spom. sr. 1, 100. 101. Đaničić 1, 66.

BORIŠTE, *n.* synagoga, *zbornica. u jednoga pisca* XVI *vijeka. Od* brati, berem. Ustavši Jesus od borišta. N. Rańina 64b. luk 4, 38. Ustavše njekoji od borišta. N. Rańina 23. djol. 6, 9.

BÒRITEĻ, *m. a)* certator, *borae.* XV—XVIII *vijeka. između rječniku u Mikaļinu* (24b), *u Belinu* (111b). *Bjelostijenčevu* (‚boritel'), *Jambrešićevu* (‚boritel'), *Voltiģijinu i Stulićevu.* Krjepci vitezi i boriteļi slavni. Mon. croat. 155. Ja sam boriteļ i braniteļ za spaseńe. A. Tomiković 5. — *b)* eversor. *prošloga vijeka.* Što nam pišete da smo boriteļi i razoriteļi obštinstva. Bud. spom. glasn. 11. 3, 155. — *isporedi* boriti.

BÒRITEĻEV, *adj.* certatoris. *samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku* (‚boritelov dar', agonothesia).

BÒRITEĻSKI, *adv.* athletice. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚boritelski').

BORITEĻSTVO, *n.* athletica. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚boritelstvo').

BÒRITI, bòrîm, *impf.* aggredi, oppugnare, pugnare, certare. — *Akcenat se mijeńa samo u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* borimo, borite, *i u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bòrî. — *Dolazi od* XIII *vijeka sa* se *(vidi pod* 3 *primjer Stefana kr.), a bez se od* XVI; *iz-*

među rječnika bez se *samo u Stulićevu, a sa* se *u srjema osim Belina: u Vrančićevu:* luctari; *u Mikalinu:* ludere palaestra, certare lacertis: *u Bjelostijenčevu:* luctari, certare, decertare, luctare, in agone contendere, impugnare, oppugnare; *u Jambrešićevu:* luctari; *u Voltiđijinu:* ringen; *u Stulićevu:* certare, aemulari, contendere; *u Vukovu:* certare; *u Daničićevu:* pugnare. — *Kor.* bhar, *udarati, biti. isporedi* brati (borem), braniti se.

1. *prelazno: a) objekat čeljade, koje uz part. pract. pass. biva subjekat. kao udarati na koga, navaljivati, napadati.* XVI—XVIII *vijeka, ali veoma rijetko:* Vazda rvani i boreni jesmo od razlicih napasteh. Š. Budinić, sum. 20. Ako te put bori huda pohotinja. A. Komulović 70. Ne bi te taj mrtvački borio san. G. Zelić 7. — *b) objekat* rat *i* borba. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme u jednoga:* S Pipinom boreć rati. J. Kavanin 210. Borbu bore jaci momci. Osvet. 4, 61.

2. *neprelazno: kao dalje pod* 3 *sa* se. XVII *i* XVIII *vijeka u dva pisca:* Ne bižećim nego borećim kruna se daje. F. Glavinić, cvit 211. S Petrom borio je prama Karlu. J. Kavanin 184.

3. *sa* se, pugnare, certare, *kad dvoje udara jedno na drugo, dvije vojske, dva čeljadeta ili što se misli kao čeljade, dvije živine jedna na drugu ili na čorjeka ili čorjek na nu, ili što god dvoje. izrečeno može biti ili oboje različnijem načinom ili samo jedno: a) kažu se obje strane koje se bore: a) obje se kažu jednijem imenom u množini ili s brojem* dva: *aa) bore se vojske, mjesto kojih se mogu kazati i gospodari im:* Dva se brata bore oko vjere, a oko nih hiljade vojnika. P. Petrović, vijen. 27. — *bb) bore se dva čeljadeta, kad se u svađi biju ili u prenesenom smislu kad se samo svađaju:* Rad nih žene kod gnizda se bore. J. S. Reljković, kuć. 32. Da nevjeste ne zatiču zava, da s' ne kore i u dvorim bore. Nar. pjes. juk. 235. — *cc) bori se u prenesenom smislu i umno što, radna, stanc:* Ove dvi ljubavi susritnuvši se u ne prisvetomu srdcu uzbunile su se i počele su se boriti hotijući jedna drugu pokvariti. A. Tomiković 26. Bore se u putnika dvije želje. S. Ljubiša, prip. 4. — *b) samo se za jednu stranu kaže da se bori, a druga se izriče: aa) u instr. s prijedl.* s: *aaa) bore se vojske, mjesto kojih se može kazati i drugo što, ali se one misle:* S kim no se Rim bori od svita o stanje. H. Lucić 264. S neprijatelji kad bori se, kad li u miru tihom stoji. J. Kavanin 209. Bore li se s gradom Kolašinom? Nar. pjes. vuk. 5, 541. Mi se sami ne možemo boriti s carstvom turskijem Vuk, sov. 23. — *bbb) čeljade s čeljadetom bori se neprijateljski da bi jedno drugomu dosadilo:* Ne mogu sь nimь boriti se. Glasnik 13, 361. — *ccc) čeljade s čeljadetom bori se samo igre i zabave radi, ali vojničkim načinom:* Da se i one s mužim bore na mejdanu. J. Kavanin 279. — *ddd) čeljade se bori sa zvjerkom, ili zvjerka su čim god:* S medvedom boreći se primogal si ga. F. Glavinić, svitl. 10. Kako se s aždajom bori, pa mu ništa ne naudi? Nar. prip. vuk. 60. Bori se kao ala s berićetom. Nar. posl. vuk. 28. — *eee) u prenesenom smislu bore se strari tjelesne jedna s drugom:* Rijeka se s morem bori. Poslov. dan. 107. Tavni mjesec da se s krstom bori. Nar. pjes. petr. 2, 271. — *fff) u prenesenom smislu kad borba nije tjelesna nego duhovna, kad se tako bori čeljade s čeljadetom ili što se kao čeljade misli, ili kad se čeljade bori s duhovnim čim:* Bêsovь boreštihь se s nami. Stefan kr. 25. Za č se boriš z bogom? Starine 1, 223. Da se bijemo i borimo s neprijeteljima našima duševnima. B. Leaković, nauk 176. — *tako kad se dva čeljadeta natpijevaju: pred riječju koja se počine glasom s izostavljen prijedlog:* Minute ove dni (s) Silvanom ja no kad natječuć u pjesni borah se za obklad. D. Rańina 135b. *čeljade se bori s umnim čim: s nevoljom, s mukom:* Oni se s nevoljom bore. M. Pavlinović, rad. 141. S onijem, ki se s mukom bore. Osvet. 1, 38. *tako i s pameću, kad dvoumi, kad se muči mislima ne znajući što bi činio:* Stanem se boriti s pameću. Pravdonoša 1852. 33. *čeljade se bori s dušom, kad je na umoru:* To govori, a s dušom se bori. Nar pjes. vuk. 2, 113. 4, 209. — *bb) u dat. s prijedl.* protiv, *ili u gen. s prijedl.* suprot: *aaa) kao kad se biju vojske:* Dobar kapitan kad protiva neprijatelju bori se. F. Glavinić, cvit 83. — *bbb) bori se životiňa, a s prijedl. je čeljade:* Kako lav proti lovcem srčeno bori se. F. Glavinić, cvit 86. — *ccc) bori se čeljade, a s prijedl. je stvar tjelesna:* Tvrdo jest tebi proti ostnu boriti se. F. Glavinić, cvit 35. — *ddd) borba duhovna:* Ki suprotiva veri bore se. F. Glavinić, cvit 38. Proti heretikom tako se boraše. 296. Kako se imaju vladati i boriti suprot svita. M. A. Reljković, sabr. 32. — *β) kaže se samo jedna od obiju, a druga ne, nego se ili razumije iz ostaloga govora ili se misli ko se ili što se namjeri: a) bori se čeljade:* Gospoda hrvatska i bani hrvatski dvigoše vojsku prot(i)vu im *(Turcima)*, i tu boriše se braniju velijeju. Mon. croat. 115. Sluge moje bi se stanovito borili. Anton Dalm., ioan. 18, 36. Ako se borimo, borimo se jeda bi u miru počivali. F. Glavinić, posl. VIII. Turci udriše na kršćanski tabor i učiniše strašan boj boreći se borenjem velikim. P. Vitezović, kron. 131. Pa se junak i borio harno. Osvet. 2, 146. — *b) bori se vjetar:* Nek se vitar kroz penđere bori. J. S. Reljković, kuć. 293.

BORIV, *adj.* vincibilis, expugnabilis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÒRIVÔJ, Bòrivoja, *m. ime muško. u naše vrijeme.* Borivoj Nešić. Rat 325.

BORJAD, *m. selo u Ugarskoj u Baraňi.* Šem. prav. 1878. 39.

BORJANOV, *adj. prezime. u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 92. *isporedi* Borjanović.

BORJANOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme,* Šem. prav. 1878. 26.

BÔRJE, *n. coll.* pini. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Belinu* (566a), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. na kraju* -je *stoji mjesto* -ije, *koje se pomenutoga vijeka pisalo.* — 1. *u pravom značenu: (Međa)* na borije. Glasnik II. 12, 43. Mon. serb. 95. *(Međa)* konь čestoga borija. Glasnik II 12, 67. Pod borjem u hladu. M. Marulić 29. Gdi jelje i borje živ človjek uživa. M. Vetranić 1, 7. Gdje jelje i borje s topolom rastješe. 2, 133. Zeleno borje zemji se pokloni. M. Držić 429. Uz bistri vir pod borjem sjeđaše. D. Rańina 22b. Drinovje, jelje i borje. P. Zoranić 42b. Tako Zadar borjem, ko varoš odgoji, pod gustim staborjem svoje srce pokoji. Đ. Baraković, vil. 46. Štruci izvrženi množ borja kažuju. I. T. Mrnavić, osm. 167. Uputi se u planinu gusta borja. J. Palmotić, dubr. 103. A borje je sve zeleno simo i tamo razvedeno. J. Kavanin 480. Popovi su dvori borjem ograđeni, borjem i javorjem. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Mutna teče Tara valovita, ona vala drvje i kameńe, na noj nema broda ni čuprije, a oko ne borje i mramorje. 2, 105. *nalazi se i u množini kad je po više borova na više mjesta:* Borja tere jelja zide su nadili. M. Marulić 58. Svud borja povaljena. J. Kavanin 557. *dolazi i za jedan bor u pjesmama u Istri:* Prid dvorom joj zelen

borje resa, zelen borje, zelena naranča. Nar. pjes. istr. 1, 15. Zrasla su mi dva borja rumena. Nar. pjes. istr. 1, 57. — *dolazi i u zaklinjanju kao* bor *(koji vidi)*: Borja tebi, ljubo Nikolina, pokloni mi Dragoman-divojku. A. Kačić, razg. 147. Ah borja mi, moj čestiti care! Nar. pjes. bog. 239. — 2. *ime brdima: a) brdo u Srbiji u čačanskom okrugu.* M. D. Milićević, srb. 724. — *b) brdo u Bosni ne daleko od Bање Luke k Tešnju.* Glasnik 21, 348. 22, 49. — 3. *ime selima: a) u Hrvatskoj dva sela, jedno u podžupaniji varaždinskoj a drugo u križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 33. 176. Pregled 48. 66. — *b) selo na poluostrvu Pelješcu blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 44.

BÔRKA, *f. vidi* bóra *(na haljini)*. Lj. Kovačević.

BÓRKO, *m. ime muško, hyp.* Boro (Borisav). S. Novaković, pom. 45.

BÓRKOVAC, Bórkôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. u mještana kajkavski:* Borkovec. Schem. zagr. 1875. 29. Pregled 59.

BÓRKÔVČANIN, *m. čovjek iz Borkovca. dolazi kao prezime u naše vrijeme.* Šem. prav 1878. 14.

BÓRKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Borku. od* XVI *vijeka.* Mon. croat. 193. P. Vitezović, kron. 197. A. Kačić, kor. 391. *Ake. može biti u voc. i* Bôrkoviću! Vuk, rječ. 37b. *a taki bi mogao biti i u ostalijem oblicima.* Zelen bor! Bôrkoviću! Nar. pjes. vuk. 1, 326.

BÓRKOVIĆI, Bórkovîćâ, *m. a) selo u Hercegovini u Pivi.* N. Dučić. V. Lješević. — *b) selo u Bosni u kotaru banjolučkom.* Statist. 33.

BORKOVO, *n. a) mjesto* XIV *vijeka negdje blizu Prizrena:* I Borkovo město što se nahodi u Podьbrêzêhь i . . . vse što je nadi Borkovo. Mon. serb. 564 Daničić 1, 67. — *b)* ‚Börkovo', *selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 172.

BÒRLJIV, *adj.* pugnax, belliger. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÒRME, *vidi kod* bor.

BÔRNÎK, *m. ime muško u pjesmi jednoga pisca* XVI *vijeka izmišljeno.* Bornik i Slavko. P. Zoranić 47b. Borniče moj. 11.

BÓRO, *m. ime muško, hyp.* Borisav. *isporedi* Bore *i* Bora. *u naše vrijeme. Ake. u voc.:* Bóro. Drugu šiše Boru kapetanu Nar. pjes. vuk 5, 270. Lov lovio Rišńanine Boro. Nar. pjes. vuk. herc. 59. Uze Boro zelena barjaka. Nar. pjes. mar. 42.

BÒROGOVO, *n. a) planina u Bosni blizu Papraće.* Vuk, rječ. 37b. I Papraću blizu Borogova. Nar. pjes. vuk. 2, 103. Pod visokom gorom Borogovom. 2, 212. — *b) selo kod te planine u okrugu zvorničkom.* Statist. 98.

BÒROJE, *m. ime muško. hyp. od* Boro (Borisav) *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu; u spomeniku latinski pisanu dolazi i* XI *vijeka.* F. Rački, doc. 171. Boroje. Glasnik 11. 12, 5. 7. 10. S. Novaković, pom. 45. Kum Boroje nek ide na kuma. Nar. pjes. vuk. 3, 27.

BÒROJÊVCI, Bòrojevâcâ, *m. a) zaselak selu Radanovcima* XIV *vijeka u sadašnjoj Srbiji negdje blizu* Balajina Broda *(koji vidi).* Mon. serb. 198. Daničić 1, 67. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled 105.

BÒROJEVIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Boroju. od* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 7. D. Avramović, sv gora 256. — 2. *selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 173. *vidi i* Borojevići.

BÒROJEVIĆI, Bòrojevîćâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Stoca.* Schem. rag. 1876. 57. *pišu ga griješkom i* Borojević. Statist. 122. — *b) selo u hrvatskoj krajini blizu Kostajnice.* Šem. prav. 1878. 73. Razdjel. kr. 22.

BOROKA, *f. vidi* Barovka.

BORONGAJ, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 70. Pregled 17.

BÒRÒNOŠA, *m. i f.* pinifer. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÓROŃA, *m. ime volu.* Lj. Kovačević. M. Kovačević.

BÒRÒŃINA, *f. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* J. Pavlović. *pogrješka će biti* ‚Boronina'. Glasnik 10, 20.

BÒROŠA, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 204. *isporedi* Borošić.

BÒROŠIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227. *isporedi* Boroša.

BÒROTA, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 6. Rat. 318.

BÒROV, *adj.* pineus. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (24a), *Belinu* (566a), *Bjelostijenčevu* (juniperi), *Voltigijinu* (von wachholder), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu* (1, 66. 3, 559). *(Među)* na borovu kyku. Glasnik 15, 272. *(Među)* u borovu prêsêku. Daničić 1, 66. Voće borovo. Mikalja 24a. Pod borovim stablom. Đ. Baraković, jar. 70. Od ploda borova. I. Đordić, salt. 88. Brizove, jelove i borove stabre posaditi. I. Jablanci 39. Smole borove skuvaj. J Vladmirović, lik. 9. Vidi da mu je koža tvrda kao borova kora. M. Zoričić, zrc. 60. Prodoh goru, prodoh drugu i treću, kada dodoh u četvrtu borovu. Nar. pjes. vuk. 1, 332. Oj na brdu na borovu bor se zeleni. 1, 521. Trn mu pod rep i borova šešarka. Nar. posl. vuk. 321. — *još s kojom riječju dolazi u imenima biljа:* Borovo cvijeće, calluna vulgaris. B. Šulek, im. 75. Borova gljiva, *neka gljiva.* 25. Borov mleč, *također neka gljiva* 25. — *u imenima mjesnim, kao* Borova Glava, *vidi na po se.*

BÒROV VÎRH, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Zuborskoga.* Schem. segn. 1871. 55.

BÒROVÂ, *f. adj. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 152. Pregled 110.

BÒROVA GLÁVA, *f. a) planina u Bosni blizu Hlijevna.* Zemljop. bos. 28. — *b) selo pod tom planinom.* Statist. 70.

BÒROVA RÂVAN, Bòrovê Râvni, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 75.

BÒROVA STRÁNA, *f. planina u Srbiji u čačanskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 645.

BÒROVAC, Bòrôvca, *m.* 1. *ime brdima: a) brdo u Hercegovini između Drobnjaka i Tušimće na lijevoj strani rijeke Bukovice.* N. Dučić. Vrijeme je vojsci polaziti, polaziti vojsci uz planinu u Borovca navrh Bukovice. Nar. pjes. vuk. 4, 396. — *b) brdo u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 578. — 2. *ime selima: a) selo u slavonskoj krajini blizu Gradišta.* Schem. zagr. 1875. 54. Razdjel. kr. 23. — *b) tri sela u Bosni: jedno u kotaru čajničkom a dva u kotaru rogatičkom.* Statist. 12. 20. 23. — *c) u Srbiji dva sela: jedno u okrugu užičkom a drugo u kneževačkom.* K. Jovanović, reč. 158. 114. — 3. *prezime, po mjestu odakle je čeljade (isporedi* Borovo). *u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 66.

BÒROVAČKÎ, *adj. što pripada selu Borovcu.* Borovačka opština. K. Jovanović, reč. 114. Borovačka reka. Glasnik 19, 295.

BÒRÒVÂK, Borováka, *m. zaselak Bijeloj Sti-*

jeni u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović, reč. 171.

BOROVAN, borovna, *adj.* pineus, *borov. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÒRÔVCI, Bòrovȃcâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Dalmaciji blizu Metkoviča.* Schem. spal. 1862. 19. Repert. 19. — *b) selo u hrvatskom primorju blizu Šeća.* Schem. segn. 1871. 23. — *c) selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 171.

BÒRÔVČIĆI, Bòrôvčȉćâ, *m. pl. selo u Hercegovini u Nevesinju.* Statist. 120.

BÒROVICA, *f.* 1. juniperus communis L. *smreka, kleka. isporedi* borovnica. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postaňem od* bor. — Kad zatvoriš, borovicom kadi. J. S. Reļković, 72. Borovica, juniperus. J. Šloser-Vukot., flora 1040. juniperus communis L. B. Šulek, im. 25. Borovica crļena, divļa ili morska, juniperus oxycedrus L. B. Šulek, im. 25. — 2. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Zemļop. bos. 34. Statist. 26. *upravo su dva, jedno do drugoga:* Borovica doňa *i* gorňa. Schem. bos. 1864. 19. 20.

BÒROVIČAN, bòrovična, *adj.* juniperi. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (borovični), *Jambrešićevu* (‚borovično' 1, 464[b]) *i Stulićevu* (pineus). Kade se borovičnim ili smrikovim zrńem. J. S. Reļković, kuć 244.

BÒROVIČANIN, *m. čovjek iz Borovice. dolazi mjesto prezimena u naše vrijeme.* Rat 242.

BÒROVIČKÎ, *adj.* 1. juniperi, *smrekov: u zagoneci:* A. Koja je šuma bez lišća? — B. Borovička ili smrekova. Nar. zag. nov. 252. — 2. *što pripada selu Borovici:* Borovička ruda. T. Kovačević 7.

1. BÒROVIĆ, *m. nekaka vrlo sitna bundevica, koja se tako zove u Slavoniji.* Vuk, rječ. 37[b]. B. Šulek, im. 25.

2. BÓROVIĆ, *m. prezime, po ocu Boru. od* XIV *ili* XV *vijeka:* Protomajstorь Borovićь Rad(e). Glasnik 21, 44. M. Đ. Milićević, srb. 184. Borović. Rat 176. 355.

BÓROVIĆKA, *f. žena kojoj je mužu prezime Borović.* Ļubica Borovićka. M. Đ. Milićević, zlosel. 312.

BORÒVÎK, Borovika, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. diac. 1877. 24. Pregled 104.

BÒROVINA, *f.* lignum pineum. *u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (566[a]), *Stulićevu i Vukovu.*

BOROVINIĆ, *m. prezime vlasteoseoskoj porodici u Bosni* XV *vijeka. od muškoga imena* Borovina, *koje samo ne dolazi (isporedi* Borovinin). Mon. serb. 294. Daničić 1, 66-67. *isporedi* Borovinići.

BOROVINIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u mostarskom okrugu.* Statist 111. *isporedi* Borovinić.

BOROVININ, *adj. što pripada čovjeku kojemu je ime* Borovina, *koje ime samo ne dolazi.* XVI *vijeka.* Sinь Borovininь. Mon. croat. 189. *isporedi* Borovinić.

BÒROVÎŠTE, *n.* pinetum. *samo u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (566[a]), *Bjelostijenčevu* (‚borovišće', junipretum) *i Stulićevu (u kom ima i zlo načińeno* ‚borovištvo').

BORÒVIT, *adj.* pinifer. *samo u rječnicima Belinu* (566[a]) *i Stulićevu.*

BORÒVITÁ, *f. adj. selo u hrvatskoj krajini ne daleko od Gline.* Šem. prav. 1878. 72. Razdjeļ. kr. 12.

BÒROVĻÂNI, Bòrovļânâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Schem. zagr. 1875. 161. Pregled 74.

BÒROVĻANIN, *m. čovjek iz mjesta Borova ili Borove. u pjesmi, u kojoj grješkom stoji* Boravļani: Falili se Dubravļani i Boravļani. Nar. pjes. petr. 1, 297.

BORÓVNICA, *f.* 1. vaccinium myrtillus L. J. Pančić, bot. 317. flora srb. 485. vaccinium. Šloser-Vukot., flora 957. *u Vukovu rječniku isto što i borovica,* juniperus. — 2. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 43. — 3. *planina u Bosni na rijeci Jadru blizu srpske granice prema Luboviji.* T. Kovačević 62.

BORÒVNÎK, Borovnika, *m. vrh nasred Lukavice, između Nikšića i Bjelopavlića.* Vuk, rječ. 37[b].

BORÓVŇAČA, *f. vidi* borovnica. *u naše vrijeme. u dva pisca dolazi tako da se značeńe ne može pouzdano znati:* Divje voće: oskoruši, borovńače. Zemļop. bos. 5. Od divļeg voća nalazi se oskoruša, borovńača. T. Kovačević 6. *treći veli da je isto što* borovnica. B. Šulek, im. 25.

BORÒVŇÂK, borovńáka, *m.* 1. *šib od borovnica i gdje su porasle borovnice.* M. Kovačević. Nastani se *(braveňak)* po borovńacih. J. Ettinger 116. — 2. turdus pilaris L., *braveňak, braňug. tako nazvan po borovici kojom se hrani. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (1, 1006[a]). — 3. *sud od borovine,* ‚vas juniperinum' *(isporedi* bor). *u Bjelostijenčevu rječniku.*

BOROVŇÁKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881. 299.

BÔROVO, *n. a) selo u Slavoniji blizu Osijeka.* Šem. prav. 1878. 16. Šem. diac. 1877. 28. Pregled 115. U Borovu. A. Kanižlić, utoč. XXIII. — *b) dva sela u Srbiji: jedno u okrugu kruševačkom a drugo u pirotskom.* K. Jovanović, reč. 131. Sr. Nov. 1879. 175.

BÒROVO PÒĻE, *n. a) selo u Dalmaciji na ostrvu Visu.* Repert. 19. — *b) poļe u Bosni na Borovoj Glavi blizu Hlijevna.* Pa izaš'o na poļe Borovo. Nar. pjes. juk. 563.

BOROVSKI, *adj. vidi* borov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÒROVSKÔ, *n. adj. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 22.

BORÒZAN, *m. tur.* boruzen, *trubač,* tubicen. *isporedi* bolozan. XVI *vijeka.* Ovamo k namь pride v(aše) m(ilosti) borozanь. Starine 10, 9. *pogrješka:* ‚rečenoga porozana'. 9.

BÒRSKÎ, *adj. a)* borsko poļe *negdje blizu Prizrena* XIV *vijeka, može biti po selu tako nazvano:* Kako putь ishodi otь borьskoga poļa, . . i kako se staje s putemь prizrênьskymь. Glasnik 15, 301. Daničić 3, 559. — *b) što pripada selu Boru u Srbiji u okrugu crnoriječkom:* Borska ravnica. M. Đ. Milićević, srb. 876.

BORSUK, *m. jazavac. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BORŠINCI, Boršinaca, *m. pl. zaselak selu Ograđeniku* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 279. Daničić 3, 559.

BORŠOD, *m. ime jednoj županiji u Ugarskoj.* Boršod . . Bač. I. Kanavelić, iv. 86. *isporedi* Boršot.

BORŠOT, *m. selo u Bačkoj, maď.* Borsod. S. Novaković, pom. 126.

BORŠT, *m. u jednoga pisca našega vremena*

(B. Šulek, im. 25), *koji veli da je našao u drugoga, ali u toga drugoga stoji* ‚borset' (Čas. čes. muz. 1852. 2, 47), *a to nije ništa drugo nego zlo prepisano iz Stulićeva rječnika* ‚borset' (acanthus), *kod kojega izrijekom stoji da je uzeto iz ruskoga. tako je i jedno i drugo riječ koje nema.*

BÒRTÂŃE, *n.* bolovańe. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bortati.

BÒRTATI, bòrtâm, *impf. bolovati. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Bačkoj). Postańem će biti od maǵ.* boritani, *vrći, oboriti, obáliti.* — *U jednoga pisca i prelazno s akus., u kom stoji bolest i drugo što se podnosi:* Lakše bi joj kugu bortat bilo u rodenom zavičaju. Osvet. 3, 141. Ostavivši i vlast i imańe, u tuđini bortat pokarańe. 4, 15.

BORTUL, *m. vidi* Bartul. *samo na jednom mjestu.* Gospodinu Bortulu. I. Ivanišević 279.

BORTUN, *m. ńeka velika lađa. samo u Bjelostijenćevu rječniku. Od ńem.* bord.

BORUĆANIN, *m. čovjek iz Boruta. u pjesmi istarskoj bez* in *u jedn.:* Divojčice, kega biš ubrala, biš li tela Boručana? Boručana nikad ni jenega: Boručani predrtani. Nar. pjes. ist. 2, 166.

BORUJ, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik n. 12, 70.

BORUJSKI, *adj. neki kraj u Bugarskoj* XIII *vijeka zvao se* borujska hora. Mon. serb. 3.

BÒRUĻA, *f. ime kravi.* M. Kovačević.

BORUT, *m. a) selo u Hercegovini blizu Hrasna.* Schem. ragus. 1876. 60. — *b) selo u Istri.* Schem. terg. 1876. 4. *isporedi* Boručanin.

BÔS, bòsa, *adj.* non calceatus. *Akcenat kaki je u nom. sing. taki je još u nominalnom acc. sing. masc., koji je i inače jednak s nom., a kaki je u starǰenom gen. sing. (bòsa) taki je u svijem ostalijem oblicima nominalnijem, a u složenijem se mijeńa:* bôsî. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva.* — *Kor.* bhas. *sijati, svijetliti se.* — *a) o čeladetu neobuvenu:* Hodoštu onomu bosu. Stefan kr. 3. Nagyje i bosyje odĕvati i obuvati. Sava, tip. hil. glasn. 24, 217. tip. stud. glasn. 40, 176. Ijerceji bosi služeть svetuju liturьgiju. Domentijan[a] 313. Što bosa ideš? M. Držić 131. Ne nagi odiven, ne bosi obuven. B. Krnarutić 37. Tako gol i bos prihodi, koga žena za nos vodi. J. Kavańin 25. Gladan, bos i nag po vratijeh upi. I. Đordić. salt. 379. Anđeli peńgaju se bosi i goli. J. Filipović 1, 67. Ne bi išla u po zime bosa u crkvu. A. Kanižlić, utoč. 451. Jeda more oditi bos po žeravici, da mu se ne ožegu tabani? F. Lastrić, ned. 304. Nego hodim ja i dica bosa. M. A. Reļković, sat. 69. Putujući bos. A. Kačić, korab. 203. Nije zdravo hodit bosu. J. S. Reļković, kuć. 228. Nit si gola preodela, niti bosa preobula. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Je li bosa, il' je obuvena? I, 573. Snijeg pade o Đurđevu danu, ne može ga tica preletjeti, djevojka ga bosa pregazila. I, 220. Ja sam bosa do Trogira došla, ja ću bosa i do cara doći. 1, 400. Je l' ti bosoj po snijegu zima? 1, 528. Daj ti meni dvanaest vojvoda, gole, bose, u košuļi tankoj; ja ću tebi tri stotin' Maǵara, sve na końma pod oružjem svetlim. 2. 486. — *b) u prenesenom smislu o crkvi u zlu stańu, jednačeći je s čeladetom.* Crkva stoji odrta, gola i bosa. M. Dobretić 332. — *c) o čeladetu se veli da je boso i onda kad su mu na golijem nogama i papuče, te upravo nije obuveno:* Jeste bosa u papuče žute. Nar. pjes. vuk. 4, 389. — *d) o nogama:* Bosêma nogama hode po pustyńahь. Domentijan[a] 133. Vas svit bih obagnal . . . jošće z bose noge. M. Marulić 102. Ini su ti s noge bose. 252. Gredn s noge bose. 289. Obje mu su noge bose. I. Gundulić 436. Koji je trideset i tri godišća svrhu tebe bosim nogami hodio. L. Terzić 308. S bosimi nogam putovaše. J. Banovac, pred. 139. Otići na bosih nogu. M. Dobretić 112. Bosijeh noga hodeći. I. Đordić, ben. 182. — *e) o końu nepotkovanu:* Braneć se i koń bos kopiti razmita. Đ. Baraković, vil. 105. Jašu końe nekovane i navlaš ih bose drže. I. Kanavelić, iv. 341. Brate Pavle, końa poželio, koga goniš bosa priko gore. Nar. pjes. vuk. I, 580. Na bosu końicu. Pjev. crn. 10. Bos je końic u sve četri noge. Nar. pjes. mar. 118. — *f) i o psu u poslovici:* Bos kao pas. Nar. posl. vuk. 28. — *g) o hodu bosim nogama:* Boso hoždenije. Domentijan[b] 116. — *h) o siromaštvu u kom je čeļade boso:* Pritišće vas golo i boso ubоštvo. A. Kanižlić, utoč. 130.

BÓSA, *f. hyp.* Bosiļka. Ļ. Kovačević.

BOSÁNAC, Bosánca, *m. vidi* Bošńak, Bošńanin. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* Bosanci. — *Akcenat se mijeńa u vok.:* Bósânče, *i u gen. pl.* Bòsânâcâ. — Jer Bosanci mlidijaju Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 310.

BOSÁNCI, Bòsânâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 79. Pregled 31.

BÒSÂNČIĆ, *m. prezime, po materi, kojoj je ime Bosanka. u naše vrijeme.* Zarija Bosančić. Nar. pjes. petr. 1, 354.

1. BÒSÂNKA, *f. a) žensko čeļade iz Bosne. u rječnicima Mikaļinu* (25[a]), *Bjelostijenčevu i Vukovu. isporedi* Bosankińa, Bošńakińa. — *b)* čutura bosanka, *kakova se pravi u Bosni:* Bosanka cutura nije plosna kao ploska, nego je okrugla i dugulasta. Vuk. rječ. 38[a]. — *c)* motika bosanka, *kaka se u Bosni kuje, na tri ugla kao zidarska lopatica.* P. Bolić 1, 216. — *d) ńeka kruška, koja se zove i Bošńača, jamačno iz Bosne presađena.* Bjelostjenac 26[b]. — *e) brdo više Dubrovnika.* Vuk, rječ. 38[a]. *i na ńemu sveoc.* Schem. rag. 1876. 23.

2. BÒSÂNKA, *f. ime žensko. hyp. od ženskoga imenu* Bosna, *koje vidi. prije našega vremena i u naše vrijeme.* S. Novaković, pom. 45. Glasnik 30, 91.

BÒSÂNKIŃA, *f. žensko čeļade iz Bosne. prošloga vijeka.* Ļepše djeve Bosankińo. J. Kavańin 276. Tri djevojke Bosankińe. Nar. pjes. bog. 13.

BOSÁNLIJA, *m. vidi* Bosanac, *od kojega je i postao, promjenivši završetak na turski. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Bosanlija, nije Ličanino. Š. Stefanac 31. A kad čuli Turci Bosanlije. Nar. pjes. vuk. 4, 309. A tako vi, Bosanlije Turci! Pjev. crn. 52.

BOSANOVCI, Bosanovaca, *m. pl. selo u Bosni u dońem Skopļu.* T. Kovačević 31.

BÒSANSKÂ, *f. adj. vidi* Bosna *(zemļa) u jednoga pisca prošloga vijeka.* To videći u Bosanskoj ļudi ńima ne bi vladańe po ćudi. Nadod. 201.

BÒSANSKÎ, *adj. a) što pripada Bosni zemļi kojim god načinom. od* XII *vijeka, i to sa* ь *mjesto* a, *koje je umetnuto po što je glasa* ь *nestalo; sa* a *od* XIV *vijeka (vidi u primjerima); između rječnika u Vukovu i Daničićeru.* Ban bosanski. Mon. serb. 1. Kako je zakonь bio među gospodomь bosanskomь staromь. 102. Gospodina svemь zemļamь bosanscemь i humьscemь i dońemь krajemь. 102. Da pođu iskat' lijepos novu po bosanskoj kraļevini. I. Gundulić 373. Koje molitve

skupi i istomači iz djačkoga jezika u bosanski jezik srpskijemi slovi. M. Divković, nauk[4] 193. Bosanski sokoli. Đ. Baraković, vil. 93. Po krajinah hrvatskih i bosanskih. I. T. Mrnavić, osm. 3. Otidoše u bosansku kraljevinu. J. Palmotić, dnbr. 58. Nauk krstjanski istomačen u jezik bosanski. I. Grličić 1. Ožaloščeno kraljestvo bosansko. F. Lastrić, test. IV. U naš jezik bosanski. 179. Branitolja našeg bosanskoga i zaštititelja sv. Iliju. F. Lastrić, svet. 105. Bosanska arma jest jedan štit i na ńomu po miseca i jedna zvizda. A. Kačić, razg. 183. A sestrica paše bosanskoga. Nar. pjos. vuk. 1, 164. Izgiboše bosanske spahije. 4, 292. Vrane końe roda bosanskoga. 3, 319. Malo l' vi je bosanskih planina? 4, 342 — *b) što pripada riječi Bosni:* Bosanske poljane, ravnica gdje izvire Bosna. Glasnik 22, 49-50. — *c) adv.* bosanski, *u značeńu koje je pod a.:* Ako ja bosanski upišem ove riči. B. Kašić, rit. xv.

BOSAR, *m. ńeko mjesto u hrvatskom primorju* XV *vijeka.* Mikola z Bosara. Mon. croat. 54.

BOSELAK, boseoka, *m. vidi* bosilak. *u jednom rukopisu* XV *vijeka.* Šulek, im 25.

BÒSIĆ, *m. a) prezime po materi Bosi. u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881 299. M. Đ. Milićević, let. več. 119. — *b) selo u Bosni u kotaru travničkom.* Statist. 60.

BÒSIL, *m. vidi* bosiljak. XVI *i* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* (130[b]) *i Stulićevu.* Ti si bosil moj. Š. Menčetić 267. Ne daj ružicu, kaloper ni bosil. M. Vetranić 1, 90. Brasmo bosil i ljubicu. 1, 238. Od tad je gojila majka me Jelena kako no bosila kiticu zelena. H. Lucić 236. Kuda mi vodiš moje hrańenje, moju perlu, moj bosil. M. Držić 33. Slatka voda bosil goji. I. Ivanišević 217.

BOSILAC, bosilca, *m.* eryngium. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÒSILAK, bòsioka, *m.* 1. *vidi* bosiljak. *isporedi* bosil. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (130[a]), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Troskot mi je za bosilak. M. Vetranić 1, 15. Žalfija, rutica, bosilak. I. Jablanci 183. *danas u narodnijem pjesmama u padežu svakom osim nom. i akus.:* Blago tebe, struče bosioče! Nar. pjes. vuk. 1, 437. Ja mu dadoh kitu bosioka. 1, 285. Ljeti bace stručak bosioka. 2, 377. *kad treba nom. ili akus., onda se uzima* bosiljak, *koji vidi. ali se nalazi gdje gdje i kvaran nom. i akus.* bosiok: Prometnu se ona u bosiok. Nar. prip. vuk.[2] 260. Kad li se ‚bosijok' sije. Nar. pjes. petr. 1, 72. Na ‚bosijok' rani mlade momke mami. 137. Iznikao u sred zime ‚bosijok'. S. Ljubiša, prip. 237. — 2. *ime muško. u naše vrijeme. griješkom pišu u nom.* Bosiok. Sr. Nov. 1871. 231. 284. 297. *isporedi* Bosioković *i* Bosiljka.

BOSÌLICA, *f. ‚pogača koju kuvaju i katolici po Zagorju i po Primorju na mlado ljeto'.* M. Pavlinović. *vidi* vasilica, *s kojom je i postaňa istoga.*

BOSILSKI, *adj. vidi* bosiljkov. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÒSIL, *m. vidi* bosiljak. *u naše vrijeme.* Paša ti je na bosil panuo. Magaz. 1867. 16. Bosil. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 25.

BÒSILAK, bòsîlka, *m.* ocimum basilicum L. XVI *vijeka u jednoga pisca na jednom mjestu i danas u narodnom govoru, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bosil *i* bosilak. *Postaňem od lat.* basilicum, *grč. βασιλικόν (carski), od čega je najprije postalo* bosil *i* bosilj, *pa od toga* bosilak *i* bosiljak. — Ja bih bosiljkom vazel se satvorit. Š. Menčetić 131. Radojičin koń s' izmače lepoj Mari u bosiljak. Nar. pjes. vuk. 1, 178. Bosiljak se od mirisa daje. 1, 422. Miriše mu duša kao ran' bosiljak. 1, 106. Ja bosiljak sejem, meni pelen niče. 1, 439. Uzabraću struk bosiljka. 1, 409. Svakom svatu po kitu bosiljka. 1, 22. J'o Nenade, moje jarko sunce . . . Moj bosiljče iz zelene bašče! 2, 81. Moje kćeri, moj rani bosiljak. 1, 212. *naziva se sitan po cvijetu i listu:* Nosi kitu sitnoga bosiljka. Nar. pjes. vuk. 1, 246. — *naziva se zelen po listu a bio po cvijetu:* Bere li se struk bosiljka zimi zelena? Nar. pjes. vuk. 1, 293. Ja ńoj dado struk rumene ruže, ona mene struk bela bosiljka. 2, 164. — *s ńekim pridjevima dolazi kao ime i drugom bilu:* ‚Divji bosilak', pulegium. Stulić 56[b]. *isporedi* puliš. — Koński bosiljak, mentha sylvestris L. G. Lazić 140. Vuk, rječ. 289[b]. J. Pančić, flor. biogr.[2] 455. — Vodeni bosiljak, gripanum. B. Šulek, im. 26.

BÒSÎLJE, *n. vidi* bosiljak. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Gdi drobno bosilje moj prozor prikriva. Đ. Baraković, vil. 267. Soko gleda u bosilje, u bosilju kolo igra. M. P. Katančić, fruct. 71. Tri devojke cveće posejale, brdom smilje, a dolom bosilje. Nar. pjes. vuk. 2, 396. U smilju se sastajasmo, u bosilju rastajasmo. 1, 275. Čim mirišu nedra tvoja . . . ili smiljem il' bosiljem? 1, 407. Nakiti me smiljem i bosiljem. 1, 551. Đe je od ńe kapja krvi pala, onde raste smilje i bosilje. 2, 17. Oplešće ti jasle javorove, metaće ti smilja i bosilja. 1, 15. Ova je žena gojila ovi struk bosilja Nar. prip. vuk.[2] 258. — *kad se o kakom zlu hoće da kaže da je ništa prema drugome zlu, reče se:* To je smilje i bosilje. Nar. posl. vuk. 380. Čitluk-sahibije su i u Srbiji narodu bile gore i teže od sviju ostalijeh Turaka, ali su opet one prema bosanskijem čitluk-sahibijama bile smilje i bosilje. Vuk, živ. 261.

BOSÍLJEVAC, Bosíljêvca, *m. pl. čovjek iz Bosiljeva. Akc. u gen. pl.:* Bosiljevâcâ. *Od* XV *vijeka.* To selo tako daju. kako zakonь i plemenьština meju Bosiljevьci. Mon. croat. 91.

BOSÍLJEVO, *n. dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji karlovačkoj a drugo u križkoj. Postaňem od muškoga imena* Bosilj, *koje samo ne dolazi a jedno je s imenom* Vasilj (Basilius). *Od* XV *vijeka.* Pisan na Bosiljevu 1461. Mon. croat. 92. Turska vojska na końih pregazi Kupu pod Vinicom, i robljaše vse do Hrasta, ostavivši pišce pod Bosiljevom. P. Vitezović, kron. 166. Bosiljevo. Schem. zagr. 1875. 79. 109. Pregled 30. 85.

BOSÍLJEVSKÎ, *adj. što pripada selu Bosiljevu.* Starešina bosiljevьski. Mon. croat. 91.

BOSILJINA, *f. selo u Dalmaciji blizu Trogira.* Schem. siben. 1875. 19. Repert. 34. *pogrješka:* Od hrabrene Božiljine. I. Kanavelić, iv. 500. *isporedi* Bosiljevo.

BÒSÎLJKA, *f. ime žensko. dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu. Od grč.* Βασίλεια, *kao i* Vasilija, *samo s promijeňenim glasorima. ali se u narodu ne odvaja od cvijeta bosiljka, nego se misli da je on sam uzet u ženskom rodu za ime.* Bosiljka. S. Novaković, pom. 45. Bosiljka bila nam je na mjesto matere. Đ. Obradović, živ. 19. Idi tamo, Bosiljka djevojko. Nar. pjes. vuk. 1, 159.

BÒSÎLJKOV, *adj.* ocimi basilici. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bosiokov. Nad ńim maše granom bosiljkovom. Nar. pjes. vuk. 2, 162. Mladoženo, grano bosiljkova! 1, 38. I palice šimširove i zavorńe bosiljkove. 1, 161. Tamo kažu goru javorovu i u gori vodu Bosiljkovu. 1, 158. Bosiljkova mast. Farmak. 148.

BOSINAC, bosinca, *m.* inula conyza DC. *i* pu-

licularia vulgaris Grtn. *u jednom rukopisu* XV *vijeka i iz njega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 26. *isporedi* bušinac.

BÒSIOČKÎ, *adj. vidi* bosiļkov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BÒSIOKOV, *adj. vidi* bosiļkov. *od* bosiļak. *dolazi od* XV *vijeka, ali toga vijeka još sa* l *nepromijenjenim u* o, *i to tako da se ne može za vijelo znati treba li čitati* l *ili* ļ. *sa* o *dolazi od prošloga vijeka.* Bosiļkovo sême. Starine 10, 108. Stade ti ga buditi kitom cvijeća bosiokova. Nar. pjes. bog. 62. Od mirisa od bosiokova. Nar. pjes. petr. 2, 586.

BÒSIOKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bosioku (vidi kod* bosiļak). *u naše vrijeme.* Rat 399.

BÒSJÂK, bosjáka, *m. bos vo. u jednoga pisca našega vremena. kao da to znači.* Podignem mu *(volu)* noge, da mu vidim papke; kad li je, tamo on, bosjak i mekoputast u sve četiri. S. Ļubiša, prič. 35.

BOSKÒPOĻE, *n.* Moscopolis, *grad u Arbaniji blizu Beruta.* I prostrana šeher Boskopoļa. Ogled. sr. 229.

BOSKVA, *f.* imperatoria ostruthium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 26. *isporedi* bozgva.

BÒSMAN, *m. brdo u Srbiji u sreza golubačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1025.

1. BÒSNA, *f. ime rijeci i zemļi, i jednom selu. Bez sumńe je ostalo od starijega tuđega naroda. pisalo se u tuđijem jezicima* X *vijeka* Bosona (F. Rački, doc. 407), *poslije i* Bosina (Mon. rag. 1, 72). — 1. *rijeka koja izvire blizu Sarajeva u utječe u Savu kod Šamca. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Od rike Bosne. F. Glavinić, cvit xv. Vino piju Novak i Radivoj a kod Bosne kod vode studene. Nar. pjes. vuk. 3, 1. — 2. *zemļa na pomenutaj rijeci, po ńoj i prozvana, s kojom su vremenom gospodari ńezini, najprije bani a poslije kraļi, posastavļali i druge obližńe, pa su se i sve zajedno pod jednijem gospodarem budući zvale i zovu Bosna, prem da su se one i različkovale od ńe svojim imenima, koja se i sada drže. Dolazi od* XIII *vijeka (vidi pod b.), između rječnika u Mikaļinu, Vukovu i Daničićevu. a) u užem smislu u kom se razlikuje od drugih dijelova,* XIV *i* XV *vijeka:* Banь Bosni i Usori i Soli. Mon. serb. 105. Kraļь srьbļemь, Bosnê, primoriju, hlьmьskoj zemļi, dolьnimь krajemь, zapadnêmь stranamь, Usorî, Soli i Podriniju. 225. 226. 231. 248. 253. 418. — *b) u širem smislu, u kom se razumiju i drugi dijelovi ńezini, od* XIII *vijeka:* U Bosьnê. Mon. serb. 30. Zakonь ki je prьvo bio medu Bosnomь i Dubrovnikomь. 101. Bivši kraļь Bosni. 251. Despoti i kraļi od Bosne što bjehu. M. Vetranić 1, 46. Sokolović paša od Bosne. I. Gundulić 326. Kako se u Bosni govori jezikom slovinskijem. M. Divković, nauk 43. U Bosni blizu sela Olova. B. Kašić, is. 118. Po svoj Bosni plemenitoj. S. Margitić, ispov. 144. Plodna Bosno! J. Kavańin 286. Za što je malo crkava ovdi u Bosni. F. Lastrić, ned. 349. Ova sabļa osvoji Carigrad, . . . osvojiće i Bosnu ponosnu. A. Kačić, razgov. 143. Te lepote u svoj Bosni nema. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Jer ako se ja rasrdim na te, sva nas Bosna pomirit' ne može. 1, 344. Dao bih mu na Bosni vezirstvo. 2, 103. Da počeka sa Bosne vezira. 3, 51. Oko ńe se zemļe zavadiše, slavna Bosna i Ercegovina. 1, 536. Hoću tebe, sługo, pokloniti u državu zemļu Bosnu slavnu. 2, 170. A na onoj na Bosni ponosnoj, onde bješe Boško Bošńanine. 3, 54. Da je vodi u Bosnu ponosnu. 3, 482. Od čestite Bosne kamenite. 4, 206. Nek se vali po Bosni kamenoj. 4, 193. Jedan *(ferman)* posla Bosni kalovitoj. Ogled. sr. 163. Nemoj mene Bosni kalovitoj! ne mogu ti Bosnom upraviti. Nar. pjes. juk. 597. Kad udriše janičari Turci iz te naše Bosne kalovite. Nar. pjes. petr. 2, 630. — *u prenesenom smislu dolazi i mjesto gospode bosanske i u opće mjesto naroda, i to od* XV *vijeka:* Kraļь i vsa Bosna (‚Bosana', *gdje je među* s *i* n *samo napisano a po tadašńem običaju, a bez glasa je)* namь da vse primorje. Mon. serb. 255. Tu mu đode zemļa Bosna slavna. Nar. pjes. vuk. 2, 180. Dok dovede tu ponosnu Bosnu. 3, 51. Brže kupi Bosnu plemenitu . . . brže s Bosnom da si kod Otina. Nar. pjes. mar. 152. Pa je svojoj Bosni govorio: sad mi s mirom u paradi stojte. 160. — *po mjestu Srebrnici, gdje je bio manastir franciškanski, zvalo se je cijelo područje tijeh fratara u Bosni* Bosna srebrna *i* arđentina *(po lat.* argentina): S junačkijem četam đođe, kih srebrna Bosna poda. J. Palmotić, dubr. 75. U očinstvu ovom mom, Bosni srebrnitoj. F. Lastrić, test. III. Iz provincije Bosne arđentine. M. Divković, nauk I. — *griješkom u jednom spomeniku:* kь Bonê *mjesto* kь Bosnê. Spom. sr. 169. S. Novaković, obl. 41. — *kako se gdje gdje govori* š *mjesto* s *nalazi se i u ovoj riječi:* Bošna moja mojoj zemļi glava. Nar. pjes. vuk. 2, 609. *samo je štamparska pogrješka sa* ž *mjesto* s *(vidi i dalje):* Od naše provincije Božne. M. Divković, nauk XXIV. *u jednoga pisca prošloga vijeka tuđinski* Bosina: Kraļa Rasine i Bosine. J. Kavańin 184. *također tuđinski* Bosnija, *prošloga vijeka:* Bosnija zemļa i Hercegovina. Nar. pjes. bog. 322. *u ńekih i iz mađarskoga jezika* Bošńa: Nek je ‚Bosnja' sva kolika tvoja. Nadod. 202. *tako i u Bjelostijenčevu rječniku* ‚Bosnya', *a kako se u ńemu s može čitati i ž, po tome ima u Voltiğijinu rječniku* Božna *i* Božńa. — *griješkom kao da bi bio adj.:* Bosnoj *mjesto* Bosni *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Drugi k Bosnoj put uzeše priki. Nadod. 11. — 3. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj, može biti po ļudima iz Bosne doseļenim:* Schem. zagr. 1875. 182. Pregled 61.

2. BÒSNA, *f. ime žensko. Od* Bósa *(kao* Radna *od* Rada, Vidna *od* Vida). *U naše vrijeme, u Vukovu rječniku (gdje se veli da je nadimak ženski u Crnoj Gori).*

BÒSNIĆ, *m. prezime po materi Bosni. u naše vrijeme.* Schem. segu. 1871 102. Schem. rag. 1876. 62.

BÒSNIJA, *f. vidi kod* Bosna.

BOSNOVI, *m. pl. selo u Bosni u kotaru bańolučkom.* Statist. 33.

BOSÒĆA, *f.* pedum nuditas, *bosota, bosotińa. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Bosoću, goloću, glad i žedu trpje. M. Divković, nauk 19. Ni očuti goloće ni bosoće. M. Divković, bes. 580. Isukrst svoje apoštole izkuša golońom i bosońom. S. Margitić, fala 152. Život ńe bi u gladu i žedi, u golońi i bosońi. F. Lastrić, svet. 112. Uboštvo te je do goloće i bosoće pritislo. A. Kanižlić, utoč. 37. Kada on na gori u golońi, bosońi i postu moļaše. A. Kanižlić, uzroci 141. Koji svoj život u gladu, žedi, golońi i bosońi provodi. D. Rapić 54.

BOSÒHOD, *adj.* pedibus nudis incedens. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Fratar kamalitanskih bosohodih. P. Radovčić, symb. 213.

BOSOHODEĆ, *adj. vidi* bosohod. *u jednoga pisca* XVII *vijeku.* Družba bosohodećih. P. Radovčić, symb. 212.

BOSÒNOG, *adj.* nudipes. *od* XVI *vijeka, između*

rječnika u Vrančićevu (nudipes), *u Mikaljinu (bos* 246), *u Belinu* (nudis pedibus 563ᵇ), *u Bjelostijenčevu (bos), u Jambrešićevu* (nudipes 1, 608), *u Voltiđijinu* (blossfüssig), *u Stulićevu (bos), u Vukovu* („u jednu nogu obuven a u drugu bos, altero pede nudus'). *bez sumńe je* bosonog *i onaj koji je samo u jednu nogu bos, i sada se u običnom govoru samo o ńemu kaže da je* bosonog *(kao što stoji u Vukovu rječniku), a tko je u obje noge bos, o ńemu se veli samo da je* bos. *ali u primjerima koje imamo, i starijem i norijem,* bosonog *je što i* bos. A tko gre bosonog gli drača svo nikne, trijoba je napokon oboden da vikne. D. Rańina 97. Poći kad godijer bosonog u gospe izvan Mantue. M. Orbin 112. Uputi se u Spanu bosonog i bez bičava. B. Kašić, ign. 48. Hojaše svejer bosonoga. B. Kašić, per. 125. Od bosonozijeh Franceškina. B. Kašić, fran. 4. Mečeti Tevriški bosonog obajdoh. I. T. Mrnavić, osm. 142. Po ulicah i po putevih vidahu se mnoge žene u baljinah raskinutijeh, bosonoge, raspletene. I. Kanavelić, iv. 542. Crn vas, bosonog i gologlav. A. Vitaljić, ostan 405. Hodila bi . . . po putu ogńenome . . . bosonoga. J. Kavańin 411. Imaš bosonog odit. P. Filipović, istom. 33. Bosonog odio pišice. F. Lastrić, test ad. 111. Vidjele bi se mladice s kosama razpletenijem, bosonoge. Besjede kr. 174. Neka bi on vas kolik svoj puk posl'o bosonog u ńeku crkvu. I. Đordić, ben. 196. Mladić bosonog, gologlav. I. J. P. Lučić, razg. 24. Otišla je bosonoga. I. Velikanović, prik. 84. Pastijerče bosonogo. B. Cuceri 131. Er se jadne n'jesmo naučile bosonoge iči po kamenu. *Nar.* pjes. bog. 305. U košulji bosonoga preigraću preko polja. *Nar.* pjes. vuk. 1, 191. Bosonoga bez kajsar-papuča. *Nar.* pjes. petr. 1, 244. — *u Belinu rječniku ima i adv.* bosonogo (563ᵇ), *ali mu nema potvrde.*

BOSÒNOŠTVO, *n.* pedum nuditas. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* š *pred* t *stoji mjesto* ž. *od* bosonog. Mnogi nasliduju ostrinu koludarsku i u bosonoštvu. A. d. Kosta, zak. 1, 106.

BOSÒNOŽAN, bosònožna, *adj. vidi* bosonog. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOSÒNOŽICÊ, *adv.* nudis pedibus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BOSÒNOŽITI, bosònožîm, *impf.* nudis pedibus incedere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BOSÒTA, *f.* pedum nuditas, *bosotińa, bosoća.* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Bosoty radi nogu jego. Domentijanᵇ 24.

BOSOTICA, *f.* verbena officinalis L. B. Šulek, im. 26.

BOSÒTINÔST, bosòtinosti, *f. vidi* bosotińa. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bosotinstvo. *oboje bez sumńe načińeno za rječnik.*

BOSÒTIŃA, *f.* pedum nuditas, *bosoća, bosota. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Golotińu, bosotińu . . ja ti prikažujem. V. Andrijašević, dev. 87. Tilo muče s golotińom i s bosotińom. I. J. P. Lučić, razg. 29. Maćuha je Ružu gladińom i bosotińom morila. S. Ljubiša, prip. 38.

BOST, *m. dva sela u hrvatskoj krajini: jedno kod Ogulina.* Schem. segn. 1871. 51. *a drugo blizu sela Barilovića.* Razdjel. kr. 21. *ovo drugo pišu i* Bošt. Schem. zagr. 1875. 83.

BOSTADIN, *m. ime muško.* XIV *vijeku.* Glasnik 15, 295. Daničić 3, 559.

BOSTAKOVINA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom blizu Srebrnice.* Statist. 95.

BÒSTAN, *m.* tur. bostân, *vrt,* hortus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — a) vrt kakav god, za što god.* Iz velikoga bostana kralja brandiburskoga. I. Zaničić 117. Sadite vi voće i sijte bostane, ako ne ima kiše iz neba, zaludu se sadi i sije. Đ. Rapić 317. Procvašće ti cvitje po poljana, u bostanu ružica rumena. F. Radman, 26. Vrtao ili ti bostan. A. T. Blagojević, kin. 16. U bostanu srca svoga usadiće, Jele, tebe. A. Kačić, razgov. 17. Ružu sladku da veseli i u bostan da dovede. M. P. Katančić 71. Jedni sade raskošne bostane. J. S. Reljković, kuć. 2. Dva cvijeta u bostanu rasla: plavi zumbul i zelena kada. *Nar.* pjes. vuk. 1, 401. Djevojka je livadu gojila, po livadi bostan posijala, po bostanu cvijet svakojaki. 1, 286. — *b) voćńak:* Niti drži druge bašće nego voćńaka ili bostana i kuhińsku bašću ili vrta. I. Jablanci, 178. — *c) vrt za diće i lubenice:* Bostan sadi bostanđija Mujo, bostan sadi bogu se moljaše: daj mi, bože, da mi bostan rodi. *Nar.* pjes. vuk. herc. 17. — *d) i same diće i lubenice:* Vuk, rječ. 38ᵃ. Obrati zelen bostan. *Nar.* posl. vuk. 230. Kako radi, obraće zelen bostan, t. j. propašće. Vuk, rječ. 38ᵃ.

BOSTÀNČIĆ, *m. dem.* bostan. *samo u Vukovu rječniku (u dodatku).*

BOSTANĜI-BAŠA, *m. tur.* bostanđy-bašy, *starješina nad dvorskom stražom cara turskoga,* cohortis praetorianae praefectus. *isporedi* bostanđija. XVII *vijeka.* Koje groše car daruje bostanđi („bostanči') baši. Starine 11, 114.

BOSTÀNĜIJA, *m. tur.* bostanđy, *vrtlar i vojnik od dvorske straže cara turskoga,* hortulanus, cohortis praetorianae miles. *od* XVII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Vukovu* (hortulanus) *i Daničićevu* (hortulanus). 1. *vrtlar svaki, osobito koji sije diće i lubenice i krastavce: a) vrtlar svaki:* Izgna „bostanžije' iz monastira. Daničić 3, 559. Pošetalo zlato materino po bostanu i po dulistanu, šetajući bostanđija kara. *Nar.* pjes. petr. 1, 186. — *b) koji sije diće i lubenice i krastavce:* Bostan sadi bostanđija Mujo, bostan sadi, bogu se moljaše: daj mi, bože, da mi bostan rodi. *Nar.* pjes. vuk. herc. 17. — 2. *vojnik od carske straže:* Orla tega na medvjeda bostanđija pusti. J. Palmotić, dubr. 320. *u tom će smislu biti i u narodnoj pjesmi:* A tako mi, carev bostanđija! Pjev. crn. 138.

BÒSTANÎŠTE, *n. mjesto gdje je bio bostan. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Niva u bostaništu. Sr. Nov. 1873. 1164.

BOSTÀNLUK, *m. vidi* bostan. *u pjesmi:* Ja bi znala gdje bi cvala, u carskome bostanluku. *Nar.* pjes. petr. 1, 264.

BÒSTANOV, *adj.* peponum, *od diña i lubenica. samo u Vukovu rječniku.* Bostanovo sjeme. Vuk, rječ. 38ᵃ.

BÒSTAŃ, *m. vidi* bostan *(svaki vrt). u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiće da se govori u primorju).* U bostańu tri sofe sadila. *Nar.* pjes. vuk. 1, 397. Đevojke su bostań posadile. 1, 397.

BÒSTI, bòdêm, *impf.* pungere. *od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Daničićevu. Akcenat se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* bodémo, bodéte; *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* bôde; *u part. praet. act.* II *u nom. sing. masc., gdje se na kraju* l *mijeńa na* o *te se s predńim* o *sažima u jedno:* bô; *u part. praet. pass. u svijem padežima osim nominalnoga nom. i acc. sing. masc.:* bo-

dèna, *i u svijem složenijem oblicima*: bòdenî, bòdenâ. *u ostalijem oblicima ostaje akc. bez promjene, samo je i drugi slog dug u cijelom prars. (osim pomenuta dva lica)*: bòdēš, *u cijelom aor.*: bòdâh, *i u part. prars.*: bòdûći. — *Imperf. se nahodi dvojak*: bodah *(vidi primjer M. Divkovića) i stari koji sada nije u običaju, i to u južnom govoru*: bodijah *(vidi primjer M. Vetranića) i u zapadnom*: bodih *(vidi primjere D. Barakovića i A. Vitaljića)*. — *Korijen* bhadh, *kopati, tiskati. isporedi* bedro, bijeda.

1. *prelazno. objekat može biti i neizrečen. a) bode čeljade koplem ili čim drugim, što može biti ili ne biti izrečeno*: Bezь strêlь strêljaje i bezь kopija body. Domentijan[a] 98. Ovy strêljajušte, drugyje že bodušte. Danilo 185. Stižući bošoše mnozih ščipačami. M. Marulić 56. Boden je od veće, ter protiv zlotvoru crnilo razmeće pak sipa po moru. M. Vetranić 1, 110. Bez milosti lupa, cijepa, bode, siječe. I. Gundulić 540. Koće obijesne, koji se ne dadu uzdom vladati, bodu i(h) ostrugam. S. Margitić, fala 277. Jesu otišli grobe otvorat i tilesa mrtva bost i rizat. J. Filipović 1, 220. O magarca štap satari, to magarac malo mari; šibaj, mlati, tuci, bodi, on lagano opet hodi. V. Dosen 212. Silovito na Turke udriše, jedni siku, jedni bodu Turke. A. Kačić, razgov. 220. Gospodičić bode koña bez pristanka. B. Cuceri 269. — *b) bode živinče, roguto rogom, jež bodlama, bode i pčela žaokom, komarac itd.*: Gdi me bodu čami i komari. M. Vetranić 1, 21. Volovnom tom narodu kostne poda roge narav, kime bodu. D. Rañina 114. Da ga nikoliko pčela bode. M. Radnić 15. Jež poče lisicu bosti. J. Banovac, pred. 16. U tudoj zemji krava rozmi bode vola. Poslov. dan. 143. — *c) bode i strav tjelesna sjasta ili oštrjata, kao koplje, trn, kamen itd.*: Bosa bode, draca bode. M. Držić 273. Ka bode najgore pri plotu zla draca? D. Rañina 122. Zvala pristat će me bosti. I. Ivanišević 301. Ostan, ki me bode. J. Armolušić v. Putem kamen tvrd bodiše. A. Vitaljić, ostan 223. Da jih oštra draca bode. J. Kavañin 10. Koja *(kopja)* kada stanu bosti. V. Dosen 123. Jurve trnak bode. A. Kanizlić, kam. 14. To jos večma oštro trñe bode. J. S. Rejković, kuć. 21. I moje kopje bode. Poslov. dan. 29. Bodu me, majko, dedove kosti. Nar. pjes. vuk. 1, 297. — *d) u prenesenom smislu bode čeljade ili jezik mu kad govori što drugoga vrijeda*: Kako no volovi bodu rozmi, onako ti oholi druge bodu oholijemi rijeèmi. M. Divković, bes. 616. Tad bode, tad luze ljubenim umorom. D. Baraković, vil. 150. Dost je tim, ki plode, da ih vrsta njih poznaje, a beznanac neka bode. J. Kavañin 79. Jezik, koji bode i kad gladi. B. Cuceri 35. Drpi tudu čas jedovitijem mrmošenem, bode svoga neprijatelja. 303. *griješkom s instr. i prijedl. s mjesto samoga instr.*: Otvorena ljudi mnogi su jezika, s kojim bodu do srca. A. J. Knezović 280. — *e) u prenesenom smislu bode i umno što, kad koga u dušu muči, kao jad, grijeh i kako god zlo, a takim cim može bosti i duša*: Taj čemer toli ljut gdje ga taè bodiješe. M. Vetranić 2, 169. Grisi me bodilhu. D. Baraković, jar. 111. Sve one grihe koji ga najveće bodu i grizu. A. Kadčić, bogosl. 217. Svaka potriba, sve žalosti i suprotivštine vrimenite nose uza se oštro trñe: bodu, to jest i muce covika iznutra kakono trñe zdvora. F. Lastrić, ol' 221. *griješkom s instr. i prijedl. s mjesto samoga instr.*: Nije ikomu pristojno priniti sv. pričešće, koga bode duša s grijehom smrtnijem. J. Matović 221. — *f) umno što može bosti i potičući koga na što*: Nezgode, uboštvo i nemoći ne bodu li nas, da se k bogu obratimo? B. Cuceri, bes. 66. — *g) u duhovnom smislu bosti mučeći kao pod e. može i tjelesno što, kad se samo kaže što tjelesno u misli se umno*: Sad me ov mac bode pokorom, ku ne mňah. D. Baraković, vil. 295. Obratio sam se u tugah mojije, kada bodase trnak. M. Divković, bes. 332. Nahode trña koje bode i muci ñihove duše. M. Radnić 169. Trñe od progonstvi bodući nas čisti. F. Lastrić, test. 111.

2. *sa se*: *kad bode jedno drugo (recipr.)*: *a) obaje izrečeno jednom riječju u množini*: Kako da se bodu ljudi. M. Vetranić 2, 271. Slobodu, za ku se sad sijeku po svijetu i bodu. N. Naljeković 1, 307. Da se i na mać gredu bosti. J. Kavañin 172. Tu se siku pišci i koñici, tu se bodu silni kopjenici. A. Kačić, razgov. 220. Bodu se volovi, cornibus se invicem petunt. Vuk, rječ. 38[a]. — *b) jedno izrečeno kao subjekat, a drugo u instr. s prijedl.* s: Da se siče ili bode s ñime. Š. Budinić, ispr. 148. S Turci se bodući. D. Baraković, vil. 50. Teško je šutu s rogatim bosti se. Nar. posl. vuk. 314. — *c) izrečeno samo jedno kao subjekat a drugo se ne izriče, nego se misli ko god, koji sa svoje strane može i ne pristajati u tu radñu*: Njeka je buna gori, . . . tko godi se pjan bode. M. Držić 263. Najprije se uspari zrak i muhe se počiñu većma bosti. M. A. Rejković, sat. 175. Bode se krava, cornu petit. Vuk, rječ. 38[a]. — *tako i u rečenici bez subjekta, u kojoj je bosti u inf.*: Da se sić i bosti tebi je brez muke. H. Lučić 256. Er mi ga ću naučiti, k'o se je kopjem bosti. Nar. pjes. mikl. beitr. 59.

BÒSUT, *m.* 1. *rijeka u Srijemu, koja utječe u Savu niže Rače*. Vuk, rječ. 38[a]. Još te druge vode natapaju . . . Bic, Bitulja, Bosut, Vuka, Studva. M. A. Rejković, sat. 25. Bas na ušću kod vode Bosuta. Nar. pjes. vuk. I, 207. — 2. *selo na utoku te rijeke u Savu*. Vuk, rječ. 38[a]. Schem. diac. 1866. 82. Šem. prav. 1878. 10. Istom Turci na konak odjahi u Bosutu pred bijelom krenom. Nar. pjes. vuk. 1, 207. Ćurčija je bio rodom iz Srijema iz sela Bosuta. Vuk, nar. pjes. 1, 168.

BÒSUTA, *f.* 1. *selo u Srbiji u okrugu radničkom*. K. Jovanović, rec. 115. — 2. *kod toga sela dva potoka*, Velika i Mala Bosuta, *koja se sastavljaju sa još tri druga, te postaje Kačer*. M. D. Milićević, srb. 309. — 3. *u pjesmi ńeka voda u Bugarskoj na putu od Vidina u Trnov*: Nek te veka na vodi Bosuti. Nar. pjes. vuk. 2, 148.

BÒSUTSKÎ, *adj. što pripada rijeci Bosutu*. Bosutski prijekop. Regul. sav. 54.

BÒS, *adj. tur.* bos, *prazan*, vacuus. *ne mijeña se po padežima. samo u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukova*. Kad prvu kapu digne *(kad se igraju prstena)*, . . . može kazati: bos (t. j. prazno), ali onda se dižu one kape gdje se misli da nema prstena. Vuk, rječ. 617[b]. Hoća reče: moja i tvoja vjera bos vjera, a popovska vjera baš diđi vjera. Nar. prip. vrc. 86.

BÒŠAK, bòška, *m. tal.* bosco, nemus, *gaj, lug. u jednoga pisca* XVII *vijeka. nominativu nema potrđe*. Ne imaju držat boške od lova; . . . i ako ih hoće držat, neka ih obgrade okolo, ili dopuste da se može lovit izvan ñih. I. Držić, nauk gond. 273.

BÒŠARIJA, *f. vidi* isjecak *(od pečena hrava ono između butova i rebara). turski* boš, *prazan, i* ara *središna. samo u Vukova rječniku*.

BÒŠĆA, *f. tur.* bogча, *u što se urija što i uvijeno što. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. isporedi* bošta. — *a) u što se urija što god*, involucrum. Vuk, rječ. 38[b]. *i uvijeno što, zamotano što, zavitak, zamotuljak, svežanj*, fasciculus. Pa dovati bošću iz penđera, u

ńoj svila i u ńoj kadifa, u ńoj toke a u ńoj dolame. Pjev. crn. 123. *u jednoj pjesmi lok.* bošci, *zlo izgovoreno ili zapisano:* Treća nosi u boci dulsije, . . . a četvrta u bošci haljine. Nar. pjes. vuk. herc. 15. — *b) opregača*, praecinctorium: Oprežina je od same vuneno prede različnijeh boja, a bošča je od platna, pa u tkańu išarana vunenom ili pamučnom predom. Vuk, rjec. 38b. Ima na sebi košulju, čarapo, nazuvice, cipele ili opanke, bošču (kecelju). M. Đ. Milićević, živ. 1, 69. — *c) najbolji duvan*, nicotianae genus optimum. Vuk, rječ. 38b.

BOŠČALUK, *m.* donum amictus, *košulja, gaće, hječve i što god od odijela što se daje na darturski od* bošča, *koju vidi. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* I evo ti sedam boščaluka, nit' su tkani niti su predeni ni u sitno brdo uvođeni, već od čista zlata saļevani. Nar. pjes. vuk. 2, 392. Sve svatovo redom darivao kog jaglukom, koga boščalukom. 2, 517. Dala im je b'jele boščaluke. 2, 524. Junacima tanke boščaluke. 2, 552.

BOŠČEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Antonije ‚Božčević' iz Stanine Reke. M. Nenadović, protok. 68.

BOŠEPOR, *m. ńeko mjesto kod Omišļa* XV *vijeka, na koje je išla međa.* Bošepor i Ardobrad. Mon. croat. 103.

BOŠEVAC, Boševca, *m. vidi* Boševci.

BOŠEVCI, Boševaca, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 27. *pišu ga i* Boševac. Schem. zagr. 1875. 96.

BOŠEVO, *n. ńeko mjesto pod ńirama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Boševu. Sr. Nov. 1869. 298.

BOŠIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, samo na jednom mjestu.* Prot. šab. mag. 192. *isporedi* Bošin.

BOŠIN, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Bratь mu Bošinь. Glasnik II. 12, 59. *Postańem bi moglo biti od imena koje samo ne dolazi, a moglo bi glasiti* Boša, *hyp. od* Borisav.

BOŠKA, *f.* fruticetum, *grm, bus. biće od tal.* bosco, *gaj. u Istri.* (V) tretjem lugi boška jesenova, nutra leži ļuba Ivanova. Nar. pjes. ist. 2, 80. 122.

BÒŠKÂŃE, *n. govoreńe:* boš. *isporedi* boškati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒŠKATI, bòškâm, *impf. govoriti* boš. *u igri prstena.* Vuk, rječ. 38b. *neprelazno:* Ako nađe prsten boškajući, onda se broje svi końi. Vuk, rječ. 617b. *i sa* se, *pasivno, bez subjekta:* Mjesto ambara može se kazati ‚boš' (t. j. prazno), ali kad se boška, onda se dižu one kape gdje se misli da nema prstena. Vuk, rječ. 617b.

BÒŠKÎ, *adv.* ut deo placet, *ļudski, lijepo kao što bog miluje. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Bačkoj). isporedi* božanski, *su čim je jednoga postańu.*

BÒŠKO, *m. hyp.* Božo, *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. pred* k *stoji* š *mjesto* ž, *koje se isprva i pisalo.* Bošьko. Glasnik II. 12, 12. 54. S. Novaković, pom. 45. Boško. S. Novaković, pom. 45. Pred ńima je Boško Jugoviću. Nar. pjes. vuk. 2, 289.

BÒŠKOV, *adj. što pripada Bošku.* Boškovu ću osvetiti glavu. Nar. pjes. petr. 3, 329. *dolazi i mjesto prezimena:* Mirko Boškov. Bud. spom. glasn. II. 3, 76.

BÒŠKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bošku.* Braći Bošković. A. Boškovićeva III. Čuvam b'jele ovce Boškoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 65.

BÒŠKOVIĆI, Bòškovîćâ, *m. pl. ime selima: a) dva sela u Bosni: jedno u okrugu sarajevskom a drugo u bańolučkom (koje se zove i* Aleksići). Statist. II. 36. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 111.

BÒŠNUTI, bòšnêm, *pf. reći* boš *u igri prstena. samo u Vukovu rječniku. isporedi* boškati.

BOŠŃÁCI, Bošńákâ, *m pl. ime mjestima: a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 54. — *b) selo u slavonskoj krajini brodskoj.* Schem. diac. 1866. 68. *pišu ga i* Bošńaki. Razdjel. kr. 24. *c) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *d) kraj blizu Avale u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 63. Nive u Bošńacima. Sr. Nov. 1865. 217. Livada u Bošńacima. 1866. 176. — *Isporedi* Bošńak.

BÒŠŃAČA, *f. žena iz Bosne i ńeka kruška u Bjelostijenčevu rječniku. vidi* Bosanka.

BÒŠŃÂČKÎ, *adj. a) što pripada Bošńacima, ļudima koji žive u Bosni. u Vukovu rječniku.* — *b) što pripada selu Bošńaku.* Opština bošńačka. K. Jovanović, reč. 139.

BÒŠŃÂK, Bošńáka, *m. čovjek iz Bosne. isporedi* Bosanac, Bošńanin. *Ake. se mijeńa u voc.:* Bošńáče. — *a) u pravom značeńu. od* XV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (25a), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu* (‚Boxnjak'), *Vukovu i Daničićevu.* Za ime bošńake hoćemo pečalitь. Spom. sr. 1, 46. Boj su bili š ńimi Hrvati, Bošńaci, Grci ter Latini, Srbļi ter Poļaci. M. Marulić 245. Na końijeh svi Bošńaci sjahu svijetlo odjeveni. I. Gundulić 326. Bošńak Mate Divkovića. J. Kavańin 127. Znadem da neke starije gospoje štiti znadu knjigu, koju su se ali u Bosni ali od Bošńaka još pod turskim vladańem ali malo poslije naučile. Pisanica 5. Svega naroda slovinskoga, a navlastito naši Bošńaka. Grgur iz Vareša 16. Pridali su se Bošńaci Beli. A. Kačić, korab. 419. Niki goje *(dińe i lubenice)* štipajuć vrhove, koje bližńih od Bošńaka znamo. J. S. Reļković, kuć. 310. I Bošńake na glasu junake. Nar. pjes. vuk. 3, 45. — *b) dolazi i mjesto prezimena čovjeku koji se doselio iz Bosne.* Marko Bošńak. Bud. spom. glasn. II. 3, 77. Milan Bošńak. Šem. srb. 1881. 299. — *c) ime selima: u Srbiji tri sela: jedno u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 139. *i dva u okrugu šabačkom:* Veliki i Mali Bošńak. 177. — *d) ńeka vinova loza erna grožđa:* crni bošńak. B. Šulek, im. 26.

BOŠŃÀKIŃA, *f. žensko čeļade iz Bosne, Bosanka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Ake. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* Bošńàkińâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* Bošńàkińê, Bošńàkińôm. Oženio sam se Bošńakińom lijepom divojkom. Nar. pjes. mar. 187.

BOŠŃÁKOVIĆ, *m. prezime, po ocu koga su zvali Bošńakom.* Schem. bos. 1864. XXVI. Rat 348. Šem. srb. 1881. 299.

BOŠŃÀKUŠA, *f. žensko čeļade iz Bosne, Bošńakińa, Bosanka. samo u Vukovu rječniku. Ake. kao u Bošńakińe, kod koje vidi.*

BOŠŃÁNAC, Bošńánca, *m. vidi* Bosanac, Bošńak. *u naše vrijeme u ugarskih Hrvata:* Bošńanci. Jačke 203.

BÒŠŃÂNI, Bòšńânâ, *m. pl. ime selima: a) dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj:* Stari i Novi Bošńani. Schem. zagr. 1875. 167. Pregled 66. — *b) u Srbiji tri sela: jedno u okrugu kragujevačkom, drugo u ćuprijskom, treće u jugodińskom.* K. Jovanović, reč. 120. 179. 108. *jedno se*

spomiñe prije našega vremena samo po imenu Bošńani. S. Novaković, pom. 126.

BÒŠŃANIN, *m. čovjek iz Bosne, Bošńak, Bosanac. Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. Akc. u pl.* Bȍšńāni. — *Stari instr. pl.* Bošńami *dolazi* XV *vijeka (vidi dalje u primjeru).* Ako ima dubrovčanińь koju pravdu na bošńaninu. Mon. serb. 101. Dobrimi bošńami. 400. 440. Pohitaše mnoge Bošńane. Ļetop. duk. črnč. 25. Pokle je u ńemu Bošńanin pop Ivan. Đ. Baraković, vil. 373. Tumačenjen Ivana Tomka Mrnavića Bošńanina. I. T. Mrnavić, ist. III. Prid vojskom Bošńani se vide. B. Krnarutić 16. Bosna slavi Reļu Bošńanina. A. Kačić, razgov. 302. S Bošńani bosanski govorit'. Poslov. dan. 108. Janko gleda Reļu Bošńanina. Nar. pjes. vuk. 2, 477. Onde bješe Boško Bošńanine. 3, 54. — *štamparska će pogrješka biti:* Božńanina. M. Divković, nauk XXII. *vidi i kod* Bosna.

BÒŠŃANOVIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 102.

BÒŠŃANSKĪ, *adj. što pripada selu Bošńanima u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Opština bošńanska. K. Jovanović, reč. 108.

BÒŠŃO, *m. hyp.* Bošńak. *samo u Vukovu rječniku.*

BOŠPOR, *m. ńeka kisela juha s bijelim lukom u Hrvatskoj i Slavoniji*, alliatum. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu. govori se i u Slavoniji.* F. Ivančić. *Biće kao i slovačko* bospor *od sr. lat.* basum, *bijeli luk, i* porrum, *bijeli luk* (Matzenauer, ciz. slov. 116).

BOŠT, *m. vidi kod* Bost.

BÒŠTA, *f. vidi* bošča. Sve pokrije velikom boštom. M. Đ. Milićević, zlosel. 326.

BOŠTERIEN, *m. pokvareno* Borysthenes, *Dnepar. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Tibiška i Bošterien. M. Vetranić 1, 263.

BÒŠTVEN, *adj. vidi* božanstven.

BÒŠTVO, *n. vidi* božanstvo.

1. BOT, *m. prezime.* XVI *vijeka.* Andriaš Bot. Mon. croat. 194.

2. BÒT, *m. tal.* botto, *čas*, momentum. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Tuđje u jedan bot vaze ga. M. Marulić 16. Ludost je obitat sam sebi dug život a na oblast nimat od ure jedan bot. 147.

3. BOT, *riječca* bo *sastavļena ozad sa* t *od conj.* ti. *vidi kod* bo *pod* 1, c.

1. BÔTA, *f.* fornix, camera, taberna. *od tal.* volta. *Iza* o *promijenilo se* l *na* o, *pa se saželo s predńim u jedno, a po ńekim se krajevima još drži* l, *te riječ glasi i* bôlta. *s promjenom glasa* o *na* u *glasi i* bulta, *koje vidi na po se. Od* XVII *vijeka (sa* u *i prije; vidi* bulta), *između rječnika u Mikaļinu* (bota 25ª. 119ᵇ), *u Belinu* (bota 777ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (bolta, bota), *u Jambrešićevu* (bolta), *u Voltiġijinu* (bolta, bota), *u Stulićevu* (bota) *i u Vukovu* (bolta). — 1. *svod, ćemer. toga je značeńa u svijem pomenutijem rječnicima osim Vukova. a) bez* 1: Kuća na botu. Mikaļa 25ª. Graditi na botu. 119ᵇ. Učiniti klit na botu pod zemļom. P. Macukat 60. U ložnici kraļevoj koja biše na svod oli ti na botu. A. Kadčić, bogosl. 91. Uzidana u gorńu stranu, to jest botu ili ti ćemer. I. Velikanović, upuć. 1, 281. — *b) sa* 1: Crkve ove strana gorńa ili ti bolta. A. Kanižlić, utoč. 367. Na svitńacib visećih o bolti. I. Velikanović, upuć. 1, 495. — 2. *dućan, štacun. toga je značeńa između rječnika samo u Bjelostijenčevu i u Vukovu, u kom se još dodaje da je* ‚veliki dućan'. Dućan, a po mjesti bolta. A. T. Blagojević, kin. 35. Nahodi se u ńoj 39 vojničkih a 70 varoških kuća i jedanaest bolti. M. A. Reļković, sat. 27. Unidite u bolte, unidite u dućane među zanaġije. Đ. Rapić 119. Što je Jova skupo kupovao sred Piroša u najvećoj bolti. Nar. pjes. vuk. 1, 631. Posle je postao trgovac: otvorio je boltu. M. Đ. Milićević, des. par. 55.

2. BÒTA, *f. od tal.* botta, *udarac, mah*, ictus. *a) u jednoga pisca prošloga vijeka u prenesenom smislu*, impressio, appulsus: Poste dva krat u subotu, bde, plaču se, pokore se, da učine veću botu, kad svetińom oprave se. J. Kavańin 377. — *b) u pravom će smislu kao udarac biti u zagonetci:* Zabobòta bôta, te padoh s plota u bogato selo, u duševne žene. *(odgonetļaj: pčela.)* Nar. zag. nov. 187. — *c) koliko se u jedan put (u jedan mah) izvadi žlicom palente iz kotla. u Lici.* J. Bogdanović. *isporedi* botati.

3. BÒTA, *f. štap, kijača*, fustis. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. biće od maj.* bot *(istoga značeńa).*

BOTAC, *m. od tal.* bottaccio, *vinski sud, boca. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to u slika, te može biti da na kraju stoji* c *mjesto* č *slika radi samo za oko.* Noem, drugi otac po potopu, plijuć u vinu, bio se obvinio jakno botac. J. Kavańin 26.

BOTAJICA, *f. selo u Bosni u okrugu banolučkom.* Schem. bosn. 1864. 33. Statist. 39.

BÒTÂŃE, *n. zbijańe dlanima. isporedi* botati. J. Bogdanović.

BOTAR, botra, *m. vidi* kum. XV *vijeka. od lat.* compater. *od čega je i* kum. *isporedi* botra. Si sutь svojim botromь zlaja slovesa glagolali. Arkiv 9, 112.

BÒTATI, bôtâm, *impf. vaļajući među dlanima zbijati, kao pleskati. od tal.* (di)bottare. Kada djeca izvađenu iz kotla bôtu *(vidi* bota *pod c)* uzmu u ruke te je kuvaju rukama, reče im se: šta botate tu palentu? J. Bogdanović *u Lici.*

1. BÔTICA, *f. dem.* bôta. *mali svod. od prošloga vijeka. između rječnika samo u Stulićevu.* Krcat je špotica k'o Pustijerna bôtîcâ. Poslov. dan. 50.

2. BÒTICA, *f. dem.* bȍta *(vidi* bȍta *pod* 3), clavicula, *kijačica. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 294ᵇ).

BOTIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu.* Šišmanь dijak Botićь odь Jeleča. Mon. serb. 512.

BOTINAC, Botinca, *m. dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji zagrebačkoj, u mješťana kajkavski* Botinec. Schem. zagr. 1880. 153. Pregled 21. *drugo u podžupaniji bjelovarskoj:* Botinac. Pregled 78. Schem. zagr. 1880. 125.

BOTINOVAC, Botinovca, *m. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj, jedno* Botinovac *a drugo kajkarski* Botinovec. Schem. zagr. 1880. 116. 122. Pregled 72. 73. *ovo drugo pišu grješkom* Bastinovec. *vidi* Bastinovac.

BÔTITI, bôtîm, *impf. graditi na botu.* concamerare. *isporedi* boltati. *samo u rječnicima Belinu* (298ᵇ) *i Stulićevu.*

BOTOCI, Botoka, *m. pl. ńeko mjesto u hrvatskom primorju* XV *vijeka. dolazi samo u loc.* Vь Botocihь 1 žribi zemļe. Mon. croat. 99. *isporedi* Botuci.

BÒTOLĒNA, *f. vidi* butulena.

BÒTOLA, *f. vidi* butula.

BÒTOLÊNKA, *f. vidi* butulenka.

BÒTOLINA, *f. potok u selu Žabarima u Srbiji u okrugu valjevskom, koji u istom selu poniře u zemlju.* Ļ. Kovačević.

BÔTOŠ, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 56. *pomiňe se i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126.

BOTOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Schem. zagr. 1875. 155. Pregled 72.

BOTRA, *f. vidi* kuma. XV *vijeka. isporedi* botar, *od čega je i načiňeno.* To sutь bludeštc sь botrami. Arkiv 9, 116.

BOTUCI, Botuka, *m. pl. selo u hrvatskom primorju* XV *vijeka, može biti isto koje je na jednom mjestu zapisano* Botoci *(koje vidi).* Selo Botuci. Mon. croat. 137. Nam da . . . selo Botuke. 172.

BÒTUĻA, *f.* lagena, *bŏca. od tal.* bottiglia. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u primorju).*

1. BOTUN, *m. selo u Bosni blizu Skopļa i Kupresa.* Schem. bosn. 1864. 75. T. Kovačević 35.

2. BÒTÛN, *m. tal.* bottone, *udarac ili bodac riječima. isporedi* bot. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Od vražijeh dotuna živjet' mi nije moć', što mi će botuna na uru za te doć'. N. Naļešković 1, 254.

3. BÒTÛN, *m.* calceus, *čizma. od tal.* bottone, *franc.* botte, bottine. *u naše vrijeme u Istri.* Onde su divojke, nimaju ni botun . . . Onde su divojke, nimaju košuļe. Nar. pjes. ist. 2, 168.

BOTUNEGA, *f. neko mjesto u Istri.* Botunega. Nar. pjes. ist. 2, 167. *isporedi* Botunežanin.

BOTUNEŽANIN, *m. muško čeļade iz Botunege. grješkom dolazi i u sing. bez* -in *u Istri.* Divojčice, biš li tela Botunežana? Nar. pjes. ist. 2, 167.

BOTUNIĆI, *m. pl.* trifolium ochroleucum L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Istri.* B. Šulek, im. 482.

BOTUŃ, *m. selo u Bosni u Birču. prije našega vremena:* Botunь. S. Novaković, pom. 126. *je li na kraju doista ń, ne zna se za cijelo. blizu Birča ima planina koja je na karti zapisana* ‚Botanj'.

BOTUŃA, *f. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 125. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru fojničkom, blizu Kreševa.* Statist. 15.

BÒTÛŃE, *n. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 116. U selu Botuńu. M. Đ. Milićević, srb. 767.

BÒTÛŃSKÎ, *adj. što pripada selu Botuńu.* Botuńska opština. K. Jovanović, reč. 116.

BÒTÛR, *m.* scirpus palustris L. *od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 26. *gdje je i značeńe koje je stavļeno).* Iskat' koļenac u boturu. Poslov. dan. 33. Štapat' se štapom od botura. 121. Botur od šišaka, sparganium erectum L. B. Šulek, im. 26. *isporedi* baturak.

BOTURA, *f. vidi* butura.

BOTURAŃ, *m.* artemisia abrotanum L. B. Šulek, im. 26.

BOTURI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Petriňe.* Schem. zagr. 1875. 20. Razdjeļ. kr. 22.

BÒTURIĆI, Bòturîčâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 125.

BOTUROVAC, Boturovca, *m. neko mjesto koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 126.

BOTUŠA, *f. selo blizu Dečana* XIV *vijeka, bez sumńe isto koje je u drugom spomeniku zapisano* Batuša *(vidi* Batuša *pod b.):* U Botuši. Glasnik 11. 12, 131.

BOTUŠANI, *m. pl. varoš u Rumunskoj, u Karabogdanskoj.* Gdi je zemļa i ļudi, gdi l' su ti Fokšani? Galac, Barlat, Bukurešt, gdi li Botušani? Sve uzeše. J. Rajić, boj 13.

BÒVÂN, *m. ime mjestima i kamen. isporedi* balvan, *s kojim je istoga postańa. između o i v ispalo je* l, *koje se držalo još* XIV *i* XV *vijeka. u drugim značeńima, u kojima je u običaju po nekim krajevima, drži se i jednako: vidi na po se* bolvan. — 1. *ime mjestima: a)* XIV *i* XV *vijeka, a tada se još držalo* l, *grad u sadašńoj Srbiji u okrugu aleksinačkom blizu Aleksinca, sada zidine.* Otь Bolьvana vsako godište po petь sьtь krušьcь soli *(da se daje manastiru).* Glasnik 24, 273. U Bolvanu. 283. Vьzetь Bolьvanь. Konstintin fil. u Glasn. 42, 307. *sada selo kod toga mjesta:* Bovan. K. Jovanović, reč. 92. M. Đ. Milićević, srb. 786. — *b) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom:* Bovan. K. Jovanović, reč. 129. — *c) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom:* Bovan. Statist. 29. — *d) selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima:* Bovan. Glasnik 40, 26. — *e) selo u Hercegovini blizu Stoca:* Bovan. Schem. rag. 1876. 57. — 2. *kamen. od prošloga vijeka. je li i u tom značeńu akcenat isti koji je naprijed, ne zna se za cijelo. a) kamen stanac. između rječnika samo u Stulićevu* (‚sasso grandissimo radicato in terra, saxum ingens'). Tu je i bovan, gdi s koļeni pavši obiļeg upri u stijeni. J. Kavańin 321. — *b) kamen koji se može dignuti, kamenica:* Stjepanov jedan bovan, s kim je bio kamenovan. J. Kavańin 328. Bovan je obla stijena koja se može dignuti rukom. M. Pavlinović. I vikli se metat kamenova; . . . osta Zule utrinu mjereći, ode Vule bovane beruć. Osvet. 2, 142.

BÒVÂNSKÎ. *adj. što pripada mjestu Bovanu u Srbiji blizu Aleksinca.* Bovanska klisura. M. Đ. Milićević, srb. 777. Bovanska poļana. 786. Vinograd u brdu bovanskom. Sr. Nov. 1872. 315.

BOVICKI, *vidi* bovićski.

BOVIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Topuskoga. pomiňe se od* XVI *vijeka.* Mon. croat. 237. 239. Schem. zagr. 1875. 188. Šem. prav. 1878. 70. Razdjeļ. kr. 22.

BOVIĆANIN, *m. čovjek iz sela Bovića.* Moje bratje Bovićan. Mon. croat. 238.

BOVIĆSKI, *adj. što pripada selu Boviću. mjesto će nalazi se i c* XVI *vijeka.* Sudac bovicki. Mon. croat. 250.

BOZA, *f. vidi* baza. B. Šulek, im. 27. *riječ nije sa svijem pouzdana. biće načiňena od* ‚bozovina', *koju vidi.*

BOZANIĆ, *m. prezime.* XVI *vijeka.* Martina Bozanića. Mon. croat. 241.

BOZAVAC, bozavca, *m. prost naprstak.* M. Pavlinović. *postańa neznana. može biti od tur.* boz, *sur.*

BÒZBOLE, *adv. dosta, izobila. od turskoga* bol, *mnogo, i* bos, *koje ne znači ništa nego samo pokrepļuje značeńe druge riječi. samo u Vukovu rječniku.* Ima bozbole. Vuk, rječ. 35b.

BÒZBOLICÊ, *adv. vidi* bozbole, *od čega je i načiňeno. samo u Vukovu rječniku. gdje gdje se govori i* bobolice *i* bolbolice, *koje vidi.*

BOZGOVINA, *f. vidi* bazgovina. *riječ vrlo nepouzdana, može biti postala pisarskom grješkom*

mjesto bazgovina. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 27.

BOZGVA, *f.* imperatoria ostruthium L. *u Stulićevu rječniku (gdje je isto što* božurak, *a* božurak paeonia *i* bulla, *te se ne zna za cijelo je li to oboje i* bozgva) *i u jednoga pisca našega vremena u koga je značeńe koje je stavļeno.* B. Šulek, im. 27. *isporedi* boskva.

BOZNA, *okrńeno* bog zna. *vidi kod* bog.

BOZOLIN, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *Akcenat se ne zna za cijelo: zna se samo da je u pośļeđńem slogu* î, *a je li i u ostalijem padežima* î *ili* i, *ne zna se.*

BOZOVCI, Bozovaca, *m. pl. selo ńegdje blizu Prizrena* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 302. Daničić 3, 558.

BOZOVINA, *f. vidi* bazovina. *riječ sa svijem nepouzdana. biće ispisana iz Stulićeva rječnika, gdje je načińena od ruskoga* boz, *koji je također u ńemu (kao i* bozov *i* bozovište *i* bozovištvo *i* bozovski), *pa tako došla u knjigu jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 27.

BOZUK, *m. u jednoga pisca našega vremena mjesto* božuk, *koje je po turskom izgovoru* božić. Vijuć žito kad mu vjetra nema, što je naša žita polovina, da bi ńemu viša pola bila, pa da ima za bozuka svoga djeci peći prisnijeh krstnica. Osvet. 2, 49.

1. BÓŽA, *m. ime muško. hyp.* Božidar *(može biti i* Bogdan *i* Bogosav). *isporedi* Božo. *akcenat se mijeńa u vok.:* Bôžo. *Dolazi od* XIV *vijeka, a u spomeniku latinski pisanu i* XI; *između rječnika samo u Vukovu.* ‚Boza', ‚Bozza'. F. Rački, doc. 130. Boža. Glasnik II. 12, 17. 18. Majka Božu jutro veče kara: sino Božo, živ ne bio majci! Nar. pjes. vuk. 1, 399.

2. BOŽA, *f. prasićica ugojena za božić. u Dubrovniku. isporedi* božura. Dubrovnik 1870. 19.

BOŽAJA, *m. ime muško.* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 62.

BOŽAJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. zad. 1876. 51. *isporedi* Božaja.

BÓŽAK, bóška, *m. hyp.* bog. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (amuletum). *a) jagńe uskršńe načińeno od čega:* Kreposti od božaka ili agnus dei blagoslovļenijeh od sv. otca pape. B. Kašić, nasl. xx. — *b) o Faunu:* Nade . . . drečnog božka Fauna. J. Rajić, boj 110. — *c)* reliquiare, *spremica u kojoj se drže svete moći:* Koje *(kose)* u božak stavļene i na nemoćnike postavļene, ozdravļahu ih. B. Kašić, fran. 210.

1. BÒŽAN, *m. ime muško. hyp. od* Boža *i* Božo. *od* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 69. 85. S. Novaković, pom. 45. Sr. Nov. 1878. 14.

2. BÒŽAN, bôžna, *adj.* divinus. *samo u rječnicima Vrančićevu* (30) *i Bjelostijenčevu; u Stulićevu samo adv.* božno, pie, religiose, sanete, *kao i* pobožno.

BÒŽANA, *f.* 1. *ime žensko. dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* S. Novaković, pom. 45. M. Đ. Miličević, let. več. 185. *postańem hyp. od ženskoga imena* Boža, *koje samo (koliko se zna) nije u običaju za žensko čeļade.* — 2. *rijeka u Srbiji u Homoļu.* Glasnik 43, 271.

BÒŽANIĆ, *m. prezime, po materi Božani. u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 186. Rat 108. 180. Šem. zad. 1876. 51.

BÒŽANIN, *adj. što pripada Božani.* Božanin otac. M. Đ. Miličević, let. več. 185.

BÒŽÂNKA, *f. ńeka kruška,* ‚gottesbirn'. B. Šulek, im. 27. *riječ nepouzdana.*

BÒŽANOVICA, *f. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Božanovici. Sr. Nov. 1875. 939.

BÒŽANOVIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Božanu. od prošloga vijeka.* Odabraše Vukmira Božanovića uzdana junaka. Nar. pjes. bog. 151. Božanović. Rat 29. 331. — 2. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru nevesińskom.* Statist. 120. *isporedi* Božanovići.

BÒŽANOVIĆI, Bòžanovîćâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom kotaru foćanskom.* Statist. 111.

BÒŽANOVO, *n. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa u Božanovu. Sr. Nov. 1871. 731. 1872. 2.

BOŽÀNSKÎ, *adj.* divinus. *isporedi* boški. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu i Stulićevu.* On bivši sin božanski do smrti se je ponizio. J. Kavańin 383. Božanska je milost od tob' odstupila. A. J. Knezović 135. Gle, što čini božanska pravica. M. A. Reļković, sat. 56. Neka ‚gleda božanske uredbe. 89. *u zagonetci:* Božansko zdańe, ļudsko stvoreńo, zmija osedlana. *(odgonetļaj: most.)* Nar. zag. nov. 137. — *Adv.* božânski, divino. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

BOŽÀNSTVEN, *adj.* divinus. *Najprije je riječ glasila* božьstvьnъ, *i tako dolazi od* XII *vijeka* (božьstvьnymь duhomь. Mon. serb. 3); *ali se u tom obličju drži osim crkvenijeh knjiga samo do polovine* XV *vijeka, i to tako da u jednom spomeniku pisanu na svršetku* XIII *ili u početku* XIV *vijeka, ali sačuvanu u poznijem prijepisu ima umetnuto* a *među* t *i* v: božьstavnago (Mon. serb. 72), *a u prvoj polovini* XV *vijeka ima umetnuto* a *među* v *i* n: božьstvanьnomь rěčьju (Mon. serb. 367). *istoga vijeka dolazi i sa a umetnutim ne samo među* t *i* v *nego i među* ž *i* s: božastavnomь (Mon. serb. 466). *To se je obličje (bez rečenijeh umetaka) prema drugim adjektivima, koji pred nastavkom imaju* ê, *promijenilo tako da je među* v *i* n *došlo* e: *tako promijeńeno bez daļe promjene dolazi* XIV *i* XV *vijeka:* božьstvenimь (Mon. serb. 134. Mon. croat. 99). *tomu obličju, po što je nestalo* ь, *otpalo je* s *iza* ž, *a* ž *se pred* t *promijenilo na* š: *tako dolazi jedan put* XV *vijeka:* boštvenuju (Mon. serb. 322). *ali je u istom obličju učińena i druga promjena, po što je* ь *nestalo: umetnuto je* a *među* ž *i* s, *te je riječ glasila:* božastven, *a najposlije je iza umetnutoga* a *još dodano* n, *te glasi:* božanstven. — *Postavši od* božanstvo *znači upravo što pripada božanstvu, a po tom i bogu, što se ńega kako god tiče, što dolazi od ńega, što je kao u ńega.* — *Comp.* božanstvènijî. — *a) bez* n *iza umetnutoga* a *od* XIV *do prvijeh godina* XVIII *vijeka. između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu* (1, 63). Krasoti božastven(i)je naslađujuće. Mon. serb. 133. Božastvenuju blagoditь. 233. Božastvena blagodetь. 430. Božastvena naredenja. N. Rańina 111b. Majci božastvenoj. Zbor. 15b. Iz svoje božastvene dobrote. Katek. 1561. 21. U tvoje božastvene kriposti da si uzmožna u svem uzdaju se. P. Zoranić 7b. Provrite nektarom božastvenim. 42b. Orudje božastvene dobrote. Š. Budinić, ispr. 12. Prid obrazom milosti tvoje božastvene. Bernardin 14. Po svojemu božastvenomu nauku. F. Vrančić, živ. 16. Milost nije drugo nego li stvar božastvena, koja čini človjeka dionika naravi božastvene. A. Komulović 28. Božastvena pomoć pribivaj vazda

s nami. M. Alberti 43. Stvar božastvena. M. Gazarović 17. Jur ne svoj nego božji božastvena svimi načini slijašo zavetno. F. Glavinić, cvit 352. Za to se utihe daju božastvene. A. Georgiceo, nasl. 99. Koji ne govori oficija božastvenoga. S. Matijević 51. Na razmišļanja stvari božastvenih. M. Jerković 7. Na božastvenu glavu postaviše mu bodļivu krunu. P. B. Bakšić 100. Tko će se prohladiti vodom milosti božastvenih. M. Angel 2. Po ļudskoj naravi vrimenit je, da li po božastvenoj naravi jest vikovńi. P. Radovčić, symb. 33. Ne uvriditi veličastvo božastveno. P. Posilović, nasl. 35b. U trih sobstvih božastvenih. I. T. Mrnavić, nauk kr. 1702. 3. — *b) sa* n *iza* a. *od* xv *vijeka do danas; između rječnika u Vrančićevu* (religiosus), *u Mikaļinu* (divinus 25a), *u Belinu* (divinus 273a), *u Bjelostijenčevu* (divinus, religiosus, pius, timens deum), *u Jambrešićevu* (divinus 1, 227), *u Voltiğijinu* (göttlich, andächtig) *i u Stulićevu* (divinus). Pred božanstvenim veličastvom. Mon. croat. 144. Pjesni božanstvene. D. Rańina 142. O blažena zemļo, gdi se nahodi ovolika slava i božanstveno veličanstvo. A. Gučetić, roz. jez. 9. Darove božanstvene razmišļaše. 90. Reče joj naredbu božanstvenu. 94. Srce od grešnika svim priklona i skrušena ne će milos božanstvena pogrditi. I. Gundulić 201. Tko da iskaže lica tvoga sve liposti božanstvene? 268. Da mu uzdvigne srce na nebeska i na božanstvena blagodarja. A. Komulović 48. Nastojmo na stvari božanstvene. M. Divković, bes. 162. U kojoj ćemo slavi vidjeti istinito bitje božanstveno. 336. Da budeš počeo od stvari božanstvenijeh. M. Orbin 3. Hraneći se samo božanstvenijemi razmišļanijemi. B. Kašić, ign. 14. Da slišaš božanstvene zapovidi. I. Bandulavić 287. Kada božanstveno moļaše oficije. F. Glavinić, cvit 51. Pjevat oficije božanstveno. I. Držić, nauk gond. 264. Ako bitje i narav božanstvena ne reste. P. Radovčić, nač. 169. Plačna majka božanstvena. Đ. Palmotić, christ. 209. Po božanstvenoj oblasti. I. Zanotti, upit. 11. Božanstveno milosrdje. I. Kanavelić, iv. 51. Narav božanstvena. Azbukv. 2. Nastojati razmišļenju darov božanstvenih. I. T. Mrnavić, nauk kr. 1702. 16. Donese u ruka svojih maslinu božanstvenu. S. Margitić, fala 9. U onoj crkvi božanstvenoj imaju mista. 30. Kako ga pogleda očima božanstvenim. 77. Misli da si prid božanstvenim obrazom. I. Grličić 269. S visoke odluke božanstvene. J. Kavańin 331. Milos božanstvena I Đordić, mand. 9. Desnica božanstvena. I. Đorđić, ben. 1. Od zla ispuńeńa svoga božanstvenoga posla A. Kadčić, bogosl. 229. Ovo dilo jest najbožanstvenije. J. Filipović 3, 341. Dvije naravi, božanstvena i čovičanska. F. Lastrić, test. 63. Ukazati božanstvenu slavu svoju. 59. Božanstveni naučiteļ s. Jerolim. 228. Pogrditi u ńemu božanstveno kraļestvo. E. Pavić, ogled. 618. Oni božanstveni sakramenat tila Isusova, komu se mi klańamo na otaru. J. Banovac, razg. 41. Neka zaželiš svitlost božanstvenu. M. Zoričić, osm. 18. Od obslužeńa zakona božanstvenijeh. J. Matović vii. Poznańe veličnosti božanstvene. 15. Božanstveno čovičanstva Isusova otajstvo. Grgur iz Vareša 24. Činiti službe božanstvene i crkvene. A. Kanižlić, kam. 28. Jedinstvo bivstva medu kipi božanstvenim. M. Dobretić 28. Podloži sebe božanstvenoj naredbi. 511. Ja se u božanstveno tvoje srce sakrivam. D. Mattei 308. Spasiteļ naš s božanstvenom besidom svojom potvrđiva. I. J. P. Lučić, razg. 70 Da je ńegovo božanstveno veličanstvo kod kuće. M. A. Reļković, sabr. 24. Sve božanstvene sile ńegove. Vuk. 2petr. 1, 3. — *c) adv.* bȍžānstveno, divine, divinitus: O dva svijetńaka božanstvono prid bogom svijeteći. M. Divković, nauk 232. Koja su božanstveno naučena. J. Matović 9.

BOŽANSTVENITI, božanstvenim, *impf.* numinibus adscribere. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* božanstviti. *oboje sa svijem nepouzdano.*

BOŽÀNSTVENO, *adv. vidi kod* božanstven.

BOŽÀNSTVENÔST, božànstvenosti, *f.* divinitas. *od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (u kom ima i* božanstvenstvo, *koje je bez sumńe načińeno za rječnik). a) bez* n *iza* a: Jest u človiku ničtar bez tve božastvenosti. M. Alberti 358. — *b) sa* n *iza* a: Zlobnost koja se protivi božanstvenosti. A. Kesta, zak. 2, 124.

BOŽANSTVITI, *vidi kod* božanstveniti.

BOŽÀNSTVO, *n.* divinitas. *Od* xiii *vijeka. najprije je bilo* božьstvo, *a kad je* ь *nestalo, pisalo se bez ńega a sve drugo ostavļalo bez promjene ili se mjesto* žs *pisalo samo* ž, *prem da se* ž *pred* t *mijeńalo na* š. *ali su nastale i druge promjene kad je* ь *nestalo: najprije se mjesto nestaloga* ь *umetnulo a među* ž *i* s, *te je rječ glasila* božastvo; *poslije se iza umetnoga* a *dodalo jošte* n, *te glasi* božanstvo. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka ima iz erkvenijeh knìga i sa završetkom* ije *mjesto* o: božastvije (Dušom i božastvijem. Š. Budinić, sum. 3b). — *a) bez* a *među* ž *i* s, *a* s ь *ili bez ńega.* xiii—xv *vijeka i u jednoga pisca prošloga vijeka; između rječnika samo u Daničićevu.* Pokazuje božьstvo i človečьstvo. Domentijanb 270. Trojice vь jedinomь božьstvě. Mon. serb. 77. Svojimь božьstvomь. 322. Slava budi bogu otcu, sinu, duhu, presvetomu trojstvu, jedinomu božьstvu. Pisanica 94. *bez* s *a sa* ž *pred* t: boštvo *samo u Stulićevu rječniku.* — *b) s umetnutim* a *među* ž *i* s. *od* xiv *do svršetka* xvii *vijeka; između rječnika samo u Vrančićevu* (divinitas) *i Daničićevu.* Po milosti jego božastva Mon. serb. 235. Pravišь svojijem božastvom vsu vaseļenuju. 311. Od božastva ńegova. N. Rańina 169b. Narav božastva prostit pripravna je. M. Marulić 121. Viruješ li ti u trojstvo, u vikovńe sve božastvo oca, sina, duha sveta? P. Hektorović 120. Koji bi dostojan božastvo me prijat. P. Zoranić 17. Da ńega *(Neptuna)* božastvo razpravļa ju. 35. Drugo sobstvo u božastvu. Š. Budinić, sum. 56. Dostojan je jańac vazeti kripost i božastvo. Bernardin 97. Božastvo ne stoji u tašćem kamenju. F. Vrančić, živ. 35. Zakon božastva. I. T. Mrnavić, osm. 130. Srce, koje jest kazalo i božastva ogledalo. A. Georgiceo, pril. 87. Koje *(stvari)* božastvu tvomu nisu ugodne. M. Jerković 33. Da bi mu pomoć božastvo ne podalo. M. Angel 42. Božastvo pokriva trojstvo u jedinstvu. Đ. Baraković, jar. 128. Mi kada se ogledamo, ne dajemo bitje naše onoj prilici; da li ju bog daje u zrcalo svoga božastva. P. Radovčić, symb. 35. — *c) sa* n *iza umetnutoga* a. *od* xvi *vijeka do danas, i u svijem rječnicima osim Daničićeva (u Vrančićevu:* pietas, religio; *u Mikaļinu:* divinitas; *u Belinu:* divinitas 273a; *u Bjelostijenčevu:* divinitas, religio, pietas; *u Jambrešićevu:* divinitas; *u Voltiğijinu:* gottheit; *u Stulićevu i u Vukovu:* divinitas). *aa) božja narav, vlast, u opće sve čim je bog:* Gdje bude božanstvo i carstvo i čovječanstvo moje. Zbor. 176b. Koje je božanstvo toj vražje, cić koga plač, nemir, sužanstvo stječe se za boga? M. Držić 96. Prid pristolje tvoga svemogućega božanstva. A. Gučetić, roz. jez. 82. Sve božanstvo već ne cijeni *(Dijana),* neg koli je uživat' tebe spravna. I. Gundulić 183. U Isukrstu je božanstvo i čovječanstvo, ali je jedan kip. M. Divković, bes. 17. Oće reći da je u bogu jedno samo božanstvo, ili ćemo reći, bitje i narav božanstvena. Azbukv. 2. I. T. Mrnavić, nauk kr.

1702. 3. Božanstvo, koje je bilo slučeno s čovičanstvom. P. Macukat 27. Po božanstvu dotaknu nebesa. S. Margitić, fala 275. Božanstva slavna tvoga zdraka mila J. Kavańin 370. Božanstvo višne moći. I. Đordić, mand. 31. Puk bogomioni hvali božanstvo Isukrstovo. A. Kadčić, bogosl. 101. Podah sve što ima veličanstva božanstvo ńegovo. A. d. Bella, razgov. 231. Božanstvo sastavilo se s čovičanstvom. A. Bačić 13. Nije sin mańi od oca u božanstvu. 12. Oca i sina i duha svetoga jedno jest božanstvo. S. Badrić, nač. 17. Koji ispovidi tvoje božanstvo. J. Banovac, obit. 38. Da če sin božji u istom čovičanstvu i božanstvu na svrsi svijeta opet doći. F. Lastrić, od' 37. Na božanstvo pogledam. A. Kanižlić, uzroci 3. On pati u čovičanstvu i božanstvu. D. Rapić 220. Da bi očitovao božanstvo svoje. J. Matović 58. Evo ti se zakliňe božanstvom svojim. A. Kačić, korab. 22. Sjedińeńe pričudnovato i nedostignuto ńegova božanstva i čovičanstva. M. Dobretić, bogosl. 456. Da ńegova božanstva budemo dionici. I. Velikanović, upuć. 2, 405. Pokraj božanstva imao je i pravo čovičanstvo. B. Leaković, gov. 39. Ima li u toj knizi što god od božanstva? Vuk, rječ. 34b. Vječna sila i božanstvo. Vuk, rim. 1, 20. — *bb) u prenesenom smislu dolazi mjesto samoga boga, ali veoma rijetko:* Grad svima vjeran, drag božanstvu. J. Kavańin 175. Otar od Baala, poganskoga božanstva. I. Đordić, ben. 100

BÒŽAŃA, *f.* faba in folliculo, *bob u mahuni. od* XVI *vijeka*; *između rječnika u Mikaljinu* (bob) u mahuńi, božańa, siliqua fabacea 21b, božańe, mahuńe od boba, siliqua fabacea 25a), *u Belinu* (fabae in siliquis 306a fave fresche 123b), *u Stulićevu* (faba in folliculo) *i u Vukoru (gdje se veli da se govori u Dubrovniku, i da je mahuna od boba,* siliqua fabacea, *a od grahu da se zove mohuna). Postańem će biti (zajedno s tal.* baccello, *istoga značenja) od arap.* bakla, *pl.* bukul, *bob.* Puno ti je sad poļe travice i cvijetja, božańa do voļe jak u sred proljetja. N. Dimitrović 103.

BOZARNIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Od Frana Božarnića. Mon. croat. 256.

BOŽÀSTVEN, *adj. vidi* božanstven.

BOŽÀSTVO, *n. vidi* božanstvo.

BÒŽAVA, *f. selo u Dalmaciji blizu Zadra.* Šem. zadr. 1876. 36. Repert. 36.

BÕŽDÂR, *m. ime muško. okrńeno* Božidar. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 45. Miha| Angeo od Boždari. J. Kavańin 181. *isporedi* Boždarevac, Bozdarević.

BÕŽDÂREVAC, Bòždârēvca, *m. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu biogradskom a drugo u rudničkom.* K. Jovanović, reč. 95. 145. *isporedi* Boždar.

BÕŽDÂREVIĆ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru koničkom.* Statist. 116. *isporedi* Boždar.

BÓŽE, *m. ime muško. vidi* Boža *i* Božo. Bože Vučković. A. Kačić, korab. 487.

BÕZEM, *adv.* quasi. *vokativu* bože *(od* bog) *dodano na kraju* m *od* me *ili* mi, *te se govori kad se hoće da kaže da što ne biva doista nego samo da se čini, kao* tobože, tokorse, bojagi. *u naše vrijeme.* Žale se da su neki domovi običaj ovaj ostavili, božem, što im se bodu goveda. M. Đ. Milićević, živ. 2, 25. Zove nas na skupštinu, božem, da nas za nešto pita. M. D. Milićević, več. 196. Udarismo, božem, preče. M. Đ. Milićević, jur. 30. Grade od kala topove i pļeskaju u prošće, božem, pucaju i biju se. 33.

BOŽET, *m. ńeko mjesto, koje se jednom spominje prije našega vremena, a može biti da je u pisańu skraćeno mjesto* Božetići. S. Novaković, pom. 125.

BOŽETA, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 49. 69.

BOŽETIĆI, *m. pl. ńeko mjesto, koje se spominje prije našega vremena u jednom spomeniku i to tako da bi moglo biti i prezime.* S. Novaković, pom. 125.

BÓŽEVAC, Bóžêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 137.

BÓŽEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Boževcu.* Opština boževačka. K. Jovanović, reč. 137.

BÕŽÊVNO, *adv.* divine, *božanstveno. samo u rječnicima Belinu* (273a), *Bjelostijenčevu* (26a) *i Stulićevu.*

BOŽEVNOST, *f. vidi* božanstvo. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* boževstvo. *oboje načińeno za rječnik.*

BOŽEVO, *n. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Boževu. Sr. Nov. 1869. 298.

1. BÒŽICA, *f.* dea, *boginja. od* XVI *vijeka, i u svijem rječnicima osim Vrančićeva, Vukova i Daničićeva. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bòžîcâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bòžicē, bòžicōm. — *a) u pravom smislu, u neznabožačkih naroda:* Devet biše božic i meju ńimi Apolo. M. Maruhć 67. Pogrdih kriposti i znanje, kim htiše božica od mudrosti stavit me najviše. H. Lucić 189. Venere božica. M. Držić 29. Hvastajući se i više vičńih božic sebe uznoseći. P. Zoranić 8b. — Lijepa božica od dubrava, ka u lovu danke traje. I. Gundulić 33. Božica od osvete. J. Kavańin. 142. Ńoj se kako jednoj božici poklańahu. A. d. Bella, razgov. 213. Fidija ukresa čudnim načinom u kipu božice Minerve svoju priliku. J. Banovac, pripov. 199. Ńoj se kako božici poklońili. F. Lastrić, test. 355. Reče da ga vjera ne nauči da je jedan bog, da bi se bio poklonio Mariji k'o božici. Besjede kr. 226. Vila srića u staro vrime božicom nazvana. A. Kanižlić, rož. 11. Koju mahniti za veliku božicu držahu. A. Kačić, korab. 21. Lug posvećen nečistoj božici Veneri. I. Đordić, ben. 41. Al je tilo božici podobno. M. Katančić 67. — *b) u prenesenom smislu dolazi o ženskom čeļadetu pohvale radi:* Reči ću t' da s' božica. M. Gazarović 70. Kad Apele sve božice kće priliku upisati. B. Kašić, per. XII. Zdrava o djevice svijeh djevica, od nebesa ti si blaga slava, dika i božica. J. R. Gučetić, mol. 22. Kada je poštovana, božica je a ne žena. I. Ivanišević 154. Ne već vila i božica, neg morina i vještica. J. Kavańin 43. Božica si malo mańe. I. Đordić, salt. 146. Koga rodi Teresa kralica, odičena na zemļi božica. J. Krmpotić, mal. 13. Koji onu opaku smrdećicu zove imenom svoje gospode, svoje božice? B. Cuceri 86. — *pogrješka* božičan' *mjesto* božicam' *u sliku.* J. Kavańin 392.

2. BÕŽICA, *m. i f. a) muško ime, hyp.* Boža. XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 62. — *b) ime žensko, u naše vrijeme. u Vukoru rječniku. postańem dem. od ženskoga imena* Boža, *koje samo nije u običaju za žensko čeļade, a od kojega je i* Božana.

BÒŽIČIN, *adj.* deae. Prinese pred božičino lice žrtje i molbu službenica ńe. P. Zoranić 40.

1. BÒŽIĆ, *m. dem.* bog. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bòžîcâ. — 1. *u pravom smislu, mali mlad bog neznabožački. od* XVI *vijeka.* Srebrn pasac, srebrn nožić, urešena kako božić. M. Marulić 269.

Molite dragoga plahoga djetića (s) strilama, onoga ogńenoga božića. M. Držić 123. Gdi si, koji si kako božić, a ne stvoreńe bio? D. Rapić, 74. U narodu se priča da su Srbi imali neke zasebne kućanske božiće. M. D. Milićević, slave 11. — 2. *blagdan kad se svetkuje rođeńe Isusovo (kao da je tada mladi bog), dies natalis Jesu Christi. u tom značeńu dolazi od* XIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (346ª), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* Da ti damo do božića. Mon. serb. 23. Da noso drıva o božići. Glasnik 15, 305. Do prıvoga božića, rožıstva hristova. Mon. serb. 314. Na navečerje božića. Mon. croat. 61. O božiću tri dni voļni su meso prodavati brez mire na oči. Stat. poļ. ark. 5, 295. S tetkom nijesam li svaki božić na misu bila? M. Držić 266. Osmi dan po božiću. Bernardin 8. Ni petak ni božić u meni ni složan. D. Baraković, vil. 33. Božić, to jest dan porođenja Isukrstova. M. Divković, nauk 131. Na božić, na prvu misu. Bandulavić 11. Mnozi poste božiću. P. Posilović, nasl. xv. Dogovor činasmo na Niko|dan pred božić. Glasnik 17, 315. Oni mu se prijateļ ukaza na božić. S. Margitić, fala 97. Na božić da bi i ne spavao, mogao bi se pričestit. A. Bačić 320. Čemu sam se puno nadao, a navlastito juče na božić. J. Banovac, razg. 12. Govoreńe na božić. F. Lastrić, od' 384. Na božić. A. Kanižlić, bogoļ. 231. Umri na dan božića. M. Zoričić, zrc. 229. Na božić se sve ovo dogodi. A. Kačić, razgov. 300. Slavno porođeńe Isukrstovo, koje božić zovemo. I. Velikanović, upuć. 1, 479. Dvi prije, dvi posli nediļe za božićem. J. S. Reļković, kuć. 403. Seńani se u lov podignuli sreće radi na božić u jutru. Nar. pjes. vuk. 3, 419. Boļe je božić kužan nego južan. Nar. posl. vuk. 22. Duni, juže, po božiću pete; nehvala ti kad bude devete (nedjeļe). 71. Duga noć kao u oči božića. 71. Kao da se ni na božić nije hļeba naio 130. Nameće se kao sočivo na božić. 189. U oči božića, po što se badńaci unesu u kuću i nałože na vatru, uzme domaćica slame i kvočući (a za ńom djeca pijučući) prostre po sobi. Vuk, rječ. 34. *(Na božić)* prije nego sjedu za ručak, skupe se svi oko sofre te se mole bogu (držeći svako po jednu voštanu svijeću u rukama) i mirbožaju se, t. j. izļube se svi redom govoreći: ‚mir božji! Ristos se rodi, va istinu rodi, poklańamo se Ristu i Ristovu rožanstvu.' 34. Na božić se obično ruča s vreće (prostre se prazna vreća mjesto čaršava ili po čaršavu), i sofra se ne diže (niti se kuća čisti) za tri dana. 35. Prvi dan božića niko nikome ne ide u kuću osim polažajnika. 35. Na nekijem mjestima (kao po Bosni i Hercegovini) sjaču na božić, t. j. domaćin rano u jutru viče: sjaj bože i božiću našemu ili našoj (po imenu svijem kućanima redom). 35. U Bačkoj momčad posjedaju na końe pa po poļu ‚vijaju božić.' 35. Na božić ruča se glava svake stoke koja se ima. Kad se potla objeda gasi voštena svijeća, starješina izgovara: u dobar čas, u ime Isusovo! svaka nam se zla sreća ugasila, a dobra užegla! Ako se svijeća ne udune od tri kapļe vina, misli se da će domaćin dugovječan biti. M. Pavlinović. *Kunući reče se:* zao ti božić! *tako od* XVI *vijeka:* Zao božić toj vili i onomu ki te ustrili! M. Držić 104. Zao ti božić! Nar. posl. vuk. 85. — *u pjesmama koje se pjevaju na božić misli se i dijete Isus:* Za staroga za badńaka, za mladoga za božića. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Božić baje po svem svetu. 1, 115. Božić, božić bata na oboja vrata. 1, 117. U božića tri nožića. 117. Božić sjedi u travici. Nar. pjes. petr. 1, 43. *u tom se smislu naziva i* sveti. Sjutra će vam sveti božić doći. Nar. pjes. vuk. herc. 313. — 3. mladi *ili* mali božić *zove se osmi dan po božiću, kad se svetkuje obrezańe Isusovo i počińe mlado ili novo ļeto, dan* 1 *jan., koji se zove i* Vasiļev dan. Imamo svetiti božić,... mladi božić. M. Divković, nauk 131. Na mladi božić besjeda. M. Divković, bes. 122. Govoreńe na mladi božić. F. Lastrić, od' 293. Na mladi božić ili ti na obrizovańe gospodinovo. F. Lastrić, svet. 3. Mali božić. Vuk, rječ. 343ᵇ. Koliko bi pijevac s praga skočio (każe se da toliko dan oduļa do maloga božića). Nar. posl. vuk. 145. Mnogi ļudi pred božić načine slamnicu, te s ńe kao s trpeze jedu od badńega dne do malog božića. Vuk, rječ. 35. Do malog božića govori se, kad se dvojica sretu na putu, ili kad koji kom dođe u kuću: Ristos se rodi (mjesto dobro jutro, pomoz bog i dobar veče) i odgovara se: va istinu rodi; tako i kad se pije, mjesto: spasuj se i na zdravļe. 35. Mali božić pada u vek u onaj dan u koji je bio i veliki. M. Đ. Milićević, živ. 2, 5. — *Što su dva božića, jedan pod* 2 *a drugi ovaj, s toga se u množini bez ikakoga pridjeva razumiju oba:* Među božićim stat u Gružu a među gospodam u gradu. Poslov. dan. 60.

2. BÒŽIĆ, *m. ime muško. postańem dem. od* Bože. *po čovjeku se tijem imenom zove i selo.* 1. *ime muško od* XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu* (1, 63. 3, 558). Boja i Božićь. Glasnik n. 12, 10. Pribiļь i Božićь. 10. Bogoslavь i Božićь i Bogdanь. 18. Poрь Božićь. 22. Božićь Krupičićь. Glasnik 15, 272. Božićь Prьčibradićь. 272. Božićь Dobrenovićь. Mon. serb. 264. Božić Grdović. Mon. croat. 205. Božićь. S. Novaković, pom. 45. — 2. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru srebrničkom.* Statist. 94. *isporedi* Božići.

3. BÒŽIĆ, *m. prezime, po oću Boži. od* XVII *vijeka.* Ivan Božić. Stat. poļ. ark. 5, 311. Bono Božić. Norini 68. Božići. A. Kačić, kor. 487. Miloša Božića. Prot. šab. mag. 54. Dimitrije Božić. Rat. 356.

BOŽIĆATI SE, božićâm se, *impf. čestitati božić jedno drugom.* Nisam se ni s kim ļubila, nego sam se božićala. M. Pavlinović.

BÒŽIĆEV, *adj. što pripada Božiću. u pjesmama božićnim, razumije se Isusov:* Božićeve tri sestre. Nar. pjes. vuk. herc. 335. Crkvu gradi Božićeva majka. 342.

BÒŽIĆEVIC, *m. prezime po oću Božiću. od* XVI *vijeka.* Francisku Božićeviću. H. Lucić 282. Božićevića pjesni hvale. J. Kavańin 102. Božićević. A. Kačić, kor. 452. *pogrješka:* Božičevića. J. Kavańin 99.

BÒŽIĆI, Bòžîćâ, *m. pl. četiri sela u Bosni: a) u okrugu zvorničkom, kotaru vlaseničkom.* Statist. 94. — *b) u okrugu sarajevskom, kotaru fojničkom.* Statist. 13. Zemļop. bos. 7. — *c) u okrugu bihaćkom, kotaru prijedorskom.* Statist. 54. — *d) u istom okrugu, a kotaru kostajničkom.* Statist. 50. Božići. M. Ružičić.

BÒŽIĆKO, *m. ime muško. od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. postańem od imena* Božić. Božićka Bolića. Spom. sr. 2. 38. Božićko. S. Novaković, pom. 45. *pogrješka će pisarska biti sa č mjesto ć, koja je mogla doći od tuda što se za ć pisalo* k, *pak da ne bi dva* k *bila jedno do drugoga svako drukčije glaseći, stavļalo se* č *mjesto prvoga za* ć: Božičko Brьlićь. Mon. serb. 243. Božičьko. S. Novaković, pom. 45. — *jedan pisac* XVII *vijeka tako prevodi latinsko ime* Dominicus *po tom što se lat.* dominus *govori kao i bog.* Fra Ivan Božićko, podrije(t)lom Viñuo, naučiteļ i općeni iziskalac. M. Divković,

nauk xxiii. *istoga isti pisac u drugoj knjizi piše* Fra Ivan Dominiko primenkom Viñuš, meštar i općeni iziskalac. M. Divković, bes. xiv. *isti se Ivan sam piše latinski:* Frater Joannes Dominicus Vignitius, magister, generalis inquisitor. M. Divković, bes. xiv. *i svetoga Dominika isti pisac tako zove:* Sveti naučitelji! s. Benedikte! s. Franceško! s. Antune! s. Božićko! s. Brnardo! M. Divković, nauk² 307. *u drugih pisaca na istom mjestu* Dominik: S. Antoniju! s. Benedikte! s. Bernarde! s. Dominiče! s. Frančisko! M. Alberti 331. S. Antune! s. Benedikte! s. Bernarde! s. Dominiče! s. Frančesko! B. Kašić, rit. 92.

BÒŽIĆKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Božićku. u naše vrijeme na jednom mjestu, ali grješkom sa* č *mjesto* ć: ‚Božičković'. Boca 22.

BÒŽIĆNÎ, *adj.* festi natalis Christi. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gdje ima i nominativno* božićan) *i u Vukovu. isporedi* božitni. U kojoj *(pjesmi)* sa svu moć slaviti ne kratih božićnu ovu noć. H. Lucić 278. Meu osam dan božićnih. Bernardin 7ᵇ. Na sam božićni dan. P. Vitezović, kron. 137. Na božićnu noć. A. Kanižlić, bogoj. 230. Pjesma božićna. E. Pavić, jezg. 158. Pjesme božićne. Vuk, nar. pjes. 1, 117. Božićni ražañ, svijeća. Vuk, rječ. 35ᵇ.

BÒŽIĆNICA, *f. ‚dar koji se daje prijatelju na znamenje kakoga veselja,* xenium'. *u Bjelostijenčevu rječniku. a u jednoga pisca našega vremena u Hrvatskoj dar koji daje mladoženja djevojci kad je zaručuje, i to je jabuka u koju je zadjeven koji novac.* Dječak pruži devojki božićnicu (jabuku) načičkanu cvancikami. V. Bogišić, zbor. 160. — *u jednoga pisca našega vremena neka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 27.

BÒŽIĆŃÀK, *m.* helleborus niger L. B. Šulek, im. 27. *isporedi* božitñak.

BÒŽIĆŃÎ, *adj. vidi* božitni.

BÒŽIĆOVÂŃE, *n.* celebratio festi natalis Christi. *samo u Vukovu rječniku.*

BÒŽIĆOVATI, bòžićujêm, *impf.* agere diem festum natalitiorum Christi. *u Vukovu rječniku i u jednom pismu* xvii *vijeka, gdje je kajkavski sa* -uva- *mjesto* -ova-: Kade bude božićuvala pri majke. Starine 12, 2.

BÒŽIDÂR, *m. ime muško od* xv *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Dijakъ Božidarъ. Mon. serb. 460. Vino služi sluga Božidare. Nar. pjes. vuk. 2, 202.

BOŽIDÁRAC, Božidárca, *m. prezime, u naše vrijeme.* Mihajlo Božidarac. Rat 323.

BÒŽIDÂRKA, *f. ime žensko. u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1878. 33.

BOŽIJEV, *adj. selu je Lubiñu u Peku* xiv *vijeka išla međa* ‚na raskrьstije kodъ Božijeva krьsta'. Mon. serb. 199.

BOŽIJI, *vidi* božji.

BÒŽIKA, *f. ime žensko. u naše vrijeme. postaćem kao i* Božica. L. Kovačević.

BÒŽIKIĆ, *m. prezime, po materi kojoj je ime* Božika. *u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1878. 368.

BÒŽIKOVAC, Božikôvca, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 65.

BÒŽIKOVINA, *f.* ilex L. Šloser-Vukot., flora 609. ilex aquifolium L. B. Šulek, im. 27.

BOŽILO, *m. ime muško. u naše vrijeme. od* Boža, Božo. Za sina Božila. D. Avramović, sv. gora 250. *isporedi* Božilović.

BÒŽILOVIĆ, *m. prezime, po ocu* Božilu. *od* xv *vijeka.* Mon. croat. 72. Šem. srb. 1881. 298.

BÒŽIĻINA, *f. vidi kod* Bosiļina.

1. BÒŽIN, *m. ime muško. od* xiv *vijeka. postaćem hyp.* Boža, Božo. Glasnik ii. 12, 24. 39. Rat 87. 176. Sr. Nov. 1878. 57. 64. 99.

2. BÓŽIN, *adj. što pripada Boži.* Božina mati. Bud. spom. glasn. ii. 3, 78. ‚Božina reka' *potok, od kojega sastarļena s drugima postaje rijeka Lipa u Homoļu u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 942.

BÓŽÎNCI, Bòžinâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom blizu Derventc.* Schem. bosn. 1864. 35. Statist. 39.

BÒŽINOVAC, Božinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom. nazvano po čovjeku Bòžinu.* K. Jovanović, reč. 111.

BÒŽINOVIĆ, *m. prezime, po ocu Božinu, i ime selu. a) prezime. od* xv *vijeku.* Spom. sr. 1, 79. Daničić 1, 62. A. Kačić, kor. 452. Nov. srb. 1835. 73. Rat 37. 361. Sr. Nov. 1880. 1229. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru nevesińskom.* Statist. 119.

BOŽIŃEVCI, Božińevaca, *m. pl. selo između Vraňe i Kamanova.* S. Novaković, nov. brd. 89.

BÒŽITI, bòžîm, *impf. nazivati kome boga ili božja pomoć (vidi kod* bog 1, a.). *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomiňe da dolazi samo u pjesmama.* — *Prelazno:* *objekat je čeļade kome se bog naziva:* Božio je Janković Stojane: božja pomoć, sirotico stara! Nar. pjes. vuk. 3, 169.

BÒŽITKO, *m. ime muško,* xv *vijeka u jednom spomeniku. može biti da grješkom stoji* t *mjesto* ć *(isporedi* Božićko). Spom. sr. 2, 63. Daničić 1, 62.

BÒŽITKOVIĆ, *m. prezime.* xv *vijeka u jednom spomeniku. može biti da grješkom stoji* t *mjesto* ć. Spom. sr. 1, 117. Daničić 1, 62.

BÒŽITŃÀK, *m. što god što pripada božiću. nalazi se samo badňaku pridjeveno. u naše vrijeme.* t *pred* ń *stoji mjesto* ć, *isporedi* božićnak. Da kitimo naše kuće i badňake božitňake. Nar. pjes. vuk. here. 340.

BÒŽITNÎ, *adj. vidi* božićni. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. postaćem od* božić *promijeniviši* ć *na* t *pred* ń. *a prošloga vijeka dolazi još sa* ć. Izvan dneva božićnega. A. d. Kosta, zak. 1, 135. *sa* t *mjesto* ć: Od božitne slame gdjekoji nose na ńive da bi bolje rodile. Gdjekoji udaraju rogom od božitnega peciva voćku nerotkiňu po žilama govoreći: ja tebe rogom, a ti mene rodom. Vuk, rječ. 35ᵇ. Na božitne poklade. S. Ļubiša, prip. 192.

BÒŽJÂČKÎ, *adj. što pripada božjacima ili što je kao u božjaka. u naše vrijeme u jednoga pisca na jednom mjestu gdje značeńe nije jasno, te može biti da je pisac mislio i drugo što:* Gledaš lava, gdje no zubi škripa, . . . al ne vidiš božjačkoga kipa. Osvet. 1, 11.

BÒŽJÂK, *m.* 1. mendicus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Od adj. božji, može biti za to što boga radi prosi i za boga mu se dijeli, te je po tome božji.* Čujte braćo božjaci. Nar. pjes. vuk. 1, 130. I besjede božjaci. 130. Pa ga dade božjaku. 131. — 2. upupa, *paparac. zove se i* božji pijetao *(vidi kod* božji). *u naše vrijeme, u rječnicima Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da se tako govori u Dubrovniku). pišu i* božijak *(isporedi* božji). Božijak, upupa epops. Slovinac 1880. 31ᵇ.

BÒŽJÂKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Kod Đurđa Božjakovića. Prot. šab. mag. 32.

BOŽJAKOVINA, *f. selo u Hrvatskoj blizu Za-*

greba. Pregled. 23. Schem. zagr. 1875. 66. 70. *pomiče se od* XVI *vijeka.* ‚Bosiakowina'. Mon. croat. 301. Požga Božjakovinu. P. Vitezović, kron. 172. — *pripadala je redovnicima koji su se zvali lat.* fratres militiae templi *i samo* templarii *i vojevali su za božji grob, te bili kao* božji vojnici, *a po tome biče ih narod zvao* božjacima *(kao što ih sada knjizevnici zovu), i po njima selo njihovo.*

BOŽJÎ, *adj.* divinus. *od* XII *vijeka (vidi dalje pod* I, *a. prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva.*

I. *u obličju ima promjena koje treba na po se razgledati. iznajprije je imao i nominalne oblike, te glasio* božij, božija *(vidi dalje pod a.). — nominalni oblici (kao i drugim adjektivima s istijem nastavkom) izađoše iz običaja, prem da se po koji gdje gdje nahodi (vidi dalje pod c.), a mah uzeše složeni, te i nom. sing. masc. dobi na kraju* i: božiji *(vidi dalje pod a.). — između* ž *i* j *ispade* i *(kao i drugim riječima s istijem nastavkom), te posta* božji, božja *(vidi dalje pod b.), prem da se još nalazi i sa* i *(vidi dalje pod a.). — došavši* j *iza* ž *može se i odbaciti (kao i u drugim riječima) te po nekim krajevima glasi i* boži, boža *(vidi dalje pod d.). — i kad se drži* i *između* ž *i* j, *može se u oblicima, u kojima iza* ž *dolazi* iji, *sažeti* iji *u* i, *te i na taj način postaje* boži, božim, božih *(vidi dalje pod c.). — neki su se složeni oblici zamijenili pronominalnijem (kao i u drugih adjektiva) po nekim krajevima te glase u južnom govoru i* božijeh, božijem, *kao da bi bilo od starine č iza* ž *(vidi dalje pod f.). — kako je nominalnijeh oblika nestalo, ne može biti oblika* božij, *koji pišu neki za nom. i acc. sing. masc. — a) sa* i *između* ž *i* j *dolazi od prvijeh vremena, a nalazi se i danas, ali se u staro vrijeme s nepouzdana pravopisa rijetko mogu raspoznati taki cijeli oblici od drugih. cijeli su bez sumnje u ovijem primjerima:* XII—XV *vijeka:* Božijovь pomoćiju. Mon. serb. 4. Božija evangelija. 32. Mati božija. 48. 68. Ime božije. Spom. sr. 1, 171. XVII *vijeka:* Sinovi božiji. I. Ančić, svit. 2. XVIII *vijeka:* Zapovidi božijih. I. T. Mrnavić, nauk 14. Božijega. J. Banovac, razg. XI. Mati božija 8. Božija riječ. Bes. kr. 3. Majka božija. A. Kačić, razg. 152. Božije ruke. 218. Po božijem putu. B. Cuceri 13. Božije milosrdje. 48. Božiju pravdu. 57. *u naše vrijeme:* A do suda božijega. Nar. pjes. vuk. 1, 147. Te napio u slavu božiju. 2, 99. Jagńe božije. Vuk, jov. 1, 29. Sina božijega. Vuk, luk. 3, 38. Sinovi božiji. Vuk, jov. 1, 12. — *tako i nom. sing. masc. nominalni* XIII *vijeka (prem da je napisan tako kako bi bio napisan i složeni):* Rabь božij. Mon. serb. 26. *u složeni napisan tako da ne može biti sumnje dolazi u početku* XVIII *vijeka:* Strah božiji. P. Posilović, cvijet 96. Glas božiji. 129. — *b) bez* i *između* ž *i* j *dolazi od* XIII *vijeka, i po tom svega vremena i danas najobičnije. često se s pravopisa ne može raspoznati, ali je u ovijem primjerima bez sumnje:* XIII *vijeka:* Po milosti bože(j). Mon. serb. 28. Božja evangelija. 28. XV *vijeka:* Sina božja. Mon. serb. 424. 431. XVI *vijeka:* Božja. Zbor. 28b. 37b. Božju. Anton Dalm., gal. 2, 21. Božjom (‚boxjom'). D. Rańina VIII. Božju slavu. P. Hektorović 4 *(u izdańu* 1568 ‚boxyu' 2b). Božje ljubavi. 24 *(u izdańu* 1568 ‚boxye' 17). Kraljevstvo božje (‚boxye'). Bernardin 1b. Sina božjega (‚boxyega'). 1b. XVII *vijeka:* Božjom (‚boxyom') moćju. F. Vrančić, živ. 22. Sina božjega (‚boxyega'). 23. XVIII *vijeka:* Božjega (‚boxyega') dneva. L. Terzić 338. Rodbinici božji (‚boxgi'). F. Parčić 41. Straha božjega (‚boxjega'). A. Kadčić, bogosl. 202. Zapovid božja. 256. Milost božju (‚boxju'). H. Bonačić 115. Sluge božje (‚boxje'). J. Banovac, razg. 25. Sluge božjega (‚boxjega'). A. Kanižlić, fran. 77. Uskoci božji (‚boxji'). V. Došen VII. Slavu božju. 10. Pravda božja (‚boxja'). J. Matović 59. Darove božje (‚boxje'). B. Leaković, gov. 62. *u naše vrijeme:* Slava božja. Nar. pjes. vuk. 1, 146. Božje lice. 147. Božju majku. 161. Božjoj crkvi. 3, 60. Božji prokletnici. 2, 127. *tako i nom., acc., voc. sing. masc. složeni:* XVI *vijeka:* Mir božji. Bernardin 2. XVII *vijeka:* Sin božji. F. Vrančić, živ. 23. XVIII *vijeka:* Jaganac božji. A. Kanižlić, bogosl. 385. Čoviče božji. A. Kanižlić, kam. 311. Dar božji. V. Došen 56. *u naše vrijeme:* Kad su božji zakon savršili. Nar. pjes. vuk. 2, 24. A kad zakon božji savršiše 2, 191. — *c)* iji *sažeto u* i *u svakom obliku, u kom bi po onom što je pokazano pod a. moglo biti, dolazi od* XIII *vijeka, ali* XIII *i* XIV *vijeka nije sa svijem pouzdano, jer bi se tako pisalo i kad bi samo prvo* i *bilo izbačeno:* XIII *vijeka:* Rabь boži. Mon. serb. 29. Mirь boži. 29. 33. XIV *vijeka:* Strahomь božimь. Mon. serb. 80. Svetiсь božihь. 219. XVI *vijeka:* Sin boži (‚bozgi'). N. Rańina 16. 20. Dar boži (‚boxi'). D. Rańina VIII. Duh boži (‚boxi'). VIII. XVII *vijeka:* Strah boži. M. Divković, nauk 4b. Strahom božim. 5. Sin boži (‚bozei'). J. R. Gučetić, mol. 8. XVIII *vijeka:* Sin boži (‚boxi'). F. Lastrić, ned. 98. Sinovi boži. F. Lastrić, test. 208. Dar boži (‚boxi'). I. A. Nenadić, nauk 165. *tako i danas, i to ne samo po onijem krajevima po kojima se* j *iza* ž *izbacuje (vidi pod d.), ali je zlo naštampano sa* ij *(koje, kako je napomenuto, ne može biti) mjesto* i: Boži *(naštampano* božij') audeli. Nar. pjes. vuk. 1, 136. I radi su boži (‚božij') ugodnici. 4, 131. Boži (‚božij') bio! 1, 292. Boži (‚božij') zakon. 1, 255. — *d) bez* j *iza* ž, *po što je* i *između* ž *i* j *ispalo (po onom što je pokazano pod b.), dolazi od* XIII *vijeka, ali ne sa svijem pouzdano: do* XVI *vijeka dolazi samo u spomenicima ćirilski pisanim a u njima se često pisalo* e *i* o *mjesto* je *i* jo, *te se iz njih može samo zasvjedočiti da iza* ž *nije bilo* i: XIII *vijeka:* Po milosti bože(j). Mon. serb. 28. Bože evangelije. 32. XIV *i* XV *vijeka:* Božьomь milostiju. Mon. serb. 217. 405. Sina božьega. 453. XVI *vijeka:* To je sve bože i tvoje (‚tvoe'). Stat. pol. ark. 5, 288. *između pisaca koji su pisali latinskim slovima dolazi samo u jednoga na jednom mjestu, ali u poznijem prijepisu:* Istinu božu. M. Držić 174. XVII *vijeka samo u jednoga pisca koji je pisao ćirilskim slovima, te opet nije sa svijem pouzdano:* Božega. M. Divković, nauk 4b. Božemu. 53 *ni malo nije pouzdanije još na jednom mjestu na kraju istoga vijeka također ćirilski:* Vira ti boža. Stariue 10, 24. *sa svijem se pouzdano može znati samo da se u naše vrijeme govori bez* j *u Crnoj Gori i po susjedstvu:* A boža ti pomoć. Nar. pjes. vuk. 1, 410. Deno jeste bože nezakonstvo. 2, 4. A dajem ti božu vjeru tvrdu. 2, 19. Crn ti obraz na božem divanu. 2, 558. Oko prijestola božega. 1, 78. *oblici u kojima se u tom govoru između* ž *i* i *izbacuje* j, *izjednačuju se s onima pod c., u kojima se* iji *sažima u* i: Zbor zboriše boži apostoli. Nar. pjes. vuk. 2, 4. Boži amanet. S. Ljubiša, prip. 61. — *e) nominalni su oblici veoma rijetki i u staro vrijeme, a sada jedva se koji može naći u pjesmi.* XII—XV *vijeka:* Pospešenijemь božijemь. Mon. serb. 4. Po milosti boži (i *je sažeto* iji). 50. Odь raba božija i vašega. Spom. sr. 1, 174. Izvolinьjemь božijemь. Mon. serb 427. Sina božija. 450. XVI *i* XVII *vijeka:* Božja gnjeva. Zbor. 178b. Božja sina. H. Lucić 278. P. Hektorović 145. Božju sinu. 145. U jimenu božju. F. Vrančić, živ. 22. Sina božja. I. Bandulavić 10. Suda božja. A. Georgiceo, nasl. 125. XVIII

vijeka: Božja sina. I. Dražić 51. Božja grada. J. Kavanin 479. Prid očima božji. J. Banovac, pred. 64. razg. 25. Među svim dilovani božji. J. Banovac, razg. 165. *u naše vrijeme u pjesmi:* Božja od vas ne ostalo traga. Nar. pjes. vuk. 2, 128. — *f) mjesto nekih složenijeh oblika nalaze se i pronominalni od* xv *vijeka, i to instr. sing. masc. i neutr. i gen., dat., instr. i loc. pl.:* xv *vijeka:* Izabranehь božehь. Mon. serb. 456. Izabranijehь božijehь. 460. xvii *vijeka:* Od veličanstva božijeh. I. Gundulić 209. Darovma božijem. M. Radnić 149. *sada samo u južnom govoru:* U slavu svijeh svetijeh božijeh ugodnika. Nar. pjes. vuk. 1, 78.

II. *značeći što bogu pripada na koji god način, što bog ima, što je u njega, znači i što on čini ili daje, što od njega dolazi, i što je njemu namijenjeno, što se njemu čini, njemu daje. a) o čeljadetu i što se kao čeljade misli:* Rabь božij. Mon. serb. 26 Mati božija. 48. Bješe andeo boži. Zbor. 7b. Sin boži ja jesam. N Naljeković 1, 135. Jere jeste sinove božji. Bernardin 8. Takav biše život čovjeka istinito i sasma božjega. B. Kašić, ign. 83. Mučenika oba božja. J. Kavanin 332 Željaše što godi od moći sluge božjega imati. A. Kanižlić, fran. 77. Cineći da će ji majka božija braniti od turske sablje. A. Kačić, razgov. 152. Služio sam božju majku. Nar. pjes. vuk. 1, 161. Zbor zboriše boži apostoli. 2, 4. Već su ono dva božja andela. 2, 10. I radi su božij ugodnici. 4, 131. O čoveče pravedniče! jedan božij službeniče! ako misliš božij biti, čini dobro za života. 1, 137. Božij vazda bio! (odgovori se onome koji reče: sluga vaša. U Primorju.) Nar. posl. vuk. 20. — *kad ko nazove kome boga ili božju pomoć, može mu se odgovoriti:* božji bio: ‚Božja pomoć, Angjelija!' . . . ‚Božij bio, mlad delija!' Nar. pjes. vuk. 1, 292. *tako se reče i blagosiljajući koga:* Da si božji! M. Pavlinović. — *zaklinjući koga reče se:* ‚ako si božji', *kao* ako znaš za boga: Čuj, ako si božji! M. Pavlinović. Kaži mi, ako si božji! M. Pavlinović, razg. 16. — *kad tko hoće da kaže komu da se samo u boga i u njega uzda, reče mu:* božji i tvoj, *priznajući tijem da mu je u vlasti, podvrgavajući se njegovoj vlasti (isporedi i dalje pod b.):* Ja božji pa vaš. Pravdonoša 1851. br. 8. — *trag, značeći porod, natražje, naziva se u pjesmi božji po tome što ga bog daje i što je po tome i mio bogu:* Ak' uzela mila brata svoga, božja od vas ne ostalo traga, do van zmije i kamena stanca! Nar. pjes. vuk. 2, 128. — *kao što je naprijed božji* ugodnik *onaj koji je boga ugodio, božji* mučenik *onaj koji je za boga muke podnio, tako je božji i* grješnik, otpadnik *itd., koji bogu griješi, koji je od boga otpao; tako i* prokletnik, bezdušnik, suludnak, *koji je to u boga:* Ja neboga grješnica božja. M. Držić 134. Uskoci božji brez vire. V. Došen vii. Bisne božje odpadnike. 6. Vrat' se natrag, božja otpadnice! Nar. pjes. vuk. 1, 561. Hajt' otole, božji prokletnici! 127. Hajt' otole, božji bezdušnici. 127. O junače, božij suludnače! 1, 381. — *b) o strari tjelesnoj i o živinčetu, i kad se reče tjelesno što a misli što umno:* Sveta božja evanьgelija. Mon. serb. 28. Znajte jere jest carstvo božje (‚bosgie'). N. Rańina 13b. Trubja trubi božja. Zbor. 28b. Po bradu božjn! da vrag uzme dušu i onijem. M. Držić 368. Ovo i Milova, po brašanče božje! 374. Pjesan je dar boži. D. Rańina viii. Kraljevstvo božje. Bernardin 1b. Da si djelo božjih ruka. I. Gundulić 137. S tijem je sudim pridrazima vrh božjega slavna tijela suzam zadaždjela. I. V. Bunić, mand. 20. Nit' ugleda nit' napipa ikad itko božjeg kipa. V. Došen 268. Božija ga pogubila ruka. A. Kačić, razgov. 135. Ne samo sebe nego jošter djecu i službu po božijem putu razrediva. B. Cuceri 13. Koji su oko prijestola božega. Nar. pjes. vuk. 1, 78. Božje lice celivala. 1, 147. Pa ih bože sunce izgorelo. 2, 5. Da smo dužni svetoj božjoj crkvi. 3, 60. Iz tvojih usta u božje uši! Nar posl. vuk. 100. Badavad se ni božij grob ne čuva 10. Tako mi ovoga blaga božjega! *(hljeba).* 303. *kad se hoće kome da reče da je od čega gospodar tako da može činiti što hoće, reče se:* to je božje i tvoje *(isporedi i naprijed pod a.):* Kada kani kmetić pojti od gospodara svoga, tada . . . zatvorivši u dvoru svomu i u kući sve ča ima, . . . ima prizvati svoga gospodara, ter mu reći: gospodine, to je sve božje i tvoje, voljan ča ostaviti, voljan ne ostavi. Stat. pol. ark. 5, 288. — *c) o čemu umnom:* Utvrьdihь božijovь pomoćiju. Mon. serb. 4. Po milosti božijej věnьčanny kralь. 10. Milostiju božiju. Mon. croat. 4. Prizvavь ime božije. Spom. sr. 1, 171. Cjeć toga dođe rasrda božja (‚bosgia'). N. Rańina 59b. Ti si bila vazda djeva, ukloni nas božja gujeva. Zbor. 178b. Po tvoja usta sam govori duh boži. N. Naljeković 1, 322. Na božju slavu. P. Hektorović 4. Kad bi druzi tako činili, boži bi se zakon tjerao i zakon od naravi. M. Držić 219. Mir božji. Bernardin 2. Protiva zapovijedem božijem. M. Divković, nauk 4b. Božja veličina u početak svijet satvori. I. Gundulić 228. Car zakon bljusti hoće i boži. 488. Boj se suda božja. A. Georgiceo, nasl. 125. Tko je bez božjega zvańa. A. Kadčić, bogosl. 2. Svemogućstvo božje. J. Banovac, razg. 25. Božija će ga riječ očistit. Besjede kr. 3. Pravda božja u paklu sjaje. V. Došen vi. Sveti Pava pripovida' je rič božju. A. Kačić, razgov. 5. Umije u duši čuvat božiju milos. B. Cuceri 13. Kad su božji zakon savršili, devojka se sa rodom oprašta. Nar. pjes. vuk. 2, 24. I ostaše božji blagosovi. 2, 3. Gospod mi te darivao i velika slava božja. 1, 146. Te napio u slavu božiju. 2, 99. Tako mi onoga glasa božjega, a bog je istina! (kad se čuje zvono). Nar. posl. vuk. 303. Božja volja. Nar. prip. vuk. 142. *kad se što počine činiti uzdajući se u boga reče se:* u ime božje *(vidi kod* ime *i kod* bog): Evo, braćo, u ime božje ištem kćer našega brata za moga sina. Vuk, kovč. 41. — ‚božja pomoć!' *govori čeljade čeljadetu dovršivši k njemu, a može reći i drugome čemu kad mu kao čeljadetu govori (vidi i kod* bog *pod* 1. *a.):* Božja pomoć, djevojčice! Nar. pjes. vuk. 1, 294. A boža ti pomoć! 1, 410. ‚Božja t' pomoć, budimski trgovče!' ‚Da' bog dobro, gospodo erdeljska!' 2. 640. Božja pomoć, zeleno jezero! božja pomoć, moja kućo vječna! 2, 394. *božja se pomoć* naziva, zove, daje, *iz daleka i* više, *a kome se nazira on je* prihvata *ili* prima *(vidi i kod* bog *pod* 1. a.): Od nevolje mu ne mogaše božju pomoć nazivati. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Božju mu pomoć naziva: božja ti pomoć, Milenko! Nar. pjes. vuk. 1, 310. I nazvah joj božju pomoć. 1, 422. Sva joj vojska božju pomoć daje. 1, 436. Pa joj Imbro božju pomoć zvaše: božja pomoć materino zlato! A ona mu pomoć prifataše: bog da dobro, čelebija Imbro! 1, 472. Nemu Milan božju pomoć daje. Dragutin mu ljevše prifatio. 2, 45. I kraljici božju pomoć daje, kraljica mu božju pomoć prima. 2, 67. Božju pomoć naziva joj Marko: božja pomoć, kosovko devojko! Devojka se do zemlje poklańa: zdravo da si, delijo neznana! 2, 417. I Komnenu božju pomoć više. Malo ga je Komnen poznavao, pa je njemu bio govorio: zdravo da si, pašo Seidime! 2, 455. Božu pomoć nazivao Jele: boža pomoć, krčmarice Jelo! odgovara krčmarica Jela: da' bog dobro, Komnen-barjaktare! 3, 179. On Turcima božu pomoć daje . . . svaki njemu božu pomoć prima. 3, 212. — ‚ljubav božja' *može*

biti i ona kojom bog ljubi koga (koja je u boga, i po tome njegova) i ona kojom tko ljubi boga (koju je bogu namijenena, i po tome bogu pripada, po tome je njegova): u prvom smislu: Vidićemo veličinu vičńe i neizmirne ljubavi božjo. F. Lastrić, ned. 267. *u drugom smislu:* Ki štimaju da božja ljubav jest dobitak. Anton Dalm., 1tim. 6, 5. Budimo prilični serafinom u ljubavi božjoj i bratinskoj. F. Glavinić, cvit 324. Ljubav svitovńa i božja ne mogu zajedno stajati. S. Margitić, fala 207. Podnoseći svako muke rad ljubavi božje J. Banovac, razg. 135. Molitva ako ćemo da k bogu ide, valja da se u našemu srcu užežo od ljubavi božje i iskrńega. L. Vladmirović, slavod. 53. Za što veliš, da se ne može srdce k bogu obratiti brez ljubavi božje? I. Velikanović, upuć. 2, 76. — *tako je* ‚strah božji' *onaj kojim se tko boji boga:* Strahom božimь. Mon. serb. 80. Da je početak od pravoga znanja strah božij. I. Gundulić 192. Ne ima straha božjega. M. Divković, nauk 4b. Da bude živio bezredno i bez straha božjega. A. Kadčić, bogosl. 202. Ova slipoća ljuska izlazi od mala straha božjega. J. Banovac, pripov. 5. Ko izgubi sram ljudski, izgubi i strah božij. Nar. posl. vuk. 139. — *tako može biti božje i drugo što tko čini bogu, dobro ili zlo, kao služba, poštovańe, uvreda, nenavidost:* Kako u službi božjoj imamo vazda ići naprijed. M. Radnić 515. Da služimo božu leturdiju. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Protiva poštenju božemu. M. Divković, nauk 53. Sagrišujući protiva bogoštovańu oli ti pošteńu božjemu. M. Dobretić 154. Ondi se živi daleko od štovańa božjega i njegove službe. I. Velikanović, upuć. 2, 200. Što je božje uvrideńe. A. Kadčić, bogosl. 220. Skrušeńe, po komu se žalostimo za grihe, za što su uvrideńe božje, kao najvećega dobra našega. J. Banovac, razg. 255. Ljubav samog sebe, nenavidnost božja. I. Velikanović, upuć. 1, 351. — *tako je i* ‚ufańe božje', *koje tko ima u boga:* Užgati se u ljubavi, viri i ufańu božjemu. A. Kadčić, bogosl. 173. — *tako i* pjesme *koje se pjevaju bogu:* Čuše pridragosne i božje pjesni angeoske. B. Kašić, ign. 82. — *tako je i* ‚vjera božja', *koju ljudi daju jedan drugom kao da je bogu daju, ili kao pred bogom utvrđujući bogom, božjim svjedočanstvom (vidi i kod* vjera): I dajem ti božu vjeru tvrdu, dvaš ču ti ga izmjerit' sa zlatom. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Od boga ti božju vjeru dajem, držaću te kako svoju glavu. 4, 66. I tu božju vjeru zadadoše, da ni jedan ljubi ne dokaže. 2, 118. I zadaj mi božu vjeru tvrdu. 2, 546. No je l', braćo, božja vjera tvrda, da ni jedan ljubi ne dokaže? 2, 118. Od mene ti božja vjera tvrda. 2, 546. *tako i zakliňu jedno drugo govoreći:* Vira ti boža. Starine 10, 24. Božja ti vjera. I. A. Nenadić, nauk 117. Božja (ti) vjera (i po triput)! Nar. posl. vuk. 20. Ne, božja ti vjera, Mandušiću! P. Petrović, vijen. 57. — *i za* mir *utvrđen onako kao naprijed vjera, reče se božji:* I očera hiljadu ovaca na mir božij i na vjeru tvrdu. Nar. pjes. vuk. 4, 522. — *i za* zajam *tako utvrđen:* Uzeše u boži zajamь. Glasnik 49, 11. — *i za* amanet *isto tako utvrđen rće se božji, te se ńim kunu (vidi i kod* amanet): Predaj mu ga, božij ti amanet! Nar. pjes. vuk. 4, 115. Tako mi amaneta božjega! Nar. posl. vuk. 300. — *u tom smislu dolazi još uz ńeke riječi utvrđujući i povećavajući ono što znače, kao da bi ono što znače i pred bogom bilo ono a kamo li pred ljudima, da je vrlo veliko, od čega veće ne može biti: tako je božja* istina, pravda, nepravda, nezakonstvo: U istinu božu smijeh. M. Držić 174. Ovo sam dobio na veliku božju pravdu. Pravdonoša 1851. br. 30. Obnosi me tuda majka božjom nepravdom. Nar. pjes. vuk. 1, 613. Đeno joste bože nezakonstvo. 2, 4. *tako* strahota, sila: Prepade se od božjo strahote. Nar. pjes. vuk. 3, 65. Ko će sili božjoj odoljeti? ko l' pobiti sve careve Turke? 4, 245. *i kad se* sila *kaže mjesto* mnogo: Sila božja, sehr viel, mirum quantum. Vuk, rječ. 679b. *uz* vrijeme, *kad je zlo vrijeme:* Božje vr'jeme udarilo biše: tuča, brate, od četiri litre. Nar. pjes. juk. 79. *tako uz* dan *i* jutro, *kad stoji s riječju* svaki, *utvrđujući da je doista svaki (vidi i* bog *pod* 12 *i* bogovetni): Svaki božji dan. M. Pavlinović. Svako božje jutro. S. Ljubiša, prič. 14. — ‚sud božji' *osim smisla u kom je naprijed spomenut, govori se i za onaj koji će biti na svršetku ovoga svijeta, strašni sud:* Ne znam kako će bit na sudu božijemu. M. Dobretić, bogosl. 394. Rajske slave uživala ta u carstvu nebeskomo a do suda božijega. Nar. pjes. vuk. 1, 147. I naše će zadužbine služit' od vijeka do suda božjega. 2, 201. — *dolazi u ženskom rodu bez supstantiva, a misli se riječ ili voļa ili što god što bog čini ili daje:* Ko će poreć' božju i narodnu. P. Petrović, šćep. 134. Trpimo, što nam zli ljudi zadaju, kamo li no bi božju. S. Ljubiša, prip. 169. — *d) dva se praznika zovu* božji dan: *aa) u naroda zapadne crkve praznik koji se zove i brašančevo:* Božji dan ali tilo Isusovo vazda u četvrtak po dusije deseti dan. P. Posilović, nasl. xv. Na dan božjega dneva. L. Terzić 338. — *bb) u naroda istočne crkve drugi dan božića:* Prvi je dan božić, drugi božji dan, a treći Stjepań dan. Vuk, rječ. 35b. Na božić u veče ili sutra na božji dan zovu koga od komšija na čast. M. Đ. Milićević, živ. 2, 26. Jedno veče, baš na boži dan. S. Ljubiša, prip. 38. — *c) u imenima ńekih životińa: aa)* božji pijetao *ili* pijevac *ili* kokotić *ili* petešić, upupa, pupavac; *isporedi* božjak. Božji pivac. Mikalja 25a. Stulić. božji piteo. Mikalja 532a. božji petešić. Bjelostjenac 66b. božji kokotić. Bjelostjenac 26b. Stulić. *isto će biti i* božja kokošica: Božjo kokošice tuj vidjeh. M. Vetranić 2, 272. — *bb)* božji vo, *koji se zove i* rogač, rogļaš, jelenak, lucanus L. J. Šloser, kor. 341. — *cc)* božje blago, *vidi* mazga. Vuk, rječ. 35b. *isporedi* blago. — *dd)* božja žabica, hyla arborea, *zelena žaba, ńem.* laubfrosch. A. Ostojić *na Braču.* — *f) u imenima biļu: aa)* božja brada, pimpinella sanguisorba L. herrgottsbärtlein. B. Šulek, im. 27. — *bb)* božji cvijet, agrostema coronaria L. *i* viola tricolor L. B. Šulek, im. 27. — *cc)* božje drvce *ili* drijevce, artemisia abrotanum L. Božje drijevce. Mikalja 24b. 846b. Bella 10a. Stulić. Božje drevce. Bjelostjenac 1, 8b. Jambrešić (suppl.). Božje drvce. A. Kanižlić, rož. 104. G. Lazić 152. Vuk, rječ. 35b. J. Pančić, bot. 360. *zove se i* zeļe od guja *i* sršano zeļe. *vidi kod* zeļe. *osim rečenoga značeńa još je i* lonicera caprifolium L. *i* ilex aquifolium L. *i* achilea millefolium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 27. 482. *zove se i* božje drijevo *ne samo u prvom značeńu, nego i* artemisia paniculata *i* lonicera caprifolium L. B. Šulek, im. 27. *zove se i* božje drvo *u jednom od pomenutijeh značeńa, i to* lonicera caprifolium L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 27. *zove se i* božji drevac *u prvom značeńu,* artemisia abrotanum. B. Šulek 27. — *dd)* božja haluga, *ńeka trava po vrtovima.* B. Šulek, im. 482. — *ee)* božja metica, *što i božje drvce u prvom značeńu.* Bjelostjenac 1, 8b. — *ff)* božja milost, gratiola officinalis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. božja milošća. Bjelostjenac 1, 613b. B. Šulek, im. 27. — *gg)* božja plahtica, carduus benedictus. Jambrešić (suppl.). *u Vukovu rječniku samo ńeka trava s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* 35b. *a u jednoga pisca*

našega vremena balsamita major Dest. *koja se u istoga zove i* božje plavtice. B. Šulek, im 27. — *hh)* božje suzice, *neka trava u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 27. — *ii)* božja trava, passerina annua Wickstr. S. I. Pelivanović. — *kk)* božja travica, foenum graecum. Mikalja 24b. Bjelostjenac 26a. Stulić. trigonella foenum graecum L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 58. B. Šulek, im. 27. *zove se i* piskavica *i* prosac. — *g)* Božja stopa, *neko mjesto u Srbiji u Rašiu u biogradskom okrugu.* Glasnik 19, 105.

BOŽLIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka. samo na jednom mjestu.* Glasnik II. 12, 79.

BOŽNO, *adv. vidi kod* božan.

BOŽŇAK, *m.* fadella. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da je našao zapisano* ‚bosegnak mali'. B. Šulek, im. 28. *riječ nepouzdana.*

1. BÓŽO, *m. hyp. od* božić, *mali bog (isporedi* 1 božić). *Akcenat se mijeňa u voc.:* bôžo. — *a) neznabožački, koji se zvao* Cupido, *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Molite dragoga plahoga djetića, strilama onoga ogńena božića, koji me ustrili, . . . da božo gorušti pogleda. M. Držić 123. *isporedi* božole. — *b) o Isusu djetetu u pjesmama božićnim kao što se u pjesmama naziva i* božić *(vidi* 1 božić *pod* 2): U Božića tri mile sestrice: Božo sestre divno razreduje. Nar. pjes. vuk. herc. 335. Granu sunce iza brda Nije sunce nego Božo. 337. Zove Božo iza vode: prevezite me. 338.

2. BÓŽO, *m. ime muško. hyp. od* Božidar *(može biti i* Bogdan *i* Bogosav). *isporedi* Boža. *Akc. se mijeňa u voc.:* Bôžo. *dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Božo. S. Novaković, pom. 45. Al ne dadu Raškovića Boža. Nar. pjes. bog. 268. Na mehanu Popovića Boža. Nar. pjes. vuk. 448.

BOŽÒGROBAC, božògropca, *m. kaluder od božjega groba, iz Jerusalima,* monachus sancti sepuleri. *samo u Vukovu rječniku.*

BŎŽOJEVIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 137. Daničić 1, 63.

BŎŽOLE, *u dodolskim pjesmama, biće upravo dvije riječi: voc.* božo, *mali bog (vidi* 1 božo) *i uzvik* le, *koji dolazi i uz vok.* dodo. *razlika u akcentu* (bôžo *i* bŏžole) *tomu ne smeta. između rječnika samo u Vukovu.* Udri. udri, sitna kiša, oj dodo le, moj božole! Nar. pjes. vuk. 1, 112. Mi idemo preko sela, oj dodo le, moj božole! 1, 113.

BÓŽOVIĆ, *m. prezime, po ocu Božu. u naše vrijeme.* Čujete l' me, braćo Božovići! Nar. pjes. vuk. 4, 128. Četiri brata Božovića. Pjev. crn. 143. Božović. Rat 34. Šem. srb. 1881. 299.

BOŽUK, *m. selo u Ugarskoj blizu Mohuča.* Šem. prav. 1878. 39.

BOŽUN, *m. neki grad u pjesmama, u koji se ide u jednoj pjesmi iz Erdelja preko Arapske, a u drugoj od Prizrena preko Leške i Arapske, a u trećoj od Zmijańa grada preko planina Proloma i Ostroga. jamačno će pjevač biti znao po čuveńu za Požun u Ugarskoj pa ga stavlao gdje ga se kad sjetio.* Curu prosi od Sibińa Janko . . u Božunu gradu bijelome u onoga od Božuna bana. Nar. pjes. petr. 2, 397. Od Božuna do Prizrena grada. 3, 340. Kńigu piše sa Zmijańa Rajko, te je šalje do Božuna grada, na koljeno od Božuna banu. 563.

BÒŽÛR, božúra, *m.* paeonia, bulla, glomus. *Postańa vrlo tamna: može biti od arap.* busûr, *pl. od* besre, *pupoljak i bubuljica. toga postańa može biti u prva tri značeńa, što idu, a u ostalima će biti druga riječ i po tome drugoga postańa.* — 1. paeonia. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. isporedi* božurak, *koji dolazi i prije. u prvom je primjeru samo cvijet, a bilka na kojoj je zove se* mačinac: I mačinac gorko zelje rodi božur evit gizdavi. Đ. Baraković, jar. 24. Uzmi korena od božura (peonia). J. Vladmirović, lik. 16. I pod lozom božur cvet. Nar. pjes. vuk. 1, 278. Kad udari cvijet u planinu, kad poraste ruža na božuru, dizalu se prizrenske devojke. Nar. pjes. vuk. 3, 430. *tome dodaje Vuk: ‚ovdje ruža valа da znači božurov cvijet, kao što se i načińen od čega mu drago na ružu nalik cvijet zove ruža'.* Božur, paeonia officinalis L. G Lazić 138. paeonia L. Šloser-Vukot., flora 188. J. Pančić, flora biogr.2 450. *u jednoga pisca našega vremena i* paeonia coralina Pers. B. Šulek, im. 28. *a to je u istoga i* muški *ili* planinski božur. B. Šulek, im. 28. Veliki božur, ricinus communis. B. Šulek, im. 28. Vodeni božur, nuphar luteum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. *i* nymphaea alba L. *i* acorus (calamus) L. *i* iris pseudacorus L. B. Šulek, im. 28. Ženski božur, paeonia officinalis L. B. Šulek, im. 28. — 2. bulla, *klôbûk. isporedi* božurak. *samo u Stulićevu rječniku.* — 3. glomus, *smotak lijepo smotan:* Tri kraља iđahu, tri božura nošahu: jedan božur mestra zlata, drugi božur tamjan sveti, treći božur mira kršćanskoga. M. Pavlinović *iz narodne pjesme.* — 4. *planina u Hercegovini blizu Jeleča, u Vukova rječniku.* — 5. *neko mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Božuru. Sr. Nov. 1861. 178. — 6. *ime muško u pjesmi:* Ja ne imam od srca evlada, već Božura u bešici sina Nar. pjes. petr. 2, 43. *isporedi* Božurin. *isporedi* Božurovac.

BÒŽURA, *f. prasica što se kolje za božić. samo u Vukovu rječniku (u dodatku), gdje se napominje da se govori u Grblju. isporedi* božurica *i* boža *pod* 2.

1. BOŽÚRAC, Božúrca, *m. čovjek iz sela Božurńe.* Ļ. Kovačević.

2. BOŽÚRAC, božúrca, *m. dem.* božur *(klôbûk). vidi* božur *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÒŽURAČKÎ, *adj. što pripada selu Božurńi. upravo ļudma iz toga sela, Božurcima, pa preko ńih i selu.* Božuračka opština. K. Jovanović, reč. 119.

BOŽÚRAK, božúrka, *m. što i* božur *u oba prva značeńa, prem da je postańem hyp. od* božur. *Akcenat se mijeňa u gen. pl.:* bôžûrâkâ. 1. *vidi* božur *pod* 1. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (25a), *Belinu* (553a), *u Bjelostijenčevu* (858b. *gdje se zove i* trojačka rožica), *Stulićevu i Vukovu.* Ter pasu božurak. M. Vetranić 2, 280. Ne tamni nit gine na način svitloga božurka. A. Kanižlić, rož. 118. Mali božurak, ricinus. *u jednoga pisca našega vremena, u koga je i značeńe koje je stavljeno, ali koji o ńemu sumńa.* B. Šulek, im. 28. Žuti božurak, iris germanica L. B. Šulek, im. 28. — 2. *vidi* božur *pod* 2. *u tom značeńu dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo pl.* božurci), *u Belinu* (144a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Božurci, koji se čine u vodi kada daždi. Mikalja 25a.

BOŽURČAC, *m. dem.* božurak *samo u Stulićevu rječniku (s gen.* božurčca), *za koji je i načińeno.*

BOŽÙRČIĆ, *m. dem.* božurak *u značeńu koje je kod ńega pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BOŽÚRICA, *f. vidi* božura. *samo u Vukovu rječniku (u dodatku).*

BOŽÛRIĆ, *m. dem.* božur. *akc. u gen. pl.:* božûrîćâ. 1. *što i* božur *u značenju pod* 1, *prem da je postaňem dem. od ńega.* XV *vijeka.* B. Šulek, im. 28. — 2. *mali božur (klôbûk). isporedi* božur *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku.* — 3. mezium Curt. J. Šloser, kor. 486. 491.

BOŽÛRIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12. 80. *postaňem će biti od* Boža, Božo.

BÒŽÛRITI, bòžûrîm, *impf.* leviter fervoscere, leviter spumam emittere. *od* božur *u značenju pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÒŽÛRŇA, *f. dva sela u Srbiji: a) u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 119. — *b) u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *ovo drugo dolazi prošloga vijeka zapisano tako u gen. sing., da bi se moglo misliti da je u nom. bilo* Božurno: ‚ot Božurna'. Glasnik 49, 12. *ali lako može biti da je a napisano mjesto* ja, *tada bi mogao biti nom.* Božurńe, *ali može i to biti da je zapisan nom. mjesto gen.*

BÒŽÛROV, *adj.* 1. paeoniae. Da pije seme božurovo. Starine 10, 92. Božurov cvijet. Vuk, nar. pjes. 3, 430. — 2. brdo Božurovo, *brdo u Hercegovini između Klobuka i Ļešćevica:* Dok za brdo Božurovo bili. Nar. pjes. vuk. 4, 506. *isto će biti i* gora Božurova: Kolika je gora Božurova. Nar. pjes. vuk. herc. 199.

BÒŽÛROVAC, Bòžûrôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović, reč. 110. *isporedi* božur *pod* 6.

BRÁBAC, brápca, *m. vidi* vrabac, *od kojega je i postao promijenivši* v *na* b. *isporedi* bravac *(istoga značenja, s premještenim glasovima). prošloga vijeka u knizi pisanoj u Dubrovniku.* Boļe je brabac u ruci neg soko na prici. Poslov. dan. 7.

BRÀBINAC, brâbînca, *m. vidi* mrav, *od kojega je i postao promijenivši glasove. u Srbiji u Ļeskovcu, najviše u pl., i to s akc.:* brabînci. M. Đurović. *može se čuti i* brabińci. P. Đorđević.

BRABKA, *vidi* brapka.

BRÀBOĻAK, brâbôļka, *m. vidi* braboňak. M. Pavlinović.

BRABONITI, brabonim, *impf. vidi* braboňati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÀBOŃAK, brâbôńka, *m.* baca ovilis vel caprini stercoris. *isporedi* bapka. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. Akcenat kaki u gen. sing., taki je u svijem oblicima osim acc. sing., koji je jednak s nom., i osim gen. pl.:* brâbońâkâ. *Korijen* bharb, *vrtjeti, tiskati, bacati.* Ništa nije čistije od ovce, vele naši Dalmatinci; i ńejzine braboňke (‚braboňke') iscedi čovek iz mleka, pak jede mleko, niti mu se gadi. Đ. Obradović, bas. 266. Ostao kao braboňak na cjedilu. Nar. posl. vuk. 242. Stara baba u braboňke gata. Nar. pjes. vuk. rječ. 38b.

BRABÒŃÂŃE, *n.* caprae cacatio. *samo u Vukovu rječniku.*

BRABÒŃATI, brabòńâm, *impf.* cacare (de capra). *samo u Vukovu rječniku. isporedi* braboňak *i* brabońiti.

BRÀBÔŃČÊŃE, *n.* sermo insulsus. *u Vukovu rječniku.*

BRÀBÔŃČITI, brâbôńčîm, *impf. govoriti koješta,* ineptire. *Od* braboňak. *isporedi* baļezgati. *samo u Vukovu rječniku.* Ne brabońči! Vuk, rječ. 38b.

BRABRANAK, brabranka, *m.* nucamentum, *resa na drvetu. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚brabranki'). *Od korijena od kojega je i* braboňak.

1. BRÂCA, *m. hyp.* brat. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Udri, braca, puca niz ńedarca. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Zdravo braca poder'o čelenku. 1, 552. Tuđeg brata bracom zovem. 1, 144.

2. BRÁCA, *m. vidi* braco. *u Vukovu rječniku. akcenat se mijeńa u voc.:* brâco.

BRÀCAN, *m. ime muško. postaňem hyp. od* Bratoslav. Od Bracana Perčevića. Pjev. crn. 249. Od Sjenice vojvoda Bracane. Nar. pjes vuk. 5, 139. I sokola vojvodu Bracana. 151.

BRÀCANOVIĆ, *m. prezime po ocu Bracanu.* Schem. cath. 1876. 13.

1. BRÀCIN, *adj. što pripada* bráci. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Drž'de, snašo, końa bracinoga. Nar. pjes. vuk. 3, 507.

2. BRÁCIN, *adj. što pripada* bráci. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÁCO, *m. hyp.* brat. *od prošloga vijeka (isporedi adj.* brácov, *koji dolazi i prije), između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. Akcenat se mijeńa u voc.,* brâco. *isporedi* bráca. Ah, da bi me ti nazrio, mili braco *(griješkom* ‚bratco'). J. Kavańin 416. Ah braco moj! A. Kanižlić, bogoļub. 474. Braco! prikrsti se. 501. Il' je s moje, il' je, braco, s tvoje. M. A. Reļković, sat. 143. Ja ću tebi kazivati, braco, kako ćeš mo lasno izvaditi. Nar. pjos. bog. 327. Kaduna se bratu svomu moli: aj tako te ne želila, braco! Nar. pjes. vuk. 3, 531.

BRÁCOKA, *m. ime muško. postańa kojega je i* Bracan. Pjev. crn. 67. Puškom gada Jovašev Bracoka. Pjev. crn. 239. Vidiš, pobro, Jovašev Bracoka! 238. Od Bracoko Bjelopavliča. 67.

BRÁCOV, *m. što pripada* brácu. *od* XVI *vijeka.* Bi čut' bracov govor. F. Lukarević, 268.

1. BRÂČ, Bráča, *m. otok u Dalmaciji, tal.* Brazza. *od* XV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (147b) *i Vukovu.* Gdi se s Suletom Brač malo ča ne staje. P. Hektorović 23. Pitajte Brač otok. Đ. Baraković, vil. 348. Na Braču. I. Ivanišević 103. Vas puk, ki je u Braču. J. Kavańin 150. Stadoše u Braču. A. Kačić, korab. 411. Iz Brača. Norini, pripis. 62. Za Hvarom je Brač. Poslov. dan. 152.

2. BRÂČ, bráča, *m. vidi* berač. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. a govori se i u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

1. BRÂČAN, bráčna, *adj.* nuptialis, conjugalis. *od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu. sada nije u običaju u narodnom govoru. isporedi* brak *pod* 1. Isprošena byhь po zakonu bračnomu. Stefan kr. 7. Kojih reši ona bračna ili pirna odežda. Š. Budinić, sum. 184. Bračna rastava, divortium. Stulić 1, 57b.

2. BRAČAN, bračna, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka mjesto* vino *(ako nije kako pogrješka). od* braće, *koje vidi.* Znamo, da nije moći mnogom' bračnu odoliti, ki u ogńice i u nemoći često ima nas obaliti. J. Kavańin 25.

BRÁČANIN, *m. čovjek s otoka Brača. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu:* Dominik Gospodnetić Bračanin. I. Ivanišević 12. — *b) ńeka vinova loza crna grožđa u Dalmaciji u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 28.

1. BRÁČE, brâčâ, *f. pl. vinova komina,* vinacea. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Boci). isporedi* breče *pod* 2. — *Postaňem će biti od sr. lat.* brace, bracium, hordeum aqua maceratum, ex quo fit cerevisia.

2. BRÄČE, brăceta, *n. dem.* brat. *samo u brojenici*: Pitalo je brače mačo: o boga ti, sejo maco! Ļ. Kovačević.

BRÄČĚVCI, Brácevâcă, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. diac. 1877. 24. Šem. prav. 1878. 81. Pregled 104

BRÄČEVO, *n. vidi* Braševo.

BRÄČICA, *f. vidi* beračica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, na jednom mjestu kao da je pogrješka mjesto* bračica: Nu braćice vi vlasteli, kad god pust'te osobenu. J. Kavanin 167.

BRÄČIĆ, *n.* museus, *mahorina. samo u Stulićevu rječniku, gdje je zabilježeno da je* a *dugo. isporedi* brak *pod* 2.

1. BRÄČIN, *m. ńeko tkańe, jamačno svila*, serica. *samo* XV *i* XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Postanem će biti od sr. lat.* barracanus, barchanus. *isporedi* brhan *i* baršun. Za kontušь i za bračinь, što s(ь)mь uzelь u ńega, petь na desete litarь srebra, tozi mu platite. Spom. sr. 2, 64. Jedanь venačacь biseranь po črьlenomь bračinu. Mon. serb. 386. Povi ga v bračin. Arkiv 9, 122. Bijelu odjeveni u dubalije i u bračin. Zbor. 34b.

2. BRÄČIN, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović, reč. 91. *može biti isto selo, koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 126.

BRÄČINA, *f.* collectio, *kupljńe. samo u Stulićevu rječniku s primjerom*: otišo je u bračinu trave.

1. BRÄČINAC, Brâčinca, *m. brdo u Srbiji u Jadru.* Vuk, rječ. 41a. Do brdа Bracinca. M. D. Milićević, srb. 418. *na jednom je mjestu go, te se ono mjesto zove* Goli Bračinac: Pod Golim Bračincem. M. Đ. Milićević, srb. 120. — *pogrješka*: Na Brašinci. M. Nenadović, mem. 272.

2. BRÄČINAC, Bräčînca, *m. čovjek iz sela Bračina. dolazi i kao prezime*: Đorđe Bračinac. Rat 332.

BRÄČINSKÎ, *adj. što pripada selu Bračinu.* Bračinska opština. K. Jovanović, reč. 91.

BRÂČKÎ, *adj. što pripada otoku Braču, a i on se sam zove* brački otok. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. nalazi se i sa* š *mjesto* č, *kako se po ńekim krajevima i govori.* Na kraj dopriše Bračkoga otoka. P. Hektorović 23. Vrh gore Bračke. Đ. Baraković vil. 262. Bog mi te uklonio muha zadarskijeh, i djece dubrovačke, buha kotorskijeh i mladosti bračke. Poslov. dan. 6. *sa* š *mjesto* č: Vladici Braskoj. I. Ivanišević 6. Braškim vinom. J. Kavanin 311.

BRÄČNENICA, *f. haljina od bračina. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka*: Da se ne povrati niktor svoje na pokrove, da bi imańa sva odprati', al' pohvati' svoje sinove, sukńu ugrabi' bračnenicu za odjeću i putnicu. J. Kavanin 558. *isporedi* bračnovanik.

BRÄČNICA, *f. vidi* pirnica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińena.*

1. BRÄČNIK, *m. vidi* bračin *pod* 1. XV *vijeka.* Device odevše se u dobar bračnik. Arkiv 9, 114. *u drugom prijepisu* bračin. 144.

2. BRÄČNIK, *m. vidi* pirnik. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno*

BRÄČNOVANIK, *m. tko nosi odjelo od bračina, tko se u svilu oblači*, sericatus *prošloga vijeka u jednoga pisca, koji tako naziva biskupa.* Đero Buća mudroznanik pape Pija četvrtoga, znan svim svě dni bračnovanik, ki. da papu ni udušio tapaļ, još bi u krimiz služio. J. Kavanin 132.

BRAČULJEVIĆ, *m. prezime.* Jedan od ńi fra Lovro bijaše, Braćuļević pridivkom se zvaše. Nadod. 100.

BRÄĆA, *f. coll.* fratres. *isporedi* brat. — *od* XIII *vijeka (vidi pod a. prvi primjer), između rječnika u Mikańina* (bratja 26). *u Belinu* (braća 329a), *u Bjelostijenčevu* (braća 29a), *u Voltiđijinu* (braća), *u Stulićevu* (braća *i* bratja), *u Vukovu* (braća *i* bratja) *i u Daničićevu* (bratija). — *ispрva je glasilo* bratija *(vidi u primjerima); po tom je ispalo* i, *te je glasilo* bratja *od* XIV *vijeka* (bratju. Mon. serb. 107. bratьje 177. bratьjomь. Glasnik 23, 53. *vidi i dańe u primjerima), tako i danas gdje gdje (na ime u Bosni po varošima.* Vuk, rjec. 40b. bratja. Nar. pjes. vuk. 1, 368. bratji. 368. *vidi i u primjerima). došavši* t *i* j *jedno do drugoga sastavilo se u* ć: braća. *i to od* XVII *vijeka* (braći. O. Mažibradić 123. M. Alberti 342. M. Bijanković 12. braćom. I. Zanotti, ned. priš. 4. *vidi i u primjerima). — dokle je glasilo* bratja, *moglo mu se je i odbaciti* j *u oblicima u kojima iza* j *dolazi* i: *tako još* XIV *vijeka, ali zapisano tako kako bi se zapisalo i kad bi pred* i *bilo* j: brati (Mon. serb. 177); *pouzdano se tako nahodi* XVI, XVII *i* XVIII *vijeka* (A. Gučetić, roz. jez. 57. 68. M. Divković, bes. 2. M. Radnić 402. 495. J. Banovac, prip. 28. *vidi i u primjerima). — Kako u samoj jednini znači množtvo, oblici u množini niti mu trebaju niti su u običaju, ali se opet nahode, prem da vrlo rijetko (vidi dańe pod n.).* — *a) muška djeca jednoga oca i jedne matere, ili samo oca jednoga ili samo matere jedne, braća su među sobom i sestri svojoj (vidi i kod* brat): Vь bratiji mojej višьša me javivь. Mon. serb. 9. Hranislavь sь bratijomь. 61. Rekoše bratja Jozepova. Zbor. 25b. Da se ja porodih sa svom mom bratjome. D. Rańina 123. I bratja ti živu istino. I. Gundulić 300. Oca, bratju, djecu, ostale sve rodjake moje. J. R. Gučetić, mol. 16. Reče tada Juda braći: mi Osipa ńim prodajmo. P. Vuletić 9. Kad Josip patrijarka svojoj brati u Egiptu očitova se. J. Banovac, prop. 28. Nepoznan učińen jesam braći mojoj. J. Banovac, blagos. 28. Pameti braće Ivanovića. A. Nenadić, šam. 34. Kaza san bratji svojoj. A. Kačić, kor. 37. Počeše među se lipo živiti i ļubiti se kakono bratja. A. Kačić, razgov. 80. Bješe sam u kući izosto bez pomnijeh roditeļa i bez braće. B. Cuceri 15. Iskra bratju dijeli. Poslov. dan 33. Obrni se, mlada Mare, braća te zovu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Ļubi oca, ļubi staru majku, ļubi braću i milu sestricu. 2, 24. Koliko se braća milovala. pod ńima se dobri końi ļube. 2, 13. Načini se crni Bugarine, ni braća ga poznati ne mogu. 2, 138. Roksandu ću po braći poznati. 2, 150. Lijepo se braća pogodiše, očevinu svoju podjelise. 2, 626. No skočiše braća Božovići. 1, 130. Babo dade a bratja ne dadu; dadoh bratji końe nejahane, bratja dadu, a seke ne dadu. 1, 368. Ako smo mi braća, nijesu kese sestre. Nar. posl. vuk. 8. — *kad se hoće izrijekom da kaže da su jednoga oca i jedne matere. nazivaju se* rođena braća *(vidi i kod* brat): Rođena bratja. M. Naļešković 1, 291. Od žalosti za braćom rođenom. Nar. pjes. vuk. 2, 111. Ono su ti sve braća rođena 3, 156. *b) muška čeljad koja su rod u različańem lozama a jednakoga koļena zovu se također braća među sobom i ženskoj čeljadi, kojoj su isto tako rod.* Oco mati tvoja i bratja tvoja na dvoru stoje ištući tebe. N. Rańina 45b. mat. 12, 49. Među nama često bratučedi se zovu bratja. F. Lastrić. svet. 161. *c) po ženi svojoj naziva čovjek braćom ženinu braću a svoje šure (vidi i kod* brat): Šure moje, devet Jugovića! što se, braćo, danas obrukaste? na koga ste nože po-

trgnuli? Kad ste, braćo, vi taki junaci, kamo noži, kamo vaše sablje, te ne biste sa mnom na Kosovo? Nar. pjes. vuk. 2, 287. *d) kad jedno čeljade više ńih zajedno bratimi, reče im da su mu* bogom braća: Bogom braćo, dva ġelata mlada, nemojte me odma obesiti. Nar. pjes. vuk. 2, 162. *po tome su i pobratimi medu sobom braća:* Vikun Marko oba pobratima: hajte, braćo, k zemji niz čardake. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Mi smo braća vjerna od postańa. 2, 227. *u starim se knjigama zovu i* ‚tvorima bratija': Semu *(caru)* sušte jako tvorima bratija. Danilo 193. — *e) ljudi jednoga naroda zovu se također braća:* Isus podni svake psosti i pogrde od svoje bratje Žudija. 1. Ančić, vrat. 2, 4, 32. Tu je jadna sirotińa raja, to su naša braća od starine. Nar. pjes. vuk. 4, 51. Zovu vlasima braću svoju zakona grčkoga. Vuk, nar. pjes. 1, 3. — *f) koji pripadaju u kako društvo uređeno, zovu se braća: aa) koji pripadaju u jednu općinu:* Odь Sracimira i odь Durđa i odь Balše našoj ljubovnoj brati i prijateljemь knezu i sudijamь i vlastelomь dubrovьčkimь. Mon. serb. 177. — *bb) koji pripadaju u kakav crkveni red (kao redovnici, kaluđeri) ili u kako pobožno društvo:* Byti sь bratijeju na sboriśti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 214. Igumenom i baštomь i vьseju bratijeju. Mon. serb. 74. Sva kolika bratja, koja su u ovoj svetoj družbi. A. Gučetić, roz. jez. 27. Ostaloj brati bi za nauk. 68. Prošćenja dopušćena od pape braći od tila Isukrstova. M. Bijanković 42. Običavaše često svoju braću na svetińu svitovati. A. Kanižlić, kam. 4. Braća i sestre bogoljubne ove skupštine. B. Cuccri 147. *osobita su reda* mala braća, minoris observantiae: Zapovida svojijem fratrom maloj brati. M. Divković, bes. 2. Fratri od male bratje. B Kašić, per. 119. Štiocu reda male bratje o. Franc. A. Kačić, razgov. 1. — *g) ljudi medu sobom jednačeći se od mila se zovu* braća: *tako se ne samo jednaki zovu medu sobom, nego i stariji tako naziva mlade, i mladi starije, kad ništa ne smeta takom izjednačivańu. iz ljubavi, i nepoznati se tako od mila nazivaju. jednaki medu sobom (maće ili više):* Poslaše *(dubrovčani)* svoje vlastele i bratьju svoju. Mon. serb. 101. Potvrdismo *(piše kralj bosanski)* vêre s našomь bratijomь i s našimi prijateljmi, s vlastoli sь dubrovьčkimi. 176. Umiva glavu ubogoj brati. M. Radnić 102. Obazdri se na družinu, reče jim: vidite li, bratjo, ovu ženu? J. Banovac, razg. 101. Jug izvadi knjige staroslavne, te kazuje posljednje vrijeme: vidite li, moja braćo krasna! Nar. pjes. vuk. 2, 184. Idem, sejo, u Kosovo ravno, za krst časni krvcu proljevati i za vjeru s braćom umrijeti. 2, 291. A daleko kosti zanijeti braći našoj preko mora sińa. 2, 539. Ja kako se, braćo, izrodismo! 4, 37. Stan'te, braćo, da vi čudo kažem. 2, 51. Sa svom braćom Rišńanima. 1, 176. Kupi braću sve Podgoričane. 2, 535. Svatovi se braća pogodiše. 2, 557. Kad si tako viden medu bračom. 2, 550. Družbini je braći besjedio: oj družbino, moja braćo draga! 2, 76. Braćo moja, tri stotine druga! 4, 170. Lijepo se braća namjestiše. 3, 308. *mladožeńa svoje svatove naziva* braćom: Oj svatovi, moja braćo draga! Nar. pjes. vuk. 2, 23. Braćo moja, hiljada svatova! 2, 474. *starješina kakoga društva naziva braćom svoje društvo:* Skoči Miloš na noge lagane pa govori svojim čobanima: oj čobani, moja braćo draga! Nar. pjes. vuk. 2, 137. Vidite li, moja braćo draga! 3, 177. Braćo moja i družino moja! 3, 286. Opet braćo da se sastanemo. 3, 364. *vojvoda svoju vojsku naziva braćom:* Konjanici, moja braćo draga! Nar. pjes. vuk. 4, 229. Braćo moja, pješci i konjici. 4, 230. *zemaljski gospodar naziva svoj narod braćom:* Cesar slugam govori: uhitite, bratjo, onega. P. Hektorović 133. Braćo moja, kićeni svatovi! Nar. pjes. vuk. 2, 545. Slušajte me, braćo Crnogorci! 1, 11. *kakav god gospodin svoje mlađe naziva braćom:* Bratjo ma, svaki vas ufan stoj. P. Hektorović 7. *proporjednik svoje slušaoce tako naziva:* Bratjo u gospodinu. F. Lastrić, test. 24. Bratjo moja! F. Lastrić, ned. 74. *i mladi starije naziva braćom:* Svi se, braćo, na noge dignite. Nar. pjes. vuk. 2, 6. *i nepoznati se nazivaju braćom:* Molim vi se braćo iz svijeta. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Ne streljajte, braćo iz gorice! 2, 79. *i prosjacima se kaže: braćo. i prosjaci nazivaju braćom one koji im dijele:* Cujte, braćo, božjaci! Nar. pjes. vuk. 1, 130. Darujte me, braćo moja! 1, 138. — *i pokojnima se tako kaže:* Braćo moja, srpske vojevode! kako biste, kako preminuste! Nar. pjes. vuk. 3, 56. — *h) braća, kakva su pod d. kad se hoće izrijekom da kaže da nijesu rođena (kao pod a.), nazivaju se* nerođena *u pjesmi:* Nosioci, braćo nerođena! nerođena kao i rođena! Nar. pjes. vuk. 1, 251. — *i) značeńe koje je pod a. prenosi se i na životińu:* Tako v' boga, dva siva sokola! il' ste braća ili bratučedi? Nar. pjes. vuk. 1, 162. — *k) sa svijem je neobično što jedan pisac prošloga vijeka naziva braćom brata i sestru:* Znaš da Bako i Venere, budnć bratja skupa stoje. J. Kavańin 23. — *l) može stajati i s brojevima: aa) s brojevima većim od četiri stoji u gen. (kojim se kazuje dio):* Dvanaest bratje mučen(ika). M. Divković, nauk x. Pobi sedamdeset svoje bratje. M. Radnić 51. Sedamdeset bratje. J. Banovac, razg. 31. Ovo je ono sedam glasovite braće. E. Pavić, ogled. 438. U men' ima devet braće. Nar. pjes. vuk. 1, 361. Gdje su mojih devet braćo junaka? 1, 386. U Momčila devet mile braće. 2, 106. Devet braće (a) jedne gaće. Nar. posl. vuk. 58. Imam pet braće. Vuk, luk. 16, 28. Pet braće kuću grade. Magaz. 1868. 67. *tako i s brojnim subst., za broj koliki mu drago:* Trojici braće. Vuk, nar. pjes. 1, 106. — *bb) s brojevima manjim od pet (s kojima je obično je* brat): *s ńima stoji također u gen. istom kao naprijed:* A za zdravje dvaju braće svoje. Nar. pjes. vuk. 2, 622. *neobično je u kom drugom padežu, služeći se u padežu s brojem:* Pero je živ i ja, s kijem živem kako dva rođena prem bratja. N. Naljeković 291. O dva gizdava i plemenita bratjo! F. Vrančić, živ. 27. Izvrsnost dviju žena sdruženi s dvama bratjom po sakramentu ženidbe. J. Banovac, razg. 78. *u jednoga pisca prošloga vijeka stoji i uz broj* petero: Ah petera braća mlogim uzrok bila jesu vičńeg plača. A. Kanižlić, rož. 77. — *m) predikat, kad je glagol, stoji aa) u množini:* Sva ga braća poslušaše. Nar. pjes. vuk. 1, 155. *više primjera vidi naprijed. — bb) u jednini vrlo rijetko:* Siromaška bratjo moja, veseli se. P. Knežević, živ. 3. Raduj se sa mnom bratjo mala! 53. Braći, koja nije došla na skupštinu. Sr. Nov. 1834 *(u besjedi kneževoj na skupštini 1 febr.). — n) oblici u množini, koji mu i ne trebaju, vrlo su rijetki svega vremena:* XIII—XV *vijeka:* 36 bratijami. Mon. serb. 63. 278. bratijamь. 517. 536. 540. *tako i* XVII *vijeka u jednoga pisca:* bratjam mojim. P. B. Bakšić 68. *još rede danas:* Sedamdeset braća Ugričića. Pjev. crn. 279.

BRĀĆAN, *m. hyp.* bráćo. *u Slavoniji.* M. Mesić.

BRĀĆENAC, brāćênca, *m. vidi* bratjenac.

BRĀĆENĪK, *m. jedan između braće crkvenoga reda, kao i* brat. *u jednom spomeniku* XVI *vijeka.* S voju vsih braćeniki rečeno crkve. Mon. croat. 321.

BRĀĆĒŃE, *n. vidi* bratimljeńe. *isporedi* bra-

titi. Na zbližavańe i braćeńe. M. Đ. Milićević, več. 10.

BRÄĆÊVCI, Brãćevâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u pirotskom okrugu, srezu visočkom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani govore akus. i mjesto nom.*: Braćevce.

BRÄĆICA, *f. coll. hyp.* braća, fraterculi. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu, kad je u riječi* braća, *od koje je ova postala, mjesto* ć *bilo* tj, *tada je i u ovaj bilo isto, pak se i* j *pred* i *izbacivalo te je glasila* bratica, *onako kako je mjesto* bratji *bilo i* brati *(vidi kod* braća). *bez* j *dolazi jednako do druge polovine prošloga vijeka; u jednoga pisca toga vremena dolazi i sa* j: bratjica *(vidi u primjerima); u istom na kraju toga vijeka dolazi sa* ć *mjesto* tj. Bratice moja! Zbor. 25b. Ži mi bratica! M. Vetranić 2, 257. 260. Moja bratico. M. Držić 180. Ponizimo se, pridraga bratico, ovdi na ovomu svijetu. M. Divković, bes. 787. Ovo su, bratice moja, oni, na koje se tuži stvoritelj. F. Lastrić, od' 51. Ne more, bratice, tko ne će. F. Lastrić, ned. 249. Vidite li, bratjice? 137. Blago onomu, bratjice moja, koji svijest ovaku ima. 52. Mila bračice. D. Obradović, bas. 237.

BRÄĆINAĆ, brãćînca, *m. vidi* bratjenac.

BRÁĆO, *m. hyp.* brat. *akcenat se mijenja u voc.*: brâćo. *u Slavoniji.* M. Mesić.

BRÂD, *f. vidi* brada. *u naše vrijeme, u hrvatskom primorju u ćakavaca, nalazi se samo u nom. sing.*: Koliko vaļa kraļeva brad? Nar. prip. mikul. 143.

BRÁDA, *f.* barba, mentum. *od* XIV *vijeka, i u svijem rječnicima. Ake. se mijenja u acc. sing.*: brâdu, *ali može biti i bez promjene:* brádu; *mijenja se u voc. sing.*: brâdo, *u nom., acc. i voc. pl.*: brâde, *u dat., instr. i loc. pl.*: brádama; *samo je i zadnji slog dug u gen. i instr. sing.*: brádê, brádôm, *i u gen. pl.*: brádâ. — *Korijen* bhardh, *dizati se, pružati se, isticati se, stršiti, od kojega je i* brdo. — 1. barba: *a) u čovjeka (i što se kao čovjek misli) dlake od slijepljih očiju niz obraze po donjim vilicama do sastavaka ušnorijeh:* Kto se obrěte oskubь bradu vlastelinu ili dobru člověku, da mu se ruka otsěčetь. Zak. dušan. 37. Ako vidiš *(u snu)* da bradu imaš, toj prilikuje zlo nada zlo. Zbor. 135b. Mladi bihu prez brad. M. Marulić 11. Tko bi nas vidio oba dva goliće bez brade. M. Držić 105. Zamršena visi brada. I. Gundulić 174. Njeki kose i bradu skubijahu i guļahu. M. Divković, bes. 369. Oštre brade prami gusti do prsi se prostirahu. J. Palmotić, dubr. 55. Mlad brade ne brije. B. Krnarutić 11. Brada kaže pamet zrilu. V. Došen 22. Od žalosti rusu bradu guli. A. Kačić, razgov. 94. Prija će ti sva opasti brada neg ćeš imat kļuče bila grada. 166. Radi obrijane brade ženama su prilični. A. Kanižlić, kam. 222. Nadut ufańem i gladeći bradu teško je čekao da ga car prida se zovne. 11. Što je mlado vlašče uz kočije . . . on ne ima brade ni brkova, a ļevši je od svake devojke. Nar. pjes. vuk. 3, 155. Moja majko, oženi me mlada dok me nije obuzela brada. 1, 380. Zenite ga, ne držte ga, da ga brada ne prevari, da mu moma ne zabavi. 1, 100. Čin mi tale bradu češļa. 1, 518. Jedan mije, drugi bradu brije. 2, 337. Evo brade dužda od Mletaka. Pa prosipa bradu iz jagluka. 2, 338. Hitio se u bradu, al' u bradi ni dlake. 1, 520. Kad u crkvu ide, žubori mu brada kao žuborika. 1, 106. Sve će biti do u ćose brada. Nar. posl. vuk. 281. Ko ima bradu on će naći i češaļ. 139. Pop se ne bira po bradi, no po glavi. 255. *brada niče i raste: mladiću, koji je nema*: Nice brada. Stulić 57b. Brada narasla a pameti ne donijela. Nar. posl. vuk. 28. *i kad se obrije, opet raste*: Dok im opet brade ne narastu. E. Pavić, ogled. 265. Ne smijući na dvor izaći dokle mu brada ne naraste. A. Kanižlić, kam. 227. — *brada se goji, pušta, ostavļa, nosi, kad se ne brije*: Popi nimaju brade ni dugih vlasi gojiti. F. Glavinić, cvit 216. Brada tja do prsi ciča ne zgojena. Oliva 56. Ki uzgoji niže pasa bradu. J. Kavańin 6. Bradu gojim, barbam permitto. Bjelostjenac 28a. Bradu gojiti, lasciar crescere la barba. Stulić 57b. Grčki sveštenici puštaju bradu. A. Kanižlić, kam. 223. Pa obuče ruho kalndersko, pusti crnu bradu do pojasa. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Bog je najprije sebe bradu ostavio. Nar. posl. vuk. 18. Za koje se nosi brada. I. Ančić, ogl. 107. Redovnici brade ne nose. P. Vitezović, kron. 36. Mlaji brke, bradu sijedi i mač noseć. J. Kavańin 173. Nisu običavali dugu bradu nositi. A. Kanižlić, kam. 226. Brade ne imadu nositi. A. Kačić, korab. 395. — *brada sijeda ili bijela i prosjeda*: Bijela moja brada. M. Držić 125. Vazda sidi bradi, gdi moj', čast učini. Đ. Baraković, vil. 157. Ukazat bradi sidoj pošteńe. A. Kanižlić. kam. 621. A sjeda mu brada do pojasa. Nar. pjes. vuk. 1, 615. Mi dvorismo cara od malena, od malena pake do golema i sede nam brade do pojasa. 2, 158. Ne veruje devet vezirima bijelije brada do pojasa. 2, 161. On obriči b'jelu bradu. 1, 295. Proli suze niz bijelu bradu. 3, 284. Bijela mu brada do pojasa. 4, 133. Bijela mu prošla pojas brada. 2, 273. Starac Fočo podavio bradu pa je b'jelu sa zubima grize, ni on ne zna s kńigom besjediti. 1, 136. Što trpļesmo, više ne možemo: bijelijeh brada dočekasmo, na końma nam sedla potrunuše. 3, 88. Prosjeda mu i glava i brada. 4, 508. — *druge različne brade: rida:* Oni naš Žuho ride brade. M. Držić 361. Od cesara Federiga brade rije. J. Kavańin 211. Žuta. Bella 128b. Bjelostjenac 28a. duga. Bella 128. Bjelostjenac. gusta. Bella 128. Bjelostjenac. Stulić. ruda (crispa). Bella 128. Bjelostjenac. Stulić. kuštrasta, kosmata. Bjelostjenac. rijetka. Bella 128. Bjelostjenac. čvrsta. Bella 128. Bjelostjenac. oštra. Bella 128. Bjelostjenac. Stulić. ćosasta, ćosava. Bella 128. Bjelostjenac. lažļiva, laživa. Bella 128. Bjelostjenac. pristavļena. Bella 128. Bjelostjenac. Stulić. prva, *koja mladiću počne rasti*, lanugo. Mikaļa 25b. Bjelostjenac 28a. mladić prve brade. Mikaļa 25b. *biće prevedeno lat.* barba prima. — *pohvale radi naziva se sijeda brada u pjesmi* biserna: Biserna brada, srebrna čaša. Nar. pjes. vuk. 1, 70. — *bradatu čovjeku laskajući s poštovańem govori se* zlatna brado *u nekim pjesmama*: Zlatna brado, stari Jug-Bogdane! Nar. pjes. petr. 2, 136. No cu li me, moja zlatna brado! 138. Zlatna brado, cetiński vladiko! 283. Igumane, naša brado zlatna! 571. — *da je kome* pozlaćena brada, *reče se kad mu dopadne velika dobit*: Tu bi Turkom pozlaćena brada. A. Kačić, razgov. 172. *isto tako i* ‚učiniti bradu od zlata': Ribari s mrežami ućine češće, kako oni kažu, bradu od zlata, a s udicom nigda. L. Zore, rib. 12. — *isto se tako reče*: puna šaka brade, *a misli se velika dobit ili sreća*: U med bi mi upala sjekira i porasla puna šaka brade. P. Petrović, šćep. 180. Da je k caru kao od cara, puna šaka brade. Nar. posl. stojan. 42. — *kome* oskupsti *ili* ogoliti *ili* zapaliti bradu, *reče se mjesto* osramotiti ga: Umiju godišńice i gosparu bradu oskupsti. M. Držić 34. Pazi da ti ne ogole bradu. A. Kačić. razgov. 1. Svome ocu ti zapali bradu, staroj majci obraze ocrni. Nar. pjes. vuk. 3, 107. *u istom smislu i* pļuvati kome u bradu: Javno dinu da pļuje u

bradu. P. Petrović, Šćep. 66. — *da kome* ‚opadne brada' *reče se mjesto umrijeti:* Neka znade da će mu siroma Milovan na onu staru crnogorsku odpjevati, kako umio bude; ako li mu brzo brada opadne, da ako se ko god nađe ter ga osveti A. Kačić, razgov. 317. — *prema tome i* ‚za mojo brade' *mjesto* ‚za moga života': U mojoj kući za moje brade dva zakona biti ne će. V. Bogišić, zbor. 200. — ‚bradu u šake' *reče se mjesto* ‚bježi' *kao čuvajući bradu:* Od zle žene bradu u šake (bježi). Nar. posl. vuk. 233. — *brade nose osobito stari ljudi, a o njima se misli da ne mogu lagati, za to se reče da* ‚brade ne lažu' *mjesto da* bradati ljudi ne lažu: Tako starci od Poljica kažu; viruj, brate, jer brade ne lažu. A. Kačić, razgov. 264. — *po tome za mlada čovjeka, koji nema brade, ako što reče što bi moglo biti laž, kao braneći ga u šali reče se:* Ako laže, brada mu ne smeta (mlad je, može mu još podnijeti; jer je staru čoeku osobito sramota i grjehota lagati). Nar. posl. vuk. 5. — *zaklinjali su se bradom* xvi *do* xviii *vijeka, ali samo od šale i od obijesti:* Po bradu božju, da vrag uzme dušu i onijem. M. Držić 368. Vrsta psovanja šesta: . . koji govore: po bradu Isukrstovu ali svetoga Petra. I. T. Mrnavić, ist. 88. Zaklevši se odićom, bradom itd., niti je zakletva, niti je grijeh. A. Bačić 67. — *danas se samo Turci zaklinju bradom i to ili bradom svoga sveca ili svojom:* A ti aga, brade ti svečeve. P. Petrović, vijen. 46. Opet spahija reče: čuješ vlaše! moje mi brade, nije pravo ni ti da moju livadu paseš. Nar. prip. vrč. 78. — *b) u životinje brada nalik na čovječju: u koze:* Kozja brada. Mikalja 209b. Bella 128b. Bjelostjenac. Ima kudu od vepra, bradu od koze. I. Đorđić, salt. 68. Jarac kad se ponapoji i nad vodom popostoji, videć bradu i rogove, ne ima li misli ove? V. Došen 21. — *u nekih ptica perje ispod klunа:* Takova pera kažu se brada, ako zauzimaju podbradak. J. Pančić, ptice 6. — *u kokota, vola, jelena,* palear, *podvratnik:* Brada od kokota al vola. palearia. Mikalja 25b. Griva mu je ka' jelenu brada. Nar. pjes. vuk. 3, 429. — *c) u bilja što visi kao u čovjeka brada: u klasa,* arista, *osje:* brada od klasa. Mikalja 25b. — *u kukuruza:* brada kukuruzna. Vuk, rječ. 39a. *zove se i* svila. *isporedi* bradati, svilati. — 2. mentum, *donji kraj lica čovječjega gdje se sastavljaju donje vilice, gdje brada raste. u tom značenju između rječnika samo u Vrančićevu, Mikalinu, Bjelostijenčevu i Vukovu.* Brada bez dlaka, mentum. Mikalja 25b. Izgnjiše mu usta, jezik i brada. Turl. blago 2, 262. Brada gola i prez dlak, mentum. Bjelostjenac 27b. Jedno se goloj a drugo sijedoj bradi pristoji. Poslov. dan. 39. — 3. *s nekim je pridjevima ime bilju: a)* brada Aronova, arum italicum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 28. — *b)* biskupova brada. *vidi kod* biskupov. — *c)* božja brada. *vidi kod* božji. — *d)* djedova brada. *vidi kod* djedov. — *e)* košutina brada. *vidi kod* košutin. — *f)* kozja brada. *vidi kod* kozji. — *g)* kozlova brada, *što i kozja. vidi kod* kozlov. — *h)* ovčja brada. *vidi kod* ovčji. — *i)* prčja brada, *što i kozja. vidi kod* prčji.

BRÀDÂČ, bradáča, *m. vidi* brkaš *(riba). samo u Stulićevu rječniku.*

BRÀDAČA, *f. zidine od crkve blizu sela Orlenca u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. D. Milićević, srb. 1031.

BRÀDAJAGA, *m. samo u pjesmama i iz nih u Vukovu rječniku, ali u njemu bez značenja. u pjesmama dolazi za Turke koji se u boju ne biju nego idu za vojskom, te daju darove vojnicima koji osijecaju i donose glave. postanem će biti turski* marda, *što prodavac ište preko onoga što stvar vrijedi, i* aga, *gospodin.* A najpotle bradajage Turci, što ne nose ništa od oružja, do na ruke zlatne perjanice, a da njima begenišu glave. Nar. pjes. vuk. rječ. 39a. Potrčaće malo i veliko, silni koni da ne savijaju, a pješaci da nam grabe glave, a za njima bradajage stare, što s' ne biju ni noso oružje, no na ruke perjanice zlatne, gazijama da čelenke daju. Pjev. crn. 139.

1. BRÀDAN, *m.* gypaetus barbatus. J. Pančić, zool. 204.

2. BRÂDAN, brâdna, *adj.* barbae. *samo* xiv *i* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Vlasy bradnye. Domentijanb 208. Glasnik 42, 320.

BRÀDÂŃE, *n. dobivanje brade, svilanje. isporedi* bradati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÀDÂR, bradára, *m.* tonsor, *berberin. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÀDARA, *m.* prolixa barba ornatus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Uz breg, niz breg, na bregu košara, u košari bradara. Nar. zag. nov. 235. *odgonetlaj će upravo biti: pop u crkvi. — i u lijepom se razgovoru kaže popu:* moja bradaro! M. Kovačević.

BRADARAC, Bradarca, *m. neko mjesto pod njivama u Srbiji u okrugu požarevačkom. isporedi* Bradarica. Njiva u Bradarcu. Sr. Nov. 1866. 606.

BRÀDÂRAČKÎ, *adj. što pripada selu Bradarcima.* Bradaračka opština. K. Jovanović, reč 138. Do bradaračkog polja. Sr. Nov. 1866. 177.

BRADÁRCI, Brâdârâcâ, *m. pl. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu požarevačkom a drugo u aleksinačkom.* K. Jovanović, reč. 91. 138. *mještani govore akus. i za nom.:* Bradarce. *isporedi* Bradarice.

BRADÀRICA, *f.* 1. *neko mjesto pod njivama i vinogradima u Srbiji u okrugu požarevačkom, može biti isto koje pišu i* Bradarac, *koji vidi.* Njiva u Bradarici. Sr. Nov. 1867. 593. Vinograd u mestu zvanom Bradarica. Sr. Nov. 1873. 1133. — 2. *vidi* Bradarice.

BRADARICE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom isto koje pišu i* Bradarci. Iz Bradarica. Vuk, živ. 17. *isto ime dolazi i u jedn.:* Bradarica. Vuk. dan. 2, 73.

BRÀDARIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Boca 15. *isporedi* bradara.

BRADAST, *adj.* barbatulus, *bradat malo. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (27b) *i Stulićevu.*

BRÀDÂŠ, bradáša, *m.* prolixe barbatus. *Ake. se mijeña u voc.:* brâdâšu; *u ostalijem oblicima ostaje kao u gen., samo je u gen. pl. i zadnji slog dug:* bradášâ. *Dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (129b), *Bjelostijenčevu. Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu (ali u njemu samo lonac bradaš). — a) čovjek bradat.* xvi *vijeka kao nadimak:* Kako nam pobježe u Dubrovnik Bradaš. N. Naljeković I, 332. A Bradaš lje brode ne će moć' sastati. 332. — *sada mjesto prezimena:* Milan Bradaš. Šem. prav. 1878. 49. — *b) u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je o jareu:* Taj skup smradnijeh opanaka, kozji bradaš kojega vodi, poriga se tute. J. Kavanin 151. — *c) u naše vrijeme u jednoga pisca neka bubina,* sarrotrium Illig. J. Šloser, kor. 282. 283. — *d) lonac najveći od jednoga uha, pa ima usnu kao bradu otobojenu.* Vuk, rječ. 39a. — *e) ime selima: aa) selo koje je do skora bilo u Labu s desne strane rijeke Laba.* Otagb. 2. 4. 211. — *bb) vidi* Bradaši.

BRADÁŠI, Bradášâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Schem. bosn. 1864. 20. *pogrješka:* Bradaš. Statist. 24

BRÀDAT, *adj.* barbatus, *od* xv *vijeka, i u svijem rječnicima. Comp.:* bradàtijî (Bella 129b). *a) o čovjeku:* Carstvo Konstantina bradatago. Glasnik 10, 249. O starci bradati! M. Vetranić 2, 357. Bradat sam i sijed bio. M. Držić 50. Crno ovo, odrpano i bradato prosjače. A. Kanižlić, utoč. 134. Bradato od četrdeset i osam godina dite. 131. Ne slušaj ti toga bradatoga. D. Obradović, živ. 88. Velika ļudina i preko mere bradata k nama dođe. D. Obradović, sav. 47. Gologlavi, razpleteni i bradati. I. J. P. Lučić, razg. 26. Ne ću stara ni bradata, veće mlada golobrada. Nar. pjes. vuk. 1. 295. I daj mi koña alata i do dva druga bradata. 1, 587. Mene stara proklińala majka da ne ļubim bradata junaka. 2, 336. — *b) o životiňi:* Ja bradate vlasinice i luparе kad god parah. M. Gazarović 30. — *c) o biļu i dijelovima mu:* U nekih su biļaka listići na čaši bradati. J. Pančić, flor. biogr.[2] 37.

BRÀDATI, bràdâm, *impf.* aristarum vallo muniri, *svilati. samo u Vukovu rječniku:* kukuruzi bradaju.

BRÀDATITI, bràdatîm, *impf.* barbire, *dobijati bradu. samo u Stulićeva rječniku. isporedi* obradatiti *i* bradatjeti

BRÀDATJETI. bràdatîm, *impf. vidi* bradatiti. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (s praes.* bradatem, *od* bradatějem, *kao* razumijem).

BRÀDÂVČICA, *f. dem.* bradavka, verrucula. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 1255) *i Jambrešićevu* (1023).

BRÀDAVICA, *f.* verruca, papilla. *od* xv *vijeka, i u svijem rječnicima (u oba značeňa) osim Vrančićeva i Daničićeva. Akc. se ne miješa, samo su u gen. pl. i oba zadňa sloga duga:* brădâvîcâ, *i u gen. i instr. sing. samo zadňi:* brădavicê, brădavicôm. — *Od koriјena od koga je i* brada. — *a)* verruca. *gdje god na tijelu u čeļadeta ili u žirińčeta:* Svud joj bradavice kako bob rastijehu. M. Vetranić 2, 192. Tko ima bradavice na ruci. Mikaļa 25b. Bradavicam lik: istuci brabaka od ovce, zakuvaj s medom, pak maži kuda su ti bradavice. J. Vladmirović, lik. 7. Diži ńojzi *(junadi)* počešće jezike, pod ńim budu bradavice nike. J. S. Reļković, kuć. 123. Na levom obrazu ima bradavicu kao omaňi orah. M. Đ. Miličević, jur. 50. — *b) na sisi,* papilla, *u čeladeta i žirińčeta:* Bradavica od sisa. Mikaļa 25b. Matere namažu pelinom bradavice, da se od sise dite odbije. L. Ļubuški 10. Ono djetešce u povoju iste bradavicu svoje majke. V. M. Gucetić, pohv. 59. Ženam, kada ji bole bradavice. J. Vladmirović, lik. 30. Kako mala dičica popadaju bradavicu prsiju svoji matera. I. J. P. Lučić, doct. 11. Kad ženu dojiļu bole bradavice na prsima. M. Đ. Miličević, živ. 1, 86. — *u krave:* Na ńima *(sisama)* četiri dugačke bradavice. I. Jablanci 117. *c) u oku, gdje se skupļaju suze:* Bradavica suzna, caruncula lacrymalis. J. Pančić, zool. 84. — *d) u biļa:* Bradavica se razlikuje od pupuļice. J. Pančić, bot. 19. Koren tera žilice, koje na vrhovima imaju gubice ili bradavice. K. Crnogorac, bot. 28.

BRÀDAVIČAN, brădavična, *adj. vidi* bradavičast. *samo u Stulićeva rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÀDAVIČAST, *adj.* verrucosus. *samo u rječnicima Belinu* (573b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićeva. isporedi* bradavicav.

BRÀDAVIČAT. *adj. vidi* bradavičast. *samo u Stulićeva rječniku riječ veoma nepouzdana.*

BRÀDAVIČAV, *adj.* verrucosus, *bradavičast. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićeva.* Bradavičav. J. Pančić, bot. 29. Stablo bradavičavo. J. Pančić, flor. biogr.[2] 9.

BRÀDAVIČICA, *f. dem.* bradavica, verrucula. *od* xvii *vijeka, u rječnicima Mikaļinu, Stulićeva i Vukovu. Akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadňa sloga duga:* brădavičîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadňi:* brădavičicê, brădavičicôm. — Tu stoji suzna bradavičica. K. Crnogorac, bot. 14.

BRÀDÂVKA, *f. vidi* bradavica. *u rječnicima Jambrešićeva* (1023) *i Bjelostijenčevu (ima i u Stulićeva, ali iz ruskoga), i u jednoga pisca našega vremena. u koga je ime biļu:* bradavka, verrucaria, heliotropium europaeum L. B. Šulek, im. 29.

BRADAVŇAČA, *f.* sedum telephium L. B. Šulek, im. 29. *isporedi* bobovňak.

BRĂDBA, *f. vidi* bradva. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bradbe, kose, kliješti. J. Kavańin 394.

BRADEĻ, *m.* 1. *prezime,* xiv *vijeka, upravo nadimak.* Miho Bradeļь. Glasnik 15, 272. Daničić 3, 560. *je li doista* ļ *na kraju, ne može se znati.* — 2 pediculus, capreolus, clavicula, *peteļka i u vinove loze čim se hvata za kolac. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚bradel'). *isporedi* kvačica, brk.

BRADENCI, *m. pl. neko selo, koje se spominje samo po imenu prije našega vremena.* N. Novaković, pom. 126.

BRADĚTINA, *f. augm.* brada. *samo u rječnicima Stulićeva i Vukovu.*

BRÀDICA, *f. dem.* brada. *od* xvii *vijeka, i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Daničićeva. akcenat se miješa u gen. pl.:* brădîcâ, *a samo je i zadňi slog dug u gen. i instr. sing.:* brădicê, brădicôm. — *a) mala brada u značeňu koje joj je pod* 1, *i to u opće mala brada i kad se od mila tako kaže a na po se i mlada brada koja počiňe rasti mladiću,* barbula *(u rječnicima Mikaļina, Belina* 129b, *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićeva i Vukovu),* lanugo *(u rječnicima Mikaļina, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiğijinu* lanuggine, milchhaar). Zlate žice od bradice vinom umij, ter se napij. M. Gazarović 116b. Bradica na metlicu Bella 129b. — *b) mala brada u značeňu koje joj je pod* 2: Ta tvoja bradica, na koj je jamica. Nar. pjes mikul. 165. — *c) ime biļu: aa)* bradica, polypogon Desf. Šloser-Vukot., flora 1225. — *bb)* ovčja bradica. *vidi kod* ovčji.

BRÁDIĆ, *m.* 1. *prezime, od* xvi *vijeka.* Mon. croat. 227. Schem. zagr. 1875. 213. Rat 256. Šem. srb. 1881. 299. — 2. *ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović, reč. 136. *puše se i pl.:* Brádići, *i to će biti pravije.* Vuk, rječ. 39a. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom:* Bradić. Statist. 91. — 3. *pl.* brádići, *u zagonetci:* Nađoh tiće bradiće, viš' bradića ustočiće, viš' ustočića nosočiće, viš' nosočića gledočiće, viš' gledočića čeločiće, viš' celoćića Gojko krmke vraća *(odgonetlaj: brada, usta, nos, oči, čelo i češalj u kosi).* Vuk, rječ. 39a. Nar. zag. nov. 100.

BRÁDIĆI, *m. pl. vidi kod* Bradić.

BRÁDIĆSKÎ, *adj. što pripada selu* Bradiću. Zemļa u poļu bradićskom. Sr. Nov. 1867. 89. Bradićska opština. K. Jovanović, reč. 136.

BRADIJAŠEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Boca 12. *s glasova* -dija- *nije sa svijem pouzdano. isporedi* Bradašević.

BRADIJEVIĆ, *m. prezime.* xv *vijeka.* Mon. serb. 470. 472. Daničić 1, 69.

BRÀDILO, *m.* Bardylis. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kralj Bradilo, rodom iz Slovinske, glava bise od svo Ilirićke. Nadod. 122.

BRÀDINA, *f.* 1. *augm.* brada. *u rječnicima Belinu* (128ᵇ), *Bjelostijenčevu, Voltiđijinu i Stulićevu.* — 2. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Statist. 115. Zemljop. bos. 9. *je li i ńemu akcenat kao u prvom značeńu, ne zna se za cijelo.*

BRADIŠTE, *n.* mentum. *vidi* brada *pod* 2. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚bradische' 553).

BRADÒNOS, *adj.* barbiger, *koji nosi bradu. samo u Jambrešićevu rječniku.*

BRADÒNOSAC, bradònosca, *m.* barbiger. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 172ᵇ). *isporedi* bradonos.

BRADÒVATICA, *f.* barbus, *riba koja se zove i* barbun. *u rječnicima Stulićevu i Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku).*

BRÀDÔVKA, *f.* agarius phalloides Fries. B. Šulek, im 29.

BRADOVNICA, *f.* naevus, *mlâdež.* Slovinac 1880. 389.

BRADÙĻICE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 152.

BRÀDÛĻKA, *f.* rhopalodontus Mellié. J. Šloser, kor. 504.

BRÀDURA, *f. augm.* brada. *prošloga vijeka. isporedi* bradurina. *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brâdûrâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brâdurê, brâdurôm. Zamrsivši braduru skače kano smušen. J. Rajić, boj 8.

BRADÙRINA, *f. augm.* brada *(upravo od* bradura). *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bradùrînâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brâdurê, brâdurôm. Iz krvi mu viri bradurina. Pjev. crn. 135.

BRÀDUŠKA, *f.* micropeplus Latr. J. Šloser, kor. 215.

BRÂDVA, *f.* securis, ascia. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikańinu* (securis), *u Belinu* (ascia 107ᵃ. securis 460ᵃ), *u Bjelostijenčevu* (securis), *u Voltiđijinu* (beil), *u Stulićevu* (securis), *i u Vukovu* (ascia, axt). — *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brâdâvâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brâdvê, brâdvôm. — *Korijena kojega je i* brada. — *U staro je vrijeme bila ubojno oružje, kao sjekira, a sada je samo osobito oruđe drvodjelsko kojim se teše, nalik na sjekiru.* xvi *vijeka dolazi među oruđem kojim su u starije vrijeme mučili mučenike i kojim su odsijecali glave:* Imam klišće, bradvu i konop. P. Hektorović 161. Sjemo mi bradvu da'. F. Lukarević 171. xvii *vijeka pjeva se u vojnika koji su se bili pod Trajom kao oruđe kojim su razbijali vrata, itd.:* Bradvom cipat poce prage. I. Zanotti, en. 2. 32. Ali podi . . bradvom razsikosmo. 31. *i poslije i danas dolazi za tako starinsko oružje:* Vas grad i najviše svijetlijeh dvora zgrade i mire udorcima potlačiše tvrde od bradve i sjekire. I. Đordić, salt. 246. Sve u ńemu što je rezano razbiše sjekirama i bradvama. D. Daničić, psal. 74, 6. *u tom će smislu biti i sada u poslovicama:* Ali mi svadbu, ali bradvu. Nar. posl. vuk. 9. *Vuk tumačeći veli da se još misli:* ‚daj ili kaži' *i dodaje da se govori ‚kad se ko za što moli ili čeka kaku presudu; i znači: ili me obraduj ili ubij, posijeci bradvom'.* Ko o svadbi, ko o bradvi. Nar. posl. vuk. 151. *tumačeći Vuk dodaje: ‚vala da je nekakav došao na svadbu pa ukrao bradvu'. Ali će prema predńem primjeru prije biti da se ńeko nada dobru ili misli o dobru, a drugi mu sprema zlo ili misli o zlu. — ali od* xvii *vijeka već dolazi kao oruđe drvodjelsko:* Drivodiļne ruke ako ga obstrane, bradve mnogostruke ter mu koren rano. I. T. Mrnavić, osm. 167. Bradva teše. J. S. Reļković, kuć. 21. Začudio se kao da je vidio lijevu bradvu. Nar. posl. vuk. 87. Povedoše dvanaest majstora ponesoše bradve i oprave. Nar. pjes. petr. 2, 107.

BRÀDVÂROVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od riječi* bradvar *(koji gradi bradve), ali ta riječ ne dolazi.* Šem. prav. 1878. 44.

BRADVÈNÎ, *adj.* asciae. *samo u Vukovu rječniku.*

BRADVÈTINA, *f. augm.* bradva. *samo u Vukoru rječniku.*

BRÂDVICA, *f. dem.* bradva. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (460ᵃ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. Akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brâdvîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brâdvicê, brâdvicôm. *Prošloga vijeka dolazi još kao sjekirica u opće:* Biše težak uzeo bradvicu da ju *(smokvu)* podsiče. J. Filipović 1, 167.

BRÀDVÎĆ, bradvića, *m.* asciola, *mala bradva (oruđe drvodjelsko). u naše vrijeme.* Ļ. Kovačević.

BRÀDVÎĻ, bradvíļa, *m. velika bradva. u naše vrijeme. u hrvatskom primorju.*

BRADVIT, *samo u zagorci:* Ni bradvom (‚bradom') bradvito, ni svrdlom svrdlito, a sve rupa do rupe *(odgonetļaj: saće).* Nar. zag. nov. 198.

BRÂDVITI, brâdvîm, *impf.* dolare, *bradvom tesati. samo u Vukoru rječniku.*

BRADVÙRINA, *f. augm.* bradva. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÀĐÁŠ, bradáša, *m. vidi* bradaš. *u jednoga pisca našega vremena.* Car Konstantin, pridijevkom Bradaš. M. Pavlinović, razg. 92.

BRADÁŠEVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Boca 18. *isporedi* Bradijašević.

BRÀDOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Rat 108. *postańem od* brado, *koje samo ne dolazi a bilo bi hyp. od* bradaš.

BRÀGEŠE, brägêšâ, *f. pl.* gaće, *tal.* brachesse, *lat.* bracae. *u naše vrijeme u Istri. isporedi* bragiše, bragešice. Jež, jež prez brageš, kamo greš? Nar. pjes. ist. 4, 21.

BRAGEŠICE, brägešîcâ, *f. pl. dem.* brageše. xvi *vijeka u jednoga pisca.* Nea ti naših bragešica: u kojijeh se oženimo, u tizijeh nas i ukopaju. M. Držić 327. Ne može li mi bit od one karižice zubun i bragešice? 339.

BRÀGIŠE, *f. pl. vidi* brageše. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BRAGÒDIJER, Bragodijèra, *m. u pjesmi prezime Rusu:* A drugo je Moskov đeneralu, na ime ga Bragodijer viču. Nar. pjes. vuk. 4, 336. Bragodijer podiže soldate. 4, 337.

BRAH, *m.* panni, *stara, iznošena haļina. samo u jednoj knjizi prošloga vijeka; samo u instr. sing., te se nom. sing. ne zna za cijelo. postańem može biti od ńem.* brack, *izmet.* Za kom ću do smrti s brahom ja hoditi, ni ću već život moj u svitlo oditi. Oliva. 59.

1. BRÀJA, *m. hyp.* brat. *u naše vrijeme, iz-*

među rječnika samo u Vukoru. isporedi brajo. *Akcenat se mijeña u voc.*: brâjo. Svi su bolesni osim kilavoga braje. Nar. posl. vuk. 282.

2. BRÁJA, *m. ime muško, hyp.* Bratoslav. *od* XIII *vijeka, ali sada nije u običaju.* Mon. serb. 12. 60. Glasnik II. 12, 4. 14. 27. Daničić 1, 77. 3, 562. S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Brajislav.

BRÁJAC, brájca, *m. ljudi između Kupe, Dobre i Kraŭske oko Ožlja i Brloga između čakavaca i kajkavaca zovu se brajci.* J. Torbar. *isporedi* Brajsko.

BRÂJÂK, *m. ime muško, hyp.* Braja. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12. 8. 18. 27. 32.

BRÂJÂKÔVCI, Brâjâkovâcâ, *m. pl. selo* XIV *vijeka u Srbiji negdje između Morave i Kučajine.* Daničić 1, 78. *griješkom*: Brļakovci. Mon. serb. 196.

BRÂJÂKOVIĆI, Brâjâkovîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 20.

BRÂJÂKOVO BRĐO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 30. *piša ga i* Barjak brdo, *koje vidi.*

1. BRÀJAN, *m. hyp.* brat. *isporedi* braja *pod* 1 *i* brajo, *od čega je i postalo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukora. isporedi* brajen *i* brâjin. Jakšić Mitre, moj mio brajane! Nar. pjes. vuk. 2, 633. Poslušaj me, moj mili brajane! 5, 137. Dođi Božo, dođi mi, brajane! Nar. pjes. vuk. herc. 335.

2. BRÀJAN, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukova i Daničićeva. isporedi* Braja *pod* 2, *od čega je i postalo.* Brajanъ. Glasnik II. 12, 8. 35. 40. Mon. serb. 185. S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Brajen *i* Brajin.

BRÀJANIĆ, *m. prezime* XV *vijeka.* Mon. croat. 75. 114.

BRÀJANOV, *adj. što pripada Brajanu.* Déca Brajanova. Spom. sr. 1, 4. Daničić 1, 78.

BRÀJANOVICA, *f. planina u Crnoj Gori blizu Nikšića.* Kad dođoše na Brajanovicu, a ovcari puške ostaviše. Ogled. 189.

BRÀJANOVIĆ, *m.* 1. *prezime po ocu Brajanu.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 11. 82. — 2. *selo u Bosni u sarajevskom okrugu, koje se zove i* Bjelugovina. Statist. 12. *pogrješka* ‚Brajamović'. 132.

BRÁJATI, brâjâm, *impf.* numerare, *brojiti. od prošloga vijeka. a) u pravom smislu:* Sve do posne nedeļe brajale bi (koliko će im kokoš jaja snijeti). V. Bogišić, zbor. 119. — *b) u preneseném smislu sa se, kao i* brojiti se, *držati se za što, cijeniti se:* Veći bi se opet braja' preveliki, kom' ni kraja. J. Kavanin 534.

BRÂJČEVIĆI, Brâjcevîćâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. griješkom:* Brajčević. Statist. 111.

BRAJČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 59. *može biti da griješkom stoji* j *mjesto* ji. *isporedi* Brajičić.

BRÂJDA, *f. pergula, odrina u vinogradu. od* XV *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčeva* (30), *Jambrešićeva* (700) *i Voltigijina* (rebenlaube). *od sred. lat.* braida, *koje je od ům.* breit. Dajem mu sve zemļe nasajene, z brajdami. Mon. croat. 64. Gdi šenica nikne, kukoļ mesto najde; prez zločeste trave ni moć naći brajde. M. Kuhačević 41. — *neka loza vinova*: brajda brajda mala. brajda vela. B. Šulek, im. 29

BRAJDIĆ SELO, *n. selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj kod Rakovice.* Schem. segn. 1871. 54.

BRÁJE, *m. ime muško. vidi* Braja. XV *vijeka.* Braje Jakovčić. Mon. croat. 86. *može biti da je gen. bio* Brajeta.

BRAJEHNA, *m. ime muško.* XIV *vijeka. od imena* Braja *(koje vidi).* Glasnik II. 12, 24. 89.

BRÀJEN, *m. hyp.* brat. *isporedi* braja *pod* 1 *i* brajo, *od čega je i postalo. dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (329b), *Bjelostijenčeva* (294), *Stulićeva i Vukova. isporedi* brajan *i* brajin. *dolazi i za pravoga brata i za druga i prijatelja, svakoga koga bi iz ļubavi zvao bratom.* Zdravje naziva svojemu brajenu. S Menčetić 67. Mi dva brajena. 220. Dođi Gojo, moj brajene u zabrdje sam do mene. N. Naļešković 1, 241. Vitez Marko Krajeviću i brajen mu Andrijašu. P. Hektorović 18. Ča mniš, mudrih slavo, Nikola brajene? 70. Vojno me obrani, brajen me odbiže H. Lucić 228. Frano, moj brajene dragi! M. Držić 185. O srećni na saj svit, Oreste brajene! D. Zlatarić 5. A vaj bratcu prez brajena! Đ. Baraković, vil. 208. Kud ideš, brajene? M. Divković, plač. 91. S dva brajena digli smo se iz Sofije. J. Palmotić, dubr. 187. Jakšić Mitre, moj mio brajene! M. A. Reļković, sat. 143. Nisu ono tri bora zelena, već su ono tri mila brajena. A. Kačić, razg. 61. Moj brajene kraļu! Nar. pjes. bog. 62. Odma bratu na muštuluk tri: men' muštuluk, moj mili brajene! Nar. pjes. vuk. 1, 623. Najstarijega djevera zove snaša brajenom. V. Bogišić, zbor. 382.

2. BRÀJEN, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav. *isporedi.* Braja *pod* 2. *od čega je i postalo. isporedi* Brajan *i* Brâjin. XIII *i* XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićeva.* Mon. serb. 12. 58. Glasnik II. 12, 5. 6. 28. 35. Daničić 1, 78. 3, 562.

BRAJÉNAK, brajénka, *m. dem.* brajen. *od* XVII *vijeka.* Ona majka klikovaše sinka svoga i brajenka. Đ. Baraković, vil. 197. Našemu brajenku. Jačke 32.

BRAJENKO, *m. ime muško. hyp.* Brajen. *prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46.

BRÂJIĆA, *m. hyp.* Braja *i* Brajo. *ime muško i prezime. od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukova (gdje je samo ime). a) kao prezime, upravo nadimak.* XVI *vijeka*: Pop Frančisko ‚Braicat'. Mon. croat. 216. — *b) kao ime muško dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46. Vuk, rječ. 396.

BRÂJIĆIĆ, *m. prezime. po ocu Brajići. od* XVII *vijeka.* Bogdan Brajičić (‚Braichich'). Arkiv 2, 316. Brajičići. J. Kavanin 131. Jedno bješe Brajičića Zrno. Pjev. crn. 149.

BRAJIĆŃI DĬJEL, *m. ilički dijel (brdo) kod sela Potočca u Peku u Srbiji* XIV *vijeka.* Na sьstavku na delu potocnu i kukovu i ‚braicnemь'. Daničić 1, 69.

BRÁJIĆ, *m. prezime, po ocu Braji od* XIV *vijeka.* Ozrislavь Brajičь. Glasnik II. 12, 1. 70. Bratušь Brajičь. 30. 104. Brajić. Nar. pjes. petr. 1, 351. Šem. srb. 1881. 299.

1. BRÁJIĆI, Brájîcâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, rec. 117. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 63. *je li i ovomu akcenat kao prvom, ne zna se. isporedi* Brâjić *i* Brâjići.

2. BRÂJIĆI, Brâjîcâ, *m. pl. pleme u primorju više Budve na granici crnogorskoj.* Vuk. rječ. *(u dodatku).* Vuk, nar. posl. XVIII. Šem. bok. kot. 1875. 25. Od tri komuna: Pobora, Mahina i Brajića. Starine 10, 38. Opravio posao kao Petronije na Brajićina. Nar. posl. vuk. 204. Išao sam na Braiće. Vuk, nar. posl. 204.

BRÂJIĆSKÎ, *adj. što pripada Brajićima.* Na sokola popa ‚brajickoga'. Pjev. crn. 72.

BRÀJILO, *m. ime muško, od* XIV *vijeka. postaňem od* Braja. *između rječnika samo u Daničićevu, a nalazi se i danas.* Glasnik II. 12, 12. Mon. serb. 341. 544. Daničić 1, 69. Sr. Nov. 1877. 1165.

BRÀJILOV, *adj. što pripada Brajilu.* Oba sina Brajilova. Mon. serb. 544. Daničić 1, 69.

BRÀJILOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom blizu Goražde. griješkom* ‚Brajlović'. Statist. 17. *može biti da je pravo ime pl.* Brajilovići.

BRAJILSKI, *adj. što pripada selu koje je bilo* XIV *vijeka ńegdje blizu Prilipa a kojemu samome ime ne dolazi a bez sumńe je isto kojemu je sada na karti ime* ‚Brailovo'. Brailьsku među. Glasnik 11, 133. Daničić 1, 69.

1. BRÀJIN, *m. hyp.* brat. *isporedi* brajan *i* brajen. *s kojima je jednoga postańa. u naše vrijeme.* Susrete ga mladanićan Jańin brajine. Nar. pjes. vuk. 1, 613. Ńemu veli mladanićan Jańin brajine. 1, 614.

2. BRÀJIN, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav. *isporedi* Brajan *i* Brajen, *s kojima je jednoga postańa. dolazi prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46.

3. BRÁJIN, *adj. što pripada braji. u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu.* Čisto kao brajine gaće. Nar. posl. vuk. 348.

BRÀJINA, *f. selo blizu srpske granice na jugu, kod sela Brrenika na rijeci Brrenici, koja utječe u Lab.* Otaǧb. 4, 217.

BRAJINIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Boca 35.

BRÀJINOVAC, Brâjinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović, reč. 110.

BRAJINSKA, *f. adj. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj:* ‚Brainska' mala *i* velika. Pregled 66.

BRÀJISLAĻIĆ, *m. prezime po ocu Brajislavu.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 44. 118.

BRÀJISLAV, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 6. 24. 26. 50. 52. Glasnik 15, 295. Daničić 3, 560. *bez sumńe je štamparska pogrješka* ‚Braislaкъ'. Glasnik II. 12, 20. *isti se čovjek na drugom mjestu naziva* ‚Braislavъ'. 88. *Postańem će biti od* Bratoslav, *čemu je prva polu* (brato-) *promijeńena prema hyp.* braja.

1. BRÂJKO, *m. hyp.* brajo *i* braja. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Bajko i sele Stulić 58ª. Drugi viču: ne boj mi se, brajko! Nar. pjes. vuk. 2, 561.

2. BRÂJKO, *m. ime muško. hyp.* Braja (Bratoslav). XIV *i* XV *vijeka (može biti i u naše vrijeme, o čemu vidi dalje), između rječnika samo u Daničićevu* (1, 69. 3, 560). Glasnik II. 12, 4. 5. 7. 10. 12. 18. Glasnik 15, 294. Mon. serb. 184. Mon. croat. 110. 112. 135. *u naše vrijeme u poslovici, ali bi u ńoj moglo biti* brajko (brat): Ima i brajko gaće. Nar poslov. stojan. 79.

1. BRÂJKOVAC, Brâjkôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović, reč. 108.

2. BRAJKOVAC, brajkovca, *m. ńeka loza vinova, koja se zove i* brańkovac *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 29.

BRÂJKOVIĆ, *m. 1. prezime, po ocu Brajku. od* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 26. S. Novaković, pom. 46. M. Radnić III. Norini 56. Schem. bos. 1864. 98. Schem. spal. 1862. 27. Schem. zagr. 1875. 213. Rat 30. Šem. srb. 1881. 299. — 2. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 59. *isporedi* Brâjkovići.

BRÂJKOVIĆEV, *adj. što pripada Brajkoviću.* Mileva Brajkovićeva. Šem. srb. 1881. 299.

BRÀJKOVIĆI, Brâjkovîćâ, *m. pl. a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 160. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 112.

BRAJMIL, *m. muško ime,* XIV *vijeka. postańem od* Bratmil *(isporedi* Bratmilovci) *promijeniviši prvu polu* brat- *na* braj- *prema* braja, brajo. *isporedi* Brajislav *i* Bratomil. *zapisano dolazi tako da bi se moglo čitati i* Brajimil. Glasnik II. 12, 29. 35. 87.

BRAJNE, *m. hyp.* braja, brajo. *od* XVII *vijeka.* Za to brajne, imaš znati, da hoće te najti oblast božja. Ivan trog. 3ᵇ. Dobar si voń čul, brajne! F. Vrančić, živ. 19. Juro brajne mili! Đ. Baraković, vil. 367. Ne plaši se, brajne Jako! J. Armolušić 3. Pol mora sam rožice trgala, . . brajnu sam ih brodić nakrcala. Nar. pjes. istr. 2, 36.

BRAJNI, *adj. što pripada* braji. Pak ju *(djetelinu)* meće pred brajnemi koňi. Nar. pjes. ist. 2, 80.

BRAJNIĆ, *m. dem.* brajne. Zač ļubčića druga ću dobavit, a brajnića nikad nijednoga. Nar. pjes. istr. 2, 36. 129.

BRÂJO, *m. hyp.* brat. *Akcenat se mijeńa u voc.:* brâjo. *isporedi* braja. *Od* XVI *vijeka (vidi primjer Đ. Držića), između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Dolazi i za pravoga brata i za drugoga, s kim tko lijepo živi. a) o pravom bratu:* Za što je, brajo, noć i jošte nije zora. M. Držić 444. Hrabreni brajo moj! Đ. Rańina 79ᵇ. *može biti da je prari brat i u ovoj poslovici:* Stavi braju malom prs u rilicu, ne umije ni zagristi. Poslov. dan. 125. — *b) o pobratimu:* Moj brajo, kaži mi. M. Vetranić 2, 324. — *c) o drugu i prijatelju:* Moj brajo, koli krat kle mi se! Đ. Držić 433. Ne moj se, brajo, bit. M. Držić 105. Pravo brajo mojoj kuli b'jeloj. Nar. pjes. juk. 313. *u tom se smislu može reći i ženskom (isporedi* brat): Grube, brajo, bogme bes šale. M. Držić 226. — *d) snaha djevera zove tako:* Nemoj mi se zaustavit' mladi brajo! Nar. pjes. vuk. 5, 458. ‚Da li nijesam ja brat tvoga muža?' — ‚Istina je, brajo, ali su vam zemļe podijeļene.' Nar. prip. vrč. 18. Najstarijega djevera zove snaša brajenom, drugoga brajom. V. Bogišić, zbor. 382. U Boci je brajo muževļi rođak ženi. Vuk, rječ. 39ᵇ.

BRÁJOV, *adj. što pripada braju. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ovo li je brajov duduk? Nar. pjes. vuk. 1, 518.

BRÁJOVIĆ, *m. prezime, po ocu kojemu je ime* Brajo, *koje ime samo ne dolazi a može biti hyp. od* Bratoslav *kao i* Braja, *koje vidi.* Priskočilo tridest Brajovića. Ogled. 469. Milić Brajović. M. Đ. Milićević, srb. 347.

BRÁJSKO, *n. adj. zemļa gdje žive Brajci (vidi* Brajac). J. Torbar.

BRÂJŠA, *m. ime muško. upravo hyp. od* Braja (Bratoslav). *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 560). Glasnik II. 12, 35. Glasnik 15, 297 S. Novaković, pom. 46.

BRÂJŠIĆ, *m. prezime, po ocu Brajši.* XIV—XVI *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu* (1, 70. 3, 560). Glasnik 15, 298. Spom. sr. 1, 79. Mon. croat. 304.

BRÂJŠIN, *adj. što pripada Brajši.* Brajšinь łazь *(kod mjesta Brajšinaca).* Mon. serb. 87. Daničić 1, 70.

BRÂJŠÎNCI, Brâjšinâcâ, *m. pl. ńeko mjesto*

xiv *vijeka blizu Prizrena i rijeke Topluhe i sela Bijele Crkve i Pagaruše (na karti* ‚Bagaruš'). Odь Brajšinьcь. Mon. serb. 87. Daničić 1, 70.

BRÀJÛN, *m. ime muško, upravo hyp.* Braja. xiv *vijeka.* Glasnik n. 12, 24. 51.

BRAJUNA, *m. ime muško.* xiv *vijeka. samo jednom čovjeku (ali na dva mjesta).* Glasnik n. 12, 38. 112.

1. BRÂK, *m.* connubium, nuptiae, *ženidba, udaja, svadba. od* xiii *vijeka, između rječnika samo u Vranéićevu* (matrimonium), *u Stulićevu (u koji je uzeto iz brevijara i iz ruskoga rječnika, te ima i načińeno od toga* brakčac *i* brakčić, *i iz misala* brakovati *i* brakovoda), *i u Daničićevu. do* xvi *vijeka nahodi se samo u knigama u kojima se mješa jezik sa crkvenim;* xvi *vijeka osim takih knjiga samo u Vranéićevu rječniku:* xvii *vijeka samo u jednoga književnika;* xviii *vijeka također samo u jednoga; u naše vrijeme samo u gdjekoga književnika. — Postańem od* brati *(uzimati).* — Ne bystь pričestьnь vtoromu braku. Sava 6. Brakь da ne byvajetь bez vênьčanija. Zak. dušan. 29. Kada obrati vodu va vino na bracě. Arkiv 9, 99. Vьse podslьnьčnyje care i kneze myšljahь sьbrati na veselostь braka tvojego. Aleksand. nov. 73. Satvori brakь sa ženomь svojomь. Zbor. 32. K gozdbi prislatkoga braka tvoga, mili gospodine Isukrste! I. Kraljić 32. Ńemu svijest prijeti za stlacena braka čast mrijeti. Osvet. 1, 59. — *budući da na svadbi bira gozba, dolazi i za gozbu, i to garranску, u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Vojske ostavljene za gravranski braci. I. T. Mrnavić, osm. 37.

2. BRÂK, *m. ńeka trava morska i plitko mjesto gdje raste. od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (frutex ramosus, qui circum brevia nascitur). *Biće od tal.* brago, *glib, te će trava biti nazvana po mjestu gdje raste, ali se sve do naśega vremena samo trava tako zove. — Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* bráku. — *a) trava. isporedi* bračić. Ter će brak prisahnut, ki plodi morski kraj. M. Vetranić 1, 288. Vijem da ti je *(Neptunu)* vlas dana od mora od slana da s' tolik gospodar, u kruni od braka. 2, 19. Zlosrdo podereš do struka s vaogom brak. 2, 20. Riba ona, ka s traka osam gre plijući, na kraju vrh braka osekla budući. D. Ranina. 77. Brak, trava morska. L. Zore, rib. 23. M. Pavlinović. Brak, fucus marinus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 29. — *b) mjesto gdje ta trava raste (može biti da se griješkom miješa mjesto s travom):* ‚pećina pod morem: dobra je svaka ptica od jata, a riba od braka lagana je i zdrava'. M. Pavlinović. ‚Mjesto u moru, gdje ima leglo od riba'. I. Milčetić *na Krku.* ‚greben ispod vode u moru'. K. Kulišić *na Krku.*

BRAKOVCI, Brakovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru srebrničkom.* Statist. 95.

BRAKUŠ, *m. prezime. u naše vrijeme* Schem. segn. 1871. 94.

BRAL, *m. ime muško,* xiv *vijeka.* Popь Bralь Stanimiričь. Glasnik n. 12, 7. 74. *može biti hyp. od* Bratoslav. *isporedi* brale.

BRÄLAC, brálca, *m. vidi* berač. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÁLE, *m. hyp.* brat. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akc. se mijeńa u vok.:* brâle *(u Vukova rječniku stoji i u nom.* brâle, *ali će biti pomiješano s voc., u kom se najviše i govori).* Za ran', Pavle. za ran', mili brale! Nar. pjes. vuk. 1, 4. Hajde, brale, na tanke čardake. 2, 236. Evo ima pet nedolja dana otkad nema moga milog brala! M. Đ Milićević, živ. 1, 64.

BRALICA, *f. vidi* beračica. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÂLOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Na jedan mah viknu mu Bralović. M. Đ. Milićević, več. 213. Bralović. Rat 83. Šem. srb. 1881 299. *pogrješka:* Bragović. Rat 250.

BRÄĻINA, *f dva sela u Srbiji: jedno u aleksinačkom okrugu a drugo u kruševačkom, oba na Moravi jedno na jednoj a drugo na drugoj strani* K. Jovanović, reč. 91. 127. *isporedi* braljinski.

BRÄĻINAC, Brälînca, *m. čovjek iz Braline. dolazi i mjesto prezimena.* Milosav Braljinac. M. Đ. Milićević, jur. 30. Savu Braljinca. Sr. Nov. 1879. 88. Kosta Braljinac. Šem. srb. 1881. 299.

BRÄĻINSKÎ, *adj. što pripada selu Braljini. od* xiv *vijeka.* Crkva braljinska sv. Nikola *(na desnoj strani Morave).* Mon. serb. 197. Braljinska opština. K. Jovanović, reč. 91.

BRÀMBA, *f.* defensio, tutela, *obrana. glas* m *stoji pred* b *mjesto* n, *ali isti pisci pišu i* n *i* m. *Od* xvi *vijeka. Postańem od* braniti. — *a) radńa kojom tko koga ili što brani u tjelesnom ili umnom smislu:* Ne imij k sebi prijeti ljudi za brambu, ni praha ni lumbarad. Mon. croat 208. Obetuje svim vernim božju pomoć i brambu. Postila 1562. 36b. Da prime misto brambe od kriviše. Anton Dalm., act. 25, 16. Oružje toliko od brambe, koliko od borenja. F. Glavinić, svitl. 54. Nav ima oružje za brambu proti neprijatelju. F. Glavinić, cvit 417. Žestok u branbi matere crikve. 429. Ter jim branbu vere katoličanske tvrdo priporuči. 288. — *b) načińeno što, za što se tko zaklańa braneći se,* propugnaculum: Dati gospodi vladavcem što im pristoji, opći zid, brambe, oružje. Postila 1562. 122. Koga brambe svo satira. J. Kavańin 185. - *c) u prenesenom smislu o čeladetu koje koga ili što brani:* Petar, bramba kraljstva prevelika. J. Kavańin 261. Obi branba Ugričîća. 94.

BRÄMÔR, brämora, *m. vidi* mramor *(od čega je i postalo promijenivši prvo* m *na* b). *samo u jednoj pjesmi prošloga vijeka.* Niti grmi nit se zemlja trese, nit udara more u bramore. Nar. pjes. bog. 314.

1. BRÂN, *f.* pugna, defensio. *od* xiii *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz brevijara i iz ruskoga rječnika). samo u knigama u kojima se jezik miješa s crkvenim; između drugih samo u jednoj prošloga vijeka, ali u drugom značeńu (vidi pod 2). — Postańem od staroga* brati se *(boriti se), koje vidi. — 1. boj, rat.* Vь braneńь pomagajej. Mon. serb. 26. Cara Mihaila ubihь na brani toj. Glasnik n. 12, 65 Boriše se braniju velijeju. Mon. croat. 155. Dobru bran brah. Š. Budinić, sum. 293. Muja gotovi se k brani. J. Rajić, boj. 22. — 2. *obrana. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* brana. Primi snagu, . . . da mu je vraštva bran turskoga. J. Kavańin 314.

2. BRAN, *m. duga ženska haljina u Boci kotorskoj. u naše vrijeme. Od tal.* brano, *krpa.* Na pleći kamižolu, . . . svrh toga bran (dugačku haljinu). Vuk, kovč. 97

BRÁNA, *f.* defensio, tutela, moles, occa. *Od* xvi *vijeka (vidi dalje primjer M. Marulića) i u svijem rječnicima osim Daničićeva, o čemu vidi dalje. Akcenat se mijeńa u voc. sing.:* brâno, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. i gen. pl.:* bránê, bránôm, bránâ. — *Postańa kojega je braniti.*

1. *obrana, koja može biti i tjelesna i duhovna, a može se reći u prenesenom smislu i o čovjeku koji koga brani i o stvari kojom se pomaže braneći se. U tom značenju dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu:* defensio, patrocinium, praesidium, tutamen, munimentum, propugnaculum; *u Mikaljinu:* patrocinium, defensio (26); *u Belinu:* defensio (255b), tutela, la cura del pupillo (749a); *u Bjelostijenčevu:* propugnatio, propugnaculum, munimentum, praesidium, tutamen, tuitio, defensio; *u Jambrešićevu:* tutela, defensio, tutamen, praesidium, tuitio; *u Voltiđijinu:* obramba, branište, festung; *u Stulićevu:* defensio, patrocinium, tutela, propugnaculum, praesidium. *Toga značenja sada nema u narodnom govoru, ali se u književnika nahodi. — a) radnja kojom tko koga ili što brani u tjelesnom ili umnom smislu:* Ovdi bi od potrebe opeta rvati se s bogoljubnosti onoga puka i s dragosti od rodjaka cijeć brane svetoga uboštva i poniženstva Isukrstova. B. Kašić, ign. 55. Ne noseći sobom nijednu pomoć od brane ljucke. B. Kašić, fran. 67. Običaj gospodina našega jest nadariti svece svoje izvrsnostju nekom vrhu nemoći, dajući nim posobitu branu i nadgledanje vrh onijeh ljudi koji su od ovijeh mučeni. 168. Koji se je za branu slave tvoje utopio. B. Kašić, is. 59. Zaklinam tebe *(so)* bogom, koji te je na branu roda človičjega satvorio. B. Kašić, rit. 12. Gospodin mu podao branu vrh odra bolezni negove. 102. Da koji godir od nega *(jela)* budu uzeti, tila zdravje a duše branu prime. 265. Hoćeš stati tute tužno ter gledati na sve strane, ali ti nije nigdir brane. P. Posilović, nasl. 203. Da u slavi uzvisi se vrlom branom. J. Kavanin 278. Ki su brane nih obrali. 310. Što je nedokučeni uzdržitelj zemaljskoga klupka . . . umrlomu čoviku za negovu potribitu hranu, branu i odiću ostavio. M. A. Reljković, sat. 5. U progonstvu brana. B. Leaković, gov. 163. Čovik želi oprošteńe grihâ, branu od neprijetelja duhovnih. B. Leaković, nauk 396. *danas u tom značenju u jednoga književnika:* To mu hrana i od glada brana. Osvet. 2, 35. — *b) u prenesenom smislu: o čeladetu koje koga brani:* Ti s' . . . naša brana i ščit. M. Marulić 215. Da je divica nami brana. P. Posilović, nasl. 60. Gladnih hrana, tužnih brana. Azbukv. 38. Nije ognjenih jančara, iztočnoga koji cara bihu brana tvrda. J. Kavanin 269. — *po tome i o vojsci koja što brani:* Da ne stane vjernom puku skupljat brane. J. Kavanin 113. Zemlje arbanaske, odkle im idu brane. 281. — *c) tukođer u prenesenom smislu: stvar kojom se tko pomaže braneći se:* Da bude *(križ)* utišenje i brana protiva vrlim strilam. B. Kašić, rit. 271. Ova *(hazna)* da im je brana izuća. J. Kavanin 217. — *d) u istom smislu i mjesto gdje se tko može zakloniti i braniti:* Ka se najti može brana, ka tvrdinom jest stvorena, najzad da ni razorena sva kolika neje strana? J. Armolušić 16.

2. moles, *brana u vodenice. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. tako nazvana po tome što ustavlja vodu, ne da joj, brani joj teći.* Vojska prelazi preko Topčidera, ali ne može brzo da prede preko vodenički brana. M. Nenadović, mem. 91. Orane kod brane kaluderske. Sr. Nov. 1861. 778. Valda opet uspor od Stevanove brane? M. Đ. Milićević, več. 284.

3. occa, *drljača, zubača. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (occa, crates), *u Jambrešićevu* (occa), *u Stulićevu* (irpex, crates occatoria) *i u Vukovu* (occae genus). *tako će biti nazvana po tome što je isprepletana i gusta, te brani proći kroza se.* Vlačiti branu. Bjelostjenac 1, 375b. Bole se i na brani voziti nego pješice hoditi. Nar. posl. vuk. 26. Prevuci branu, pak hajde u Bosnu na hranu. 260. Metnu ih pod pile i pod brane gvozdene. Đ. Daničić, 2sam. 12, 31. Po kamenitoj zemji no mogu duboko da oru, i tako im ne treba drljača, nego samo brana (grana). Vuk, nar. posl. 260. *tu Vuk razlikuje branu od drljače nagovještujući da je od grana, kao što i u rječniku veli da je* occae genus. *razlika će biti samo otuda što prije nije ni bilo drugih nego od grana, pa ńima i ostalo ime a druge dobile drugo.*

BRANA BAČIĆ, *selo u Bosni u okrugu zvorničkom, koturu srebrničkom.* Statist. 91.

BRÂNAC, brânca, *m.* defensor, occator. *Akcenat kaki je u gen. taki je i ostalijem padežima, samo se mijeńa u voc.:* brânče *i u gen. pl.:* brânâcâ. *Dolazi od prošloga vijeka u oba značenja, između rječnika u Belinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu, ali ne u svakom značenju, o čemu vidi dalje. — 1. koji koga brani, branič, branitelj. između rječnika samo u Belinu* (actor causarum 122b) *i u Stulićevu* (defensor, patronus, tutor). Andelske dvi delije, Grške branci i Persije. J. Kavanin 376. Zakrilitelj tvoj i branac. 521. — 2. *koji brana. isporedi* vlač, vlačar. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (1, 628).

BRANAN, brana, *adj.* belli. XIV *i* XV *vijeka, a tada je glasilo* branьnь. *samo u knigama u kojima se miješa jezik sa crkvenim, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 72. 3, 560). *Od staroga* bran, *boj. O odijelu, oružju, trubi, i o ljudma što su za boj.* Vъstrubiše truby branьnyje. Danilo 184. Odějanije branьnoje. 349. Brannoje oružije. Domentijanb 159. Sьvьkupivь brannoje vsje, i syna po srědě postavьь. Glasnik 11, 73.

BRÂNÂŃE, *n.* occatio. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Vukovu.*

BRÂNATI, brânâm, *impf.* occare, *branu vući preko oranа, vlačiti, drljati. od prošloga vijeka između rječniku u Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u Hrvatskoj). govori se i u Hercegovini.* N. Dučić.

BRÂNBA, *f. vidi* bramba.

BRÂNČA, *f. škrga od tal.* branchia, *lat.* branchia. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu.* On mu potopari goruć suk pod branču. M. Marulić 254. Uhiti onu ribetinu za branče. I. J. P. Lučić, razg. 42.

BRÂNČIĆI, Brânčîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 145. *pomiče se i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126.

BRÂNČIĆSKI, *adj. što pripada selu Brančićima.* Brančićska opština. K. Jovanović, reč. 145.

BRÂNDEBURGO, *m. ńem.* Brandenburg. *isporedi* Brandibur, Brandiburag. *prošloga vijeka.* Princip pade sred polja Vračara, Brandeburgo na polje Pančevo. Nar. pjes. bog. 320.

BRÂNDIBÛR, *m. vidi* Brandiburag. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Udlj su odstupili Brandiburi od Zlatnog Praga. I. Zanićić 90. Na Moskove Brandibur ustade. 229.

BRÂNDIBURAG, Brândiburga, *m. ńem.* Brandenburg. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* Brandeburgo, Brandibur. Al Soltikov ništa s' ne pristraši, što ga tako Brandiburag straši. I. Zanićić 229.

BRÂNDIBÛRČE, Brândibûrčeta, *n. mlađ Brandibur. u jednoga pisca prošloga vijeka.* I baš ne znam kakvo Brandiburče . . . pušku uze. I. Zanićić 219.

BRANDIBURGEŽ, *m. vidi* Brandiburag. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Principu od Brandiburgeži. J. Radojević 12.

BRÀNDIBÙRSKÎ, *adj. ńem.* von Brandenburg. *prošloga vijeka. isporedi* Brandibur. Kraļa brandiburskog. J. Zaničić 1. U Brandiburskoj zemļi. I. Jablanci 165. — *mjesto* zemļa brandiburska *dolazi i samo* Brandiburska. Kraļ od Brandiburske. J. Zaničić 102.

BRÀNDLA, *f.* funiculus incendiarius, *fitil (topovski). od ńem.* brändlein, brantl, *ugarak samo u Vukovu rječniku. ńegdje se u naše vrijeme govorilo*

BRÄNDÛS, *m.* fibra radicis, capillus radicis, *žilica koja ide iz glavne žile u bļa. u naše vrijeme. Postańem će biti od tal.* brandello, brandone, *krpa,* brandire, *maluti; po tome kao trak, pramen. isporedi* brandusa *i* prandus. Iz glavne žile tanke žilice. koje brandusima zovemo, izrastaju. P. Bolić 2, 27. Položnica u zemļi stoji do gol ne istera žilice, koje se zovu brandusi. K. Crnogorac. bot. 62.

BRANDÛSA, *f.* cirrus, *pramen. u jednoga pisca* XVII *vijeka. postańe vidi kod* brandus. Samo branduse i prhala niz čelo inijem vilam vise, a uz glavu s čela uzdala rožići se moji vise. J. Gundulić 156.

BRANDUŠIĆ, *m.* marmoropus Schönh. J. Šloser, kor. 642.

BRANE, Braneta, *m. ime muško. hyp.* Branimir *i* Branisav. XIV *vijeka. dolazi samo u nom.* Glasnik II. 12, 50. 122

BRÁNEGOVIĆI, Bránegovîčâ. *m pl. ime mjestu: zidine od staroga gradića u Srbiji u okrugu valevskom i srezu valevskom na desnoj strani rijeke Graca.* Vuk, rječ. 39b. — *selo blizu tijeh zidina.* M. Đ. Milićević, srb. 566. 407. *griješkom ga pišu* Branegović. K. Jovanović, rec. 100. — *Postańem od imena koje samo nije u običaju a glasilo bi* Braneg, *hyp. od* Branisav. *e je od staroga ě. isporedi* Branesci.

BRÁNEŠCI, Bráneščâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* M. D. Milićević, srb. 620. *pomińe se i prije našega vremena:* ‚Braneżьsci'. S. Novaković, pom. 126. *isto će mjesto biti zapisano griješkom* ‚Braneci'. 12. *griješkom ga pišu* Branežac. K. Jovanović, reč. 161. *vidi i* Branežac. *bez sumńe je o po istočnom govoru od staroga ě, te mjesto ńega dolazi prošloga vijeka i:* Rodio sam se u selu Braniši u užičkoj nahiji. Bud. spom. glasn. II. 3, 36 *vidi i* Braňeści. *Postańa kojega i* Branegovići. — *b) selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statis. 37.

BRÄNETA, *m. ime muško. upravo hyp. od* Branimir *i* Branisav. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 126 *isporedi* Brane.

BRÁNETIĆI, Bránetîčâ, *m. pl. dva sela u Srbiji u okrugu rudničkom:* gorńi *i* dońi Branetići. K. Jovanović, reč. 146.

BRÁNETIĆSKÎ. *adj. što pripada selu Branetićima.* Opština branetićska. K. Jovanović, reč. 146.

BRANEŽ, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Braneżu Sr. Nov. 1873. 753. *pišu i* Braňež. 753.

BRÁNEŽAC, Bráneška, *m. a) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 137. *pogrješka* ‚Braženac'. 96 — *b) vidi* Braneści.

BRÄNÎ DÔ, Brânôga Dola, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 108.

BRÁNICA, *f. uzabrana jabuka ili kruška, a i drugo voće ženskoga roda, koje se može i brati i tresti, pa je uzabrano, a ne otreseno. samo u Vukovu rječniku.*

BRÀNIČ, *m.* defensor, *branitel, branac, branilac. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brāńîčâ. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Da će branic biti ńihova živļenja I T. Mrnavić, osm 123. Muž je branič žene i deteta, narod branič crkve i plemena. P. Petrović, vijen. 95. Branič je naš bog. Đ Daničić, psal. 46, 7. Ļudi, koji ga ne znaju iz bliže, misle da je on svud i svakud prijatel naroda i branič slobode. M. Đ. Milićević, let. već. 114.

BRÀNIČEVAC, Brânîčêvca, *m. a) čorjek iz Braničeva. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akc. se mijeńa samo u gen. pl.:* Brânîčevâcâ; *u ostalijem oblicima ostaje kakav je u gen. sing.* A do Jova Petra Braničevca. Nar. pjes. vuk. 2, 202. — *b) brdo u Srbiji na utoku Mlave u Dunav.* Glasnik 43, 264. — *c) ńeka loza vinova u Hrvatskoj u jednoga pisca našega vremena. i to kajkavski* braničevec. B. Šulek, im. 29.

BRANIČEVIĆ, *m. prezime.* XIV *i* XV *vijeka.* Glasnik II. 12, 53. 126. Mon. croat. 124. *postańem od imena koje samo ne dolazi:* Branič, *a bilo bi upravo hyp. od* Branimir *i* Branisav.

BRÀNIČÊVKA, *f.* 1. *žensko čeļade iz Braničeva.* Vuk, rječ. 39b. *isporedi* Braničevkińa. — 2. braničevka muha, *ńekaka muha kojoj je leglo u Braničevu. zove se i* golubačka muha, simulium reptans golubacense. Vuk, rjec. 39b. rhigio columbacensis. K. Crnogorac, zool. 152. Golubačke se muho u Šumadiji zovu i Braničevke. Vuk, rječ. 93b. U onome kraju *(kod Golupca)* postaju u proļeće nekake muhe koje se razilaze ne samo onuda po okolini nego preliječu kadšto i preko Morave u Šumadiju i onamo se zovu muhe Braničevke. Vuk, živ. 228. — 3. *ńeka loza vinova u Hrvatskoj:* bijela *i* crna braničevka. B. Šulek, im. 29.

BRÀNIČÊVKIŃA, *f. žensko čeļade iz Braničeva.* Vuk, rječ. 40b. *akc. u gen. pl.* Brânîčêvkîńâ. Kućevkińe i Braničevkińe. Nar. pjes. vuk. 2, 506.

BRÀNIČEVO, *n. kraj u Srbiji na Dunavu, od Morave pa doļe do Porečke rijeke i do Omoļskih planina.* Vuk, rječ. 40. *Od* XIII *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Ili do Braďynč ili Braničьva. Mon. serb. 3. U Braničevu. Mon. serb. 198. Glasnik 24, 264. U Kućevu i Branicevu I. T. Mrnavić. osm. 12. Kad su bili kod Kuceva grada, kod Kućeva i kod Braničeva. Nar. pjes. vuk. 2, 506. Braničevo. M. D. Milićević, srb. 1015. Rad 42, 123. S. Novaković, obl. 116. Rad 56, 112.

BRÀNIČEVSKÎ, *adj. što pripada Braničevu.* Vь braničevьskyje strany. Akat. sv. Save u Sr. Ļetop. 1864. 92. Vь držďavě zemļe braničevьskyje. Danilo 115. Zdrelo branicevьsko. Mon serb. 194. 212. Birь braničevsky. Daničić, 1, 71. Braničevski. Vuk, rječ. 40a.

BRANIDBA, *f.* defensio. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* d *pred* b *stoji mjesto* t, *koje je u ređenoga pisca i naštampano. isporedi* branitva. Stijepu i Durda . . . prijat htjeste na branitbe. J. Kavańin 186. Kad ga svrati iz višina na branitbu svoga trima. 516.

BRÀNIK, branika, *m.* 1. munimentum, propugnaculum. *mjesto načińeno za obranu. od* XVI *vijeka. u rječniku nijednom.* Ako bog ne svida, na branicih vahtar zaman bdi. M. Marulić 28. Jaki na braniku. Nar. posl. vuk. 108. Bilo bi lijesa, iz kojeg bi se bio mogao stesati tvrd branik. M.

Pavlinović, razg. 99. — 2. *zemja koja ima svoga gospodara, te je zabrańena drugom, zabran, braňevina, braňenica.* Vuk, rječ. 164b. Ļ. Kovačević. Niva u braniku. Sr. Nov. 1865 243. Niva u Manǧukinu braniku 1875. 43. — 3. *u puške odozgo što pokriva obaraču. isporedi* straža. *samo u Vukovu rječniku.* — 4. *lijevi (debeli) kraj u raonika od ušiju pa gore do nokta. zove se i* usperica *(a lijeva oštra strana zove se pero). samo u Vukovu rječniku.*

BRÀNILAC, brànioca, *m.* defensor, *branič, braniteļ, branac. Akc. u gen. pl.:* brànilâcâ. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ne pristoji se sudcima braniocima imati uzdignuto pristoļe. I. J. P. Lučić, nar. 99. Branioci svojeg ognjišta izlaze svijetu na vidik. Dubrovnik 1868. 142.

BRÀNILICA, *f.* quae defendit. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

1. BRÀNILO, *m. ime muško.* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Glasnik 27, 292. Mon. serb. 178. *postańem od* Branimir *i* Branisav.

2. BRÀNILO, *n.* 1. *čim se čovjek brani od muha, mahalo,* muscarium. *samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku.* — 2 *mjesto načińeno za obranu,* munimentum, propugnaculum. *isporedi* brana, branik, branište. *samo u rječnicima Voltiǧijinu* (festung) *i Stulićevu.*

BRÀNILOVIĆ, m. *prezime, po ocu Branilu. od* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 272. Daničić 3, 560. A. Kačić, kor. 452. — *isporedi* Branilovići.

BRÀNILOVIĆI, Brànilovićâ. *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom* Statist. 133. *pišu ga i* Branilović. 114.

BRÀNIMÎR, *m. ime muško, koje dolazi u spomenicima latinski pisanim* IX *vijeka:* Branimir. F. Rački, doc. 8. 9. Branimer. Rad 42, 207. inače XVIII *vijeka:* Branimir. A. Kačić, kor. 416.

BRÀNIONICA, *f. vidi* branilica *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BRANISAĻIĆI, *m. pl. selo koje se pomińe samo po imenu prije našega vijeka, sada nepoznato.* S. Novaković, pom. 126. *iza* s *ispalo je* l, *a pred* ļ *ispalo je* v.

BRANISAV, *m. vidi* Branislav.

BRÀNISLAĻIĆ, *m. prezime po ocu Branislavu. pred* ļ *ispalo je* v. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 18. 125.

BRÀNISLAV, *m. ime muško. od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 560). Branislavъ. Glasnik II. 12, 42. 55. Glasnik 15, 295. — *iza* s *može mu se izbaciti* l: tako još XV *i* XVIII *vijeka:* Branisavъ. Spom. sr 1, 36. Mon. serb. 480. Daničić 1, 70. Bud. spom. Glasn. II. 3, 77. *i sa* l *dolazi prošloga vijeka, ali o ļudma koji su živjeli mnogo prije:* Branislav. J. Kavańin 245. A. Kačić, kor. 416.

BRANIŠIN, *m. ńeko mjesto u hrvatskom primorju kod Bribira* XIV *vijeka.* Počańši od Glubokoga v Branišin. Mon. croat. 2

BRÀNIŠTE, *n.* propugnaculum. *isporedi* branik branilo, brana *Od* XV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (2b), *Belinu* (131b), *Bjelostijenčevu* (28a), *Jambrešićevu* (795b), *Voltiǧijinu i Stulićevu. mjesto* št *dolazi i* šć, *kao što se po ńekim krajevima izgovara svako* št. *Riječ dolazi najprije u spomeniku u kom je godina zapisana glagolski i pročitana* 1379; *ali se u ńemu spominje na otoku Krku* tursko branište, *a rečene se godine nije moglo ondje tako zvati, za to će godina biti zlo pročitana mjesto* 1479. S jednim kalom velikim, kadi se zove brańišće tursko *(na otoku Krku).* Mon. croat. 44. Branište od krajine Mikaļa 26. Država nedobitna ciječ utvrdenijeh brańišta i gradova. I. Dordić. salt. 197. Ti si brańište me hrabreno. 420. Brańište prsno. Stulić 1, 58b. — *više mjesta pod ńivama, vinogradima i livadama ima u Srbiji, koja se tako zovu: u okrugu aleksinačkom:* Niva kod Brańišta. Sr. Nov. 1870. 694 *u okrugu ćuprijskom.* Niva u Brańištu 1875. 249. *u okrugu kneževačkom:* Livada u Brańištu. 1871. 841. Vinograd Branište. 1867. 314. *u okrugu krajinskom:* Niva u Brańištu. 1871. 141. *u okrugu požarevačkom:* Niva u Brańištu. 1875. 1235.

BRÀNIŠTVO, *n.* defensio, *obrana. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. ima i u Stulićevu rječniku, ali značeńa istoga kojega je* branište, *te je bez sumńe i načińeno za rječnik od te riječi). pred* t *stoji* š *mjesto* č, *koje rečeni pisac piše.* Bože, braničtvo osobito ļudske nemoći! B. Kašić, rit. 103.

BRÀNITEĻ, *m.* defensor. *isporedi* branič, branilac, branac. *akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brànitêļâ. *Dolazi od* XVI *vijeku (najprije u Vrančićevu rječniku), u rječnicima svijem osim Vukova i Daničićeva, ali se nalazi i sada u narodnom govoru (vidi dale): u Vrančićevu:* defensor, patronus, tutor: *u Mikaļinu isto i još* propugnator, advocatus, adstipulator; *u Belinu:* fautor (182a), stipator (361a). patronus (593a), tutor (749a), actor causarum (122b); *u Bjelostijenčevu:* defensor, patronus, advocatus, tutor, protector, propugnator, tutator, sospitator; *u Jambrešićevu:* defensor, tutor, advocatus; *u Voltiǧijinu:* vertheidiger; *u Stulićevu kao u Vrančićevu. — Značeńe mu je: tko koga brani kojim god načinom; a dolazi: a) o bogu, anđelu, svecu:* Bog svetoga Mihovila poda crikvi za čuvara i braniteļa. F. Glavinić, cvit 134. Bože od svakoga kraļestva braniteļu! I. Akvilini 344. I poznaše gospodara i stvoriteļa, svega ļudstva braniteļa i spasiteļa. Azbukv. 34. Isukrste braniteļu naš! L. Terzić 299. Hrabreni braniteļi toj su svetci, prijateļi. J. Kavańin 327. Moj prislavni ćačko i braniteļu na nebu toliko veliki! Čestitosti 57. Hod'te k vašem braniteļu, o grješnici. I. Đordić, mand. 201. Da ga drži za svoga braniteļa i odvitnika pri bogu svemogućemu. A. Kadčić, bogosl. 133. Isukrst je naš braniteļ. J. Filipović 1, 566. Moj prislavni braniteļu! P. Knežević, živ. 49. Saverio, krstjanskoga cesarstva braniteļu! A. Kanižlić, fran. 237. O anđele blagosovļeni čuvaru i braniteļu moj privirni! A. Kanižlić, bogoļub. 383. Bog će svagda tvoj braniteļ biti. E. Pavić, ogled. 394. Isukrste, koji si braniteļ i zaštititeļ svih kršćana. J. Banovac, bogoslov. 53. Imat na nebesi braniteļa. F. Matić 82. Bog veliki ńiov vojvoda budući i braniteļ. A. Kačić, korab. 75. Zastava, na kojoj upengani jesu sveti crkve pomoćnici ili ti braniteļi. I. Velikanović, upuć. 2, 513. Ona zna da ima boga za braniteļa. Misli kr. 23. Isti andeli stražani naši i braniteļi u životu. B. Cuceri 95. Anđeo braniteļ. A. Tomiković XI. Ako je bog braniteļ života moga. I. J. P. Lučić, isk. 17. Istina jest da je Isukrst naš braniteļ i zagovoriteļ kod otca nebeskoga. B. Leaković, nauk 280. Bezbrojnijeh nebeskijeh braniteļa tvojijeh, koji nepristavno paze na tvoju pomoć i obranu. A. Kalić 496. — *o svecu, kojega koja država ili mjesto ili pleme ili ćeļade drži za svoga osobitoga braniteļa:* Našega braniteļa sveta Vlasi. N. I. Bunić, dub. 4. Sv. Marku braniteļu i odvitniku republike mletačke. I. T. Mrna-

vić, nauk 1708. 40. Koga *(sv. Dujma)* Spļetu sreća mila braniteļa da s nebesi. I. Dražić 7. Braniteļa našeg bosanskoga i zaštititeļa s. Iliju. F. Lastrić, svet. 105. Sve kuće od ovoga plemena drže svetoga Ivana za svoga braniteļa. A. Kačić, razgov. 209. — *b) o čovjeku u opće, koji brani koga ili što tjelesnim ili umnim načinom:* Ono je slika sjevernoga braniteļa. I. Gundulić 442. Glavna neprijateļa braniteļ se on postavļa. 529. Braniteļe zakona. F. Glavinić, cvit 204. Bi zamjerni braniteļ kakono biše drag prijateļ svetoga Ignacija i ńegove družbe. B. Kašić, ign. 43. Tko je toli moguć od vas bio koji vam je život pod'o, kad je zgradu mu razbio? . . tako izvrsna braniteļa tko godi od vas meni ukaži. I. Kanavelić, iv. 380. Čuvalac i braniteļ zakona božjega. S. Margitić, ļala 41. Kopna i mora delije, grada i kraļa braniteļi. J. Kavańin 111. Da ga je nazv'o sahraniteļem izraelskoga puka, braniteļem svoje krune. A. d. Bella, razgov. 55. Eretici i pomagaoci i braniteļi očiti. A. Bačić 202. Iz ovoga se poznaje koliko je srićan bio ovi puk tada, kada je srćane braniteļe imao, koji se znadijau protiviti onima koji ga tražiše po krivomu nauku u zlo metnuti. E. Pavić, ogled. 163. Meju kraļma pripomńivi braniteļi papa i crkve. Turl. blago 2, 122. Ona ne će biti tako srećna naći jednog braniteļa kako ste vi našli. A. T. Blagojević, kin. 79. I zakona božjeg braniteļa. M. A. Reļković, sat. 179 Mnozi *(manikeji)* utekoše se k Stipanu hercegu, koji biše ńihov braniteļ. A. Kačić, razgov. 65. Od progonitelja svete vire ucini se braniteļ. A. Kačić, korab. 364. Grad je tvrdam nedobitnijem svud okružen, unutra je snažna vojska viteškijeh braniteļa. B. Cuceri 185. Steč' prijateļa, braniteļa, pomoćnika. A. Kalić 16. Ti mi bjese upravitelj i savjetnik i braniteļ. Nar. pjes. vuk. kovč. 112. Kukajući i suze roneći bez muževa i bez braniteļa. Ogled sr. 55. — *c) o čovjeku komu se ostavļaju sirote da ih brani i za ńih se stara mjesto roditeļa*, tutor: Braniteļ od sirota. Mikaļa 26a. Ostaviti braniteļe sinovom ali kćeram. Bella 749. Starišine su . . . gospodari, naućiteļi, braniteļi. H. Bonaći 70. Pristade da kod ńega kano ti čuvara i braniteļa divojka ostane. A. Kanižlić, utoč. 72. Josef imaše biti ńegov *(Isusov)* stražnik, ńegov braniteļ. Besjede kr. 201. Imaju se poštovati poglavice, vladaoci, braniteļi, nastojnici, naućiteļi. J. Matović 371. Suprotiveći se tomu ńe roditeļi ili braniteļi, pod kojih upravļeńem i oblastju nahodi se. I. Velikanović, upuć. 3, 215. Razumiju se na misto otaca . . . braniteļi. raniteļi, naućiteļi. B. Leaković, nauk 309. — *d) o čovjeku koji na sudu brani drugoga ili stvar ńegovu:* Uzeti braniteļa. Mikaļa 26a. Ńezine pravde braniteļ. A. Kanižlić, kam. 89. Niki advokati, to jest zazvanici i braniteļi parbe produžaju. F. Lastrić, ned. 335. Ostali jesu odvjetnici pravda i braniteļi. J. Matović 413. Sudci, parci, oli ti braniteļi, latini reku advocati. M. Dobretić, bogosl. 303. Braniteļi na sudu. I. Velikanović, upuć. 1, 470. Kada parci ili ti braniteļi i drugi nastojnici na sudu jesu kradļivci? 452. Nije slobodno braniteļu stvar braniti koja mu se vidi kriva. 452. — *e) o psu, koji kuću čuva i brani:* Pas je kutńi braniteļ a vo braniteļ. V. Bogišić, zbor. 624. — *f) u prenesenom smislu o stvari tjelesnoj ili umnoj, kojom se tko brani, o kojoj se može u prenesenom smislu reći da koga brani i čuva.* Bio mu je križ braniteļ. J. Kavańin 305. Ova je zapovijed stražanin i braniteļ svaćiji. A. Kalić 277.

BRANITEĻAC, braniteļca, *m. vidi* braniteļ. *samo u Stuličevu rječniku, za koji je bez sumńe i izmišļeno.*

BRANÌTEĻAN, braniteļna, *adj.* defensionis. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u rječnicima Belinu* (tutelaris 749a. praesidiarius 683b) *i u Stuličevu* (defendendus). Vladańe koje razgleda posobnu korist podložnikov i izvršuje se po oblasti sućevoj kakono podańa braniteļna sirotama. A. d. Kosta, zak. 2, 37. Vojnik braniteļni, miles praesidiarius. Bella 683b.

BRÀNITEĻICA, *f.* defenstrix. *Od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Držića i A. Gučetića), između rječnika u Mikaļinu:* protectrix, propugnatrix (818); *u Belinu:* patrona (593a), tutrix (749a); *u Bjelostijenčevu:* propugnatrix, defenstrix, protectrix; *u Jambrešićevu:* patrona (679), *u Voltiđijinu:* vertheidigerinn; *u Stuličevu:* quae defendit. *Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brànitelîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brànitelîcê, brànitelîcôm. — *a) o bogorodici i o sveticama:* Djela . . . braniteļice naše. A. Gučetić, roz. mar. 21. Imamo potrebu ove pomoćnice i braniteļice. B. Kašić, is. 113. Da mi od ove moje najzadńe voļe bude braniteļica slavna majka vazda diva Marija. P. Radovčić, nač. 388. K tebi se utičem, braniteļice dobrostiva! L. Terzić 52. Divica Marija jest kod pravde božje naša braniteļica. J. Filipović 1, 566. Veseļan se šaļući na nebesa prijaku braniteļicu. F. Lastrić, test. 388. Ona je odvitnica, braniteļica i majka naša. A. Kanižlić, utoč. 24. U ime naših braniteļa i braniteļica. J. Banovac, blagos. 278. Drugoga nejmamo nego utočište Marijino, koja kako braniteļica ovoga sidališta more se za nas uteći prid božanstvenim svojim sinom. Grgur iz Vareša 75. — *b) o kom god ženskom čeļadetu, koje brani koga ili što:* Pozva odnetnicu i braniteļicu odnetnictva. A. Kanižlić, kam. 632. — *c) u prenesenom smislu o stvari: aa) o štitu:* Ja sam s rudelom. s mojom braniteļicom. M. Držić 268. — *bb) o lozi, za koju se tko zakļańa, te ga brani:* Košuta iz skrovišta onega zelenoga polagano je provirila, i . . . počela je listje pasti loze svoje braniteļice. B. Cuceri 221. — *cc)* ‚knjiga braniteļica', literae securitatem itineris praestantes. Knjige braniteļice, kako mu drago dopuščene, nijednoga pomoći imadu da ne bude moći biti osvaden. I. J. P. Lučić, nar. 99. Nijedan ne imade uživati nadareńe knjiga braniteļica priko pet godina. 99.

BRANÌTEĻNÎK, *m.* miles praesidiarius. *samo u Belinu rječniku:* Braniteļnik od tvrde. 683b.

BRANITEĻNOST, *f.* protectoris munus. *samo u Stuličevu rječniku (u stavļenom značeńu), za koji je bez sumńe i načińeno.*

BRÀNITEĻSKÎ, *adj.* ad patronum spectans. *samo u Stuličevu rječniku (u značeńu stavļenom). riječ nepouzdana.*

BRÀNITEĻSTVO, *n.* defensio, tutela, *obrana isporedi* brana. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu:* patrocinium, defensio (26a); *u Belinu:* tutela (17b). defensio (255b), patrocinium (548a); *i u Stuličevu:* protectoris munus. *Najprije dolazi u B. Kašića, i to s promjenom glasa* ļ *na* o *(kao što se sada govori* ‚ponedeonik') *i po tome griješkom sa* l *mjesto* o. — Pokripļen božijem braniteostvom. B. Kašić, ign. 41. Životi od svetijeh nami su ‚branitelstvo' suprotiva poganom. B. Kašić, per. v. Pod ‚branitelstvom' ńegovijem. B. Kasić, fran. 175. Ufańe u tvoje braniteļstvo. S. Badrić, prav. 77. Ti si braniteļstvo moje. 56. Blag dan odvitovańa ili ti braniteļstva divice Marije. A. Kanižlić, utoč. 413. Po ńezinu materinskomu braniteļstvu. A. Kanižlić, fran. 202. A s vam želim u vijek prijateļstvo, obećajem moje

branite|stvo. I. Zaničić 198. Primi branite|stvo spasenа mojega. P. Knežević, osm. 24. Koji je istoga na sebe primio branite|stvo. I. Velikanović, upuć. 1, 277.

BRÀNITEOSTVO, *n. vidi* branite|stvo.

BRÁNITI, brânîm, *impf.* defendere, prohibere, impedire. *Akcenat kaki je u inf. taki je u aor. cijelom osim 2 i 3 sing.:* brániti, *u imperat. cijelom:* bráni, *u part. praet. act.* u: bránio, *i s drugim slogom dugim u part. praes.:* bráněći, *i part. praet. act.* i: bránîv, bránîvši; *a kaki je u praes. taki je u imperf.:* brâňâh, *u 2 i 3 sing. aor.:* brânî, *i u part. praet. pass.:* brânen. — *Dolazi od* XIII *vijeka, ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanom u poznijem prijepisu (vidi pod* 1, 2, *a. primjer iz Mon. croat.), osim ńega pouzdano od* XIV *vijeka (vidi pod* I, 1, *b. bb. primjer iz Mon. serb.); u rječnicima svijem.* — *Korijen* bhar, *od koga je i* boriti se.

I. *prelazno:*

1. defendere, *zaklańati i čuvati koga ili što kojim god načinom odbijajući od ńega zlo, ne dajući da mu se učini zlo. braniti može čeľade ili što se kao čeľade misli, ili živinče ili stvar tjelesna ili umna. zlo koje se odbija može biti i ne biti izrečeno; isto tako i čim se to čini.* — *a) zlo koje se odbija neizrečeno: a) u tjelesnom smislu: aa) brani čeľade ili što se kao čeľade misli, a što brani to je čeľade ili životińa ili stvar tjelesna ili umna:* Kъto obrěštetъ se takovь jakože ty, brane zemļu otьčьstvija svojega? Danilo 50. Pod javorje . . . pridi, gdi dva venca . . . hraňu, i š ńim slavja lužanina, koj' jak oči braňu. D. Rańina 106. Tad bi iz svake dozv'o strane inostrance i tudine, tve kraļevstvo da oni brane. I. Gundulić 451. Braniti krajinu. Mikaļa 26a. Bistvo i glavu braneć svoju. J. Kavańin 423. Sad nas biješ, sad nas braniš. J. Kavańin 24. Imao bih i ja koga, koji bi me sad branio. P. Knežević, muka 28. Odabraše drugoga, koji bi zapovidao i grad branio. A. Kanižlić, fran. 69. Ne oruža svoju desnicu prema vam, nego vas brani. Besjede kr. 66. Vitezovi svoj grad brane. V. Došen 193. Brzo s kraļa kruna spane, gdi vojnici ńu ne brane. 125. Junak biše, al je poginuo krst braneći, s Turcim bojak bijuć. A. Kačić, razgov. 198. Neka umre s ostalim, koji otiše sažgati ovog slugu božjega. Ne vidi li se kako ga bog brani? M. Zoričić, zrc. 114. Tu su mloga kopļa izlomļena . . . braneć, gospo, svoga gospodara. Nar. pjes. vuk. 2, 294. Jošte brane ļepotu devojku. 2, 585. Vuka nema da Brdane brani. 4, 432. Brani bratu glavu i oružje. 4, 428. Boja biju, brane raňenike. 4, 115. — *može čeľade braniti tjelesnijem načinom i umno što:* Pravu oni vjeru brane. I. Gundulić 281. Mač udiļe svi vitezi van vadahu, kažuć vjeru da braňahu. J. Kavańin 337. Koji braneć ginu viru ili domovinu. V. Došen 178. — *bb) brani i životińa:* Pas kad i kad zubom rani, ali opet stado brani. V. Došen. 13. — *cc) brani stvar tjelesna, ili što se misli kao stvar tjelesna, a što brani može biti čeľade ili stvar:* Tko ima razlog, ima jaku ruku, koja ga brani. M. Držić 405. Grad ih braňaše od istoka i brjegovi, kim nije mjera. I. Gundulić 322. Ne može strti svit ča brane nebesa. D. Baraković, vil. 4. Grad s trim ogradam ke ga brane. J. Kavańin 315. Nisu zidovi koji brane ļude, nego ļudi imadu braniti zidove. A. Kačić, razgov. 106. Da istu ženu božja desnica ne bude branila, more biti da bi je udavile. M. Zoričić, zrc. 38. — *b) u umnom smislu, kao razlozima pravdati, u opće umnijem načinom ne dati da se komu ili čemu naudi: aa) brani čeľade, a što brani može biti kao naprijed:* Baba brani junaka. V. Došen m. Vidim da ti žene toliko braniš. N. Palikuća 20. Da zna vlastima odgovarati i cijelu kuću braniti. V. Bogišić, zbor. 39. Da ga brane pred sudom. 546. — *što tako brani čeľade, može biti i umno što:* Človik sagrišuje kada ne brani glas iskrńega nepravodno oklevetana. Š. Budinić, ispr. 64. Braniti čast. Mikaļa 26a. Braneći tvrdo svoju rič. P. Radovčić, nac. 538. Koji brane vlastita pomańkańa. M. Radnić vn. Da će braniti istinu. A. Kanižlić, kam. 307. Tako mnogi grihe brane. V. Došen 215. Braniše stare sliparije govoreći: od kuda vojniku znańe satire pisati? M. A. Reļković, sat. 17. Ovoga ne mogu braniti ni po što, budući da su mu protiva svi bogoslovci i naučiteļi. M. Dobretić 91. Evo još dva druga primjera, za koje mislim da ih niko ne će moći braniti. Vuk, pisma 25. — *bb) u prenesenom smislu brani pero mjesto onoga ko ńim piše:* Kom se tude pero klańa i brani ga. V. Došen 75. — *cc) stvar umna brani čeľade:* Čim čovik čini koje druge vrste grihe, može imat što god ogovora, prem da ih ovi ogovori ne mogu braniti. J. Banovac, pripov. 58. Da ńi tamna laž ne brani. V. Došen 139. Mornar ima pravo da ga zakon brani. M. Pavlinović, rad. 96. — *β) izriče se zlo koje se odbija. ostalo sve može biti kao naprijed pod α. a zlo koje se odbija može biti ili čeľade i što se kao čeľade misli, ili živinče ili stvar tjelesna ili što umno; a može biti izrečeno: a) u gen. bez prijedloga:* XVI—XVIII *vijeka, ali rijetko:* Brani nas hudobe. Š. Menčetić 340. Višńi bog jes s nami, koji nas zla brani. N. Naļešković 1, 225. Sred jedne on staše jake kolijevčice, koja ga braňaše tej sile vodene. F. Lukarević 182. Godišta nije svoja branio tej nezdodi. 11. Koja brani po sva lita zla svakega vjerne puke. A. Vitaļić, ost. 62. Branimo ih vječne štete. J. Kavańin 506. Ova sveta divica jest nama jedan grad, zid i zasłon, koji nas brani pedipsije božije. J. Banovac, razg. 140. — *b) u gen. s prijedlogom* od: *od* XIV *vijeka i danas:* Budi brane otьčьstvo tvoje otь nasilija. Danilo 26. Ako kto ime što govoriti ili nasilovati gradu Dubrovniku za sizi dohodьkь, da ima kraļevstvo mi otь toga ńihь braniti. Mon. serb. 188. Čuvati, obarovati i braniti župu i grad i mêsta više pisana oda vsakoga zla, odь sile, tadьbe i odь vsakoga gospodina i vlastelina. 218. Bog mane od vsakoga zla brani i čuva. Katek. 1561. 20. Javor zeleni, ki zgiba (s) strana svih u ļeto sve grane, od zraka sunčanih da mene sved brane. D. Rańina 130. Dubi razkošan hlad od sunčenih zrakov braneći činahu. P. Zoranić 10b. Stado čuva' i brani od vučje ti sile. I. Gundulić 158. I kamenje tvrdo umisti *(bog)*, da me brani od zlijeh šteta. 244. One živine Isusa od studeni braneći. M. Jerković 25. Jeda bi ga od zime branili. I. Ančić, svit. 32. Tko me ļubi, bude miran i od zgode braňen teške. A. Vitaļić, ost. 46. U prsih križ ki shrani, od svakoga zla te brani. J. Kavańin 255. Silovite od sramote braneć dikle i sirote. 384. Koji su ga od neprijateļske sile branili. A. d. Bella, razgov. 10. Brani nas od svih zala. J. Banovac, pripov. 129. Koje brani od tolikije neprijateļa. F. Lastrić, test. 64. Braniće vas od ogńa i drugih nemoći. F. Lastrić, od' 300. Od himbenoga neprijateļa brani me. A. Kanižlić, bogoļub. 526. Zemļu . . . milujemo, jer nas hrani i od mrtvog glada brani. V. Došen 14. Zakon, koji brani od ubojstva život ļudski. J. Matović 386. Jer te brani od svakog zameta. M. A. Reļković, sat. 155. Branit ju *(vjeru)* stanovito od ńezini neprijateļa i progoniteļa. M. Dobretić 52. Lemozina od svakoga griha i od smrti brani. B.

Leaković, gov. 177. No brańahu robļe od Turaka. Nar. pjes. vuk. 4, 115. Da Grahovo branim od Turaka. 4, 486. I deseta fakļa okovana, iz ńe su mu do tri pera zlatna, što junaka biju po plećima, a po kraj ńe krilo okovano, što junaka brani od vremena. 3, 96. Brat načini vilan šator, da jih brani od sunca. Nar. prip. mikul. 43. Spaija je dužan svoje seļake braniti od svake bijede i nepravde. Vuk, dan. 2, 79. On nije došao da brani Milenka od ńega. Vuk, grada 24. — *c) u dat. s prijedlogom* proti: Da ih očemo braniti proti vsakomu. Mon. croat. 137. Proti kraļu slobošćinu brańaše crikvenu. F. Glavinić, cvit 429. — *d) u instr. s prijedlogom* pred, *u jednogu pisca* xvi *rijeka (vidi i kod* pred): Ona cvit . . brani prid mrazom. Š. Menčetić 193. — *γ) može biti izrečeno i čim se brani, a ostalo kao naprijed*: Neka bude *(komedija)* brańena vašim razumom. M. Držić 62. Drivo hladom zemļu od sunca, na koj raste, brani svojim. F. Glavinić, cvit 392. Ki *(bog)*, ako rukom svom ne brani, man su zidi i grajani. J. Kavańin 190. Er ga brani bog čudesi. 256. Jednim istom jajcem tilo svoje, ne velim toliko hrańaše, koliko od smrti brańaše. A. Kanižlić, nzr. 218. Jer te brat Kam svojim trudom hrani, a brat Jafet svojom krvju brani. M. A. Reļković, sat. 155. Ne dadu ga posjeć' Moračani, no ga ogńem iz pušaka brane. Nar. pjes. vuk. 4, 410. — *δ) objekat se nalazi i u gen. mjesto akus., ali vrlo rijetko i u pjesmama u izvan ńih još reće, i to istom od prošloga vijeka, čega radi ne će biti ništa drugo nego akus. zamijońen genetivom: izvan pjesama*: Dužni smo svi najprvo braniti pošteńa božjega. F. Lastrić, ned. 175. *u pjesmama*: Pas, koji se mećom brani, boļe svoga ručka brani. V. Došen 167. Brani grada kano svoju glavu. A. Kačić, razgov. 218. On pos'jeće trideset Turaka, koji brane varakli kočija. Nar. pjes. juk. 321. — *ε) objekat može biti i neizrečen*: Ledne od zime da plam šćiti a od vrućina da hlad brani. A. Vitaļić, ost. 9. Pravi zlotvor tvoj potajni, od kojega bog sam brani. J. Kavańin 31. Proklestvo zabrańuje svidočiti, ako je svidok, braniti, ako je parac. A. Kadčić, bogosl. 17. Tamnoj rđi da dvorite, koja bije a ne brani. V. Došen 149. Može biti da se još dogodi neprijateļ da od kud navali, molit smete i hranu popali: za to mora tko godire branit i tko moli i tko će ga hranit'. M. A. Reļković, sat. 155. ‚Ne daj, bane, tvoje oči ćarne, dosta si ih puta poļubio'. ‚Dok ļubio, dotle i branio, sad nek brani Duka zulumćaru'. Nar. pjes. vuk. 2, 179.

2. prohibere, impedire, negare, *smetati da se ne može imati ili upotrebiti ili uživati ili činiti što, kao ne dati, kratiti, ne dopustati, komu se tako smeta ili ne da, može biti i ne biti izrečeno; a smetati tako može ili čeļade (i što se kao čeļade misli) ili stvar. a) u tjelesnom smislu, kad se djelom smeta ili ne da: α) bez onoga komu se ili čemu se smeta ili ne da:* Vidte tužnu mlados našu, ter ne bran'te stvar najdražu, da se ńome pomožemo. N. Naļeśković 1, 162. Tužice, . . . ke ćutim tebe rad i tvojijeh ļepota, za koje evo sad ne branim života. 2, 12. Za ńe ja ļubav suze, krv i umrijet' ne branih nebog prav. 2, 95. Lik rani dati i braniti. H. Lucić 215. Do vik taj pozor branite, u kom je rani lik. 245. Pitam ono, što braniti toli maće ima ona koli većma hoće biti nemilosna. J. Gundulić 257. Braniti prolazište. Bella 670b. Jedan krmaču tjera štapom i hoće da je satjera u kazan, a ostali svi vaļa to da brane i svojijem štapovima da je odbijaju. Vuk, živ. 281. — *u tom smislu u spomeniku* xiii *vijeku (sačuvanu u poznijem prijepisu) dolazi part praes. kao da bi se reklo: izuzimajući ili osim*: Mi vam dopušćamo pasti živine, napajati po svoj našoj kuntradi, braneći škode i staroh prepovedi i vinograd. Mon. croat. 5. — *b) može se izreći i kome se ili čemu se što ne da ili kruti, i to: aa) u dat.: aaa) brani u tom smislu čeļade ili što se kao čeļade misli*: Bože moj, milosti blažene branit mi ne moj. M. Vetranić 1, 434. Da s' taj vir vodeni za vile shranila i vazda po sve dni tudinom branila. 2, 110. Ne bran' mu života, ako t' ga usprosi. 2, 254. Lica tvojega nemoj nam braniti. N. Dimitrović 25. Što mi braniše tizim me shraniše. M. Držić 4. Ona jih veće ńemu brańaše. P. Zoranić 75. Gdje da veće ja se obratim, kad mi ista kuća moja poniļenja brani svoja? F. Lukarević 261. Drago lice toj braniš mi po vas dan. M. Bunić 90. Ne bran' mi ļuveni tvoj pogled. 94. Ne branimo mu što ište. M. Divković, bes. 126. Da mu ne branimo ono što pita. M. Orbin 65. Na lik zavraćanje mrtvim je brańeno. I. T. Mrnavić, osm. 16. Ovo tužni prsi, s kimi te ja hranim, ovo ti su, sinko, ja ti jih ne branim. Oliva 18. Pustima ļudma i čobanom, koji sikirama brezposleni šumu kreskaju, vaļa sad sikire braniti. J. S. Reļković, kuć. 224. ‚Al' daj meni trideset katana'. ‚Ne branim ti, more, ni sav šereg a kamo li trideset katana'. Nar. pjes. vuk. 3, 558. *u prenesenom smislu, u kom se kaže stvar a misli se čeļade*: Tvoj ures izbrani, moļu te, da meni s pogledom ne brani taj celov medeni. D. Rańina 32. Turci postave dvije velike galije da brane ladama izvoz niz jezero. S. Ļubiša, prip. 82. — *bbb) brani stvar tjelesna*: Gdi može sunačce da svitu zrak brani? D. Držić 370. Mjeseće, tvoje mi prijazni ne brani na voļu. M. Vetranić 1, 41. A ti zgar zeleni, . . . ne bran' mi tve sjeni. M. Držić 10. — *bb) u gen. s prijedl.* od, *kao da se ono što se brani uklańa od koga i tako mu se ne da*: Ispaše ne ima braniti susidu od susida. Stat. poļič. ark. 5. 265. Neg ti će misal bit unutarńa mila, ka se je na taj svit u Abramu vidila, ki sinka od tebe nć hotje braniti. N. Dimitrović 68. Otac višńi zgar od sina braniti ne može nijednu stvar, neg li ga smiriti. 82. Zdravje ti posila, moj drnže izbrani ko srce iz tijela od tebe ne brani. N. Naļeśković 2, 79 Od mene brani sve gizde ļuvene. M. Držić 20. Braniš od mene angelsko tve lice. 74. Nek ńu *(heļdu)* kućnik od sebe ne brani. J. S. Reļković, kuć. 174. — *c) što se ne da može biti izrečeno infinitivom. i tada može braniti ili čeļade ili kakva stvar. subjekat može biti infinitivu isti koji je i glagolu* braniti *ili drugi: aa) subjekat isti.* Dasu i tijelo ne brańu ja zgubit. S. Menčetić 179. Ki tvu vlas ne braniš zgubiti istom da tud poraz moż' kako viditi. D. Rańina 38b. — *bb) drugi subjekat glagolu* braniti *a drugi infinitivu, ali se infinitivu subjekat ne kaže izrijekom*: U ko godi bi vrime toga dila ńima rata ne branila gospodovati i uživati. Mon. serb. 290. Braneće dati dohodak cesaru. N. Rańina 104. luk. 23, 2. Tko brani mene krstiti? N. Rańina 128. act. 8, 36. Nit mu češ branit moć u milos tvu priti. N. Dimitrović 73. Za č' mi braniš s tobom iti. P. Hektorović 93. Umrit' s tobom men' ne brani. 93. Ki se jat i ubit za mene ne brani. H. Lucić 280. Kuda mi ćes brani sdružiti tvoj ures. M. Držić 13. Vidit' ne brani tve mu lice na prozoru. A. Čubranović 155. Ter mi lice ļupko, milo viditi ne brani. D. Rańina 105b. Pod zelenim grmom, ki gustinom od listja svoga zraku sunčenu do drobne traviee dojti brańaše. P. Zoranić 38b. Anđelski ures tvoj uzivat ne brani. M. Bunić 91. Rijeke duboke i drače i grane tej tvoje visoke k tebi mi prit

brane. 92. Braniš ljubavi u srce tvoje prit'. O. Mažibradić 133. Vapiti, jaoh, naprijeda suze brane, plač mi ne da. I. Gundulić 87. Sveta vjera pit' nam vino brani svudi 188. Perle izabrane . . . uživat se brane človiku ubogu. D. Baraković, vil. 28. Evo voda, tko brani mi se krstiti? I. Bandulavić 142. act. 8, 36. Ne brani se ufatiti. S. Margitić, fala 68. Ko ti je branio dobro dilovati? M. Zoričić, osm. 127. Što mi brani reći da nije izmolio? A. Kanižlić, kam. 274. Ako mi brane pjevati, ne brane mi plakati. Nar. posl. vuk. 5. Novci se ne brane i dvaput brojiti. 226. — *kad je braniti bez poricaña, može uz infinitiv biti poricaće ne mijenjajući smisla:* Kada bi imь godь ratь branila ne vladati rečenьmь gradomь. Mon. serb. 303. — *d) što se ne da, može biti izrečeno rečenicom, koja se privezuje riječju* da: *aa) u privezanoj poricaće:* Bivši put općeni, niko mi braniti ne može da ńime ne budem hoditi. Đ. Rańina 102b. Jeda li kto more braniti da se ovi ne krste? Anton Dalm., act. 10, 47. O srce! . . branit' mi moći ne ć' nepravim silami, da, nad ńim čim plačem, celov mu si ne dam. M. Bunić 83. Ki bi branil ili razgovaral drugoga da ne bude pop. F. Glavinić, svitl. 116. Niki brańahu onomu da mu ne da piti. M. Lekušić 125. Koji brane da hajduci svit ne drže već u ruci. V. Došen 125. Miševi trče na sve strane i sluge s batinama stoje te brane da ne natrče na sto. Nar. prip. vuk. 52. — *bb) u privezanoj nema poricaña, ali se kaže isto što i naprijed s poricańem:* Ova pomnja ne brani da se jema ljubav staviti. P. Radovčić, nač. 51. Šta brani meni da se krstim? Vuk, djel. 8, 36. Jug brani brodu da u krmu jedri. S. Ljubiša, prip. 207. Zavist im brani da se razaberu i rasvijeste. 273. — *e) što se ne da, može biti neizrečeno, kad se razumije:* Da je voljaь pojti, a mi da ne branimo ni zlo učinimo tomuj člověku. Mon. serb. 219. Gdje bi lanca zabodena, prst stavi, a Isus ne brani mu. Zbor. 118b. A. Učinit ne ćeš toj. B. Tko mi će braniti? F. Lukarević 304. Mojim se ona trudom boli, i obećava, i opet brani. I. Gundulić 224. Hoće da riječ izgovori, žalos brani, boles ne da. 239. I ako razlog hoće tako, miłos brani, ljubav ne da. 366. Od svi *(stvari)* jedne naći ne će da učini kvara veće neg bi čovik oduzdani, drugi ńemu da ne brani. V. Došen 43. Ko radi, bog ne brani. Nar. posl. vuk. 152. Tada dode Isus na Jordan k Jovanu da se krsti. A Jovan brańaše mu govoreći: ti treba meno da krstiš. Vuk, mat. 3, 14. Pustite djecu neka dolaze k meni, i ne branite im. Vuk, luk. 18, 16. Ja ne branim. Vuk, rječ. 39b. Ko ti brani? 39b. Ne ću braniti ustima svojim, govoriću u tuzi duha svojega Đ. Daničić, jov. 7, 11. — *β) u umnom smislu, kad se ne da umnim načinom, kao riječima, kad se ne dopušta, zabrańuje: a) s objektom:* Ne brani *(bog)* pravedne ljubavi. N. Naľešković 1, 331. Koncilio osobke im sasma brani. B. Gradić, djev. 141. Nagovara na divstvo prem da ne brani ženidbu. A. d. Bella, razgov. 241. Kako ste obslužili one naredbe crkovne, koje vam brane trgovine? Besjede kr. 260. To bog brani od visina. V. Došen 140. Što ova zapovijed brani? T. Ivanović 60. — *b) što se brani, može se izreći u infinitivu:* Jer kad likar jist za vrime brani. M. A. Reljković, sat. 129. — *c) što se brani, može biti izrečeno rečenicom, koja se privezuje riječju* da: Zakon koji brani da se ne bi reklo krivo svjedočanstvo. J. Matović 407.

II. *sa* se:

1. *značće koje je naprijed pod* I. 1. *refleksivno:* *α) kao naprijed pod* 1, *α.* i *γ.*: *a) u tjelesnom smislu:* Ovi nad kim je zařva učińena, braneć sebe, ter ga obranio. Stat. pol. ark. 5, 248. Bran' se oružjem, zlato trati, ne ćeš joj se *(smrti)* odrvati. I. Gundulić 233. Samo čovik ne ima se čime braniti ni čime ozlediti. P. Posilović, nasl. 19b. Ter se brani ter se štiti svetom sjenom slavna tijela. I. V. Bunić, mand. 20. Branit se imaš noćtim svima. J. Kavańin 352. On braneći se ubije neprijatelja naskočnika. A. Kadčić, bogosl 26. Za što se brańaše prisjajnim oružjem. F. Lastrić, test. 19. Da i sebe kripko brane i sablasti dadu rane. V. Došen 1. Il' se s oštrim kļunom brane. V. Došen 191. Ne ktiše se ni malo braniti, nego odmah položiše oružje. M. A. Reljković, sabr. 33. Al se brane kano vitezovi A Kačić, razg. 96. Jer se cića bolesti ni malo braniti ne mogoše. A. Kačić, korab. 36. I mačka se noktima brani. Poslov. dan. 28. Molićeš se, pomoći ti ne će; branićeš se, odbranit' se ne mo'š. Nar pjes. vuk 3, 339. Braniti se više ne možemo. 4, 249. Jadan Marko ležeći se brani. 4, 271. Pak se junak britkom sabļom brani. 3, 428. No se brane ogńem iz pušaka. 4, 59. Tu se Srbļi pokoriti ne će, već se brane i praznim puškama. 4, 174. Beg se brani drvļem i kamećem. 2, 47. I krava se repom brani. Nar. posl vuk. 102. — *b) u umnom smislu:* Da se nejmaju čijem braniti, . . hoću im odkrit ono što govore bogoslovci jednostavno. Besjede kr. 319. Mnogi, kad se grisi kore, braneći se odgovore. V. Došen 215. Pokornik ne ima se parbiti ni braniti na sudu božjemu. M. Dobretić 73. Saloti muža da joj kaže za što se nasmejao. On se stane braniti: prodi me se, ženo, bog s tobom! što ti je? ne znam ni sam Nar. prip. vuk. 17. Otide u Carigrad da se odgovara i brani. Vuk, nar. pjes. 2, 565. — *β) kao naprijed pod* 1. *β. u tjelesnom ili u umnom smislu: a) s gen. i prijedl. od:* Jak brodar od mora, iz plavi kad gleda valove jak gora, ter im se on ne da. neg li se još brani od take nevoļe. N Naļešković 2, 123. Od mene naučite branit se od žena. F. Lukarević 29. Ka se od oči zlijeh braniti ima Đ. Palmotić, christ. 25. Od djavoskih htij se branit svih zasjeda. J. Kavańin 402. Tko će zabraniti vitru da ne puše? Nitko doisto; ali se moremo brauiti od ńega zasloňajući se i zatvorajući vrata. F. Lastrić, ned. 383. Da se hraneć brani od slaboće mrtvog glada. V. Došen 181. Kako ćeš se na svitu hraniti i oda zla svakakva braniti M. A. Reljković, sat. 97. I od pipe tom se (h)ranom brani *(guśće).* J. S. Reljković, kuć. 237. Bele ruke trudiše od samsova braneć' se. Nar. pjes. vuk. 1, 129 Krajina se brani od Turaka. 4, 116. Te se ogńem od Turaka brane. 4, 408. Nek se (h)rani i oda zla brani. 2, 382. Od kojijeh *(sileģija)* se drukčije nijesu mogli braniti. Vuk. nar. pjes. 3, 445. — *b) s dat. bez prijedloga, čim se kaže da je ono što tko čini braneći se upravleno ńekomu ili ńečemu, te se tako brani (kao što se govori* udariti kome *kao* na koga): Nemoj se žalosti dopustit dobiti, i ako jak dosti nijes' joj se braniti. N. Dimitrović 4. Tko na mene iđe s oružjem, ja mu se mogu oružjem braniti. M. Divković, bes. 254. Kojim će se (h)raniti i braniti potribi svitovńoj. I. Ančić, vrat. 2, 4, 130. Ne more braniti djavlu neprijatelj. 194. Novo Mjesto . . . jedno leto branilo se je Matijašu kralju. P. Vitezorić, kron. 129. Kako se vojnik brez oružja ne može neprijatelem braniti. J. Banovac, pred. 52. Dušmaninu da se brani. V. Došen. 180. Da se muham branit mogu. 238. Sami znati mogu braniti se nerazlogu. 264. — *c) s dat. i prijedl.* protiva: Da umije braniti se protiva napasti djavaoskoj. P. Posilović, nasl. XLV. Videći da nije moguće braniti se proti tolikomu mnoštvu. A. Kanižlić, fran. 69.

2. *značeńe koje je naprijed pod* I, 2. *u tjelesnom ili u umnom smislu. a) refleksivno: kao protiviti se, opirati se: aa) bez onoga komu bi se ili čemu tko protivio:* Braneći se dakle on bi uprošen. F. Glavinić, cvit 186. Poče umivati *(noge)* Judi; videći Petar da se on ne brańaše, veoma se ožalosti. M. Lekušić 33. — *bb) čemu se tko protivi izrečeno: aa) u dat.:* Ako sam što dostojno smrti učinił, ne branim se smrti. Anton Dalm., act. 25, 11. — *bb) u gen. s prijedl.* od: Niti se od troška branimo. Bud. spom. glasn. II. 3, 57. — *β) pasivno: aa) sa subjektom: aaa) bez onoga komu bi se što zakraćivalo (vidi naprijed pod* 2, *a, aa.):* Ako stvar prositi u koga koju hoć, praša(j) što s' braniti s razlogom ne će moć. M. Dimitrović 5. *tako i part. pract. pass.:* Kad voće brańeno bude okusiti. N. Dimitrović 18. Voća brańena. Đ. Rańina 149b. Stvari brańene većma želiti. P. Zoranić 1b. Eva prva brańena se hiti drva. Đ. Palmotić, christ. 63. — *bb) komu se što zakraćuje ili ne da, izriče se: aaa) u dat. (vidi naprijed pod* 2, *a, b, aa.):* Dava nam se plać i tužbe, a milosti se brane. N. Naljeśković 1, 238. Polag ljubavi moje se nastani, ka ti se ne brani, pače ću reć veće: ka se tebi hrani, ka ti se nameće. H. Lucić 219. Pravda ne će, ni u ijednoj razlog strani, da se svoj rod majci brani. S. Mišetić 229. Meni svjetlos i sloboda jednako se tužnoj brani. I. Gundulić 76. — *bbb) u gen. s prijedl.* od *(vidi naprijed pod* 2, *a, b, bb.):* Blagoslov da se moj od tebe ne brani. M. Vetranić 2, 221. — *b) bez subjekta, a s rečenicom koja se privezuje riječju* da: Teb' vratnice ove bijele otvaraju se svakim časom, ti ulazi; ali se brani i da pojde tko izvani. J. Kavańin 492.

III. *bez subjekta u značeńu koje je naprijed pod* I, 2: *s poricańem, kao da bi se reklo: ništa za to, ništa ne smeta,* nihil impedit. Ne brani, da apostol kad god ovomu poželjńu i ganutju podava ime griha. Turl. blago 2, 195.

BRANITSTVO, *n.* patrocinium. *samo u Stulićeva rječniku* (‚branitsvo'). *riječ nepouzdana.*

BRÀNITVA, *f.* patrocinium. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrošićeva (u kom će biti štamparska pogrješka* ‚branitvo'), *Voltiđijina* (schutz) *i Stulićevu. isporedi* branidba.

BRÀNIV, *adj.* ad defendendum aptus. *samo u rječnicima Mikaljinu (ali ne u redu, nego kod riječi* oružje) *i u Stulićeva.* Oružja braniva, arma ad tegendum. Mikalja 381a.

BRÀNIVÔJ, Brânivoja, *m. ime muško.* XV *vijeka, u spomenicima latinski pisanim i* XIV. *između rječnika samo u Daničićevu.* Spom. sr. 1, 52. Mon. rag. 1, 66.

BRÀNIVOJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Braniroju.* XVI *vijeka.* Mon. croat. 191.

BRÂNKO, *m. ime muško. postańem hyp.* Branimir *i* Branisav. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu* (1, 71. 3, 569).

BRÂNKOV, *adj. što pripada Branku.* Brankovo učińenje. Spom. sr. 1, 164 Daničić 1. 72. Idi, bježi, Brankovo koljeno! Pjev. crn. 291.

BRÂNKOVAC, Brânkôvca, *m. ime mjestima: a) selo u Bosni u kotaru travničkom.* Statist. 61. — *b) dio varoši Mostara.* Lj. Stojanović. — *c) mjesto pod voćńacima u okrugu kruševačkom u Srbiji.* Šljivak u Brankovcu. Sr. Nov. 1875. 19.

BRÂNKOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Brankovini.* Opština brankovačka. K. Jovanović, reč. 100. Brankovački vis. M. Đ. Milićević, srb. 400.

BRÂNKOVICA, *f. selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji u Grahovu.* Glasnik 40, 18.

BRÂNKOVIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Branku. od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Priboje Brankovića. Mon. serb. 97. Vlkь Brankovića. 207. Lazar da gizdavu Marn Vuku Brankovića. I. Gundulić 386. De pogibe Vuče Brankovića? Nar. pjes. vuk. 2, 294. Miloš Branković. Šem. srb. 1881. 299. — 2. *dva sela u Bosni: jedno u okrugu sarajevskom.* Statist. 23. *a drugo u okrugu baňolučkom.* Schem. bos. 1864. 59. Statist. 43.

BRÂNKOVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 100. S. Novaković, pom. 126. Rad 1, 186. Starine 10, 269. Iz lijepa sela Brankovine. Nar. pjes. vuk. 4, 140.

BRANOGOVOR, *m.* defensio, apologia. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na ovi branogovor ništa ne izusti. A. Kanižlić, kam. 101.

BRANOGOVORAN, branogovorna, *adj.* apologeticus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kojima je on u svojoj branogovornoj knigi odgovorio. A. Kanižlić, kam. 759.

BRÂNOJE, *m. ime muško.* XIV *vijeka. postańem hyp.* Branimir *i* Branisav. Glasnik II. 12, 19. 23. 24.

BRÂNOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Branoju.* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 111. Daničić 1, 71. *pisarska će pogrješka biti* ‚Braojević'. Stat. poj. ark. 5, 310.

BRÂNOPÎS, *m.* liber apologeticus. *prošloga vijeka.* Branopis Focia suprot Latinom. A. Kanižlić, kam. IX. Za viru krstjansku dvostruk branopis pisao je. I. Velikanović, upuć. 1, 226.

BRANOPÍSAC, branopísca, *m.* defensionis scriptor. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječniku Stulićevu.* Branopisac Fociov. A. Kanižlić, kam. 18.

BRANOPÍSALAC, branopísaoca, *m. vidi* branopisac. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Branopisaoci Fociovi. A. Kanižlić, kam. 378.

BRANOPRÀVDÁČ, branopravdáča, *m* defensor. *samo u Stulićeva rječniku. isporedi* branopravdaš.

BRANOPRÀVDÁŠ, branopravdáša, *m.* defensor. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tada ńezin branopravdaš po obicaju onoga vrimena misto ńe unide u vrilu vodu. A. Kanižlić, kam. 89.

BRÀNOŠ, Branoša, *m. ime muško.* XIV *i* XV *vijeka. postańem hyp.* Branimir *i* Branisav. Mon. serb. 102. 488. Daničić 1, 71.

BRANOVA GLAVICA, *f. brdo u Srbiji u užičkom okrugu.* Šanac na Branovoj Glavici u Kremnima da načini. Djel. prot. I. *isporedi* Branovo.

BRANOVAC, Branovca, *m.* 1. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 61. Pregled 17. — 2. *prezime u naše vrijeme.* A. Branovac. Vuk, nar. pjes. 3, 587. *isporedi* Branovo.

BRANOVAČKI, *adj. prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 22. *po ocu koga su zvali* Branovac, *koje vidi.*

BRANOVALAC, branovaoca, *m. vidi* branitelj. *samo u Stulićeva rječniku. riječ sasma nepouzdana. isporedi* branovati

BRANOVATELJ, *m. vidi* branitelj. *samo u Stulićeva rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BRANOVATI, branujem, *impf. vidi braniti. samo u Stulićeva rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BRANOVIĆ, *m. prezime koje je tako u jednom spomeniku* XV *vijeka naštampano može biti grješkom čovjeka, koji se pisao* Branojević. Spom. sr. 1, 111. Daničić 1, 71. *isporedi* Branovići.

BRANOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 98. *isporedi* Branovo.

BRÀNOVO, *n. glavica u Jezerima u Hercegovini.* V. Ļešević. *postańem od imena koje samo nije u običaju, a koje bi glasilo* Brano, *koje bi bilo hyp. od* Branimir *i* Branisav, *a od koga je i* Branko *i* Branoš. *isporedi* Branovac, Branovići.

BRANSKI, *adj.* bellicus. XIV *vijeka u knizi u kojoj se miješa jezik sa crkvenim, i u Stulićevu rječniku, ali iz brevijara. postańem od staroga* bran, brani, *koje vidi.* Branskoje tvoje žitije povědajetu se. Danilo 111. Odělo branskoje. 349.

BRÀNUĆÎ, *adj.* defensorius. *u jednoga pisca* XVII *vijeka o molitvama u kojima se moli bog za obranu. ć je postalo od starijega* tj, *koje je opet od* tij. *isti pisac piše i* tj *i ć.* Čine se usmi ali srcem nike molitvice, koje se zovu branutje. P. Posilović, nasl. 175. Molitve branuće prisvetomu propeću. 176.

BRANŮKATI, brànûkâm, *impf. dem.* braniti. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

1. BRAŃE, *n.* luctatio. *isporedi.* brati se. XV *vijeka. o borbi na mukama:* U mučnom bran(j)u i borenju kripka učinivši se. Starine. 1, 223.

2. BRÁŃE, *n.* collectio. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (27ª *griješkom i* bereńe 184ᵇ), *Belinu* (198ª), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu. — a) radńu kojom se što bere:* Stablo kad ima svoj plod jest oblaženo, jere jesu brańa; ali pomańkavši plodovi jest ostavļeno i ne haju za ńega. M. Radnić 26. Ele grozdje još za brańe nije. J. S. Reļković, kuć. 350. Brańe vinogradov ne po svuda u jedno vreme biva. Z. Orfelin 101. Za brańe grožđa. P. Bolić 2, 56. Brańe kukuruzno, vinogradsko. Vuk. rječ. 40ª. Dańu radi da uzraste što posadiš, i jutrom gledaj da ti sjeme nikne; ali kad dođe do brańa razgrabiće se i ostaće ti ļuta žalost. Đ. Daničić, isa. 17, 11. — *b) što se bere:* Čitava porodica čekala da joj se skuha nešto brańa večeri. L. Ļubiša, prip. 25. Digne s ogńa brańe, izruči ga i ožme u jednu veliku žđelu, obuļi, osoli i promiješa. 28.

BRAŃÈNICA, *f.* 1. mulier cliens. *samo u Stulićevu rječniku.* — 2. *vidi* zabran, brańevina. *samo u Vukoru rječniku (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj).*

BRAŃÈNÎK, brańenika, *m.* cliens. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (197ª), *Bjelostijenčevu* (1, 296) *i Stulićevu.* Tebe zabit ne ću ni opata brata tvoga brańenika dobra moga. J. Kavańin 152. Da se dostojaš i mene primiti i pribrojiti brańenikom tvojim A. Kanižlić, bogoļub. 353. Brini se kakono milostivi braniteļ brańenikom svojim. 387. Odvitnik . . . našavši da jest istinito tako, dužan jest ustegnut se i . . . ne naprćat na svoga brańenika tratbe nekoristne. Turl. blago 2, 188.

BRÁŃĚŃE, *n.* defensio, prohibitio. *od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Dimitrovića i A. Gučetića), između rječnika u Belinu* (255ᵇ. 17ᵇ), *Bjelostijenčevu* (1, 401ᵇ ‚branenje'), *Jambrešićevu* (1, 181ᵇ ‚branenje'), *u Stulićevu i u Vukovu. Zadńe* -ńe *postavši od* nije *i izgubivši* i *glasilo je* -nje *do prošloga vijeka, a od polovine prošloga vijeka dolazi sastarļeno u* -ńe *(vidi primjere J. Banovca).* 1. defensio, *obrana. a) može uza se imati i ne imati u gen. bez prijedloga ono što tko brani, a taj se gen. zamjeńuje kad treba adjektivom ili pronominom posesivnim kao i u drugim prilikama. i ono što se obranom odbija može biti i ne biti izrečeno, a izriče se u gen. s prijedl. od ili u dat. s prijedl.* protiv. O slavna djevice, brańenje grešnika od smrtne strjelice! N. Dimitrović 45. Brańenje od svijesti. B. Kašić, nasl. 195. Ki nastoje na brańenja svete matere crikve. M. Angel 73. Ovim brańenjem i zaščićenjem utvrdi mene. I. Ivanišević 136. Ti si jakost i brańenje i moć puka tvoga. A. Vitaļić, ist. 82. Sveta Marijo, brańeńe pritisnutih J. Banovac, blagos. 271. *adj. ili ponom. posesivni mjesto gen. bez prijedloga:* Na brańenje moje pogledaj. B. Kašić, rit. 384. Da je on i shranišće i brańenje i zaščićenje ńegovo. A. Vitaļić, ist. 213. On brańenje naše jako, naša kripos neskončana. A. Vitaļić, ostan 70. Da ga zazivamo kakono naše najmogućnije brańeńe, pomoć i saštiteńe. A. Tomiković 132. — *mjesto gen. bez prijedloga gdjekoji pisci po tudem jeziku imaju gen. s prijedlogom* od: Brańenje od života. A. Gučetić roz. mar. 122. Pritvrdo brańenje od duše i tijola moga suprot svijem varanjem. B. Kašić, zrc. 169. Vladaocu poglavitomu a ne vikaru pristoje vrimenita brańeńa od crkve kakono pripravļeńe zgrada crkovni. A. d. Kosta 1, 41. — *b) može biti izrečeno i tko brani, a izriče se u gen. bez prijedl., pa se i taj gen. zamjeńuje kad treba posesivnim adjektivom ili pronominom kao i pod a.:* Koji uživaju ovo brańenje svetoga oca. B. Kašić, fran. 171. Ovi razdvojeni biše primļeni pod krilo i brańenje Ivana Duke. S. Badrić, ukaz. 64. — *adj. ili pronom. posesivni mjesto gen.:* Ti jesi moja pomoć, i jes' otčevo brańenje. A. Georgiceo, nasl. 317. Pod tvoje brańenje mi se utičemo. B. Kašić, rit. 441. Da po kriposti tvoga brańeńa mogu bit osloboden od svake pogibili. J. Banovac, obit. 93. — 2 detrectatio, recusatio, *protivļeńe, isporedi* braniti *pod* 1, 2 *i pod* II, 2. Posli tolikoga brańeńa obeća joj se. J. Banovac, pred. 65.

BRAŃENSTVO, *n.* tutamentum *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Blagosovi ovi kruh, neka bude protiva svima nemoćima . . . brańenstvo. B. Kašić, rit. 264.

BRÁŃEŠCI, Bráńežâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru glamočkom.* Statist. 63. *isporedi* Branešci *i* Branegovići, *s kojima je jednoga postańa.*

BRÀŃEVINA, *f.* 1. *vidi* zabran. *isporedi* brańenica, branik *(pod* 2). *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Iz brańevina obično se badńaci sijeku. V. Bogišić, zbor. 441. Zemļa pod ńivom brańevinom. Sr. Nov. 1868. 15. — 2. *zaselak u Čepinu u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 99.

BRAŃEVO, *n. ime mjestima: a) ńeko mjesto blizu Kosova u pjesmama. bez sumńe* Vrańe *u sadašńoj Srbiji.* Ravno brdo i poļe Kosovo i Jańevo i Brańevo župno. Pjev. crn. 105. Viš' Kosova na Brańevo ravno. Nar. pjes. petr. 2, 278. — *b) mjesto ńegdje kraj Drine:* Pošļite dva tri momka, koji znadu dosadašńe logore turske, koji su gledali po Brańevu i po begluci. M. Nenadović, prot. 85.

BRAŃÍVATI, brâńujêm, *impf.* defendere, *vidi* braniti. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Čini da me križ brańuje. M. Divković, nauk² 236.

BRAŃKOVAC, brańkovca, *m. ńeka loza vinova, koja se zove i* brajkovac. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 29.

BRÀŃÛG, *m.* turdus pilaris L., *braveńak, borovńak. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (turdus, turdulus, juniperina avis), *u Jambrešićevu* (turdus, krammetsvogel 1006ª), *u Voltiğijinu* (drossel), *u Vukovu* (krammetsvogel,

turdus pilaris L.). Braćug (veńar), turdus pilaris L. G. Lazić 55. — *Postańe vidi kod* braveńak.

BRAPA, *m. ime muško. u jednom spomeniku* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 72.

BRAPKA, *f. vidi* braboňak. *Od prošloga vijeka. Korijena kojega je i* braboňak. p *stoji pred* k *mjesto* b. Istuci brabaka od ovce. J. Vladmirović, lik. 7. Uzmi pelina i brabaka ovčiji. 12. Prvo će sida glava stagati nego kozija brabka *(gdje se zasipļe gnoj, ļetina ne izdaje).* M. Pavlinović.

BRÀŠINA, *f. selo u Srbiji u okrugu podrinskom, srezu jadranskom.* K. Jovanović, reč. 136. Turci palili Brasinu. M. Nenadović, prot. 42. U Radevini u selu Brasini. Vuk, živ. 259.

BRÀŠKA. *f.* ruga, *vraska, fraska. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* braskav, braskati. *Postańem od* vraska, *promijeniviši* v *na* b.

BRÀŠKAST, *adj. vidi* braskav. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÀŠKATI, brȁškâm, *impf.* rugare. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (359a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. i su* se: braskati se, *u rječnicima Belinu i Stulićevu. — Postańem od* braska.

BRÀŠKAV, *adj.* rugosus. *u rječnicima Belinu* (359a) *i Stulićevu. isporedi* braska.

BRÀŠKÎ, *adj. vidi* bratski.

BRÀŠKOTINA, *f.* ruga. *samo u rječnicima Belinu* (359a) *i Stulićevu. isporedi* braska, *od čega je i postalo.* Staračka braskotina, ruga anilis. Bella 359a.

BRASKOTINAST, *adj. vidi* braskav. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRASKOTINAV, *adj. vidi* braskav. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÀŠKVA, *f. vidi* broskva, praskva. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (30b).

BRASLOVĻE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. mjestani govore kajkavski:* Braslovje. Schem. zagr. 1875. 201. Pregled 20. *Postańa tamna.*

BRÀŠTVENÎK, *vidi* bratstvenik.

BRASTVIJE, *n. u jednoga pisca* XVI *vijeka naštampano u naše vrijeme u značeńu koga je* bratstvo: Na nebi sad . . . prosiva svitlostju u rajskom brastviju, gdi ni nijedan trud, jer svojom kripostju potlači svit i blud. M. Marulić 76. *u rukopisu iz koga je štampano nema* v, *u između* b *i* a *stoji* r *i* l *upisano jedno u drugo poprav-ļańem. smislu kao da slabo pristaje* bratstvo, *prije bi moglo biti* blaženstvo.

BRÀŠTVO, *vidi* bratstvo.

BRASŮNICA, *f.* germen caulium hiemale, *ono što na kočanu od zela preko zime izraste na novo, obraslica. u Hercegovini.* N. Dučić. *u Dalmaciji.* J. Grupković. *Riječ kao da je postala od starije, koja je mogla ńegda glasiti* obraslьnica, *pa joj sprijeda otpalo* o, *a* lь se *promijenilo na* u.

BRAŠANAC, brašanca *m.* pistor, *hlębar. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRAŠÀNCE, *n. dem.* brašno. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (viaticum 26b), *u Stulićevu* (eucharistia) *i u Vukovu (samo malo brašna). — a)* cibus, *jelee ili malo jela u opée (isporedi* brašno *pod* 1, *a.):* Ne ima ufance tko tamo planduje da drugo brašance ali smok blaguje neg hljebac i tušac i pitje od vode. M. Vetranić 1, 141. — *b)* viaticum, *jelo što se nosi na put, brašńenica (isporedi* brašno *pod* 1, *c.):* Čim ruho ja spravih i dočim u bisak brašance postavih. N. Naļeśković 1, 215. Uzmi za poklon ovu zakuļicu, u kojoj se brašance nosi. M. Držić 416. Brašance dodajte neka se blaguje, pak lipo spravite neka se putuje. M. Divković, plač. 90. — *c)* corpus domini, *pričešće, čim se pričešćuje. prevedeno* cena (sacra, domini) *tako da je* cena *(večera) uzeta za ono što se večera, što se na večeri jede, brašance u značeńu pod a.:* Ti moj duh nasiti brašanca svetoga. M. Vetranić 1, 368. Ovo i Milova, po brašance božje! M. Držić 374. Kada se na misi diže brašance. M. Divković, nauk 177. Donesu brašance, tijelo Isusovo. M. Divković, zlam. 28. — *d)* cena domini, *pričešće kao djelo; značeńe pod c. preneseno na to.* Spasitelj zamećaše posvetilište rečeno brašance. M. Radnić 281. — *e)* farinula, *malo brašna (isporedi* brašno *pod* 3). *samo u Vukovu rječniku:* Daj mi malo brašanca. Vuk, rječ. 41a. *što je i* brašance *malo brašna pa opet dolazi sa* malo, *to je kao što kaže: od mala malo.*

BRAŠÀNČANÎ, *adj.* corporis Christi. *samo o danu u koji se slavi tijelo Isusovo, koji se zove i* brašančevo. *isporedi* brašance *pod c., od čega je i postalo. Dolazi od* XVII *vijeka.* Brašančani četvrtak. M. Divković, nauk XVI. Besida na brašančani četvrtak. M. Divković, bos. 615. Na tilo gospodinovo ali ti na brašančani četvrtak. S. Margitić, fala 229.

BRAŠANČEV, *adj. vidi* brašančani. *samo u Stulićevu rječniku:* brašančev četvrtak.

BRAŠÀNČEVO, *n.* festum corporis Christi. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. isporedi* brašance *pod c., od čega je i postalo.* Procesioni na cvitnu nediļu s palmama, na brašančevo s prisvetim sacramentom oltara. Đ. Rapić 316. Na brašančevo, t. j. na tilo Isusovo. F. Lastrić, od' 334. Govoreńe na brašančevo. F. Lastrić, svet. 84. Također brašančevo, tri kraļa . . . ne imadu posta zapovidnoga. A. Kanižlić, bogoļub. XXXI. Svetkovina brašančeva ili ti tila Isukrstova. A. Kanižlić, kam. 605. Na vazam, duhove, brašančevo. I. Velikanović, upuć. 2, 394.

u dva pisca Dubrovčanina sa š *mjesto* č: Na blagi dan tila gospodinova, ili na brašanšćevo. Besjede kr. 211. Na zaglavu osmine korosanata ali ti slavnoga blagdana brašanševa. Đ. Mattei 27.

BRÀŠANICA, *f. vidi* brašńenica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* u *stoji mjesto* ьn (brašьnьnica), *za to je pred ńim umetnuto* a. I u torbu meće brašanicu. Nar. pjes. vuk. rječ. 41a. Ponude ga da ponese brašanicu. Magaz. 1861. 131.

BRÀŠANSKÎ, *adj. vidi* brašančani. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. Postańem od* brašno. *isporedi* brašance *pod c.* Na brašanski četvrtak. I. Ančić, svit. 9. *griješkom* ‚brasanski'. I. Ančić, vrat. 2, 4, XIV.

BRAŠAV, *adj.* farinaceus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

BRÀŠĆINA, *f. selo u primorju hrvatskom kod Rijeke.* Schem. segn. 1881. 79. ‚Brašćena'. Schem. segn. 1871. 80. šć *stoji mjesto* št, *a pred ńim je otpalo* t: *po tome je upravo* bratština.

BRÀŠENICA, *f.* viaticum, *brašńenica, brašanica. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. iza* š *ispalo je* ń. *od* brašńenica. — *a) u pravom smislu:* Ne samo proseći kako će ji raniti, da li im dajući još istu svoju brašenicu. J. Banovac, pred. 140. Nije imao kada ponit ni oružja ni brašenicu. A. Kačić, korab. 168. Imam brašenicu u torbi. S. Ļubiša, prip. 152. Spremi

svojemu junaku brašenice u torbi. 194. Oh moje brašenice! M. Pavlinović, raz. spis. 103. — *b) u prenesenom smislu pričešće na smrti:* Uzmi, brate, brašenicu tila gospodina našega Isukrsta. L. Terzić 6.

BRAŠENIČAN, brašenična, *adj.* farinarius. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÄŠEVO, *n. vidi* Brašovo. Hodi carь Muratь na Ugre podь Braševo. Ljetop. šaf. 76. Daničić 1, 77. *na jednom mjestu i* Bračevo: Podь Bračevo. Glasnik 10, 271. Daničić 3, 562.

BRÄŠIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. postaŋem od imena koje samo ne dolazi a koje bi bilo* Braša, *hyp. od* Branisav *i* Bratosav *(kao* Raša *od* Radosav). Rat 184. 366 408. Schem. rag. 1876. 62.

BRÄŠINA, *f. selo blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 29. Repert. 22.

BRAŠĻENCI, brašļenaca, *m. pl. vidi* brasunica. J. Grupković. *postaŋa može biti istoga sa brasunicom.*

BRÄŠĻENICA, *f. vidi* brašńenica, *od koje je i postala promijenivši ń na* l. *Od prošloga vijeka. a) u pravom smislu:* Nije potribe brašļenice pripravļati za put. F. Lastrić, test. 189. Putnička duhovna jizbina ili ti piča i brašļenica. M. Dobretić 60. Kuhaj meni mehke brašļenice. Nar. pjes. juk. 91. Kuvaj meni tanko brašļenice. 53. Pa uprti torbu obramicu, u ńu metnu tanku brašļenicu. 241. Uzme . . . strunicu s brašļenicama. Nar. prip. bos. 1, 105. A u torbi prijesna brašļenica. Osvet. 1, 55. — *b) u prenesenom smislu pričešće na smrti:* Ako me danas zovneš, gospodine, da ne podem brez ove brašļenice (‚brašlenice'). F. Lastrić, ned. 239.

BRAŠĻĖNÎK, brašļenika, *m. vidi* brašńenik, *od kojega je i postao promijenivši ń na* l. *u naše vrijeme.* Praha tučenika i dvopeka hļeba brašļenika. Osvet. 2, 171. Pet stotina koña tovarnika, punih masla, hļeba brašļenika. 3, 109.

BRAŠĻEVICA, *f. selo u hrvatskoj krajini slunjskoj.* Razdjel. 19. Schem. eris. 1868. 28.

BRAŠNÀCE, *n. vidi* brašance, *s kojim je jedna riječ, samo mu je drugo* a *umetnuto na drugo mjesto. u naše vrijeme u hrvatskom primorju i po Istri. u značeńu u kom je* brašance *pod b.:* Specite mi brašnaca. Nar. pjes. mikul. 142. Pecite mi brašnace. Nar. pjes. ist. 6, 11.

BRÀŠNÁR, brašnára, *m.* 1. qui farinam vendit. *u Vukovu rječniku.* — 2. tamćar brašnar, tenebrio molitor L. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 551. *isporedi* brašńikar.

BRÀŠNARA, *f.* 1. cella penaria, *komora gdje se drži što preko godine treba za jelo (u Vukovu rječniku* mehlkammer). — *u ńu su se na vladičinu dvoru zatvarali krivci sveštenici, te se i zatvor za ńih zove tako u Srijemu.* — 2. *ńeka jesenja jabuka, koja se zove i ludaja. u Srbiji u srezu valjevskom.* Ļ. Kovačević.

BRÀŠNÂRKA, *f.* 1. quae farinam vendit *žensko čeļade koje prodaje brašno. samo u Vukovu rječniku.* — 2. *ńeka kruška.* B. Šulek, im. 29.

BRÄŠNAST, *adj. vidi* brašnav. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Mjeńar brašnasti, tropideres dorsalis Schönh. J. Šloser, kor. 628.

BRÄŠNATAST, *adj. vidi* brašnav. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Jesu li *(zrna)* veće tvrda i brašnatasta. I. Jablanci 75.

BRÄŠNAV, *adj* farinosus. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. a)* farina conspersus, *omučen, posut brašnom.* Ko u mlinicu unide, brašnav izide. Nar. posl. vuk. 158. Kad se kučka nauči brašnave žrvńe lizati. 120. — *b)* farinosus, *što se prosipa kao da je od brašna, kao da je gruda brašna:* jabuka, krompir. *u Vukovu rječniku.*

BRÄŠNÂVKA, *f.* clitopilus prunulus Scop. B. Šulek, im. 29.

BRAŠNĖNÎ, *i* brâšnenî, *adj.* farinarius, *što pripada brašnu, što je za brašno. u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu.* Brašnena torba. Vuk, rječ. 41ª. Kola od mlina brašnenoga. Nar. prip. vuk.² 234. Nekakvo selo nemalo brašnenog mlina. Nar. prip. vrč. 152. Brašneni prega], acarus farinae L. K. Crnogorac, zool. 170.

BRÀŠNENICA, *f.* viaticum, *vidi* brašńenica. *od* XVI *vijeka. a) u pravom smislu:* Za što nis' dal ni htil ponest kańčenicu, s ke bi kad god imil dobru brašnenicu. P. Hektorović 23. Na, polovicu ti ove brašnenice. M. Držić 145. Ova jest ona čestita brašnenica našega putovanja. Š. Budinić, sum. 85. Dakle mu je od potribe poputbina ili kako naški govorimo brašnenica. J. Filipović 3, 98. Koje bi Franceško svojim, kada bi ji na put opravļao, za brašnenicu davao. P. Knežević osm. 180. Brašnenici govori: zaira. M. A. Reļković, sat. 31. Kuva sinu lake brašnenice. Nar. pjes. mar. 2. — *b) u prenesenom smislu pričešće (isporedi* brašance): Imennje se prisveti sakramenat, sakramenat otara, . . . sveta trpeza, poputbina ili brašnenica. I. Velikanović, upuć. 2, 41.

BRÀŠNENÎK, *m.* viaticum, *vidi* brašńenik. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Mijesi mi lake brašnenike. Nar. pjes. vuk. rječ. 41ª. I uzeše lahke brašnenike. Pjev. crn. 68. I nestalo lahka brašnenika. 78.

BRÀŠNÊNKA, *f. ńeka kruška brašnava.* B. Šulek, im. 29.

BRAŠNĖŃARA, *f. ńeka kruška brašnava.* B. Šulek, im. 29.

BRÀŠNÎ, *adj. vidi* brašneni. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* n *stoji mjesto* нь (brašьnьnь). Brašni mlin V. Bogišić, zbor. 430.

BRÀŠNICA, *f. vidi* brašnenica. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi u kojoj dolazi i* brašnenica. *isporedi* brašni. Kad li majka pokuva brašnicu. Nar. pjes. kras. 21.

BRÄŠNIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. diac. 1877. 66. *postaŋem može biti od imena koje samo ne dolazi, a koje je moglo postati od* Braša, *koje također ne dolazi a može biti hyp. od* Branisava *(kao* Vidna *od* Vidosava). *isporedi* Brašić.

BRÄŠNIK, *m. neznana značeńa samo u Stulićevu rječniku gdje stoji da je* ‚ljetnik', *a toga u ńemu nema. može biti da je* jedńak. *isporedi* ļetnik *i* dušnik.

BRAŠNITEĻAN, brašnitelna, *adj.* farinarius. *samo u Stulićevu rječniku, za koje je bez sumńe i načińeno.*

BRÄŠNITI, brâšnîm, *impf.* 1. farina adspergere. *samo u Stulićevu rječniku.* — 2. sumere cenam domini, *pričešćivati se. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* brašno, brašance.

BRÄŠNO, *n.* cibus, cibaria, viaticum, farina. *Od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov) i u srijem rječnicima: u Vrančićevu:* esca, cibaria, viaticum; *u Mikaļinu:* viaticum, farina; *u Belinu:* cibus (192ª), cibaria (771ᵇ), alimentum (61ª), victus (771ª), annona (356ᵇ), farina (303ᵇ); *u Bjelostijenčevu:* viaticum, extremum corporis Christi viaticum, farina, commeatus; *u Jambrešićevu:*

viaticum, commeatus, farina (I. 299); *u Voltiđijinu:* vettovaglia, grascia, viatico, vorrath; *u Stulićeru:* farina, viaticum, cibaria; *u Vukovu:* farina; *u Daničićevu:* edulium, farina. — *Kor.* bhar, *nositi, držati, čuvati, hraniti, sititi. isporedi* brati (berem), brat. — 1. *jelo, hrana, čovjeku ili životinji. a) jelo u opće, zgotovljeno jelo ili što god učińeno tako ili od sebe tako da se odmah može jesti.* cibus. XIII—XVIII *vijeka. aa) što ljudi jedu:* Hvalu vьzdavь povelě vьsěmь prijeti brašьno, i tako krěpostь prijemьše .... prěidoše veliko more. Domentijan[a] 302. Na vьsakь dьnь iznositi obilьno vina i hlěba i inyihь brašьnь različьnyihь na podanije ništiimь. Danilo 135. Otroci koji s igumьnomь na putь gredu a ili s kojimь kaluderomь po crькovnoj rabotě, da se od kuće ne hrani, nь crькovьnimь brašnomь. Glasnik II. 12, 62. Otroci, kto s igumьnomь na putь gredu a ili s kojimь kalnđeromь po crькovьnoj rabotě, da se crькovьnymь brašnomь hrani. Mon. serb. 98. S tezi golije ne izlazi razmě jedanь člověkь, i kupivь si něšto brašna tъj časь pojde opetь na goliju. Spom. sr. 1, 64. Daje blagoslov koristi tomu, ki to laje: . . . brez sumńe stoji, tko brašnu zlamen *(blagoslov)* da. P. Hektorović 11. Brašno sam primalo da množtvo nasiću. H. Lucić 283. Reku svi brašna siti i veseh. 286. Bigać, planin hvojke bile mi su brašno hode. A. Čubranović 142. Dnem i noću s tobom hode, i bez brašna i bez vode bil' bih sita uz lice tvoje. S. Bobaljević 206. Učenici bihu pošli v grad da brašno kupe. Anton Dalmat., jov. 4, 8. Za brašno uputih se. P. Zoranić 55[b]. Brašno i pitje. Š. Budinić, sum. 78[b]. Uzdržimo se od . . piće ili brašna mrsna. 149. Čaćka moga dvorne sluge obilnim se brašnom hrane. I. Gundulić 219. Želeć *(ja)* kao zvir, mu zaludu naći brašno u želudu. 219. Bila vam su brašna bez razluke svaka žita 289. Učenici bihu otišli u grad da brašno kupe. I. Bandulavić 55. ioan. 4, 8. Ja imam blagovati brašno, koje vi ne znate. I. Bandulavić 56. ioan. 4, 32. O svomu brašnu tuđu marhu čuvam. Starine II, 101. Za brašno i piću našu. P. Radovčić, nač. 557. Okvašeno komu brašno podam, taj se usudi djelo smotrit zlobno. D. Palmotić, christ. 175. Sirotam brašno spravlja. I. Kanavelić, iv. 315. Slugam zapovida da se brašno na sto daje. P. Vuletić 65 Prokleto je brašno svako, koje tovi svih tijela ovđ' za crve, pak za pako. J. Kavanin 459. Jak brašno prođiru sluge me (sicut escam panis). I. Đorđić, salt. 34. Brašno začińeno mnozima omokami. Bella 192[a]. Blaguje malo brašna, koga mu po konopcu spuštuje. V. M. Gučetić, pohv. 210. I tebe ću napitati brasna svakojakoga. Nar. pjes. bog. 55. — *u prenesenom smislu kao duhovno jelo:* Rajsko brašno. I. Đorđić, mand. 127. Ou bješe brašno živo sišlo s neba. Živ. is. 91. — *bb) što životińa jede:* Položiše trupe rab tvojih brašno pticam nebeskim. M. Alberti 312. — *b) što se odreduje ili ostavlja i čuva da se u potrebi jede,* penus, cibaria, commeatus. *od* XVI *vijeka.* Ter jim pusti okol pun vina i brašna svakoga. M. Marulić 70. Tko želi dobavit brašna se za dosti, počan od mladih lit do vele starosti, dobav' se razumia. P. Hektorović 39. Jes mlijeka, jes sira, i k tomu još bolje ljubavi i mira, jes brašna do volje. M. Držić 83. Zapovidje još saviše da se pošje našem gradu hrana, da puk neuzdiše u žestokom lačan jadu. I tu tako plav su našu brašna i svega napunili, na zapovijed što smo vašu dobrovoljno mi donili. J. Palmotić, dubr. 38. Brašno za mjesec, menstruum. Bella 594[a]. Brašno vojničko, annona militaris. 763[b]. Odbiti komu brašno, cibaria alicui diminuere. 771[b]. *u tom smislu i danas u Crnoj Gori:* ‚kuća od brašna' *ili* ‚puna kuća brašna', *t. j. obilna svijem što je za jelo:* Kuća od brašna, rekne se za gazdinsku kuću, đe se gosti dočeknju i časte. Vuk, posl. XLIX. Puna kuća brašna, kuća od brašna, t. j. gdje se daje jesti svakome ko dođe. Vuk, rječ. 41[a]. — *c) jelo što se nosi na put, brašnenica,* viaticum. XV—XVIII *vijeka, a može se misliti i u gdjekom starijem naprijed starjenom primjeru:* Ako kamo ideš na put, ne nađ se tujemu brašnu, na tvoje imej pri tebi. Arkiv 9, 140. Uzam brašno i pođe i dođe ka brati svojoj. Zbor. 25[b]. Do zore počini, čim brašno pripravim, a pak se odijeli. M. Vetranić 2, 240. A sunce prem roge na obor naš vrže, tuj podbih brašno ja, što mogoh najbrže otidoh veće tja. N. Nalješković 1, 216. Odlučih . . kud godi pojti van . . brašno pripravivši i potribe svake. P. Hektorović 1. Brašno spravljajući, kud si putovala, družbu nukajući da bi te ne ostala. 56. Do zore počini, čijem brašno pripravlju. M. Držić 462. Kada čovik ide na dalek put, od potrebe je da sobom ponese brašno čijem se pokrepljuje putem idući. M. Divković, bes. 613. Brašno u bisage stavite. M. Divković, plač. 70. Da se ne odili od ńih . . . nego s dobrijem brašnom. B. Kašić, ign. 56. Ne s drugom prateži ni brašnom nego s samijem brevialom uputi se. B. Kačić, fran. 32. Nav ima brašno. F. Glavinić, cvit 450. Spraviti brašno za put. Mikalja 26[b]. Tako im pomańka brašno. P. Posilović, cvijet 180. Brašno putnikom priko pustińe. S. Margitić, fala 296. Pripravite vriće, brašno i pinezi, i na put se odpravite. P. Vuletić 45. Brašno putnijem pripravljeno da ne bude psim vrženo. J. Kavanin 68. Stavlja se na put bez sprave, bez brašna, bez zlata. Besjede kr. 232. Ni zimi bez ruha, ni ljeti bez brašna putuj. Poslov. dan. 81. U dugu putu a o malu brašnu. 139. Ukreat' se u brod bez brašna. 146. *u prenesenom smislu kao duhovno jelo koje se nosi na duhovni put:* Da ovi sakramenat bude . . . putovanja kripostno brašno. P. Radovčić, nač. 463. Križ bi ńemu brašno svuda i po suhu i po vodi. A. Vitaljić, ostan 188. Ono pričešće nije uzeto kako no za brašno duhovnoga putovanja. A. Kadčić, bogosl. 146. Evo se mi dižemo na ovi put duhovni, a ne mislimo od brašna. Valja nam tražiti i pripraviti brašno duhovno, da ne sustańemo. F. Lastrić, test. 99. Prisveto tilo Isukrstovo, koje nemočnici . . dužni jesu primiti kano poputbinu ili ti duhovno putničko brašno. A. Kanižlić, bogoljub. 489. Najprije pokrijepiše se s ono brašna malo, što bijahu donijeli sobom. B. Cuceri 124. — *d) u prenesenom smislu uzima se mjesto onoga što se hrani: tako se nečije živinče naziva njegovo brašno, kao da bi se reklo: o njegovu brašnu živi, on ga hrani:* Gdi bi se zgodilo da bi čiji pasь ujio koga, . . tada more taj se kri *(krv)* pitati od gospodara pasjega govoreći: tvoje je brašno, učini mi toj zlo. Stat. poj. ark. 5, 293. — *e) u prenesenom smislu kazuje se ńim i vrijeme kad se jede:* Prije brašna. ante cibum. 546[b]. Po brašnu. 546[b]. — 2. *pričešće, čim se pričešćuje. a) u opće: samo u jednoga pisca* XVII *i u jednoga* XVIII *vijeka u pjesmama, gdje se pričešće uzima kao hrana duhovna:* Za ovijem riječim brašno bijelo čini puku tu vidjeti, u kom bješe božje tijelo. J. Palmotić, dubr. 11. Sniženo blagovaše sa svijem slugam brašno bijelo, u komu se nahođaše Jezusovo sveto tijelo. 289. Brašno andeosko u red lijepi crkvi ostavno, da svijeh krijepi. J. Kavanin 67. — *b) prema značenju koje je naprijed pod* 1, *c., pričešće pred smrt, koje se uzima kao na put s ovoga svijeta na drugi,* viaticum. Bivši se već pripravio nebeskijem brasnom da putuje. B. Kašić,

per. 191. Viatic, t. j. brašno, za što se podaje u najzađńu uru za brašno onim, ki imaju od ovoga svita putovati. F. Glavinić, cvit 167. Neka sveto brašno ali viatik ne daju svitovnim nemoćnikom. M. Bijanković 131. Prem da nije postan nemoćnik, ima mu se podiliti prisveto brašno. A. Kadčić, bogosl. 159. Primiti kako je pristojno putničko brašno tijela gospodinova. Besjede kr. 310. Ovi sakramenat zove se putničko brašno i večera. J. Matović 191. Accipe viaticum, uzmi sveto brašno. B. Cuceri 251. — 3. *múka, mlivo,* farina. *značeńe pod* 1 *stegnuto na ńu kao glavnu hranu. od* xv *vijeka.* Muka brašno glagoljet se. Starine 1, 14. Koru rastri i sstvori jako brašno. Daničić 1, 77. Bobovo brašno. Starine 10, 84. Od brašna, farinaceus. Mikalja 26b. Brašno od boba. 26b. Nigda od ječma nije izašlo brašno pšenično. M. Radnić 449. Neka što ti je od potribe sa svih strana tebi nose: vino, brašno, meso, ribe. J. Kavańin 14. Brašno zakuvano s uļem. A. Bačić 109. Od malo brašna i od malo uļa. J. Filipović 1, 424. Ne imadijaše drugo nego malo brašna u varićaku. F. Lastrić, od' 204. Vidit je mlogo puta brašno dobro i lipo, al ako se ne ugodi zamisiti i ispeći, kruh niti je drag ni sladak. F. Lastrić, ned. 27. Obićavaše u nediļu sijati brašno. 126. Čistog brašna triest mira. E. Pavić, ogled. 285. Kruh od brašna pšeućna. A. Kanižlić, kam. 491. Što ua brašno vi trošite, s kojim perčin potrusite. V. Došen 214. Za što gospoda čine samune maleue a siromasi goleme? Za što siromasi meću veće brašna. N. Palikuća 6. Cvita od šenišna brašna razmuti s vodom, ter pij kako mliko. J. Vladmirović, lik. 19. Nameļe se puna brašna vrića. M. A. Reļković, sat. 67. Brašno oli cvit od mliva. M. Dobretić, bogosl. 310. Pet vrića brašna ječmona. A. Kačić, korab. 176. Posvetilište cvita od mliva, to jest, biloga brašna. I. Velikanović, upuć. 2, 316. Najčistije brašno. J. Rajić, pouč. 1, 45b. Čini od iskvarena brašna kruh najplemenitiji. A. Tomiković 195. Već ponesi u brašnu kolače. Nar. pjes. vuk. 2, 574. Od tog brašna ne bude pita. Nar. posl. vuk. 236. Sitno brašno kao pjena. 286. Krupno brašno kao žir. 162. Zlo za zlo, a šļive za brašno. 91. Zlo je brašno u kuću unio (kad ko što ukrade). 91. Kad se sije brašno za hļeb. Vuk, nar. pjes. 1, 6. *na pitańe ‚za što?' kad tko ne će da odgovori reče u šali:* Za babino brašno. Nar. posl. vuk. 88. — kruto brašno, amylum, *ném.* stärkmehl, kraftmehl. Četvrt funte krutoga brašna. Z. Orfelin 128. *u istoj knizi, i to na str.* 189, *biće našao riječ s ńemačkim prijevodom Stulić, te u svoj rječnik stavio grijškom:* ‚brašno kruta, herbae genus', *a odatle tako uzeo* B. Šulek, im. 30. — 4. gorsko brašno, lac lunae, *ném.* bergmilch. G. Lazić 176. Gorsko brašno . . . nije ništa drugo nego kreč u vodi ispod zemļe rastvoren. 176.

BRAŠNOPUTAN, brašnoputna, *adj.* viaticus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vcoma nepouzdana.*

BRAŠNOVATI, brašnujem, *impf.* 1. cibare, *hraniti.* xv *i* xvi *vijeka, izmedu rječnika u Belinu* (191b) *i Stulićevu. prelazno i sa* se *refleksirno:* Biči bi bijena i da ju glad mori u tamnicu vržena pod tvrdi zatvori; svitlost joj progori s nebeskoga stana, s mirisni stvori tu bi brašnovana. Starine 1, 222. Ja snažno nastoju jizbine spravļati, koje pohot moju budu naslajati, ter se brašnovati hoću pri vrimena i pićom pitati, ka m' je zabrańena. Š. Budinić, ispr. 77. — 2. comedere, *jesti. samo u Stulićevu rječniku.* — 3. sacram cenam praebere, *pričešćivati. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltigijinu. isporedi* brašno. — 4. sacram cenam sumere, *pričešćivati se. samo u Voltigijinu rječniku (bez* se).

BRAŠŃA, *f.* pabulum, *hrana, pića. isporedi* brašno. *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Ovcamь zdravu brašńu naprid stavi. Postila 1562. 78b.

BRAŠŃAK, *m.* chenopodium bonus Henricus L. B. Šulek, im. 30.

BRÀŠŃARA, *f. ńekaka šļiva u Slavoniji.* B Šulek, im. 30.

BRAŠŃAVKA, *f. ńeka jabuka brašnava.* B. Šulek, im. 30.

BRAŠŃÈNÎ, *adj. vidi* brašneni. *u naše vrijeme.* Iz ńega vadio sir koliko brašńeni mlin! Vuk, kovč. 126.

BRÀŠŃENICA, *f. jelo što se nosi na put,* viaticum. *isporedi* brašanica, brašnenica, brašnenik, brašńenik, brašļenica, brašuo. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Spremi meni tanko brašńenice. Nar. pjes. vuk. 2, 331. Nesta ļepca i crvena vinca: u torbici tanka brašńenica! 3, 302. Da im dadu brašńenice. Đ. Daničić, 1moj. 42, 25. *u jednoj pjesmi i što se doma jede:* Al' mu dobru pripravim večoru: sedam oka ml'jeka mlaćenice, brašńenicu kruva ovsenice. Nar. pjes. vuk. herc. 156.

BRAŠŃÈNÎK, brašńenika, *m. vidi* brašńeuica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Siguraj mi laka brašńenika. Nar. pjes. vuk. rječ. 41a.

BRÀŠŃIKÂR, *m.* tenebrio molitor. K. Crnogorac, zool. 85. *isporedi* brašnar.

BRAŠOVAN, *m. prezime (u Banatu). upravo će biti čovjek iz Brašova.* Nikola Brašovau. Šem. prav. 1878. 46.

BRÀŠOVO, *m. grad u Erdelju,* Kronstadt, *mađ.* Brassó. *isporedi* Braševo. Podь Brašovomь. Ļetop. šaf. 87. Daničić 1, 77.

BRÀŠTINA, *f. vidi* bratština.

BRÀT, *m.* frater. *Od* xiii *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima. U množini ga zamjeńuje coll.* braća *(koje vidi), ali se nahodi i u mn. (vidi dale pod m.), a tada se mijeńa ake. u gen. pl.:* brâtâ. — *Od kor.* bhar, *nositi, držati, čuvati, hraniti, braniti. isporedi* brati (berem), breme, braniti. — *a) muško dijete muškom ili ženskom djetetu istijeh roditeļa ili samo ocu istoga ili samo matere iste.* Sь jedinorodьnyimь bratomь mojimь. Stefan kr. 19. Izlêzohь prêdь bratomь mi Vladislavomь. Mon. serb. 19. Ubojica brata svoga. Mikalja 26b. Ima l' što draže od brata? Nar. pjes. vuk. 1, 196. Za Đurdem je kosu odrezala, za đeverom lice izgrdila, a za bratom oči izvadila. 1, 217. On je prosi, a brat sestre ne da. 1, 537. Muč', ne luduj, brate, dobro moje! 1, 594. Đe brat brata po sudovim čera. 2, 4. Meni jeste bez krila mojega kako bratu koji brata nema. 2, 50. Meni jeste bez krila mojega kako bratu jednom bez drugoga. 2, 628. Teško bratu jednom bez drugoga! 2, 450. Držaću te kako brata svoga. 4, 192. Brat brata nad jamu vodi, ali ga u ńu ne tiska. Nar. posl. vuk. 28. Ko ne drži brata za brata, on će tudina za gospodara. 149. — *bratom se kune sestra:* Sestra se kune bratom: živ mi brat! ili: tako mi živ brat! Vuk, živ. 272. Ostavi mi brata bar jednoga, jednog brata sestri od zakletve. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Da imadem brata od zakletve. 290. *kad se što prodaje a vrijedi i više nego što se ište, reče se:* brat bratu. — *o zlu bratu:* Ko ti je izvadio oko? Brat. Za to je tako duboko. Nar. posl. vuk. 157. — *brat može biti jedini, stariji, mlađi, srednji:* Oj Bogdane,

moj brate jedini. Nar. pjes. vuk. 1, 548. Ti imaděš brata jedinoga. 1, 466. Brat stariji; brat mladi. Bella 329a. Bjelostjenac. Stulić. Il na moga brata najmlađega. Nar. pjes. vuk. 1, 312. Kad smo sredńeg brata oženili. 2, 41. — *kad se hoće izrijekom da kaže da je s kim jednoga oca i jedne matere, naziva se* rođeni: Brat rođeni. Mikalja 26b. Ńegov rođeni brat bijaše. E. Pavić, ogled 90. Rođenom svome bratu. V. Došen 116. Jovane, brate rođeni! Nar. pjes. vuk. 1, 213. Grad gradila tri brata rođena. 2, 115. Vojvode Mirka rođeni brat Stefan. Vuk, nar. pjes. 4, 459. *u istom smislu* ‚brat od oca i matere' *ili samo* ‚od matere' *u pjesmama:* Vidi, brate od oca i *(griješkom* ‚u') majke! Nar. pjes. vuk. 4, 101. Ne daj Krsto, brate od matere! 4, 101. Već, Ilija, brate od matere. Nar. pjes. vuk. 3, 485. Još ja imah dva brata od majke. 4, 38. — *kad se hoće da kaže da je ko s kim samo oca jednoga ili samo matere jedne, da je* polubrat, *reče se* ‚brat po ocu' *ili* ‚po materi'. Brat po ocu. Bella 329a. Bjelostjenac. Stulić. Brat po materi. Mikalja 26b. Bella 329a. Bjelostjenac. Stulić. Brat po materi. V. Bogišić, zbor. 381. — *b) muško čeljade drugomu muškom ili ženskom rod u drugoj lozi u jednakoga koljena, zove se također brat, isporedi* bratučed. Stojanova brata stričevića. Nar. pjes. vuk. 3, 170. Brat od strica. Vuk, rječ. 40b. *po tome i* brat *od tetke.* — *d) po ženi svojoj bratom naziva zet šuru sroga, ńezina brata:* U vazljubljenago syna jego, brata kraljevstva mi. Mon. serb. 74. — *e) kumčetu je kumov sin* ‚brat po krstu': Brat po krstu oni koga je ńegov otac na krstu držao. V. Bogišić, zbor. 383. — *f) kad čeljade bratimi koga, reče mu da mu je* bogom *ili* po bogu brat *(vidi i kod* bog *i kod* pobratim*):* Da mi si bogom brat! M. Vetranić 2, 324. Bratimi ga bego Ivan-bego: bogom brate, Filip momče mlado! izvadi mi iz vode djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 464. Bogom brate, Rade neimare! 2, 123. Bogom brate, Vaistina sluga! višńim bogom i svetim Jovanom! do sad si mi verna sluga bio, od jako si bogom pobratime. 2, 300. Ustan' momče, moj po bogu brate! 1, 577. Ne devere, moj po bogu brate! 1, 583. — *po što se pobrate, pobratim se zove i brat:* Pobratila Jova momče mlado, pobratila, ter ga bratom zvala. Nar. pjes. vuk. 1, 229. Pak besjedi pobratimu svome: a moj brate, vojvoda Milošu! 2, 215. Veli ńemu Ljubovića kada: o Mijate, za nevolju brate! 3, 439. — *taki se brat, t. j. pobratim, u starim knigama* ‚tvori' *(vidi i kod* braća*):* Pojehu ga sa soboju i stvoriše ga sebê brata. Arkiv 9, 101. — *g) koji pripadaju u kako društvo uređno, nazivaju jedan drugoga bratom: aa) koji pripadaju u jednu općinu:* Radi poklisara vašega a našega radi brata i prijatelja *(pišu Sracimir i Đurađ i Balša Dubrovčanima).* Mon. serb. 177. Vlastele i vsa općina grada Dubrovnika primiše i zapisaše mene za svojega brata i gradanina. 229. Koji su od zuluma turskoga bježali u one klisure i tako sastavili čitavo selo (Uskoci u Crnoj Gori), pa kad god bi koji na novo uskočio, postao bi drug druževni ili brat bez grijeha. V. Bogišić, zbor. 8. — *bb) koji pripadaju u kakav crkveni red (kao redovnici, kaluđeri) ili u kako pobožno društvo:* Blagoslovi i prosti brate! Sava, tip. hil. glasn. 24. 208. tip. stud. glasn. 40, 167. Brata hilandarska. Mon. serb. 116. Svaki brat i sestra od ove blažene družbe. A. Gučetić, roz. mar. 64. *osobita je reda* ‚mali brat', minoris observantiae: Malomu bratu Nikulê i bratu jegovu Frančisku. Mon. serb. 69. — *h) ljudi među sobom jednačeći se od mila nazivaju jedan drugoga bratom (vidi potańe kod* braća *pod g.):* Brata mi dužu *(piše car Stjepan o duždu mletačkom).* Mon. serb. 153. Bratu i prijatelju i susedu mojemu kapitanu Petru. 552. Ipolite, brate mili, veseli se a ne cvili. P. Hektorović 146. Veliku vjeru u tvoje, brate dragi, imam like da ću zdravje naći. S. Bobaljević 217. Reče mi: brate, znaj da padoh u pečal. D. Baraković, vil. 325. Svaki brat pomoli za me boga velikoga. J. Kavańin 110. Najposliďni razgovori starca Milovana s bratom štiocem. A. Kačić, razgov. 316. A moj brate, gromovnik Ilija! Nar. pjes. vuk. 2, 1. Brate Janko, budalasta glavo! 2, 486. Blago onom bratu riščaninu, koj' celiva i prilog pridaje. 2, 75. Nema brata, ni kičena svata, nema brata, tome da kmetuje. 2, 546. Jer se ńemu, brate, ne pristoji sa svojim se biti roditeljem. 2, 196. Volim, brate, izgubiti glavu. 2, 419. Nema smrti bez suđena dana ni junaka bez prvoga brata. Nar. posl. vuk. 204. Ja se, brate, malo našalio. Nar. pjes. vuk. 2, 468. I besede božjaci: čuješ brate Stevane! 1, 131. Vidiš brate milostivi! 1, 139. Proďi se, brate neznani! 1, 591. — *tako i sudce govori čovjeku:* Misli o tomu, jadni brate! J. Kavańin 517. — *po tome se govori o čovjeku koji se kao brat vlada, koji drugome dobro hoće i kome dobro hoćemo. o prijatelju:* Brat je mio koje vjere bio, kada bratski čini i postupa. Nar. posl. vuk. 1, 29. Kad je rat, niko nikom nije brat. Nar. posl. vuk. 117. — *i) brat kakav je pod f. kad se hoće izrijekom da kaže da nije rođeni (kao pod a.), naziva se nerođeni u pjesmi:* O Ivane, da moj mili brate, nerođeni, kao i rođeni! 2, 313. — *k) značeńa koja su naprijed prenose se na životińu i na drugo. aa) značeńe pod a. dolazi i o živińetu, koje je od iste majke od koje je i drugo:* Što l' dva osla jedne odjeće jedan mrńav sred ledine, drugi u travi tuste škine, brat mu bivši, znat ga ne će. O. Mažibradić 191. Ima jedan u buďaku koń kao da je gubav, tako se čini, ali je najbolji; on je brat moga konja. Nar. prip. vuk. 27. — *bb) u značeńu pod f. bratom naziva čeljade vrana u pjesmi bratći ga:* Ja dva vrana, dva po bogu brata! Nar. pjes. vuk. 4, 163. — *cc) u značeńu pod h. bratom od mila naziva čeljade konja u jednoga pisca prošloga vijeka:* Pak tvojim gradom pojdi, brate, srebrne uzde gdi su za te. J. Kavańin 155. *tako u narodnoj pjesmi čeljade naziva pauna bratom:* Paune, moj mio brate, a paunice sestrice! Nar. pjes. vuk. 1, 42. — *dd) u značeńu pod a. naziraju se u pjesmi dvije puške male dva brata rođena čovjeku koji nema roda i kome su one sva uzdanica:* Kom je kuća divan-kabanica, mač i puška i otac i majka, dva pištolja dva brata rođena. Nar. pjes. vuk. 3, 464. — *ee) tijelo je brat pameti u jednoga pisca prošloga vijeka:* Dok ona *(pamet)* mudro vlada, stid nas nije porad grada, iz kog pamet zadobavi tilo brata i proslavi, da brat jasnu kada slidi sestru, jasan nek se vidi. V. Došen 34. — *l) što je često nalik brat na brata (u značeńu pod a.), za to kad se hoće da kaže da je ko jednak s drugim, reče se da mu je brat:* Gizdav mahnitu bude brat. Đ. Baraković, vil. 156. Pas psu brat (t. j. kakav jedan onaki i drugi). Nar. posl. vuk. 246. — *tako je u jednoga pisca ohlomu brat oblačina:* Zagrli se s bratom, boli! kada ne ćeš s ljudma doli, zagrli se s oblačinom, koju slidiš s holim činom. V. Došen 31. — *m) prem da se u množini zamjeńuje riječju coll.* braća *(koju vidi), opet se nalazi i u mn.:* Ako nisu ostali brati tim hćeram. Zak. vinod. 65. Zapovidamo da ne brižite tih brat više imenovanih. Mon croat. 45. U kipu svojih sinov i bratov. 249. Družbo čestita i ljuveni brati. M. Držić 427. Iz bratov vaših. Anton Dalm., act. 3, 22. Brati pridoše.

Anton Dalm., 3ioan. 3. Ostaše tri brati. Đ. Baraković, vil. 9. Pakleni brati. Đ. Baraković, jar. 113. Z dvimi brati. F. Glavinić, cvit 292. Sedam bratov. 252. Posrid brat úihovih. 418. Bratići i bratovi mačem pogubiti tobi je zamirno. I. T. Mrnavić, osm. 20. Ki smo te ljubili vazdar kano brati. P. Vitezović, odlj. 29. U fratara malijeh brata. J. Kavanin 318. Oslobod'te od zlih muka otce, djede, brate. 336. Brati. Bjelostjenac, Jambrešić, Stulić. — *tako i danas po hrvatskom primorju i po Istri:* Imela je devet brat. Nar. prip. mikul. 18. Reče braton. 20. Kćerko moja draga, si našla brati? 20. Tako su bili dva brati. 43. Kad su brati knigu razumili. Nar. pjes. istr. 1, 57. Na devet brat mojih. 2, 113. — *između ostalijeh krajeva po nekima se nalazi samo u gen.:* Od mojijeh devet milih brata. Nar. pjes. vuk. 2, 209. Pet si mojih brata pogubio. 3, 566. Sedam brata, sedam Perovića. 4, 1. Ne ću, more, više kupit' društva, s ovo brata dočekaću Turke. 4, 169. Usta Zeko odbirati društvo, ev' izabra devedeset brata. 4, 277. Sedam brata, svi sedam jednaci. P. Petrović, vijen. 81. U jednoj kući živjelo sedam brata. Nar. prip. vrč. 10. *po istijem krajevima neobično u nom. ima u jednoga pisca:* Sutra rano kano brati konje pojahati. Osvet. 4, 52 — *n)* Dva Brata, *blizu Vraća u Srbiji dva brda i na njima dva brijesta.* Otaginа 5, 48. Rat 122.

1. BRÁTA, *m. hyp.* brat. *isporedi* brato. *Akc. se mijeña u voc.:* brâto. *po tom se padežu ne raspoznaje kad je nom.* bráta, *kad li* bráto. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kaži Rado, kaži brati. Nar. pjes. vuk. 1, 340. Kaži brati i za drugo blago. 3, 437. Fala, brato, fala, rode! 1, 147. Dragi brato, delijo neznana! 2, 316.

2. BRÁTA, *m. ime muško. hyp.* Bratosav, Bratomir. *Akc. se mijeña u voc.:* Brâto. *Dolazi od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu* (3, 560). Glasnik II. 12, 19. Glasnik 15, 291.

3. BRÁTA, *f. ime žensko. hyp.* Bratosava, *koje samo ne dolazi. Akc. se mijeña u voc.:* Brâto. *Samo u spomenicima latinski pisanim* XIV *vijeka.* Mon. rag. 1, 197. 213.

1. BRÀTAC, brâca, *m. hyp.* brat. *od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima osim Vrančićeva. Akcenat se ne mijeña, samo su još dva zadnja sloga duga u gen. pl.:* brâtâcâ. *pred* c *otpada* t *kad preda ń dođe* (braca), *tako i pred* č (bráče), *a neki ga i pišu. — a) o pravom bratu:* Ne prêobidi bratnca svojego. Sava 5. Ku Abel zled stvori, ter ga tač bratac umori. M. Vetranić 1, 299. Bratac tvoj priminul ako je. N. Nalješković 2, 65. Ljubav, ku ja nosim momu bracu. M. Držić 198. Mi ili imenovani naš bratac. Mon. croat. 279. Ljubljeni Oreste, brače moj! D. Zlatarić 19. Što će od nas brače bit'? F. Lukarević 213. Ni joj srce ganu tada . . ljubav od dva braca mlada I. Gundulić 388. Zgubiv bratca i sestriča. Đ. Baraković, vil. 207. Malo dobru sestru časti, maše braca razumnoga. I. V. Bunić, mand. 7. Draga bratca ni l' ubila. J. Kavanin 7. Nek i seka s nama ide, a i bratac. V. Došen 68. Tri se braca lipo milovaše. A. Kačić, razgov. 61. Da bi ti jedinoga bratca u sužanstvo Turci odveli, ne bi li ti bilo milo njega? A. Kanižlić, utoč. 404. Svituje ga kano mila bratca. J. Krnpotić, mal. 3. Pušta' mene, Ivane moj bráče, u ravno polo. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 53. Seja na udaju, bratac na ženidbu. Nar. pjes. vuk. 1, 107. A bratac sestri otporučuje. 1, 214. Doći će ti mili bratac. 1, 296. Tvome bracu kalpak i čelenku. 1, 550. Ode lada morem plivajući a Milica s bracem pevajući I, 557. Nenad braca ni zaznao nije. 2, 75. Svaki mi se zakliňaše teško, koji bracem, a koji sestricom. 2, 77. Rodeni su bratac i sestrica. 2, 161. — *b) o drugu, prijatelju i svakom ko se od mila zove brat (isporedi* brat *pod h.):* Ne ištom ti, braće! N. Nalješković 1, 235. Zdrav, mili moj braće! M. Držić 49. Brače moj *(govori pisac čitaocu).* M. Jerković 8. Ali seijeniš ludo, braće, da si ljuta psa vidio? I. Kanavelić, iv. 360. Ti pod' z glasom čestitime k mojim bracim *(govori Isus o svojim učenicima).* I. V. Bunić, mand. 38. Ove i više, braće, jesu škode od grijeha neizrečene. J. Kavanin 5. Odberi se koji bratac, koji bratac, koja seko. Nar. pjes. vuk. 1, 141. — *c) u predjem smislu naziva ženu muža bracem u književnika:* Kad se na boj š ńim spravljala, carica mu je zlatne vlase za tetive luka dala, veleći mu: slatki braće, ti iz moga strijeljaj prama. I. Gundulić 419. Ovo li su, slatki braće, tve zahvale, moje slave? 548. — *d) u istom smislu draga naziva dragoga i vjerenica vjerenika bracem (sada u narodnom govoru ne bi smjelo biti, jer bi se uzelo da ga bratimi a djevojka ne može poći za pobratima):* Dvigni se moj brače, er evo tebe rad srdašce me plače. N. Nalješković 1, 196. Brače ti, klečati sad nemoj. F. Lukarević 150. Uzazn'o si, slatki braće, kako draga tvoja gine. O. Mažibradić 183. Koli je, moj žuđeni bráče, uživat' tebe spravna. I. Gundulić 183. Što tebe, slatki braće, sloboditi još no mogu. 351. Hvala višńem bogu, ki mi milost tu ne krati, da te opeta živa mogu ovdi, braće, ugledati. J. Palmotić, dubr. 215. — *e) od mila se i žensko čeljade naziva bracem: aa) muž tako naziva ženu:* Bog te im, braće, ja dobro znam razlog vas. N. Nalješković 1, 249. Čin', braće, večeru da našu ponesu. 1, 256. Ne ću ja, braće moj, tolike milosti. F. Lukarević 165. — *bb) dragi dragu (isporedi pod d.):* Zovući ja, braće, drago ime tvoje. Đ. Držić 430. Još bo se, braće moj, ne mogu svim riti stanovit pod nebi od tvoje ljubavi. F. Lukarević 210. Ja do vika tebe, braće, dvorit' imam i ljubiti. M. Mažibradić 111. Ah toli li, braće, omili ńegov razum ludoj tebi! O. Burešić 239. Ah obrati na me, braće, slatki pogled tvoj veseli. I. Gundulić 353. Da što ću te s hude česti mrtvu, braće, ja raniti? I. Kanavelić, iv. 398. — *cc) mati kćer:* Ah, koja te, braće, sila tvojoj majci ugrabila? I. Gundulić 94. Kćerce koju milos možeš steći . . . neg li ovu samo, braće! 96. — *f) značeńe se prenosi od čeljadeta na životińu (isporedi* brat *pod k.):* Ne gubi bo sova slave rad goleme svoje glave, kad do sove seke sidi, i ćuk bratac kad ju vidi. V. Došen 34.

2. BRÀTAC, Brâca, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav, Brata. XIV *vijeka.* Glasnik 15, 294. Daničić 3, 561.

BRATAČ, *m. l. ime muško. hyp.* Bratoslav. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 46. 98. — 2. *dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru nevesińskom:* Doni *i* Gorni Bratač. Statist. 119. Blizu sela Bratača. Glasnik 48, 442.

BRATÀČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 102. Ušančio se u Bratačiću valjevskom. M. Nenadović, mem. 166. *drugi je bio u Radevini još godine* 1822, *ali ga sada nema.* M. Đ. Milićević, srb. 565.

1. BRÀTAN, *m. l.* filius fratris, *sinovac. isporedi* bratanac. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 560). Bratanь mu Bujakь. Glasnik II. 12, 9. Bratanь mu Rajakь. 13. Z bratomь i s bratani. Glasnik 15, 291. (Sь) synovi i z bratani. 289. 290. — 2. *hyp.* brat. *u naše vrijeme. o rođenom bratu:* No bratane, mali Hasan-aga, kupi svate. Nar. pjes. vuk. herc. 86.

2. BRÀTAN, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav. *isporedi* Brata. XIII—XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Mon. serb. 12. 59. Glasnik II. 12. 12, 21. 24. Spom. sr. J, 178.

BRATANA, *f. vidi* bratanica. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Susana, Gaje bratana. J. Kavanin 297.

1. BRATÁNAC, bratánca, *m.* 1. filius fratris, *sinovac. isporedi* bratan, bratanić. *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (‚consobrinus') *i u Daničićevu.* Četvrsty syn. Stefana prvovênčanago Vladislavь, kraļь byvь po očeve skončani, bratanьcь svetomu Save prvomu. Ļetop. šaf. 60. ‚Bratánac', bratov sin svome stricu. Ļ. Kovačević. ‚Bratánac', bratov sin sestri *(negovoj, očinoj, a svojoj teci).* Ļ. Kovačević. — 2. *brat od strica. isporedi* bratučed. Bratić i bratanac, sin stričev. V. Bogišić, zbor. 383.

2. BRATANAC, Bratanca, *m. ime muško, upravo hyp.* Bratan *(koje vidi).* XIV *vijeka.* Dêdь mu Bratanьcь. Glasnik II. 12, 14. 82.

BRÀTANICA, *f. bratova kći sestri njegovoj a svojoj teci, bratanična. od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu* (‚consobrina') *i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Boci).* Još ću tebe ļepšijem darom darovati, Pjepom Marom bratanicom. Nar. pjes. bog. 35.

BRÀTANIČNA, *f. vidi* bratanica. *od prošloga vijeka.* Za ruke ti vodaše Pjepu Maru brataničnu, gizdavu djevojku. Nar. pjes. bog. 35. Moja bratanično! 35. Dočekivajuć . . . bratanične. S. Ļubiša, prič. 137.

BRÀTANIĆ *m.* fratris filius. *a) bratov sin njegovu bratu a srome stricu, sinovac. isporedi* bratanac. *od* XVII *vijeka.* Radoslavu, brataniću sv. Savi. Glasnik 32, 250. Starine 10, 53. Pijero Mata Ivanovića, bratanić kneza Vuka. I. A. Nenadić, šamb. 20. Izgubih ļubļenoga bratanića Marka kneza. 26. Tu pristiže bratanića svoga. Pjev. crn. 298. — *b) bratov sin njegovoj sestri a svojoj teci. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Boci).* Upita tetka bratanića. S. Ļubiša, prip. 35. *štamparska će biti pogrješka* ‚brataničice' *mjesto* brataniće: Žena mi se ima čim zabavļati dočekivajuć . . . bratanićiće i bratanične, sestričiće i sestrične. S. Ļubiša, prič. 137.

BRÀTANIĆEV, *adj. što pripada brataniću.* Osveti krv bratanićevu. S. Ļubiša, prip. 164.

BRÀTANOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bratanu.* XIV *vijeka.* Bratanь Bratanovićь. Glasnik II. 12, 111. Bratanovićь Vojislavь. 114.

BRATARSTVO, *n. vidi* bratstvo. XV *vijeka. društvo crkvenoga reda:* Bratarstvo našega reda. Mon. croat. 67. Prijasmo vas v naše kumfratarstvo i v bratarstvo. 145.

BRATATI, bratam, *vidi* baratati. *u jednom spomeniku* XVII *vijeka. biće samo grješkom pisarskom izostavļeno* a *pred* r. Mi nismo s vami do sada bratali. Starine. 11, 102.

BRATELIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 16. 84. *Postaćem će biti hyp. od* Bratoslav. *može biti da bi* l *trebalo čitati* ļ. *isporedi* Bratelj.

BRÁTELЬ, *m. prezime u naše vrijeme. upravo ime mjesto prezimena.* Schem. cris. 1868. 21.

BRATELJEVIĆ, *m.* 1. *prezime,* XV *vijeka.* Mon. serb. 370. 400. Daničić 1, 72. *isporedi* Bratelj. — 2. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 18.

BRATEN, *m. vidi* Bratjen.

BRÁTENAC, brátênca, *m. vidi* bratjenac.

BRATEŠ, *m.* 1. *ime muško.* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 72. *postaćem hyp. od* Bratoslav. — 2. *selo manastira rļačkoga* XIV *vijeka.* Glasnik 20, 218. *mjesto toga griješkom* Bratoš. Mon. serb. 68. *biće sadašńi* Bratošić, *koji vidi.*

BRATEŠA, *m. ime muško* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. serb. 12. Glasnik II. 12, 6. 72. Glasnik 15, 292. Daničić 1, 72. 3, 560. *u spomeniku latinski pisanu dolazi i* XI *vijeka.* F. Racki, doc. 135. *postaćem hyp. od* Brata, Bratoslav.

BRATEŠEVIĆ, *m. prezime, po ocu Bratešu,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 115.

BRATEŠIĆ, *m. selo u Boci kotorskoj.* Šem bok.-kot. 1875. 16. Repert. 39. *isporedi* Brateš.

BRATEŠKA RIJEKA, *f. rijeka koja utječe u Bregalnicu više Štipa.* Na rêku Bratešku i prêz Bratesku rêku. Glasnik 24, 268.

BRATETIĆ, *m. neko mjesto koje se spominje prije našega vremena, može biti* Bratetići, *koje vidi.* S. Novaković, pom. 126.

BRATETIĆI, *m. pl. mjesto negdje kod Topuskoga, koje se spominje* XVI *vijeka.* Sudac Ivan iz Bratetić. Mon. croat. 237.

BRATETINA, *m. augm.* brat. *samo u Stulićevu rječniku* (impius frater). *riječ nepouzdana.*

BRATHAN, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 36. 110. *postaćem hyp. od* Bratoslav.

I. BRÀTI, bêrêm, *impf.* legere, colligere, eligere, capere. — *Akcenat se mijenja u glavnom imperfektu od osnove koja je u inf.:* brâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* brâ, *u part. pract. act.* I: brâv, brâvši, *u part. pract. pass.:* brân; *u part. pract. act.* II *u svijem padežima osim nom. i acc. sing. masc.:* brâla, brâli; *u ostalijem je oblicima kakav je u inf. i praes., samo je još jedan slog dug u part. praes.:* bêrûći, *i u trojakom imperf. od osnove koja je u praes.:* bêrijâh, bêrâh, *i u starom koji sada nije u običaju:* bêrîh *(po zapadnom govoru, a po južnom* bêrijeh). — *Kor.* bhar, *dizati, nositi. isporedi* breme, brat.

I. *prelazno.*

1. *bere se bilje u opće i što na njemu raste (list, grana, cvijet, rod itd.) dok se žilama drži zemļe; a kad se bere, rastavļa se od zemļe na kojoj raste ili od svoga stabla. i što se u više puta uzme slaže se zajedno. tako brati može samo čeļade, a životinja samo onda kad se o njoj govori da radi kao čeļade.* Jeda beru od trnja grozdje? N. Rańina 152. mat. 7, 16. Ako vidiš *(u snu)* da masline bereš, toj prilikuje dobit. Zbor. 136. Ako vidiš *(u snu)* da bereš jabuke, toj prilikuje suprotivstvo. 137. Ako vidiš *(u snu)* da ļekarije bereš, toj prilikuje dobit. 134. Caftihu sve gore cvitkom od ružice; vila t' ga berjaše bijelijema rukama. D. Držić 421. Ako cvijet berete u gizdave vence. M. Vetranić 1, 66. Ber'te ružu i ļubicu. 1, 424. Tuj ružu beraše i drobno bosilje. 2, 347. Tri vile hode cvijetje će poļem brat'. N. Naļešković 1, 201. Ter grede brahomo cvijetice za vijence. 1, 217. Tuj vidih ja mnoge gdi cvitja taj brahu. 1, 315. Ove duńe i jabuke, . . . ke sam brala o ponoći. S. Bobaļević 208. Voće tko zrilo ne trga u svoje dni, man ga je pak gnilo brat, kad već vrime ni. D. Rańina 7. Jedna vil tuj milo cvitje stav sve braše. 19b. Mnogo travu brah godišta konju momu po livadi. 18b. Berem rusu z drače. B. Gradić, djev. 41. Kupiti, brati, jiskati i hraniti plod. Š. Budinić, ispr. 112. Mirisno cvijetje nebesko berijahu. A. Gućetić, roz. jez. 282. Beruć ružicu. O. Mažibradić 167. Jutros cvijetje

kad no braše, tko rumeno tvoje lice i vrat bijeli tvoj grļaše? M. Burešić 239. Cvijetje iz skuta na tli sipa, ko za zlatnijeh braše prama. I. Gundulić 384. Brat uzeše svikolici od maslina grane i pome. Đ. Palmotić, christ. 43. Vijence kiti, beri cvijeće. I. Đordić, mand. 61. Berući masline. J. Banovac, pred. 144. Vazda bi on bio brao i sbirao prisladke plode od težańa vrta. J. Matović 486. Gdi mi se zabavļaš? spavni li mak bereš? A. Kanižlić, rož. 32. Jesi li br'o trave u ti dan a ne u drugi cijeć liječeńa? T. Ivanović 138. Grozdje berući o sebi. J. S. Reļković, kuć. 375. Vrsta grozdja koja se bere prije zrilosti. A. Tomiković 163. Drobnu ružu berijaše Prezdana l'jepa sultana. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 57. Iduć s vode cvijeće sam brala. Nar. pjes. vuk. 1, 232. Sve devojke ružu beru, v'jence viju. 1, 189. Ļubičice, ja bih tebe brala. 1, 227. Neven vene za goricom, mene zove da ga berem. 1, 276. Ako hoćeš brat' bosiļak. 1, 294. Da l' da berem kitu cveća? 1, 331. Čubar biļe, beru li te devojke? 1, 368. Biļe bere po Miroču vila. 2, 218. Zeļe bere aga Asan-aga. 1, 529. Berijahu cvijet po planini. 3, 430. Ono cv'jeće berahu. Nar. pjes. vuk. herc. 332. Oko vode cmiļe berijaše. Nar. pjes. petr. 1, 112. Višńičica rod rodila, od roda se podlomila, nema niko da je bere. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Brati kukuruzo, jabuke, grožde. Vuk, rječ. 40a. Kupiti želud, brat travu. V. Bogišić, zbor. 446. — ‚vinograd brati' *govori se a misli se rod ńegov; isporedi* jamati, trgati: Za to mlogi do sad ne beru vinograda. J. S. Reļković, kuć. 374. Vinograde, mili ruhosade! ko je tebe mene zasadio, nikada te veće brati ne će. Nar. pjes. vuk. 3, 523. Beru kukuruze i vinograde. Vuk, dan. 2, 103. Ko je posadio vinograd, a još ga nije brao. Đ. Daničić, 5moj. 20, 6. — ‚žito brati' *govori se u Dubrovniku mjesto* žeti. Vuk, rječ. 40a. — ‚brati ražań', *t. j. prut, od koga će se načiniti ražań*: Brali ražań, a zec u gori. Nar. prip. vrč. 161. Potrče da beru i djeļu ražań. 176. — *prema biļu, koje treba odvojiti od zemļe ili od stabla kad se bere, bere se i* biser, *koji treba odvojiti od škoļke, i* lupar, *koji treba očupati od kamena*: Biser Mara po jezeru brala. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ajde za mnom u moju zemļu, tam' biser rodi, majka ga bere, u krilo meće. 1, 331. Brat ili lupit lupare znači odļepļivat lupare od stijena. L. Zore, rib. 32. — *u napomenutom smislu govori jagńe o sebi da bere travu*: Travicu tuj beru za sunca po vas dan. M. Vetranić 1, 155. *u tom smislu u pjesmi beru i ptice*: Vlase berijahu u busu pelina. M. Vetranić 2, 272. Grlica je proso brala. Nar. pjes. vuk. 1, 498. — *objekat može biti neizrečen*: Znam, da predńem u proliću i ti s' brao. J. Kavańin 510. Bješe brati, ma ne spati. Nar. pjes. vuk. 1, 498.

2. *brati se može i što nije piraslo ni za što kao pod* 1; *tada je brati samo uzimati i jedno s drugim sastavļati, kao kupiti. tako se brati mogu stvari tjelesne i čeļad i stvari umne. a) beru se stvari tjelesne, a bere ih čeļade ili životińa. beru se drva suha, opala sa stabla ili još na stablu, kameńe i drugo što razmetnuto ili što je na više mjesta*: Ovo beru drva suha. N. Rańina 52. Kamenje berilnu u krilo rukami. M. Marulić 13. Ukaza mu se žena udovica berući drva. I. Bandulavić 43. Dragi kamici tja v Indije brani. B. Krnarutić 8. Beruć drva u gori. I. Kanavelić, iv. 525. Koji u svetac drva berijaše. S. Margitić, fala 235. Gdi top bojni s grada dere, onde babo glave bere. V. Došen 35. Slobodno bi kopja brala i brimena nalagala. 228. A kada se poizmuče *(djeca)*, već se site i nauče da klipove štokud beru dok ju *(cočku)* trunće svu oderu. 19. U dubravi svak drva bere. Poslov. dan. 139. Brat suha drva. V. Bogišić, zbor. 446. Osta Zule utrinu mjereći, ode Vule bovane berući. Osvet. 2, 142. — *beru se novci, blago, mito, dańak*: Blago brati da pristane. V. Došen 72. Oni sebi novce beru. 233. A da mita tko ne bere, i iskrńeg krivo dere. 233. Carski aga po Grahovu hoda, carske bere bez omaka dańke. Osvet. 1, 69. Podi zdravo, beri groša što se više dalo. Osvet. 4, 40. — *beru što pčele, ose, mravi, pauci*: Sladi si neg što beru ose. M. Držić 52. Za vas pčele na svit trude med berući po tom cvitu. D. Rańina 51. Uzmi nauk od malenih mravi: . . . hranu bere i što kući vaļa. M. A. Reļković, sat. 147. Pauk po cvijeću bere jed, a čela sakupļa med. Nar. posl. vuk. 246. — *vuci beru stado, t. j. grabe*: Brez razloga oni žderu, vuci pusto stado beru. V. Došen 233. — *b) bere se čeļad*: Svakoga *(čonjeka)* pod krilo ona *(Marija)* svoje bere. A. J. Knezović 4. Te uvodi Grkove svatove, kake svate Grčiću sabira; ako bere Grke i Bugare . . . tu će biti šićar za hajduke; ako l' bere ļute martoloze, . . tu će biti muka za hajduke. Nar. pjes. vuk. 3, 24. Bere Novak kićene svatove. 3, 24. Stade brati pod barjaka Turke. 3, 335. Brže beri silnu mnogu vojsku. 4, 213. Pa on stade silnu brati vojsku. 4, 216. *vijeće mjesto čeļadi koja dolazi na vijeće*: Pod orahom viče da su vile brale. I. T. Mrnavić, osm. 141. — *c) bere se umno što: gizde, duša (na umoru), pomńa (kad se uzima na um što, kad se pazi), briga (kad se tko meće u brigu)*: Iznutrńe ć' gizde brati, a izvanske odpuščati. M. Marulić 270. Harbom udaren leži dušu beruć. B. Krnarutić 19. Ako pomļu kmet ne bere, pak ne gńeči grozd. J. Kavańin 542. Pusti ti nas, pa ne beri brigu. M. Đ. Milićević, več. 180. Za oca devojačkog ti ne beri brige. M. Đ. Milićević, let. več. 196. — *u jednoga pisca* ‚brati ušima riječi kome', *o pažļivom slušańu (prema lat.* sermonem alicujus legere): Simo ni tamo oči ne steriše, ušima neg samo riči mu beriše. H. Lucić 252.

3. *uzimati najbolje, birati, izbirati*. Nek jim misto u prisuńu beru. J. S. Reļković, kuć. 86. No zafali višńem bogu, koji ti je ud'jelio mlada rabra gospodara. Mloge su ga mome brale, ma ga n'jesu odabrale, tebe ga je sreća dala. Nar. pjes. vuk. 1, 6. A junaci po desnici brani. Osvet. 3, 103.

4. *sud u kom se što drži bere ono što se u ńemu drži kad se hoće da kaže koliko može stati u ń, kao* primati, uzimati. Kupa bere devet litar' vina. Nar. pjes. vuk. 2, 232. Zlatna kupa devet bere litar'. 2, 264. Čaša mnogo bere. Đ. Daničić, jezek. 23, 32.

II. *sa* se: *a) pasivno: aa) značeńe kao pod* I, 1: Bere se voće zrilo. J. Kavańin 41. Beru se *(ruse)* od pravovjernijeh za lijek. I. Đordić, ben. 26. S neradene *(zemļe)* ništa se ne bere. J. S. Reļković, kuć. 27. Tad š ńe žetva podpuna se bere. 30. Za puriće nek se rebrac bere. 160. Bere li se struk bosiļka? Nar. pjes. vuk. 1, 293. Kad se bere vinova lozica. Nar. pjes. petr. 1, 104. — *bb) značeńe kao pod* I, 2: Ele i ta *(živad)* ujedno se bere. J. S. Reļković, kuć. 37. — *b) refleksivno: značeńe kao pod* I, 2: Onde se svagda brala skupština. M. Nenadić, mem. 32. Nek se beru pod barjaka Turci. Nar. pjes. vuk. 3, 335.

2. BRATI, borem, *impf.* pugnare. XIII—XVI *vijeka samo u knigama u kojima se miješa jezik sa crkvenim; između rječnika samo u Stulićevu (ali iz brevijara i samo sa* se) *i u Daničićevu (samo sa* se). — *Kor.* bhar, *udarati, biti, od koga je i* boriti se. — 1. *prelazno, ali je objekat samo*

radňa istoga značeńa (i korijena) kojega je i glagol: u jednoga pisca XVI *vijeka, i to iz sv. pisma:* Dobru bran brah. Š. Budinić, sum. 293. — *su* se, *receipr.:* Vьzbrani boruštimь se sь mnoju. Stefan kr. 5. Bravьši se sь ńimь. Danilo 85. Brav se na Kosovu. Ļetop. šaf. 62.

1. BRĂTICA, f. *vidi* braćica.

2. BRĂTICA, *m. ime muško, hyp.* Brata (Bratoslav). XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Mon. serb. 63. Glasnik II. 12, 52. 124.

1. BRĂTIČINA, *f. vidi* bratična. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (u dodatku).* Koji bi puteno sagrišio s Katarinom, ne bi mogao posli ńe sestričinu ili bratičinu sebi za ženu uzeti. B. Leaković, nauk 251.

2. BRĂTIČINA, *f. ńekaka trava, o kojoj Vuk (u rječniku) veli da je visok korov po ńivama i da ima bio okrugao cvijet i da se tako zove u Srijemu. samo u Vukovu rječniku, i iz ńega u jednoga pisca našega vremena, koji mu dodaje značeńe:* chrysanthemum leucantheum L. vel parthenium Pers. B. Šulek, im. 30. *Bez sumńe je isto što i* vrătič *i* povratič, *te je i načińeno od prvoga, kojemu je* v *promijeńeno na* b *(a može biti i samo zlo izgovoreno ili čureno). po tome može biti da ni prvi vokal nije* ă *nego* a.

BRĂTIČNA, *f.* fratris filia, *bratova kći (ńegovu bratu ili sestri, a svome stricu ili teci). isporedi* sinovica, bratanica, bratična *(pod* 1*). Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (‚kći bratova, neptis[4]), *u Belinu* (ex fratre neptis 509[b]), *u Bjelostijenčevu* (neptis ex fratre *i* consobrina), *u Jambrešićevu* (neptis ex fratre *i* consobrina 1, 142[b]), *u Voltiğijinu* (baase) *i u Stulićevu* (‚sinovka[4]). Kajo ondi z bratom Gabinom i Susannom bratičnom nikoliko posta godišč. F. Glavinić, cvit 99. Bratična, bruderstochter. V. Bogišić, zbor. 383.

BRĂTIĆ, *m.* 1 filius fratris. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (‚patruelis bratićić), *u Belinu* (ex fratre nepos 509[b]), *u Bjelostijenčevu* (nepos ex fratre, fratruelis; bratići consobrini, patrueles), *u Jambrešićevu (kao u Bjelostijenčevu), u Voltiğijinu* (vetter), *u Stulićevu* (nepos, filius fratris), *u Vukovu* (fratris filius, bratanić, sinovac). — *Po postańu značeńi isto što i* bratov sin, *može biti* bratić *onomu komu je otac ńegov brat, t. j. i svomu stricu u očinu bratu, i svojoj teci u očinoj sestri. ali i sin jednoga brata može biti sinu ili kćeri drugoga brata bratić, budući svi od braće djeca. — a) bratić stricu, sinovac:* Ni li mu stric mili a on bratić ńemu? I. T. Mrnavić, osm. 78. Gundulić Franatica, đenerala bratić vrli . . . s Turci s' rva . . . svoga dunda slijedeć svjeta. J. Kavańin 187. Vrančića viju Antona, Fausta i svoga š ńim bratića. 94. Al govori Hrńetina Mujo: O bratiću, dijete Alile! Nar. pjes. vuk 3, 282. — *b) bratić teci, bratanić:* Sestra Ohozijina sakri Joasa svog bratića, sina Ohozijina. E. Pavić, ogled. 333. Hodi, sele, u selo na prelo, pak se fali u selu drugama da su tebe zabolele ruke ļuljajući nejaka bratića. Nar. pjes. vuk. 1, 612. A Stojanu tetka govorila: o Stojane, moj mio bratiću! 3, 132. — *c) bratići jedan drugome, sinovi dvaju braće, bratućedi, ili sin jednoga brata bratić kćeri drugoga brata. osim rječnika naprijed spomenutijeh u kojima se tumače na po se bratići, dolazi u tom značeńu samo u jednoga pisca prošloga vijeka, koji prema sinovima dvaju braće naziva bratićima sina bratova i kćer sestrinu:* Jakov jest ujac divice Marije, a divica Marija i Alfeo sin Jakova jesu bratići. A. Kanižlić, utoč 481. — *d) u pošleđńem će značeńu biti što se i od mila govori kome god čeļadetu kao brat:* Bratiću moj! *i* Bratiću moj, svoj si mi! Nar. posl. vuk. 28. *gdje Vuk napominje da se tako u razgovoru dodaje u Risnu.* — 2. *hyp.* brat, *bratac. u primorju hrvatskom.* Srdačni bratići moji, ja san vaša sestra. Nar. prip. mikul. 20.

2. BRĂTIĆ, *m. muško ime. hyp.* Bratoslav. *samo u Vukovu rječniku.*

3. BRĂTIĆ, *m. prezime, po ocu Brati (Bratoslavu). od* XIV *vijeka.* Vladoje Bratičь. Glasnik II. 12, 4. 27. Gorocvětъ Bratičь. 17. 85. Fračeško Bratić. Vuk, nar. pjes. 2, 661. F. Bratić. Schem. zagr. 1875. 227.

4. BRATIĆ, *m. vidi* vratič. *u dva pisca našega vremena.* b *je postalo od* v, *koje je u* vratič *(ili može biti da nije dobro čuveno ili izgovoreno* v*). a č će biti pogrješka mjesto* č. *riječ nije pouzdana. isporedi* bratična *pod* 2. Bratić, chrysanthemum tanacetum. Čas. čes. muz. 1832. 2, 47. chrysanthemum parthenium Pers. *i* tanacetum L. B. Šulek, im. 30.

BRĂTIĆI, Brătićâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 125. — *b) selo u Bosni u okrugu mostarskom.* Statist. 109.

BRATIJAKOVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 50. 122 *od imena koje samo ne dolazi u koje je postalo od imena* Bratije, *kao i* Bratijan.

BRATIJAN, *m. ime muško. od* XIV *vijeka, sada nije u običaju.* Glasnik II. 12, 47. 99. S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Bratije, *od kojega je i postalo.*

BRATIJANOVIĆ, *m. ime muško, po ocu Bratijanu.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 27. 102.

BRATIJE, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 12. 8. Glasnik 15, 290. Daničić 3, 561. *postuńem hyp. od* Bratoslav, *kao* Milija *od* Milosav.

BRĂTIJENCI, brătjenâcâ, *m. pl. vidi kod* bratjenac.

BRĂTIJENSTVO, *n. vidi* bratstvo. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Imaju se skupiti svikolici od svetoga skupa ili ti bratijenstva. A. Gučetić, roz. mar. 33.

BRATIL, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Mon. serb. 62. Daničić 1, 73. *isporedi* Bratilo.

BRATILO, *m. ime muško.* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. serb. 12. 63. Glasnik II. 12, 13. 24. 45. Daničić 1, 73. *isporedi* Bratil.

BRĂTILOVIĆ, *m.* 1. *prezime, po ocu Bratilu.* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 290. 298. Daničić 3, 561. — 2. *brdo u Bosni kod Kladńu.* Glasnik 20, 283. 341. 22, 50.

BRĂTIM, *m.* 1. *brat u kakom pobožnom društvu srjetskih ļudi,* sodalis. *vidi* brat *pod g. isporedi* bratstvo, bratovština, bratimština, bratština. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (bratimi, confratres, sodales 26. 27), *u Belinu* (confrate, uno della confraternita, sodalis 215[b]), *u Bjelostijenčevu* (sodalis, consodalis, confrater 29[b]), *u Voltiğijinu* (mitbruder), *u Stulićevu* (sodalis). — Ovo je dug, na ki su držani bratimi i sestrime od rozarija. M. Alberti 528. Druzi ili bratimi od prisvetoga sakramenta. M. Bijanković 41. Bratimi skupivši se u svoje crikvice. 141. Mnogo prošteńa mogu dobit bratimi razliki bratinstva. J. Filipović 3, 272. Koje *(svijetńake i sviječe)* bratimi nose u združeńu sprovoda. A. d. Kosta, zak. 1, 199. Nastojmo uči u braštinu s. Josipa i tako ćemo biti ńegovi novi sinovi i bratimi od dobre

smrti. J. Banovac, obit 88 Po proščenu dopuščenu bratimom prisvetoga rozarija. L. Terzić 39. — 2. *pobratim*, quem fratrem appellamus. *u Bjelostijenčevu rječniku* (29ª) *i sada u narodnom govoru. isporedi* bratimstvo. Prije nego se dogovorim sa svojijem bratimom zmajem, ništa ti ne umijem reći. Nar. prip. vuk.[4] 216.

BRÀTIMÎR, *m. ime muško*, XIII *vijeka*. Mon. serb. 13. Daničić 1, 73. *isporedi* Bratomir.

BRÀTIMITI, brätïmïm, *impf.* fratrem appellare, *moliti koga da bude brat (pobratim). isporedi* bratiti *i* pobratim. *Od* XV *vijeka (vidi pod* II *prvi primjer), izmedu rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.*

I. *prelazno:* Ja sam tebe najpre bratimila, za št' mi nisi za bratstvo primio? Nar. pjes. vuk. 1, 599. *najviše u nevoli s molbom da bi tko učinio što kao brat, jer u nevoli najviše i postaju pobratimi. (s molbom je i u predńem primjeru.)* Bratimim te i jošte jedan put, nemoj mene vojsci prokazati. Nar. pjes vuk. 2, 276. Pak bratimi kapiǵija mlada: bogom brate, kapiǵija mladi, otvori mi na tavnici vrata. 2, 96. *često ima uza se i instr.* bogom *(vidi i kod* bog): On je mene bogom bratimio: bogom brate, neznana delijo! ne s'jeci mi moje ruse glave. Nar. pjes. vuk. 2, 347. Sta ga vila bogom bratimiti: bogom brate, kraļeviću Marko! višńim bogom i svetim Jovanom! daj me puštaj u planinu živu. 2, 218. Ilija me bogom bratimļaše . . . da mi ovde noćcu prenoćimo. 4, 41. Svu družinu bogom bratimļaše: bogom braćo, mladi Crnogorci, nemoj koji pušku opaliti. 4, 57. Batriću su muke dodijale, ļa Osmana bogom bratimļaše: bogom brate, Corović Osmano! pos'jeci me sabļom ćemerlijom. Ogled. sr. 8. *tako moleći za što bratimi se i* ptica, sunce, drvo: Poćeh slavica bratimit govore: budi mi strażica s večera do zore. M. Vetranić 2, 289. Sila sam ga *(gavrana)* kumiti i bratimiti. Đ. Baraković, vil. 199. Devojka je sunce bratimila. Nar. pjes. vuk. 1, 219. Draga bratimi javor. Vuk, nar. pjes. 1, 263.

II. *sa* se, *kad čeļade jedno drugo bratimi. od obiju može biti izrećeno i samo jedno:* Jegda kto bratimit se. Konstantin fil. Starine 1, 34. *oboje može biti izrečeno tijem što je glagol u množini:* Kada smo se lani pobratili o veselu danu Mitrovome, bratimili za zlo crnogorsko, da gonimo plijen crnogorski. Ogled. sr. 74. Mož' li znati, jes' li zapazio kada smo se, pobro, bratimili, bratimismo a ne izvršismo. Nar. pjes. vuk. 3, 216. Mož' li znati, jesi l' zapazio, kada smo se, pobro, bratimili? bratimismo s', a ne izvršismo. Hodi, pobro, u pitomu Župu da mi bracku našu izvršimo, da se, pobro, darujemo darom. 4, 89. Znaš li, Luka, kad se bratimļasmo, pa nemasmo da se darujemo; hodi k mene u pitomu Župu, za tebe sam dara nabavio. Pjev. crn. 213. Crnogorci se još bratime u crkvi i nešto im pop čita, a najposlije ļube krst. Vuk, rječ. 512ª. — *oboje se izriče i tako da je jedno subjekat a drugo je u instr. s prijedlogom* s: S takijem se Vilip ne bratimi. Nar. pjes. vuk. 2, 351. Bratimi se s pašom Ali-pašom. Nar. pjes. vuk. 5, 506.

BRÀTIMĻÊŃE, *n.* appellatio fratris. *isporedi* bratimiti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. u jednoj pjesmi bez* ļ. Hajde mene moru na zakuke na mireńe i na bratimeńe. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Sve javno bratimļeńe. M. Pavlinović, razg. 64.

BRÀTIMSKÎ, *adj.* fraternus, *bratski, bratinski.* XVII *i* XVIII *vijeka. isporedi* bratim, *od kojega je i postalo a koji se u toj riječi uzima za svakoga čovjeka koji se iz ļubavi zove brat.* Likarija *(zaristi)* jest nastojati milošći bratimskoj. I. T. Mrnavić, ist. 170. Korist od bratimske milošće. A. Vitajić, ist. 476. Dužnost bratimske ļubavi, koja je općena svima. Grgur iz Vareša 62. Dajući mu plaću radi bratimske ļubavi. I. J. P. Lučić, isk. 11.

BRÀTÎMSTVO, *n.* fraternitas, *bratinstvo, bratstvo. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) sveza među pobratimima:* Petar uze vince i šenicu, . . . sveti Jovan kumstvo i bratimstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Primi mene, Stevo, za bratimstvo. 3, 311. — *b) društvo crkvenoga reda (redovničko, kaludersko). isporedi* bratstvo. Vaļa nam svu snagu uložiti da se u ovo bratimstvo *(manastira franeškanskoga)* prime plemići. P. Knežević, osm. 234.

BRATÍMŠTINA, *f.* sodalitas, *društvo pobožno srjetskih ļudi, koji jedan drugoga zovu* bratim *ili* brat. *isporedi* bratinština, bratovština, bratstvo, bratština. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (215ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. Mjesto* št *dolazi i šć kao što se po nekim krajevima govori i u drugim riječima. pred tijem glasovima može* m *i otpasti (vidi u primjerima). Postańem od* bratimski. — Sve bratišćine priporučuju se svetomu Hjerolimu. M. Marulić 289. Neka virni razdiļuju dobra od bratimšćine. M. Bijanković 142. Bratimštine sveta Karla. J. Kavańin 324. Imati će oblast biskupi pohoditi skupšćine koje mu drago, i bratimšćine svitovnika. I. J. P. Lučić, nar. 69. Zastavi bratimštinu dobre smrti. I. J. P. Lučić, isk. 11. Od ministra generala ove bratištine. P. Filipović, ist. 47. Da bude jedna skupština i jedna bratiština. 26.

1. BRÀTIN, *m. ime muško.* XIII *vijeka. postańem od* Brata (Bratoslav). Mon. serb. 12. Daničić 1, 73. *isporedi* Bratinić.

2. BRÀTIN, *adj. što pripada bráti. u Vukovu rječniku.*

3. BRÀTIN, *adj.* fratris, *bratov, bratńi. od* XV *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Brat mi jest i bratina oružija prošu. Arkiv 9, 133. Bješe zaklao bratina sina. M. Divković, zlam. 10. Tudje joj se bratina duša ukaza. M. Divković, bes. 454. Po bratinoj smrti. P. Vitezović, kron. 45. Koji od bratine nenavidosti bi ubijen. J. Matović 44. Nosi bratino zlameńe. Nar. pjes. bog. 275. Da naslede bratino mesto. Djelov. prot. 75. Podi s bogom, ne obziri se na bratine vrane końe. Nar. pjes. vuk. 1, 36. Volim biti morskim ribam' rana neg' Vojinu za nevoļu ļuba, neg' Vojinu, bratinu krvniku. 1, 536. Dva je moja brata izgubio i jaše mi końa bratinoga. Ogled. sr. 59. Bajazit ponovi s Mlečići ugovor s bratina straha. S. Ļubiša, prip. 83.

4. BRÀTIN, *adj. vidi* Mratin, *od čega je i postalo promjenom glasa* m *na* b. Bratin dan *govori se u Paštrovićima i oko Budve mjesto* Mratin dan. T. P. Orahovac. Jedno veče u božitńe poste, baš u oči bratin dana. S. Ļubiša, prip. 90.

BRATINA, *m.* 1. *ime muško.* XIII *vijeka. od* Brata (Bratoslav). Mon. serb. 12. Daničić 1, 73. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Schem. zagr. 1875. 198. Pregled 37.

1. BRÀTINAC, brätînca, *m. vidi kod* bratjenac.

2. BRÁTINAC, Brátînca, *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 138.

BRÁTINAČKÎ, *adj. što pripada selu Bratincu.* Bratinačka opština. K. Jovanović, reč. 138.

BRATINČEVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 27.

BRATINIĆ, *m. prezime.* XVI *vijeka.* Mon. croat. 270. *isporedi* Brâtin.

BRATINOŠ, *m. neko mjesto u hrvatskom primorju* XVI *vijeka.* Paprotišće na Bratinošu. Mon. croat. 272.

BRÂTINOV, *adj. što pripada Bratinu.* Na bratinovu bukvu. Mon. serb. 197. Daničić 1, 73.

BRÂTINOVIĆI, Brâtinovîćâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 160.

BRÂTINSKÎ, *adj.* fraternus, *bratski. od* XVI *vijeka, i u srijem rječnicima osim Vrančićeva i Daničićeva. — a) što pravoj braći (rođenoj ili tako u rodu da se zovu braća) ili kome god između ńih pripada (u pravom smislu, ili od ńih dolazi, ńima se pristoji, ńima je namijenjeno, ńih se tiče); a to može biti: aa) tjelesno što:* Koji diže poštońe, bratinsko meso jide i iskrńega meso grize. Đ. Rapić 234. Evo ti od mojih krušaka, od bratinskih *(dvaju braće)* ne mogu ti dati. Nar. prip. vuk. 100. — *bb) radńa, stańe i drugo što umno:* Kad otijaše pogubiti brata svoga Amnona, zazva ga na čast bratinsku. F. Lastrić, ned. 82. Nije li Josip po nenavidosti i zlobi bratinskoj postao vladalac svega Egipta? E. Pavić, ogled. 443. Posli ubojstva bratinskoga *(jednoga brata)* pobigavši iz dvora očinoga. 271. Tri stvari naode se, koje su bogu najugodnije: složnost bratinska, ljubav iskrńega, muž i žena složni. Đ. Rapić 83. Ugledavši brata poniznu, utrnu se ona davna sržba i nenavidost u ńemu, a pristupivši ljubav bratinska, s punim očimam suza pritrca k ńemu. A. Kačić, kor. 35. — *b) što drugima koji se zovu braća ili kome god između ńih pripada (onako kako je rečeno pod a.), a to je: aa) tjelesno što:* Budalasto se usudi vaditi trun iz bratinski očiju. E. Pavić, ogled. 528. Jesi li nehaj'o za blago sirotinsko, bratinsko, crkovno tebi pridano k'o nastojniku i čuvaocu? T. Ivanović 151. Što si mi Matka ugrabio prije boja i bratinske mišce. Pjev. crn. 244. Gdje nas žarko gledati će sunce, a bratinske zakopati ruke. Osvet. 2, 121. — *bb) radńa, stańe i što god umno:* Ljubavju bratinskom ljubeći se. N. Rańina 30b. rim 12, 10. Bratinsku ljubav. Anton Dalm., 2petr. 1, 7. U ljubavi božjoj i bratinskoj srčen ukaza se F. Glavinić, cvit 296. Zavidost bratinske ljubavi. S. Matijević 94. Da se nima nikad primit u zbor ni u nijedno viće bratinsko ni siromaško. Stat. poł. ark. 5, 318. Matijaš s Vladislavom mir i bratinsku ljubav učiniše. P. Vitezović, kron. 127. Odovle izhodi, da se vide svaki dan izajti nova dila od ljudi ove ljubavi bratinske. L. Terzić VII. Skrb bratinsku. J. Kavańin 224. Što god more bratinsku ljubav uvriditi. B. Pavlović 39. Puke plamenom ljubavi božje i bratinske užgaše. F. Lastrić, test. 255. Napre bog gledi i iziskuje u čoviku ljubav bratinsku pram iskrńem. F. Lastrić, ned. 290. Ništa većma čovika ne navodi na nenavidost bratinsku, nego želja od vlade. E. Pavić, ogled. 194. Jedan s drugim jesmo po bratinskoj ljubavi sjedińeni zaradi čovičanske naravi naše. A. Kanižlić, uzr. 120. Neka ga bratinskim načinom opomenu. A. Kanižlić, bogoljub. 288. Bratinsko dragovańe. Živ. is. 104. Nije dostojnijega djela bratinske ljubavi. L. Radić 78. Neka im što god pošalje za ljubav bratinsku i prijateljstvo. A. Kačić, korab. 175. Želi mir občenski, sklad i ljubav bratinsku. M. Dobretić 213. One navidosti, oni nemiri, kojijem se gasi ljubav bratinska. Đ. Mattei 322. Pokazujući plame božje i bratinske ljubavi u svemu pastirskomu poslu. I. J. P. Lučić, isk. 39. U čemu stoji pokarańe bratinsko? I. Velikanović, upuć. 1, 393. Ljubav bratinska da ostane među vama. Vuk, jevr. 13, 1. — *cc) čeljade, koje se takogu brata tiče onijem što se kaže da je:* Ako bi se koji naša' neviran, ali lupež, ali muzuvir bratinski. Stat. poł. ark. 5, 310. Biti će nevirnik bratinski. 318. — *c) neutr.* brâtinskô, *što mladoženja daje bratu nevjestinu kad je vodi iz kuće na vjenčańe.* Izdavana je više puta zapovest da se bratinsko ne uzima više od 25 groša. No . . . po nekim mestima iskato je gotovo prekomerno veliko, tako da su se zbog toga mlogo puta i kavge a često i bijeńa dogadala. Za to . . . od sada da se bratinsko po 50 groša plaća. Nov. srb. 1834. 185. — *d)* ‚na bratinsku', fraterne, *bratskim načinom, bratski, kao dalje pod e.:* Ne ktijući se na bratinsku pomiriti. F. Lastrić, ned. 158. Zagrli ih na bratinsku svojijem rukama. I. Đorđić, ben. 161. Od pokore ne straši se, er ćemo je na bratinsku razdijeliti. B. Cuceri 403. Na bratinsku sve ńemu pokaza. Nar. pjes. vuk. 5, 506. — *e) adv.* bratinski, fraterne. *kao brat, kao braća, bratskim načinom, bratski:* Da bratinski razdijelimo. O. Mažibradić 204. Ili ih uče, ili ti ih ljubleno i bratinski karaju. M. Divković 272. Ako nijesi pokarao bratinski iskrńega. B. Kašić, zre. 56. Kad se mogu bratinski poravnati. F. Lastrić, ned. 159. Zlobe i nenavide svoga iskrńega, ne da ga ljube bratinski. 339. Da se imaju bratinski ljubiti među sobom. J. Matović 456. Dužni su više puta pokarati bratinski. I. Velikanović, upuć. 1, 393. Da će bratinski živeti. Nar. prip. vuk. 44. Ja te zovem i molim bratinski. Nar. pjes. petr. 1, 42.

BRÂTÎNSTVO, *n.* fraternitas, *bratstvo. isporedi* bratinstvo. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (328b), *Bjelostijenčićeva, Jambrešićeva, Voltiđijina, Stulićeva i Vukovu.* — *a) sveza u rodu, u kojoj je brat s bratom i sa sestrom, i to ili rođeni brat ili tako rod da se zove brat (vidi* brat): Rostvo, kumstvo i bratinstvo. I. Ančić, ogl. XXXII. Ako se rastrgne *(posinovljeńe)*, nejma ovdi već drugoga bratinstva ni sestrinstva. A. Kadčić, bogosl. 423. — *b) sveza u kojoj je pobratim s pobratimom ili s posestrimom (vidi* brat). *isporedi* pobratimstvo. Daću tebi do trista dukata, još k otome zlatan prsten s ruke za zalogu mojega bratinstva, mog bratinstva a tvoga sestrinstva. Nar. pjes. vuk 1, 604. Ti mi nisi prim'o za bratinstvo, ne ću ni ja tebi za sestrinstvo. 1, 604. — *c) značeńe pod a. rašireno na sve ljude po postańu ńihovu, po kom su se narodili od jednijeh roditelja i sve ih bog stvorio.* Nas tri stvari ponukuju i uče da ljubimo iskrńega kakono sami sebe: najprvo naravno rodstvo, za što smo svi kolici bratja i rodbina od jednoga otca i od jedne matere, to jest od Adama i od Eve, i ovo naravnijem rodstvom i bratinstvom; a duhovnijem rodstvom i bratinstvom svi smo od jednoga otca, to jest od jednoga boga. M. Divković, bes. 801. Milošću bratinstva meu sobom ljubeći se. I. Bandulavić 20. rim. 12, 10. Veseleći se s stanovistvom ufanja, naslońena na ovo čudnovato bratinstvo sina božjega. P. Radovčić, nač. 184. Pričestito sinovstvo ovo i bratinstvo *(između ljudi i Isusa)* promišljajući. A. Kanižlić, utoč. 315. — *d) značeńe pod a. preneseno na dvoje ili više čeljadi koja se kao braća paze:* Ljubav i bratinstvo, ko je meju ńima. Mon. croat. 212. Juda odpade od družbe, skupa i bratinstva apoštolskoga. M. Divković, bes. 663. S mnozimi htil si, ki pridoše k tebi, u pravom tote bratinstvu živiti. A. Vitaljić, ostan 413. Nije tuj ino vidjeti razni naredbe od milosrdja prema potrebnijem, od blagosti prema podložnijem, od bratinstva prema jednacijem. I. Đorđić, ben. 86. — *e) pobožno društvo svjetskih ljudi, koji jedan drugoga zoru bratom. isporedi* bratstvo, bratim-

ština, bratovština. Možeš biti dionik od svih onih dobar, koja se čine u ovoj svetoj skupšćini od ovoga bratinstva po svih stranah svita M. Jerković 9. Ova i još mloga druga obilata oproštenja mogu dobiti navlastito oni koji su u bratinstvu muke i smrti Isusove. Pisanica 72. Po biskupiji bratinstva pouzdizali jeste. E. Pavić, ogled. v. Vidi iz daleka gdi idaše jedan procesion od bratinstva mrtvačkoga. Đ. Rapić 271. Od namisnika Isukrstovih potvrdene skupštine i bratinstva. A. Kanižlić, bogoɲub. xv. Nastoji isprositi mrtvim u ovo bratinstvo upisanim pokoj vičńi. 284. Mnogo prošteńa mogu dobit bratimi razliki bratinstva. J. Filipović 3, 272. Sastavɲaše bratinstva imenovana svetijeh srca Jezusa i Marije. Đ. Mattei 227. S postavɲeńem neizbrojnijeh bratinstva pod narokom i imenom istoga srca Jezusova. Štit. 5. — *f) svezom kakva je naprijed među braćom po rodu ili u drugom smislu mogu se kazati i oni koji su u ńoj, t. j. braća u kom god smislu:* Bratinstvo vajmeh toj me ne poznava. M. Vetranić 1, 474. Bratinstvo ɲubeći. Anton Dalm., 1petr. 3, 8. Ɲubeći svoje bratinstvo. J. Kavańin 498. Niti su z druge strano erežije izišle nego od onuda što se misnik boži ne sluša niti se jedan u crkvi do vrimena misnik i do vrimena sudac na mistu Isukrstovu promišɲa, koga da po nauku božanstvenomu sve bratinstvo sluša, nitko ne bi protiva skupu misnika što god maknuo. A. Bačić 167. — *g) osobitost kojom je tko brat, sve čim je tko brat. u tom smislu dolazi* tvoje bratinstvo *kao tituo koji daje svećenik svećeniku.* Bratinstvo tvoje molimo. A. Kanižlić, kam. 397.

BRATÍNŠTINA, *f. vidi* bratimština. *od* xvii *vijeka, između riječnika samo u Stulićevu. mjesto* št *govori se po ńekim krajevima* šć. Koji imaju pomɲu od bratinšćin. M. Bijanković 91. Koji ulizuju u bratinšćinu. 138. Po naredbi družbe i bratinšćine istoga sv. rožarija. L. Terzić 218.

BRÀTIŃÎ, *adj. vidi* bratńi, brätin. *u naše vrijeme.* Zemɲa bratińa na polak. Prot. šab. mag. 68.

BRÀTISLAV, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 39. 113. *dolazi i prošloga vijeka u jednoga pisca, ali o čovjeku predašńih vremena.* Budimira cetinskoga i brata mu Bratislava. J. Kavańin 230.

BRATISTVINA, *f. vidi* bratimština. *u jednoga pisca prošloga vijeka. biće postalo od* bratimstvo, *pa je m izbačeno pred* stv. *isporedi* bratiština. Koga pasom naše bratistvine pripasujem. L. Terzić[2] 313.

BRATIŠ, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 53. 125.

BRATIŠA, *u jednom spomeniku, gdje se ne može razpoznati je li ime selu ili čeladetu.* S. Novaković, pom. 126.

BRÀTIŠEVAC, Brätišêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BRATIŠINCI, *m. pl. selo u Srbiji u Mačvi* xiv *vijeka.* Daničić 1, 73.

BRÀTIŠKÔVCI, Brätiškovâcâ, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Skradina.* Repert. 39.

BRATIŠTEVICA, *f. ńeko mjesto kod sela Pakiše blizu Prizrena* xiv *vijeka.* Iz rêke na Bratištevicu. Glasnik 15, 281. Daničić 3, 561.

BRATÍŠTINA, *f. vidi* bratimština.

BRATITEL, *m.* gentium doctor, *koji obrati koga na vjeru. kao da je to izgubivši sprijeda o u jednoga pisca prošloga vijeka.* Poluvjerstva progonike, dobrih knjiga složiteɲe, . . . Turak' bratiteɲe. J. Kavańin 374.

BRÀTITI, brätîm, *impf. vidi* bratimiti. *od* xvii *vijeka (vidi primjer D. Barakovića), između riječnika u Bjelostijenčevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu.*

I. *prelazno. objekat može biti i neizrečen:* Svih da kumim i da bratim, srcom ɲubim sve u bogu. J. Kavańin 110. Da tudeg oca ja oca zovem, da tudu majku ja majkom zovem, da bratim tudu braću i tude seje. Nar. pjes. vuk. živ. 315. O Turčine, živ te bog ubio! bud me bratiš, što mi ženu daješ? Nar. pjes. vuk. 2, 361. Koja brati, a koja očimi. 4, 198. — *najviše u nevoli s molbom da bi tko učinio što kao brat:* Moli ju i brati, jeda te utiši. Đ. Baraković, vil. 265. Činil bi . . molit i bratiti J. Armolušić vii. Dojde mu žena i dica, ter plakaše i bratiše da bismo pisali vašemu gospodstvu. Starine 11, 150. Ona brati mlade nosioce: bogom braćo mladi nosioci! spustite ga na zemɲicu čarnu. Nar. pjes. vuk. 1, 259. Ali na drum ne smeše izići, već iz gore bratiše Ivana: bogom brate, Senkoviću Ivo! vrati nama dva koña viteza. 3, 400. Bogom brati do dva pobratima: ‚čija li je grana od bisera?' 1, 247. Bratio sam bega Radulbega, da mi braću pusti iz tamnice. Nar. pjes. petr. ep. 2, 611. — *i životińu brati čeladе:* Stence pîtâ, kuške brati *(bogatac).* J. Kavańin 48. A kad koze dodu blizu, . . brati koze izpod klade što ikada lipše znade: braćo mila, . . ne gubite svoga roba. V. Došen 123.

II. *sa* se, *kad čeladе jedno drugo brati:* Toma, ki se s Turci brati. J. Kavańin 251. Ko se ɲ' bio, sad bi se bratio. Osvet. 3, 160.

BRÀTIVÔJ, Brätivoja, *m. ime muško.* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 51. 53. *sada bi bilo* Brätivoje.

BRÀTIVOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Brativoju.* xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 80. Glasnik 15, 297. Daničić 3, 560.

BRATJEN, *m. ime muško.* xiii *i* xiv *vijeka. postańem od* Brata (Bratoslav). -je- *je po sadašńem južnom govoru mjesto staroga ê, mjesto kojega dolazi i* e, *i to prije nego* ê. Bratenь. Mon. serb. 12. Glasnik ii. 12, 35. 58. Daničić 1, 72. Bratênь. Glasnik ii. 12, 42. 109. 129.

BRÀTJENAC, brätijenca, *m.* 1. frater. *upravo hyp.* brat. *Akcenat kaki je u gen. taki ostaje u svijem oblicima, samo se mijeńa u gen. pl.:* brätjenâcâ. *po sadašńem je južnom govoru* -je- *i* -ije- *od staroga ê, te je mjesto* -je- *u istočnom govoru* -e-, *u zapadnom* -i-, *a mjesto* -ije- *u istočnom ê, u zapadnom î. u južnom govoru* -tje- *glasi po ńekim krajevima i* -će-, *koje prelazi i u druge oblike mjesto* -tije- *(vidi dalje).* — *Dolazi od* xiv *vijeka, između riječnika u Mikaljinu* (‚bratinci, blizanci, fratres gemelli'), *u Stulićevu (kao u Mikaljinu), u Vukovu* (bratijenci, bratenci, fratres), *u Daničićevu* (frater). — *a) o pravom bratu (kao* brat *pod a.). u ńekim primjerima nije značeńe sa svijem jasno, ali se ni drugo nikakvo ne može opaziti, a ima i takih u kojima ne može biti sumńe.* Dva bratenca. Mon. serb. 563. Tryje bratênьci. 565. Bratenci, koji su zajedno u jednoj kući, ašte ihь kto pozove na domu, koji priidetь od ńihь, tьzi da otpira; ašte li ga obrête na carevu dvoru ili sudijinu, da priidetь i rečetь: dati ću brata starêjega na sudь, da ga dastь, a sile da mu nêstь otpirati. Zakon duš. 34. Tremь bratêncemь, Grьguru i menê i despotu Lazaru. Mon. serb. 478. Listi bihu dani tiju bratincu. Mon. croat. 116. Udrьžaše načelьstvo tri bratenci: Ugleša i Vlьkašinь i Gojko. Ɲetop. šaf. 72. Od dviju bratjenaca *(o kojima se naprijed veli da su dva brata).* Zbor. 92b. Kim ɲudem bihu gospoda tri bratinci, ki bihu sinovi kraɲa Sviholada. Ɲetop.

dukļ. črnč. 2. Razsrdiše se na ova dva bratinca. Bernardin 23. mat. 20, 24. Poče knez izuvidati se za blago onih dviju bratinac. F. Vrančić, živ. 28. Trijema bratijencom jedan čovjek sve koliko uze M. Divković, zlam. 436. Ostali bratinci ńegovi pomriše. Đ. Baraković, vil. 8. Jer ne smije od tri bratijenca, bratijenca, tri Mrńavčevića. Nar. pjes. vuk. 2, 190. U veliku kuću Dizdarića medu mili devet bratenaca. 2, 375. — *b) o čovjeku koji pripada u kako pobožno društvo, kao* brat *pod g, bb.*: Prvi idu bratinci ļudi svitovni, ako su od koje god bratje, pa fratri. B. Kašić, rit. 143. — *c) svećenik naziva sebe bratijencem drugomu svećeniku:* Tvoje miļosti . . . priļubeznivi bratinac. I. Zanotti, ned. priš. 4. — *d) o svakom čovjeku, kao* brat *pod k.*: Ča godire ste učinili jednomu od ovih mojih bratinac. Bernardin 17b, mat. 25, 40. — *e) sa -će- mjesto* -tije- *po ńekim krajevima južnoga govora:* Do ńeg' sjedi sve devet sinova, progovara devet bračenaca. Nar. pjes. petr. 2, 443. *iz oblika u kojima je -će- mjesto* -tje- *prelazi i u one u kojima je* -tije-: Dva bračenca dva Simonovića. Ogled. sr. 382. — *f) mjesto* -tje- *i* -tije- *dolazi u pjesmama i -či-, tako promijeńeno prema riječi* braća: Ti imadeš devet mili brata, ti povedi devet braćinaca. Nar. pjes. vuk. 4, 15. — 2. *brat od strica, bratučed. ali s promjenom glasova* tje *na* ti: brätinac, brätînca. *samo u Vukoru rječniku. ali riječ sama sobom ne će biti toga značeńa, nego kako se bratučed naziva* bratom *(vidi* brat *pod b.), tako se nazira i ovom riječju, koja kako je spomenuto nije ništa drugo nego hyp.* brat.

BRATJENOVIĆ, *m. prezime po ocu Bratjenu.* XIV *vijeka.* Brьzota Bratênovičь. Glasnik 15, 298. Daničić 3, 562

1. BRÄTKO, *m. hyp.* brat. *u jednoga pisca prošloga vijeka u riječima koje govori drugi Slovenin, i u naše vrijeme u pjesmi medu riječima koje govori Rus; između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje:* ‚ovo se ovako pjeva misleći da bi ovako Moskov kazao'. — Zalud viče i naški se uči: bratko vojak! pro panoha boga! pusti živit'. Š. Stefanac 40. Al' ne daše moskovska gospoda: nemoj, bratko, Crnojević Savo. Nar. pjes. vuk. 3, 566. — *vidi kod* bratkovina.

2. BRÄTKO, *m. ime muško. hyp.* Brata (Bratoslav). XIV *i* XV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 4. 6. 21. 22. Bratьko Klašьćičь. Glasnik 23, 51. *griješkom* Vladko Klaštićь. Mon. serb. 248. — *isporedi* Bratković.

BRÄTKOV, *adj. što pripada Bratku.* Do ńuve Bratьkove. Mon. serb. 123. Daničić 1, 76.

BRÄTKOVAC, Brätkôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. mještani govore kajkavski:* Bratkovec. Schem. zagr. 1875. 106 Pregled 55.

BRÄTKOVIĆ, *m. prezime po ocu Bratku. od* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 26. 36. Mon. croat. 82. Sr. Nov. 1879. 88. 1880. 1377.

BRÄTKOVINA, *f.* uvae genus, *ńekako bijelo grozđe. od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se tumači kako je starļeno, i napomiņe da se tako zove u Risnu).* Ti mene pretiliš inijem neg bratkovinom *(griješkom naštampano* ‚bratko, vinom') i smokvami. M. Držić 290. *i u Dalmaciji se tako zove ńeko bijelo grozđe.* B. Šulek, im. 30.

BRÄTĻEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 155. M. Đ. Milićević, srb. 621.

BRÄTĻEVSKÎ, *adj. što pripada selu Bratļevu.* Bratļevska opština. K. Jovanović, reč. 155.

BRÀTMILÔVCI, Bràtmilovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu niškom. mještani govore ace. i za nom.:* Bratmilovce. Sr. Nov. 1879. 175. *od imena* Bratmil, *koje samo ne dolazi. isporedi* Bratomil.

BRÄTMÎR, *m. ime muško.* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 76. *isporedi* Bratomir.

BRATNIČAN, bratnična, *m. sinovac. riječ vrlo nepouzdana; može biti pogrješka mjesto* bratanić. Radoslavu, bratničnu s. Savi. Glasnik 10, 259. Daničić 1, 76.

BRATNIK, *m. brat. samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana. u drugom izdańu Barakovićeve vile ima* bratnici, *ali štamparskom griješkom mjesto* bratinci, *koje je u starijem izdańu. vidi kod* bratjenac.

BRATŃAK, *m. ime muško,* XIV *vijeka; ali će biti pogrješka mjesto* Bratijak. *isporedi* Bratijaković. Glasnik 15, 284. Daničić 3, 561.

BRÄTŃEV, *adj.* fratris, *bratov. isporedi* bratńi, *od čega je i postalo. u naše vrijeme.* Vodila je Jelka dva końa na vodu, jednog bratńevoga, drugog vojnovoga. Nar. pjes. vila 1867. 63.

BRÄTŃÎ, *adj.* fratris, fraternus. XIII *i* XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu. u rečeno su vrijeme bili i nominalni oblici. a) bratov:* Čudo ježe sьtvori o prêstavļeniji brata svojego, i kako povelě anьgelu doždati jego sь dušeju bratьńeju. Domentijana 257. — *b) bratski, bratinski:* Jakože roji pčelь dělajutь sьty medovьny, tako i ļubovь bratьńa carьstvo božije. Danilo 72. Bratńeje jedinьstvo Domentijanb 8.

BRÄTO, *m. hyp.* brat. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mijeńa u voc.:* brâto. *isporedi* brata, *od koga se u voc. ne razlikuje. govori se ne samo pravom bratu nego i drugome ko se od mila zove* brat *(vidi kod* brat). Dragi brato, delijo neznana! Nar. pjes. vuk. 2, 418. Kad devojka to čuje, ona brže bolje potrči za proscima i stignuvši ih reče jednome: molim te, brato, igla mi je u toj košuļi što ti je mati moja dala, nego dajde košuļu da je nadem. Vuk, nar. posl. 179.

BRATODRAŽIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Mojanь Bratodražićь. Glasnik 11. 12, 16. 84. *postańem će biti od imena* Bratodrag, *koje samo ne dolazi.*

BRATOHNA, *m. ime muško.* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. serb. 12. Glasnik 11. 12, 6. 73 Daničić 1, 75. *postańem hyp. od* Bratoslav.

BRÄTOJE, *m. ime muško. od* XIV *vijeka. sada nije u običaju.* Glasnik 11. 12, 11. 20. 57. Glasnik 15, 290. S. Novaković, pom. 16. Daničić 3, 501.

BRÄTOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Bratoju.* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 136. Daničić 1, 75.

1. BRÄTOĻUB, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Mon. serb. 60. Glasnik 11. 12, 35. 38. Daničić 1, 74.

2. BRATOĻUB, *adj.* fratris amans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno od* bratoļuban, *koje vidi.*

BRATOĻÚBAC, bratoļúpca, *m.* fratris amans. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu. — akcenat se mijeńa u voc.:* brätoļûpče, *i u gen. pl.* bratòļûbâcâ. — *pred* c *i* č *mijeńa se* b *na* p. *ali pišu i bez te promjene.* Josiń drug bratoļupcu. Glasnik 32, 262.

BRATÒĻUBAN, bratòļubna, *adj.* fratris amans. *prošloga vijeka, u jednoga pisca (ima i u Stulićevu rječniku, ali iz brevijara).* Među onim bratoļubnim narodom. Đ. Obradović, sov. 61.

BRATOLJÙBAZNO, *adv.* fraterne. XIV *vijeka u jednoga pisca i u Daničićevu rječniku* (1, 74). Ašte bratoljubьzno sьtvorь ostaviši mene. Domentijan[b] 14.

BRATOLJÙBILAC, bratoljùbioca, *m.* fratris amans. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bratoljubioc'). *bez sumńe načińeno za rječnik. u ńemu ima i* bratoljubitelj, *iz brevijara, i* bratoljubiteljica, *od toga načińena.*

BRATOLJÙBIV, *adj.* fratris amans. *u naše vrijeme.* Budite svi . . bratoljubivi. Vuk, 1petr. 3, 8.

BRATÒLJÛBLJE, *n.* fraterna caritas. XIII *i* XIV *vijeka i u naše vrijeme, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu* ‚bratoljubje', *ali iz misala). isprva je mjesto* -blje *na kraju bilo* -bije. Vь bratoljubiji ljubovь. Domentijan[a] 21. Za sьsuzь bratoljubija. 94. Milostivnoje bratoljubijemь sьtvoriti. Domentijan[b] 198. Za bratoljublje ne trebujete da vam se piše. Vuk, 1sol. 4, 9. Da pokažete . . . u pobožnosti bratoljublje. Vuk, 2petr. 4, 7.

BRATOLJUBOVNIK, *m.* fratris amans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRATOLJUBOVSTVO, *n. vidi* bratoljublje. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRATOLJÙPSTVO, *n.* fraterna caritas, *bratoljublje. prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku* (‚blatoljubstvo'). *pred* s *stoji* p *mjesto* b, *koje i pišu.* Nenavidost protivna bratoljubstvu *(griješkom* ‚bratuljubstvu'). T. Ivanović 11.

BRATOMIL, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 20. 51. *isporedi* Bratmilovci.

BRATOMILIĆ, *m. prezime po ocu Bratomilu.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 132. Mon. serb. 97.

BRÅTOMÎR, *m ime muško.* XIV *vijeka.* Mon. serb. 59. Daničić 1, 74. *isporedi* Bratmir.

BRATOMÓRAC, bratomórca, *m.* fratricida. *isporedi* bratoubijca. *samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski* ‚bratomorec'). *Akcenat se mijeńa u voc.:* brätomôrče, *i u gen. pl.:* bratòmôrâcâ.

BRATÒMORICA, *f.* fratricida. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 320[a]). *Akcenat ostaje, samo su još oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bratòmorîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bratòmoricê, bratòmoricôm.

BRATOMÓRSTVO, *n.* fratricidium. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 581[b]). *isporedi* bratoubojstvo.

BRATÒNOŽIĆ, *m. vidi* Bratonožići.

BRATÒNOŽIĆI, Bratònožîcâ, *m. pl. pleme u Crnoj Gori u Brdima. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* -nož- *će biti promijeńeno* -ńeg-; *isporedi* Bratońeg. Plemena Vasojeviće, Bratonožiće. Glasnik 25, 44. Spom. bud. glasn. II. 3, 7. Crne Gore i Bjelopavlića, lomna Kuča i Bratonožića. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Otidoše uz Bratonožiće. Pjev. crn. 42. *u pjesmama i sing.* Bratonožić: Treću Ivan situu knigu piše lomnu Kuču i Bratonožiću. Nar. pjes. vuk. 2, 531.

1. BRÅTOŃA, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav. XIV *i* XV *vijeka.* ‚Bratona'. Stat. krč. ark. 2, 286. 293. *u spomeniku latinski pisanu dolazi i početkom* XIII *vijeka.* Metam Bratogne et supra dicti Bogedan. Mon. ep. zagr. 1, 12.

2. BRÅTOŃA, *f. planina kod sela Homorana između Prilipa i Velesa.* XIV *vijeka.* Planinu Bratońu. Glasnik 11, 134. Daničić 1, 74.

BRATÒŃEG, *m. ime muško.* XIII *i* XIV *vijeka. druga je pola* -ńeg *po sadańem južnom govoru od staroga* -nêg, *od korijena od koga je* ńegovati. Blatonêgь. Mon. serb. 12. Glasnik II. 12, 52.

BRÅTOŃINO, *n. ńeko mjesto* XIV *vijeka u Suhogrlu blizu Prizrena.* Putь, koj grede odь Rudnikь u Bratońino i do brega bańske zemje. Mon. serb. 123. Daničić 1, 74.

BRÅTORAD, *m. ime muško.* XI *vijeka. u spomeniku latinski pisanu.* Filius Bratoradi. F. Rački, doc. 151.

BRATOSALJIĆ, *m. prezime po ocu Bratoslavu.* XV *vijeka. iza* s *ispalo je* l, *a pred* j *ispalo* v. *isporedi* Bratoslaljić. Spom. sr. 2, 113. Daničić 1, 74.

BRATOSIN, *m. ime muško.* XIII *vijeka.* Mon. serb. 60. Daničić 1, 74.

BRATOSINOVSKI, *adj. što pripada Bratosinu. u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Bratosinovьskihь topilь. Glasnik 24, 240.

BRATOSLALJ, *adj. što pripada Bratoslavu.* XIV *vijeka. pred* j *ispalo je* v. Mati Bratoslalja. Glasnik 15, 305. Grobь Bratoslaljь. 305. Daničić 3, 561.

BRATOSLALJIĆ, *m. prezime po ocu Bratoslavu.* XIV *vijeka. pred* j *ispalo je* v. *isporedi* Bratosaljić. Mon. serb. 97. Glasnik II. 12, 8. 9. 12. Glasnik 15, 298. Daničić 1, 75. 3, 561.

BRÅTOSLAV, *m. ime muško.* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. serb. 12. 31. 54. Glasnik II. 12, 4. 13. 17. Daničić 1, 74. 3, 561.

BRATOSLAVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 99. *ali će biti kakva god pogrješka, jer je isti čovjek na drugom mjestu zapisan prezimenom* Bratoslaljićь. Glasnik II. 12, 47.

BRATOSPODOBLJEŃE, *n.* exaequatio fraterna. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, u tada je završetak bio* -nije. *između rječnika samo u Daničićevu.* Vьspominaje jemu bratospodobljenije. Domentijan[b] 107.

BRATOŠ, *m.* 1. *ime muško, hyp.* Bratoslav. XIV *vijeka i poslije. sada nije u običaju* Glasnik II. 12, 11. 14. 15. Glasnik 15, 290. Spom. sr. 1, 79. S. Novaković, pom. 46. Daničić 1, 75. 3, 561. — 2. *prezime plemenu u Konavlima kod Dubrovnika:* Bratoši. V. Bogišić, zbor. 16. *akcenat je:* Brátoš. Bratòša, *s promijenom u gen. pl.:* Bratóšâ. L. Zore.

BRATOŠEV, *adj. što pripada Bratošu:* Bratoševь pristavь. Spom. sr. 1, 79. Daničić 1, 75.

BRÅTOTA, *m. ime muško, hyp.* Bratoslav. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 47. 99.

BRATOTEG, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 291. Daničić 1, 561.

BRÅTOTIN DÔ, Brätotina Dôla, *m. selo blizu Dečana* XIV *vijeka.* Na Bratotinê dolê. Glasnik II. 12, 13. Na Bratotinь dolь. 15.

BRATOTVOREŃE, *n. bratimljeńe*, fratris conciliatio. XIII *i* XIV *vijeka u knigama u kojima je jezik crkveni, te i završetak glasi* -nije; *između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* brat *i* braća. Popravь jevanьgelьskoje bratotvorenije. Domentijan[a] 206. Bratotvorenije prěobidêvь. Domentijan[b] 107.

BRATOTVORSTVO, *n. bratimljeńe,* fratris conciliatio. XIV *ili* XVI *vijeka.* Činь bratotvorstvu. Starine 10, 275.

BRATOUBÍJAC, bratoubíjca, *m.* fratricida. XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Da jestь pričьtenь . . . Kainu bratoubijcu. Mon. serb. 100. Glasnik II. 12, 66. 137. *isporedi* bratoubijca.

BRATOUBÍJCA, *m.* fratricida, *ubilac brata svoga, bratov ubojica (vidi kod* bratov). XVII *vijeka i u naše vrijeme u jednoga pisca, između rječnika samo u Stulićevu (ali iz brevijara:* ‚brato-

ubica'). j *pred* c *može i otpasti.* Kainь bratoubijca. Glasnik 32, 262. Čamao na toj galiji neki bratoubica. S. Ļubiša, prip. 65.

BRATOUBOJSTVO, *n.* fratricidium, *bratovo ubojstvo (vidi kod* bratov). *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Bratoubojstvo bog grusti. J. Kavańin 251. Da počme bratoubojstvom. M Pavlinović, razg. 10. *isporedi* bratomorstvo.

BRATOUMORAC, bratoumorca, *m.* fratricida. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski* ‚bratovmorec' 1, 581[b]). *isporedi* bratomorac *i* bratoubijca.

BRATOUMOREŃE, *n.* fratricidium. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski* ‚bratovmorenje' 1, 581[b]). *isporedi* bratomorstvo.

BRATOUMORICA. *f.* fratricida. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (kajkavski* ‚bratovmorica'. 1, 581[b]). *isporedi* bratomorica.

BRÀTOV, *adj.* fratris. *isporedi* brătin, bratńi, bratńev. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (26[b]), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu.* Da ruke omastim bratovoj u krvi. M. Bunić 72. U bratovu kuću pode na stan. B. Kašić, ign. 49. Bratova dva sina. I. Ivanišević 332. Kći bratova. Mikaļa 26[b]. Rasrčbu bratovu susrite. A. d. Bella, razgov. 152. Vas rasrdeu suproć bratovu sagrišeńu. 186. Sabravši oćine i bratove kosti. E. Pavić, ogled. 457. Ukloniti se od srčbe i nenavidosti bratove *(griješkom* ‚bratovo'). 63. Bratov sin, kći. M. Dobretić 519. I daj meni bratovo zlameńe, što je bratac po vojsci nosio. Nar. pjes. bog. 275. I obuče bratove aļine. Nar pjes. vuk. 1, 541. Kad ugleda bratova dogina. Nar. pjes. juk. 151. Za svog końa bratova priveza. Nar. pjes. petr. 2, 52. Bratov sin; bratova kći. Vuk, rječ. 40[a]. Dode troje ńih ili petoro, brat i sestra i koje bratovo dijete. Vuk, živ. 322. — *ubojstvo u kom brat brata ubije, naziva se* bratovo: Ubojstvo bratovo, fratricidium. Mikaļa 707[b]. Koji *(Kajin)* za bratovim ubojstvom na samo trepteńe od lista pripada se. A. d. Bella, razgov. 16. Komu se posli ubojstva bratova ćińaše vidit nad glavom mač osvetitelj ńegove opačine. Turl. blago 2, 126. — *ubojica, koji ubije svoga brata, naziva se* bratov: Ubojica bratov. Mikaļa 707[a]. Bratov ubojica. D. Baraković, jar. 11

BRÀTOVAC, Brătôvca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Schem. zagr. 1875. 146.

BRÀTOVÂN, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 5. 27. 31. 32. 35. *u spomeniku latinski pisanu dolazi i* XIII *vijeka.* Mon. ep. zagr. 1, 72. *postańem hyp. od* Bratoslav *(kao* Milovan, Ńegovan, Radovan).

BRATOVÁNCI, Bratôvânâcâ. *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 93. Pregled 27.

BRATOVANIĆ, *m. prezime, po ocu Bratovanu.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 33. 107.

BRATOVČIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 112.

BRATOVIN, *m. ime muško.* XIV *vijeka. samo na jednom mjestu. može biti pogrješka mjesto* Bratovan. Glasnik II. 12, 94.

BRATÒVLJEV, *adj. vidi* bratov. *govori se u Bačkoj.* B. Mušički. *isporedi* bratovļi.

BRATÒVLJÎ, *adj. vidi* bratov. *u ugarskih Hrvata. isporedi* bratovļev. Z bratovļega groba rozmarin je vzrasal. Jačke 151.

BRATOVSKI VRH, *m. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj, jedno kod Klanca.* Schem. zagr. 1875. 101. Pregled 56. *a drugo kod Kraļevca.* Schem. zagr. 1875. 103.

BRATÓVŠTINA. *f.* fraternitas, *bratstvo. Postańem od adj.* bratovski. *mjesto* -št- *po ńekim se krajevima govori i šć, čemu može* š *stojeći među* v *i* č *otpasti te ostaje samo* č *(u kajkavaca* č). — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (bratovčina), *u Voltiģijinu* (bratovčina), *i u Stulićevu* (‚bratovčina' *iz Habdelićeva rječnika, u kom je* ‚bratovchina'. *pa je* ch *uzeto za* č). — *a) bratstvo u značeńu raširenom na sve one koji žive kao braća. sa* šć *mjesto* št: Da budemo va nebeskom narodu i plemenu, va bratovšćini i v tovarostvi, u koj jest Isus, diva Marija, svi božiji sveti. Postila 1562. 47[b]. — *b) pobožno društvo svjetskih ļudi koji jedan drugoga zovu bratom. isporedi* bratimština, bratinstvo *pod* c., bratstvo. *sa* č *mjesto* šć: Kapelan koje se hoće bratovćine ne može na svoju voļu učiniti prosision. I. Kraļić 74. Samovladalcu bratovćin i pripovidaocu. 1. *u jednoga se pisca ne razlikuje* č *i* č: Molitva kojom se bogoļubna duša Isukrstu ... veće puta može darovati, navlastito pako onda kada se podaje u bratovćinu muke i smrti ńegove. Pisanica 95. Odlučujem da u bratovćini muke i smrti tvoje pod križa tvoga zastavom hoću do smrti moje bogoļubno i virno živjeti. 96.

BRÄT-REGÈMÊNTA, *f. pripovijeda se da su ovako za Napoleonova vremena Francuzi zvali naše graničare, koji su pod ńima bili, što su često slušali od ńih riječ* brat, *n. p. oli brate; zima brate'.* Vuk, rječ. 40[b].

BRÄTSKÎ, *adj.* fraternus. *isporedi* bratinski. *od* XIII *vijeka (vidi pod c. primjer sv. Save), između rječnika u Mikaļinu (samo adv.), u Belinu* (328[b]), *Bjelostijenčevu* (29[b]), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* — t *pred* s *može ispasti, te ńeki pišu* braski: *može se* t *sa* s *sastariti u* c, *te ńeki pišu* bracki. — *a) što pravoj braći (rođenoj ili tako u rodu da se zovu braća) ili kome god između ńih pripada (u pravom smislu, ili od ńih dolazi, ńima se pristoji, ńima je namijeńeno, ńih se tiče):* Proroku hvaleštu ļubovь bratьskuju, i glagoļuštu: se koli krasьno ježe žiti bratoma vь kupě. Danilo 72. Bracka mjera to je sve staro; je li što novo? M. Držić 342. Česar posla Masima u Klaudija brata, da od ńega ispita ... Začudi se Masimo i ne rece riječ. Malo posli bracka ļubav pridobivši ga upita plačući. B. Kašić, per. 111. Primi ju .. za dar vikoviti naše bratske ļubavi. I. T. Mrnavić, osm. 12. Kad to začu Jakšiću Šćepane, on se javi Mitru bratu svome, .. ruke šire, u lica se ļube i za bratsko pitaju se zdravļe. Nar. pjes. vuk. 2, 632. I bracke je krvi oždnio. Grdne treske povrh ļeškopoļa! dva se brata bore oko vjere. P. Petrović, vijen. 27. — *ubojstvo u kom tko ubije svoga brata naziva se bratsko:* Ubojstvo brasko. A. d. Kosta, zak. 1, 147. — *zakletva bratom naziva se bratska:* Ostade mi samorana majka i sestrica bez bratske zakletve. Nar. pjes. vuk 4, 20. — *b) što drugima koji se zovu braća ili kome god između ńih pripada (onako kako je rečeno pod a.):* U ļubavi i dragosti bratskoj. Š. Budinić, ispr. 12. Radi bratske koristi. A. Georgiceo, nasl. 39. Ča može bratsko dobrohtinje omaliti. P. Radovčić, nač. 428. Niko vam nije suprotivan vašoj brackoj ļubavi. Bud. spom. glasn. II. 3, 152. Da ne laska nego izrani bratski govor sree tvoje. J. Kavańin 1. Vaļa ispuniti svaka i naknaditi štote po pravdi crkvenoj i braskoj. J. Banovac, razg. 55. Biskupi pozdravļali bi se s celovom braskim i ļubeznivim. A. d.

Kosta, zak. 2, 32. Tako mi bratske ljubavi! Nar. posl. vuk. 300. Bratskom ljubavi budite jedan k drugome ljubazni. Vuk, rim. 12, 10. Poko| i vražda bracka. S. Ljubiša, prip. 98. Nek se trijebe brackom vraždom. 155. — bratski izdajnik, *koji izda brata ili braću:* Volio bih spustiti dušu na koeu, nego se nazvati brackijem izdajnikom. S. Ljubiša, prip. 175. — *što pripada općini koja se zove bratstvo ili što u njoj biva:* Da nikad u skupštini brackoj ne sjede. Pravdonoša 1851. br. 35. Ova presuda zvala se bratski sud. 1852. 5. — *c) u ženskom rodu bez supstantiva* bratskâ, *uz koje se može misliti što god među braćom biva, što je brat bratu dužan, način kojim brat s bratom postupa, kao bratstvo, bratinstvo. na po se dolazi aa) o pobratimstvu, o svezi među pobratimima (vidi* bratstvo *pod b.):* Bratimismo s', a ne izvršismo; hodi, pobro, u pitomu Župu, da mi bracku našu izvršimo, da se pobro darujemo darom. Nar. pjes. vuk 4, 89. Junak Stojan za bratsku primio. Nar. pjes. vuk. rječ. 40b. U tebe me bratska ne pomaže. 40b. *tako kad tko moli koga bratimeći ga uz zakletvu:* ‚bog ti': Bog ti i bratska! Nar. posl. vuk. 19. Teške puške, i gde li i koga! ka' je nosiš, bog ti, bratska, Stanko? P. Petrović, vijen. 31. *iza* ti *izostavlena je* i. — *bb) zbor općinski u Boci:* Bracka znači općeni seoski skup. Pravdonoša 1851. br. 8. Koji ne bi ispunio testamenat svojega oca ili matere po smrti 40 dana, da se odluči od crkve i iz braeke dokle ga god ne ispuni. 35. Za to je od bracke više puta prikoren bio. 8. — *d)* ‚na bratsku', fraterne, *bratskim načinom, kao dalje pod c.:* Na bratsku, fraterne. Bella 328b. Pa ga ono pašče Ćorovića izbezumi nekako na bratsku. P. Petrović, vijen. 81. — *e) adv.* bratski, fraterne, *kao brat, kao braća, bratskim načinom:* Da naučajeth vy bratsky. Sava, tip. hil. glasn. 24, 219. tip. stud. glasn. 40, 177. Utěšnoje bratьsky napisavь. Domentijanb 120. Toj imaju tirati Poljica bracki. Stat. poļ. ark. 5, 254. Nauk ljuveno i bratski ńemu daj. N. Dimitrović 7. Bracki ti ću riti. M. Držić 33. Da bi se blagostivo i bratski vladali. J. Matović 457. Bratski preporučavamo. J. Rajić, pouč. 1, v. Oba ćemo bratski čarovati. Nar. pjes. vuk. 2, 194. Bratski ćemo blago dijeliti. 3, 435. Brat je mio, koje vjere bio, kada bratski čini i postupa. Nar. posl. vuk. 29. Vino pismo i bratski živjesmo. Pjev. crn. 8.

BRÂTSTVEN, *adj.* fraternitatis, *što pripada bratstvu. u naše vrijeme (između rječnika ima samo u Stulićevu, ali iz ruskoga).* To bi se moglo kazati o bratstvenom imenu. V. Bogišić, zbor. 13.

BRÂTSTVENÎK, *m. jedan od bratstva, t. j. porodice, koja se zove* bratstvo. *u naše vrijeme, u rječniku samo Vukovu. pred* stv *može se izbaciti* t, *kako neki i pišu.* Ubio mi je jednoga bratstvenika; ubili ga njegovi bratstvenici. Vuk, rječ. 40b. Kad ubije čovjek bratstva A čovjeka bratstva B, tada su svi bratstvenici ubijenoga čovjeka dužni da ga osvete. V. Bogišić, zbor. 513. Imali su brastvenici vladičini Neguši dosta svojte i prijatelja. S. Ljubiša, prip. 113.

BRÂTSTVENÎŠTVO, *n. osobitosti kojima je tko bratstvenik, sveza među bratstvenicima. u naše vrijeme.* Brastveništvo ne dopušta ženidbe. V. Bogišić, zbor. 205.

BRÂTSTVENÔST, bratstvenosti, *f. vidi* bratstveništvo. Ima srodstvo prihodeće iz bratstvenosti. V. Bogišić, zbor. 203.

BRATSTVÈŇÂK, bratstveńaka, *m. vidi* bratstvenik. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÂTSTVO, *n* fraternitas. *isporedi* bratinstvo. *od* XIII *vijeka (vidi primjer Stefana kr.), između rječnika u Belinu* (328b), *Bjelostijenčevu* (581b), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* — t *pred* s *može otpasti te glasi i* brastvo; *može se isto* t *sastaviti sa* s *u te glasi i* bractvo; *ne samo* t *pred* s *nego se i* v *može izbaciti, te po nekim krajevima glasi i* brasto (Vuk, nar. pjes. 1. 1824. XXXVII). — *a) sveza u rodu, u kojoj je brat s bratom i sa sestrom, i to ili rođeni brat ili tako rod da se zove brat (vidi* brat): Ako bi tko ubio brata prisnoga, ne ima veće biti poljčanin; nu li bi se našao u Poljcih, da ga imaju tirati sva Poljica u njegovu glavu. Ako li bi tko ubio brata ne prem prisnoga, ter se posli našao u Poljcih, toliko ima biti tiran, koliko mu je bio blizu u braetvu. Stat. poļ. ark. 5, 253. Nije pravo posinonje ni brastvo; ne će prijati sinstva ali brastva. I. Ančić, ogl. 174. Bratstvo i sinstvo toko meće da je prascem boļ' živiti neg mu al brat al sin biti. J. Kavanin 215. — *b) sveza u kojoj je pobratim s pobratimom ili s posestrimom (vidi* brat). *isporedi* pobratinstvo. Ja sam tebe najpre bratimila, za št' mi nisi za bratstvo primio? Nar. pjes. vuk. 1, 599. To je Rade za bratstvo primio, ostavi joj prozor na dojkama. 2, 123. — *c) značenje pod a. preneseno na dvoje ili više čeljadi koja se kao braća paze:* Ni jedinogo ne ostavi otь njih *(manastira),* nь vsakymi darьmi kogoždo počьte i vь vsěh sih světilnikь svoj vьžegь i bratьstvo svoje ostavi vь njih. Stefan kr. 13. Ne hoćemo Dubrovnika ostaviti i njih bratьstva. Mon. serb. 176. Učinih mirь i pravo milostivo i ljubovno braetvo i prijateļstvo s knezomь i vlasteli i sa vsomь općinomь grada Dubrovnika. 368. Sazva još k ovomu i pope za bratstvo. M. Marulić 27. Bogatstvo s jedinstvom rastavi prijazan i bratstvo. M. Vetranić 2, 88. U ljubavi toj angelskoj primi sada brastvo ovoj. P. Hektorović 98. Na skladь i na mirь i braetvo i jedinstvo. Stat. poļ. ark. 5, 287. Bogastvo razrišuje uzle od naravi i pomrsuje brastvo od ljubavi. J. Banovac, pred. 40. S kim se koji ni srest nmio nije, vaļa da se sad u bratstvu nade. Osvet. 2, 91. — *d) svezom kakva je naprijed među braćom po rodu ili u drugom smislu kazuju se i oni koji su u njoj, t. j. braća u kom god smislu: aa) koji su u rodu tako da jedan drugoga zovu bratom:* Obetovasmo se vse bratetvo i pleme gospodina Radosava u vsaku ljubavь imati. Mon. serb. 320. Na ime rečenoga vojevode Stepana i njegova bratetva i plemena. 393. *tako je sada u Crnoj Gori* bratstvo *dio plemena:* Nahije se dijele na plemena, a plemena na bratstva, familia; ljudi od jednoga bratstva imaju jedno prezime i slave jedno krsno ime i tako su svi kao od jednoga roda. Vuk, rječ. 40b. To ć' izginut' brastvo vladičino. Nar. pjes. vuk. 4, 152. Od jakoga brastva Vukčevića. 4, 31. Jako brastvo brzo zapleće. Nar. posl. vuk. 108. Jaku brastvu jaka i pravda. 108. Nejaku brastvu nejaka i pravda. 200. Kako se po prezimenu zove ili — kao što oni kažu — od koga je bratstva. Vuk, živ. 94. Iz sela Kovina od bratstva Tomanovića. Vuk, nar. pjes. 4, 93. Ima porodiea ili bratstava koji zauzimļu ne rijetko po cijelo selo a u Katunima i po dva i po tri. V. Bogišić, zbor. 13. Momak i djevojka koji pripadaju istomu brastvu ne mogu se uzeti. 205. Bratstvo se počimļe od prve diobe krvne braće, pa potomci i ogranci pojedine braće sačinjavaju bratstvo. 515. — *bb) koji žive u jednoj općini (isporedi* brat *pod g, aa. i* braća *pod f, aa.):* Mi sudasь i sa vsimь bractvomь purgari, imivši dogovorь, da bi vsakomu bilo pravo postavismo

dioce, ki razdil(e) mej bractvomь kako koga pristoji Mon. croat. 77. — *cc) braća manastirska, ljudi jednoga crkvenoga reda (redovnici ili kaluđeri), koji u jednom manastiru žive (isporedi* brat *pod g, bb. i* braća *pod f, bb.)*: Sьvьkupihь po malê vrêmeni bratьstva 90. Sava 12. Umnožilo se jestь bratьstvo. Sava, tip. hil. glasn. 24, 185. tip. stud. glasn. 40, 144. Otь nastoještiihь igumenь monastyrьskiihь i bratьstva. Mon. serb 81. Cvjetao je manastir bogastvom . . . i brastvom pobožnijem i učenijem. S. Ļubiša, prip. 67. Brastvo brčeoskoga manastira. S. Ļubiša, prič. 143. — *dd) koji su vjerom u jedinstvu*: Bractvo Ļubite. N. Raňina 132. 1petr. 2, 17.

BRÀTŠTINA, *f.* fraternitas, *bratstvo. od* XIII *vijeka, ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u rukopisu koji ne će biti toga vijeka nego po svoj prilici istom* XVI *vijeka (vidi primjer iz Zak. vinod.); pouzdano dolazi od* XV *vijeka (vidi pod b. prvi primjer iz Mon. croat.). Mjesto* št *dolazi i* šč, *kao što se po ńekim krajevima i govori; pred ńim može* t *i otpasti, a tako najriše i pišu. — a) ljudi koji su među sobom rod tako da se zovu braća*: Ni rodnu braščinu na pomoć sad nimam. Đ. Baraković, vil. 33. Pojte drug za drugom, živite u tuzi; spiļe, klanci, luzi i svita tašćina, drage, vrsi, kruzi budi vam bašćina, neharna braščina, ka žive u bludu. Đ. Baraković, jar. 13. — *b) pobožno društvo svjetskih ljudi*: Ka godi bratščina dili zbor meju sobu, držana je dati desetinu na puni. Zak. vinod. 58. Vinograd braščini svetoga Mihovila. Mon. croat. 53. Da se dadu . . . v bratščinu sv. Jakova dva dukata. 61. Kaštalьdi braščine, ka se zove svete Marije. 89. Zemļe za oranje, ke je kupiļ odь braščine svete Marije sь Krka. 105. Tu pol crikve prijeh od braščini rečene crikve. 131. Jesu safkupili jednu braščinu na slavu gospodina boga. 205. Poštovani muži ki su bratja braščini sv. Ivana. Stat. krč. ark. 2, 291. Sveti Hjerolim odgovara svim braščinam. M. Marulić 289. Za tim su braščine, skupi osobiti, u kih ni vaščine nit' može zla biti, . . . jer su svi roćeni na vinu i hlibu, da budu općeni gradu za potribu. Đ. Baraković, vil. 120. U prvom redu položi pope, u drugom fratre, u tretom koludrice, u četrtom braščine. F. Glavinić, cvit. 113. Isprosili od boga onu pomoć, od ke ovi ki su u braščini, veću potribu jemaju. P. Radovčić, symb. 221. Bili su u braštini, primili su odrišeńe, i tako uzdamo se da su u mistu od sarańeńa. J. Banovac, prip. 52. Uči u braštinu s. Josipa. J. Banovac, obit. 88. Blagoslovi redovnike od glavara počimavši, a također svitovnike napridak im svaki davši svu braštinu blagoslovi dignuv svetu ruku svoju, i blagoslov ńim ponovi kako s' oni crkvu tvoju. P. Knežević, pism. 144.

BRATUBOJSTVO, *n. vidi* bratoubojstvo. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kain za osvetu bratubojstva skitalac i bižalac svrhu zemļe postao je; Žudije za osvetu bratubojstva i zajedno bogubojstva istirani su iz Žudije i po svem svitu rasuti. I. Velikanović, upuć. I, 44.

BRÀTUČEĐ, *m.* frater patruelis, *brat od strica. od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikańinu, Belinu* (240b. 329a), *Bjelostijenčevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga*: brâtučêdâ. — *a) sin jednoga brata bratučed je sinu i kćeri drugoga brata. po tome se i zovu bratučedi što su djeca (čeda) dvaju ili više braće.* Ili je bratь moj ili strycь mi ili bratučedь. Mon. serb. 20. Bratučed ńegov. Mon. croat. 45. Knezь Tomašь bratučedь prisni vojevodi Ivanišu. Mon. serb. 451. 454. Slavni je cesar dundo tebi, . . a najveći svi pod nebi kralь od krstjan bratučedi. I Gundulić 278. Ne samo vašega svijetloga gospodstva tri brata rođena, nego li jošte mnogi rodjaci i bratučedi. M. Divković, bes. XVI. Po običaji židovskoj bratučedi i rodjaci najbližńi zovu se braća. B. Kašić, is. 98. Nadoh draga bratučeda. I. Kanavelić, iv. 85. Bratučeda da bjeguća primo. J. Kavańin 182. Počmu se bratja i bratučedi diliti. J. Banovac, prip. 118. Od moga bratučeda. I. A. Nenadić, šam. 3. Među nama često bratučedi se zovu bratja. F. Lastrić, svet. 161. Ako bratučedi oli sestrinci budu ubili koga. A. d. Kosta, zak. 2, 152. Zovmu svoga jednog bratučeda. M. Zoričić, zrc. 225. Ovaj biše milostiv puno; radi toga sve rodjake, bratučede, sinovce i ostale od ńegove krvi čini skupiti. A. Kačić, razgov. 41. Bližńi bratučed, bližńa bratučeda. M. Dobretić 549. Otac *(sv. Placida)* bratučed s jedne strane Justinijana česara a s druge prisvetoga Benedikta. I. Đordić, ben 34. Sva đeca, moja braća i bratučedi babom smo ga zvali. Đ. Obradović, živ. 26. Bratučedi, to jest dviju bratje dica. I. Velikanović, upuć. 2, 211b. Tobija moj bratučed. B. Cuceri 31. U men' ima devet braće i toliko bratučeda. Nar. pjes. vuk. I, 365. Koga tražiš po razboju mlada? ili brata ili bratučeda? 2, 316. Nemoj vodit' tudina devera, već jal' brata jali bratučeda. 2, 332. Brata nemam, bratučeda nemam. 2, 333. On je meni bratučed i ja sam ńemu bratučed. Vuk, rječ. 40b. — *tako su bratučedi i ptice u pjesmama*: Tako v' boga, dva siva sokola! il' ste braća ili bratučedi? Nar. pjes. vuk. I, 162. — *sinovi dvaju ili više braće kao naprijed zovu se i* prvi bratučedi *jedni drugima i kćerima kojega brata, a sinovi dvaju ili više prvijeh bratučeda* drugi bratučedi, *ńihovi sinovi* treći bratučedi *i tako dalje po koljenima.* Ašte se obrêštetь otь ńegova roda do tretijego bratučeda. Zakon. duš. 33. Postavi im cara bratučeda svoga prvoga. Aleksand. jag. starin. 3, 232. Svojijem prvijem bratučedom otide put Rima. M. Držić 224. Nu od bratje i prvih bratučeda ne može nitko uzeti za ženu. I. Ančić, ogl. 174. Prvoga bratučeda s bratučedom. A. Kadčić, bogosl. 211. Prvi bratučed hvaļenih viteza. I. A. Nenadić, šam. 20. Bili su prvi bratučedi. Živ. is. 172. Jedan ńegov prvi bratučed. B. Cuceri 15. — *s brojevima* prvi, drugi *itd. može se i sastaviti sprijeda u jednu riječ*: prvobratučed, drugobratučed, trećebratučed, četvrtobratučed, petobratučed, *koje vidi na po sc. — bratučedi i dalji od prvijeh, kad nije potrebe kazati im brojem koljeno, nazivaju se i bez brojeva samo* bratučedi, *a među ńih se uzimaju i sinovi take bratučede*: Alfeov Jakov, ki je bratučed mu *(Isusu)* po materi. Đ. Palmotić, christ 347. Jozip . . bratučed Isukrstov. F. Lastrić, svet. 16. Braća i sestre ńegove *(Isusove)*, to jest bratučedi i bratučede. Živ. is. 89. — *b) griješkom nazivaju ńeki sinovca bratučedom*: Abram izbavi svoga bratučeda Lota. M. Radnić 376. ‚Bratučed po otcu, sinovac, nepos ex fratre'. Bjelostjenac 29b.

BRÀTUČEDA, *f.* soror patruelis, *sestra od strica. od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Držića i Đ. Raňine), između rječnika u Belinu* (240b), *Stulićevu i Vukovu. Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga*: brâtučêdâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brâtučedê, brâtučedôm. — *isporedi* bratučed. — *a) kći jednoga brata bratučeda je djeci drugoga brata.* Plačući smrt gospoje Nike, bratučede ńegove. D. Raňina 132. Moja lijepa bratučeda od milosti suze lijeva. I. Gundulić 465. Bratučeda. M. Div-

kovič, nauk 255b. Bratučedi svojoj. P. B. Bakšić 211. Nepošteno živ|aše (s) svojom bratučedom. M. Zoričić, zrc. 219. Bližńi bratučed, bližńa bratučeda. M. Dobretić 549. Prvoga bratučeda s bratučedom. A. Kadčić, bogosl. 211. Pak je ńemu Jola govorila: prosi Mandu moju bratučedu, od mene je i viša i ļepša. Nar. pjes. vuk. 1. 242. — *kao što je* prvi bratučed, drugi bratučed *itd., tako je i* prva bratučeda, druga bratučeda *i tako daļe po koļenima (vidi kod* bratučed): Moju prvu bratučedu. M. Držić 296. Ne može oženit se one sestrom ni prvom bratučedom. I. Ančić, ogl. 174. S prvom bratučedom. Turl. blago 2, 330. S prvom bratučedom Jelene Štiļanovićeve. S. Ļubiša, prip. 81. *s brojevima* prvi, drugi *itd. može se i sastaviti sprijeda u jednu riječ:* prvobratučeda, drugobratučeda *itd., koje vidi na po se. bratučede i daļe od prvijeh nazivaju se i bez brojeva samo* bratučede *kad nije potrebe kazati u kom su koļenu.* Braća i sestre ńegove *(Isusove)*, to jest bratučedi i bratučede. Živ. is 89. — *b) u ńekih je pisaca bratučeda i kći sestrina djeci muškoj ili ženskoj ńezina brata ili sestre:* Marija djevica bila je prva bratučeda Elizabeti, kako je bila prva bratučeda i Jozefu svomu mužu, dočim Jozef bi roden od brata, Elizabeta od jedne sestre a Marija od druge. Živ. is. 29. — *u jednoga je pisca bratučeda i kći bratučedovu ńegovoj bratučedi:* Marije Kleofine, gospine bratučede. F. Lastrić, od' 146. — *tako u naše vrijeme jedni vele da je i bratova kći bratučeda sestri svoga oca, a svojoj teci*: Tetka očeve strane kaže da sam joj bratić . . . a moja sestra bratučeda. V. Bogišić, zbor. 381.

BRÄTUČEDIĆ, *m. sin bratučedov:* S druge strane bratučedi, paka bratučedići, na pokon odbratučedići. A. Kadčić, bogosl. 424.

BRÄTUČEDIN, *adj. što pripada bratučedi. samo u Stulićevu rječniku.*

BRÄTUČEDO, *n. vidi* bratuced. *u naše vrijeme u pjesmi i u jednoga pisca prošloga vijeka, ali u ńega u muškom rodu.* Ne prosi me, ne dadu me; ne otimaj, sam ne moreš; u meno je devet braće i deseto bratučedo. Nar. pjes. petr. 1, 123. — *u jednoga pisca prošloga vijeka u muškom rodu:* Bratucedo preplemenit cesaru. J. Kavańin 296.

BRÄTUČEDOV, *adj. što pripada bratučedu. samo u rječnicima Stulićevu* (60a) *i Vukovu.*

BRÄTUČEDSKÎ, *adj. što pripada bratučedima ili kome god bratučedu ili bratučedi, ili ih se kako god tiče. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Rodnoubojstva bratučedska oli sestrinska. A. d. Kosta, zak. 2, 152.

BRATUČEVIĆ, *m. vidi* Brtučević.

BRATUJ, *m. ime muško.* XIV *vijeka. hyp.* Bratoslav. Glasnik II. 12, 9. 10. 11. 13. 14. *isporedi* Bratujevac.

BRÄTUJEVAC, Brätujêvca, *m. brdo u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Bratujevcu. Sr. Nov. 1871. 488. Pivničište u Bratujevcu. 1873. 1027.

BRÄTUJEVAČKÎ, *adj. što pripada Bratujevcu.* Na pivnicama bratujevačkim. Sr. Nov. 1863. 196. *i sam se Bratujevac zove* bratujevačko brdo: Dobro vino rodi na brdu bratujevačkom M. D. Milićević, srb. 1000.

BRÄTUJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Bratuju.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 5. 72.

BRATUJKO, *m. ime muško. hyp.* Bratuj. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 54.

BRATULIĆ, *m. prezime.* XVI *vijeka.* ‚Bratulić'. Mon. croat. 304. *može biti da bi trebalo čitati* Bratuļić. *isporedi* Bratuļ.

BRATUĻ, *m. ime muško. od* XIV *vijeka. sada nije u običaju. hyp. od* Bratoslav. ‚Bratuļ'. Glasnik II. 12, 11. 78. Bratuļa. S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Bratuļevci, Bratuļi.

BRATÚĻÊVCI, Bratúļevâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 89. *tako ga piša, ali ga mještani zovu* Bratuļi.

BRATÚĻI, Bratúļâ, *m. pl. vidi* Bratuļevci.

BRÄTÛN, *m. ime muško.* XIV *vijeka. hyp.* Bratoslav. Glasnik II. 12, 34. 37.

BRATUNA, *m. ime muško.* XIV *vijeka. hyp.* Bratoslav. Glasnik II. 12, 37. 111.

BRATUŠ, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 30. 31. 37.

BRÄTUŠA, *f. i m. a) ime žensko,* XIV *vijeka. u spomenicima latinski pisanim.* Mon. rag. 1, 119. — *b) u naše vrijeme prezime.* Schem. zagr. 1875. 227.

BRÄTÚŠIN, *m. ime muško. hyp.* Bratoslav. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 10. 78.

BRÄTUŠKO, *m. ime muško. hyp.* Bratuš. XIV *vijeka.* Glasnik II, 12, 52. 97.

BRATUTOV, *adj. što pripada čovjeku po imenu Bratutu, koje ime samo ne dolazi. prošloga vijeka u poslovicama.* Pruca se k'o maska Bratutova. Poslov. dan. 104. Nadhodi snažnosti i Burjenovu i Bratutovu masku. 68.

BRÄTVA, *f.* collectio, *braće. samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltigijinu.* Bratva vinska, vindemia; bratva klasna, spicilegium. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Bratva, weinlese. *u rječniku Voltigijinu.*

BRAUT, *m. vidi* Brautić.

BRAUTIĆ, *m. prezime.* Biskup Brautič. B. Kašić, rit. XVII. J. Kavańin 127. *pošljednji ga piše i* Braut. 176.

1. BRÂV, *m.* pecus. *od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu* (aries; brav uškopļen, vervex), *u Bjelostijenčevu* (vervex), *u Jambrešićevu* (vervex), *u Voltigijinu* (schöps), *u Stulićevu* (pecus), *u Vukovu* (pecus, oves, schafvieh, ohne rücksicht aufs geschlecht oder alter; porcus castratus), *u Daničićevu* (ovis). — XV *vijeka nahodi se acc. sing. jednak s nominativom (vidi u primjerima). — akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brávâ. *u pl. može imati i* -ov-, *a tada se i ake. mijeńa:* brävovi, *tako ostaje i u ostalim oblicima osim gen., gdje je* bravóvâ. — *Postaňa još tamna: misli se da bi moglo biti od kor.* bhar, *držati, čuvati, ili od* bharv, *gristi, jesti; ali lako može biti od sr. lat.* bravus, *junac.* — *a) brav je ovan, ovca, jagńe, jarac, koza, jare. kad se hoće da razlikuje, naziva se* ovčji *i* kozji brav. *naziva se* jalov *i* uškopļen *za razliku od drugoga, po čemu je* brav *i neuškopļen.* Da iмь ne namêtuje bezь voļe meso kupiti, ili brave ili svinije. Mon. serb. 52. Od kih koli goved i brav, ke se mogu najti najbliže. Zak. vinod. 56. Izdava otь zemļe pristavu 3 perьpere, . . . otь govedeta 4 dinari, otь brava 2 dinara. Zak. duš. 38. Da daju prolêtiji po dva brava jalova. Glasnik 15, 310. Svińe voļanь je ubiti kako i bravь, i ako je takovaj velika šćeta, ka bi se učinila u vrtlu, voļanь je i bravь i svińe ubiti i izisti kakono u vinogradu. Stat. poļ. ark. 5, 263. Kozji bravь, i zimi ki ogriza voće, dužno je glavom. 268. Zakonь je živini velikoj zajati i stimati popašu, a drobni bravь pojati, dokle se stima šćeta. 268. Tko nkrede kozu ali ini bravь, dužan je volom ali toliko vridnosti.

282. Ako se najde prostь pasь, tada ono selo volno je ubiti bravь dvizi gospodaru čigovь je pasь. 286. Tuj voli kasahu, tuj bravi potiču, pastiri zviždahu za ńimi i viču. M. Marulić 12. Da brava zakoļe, ne bi ostal veći *(bilęg)*. H. Lucić 255. Brav jedan vas kolik od zlata, poglavit i vrijedan spravļen je van vrata. F. Lukarević 252. Brav i volovine na zadarskoj placi i divje lovine nošahu. D. Baraković, vil. 45. Stah viseć kako spet četveronogi brav. 286. Vuci meu bravi. D. Baraković, jar. 18. Koji čeļad svudi koļu kako brave. J. Armolušić 24. Brav uškopļen, škopac, vervex. Mikaļa 27a. Ne u telesnom posvetilišču on prima nasladenje ni u telićih ni u volih ni u bravih ni u ovcah. A. Vitaļić, ist. 151 Bravi su ovčji odiveni (induti sunt arietes ovium). 190. Grād pobi stabla i brave. K. Maģarović 48. Trijes volova i trijes brava. Besjede kr. 97. Kraļ Ciro držaše u velikoj cini idola imenom Bela, komu se svaki dan prikazivaše dvanaest vrića brašna šenična, četrdeset brava ovčijih. A. Kačić, korab. 301. Jedan koń vaļa više nego desetero brava. M. Dobretić 227. Oba živa oderao brava. Nar. pjes. vuk. 3, 287. Osamdeset i osam torina, u svakoj je po hiļadu brava. 4, 15. Pa ga zakla kako živa brava. 4, 101. On im zakla brava jalovoga. Ogled. sr. 78. Radi gosta odmah zakoļe brava. Nar. pjes. vuk. 206. Bila je kuća zadružna i silna i bijesna. pa je Živku često brave klala i na sramotu otimala, Vuk, nar. pjes. 4, 93. Na vodu je jelen dolazio, i Komnen ga nis pušku pogleda, a sam sobom te je besjedio: fala bogu, fala istinome! divna brava ode za hajduka! Pjev. crn. 48. Ko umre u mrsan dan, koļe mu se ‚dušni brav': ovan, ovca ili goveče. Na nekim mestima dušni brav ne sme biti vran ovan ili ovca, a koza i jarac nikako. M. D. Milićević, živ. 1, 122. Taj brav *(dušni ili podušni)* vaļa da bude muškome muški a ženskome ženski. 128. — *čeļadetu koje radi što bez pameti reče se da je* brav *ili* kao brav: Tko je neumić, ni človik nego brav. M. Marulić 138. Tijelo tko služi ter žive u zlobi, s bogom se razdruži a rob je hudobi. Ter pravo rijet mogu, taj človik da je brav. M. Vetranić 1, 141. Ostah sam kako brav u gori ćuteći ļuven plam, u meni ki gori; iz vrata pak na dvor sam ti ja izađoh, nu kako taj mramor studen se ja nađoh. i osta mene van pritužna moja svijes, ko sasma tko je pjan. 2, 347. Napasti, poći tja i jesam li brav jedan? kuda ti pođoh ja ostaviv rod i stan? N. Naļešković 1, 235. Blujahomo kako bravi, neznajuć te, bože pravi! P. Hektorović 151. — *b) po ńekim se krajevima (u Bačkoj i Banatu i po Slavoniji) zaboravļa prvo značeńe te se govori o vepru uštrojenu*, porcus castratus. Vuk, rječ. 39a. *isporedi* bravac *pod* 2. A brav meni kaže: ovo ima tri godine dana kako žira ja vidio nisam. Nar. pjes. srem. 69.

2. BRAV, *f. ńeka mjera za zemļu. samo u jednom spomeniku* XV *vijeka. riječ će biti tuđa, može biti u svezi sa sr. lat.* braccia *(također mjera za zemļu), koja je mogla doći gdjegod promijeńena.* — Da vsaki ki je sprosil ali ki sprosi občini v rečenom zaroci zemļe za sajenje, da mozi saditi a ne mozi vgraditi veče od tri bravi netežane zemļe; . . a ki bi va to zašel, da plati tri cekina zlata, a vsaki da mozi to razgrabit i pasti vnutri, ča je več od tri bravi. Stat. krč. ark. 5, 291.

BRĀVA, *f.* claustrum. *isporedi* zaklop, zavor, kļučanica, klučenica. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (670b), *Bjelostijenčevu, Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu.* — *Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.:* brâvâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brâvê, brâvôm. — *Postańem će biti od kor.* bhar, *držati, čuvati.* — Sva vrata i sve brave otvaraju. M. Vetranić 1, 19. Kļući i brave s gozdenijem zapori. 2, 201. U mene je kļuč od brave. M. Držić 165. Dignuti bravu, seram refigere. Mikaļa 27a. Utvrđena bravom i kļučem. B. Kašić, rit. 8. Er je on pokrijepio tvojijeh tvrdijeh vrata brave. I. Akvilini 101. Čuh gdje škripju od tamnice brave jako utvrđeno. I. Kanavelić, iv. 455. Sve te brave i zatvori, svojom snagom sve obori. S. Margitić, ispov. 189. Odnese ji zajedno s razbijenima bravama i kļučanicama. E. Pavić, ogled. 203. Kļuč, ako ne ima onoliko i onije isti izrezotina koliko brava ima perdeta, doisto ne more brave otvoriti. F. Lastrić, ned. 243. Vičńost je brava tućom mogustva i pravedne srčbe božije zalivena, koja utišeńu i razgovoru ne da u pakao unići. 408. Kļučar uniđe noseći jednu bravu. A. T. Blagojević, kin. 43. Neka učini brave ustegnutja na usta svoja. I. J. P. Lučić, razg. 28. Al je kasno kad uteče krava da na vratih zakļuča se brava. J. S. Reļković, kuć. 67. Otvorena vrata devetora i deseto brava dubrovnička. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Otvoriła devet kļučanica i desetu bravu dubrovačku. 3, 436.

1. BRÁVAC, brávca, *m. vidi* vrabac, *kojemu su samo premješteni glasovi. Od* XVI *vijeka u Dubrovčana. isporedi* frabac, brabac. Tuj ti su bravci i priljepci i butići. M. Vetranić 2, 270. Dva bravca (‚braoca') ne prodavaju li se mjedenicu? Živ. is. 90. Mjesto vrabac (passer) Dubrovčanin bi gradanin kazao bravac. V. Bogišić, nar. pjes. bog. 403. Bravac, passero commune. Slovinac 1880. 31.

2. BRÁVAC, brávca, *m.* porcus. *Akcenat se mijeńa u voc.:* brâvče. *i gen. pl.:* brâvâcâ. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — isporedi* brav *pod* 1, *od koga je i postao.* On dotira stotinu bravaca, . . . pak havliju moju izrovaše M. A. Reļković, sat. 63. Sve pitaju kad će bravce tući. 171. Nađe dva bravca a oni se jednako kose. Nar. prip. vuk. 112. Ja odoh braveu da mi bravac sala da. Nar. pjes. srem. 68. Vepar, krmak, bravac, nazimac, porcus. Vuk, rječ. 57b.

3. BRÁVAC, Brávca, *m. ime muško. u Vukovu rječniku. Tamna postańa, ako nije od* Braja (Bratoslav), *promijeniviši* j *na* v.

BRAVAĆIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme (u Dubrovniku).* Vuk, nar. pjes. 2, 650.

BRAVÂŃE, *n.* incessus ut ovis est. *isporedi* bravati. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BRÂVÂR, *m.* faber claustrarius. *u naše vrijeme, između rječnika u Voltiģijinu i Stulićevu* (60b).

2. BRÀVÂR, bravára, *m.* opilio, *pastir, koji pase brâve, ovčar, kozar. od* XVI *vijeka (ali u spomenicima latinski pisanim i prije, o čemu vidi dalje. vidi i* bravarev), *između rječnika u Vrančićevu* (116), *Mikaļinu, Bjelostijenčevu i Stulićevu* (60a). Bravari ki su i ki budu, da imij(u) potegnut intradu dokli je v bravariji, . . . a to su bravari sv. Marije i sv. Ivana. Stat. krč. ark. 2, 291. 292. — *u spomenicima latinski pisanim dolazi* XI *i* XIV *vijeka.* bravaro. F. Rački, doc. 31. 98. 132. bravario. 169. bravarius. Stat. jadert. Lucii, mem. di Traù. 202.

BRAVÁRČAC, *vidi* bravarčić. *samo u Stulićevu rječniku (s gen.* bravarčća), *za koji će biti načińeno.*

BRAVÁRČIĆ, *m. dem.* brâvâr. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

*

BRAVÁREV, *adj.* opilionis, *što pripada brariu.* XIV *vijeka.* Ako bi u nêkoga tata ujeta 1 ovca, a veće bi ih mankalo, š ńu budi verovano v bravarevi rotê. Stat. krč. ark. 2, 284.

BRAVÀRICA, *f.* 1. ovile, *„pojata u kojoj brari stoje".* M. Pavlinović. — 2. „kruh, koji se u Kastelima mijesi o Božiću (kao u nas česnica); tako se za to zove što su po ńemu načińeni različni bravi (ovce, volovi) a i dijete u bešici itd." Vuk, rječ. 39ª *tu je značeńe koje je pod* 1 *preneseno na stvar na kojoj se hoće da pokaže bravarica rečena pod* 1, *i to pećina vrćarska u kojoj se rodio Isus: toga radi su brari i dijete u kolijevci.* — 3. *nekaka ptica u jednoga pisca prošloga vijeka, možc biti* pliska. *isporedi* govedarka. Volić, vuge, bravarice nehajne su, er općene. J. Kavańin 22.

BRAVÀRIJA, *f.* ager pascuus, *pašnik za brâve. sr. lat.* bravaria, grex equorum seu stabulum gregis equarum proletarii. *samo u jednom spomeniku* XVI *vijeka.* Da bravari imij(u) potegnut intradu dokli je v bravariji. Stat. krč. ark. 2, 291.

BRAVÀRÎŠTE, *n.* ovile. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRAVAST, *adj.* pecorosus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÀVATI, brâvâm, *impf.* 1. blaterare, *vičući govoriti koješta ludo, kao što brav dreči. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* A. Koja je trjeska ono? što oni Tudešak bravaše? B Ne znam; mnim da se je pomamil. M. Držić 311. — 2. errare, *ići bez pameti kao brav. samo u Vukovu rječniku* (ut ovis incedo). *isporedi* zabravati.

BRAVAV, *adj. vidi* bravast. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRAVČAR, *m. vidi* brâvâr. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÁVČE, brávčeta, *m. jedan brav. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Kako puk uhiti bravče, tudje mu stisne o grlu . . . neka ne može blejati. M. Divković, bes. 288. Kad bravče zaleda. J. Vladmirović, lik. 25. Ukrast jedno tele oli jedno sitno bravče. M. Dobretić 227. Mnogi ļudi proriču koješta iz pleća od pečena brava . . . Sve ovo ide samo onome čije je bravče, t. j. kod koga se ojagńilo i so lizalo dok nije zaklano. Vuk, živ. 238. Mrko bravče, krvave kolače. Nar. pjes. petr. 1, 236. Bjeh pogodio jedno bravče. S. Ļubiša, prič. 35.

BRAVČJI, *adj. vidi* bravļi. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRAVĖŃÂK, braveńáka, *m.* turdus pilaris L., *borovńak, brańug, reńar, smrekar. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postaňa će biti jednoga sa* borovńakom *(istom pticom), od koga bi se razlikovao tijem što u osnovi iza* v *ima vokal* e *(od* ê*), i što mu je drugo* o *(koje ima* borovńak*) otpalo, pa se prvo premjestilo na ńegovo mjesto produļivši se u* a *(kao u* pladne, *i u star. slov.* planoštь *i u ruskom* pereplavьje *od* perepolovje, *polovina). isto bi tako mogao postati i* braňug *(ista ptica) izgubivši* v *pred ń.* — Ostavivši smriku braveńak doleti. A. Kanižlić, rož. 6. Kara one koji braveńake udavļene jidu. A. Kanižlić, kam. 558. Braveńak, turdus pilaris, wachholderdrossel, krammetsvogel. J. Ettinger 115.

1. BRÀVETINA, *f.* caro ovilla, *bravļe meso. u Vukovu rječniku. isporedi* bravina.

2. BRAVĖTINA, *f. augm.* brava. *u Vukovu rječniku.*

BRÂVICA, *f. dem.* brava. *u Vukovu rječniku.*

BRAVINA, *f.* caro ovilla. *bravļe meso. u rječnicima Bjelostijenčevu (*ovčina, verveeina, ovina) *i u Voltiģijinu* (schöpsenfleisch). *isporedi* brâvetina.

BRAVÎNSKÎ, *adj. vidi* bravļi. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (ovinus, ovillus, oviarius), *u Voltiģijinu* (schöpsen) *i u Stulićevu* (ovillus, vervecinus). Gnoj bravinski; bravinsko oko; bravinsko pleće. Bjelostjenac.

BRÂVJE, *n. vidi* bravļe.

BRÀVJI, *vidi* bravļi.

BRÂVĻE, *n. coll.* pecus, *više brava zajedno. od* XVII *vijeka; između rječnika samo u Belinu* (139ᵇ) *i Stulićevu.* -vļe *stoji mjesto* -vije, *čemu je otpalo* i, *te ostalo* -vje: *tako dolazi još prošloga vijeka (tako i u oba pomenuta rječnika), ali od početka toga vijeka dolazi i s umetnutim* l, *koje se sa* j *sastavilo u* ļ. — Blagosivļajte sve živine i bravļa gospodina. B. Kašić, rit. 237. Vrh bravļa var imaše. J. Kavańin 91. — *u istom značeńu u šali mjesto zdravļe:* Podarite ko je što kader za sevap a za vaše bravļe. V. Vrčević, igre 16.

BRÀVĻÎ, *adj.* ovillus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićeva i Vukovu.* -vļi *je postalo od starijega* -viji, *čemu je ispalo prvo* i *te bez ńega dolazi* XVII *i* XVIII *vijeka:* bravji *(tako i u Stulićevu rječniku, u tako i sada u čakavaca); po što je tako došlo* v *i* j *jedno do drugoga, umetnulo se među ńih* l, *koje se sa* j *sastavilo u* ļ: *u Vukovu rječniku i nema drugačije nego* bravļi. — Ne meso teletje ni bravje. A. Komulović 52. B. Kašić, zrc. 154. Je li draži vićńemu bravji dar? Đ. Baraković, jar. 41. Kako se vidi u mesu bravjemu. M. Radnić 298. Mlika pijem bravjega. A. Vitaļić, ist. 153.

BRAVNICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 65.

BRÁVO, *interj.* euge. *od tal. i ńem.* bravo. *u naše vrijeme.* Bravo! bravo! odgovori trgovac; po tome se vidi da si čovjek pošten. Nar. prip. vuk.² 289.

BRÀVSKÎ, *vidi kod* Bravsko.

BRÀVSKO, *n. planina u Bosni blizu Kļuča:* Bravsko. Zemļ. bos. 49. Niz Bravsko vam polećeše Turci. Nar. pjes. kras. 1, 177. Prije zore vojska se krenula i na Bravsku odmor učinila. 177. Da na Bravsku tvrdu stražu stave. 178. Dočeka ih u ravnome Bravsku. 188. Da na tursku udre karaulu, što no ima na vrh Bravska ravna. 178. — *i selo ondje:* Bravsko. Statist. 48. — *dolazi o planini i s riječju* poļe *u složenim oblicima:* Bravsko poļe. Glasnik 20, 298. 22, 50. Na Bravskom poļu. 21, 355. *po tome se i jedan han ondje zove* Bravski han. Glasnik 22, 4. — XV *vijeka dolazi bez supstantiva u množini, i to u loc., u kom se* k *mijeńalo na* c, *pa se* c *iza* s *moglo izbaciti:* Na Bravsihь što imь je bilo u držańiju. Mon. serb. 439. — *Postańem je od* brâv, brâva.

BRÁZDA, *f.* sulcus. *isporedi* gribļa. *Od* XIV *vijeka (vidi primjer Damilov) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva (u kom je* gribļa). — *Akcenat se mijeńa u voc.:* brâzdo; *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brázdê, brázdôm, *i u gen. pl.:* brázdâ. — *Postańa još tamna radi glasova* zd: *može biti od kor.* bhrag, *lomiti, cijepati. o glasovima* zd *vidi kod* bazd. *mjesto ńih dolazi i* zg *u riječima* brazgati, brazgotina *i drugima. — a) dubina koja se načini kad se ore zajedno s ono zemļe što je duž ńe s obje strane,*

ili kad se kopa tako da budu brazde kao kad se ore, koje mogu biti i šire kao u vinogradu, ili kad voda izrije kud protječe. aa) u pravom smislu: Brazda Manojlova. Glasn. 21, 135. Vas dan̄ oraše jednu brazdu. Arkiv 9, 100. Niti se trap̄aše po vas dan u brazdi. M. Vetranić 1, 7. Težak u brazdi ki teži i trudi. 2, 16. Brazda duboka. Mikaja 27ª. Brazde vodene, potoci, sulci aquarii. 27ª. Učini kako brazde ili ti potoci po zemji. P. Radovčić, symb. 22. Za to poje brazdom dugom i ne će se orat plugom. J. Kavańin 379. Tonu vodnom slasti pod težačkijem brazde ralom. I. Đorđić, salt. 210. Činiti brazde; potegnuti brazde. Bella 683ᵇ. Na proječe vaja na plitke i uske brazde orati. I. Jablanci 43. Uređuje svoju brazdu. J. Rajić, pouč. 1, 13ᵇ. Kad se brazda pruži. J. S. Reljković, kuć. 18. Pliće brazde režu. 110. Rano rani djevojčica, brazdu brazdi, vodu mami. Nar. pjes. vuk. 1, 331. Graditi brazdu. Vuk, rječ. 39ᵇ. Ovaj vo vozi iz brazde, t. j. s desne strane, kud brazda pada, a onaj drugi od čovjeka. Vuk, rječ. 39ᵇ. Najbolje je svaku struku *(čokoća)* ili u jedan član ili u jednu brazdu saditi. P. Bolić 1, 149. — *brazda se zove i ona zemja što se prevaljuje na jednu stranu kad se ore: to joj je glavni dio, pa se po cijelom zove i on tako:* Ja sam, ki priklonih siluom brazdom lir prebili. J. Kavańin 51. Kud god hoće da mu brazda pada. J. S. Reljković, kuć. 19. Kud brazda pada. Vuk, rječ. 39ᵇ. Kad seljaci obrazde da oru prvi put od godine, vrlo paze koja će im tica pasti na brazdu: ako padne vrana, biće vrlo rodna; ako padne pliska, biće sa svim rđava. M. Đ. Milićević, živ. 2, 69. *prema tome i kad se po čemu pospe što, te bude nalik na tu brazdu:* Koliko ima u košnici saća toliko ima brazda takovi trina F. Đorđević 39. — *bb) u prenesenom smislu brazda i na drugom čemu kakva je na zemji:* Sěme božьstvьnoje, rekъše glagoly tvoje, vьsějaly vъ brazdy srьdьci našihъ. Danilo 201. Osta sveto tilo . . . izorano kako no na brazde. B. Kašić, is. 56. Svrhu pleć mojih ratari oralu i u dugo protegnuše brazde svoje. M. Angel 35. Petru suze vruće . . učiniše brazde niz obraz. I. Anćić, ogl. 3. Proli tolike suze da obilno ńih teče̊ne bijaše mu na licu brazde učinilo. A. d. Bella, razg. 101. Na ledima mojim oraše orači i vodiše duge brazde svoje. Đ. Danicić, psal. 129, 3. — *b) po putu što ostaje od kola trag nalik na brazdu u pređem smislu, kolotečina, vagaš,* orbita. *aa) u pravom smislu:* Brazda od kola. Mikaja 27ª. *bb) u prenesenom smislu kao red:* Da moje govoreńe u prikladnoj i poštenoj brazdi ostane, ne ću danas govoriti od zloće. D. Rapić 116. Bog ne daje oblast za to da zakloni lino blato, da l' da linost š ńom progoni i u brazdu svit ugoni. V. Došen 240. — *c) u knjizi vrsta,* versus. *u naše vrijeme u nekih pisaca:* Strana 2, brazda 23. S. Ljubiša, prip. 278. Ovo sam malo brazda za sad napisao. M. Pavlinović, raz. spis. 351. — *d) u jednoga pisca* XVII *vijeka mjesto pluga:* Stavljajući ruku na brazdu (mittens manum ad aratrum). F. Glavinić, svitl. 107

BRÁZDÂŃE, *n. građeńe brazda. isporedi* brazdati. *samo u rječnicima Belinu* (648ª) *i Stulićevu.*

BRÀZDÂR, brazdára, *m.* sulcator. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÀZDÂŠ, brazdáša, *m. a) vo, koji ore iz brazde (s desne strane),* bos arator dexter. *u Vukovu rječniku. (s dodatkom da se govori u Srijemu). — b)* confinis: *mi smo brazdaši s vinogradom, t. j brazda nam dijeli vinograde. samo u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Srijemu). — c)* aulonium Er. J. Šloser, kor. 283.

BRÀZDAT, *adj.* sulcatus. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Šijak brazdati, ditomus sulcatus Fab. J. Šloser, kor. 32. Vrtica brazdata, gyrinus striatus Aubé. 105.

BRÁZDATI, brâzdâm, *impf.* sulcare, *isporedi* brazditi. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (648ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* — Brazdan, striatus. Bella 648ª. *u prenesenom smislu mjesto pisati:* Perom brazda, dalmatinske da meu grade Spjet sjemeńak bio je vazda. J. Kavańin 107.

BRÁZDIĆA, *f. dem.* brazda. *samo u rječnicima Mikaljinu, Belinu* (683ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

BRÁZDIĆÂŃE, *n. građeńe brazda. samo u Vukovu rječniku.*

BRÁZDIĆATI, brazdičâm, *impf. vidi* brazditi. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÁZDIČAVAC, brazdičavca, *m.* rhyssodes Illig. J. Šloser, kor. 289. *samo u toga pisca.*

BRÀZDIONICA, *f. pogača koja se mijesi oračima prvi dan kad počnu orati.* Prvi dan kad počnu orati, iznosi im se dobra užina: umesi se vruća pogača, koja se zove brazdionica. M. D. Milićević, živ. 2, 70.

BRAZDIT, *adj.* sulcatus. *u jednoga pisca našega vremena.* Pipa brazdita, otiorhynchus sulcirostris Schönh. J. Šloser, kor. 708. Krijoglavka brazdita, syncalypta spinosa. Rossi. 330.

BRÁZDITI, brâzdîm, *impf.* sulcare, graditi *brazdu, brazdičati. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (683ᵇ), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (960ᵇ), *Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu.* Meu sudima zlata žuta čudne zrake i srebrne brazdi ploča od mramora. J. Kavańin 189. Što dasku uz lemeš privraćaš s mista brazdeć, to vrime prifaćaš. J. S. Reljković, kuć. 21. Brazdu brazdi, vodu mami . . . . Gde brazdila, tu zaspala. Nar. pjes. vuk. 1, 330. Kad su težaci brazditi počeli. Magaz. 1868. 63. Brazdi i povlači ńivu svoju. Đ. Danicić, isa. 28, 24.

BRÁZDOVIT, *adj.* sulcatus. *u naše vrijeme u književnika. o biću na kom su kao brazde:* brazdovit. J. Pančić, bot. 28. *i u životińi: pogrješka čv biti ‚brazdavit'.* J. Šloser, kor. 659.

BRÁZGATI, brâzgâm, *impf.* sulcare, *brazditi, brazdati. u jednoga pisca* XVII *vijeka. od* brazda *s promjenom glasova* zd *na* zg. *isporedi* brazgotina. Naglo doli zvizdu pusti, . . svitlost biše u ńoj vela, . . leteć zrakom put brazgaše. I. Zanotti, en. 2, 46.

BRÂZGÔT, *f. vidi* brazgotina. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Brazgot sama al' mučeniku pristoji ostat ńem za diku. J. Kavańin 560.

BRÁZGOTINA, *f.* incisura, stria, cicatrix, ruga, *u opće zarezotina, parotina, što god nalik na brazdu. Od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer Bernardinov), između rječnika u Vrančićevu* (cicatrix), *u Belinu* (cicatrix 192ª. ruga 359ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (cicatrix) *i Stulićevu* (cicatrix). — *Postańem od* brazdati, *koje glasi i* brazgati, *s promjenom glasora* zd *na* zg. — *a) trag od rane zarasle i rana uska a duga: aa) trag od zarasle rane,* cicatrix, *ožiljak, požiljak:* Brazgotina, cicatrix. Vrančić. Brazgotine davnih rana kaže. J. Kavańin 282. Brazgotina, biljeg od rane. Bella 192ª. Brazgotina. zlamenje zacelene rane. Bjelostjenac 30ª. Brazgotin pun. 30ª. — *bb) rana duga a uska, kao n. p. kad mačka ogrebe.* Uze trti slinom mačiju brazgotinu. M. Vodopić, Dubrovnik 1868. 188. — *b) na licu mrština, bora, vraska, ruga.*

Rastrijeti brazgotine, disfar le grinze. Bella 359b. Koja je ovo, koja uzhodi tako lipa, tako svitla tako brez brazgotina? J. Filipović 3, 156. — *u prenesenom smislu uzimu se da suze mogu biti take da niz obraz ostavljaju brazgotine (isporedi* brazda): Suze mu progarau obraz ostavjajuć niz ńoga brazgotine. Turl. blago 2, 279. — *c) na dlanu gdje se koža pregiba*, incisura: Kad tko gleda u brazgotine od dlana. J. Banovac, pripov. 192. Cigani, koji po brazgotinam ruku nastoje prirec̆ dogadaje. Turl. blago 2, 58. — *d) što se pišući povuče od jednoga kraja do drugoga*, linea, *a u krugu od sredine mu do kraja, trak*, radius: Sve brazgotine od jednoga okoliša dotičući se srijede, koja je najposlidńi kraj, u srijedi dotiče se jedna druge. Nijedna od ovizijeh brazgotina ne će se odmaknuti od srijede da se ne odmakne od brazgotina bližńije, niti će biti uzmožno odmaknuti se od brazgotina ne odmakavši se od sride. M. Radnić 381. — *e) znač̆ić nad slovom*, apex: Najmańe slovo ali jedna brazgotina nad slovom ne će mimojti od zakona. Bernadin 102. mat. 5, 18. Ta razlikost i ne dvojeći slova može se dvima brazgotinama zgara postavljenimi lako razabrati. M. Alberti XII. Brazgotina vrhu slova zgara postavljena, ka ide s live ruke uzgori k desnoj, na dugo se izgovara. XII. Slovce jedno ali jedna brazgotina od zakona ne će mimojti. I. Bandulavić 249. mat. 5, 18. Od ke regule s. Klara ubah najmańu ne pristupi brazgotinu. F. Glavinić, cvit 274. Nemu biše meštar Isus propeti, slova ńegove rane, udarci mu bihu na misto brazgotin, punti mu bihu čavli, kńige prisveto telo Isukrstovo. M. Angel 2. Znam da ćeš najti pomańkauja u načinu od govorenja ili od riči ili od brazgotina. A. Vitaljić, ist. 9. Ńegovo se veličanstvo ne može skazati na svijetu ovomu, za što ga ne imam k čemu prilikovati, bivši sva zemja jedna stvar od ništa, kano jedna brazgotina. S. Margitić, fala 47. Mi smo stavili kad jednu brazgotinu a kad i dva slova, gdi smo vidili da se produljuje rič̆. J. Filipović 1, XII. Gdi je nad slovom brazgotina, ona je slovka duga. P. Knežević, muka 5. Ne budući nikakve razlikosti u rič̆ma, slovu ali brazgotini. A. Kač̆ić, korab. 317.

BRÀZGOTINAST, *adj.* cicatricosus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÀZGOTINAV, *adj. a)* cicatricosus. *samo u Stulićevu rječniku.* — *b)* lineatus. *u jednoga pisca našega vremena:* Grmčar brazgotinavi, cleonus grummicus Pnz. J. Šloser, kor. 714. trčak brazgotinavi, carabus cyaneus Fab. J. Šloser, kor. 18.

BRÀZGOTINICA, *f. dem.* brazgotina. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (192a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu, u svjema ńima mala brazgotina od rane*, cicatricula, *a mala brazgotina nad slovom u jednoga pisca prošloga vijeka:* Metnuli smo ozgor nad rič̆ma brazgotinice, koje zlamenuju da se ondo ima rič̆ produlit, il da bi ondi imala bit dva slova. M. Dobretić VI.

BRAZGOTINITI, brazgotinim, *impf.* cicatricem obducere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRAZGOV, *adj.* tuberosus. *u naše vrijeme o tikvi crnoj po kojoj su čvoruge i bradavice, koja se zove i* brukava: Od kud ti je ta tikva brazgova? S. Pelivanović. *Postańem će biti od* brazda. *s promjenom glasova* zd *na* zg *(kao i* brazgotina). *na kraju je* ov *mjesto* av *griješkom, što se zaboravla riječi značeńe.*

BRAZGÒVIT, *adj.* scabrosus. *u jednoga pisca našega vremena.* Dugoljan brazgoviti, procerus scabrosus Dej. J. Šloser, kor. 15. *isporedi* brazgov, *s kojim je jednoga postańa.*

BRAŽANCI, Bražanaca, *m. pl. ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126.

BRÁŽDĒŃE, *n. građeńe brazda. isporedi* brazditi. *samo u Vukovu rječniku.*

BRBÂŃE, *n.* contrectatio. *isporedi* brbati. *samo u Stulićevu rječniku* (neglecta contrectatio 8b).

BRBAT, *m.* res perturbatae, *ispremetano što. u naše vrijeme. od* brbati. Kad popiju po oku rakije i udu u turske kuće, sve će biti brbat, a to ne će ni bogu ni ljudma biti milo. M. Nenadović, mem. 49.

BRBATI, brbâm, *impf.* contrectare, *tražiti što pipajući i ne pazeći, po tome i prevaljući i premećući, u tijem i lupajući. U naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (negligenter contrectare 8b). — *Od kor.* barb, *nerazgovijetno govoriti, puštati nerazgovijetan glas, lupati, činiti što god tako da se čuje nerazgovijetan glas. isporedi* brblati. brebiti. — Divljan *(slijep)* počne po pećini brbati tamo amo, da daka uhvati. Nar. prip. vuk. 188. Brbati u trebińskoj nahiji znači premetati, tražiti rukama nešto po kuči. N. Dučić.

BRBINSKI, *adj. što pripada ńckom mjestu, koje se samo ne pomińe, ńegdje u Dalmaciji* XV *vijeka.* Domь Petra brbinskoga stojčaka. Mon. croat. 101.

BRBÎR, Brbira, *m. varoš u Bosni na Savi; zovu je i* Gradiška bosanska, *prema kojoj je na drugoj strani Save* Stara Gradiška. Brbir. Regul. sav. 116. *pišu ga griješkom ili po turskom izgovoru i* Berbir. Statist. 38. *tako i prošloga vijeka.* J. Rajić, boj 57. — *isporedi* Brebir *i* Bribir.

BRBLÂŃE, *n.* blateratio, crepitus. *isporedi* brblati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRBLATI, brblâm, *impf.* blaterare, crepare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańem od* brbati. *isporedi* blebetati, blabositi. — *a)* blaterare, *blebetati. samo u Vukovu rječniku. isporedi* brbljati. — *b) tražiti što premećući i lupajući kao što čini svińa ćušom.* Brbla kao prase po praznim načvama. Nar. posl. vuk. 29. Kao svińa kad jede mekińe, pa po ńima brbla ćušom i razmeće ih. Vuk, posl. 347.

BRBLEN, *m. kao da je ńekako žito u Istri.* Pojili smo dosti kruha: do dva hliba od brblena. Nar. pjes. ist. 2, 57.

BRBLO, *m.* blatero, *brbljavac, blebetalo. samo u Vukovu rječniku.*

BRBLJÂŃE, *n. vidi* brblańe. *samo u Vukovu rječniku.*

BRBLJATI, brbljâm, *impf. vidi* brblati. *u naše vrijeme, između rječnika u Voltiģijinu* (plaudern 7), *Stulićevu* (balbutire 8b) *i u Vukovu (u oba značeńa koja su u* brblati). — *a) kao* brblati *pod a.:* Koji mnogo brblja. Vuk, rječ. 41a. *u jednoga pisca su o mjesto* a *pred ličnijem nastavcima u praes.:* Reče joj da muči i da ne brblje. S. Ljubiša, prip. 141. — *b) kao* brblati *pod b. samo u Vukovu rječniku.*

BRBLJAV, *adj.* garrulus, *koji mnogo brblja. samo u Vukovu rječniku. isporedi* brbljavac.

BRBLJAVAC, brbljâvca, *m.* blatero, *brbljavo muško čeljade. u naše vrijeme, između rječnika samo u Voltiģijinu* (7) *i u Stulićevu* (12b). *Akcenat kakav je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima, mijeńa se samo u voc:* brbljâvče, *i u*

gen. pl.: brȁ̀ljavâcâ. — Slušajte brbljavce. M. Pavlinović, rad. 55.

BRȂ̀BLJAVICA, *f. neka mušica*, conchylii genus. L. Zore, rib. 22.

BRȂ̀BLJIVAC, brbljîvca, *m.* blaesus, blatero, *tepavac i brbljavac. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu: u pošljednjem samo drugoga značenja (u oba kajkavski* brbljivec).

BRȂ̀BOLJỀNE, *n.* labrorum crepitus. *isporedi* brboljiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BRȂ̀BOLJITI, brbòljîm. *impf.* labris crepare. *govori se o svinji da brboli, kad po vodi traži što i kao jede'. samo u Vukovu rječniku. isporedi* brblati. *Postanem od* brbati.

BRȂ̀BORA, *m. i f.* balbus, balba, *teparac, tepavica. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (125ª), *u Bjelostijenčevu* (9ᵇ), *Stulićevu* (8ᵇ. qui nimis praecipitanter loquitur). — *Postanem od* brboriti.

BRȂ̀BORAN, brborna, *adj.* praecipitanter loquens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRȂ̀BORỀNE, *n.* locutio balbutientis, *tepanje. isporedi* brboriti. *samo u rječnicima Belinu* (125ª), *Bjelostijenčevu* (10ª) *i Stulićevu* (praeceps locutio 8ᵇ).

BRȂ̀BORICA, *f.* quae nimis praecipitanter loquitur. *samo u Stulićevu rječniku* (8ᵇ).

BRȂ̀BORITI, brȁ̀borîm, *impf.* balbutire, *tepati. od* XVI *vijeka, samo u rječnicima Vrančićevu, Belinu* (125ª), *Bjelostijenčevu* (9ᵇ), *i Stulićevu* (praecipitanter loqui 8ᵇ). *Postanem od* brbati.

BRȂ̀BOSATI, brbòšêm, *pf.* flentem dicere, *kroz plač reći, jecajući i tijem prekidajući govor i okrnjajući riječi, kao što čini i bez plača koji brbori ili tepa. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Risnu) Postanem od* brbata. *isporedi* brbositi, brbošiti.

BRȂ̀BOSITI, brbòsîm, *impf.* literas opprimere, *govoriti nerazgovijetno i brzo ne izgovarajući cijelijeh riječi nego ih okrnjajući, trtositi. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. Postanem od* brbati. *isporedi* brbosati, brbositi. Jesi li ostavil ki dilak zamirit oficija broz uzroka zakonita? jesi li brbosil i zlo izgovaral riči prisveči vele i brzoči? P. Radovčić, nač. 542.

BRȂ̀BOŠITI, brbòšîm, *impf.* mutire, *mucati. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (mutio, imperfecte loquor, mu facio) *i u Stulićevu* (praecipitanter loqui 8ᵇ). *Postanem od* brbati. *isporedi* brbositi, brbosati, brboriti. — *Jedini primjer koji imamo u jednoga pisca prošloga vijeka nije dosta jasan: glagol može biti da je u part. praes. i tim da se kaže kao kad bi se reklo:* ne pisnuvši. Biguničći, Barbušići odbjegoše, ne brboše, poginuše ńih djetići nesmotrene smrtne od kose. J. Kavanin 120.

BRȂ̀BÓTAŃE, *n.* crepitus, *brbukanje. buku kakva je kad vodeni bik brboče ili patka i guska. isporedi* brbótati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRȂ̀BÒTÂŃE, *n.* locutio balbutientis, blateratio, crepitus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (tepanje, blebetanje 10ª) *i u Vukovu* (brbljanje, *kako je u* brblati *pod b.). isporedi* brbòtati.

BRȂ̀BÓTATI, brbóćêm, *impf.* crepare, *brbukati. vodeni bik brboče kad viče, i patka i guska kad se zagnuri te po vodi dolje što traži. samo u Vukovu rječniku. Od* brbati. *isporedi* brblati, brboljiti.

BRȂ̀BÒTATI, brbòćêm, *impf. a)* balbutire, *tepati. u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltigijinu* (lallen). — *b)* blaterare, *blebetati. u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu (u kom je praes.* brbotam) *i Voltigijinu* (plaudern). — *c) vidi* brblati *pod b. samo u Vukovu rječniku. — Postanem od* brbati.

BRȂ̀BOTITI, brbotim, *impf.* balbutire, blaterare, *vidi* brbotati *pod a. i b. Samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu (u kom je* praecipitanter loqui).

BRȂ̀BÒTLJIVAC, brbòtljîvca, *m.* balbutiens, blatero, *tepavac, brbljavac. samo u Bjelostijenčevu rječniku*

BRȂ̀BÒTLJIVÔST, brbòtljivosti, *f.* locutio balbutientis, blateratio. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu (u kom je* praeceps locutio).

BRȂ̀BRATI, brbrâm, *impf.* blaterare, *vidi* brblati *pod a. samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 68ª).

BRȂ̀BRAVAC, brbrâvca, *m. vidi* brbljavac. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 68ᵇ).

BRȂ̀BÚČITI, brbûčîm, *pf.* manum immittere, *tumariti u što rukom ili glavom'. samo u Vukovu rječniku. Postanem od* brbati.

BRȂ̀BÚKÂŃE, *n. vidi* brbótâńe. *samo u Vukovu rječniku.*

BRȂ̀BÚKATI, brbûčêm, *impf. vidi* brbótati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRČ, *okrnjen imperat. od* brcati *i* brcnuti *u zagonetkama o ladi*: U brdu tuc tuc, u vodi brc brc. Nar. zag. nov. 110. Gorom kuc kuc, u polju tuc tuc, a u vodici bam brc. 110.

BRČATI, brčâm, *impf.* projicere, *bacati, hitati. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Voltigijinu* (?). *Akcenat se ne zna za cijelo. Postanem dem. od* brkati. *isporedi* brknuti. — Ne hvrca', ne brca', budi čovjek dovečer. Poslov. dan. 72 *što bi moglo biti običkat stoji kao oruđe u instr.*: Kao da se ne će kupat' vodom brca. A. Kanižlić. rož. 59.

1. BRČE, *n. dem.* brdo. *isporedi* brdašce. *pred c otpalo je d, koje se negda i pisalo a poslije i mijenjalo na* t. XIII—XVII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 80). Na brestovo b(r)dce. Mon. croat. 10. Uzi brdnce pravo u put. Glasnik u. 12, 41. 115. U brdnce. Mon. serb. 95. S brtca spušta se družba. M. Divković, zlam. 14.

2. BRČE, *n.* forum, campus. *trg ili polana usred mjesta sa stupom za zastavu na srijedi'.* M. Pavlinović. *Od tal.* bersaglio, berzaglio, *mišau, a po njemu i mjesto gdje se bije mišan, a po tom i drugo prostrano mjesto kao polana. Od prošloga vijeka.* Tebe, Isuse, imat ću sada u pameti, usti i srcu, tebe u sni i svakada, tebe u kući i na brcu. J. Kavanin 33. U Kastelim je na brcim bivao zbor seoski i ondje je o svetkovinama kolo igralo. M. Pavlinović. Ne će više primorci pod bristo, ni Poljcani na Jurjevac ni Kaštelani na brce. M. Pavlinović, raz. spis. 243.

BRČIMICE, *adj.* strictim, *brenuvši. u naše vrijeme.* Te Arapa sabljom dohvatio, brcimice, ali smrtimice, ukaza mu mrke ǵigerice. Nar. pjes. petr. 3, 321. I opet ga malo dohvatio, brcimice, ama smrtimice. 604.

BRČKÎ, *vidi* brdski.

BRČKO, *m.* Brictius. *isporedi* Brković, Brkovljani.

BRČKÓVČINA, *f. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Gorńa *i* Doña Brckovcina. Schem. zagr 1875. 176. 177. Pregled 3. 65. č *je po kajkavskom govoru mjesto* št. *Postanem od* Brcko.

BŘCKOVIĆ, *m. a) prezime, po ocu Breku.* XVI *vijeka.* Mon. croat. 236. 284. 300. — *b)* Brcković Drăga, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. segn. 1871. 67. Pregled 31.

BŘCKOVLJÂNI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj, tako nazvano po crkvi sv. Brcka.* Schem. zagr. 1875. 66. Pregled 23.

BŘCNUTI, brčnêm, *pf.* attingere, ‚*malo samo dohvatiti*'. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Boci). Postanem od* brcati. *isporedi* brčiti, brknuti, brkati.

1. BŘČ, brča, *m.* maturitas, culmen, *vrijeme čemu najboļe, stańe u kom je što kad prispije do najboļega svoga vremena, do najviše visine u svom razvijańu i napredovańu. U naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (ubertas, copia, abundantia 8b) *i u Vukovu* (‚kao množina, copia', *čemu se dodaje da se govori u Boci). Od korijena od koga je* brk, *tako da je po ńemu kao* vrh. — *Nalazi se samo u ovakim primjerima:* U najveći brč od grožđa, od smokava. Vuk, rječ. 45b. *isporedi* jek. Djevojka u brč, t. j. za udaju; ili prešla brč, t. j. prešla godine. J. Grupković. Lipše mu u najvišem brču orańa vo hrańenik. S. Ļubiša, prič. 145. — *gdje gdje se govori i u ženskom rodu:* Davno je mene brč pasala. J. Bogdanović.

2. BŘČ, *f. vidi kod* brč, *m.*

BŘČA, *f.* copia, *množina. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci). Postańa koga je* brč. Kolika je brča vojske! Vuk, rječ. 45b.

BŘČAK, brčka, *m.* undula, *mali val što se diže kad se po vodi gazi ili brčka (može biti i glas koji se tada čuje). U naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu* (sonus aquae cum quis transit). *Postańem od* brkati. Ja ne gledam tavnoj noći doba nit' moj końic mutnoj vodi broda: putem idem, za ńim praha nema; vodu gazim, za ńim brčka nema. Nar. pjes. vuk. 1, 441. U jedan put brčak udari iz jezera; kad imaš šta i videti! aždaha sa dvije glave. Nar. prip. vuk.2 188.

BŘČAK, brčka, *m.* vulpia Gm. J. Šloser-Vukot., flora 1253. brčak zečji, festuca duriuscula L. B. Šulek, im. 30. *Postańem hyp. od* brk.

BRČAN, brčna, *vidi* brčni.

BŘČANSKÎ, *adj. što pripada Brčkom.* Svećenik brčanski. B. Petranović, nar. pjes. petr. 1, 351.

BŘČÂŃE, *n.* praeceps vegetatio. *samo u Stulićevu rječniku* (8b *gdje se i tumači kako je stavļeno). isporedi* brčati.

BŘČATI, brčîm, *impf.* capere incrementa, proficere, *napredovati, jačati, koristovati. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka (samo u praes., prema kom bi mogao biti i drukčiji infinit.) i u Stulićevu rječniku* (nimis augeri 8b *s praes.* brčam, *ili griješkom ili od drugoga glagola koji se ne nahodi). — isporedi* brč, *s kojim je jednoga postańa.* — Svako poštenje od ovoga svijeta malahno stoji i brči, za što vele brzo prohodi i svršuje. M. Divković, bes. 481.

BŘČELA, *f. vidi* Brčele.

BŘČELE, Brčêlâ, *f. pl. dva sela u Crnoj Gori u Crmnici:* Gorńe *i* Dońe Brčele. *mješťani izgovaraju:* Brčêle, Brčêlâ. J. Pavlović. *pominje se od* XIV *vijeka:* Selo svoje Brčele priložiti. Mon. serb. 112. *rečenoga je vijeka u acc. glasilo i* Brčeli: Da drļži selo Brьčeli (‚Brьčali'). 112. Dahь selo u Črьmnici imenemь Brьčeli. 113. Daničić 1, 82. *prije našega vremena nalazi se u nom. i* Brьčeli. S. Novaković, pom. 126. — *neki pišu i u jedn.:* Brčela Dońa *i* Gorńa. Glasnik 40, 20. U manastiru Brčeli. Dubrovnik 1868. 150. — *isporedi* Brčelo.

BRČELO, *n. ńeko mjesto na koje je išla međa selu Brčelama* XIV *vijeka:* U Brьčelo. Mon. serb. 114. Daničić 1, 82. *isporedi* Brčele.

BŘČEĻANIN, *m. čovjek iz sela Brčela.* I sa š ńima mladi Brčeļani. Nar. pjes. vuk. 5, 211. *mješťani izgovaraju:* Brčêļanin. J. Pavlović.

BŘČENOVA TRÁVA, *f. ńeka trava. u Vukovu rječniku i u jednoga pisca, u koga je* vinca minor L. B. Šulek, im. 30. *a po tome bi bila ista koja se zove i* zimozelen.

BŘČÊŃE, *n. udaraňe palaca u glavčinu. isporedi* brčiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BŘČEOSKÎ, *adj. što pripada selu Brčelama.* Brьčeoski hrisovolь. Mon serb. 114. Daničić 1, 82. Brastvo brčeoskoga manastira. S. Ļubiša, prič. 143. *mješťani izgovaraju:* brčeoskî. J. Pavlović.

BRČEVAC, Brčeveca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem zagr. 1875. 180. *pišu ga i kajkavski* Brčevec. Pregled 68.

BŘČIĆ, *m. dem.* brk. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brčîćâ. — *a) u čovjeka:* Uz onoga momčića crnih brčića. Nar. prip. vrč. 219. Momče s crnim brčićima. S. Ļubiša, prič. 118. — *b) u biļke:* Oni brčići ili šiļčići koji za kosidbom za otavu izrastu. I. Jablanci 107.

BRČIGOVO, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 21.

BŘČINA, *f. augm.* brk. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brčînâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brčinê, brčinôm. On obriči b'jelu bradu, i oboji te brčine. Nar. pjes. vuk. 1, 295. Zasukujem brčinu. Magaz. 1868. 66.

BŘČINO, *n. selo u Slavoniji blizu Broda.* ‚Berčino'. Schem. diac 1877. 35.

BŘČÎŠTE, *n. gorńa usna gdje rastu brci. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Crnoj Gori).* Brčište mu je kao peta od crevļe. Nar. posl. vuk. 30.

1. BŘČITI, brčîm, *pf.* perstringere, *taknuti, dodjeti se. isporedi* brenuti. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. akcenat se ne zna za cijelo. Korijen* bhark, *tiskati, od koga je i* brkati *i* brk. — *Prelazno:* Htih joj dati zaušnicu, ter ju brčih po usnicu, jer bi hrla umaknut se, ter je listo dotaknuh se. M. Marulić 263.

2. BŘČITI, brčîm, *impf. udarati paoce u glavčinu. samo u Vukoru rječniku. Postańem od* brk, *koji se uzima kao što god šiļasto, što strši, jer i paoci u glavčini strše kao šiļci dok su bez naplataka. — Prelazno; objekat može biti točak:* brčiti točak, točkove.

BŘČJÎ, *adj.* extremus, *krajńi. samo o peru, kakva su ńekolika u ptica krilima na kraju, a tvrda su te nijesu dobra za pisańe. isporedi* brčni. *samo u Vukovu rječniku. Postańem od* brk, *koji se uzima kao što god šiļasto, po tom kao vrh, kraj.*

BŘČKÂŃE, *n.* 1. agitatio aquae. *u Vukovu rječniku. isporedi* brčkati. — 2. inscita scriptura. *u Stulićevu rječniku* (8b). *isporedi* brčkati.

BŘČKATI, brčkâm, *impf. dem.* brkati. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (661a), *Stulićevu* (8b) *i u Vukovu, ali ne u svjema u svakom značeńu (o čemu vidi dale).*

1. *neprelazno (ili prelazno bez objekta):* 1. *razmetati vodu da se čuje,* aquam agitare cum stre-

pitu. *Samo u Vukovu rječniku. isporedi* brcati. — 2. *kao bockati pišući riječi ili što god nemarno ili nevješto, kao crtarati*, negligenter scribere. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (inscite exarare 661[a]) *i u Stulićevu* (inscite scribere 8[b]). Konstantin š ńim u cesarskom perivoju šetajući se, ustavio se, ter štapićem uzo brčkat više zemļe. I najprije na onem prahu jedan rijez dugačak pet šes pedi potego je, a pak nad ńim drugi jednak, i oba je s oba kraja z dva kraća rijeza zaklopio. B. Cuceri 178.

II. *sa* se, *refleksivno: razmetati oko sebe vodu kupajući se*, aquum circumjicere. *Samo u Vukovu rječniku.* Brčka se u vodi. Vuk, rječ. 45[b].

BRČKAVICA, *f.* 1. viae lubricitas et udor, *put po kom je židak kao, te se blćka kad se ide, blćkavica. samo u Vukovu rječniku.* — 2. leonurus cardiaca L. *oko Niša.* S. Pelivanović. *isporedi* srčanica.

BRČKÎ, *m. adj. vidi* Brčko.

BRČKÔ, Brčkôga, *n. adj. mala varošica na desnom brijegu Save niže Gradiške.* Vuk, rječ. 45[b]. *ime joj je od rijeke Brke, koja ondje utječe u Savu.* Da bi išli Brčko porobiti. Nar. pjes. vuk. 4, 279. Ev' pogodi agu Omer-agu, iz Brčkoga, što je Brčkom glava. 4, 284. Po Brčkome i Brodu turskome. Nar. pjes. stojad. 2, 88. Brčko. Schem. bos. 1864. 24. 26. *govore i u muškom rodu, jamačno uz padeže u kojima se ne raspoznaje rod:* Brčki. Schem. bos. 1864. 26. Brčki i Brčko. Zemļ. bos. 56. *griješkom pišu i u ženskom rodu:* Brčka. Statist. 85. Regul. sav 160.

BRČNÎ, *adj.* extremus, eminens, praestans, tenuis. *Od* XVI *vijeka (vidi primjer Đ. Držića), između rječnika u Stulićevu (gdje ima i nominalno* brčan, abundans, copiosus) *i u Vukovu (u značeńu koje je dalje pod 2 i 4). Postańem od* brk *(koji se uzima ne samo onaki kakav je u čovjeka, nego i kao što šilasto, po tom i kao vrh i kraj, a po tom i kao tanko što).* — 1. *što pripada brku u čovjeka. u naše vrijeme u jednoga književnika:* Luka počne da brkove suče, pak po što je nekoliko puta vrhove brčne preo, reče. S. Ļubiša, prip. 136. — 2. *što je u ptica krilima na kraju: o peru koje im je tu. isporedi* brčji. *od* XVI *vijeka:* Pak pera iz krila sva brčna izmače. Đ. Držić 440. Sjaju mu se brčna pera. Nar. pjes. vuk. 1, 70. I brčna mu pera poskubena. 5, 446. Brčno ti perje opalo. Nar. pjes. vuk. herc. 257. — 3. *ko je čim god bolji od drugih ļudi, ko stoji više drugih. isporedi* brčnik. *u naše vrijeme.* Brčni čovjek. M. Pavlinović. *obično u komp.* brčnijî: Brčnijeg kneza. M. Pavlinović, raz. spis. 202. Tako puštaše preda se jednoga po jednoga od brčnijih Zlatiboraca. M. Đ. Milićević, več. 207. — 4. *tanak, siromaški, kakav u tjeskobi ili nevoļi može biti:* brčnî ručak, tenuis. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci).*

BRČNÍK, brčnika, *m.* procer, *poglavar. isporedi* brčni *(pod* 3), *od čega je i postalo. prošloga vijeka.* Vi svi moji veziri i brčnici i delije, brzo se spravite i udarite na tabor kneza Lazara. Glasnik 21, 259.

BRČNUTI, brčnêm, *pf. jednom mahnuti po vodi razmećući je da se čuje.* aquam agitare cum strepitu. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* brčkati.

BRD, *adj. u jednoga pisca prošloga vijeka o krilima, može biti pogrješka mjesto* brz, *ili adj. od istoga korijena od kojega je* brdo, *u značeńu što ide u vis, vrletan, strm, po tom nagao,* praeceps. Ovo ne će da se makne iz putila, neg se sune, neg se meće na letušća brda krila, kad opazi dragu piću. J. Kavańin 427.

BRDA, Brdâ, *n. pl. vidi kod* brdo.

BRDÂĆCE, *n. vidi* brdašce.

BRDÁĻAK, brdáļka, *m. vidi* brdeļak. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Gdi no Sava u Dunav utiče, na brdaļku šumarje izsiče. Nadod. 196.

BRDAN, brdna, *adj. vidi* brdni.

BRDAŃAK, brdáńka, *m. vidi* brdeļak. I. Pavlović.

BRDAOCE, *n. vidi* brdašce. *samo u rječnicima Belinu* (200[a]) *i Stulićevu* (‚brdaoc', *m.* 9[a]).

BRDÂR, *m. koji gradi brda tkalačka*, qui pectines textorios conficit. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* Brdari.

BRDARA. *f. neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva nazvana Brdara. Sr. Nov. 1872. 646. 1875. 138. 631.

BRDÂREV, *adj. što pripada brdaru. isporedi* brdarov. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Brdareva kneževina zvao se gorńi deo današńega sreza taumavskog u vaļevskom okrugu u Srbiji. M. Đ. Milićević. Naimenovati vas knezom kneževine Brdareve u nahiji vaļevskoj. M. Nenadović, mem. 363.

BRDÂREVIĆ, *m. prezime, po ocu brdaru. u naše vrijeme. isporedi* Brdarović. Kad to čuo Brdarević Miho. Nar. pjes. juk. 395. Đ. Brdarević. Đ. Avramović, sv. gora 186.

BRDÂRI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 54. *isporedi* brdar.

BRDARICA, *f.* 1. *selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović, reč. 147. — 2. *kolač koji se mijesi na brdu od razboja, te po ńemu ostane trag od zabaca kao šare.* Ļ. Kovačević.

BRDARIĆ, *m. prezime po ocu brdaru. od* XV *vijeka.* Zgora trsija Brdarićevs. Mon. croat. 86. Po imenu Mijat Brdariću. Nar. pjes. juk. 389. M. Brdarić. Schem. zagr. 1875. 227.

BRDÂROV, *adj. vidi* brdarev. *samo u Vukovu rječniku.*

BRDÂROVIĆ, *m. vidi* Brdarević. Dodo Lazar Brdarović. Prot. šab. mag. 137.

BRDÂRSKÎ, *m. adj. prezime, mjesto Brdarević, u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora 262. Rat 322.

BRDAST, *adj.* 1. montuosus, *gdje je u blizu više brda, brdovit. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (30[b]), *Belinu* (495[b]), *Voltiģijinu* (5) *i Stulićevu.* Evrijenska zemļa budući brdasta i visoka, odi gorom naziva se. I. Đordić, salt. 269. Grad Jeruzalem i na brdastu mjestu bješe sagraden i mnoga brda imaše u okolo. 437. — 2. acclivis, *što se pruža u vis kao brdo, uzbrdit. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Uzilazili su misnici koju god stinu brdastu. A. Tomiković 125.

BRDÂŠCE, *n. dem.* brdo. *postańem je od* brce, *starinski* brьdьce. *s pred c postalo je od č, koje se nalazi* XVI *vijeka i poslije, a š mjesto ńega dolazi od* XVII *vijeka. Sama riječ dolazi od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu* (brdašce 30[b]. 107[b]), *u Belinu* (brdačce 200[a]. brdašce 200[a]. 495[b]. 496[a]), *u Bjelostijenčevu* (brdašce), *u Voltiģijinu (griješkom* ‚bedarscce' 6), *u Stulićevu* (brdašce *i u muškom rodu* brdašac) *i u Vukovu* (brdašce). — *a) malo brdo u značeńu kojega je* brdo *pod* 1, monticulus. Sa vsimi vrhi dragami, brdi, brdašci. Mon. croat. 276. Blagosivajte planine i brdašca gospodina. B. Pavlović 44. Da se popnu na brdašca. I. Zaničić 24. Brdašca ukažu se opet. M. A. Reļković, sat. 174. Na brdašcu. I. Velikanović, prik. 75. Zlato izgu-

bilo bi svoje štimańe, da se na svakom brdašcu porađa. A. Tomiković 145. Vinograd na rodnu brdašcu. Đ. Daničić, isa. 5, 1. — *može biti i nasuto:* Brdašce od zemlje, humka, terrae tuber, tumulus. Mikalja 30ᵇ. Brdašce od zemlje, tumulus. Bella 496ᵃ. — *b) malo brdo tkalačko. samo u Stulićevu rječniku. može se misliti da je i u Vukovu, ali se ne kaže izrijekom.*

BRDAV, *adj. vidi* brdast. *samo u Stulićeru rječniku. riječ nepouzdana.*

BRDCE, *m. vidi* brce.

BRDĚLAK, brdèlka, *m. dem.* brdo. *isporedi* brdašce. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brdêlâkâ. Prineso svoje pišce na jedan brdeljak. I. Zaničić 166. Jelica se oko Čačka svršuje kosama i brdeljcima. Vuk. dan. 2, 30.

BRDEN, *m. ńeko bilje. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 30.

BRDILA, brdîlâ, *n. pl. u razboja ili stana tkalačkoga ono u čemu stoji brdo. isporedi* oglobje. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Kad žena ne znaše razboj ni brdila. M. Vetranić 1, 10. Ja sam čula da si kujunđija . . . Sakuj meni statve i brdila. Nar. pjes. vuk. 1, 166. Da napraviš brda i brdila. Nar. pjes. vuk. herc. 218.

BRDINA, *f. augm.* brdo. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brdînâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brdinê, brdinôm. Osamdeset hiljada sami kamenara u brdina naredio bíše. E. Pavić, ogled. 287. Koliko je drugog bilo truda po brdina i dolina svuda! Nadod. 65. Nike se fataju vrhova najviših brdina. M. A. Reljković, sat. 173. Ova svitlost pozlaćuje doline kano i brdine. A. Tomiković 148. Kuda ćeš se povlačiti po brdina po dolina. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Ode baba u brdine, u brdine u doline. 1, 349.

BRDIŠTE, *n. ńeko mjesto pod šumom u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Branik u Brdištu. Sr. Nov. 1867. 231.

BRDNÎ, *adj.* montanus. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (brdan 9), *u Vukovu* (brdni) *i u Daničićevu* (brdьnь). *sada se govori samo u složenim oblicima.* Brdьna voda. Domentijanᵇ 24. Brdne vode. Vuk, dan. 2, 37. Od sviju brdni sela nisu se hoteli u ravan naseljavati. M. Nenadović, mem. 269.

BRDNICA, *f. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u biogradskom okrugu.* Ńiva u Brdnici. Sr. Nov. 1873. 527. 1875. 351. *biće isto mjesto koje pišu i* Brdica *jamačno grješkom:* Ńiva u mestu Brdici. Sr. Nov. 1875. 801. *i pl.:* Ńiva na Brdicama. 1869. 77.

BRDNÎK, *m. ńeko mjesto, koje se pominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 126.

BRDŃÂK, *m. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd kod Brdńaka. Sr. Nov. 1875. 514.

BRDO, *n.* mons, pecten textorius. — *Postańem u oba značeńa od kor.* bhardh, *tiskati, zbijati, zbijenu biti, stršiti:* brdo *se u prvom značeńu misli kao ńešto zbijeno tako da ide u šiljak, te strši, a u drugom kao ńešto čim se zbija. isporedi* brada.

1. mons. *isporedi* brijeg, gora. — *Akcenat se mijeńa u množini:* brda, *i tako ostaje u svijem padežima osim gen., gdje je* brdâ. *osim redovne množine ima jedan pisac našega vremena i* brdèsa *(vidi dalje).* — *Riječ dolazi od* XII *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* collis, clivus; *u Mikaljinu:* mons, collis, clivus; *u Belinu:* mons (495ᵇ), clivus (200ᵃ, 638ᵇ); *u Bjelostijenćevu kao u Vrančićevu; u Jambrešićevu isto tako; u Voltigijinu:* berg (5); *u Stulićevu:* mons; *u Vukovu:* mons; *u Daničićevu:* mons. — *a) u pravom smislu:* Mêsto više brđa ležište. Glasnik 25, 307. Upravo uz brdo na planinu brêsničku. Mon. serb. 8. Po brdu, kako se kami vali u Godińe. 26. Jako slьnьce vьse gory i brьda osijavaje. Domentijanᵃ 134. Ispьni sady različьny brьda i doly. Danilo 376. Na puti, koj pohodi u brьdo. Glasnik 11. 12, 11. Prêko brьda. 15. Uzь brьdo. 27. Kako Noreda istêčo podь brьdomь. 121. Nizь brьdo. Mon. serb. 131. Ako bude brьdo pusto među župami, sela okolьnaa, koja su okolo toga brьda, da bjudu stražu; ako li ne uzbjudu stražu, što se učini u tomu brьdu, u pustoši, šteta ili gusarьstvo ili krada, da plate okolьna sela. Zak. duš. 46. Selo s planinomь, z brьdomь, s poljemь. Glasnik 24, 251. Brda i vrsi svi se hoće sniziti Zbor. 53. Ako vidiš *(u snu)* da škoje ali brda uzlaziš, toj prilikuje trud. Zbor. 132. Ter se uputivši uz brdo otide. P. Hektorović 24. Brda priklona i nizoci brijezi su ovo svekoliko. I. Gundulić 367. Svaka gora i brdo da se ponizi. I. Bandulavić 8. luc. 3, 5. Gore, brda i doline. F. Glavinić, evit 18. Brdo uzide i uputi se u planinu gusta borja. J. Palmotić, dubr. 103. I sada se vidi kamen, koji ga prija u se, kada ga otijaju baciti niz brdo. I. Ančić, svit. 5. Gore zajedno s svim brdima hvale bogu pridava'te. I. Akvilini 44. Iz pučine vječna krjepos povadi brda i gore. J. Kavańin 71. Sije žalom, morem ore, a po brdijeh vjetre tjera. 62. Sve države da napuni mlijeko iz brda, med iz gore. I. Đorđić, mand. 136. Vapite planinam: padnite na nas, i brdom: pokrijte nas! A. d. Bella, razg. 178. Odvede ih na brdo Maslinsko. F. Lastrić, od' 326. Kako više Musa kapetane, različu se brda i doline. A. Kačić, razg. 115. Rasla tanka jelika na dva brda velika. Nar. pjes. vuk. 1, 179. Na visoku brdu goletnome. 4, 171. Ja na brdo, a sunce za brdo. 1, 317. Brdom smije, a dolom bosije. 1, 396. Prosu mi se biser po zlaćenu brdu. 1, 492. Oj na brdu na borovu bor se zeleni 1, 521. Od ruke mu ništa ne rodilo: ni u polju bjelica šenica ni u brdu vinova lozica. 2, 310. Pak ti ori brda i doline. 2, 438. Ode Grujo brdom pjevajući. 3, 10. Kad pukoše dvije Daničkińe, slegoše se brda u doline. 3, 91. Na visoku brdu Kukutnici. 4, 291. Svi na Ljubić brdo otidoše. 4, 345. Na Presjeci brdu vjetrovi su. 1. 527. Brdo s brdom ne može se sastati, a živi se ljudi sastanu. Nar. posl. vuk. 29. Navrh toga brda imaju zidine od crkve. Vuk, nar. pjes. 1, 188. — *o velikoj daljini reče se:* preko devet brda: Da ne bi predńih zuba, ode preko devet brda (kaže se kad ko što zausti da reče pa se premisli i ućuti, a u šali i kad ko posrne ili padne na usta). Nar. posl. vuk. 52. — *kad se mnogo obećava:* Zlatna brda obećavati Nar. posl. vuk. 91. — *kad se sprema veliko zlo iz nenada:* Ne znav što se iza brda valja. Osvet. 1, 67. — *u jednoga pisca našega vremena pl.* brdesa, *čemu inače nigdje nema potvrde:* Ta brdesa slavna za ńu nisu znala. Osvet. 2, 171. — *b) u dat. bez prijedloga i s prijedlogom* k *i u akus. s prijedl.* uz *i* niz, *osim pravoga značeńa kao što je naprijed govori se u drugom smislu, i to: aa) u dat. bez prijedloga i s prijedl.* k *i akus. s prijedl.* uz *govori se i onda kad se hoće da kaže da je što upravljeno u vis, kao gore,* sursum: *dat. bez prijedl. u naše vrijeme:* Kad pogledaš brdu iznad grada, sve porasle smokve i

masline; kad pogledaš strmo ispod grada, al' uzrasla šenica bjelica. Nar. pjes. vuk. 2, 105. Glednu Musa brdu i oblaku. 2, 409. Primiše se brdu na planinu, kad izišli brdu na planinu. 2, 517. Otidoše brdu u planinu. 3, 286. — *dat. s prijedl.* k *od* xvii *vijeka:* Sud koji je dnom obraćen g brdu a vratlom g zemji, ne može vode zacrijesti. M. Divković, bes. 291. Veće jedan potože na opogor nego li ih deset g brdu. 431. Svaka stvar teška nastoji niz brdo a lagana k brdu. S. Margitić, fala 122. Niti plamen s tolikom naglostju ide k brdu. F. Lastrić, test. 149. Tko i je naučio *(pčele)* da najprvo sagrade od voska one kučice čudnovato uredene i zajedno slipjene, pak da ih pune prisladkim medom, naliju i zatvore tako da ni kap ne prolije se, prem da nisu k brdu okrenute nego iskrenute na stranu? 279. K brdu, sursum. Stulić 9a. — *akus. s prijedl.* uz, *također od* xvii *vijeka:* Uz brdo, all' in su. Mikalja 750b. Saditi kupus strmoglav list a uz brdo korin. I. Ančić, svit. 31. Uzdigne ruke uz brdo k nebu 227. Dignut uz brdo tako go za veću svoju sramotu. P. Posilović, nasl. 134b. Trak rodstva uzlazi uz brdo od sina do otca, od otca do dida. A. Kadčić, bogosl. 423. Prazna vreća stat' uz brdo ne more. Poslov. dan. 100. Uz brdo, sursum. Stulić 9a. Vuk 42a. — *bb) u akus. s prijedl.* niz *govori se i kad se hoće da kaže da je što upravljeno dole*, deorsum: *od* xvii *vijeka:* Niz brdo. Mikalja 331b. Bi obišena glavom niz brdo. P. Posilović, nasl. 129. Trak rodstva slazi niz brdo od otca do sina, od sina do unuka. A. Kadčić, bogosl. 423. Sriće promine sad uz brdo sad niz brdo hodeći. P. Knežević, osm. 65. Grah kad se vari, kad ga kljuć meće uz brdo i niz brdo. N. Palikuća 5. Da se zemja svagdar niz brdo i dole privraća. I. Jablanci 47. Misli da plije po vrhu, a on tone niz brdo. A. Kalić 350. Niz brdo, deorsum. Stulić 9a. Vuk 42a. — *c) u jednoj pjesmi mjesto* brijeg *ili* obala *ili* kraj, ripa. Te preplovi tu vodu Cetinu, preplovi je od brda do brda. Nar. pjes. vuk. 1, 570. — *d) s nekim je adjektivima i ime brdima:* Baljevo brdo, Veje brdo, Tusto brdo *itd. vidi kod adjektiva, koja su mu pridjevena.* — *e) ime selima* Brdo: *aa) u Hrvatskoj pet sela: po jedno u podžupaniji karlovačkoj, krapinsko-topličkoj i križevačkoj.* Pregled 26. 52. 66. Schem. zagr. 1875. 81. 32. 30. *i dva u podžupaniji riječkoj.* Pregled 6. 8. Schem. segn. 1871. 47. 65. — *bb) u hrvatskoj krajini u kotaru krnjackom.* Razdjel. kr. 20. — *cc) u Istri.* Mon. croat. 47. Schem. terg. 1876. 45. — *dd) u Dalmaciji na Korčuli.* Schem. ragus. 1876. 48. — *ee) u Bosni deset sela: u sarajevskom okrugu pet, od kojih je jedno* Gorńe Brdo *i jedno* Dońe Brdo, *a pet u travničkom.* Statist. 16. 17. 21. 25. 60. 64. 66. 67. 69. — *ff) u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 117. — *f) i s nekim je adjektivima ime mjestima:* Bijelo Brdo, Novo Brdo *itd. vidi kod adjektiva, koja su mu pridjevena.* — *g) pl.* Brda *ime kraju i selima: a) dio Crne Gore.* Vuk, rječ. 41a. Glasnik 40, 20. *pomiše se od* xvii *vijeka.* Sva ostala Brda, i ko je bio carev i on koji nije, svi dođoše caru u pomoć. Starine 10, 20. Na Jezera pod Brda kamena. Nar. pjes. vuk. 3, 88. Za haraće od lomnijeh Brda. 4, 19. Pa otide niz Brda pitoma. 4, 93. *dodaje im se broj* sedam, *može biti po tome što je prije bilo u njima sedam plemena:* Malo l' ti je sedam naših Brda. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Kako su se sigurali Turci, ne boje se sve sedmero Brda. 4, 423. — *β) sela: aa) u Bosni pet sela: jedno u sarajevskom okrugu, dva u travničkom i dva u zvorničkom.* Statist. 19. 64. 73. 98. 100. — *bb) u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 112. Schem. rag. 1876. 58. — *cc) dva sela u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 17. 27.

2. pecten textorius, *u razboja ili stana tkalačkoga kao češaj kroz koji je provučena osnova, te se njim sabija poučica, kad se će.* — *Akcenat kakav je u nom. sing. taki ostaje u svijem padežima, samo se u gen. pl. mijenja:* brđâ. — *U tom značenju dolazi od* xvii *vijeka, između riječnika u Mikalinu, Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* Brdo od krosan. Mikalja 30b. Platno tkala lijepa devojka . . . al' je njezi loša sreća bila: ne mogu joj niti ustajati, ni srebrno brdo udarati, ni zlaćeni čunak prolaziti. Nar. pjes. vuk 465. Nit' su tkani niti su predeni, ni u sitno brdo uvođeni. 2, 392. Zimi po svu noć brdom udaram. S. Ljubiša, prip. 266. — *zove se i* žensko brdo. Vuk, rječ. 42a. — ‚u jedno brdo tkani', *reče se u šali kad se misli da je jedan kao drugi*, ejusdem farinae. U' pod partom il' udane, vse su v jedno brdo tkane. P. Vitezović, cvit 127.

BRĐOGLÊD, *adj.* qui nimis sursum intuetur. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRĐOGLÊDAN, brđoglêdna, *adj. vidi* brdogled. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRĐOVAC, Brđôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. mještani govore kajkavski:* Brdovec. Schem. zagr. 1875. 74. Pregled 18.

BRĐOVIT, *adj.* montuosus, *gdje ima brđâ, gdje su brda. od* xvi *vijeka (prvi put u Vrančićevu rječniku), između riječnika u Vrančićevu, Belinu* (495b), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* S brdovitijeh jurve je strana kroz pustošne putovati. J. Kavanin 353. Ako su pustare brdovite. I. Jablanci 38. Brdovite šume. 139. Po južnim brdovitim krajevima. Vuk, nar. pjes. I. 1824. xvii. *u srednjem rodu i bez subst.:* Ovde da bude planina, a ovde brdo, . . a ovde polje, . . a ovde brdovito i kamenito. Nar. prip. vrč. 75. — *kao brdo visok*, montis instar: Dižu u nebo pleća brdoviti vali. A. Kanižlić, rož. 72. A valovi brdoviti kao jurišem k nebu hite. J. Krmpotić, kat. 129.

BRĐSKÎ, *adj.* montanus. *od prošloga vijeka, između riječnika samo u Stulićevu i Vukovu (ali u pošljednjem samo o onom što pripada Brdima).* đ *i* s *može se sastaviti u* c, *pa neki i tako pišu.* Kora od korena sliza brekoga i vodenoga. J. Vladmirović, lik. 36. Brdskih loza nek pań više ima. J. S. Rejković, kuć. 179. — *što pripada* Brdima *u Crnoj Gori:* O Ilija, Brdskoj zemji glavo! Nar. pjes. vuk. 2, 534. Jer se Brdska deca posilila. 4, 19. Tu ga Brdske puške dočekaše. 4, 428.

BRĐÛN, brđúna, *m.* gladius, virga. *od sr. lat* bordonus, hasta, qua sustentatur umbella, quae principibus in caeremoniis praetenditur, *tal.* bordone, *štap putnički.* — *a)* xv *i* xvi *vijeka dolazi mjesto maća:* Kopija oblomiše se, . . i tako mače trgose, . . Aleksandre . . . priskoči v brđunom jego podь desnu pazuhu udari v probode. Aleksand. nov. 105-6. Starine 3, 295. *u drugim rukopisima na istom mjestu* ‚mećem' *i* ‚ančarom'. Starine 3, 295. — *b) u naše vrijeme loza osječena na kojoj su dva grozda. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Boci.*

BRĐANI, *m. pl. ime selima. vidi kod* brđanin.

BRĐANIJA, *f. coll. ljudi koji žive u Brdima u Crnoj Gori, inače Brđani. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Povedi mi listom Brđaniju. Nar. pjes. vuk. 2, 535. A čera ih Brđanija ljuta. 4, 401.

BRĐANIN, *m.* homo montanus. *Akcenat se mi-*

jeña u cijeloj množini brđâni, *i još je zadñi slog dug u gen.:* brđânâ. *Dolazi od prošloga vijeka. — a) tko živi u brdu ili u brdima, u brdovitu kraju:* Tako loze brđanin ne kroti. J. S. Reļković, kuć. 42. Mi primorci i brđani. M. Pavlinović, raz. spis. 298. — *b) čovjek iz Brđâ u Crnoj Gori:* Brđani mi puto zatvoriše. Nar. pjes. vuk. 4, 69. Ban udade sestricu Jelicu u pitomu varoš Đakovicu za sokola Brđanina Pavla. Nar. pjes. vuk. 2, 180. Kud ćeš tamo, Đemo Brđanine? 2, 412. Eto ide paša sa Zagorja; . . Grujo osta na bijeloj kuli čekajući pašu Brđanina. 3, 20. — *c) pl.* Brđani *ime selima, upravo ļudi kao naprijed pod a., pa po ńima i selo im tako prozvano: aa) u Hrvatskoj i Slavoniji tri sela: jedno u podžupaniji koprivničkoj, drugo u požeškoj, treće u pakračkoj.* Pregled 74. 89. 97. — *bb) u krajini hrvatskoj i slavonskoj tri: jedno u kotaru rujevačkom, drugo u petrińskom, treće u novogradiškom.* Razdjel. kr. 22. 23. — *cc) u Srbiji tri sela: jedno u okrugu kruševačkom, drugo u rudničkom, treće u užičkom.* Jovanović, rječ. 127. 147. 160. — *dd) u Bosni četiri: jedno u okrugu bihaćkom, dva u travničkom i jedno u zvorničkom.* Statist. 53. 64. 67. 90. — *d)* brđanin, taphria Bon. J. Šloser, kor. 38.

BRĐÂNKA, *f. a) žensko čeļade iz Brda u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 42a. Te ti predi kako i Brđanka. Nar. pjes. vuk. 3, 462. — *b)* arnica montana L. Đ. Popović, pozn. 268. B. Šulek, im. 30. Od brđanke žute. Đ. Popović, pozn. 268.

BRĐÂNKIN, *adj. a) što pripada Brđanci.* — *b)* brđankin cvijet, flores arnicae. Đ. Popović, pozn. 268.

BRĐANSKÎ, *adj. što pripada brđanima: a) što pripada brđanima kojima god, ļudma koji žive u brdu:* Oni kudi još brđanske krave. J. S. Reļković, kuć. 192. — *b) što pripada Brđanima u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 42a. K sebi zove brđanske knezove. Nar. pjes. vuk. 3, 89. Iz krvavih krša brđanskijeh. Pjev. crn. 300. — *c) što pripada selu Brđanima:* Brđanska opština. K. Jovanović, reč. 147. — Brđanska rijeka *zove se jedna u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. Nov. 1868. 162. *jamačno po selu Brđanima kojega sada nema, a koje je bilo godine* 1828. M. Đ. Milićević, srb. 564.

BRĐE, *n. coll.* brda, montes continui. XVII *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme. mjesto* -đe, *koje je po sadašńem govoru, u pomenutoga je pisca* -dje. *u množini može stajati kad se hoće da kaže više redova brda. dolazi i u prenesenom smislu za velike gomile.* U vrijeme mnogoga snijega stoje poļa bijela i lijepa, ali rastopivša se snijeg vide se i odkriju brdja smetlišta, drvja, kameńa i nečistoće zemaļske. M. Radnić 453. Brđo mi se brešansko položi a k sjeveru pobrdice i dole zarubiše mi Italiju. M. Pavlinović, raz. spis. 426. — *ńcka zemļa pod vinogradima u Srbiji u kruševačkom okrugu:* Vinograd u Brđu. Sr. Nov. 1864. 339.

BRĚ, *interj. turski* bre, *uzvik kojim se jače utvrđuje što se kaže kao napominući da se zbiļski misli, a tijem govor biva i oštar, kao kad se tko osijeca, a kad kad kao da se reče:* čuješ? ču li? *ili* a! da! ta! — *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu.* Bre, uzu trpiti jure se nauči. H. Lucić 231. Bre, kojim jezikom besjediš? M. Držić 174. Bre, kojom grdobom slave naše koriš? I. T. Mrnavić, osm. 36. Bre, bog te ubio, što činiš? 161. Bre, nebore care, pomrča ti slava. J. Radojević 38. Nenavidļivac misli u sebi govoreći: bre, ja ću čekati dokle god lakomac ne bude prvi. Đ. Rapić 132. Gledaj kako ona ovim sokakom često prohodi; bre traži ona što god, vidim ja na ńoj. 314. Opet voliš: bre, otče, kada strah smrtni uniđe u srce, nije mogńe da ne pocure suze. 390. Bre, mlogo puta nije ni siromaštvo krivo. F. Lastrić, od' 6. Bre, da vi znate što ja znam, drugojačije bi govorili. F. Lastrić, ned. 178. Te bre hoćeš, srdce ti je meko. A. Kanižlić, rož. 31. Sekul joj je tiho besidio: bre, noviro Dragoman divojko, kamo vira? kamo duša tvoja? A. Kačić, razgov. 148. Bre, pij, pij; jer ćeš se kajati. D. Obradović, živ. 90. Bre, miruj, dobar jarče. Đ. Obradović, bas. 105. Bre, oču se sav zagńuriti. 295. Bre, što govoriš? M. A. Reļković, sabr. 50. Bre! kazali su ļudi: drži se. 20. Ah bre, ženska strašivice, što ne sideš niže dole? Nar. pjes. bog. 214. Ona mu je ufatila, bre, junaku koña dobra. 76. Bre boga mi, svekro Petro . . . vazdan žesmo. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Bre viknuše ti laki čauši. 2, 57. Bre! dervišu, nesretna ti majka! 2, 273. Ka' je Janko tame dopadnuo, bre, tavnice cara tirjanina. 2, 320. Bre ne laži crni Arapine. 2, 390. Bre, sestriću, Jovankapetane! vidi kńigu, časa ne počasi. 2, 534. Bre, sluškinje, brišite avlije. 2, 527. Bre, koliko Novak podvikuje, sve sa gore lišće otpadaše. 3, 32. Bre ovamo, bogom posestrimo! 3, 182. Bre sestriću, Tanković-Osmane! dokle li si četu podigao? 3, 279. Bre kakva je cura pristanula! 3, 472. Bre da vidiš lijepu devojku! 3, 480. Nagoni se junak na junaka, bre, koji će ponaprijed poći. 4, 220. Bre šta ja marim za Brka? Nar. prip. vuk. 4. Bre nije on došao da te vidi, nego da te vodi. 37. Daj bre! Kamo bre! Ajde bre! Vuk, rječ. 42a.

BRÈBAR, brĕbra, *m.* castor, fiber, *vidi* bobar *i* dabar, *s kojima je jednoga korijena. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u oba kajkavski* breber). *isporedi* brobir.

1. BREBER, *m. vidi* berber. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Drugom ovca runo goji, drugim breber jajca stroji. P. Vitezović, cvit 62.

2. BREBER, *m. divļi šimšir,* berberis vulgaris L. *postańem od pomenute latinske riječi. u Slavoniji.* F. Ivančić.

3. BRÈBÊR, Brebéra, *m. vidi* Bribir. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Šubiće, kneze od Brebera. P. Vitezović, kron. 94.

BREBÉRČANIN, *m. vidi* Bribiranin. *isporedi* Breber *pod* 3. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Breberčani. P. Vitezović, kron. 110.

BREBERIKA, *f.* berberis vulgaris L. *vidi* breber *pod* 2. B. Šulek, im. 30.

BRÈBERINA, *f.* ruscus L., *veprinac.* Šloser-Vukot., flor. 1143. ruscus aculeatus L. B. Šulek, im. 30. anemone nemorosa L. J. Pančić, flor. srb. 109. flor. biogr.[2] 450. B. Šulek, im. 30. *ima i u Vukovu rječniku (ali samo* herbae genus). Niti jesti travu breberinu. Nar. pjes. petr. 2, 385.

BREBERNICA, *f selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 198. Pregled 22.

BREBEROVINA, *f. vidi* breber *pod* 2. F. Ivančić.

BRÈBÊRSKÎ, *adj. vidi* bribirski. *isporedi* Breber *pod* 3. Jurja breberskoga. P. Vitezović, kron. 97.

1. BREBIR, *m. vidi* brebar. *samo u Voltiģijinu rječniku.*

2. BRÈBÎR, Brebira, *m. vidi* Bribir.

BRÈBITI, brĕbîm, *pf.* percutere, corruere, *lupiti, bupiti. u naše vrijeme. Od korijena od koga*

je brbati, *koje vidi. isporedi* breboñiti. — 1. *prelazno:* Jadna ovca! koliko je brebi! Ļ. Kovačević. — 2. *neprelazno, sobom lupiti, pasti lupivši sobom:* Siromah! brebi o ledinu, koliki je dug! Ļ. Kovačević.

BREBONITEĻ, *m.* mussitans, obmurmurans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* breboniti.

BREBONITEĻICA, *f.* mussitans, obmurmurans. *samo u Stulićevu rječniku riječ nepouzdana.*

BREBONITI, brebonim, *impf. vidi* breboñiti. *samo u Stulićevu rječniku.*

BREBOŇATI, breboñam, *impf.* mussitare, obmurmurare. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* brebiti. *od čega je i postalo.*

BREBOŇEŇE, *n.* mussitatio. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÊBOŃITI, brêboñîm, *impf.* mussitare, *mrmljati. isporedi* breboniti. *u naše vrijeme. Postańem od* brebiti. Sad graknu *(žene)* sve ujedno, sad umuknu, . . . negda breboñe iza zuba. M. Vodopić, Dubrovnik 1868. 201. Brêboñiti. L. Zore.

BRÊBÔRNICA, *f. selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Šem. prav. 1878. 68. Razdjeļ. kr. 20.

BRÊBROV, *adj.* castoreus, *dabrov. u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* Brebrova jajca. Bjelostjenac (30), Jambrešić.

BRÊBROVAC, Brêbrôvca, *m. dva sela u Hrvatskoj, jedno u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled 35. *pišu ga i kajkavski* Brebrovec. Schem. zagr. 1875. 91. *a drugo u podžupaniji sisačkoj.* Pregled 39. *Postańem od* brebrov.

BRÊBROVICA, *f. ńeko mjesto blizu Topuskoga* XIII *vijeka. u spomeniku latinski pisanu.* Mon. ep. zagr. 1, 26

BRÉCALAC, brécaoca, *m.* qui petulanter loquitur. *samo u Stulićevu rječniku (sa značeńem koje je stavļeno). riječ nepouzdana.*

BRÉCALICA, *f.* quae petulanter loquitur. *samo u Stulićevu rječniku (sa značeńem koje je stavļeno). riječ nepouzdana.*

1. BRÉCÂŃE, *n.* sonitus. *isporedi* brécati. *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Belinu* (199[a]). *Stulićevu i Daničićevu.* — *a) glas od gusala staroga vremena. u tom značeńu samo* XIV *vijeka.* Napovanijemь cêvnice i brecanijemь gusli. Domentijan[b] 148. — *b) zučańe muha,* susurrus muscarum. *samo u Belinu i Stulićevu rječniku.*

2. BRÊCÂŃE, *n. vidi* brêkâńe, *isporedi* brecati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÉCATI, brêcâm, *impf.* pulsare, strepere, susurrare. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (susurrare 499[a]) *i u Stulićevu* (susurrare, tinnire). *Akcenat je starļen po tome što u oba pomenuta rječnika stoji nad* e *znak, kojim se u ńima obično biļeži dugo slovo, prem da u prvom primjeru koji ide pisac ima dva suglasna iza* e, *po čemu bi e bilo kratko; moglo bi biti i dugo i kratko.* — *Korijen vidi kod* brecati. — I. *neprelazno: a) kucati, lupati kao što se čini na vratima:* Neka se još povrati brecati na vratili od srca. A. Kadčić, bogosl. 232. — *b) kao vikati:* Ti me bočeš obraćat na pokoru. Ni ti, ni ijedan drugi, koji nam breca oko uši. B. Cuceri 108. Može se zvat liječnika po sto puta, brecati mu i vikati, sve zaludu. 151. Sam se na se srdi i breca, smućen skače, nezna gdi je. J. Krmpotić, kat. 56. *ovaj bi pošļedńi primjer išao daļe pod* 2. *kad bi se moglo za cijelo znati da* se *pripada i glagolu* brecati. — *c) zučati kao što čine muhe. u Belinu i Stulićevu rječniku.* — 2. *sa* se, *refleksivno,* petulanter loqui, aliquem vehementer increpare. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno).*

BRÊCATI SE, brêcâm se, *impf. vidi* brékati se, *od čega je i postalo. samo u Vukovu rječniku. isporedi* brecati *pod* 2.

BRÉCAVICA, *f.* musca major, *velika muha, brecuļa, brekuļa, zundarača. isporedi* brécati. *u rječnicima Belinu* (499[b]) *i Stulićevu. isporedi* brenčuša.

BRÊCNUTI, brêcnêm, *pf.* inclamare, invehi, *viknuti, prodrijeti se, osjeći se. u jednoga pisca našega vremena. akcenat se ne zna za cijelo; može biti i* brécnuti, brêcnêm. *Od* brecati. *isporedi* breknuti. Već kad brecne beg Sultanoviću, vaļa da se k crnoj zemļi giba što je godir do kaura raje. Osvet. 2. 109.

BRÊCUĻA, *f. vidi* brecavica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Mijatovica se razvila kao livada, da na ńu brecuļa pane, bi se moļak učinio. S. Ļubiša, prip. 243. *isporedi* brenčuša.

BREČ, *m.* sonitus. XVI *vijeka u jednoga pisca. isporedi* brečati. Ńih jošće slave breč po zemļi boboni. M. Marulić 60.

BRÉČÂD, *f. coll.* catuli, *paščad, štenad. Od* breče, brečeta. *U jednoga pisca* XVII *vijeka kao ukor čeļadi.* Još biste sad i vi, brečadi od sise, po ovoj Dubravi za vilam digli se. I. Gundulić 159.

BRÉČAK, bréčka, *m.* omophlus Meg. J. Šloser, kor. 559. 566.

BRÉČÂŃE, *n.* sonitus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Mjedo ima zuk i brečańe. M. Radnić 380.

BRÉČATI, bréčîm, *impf.* sonare, crepare, strepere. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (susurrare 719[a]), *u Jambrešićevu* (crepitare, crepare), *u Stulićevu* (susurrare, tinnire, *uz inf.* brecati 61[a]), *i u Vukovu* (sonare). — *Korijen* bhark, *udarati, lupati, zujati. isporedi* brécati. e *je postalo od* ę. — *a) o puškama, kao pucati:* Puško breče a junaci ječe. Ogled. sr. 258. — *b) o tokama, kao zvečati:* Toke breče, pripašńače zveče. Osvet. 4. 51. — *c) o gaćama, kao šuštati:* Gaće breče, marijaši zveče. Nar. pjes. juk. 285. — *d) o muhama, kao zučati:* Igra na sambeče kad najveće muhe breče. Poslov. dan. 31 — *u jednoga pisca prošloga vijeka griješkom* 3 *pl. praes.* breču: Na oblake tej zaglube oko svih se vrte i breču topirice i bodne muhe. J. Kavańin 409.

1. BRÊČE, brêčeta, *n.* catulus, *pašče, štene. isporedi* brečad. *Od* XVI *vijeka. Postańem od* brêk. — XVI *i* XVII *vijeka dolazi samo kao ukor čeļadetu:* Onamo ti, breče; govoriš i ti tuj? N. Naļešković 1, 215. Neka se zlo breče ne rve već s čaćom. M. Držić 103. Od nepravad cijeć prikora, kijem te pleše breče oholo, zamńelo je poļe i gora. I. Gundulić 511. — *poslije rečenoga vremena ne dolazi do sada, a sada se govori u pravom smislu u hrvatskom primorju:* To je moje breče.

2. BRÊČE, brêčâ, *f. pl.* vinacea, *drop, dropina. vidi* brace *pod* 1, *s kojim su jednoga postańa. Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (766[b]) *i Stulićevu (gdje su griješkom srednjega roda).* Plaća prasac breče. Poslov. dan. 95.

BRÊČIĆ, *m. prezime, prošloga vijeka.* Luka Brečić Neretvanin. Norini, pripis. 61. *isporedi* Brečnić.

BRÊČITI, brêčîm, *pf.* terrae affligere, *oboriti koga na zemļu, kao da zvekne, o zemļu lupiti.*

samo u Vukovu rječniku. isporedi bročati, *s kojim je jednoga korijena.*

BREČNIĆ, *m. prezime.* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 100. *može biti štamparska pogrješka mjesto* Brečić.

BREDA, *f. neznana značenja u jednoga pisca* XVI *vijeka. može biti od tal.* bertesca, *fr.* bretèche, *sr. lat.* bretachiae, *kao čardak od brvana, a to bi i mogla riječ značiti.* Svak sada cini sud ter pravo reč moni, je li toj pasja ćud i zlotvor pakleni, peraško gdje brede, koje su smrad i gad, smetaju i vrijede Dubrovnik slavan grad? M. Vetranić 1, 223.

BREDIVLJANI, *m. pl. neko mjesto blizu Prilipa* XIV *vijeka (može biti isto kome je sada ime na karti* Borodin). -vlja- *je stavljeno po sadašnjem govoru, u u rečeno se vrijeme pisalo* -vê- *i* -vlja-. U Brodivênehь. Glasnik 13, 374. 11, 131. U Brodivljanehь. Glasnik 13, 376.

BRÈD, *adj.* praegnans, gravidus, *zdjetan, zbuban, tegotan, težak, prisoban, truhla. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (358a, 405a), *u Bjelostijenčevu (kajkavski* breja), *u Jambrešićevu (također kajkavski* brej), *u Voltiđijinu (kao u Bjelostijenčevu), u Stulićevu i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori po zapadnijem krajevima).* — e *je u južnom i istočnom govoru od staroga* ê. — *Korijen* bhardh, *tiskati, nabijati, nabijenu biti, napetu biti. isporedi* brdo. — *Govori se o čeljadetu, o živinčetu, a u prenesenom smislu i o drugom čemu. — a) o čeljadetu:* Pobodit bredu rodicu. B. Gradić, djev. 154. Breda bićeš i neoskvrnena. I. Akvilini 182. Nahodi Mariju bredu. Živ. is. 182. Od šes mjeseca bredu. 180. Žene brede. I. A. Nenadić, nauk 149. Ako bi koji god udrio ženu bredu. J. Matović 379. Gulozan kao breda žena. Nar. posl. vuk. 46. Sve biti može do bred čovjek. 279. Bijaše breda jedna žena. Nar. prip. vuk.[2] 258. Ali bi čudo onda bilo da sam ja bred. Nar. prip. vrč. 12. — *može biti izrečeno i čeljade muško s kojim je žensko živeći postalo brede, i to u instr. s prijedlogom* s: Brede su š nim tej tri. N. Naljeković 1, 273. Ostane s nim breda. Pravdonoša 1851. br. 25. — *može biti izrečeno i dijete koje breda žena nosi, i to u instr.:* Biv breda mnom mati, otiđe za mir svoj u bogov prašati što se će rodit noj. D. Ranina 60b. — *b) o živinčetu, i to o kravi:* Brede krave. I. Jablanci 109. Breda u Hrvatskoj najviše se govori samo za kravu. Vuk, rječ. 42a. — *c) u prenesenom smislu o gori:* Gore se te tvoje sve brede stvoriše, a male njekoje pak miše rodiše. D. Ranina 56b. Gora breda rodi miša, velike hvale a paka ništa. Poslov. dan. 24.

BRÈDATI, brèdâm, *impf.* praegnantem facere. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* nabredati.

BREĐINA, *f.* praegnatio, graviditas, *trudnoća. u naše vrijeme u jednoga pisca. isporedi* bredstvo. Kad mu majci prešmagne mlijeko zbog brze bredine. V. Bogišić, zbor. 122.

BRÈĐSTVO, *n.* praegnatio, graviditas, *trudnoća. isporedi* bredina. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (338b) *i Stulićevu.* Ne znajuć otajstva toga bredstva. Živ. is. 30. U vrijeme bredstva. A. Kalić 150.

BRÈGÁLNICA, *f. rijeka koja izvire više Štipa i niže nega utječe u Vardar. Pomiče se od* XIII *vijeka, između rječnika u Daničićevu.* e *stoji po sadašnjem južnom i istočnom govoru mjesto* ê, *koje se prije pisalo.* Na Brêgalnici. Mon. serb. 64. Glasnik 27, 293. U Brêgalnicu. Glasnik 27, 291. 24, 268.

BRÈGANA, *f. a) dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji zagrebačkoj a drugo u jastrebarskoj.* Pregled 19. 36. Schem. zagr. 1875. 202. 189. — *b) potok koji kod onoga prvoga sela utječe u Savu.* Regul. sav. 5, 23.

BREGANICA, *f. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 199. 202. Pregled 20.

BRÈGAVA, *f. voda koja izvire pod planinom Hrgudom u Hercegovini i protječući ispod grada Stoca utječe u Neretvu.* Vuk, rječ. 42a. Zemlop. bos. 3. 53. Glasnik 22, 50. c *je po južnom i istočnom govoru od* ê, *za to zapadnim govorom pišu* Brigava. Zemlop. bos. 57.

BREGÒVIT, *adj.* clivosus, *gdje su bregovi. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (collicosus, monticulosus, montuosus), *u Voltiđijinu* (montagnoso, bergicht), *u Stulićevu* (brjegovit, montuosus) *i u Vukovu* (clivosus, hügelig). -e- *je samo u južnom i istočnom govoru od* ê. *isporedi* brijeg. — Podobanь gorê brêgovite i jedva prêhodnêj, vьsakimi ovoštmi i drêvesi i vodami umnožajemê, na ńuže i vьshoždenije neudobno i prebivanije bêdno. Starine 2, 269. Po ravni vrlo su kuće rđave; ali po bregovitijem mjestima ima kuća vrlo lijepijeh i tvrdijeh. Vuk, živ. 248. — *Adv.* bregovito, *kao gdje su bregovi, neravno.* Tuđa ljuba bregovito stere. Nar. pjes. vuk. 3, 226.

BREGOVLJANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. ukus. dolazi i za nom.:* Bregovljane. Pregled 19. *pišu i* Bregovljana. Schem. zagr. 1875. 76.

BREGI, *vidi kod* brijeg.

BREGOVI, *vidi kod* brijeg.

BRÈGOVO, *n. selo na Timoku blizu ušća mu i prema njemu na drugoj strani zidine od grada.* Vuk, rječ. 42a. M. Đ. Milićević, srb. 980. I Timok su vodu prebrodili na Bregovu selu velikome. Nar. pjes. vuk. 2, 218.

BRÈGOVSKÎ, *adj. što pripada selu Bregovu.* Vuk, rječ. 42a. Sikolska reka kod bregovske straže pada u Timok. M. Đ. Milićević, srb. 941.

BRÈGULJA, *f. vidi* bregunica, *s kojom je i korijena istoga. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brêgûlâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brègulê, brègulôm. *Dolazi od prošloga vijeka. a)* merops apiaster L. *u rječnicima Belinu* (briguља, pčelozobac, merops 338b) *i u Stulićevu* (briguља). *vidi* bregunica *pod a. — b)* hirundo apus L. *u Bjelostijenčevu rječniku* (bregule, ptice bez nog, apodes, cypseli). *vidi* bregunica *pod b.*

BREGÙNICA, *f.* merops apiaster, hirundo riparia. *isporedi* breguља. *Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bregùnîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bregùnicê, bregùnicôm. — *Postanem će biti od* brijeg, *te je* -e- *samo u južnom i istočnom govoru a u zapadnom* i. — *Od* XVII *vijeka (najprije u Mikaljinu rječniku). — a)* merops apiaster L. *u rječniku Mikaljinu* (brigunica, prigoruља, apiastra, merops), *u Bjelostijenčevu* (brigunica, merops, apiastra 31a). Bregunice stanu na košnicu, probodu ju i jezikom izvlače pčele i proždiru. A. Maksimović 114. *zove se i* zlatna bregunica. J. Živanović u Javoru 1880. 1461. *vidi* breguља *pod a. i* pčelozobac *i* pčelar. — *b)* hirundo riparia L. J. Pančić, zool. 205. ptice 34. K. Crnogorac, zool. 91. *s drugim imenom latinskim:* hirundo muraria *u Vukovu rječniku.* hirundo agrestis. G. Lazić 59. *vidi* breguља *pod b.*

BREHA, *f.* tussis clangosa, *veliki kašalj, hripavac, rikavac, magarећi kašalj. u naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Brantner — *Od kor.* bars, *vikati.*

BRÈHATI, brȅšêm, *impf.* tussire, tussi clangosa laborare, *hripati. u naše vrijeme u Hrvatskoj.* P. Brantner. — *Korijen vidi kod* breha. — *isporedi* brektati *pod* 1.

BREHUĻ, *m. prezime, upravo nadimak, u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavanin 135. *isporedi* Brehuļa, *s kojim je jednoga postaña.*

BRÈHUĻA, *m. nadimak muški. u naše vrijeme. postañem od* brebati. Pobratimu, Breuļi Šimunu. Nar. pjes. juk. 312. Pobratime, Breuļa Šimune! 319.

BRÈJANÔVCI, Brèjanovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu niškom, srezu leskovačkom.* Sr. Nov. 1879. 175. *mještani govore akus. i za nom. starim akc.:* Brejãnovce.

1. BRÊK, *m.* sonitus, clamor. *isporedi* breka, *s kojom je jednoga postaña. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (‚brenčanje'). *a) glas od zvona:* Uz brek mrtvačkoga zvona. M. Pavlinović, raz. spis. 425. — *b) vika:* Vaļa s brêkom na paripče. M. Pavlinović.

2. BRÈK, *m.* canis, *pseto. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Voltiğijinu. isporedi* brèče *pod* 1. *Od lat.* bracco, *lovački pas.* Za ńu se j' pokajala da ju ni krekon hitila: da bi ńoj boļe ti breki bile grade čuvali. Nar. pjes. ist. 6, 41.

BRÈKA, *f.* sonitus, clamor. *isporedi* brêk. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (‚vika, clamor' *u dodatku). Od korijena od koga je* brečati. — *a) glas od zvona:* Hoće se oči obje od buhe, od kokoši crne mlijeka, fratarskoga zvona breka, žuč od zmije pepeļuhe. S. Bobaļević 217. — *b) vika,* clamor. *u Vukovu rječniku u dodatku.*

BRÈKÂÑE, *n.* invectio, *osijecañe. isporedi* brekati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÈKATI SE, brȅkâm se, *impf.* invehi, *osijecati se. samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači:* ‚imperiose dico: bre', *po čemu bi bilo od tur.* bre, *koje vidi; ali je to teško potvrditi, nego će biti korijena istoga kojega je* brȅčati *i* brȅcati. *isporedi* breknuti.

BREKINSKA, *f. adj. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 97. Schem. zagr. 1880. 51.

BRÈKIŃA, *f.* sorbus torminalis L. *ime drvetu i rodu mu. Akcenat se mijeña u gen. pl.:* brȅkíńâ, *a samo je i zadñi slog dug u gen. i instr. sing.:* brèkińê, brèkińôm. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu; u spomenicima latinski pisanim još* XIII *vijeka (vidi dalje). — Postañem će biti od kor.* bhark, *zbijati, napeti se, od koga je* zabréknuti. e *je od staroga* ę. — Tu je rasla brekiña . . . Podsjekoše brekińu. Nar. pjes. vuk. 1, 167. Brekiña, sorbus torminalis L. J. Pančić, flor. biogr.[2] 450. K. Crnogorac, bot. 54. crataegus aria. G. Lazić 133. *u spomenicima latinski pisanijem dolazi još* XIII *vijeka, ali s umetnutim* e *među* b *i* r *po mañarskom izgovoru:* in arborem berekyna. Mon. ep. zagr. 1, 95. 102.

BRÈKIŃE, Brȅkíńâ, *f pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 50. *isporedi* brekiña, *kojom je u množini i nazvano.*

BRÈKIŃOV, *adj.* sorbi torminalis, *od brekiñe, n. p. drvo, list. samo u Vukovu rječniku.*

BRÉKNUTI, brȇknêm, *pf.* strepere, clamare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (u značeñu kod koga će se napomenuti i s dugim* e, *po čemu je i starļen akcenat). Od* brečati. *isporedi* brécati. — *a) zuknuti, kao što čini muha. samo u Stulićevu rječniku* (sussurrare, tinnire). — *b) viknuti, prodrijeti se, osjeći se,* inclamare, invehi. *u naše vrijeme u nekih pisaca. je li i u tom značeñu akcenat koji je stavļen, ne zna se; može biti i* brȅknuti. Gdje da ja dođem? brekne on. Pravdonoša 1852. 33. No je hrabar breknut sa divana. Osvet 4, 41.

BREKOVA, *f. selo u Mačvi* XIV *vijeka.* Daničić, 1, 78.

BRÊKOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Brekovu.* Brekovačka opština. K. Jovanović, reč. 162.

BREKOVI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist 17.

BREKOVICA, *f. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 17. Zemļop. bos. 52. *prošloga je vijeka bio grad:* Iz grada Brekovice. Starine 12, 42. — *b) neko mjesto u Mačvi* XIV *vijeka.* Za Brekovicu *je išla međa nekim selima, među kojima je bilo i selo Brekovice (koje vidi).* Daničić 1, 78.

BREKOVICE, *f. pl. selo u Mačvi* XIV *vijeka.* Daničić 1, 78. *isporedi* Brekovica.

BRÊKOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 162. *isto će biti koje se spominje i prije našega vremena samo po imenu:* Brêkovo. S. Novaković, pom. 126.

BRÈKTÂÑE, *n.* anhelatio. *isporedi* brektati. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BRÈKTATI, brȅkćêm. *impf.* anhelare, *dahtati, dišući nadimati se. u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu. Postañem bez sumñe od* brehati, *tako da* k *stoji mjesto* h. *Dolazi i u prenesenom smislu kad se tko od ijeda ili druge tegobe duševne kao nadima dišući.* Severijan je brektao od jeda na tu odluku, ali nije mogao da viče na ńu javno. M. Đ. Milićević, več. 49. Ļudi ćute, brekću od muke, pogledaju čas u zemļu, čas u nebo. 191. Svu dragu noć sam se prevrtao i brektao od čuda i jeda. M. Đ. Milićević, let. več. 138.

2. BRÈKTATI, brȅkćêm, *impf.* invehi, *osijecati se, vikati. u jednoga pisca našega vremena. Od* brekati. Turčin poče brektati na domaćina: drži, more koña! Nar. prip. vrč. 28.

1. BRÈKUĻA, *f. vidi* brecuļa, *s kojom je jednoga postaña. u jednoga pisca našega vremena.* Čuti ćete kako ću ja brecati u saboru, ka' muha brekuļa. M. Pavlinović, raz. spis. 21. *isporedi* brenčuša.

2. BRÈKUĻA, *f. vidi* brekiña. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 30.

BRÈKUÑA, *f. vidi* brekiña. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 30.

BRÈLE, *dva sela u Dalmaciji blizu Makarske:* Gorñe *i* Doñe Brele. Schem. spal. 1862. 15. Brele. Repert. dalm. 19. *rod se ne zna.*

BRÈĻUZAK, brèļuska, *m a) jaje bez ļuske u samoj opnici.* M. Pavlinović. — *b) mjesto gdje je zemļa bjelušasta.* M. Pavlinović.

BRÈĻUZGA, *f. ptica koja se zove i* prdavac. M. Pavlinović.

BRÈMA, *f.* vasis lignei genus, *kao ploska za vodu od dužica. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori oko Knina). Postañem može biti hyp. od* bremenica.

BRÈMAN, brêmna, *adj.* onustus, oneratus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka zapadnim govorom sa* i *mjesto* e. *isporedi* breme, *od čega je i postalo. Akcenat se ne zna za cijelo.* Srce, konsencija i zaznanje moje jest vele brimno. Katek. 1561. 37.

BRÈME, brêmena, *n.* onus. *Akcenat se mijeña*

u pl.: brèmēna, *i tako ostaje u cijeloj množini osim gen., u kom je* brèmēnā. — *Dolazi od* XII *vijeka (vidi dalje pod d. prvi primjer iz Mon. serb.). iznajprije je među* r *i* m *bilo* ē, *mjesto kojega je sada u zapadnom govoru* i, *u u južnom i istočnom* e; *ali je u južnom negda bilo* je, *sa* i *u zapadnom govoru dolazi od* XV *vijeka (vidi pod d. primjer iz Mon. croat.); u južnom sa* je *od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Ranine) i poslije drži se u nekih pisaca i* XVIII *vijeka (vidi primjere I. Nenadića), a bez* j *sa samijem* e *također u južnom govoru od* XVI *vijeka (vidi primjer A. Gučetića).* — *Nahodi se u svijem riječnicima: u Vrančićevu* (brime, onus, sarcina, fascis, talentum); *u Mikaljinu* (brime, sarcina, onus); *u Belinu* (breme, onus 51[b]. 173[a]. sarcina 390[a]. 685[b]. fascis 304[a]. pondus 558[b]. graviditas 358[b]); *u Bjelostijenčevu* (breme, fascis, onus, sarcina, pondus); *u Jambrešićevu* (breme, onus, pondus, sarcina 893. fascis 300); *u Voltiđijinu* (breme, last, schwere); *u Stulićevu* (breme, pondus, onus, sarcina); *u Vukovu* (breme, onus); *u Daničićevu* (onus). — *Dva pisca, jedan* XVII *a drugi* XVIII *vijeka, imaju ga i u muškom rodu:* bremen; *pošljednji ima u instr. pl. i* bremi *(vidi dalje pod f.).* — *Postanem od kor.* bhar, *nositi. isporedi* brati, berem. — *a) u pravom smislu: što nosi svom silom ili gotovo svom silom čeljade ili kljuse, u staro vrijeme i lađa: aa) nosi ga čeljade, a može biti i kljuse, ali se izrijekom ne kaže:* Priložih drva naša zakonnaa, koja donose Vrbljane i Ugńane, svaka kuća po 80 brêmenь. Mon. serb. 532. Ku *(stvar)* veće želim ja sa svakim vrimenom, ner trudan pokoja pod teškim brimenom. P. Hektorović 58. Da se ne prti u veće brjeme, neg on može nosit. M. Držić 229. Zloće me nemile nadišle su glavu moju, ter kao breme teško svoju vlas na mene naslonile. I. Gundulić 197. Tko veće brjeme drva na ogań stavlja, veći plamen čini. M. Orbin 161. Držati brime na sebi. Mikalja 28[a]. Vidi jednoga Arapa, gdi cipa drva, i budući nacipao veliko brime, počo ga dizati, da ga nosi. J. Banovac, pripov. 205. Spravljaju križ, stavljaju mu ga na rame, a ńegov ćaćko prilaga bremenu ovako težku sve grijehe ljudskoga naroda. Besjede kr. 57. Tko brime na se diže, valja da se k zemji sliže. V. Došen 28. Molim te, učini i mene tvoga križa udionikom: ti nosiš teško breme. L. Radić 51. Jesi li u brimeni veliki s velikim komadi gvozdja malo komadiće krimice umišavala? M. Zoričić, zrc. 129. Sad ga sici i slaži u brime. J. S. Reljković, kuć. 49. Kad po brime prid kravu položiš. 306. Nije riječ breme. Nar. posl. vuk. 217. Skinu zvono sa zvonika, . . pak dva i dva s ńim na rame, izmjenice kad im breme dotuži. S. Ljubiša, prip. 192. — *bb) nosi ga kljuse (isporedi* tovar): Tovarac, koji nosi bremena i tovare. M. Divković, bes. 81. Końsko breme. Bella 126[a]. I što god se još pod brime preže. J. S. Reljković, kuć. 31. *pogrješka će štamparska biti* bribena *mjesto* brimena: Nih końi pritili od mnogo vrimena, ne trudni, neg čili, pasuć prez bribena. Đ. Baraković, vil. 75. — *cc) nosi ga lađa (isporedi* tovar): Ideže bê korablju brême izložiti. Domentijan[b] 185. — *dd) može imati uza se stvar koja je breme, te se bremenom kaže koliko je te stvari, i to u gen.:* Nose naše gospođe, najliše kad idu u crkvu ili na pir, brjeme svite na sebi, koje jedva bi jaki bastah ponio. M. Držić 134. Ta biše podlega pod brime kamena i doli ńim slega otekla ramena. Đ. Baraković, vil. 55. Noseć breme suhih driva. J. Kavańin 475. Otidite u planinu, ter donesite breme drva. Besjede kr. 143. Oni, koji su priprćeni velikijem bremenom zlata, srebra i stvari priličnijeh, ne mogu proći proz mjesto toliko usko. Đ. Matei 188. Udari na turski karvan i otme dvanaest bremena fišeka. S. Ljubiša, prip. 122. — *b) dijete dokle ga mati nosi u utrobi, naziva se breme; tako i živinče. aa) o djetetu:* Jamačno t' se, gospe, obiću pri ner jesen bude izajti, da ć' čestito brime najti. M Pelegrinović 180. Nikakova obiljožja od bremena i zdjetstva u njo(j) ne nadoše. M. Divković, zlam. 24. Zapovidje dvjema andelom da onu starješicu isprte iz bremena, koje imaše, i da ono dijete koje porodi dadu pustińaku. 24. Sava prisobna jur biše brimenom. Đ. Baraković, vil.[b] 94. Dangube od nošeńa brimena u svojoj utrobi. F. Lastrić, test. 397. Jednak mu je trudna zahodila. Nosi breme za godinu dana, dođe vreme, breme da se ima, nemade se jedno muško čedo, no s' imade jedna zmija ljuta. Nar. pjes. vuk. 2, 53. Iza cara ostane carica trudna, i kad dođe vreme da se breme ima, ona rodi muško čedo. Nar. prip. vuk. 33. Da bi se porodila lašńe rastavila od bremena. M. Đ. Milićević, živ. 2, 31. *u tom smislu žena* u bremenu, s bremenom, pod bremenom: Djevica slavna budući začula od andela da sveta Elizabeta bješe u brjemenu. I. A. Nenadić, nauk 237. Žena s bremenom, t. j. trudna, gravida. Vuk, rječ. 42[b]. Pod bremenom, t. j. zbabna. Magaz. 1868. 58. *tako* pasti u breme: Ćuteć da je pala u prisobno brime. Đ. Baraković, vil. 134. Ako zapadne u breme prije godine. V. Bogišić, zbor. 265. I tebe je nejačka rodila; dok je s tobom pod bremenom bila od svakog je lice sakrivala. Nar. pjes. petr. 3, 253. — *bb) o živinčetu:* Glas gospodńi oprašta košute bremena. Đ. Daničić, psal. 29, 9. — *c) po težini koja je u bremenu, kakvo je naprijed pod a., dolazi i kao mjera:* Isto jim vazmite jedno brime dobra vina, lipo jim ga vazmite, i dobro jim ga platite. P. Hektorović 20. Oka nosi unača, kako di; . . . brime nosi librica i unača, kako di. M. Zoričić, arit. 66. Mira ol ti brime (pero). 66. — *d) značeńe koje je naprijed pod a. prenosi se na što god što treba činiti ili podnositi ili čim se treba baviti, posao, dužnost, nevolja, zlo itd.: aa) u opće što treba činiti ili podnositi:* Igo moje blago i brême moje lъko jest. Mon. serb. 5. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Vsako brime i teškoću na se vzimljući. Mon. croat. 72. Jaram moj sladak jest i brjeme moje lako. N. Rańina 177[b]. mat. 11, 30. Veće vremena tko bude živjeti, teža mu bremena bude duh podnijeti. N. Naješković 2, 127. Razumno je vrime, svaka iznahodi, vele teško brime oblahča kad godi. P. Hektorović 28. Tko brime vazima druzim nauk dati. 42. Katunar tiho reče: bratjo, . . vi sada račite pojući kriposno družinu ovu svistiti. Tad oni rekose: veliko brime milost tva na ramena naša naprti. P. Zoranić 50[b]. Osloboditi nas od priteškoga bremena od zakona, koje se jur ne mogaše podnositi. A. Gučetić, roz. jez. 117. Znam očito svijem da žudiš da bi uzrasło moje ime, ali tezim mene trudiš prteći me u toj brjeme. O Mažibradić 205. Za što će svak svoje breme ponijeti i nositi. M. Divković, bes. 204. Jedan drugoga brimena nosite. I. Bandulavić 172. gal. 6, 2. Imaju mislit prije nego se udadu . . . bremena teška od udadbe koja imaju nosit. I. Držić, nauk gond. 286. Jaram moj jest ugodan i brime moje lagano. J. Filipović, prip. I, 391. F. Lastrić, ned. 376. M. Dobretić 218. To poslenik svaki radi da dospije i doradi i da s vrata brime skine, slatko za ńim da počine. V. Došen 181. Jer je jaram moj blag i breme je moje lako. Vuk, mat. 11, 30. — *bb) što je tko dužan davati ili činiti po ugovoru, po uredbi, po zakonu itd.,*

kad kad upravo kao dužnost ili dug: Koji nameću desetine, carine i druga prilična brimena biskupom. A. Kadčić, bogosl. 288. Izvršuje brime navrženo od ispovidnika. 357. Da jedan zajme pineza ribaru podvežujući ga da ga služi dobrom ribom pod cinu općenu, nameće mu brime koje ne može u kripost zajma. 263. Da su druge pogodbe brimenite, ili z brimenom, a druge su milostive i brez brimena. A. Bačić 119. Da tko uzme brime na se, te da tuđe sviňe pase. V. Došen 220. Teško vama zakonicima što tovarite na ļude bremena preteška za nošeňe, a vi jednijem prstom svojijem ne ćete da ih prihvatite. Vuk, luk. 11, 46. — *cc) tako su breme i više dužnosti državne, općinske, erkvene itd.*: Nahodeći se pod bremenom pastira duhovnoga. I. Grličić xvii. Da mu pomože u brimenu od pastirstva duhovnoga. A. Kadčić, bogosl. 472. Koji se nahode za svoje posle u dvoru rimskomu ili u ńemu uzdrže koje brime. 311. Bez ńih ne bi žakan zadovoļio svomu brimenu. 40. Da se ne zabraňuje starišini innati pomńu, kako zapovida ńegovo brime. 326 Svoja ramena pod tako veliko brime podmetnuti, kakvo i koliko je pastirstvo od tolikih duša. A. Kanižlić, kam. 20. S dobre voļe sa sebe skine brime carstva. 467. Kad poglavar puk dobavi da ga vlada i upravi, zamašito vrlo brime prima da se muči š ńime. V. Došen 217. Brime od biskupata i vikarstva apoštolskoga u Bosni. M. Dobretić v. Nedostojno nosim ovo teško breme manastirske starešine. S. Ļubiša, prip. 255. — *dd) kao nezgoda, nevoļa, muka, briga*: Velikь tovarь nositь na svojemь ramenu, jako vrlo brême. Mon. serb. 555. Na glavi mu je težko breme. I. Gundulić 478. Ne ktijući da toliko brime duše naše pritišće, ako bi zarad nesklada u zakonu vire još dile mlogih duša spaseńe u pogibili bilo. A. Kanižlić, kam. 873. Ide vreme, nosi breme. Nar. posl. vuk. 95 — *ee) zlo koje koga zadesi*: Ne gledaj veliku zlobu našu, nego od nas oduzmi ovo breme, koje nejaci i nemoćni ne možemo nositi; prostri svemogu ruku tvoju i oslobodi nas oda zla, koje nas je obhitilo. B. Kašić, nač. 13. Da nisan mogal trpili brime teško božje. P. Radovčić, nač. 27. — *ff) što briga zaduje, čeļade o kom se treba brinuti*: Toli je težko žensko brjeme, da pod ńime i jak pada. J. Kavańin 170. Još je dite jedno težko brime. M. A. Reļković, sat. 39. Baba djedu brjeme a djed babi veće. Poslov. dan. 5. Ah moj djede, moje teško breme! ni te mogu nosit' niti ostavit'. I. — *gg) o čeļadetu koje je drugima na dosadu, na tegobu, na sramotu*: Kud se skitaš? jer ne radiš? gladne dice jer ne hraniš, i ne gledaš za odiću? Odmila ti voda sriću! Ali sriča kad popliva, nek i tebe nosi živa, . . da nam s vrata brime skine mnogo teže od planine. V. Došen 40. — *tako je lijenac i zemļi breme*: U linosti zakopani, s kvarom što vas zemļa hrani, i što takvo drži brime, kad koristi nije š ńime? V. Došen 219. Kad šta zemļu vi gazite? . . nit š ńe radi odlazite nit s koristi ńu gazite, da l' ste crnoj zemļi brime. 233. — *hh) zlo djelo, grijeh, breme je onome koji ga čini, ńegovoj duši*: Duša moja je velikim brimenom općena. Katek. 1561. 36. Pred nogama duhovnika spovijedat ću djela smina, da odriješi mene uznika, pakla oprosti, koj me stiska, svali i breme, koje pritiska. J. Kavańin 67. Nemoj nas zaklati, jer će ti biti duši teško breme, a imenu prijekor i sramota. S. Ļubiša, prip. 108. — *ii) tijelo duši breme*: Dokle duša neizprti svog brimena na čas smrti. V. Došen 202. — *ee) težina stvari tjelesne a u prenesenom smislu i umne, tako dolazi sa samom stvarju, koja stoji u gen. bez prijedloga ili s prijedl.* od, *te je s ńom zajedno kao kad bi se reklo: stvar sa svom težnom svojom. aa) o stvari tjelesnoj*: Pade strašno tilo obrazom dolika, kako brime velo od bora velika. D. Baraković, jar. 53. Da jih teško brime od ńih *(stvari zemaļskih)* ne pritisne i ne zaduši. P. Radovčić, nač. 50. Neuztrpńijem moga križa odlučujem težko brimo i gorčinu od kaliža proždrovom sladokusnime. J. Kavańin 50. Maglo, dime i silnoga ogńa brime. J. Kavańin 101. Brime blaga tko odvrže, k nebu ide on najbliže V. Došen 200. — *bb) o čemu umnom*: Čovik se obali pod brimenom griha. I. T. Mrnavić, ist. 185. Od teških naših zloća pod bremenom stat ne more *(zemļa)*. A. Vitaļić, ost. 324. Hteći težko brjeme od krivina navaliti sve na pleći svoga blaga gospodina. I. V. Bunić, mand. 20. Dužan nosim priteško od duga brime. A. Kanižlić, uzroci 48. Briga mojih oblakšajući brime. A. Kanižlić, kam. 118. Brimenom godina i nevoļa pritisnut. 424. — *f) u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka nalazi se i u muškom rodu* bremen: Bule vam nosile bez truda brimene, posli vam rodile u duge plemene! I. T. Mrnavić, osm. 157. Ka ne lahše neg brjemeni, ne pomoći neg nemoći . . . jesu. J. Kavańin 513. — *u pošļednega se nahodi i instr. pl.* bremi *kao da bi bio nom. sing.* brem *ili* bremo: Ropstva, koja grisi trudni na vrat su vam postavili, jere su nas ‚briemi' trudni neustrpļivi prigrlili. J. Kavańin 416. — *g) selo u Baraňi, maj.* Beremend. Šem. prav. 1878. 39.

BREMEN, *m. vidi kod* breme.

BREMÈNAK, breménka, *m. dem.* breme. *samo u rječnicima u Belinu* (126a) *i Stulićevu.*

BREMÈNÁR, bremenára, *m. tko nosi breme*, bajulus. *samo u zagonetci o pužu*: Bremenar breme nosi; pseto ga vije, a on se u breme krije. Nar. zag. nov. 180.

BREMENAV, *adj.* onerorus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga je naštampano* je *mjesto* e *ili* i *iza* r. Ere bi nam dospijevali sve tej muke brjemenave. J. Kavańin 571.

BREMÈNGIJA, *m. vidi* bremenar. *samo u zagonetci o ježu*: Bremengija breme nosi; bremengiji paščad laju, bremengija te u breme. Nar. zag. nov. 77.

BRĒMENICA, *f.* dolii species, *sud od duga uzak u dug, tako da se može lasno nositi na ramenu ili dva natovariti na konja. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova. Postańem od* breme. Držeći u drugoj *(ruci)* kantu ili ti brimenicu punu vode. Đ. Rapić, 330. Baba deda za tikvu prodala, ne imala volenoga suda. Karala je iz mahale kona: jadna baba! što si ga prodala? ja bi tebi bremenicu dala. Nar. pjes. petr. 1, 305. Bremenica hvata do 30 oka u užičkom okrugu u Srbiji S. Pelivanović.

BREMENINA, *f. augm.* breme. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

1. BRĒMENIT, *adj.* onustus, onerorus, praegnans, gravis. *Od* xvii *vijeka (vidi primjer M. Divkovića), između rječnika samo u Stulićevu* (gravis, ponderosus, praegnans) *i u Vukovu* (gravida). — *Od* breme. — *a) koji nosi breme, te mu je teško pod ńim*, onustus. *o ženi bredoj, ali u rećenom značeńu*: Kako jesi majko živa? tva je rana jadovita: ti u porodu bolizniva, pri poroda brimenita, po porodu sva u trudu, i na pokon sve za ludu. I. Ivanišević 322. — *b) bređ*, praegnans *(isporedi* breme): Starješica vidje da je teška i brimenita. M. Divković, zlam. 23b. Žene brimenite. I. Držić, nauk gond. 196. *i o životińetu:*

Gdi j' zdrav ajer, dvojeliti plod, a skot dvaš bremeniti. J. Kavanin 13. — *c) što je s kakvim dobrom vezano tako da za to dobro treba što činiti ili davati,* onerorus: Da su druge pogodbe brimenite ili z brimenom, a druge su milostivo i brez brimena. A. Bačić 119. — *d) težak kao breme,* gravis: Nisu stablam težki cviti, ni orlom peri bremeniti. J. Kavanin 357. Zadovoljit tako brimenitoj dužnosti. I. L. Garanin 5.

2. BRÈMENIT, *adj.* temporalis, *vidi* vremenit, *od čega je i postalo promijenivši* v *na* b *po nekim krajevima. Od* XVI *vijeka. Dolazi značeći samo što je za neko vrijeme, što u neko vrijeme biva.* Ne mojte pribirati plačna blaga bremenita. M. Vetranić 1, 35. Vjočni je tuj istok, ki vijekom nikada bremenit ne ima rok. 2, 272. Razmišljajući privaru stvari minućijeh i bremenitijeh. B. Gradić, djev. 85. Slatko uživa' do vik vika ljubav, ka ni bremenita. I. Gundulić 61. Lijepos telesna i bremenita. I. Držić, nauk gond. 39. Poglavice crkovne i bremenite. 28. Život bremeniti. D. Palmotić, christ. 204. Dvim krunami narešena vrže prvu bremenitu. J. Kavanin 300. Da s valova tolicih bremenitih nevolja ne budemo u ognene vičnе valove upasti. A. d. Bella, razgov. 43. Bolijest naravska ono je koje tko čuti radi pedepse brjemenite, na priliku kaje se tko i boli da je ukrao, za što ide u tamnicu. I. A. Nenadić, nauk 164. Čast i poštoće sve je briemenito. 127.

BREMÈNOŠA, *f.* bajulus, *ko nosi breme u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Crnoj Gori).* Bremenoše nose najviše suhe ukljeve s Rijeke u Kotor. Vuk, rječ. 42[b].

BREMEŃATI, bremeńam, *impf. vidi* bređati. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÈMEŠCE, *n. dem.* breme. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (28[a]), *u Belinu* (126[a]. 558[b]. 685[b]), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. pred* c *stoji* š *mjesto* č, *koje jedan pisac* XVII *vijeka još piše (vidi u primjeru Divkovićevu), ali istoga vijeka Mikalja (u rječniku) ima već* š. Bremečce je moje u istinu lagahno. M. Divković, nauk 15. Pravi prijatelji jedan drugomu pomaže bremečca nositi. M. Divković, bes. 9. Sveza brimešce drva. A. Kačić, korab. 22.

BREMÍČAK, bremička, *m. vidi* bremešce. *samo u jednoga pisca našega vremena:* Vlasi polu sijede i rijetke na tjemenu kazale su da bremičak godišta sjedilo mu je na plećima. M. Vodopić, u Dubrovniku 1868. 194.

BREN, *m. dolina kod Dubrovnika koja se narodnim jezikom zove Župa, tal.* Breno, *lat.* Brenum. *vidi kod* Župa. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Gundulić brabren potira ih snažno na Bren. J. Kavanin 182.

BRENA, *f. neko mjesto kod Ribnice blizu Žiča* XIII *vijeka.* e *stoji mjesto* ê. Ribьnica sь Brěnovь. Mon. serb. 11. Daničić 1, 83.

BRENAK, brenka, *m.* branchia, *škrga. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku. Biće od tal.* branchia. Prvoj ribi koju uhitiš rasperi brenak, i u njemu nači ćeš jedan stater. Živ. is. 102.

BRĚNAN, brěna, *adj.* luteus, *od kala.* XIV *vijeka u jednom spomeniku, i to su starijem* ě *iza* r. *Kor.* bhur, *vrtjeti, mesti. isporedi* brna. Otь prьsti sьzdavь naše brěno tělo. Mon. serb. 166.

BRĚNCE, brénca *i* brénceta, *n.* pistillum campanae, *zvečak, klatno. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Gruži). Postanem može biti od* brěcati *s dometnutim* n *(koje se nalazi i u drugim riječima dometnuto samoglasnima koja su postala od nasadnih) isporedi* brenčati. Na ovnu je zvono od hiljade, a u zvonu brence od stotine, po brencetu dragi kamenovi. Nar. pjes. stojad. 1, 76.

BRÈNČÂŃE, *n.* tinnitus. *isporedi* brenčati. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (30[a]) *i Jambrešićevu* (1, 986[a]).

BRÈNČATI, brènčîm, *impf.* tinnire, *zvečati. vidi* brečati, *od čega je postalo dobivši* n. *samo u Jambrešićevu rječniku* (I, 986[a]).

BRENČEVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Janko Brenčević iz Glušaca. Prot. šab. mag. 116.

BRÈNCUŠA, *f.* sarcoplaga carnaria *u Kastelima.* A. Ostojić. *vidi* brecavica, brecuja, brekuja.

BRENDIČ, *m.* Brundusium, *Brentesion, tal.* Brindisi. XIII *i* XIV *vijeka,* Brenьdičь. Domentijan[a] 298. 299. Domentijan[b] 182. Daničić 1, 78.

BRENÈBREKE, brenèbrêkâ, *f. pl. vidi* benevreke. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Opazi brenebreke sve krvave. J. Palmotić, dubr. 104.

BRÈNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu i srezu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. *u mjestima* Brenica.

BRÈNIČKÎ, *adj. što pripada selu Brenici.* Brenički vis. Rat 55.

BRENKOVAC, brenkovca, *m. neka vinova loza bijela grožđa. u hrvatskom primorju. u jednoga pisca našega vremena:* mali i veliki brenkovac. B. Šulek, im. 30.

BRENSKI, *adj. što pripada Brenu. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bošnak Stjepan kašteo brenski vam pokloni. J. Kavanin 190.

BRÈNTA, *f. nekakav sud. od tal.* brenta, *ném.* brente. XV *vijeka u jednom spomeniku i u Jambrešićevu rječniku.* Vina z dropami brenat pet. Mon. croat. 64.

BRÈNTOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881. 299.

BRÈSCJEN, *adj. vidi* bescjen. XVI *vijeka.* Dobro si došal, brezcinna glavo! Aleksand. jag. starin. 317.

BRÈSCJEŃE, *n. vidi* bescjeńe. *u naše vrijeme.* Dao sam u brescińe. M. Pavlinović.

BRESHIMBENIT, *adj.* certus, *ném.* untrüglich. *isporedi* beshimben. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Jere se vira naslaña na istinu brezhimbenitu. I. T. Mrnavić, ist. 146.

BRÈSHLJEBOVIĆ, *m. vidi* brežljebović.

BRESIKA, *f.* carex L. *isporedi* oštrica, šaš. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 30.

BRESILAN, bresilna, *adj.* non vi extortus, *bez sile. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Da odpuštene bude slobodno, brezsilno, brezprivarno. A. d. Kosta, zak. 1, 263.

BRESINA, *f.* micromeria montana Rchb. *i* satureja hortensis L.; bresina modra, micromeria pygmea Rchb. S. Šulek, im. 30. 31.

BRESIŃAČA, *f.* polypala L. B. Šulek, im. 31.

BRESJÁNAC, Bresjánca, *m. čovjek iz Bresja. dolazi mjesto prezimena.* Atanasije Bresjanac. Rat 391.

BRÈSJÂNSKÎ, *adj. što pripada selu Bresju.* Bresjanska opština. K. Jovanović, reč. 180.

BRÊSJE, *n. vidi* briješće, *s kojim je jednoga postaña (od* brijest), *samo što je istočnijem govorom (od istočnoga* brest), *i što je pred* j *otpalo* t

prije nego se s ńim sastavilo u č, da bi moglo postati brešćo *prema južnom* briješčo *(kao što se po ńekim krajevima govori* lisje *mjesto* liśće). — *dolazi kao ime mjestima: a) tri sela u Srbiji: jedno u okrugu jagodinskom, drugo u ćuprijskom, treće u topličkom.* K. Jovanović, reč. 107. 180. Sr. Nov. 1879. 176. — *b) mjesta pod ńivama, vinogradima, livadama, također u Srbiji: u požarevačkom okrugu:* Vinograd u Bresju. Sr. Nov. 1861. 256. Niva u Bresju. 1867 369. Niva u malom Bresju. 1861. 364. *u smederevskom okrugu:* Livada u Bresju. Sr. Nov. 1870. 592. 1873. 1023.

BRĚSKA, *f. vidi* breskva.

BRĚSKŃIŽAN, brèskńižna, *adj. vidi* beskńižan. *prošloga vijeka.* Nego ih drže za neznane i brezkńižne. A. Bačić 257. Za neumitne i brezkńižne. J. Banovac, isk. 29.

BRĚSKŃIŽNĪK, *m.* illiteratus. *prošloga vijeka. isporedi* breskńižan. Nenaučni i brezkńižnici. M. Dobretić 246.

BRESKÒNČAN, *adj. vidi* beskončan. *od* XVII *vijeka.* Uvridih vas, bože moj, breskončanu dobrotu. P. Radovčić, symb. 211. Breskončani i vikovńi oni život. M. Radnić 68. O slipoćo breskončana! K. Lekušić 114.

BRESKÒNČIV, *adj vidi* beskonciv. *od* XVII *vijeka.* Brezkončivo blago. I. Bandulavić 199. Priporodi nas u baštinu norasutnu i brezkončivu. 240. Mogućstvom brezkončivim. I. T. Mrnavić, ist. 15. Neka svagdakrat, kada ga vidimo, spomenemo se ljubavi ńegove brezkončive. 132. Bože, svitlosti brezkončiva! L. Terzić 221. U breskončivoj tamnosti mučeći se. J. Banovac, blagos. 303.

BRESKÒRISTAN, breskòrisna, *adj. vidi* beskoristan. *od* XVII *vijeka.* Tvoja dobroćinstva sva su izprazna i bezkorisna. A. Kačić, korab. 273. — *Adv.* breskorisno: Brezkoristno mnogo liti živem. I. Zanotti, en. 2, 13.

BRĚSKOV, *adj. a)* persici, *od breskve. samo u Jambrešićevu rječniku:* breskovo drevo. I, 709b. — *b)* breskova trava, polygonum persicaria L. *isporedi* lisac. *u jednoga pisca našega vremena, zapadnim govorom:* briskova trava. B. Šulek, im. 34. *nije nazvana upravo po breskvi nego od lat.* persicaria. *isporedi* breskva.

BRĚSKOVINA, *f.* lignum persicae, *breskovo drvo. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Uzmi liśća od leskovine, śipkovine i breskovine. Z. Orfelin 276.

BRÈSKRAJAN, brèskrâjna, *adj. vidi* beskrajan. *prošloga vijeka.* Vidiš li ono brezkrajno more. A. Kanižlić, fran. 23. Noseći u ruku jednu brezkrajnu verugu. Grgur iz Vareša 81.

BRÈSKRÎVAN, brèskrîvna, *adj. vidi* beskrvan. *prošloga vijeka.* Posvetio si ono posvetilište brezkrvno, koje ti prikaziva na križu krvavo. J. Banovac, pripov. 31. Misa jest jedno posvetilište brezkrvno. M. Dobretić 336.

BRĚSKVA, *f.* persicus. persicum, amygdalus persica L. Vuk, rječ. 42b. persica vulgaris Mill J. Pančić, bot. 281. *ime drvetu i rodu mu. govori se i bez* v: brěska; *u gen. pl. samo bez* v: brěsâkā. e *je u istočnom i južnom govoru od staroga* ê, *mjesto ěcya je u zapadnom govoru* i: brîskva, brîska. — *Od prošloga vijeka (vidi dalje).* — *Postanem od lat.* persicum, *čemu je* e *promješteno za* r *pa se produlilo u* ê *(istočno i južno* e, *zapadno* i), *a* p *se pred* r *promijenilo na* b. ě *se još i promijenilo na* a, *te riječ glasi i* braskva *(koju vidi) i bez promjene glasa* p *na* b: praskva *(koju vidi).* — *a) su* v: *istočnim i južnim govorom:* breskva *u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu i Vukovu.* — *zapadnim govorom:* briskva. B. Šulek, im. 32. — *b) bez* v: *istočnim i južnim govorom:* breska. M. Đ. Milićević. S. Novaković. B. Šulek, im. 31. — *zapadnim govorom:* Kano briske, bademe, kajsije. J. S. Reļković, kuć. 46. Briska. B. Šulek, im. 32. 483.

BRĚSKVEN, *adj.* persici, *breskov, breskvin. u rječnicima Bjelostijenčevu* (30b) *i Jambrešićevu.*

BRĚSKVICA, *f. a) dem.* breskva. *samo u Vukova rječniku. ake. u pl. gen.* brěskvîcâ. — *b)* balsamina hortensis L. B. Šulek, im. 31.

BRĚSKVIN, *adj. vidi* breskov. Uzmi jezgra breskvinih. Z. Orfelin 214. Liśće breskino. P. Bolić 2, 261.

BRĚSNICA, *f. ime mjestima, istočnim i južnim govorom. isporedi* Brijesnica *i* Brisnice. *Od* brijest. — *a) nekoliko sela u Srbiji: aa) jedno u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 148. *to će biti isto koje se spominje* XIII *vijeka:* Brěstnica sь trьgomь. Mon. serb. 11. Daničić 1, 81. — *bb) jedno u okrugu šabačkom.* K. Jovanović, reč. 177. — *cc) dva u okrugu požarevačkom, srezu ramskom:* velika *i* mala Bresnica, *jedna do druge.* K. Jovanović, reč. 140. *bez sumńe ista koja se pomińe* XIV *vijeka u Peku:* Z Bresnicomь. Daničić 1, 84. — *dd) tri u okrugu topličkom: u srezu dobričkom jedno a u srezu prokupačkom dva:* gorńa *i* dońa Bresnica. Sr. Nov. 1879. 176. — *ee) jedno u okrugu vranjskom.* Sr. Nov. 175. — *b) ńeko mjesto* XIV *vijeka blizu Prizrena kod sela Šikļe na Drimu.* Na Brěsnici. Glasnik 15, 286. Daničić 3, 563.

BRĚSNIČANIN, *m. čovjek iz Bresnice.* P. Đorđević.

BRĚSNIČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Bresnice.* P. Đorđević.

1. BRĚSNIČKÎ, *adj. što pripada Bresnici.* P. Đorđević. Između moštaničkog i bresničkog potoka. Rat 125.

2. BRĚSNÎČKÎ, *adj. što pripada selu Bresniku:* Prěko reke uz brdo na planinu brěsničku. Mon. serb. 8.

BRĚSNÎK, Bresnika, *m. ime mjestima. južnim i iztočnim govorom. Od* brijest. *a) selo u Srbiji u okrugu čačanskom, srezu studeničkom.* K. Jovanović 172. — *b) brdo na lijevoj strani Ibra blizu Đakova u Srbiji u srezu naprijed spomenutom.* Vuk, rječ. 42b.

BRĚSNÔ, *n. adj. ńeko mjesto kod Dobriña na Krku* XIII *vijeka. Od* brijest. Do Brestnoga. Mon. croat. 316.

BRĚSNÔ PŌĻE, *n. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 131.

BRESPAMESTVO, *n. vidi* brespametstvo.

BRÈSPAMETAN, brèspametna, *adj. vidi* bespametan. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu.* Brezpametne riči govore. I. Anćić, vrat. 2, 4, 3. Da je brezpametan. I. T. Mrnavić, ist. 105. Bijahu držani za budalaste i brezpametne. P. Posilović, nasl. 43b. Hoće svemogući bog suditi i pametne i brezpametne. P. Posilović, evijet 102. Da nije brezpametan ili mamit. I. Grlićić 163. Kako čine mnogi brezpametni (‚brezpamitni'). K. Pejkić 103. Budalast bi i brezpametan bio. A. Bačić 4. Govore niki brezpametni heretici. J. Banovac, pripov. 199. Reče im: o brezpametni! E. Pavić, ogled. 632. Privariti brezpametnu prvu mater Evu. Grgur iz Vareša 35. — *adv.* brespametno: Ne vaļa reći, kako jedni brezpametno govore: da mi ovo bude od boga, ne bi mi žao

*

bilo. J. Filipović 1, 413. Budalasta glavo, ne gubi se brezpametno. I. J. P. Lučić, razg. 132.

BRÈSPAMETNO, *adj. vidi kod* brespametan.

BRÈSPAMETNÔST, brèspametnosti, *f. vidi* bespametnost. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* O brezobraznosti, o brezpametnosti moja! P. Knežević, osm. 84.

BRÈSPAMETSTVO, *n.* dementia. XVII *vijeka u jednoga pisca. pred s može otpasti* t, *tako isti i piše:* O veliko brezpamestvo! P. Posilović, nasl. 24b.

BRESPOGIBELNO, *adv.* sine periculo. *prošloga vijeka u jednoga pisca, i to u kompar. sa* -eje *na kraju mjesto* -ije. Biti će najsigurneje i brezpogibelneje da čovik iz domaćega dubrenišća uzimje. I. Jablanci, 32.

BRESPOGIBNO, *adv. vidi* bespogibno. *prošloga vijeka u jednoga pisca, samo u komp.* Ako je ugodnije općiti s jednakim sebi, jest brezpogibnije drugovati s starijim od sebe. I. J. P. Lučić, bit. 22.

BRESPÒKORNÎK, *m.* qui poenitentiam non agit. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vidim da su prokleti koji odstupaju od zapovidi tvoji, kano su brezpokornici, otpadnici. I. Ančić, vrat, 2, 4, 22.

BRESPÒSLEN, *adj. vidi* besposlen. *od* XVII *vijeka, izmedu rječnika u Mikaljinu i Voltiđijinu. a) o čeljadetu ili što se kao čeljade misli:* Da ga nigdi ne nade djavao izprazna i brezposlena. I. Ančić, svit. 77. Mnogi živu brezposleni. M. Radnić 16. Držiš brezposlenu djecu. 240. Brezposlen razmišlja ona koja niti su bila niti će biti. A. Bačić 234. Stat brezposlen, jer drugi za te boga mole, ovo je privara. J. Filipović 1, 293. Brezposleni ne znadu što će početi. E. Pavić, ogled. 104. Da ga brezposlena vidiše, bili bi mu zamirili. A. Kanižlić, utoč. 550. Ne htiše doći nego brezposleni gledaše. A. Kanižlić, kam. 817. Toliko ljude jest vazda našao brezposlene. D. Rapić, 117. Brezposlen sve razmišlja izprazna. J. Banovac, uboj. 35. Nade druge brozposlene, kojim reče: za što dangubite ovdi? F. Lastrić, od' 184. Jer je grišan tko brezposlen leži. J. S. Reljković, kuć. 35. — *b) od čeljadeta ili što se kao čeljade misli prelazi značenje na što god čim radi, na silu mu, volu, prignuće, dar, pero:* Naša voja nigda ne stoji brezposlena. M. Radnić 27. Dajte, kad nam je bog ovi dar svete vire dao, da ga ne držimo brezposlena, nego se ńim služimo. J. Filipović 2, 82. Ne može biti brezposlena i zaludna mogućnost tvoja. A. Kanižlić, utoč. 25. Na koju li svrhu brezposlenim perom knige slažu! A. Kanižlić, uzroci vi. Niti brezposleno bijaše ovo na ljubav prignutje boga višnega, nego na to smiraše da ti pošalje odkupitelja. 21. — *c) o strani, kao o ognju:* Ognj nigda nije brezposlen. I. Grlicić 239. — *d) o vremenu u koje tko ne radi, o stanu u kom ne radi:* Bresposlen dan. Mikalja 27b. Cela ne podnosi mnogo vrimena mlakoga ni brezposlenoga. M. Radnić 423. Ako ne vidi svoga oca na drugomu mistu nego u pivnici pjančujući i u skitačini brezposlenoj. F. Lastrić, od' 167. — *e) o riječi, koju govori bresposlen, koja nije ni na što:* Od svije riječi brezposlenije vratiće razlog u dan sudńi. M. Radnić 426. Iskat će od nas razlog za svaku rič brezposlenu. J. Filipović 1, 528. Za svaku rič brezposlenu, izpraznu, to jest, i nekoristnu, koju budu reči ljudi, razlog imaju dati u dan suda. F. Lastrić, ned. 26. Riči izprazne oli ti brezposlene. M. Dobretić 239. — *f) adv.* brezposleno, otiose. Mikalja 27b. Svršuju život brezposleno. M. Radnić 130. Životu straćenu dangubno i brezposleno jest pravedno da odgovore trudovi. 488.

BRESPÒSLENO, *adv. vidi kod* bresposlen.

BRESPÒSLENÔST, brespòslenosti, *f. vidi* besposlenost. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Jer ju vikla brezposlenost sladi. J. S. Reljković, kuć. 155.

BRESPÒSLEŃÀK, *m. vidi* besposleńak. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Brezposleńak daje u samomu sebi mjesto djavlu. M. Radnić 485.

BRÈSPOSLICA, *f. vidi* besposlica. *od* XVII *vijeka.* 1. *kao* besposlica *pod* 1: Svrhu svije stvari bježi brezposlicu i dangubu. M. Radnić 485. Mnogomu je zlu naučila brezposlica. 485. Ter so češeš od brezposlice ne imaduči šta činit. S. Margitić, fala 155. Provodeći ove sv. dneve u jelu pitju i brezposlici. F. Lastrić, od' 213. Koliko se vrimena izgubi u brezposlici! F. Lastrić, ned. 310. Mlogu je zloću naučila brezposlica. B. Leaković, nauk 339. — 2. *kao* besposlica *pod* 2: O izpraznosti svrhu svake izpraznosti činiti scjenu od ovije prijateljstva ljudskije! jesu brezposlice i igre djetiće. M. Radnić 27.

BRÈSPOSLOVÂŃE, *n.* otium. *isporedi* besposlovati. Od dangube i brezposlovańa poče se puk božji klańati idolom. M. Radnić 485.

BRÈSPRAVEDNO, *adv.* injuste, *nepravedno. isporedi* bespravedan. *prošloga vijeka.* Mi smo brezpravedno život ńiov scinili brez pošteńa. S. Margitić, fala 132.

BRESPRÈSTAN, *adj.* continuus. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Molitva jest sazdańe brezpristano od sviju kreposti M. Radnić 580.

BRESPRESTÀNCÊ, *adv. vidi* besprestance. *od prošloga vijeka.* Ponukova ji da brezpristance mole. E. Pavić, ogled. 582. Brezpristance vapijaše. D. Rapić 276. Kuća tila našega svagdańu pati vatru od vrućine naravne, koja brezpristance vlažnost tila dokončava. 115. Karan brezpristance. I. Velikanović, upuć. 1, 94. Na dobro brezpristance probuduješ. B. Leaković, gov. 45.

BRESPRÈSTANIT, *adj.* perpetuus. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Želaše usaditi apošto u srcije vjernikova brezpristanitu uspomenu od bolne muke. M. Radnić 172.

BRESPRÈSTAŃSKÎ, *adj.* continuus. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Od strane dečiće brezpristańsko moleńe. A. T. Blagojević, kin. 83.

BRESPRIJÈKÔRNO, *adv.* sine reprehensione. *prošloga vijeka u jednoga pisca. isporedi* besprijekoran. Tebi dužnost nadostavlja kriposno i brezprikorno živiti. I. J. P. Lučić, bit. 37.

BRESPRIJÈVÂRAN, brespriječvârna, *adj.* doli expers. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Da odpušteńe bude slobodno, brezsilno, brezprivarno. A. d. Kosta, zak. 1, 263.

BRESPRÍLIČAN, bresprílična, *adj. vidi* bespríličan. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Jeda se tebi vidi brez poštenja ovo misništvo, koje isti anđeli, takoder božje sluge, štuju? I tako nije brezprilično ńiova poštenja. I. Ančić, ogl. 78.

BRÈSPUĆE, *n. vidi* bespuće. *prošloga vijeka u jednoga pisca, i to još sa* tje *mjesto* će. *u prenesenom smislu kao* bespuće *pod* 2 Odvraćam i ustežem brezobrastva, brezputja. proždrstva. F. Lastrić, test. 208.

BRÈSPUTAN, brèsputna, *adj.* invius, *vidi* besputan *pod* 1. *od* XVI *vijeka.* Radovat će se pustiňa i mista brezputna. Berdardin 3b. — *Adv.* brezputno, inique. Brezputno oholi se nemilostivi. I. Zanotti, priš. 19.

BRÈSPUTNO, *adv. vidi kod* bresputan.

BRÈSPUTSTVO. *n.* invia. *isporedi* bespuće. *prošloga vijeka u jednoga pisca, i to bez* t *pred* s. I odvede u brezpustvo, što ja drža mnogo množtvo. S. Margitić, ispov. 235.

BRÈSRČEN, *adj.* inhumanus, *bez srca, koga ne boli srce kao da ga i nema, bezdušan.* XVII *vijeka u jednoga pisca. a) o čeljadetu:* Brezsrdčeni zlo opačno Grci tvore I. Zanotti, en. 2, 29. — *b) o čemu što se bez srca čini:* Osvetiti željah dile brezsrdčene. I. Zanoti, en. 2, 10. — *c) adv.* brèsrčeno, inhumane: On k oltaru Prijama istegnu, Politovoj na krvčici brezsrčeno tad protegnu I. Zanotti, en. 2, 37.

BRÈSRČENO, *adv. vidi kod* bresrčen.

BRÈSRČNO, *adv.* inhumane. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Koji vara vas brezsrdčno mnoge krate. I. Zanotti, en. 2, 7.

BRÈSRĐE, *n.* ignavia, animus abjectus, *stanje u kom tko nema srca da čini ili podnosi što.* XVII *vijeka u jednoga pisca, i to još sa* dje *na kraju nesastavljenim u* đ. Oni, koji imade srce ubiti svoga vlastitoga brata, jest toliko bojazan da ispovida da svak tko god ga nađe da će ga ubiti. Ovo jest veliko brezsrdjo svitovńe, koji izgubivši boga, koji jest jakost i krepost duše, ostanu veoma slabi. M. Radnić 235.

BRÈSRŠTVO, *n.* inhumanitas, *bezdušnost.* XVII *vijeka u jednoga pisca.* Svitovna oblast u krvi, to jest u brezsrdčstvu, nemilosti. I. Zanotti, priš. 19.

BREST, *vidi kod* brijest.

BRESTAČ, *vidi* Brestačje.

BRÈSTAČA, *f. selo u slavonskoj krajini blizu Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 54. Razdjel. kr 23. *Postanem od* brijest. *isporedi* brestak.

BRESTÁČANIN, *m. čovjek iz sela Brestača (Brestačja).* J. Živanović.

BRÈSTÂČE, *n. vidi* Brestačje.

BRÈSTÂČJE, *n. selo manastira Krušedola u Srijemu* XV *vijeka, a tada se pisalo* Brêstačije. Mon. serb. 541. Daničić 1, 83. *bez sumńe isto koje sada griješkom pišu* Brestać. Šem. prav. 1878. 12. Schem. diac. 1866. 77. Pregled 138. *i* Brestać. Pregled 119. *i na karti* Brestac *(ne daleko od Rume između Pećinaca i Nikinaca). narod ga zove* Brèstâče. J. Živanović. *a u tom je samo odbačeno* j *iza* č, *koje biva i u drugim riječima. isporedi* brestak, *od koga je upravo i postalo.*

BRÈSTÂČKÎ, *adj. što pripada selu Brestaču (Brestačju).* J. Živanović.

BRÈSTÂČKIŃA, *f. žensko čeljade iz sela Brestača (Brestačja).* J. Živanović.

BRÈSTÂK, brestáka, *m.* ulmarium, *šuma brestova. isporedi* brestik. *dolazi samo kao ime nekim zemljama pod ńivama u Srbiji u okrugu crnorječkom i kneževačkom.* Ńiva u Brestaku. Sr. Nov. 1872. 551. 1867. 308. 1873. 259.

BRÈSTANOVAC, Brèstanôvca, *m. selo u Slavoniji u đakovačkoj podžupaniji.* Pregled 107. *pišu ga i* Bršljanovec. Schem. zagr. 1875. 145. *i* Breštanovci. 1880. 100.

BRÈSTÂNSKÔ GRÀDIŠTE, *n. zidine od staroga grada u Srbiji u okrugu aleksinačkom blizu sela Vrmje i Baće na desnoj strani Moravice.* M. Đ. Milićević, srb. 785.

BRÈSTÂR, Brestára, *m. ime nekim zemljama pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom i kragujevačkom. od* brijest. *isporedi* Brestarić. Udeonica kod Brestara. Sr. Nov. 1870. 42. Ńiva u Brestaru. 1875. 649.

BRESTÀRIĆ, *m. neko mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. postanem dem. od* brestar, *koji vidi.* Ńiva kod Brestarića. Sr. Nov. 1875. 865.

BRESTEN, *adj.* ulmeus, *brestov.* XI *vijeka u spomenicima talijanski i latinski pisanim.* e *na oba mjesta stoji mjesto staroga ê.* ‚Brestem' potok. F. Rački, doc. 120. *negdje blizu Spleta.* m *stoji pisarskom griješkom mjesto* ni *ili po samom izgovoru mjesto* n *pred* p. — *bez supstantiva ime mjestu također negdje blizu Spletu, ali se ne može znati je li u jednini složenoj ili u množini:* Bresteni. F. Rački, doc. 131.

BRÈSTICA, *f. a) rijeka u Crnoj Gori u Piperima.* Na Bresticu na vodu studenu. Pjev. cr. 326. — *b) vidi* Brestice *pod b.*

BRÈSTICE, Brèstîcâ, *f. pl. a) selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji u Rudinama.* Glasnik 40, 18. Izdigoše ovce u Brestice. Ogled. sr. 427. Osta Mehmed na Rudino ravne, a Murat je krajem od Brestica. Nar pjes. vuk. 4, 520. — *b) selo u Hercegovini u bilećkom kotaru.* V. Lešović. *pišu ga i* Brestica. Schem. rag. 1876. Statist. 107.

BRÈSTIĆ, *m. dem.* brijest. *dolazi* XIV *vijeka u jednom spomeniku kao mjesto na međi trgu Subotici u sadašńoj Srbiji na dońoj Moravi, ali dosta nerazgovijetno, te bi riječ mogla značiti i drugo što:* Na mlaku kodь Morave, .. na rъvenikъ o Suke *(može biti* osuđe, ex hac parte) Brestića. Mon. serb. 199. Daničić 1, 84. — *u naše vrijeme ima* ‚ńiva kod brestića' *u Srbiji u požarevačkom okrugu.* Sr. Nov. 1875. 241.

BRÈSTÎDNO, *adv.* impudenter. *isporedi* bestidno. Sagrišuju brestidno. A. đ. Kosta, zak. 1, 140.

BRESTÍDNÔST, brestídnosti, *f. vidi* bestidnost. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Brestidnost, laž, šala. P. Knežević, osm. 315.

BRÈSTÎK, brestika, *m.* ulmarium, *šuma brestova. dolazi samo kao ime mjestu. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 71. Razdjel. kr. 21.

BRÈSTINE, Brèstînâ, *f. pl. neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu šabačkom. Od* brijest. Ugarena zemja u Brestinama. Sr. Nov. 1861. 217.

BRÈSTÎŠTE, *n.* ulmarium. *samo u rječnicima Belinu:* ‚brješ̌tište' (523a), *koje će biti pogrješka, u Bjelostijenčevu:* ‚breschische', *može biti po Belinu, i u Stulićevu:* ‚briesište' *i* ‚briesištvo'. *sve nepouzdano.*

BRÈSTJE, *m. vidi kod* brijeśće.

BRESTOK, *m. selište negdje blizu Štipa na Lukavici* XIV *vijeka:* Brêstokъ. Mon. serb. 63. Daničić 1, 84

BRÈSTOV, *adj.* ulmeus. o *je u sadašńem južnom i istočnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u zapadnom* i; *ali je u južnom prije bilo* je, *koje se nalazi i prošloga vijeka. isporedi* brijest. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi dalje prva dva primjera), između rječnika u Mikalinu* (bristov), *u Belinu* (brjestov 523a), *u Bjelostijenčevu* (brestov), *u Jambrešićevu* (brestov), *u Voltiđijinu* (brestov), *u Stulićevu* (brjestov), *u Vukovu* (brestov). Brestova mlaka. Mon. ep. zagr. 1, 42. Na Brestovo brdce. Mon. croat. 10. Drva brjestova i čedrova. N. Marči 37. Brestovo drvo. P. Bolić 1, 202. Brestova gljva. B. Šulek, im. 31. — *S kakvim supstantivom dolazi u imenim mjesnijem, kao* Brestov do, *it·d. vidi na po se.*

BRÈSTOV DÔ, Brèstova Dôla, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BRÈSTOVA, *f. ime selima: u Bosni dva sela*

jedno u okrugu baňolučkom a drugo u zvorničkom. Statist. 41. 91.

BRÈSTOVA DRÃGA, *f. selo u hrvatskom primorju u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 68. Pregled 10.

1. BRÈSTOVAC, Brèstôvca, *m.* 1. *ime mjestima, po brijestu nazvanim: a) selo blizu Dečana do sela Zerzeva* XIV *vijeka.* Mon. serb. 93. 265. Glasnik 11. 12, 58. 101. Glasnik 15, 275. Daničić 1, 84 3, 563. — *b) u sadašńoj Srbiji pet selu: po jedno u okrugu kragujevačkom, krajinskom, crnorječkom, niškom i topličkom.* K. Jovanović, reč. 118. 122. 165. Sr. Nov. 1879. 175. 176. — *c) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 52. — *d) u Slavoniji dva sela: jedno u podžupaniji požeškaj a drugo u pakračkoj.* Schem. zagr. 1875. 40. 48. Pregled 89. 96. — *e) u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj tri sela: mješťani ih zovu kajkavski* Brestovec. Schem. zagr. 1875. 28. 29. Pregled 59. 60. — *f) selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 30. — *g) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 54. — *h) mjesto pod ńivama, livadama itd.: u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Gradina u Brestovcu. Sr. Nov. 1865. 322. *u okrugu jagodinskom:* Ńiva u Brestovcu. Sr. Nov. 1873. 1060. — 2. *brestov štap,* baculum ulmeum. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BRÈSTOVAC, Brèstôvca, *m. čovjek iz sela Brestova. dolazi mjesto prezimena:* Nikola Brestovac. Rat 354.

BRÈSTOVAČA, *f.* 1. fustis ulmeus, *brestova batina. sama u Vukovu rječniku.* — 2. *ime zemļama pod ńivama, livadama itd. u Srbiji u okrugu podrinskom, šabačkom i požarevačkom:* Zemļa Brestovača. Sr. Nov. 1871. 340. Ńiva u Brestovači. 1874. 74. 1875. 362.

BRÈSTOVAČKÎ, *adj.* 1. *što pripada selu Brestovcu.* Brestovačka opština. K. Jovanović, reč. 122. 165. Brestovačka bańa *više sela Brestovca u Srbiji u crnorječkom okrugu, i* Brestovačka rijeka, *koja teče onuda a utječe u Timok kod sela Metovnice.* M. Đ. Milićević, srb. 874. — 2. *što pripada selu Brestovu.* Brestovačka opština. K. Jovanović, reč. 181.

BRÈSTOVICA, *f.* 1. *ime zemļi pod livadom u Srbiji u okrugu smederevskom, kao i* Brestovac *i* Brestovača. Livada u Brestovici. Sr. Nov. 1873. 743. 998. — 2. *ńeka gļiva.* B. Šulek, im. 31. *bez sumńe gļiva što raste na brestovu pańu. vidi i kod* brestov *i* brestovka.

BRESTÒVIČKÎ, *adj. što pripada selu Brestoviku.* Brestovička opština. K. Jovanović, reč. 98.

BRESTOVIČNA, *f. selo u Bosni u okrugu baňolučkom blizu Gradiške.* Schem. bos. 1864. 74. *pogrješka* Brestovčina. Statist. 38. *na kartama* Brestovično.

BRESTÒVÎK, Brestovíka, *m. selo u Srbiji u okrugu biogradskom, po brijestu nazvano.* K. Jovanović, reč. 98. *isto može biti koje se spomińe prije našega vremena samo po imenu:* Brêstovikь. S. Novaković, pom. 126. — *i ńeko mjesto u Srbiji u aleksinačkom okrugu, gdje je do skora bila međa i straža.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

BRÈSTOVINA, *f.* 1. lignum ulmeum, *drvo brestovo. u rječnicima Belinu* (brjestovina 523a), *Bjelostijenčevu* (brestovina), *Stuličevu* (‚briestovina' *i griješkom* ‚briesovina') *i u Vukovu* (brestovina). — 2. *ime zemļi pod ńivama itd. u Srbiji u okrugu valjevskom:* Ńiva u Brestovini. Sr. Nov. 1875. 173.

BRÈSTÔVKA, *f. ńeka gļiva.* B. Šulek, im. 31. *bez sumńe gļiva što raste na brestovu pańu. vidi i* brestovica *i kod* brestov.

BRÈSTÔVLJE, *n. coll.* ulmi, *vidi* briješće. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, i to sa* -vje *na kraju mjesto* -vļe.

BRÈSTOVO, *n. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu ćuprijskom a drugo u vrańskom.* K. Jovanović, reč. 181. Sr. Nov. 1879. 176.

BRÈSTOVSKÔ, *n. adj. selo u Bosni u okrugu sarajerskom.* Schem. bos. 1861. 42. Statist. 13. Pod Brestovskim. Zemļ. bos. 7.

BRÈSTRAN, *m. vidi* brštran, bršļan. XVI *vijeka u jednoga pisca. između rječnika samo u Mikańinu* (27b). Svim dubom tim stabla vazda zeleni brestran zagrļevaše. P. Zoranić, plan. 68. Od brestrana. Mikaļa 27b.

BRESTRAŠNO, *adv. vidi* bestrašno. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Brezstrašno boge svoje malom častju nagrdihu. 1. Zanotti. en. 2, 15.

BRÈSTRÛDNO, *adv.* sine labore. *isporedi* bestrudno. XVI *vijeka u jednoga pisca.* Mirno i brezstrudno po svitu putoval. H. Lucić 265.

BRESÙMŃEN, *adj.* non dubius. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ako bi tko s istinitostju svakojakoj i brezsumńenoj rekao. I. J. P. Lučić, nar. 6.

BRESÙMŃIVO, *adv. vidi* besumńivo. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Brezsumńivo jest da . . . biti ćeš osuden. P. Knežević, osm. 156. Oni brezsumńivo . . bit će plaćen. 283.

BRÈSVIJESNO, *adv. vidi kod* bresvijestan.

BRÈSVIJESTAN, brêsvijesna, *adj. vidi* besvijestan. *prošloga vijeka. a)* demens, *bezuman, lud, u pravom smislu i koji radi bezumno: o čeļadetu i o čemu god što se bezumna radi:* Tko će toliko bresvistan biti da znajući gdi će poginuti, oće da iđe u ono misto. J. Banovac, pred. 123. Koliko sam dobro učinila podnoseći progonstva moga muža bresvistna, koji me nije drža kao druga već kao sužńicu. 88. Bogu ne budući ugodno brezsvistno milosrdje Akabovo. A. Kačić, korab. 245. — *b)* mentis suae non compos, *izvan sebe:* Smeten sudac to videći već ne znade što će reći, neg s' u sebi grizijaše i od jida vas drhtaše. Stojeć tako brezsvijesan vikmu kako vo bijesan. P. Knežević, pism. 126. — *c) adv.* brêsvijesno, *bezumno, ludo:* Za opačine, koje smo posli tolike ļubavi brezsvisno učinili. P. Knežević, muka 6. Brezsvisno i nerazložno sudeći. P. Knežević, osm. 19. Svo si brezsvisno izgubio. 35. Koji brezsvistno i nepromišļeno sude dila svoga iskrńega. Đ. Rapić 311. Ne bi onu čistoću brezsvisno izgubili. J. Filipović, prip. 3, 33. — *Štamparskom griješkom dalazi sa* z *mjesto* s *ili* zs: On brezvisan muči. J. Banovac, razg. 91. Riči brezvistne. P. Knežević, osm. 20.

BRÈSVIJEŠŃÀK, *m.* demens, *bezumnik. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ah bresvistńaci! J. Banovac, pred. 32.

BRÈSVRŠAN, brêsvršna, *adj. vidi* besvršan. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Uzrok će nam bit spaseńa i veseļa brezsvršnoga. P. Knežević, osm. 6. Negove krvi cina jest brezsvršna i brez broja. P. Knežević, pism. 98. — *Štamparskom griješkom sa* z *mjesto* s *ili* zs: Brezvršnu zlobu. P. Knežević, osm. 91. Brezvršno blago. 390. *Adv.* bresvršno: Bresvršno (‚brezvršno') zafaļujem ti. M. Zoričić, osm. 155. Brosvršno (‚brezvršno') dostojno. P. Knežević, osm. 83.

BRÈSVRŠNO, *adv. vidi kod* bresvršan.

BRÈŠA, *f.* 1. *grad u Italiji* Brescia. Pak u Brešu nega odpravi. J. Kavańin 202. Koja biše u Breši kovana. Nar. pjes. ist. 1, 54. — 2. *puška*

koja se dovozila iz toga grada, između rječnika samo u Vukoru. isporedi brešakińa, breška. brešanka, brešankińa. A kad pukne moja tanka Breša. Nar. pjes. vuk 3, 92. Navi Brešu na lijevu ruku. 3, 93. Na tanku se Brošu odbočio. 3, 91. *bila je i mala puška:* On potеže breše iza pasa. Nar. pjes. juk. 88.

BREŠÀKIŃA, *f. puška iz Breše. isporedi* Breša *pod* 2. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* A u ruke drži brešakińu. Ogled. sr. 454.

BRĚŠÂNKA, *f. vidi* brešakińa. *u naše vrijeme.* Za pas zadi dvje brešanke male. Nar. pjes. juk. 167.

BRĚŠÂNKIŃA, *f vidi* brešanka. *u naše vrijeme.* Na ńemu je puška brešankińa. Nar. pjes. istr. 1, 54.

BRĚŠĆASNO, *adv. vidi* beščasno. xvi *vijeka.* Brezčastno umriti hoćeš. Aleksand. jag. starin. 3, 312.

BRĚŠĆIĆ, *m. dem.* brijeg. *isporedi* briježak, *od koga je upravo i postao. samo u Vukovu rječniku. isporedi* briježić. *Akc. u gen. pl.:* brěšćîcâ.

BRĚŠĆUTAN, brěšćutna, *adj.* sensus expers. xvii *vijeka u jednoga pisca.* Prokleti su od neba i od zemļe i od svije stvoreńa brezćutni. I. Anćić, ogl. 189.

BRĚŠKA, *f. vidi* brešakińa *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Tanku Brešku drži preko krila. Nar. pjes. vuk. 3, 331. Od obraza tanku Brešku pali. 4, 66. Nose Breške na rukama sjajne. 4, 510. Sa pucima vašijeh Brošaka. Pjev. crn. 98.

BRĚŠKE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Schem. bos. 1864. 23. Statist. 81. Brěške. Glasnik 22, 50. ‚Brežko'. Zemļop. bos. 13. *kako glasi u gen., nije poznato.*

BREŠTANE, *selo u hrvatskoj krajini blizu Udbine.* Schem. segn. 1871. 37. *ime će biti muškoga roda, a stavljeni oblik akus. pl. mjesto nom.*

BRĚŠTÎŠTE, *n.* ulmarium. *vidi kod* brestište.

BRETÀNÎJSKÎ, *adj.* britannicus. xvii *vijeka.* O Galijaha brêtaniskyh. Ļetop. šaf. 56. Daničić 1, 84.

BRETĚNO, *n. vidi* vreteno. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Imoskom a i na Korčuli).*

BREUĻA, *vidi* Brehuļa.

BRÊV, *m.* breve, *pismo papino. od* xvi *vijeka.* Po način od breva. Š. Budinić, ispr. 130. Što je zapovidjeno od ńega u brevijeh. M. Orbin 143. Mogu li se pri sebi nositi brevi? B. Kašić, zrc. 42. Da ju digne po svomu brevu al ti buli. I. Anćić, vrat. 2, 4, 149. Pisa jedan brev ili ti kńigu. A. Bačić 158. Brev papin u tefterani manastira zaostroškoga. Norini 12.

BREVELEG, *m.* privilegium. xiii—xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Pisano vь starihь kńigahь brêvêlegi. Mon. serb. 39. Kako se uzdrži v ńih starih listih i prevelezih. 279.

BREVÌJÂL, brevijála, *m.* breviarium. *od tal.* breviale. *isporedi* brevijar. *Od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (148a). *Pišu ga bez* j, *jer je tako u jeziku iz koga je uzet. Kad je* l *na kraju, kao u nom. i acc. sing., može se promijeniti na* o, *te glasi i* brevijao *i izbacivši* a: brevijo (‚brevio' Bella 118a). Zapovidi u brevialu. B. Kašić, per. 89. I samijem brevialom. B. Kašić, fran. 32. Poizpraviše psaltir prije, pak brevial pomńom cijelom. J. Kavańin 125.

BREVÌJAO, brevijála, *m. vidi kod* brevijal.

BREVÌJÂR, brevijára, *m.* breviarium. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (148a). *isporedi* brevijal. *Pišu ga najviše bez* j, *jer je tako u latinskom i talijanskom jeziku.* Ražań protoči kroz ńegov brevijar. M. Marulić 254. Breviar jest kakono jedna slast i cvit izabrani. M. Bijanković 112. Uze propelo i breviar. A. Kanižlić, fran. 149. Svaki redovnik ovu rič ‚u vik' neka zapiše na prvome listu od breviara. Đ. Rapić 10.

1. BRĚZ, *praep.* sine. *Od* xiv *vijeka (vidi pod* a, *c. primjer iz Spom. sr.) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Jambrešićeva. Postańem je prijedlog prez izjednačen s prijedl.* bez *tako da je uzeo ńegovo* b *mjesto svoga* p. *Služba mu je i akcenat sa svijem kao prijedlogu* bez. *samo se u jednom spomeniku nahodi s akus. (vidi pod f.).*

a. *kao* bez *pod* a.: *a) vidi* bez *pod* a, *a.:* Zgodilo bi se, terь koja kuća pomankala brezь natraška muškoga. Mon. serb. 365. Budite žene ńih brez sinov. N. Rańina 86b. Brez ńega ničtar jest učińeno. Bernardin 9. Tko stvori tebe brez tebe? A. Kadčić, bogosl. 9. Žena može učiniti zavit brez muža, i muž brez žene. A. Bačić 76. Ova voļa božja ne ispuńa se brez nas nego po nama. J. Filipović 1, 400. Brez meštra je naučio. A. Kanižlić, kam. 11. Neznabožac koji živе brez boga. M. Zoričić, osm. 106. Kakvi l' svati brez mlada ženika? Nar. pjes. vuk. 1, 253. Jer otoka nije nigda sama brez hajduka, ja brez mrka vuka. 3, 159. — *b) vidi* bez *pod* a, *b.:* Voļni su meso prodavati brez miro na oči. Stat. poļ. ark. 295 Brez duge haļine. M. Bijanković 71. Bijaše sam i brez oružja. P. Posilović, cviet 57. Najdoše idola oborena i brez glave i brez ruku. S. Margitić, ispov. 111. Kano koń brez uzde. S. Margitić, fala 139. Ako je ugovor z djavlom učinio brez pisma. A. Bačić 59. Govore da duše brez tilesa živu posli ovoga života. F. Lastrić, ned. 331. K vukom kako jańci pojte i brez štapa i brez vriće. P. Knežević, živ. 7. Ispuni se obećańe, jer bo ga treći dan i brez novca pustiše. A. Kanižlić, fran. 68. O idi brez traga! A. Kanižlić, rož. 33. Na sud, kraļi! . . na sud, ali brez krune. Đ. Rapić 13. Brod brez timuna ne more se vladat. L. Vladmirović, slavod. 13. Poradi pošteńa moga osta brez jezika. M. Zoričić, zrc. 50. Biokova nije brez oblaka. A. Kačić, razgov. 201. Ovakva žalost biva kadkad s prolivańem suza, kadkad i brez suza biva. B. Leaković, gov. 213. Da brez beza koja ne ostane. J. S. Reļković, kuć. 104. Prosi brez puta, tko ide brez skuta. Poslov. dan. 103. Tere mi je otašao za družinom brez konica. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 8. Kakav danak brez jarkoga sunca? kakva j' noćca brez sjajna mjeseca? Nar. pjes. vuk. 1, 253. Brez blaga je ne bi ni udao. 2, 620. Je li sestra braca odgojila brez bešike na desnici ruci? 4, 477. — *c) vidi* bez *pod* a, *c.:* Brezь božije milosti i veličьstva ti ne bi mogli i dьnь tamo prêstati. Spom. sr. 14. Župu brezь razloga i pravde uze. Mon. serb. 445. Nije podobno da ju kamo strati ni obrati brezь velike nevoļe. Stat. poļ. ark. 259. Brez razbora sude. M. Marulić 9. Tuj se pokripismo na voļu brez priše. P. Hektorović 8. Svude sunčena moć brez stanka prosiva. 15. Ka s' pri bogu našla brez broja milosti. 58. Brez prikršenja. Š. Budinić, ispr. 23. Brez pristanka molite. Bernardin 21. Brez truda ne more se kruna dobiti. Starine 1, 229. Brez straha božjega i brez srama ļudskoga svoj život čini. 4, 114. Reći laž brez kletve i bez štete drugoga grijeh je vaodani. A. Komulović 16. Poju brez konca: svet, svet, svet. I. Bandulavić

79. Mene su nenavidili brez uzroka. 232. Hoću da ste brez pečali. 254. Svede goriš brez pristanka. M. Jerković 95. Nemoj me ostaviti bres pomoći tvoje. 84. U ono vrime starosti ne ima jedan čas brez tuge i žalosti, također brez bolesti. P. Posilović, nasl. 4b. Bio bi budalast i brez pameti. P. Posilović, cvijet 28. Brez uŕanja. I. Zanotti, priš. 3. Koji bi ovo propuščali brez razložita uzroka. M. Bijanković 120. Ne gledati moje griho velike i grdne, koji su brez broja. L. Terzić 72. Neka svi pribivaoci ove kuće budu stati u miru slobodni brez buke i smetńe. 239. Umrijeti . . . brez pokore. S. Margitić, ispov. 23. Brez pristanka molimo boga. S. Margitić, fala 263. Bit će im radost brez uzdaha. J. Kavańin 514. Zaviti učińeni brez volje starijega nisu zaviti. A. Bačić 76. Ovo brez ispovidi nije dobro. J. Banovac, pripov. 31. Ako uzvirujemo brez sumńe. J. Banovac, razg. 16. Sami brez pomoći drugoga. J. Banovac, uboj. 26. Vele krat brez razloga srdimo se. J. Filipović 1, 344. Brez dopuščeńa starišine. P. Filipović, istom. 12. Tko je oni koji brez griha žive? F. Lastrić, od' 96. Kada se žalostite saviše i brez načina u nevolja vašim. 121. Ovi crv ńiov neumira, nego će vazda i brez pristanka gristi i mučiti razum i pamet ńiovu. F. Lastrić, ned. 392. Otvorio usta svoja brez mjere. 395. Brez pristanka. A. Kanižlić, fran. 174. Nijedno zlo brez pokarańa ne propušta. A. Kanižlić, kam. 20. Dobra koja daje i sipa brez broja. A. Kanižlić, rož. 63. Vičńi vik imati ne more se brez pokore. P. Knežević, živ. 5. Brez pristanka plače. M. Zoričić, zrc. 234. Biž' delijo glavom brez obzira. F. Radman 36. Brez pristanka svoje tilo pedepsaše. A. Kačić, razg. 16. Brez straha viru izpovida. 18. To ona odnese brez znańa svoga muža. A. Kačić, korab. 32. Počeše brez obzira bižati. 125. Brez obzira gaze božje zapovidi. B. Leaković, gov. 9. Ubi mene Maďar iznenada brez junačkog moga ogledańa. Nar. pjes. vuk. 2, 487. Da mi čuvaš brez promene stražu. 2, 488. Razboliću s' bolom brez bolesti. 3, 549. U ńima je brez cene kameńe. 3, 500. No se miči brez grdila, Mujo! 4, 507.

b. *kao* bez *pod b.: a) sa* svaki: Scine za stvari istinne brez sumńe svake. P. Hektorović 55. Taj li, mniš, človik lud, brez svake mudrosti, da čini pravi sud od tvoje liposti? H. Lučić 196. Brez svake sumńe slobodna od griha. L. Terzić 56. Brez svakoga straha meni sada pravi. P. Vuletić 35. Sina brez svakoga tilesnoga nasladeńa budući ga začela. J. Banovac, razg. 47. Vaľa da je brez svakoga griha. 231. Da ga brez krivice svake pridavahu. F. Lastrić, test. 112. Brez svake sumńe. Đ. Rapić 32. F. Matić 8. M. Zoričić, zrc. 143. A. Kačić, korab. 105. Brez svakoga opreza kara zloće. B. Leaković, gov. 156. — *b) sa* nijedan: Ter mi brzo odgovori brez nijedne toti laže. P. Hektorović 148. Brez nijedne moje vridnosti. Katek. 1561. 21. Smilivši se na te brez nijednoga tvoga dostojanstva. A. Georgiceo, pril. 20. Smrt, koju biše podnila brez nijedne krivice. I. Banovac, pripov. 75. Jest istina brez nijedne sumńe. J. Banovac, razg. 171. — *c) sa* nikakav: Brez nikakva dostojanstva. A. Bačić 262. Na dostojanstvo misništva zvati me dostojao si se brez nikakva moga dostojanstva. B. Pavlović 21. Muči brez nikakve žalbe. F. Lastrić, test. 304. Brez nikakve sumńe znajte. F. Lastrić, ned. 33. Brez nikakva straha. F. Radman 22. Brez nikakve muke. A. Kačić, korab. 106. Brez nikakve štete. 336. — *d) sa* ikakav: Da mu hoti ńivu brez ikakve plaće pokloniti. E. Pavić, ogled. 51. Komu će sinod brez ikakve sumńe privoľiti. A. Kanižlić, kam. 96. Svako dobro brez ikakva zla. B. Leaković, gov. 145. — *e) sa* ijedan: Brez ijedne misli za stvari svitovne. I. J. P. Lučić, bit. 38. — *f) sa* ništa: Sirote brez ništa ukopati. A. Bačić 95. Brez ništa ste primili, brez ništa podajte. J. Banovac, uboj. 44.

c. *kao* bez *pod c.*: Brez mene ni boga. Bernardin 4. isa. 45, 6. Brez mene nije boga. I. Banduľavić 6.

d. *kao* bez *pod g.*: *a) s part. pract. act.* i *mjesto* ne: XVII *i* XVIII *vijeka u dva pisca*: Blaženi na nebu uživaju svako dobro brez primivši zla. I. T. Mrnavić, ist. 47. Nit se od ovake vrsti griha može tko oslobodi(ti) brez povrativši komu pristoji stvar tuda. J. Banovac, prip. 177. — *b) s infinitivom po tudim jezicima, prošloga vijeka*: Imaju se otvoriti ruke i uzdvignuti do ramena, a ne više, brez tikati oltara. I. Kraľić 58. Po moru hoditi brez utopiti se. J. Banovac, prip. 68. Razdiľujući toliko jedne koliko druge u družbe . . . brez ikad dopustit da koji od ńih projde s jedne družbe u drugu. I. L. Garańin 17. Drže za igru misli grišne brez osititi se da grišne misli uzrokuju osuđeńe. I. J. P. Lučić, razg. 53. — *c) s rečenicom privezanom za drugu riječju* da, *također prema tudim jezicima, prošloga vijeka*: Mučiš u tvojim paklenim špiľam, brez da ih činiš još ovde nesrićne. J. Banovac, prip. 169. Stiskujući se, brez da nijedno ukine svoj tovar. M. Zoričić, zrc. 161. Izgovarańe riči pogrdni brez da riči protivne budu članku vire. I. J. P. Lučić, razg. 82. *u privezanoj može biti i poricańe, ali je smisao isti*: Da nam bog dade svega što ońemo i možemo zaželiti brez da nigda na nas ne pošaľe koje nevolje. J. Banovac, prip. 165. Dnevi protrkuju brez da se čovik i ne osića što gubi. J. Banovac, pred. 45.

e. *kao* bez *pod h.*: Breza vsake jale. Mon. croat. 149. Kad se odnima od ńega breza šta on ne bi mogao biti. F. Lastrić, ned. 114. Nije uzdańe moje breza stra. 302.

f. *u jednom spomeniku* XIV *vijeka, sačuvanu u poznijem prijepisu, stoji s akus., a to je od tuda što s akus. ide* prez, *od kojega je postalo* brez: Brez podobnu skužu nemoći. Kapit. seń. ark. 2, 80.

2. BREZ, *m. vidi* breza. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu i u jednoga pisca našega vremena*: brez. B. Šulek, im. 31. *Stulić ima* ‚brec' *i* ‚brecov' *i* ‚brecovje', *a to je od tuda što je z grješkom čitao* c.

BRĚZA, *f.* betula alba L. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* brêzâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.*: brězê, brězôm. — -e- *je u južnom i istočnom govoru od staroga* ě, *mjesto čega je u zapadnom* i. — *Dolazi od* XIII *vijeka u spomenicima latinski pisanim* (ad arborem breza. Mon. ep. zagr. 1, 96), *inače od* XIV *(vidi prvi primjer), između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (1, 180b), *Jambrešićevu* (1, 66a) *i Vukovu.* — *Od kor.* bharg, *sijati.* — *a) u pravom smislu*: Putemь na brêzu. Glasnik 27, 291. Jeda l' brize navit ne će? V. Došen 92. Ovdi ceri visoki, rasti, brize, bukve, potajni lug. M. P. Katančić 42. Kada briza tira. J. S. Reńković, kuć. 122. Usuče nekolike breze, pa sve poveže i natakne na svoju kijaču. Nar. prip. vuk. 3. Breza, betula alba L. G. Lazić 158. J. Pančić, bot. 168. B. Šulek, im. 31. — *b) ime selima*: *aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 171. — *bb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 23. — *isporedi i* Breze.

BREZÁKONIT, *adj. vidi* bezakonit. *od* XVII *vijeka (vidi primjer P. Radovčića).* — *a) o radńi*

itd.: Ukor jest jedna rič brezakonita. I. T. Mrnavić, ist. 105. Po druge načine brezakonite. J. Filipović 3, 287. Brezzakoniti ugovori. F. Lastrić, nad. 337. Tolike ženidbe da su nevaļale i brezzakonite. M. Dobretić 113. U dilu brezakonitomu naslađeńe naodi. I. J. P. Lučić, razg. 15. — *b) o čeļadetu, o sinu, o ženi:* Toliko veće od tih sinov brezakonitih jesi od ńih izdana. P. Radovčić, nač. 500. Sin službenice i žene brezakonite. A. Kačić, korab. 20. — *c) adv.* brezakonito: Kuge protiva zločincem nastati hote i brezakonito uzobilovati. I. Zanotti, priš. 13. Ne bi tako brezzakonito živio. J. Banovac, prip. 2. Ulazi šteta onoga ditešca, koje se od ńi rodilo brezakonito. M. Dobretić 427.

BREZÁKONITO, *adv. vidi kod* brezakonit.

BREZÁKONSKÎ, *adv.* inique. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Mi kraļestva glasovita brezzakonski preotesmo. J. Krmpotić, kat. 142.

BREZÁKOŃE, *n. vidi* bezakońe. *Od* xv *vijeka, između riječnika samo u Daničićevu.* Nimate ni jedne zavrtice ili brezzakonja nad ńmi učiniti. Mon. serb. 280. Ne pad u zgrišenje brezzakonja huda. M. Marulić 94. Dužan ostaje zadovoļiti bogu za brezakonje, koje mu je učini. I. T. Mrnavić, ist. 60. Izraniti, izbiti i učiniti koje godi brezakonje na životu ali tilu iskrńega. 99. Ostaju u brezzakońu. S. Margitić, ispov. vi. Da se s tolikom lasnostju lnpeži, kamatnici . . . ne odrišuju, ne bi tolikoga brezakońa bilo. J. Banovac, prip. 177. Čudne zloće, brezakońa i slipoće! P. Knežević, muka 26. Da brezzakońe u kom se nahode ne bi digli. J. Filipović 3, 258. Kako se zadovoļuje prvoj zapovidi dilujuć kripost zakona, tako se ova pristupa zločama zakonu suprotivnim po prikorednosti oli po zakraćeńu, zovuć se jedna učitańe, druga brezakońe. Turl. blago 2, 35. Nasliđujmo Josipa u srčenomu oproštenu uvrideńa i nerazložni brezakońa suproć nami učińeni. Grgur iz Vareša 46. Pozdravi mi milu majku tvoju, koju no sam vrlo uvridio, brezakońe svako učinio. A. Kačić, razgov. 35.

BREZAKOV VRH, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Schem. zagr. 1875. 107. Pregled 57.

1. BREZAN, brezna, *adj. vidi* brezov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

2. BREZAN, *m* phthora Muls. J. Šloser, kor. 546.

BREZANAC, Brezanca, *m. zasclak Koprivnici u Hrvatskoj. mješteni govore kajkavski:* Brezanec. Pregled 3.

BREZANE, *vidi* Brezani.

BRĚZÂNI, *m. pl. ime selima. između* z *i* a *biće ispalo* j, *te će postańem biti od* brezje. *isporedi* Brezjani. *a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Statist. 25. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. u mješteni acc. i za nom.:* Brezane. Schem. zagr. 1875. 179. *pogrješka:* Brežane. Pregled 69.

BRĚZANSKÎ, *adj. što pripada selu Brezni.* Brezanska opština. K. Jovanović, reč. 147.

BRĚZÂRI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Schem. zagr. 1875. 89. Pregled. 34.

BREZARIĆ, *m.* 1. *prezime*, xvi *vijeka.* Mon. croat. 283. — 2. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Schem. zagr. 1875. 88. Pregled 35.

BREZBOGE, *f. pl. selo u Konavlima.* Schem. ragus. 1876. 33. *isporedi* Bezboge.

BRĚZBROJAN, brězbrôjna, *adj. vidi* bezbrojan. *prošloga vijeka.* Brezbrojnim izgledima. A. d. Bella, razgov. 105. Oprosti brezbrojne moje grihe. M. Lekušić 140.

BRĚZBRÔJNÔST, brězbrôjnosti, *f. vidi* bezbrojnost. Mikaļa 13a.

BRĚZBRÔJSTVO, *n. vidi* bezbrojstvo. xvii *vijeka u jednoga pisca.* Pobivši jedno brezbrojstvo ńegovije. M. Radnić 58.

BREZĆ- *gledaj* brešć-.

BREZDAJNI, *adj.* fundo carens. *isporedi adj.* bezdan. *prošloga vijeka. Postańem od adj.* bezdani *(vidi* bezdan), *u kom* n *stoji mjesto* nn, *pa mu nije samo odbačeno prvo* n, *nego još dometnuto* j *(kao u* stojni *mjesto* stoni *od* stolni). *isporedi* bezdavni. Priduboka prodolina, koja brezdajna jest. I. J. P. Lučić, razg. 87. S ustima brezdajnim svojim. 86. Ne možo napuniti brezdajnu jamu svoga srca. 6. Da misli naše idu dospiti u brezdajnu dubinu božanstva. Grgur iz Vareša 30. Noseći u ruku ključe brezdajne jame paklene. 81.

BREZDAJNICA, *f. vidi* bezdajnica. M. Pavlinović.

1. BRĚZDAN, *adj. vidi* bezdan, *adj.* U jamu tu brezdanu. V. Došen 172.

2. BREZDAN, *f. vidi* bezdan. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* A valovi brdoviti kao jurišem k nebu hite, oblak hrle zakvačiti, da ga u brezdan morsku hite. J. Krmpotić, kat. 129.

BRĚZDÂNKA, *f.* abyssus. *vidi* bezdanica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tebe ko će oslobodit, ako budeš bačen u brezdanku paklenu među djavle? J. Banovac, prip. 20.

BREZDÂNSTVO, *n.* abyssus. xvii *vijeka u jednoga pisca.* Tako brezdanstvo i dubina jedna zaziva drugu. I. Ančić, svit. 41. Biskupat brezdanstvo je od truda, muka i svije ostalije potriba brez broja. I. Ančić, ogl. 97.

BRĚZDJELAK, brězdioka, *m. vidi* bezdjelak. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Ako istina jost da može postavit mnoga tilesa cila u jedno samo misto, nije protiva razlogu da može stavit u jedno isto misto jošter dile istoga tila, na priliku u jednu malu ostiju dali u jedan brezdilak. Turl. blago 2, 242.

BRĚZDJETAN, brězdjetna, *adj. vidi* bezdjetan. *od* xvi *vijeka.* On je brezditan i bez naslidka. Aleksand. jad. starin. 3, 220. Brezditne porod daše. P. Knežević, pism. 8.

BRĚZDJETNICA, *f.* sterilis, *nerotkiňa. u naše vrijeme u narodnom govoru.* Brezditnica. J. Grupković.

BRĚZDNO, *n.* abyssus. *isporedi* bezdno, bezno. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* On za našu ļubav u jednoj dublini i brezdnu od muka i žalosti utopi se! A. Kanižlić, uzr. 54.

BREZDÒSPJETNO, *adv.* infinite. *isporedi* bezdospjetan. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Brezdospitno više o bogu visiš nego li svitlost o suneu. P. Knežević, osm. 338.

BRĚZDUŠAC, brězdušca, *m.* impius *vidi* bezdušnik. xvii *vijeka u jednoga pisca.* Dužne su take brezdušce opoviditi biskupom kano odmetnike. I. Ančić, vrat. 2, 4, 225.

BRĚZDUŠAN, brězdušna, *adj. vidi* bezdušan *pod* 2. *prošloga vijeka.* Focio brezdušan stavi svetu crkvu u toliku nevoļu. K. Pejkić 19. O krivi i brezdušni sudče! D. Rapić 314. — *adv.* brezdušno: Koji se biše puno uzdigao brezdušno. J. Banovac, prip. 178. K Ani ga povedoše nemilosno nurajući i brezdušno lupajući. P. Kne-

žović, muka 16. Brezdušno svidočiše. 22. Ko je brezdušno u krvi mladinaca ruke svoje omačio. D. Rapić 19.

BRÈZDUŠNO, *adv. vidi kod* brezdušan.

BRÈZE, Brêzâ, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Modruša* XV *vijeka.* U Brezab. Mon. croat. 125. *isporedi* breza.

BREZGOVINA, *f. vidi* brezovina. *samo u Voltiđijinu rječniku* (19).

BRÈZGRJEŠAN, brèzgrješna, *adj. vidi* bezgrješan. *od* XVI *vijeka.* Brezgrišna ne ubij. M. Marulić 90. Krv toliku brezgrišnih ditića proli. H. Lucić 280. Jere su čisti i brezgrišni. I. T. Mrnavić. ist. 82. Put mekšu imaduše neg diteta brezgrišnoga. P. Knežević, živ. 16. Gladom morahu i često bičahu brezgrišno tilo. 56. Prigovarahu svitovna koja su brezgrišna. A. d. Kosta, zak. 2, 5. U neznanstvu brezgrišnomu. M. Dobretić 75. Imenujem čovika brezgrišna. I. J. P. Lučić, izk. 27. — *adv* brezgrišno: Brezgrišno živila si. P. Knežević, pism. 112. Nastojte brezgrišno živiti. J. Filipović 3, 15.

BREZGRJEŠÉNE, *n.* absentia peccati, innocentia. *isporedi* bezgrješje. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Zlamenovati nam darovi brezgrišenja. I. T. Mrnavić, ist. 82.

BRÈZGRJEŠNÔST, brèzgrješnosti, *f. vidi* bezgrješnost. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Čudnovata doista pravednost ili ti brezgrišnost bijaše sv. mladića. A. Kanižlić, bogoljub. 417.

BRÈZICA, *f. dem.* breza. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* Brezice.

BRÈZICE, Brêzîcâ, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Schem. zagr. 1875. 29. — *ime zemlji pod šumom itd. u Srbiji u okrugu rudničkom:* Zabran u Brezicama. Sr. Nov. 1872. 373.

BREZÍCI, Brezîkâ, *m. pl. dva sela u Bosni u baňolučkom okrugu: jedno blizu Foče.* Schem. bos. 1864. 36. Statist. 38. *drugo blizu Osove.* Schem. bos. 1864. 59. *isporedi* brezik.

BRÈZIČÂNI, Brêzičânâ, *m. pl. dva sela u Bosni: jedno u okrugu i kotaru baňolučkom.* Statist. 36. *drugo u okrugu bihačkom, kotaru prijedorskom.* Statist. 54. Glasnik 20, 384. 21, 353. 22, 50.

BRÈZIČKÎ, *adj. što pripada nekom mjestu, koje se samo ne pominje, a bilo je negdje blizu Skoplja* XIV: ‚Do rasputija brêzičkoga puti' *išla je međa selu Brusu na Pšiši.* Glasnik 24, 245.

BRÈZIĆ, *m.* 1. *mlada breza. samo u Vukovu rječniku.* — 2. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom.* Statist. 28.

BRÈZIĆÂNI, Brêzićânâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru doňovakupskom.* Statist. 72 *(i među popravcima, a na str.* 133 Brezičani).

BRÈZÎK, brezika, *m.* 1. *brezova šuma. u rječnicima Stulićevu i Vukovu.* — 2. *ime selima: a) selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića:* Brezik. Šem. prav. 1878. 61. Razdjel. kr. 17. Brizik. Schem. segn. 1881. 33. — *b) u Bosni pet sela: dva u okrugu baňolučkom i tri u zvorničkom:* Brezik. Statist. 36. 39. 86. 89. 90.

BRÈZIME, brèzimena, *n. vidi* prezime, *od kojega je i postalo promijenivši* p *na* b *uz prijedlog* brez. *isporedi* bezime. *koje je opet postalo od* brezime, *zamijenivši prijedlog* brez *prijedlogom* bez, *po što su se oba u drugoj službi izjednačila.* — *Dolazi prošloga vijeka u jednoga pisca.* Da je hrabren, brezime mu kaže. Š. Stefanac 34. Od imena brezime dobiva. 35.

I. BRÈZINA, *f. vidi* brezovina. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Metlicama od brezine. S. Tekelija u Letopis. mat. sr. 119. 51.

2. BREZINA, *f. vidi* bresina. B. Šulek, im. 31.

BRÈZINE, *f. pl. ime selima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 168. Pregled 69. — *b) selo u slavonskoj krajini blizu Okučana.* Razdjel. kr. 23. Schem. zagr. 1875. 49.

BREZIŠTE, *n. vidi* brezik. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚brezištvo'. *oboje bez sumńe načińeno za rječnik.*

BREZJÁCI, Brezjâkâ, *m. pl. vidi kod* brezjak.

BRÈZJÂK, brezjáka. *m. vidi* brezik. *Postańem od* brezje. *U pravom se smislu ne govori, nego je: a) ime zemlji pod ńirama itd. u Srbiji u okrugu valjevskom:* Zemlje u Brezjaku. Sr. Nov. 1868. 566. — *b) pl.* Brezjáci, *selo koje je bilo još* 1828 *u Srbiji u Podrińu a sada je pusto.* M. D. Milićević, srb. 565.

BRÈZJÂNI, *m. pl. selo u Bosni u zvorničkoj nahiji u početku našega vijeka, može biti isto koje sada pišu* Brežani *(koje vidi).* Petar Mandić iz Brezjana iz zvorničke nahije. Prot. šab. mag. 49.

BRÈZJE, *n. vidi* brezik. 1. *u pravom smislu samo u Stulićevu rječniku.* — 2. *ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 102. — *b) u Bosni dva sela: jedno u okrugu zvorničkom.* Statist. 86. *a drugo u okrugu baňolučkom blizu Ponijeva.* Schem. bos. 1864. 60. — *c) u Hrvatskoj osam sela: po jedno u podžupaniji jastrebarskoj, krapinsko-topličkoj, križkoj, križevačkoj, varaždinskoj, zagrebačkoj i zlatarskoj.* Pregled 36. 57. 86. 66. 47. 21. 62. Schem. zagr. 1875. 98. 104. 110. 177. 126. 201. 77. *i jedno u podžupaniji delničkoj.* Pregled 12. Schem. segn. 1871. 72. — *d) selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 141.

BREZLAŽNO, *adv.* vere, *doista.* XVII *vijeka u jednoga pisca.* Misliš da si se osvetio, ali brezlažno ti pomažeš tvoga neprijatelja. M. Radnić 386.

BREZMIŠLJAT, *adj.* improvidus. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Nemoj živiti brezmišljat u čistoći svitovńoj. M. Radnić 138. Brezmišljati Jeruzolim ne mišljaše o tuga. 11.

BRÈZMIŠLJEN, *adj.* improvidus. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Misao, koju imaju polak stvari duhovnije čini i(h) brezmišljene od onizije koje su od tijela. M. Radnić 79. Brezmišljeni od svoga dobra . . uzdaju se u pomoći. 260. Čini tamničarom brezmišljenoga. 183.

BRÈZMÎTAN, brèzmîtna, *adj. vidi* bezmitan. *prošloga vijeka.* Ja ću iz daleka biti sluga bratinski i prijatelj brezmitni. Bnd. spom. glasn. II. 3, 108.

BRÈZMJERNO, *adv.* immoderate. *isporedi* bezmjerno. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Brezmirno arčiti u jizbine i gosteńa. A. d. Kosta, zak. I, 248.

BRÈZMLJEČAN, brèzmlječna, *adj.* lacte carens. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Među jalove il brezmlječne ovce. I. Jablanci 132.

BRÈZNA, *f. ime mjestima: a) dva sela u sadańoj Srbiji: aa) jedno u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 170. *to će biti isto koje se pominе* XIII *vijeka:* odь Brězne dolu niz Sutěsku. Mon. serb. 12. Daničić 1, 83. — *bb) drugo u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 147. — *b) neko mjesto, po svoj prilici selo, negdje blizu*

Prizrena do sela Bučja XIV *vijeka*: Отъ Брѣзьне. Glasnik 15, 281. Daničić 3, 563. — *c) selo u Hercegovini u Pivi.* V. Ješević.

BRĚZNÂ GÒRA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled 54. *isporedi* Brezno.

BREZNÁČIN, *adj.* immodicus. *prošloga vijeka.* Za to je proždrlost od dvije vrste: jedna od brezmačinoga jeđenja. A. Bačić 232. Breznačino i nevrimenito i neureduo milovanje i ljubav nedostojna. F. Lastrić, ned. 304.

BRĚZNICA, *f. ime selima i rijeci: 1. sela: a) u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Schem. zagr. 1875. 183. Pregled 61. — *b) tri sela u Slavoniji: jedno u podžupaniji požeškoj.* Pregled 90. Schem. zagr. 1880. 44. *i dva u đakovačkoj.* Schem. diac. 1877. 26. Schem. zagr. 1875. 147. *od te dvije prva pišu i* đakovačka *a druga* njemačka. Pregled 105. 106. — *c) selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru gračaničkom. ali grješkom pišu* ‚Brešnica'. Statist. 87. *na karti* ‚Brisnica', *na popravljenoj* ‚Brjeznica'. — *d) u Srbiji selo u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 144. — *2. potok u Hrvatskoj blizu Jaske. pominje se* XVI *vijeka.* Polag mosta i potoka Breznice (‚Bresnicze'). Mon. croat. 333.

BRĚZNICE, Brěznîcâ, *f. pl. neko mjesto, može biti selo.* XIII *vijeka pod planinom Željnom u sadašnjoj Srbiji u okrugu kruševačkom.* Nadb. Breznicami Zeljinь. Mon. serb. 12. Daničić 1, 83.

BRĚZNIČIĆ, *m selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BRĚZNIČKÎ, *adj. što pripada mjestu Breznik u sadašnjoj Bugarskoj blizu srpske granice* XIV *vijeka.* Brězničьsky putь. Mon. serb. 61. Daničić 1, 83.

BRĚZNÎK, *m. ime mjestima: a) u Hrvatskoj tri sela: jedno u podžupaniji jastrebarskoj i dva u karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 87. 93. 99. Pregled. 27. 29. 34. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 62. — *c) varošica u sadašnjoj Bugarskoj blizu srpske granice.* Otaćbina 6, 117. 118. Rad 56, 183. 185. *isporedi* brežnički.

BREZNO, *n. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj:* Brezno gorńe *i* dolńe. Pregled 51. Schem. zagr. 1880. 197. *isporedi* Brezna gora.

BRĚZOBIČÂJAN, brězobičâjna, *adj.* insolitus. *prošloga vijeka.* Po zakonu brezobicajnomu ili ti izvanobičajnomu. A. Bačić 271. Po zakonu brezobičajnomu mogao bi *(bog)* narediti da anđeli i duše od tila rastavljene služe sakramente. J. Banovac, razg. 207.

BREZOBLIČAN, brezoblična, *adj.* deformis. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Upengati jednu priliku ružnu, brezobličnu. M. Radnić 71. *isporedi* bezobrazan.

BREZÒBRASTVO, *n.* impudentia. *isporedi* bezobraština. *Od* XVII *vijeka.* Bi ubijen . . za radi brezobrazstva ńegova. I. Ančić, ogl. 148. Kakvo je to vaše brezobrastvo, o krstjani! da oni bog, koji no je stvorio svit, od vas je malo poštovan a manje poslušan? J. Banovac, prip. 257. Bilo bi jedno veliko brezobrastvo boga molit a s iskrńim u nemiru biti. J. Banovac, razg. 54. Za što mu se *(Isusu)* ne pokažeš haran, već s tolikim brezobrastvom činiš tolike nepodobstine u ńegovoj kući? 46. Koliko je bogu mrsko brezobrastvo jednoga grišnika. J. Filipović 3, 161. Mańe bi se pustoši vidilo i brezobrastva u mladeži. F. Lastrić, svet. 12. Brezobrastvo tiram (petulantiam coërceo). 41. Pogledaju brezobrastvo i neharnost skupštine žudinske. F. Lastrić, test. 160. Koji se valjaju po smradu neposteńa i brezobrastvi. F. Lastrić, ned 337. Ukopali ste se u brezobrastva i bludnosti. 368. Uz ove dneve od poklada, uz koje so najveće pustoši, brezobrastva. proždrlosti i raspušteńa na razlike opačine ričma i đili običaju činiti. F. Lastrić, od' 191. Na ńiovo brezobrastvo mnogo se bijaše rasrdio. P. Knežević, osm. 136. Isto govorino od nesramnosti i polepnosti, koje nisu drugo nego jedno brezobrastvo. M. Dobretić 203.

BREZÒBRAZAN, brezòbrazna, *adj.* impudens. *vidi* bezobrazan. *Od* XVII *vijeka.* — *a) kao* bezobrazan *pod 2. a.: aa) o čeljadetu i o duši mu:* Da misnik nije parac i neskladnik, što su lažci, aramzadci, prinosci od rici, smutljivci. mormoraturi i zlo čineći ljudi, jer su brezobrazni, ne znadu svitovati sebe ni druzije. Taci su prignuti na svako zlo i grije. I. Ančić, svit. 75. Ako uspaziš tebe istoga, . . . ne češ biti brezobrazan sudac od onoga što drugi čine. M. Radnić 25. Ako se stidiš od ljudi, kako se ne stidiš grišiti prid očima božjim, o brezobrazni grišniče! A. Kanižlić, fran. 252. Brezobrazne i okorne vojnike na pokoru ganu. 222. Kakva bi duša brezobrazna bila koja bi se usudila dočekati ove blage dneve a ne bi bila čista od griha? B. Leaković, gov. 19. — *bb) o radńi, stańu:* Nemoj se stavljati suditi srca drugije . . . Tko si ti da sudiš slugu tuđega? . . . Jedva se nađe tko god prost od ove ispraznosti. Svak hoće da dade likariju bolestina tudim. Uzrok od ovizije sudova brezobraznije jesu tvoji grisi. M. Radnić 23. Odgovarańe brezobrazno jest dostojno osuđeńa. 39. Jest jedna zloća veoma brezobrazna nespoznańe. 474. Ah, to je prigrabljeńo nerazložno i brezobrazno. F. Lastrić, od' 139. Koliko ste puta naveli oca na srčbu s vašim holim, nepokornim i brezobraznim odgovarańem? F. Lastrić, ned 60. Molitve pravednije po niki način mogu boga usilovat. Ovo bi sa više slobodno bilo govoreńe, da ne rečem brezobrazno, da ne bi ono s. ivandelista. 227. Ako vidi u dietetu brezobraznu slobodu, gdi niti se boji, ni biži. 129. Ako tko brezobraznom slobodom iznese drugo ispovidańe vire. A Kanižlić, kam. 406. Brezobrazno ufańe saranit se brez dobri dila. M. Dobretić 199. — *cc) o svijetu:* Toliko je svit ova brezobrazan i slobodan hotijući biti držan za prvoga providitelja od veselja i radosti. Đ. Rapić 308 — *dd) o smrti, kad se o ńoj misli da radi kao čeljade:* Smrt brezobrazna, kako jesi mogla imati toliku jakost protiva biti onomu komu se svijet nije mogao protiviti? P. Posilović, cvijet 53. — *ee) o knjizi bez stida napisanoj, o peru, kojim se bez stida piše:* Tako brezobraznu knjigu propustiti ne možemo. A. Kanizlić, kam. 154. Brezobraznim perom piše. 588. — *b) kao* bezobrazan *pod 2. b.: aa) o čeljadetu:* Jedna cesarica stavi oči i ljubav na jednoga kovača, i to čuvši ńe rodbina ubiše onoga nesrićnoga, i kada čn ti glas brezobrazna cesarica, reče službenicam svojim: brzo donesite mi sud krvi ńegove da se napijem S. Margitić, fala 135. Niki brezobrazni kazujući nepoćinstva i opačine svoje uzimaju u smrdljiva usta boga i svete faleći se da su ovo il ono ucinili. F. Lastrić, od' 72. Jedan brezobrazan mladić, koji je učinio priljubodinstvo s tudim drugom, kazuje družini. F. Lastrić, ned. 116. Ona je tako brezobrazna da niti se boji unići k staru ni mladu. 100. Da ti znaš koja je napast brezobrazna žena, ne bi mi toga govorio. J. Banovac, prip. 42. — *bb) o radńi, stańu:* Koga Pilatovi vojnici jednoć konopci i singiri vezaše i

frustaše, al 1000 puta nečisti brezobraznim svojim misli, žeļama, govoreńi. F. Lastrić, test. 164. Okroće se k društvom mladeži, ali ni prikučiti se ne more, iz daleka bo čuje smrditi usta ńiova rićma a — bog bi dao da nije — i tilesa dili brezobraznim i bludnim. 332. — *cc) o jeziku mjesto čeļadeta u koga je:* Jezik brezobrazni i nečisti. F. Lastrić, test. 257 — *c) adv.: aa) kao naprijed pod a.:* Koji se suprotive pravdi božijoj brezobrazno. I. Ančić, ogl. 43. Brezobrazno priuzimaš tilo i krv Isukrstovu. I. Ančić, ogl. 190. Mnogi lažu toliko brezobrazno. M. Radnić 288. Zločesti sudi brezobrazno. 24. Holu moju glavu suprot bogu momu brezobrazno podigao. I. Grličić, put. 150. Brezobrazno govore, i holo uzdržaju. F. Lastrić, test. 247. Ako biste brezobrazno ovu istinu zatajili, dogodilo bi vam se ono. F. Lastrić, ned. 369 Brezobrazno tajaše da je novce primio. A. Kanižlić, utoč. 87. Koji sam toliko puta i po tolike načine brezobrazno grišio. 660. Meni brezobrazno pleća okrenuše. A. Kanižlić, uzr. 13 Stid te budi, nezafalniče brezobrazni! 50. Obtužio ga jest lažući brezobrazno. A. Kanižlić, kam. 18. Kajem se da sam toliko brezobrazno uvridio te. P. Knežević, osm. 84. Pristupajući neharno i brezobrazno svete zapovidi ńegove. M. Dobretić 64. Svakojake zloće i opačine brezobrazno diluju. B. Leaković, gov. 3. Brezobrazno uvridiše ńegovo veličanstvo. A. Tomiković 106. — *bb) kao naprijed pod b.:* Pohlepno i brezobrazno pade ńu zagrlivši. A. Kanižlić, kam. 48.

BREZÒBRAZNICA, *f. vidi* bezobraznica. *prošloga vijeka.* Ne stidi se ona brezobraznica i oni brezobraznik, koji živu u smradu bludnosti, doć s ostalimi krstjani boga falit. J. Filipović 1, 290. Sansona predobi jedna brezobraznica. 174.

BREZÒBRAZNÎK, *m. vidi* bezobraznik. *Od* XVII *vijeka.* Fale se kada budu zlo učiniti. O tugo i sramoto neizrečena brezobraznika, brezrazložnoga grišnika! P. Posilović, nasl. 33b. Ne stidi se ona brezobraznica i oni brezobraznik. J. Filipović 1, 290.

BREZÒBRAZNO, *adv. vidi kod* brezobrazan.

BREZÒBRAZNÔST, brezòbraznosti, *f.* impudentia. *vidi* bezobraznost *pod* 2. Ovako ufati se nije ufańe nego je smionstvo, brezobraznost. A. Kanižlić, utoč. 92. Ne mogući podniti tolike brezobraznosti ovoga lažca. A. Kanižlić, kam. 305. Pogrduje s brezobraznostju dobro viće, odgovara s ļutinom na ponukovańa. D. Rapić 92. Jeda li si za ovo krv na križu prolio, da bi ja istu krv nogami pogazio? O pogrdo, o brezobraznosti, o brezpametnosti moja! P. Knežević, osm. 84. Ufańu i slobodi naredi da se ne prometnu u brezobraznost. 117. Bivši se pričestili povratiše se isti dan na pijanstva, na bludnosti, kola itd. Bog ne mogući podniti ovaku brezobraznost pedipsa i(h). M. Zoričić, zrc. 167.

BREZÒBRAŽŃÀK, *m. vidi* brezobraznik. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Što ti se čini, jedan brezobražńače, kad no rečeš: ‚pasja viro!' J. Banovac, pripov. 57.

BREZOBZÌRCÊ, *adv. vidi* bezobzirce. Videć ovu komediju brezobzirce ode. Nadod. 183.

BRÈZOČAN, brèzočna, *adj.* oculis carens, impudens. *vidi* bezočan. *Od* XVI *vijeka.* 1. *koji nema očiju u pravom smislu:* Hromi se dižu na noge čitavi, . . brezočni vide. P. Knežević, živ. 59. — 2. *kao* bezočan *pod* 1: *a) o čeļadetu:* Kad bogu daše dar tri kraļi istočni, na tvoju maln har, Irude brezočni. H. Lucić 280. Jer joj *(božici Veneri)* sin brezočni strijaļuć podklada vas narod istočni s onim od zapada 289. Oni brezočni i škodni grišnik. I. J. P. Lučić, razg. 40. — *b) o radńi, stańu:* Jesi li učinio dilo koje nepošteno, nerazborno, brezočno? P. Knežević, osm. 21. Utvrdivši se brezočni neposlu(h). I. J. P. Lučić, nar. 56. — 3. *adv.* brèzočno, impudenter: Sagrišujući skrovito, očito i brezočno. F. Parčić 77. Takoga dobrog gospodara brezočno sam pogrdio. P. Knežević, osm. 83. Koji brezočno ńlaguju se. I. J. P. Lučić, bit. 3. Koji crkvene zapovidi brezočno potlači. I. J. P. Lučić, nar. 49.

BRÈZOČITI SE, brèzočîm se, *impf.* impudentem esse. *isporedi* bezočiti. Ko se brezoči suprotiviti. I. L. Garańin 19.

BRÈZOČNO, *adv. vidi kod* brezočan.

BRÈZOČNÔST, brèzočnosti, *f. vidi* bezočnost, bezočanstvo. *prošloga vijeka.* Ovaca brezočnost šipkom ļubeznivosti uzbija J. Filipović 3, VII. U naša vrimena s novim običajem izađu bilizi brezočnosti. Grgur iz Vareša 111. Jest brezočnost nepoštena samo iskati ovake vire. I. J. P. Lučić, bit. 29. Uzveličala se jest brezočnost i potlačeńo reda. I. J. P. Lučić, nar. 103. Koji bi od zlobe, od brezočnosti ili od poželeńa zaneseni što god protiva istini zasvidočili. 58.

BREZÒĆUTAN, brezòćutna, *adj.* rationis expers, inconsideratus, insensatus. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Nitkore nije toliko brezoćutan da hoće da bude starešina poznajući dugovańa starešinska. M. Radnić 50.

BRÈZOPÂZAN, brèzopâzno, *adj. vidi* bezopazan. *prošloga vijeka.* Brezobrazno i brezopazno dijete. Đ. Rapić 836. — *adv.* brèzopâzno: Tako brezopazno u ruku ńegovih umnožaješ vlase. P. Knežević, osm. 112. Nerazborno činiti i brezopazno. 185.

BRÈZOPÂZNO, *adv. vidi kod* brezopazan.

BRÈZOPRÊZAN, brèzoprêzna, *adj.* incautus. *prošloga vijeka.* Za što jesi tako nerazložan i nesvistan, da živeš slobodan i spavaš brezoprezan? Đ. Rapić 115.

BRÈZORUŽÂN, *adj. vidi* bezoružan. XVII *vijeka.* Ne pristoji se vojniku uļesti na mejdan brezoružanu. M. Radnić 536. Dođe brezoružan. 559. — *u jednoga pisca istoga vijeka* ‚brezoruždjan' *(vidi kod* oružje): Brezoruždjan strašno preda. I. Zanotti, en. 2, 8.

BRÈZOV, *adj.* betulae, e betula factus. *isporedi* breza. *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* Brezova luka, *kod Novoga Grada i Bribira u hrvatskom primorju* XIV *vijeka:* Чresь Brezovu luku въ Maševo. Mon. croat. 2. Brezova ravan, *u Plani kod sela Grada* XIV *vijeka:* U Brêzovu ravьnь. Mon. serb. 94. Glasnik n. 12, 113. Daničić 1, 83. Brezovi rt, *kod sela Crnilovca u Hraštanima* XIV *vijeka, po svoj prilici u sadašńoj Srbiji:* U Brezovi rьtь. Sr. Ļetop. 1847. 4, 54. Daničić 1, 83. Brizove, jelove i borove stabre posaditi. I. Jablanci 39. Brezovo drvo. P. Bolić 1, 202. Brezov sok. 2, 141. Brezova guba, suber. *u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 914b, 1, 1155a). *vidi* pluto. — *i selima u imenu dolazi s kakvim supstantivom, kao* Brezova Glava, *itd. vidi na po se.*

BRĚZOVA, *f. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu užičkom a drugo u čačanskom.* K. Jovanović, reč. 151 172. U Brezovi je beli mramor. M. Đ. Milićević, srb. 650.

BREZOVA DOLA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru bilećkom:* ‚Bresova Dola'. Statist. 109. *ime nepouzdano.*

BRÈZOVA GLÁVA, *f. selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Razdjel. kr. 19.

BRÈZOVA GÒRA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 31. Pregled 49.

BRÈZOVAC, brèzôvca, *m.* 1. *brezov štap. samo u Vukovu rječniku.* — 2. *ime selima: a) u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 90. — *b) u Srbiji dva sela: jedno u okrugu kragujeračkom a drugo u užičkom.* K. Jovanović, reč. 159. — *c) dva sela u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Razdjel. kr. 19. Schem. segn. 1871. 57. — *d) u Hrvatskoj pet sela: jedno u podžupaniji bjelovarskoj:* Brezovac. Schem. zagr. 1875. 166. Pregled 77. *dva u podžupaniji zagrebačkoj: u mještana kajkavski:* Brezovec. Schem. zagr. 1875. 72. 186. Pregled 22. *i dva u podžupaniji križevačkoj: također kajkavski:* veliki *i* mali Brezovec. Schem. zagr. 1875. 175. Pregled 68. — *e) u Međumurju: u mještana kajkavski:* Brezovec. Schem. zagr. 1875. 143. — 3. lactarius torminosus Schaeff., birkenschwamm. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u ugarskih Hrvata.* B. Šulek, im. 483.

BRÈZOVAČA, *f. a) brezova batina. u Vukovu rječniku.* — *b) planina u Bosni na Uni.* S blagom onu Unu prebrodiše, Brezovači u logor dodose. Nar. pjes. kras. 1, 207. Brezovaču vrhu na planini. 205. — *c) ime zemlji pod ńivama u Srbiji u okrugu valjevskom:* Ńiva Brezovača. Sr. Nov. 1866. 133. 1875. 1351. — *d) neka kruška.* I. Pavlović. — *e)* tormentilla L. brizovača. B Šulek, im. 32. *isporedi* steža.

BRÈZOVAČKÎ, *adj. a) što pripada selu Brezovcu.* K. Jovanović, reč. 119. — *b) što pripada selu Brezovi.* K. Jovanović, reč. 151. 172.

BRÈZÔVCI, Brèzovâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 77. Pregled 14.

BREZOVE DANE, *selo u Bosni u okrugu banjolučkom, kotaru žepačkom. ali će mu ime biti zlo zapisano.* Statist. 43.

BRÈZOVICA, *f. ime planini, rijeci, selu. a) planina u Bosni na putu između Sarajeva i Mokroga i na ńoj han.* Glasnik 22, 50. — *b) rijeke: aa) rijeka u Hrvatskoj blizu Zeline. sastaje se s Bistricom. pominje se* XIII *vijeka u spomeniku latinski pisanu.* Mon. ep. zagr. 1, 51. — *bb) rijeka i kraj uz ńu u Srbiji u okrugu crnorječkom.* M. D. Milićević, srb. 871. — *c) sela: aa) u Hrvatskoj tri sela: jedno u podžupaniji zagrebačkoj i dva u krapinsko-topličkoj.* Schem. zagr. 1875. 197. 35. 36. Pregled 21. 52. — *bb) u Slavoniji selo u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 150. Pregled 109. Med Viroviticom i Brezovicom. P. Vitezović, kron. 182. *i zaselak selu Slivoševcima u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101. — *cc) u Srbiji sedam sela: dva u okrugu valjevskom i po jedno u okrugu podrinskom, čačanskom, kruševačkom, niškom i vranjskom.* K. Jovanović, reč. 100. 105. 130. 135. 168. Sr. Nov. 1879. 175. 176. — *vidi i* Brezovice.

BRÈZOVICE, Brèzovîcâ, *f. pl a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru čajničkom.* Statist. 11. *isto će biti koje se pominje prije našega vremena samo po imenu.* Brêzovice. S. Novaković, pom. 126. — *b) zaselak selu Zaovinama u Srbiji u užičkom okrugu.* Lj. V. Stojanović.

BRÈZOVIČKÎ, *adj. što pripada selu Brezovici.* Brezovicka opština. K. Jovanović, reč 130.

BRÈZOVÎK, *m. a) selo u Hercegovini kod Nikšića.* V. Lješević. — *b) selo u Bosni u sarajevskom okrugu, kotaru visočkom.* Statist. 25.

BRÈZOVINA, *f. a)* lignum betulae, *drvo brezovo osječeno u rječnicima Bjelostijenčevu, Voltiljinu, Stulićevu i Vukovu.* — *b)* arbores betulae, *drveće brezovo neposječeno, brezova šuma. isporedi* brezik, brezje. *u Bjelostijenčevu rječniku* (‚brezovina ili brezovje, gdje je vnogo brez'). Brizovini svaka zemja ugodi. 1. Jablanci 196.

BRÈZÔVKA, *f.* lactarius torminosus Schaeff. B. Šulek, im. 31.

BRÈZOVLÂNI, *m. pl. a) selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 145. Pregled 110. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 173. Pregled 138. *pišu ga i* Brezovljan. Pregled 67.

BRÈZÔVLJE, *n. vidi* brezje, brezik. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (39b) *i Jambrešićevu. u oba stariński* ‚brezovje'.

BRÈZOVŃAČA, *f.* betulinea. brezovńače, betulineae. Šloser-Vukot., flora 1035.

BRÈZOVO PÒLJE, *n. a) selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Razdjel. kr. 21. Šem. prav. 1878. 71. — *b) u Bosni u okrugu zvorničkom varošica na Savi.* Zemlop. bos. 43. Statist 85. *i tri sela.* Statist. 85.

BREZRÁZBORAN, brezrázbôrna, *adj.* imprudens. *isporedi* bezrazboran. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Od brezrazbornoga suda se čuvati A. Georgiceo, nasl. 27.

BREZRÁZBORIT, *adj. vidi* brezrazboran. *isporedi* bezrazborit. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Ovi čovik bijaše zle naravi i tvrde glave i tvrdoglav i brezrazborit. P. Posilović, nasl. 10.

BREZRÁZBORSTVO, *n.* imprudentia. *isporedi* bezrazborstvo. S tolikijem brezrazbo(r)stvom i tvrdosti. P. Posilović, nasl. 25.

BREZRÁZLOŽAN, brezrázložna, *adj.* imprudens. *isporedi* bezrazložan. *od* XVII *vijeka. a) o čeladetu:* Brezobraznika, brezrazložnoga grišnika. P. Posilović, nasl 33b. — *b) o radńi:* Jesi li boga brezrazložnom . . zakletvom uvridio? P. Knežević, osm. 16. — *c) adv.* brezrázložno. Rasrdio sam se brezrazložno. J. Filipović 3, 126. Ako čovik sa više neuredno ili ti brezrazložno sam sebe ljubi. F. Lastrić, ned. 109.

BREZRÁZLOŽIT, *adj. vidi* bezrazložit, bezrazložan. *Od* XVII *vijeka. a)* rationis expers. *o životińi.* Slideći živine brezrazložite. F. Lastrić, test. 208. — *b)* imprudens, absurdus. *o radńi:* Brezrazložitijem načinom išteš poštena i bogatstva. M. Radnić 5.

BREZRÁZLOŽNO, *adv. vidi kod* brezrazložan.

BRÈZREDAN, brèzredna, *adj. vidi* bezredan. *Od* XVII *vijeka, kao adv. od* XVI *(vidi pod* 3). — 1. *vidi* bezredan *pod* 1. *a) o stvari tjelesnoj, o vajsci, kao* bezredan *pod* 1, *c.:* Sve koliko, to jest otar, kandiliri, kandela da su vele čisti, i da nijedna stvar ne najde se brezredna ili gnusna. M. Bijanković 37. Smetena *(vojska)* brezredna i pristrašena poče bižati. A. Kačić, korab. 208. — *b) o radńi, stańu, putu, t. j. načinu, kao* bezredan *pod* 1, *d.:* Kako češ brezredne želje odagnati. A. Georgiceo, nasl. 12. Sebe hinimo brezrednom ljubavju, ku tilu nosimo. 62. Neka dignu čare, koje čine brezredno štovanje božje. M. Bijanković 6. Zatvori vrata poželinju brezrednomu. I. T. Mrnavić, ist. 110. Od brezrednoga blagovańa. J. Banovac, uboj. 33. Adam sagriši zarad brezredne ljubavi. J. Filipović 3, 254. Koji uzađe na pristolje po putu tako brezrednu, nepoštenu i nepravednu. A. Kačić, korab. 323. Lakomost jest brezredno oli saviše poželeńe bogastva. M. Do-

bretić 203. Ugada brezrednim našim polcpam. I. J. P. Lučić, razg. 5. Ništa drugo ne zapovida nego da od ove brezredne ljubavi čuvamo se. I. Velikanović, upuć. 1, 387. — 2. *vidi* bezredan *pod* 2. Da nije koji zavit učinio, koji ne bi mogao složiti se s redeńem, oli da nije vele dužan, oli brezredan. A. d. Kosta, zak. 1, 60. Koji se ne zovu u djaštvo ili primańe redova? Brezredni, već ako bi se ńima radi koristi crkve brezrednost odpustila. I. Velikanović, upuć. 2, 159. — 3. *adv.* brèzredno. *značeńe kao naprijed pod* 1. Ter nije brezredno, da nas strah obide. H. Lucić 269. Kad človik brezredno što godire žudi. A. Georgiceo. nasl. 12. Koje ste toliko brezredno želili. J. Banovac, pred. 96. Koga smo tako brezredno uvridivali. 3. Ter ga *(svijet)* tako brezredno ljube, da se zaboravljaju svoga spaseńa. J. Banovac, razg. 112. Jer bo se budu jaganci iz takvoga smiješańa brezredno izlegli. I. Jablanci 133. Bacivši orużja brezredno pobigoše. A. Kačić, korab. 336.

BRÈZREDNÎK, *m. vidi* bezrednik *pod* 2. Od slipi i od svih ostali brezrednika oli ti irregulara. M. Dobretić 291.

BRÈZREDNO, *adv. vidi kod* brezredan.

BRÈZREDNÔST, brèzrednosti, *f vidi* bezrednost. *prošloga vijeka.* 1. *kao* bezrednost *pod* 1. Uklonit brezrednost. Turl. blago 2, 78. Zakon božji jest duhovni i zabrańuje brezrednost ljubavi. 195. Smesti brezrednosti na drugi način. Grgur iz Vareša 112. Zivljeńe upraviti, brezrednosti ispraviti. I. J. P. Lučić, nar. 62. — 2. *kao* bezrednost *pod* 2. Koji se ne zovu u djaštvo ili primańe redova? Brezredni, već ako bi se ńima radi koristi crkve brezrednost odpustila. I. Velikanović, upuć. 2, 159.

BRÈZREDSTVO, *n.* inordinatio. *isporedi* bezredstvo. xvii *vijeka u jednoga pisca.* Koje brezredstvo stoji u vazimanju jiliša. I. T. Mrnavić, ist. 171.

BRÈZREDŠTINA, *f. vidi* bezredština. xvii *vijeka u jednoga pisca, koji mjesto* št *ima* šć *po govoru svoga zavičaja.* Brezredščina srditosti stoji u trih stvarih. I. T. Mrnavić, ist. 172.

BRÈZREĐE, *n. vidi* bezređe. *Od* xvii *vijeka.* 1. *kao* bezređe *pod* 1. Da se ne smućivam kuditi i karati se cića takovi brezredja. Grgur iz Vareša 105. — 2. *kao* bezređe *pod* 2. Impediment ali od proklestva ali od obustavljenja ali od brezredja. P. Radovčić, nač. 545. Ako bi bila dana oblast ispovidniku da more dispensati ali osloboditi od brezredja, tada će priložiti slideća. I. Terzić 361. Brezredja potajna odpušćati i prašćati. A. d. Kosta, zak. 1, 39. Upao bi u brezredje, niti bi se mogao redit. M. Đobretić 32. Ako bi misnik u proklestvu služio, izvan pogibili smrti, u oni čas upao bi u brezredje. I. Velikanović, upuć 2, 133. Od dvi vrste jest brezredje: jedno po pomańkańu naravnomu, drugo po grihu i krivici. 153. Dopuščeno je biskupima da mogu odpustiti sva brezredja. I. J. P. Lučić, nar. 89.

BREZRODA, *f.* corydalis bulbosa Pers. B. Šulek, im. 31.

BRÈZUB, *adj. vidi* bezub. *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Brže Turci ti brezzubi svi bihu. H. Lucić 255.

BRÈZUFÂN, *adj. vidi* bezufan. Svi nesrićni brezufani. L. Vladmirović, slavod. 22. Kakono brezufani Kajin. Turl. blago 2, 17.

BRÈZUFÂŃE, *n. vidi* bezufańe. *prošloga vijeka.* Druga svijest zla zove se brezufańe, što no se običaje reći duša desperana. F. Lastrić, ned. 50.

BRÈZUGOVÔRAN, brèzugovôrna, *adj.* absolutus. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Zavit svršeni. to je brezugovorni, jest, koi očito i uprav brez svakoga ugovora biva i čini se. I. Velikanović, upuć. 1, 432.

BREZÛKÔRAN, brezûkôrna, *adj. vidi* bezukoran. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Zapovidaj da udovice budu brezukorne. 1. Bandulavić 256. 1tim. 5, 7.

1. BRÈZÛM, *m. vidi* bezum, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Neka dakle ne pristupa ni jedan neumitan ili s tminam breznma zaslijepljen. I. J. P. Lučić, bit. 9.

2. BRÈZÛM, *f. vidi* bezum, *f. u naše vrijeme u Dalmaciji.* U brezumi, t. j. u nesvijesti, u neznańu. M. Pavlinović.

BRÈZUMAN, brèzumna, *adj. vidi* bezuman. *Od* xvii *vijeka.* Mi brezumni život ńih mńadihomo mahnitost. I. Bandulavić 202. Koji mu razum dade, za brezumna zlo poznade. P. Knežević, muka 25. Brezumna vila, koju kiti zlato. A. Kanižlić, rož. 18. Ako usude se reditі brezumne i neumitne, biti će podložni najtežemu osuđeńu. I. J. P. Lučić, bit. 10.

BREZÙMJETNO, *adv.* imprudenter. *isporedi* bezumjetan. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Koji su za eretici brezumitno otišli. A. Bačić xii.

BRÈZUMNÔST, brèzumnosti, *f. vidi* bezumnost. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Pun budući brezumnosti. P. Knežević, pism. 189.

BRÈZUZDÂN, *adj. vidi* bezuzdan. *Od* xvii *vijeka.* Tu vidismo brezuzdana Marta. I. Zanotti, en. 2, 30. Vitre brezuzdane. 29. Pod prilikom jednoga neuztegnuta i brezuzdana priljubodljivca. A. Kanižlić, kam. 48. — *adv.* brèzuzdâno: Naučni brezuzdano živiti. I. J. P. Lučić, izk. 16.

BRÈZUZDÂNO, *adv. vidi kod* brezuzdan.

BRÈZVLAČNO, *adv. vidi* bezvlačno. Brezvlačno, t. j. čisto, bistro. I. Bandulavić *(na pošljeđnem listu).*

BRÈZVODAN, brèzvodna, *adj. vidi* bezvodan. *od* xvi *vijeka.* Hodit po mista suha i brezvodna. Bernardin 26b. luk. 11, 24. Po mistih brezv(o)dnih. I. Bandulavić 50. luk. 11, 24. U zemji pustoj, stranputnoj i brezvodnoj svita ovoga. D. Rapić 306.

BRÈZVODICA, *f. vidi* bezvodica. M. Pavlinović.

BREZVREMENKA, *f.* colchicum autumnale L. *ńem.* herbstzeitlose. *u jednoga pisca našega vremena.* Brezvrimenka. B. Šulek, im. 31.

BREZVRŠAN, *vidi kod* bresvršan.

BRÈŽÂNI, *m. pl. a) dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 195. Pregled 39. *a drugo u križevačkoj. u mještana akus i za nom.:* Brežane. Pregled. 69. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru srebrničkom.* Statist. 94. *može biti pogrješka mjesto* Brezjani, *koje vidi.* — *c) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 138.

BRÈŽANIN, *m.* montis incola, litoris incola. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÈŽÂNKA, *f.* femina montis incola, litoris incola. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÈŽÂNKIŃA, *f. vidi* brežanka. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÈŽÂNSKÎ, *adj. što pripada selu Brežanima.* Opština brežanska. K. Jovanović, reč. 138.

BREŽÁŃAK, brežáńka, *m. dcm.* brijeg. *Od*

xvii *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (30b) *i Jambrešićevu (u oba kajkavski su* e *pred* k). Na brizańku. P. Vitezović, odij. 78. Da se zemja svagdar niz brdo i dole privraća *(kad se ore)*, s kojim posłom se takvi brežańci (‚brježanci') izravnaju. I. Jablanci 47.

BRÈŽIĆ, *m. dem.* brijeg. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (brježic 200a) *i Stulićevu* (brježić 62b). *isporedi* brešćić. Posađen na jednomu brježiću. Živ. is 68. Janko ima hižicu na tom malom brižiću. Jačke 235.

BRÈŽINA, *f. augm.* brijeg. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) obala:* Tek izide vodi na brežinu. Nar. pjes. vuk. 4, 66. — *b) brdina:* Sve doline krvi napojiše, a brežine glavam' nakitiše. Nar. pjes. petr. 2, 78. Pregazio polje i brežine. 3, 295. Đed zove s brežine: bramite me od kokošaka, a od pasa ne bojim se. *(odgonetlaj: snop).* Nar. zag. nov. 214.

BRÈŽIVOTAN, brežívotna, *adj.* inanimus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Stvari brežívotne. M. Dobretić 310.

BREŽJA, *n. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 89. *može biti pogrješka mjesto* Brezja.

BREŽJE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 133. *može biti pogrješka mjesto* Brezje.

BRÈŽLEBOVIĆ, *m. tko nema hleba u svojoj kući s nerada i lijenosti. govori se u Srbiji za porugu.* Ž. Radoničć. *pred* | *otpalo je* h *(od* hljeb) *pa se* z *(od* brez) *promijenilo na* ž.

BRÈŽNAT, *adj.* clivosus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ako su pašnaci brežnati (‚briježnati'). I. Jablanci 38. Na brežnatom (‚briježnatom') mjestu. 133. *isporedi* brežnatast.

BRÈŽNATAST, *adj. vidi* brežnat. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ako čajira jest nadignuta i brežnatasta (‚briježnatasta'). I. Jablanci 108.

BREŽNIK, *m. rijeka koja utječe u Šujicu u Bosni.* Zemljop. bos 55.

BREŽŃAK, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 259.

BREŽÒVSKÎ, *adj. prezime. u naše vrijeme.* Vuk, nar. pjes. 2, 649.

BREŽÚLAC, brežúlca, *m. vidi* brežuljak. *samo u Stulićevu rječniku* (briežuljac), *gdje ima i* ‚briežuljčac' *(s gen.* briežuljca) *i* ‚briežuljćak' *(s gen.* briežuljcka) *i* briežuljić. *sve veoma nepouzdano.*

BREŽÚLAK, brežúlka, *m. dem.* brijeg. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* brèžûljâkâ. *U naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (‚brježuljak') *i Vukovu.* Planina se sva prosula docima optočenijema gustijem brežuljcima. S. Ljubiša, prip. 29.

BREŽÚLAST, *adj.* clivosus. Gledalu put brežuljastoga Lapada na luku gruško. M. Vodopić, u Dubrovniku 1868. 185. Brežuljasti rat zvani Prevlaka. S. Ljubiša, prip. 258.

BREŽULČAC, *vidi kod* brežuljac.

BREŽULČAK, *vidi kod* brežuljac.

BREŽÚLČIĆ, *m. dem.* brežuljak. *u naše vrijeme.* I. Pavlović. *i u Stulićevu rječniku.*

BREŽULJIĆ, *m. vidi kod* brežuljac.

BRÌGAĆANIN, *m. čovjek s Brgata.* L. Zora.

BRÌGÂJKA, *f. žensko čeljade s Brgata. isporedi* Brgatka. L. Zore. j *stoji mjesto č. od* Brgaćanin.

BRGALICA, *f.* turtur, *grlica. u jednoga pisca* xvi *vijeka. Od kor.* bharg, *lomiti, cijepati, zujati, evrćati.* Brgalica ali dva ptića golubov. N. Rańina 175b. luc. 2, 24.

BRÌGAT, *m. brdo kod Dubrovnika i na ńemu dva sela: gorńi i dońi* Brgat. Schem. rag. 1876. 28. Repert. 22. *Od* xvi *vijeka.* Župu nam prigleda, obide i Brgat. N. Naljeković 1, 264. Vodeći u rodnou Brgatu zlatne dni. I. Gundulić 149. Blizu tijeh bremena davńijeh od zlata gora u nas kamena hraňaše Brgata, gora, ka tada sva u dubju veliku gusta se dubrava vidaše putniku. Brgat, ki stanova u gorskoj Dubravi, zakona cić nova staroga ne ostavi . . . A gori, u koj sta, i ka je vrhu nas, od Brgata istoga Brgat je ime danas. I. Gundulić 148-9. Vidiš onu hrid u moru kod Slovinskijeh doli strana i visoku onu goru, ka je imenom Bargat zvana; ne do vele ondi vika na slavu se našu gradi grad lijepoga Dubrovnika. Đ. Palmotić, christ. 616 Đa vlas tvoja zapovije s Brgata ih vrći doli. J. Palmotić, dubr. 134. Hotjet' sravnit' Brgat. Poslov. dan. 27.

BRÌGATKA, *f. žensko čeljade s Brgata. isporedi* Brgajka. Pod Brgatke vilo prike. I. Gundulić 167.

BRGELIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Brgelić iz Livna. A. Kačić, kor. 452.

BRGLIJEZ, brglijèza, *m.* sitta syriaca. Slovinac 1880. 33. *Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (sa* e *mjesto južnoga* ije: brglez, picus cinereus. 2, 136b. sitta *u prilarku). Od korijena od kojega je i* brgalica. — Ali t brglijez *(griješkom* ‚brlez') . u kamenoj gdi god luti. O. Mažibradić 162.

BRGLJALO, *m. čovjek koji brglja,* blatero. *isporedi* brgljati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRGLJANJE, *n.* blateratio. *isporedi* brgljati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRGLJATI, brgljâm, *impf.* blateraro, *govoriti brzo da se ne može razumjeti. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *Kor.* bharg, *udarati, lupati, zujati. isporedi* brgalica. — Brgja kao jare po lupatku. Nar. posl. vuk. 29.

BRGO, *adv.* cito, *brzo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori po istočnim krajevima Srbije).* — *Od korijena od kojega je i* brz. — Dovati ju za bijelu ruku, jednom rukom za ruku devojku, brgo drugom za bijela usta Nar. pjes. vuk. 3, 184. Pravo ode u poteru brgo. 3, 186.

BRGÒVATI, brgujêm, *impf.* celebrare, *svetkovati. isporedi* brijeći, *s kojim je i korijenu istoga. Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚mentionem facere' 98). — 1. *prelazno:* Krstjani imaju brgovati nediju. I. T. Mrnavić, ist. 92. — 2. *sa* se, *pasivno:* Brguje se nedija na uspomenutje istoga stvorenja. I. T. Mrnavić, ist. 91.

BRGUD, *m. mjesto iza grada ili sela i ime selima. biće od tal.* borghetto, *dem. od* borgo, *podgrade. isporedi* brgudae. — *a) kod Vrbnika na otoku Krku* xv *vijeka mjesto iza grada gdje je uvijek bila straža:* Te zemje leže v kuntradi vrbanskom, kadi se govori ‚za brgud', kadi se zove strażica. Mon. croat. 105 — *b) sada na Krku zemja općinska iza sela gdje sejaci pasu stoku, kao ispaša, ispust.* I. Milčetić. — *c) ime selima: aa) selo u Dalmaciji blizu Benkovca.* Repert. 5. — *bb) selo u Istri.* Schem. terg. 1876. 31. Pjesma je čuvena po svoj prilici na Brgudu. Nar. pjes. istr. 1, 28.

BRGUDAC, brguca, *m. dem.* brgud. xvi *vijeka.* Krsti ereki sv. Jeleni *(u Roču u Istri)* i oltar v brgudci. Mon. croat. 245.

BRGUJAC, Brgujca, *m. scoce u Dalmaciji na*

otoku Visu. misli se da se sada u tamošńem govoru čuje a pred r, *te pišu:* Bargujac. Repert. 39.

BȒGULE, Bȓgûlâ, *f. pl. dva sela u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 104. 105.

BRGULI, *m. pl. selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1880. 12. Repert. 39.

BRGULIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81.

BȒGULSKÎ, *adj. što pripada selu Brgulamu.* Brgulska opština. K. Jovanović, reč. 105.

BȒGUĻA, *f.* solemnitas, solemnes epulae, ludus. XVII *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme u Dalmaciji. Od tal.* bergolare, *šaliti se, šalu zbijati. — a) svetkovina i veselje koje na svetkovini biva:* Kalende vaše i brgulje ne navidila je duša moja. P. Radovčić, nač. 502. isa. 1, 14. — *b) vesela zabava, veselje (i bez svetkovine):* Ne hoditi onamo gdi se tanci čine, feste, nike brgulje i komedije svitovne. P. Radovčić, nač. 531. — *c) sada u Dalmaciji veseo objed na kakav svetac:* Bio sam na brguļi. M. Pavlinović.

BRGUĻANIN, *m. čovjek iz mjesta koje se zvalo* Brgule *i bilo u Bosni blizu Varcša* XVII *vijeka.* Martin Brguļanin od Sutinske. Norini 56. *latinski ga pišu:* Martinus a Bergule prope Vareš Suttiska. Schem. bos. 1864. 98. *isporedi* Brgulić.

BRGUĻE, *f. pl. selo u Dalmaciji u okrugu zadarskom.* Šem. zad. 1875. 35. Repert. 37.

BRHAN, *m.* vestimentum quoddam muliebre, *ńckaka sukńa ženska, tako nazvana po platnu od koga je.* XVI *vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (gossipium) *i u Vukovu* (‚sukńa prtena', *čemu se dodaje da se tako zove u Boci). isporedi* brhanac. — *Postańem od sr. lat.* barchanus, parchanus, *svilen i platno od lana i vune. isporedi* baršun *i* bračin. — Ti imaš modrine, brhane i guńe. N. Naleškovič 1, 261. *sada je prtena ženska haļina u Boci kotorskoj.* Vuk, rječ. 45ª. *isto i u hrvatskom primorju:* Divice goloruke, u bijelim brhanima i bijelim rubcima s krajevima od ostraga. V. Bogišić, zbor. 224.

BRHANAC, brhanca, *m. dem.* brhan. *u naše vijeme u Istri.* Stani mi se gori, mlada nevestice, ter mi si obuci ta lepi brhanac. Nar. pjes. ist. 3, 9.

BRÌ, *vidi* bre. *isporedi* bro. *u jednoj pjesmi prošloga vijeka.* U ńega mi bijaše bri ńegova britka sabļa. Nar. pjes. bog. 112.

BRÌBÎR, Bribira, *m. ime mjestima. isporedi* Brbir, Brebir. *a) u Dalmaciji blizu Skradina selo i zidine od staroga grada.* Vuk, rječ. 43ᵇ. Repert. 39. *pomiče se još* X *vijeka u spomenicima grčki pisanim kao župa* ‚Brebera'. F. Rački, dec. 400. Sveti Maksim biskup od Ļubļane mučenik, koji pripovidajući u Bribiru viru Isusovu bi kamenovan od nevirnika A. Kačić, korab. 383. Mladin knez Bribira. J. Kavańin 87. *pišu ga i* Breber *(vidi i kod* Bribiranin *i kod* bribirski): Bela učini Šubiće kneze od Brebera. P. Vitezović, kron. 94. *u množini kao da su knezovi toga mjesta u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga je štampano* Bribiri *i* ‚Brevieri': Bane i vikare htješe za se namješćati, i Bribire i templare tim vladańem uzvišati. J. Kavańin 247. Knezi Šubić' gdi je Brebieri od vladańa unionstvo? 229. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji rječkoj.* Pregled 8. Schem. segn. 1871. 44. *od* XIII *vijeka.* Iz Bribira Dragoslav arhiprvad. Zak. vinod. 55. Z Bribira. Mon. croat. 1. V Vinodolu gospodujući Novim, Bribirom, Grižani. 82.

BRIBÍRANIN, *m. vidi* Bribiranin. XIV *vijeka.* Gašpar Bribiran. Mon. croat. 2.

BRIBÍRANIN, *m. čovjek iz Bribira (u hrvatskom primorju). od* XIV *vijeka. toga vijeka u starom instr. pl.:* Bi pravda meju Bribirami i Novogradci u Novom. Mon. croat. 2. XV *vijeka također u starom nom. i instr. pl. i sa* e *mjesto prvoga* i *(vidi i kod* Bribir): Zla se zgoda parńa mej fratri s Crikvenice s jedne a s druge strane mej Brebirami; na ime ere hotihu Brebirane prosti biti od trgovine ondi. Mon. croat. 55.

BRÌBÎRSKÎ, *adj. što pripada Bribiru: a) u hrvatskom primorju:* XV *vijeka sa* e *mjesto prvoga* i *(vidi kod* Bribir): Vlastele brebirski. Mon. croat. 55. — *b) u Dalmaciji:* XVII *vijeka* breberski *u jednoga pisca, koji piše i* Breber *(vidi kod* Bribir): Na prošńu Jurja Breberskoga kneza primorskoga papa šibeničkoj cirkvi biskupa postavi. P. Vitezović, kron. 98.

1. BRÍCA, *f. hyp.* britva. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Bačkoj).*

2. BRÍCA, *m. hyp. brijač,* tonsor, *ali se govori iz podsmijeha, jamačno za to što glasi isto onako kao kad se kaže za britvu (vidi* brica *pod* 1). *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Bačkoj). Akcenat se mijeńa u voc.:* bríče.

BRÍCAST, *adj.* imberbis, *ćosav. u Dalmaciji.* Čuvaj se čovjeka bricasta a žene ruńave. Ļ. Nenadović. *Postańem od* brijati, *te upravo znači kao da bi se reklo: kao obrijan. isporedi* bricati se.

BRICATI SE, bricam se, *impf.* pilos amittere, *liňati se. u Dalmaciji* Brica se živina, kad joj pada stara dlaka a izrasta mlada; i koža, kad s ńe opuzne dlaka. M. Pavlinović. — *Postańem dem. od* brijati se, *kao da bi se reklo: bivati kao obrijan. isporedi* bricast.

BRÍCKA, *f. adj. u pjesmama mjesto* britka (*vidi* bridak). *zaboravļajući što je* britka sabļa *uzelo se da je nazvana kao žensko čeļade po mjestu iz koga je, pa je prema tome načińen adj.* britska, *čemu se* ts *sastavilo u* c; *a nalazi se i sa* ts. Na bricke se sabļe udariše. Nar. pjes. vuk. 4, 118. Na bricke se ćorde udariše. 119. Za tu sabļu bricku. Pjes. crn. 187. *sa* ts: Britske sabļe u travu baciše. Nar. pjes. petr. 3, 35.

BRÍCKIŃA, *f. vidi* bricka, *od čega je i načińeno kao* britkińa *od* britka. *u pjesmi u naše vrijeme.* Tad' brickińe ćorde povadiše. Nar. pjes. vuk. rječ. 44ª.

1. BRIČ, *m.* 1. *neko mjesto gdje je bila međa ńekim selima u Istri* XIII *vijeka.* Tu na Briči vse tako obrediše. Mon. croat. 35. *isto je mjesto u istom spomeniku zapisano i* ‚na Priči'. 34. *u talijanskom prijevodu* ‚na Bruci' *i* ‚Prici'. Starine 6, 244. — 2. *selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 41.

2. BRIČ, *m.* novacula, *britva brijača. prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku. Od korijena od kojega je i* britva. Jeda nijesu priostri klinci i briči? F. Lastrić, test. ad. 80. Jeda klinci . . . i briči od napasti . . . raniše Katarinu? 81.

BRIČAK, brička, *m. dem.* brič. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÍČÊŃE, *n. vidi* brijańe. *u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (603ᵇ), *Stulićevu i Vukovu.*

BRIČÊVIJE, *n. selo u Srbiji u okrugu vrańskom, srezu musuričkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *štampano* Bričevo. *mještani govore* Bričevîje.

BRIČIĆ, *m. dem.* brič. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRIČILAC, bričioca, *m. vidi* brijalac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRIČILIŠTE, *n. vidi* bričionica. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* bričilištvo. *oboje bez sumnje načiňeno za rječnik.*

BRIČIONICA, *f.* tonstrina, *brijaonica, berbernica. samo u rječnicima Belinu* (129ᵇ) *i Bjelostijenčevu*

BRIČITELJ, *m. vidi* brijalac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BRÍČITI, brîčîm, *impf.* radere, *brijati. Akcenat kaki je u praes. taki je u impf.:* brîčâh, *u 2 i 3 sing. aor.:* brîčî *i u part. praet. pass. s drugim slogom kratkim:* brîčen; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u inf., samo je i drugi slog dug u part. praes.:* brîčêći *i u part. praet. act.* 1: brîčivši. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikaljinu, Belinu* (603ᵃ), *Bjelostijenčevu* (31), *Stulićevu i Vukoru.* — *Postanem od* brič, *brijaća britva.* — *a) u pravom smislu, brijati:* Počeo bi brîčit svo dlake svoga tijela. Živ. is. 62. Na bradi ludoj svak se uči brîčit. Poslov. dan. 65. Ovce se imaju strić' a ne brîčit'. 92. Mučno je lava brîčit'. 64. — *b) u prenesenom značeňu, kao strugati:* Vidjeli ste da redovnik iza svoga pričešćeňa plitnicom zlatnom briči ... sńežano ono platno na komu je bio pričest posvećeni ... i prigleda jeda je koja mrvica. B. Cuceri 27. — *c) također u prenesenom značeňu, kao brisati, otirati:* Sa suzami briči se i smršuje ispitaňe i pismo od smrti. M. Radnić 112.

BRIČNICA, *f. vidi* brijaonica, bričionica. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRIČNIK, *m.* tonsor, *brijač, brijalac, berber.* XVII *vijeka u jednoga pisca.* Veli bričniku da mu izvadi dobru krv. M. Radnić 35.

BRIČU, *glasovi koji se viču živińčetu kao* ptrše *(koje vidi) u poslovici prošloga vijeka.* Lasno je rijet': briču, ma se usta tresu. Poslov. dan. 53.

1. BRID, *m.* acies, *oštrica. Prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku. Od korijena od kojega je* bridak. Nemila bridom maća svoga siječe. J. Kavańin 244. Bridom na te srnu. 201.

2. BRID, *adj.* acerbus, *ļut. isporedi* bridak. *prošloga vijeka u jednoga pisca. a) o čemu što je ļuto na jeziku:* Granka vina naša jesu, bride ribe bližjih mora. J. Kavańin 22. — *b) o zvijeri:* Vuka da iztočnoga grabna i brida svak se učuva. J. Kavańin 293. — *c) o čeļadetu, o vlasti, kad se misli čeļade u koga je vlast, o gradu, kad se misle ļudi u ńemu:* Umi uzdržat na beside krajšne vlasti, obo bride. J. Kavańin 193. *griješkom naštampano* ie *mjesto* i: Strahovita vrla obsjeda ugarskoga kraļa brieda. J. Kavańin 324. Ki se oprišo već neg briedom Rimu. 240.

BRÎDAK, brîtka, *adj.* acer. — *Od* XIV *vijeka (vidi primjere Danilov i Domentijanovᵇ) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* bridak, acutus, acer, saur; *u Mikaljinu:* bridak, oštar, acutus, ļut, acer; *u Belinu:* bridak, acutus (41ᵃ); *u Bjelostijenčevu:* bridek, kisel, octen, ļut, acris, acerbus, acutus; *u Jambrešićevu:* britki, acutus, bridek, ļut, acerbus (1, 13ᵃ); *u Voltiģijinu:* bridek, herb; *u Stulićevu:* bridak, britak, acutus; *u Vukovu:* britka, acutus; *u Daničićevu:* bridak, acer. — d *kad se nađe pred* k *mijeńa se na* t: britka: *tako pišu gotovo svi od* XV *vijeka (vidi u primjerima), ali ńeki pišu i bez te promjene još prošloga vijeka (vidi u primjerima). isto tako mijeńa i pred* c *u oblicima u kojima se* k *mijeńalo na* c XV—XVII *vijeka:* britci *(vidi u primjerima) a tada se* t *i izbacilo* britci *(vidi u primjerima). iz oblika u kojima dolazi* d *pred* k, *te se mijeńa na* t, *prelazila je promjena i u nominalni nom. i acc. sing. masc., gdje su oba glasa rastavļena jedan od drugoga umetnutijem* a, *i to od* XVI *vijeka:* britak *(vidi u primjerima P. Zoranića, M. Leksńića, A. Kanižlića itd.), prem da se držalo i* d *još prošloga vijeka:* bridak *(vidi u primjerima). sada u narodnom govoru već ne dolazi u ta dva oblika, čega radi i u Vukovu rječniku ima samo u ženskom rodu s dodatkom da je riječ stajaća, koja se samo pjeva.* — *Komp. dolazi samo jednom, i to* XVII *vijeka i samo kao adv.:* britčije (V. Andrijaši, put 228). — *Od prošloga vijeka dolazi u ńekih pisaca sa* ije *mjesto* i *(vidi pod* d.). — *Korijen* bhridh *(od* bhri), *sjeći, od kojega je i* bridjeti. *isporedi* brijati, briti.

a. *kao oštar u pravom smislu: a) o čemu što dobro siječe ili reže, o britvi, o nožu, maču, sabļi, oružju, o kosi, sjekiri, o samom rijezu, o gvožđu, kad se kaže mjesto maća.* Zapovida cesar da se priprave britke britve. Starine 1, 222. Oni strilami bihu opasani ter britci sabļami po sviti pisani. M. Marulić 12. Bridak mač. Š. Menčetić 123. Bridak nož. M. Vetranić 1. 154. Britka sabļa, mać nemili, oštri noži. N. Dimitrović 26. Kada privrlu i britku ńe *(smrt)* kosu ugledam. 48. Prođe srce ńoj žalosni bridak mač. N. Naļešković 124. Uzmi bridak nož tere mi smrt zadaj. 2, 43. Kad bi ti sagledal bridak mač u ruci. H. Lucić 275. Bridak mač na prsi stavļam. M. Držić 76. Meni bridak nož srdačce probada. 468. Lele tojzi. ku nesreća takijem uzlom igda sveže; za č bridak joj mač vik reže srce. S. Bobaļević 206. Rana, koju mač ... bridak satvori. D. Rańina 23. Mač svoj britki podira. 137ᵇ. Pojam svoj bridak mač P. Zoranić 33ᵇ. S mačem britkim z goru nam priti svim. 59ᵇ. Sred zamaha britki i dobri mač mu puče. I. Gundulić 341. Britka sabļa, desna ruka, kraļević je pribrabreni krstjanskoga svega puka. 360 Britke vučce pod lukovim i kopjače svi imaju. 440. Ničije krvi još ne popi jedne kapļe gvozdje britko. 345. Svak nosi pripasan bridak mač pod bokom. Đ. Baraković, vil. 108. Britke sabļe zuk. 61. Oružje svoje britko. 96. Dušicu boliznivu ... projde mač ļut i bridak. M. Alberti 423. Mači s obiju stran britci u ruku ńihovih. 35. Podignuvši britku sabļu. B. Kašić, per. 140. Vele ti je jaoh britka smrtna kosa ļudskom rodu! P. B. Bakšić 219. Trgnuti bridak nož. I. Ivanišević 276. Britku sabļu izmak. B. Krnarutić 27. U grad smješe uljesti s britkim mačim oružani. Đ. Palmotić, chrìst. 137. Mladac mač bridak u desnici držaše. 302. Britki mač uzima. I. Kanavelić, iv. 245. Što su t' to'ci mači brici? J. Kavańin 285. Imaju za jezik bridke mače. I. Đorđić, salt. 184. Kaže nam britke sikire. A. d. Bella, razgov. 91. Sabļa britkoga riza. J. Banovac, prip. 258. Mač joj britak srdce prođe. A. Kanižlić, utoč. 714. Nisu marili izgubiti glavu pod bridkom sabļom gniva turskoga. M. Pavišić 3. Britko oružje. Đ. Rapić 230. Mač ga britki tad izdade. V. Došen 124. Ter se s britkim čordam udariše. A. Kačić, razgov. 28. Britak mač. M. Kuhačević 81. Nož božije riječi ... po sebi bridak jače nego mač na dvije ruke. B. Cuceri 108. Svaka riječ ńegova britak je mač. A. Kalić 146. *sada samo o maću, sabļi, đordi:* Britki maci za junačka bedra. Nar. ļjes. vuk. 3, 419. Pake britke mače potrgoše. 421. Drugu vojsku britkom sabļom seče. 1, 160. Stoji zvcka britkijeh sabaļa. 2, 399. U sebe se pouzdati nemoj, ni u ruku ni u britku sabļu. 2, 277. I britka mi sabļa ne rđala! 2, 76. I krepka ti desna ruka bila! i oštra ti britka sabļa bila!

3, 393. Britka dorda da te ne obriže. 1, 622. — *b) o čemu što bode: o trnovoj kruni, o strijeli, o grožđu (kad se kaže mjesto klina):* Vidiš krunu britku kojom me pokriše? M. Marulić 209. Kako britku strilu boleznu pusti rič. Đ. Baraković, vil. 48. Rano desne noge, britkijem gvozdjem probijena. V. Andriaši, put. 22. Suprotiva britkijem strijelam svijeh neprijateļa. 115. Čujem da me od tvoje srčbe britka bode strila. A. Vitaļić, ist. 115. — *c) o čemu što boli kao šiba: o biču:* Na mene dakle svak obrati britke biče. A. Vitaļić, ost. 166.

b. *kao ļut tijelu ili duši, u tjelesnom i umnom smislu: a) o jelu:* Ašte by koja jadь bridьka ili kručinьna prědьstavļena jemu, jako da nikoliže nasladitь se grьstanь jego. Danilo 241. — *b) o rani, muci:* Pokari mu ńega blude britkom mukom tere trudom. P. Hektorović 114. Hlepi srce moje gospoji otvorit britke rane. H. Lucić 201. Britku muku paćah. P. Zoranić 1. Britku zada ranu mi novira. 1. Ivanišević 297. Bajuć britke rane. B. Krnarutić 31. Upiši . . tvoje britke rane krvim tvojom. V. Andriaši, put. 119. Britke i ļute liči rane. A. Vitaļić, ist. 59. Cjeć bolesti bridkijeh rana. A. Vitaļić, ost. 168. Ako vazmu snagu britke rane. I. Zanotti, skaz. 10. Kada vidim britku muku. A. Kanižlić, fran. 143. Sve tri britko rane. M. Kuhačević 56. — *c) o smrti, koncu, uri, sudu, pravdi, nevoļi, srći (zloj), tuzi:* Da mi britku smrt zadiješ. A. Čubranović 158. Kad trpimo i britku smrt pred očima vidimo. Postila 1562. 176b. Kih je ļubav na britke smrti dovela. P. Zoranić 1b. Kako na takov nerazborit i britak konac ļubav more te dovesti? 29b. Na sud božji, koji će bit vele bridak. P. B. Bakšić 224. Vidite moju britku nevoļu. Starine 11, 106. Dode ura tijesna i britka. V. Andriaši, put. 362. Ali sriča britka izpit ni prostila žuļkoga napitka. P. Vitezović, odil. 6. Neprestani bič mogući daje božja pravda britka. J. Kavańin 429. Za spaseńe naše britku smrt podnese. A. Kanižlić, uzroci 170. Evo britke tuge. V. Došen 131. — *d) o pjesmi podrugļivoj:* Britka pjesan. J. Kavańin 160. — *e) o križu na kom se muke trpe, o desnici koja ubija:* Što učini, križu britki, tebi sin moj? M. Divković, plač 57. A nosa se britka desnica pohita. I. T. Mrnavić, ist. 186. — *f) o čeļadetu u koga nema ļubavi:* Oni že ne sladьki, nь i ješte bridьki javļaše se. Domentijanb 109.

c. *adv.* britko, *ļuto*, acerbe. *isporedi naprijed pod* b. Nije nigdi nitko, komu dala nis' zabavo, kako da je vlah s Krbavo, grdeći ga jadno i britko. M. Pelegrinović 190. Poniženjem hitra vila i tišinom srca vežo, ne gledajuć britko strila, ne govoreć k seb' potežo. I. Ivanišović 216. U svemu tijelu britko se mučiti. V. Andriaši, put. 312. Tvoju dušu bridčijo strijeļati 228. Voļa zaisto Petrova bišе raniti ga britko i veoma. M. Lekušić 53. Koja *(ažđaja)* tako britko rani. V. Došen 7. Koji *(grisi)* tako britko ude. 9. Niti rani moga čačka tako britko. A. Kanižlić, rož. 29.

d. *mjesto* i *nalazi se* ije, *kao da bi i bilo po zapadnom govoru pa se htjelo reći južnim govorom, prošloga vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme u jednoga i u ńekim narodnim pjesmama:* Brijedkim mačem. A. Vitaļić, ostan 11. Brijedku ćordu. Osvet. 2, 13. Brijedkim nožem. 3, 138. I brijetku ćordu pripasao. Nar. pjes. mar. 2. Odtrgni mu ti brijetku saļu. 39.

BRIDAN, bridna, *adj.* acer, ferox, arduus. *ļut, vrletan. isporedi* bridak, *s kojim je jednoga postańa. prošloga vijeka. — a) o čovjeku i o zvijeri, u prenesenom smislu o ‚obrazu' joj, kao ļut:* Bridan kadun k ńoj se obrati i reče joj: nu već muči, . . zamuknula kamenito! J. Kavańin 237. Bridan obraz triju medveda. 292. — *b) o planini, kao vrletan:* Ne ustavļaše ih ni raskošni perivoji, ni bridne planine. A. d. Bella, razgov. 94.

BRIDIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 29.

BRÍDJETI, brídîm, *impf.* urere, mordere. *bridi kad što boli kao da siječe. Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (briditi, ujidati, mordere), *u Belinu* (brucciare, dar bruciore alle carni, comme fanno le pustolette e simili mali, mordere 149b), *u Bjelostijenčevu* (svrbjeti), *u Stulićevu* (briditi, prurire), *u Vukovu* (bridjeti, prurire). — *Korijen vidi kod* bridak. — 1. *neprelazno: a) bridi koje mjesto na tijelu ili ud:* Stid pokri moj obraz, ki vene brideći. M. Vetranić 1, 474. *s dat., u kom stoji onaj čiji je ud koji bridi:* Bridi mi noga. Vuk, rječ. 43b. — *b) bridi i studen tih vjetar:* Počne da bridi ledeni vjetrić. S. Ļubiša, prič. 154. — 2. *prelazno: objekat je čeļade koje osjeća da bridi, inače kao pod* 1, *a.:* Bridi me ruka. Bella 149b. Žena, koju žestoko bridijahu (‚bridjaju') žile. I. J. P. Lučić, izk. 24. Tor jih ńeko rane bride ļute oko uši i oko nosova. Osvet. 2, 180. — 3. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoga dolazi i sa* ije *mjesto* i, *o čemu vidi kod* bridak *pod* c. Jad bezdušna im duša briedi ponornoga srjed zvireńa, koje nohtim, rozmi i zubmi razdiraju u pogubi. J. Kavańin 456. Pa da vide što jih ćudi brijedo. Osvet. 3, 31.

BRIDÒGLASAN, bridòglasna, *adj.* acuta voce. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Pjesnik uzoriti . . . hteć prehitit bridoglasnom uļudnosti Preta. J. Kavańin 125.

BRIDÒGLÂSJE, *n.* vox acuta. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ki u hvale riječne elogi bridoglasjem svih nadstupa. J. Kavańin 181.

BRÍDĒŃE, *n. stańe u kom je ono što bridi, samo u rječnicima Mikaļinu* (bridenje, mordacitas, acrimonia), *Belinu* (bridjenje, mordacitas 149b. 496b) *i u Stulićevu* (bridjenje, prurigo, pruritus).

BRÍGA, *f.* conditio afflicta, rixa, negotium, sollicitudo, cura. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brîgâ, *u samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brîgȇ, brîgôm. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi prvi primjer), i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* anxietas, cura, fastidium, molestia; *u Mikaļinu:* sollicitudo, angor, cura, molestia; *u Belinu:* angor (40a), sollicitudo (685a), molestia (492b); *u Bjelostijenčevu:* angor, cura, molestia; *u Jambrešićevu:* anxietas (1, 41), cura (1, 166), sollicitudo (1, 927); *u Voltigijinu:* sorge; *u Stulićevu:* studium, sollicitudo, diligentia, munus, officium, administratio, molestia; *u Vukovu:* cura. — *Od tal.* briga, *dosada, svađa, posao. ali riječ nije ostala u tijem značeńima, koja ima u talijanskom jeziku, nego se iz prvoga razviło značeńe, koje vidi pod* 4.

1. conditio afflicta, *kao nevoļa, nesreća, veliko zlo koje tko učini kome tako da ga upropasti. u tom je smislu uzeta dosada, koju znači riječ u talijanskom jeziku. samo u jednom spomeniku* xv *vijeka.* Smete se va mnê srce moje . . svrhu brige ļudi mojih . . . govorim da je žestoka ruka turačka po tolikih smrtoh i brigah i raspeh. Mon. croat. 107.

2. rixa, *svađa. u tom značeńu, kojega je riječ u talijanskom jeziku, dolazi samo u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Gdi godi čujaše kar ali brigu, ali gdi se biju ali skubu, onamo noge tvoje bihu vele brze. Starine 4, 114.

3. negotium, *što god što treba uraditi u umnom*

smislu, posao. u tom značenju, koje ima riječ u talijanskom jeziku, dolazi samo u jednoga pisca XVII *vijeka.* Grem od bega hlivanskoga, kako vidiš, nosim knige rad ńegove nike brige, zdravi kneza šibenskoga. Đ. Baraković. vil. 174.

4. sollicitudo, cura. *isporedi* pečao, skrb, staranje.

a. *tegoba ili tjeskoba u duši ili nemir duševni od misli da može zlo biti, da se može zlo dogoditi ili da se dogodilo a još se ne zna, s kojom se mišlju sastavlja i želja da bi dobro bilo. Od* XVI *vijeka.* — *a) u opće:* Tko nas odijeli od ljubavi Kristosove? pečao? ali briga? (tribulatio? an angustia?). N. Ranina 204. rim. 8, 35. Ako vidiš *(u snu)* tijelo Isukrstovo da se dviže, toj prilikuje brigu veliku. Zbor. 128ᵇ. Pun suza, pun brige, zameten ovi lis tebi u verige odpravlja moja svis. O. Mažibradić 154. Ištući što je ugodno nadoh jade, brige i tuge. I. Gundulić 232. Što kad začu Mustaj-paša, smeten osta u pameti, glas taki mu brigu uzmnaža, ne zna što će caru rijeti. J. Palmotić, dubr. 61. Ovi glasi gorkijem jadom uzmnožiše brige i smeće te gospode. 384. Ki se u srcu dvorbom grize i u licu brigom blidi. 302. Od brige muira. 414. K'o ga mori gorka briga kada mu se poruguju svoji dušmani. J. Kavanin 411. Ucviljen nas Petar sreta pun pečali, brige i jada zarad svoga grijeha kleta. I. Đordić, mand. 76. Kada se prigovaranje svrši, zove ga k sebi blažena mati Marija i reče mu: sinko, što nam tako s' učinio? nije moguće reći s kolikom žalostju i s kolikom smo te brigom tražili. F. Lastrić, od' 170. Đo skora poznade kolika je briga biti bogatu. E. Pavić, ogled. 28. Scineći da u Jeruzolimu ostade, s privelikom brigom i pomńom tražili su ga. A. Kanižlić, utoč. 546. Tko god blago žeļno toče, ńemu briga zdravje peče. V. Došen 8. Kad tako utiši svoju brigu, počne opet stupati, ali u sumńi da ne ide pravo. D. Obradović, bas. 148. Govori puna brige i predańa. A. Kalić 42. Već zamišļen po družini šeta. A veli mu Karapanga Pavle: što je tebe briga obuzela? Ńemu Bajo riječ govorio: velika me briga obuzela: poveo sam tri stotine druga i uveo u tursku krajinu da ih vodim proz goru zelenu, hote mi ih opaziti Turci, skrit' je mučno tri stotine druga. Pjev. crn. 144. Bela marama, briga golema: da tudu majku majkom pozove a svoju majku da zaboravi. Nar. pjes. vuk. 1, 73. Srdačna briga. Vuk, nar. pjes. 1, 268. *(u toj brizi djevojka pjeva:* Ah moj bože blagi! gdi l' je sad moj dragi!). Kamo strah i briga što sam podnosio da ih gdje u putu kako ne izgubim? Vuk, nar. pjes. 1, XIV. Kad se umnože brige u srcu mom, utjehe tvoje razgovaraju dušu moju. Đ. Daničić, psal. 94, 19. — *b) može tko* u brizi biti, nahoditi se, *u ńoj činiti što:* Ovacijem mislim pamet i dušu svoju pasijaše, od ničesa se toliko ne bojeći koliko mater i majšu staricu uvrijediti, kojijeh pamet i misao još ne znaše, i radi togaj se u velikoj brizi nahođaše. B. Gradić, djev. 88. Svaki dan se bijaše s drugijem gospodinom, i tako bijući se, videći da su mu (u) brizi i u muci ńegovi podložnici, usta se on jednu noć sam i pođe u grad svoga neprijatelja. P. Posilović, cvijet 57. Ti ugodne prijatelje tješ' u jadnoj ńihoj brizi. J. Kavanin 23. Ulize u tuju zemlju, veoma se bojaše svemu što imadiše i svomu istomu životu, i u toj brizi golemoj spomenu se od žene svoje. S. Margitić, fala 76. On se u velikoj brigi nahodi rad poklisara, budući nikakve glase razumio kako oni putovaše. A. Kanižlić, kam. 360. Kad se čovjek u brizi ili u nevolji šali. Vuk, nar. posl. 140. — *c) može tko* imati brigu: Za tolike trude, muke i brigu, koju gospodin imade za 33 godine dilujući. F. Lastrić, ned. 206. Na nu sve ńoj pada i brigu imade misleć: gdi je sada sinak moj? A. Kanižlić, rož. 3. Pasti ću ja marvu, nejmaj brige. M. P. Katančić 42. Reče mene devojačka majka: ‚o moj zete Kraļeviću Marko! nemoj voditʼ tudinu devera, već jalʼ brata jali bratučeda'. . . A ja, mati, brata ne imadem, brata nemam bratučeda nemam. Veli ńemu ostarila majka: o moj sine od Prilipa Marko! za to nemaj brige nikoliko. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Čekajte me na vodu Vlahińu, e ću ostatʼ u taboru turskom da ja budem vojsci kalauze, da dovedem preko Sińca Turke. . . vi gledajte, tu ih dočekajte, i za mene brige ne imajte, bog će dati da se zamijenim. Ogled. sr. 33. — *d) može tko* brati brigu, *kao imati:* A. Kako ćete prijeći Drinu? — B Na kladama; pusti ti nas, pa ne beri brigu. M. Đ. Milićević, več. 180. Za oca devojačkog ne beri brige; poslao sam ja ńemu čoveka, koji će s ńim ugoditi. M. Đ. Milićević, let. več. 196. — *e) može tko* boraviti brigu, *kao mučiti se ńom. samo u jednoga pisca našega vremena:* Svake brige Kadam boravio, čim bi kivnu vaju doskočio. Osvet. 2, 60. Istor s jutri kad spaziše vojsku, staše brigu boraviti svojsku. 4. 33. — *f) može tko ili što* zadati *i* davati brigu *koma:* Ogńenoj u rati čeļad, stara mati ku mi brigu zada! P. Hektorović 71. Davati brigu, exhibere molestiam, facere negotium, sollicitudinem inferre, sollicitare, angere, excruciare, sollicitum vel miserum habere. Mikaļa 28ᵇ. Što dava brigu, anxifer. 28ᵇ. Davati brigu sam sobi, struere sibi sollicitudinem. 28ᵇ. Ono zadade mu veliku brigu, kako, kojim li bi putem poklisare poslao. A. Kanižlić, kam. 144. Strašno je ovo i veliku brigu imalo bi nami zadati, što gospodin govori: ako ne uzobiluje pravda vaša većma nego pisaca i farizea, ne ulizete u kraļevstvo nebesko. B Leaković, gov. 157. — *g) može tko sebe ili drugoga* metnuti *ili* vrći u brigu: Metnu se u brigu govoreći: što ću sad početi? Moje su žitnice i koševi tisni, ne znam kuda ću postaviti. E. Pavić, ogled. 574. Metnu se u veliku brigu kako će ovo blago sačuvati. B. Leaković, gov. 47. Ta ga privari da on voćku zabranjenu jede, pak u brigu ńegʼ i sebe vrže, da su goli poznadoše brže. M. A. Reļković, sat. 97. — *h) može tko* dati se u brigu, *kao* metnuti se: Car se većma u brigu dade. Nar. prip. vuk.² 196. — *i) može se čovjek* izbaviti brige *ili* od brige: Sada sam izbavļen od goleme brige i smutńe. A. Kanižlić, kam. 307. Onda ću se izbaviti velike brige. Vuk, nar. pjes. 1, XIII. — *k) može* kome biti briga, *kao kad se kaže da je tko u brizi (vidi i dale pod* c.): Ode doli u Erdeļe knjiga, ni mi za ńu baš nikakva briga, jer ju nosi prebijela vila. Š. Stefanac 52. Kad je ravno posuto, pokrij ga, da ti nije porad zime briga. J. S. Reļković, kuć. 82. — *uz poricanje može* briga *stajati i u gen.:* Za ručak mi nije brige, lasno ću ga zgotoviti, ali ko će toliko proso pokupiti! Nar. prip. vuk. 160. — *l) kao što se naprijed izriče u dat. onaj koji je u brizi, tako se može izreći i u acc. (vidi i dale pod* c.): Pak otide na skelu na Savu, ne znam kamo, briga me je samu. M. A. Reļković, sat. 62. — *m) može što* s brige biti *komu, kao zadavati mu brigu:* Prosti dug ako bih, jer znaš da začati govor nije moć držati. A napokon s brige ni taj mi nije stvar, laktom jer se knige ne mire. I. Ivanišević 307. — *n) može imati još neke padeže uza se: aa) gen. s prijedl.* radi, *kad se kazuje samo uzrok:* Radi togaj se u velikoj brizi nahođaše B. Gradić, djev. 88 *(vidi još naprijed pod b, k.). — bb) akus. s prijedl.* za, *kad je brizi uzrok ono što je u tom padežu ili kad ga se briga*

tiče tijem što se o ńemu s brigom misli, koje može biti i onda kad mu se dobro želi: Za to nemaj brige nikoliko. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Za ručak mi nije brige. Nar. prip. vuk. 116. I za meno brige ne imajte. Ogled. sr. 33. *(vidi još naprijed pod c, d, k).* — *cc) instr. s prijedl.* za, *kad je ono što stoji u tom padežu udaļeno ili ga je nestalo, a želi se, pa brigu zadaje:* Briga za dragim. Vuk, nar. pjes. 1, 224. Briga za šargijom. Bos. prijat. 1, 35. A sve mi je briga za topovima. Osvet. 2, 171. — *dd) lok. s prijedl.* po, *kad čega nema a želi se, pa je od tuda briga. ali je običniji akus. sa* za. *u ugarskih Hrvata.* ‚Dat' ti hoću bratca va zlatnom škrlatcu.' ‚Briga me po bratcu va zlatnom škrlatcu; volila bi tebe va tankoj košuļi neg tvojega bratca v svili i škrlatu.' Jačke 158. — *o) može imati uza se rečenicu privezanu relativnom riječju:* Golubicam navežu kńige, i prinose i(h), i tako, dočim dojdu golubice, stoje u golemoj brizi kakove će glase čuti; a kako dojde golubica, veoma se razgovore i obesele. S. Margitić, fala 9. Ono zadade mu veliku brigu, kako, kojim li bi putem poklisare poslao. A. Kanižlić, kam. 144.

b. *u stańu duševnom kakvo je pod* a. *promišļańe, nastojańe i trudba da se ne dogodi zlo, da se što sačuva u dobru, da mu je dobro, i u opće da se što učini, da što bude. često može i ne biti rečenoga duševnoga stańa, nego znače̕ńe ostaje na samom rečenom promišļańu i nastojańu i trudbi, kao staraňe. također od* xvi *vijeka (vidi dalje pod f. primjer iz Zbor. i pod n, cc. primjer B. Gradića).* — *a) u opće:* Od matere zemļe hranimo se, um naš vazda je na nebi, ne pečalimo se ničimre zemaļskim, zitje naše bez brig je. Aleksand. jag. starin. 3, 283. *gdje su pošļedńe riječi naštampane* ‚bez brige (e)'. S harnom brigom težali budu okolo toga. Š. Budinić, sum. 53. Da ne obujmeš srca sestar svitovnimi brigami. F. Vrančić, živ. 95. To redovnici mogu činiti; oni nisu u brigah svjetovnih zapleteni; mi imamo kuće, dicu, muža, djevojke. A. d. Bella, razgov. 8. U sadašńa vrimena sva je briga od zaručnika nakićeńe i ispraznosti. F. Lastrić, od' 173. To je ńiova žeļa, briga i pomļa vičńa. 363. Razumije se od brige neuredne, nerazložne i savišńe u primińońu duše s tijelom i brigama tilesnim. F. Lastrić, ned. 357. Istirane van, prid vrati leže brige, jer unutra ulisti im pokoj krati do biloga opet jutra. A. Kanižlić, uzr. 223. Koji oblasti moje dio na se prima, onaj meni ukazuje milost briga mojih oblakšajući brime. A. Kanižlić, kam. 118. Sa svom brigom i pomńom naredivši. 694. Gledaj veće ti gospode! što god čine, kud god hode, poznaćeš im na očima da je briga vazda š ńima; vazda bo su zamišļeni i poslovim zamućeni. V. Došen 26. Gdi za pokoj već ne znade, dal' od brige težke gine. 26. Brez brige leži lini. 236. On je vridan vikovične fale, jer ne biše čovik brige male. A. T. Blagojević, pjesn. 49. I prez brige do zore počiva. M. A. Reļković, sat. 167. Niti se ima odmicati ova briga i pomńa. I. Velikanović, upuć. 1, 305. S velikijem troškom, brigom i rasipom života uzdržao si me do danas. D. E. Bogdanić vi. Podnesu se mnke *(da bi se došlo do bogatstva)* i trudi vele veći nego li ih može i ko izgovorit, moreńa od tijela, brige i misli, nemirne noći. B. Cucori 177. Sanete od mlogih briga misleći kako ćete živiti. B. Leaković, nauk 142. Pod tom brigom neka kućnik vidi kako sluga ńem' za marvom slidi. J. S. Reļković, kuć. 386. Briga ovoga svijeta i prijevara bogastva zaguše riječ. Vuk, mat 13, 22. — *b) može tko* imati brigu: Gdi je u bolesnicama brigu imao i nastojańe vrhu okužiti A. Tomiković 243. Još nemaju ovaki briga ni potreba. Vuk, nar. pjes. 1, 1824. xx. Niti ima brige niti kakva dobra. Vuk, nar. posl. 221. — *c) može tko* brigu uzeti *ili* na se uzeti: Ne mojte brigo uzimati o dnevi zautrańemu. Živ. is. 77. Neka on uzme brigu svrhu toga. F. Lastrić, od' 284. Čoban koji ovce pase za to brigu uzme na se, da od mlika i od runa postane mu kuća puna. V. Došen 67. Oni imaju ovu brigu na sebe uzeti. I. Velikanović, upuć. 2, 26. — *d) može tko* nositi brigu: Ukazati onu očinsku i nikad zadosta pofaļenu brigu, koju se dostojahu svojoj dragoj Slavoniji nositi za ńezinu korist. A. Kanižlić, fran. 9. Ne noseći brige na to. V. Došen 22. — *e) može tko* voditi brigu: Ne vode o ńoj velike brige. M. Đ. Milićević, zlosel. 199. — *f) može tko* brigu dati *ili* preporučiti *komu ili* nasloniti *na koga:* Čovjek koji jest lijen, nijednoga dobra ne počińe i ne grede mu od ruke učiniti, i nemoj mu dati brige ni takođe straha. Zbor. 56b. Ovima je tute briga dana čuvat. J. Kavańin 489. Bog priporučuje starišinama brigu svrhu ńiovi mladi. F. Lastrić, ned. 132. Svešteńikom briga na crkvu je priporučena. A. Kanižlić, kam. 234. Svaku brigu naslańajući na boga. I. Velikanović, upuć. 2, 277. — *g) može tko* brigu izvršivati, ispuńivati: Izvrševati brigu i prigledańe od duša. A. d. Kosta, zak. 1, 231. Putenu brigu ne ispuńujte u poželeńu. M. A. Reļković, sat. 15. — *h) može se što* preporučiti *ili* izručiti čijoj brizi *ili* ostaviti na čiju brigu: Duše mojoj brigi priporučene. I. Gliličić xviii. Ńezinoj brigi izručeno bijaše stado. A. Kanižlić, utoč. 596. Otac nebeski sina svoga i mater ńegovu na tvoju brigu jest ostavio. Pisanica 89. — *i) može tko* imati pod svojom brigom *što:* Koji ne daju dobar i pravedan račun dobara tuđih, koja su pod svojom brigom imali. B. Leaković, nauk 344. — *k) može tko* brigu ostaviti, na stranu ostaviti, na stranu staviti, odbaciti, skinuti s vrata: Ostavivši savišńu i neurednu brigu od stvari tilesnije. F. Lastrić, od' 267. Ostavivši sve brige od stvari ovoga svita. A. Kanižlić, bogoļub. 497. Da se ima ostaviti svaka stvari za potribu života briga. I. Velikanović, upuć. 1, 143. Ostavivši na stranu sve brige zemaļske. A. Kanižlić, bogoļub. 115. Vaļa svo kolike brige svjetovne na stranu staviti. T. Ivanović 103. Svaku spaseńa svoga brigu odbaci. I. Velikanović, upuć. 1, 357. Što mu se briga skida s vrata. Vuk, nar. posl. 138. — *l) može* kome biti briga, *kao što može tko* imati brigu, *brinuti se:* Kome nije briga druga neg ne dati mladem mira. V. Došen 42. To mi je deveta briga. Nar. posl. vuk. 319. — *m) kao što je naprijed pod l. u dat. onaj koji se brine, lako može biti i u ace.:* Da on žali, ni briga ga nije. M. A. Reļković, sat. 129. — *n) može imati uza se različne padeže, kojima se na različne načine kaže komu ili čemu biva briga čija na dobro, na korist, na napredak, a to je i onda kad se ńom učini da što bude. aa) gen. bez prijedloga (po latinskom). prošloga vijeka:* Briga duše vaše i pošteńe crkve, neka vam budu u pameti. F. Lastrić, od' 256. Odveća stvari vrimenitih briga. I. Velikanović, upuć. 1, 349. Odhrańońe dice i briga kuće i kućnih stvari. 2, 235. Jer tko svojih brigu ne imade, on se gorji od nevirnog znade. J. S. Reļković, kuć. 16. — *bb) gen. s prijedl.* od *(po talijanskom). prošloga vijeka:* Brigu je od sviju imao. A. Bačić 171. Da nas nauči brigu od pošteńa božijega. F. Lastrić, test. 328. Od duše ima se imat veća briga nego od sviju vrimenitije. F. Lastrić, ned. 354. Tko brige no ima navlastito od svoji kućnije, viru je zatajao. 412. Od sv. misa . . . najmańu brigu

imadu. A. Kanižlić, bogoljub. 485. On *(bog)* ima brigu od nas. I. Velikanović, upuć. 2, 277. Veću brigu ima od svoga života. I. Velikanović, prik. 84. Od ńeg *(povrća gospodskoga)* prostom nije kućniku briga. J. S. Reljković, kuć. 138. — *cc) gen. s prijedl.* okolo. xvi *vijeka:* Ona ka je udana svu svoju brigu ima okolo stvari svjetovnijeh. B. Gradić, djev. 26. — *dd) gen. s prijedl.* svrhu. *prošloga vijeka:* Za što ih bodu velike brige svrhu bogastva. F. Lastrić, od' 188. Bog priporučuje žestoko starišinama a navlastito ocem i materama brigu svrhu ńiovi mladi. F Lastrić, ned. 131. Još od počela svita imado bog brigu svrhu ljubavi bratinske pram iskrńijem među ljudma. 290. Da se briga svrhu istih imade. I. Zaničić 106. Svrhu ńih osobitju brigu ima. A. Kanižlić, kam. 460. Imaj brigu svrhu doma tvoga. M. A. Reljković, sat. 101. Oni imadu i brigu svrhu spaseńa svoga. B. Leaković, gov. 155. Đa bi imali brigu svrhu svojih mladih. B. Leaković, nauk 318. — *ee) akus. s prijedl.* na *(po latinskom). prošloga vijeka:* Osobitu još brigu imadijaše na malu dičicu da uče nauk krstjanski. A. Kanižlić, fran. 47. Sinovi, na koje ona materinsku brigu ima. A. Kanižlić, utoč. 96. Zaradi brige na sina. 162. Brigu imaj na spaseńe naše. 375. Imajući brigu na sve kolike crkve. A. Kanižlić, kam. 25. Ne noseći brige na to kud će dospit pusto stado. V. Došen 220. Na ńu *(stoku)* nitko nejma brigu. J. S. Reljković, kuć. 193. — *ff) akus. s prijedl.* za. *prošloga vijeka i danas u narodnom govoru:* Ah da budem veću brigu za dobra vikovita nego za vremenita imao! A. Kanižlić, fran. 248. Razdiljen na mloge brige: na brigu za ženu, na brigu za dicu, za hranu i odiću. A. Kanižlić, kam. 224. Briga za sve crkve. Vuk, 2kor. 11, 28. Ima veliku revnost i brigu za vas. Vuk, kol. 4, 13. — *gg) instr. bez prijedloga (kojim se kao i u predńim primjerima kaže da je briga na dobro onome što stoji u tom padežu po tome što barem se netko ńim s brigom nastoji da bude, da se učini):* Na kost vratnu dok izriga ono, čim ga ne bi briga. V. Došen 248. Oni su dobili što su molili, veće jih nije briga zafalnošćom. M. A. Reljković, sabr. 31. — *hh) loc. s prijedl.* o *prošloga vijeka i u naše vrijeme u narodnom govoru:* Nemojte brige uzimati o dnevi zautrańemu. Živ. is. 77. Ne vode o ńoj velike brige. M. Đ. Milićević, zlosel. 199. — *o) može imati uza se infinitiv, kojim se kaže šta se misli brigom učiniti:* Ovima je briga dana čuvat. J. Kavańin 489. Uztegni onu zelju i brigu steći dobra vrimenita. A. Kanižlić, fran. 155. Kome nije briga druga neg ne dati mladem mira. V. Došen 42. Budući na sebe uzeli brigu kruh pripravljati. I Velikanović, upuć. 2, 102. — *p) s rečenicama koje se privezuju riječju* da *ili relativnijem riječima: aa) privezane riječju* da: Gospodar grijesi ako nema brigu da ćeljad bogu služi. Pisanica 26. Brigu imati da se kumće nauči. 39. Imajući veću brigu da ociste štalu nego dušu svoju. A. Kanižlić, bogoljub. 116. Pak je naći poglavare, koje briga malo tare dužnost svoju da ispune. V. Došen 217. A muž joj se smije; da on žali, ni briga ga nije. M. A. Reljković, sat. 129. — *bb) privezana relativnom riječju:* Nek ima brigu i pomńu, kako će djecu i ženu raniti i odivati. B. Leaković, nauk 247.

c. *obu predńu značćnu (pod a. i b.) slabe, te se riječju kaže kao da je komu stalo do koga ili do čega, za koga ili za što, da mu je do toga ili za to, da o tom razbira, da uzima na um, da za to haje ili mari, da ga se tiče. osobito uz poricańe ili adv. malo, a i kad nema poricańa izrijekom misli se kao kad se poriče:* Za stvari svitovńe malo imam brige. A. J. Knezović 144. Ne će se čatiti od osmoga sabora; ja onu knigu zaiska, jer bo se u ńoj nahode nikoja dilovańa šestoga i sedmoga sinoda, a za osmi sabor nije mi briga. A. Kanižlić, kam. 663. Briga babi za udova starca. Nar. posl. vuk. 30. Što je tebi briga kako sam ja? Nar. prip. vuk.[2] 275. Svaki nauči samo ono što mu je kazano, a za ostalo ga nije ni brige. M. Đ. Milićević, zlosel. 35.

d *u prenesenom smislu naziva se brigom i ono što brigu zadaje, sa čega je tko u brizi (u značćńu pod a.) i o čemu ima tko brigu (u značćńu pod b.), a to može biti i čeljade i živinče i stvar:* Putuj dakle knigo moja i š ńim *(bogom)* hodi, nek on, draga brigo moja, tebe vodi. A. Kanižlić, rož. 1. Davor' lice! davor' brigo moja! da ja znadem, moje belo lice, da će tebe star vojno ljubiti, ja bi išla u goru zelenu, sav bi polen po gori pobrala, te bi tebe, lice, umivala. Nar. pjes. vuk. 1, 290. Oj devojko, brigo materina! sve se brineš, udati se ne češ; udaćeš se i pokajaćeš se. 1, 636. Oj ti kozo brigo moja! 1, 507.

BRIGÁDA, *f. ovce ili koze ńekoliko gospodara sastavljene u jedno stado. samo u Bjelostijenćevu rječniku (gdje se tumači:* ‚skupišće ovec ali koz već gospodarov vu jednu čredu. congrex'). *Od tal.* brigata, *družina, četa.*

BRIGÀDÈR, brigadéra, *m. vidi* brigadijer.

BRIGADÈRIJA, *f. vlast brigaderoca. samo u Bjelostijenćevu rječniku* (phalangarchia).

BRIGÀDIJER, brigadijéra, *m. tal.* brigadiere, *fr.* brigadier, *zapovijednik od porelikoga dijela vojske, koji se zove tal.* brigata, *fr.* brigade. *isporedi* brigada. *mjesto* -ije- *gdje gdje je u običaju* -e-, *gdje gdje* -i-. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenćevu, i to sa* e: brigader. Brigadir J. Rajić, boj 41. Izlazi vladika i brigadijer na Nikšiće. Starine 10, 262.

BRIGÀDIR, brigadira, *m. vidi* brigadijer.

BRÏGÂŃE, *n.* sollicitatio. *isporedi* brigati. *u naše vrijeme.* Toliko ih spopade brigańe. Osvet. 2, 56.

BRÏGAST, *adj.* animi molestiis affectus, curius. *samo u Stulićevu rječniku, gdje se i tumači kako je stavljeno riječ nepouzdana*

BRÏGATI, brigam, *impf.* sollicitum esse, *brinuti se. Od prošloga vijeka (vidi pod 3), između rječnika samo u Stulićevu (bez* se *i sa* se). *Postańem od* briga. — 1. *neprelazno. samo u naše vrijeme:* O zadatku tožku brigajući. Osvet. 1, 29. Volim brigati sama u sebi nego ńemu kazati. Dubrovnik 1870. 13. Ne brigaj ni najmańe. M. Đ. Milićević, cet več. 91. *neprelazno s poricańem može imati uza se i ništa kao* ni najmańe: Ne brigaj ništa. Lj. Kovačević — 2 *prelazno. samo u jednoga pisca našega vremena:* Tica sgodu briga, kojom će da prhne. Osvet. 4, 20. — 3. *sa* se, *refleksivno. od prošloga vijeka:* On ništa se ne briga prikazati. A. d. Kosta, zak. 2, 52. Pa s toga se ne brigale druge. Osvet. 2, 30. Ja ću s ńima brigat se odavle. 110. Nek se ne brigaju za pošteńe. M. Pavlinović, raz. spis. 316. Brigajuć se o tjelesnom uživańu. 444

BRÏGAV, *adj. vidi* brigast. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdanu kao i* brigast.

BRIGÈNTÎN, brigentina, *m. tal.* brigantino, *laka lađa. od* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Nêki brigentini i plavi vratiše se na otokl. Spom. sr. 1, 58. Prigoda mi se .. pojti do Dubrovnika .. u ormanu brigentinu .. P. Hektorović 53.

BRÌGEŠ, brigêša, *m. briga. ali se govori samo u gen. kad se hoće da kaže da koga nije briga* Ja mu govorim, a on ni brigeša. Ļ. Kovačević. *isporedi* brigiš.

BRIGEŽĻIV, *adj.* sollicitus, *brižljiv. od prošloga vijeka.* Koliko su brigežljivi i neumorivi. I. L. Garanin 22. Brigežljiv, koji se mnogo brine. M. Pavlinović.

BRÌGÎŠ, brigîša, *m. vidi* brigeš. Ja mu govorim, a on ni brigîša. Ļ. Kovačević.

BRIGĻEVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 66. *pišu i* Briglević. 62.

BRIGÒNOSAN, brigônosna, *adj. što brigu donosi, zadaje. samo u rječnicima Belinu* (anxietatem afferens 87ᵇ) *i Stulićevu* (anxifer).

BRIGOSTIV, *adj.* sollicitus. *brižan, brižljiv. samo u rječnicima Belinu, u kom je samo adv.* brigostivo, anxie (87ᵇ), *i u Stulićevu:* brigostiv, diligens, sedulus, accuratus, industrius.

BRIGOSTIVO, *adv. vidi kod* brigostiv.

BRIGÒVATI SE, brigujêm se, *impf. vidi* brinuti se. *u jednoga pisca našega vremena.* A da će se oni brigovati kod devleta i careva skuta, kako će im pravdu dati Turci. Osvet. 3. 57.

BRIHOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. pominje se od* xvi *vijeka:* Na Brihovu. Mon. croat. 276. Schem. zagr. 1875. 99. Pregled 28.

BRIJAC, brijca, *m.* tonsor, *brijač, brijalac, berber. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (6ᵇ. 30ᵃ. 1, 1021ᵃ) *i Jambrešićevu* (1, 988ᵃ).

BRÌJACKIŃA, *f. vidi* brickiña, *čemu je* bri *promijeńeno na* brija *da bi više bilo nalik na* brijati. *isporedi* brijatkiña. *samo u pjesmi.* On izmahnu brijackińu ćordu. Nar. pjes. Ļ. Kovačević.

BRÌJÂČ, brijâča, *m.* tonsor, novacula *Akcenat se mijeńa u voc.:* brîjâču. *Od* brijati. — 1. *brijalac, berber. Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (27. 29), *Jambrešićevu* (1. 988) *i Stulićevu.* Pošavši jedan dan brijač briti cesara. P. Posilović, cvijet 100. Hodeći brijač brivati cesara. K. Maǵarović 53. Ako će koga brijač obrizati i zaklati, dosta je da malo oštro okrene. J. Banovac, prip. 151. Odgovori mu brijač. Nar. prip. vrč. 154. — 2. *brijača britva, brijačica, ustra. od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Da obriči kose jednijem brijačem. M. Radnić 94. Odkuči od glave brijač rukom. 223.

BRÌJAČA, *f.* novacula, *brijačica, brijača britva. od* xvii *vijeka, samo u rječnicima Mikaljinu i Bjelostijenčevu* (31ᵃ). *Akcenat se mijeńa u gen. pl.* brîjâčâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brijačê. brijačôm. — Britva brijača. Mikalja 28ᵇ.

BRIJÀČICA, *f.* 1. novacula, *brijača britva, brijača, brijač. samo u Vukovu rječniku. akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brijačîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brijačicê, brijačicôm. — 2. daphne cneorum L. B. Šulek, im. 31. bijela brijačica, convolvulus cneorum. 31.

BRÌJÂČKÎ, *adj.* tonsorius, *što pripadu brijačima, berberski. u naše vrijeme.* Sjede u stolicu brijačku. Nar. prip. vrč. 155. Britvu brijačku uzmi. Đ. Daničić, jezek. 5, 1.

BRÌJÂČNICA, *f.* tonstrina, *brijaonica, berbernica. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Otiđe u berbernicu (brijačnicu). Nar. prip. bos. 1, 141.

BRÌJAČA, *f.* novacula, *brijača, brijačica. isporedi* brijači. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (607ᵇ) *i Stulićevu.* Ko tanka briača, ka reže što treba. I. Đordić, salt. 169. Zgrabi on jednu brijaću, i nareza mu lice i tijelo na sto mjesta. B. Cuceri 143. Daj nože, daj brijaće. 279. Riječi obodne, koje rańaju k'o i brijaće. 148.

BRÌJAČÎ, *adj* tonsorius. *od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (607ᵇ) *i Vukovu. na kraju je* -či *postalo od* -tiji, *čemu je ispalo prvo* i, *te još* xviii *vijeka dolazi* tj *ne sastavljeno u* č, *ali* xvii *vijeka dolazi i* č. *Samo o britvi kojom se brije.* Jednu kelomnu od neba do zemlje, punu strijela, mača, britava brijačijeh. V. Andrijaši, put. 254. Britva brijaća. Bella 607ᵇ. Britva brijatja. J. Banovac, prip. 151. Razriži brijatjom britvom. J. Vladimirović, lik. 44. Ko da je brijaćom britvom brivao. Nar. prip. vrč. 5.

BRÌJAĆICA, *f. dem.* brijaća. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRIJAĆINA, *f. augm.* brijaća. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÌJÂK, brijáka, *m. ošišanu djetetu pjevaju druga djeca rugajući mu se:* Šišak, brijak, tatin kijak. S. Novaković.

BRÌJALAC, brijaoca, *m.* tonsor, *brijač, berber. samo u rječnicima Belinu* (129ᵇ), *Bjelostijenčevu* (6ᵇ), *Voltiǵijinu i Stulićevu.*

BRÌJALICA, *f.* tonstrix, *žena koja brije. isporedi* barberica. *samo u rječnicima Belinu* (129ᵇ), *Bjelostijenčevu* (7ᵃ) *i Stulićevu.*

BRÌJALÎŠTE, *n. vidi* brijaonica. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* brijalištvo *u istom značeńu. oboje načińeno za rječnik.*

BRÌJÂLNICA, *f. vidi* brijaonica.

1. BRÌJÂŃE, *n.* tonsio. *isporedi* brijati. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (603ᵇ). *Bjelostijenčevu* (31ᵃ), *Voltiǵijinu, Stulićevu i Vukovu. — a) u pravom smislu:* Očito je pisao suprot brijańu brade. A. Kanižlić, kam. 224. Ovaj je momak . . . za svako brijańe dobijao po dvanaest dukata. Nar. prip. vuk. 190. Čujući za brijańe. Vuk, nar. posl. 187. — *b) lińańe,* pilorum amissio. Brijańe marve. J. S. Reļković, kuć. 194.

2. BRIJAŃE, *n. četiri sela u Srbiji: jedno u okrugu niškom, srezu ļeskovačkom, koje se zove* dońe. Sr. Nov. 1879. 175. *jedno u okrugu topličkom, srezu jablaničkom, koje se zove* gorńe. Sr. Nov. 1879. 176. *i dva u istom okrugu a srezu dobričkom, od kojih se jedno zove* dońe *a drugo* gorńe. Sr. nov. 1879. 176. — *mještani govore* Brijâńe. Otaǵbina 4, 355.

BRÌJAONICA, *f.* tonstrina, *berberniea. od prošloga vijeka, samo u rječnicima: Belinu* (129ᵇ), *Bjelostijenčevu* (brijaonica 7ᵇ. brijalnica 1, 1214ᵇ), *Voltiǵijinu* (brijalnica) *i Stulićevu* (briaonica, brionica).

BRIJATEĻAN, brijateļna, *adj.* tonsorius. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÌJATI, brijâm, *impf.* tondere, radere, *briti, brivati, bričiti. Od* xvi *vijeka (vidi primjer D. Zlatarića), između rječnika u Belinu* (603ᵃ. 603ᵇ), *Bjelostijenčevu* (31ᵃ), *Voltiǵijinu i Stulićevu. u ńima se ne spominje praes. drugi nego* brijem, *a to je od* briti, *pa se govori gdje su drugi oblici glagola* briti *izašli iz običaja. primjere s tijem oblikom gledaj kod* briti. *primjere s impcrf., koji je jednak i za* briti *i za* brijati, *gledaj također kod* briti. — *Postańem je frekventativno od* briti, *ali se govori i mjesto ńega.* Himbu u njedrijeh a britvu pod skutom sved drži skroveno, kom

brija i dere. D. Zlatarić 47b. Berberin ga namaže, pa počne brijati. Nar. prip. vrč. 155. Kad žale muškarci devet dana idu gologlavi i ne brijaju se. M. Đ. Milićević, živ. 2, 64. Tu ih brija, i oni mu za to plaćaju po 20 para. M. Đ. Milićević, let. već. 89. — *u prenesenom smislu mjesto* kositi: I imaćeš što odkosom brijat. J. S. Reļković, kuć. 126.

BRÌJATKIŃA, *f. vidi* britkińa, *čemu je* bri *promijeńeno na* brija *da bi bilo više nalik na* brijati. *isporedi* brijackińa. *samo u pjesmama.* On pripasa brijatkińu ćordu. Nar. pjes. kras. 1, 3. Udara ga brijatkińom ćordom. 44.

BRIJÈĆI, bržêm, *impf.* custodire, observare, curare, celebrare, *čuvati, paziti, hajati, držati, svetkovati. Od* XIII *do kraja* XVII *vijeka. između rječnika samo u Daničićeva.* -ije- *je po sadašńem južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u zapadnom* i, *i dolazi samo u infinitivu od* XVI *vijeka, a do polovine* XV *vijeka bilo je u svijem oblicima* ê. — *Korijen* bhargh, *dizati, krijepiti, množiti. isporedi* brijeg, brz. — 1. *prelazno: paziti, dobro gledati,* observare: *a) u tjelesnom smislu:* Ispļni sady različьny . . brьda i doly, . . i o těhъ pečaašo se jako težarь dobryj brêgy i otrêblaje, da ne koli obledinêjetь sadь jego. Danilo 376. Zvizdu mi strzite, putujte sve po ńoj, ńe zrake brzite obrazom vazda k ńoj. Đ. Baraković, vil. 338. — *b) u umnom smislu: kao paziti u umnom smislu, hajati,* curare, diligere: Prêzrê nasь, a i lêpo bê ne brêšti nasь. Domentijana 231. Ne brêzêmь, jaže zemļska suti. 288. Tolike prêtьńe ne brêgući. Spom. sr. 1, 168. Da budu tvoju voļu brići a od zla se vazda strići. M. Marulić 279. Zapovidi tvoje brgućе kako mogu. 278. O Isuse! . . od tebe se ne odvrgoh, da, spovidam, vazda i brgoh. P. Hektorović 137. Veličanstvo tvoje hvalet anjeli, . . nebesa i nebeske sile i blaženi serafini. družbenim radovanjem brgu. Bernardin 107. Ne samo brzihu idoli himbeni da putenu grihu bihu naučeni. Đ. Baraković, jar. 33. — *c) svečan dan, držati, svetkovati, slaviti praznovati,* celebrare, custodire: Dan dobitja ńe svako godišće bi bržen i čtovan od svega puka. M. Marulić 5. Blagdane sve slavi i brzi dan dive. M. Marulić 222, *gdje je griješkom naštampano* brži; *u rukopisu se razlikuje* z (z) *i* ž (x), *a ovdje je* z. Kad Irud svoj rojeni dan bržaše. Anton Dalm., mat. 14, 6. Kad vazam bržalu. Anton Dalm., mar. 14, 12. Blagodane svećene dni imamo brići. Š. Budinić, sum. 34b. Koji ne brže i ne svetkuje dni blagdani. 34b. Ni ta človik od boga, ki subotu ne brže. Bernardin 34. ioan. 9, 16. Na blagdane i na vele dni bržene. P. Radovčić, nać. 551 Za to Žuliji brzihu subotu. I. T. Mrnavić, ist. 92. — 2. *sa* se, *pasivno. značeńe kao naprijed pod* c.: Toga radi brže se on veli blagdan. I. T. Mrnavić, ist 35. Ako se subota brzišе za spomińak stvorenja svita. 91. Brgući se svetkovina na uspomenutje stvorenja. 91.

BRÌJEG, *m.* collis, ripa. — -ije- *je u sadašńem južnom govoru od staroga ê, od koga je u istočnom* o (brêg), *u zapadnom* i (brîg). *isti glas od koga je u južnom govoru* ije *u množini biva kratak kad u ńoj pred nastavnicima dolazi* ov, *te mjesto* ije *biva u istom govoru* je, *čemu* j *stojeći iza* r *otpada:* bregovi; *ali se* XVII *vijeka još nalazi i* je: *brjegovi (vidi u primjeru I. Gundulića što i* XVIII *vijeka u J. Kavańina ima tako, to su učinili u naše vrijeme izdavači, a on je pisao zapadnijem govorom). — Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* brijêgu *(istočno* brégu, *zapadno* brigu) *i u gen. pl. kad je bez* ov: brijêgâ (brégâ, brigâ), *i u množini kad ima* ov: brêgovi *(južno i istočno, u zapadno:* brîgovi), *i tako ostaje u cijeloj množini osim gen., gdje je* bregóvâ *(južno i istočno, u zapadno:* brigóvâ). — *Dolazi od* XIII *vijeka, ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u poznijem prijepisu, i to sa* e *(vidi pod* 1 *primjer iz Mon. croat.), inače od* XIV *vijeka: toga vijeka ne samo sa starijem* ê, *nego i u istočnom govoru s pomenutom razlikom (vidi pod* 1 *u primjerima iz Mon. serb.), u zapadnom od* XV *vijeka (vidi u primjeru iz Stat. poļ.) a u južnom od* XVI *(vidi u primjeru N. Rańine); u rječnicima svijem osim Vrančićeva: u Mikaļinu:* mons, ripa (28a), *u Belinu:* clivus (200a), monticulus (495b); *u Bjelostijenčevu:* collis, monticulus, ripa, littus; *u Jambrešićevu isto tako; u Voltigijinu:* berg; *u Stulićevu:* mons, jugum, collis, littus, ripa, ora; *u Vukovu:* collis, ripa; *u Daničićevu:* mons, ripa. — *Od kor.* bhargh, *dizati, dizati u vis, tijem i zaklańati. isporedi* brijeći.

1. collis, *omaleno brdo, na koje se izlazi i s koga se silazi običnijem načinom bez osobite muke (što je omaleno brdo, za to se mjesto brijega može reći i brdo, ali ne brijeg mjesto svakoga brda, prem da u jednoga pisca u pjesmi ima bregova za koje veli da im nije mjere).* Pod breg svetoga Kocijana. Mon. croat. 8. Prêko poļa upravь u kamenь . . . i bregomь na glavičicu i na putь. Mon. serb. 86. Konь Bêloševa brêga u dêlь. 95. Glasnik II. 12. 10. Kako je Drimь tekь podь veliji brêgь. 96. Svaka gora i brijeg bude se snizit. N. Rańina 19b. luc. 3, 5 (mons et collis). Nad ńom poju dva slavica, djevojku su zvala: ustan' gori djevojčica, sanka ne zaspala! maglica se brijegom krade, sad je na te pala. Menčetić-Držić 505. Rudinom to li gre ali pak po brijegu. M. Vetranić 1, 103. Najti ćeš spilu tuj, gdje prvi najdeš brijeg, ki je velmi kamenit, i mučan i trudan, nu je mnogo znamenit i čudno pričudan. Vrh brijega vrh toga gusta je dubrava. 2, 190. Pod brizi sa strane. P. Zoranić 40. Brda priklona i nizoci brijezi su ovo sve koliko. I. Gundulić 367. Na brijeg jedan šator moće, końa odsjeda. 123. Na iznosit brijeg uzide. 335. Grad ih braňaše od istoka i brjegovi, kim nije mjera. 322. Ishode bistri potoci, koji kvase i čine obilne visoke gore . . i male brijege. I. Držić, nauk gomd. 4. Niz strmenite brigove. B. Kašić, fran. 123. Kad se niz brijeg strmi poplavica plaha obrne. Đ. Palmotić, christ. 368. Ne uzliže se u visini nijedna gora, pa prid ńime malahan se brijeg ne čini. I. Palmotić, dubr. 55. Gdi bijau planine i brigovi, sada su ravnice, a gdi ravnice, ondi su brigovi. S. Margitić, fala 109. S brjegov još na više stine snažno jurvo preskočimo. J. Kavańin 348. Niz pleći brijega strma. I. Đordić, mand. 2. Sion bijaše visok brijeg. I. Đordić, salt. 5. Kad se David odaleći od vojske, ter se nade na vrh brijega, uze vikat. Besjede kr. 148. U onakom poļu, gdje mekote strmo i k brijegu stoje. I. Jablanci 47. Poļa i brijezi. B. Čuceri 51. Na brijegu od maslina. A. Kalić 93. Pšenica mu po dolu polegla, a po bregu na srp navalila. Nar. posl. vuk. 1, 380. Gren po svitu iskat stakleni breg. Nar. prip. mikul. 52. Sve gore i bregovi neka se slegnu. Vuk, luk. 3, 5. Lika je rjočica u Hrvatskoj, a Žir je pored ńe okrugao brijeg. Vuk, nar. posl. 50. — ‚kola dodu do brijega' *ili* ‚k brijegu', *kao dođe do gusta t. j. do nevoļe:* Došla su kola do brijega. Poslov. dan. 19. Nego se sve bojim i srce mi zebe da kad dođu kola k brijegu, vi ćete se prepanuti, ostaviti me sama i na mene natovariti svu krivicu. S. Ļubiša prič. 93. — *u prenesenom smislu mogu se bregovima nazvati i velike gomile čega:* Jak no davńi dub

u gori, kad na ń vihar silu obori, ka mu grane svija i lomi, ter mu okolo na brjegove po tleh leže listje i hvoje. I. Gundulić 521.

2. ripa, littus, *obala morska i uz rijeku, kraj*: Na brêgu mora. Danilo 133. U kopani brêgu na blatê. Glasnik u. 12, 39. 45. Uzu. Lima. do blata u kopani brêgu. 40. Niz Moravu na kladu u bregu u Morave. Mon. serb. 197. Zemļa po brigu ali po kraju rike. Stat. pol. ark. 5, 283. Rici na brigu stati se imamo. Aleksand. jag. star. 3, 270. Na brijegu rijeke. Zbor. 37. Kliče devojka . . sa brig bela devojka Dunaja. P. Hektorović 22. Potočac vodeni stakleu pod jimiše a brizi piščeni. D. Barakovič, vilᵇ. 95. Ivan stajaše na brijegu od Jordana. M. Radnić 432. Vrh brjegova mnogo vode Nilu prude, Tebru škode. J. Kavańin 381. Potočić hitro trči brez počivańa, niti ga cvitovi kojim su nakićeni brigovi od prohoda ńegova s mirisom i lipotom mogu zaustaviti. F. Lastrić, test. ad. 102. Kako bi lade srićno k brigu stići mogle? A. Kanižlić, utoč. 398. Kada iz broda na brig morski stane. A. Kanižlić, fran. 63. Na po mrtav k brigu teško dopliva. 192. Ukaza im se malo vitra; to je ništa, vele; ne će da k brigu biže. Đ. Rapić 138. Talasi . . . biju . . . o brigove. M. A. Reļković, sat. 176. Koji se nahodi kod briga jedne priširoke rike ili potoka. A. Tomiković 10. Da se bijem i prebijam od nemila do nedraga kao voda o bregove. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Voda leti, brege dere. 1, 363. Morava je plaovita: sinoć momka zanijela, a jutros ga na breg baca. I, 431. Pa naplovi na vodu Bojanu, on naplovi, i na breg ispliva. I, 603. Pa galiju otište od brega. 3, 298. Zasjaše se dunavski bregovi. 3, 48. Što taj Dunav mutan teče? Dal' se ńemu brezi lome? Nar. pjes. vuk. živ. 13. Tiha voda brijeg roni. Nar. posl. 317. Maleni bregovi brzo se preliju. 174. Bogu se moli, ali k brijegu grebi. 20. Isplivavši izide na breg. Nar. prip. vuk. 47. — *u množini može stajati i za jednu obalu: tada se misle različna mjesta na ńoj, a to i onda kad je samo jedno potrebno*: Ili grmi il' se zemļa trese? il' udara more u bregove? 2, 1. Pasla moma jelenke, na vodu ih navraća, jeleuci joj predoše, al' ne može ta moma; osvrte se jelenak, uze momu na roge, pak je hita na brege. Nar. pjes. vuk. 1, 167.

3. *u jednini i u množini ime mjestima: a) u jednini: a) u Hrvatskoj tri sela: aa) u podžupaniji zagrebačkoj*: Breg. Schem. zagr. 1875. 201. Pregled 21. — *bb) u podžupaniji karlovačkoj*: Brijeg. Schem. segn. 1881. Breg. Pregled 31. — *cc) u podžupaniji riječkoj kod Drage*: Brig. Schem. segn. 1871. 61 — *b) u hrvatskoj krajini četiri sela: aa) kod Barilovića*: Brijeg. Schem. zagr. 1875. 83. Razdjeļ. kr. 21. — *bb) kod Mrežnice*: Brijeg. Schem. zagr. 1875. 83. — *cc) kod Sluńa*: Brig. Schem. segn. 1871. 58. — *dd) kod Perušića*: Brig. Schem. segn. 1871. 42. — *c) u Boci kotorskoj*: Brijeg. Šem. bok.-kot. 1875. 20. — *d) u Hercegovini blizu Trebińa*: Brijeg. Schem. rag. 1876. 59. — *β) u množini: a) selo* XIV *vijeka u Zagrlatoj ńegdje blizu Kruševca u Srbiji*: Brêzi. Glasnik 25 264. — *b) selo* XIV *vijeka ne daleko od Prištine na rijeci Drenici i potoku jelševičkom*: Brêzi, *gdje je bio zabjel Goli Humi, može biti na istom mjestu gdje je sada na karti selo ‚Sabelj'*. Glasnik 15, 284. Daničić 3, 563. — *c) u Hrvatskoj šest sela, u mješťana kajkavski*: Bregi.: *aa) u podžupaniji koprivničkoj*. Schem. zagr. 1875. 160. Pregled 3. — *bb) u podžupaniji križkoj*. Schem. zagr. 1875. 109. Pregled 85. — *cc) u podžupaniji krapinsko-topličkoj jedni kod Kostela, po čemu se zovu* kostelski. Schem. zagr. 1875. 35. Pregled 53. *jedni kod Radoboja, po kome ih zovu* radobojski. Schem. zagr. 1875. 37. Pregled 52. *jedni kod Zaboka, po kome ih zovu* zabočki. Schem. zagr. 1875. 38. Pregled 55. *jedni kod Pregrade*. Schem. zagr. 1875. 36. *kod ńekih izmedu ońih sela u Hrvatskoj nema brda, nego su bare, te će biti nazvana po brijegu u značeńu pod 2. t. j. po obali, po kojoj se i sama bara onuda zore maďarski* breg, *koji vidi*. — *d) selo u Bosni u okrugu travničkom*: Bregovi. Statist. 68. — *γ) s kakvim adj. također je ime brijegu i selu*: Bijeli Brijeg, Crveni Brijeg, Široki Brijeg *itd. vidi na po se kod takih adj.*

BRIJÈME, brêmena, *n. vidi* vrijeme, *kojemu je samo promijeńeno* v *na* b *po ńekim stranama, i s kojim je i u svemu drugom jednako. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikańinu* (brimo 28ª), *u Stulićevu i u Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku i po okolini, a na drugom mjestu (nar. posl.* XLVII) *veli Vuk: ‚po svemu primorju i po susjednim krajevima Crne Gore mjesto* vrijeme *govori se* brijeme⁶). — *a) vrijeme u opće, kad što biva*, tempus: Bješe želio mnogo brjemena vidjeti ńega. N. Rańina 104. Andeo po brjemenu shodaše. 47. Da znate jere jest brijeme nam oda sna probuditi se. 13. Nemojte prije brjemena suditi. 19ᵇ. Ne zapusti vas u brijeme zlo. 49. U svako brijeme. Zbor. 177ᵇ. U kratko brijeme učinim te jestojsku crvom. 143. Odь minutoga brêmena do danaska. Starine 10, 7. U brijeme od zore otvorih očice. Đ. Držić 421. Kojoj bih bil sluga sva moja brimena. Menčetić-Držić 451. Pride brime i čas. M. Vetranić 1, 10. U brijeme u svako bogu se pridaju. 1, 145. Brijeme se izvrši, iziđe rok i čas. 2, 207. Kratko bi brijeme bil'. N. Dimitrović 101. Brijeme, ko mine, starcu je jak u sni. N. Naļeškovič 1, 342. Brijeme me je silovalo. M. Držić. 3. Kad vam bremena izostane od čtenja razlicih mudrih kńiga. D. Rańina IX. Čim staro njekada brijeme se tač diči. 39. Na brijeme ubrat ga boļe jes. 33. Blago vami, ako oči za bremena otvorite. 150ᵇ. Koje se u ono brijeme prigodi. B. Gradić, djev. 36. Brijeme je, družbo, što činimo? lov iz mora da vadimo. I. Gundulić 20. Blizu tijeh bremena davńijeh od zlata gora u nas kamena hraňaše Brgata. 148. Brijeme hara stanac kami, i žestoko gvozdje izjeda, a hoćemo mi da nami, ki smo od zemļe, svrhe ne da? 235. Otvori oči za bremena. 496. Večer podi na brijeme doma. I. Držić, nauk gond. 74. Neka duša slavu steče, u kojoj će po sve brijeme uživati sve. J. R. Gučetić 18. Sve s bremenom dospijeva. V. Andriaši, put. 289. Dokle je na brijeme s bogom se umiriti. 306. Dokle si na brijeme, skupi pamet. V. Andriašević, dev. 7. Ova se molitva govori na svijem ostalijem bremenima. 1. Akvilini 206. Gdje na brijeme mirno ostaše sjedińeni. I. Kanavelić, iv. 77. Od bremena čas ne ima. 32. Daj brzo, ali ti na brijeme. K. Maďarović 41. U brijeme kad on spavaše. 73. U brijeme obilnosti. 42. U brijeme protivno. 34. Pijeveu ali ti kokotu, koji se veseli i pjeva na bremena, . . . dan i noć pjevajući. 26. Ńih ne more smrt i brime uništiti. J. Kavańin 136. Da im je vječna uspomena u došasta sva bremena. I. A. Nenadić, šam. 31. Za što je crkva u ova brjemena zabranila ta veseļa? I. A. Nenadić, nauk 152. U jutro ustat na brijeme. 194. Sve je dobro u svoje brijeme. Poslov. dan. 118. U brijeme od smokava nikoga ne poznava. 139. Tko se s perjem rodi, prije bremena leti. 133. Čas mala, ma u brijeme. 12. Idem, majko, dobro moje, brijeme je poć'. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Podigni se, stari svate, brijeme ti je. 1, 82. — *b) na po se vrijeme kad je u vazduhu ili zraku*

lijepo ili ružno, toplo ili studeno itd., tempestas: *na} kaže se osobitom riječju kakvo je (u prvom primjeru može biti da nije ovo značćne nego predńe)*: Ludi mudri vazda na jedan način stoje, a dobra ptica i u zlo brijeme poje. D. Rańina 163b. Kako smo svi stegnuti od sunca, ništar ne mańe nijesmo svi zgrijani jednako, . . . jer kako je bitje ali vrsta od čovjeka, tako se cuje brijeme od vrućine. M. Orbin 161. Zlamenje od zla bremena privide. V. Andriaši, put. 410. Kad daždi, daždi; kad sniježi, sniježi; a kad vjetar dune, tada je zlo brijeme. Poslov. dan. 41. Za listak se zaklańala od zla bremena. Nar. pjes. vuk. herc. 241. — *bb) ne kaže se kakvo je, nego se i za dobro i za zlo kaže samo* brijeme: *aaa) koje se zateklo, koje jest, koje se po tom zna i kakvo je:* Smete se brijeme, i bivši počelo lampat i grmjet čnše glas. I. Držić, nauk gond. 186. — *bbb) dobro:* Tko ima brijeme a čeka brijeme, gubi brijeme. Poslov. dan. 129. — *ccc) zlo:* Tanko jedro jedraše iz Arbanije, . . . brijeme ga svratilo pod kamene Paštroviće. Nar. pjes. bog. 156.

BRÌJÊŃE, *n.* tonsio *brijańe. isporedi* briti. *u rječnicima Mikaljinu* (28b), *Bjelostijenćevu i Jambrešićevu.*

BRIJÈSNICA, *f. ime selima. isporedi* Brosnica *i* Brisnice *od* brijest. *u Bosni tri sela u okrugu zvorničkom, od kojih su dva u kotaru maglajskom:* Gorńa *i* Dońa, *a jedno u kotaru bijeljinskom.* Statist. 92. 85.

BRÌJEST, brijèsta, *m.* ulmus. — -ije- *je po sadańnjem južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u istočnom* e (brêst, brésta), *u zapadnom* i (brîst, brista). — *Akcenat kaki je u nom. sing. taki je samo još u acc. i voc. sing., a u ostalijem je oblicima svijem kakav je u gen. sing.; samo je u gen. pl. i zadńi slog dug, kad je bez* ov: brijèstâ, *a kad ima* ov, *onda su duga oba zadńa*: brijèstôvâ. — *Dolazi od* XI *vijeka, ali toga vieka samo u spomeniku latinski pisanu, i to kao ime mjestu* (vinea quae est ubi dicitur in Bresti. F. Rački, doc. 133); *u narodnim spomenicima dolazi od* XIII *vijeka, u toga vijeka samo kao ime selu (vidi pod b.), a u pravom smislu kao drvo od* XIV: *u rječnicima svijem, i to u svijem u značćnu koje je stavljeno, osim Vrančićeva, gdje je* fagus. — *Postańa tamna: može biti od istoga korijena od koga je* breza, *koju vidi.* — 1. *u pravom smislu*: U brêstь. Mon. serb. 95. Glasnik 11. 12, 42. Na brêstь. Glasnik 15, 304. U brêsta dvê vodênici. 27, 291. Vyše luga okolo brêsta. 293. Ni brijesta zelena. M. Vetranić 1, 4. Svenut bris imaše uz suhe svoje grane zelena prutja taj od loze izbrane. D. Rańina 107. Brijes široki, bor zeleni, joha bijela. I. Gundulić 402. Sjedeći prid brijestom u hladu. O. Mažibradić 153. Gusti javor, brijest široki. J. Kavańin 195. Kako brist k sebi zove bližńu lozu da se u visinu podiže. A. d. Bella, razgov. 127. Uzmi doće kore od brista. J. Vladmirović, lik. 22. U brijesta krušaka ne prosi, odkle ih ne nosi. Poslov. dan. 139. Brest, ulmus campestris L. G. Lazić 116. J. Pančić, flor. biogr.[2] 450. Boli ili planinski brest, ulmus effusa Willd J. Pančić, šum. drv. 119. flora kn. srb. 623. *isporedi* vez. Crni brest, ulmus campestris Sm. J. Pančić, šum. drv. 119. flora kn. srb. 622. — 2. *ime mjestima u jednini i u množini: a) u jednini: a) selište* XIII *vijeka ńegdje blizu Štipa:* Brêstь. Mon. serb. 63. — *b) u Srbiji dva sela: jedno u okrugu topličkom, srezu dobričkom:* Brest. Sr. Nov. 1879. 176. Glasnik 49, 12. *drugo u okrugu čačanskom srezu dragačevskom:* Brest. K. Jovanović, reč. 168. — *c) selo u Bosni u okrugu zvorničkom*: Brijest. Statist. 100. — *d) u Dalmaciji selo blizu Makarske:* Brist. Schem. spal. 1862. 16. Repert. 19. Iz Brista. Norini 56 A. Kačić, kor. 468. Brist je, pobre, selo vilenito. A. Kačić, razgov. 281. — *e) u hrvatskoj krajini slunskoj selo blizu Barilovića:* Brest. Schem. segn. 1871. 58. Razdjel. kr. 20. — *f) u Hrvatskoj dva sela: jedno u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 22. Pregled 39. *pomińe se* XVI *vijeka:* Suprot Brestu. Mon. croat. 295 Na Gorice više Bresta. 295. *drugo u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled 53. — *g) selo u Istri:* Brest. Schem. terg. 1876. 47. *pomińe se* XV *vijeka, ali sa* š *mjesto* s *jamačno griješkom:* Brêšt. Mon. croat. 94. — *h) ńeka mjesta pod ńivama i livadama u Srbiji: o okrugu biogradskom:* Livada u Brestu. Sr. Nov. 1863. 204. *u okrugu smederevskom:* Niva u mestu Brestu. Sr. Nov. 1863. 141. Niva u Brestu. Sr. Nov. 1873. 687. 1874. 351. — *β) u množini: a) selo u Bosni blizu Bugojna:* Bristovi. Schem. bos. 1864. 50. — *b) ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu šabačkom:* Niva u Brestovima. Sr. Nov. 1871. 352.

BRÎJESTA, *f. selo u Dalmaciji na Pelješcu.* Schem. ragus. 1876. 45. Repert. 12. U Brîjesti. L. Zore.

BRIJESTAN, brijesna. *adj. vidi* brestov. *samo u rječnicima Belinu* („brjestni" 523a) *i Stulićevu* („briestan").

BRIJÈSTOVO, *n. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik 40, 20.

BRÎJESTOŠA, *f. ime kozi.* M. Kovačević.

BRÎJEŠĆE, *n. coll.* brijest, ulmi. *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i Daničićevu. pomenutoga je vijeka glasilo* brêstije; *sa* stje *na kraju mjesto* šće *nalazi se i danas po ńekim stranama;* -ije- *je samo po južnom govoru kao u* brijest *(koji vidi). isporedi i* bresje. — *a) u pravom smislu:* Po polu u brêstije („Brêstije"). Mon. serb. 562. Znano lozje vi režete, koje mnokrat još peńete na brijest(j)e toj ńih milo, na kom rasteć u tišini slatki dava sok od vina. D. Rańina 51b. — *b) ime mjestima: aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj:* Brestje. Schem. zagr. 1875. 71. Pregled 17. — *bb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom:* Briješće. Statist. 9. — *cc) mjesto pod ńivama i livadama u Srbiji u okrugu biogradskom:* Niva u Brešću. Sr. Nov. 1872. 131. Livada u Brešću. 1874. 408. 1875. 729.

BRIJEŠČAC, *m. dem.* briježac. *samo u Stulićevu rječniku* („briežčac", *gen* „briežčca"), *za koji će biti i načńeno.*

BRIJÈŠČIĆ, *m. dem.* briježak. *isporedi* brešćić. *samo u Stulićevu rječniku* („briežčić").

BRIJETKIŃA, *f. vidi* britkińa.

BRIJETNIK, *m.* gentium doctor. *u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu u pjesmama štampanim u naše vrijeme. načńeno će biti od* obresti, obretem, *čemu je odbačeno* o. Sigifrido, gotski „brietnik". J. Kavańin 305 *isporedi* bratitel.

BRIJÈŽAC, briješca, *m. dem.* brijeg. XVI *vijeka u jednom spomeniku i u rječnicima Voltiġijinu* („brežac, brešca") *i Stulićevu* (briežac). Od brešca Filipana do Trzarni. Mon. croat. 41.

BRIJÈŽAK, brijèška, *m. hyp.* brijeg. *isporedi* brešćić. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Sagradivši od kamenja jedan briježak, od tole pastijerom pripovijedaše. A. Gučetić, roz jez. 67. Djetešce je na strmenit jedan briježak položila. B. Cuceri 121.

BRIJEŽAN, briježna, *adj.* montanus. *u naše*

vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (‚briežan'). Preko različni brežni lanaca. Nov. srb. 1834. 144.

BRIJÈŽIĆ, *m. dem.* brijeg. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRIJÈŽNICA, *f. a) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Brijožnica. Statist. 89. — *b) selo u Ugarskoj u Podravini, maj.* Berzonecze. Turei naselište Brižnicu, ku be ostavil Klemen Salaj 1566. P. Vitezović, kron. 155. Ban Zrinski Mikula požga Pečuh, uze Brižnicu, Bobovac i ostala nekoja mesta. 195. Bobovac i Brižnicu čiui požgati. 208. — *c) vidi* brežanka. *samo u Stulićevu rječniku* (‚briežnica'). *vrlo nepouzdano u tom značenju.*

BRÎJEŽNÎK, *m. vidi* brežanin. *samo u Stulićevu rječniku. vrlo nepouzdano.*

BRIJÈŽŇAČA, *f. iskopana u brijegu peć za hljeb,* furnus subterraneus. *samo u Vukovu rječniku.*

BRIJUKATI, brijukam, *impf. dem.* brijati. *samo u Stulićevu rječniku. vrlo nepouzdano.*

BRIKUNAŃE, *n.* fraus, *lagańe, varańe. od tal.* briccone, *laža, varalica. u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ne će sińore tvojijeh slatcijeh riječi ni se haju za brikunanje tudeško, za kijem ti ideš. M. Držić 256.

BRIN, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Stast. 26.

1. BRINA, *f. rijeka u Bosni blizu Illijerna.* Zemljop. bos. 28. *Postańa neznana.*

2. BRÎNA, *f. kraj na moru. u naše vrijeme u gorńoj krajini hrvatskoj. Postańa tamna: može biti od tal.* brina, *slana: gdje je slana, ondje je i vlaga, kad se slana otopi, i magla; po tome bi značeńe pomenuto i druga koja će se pomenuti polazila od kala i gliba.* On propliva sve duboko more, i moru je na brine iziš'o, tu je svoje nogo prekrstio, pa je onda Rade govorio. Nar. pjes. marjan. 114. — ‚U Dalmaciji je brina uzdignuta zemlja bez gore i zemlja kraj jarka što se iz ńega izbaci, i bara gdje se patko i guske kupljų, i zemlja gdje su šńegovi i blatni putevi'. J. Grupković.

3. BRÎNA, *f.* sollicitudo, *briga. u jednoga pisca* XVII *vijeka. Od* brinuti. Al sve većom brinom zaostajat vaļa, koja me s tvrdinom do zemļe obaļa. P. Vitezović, odiļ. 5. Ter neka ti brino srce ne dohita, jer ovako gine čast ovoga svita. 29.

4. BRÍNA, *f. ńeka vinova loza koja se zove i* imbrina. *u Hrvatskoj. vidi* imbrina, *od koje je i postala.* B. Šulek, im. 32.

BRINČIĆ, *m. prezime.* XVI *vijeka.* Jurja Brinčića. Mon. croat. 339.

BRINÚĆE, *n.* sollicitudo, cura, *briga. Od* XVI *vijeka (vidi pod b. prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (40), *Voltigijinu i Stulićevu.* — *a) vidi* briga *pod* 4, a: Upita s velikim brinućem: jeda ńekoliko ļudi imadu upasti u oue ponore? A. d. Bella, razgov. 93. U komu bismo brinutju, u komu strahu imali živjet? Besjede kr. 75. Da bismo ńih izbavili od ńihovijeh tješkoća i brinuća. J. Matović 401. Koja bolijest, koje brinuće može se ikada prilikovati tvojoj! I. A. Nenadić, nauk 266. S smrti sve dospijeva: dospijevaju trudi i boles nevoļnoga nemoćnika: dospjievaju nam i raskoše i paćeńa i brinuća. B. Cuceri 248. — *b) kao* briga *pod* 4, b.: Brinutjem svih crikav. Bernardin 12. 2kor. 11, 28. Brinutje života vrimeńega tašće jest. Nauk Brnard. 52. Od virnih brinutju ńogovu priporučenih. B. Kašić, rit. 98. Oh tko bi odsikao svako tašto brinutje! B. Kašić, nasl. 37. Bez brinutja i pomstva nikad ne ćeš steći krjeposti. 60. Ako se razbole, koje brinuće, koja li pomļa da ozdravo? A. d. Bella, razgov. 187. Razbor hoće da naj jače naše brinuće i najveće o temu poslu bude. 234. S bogatstvom idu sudružena velika brinuća. Besjede kr. 8. Pridušena od peč'ona brinuća za obilnovańem. Živ. is. 86. Marta naprćena brinuća. 106. Ne osuduje brinuće pravo. 77. Ne imamo činiti kako mu drago i sprošno nego razborito i slavno svrhu svakoga našega posla i brinuća. I. A. Nenadić, nauk 182. Imali su svu pomļu i brinutje. A. d. Kosta, zak. 1, 201. Umetnut ću svako moje omišļańe i brinutje u srce Gospodina Jezusa, i to će me hraniti i vjerno gojiti. Đ. Mattei 15. S kolikijem brinućem uzdrž'o je svoju dušu čistu i spravnu? Misli 31. U poslu malahnu priveliko brinuće. A. Kalić 38. Brinuće za dušu. 214.

BRINULA, *f.* cornum, *vidi* drońina. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. riječ nepouzdana:* l *može biti kajkavski mjesto* ļ, i *samo po zapadnom govoru mjesto* e, *a* b *pisarska pogrješka mjesto* d.

BRÎNÛTAN, brînûtna, *adj.* diligens, sedulus, accuratus, industrius. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno).*

BRÌNUTI, brînêm, *impf.* sollicitum esse, curare. *Od godine* 1400 *(vidi primjer iz Spom. sr.), između rječnika u Mikaļinu* (brinuti se, angi cura, sollicitudine, esse curae, curare, curam habere), *u Belinu* (brinuti se, anxium esse 40b. rei cujuspiam curam agere 552b), *u Bjelostijenčevu* (brinuti se, curare 386b), *u Voltigijinu* (brinuti se, sorgen), *u Stulićevu* (brinuti *i* brinuti se, curae habere, curam conferre, sollicitum esse), *u Vukovu* (brinuti se, sollicitum esse), *u Daničićevu* (brinuti, curare). — *Staro* 1 *sing. praes.* brinu *nahodi se* XVI *vijeka (vidi u primjerima Š. Menčetića, N. Naļeškovića), mjesto toga u jednoga pisca istoga vijeka griješkom slika radi* brińu (Za sve, er brińu zledi se, koj klańam, viđu zlo er činu, a od zla se ne uklańam. D. Rańina 142). *osim imperf.* brińah *nahodi se* XVI *vijeka i drugi po zapadnom govoru* brinih *(vidi primjer iz Aleksand.); u jednoga pisca prošloga vijeka* brinaše (M. A. Reļković, sat. 96), *koje će u to vrijeme već biti pogrješka mjesto* brińaše. — *Postańem od* briga.

I. *neprelazno.*

1. *biti u brizi, osjećati u duši tegobu, tjeskobu, nemir, misleći da može zlo biti a želeći da bi dobro bilo (vidi* briga *pod* 4, a.). — *a) bez i čega čim bi se značeńe poblize određivalo ili dopuńalo:* A. No vim tebi rijet', hoću li moć dopriet'. B. Blizu si, ne brini, prijateļa tvojega. M. Bunić 41. A. Pogini, no odaj društva! Još majci ostaju četvoro naćve: ne će umreti od gladi. B. Ne brini; ima ko se za mene stara. M. Đ. Milićević, več. 310. — *b) s akus. i prijedl.* za, *kad se ono što glagol znači tiče onoga što je u tom padežu tijem što se o ńemu s brigom misli (vidi i dalje pod* III, 2, a.): A. Verujem da ima pre boja, i sve se naredi kako treba; ali je boj neki davoļi posao: gdje si mislio da će krv teći, tuda nekad i ne pretrči vojska, a gdje si držao da je najtvrdi zaklon, tu padne strovo od leševa. B. Za to, čiko, ne brini. M. Đ. Milićević, več. 62. — *c) s instr., kojim se kaže što komu zadaje brigu, što ga meće u brigu (vidi i dalje pod* III, 2, a.): Neka veće ničijem ni brinem, ni bojim da me ćeš koji dan od ńega izbavit, nego li da miran u vijeke budem bit. N. Dimitrović 91. Ter ako mu ni ovime lodno srce ne raždežeš, tri krat ovo, kada ležeš, roe', ter veće ne brin' time. A. Čubranić 150.

2. *u slańu duševnom kakvo je pod* 1 *promišļati,*

nastojati, truditi se da bude dobro komu ili čemu, i ako je to stvar, da bude napredna, da se umnožava, da bude, da se učini (vidi briga *pod* 4, b.). *s akus. i prijedl. za, čim se kaže komu je ili čemu je na dobro ono što glagol znači:* Mi tebe zahvaljujemo kako srdačnomu prijatelju, koj brineš za vsakoj našь dlьgь. Spom. sr. 1, 30.

3. *oba predńa značeńa slabe, te biva kao kad se reče da je komu stalo do koga ili do čega, za koga ili za što, za kim ili za čim, da mu je do toga ili za to, da o tom razbira, da razbira samo što će od toga biti, da uzima na um, kao hajati, mariti. a) s akus. i prijedl. za:* Ja za me ne brinu, za što sam odlučen u želah ńe vinu ljuveno bit mučen; nu mi je onih žal. Š. Menčetić 37. Od ovoga se rada da ńima žele sinovi smrt, i kada jesu blizu smrti, malo brinu za ńe. P. Posilović, nasl. 8b. Niste mi hotili odgovoriti, niste brinuli za moje riči ni za moja ponukovańa i karańa. 11. Ostaljući veće dobro za mańe, kako ti stvar, koja ne brine za drugo, samo hoće svoje vlastito dobro. P. Posilović, cvijet 24. K. Magarović 17. — *b) s gen. i prijedl. za, kao naprijed s akus. (kao i u drugim prilikama po ńekim krajevima):* Za toga (‚za to ga') Peraštani ni hajahu ni brińahu. Nar. pjes. bog. 172. — *c) u poricańu može imati uza se* ništa, *kojim se samo pokrepljuje poricańe, kao adverbom, kao da bi se reklo: ni malo:* Ali umrem od dobre smrti ali od zle, ne ću ništa brinuti. P. Posilović, nasl. 118. Al' ne čuješ, al' ništa ne brineš? Pjev. crn. 26. — *d) s infinitivom:* Nisam brinuo znati ono što bijaše potribnito za spaseńe moje. P. Posilović, nasl. 112b. Ne će brinuti učiniti stotinu *(grijeha)* za haramzastvo. 33. Ja ne brinem izginuti. I. A. Nenadić, šam. 10.

II. *prelazno.* 1. *metati koga u brigu*, sollicitudine afficere. *samo u Stulićevu rječniku.* Brinuti koga. Stulić 1, 62b. — 2. *kao naprijed pod* I, 3. *objekat je samo pronom.* to, *a pred* brinuti *stoji drugi glagol s objektom, koji pripada i glagolu* brinuti. A toga ti djevojka ni slušaše ni briňaše. Nar. pjes. bog. 27. Toga bane Sekule ne ktijaše ni briňaše. 57.

III. *sa* se:

1 *pasivno, bez subjekta, značeńe kao naprijed pod* I, 3., *ali što bi bilo subjekat kao naprijed, ono se izriče u dat.:* Ča se tebi brine, nevoljniče hudi, kad ni tvoje brime i tebi ne udi? M. Marulić 107. Evo ja umiru; tebi se ne brine za službu i viru život moj gdi gine. D. Držić 423. Nu t' trud moj! Što meni brine se? s ovezijem stat ga nije . . . ja ću poć pravda gdi je. O. Mažibradić 191.

2. *refleksivno.*

a. *značeńe kao naprijed pod* I, 1: *a) bez i čega čim bi se značeńe pobliže odredivalo ili dopunjalo:* I veće za inu stvar na svijet ne haju neg što se još brinu, er za vas ne znaju. N. Nalešković 1, 237. Tva čes ljuvena kad bude izit van, izvan se bremena brinućeš, a za man. D. Ranina 32. Brini se ter brini, er luda na zlatu olovo promini. 90. Oh nemoj toli se nemilo brinuti, ako t' ćes milu slas čini tač zginuti. D. Ranina 100b. Niti se prem brini želeći slobode. O. Mažibradić 154. Ne brin'te se, ne će mene nijedna satvar ustaviti. J. Palmotić, dubr. 156. Vidićemo boga, . . . koji neprominiv, ne mini se, a sve promińuje, sve provida, a ne brine se. A. d. Bella, razgov. 183. Nemojte se brinut govoreći: što ćemo blagovat? J. Filipović 1, 218. Ne brini se, care poočime! desnica je moja od mojdana. A. Kačić, razgov. 86. Molim, ne brini se. J. Rajić, pouč. 1, 49. Ne brini se, care, gospodine! Roksandu ću po braći poznati. Nar. pjes. vuk. 2, 150. Ako sinovi ńegovi budu u časti, on ne ne zna; ako li u sramoti, on se no brine. D. Daničić, jov. 14, 21. — *b) s akus. i prijedl. za, kad se onoga što stoji u tom padežu tiče ono što glagol znači, tiče tijem što se o ńemu s brigom misli, koje može biti: aa) kad se misli da bi mu se moglo dogoditi zlo a u toj misli želi mu se dobro:* Što se, majko draga, plačuć za me brineš, i jerbo mi traga nije, mreš i gineš. A. Kanižlić, rož. 27. Ignatiji povratite stolicu, a za nas ne brinite se. A. Kanižlić, kam. 98. Ti s' ne brini za mlada ženika. Nar. pjes. vuk. 1, 254. Ne brini se za tvoju sirotu: u sirote strino milostivo, ono će jo sisom nadojiti. 1, 573. — *bb) kad se misli da bi od ńega moglo doći kako zlo:* Da te tko i tuži, samo meni ruku pruži, ti se za to već ne brini. V. Došen 71. Ne brinite se ni za što. Vuk, fil. 4, 6. — *cc) kad se što želi, pa se o ńemu s brigom misli hoće li biti:* Zljem ljudem za zlo ńih kad vidiš da zlo ni, jednom će platit' grih, za toj se ne brini. M. Burešić 248. Koji joj reku da se obučo i da ide u crkvu a da se ne brine ni za što u kući. Nar. pjes. vuk. 162. — *c) s gen. i prijedl.* ciječ, *kojim se kazuje samo uzrok:* Diteta ćić briniše se *(riječ je o ženi koja nije imala poroda).* Aleksand. jag. starin. 3, 223. — *d) s gen. i prijedl* od, *kao s akus. i za: samo u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Od nijedne stvari ne brinite se. Anton Dalm., fil. 4, 6. — *e) s instr., kojim se kaže što brigu zadaje; a zadavati brigu može: aa) o čemu se misli da mu može zlo biti a želi mu se dobro:* Vi s' dušom našom ne brinite. N. Nalešković 1, 246. Ćić tej nosroću sad nam su, druže moj, tužice dvaš veće i veći nepokoj; za što se večma ńom neg sobom ja brinu, a ona večma mnom. 1, 308. Veće se briňaše ńimi, nego sam sobom. Ljetop. duk]. črnč. 27. Je da li t' se mnom ne brine, ni što haje smirit' mene? M. Bunić 98. I k'o cvili i k'o plače i kako se tobom brine. O. Mažibradić 183. Niti će se naći koji će vas na pravu stazu uputiti. I ovo jest za što se tobom dan i noć brinemo. A. Kanižlić, kam. 368. Moja majko, ne brini se mnome. Nar. pjes. vuk. 1, 578. Ne brin'te se nama dahijama. 4, 136. — *bb) o čemu se misli da bi od ńega moglo nastati kako zlo:* Rec' da te zub boli, ja ću t' svijem providat'; ničim se ne brini, hodi ve s bogom tja. N. Nalešković 1, 268. Tizim se ne brini, proć' ti će nemir taj. 1, 331. Svitla kruno, o cesare, ne brini se tim ništare, dovesti ću ja kozara. P. Hektorović 160. Ničim se ne brinite. I. Bandulavić 3. fil. 1, 6. ‚Ne mogu se često dobro pripraviti radi razlicijeh posala kućnijeh'. ‚Nemoj se tijem brinuti ni radi toga ostaviti sveto pričestenje'. B. Kašić, zrc. 151. Ne brini se mojom kabanicom. Nar. pjes. vuk 2, 148. — *cc) što se želi da se učini, da bude, pa se o ńemu s brigom misli, hoće li se učinuti, hoće li biti:* Ničijem se ne brini, o kralju: sve ću ja rijet da se učini. J. Palmotić, dubr. 150. — *f) lok. s prijedl. o, kao akus. sa* za *naprijed pod b, aa.:* Brinuće se on o meni, gdi me dosle doma ne bi. P. Vuletić 11. U noćašńem spańu momu jesam niko sne vidio, i brinem se sve o tomu tko bi mi ih stumačio. 28. — *g) u poricańu može imati uza se* ništa, *kojim se samo pokrepljuje poricańe kao adverbom, kao da bi se reklo: ni malo. to može biti i onda kad već stoji koji od pomenutijeh padeža. mjesto* ništa *ima jedan pisac* XVI *vijeka i* ‚nijednu stvar': A čačkom i mnome ništor se ne brini. M. Vetranić 2, 253. Ne brin' se nijednu stvar, bog s vami u družbi. 2, 295. Ništar se ne brinite. Bernardin 2. fil. 1, 6. Ako jest istina, ne ima se rasrditi, za što oni koji čini zlo ima ustrpljeno podnijeti što

mu jest rečeno i ne smutili se čuti ono što se nije smutio činiti; ali ako jest laž, ne ima se ništa brinuti, za što veća srčba ne more se učiniti onomu koji psuje i kara koliko ukazati se da malo brine slušati svoje riči. P. Posilović, cvijet 162. Reče mu, da se ne brine ništa, jer su živine izgubljene našaste. A. Kačić, korab. 147. Ožalosti se puno bojeći se da mu se ne dogodi ono što i ostalim, ali budući mu andeo rekao da se za to ne brine ništa, od veselja plakaše. 275. Bihu rekli starcu ocu da se ne brine ditetom ništa. 49. Reče mu: kako to može slidit, u koliko ja ne poznam čovjeka? Na ove riječi andio joj odgovori: ništa se ne brini, er češ stoći duha svetoga. Bosjede kr. 205. Ne brini se ti ništa za to, lass dir dafür keine grauen haare wachsen. Vuk, rječ. 43b. — *h) s rečenicama: aa) s rečenicama u kojima se kazuje samo uzrok, te mogu biti privezane različnijem riječima kojima se take rečenice privezuju i za druge glagole:* Što se brinu, er za vas ne znaju. N. Naljeković 1, 237. Brinuće se on o meni, gdi me dosle doma ne bi. P. Vuletić 11. — *bb) s rečenicama u kojima se izriče što god o čemu se s brigom misli, a to je ili što god što se želi ili što se misli da može biti, te se privezuju relativnijem riječima:* Istom da najposlije u luku od spasenja doplijem; što se brinem koja i količka uzbudem pritrpio? B. Kašić, nasl. 229. Samo se briňaše po koji bi način mogao sin ovu plaću od svog dužnika uzeti, budući da niti sin poznavaše Gabela niti znadijaše puta E. Pavić, ogled. 366. — *cc) s rečenicom u kojoj se izriče što god što se želi da bude, ali se s brigom misli hoće li biti, te se izriče s poricaňem a bez i kakve riječi kojom bi bila privezana:* Sve se brineš, udati se ne češ; udaćeš se i pokajaćeš se. Nar. pjes. vuk. 1, 636. — *dd) s rečenicom također ničim neprivezanom, u kojoj onaj koji govori izriče misao protivnu misli drugoga, koji želi da je onako kako sam misli a onaj to pobija i kaže da je sa svijem protivno tome, i još mu veli da se ne brinc (vidi i* bojati se *pod* 14): Imaće žalosni i nesrićni, imati, nek se ne brinu: znati će vragovi činiti svoj posao. F. Lastrić, od' 245. Vidi gospodin s otara i biliži; ne brinite se. F. Lastrić, ned. 320. Kad vam nije po voji oni i ovi svidok, ima i drugih, nebrinite se, koji će svidočiti. 333.

b. *u značeňu kao naprijed pod* I, 2: *a) bez i čega čim bi se značeňe poblize određivalo ili dopuňalo: vrlo rijetko:* Sprešno straža glas donese: blizu je šambek, brinite se. I. A. Nenadić, šamb. 10. Vrijeme ne zna se, nu će biti kad se najmaňe nadamo. Za to brinimo se, dok je vrijeme prijatno i dani spaseňa, da ne budemo gorko i zaludu plakati naše lijenosti, kad ne bude milosti. T. Ivanović 99. Ko od vas brinući se može primaknuti rastu svojemu lakat jedan? Vuk, mat. 6, 27. — *b) s različnim padežima, kojima se sviema na različne načine kaže komu ili čemu ono što glagol znači biva na dobro, na korist na napredak, a to onda kad se onijem što glagol znači čini da što bude, da se učini, da se dobavi: aa) s akus. i prijedl.* za: Ne brinite se za plt. Anton Dalm., rim. 13, 14. Brinite se za blago, od kojega na svitu većega ne imate, to jest za dicu vašu. Pisanica 4. Ako se ti toliko za njih *(djecu)* brineš. A. Kanižlić, bogoljub. 496. Nejma posla ništa, nego se brine za se. A. Kanižlić, uzr. 235. Tkogodir se ne brine za mlade, onaj svak pogibio nade. M. A. Reljković, sat. 76. Za sembera nek se brine jamac. 63. Većma se brinemo za tilo nego za dušu. B. Leaković, gov. 125. Kad tko sve jednu odiću nosi, a za drugu ne brine se. 25. Koji se tako brineš za svakoga nas. A. Tomiković 149. Koliko se oni za tebe brinuli! A. Kalić 353. Za odijelo što se brineto? Vuk, mat. 6, 28. Ne brini se za moje đevojke, nabaviću tridest drugarica. Nar. pjes. vuk. 3, 18. — *bb) s akus. i prijedl.* na *(vidi* briga *pod* 4, b.), *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Sastavljeňe muška i ženska koristnije je za življeňe ljudsko, za što i jedno i drugo živući u jedinstvu bolje se brinu na stvari potribite žitku. J. Banovac, razg. 266. — *cc) s gen. i prijedl.* od *(vidi* briga *pod* 4, b.), XVII *i* XVIII *vijeka:* Ne imamo se brinuti nego li od sadašńega. I. T. Mrnavić, ist. 59. Brinuti imadu se od stvari crkovni. I. J. P. Lučić, nar. 116. Gdi je obilno novaca, od ostalih stvari nije se brinuti. I. Zaničić 7. — *dd) s gen. prijedl.* okolo *(vidi* briga *pod* 4, b.), *prošloga vijeka u jednoga pisca:* Da se . . oko svojih ovaca virno . . brinu. I. Jablanci 127. — *ee) s gen. i prijedl.* vrhu *(vidi* briga *pod* 4, b.), *samo u jednoga pisca prošloga vijeka:* Pomńivo vrhu ńega *(stada duhovnoga)* brinuti se. I. L. Garańin 3. — *ff) s gen. i prijedl.* za, *koje se govori po ńekim krajevima mjesto akusativa s istijem prijedl.*; *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Trijebi je . . . za bezbrižnijeh da se brinu, i za izpraznijeh misle i trude. I. Gundulić 482. — *gg) s dat., samo u jednoga pisca prošloga vijeka (vidi i kod* briga): Jezusovo sree ičemu se ne briňaše nego samo da se božija volja podpuno izvrši. D. Mattei 60. Pridaj se srcu onomu prisvetomu bez tolicijeh nemira i predaňa o došastomu; on se tomu brine. 237. — *hh) s instr. (vidi u prednjem značeňu pod* a. *i* briga *pod* 4, b.): *od* XVI *vijeka i danas:* Mudros ne spi, tobom se brine, na tvoje dobro nastoji. M. Držić 130. Svak je držan najprvo svoj poso načinit, pak se tudijem brinuti. 408. Ńegov grob neka mi možemo daj tada s darovi dražijemi pohodit neg sada. I on se tim brine. D. Zlatarić 11. Bog se mnom sam brine. O. Mažibradić 199. Ko je na to obran, ti neka se tim brine. I. Gundulić 148. Ne mote se brinuti životom vašijem govoreći: što ćemo izblagovati i popiti? M. Divković, nauk 46. Majka crkva, koja se vele pomńivo brine svojijemi sinci. M. Divković, bes. 269. Osven tvoga spasenja ništa ino ne misli, samo se onezimi brini koja su božja. B. Kašić, nasl. 49 Brinuti se kućom. Mikalja 28a. Da se ne brinemo nego li stvari sadańimi. I. T. Mrnavić, ist. 59. Ako bi on mlogo pošteńom božijim i svojom dušom brinuo se. I. Grličić 203. Sagrišuje tko ne mari koliko prije može pridat ili platit što je tko komu ostavio, ako mu je to na smrti svojoj drugi priporučio ili ako je drugim načinom dužan tijem se brinut. 66. ‚Korisno jest slušati rič božju, ali ne imam kad, . . sutra ću poći na pripovidańe'. A ovo jest brinut se svojom dušom? A. d. Bella, razgov. 151. Zna li višńi il haje li kazat svoje providjeňe? ali bržek vrh visine nejma, tko se svijetom brine? I. Đorđić, salt. 242. Neka svak sobom brine se. S. Badrić 24. Ovdi ćete čašu moju popiti. A plačom se ne brinite, za što plača vaša obilna jest na nebesi. F. Lastrić, od' 124. Ponukuje nas da se saviše ne brinemo stvarma vrimenitim. 266. Ti razbojnik nikada ti drugoga dobra nije učinio izvan što te ispovidio sada, i pak se ńim brineš i zoveš ga u raj nebeski. F. Lastrić, test. 117. Brinući se spaseńem ńiovim. 394. Brinuti se više dušom nego li tijelom. F. Lastrić, ned. 357. Brinuo se upravom od kraljestva. 310. Koja se je družbom ovom vazda brinula. A. Kanižlić, utoč. v. Brinu se spaseńem našim. A. Kanižlić, fran. 118. Za što se Marija vele većma brine nama, da ne poginemo. A. Kanižlić, utoč. 162. Jezus prišo je

u Betaniju s osamdeset i četiri učenika, . . i tako Marta i Marija imahu se brinut objedom za toliko čeljadi. Živ. is. 106. Nemojte se toliko brinut hranom ni odjećom. Besjede kr. 132. Ti se mnom brineš. P. Knežević, osm. 189. U milosti ti kod oca živiš, pak se ničim na svetu ne brineš. M. A. Reljković, sat. 97. Ako dobro promislite sve dužnosti vašega staña u kojemu ste zvani brinuti so dušami. I. L. Garanjin 8. Natovarit na ženu neka se ona muči i brine i sobom i dicom. M. Dobretić 538. Domaćini i domaćice dužni su doisto veće se brinuti spaseńem svojijeh mladijeh neg li telesnijem zdravļem. Đ. Mattei 47. Bog se brine sirotama. Nar. posl. vuk. 19. Ne brinite se dušom svojom šta ćete jesti, ni tijelom u što ćete se obući. Vuk, luk. 12, 22. — *mjesto samoga instr. griješkom s prijedl.* s: Bog so veće s nami brine. J. Palmotić, dubr. 406. Molim, brini se sa mnom. A. Kanižlić, bogoļub. 387. — *ii) s lok. i prijedl.* o: Hoću reći da o duši ne misle, da se ne brinu o raju. A. d. Bella, razgov. 184. I hranu i odjeću bog pticam provida, o kojijem ńegovo providenstvo mańe se brine neg o ļudima. Živ. is. 111. Brine se o onima koja gospodinova jesu. A. Kanižlić, kam. 221. Ako tko ne ima kada, onda svoje da voće posadi, nek o ńem se sad briue i radi. J. S. Reļković, kuć. 399. — *c) s infinitivom, kojim se kaže što se brinući se želi učiniti ili dokučiti:* Koji se veće brinu i nastoje sagraditi kuće i polače. M. Divković, bes. 27. Da bi ti otvorio oči, brinuo bi se pokajańem i pokorom utažiti božju sr(ž)bu. A. d. Bella, razgov. 69. Niti se brineš mene utišiti. F. Lastrić, test. 117. Brinemo se više gojiti tilo nego li dušu. 330. Tko je otrovan, neka se brine tražiti likarije. F. Lastrić, nod. 127. Budući se on ne brińaše pokajati. E. Pavić, ogled. 268. Ńemu samomu brine se ugoditi. A. Kalić 126. — *d) s recenicama koje se privezuju riječju* da *ili relativnijem riječima, i jednima i drugima kaže se što se želi učiniti ili dokučiti brinući se. aa) privezana riječju* da: Tako se dijele od ńega brinući se da najbrže obećanja ta izvrše. J. Palmotić, dubr. 403. Ako se je Pavao tako brinuo da se misto pripravi gdi će rič božju pripovidati. Đ. Rapić 54. Pomńivo so brine teško grihâ brime da s grišnika skine. A. Kanižlić, rož. 88. Odveće brine se da mu potribita no mańkaju. I. Velikanović, upuć. 1, 382. — *bb) privezana relativnom riječju:* Koja je korist živit' ovo malo vrimena na ovome svitu, brinući se kako će se stati i živiti stičući? J. Banovac, razg. 86. Vaļa da se brine kako će ženu i djecu raniti. B. Leaković, gov. 31. Ne brine se duļe neg od dana do dana što jide. J. S. Reļković, kuć. 70. Brine se *(kućni starješina)* kako će platiti harač, porezu i ostale dacije. Vuk, živ. 249.

c. *u značeńu kao naprijed pod* I, 3. *a) bez i čega čim bi se značeńe pobliže odredivalo ili dopuńalo:* Al' čujete, al' se ne brinite? Nar. pjes. vuk. 2, 605. — *b) s instr.:* Što se ne brine mnom, toj se ne boļu; neg dvorba jer gine ma, imam zlu voļu. Š. Menčetić 139. Životom se mojijem ne brine mtko. I. Đordić, salt. 474. U kolikima je suzama bio David kada je poznao da je radi griha bog od ńega odstupio; a ti se time malo brineš, piješ, jideš i veselo stojiš. Od kuda ta nemarnost? Đ. Rapić 75. Juda otide prid poglavne svećenike prinoseći im tridesti pineza i govoreći da bješe sagrišio pridajući čevjeka pravedna na smrt. Oni odgovorišе mu da to ńih ne tištaše niti se tijem brińahu. Živ. is. 157. *mjesto samoga instr. griješkom s prijedl.* s: Ne brińaše se mlogo s ńiovim izgovarańem. E. Pavić, ogled. 551. — *e) s recenicom, u kojoj se kaže uzrok, te se privezuje riječju* što, *ali u jednoga pisca sa* da *mjesto* što: Malo se brine *(vrag)*, da nije posidovao čovika u život, ako ga paka dobije na svrsi. P. Posilović, nasl. 85.

d. *u ńekih pisaca prošloga vijeka, koji imaju* brinuti se, *nahodi se griješkom i* briniti se *(a tako miješaju i druge take glagole):* Da se brinimo k ńemu u nebo dojti. Pisanica 21. Nitko ne želi za te znati, svak se brini o svojoj tugi. A. J. Knezović 25^b. Za se u strahu briniti se. A. Kanižlić, bogoļub. 475. Vazda su se brinili za dostojanstvo crkve. A. Kanižlić, kam. 271. Za barjak se snaše brine. V. Došen 103. Što se drugi za to brini, što tko sebi kvar učini? 253. O kupusu brinit se vaļade. J. S. Reļković, kuć. 77. *part. praes.:* Sveđ brineći se svojijem djetetom. Živ. is. 40.

BRINÛTIV, *adj.* curiosus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (diligens, sedulus, accuratus, industrius). — *a) o čeļadetu koje se brine da svašta dozna, i ono što se ne može znati. u zlu smislu:* Čemu ovi je ovako ostavļen a oni je na toličko uzdvignut? . . Ova su vrh svega človičja umstva . . . Kada ti dakle ovo napomina neprijatel ili još njeki brinutivi ļudi uzištu, odgovori ńima onu besjedu prorokovu: pravedan si, gospodine, i pravo je sudenje tvoje. B. Kašić, nasl. 229. — *b) o staňu u kom se nahodi tako čeļade:* Spusti se u božje hotjenje, ter prista brinutivo smućenje. B. Kašić, nasl. 56.

BRINÛTIVAC, brinûtîvca, *m.* curiosus, *čovjek ‚brinutiv' (vidi* brinutiv *pod a.). samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* U kladah su stisnuti svi požudnici, brinutivci. B. Kašić, nasl. 168.

BRINÛTIVÔST, brinûtivosti, *f.* curiositas. *isporedi* brinutiv. *samo u Stulićevu rječniku (gdje je* diligentia, sedulitas, cura). *u ńemu ima i* brinutivstvo. *oboje je bez sumńe načińeno za rječnik.*

BRINUTNICA, *f.* procuratrix. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRINUTNIK, *m.* curator, procurator. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÍŃANI, Brîńânâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj.* Pregled 87.

BRÍŃANIN, *m. čovjek iz Briña:* Briňani oružje zdvignuše. P. Vitezović, kron. 203.

1. BRIŃE, *n.* juniperus oxycedrus L. B. Šulek, im. 32.

2. BRÌŃE, *n. selo i ńegda grad u gorńoj krajini hrvatskoj.* XV *vijeka bilo je u množini:* V Brińihь (‚Briniь'). Mon. croat. 55. Z Briń (‚Brin'). 136. *istoga vijeka i poslije do svršetka prošloga vijeka također u množini izjednačuje se u loc. s riječima ženskoga roda:* V Briňahь (‚Brinahь'). Mon. croat. 56. 136. V našem gradu ‚Brinah'. 152. 154. 160. 164. V našem gradu v ‚Brinah'. 173. 181. V našem mesti u ‚Brinah'. 158. Vь Briňahь (‚Brinêhь'). 172. Podsedoše ga u Briňah. P. Vitezović, kron. 130. U Kosińu, Briňah i Seńu. M. Kuhačević 73. — *od* XV *vijeka dolazi i u jednini i sada samo tako: rečenoga vijeka u spomeniku latinski pisanu:* In oppido Brynye. Starine 5, 119. Bijući Briňe. G. Vitezović, kron. 130. Ostani mi s bogom, malo Briňe gradu! Nar. pjes. ist. 2, 111. Medu Briňem i Žutom Lokvom, . . okolo Briňa i Žute Lokve. Kras 217. *griješkom pišu* Briń. Razdjeļ. kr. 8. Šem. prav. 1878 65. — *isporedi* briňe *pod* 1.

BRÍŃÊŃE, *n.* sollicitudo, *brinuće. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Nastojanje moje svakdańe briňenje svih crkav I. Ban-

dulavić 25. 2kor. 11, 28. Kazaše u padnutju veče briňenje ejeća eknenja. B. Kašić, fran. 74. Stati s nami u briňenju. I. L. Garańin 5. Sva briňenja i poslovanja na evanjelistaro nasloniše. 9.

BRIŃEVA DRÂGA, *f. selo u hrvatskom primorju, u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1881. 77. Pregled 14.

BRÎŃKA. *f. žensko čeľade iz Briňa.*

BRÌŃSKÎ, *adj. što pripada Briňu.* Knegiňa seńska i brińska (‚brinska'). Mon. croat. 90. V poli ‚brinskom'. 136. Va ‚brin'skom' seli. 159. U kotaru ‚brinskom'. P. Vitczović, kron. 203. Briński potok. Kras 207. Sve brińske gospode. Nar. pjes. ist. 1, 112.

BRIO, *tal.* brio, *sila, živost. dolazi kao potvrđivańe onoga što se govori. u jednoga pisca* XVI *vijeka, samo kad nahvalice miješa talijanski.* Al corpo del brio, kako si mahnita! N. Naľeškoviċ 1, 247. Eno joj na vratijeh, per brio, čovjeka. 1, 287. Majde nije, per brio. 293. Sve, per brio vero, u mene moreš ti. 278.

BRIOLA, *f. ime žensko* XV *vijeka.* Tvojoj kćeri Brioli. Mon. croat. 67.

BRÎSÂĻKA, *f.* quae terget. *u basmi:* Orač ide da te izore, kopač ide da te iskopa, brisaľka ide da te izbriše, kosač ide da te iskosi. M. Đ. Miličević, živ. 2, 45.

BRÌSATI, briš̂ēm, *impf.* tergere. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (detergere, abstergere, effricare, devertere), *u Voltigijinu* (abwischen), *i Stuličevu* (delere). — *Kor.* bhrus, *mahati, trti, taručí gladiti, od kojega i* ubrus *i* brus. i *stoji mjesto staroga* y. — 1. *prelazno: a) briše se sa čega se polako otire što:* Iz krvi ga malo izvadila, pa ga briše svilenim jaglukom. Nar. pjes. vuk. 3, 196. — *b) briše se što se s čega polako otire:* Briše suze. P. Bolić 2, 48. — *c) kao* mèsti: Bre, sluškiňe! brišite avlije. Nar. pjes. vuk. 2, 527. Briši dvore i čisti harove. Nar. pjes. vila 1867. 716. — 2. *sa* se, *pasivno:* Zbrisaću Jerusalim kao što se briše zdjela. Đ. Daničić, 2car. 21, 13.

BRISNICE, *f. pl. dva sela u hrvatskom primorju, od kojih se jedno zove* Male Brisnice. Schem. segn. 1871. 21. 24. *prvo je i bez sumńe samo po zapadnom govoru. isporedi* Bresnica *i* Brijesnica.

BRISPA, *f. neznana značeńa u jednoga pisca prošloga vijeka:* Jedan Žudia najdo u jednom kamenu nikoliko listić od kore stabla, pisanih u tri jezika, debeline kakono brispe. M. Pavišić 24.

BRIST, *vidi kod* brijest.

BRISTANE, *selo u Dalmaciji blizu Knina.* Repert. 39. i *će biti samo po zapadnom govoru mjesto* e *(od* ê*). ime će biti muškoga roda a stavľeni oblik nom. mjesto acc.*

BRISTIVICA, *f. selo u Dalmaciji blizu Trogira.* Schem. siben. 1875. 19. Repert. 34. *prvo će* i *biti po zapadnom govoru od* ê.

BRIŠEVO, *n. ime selima: a) selo u Dalmaciji blizu Zadra.* Schem. jadr. 1876. 26. Repert. 36. — *b) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Schem. bos. 1864. 89 U Briševu. Zemľop. bos. 49. *pogrješka:* Brišovo. Statist. 54.

BRÌŠIM, *m. vidi* ibrišim, *čemu je odmetnuto sprijeda* i, *samo u pjesmama.* Svilu prelo, 'brišim prepredalo. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Robi kupe 'brišim po terzijam'. Nar. pjes. petr. 1, 20.

BRIŠNICA, *f. ńeko mjesto u Istri* XIII *vijeka, u spomeniku sačuvanu u poznijem prijepisu.* Termeni u Brišnice. Mon. croat. 16.

BRIŠNIK, *m. dva sela u Bosni u okrugu travničkom:* doňi *i* gorňi Brišnik. Statist. 75. Brišnik. Schem. herc. 1873. 184.

BRITAK, britka, *vidi* bridak.

BRITANIJA, *f.* Britannia. Otok Britanija. F. Glavinić, cvit. 345. Velika Britanija. Bella 403b.

BRÌTANSKÎ, *adj.* britannicus. *isporedi* bretanijski. Britanski mač junački. I. Gundulić 305. Priko britanske kraľevine. I. Đordić, ben. 54. Britanski. Bella 404a.

BRÌTI, brîjēm, *impf.* tondere, radere. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (radere), *u Mikaľinu, u Belinu (samo u praes. a s infin.* brijati 603a), *u Bjelostijenčevu, u Jambrešićevu (samo u praes.), u Voltigijinu, Stuličevu, Vukovu (samo u praes. a s infin.* brijati). — *infinitiv i oblici u kojima je ista osnova sada su vrlo rijetki. isporedi* brijati. *part. praet. pass. trojako glasi:* brit, briven i brijen *(vidi u primjerima).* — *Kor.* bhri *(od* bhar), sjeći.

1. *prelazno: a) u pravom smislu brije se čovjek ili čovjeku brada, glava, kosa. objekat može biti i neizrečen:* Majstor ki brije. D. Baraković, vil. 76. Kako fratri kauke imaju briti. F. Glavinić, cvit 432. Bradom ne brivenom. I. T. Mrnavić, osm. 33. Mlad brade ne brije. B. Krnarutić 11. Pošavši jedan dan brijač briti cesara. P. Posilović, cvijet 100. Obećaše onomu, koji ga brijaše, mnoge pineze, ako bi mu priklao vrat brijući ńega. 100. Na suhu on brijen za sramotu bi postavljen na rugotu J. Kavańin 231. Nut' prava kadije! još ni proces svršen, a on glavu brije. M. Kuhačević 53. Posal ńegove meštrije j' sliditeľe svoje da na suhu brije. 36. Crkvenici briju bradu. A. Kanižlić. kam. 222. Brijen, brit, briven. Bjelostjenac 31a. Jedan mije, drugi Marka brije. Nar. pjes. vuk. 2, 404. Jedni miju, drugi kosu briju. 2, 254. Jedan mije, drugi bradu brije. 2, 337. Momak brijući cara opazi da su u ńega kozje uši. Nar. prip. vuk. 189. Reče mu da od sad uvek dolazi on da ga brije. 190. Suvu kosu briju. Vuk, nar. posl. 187. U Hercegovini i ženskoj deci briju kosu. 86. Hodi, brij de! Nar. prip. vrč. 155. — *b) u prenesenom smislu: aa) brije sabľa, kad je vrlo oštra:* Ti se sabľom diče, da j' oštra, da brije. B. Krnarutić 18 Gled' kako ćorda brije. M. P. Katančić 47. — *bb) brije vjetar, kad je tih a studen:* Siver, koji ľuto riže lica zimom brijuć. A Kanižlić, rož. 14. Pred zoru počne da brije vjetrić s Lovćena. S. Ľubiša, prič. 24. — *cc) krštene brije grijehe u jednoga pisca prošloga vijeka mjesto mije:* Oviju zablude osobite jesu, da krštene ništa ne pomaže, koje samo brije na priliku britve grihe. I. Velikanović, upuć. 1, 272. — *dd) mjesto strići:* Ta striže, ta brije, ta vunu poslujo. Đ. Baraković, jar. 27. Ovcu brije i vunu razteže. J. S. Reľković, kuć. 6. — *ee) stoka brije travu mjesto pase:* Jer mokarce udo ovca brije. J. S. Reľković, kuć. 231. Do Filipľa nek jagańci sasnu; posli toga nek mekote briju. 232. — *ff) mjesto kositi: smrt brije:* Al' ni toga smrt ne gleda da se kosit vazda ne da, . . . nikada joj rano nije, da l' i kalac prvi brije. V. Došen 50.

2. *sa* se: *a) pasivno: a) značeńe kao pod* 1, *a:* Kose se strigu ali ti briju. S. Margitić, fala 248. Britvom se brije glava i brada. J. Banovac, prip. 151. — *b) značeńe kao naprijed pod* 1, *b, dd.:* Koja *(vuna)* u vrime se brije, ňoj zabave u prodaji nije. J. S. Reľković, kuć. 229. — *β) refleksivno: a) u značeńu kao pod* 1, *a.:* Britva ne će uzaći na glavu ńegovu, to jest, ne će se briti nikada. A. Kačić, korab. 133. — *b)* pilos amittere, *liňati se, mijeňati dlaku. u jednoga pisca*

prošloga vijeka: Ovo vrime i marva se brije, staru kožu novom dlakom krije. J. S. Reļković, kuć. 194.

BRĬTKIŃA, *f. britka sabļa. Od adj.* britka *(vidi* bridak), *koje je uzeto kao subst., kojim se naziva žensko čeļade ili drugo što ženskoga roda po mjestu odakle je, pa je od toga daļe načińena riječ, kao što bi i bila po mjestu za čeļade ili što drugo ženskoga roda. samo u pjesmama.* A britkińe sabļe povadiše. Nar. pjes. kras. 1, 202. — *kao što se nalazi* brijetka *mjesto* britka *(vidi kod* bridak), *tako se i u ovoj riječi nalazi i* ije *mjesto* i: Već ti uzmi ćordu brijetkińu. Nar. pjes. juk. 200. Pa poteže sabļu brijetkińu. Nar. pjes. petr. 2, 422.

BRĬTKO, *adv. vidi kod* bridak.

BRITKÒĆA, *f.* acrimonia, acerbitas. *isporedi* britkost. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (acrimonia), *Jambrešićevu* (acerbitas) *i Stulićevu* (prurigo, pruritus).

BRĬTKÔST, brîtkosti, *f.* severitas, acies. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (asperitas), *u Mikaļinu* (‚bridenje, mordacitas, acrimonia'), *u Bjelostijenčevu* (acrimonia) *i u Stulićevu* (briđeńe). *osim rječnika samo u dva primjera. a)* severitas, *oštrina u postupańu, oštro postupańe:* Vidi dobrotu i osilnost (britkost) božju. Anton Dalmatin, apost. 15. — *b) oštrina umna, oštar um,* acies. Daj meni razuminja britkost. M. Alberti 433.

BRITOF, *m. vidi* grobļe. *od ńem.* friedhof. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pokopan bi u britofu. F. Glavinić, cvit 99. U britofu. 265.

BRITOVŃA, *f. vidi* brijaonica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe načińena od rus.* britovnyj, *britveni.*

BRITSKA, *vidi kod* bricka.

1 BRĬTVA, *f.* novacula, culter plicatilis. — *Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brîtâvâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brîtvê, brîtvôm. — *Dolazi od* XV *vijeka (vidi pod b. prvi primjer), i u svijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićevu:* novacula, *tako i u Belinu* (607b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiđijinu; u Mikaļinu:* culter *i* novacula, *tako i u Stulićevu; a u Vukovu:* novacula *i* culter plicatilis. — *Od korijena od kojega je* briti. — *a) oštar nož u opće:* U toj studeni jest kamenje i led kako no britve oštre. Zbor. 161. Tuj britvu i taj nož u srcu nositi. M. Vetranić 2, 347. Himbu u njedrijeh a britvu pod skutom sved drži skroveno. D. Zlatarić 47b. Kako britva oštra učinio si zlo. A. Bačić 101. Da se od neba do zemļe sav aer prioštrima britvama naperi, ja bi se od dneva današńega tija do suda strašnoga kroz one britve brezpristrance gori i doli provlačio. D. Rapić 172. Kako no britva oštra učinio si privaru. F. Lastrić, ned. 71. *tako i danas u jednoj pjesmi i to u množini mjesto jednine kao što dolazi i noži za jedan nož:* Izvadio britve iz kutije, u strahu je očim zažmirio i ošinu troglav' Arapina. Nar. pjes. vuk. 111. — *b) na oruđu kojim su u staro vrijeme mučili i gubili ļude:* Zapovida cesar da se priprave britke britve. Starine 1, 222. Kola pripravite, oštrije britav na ńe stavte, . . . neka ona žena na ńih umre. M. Divković, kat. 177. Neka naoštri britve, pripravi lave, užeže ogań. B. Kašić, per. 37. Srdit kruto učini jedno veliko umeštriti kolo, ter oštrih od nada nakititi britav. F. Glavinić, cvit 386. Pod ko *(kolo)* punu od nada naticanu oštrih britav podloži dasku. 102. Postavļena na jedno koło puno britava oštrije. P. Posilović, nasl. 129. Pod kołom na zemļi bijaju daske i u ńima britve. F. Radman 14. Neka me rižu noži, neka me paraju britve. I. J. P. Lučić, razg. 109. — *c) kojom se brije. isporedi* brijač. Kose vrha negova kako britvom ostruga. Aleksand. jag. starin. 3, 265. Nikada britve na svoju glavu ne dopusti. S. Margitić, fala 23. Britvom se brije glava i brada. J. Banovac, prip. 151. Razriži brijatjom britvom. J. Vladmirović, lik. 44. Britva ne će uzaći na glavu ńegovu. A. Kačić, korab. 133. Za ludu bradu smiona britva. Poslov. dan 152. Bez britve obrijati *(reče se mjesto prevariti vješto).* Nar. posl. vuk. 11. Britva nije nikad prešla preko glave moje. D. Daničić, sud. 16, 17. *za razliku od druge često joj se pridijeva* brijaća: Kolomnu od neba do zemļe, punu . . . britava brijaćijeh. V. Andriaši, put. 254. Britva brijatja. J. Banovac, pripov 151. Britva brijaća. Bella 607b. Vuk, rječ. 44a. K'o da je brijaćom britvom brivao. Nar. prip. vrč. 5. — *d) kojom vidar rane reže:* Ljekar mjeri oštrinu svoje britve, mjeri mah svoje ruke. B. Cuceri 136. — *e) kakva god koja se otvora i zatvora kao brijaća:* Na britvi za pasom žena nosi verižicu. V. Bogišić, zbor. 129. — *f) biče samo štamparska pogrješka* brita *mjesto* britva: Jezike zlogovorne zaziva imenom od mača, imenom od brite, imenom od strile. A. d. Bella, razgov. 191.

2. BRITVA, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Britьva. Mon. serb. 97. Daničić 1, 79. *isporedi* Britvić.

BRĬTVÂR, *m.* cultrorum opifex. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Jedan mu britvar izguli 4 pineza za britvu koja nije vrijedila jednoga. M. Pavlinović, rad. 112.

BRITVÈNÎ, *adj.* cultris instructus, novaculae. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Vukovu. — po čemu su britve usađene:* Staviše Katarinu na kola britvena. M. Divković, kat. 177. Bio je pedipsan s mukom od britvenoga kola. A. d. Kosta, zak. 2, 149. *u čemu se drže britve brijaće:* Britveni tok, xyrotheca. Bjelostjenac 31a. *o korama u koje je uglavļena britva:* Britvene kore. Vuk, rječ. 44a.

BRITVENIT, *adj.* cultris instructus. *isporedi* britveni. Katarine britvenita kola. S. Ļubuški, pisma 22.

BRITVÈTINA, *f. augm.* britva. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BRĬTVICA, *f. dem.* britva. *Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brîtvîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* brîtvicê, brîtvicôm. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (607b), *Bjelostijenčevu i Vukovu.* Britvica brijaća. Bella 607b. Britvica za pera. 725b. Pade mu na um britvica, koju je pri sebi imao. Nar. prip. vuk. 188. Povuče sa sobom nekoliko kola abeni kapica i mali britvica: kapice da razda narodu mesto fesova i šalova, a britvice mesto oružja. Vuk, dan. 5, 43. Kazalo dijete kome su žene bile poklonile britvicu da nešto ne kaže. Vuk, posl. 341.

2. BRĬTVICA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Schem. herc. 1873. 74. Statist. 105.

BRĬTVIĆ, *m. prezime, po ocu Britvi. od* XVI *vijeka.* Mon. croat. 183. Schem. spal. 1862. 27. *isporedi* Britvići.

BRĬTVIĆI, Brîtvîćâ, *m. pl. polje u Brdima (u Crnoj Gori). u Vukovu rječniku.* U polju koje se zove Britvići (u Brdima). Vuk, posl. 56. *isporedi* Britvić.

BRĬTVITI, brîtvîm, *impf. vidi* brijati. M. Kovačević. *Postańem od* britva *(kao raditi britvom).*

BRITVÛRINA, *f. augm.* britva. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÌVÂČ, briváča, *m.* tonsor, *brijač, brijalac, berber. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Obećaše ńegovu brivačn veliko mnoštvo pineza. K. Mađarović 53.

BRIVALAN, brivalna, *adj. vidi* brijači. *u naše vrijeme, na Rijeci.* Britva brivalna. F. Pilepić.

BRÌVÂŃE, *n. vidi* brijańe. *u Vukovu rječniku.*

1. BRÌVATI, brìvâm *i* brîvļûm, *impf. vidi* brijati, *s kojim je jednoga postańa, samo što je ondje umetnuto* j *a ovdje* v. *od prošloga vijeka; između rječnika samo u Vukovu.* Hodeći brivač brivati cesara. K. Mađarović 53. Ko da je brijaćom britvom brivae. Nar. prip. vrć. 5. *u praes. mjesto* vļ *govori se i* vj *u Crnoj Gori:* Đe se brivju glave. Pjev. crn. 189.

2. BRIVATI, brivam, *impf.* proficere, *napredovati. kao da to znači u jednom rukopisu* xvi *vijeka. može biti od tal.* brio, *sila (vidi* brio). Ne moremo brivati, ako budemo jednoga hotinja na ovomu svitu. Nauk Brnard. 16b.

BRIZ, *m.* limbus, fimbria. *od sr. lat.* frisium, *trak, rub, porub, kraj, krajac, obod, optok.* xvi *i* xvii *vijeka. a) u sedla kraj u nuokolo:* Pisana po brizi zlatom sedaoca. M. Marulić 14. — *b) u uzde trak koji stoji konju preko čela:* Na sridi ima riz *(slovo* A), po kom se poznaje, kako no konju briz na čelu kada je. Đ. Baraković, vil. 100.

BRÎZAK, brîzga, *m. koliko čega u jedan put brizne. vidi* mlaz. *Akcenat se mijeńa u množini, kad ima u nој* -ov-: brîzgovi. Ļ. Kovačević. *isporedi* brizgati, bruzag.

BRÌZGÂŃE, *n.* lactis in mammis affluentia. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* brizgati.

BRÌZGATI, brìzgâm, *impf.* prosiliro, effundi, redundare, lactare. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu (gdje stoji da je što i* ‚szvizdam', *a toga u ńemu nema), u Voltiǵijinu* (ausschwitzen, nässen) *i u Vukovu* (lactare). — *Postańa još tamna glasova* zg *radi, prem da riječ imaju i drugi Slovenci:* i *je od staroga* y; *korijen može biti* bhrusk *(s promjenom glasova* sk *na* zg), *mahati, bacati, sipati. isporedi* bruždati, bļuzgati *i* bļuštiti

1. *neprelazno: a) brizga što god što teče, kad izbija odńckle:* Trijes zavit', neka vino brizga. Poslov. dan. 127. — *b) brizga i ono odakle izbija što god što teče: tada što teče stoji u instr.:* Pak s obe dvi puta strane perivoju prostiru se, ki nevehla stabla hrane, . . razdvojeni jednačinom simo, tamo, na ravnine, krajem rajskim brizga(j)u vinom, sredinom sladka voća čine. J. Kavańin 481. — *c) brizga žensko čeļade i živinče, kad su mu sise pune mlijeka, te mlijeko hoće da izbija iz sisa.* Brizga n. p. krava, ovca, koza. Vuk, rječ. 43b. *kod* brizgańa *u Vukovu rječniku stoji:* ‚das anhäufen der milch im euter oder auch in der brust'. *po tome i žena može brizgati.*

2 *prelazno: a) kao naprijed pod c. samo što dolazi objekat, i to u gen. partitivnom:* Po neka planinka vreba *(krstonoše),* te im zalije malo vode za vrat, da joj muzare brizgaju više mleka. M. Đ. Milićević, slave 67. — *b) u istom samo prenesenom značeńu:* Dica mala to imadu prije neg grih drugi zuadu, da laž tamnu brizgat stanu. V. Došen 139.

BRIZIK, *vidi kod* brezik.

BRÍZNUTI, brîznêm, *pf.* effundi, prorumpere, percutere. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od* brizgati. *isporedi* bruzunti.

1. *neprelazno: a) može briznuti što god što teče, kad u jedan put silno poteče odande gdje je: mlijeko, suze:* Jerko Keke ne će smokve neke, želi bo čim stisne, mlijeko vau da brizne. Poslov. dan. 39. Briznu mu suze niz obraze. Pjev. crn. 133. — *b) može briznuti čeļade, a tada je i infinitiv* plakati, *koje se u Vukovu rječniku tumači:* ‚u jedan put zaplakati', *kao ne počińući malo po malo, kako obično biva; a upravo će reći: zaplakati tako da odmah i suze poteku, gronu, udare na oči silno. sveza je između prednjega značeńa i ovoga u misli koja je i u* navrijeti, navaliti, udariti, *te oba stoje jedno prema drugom kao* ‚udariše mu suze na oči' *prema* ‚udari u plač'. Briznu plakat' Merima djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 259. Brizne plakati. Nar. prip. vuk. 36. Odgovori ona i briznu plakati. M. Đ. Milićević, več. 349. *mjesto infin.* plakati *nalazi se i* ‚u plač': Marica brizne u plač. M. Đ. Milićević, let. več. 250.

2. *prelazno:* percutere, *udariti. isporedi* pļusnuti. *u ugarskih Hrvata u pjesmi:* Vzami drivo ter ju brizni po hrbti. Jačke 265. *isporedi* briždati.

BRÍŽAN, brížna, *adj.* sollicitus. *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu:* anxius; *u Mikaljinu:* anxius, sollicitus, perturbatus, suspensus, varie affectus: *u Belinu:* anxius (40b), afflictus (46b), curis affectus (384a), inquictus (407b), anxietatem afferens (87b); *u Bjelostijenčevu:* inquietus; *u Voltiǵijinu:* ein elender mensch; *u Stulićevu:* miser, afflictus; *i u Vukovu:* sollicitus. — *Comp.* brížnijî (P. Knezović, muka 44. Bella 40b). — *Od* briga. — 1. *tko je u brizi, koga briga mori, zabrinut (vidi* briga *pod* 4, a.). *od* xvi *vijeka, a danas samo u tom smislu u narodnom govoru. a) bez i čega čim bi se značeńe pobliže određivalo ili dopuńalo: aa) o čeļadetu:* Aleksandar smrt svoju promišļaje ne utišaše se . . . Baroni Aleksandrovi Aleksandra brížna i žalostna vele vidi(v)še . . . sree ńegovo obeseliti hotihu. Aleksand. jag. starin. 3, 317. Gdi s' sad mrtva, brížna i svenula u toj boli. A. Čubranović 149. Kantanje u crikvi veseli srce ļudem, brížnih slači, linih potiče. Nauk Brnard. 55b. Metnuše jednoga čovjeka u tamnicu tako da ovi bješe izgubio sve ufanje i uzdanje, i veļaše u sebi: ja se nikada ne ću oprostiti iz ove tamnice. I tako stojeći vele tužan i brížan učini zavjet blaženoj gospi govoriti korunicu. M. Divković, nauk 225. Brížni mornari, suze roneći. F. Glavinić, cvit 402. Ovd' će se oholi smutńe napuniti, a lakomi brížni i potribni biti. A. Georgiceo, nasl. 63 Golubica Noju brížnu i nevoļnu noseći grančicu. S. Margitić, fala 196. Vruće uzdahe brížna i žalosna iz duboka srca podire. A d. Bella, razgov. 191. Ńegova mila majka ucviļena ište ga za tri dni brížna. 242. Kad je odrt i k tom dužan, nit' je brížan, niti tužan. V. Došen 150. Našao sam ju odveć nemirnu i brížnu. I. Velikanović, prik. 37. Marija ne čujući ovu rič, za to brížna pita: kako će to biti? A. Tomiković 41. Izgubivši se od stotine jedna ovca, ostavļa u pustiňi devedeset i devet, pak ide po dalekih mistih brížan i pomńiv tražeći ju. 149. Ona sjede brížna, nevesela. Nar. pjes. vuk. 2, 627. Pośetaše brížni neveseli 4, 133. Al' su Turci brížni i srditi. 4, 287. — *bb) o stańu duševnom, u kom je čeļade brížno kao naprijed:* Po svem gradu puni brížne tuge, da za me saznadu, iskaše me sluge. A. Kanižlić, rož. 26. — *b) s akus. i prijedl. za (vidi kod* briga *pod* 4, a.): Kraļica brížna za puk žudinski na smrt osuđen. A. Kanižlić, utoč. 150. Brížan za braću svoju zavapi. 195. — 2. *prelazno značeńe sličeći se prelazi od onoga koji je u brizi kao pod* 1, *na*

onoga koji je u zlu i nevolji, nesrečan, te bi s toga mogao biti brižan kao naprijed, ali nije samo to nego više od toga: žalostan, jadan. tako dolazi najviše kad se govori o kome žaleći ga kao jadan, bolan (vidi bolan *pod* 3), miser, infelix. *u tom smislu dolazi* XVI—XVIII *vijeka, a sada nije u običaju:* Plače brižna žena i jure rada je da jo povedena z dicom mruć od žaje. M. Marulić 30. Rec' mi jošće, dušo brižna! 322. Što ću ja za boga! nigdjer ga, brižna, nije. M. Vetranić 2, 239. Er mi se, brižna, mni, da mi će umrijet. 2, 249. Nu, je sve to pri meni — brižna ti ja Sara — kako san vuhveni. 2, 258. Er ih je brižnijeh sram, ne znaju one zla. N. Naljeković I, 187. Izgubih brižna čas 1, 262. Mogu li najti se gore tuge i gorčine, neg ove ke tope brižnu me i dave, pogruziv od stope tja deri do glave? H. Lucić 231. Jes' li se oženio? Brižan se okamenio! M. Držić 22. Uh, brižna, da mene sad ne čuje tko godi is planine 72. Smrtna strjelica srce mi propade, brižna dušica is tijela ispade. 466. Daj mi . . . ki godi broj pineza, ki proseći svudi kupim, jeda brižna jur odkupim il' Dančula il' Elesa. A. Čubranović 162. Er se jamih domodara, . . . koj' mi vazda, brižna jejupko, doskitaše svakih dara. M. Pelegrinović 175. Vajmeh! brižna što ću rijeti? S. Bobaljević 205. Gdi ti je, brižan, svijes? F. Lukarević 74. Kako hoće brižan povrnuti, ako kapje vode ne more dobiti? F. Glavinić, posl. 59. Mrtav jest od ujidenja otrovne gujine brižan človik ovi. E. Glavinić, cvit 207. Brižan človik dakle čemu toliko se smeta i brine, pokli pomnu ti o nemu vičnі imaš gospodine? I. Ivanišević 23. Što ću brižna tada rijeti? V. Andrijaši, put. 363. Što ću brižna, što ću sada? P. Knežević, muka 26. Brižna, nejma posla ništa nego da se brine za se. A. Kanižlić, uzr. 235. Ta eto si brižan (‚brežan') ostario, . . . a junake nisi zapantio. A. Kačić, razg. 2. Ali si se brižan (‚brežan') pomamio? 161. Ne smim svirati davno brižan. M. P. Katančić 43. — 3. *pošljedne značenje prostiruči se dalje prelazi i na ono što nije kako bi trebalo, te zadaje žalost, kao i žalostan i jadan,* miser, miserabilis. XVI *i* XVII *vijeka. a) o čeladetu zlu:* Brižni vi tašći i propastni ljudi! umorili ste ovu divicu. F. Vrančić, živ. 38. Bud meni brižnu grišniku mila M. Alberti 420. — *b) o stvari:* Brižno im imanje, a sjetna dobit. M. Držić 321. Jur dva dela segaj svita izvili smo od tej strano radi naše brižne hrane, jak cić medna pčela cvita. A. Čubranović 141. U ovoj brižnoj nespravnoj i živinskoj konušnici. B. Kašić, is. 94. — 4. *koji se brine za što, koji briga vodi o čemu, brižljiv (vidi* briga *pod* 4, b.). *samo prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoga pisca. a) bez i čega čim bi se značenje pobliže određivalo ili dopunjavalo:* Kad veće dolete *(pčele roječi se)* kud hoće, . . za grane se fataju i drže, jedna druge u klupko se veže. Brižan pčelar tog ne čeka, veče dok izlete, uz ne stope meće. J. S. Reljković, kuć. 237. Kako je mudra i brižna ova bogoljubnost . . . nastojeći da i priprosti, koji štiti ne znadu, očima štiju! A. Kanižlić, fran. 5. — *b) s akus. i prijedl.* za *(vidi kod* briga *pod* 4, b.): Koliko je za nas brižno ono milosrdno Marijino srdce! A. Kanižlić, utoč. 312. Veće za obsluženja zapovidî nastoje i brižni su. I. Velikanović, upuć. 1, 538. Kućnik nije koji rano liže . . . i kasno se diže; već je oni koji vazda trizan i sve udilj je za kuću brižan. J. S. Reljković, kuć. 15. *i o radnji:* Brižno nastojanje za spaseno. A. Kanižlić, fran. 241. — *c) s gen. i prijedl.* od *(vidi* briga *pod* 4, b.): Brižan vele od negova pošteňa. F. Lastrić, svet. 108. — *d) s gen. i prijedl.* svrhu *(vidi* briga *pod* 4, b.): Koliko je mogući, toliko brižan svrhu pošteňa božjega. F. Lastrić, od' 341. — *e) s dat. (vidi i kod* brinuti se): Nemojte brižni biti za sutra, sutrašńi dan brižan biti će sam sebi. I. Velikanović, upuć. 2, 277. — *f) s instr. (vidi i kod* briga *pod* 4, b.): Isus ova ńoj govori, da ju što god razgovori; jer brižniji ńom bijaše, nego s onim, što trpjaše. P. Knežević, muka 44. Brižna životom ńegovim vičńim. F. Lastrić, test. ad. 14. — *g) s lok. i prijedl.* o: Svaki je domaćin samo o nastojećem brižan. P. Bolić 2, 131. — 5. *adv.* brižno: *a) u značenju koje je naprijed pod* 1: Ide za ńima stravično i brižno. S. Ljubiša, prip. 141. ‚Kako to?' upita brižno. 170. — *b) u značenju koje je naprijed pod* 4: Kupila je brižno do večeri klase. A. Kanižlić, utoč. 472. Svoju brižno i litinu gradi. J. S. Reljković, kuć. 7. Svoje goji i brižno timari. 221. Motri brižno na grozdu jagode. 375.

BRIŽATI, brižam, *impf.* curare. *samo u Stulićevu rječniku (i to iz misala, ako je dobro ispisano a ne načińeno po kom obliku koji pripada glagolu* brijeći).

BRÍŽDATI, bríždîm, *impf.* quatere, *kao šibati, sjeći. o vjetru:* Brižđi vjetar. Lj. Kovačević. *isporedi* briznuti *pod* 2. *Od korijena kojega je i* brizgati. *isporedi* brižditi, bruždati.

BRÍŽDITI, bríždîm, *impf.* plorare, *iza glasa plakati. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Srijemu). riječ se bez sumńe rijetko govori u drugom obliku osim praes., pa se misli da je infinitiv kaki je stavljen, a ne će biti nego* brižđati. *isporedi* brižđati. *Postańem od korijena od koga je* brizgati, *a po tom je u značenju upravo trajańe onoga o čemu kad bude jedan pat kaže se da čeljade* brizne plakati *(vidi* briznuti *pod* 1, b.).

BRÍŽDĚŃE, *n.* ploratio. *samo u Vukovu rječńika. isporedi* brižditi. *prema onome što je rečeno kod* brižditi *može biti pogrješka mjesto* brižđańe, *i samo načińeno tako prema* brižditi.

BRIŽEIDA, *f.* Briseis. *isporedi* Brižida. XV *vijeka.* Vze Acêliš Brižeidu gospu. Trojan. rat. jag. ark. 9, 128.

BRÍŽĚŃE, *n.* curae. *isporedi* brižiti. *samo u Vukovu rječńika.*

BRIŽIDA, *f.* Briseis, *Βρισηΐς. isporedi* Brižeida. XV *vijeka.* Reče Brižida gospa. Trojan. rat. jag. ark. 9, 130.

BRÍŽITI, brížîm, *impf.* sollicitare, affligere, impedire, sollicitum esse. *Od* XIII *vijeka, ali u spomeniku koji se ne će biti sačuvao u rukopisu toga vijeka nego u poznijem prijepisu, pisanu može biti istom na kraju* XVI *vijeka (vidi pod* III, *b. primjer iz Zak. cinod.); osim ńega od svršetka* XIV *vijeka (vidi pod* I *prvi primjer iz Mon. croat.); izmedu rječńika samo u Stulićevu* brižiti se *(ima i bez* se, *ali iz misala i sa značenjem* curare, divinum officium persolvere, diem festum celebrare, *a u tom će smislu biti zlo načińeno za rječńik po kom obliku glagola* brijeći); *i u Vukovu* (brižiti se, sollicitum esse, *čemu se dodaje da se govori u Crnoj Gori). — Postańem od* briga.

1. *prelazno:* 1. *dosadivati komu smetajući mu u onom što je vlastan činiti,* impedire *(vidi* briga *pod* 1). *isporedi* zabavljati. XIV—XVI *vijeka.* Zapovidamo da ne brižite tihь bratь. Mon. croat. 45. Da se ne imijte va ńu pačati ni ihь brižiti v toj istoj sinokoši. 68. Da ga ne mozi nigdore impačati ni brižiti. 94. Ni nigdor bantovan ni brižen. 224. Obećujući . . . kupca za ńemu prodani kus konobi odgovorit i osloboditi, ako bi ga ki u tom kupu ča otel brižit. 289. — 2. *do-*

sadivati komu čineći mu zlo, affligere *(vidi* briga *pod* 1). xv *vijeka*: Smete se va mni srce moje i tisnu se va mni utroba moja svrhu brige ljudi mojih, najdoh gorka i žestoka suprotivnika, ki od tolika vrimena ne prosta brige i mantraje srće i tilesa vaša; tolikoje govorim, da je žestoka i divja ruka turačka po tolikih smrtoh i brigah, i raspeh i po toliki prolitji krvi novoljnih ljudi. Mon. croat. 107. — 3. *u brigu metati*, sollicitare, sollicitudine afficere *(vidi* briga *pod* 4, a.). xvi *vijeka*: Ne hod' iziskujuć nebeska tajna znat ni misleći ko će vrime postat; dosta t' je razbirat i misal brižiti život zdrav uzdržat ni duh oskvrniti. P. Zoranić 52.

II. *neprelazno*: *brinuti se*, sollicitum esse *(vidi* briga *pod* 4, b.). xvii *vijeka i u naše vrijeme. brižiti u kakvom poslu ili o kome ili o čemu*: Pokle oni malo haju i brige u jednomu poslu od tolike vridnosti. P. Radovčić, nač. 239. Teško tome ko o vama briži! P. Petrović, šćep. 96.

III. *sa* se: *a) refleksivno*: *biti u brizi, brinuti se*, sollicitum esse *(vidi* briga *pod* 4, a. *i* brinuti *pod* I, 1 *i* III, 2, a.). *ponuzdano od* xvi *vijeka i danas*: *aa) bez i čega čim bi se značeńe pobliže određivalo ili dopunjalo*: Nije mi sada neg se brižit, neg se tužit. M. Držić 142. — *bb) s akus. i prijedl. za*: Nemoj se za to brižiti. Nar. pjes. vuk. rječ. 43. — *cc) s instr*: Ne briži se nama, ako bog da. P. Petrović, šćep. 37. — *b) passive.*: *značeńe kao pod* I, 1: Ima priseći po zakonu pred onimi svedoki, . . . i od te pravde nima se voće naprid brižiti, na pače pošišion ta slobodno i mirno uživaj, tere drži. Zak. vinod. 83.

BRÌŽLJIV, *adj.* sollicitus. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. Comp.* brižljiviji. — 1. *kao* brižan *pod* 1. xvi—xviii *vijeka*: Olahčati brižljive misli. P. Zoranić 35b. Idahu vele rano govoreći medu sobom brižljive: tko će nam odvaliti kamen od vrata groba? F. Lastrić, ned. 183. Srce ńegovo od osvete jest brižljivo. Đ. Rapić 135. — 2. *kao* brižan *pod* 4. *prošloga vijeka i u naše vrijeme. a) bez i čega čim bi se značeńe pobliže određivalo*: Trikrat brižljiv nas pohodi, da se komu što ne zgodi. P. Knežević, muka 14. Razložno mogu reći s brižljivim Salvianom da Isus medu nama trpi pogrde. F. Lastrić, test. 69. Niti takove mlogo izpitujte, koji i kakov jest glas ńegov, po komu on svoje obrane ovce zvati običaje; nego, o skrbljivi i brižljivi krstjanine! samo otvori evangelje. Đ. Rapić 301. Kakono jedna brižljiva mati u kojoj velikoj kući punoj čeljadi, razastira se na sve strane godeći svakomu čeljadetu i dileći svakomu što je komu od potribe. M. A. Reljković, sat. 170. Od ono doba uzmložavaše brižljive starešine Novo Gradiško. 27. Da poznamo kolikima tugama, kolikima nevoljama, kakvim i kolikim potribam jesmo obastrti, i od ovuda učinimo se ponizniji, brižljiviji, opazniji, da s većom pomńom i nastojańem trčimo k likaru i osloboditelju. I. Velikanović, upuć. 2, 255. Milostivi i brižlj(vi) roditelji. B. Leaković, gov. 120. Imali bi k ovomu dobromu i brižljivomu pastiru poteći. 106. Nemojte brižljivi biti govoreći: što ćemo blagovati? ili što ćemo piti? 123. — *b) s akus. i prijedl. za (vidi kod* brižan *pod* 4): Malo oni sasma vide se brižljivi za vlastito spaseńe. I. Velikanović, upuć. 1, 535. — *c) s gen. i prijedl.* od *(vidi kod* brižan *pod* 4 *i kod* briga *pod* 4, b.): Koliko je brižljiv od pošteńa crkve. F. Lastrić, ned. 320. Niti je toliko brižljiv od pošteńa svoga vlastitoga koliko od pošteńa zaručnice svoje. 319. — *d) s rečenicom koja se privezuje riječju* da: Ja nijesam brižljiv da znam. S. Ljubiša, prip. 135. — 3. *koji se brine da mu je sve što radi kako treba, da je bez nedostatka*, diligens: Ti si i do sada brojio naše ortačke novce, pak je u vik pravo bilo. Ja znam da je i sada pravo. Da bi samo drugi tako brižljivi bili kako si ti! M. A. Reljković, sabr. 21.

4. *što briga čini, što od brige biva. o čemu na čeljadetu što je briga na ńemu učinila, po čemu se poznaje da je brižno, da je u brizi. u jednoga pisca našega vremena*: Čelo visoko, brižljivijem mrskam nabrazdano. Osvet. 3, 65. — 5. *adv.* brižljivo, sollicite. Prem da je brižljivo izbjegavala da se varoši ne približi. Nov. srb. 1835. 120.

BRÌŽLJIVO, *adv. vidi kod* brižljiv.

BRÌŽLJIVÔST, brižljivosti, *f.* sollicitudo. *od prošloga vijeka. a) kao* briga *pod* 4, a.: Kad bi tko porad vlastite sumornosti i brižljivosti sebi ukračivao potribito razigrańe. B. Leaković, nauk 475. — *b) kao* briga *pod* 4. b.: Ovi događaji ukazuju očinsku brižljivost boga svemogućega. E. Pavić, ogled. 65. Brižljivost ovoga svita i vrimenitog razkošja uzrok jeste da mi malo pozor imademo na ono što nam bog govori. 539. Za radi brižljivosti ove matere jest bio tako brzo osloboden. A. Tomiković 277. Ljubavi i pomńom svakojakom ńegovala je svoju jedinicu, u kojoj takoder nahodila je odziv srčani i potpuni svojoj ljubežljivoj brižljivosti. M. Vodopić, dubrovn. 1868. 221.

1. BRÍŽNICA, *f.* mulier misera, *jadnica. vidi* brižan *pod* 2. xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (mulier misera). A vi se brižnice čuvate za malo. M. Vetranić 2, 330. Ako se je ona stavila na toga brižnika Mara, a ja se sam stavio na moju brižnicu Petrunjelicu. M. Držić 273.

2. BRÍŽNICA, *f. vidi kod* Briježnica.

BRÍŽNÎK, *m.* homo miser, *jadnik. vidi* brižan *pod* 2. xvi *vijeka u jednoga pisca i u rječnicima Belinu* (afflictor sui 10b) *i Stulićevu* (homo miser, sollicitus, anxius). Ako se je ona stavila na toga brižnika Mara, a ja se sam stavio na moju brižnicu Petrunjelicu. M. Držić 273. Smurala sam se na tebe brižnika. 357.

BRÍŽNO, *adv. vidi kod* brižan.

BRIŽNÒĆUĐAN, brižnoćudna, *adj.* indole anxius. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRIŽNÒĆUDNÔST, brižnoćudnosti, *f.* indoles anxia. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

BRIŽNOĆUDSTVO, *n. vidi* brižnoćudnost. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÍŽNÔST, brižnosti, *f.* sollicitudo. *prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (angustiae 80b). *a) kao* briga *pod* 4, a.: Evo žalost občenska obedviju za ditićem i občenska brižnost. Đ. Rapić 86. Koji je bio uzrok od ovolike ńezine brižnosti, nastojańa i pomńe? A. Tomiković 77. — *b) kao* briga *pod* 4, b.: Jeda li stańe ženidbe nije od sebe jaram težak, pak se još medu sobom mučite! da vam bog osobito nije u pomoći, brižnost vašu ne biste mogli podniti? Đ. Rapić 88. Odbacite od srdaca vaši sve nepriklade brižnosti, odnesite nesklad. 54. Ti spavaš sladko svaku brižnost spaseńa tvoga odbacivši. 111. Brižnost ili ti bdeńe i hitrina za izpuniti što je razboritost učiniti odredila. I. Velikanović, upuć. 1, 402.

BRÌŽÒLICA, *f.* caro assa, *pečeno meso. samo u rječnicima Mikaljinu i Bjelostijenčevu* (10b). *Od ńem. bav.* brisolen, *koje može biti od tal.* friggere, *pržiti. isporedi* bržola, bržolica.

BŔK, *m.* barba labri superioris; apex. — *Akcenat se mijeńa u loc. sing.*: bŕku, *gen. pl.*: bŕkâ *i u cijeloj množini kad ima* -ov-: bŕkovi, *u takoj*

množini opet se mijeńa u gen.: brkóvâ. — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (mystax 30[b]), *u Belinu* (mystax 130[b]), *u Bjelostijenčevu* (‚vrh' i ‚mustać' 7[a]), *u Jambrešićevu* (mystax 1, 585[a]), *u Stulićevu* (labri superioris pili) *i u Vukovu* (cincinnus barbae *i* ‚ono zemļe što se uvuklo u vodu'). — *Kor.* bhark, *tiskati, zbijati, tanjiti, šiļastu biti, stršiti.* — 1. *u čovjeka na gornjoj usni dlake i u životińe take dlake ili drugo što ima kao čovjek brke. a) u čovjeka:* Brci i brada k vragu mi tja pode. N. Naļešković 1, 212. Brke za uši zadijevaju. I. Kanavelić, iv. 340. Ko s bradom krpa brke aļ peharom striļa Turke. P. Vitezović, cvit 155. Na gornjoj ustni neka brci budu ostriženi. M. Bijanković 94. Mlaji brke, bradu sijedi i mač nosećе. J. Kavańin 173. Ne imadući brka kao čovik. N. Palikuća 41. Ako bradu i brkove obrije. A. Kanižlć, kam. 227. U zlo ga je misto udario, više brka u čelo junačko. A. Kačić, razgov. 254. Brke imaļ do ramena, kopjem Turak prometivaļ. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Nije mi žao da mi je miš priko brka prišao, neg da je druzijem put ukazao. Poslov. dan. 82. Moja majko, oženi me mlada, dok me nije obuzela brada, obuzela brada i brkovi. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Što je mlado momče uz końije na vrančiću końu od mejdana a ne ima brade ni brkova, a ļevši je od svake devojke. 3, 157. Tanka brka, crna oka. 1, 441. Plavi su mu do ramena brci. 3, 155. Crni su mu brci do ramena. 4, 506. Ridih, Mujo, do ramena brka. 3, 154. Smeđih, Mujo, do ramena brka. 3, 154. Kakvoga je namrčena brka. 3, 338. Poznajem ti čelo, kako ti je, i poznajem oba mrka brka. 2, 274. Ta strašan je, da ga bog ubije! brci su mu po prsima pali. 2, 346. Kakvi li su oni mrki brci! Tanki brci pali na ramena. 2, 228. Panuli mu brci po puškama. 3, 156. Nešto mu se crni preko zuba kolik jagńe od pola godine, sjaju mu se toke kroz brkove kao jarko kroz goricu sunce. 2, 518. Sjaju mu se toke kroz brkove kano mjesec od petnaest dana kad obasja kroz jelove grane. 3, 157. Popi Ivo, a ne skvasi brka. 3, 95. Lijevijem okom progleduje, desnijem se brkom nasmijava. 3, 360. *brci mogu se sukati, gladiti, presti, vezati, uz obraz priviti, pod kalpakom držati:* Već zagŕe svoje bile ruke i junačke zasukuje brke. A. Kačić, razg. 94. Hajd' junaci, zasuć'te brkove. I. Zanićić 197. Zagali ruke, zasuči brke, i stani ļubit' mladu devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 86. Drugi junak smeđe naustice, treći junak crne brke veže, a četvrti s'jedu bradu kreše. 3, 337. Crne brke uz obraz privio. 3, 546. A brkove pod kalpakom drži. 4, 139. Brko gladi, družtvu progovara. Nar. pjes. juk. 561. Mrcih brka zapredaju prame. Osvet. 4, 63. — *kad je čovjek nevesco, onda ih objesi ili obori ili mu oni padnu, a kad je veseo, podignu se, ili ih čovjek podigne:* U obraz je sjetno nevesolo, mrke brke nisko objesio, mrki brci pali na ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 267 No je čelo grdno namrdio, a ponisko brke objesio. 2, 538. Za to Marko haje i ne haje, brkove je strmu oborio, jednoga je strmu oborio, drugoga je na rame bacio. Nar. pjes. juk. 74. Nek lineu zvrkne oko i brk mu se ponadigne kad plemena slavu stigne. V. Đošen 211. Bješe aga podignuo brke, slućahu mu maslu i cicvari; sad mu oba niz bradu padoše. Nar. pjes. vuk. 5, 501. — *u prenesenom smislu mjesto čovjeka, postupući ga:* Časni brće, desnica ti cvala! I. Zanićić 156. — *preko brka čovjek govori, kad govori srdito.* A on mene preko brka, a rasrdi se: lezi doļe, ulegla se, zla ti godina! Nar. pjes. vuk. here. 241. — *pod brcima se smije čovjek, kao krijući, ispod mukla. u kńiževnika:* Zače *(govoriti)* smijući se pod brcima. S. Ļubiša, prip. 25. Pod brkom nam se smiju Turci. 156. — *reći kome što* ‚u brk' *kao i* ‚u oči', *da čuje i vidi ko mu govori, ne bojeći ga se. u kńiževnika:* Kaži mu to u brk, ako si mužko. M. Stojanović, poslov. 92. Reće u brk biskupom. M. Pavlinović, razg. 92. Bi li to rekao kaluderima u brk? S. Ļubiša, prip. 210. Nema srca, da kaže silnome istinu u brk. M. Đ. Milićević, jur. 6. — *b) u životińe: aa) u kosmate životine: u medvjeda, u vepra:* Što se trpi, što se pati od morskoga od medvjeda. . . . zgledati ga nije milo, s brci čeļus gdi ocijera M. Vetranić 1, 21. Svakoj su od ńih dvije iznikli veprovi brci. S. Ļubiša, prip. 203. — *bb) u raka, u ribe (n. p. u soma):* Vaļa da mu se učinilo da je *(rak)* nalik na čelu po nogama i po brkovima. Vuk, posl. 108. Na gornjoj vilici *(u soma)* dva vrlo dugačka brka. J. Pančić, ribe 140. — 2. *u opće uzak ili šiļast kraj, vrh, vršak: a) u jezika:* Ne stoji samo na brku od jezika, nego osobito u dubļini od voļe, ispoviditi se, hoće reći, obratiti se k bogu. Đ. Rapić 45. — *b) u igle, u kopļa, u noža:* Brkom jedne igle otrovne mloge pomori. Đ. Rapić 140. Okrenuvši prioštri brk svoga kopja prostro ga je na zemļu mrtva. A Tomiković, 129. Tada koru oštrog noža brkom plitko pori. J. S. Reļković, kuć. 150. — *c) u lopate gvozdene, u kvake:* Dotle koren u zemļu utiče, dok lopata s ušicam umiče; i što brkom u dnu ona siče, to jedva kad na novo ti niče. J. S. Reļković, kuć. 399. Kvačica se vidi, koja brkom u nizinu slidi, da za lanac, koji visi ozgore. . . . zakvačit se more. J. S. Reļković, kuć. 21. — *d) u jaja vrh zaošiļast. vršika:* Brkom doli obraćajuć cine da postavno jaje ne pogine. J. S. Reļković, kuć. 99. — *e) u pileta nakraj kļuna, što mu treba skinuti. isporedi* nakļunak. Nek se s gorńeg brci skinu kļuna. J. S. Reļković, kuć. 161. — *f) vrh u torńa, drveta, dimńaka:* Trisak pogodi u brk najvišega torńa, drveta, ili šiļatog dimńaka. M. A. Reļković, sat. 177. Da bi se toj gori brki polamali. Jačke 308. — *g) u trave i kakve god biļke kao klica, iznikao, paluļ, i kakav god ovršuk, kakav god okrajak.* Trava i lišće *(u proļeće)* podigne zelene brke i izviruje iz zemļe. M. A. Reļković, sat. 174. Pak nek trave posli gleda mlade, kako gusta izvisito hodi kao da ju tko uzam za brk vodi. J. S. Reļković, kuć. 41. Sada s ńega *(duvana)* okidaj zaperke, još i cvitne pocupaj mu brke. 328. Tu ju *(lozu vinovu)* kopać savivši povali, . . s jedne strane brk gori izvira, s druge strane od pańa se vere, od ńeg' snagu pak i plodnost bere. 131. Drugac zobi ne će bit' ni brka. 396. Ako je duga odveć ta trava *(koja se uhvati za lađu)* i vidjiva kad je još lada u moru, govore: pustila je brke. L. Zore, rib. 9 *po tome je u loze vinove i isto što vršika, čim se hvata i drži za što peńući se:* Pitome loze što su se obavile i brcima splele oko pobitijeh kolaca. S. Ļubiša, prič. 129. — *h) u lađe, prednji kraj,* prora: Koji god u ladi bijau, . . niki vela skupļaju, niki trče gori, niki doli, niki na brk a niki na dumen. Đ. Rapić 112. — *i)* ‚ono zemļe što se uvuklo u vodu', lingula. *u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se gorori u Vukovaru). isporedi* rt. — *k)* brkom, per transennam. *samo u Stulićevu rječniku* (1, 94). — 3. *s kakvim adjektivom ime je ńekim biļkama:* mačkov brk, mačkovi brkovi, zečji brk *itd. vidi kod tijeh adjektiva.*

1. BRKA, *f.* confusio. *u naše vrijeme u jednoga pisca. Postaña kojega je i* brk. *isporedi* brkati. Iskaži mi redom i bez brke. S. Ļubiša, prip. 48.

2. BȓKA, *f. a) rijeka u Bosni koja utječe u Savu kod Brčkoga.* Zemlop. bos. 42. 43. — *b) varošica na toj rijeci.* Zemlop. bos. 43. Statist. 87. Udariti ili ti proći kroz Brku i Palanku, na veliko zlo udariti. Nar. prip. bos. 1, 100.

3. BȓKA, *m. vidi* brko. *Akcenat se mijeńa u voc.*: bȓko. *dolazi kao nadimak*: Kad je osudio na smrt Brku. M. Đ. Milićević, srb. 99.

BȓKÂČ, brkáča, *m.* leistus Froehl. J. Šloser, kor. 14. *štamparska će biti pogriješka*: brkac. 4.

BȓKAČA, *f.* cerambyx heros F. K. Crnogorac, zool. 137.

BRKAḶ, brkḷa, *m. ‚suh brk na stablu‘*: Očeprḷao sam se na brkaḷ. M. Pavlinović.

BRKAN, *m.* panni genus. *samo u Stulićevu rječniku* (9a). *isporedi* brhan.

BRKANLIJA, *m. vidi* brkońa. Sretne jednoga brkanliju. Nar. prip. bos. 1, 129.

BȓKÂŃE, *n.* confusio. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Brkańe poredka. J. Rajić, pouč. 3, 31b.

BȓKAONICA, *f.* tricae, *‚kad se kakav posao pobrka‘. samo u Vukovu rječniku (sa značećem koje je stavḷeno).*

BȓKAST, *adj.* acuminatus, *šiḷast. samo u zagoneci o lastavici*: Na prvo brkasto, ostraga vilasto, ozgor kao jare, ozdol kao jańe. Nar. zag. nov. 113.

BȓKÂŠ, brkáša, *m. a) brkat čovjek, brko. samo u Stulićeru rječniku. — b) vidi* bradovatica, barbun. *samo u Stulićeru rječniku* (barbone, triglia, mullus). *isporedi* brkavica. — *c)* pollinia Spr. Šloser-Vukot., flora 1203.

BRKÀŠICA, *f. neka pšenica, ńem.* bartweizen. B. Šulek, im. 32. *isporeditи* brkuḷa.

BȓKAT, *adj. a)* barbatus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićeru i Vukovu.* Vidiš hitar kako je i brkat. I. Zaničić 156. Ili ćete . . . reći . . . da ste za to ženi žena, da je ona s tim poštena, neka joj se puni voḷa da je od svoga muža boḷa . . . Al', brkate krasne mlade! taj vam uzrok ne vaḷade. V. Došen 108. Tu dolazi brkat junak na vranu końu. Nar. pjes. vuk. herc. 246. Za dva plava ne bih pare dala, za brkata ne bih ni dukata. 119. Nema nikakva čovjeka bez brka nego ja, a nijedne žene brkate osim moje. Nar. prip. vrč. 66. *štamparska će biti pogriješka* ‚žena brkatać‘. 65. *mjesto* ‚žena brkata‘. 231. — *b)* cuspidatus, *šiḷast. isporedi* brk. *o nožu, o listu*: Ili nožem brkatim odkomi. J. S. Reḷković, kuć. 306. Muško *(duhan)* ima . . . naokrugao i malo brkat list, žensko debeo, dlakast. 81.

1. BȓKATI, bȓkâm, *impf.* turbare. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (brkam, projicio, abjicio, *s dodatkom da se tako govori u Dalmaciji* 10a.) *i u Vukoru* (miscere et turbare). — *Kor.* bhark, *tiskati, zbijati, mésti. isporedi* brk, brknuti, brcati. — *a) u tjelesnom smislu*: Hajka brka soluće i brke. Pjev. crn. 317. — *b) u umnom smislu smětati da što ne bude, kvariti*: Ne bi smeo brkati djela. J. Rajić, pouč. 2, 86. Kad bi ne samo brkali, nego i spomagali sreći ovog slepca. 2, 84b.

2. BȓKATI, bȓčêm, *impf.* pulsare, horrere, turbare. *Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (samo sa* se: brče se ta, nakanil ili namenil je otud ali tam, intendit, proponit discedere, jactat se vele abire, profugere). — *Postaňa kojega je i* brkati, brkam. — 1. *neprelazno: a)* minurire, *kao gukati, totrkati. o divljem kokotu. samo u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Čujaše tamo petelina brčući. P. Zoranić 68b. — *b) dizati se u vis. kao izbijati, stršiti,* horrere. *samo u jednoga pisca* xviii *vijeka (i to ne sa svijem pouzdano, jer dolazi samo* 3 *pl praes.*: brču, *a to u rečenoga pisca može biti i pogriješka mjesto* brče, *od* brčati): Na glavi im rogi brču. J. Kavańin 409. — 2. *prelazno, kao* brkati, brkam, turbare. *u jednoga pisca našega vremena*: K'o u paklu strave spopanu ga, sno mu brču sužńi zlopaćeni. Osvet. 4, 67.

BȓKATITI, bȓkatîm, *impf.* barbire, *dobivati brkove, postajati brkat. u naše vrijeme.* Kad počme brkatiti *(žena)*, ono je prava pravcata vještica. Magaz. 1867. 50.

BRKAVICA, *f. vidi* bradovatica. *samo u Stulićevu rječniku.*

BȓKICA, *f. a)* cobitis barbatula L. J. Pančić, ribe 138. *u Vukovu rječniku* pisciculi genus. — *b)* seaphium Kirby. J. Šloser, kor. 250.

1. BȓKIĆ, *m. prezime, po ocu koga su zvali Brka. od* xviii *vijeka.* Starine 10, 264. D. Avramović, sv. gora 184. Rat 138. Šem. srb. 1881. 299. Schem. bos. 1864. xxvi. Schem. zagr. 1875. 259.

2. BRKIĆ, *m.* ptinus L. J. Šloser, kor. 486. 487.

BȓKIŠEVINA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Brkiševina. Schem. zagr. 1875. 191. Pregled 37. Kupa prihvaća u svoju strugu niže Stankovca kod Brkiševine Glinu. Regul. sav. 24. — *Pomiče se od* xvii *vijeka i kao grad, ali se jednako pisala sa* o *među* b *i* r: Berkiševina. Starine 11, 83. 12, 30. *i griješkom pisarskom sa* g *mjesto* k: Bergiševina. Starine 11, 84. *Također griješkom sa* l *mjesto* r: Belkiševina. Starine 12, 32. — *Zvala se i* Brkišev xvi *vijeka, ali se i tada pisalo* e *među* b *i* r: U Berkiševu. Mon. croat. 235. *tako i na kraju* xvii *vijeka.* Starine 12, 21. *u spomeniku latinski pisanu pomiče se još* xiii *vijeka*: ‚terra de Berkis‘. Mon. ep. zagr. I, 26. — *Zvala se i* Brkuševina, *i to* xvi *vijeka, a pisala se također sa* o *među* k *i* r: Grgur iz Berkuševine. Mon. croat. 237. Na krajinu u Berkuševinu. 303. *porodica kojoj je pripadala pisala se latinski* xvi *vijeka*: ‚generatio de Berkus‘. Starine 5, 150.

BȓKIŠEVO, *n. vidi* Brkiševina.

BȓKIŠEVSKÎ, *adj. što pripada Brkiševini.* Sudac ‚berkiševski‘. Mon. croat. 250.

BȓKḶA, *f.* vallus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (sturmpfahl, palus obliquus). *akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga*: bȓkâḷâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi*: bȓkḷê, bȓkḷôm. *Od korijena od koga je* brk *(koji vidi), nazvana po tom što je šiḷasta i što strši na koju god stranu. — a) kao kolac, što se udara po šančevima*: Udariti brkḷe po šancu. Vuk, rječ. 44a. — *b) ‚granato drvo koje se udari u zemḷu pa se na ńega zelen grah u struku nabaci te se suši*: ove godine našao samo pet brkaḷa graha‘. Ž. Radoňić. Baš prolažasmo pored jedne brkḷe pasuḷa u ńivi. Šta može ondje biti drugo do onaj neomlaćeni pasuḷ? A često se dogada da je jedna taka brkḷa hajdučka potajnica. M. Đ. Milićević, več. 200.

BȓKḶAČA, *f. vidi* brkḷa. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: bȓkḷâčâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.*: bȓkḷačê, bȓkḷačôm. — *a) vidi* brkḷa *pod a.*: Uze se biti muškatir i obgradi se brkḷačama. Glasnik 20, 14. — *b) kao*

velika motka kojom se zatrora put, repagulum. Zatvorena kapija brkljačom. S. Tekelija u Letopis. 119, 76. Celoga puta nema brkljača. 120, 79. — *c) ‚drvo pred kućom, na kom se suši rublje ili haljine'. na Krku.* I. Milčetić. *isporedi* brkla *pod* b. — *d) ‚od drveta kao malo muđalo na kraju od tri ili četiri roga, čim se miješa prga, kaša, cicvara i skorup'.* Vuk, rječ. 41[a] *(s dodatkom da je to u Boci).* Daj malo vode u bakri i brkljaču, da napravim čorbu. Nar. prip. vrč. 137. Uzmi jednu brkljaču i uvali u kotao kao da miješaš škrob ili cicvaru. V. Bogišić, zbor. 645.

BRKLJAČIĆ, *m. prezime.* U majstora Tome Brkljačića. Letop. 112, 166.

BRKLJAR, *m. nadimak šale radi.* Todor Obradović Brkljar. V. Bogišić, zbor. 15.

BRKNÚĆE, *n.* projectio. *isporedi* brknuti. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BRKNUTI, brknêm, *pf.* projicere, prosternere, gustare. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (projicere, abjicere 104). *Od korijena od kojega je* brkati. *isporedi* brcati, brcnuti. — *a) baciti, hititi, oboriti:* Padahu sve polegom prihrabrenim kad potegom toga prodre, toga brkne. D. Baraković, vila[2] 140. Niki *(mučenici)* u more brknuti. F. Glavinić, cvit XVIII. Toga kopje brkne, toga koń potare. B. Krnarutić 18. *i sa se pasirno:* Griśnik brknet se u pakal. F. Glavinić, posl. 57. — *b) kao dodjeti se (jela), (jeduči ga) prihvatiti se, založiti, malo pojesti. isporedi* labrcnuti, čalabrknuti. M. Pavlinović. — *i u prenesenom smislu:* Brknuti koji mrvoljak znaña. M. Pavlinović, rad. 155. — *značenje pod a. slaže se s ovijem kao što se u* hitati *slaže i* bacati *i* hvatati.

BRKO, *m.* barbatus, *brkat čovjek. isporedi* brka. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Akcenat se mijenja u voc.:* brko. Ćoek mu odgovori: ‚ja bih ti je rado dao, ali sam je obrekao Brku'. Mededović na to rekne: ‚bre šta marim ja za Brka? Ja ću Brka ovijem buzdovanom'. A ćoek mu rekne: ‚be i Brko je neki.' Nar. prip. vuk. 4.

BRKOŃA, *m. vidi* brko. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se ne mijenja, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brkôńā, *u a gen. i instr. sing. samo zadńi:* brkońē, brkońōm. Sinovima brkońa granicarskih. M. Pavlinović, razl. spis. 217.

BRKOV, *adj. što pripada brku.* Brkov potok. Sr. Nov. 1867. 319. *u zagonetci:* Dovuče se šigomigo, za ńim brko (‚brkov') sitno hitro; da ne bi babine rupe, upade u brkove ruke. *(odgonetlaj. mačka i miš.)* Nar. zag. nov. 127.

BRKÓVATI, brkujēm, *impf. vidi* brkatiti. Mladić kad počne brkovati. V. Bogišić, zbor. 75.

BRKOVIĆ, *m. a) prezime po ocu koga su zvali* Brko. Jovan Brković. Rat 392. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru čajničkom.* Statist. 11.

BRKUĻA, *f. neka pšenica*, triticum aestivum L., *ńem.* bartweizen. B. Šulek, im. 32. *isporedi* brkašica.

BRKUĻE, Brkûļā, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Statist. 26. *ni rod ni akcenat ne zna se za ćijelo.*

BRKUŠANIN, *m. čovjek iz sela Brkusa, dolazi i mjesto prezimena:* Marinko Brkusanin. Rat 334.

BRKUŠE, Brkûšā, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović, reč. 174.

BRKUŠEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 338.

BRKUŠEVINA, *f. vidi* Brkiševina.

BRLAN, *m. ime muško* XIV *vijeka. postańem od imena (ili upravo nadimka) koje samo ne dolazi, a od koga je i* Brlić *i* Brlotić, *i koje je moglo postati od kor.* bhar, *tiskati, vrtjeti, vrtjeti se.* Brlan. Glasnik II. 12, 119. *isporedi* brlog.

BRLEKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227.

BRLEKOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Schem. zagr. 1875. 26. Pregled 59.

BRLENIĆ, *m. selo u Hrvatskoj podžupaniji jastrebarskoj.* Schem. zagr. 1875. 88. Pregled 35.

BRLETIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 88. *isporeoi* Brlan.

BRLEVO, *m. neko mjesto u Bosni.* Da idemo oći na Brlevo. Nar. pjes. petr. 1, 302.

BRLIĆ, *m. prezime, od* XIV *vijeka. od imena koje samo ne dolazi. isporedi* Brlan, Brlotić. Glasnik II. 12, 126. Mon. serb. 243. Daničić 1, 81.

BRLINA, *f. tal.* berlina, *mjesto gdje su se krivci vezani za kolac stavljali na ugled drugima, ńem.* pranger. *isporedi* kara. *Od* XIV *vijeka.* Ako bi psovala niku dobru ženu, imej se vložiti v brlinu (‚berlinu') i plati 4 cekina zlata. Stat. krč. ark. 2, 285. Ako bi ke ženi pritile tvarni, imej se vložit v brlinu (‚berlinu'). 285. Imaju prodavati ribari vse kako je zgora, pod penu libar 50 i jedan misec stat v brlini (‚berlini'). 289. Neki mu poruči da je za to na brlini što je mnogo pio. V. Vrčević, igre 14.

BRLOG, *n.* volutabrum. *isporedi* brļog. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu: maǵ.* barlang (118); *u Mikaljinu:* mjesto gdi stoje prasci, suile, hara (30); *u Belinu:* suile (573[a]), colluviarium (656[a]); *u Bjelostijenčevu:* suile, hara, feces, colluviarium (10); *u Voltiđijinu:* nest eines thieres (7), *i u Vukovu:* cubile suis. — *Akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* brlôgā. — *Od kor.* bhar, *vrtjeti, vrtjeti se, od kojega je i* bara *i* blato. *od korijena je najprije postala riječ koja sama nije u običaju:* brla, *pa od ńe* brlog. — *a) mjesto gdje svińe liježu, najviše kaluga, a po navedenom tumačeńu drugih rječnika može biti i drugo. između primjera koje imamo jedva u kom može biti drugo.* Na ć ga godi voļa pride, kako i prase u brlog iđe. M. Marulić 301. Gdi se u blagu vi tovite kako svińe u brlogu. M. Vetranić I, 34. Kad prase prokrene poda se u brlog korito. 2, 347. Prasac u brlogu svoje dni provodi, u bistroj ni nogu ne ćeš mu nać vodi. N. Dimitrović 20. Tlače svoju čas i pravdu i razlog jak prase, kad se vas umijesi u brlog. M. Držić 99. U sve se grieše ne inako nego li prasci u brlog zametoše. B. Gradić, djev. 13. Živuć kao zvijer *(svińa)* u brlogu, ku sad pasem u ovoj gori. I. Gundulić 227. Pod', svińo, u brlog, a ovdi ne hroči. 139. K'o i prase u brlogu vas zakopan do očiju. J. Kavańin 36. Da se u ńima *(u nečistotama)* vaļaju veće neg vepar oli ti svińa divja u brlogu. A. Kadčić, bogosl. 248. Bijesni i kako žirna stada u brlogu tusti od zlobe. I. Đorđić, salt. 41. Koji se sve nahode u grihu kao prase u brlogu. J. Banovac, prip. 72. Prilikuje ih prascu, koji se povraća privrtat se u brlogu, odkle malo prije bijaše izišao. Turl. blago 2, 283. Ako je prasac, u brlog. Poslov. dan. 2. Rije k'o prasac po brlogu. 107. — *b) mjesto gdje liježu zvijeri i ribe, loža.* Himba je lovčaru tuj brlog iskati. I. T. Mrnavić, osm. 17. Zadružni lovčari, gdi zvirovna stada slide po privari, kad su jur zaside mnoge učinili, sve slide brloga okružili, tad glasi dvizaju, tad hrti puščaju. 48. Hrti 'z brloga jesu iztirali zeca. 170. Onda on

skoči kao meded u brlogu. Nar. prip. bos. 1, 131. Renga se spušta u veće dubine morske, gde zimu probavi, kao što i druge naše ribe čine skupljajući se po dubljim i zakloćenim mestima u veliko gomile, koje naši ribari zovu ribljim brlozima. J. Pančić, zool. 231. Zimu provedu *(ribe)* po brlozima. K. Crnogorac, zool. 117. — *c) nečisto mjesto koje god. aa) u opće:* Kad te stvori bog, hotjo te postavit' u zemļu u brlog. O. Mažibradić 191. — *bb) u paklu:* Skazat je svu kripost, nečistih u brlog vrže, nam da milost. M. Marulić 52. Oni se vesele u rajskomu dvoru, ovi se dresele u paklenom brlogu. B. Kašić u M. Orbina zrc. IV. — *cc) o ļudskom stanu nečistu i o posteļi nečistoj:* Kad kâšikâ zveka stane, iz brloga svog ustane, sida k ručku o po dana niti prana ni češļana. V. Došen 156. Dal kad kućni ćaća grune, kućna mâma da š ńim trune da obedvi trule klade večma skupa brlog smrade. 207. — *dd) buniste:* Brlog, mjesto gdi se smeće gnusoba. I. Đordić, salt. 501. U brlog sam svržen doli k'o sud razbļen i još gore. 94. Ki uzvisi ubogara iz brloga. 389. — *d) značenje pod a. i c. u umnom smislu, preneseno na duhovnu nečistotu, na nečist život:* U griha brlog ne padoh s ńimi ja. M. Marulić 43. U brlog taj padu i u glibijeh ostanu, u telesnom smradu ki svoje dni traju. M. Vetranić 1, 469. Živjet' hoće srjed brloga, za to im ne damo vidjeti nas samo. N. Naļeśković 1, 315. Vaj meni nebogu ovako ležeće doli u brlogu tej gńile smrdeće. H. Lucić 281. Nu podvigni oči gori, ter ustani iz brloga. Đ. Baraković, vil. 220. Na sramotu tvoje moći, ka me drža u brlogu, ustat hoću prija noći. 250. Ne podnosi da srce moje leži u brlogu laživih radosti svitovnih. M Alberti 523. Ne dižeš se iz brloga, ki ti od pakla jaze otvora. I. Kanavelić, iv. 124. Koji se je slipio u brlogu od nečistoće. A. Kadčić, bogosl. 361. Nahode se u ovomu hudobnomu brlogu. 254. Podušena u brlogu, živa grijesim, mrtva bogu. I. Đordić, mand. 43. Bludnici, koji ležite u brlogu od vaših putenosti. A. d. Bella, razg. 45. Umeće se kako nečista živina u brlog od svake nečistoće. 150. Koji su svakda živili u brlogu nepoštenih naslađeńa Turl. blago 2, 312. Kako more iz brloga grišnoga izvući se? I. J. P. Lučić, razg. 15. U brlogu nečistijeh naslađeńa. B. Cuceri 7. Koji tonu u brlogu od bludnosti. 181. Ne može pošteno živiti tko se vaļa u brlogu vlastitih misli. M. Pavlinović, rad. 145. — *e) nečistota, kao stvar nečista, od koje nečistota prijaća za koga ili za što, u tjelesnom ili umnom smislu, gnus.* Molim da se dostojiš, ozdraviti nemoć moju, oprati brlog, prosvitliti slipoću. M. Alberti 402. Mene od svakoga hudobšćin brloga pročisti. 422. Koja su izušćena od usta otrovni s svakim brlogom. Grgur iz Vareša 137. — *f) ime selima: aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 93. Pregled 27. — *bb) selo u hrvatskoj krajini blizu Otočca.* Schem. segn. 1871. 25. Šem. prav. 1878. 65. Razdjeļ. kr. 17. *pomiše se od* XVII *vijeka:* Pobigal u Brlog. Starine 11, 83. Pod Brlog na seńsku krajinu. P. Vitezović, kron. 194. — *cc) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BRLOGA, *f. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović, reč. 124. *isporedi* brlog.

BRLOŠCI, Brložâkâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru kladańskom, i okolina mu:* Dolinom Brlošci. Glasnik 21, 321. U nizini Brlošcima. 325. *selo pišu* Brloške *po sroj prilici griješkom u akus. mjesto nom.* Statist. 18. *pogrješka:* ‚iz Brloza'. Glasnik 20, 363.

BRLOTA, *m.* homo spurcus. *‚nadimak čovjeka koji brļa u govoreńu i djelovańu, ja li se često pijanstrom brloži.'* M. Pavlinović.

BRLOŽAN, brložna, *adj.* spurcus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Provodeći život gńusan i brložan. Grgur iz Vareša 135.

BRLOŽENE, *n.* cubatio (porcorum). *samo u Vukova rječniku. isporedi* brložiti.

BRLOŽITI, brložîm, *impf.* collocare in volutabrum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — 1. *prelazno: smještati (svińe) u brlog.* Brložiti svińe, lagern (die schweine), colloco sues, sterno, facio ut decumbant. Vuk, rječ. 44a. — 2. *se, refleksivno: ļigegati u brlog: a) u pravom smislu o svińama:* Brložiti se, sich lagern (von schweinen), sternor, procumbo. Vuk, rječ. 44a. — *b) u prenesenom smislu o čovjeku, kao vaļati se u brlogu, u nečistoti kakoj biti:* Jedni prhaju u zrak, a većina basa po blatu i brloži se. M. Pavlinović, razl. spis. 396.

BRLOŽNIK, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 20.

BRĻ, *m. bolest u mozgu ovčjem,* vertigo. J. Pančić. *bolest postaje od crva koji se založe u mozgu:* Taenia coenurus prebiva . . . kao larva — prede poznata pod imenom coenurus cerebralis — u mozgu ovaca, kojima počińava bolest brļ. J. Pančić, zool. 282. Bolest, koja se zove brļ. K. Crnogorac, zool. 181. *crv se zove* brvaļ *i* brvica, *koje vidi.* — *Korijen* bhar, *vrtjeti, vrtjeti se, od koga je i* brļav.

BRĻAGA, *f.* palus, *kaļuža, bara. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* brļâgâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brļagê, brļagôm. — *Korijen kojega je i* brlog.

BRĻAK, brļka, *m.* sturnus, *čvorak, skvorac, čvrļak. Od prošloga vijeka, između rječnika u Voltiģijinu* (staar) *i u Vukovu* (sturnus, *čemu se dodaje da se govori u Hrvatskoj).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brļâkâ. — *Od kor.* bhar, *vrtjeti se, sijati. tako će biti nazvan po perju.* — I da brļak navadi se, pazi, brļak, ili zvat' ga hoćeš škvorac. J S. Reļković, kuć. 186. Kada brļka na drvu opaze. 186. Brļak ili čvorak, sturnus vulgaris. J. Ettinger 113. Krunati brļak, merula rosea. 114.

BRĻÂŃE, *n.* perturbatio. *isporedi* brļati. *samo u Vukovu rječniku.*

BRĻATI, brļâm, *impf* turbare, inquinare. — *Akcenat kaki je u inf., taki je u cijelom aor.:* brļah, *u part. praet. act.* II: brļao, *i s trećim slogom dugim u 3 pl. praes.:* brļajû, *i part. praes.:* brļajûći, *i s drugim slogom dugim u part. praet. act.* I: brļâv, brļâvši; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u 1 sing. praes.* — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Vetranića), između rječnika samo u Vukovu* (turbare). — *Kor.* bhar, *vrtjeti, brkati, kvariti.* — 1. ‚*po čanku prstima ili kašikom premetati*, turbare'. *samo u Vukovu rječniku.* — 2. inquinare, *prļati. isporedi* ubrļati. *u pravom i prenesenom smislu:* Što tako brļate sjedine u bradi? Mislite li bogu od griha razlog dat'? M Vetranić 2, 361. Ko svoj posao čini, ruke ne brļa. Nar. posl. vuk. 153. Ako brļa svoj obraz slabošću. M. Đ. Milićević, zlosel. 86. Za što brļaš usta svoja takom psovkom? 192.

BRĻAV, *adj.* 1. mente turbata, *kome se vrti ili mete ili miješa po glavi te nije čiste pameti. samo u Vukovu rječniku (gdje se tumači:* unklug, stumpfsinnig, stupidus, vesanus). Svaka je baba

brļava (kad se ne će da reče: luda). Vuk, rječ. 44ª. *značćna radi isporedi* brļ. — 2. inquinatus. *umrļan ili ubrļan čim po licu.* I. Pavlović. *isporedi* brļati *pod* 2. — *U oba je značćna riječ istoga korijena kojega je* brļ *i* brļati.

BRĻÂVKO, *m.* inquinatus, *muško čeļade ubrļano, brļavo (vidi* brļav *pod* 2, *od čega je riječ i postala).* I. Pavlović.

BRĻĒVCI, Brļevâcâ, *m. pl. rijeka u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 16. *isporedi* Brļevo.

BRĻEVO, *n. selo u Hercegovini u Pivi.* V. Ļešević.

BRĻIV, *adj. bolestan od brļa. isporedi* brvļiv. Ovo su sve brļive ovce. M. Đ. Milićević, jur. 10.

BRĻOG, *m. vidi* brlog. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Kod ńe bludnos izvaļena leži gnusnom na brļogu. N. Marči 66. Živjeh grešnom u brļogu. 88. Čovjek slazi u potišteno mjesto, slazi u brļog. A. Kalić 105.

BRĻOGONOŠA, *m.* qui sterquilinium colligit. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BRĻOTINA, *f.* litura, *mjesto na čemu ubrļano čim, i ono čim je ubrļano.* J. Grupković. *isporedi* brļati.

BRĻOŽAN, brļožna, *adj. vidi* brložan. *samo u Stulićevu rječniku* (coenosus, lutulentus).

BRĻŮG, *m. blato gdje se svińe vaļaju. vidi* brlog. *isporedi* brļaga. Ļ. Stojanović.

BRĻŮGATI SE, brļûgâm se, *impf. vaļati se po brļugu.* Svińe se brļugaju. Ļ. Stojanović.

BRĻUŠA, *f. planina u Bosni u hlevańskoj nahiji.* Zemlop. bos. 28.

BRMAK, brnka, *m.* eryngium campestre L. B. Šulek, im. 32. *isporedi* bernak

BRMBEČ, *m.* scolymus hispanicus L. B. Šulek, im. 32.

BRMBOR, *u zagonetci o tikvi:* Bacih tikvu u more, tikva dade brmbore, a brmbori trakove, a trakovi batove. Nar. zag. nov. 221.

BRMEČ, *m. ista biļka koju pišu i* bermez, *koji vidi. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jeda bih naša' bus zelene travice, svińaka, jaglice, brmeča dvostruka korena al kļiče. Đ. Baraković, vil. 331.

BRMEĻ, *m.* kentrophyllum lanatum Dec. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se zove i* bermej. B. Šulek, im. 32.

1. BRNA, *f.* lutum, *kao. samo* XVI *vijeka. Od kor.* bhar, *vrtjeti, mésti. isporedi* brenan *(gdje griješkom stoji* bhur). — Kruna bude na ńoj *(na glavi)* od žestoka trna, savita u prut troj, da pride sva crna, kako jedna brna, sva kryju polita: ne bi vrgal zrna, kadi bude cita. M. Marulić 173. Maše ļuven stril scijeńaše neg brnu. Đ. Držić 439. Da vsaki od brne zemļe ove vazme, kami li drivo li, vsaki da iznese. Aleksand. jag. starin. 3, 283. Brnom glavu posipovaše. 314. *na oba pošļedńa mjesta u drugom rukopisu* prsti *i* prstiju. Aleksand. nov. 90. 128.

2. BRNA, *m. hyp.* Brnarad. *isporedi* Brne, Brno. *akcenat se mijeńa u voc.:* Brno. Po Brni Krnarutiću. B. Krnarutić 5. Brnu gvardijanu probodoše. Norini 74. — *drugo će ime biti, ali se ne može znati je li muško ili žensko* Brna: Brnu. S. Novaković, pom. 46.

BRNABA, *m.* Barnabas. Sudac Brnaba. Mon. croat. 11. 18. Brnaba. Anton Dalm., act. 4. 36. 9, 27.

BRNAC, Brnca, *m. neko mjesto kod sela Altina:* Na Brьnьcь. Mon. serb. 94. Glasnik n. 12, 39. 112. Daničić 1, 81. *Postańem od* brna. *isporedi* Brńac.

BRNACE, *selo u Dalmaciji blizu Siña.* Report. 1872. 39.

BŘNAČA, *f. vidi* drļača. *isporedi* brana. Ļ. Stojanović. M. Ružičić. *isporedi* brnati, *od čega je i postalo.*

BŘNAČŃÂK, *m. veliki svrdao kojim se vrti brnača.* M. Ružičić.

BRNAN, brna, *adj.* lutulentus, *kaļav. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu. isporedi* brna. Za to t' nedam brnu ruku, da si od mene prebrođena prjeko blata puna leda k Orku ogńenom. J. Kavańin 392.

BRNARAD, Brnarda, *m.* Bernardus. XVI *vijeka. isporedi* Brnardo *i* Brnarda. Sveti Brnarad. Zbor. 153ᵇ. ‚Barnarad'. 16ᵇ.

BRNARD, *m. vidi* Brnarad. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Sveti Brnard (‚Barnarad'). M. Divković, nauk 150. *tako na tom mjestu u češće u istoga pisca* Brnardo.

BRNARDA, *m. vidi* Brnarad. XVI *vijeka.* Brnarda Krpačić. Mon. croat. 244.

BRNÀRDÎN, Brnardína, *m.* Bernardinus. Svetago Brnardina. Mon. croat. 128. S Brnardinom svetim. F. Lastrić, test. 99. ‚Barnardin'. 109. Brnardin sveti. A. Kalić 466.

BRNARDO, *m. vidi* Brnarad. *od* XIV *vijeka.* Brnardo. Mon. croat. 26. Sveti Brnardo (‚Barnardo'). B. Gradić, djev. 59. djev. 72. A. Gučetić, roz. mar. 5. M. Divković, nauk 37. F. Glavinić, cvit 283. P. Posilović, nasl. 53. L. Terzić 100.

BRNARDOV, *adj.* Bernardi. Sila i sreća Brnardova. Nar. pjes. bog. 217.

BŘNATI, bŕnâm, *impf.* occare, *drļati. isporedi* branati. Ļ. Stojanović. *i u jednoga pisca našega vremena.* Niva uzorana . . . brnat' bi se dala. Osvet. 3, 156. *isporedi* brnača. — *Postańem od* brna, *koja se uzela kao gruda zemļe, a* brnati *kao razbijati grude veće u maše. isporedi* prašiti.

BRNČEVO, *n. selo u hrvatskoj krajini u Lici.* Schem. segn. 1871. 38.

BRNČIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 66.

BRNČULOV, *adj. što pripada čovjeku kome je ime* Brnčul, *koje ime samo ne dolazi a biće rumuńsko:* Brnčulov potok *u Srbiji u okrugu crnorijećkom* Sr. Nov. 1864. 359.

BŘNDÂŃE, *n.* blateratio. *isporedi* brndati. J. Bogdanović.

BŘNDATI, bŕndâm, *impf.* blaterare, *jednako govoriti koješta, brbļati, lupati. u naše vrijeme. Postańem će biti od* brundati, *izgubivši* u. Odlazi, šta u vijek brndaš? J. Bogdanović *u Lici.*

BŘNDUŠA, *f.* colchicum autumnale L., *mrazovac.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 32. *i* crocus vernus L. *i* sternbergiana lutea Spr. B. Šulek, im. 32. *isporedi* brnduška, brnďuška. — *Postańem od rum.* brăndušă, brîndušă *(od lat.* blandus), primula, galanthus nivalis, colchicum autumnale.

BŘNĐUŠKA, *f.* crocus vernus L. B. Šulek, im. 32. *isporedi* brndusa, *od koje je i postala.*

BRNĐUŠKA, *f.* colchicum autumnale L. *mrazovac. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Barańi) i iz ńega u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 32. *isporedi* brnduša, *od koje je i postala.*

1. BŘNE, Brneta, *n. hyp.* Brnarad. XVI *vijeka. samo u nom.* Brne Kapustić. Mon. croat. 272.

2. BRNE, *ńeko mjesto koje se samo po imenu spomiñe prije našega vremena, a moglo bi se čitati i* Brńe. S. Novaković, pom. 126.

BRNELIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Schem. segu. 1871. 62. Pregled 5.

BRNESTRA, *f. vidi* brnistra.

BŔNETA, *m. hyp.* Brnarad. XVI *vijeka.* Brneta Brozarića. Mon. croat. 283.

1. BRNICA, *f. ńeko mjesto blizu Štimlje* XIV *vijeka, može biti kod sadašnjega sela koje je na karti zapisano* Zabrńe. n *stoji mjesto* nьn, *koje se u rečeno vrijeme i pisalo. Postańem od* brnan. *isporedi* brenan. U Brьnьnici. Glasnik 15, 284. Daničić 3, 562.

2. BRNICA, *f. ńeka gliva.* B. Šulek, im. 32.

BRNIĆ, *m. ńeka trava.* B. Šulek, im. 32.

BŔNIĆEVIĆ, *m. prezime, po ocu kome je ime* Brnić, *koje ime samo ne dolazi a može biti dem. od* Brno, Bernardus. XVII *vijeka.* Luka Brničević („Barnićević"). Stat. poļ. ark. 5, 318.

BŔNISTRA, *f.* genista, *žuka. od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* („brnistra, žuka", *čemu se dodaje da se govori u gorńem primorju).* Bude kako brnistra („barnistra") u pustińi. Bernardin 23. jer. 17, 6 (myrica). I. Bandulavić 45. Brnistre („barnistre") tere drv poda ń podložiše. Oliva 41. Brnistra, spartium junceum L. B. Šulek, im. 33. *Glasi i* bernestra *u rječnicima Mikaļinu* (12 žuka) *i Stulićevu* (12ᵇ). *i* brnestra, sarothamus vulgaris Wimm. B. Šulek, im. 32. *i* brńestra. B. Šulek, im. 33. *i* banistra. *koju vidi na po se. — Postańem od tal.* ginestra, *čemu je promijeńeno g na* b *(isporedi* bistijerna), *a* r *umetnuto prema završetku.*

BŔNKA, *f.* erysipelas, *plamenik. samo u Vukovu rječniku (u dodatku, gdje se napomiñe da se govori u Banatu). Od rum.* brâncă *(koje je od nov. grč.* βράγχος).

BRNKOVIĆ, *m. prezime, po ocu kome je ime* Brnko, *koje ime samo ne dolazi a koje je hyp. od* Brno, Bernardus. XIV *i* XVI *vijeka.* Mon. croat. 41. 271.

BŔNO, *m. hyp.* Brnarad. *isporedi* Brna *i* Brne. *Akc. u voc.:* Brno. Brno („Barno") Krnarutić. B. Kašić, rit. XVII. J. Kavańin 127. Brno („Barno") Pavlović. Norini 61.

BRNOVIĆ, *m. prezime Tarčinu u pjesmi.* Na torinu Dura Brnovića. Nar. pjes. vuk. 4, 421. *istomu u istoj pjesmi stoji prezime i* Barlović: A Durlo im Barloviću viče. 422.

1. BŔŃA, *m. hyp.* Brnarad. *isporedi* Brna. Dom Brńu. J. Kavańin 179. *Akc. u voc.:* Brńo.

2. BŔŃA, *m. vidi* brńo.

3. BŔŃA, *f. brńasta koza. u Vukovu rječniku. i orca taka.* I. Pavlović. *Akc. u voc.:* brńo.

1. BŔŃAC, Brńca, *m. a) selo u Srbiji u okrugu podrińskom.* K. Jovanović, reč. 136. *može biti isto koje se pomiñe samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126. *Postańem od* brna. *isporedi i* Brnac *i* Brńac, Brńaci. — *b)* masoreus Dej. J. Šloser, kor. 28. *postańa istoga.*

2. BŔŃAC, Brńca, *m. planina u Hercegovini između Gacka i Neretve.* V. Ļešević. Na Brńcu u Nevesińu. M. Đ. Milićević, zlosel. 154. *isporedi* Brńac, *s kojim je jednoga postańa.*

BRŃÁCI, Brńákâ, *m. pl. a) selo ne daleko od Novog Pazara u Kolašinu. pomiñe se od* XIII *vijeka.* U „Brьnacêhь". Mon. serb. 70. Brńaci. Danilo 88. Vь Brьńacêhь. 87. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 13. — *Postańem od* brna.

BRŃAKOVAC, Brńakovca, *m. brdo u Srijemu kod Grgurevaca.* P. Bolić 1, 22. *isporedi* Brńaci.

BRŃAKOVIĆ, *m. prezime.* Norini 78 A. Kačić, kor. 452. Nadod. 54. Schem. bos. 1864 91. *isporedi* Brńaci, Brńakovac.

BŔŃAST, *adj.* maculam albam habens in naso, *koji ima bio biļeg na nosu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańem će biti od* brńica, *kao da mu je na nosu brńica, t. j. kolut ili kolo (koje može i ne biti šapļe).* On posjede ata brńastoga. Nar. pjes. vuk. 4, 476. Brńasta koza. Vuk, rječ. 44ª.

BŔŃÂŠ, *m. brńast koń,* equus maculam albam habens in naso. *u naše vrijeme. između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Sabļu pašo, a brńaša jaše. Nar. pjes. vuk. 4, 490. Dok uzjašem mojega brńaša. 4, 462.

BRŃAŠČA, *f. ńeka mjesta ńegdje blizu Prizrena kod sela Dabļana i Sijeńana* XIV *i* XV *vijeka.* Zemļu na Brьńašьci. Glasnik II. 12, 66. U gorńńej Brьńašьči. Glasnik 15, 275. Da oru na Brьńašči. 277. Da kosu na Brьńašči. 277. Otь Brьńašte. Glasnik 11, 142, *gdje je* št *sastavļeno u jedno slovo po ruskom prijepisu, ali je bez sumńe glasilo kao u predńim primjerima.* Daničić 1, 81. 3, 562.

BRŃAVAC, Brńavca, *m. selo u hrvatskoj krajini ne daleko od Petrińe.* Šem. prav. 1878. 70. Razdjeļ. kr. 21.

BRŃE, *n.* lutum, *kao.* XIII *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka, i to su* -nije *na kraju mjesto* -ńe, *koje bi od ńega postalo (ima i u Stulićevu rječniku, ali iz brevijara:* „brnje, pulvis"). *Korijen vidi kod* brna, *od koje je i postalo.* Vьzvedьšomu me otь brьnija tiньna Domentijanª 83. 178. Učini brnije. Anton Dalm., ioan. 9, 6.

BŔŃESTRA, *f. vidi* brnistra.

BRŃEŠ, *m. nadimak muški, koji dolazi kao prezime.* Drago Brńeš. Nar. pjes. petr. 1, 357. *isporedi* Brńoš, *s kojim je jednoga postańa.*

BRŃEŠA, *f. ime kozi, vaļa da brńastoj. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiñe da se govori u Grbļu). Postańem od* brńa.

BRŃĘUŠKA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 70. Razdjeļ. kr. 21. *od* brńast *i* uho.

1. BŔŃICA, *f.* annulus. *kolutić. Akcenat se ne mijeńa, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* brńîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* brńicê, brńicôm. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer Marulićev), između rječnika u Stulićevu* (fibula) *i u Vukovu* (annulus ferreus, inanris). — *Postańem od staroga* brьńa, *koje ima u starom slovenskom jeziku i znači oklop, od star. ńem.* brunja, *oklop. što oklop stoji oko tijela te je tijelo optočeno ńim, po tom je brńicom nazvano i drugo, što je savijeno u okrug, te ńim može biti što optočeno kad se prodjene, kao kolut za različnu potrebu ili nakit, i koji se nosi u ušima, obodac (u kom je ista misao, t. j. obaveden je i ńim je što obavedeno). — a) u ušima,* inanris, *obodac, minđuša. u tom značeńu dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Boci).* Pod krunom imaše na uho brńicu. M. Marulić 12. U uši zlatne brńice. Nar. pjes. vuk. 1, 65. A od moji od zlata brńica. Nar. pjes. petr. 1, 164. A brńice ka' žene u uši. P. Petrović, vijen. 66. — *b) što se živińetu provlači kroz gubicu:* „kolutić gvozden, n. p. što metnu

medvjedu na usnu kad ga vode'. Vuk, rječ. 44. Žena lijepa a bez razuma zlatna je brńica u gubici svińi. Đ. Daničić, prič. 11, 22. Za to ću metnuti brńicu svoju na nozdrve tvoje i uzdu svoju u gubicu tvoju. Đ. Daničić, isa. 37, 29. — *kad se hoće kome grubo da kaže da muči, kao: jezik za zube:* Brńicu na gubicu! Nar. posl. vuk. 30. — *c) svakojake druge: aa) na zavjesima:* Zastore, koji se brńicam srebrnim uzdržaju. F. Lastrić, test. 352. — *bb) na vratima:* Pa se zagna Mićunović Vuče na bijela vrata od Trebińa, za brńicu rukom dovatio i u vrata nogom udario. Nar. pjes. vuk. 4, 8. *mjesto toga će biti pogrješka štamparska* birnica: Knez dohvati rukom za ‚birnicu', što je ukovana pri vratnicama crkvenijem. S. Ljubiša, prip. 189. — *cc) po dvije koje se drže među sobom užem prodjenutim:* Tu mu vežu ruke i noge užem u četvorak opletenijem a prodjenutijem kroz dvije gvozdene brńice što se okreću na čekrk, pak raspnu među dvije zasađene grede, i stanu da ga proteżu. S. Ljubiša, prip. 214. — *c) brńica kakva je naprijed ali s jezičcem, pređica,* fibula. M. Đ. Milićević. Pa srmali podveza tkanice, na kojim su od zlata brńice. Nar. pjes. juk. 214. — *d) nakit koji nose žene u Hercegovini u kosi:* brńica. V. Ljošević.

2. BŔŃICA, *f.* vestis genus. *Od tal.* bernia, *srd. lat.* hibernia. Brńica, u Dalmaciji sukńa prtena, koja se u Boci zove brhan, a oko Siња od platna ženska dugačka haljina bez rukava upravo kao u Kotarima fuštan. Vuk, rječ. 44b. Hiljade kapa i brńica. M. Pavlinović, raz. spis. 123.

3. BŔŃICA, *m. nadimak muški. postańem dem. od* brńa, brńo, *koje je prenesено na čovjeka s kakvim bilegom na usni ili na nosu. prošloga vijeka.* Pavao Brńica. Bud. spom. glasn. u. 3, 71.

4. BŔŃICA, *f. ime selima i rijeci. postańa kojega su* Brńaci *i* Brńac. *a) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 141. — *b) selo u Dalmaciji blizu Šibenika.* Repert. 26. — *c) rijeka u selu Vučkovici u Srbiji i mjesto uz ńu.* Lj. Kovačević. — *isporedi* Brńice *pod* 4.

BŔŃICE. Brńîcâ, *f. pl. a) selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 118. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81. — *isporedi* Brńica *pod* 4.

BŔŃIČICA, *f.* 1. *dem.* brńica. *samo u Stulićevu rječniku.* — 2. *u zagoneci o djetetu u kolijevci:* Krińičica brńičica, u ńu poje zlatni tić. Nar. zag. nov. 40. *u drugim zagonetkama* bińičica *i* vińičica *mjesto* brńičica.

BŔŃIČKÎ, *adj. što pripada selu Brńici.* Brńička opština. K. Jovanović, reč. 141. Reka brńička. M. Đ. Milićević, srb. 1022.

BŔŃIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru travničkom.* Statist. 62. *isporedi* Brńići.

BŔŃIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 65. *isporedi* Brńić.

BŔŃÎK, Brńika, *m. vrh rovački do Trebiješa (u Crnoj Gori). u Vukovu rječniku. Postańa kojega je* Brńac *i* Brńaci.

BRŃIŠ, *m. s adj.* krupni: krupni brńiš, chrysanthemum leucanthemum L. B. Šulek, im. 33.

BŔŃO, *m. brńasto živińče. a) brńast koń. samo u Vukovu rječniku. isporedi* brńaš — *b) ime jarcu. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Grbļu).*

BRŃOŠ, *m. nadimak muški, koji dolazi kao prezime:* Jovan Brńoš. Nar. pjes. petr. 1, 351. *postańem od* brńo. *isporedi* Brńeš.

BRŃUŠA, *f.* syntomium Curtis. J. Šloser, kor. 204.

BRO, *vidi* bre. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u jednoj pjesmi prošloga vijeka. isporedi* bri. Reci kada si se bro najposlije ispovidio. B. Kašić, zre. 15. Prid dvorom mi nahode bro Mitrovu dragu ļubi. Nar. pjes. bog. 111. Kada bijaše Stjepan razumio bro Mitrovu dragu ļubi. 111.

BRÒCI, Brŏdâcâ, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Stona. isporedi* brodac, *s kojim je ista riječ, samo u množini.* Još nijesi na Brocijeh. Poslov. dan. 10. *pišu ga u acc. i za nom.:* Broce. Schem. rag. 1876. 36. Repert. 24.

BRÓCO, *m. hyp.* Brođanin. *akc. u voc.* Brôco. *u množini je kao riječi ženskoga roda:* Bróce. *govori se u šali.* I. Brlić.

BROČAC, *m. hyp.* brodac. *samo u Stulićevu rječniku:* brodčac, *s gen.* brodčca. *riječ vcoma nepouzdana.*

BROČAN, bročna, *m.* eiconia. *u Stulićevu rječniku, gdje stoji da je uzeto iz Mikaļina rječnika, ali ga u ńemu nema nego ima* bočan *(koji vidi). tako je* bročan *zlo prepisana riječ mjesto* bočan.

BROČIĆ, *m. dem.* brodak. *samo u Stulićevu rječniku* (brodčić). *riječ nepouzdana.*

BRÒĆ, brŏća, *m.* rubia tinctorum L. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* broće. — *Kor.* bhar, *vrtjeti se, sijati.* — Broća se još nahodi, u što žene jaja maste. M. Vetranić 1, 13. Broć, crvenilo. I. Bandulavić *na pošlednem listu.* Nakopaj broća, čim se crvene jajca. Starine 10, 94. Broća, . . . smole bajamove isuši. J. Vladmirović 36. Na putu mu broć (i glogovo trńe)! Nar. posl. vuk. 190. Broć, rubia. Schloser-Vukot., flora 925. J. Pančić, flora sr. 375. rubia tinctorum L. J. Pančić, bot. 343. B. Šulek, im. 33. rubia peregrina L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. — Divļi broć, galium aparine L. K. Crnogorac, bot. 20. galium molugo L. *i* galium tricorne Rchb. *i* asperula odorata L. B. Šulek, im. 33. Podu žene u planinu da traže divļega broća. Nar. prip. vuk. I. — Jari broć, asperula odorata L. B. Šulek, im. 33. — Mali broć, galium aparine L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 17. B. Šulek, im. 33. — Mirisni broć, asperula odorata L. B. Šulek, im. 33. — Pitomi broć *i* veliki broć, rubia tinctorum L. B. Šulek, im. 33.

BROĆA, *f.* drilus Oliv. J. Šloser, kor. 448.

BRÒĆAC, brŏćca, *m.* rubia peregrina L. B. Šulek, im. 33. *isporedi* broć.

1. BRÒĆANAC, Brŏćânca, *m. ime selima. postańem od* broć. *a) u Crnoj Gori dva sela: jedno u Grahovu a drugo u Rudinama blizu Onogošta (Nikšića).* Glasnik 40, 18. Kad ugnaše Turke do Broćanca blizu b'jela grada Onogošta. Ogled. sr. 133. *griješkom sa* a *mjesto* o: Da udari ovcam' od Braćanca. Nar. pjes. vuk. 4, 321. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru ļubuškom.* Broćanac. Schem. herc. 1873. 208. *griješkom sa č mjesto ć:* Bročanac. Statist. 119. — *c) selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Schem. segn. 1871. 57. Razdjeļ. kr. 19.

2. BROĆÁNAC, Brŏćânca, *m. čovjek iz Broćna i vino.* Osobito se hvali vino Mostarac i Broćanac. Zemļop. bos. 53. *akcenat se ne zna za cijelo.*

BROĆANICA, *f.* asperugo, lithospermum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. asperugo procumbens L. B. Šulek, im. 33. mirisna broćanica, asperula odorata L. B. Šulek, im. 33.

BRÒĆÂNKA, *f.* galium aparine L. B. Šulek, im. 33. rubia tinctorum L. Narodńak 1877. 136.

BRÒĆANSKÎ, *adj. negdje oko Dečana bio je* XIV *vijeka* broćanski putь, *koji se tako mogao zvati po mjestu u koje je išao, ali se mjesto samo ne pominje, a moglo se zvati* Broćno. Glasnik 11. 12, 124. *isporedi* Broćno.

BRÒĆAST, *adj. crven kao broć. samo u Vukovu rječniku.*

BROĆE, *n. vidi* broć. *nahodi se u rječniku Belinu* (630ª *s primjerom Vetranićevim, koji vidi kod* broć *i kojim se ne potvrđuje* ‚broćе'), *i u jednoga pisca prošloga vijeka, koji je jamačno uzeo iz Belina rječnika (primjer vidi dalje), i u Stulićevu rječniku, u koji je tako mogla doći iz Belina, i u jednoga pisca našega vremena, koji sam veli da je uzeo iz oba pomenuta rječnika po tome je riječ vrlo nepouzdana.* Sad onaj . . u dijačkom jeziku se rubia, . . . po Dalmaciji pak ‚bročje' zove. I. Jablanci 169. Broće. B. Šulek, im. 33.

BROĆENICA, *f.* galium aparine L. *i* asperugo procumbens L. B. Šulek, im. 33. *isporedi* broćanica *i* broć.

BRÒĆÊŇE, *n. radňa kojom se što broći. isporedi* brоćiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BRÒĆEV, *adj.* rubiae. Broćev koren. Đ. Popović, rob. 186.

BROĆEVAC, broćevca, *m.* crucianella. *grješkom:* bročevac. Šloser-Vukot., flor. 923.

BRÓĆIĆ, *m. prezime u naše vrijeme. po ocu koga zovu* Broćo. Sem. srb. 1881. 299. *isporedi* Broćović.

BRÒĆIKA, *f.* galium *(grješkom* bročika), Šloser-Vukot., flor. 912. galium aparine L. B. Šulek, im. 33. gratiola *(grješkom* bročika). Šloser-Vukot., flor. 656. meka broćika, galium mollugo L. B. Šulek, im. 33. prava broćika, galium verum L. B. Šulek, im. 33. *isporedi* broćenica *i* broć.

BROĆINA, *f.* rubiacea. broćine *(grješkom* bročine), rubiaceae. Šloser-Vukot., flor. 911.

BRÒĆÎŠTE, *m. mjesto gdje je rastao broć.* Zemļa u broćištu *(u Srbiji u šabačkom okrugu).* Sr. Nov. 1873. 919. Niva u broćištu. 1874. 74.

BRÒĆITI, bròćîm, *impf.* rubia tingere. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Svila se redko broći. Đ. Popović, rob. 189.

BRÒĆNO, *n. župa* XV *vijeka a sada kao knežina u Hercegovini između Mostara i Ļuboškoga. između rječnika u Vukoru i Daničićevu.* Broćno župu. Mon. serb. 386. Od Broćna. Norini 69. Iz Broćna. A. Kačić, kor. 472. Broćno. Zemļop. bos. 55. — *glasovi* ćn *mogu se promijeniti na* tń, *te glasi i* Brotńo. Vuk, rječ. 45ª. Schem. horc. 1873. 107.

BROĆŃ- *gledaj* brotń-.

BRÓĆO, *m. čovjek broćaste kose.* I. Pavlović.

BRÓĆOŇA, *m. ime volu broćastu.* M. Kovačević. *u zagoneci o ogńu:* De naš broćoňa leži, onde nikad trava ne niče. Nar. zag. nov. 15. *u istoj se zagoneci govori i* crvenko *mjesto* broćoňa.

BRÓĆOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, po ocu koga zovu Broćo.* Živan Broćović. Rat 177.

BRÒD, bròda, *m.* vadum, navis. *Akcenat kaki je u nom. sing. taki je i u acc. sing.; u ostalijem je oblicima kaki je u gen. sing.; mijeňa se samo u loc. sing.:* bròdu, *gen. pl. kad nema* -ov-: brôdâ, *i u cijeloj množini kad u ňoj ima* -ov-: bròdovi; *u takoj množini u gen. još su i oba zadňa sloga duga:* bròdôvâ. *može i u takoj množini biti bez promjene:* bròdovi, *a tada je u gen.:* brodóvâ (P. Budmani, gram. 40). — *Dolazi od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima, ali ne u svijem u oba značeňa, nego samo u Vrančićevu, Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Stulićevu (u koji je u prvom značeňu uzeto iz ruskoga), u Vukovu (gdje se napomiňe da se u drugom značeňu govori u primorju) i u Daničićevu, a samo u drugom značeňu* (navis) *u Belinu, Jambrešićevu i Voltiģijinu.* — *Kor.* bhardh, *dizati se, ispińati se, dupke stajati. isporedi* brada, brdo. — 1. ‚*na vodi ono mjesto gdje se prelazi preko ńe*' *(po riječima Vukovijem, a tako i po Mikaļinijem:* ‚*mjesto kud se prohodi priko rijeke*', *a uz riječi* ‚prelaziti' *i* ‚prohoditi' *treba razumjeti i* prevoziti), vadum, trajectus. *u tom značeňu od* XIII *vijeka.* Da inь se ne vьzmetь nikore danje ni na vratehь ni na moste ni na brode ni na puti. Mon. serb. 37. Na put, ki gre na brod. Mon. croat. 15. U rêku u brodь. Glasnik 11. 12, 25. 11. Do kamenoga broda. 26. Od broda cêstьnьskoga. 58. Što jestь priložilь *(crkvi)* . . . selo s rekomь, z brodom. Glasnik 24, 251. Priloži brodь na Ravnomь na Moravê . . . i brodь na Gložanehь na Moravê. S. Ļetop. 1847. 4, 55. Priloži na Moravê polovinu broda *(razumije se prihod od broda).* Glasnik 24, 274. Na brodu savskomь na Gradištihь. Mon. serb. 494. Do puta, ki vuče na brodь. Mon. croat. 170. Nestaniše t' vode, gdi no postojahu, za to vred na brode prid se popeļahu. M. Marulić 15. Maliništće na Dobri više crikvenoga broda. Mon. croat. 272. Gospodar korabļe i broda. Đ. Baraković, vil. 66. Nevoļa broda ne traži. Poslov. dan. 78. Oj Cetińo, vodo ponosita! ti se sinoć krivo kunijaše da na tebe nide broda nema. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Ja ne gledam tavnoj noći doba nit' moj konic mutnoj vodi broda. I, 441. Brez broda je Drinu preplovio. 1, 542. Zemļama ću drume zaprašiti a vodama zamutit' brodove. 3, 263. Niz Moravu vodu otidoše od jednoga broda do drugoga. 4, 350. On ne traži mosta ni brodova, već nagoni koňa na Stupnicu. 2, 622. Đe su brodi na toj vodi ladnoj? . . . Tvome đogu i tvome junaštvu svud su brodi degođ dođeš vodi. 2, 278. Pa se spusti pokraj vode Drine, tvrde straže na brodove baci. 4, 264. Majka ide na brode, pak se baca kamenom. 1, 204. Teške brode da brodujem. 1, 143. Na brodove vodi udariše, prijeđoše vodu Jošanicu, sedamdeset i sedam brodova. 2, 229. Ludim se brod kuša. Nar. posl. vuk. 171. ‚zapušiti brod' *sobom, kad tko poginuvši padne u vodu, te ga voda odnese na brod i ondje ostavi:* Amo nema paše Ćaja-paše . . . no ga traž'te niz vodu Moravu, đe je vama broda zapušio. 4, 349. — *što je brod plitko mjesto, po tome se zove brod i u opće plitko mjesto zgodno za kakav posao: tako je i* ‚mjesto gdi se napajaju imanja u rijeci', aquarium. Mikaļa 29ª. *tako i* ‚u Crnoj Gori u blatu (jezeru) mjesto gdje se riba hvata'. Vuk, rječ. 44ᵇ. U ušću Crnojevića rijeke koja pada u skadarsko blato imaju pet mjesta, koja zovu brodovi, gdje se sakupļa zimi velika množina ribe ukļeva. V. Bogišić, zbor. 494. — 2. *od mjesta takoga da se po ňemu može prijeći preko vode, kakvo je naprijed, prozvano je i čim se može zamijeniti tako mjesto, t. j. na čemu se i bez takoga mjesta može prijeći preko vode i u opće po vodi voziti, te je brod što i lađa,* navis. *u tom značeňu dolazi od* XIV *vijeka.* Jerь bismo poslali po ńu brodь. Spom. sr. 1, 12. Dojde po brodu ka Lemnu. F. Vrančić, živ. 99. Brodi pristaju, galije i navi. Đ. Baraković, vil. 106. Brod na vesla, na dva vesla; brod pokriven; brod sa spirunom, navis rostrata; brod trgovački; brod lupeški; brod za boj. Mikaļa 29. Olahčati brod ali plav. P. Radovčić, nač. 90. Brod veoma brzo

idući svojijem putem. P. Posilović, nasl. 52. Nijedan dogovor ali svit jest bolji od onogar koji se daje u brodu, kada jest strašno na moru. P. Posilović, cvijet 98. Dijeli se brod od pristaništa. M. Radnić 169. Blagoslov novoga broda ali navi L. Terzić 230. Gospodar od broda. K. Maǵarović 43. Gdje su gradi, gdje su brodi? J. Kavanin 13. Gusarski brod. Bella 507b. Porinuti brod, tisnuti brod, navim in aquam deducere. 507b. Izvući brod na kraj, subducere navim. 507b. Čini mi se da je bilo u brodu. J. Filipović 1, 22. Koji se je namjerio u tu luku s svojim brodom. I. A. Nenadić, šaml. 4. Ukrca se na brod. Živ. is. 98. Zapovijeda Isukrs moru da ne skače na brod pristrašenijeh učenika. Besjede kr. 100. Da brodovom ne naudiš. J. Banovac, blagos. 14. Brodova tvoji sila već je moru dosadila. V. Došen 57. Brod prez timuna. N. Palikuća 20. Budući se razbio brod. J. Matović 232. Napunivši brodove svakoga bogatstva povrati se. A. Kačić, razgov. 4. Do malo dana dojidriše brodovi od boja. 149. Z bojnim brodovim. A. Kačić, korab. 425. Sve im upali brodove. 335. Kada im stigoše 4 broda. A. Kanižlić, kam. 820. U pet samijeh dana sve one brode načinene i urešene porinuše. B. Cuceri 397. Kreaše ih u peraške brode. Nar. pjes. bog. 180. Brod opliti, aquam e navi exthrahere. Stulić 63. Jednu ćemo opraviti vojsku do Novoga grada bijeloga, . . . drugoj dati po moru brodove, neka voze bumbe i topove. Nar. pjes. vuk. 1, 69. Ko će komod, nek ne ide u brod. Nar. posl. vuk. 157. Bješe jedna kuća prevelika, u kojoj se gradahu brodovi. P. Petrović, vijen. 57. Kad kakav brod prvi put u more meću, tad vele ‚porinut brod'. L. Zore, rib. 10. — 3. *gdjekoji pobožni ljudi da ne bi pominuli imena božjega u kletvama i zakletvama govore* brod *mjesto* bog: Bröda mi. Vuk, rječ. 32b. Brod ubio majku tvoju, ka te ljepu porodila! Nar. pjes. bog. 67. Kaludere, da te brod ubije! 238. — 4. *ime mjestima naseljenim, gdje su bili ili gdje su i sada brodovi u značenju pod* 1. *a) grad u slavonskoj krajini na Savi:* Od onud na Brod. M. A. Reljković, sat. 118. Brod. Schem. diac. 1877. 71. Šem. prav. 1878. 81. Razdjel. kr. 13. — *b) u Hrvatskoj pet sela: aa) jedno u podžupaniji sisačkoj, koje se zove* Stari Brod. Schem. zagr. 1875. 21. Pregled 39. *može biti isti koji se* XVII *vijeka zvao* Doňi Brod: Iz Doňega Broda. Starine 11, 142. — *bb) dva u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 99. Pregled 28. — *cc) jedno u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 70. Pregled 11. — *dd) i još jedno u istoj podžupaniji, koje se zove i* Moravice: Brod Moravice. Pregled 12. — *e) u Bosni: aa) varošica na Savi prema slavonskom Brodu.* Schem. bos. 1864. 33. *zovu ga i* bosanski Brod. Zemljop. bos. 40. Statist. 40. *zvali su ga i turski* Brod, *tako i na kartama. — bb) selo u okrugu zvorničkom.* Statist. 87. — *d) u Hercegovini selo u okrugu mostarskom, kotaru foćanskom.* Statist. 109. — *e) u Srbiji selo u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *f) dva sela negdje blizu Prizrena na Kruševskoj rijeci* XIV *vijeka:* Selo Brodь i drugi Brodь. Glasnik 15, 281. 282. Daničić 3, 562. — *g) selo* XIV *vijeka po svoj prilici isto koje je i sada ne daleko od Prilipa k zapadu na rijeci Velikoj, koja se malo niže sastaje sa Treskom:* U Poreči na Brodu. Mon. serb. 181.

BRÖDA, *f.* abrotanum. *u naše vrijeme između rječnika samo u Stulićeru (gdje piše* ‚brodda', *po čemu je i akcenat stavljen). Postanjem će biti od* abrotanum. Broda, artemisia abrotanum L. B. Šulek, im. 33. artemisia camphorata Vill. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 33.

BRÖDAC, brôca, *m. dem.* brod. *Od* XIV *vijeka (kao ime selu; inače od* XVI), *između rječnika u Mikaljinu* (29a. 84b. 97b. 586a), *u Belinu* (129b. 507b), *u Bjelostijenčevu* (802a), *u Stulićevu i u Daničićevu* (3, 562). *Akcenat je stavljen prema pl.* Broci, *koje vidi (u Belinu je rječniku zabilježeno* brôdac, *u Stulićevu* brôdac). — 1. navicula, *mala lađa:* Suproć moru zajedno otidoše svrhu jednoga brodca. Zbor. 119. Z brodci hodeć okol kraja. M. Gazarović 31. Izide iz ńegova broca. I. Držić, nauk gond. 357. Sišadši na brodac ili barkn. B. Kašić, fran. 169. Ukrca se u jedan brodac. Živ. is. 86. Popade ńegov brodac. I. Đorđić, ben. 33. Brodac bez vesala bjen od svudara protivnijem valovima. B. Cuceri 152. Nije li trijeba dobro vladat i uredno u životu naš mali ovi brodac? 22. Mikula načini brodac. Nar. pjes. ist. 6, 9. — *u prenesenom značenju sudić u komu se nosi tamjan u crkvi,* acerra: S kadilnikom i brodcem tamijana. B. Kašić, rit. 152. — 2. *ime mjestima, kao mali brod, gdje se prelazi preko vode: a) zaselak Kučevištima* XIV *vijeka:* Sь Brodьcemь. Glasnik 15, 281. Daničić 3, 562. — *b) kod sela Seoca u Pologu* XIV *vijeka:* Gdě se obě rêčě stajeta pod Brodcemь. Glasnik 15, 304. Daničić 3, 562. — *c) dva sela u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru bijeljinskom:* doňi *i* gorňi Brodac. Statist. 84. *jedno će biti od ta dva koje se pomiče prije našega vremena samo po imenu:* Brodьcь, Brodacь. S. Novaković, pom. 126.

BRÖDAČKÎ, *adj. što pripada selu Brocu u Bosni (vidi* Brodac *pod* 2, *c.):* Pred brodaćku pred bijelu crkvu. Nar. pjes. vuk. 4, 202.

BRODAK, brotka, *m. hyp.* brod. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ulizi slobodno u brodak moj. P. Zoranić 70b. Gli brodak privezan za većim plivaše. D. Baraković, vil. 277.

1. BRÖDAN, brödna, *adj.* navigabilis, navalis. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u rječnicima Bjelostijenčevu* (brodni, navigabilis 1, 802), *u Jambrešićevu* (brodni, navalis 1, 589a) *i u Stulićevu* (brodan, navigabilis, navalis). — *a)* navigabilis *isporedi* brodiv. Brodne rijeke. Stulić 63b. navigabilis. Bjelostjenac 802a. — *b)* navalis: Brodni boj. Jambrešić 590b. Brodna oružja. Stulić 63b. — *c) o ńekim zvijezdama:* Brodne side, . . . ni plejade ni lucide. J. Kavanin 471.

2. BRODAN, *m.* artemisia abrotanum L. *Postanjem od* abrotanum. XV *vijeka.* B. Šulek, im. 33.

BRODANIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Juraj Brodanić. Mon. croat. 252.

BRÖDÂR, brodára, *m.* portitor, nauta. *Od* XV *vijeka (kao ime mjestu, inače od* XVI), *i u svijem rječnicima osim Vukova: u Vrančićevu:* portitor, nauta; *u Mikaljinu:* vector, portitor; *u Belinu:* portitor (129b), navicularius (511b); *u Bjelostijenčevu:* nauta, portitor; *u Jambrešićevu isto tako* (591. 740); *u Voltigijinu:* schiffmann; *u Daničićevu samo ime mjestu.* — 1. *čovjek koji na brodu prevodi ili prevozi preko vode: a) koji je na brodu te prevodi ljude.* u Srbiji. I. Pavlović. — *b) koji na brodu prevozi,* portitor. *isporedi* skeleǵija. To li te je vratit žeja ljubovnika s duga puta, . . priletiće strilovito . . svim brodarom dajuć mita. A. Čubranović 147. Toj začuvši sioni brodar. J. Kavanin 401. Akaron brodar pakleni. V. Došen III. Ne boji se vrana brodara. Poslov. dan. 70. Haje vrana za brodara. 25. Ko je ovdi na vodi brodare? Nar. pjes. petr. 1, 188. — 2. *lađar,* nauta: Brodar od mora iz plavi kad gleda valove jak gora. N. Naljeković 2, 123. Isukrst jest od ove plavčice, to jest od svete majke crkve, brodar, vladalac, glava.

M. Divković, bos. 190. Kako se brodaru pristoji vladati dobro drivom. A d. Bella, razg. 28. Brodar, koga val rva. I. Đorđić, mand. 12. Čudesa videći brodari. A. Kanižlić, fran. 54. Bojati će se na isti način brodari, ladari i činitelji, koji se na moru promeću. E. Pavić, ogled. 687. Privodi brodara u zavitarje ol ti luku od spaseńa. M. Zoričić, osm. 132. Ovoga brodića brodar jest duh sveti. P. Knežović, osm. 177. Brodare i brodove čini ognjem sažgati. A. Kačić, korab. 318. Ljubav je brodar; ona će te bez straha privesti po nemirnomu i pogibnomu moru ovoga života. Đ. Mattei 235. Nije brodar vjetru gospodar. Poslov. dan. 81. — 3. *ime gradu i brdu: a) grad* xv *vijeka u Hercegovini prema planini Bujaku, koja je na utoku Lima u Drinu.* Na planini na Bujaku prêma našemь gradu Brodaru. Mon. serb. 414. Daničić 1, 79. *isporedi* Bujak *i* Brodarevo. — *b) brdo u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Vinograd u Brodar-brdu. Sr. Nov. 1863. 286.

BRODÁRAC, brodárca, *m. hyp.* brodar. Sinka haljica to je plavčica, sinka rukavci to su brodarci. Jačke 192.

BRODÁRCI. Bròdârâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 81. Pregled 26.

BRODÁRČE, brodárčeta, *n. mlad brodar, koji prevozi preko vode. u naše vrijeme.* I brodarče jednom vodom prode. Nar. pjes. petr. 1, 193.

BRODÁRÊŃE, *n.* trajectio, navigatio. *isporedi* brodariti. *a) prevožeńe preko vode. u Bjelostijenčevu rječniku. — b) vožńe po moru ili po vodi. u rječnicima Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stulićevu i u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ter mu kliče: pasju paru! ne ću štedit brodareńe. J. Kavańin 420.

BRODÁREV, *adj.* portitoris, nautae. *u rječnicima Belinu* (507b) *i Stulićevu. isporedi* brodarov.

BRODÁREVO, *n. mjesto i manastir (sada može biti pust) u Hercegovini na Limu, može biti isto koje se zvalo* Brodar *(koji vidi).* Vь mêstê Brodarevê u Bosnê pri rêcê Limê. Ljetop. šaf. 60. 72. Daničić 1, 76

BRODÀRICA, *f.* 1. *lađa na kojoj se prevozi na brodu,* navis vectoria. Bella 129b. 507b. Stulić. — 2. *žensko čeljade koje na brodu uzima brodarinu od onijeh koji prelaze, u pjesmama vila. isporedi* brodarkińa. *u naše vrijeme.* Dok evo ti vile brodarice, ona stope od paripa nađe, . . . a nije se vila dogodila da mu uzme brodarinu tešku. Nar. pjes. petr. 2, 377.

BRÒDARIĆ, *m. prezime.* Stefan Brodarić. P. Vitezović, kron. 155. Boca 29.

BRODÀRIJA, *f.* navicularia, *brodareńe, brodarstvo. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (802) *i Jambrešićevu* (590).

BRODÀRINA, *f.* portorium, naulum, navigatio. *isporedi* brodova. *Od* xvi *vijeka (najprije u Vrančićevu rječniku), između rječnika u Vrančićevu:* portorium, naulum; *u Mikaljinu:* naulum; *u Belinu:* naulum (512b); *u Bjelostijenčevu:* naulum, portorium; *u Stulićevu isto tako; u Vukovu isto tako. — a) što se plaća na brodu da se prijeđe ili prereze:* Dok evo ti vile brodarice, vila pade kod tiha jezera, ona stope od paripa nađe kud je parip doš'o na jezero i hladne se vode napojio, a nije se vila dogodila da mu uzme brodarinu tešku. Nar. pjes. petr. 2, 377. Ište tešku brodarinu vila. Nar. pjes. kras. 1, 130. — *b) što se plaća za vožńu na lađi:* Nijesam za plav ja imala brodarinu, ku bi dala. N. Marči 100. Brod ga za dušu prihvati, i bez brodarine i drugog troška preveze u Carigrad. S. Ljubiša, prip. 225. Vratiću mu ih od prve brodarine. S. Ljubiša, prič. 19. — *c) vožńa na lađi:* Ne znam promišljaš li da ćeš se jednom naći u ovom oceanu neizmirnom. Ne znam što si pripravio i što pripravljaš za ovaku dugu brodarinu. M. Zoričić, osm. 68. Nauk od brodarine. M. Zoričić, arit. predg. 9.

BRODÁRITI, bròdârîm, *impf.* navicularium facere, navi vehere. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* — 1. *prelazno, voziti na lađi:* Sad nas ti brodari i trg nam nastani u vaši kotari nam dosle neznani. Đ. Baraković, vil. 337. Ki po razspu solinskomo k Spļotu ostanke sve brodari. J. Kavańin 228. Još da dobre grajske stvari pohlepno se okušuju, gibno more ke brodari. 21. — 2. *neprelazno, također voziti na lađi, taku radńu raditi:* Primorac trgnjo i brodari. S. Ljubiša, prip. 7. Sagradio brod, kojim je obalami brodario. M. Pavlinović, rad. 78.

BRÒDÂRKIŃA, *f. vidi* brodarica *pod* 2. U jezeru brodarkińa vila. Nar. pjes. kras. 1, 130.

BRÒDÂRNICA, *f.* navalo, *gdje se grade brodovi. samo u rječnicima Belinu* (106a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

BRÒDÂRNÎK, *m.* armamentarii navalis praefectus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRODÁROV, *adj. vidi* brodarev. *u rječnicima Mikaljinu* (29b) *i Stulićevu.*

BRODÁROVAC, Brodárôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. u mještana kajkavski:* Brodarovec. Schem. zagr. 1875. 127. Pregled 47.

BRODARÒVÂŃE, *n. vidi* brodareńe. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* brodarovati.

BRODARÒVATI, brodârujêm, *impf. vidi* brodariti. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Bježi iz Palerma, brodaruje oko Valence, da ga ne bi niko spozn'o. A. Kalić 550.

BRODÁROVIĆ, *m. prezime,* xv *vijeka.* Živko Brodarovićь. Spom. sr. 1, 136. Daničić 1, 79.

BRÒDÂRSKÎ, *adj.* nauticus. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo adv.), u Belinu* (463b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu i Stulićevu.* Brodarski kruh. Bjelostjenac 803a. Jambrešić 591b. Glas ali krič brodarski. Bjelostjenac 259a. Brodarska znanost. Jambrešić 590a. Na brodarsku, brodarski, *adv.* Mikaļa 29b.

BRODÁRSTVO, *n.* navicularia, ars navalis. *od* xvii *vijeka samo u rječnicima Mikaljinu:* navigatio (29b); *u Belinu:* ars vectoria (129b), ars nautica (463b); *u Bjelostijenčevu:* exercitium naviculare, ars vectoria; *u Jambrešićevu:* navicularia, brodarska znanost i meštrija (590a); *u Voltigijinu:* schiffkunst; *u Stulićevu:* nauticae artis exercitium.

BRODC- *gledaj* broc-.

BRODČ- *gledaj* broč-.

BRŌDEN, *adj.* navalis. *samo u Jambrešićevu rječniku:* brodeni. 1, 589a. *isporedi* brodan

BRÒDET, *m. tal.* brodetto, *juha,* jusculum. Skačao ti je brodet. Poslov. dan. 111.

1. BRODICA, *f.* 1. navicula, *brodae. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Isukrst iz brodice Petrove uči množtva. P. Knežović, osm. 372. Smućenu brodicu vojujuće crkve. J. Banovac, blagos. 191. U jednoj brodici na srid mora. Turl. blago 2, 120. Blizu toga školjica jedna mala brodica izjedri. A. Kačić, razgov. 25. Stignuti drugu brodicu. I. J. P. Lučić, isk. 31. U

brodicah. M. Pavlinović, razl. spis. 412. — *griješkom u Stulićevu rječniku:* ‚bezbrodice, *adv.*' *mjesto* bez brodice: ‚bezbrodice ne mogah doći' 14b. — 2. *rijeka koja utječe u Pek u Srbiji* Glasnik 43, 269.

2. BRODICA, *f. neka bilka.* B. Šulek, im. 33. *isporedi* broda.

1. BRÒDIĆ, *m. dem.* brod. *od* XVII *vijeka. a)* navicula, *lađica:* U drugom, ne u tvom brodiću doma poj, ako neć' pod vodom ostavit život svoj. Đ. Baraković, vil. 328. Red jest kako no brodić nzdanj; . . . ovoga brodića brodar jest duh sveti. P. Knežević, osm. 177. Z bačvi postane lip brodić. Nar. prip. mikul. 45. Pol' mora sam rožice trgala, . . . brajnu sam jih brodić nakrcala. Nar. pjes. istr. 2, 36. More izjelo, ako je ko imao brodića. S. Ljubiša, prip. 247. — *b) mali brod, gdje se prelazi preko vode:* Niva na brodiću *(u Srbiji u okrugu biogradskom).* Sr. Nov. 1869. 181. — *c) selo u Bosni blizu Zvornika, može biti isto koje se zove i* Brodac. Iz sela Brodića zvorničke nahije. Prot. šab. mag. 38.

2. BRODIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Stojan Brodić Crnobarac. Prot. šab. mag. 114. M. Brodić. Šem. srb. 1881. 238.

BRÒDIDBA, *f.* naulum, navigatio. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (naulum 29b), *u Belinu* (naulum 512b. navigandi occasio 376a) *i u Stulićevu* (naulum, portorium). — *a) brodarina,* naulum: A Elesa moju diku za brodidbu podah tužna. A. Čubranović 142. M. Pelegrinović 168. Izgubit' brodidbu *(pisarskom griješkom:* ‚brodidva'), ponos i kiriju. Poslov. dan. 35. — *b) vožnja na ladi,* navigatio: Kad zapovijed ta je vaša, da se vami ovdi otvori sva brodidba trudna naša, redom vam ću spovijedati sve što se je dogodilo. J. Palmotić, dubr. 24 Najljepša je šetńa blizu mora, a brodidba blizu kraja. Poslov. dan. 68.

BRÒDINA, *f. augm.* brod *(lađa). u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brȍdînâ, *a samo je i zadni slog dug. u gen. i instr. sing.:* brȍdinē, brȍdinōm. Dovukao brodinu na sred te lokve S. Ljubiša, prič. 19.

BRÒDINE, Brȍdînâ, *f pl. polje u Srbiji u okrugu užičkom u Biosci.* Lj. Stojanović. *Postanem augm. od* brod *(mjesto na vodi gdje se prelazi).*

BRÒDIŠTE, *n.* 1. *vidi* brod *pod* 1. *po stranama gdje brod u tom značeńu nije u običaju. u rječnicima Bjelostijenčevu* (brodišće, vadum), *Voltiđijinu* (brodište, überfahrt) *i u Stulićevu (u koji je uzeto iz Habdelićeva:* brodišće). — *i preneseno na mjesto gdje se stoka poji, kao i* brod, aquarium. *u Bjelostijenčevu rječniku.* — *isto tako preneseno i na mjesto gdje lađe pristaju, pristanište, luka,* portus. *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka i u rječniku Bjelostijenčevu.* Portus ali ti brodišće. P. Vitezović, kron. 88. Ide u brodišće, gdi su španolsko galije. M. A. Reljković, sabr. 8. — 2. *mjesto gdje se grade lađe (brodovi),* navale. *isporedi* brodarnica. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 589a).

BRÒDITEĻ, *m.* navigans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÒDITI, brȍdîm, *impf.* vado transire, navigare. *Akc. se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* brodimo, brodite. *i* 2 *i* 3 *sing. aor.:* brȍdī. — *Osim redovnoga imperf.* brođah *nalazi se i prema drugim glagolima načińen po istočnom govoru* brodeh *(vidi u prvom primjeru) i po zapadnom* brodih *(vidi pod* I, 2, *b. u primjeru J. Kavańina), i* brodijah (I. Gundulić 55). — *Riječ dolazi od* XV *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićevu:* broditi se, navigare; *u Mikaljinu:* broditi, exercere navicularian, navigare; broditi se, vehi navicula; *u Belinu:* broditi, navigare (507b); broditi se, vehi navicula (129b), navigare (507b); *u Bjelostijenčevu:* broditi se, navigare; *u Jambrešićevu isto tako; u Voltiđijinu:* broditi, schiffen, segeln; *u Stulićevu:* broditi, navigare, vadare; broditi se, navicula ire; *u Vukovu:* broditi, vado transire.

I. *prelazno:*

1. *prelaziti preko vode na brodu joj gazeći ili se vozeći, objekat je voda, rijeka:* Rěka vьshoždaše vь ńь, graždane že na końihь siju brodehu. Aleksand. nov. 58. Vi znate kakova je Marica, vi ste ju brodili. Mon. croat. 234. Hodeć zemļu, brodeć vodu. I. Gundulić 290. Ļudi, ki riku tu brode, zgube pamet i svist. Đ. Baraković, vil. 65. Sve, što mu se gore zgodi, Stige lokvu pokle brodi. J. Kavańin 394. Te plete kosu široko, a brodi vodu duboko, uzdiže skuce visoko. Nar. pjes. vuk. 1, 359. Đaj nam, bože, vojevati a Morave ne broditi. 1, 431. — *u jednoga pisca u prenesenom smislu čovjek brodi pogibio:* Pogibil s ńom brodih. Đ. Barakovć, vil. 252.

2. *voziti se po moru ili po kakvoj god vodi, tako brodi čelade i lađa. objekat je po čemu brodi. a) brodi čelade. može biti izrečena i lađa na kojoj brodi, i to u instr. bez prijedloga ili s prijedl.* s, *ili u loc. s prijedl.* u. Ja brodim more ovoj strahovito. Zbor. 147b. Poješ pučinu brodeći. M. Vetranić 1, 67. U gńiloj svi plavi pučinu brodimo. 1, 107. Ali mi je more brodit' put Palade slavna grada. 2, 434. Od ovoga svijeta more brodi. N. Dimitrović 53. S korabļom brodeći tuj morsku pučinu. P. Hektorović 72. Niktor ne more od poganske ruke ono tiskno more broditi brez muke. H. Lucić 270. Bez mene smiono brodiš valovite morske vode? S. Bobaļević 226. Ki brode strašne i pogibne dubine sińega mora. D. Rańina vii. More tko brodi tej svitne nevoļe. 57b. Ne ću bit usilovan radi toga srčno more broditi. A. Gučetić, roz. mar. 169. Njeko crnu zemļu teži, njeko sińe more brodi. I. Gundulić 136. Brodijaše sińe vale. 55. Još mora črnoga širinu brodiše. I. T. Mrnavić, osm. 41. Koji brode duboka mora. I. Držić, nauk gond. 187. Ta smrt strašno sužne vodi . . . ona pakao š ńima brodi i propasne doće strane. P. B. Bakšić 225. More ovo ne ću brodit s kratkom plavim bez jakosti. Đ. Palmotić, christ. 348. Ja ću brodit morske pjene. I. Kanavelić, iv. 367. Slabom plavi smisli brodit sińe more. I. Držić 7. U plavčicah brodeć more. J. Kavańin 196. Tot nije on, koji brodi s pomorcima prostrano more? Besjede kr. 213. Vidiš kud ćeš more brodit. A. Kanižlić, bogoļ. 431. Mnozi brode teško more. B. Cuceri 303. Brodi sińe more s jedrom od mrže. Poslov. dan. 10. Mučno je dubrovačko more brodit' kraja negledavš(i). 64. — *b) brodi lađa:* Plavi brodit' ne će more, pače prije po vrh gore, neg ću tebe ja ļubiti. S. Bobaļević 221. More ploveć plav idaše. B. Betttera, or. 11. Ne korablja brodi vjerna more. J. Kavańin 520. Ne brodihu smiona drijeva valovite morske pjene. 257. Narešeno tako plavi brode more u slavi. N. Marči 34.

3 *voziti što po vodi, osobito s jednoga kraja na drugi, prevoziti. a) prevoziti:* Karon je ki brodi duše u pakļu. M. Marulić 70. Ter se duh moj čudi, sebe van stojeći, gđi Karon tuj trudi, toj mnoštvo brodeći. M. Vetranić 1, 115. Pakļeni mrnar ki duše privodi, toliko težku stvar ne može da brodi. 1, 168. Plavčica drivena, . . u ńoj *(Karon)* brodi duše naroda tamnoga. Đ. Baraković, vil. 64. Križ . . . grli, jer s ńim kako s plavi duše vjerne

brodit išče k neskončanoj gori slavi na nebesko pristanišče. A. Vitaljić, ost. 189. — *b) u opće voziti na ladi:* Ki ih sad brode po morskoj pučini. F. Lukarević 282. Maro vojske brodi na četiri prem otoka. J. Kavanin 185. Još pšenicom ńive rode, a druzi ih jedu i brode. 290. Nošena *(zemla)* u ine strane i prosuta tjera silos svake zvijeri otrovane; Istri brode ju, . . i sipju ju okol kuća. 331. — *c) objekat može biti i lađa, na kojoj je onaj koji brodi.* Lijevom znoj otira *(Karon)* a desnom plav brodi ali ju otpira. M. Vetranić 1, 115. Kada na ńih vojske vodi, i demije svoje brodi. J. Kavanin 210.

II. *neprelazno:*

1. navicularium facere, *brodariti.* Lete rika, gdi Karont brodi. Đ. Baraković, vil. 64. Broditi, nastojati na brodareńe, exercere navicularium. Mikalja 29b.

2. *voziti se na lađi,* navigare: Ako vidiš *(u snu)* da brodiš s fortunom, toj prilikuje perikulo. Zbor. 34b. Brodeći Alivera ne bi na broju. M. Pelegrinović 168. Brodi žeļnom kraju. I. Gundulić 364. Njeki mrnari budući veliko vrijeme brodili i hodili po moru. M. Orbin 108. Broditi snproć vjetru; broditi s vjetrom u krmu; broditi suproć vodi. Mikalja 29b. Koji brodi, miče se i putuje stojeći na mjestu. M. Radnić 169. Brodi s vjetrom protivnijem kakono brodaše gospodin u brodu. 223. Koji brode po moru. 258. Korabļima, s kojimi brodi svud po svijetu. J. Kavanin 192. Brodeći morem. Besjede kr. 221. Po nemirnomu i pogibnemu moru ovoga života, kojijem trjebuje broditi, dokle se pride do srećne luke. Đ. Mattei 235.

3. *ploviti,* natare. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Uzmi ladne od studenca vode, nek koreńe il voće ńom brode. J. S. Reļković, kuć. 427.

III. *sa* se:

1. *pasivno: a) sa subjektom: aa) značeńe kao pod* I, 1: Ludijem se brod brodi. Poslov. dan. 57. Zločestijem se brod brodi. 158. — *bb) značeńe kao pod* I, 2: Ledeno se more ne moro broditi. M. Držić 240. — *b) bez subjekta:* Strašivoga vrhu blata kud se u pako brodi tmasni. I. Gundulić 51.

2. *refleksivno: a) prelaziti preko vode gazeći ili vozeći se ili mostom iduć preko ńe.* Za to vred na brode prid se popeļahu; a kad se brojahu, sklopiv moste nike, deset dan zbrojahu, brodeć se prik rike. M. Marulić 15. Ovo ti se brode turske kirižije karavane. P. Hektorović 20. Obajdoh, sve gore, brodih se prik sto rik. H. Lucić 240. — *b) voziti se na lađi, po moru ili kakoj god vodi, kao naprijed bez* se *pod* II, 2: Ako se sad brodiš u plavci u kojoj mrnare ter dvoriš, koji ti govore prijeteći i prave da tebe umore i s blagom rastave. M. Vetranić 1, 67. Mogal bi svak vidjet po moru po slanu da nam se brodi svijet. M. Vetranić 125. Da mene potopiš, s plavcom se brodeći. 2, 19. S fortunom u plavi ako se tko brodi. 2, 37. Ribari i ļudi od mora, koji brodeći se nigda s ovim a nigda s onim, ništo su od ovoga a ništo od onoga slišali. P. Hektorović 55. Miruo se brodih po morskoj pučini. H. Lucić 188. Kad mi goda se broditi se rikom. 237. Bila si se još pripala već neg riba u malo vode, il' godinom ki se brode, kad jidra uzru na se pala. M. Pelegrinović 187. Kad no se gdi godi po ńemu *(moru)* on *(čovjek)* brodi. F. Lukarević 140. Ni na nebu goru svitle zvizde zriti, ni plavi po moru tihu se broditi. D. Rańina 139b. Koji *(čovjek)* brodeći se morem razbije se. Š. Budinić, sum. 87b. Svih znadiše, jer se s ńim brodiše. Đ. Baraković, vil. 329. Brodeći se po moru. F. Glavinić, cvit 188. Koji se budu brodili u ńemu. B. Kašić, rit. 257. Duša brodi se u ovoj plavčici. M. Radulić 165. Kada se brodahu tom dubinom. A. Vitaljić. ist. 380. Kako je moguće i po suhu broditi se? A. Kanižlić, kam. 820. Ko se brodi vodom i demijom, da spomińe boga istinoga. Nar. pjes. petr. 2, 1.

BRÒDIV, *adj.* navigabilis. *isporedi* brodļiv. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (30a), *u Belinu* (507b) *i u Stulićevu.* Brodiv, po komu se može broditi. Mikaļa 30a. Tigris svuda je brodiv. Đ. E. Bogdanić 23.

BRODLIĆI, *m. pl. selo blizu Dečana* XIV *vijeka, bez sumńe isto koje je i sada na Dečanskoj Bistrici, na karti zapisano* ‚Brolić'. Mede Praprańanь s Krusevьcemь i sь Brodьlići. Glasnik n. 12, 7. 74. Dahь mu selo Brodliće. 59. Sь Brodlići. Mon. serb. 92. *pogrješka je* ‚Brodniki'. Mon. serb. pag. x. Daničić 1, 79.

BRÒDĻIV, *adj. vidi* brodiv. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 590) *i Voltiģijinu.* Brodļivi zalijevi S. Ļubiša, prič. 90.

BRÒDNICA, *f.* nautea, *smrdļiva voda u brodu (u lađi). samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 591).

BRÒDNÎK, *m.* portitor, *brodar, skeleģija. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje je* nauta, navita, nauclerus). U brodniku *(Karonu)* vijek se dalo dobrohtjenstva nije ni malo. J. Kavanin 420.

BRODŃAK, *m.* artemisia camphorata Vill. B. Šulek, im. 33. 483. *isporedi* brodan, *s kojim je jednoga postaňa.*

BRODOKRŠITI SE, *pf.* naufragium facere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sa svijem nepouzdana.*

BRODOKRŠJE, *n.* naufragium. *samo u Stulićevu rječniku (gdje stoji da je uzeto iz brevijara). riječ nepouzdana.*

BRODOLIJEPITI, *impf.* navium commissuras hiantes stipare. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sa svijem nepouzdana.*

BRODOLOMAN, brodolomna, *adj.* naufragus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRODOLOMIV, *adj. vidi* brodoloman. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRODOMEŠTAR, brodomeštra, *m.* naupegus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚brodomešter' *u pridavku). riječ će biti načińena za rječnik.*

BRODONAČIŃATI, brodonačińam, *impf.* navium commissuras hiantes stipare. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sa svijem nepouzdana.*

BRODÒNOŠA, *m.* naviger. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRODÒPUTAN, brodòputna, *adj. gdje su brodovima putovi. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Brodoputno man zrcalo pokazuje ļudem luke. J. Kavanin 479.

BRODORAZBITI SE, brodorazbijem se, *pf.* naufragium facere. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* brodorazbjeńe *i* brodorazbjenik. *sve troje sasma nepouzdano.*

BRODORAZBJENIK, *m. vidi kod* brodorazbiti se.

BRODOSHRANA, *f. vidi* brodoshranište. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRODÒSHRANÎŠTE, *n.* navale, *vidi* brodarnica. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u rječniku Stulićevu (u kom ima u istom značeńu zlo*

načińeno i brodoshraništvo). Nadoše u brodoshraništu jednu korablju i sedam samijeh polugalija, ali sve slabo i rašijano. B. Cuceri 396.

BRODÒSPREMÎŠTE, *n. vidi* brodoshranište. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima u istom značeńu i* brodospremištvo. *oboje sa svijem nepouzdano.*

BRODOSREĆNO, *adv.* navi acta ventis secundis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BRODOÙLAZÎŠTE, *n.* janua navis. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* brodoulazištvo *u istom značeńu. oboje sasma nepouzdano.*

BRÒDOVA, *f.* portorium. *vidi* brodarina *pod a.* XIV *i* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Ni da plaćaju carine ni brodove. Mon. serb. 203. Plaćaju namь naše pravo zakonne carine i brodovu. 485.

BRÒDÔVAN, brödôvna, *adj.* navalis. *samo u Jambrešićevu rječniku:* Od brodovne vožńe plaća (1, 590b).

BRODÒVATI, brödujêm, *impf.* vado transire, navigare, *broditi. Od prošloga vijeka.* 1. *prelazno:* vado transire. *vidi* broditi *pod* I, 1: Teške pute da putujem, teške brode da brodujem. Nar. pjes. vuk. 1, 140. 143. 144. — 2. *neprelazno:* navigare. *vidi* broditi *pod* II, 2: Brodujem po pogibnu moru. L. Radić 31.

BRÒDOVINA, *f. vidi* brodarina, brodova. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu:* naulum, portorium; *u Jambrešićevu:* naulum; *u Voltigijinu:* schiffslohn, *i u Stulićevu (u koji je uzeto iz Habdelićeva):* naulum, portorium. Koji brodovinu pobira; koji mjesto brodovine pomaže brodarom voziti. Bjelostijenac *(u pridavku).*

BRÒDOVÎŠTE, *n.* navale, *vidi* brodarnica. *od* XVII *vijeka. mjesto* št *nalazi se i* šć. Arsenal ali ti brodovišće. P. Vitezović, kron. 156. U arsenalu ali ti brodovišću mletačkomu. A. Kačić, kor. 177.

BRÒDÔVLJE, *n. coll.* brod, classis. *u naše vrijeme u književnika.* Pročulo se da veliko brodovlje dolazi. M. Pavlinović, rad. 12.

BRÒDSKÎ, *adj.* 1. navalis. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (u pridavku) i u Jambrešića* (1, 589a). Brodski boj. Bjelostjenac *(u pridavku).* Raspra između kapetana brodskog i matroza. Nov. srb. 1834. 46. — 2. *što pripada mjestu Brodu:* U viteškoj krajini slavonskoj brodskoj. V. Došen 1.

BRÒĐANCI, Brödânâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Preglod. 100.

BRÒĐANIN, *m. čovjek iz Broda. Akc. u pl.:* Brödâni. Ovce da pasu brodane. Glasnik 15, 307. Daničić 1, 562. *čovjek ne samo iz mjesta Broda u Slavoniji nego i iz ńegdašńe brodske regimente zove se* Brođanin: Ogulinac, još Brodanin i Slunjanin. Š. Stefanac 39.

BRÒĐÂNKA, *f. žensko čeljade iz Broda.* I. Brlić.

BRÒĐĚŃE, *n. a)* vadatio. *samo u Vukovu rječniku. — b)* navigatio. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (507b) *i u Stulićevu, u oba* ‚brodenje'. Pogibilnije jest brodeńe po voda slatkije od rijeka nego po voda slanije i gorkije od mora. M. Radnić 139. Brodeńe ovoga života jest burljivo. 165. Brodeńem na krajine inostrano bogastva prikupljati. B. Cuceri 204.

BRÔJ, bröja, *m.* numerus. — *Akcenat kaki je u nom. sing. taki je i u acc. sing., koji je i inače jednak s nom.; a kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem oblicima, osim loc. sing., gdje je* bròju, *i gen. pl. kad je bez* -ov-: brôjâ; *u cijeloj množini kad ima* -ov- *mijeńa se:* bròjevi; *tada su u gen. i oba zadńa sloga duga:* bròjêvâ. — *Korijen* bhri, *od* bhar, *uzimati. isporedi* brati (berem). — *Od* XV *vijeka, i u svijem rječnicima.*

1. *u pravom smislu: koliko god čega što se svako pojedince misli. koliko ga je upravo, može biti i ne biti izrečeno drugim riječima.*

a. *osobitom se riječju kaže koliko, i to ili sve do jednoga (n. p. deset) ili samo u opće mnogo, malo, toliko itd.: a) uz riječi kojima se kaže koliko je čega napomińe se riječju* broj *u ńekim padežima da ga je onoliko ako se gleda koliko ga je, kao da bi se reklo da se onoliko nalazi brojeći ili kad se ili ako se broji, ako mu se gleda na broj; a ti su padeži: aa) akus. s prijedl.* na: Na broj 24.247 aspri. Spom. sr. 2, 67. Bihu dva na broj. A. Vitaljić, ist. 261. Sva ńihova vojska poginu na broj około sto i trideset tisuća ljudi. 273. Na broj vojske četiri stotine. Nar. pjes. vuk. 4, 470. Posadi se ljudi na broj oko pet hiljada. Vuk, jov. 6, 10. — *bb) akus. s prijedl.* pod: Pod broj, sine, na teftere kažu no u cara sto hiljada vojske. Nar. pjes. vuk. 2, 265. — *cc) akus. s prijedl.* u: Ča čini u vas broj treset i tri. P. Radovčić, symb. 61. — *dd) loc. s prijedl.* na: Malo ih bišе na broju, ńihova obitil biše mala iz početka. A. Vitaljić, ist. 361. Dvadest i šest ubio Turaka a četrdest na broju Hrišćana. Nar. pjes. vuk. 4, 327. — *ee) loc. s prijedl.* po: Dvanadost tisući biše jih po broju. M. Marulić 12. Tisuća i pet sat biše ih po broju. B. Krnarutić 12. — *ff) loc. s prijedl.* u: Hoće li se najposlije u kraljestvu priblaženomu Isukrstovu sahraniti ljudi i žene u broju jednako, ali će biti veće muškoga ali ženskoga? M. Orbini, zrc. 301. S družinom, koji su svi kolici u broju deset bili. B. Kašić, fran. 10. Kako su se oni umnožali u broju. P. Radovčić, nač. 500. Ne hteći da virni ńegovi budu mali u broju. A. Vitaljić, ist. 382. Da budete mnozi u broju. 406. — *gg) instr. bez prijedloga:* Na ńemь brojemь bisera 230 zrna. Mon. serb. 386. Sjedoše muži brojem pet tisuća. N. Ranina 70b. ioan. 6, 10. Brojem pet tisuć. Anton Dalm., ioan. 6, 10. Sedoše muži nigdi brojem pet tisući. Bernardin 31b. ioan. 6, 10. Velju da će se jednako brojem sahraniti na nebu muško i žensko. M. Orbini 301. Vele da su udarci bili brojem već od pet tisuća. B. Kašić, is. 56. Povratiše se one zautra dan brojem veće. B. Kašić, ign. 49. Dvaes četiri vidiš brojem svetih ljudi. J. Kavanin 515. Koliko su puta brojem učińeni. A. Bačić 213. Valja ispoviditi brojem koliko si puta take psovke govorio. F. Lastrić, ned. 116. Sakramenata novoga zakona u sve koliko brojem jest sedam. M. Dobretić 17. Ima brojem pedeset junaka. Ogled. sr. 467. — *b) koliko se osobitijem riječima kaže da je čega, naziva se broj. aa) o čemu se kaže koliko ga je, ono može stajati u gen., kojim se kazuje dio, i to ili uz riječ kojom se kaže koliko ili uz riječ* broj, *ili uz obje riječi:* 130 dukatь, ki broj pinezi pred nami prija. Mon. croat. 72. Scini se za ńu (s) Mihaljem za dukat sedam i pol; i Mihalь reče da je na puni prijel od ńega ta isti broj pinez. 249. Pet tisuć ljudi bješe broja. Zbor. 71. Jur broj isteče dvaeset i tri lita da si podnio pokoru ovaku. A. Vitaljić, ost. 401. Broj vojnika na konjma bijaše dvjesta hiljada. Vuk, otkr. 9, 16. — *bb) o čemu bi se moglo reći koliko ga je, kao naprijed, ono se može uzeti i kao ńešto čemu pripada ono što se riječju* broj *kaže (isporedi i dalje pod* b, *c.), te mjesto gen. kojim se kazuje dio može slajati gen. kojim se kazuje pripadańe ili*

mjesto ńega po potrebi adjektiv ili pronomen posesivni: tako se nalazi gen. ńih, *dokle je bio više u običaju nego pronom.* ńihov: Biše broj ńih tisuća tisuć. Bernardin 97ᵇ | Bandulavić 232. apok. 5, 11. *mjesto gen. samoga gen. s prijedl.* od *po talijanskom:* Bješe broj od ńih tisuću tisuća. N. Rańina 199ᵇ. *pronom. posesivni:* Bješe broj ńihov hiljada hiljada. Vuk, otkr. 5, 11. — *cc) koliko se misli da je čega i o čemu se misli da ga je toliko, može biti izostavljeno jedno ili drugo ili oboje, kad se iz ostaloga govora razumije:* Smeta se pamet . . . na taki bezbrojni broj godišta. A. d. Bella, razgov. 36. Jer si imao odluku ukrasti oni broj velik. A Bačić 111. Ako se dogodi da se ta broj misa ne izgovori na dan. A. Kadčić, bogosl 91. Bit ćeš usilovan veće godišta pribrojit nego li je na dubju listja, . . . i kad ih budeš pribrojio, ponavljat ćeš ovi broj nesročni na stotine puta i tisuće, i sved ćeš se ko na početku naboditi. B. Cuceri 369. — *dd) o čemu bi se moglo reći koliko ga je, može se i ne reći, kad se misli čega god, pa se reče samo koliko; po tome se brojevima nazivaju i znaci koji se pišu mjesto riječi kojima se kazuje koliko:* Prvi broj, ki jest 26. M. Alberti xx. Reko da je srićan ovi broj dvanaest. F. Lastrić, svet. 140. Broj priprostiti, na priliku 9. M. Zoričić, arit. 2. One tri figurice tako uzete uzdržo broj desetinu i stotinu. 6. — *e) što znači riječ kojom se kaže koliko, uzima se kao nešto čemu pripada ili odakle dolazi ono što se samom riječju* broj *kaže, te stoji: aa) u gen. kojim se kazuje pripadańe:* Broj dviju. M. Radnić 247. U ovomu broju trojice ne bijaše Focio. A. Kanižlić, kam. 42. *tako i o gramatičkom broju:* Govori se brojem jedinstva. M. Alberti 298. Broj većine. Mikalja, gram. 3. *vidi i dalje. — bb) u gen. s prijedl.* od: Broj od desetina, na priliku 30; broj od stotina, na priliku 100; broj od iljada, na priliku 2222. M. Zoričić, arit. 2. *i o broju gramatičkom:* Broj od jednoga. A. Kanižlić, kam. 193. *vidi i dalje. — s prijedl.* od *stoje i riječi kojima se kazuje koliko a koje nemaju pudeža:* Broj od deset, numerus denarius. Bella 254ᵇ. *tako može stajati i adv.: o broju gramatičkom:* Broj od veće. Bella 516ᵃ. Broj od više. A. Kanižlić, kam. 193. *vidi i dalje. — d) koliko se čega misli, kaže se riječima pridjevenim riječi* broj, *kao* veliki, mali, ńeki, koji, koliki, toliki, neizbrojni *itd.: aa) o čemu se na taj način kaže koliko ga je, može stajati u gen., kojim se kazuje dio:* Postavi niki broj pinez. Mon. croat. 198. Idući s velicijem brojem ljudetva. Zbor. 50. Daj mi . . . ki godi broj pineza. A. Čubranović 162. Ti danas pogubi tolik broj ljudi. Starine 1, 223. Gdi plavi velik broj svakojih dohodi. M. Mažibradić 107. Kih nebrojni bihu broji. J. Kavańin 239. Koliki je broj krstjana? A. Kanižlić, kam. 151. Ko može iznaći vas broj mojijeh misli nečistijeh? Besjede kr. 48. Govoreńe od mala broja obranije. F. Lastrić, ned. 394. Mańi je broj obranije medu pravovirnim. 396. No mal broj uzdaha. Đ. Mattei 302. Veliki broj davola. I. J. P. Lučić, razg. 50. — *mjesto samoga gen. nalazi se gen s prijedl.* od *po talijanskom u ńekih pisaca:* Tko more brojiti nesbrojni broj od onezih. A. d. Bella, razg. 25. Broj neizbrojni od svetijeh djevica. Besjede kr. 244. — *bb) o čemu se tako kaže koliko ga je, može se i ne izreći, kad se iz ostaloga govora razumije:* Deseti dan uzme svaki od vas jaganca po kućah svojijeh. Ako li mańi jest broj nego da bi moglo biti za dovolje da bi izblagovali jaganca, prizovi susjeda. N. Rańina 107ᵇ. exod. 12, 3. 4. Od svuda se kupit uze broj neizbrojni na poljanu. J. Palmotić, dubr. 218. Koji se k ńemu kupljahu . . . velicijem brojem. B. Kašić, ign. 33. Jedni hoće da zapričuje *(rodstvo po krvi ženidbu)* do četvrtoga kolina, niki do sedmoga kolina, a niki razteže do broja neizbrojena. A. Kadčić, bogosl. 430. Broj neizbrojni sluša Vicenca. V. M. Gučetić, pohv. 172. Ne govori na sudu povodeći se za većim brojem. Đ. Daničić, 2moj. 23, 2. — *cc) o čemu bi se moglo reći koliko ga je, može se ne reći, kad se misli čega god:* Kako se more dignut broj mali i veliki? M. Zoričić, arit. 1. Koliko veći broj nadlazi mańi. 12. — *o broju gramatičkom:* Jedini broj. Mikalja, gram. 3. Bella 516ᵃ. Za što prosimo u veći broj: odpušti nami dugo? J. Matović 501. Broj jednostruki, večestruki. Stulić 1, 64ᵃ. *vidi i naprijed.*

b. *ničim se ne kaže koliko, nego se samo misli, a misli se ili upravo toliko i toliko, t. j. koliko jest, koliko je poznato, koliko treba, ili samo koliko god: a) o čemu se misli koliko ga je, može se uz riječ* broj *izreći u gen. kojim se kazuje dio:* Vole se množaše broj učenikov. Anton Dalm., djel. 6, 7. Opeta je broj konika u odjećah plemenitih. I. Gundulić 425. U dva reda broj se kipa starijeh leških kralja gleda. 427. Ta kamenje dila, a ta gvozde brusi, ta broj gred pripila. Đ. Baraković, vil. 55. Dokle se ispuni broj bratje naše. M. Divković, bes. 33. Neka uzna koliko ima u svomu vladanju gradova, koliko li gospode, koliko li siromaši, i broj naroda i ljudi. 71. Tko b' ikad izbrojio broj čudesa i milosti? P. Knežević, živ. 46. Kano da bi hotio ispuniti broj griha svojih. A. Kanižlić, kam. 141. Govoriti sto i pedeset zdravi Marija po broju psalama Davidovi. M. Zoričić, zrc. 89. Što je našeg vika cina, neg prošasti broj godina? V. Došen 45. Ako procinimo broj oni blaženi duhova, imademo virovati da je neizbrojni. Grgur iz Vareša 26. Množaše se vrlo broj učenika. Vuk, djel. 6, 7. — *mjesto samoga gen. imaju gdjekoji pisci po talijanskom gen. s prijedlogom* od: Sagriješih vrhu broja od pržine morske. A. Gučetić, roz. jez. 190. Dokle se broj od izabranijeh ne bude izvršiti i ispuniti. M. Orbin 192. — *b) o čemu se misli koliko ga je, može biti izostavljeno, kad se iz ostaloga govora razumije ili je inače poznato:* Valja ispoviditi brojem koliko si puta take psovke govorio; inačije ako broja pravo i cilovito ne kažeš ne valja ti ispovijed. F. Lastrić, ned. 116. *u imenu dijela svetoga pisma:* Kako se štije u knigah brôjâ. A. Bačić 53. U knigah brojeva. 76. *u kalendaru:* Zrcalo od epat, ke odgovaraju zlatomu broju. M. Alberti xix. Broj zlatni. S. Margitić, ispov. xxvi. *tako o noveima:* Rja izjij vam zlatne broje. J. Kavańin 568. — *c) o čemu se misli koliko ga je, o ńemu se može misliti da sobom obuzima ono mnoštvo koje se o ńemu misli u broju, i tako mu to mnoštvo pripada, te se o ńemu govori da ima ili da nema broja, da mu jest ili nije broja, da je bez broja, a i na druge se načine govori o broju kao ńegovu. aa) ima što ili nema broja, kad ga je toliko da se misli da se može ili da se ne može izbrojiti. veoma rijetko:* A kriposti u razlogu, ke se u ńem vazda gńizde, jimaju li broja zvizde, tač se u ńem brojit mogu. Đ. Baraković, vil. 435. Svit se plodi, ne imade broja. M. A. Reljković, sat. 158. — *bb) jest čemu ili nije broja, ima mu ili nema mu broja, kad ga je također toliko dase misli da se može ili da se ne može izbrojiti:* Kim ne biše broja, kola tero stada. M. Marulić 12. Grihom našim ni broj. 119. Što su kimci, što su buhe, jošte tomuj nije broja. M. Vetranić 1, 21. Zvijezde, kijem broj ni. N. Dimitrović 33. Tuge i nevolje, kojijem nije broja. A. Gučetić, roz. jez. 194. Zvizdam na nebi je li

broja koga? Đ. Baraković, jor. 39. Biškupov 400, a opatom ni broja. F. Glavinić, cvit 78. Komu puku broja nije. S. Margitić, isp. 210. Čuda tvoja, kim nije broja. J. Kavanin 70. Nek dobitak od pokoja broje, kome nejma broja. V. Došen 241. A mrtvijeh, ni broja im nema. Nar. pjes. vuk. 4, 117. Vojvodama ni broja ne ima. 4, 190. — *tako i nema broja od čega:* U Marka su mloge uzavnice: dvjesta popa, trista kaluđera, . . . od ostalog ni broja ne ima. Nar. pjes. vuk. 2, 110. — *ce) ne zna se čemu broj ili ne zna mu se broja, kao nema broja:* Inih množ pobiše, kim se ne zna broj. B. Krnarutić 35. Učinimo toliko laži, da im se broja ne zna. J. Banovac, pripov. 160. Bi ńegova vojska razbijena i isičena da se broja ne zna. A. Kačić, razgov. 73. Učini juriš na vojsku, kojoj se broja ne znadiše. A. Kačić, korab. 244. Po tri kopla u prijeko skače, po četiri nebu u visine, u napredak ni broja se ne zna. Nar. pjes. vuk. 2, 110. A vojsci se ni broja ne znade. 3, 264. *tako i ne zna se broj čega:* Tako se nemilo isikoše, da se mrtaca broj ne znadiše. A. Kačić, korab. 248. — *dd) čemu nema broja, ono je i bez broja:* Koña skupiše bez broja. Zbor. 75ᵇ. Eto se bez broja godišta navrši. N. Dimitrović 31. Možeš bez broja na izbor steć' sluga N. Nalešković 2, 97. Tko bi vidio bez broja žalosti, ke sam ja podnio cjeć tvoje lijeposti. 2, 45. Ka s' pri bogu našla broz broja milosti. P. Hektorović 58. Da Troja gospodstva za dosti i blaga brez broja ima od vridnosti. H. Lučić 189. Koña i kamila, toga je bez broja. M. Držić 417. Puta bez broja . . . voće toj jedoh. D. Rańina 29. Dava mi nevolje bez broja i slike. M. Banić 92. Ere sam satren vas u mukah bez broja. M. Mažibradić 116. Cijeć suza, koje ja dan i noć, hip i čas prolijevam bez broja niz blijedi moj obraz. O. Mažibradić 118. Neka tvoji narodi bez broja se uzmnažaju. I. Gundulić 574. Pustiña ona . . svetih napuni se prez broja pokornikov. F. Glavinić, cvit 18. Ovi nastoja pjeneza steć bez broja. Đ. Palmotić, christ. 10. Bogastva sva bez broja ntoplena u valima. B. Bettera, or. 27. Ne gledati moje grihe velike i grdne, koji su brez broja. L. Terzić 72. Svidoči se bez broja puta. A. d. Bella, razgov. 77. Pokore, koje činih, moj jezik reć ne more, jer su strašne i brez broja. P. Knežević, živ. 11. Toliki, i brez broja, tako rekavši, mučenici. A. Kanižlić, kam. 805. Vojnika svete vire bez broja je. V. Došen 257. Pun pčela prez broja. M. A. Relković, sat. 147. Brez broja se radahu. A. Kačić, korab. 11. Ter jih isikoše brez broja. 285. Ostala brez broja ostavlam na stranu. M. Dobretić 496. Drina voda ne traži teftera, veće ždere bez broja junake. Nar. pjes. vuk. 4, 259. *tako u pisaca i* ‚broj bez broja' *(isporedi naprijed* ‚neizbrojni broj'): Sto paša je i sto bega i viteza broj bez broja. I. Gundulić 331. Broj bez broja od knegiña. I. Đordić, ben. 54. Starešine, kojih broj jest brez broja. A Kanižlić, kam. 429. — *u jednoga pisca i* svrhu broja mnogo, *kao bez broja:* I pitoma živad . . . bi na zemji svrhu broja mloga. J. S. Relković, kuć. 2. — *ee) po pripadańu, koje je u predńim primjerima, može ono čemu broj onako kao naprijed pripadu, stajati u gen. kojim se kazuje pripadańe, ili po potrebi može mjesto gen. biti posesivni adj. ili pronom. (vidi i naprijed pod* a, *b, bb.): gen.* ńih, *dok je bio u običaju više nego adj.* ńihov: Slišah ńih broj. Anton. Dalm., apoc. 9, 16. — *adj. posesivni:* Broj je anđeoski ispunio. M. Divković, bes. 396. — *pronom. possess.:* Čuh broj ńihov. Vuk, otkr. 9, 16. — *d) o čemu bi se moglo misliti koliko ga je, ne kaže se nikako, kad se misli čega god, kao naprijed pod* a, *b, dd, i d, cc.:* Sva ta tri broja zajedno složivši najti ćeš koliko je dan po mini. M. Alberti xxi. Skupiti broj. Mikalja 30ᵃ. Jedinstvo daje bivańe brojevom i svijem stvarma a broj dviju jest smrt i rasutak ńih. M. Radnić 247. Nauk od broja, koji uči brojit. M. Zoričić, arit. 1. Razdiliti jedan broj u mnogo dila. 36. Broj koji se ima omnožati. 22. Broj umnožitel. 22. Broj razditelj. 37. Broj tak, numerus par; broj lih, numerus impar. Bella 516ᵃ. U jednomu nijo broja. Poslov. dan. 140. *i znak koji se piše mjesto riječi kojom se kazuje koliko:* Broj koji postavljamo u ovomu skazalu zlamenuje list. A. Kadčić, bogosl. m. Svaki se broj sastavlja od deset prilika. M. Zorić, arit. 3. — ‚činiti broj' *upravo što i* brojiti, *u kad se broji ńešto na jednu a ńešto na drugu stranu biva isto što i* računiti: Čini dobro broj, i naći ćeš istinito da vas naš život nije drugo nego jedan čas. M. Radnić 68. Dobro čini broj, i vidi kolik si dio dao svijetu i koliko si malo dao bogu od toga života. 7. Vidi da imaš vratiti bogu veoma sićahan razlog od vrimena, koje si primio, i da imaš činiti veoma tijesan broj od vrimena, koje ti je bog dao. 452. Sve naredbe *(pravila u računici)* imadu iskušańe vlastito, koje kaže jesi li učinio broj i tvoj posa na prav oli na krivo. M. Zoričić, arit. predg. 12. — *e) prema ńekim padežima u kojima stoji riječ* broj, *i prema tome misli li se upravo toliko i toliko ili samo koliko god, dolazi po ńešto osobito: aa) misli se mnoštvo u kom onaj koji govori zna koliko je srega do jednoga; aaa)* ‚biti u broju' *hoće reći biti u mnoštvu u kom se zna koliko je do jednoga, biti u mnoštvu izbrojenu:* Da se učini ispisanje od svih crikav i kapol, koje su u broju. M. Bijanković 80. — *bbb)* ‚na broju biti' *reče se o jednom ili o više kad su sa sujema ostalima koji pripadaju u kakvo mnoštvo, o kom onaj koji govori zna koliko ih treba da je u ńemu, te je mnoštvo cijelo, bez nedostatka, kad se kaže da je i onaj jedan ili da su i oni u ńemu:* Zgubljeni taj sam ja stvor, ki t' ni na broju, ter dalek pokoja u tugah zlih stoju. D. Rańina 117ᵇ. Ne mogu biti i vuci siti i kozlići na broju. Poslov. dan. 73. Ne mogu biti i vuci siti i ovce na broju. Nar. posl. vuk 205. — *ccc)* ‚na broj biti' *hoće reći biti ili naći se onoliko koliko treba da bi bilo cijelo mnoštvo, o kom se zna koliko treba da je u ńemu. tako i* ‚na broj izaći', ‚na broj se skupiti', ‚na broj se udariti'. *tako i* ‚na broj nabrojiti' *kao brojeći naći da su svi koji treba da su.* Što mi na broj ne bude soldata, za svakoga . . . da mi dadeš po dva Crnogorca. Nar. pjes. vuk. 4, 340. Broji svojih hiljadu svatova, svatovi mu na broj izidoše. Nar. pjes. vuk. 2, 178. Svatovi se na broj iskupiše. 2, 518. Svatovi se na broj udariše, nabroji se svata sto hiljada. Pjev. crn. 178. Sve junake na broj nabrojila. Nar. pjes. vuk. 1, 217. — *bb) misli se koliko god, koliko bude, a dokle se govori može biti da se i ne zna koliko je: aaa)* na broj skupiti *ili* metati *ili* uzimati, *kao* brojiti: Koristi od ove devocioni skupljene na broj ove su koje slijede. I. Držić, nauk gond. 55. Prid bogom ne meću se na broj godišta zla nego dobra; za šta radi od Saula, koji bi kralj dvadeset godišta, govori pismo da kraljeva samo dva godišta, za što dva godišta samo bi dobar. M. Radnić 164. Svaka naša suzica na broj hoće biti uzeta. J. Rajić, pouč. 1, 21. — *bbb)* ‚po broju' *ili* ‚brojem', *kao brojeći, gledajući koliko upravo, da ne bi ništa nedostajalo, da ne bi bilo okrńeno mnoštvo koje se misli:* Što god vam ušaljem, sve ću vam brojem pismom slati. Starine 11, 126. Kazat mu svaka po broju. J. Banovac, pred. 72.

Onu *(pjesmu)* po broju drugu. Vuk, nar. pjes. 1, 278. Tako od ostali griha, vaļa i brojem kazati. F. Lastrić, ned. 56. On lijepo blago dijeļaše, ne dijeli brojem ni hesapom no kalpakom harambaše Lima. Nar. pjes. vuk. 3, 312. *tako i* ‚brojem brojiti': Što će mene stotina dukata? na kantar ih mjeriti ne znadem a brojem ih brojiti ne umijem. Nar. pjes. vuk. 2, 141. — *ccc)* po broju *ńečijem ili* na broj *ńegov, hoće reći: kako on broji:* Rodi se gospodin po broju martirologija rimskoga 5199 godišta. B. Kašić, is. 10. Dvi sti pinezi — to je više od dvadeset zlatni dukata na naš broj. F. Lastrić, ned. 156.

c. *čemu se kaže broj kao naprijed pod* a, *d, i pod* b, *može biti i tako da se govori u jednini pa se misli u različnom obličju ili u jednakom obličju ali više puta, te ga samo na taj način biva pojedince onoliko koliko se u broju misli. a) o zlatu i srebru, kad se misli više koješta načińeno od ńega, osobito noveì:* Tvoj zakon draži je meni . . . neg broj svaki nebrojeni prilijepoga srebra i zlata. I. Đordić, salt. 414. Koji bi ukrao . . . koji god veliki broj zlata. J. Matović 258. — *b) o radosti, slavi, plaču, tuzi, dobru, milosti, milosrđu, kad se svako od toga misli u različnijem oblicima, u kojima se javļa, ili u različnijem događajima, u kojima se javļa:* Da mi bog dopusti onda se veselit, mojojzi radosti ne bi broj ispisal. Š. Menčetić 293. Što veći nepokoj pri budeš podniti, sve ć' toj, znaj, veći broj pak slave dobiti. D. Rańina 57. Za službe moje ćutim plač bez broja. O. Mažibradić 127. Tuzi ni broja. Đ. Baraković, jar. 114. Ńe dobru ni broja. Đ. Baraković, vil. 20. Tvoja milost, ka j' prez broja. I. Ivanišević, kit. 47. Bože, kojemu dobroti nije dospitka ni milosrdju broja. L. Terzić 302.

2. *predńe se značeńe prenosi na što god čemu se ne gleda koliko ga je niti se o tom misli u riječi* broj, *nego se misli sve zajedno, sve mnoštvo čega što se ili izrijekom kaže ili se iz ostaloga govora može razumjeti. a) što se kad nalazi zajedno, jedno s drugim, čega god radi. nikakom se riječju koja bi bila vezana za riječ* broj *ne kaže što je, nego se iz ostaloga govora razumije da je čeļad i što se kao čeļad misli:* Ti s' nada sve svet, istini bože moj, ti dajoš slatko pet, . . . a ne skup tri krat troj divička okola pridavši još u broj s kitarom Apola. M. Marulić 7. Vile ļuvene it' slišat' u broju uz vode studene veselo gdi poju. D. Rańina 140. Jove i Pala, prvi broj u tancu, . . pak Marte i Juno. D. Baraković 136. — *b) sve mnoštvo čeļadi koja po čemu god ide u jedan red, koja je po čemu god jednaka. mjesto čeļadi može biti i što se kao čeļad misli. čemu se taki broj kaže može biti izrečeno u gen., kojim se kazuje dio (prema predńemu značeńu) ili kojim se kazuje pripadańe, a gen se zamjeńuje adjektivom ili pronominom posesivnim kad treba i kad se može, a može i ne biti izrijekom izrečeno, nego se iz ostaloga govora razumije. aa) gen.:* Koji mene meu redovnikov broj dostojao se je priluċiti. I. Bandulavić 112. U broj svetih bi upisan. F. Glavinić, cvit 19. Isus u broj svojih položi ga apoštolov. 116. Crikva u broj mučenikov polaže ga. 409. Da ne budemo od broja onih koji ne znadu. P. Radovčić, symb. 26. Čini da sam u broju onizije, koje ti ļubiš. P. Posilović, nasl. 67. Nebeskih vojnika u broj se združiste. P. Vitezović, odiļ. 38. Sveti Stipan mudrosti pun bijaše i u broju sveti biše. S. Margitić, ispov. 164. Ne budući u broju obslužiteļa zakona. A. Bačić 291. Crkva ńega stavi u broj sveti. P. Knežević, živ. 32. Primi me u broj sluga tvojih. A. Kanižlić, utoč. 722. U broj odmetnika sebe je stavio. A. Kanižlić, kam. 278. Koji bijaše od broja Farizeja. Živ. is. 53. Ne bješe u broju ńegovijeh učenika. 102. U broju blaženika. Besjede kr. 25. Da se upiše u broj sveti. M. Zoričić, osm. viii. Da bi te opeta primio u broj sinova svoji. 39. Tko će biti od broja onijeh opakijeh ļudi? J. Matović 468. Slidi broj cesara od naroda slovinskoga. A. Kačić, razgov. 10. Biše kuća moguća, koju bani bosanski u broju ostale gospode knezova i plemića držahu. 192. Gledajući svoje stare u broju ļudi svake vrste. 317. Nitko ne bi rad biti u broju zločestih. B. Leaković, gov. 5. *i gen. ńih, dokle je bio u običaju više nego pronom.* ńihov: Zna milos tva pjesnivac djela sva, pokol si u ńih broj. P. Hektorović 70. — *mjesto samoga gen. nalazi se u pisaca gen. s prijedl.* od *po talijanskom:* U broj od izbranijeh ne će bit postavļen. N. Dimitrović 52. Ja se ću lje moć rijet u broju od onijeh ki hoće pri umrijet. N. Naļeśković 2, 34. Nijesu u broju od onezijeh koji se imaju spasti. A. Gučetić, roz. jez. 130. Da bi nakon duga i čestita života i vas u broju od izbranijeh pomilovo i posinio. I. Gundulić 216. Da me uložiš u broj od sluga tvojijeh. V. Andriaši, put. 105. Primi me u broj od obrani božji. L. Terzić 55. U broj od mučenika primio ga je Isukrst. S. Margitić, fala 31. Imaju se postaviti u broju od lupeža. J. Matović 397. — *bb) posesivni pronom. i adj.:* Ku vas angelski broj štuje. M. Marulić 172. Petru, čelniku broja apostolskoga. F. Glavinić, cvit 20. Neka bismo ih naslidovali, i naslidujući u broj ńihov ulizli. 18. Budući u broju našem. 58. Koji bijaše u broju našemu. F. Lastrić, svet. 13. — *cc) čemu se ovaki broj misli, može ne biti izrečeno, nego se iz ostaloga govora može razumjeti:* Ah! da je proklet svak, ko ženam vjeruje, za sve da ja prvi u tem bih broju bil. N. Naļeśković 2, 35. Kada se spomene za druzih moliti, da priloži mene u ta broj čestiti. P. Hektorović 58. U onom svetom broju svih biše srce jedno. F. Glavinić, cvit 421. — *tako kad se reče da je tko* u broju s ńekima *razumije se da je među ńima:* Tko da ńu s angeli u broju ne zbraja? Š. Menčetić 82. Kako Tezej odni tvu mladost prilipu tvoj bratji, a oni kćere Leucipu, tako ću ugrabit i ja lipos tvoju, četvrti tere bit š ńimi ću u broju. H. Lucić 197. Neka u vike gori u slavi s tvojijem svetijem jesmo u broju. J. R. Gučetić, mol. 13. *tako* ‚u mom broju' *hoće reći: među onima koji su moji:* Ki u momu bjehu broju, dalek su se ustavili. I. Gundulić 198. — *tako se u samoj riječi* broj *razumije čeļad jednaka među sobom po kakoj osobini, kao po ļepoti: po ńoj je* ‚od broja' *žensko čeļade jedno drugom kao i druga, ili je* ‚bez broja' *kao kad se reče: nema joj drúgē:* Ja lipši nigdar sklad ne vidih, moj bože, ni toli lud ni mlad, ki drugo reć može, ar svaka od broja može bit Eleni. Š. Menčetić 80. Sava mu bi žena, ku biše jur poja, visoka plemena i lipu prez broja. Đ. Baraković, vil. 126. — *c) sve mnoštvo kojih stvari tjelesnijeh ili umnijeh. one se nalaze izrečene u gen. s prijedl.* od *onako kao naprijed pod b.:* Da ju svak proslavi i u broj od zvizda da mlados ńe stavi. N. Naļeśković 2, 78. Da se ima držati u broju od sakramenata ovo najposļedno pomazańe. J. Matović 278. — *d) u životińe i biļa kao i vrsta:* Nije li se vidilo u stadu svaki broj da velmi nemilo za ļubav bije boj? D. Rańina 13. Vazda ću činit ja uz tvoj dom prisveti da budeš od cvitja svaki broj vidjeti. 22. Sagradih jedan lip u poļu perivoj, u koji nasadih o(d) dubļa svaki broj. 87.

3. *mnoštvo, koje je u broju u pravom smislu, prelazi u vrijednost: po tome je broj i kao vri-*

jednost, kao cijena. a) ‚biser od broja' *kao od eijene, od vrijednosti, razumije se velike:* Kosi tve . . . draže su meni već neg biser od broja. Š. Menčetić 106. Perle, koje su od broja. H. Lucić 236. — *b) čovjek* ‚vrijedna broja' *ili* ‚od velika broja', *u umnom smislu cijenĕn, poštovan, znatan:* U tebi knĳižnici mnozi se rodiše, veli razumnici, koji slavni biše; ļudi vridna broja, kojih glas mukal ni. P. Hektorović 25. Rih ja: ča t' se čini od toga človika? Reče: meni se nni od broja velika. I meni, ja mu rih; jer ki prid nim stahu, dobro zamirah svih da mu čast činahu. 36. — *c)* ‚na broj brojiti' *ili* ‚na broj stavļati što' *ili* ‚činiti broj od čega', *kao cijeniti što, nalaziti i poznavati mu vrijednost, misliti da vrijedi što:* Prava ni na broj brojena služba već. Š. Menčetić 144. Ne scinih tvoju pravdu ni tvoje božastvo, ni maňe stavĭh na broj tolike daro i milosti, dopušćeno meni grišniku tvomu. M. Jerković 13. Običaj svijeta jest ne hajati za nevoļnoga i bolesnoga, nego činiti broj od naprična i zdrava. M Radnić 202. — *vrijednost sama, koja se nalazi kad se tako* ‚čini broj', *može se izreći rečenicom, koja se privezuje riječju* da: Kada pridobiješ jedan grijeh, čini broj da si ubio jednoga fiļa. M. Radnić 341. Ako se od ovoga ne obraniš, čini broj da nijesi učinio ništa. 341.

4. *što je naprĳed pod* 1, b, *c, bb, aaa.*, ‚metati na broj' *u pravom smislu kao brojiti, dolazi i u prenesenom smislu sa* klasti *i* staviti *mjesto* metati, *tako da je a)* ‚klasti na dobar broj' *kao za dobro primiti:* Riči, koje prostrih, na dobar broj kladĭ, jere jih istom rih milošće zaradi. P. Hektorović 60. — *b)* ‚staviti komu što na broj' *kao staviti među ńegovo što je učinio, u misli se zlo, po tome kao kriviti ga:* Molba mu svej pravi da na broj nevoļu moju joj ne stavi. Prija bih da zubi pasji me raznose neg ona da zgubi jednu vlas iz kose. H. Lucić 246.

BROJAC, brojca, *m.* 1. *vidi* brojač. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Voltiģijinu.* — 2. *dem.* broj. *u Stulićevu rječniku* (‚brojac').

BRÒJÂČ, brojâča, *m.* numerator. *isporedi* brojalac, brojilac. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mĳeňa u voc.:* brŏjâču; *samo je i zadńi slog dug u gen. pl.:* brojâčā. Ki bi mogo brojač lako vjekovaňa znat tolika proesapit? J. Kavańin 438. Gdje je pisar? gdje brojač? Đ. Daničić, isa. 33, 18. Brojač u Srĳemu koji vinograde desetkuje broječi brazde. Vuk, rječ. 44b. *isporedi* desečar.

BROJÁČEV, *adj.* numeratoris. Opet će prolaziti stada ispod ruku brojačevijeh. D. Daničić, jer. 33, 13..

BROJÁČEVIĆ, *m. prezime, po ocu brojaču. u naše vrijeme.* Rat 107.

BROJÀČINA, *f.* numeratio, *brojeňe. u naše vrijeme u jednoga pisca.* Nakom te brojačine evo ti čoek u mene. S. Ļubiša, prič. 97.

BROJAK, brojka, *m. hyp.* broj. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (‚brojak'). Kad ubroji Hrńicu Mujagu, odmah mu se brojak pometao. Nar. pjes. juk. 386.

BRÒJALAC, brŏjaoca, *m.* numerator. *isporedi* brojilac. *u jednoga pisca prošloga vijeka. u računici u broju razlomļenu (n. p. 3/4) broj kojim se piše koliko je dĳelova između onĳeh na koje je cijelo razdĳeļeno.* Broj od isti polučaka umnožaj z brojaocem 80 a porod razdili s imenovaocem 130 i porodiće se polučaci od barila. M. Zoričić, arit. 75.

BRÔJAN, brôjna, *adj.* numerosus, numeralis. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (brojni, numerabilis 222a. 515b. computabilis 209b), *u Bjelostijenčevu* (brojni, numerabilis), *u Voltiģijinu* (brojni, zahlreich, häufig) *i u Stulićevu* (brojan, numerabilis). *a) brojem mnogo,* numerosus: Ruho, mres, biser brojni. M. Pelegrinović 175. Gedeon s tri sta samijem pridobi jednu brojnu vojsku. M. Radnić 238. — *b) što znači broj,* numeralis: Na kojoj budeš najti slovo brojno. A. Vitaļić, ist. 9. Dva brojna biļega ali ti numera. I. Đorđić, salt. 511. U brojnim imenima. Vuk, posl. XL.

BROJÀNICA, *f.* 1. *vidi* brojanice. — 2. *vidi* poskočica. *po ńekim krajevima u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* brojenica, brojnica.

BROJÀNICE, brojànîcâ, *f. pl.* rosarium, *krunica, očenaši, kralješ, krlješi, ruzar, patrice, čislo. isporedi* brojenice. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Stulićevu i Vukovu; osim rječnika samo u jednoga pisca prošloga vijeka (i to u jedn.), a u naše vrijeme češće.* Brojanice u rukama drži. Nar. prip. vuk. 121. Iguman broji brojanice. P. Petrović, vijen. 92. Na l'jevu se podnimio ruku, a desnicom brojanice sbraja. Osvet. 2, 18. Zrna brojanica prebaca s prsta na prst. S. Ļubiša, prip. 146. — *u jednoga pisca prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoga u jednini:* Krunicu brojanicom nazvati imamo. A. Kanižlić, utoč. 279. Mala brojanica od višńastih zrna. M. Đ. Milićević, več. 283.

BROJANIČARAC, brojaničarca, *m.* canna: indijski brojaničarac, canna indica L. *u jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, bot. 68.

BROJANSTVO, *n.* numerositas. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tko ć' poznati da tri jesu sobstva, a ne troje sućanstvo, mou jednaci da koje su, daje se prvo, a brojanstvo veće i maňe da ne da se? J. Kavańin 531.

BROJÈNICA, *f.* 1. *vidi* brojenice. — 2. *vidi* poskočica. *u Srbiji po gdjekojim krajevima.* Ļ. Kovačević. Ļ. Stojanović. *isporedi* brojanica, brojnica. *tako će biti nazvana po tome što se govori ili pjeva prema koracima, koji idu brojem.* Sedi Mara na kamenu, te mi broji brojenicu: ovala, dovala, smokva, lokva. *itd.* Ļ. Kovačević *iz narodne pjesme.* Brojenice: jednole, dvole, trole. Vila 1867. 774.

BROJÈNICE, brojènîcâ, *f. pl.* rosarium. *isporedi* brojanice. *Od* XVII *vijeka, ali toga vijeka samo u Mikaļinu rječniku, i to u jedn.* brojanica (40a); *inače od* XVIII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu.* Brojenice svetogorske. Bud. spom. glasn. II. 3, 36.

BRÒJENÔST, brŏjenosti, *f.* numeratio. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÒJENSTVO, *n. vidi* brojenost. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÒJÉŇE, *n.* numeratio. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (88), *Belinu* (222a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu.* Kripostmi rešena brez mire brojenja. M. Marulić 165. U znańu od brojeńa. M. Radnić 403. Cića male taštine u brojeńu puka. A. Kadčić, bogosl. 318. Po vodu takoga brojeńa. Živ. is. 21. Slabi i stisnuti način brojeńa. Grgur iz Vareša 27. Solomun izbroji sve inostrance koji bijahu u zemļi poslije brojeńa kad ih izbroji David. Đ. Daničić, 2dnev. 2, 17.

BROJEVO, *n.* numerus, *broj. samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BRÒJILA, brŏjîlâ, *n. pl. niti namještene u razboju tkalačkom. u jednoj pjesmi kao da je to.*

*

Čunak vidi, pak se čudi: ‚kakvo j' ovo prometalo!' a brojila kad vidila: ‚šta je ovo gore dole?' Nar. pjes. vila 1868. 545.

BRÒJILAC, bròjioca, *m.* numerator, *brojač. samo u rječnicima Mikaljinu* (30ª) *i Stulićevu. Akc. u gen. pl.:* bròjilâcâ.

BRÒJIMICE, *adv.* numero, *brojem, na broj. u naše vrijeme.* M. Pavlinović.

BRÒJITELJ, *m.* numerator, *brojilac, brojač. samo u rječnicima Mikaljinu, Belinu* (1ª. 222ª), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu.*

BRÒJITELJICA, *f.* femina numerans. *samo u rječnicima Belinu* (1ª) *i Bjelostijenčevu* (32ᵇ).

BRÒJITI, bròjîm, *impf.* numerare. — *Od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* numerare, computare, supputare, recensere; *u Mikaljinu:* numerare, computare, recensere; *u Belinu:* dinumerare (222ª), computare (159ª); *u Bjelostijenčevu:* numerare; *u Voltigijinu:* zählen; *u Stulićevu:* numerare. *u Vukovu i u Daničićevu isto tako. — Akcenat se mijeña u* 1 *i* 3 *pl. praes.:* brojimo, brojite; *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* brôjî; *u cijelom imperat.:* brôj; *u cijelom part. praet. pass.:* brôjen; *a samo je i drugi slog dug u ostalijem licima praes., u imperf.:* bròjâh, *u part. praes.:* bròjêći, *i u part. praet. act.* 1: bròjîv, bròjîvši. — *Staro* 1 *sing. praes.* broju *nalazi se još* XVII *vijeka* (I. Gundulić 182. M. Gazarović, Jub. 73). *u dva pisca prošloga vijeka nalazi se griješkom* 3 *pl. praes.* broju (J. Kavanin 514. J. Matović 129. 378). — *Korijen vidi kod* broj.

1. *prelazno:*

1. *u pravom smislu, a to je kad se gleda koliko je čega uzimajući na um svako pojedince.* Koj mu je dukate dalь i brojilь iz svoje ruke. Spom. sr. 2, 43. Brojiti ćete od onoga dne . . . sedam nedjeljь punih do drugoga dne skončanja sedme nedjeljе. N. Rańina 143ᵇ. Bog misli svakoga nas procjeńuje, takojer sve staze naše broji. M. Divković, nauk 68ᵇ. Koliko je kalendi prošlo miseci mimošasnih počanši ih brojiti od miseca ožujka. M. Alberti xx. Kupuješ, prodavaš, . . brojiš srebrne pjeneze. Besjedo kr. 70. Broj narode od starina, od Adama sva kolina. V. Došen 226. Brojeći novce jesam se malo zakasnio. M. A. Reljković, sabr. 21. Pak počešo tiho igru vodit, sve kano ti koračajo brojit. J. Krmpotić, mal. 18. Broji kozliće iza vuka. Poslov. dan. 10. Junaci se iz mora izvoze, brojila ih mlada Đurđevica. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Da ti brojim sve žute dukate. 2, 345. Belim grlom vino piješ i očima biser brojiš. 1, 115. Očicama zvezde broji. 1, 613. Suze roni, a godine broji. 1, 367. Brojio zube na dlanu! (kad ko broji tudu stoku; jer ljudi nijesu radi da im se to čini.) Nar. posl. vuk. 30. Broji zalogaje. (reče se psetetu, kad čoek jede a ono gleda u ń; i za to ga obično čeraju i biju, jer se misli da to nije dobro, kao da pseto čoeku zavidi i kobi ga.) 30. Sva družina u noge gledaju, te oputе broje na opanke. Pjev. crn. 313. *broji se i jedno što pripada ostalomu čemu se gleda koliko ga je:* Sve je svate redom prebrojila, al' ne broji svog divera Pavla. Nar. pjes. vuk. 1, 580. — *broji se što i onda kad se ne uzima ono samo pojedince gledajući koliko ga je jošte s čim, nego se upravo broje ili pojedince uzimaju ńegovi dijelovi ili što je u ńemu, te se po tome gleda koliko je ono samo:* Tko more brojiti nesbrojni broj od onezih koji vidiše se iz nenada od svita izdani. A. d. Bella, razgov. 25. Koji broje ovo godište od vazam do vazama. A. Kadčić, bogosl. 221. Niki se zabavljau loveći ribu, niki brojeći dobitke od kamata. F. Lastrić, od' 150. Misece brojiše od mine do mine. A. Kanižlić, kam. 503. Tad bodene sjajnog grada vitezovi nek osvoje i dobitak slavni broje. V. Došen 244. Ako spendzu ti brojiš, spendze se ti ne nabrojio! Nar. pjos. mikl. beitr. 1, 32. Broji pržinu. Poslov. dan. 10. On sjedaše, te blago brojaše. Nar. pjes. vuk. 3, 36. Ja porezu započnem brojiti, a on na me očima strijeljа: Memed-aga! zar ćeš je brojiti? ta ja sam je jednom izbrojio. 4, 140. Plemena Lovijeva nemoj brojiti. D. Daničić, 4moj. 1, 49. *tako se broje i brojanice uz koje se govore molitve, a to se čini po ńekim brojevima:* Iguman broji brojanice. P. Petrović, vijen. 92. — brojenica *ili* brojanica, *kad je poskočica,* broji se *također, t. j. pjeva onako kako se pjevaju poskočice, a u tom se pazi na ńeki broj (isporedi* brojenica). Sedi Mara na kamenu, te mi broji brojenicu: ovala, dovala, smokva, lokva. *itd.* Lj. Kovačević *iz narodne pjesme. — objekat može biti i neizrečen kad se iz ostaloga govora razumije ili kad se misli što mu drago:* Zove se dinar svršeńe ali ti skupljeńe od sviju dobara, za što jedan svršuju broj, i nitko ne može više brojit od jednoga, već ako će iznova početi. S. Margitić, fala 159. Počamši brojiti od čovika, koji se rada jedan od drugoga vaja doći do najprvoga. A. Bačić 3. Ti ćeš najpri brojiti, pak ako ne budu dobre mire, ja ću prominit druge teže; medu to počmi brojiti, koje ti se vidit budu da su lagane, reci mi. N. Palikuća 58. Ne umije brojit' do dva. Poslov. dan. 76. Poljubi je i dva i tri puta, da ko broji, bila b' i stotina. Nar. pjes. vuk. 1, 250. — *glagol u part. praet. pass.:* Prodati i u vjeru i za brojene pjeneze. B. Kašić, zrc. 80. I brojene ovce kurjak jede. Nar. posl. vuk. 94. *isti part. bez subjekta, a misli se što god:* I od brojena vuk ukrade. Poslov. dan. 29. *isti part. dolazi prošloga vijeka i za mnogo brojem, kao* brojan, brojna: Posla svojijeh dvornika k onijem vinogradcima da mu skupe od ńih dohodke. A vinogradci ńekoga zaklašo a ńekoga kamenjem pobiše. Opet posla druge dvornike brojenije k ńimi, a oni i tezijem što i prvijem učiniše. Živ. is. 133. *isti part. složen sa* ne *dolazi i kao bez broja, što se ne može izbrojiti. vidi na po se* nebrojen.

2. *u istom smislu kao pod* 1, *ali se uz to misli još ńešto što se ne kaže, a što se brojeći čini tako da je* brojiti *samo dio cijele radńe te se govori kao dio mjesto cijeloga. tako dolazi mjesto davati brojeći i mjesto brojiti imajući: a) davati brojeći:* Kolike harače tebi su brojili? M. Vetranić 1, 83. Dat je će onomu zlostaru bes prćije, istom da dinare ne broji. M. Držić 191. — *b) imajući brojiti:* Oni samo zakon dvore, s kijem dobitak veći broje. I. Kanavelić, iv. 587.

3. *kaže se da se broji, ali se u istinu ne broji, nego se samo ima ńeki broj ńečega ili se u ńekom broju ima jedno.* Plemenita od poroda duge rede ki brojahu. I. Kanavelić, iv. 62. U plemenu rodnu svomu Augustina fratra broje. 505. Tri istom klonde sebi goji *(Zadar),* Spljet stotinu svojizih broji. J. Kavanin 164. Koliko je kratak život od mnozi, prem da broje mnoga godišta? A. d. Bella, razg. 7. Svojijem sinovima, kojijeh dvanes brojaše. Živ. is. 23. Šta kraljestva sad svit broji, koja tuđi mač posvoji. V. Došen 125. Oko sopre danas broje mnogo sluga, gdi nastoje virno gostom podvoriti. 152. Crkva rimska brojila je 152 crkovńaka. A. d. Kosta, zak. 1, 63. Još varoše brojiš plemenite, koji tebe sa svih strana kite. M. A. Reljković, sat. 22. Patriarha pod sobom broji dvanaest episkopa. A. Kanižlić, kam. 849. — *tako i kad se o čemu kaže da se broji a misle mu se dijelovi, članovi (vidi i pod* 1): Ovi pleme svoje brojaše od koljena gospodskoga, no ga teško zlo

stiskaše od uboštva nevoljnoga. I. Kanavelić, iv. 17. — *što god što u sebi ima više čega, može se reći da broji ono što je u ńemu mjesto da ima u sebi, da je onoga onoliko u ńemu:* Sva je ova vojska brojila sto hiljada momaka. S. Ljubiša, prip. 116.

1. *kad se tko ili što kakvom radńom, koja se ne kaže, dodijeva čega jednoga za drugim ili jednoga s drugim, mjesto same radńe kojom to čini, kaže se da ono broji: kad tko bije žirinče po rebrima:* Hrastovom matragom rebra mu brojaše. M. Vetranić 2, 166. — *kad čovjek s palošem o bedri ide niza stube a palош udara u ńih:* Odo Rade niz tananu kulu, za ńim palош basamake broji. Nar. pjes. vuk. 3, 248. — *kad se što ređa:* U tvrdu korenu pčelica roj roji, gdi blagu medenu sańe krove broji. I. T. Mrnavić, osm. 167.

5. *kad se tko čega jednoga za drugim dodijeva umom, jedno za drugim kazuje, veli se da to broji, kao redom pominati ili kazivati, isporedi* nabrajati: Nebore Pera, tu tuge sada brojiš. M. Držić 267. Zajedno se svi raduju, potlačenijeh od hudoba broje rati sad bez straha. B. Kašić, nač. 91. Što ja brojim tolike kreposti? B. Kašić, fran. iv. Ako vidi pokornika da sam ili na pamet ili u pismu dobro zna grihe brojiti, ni ga potriba smesti. F. Glavinić, svitl. 91. Dugo je bane i despote brojit, sbraniste kim živore. J. Kavańin 192 Jadan brojeći hude opačine od sebe tvorene, spovidje muke koje ga morahu. A. d. Bella, razg. 17. Rekli smo brojeći izvrsnosti ispovidi da ima biti razborita. A. Kadčić, bogosl. 211. Prije ovoga govoreńa broji sve koliko od šta imaju uzimati deseto. A. Bačić 192. Isaija broji ove darove govoreći da imadijahu bit u Isusu. J. Filipović 1, 172. Ne ću ostala vaša nastojańa dalje brojiti. E. Pavić, ogled. v. Sve ne mogu brojit po imenu. A. Kačić, razgov. 201. Iziskuje knjige koje je složio i po imenu broji. A. Kanižlić, kam. 6. — *tako i ‚riječi brojiti' mjesto govoriti, kao da bi samo riječi jednu za drugom govorio:* Da li vami riči brojim tašće? I. Zanotti, on. 2, 10. — *u jednoga pisca prošloga vijeka ‚brojiti bukvicu' ne će biti ništa drugo nego kazivati slova redom po glasu:* U naškomu pismu c nigdi za k ne služi, kako zna svaki koji bukvicu našku brojiti naučio je. J. Filipović, prip. 1, xii. — *u jednini rečeno što može se u ovom smislu brojiti također kad to biva jošte s čim (vidi i pod* 1): Nije podobno ovde grdobu griha brojiti koji se po ticańu dogadaju. J. Filipović 1, 474. — *i bez objekta kad se iz ostaloga govora razumije:* Ako želja želi tvoja znati i srdce tuge naše kratko od Troje slišit boja konac, moje pomni glase. Sest brojit hoću. I. Zanotti, en. 2, 5.

6. *kad tko umom stavlja koga ili što po osobinama ńegovijem ovamo ili onamo ili ga gdje nahodi, kaže se da ga broji ovamo ili onamo ili da ga gdje broji, a tijem se kaže kako ga cijeni u umnom smislu, kaku mu vrijednost nalazi, s kim ga ili s čim ga jednači. može se i ne kazati kuda se ili gdje se tako broji, nego samo da se broji, a tijem se kaže samo da se što po vrijednosti svojoj uzima na um ne govoreći kakva je ona. a)* brojiti koga nada što, *hoće reći: cijeniti ga više od toga, nalaziti da je bolji od toga:* Nad lijepos ku *(Lukreciju)* broje. S. Menčetić 87. — *b) dvoje što* brojiti u jedan broj, *kao jednačiti, ne razlikovati:* Vrijeme . . mlada i stara u jedan broj broji. M. Vetranić 1, 269. — *c)* brojiti koga među druge *ili* među drugima, *nalaziti da među ńih pripada, da je jedan od ńih:* Ne broj me med lude. P. Vitezović, odlj. 69. Jer sam jeo, pio odveće, i brojen sam meju krivci. J. Kavańin 444. — *d)* na broj brojiti što, *kao uzimati onamo gdje je i drugo što se cijeni, čemu se vrijednost zna, a na taj način i to cijeniti, vrijednost mu poznavati:* Prava ni na broj brojena služba već. Š. Monćetić 144. — *e) bez i čega čim bi se reklo kuda se broji a po tom i kako se cijeni, šta vrijedi. tako se kaže samo da se što u opće cijeni, da se o ńemu misli da ńešto vrijedi.* Ja ne brojim što zbori Todosije, no što će tvoriti. S. Ljubiša, prip. 108. — *f) također bez i čega čim bi se reklo kuda se što broji a po tom i kako se cijeni, ali s riječju ‚tako' i cijelom rečenicom privezanom, u kojoj se kaže što se tom riječju misli, te se na taj način kaže vrijednost onome što se broji:* Sve ono što ti hoćeš a ne možeš, bog tako broji, koliko da si učinio. J. Filipović 3, 78.

7. *kaže se da se što broji i onda kad se u umu uzima kao ovo ili ono, kad se o ńemu misli da je ovo ili ono, da je ovako ili onako. što se ili kakvo se misli da je ono što se u tom smislu broji, može biti izrečeno različnijem načinom: a) u istom padežu u kom je ono što se broji, t. j. u akus., kao predikat mu:* Moj život dug brojim. M. Marulić 113. Najboljega broje, pri ner inih čuje, ki u stvari svoje čini ča tribuje. P. Hektorović 41. Ti dakle dostojna Derenčina brojiš, da t' bude za vojna, i da ga posvojiš? H. Lucić 248. Kad svane hiži koj, veselje veliko vikovńe to ne broj. Đ. Baraković, vil. 157. Odvezat ću dušu moju, slobodšćinu koja želi, ovi život ništa broju. M. Gazarović 73. Odkli sam pozna toj, vazda ča sam broji' plemenstvo, u samoj kriposti da stoji. I. Ivanišević 329. Očinstvo naše brojimo raj. F. Lastrić, ned 395. *što se broji može biti izrečeno infinitivom:* Koga bit sin ja moju najveću slavu brojim. I. Đordić, ben. 6. *što se broji može biti izrečeno cijelom rečenicom koja se privezuje riječju* da: Ovaku dragu lipos kad u pomoć imaš tvoju, nijedno čudo ja ne broju, da je tolika tvoja krepos. I. Gundulić 182. — *b) u akus. s prijedl.* za: Oči, ke za zvizde na zemji svak broji. D. Ranina 95. Hteć da ju posvoje, . . za svoju da broje. Đ. Baraković, vil. 18. Za ništar sve to brojiti tribuje. A. Georgiceo, nasl. 198. Ne broji ga za zločinca. J. Armolušić 6. On tvoj život za svoj broji. I. Đordić, mand. 74. Ńegove molbe ti za veće grijehe broj. I. Đordić, salt. 379. To će tebi bog za dostojanstvo brojiti. P. Knežević, osm. 287. *što se broji može biti izrečeno infinitivom:* Za moju brojim sreću sa mnom te imati. I. Kanavelić, iv. 157. *što se broji može biti izrečeno cijelom rečenicom koja se privezuje riječju* da: Da od nemira ne umiram, za veliko čudo brojim. I. Gundulić 467. Za zamjernos odi broje nad krjeposti sve ostale, da prije život svršio je neg li bogu davat hvale. I. Kanavelić, iv. 517. — *c) u akus. s prijedl.* u: Druge Srbe u paru ne brojim. Nar. pjes. vuk. 5, 491. One koje u crkvi ne broji nitko ni u što. Vuk, 1kor. 6, 4. — *d) u instr.:* Ženom djevu broječ Mariju. J. Kavańin 453.

II. *neprelazno.*

1. *mjesto objekta rečenica privezana riječju* da: *značeńe kao pod* I, 7, *misliti, držati, cijeniti:* Blaženi brojio bih da su trudni moji puti, kad dostojan ja bio bih na slas onu izdahnuti. I. Kanavelić, iv. 479.

2. *što bi bilo objekat prelaznomu ono je subjekat: a) značeńe kao pod* I, 1, *o vremenu koje se broji:* Knezь i vlastele dubrovačci da dopuštajuть na porьtu carьstva mi vsako godište poklisara z daromь u sudovehь srьbrьnehь vredьnosti 1000 dukatь zlatehь, a da počińe brojiti odь danasь do godišta. Mon. serb. 411. — *b) značeńe kao*

pod I, 6, *c.*: Dokle baba dojila, dotle baba brojila. Poslov. dan. 19. Ali se mladoj gospodi prohtjelo da i oni u svijetu broje. M. Pavlinović, razg. 92. — *c) značenje kao* I, 7, *a.*: Na ova, vaj, vremena, pokoña ka broje, nitko ni ļuvena pjenja već da poje. D. Rañina 62ᵇ. Vrata ńe nadoh ja, ka tvrda tać broje, zatvori nemilim stisnuta gdi stoje. 84ᵇ. Nego oni rostu, koji mou stadi hranu imajuć, piću iz mlika izbirajuć, blažen život jer toj broji. M. Gazarović 65.

III. *sa* se:

1. *pasivno:*

a. sa subjektom:

a. *značenje kao pod* I, 1: Blago, biser i drago kameńo . . . broji se za vaše odkupļeńe. Gdi ste? što ga ne berete? F. Lastrić, test. 162. Posli svetog križevoga dana, triput krave je dojit zabrana. To se razumije prama rani i snaženu krava; jer kojima se tako dojitba broji, onima i obroke brez varke i snagu davati vaļa. J. S. Reļković, kuć. 361.

b. *značenje kao pod* I, 3, *koje je pasivnome kao biti brojem ili na broj toliko i toliko, ili o jednome kao biti u kakvom broju:* Srebrnitih kadionica, kandel . . . i kaleži . . . množ se broji. J. Kavańin 322. Od Lovretić sam Nikola u našem se gradu broji. 103. U ńe visini broje se tri miļa. I. Đorđić, ben. 40. Tadara brojila su se tri godišta u Jezusovu propovijedańu. Živ. is. 113. Kad prvi krat pijevci obični su pojati i broji se prva zora, ona porodi Jezusa. 183. Kad on bi povraćen, brojaše se prvo godište kraļevańu Arkelaovu. 39. Ti dan brojaše se dvadesti i peti. 31. Prijo neg sin božji dode, brojahu se pet kraļestva, koja bijahu veoma glasovita. Besjede kr. 150. Kod nas jedan ručak stoji, kad se gosti mnogo broji, više nego kod seļana za godinu stoji dana. V. Došen 66. U svoj crkvi . . . samo se brojahu četiri patrijarke. J. Matović 298. *o jednom kao biti u kakvom broju, biti među drugima:* Boleslav se pod oklopjem krivousti gleda i broji. I. Gundulić 428.

c. *značenje kao pod* I, 6, *koje je pasivnome kao pripadati, ići, biti, u tjelesnom ili umnom smislu, i kao vrijediti. a) kao pripadati, ići: aa) s akus. i prijedl.* u: Kada bih u družbu tvoju se ja brojil, poštedil ne bih tad za tebe život svoj. Š. Menčetić 178. Neka se majstor broji u rufet. Bud. spom. glasn. u. 3, 16. Bańani se i sad broje u Tursku državu. Vuk, pjes. 4, 12. Jaćim i Stojan broje se u ļude imatne. M. D. Milićević, jur. 15. — *bb) s akus. i prijedl.* među: Među zdrave broje se. A. Kačić 397. Da se po ženidbi broje među svitovńe ļude. 204. On se ne broji među porođene od žena. F. Lastrić, test. 349. Da ga nisi pogrdio zakletvom lažļivom; za što se i ova među psosti broji. F. Lastrić, ned 116. Koń od tuda ima slavu što visoko nosi glavu, a kom glava nisko stoji, med końe se i ne broji. V. Došen 179. O tom sam nastoji, med sotone da se broji. 255. Hajduci se ne broje među ļude društva ļudskoga. Vuk, posl. 340. — *cc) s akus. i pridl.* na: Toliko se ženki na jednoga mužaka broji. J. S. Reļković, kuć. 158. — *dd) s dat. i prijedl.* k: I sve čini što k poslu se broji. J. S. Reļković, kuć. 7. — *b) kao pripadajući kuda nalaziti se ondje, biti: aa) s gen. i prijedl.* van: Svim je patria svit, ki se na svit rode; da putuju sto lit, van se ńe ne broje. M. Marulić 153. — *bb) s lok. s prijedl.* u: Čini da se oni u broju broje od svetijeh gori u slavi. I. Kanavelić, iv. 55. Naše se pļeme do danas brojilo u prvima. S. Ļubiša, prip. 36. — *cc) s instr. i prijedl.* među: Djevica nije žena ni se među ženami broji. B. Gradić, djev. 43. Ter se broji među najprvijem Dalmatinskijem pisocim. I. Đorđić, ben. vii. Među ńegovim udi brojiti se. S. Badrić, nać. 61. Moju ovima *(dužnostima)* broji se popravļańe od zgrada. A. d. Kosta, zak. I, 248. — *c) kao cijeńenu biti, vrijediti u tjelesnom ili umnom smislu. kakva se vrijednost misli, može se izreći: aa) u gen. s prijedl.* od: Od vele vridnosti se broje mnozi, koji žele sree mi dat svoje. H. Lucić 218. — *bb) u lok. s prijedl.* u: U nidnoj mou nami sejoni se ne broji drag kami. D. Rañina 7. *tako se kaže i u čem je ńečemu vrijednost, kao čim je vrijedno:* U tomu se broje zakoni ńegovi, i u tom svi stoje i stari i novi. P. Hektorović 47. — *cc) adverbom:* Prem da je kip nezdrav, malo se to broji. H. Lucić 274. Veliko je milosrdjo, a još veći od ruke dari tvoji, a naj veće pak se broji tva dobrota, kojom častiš sluge. I. Kanavelić 494.

d. *značenje kao pod* I, 7; *na po se: a) kao pod* 7, *a.*: Razuman se broji — da je vidit priprost — ki se boga boji; to je prava kripost. M. Marulić 104. Jeziku, koji se meu svimi ostalimi na svitu najveći broji i nahodi. P. Hektorović 55. Putnik, ki o jednoj košuļi sve stoji, ńegova put čista nigda se ne broji. D. Rañina 92. Sreća, u bitju ka jednom ne stoji, još će čin't' da tva ćes blaga se svim broji. 101. Samo ti stvar jednu viđu ka t' zlo stoji, koja se odveće prem sasma zla broji. 95ᵇ. Izbrani cvite moj, ki se čas ma brojiš. 33. Život se moj jadan bez tebe sad broji, kako no dub jedan, ki osječen suh stoji. 134ᵇ. Ono, što se ļubi, života se hrana broji. D. Zlatarić 66. Da so samo vi zrcale brojite od prave ļubavi. F. Lukarević 166. Ako ga nijesam ja rodio, ne može brojit se krv moja. 178. Strašna se glad broji nakazan na svitu. 239. Vila mnogo je sred ove dubrave, lijepe se ke broje i zovu gizdave. I. Gundulić 147. Ostatci se ove broje od starijeh Mamaluka. 334. Gospockoga od koljena brojaše se plemić prvi. J. Palmotić, dubr. 135. Prilipe ļubice, koja ovde stoji, lipļa od ružice pri svakom se broji. M. Gazarović 17. Meni ne breji prijatel se pravi, ove iste koji ni sa mnom naravi. I. Ivanišević 286. Er se kamenita nad države broji ine. I. Kanavelić, iv. 15. Vjekovitan da se broji. J. Kavańin 441. Ne brojeći se vrime od života ono vrime, u koje kriposno ne živiše. A. d. Bella, razgov. 7. Čini David doći iz vojske Uriju, da ženom spava, da bi se brojilo dite ńegovo. J. Banovac, razgov. 105. Koja *(polača)* brojaše se dvor sudištni. Živ. is. 154. Ne činiš kako čovik, niti je dostojno da se čovik brojiš i nazivaš. P. Knežević, osm. 35. Najvirniji brojiš se sluga Saulov. A. Kačić, korab. 178. Komu kruna i sreća dopade na rusu glavu, da se breji ńegova u Budimu kraļevina. Nar. pjes. bog. 82. Ludi davalac malnitu se brat broji. Poslov. dan. 57. Brojahu se kao najstariji. Vuk, gal. 2, 2. — *sa dva predikata pron. poss., kad jedan dio pripada jednom čeļadetu a drugi drugom, po tom kao misliti ili gledati šta je jednoga šta li drugoga:* Neg je mene hranio kako brata rođenoga: nije ti se brojila spendca moja ni ńegova, niti su se brojile svile moje ni ńegove, niti su se poznali koni moji ni ńegovi. Nar. pjes. beg. 123. — *b) kao pod* 7, *b.*: Sve evo ne će se za ništare brojiti. I. P. Marki 30. Broji se za poglavit višńi darov posvećeńe u utrobi. I. Đorđić, ben. 103. Voļa za dilo broji se. P. Knežević, osm. 284. Da bi se nami brojila ona za grijeh. J. Matović 378. — *c) kao pod* 7, *d.*: Pošto mladić dođe na godme, on se broji domaćinom. V. Bogišić, zbor. 33. — *d) mjesto predikata onome što se broji, kao pod a., može biti gen. s prijed.* od, *kad se kome kaže rod:* Man se brojim od slavnoga Ot-

manskoga ja (‚je') koljena, ako je žena oca moga pastirica zaplijeńena. I. Gundulić 304. — *c) što bi moglo biti predikat onome što se broji, kao pod a., izriče se njelom rečenicom, koja se privezuje riječju* da: Neka mi se oni broje da su ńegova mlada djeca. Nar. pjes. bog. 28. Brojahu se da su nešto. Vuk, gal. 2, 6. Brojahu se da su stubovi. 2, 9. *u pošledńim primjerima može biti i pasivno i refleksivno.*

β. bez subjekta. značeńe kao pod I, 1: Tko će pravo što miriti, prosta vaga mora biti, i na stranu gdi se broji, nek istina sama stoji. V. Došen 62. Kad se momci bacaju kamena, vaļa biļegu svoju posvjedočiti, t. j. po drugi put baciti donde, inače se ne broji. Vuk, nar. pjes. 2, 486.

2. *refleksivno. inače kao pod* I, 7, *a. (u gdjekom primjeru može biti i pasivno i refleksivno):* Ah da to bit može, koli bih brojio se blažen ja! F. Lukarević 14. Rodivši ih brojah se u sebi blažena od svuda među inim. 227. Er me ne ć' ti k sebi, nit se muž brojiš moj. 226. Od sluge, ki se vas tvoj zove i broji. P. Mažibradić 137. Da k tilu ńegovu otajnomu dostojim se sjediniti i ńegovo udo brojiti se. P. Radovčić, nač. 480. Mi se brojimo sinovi i sluge božje. Ma jesmo li? J. Banovac, pripov. 136. Jer gospodin tko se broji, gospodstvo ga mnogo stoji. 66. Onda tko se trizan broji, trapa kao kokoš slipa. 155.

BROJIV, *adj.* numerabilis, *što se može brojiti. samo u rječnicima Belinu* (209ᵇ computabilis) *i u Stulićevu.*

BRÓJNICA, *f.* 1. index, tabulae, catalogus, *gdje je što popisano redom kao brojem. Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (catalogus 176ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (catalogus), *u Voltigijinu* (verzeichnissbuch) *i u Stulićevu* (razbrajańe, computatio). Trebovaše da budu raspisani oni i ńihova dobra kakono ti građani betlemski, i stavjeni u brojnicu s inijem koji bjehu od iste kuće. Živ. is. 31. Brojnica sviju stari kraļa slovinski. Nadod. 119. Da se zna i razumije, koje su knige istinito prave i u brojnicu pravih knjiga stavļene. I. Velikanović, npr. 1, 372. — 2. *između pjesama koje pjevaju koleđani neke se zovu brojnice: druge su sve namijeńene ńekomu ili ńečemu, a ove ne, po tome će biti pjesme koje se pjevaju samo igre radi i* brojnica *će biti isto što i* brojanica *i* brojenica *(poskočica).* Pjesme koje se brojnice zovu. Pjesma prva brojnica. Vuk, živ. 12.

BROJNICI, brojnika, *m. pl. vidi* brojanice. *samo u Stulićevu rječniku.*

BROJNIK, brojnika, *m.* argentarius, *koji trguje novcem, mjenač. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Tribova da ti priporučiš pinez moj brojnicima. Turl. blago 2, 310.

BROJNOGONETKA, *f.* ars, qua per numeros arcani aliquid quaeritur. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińena.*

BROJOBIĻEG, *m.* abacus, ‚abbaco, conteggio, rechenkunst'. *samo u Voltigijinu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BROJOZNÁŃE, *n* numerorum ars, *vještina brojiti, računiti. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bijahu oni *(Feničani)* prvi našaoci brojoznańa. D. E. Bogdanić 68.

BRÔJSKÎ, *adj.* numeralis. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nisam zabiliživa s brojem mista od s. pisma; . . nije ni od potribe brojskoga zabilježńa. J. Banovac, pripov. III.

BRÒKA, *f.* 1. *tal. mlet.* broca, clavulus, *mali klinac. od prošloga vijeka.* U broku si udrio, ili ti u ciļ. Poslov. dan. 139. U Hercegovini broka mali čavao. N. Dučić. — 2. *tal.* brocca, urceus. *u naše vrijeme u Hercegovini. ‚sud od tenećke kao kova'.* N. Dučić. *isporedi* broketa.

BROKAŠ, *m.* trachodes Germ. J. Šloser, kor. 641.

BRÒKETA, *f. tal.* brocchetta, hirnula, *mali sud vođeni.* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Broketa jedna zlata. Spom. sr. 50. Brokete dvê srebrne. 56.

BRÒKIJER, brokijèra, *m. tal.* brocchiere, *štit,* scutum. XVI *vijeka.* Kamo djeste mače? kamo vam brokijeri? N. Naļeškoviċ 1, 235. Brokijer stavim na bedru u čas. M. Držić 46.

BROKJÈRINA, *f. augm.* brokijer. Što je taj brokjerina? M. Držić 44.

BRÒKULE, brȍkûlâ, *f. pl. tal.* broccoli, cymae, *klice od zeļa. isporedi* prokule. *samo u Vukovu rječniku, gdje stoji da se govori u Dubrovniku i da je ‚kaulin' a kaulin je u ńemu* blumenkohl, brassica botrytis L.

BROKUNOVAC, Brokunovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj* XVI *vijeka.* Knezu Jurju Mikuliću z Brokunovca. Mon. croat. 311.

BRÔMZA, *f. vidi* bronza.

BRÔMZEN, *adj. vidi* bronzen.

BRÔMZO, *n. tal.* bronzo, aes, *tuč. isporedi* bromza, bronza, bronzo, bronac. *Od* XVII *vijeka.* Zapovidi bog uzvisiti zmiju od bromza. I. Ančić, svit. 151. Planine od bromza. F. Lastrić, test. 203. Sakriti se od vrućine, kad bi se počelo bromzo usijevati. F. Lastrić, ned. 392. Dvanaest lava od bromza učini Solomun. F. Lastrić, svet. 140.

BRON, *adj. tal.* bruno, fuscus, *mrk, crńkast. isporedi* brun. XV *vijeka. samo u jednom spomeniku (za to je teško misliti da bi bilo st. slov.* bronъ, albus). Misaliċь, korpuralь, naglavnikь, berita brona. Mon. croat. 112.

BRONA, *f. vidi* Brone.

BRÔNAC, brȍnca, *m. tal.* bronzo, aes, *tuč. isporedi* bromza, bronca, brunac. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (149ᵇ) *i Stulićevu.* Od bronca opet stoji uz gori kraļa Alberta slika ulita. I. Gundulić 430. Svijetla od bronca zmiju gradi. Đ. Palmotić, christ. 67. Od bronca sto jezika da imamo, . . . ne bih rek'o stoti dio. I. Kanavelić, iv. 407. Neka nijedna kripost i dilo djavalsko tebi ne more nauditi, ili je učińeno u broncu ali olovu, ali u srebru, ali zlatu. L. Terzić 241. Na ńu staviti jednu priliku od bronca. A. d. Bella, razg. 92. Podignuo zmiju od bronca. Besjede kr. 191. Od srebra, zlata, bronca. A. Kanižlić, kam. 580. Tvrda od bronca vrata stoje. N. Marči 58.

BRÔNCA, *f. vidi* bronac. *od* XVII *vijeka.* Od bronce slika ulita. I. Gundulić 430. Zmija od bronce u pustiń. I. Držić, nauk gond. 56. Od bronce glave grade. I. Kanavelić, iv. 41. Idoli od bronce bijahu S. Margitić, fala 112.

BRÔNCEN, *adj.* aeneus, *od bronca ili bronce. isporedi* bronzen. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (149ᵇ). Er si zmija ti broncena. N. Naļeškoviċ 1, 151. Broncena vrata slomi. I. Đordić, salt. 371. Stupom broncenijeme. I. Đordić, ben. 203.

BRÒNČENÎ MÁJDAN, *m. vidi* Bronzeńak.

BRONČICA, *f. hyp.* Brona. Voliš li Brončicu ali Filomeńu? Nar. pjos. ist. 3, 20.

BRÓNE, *f. žensko ime, može biti* Veronica. *u Istri.* Kad se je otila Brone oženiti, ona je počela na balkun hoditi. Nar. pjes. ist. 2, 106. Oni su počeli Broni govoriti. 2, 106.

1. BRÓNIĆ, *m. prezime, po materi Broni. u naše vrijeme u Dalmaciji.* Som. šib. 1875. 25.

2. BRONIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 21.

BRONTÒLUŠA, *f.* mulier murmurans, *žensko čeljade koje mrmla. od tal.* brontoloso. *isporedi* brontulati. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Starice ... imaju bit ... ne skanduluše, brontoluše, govoruše. I. Držić, nauk gond. 289.

BRONTÙLATI, brontùlâm, *impf. tal.* brontolare, *mrmlati*, murmurare. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Starci ... ne imaju brontulat, govorit vele. I. Držić, nauk gond. 293.

BRÔNZA, *f. vidi* bronac, *s kojim je jednoga postaña. isporedi* brunza. *pred* z *dolazi i* m *mjesto* n: *sa* m *dolazi* XVII *vijeka, u sa* n *od* XVIII; *između rječnika samo u Vukovu (samo sa* n). — 1. *u pravom smislu: sa* m: Za otarom ima jedan svijetñak od bromze. M. Divković, nauk 305. Učini jednu zmiju od bromze. M. Divković, bes. 268. U grisi otvrdli kano bromza. S. Margitić, fala 29. Bivši se zemja kano bromza učinila od suše. 57. — *sa* n: Noge mu se sjajau kano usjana bronza. E. Pavić, ogled. 664. Razpadajte se pritvrde bronze svi majdani. Đ. Rapić 217. — 2. *zvonce bronzeno, kakovo se n. p. meče kravi oko vrata. u Vukovu rječniku. isporedi* mjedenica. — 3. crembalum, *drombuja.* Zemjak 1871. br. 2. *tako će biti nazvana što se misli da je od bronze u pravom značenju.* — 4. *neko mjesto u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 107.

BRONZAN, *adj. vidi* bronzen. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRONZARNICA, *f.* aeraria officina. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRONZAST, *adj.* aerosus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRONZAV, *adj. vidi* bronzast. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BRÔNZEN, *adj.* aeneus. *isporedi* broncen. *dolazi i sa* m *pred* z *mjesto* n, *kao i* bronza; *između rječnika samo u Stulićevu (samo sa* n). — *sa* m XVII *vijeka:* Da bude zid bromzen od zemje do neba. M. Divković, nauk 77. Ni jedno srce nije toliko bromzeno i kamono. M. Divković, bes. 248. — *sa* n *od prošloga vijeka:* Bijaše ovi *(kip)* ... čvrst zaradi trbuha bronzenoga. P. Knežević, osm. 302. Učinio je zmiju bronzenu. I. Velikanović, upuć. 1, 80. U sudu bronzenom. 2, 372. Stupica bronzena. M. Vodopić u Dubrovniku 1868. 186. — Bronzeni Majdan, *vidi* Bronzeñak.

BRONZÈÑÀK, Bronzeñáka, *m. selo u Bosni u kotaru bañolučkom, blizu Bañe Luke.* Zemjop. bos. 47. *pišu ga i* Brùnzenî Májdan. Glasnik 22, 50. *i* Brončeni Majdan. Statist. 34. *na karti* Bronzeni Majdan.

BRÔNZICA, *f. dem.* bronza, *zvonce bronzeno. vidi* bronza *pod* 2.

BRONZIŠTE, *n.* aerifodina. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima u istom značenju i* bronzištvo. *oboje nepouzdano.*

BRÒNZO, *n. vidi* bromzo. *u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga je češće* bromzo. Načinivši junca od bronza. F. Lastrić, ned. 392.

BRONZOKOVNICA, *f.* aeraria officina. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRONZONOG, *adj.* aeripes. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRONZONOSAN, bronzonosna, *adj.* aerifer. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRONZONOŽAC, bronzonošca, *m.* aeripes. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÒNZOV, *adj.* bronzen. *u naše vrijeme u književnika.* S bronzovim andelom. Nov. srb. 1834. 159.

BRONZOZVEČAN, bronzozvečna, *adj.* aerisonus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRÒSKA, *f.* imperatoria ostruthium L. *u jednoga pisca našega vremena, u koga se zove i* planinska broska. B. Šulek, im. 33. *isporedi* broskva, *s kojom je i postaña istoga.*

BRÒSKAV, *adj.* rugosus, verrucosus, maculosus, *nagrđen mršťinama, vraskama, bradavicama, a po tom i pjegama, kao mrasav. u naše vrijeme u Srbiji, ali vrlo rijetko.* Ļ. Kovačević, *koji je čuo o ženskom čeljadetu ‚ružna lica zbog krasta i pjega'. Riječ će biti jedna sa* braskav *(od* vraska), *samo joj je promijeńeno prvo* a *na* o, *može biti samo za to što se već rijetko govori te se zaboravja kako upravo i glasi. isporedi* broskuļa.

BROSKOCVIJET, *m. ńekakav cvijet u jednoga pisca prošloga vijeka.* Broskocvijeti, metoļuške. J. Kavańin 21.

BRÒSKUĻA, *f. broskavo žensko čeljade. u Srbiji, vrlo rijetko.* Ļ. Kovačević.

BRÒSKVA, *f.* brassica, *kupus, vrašt, zeļe. Od lat.* brassica. *Od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 34), *između rječnika u Mikaļinu* (kupus, brassica 30a. 221a), *u Belinu* (kupus, brassica 181b), *u Bjelostijenčevu* (kupus), *u Stulićevu* (brassica, caulis) *i u Vukovu* (brassica oleracea napobrassica L.). — *Različna je: ńeka se samo misli a razlika se ne kaže nikakvom riječju:* Da bude broskve list al na po koren suh, onda bi boļi grist neg drugo vrime kruh. Đ. Baraković, vil. 331. Blitvu i broskvu sad *(bi)* zagrta'. J. Kavańin 82. — Broskva, brassica oleracea napobrassica L. Vuk, rječ. 44b. B. Šulek, im. 34. Zeļe, koga koreńe jedemo, kakovo je broskva, repa, rotkva. P. Bolić 1, 131. brassica oleracea acephala. B. Šulek, im. 34. brassica napus L. 34. imperatoria ostruthium L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. 53. B. Šulek, im. 34. — *razlikuje se dodanom riječju:* broskva naježena, cauli crespi, brassica apiana, sabellica; broskva od cvijeta, cauli fiori, brassica cypria, pompejana. Mikaļa 30a. broskva glavatica, brassica oleracea capitata L. B. Šulek, im. 34. broskva glavata, brassica capitata. Stulić 64b. — *teško bi moglo biti drugo što u jednoj pjesmi istarskoj:* Spred vama su broskvi. Nar. pjes. ist. 2, 88. — *u primorju hrvatskom zovu tako i od kakoga god povrća mlado lišće, koje se u proļeće kuha i jede dok ne prispije samo povrće. isporedi* pakoleč, boražina.

BROSKVAV, *adj.* brassicae, *kupusni. samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

BRÒSKVENA RÈPA, *f.* brassica oleracea gongyloides L. *i* brassica napus rapifera L. XV *vijeka:* broskvena ripa. B. Šulek, im. 34. 333.

BRÒSKVICA, *f. dem.* broskva. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRÒŠTÂK, *m. ńeki vjetar, koji tako zovu u Srbiji u Karanovcu a duva od Ibra, i misle da od ńega ļudi postaju gušavi.* Ļ. Kovačević. *Može biti da k onima koji ga tako zovu dolazi od najbližega broda na Ibru ili na Moravi, koja se kod Karanovca sastaje s Ibrom, te će po brodu biti nazvan, tako da je pred* št *otpalo* d, *i riječ postala upravo od* brodski.

BRÒTŃA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Schem. segn. 1871. 36. Šem. prav. 1878. 62. Razdjel. kr. 17. — *Od* broć. *isporedi* Broćno *i* Brotńo.

BRÒTŃÂK, *m. mjesto gdje raste broć. Pred ń stoji* t *mjesto ć, koje ńeki i pišu. U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (clivus rubia consitus, hortus rubia consitus). Za to govore kad ga *(vukodlaka)* spomenu u kući: ‚na putu mu broć i glogovo trńe', jer su brotńaci pokriveni glogovim trńem. Vuk, živ. 214. Zemļa pod zabranom broćńak. Sr. Nov. 1870. 294.

BROTŃANI, *m. pl. selo u Lici* XV *vijeka.* Vpeļasmo ga v ‚Broćnane'. Mon. croat. 168. *isporedi* Brotńa.

BRÒTŃICE, Brȍtnĩcâ, *f. pl. selo blizu Dubrovnika u Konavlima.* Schem. rag. 1876. 35. Repert. 23.

BRÒTŃO, *n. vidi* Broćno.

BRÖVÂ, *f. adj. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru bilećkom.* Statist. 108. S. Novaković, obl. 25. U Brovoj. N. Dučić.

BRÓVIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 103. *isporedi* Brova. *tamna postańa.*

BRÔZ, *m. vidi* Ambroz, *od kojega je i postalo okrńivši se sprijeda. od* XV *vijeka.* Od Broza Markovića. Mon. croat. 91. Broz žakan. 129. Kmet Broz. 276. *sada dolazi kao prezime:* J. Broz. Schem. zagr. 1875. 209.

BROZAL, *m. vidi* Broz. *u jednom spomeniku* XV *vijeka istomu čovjeku kojemu je ime zapisano* Broz, *zapisano je i tako:* Brozal Marković. Mon. croat. 91. *može biti da bi trebalo čitati* Broza|, *te bi bilo hyp. od* Broz *(kao* Vuka|).

BRÒZGVA, *f.* paeonia, *božur, božurak. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu i u Vukovu (gdje stoji da se govori u Dubrovniku). Postańa neznana, u ni značeńu sa srijem pouzdana: u Stulićevu rječniku stoji da je isto što* božurak, *a* božurak *je u ńemu dvoje:* paeonia *i* bulla, *te se ne zna je li i* brozgva *oboje ili samo jedno i koje. u Vukovu rječniku stoji samo da je* božurak, *a to je u ńemu samo* paeonia; *ali može biti da je Vuk uzeo iz Stulićeva rječnika ili mu iz ńega tko poslao. — isporedi* brožditi, *su čim bi moglo biti u svezi.*

BRÒZOVIĆ, *m. prezime, po ocu Brozu, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 102.

BROŽDITI, broždim, *impf.* se conjicere, *uvaļivati se u umnom smislu u posao rđav. isporedi* zabrožditi. *u naše vrijeme u Boci kotorskoj. — Postańa tamna, kojega je i u Čeha* brozdati se *(gaziti po vodi, po blatu, po snijegu): korijen može biti* bhrag, *cijepati, lomiti, udarati, udarajući prodirati, sobom udarati u što, i po tom uvaļivati se.* žd *je postalo* zg, *a kako* zg *stoji mjesto* g *u korijenu, to još nije dosta protumačeno ni u drugim mnogim riječima. isporedi* brazda. — Redovnici nijesu još u takova djela broždili. S. Ļubiša, prip. 213.

BRÓŽO, *m. ime muško. od* Ambrož. *isporedi* Broz. XV *vijeka. u jednom spomeniku u kom pred* ž *stoji i* s: Broszo. Mon. croat. 97.

BŔS, *m. vidi* brsata. *u Dalmaciji u naše vrijeme.* Ostilo je vino na brs, gola brsata. M. Pavlinović.

BRSAČIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka. tamna postańa.* Petarь Brьsačićь. Mon. serb. 379. Daničić 1, 81.

BRSANSKI, *adj. što pripada Brsnu. i samo se selo Brsno naziva* selo Brsansko: Vojsku kremu na selo Brsansko. Nar. pjes. vuk. 5, 95.

BRSATA, *f.* mucor, vinum mucidum, *bluta. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (muffa del vino 501a). *Postańem će biti od lat.* birsa, *komina vinova. isporedi* bersa *(pod* 1), birsa, birza, brs. Popij u vinu brsati oli mufi. J. Vladmirović, lik. 9. Gola brsata. M. Pavlinović.

BRSATIĆ, *m. muški nadimak. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *može biti od* brsata.

BRSEČ, *m. selo u Istri.* Prit' va ‚Berseč'. Nar. pjes. ist. 2, 148. *isporedi* brsečki.

BRSÉČANIN, *m. čovjek iz Brsečina.*

BRSEČEVO, *n. selo blizu Dubrovnika* XIV *vijeka, koje se sada zove* Brsečine. Brьsečevo. Mon. serb. 234. Daničić 1, 81. 3, 563.

BRSÈČINE, *f. pl. selo blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 27. Repert. 21. *isporedi* Brsečevo.

BŔSÊČKA, *f. žensko čeļade iz Brsečina.*

BŔSÊČKÎ, *adj. što pripada selu Brseču.* Tu je kantun brsečkoga kumfina. Mon. croat. 46. Arkiv 2, 309.

BRSEŠČICA, *f. žensko čeļade iz Brseča. upravo dem. od* Brsečka, *kojemu o čeļadetu iz istoga mjesta nema potrde u bez sumńe se govori.* Mošćeninka očistila, Brseščica (‚Berščica') pomerila. Nar. pjes. ist. 2, 42.

BRSKATI, brskam, *impf.* aqua lusus gratia adspergere. *samo u Stulićevu rječniku, sa značeńem koje je stavļeno* (9b). *biće pogrješka mjesto* brčkati, *koje po ńekim krajevima može glasiti* brškati *(vidi* brškati). — *od* ‚brskati' *načińeno je u istom rječniku* brsnuti, *a od toga* brsnivati.

BRSKOVO, *n. znatno trgovačko mjesto* XIII *i* XIV *vijeka ńegdje na Gorńem Limu blizu jezera Plava. isporedi* brskovski. Da gredu sь trьgomь u zemļu kraļevьstva mi, i gdě gredu u koje město ili u Brьskovo ili inьdě gdě godě, da imь ně nikojere nepravьde ni usilija. Mon. serb. 16. Da prodaju . . . u Brьskově u trьgu kraļevьstva mi. 17. Trьžьnici vaši da gredu na Brьskovo. 46. Kako imь je zakonь u Brьskově otь ispravа, tako da imь je i u Rudničě. 52. Koji kupci gredu mimo Brьskovo, a ne sьvraćaju se u Brьskovo, da imь nikto ne ime zabavļati. 53. Za trьgovce, koji idu na Brьskovo. Spom. sr. 1. 27. Daničić 1, 81. Poslije svega ovoga mislim da ne će biti ništa drsko ako izrečemo . . . da je u Plavu najlakše mogao biti Birziminium; da je naše Brskovo bilo na mjestu staroga Birziminiuma. S. Novaković u Radu 37, 17.

BRSKOVSKI, *adj. što pripada Brskovu.* U brьskovьskoj župě. Mon. serb. 96. Glasnik 11. 12, 58. Daničić 1, 82.

BŔSKÛT, brskúta, *m.* 1 *vidi* brzica. *samo u Vukovu rječniku (gdje stoji da se govori u Brdima). — Kor.* bhrusk, *vrtjeti se, hitjeti; od* bhrus, *od koga je* brisati. — 2. *ime rijeci po prvom značeńu, u Crnoj Gori u Kučima, i ime kraju kroz koji teče i selu ondje. mjesto* s *pred* k *govori se i* c: *a) rijeka:* Brckut, rječica, izvire ispod Planinice. Glasnik 40, 36. — *b) kraj:* Jedna je kapetanija Brckut. Glasnik 40, 21. Brckut rječica izvire ispod Planinice i teče kroz Brckut. 36. — *c) selo:* A kad biste Brskut izgorjeli. Nar. pjes. vuk. 5, 242. No na Brskut selo udariše. 5, 251. *selu se ime govori i u mn.* Brskúti: I Brskute selo poharajte. 5, 241. Neka udre na selo Brskute. 248.

BRSKÚTI, *m. pl. vidi kod* brskut.

BȓSNAT, *adj.* frondosus. *samo u Vukovu rječniku:* brsnata grana, drvo. — *Od* brst.

BRSNIVATI, brsnivam, *impf. vidi kod* brskati.

BȓSNO, *n. selo u Crnoj Gori u župi nikšićkoj.* E na Brsno udariše Turci. Nar. pjes. vuk. 5, 95. — *pišu ga i sa* š *mjesto* s, *može biti po mjesnom izgovoru:* Bršno. Glasnik 40, 19. Bȓšno. V. Lješović. — *isporedi* brsanski, Bršńanin.

BRSNUTI, brsnem, *pf. vidi kod* brskati.

1. BȓST, *m.* frondes. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* brst *pod* 2. — *Kor.* bhars, *stršiti.* — *U prvom primjeru nije dosta jasno značenje: može biti da je pisac uzeo kao* grm, fruticetum: Najprvo ću ljubovnika da izbereš . . . Izabrat ga mož' s pozora, gdi su šetńe, gdi su piri, kolo, zbori, rati, miri, i po crkvah prez zazora. Ne ću bega, ne ću slugu, ne ću stara, ne ću mlada, ni bogata, ni ću glada, ni ću lipa, ni ću rugu. Sridu ti je polja, brsti meu svima, ke t' pomińam. M. Pelegrinović 171. Kada zimus veće nije brsta. J. S. Reljković, kuć. 204. Koja zverka najsilniji brst brsti? *(odgonetlaj: testera).* Nar. zag. nov. 252.

2. BȓST, *f. vidi* brst *pod* 1. *Od prošloga vijeka.* Što koza jest u šumah gustih, gdi mladane nalazi se brsti. J. S. Reljković, kuć. 334. Prostrano i tako obilno pašom i brśću. M. Đ. Milićević, voč. 83.

BRSTA, *f. vidi* brzda. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Sva zlatim zlamenjem uzda urešena i dragim kamenjem bišo narešena, koga bihu po svoj naređene vrste i povojak takoj, a zlatne joj brste. B. Krnarutić 9.

BȓSTAN, *m vidi* brštan. *u jednoga pisca prošloga vijeka (u koga ima i* brštan) *i u naše vrijeme.* Uzmi zdrila simena od brstana. J. Vladmirović, lik. 21. Uzmi jagoda od brstana. 21. Malo smole od masline i od brstana. 42. Brstan dubati, hedera arborescens; brstan zemaljski, glechoma hederaceum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 46. B. Šulek, im. 34.

1. BRSTANICA, *f. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom:* Gorńa *i* Dońa Brstanica. Statist. 28.

2. BRSTANICA, *f.* convolvulus arvensis L. B. Šulek, im. 34. brstanica modruša, convolvulus tricolor L. B. Šulek, im. 34.

BRSTARAC, Brstarca, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81.

BRSTICA, *f.* verbena officinalis L. B. Šulek, im. 34.

BRSTILO, *m. ko govoreći presijeca riječi.* M. Pavlinović. *isporedi* brstiti.

BȓSTINA, *f.* frondes. *Od* xv *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (ramusculus), *u Vukovu (augm.* brst *i* brsnata grana, *čemu se pošljednjem dodaje da se u tom značenju govori u Dubrovniku) i u Daničićevu* (frondes). Stlьci brьstinu otь lêske. Daničić 1, 82. Ugledaše Benedikta među brstinam i zagrancima obučena u zvjerskoj koži, i posumńiše da je planinska živina. I. Đorđić, ben. 24.

BȓSTITI, brstîm, *impf. pasti brst, bez reda govoriti, cvasti. Ake. se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* brstímo, brstíte, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* brstî, *i u part. praet. pass.:* bȓšten. — *Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (pasti brst). — *Od* brst. — 1. *pasti brst,* depascere. *objekat može biti neizrečen.* Da marva oko tebe brsti i ogriza. M. A. Reljković, sat. 105. Koza brsti n. p. šumu, i goveda brste, a svińa ne brsti, nego pase. Vuk, rječ. 45a. Poslao si snahu da mi krošo da brstim. Nar. prip. vuk.2 245. Koja zverka najsitniji brst brsti? *(odgonetlaj: testera).* Nar. zag. nov. 252. — 2. *prvo značenje preneseno na govor bez reda: kad tko govoreći miješa sad ovo sad ono, kao živinče kad brsti čupajući sad odavde sad odande:* On ne zna lipo kazat, već brsti, t. j. nema slasti ni reda u kazivańu ni pripovidańu. J. Grupković. — 3. *evasti, kao tjerati brst, mjesto kojega se misli cvijet. u Dubrovniku. osobito se reče o maslini i rogaču.* Slovinac 1880. 389.

BȓSTRAN, *m. vidi* brštran. xv *i* xvii *vijeka.* Brstran *(iz rukopisa* xv *vijeka).* B. Šulek, im. 34. Po usahnutju brstrana bi pedipsan *(Jona).* S. Ivan trog. 24b. *u jednoga pisca* xvii *vijeka* ‚bastran' *(koje se može čitati i* ‚baštran') *biće štamparska pogrješka mjesto* ‚barstran', *a to glasi* brstran *ili* brštran. Ni mogahu ticati ‚baštran', za budući da je prilika ali zlamen od nočistoće bludne. P. Radovčić, nač. 505.

BȓSTRANOVO, *n. selo u Dalmaciji blizu Trogira.* Brstranovo *(griješkom* Brstanovo) Schem. siben. 1875. 18. Brstranovo. Repert. 34.

BRŠA, *f.* dinoderus Steph. J. Šloser, kor. 493. 501. *Neznana postańa. isporedi* brše.

BRŠE, *f. pl.* 1. variolae, *ospice, bogińe, kraste. u jednoga pisca* xvii *vijeka. Postańem može biti od sr. lat.* bersa, *lesa, što se prepletu po licu kao što je prepletena lesa. isporedi* barsa, brša. Od šeša ili osapnica ili brša. B. Kašić, fran. 172.

BRŠCE, *n. vidi* brdašce, *od čega je i postalo tijem što nije umetnuto* a, *pa i* d *pred* š *ispalo. samo u zagoneci:* Utoče pamrak sinoć u mrak uz ono bršce. niz ono bršce, krvavo ti srce, ako ne odgoneneš *(odgonetlaj: sunce).* Nar. zag. nov. 219.

BȓŠĆAN, *m. vidi* brštan.

BȓŠĆE, *n. coll.* brst. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (‚brstje, plura germina'). Bršćem se nazivaju mlade grančice od trave i od bilja i od drveta, s pupoljkom i cvetom ili bez toga, s listom ili bez lišća. Đ. Popović, pozn. rob. 270. Brśće je ono što se brsti. M Pavlinović.

BȓŠĆÊŃE, *n.* depastio. *isporedi* brstiti. *samo u Vukovu rječniku.*

BȓŠKATI, bȓškâm, *impf. vidi* brčkati, *čemu je promijeńeno* č *pred* k *na* š, *kao što biva i u drugim riječima po ńekim krajevima. U naše vrijeme u Dalmaciji, i to s osobitijem značenima osim onijeh što su spomenuta kod* brčkati. — *a) po malo premetati.* Đite kad jide po zdilici brška. M. Pavlinović. *isporedi* brkati, brkam *pod* a. — *b) po malo trgovati, prometati se.* On zna dobro brškat. M. Pavlinović.

BȓŠLJAN, *m.* hedera helix L., *brštan, brštran. Od* xvii *vijeka (ali isporedi* bršljanov), *između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu i Vukovu. Postańe vidi kod* brštran. — Pod jednim zelenim počivajući bršljanom. F. Glavinić, posl. 10. Puklina ona . . . zarasla je od bršljana. I. Kanavelić, iv. 116. Uzme čuturu punu vina, na čuturi vijenac od šimšira i bršljana, za vijencem peškir. Vuk, živ. 305. Bršljan, hedera. Sloser-Vukot., flor. 509. hedera helix L. J. Pančić, flor. biogr.2. 450. — *Ńeka se gora zove* Bršljan gora *u pjesmi. isporedi* bršljenov, bršljanov. Kroz Bršljan goru zelenu. Nar. pjes. vuk. 1, 591.

BȓŠLJANICA, *f. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 116. Pregled 87. — *b) ńeka zemlja pod njivama i vinogradima u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Zemlja u Bršlja-

nici. Sr. Nov. 1869. 197. Vinograd u Bršļanici. 1870. 31.

BRŠĻANKOV, *adj. vidi* bršļanov. *ali mu je dem., postaŋem od* bršlanak. *koji sam ne dolazi. u jednoj pjesmi istarskoj:* Obajt' mi je tri gore jelove, tri jelove a tri ‚beršļankovo'. Nar pjes. istr. 2, 56.

BŔŠĻANOV, *adj.* hederaceus. *od* xv *vijeka, između rječnika u Jambrešićevu, Voltiġijinu i Daničićevu.* Listije brьšļanovo. Daničić 1, 82. Starine 10, 108. Brьšļanovo sême. Starino 10, 102. Brьšļanovo korenije. 112. Bršļanovo zrno. Jambrošić. Voltiġi. — *neutr. bez supstantiva u jednoj pjesmi:* Dok joj ne daš iči u planinu niti jesti travu breberinu ni plesti se sa bršļanovijem. Nar. pjes. petr. 2, 385.

BŔŠĻANOVICA, *f.* araliacea: bršļanovice, araliaceae Juss. Šloser-Vukot., flor. 508. *na drugom mjestu može biti griješkom:* bršļavica. LXXVIII.

BŔŠĻANSKÎ, *adj. jedan vrh planine Ozrena u Srbiji zove se* Bršļanski kamen. M. Đ. Milićović, srb. 778.

BŔŠĻEN, *m. vidi* bršļan. *isporedi* brštran. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Za jednu noć izraste svrhu ńega *(Jone)* jedan bršļen. E. Pavić, ogled. 429. Zgrize korin rečenoga bršļena. 429. *isporedi* bršļenov.

BRŠĻENKA, *f.* ovonymus europaeus L. *u Hrvatskoj oko Zagreba.* ‚Bršlenka'. B. Šulek, im. 34.

BŔŠĻENOV, *adj. vidi* brslanov. Bršļenovo zrno. Bjelostjenac 10b. — *u pjesmama i* gora bršļenova: Procvilila gora šimširova; pitala je gora bršļenova: što je tebi goro šimširova? Nar. pjes. petr. 1, 152.

BŔŠNO, *n. vidi kod* Brsno.

BRŠŃANI, *m. pl. vidi kod* Bršńanin.

BRŠŃANIN, *m. čovjek iz sela Brsna.* Posjekoše Bršńanina Jova. Ogled. sr. 401. — *Po ńima se selo Brsno zove i* Bršńani: Na selo Bršńane. Nar. pjes. vuk. 5, 99.

BRŠOR, *m.* datura stramonium L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 31.

BRŠTA, *f. vidi* brštan. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 35.

BŔŠTAN, *m.* hedera helix L., *bršlan, brštran. Od* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (367b), *Bjelostijenčevu* (1, 626a), *Voltiġijinu* (5), *Stulićevu i Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku). — Kako i u drugim riječima po nekim krajevima št glasi šć, tako se nalazi i u ovoj. — Postaŋe vidi kod* brštran. — Jor me si savila kako no brštan dub. Š. Menčetić 185. Kom bih spet jaki no prem kami brštanom zelenim. Đ. Držić 438. Koje su pokrile skrobutom brštani. M. Vetranić 1, 99. Stani od brštana sapleteni. 1, 244. Perivoj brštanom opleten. 2, 197. Tamjana tri zrna . ., ke u lis brštana lijepo ćeš zaviti. N. Naļeśković 1, 190. Kako brštan stabla dubi grli, a golub golubice ļubi, ma danice, vik te tvoj drag grli i ļubi. M. Pelegrinović 191. Sred ke ćeš puklinu vidjeti zaraslu svih strana brštanom zelenim. F. Lukarević 92. Odi stoji u brštanu skrovna satvar ne velika, ili trijezna ili pjanu mnžu činit da ne vika. O. Mažibradić 230. Brštan se grli i veže s dubom svacijem u dubravi. I. Gundulić 136. ‚Stiskat ću va vika tebe kako brščan, ki stup oni stiska. M. Gazaravić 100b. Stoji brštan nasloñen na jedno drvo suho. M. Radnić 131. Tako i vita jela pade, ter zajedno š ńom opade loza i brštan. I. V. Bunić, mand. 31. Židovi koji su lijepo istesani no dadu se brštanu o sebi ufatiti. S. Margitić, fala 285. Kad mi sidne mladi brštan na zidine. J. Kavańin 78. Bijaše se Jona prorok prostro ležati pod milu zelenoga brštana sinu. A. d. Bella, razgov. 25. Brštan, pod kojim sidaše Jona u ladu. J. Banovac, pripov. 232. Bog učini da onde nareste jedan brštan. J. Filipović 1, 264. Kore od brštana. J. Vladmirović, lik. 6. Zrna od brštana. 23. Neka uzme istučena brštana. 23. Žao će mi biti brštana do moje smrti. A. Kačić, kor. 268. Pod zelenim barščanom. I. J. P. Lučić, razg. 11. Na vrhu te mašina spopala, po srijedi brštan opasao! Nar. pjes. vuk. herc. 210. Bio je tu jedan stari duvar punan brštana. Nar. prip. vrč. 144. Uz ńih oprione kao brštan o dub. S. Ļubiša, prič. 119. Brščan. M. Pavlinović. Brštan, brštan dubati, hedera helix L. B. Šulek, im. 35.

BRŠTANAK, brštanka, *m.* geranium hederaefolium L. B. Šulek, im. 35.

BRŠTANAST, *adj.* haederosus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRŠTANAV, *adj. vidi* brštanast. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BŔŠTANICA, *f. selo u Hercegovini blizu Hrasna.* Schem. rag. 1876. 60.

BRŠTANIK, *m. dva sela:* Gorńi *i* Dońi Brštanik *u Hercegovini blizu Trijebńa.* Scher. rag. 1876. 58.

BRŠTANIŠTE, *n.* locus hederis consitus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značeńu i* brštaništvo. *oboje načińeno za rječnik.*

BRŠTANKO, *m. ime muško u jednoga pisca* xvi *vijeka u pjesmama.* I. Gundulić 24. 146. 168.

BRŠTANONOŠA, *m.* hederiger. *samo u Stulićevu rječniku* (hederifer), *za koji je i načińeno.*

BŔŠTANOV, *adj.* hederaceus. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (367b) *i Stulićevu.* U zelenci brštanovi. M. Vetranić 1, 419. Nadoh pod hrastom u guščavini brštanovi jednoga satira. M. Držić 415. Najļepša je trava brštanova. Nar. pjes. bog. 340. *u pjesmama i* gora brštanova. *isporedi* bršļenov, bršļan. Ka je gora od gore najļepša, al' klenova ali brštanova? Nar. pjes. bog. 241. Divna li je gora brštanova. Nar. pjes. vuk. herc. 298.

BRŠTANSKI, *adj. vidi* brštanov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BŔŠTAŃÎ, *adj. vidi* brštanov. xvi *vijeka u jednoga pisca i u rječnicima Belinu* (367b) *i Stulićevu* Brštańn (‚brštońu') t' ovu ja darivam čašu sad. ku dobi svijes moja spijevaje za oklad. Đ. Rańina 135b.

BRŠTĖNÎK, Brštenika, *m. neko mjesto u Dalmaciji blizu Klisa* xvi *vijeku:* Tada opusti Brštenik i Kašteo na Osińu. Norini 82.

BŔŠTEVAC, brštêvca, *m.* pastio aestiva, *planina gdje stoka ļetuje.* V. Ļešević. *isporedi* planina, izdig.

BŔŠTICA, *f. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović, reč. 135.

BŔŠTRAN, *m.* hedera helix L. *samo* xvi *i* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vrančićevu* (44. 118) *i u Mikaļinu* (27b. 30b). — *Riječ glasi i* brstran, brestran; brštan, brslan; bršļen. *svijem je korijen* bhrusk, *vrtjeti se, uvijati se.* brštan *je postao od riječi koja se sama nije sačuvala a glasila bi* brьšъ *promijenivši korijenu glasove* sk *pred nastavkom na* šč, *a to na* št. brstan *(koji rijetko i dolazi) postao je od* brštan *samo tijem što se mjeslo* št *uzelo* st. — bršļan *je*

postao od riječi koja se također nije sačuvala a glasila bi brъsk|ъ, *pa joj je korijenu glas* k *između* s *i* | *ispao, a tada se* s *pred* | *promijenilo na* š. bršļan *i* bršļen *razlikuju se u postanju samo kao* Vukan *i* Vučen. — brštran *će biti također postao od riječi koja se sama nije sačuvala u koja je mogla postati nastavkom* rja, *pred kojim se korijenu promijenilo* sk *na* šč, *a to na* št. *od* brštran *je postao* brstran *opet samo tijem što se mjesto* št *uzelo* st. *u* brestran *je umetnuto* e, *može biti samo za to da bi glasovi* br *i* str *stojeći zajedno bili blaži. — u Mikaļinu rječniku osim* brštran *ima i* ‚berštran' (12ª), *ali je to bez sumńe samo po drukčijem pisańu vokala* r, *kao i* ‚verc', vrč (769). Pri stupu brštrana. M. Vetranić 2, 284. Jagode od brštrana. Mikaļa 30ᵇ.

BRŠUĻAST, *adj. samo u zagoneci o žitu:* Zimom zeleno a litom bršuļasto. Nar. zag. nov. 53. *vaļa da se misli usjev zimi i pod snijegom zelen, a ļeti onaki kaki je kad zri, žut. — Postańa bi moglo biti istoga kojega je* barzast.

BRTATI, brtam, *impf. u jednoga pisca prošloga vijeka, nepoznata značeńa; može biti lupati, vikati. isporedi* brtļiti, *s kojim će biti jednoga korijena.* Nek Bistonski mjesec brta, tu mu ne dam ja mijeniti, druzijeh indi neka svrta, tu ńegova ne će biti mraka. J. Kavańin 195.

BRTĻITI, brtļim, *impf.* blaterare, *gorovriti koješta, brblati, prtļati. u jednoga pisca našega vremena. — Postańem može biti od kor.* bhar, *udarati, lupati, od koga je i* boriti se. *isporedi* brtati. Ne zna što laje, pak brtļi svašto kao jedna šarena prekomorna tica. S. Ļubiša, prip. 142.

BRTOL, *m. vidi* Bartol. *samo na jednom mjestu* XVI *vijeka; za to može biti da je griješkom ili skraćivańem izostavļeno* a *pred* r. Brtol Lipković. Mon. croat. 236.

BRTUČEVIĆ, *m. prezime koje se latinski pisalo* Bertucius, *tal.* Bertuzzi. *Da je prvi slog doista glasio* Br, *tomu je potvrda što u primjerima Hektorovićevim u prvom izdańu stoji* Bar. — Hieronimu Brtučeviću. P. Hektorović 3. 63. Brtučević prosi. H. Lucić 277. *pogrješke su u rukopisu:* Bratučević. N. Naļešković 1, 333. 550. 352. *isporedi* Brtučić.

BRTUČIĆ, *m. vidi* Brtučević. Pri kom se ushrani Jeronim Brtučić (‚Bertučić'). M. Vetranić 1, 206. Pred Seńanim bil je knez Brtučić (‚Bartučić'). P. Vitezović, kron. 173.

BRÚBNO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Razdjeļ. kr. 12.

BRŮČAN, brůčna, *adj.* ignominiosus, *na kom je bruka. u naše vrijeme u jednoga pisca.* Pa ja stidan i bručan. S. Ļubiša, prip. 232.

BRUČENKA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 483.

BRŮČITI, brůčîm, *impf.* conviciis incessere, *ružiti, grditi. u naše vrijeme u jednoga pisca.* Na to se raspali Beglerbeg, pak stane bručiti protopopa na grdni način. S Ļubiša, prip. 121. Pak te opet grdila, bručila. S. Ļubiša, prič. 117.

BRUĆICA, *f. ńeko mjesto koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 126.

BRUDAČIREV, *adj. što pripada* brudačiru, *koji sam ne dolazi, a kao da je bio čovjek nad dankom koji se zvao sr. lat.* fortagium, *što se plaćao na građeńe i opravļańe grada. u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Prid Ivanomь Kilešu. sinomь brudačirevem Mon. croat. 42.

BRŮJÂŃE, *n.* susurrus. *isporedi* brujati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Brujańe. Javor 1879. 307.

BRŮJATI, brújîm, *impf.* susurrare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — Kor.* bhru, *vrtjeti se, vreti, zujati. isporedi* bruka. — *Samo o pčelama kad zuje, i to kad ih je mnogo, kao u košnici.* Čele bruje u košnici. Vuk, rječ. 45ª. Pčele bruje. Javor 1879. 307.

BRUJICA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 21.

BRŮKA, *f.* ludibrium, *sramota koja je za podsmjeh, za koju se kome drugi rugaju, rug. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (schande und spott, homo aut res ridenda). *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brûkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brůkê, brůkôm. — *Od korijena od koga je* brujati. — Grdilo je i bruka brat i sestra. Nar. pjes. vuk. 46. Ako ne će bruka na čoeka, čoek će na bruku. 6. Da je tobe stati pogledati tešku bruku Bahmuta vezira, kako bježi glavom bez obzira. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Jer se boje bruke i sramote. 5, 310. Ne šćeše ih pustit' na otkupe za mletačke od zlata dukate, već na tursku bruku i sramotu zaiskaše mačvanske veprove. Pjev. crn. 22. Takve bruke, takvijeh grdila nigde niko još vidio nije. P. Petrović, vijen. 61. Kud će više bruke od starosti? 38. Da pođemo i poginemo, bruka vrh bruke. S. Ļubiša, prip. 194. — *bruka puca, kao glasi se, raznosi se:* Puknuće ti bruka po svijetu. Ogled. sr. 40. Ovo je zlo, koje ne smem ni da kažem, da ne puca bruka. M. Đ. Milićević, več. 284. — *od koga bruku činiti, načiniti, napraviti, uraditi, pograditi, kao sramotiti ga, osramotiti ga:* Od česara bruku načinio. Pjev. crn. 109. Od nas grdnu bruku napraviše. Nar. pjes. vuk. 5, 509. Od Turaka bruku uradiše. 5, 538. Tri sta bruka, tri sta sijaseta, da uļeze u Moskvu, poradi. P. Petrović, šćep. 181. I od nas će bruku pograditi. Nar. pjes. vuk. 5, 507. — *tovariti koga brukom, mnogo ga sramotiti:* Vazda su me brukom tovarili. Nar. pjes. vuk. 5, 492. — *bruku zadobiti kome, svojom sramotom osramotiti i drugoga:* I bismo se povrnuli grdni i krajini bruku zadobili Nar. pjes. vuk. 4, 505. — *bruku kome činiti, sramotiti ga:* Neki bi premučao, da mu se bruka ne čini po svijetu. V. Bogišić, zbor. 263. — *bruka se bije, ili se s kim bije ili nabija, kao čini:* Ti prevjeri, da se bruka bije. S. Ļubiša, prip. 43. Bij se bruko, kada imaš s kime. P. Petrović, šćep. 12. Da se grdna bruka ne nabija s lijepijem našijem zakonom. 140. — *brukom se naziva čeļade za ukor:* Jer je Hasan bruka nevaļala. P. Petrović, vijen. 19. Šuti bruko manita šuti! Vuk, rječ. 45ª. Vuci se otole, bruko i sramoto. S. Ļubiša, prip. 200. — *dolazi i kao nadimak:* Jovan Aćimović Bruka. D. Avramović, sv. gora 196.

BRŮKÂŃE, *n.* derisio. *isporedi* brukati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BRŮKATI SE, brůkâm se, *impf.* habere ludibrio, ludibrio esse. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (ridere). — *Od* bruka. — *a) kao bruku nabijati, rugati se, smijati se komu: s dat.:* Muči, da ti se ļudi ne brukaju. Vuk, rječ. 45ª. — *s instr. bez prijedloga ili s prijedl.* s: Što se starcem jednijem brukate? P. Petrović, šćep. 41. Sve se čovjek bruka sa čovjekom. P. Petrović, vijen. 105. — *b) sramotiti se:* Okani se toga, nemoj se brukati. I. Pavlović.

BRŮKAV, *adj.* tuberosus, *vidi* brazgov. *u Srbiji.* Brukava tikva, po kojoj su čvoruge. S. Peli-

vanović. *isporedi* bruknuti, *su čim će biti jednoga postaña, značeći u opće po čemu je iskočilo što u mnoštvu, osulo se.*

BRÚKNUTI, brûknêm, *pf.* effundi, *naglo poletjeti gomilom, sunuti, buknuti. u naše vrijeme. Od korijena od kojega je* brujati. — Divje race brukne, kad im se iz nenada približi. P. Brantner.

BRŮKVICA, *f. mali klinac s glavicom. od tal.* broca. *isporedi* broka. *U hrvatskom primorju.* Zemļak 1871. 2.

BRULA, *f.* triglochin L. Šloser-Vukot., flor. 1108. juncus acutus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. psamma arenaria Beauv.; scirpus lacustris L.; juncus maritimus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 35. scirpus holoschoenus L. B. Šulek, im. 35.

1. BRULICA, *f. ime žensko, a može biti i muško, za cijelo se ne zna. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46.

2. BRULICA, *f.* luzula campestris DC.: juncus lamprocarpus Ehrh. B. Šulek, im. 35.

BRUĻA, *f. vidi* brula. B. Šulek, im. 35.

BRUĻAK, bruļka, *m. klinac što se zabija za nokte. samo u rječnicima Mikaļinu (samo pl., i to* ‚bruļki' *s tumačeńem* ‚stecchi che si ficcano fra l' ungue, calamus') *i iz ńega u Stuličevu. Jamačno od tal.* brulichio, *ježńa. za koju se kaže da je kao da su kome mravi pod kožom ili da ga podilaze mravi.*

BRUMAN, brumna, *adj. dobar, čvo, crstan, vaļan. od sr. ńem.* frum (tüchtig, brav, wacker, gut). *u naše vrijeme u Istri, a još* XV *vijeka kao adv.* Svekrvica rano stane, a nevesta brumna spi; mlada bi se rado stala, al' joj dragi ne pusti. Nar. pjes. ist. 2, 159. — *adv.:* Ektor vrže s koña mudroga Urikšeša brumno i Urikšoš pod koñem ležaše. Trojan. prič. arkiv 9, 129.

BRŮMBUĻAK, brůmbůļka, *m. ńeki lupar.* L. Zore, rib. 22.

BRUMERINKA, *f. prezime žensko. prošloga vijeka. može biti od ńem.* brummerin. U Aradu . . nika žena biše, . . ime ńojzi Anica bijaše, Brumerinka pridivkom se zvaše. Nadod. 81.

BRUMNO, *adj. vidi kod* brumnan.

BRUN, *adj. tal.* bruno, *mrk, crńkast. isporedi* bron. *od* XVI *vijeka.* Daj sukńe pak brune, daj modre. N. Naļeškovič 1, 253. Misnik obučen u stolu brunu. J. Banovac, blagos. 5.

BRŮNAC, brůnca, *m. vidi* bronac. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (‚brunć') *i Jambrešićevu* (‚brunć'). Nije srebro nego brunac ili ti tuč. A. Kanižlić, utoč. 107. Uzal je od brunca jači i železa. M. Kuhačević 32.

BRŮNČÁR, brnńćára, *m. aerarius. samo u Jambrešićevu rječniku.*

BRUNČELA, *n. pl.* cirri, *prami ili vitice kosa što se puštaju niz obraze. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Biće od tal.* bronco, *grana. isporedi* brundela.

BRŮNČEN, *adj. vidi* broncen, bronzen. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Jambrešićevu.* Kača v pustińi brunčena. P. Vitezović, kron. 7. Grad rvaše s brunčenimi lavi. P. Vitezović, odiļ. 14. Brunčena ruda. Jambrešić.

BRUNČENICA, *f. u jednoga pisca* XVII *vijeka kao da je top brunčen:* Brod veliki Marciļanu, ku brunčenic trinajst jači, i još drugu malo maňu, pune uļa zadobihu. Seńčica 7.

BRŮNČENKA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. *griješkom* brunceńka. B. Šulek, im. 35.

BRUNČEVIĆ, *m. prezime Turčinu.* I staroga oģu Brunčevića. P. Petrović, vijen. 15.

BRŮNDA, *f.* crembalum, *drombuļa, bronza (koju vidi pod* 3). *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stuličevu. Od ńem.* brummeisen. — Cigan brunde s lažni kuje a židovin rad trguje. P. Vitezović, cvit 138.

BRŮNDATI, brůndâm, *impf. a) udarati u brundu, drombuļati. u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. — *b)* murmurare, *mrmlati što sam za se. u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. *isporedi* brndati.

BRŮNDICA, *f. dem.* brunda. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BRUNDELA, *n. pl. vidi* brunčela, *s kojima su i postaña istoga. u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BRŮNKA, *f. ime žensko u jednoj pjesmi iz Perasta. može biti da i nije pravo ime nego je tako nazvano crnomańasto čeļade, kao crńka. tada bi bilo od* brun. Jadna mi se pomamila, Brunko! Nar. pjes. vuk. 1, 495.

BRŮNZA, *f. vidi* bronza. XVI *vijeka u jednoga pisca.* Koji donašaju protivnikom jimena Isukrstova . . . zlata, srebra, brunzu ili ko god orudje od boja. S. Budinić, ispr. 129.

BRŮNZENÎ MÁJDAN, *m. vidi* Bronzeńak.

BRŮŃAČA, *f. ńeka smokva. u rječnicima Belinu* (fico brugiotto, ficus lydia 313[b]) *i Stuličevu. isporedi* bružeta. *Postańem će biti od* brun.

BRŮS, *m.* cos. *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* brúsu. *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi pod c.); u spomeniku latinski pisanu još* XII (brus petra. Lucius de regn. dalm. et croat. ed. Amstelod. 277); *u rječnicima svijem. — Kor.* bhrus, *mahati, trti, taručí gladiti, od kojega je i* brisati, ubrus. — *a) kamen kojim se oštri (brusi) načińen tako da se drži u ruci kad se oštri* Dodaj to Sare brus. M. Držić 461. Toliko ni kipuć željeza tvrda kus, kad će ga kovač tuć, ali ga gloše (‚glodje') brus. Đ. Baraković, vil. 268. Mač naoštren na brusu od žalosti. F. Lastrić, od' 165. Kakvim si brusom dužan razum tvoj naoštriti. P. Knežević, osm. 67. Uzmi na brusu. Poslov. dan. 149. Kose kļepću, pa ih oštre brusom. Nar. pjes. juk. 556. Doć' će kosa do brusa. Nar. pjes. vuk. 69. Namjerila se kosa na brus. 189. Brusom se oštri rukom, a točiļ se obrće i na ńemu se drži ono što se oštri; gladilicom se obično oštre kose, ali ne kao brusom n. p. nož, nego s ohje strane, a brijača se britva ostri na gladilici (ali ne na onoj kojom se kose oštre nego na drugoj koja je za ńu). Vuk, rječ. 45[a]. Dobio kao čela na brusu (*t. j. ništa*). Nar. posl. vuk. 59 *u tom se smislu ali neuļudno kaže:* Hoćeš brus, non proficies; daću mu brus. Vuk, rječ. 45[a]. — *b) kamen, od koga se načińa brus kojim se brusi:* Brus, wetzschiefer, argilla coticula. G. Lazić 173. Brus, ruda iz koje se brusni kamen kopa. Bjelostjenac 33[a]. — *c) ime brdima i selima, gdje je taki kamen: aa) brda: aaa) brdo blizu Graćanice, koje se spominje* XIV *vijeka, prem da se izrijekom ne kaže da je brdo, a i sada se tako zove:* Po dělu pravo nadь Brusь i odь Brusa po dělu pravo na Ostri Vrhь i odь Ostroga Vrha na Veletěnь. Mon. serb. 563. Daničić 1, 80. — *bbb) brdo kod sela Vrmoše ne daleko od Dećana,* XIV *vijeka:* Do svetogorьske planine za Brusь . . . Planina Grebenь i Brusь. Glasnik 11, 12, 117. — *bb) sela: aaa) selo na Pśińi kod brezičkoga puta* XIV *vijeka:* Sělište Brusь, Glasnik 24, 215. — *bbb) selo blizu Zadra, koje se spominje* XVII *vijeka:* Tri sela prijaše svi Barakovići: jedno je Plemići, . . drugo je selo Brus, a treto Ostri Rat. Đ. Baraković, vil. 38. —

cce) varošica u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović, reč. 126.

BRÛSA, *f. grad u maloj Aziji. od* XIV *vijeka.* Dori u Brusu. Spom. sr. 1, 10. Daničić 1, 80. U Brusi sve pristoje stavi. I. Gundulić 566. — *čemu vezenom dodaje se sprijeda bez promjene turskim načinom, te će reći:* iz Bruse *ili onako kako se u Brusi veze, a tamošnji je vez na glasu. isporedi* brusali: Dušek im je djetelina trava zelena, Brusa-jastuk b'jelo ruko jedno drugome. Nar. pjes. petr. 1, 214.

BRÛSAC, brúsca, *m. a)* qui cote acuit, *ko brusi. samo u Jambrešićevu rječniku* (‚brusec', cotiarius). — *b) dem.* brus, coticula. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚brusec' 1, 374) *i Stulićevu.*

BRUSAK, bruska, *m. dem.* brus. *isporedi* brusac. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRUSÀLI, *iz Bruse. vidi kod* Brusa. Po dušeku brusali-jastuke. Nar. pjes. vuk. here. 132. A brusali-jastuk po jastuku. Nar. pjes. petr. 1, 227.

BRÛSALO, *n. vidi* brus *(pod a). isporedi* brusilo. O ramenu dugu pušku nosi, a u ruci kosu i brusalo. Pjev. crn. 94.

BRÛSARA, *f. u čemu stoji brus koscu, vodijer, tobalica, brušnača.* Ļ. Kovačević.

BRÛSATI SE, brûsâm se, *impf. ‚moriti se tucajuć se za čim naprešito'.* M. Pavlinović. Koji puci mogu zapjevati nad zavrhom, koji se brusati u svijaću, a koji ridati na ogarini svoje stroväjeno narodnosti. M. Pavlinović, raz. spis. 159. — *Korijena kojega je* brus; *značeńe će biti došlo od vrtjeti se, hitjeti sad ovamo sad onamo.*

BRÛSI, *vidi* brusali. Pruža ruku po brusi-jastuku. Nar. pjes. vil. 1866. 812.

BRÛSIĆ, *m. dem.* brus. *samo u Vukovu rječniku.*

BRUSIJA, *f. vidi* Brusa. Kraļevski opet sto prinijo . . . Murat prihrabreni u Drenopoļe iz Brusije. I. Gundulić 566.

BRÛSILO, *n. vidi* brus *(pod a). samo u Mikaļinu rječniku* (31ª). *isporedi* brusalo.

BRÛSINA, *f. augm.* brus. *samo u Vukovu rječniku.* — *Dolazi i kao prezime, upravo nadimak mjesto prezimena:* Spiro Brusina.

BRUSITEĻ, *m.* qui cote acuit. *isporedi* brusac. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

BRÚSITI, brûsîm, *impf.* cote acuere. *Akcenat kaki je u praes., taki je u imperf.:* brûšâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* brûsî, *i u part. pract. pass.:* brûšen; *u ostalijem je oblicima kaki je u inf., samo je i drugi slog dug u part. praes.:* brúsêći, *i u part. praet. act.* 1: brúsîv, brúsîvši. — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjere Đ. Barakovića), između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu.* — *Od* brus. — 1. *prelazno: a) u pravom smislu: oštriti brusom:* Jedau počme brusiti nož. Nar. prip. mikul. 102. — *b) u prenesenom smislu: osa brusi žvalo, kao da bi ļuće ubola:* Kano da bih badnu' osu, . . . brusi žvalo, ter oblita, ter se ļuta hvata k nosu. Đ. Baraković, vil. 219. — *čovjeka brusi jad, kao mori, tare:* Ni hliba ni piva on večer okusi, čemernoga gńiva tako ga jad brusi. I. T. Mrnavić, osm. 49. — *čeļade brusi noge, brzo ih miče, kao kad igra:* Al eto ti drugi od svih strana, noge bruse kano i pomama. J. Krmpotić, mal. 19. — 2. *sa* se: *u prenesenom smislu: tarući se raspadati se:* Malo tko prez rane al srca bolezna s obih stran ostane, . . oprava železna svitla se i brusi, gdi kopļa bodežna svud lete u kusi. Đ. Baraković, vil. 79. *otirati se:* Ńu *(lozu)* slamom potruse, da se o ńoj mrazovi no bruse. J. S. Reļković, kuć. 377.

BRUSKA, *f. adj. selo u Dalmaciji blizu Benkovca.* Repert. 5.

BRÛSKÎ, *adj. što pripada varošici Brusu u Srbiji.* Bruska opština. K. Jovanović, reč. 126.

BRUSNA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 112.

BRÚSNÎ, *adj.* cotis. brusni kamen. *vidi* brus *pod b. samo u Bjelostijenčevu rječniku:* Ruda, iz koje se brusni kamon kopa. 33ª.

BRÛSNICA, *f.* 1. cotaria, *gdje se kopa brusni kamen. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (33ª) *i Stulićevu. je li i ńoj akcenat kakav je stavļen i kakav je daļe selima, ne zna se za eijelo; u Stulićevu je rječniku dugo* u. — 2. *ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović, reč. 146. Ono joste Milan od Brusnice. Nar. pjes. vuk. 4, 177. — *b) u Bosni četiri sela: dva u okrugu bańolučkom:* Velika *i* mala Brusnica. Statist. 40. *i dva u okrugu zvorničkom.* Statist. 86. 92. — 3. vaccinium vitis idaea L. J. Pančić, bot. 317. vaccinium. Šloser-Vukot., flor. 957. vaccinium myrtillus L. B. Šulek, im. 35. *isporedi* borovnica.

1. BRÛSNIČKÎ, *adj. što pripada selu Brusnici.* Brusnička opština. K. Jovanović, reč. 146.

2. BRÛSNÎČKÎ, *adj. što pripada selu Brusniku.* Brusnička opština. K. Jovanović, reč. 122. 154.

BRÛSNÎK, Brusníka, *m. ime selima: a) dva sela u Srbiji: jedno u okrugu užičkom a drugo u krajinskom.* K. Jovanović, reč. 122. 154. — *b) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 38. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 95.

BRUSNINA, *f.* aqua ex cote defluens. *samo u Stulićevu rječniku.*

BRUSNIŠTE, *n.* cotaria, *vidi brusnica pod* 1. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značeńu i* brusništvo. *oboje načińeno za rječnik.*

BRUSOVAČA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Razdjeļ. kr. 21. Šem. prav. 1878. 68.

BRUŠANI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića:* Brušani. Razdjeļ kr. 17. *u mještana acc. i za nom.:* Brušane. Schem. segn. 1871. 30.

BRÚŠÊŃE, *n.* exacuatio. *isporedi* brusiti. *samo u rječnicima Belinu* (55) *i Vukovu.*

BRUŠIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u Dalmaciji.* Šem. zadr. 1876. 51.

BRUŠIJE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Hvara.* Repert. 18.

BRÛŠKET, *m.* sors, *ždrijeb, kocka. od tal.* bruschette. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (talus, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). — Brušket se meće:* Da bruškete meću, i koga što dopane na sreću, neka ga nosi. Nar. prip. vuk.² 283. Po što sve podijele i nastave mańemu dijelu nešto s drugo strane, onda meću bruškete, pa na sreću, koga što dopane; n. p. četiri su brata, uzmu četiri slamke od najviše do najmańe, pa meću na dijelove i svaki svoje nosi. Obično jedno muško dijete ove slamke vadi, te tako najduļa slamka gdje se stavi, ono je dio najstarijega, a najkraća najmladega. V. Bogišić, zbor. 344. — *brušket se meće ili stavļa na koga:* Metnu bruškot na porodice. A. Kačić, kor. 147. Stavio bruškete na kolina izraelska. 147. — *na brušket se meće tko:* Postavivši na brušket ali ti žrib Jozipa i Matiju, počeše boga moliti da obere

jednoga od ńih. A. Kačić, kor. 363. — *bruškеt se vadi ili poteže:* Poče vaditi bruškete, i pade bruškеt na kolino Judino. A. Kačić, korab. 189. Potegnuvši bruškete, pade bruškеt svrhu Matije. 363. — *bruškеt pada na koga ili svrhu koga:* Na koga bruškеt padne, on će biti kraļ. A. Kačić, korab. 147. Pade bruškеt svrhu Matijo. 363.

BRUŠKÈTATI SE, bruškètâm se, *impf.* sortiri, *ždrebati. isporedi* bruškеt. *od prošloga vijeka.* Bruškеtavši se ona dva među se, pade bruškеt na Jonatu. A. Kačić, korab. 155.

BRÚŠŃAČA, *f.* 1. *u čemu stoji brus koscu, vodijer, brusara, tobalica. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiče da se govori oko Ibra)* — 2. vaccinea: ‚brusnjače, vaccineae'. Šloser-Vukot., flor. 957.

BRUŠT, *m.* bruchus, *hrušt. samo u rječnicima Jambrešićevu* (‚brusch' 71ᵇ *i u dodatku) i u Bjelostijenčevu* (brusch, nekoi bruszt' 1, 195ᵃ). *tamna postańa: može biti od sr. ńem.* brusche, *prišt, mrštalica, hrskavica.*

BRUTA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 35.

BRUTICA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj. isporedi* bruta. B. Šulek, im. 35.

BRÚTIKA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj. isporedi* brutica. B. Šulek, im. 35.

BRUTNA JABUKA, *f. vidi* brutnika. B. Šulek, im. 35.

BRUTNIKA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj. isporedi* brutika, brutna. B. Šulek, im. 35.

BRÚVNO, *n. selo u hrvatskoj krajini u Liei.* Razdjeļ. kr. 17. Šem. prav. 1878. 62. Schem. segn. 1881. 37.

BRÛZAG, brûzga, *m.* effusio, *silno tečeńe. Od* XVI *vijeka; do našega vremena samo u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka, u obojice samo u instr. sing.; a u naše vrijeme govori se u Dalmaciji u nom. sing. sa* k *na kraju mjesto* g *(vidi dale).* — *Akcenat se ne zna za cijelo.* — *Korijen vidi kod* brizgati. *isporedi* bruznuti, bruždati, bļuzgati, brizak. — Suze moje u vruļu bruzgom tekući. P. Zoranić 2ᵇ. Krvi, koja mu iz glave bruzgom teče. M. Angel 40. — *sa* k *mjesto* g *u aec. sing.:* Udariła krv na bruzak; sve teče na bruzak. M. Pavlinović.

BRUZDA, *f. mali žlijeb kuda što teče. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* bruzag, *s kojim je jednoga postańa.*

BRÚZNUTI, brûznêm, *pf.* effundi, *silno poteći, bļuznuti, briznuti.* XVII *vijeka u jednoga pisca. isporedi* bruzag, bruždati, *s kojima je jednoga korijena.* — *akcenat se ne zna za cijelo.* — Bruznu van tač vruļa. Đ. Baraković, vil. 279.

BRÚŽDATI, brúždîm, *impf.* effundi, *silno teći, briždati, bļuzgati. isporedi* bruznuti, bruzag, *s kojima je jednoga korijena. Samo u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka i u naše vrijeme u Dalmaciji. glasovi* žd *postavši od* zg *glase po ńekim krajevima* žj *(upravo* žd, *kao* šć *mjesto* št, *pa je mjesto* d *po tijem krajevima svagda* j). *isto* ž *pred* j *može se opet promijeniti na* z, *a iza ńega može* j *i otpasti.* — *infinitivu i oblicima u kojih je osnova kao u ńega nema potvrde.* — *akcenat se ne zna za cijelo.* — *sa* žj *mjesto* žd: Gorkih suz daž iz očiju spustiv bružjeći (‚bruxgechi'). P. Zoranić 60ᵇ. — *sa* zj *mjesto* žj *(u oba pisca glas* j *napisan slovom* g, *kao u* mogih *u obojice):* Ni od suz daž ov, ki bruzji (‚brusgi'). P. Zoranić 4ᵇ. Iz glave trnjem probodene krv po licih bruzji (‚brusgi'). M. Angel 48. — *od zj odbačeno* j, *u Dalmaciji u naše vrijeme:* bruzi. M. Pavlinović.

BRŮŽE, brůžâ, *f. pl.* ‚djetińa igra s noveima *u kojoj se baca novac u tavan pak se gleda čiji je dale ili bliže pao od određenog mjesta'. samo u Vukovu rječniku, s tumačeńem koje je stavļeno i s dodatkom da se govori u Risnu.* — *Riječ je tuđa: može biti od tal.* bruciare, brugiare, *žeći, koje se govori u ńekim igrama.*

BRUŽETA, *f. tal.* brugiotto, *vidi* bruńača. Bella 313ᵇ. B. Šulek, im. 35.

BŘV, *f.* palpebra, ponticulus. *Od* XIII *vijeka, ali ne u oba značeńa u isto vrijeme, o čemu vidi dale.* — *Kor.* bhru, *vrtjeti se.* — 1. palpebra, *trepavica (ne samo dlake na ńoj), kapak na oku. samo* XIII *vijeka u jednoga pisca.* Ne da brьvьma svojima drěmanija. Domentijan⁴ 105. 196. *tu prelazi korijenu značeńe vrtjeti se u tresti se, drhtati, treptati.* — 2. ponticulus, *daska ili greda, što se metne preko vode, da samo ļudi mogu prelaziti. isporedi* brvina. *u tom značeńu dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu i Vukovu (u kom se tumači kako je stavļeno).* Miš biži po brvi. Jačke 259. *tu prelazi korijenu značeńe vrtjeti se u praćati se, pružati se, dopirati s kraja na kraj.*

BRVA, *f. vidi* brv *pod* 2. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Od ńe bude nad potokom brva, i ćuprija, most koja se zove. J. S. Reļković, kuć. 89.

BŘVAĻ, břvļa, *m.* taenia coenurus, *brvica.* K. Crnogorac, zool. 181. *isporedi* brļ. — *Kor.* bhru, *vrtjeti se.*

BRVANCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 65.

BRVANSKI, *adj. što pripada ńekom mjestu koje se samo ne pomiče u bilo je ńegdje blizu Modruša u Hrvatskoj* XV *vijeka.* Na put i prekrižje brvansko i sorkovačko. Mon. croat. 170.

BRVELEŽ, *m.* privilegium. XVI *vijeka.* Da bi mu poslali brveležo staro. Ļetop. duk]. črnč. 14.

BŘVENICA, *f. ime selu i rijekama: a) selo u Srbiji u okrugu čačanskom, srezu studeničkom.* K. Jovanović, reč. 171. *postańe vidi kod* Brvenik. — *b) rijeke: aa) rječica u Srbiji u okrugu čačanskom, srezu studeničkom, koja utječe u Ibar kod Brvenika, po kom je i nazvana.* M. Đ. Milićević, srb. 658. — *bb) rijeka koja utječe u Lab nedaleko od polu Kosova.* Glasnik 47, 179. Godišńica 2, 269. Rat 152. Břvenica. Otaģbina 4, 211. 217. *nazvana također po Brveniku, kroz koji teče.*

BŘVENÎK, *m. ime mjestima. postańem od* brv, *koja je uzeta ne kao brvno kojim se samo prelazi preko vode, nego u općenitom smislu kao svako brvno, od koga se što gradi; po tom je* Brvenik, *kao grad od brvana ili mjesto brvnima ograđeno i utvrđeno, da se može braniti.* — *a) u Srbiji u okrugu čačanskom, srezu studeničkom, na utoku rječice Brvenice u Ibar ńegda grad, sada zidine od ńega i seoce.* Vuk, rječ. 41ᵇ. M. Đ. Milićević, srb. 658. K. Jovanović, reč. 171. Studenicu ispod Brvenika. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Starac jedan od tuda pričao je da je taj grad u negdašńe vreme bio brvnima utvrđen. M. Đ. Milićević, srb. 658. *tako se zvala i okolina oko toga grada:* Na stari Vlahь: vь eparhiju novopazarьskuju i vь kadilukь Varošь i Brьvenikь. Glasnik 25, 44. U hatišerifu, kojim je obeležena granica, Brvenik se zove predeo a ne samo grad. M. Đ. Milićević, srb. 658. — *b) na međi sadašńe Srbije prema Kosovu ńegda grad, sada zidine i selo na rijeci koja se po ńemu zove Brvenica.* Otaģbina

4, 217. Vь gradь Brьvenikь. Glasnik 47, 178. *u spomenicima latinski pisanim spomiŋe se još* XIII *vijeka.* Godišnica 3, 287. — *Brvenik s crkvom sv. Tripuna spomiŋe se* XIV *vijeka u spomeniku latinski pisanu a sada se za ń ne zna gdje je bio.* Glasnik 47, 179. *Iako može biti već spomenuti pod b., jer je u istom bilo naselje kotorsko, a crkva Tripuna sveca kotorskoga lako može biti toga naselja.*

BṚVÊŊE, *n. coll.* trabes, *brvna. u jednoga pisca* XVII *vijeka. Postaŋem od* brv, *koja se uzima kao svako brvno (vidi kod* Brvenik); *a od ŋe je kao* zvjereŋe *od* zvijer. — Načini grad novi . . . iz brveŋa. P. Vitezović, kron. 174.

BRVICA, *f.* taenia coenurus. *isporedi* brvaļ, *s kojim je jednoga postaŋa.* K. Crnogorac, zool. 181.

BRVÌJÂL, brvijála, *m.* breviarium. *isporedi* brevijal. *Od* XV *vijeka.* Početakь brьvijala. Mon. croat. 75. Puščam Marku brьvial. 132. Va popovske brvijale. Anton Dalm., nov. test. predgov.

BRVÌJÂR, brvijára, *m.* breviarium. *Od* XVII *vijeka.* Misal i brviar. F. Glavinić, cvit 330. Uzamši brviar. F. Lastrić, test. ad. 108.

BṚVINA, *f. vidi* brv *pod* 2. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Uzme jednu kesu novaca, to metne na brvinu, preko koje je malo po tom vaļalo da prede onaj nesretnik. Nar. prip. vuk.[3] 310. Široka Brvina, prelaz preko Jezave kod sela Lugavčine *(u Srbiji u okrugu smederevskom).* M. Đ. Milićević, srb. 151. Brvina, mjesto u ataru sela Rušńa do rijeke Topčidera *(u Srbiji),* prozvano po brvini koja je prije bila namještena te se prelazilo preko rijeke. Glasnik 19, 106.

BṚVLJIV, *adj. u kome je brvaļ ili brvica, bolestan od brļa. samo u Vukovu rječniku.* Brvļiva n. p. ovca, t. j. bolesna, pa sve ostaje od ostalijeh ovaca i ponajviše se obrće u naokolo i tako vrluda dok ne crkne. Govori se da nikakva zvjerka ne će na brvļivu ovcu, ni na živu ni na mrtvu. Vuk, rječ. 41[b].

BṚVNÂŊE, *n.* trabium superpositio. *isporedi* brvnati. *samo u Vukovu rječniku.*

BṚVNARA, *f. kuća ili druga zgrada od brvana. u naše vrijeme.* M. Kovačević. Kuće su u Golaku brvnare. Otaǵbina 1, 548. *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brvnârâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* brvnarê, brvnarôm.

BṚVNÂŠ, brvnáša, *m. koń koji je kao plosan. isporedi* daščak. — *Samo u Vukovu rječniku, gdje se napomiŋe da se govori u Hrvatskoj.* — *Od* brvno.

BṚVNATI, brvnâm, *impf. udarati brvna jedno na drugo da bude kao zid. isporedi* pobrvnati. *samo u Vukovu rječniku* (trabes trabibus superponere).

BṚVNÎK, Brvnika, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Zemļop. bos. 41. Statist. 93. *akcenat se ne zna za cijelo.*

BṚVNO, *n.* trabs. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brvânâ. — *Dolazi od* XVII *vijeka, između riječnika u Bjelostijenčevu, Stulićevu (gdje je* ‚bravno' *s dodatkom da je iz brevijara, pa je od toga načiŋeno i* ‚bravnce') *i u Vukovu* (brett an drei finger dick). — *Postaŋem od* brv *pod* 2, *tako da je* brv *uzeta u općenitom smislu, dopirući kakvom god prostoru od jednoga kraja do drugoga, a ne samo preko vode. — a) u pravom smislu:* Vь očiju tvojeju brьvno ne zriši. Starine 2, 286. Što gledaš slamku u oku brata tvoga, a brvna, koje je u oku tvomu, ne procjeńuješ. M. Divković, bes. 729. Da gredu obliči u oku svojemu, pak noka odpriči brvno (‚barno') u mojemu. Đ. Baraković, jar. 126. Oči . . nisu za jedno veliko brvno. M. Radnić 24. Držeći jedno brvno pridugo na popriko. P. Posilović, cvijet 154. Od jedne dlake brvno učini. S. Margitić, fala 241. Zato i(h) *(zmije)* tražiš po nuglovi, pod policama, pod brvnima. F. Lastrić, ned. 89. Sva su brvna kućna trula. V. Došen 205. Ne odskoči od brvana. V. Došen 205. I da mi se čak kroz brvna vidi. M. A. Reļković, sat. 116. Kod drugoga trunke a svoga ni brvna ne vide. J. Rajić, pouč. 1, 9. Ona proviri kroz brvna. Nar. prip. vuk. 225. Za što vidiš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svojemu ne osjećaš? Vuk, mat. 7, 3. — *b) kraj čega god izvišen,* margo. *isporedi* greda, okoliš, peleš. Brvno je u Dalmaciji i medaš od zemļe kao greda, obrastao rudinom, — i okolo gumna kao okoliš, — i u svakoga zida što i peliš, — i u vodenici što i peliš. M. Pavlinović. — *c) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 90. — *d) mjesto u Pivi u selu Pišču, gdje je sjenokos.* V. Ļešević.

1. BRZ, brza, *adj.* celer. — *Akcenat kaki je u stavļenom gen. sing. masc.* (brza), *taki je u svijem oblicima nominalnijem i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obliku. između nominalnijeh oblika još je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* brzê, brzôm. *u složenijem oblicima svijem mijeńa se:* brzî. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), i u svijem riječnicima: u Vrančića:* citus, celer, velox, ocior, pernix, praeceps; *u Mikaļinu:* velox, celer, citus, rapidus; *u Belinu:* velox (756[b]), festinus (48[b]), rapidus (606[b]), promptus (590[b]), agilis (52[a]); *u Bjelostijenčevu:* celer, velox, citus, festinus, ocior, praepes, alipes, pernix, volucer, celeripes, rapidus; *u Jambrešićevu:* celer, velox, alacer; *u Voltiǵijinu:* schnell, hurtig; *u Stulićevu:* celer, velox, citus, properus; *u Vukovu:* citus; *u Daničićevu:* celer. — *Kompar.:* brži. *mjesto toga kompar. ima i* brziji *u Belinu rječniku* (756[b] *gdje ima i* brži), *a kao adv.* brzije *dolazi i u starijih pisaca (vidi dale pod* 4). *samo prošloga vijeka gdjekoji pisac povodeći se za drugim riječima ima grješkom* brži *(vidi u primjerima A. Kanižlića i oba Reļkovića). što i u I. Gundulića ima* ‚bržja' (408), *biće zlo čitano* ‚barzja' *gdje zej treba čitati ž kao i u* ‚snjezejanijeh' (409). — *Kor.* bhargh, *dizati, uzvišivati, množiti. krijepiti, pomagati, ustajati oko koga ili čega. isporedi* brgo, brijeg, brijeći.

1. *brzo može biti čeļade, i životiňa i stvar tjelesna ili umna može biti brza. a) tko ili što u kakvoj radńi ili staňu napreduje što više u što maňe vremena. a) o čeļadetu i životiňi:* Sbrête i drugyj na brьzomь hode koňi. Domentijan[a] 258. Brzi hrt i sokol. Š. Menčetić 77. Sva je tada družina brze koňe uztegnula. P. Hektorović 20. Osao trom a koń brz. M. Držić 307. Brzo košute. O. Mažibradić 161 Jašu koňe vjetra brže. I. Gundulić 444. Oni vode brze hrte. 407. Jeljen brzi, srna plaha. 407. Paša . . brz biše koňskimi nogami. I. T. Mrnavić, osm. 128. Koń brz kako sokol. B. Krnarutić 8. Ažael bio je brz kako no jedau srndać. M. Radnić 281. Brzi ulaci. I. Kanavelić, iv. 21. Silenu je vojsku sakupio, mlade pišce i brze koňike. A. Kačić, razgov. 25. Leti junak na čilašu svomu kano brza tica lastavica. 232. Ļudi brzi kako no srne. 174. Šest vitezova najbrži. 181. Ako su brzi volovi, ali je zemļa dijeļena. Poslov. dan. 4. Laka pješca i brza koňika. Nar. pjes. vuk. 4, 506. Brz je Šarac, uteći mu šćaše. 2, 413. Te od lova ništa ne ulovi, ni

košute brze. 2, 481. Brz se mnogo puta premetne, pa ga i trom stigne. Nar. posl. vuk. 29. Ha! brži od repa! 339. — *pridjeveno čeljadetu imenovanu po kakoj radńi znači da brzo čini ono po čemu je imenovano:* Jezik mi je kao i pena pisaoca brza. I. Akvilini 138. — *b) o nogama, o krilima, o perju mjesto krila:* Što li gledah brza krila gdje put neba ptice steru? I. Gundulić 241. Ptica ohola sred visine plemenita jata tjera, a na vrste maće ine mrzi trudit' brza pera 407. Brza j' krila otvorio. I. Kanavelić, iv. 60. Jakom rukom, brzijem krilom. J. Kavańin 122. Ali vrime krila još ‚bržja' imade. A. Kanižlić, rož. 19. Brze noge te podbode. V. Došen 124. Brze noge izniješe glave. Osvetn. 3, 42. — *c) o srcu voļnu bez oklijevańa činiti što:* Komu su poslušni s brzijem i s veselijem srcem. J. Matović 337. — *d) o očima, koje u jedan put vide sve dokle dopiru; ali samo kad se poredi s drugim čim:* Brže su oči od końa. Nar. pjes. vuk. 1, 196. — *c) o pamcti, što mišlima može biti čas ovdje čas ondje, misliti čas ovo čas ono, i što se brzo domišļa. dolazi samo poredeći se s drugim čim:* Pamet hitra brža je od vitra. O. Mažibradić 219. — *f) o vodi, rijeci, potoku:* Brze rike. Đ. Držić 412. K moru se zamiču brzimi rikami. P. Hektorović 15. Voda vele brza biše. P. Zoranić 67b. Mos bo oholi Đunav ne da vrh sve rijeke držat' brze. I. Gundulić 320. Pitajte . . . Neretvu, brz potok. Đ. Baraković, vil. 348. Pribrzijem koračanjem na priliku brzoga potoka trčemo na smrt. P. Posilović, nasl. 13b. Ako izade iz svojega gnizda jedna rijeka brza, odnese krajeve i vrtle i mline. M. Radnić 46. Brze rike zemļu poje. V. Đošen 260. Gde je voda bila vrlo brza. Nar. prip. vuk. 50. — *g) o vjetru:* Brzi vitar. A. Vitaļić, ist. 51. — *h) o ladi:* Въ врьzyhъ golijahъ husarije vъsêdъše. Domentijanb 181. Brze plavi porinite. J. Palmotić, dubr. 465. Brze plavi s tihijem vjetrom uputiše. N. Marči 34. Dođe u luku jedna brza lađa. B. Cuceri 401. — *i) o rodenici:* Zemļa kod brze vodenice *(u Srbiji u okrugu ćuprijskom).* Sr. Nov. 1871. 308. — *j) o strijeli:* Brži nego brza strijela. I. Gundulić 384. Koń je pod ńom brza strijela. 343. Plav je hrla tać vidjeti kako iz luka brza strijela ispuštena. J. Palmotić, dubr. 35. I na ńega bijahu brz'jem str'jelam navalili. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 37. — *k) o prahu puščanom, koji se naziva brz po tome što brzo plane i nestane ga, brzo čini svoje:* Nije tama od boga poslana, već od brza praha i olova. Nar. pjes. vuk. 3, 162. I svakome lice potamnelo od prokleta topa i kumbare, od brzoga praha i olova. 4, 221. Ma se Jakov iz čardaka brani sve brzijem prahom i olovom. 4, 455. Namaza je voskom i katranom i sumporom i brzijem praom. 3, 13. — *l) o vremenu, o časima, godinama:* Vrime brže jest ner vihar i vila. M. Vetranić 1, 268. Diļi od vijeka časi brzi čine joj se. I. Gundulić 513. Da su naša godišta brza. M. Orbin 19. — *m) o glasu, koji se brzo nosi ili brzo ide:* Glas ih bješe brz priteko. J. Palmotić, dubr. 208. Brzi glasi dodoše sv'jetlu kraļu budimskomu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 37. — *n) o radńi, koja biva brzo ili u malo vremena:* Blizu vira hrli Đunaj ne čini brza tijeka. Đ. Palmotić, christ. 3. Stupaj brzi. 20. Na brz tijek mjesta uzeti. I. Kanavelić, iv. 81. Za ńom brzijem tijekom sunce u krugu pozlaćenu leti. N. Marči 26. *tako i* brz hod, brz korak, brz govor. — *o) o putu kojim se stiže kuda brzo, u malo vremena, kao* prečac: Jezdeći brzijem putom jošter s hrtim zvijeri traži. J. Palmotić, dubr. 328. Sutra na ishod dana bijela idu naprijed brzijem puti. 232. Koji tobi, sestrice, brze pute pritjecaše. Nar. pjes. bog. 60. Pobržajmo brzim putem. Nar. pjes. vuk. herc. 329. — *u tom smislu može biti da je i* Brzo poļe *u Srbiji u okrugu šabačkom:* Zemļa u Brzom poļu. Sr. Nov. 1866. 566. — *p) o čemu se veli da je brzo, može mu se još reći i kuda je brzinom svojom upravļeno, kuda ga brzina nosi, a to je: aa) radńa ili djelo, što se misli činiti, a izriče se: aaa) u akus. s prijedl.* na: Tih bišе u svitu, smin i brz na dilo. H. Lucić 256. Hoće biti brži na vazetje tujega blaga. Š. Budinić, ispr. 117. Svaki človik budi brz na slišanje a kasan na govorenje. Bernardin 67. jak. 1, 19. Vrnć, krepak i brz na svako dobro djelo. M. Divković, nauk 276b. Nagao i brz na osvetu. M. Radnić 444. Brz na boj. Bella 458a. Kojizije su brze noge na prolivańe krvi. F. Lastrić, test. 159. Prokleto bilo noge tvoje, koje su na svaku zloću brze bile. Đ. Rapić 4. Na kvar od sve živadi su ‚bržji' *(golubi).* J. S. Reļković, kuć. 317. Znati možemo da su ļudi na svitu osobito sadańemu vrlo brzi na sudeńe, a posli toga na ogovarańe. A. Tomiković 190. Da ne bude lijen, nego brz na sve ono što utišti dušu. A. Kalić 363. *tako i* na zlo *i* na dobro, *koje se misli učiniti:* Sam na zlo brz uhodiš livade. I. Gundulić 149. Brze su noge moje na zlo. B. Kašić, nač. 41. Na zlo brzi nesrećniče! Đ. Palmotić, christ. 430. Bješe brz na zla sva kolika. 452. Noge na zlo brze. P. Posilović, nasl. 47b. Ļudi po slabosti naravi pokvarene, koja je brža na zlo, nego li na dobro, dilujući suprotivno. F. Lastrić, test. ad. 19. Iz ovoga se vidi koliko smo na zlo brzi. E. Pavić, ogled. 127. Oni budući na zlo brzi, . . . donesoše. A. Kačić, kor. 80. Znaš ovaj narod da je brz na zlo. Đ. Daničić, 2moj. 32, 22. — *ńeki pišu i u jedno:* nàzlobŕz, mali cupidus. Vuk, rječ. 389b. — *bbb) u infinitivu:* Moj jezik, ki svako zlo riti toli je brz i prik. N. Dimitrović 87. Koji bi tad naj brži u ńu *(lokvu)* skočit srećan bio. D. Palmotić, christ. 48. Veoma brzi prostit zlobnim. B. Kašić, naš. 53. Niti budi brz lahko pokarivati poslove tudinske. M. Radnić 413. Mlogi koliko su brzi jezikom varavim pofaliti se, toliko su kasni dili istinitim pokazati ļubav božiju. F. Lastrić, ned. 277. Ne mojte brzi biti tako osuđivat'. J. Banovac, razg. 155. Da je hitra i brza doći u pomoć. A. Kanižlić, utoč. 197. Neka bude svaki čovjek brz čuti a spor govoriti. Vuk, jak. 1, 19. — *bb) mjesto, ali veoma rijetko, a i tada se ne misli samo mjesto nego s radńom koja na ńemu biva. nalazi se izrečeno: aaa) adverbom:* Gdi godi čujaše kar ali gdi se biju ali skubu, onamo noge tvoje bihu vele brze. Starine 1, 111. — *bbb) u akus. s prijedl.* na: Reduša, koju rala motika ne sluša, istom s toga kod kuće se vrza, jerbo nije baš u poļe brza. J. S. Reļković, kuć. 413. — *r) brz može biti tko radeći što, nalazeći se u kakvoj radńi; ona se tada izriče u lok. s prijedl.* u: U teku bi brza. D. Ranina 11b. Vele brz i kratak bil jest u slišanju. Š. Budinić, ispr. 86. Ne druge brze toli u izišastju bit' ne mogu. I. Gundulić 408. Opaci biti će poneseni na sud od djavola, ki će se u tomu ukazati brzi i hrli. M. Orbin 232. U poslihu brz. F. Glavinić, cvit 284. Brz u poslijeh, djelijeh. Bella 117a. — *s) što bi se moglo reći u čeljadetu da je brzo, može se reći da je u tijem ili u tom čeljade brzo: tako se nalazi* brz umom *i* u snazi: Brz umom. Bella 100b. Častan umom, brz u snagi. J. Kavańin 119. — *t)* ‚na brzu ruku' *činiti što, hoće reći: kako se može u malo vremena hiteći da što prije bude gotovo, ako i ne bi bilo onako kako bi trebalo. u naše vrijeme.* Kad se ko zove kud na brzu ruku. Vuk, rječ. 13a. Mnogo na brzu ruku prebranih knjiga. M.

Pavlinović, rad. 144. — *β) tko se do što maše vremena iza čega drugoga nade u radńi po kojoj se imenuje, ili što do što maše vremena iza čega drugoga biva. a) o čeľadetu (ili što kao čeľade misli):* Ja ću biti brz svjedok. M. Divković, bos. 34. U vino su ļute pjanagíje, u družinu brzo kavgagíje. Nar. pjes. vuk. 3, 216. Pa zaprosi Novkińu devojku, a Novkińu, brzu govorkińu. Nar. pjes. vuk. herc. 71. — *b) o stvari:* Dati ńemu brz, hitar i snažan posluh. Š. Budinić, sum. 18b. Jere ćeš brzu platu od truda tvojijeh primiti. B. Kašić, nasl. 55. Ima se nemoćnik ispoviditi i vaļa prije dobro protresti svoju dušu, ako nije brza smrt. L. Terzić 4. Da mi ili život ili brzu smrt pokloniš. A. Kanižlić, kam. 364. Dice jauk ganuo je boga na ‚brźju' osvetu. M. A. Reļković, sabr. 65. Brza osveta gotova šteta. Nar. posl. vuk. 29. Luda sila brza pogibija. 171. U luda kmeta brza besjeda. 332. *u tom smislu i dani mogu biti brzi:* Da bog da mu pusta *(puška)* za glavom ostanula brzije dana! V. Bogišić, zbor. 601. — *tako i povrće koje brzo prispijeva:* Moreš sadit ločike i vrzu, da na stolu zelen imaš brzu. J. S. Reļković, kuć. 218.

2. *adv.* brźo *i* brźo, celeriter, cito, brevi, mox. *α) značeńe kao naprijed pod* 1, *α.:* Tko brzo trči, često se ukiduje. Zbor. 20. Brzo pišući. Mon. croat. 218. Hod' brzo! Što si stao? M. Držić 56. Ima zlatna krila, kojijem brzo svud doleti. O. Mažibradić 183. Biži vrijeme moga života brzo. P. Posilović, nasl. 13. Što se pametju čini, brzo se može učinit. J. Filipović 1, 340. Brzo svoje posle opravivši. P. Knežević, osm. 142. Stara *(godina)* vrlo brzo prode. V. Došen 15. Što će? kuda li će? priobuče se brzo u haļetak svoga sluge. A. Kanižlić, kam. 108. Kratko je vrijeme od života, prohodi nam veoma brzo. B. Cuceri 27. Brzo ide, ali izvan puta. Nar. posl. vuk. 29. Brzo trči, a iz grla viče. Nar. pjes. vuk. 3, 315. Pognaj końa da idemo brzo. 3, 250. Brzo k meni, mila moja majko! 1, 242. Vez'te brzo, tridest devojaka! 1, 389. Svekrvica brzo prede. Nar. pjes. ist. 2, 159. Gdje se igra brzo. Vuk, nar. pjes. 1, 177. Brzo i nerazgovijetno govori. Vuk, posl. 29. — *β) značeńe kao naprijed pod* 1, *β. u gdjekom se primjeru može uzeti i u predńem značeńu, a često je kao* skoro. Brźo hote biti predani. Mon. serb. 38. Sljezi brzo. N. Rańina 223. luk. 19, 5. Sjedi brzo i upiši. 152b. luk. 16, 6. Kako si toliko brzo mogao naći? 57. Odstupili su brzo od puta koji si ukazao ńim. 72. Podi čedo, i brzo opet dodi. Zbor. 256. Otvori mi brzo. 43b. Brzo ozdravi. 72. Tada brzo poče govoriti. 93b. Oni brzo bižati počnu, brezglavni bo su. Aleksand. jag. starin. 3, 261. Ako se ne remedija brzo. M. Držić 221. Toliko brzo ja imam, jaoh, umriti! F. Lukarević 102. Bog je obećal nas brzo uslišati. Katek. 1561. 77. Da brzo k meni prideš. Anton Dalm., 2tim. 4, 9. Ufam brzo te viditi. Anton Dalm., ioan. 14. Da se brzo ne ganete od vašega razuma. Bernardin 4. 2sol. 2, 2. Znajući da ćeš brzo kušati tuj muku. A. Gučetić, roz. jez. 224. Brzo će i toj proć! O. Mažibradić 154. Strah me da opet brzo odi sasma tužna sa mnom doćeš. I. Gundulić 51. On će brzo najcestiti' u ļubavi rijet' se moći. 354. Nu vlas bożja brzo u sebi samosiļa krši i slama. 573. Kako se hoće brzo poznati. F. Vrančić, živ. 76. Brzo mu se prikaza prigoda od rati. B. Kašić, ign. 8. Koga ufaše brzo vidjeti. B. Kašić, per. 130. Brzo ćemo se opet viditi. F. Glavinić, cvit 204. Ne zaboravi se tako brzo. I. Držić, nauk gond. 142. Brzo ćeš se zgrijati. Mikaļa 31a. Zlu zančicu sebi snuje, ka ga udavit brzo ima. J. Palmotić, dubr. 209. Za isto brzo brzo bi prominil živļenje. P. Radovčić, symb. 116. Prosimo da ovi svit brzo skonča se i brzo pride dan sudńi. I. T. Mrnavić, ist. 54. Postavi u naredbu kuću tvoju; za što ćeš brzo umrijeti. P. Posilović, nasl. 23b. Da se bijaše tako brzo prominio. 23. Brzo i Cipar i Kandija bit će tebi povraćena J. Kavańin 213. Pokripite se, jer ću se brzo k vam povratiti. M. Lekušić, razm. 26. Hoće li brzo bit sud posli smrti Antikrsta? J. Filipović 1, 141. Ako sveder u strahu gospodinovu stat ne budeš, brzo će se oborit kuća tvoja. 173. Brzo ćemo se viditi. F. Lastrić, svet. 104. Onako ćeš goloću i ti brzo imati. J. Banovac, pred. 97. Koristi ovoga svita nisu nam potribite, budući da ćemo ji brzo ostaviti. J. Banovac, razg. 85. Bi brzo odkrivena. P. Knežević, živ. 28. Što vrlo brzo gine, nije vrsno mnoge cine. V. Došen 22. Brzo s kraļa kruna spane, gdi vojnici ńu ne brane. 125. Ako su i najrazumniji u svom poslu *(slagači)*, brzo se na slova samo gledajući privare. IX. Što se u knjigam ne nahodi, brzo se izgubi. A. Kačić, razgov. 1. Brzo se je Savo osvetio. 19. Ne ostalo od tebe poroda! ļuba ti se u crno zavila! brzo tebe poželio babo! 26. Kad udari vijar od sivera, naglo bane, al brzo pristane. 122. Da bi se oni poklisari brzo vratili. A. Kanižlić, kam. 268. Žudim brzo umrijeti, da se nadem s Jezusom. Đ. Mattei 156. Osta brzo izbavļen. I. Đordić, ben. 191. Sunce nam je na zahodu, brzo će nam zać', a nevjesta na othodu, brzo će nam poć'. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Dobro ti reče! brzo se steče. 1, 30. Brzo mu se ļekarica nade. 1, 430 Moj' su tići poletari, brzo će mi polećeti. 1, 488. No ga čula od planine vila, k Jovanu je brzo polećela. 2, 36. Hoće Turci brzo carovati. 2, 201. Kad je Šarac sagledao vilu, po s tri kopļa u visinu skače, po s četiri dobre u napredak; brzo Šarac dostigao vilu. 2, 217. Jer ćete se brzo rastanuti. 2, 440. U čudu se brzo dosetio. 3, 180. Brzo ćemo s' udarit' s Turcima. 4, 184. Ded' ustani i golaće kreni, da si brzo u b'jelu Ļešnicu. 4 250. Jali ću te brzo pokajati, jal' ću svoju izgubiti glavu. 4, 331. Ko brzo sudi brzo se i kaje. Nar. posl. vuk. 135. Dodi brźo; brźo će on doći. Vuk, rječ. 43a. Sidi brzo. Vuk, luk. 19, 5. Sjedi brzo. 16, 6. Postaraj se da dodeš brzo k meni. Vuk. 2tim. 4, 9. Znati ćemo brzo svakojako. P. Petrović, šćep. 36. — *γ) u značeńu kakovo je naprijed pod β, dolazi i onda kad se nema na umu nikakvo vrijeme nego se samo misli da što može biti, pa se to kaže samom riječju* brzo, *kao da bi bilo vremenom blizu, te bi se u tom smislu brzo moglo dogoditi, brzo biti. tako je* brzo *kao da bi se reklo* ‚lako može biti' *ili* ‚po svoj prilici', *a po tom i samo* ‚može biti', *grč.* τάχα *(brzo u pravom i u tom smislu)*, forte, forsan. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka (ali mnogo češće comp.* brže. *koji vidi dule pod* 4, *δ).* Ne govori nam gospodin, da ne umremo brzo (ne forte moriamur). N. Rańina 63. exod. 20, 19. *isto mjesto u Bernadina:* da ne pomremo od straha 28. *u Daničićevu prijevodu:* da ne pomremo. — *δ) dolazi i s ńekim prijedlozima: a) sa* do, *koji sastavļa svoje značeńe sa značeńem pod β, te biva kao da bi se reklo: do malo, t. j. do malo vremena, koje se samijem* brzo *kaže. vrijeme o kom se tako govori može biti i buduće i prošlo, a svagda iza ńečega drugoga, te je tomu buduće.* Biti će .. do brzo zalogaj od ńega draži dvaš. N. Naļešković 331. Do brzo ti zaboravi boj poļački. I. Gundulić 359. Ali huda nad sve ine do brzo mu sreća uzroči da mu u jedno zrak pogine od dva sina i od dvije oči. 378. Do malo mu starost poda da se tako čestit pazi, er do brzo smrtna zgoda život mu uze i porazi. J. Palmotić, dubr. 100. Do brzo ćeš,

vjeruj, čuti mene ciječa tebe izdahnuti. 158. Koje i ja do brzo .. ufam uživati. V. Andrijašević, dev. 53. Sve mi spomenuje da do brzo trijeba umriti. B. Betera, čut. 14. Do brzo ćeš na gospodstvo predne uziti. I. Kanavelić, iv. 318. Do brzo smrt ga smlati. J. Kavanin 470. To njegovo došastje biće do brzo. Živ. is. 100. Kako ćemo do brzo povidjeti. 32. Koji do brzo zlo završi. 10. U zemlju se do brzo imam obratiti. L. Radić 48. Do brzo bi pogrdio sve ostalo. Đ. Mattei 85. Ako žudiš do brzo izvrstna postati. 86. Do brzo se učini dostojna svoga imena. I. Đordić, ben. 19. Tako se do brzo iz šužanstva oprostio! Nar. pjes. bog. 44. — *b) su* na: *aa) kao kad se akusativom i tijem prijedlogom kazuje način (n. p. na silu, na lijepo), te oboje zajedno kažu isto što i samo* brzo *pod α., samo što se čini da je način očitiji, a čini se za to što se i prijedlogom kaže.* Na brzo mu knigu opravila. Nar. pjes. vuk. 2, 171. 3, 194. — *bb) kao kad se akusativom i tijem prijedlogom kazuje vrijeme (na ljeto, na jesen), te je kao i samo* brzo *pod β.:* Koja bi bila takva mati, koja se ne bi od ove žalje na brzo zaboravila? A. Tomiković 24. Kad je videla da njoj je na brzo umret. Nar. prip. mikul. 23. Nâbŕzo, proxime. Vuk, rječ. 378b. *vidi i na po se* nabrzo. — *c) su* u, *kao kad se akusativom i tijem prijedlogom kazuje vrijeme (u čas, u dva dana, u jedan put), a vrijeme je ponajviše kao pod β., ali može biti i kao pod α.:* Ako li kako znaš u brzo lijek dati. Menčetić-Držić 487. Još ako ju *(radost)* steće kada, u brzo se š njom razdili. N. Naljeković 1, 168. Nemoj, čim zenu tva lica gizdava, u brzo da svenu. F. Lukarević 108. Koja neumrloga mladića zamjerivši, u brzo oba . . . čestiti vjerovnici nadoše se. I. Gundulić 3. U brzo će carstvo pasti. 570. Će grada bude u brzo oborena. M. Radnić 65. U brzo se zasramili! A. Vitaljić, ist. 22. U brzo mu idu lita. 512. U brzo sve to hodi kako magla. 305. Sve u brzo to činiše. 365. Dostiže ga u brzo oštra pravda. Živ. is. 38. I u brzo vojsku pokupite. Nar. pjes. vuk. 5, 382. Radljivoj devojci u brzo svatovi. Nar. posl. vuk. 269. Imao boba, i svakome se zakliňao da se vari u brzo kao jaje. Nar. prip. vrč. 205. — *ε) sastarla se sprijeda sa* po: pôbrzo. Vozo naši vozari pobrzo. M. Nenadović, mem. 101. *vidi i na po se* pobrzo.

3. *kao adverab osim oblika* brzo, *pomenutoga pod* 2, *dolazi još u ńekima: a) u gen. sing. nominalnom s prijedl.* do, *radi kojega je i uzet gen., kao da bez njega ne bi moglo biti do inače je kao naprijed pod* 2 do brzo. *samo prošloga vijeka u jednoga pisca.* Zamišljen i žalostan u sebi vraćaše se k družini. Nu se do brza razveseli. Živ. is. 168. — *b) u loc. sing. složnom, koji će biti došao mjesto nominalnoga (vidi dalje pod c.), po što je nominalni izašao iz običaja, i to s prijedl.* na: na brzom, *kao naprijed pod* 2 na brzo. *samo u Bjelostijenčeva rječniku* (11a) *i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Iz ove zemlje sva vlaga na brzom . . . izlapi. I. Jabłanci 18. Strn njezin na brzom u sjeme raste. 166. — *c) u starom nominalnom loc. sing.* brьzѣ, *koji dolazi* xiv *vijeka i glasći u zapadnom govoru* brzi xvi *vijeka, ali ne sam nego s prijedl.* u (vь); *inače kao naprijed pod* 2 u brzo. Vь brьzѣ izbreku. Mon. serb. 89. Tve želje u brzi pune se najdite. H. Lučić 231.

4. *adv. comp.* bŕže. — *u Vukovu rječniku ima* bŕže (43a) *i* bržê (43a *kod* brzo), *ali će pošljedne biti pomiješano sa nom. sredњega roda. osim toga comp. nalazi se i drugi:* brzije *u jednoga pisca* xvi *i u jednoga* xvii *i u jednoga* xviii *vijeka (vidi u primjerima M. Marulića, A. Georgicea i A. Kaliča) i su* e *mjesto* i, *koje je postalo od staroga ê, u Bjelostijenčevu rječniku* brzeje. *u prvoga je naštampano u naše vrijeme griješkom* bržije (32), *ali se u prvom izdańu* z *i* ž *jednako piše, a u izdańu od* 1627, *u kom se razlikuje* z *i* ž, *stoji* z. *ńeki pisci prošloga vijeka mjesto* bŕže *imaju i* bržje *povodeći se za drugim riječima (vidi u primjerima). — α) značeńe kao naprijed pod* 2, *α.; su čim se poredi može biti i ne biti izrečeno. α) su čim se poredi stoji ili u gen. samo u staro vrijeme ili u gen. s prijedl. od ili je privezano riječju* nego: Oni drugi učenik priteče bŕže Petra i dođe prvi na grob. N. Rańina 130 ioan. 20, 4. Izljoze bŕže nego li strijela. Zbor. 97b. Rukavce uzvrgli, bičve podpasali; bŕže t' bi ticali skačući dubravom ner kad bi bigali jelini prid lavom. M. Marulić 13. Tamo bješe niz Kosovo bŕže od vjetra odjezdio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Bježaše izprid vas brzije nego plašive ovce izprid gladna vuka. A. Kalić 103. Drugi učenik trčaše bŕže od Petra. Vuk, jov. 20, 4. — *b) bez i čega su čim bi se poredilo. to je kad kad samo u misli, a kad kad se misli samo brzina veća nego kad bi se reklo samo* brzo. Umiru pritužan, a ne znam krivine, nisam ja tać dužan, život moj da gine. Umire bŕže sad ma mlados ćemerna u željah tebe rad krunice biserna. Umiru i vidim očito da ja mrem. Đ. Držić 422. Uzjaši za me na końa, ter odimo bŕže. I. Ančić, svit. 17. Nije nam kasnit, što imaš vidit, gledaj bŕže. J. Kavanin 509. Ukopaše tilo; skriňu, u koju ga metnuše, živoga klaka nasuše, jeda bi se bŕže smańkalo meso. J. Banovac, pred. 142. Što on ‚bržje' k njoj ide, to ona dalje od njega odmiče se. M. A. Reljković, sabr. 59. Idi bŕže dvoru bijelome, donesi mi stare sokolove. Nar. pjes. vuk. 2, 457. Hajte, Turci, da bŕže idemo, ne bi li se gore dovatili. 3, 259. Povrati se dvoru kukajući, bŕže stere mekanu postelju. 3, 522. A mi bŕže, oblak bŕže. 1, 113. Bŕže dorat, bŕže bedevija; brza mu je, ujeli je vuci! Nar. pjes. petr. 2, 612. *nalazi se i s prijedl. u (vidi naprijed pod 2, δ), ali veoma rijetko:* Jaoh, što se oni dan ne stvori najmańi čas jedan, u bržje da prođe? N. Naljeković 2, 85. ‚sto bržeʻ: Ča bŕže i bolje mogaše dotecc. D. Baraković, jar. 53. Pak ti trči što god bŕže možeš. Nar. pjes. vuk. 2, 573. Opremi se što bŕže mogaše. 3, 511. — *dolaze mu se ozad adv.* bolje, *s kojim mu značeńe biva jače, kao da što biva bŕže nego kad bi se reklo samo* bŕže. Onam' idi bŕze bolje. Nadod. 83. Bŕže bôlje, quam citissime. Vuk, rjec. 43a. Sva družina njega poslusala, bŕže bolje vatru naložiše. 3, 120. Braća otrce bŕže bolje k ocu Nar. prip. vuk. 9. Onda već vidi sta je, pa se bŕže bolje vrati natrag. Vuk, nar. pjes. 2, 81. Kako ga ugledah, a on se bŕže bolje sakri. Vuk, rjec. 43a. Otac ga bŕže bolje zamota u ćurak. Vuk, posl. 354. — *superl. također bez i čega su čim bi se poredilo (isporedi dalje):* Bižaše najbŕže. M. Marulić 255. Mač kivavi od sebe tja vrže, a pode ljubavi dvoriti najbŕže. O. Mažibradić 152. — *β) značeńe kao naprijed pod* 2, *β.; su čim se poredi može biti i ne biti izrečeno; α) su čim se poredi izrečeno kao naprijed:* Bŕže bi svitu rok i konac dotekal nego bi bil uzrok da bih ja toj rekal. S. Menčetić 183. Hoću ti poslati bŕže nego ti scijeniš. B. Kašić, per. 51. Epate kažu u kalendaru mine jedan dan bŕže da se dogajaju nego predne. B. Kašić, rit. 32 Jer će zaboravit ljudi te brzije nego se u tvojoj misli procińuje. A. Georgiceo, nasl. 58. Bŕže mu je glavu odsikao nego bi ga muńa ošinula. A. Kačić, razgov. 86. — *b) bez i čega su čim bi se poredilo (isporedi pod α, b.):* Gdo ga *(svijet)* veće ljubi, ta ga bŕže zgubi. Mon. croat.

*

317. Ako bi se moglo tozi drugoj gospodi učinit, vašoj ljubvě brže i srdčnije. Spom. sr. 1, 19. Da jim bog brzije (‚bržije') pomoć svu podije. M. Marulić 32. Sve drugo jes brže. Š. Menčetić 60. Brže pod', lonac istavi. N. Naljeśković 1, 282. Ne mojte ga već frustati, da prineste ovdi brže, u muku žestoku da se vrže. P. Hektorović 134. Poj' š nim brže, da usiku glavu tomu neviniku. 145. Obrati se k meni, obrati, tvoju vernu ne ostavi, neg brže se k ńoj povrati. O. Mažibradić 184. Brže tu ovcu vrz', koju mi ukrade. I. Gundulić 149. Ili brže htjej što hoće vojska ostala, ili ti se splesa i vrže izpod sablje glava pala. 490. Za što vi vodite moju službenicu? brže ju pustite. M. Divković, zlam. 12. Biše motika puna gospodskih ruk, . . . a to dajuć nauk; svak čelo opoti, neka brže vas puk priane k raboti. D. Baraković, vil. 55. Davaše joj mirom jesti, neka bi brže umrla. B. Kašić, per. 206. Brže gradu pomozi. I. T. Mrnavić, osm. 31. Pravedna čovika vazda bog miluje, od zla privelika bržo slobođuje. 79. Jeda bi se iz purgatorija oprostile brže lemozinom. I. Ančić, svit. 203. Na ovi strahoviti zuk brže brže otvoriće se grebi. M. Zoričić, osm. 85. Nije, vele, za to samo koń doveden suden tamo da zaludu istom rže, dal' da pravda dođe brže; brez końa bi kasno došla. V. Došen 64. Da svrha bude brže. 193. Tko odnose ńoj novine brže? tko li kaza i u smutńu vrže? M. A. Reljković, sat. 59. Da su goli poznadoše brže. 97. Sudac reče: vatru u ńega. ‚Brže' vilajet naknpi suha grańa. M. A. Reljković, sabr. 54. Ajde, ajde, šćeri, ama brže dođi. Nar. pjes. vuk. 1, 388. Moj Damjane, moje jarko sunce! ljepo ti me bješo obasjalo! al' mi brže za goricu zade. 1, 406. Brže šćerca majku poslušala. 1, 416. Kad je večer o večeri bilo, brže ide dvoru Ljubovića. 1, 460. To je ńemu vrlo mučno bilo; brže skoči na noge lagane. 1, 469. Da si brže na Rakitno ravno. 1, 564. Ustaj brže, Vatima devojko! 1, 609. Žao bilo begu Milan-begu, brže jaše końa velikoga, pa on ode dvoru bijelome. 2, 47. On se bješo vrlo začudio, . . . brže gradi lučevu ćeliju. 2, 92. To su braća majku poslušala, brže pišu knjigu na koljenu. 2, 136. Brže hajde na Kosovo ravno. 2, 191. Brže hodi, moj posinko Marko! propade mi triest hiljad' vojske. 2, 366. Dones' brže sivoga sokola. 2, 451. Pobratime, Dojčeviću Vuče! brže li me, brate, zaboravi! 2, 568. Ja kad vide Crnojević Ivo, brže pita sestrića svojega. 2, 563. Fala bogu, rdavoga drusta! kako brže promeniše lice! 3, 177. Brže plaćaj mene i družini. 3, 303. — ‚što brže': Držani jesu što ‚brže' moći budu obznaniti. A. d. Kosta 1, 71. — ‚koliko brže': Koliko se brže može, quam primum, ut primum. Mikalja 280ᵇ. — *nalazi mu se dodano sprijeda* vrlo *i* vele XVII *i* XVIII *vijeka, kao što se sada pred svaki komparativ može dodati* mnogo: Misli da će se vrlo brže svršiti. M. Radnić 13. Kasno počeli su a još i vele ‚brže' svršili su. A. d. Kosta 1, 45. — *može mu sprijeda stajati* ‚kad', *kad se pita ili čudi kako je moglo što biti tako brzo:* Kad brže! (dođe, učini, pojede itd.) Nar. posl. vuk. 115. Onda care Marku knjigu piše: brže hodi, moj posinko Marko: propade mi triest hiljad vojske. Ali Marko caru odgovara: kada brže, care počime! Nar. pjes. vuk. 2, 366. Dvori moji, ognjem sagoreli! a kade mi brže prokapaste? 2, 461. Kad brže nade? D. Daničić, Imoj. 27, 20. *u pjesmi i okrńeno, bez* o: Kad brž' ode sa junaka glava! Nar. pjes. vuk. 2, 424. — *dodaje mu se ozad adv.* boljе *(vidi naprijed pod a.):* Kad Latini knjigu proučiše, brže boljе pustiše Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 214 — *superlat. bez i čega su čim bi se poredilo, misli se tako brzo da brže biti ne može, a često kao* odmah: Ti mi ga pošlji ča najbrže moreš. Mon. croat. 229. Najbrže zovite Oloferna. M. Marulić 11. Ali stvor' da sam tvoj, ali stvor' na smrt prić najbrže život moj. Š. Menčetić 151. Poću zvat svu svojtu, ter im ću ukazat tvoje galanterije i ne ću cknjet najbrže sada. M. Držić 182. Ako ti ne dođeš najbrže k ńojzi sad, mrtvu je ć' vidjeti. F. Lukarević 162. Ku dade najbrže. M. Bunić 100. Da se najbrže . . . van grada izvrže. 82. Ma pjesance, sada podi, najbrže se već uputi prem sunćivoj moj gospoji. O. Mažibradić 183. Najbrže ća mogu u grad se odpravih. D. Baraković, vil. 267. Pokaj se najbrže. B. Kašić, zrc. 29. Da ženidbu najbrže srćano sklopi. B. Kašić, per. 108. Nastoj da bi sebe najbrže popravil. A. Georgiceo, nasl. 69. Izpljuj najbrže jid. 317. David ištom prvi kami vrže, a strašivi trup najbrže na tle obori. D. Palmotić, christ. 131. Uhiti me tijem najbrže domaćica. I. Kanavelić, iv. 415. Najbrže ustani iz toga smrada. J. Banovac, pred. 109. Ako se najbrže ne uteku k Isukrstu. F. Lastrić, svet. 45. Zapovidje mu da najbrže ustane. I. Đorđić, ben. 185. Zametni se bremenom najbrže, jer je kasno. 190. Najbrže se odvrg'o u cara u čestitoga. Nar. pjes. bog. 102. — *γ) u značeńu kakvo je pod β., dolazi i onda kad se ne će nikakvo vrijeme da kaže, nego kad se hoće da kaže da je ńečemu više prilike da bude nego drugome čemu, da je što prilićnije ili bolje ili prće činiti nego drugo, kao što se i* ‚prije' *govori kad se samo dvoumi pa se reče da je što prije ovako nego onako. često je kao* boljе, radije *i u tom smislu* prije, potius, magis, imo. *isporedi* paće. *samo* XVI *i* XVII *vijeka u četiri pisca; ali vidi i dalje pod ε.: a) izriče se su čim se poredi, i to privezano rijećju* nego: Ovo jest brže zapovid nego svitovanje. Š. Budinić, sum. 170ᵇ. Ova zaveza jest brže pedipsje niko nego li grih. Š. Budinić, ispr. 146. S tacimi imaju biti brže oštri i tvrdi nego li mili. 13. Ima človik brže pobijati . . pohotinje imanja nego kupiti blago. 93. Ako djak sumńi da brže ubil jest nego ne ubil. 163. Tako da brže može se reći da takov jest sužań blagu nego da on jest gospodar blagu svojemu. 68. — *b) ne izriče se izrijekom su čim se poredi:* Jeda ne bude dovolje nam i vam, podite brže i kupite. N. Rańina 25, 9. mat. 25, 9. *u Vukovu prijevodu:* boljе je, idite. Ne vnidite u grad samarski, da brže pojte k izgubljenim ovcam hiže izdrajelske. Anton Dalm., mat. 10, 6. Ki je ki imijući slugu ki prišavši iz polja rekal bi mu: pojdi hrlo i sedi za stol? nego brže pravi k ńemu: pripravi mi da večeram. Anton Dalm., luk. 17, 7-8. Za čto brže krivińu ne trpite? Anton Dalm., 1kor. 6, 7. *u Vukovu prijevodu:* radije. Ne sramuj se, nego brže boga slavi. Anton Dalm., 1petr. 4, 16. Tomu ne imaju se veličiti grisi ni ga pobijati karanjem, pače li brže ima biti milim načinom ukripljen. Š. Budinić, ispr. 27. Ovi ne imaju ono pravo uńanje, pače brže kažu tašte . . nadanje. Š. Budinić, sum. 17. Ne ću smrti grišniku, nego brže da se povrne. F. Glavinić, svitl. 127. — *δ) značeńe kao naprijed pod 2, γ.; bez i čega su čim bi se poredilo, a u komparativu je onako kao što je i u pravom smislu kad se misli brzina veća nego što bi bila kad bi se reklo samo* brzo *(isporedi pod a, b.). od* XVI *vijeka.* Tim uzrok rad bih znat, za č ličce rumeno za rados pozirat ne da mi ljuveno; brže zna, kad pozre ńe lipos na mene, oni čas da uzmre ma mlados. Š. Menčetić 150. Za č ime tve drže s naravom da sklada, toj držu, kad brže oholas ne vlada. Nu bi rek ljepotom da se ti oholiš. 115. Za č te je strah veći ner deri i mene; ter brže ńe lijepos ne smiš jur ni pozrit,

a ner tva da krjepos može ńoj vrha prit. 44. Er muku da ti znaš, ku duh moj sad ćuti, veća je brže dvaš neg sve što podnije ti. N. Naļešković 1, 145. A. Nu reci što hoć rijet, sve sve otvori. B. Jaoh brže ne ću smjet. A. Kad t' veļu, govori. I, 177. Nu brže ti drugu ne imaš misliti? 1, 185. Brže spi *(gospodar)*; neka ga; nije noćas pospao. 1, 202. A. Jeda znaš gdi su ove vil ostale? B. Ja ne znam; brže su gdi zaspale. 1, 205. Nut odi košuta, ali je brže vil. 1, 227. Tu ih će karati i brže počet' bit'. 240. S vami spi al ije? brže je on vaš par? 1, 245. Brže mniš da je sam jedan stan ovi tvoj? 1, 246. Sebi rijeh: more li bit' ovoj? ali je brže san? 1, 310. Brže će on biti, što ide od onud. 1, 176. Da brže uskrsne gospoja, za ku se razvrže prislavni grad Troja, ... i mnoge još druge gospoje i vile, ne bi ti za sluge dostojne sad bile. 2, 20. Pjesance, opet se potežaj, jeda mi dobar glas poruči vila taj. Jaoh! ali brže ne ć' za mene hajati ni k meni doći već, neg ćeš s ńom ostati. 2, 53. Na ńu se ne tužim, neg na te, ļubavi, neharnoj da služim, jer me ti postavi. Ona mi nije kriva, a brže mańe ti, nego smrt, ka živa trpi me na svijeti. 2, 134. Brže bo Turci ti brez zubi svi bihu, ćić toga tržiti sitan kruh ne htihu H. Lucić 255. Za taku oholast, čula si toj brže, angele u propast dolika bog vrže. 243. Ki brže priličan bio sam ka ńemu, aj me, neobičan sada sam u svemu. 254. Ali brže nije ga s vami, er mu mjesta vi ne date. S. Bobaļević 229. A. Ah, Zagorka, zla čes tvoja na što t' ovdi sad dovede! B. Jaoh, Zagorka brže ovo je. F. Lukarević 144. Nije me rad vidjeti i brže život moj misli još uzeti, i mogu bit' će toj. M. Bunić 11. Tijeme brže još će riti: pravo žalit' nije ovoga. I. Gundulić 255. Koje je sagrišenje on učinil pram tebi, da imaš uzrok dati ga u ruke razbojnika zalih? Brže jere si ti gospodin mogući i ne imaš potribu od stvari nijedne, ter za to ne imaš milosrdja svrhu tužnoga, jer brže stanuješ na nebesih i ne ganuješ se za stvari koje su na zemļi? M. Jerković 72. Aleksandar ... veliki ... brže ne ima prah toliki oda svega svijeta svoga, ki bi mog'o dosta biti? J. Kavańin 29. Tuže čeļad koja .. brže ne bi imala čim živiti ovi dan. A. d. Bella, razgov. 53. Grede svojim putem, samo se brže u sebi baneći. 133. — *vidi i dale pod ε.* — *u tom značeńu dolazi često i okrńen, bez zadńega e, i to od* xvi *vijeka, ali danas rijetko; između rječnika u Vrančićevu* (forsan), *u Mikaļinu* (30b), *u Ljelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* Ka sam ja da brž mniš da ne ću na pospiš pojt. M. Marulić 46. Dila je učinil izvrsne ļubavi, još ina brž imil ner listo ka pravi. 277. Ludosti od ove ļubavi mišļu strt, ku ļubav svak zove, a brž je druga smrt. Š. Menčetić 223. Škodu t' ne nose, nit dobroti ude, nit kriposti kose, da prija brž prude. P. Hektorović 60. Brž ke godi tvoje sreće smele ti su, gospo, misal. M. Pelegrinović 177. Kad bi človici ustali na nas, brž bi živih požrli nas. Kada bi se prognivala jarost ńih na nas, brž bi voda potopila nas. M. Alberti 60. psal. 123, 2-4. Ne u dan blagdana, da brž smetńa ne budet. 451. Bogdan tebe brž ne ļubi? M. Gazarović 91. Ńihove dohodke drugi uživaju, a brž uspominak od ńih ne imaju A. Georgiceo, nasl. 9. Ako na smrt priti jest vele strašļivo, brž dugo živiti bit će pogibļivo. 57. Neka nam ne govori gospodin, da bismo brž ne umrli. A. Georgiceo, pril. 66. Srićne stvari kad moje bijahu, i brž kako ni jednomu sve restihu. I. Ivanišević 25. Nitkore ni tebi usilan nego brž ludi. 134. Brž se može prominiti tvoj prijateļ. 236. Ča mogu reći nego se čuditi? brz bi boļe mučati neg govoriti. P. Radovčić, mač. 319. Brž ćeš mi reći da ne od boga, dali od stvari stvorenih bilo je izvedeno tvoje tilo. P. Radovčić, symb. 128. Brž želite vi izaznati koji je ta kraļ? A. Vitaļić, ist. 72. Ńih na dobro potičući, brž da bih jih obratio. 118. Al se od ńega brž bih skrio (abscondissem me forsitan ab eo). 164. Bolim se vele mnogo da nimam one bolesti, koju sam držan imati, i brž nisam ispovidio moje grihe i moja pomańkańa L. Terzić 41. Koja je stvar, cića koje rad bi jošće živiti? jeda li brž ļubav od prijateļi? 155. Na rukah nositi će tebe, da brž ne opotakneš o kamen nogom tvojom. 189. Brž imati hoćemo vrimena a brž ne ćemo. I. P. Marki 40. Biti će brž više od dvadeset godina. 50. Ako mislimo nasloniti naše spaseńe vrhu jednoga nestanovitoga ‚brž'. 40. Brž bi i more presušilo. J. Kavańin 71. Da nis' stiskal što s' govoril, brž ti ne bih odgovoril. 163. Bit će ti potrjebiti i bratja i brž ńih sinovi. 393. Od stvorenih brž nijedan ne će ostat. 566. Mnogi brž (‚bars') imajući dosta godina, malo su živili. A. d. Bella, razgov. 7. Na čas od smrti, koja brž (‚barx') nije daleko. 83. I što je još gore, od toga se brž i ne kaju. A. Kadčić, bogosl. 290. Kako ne u toliko dana, ako ne i miseci a brž i godišta? 386. Jer je protiva virnosti i pravici dilovao i brž uzrok bio velikoj šćeti Petrovoj. 72. Izvan sebe ti b' ostala i brž mrtva g zemlji pala. P. Knežević, muka 16. Čovik pravedan, jeda brž ne obći i on prijateļski s bogom u molitvi? Turl. blago 2, 9. Ne pristupa li brž virnik prvu zapovid desetice, kad štuje prilike? 2, 77. Tko bi imao srce gotovo ukrast vele, da bi mu došlo do ruke, da li pak bi ukrao malo, jer od više nije zatekao, bili brž teško sagrišio? 2, 170. Ńihovim sinovima još malahnim a brž još ni rođenim. I. J. P. Lučić, bit. 6. Brž dôđê. M. Pavlinović. — *može imati za sobom i riječ* da, *kojom bi bila privezana rečenica kad bi se reklo sve mjesto čega stoji samo* brž, *t. j.* ‚brže može biti', *kao što se govori i* ‚mož' da' *mjesto* ‚može biti da'. *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Koji sude i misle da ako učine ku god stvar jest smrtni grih učiniti tu stvar, prem da se hine brž da u tomu ńihovu sudu, a ništće ne mańe li čine onu stvar. Š. Budinić, ispr. 8. — *u tom značeńu dolazi i s prijedl.* bez (prez), *koji mu ukida to značeńe, kao da bi se reklo: bez onoga što je brže u tom smislu, a po tom je kao* bez sumńe, zaista, za cijelo, sa svijem. *samo u dva pisca* xvi *vijeka.* Sve viruju ja prez brže, ča mi svetost tvoja kaže. P. Hektorović 121. Toj su stanovite obzide brez brže. H. Lucić 262. Za to dim, bez brže da ļubav oni čas, ki se ti odvrže, zgubi moć i oblas. 268. — *ε) u značeńu koje je pod γ. i δ. dolazi i s dometnutim na kraju* k *od* ka, *koje se dodaje i drugim riječima (n. p.* sadeka). *od* xvi *vijeka između rječnika u Mikaļinu* (30b forte) *i u Stulićevu* (forte). *a) kao* brže *pod γ.:* Svak slavi večeras, ko pod mom krunom jes, hrabrenu moju vlas i me vil drag ures ... Zgini svaka stvar strašiva, što je u paklu sve uživa' ... Bržek se naredi, pristati da bude Radamant ... izkušat' od zloba duše. I. Gundulić 101. Da smo u zabit postavili, bože, slavno tvoje ime, ti bi uzazno; bržek ovo tuge k nama sve dni hrle za te samo. I. Đorđić, salt. 143. Iz srca mu zloba tmasta k'o iz pritile zemļe izrasta; bržek se on vas pritvorio grde u žeļe srca opaka. 241. Držiš da će duga biti ova tvoja kriva tišina? varaš se; produļiće bržek dokle držeći ti da je smrt od tebe daleka ne promišļas pomno oštrinu od suda. A. d. Bella, razg. 17. Riječ koja veli da Jezus kad je bio kršten imo je tridesti godišta, ne ima podpora u vandeļu. Bržek sličnija je istini riječ druga da Jezus

kad je bio kršten bio je ištom uljezo u tridesto godište. Živ. is. 47. Zblaznio se je Juda videć pomas prolitu na noge Jezusove. Ali bržek priuzmimo put gospodina spasitelja. 84. Ne bojte se od onijeh koji tijelo ubijaju a ne mogu dušu ubit, nego bojte se bržek od onoga koji može i dušu i tijelo pogubit. 90. Malo je u Galileji po selijeh čudesa tvarati prid pukom debelijeh moždani; on bržek ime bi poći u Jeruzalem. 118. U subotu ne mogahu Žudjeli hodit i putovat dilo od dvije tisuće šežaña, bržek od dvije tisuće lakata. 137. Ne bi dakle krivine, kojom bi ih svojijem odgovorom Jezus prikorio. Neg bržek mogo bi se tko čuditi da rečeni odgovor nijesu razumjeli. 189. — *b) kao* brže *pod b.:* Recite mi je li odi? ali bržek skrovno hodi, ne davši se vidjet' vami. S. Bobaljević 230. Bržek bi za zaklad ejć želo ljuvene htjela ti celov sad taj primit od mene. F. Lukarević 47. Još bržek istino ne poznaš; . . . nu da znaš . . . kazao bi drugu svijes. 97. Nijo vjerovat već nikomu; ali istina bržek to je, i nebesa da nastoje na nesreće žalosnomu. 261. Sam Salamun nahodimo da po širokom putu prode i u raskošah živje i za toj bržek toliko sramotno grinu. B. Gradić, djev. 159. Čovjek malo krat ali bržek nigda krepko . . . ne stoji. B. Gradić, duh. 10. Ako toliko slavni trudi . . . ne ištu bržek vele duga pokoja, dosta da je potrebno kad godi otrt znoj. D. Zlatarić vii. Kad uzbježiš od bistrijeh jezera, nad ka se čestokrat nadklanaš ti sada i bržek zamjeraš tvoj ukras i gizde. D. Zlatarić 42. Toj da budeš vračat htjela, čim bi živa s nami na svit, bržek ne bi zla patila i još hudog, ke ćeš patit. O. Mažibradić 194 Tamo, gdi groš stolovati u privedroj velikosti, bržek još ćeš pun žalosti misao hudu proklinati. I. Gundulić 37. Da ti je znati ko se muči i što pati Arijadna tva žalosna, bržek, bržek s mojih zala tu bi milos očutio, da bi kajan obratio jedra još put ovih žala. 45. Bržek će pustit i ostavit bez podjepse tolike grijehe. M. Orbin 35. Cjeća velicijeh i bržek neraspletivih priprečica. B. Kašić, rit. xxviii. Ako bi bržek dan četrnadesti po mini upao u dan nedilni. 9. Na rukah će nositi tebe da bržek ne uvridiš o kami nogu tvoju. 102. Kada se uzdvizahu ljudi protiva nama, bržek bi bili žive proždrli. 147. Ne scini se od druzih boji, da bržek prid bogom ne uzbudeš gori. B. Kašić, nasl. 12. Misli da je bolje bržek tako za tvoje izkušenje. 26. Učini bog namisnike svoje ljudi umrle, ljudi, koji bržek ńekada i oni su bili grešnici. A. d. Bella, razgov. 40. Da pripovidavši druzim, ja isti se bržek odvržen ne činim. 59. Mnozim i mnozim, a bržek i komu godijer koji se nahodi u ovoj crkvi. 69. Tko (se) sadara smije, . . . bržek prije godišta će jaukati. 145. Ko odmiče na godišta dohodna, i koja bržek ne će doći, svoj život prominiti. 158. Bržek ova je najposlednja korizma od tvoga života. 171. Rastimo ljubavi nepristajno dokle možemo; ne ćemo moći bržek za dugo vrijeme. D. Mattei 4. Ista nemotńica kretaše ustima, bržek i ona molaše. M. Vodopić, u Dubrovniku 1868. 195. — *ńekoliko se puta nalazi griješkom pisarskom sa č na kraju mjesto* k: brzeć. F. Lukarević 74. O. Mažibradić 234. *i u Belinu rječniku* ‚barzech'. 325b. *ali u drugom izdańu* ‚barzeck'. 1, 352a.

2. BRZ, *adv. brzo. samo u dva pisca* xvi *i* xviii *vijeka; ali je u prvoga nepouzdano: u rukopisu, iz koga je štampano i u kom se glas* z *redovno piše slovom* z, *stoji* ‚bars', *a tu može biti* s *napisano mjesto* š, *kao što je i* još *odmah u drugoj vrsti napisano* ‚jos'; š *pak u prvoj riječi ne može biti drugo nego* ž; *po tome se može čitati* ‚brž', *a i stoji u značenu kojega je* brž, *t. j.* ‚možo biti' *(vidi kod adj.* brz *pod* 4, *b.):* I ti da bi stupil na lita starija, ‚brz' bi ti očutil zla, smrti teškija. M. Marulić 152. — *u drugoga je bez sumńe samo stiha radi izostavljeno na kraju o a značeńem riječ stoji kao* brzo *u pravom smislu:* Da, jer tužim, brz me usliši (velociter exaudi me). A. Vitaljić, ist. 208.

3. BRZ, *m. ime muško,* xiii *i* xiv *vijeka.* Mon serb. 60. 123. Glasnik 11. 12, 50. 122. Daničić 1, 81. *isporedi* Brzota, Brzojević.

1. BRZA, *f. vidi* brzoća. *samo u Stulićevu rječniku, a tu je bez sumńe za supstantiv griješkom uzet adv.* ‚u brzi' *(vidi kod adj.* brz), *prem da se kaže da ima u Menčetića.*

2. BȓZÂ, *f. adj. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BȓZÂ PÀLÀNKA, *f. varošica u Srbiji na Dunavu blizu Kladova.* Vuk, rječ. 43a. K. Jovanović, reč. 122. *po okolini je zovu samo* Brza. M. D. Milićević, srb. 994. *bez sumńe se i prije samo tako zvalu, pa je tek poslije dobila i ime* palanka, *koje vidi.*

BȒZAC, brsca, *m.* velox. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Crnoj Gori). — Akc. se mijeńa u gen. pl.:* brzácâ; *može biti i u voc. sing.:* bȓšče. — *a) o čovjeku:* Nemoj vjerovati prilahko, niti budi udiljan ni brzac. M. Radnić 539. Malo vojske, hiljadu pušaka, no sve brsca i luta bojnika. Ogled. sr. 423. — *b)* omophron Latr. J. Šloser, kor. 3.

BȒZAHAN, brzahna, *adj. hyp.* brz. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* I namače tanahne kočije, na kočije brzahne bedevije. Nar. pjes. bog. 313.

BȒZAJA, *f. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji ljelovarskoj.* Pregled 80. Schem. zagr. 1875. 153. — *b) rijeka Suńa koja utječe u Savu u hrvatskoj krajini zove se od izvora do ńekle* Brzaja. Regul. sav. 25. — *Postańem od* brz *tako da bi prema ńoj riječ muškoga roda bila* brzaj.

BȒZÂK, brzáka, *m.* 1. *vidi* brzica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomińe da se govori u Resavi. Govori se i po ostaloj Srbiji.* I. Pavlović. Raskrečio se kao rak na brzaku. Nar. posl. vuk. 270. — 2. *pasuj i grašak i kukuruz koji brzo prispijeva. samo u Vukovu rječniku, gdje se za pasuj i grašak veli da se tako zove koji rano dospijeva, a za kukuruz da se tako u Slavoniji zove ‚ńekakav sitan kukuruz, koji se sije oko Vidova dne (po što Sava opadne i ploštine se prisuše), pa budući da brzo raste, opet prispije na vrijeme', a to je bez sumńe kukuruz koji se oko Zagrebu zove* latinštica, *tal* cinquantino. *vidi* brzohod, brzorast. — 3. *riba koja se zove i varavac (i vitotrunci i povrhušice),* alburnus lucidus Heck. J. Pančić, ribe 95. zool. 236. — 4. *koš od pruća kojim se hvata riba i koji se ne ostavlja zapet (kao ‚slopak'), jer iz ńega može da izide riba.* Lj. Kovačević. *tako će biti nazvan za to što ńim treba brzo raditi.* — 5. *nadimak čovjeku koji brzo govori. po tom dolazi i mjesto prezimena. u naše vrijeme.* Dragomir Brzak. Šem. srb. 1881. 299.

BRZÁKOV, *adj što pripada Brzaku.* Brzakov bunar. Sr. Nov. 1871. 392.

BRZÁKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Brzaku.* Šem. sr. 1881. 299.

1. BȒZAN, bȓzna, *adj. vidi* brz. *u jednoga pisca* xvii *vijeka na jednom mjestu na kom je u dru-*

gim rukopisima brz, *i u rječnicima Belinu* (18b) *i Stulićevu*. Mos bo oholi Dunav ne da vrh sve rijeke držat' brzne, neg samo oni, ki mu od leda stavi sjever, ki ga smrzne. I. Gundulić 320.

2. BRZAN, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović, reč. 117.

BRZANA, *m. ime muško*, XI *vijeka, u spomeniku latinski pisanu*. F. Rački, doc. 33.

BRZANIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme*. Rat 172. *isporedi* Brzana.

BRZANSKÎ, *adj. što pripada selu Brzanu*. Brzanska opština. K. Jovanović, reč. 117.

BRZÂŃE, *n.* festinatio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* brzati.

BRZÂR, brzára, *m.* saccus, *velika kesa od kože, u kojoj čobani nose sir za užinu. u Lici*. J. Bogdanović. *od tal.* borsa, *toboluc, kesa, sr. lat.* bursa, *grč. βύρσα, koža. isporedi* brzdar, brznar.

BRZAŠAN, brzasna, *adj. hyp* brz. *samo u Stulićevu rječniku*.

BRZATAK, brzatka, *m. vidi* brzica. *u naše vrijeme*. Brzatak je di je u rici plitko, pa tude voda brže leti i obara se dok dode do ravna. J. Grupković.

BRZATI, brzâm, *impf.* festinare. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (accelerare 38a), *u Stulićevu* (festinare, properare), *i u Vukovu* (festinare in opere faciendo). Za toj me ne uzdržaj, neg hrli i brzaj, naglo me sad spravi. M. Držić 413. Putniče, . . . ne brzaj toliko, nu stupaj ustavi. D. Rańina 62. Veće valja da jedan oće nas reces s devocionom, nego stotina brzajući. L. Vladmirović, slavod. 91.

BRZAVA, *f. u zagoneci neka rijeka ili ajsto, može biti da se misli Brza Palanka*. Rikmu krava na Moravi, čuse tele na Brzavi *(odgonetlaj: puška)*. Nar. zag. nov. 181.

BRZDA, *f.* frenum, *žvale na uzdi. samo* XIII *i* XIV *vijeka. isporedi* brsta, *koja u istom značenju dolazi* XVII *vijeka. Postaňa tamna: u srezi će biti sa st. ńem.* brittel *(franc.* bride), *istoga značenja*, brettan, *mahati, stezati, potezati, a tu se misli da je* tt *postalo od* gd, *koje se drži u anglosaskom* brogdan, *mahati, potezati. po tome bi bilo od kor.* bhargh, *mahati, tiskati, te bi u* brzda *bilo g promijeńeno pred* d *na* z, *a u* brsta *bilo bi* zd *zamijenjeno glasovima* st, *kad je riječ reč izlazila iz običaja te se zaboravljalo kako upravo i glasi*. — Końi utvorenyi zlatyimi brzdami. Stefan kr. 29. Duša ispovědanije razumĕvajuštija jako brzdoju otъ ńeje držiti se ne sъgrěšati. Sava, tip. stud. glasn. 40, 146. *jednom se nalazi i* ‚brazda' *u istoga pisca čiji je drugi primjer, ali nema jamstva da je dobro pročitano i naštampano, te može biti pogrješka*: Jako brazdoju odъ ńeje držiti se ne sgrešati. Sava, tip hil. glasn. 24, 187.

BRZDÂR, brzdára, *m.* saccus, *kožna kesa u kojoj se nosi brašńenica. u Dalmaciji*. M. Pavlinović. — *isporedi* brzar, *s kojim je jednoga postaňa, samo mu je umetnuto* d *iza* z.

BRZDIĆA, *f. vidi* brzica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — može brzdica biti i tako jaka da ljude odnese*: Od nekoliko robova, koji su se onde u viru podavili i potonuli, pa posle od ribara izvađeni, znadu se i sad grobovi na levom bregu Morave pod Preobražeńem; a ostalo, koje je brzdica uvatila i odnela, saraňivato je gde je koje vatano. Vuk, grada 93.

BRZĚĆE, *n. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović, reč. 126.

BRZEĆSKI, *adj. što pripada selu Brzeću*. Brzećska opština. K. Jovanović, reč. 126.

BRZELIĆ, *m. prezime*, XV *vijeka*. U Matijca Brzelića. Mon. croat. 110. *može biti da bi* I *trebalo čitati* J.

BRZEL, *m* certhia muraria, *ńem.* mauerläufer. J. Ettinger 102. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje samo stoji da se govori u Slavoniji i da je* ‚tica plava a po trbuhu čadasta' *i da* ‚najviše u jesen cvrči'). — *Postaňem od* brz. — Ne žuri tako kao brzej po drvetu. Nar. posl. stojan. 232.

BRZETAN, brzetna, *adj.* attentus, *pomńiv, koji dobro pazi kad što radi. kao da je to u jednoga pisca* XVII *vijeka. Postaňem od* brijeći, brežem. *isporedi* brzitńi. Učini me dostojna i brzetna (‚barsetna') svetim otarim tvojizim slugu. I. Aučić, svit. 107.

BRZI, *adv. vidi kod adj.* brz *pod* 3, *e*.

BRŹÎ BRÔD, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom*. Sr. Nov. 1879. 175. Na Brzom Brodu. Rat 57. *pišu ga i ne mijeńajući prvu riječ*: Od Brzibroda. 48.

BRZÌCA, *f. voda, gdje teče brzo preko kameńa. samo u Vukovu rječniku, sa značeńem koje je stavljeno i kojemu je još dodano*: locus ubi flumen per silices deproperat. *isporedi* brzdica, brzak, brzatak, brskut.

1. BRZÍĆ, brzića, *m.* velox, *brzac. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) o čovjeku*. Za zdravlje kneževa i vitezova, brzića i mladića, trgovaca i putnika! Vuk, kovč. 124. — *b)* harpalus Fab. J. Sloser, kor. 9.

2. BRZIĆ, *m. prezime*, XVI *vijeka*. Mon. croat. 324. 329.

BRZÍNA, *f.* celeritas, *brzoća, brzost. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (festinatio 47b, agilitas 52b, celeritas 183b, rapiditas 606b, velocitas 757a), *u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu. — Akc. se mijeńa u acc. i sing.*: brzinu, *u voc. sing.*: brzino, *u nom. acc. voc. pl.*: brzine, *i u gen. pl.*: brzinâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.*: brzinê, brzinôm. — Izreć koliko ne bi mogao jezik ni ńegova brzina. Zbor. 106b. Nebesku brzinu tko može stignuti? M. Vetranić 1, 129. Brzine na svijet nije, koju ona ne pritjece. O. Mažibradić 183. Put Varšova da svak slijedi pod oružjem u brzini. I. Gundulić 417. Četiri kreposti nahodimo u suncu, to jest najprvo svjetlost, drugo brzina, tretje tančina, četvrto beztrudstvo. M. Divković, bes. 101. S brzinom od pameti svi će vidjeti. M. Orbin 239. S kimi ričmi zlamenuje jednu najveću brzinu. P. Radović, nać. 13. Trčaćeš brzinom na nebo. M. Radnić 510. Iduči u brzini k drugomu. 91. Ide vrijeme toliko u brzini da jedva budući došlo u jedan čas jest prošlo. 165. Među tolikijem, koji idu širokijem putem od grijeha i idu po brzina u pakao, ima li tko godi tko će doći za mnom? 399. Ne imaš hitrine koju mnoge od ńih *(širina)* imaju, ni brzinu ńihovije očućeńa. 352. Na zapovijed čiju brzine u svom tijeku sunce ustavlja. B. Betera, čut. 3. S tolikom pomńom, brzinom i nastojańem učini se. S. Margitić, fala 30. Jelinske tijek brzine. I. Đorđić, salt. 19. Trijeba je, kad viši zove, da mu se on cas ozovete, ter da ga slijedite svom brzinom. Besjede kr. 192. On caru čudnovatom snagom i brzinom omilova. A. Kanižlić, kam. 256. Bez pristanka leti i naš život više zemlje takijem mahom i brzinom, da tja ostavlja iza sebe vjetre iste i trjeskove. B. Cuceri 234. Radi brzine u letenu.

J. S. Reļković, kuć. 162. Na tu svrhu mos prostran vrže vrhu Tise rike u vrloj brzini. Nar. pjes. bog. 101. Ne mogoh se primaknuti od visine vite jele... od brzine žuber-vode. Nar. pjes. vuk. 1, 361. Ne šće čekat caricu gospodu, .. no iz dvora na brzinu bježi. 1, 474. Koń se kroz dlaku ne hvali, nego kroz brzinu. Nar. posl. vuk. 150. Da se dičiš kako zec brzinom. Vuk, kovč. 127.

BRZITEĻ, *m.* festinator. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRZITEĻICA, *f.* quae festinat. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BŔZITI, bŕzîm, *impf.* accelerare, incitare. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (brziti se, aeceleraro), *u Belinu* (accelerare 47[b]), *u Voltiǧijinu* (brziti se, eilen 8) *i u Vukovu* (incitare). — 1. *prelazno:* Znan lovac za zvirim ku ima ne brzi svoj stupaj, nego li za onom ka bježi. D. Rańina 16[b]. Kriposti stožerne . . . pospišaju i brze . . . v nas svoju moć. Š. Budinić, sum. 329. Sveto pomazańe ne brzi smrt, dali je klańa. Turl. blago 2, 304. Brziti końa, incitare. Vuk, rječ. 43[a]. — 2. *sa se: a) žuriti se, hitjeti,* festinare. *u Vrančićevu i Voltiǧijinu rječniku. b) utrkivati se,* cursitare. *u Srbiji oko Niša:* Brzili su se (utrkivali su se na końma); da se brzimo. M. D. Milićević.

BŔZITŃÎ, *adj.* sollemnis, *svečan.* XVI *vijeka u dva pisca. Od* brijeći, bržom. Prozoveto ovi dan brzitńi i prisveti. N. Rańina 143[b]. 3moj. 23, 21. Bernardin 72. *u prvoga stoji griješkom* ‚barsitgi', *gdje je iza g izostavļeno* n. Biše tada blizu dan brzitńi blagdan žudijski od prikršćenja. Bernardin 38[b]. ioan. 7, 2.

BRZIV, *adj.* festinandi vim habens. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BRZJEJ, *m. ime muško,* XIII *vijeka.* Brzêj. Mon. serb. 12.

BŔZJETI, bŕzîm, *impf.* festinare. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (brziti, properare, festinare), *u Belinu* (brziti, festinare 47[b]. accelerare 48[a]. ire veloeiter 77[b]), *u Bjelostijenčevu* (brzeti), *u Voltiǧijinu* (brziti, eilen) *i u Stulićevu* (brziti, properare, festinare). — Vijek nejma jezik tvoj na govor brziti (‚brz iti'). N. Dimitrović 14. I stijena gdi godi kad pade iz gore, pripriči put vodi, da brzit ne more. P. Hektorović 70. Oba dva klikoše, pisam začińući po tiho, ne brzeć. 22. Ļuti se i jidi po sridu vojske stav, brzeći vas blidi da zreče svoju prav. Đ. Baraković, vil. 62. Brzeći ide u pustińu. F. Glavinić, cvit 15. Da od ovega . . . brzeći otideš. B. Kašić, rit. 367. K tebi brzim, ti primi me. I. Ivanišević 45. Nimaju ispovidnici brziti udiļe dati odrišenje. P. Radovčić, nač. 114. Kućom redi, k crkvi brzi. J. Kavańin 85. Ne brzi tako plaha rijeka. V. M. Gučetić, pohv. 120. — *part. praes. dolazi i kao adj.* XV—XVIII *vijeka, kao* brz, nagao: Ne ima čovjek brzeć biti hotijući sve znati, čuti, vidjeti .. B. Gradić, duh. 30. Za što bješe brzeće ćudi, tutako zapovidi. B. Kašić, per. 172. Brzeća na grijeh Ļuti naša narav. I. Đorđić, mand. 73. Ļubav je brzeća i plodna dilima. Turl. blago 2, 16. Nemoj bit tako plah i tako brzeć. B. Cuceri 359.

BŔZNÁR, brznára, *m. vidi* brzar. *u Lici.* J. Bogdanović. — *Postańa kojega je i* brzar, *samo ne upravo od riječi od koje je* brzar, *nego preko druge od ne načińene, koja sama nije u običaju.*

BŔZNÔST, brznosti, *f.* celeritas, *brzina. isporedi* brzan, *od čega je i postala. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Porad lasnoće, nauka i brznosti na dobra dila. B. Leaković, nauk 467. Može se promatrati za niku lasnoću i brznost, koja čovika čini laka i brza na dobro dilovańe. 467.

BŔZO, *i* bŕzo, *adv. vidi kod adj.* brz.

BRZÒBJEG, *adj.* velox in fugiendo. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* brzobježan *i* brzobježno *i* brzobjegno. *sve načińeno za rječnik.*

BRZÒĆA, *f.* celeritas, *brzina, brzost. od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Dimitrovića), između rječnika u Mikaļinu* (velocitas, celeritas, properatio, festinatio, acceleratio), *u Belinu* (celeritas 183[b]. festinatio 47[b]. 582[a]. rapiditas 606[b]), *u Stulićevu* (velocitas, celeritas, properatio) *i u Vukovu* (velocitas). — *a) u pravom smislu:* Na bliže svom brzoćom svojom tada Dilavera ne dostiže, neg li izvan Carigrada. I. Gundulić 542. Kola, koja se sa velikom brzoćom obraćahu. F. Vrančić, živ. 13. Otiskujući s velikom brzoćom misao. I. Držić, nauk gond. 166. Učini . . . ovi dugi put s brzoćom i hrlostju velikom. B. Kašić, is. 91. Redovnici stari, kojim je običaj ili od brzoće ili od nepomļe ustarala. M. Bijanković 47. Promisliti brzoću s kojom prohode tvoji dnevi. M. Radnić 166. Trčući u brzoći k grobnici. 125. Posluh drag i ugodan, koji no se čini udiļ sa svom brzoćom. J. Banovac, pred. 83. Tri prilike nahodim za kratčinu od života i brzoću, kojom proleti. B. Cuceri 234. Onomu koji hlepi i brzoća je lijena. Poslov. dan. 91. — *b) kao hitost, hitńa,* festinatio: Tri stvari dobar svjet ne daju vršiti: brzoća, srčnu bit i što god žuditi. N. Dimitrović 9. Al istrča bane Bugarine od brzoće u košuļi tankoj. Nar. pjes. srem. 99.

BRZOGÒVÔRKIŃA, *f.* mulier praeceps in dicendo, *brza na govor. u naše vrijeme u pjesmi.* Progovori, ja ľ ću se ženiti Kotorkińom, brzogovorkińom. Nar. pjes. vila 1867. 398. *vidi* brza govorkińa *kod* brz.

BRZÒHOD, *m. brzak kukuruz. vidi kod* brzak. M. Pavlinović. zea mays praecox. Čas čes. muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 35.

BRZÒHODAC, brzòhoca, *m. a) koji brzo hodi,* concitate ambulans. *samo u rječnicima Belinu* (163[a]) *i Stulićevu. — b) kukuruz, vidi* brzohod. Čas. čes muz. 1852. 2, 47. B. Šulek, im. 35.

BRZÒHODI, Brzòhôdâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 139.

BRZÒHODSKÎ, *adj. što pripada selu Brzohodima.* Brzoodska opština. K. Jovanović, reč. 139.

BŔZOJEVIĆ, *m. prezime. od imena* Brzoje, *koje samo ne dolazi. isporedi* Brz, Brzota. Brzojević iz Rogoznice. A. Kačić, kor. 452.

BRZÒKOŃÎK, *m.* eques levis armaturae. *od prošloga vijeka.* Hoti da se brzokońici na nikoliko dana nađu pod Svetigradom. A. Kačić, razg. 99. Dok ja tamo dodem, a brzokońici sve popalili. M. Nenadović, mem. 64.

BRZÒKUHA, *f. lonac u kom se na malom ogńu brzo kuha,* authepsa. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

BRZOLÀDÂR, brzoladára, *m.* nauta navis actuariae, *ladar na brzoj ladi. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Poslao je šest brzoladara. A. Kanižlić, kam. 107.

BŔZOLIJEK, *m. lijek koji brzo liječi.* I donese lika brzolika. M. Pavlinović *iz neke narodne pjesme.*

BRZÒLOV, *adj.* citus venator (canis). *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pred ńima su rti brzolovi. Nar. pjes. vuk. rječ. 43[a].

BRZOLÓVAC, brzolóvca, *m.* citus venator. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U ńega su rti brzolovci. Nar. pjes. vuk. rječ. 43ª. Ova se pjesma počińe kako je neki čovjek posijao bob više kuće na dolac, pa se navranila tica brzolovac. Vuk, pjes. herc. 289. Te iščerah brzolovca iz bopca. Nar. pjes. vuk. herc. 289. Navrani se brzolovac na bobac. V. Vrčević, igre 34.

1. BRZÒNOG, *adj.* celer pedibus. *u rječnicima Belinu* (563ª), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.*

2. BRZÒNOG, *m.* dromius Bon. J. Šloser, kor. 5.

BRZÒNOŽAC, brzònošca, *m.* celer pedibus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚brzonožka' *i* ‚brzonožan' *i* ‚brzonožiti' expeditum esse ad ambulandum. *sve nepouzdano.*

BŔZOŃA, *m. brz čovjek ili živinče. samo u zagoneci o mišu:* Naš brzoña tuđu proju krade. Nar. zag. nov. 131.

BRZOPÀLANAČKÎ, *adj. što pripada Brzoj Palanci.* Vuk, rječ. 43ª. U srezu brzopalanačkom. K. Jovanović, reč. 122.

BRZOPALÁNČANIN, *m. čovjek iz Brze Palanke.* Vuk, rječ 43ª.

BRZÒPLET, *m.* 1. *plot u kitńi na brzu ruku opleten*, sepis species tumultuariae. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* brzoplotica. — 2. *čovjek koji ne pazi šta radi nego sve na prečac*, homo praeceps. *samo u Vukovu rječniku.*

BRZÒPLOTICA, *f. vidi* brzoplet *pod* 1. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Najprvo vaja okolo one basče, gdi će čovik živu ogradu nahraniti, s koļem i prutom tanak i rijedak plot, kako ļudi imadu aded reći, brzoploticu, naplesti. I. Jablanci 180.

BŔZORÂST, *m. kukuruz brzak. vidi kod* brzak. *u Hercegovini.* N. Dučić.

BRZÒREK, *adj. koji brzo govori ne misleći šta, pa rekne što rdavo,* praecipiti lingua. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominńe da se govori u Crnoj Gori).* Svi ćute i misle, a jedan brzorek zapita. Nar. prip. vrč. 144. Brzoreka žena. 212. Da je odveć rječit i brzorek V. Vrčević, igre 9.

BRZÒREKA, *m.* homo lingua praecipiti. Brzoreka pun grijeha. Nar. posl. vuk. 29.

BRZÒROD, *m. brzak kukuruz. vidi kod* brzak. B. Šulek, im. 35.

BRZÒRODAN, brzòrodna, *adj. što brzo rod donosi,* praecox. Brzorodna pšenica. Zemļak 1871. 2.

BRZÒRUK, *adj.* manu promptus, *u koga su ruke brze na zlo. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (458ª) *i Stulićevu.* Negov je otac bio vrlo brzoruk na nejačicu. Pravdonoša 1851. br. 8.

BRZOSOK, *m. ime mjesecu aprilu u jednom rukopisu, bliže nepoznatu.* Aprilь rekomyj i brьzosokь. Glasnik 21, 20.

BŔZÔST, brzosti, *f.* celeritas, *brzina, brzoća. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (brzos, celeritas 183ᵇ. festinatio 582ª) *i u Stulićevu.* Čuditi se budu u brzosti. N. Rańina 209ᵇ. Filonovo hrabrosti i brzosti počudi se. Aleksand. jag. starin. 3, 293. Koji biži na svu brzost. I. J. P. Lučić, razg. 30. O da mi je tvoja snaga i brzost! D. Obradović, bas. 263.

BŔZOTA, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 35. Glasnik 15, 298. Daničić 3, 562.

BRZÒTEČA, *m.* tachyporus Grav. J. Šloser, kor. 122.

BŔZOTIĆ, *m. prezime po ocu Brzoti.* XIV *vijeka.* Mon. serb. 59. Daničić 1, 80.

BRZÒTRK, *adj.* celeriter currens. *u naše vrijeme.* Da je bog dao među nama brzotrka momka, da ga dostigne. Nar. prip. vrč. 175.

BRZOTVÓRAC, brzotvórca, *m.* qui aliquid celeriter facit. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* brzotvornost *i* brzotvoriti. *sve nepouzdano.*

BRZÒVÂN, brzována, *m.* celer. *Akc. se mijeńa u voc.:* bŕzovâne. *a) u jednoj pjesmi pridjeveno pjetlu:* Pjetlovane brzovane! Nar. pjes. vuk. živ. 10. — *b) brzak kukuruz. vidi kod* brzak. M. Pavlinović.

BŔZOVAT, *adj. mjesto brz u jednoj pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku.* U ńega su końi brzovati. Nar. pjes. vuk. rječ. 43ª.

BRZÒVIT, *adj. vidi* brz. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Priko brzovitih potoka prolazeći. A. Kanižlić, fran. 220. Trkom naglim i brzovitim iduć. A. Kanižlić, utoč. 443.

BŔZOVÔĻNO, *adv.* extempło, actutum, *odmah. samo u Stulićevu rječniku. vrlo nepouzdano.*

BRŹ, *adv. vidi kod adj.* brz *pod* 4, *δ.*

BŔŽÂK, *adv.* forte, *vidi* bržek *kod adj.* brz *pod* 4, *ε.* Bržak će doći (prije hoće nego ne će). M. Pavlinović.

BŔŽATI, bržâm, *impf.* festinare. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (i ondje samo imperat.* bržâj, bržâjte, *k čemu se dodaje da se govori ‚kad se ko zove kud na brzu ruku').* Bržaj sinu Aleksandre. Aleksand. jag. starin. 3, 266. Bržaj k mene, ako boga znadeš. Nar. pjes. vuk. rječ. 43ª. Bržaj brate, Kajoviće Demire! Nar. pjes. vuk. 4, 432. Bržaj Uso, kurtališi Usa! 4, 429. Bržaj, nosi kńigu babu mome. Nar. pjes. vuk. herc. 76. Kupi svate, bržaj amo. 241. No bržajte, da ga izmaknete. Pjev. crn. 51. Bržaj, ako boga znaš, mrce. Nar. prip. vuk.² 295. Bržaj pope! lijepe ti bogomoļe! ako ga ozdraviš, na poklon ti svo što našega držiš. Nar. prip. vrč. 56.

BŔŽE, *adv. vidi kod adj.* brz.

BRZEĆI, *adj. vidi* brzitńi. *u jednoga pisca prošloga vijeka, ali može biti pogrješka, jer nema jamstva da je dobro štampano.* Oskvrńat da se stavi dan bržeći ki se meće, a u crkvu se uteč' ne će. J. Kavańin 172.

BŔŽEK, *adv. vidi kod adj.* brz *pod* 4, *ε.*

1. BŔŽÊŃE, *n.* incitatio. *isporedi* brziti. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BŔŽÊŃE, *n.* festinatio. *isporedi* brzjeti. *samo u Belinu rječniku* (‚brzenje' festinatio 582ª).

BRŽÍNA, *f. vidi* brzina. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Većom bržinom imaš istjerati iz srca srčbu. M. Radnić 275.

BRŽOLA, *f.* assum, assum tenue. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. Postańe vidi kod* bržolica.

BRZOLICA, *f. dem.* bržola. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BRŽUN, *m. vidi* baršun. *samo u Stulićevu rječniku* (9ᵇ), *gdje stoji da je iz Mikańina, ali ga u Mikańinu rječniku nema, nego je u ńemu* baršun *(koji vidi). tako je* bržun *riječ koje nema.*

BU, *glas kojim hoće koga da uplaše. između rječnika samo u Stulićevu.* Baba korizma . . . ide po varoši i skače ispred kuća i viče: bu! bu! bu! Vuk, rječ. 9ᵇ. Za ńima pristane sila djece koja viču: bu djede! bu baba! Vuk, živ. 19. *u zagonetci o ladi:* Preko poļa bam bu, u gorici plan pļus, u vodici bam brc. Nar. zag. nov. 110. *o će-*

ļadetu o kom se misli da ne zna ni uplašiti koga parikavši bu, *ni samo pokazati da mu što nije po voli muknuvši, a po tom i koje ništa ne zna:* Ne umije ni bu, ni mu. Poslov. dan. 76.

BUB, *glasovi uzeti od riječi* bubnuti, *koji se izgovaraju kad se hoće da kaže kako je ko koga bubnuo. između rječnika samo u Bjelostijenčevu (u pridavku).* Bub lup po mojem hrbtu pojde. Bjelostjenac. Jabuku uzme i s ńome ńega bub! u prsa. V. Bogišić, zbor. 228

BÛBA, *f.* bestiola, insectum. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (124b), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu. ali ne u svakom značeńu, kako će se daļe vidjeti.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* bûbâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bûbī, bûbôm. — *Kor.* bab, *nadimati se, napińati se, okrugla biti. korijenu je došlo ozad još* u, *koje mu se premjestilo iza* a, *te je glasio* bamb. *po tome je* u *postalo od staroga* ą. — *a) u opće. između rječnika u Bjelostijenčevu (gdje stoji da je isto što crv) i u Vukovu (gdje se tumači:* bestiola molesta, ungeziefer). Ot buba. što se nahodi na hrastovu drńvetu kakono čašice i u ńihь se nahode zrńca kakono paparь, rastuci ihь i posipaj gdeno su bube. Starine 10, 94. Podiže bog došaste noći bubu, koja zgrize korin rečenoga bršļena. E. Pavić, ogled. 429. Smrdi kao buba. Nar. prip. vuk. 179. *u tom smislu kao gadna buba kaže se i o čeļadetu za pogrdu.* I. Pavlović. — *b)* svilena *ili* sviona buba, bombyx. *često se ona razumije i kad se ne kaže da je svilena. između rječnika u Mikaļinu* (31b), *u Belinu* (124b), *i u Stulićevu, u sva tri bez riječi* ‚svilena' *ili* ‚sviona'. Kako sviona buba. V. Andriaši, put. 81. Već je vrime da se sime dili svilnih buba. J. S. Koļković. kuć. 199. Svilne bube kako se zatvore, dan deveti lepirom se stvore. 318. Od bube ļepir, a od ļepira buba. Poslov. dan. 87. Pepelom s česnice posipaju svilene bube. Vuk, živ. 6. Svilena buba, bombyx mori. G. Lazić 86. Buba snuje svoju bogatu svilenu pređu. S. Ļubiša, prip. 7. — *c)* zlatna buba, scarabaeus auratus. G. Lazić 82. musca hispanica. Farm. 76. Nađu zlatne bube na trojičin dan na drvetu jasenu, zatvore ih u tikvu dok ne pocrkaju, posle ih istucaju i daju da pije *(onaj koga je ujelo bijesno pseto)* u vodi ili rakiji. M. Đ. Milićević, živ. 2, 61. — *d)* bûba mára, coccinella septempunctata. J. Pančić, zool. 259. *isporedi* mara, bábe *(pod* 2), baburica. — *e)* crna buba, blatta orientalis L. G. Lazić 83. K. Crnogorac, zool. 158. *isporedi* švaba. — *f)* majska buba, meloë proscarabaeus L. K. Crnogorac, zool. 138. — *g) glista koja se zametne u djetetu, a zove se i* ojadolica. *samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači kako je stavļeno i doduje da se govori u Risnu.* — *h)* carcinoma, cancer, *bolest koja se zove i* živina. *jamačno za to tako nazvana što se misli da se je zalegla buba.* — *i) kuga, čuma,* pestis. *samo u Mikaļinu rječniku* (31b) *i iz ńega u Stulićevu.*

1. BÛBAC, bûpca, *m.* ictus, *udarac kojim tko koga bubne. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bubnuti.

2. BÚBAC, búpca, *m. hyp.* bubreg, *ali se govori za želudac od živadi. u Srbiji. isporedi* búbalo. Bubac od kokoši ženskom a od pevca muškom izvade i prebace preko kuće. M. Đ. Milićević, živ 2, 57. Ptice imaju vrlo jak želudac (bubac). K. Crnogorac, zool. 78.

3. BÚBAC, búpca, *m. đak koji uči na pamet, bûbâ, a slabo razumije. u Srbiji, u naše vrijeme. isporedi* búbalo. Ļ. Kovačević.

1. BÚBAC, Bupca, *m. ime muško.* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 95. Daničić 1, 85 *postańem hyp. od* Bubana.

BÚBAČ, *m.* galla. *isporedi* šiška. *u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. B. Šulek, im. 35.

BÚBAĆERAN, bubaćerna, *adj.* pamučan, xylinus. *od nov. grč.* βαμβακερός. XV *vijeka.* Iždezi hartiju bubaćernu. Starine 10, 108. *isporedi* bumbačan.

BÚBALICA, *f. a) udarac kojim tko koga buba,* ictus. *u jednoga pisca prošloga vijeka, kao da je toga značeńa.* Duh mi k'o se peče i k'o u ove dno tamnice trpi ļute bubalice. J. Kavańin 394. — *b) djetińa igra u kojoj se buba u leđa. samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu. isporedi* bubaļica.

1. BÚBALO, *m. a) koji buba u pravom smislu, udara u bubań, bubńar. samo u Vukovu rječniku.* — *b) đak koji uči na pamet, bûbâ, a slabo razumije. isporedi* búbac. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

2. BÚBALO, *n. vidi* bubreg. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* búbac *pod* 2.

BÛBAĻ, bûbļa, *m. vidi* bubań. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kad počnu . . . bubļi zvoniti i trubļe medene. M. Vetranić 1, 86.

BUBAĻEVIĆ, *m. vidi* Bobaļeviča, *mjesto čega dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Spom. sr. 2, 36. Daničić 1, 85.

BUBAĻICA, *f. vidi* bubalica *pod b.:* Skupļaju se *(momci i djevojke)* i to se zove: prelo, igralište, bubaļica. *u Banatu* V. Bogišić, zbor. 487.

BÚBAN, *m. a) neki pasuļ u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 35. — *b) ime ńekim mjestima u Srbiji, kod kojih su i na kojima su livade, vinogradi itd.: u okrugu kragujeračkom:* Livada u Bubanu. Sr. Nov. 1861, 363. Livada kod Bubana. 1868. 257. *u okrugu crnorječkom:* Vinograd kod Bubana. Sr. Nov. 1871. 148. 1875. 865. *ima i izvor u Gruži (u kragujevačkom okrugu) koji se zove Buban.* P. Đorđević. *isporedi* Bubanovac.

BUBANA, *m. ime muško* XIII *vijeka.* Mon. serb. 39. 42. Daničić 1, 85. *Korijen kojega je* bubań, *u značeńu* zujati. *isporedi* Bubac.

BUBANIĆ, *m. prezime, po ocu Bubani,* XV *vijeka.* Mon. croat. 69.

BUBANIN, *adj. što pripada Bubani.* Mon. serb. 249. Daničić 1, 85.

BÛBANOVAC, Bûbanôvca, *m. ime izvoru u Srbiji u šabačkom okrugu.* Priča u Pocerini veli da je u selu Bukoru pod brdom Glavicom zatvoren izvor Bubanovac, pa je voda koja je nekad tu izvirala, probila u Mačvi, i to je, veli se, Zasavica. M. Đ. Milićević, srb. 419.

BÛBAŃ, bûbńa, *m.* tympanum. *Akcenat ostaje bez promjene u svijem oblicima i u množini kad je bez* -ev-: bûbńi, *u gen. pl. biraju i oba zadńa sloga duga:* bûbâńâ; *a kad ima u množini* -ev-, *onda se mijeńa:* bûbńevi, *tako i u ostalijem padežima, a u gen. su i oba zadńa sloga duga:* bûbńêvâ. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića) i u svijem rječnicima osim Daničićeva.* — *Korijen vidi kod* bubati. u *je od staroga* ą. — *Veličine može biti različne: po ńoj se i u Vukovu rječniku razlikuje:* ‚grosse türkische trommel, tympanum turcicum' *i* ‚trommel, tympanum, *doboš*', *i za ovaj se drugi veli da se po zapadnijem krajevima zove* bubań. — 1. *u pravom smislu: a) u opće:* Uzamši bubań u svoje ruke. M. Divković, bes. 76. Da planine prinosim a ļubavi ne uzimam, nisam drugo nego kako

jedan bubań ili talambas isprazan. F. Lastrić, ned. 193. 1kor. 13, 1. Zadobili smo . . . mloge bubńeve i različito oružje. I Zaničić 110. Pak dobavi bubań i svirale. M. A. Reļković, sat. 85. Majstor od orgulja, od bubńeva. 168. Pristao kao šipka uz bubań. Nar. posl. vuk. 262. Uzme bubńeve i talambase. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Uzo bubań u ruku svoju. Đ. Daničić, 2moj. 15, 20. — *b) može tko* bubań udarati, nabijati: Hoć' bubań udarat'? tu ćeš bit' sit i pjan. I. Gundulić 152. Golobrad poštenje to prija, kad bubań nabija vitezi kupeći, vitar mu podvija zastavom po pleći. Đ. Baraković, vil. 15. Mladice bubńe udarat naučene. A. Vitaļić. ist. 199. Turski bubńari u lijevoj ruci drže šipku, pa kad bubań sprijed udare maļicom onda ga i ostrag šinu šipkom. Vuk, posl. 263. — *c) može tko* u bubań udarati, tući, lupati, *u jednoga pisca prošloga vijeka i* zvoniti: Koji udara u bubań. Mikaļa 31ª. V bubńi udrišo plin sprida goneći. B. Krnarutić 21. Bubńo izneš'te, u ńe udar'te. A. Vitaļić, ist. 264. Udarajući u bubńe. A. d. Bella, razg. 97. U bubńe udaralıu I. Đorđić, salt. 220. U bubńeve udaraše. E. Pavić, ogled. 195. U bubań tukući. 195. U bubńeve zvoneć i topsiju. I. Zaničić 16. Udariše u bubńeve i talambase. A. Kanižlić, kam. 825. U bubńe udriše. B. Cuceri 400. Uza ńih je išao čovjek jedan s bubńem, te je u ń jednako udarao. Vuk, pisma 32. U bubań i gusle neka mu udaraju. Đ. Daničić, psal. 149, 4. Počne lupati u bubńeve i u ostale sprave. Vuk, nar. pjes. 2, 106. — *d)* bubań bubńa, buba, udara, bije, tuče, kuči, *dajući od sebe glas kad tko udara u ń:* Bubńi su bubńali. M. Marulić 58. Gdi bubań svaki udara, čuješ i gdi trubļe trube. I. Gundulić 435. Crnim odili bubań, ki bubaše. Đ. Baraković, vil. 350. Kako bolan, ki se muči, . . . u glavi mu bubań kuči. 213. S urnebosom oda svuđi bubńi oholi udaraju. J. Palmotić, dubr. 42. Pašinijem prid šatorom trubļe i bubńi udariše. 74. Čińahu bubńe bubati i svirale sviriti. J. Banovac, prip. 252. Dok no stane bubań tući. V. Došen 151. Udaraju bubńi i svirale. J. Krmpotić, mal. 12. Udariše bubńi i svirale. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Udaraju bubńi i svirale. 3, 503. Bubńi biju, a svirale svire. 1, 169. Bubńi tuku, a svirale svire. Nar. pjes. juk. 387. Buba l' bubań Tuzle kapetana? Pos. prij. 1, 38. — *e) može se* bubań ustaviti, *a to je kad se prestańe udarati u ń:* Ustavite bubńe i svirale. Nar. pjes. vuk. 3, 159. Zaustav'te svirke i bubńeve. 3, 503. — *f) kaže se samo* bubań *a ne misli se on sam nego i glas ńegov, kad tko udara u ń:* Kako jesu izašle sve žene z bubńevi i s tanci, Marija naprijed svirajući i tanac vodeći govoraše. M. Divković, bes. 76. Svi u crnu gredihu, bubńa ni trumbite prida se nimihu. Oliva 11. S trubļam, s bubńima uzvede je na goru. I. Đorđić, salt. xiii. Vode ga priko grada . . . s bubńevi i sviralama. F. Lastrić, test. 116. A kad žuna kladu kļuje, misli *(strašivica)* da se bubań čuje. V. Došen 122. U dvoru su bubńi i svirale, a prid dvorom divno kolo igra A. Kačić, razg. 35. Nit se čuju bubńi ni svirale. Nar. pjes. vuk. 2, 575. Oguglao kao ciganski koń bubań. Nar. posl. vuk. 231. Hvalite ga s bubńem i veseļem. Đ. Daničić, psal. 150, 4. — *g)* pjevati uz bubań, *t. j. udarajući u bubań:* Pivaju uz bubńe u ruci. Turl. blago 2, 148. — *mjesto* uz *u dva pisca* xvi *i* xviii *vijeka ima* u *s lokat. po tuđem jeziku:* Hvalite ńega u bubńu. M. Alberti 196. U bubńu i u prigudnici pojte ńemu. 35. Falite ga u dipla, bubńi i skupština. B. Pavlović 46. — *h)* pod bubań skakati, *t. j. igrati uz bubań, kad drugi udara u bubań, i* pod bubań *oglasiti što, t. j. bubńavši prije da se svijet skupi i čuje. u dva pisca* xvi *i* xviii *vijeka.* Drnzi poskakuju pod bubań i svirale. I. T. Mrnavić, osm. 66. Pred dvorom pod bubań odluku proštaše. M. Kuhačević 56. — *i)* na bubań prodavati, *t. j. javno, bubńem oglašujući:* Tude stvari na bubań prodavati. B. Leaković, nauk 305. — *k) glas mu se različno naziva:* glas, zuk, zvek, urnebes, buka, jeka: Kako se bubńa glas po gradu postavi, svaki je oni čas pri svojoj zastavi. Đ. Baraković, vil. 109. Tada će sve koliko proći kako dim i vjetar i kako no zuk od bubńa. M. Divković, bes. 421. Zvek bubańa i trubaļa . . . na boj zove. I. Kanavelić, iv. 61. Pod zuk bubńi, trubaļ bojnih . . . sva ugajaju radovańa. J. Kavańin 198. U urnebesu od bubańa . . . glas ne čuje se. A. d. Bella, razgov. 78. U buci od bubńeva i svirala. F. Lastrić, test. 161. Stado jeka bubńa i svirala. Nar. pjes. vuk. 3, 458. — 2. *bubań je u Vrančićevu rječniku i glas kakav je od bubńa,* ‚bombus, hall'. *ali druge potvrde nema. isporedi naprijed pod f.* — 3. *koš od pruća kojim se riba hvata,* nassae genus. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u rojvodstvu). nazvan tako što je nalik na bubań u pravom značeńu.* — 4. *ime mjestima: selo u Srbiji blizu Niša.* Sr. Nov. 1879. 175. *dva mjesta: jedno u selu Kaluđerici a drugo u selu Kumodražu blizu Biograda u Srbiji: na prvom od ova dva ima rupa i u ńoj voda koja u vijek stoji, u za drugi vele da je tako prozvan što su ńekad ondje mnogo udarali u bubńeve turski vojnici odmarajući se ondje.* Glasnik 19, 107. *u Hercegovini ima znatan izvor koji se zove* Bubań dolac. Schem. herc. 1873. 17.

1. BÚBAŃA, *f.* percussio, pulsus, *bubańe. samo u Mikaļinu rječniku.*

2. BÚBAŃA, *f. izvor kod sela Slanaca u Srbiji blizu Biograda.* Glasnik 19, 107.

BUBAŃČICA, *f.* tympanistria, *bubńarica. u jednoga pisca* xvii *vijeka i u rječnicima Belinu* (721b) *i Stulićevu.* Medu divojčicami bubańčicami. B. Kašić, rit. 377.

BÚBÂŃE, *n. a)* pulsatio. *u rječnicima Mikaļinu* (percussio, pulsus, bubanje od nogu, supplosio pedum), *u Bjelostijenčevu* (tunsio indiscreta, percussio fortis, nogami, supplosio pedum, ob tla, allisio), *u Jambrešićevu* (tunsio), *i u Stulićevu* (ictus, percussio, verberatio). — *b)* tympani pulsatio. *u rječnicima Belinu* (721b), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* — *isporedi* bubati.

BUBAŃIK, *m.* tympanista. *samo u Stulićevu rječniku. u biće načińeno od ruskoga* bubonik.

BÙBÂR, *m. koji hrani svilene bube ili ńima trguje,* qui bombyces colit aut emit et vendit. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (koji trguje svilenijem bubama). a) koji hrani svilene bube:* Kad prvi put stere se *(list)* po ńima *(po svilenim bubama),* tada bubar ńo se čistit prima, to jest: kad se na list novi veru, skupa s listom na stranu se beru. J. S. Reļković, kuć. 213. — *b) koji ńima trguje:* Progrizu se iz svojih galeta, al tolika nije od ńih šteta, samo bubar ńe primiti ne će, al je kućnik seb' u hrpu meće. J. S. Reļković, kuć. 318.

BUBÀRICA, *f. žensko čeļade koje hrani svilene bube, prošloga vijeka u jednoga pisca. Ake. se ne mijeńa, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bubàrîcâ, *u samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bubàricē, bubàricôm. — Kad se osuši od rose list, ńeg' kući bubarice nose. J. S. Reļković, kuć. 288.

1. BÚBATI, bûbâm, *impf.* pulsare. — *Akcenat kaki je u infinitivu taki je u aoristu cijelom:*

bûbah, *u part. praet. act.* u: bûbao, *u 3 pl. praes. i u part. praes. s trećim slogom dugim:* bûbajû, bûbajûći; *u ostalijem je oblicima svijem kao u* 1 *sing. praes.* — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi primjer B. Gradića), između rječnika u Mikaljinu:* lupati, pulsare, percutere; *u Belinu:* verberare (verbo basso e del volgo 132b), tympanizare (721b); *u Bjelostijenčevu:* tundere, percutere, verberare fortiter, allidere, tympanizare; *u Jambrešićevu:* tundere, percutere; *u Voltigijinu:* trommeln; *u Stulićevu:* pulsare, caedere, percutere, tympanizare; *i u Vukovu:* udarati u bubań, pulsare tympanum. — *Kor.* bab, *nadimati se, prsnuti, praskati, lupati. korijenu je došlo ozad* n, *koje mu se premjestilo iza* a, *te je glasio* bamb, *tako je u postalo od staroga* ą. — 1. *prelazno: udarati ili lupati tako da se čuje glas kao od čega naduvana, šupļa. bubati može tko čeļade ili bubań ili drugo što:* Svi se svađaju, a vrazi i(h) žestoko bubaju. L. Ļubuški 48. Ostavi svojim virnim ime svoje po niki način za talambas, kojim bi strašili neprijatelje, isto ako bi ga dostojnim jezikom udarali i bubali. F. Lastrić, test. 21. Nemao se čim pokriti, ni sebe ni žene, ni deteta kod sebe, neg' te žona bubala dok ti duša ispala, da bi čim, neg ničim, već držalom motičnim. Nar. pjes. vuk. 1, 89. *što o što:* Koji zadavi misal nečistu u svomu početku i udara je i buba o kamen. Turl. blago. 2, 159. — 2. *neprelazno: a) buba tko ili što u što, po čema, čim, čim u što:* Zagrezli su viri malinski, ni tekuć po ńih voda hviri i kolo bubajuć. P. Zoranić 57. Napuše kožu ovnovu, te uzme motku pa po koži počme bubati. Nar. prip. bos. 1, 42. Bubajući onim bubńem. F. Lastrić, test. 21. *instr s prijedl.* s *mjesto samoga instr.:* Z nikim u zemļu bubahu, a nikoga želizom probadahu. F. Glavinić, cvit 428. — *b) buba ńetko, ali bez i čega na čemu bi se vršilo što glagol znači, a tada je* bubati *isto što i udarati u bubań.* Bubati na boj. Mikaļa 31b. Bubati da se skupe vojnici. 31b. Tko će diplit', nek jaradi čuva; tko će bubat', nek svatove gluši. Osvet. 2, 129. — *c) bubań buba, daje od sebe glas kad tko udara u ń:* Bubań, ki bubaše. D. Baraković, vil. 254. Trubļe vesele trubit udriše, a bubńi bubati. B. Kruarutić 30. Među to činahu bubńe bubati J. Banovac, pripov. 252. Suze roni Mijatova ļuba, kada bubań preko poše buba. Š. Stefanac 25. Buba l' bubań Tuzlo kapetana? Bos prij. 1, 38. — *d) pošļedńe se značeńe prenosi od bubńa na čeļade, te je kao govoriti koje šta bez prilike, kao i lupati.* I. Pavlović. *isporedi* bubnuti. — *e) u istom daļe prenesenom smislu o đaku, koji uči na pamet, da može samo na izust izgovoriti i ne razumijući. u Srbiji u naše vrijeme.* Ļ. Kovačević. *isporedi* bubac, bubalo. — 3. *sa* se: *a) refleksivno: značeńe kao pod* 1: Kamenom se mnokrat u prsi bubajući. B. Gradić, djev. 157. Bubajući se u prsi porad skrušeńa. Turl. blago 2, 16. U prsi od bolesti *(žalosti)* bubati se. I. J. P. Lučić, razg. 28. — *b) pasivno: aa) sa subjektom: razglašivati se bubńem (isporedi naprijed pod* 2, *b.):* A na koži Stipinoj se buba još i sada ta nesrića svuda. Nadod. 211. — *bb) bez subjekta: značeńe kao pod* 1: Igra u kojoj se buba u leđa. Vuk, rječ. 45b.

2. BUBATI, bubam, *impf. boljeti. samo u djetińem govoru. na Krku.* Buba te glava, Marice? I. Milčetić.

BŬBICA, *f. dem.* buba. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Ake. ostaje, samo se u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bûbîcâ, *u u gen. i instr. sing. samo zadńi:* bûbicê, bûbicôm. Ovde mora biti kaka bubica. Nar. prip. vuk. 104. Ona bubica što ļeti noću leti i svijetli. Vuk, živ. 66. — bubica mara *(vidi kod* buba): Govore dovojke bubici mari. Vuk, posl. 123. *ona se zove i* šarena bubica. Vuk, rječ. 345a. — svijetla bubica, lampyris noctiluca L. G. Lazić 83. *isporedi* krijesnica, svitaļka, svitac, svijetńak. *bez sumńe je to i* zlâtnâ bûbica, *za koju u Vukovu rječniku* (210b) *stoji da se govori u Crnoj Gori i da je isto i* svijetńak, *kod kojega se ne pomińe nikakva bubica nego kod riječi* svitac *i* krijesnica *kaže se da se zove i* svijetńak. — *kao što se* svilena buba *zove i samo* buba *(vidi kod* buba), *tako i* bubica *u Risnu.* Vuk, rječ. *(u dodatku). u tom će smislu biti:* Radišna kao bubica. S. Ļubiša, prič. 118.

BŬBIČAN, bûbičnа, *adj.* bombycum. *samo u Stulićevu rječniku riječ nepouzdana.*

BŬBIČIĆ, *m. prezimc.* U poštenoj jednoj kući. Bubičića ova bišе. P. Knežović, pism. 83. *isporedi* Bubac, Bubana.

1. BUBIĆ, *m. a) prezime. prošloga vijeka.* Staŕine 10, 38. J. Kavańin 94. *isporedi* Bubac, Bubićev. — *b) selo u Dalmaciji blizu Skradina.* Repert. 25.

2. BUBIĆ, *m.* lotus corniculatus L. *u Istri.* B. Šulek, im. 35.

BUBIĆEV, *adj. što pripada čovjeku po imenu ili prezimenu Bubiću.* xiv *vijeka.* Bubištevь zetь. Glasnik 15, 272. Daničić 3, 563. *isporedi* Bubac, Bubana.

BŬBIN, *adj.* bombycinus. *isporedi* buba. *samo u rječnicima Belinu* (124b) *i Bjelostijenčevu.*

BÛBINA, *f. augm.* buba. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Ake. se mijeńa u gen. pl.:* bûbînâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bûbinê, bûbinôm. Da ne bi čovjek ne videći šta pije popio kaku bubinu. Vuk, nar. pjes. I, 150. Zvjerińe i bubine i ptice nebeske. Vuk, djel. 10, 12. Posla na ńih bubine, da ih koļu. D. Daničić, psal. 78, 45.

BŬBITI, bûbîm, *pf. vidi* bubnuti. *neprelazno: sobom udariti padnuvši.* Ala bubi o zemļu! Ļ. Kovačević.

BUBK- *gledaj* bupk-.

BŬBLA, *f.* massa. *isporedi* guka. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od korijena od kojega je* bubań, bubati, bubreg. *isporedi* boblija. Ova vičnost jest okrugla bubla. L. Ļubuški 55. Daruj nama, striko naša, oku brašna, bublu masla. Vuk, živ. 65.

BUBLICA, *f. selo u Srbiji između Kuršumlije i Ļeskovca, blizu scla Statovca. sada pusto.* Rat 118.

BUBLINKA, *f.* bulla aquae, *klôbûk. samo u Stulićevu rječniku. bez potvrde.*

BUBNÚĆE, *n.* casus. *isporedi* bubnuti. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BŬBNUTI, bûbnêm, *pf.* pulsare. — *Akcenat ostaje bez promijenc, samo je i drugi slog dug u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bûbnû, *i u part. pract. act.* i: bûbnûv, bûbnûvši, *i part. praet. pass.:* bûbnût. — *Dolazi od* xvi *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Mikaljinu:* udriti, percutere 31b; *u Belinu:* percutere (554a), verberare (132b), allidere (641b), ruere (156b); *u Bjelostijenčevu:* tundere, percutere, verberare fortiter, allidere; *u Voltigijinu:* niederschlagen; *u Stulićevu:* cadere, tundere, concutere; *u Vukovu:* pulsare. — *isporedi* bûbati. — 1. *prelazno: udariti ili lupiti tako da se čuje glas kao od čega*

naduvana, šupļa. a) udariti koga tako: Malo koji djava osta u paklu, koji me nije bubnuo. M. Zoričić, zrc. 239. — *b) baciti koga tako da padnuvši sobom udari kako je rečeno:* Ufati je po svionu pasu, pa je bubnu na mermer-kaldrmu, razleti se na sto uštrupaka. Nar. pjes. juk. 60. — *c) u prenesenom smislu: reći što bez prilike, ne promislivši (vidi* bubati *pod* 2, *d.). objekat je samo ‚što god' a misli se ono što se tako reče.* On samo tek bubne po što god. S. Vulović. Bubnuti. I. Pavlović. — 2. *neprelazno: a) udariti čim u što kao pod* 1, *a.*: Bubne pesnicom u vrata. Nar. prip. vuk.[2] 212. — *b) baciti kao pod* 1, *b., a što bi bilo objekat ono stoji u instr.*: Uzdvignuvši bubnul jesi mnome. M. Alberti 323. — *c) padnuvši sobom udariti kao pod* 1, *b.*: Gdi ńegov bubne bat, ne znam reć stvar goru. D. Baraković, vil. 68. Faraun će od iztoka jadno bubnut iz visoka. J. Kavańin 215. Po što skine slaninu i uprti na leđa, pođe gredom da se vrati natrag, pa se nekako omakne, te padne na sred kuće, đe je spavao čovek sa ženom i s đecom. Kad ovaj bubne sa slaninom među ńih, a čovek skoči onako u mraku, pa stane vikati. Nar. prip. vuk.[2] 300. Bubne u ńega bala sijena. Magaz. 1868. 58. — *d) od udarca dati od sebe glas kakav je naprijed (vidi* bubati *pod* 2, *c.).* Sutil Grozoga po trbuhu ļusnu, trbuh bubnu s toga, šćap na poli hrusnu. M. Marulić 254.

BÛBŃÂK, *m. vidi* bubań. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Belinu rječniku* (‚bubngnák' tamburello, crusma 721[b]). Čuje se glas bubńaka. I. A. Nenadić, šamb. 16. S krmo svijetńak odniješe, diple i svire i bubńake. 24.

BÛBŃÂŃE, *n.* tympani pulsatio. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Učinio si od mene priču narodima, i postao sam bubńańe među ńima. Đ. Daničić, jov. 17, 6.

BÛBŃÂR, bubńára, *m.* tympanista. *od* XVII *vijeka, ali do našega vremena samo u rječnicima, i to u Mikaļinu, Belinu* (721[b]), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu, i Vukovu. — Akcenat kaki je u gen. sing. taki ostaje i u ostalijem padežima, mijeńa se samo u voc.*: bûbńâru (bûbńâre), *a u gen. pl. samo je zadńi slog dug*: bubńárâ. — I bubńari bubńevo bacińe. Nar. pjes. vuk. 4, 258. Ilođe li biti kakva đobitka ili poklona, kao što se daje bubńarima. Vuk, nar. posl. 342. Turski bubńari u lijevoj ruci drže šipku, pa kad bubań sprijed udare maļicom onda ga i ostrag šinu šipkom. 262.

BUBŃÁRA, *f. ime ńekom mjestu pod ńivama i livadama itd. u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa nazvana Bubńara. Sr. Nov. 1872. 491.

BUBŃÁRCI, Bûbńârâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 99. Pregled 28. *spominje se od* XVII *vijeka*: W Bwbnarehyh. Mon. croat. 304.

BUBŃÁREV, *adj.* tympanistae. *samo u Vukovu rječniku.*

BUBŃÀRICA, *f.* tympanistria. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, i Stulićevu. isporedi* bubańčica.

BUBŃÀRIĆ, *m. dem.* bubńar. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BUBŃÁROV, *adj.* tympanistae. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bubńarev.

BÛBŃATI, bûbńâm, *impf.* pulsare tympanum, sonare. — *Akcenat se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *mn.*: bubńámo, bubńáte; *aor.* 2 *i* 3 *jed.* bûbńâ; *na prvom slogu bez promjene, a drugi je slog dug osim praes. sing. još u cijelom imperf.*: bûbńâh, *u cijelom imperat.* bûbńâj, *part. praet. act.* 1: bûbńâv, bûbńâvši; *tako treći slog u* 3 *pl. pracs.* bûbńajû, *part. praes.* bûbńajûći. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu, ne u svjema ńima u svakom značeńu (o čemu vidi dańe). — a) bubńa čeļade, kad udara u bubań. u tom značeńu u sva tri pomenuta rječnika.* Prid kolom bijući bubńahu nakari. M. Marulić 14. Bubńaju na poboj. Bjelostijenac 33[a]. — *b) bubńa bubań, kad tko udara u ń (vidi i kod* bubań). *u rječniku nijednom.* Bubńi su bubńali. M. Marulić 58. — *c) u prenesenom smislu: bubńaju ļudi, t. j. govore koješta javno*, rumorem differre. *samo u Vukovu rječniku.*

BUBŃEVATI, *vidi* bubńati. Počmo rukama bubńevati u penger kao u doboš. M. Pavlinović, rad. 177.

BÛBŃEVIĆ, *m. prezime Turčinu, jamačno po mjestu Bubńu, odakle je bio.* Gde je slavno razbio agu Bubńevića. M. Đ. Milićević, srb. 608.

BÛBŃÎ, *adj.* tympani. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

BÛBŃIĆ, *m. dem.* bubań. Mali bubńić. Nar. pjes. juk. 618 *(ne u pjesmi).* Bubńić za vezeńe, sticktrommel. A. Hajdenak 53. *akcenat može biti i* bûbńîć, bubńića.

BUBŃIK, *m. vidi* bubńar. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÛBŃINA, *f. augm.* bubań. *samo u Stulićevu rječniku*

BUBOJ, *m.* ficaria ranunculoides. B. Šulek, im. 35, *isporedi* bobo], *s kojim je jednoga postańa. na kraju je* j *mjesto* ļ.

BÚBŃO, *m. reče se čovjeku za porugu. u Srbiji.* P. Đorđević.

BUBÔLICA, *f.* pustula, *pulvica, bubuļica. samo u Mikaļinu rječniku* (528[a]). *Od korijena od kojega je i* bubuļica.

BÛBORAK, bûbôrka, *m. ńeka riba u Srbiji.* J. Pančić, ribe 8.

BÛBOTA, *f.* verberatio. *samo u poslovici i iz ńe u Vukovu rječniku.* Subota dačka bubota. Nar. posl. vuk. 296. *poslovica je postala od tuda što je bio običaj u subotu biti đake u školi.*

BÛBOTAK, bûbotka, *m.* pugni ictus, *udarac kojim tko koga bubne. samo u Vukovu rječniku. Akc. u gen. pl.*: bûbotâkâ.

BUBÔVNÎK, bubovnika, *m. vidi* bobovnik. *u jednoga pisca našega vremena.* Sve ńeke trave vari i privija: omana, šļeza, bubovnika. S. Ļubiša, prip. 91.

BUBÒŽDER, *m. životińa koja bube ždere.* Bubožderi, insectivora. J. Pančić, zool. 181.

BUBRECATI, bubrecam, *impf.* resonare. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÛBREG, *m.* ren. *od* XVI *vijeka i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Daničićeva. — Akcenat se mijeńa u gen. pl.*: bûbrêgâ. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka nalazi se naštampano* XVII *vijeka u nom. sing. sa* k *na kraju*: bubrek *(vidi u primjeru M. Držića). tako i u Jambrešićevu rječniku ne samo u tom padežu, nego i u nom. pl.*: bubreki (859[b]). — *o je u istočnom i južnom govoru od staroga ě, mjesto čega je u zapadnom* i: *a u je od staroga ą. — Korijen vidi kod* bubati. *značeńe mu je u ovoj riječi naduti se, nadutu biti. isporedi* bubań, buba, bubla. — *a) u pravom smislu*: Vrhu bubrega. Starine 10, 95. Viđu

te u goju, pokojno gdi stojiš, jak bubrek u loju, gdi se l'jepo toviš. M. Držić 65. Meso volujo i kozje tusto koje bude, da se nima dražje od orlaka prodavati i oni ki bikare, da nimaju bubrigov odkidati. Stat. poļ. ark. 5. 306. Ispitav srca i bubrige. M. Alberti 261. Ugasio u tebi i u bubrizi tvoji vlagu bludnosti. L. Terzić 260. Maže nemoćnika . . . na bedre ili bubrige. 13. Spletiva od bubrega. E. Pavić, ogled. 406. Biti će pravednost pojas leda ńegovijeh i vjera okrug ńegovijeh bubrega. Živ. is. 9. Dobro mu je k'o bubregu u loju. Poslov. dan. 18. Plije k'o bubreg u loju. 96. Odbi mi, majko, nogam' bubrege. Nar. posl. vuk. 1, 297. Živi kao bubreg u loju. 81. Oprćio usnu kao lužan bubreg *(kad se peče na ugļevļu)*. 240. Ni od muhe bubreg (ne mogu ostaviti). Reče se u pogodbi kad se što prodaje. 221. — *b)* strobilus, *šišarica omorikova*. B. Šulek, im. 35.

BUBREGOBOLOVATI, bubregobolujem, *impf.* renibus laborare. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

BÙBREGOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 248. *isporedi* Bubreković.

BUBREK, *vidi kod* bubreg.

BÙBREŠČAC, bùbreščca, *m. vidi* bubreščić. *samo u Stulićevu rječniku* (bubrežčac), *gdje ima i* bubregčac. *oboje sa svijem nepouzdano.*

BÙBREŠČIĆ, *m. dem.* bubrežak. *samo u rječnicima Stulićevu* (bubrežčić, *osim kojega ima i zlo načińen* bubregčić) *i u Vukovu. isporedi* bubrežić. *Akc. u gen. pl.:* bùbreščićâ.

BÙBREŠKÎ, *adj.* renalis. *samo u Jambrešićevu rječniku* (859ᵇ *gdje glasi* ‚bubrečki' *prema* bubrek, *koji vidi kod* bubreg).

BÙBREŠKOVIĆ, *m. prezime. prije našega vremena.* Bubrěškovićь. S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Bubregović.

BÙBREŽAC, bùbrešca, *m. hyp.* bubreg. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÙBREŽAK, bùbreška, *m. dem.* bubreg. *sada se govori kao* bubreg, *kao da nije dem. Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Akc. u gen. pl.:* bùbrežâkâ. — Bih se zalogmio tobom kao bubreškom od kvartjorića od mlijeka. M. Držić 406. *tako se sada zove gdje gdje i želudac u živadi. isporedi* bubac. Bubac od kokoši . . . prebace preko kuće. Gde padne tu ga boni *(od želuca)* zakopa, nikad više ne jede bubrežak i ne će ga, vele, boleti. M. Đ. Milićević, živ. 2, 57.

BÙBREŽAN, bùbrežna, *adj.* renalis. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* bubreški.

BÙBREŽIĆ, *m. dem.* bubreg. *u rječnicima Mikaļinu* (31ᵃ), *Belinu* (630ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. isporedi* bubreščić. *Akc. u gen. pl.:* bùbrežîcâ.

BÙBREŽNÂCI, bùbrežnâkâ, *m. pl.* caro renum, *meso okò bubrêgâ. samo u Vukovu rječniku. u množini se govori za to što su dvije strane: na jednoj jedan bubreg a na drugoj drugi; a za jednu stranu jamačno bi se reklo* bubrežńak.

BÙBREŽNÂK, *m. vidi kod* bubrežńaci.

BÙBŮĻ, bubůļa, *m.* lapillus, *obao kamen, oblutak. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori oko Budve). — Od korijena od kojega je* bubreg. Navalište psovati i u mene bubuļima. Pravdonoša 1852. 8.

BUBŮĻICA, *f.* pustula, grumus, nodulus, pruni species. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu (samo u drugom značeńu) i u Vukovu (samo u prvom značeńu). Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bubůļîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* bubůļicôm. — *Od korijena od kojega je* bubreg *i* bubuļ. — *a)* pustula, *čibuļica, bubolica, puhvica. između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bubolica. Čovjek u kojega bi na koži bio otok ili krasta ili bubuļica. D. Daničić, 3moj. 13, 2. — *b)* grumus, *humka, gomila zemļe. samo u Stulićevu rječniku.* — *c) mali čvor što se i na predi nađe.* L. Zore. — *d) ńeka sitna okrugla šļiva.* B. Šulek, im. 784.

BUBŮĻIČICA, *f. dem.* bubuļica *u značeńu koje joj je pod b. samo u Stulićevu rječniku.*

BUBUN, *m. prezime. u naše vrijeme. u Srbiji.* Rat 371. *biće rumunsko od rum.* buba, *krasta, kao krastav, ospičav.*

BÙBÛŠINAC, Bùbûšînca, *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 138. *isporedi* Bubušinci, *koje će biti pravije.*

BÙBÛŠINAČKÎ, *adj. što pripada selu Bubušincu.* Bubušinačka opština. K. Jovanović, reč. 138.

BÙBÛŠÎNCI, Bùbûšinâcâ, *m. pl. vidi* Bubušinac. Iz Bubušinaca. Vuk, živ. 17.

BÛC, *m. drvo kojim ribari udaraju po vodi da se riba plaši i bježi u mrežu, lov ribarski s ńim, motka kaka god. Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (132ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu, ali nije u svakom svako značeńe (o čemu vidi dale). — Postańem od* bucati. — *a) rečeno ribarsko oruđe,* clava piscatoria ad pisces exagitandos. *samo u rječnicima Belinu* (132ᵇ) *i Stulićevu. isporedi* pobuk, bucalo. — *b) lov ribarski s tijem oruđem.* Poći na buc. L. Zore, rib. 44. — *c) motka kakva god,* portica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, u koji može biti da je uzeto iz Belina rječnika, pa stavļeno samo to općenito značeńe.*

BÛCA, *f.* vas aquarium ligneum. *dreven sud u kom se nosi voda, upravo kao žban, od malijeh duga, malo plosan, dugulastijeh dana, su dvije jame na dnu koje je obrnuto gore: na jednu se ulęva voda, i ona je na srijedi, a na drugu, koja je na kraju uza same duge, pije se ili toči. — Akc. se mijeńa u gen. pl.:* bûcâ. — *Postańa kojega je i* bŏca. — *Govori se u Srbiji.* S. Novaković. Ļ. Kovačević. M. Kovačević. M. Đurović. I. Pavlović.

BUCAKOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 16.

1. BÚCALO, *n. drveno zvono navrnuto na palicu kojim se plaše gavuni kad se love.* L. Zore, rib. 44. *Od* bucati. *isporedi* buc.

2. BÙCALO, *n.* vas ligneum butyro conficiendo, *stăp, bučka. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. — *Od* bucati.

BUCAŃ, *m.* strix bubo, *jejina.* Slovinac 1880. 30. *isporedi* bočań.

BÚCÂŃE, *n. a)* exagitatio aquae clava piscatoria. *u Stulićevu rječniku.* — *b)* laceratio. *u Vukovu rječniku. isporedi* bucati.

1. BUCAT, *m.* lagena, *sud za vodu i za vino. od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Postańa kojega je* bŏca *i* buca. Bucatь jedanъ serpentinъ napraļenъ zlatomъ. Mon. serb. 498. Da uzme oni bucat *(koji je naprijed nazvan buklija).* Zbor. 60. Ako vidiš *(u snu)* bucat kon sebe, toj prilikuje privarenje. 135ᵇ. Vinca im rujnoga pun bucat nalijte. M. Vetranić 2, 252. — *sada je u Dalmaciji što i* žban *ili* buca, *koju vidi.* M. Pavlinović.

2. BÙCÂT, *m. ńeka riba morska.* L. Zore, rib.

20. M. Pavlinović. tetraodon lona. Čas. čes. muz. 1854. 183. *od tal.* boca, *također ńcka riba.*

3. BÛCAT, *adj.* salsus, *slan. o vodi. samo u rječnicima Belinu* (638b) *i Stulićevu. isporedi* bocatan, bučata. *sve će troje biti od tal.* bocata, *cijeđ. Akcenat se ne zna za cijelo.*

BÚCATI, bûcâm, *impf.* mugire, crepitare, lacerare. — *Akcenat kaki je u infinitivu taki je u cijelom aor.:* bûcah, *u part. pract. act.* II: bûcao. *u 3 pl. praes. i part. praes. s trećim slogom dugim:* bûcajû, bûcajûći; *u ostalijem je oblicima kao u 1 sing. praes.* — *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (132b), *Stulićevu i Vukovu, ali ne u svjema ńima u svakom značeńu (o čemu vidi dalje).* — *Postańem dem. od* bukati, *koje vidi.*

I. *neprelazno.* 1. mugire, *kao i bukati. u naše vrijeme.* Stanu bucati i rikati, rzati i revati. Magaz. 1867. 61. — 2. *drvetom koje se zove* buc *i* pobuk *udarati po vodi loveći ribu, kao buku činiti udarajući,* clava piscatoria aquam exagitare. *u tom značeńu dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (132b) *i Stulićevu.* Kud je ribam črida, pobukom bucajuć. P. Hektorović 5. Dovede sina za potribe, koji š ńim prisede, da buca na ribe. 5. Bucati na gavune (hitati gavune). L. Zore, rib. 44.

II. *prelazno. cijepati, derati,* lacerare. *cijepajući činiti da što buči, da puca. isporedi* bukati, razbuciti, razbučiti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Platno buca, te rane zavija. Nar. pjes. petr. žen. 317.

BÛCATI SE, bûcâm se, *imp.* catulire, subare. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (samo u jednom značeńu). Postańem od* bukati. *isporedi* bukariti se *i* bucovan. — *a) buca se kučka,* catulire, *kúcati se, tjerati se. u Bjelostijenčevu rječniku.* — *b) buca se krmača,* subare, *bukariti se. u Srbiji u Ljeskovcu.* M. Đurović.

BUCATIĆ, *m. dem.* bucat, laguncula. Uzamši bucatić i bjake. Zbor. 58.

BÚCAVICA, *f. mreža kojom se love garuni, koja se po ńima zove i* gavunara. *isporedi* buc *i* bucati, *po čemu je i nazvana, jer treba* bucati, *da bi gavuni išli u ńu.* Bucavica je sa svijem uska oka, jer je gavun mala ribica. L. Zore, rib. 44.

BÛCI, Búkâ, *m. pl. ime selima. isporedi* buk. *a) selo u Hrvatskoj blizu Bišća* XV *vijeka.* Skupismo se v Bucih. Mon. croat. 130. — *b) selo u Srbiji u kruševačkom okrugu.* K. Jovanović, reč. 128. *u ńemu ima i ljekovita voda koja se tako zove.* M. D. Milićević, srb. 709.

BUCIĆ, *m. prezime. vidi* Pucić, *mjesto kojega dolazi u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Nikša Bucićь. Mon. serb. 241. Daničić 1, 90.

BUCIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 65.

BUCIFAL, *m.* Bucephalus, *prezime,* XV *vijeka, u Hrvatskoj.* Zan sinь Mateja Bucifala z Novoga. Mon. croat. 51. *isporedi* Bučifal.

BUCIKOKA, *f.* rhamnus infectoria L. B. Šulek, im. 35.

BUCINTOR, *m. tal.* bucintoro, *lađa na kojoj se vozio dužd mletački kad je kaka svečanost bila. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Dužd mletački z galijama u bucintoru dode prid cesara. S. Badrić, ukaz. 70.

BÛCIO, bûcjela, *m. vidi* bûcalo, buc, pobuk. L. Zore, rib. 44.

BUCITIN, *adj. vidi* bučitin.

BÜCKAST, *adj.* bucculentus, *krupan u licu, debelijeh obraza. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u obu* buccatus). *Postańem od* bucko, *koje vidi.*

BUCKAT, *adj. ime muško,* XIII *i* XIV *vijeka. bez sumńe rumunsko. kao dem. od rum.* buzat, *usnat, od* buza, *usna.* Buckatь. Mon. serb. 12. Daničić 1, 90. Bratь mu Buckatь i Nenadь. Glasnik II. 12, 19. Buckatь, a sinь mu Bogdanь, a bratь mu Radoslavь. 50.

BUCKATOVIĆ, *m. prezime po ocu Buckatu.* XIV *vijeka.* Krajislavь Buckatovićь. Glasnik II. 12, 82

BÜCKO, *m.* bucculentus, *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (buccatus). *Od mađ.* buczkó, *debeo a nizak. isporedi* buckast.

BUCLIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Anton z Grižan Buclić. Mon. croat. 123. *može biti od rum.* buzila, *usnata. isporedi* Buckat.

BÜCMAST, *adj.* facie obesa. *samo u Vukoru rječniku. Od mađ.* buszma, *debelijeh obraza, koje je opet od rum.* buza, *usna.*

BÚCOŃA, *m. vidi* bucov, *s kojim je i postańa jednoga.* J. Pančić, ribe 99.

BUCOŃIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. herc. 1873. 254.

BÚCOV, *m. riba koja se zove i bucońa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (pisciculi genus). alburnus mento Heck. Kn. J. Pančić, ribe 99. cyprinus cyprinorum, cyprinus rapax. K. Crnogorac, zool. 120. *Od mađ.* bucó (streberbarsch).

BÜCÔVAN, bücôvna, *adj.* subans. *samo u Vukovu rječniku:* bucovan u p. nerast, kad se bukare krmače. 50b. *Od* bûcati se.

1. BUČ, *m. ime muško,* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 90. *isporedi* Bučić.

2. BUČ, *vidi kod* Bućje.

BÛČA, *f.* lagena, cucurbita. *od tal.* boccia, *sud za piće i lopta. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bûčâ. — *a) sud za piće. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje stoji da se govori u Dubrovniku i da je stukleu okrugao sud sa grlićem gore. u Dalmaciji je mjeden sud kao pola bukare.* M. Pavlinović. — *b) tikva i bundeva zove se tako oko Zagrebu. dolazi od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (cucurbita) *i Voltigijinu* (kürbiss). Buča ili tikvańa, cucurbita. Šlosar-Vukot., flora 936. Žena je muža za buču prodala. Jačke 247. *pišu i* buća. B. Šulek, im. 35.

BÛČAC, bûčca, *m.* pelicanus. *samo u rječnicima Mikaljinu* (32a), *Belinu* (550b) *i Stulićevu. Tamna postańa. isporedi* bucań, bučań.

BÛČAK, Bučáka, *m. voda u Grbļu. u Vukovu rječniku, gdje se samo toliko kaže o ńoj. postańem će biti od* bučje.

1. BÛČAN, bûčna, *adj.* strepens. *prošloga vijeka u jednoga pisca. Od* buka, bučati. Bučna hvala svakolika. J. Kavańin 325.

2. BÛČAN, *m. može biti isto što i bočan,* ciconia. *na Krku majke plašeći zlu djecu vele im da će ih* bučan odnijeti. I. Milčetić.

3. BUČAN, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 96.

BÚČANSKÎ, *adj vidi* bučjanski.

BÚČAŊE, *n.* fremitus, strepitus. *isporedi* bučati. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu:* fremitus (330a), reboatio (615b); *u Jambrešićevu:* boatus; *u Stulićevu:* bombus, murmur, fremitus;

u Vukovu: torpor capitis saevitia. — *a) morsko:* Biti će žalost cića straha bučanja morskoga. I. Bandulavić 1. luk. 21, 25. Zbog burkanja i bučanja morskoga. F. Glavinić, posl. 32. Sproću smutńo bučanja morskoga. I. Zanotti, priš. 22 Morskoga rad bučańa. J. Kavańin 557. Strašno bučańe mora. A. Bačić 502. Morsko bučańe. A. Kanižlić, fran. 167. — *b) koje biva od grmljavine, dažda, vjetra, itd.:* Daž, grad, strile, strah i bučanje veliko. A. Vitaljić, ist. 266. Jazici će t' od plamena u bučańu trjeskovitu kazat. J. Kavańin 391. — *c) bučańe ‚volovsko‘,* boatus. *u Jambrešićevu rječniku.* — *d) ljudsko:* Mahnita bučanja ljudska. A. Vitaljić, ist. 314. — *e)* bučańe glave, torpor capitis (a crapula). *u Vukovu rječniku. može biti iza pijančeńa, ali i inače. isporedi* bučati.

BUČAR, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 259.

BŮČATA, *f. voda koja se pomiješa s morem. na Krku.* I. Milčetić. *vidi adj.* bucat *(pod 3), s kojim je jednoga postańa.*

BŮČATI, búčīm, *impf.* fremere, strepere. *Od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), izmedu rječnika u Belinu:* fremere (330[a]), strepere (712[b]), incondite strepitare (123[b]), reboare (615[a]), tumultuari (748[a]); *u Bjelostijenčevu:* tumere, tumultuare, incondite strepitare; *u Jambrešićevu:* boare; *u Stulićevu:* intumescere, resonare, reboare; *u Vukovu:* turbatum esse, fervere, saevire; *u Daničićevu:* strepere. — *Korijen vidi kod* bukati.

I. *neprelazno.* 1. *sa subjektom: a) buči što čini buku: more i vali mu:* Ti u kretanje činiš klasti i u strašnu smutńu more, ter da buči u dubini i da bilim valom pini. A. Vitaljić, ist. 189. Onemu valovito buči more u kući. A. d. Bella, razg. 43. Buči more. Vuk, rječ. 50[b]. Buče vali. Đ. Daničić, jer. 31, 35. *može* bučati na koga, *kad bučeći navaljuje na ń:* Sve i da more na ńih *(Mletke)* buči, živu preko vječnih ljeta. J. Kavańin 208. — *ro, zmaj:* Izadoše k ńemu na boj dva zmaja strahovita bučeći. A. Kačić, korab. 305. Ovdje kažu da krava mumi, a vo da buči. Nar. prip. vrč. 184. Koń rže, vo buči. V. Vrčević, igre 8. — *mješnice, bubńi:* Buče tej tvoje mješnice k'o spila po gorah, iz koje od vjetar dme sila. I. Gundulić 139. Svire svirale, bubńi buče. V. M. Gučetić, pohv. 218. — *ogań:* Ogań buči prik. B. Bettera, oron. 23. K'o soļen da je *(ogań)*, buči. J. Kavańin 397. — *jak glas od ćega god, po tom i riječ, slava, ime:* Hoće li iz grobov još mrtvi ustati, od pušak kad gromov taj počne bučati. M. Vetranić 1, 86. Režńa buči, buna rasto. I. Kanavelić, iv. 556. Grom buči u višini. A. Vitaljić, ist. 480. Đa pristane u naprijeda bučati oko mene scjena i hvala. I. Đordić, ben. 80. Nada sve bučat će ove tužbene riječi. Besjede kr. 153. Ter će bučat po inima ime tvoje mjestima. N. Marči 86. Glas će im bučati kao more. Đ. Daničić, jer. 6, 23. — *čeļad i jedno čeļade:* Potiho nauči mlajših, da te čtuju, a vele ne buči okol ńih da čuju. M. Marulić 109. Pune srgbo i čemera one u sebi bučo time, jak na vihru od sjevera dubje u gori posred zime. I. Gundulić 345. Trepte stijezi, buče ļudstva. 434. Videći Isus surlavce i množtvo bučeći. I. Bandulavić 183. mat. 9, 23. Već zrjelo tako odluči, a nek otac više i buči. J. Kavańin 169. Svej češ vidjet da nejači većma buči. 78. Kad ču Pilat, ne bućite, reče. P. Knežević, muka 28. Što oni fratar buči onoliko *(propovijedajući)*? komu onoliko govori? F. Lastrić, test. 121. Ne buči toliko. A. T. Blagojević, kin. 38. Gdino ženski sabor buči. V. Došen 248. Nego više i po kući buči. M. A. Reļković, sat. 100. Koji bučе smijući se na takovu mistu. I. J. P. Lučić, nauk 16. Buči većma tko mańe razloga ima. Poslov. dan. 10. Žene, vlasi i orasi ne mučе neg bučе. 159. Ļudi kad bučе, žene nek mučе. Nar. posl. vuk. 172. Buči Tale po pećini sťjeni. Nar. pjes. juk. 515. *može tko* bučati na koga, *kao vikati:* Posli puno muke i umora ufati *(pas)* lovinu; ma što? dotrčo lovac nada ń, i ufati ga za vrat bučeći na ń: pušti! pušti! J. Banovac, razgov. 91. Ne buči na vuka, da ti glas ne digne. Poslov. dan. 70. *može tko* bučati trubļom: Z desne bučе trubļam. B. Cuceri 43. — *b) buči mjesto gdje je buka, te se od buke razliježe:* Zemļa bučaašе. Glasnik 11, 111. Zemļa, kud hojahu, od suz mokra, i od glasa bučašе ńihova. F. Glavinić, cvit 113. Pod vojskom zemļa buči. B. Krnarutić 16. Vikanje se čuje oholo, kijem se rusag vas razlijega i sve gore bučе okolo. Đ. Palmotić, christ. 193. Na rogobor usioni miri od crkve svi bučahu. 107. Gdi kraj jošter buči zadarskoga bijela grada. J. Kavańin 324. Jak godinom nebo kada vrh zemļe se ori i buči 242. Neka zemļa s morem buči. I. Đordić, salt. 333. Nebo gromu u mnogu buči. 330. Aer buči s grmjavinam. I. B. Radić 106. To besjedi; ali buči sveto temple tijem govorom. N. Marči 47. Negoš buči, odjekuje Durmitor. Nar. pjes. vuk. 5, 494. Izvadi me iz jame koja buči. Đ. Daničić, psal. 40, 2. Gdje buči pustoš. Đ. Daničić, 5moj. 35, 10. — *c) u prenesenom smislu mjesto onoga tko buči reče se da buči ono što čini da on buči: tako buči vino, buče novci:* Cijelo vince igru uči, veće čini, nego buči. J. Kavańin 23. Vino ne muči, nego buči. Nar. posl. vuk. 35. Đinari ne muče, neg bučе. Poslov. dan. 16. — *d) bez buke* bučе usta *i* glava: *usta bučе, kad tko pojede što ļuto pa ga ļutina grize po ustima, pali.* Buče usta n. p. od paprike. Vuk, rječ. 50[b]. *glava buči, kad se kome od mnogoga pića ili od mnogih nemirnih misli čini da mu vri po glavi.* I sad mi buči glava od jučerańega pića. Vuk, rječ. 50[b]. *i za usta i za glavu glagolu je značeńe kao nabreknuvši pucati (koje opet dolazi od nadimati se, a to od nadimati se bučeći).* — 2. *bez subjekta: a) u pravom smislu, kad se čini buka:* Buči ispod zemļe. Poslov. dan. 10. — *b) kao naprijed pod d.:* U glavi mi buči, u želudcu zavija. Đ. Rapić 186.

II. *sa* se: *pasivno bez subjekta:* Zapovida da se ne buči. F. Vrančić, živ. 60. Otidimo odonle gdi se buči. J. Filipović 1, 311. Tu se pije, tu se piva, tu se buči. F. Lastrić, ned. 320.

1. BŮČE, *n. vidi kod* bučje.

2. BŮČE, bůčeta, *n.* pulus gallinae indicae, *ćure, pile od budije. samo u Vukovu rječniku.* — *Od* budac, budija. *pred* č *otpalo je* d.

BÚČĒŃE, *n. vidi* bučańe. *od* XVI *vijeka, izmedu rječnika u Mikaļinu i Stulićevu.* Cića bučenja morskoga i valov. Bernardin 1. Bješe daleko od svijetovnijeh bučenja. B. Kašić, per. 121. Biži od ļudskoga bučenja. B. Kašić, nasl. 15. Bučenje valova. B. Kašić, rit. 219. U nestrpļeńu je bučeńe riječi. M. Radnić 224. Vikahu svidočeći valovi strašnim bučeńem na moru. A. d. Bella, razgov. 21. Lov s velikom spravļu i s bučeńem zastavļen. A. d. Kosta 2, 184. Da nade misnike . . . u bučeńu i u inadu. I. J. P. Lučić, bit 51.

1. BŮČEVINA, *f.* oxygala, *neko kiselo mlijeko. samo u Vukovu rječniku. isporedi* uzbučati. *postańem od* bučati, *tako da mu je značeńe u* uzbučati *prešlo od nadimati se u kipjeti, vreti, kao kad vri što hoće da uskisne* (fermentare).

2. BUČEVINA, *f.* laserpitium trilobum L. B. Šulek, im. 36.

1. BŬČICA, *f. selo u hrvatskoj krajini banskoj.* Schem. zagr. 1875. 187. Razdje|. 22. *pogrješka:* Bučići. Šem. prav. 1878. 70.

2. BŬČICA, *f. dem.* buca *i* buča. *Akcenat se ne mijeńa, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bŭčîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bŭčicê, bŭčicôm. — *a) mala bŭca.* Ļ. Kovačević. — *b) mala buča, i to aa) sudić (vidi* buča *pod a.). između rječnika u Mikaļinu* (sudak od uļa 31ª) *i Stulićevu.* Ne bi li ti mogao onu bučicu vina uzet sobom, koju no u varošu popiješ, pak ju odnit ter popit s tvojom čeļadju? J. Filipović 1, 44. — *bb) tikvica, bundevica (vidi* buča *pod b.). samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚buchicha').

BŬČIĆ, *m. prezime i ime selima. postańem će biti od imena koje samo ne dolazi a moglo bi biti* Buča, *hyp. od* Budimir. *isporedi* Buč. — 1. *prezime, od* XIV *vijeka.* Brajakь Bučićь. Glasnik 11. 12, 27. 102. No ih stiže . . . soko Bučić Luka. Pjev. crn. 325. D. Bučić. Šem. šib. 1875. 25. — 2. *ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176. Glasnik 49, 12. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 18. *isporedi* Bučići *pod* 2.

1. BŬČIĆI, bŭčîćâ, *m. pl.* pulli indici, *ćurići. samo u Vukovu rječniku. isporedi* buče, budac.

2. BUČIĆI, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 59. Schem. bos. 1864. 83. Schem. herc. 1873. 184. *isporedi* Bučić.

BUČIFAL, *m.* Bucephalus. Na velikom koni Bučifali. Aleksand. jag. starin. 3, 322. *isporedi* Bucifal.

BUČIJE, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 59. 96.

BUČIK, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81.

BUČIN, *m. selo ńegdje blizu Prilipa* XIV *vijeka, može biti isto kom je sada na karti ime zapisano* ‚Buču'. Glasnik 11, 132. 13, 372. Daničić 1, 90.

1. BUČINA, *f. ime zemļama pod ńivama, vinogradima, livadama itd. u Srbiji: u okrugu kruševačkom:* Livada u Bučini. Sr. Nov. 1872. 482. 4873. 347. *u okrugu kragujevačkom:* Zemļa u Bučini. 1873. 939. *u okrugu ćuprijskom:* Livada pod Bučinom. 1872. 729. *u okrugu crnorječkom:* Niva u Bučini. 1873. 1122. *u okrugu krajinskom:* Vinograd u Bučini. 1874. 287.

2. BUČINA, *f.* cucurbita lagenaria. L. B. Šulek, im. 36. *vidi* buča *pod* b.

BŮČINAC, Bůčîuca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BUČINČIĆ, *m. prezime* XIV *i* XV *vijeka u Dubrovniku.* Mon. serb. 240. 491. Daničić 1, 98.

BUČINIĆ, *m. prezime* XV *vijeka u Dubrovniku, ali će biti pogrješka mjesto* Vučinić. Mon. serb. 287. Daničić 1, 90.

BUČINOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 95.

BUČIŠTA, *n. pl. ńeko selo, koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 127.

BŬČITI, bŭčîm, *impf. vidi* bučati. *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Vrančićevu* (39. 108. *u ńemu nema* bučati), *u Mikaļinu (u kom također nema* bučati), *u Belinu* (123ᵇ. 712ᵇ), *u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu (u kom nema* bučati) *i Stulićevu. Akcenat se ne zna za cijelo: koji je stavļen, stavļen je za to što gotovo u svijeh pisaca stoje dva slova za č. Gdjekoji primjeri u sadašńem vr. stavļeni kod* bučati *onijeh pisaca koji će se ovdje spomenuti mogli bi ići i ovamo. — Postańem od* bŭka (strepitus). — 1. *neprelazno:* Zamani bi bučit. M. Marulić 55. Jedovita pun čemera poče u sebi bučit. 1. Gundulić 539. More strašno bučiti će. 1. Zanotti, priš. 22. Za mani vam istom bućih. J. Kavańin 565. More i rike strahovitim glasom bučiće. J. Filipović 1, 142. J. Banovac, razg. 2. Da bi pristala *(žena)* bučiti za ńima. Živ. is. 97. Svudara bučiće rati. 137. Stidili bi se toliko bučiti suprot Žudiom. F. Lastrić, ned. 176. More će uzavriti i bučiti. A. Kanižlić, bogoļub. 33. A kad od'nud tako pijan dojde, ou po kući već bučiti pojde. M. A. Reļković, sat. 72. Slijedi bučit i zavijat s takom trešńom u svemu tijelu, da odar pod ńim i vas stan na okolo tresli su se. B. Cuceri 95. — 2. *sa* se, *refleksivno, kao bućeći dizati se; samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* On talase tiši, ne da im se bučit. A. J. Knezović XXXII.

BUČITIN, *adj. ńekoga Bučite, koji se inače sam ne spominje. u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Na Cerovići, ki se zval Bučitin dvor *(blizu Modruša).* Mon. croat. 84. *u drugom prijepisu* Bucitin. 84.

BUČIV, *adj.* resonans, reboans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BŮČJANSKÎ, *adj. što pripada selu Bučju. glasi i* bučanski, *a ńegda je glasilo* bučijanski, *kao što* Bučje *glasi i* Buče, *ńegda* Bučije *(vidi kod* Bučje). — *a) sela Bučja (Buča) u Srbiji u okrugu kruševačkom.* XIV *vijeka:* Crькovь bučijansku (‚bučiansku'). Glasnik 24, 281. *pogrješka će biti istoga vijeka u drugom spomeniku* ‚bučanska': Crькovь mati božija ‚bučańska' sь seli: Bučije, Okruglica. Glasnik 24, 274. — *b) sela Bučja također u Srbiji u kneževačkom okrugu:* Opština bučjanska. K. Jovanović, reč. 113. — *c) sela Bučja također u Srbiji u okrugu crnorječkom:* Opština bučanska. K. Jovanović, reč. 165.

BŮČJE, *n. coll.* bukva *i bukova mezgra i ime mjestima. Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (1, 90. 3, 565). *završetak je* -čje *ńegda glasio* -čije; *sada može i otpasti* j *iza* č, *kao i u drugim riječima.* — 1. *kao mnoštvo bukava, a tijem šuma bukova, bukvik,* lucus fageus. *isporedi* bukavje, bukovje. *u prvom primjeru može biti i ime mjestu na kom je taka šuma:* Uzь rьtь prěko posrědь bučija i posrědь Ьnišьtь *(išla je međa selu Komaranima blizu Dečana).* Glasnik 11. 12, 40. Mon. serb. 95. Daničić 1, 90. Balaban bukće kroz zeleno bučje *(odgonetļaj: čunak).* Nar. zag. nov. 241. *u tom se smislu zove* Bučjo *jedna šuma u selu Begaļici u Srbiji.* Ļ. Stojanović. *a* Veliko Bučje *planina u selu Staparima u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović. *takih mjesta koja se u tom smislu zovu* Bučje *ima više: tako se jedno u selu Opatiji u današńoj podžupaniji jastrebarskoj u Hrvatskoj pominе* XVI *vijeka:* Iminje ko ima v Opatiji v BučU. Mon. croat. 331. — 2. *bukova mezgra,* succus fagineus. M. Đ. Milićević. Žuļi bučje, te se ńime hrani. Pjev. crn. 231. — 3. *ime selima, po prvom značeńu: a) selo blizu Prizrena* XIV *vijeka.* Selo Bučije. Glasnik 15, 281. Daničić 3, 565. — *b) u sadašńoj Srbiji četiri sela: jedno u okrugu kruševačkom, koje se spominе od* XIV *vijeka:* Sь seli: Bučije, Okruglica. Glasnik 24, 274. *sada u mješanu* Buče.

K. Jovanović, reč. 130. *drugo u okrugu čačanskom:* Bučе. 172. *treće u okrugu kneževačkom:* Bučje. 113. *četvrto u okrugu crnoriječkom:* Bučje. 165. — *c) u Bosni u okrugu zvorničkom dva sela: jedno u koturu brčanskom:* Bučje. Statist. 86. *a drugo u koturu srebrničkom:* Bučе. 95. *d) u Slavoniji tri sela: jedno u podžupaniji đakovačkoj:* Bučje. Pregled 104. *a drugo u podžupaniji pakračkoj, koje griješkom pišu* Buč. Schem. zagr. 1875. 50. Pregled 95. *treće u slavonskoj krajini blizu Gradiške:* Bučje. Schem. zagr. 1875. 56. Razdjel. 23. — *e) u pjesmi neko mjesto u Rumunskoj:* Uze meni pušku ǵeverdana, koja bješe u Bučju kovata, u Bukrešu gradu okivata. Pjov. crn. 262.

BUČJI, *adj. što pripada Bučju.* XIV *vijeka, a tada je glasilo* bučij. Bučijim putem., kako ispada Bučij put. Glasnik n. 12, 15. Mon. serb. 93. Daničić 1, 90.

BŮČKA, *f.* vas ligneum butyro conficiendo, *sud u kom se mlijeko razbija da se odvoji maslo, stup, bucalo, bućka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Srbiji). — Korijena kojega je* bucalo *(istoga značeńa),* bucati *(derati),* bukati *(razmetati),* razbučiti *(razderati, raskinuti, rasporiti). vidi kod* bukati.

BŮČKATI, bûčkâm, *impf. u stupu, koji se zove i bučka, razbijati mlijeko da se odvoji maslo. u Srbiji.* Mleko se bučka obično noću po hladovini. M. Đ. Milićević, srb. 853. Sir od nebučkanog mleka. 855. *po nekim krajevima u Srbiji i* bŭčkati.

BÛČKÎ, *adj. što pripada Bučju (Buču) u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Zabran u bučkom kļuču. Sr. Nov. 1861. 762. Zabran u bučkom poļu. 1874. 408.

BUČKOVIĆI, *n. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 16.

BUČMALA, *f. jedan zaselak u Srbiji blizu Sokola zvao se tako dokle su Turci ondje bili.* K. Jovanović, reč. 88. *riječ će biti složena turskim načinom: prvu će pola* buč *biti okrńeno* bučje, *a druga je* mahala, *koju vidi.*

BŮČNICA, *f. ime stupu u Srbiji u Jadru kod Tršića. u Vukovu rječniku. nazvana će biti po bučańu.*

BŮČOK, *m.* noctua, *sova. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori na Korčuli). isporedi* bukoč, *s kojim će biti jedna riječ, samo joj glasovi premješteni.*

BŮČOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od imena koje samo ne dolazi, a može biti* Bučo *hyp. od* Budisav. Šem. srb. 1881. 62.

BŮČUČIĆ, *m. dem.* bučuk. Ļ. Kovačević.

BŮČUK, *m. žitna mjera kao šinik. turski* bučuk, *pola. u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

BŮČUM, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović, reč. 112. *isporedi* Bučumet.

BUČŮMET, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom, srezu jablaničkom, sada pusto.* Rat 148. Otaǵb. 4, 556.

BŮĆ, *m.* glomus crinium, *kosa na glavi uzdignuta i zamršena kao klupko. u naše vrijeme u Srbiji, u Bosni i u Srijemu. od tal.* boccia, *lopta. isporedi* buća, bući, bućiti se, buča. — Na maloj glavici imao je buć nečešļane kose. M. Đ. Milićević, več. 299. ‚Buć mu kao da mu je izio vuk kozu na glavi' (pa ostala kozlina), reče se kad je ko razbarušen. M. Ružičić. ‚Nosi pravi buć na glavi', reče se o ženskom kojo visoko češļa kosu. P. J. Marković.

1. BŮĆA, *m. prezime, koje dolazi od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 105. Daničić 1, 90. Ako car da, ali Buća ne da. Poslov. dan. 1. *isporedi* Bućić.

2. BŮĆA, *f. a)* pila, globus, *lopta, zrno (kao što je puščano). isporedi* bŏca *pod* 1. Buća bud' drvena, bud' gvozdena. J. Bogdanović. — *b)* cucurbita. *vidi* buča *pod b.* B. Šulek, im. 35. — *Postańem u oba značeńa od tal.* boccia, *kao i* bŏca, buča. *isporedi* buć.

3. BŮĆA, *f.* fimbria, *resa, kitica. u naše vrijeme u Srbiji. postańa kojega je i* buć. Podvezice s bućama. M. Đ. Milićević, let. već. 91.

BUĆANIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Mon serb. 275. Daničić 1, 91. *pogrješka će biti u drugom spomeniku* Bućanińe. Mon. serb. 273.

BUĆANIN, *vidi kod* Bućanić.

BŮĆATI SE, bůćâm se, *impf.* globis ludere, *kotrškati se bućama. vidi* buća *pod* 2, *a.* J. Bogdanović.

BŮĆAV, *adj. čupav, neočešļane kose. isporedi* buć. V. Ilić.

BŮĆĚŃE, *n. vidi* srdeńe. *isporedi* bućiti se. *samo u Vukovu rječniku.*

BŮĆI, bůćâ, *m. pl.* ludi genus, *ńeka igra. samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Risnu:* igrati na buće. Vuk, rječ. 50a. *biće isto što i* buće. *vidi* buća *pod* 2, *a.*

BŮĆIĆ, *m. prezime, po ocu Bući, od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 150. Daničić 1, 91. Tu ga srete Bućiću Mališa. Nar. pjes. vuk. 4, 422. Bućić Luka i Pejović Drago. Ogled. sr. 209.

BŮĆITI SE, bůćîm se, *impf.* irasci, *nadimati se od srdńe, nadutu biti srdeći se. samo u Vukovu rječniku. — Postańem od* buć, *koji se po svom postańu uzima kao ńešto naduto, napeto.*

1. BŮĆKA, *f. vidi* bučka. *samo u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Srbiji). Postańem od* bučka, *kojoj je promijeńeno č na ć da bi bilo više nalik na* bućkati.

2. BUĆKA, *f. ime žensko* XVI *vijeka.* Za uzrok ńe hćere Bućke (‚Buchke'). Mon. croat. 285.

BŮĆKALO, *m. drvo kojim ribari bućkaju po vodi te mame somove na udicu,* pertica piscibus excitandis. *samo u Vukovu rječniku. od* bućkati. — *isporedi* bucalo, pobuk.

BŮĆKÂŃE, *n.* crepitus. *isporedi* bućkati. *samo u Vukovu rječniku.*

BŮĆKATI, bůćkâm, *impf. lupati po vodi,* crepitum dare. *samo u Vukovu rječniku:* Šta bućkaš po toj vodi? Vuk, rječ. 50a. *Od maǵ.* bugyka, *bućkalo,* bugykázni, *mutiti vodu ńim.*

BUĆKŮRIŠ, bućkuriša, *m. piće mutno od kojećega smiješano, pokvareno kojećim.* P. J. Marković. *isporedi* bućuriš. *Biće od maǵ.* bugyborékos, *što se pjeni.*

BŮĆMA, *f. usukano što. od tur.* bökmek, *sukati, presti. u naše vrijeme.* Daj mi Jovo jednu litru zlata, da usučem bućmu oko vrata. Nar. pjes. petr. 1, 268. Spredńi kraji zubuna . . . izvezeni svilenom bućmom. S. Ļubiša, prič. 125.

BŮĆNUTI, bůćnêm, *pf.* crepitum dare, *dati glas kao voda kad se udari po ńoj. isporedi* bućkati, *od čega je i postalo. samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pa ga baci u zindan-tavnicu, bućnu voda do svilena pasa. Nar. pjes. juk. 461.

BUĆOGLAV, *adj. u koga je buć na glavi. u*

naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napomiče da se samo pjeva. dolazi o sovi: Id' odatle sovo bućoglava! Nar. pjes. vuk. 1, 532.

BUĆUR, *samo u zagonetci o kukuruzu:* Šućur bućur u devet kožuha. Nar. zag. nov. 107. *bić̆e načiňeno od* buć, *kao napeto što.*

BŬĆURÎŠ, *m. vidi* bučkuriš.

BUD, *vidi kod* biti (budem).

BÚDA, *f.* taberna vasorum ligneorum, *dućan u kom se prodaju drveni sudi. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu. Što je u starije vrijeme nema, niti se sad nalazi po drugim krajevima, s toga će biti od ňem.* bude, *prem da je mogla k Nijemcem doći od Slovena, kako ńeki misle.*

BÚDAC, búca, *m.* gallopavo, *ćurak, tukac, puran. samo u Vukovu rječniku. Akc. se mijeňa u voc.:* bûče, *i u gen. pl.:* bûdâcâ. *Od tuđe riječi, koja se još ne zna. isporedi* budija, buče.

BUDACI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 22. *kako glasi gen. i akus. ne zna se.*

BUDAČIĆ, *m. prezime, od* XIII *vijeka.* Mon. serb. 23. Daničić 1, 85. Stat. pol. ark. 5, 290. *ńekoliko puta dolazi i sa* o *mjesto* u: Bodačić. Mon. serb. 241. 259. 295. 299. 320. *ali samo jednom između više ńih, a i ńemu samom dolazi i sa* u: Mon. serb. 262. 347. Spom. sr. 101. 134. Daničić 1, 85. *jedan je između ńih* XIII *vijeka zapisan griješkom jedan put i* Bolačićь. Mon. serb. 39.

BUDAČKI, *adj. a) dva sela u hrvatskoj krajini ogulinskoj:* Gorńi *i* Dońi Budački. Razdje]. 20. Šem. prav. 1878. 67. 68. — *b) prezime,* XVI *vijeka.* Jurja Budačkoga. Mon. croat 331.

1. BŬDÂK, *m. a) ime muško,* XIV *vijeka. upravo hyp. od* Budisav. *isporedi* Bude, Budoje, Budakovac. Glasnik II. 12, 46. 90. — *b) isto ime dolazi kao prezime* XVI *vijeka.* Tomaša Budaka. Mon. croat. 308. — *c) selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Schem. segn. 1871. 33. Razdje]. 17.

2. BŬDÂK, *m.* rallum, *trnokop. od tur.* budak, *grana, čvor u drveta. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu:* Neka kopa budakom. D. Obradović, bas. 245. Ko ima zdrava loda i mišice a nikakva zanata ne zna, ńemu je najveća zadužbina budak kupiti. Đ. Obradović, sav. 115. Uzeo bi trnokop, budak i sikiru. B Leaković, gov. 195. Uzeh budak, s čim sam argatov'o, pa s budakom odoh u hajduke. Nar. pjes. vuk. 3, 2. Koji je đeļao držalicu za budak. Vuk, nar. posl. 199. — *b) u prenesenom smislu kaže se i za tupa čovjeka.* I. Pavlović. Pravi je budak. Nar. posl. stojan. 15.

BŬDÂKOVAC, Budâkôvca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 150. Pregled 110. *isporedi* Budak.

BUDÀLA, *f.* stultus, stulta, *ludo čeļade (muško ili žensko). od tur.* budala, *istoga značeńa. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (481a 651b), *Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu. Akc. se mijeňa u voc. sing.:* budalo, *voc. pl.:* budale, *i u gen. pl.:* budâlâ. — Što ti je, budalo, u tomu? Đ. Zlatarić 57b. Svo brez nauka duh sveti zove budalami. I. Anćić, svit. XIX. Djavao nauči svoje budale da pogrduju ļude. 80. Budalo, noćas će ti odnijeti dušu. M. Radnić 9. Đa sve stavi na pogibio u jednu igru, bismo li svi rekli da je budala? S. Margitić, fala 182. O seļanine budalo! P. Macukat 41. Koji reče bratu svomu: budalo! A. Bačić 131. Ako slip nije ali budala velika, more lasno razumiti. S. Badrić, ukaz. 20. Videći to Irud, uze ga za budalu. J. Banovac, prip. 78. O budalo, o slipče! ta ne vidiš li da kud god okreneš oči, drugo ne vidiš, nego pokarańe pristrašno? Đ. Rapić 60. Ako tko more ovo misliti brez straha i drtańa, slobodno mu se more reći da je najveća budala od svita. F. Lastrić, od' 282. Budale su se učinili. F. Lastrić, svet. 79. Koja bi budala pristala na ti ugovor? F. Lastrić, ned. 393. Da su razlike budale i budalaštine. 186. O! budalo vrtoglave! V. Došen 37. Ma se dobro vidi da si budala. N. Palikuća 17. More biti, koji će mi reći: budala bi ja bio najveći. A. T. Blagojević, pjes. 51. Borme ne ću, jer nisam budala. M. A. Reļković, sat. 112. Ciňaše se kako jedna budala. M. Zoričić, zrc. 69. Da bi snažno udrio na Turke, po nesrići ter da izginemo, svak bi reka': nut budale Janka! što učini od svoji junaka! A. Kačić, razg. 140. Doveli ste mi budalu na misto Davida. A. Kačić, korab. 169. Ovako budale ne znajući pogrduju našu svetu vodu. A. Kanižlić, kam. 228. Rekao je budala u srdcu svomu: nije boga. I. Velikanović, upuć. 1, 9. Nisam li ja budala bio? J. Rajić, pouć. 1, 79. Djevojko, luda budalo! Nar. pjes. vuk. 1, 196. Ne budali, kad budala nisi. 1, 461. Mudra budala. Nar. posl. vuk. 183. Budala kad ćuti, misle ga da je mudar. 30. Pa su ga druga braća držala za budalu. Nar. prip. vuk. 75. Baš sam prava budala. 195. Budale slijepe! Vuk, mat. 23, 19.

1. BUDÀLAST, *adj.* stultus, *lud. Comp.* budalàstijî. *Od* budala. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (123b. 487a. 655a), *u Bjelostijenčeru, Jambrešićevu, Voltiğijinu, Stulićevu i Vukovu. — a) o čeļadetu:* Dokle su bez pameti i budalasti . . . da ne mogu procijeniti što je pričestje. M. Divković, nauk 158. Scijeneći kako budalasta i bezpametna našega spasitelja. M. Divković, bes. 377. Manit je, lud je i budalast. I. Anćić, vrat. 2, 4, 13. Nije li on među svijem budalastijem pribudalast? P. Posilović, nasl. 7b. Vaļa da se učiniš budalast. M Radnić 19. Što oni budalasti i slipi narodi činiše. S. Margitić, fala 38. Za što je pijan čovik veće budalast nego razuman. A. Bačić 233. Budalast, koji jest tako roden. 397. Tko bi toliko budalast bio? J. Banovac, prip. 169. Budalasti čoviće! J. Filipović 1, 479. Pisano je da su budalasti brez broja na svitu. F. Lastrić, od' 111. Niti tako budalasti biau da bi istinu zatajili. A. Kanižlić, kam. 801. Čuvaj dobro da ti ne dojde za ženu žena budalasta i grižljiva. Đ. Rapić 96. Vlasino jedna budalasta! N. Palikuća 39. Budalasti, slipi, nimi i gluhi mogu se krizmat. M. Dobretić 59. Tko nego budalast ne bi primio i zagrlio ovi zakon. I. Velikanović, upuć. 1, 193. Pet budalastih devojaka. J. Rajić, pouć. 1, 21b. A za ńime budalasti Tale. Nar. pjes. juk. 170. — *bez sumńe štamparskom griješkom* ‚budasti' *mjesto* budalasti: O budasti i kasni srcem na pomilovańe! F. Lastrić, ned. 186. — *b) o srcu i o glavi:* Potavnilo jest budalasto srce ńiovo. F. Lastrić, test. 272. Stideći se služiti onim budalastih glava razlogom. A. Kanižlić, kam. 739. Ko će moći izvaditi iz mozga kojekakve stvari, s kojima sam ja bio moju budalastu djetińsku glavu napunio? Đ. Obradović, živ. 25. Brate Janko, budalasta glavo! Nar. pjes. vuk. 2, 482. — *c) o stvari umnoj, radńi, staňu, itd.:* Od budalaste mudrosti od svijeta. M. Radnić VIII. Da sam koju rijec budalastu rekao. S. Margitić, fala 150. Nevirno i budalasto obećańe. A. Bačić 71. Boļe je mučaći nego lagati i budalaste rici govoriti. J. Banovac. razg. 191. Utonuti u holoj i budalastoj mudrosti svojoj. F. Lastrić, svet. 80. Više učiniše; ma kakovo?

*

slipo i budalasto. 182. Ne osićate li so da su ugovori, na kojo vi često pristajete, mlogo ludi i budalastiji? F. Lastrić, ned. 393. Ne sliditi svoje svisti ni suda budalasta. 51. Nikoji laži tako budalaste iznose. A. Kanižlić, kam. 229. Razumi pitańe budalasto. N. Palikuća 31. Niti budalaste riči reče protiva bogu. A. Kačić, korab. 58. Po svojoj zloći i budalastoj pameti. M. Dobretić 417. Budalasta žeļa. B. Leaković, gov. 10. Budalasta snaga brzo malakše. Nar. posl. vuk. 30. — *d) o* ‚stvari', *kad se misli kakvo djelo ili kad se kaže kao* ńešto: Za što jest stvar budalasta prositi, što se more ne dati s razlogom. P. Posilović, evijet 77. — *e)* ‚na budalastu' *kao adv.* budalasto: Upasti na budalastu u usta onogar lava. P. Posilović, evijet 23. — *f) adv.* budàlasto, stulte: Budalasto sam sebi obećavaše mnoga godišta. M. Radnić 28ᵇ. Budalasto misleći oboriti ono pristoļe. A. Bačić 163. Što se kaje pijanac, za što je u pijanstvu budalasto kesu ispraznio. F. Lastrić, ned. 35. Kako niki budalasto misle. I. Jablanci 171. Budalasto si učinio. A. Kačić, korab. 153. Budalasto razasu sve bogastvo. I. J. P. Lučić, razg. 4. Budalasto žele i zahtevaju. D. Obradović, bas. 36. Budalasto gataju. J. Rajić, pouč. 2, 28ᵇ.

2. BUDALAST, *f. ludost. samo u Belinu rječniku* (487ᵃ).

BUDÀLASTO, *adv. vidi kod* budalast.

BUDÀLASTVO, *n. vidi* budalaština. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Budalastvo. J. Kavańin 55.

BUDÀLÂŠ, budaláša, *m.* stultus homo aut equus, *lud čovjek ili koń. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. a) o čovjeku:* Od Orašca budalaša Talu. Nar. pjes. juk. predgov. 42. Budalaš za čas je presjekao lipu. Nar. prip. bos. 1, 135. — *b) o końu:* Od Orašca budalinu Tala na kulašu końu budalašu. Nar. pjes. vuk. 3, 263.

BUDALAŠTAHAN, budalaštahna, *adj. dem.* budalast. *samo u Stulićevu rječniku* ‚budalastjahan', *osim čega ima i* ‚budalastjašan'. *oboje načińeno za rječnik.*

BUDALÁŠTINA, *f.* stultitia, *ludost. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (123ᵇ. 548ᵇ. 655ᵃ), *Stulićevu i Vukovu. Od* budalast. *Po ńekim krajevima, gdje svako* št *glasi* šć, *dalazi tako i u ovoj riječi. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. još i oba zadńa sloga duga:* budaláštînā, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* budaláštinê, budaláštinôm. — Velika bi bila budalašćina. I. Ančić, vrat. 2, 4. 109. Budalaština jest činiti scjenu od svijeta. M. Radnić 8. Koliko je velika budalaština! P. Posilović, nasl. 7ᵇ. Da jest mudrost ovoga svijeta budalaština pri bogu. P. Posilović, evijet 14. Tko čeka fale od ļudi svitovńi, golema je budalaština. S. Margitić, fala 150. Činit budalaštine. 144. Ti mu možeš bud'laštinu oprostiti. J. Kavańin 445. Budalaština pameti, koja u nikim jest od porođeńa. A. Bačić 223. Mladost u budalaštinah provedoše. J. Banovac, pred. 47. Uzdizat se u plemenitosti umrloj jest budalaština. 67. Spomene se onih dobara i veseļa, koja je na ovome svitu u budalaštine stratila. J. Banovac, prip. 212. Bolest pameti jest budalaština. J. Banovac, uboj. 26. Nije ufao u ispraznosti i budalaštine lažļive. J. Filipović, prip. 1, 267. Nikim zasliplļenim čini se budalaština ovo virovati. F. Lastrić, svet. 78. Neka se fale svojom mudrinom; doći će sat, kada će poznati svoju budalaštinu. F. Lastrić, ned. 188. Da su razlike budale i budalaštine. 186. Odredište čudnovato dilo učiniti, iz koga se posli poznade oholost i budalaština ńiova. E. Pavić, ogled. 24. Kraļ isti seinio bi govoreńe takovo za budalaštinu. A. Kanižlić, uzr. 36. Ah neharnosti! ah nespoznanosti! pače, ah slipoću i budalaštino živinska! D. Rapić 77. Mi ludi ńiov život držamo budalaštinu. M. Zoričić, osm. 87. Koja je najveća budalaština u čoviku? N. Palikuća 29. Izgubivši svojom budalaštinom sve države. A. Kačić, razgov 52. Dakle je budalaština taki ugovor i činiti. M. Dobretić 506. Moje budalaštine dale su mi na konac poznati da sam slab i nerazuman. D. Obradović, živ. 8. Kada bi tko u ovu budalaštinu upao da boga zanika. I. Velikanović, upuć. 1, 10. Zasliplļeni od ovake škodne budalaštine. I. J. P. Lučić, razg. 52. U traženu budalaštine život provoditi. J. Rajić, pouč. 1, 5. Ovima prilične budalaštine bi bļuvao. M. A. Reļković, sabr. 56. Milosrde brez pravde nije milosrde, nego budalaština. B. Leaković, gov. 141. Budalaština je različna. Nar. posl. vuk. 30. Pravda i istina imaju samo po jedan put a laž i budalaština imaju ih koliko ko hoće. Vuk, pisma 29.

BUDALÁŠTINICA, *f. dem.* budalaština. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Dičica ... slide svoju budalaštinicu poskakujući od radosti. F. Lastrić, test. 179. Nasmija se naučitel tolikoj priprostitosti i budalaštinici. F. Lastrić, ned. 255.

BUDALAŠTVO, *n. vidi* budalaština. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BUDÀLICA, *f. dem.* budala. *samo u rječnicima Belinu* (466ᵃ) *i Stulićevu.*

BUDÀLIĆ, *m. prezime,* XVII *vijeka. od* budala. Frano Budalić. Norini 75. Schem. bos. 1864. 98.

BUDÀLINA, *f. augm.* budala. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (448ᵇ. 654ᵇ), *Stulićevu i Vukovu, ali prošloga vijeka samo u Belinu rječniku.* Tamo bješe jedna budalina. Nar. pjes. vuk. 2, 371. Jedno bješe budalina Tale. 3, 111. Ugleda ga Tale budalina. 3, 185. Id' otole, jadna budalino! Pjev. crn. 161.

BUDÀLISÂŃE, *n. vidi* budaļeńe. *isporedi* budalisati. *samo u Vukovu rječniku.*

BUDÀLISATI, budàlišêm, *impf. vidi* budaliti. *samo u Vukovu rječniku.*

BUDÀLITI, budàlîm, *impf. vidi* ludovati. *od* XVIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (stupefieri), *u Belinu* (ineptire 655ᵃ), *Stulićevu* (hebescere) *i u Vukovu* (stulte loqui). — *Od* budala. — Tko začimļe zle i nečiste misli u pameti, udiļ počimļe budaliti. J. Banovac, pred. 15. Al ću se paziti, ne ću budaliti kao do sad. F. Lastrić, test. 187. Kako budaliti poče *(Adam),* sav razum izgubivši i zapovid božju potlačivši, u sužanstvo griha upade. D. Rapić 73. Ne budali, pobro Radovane. A. Kačić, razg. 2. Luđaci budališe svetogrdno. A. Kanižlić, kam. 112. Ne budali, povika Pavlija. M. A. Reļković, sat. 70. — *sada samo kad tko govori misleći da je onako kako govori a drugi mu hoće da kaže da nije onako, ali opet riječ znači ludovati:* Ne budali, draga kćeri moja. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Ne budali, moja stara majko! 1, 468. Ne budali, lijepa đevojko! 2, 44. Ne budali, Kraļeviću Marko! 2, 327. Ne budali, dragi gospodaru. 3, 329. Ne budali, moja vjerna slugo. 3, 330. Ne budali, kad budala nisi. 1, 461. Ne budali, pobro Arapine! ja nijesam tebe prevario. 3, 317. ‚Uzmi, Mato, koga tebi drago, da ne rečeš da je prijevara.' Govori mu ne jaki Matija: ‚ne budali Kuno Hasan-ago! ja ne trebam mača nijednoga'. 3, 388.

BUDALO, *n. vidi* budala. *u rječnicima Mika-*

ļinu (nebulo, socors, iners), *u Bjelostijenčevu, Voltiđijinu i Stulićevu. ni u jednom osim Stulićeva ne kaže se rod, a u Stulićevu je m. — osim pomenutijeh rječnika dolazi samo u pjesmi ugarskih Hrvata:* Ti si grubno budalo. Jačke 261.

BUDALOST, *f. vidi* budalaština. *samo u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (123b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu i Stulićevu.*

BUDÀĻĒŃE, *n. vidi* ludovaňe. *isporedi* budaliti. *samo u Vukovu rječniku.*

BÙDAĻSKÎ, *adj. vidi* budļanski. a *je umetnuto, a iza* d *otpalo* v. XVI *vijeka.* Od kneza budaļskoga. Starine 10, 37.

1. BÙDAN, *m. ime muško. hyp.* Budisav *i* Budimir. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 23. 55. *isporedi* Budanović.

2. BÚDAN, búdna, *adj.* vigil. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mijeňa u složenijem oblicima:* bûdnî. — *Korijena kojega je* budíti. Bogu, ki je u svjetih svojih čudan, vijek pravedan, u vijek budan. J. Kavaňin 314. Da ukaže koliko i kako imadu bditi i budni biti. Đ. Rapić 111. Nit pravo počivam, nit sam pravo budna. A. Kanižlić, rož. 32. Mudrost budna oka. 94. Prinoćiše budni one noći. A. Kanižlić, kam. 526. Kad prvi san prospavaju, onda su budni i bde do zore. M. A. Reļković. sabr. 41. Moli se bogu što sam zaspala, a da sam budna bila, ne bi ti dobio ni tih opanaka. Nar. prip. vuk. 91. Ja spavam, a srce je moje budno. Đ. Daničić, pjes. 5, 2. — *Adv.* budno: Budno pazi da spreči tu sramotu. M. Đ. Milićević, let. več. 189.

3. BUDAN, *m.* magnarum fabarum genus. *samo u Stulićevu rječniku.*

BUDANČEVICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 156. Pregled 82. *isporedi* Budan.

BUDANICA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled 110.

BÙDANOVIĆ, *m. prezime, po ocu Budanu. prošloga vijeka.* Katarina hći vojvode Budanovića. M. Kuhačević 42.

BÙDAŃ, Bùdńa, *m. selo u Hercegovini u Pivi.* Statist. 110. V. Ļešević.

BUDAŠEVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 23. Pregled 138.

1. BÚDE, Bùdeta *i* Bùdete, *m. ime muško, hyp. od* Budislav *i* Budimir. XIV *vijeka. samo u nom.* Glasnik II. 12, 127. *isporedi* Budica.

2. BÚDE, *f. hyp.* budala. M. Pavlinović.

BUDELA, *m. ime muško,* XIV *i* XV *vijeka, hyp. od* Budislav *i* Budimir. Mon. serb. 219. Spom. sr. 1. 103. Daničić 1, 85.

BUDEĻ, *m. dva sela u Bosni u okrugu bihaćkom, kotaru klučkom:* Gorńi *i* Dońi Budeļ. Statist. 48.

BUDENCI, Budenaca, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled 23. *pišu ga i* Budenec. Schem. zagr. 1875. 67.

BÙDI, *riječ kojom se vabe budije:* Bùdi! búdi! *i* bùdi bůtka! Ļ. Kovačević.

BÜDICA, *m. ime muško, hyp.* Budislav *i* Budimir. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 52. 124.

BUDIČINA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Petriňe.* Schem. zagr. 1875. 132. Šem. prav. 1878. 72. Razdjeļ. 22.

BÚDIĆ, *m. a) prezime, od* XIV *vijeka. od imena koje samo ne dolazi a bilo bi* Buda, *hyp. od* Budislav *i* Budimir. Mon. serb. 123. Daničić 1, 86. 3, 564. Budimiru Budiću. I. Ivanišević 143. J. Budić. Šem. zad. 1876. 51. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 95. *bez sumńe isto prezime uzeto i za ime selu.*

BÙDIJA, *f.* gallina indica, *ćura, ćurka, tuka, misirka, pura, purka. samo u Vukovu rječniku. isporedi* budac. *Akc. se mijeňa u gen. pl.:* bùdîjâ, *a samo je i zadńi slog dug i gen. i instr. sing.:* bùdijê, bùdijôm.

BÙDILAC, bùdioca, *m.* excitans. *u rječniku Stulićevu* (‚budioc') *i u jednoga pisca našega vremena.* Da bude budilac. M. Pavlinović, razl. spis. 59. *Akc. u gen. pl.:* bùdilâcâ.

BÙDILIŠTE, *n. ńeko mjesto blizu Prizrena* XIV *vijeka.* Meda.. otь Budilišta us potokь. Glasnik 15, 282. *isto će mjesto biti i u pl.:* Nad Budilišta. Glasnik 15, 271. Daničić 3, 563.

BÙDÎLNÎK, *m. vidi* budiouik.

1. BÙDILO, *n.* suscitabulum. *samo u rječnicima Mikaļinu* (510a), *Belinu* (252a), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. isporedi* probudilo.

2. BÙDILO, *m. ime muško, hyp.* Budimir *i* Budislav. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 17. 85. 100.

BÙDILOV, *adj. što pripada Budilu.* Na Budilova kućišta. Glasnik 15, 291. Daničić 3, 563.

BÙDILOVIĆ, *m. prezime, po ocu Budilu.* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 299. Daničić 3, 563.

BÙDILOVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 127.

1. BÙDÎM, *m. ime mjestima. Akc. se mijeňa u loc.:* Budímu. *Od korijena od kojega je i* Budimļa, *koju vidi. — a) grad u Ugarskoj, lat. i maď.* Buda. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. isporedi* Budin. U Budimu. Mon. serb. 547. Primi mu Budimь stolny grad. Ļetop. šaf. 83. Ja Budim tužan grad k nebesom klikuju. M. Vetranić 1, 52. U Budim slavni grad. N. Dimitrović 99. S vojskom iz Budima sam se odpravi. I. Gundulić 383. Tko ne vaļa u Budimu gradu, ni u Pešti badjavad ne dadu pit i jesti. M. A. Reļković, sat. 126. Otisla se st'jena od Budima. Nar. pjes. vuk. 1, 404. Kuma kumi od Budima kraļa. 2, 516. — *b) dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji jastrebarskoj a drugo u varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 98. 33. Pregled 36, 48. *ńima se akcenat ne zna za cijelo.*

2. BUDIM, *m. prezime u naše vrijeme, a ńegda po svoj prilici ime muško. postańem može biti od* budíti. *isporedi* Budimović, Budimka *(pod* 2), Budimković. Stanimir Budim. D. Avramović, sv. gor. 260.

3. BUDIM, *m.* cacti species. B. Šulek, im. 36.

BUDÍMAC, Budímca, *m. čovjek iz Budima grada u Ugarskoj. samo u Vukovu rječniku. isporedi* Budimlija. *Akc. se mijeňa u voc. sing.:* Bùdîmče, *i u gen. pl.:* Bùdîmâcâ.

BUDIMAĻSKI, *adj. što pripada Budimļi. od* XIII *vijeka.* Jepiskupь budimļьskyj. Mon. serb. 60. Otь strany župy budimļьskyje. Danilo 293. Daničić 1, 85. *isporedi* budimļanski. — *u poznijim rukopisima griješkom i* budimski. Ļetop. šaf. 54. župy budimьskyje. Danilo 170. 293.

BUDÍMCI, Bùdîmâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Šem. prav. 1878. 16. Pregled 100.

BUDIMILOVIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka. u jednom spomeniku. biće pogrješka mjesto* Budmilović. *isporedi* Budmil. Spom. sr. 1, 141. Daničić 1, 85.

BÙDIMÎR, *m. a) ime muško. od* XIV *vijeka.*

između rječnika u Vukovu i Daničićevu (1, 85. 3, 563). *Korijen je prvoj poli* (Budi) *koji je i u* buditi. Mon. serb. 97. Glasnik u. 12, 21. 50. Glasnik 15, 297. Budimiru Budiću. I. Ivanišević 143. Kraljeva je u Dalmaciji i rvatskoj zemlji Budimir kralj sveti. A. Kačić, kor. 413. — *b) sada se nalazi i kao prezime.* Schem. here. 1873. 254. *c) selo u Dalmaciji blizu Sina, tako prozvano imenom čovječjim.* Report. 1872. 28.

BÙDIMIRA, *f. ime žensko. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46.

1. BÙDÎMKA, *f. a) žensko čeljade iz Budima grada u Ugarskoj. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Rastavi ih Budimka. Nar. pjes. vuk. 1, 401. — *b) bijela bundeva, koja se ńegdje zove* poca, *ńegdje* misirača, *ńegdje* bugarka, *ńegdje* mačvanka. *u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Bosni. onamo će biti došla od Budima ugarskoga i za to tako nazvana. — c) ńeka jabuka, koja se tako zove u Srbiji u užičkom okrugu.* Vuk, rječ. 46b. B. Šulek, im. 36. *biće i ona donesena od istoga Budima, i po ńemu tako nazvana.*

2. BÙDÎMKA, *f. a) ime žensko. u naše vrijeme i prije. isporedi muško ime* Budim *(pod 2), s kojim je jednoga postańa.* S. Novaković, pom. 46. Zemljak 1871. 2. Sr. Nov. 1878. 18. — *b) ime kravi.* Lj. Kovačević. *postańem će biti jedno ime s predńim.*

BUDÍMKOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme. u Srbiji.* Lj. Kovačević. *od imena* Budimko, *koje samo nije u običaju u moglo je postati od muškoga imena* Budim *(pod 2).*

BUDÌMLIĆ, *m. prezime, po ocu Budimliji.* ì *je sažeto* iji, *mjesto čega pišu i* ij. *dolazi od* XVII *vijeka.* Budimlić Mustafa. Starine 12, 2. Đorđije Budimlijć. Vuk, nar. pjes, 3, 570. — *selo u Bosni* Japra *piše se sada i* Budimlića, *a to je u gen.* Statist. 54. — *pogrješka* Budimljić. Nar. prip. mar. 26.

1. BUDÌMLIJA, *m. vidi* Budimac. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od tur.* Budùnli. Kad se ženi Budimlija Jova. Nar. pjes. vuk. 2, 637. *pogrješka* Budimljija. Nar. pjes. mar. 6. 28.

2. BUDÍMLIJA, *f. ńekaka jabuka koja se zove i* budimka. Vuk, rječ. 46b. B. Šulek, im. 36. *postańa kojega je i* Budimlija *(pod 1).*

BÙDÎMLJA, *f. ime mjestima. Od korijena od kojega je* buditi, *tako da je značećem kao straža, stražište. a) mjesto na Limu između Plava i Bijeloga Polja, ńegda glavno mjesto župi koja se po ńoj zvala* budimaljska *(vidi kod* budimaljski*) i stolica vladičanska s crkvom sv. Đurđa, sada selo. spominje se od* XII *vijeka.* Prьvoslavъ *(brat Stefana Nemańe)* sьzda crьkovь sv. Georgija vъ Budimlji. Ljetop. šaf. 59. u Budimlje 68. Četvrtago *(vladiku postavi sv. Sava)* u Budim(l)i vь hramě sv. Georgija. Ljet. šaf. 59. u Budimlji. 69. Među Plavomь i Budimljomь. Mon. serb. 95. Daničić 1, 85. — *sada i u sredńem rodu* Bùdîmlje. *u Vukovu rječniku, gdje stoji da je blizu Sjenice kod vode Vape, po čemu bi bilo drugo mjesto, ali će biti isto. — b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, pogrješka:* ‚Budimlija'. Statist. 27.

BUDIMLJANSKI, *adj. vidi* budimaljski. XVII *vijeka.* Mitropolitu budimljanskomь. Starine 10, 265.

BÙDÎMLJE, *n. vidi* Budimlja. Jes Jelena na daleko dala, čak daleko u Budimlje dala. Nar. pjes. vil. 1866. 833.

BÜDÎMOV, *adj. grada Budima u Ugarskoj. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Budim smo izdali poganom u ruke, . . Budimov plačni glas i tužba ne mala s raspom je vrhu nas od boga zgar pala. M. Vetranić 1, 58.

BUDIMOVIĆ, *m prezime, po ocu Budimu.* Šem. prav. 1878. 49.

BÙDÎMSKÎ, *i* budimskî, *adj. što pripada gradu Budimu u Ugarskoj. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Paša budimski. Ljetop. šaf. 81. Budimskoga paše. I. Gundulić 326. U jednomu saboru budimskomu.. J. Filipović 1, 529. Kralj budimski svoga ženi sina. M. A. Reljković, sat. 144. Taman dođe na budimska vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 56. Otkide se lađa od budimskog grada. 1, 406. Poigrava poljem budimskijem. 2, 66. Da sakupi budimske devojke. 2, 52. Bračo moja, budimski trgovci! 2, 638. Plakala devojka za budimskom ladom. 1, 406. Da mi dadeš svo budimsko blago. 2, 598. Od onoga kralja budimskoga. 2, 362. Gleda ńega budimska krajica. 2, 66. Uzaptio državu budimsku. 3, 323. — *vidi i kod* budimaljski.

2. BÙDÎN, *m. ime mjestima. isporedi* Budim *(pod 1), s kojim je jednoga postańa. a) vidi* Budim *pod 1, a.; dolazi od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Daničićevu.* U Budinu. Spom. sr. 1, 175. Da je kralj na Budini. Mon. croat. 217. Ako . . . Budina dostupiš na zdravju sa mnome. H. Lucić 211. Cesaru jesi Budin podložia. J. Radojević 10. Iz Budina vojsku odpravi. J. Kavańin 234. — *b) u hrvatskom primorju kod Bakra mjesto na kom je bio vinograd* XV *i* XVI *vijeka.* S vinogradom toga oltara ki je na Budini. Mon. croat. 64. Vinograd Budin pod Bakrom. 285. — *c) ńeko mjesto u Slavoniji u požeškoj županiji.* Arkiv 2, 340.

2. BUDIN, *m. ime muško* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 86. *od korijena od koga je* buditi. *isporedi* Budim *pod 2.*

BUDINA, *m ime muško,* XI *vijeka, u spomenicima latinski pisanim.* F. Rački, doc. 165. 166. 171.

BÙDÎNČIĆ, *m. vidi* Budinić. Simou Budinčić. B. Kašić, rit. XVII.

BÙDINIĆ, *m. prezime, od* XV *vijeka. isporedi* Budin *pod 2.* Dajko Budinišть. Glasnik 15, 272. Kńižice popom Budinićem tomačene. Š. Budinić, ispr.[2] 257. *isti se je pisao i* Budineo: Pop Šimun Budineo Zadranin. Š. Budinić, sum. 2. M. Budinić. Schem. rag. 1876. 62.

BÙDÎNSKÎ, *adj. vidi* budimski. XVII *vijeka.* Kralja budinskoga. F. Glavinić, cvit 140. Paša budinske krajine. I. T. Mrnavić, osm. 57.

BUDINŠTAK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. mještani izgovaraju* šć *mjesto* št: Budinšćak. Schem. zagr. 1875. 129. Pregled 47.

BUDINŠTINA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. mještani izgovaraju* šć *mjesto* št: Budinšćina. Schem. zagr. 1875. 29. Pregled 60.

BUDIŃ GRAD, *m. vidi* Budim *pod 1, a. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da mu se Budiń grad. B. Kmarutić 5.

BUDIŃAK, *m. selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Razdelj. 19.

BÙDIŃÎ, *adj.* gallopavonis, *ćurji. isporedi* budija. *samo u Vukovu rječniku:* budińe jaje, budińa bolest.

BÙDIONICA, *f.* mulier excitans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÙDIONÎK, *m. a) koji budi,* excitans. *samo u Stulićevu rječniku* (budilnik *i* budionik). — *b) po*

manastirima drveno klepalo u koje se udara u jutru da se bude kaluđeri. u Vukovu rječniku (budionik).

BÙDISAĻIĆ, *m. prezime. od* XIV *vijeka. vidi* Budislaļić, *od kojega je postalo izgubivši* l *iza* s. Mon. serb. 102. Daničić 1, 86. J. Kavanin 232.

BÙDISAV, *m. vidi* Budislav, *čemu je otpalo* l *iza* s. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Budisavь. Mon. serb. 102. 319. Spom. sr. 1, 24.

BÙDISAVA, *f. ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126.

BÙDISAVĻE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 119.

BÙDISAVĻEVIĆ, *m. prezime, po ocu Budisavu.* Šem. prav. 1878. 62.

BÙDISLAĻ, *adj. što pripada Budislavu.* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (3, 564). U Budislaļь potokь, . . konь Budislaļihь kućištь. Glasnik 15, 293.

BÙDISLAĻIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka, po ocu Budislavu. pred* ļ *otpalo je* v. Glasnik n. 12, 10. 23. 77. Glasnik 15, 298. 299. Daničić 3, 563.

BÙDISLAĻSKÎ, *adj. vidi* Budislaļ. XIV *vijeka.* U Budislaļь potokь, i potokomь Budislaļьskimь. Glasnik 15, 293. Daničić 3, 564.

BÙDISLAV, *m. ime muško. od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* Budisav. *postaće prvoj poli vidi kod* Budimir. Mon. serb. 12. 55. Glasnik n. 12, 7. 16. Mon. croat. 183.

BÙDISLAVAC, Bûdislâvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. mještani govore kajkarski:* Budislavec. Schem. zagr. 1875. 125. Pregled 41.

BÙDISLAVIĆ, *m. prezime od* XV *vijeka. isporedi* Budislaļić, Budisavļević. Mon. croat. 60. F. Vrančić, živ. 114. J. Kavanin 117.

BÙDIŠA, *m. ime muško, hyp.* Budislav *i* Budimir. XIV *vijeka. između rječnika samo u Daničićevu.* Glasnik n. 12, 17. Glasnik 15, 29.

BÙDIŠIĆ, *m. prezime i ime selima. od* Budiša. *a) prezime. od* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 298. Mon. croat. 149. 175. 253. Bud. spom. glasn. n. 3, 75. Daničić 3, 564. — *b) ime selima: aa) selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović, reč. 135. — *bb) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 59.

BUDIŠNA RÂVAN, Budišne Râvni, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Schem. bos. 1864. 57. Statist. 117.

BÙDITEĻ, *m.* excitator. *samo u rječnicima Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu i Stulićevu: u svemu je čovjek koji budi u Mikaļinu i* ‚nre koje budeć.

BÙDITEĻICA, *f. a)* exeitans. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu: u sva tri žensko čeļade koje budi, u u Bjelostijenčevu i* ‚vura ka budić. — *b)* ulmaria, *trava koja se zove i* kozja trava. Bjelostjenac 1, 1272ª. B. Šulek, im. 36.

BÙDITI, bûdîm, *impf.* excitare. *Akcenat kaki je u praes. taki je i u imperf.:* bûdâh, *u 2 i 3 sing. aor.:* bûdî, *i u part. praet. pass. s drugim slogom kratkim:* bûden; *u ostalijem je oblicima svijem kao u inf., samo je i drugi slog dug u part. praes.:* búdêći, *i u part. praet. act.* 1: búdîv, búdîvši. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov), između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (252ª), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu.* — *Kor.* bhudh, *paziti, stražiti, od koga je i* bdjeti *i* budan. *isporedi* bļusti.

I. *prelazno:* 1. *u pravom smislu kao prekidati kome san prekidati san ili buditi može što mu drago, a kome san prekida te ga budi, može biti čeļade i životiña.* Ideže posьpa na prěcuduoj toj travě, prěčistoju jego materiju budimь za pospěšenije puti. Domentijanª 311. Nad ńom poju dva slavica ter djevojku bude. Mencetić-Držić 506. Slavice tiho budiš. . . . lugom budiš sve satire. M. Vetranić 1, 419. Poďte pospješno gorom svi ter lovee budite, neka doć' svi budu kon toga jezera, gdi vi zvijer prilnudu sagnaste jučera. F. Lukarević 5. Toj li pođeš bez potrebe psa turkati i buditi, ter te čuje, ali ogrebe, nemoj ti psa pak kriviti. O. Mažibradić 219. Kad bi znao . . . eelovim ko te budi, blažen bi se nazivao. I. Gundulić 184. Mornari ga budahu i karahu ga da se ustane. J. Banovac, pripov. 245. Budi ih opet, i kad ih probudi, ostavļa ih. Besjede kr. 84. Jerbo onog isto zdravje budi u prozorje, kad ustaju ļudi. M. A. Reļković, sat. 164. Gospodar gospođi na krilu zaspao, gospođa ga budi. Nar. ļjes. vuk. 1, 193. Sama sam ga uspavala, sama ću ga i buditi. 1, 409. Ode majka da budi mladence. 1, 256. Budila me tananom šibļikom, da joj budem tanka i visoka. 1, 313. Bratac spava, a sestrica veze; seja brata iglicom budila: ustan' brate. 1, 428. Kad me budiš, u oči me ļubiš. 1, 229. I sam sjede stražu da poćuva; čuvao je noći do ponoći, pa on budi svoju družinicu: ustanite, moja družinice! 4, 28. Peťo poje na gredi, te on budi snašicu. 1, 520. — *objekat može biti i neizrečen:* Ure, koje bude. Mikaļa 32ª. — *može biti dodano* ‚od sna', *ali vrlo rijetko:* Poslati će svoje anđele da od sna bude i iz dno greba . . . svijeta živa i umrla. J. Kavanin 559. — 2. *kao naprijed, samo se ne budi čeļade ni životiña, nego stvar tjelesna o kojoj se misli kao o čeļadetu ili živinčetu da spava:* Moja gorka tužba budi gluhe planine, a ti tvrdi sanak spiš! M. Držić 401. Na to samoga sebe nutkajući i nagovarajući, i budeći isti saltir kako živo razborito. A. Vitaļić, ist. 169. Znaj da moje srce budiš da već stare nokte pružim. V. Došen 125. — ‚planinu buditi' *dolazi i onda kad se ne misli upravo ona nego ļudi ili životiñe što u noj spavaju:* Neka svati ne bude planine bez pitaña tvoga al' Limova. P. Petrović, vijen. 73. — 3. *u prenesenom smislu kao opominati koga da pazi, da bude na oprezu, i nagovarati ga, poticati i kako god navraćati na što. a) bez i čega na što bi tko koga tako budeći poticao:* Starišine! puk pazite i budite! V. Došen 230. Nebeska nas sva visina . . . dira, budi, zove, više. 262. — *b) na što tko koga tako budeći potiče ili nagovara ili narriča, može biti izrečeno u akus. s prijedl.* na: Budite jih na dela duhovna. S. Budinić, ispr. 45. Prem na zlo da budi. D. Baraković, vil. 115. Inijeh budi na igre časne. I. Kanavelić, iv. 466. Kneštva na boj zove, na rat budi. 61. Mnoge stvari hude, što čovika sve na grihe bude. T. Babić 4. Poglavar kada trudi, na poslove mlade budi, da ne trunu. V. Došen 216. Na kripost puk budite. 220. — *c) na što tko koga tako budi, može biti izrečeno cijelom rečenicom koja se privezuje riječju* da *ili* neka: Glas trubļe, koja će buditi svako stvorenje, živo i mrtvo, da bude na tvoju pravdu prikazati se. A. Gačetić, roz. jez. 308. S tobom budi tvoje nečake, neka budu svijesti jake. J. Kavanin 152. — 4. *također u prenesenom smislu može tko ili što buditi kako stańe ili raditi, kao zametati, podizati, kako god činiti da nastane:* Moj glas

i jezik nemilos budeći. M. Držić 12. On sam po voli svojoj budi, podtiče i nagara napasti. Š. Budinić, ispr. 26. Zvijezde, sad kažeto zrak milosni, sad krijete nami svijeme, u srcijeh budeć tijeme sad smijeh mili, sad plač grozni. I. Gundulić 21. Sij omraze, zlobe budi. 480. Nova ufańa većma budi. 513. Domaće ištu boje budit. I. Kanavelić, iv. 9. Jed i omraze ako budi. 448. Njeki ovako, njeki onako smrtni na ńe čemer bude. A. Vitaljić, ost. 49. To u ńemu radost budi. V. Došen 115. Sama ova miso ne budi li u tobi ńeko unutrńe radovańe? Misli kr. 89.

II. *sa se: a) refleksivno: aa) značeńe kao naprijed pod* 1: Trijebi je da bde noćnu tminu i za onijeh se, ki spe, bude. I. Gundulić 482. Kad se ļudi zorom bude. Đ. Palmotić, christ. 292. Vidi gdje mu glava pada kroz udarac smrtni budi, ter otskače on čas tada i u strahu se temu budi. J. Palmotić, dubr. 419. Kad se Mara budi, neka mene ļubi. Nar. pjes. vuk. I, 261. Nek mirišo, nek se često budi. I, 451. — *bb) kao naprijed pod* 2: A u krivca kada diram, diram za to, da se budi, da mu rana ne naudi. V. Došen 251. — *b) pasivno: kao naprijed pod* 4: To ti se glas budi duhovnoga reda Đ. Baraković, vil. 115. Meu oteima svo se bude bogoslovni prigovori. J. Kavańin 375. Oni nemiri, kojijem so gasi ļubav bratinska a bude i goje neprijateļstva. Đ. Mattei 322.

BÙDIV, *adj.* qui excitari potest. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vcoma nepouzdana.*

BÙDIVÔJ, Bùdivoja, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 7. 52. *u spomeniku latinski pisanu i* XIII *vijeka.* Mon. ep. zagr. I, 111. *sada bi glasilo* Bùdivoje. *isporedi* Budimir, Budislav.

BUDJETI, budim, *impf. vidi* bdjoti. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka na jednom mjestu, može biti štamparskom griješkom.* Sahrani nas kada bdimo, čuvaj nas kada spimo, da mi budemo budjeti s Isukrstom. M. Divković, nauk 1640. 406.

BUDK- *gledaj* butk-.

BUDĻA, *m. ime muško.* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 21. 89. *može biti od* Budislav *i* Budimir.

BÙDĻANIN, *m. čovjek iz Budve. između* d *i* ļ *ispalo je* v. *Ake. se mijeńa u mn.:* Bùdļâni. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kako bi Budļani na brdo izišli. Vuk, nar. pjes. 1, 188.

BÙDĻÂNKA, *f. žensko čeļade iz Budve. isporedi* Budļanin. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pitale ga Budļanke đevojke. Nar. pjes. vuk. 1, 413. Put čineći Budļanci đevojci. 1, 50.

BÙDĻANSKÎ, *adj. što pripada Budvi, upravo Budļanima, pa po ńima i ńoj. isporedi* budaļski. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Od kad sam se rodio od majke, n'jesam ļepše đevojke vidio, što sam danas u kolo budļansko. Nar. pjes. vuk. 1, 300. *između* d *i* ļ *ispalo je* v *(vidi kod* Budļanin), *a nalazi se i bez* d: U buļanskoga kneza. S. Ļubiša, prič. 101. Buļansko poļe. 114. — *ńeki griješkom pišu i* d *i* v, *koje se između* d *i* ļ *izbacuje:* Kod rijeke budvļanske. Ogled. sr. 508.

BÙDMAN, *m. prezime. u naše vrijeme. ńegda je bez sumńe bilo ime. prva mu je pola kao u* Budimir, *a druga kao u* Vukoman *i* Vukman, *koje vidi.* Šem. srb. 1881. 300.

BÙDMIL, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 4. *prva je pola kao u* Budimir.

BÙDMILIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 10.

BÙDMÎR, *m. a) ime muško. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* Budimir. Budmira cotinskoga. J. Kavańin 230. — *b) dva sela:* Veliki *i* Mali Budmir *u Baraći.* Šem. prav. 1878. 39.

BUDNIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Mon. serb. 97. Glasnik II. 12, 53. 60. Na Budnića potokь. Mon. serb. 198. *može biti od ženskoga imena, koje je moglo biti* Budna, *hyp. od* Budimira *(kao* Vidna).

BUDNO, *adv. vidi kod* budan.

BÙDOJE, *m. ime muško, hyp. od* Budislav, Budimir. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 23. 33. 49. Glasnik 15, 297. Daničić 3, 564.

BÙDOJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Budoju* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 18. 19. 20.

BUDOMERIĆI, *m. selo u Hrvatskoj blizu Topuskoga* XVI *vijeka.* Sudac Kirin iz Budomerić. Mon. croat. 237.

BUDOR, *m. prezime. u naše vrijeme* Schem. zagr. 1875. 259.

BÙDOŠ, Budòša, *m. planina u Crnoj Gori između Nikšića i Pjesivaca.* V. Ļešević. Vuk, rječ. 47a. Od vrh Garča do tvrda Budoša. Ogled. sr. 44. A sve bježe uz Budoš planinu. 44.

BUDÒŠI, Budòšâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 106.

BUDOV, *adj. što pripada čovjeku kome je moglo ime biti* Budo *(isporedi* Budović). *to bi moglo biti, ali je na mjestu nerazgovijetnu u jednom spomeniku* XIV *vijeka, gdje se veli da je selu Kamijevu išla međa* ‚na dreńansku dolinu na vrьšinu zdě budova kusaka za gojičinu ńivu u baru'. Mon. serb. 199.

BUDOVAR, *m. potok u Srijemu koji kod Banovaca utječe u Dunavo a zove se i Balko.* Regul. sav. 206.

BUDOVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka. od imena koje samo ne dolazi, a moglo bi biti* Budo *hyp. od* Budimir. Glasnik 24, 269. 270.

BUDOŽAĻ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 26.

BÙDOŽEĻA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 152.

BÙDOŽEĻSKÎ, *adj. što pripada selu Budožeļi.* Budoželska reka. M. Đ. Milićević, srb. 580.

BUDOŽIG. *m. ńeko mjesto* XIII *vijeka na jezeru skadarskom kod sela Kruševice, kojoj je međa išla* ‚na Budozigь'. Mon. serb. 26. Daničić 1, 86.

BUDRE, *samo u poslovici:* Šudre Budre Milica, kamo piple piplica? Poslov. dan. 125.

BUDREZI, Budrega, *m. pl. vidi* Budrizi.

BUDRIČIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavańin 330.

BUDRIJA, *f. mjesto u Istri* XIII *vijeka.* Gospodin Andrej z Budrije. Mon. croat. 40.

BUDRIZI, Budriga, *m. pl. selo nedaleko od sadašńe srpske granice prema Kosovu na Moravi Binči blizu Gniļana. pominе se od* XIV *vijeka.* Putь, koj grede k Budrigom. Mon. serb. 264. *u isto vrijeme dolazi i sa c mjesto* i: Selo Budrezi. Mon. serb. 198. Daničić I, 86.

BÙDROVAC, Bùdrôvca, *m. dva sela: jedno u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj, a drugo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled 81. 109. Schem. zagr. 1875. 150. 155. *isporedi* Budrovci.

BÙDRÔVCI, Bùdrovâcâ, *m. pl. dva sela: jedno u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem.

zagr. 1875. 92. Pregled 26. *u drugo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. diac. 1866. 54. Pregled 104. *isporedi* Budrovac.

BUĐUĆI, *vidi kod* biti (budem) *pod* II, 5, a *i* b.

BUĐÚĆNÔST, budúćnosti, *f.* tempus futurum. *u naše vrijeme.* Mislile su o budućnosti. Nov. srb. 1834. 53. Za takoga nije budućnost. S. Ļubiša, prip. 273. *Arc. može biti i* bûdućnôst.

BUDUJEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 21. *može biti pogrješka mjesto* Budojevići.

BUĐULIĆ, *m. prezime,* XV *i* XVI *vijeka.* Mon. croat. 103. 205

BUĐULO, *m. ime muško,* XIII *vijeka. u spomeniku latinski pisanu.* Mon. ep. zagr. 1, 164.

BÛDVA, *f. grad i varošica na moru u Boci kotorskoj. Od* XV *vijeka, između rječnika u Belinu* (151a) *i Vukovu.* Selo više Budьve. Starine 10, 4. Soko leti preko Budve grada. Nar. pjes. vuk. 1, 413.

BÙDVANIN, *m. vidi* Budļanin. *od prošloga vijeka, po talijanskom govoru.* Pastrovići i Budvani. J. Kavańin 135. Bubić Budvanin. Dubrov. 1868. 152.

BÙDVANSKÎ, *adj. vidi* budļanski. *u jednoga pisca našega vremena. po talijanskom govoru.* Lado bdiju s pruda budvanskoga. Osvet. 2, 103.

1. BŪĐ, *f. vidi* buda. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BUĐ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 21.

BŪĐA, *f.* mucor, *plijesan. isporedi* bud *pod* 1. *samo u Vukovu rječniku gdje se dodaje da može biti da je malo manje od plijesni. Postaňem će biti od pers.* buj, *voňa, zadah, miris, smrad,* bûiden. *voňati.*

BÙĐANÔVCI, Bûdanovâcâ, *m. pl. selo u Srijemu.* Šem. prav. 1878. 12. Schem. diac. 1866. 76. Pregled 119.

BÙĐARA, *f. žabić,* ranula. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). Može biti od tur.* böğek, *crv.*

1. BŪĐATI, bûđâm, *impf.* mucescere, *pļesniviti se. u naše vrijeme.* Hļeb počeo već da buđa. Ļ. Kovačević. *isporedi* buda.

2. BÚĐATI, bûđâm, *impf. vidi* buditi. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti načińeno griješkom od imperf.* buđah, *koji je gdje god našao pisac.*

BŪĐAV, *adj.* mucidus, *pļesniv. samo u Vukovu rječniku. isporedi* buđa.

BŪĐAVINA, *f. augm.* buđa. *samo u Vukovu rječniku sa značeńem koje je stavļeno.*

BŪĐAVITI, bûđavîm, *impf.* mucescere, *pļesniviti se. isporedi* bûđati. *u naše vrijeme.* B. Mušicki.

BUĐEŃ, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 27. 58. *Od imena koje samo ne dolazi a moglo je biti* Bud, *hyp. od* Budimir *i* Budisav, *kao* Rad *od* Radosav. *isporedi* Budevac.

BÛĐĚŃE, *n.* excitatio. *u rječnicima Stulićevu, i Vukovu. u Mikaļinu* ‚buđenje'.

BUĐEVAC, Buđevca, *m. a) prezimę, u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1879. 1170. Rat 81. Šem. srb. 300. — *b) ńeko mjesto u Bosni* On je čuv'o na Buđevcu stražu. Nar. pjes. kras. 1, 208. — *Postaňem od imena od kojega je i* Buđen.

BUGÀCÂŃE, *n.* suctus. *isporedi* bugacati. *samo u Stulićevu rječniku.*

BUGÀCATI, bugàcâm, *impf.* sugere, *upijati. o papiru koji propušta mastilo. samo u Stulićevu rječniku. biće od tal.* buca, *rupa,* bucare, *bušiti, prodirati, probijati, prolaziti, ulaziti.*

BUGÀCAV, *adj.* bibulus. *o papiru koji propušta mastilo. samo u Stulićevu rječniku. od* bugacati.

BÙGÂNCA, *f. tal.* buganza, pernio, *ruļba, vašica. samo u Mikaļinu rječniku. isporedi* bohanci.

BÙGÂNČICA, *f. dem.* buganca. *samo u Mikaļinu rječniku.*

1. BÙGAR, *m. vidi* Bugarin. *u rječnicima Belinu* (152b), *Bjelostijenčevu* (34b. *gdje ima i* Bulgar) *i Jambrešićevu* (1, 73b *samo* Bulgar) *i kad kad u narodnijem pjesmama i iz ńih u Vukovu rječniku.* Te gledaju koňa u Bugara. Nar. pjes. vuk. 2, 140. Povali se među đevojkama đe s' oteo koňa od Bugara. 2, 143. — *u jednoga pisca prošloga vijeka u ńekim padežima bez* a *između* g *i* r, *kao da bi* a *bilo umetnuto:* Bugre. J. Kavańin 244. Bugri 259. — *pred drugim riječima nalazi se turskim načinom mjesto adj.* bugarski: A svrh svega Bugar-kabanicu. Nar. pjes. vuk. 2, 138. Skide s leđa Bugar-kabanicu. 2, 150. Bugar-Morava *pišu u naše vrijeme Moravu koja se zove* Bińa Morava, *koju vidi*

2. BÙGAR, *m.* porcus, *svińče. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Boci. Tamna postaňa: može biti od tal.* boccalone, *koji viče, eići. isporedi* bugariti *(zapijevati cvilcti).* — Ubio sam bugara. Vuk, rječ. 46a. U Boci sviňe se zovu bugari, a jedno bugar. Vuk, posl. XLVI. Vepar je ovdje isto što i prase, krmak, bugar, sviňa. V. Bogišić, zbor. 659.

BÙGARAC, Bûgârca, *m. vidi* Bugarin. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* To Bugarci biše. Nadod. 168.

BUGÀRAŃA, *f.* lessus, *zapijevaňe. u naše vrijeme u Lici. postaňem od* bugariti *(zapijevati).* Čuje se u kući velika bugaraňa; vaļa da je neko umro. J. Bogdanić.

BÙGARČÂD, *f. coll.* juventus bulgarica. *samo u Vukovu rječniku.*

BÙGÂRČE, bûgârčeta, *n.* Bulgarus puer. *u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu.* Otkud ideš mlađano Bugarče? Nar. pjes. vuk. 2, 139.

BÙGÂRČICA, *i* Bugàrčica, *f. dem.* Bugarka *(vidi* Bugarka *pod* 1). *samo u Vukovu rječniku.*

BÙGÂRČIĆ, *m. prezime, po materi Bugarci.* Šem. srb. 1881. 300.

1. BÙGARĚŃE, *n.* mutatio in Bulgarum, *obraćaňe u Bugarina. isporedi* bugariti *pod* 1. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BÙGARĚŃE, *n. a)* nenia, *zapijevaňe. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj). — b)* cantatio. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Belinu rječniku* (cantatio 166b). Kad razgledam uživańa i u moje bugareńe svijetu ih predam na spaseńe. J. Kavańin 493. — *isporedi* bugariti *(zapijevati).*

1. BUGÀRIJA, *f. zemļa bugarska. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Kraļi glasoviti Bugarije. J. Kavańin 259. A on sjede u zemļu bugarsku, i umiri zemļu Bugariju. Nar. pjes. vuk. 2, 171. — *po tuđim jezicima ńeki su* XV—XVIII *vijeka pisali* Bulgarija: Obujamši Bulgariju. Mon. croat. 155. Bulgarija. P. B. Bakšić VII. 1. Ančić, ogled. 112. S. Badrić, ukaz. 16. A. d. Kosta 1, 133.

2. BÙGARIJA, *f. tur.* bulgari, *tambura, nazvana po Bugarima. u naše vrijeme.* Bugarija,

sitna bugarija, krupna bugarija. Rad 39, 99. 100. 101.

BŬGARIN, *m.* Bulgarus. *Akc. ostaje samo su u gen. pl. i oba zadňa sloga duga:* Bŭgârâ. *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi pod b.), između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (152b), *Bjelostijenčevu (gdje ima i* ‚Bulgarin'), *Vukovu i Daničićevu* (1, 51). — u *je postalo od* ъ, *i dolazi mjesto ńega od* XIV *vijeka (vidi pod a.). isporedi u jednom spomeniku* XIII *vijeka nalazi se* ul *mjesto* ь *(vidi b.); tako i u ńekih pisaca prošloga vijeka po tuđim jezicima. — a) u pravom smislu: čovjek bugarskoga roda:* Stefanъ carь i samodrьžьcь srьbljemь i grьkomь i blьgaromь. Mon. serb. 128. Oružija da ne nose ni u bugare ni u basarabinu zemlju. Mon. serb. 146. 161. Kažu Srbli i Bugari bistre vode sedam vrela. I. Gundulić 312. Obrati sv. Metodio . . . Bugare. I. Đorđić, ben. 5. Ščtale se tri devojke tamo dole u Bugare. Nar. pjes. vuk. 1, 441. Da će biti boja s Bugarima. 2, 169. Načini se crni Bugarine. 2, 138. Ako mene bog i sreća dade, te dobijem kraja Bugarina. 2, 170. — *u jednoga pisca* XVI *vijeka biće pisarska pogrješka mjesto* boljarin: Ali je Bugarin i čestit vladalac, ali je kurjatin potišten takmeno. M. Vetranić 1, 213. — *prošloga vijeka u ńekih pisaca po tuđim jezicima sa* ul *mjesto* u: Zaradi Bulgara. A. Bačić 245. Suprot Bulgarom povede vojsku. A. Kanižlić, kam. 2. — *b) prezime, upravo nadimak mjesto prezimena, od* XIII *vijeka*: Semljunь ‚Bulgarinь'. Mon. serb. 45. Dragoslavь Bugarinь. Glasnik 11. 12, 52. Radoslavь Bugarinь. Glasnik 24, 273. Miloje Bugarin. Šem. serb. 1881. 231. Filip Bugarin. Rat 137. — *c) ime muško,* XIII *i* XIV *vijeka:* Popь Blьgarinь. Mon. serb. 59. Zlatoje i Bugarinь. Glasnik 11. 12, 48.

BUGARINE, *f. pl. ńeko mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vinograd u Bugarinama. Sr. Nov. 1873. 235.

BŬGARINOVAC, Bŭgarinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. srezu dobričkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BŬGARÎŠTE, *n. ńeko mjesto pod livadama u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Bugarištu. Sr. Nov. 1864. 339.

1. BŬGARITI, bŭgarîm, *impf.* mutare in Bulgarum, *obračati u Bugarina. samo u Vukovu rječniku, prelazno i sa* se *refleksivno.*

2. BŬGARITI, bŭgarîm, *impf.* canere neniam, canere, *zapjevati, pjevati što žalosno, pjevati. — Od* XVI *vijeka (vidi primjere P. Hekloroviča), između rječnika u Mikaljinu*: začinati, canere, concinere, cantare; *u Belinu*: cantare (166a), inepte loqui (511a); *u Bjelostijenčevu*: popevati; *u Voltigijinu:* cantare è un urlare, singen; *u Stuličevu:* canere; *u Vukovu*: zapijevati, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. ali ima i u poslovici za koju Vuk veli da se govori u Boci (vidi dalje pod* 1*). po tome će riječ biti u običaju po svemu primorju. — Postaña tamna: može biti od talijanske riječi, koje same nema u rječnicima koji su na ruci (a odgovarala bi sr. lat.* buccularе, buccam inflare), *ali ima od ńe* boccalone *i* boccalona, *muško i žensko čeljade koje viče i koje cvili, plače. po tome je od cvîleti (jaukati, kukati) postalo glavno značeńe zapijevati, a iz ńega druga, osobito u književnika. vidi i kod* bugarštica. *isporedi i* bugar *pod* 2. — 1. *zapijevati. od* XVII *vijeka, i danas u narodnom govoru* Od svuda se u dubini razorenijeh iz gomila strahovitoj u vrlini čuju glasi puni cvila; od svuda se vika čuje, od svuda se pomoć pita, svak bugari, svak boluje, svak u strahu svom mahnita. J. Palmotić, dubr. 263. Matere i sve žene od pobjenijeh bugareći crnijem ruhom pokrivene otidoše k paši u smeći. 359. Plače u popijevkah kneza Nikolu knegiña Vidosava, koja kidajuć vlase leleka i bugari: jaoh ve si ńoj žalosnoj! I. Đorđić, mand. VI. Kad se gospi svist povrati, oči sestram tad obrati, ter započe bugariti i naričuć govoriti: ah moj bože, jadna ti sam! sostre mile, tužna ti sam! . . . ah moj sinko prigizdavi, moj raskošu i ljubavi, kud ću, kamo l' sad brez tebe? P. Knežević, muka 17. Šalj luda na vojsku, pa za ńim bugari. Nar. posl. vuk. 351. Nemoj tako bugariti. J. Bogdanović *u Liei. — toga će značeńa biti i u poslovici prošloga vijeka:* Zaman bugariš. Poslov. dan. 155. *smisao će biti: zaman kukaš, ne će se nikom sažaliti, ne ćeš prevariti. — 2. pjevati što žalosno, u pjesmi kazivati žalostan događaj.* XVI *i* XVII *vijeka u dva pisca. a) neprelazno:* Uz toj odgovorih: Paskoje, hvala ti! a pak Nikoli rih: bugari sada ti. P. Hektorović 19. Tako bugarivši boji put obrati htiše. 22. Vi ste pripivali, bugarili dosti. 45. Bugarite i pojte, li da smo po hladu, veselo nastojte, u Staromu Gradu. 48. Bugaršćicu peti sede; okol sopre ki ga sliše, ta problidi, ta uzdiše, svim 'z očiju riku 'zvede. Svaka mati, koja rodi, pokle sliša bugariti, vučjim glasom ja vapiti rad nesriće, ka se zgodi. Đ. Baraković, vil. 195. — *b) prelazno. objekat je sama taka pjesma i što se u ńoj pjeva, izrečeno riječju* što. Evo ti šalju oni srbski način kojim je Paskoj i Nikola svaki po sebi bugaršćicu bugario. P. Hektorović 19. Bugaršćice one, koje su moji ribari bugarili. 54. Sve ono, ča je Paskoj i Nikola bugaril i spival. 54 *drugo su bugarili a drugo spijevali. — 3. pjevati kako junačko djelo ili kakav događaj, ali i u opće, što god i kako god, može biti i veselo.* XVII *i* XVIII *vijeka. a) neprelazno:* U bubńi udriše, plin s prida goneći, robje ko dobiše vezano vodeći, k Sigetu čine put na konjih bugareć. B. Krnarutić 21. Prije počimlje ko Sirene sladkim glasom bugariti. J. Kavańin 359. Šta mi sad ostaje? dvi povoljne stvari, s kimi moje srce tanca i bugari: jedna je veselje. . . . druga je ufańe. M. Kuhačević 77. Tad on pun veselja prionu radostno ovak' bugariti. 131. — *b) prelazno:* O prislavni kraljeviću! nedobitna tvoja dila ja bugareć slavan biću. I. Gundulić 315. Počeh bugariti pir despota Vuka. Đ. Baraković, vil. 26. Ere imam bugariti za naš odvjet ńih zorańe u prišastno popijevańe. J. Kavańin 310. — *c) sa* se, *pasivno:* Djela od slave da u slavi bugare se u ńih viku. I. Gundulić 313. — 4. *u prenesenom smislu kao govoriti koješta,* inepte loqui. *u jednoga književnika* XVI *vijeka.* Nješto je suio, ter pjan sad bugari. M. Držić 30.

1 BŬGÂRKA, *f.* Bulgara. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (152b), *Bjelostijenčevu (u kom ima i* Bulgarka 34b) *i u Vukovu. — Od* Bugarin. — *a) u pravom smislu:* A Bugarka ńemu besjeđaše. Nar. pjes. vuk. 2, 337. Onda reče Bugarci devojci. 2, 338. — *b) bijela bundeva, koja se zove i* Budimka, *koju vidi.* Vuk, rječ. 497b. *gdje se napominje da se tako zove u Srijemu. — c) ńeka zemlja pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Niva, nazvana Bugarka. Sr. Nov. 1873. 955.

2. BŬGÂRKA, *f. vidi* bugarštica. *prošloga vijeka u jednom rukopisu nazvane su tako dvije pjesme: jedna o smrti jednoga junaka a druga o junačkom djelu.* Pjesan bugarka. Nar pjes. mikl. beitr. 3. *pogrješke:* bugarska. Nar. pjes. bog. 52. 78. *u rukopisu je na oba mjesta* bugarka.

1. BŬGÂRKINA, *f.* Bulgara. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (152ᵇ) *i Bjelostijenčevu. Od* Bugarka *pod* 1. Lakše, lakše, lepa Jano, lepa Jano Bugarkińo. Ļ. Kovačević *iz narodne pjesme.*

2. BŬGÂRKIŃA, *f. vidi* bugaršticа. *Od* bugarka *pod* 2. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (cantio 167ᵇ) *i Stulićevu.* — *u primjerima koje imamo, koliko se može razabrati, razumiju se pjesme o junačkim djelima.* Ču zvijer, ptica, kami i drvo skladne i sladko bugarkińe. I. Gundulić 313. Bugarkińe jur pristale i pjevańa bjehu draga. 383. *pjesme u koje je razdijeļen Osman I. Gundulića prepisivač* XVII *vijeka naziva* bugarkińe. I. Gundulić VII. VIII. Gladnu htjet pjevati dragomedne bugarkińe. J. Kavańin 20. Rek' bi da Orfej tu se rodi i darova bugarkińe. 194. Čiste djove k'o knegińe, . . . kim vlastite bugarkińe dano je pjevat. 369.

1. BŬGARSKÂ, *f. adj.* Bulgaria. *isporedi* bugarski.

2. BŬGARSKÂ, *f. adj. s riječju* pjesan *dolazi kao* bugaršticа, *koju vidi, s kojom je i postańa jednoga. samo na jednom mjestu u rukopisu prošloga vijeka o pjesmi u kojoj se pjeva zadjevica među junacima.* Nar. pjes. mikl. beitr. 3. Nar. pjes. bog. 75. *isporedi* bugarka *pod* 2.

1. BŬGARSKÎ, *adj.* bulgaricus. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mkaļinu, Belinu* (152ᵇ), *Bjelostijenčevu (u kom ima i* bulgarski), *Jambrešićevu (samo* bulgarski 1, 73ᵃ), *Voltigijinu (samo* bulgarski), *Vukovu i Daničićevu. isporedi* Bugarin. *se u mjesto starijega* Ь *dolazi od* XIII *vijeka (vidi u drugom primjeru).* Vьsě zemļe bьgarьske. Mon. serb. 35. Caromi. bugarskom. 11. Vь zemļu bьgarskuju. Domentijan 328. Stefanъ kraļь vsěh srьbskih i pomorskih zemļь i prědělь grьčeskih i bьgarskihь. Glasnik II. 12, 53 (im pod tobom zemļe ostanu srbske, raške i bugarske. I. Gundulić 420. Uzmožan bi vazet i zemļe bugarske. I. T. Mrnavić, osm. 20. Samuel kraļ bugarski. J. Kavańin 251. Dok se vratim iz zemļe bugarske. Nar. pjes. vuk. 2, 169. Na Mijajla kraļa bugarskoga. 2, 168. Pa obuci bugarske haļine. 3, 24. Crne kapo kroja bugarskoga. 3, 319. Zbaci s glave bugarsku šubaru. 2, 150. Id' odatle, crni Bugarino! da s' donio bugarsku kopańu, ako bih ti i usuo vina; za te nisu caše pozlaćene. 2, 143. — *u ńekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka po tuđim jezicima sa* ul *mjesto* u: U bulgarskoj kustodiji. I. Ančić, ogl. 106. Od Mihaila kraļa bulgarskoga. S. Badrić, nkaz. 45. S bulgarskim kraļem. A. Kanižlić, kam. 2. — *rječica koja s Crnoga Vrha teče u Mlavu u Srbiji u okrugu požarevačkom zove se:* Bugarska Reka. M. Đ. Milićević, srb. 1020. — *u naše vrijeme i kao prezime:* Bugarski. Šem. sr. 1881. 299. 300. — *adv.* bugarski: Ovo je malo po bugarski. Vuk, nar. pjes. 1, 219.

2. BŬGARSKÎ, *adj.* suillus, *sviński. od* bugar *(svińče). samo u Vukovu rječniku, gdje se napomiņe da se govori u primorju.* Bugarsko meso. Vuk, rječ. 46ᵇ.

BŬGÂRŠTICA, *f. pjesma o smrti kakoga junaka ili o žalosnu događaju ili prema pjesmi o smrti junačkoj, koja biva s djelom junačkim, pjesma o djelu junačkom u opće.* — XVI *i* XVII *vijeka u četiri pisca, i u rječnicima Mikaļinu:* začinka, cantilena; *u Belinu:* cantatio (167ᵃ) *i u Stulićevu:* cantatio, cantilena. — *Tri pjesme imamo cijele, koje su izrijekom nazvane* bugaršticе: *dvije u P. Hektorovića* (17. 19), *one se misle u prva dva primjera Hektorovićeva, u objema ginu junaci; treća je u Đ. Barakovića* (vil. 197), *ona se misli u oba primjera Barakovićeva, u ńoj tuži sestra Barakovićeva što su joj sin i drugi brat otišli u svijet pa se ne vraćaju i glas joj dolazi da se ne će ni vratiti. u ostala tri primjera dolaze* bugaršticе *samo po imenu: u Hektorovićevu trećem primjeru dosta je jasno da se misle ili iste onake kakve su u ńega dvije već pomenute ili pjesme o velikim junačkim djelima, koja je teško cjerovati; u primjeru Gazarovićeva vidi se da su pjesme o velikoj nesreći, o žalosnijem događajima; u u primjeru Kanavelićevu, budući da ih pjevaju vojnici, može se misliti da su o junačkim djelima. — Bugaršticе je pjevao narod, i po tome su bile narodne pjesme: tomu je potvrda što su ih Hektorović pjevali ribari i što Hektorović piše svome prijatelju:* ‚jere si može biti i od druzih slišal bugaršćice one koje su moji ribari bugarili' (54). *ali nijesu bugaršticе bile samo narodne, nego su se tako zvale i pjesme koje su pisali učeni ļudi: Hektorović, u koga se bugaršticа zove i* bugaršticа *veli da će ga zapitati prijatelj koreći ga što je u svoju knjigu uzeo i narodne bugaršticе:* ‚za što nisi sam od tvoga uma koje godi bugaršćino i pisan izmislio i složio, nego si pošal one stvari, ke i druzi umiju, povidati?' (54); *bugaršticа u Barakovića, budući da se u ńoj pjeva što se je dogodilo u ńegova roda, biće po svoj prilici ńegova, pa samo složena onako kako su se pjevale narodne; pjesme u koje je razdijeļen Gundulićev Osman i koje ničim nijesu bliže narodnijem pjesmama nego druge koje mu drago i čije mu drago, prepisivač u sredini* XVII *vijeka služeći se riječju* bugarkińa *(istoga značeńa kojega je i bugaršticа) naziva* bugarkińe *(vidi kod* bugarkińa). *u ni narodna se pjesma nije svaka zvala bugaršticа: Hektoroviću su pjevali ribari osim pomenutijeh bugaršticа i druge pjesme očevidno narodne* (9. 22), *pa on samo prve naziva bugaršticama a druge pjesmama i samo za prve veli da ih ribari bugare a za druge da ih pjevaju:* ‚bugaršćice one, koje su moji ribari bugarili, i onu istu pisan, koju obadva zajedno pripivaše' (54). ‚sve ono ca je Paskoj i Nikola bugaril i spival' (55). ‚vi ste pripivali, bugarili dosti' (45). ‚bugarite i pojte' (48). *Iz toga će biti jasno da su se bugaršticе zvale pjesme osobite vrste, i to po onome što je u ńima pjesme onake kakve je naprijed rečeno da su. — Postańem misli se da je* bugaršticа *bez sumńe od narodnoga imena* Bugarin *i samo da treba protumačiti kako je mogla biti prozvana po tome imenu, te je u najnovije vrijeme izašla misao da je po tome imenu prozvana za to što se Srbi nazivaju i Bugarima u ńekim knjigama, po čemu bugaršticu ne bi bila ništa drugo nego narodna srpska pjesma. ali je već rečeno da bugaršticа nije bila samo narodna pjesma i da se ni svaka narodna pjesma nije zvala bugaršticа, te bi teško bilo razumjeti za što bi se između pjesama istoga naroda samo ńeke zvale ńegovijem imenom, a druge ne, kako li bi se imenom, koje bi značilo pjesme srpskoga naroda, mogle nazvati pjesme Gundulićeve. osim toga Hektorović, prvi koji spominje bugaršticе, ošro ih razlikuje od srpskoga imena govoreći:* ‚recimo po jednu . . . bugaršćinu sredńu, . . da srbskim načinom' (17), *gdje je jasno da mu riječ* ‚bugaršćina' *nije isto što i pjesma onijeh kojih način naziva* ‚srbskim'. *najposlije, osim svega što bi se još moglo napomenuti, iz knjiga u kojima se Srbi nazivaju i Bugarima nije moglo ime* Bugarin *u tom značeńu prijeći u narod i tako prijeći da bi od ńega mogla u narodu postati i do danas se sačuvati riječ* bugariti *(zapijevati). toga svega radi*

sasma je teško vjerovati da je bugaršticа *mogla postati od narodnoga imena bugarskoga, nego će biti postaŋa koje je kazano kod* bugariti *pod 2, a po tom se postaŋu može u kratko reći da je pjesma u kojoj se bugari, i isprva je bez sumńe bila zapijevka (kao što je* bugariti *i danas zapijevati), pa je iz toga značeńa sa svijem lako mogla prijeći u značeńe naprijed rečeno. isporedi* bugaršticа, bugarka, bugarkińa, bugarska pjesan, bugariti, bugaraŋa. — *Mjesto* št, *koje je postalo od* sk, *dolazi i šć, kako se po ńekim krajevima govori i u drugim riječima. — Akcenat je i na drugom slogu starĵen za to što je u Belinu i Stulićevu rječniku zabiĵeženo da je drugi slog dug.* — Način, . . . kojim je Paskoj i Nikola svaki po sebi bugaršćicu bugario. P. Hektorović 49. Jere si . . i od druzih slišal bugaršćice one, koje su moji ribari bugarili. 54. Mi i sve strane našega jezika drže i scine bugaršćice za stvari istinne, a ne za lažne, kako su pripovisti nike i pisni mnoge. 55. Niko dite mladolito . . . ja spivati jadovito, bugaršćicu peti sede. Đ. Baraković, vil. 195. Poklisara jah moliti bugaršćicu da mi reče, s ke sidećim suza steče, hoće l' mene oboliti. Obitam ti moju veru, poklisar mi reče tada, ne ć' me slišat moć od jada. 195. Tako gredu zdol gor gradi, kraĵestva se tim dospiju, bugaršćice toj ne kriju. M. Gazarović 64. Naređeni i napravni pod oružjem svijetĵahu se a na posluh kraĵev spravni iz daleče klańahu se; i na čas mu skladne u glase držeć k nebu s srcem lice svaka družba na po na se popijevahu bugarštice (‚bubarštice') I. Kanavelić, iv. 501.

BÙGÁRŠTINA, *f. vidi* bugaršticа. *u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka i u Mikaĵinu rječniku (gdje će biti pogrješka* ‚bugarscina' 32b). Recimo po jednu . . . bugaršćinu srednu, . . . da srbskim načinom. P. Hektorović 17. Za što nisi sam od tvoga uma koje godi bugaršćine i pisan izmislio i složio, nego si pošal one stvari, ke i druzi umiju, povidati? 54. Zdravice pijahu bugaršćine pojeć. B. Krnarutić 23.

BUGDALIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Grguru Bugdaliću. Mon. croat. 108.

BÙGIJA, *f.* exhalatio major. *samo u Vukovu rječniku. od turskoga* bug *para.*

1. BÙGĻAR, *m.* manipulus, *rukovet. samo u Bjelostijenčevu rječniku. od maĝ.* buglya, *naviĵak, stog. isporedi* bagļa.

2. BUGĻAR, bugļara, *m.* bulla, *kao sree od zlata ili čega drugoga što se nosi na prsima kao hamajlija i taka zvjezdica i kolutić na pojasu. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 197b *s dodatkom da je riječ* ‚dalmatinska'). *Od maĝ.* boglár, *okovan kamen, kopča, petĵa.*

BUGOJČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu i kotaru travničkom.* Statist. 59. *isporedi* Bugojevina.

BÙGOJEVINA, *f. selo u Hercegovini kod Trebińa.* N. Dučić. *isporedi* Bugov.

BÙGOJEVO SÈLO, *n. selo u Hercegovini u Zupcima.* N. Dučić.

BÙGÔJNO, *n. vidi* Bogojno. Zemļop. bos. 27. Schem. bosn. 1864. 50. Statist. 73.

BUGOR, *m. ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126.

BUGOV, *adj. prezime,* XIV *vijeka.* Otь Rajka Bugova. Glasnik 24, 269. *tamna postaŋa: može biti istoga korijena od kojega je Bigren. isporedi* Bugojčić, Bugojevina, Bugutović.

BUGOVINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru trebińskom.* Statist. 123. *može biti pogrješka mjesto* Bugojevina, *koju vidi.*

BUGUTOVIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Juraj Bugutović. Mon. croat. 73. *isporedi* Bugov.

BŪGVA, *f.* boops vulgaris Cuv., *riba morska koja se zove i* bukva. Čas. čes. muz. 1854. 184. *vidi* bukva *pod 2, s kojom je istoga postaŋa.*

BÚĆA, *f.* talus, fustis. *od tur.* bügül, *kocka. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) ‚oko tri prsta dugačko i podebelo drvo, od prilike kao pokratak vrań, koje se tjera štapovima u igri koja se zove krmača'.* Vuk, rječ. 304. *i u dodatku, gdje napomińe da se tako zove u Šumadiji. isto se drvo zove i* krmača *i* guća. — *b) batina u koje je na gorńem kraju čvor, kijača. u Vukovu rječniku, gdje se još dodaje da se tako zove u vojvodstvu.* Vuče buću za sobom. Nar. prip. vuk.2 212.

BUĆÀČIĆ, *m. dem.* bućak. *samo u Vukovu rječniku.*

BÙĆÂK, bućáka. *m. tur.* bućak, *ugao, kut,* angulus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. glas se ć pisao slovima kojima su se pisali i č i ž i slovima gi, gy,* cx, cz. — *a) u pravom smislu:* Stvari malovrsne stoje sakrivene u ‚bučacih' od kuće. M. Radnić 370. Pobježe u krajeve i ‚bučake' od pustińe. 422. Želiti će da ih proždre pakao i da ih sakrije u jedan svoj ‚bučak'. 557. Sad star stoji u ‚bužaku'. J. Kavańin 157. Da je kuća božja kuća od molitve a ne ‚bučak' hrsuzluka. E. Pavić, ogled. 595. Opaka poželeńa, koja su po ‚bučaci' našega srca posakrivana. 185. Da sve moje bućake (‚bugiake') očistim. A. J. Knezović 82. Žena u jednomu bućaku (‚bucxaku') a dica u drugomu od glada uzdišu. Đ. Rapić 263. U kutu ili ti bućaku (‚bugyaku') žudinske države. A Kanižlić, bogoļub. 257. Po bućacih hodajući govoraše. A. Kanižlić, kam. 778. Pure . . . jaja . . . u svakojake bućake (‚bucxake') raznesu. I. Jablanci 152. Svitlost ńegova zagleda u inesetni bućak (‚bucxak') svakoga poļa, brda i doline. M. A. Reļković, sat. 172. Glas vam zvoni nad svakim bućakom (‚buxcakom'). Š. Stefanac 12. U svakomu bućaku (‚bucxaku') varoša. A. Tomiković 238. Nikakav tajni ‚bužak' . . . ne može sakriti naše zločinstvo. J. Rajić, pouč. 1, 29b. Staro listje sa đubretom digni i u bućak (‚bucxak') na hrpu ga prigni. J. S. Reļković, kuć. 243. Otvori mu i treću komoru, u bućaku koža bivoļača. Nar. pjes. vuk. 3, 438. Ima jedan u bućaku koń kao da je gubav, tako se čini, ali je on najboļi. Nar. prip. vuk. 27. — *b) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 33. Schem. bos. 1864. 46. — *c) ime mjestima pod livadama, ńivama itd. u Srbiji: u okrugu vaļevskom:* Livada u Bućaku. Sr. Nov. 1868. 5. *u okrugu kneževačkom:* Ńiva u Bućaku. Sr. Nov. 1871. 180. *u okrugu požarevačkom:* Zemļa u Bućaku. Sr. Nov. 1875. 516.

BUĆÀKLIJA, *m.* ex tenebris jure consultus, *ńem.* winkeladvokat. *u naše vrijeme u Srbji.* I. Pavlović.

BÚĆÂN, bućána, *m. vo iz Srbije. zove se tako u Srijemu. isporedi* buguļa, *s kojom je jednoga postaŋa.* P. J. Marković.

BÚĆÂŃE, *n. igraŋe buće. isporedi* bućati se. *samo u Vukovu rječniku (u dodatku).*

BÙĆAST, *adj. peta visokih kao buća.* Nosi preplctene opanke, koji su mnogo lepši od onih bućastih varoških cipela. M. Đ. Milićević, več. 58.

BÚĆATI SE, bûćām se, *impf. igrati se buće*

ili krmače. isporedi buga. *samo u Vukovu rječniku (u dodatku).*

BÙĜUĻA, *f. krava mala i malijeh rogova ali dobra. samo u Vukovu rječniku. postaćem će biti od tur.* buga, *bik i bivo. isporedi* buĝan.

BÙHA, *f.* pulex. *od* xv *vijeka, i u svijem rječnicima osim Daničićeva. Akcenat se mijeña u voc. sing.:* bûho, *u nom., acc. i voc. pl.:* bûhe, *i u gen. pl.:* bûhâ, *a samo je i zadñi slog dug u gen. i instr. sing :* bûhê, bûhôm. — *Bez* h, *kojega je po ńekim stranama nestalo, dolazi u ńekih pisaca* xviii *vijeka i u naše vrijeme u narodu; mjesto izgubļenoga* h *umećc se po ńekim krajevima* v *u naše vrijeme.* — *u je postalo od* lъ *i dolazi od* xvi *vijeka.* — *Kor.* bhrus, *mahati, vrtjeti se, skakati. isporedi* brus, brisati, Busović. Отъ blьhь. Starine 10, 88 Priide kь ńej gostija jeje blьha. Starine 2, 276. Ki nimaju buhu huda utvŕjenja zalizlu u uhu. M. Marulić 49. Svak, sa psi tko liježe, s buhami ustaje. N. Dimitrović 15. Stvor'mo ga buhome. M. Držić 57. Naćeš tko te će od buha odpuđat. 127. Jedna buha kako te smeta! V. Andriaši, put. 312. Mogu se ploditi žabe, bue. A. Bačić 447. Karaju za zloće, kojizije su puni kao buha. F. Lastrić, ned. 302. Podnesi mirno . . . ujid buha. P. Knežević, osm. 270. Da utući svako može uš il' vrlo taštu buhu. V. Došen 166. Lav s čampari razdri nozdre da buu smakne. N. Palikuća 7. Dođoše bue u vrimo zimo k čelam. 8. Ne pristaješ ištući smaknuti jednu buhu malahnu. A. Kačić, korab. 173. Opuđati buhe. Bella 703b. Kad se draga svlači i oblači i kad ćera buve proz košuļu. Nar. pjes. vuk. 1, 437. Ne budi mi po kožuhu buha. 2, 354. Pa se čini ka' da buhe traži. Pjev. crn. 210. Ko sa psima liježe, pun buha ustaje. Nar. posl. vuk. 152. I u buhe žuč ima. 106. Ne će to ta buha ujesti *(ne ćeš te sreće imati).* 210. Vrći komu buhu u uši, stavit komu buhu u uho, dat mu misliti, injicere scrupulum alicui. Mikalja 655b. 762a. Metnuti kome buhu u uho *(,kazati mu što da se uznemiri').* Nar. posl. vuk. 178. — morska buha, cymothoa oestrum. J. Pančić, zool. 275. — vodena buva, daphnia pulex. K. Crnogorac, zool. 175. — od buva trava, matricaria chamomilla. G. Lazić 153. — cvet od buva, flores chamomillae vulgaris, prstenak, titrica. Farm. 98. — buha, *ńeka sitna crna trešńa oko Varaždina, gdje je kajkavski zovu* boha. M. Vaļavac. B. Šulek, im. 36. — *u djetińim igrama zove se* buha *najmańe dijete koje ne pripada ni jednoj strani nego igra sa svakom.* — *nalazi se i kao prezime, upravo nadimak mjesto prezimena:* Jovan Buha. Šem. prav. 1878. 88.

BUHAC, buhca, *m.* 1. alapa, *udarac šakom. na Krku.* I. Milčetić. *isporedi* buhati *(pod* 2), bûšiti. — 2. *u zagoneci o kukuruzu:* Rasla resa pod nebesa, za ńom buhac dig'o trupac: stani, reso, moje meso. Nar. zag. nov. 107. *isporedi* buhav *(pod* 2) *i* nabuhnuti, *po čemu će biti kao napeto što.*

BÙHÂČ, buháča, *m.* 1. ‚*bubina (nalik na buhu), što rado jede rasad kupusni'.* Vuk, rječ. 50a. chrysomela oleracea. G. Lazić 83. Frńško đubre od końa buhače plodi. J. S. Reļković, kuć. 139. — 2. ‚*trava na koju rado dolaze bube buhači'.* Ž. Radońić. chrysanthemum cinerariaefolium Vis. B. Šulek, im. 36. *isporedi* buhača, bušina.

BÙHAČA, *f.* 1. pulicaria. Stulić 66b. pulicaria Gaert. Šloser-Vukot., flora 794. inula conyza DC. B. Šulek, im. 34. *isporedi* bušina. — 2. *selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Razdjeļ. 20. Šem. prav. 1878. 68.

BUHÁČAK, buháčka, *m.* plantago cynops. G. Lazić 105.

BUHÀČICA, *f.* plantago psyllium L. B. Šulek, im. 36.

BUHÁČINA, *f. vidi* buhačica. B. Šulek, im. 36.

BÙHÂČ, buháča, *m. vidi* buhač *pod* 1. *u Srbiji u jagodinskom okrugu.* S. I. Pelivanović.

BUHÁNAC, buhánca, *m. vidi* buganca. *isporedi* bohanci. *u Hrvatskoj na Rijeci.* F. Pilepić.

BÙHÂŃE, *n. tjerańe buha. isporedi* buhati *pod* 1. *u Lici.* Buvańe. J. Bogdanović.

BÙHÂR, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu užičkom:* Buar. K. Jovanović, reč. 10. 159. — 2. *nadimak od šale:* Buvar. V. Bogišić, zbor. 15.

BÙHARA, *f.* carcer, *zatvor. naziva se tako za porugu i u šali što u ńemu ima mnogo buha. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Da ne vidi kako i ti možeš u buaru. M. D. Milićević, let. več. 123. Buvara. J. Bogdanović.

BÙHARICA, *f.* 1. pulicaria, conyza, *buhača.* Bjelostjenac 1, 167b. 385a. buvarica N. Dučić. buharica, inula conyza DC. *i* pyrethrum roseum L. *i* cinerariaefolium Ten. B. Šulek, im. 36. — 2. subucula nocturna, *košuļa koja se u veče oblači, u kojoj nema buha:* buvarica. J. Bogdanović.

BÙHÂRSKÎ, *adj. što pripada selu Buharu.* Buarska obština. K. Jovanović, reč. 159.

BÙHAST, *adj.* pulicosus, *pun buha. samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 811a) *i Stulićevu.*

BUHAŠ, *m. ńeki sijerak.* B. Šulek, im. 483.

1. BÙHATI, bûhâm, *impf.* pulicibus se liberare. *tjerati buhe sa sebe. u Lici.* Buvati. J. Bogdanović.

2. BÚHATI, bûhâm, *impf.* pulsare, *bubati, lupati. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu Od kor.* bhus, *nadimati se, pucati, udarati da puca, lupati. isporedi* nàbuhnuti, búhnuti, bûšiti, buhac. *vidi i kod* bah (infitiae). — Počela ga sukom buhat. Jačke 267.

1. BÙHAV, *adj.* pulicosus, *pun buha. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (31a) *i Stulićevu.*

2. BÚHAV, *adj.* mollis. *o meku hļebu koji kad se pritisne opet se nadigne:* buhav hļeb. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Bačkoj). — Kor.* bhus, *nadimati se. isporedi* búhati, nàbuhnuti, buhavan, buhovica.

BÙHAVAC, bûhâvca, *m. buhav hļeb. samo u Vukovu rječniku.*

BÙHÂVAN, bûhâvna, *adj. vidi* buhav *pod* 2. *od čega je i postalo. a) o hļebu:* buhavan hļeb. *samo u Vukovu rječniku. — b) o zemļi koja se drobi, koja je šupļikasta,* solutus. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* buhovica.

BÙHAVICA, *f. vidi* Buhavice. Hajde š ńima pravo Buhavici. Nar. pjes. vuk. 5, 182. I odoše gori Buhavici. 5, 183.

BÙHAVICE, Bûhavîcâ, *f. pl. planina u Crnoj Gori blizu planine Ostroga. isporedi* Buhavica. Pak odoše poļem Nikšićkijem, . prijedoše preko Buavica, . . dok dođoše na Kopiļe ravno. Ogled sr. 137. Dokle dođe u Ostrog planinu, tu je Luka koňa ostavio, a otide preko Buavica, dokle dođe u Verizoviće. Nar. pjes. vuk. 4, 92.

BUHIN, *m. prezime, od prošloga vijeka.* Bud. spom. glasn. ii. 3, 76. Rat. 228.

BÙHIŃÎ, *adj.* pulicis. *samo u Vukovu rječniku s primjerom:* buhińa trava. *isporedi* buharica, bušina.

BÚHNUTI, bûhnêm, *pf.* invehi, exardescere, evehi. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (objurgare, navikati na koga, ispriječiti se na koga, buhnuti na koga. 676ª) *i u Stulićevu* (inconsiderate loqui, adgredi aliquem). — *Od* bûhati. *isporedi* bûšiti. — *Dolazi i bez* h: bunuti, *između rječnika samo u Stulićevu* (‚osjeknuti se na koga'). — *a) osjeći se na koga, navaliti na koga vikom, buknuti na koga. samo u pomenutijem rječnicima.* — *b) razgorjeti se u jedan put velikim plamenom, buknuti:* Nečistu iskrieu, da ogań ne bune, utrnuti. A. Kanižlić, fran. 183. — *c) kao podignuti se, popeti se u prenesenom smislu,* evehi. Ki od kmeta Zaima Hali-ago Vrane pobijesnoga na čast zeta bunu. J. Kavanin 135. *isporedi* buknuti

BUHŃAK *m.* hydropiper. *samo u Jambrešićevu rječniku (sa značenĕm koje je starĕeno i kojemu se još dodaje:* flohkraut) *i iz ńega u jednoga pisca našega vremena, koji dodaje:* polygonum hydropiper L. B. Šulek, im 36.

BUHÒBER, *m. u šaljivoj pripovijeci tako je nazvan rak.* Pripovijeda se da je kazao Srbin Turčinu da se tako zove rak, pa mu ga dao da mu kupi buhe po sobi i noću po posteļi. Vuk, rječ. 50.

BUHORIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Mon. croat. 185.

BUHÒSERINA, *f.* pulicis stercus. Ļ. Kovačević. *isporedi* bušińak.

BUHOTINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 11.

BŬHOVAC, Bûhôvca, *m. čovjek iz Buhova, a dolazi mjesto prezimena.* Paskal Buovac. Norini 63.

BŬHOVICA, *f.* terra soluta, *buharna zemļa. u Dalmaciji.* Buovica, zemļa crna i meka što pije vodu. M. Pavlinović.

BŬHOVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 105. Schem. herc. 1873. 74. *Postańa nepoznata, može biti istoga kojega je* buhav *pod* 2. *i* buhovica.

BŬÎN, buina, *m.* equus vectarius, jumentum, *ńeki velik koń tegleći. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańa neznana; bez sumńe tuđa riječ.* Čudan šićar na košiju tura, kažu, tura tri tovara blaga, a pod blago tri końa buina, uz buine tanana robińa. Nar. pjes. vuk. 3, 279. A za ńima od zlata kočije, u kočijam' četiri buina. 3, 281. *među* u *i* i *ńeki pišu* j: Uzmo mu kočije od olova i dva bujina. Nar. prip. bos. 1, 96. Upređite dvanajest bujina. Nar. pjes. stojad. 2, 27.

BUINA, *f. ńeka kisela crvenkasta jabuka:* ‚buina'. B. Šulek, im. 36.

BŬIŃA, *f. selo u hrvatskoj krajini banskoj.* Razdjeļ. 22. *pogrješka:* Bušńa. Šem. prav. 1878. 74. *postańa tamna. ne zna se je li između* u *i* i *ispalo* h *ili* j.

BUJ, *adj.* stultus, *lud.* XIII—XVI *vijeka u knjigama u kojima se miješa jezik s crkvenijem; između rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu. Kor.* bhu, *od kojega je* biti (budem), *a kojemu značĕe prelazi od rasti u silno rasti, jačati, siliti se, silovitu biti, od silc se zanositi, zanesenu biti u pameti.* Buja miru i nemoštna i izgnanaja izbra bogъ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. Bezumijemъ bujihъ dêvъ. Domentijanᵇ 67. Ļudije buji. Danilo 192 Od toga imamo priliku u onih pet divic bujih ili bezumnih. Š. Budinić, sum. 51. Grubota ili buje slovo. 242.

BŬJA, *f. ime kravi. u Lici.* J. Bogdanović.

isporedi buj, bujan, bujati, *s kojima je jednoga korijena.*

BŬJAČ, bujáča, *m.* juniperus oxycedrus L. B. Šulek, im. 36. *Postańem od* bujati.

BŬJAČA, *f. a) ńeka trava:* Voda od vinove loze i iz trave bujače dobra je ženskińu za kosu. M. Đ. Milićević, živ. 1, 117. — *b) ńeka velika tikva,* cucurbita. *zove se i* vela tikva. Čas. čes. muz. 1852. 47. *Postańem u oba značĕńa od* bujati.

BŬJAČANIN, *m. čovjek iz sela Bujačića. Ake. u pl.:* Bûjačâni. Ļ. Kovačević.

BŬJAČIĆ, *m.* 1. *prezime, u naše vrijeme.* Šem. zad. 1876. 51. — 2. *selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović, reč. 100.

BUJÀČIN, *m. ime muško* XIV *vijeka* Glasnik 15, 289. 295. Daničić 3, 565. *isporedi* Bujak, *od kojega je i postalo.*

BŬJÂD, *f.* pteris. *isporedi* paprat. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańem od* bujati. Bujad, pteris. Šloser-Vukot., flora 1318. pteris aquilina. J. Pančić, flor. biogr.² 450. bot. 136. B. Šulek, im. 36. Dok ne cvita bujad ružicami. Nar. pjes. mar. 179. Kuva se koreńe od slatke bujadi. M. Đ. Milićević, živ. 2, 52. Bujad sladka, polypodium vulgare L. B. Šulek, im. 36. bujad planinska, *što i samo* bujad. B. Šulek, im. 36.

BUJÀDIKA, *f.* struthiopteris W. Šloser-Vukot., flor. 1320. struthiopteris germanica Will. B. Šulek, im. 36.

BUJÀDINA, *f. a) augm.* bujad. *samo u Vukovu rječniku.* — *b) ‚zemļa tusta po dubravam od liśća i crne zemļe ka' gnoj'.* J. Grupković. *isporedi* bujadńača.

BUJADNICA, *f. a) selo koje se zove i* Srb *u hrvatskoj krajini u Lici.* Razdjeļ. kr. 7. — *b) pl.* Bujadnice, *ime mjestu pod ńivama u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva u Bujadnicama. Sr. Nov. 1873. 671. *isporedi* bujadńača.

BUJADNICE, *f. pl. vidi kod* Bujadnica.

BUJÁDŃAČA, *f. zemļa na kojoj ima mnogo bujadi. isporedi* papratńača. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bujadina.

BŬJÂK, *m.* 1. *ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik 11. 12, 9. Glasnik 15, 295. Daničić 3, 565. *postańa kojega je i ime* Bûjan. *isporedi* Bujko. — 2. *planina na utoku Lima u Drinu.* Glasnik 20, 336. 21, 293. 22, 50. *pomińe se od* XV *vijeka:* Na planini na Bujaku prêma gradu Brodaru. Mon. serb. 414. Daničić 1, 90. *postańem može biti od staroga* buj *u značĕńu koje je u* bûjan, bujati; *ali je planina mogla biti nazvana i čovječjim imenom.*

BŬJÂKOVAC, Bûjâkôvca, *m ime mjestu pod vinogradima u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Bujakovcu. Sr. Nov. 1861. 762. 1872. 72. 1875. 60.

BŬJÂKOVIĆ, *m.* 1. *prezime,* XIV *vijeka po ocu* Bujaku. Glasnik 11. 12, 102. — 2. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 94.

BŬJÂKOVINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 111. *isporedi* Bujak, *od koga je i postalo.*

1. BŬJAN, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Mon. serb. 97. Glasnik 11. 12, 50. 54. 60. Daničić 1, 90. *postańem hyp. od* Bujislav *i od* Bujimir, *prem da se prvo ne nalazi u to vrijeme a drugo samo kao ime selu. isporedi* Bujak, Bujko.

2. BŬJÂN, *m. ńekaka riba. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se tako zove u Hrvatskoj). Postańem može biti od* bûjan, bujati.

3. BÛJAN, bûjna, *adj.* praeceps, luxuriosus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). Postaćem od* bujati. — *a) o nagloj jakoj kiši,* praeceps. *samo u tom značenu u Vukovu rječniku:* bujna kiša. 47ª. — *b) o rasteńu bilą,* luxuriosus. Od bujnog rasteńa čokota. P. Bolić 1, 98. — *pogrješka će biti mjesto* bojno: Sve oružje bujno pritatio. Nar. pjes. juk. 207.

BUJANA, *f. ńcko mjesto kod Runa u Hrvatskoj* XV *vijeka.* Ča koli more najveće prigraditi, ako more do polu Bujane. Mon. croat. 78.

BUJANIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Mon. croat. 230. 288.

BÛJANÔVCI, Bûjanovâcâ, *m. pl. selo blizu Vrańa na sastavcima Morave i Moravice. u mještana acc. i za nom.:* Bujanovce. Otaǵbina 5, 41. *griješkom* Bujanovac. Rat 115.

BÛJANOVIĆ, *m. prezime, od* XIV *vijeka, po ocu Bujanu.* Glasnik II. 12, 94. Šem. diac. 1877. 66.

1. BÛJÂŃE, *n. vidi* bučańe. *isporedi* bûjati. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BÛJÂŃE, *n.* turgor. *isporedi* bûjati. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BÛJATI, bûjîm, *impf.* fremere, *bučati. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — Korijen su glasovi* bu, *koji je rašíren glasom* k *u* bukati. *isporedi* bučati, *prema čemu stoji* bûjati *kao* zujati *prema* zučati. — Voda buji u najžešći kļuč. S. Ļubiša, prip. 162.

2. BÛJATI, bûjâm, *impf.* turgescere, luxuriare. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka i u rječnicima Stulićevu i Vukovu. — Kor.* bhu, *od kojega je* biti (budem), *prelazeći u značeńu od rasti u silno rasti, silno napredovati u rastu. - a) o bilu, o crijetu i s ńega preneseno o gradu napredńu:* Pri vrulici jednoj grmak ali bus anito vele uzgojen bujaše. P. Zoranić 60ᵇ. Gust *(grad)* kako dubrava, puniji neg šipak, već puka neg mrava, već buja neg cvitak. Đ. Baraković, vil. 121. — *b) u Vukovu se rječniku upućuje na* nabujati, *a kod* nabujati *stoji samo:* ‚n. p. nabujalo tijesto'. *po tome je u običaju o tijestu:* buja tijesto.

BÛJATKA, *f* pteris una, *strik bujadi. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Trska ne znači ‚kad je mala', nego samo jedna iz cijeloga svoga društva, kao n. p. travka, slamka, bujatka. Vuk, pisma 43.

BUJAVICA, *f. selo u slavonskoj krajini blizu Okučana.* Razdjel. 23.

BÛJDIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora 210. Šem. srb. 1881. 300. *biće od rumunskoga boĭtă, palikuća, bandija.*

BUJÌCA, *f. a)* torrens, *bujna kiša kad silno teče potokom. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bujica mlavi uz poplavi. Osvet. 3, 28. Plijeni vojska k'o bujica iz mrka oblaka. 95. — *b)* stolo, *zaperak. u Istri.* B. Šulek, im. 36. — *u oba značeńa postańem od* bujan, bûjati.

BUJIĆ, *m. ńcko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126. *isporedi* Bujići.

BÚJIĆI, Bújîćâ, *m. pl. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović, reč. 152. — *b) selo blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 28. — *Postańem od imena* Buja, *koje samo ne dolazi a može biti hyp. i od* Bujislav *i od* Budislav *ili* Budimir. *isporedi* Bujović.

BÛJIMÎR, *m. dva sela u Srbiji u okrugu aleksinačkom. griješkom piše* Bujmir. K. Jovanović, reč. 91. 93. *Prva je pola* (Buji) *postańem od* bûjati.

BÛJIMÎRSKÎ, *adj. što pripada selu Bujimiru.* Vinograd u bujimirskom brdu. Sr. Nov. 1875. 228.

BÛJÎN, bujína, *m. vidi* buin.

BÛJINAC, Bûjînca, *m. brdo u Srbiji na Mlavi.* Glasnik 43, 309.

BÛJISLAV, *m. ime muško. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* ‚Bujslav'. J. Kavańin 140. *Prva je pola* (Buji) *postańem od* bûjati. *isporedi* Bujimir.

BÛJISLAVA, *f. ime žensko.* XIV *vijeka u spomeniku latinski pisanu, u kom bi moglo biti tako napisano i mjesto* Bujislav. ‚Gine de Buyslava'. Mon. rag. 1, 212.

BÚJITI, bújîm, *impf. djetińa riječ mjesto* spavati. *biće hyp. od* buvjeti *(kao* pajiti *od* spavati), *te upravo znači: utišavši se u miru biti, počivati. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Paji, buji, zlato materino! Vuk, rječ. 485ª.

1. BÛJKO, *m. ime muško, hyp. od* Bujislav. XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 15. 20. 21. *Akc. može biti i* Bújko.

2. BÚJKO, *m.* cuaesthetus Er. *u jednoga pisca našega vremena načińeno će biti od* bujan *prema starjenom grčkom imenu.* J. Šloser, kor. 188.

BÛJKOV, *adj. što pripada Bujku.* Od Bujkova vinograda. Glasnik II. 12, 67. 130.

BÛJKOVAC, Bûjkôvca, *m. ime selima. isporedi* Bujko, *od koga je i postalo. a) selo koje je bilo u početku našega vijeka u Srbiji u okrugu kragujevačkom, a sada ga nema.* Vuk, dan. 2, 66. M. Đ. Milićević, srb. 297. — *b) selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 176.

BÛJNA, *f. ime žensko. u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1878. 347. *postańem može biti hyp. i od* Bujislava *i od* Budimira.

BÚJNÔST, bújnosti, *f.* petulantia. *u naše vrijeme u kńiževnika.* Vaša bujnost ne osta na tihom putu. M. Đ. Milićević, zlosel. 49.

BÚJOVIĆ, *m. prezime. od imena* Bujo, *koje samo ne dolazi a može biti hyp. i od* Bujislav *i od* Budislav *ili* Budimir. *Od prošloga vijeka.* Bujovići. J. Kavańin 133. I pred ńima Bujović Ivane. Nar. pjes. bog. 180. *pogrješka* Bujević. A. Kačić, kor. 489. *isporedi* Bujići.

BUJRÛNTIJA, *f. vidi* buruntija. Ńemu vezir šilje bujruntiju. Pjev. crn. 99. Da ni dade tursku bujruntiju. Ogled. sr. 13.

BUJSIL, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 15. 51. Glasnik 15, 296. Daničić 3, 564. *Postańem od* buj *(u značeńu koji je u* bujan *i* bûjati) *i* sila.

BÚJSTVO, *n.* stultitia. XIV *vijeka. od* buj. Prêstati otь jarosti bujstva svojego. Domentijanᵇ 109.

BÛJŠA, *m. ime muško,* XIV *vijeka. hyp. od* Bujislav. Glasnik II. 12, 48. 100.

BÛJÛKLÎĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od tur.* bûjûk, *velik.* I *je sažeto* iji. Bujuklić. Prot. šab. mag. 72. M. Đ. Milićević, srb. 463.

BÛJUR, *okrńeno tursko* bujurun, *koje je imperat. od* bujurmak, *zapovijedati, izvoleti. u naše vrijeme, i to kad se govori Turčinu ili kad Turčin govori; između rječnika samo u Vukovu.* Bujur Musa kupusa! — Neka bako i mesa. Nar. post. vuk. 30. — *nalazi se i neokrńeno, ali sa* m *na kraju mjesto* n: bujúrum: Počne jedan drugoga nuditi: bujurum! Nar. prip. vrč. 86.

BUJURIĆ, *m. ńcko selo u Crnoj Gori i po ńemu čovjek iz ńega.* Od malog sela Bujurića, otle zovu Bujurića Stanka. Pjev. crn. 326.

BUJÛRUM, *vidi kod* bujur.

1. BÛK, *m. a) vidi* bukva. XVI *vijeka u jednoga pisca i sad gdje gdje po primorju, između rječnika samo u Stulićevu.* Jedan za druzijem gori buk i uzdiše. D. Zlatarić 41ᵇ. Buk, bukva, fagus sylvatica. Čas. čes. muz. 1852. 2, 47. — *b) po drvetu je bukvi nazvana bukvom i knjiga, pismo, a po njoj na po se drugo slovo u ćirilskoj bukvici: ono se upravo zove* buki (buky), *a* XVI *i* XVII *vijeka i* buk. *isporedi* buka *pod* 1 *i* bukva *pod* 1. Reci: azъ, bukъ, glagole. Zbor. 36ᵇ. Od svetoga Matije buk je nedjeljno slovo. M. Divković, nauk. XVIII.

2. BÛK, *m.* strepitus. — *Akcenat se mijeña u loc. sing.:* bûku, *u gen. pl. kad je bez* -ov-: bûkâ, *u cijeloj množini kad ima* -ov-: bûkovi, *a u takoj se množini opet mijeña u gen. pl.:* bukôvâ. — *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu, ali nije u sva tri svako značeńe (o čemu vidi dalje).* — *Korijen vidi kod* bukati. — 1. *u pravom smislu, kao buka,* strepitus. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (1, 66ᵇ). *a) koji se čini muzičkim orudem sa žicama, u koje se udara:* Zeljno uzdišu u muci i trudu, gdi tvoj buk uslišu, jak gusli gdi gudu. M. Vetranić 1, 66. — *b) koji čini voda, more, valovi:* Dokle se vitra zuk na boje obrati, i siña mora buk valove odvrati. Đ. Baraković, vil. 80. Svit bi se pristraši', gdi stane mora buk. 107. Mukloga vala buk. Đ. Baraković, vila² 95. Nilo čini oglunuti sve narode, koji stoje blizu ńega, svojim bukovi. S. Margitić, fala 22. — *c) koji biva od groma:* Kad groma buk prasne. Đ. Baraković, vil. 28. Već nego triska buk. 27. S oblaka gromna buk. Đ. Baraković, jar. 93. Patačić Petar i Papratović Vuk, jedan vihar vetar, a drugi groma buk. B. Krnarutić 18. — *d) koji biva od vjetra:* Vitra buk. Đ. Baraković, jar. 58. — *e) koji biva od čega teškoga kad padne ili koji izlazi iz kake šupline:* Dignuvši prisveti križ gori, usadivši ga u kamen, potresajući ńim, dokle ga uzdizahu, s velicijem buci („buhczi') veće puta pustiše pasti na zemju. P. B. Bakšić 126. S velicimi buci („buczi') veće puta pustiše ga pasti na zemju. M. Lekušić 100. Ništa nije gore od debela buka iz rdava trupa. Nar. posl. vuk. 225. — 2. *predńe značeńe preneseno na mjesto gdje voda pada bućeći, gdje od ńe biva buk u predńem značeńu,* locus cataractae strepitosus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Onde u buku ima pastrme. Vuk, rječ. 47. Te se bukovi bele. M. Nenadović, mem. 105. Tu se ladna voda ustavila, u *(griješkom* „i') bukove sebe prikupila, jako borje po vodi stanulo. Nar pjes. vuk. 4, 448. Đeno voda bukom teče, tu mi Mara noge pere. Nar. pjes. vuk. herc. 260. — 3. *po buku u prvom značeńu zove se tako i upala u krave, kad vodi,* coëundi ardor. *samo u Stulićevu rječniku* (1, 67ᵃ). — 4. impetus, *navala, kad tko navali kuda ili nadre kuda. nazvana po prvom značeńu, kao da biva s bukom u prvom značeńu. samo u Bjelostijenčevu rječniku (gdje se dodaje:* similitudo a porcis sumpta, qui cum impetu vel irruunt ad aliquem, vel fugiunt). — 5. *po značeńu pod* 2 *ime selu u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 40. Pregled 90. — 6. *u istom smislu i mjesto pod ńivama itd.:* Čair u Buku. Sr. Nov. 1866. 649.

1. BÛKA, *f. a) vidi* bukva. *u Srbiji po ńekim krajevima.* S. I. Pelivanović. — *b) pl.* buke, *ime drugom slovu u ćirilskoj bukvici. isporedi* bûk *i* bukva *pod* 1. Učio sam ovako: az, buke, vede. M. Nenadović, mem. 18.

2. BÛKA, *f.* strepitus. *od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), i u svijem rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićevu:* fremitus, murmur, tumultus; *u Mikaljinu:* clamor, strepitus populi, fremitus turbae, tumultus, motus, conclamatio; *u Belinu:* clamor inconditus (123ᵇ), fremitus (330ᵃ), crepitus (658ᵇ), strepitus (712ᵇ), tumultus (748ᵃ); *u Bjelostijenčevu:* tumultus, motus, fremitus, strepitus, clamor inconditus, murmur; *u Jambrešićevu:* tumultus; *u Voltiğijinu:* lärm, getöse, aufruhr; *u Stulićevu:* rumor, strepitus (67ᵃ); *u Vukovu:* mugitus. — *Korijen vidi kod* bukati. — *a) koju čini voda, more, vali:* Z bukom tokom niza ńu *(goru)* posrne vodica potokom. H. Lucić 288. Gdi ne čujem neg li buku, jak no gdi se more smuti. S. Bobaljević 213. Ako je drvo utvrđeno u rijeci, čine buku vode koje na ńega udaraju. M. Radnić 449. Vode hudijeh smutiše se, i svu buku čut činiše. I. Akvilini 143. Zle godine svoje ostavlja dugovite valske buke. J. Kavanin 4. Smiriваš .. uzavrelijeh buku od vala. I. Đorđić, salt. 209. Od valova čuje buku. A. d. Bella, razgov. 43. Evo maknutje i buka velika učini se u moru. F. Lastrić, od' 177. Potok . . . ori se i reve strašnom bukom, ko da prijeti sve na okolo potopiti. B. Cuceri 131. Prikaza huku i buku morsku. B. Leaković, gov. 2. — *b) koja biva od groma:* Ali na ogńu plam potamni, pod nami se tle ustrese, crkva od groma bukom zamni. I. Gundulić 170. On treskovitijeh gromova tvori buku. Đ. Palmotić, christ. 368. Grmljavina čini veliku buku. M. Radnić 196. Muńa s gromom . . oblake razcipljuje s tolikom bukom i praskom. Đ. Rapić 296. S bukom neizrečenom grom puče. I. J. P. Lučić, razg. 102. Bukom strašnom od gromova. B. Cuceri 65. — *c) koju čini vjetar i zlo vrijeme:* Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se, u trjeskovijeh, u gradu oba *(oblaka)* crni ostanu. I. Gundulić 445. Jona . . . spavaše ne čujući nikakve buke. J. Banovac, razg. 132. Motati oblake, buke. J. Banovac, blagos. 256. Ćuće se neobičajna nika buka od vitrova, gromova i muńa. F. Lastrić, ned. 11. Tomu zimska ridko udi buka. J. S. Reljković, kuć. 330. — *d) koju čini ogań:* Vitri, krupe, ledi, ter od ogńa buke. M. Marulić 116. — *e) koja biva od trubalja, bubńeva, svirala:* Ali koja buka ovo od trubalja i od glasa povjetarcem sad se ukaza? I. Gundulić 11. U buci od bubńeva i svirala. F. Lastrić, test. 161. — *f) koja biva od oružja i drugih stvari koje lupaju:* Na oružne buke tade gora i polje strašno zamni. I. Gundulić 347. Skripa od drva, buka od stijena do nebesa grom uzdiže. J. Palmotić, dubr. 260. Ako bi postavio gdi nogu, da mu učini buku, tere da ga tako mogu čuti. P. Posilović, cvijet 89. K. Maǧarović 47. Daske od kuće počeše opadati i daleko dvi milje ču se buka. S. Margitić, ispov. 88. Jeste li kada sahate motrili, kako hode sve polako; a kada dojde vrime da udaraju, onda se počnu kolesa okretati, ustane zvrka, buka, lupa, bi rekao da će se sve polomiti. Đ. Rapić 272. Da mu buka *(od mlina)* ne zagluša. V. Došen 248. Kakvo mu je kopje koštanica? na ńemu je tri sta praporaca, među ńima od mededa glava, čime plaši konje i junake, a u njozi dvanaest piskova: kad poleće kopjo koštanica, stade zveka tri sta praporaca, stade buka od međeda glave, stade cika dvanaes piskova. Nar. pjes. petr. 2, 415. — *g) koju čini što vrelo u hladnoj vodi:* Kada se u vrilo maslo metne vode, koliku buku čini? F. Lastrić, test. 157. — *h) koju čine životiňe koje god i na po se vo, kokoš, krijes (cvrčak):* Tuguje zemja strašnom trešńom, . . . a živine svekolike čudnovatim strahom, bukom i drtaňem. F. Lastrić,

test. 98. Buka stoji mačvanskih velova. Nar. pjes. vuk. 4, 187. Kokoš cića jednoga jaja čini veliku buku. P. Posilović, cvijet 147. Od krjesova stoji buka, da nije moći vidjet sanak. M. Vetranić 1, 21. — *i) koju čini čeljadc ili što se kao čeljade misli vičući ili lupajući ili jedno i drugo čineći*: S tacimi bukami Levite dojdoše, kadno miri sami hierički padoše. M. Marulić 15. Ne biše tko sviri ni z bukom govori. 28. Ki tiho brez buke pravim putem hode. P. Hektorović 56. Da je vino, veća bi od pjesmivaca buka bila u mjestu neg od letuštijeh ptica u zelenoj gori. M. Držić 399. Da tada svak boles pozna *(u paklu)*, trud i muku, nemir, jad, hudu čes, plač, suze i buku, i što je bit' blažen, i što je poražen. S. Bobaljević 212. Z bukom i oružjem poćeše sići ńega. Ljetop. duk. črnč. 35. Jeda ne znaš, u zamńenju i u kojoj buci stane nebo i zemja svake strane, kad je vojska na dijeljenju? I. Gundulić 32. Kako . . . mogoše bez buke tolike plavi izit' u jedno iz luke? 39. Oko ńe su sjedinili Poljaci se svi u buci, i sto maća izvadili suproć jednoj samoj ruci. 410. Knez sa velikom bukom dojde onamo. F. Vrančić, živ. 36. Da Zadar u ruke prez rati, prez buke. Đ. Baraković, vil. 41. Imamo govoriti ne s treskom, z bukom i s oholostju. M. Divković, bes. 439. Buke nijedne ne činimo. M. Divković, plač. 35. Čuše ńeke velike vike Ignacijeve, . . . uljezoše na onu buku i viku. B. Kašić, ign. 52. Radi česa buka velika u puku učni se. F. Glavinić, cvit 206. Od ljudske se varuj koliko mož' buke. A. Georgiceo, nasl. 17. U smetnu buku svu vojsku staviše. I. T. Mrnavić, osm. 64. Nade veliku tresku i buku u kući. I. Držić, nauk gond. 178. Kolike krike i buke od nijedne vridnosti puka i dičine? M. Angel 32. Odlipjeni od buke i smetenja ovoga svita. P. Radovčić, symb. 6. Jaše mnež Turak prez buke. B. Krnarutić 12. Kroz sto vrata silna stana crna vojska gusta izlazi, s buke strašne pakljeni se tresu jazi. D. Palmotić, christ. 21. Porodi ga ti brez muke i svitovńe jošte buke. P. Posilović, nasl. 61. Za koje more biti koja zla ric ali buka. 111. Čineći na te buku. 200. U tom su mistu vazda buke. 203. Svijet poče činiti buku. M. Radnić 17. Z bukom i zvońeńem ne možo se čuti Isus. 87. Nu ti turske buke! P. Vitezović, odlj. 39. U grad se smišaše krstjani i Turci, nišče se ne čuje u velikoj buci. J. Radojević 25. Evo tvoji protivnici strašnu buku čine. A. Vitaljić, ist. 270. Kada je u kući golema buka ali gamor, ne može se čuti tko na dvoru kuca. S. Margitić, fala 163. Hoditi u lov s velikom bukom i pripravom. A. Kadčić, bogosl. 4. Ne činimo ovo u dan blagdana, da se ne bi učinila buka. M. Lekušić 28. Uzdiže se velika buka u puku. 61. Di je mnoštvo, onde je često buka. S. Badrić, nač. 34. Ovi strah ima svaki pametui navlastito od jednoga moguća poglavice, koji priti s velikom bukom. J. Banovac, razg. 24. Vapijući s bukom i pomamom: da se propne. F. Lastrić, test. 159. Bog ne će u crkvi nikakove buke. F. Lastrić, ned. 320. Snišavši Mojsija s planine s dvima daskama, čuvši buku i ugledavši zlatno tele kakono ti i ńiovo opako veselje. E. Pavić, ogled. 126. Kada sotona u jednu kuću upade, onda biva lupa. buka, praska. Đ. Rapić 296. Brandiburi tad digoše buku. I. Zaničić 211. Slijepac čujuć tresku prohodnika, upita od kud ona buka bješe. Živ. is. 128. Neka je misto gdi nije buke. M. Zoričić, osm. 142. Čuje buku od vojnika. Besjede kr. 54. Otide sam na kraj mora, daleko od buke i od bune. 210. Ako se hoćeš od svitovne buke ukloniti. A. d. Bella, razgov. 60. Mi kakono gluhi na buku poslova svitovnih ništa od ńih ne čujući. A. Kanižlić, bogoljub. 247. Dali gosti dignu buku, za perčine da se vuku. V. Došen 150. Ondi buka stoji na lotre i tate. M. Kuhačević 38. Jeda ciniš, Otmanović care, da su vrebci vlastela mletačka, ter ji misliš z bukom poplašiti? A. Kačić, razg. 163. Razbivši sude od zemje neka čine buku. A. Kačić, korab. 125. Čujući buku i veselje neobičajno. 262. Smih i buka mladani junaka. J. Krmpotić, mal. 21. Imadu se vinčat skrovito . . . brez nikakova veselja, brez triske i buke. M. Dobretić 179. Da udare u trubje, i s bukom, s treskom, s urnebesom od glasa dadu razumjeti. I. Đorđić, ben. 123. Šetati zaludno po trgovištu usred buke puka. I. J. P. Lučić, bit. 18. Ali se ne more umiriti pučka buka. I. J. P. Lučić, isk. 23. Zajedno buku i pijanstvo prazuuju. J. Rajić, pouč. 1, 34. Ukloniti se od vike i buke. B. Leaković, nauk 406. Tu su gajde, tu su svirale, huka, buka, pjesma i arata velika. Nar. prip. vuk.[2] 276. Ako se i svice na ń mnoštvo pastira, on se ne plaši od vike ńihove niti se pokorava na buku ńihovu. Đ. Daničić, isa. 31, 4. Stotina grla poviče, da se jedva od treske i buke razumije. S. Ljubiša, prip. 214. — *prema ovoj općenitoj buci koju čini čovjek, može je i na po se činiti sam glas čovječji, pjevańe, jaukańe, plač, riječi, molitve*: Ja učim brez buke ričí i vikanja. A. Georgiceo, nasl. 223 Tako nastojaše brez nijedne buke od glasa ali ti zuka, a mnoge suze muče prolivaše. P. Posilović, nasl. 22b. Buka od spijevańa. M. Radnić 122. Gdje se sliša buka kruta od jaukańa i od plača. J. Kavańin 29. Protiva djavlu s bukom molitava našijeh ima se vojevati. J. Matović 432. — *k) u opće, buka koja može biti na koji god od spomenutijeh načina ili na više ńih zajedno, u pobliže se ne kaže*: Ne znam kako srce im ne trepeće na svaku buku, koju čuju misleći da gredu službenici pravde božje. P. Radovčić, nač. 31. To rekav izčeznu s tolikom bukom da se činjaše, svijet se obori. S. Margitić, ispov. 97. Neka svi pribivaoci ove kuće budu stati u miru slobodni brez buke i smetńe. L. Terzić 239. U jednome gradiću velika se buka ob noć čujaše, da u ńemu ljudi pribivat' ne smiđahu. J. Banovac, razg. 35. Nek te smeta buka, praska. A. Kanižlić, rož. 34. Ovo je duh mira, koji u dušu ulazi brez svake buke. A. Tomiković 118.

3. BŪKA, *f. vidi* Boka. Kotor u Buci. A. Kačić, korab. 129. U Buci kotorskoj. 427. U Buci od Kotora. Norini 85.

4. BUKA, *m. ime muško, jamačno hyp.* Bucolus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavańin 309. *isporedi* Bukić.

BŪKÂČ, bukáca, *m.* mugitor. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Stulićevu i Vukovu, ali ne u svjema u svakom značenju (vidi dalje).* — *Od* bukati. — *a) vo koji buče. samo u Vukovu rječniku.* — *b) ptica koja se zove i* bukavac *i* vodeni bik, ardea stellaris L. *samo u rječnicima Mikaljinu i Stulićevu* — *c) čovjek nezadovoljan čim, koji viče na to i hoće da pokvari. isporedi* bukavac. Crna ti vojska! dodoše nekoliko ńi te sve pokvariše i ja sam se jedva spasao, a oni bukaci odoše sa knez-Pejom i umiriše se. M. Nenadović 66. — *d) čovjek koji se rado hoće da rve s drugima uzdajući se u svoju snagu.* V. Lješević. Lj. Kovačević. — *e)* anemone L. B. Šulek, im. 36.

BŪKAČA, *f.* strix bubo, *buljina.* Lj. Kovačević. Lj. Stojanović.

BUKÀGIJE, bukàgîjâ, *f. pl. tur.* bukagi, *puto,* pedica. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) među se čovjeku na noge*: Tako bi u misna mu doba pale lisice s ruku i bukagije

s nogu. I. Ančić, svit. 37. Sada u grihu jeste sužńi u bukagija sotono paklene. Đ. Rapić 246. Tisnu sinčiće k ocu u bukagija i u tamnici svezanu. F. Lastrić, ned. 355. Na noge mu meće bukagije teške. Nar. pjes. bog. 291. Okova ga sve u gvožde ļuto: a na noge dvoje bukagije, a na ruke dvoje belenzuke. Nar. pjes. vuk. 2, 413. Isiječe s nogu bukagije. 1, 546. — *b) konjske*: I na Luku meće gvožde ļuto, a na noge konjske bukagije, konopcem mu savezao ruke. Nar. pjes. vuk. 4, 90.

BUKAGRIJA, *f. u nekim pjesmama lošim* kapa, *koja se u bojima zove* bugarska; *po tome će biti pogrješka mjesto* bugarija. A krojî mu kapu bukagriju. Nar. pjes. mar. 18. Prifat' der mi kapu bukagriju. 134.

BÛKÀL, bukála, *m. vidi* bokal, bukar. *od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Dva bukala nova od mûda. Kapt. sćn. ark. 2, 82. 3 bukala. Spom. sr. 2, 99. Ja ću ti dat vina iz bukala. Nar. pjes. istr. 2, 28.

BÛKALICA, *f. sprava od suhe tikve, kojom se buče.* B. Mušicki.

BUKÀLJE, bukâljâ, *f. pl. vidi kod* bukaļije.

BÛKALÎŠTE, *n. mjesto gdje goveda buču,* locus ubi muginnt boves. *samo u Vukoru rječniku.*

BUKÀĻIJE, bukâļijâ, *f. pl. vidi* bukagije. *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji piše i* bukalije, *i u Stulićevu rječniku (u kom su* ‚bukalje'). Tko vojnikom lak' vjeruje, bukaļijam sam se kuje. J. Kavanin 252. *su* 1 *mjesto* ļ: Huna bukalija, slavna djevo, na se ne da. J. Kavanin 211.

BUKÀNÎĆ, bukanica, *m vidi* bokunić. *prošloga vijeka.* Igra od ruke nije dobra ni bukanic. Poslov. dan. 30.

BÛKAŇA, *f. ime glavici sa zidinama od gradića u Lici. u Vukovu rječniku.*

1. BÚKÂŇE, *n. a)* mugitus. — *b)* disjectio. — *isporedi* bukati. *samo u Vukovu rječniku.*

2. BUKAŃE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru trebińskom.* Statist. 122.

BÛKÂR, bukára, *m. vidi* bokar. *a) u pravom smislu.* XV *vijeka u jednom spomeniku i u rječniku Daničićevu.* 3 bukarь, potežu 37 litrъ i unču. Mon. serb. 407. *u drugom prijepisu istoga spomenika (ako je dobro naštampano):* 3 bukala. Spom. sr. 2, 99. — *b) nadimak muškom čeļadetu velike glave (misli se da mu je glava kao bukara). u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

1. BÛKARA, *f. vidi* bokara. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Voltiđijinu* (mass. krug). Svaki mi je dan dohodila bukara vina i jedan somun kruha. M. Divković, nauk 178b. *u istoga pisca na jednom mjestu sa g mjesto* k *bez sumńe štamparskom griješkom:* Bugara vina. 178. Promińuju se kako no bukare, sudovi. M. Radnić 358. Starice na kominu uz bukaru cijela pića . . . pjevaju. J. Kavanin 170. Ne bi mogao se služiti s rićma: ovo je čaša, nego bi vaļalo reći: ovo je bukara. A. Bačić 334. Svakomu vojniku u desnu ruku dade po jednu sviću uženženu, al sakrivenu u jednu bukaru zemļanu . . . Svi zajedno navale na vojsku polupavši bukare jednu o drugu. F. Lastrić, test. 182. Ako su hotili piti, skakale su im žabe u čaše i bukare. Đ. Rapić 60. Ova žena vaļa da je duboko u bukaru zagledala. 313. Uzmi vode u čašu ili u bukaru. J. Filipović 3, 17. Daj mi dižvu il' bukaru, posestrimu moju staru. V. Došen 169. Vrč, slavonski bukara, koršov, merica. A. T. Blagojević, kin. 37. Čaše, vrči, bukare bilu od čistoga zlata. A. Kačić, korab. 228. Đa bi se cvitje u bukari ili drugom sudu na otar metalo. I. Velikanović, upuć. 361. Otac joj držeći u rukama bukaru vina ovako daje dobru molitvu. Vuk, nar. pjes. 1, XII. Bukara se govori u Mostaru kao u Trebińskom kraju konata *(koju vidi).* N. Dučić U Lici je bukara drven sudić, okovan gvoždem a u inućnijem kućama žutijem limom, iz koga kućani vodu piju. Ona drži 2 do 3 litre vode. J. Bogdanović.

2. BÛKARA, *f.* tumultus, delectatio tumultuosa. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Srijemu). — Od* bukati. — Naredba crkvena zabrańuje reći misu bez spavańa u noći onomu misniku koji je prošao noć u krčmi napijajući vino . . . Nije grih reći misu ne budući spavao u noći, ako se je prošla noć bez buke, triske i bukare. A. Kadčić, bogosl 78. M. Dragićević 152. U Srijemu je običaj da se uz mesojede svako veče skupe djevojke (male i velike) i mlâde (a i od muškińa dođe gdjekoje) nasred sela, pa nalože vatru (ponajviše od dubreta i od smetlišta) i oko ńe igraju i pjevaju; i to se zove bukara ili vatrište: ajdemo na bukaru, pjevaju djeca na bukari. Vuk, rječ. 47b.

BÙKARÊŃE, *n.* subatio. *isporedi* bukariti se. *samo u Vukovu rječniku*

BÛKARITI SE, bûkarîm se, *impf.* subare. *cvelati se, bûcati se. samo u Vukovu rječniku:* bukari se krmača. 47b. *Postańem od* bukati, *kao da od nemira osobito buče kad se bukari. isporedi* bucovan, bûcati se.

BÚKATI, bûkâm *i* bûčêm, *impf.* fremere, strepere, mugire, disjicere, coitum appetere. — *Akcenat kaki je u infin. taki je u cijelom aor.:* búkah, *u part praet. act.* U: búkao, *u part. praet. act.* I *s drugim slogom dugim:* búkâv, búkâvši, *u* 3 *pl. praes. kad* 1 *sing. glasi* bûkâm, *i to s trećim slogom dugim:* búkajû, *u part. praes. act. s trećim slogom dugim, kad praes. glasi* bûkâm: búkajûći, *i s drugim slogom dugim kad praes. glasi* bûčem: bûčûći, *i u cijelom imperat. kad praes. glasi* bûčêm: bûči; *u ostalijem je oblicima kakav je u praes., i to u cijelom imperf.:* bûkâh, *u cijelom imperat. kad praes. glasi* bûkâm: bûkâj, *i u part. praet. pass.:* bûkâu. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Stulićevu (samo sa* se, *a s praes.* bukam se) *i Vukovu (s praes.* bučem, mugire, disjicere). — *Kor.* buk *(od glasova* bu, *od kojih je* bújati), *puštati iz sebe glas* bu. *isporedi* bučati.

1. *neprelazno, kao bučati, činiti buku: a) o životińi, i to o govečetu. u Vukovu rječniku:* mugire. *u zagonetci, u kojoj se ne kaže govečе, ali se misli, jer su od ńega mrtva opanci, o kojima je zagonetka:* Živo bukalo, mrtvo u kolu igralo. *(odgonetļaj: opanci).* Nar. zag. nov. 152. — *o gavranu i jejini:* Gavrane, koji buču. J. Kavanin 93. Jazvi laju, a jehine buču. Osvet. 4, 70. — *o zvijeri u opće i o pčeli: u zagonetci:* Koja zvjerka bez jezika buče? *(odgonetļaj: pčela).* Nar. zag. nov. 252. — *b) o ogńu (isporedi* bučati *i* buka): Sržbe veći plami žežiše bo puka ner ogań u slami uničen kad buka. M. Marulić 92. — *c) o čeļadetu, kad se jednači sa živinčetom:* Učini se budalast i poče se kriviti, bukati i kakono vuk vijati. A. Kačić, korab. 168. *kad razuzdano živi kao u buci (isporedi* spraskati): Ždera i buka. J. Kavanin 36.

2. *prelazno*, disjicere, *razmetati, kao što čini govеče rozima; razmetati što kao s bukom, kao bučeći ili tako da što buči. isporedi* búcati, razbučiti *i dalje pod* 3, *a.* Goveda buču sijeno. Vuk,

rječ. 47b. Što god voko buče, sebi za roge baca. Nar. posl. vuk. 354.

3. *sa* se: *a) rasipati se*, disjici. *isporedi naprijed pod* 2. Bacaj tako sjeme da se buka u zraku. P. Brantner. — *b)* coitum appetere, *voditi, o kravi, u smislu u kom se veli: krava vodi. samo u Stuličevu rječniku s pracs.* buka se. *isporedi* bucati se, bukariti se.

BŬKAV, bükvi, *f.* fagus, *bukva.* XIV *vijeka u spomenicima latinski pisanim. kajkavski sa e mjesto* a. Ubi est arbor bukeu. Mon. ep. zagr. 2, 120.

BÚKAVAC, búkâvca, *m. a)* ardea stellaris L., *rođeni bik, bukač.* Vuk, rjec. 47b. J. Ettinger 212. *Akc. u gen. pl.* búkavâcâ. — *b)* concitator *bungija. samo u Vukovu rječniku. isporedi* bukač. — *c)* euphorbia spinosa L. B. Šulek, im. 36.

BŬKÂVCA, *f.* glans fagina, *bukov žir. isporedi* bukvica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, i to sa* e *mjesto* a *kajkavski.*

BŬKÂVLJE, *n. coll.* bukva. *isporedi* bukovlje, bučje. *dolazi samo kao ime selima, i to kajkavski sa* e *mjesto* a *i sa* vjo *mjesto* vlje: *dva sela u Hrvatskoj, jedno u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 192. Pregl. 41. *a drugo u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 72. *oro pošljedne piše i* Bukovec. Pregled 22.

BŬKČÊŇE, *n.* ardor. *isporedi* buktjeti. *samo u Vukovu rječniku.*

BŬKÊŠKÂ RIJÈKA, *f. rijeka koja utječe u Ibar u Srbiji u čačanskom okrugu.* M. D. Milićević, srb. 646.

BŬKÊZ, Bukéza. *m. vidi* Bokez. Bukezi i ostali Dalmatini. A. Kačić, korab. 183.

BUKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Dalmaciji. može biti od imena* Buka. Šem. šib. 1875. 25.

BŬKILA, *f. četvrt stara, sr. lat.* bucellus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Boli je star nego bukila. Nar. posl. vuk. 28. U jedan star idu četiri bukile. Vuk, nar. posl. 28.

BUKIŇI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Schem. bosn. 1861. 23.

BŬKLÎCA, *f. dem.* buklija. *î je sažeto* iji. *s nesažetim* ii *u rječnicima Mikaljinu* (32b. 105a) *i Belinu* (119a); *sa samijem* i *u rječnicima Belinu* (313a), *Bjelostijenčevu i Stuličevu.*

BŬKLIĆ, *m. selo u Hercegovini u Nevesinu.* Statist. 119.

1. BŬKLIJA, *f. ploska. od nov. grč.* βουκάλιον, μουκάλιον, *st. grč.* βαυκάλιον, *sr. lat.* baucalis. *isporedi* bukolija, bokal. — *Akc. se mijenja u gen. pl.:* bŭklījâ. *a samo je i zadnji slog dug u gen. i instr. sing.:* bŭklijȇ, bŭklijôm. — *Dolazi od* XVI *vijeka. između rječnika u Vrančićevu:* lagena; *u Mikaljinu:* oenophorum, lagena, obba, amphora; *u Belinu:* matara, scortea (145a), kondijer, cirnea (149a), oenophorum (313a); *u Bjelostijenčevu:* ‚konder'; *u Voltiđijinu:* flasche; *u Stuličevu:* oenophorum; *u Vukovu:* ‚ploska, ponajviše ona koju nose prosci'. — Odstavi mi moju bukliju. Zbor. 59b *(tu se malo dalje isti sud zove* bucat). Jer ne bi buklije onde ni pehara. P. Hektorović 25. Bukliju najdosmo s peharom na kraju. 27. A ja vas život moj hranim najmiliji pecenici ugodnoj i dragoj bukliji. I. Gundulić 152. Ko ima dobro vino u kući, sve su na vratima buklije. N. Palikuća 67. Šupaj kotlić i buklija. Poslov. dan. 125. Nemoj prsten vadit na devojku ni vaditi prosacku bukliju. Nar. pjes. vuk. 2, 234. Pa ti uzmi kićenu bukliju. Nar. pjes. petr. 2, 621. — *U Srbiji u užičkom okrugu* spremi se *(o krsnom imenu)* bakrač (ili velika časa) medenog vina (u siromašnih svečara medene rakije). Na taj bakrač (ili čašu) stavi se kolač okićen bosiljkom (u durdevštaka šljivovom grančicom), na njemu je kolut zapaljene sveće i kadionica sa žarom i tamnjanom: u vinu (ili u rakiji) imaju tri jabuke, također okićene bosiljkom, i po koji orah, sve to, tako spremljeno, zove se buklija. M. Đ. Milićević, slave 51. — *U Slavoniji kad mladoženin otac ili mjesto njega drugi tko pohodi kuću isprošene djevojke prvi put, a pohodi je s buklijom, i kad u nedjelju pred vjenčanje sva rodbina mladoženina pohodi kuću isprošene djevojke, ti se pohodi zovu* buklije, *i to prvi* mala, *a drugi* velika. V. Bogišić, zbor. 166.

2. BŬKLIJA, *f. nakit kao naprstak, što nose djevojke na pletenici u bosanskoj krajini.* M. Ružičić. *taki će biti i u Boci kotorskoj:* Uz ćuk su sporedene desetak buklija i praporaca. S. Ljubiša, prič. 124. — *Postaćem će biti od tur.* böklü, *nabrano (saborito) što, usukano, zavezano,* böklüm, *bora, pletenica, čvor.*

BUKLIJÂR, buklijára, *m* oenophororum opifex. *samo u Stuličevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BUKLIJÂŠ, buklijáša, *m. koji nosi bukliju na svadbi.* Prvi pred svatovima ide *(u Dalmaciji)* svirač a za sviračem buklijaš; on svagda biva dijete od 10 do 15 godina, na ramenu nosi buraću vina, kolač i pečeno pleće mesa. V. Bogišić, zbor. 246. Putem koga god sretaju *(scatovi u Hercegovini)*, nude ga pit iz buklije, koju nosi ili prvjenac ili osobiti buklijaš. 219.

BUKLINA, *f. augm.* buklija. *samo u Stuličevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

BUKLINKA, *f. vidi* božurak. *samo u Stuličevu rječniku, gdje se ne kaže je li u oba značenja kojih je božurak ili samo u jednom. Postaćem može biti od tur.* böklüm, *čvor. isporedi* buklija *pod* 2.

BŬKLJATI, bŭkljȃm, *impf.* strepere, crepare. *u naše vrijeme. od* bukati. *a) o čeladi, kao bućati, rikati:* Zenetine bukljaju po kući. M. Pavlinović. — *b) o crijevima, kao burljati,* crepare. *bez subjekta:* Bukja u trbuhu. M. Pavlinović.

BŬKLJAVINA, *f.* strepitus, *treska, praska. u naše vrijeme.* Kad baci onu stinu u jamu, stade bukjavina. M. Pavlinović.

BŬKLJIVAC, bŭkljîvca, *m.* certandi cupidus. *kao prznica. isporedi* bukač *pod d. u naše vrijeme u jednoga pisca.* Ni pravdađija ni bukljivac. M. Pavlinović, raz. spis. 125.

BÚKNUTI, bûknēm, *pf.* mugitum edere, rugitum edere, erumpere, exsurgere, adolescere. — *Akcenat kaki je u inf. taki je u cijelom imperat.:* búkni, *u cijelom aor.:* búknuh, *u part. pract. act.* II: búknuo, *i u part. praet. act* I *s drugim slogom dugim:* búknūv, búknūvši; *osim pracs. drugih oblika nemu u kojima bi se akc. mijenjao.* — *Od* XVI *vijeka (vidi primjer M Marulića), između rječnika u Belinu:* flammam exsurgere (13b); *u Stuličevu:* violenter effundi, vegetari; *u Vukovu:* mugitum edere, exardescere, opponere se, adolescere. — *Korijen kojega je* bukati *prelazeći od pravoga značenja (povikati* bu) *u navaliti s bukom a po tom i kao s bukom, naduti se bučući a po tom i kao bučući, a od tuda u naglo i silno podignuti se i nastati i naglo i silno porasti.* — *1. u pravom smislu: pustiti od sebe glas* bu. *o govorećetu, o zvijeri, prema njima i o nenavidosti:* Strasna zvir naskoči me, sedam glav jimiše, . . . sa svimi kupno i strašno na me buknu. P. Zoranić 7. Isred pakla naježena razdrtijem glasom buknu nenavidos. I. Kanavelić, iv. 557. Buknu vo. Vuk, rjec. 47b. — *2. navaliti*

naglo idući ili leteći ili tekući ili durajući, naglo ustati, naglo nastati, uzrasti, mah uzeti, naglo u kakom stanu otići u napredak: a) o ljudma, kad narale idući kuda: Družba sva barom po vrata ta buknu z bukom na dvor. M. Marulić 55. — *b) o ljudma, kad se naglo dignu, i to aa) kad se naglo dignu na koga ili na što protiveći se, kao što se govori i skočiti ili ustati a može biti i samo riječima.* Oni će svi buknuti na tebe. Vuk, rječ. 47b. — *bb) kad se naglo dignu i čega drugoga radi, kao od veselja, kao i skočiti. u tom smislu preneseno na drveta:* Buknuše u veselju kitni čedri, vite jele (lactatae sunt). I. Đorđić, mand. 136. — *c) o ptici, kad naglo poleti ili prhne:* Eto jedna golubica iz duba iz desne buknu i prid njimi leteći put bljuditi ja. P. Zoranić 32. — *d) o rijeci, kad naglo poteče i navali:* Buknuše iz njega *(iz ješnika)* žestoke rijeke. Nar. prip. vuk. 118. Pusti jednu suzu, dok — buknuše strašno rijeke, te se za malo svi ne potopiše. 131. — *e) o vjetru, kad naglo dune:* Uzmožan vitar na nas buknu po ta put da mene posrnuti i pasti nazad čini. P. Zoranić 8. Trepetat svit jame, kad bukne siver van. Đ. Baraković, vil. 283. — *f) o ognju, kad se naglo razgori i uzme mah, naglo postane:* Buknu vatra. Vuk, rječ. 47b. *kad se reče da ‚ogań bukne', tada može biti još dodano:* ‚u plamen': Prosvjetjeńe ogań novo uze, i u čis plamen buknu. I. Gundulić 170. *i ono što ognem gori, može buknuti: tada može biti dodano:* ‚plamenom': Sdrhtaše se jazi crni, propas plamom većijem buknu. I. Gundulić 475. — *g) o ratu, kad nastane i uzme mah:* Buknu rat. M. Pavlinović, rad. 96. — *h) o čeljadetu i o biju, kad čeljade dođe do potrebne sile, kad uzraste, a bije kad naglo naraste:* Buknula djevojka. Vuk, rječ. 47b *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* I trava bukne kad brzo izreste. M. Pavlinović. — *i) o boljetici ili otoku, kad naglo oteče, po tom i o udu na kom to bude, koji naglo oteče:* Čir bukne, nicina bukne. M. Pavlinović. Lijeva mu noga buknula. M. Pavlinović, rad. 25. — *k) kako naprijed bilje bukne rastući, tako i slava nastavši i množeći se:* Tuj će od kuće Davidove buknut slava. I. Đorđić, salt. 449.

BÙKŇÂŃE, *n.* ardor. *isporedi* bukńati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÙKŇATI, bùkńâm, *impf.* flagrare. *od* bukati. *isporedi* buknuti, buktjeti. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Od mladosti do starosti požar bukúa od bluduosti. V. Došen 89. Bukúa vatra. Vuk, rječ. 48a.

BUKOČ, *m.* noctua, *jejina. od prošloga vijeka. Postańem će biti od* bukati. *isporedi* bukača, bučok. Bukoč je dobar da ti ljudi ne mogu ništa ukrasti. Ižeži bukoča, pak oni prah davaj životini. J. Vladmirović, lik. 7. Gutam likarija: uzmi bukoča oli jejinu, ter je operušaj, raskuvaj ga što moreš bolje, pak onu mast poplavi perom, . . . maži kuda boli. 18. Bukoč je ptica poput ćuka, ali je veća osobito glavom i očima. M. Pavlinović. Bukoč, bubo maximus. Progr. spal. 1880. 11.

BUKOLÁRAC, Bukolárca, *m. prezime. u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881. 300.

BUKOLIJA, *f. vidi* buklija, *s kojom je i postańa istoga. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (7a).

BUKOLORAMNO, *n. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *u mještana* Bukolorämno, *ali* ā *u njih može biti i mjesto* ā. *isporedi* Bukoravno.

BÙKOR, *m. ime čovjeku i selu. od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. Postańem bi se moglo misliti da je od arban.* boukourě, *lijep, ali se o toj arbanaskoj riječi misli da je od turske, a u pomenuto vrijeme nije još ništa moglo doći od Turaka; po tome će biti od korijena od koga je* bukati. *isporedi* Bukur. — *a) ime muško,* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. 13. — *b) prezime, u naše vrijeme.* Rat 156. — *c) selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović, reč. 175. Iz Bukora. Prot. šab. mag. 68.

BUKORAVNO, *n. ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 126. *može biti isto mjesto koje se sada zove* Bukoloramno, *te će ovo pošljedńe biti pokvareno u Arbanasa.*

BÙKOROVAC, Bùkorôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 117.

BÙKORSKÎ, *adj. što pripada selu Bukoru.* Na tromedu galovićsku, bukorsku i gradojevičku. Prot. šab. mag. 195.

BUKOŠA, *f. zaselak selu Vranićima* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 278. Daničić 3, 564.

BÙKOŠAREVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 226.

1. BÙKOV, *adj.* fageus, faginus. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 297a), *Voltiđijinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* Na Bukovi studenьci. *(vuja da je bio pod bukvom ili u bukovoj dupli).* Mon. serb. 92. Bukova dubrava; bukov žir; bukova kupica. Bjelostjenac 34a. 34b. Od bukovoga žira i salo ulatasto postane. I. Jablanci 145. Metni u bure bukova iverja. Z Orfelin 114. Drvo bukovo. P. Bolić 2, 120. Sova sjedi na bukovu pańu. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Zavi njega u bukovo lišće. Nar. pjes. vuk. herc. 314. Eda boga i bukova lada. 214. Nekakoj bolesnoj ženi padne na um usred zime na bukovu mezgru. Vuk, nar posl. 202. Sta grad biti topom bukovijem. P. Petrović, vijen. 54. Bukova gljiva, *gljiva koja raste na bukovu pańu.* B. Šulek, im. 37. — *S kakvim supstantivom dolazi u imenima mjesnijem, kao* Bukov do, *itd. vidi na po se.*

2. BÙKOV, *m. adj. mali namastir u Srbiji kod Negotina.* M. Đ. Milićević, srb. 956. *zove se i* Bukova *i* Bukovo, *koje vidi.*

BÙKOV DÔ, Bùkova Dôla, *m. a) ńeko mjesto, može biti i samo do, u hrvatskom primorju između Bribira i Novoga grada* XIV *vijeka.* Ki put teče skozi Bukov Dolь. Mon. croat. 2. — *b) ńeko mjesto blizu Prilipa i manastira Treskavca* XIV *vijeka.* Otь puti Bukova Dola. Glasnik 13, 376. Daničić 1, 87. — *c) do, u kom izviru Veliki Rzav u Srbiji u okrugu užičkom.* Izvire iz Bukovog Dola. M. Đ. Milićević, srb. 581. — *d) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 18.

BÙKOV VŔH, Bùkova Vŕha, *m. selo u hrvatskom primorju, u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 72. Pregled 12.

BÙKOVÂ, *f. adj. mali namastir u Srbiji kod Negotina.* Vuk, rječ. 48a. *zove se i* Bukov *i* Bukovo, *koje vidi.*

BÙKOVA GLÁVA, *f. a) ńeko mjesto, po svoj prilici brdo, na međi sela Vranića kod Nerodimlje* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 298. Daničić 3, 564. — *b) brdo ispod kojega izvire rijeka Oreškovica u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 943. — *c) selo u Srbiji u okrugu niškom, srezu ješkovačkom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÙKOVA GÒRA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 76. Schem. herc. 1873. 198.

BÙKOVA GRÉDA, *f. selo u Bosni blizu Tolise u okrugu zvorničkom.* Schem. bosn. 1864. 29.

BŬKOVA RÂVAN, Bŭkovê Râvni, *f. ńeko mjesto blizu Ļeskovca i Zletova i rijcke Zletove* XIV *vijeka, po svoj prilici ondje gdje je sada selo ‚Bukovska' (na karti).* Nadь Bukovu Ravanь. Glasnik 27, 291.

BŬKOVAC, bŭkôvca, *m.* 1. *bukov štap*, baculus faginus. *u Vukovu rječniku.* — 2. *ime selima: a) u Srbiji dva sela: jedno u okrugu valjevskom a drugo u ćuprijskom.* K. Jovanović, reč. 102. 181. — *b) selo u Hercegovini u Piri.* V. Ļešević. — *c) u Bosni tri sela: jedno u okrugu zvorničkom.* Statist. 85. *i dva u banjolučkom.* Statist. 38. 39. Schem. bos. 1864. 35. 36. — *d) u Hrvatskoj desct sela: jedno u podžupaniji delničkoj.* Pregled 11. Schem. segn. 1871. 74. *dva u podžupaniji karlovačkoj:* Gorńi *i* Dońi Bukovac. Pregled 28. Schem. zagr. 1875. 99. *jedno u podžupaniji jastrebarskoj:* Bukovac. Pregled 34. *pišu ga i kajkavski* Bukovec. Schem. zagr. 1875. 90. *dva u podžupaniji koprivničkoj:* Veliki *i* Mali, *oba kajkavski* Bukovec. Pregled 72. 73. Schem. zagr. 1875. 161. 165. *tri u podžupaniji zagrebačkoj, sva tri kajkavski* Bukovec, *od kojih je jedno* Gorńi, *drugo* Doľńi Bukovec. Pregled 17. Schem. zagr. 1875. 72. *a treće samo* Bukovec. Pregled 22. *pošljednje pišu i* Bukovje. Schem. zagr. 1875. 72. *jedno u podžupaniji zlatarskoj, kajkavski* Bukovec. Pregled 59. Schem. zagr. 1875. 27. *dva se između ovijeh spominju* XVI *vijeka u tadašńoj županiji zagrebačkoj:* Na Bukovcu Selnici ńih donesti. Mon. croat. 269. Pri Bukovcu, kaštelu kneza Ožegovića. 311. — *e) u hrvatskoj krajini tri sela: jedno blizu Ogulina i dva blizu Gospića.* Razdjeļ. kr. 20. 17. 18. Schem. segn. 1871. 17. 39. 42. — *f) u Srijemu selo blizu Karlovaca.* Vuk, rječ. 48ª. Razdjeļ. kr. 25. Šem. prav. 1878. 7. — *g) u Ugarskoj u Međumurju, kajkavski* Bukovec. Schem. zagr. 1875. 143. — 3. *ime mjestima pod ńivama, vinogradima itd.: u Srbiji: u okrugu aleksinačkom:* Livada u Bukovcu. Sr. Nov. 1870. 694. *u jagodinskom:* Vinograd u Bukovcu. 1874. 357. *u kragujeračkom, rudničkom, smederevskom:* Niva u Bukovcu. 1863. 466. 115. 1870. 318. — 4. *ime izvoru u Srbiji u Jadru u tršičkom polju.* Vuk, rječ. 48ª. — 5. *prezime čovjeku po mjestu odakle je, koje može biti* Bukovo *i drugo po bukvi nazvano, od* XIV *vijeka.* Budislavь Bukovьcь. Glasnik 11. 12, 57. Sabor čini Bukovac Al-aga. Nar. pjes. vuk. herc. 26. — 6. plantago L. B. Šulek, im. 37. *isporedi* bokvica, bokavac.

BUKOVAČ, Bukovča, *m. selo u Srbiji u Braničevu* XIV *vijeka.* Bukovьcь. Glasnik 24. 265. *još jedno istoga vijeka u Srbiji negdje između Morave i Kučajine, ali su č mjesto č može biti grješkom:* Bukovьćь. Sr. Ļetop. 1847. 4, 18. Mon. serb. 197. — *isporedi* Bukovče.

BŬKOVAČA, *f.* 1. *batina bukova*, fustis faginus. *u Vukovu rječniku. može biti i podebela, kakve se gdje gdje sijeku za ogrjev.* A kakva su ti drva? Imam dvoja kola: jedna bukovača a druga batića. M. Đ. Milićević, več. 335. — 2. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 52. — 3. *ime mjestima pod ńivama itd.: u Srbiji u okrugu rudničkom:* Livada u Bukovači. Sr. Nov. 1872. 141. *u požarevačkom:* Livada na Bukovači. 1873. 479. — 4. *gliva koja raste na bukovu pańu, bukova gliva.* B. Šulek, im. 37.

BŬKOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Bukovcu.* Bukovačka opština. K. Jovanović, reč. 107. 122. 181. — *dolazi i mjesto prezimena* XVI *vijeka:* Ive Bukovački. Mon. croat. 244. Mikula Bukovački. 250.

BŬKÔVCI, Bŭkovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 43. Statist. 14. U Bukovcima. Zemļop. bos. 36.

BŬKÔVČA, *f. selo u Srbiji u okrugu krajinskom blizu Negotina.* M. Đ. Milićević, srb. 897. 979. 996. *pišu ga i u sredńem rodu:* Bukovče. K. Jovanović, reč. 122. *isporedi i* Bukovče.

BUKÒVČÁK, Bukovčáka, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 188. Pregled 41. *pred č je otpalo š, te stoji mjesto* šč *po kajkavskom govoru mjesto* št *od* sk.

BŬKOVČÂN, *m. prezime, mjesto* Bukovčanin, *po mjestu Bukovcu. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210.

BŬKOVČÂNI, Bŭkovčânâ, *m. pl. selo u slavonskoj krajini blizu Okučana.* Razdjeļ. kr. 23. *pišu mu acc. i za nom.:* Bukovčane. Schem. zagr. 1875. 48.

BŬKÔVČE, *n. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom, srezu hjeličkom.* K. Jovanović, reč. 107. M. D. Milićević, srb. 205. *isporedi* Bukovča.

BŬKOVI, Bŭkôvâ, *m. pl. planina u Srbiji među valjevskim i užičkim okrugom.* Vuk, rječ. 48ª. M. Đ. Milićević, srb. 361. 577. Već ajdemo u Bukove tvrde. Nar. pjes. vuk. rječ. 48ª.

1. BŬKOVICA, *f.* 1. *gora ili šuma bukova.* Da prolista šuma bukovica, a zakuka u ńoj kukavica. Pjev. crn. 63. — 2. *ime planinama i brdima: a) planina u Dalmaciji kod Obrovca (vidi i dale pod* 3). Podigla se jedna četa mala . . . od Kotara krvave krajine, . . . tri planine četa prekasala: Bukovicu i Orahovicu i Otresu zelenu planinu; dok izide u goru Petrovu, onde trudna četa počinula. Nar. pjes. vuk. 3, 143. *ista će biti i ondje, prem da se pjeva kao da je blizu Carigrada:* Nek se dignu četiri planine: Kamendara pod Stambolom gradom, Bukovica i Orahovica i Kestena visoka planina, neka podu na Stambola grada. 3, 62. *ista će biti i ondje, prem da bi se moglo misliti da je u značenju pod 1:* Da otide u primorje ravno, da on vidi po primorju ravnom a lista li krajem bukovica a kuka li po ńoj kukavica. Nar. pjes. stojad. 2, 106. — *b) planina u Bosni blizu Travnika.* Zemļop. bos. 22. — *c) planina u Hercegovini između Ļubuškoga i Dalmacije.* N. Dučić u glasn 40, 28. — *d) planina u Hercegovini sada u Crnoj Gori, u Drobńacima blizu Sińavine i Jezera:* Polaziti vojsci uz planinu u Borovca na vrh Bukovice. Nar. pjes. vuk. 4, 396. Da ja idem gori Bukovici, da ja čuvam stražu od Brđana. 4, 477. *ista planina može biti i ondje prem da bi mogla biti i tamošńa rijeka (vidi pod* 5): Ja otidoh u Moracu gorńu do Tušimńe, do moje starine; pokupiću vojsku do Tušimńe, do Tušimńe i do Bukovice, Bukovice, turačke krvnice. Nar. pjes. vuk. 5, 384. — *e) planina u Crnoj Gori više Cuca i Čeklića.* N. Dučić u glasn. 40, 27. — *f) brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik 19, 297. — 3. *istočni kraj Dalmaciji, između Bosne, Hrvatske, ravnoga Kotara i Otresa planine.* Vuk, rječ. 48ª. *isporedi* Bukovica *pod* 2, *a., po kojoj je prozvan.* — 4. *ime mjestima pod bukovom šumom i pod ńivama, livadama itd. u Srbiji: u okrugu biogradskom, srezu vračarskom dva mjesta pod bukovim šumama.* Glasnik 19, 108. *pod ńivama i livadama: u okrugu požarevačkom:* Niva u Bukovici. Sr. Nov. 1873. 795. *u smederevskom:* Zemļa oraća u Bukovici. 1870. 592. *u užičkom:* Livada u Bukovici. 1873. 671. — 5. *ime rijekama: a) u Bosni rijeka pod Boborcem.* Zemļop. bos. 34. — *b) rijeka u Drobńacima kod planine Bukovice, po kojoj je i nazvana (vidi pod 2, d.).* N. Dučić u glasn.

40, 35. V. Lješević. Ona vojska niz Tušinu minu, i prijede vodu Bukovicu, pa uljeze u Ivicu vojska. Ogled. sr. 442. I prijede vodu Bukovicu, dokle dođe ravnoj Siňavini. 443. — 6. *ime selima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled 36. Schem. zagr. 1875. 90. — *b) u Slavoniji četiri sela: jedno u podžupaniji požeškoj.* Pregled 93. Schem. zagr. 1875. 41. *i tri u virovitičkoj:* Nova, Gorňa *i* Doňa Bukovica. Pregled 110. Schem. zagr. 1875. 147. 149. 1880. 102. *c) u hrvatskoj krajini selo blizu Gline.* Razdjel. kr. 21. Šem. prav. 1878. 70. *isporedi* Bûkovica. — *d) u Bosni četrnaest sela: jedno u sarajevskom okrugu.* Statist. 15. *četiri u baňolučkom, od kojih se jedno zove i* Velika *a jedno i* Mala Bukovica. 33. 39. 42. *jedno u bihaćkom okrugu.* 48. *četiri u travničkom.* 59. 65. 76. *četiri u zvorničkom, od kojih se jedno zove i* Gorňa *a jedno i* Doňa Bukovica. 85. 92. 96. — *e) u Hercegovini dva sela, oba u okrugu mostarskom.* Statist. 111. 115. — *f) selo u Crnoj Gori u Brdima.* N. Dučić u glasn. 40, 22. — *g) u Srbiji šest sela: jedno u okrugu čačanskom, srezu karanovačkom, a to će biti isto koje se spominje još* XIII *vijeka.* Mon. serb. 11. Daničić 1, 87. K. Jovanović, reč. 170. *jedno u okrugu kruševačkom.* 128. *dva u okrugu podrinskom:* Gorňa *i* Doňa Bukovica. 134. *dva u okrugu valjevskom, takoder* Gorňa *i* Doňa Bukovica. 100. 101. *i jedno kojega sada nema a bilo je* XIV *vijeka ňegdje između Morave i Kučajine.* Mon. serb. 196. Daničić 1, 87. — 7. *manastir u Srbiji, koji se sada zove* Miljkov manastir, *u požarevačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 1101. Glasnik 21, 95. — 8. thymus serpyllum L. B. Šulek, im. 37.

2. BÛKOVICA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Karlovca.* Razdjel. 19. Schem. zagr. 1875. 86. Šem. prav. 69. Bûkovica. J. Adamović.

BÛKOVIČANIN, *m.* 1. *čovjek iz Bukovice, i to onoga kraja u Dalmaciji koji se tako zove (vidi* Bukovica *pod* 3). Vuk, rječ. 48ª. — 2. *čovjek iz sela Bukovika, i to onoga u Crnoj Gori:* Svije Bukovičanь. Starine 10, 23.

1. BÛKOVIČKÎ, *adj. što pripada selu Bukovici, i to Gorňoj u Srbiji u okrugu valjevskom, te se sastavlja sprijeda s tijem adj., kad se hoće upravo ona da kaže:* gorňobukovička opština. K. Jovanović, reč. 101.

2. BÛKOVÎČKÎ, *adj. što pripada selu Bukoviku u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Bukovička opština. K. Jovanović, reč. 119. Čuvena bukovička kisela voda. M. Đ. Milićević, srb. 226. 294. Bukovički potok. Glasnik 19, 290.

BUKOVIĆ, *m. a) selo u Dalmaciji blizu Benkovca.* Repert. 5. — *b) izvor ňegdje u Hercegovini.* Schem. herc. 1872. 39. — *c) prezime, ali grješkom naštampano mjesto Vuković.* Nar. pjes. vuk. 4, 516. *otac mu je bio* Vuk Golubović.

BÛKOVÎK, *m.* 1. *ime brdima i planinama: a) brdo kod sela Kuševa u Zeti* XIV *vijeka:* Na vrьhь Bukovika. Glasnik n. 12, 120. — *b) brdo u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 307. — *c) planina u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 778. — 2. *ime zemlama pod ńivama, livadama itd.: u Srbiji: u okrugu biogradskom:* Zemļa u Bukoviku. Sr. Nov. 1866. 286. *u valjevskom:* Ńiva u Bukoviku. 1872. 419. 1875. 133. *u crnorječkom:* Livada u mestu zvanom Bukovik. 1875. 460. — 3. *vlasinski (ili vlasotinački) srez u Srbiji u okrugu niškom narod zove* Bukovik. Otaǧbina 5, 592. 593. — 4. *ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 119. *može biti isto koje se spominje i prije našega vremena, ali samo po imenu.* S. Novaković, pom. 126. — *b) u Crnoj Gori u Crmnici.* N. Dučić u glasn. 40, 20. — *c) u Bosni tri sela: u okrugu sarajevskom dva i u zvorničkom jedno.* Statist. 23. 25. 89.

BŬKOVINA, *f. a) drvo bukovo usjećeno ili bukova drva (nasječena),* lignum fageum. *u rječnicima Stuliću i Vukovu.* — *b) drvo bukovo ili drveta bukova na korijenu, bukva i bukve,* fagus, fagi. Dubrava od bukovine. Bella 300ª. Bukovina najbolje begenište ilovaču zemļu. I. Jablanci 196. Hrastovina, bukovina, cerovina ... debelo narastu. 179. A koliko lako više Novo, z bukovine polijeće lišće. Pjev. crn. 271. — *c) šuma bukova, bukvik, mnoštvo bukovine u značeňu pod b.,* lucus fageus. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (lucus fageus) *i Voltiǧijinu* (buchenwald).

BŬKOVÎŠTE, *n.* lucus fageus. *vidi* bukovina *pod c., bukvik. samo u rječnicima Belinu* (300ª) *i Stuliću. u pošljeđnjem ima i zlo načiňeno u istom značeňu* bukovištvo.

BŬKOVĻANIN, *m. čovjek iz ňekoga mjesta blizu Seňa* XVI *vijeka, koje se moglo zvati Bukovo ili drukčije po bukvi.* Bukovļane: Juraj Milečićь za Buk(ov)ļanь. Mon. croat. 182.

BŬKÔVĻE, *n. coll.* bukva *i ime mjestima.* -vļe *je po sadašńem govoru mjesto starijega* -vje, *koje se još gdje gdje drži a koje je opet od starijega* -vije. -ov- *je od* u, *od kojega* v (nv) *u* bukva. *isporedi* bučje, bukavļe. — *Od* XIII *vijeka (vidi pod* 2). *između rječnika samo u Bjelostijenčeva i Stuliću.* — 1. *u pravom smislu, mnoštvo bukava a tijem šuma bukova, bukvik,* lucus fageus. *samo u rječnicima Bjelostijenčeru* (bukovje) *i Stuliću* (bukovje). — 2. *ime mjestu na kom je bukovļe u prvom značeňu* XV *vijeka kod Ozļa u Hrvatskoj u sadašńoj podžupaniji karlovačkoj:* Tomь dragomь posriđ bukovja. Mon. croat. 170. *isto će biti mjesto koje se spominje* XIII *vijeka kao ribolov u spomeniku latinski pisanu, i to u pl.:* Bukovia. Mon. ep. zagr. 1, 25. — 3. *ime selima: a) u Hrvatskoj četiri sela: jedno u podžupaniji zagrebačkoj:* Bukovje. Pregled 19. Schem. zagr. 1875. 73. *jedno u podžupaniji križevačkoj:* Bukovje. Pregled 67. Schem. zagr. 1875. 169. *jedno u podžupaniji karlovačkoj:* Bukovļe. Pregled 29. Bukovje. Schem. zagr. 1875. 84. *i jedno u podžupaniji jastrebarskoj:* Bukovje. Schem. zagr. 1880. 172. Pod Plišivicom u Bukovju, hrvatskoga kraļestva držanju. F. Glavinić, cvit xx. — *b) u hrvatskoj krajini blizu Sluňa dva sela:* Gorňe *i* Doňe Bukovļe. Razdjel. kr. 9. — *c) u slavonskoj krajini blizu Broda:* Bukovje. Razdjel. kr. 13. Schem. diac. 1877. 34. Odonud na Bukovje. M. A. Reļković, sat. 118. — *d) u Bosni u sarajevskom okrugu:* Bukovļe. Statist. 26. — *e) u Hercegovini u mostarskom okrugu:* Bukovļe. Statist. 115. — *f) u Međumurju:* Bukovje. Schem. zagr. 1875. 143.

BUKOVNICA, *f.* sorbus torminalis Crtz. B. Šulek, im. 37. *isporedi* brekiňa.

BŬKOVŃÂK, *m.* alphabetum, *bukvica. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ciriličske i hrvatske tablice ili ‚bukovnak'. Anton Dalm., nov. test. predg.

BŬKOVO, *n. a) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 143. — *b) mali manastir u Srbiji kod Negotina.* Ļ. Kovačević. *zove se i* Bukov *i* Bukova, *koje vidi.*

BŬKOVSKÎ, *adj. a) što pripada selu Bukovu.* Bukovska opština. K. Jovanović, reč. 143. — *b)* Bukovska Dobra, *vidi kod* Dobra.

BÛKOVŠTÂK, *m. potok kod Ljubiña u Hercegovini.* Glasnik 20, 304. 329. 22, 50.

BÛKREŠ, *m. glavni grad u Rumunskoj,* Bucarest. *u naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu. isporedi* Bukurešt. Otidoše ka Bukrešu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 450. Odande otide u Bukreš. Vuk, građa 20.

BÛKREŠKÎ, *adj. što pripada Bukrešu.* Da popuni gdekoje članove bukreškoga mira. Vuk, građa 141.

BÛKSO, *m.* buxus, *vidi* bûs. XVI *rijeka u jednoga pisca. nominativu nema potvrde. može biti da griješkom stoji* ks *mjesto* ss. Gdi . . . nit je buksa ni čepresa. M. Vetranić 1, 13.

BÛKTATI, bûkćêm, *impf.* sonare, crepitum edere. *u naše vrijeme. od* bukati. — *a) kao bućkati po vodi:* Vodom ide, ne bukće; travom ide, ne šuška. *(odgonetļaj: sjenka).* Nar. zag. nov. 206. — *b) što i* puhtati, puktati, *kao durati. o nekim životinjama. može biti da dolazi griješkom mjesto* puhtati. Guster bukće uvrh kuće, plete gače da putuje. *(odgonetļaj: vatra i dim).* Nar. zag. nov. 43. Balaban bukće kroz zeleno bučje. *(odgonetļaj: čun).* 241. Buva bukće, petigora igra, sam se bog čudi. *(odgonetļaj: mlin).* 135.

BÛKTJETI, bûktîm, *impf.* flagrare, *silno gorjeti u plamen. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od* bukati. *isporedi* bukńati, buknuti, bučati, buka. Što se pak po onoj vatri razumije? Ne drugo nego ļubav prama bogu, da vazda u našemu srcu cića ńega gori, bukti i planti. Đ. Rapić 428. Bukti vatra. Vuk, rječ. 48a. U kući bukti velika vatra. M. Đ. Milićević, slave 33.

BÛKUĻA, *f. brdo u Srbiji u kragujeračkom okrugu više sela Bukovika.* Vuk, rječ. 48a. M. Đ. Milićević, srb. 226.

BÛKUMÎR, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji. upravo nadimak mjesto prezimena.* Tanasko Bukumir. Rat 181.

BÛKUR, *m. ime muško* XIII *i* XIV *rijeka. isporedi* Bukor, *s kojim je jednoga postańa.* Mon. serb. 61. Glasnik 11. 12. 5. 38. 122. Daničić 1, 87.

BUKÛREŠKÎ, *adj. vidi* bukreški. Bukureški ugovor. M. Đ. Milićević, srb. 723.

BUKÛREŠT, *m. vidi* Bukreš. *od* XV *rijeka.* Vь grad(u) Bukureštu. Glasnik 24, 295. Galac, Barlat, Bukurešt. J. Rajić, boj 13. U Bukureštu. M. Đ. Milićević, jur. 93.

BÛKUROVAC, Bûkurôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÛKUROVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Sem. prav. 1878. 89.

1. BÛKVA, *f.* fagus. *od st. ném.* buochâ *(istoga značeńa). Dolazi od* XIV *rijeka i u svijem rječnicima osim Vrančićeva. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bûkâvâ, *a u gen. i instr sing. zadńi:* bûkvê, bûkvôm. — *a) u pravom smislu:* Vyše babine bukve. Glasnik 11. 12, 42. Kь dvêma bukvama Nikolińêma. 128. Na Bratinovu bukvu. Mon. serb. 197. Na sarenê bukvê. 197. Divļem dubļem iz okola ograđeno svud je u sebi od bukava i topola, ke se uzrastom peńu k nebi. J. Palmotić, dubr. 329. Ovdi ceri visoki, rasti, brize, bukve, potajni lug. M. P. Katančić 42. Ja bih, sinko, sa bukve jabuku. Nar. pjes. vuk. 2, 31. Sad bukve pucaju od mraza. Nar. posl. vuk. 202. U nekakoj vrleti sjekao veliku bukvu za drva. Vuk, posl. 47. Bukva, fagus sylvatica L. J. Pančić, flor. biogr. 450. B. Šulek, im. 37. — *b) ime planini, brdu, selu itd.: aa) planina u Bosni kod Kupresa.* Zemļop. bos. 27. 20, 326. 22, 50. — *bb)* Pisana Bukva, *brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 723. — *cc) selo u Bosni u okrugu sarajevskom:* Bukva. Statist. 16. Schem. bos. 1861. 54. — *dd) i u množini* Bukve, *selo u Bosni u travničkom okrugu.* Statist. 60. — *ee) također u mn.* Bukve *ime mjestima pod šivama, u Srbiji u okrugu valjevskom:* Šiva u Bukvama. Sr. Nov. 1863. 200. 1870. 239. Zemļa u Bukvama. 1870. 240. — *e) o tupoglavu čeļadetu reće se za porugu da je* bukva, stipes. *samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači* ‚dummkopf, stultus, stulta'. *isporedi* bukvan. — *d)* litera, *slovo, nazvano po bukvi još u Nijemaca, od kojih je riječ došla, što se negda rezalo na bukovu drvetu mjesto pisańa. samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena, te tako može biti da je uzeto iz ruskih knjiga. isporedi* bûk *i* büka *pod* 1. Između svi bukava. S. Mrkaļ, salo 15.

2. BÛKVA, *f. morska riba koja se zove i* bugva, *koju vidi. postańem od tal.* boca. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (‚boce, box') *i Vukovu (gdje je samo* ‚nekaka morska riba'). boops vulgaris Cuv. Čas. čes. muz. 1854. 184. *tal.* bobba. L. Zore, rib. 20. box vulgaris C. Đ. Kolombatović, pesc. 7.

BÛKVAN, *m. tupoglav čovjek,* stipes. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se tumači:* ‚hud ili suludast covjek, dummkopf, stultus'. — *Od* bukva. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* bûkvânâ. — Ima poslovaća tupana, kao što ima književnika bukvana. M. Pavlinović, rad. 103.

BÛKVÂR, *m.* alphabetum, abecedarium. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Od* bukva. *kako se negda zvalo i sloro i knjiga. — a) slova sva zajedno, potrebna kojemu jeziku i u redu kojim idu jedno za drugim, bukvica.* U cirilskomu bukvaru i u onomu koga glagoļaši zovu jerolimskim. Živ. is. VIII. Na okolo apostola riječ slavonska ime kaže, krasna i slavna sva ostala ilirički bukvar slaže. J. Krmpotić, kat. 72. — *b) knjiga iz koje se uči čitati poznajući najprije slova:* Dičica, koja počimaju knjigu učiti, imadu u bukvaru ovi simbol. A. Kanižlić, kam. 737. Mlogo hiļada bukvara ili ti abecevica jest na svitlost dao. 886. Idući s bukvarom u ruci u školu. Đ. Obradović, živ. 21. Djeca su u školi počińala učiti iz rukopisa, jer bukvara nije bilo. Vuk, živ. 299.

BÛKVARA, *f. mreža kojom se ribe bukve hvataju.* L. Zore, rib. 11. 42. *isporedi* bukva *pod* 2.

BUKVÁRAC, bukvárca, *m. dijete koje uči bukvar. samo u Vukovu rječniku. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* bûkvârâcâ.

BÛKVÂRSKÎ, *adj.* ad literas elementares spectans vel juxta ordinem literarum elementarium dispositus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje se i tumači kako je starļeno.*

BÛKVE, Bûkâvâ, *f. pl. vidi kod* bukva *pod* 1.

BUKVÈĻIĆ, *m. neka riba morska nalik na ribu bukvu. ali maña od ńe.* L. Zore. *pogrješka štamparska* bukleļić. L. Zore, rib. 20.

BÛKVEN, *adj. vidi* bukov. *samo u Jambrešićevu rječniku* (2965).

BUKVÈTINA, *f. augm.* bukva. *samo u Vukovu rječniku.*

1. BÛKVICA, *f. dem.* bukva *i u drugim značeńima. Akc. ostaje, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* bûkvîcâ, *i samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bûkvicê, bûkvicôm. — *a) u pravom*

značenju, mala bukva. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Mlada šuma odmah staru mine, sadeć onud bukvicu i žira. J. S. Reļković, kuć. 53. — *b) bukov žir*, glans fagea. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* bukavca. — *c) ime selima: aa) u Hercegovini u okrugu mostarskom selo* Bukvica. Statist. 111. — *bb) u Bosni u okrugu travničkom selo* Gluha Bukvica. Statist. 60. — *d)* alphabetum. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (58b), *Belinu* (10a. 60b. 135a), *Bjelostijenčevu* (1a), *Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu. od* bukva *onako kao* bukvar, *koji vidi.* Nauči me i bukvicu. M. Držić 160. Bukvica. B. Kašić, nač. 108. Slovom naše bukvice i ćurilice. M. Alberti x. Bukvica. M. Orbin 329. Učiti bukvicu. Mikaļa 58b. Ka'no slide u bukvici. I. Ančić, vrat. 2, 4, XII. Od evrijenske bukvice ali ti alfabeta. I. Đordić, salt. 405. Sebe drži za velika svitoznanca, a ne umi ni bukvicu. A. d. Bella, razgov. 123. Koji bukvicu našku brojiti naučio je. J. Filipović I, XII. Počamši od bukvice . . . kako se običaje učiti. A. d. Kosta 1, 89. Ne će Rade skule ni bukvice. A. Kačić, razgov. 274. Za što biskup piše s palicom pastirskom svrhu posuta na križ po podu crkvenom pepela bukvicu grčku i latinsku? I. Velikanović, upuć. 2, 496. U koge uči bukvicu a u Hera (‚Rera') ćur(i)licu. Poslov. dan. 140. Napiši mi na lipovoj daščici bukvicu. G. Zelić 10. Da . . . sastavi i odredi srpsku bukvicu. Vuk, pisma 3. — *c) riječi popisane alfabetičkim redom:* Dreželio niku bukvicu dokazuje, u kojoj se grisi oni uzdrže. P. Knežević, osm. 315. *po tom i napisano što veće i razdijeļeno u članke tako da člancima prva slova idu alfabetičkim redom:* Bukvica s. Bonaventure. S. Bađrić, nač. 32. Zapiši bukvicu ovu u srcu. 37.

2. BŮKVICA, *f. vidi* bokvica, *od koje je i postala promijenivši* o *na* u, *da bi bila nalik na bukvu. od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 37). Bukvica, plantago. Mikaļa 33a. mala bukvica, plantago lanceolata L. B. Šulek, im. 37. ‚bukvica stridna', plantago media L. *u rukopisu* XV *vijeka.* B. Šulek, im. 37. bukvica, betonica. Jambrešić. Stulić. Šloser-Vukot., flor. 580. betonica officinalis L. B. Šulek, im. 37. clinopodium. Bjelostjenac 1, 297a. B. Šulek, im. 37. littorella. Šloser-Vukot., flor. 710. asterocephalus suaveolens Wallr. B. Šulek, im. 37. crna bukvica, betonica. Z. Orfelin 489. betonica officinalis L. B. Šulek, im. 37. bijela bukvica, primula veris L. B. Šulek, im. 37.

3. BŮKVICA, *f. neka riba morska, jamačno ista koja se zove i* bukveļić. Čas. čes. muz. 1854. 184.

BŮKVIČNÎ, *adj.* alphabeticus. Bella 60b. ox betonica *i* ad literas elementares spectans. Stulić 1, 67b.

BŮKVIĆ, *m. a) mlada bukva.* fagus parva. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Bukvići oko puta česti kao konopļe. M. Nenadović, mem. 278. Priveže koña za bukvić. Nar. prip. bos. 1, 60. — *b) prezime, od* XV *vijeka.* Mon. croat. 160. Rat 39. Sr. Nov. 1879. 1233. Šem. srb. 1881. 300. — *c) vidi* Bukvići.

BŮKVIĆI, Bükvîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 82. *pišu ga griješkom i* Bukvić. Statist. 59.

BUKVIJÈĻATI, bůkvijeļâm. *impf. govoriti koještа ludo,* ineptire. *kao da to znači u poslovici prošloga vijeka. isporedi* bukva, bukvan. Ištom kvijeļaš i bukvijeļaš. Poslov. dan. 34.

BŮKVÎK, bukvika, *m. šuma bukova,* lucus fageus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *a) u pravom smislu.* Hajduk češļa kiku u bukviku. Nar. pjes. vuk. rječ. 47b. Ovamo, onamo po bukviku. Nar. prip. vuk. 2, 302. Niva u bukviku. Sr. Nov. 1868. 289. — *b) četiri sela u Bosni u okrugu zvorničkom, od kojih je jedno* Doñi *i jedno* Gorñi Bukvik. Statist. 85. 86. 90. 97.

BŮKVINA, *f. a) augm.* bukva. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* De guguće svrh one stugline ka' jeina svrh trule bukvine. P. Petrović, vijen. 36. — *b)* populus alba. *samo u Stulićevu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 37. *u istom značenju ima u Stulićevu rječniku i* bukvovina. *oboje veoma nepouzdano.*

BŮKVOTÔČ, *m.* endophloeus Er. *u jednoga pisca našega vremena, koji će biti i načinio.* Šloser, kor. 282.

BUKVOVINA, *f. vidi kod* bukvina.

1. BŮLA, *f. žena Turkiña. od tur.* bula, *ujna. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Voltiđijinu i Vukovu, u svjema samo u značenju rečenom. Ake. se mijeña u gen. pl.:* bůlâ. — *a) u pravom smislu:* Da t' bule sve zavide. M. Pelegrinović 187. Bulo vam nosile bez truda brimene. I. T. Mrnavić, osm. 157. O! mnoga ti bula kuka. V. Došen 35. Ako ne smiš trčat niz Kotare, a ti podi s bulom u omare. A. Kačić, razgov. 237. Dok se žene z bulama poznaše. M. A. Reļković, sat. 32. Vaše bi se vladike crna ruha nanosile, što će ga se nanositi naše bule i kadone. Nar. pjes. bog. 45. Turci k bańi, a bule iz bańe. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Hoće turske bule prokukati. 4, 507. Da bula esapi šta meće u pitu, nikad je ne bi jela. Nar. posl. vuk. 48. — *b) trava koja se zove i* turčinak *i* bulka. Turčinak ili bula. P. Bolić 1, 223. papaver dubium L. B. Šulek, im. 37.

2. BŮLA, *f.* bulla. *od* XVI *vijeka. između rječnika samo u Vukovu (gdje je samo pečat, s dodatkom da je to u Paštrovićima). Od tal.* bolla. — *Ake. se mijeña u gen. pl.:* bůlâ. — *a) u pravom značenju, pečat:* Koji je dostojan otvorit libro i odbulati bule. N. Rańina 199. Sinoć mene crna kńiga dođe, crna kńiga, a u crno doba, crnom bješe bulom zabulana. Nar. pjes. vuk. 1, 395. — *b) po pečatu naziva se i pismo s pečatom, i to samo papinsko:* Vsako godišče ova bula ponavļa se. Š. Budinić, ispr. 134. Kako je naređeno u bulah rečenoga pape. A. Gučetić, roz. jez. 30. Nejma nikakve bule, kanona ni nikakva zakona crkovnoga. M. Dobretić 150. U jednoj apostolskoj knjizi ali ti buli. I. Đordić, ben. 135. — *c) kako se i pečat zove* bula *za to što je okrugao i pupčast kao mjehur ili klöbük na vodi (lat.* bulla, *tal.* bolla), *po tome je* bula *i zrno kukuruzno na vatri dobro raskokano, kokica.* Zemļak 1871. br. 2. J. Bogdanović. V. Arsenijević. *isporedi* bula.

BULAC, Bulca, *m. ńeko mjesto kod sela Ļubižńe blizu Prizrena* XIV *vijeka.* Na Bulьcь. Glasnik 15, 273. Daničić 3, 564. *isto će biti mjesto koje se spominje i prošloga vijeka:* Bulacь. S. Novaković, pom. 127.

BULAČ, *m. ńeko mjesto koje se spominje samo po imenu prije našega vremena, i to tako da se može čitati i* Bulača. S. Novaković, pom. 127.

BULAČANIN, *m. čovjek iz mjesta* Bulača *(ili* Bulače). S. Novaković, pom. 127.

BULAJIĆ, *m. prezime. od prošloga vijeka.* Marko ‚Bulajić'. Norini 58. Schem. bosn. 1864. 98. ‚Bulaića' Boja Malovića. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Od jakoga brastva ‚Bulaića'. 4, 446. Bulajić. Šem. srb. 1881. 300.

BULAN, Bulna, *m. ime muško,* XIV *vijeka:* Bulьnь. Glasnik II. 12, 107. *nije sa svijem pouzdano, jer stoji među imenima, koja istijem redom stoje i na drugom mjestu, pa na tom drugom mjestu mjesto toga imena stoji* Bogoje. Glasnik II. 12, 33.

BULÀNDISATI, bulândišêm, *pf. kao poludjeti, smušiti se. od tur.* bulanmak, *stužiti se. u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Selam nazva Turkińam divojkam; sve su bule selam odprimile, a lipa mu zamirila Zlata i Luki je ona govorila: jesi l', tursko momče, bulandis'o? znaš de god je čudo divojaka a nemade nikog od Turaka, da se selam ne naziva onde. Nar. pjes. mar. 77.

BULANKA, *f. ńeka jabuka:* crļena kao jabuka bulanka. B. Šulek, im. 37.

BÙLÂŃE, *n.* kokańe *(kukuruznijeh zrna). u Lici.* V. Arsenijević.

BULAT, *m. nadimak,* XIV *vijeka i u naše vrijeme. tamna postańa. isporedi* Bulatovac, Bulatović, Bulin *(pod* 1), Bulka *(pod* 1). Rajko Bulatь. Glasnik II. 12, 37. 111. Bulatu dasmo ńive. 131. Đedima našim Bulatima. Pjev. crn. 334.

1. BÙLATI, bůlâm, *impf. pečatiti. od tal.* bollare. *isporedi* zabulati *i* bula *pod* 2. *u naše vrijeme.* Presude pisane na karti bulanoj. V. Bogišić, zbor. 542.

2. BÙLATI, bůlâm, *impf. kokati (kukuruze). od* bula *pod* 2, *c. u naše vrijeme.* Zemļak 1871. br. 2. V. Arsenijević.

BULATOV, *adj. što pripada Bulatu.* Na Bulatovê selê. Glasnik II. 12, 131.

BÙLATOVAC, Bůlatôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *isporedi* Bulat *i* Bulatovci.

BÙLATÔVCI, Bůlatovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 100. *isporedi* Bulatovac.

BÙLATOVIĆ, *m. a) prezime, u naše vrijeme. isporedi* Bulat, *od kojega je i postalo.* Od Radovana Miloševa Bulatovića iz Rovaca. Pjev. crn. 53. Ti pogubi dvije porodice, Vlahovića i Bulatovića. 244. Svetozar Bulatović. Šem. srb. 1881. 300. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 117.

BÙLATOVIĆI, Bůlatovîćâ, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Rovcima.* Glasnik 40, 21. *isporedi* Bulatović. Treće Vuksan od Bulatovića. Ogled sr. 489.

BULAZGAŃE, *n.* nugae. *u jednoga pisca našega vremena iz Dalmacije postańem može biti od* baļuzgati, *s premještenim glasovima.* To sve nadimańe nije bilo nego prazni dim i puko bulazgańe podlih udvorica. M. Pavlinović, razg. 94. U zlotvoru pokraćujemo još jedini predmet bulazgańa. M. Pavlinović, raz. spis. 304.

BULÁZNITI, bůlâznîm, *impf.* alucinari, *ludo koješta govoriti. samo u Vukovu rječniku* (buncati). *isporedi* bulažńeńe. *može biti od tur.* bulanmak, *mutiti se, mesti se, stuživati se,* mi'de bulanmasy, *stuživańe, bļuvańe. po tome bi bilo kao govoriti koješta, od čega se drugome stužuje. isporedi* balanzańe, bulandisati.

BULÁŽŃÉŃE, *n.* alucinatio. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova* (buncańe). *isporedi* bulazniti. *mjesto* žń *piši i* zn. Kad će u grob baciti toliko veliko bulazneńe. J. Rajić, pouč. 2, 58.

BÙLBUL, *m. tur.* bülbül, *slavuj. isporedi* bumbul. *dolazi samo kao nadimak mjesto prezimena u naše vrijeme.* Marko Bulbul. M. Đ. Milićević, srb. 345.

BÙLČE, bůlčeta, *n. mlada bula, Turkińa djevojka na udaju.* Kako bulče po kafezu skače. Pjev. crn. 315. A to bulče jedva dočekalo. Nar. pjes. stojad. 2, 65.

BULDIRJAN, *m.* valeriana, *odoļen. od ńem.* baldrian *(istoga značeńa). samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Z. Orfelin 489.

BÙLDUM, *turski* 1 *sing. perf. od* bulmak, *naći: našao sam. samo u zagoneci o mlinu:* Kako đeldum. tako buldum. Nar. zag. nov. 135.

BULE, *m. nepoznata značeńa u jednoga pisca* XVI *vijeka. može biti ime čovjeku, o kom se što pripovijedalo u ono vrijeme u Dubrovniku. isporedi* Bulin *pod* 1 *i* 2. U ovizijeh bi se kortidana izrizikao bule i bulin. M. Držić 275.

BULÈNTÎN, bulentina, *m. ńeka sprava ribarska. u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* buletati. Bulentin vas mi smeta kurentija s plahom vodom. M. Vetranić 1, 17. *i sada u Dubrovniku.* L. Zore.

BULET, *m. selo blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 26.

BULÈTATI, bulètâm, *impf. hvatati ribu na bulentin. u jednoga pisca* XVI *vijeka i sada u Dubrovniku.* L. Zore. *sa se pasivno bez subjekta:* Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom. M. Vetranić 1, 17.

BULETIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 42.

BULÈTÎN, buletina, *m.* libellus, *pisamce. tal.* bulletino. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Napisa joj jedan buletin, zapecati ga i učini nadpis. J. Banovac, pred. 130.

BULÈTINA, *f. augm.* bula *(žena Turkińa).* Posluša svoje buletine. Pjev. crn. 278.

BÙLGUR, *m. tur.* bulgur, *vidi* bungur. *samo u rječnicima Belinu* (303b) *i Bjelostijenčevu.*

BŮLIČIĆI, Bůličîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 20. Statist. 24.

BÙLIĆ, *m. a) prezime, od* XVII *vijeka.* Stat. poļ. ark. 5, 311. Šem. prav. 1878. 16. 82. Rat 98. 140. Šem. srb. 1881. 300. *i u Turaka:* No govori Bulić Iluseino. Ogled. sr. 181. — *b) selo u Dalmaciji blizu Benkovca.* Repert. 5. *isporedi* Bulići. — *Postańem je prezime Turčinu bez sumńe od* bula, *koju vidi pod* 1; *je li istoga postańa i prezime drugih i ime selu, ne zna se pouzdano. isporedi* Bulat, Bulin.

BŮLIĆI, Bůlîćâ, *m. ime selima. a) selo u hrvatskoj krajini sluńskoj.* Razdjeļ. kr. 19. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 44. Statist. 65. — *isporedi* Bulić.

BULÌGATI, buligâm, *impf. vidi* glavati, glavatati. *u naše vrijeme u Dubrovniku, ‚po svoj prilici od tal.* brulicare, *vrvjeti'.* L. Zore, rib. 41. Kad je tišina, more je često u kraju po skorupu masno: . . . na to se kupe ribe a najviše cipoli ili skakve i tu glavataju. To glavatati u kraju zovu buligati: buligaju cipoli. L. Zore, rib. 41.

BŮLIK, *m. vidi* buļuk. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚ćeta').

BULIKAN, *m.* Vulcanus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* Bulkan. Er se tuj ‚bulikan' pod gorom udomi, da riga suhi plam, da trijeska i gromi. M. Vetranić 1, 219.

1. BULIN, *m. ime muško,* XIV *vijeka* Glasnik II. 12, 5. 72. *isporedi* Bulat, *s kojim će biti jednoga postańa, i* Bulinovac *i* Bulka *(pod* 1).

2. BULIN, *m. nepoznata značeńa u jednoga*

pisca XVI *vijeka. može biti ime čovjeku. isporedi* bule. *vidi i* Bulin *pod* 1. U ovizijeh bi se kortiđana izrizikao bule i bulin. M. Držić 275.

3. BÛLIN, *adj. što pripada buli, ženi Turkiňi.* Te pogodi Muja Bulinoga. Nar. pjes. vuk. 4, 121. Marko Vulin i Husein Bulin. Ogled. sr. 184. Bulino Brdo *u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. D. Milićević, srb. 1084. Bulin potok *u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. Nov. 1867. 283. Bulina voda *u Srbiji u okrugu smederevskom.* 1868. 79.

BÛLINAC, Bûlînca, *m. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 170. Pregled 78. — *b) ime mjestu pod livadama u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Čair u Bulineu. Sr. Nov. 1872. 112.

BÛLINOVAC, Bûlinôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović, reč. 112. *isporedi* Bulin *pod* 1.

BÛLIŇÂK, *m. potok u Srbiji kod sela Kušiļeva u okrugu požarevačkom i zemļa na ńemu:* Ńiva kod Buliňaka. Sr. Nov. 1874. 443. 1878 433. *mjesto pod ńivama šumama itd. u Srbiji u okrugu ćuprijskom:* Ńiva zvana do Buliňak. 1869. 77. Branik u Buliňaku. Sr. Nov. 1875. 24 Zemļa u Buliňaku. 1878. 460.

BULIŠINAC, Bulišinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. mještani govore kajkavski:* Bulišinec. Schem. zagr. 1875. 33. Pregled 48.

1. BULKA, *f. ime žensko,* XIV *vijeka, u spomeniku latinski pisanu.* Mon. rag. 1, 97. *isporedi* Bulin.

2. BÛLKA, *f. trava koja se zove i bula i turčinak,* papaver rhoeas. *isporedi* bula *pod* 1, *od koje je i postalo.* J. Pančić, flor. biog.[2] 150. Farm. 99. B. Šulek, im. 37.

BÙLKÂN, Bulkána, *m.* Vulcanus, *brdo ognevito. isporedi* Bulikan. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Misto je Vulkan, paklen vrh srid mora, ali ti reć Bulkan. Đ. Baraković, vil. 327. Neka gre loviti prilipke u Bulkan. 333. *u Mikaļinu rječniku ima* Bolkan *i uza ń talijanski* Bolcano (24[a]).

BULODENIČKI, *adj. ńeki se Mlečić* XIV *vijeka naziva* Nikola Gorgi markesь Bulodenički. Glasnik 27, 286.

BÙLOG, *m.* turba, *metež. prošloga vijeka u jednoga pisca i u naše vrijeme u Dalmaciji. postańem će biti od tur.* bulak, *smiješano, ispremetano. isporedi* buloga, buložiti. — Đa se u ista *(mjesta)* ne prima tašta zabava, đa se ne kazuju gonetke, đa se ustavi bulog i buke suda, đa se ne čino pogodbe. Turl. blago 2, 76. Bulog je motańe i miješańe naroda, n. p. kad dolazi kakav gospodin. Šta je onaj bulog onamo? J. Grupković.

BÙLOGA, *f.* mulier tumultuosa. *žensko čeļade koje mnogo viče. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* bulog, *s kojim je jednoga postańa.*

BULOGE, *f. pl. selo koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković. pom. 126. *može biti isto koje se sada zove* Bulozi, *koje vidi.*

BÙLOZI, Bûlôgâ, *m. pl. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 20. — *b) strmo brdo blizu Sarajeva.* Glasnik 20, 303. 22, 50. — *postańem će u oba značeńa biti od tur.* bulag, *potok.*

BÙLOZITI, búložîm, *impf.* concitare, *buniti. u naše vrijeme u Dalmaciji. postańem od* bulog, *koji vidi.* Išao si onamo buložiti svijet. J. Grupković.

BÙLSKÎ, *adj. što pripada bulama ili kojoj jod buli (Turkiňi). od prošloga vijeka.* Od onda je postalo čarańe, vištičiluk i bulsko varańe. M. A. Reļković, sat. 33.

BÛLTA, *f. vidi* bôta *pod* 1. *samo u Vrančićevu rječniku* (fornix, camera, testudo) *i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Luci, . . vrh kih stere bulta jaka drobnijeh stinčić' zlatna klaka. J. Kavańin 481.

BÙLUK, *m. vidi* buļuk. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* On vojsku razdili na troje buluke. J. Radojević 14.

BULÙMÂČ, bulumáča, *m. vidi* bulumać.

BULÙMÂĆ, bulumáća, *m. tur.* bulamaǵ, *skrob,* puls. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukora* („nekakvo jelo od brašna'). Satri mačka i bulumaća (odgovori u šali onaj koga zapitaju šta je jeo a on ne će upravo da kaže). Nar. posl. vuk. 275. — *govori se i sa* č *mjesto* ć: bulumač. Ļ. Kovačević. I. Pavlović. Bulumač je i žitko zamiješeno brašno s vodom čim pomazuju hļebari hļeb kad je u pola pečen. Ļ. Stojanović.

BULÙMÊNTA, *f.* turba, *mnoštvo ļudi. od tal.* foltamente, *gomilom. u naše vrijeme, između rječńika samo u Vukoru, gdje se napomiňe da se govori u Crnoj Gori. govori se i u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

1. BÚĻA, *f.* granum zeae mais tostum, *zrno kukuruzno na vatri raskokano, kokica. u Srbiji.* Ļ. Stojanović. *vidi* bula *pod* 2, *c, od koje je i postala.*

2. BÚĻA, *f.* perca fluviatilis L. J. Pančić, rib. 62. *isporedi* buļeš, bandaš.

1. BÚĻAK, *m. vidi* buļuk. *u jednoga pisca* XVII *vijeka* Buļak-baša za ńim jaše. J. Palmotić, dubr. 79.

2. BUĻAK, buļka, *m. kao da je ńeka životiňa u jednoga pisca našega vremena:* Cvrče Turci u kuli gorućoj kano buļci na žeravi vrućoj. Osvet. 1, 74.

BUĻAN, *m. a) ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik 11, 12, 38. 48. Mon. serb. 263. Daničić 1, 87. *isporedi* Bulin. — *b) isto ime dolazi mjesto prezimena prošloga vijeka.* B. Buļan od Siňa. Norini 62. 66.

BÙĻÂNI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom, srezu paraćinskom, od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 196. Daničić 1, 87. K. Jovanović, reč. 179. ‚Bulani'. S. Novaković, pom. 126.

1. BÙĻÂNSKÎ, *adj. što pripada selu Buļanima.* Buļanski brod. Sr. Nov. 1867. 108. Buļanska opština. K. Jovanović, reč. 179.

2. BÙĻANSKÎ, *adj. vidi kod* budļanski.

BUĻARICA, *f. selo u Boci kotorskoj, u Paštrovićima.* Šem. bok. kot. 1875. 27. Repert. 7.

BUĻAŠKO, *m. nadimak mjesto prezimena,* XVII *vijeka.* Otac Mijo Buļaško. I. J. Ančić, svit. 8.

BÙĻBUĻ, *m. vidi* bumbul. *u Srbiji u Ļeskovcu.* M. Đurović.

BUĻE, *f. pl. mjesto u Istri, lat.* Bulleae. *isporedi* buļski. Prit ti je u Buļe. Nar. pjes. ist. 2, 168. *pišu ga i sa j mjesto* ļ: Buje. Šem. trst. 1878. 54.

BÚĻEŃE, *n.* exsertio oculorum. *isporedi* buļiti. *samo u Vukoru rječniku.*

BUĻÈSÔVCI, Buļèsovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *u mještana akus. i za nom.:* Buļesovce.

BÙĻEŠ, *m. riba koja se zove i* buļa *i* bandar, *i okun. vidi* buļa *pod* 2. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i u Vukovu gdje stoji da se tako zove u Bačkoj i u Baraňi* (14.[b] 48[a]).

BUĻEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 98.

1. BÙĻINA, *f.* strix bubo L. *isporedi* sova. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (‚sova'). *a)* strix bubo. J. Pančić, zool. 204. Dovikivaće se buļine. Đ. Daničić, isa. 13, 22. — *b) selo u Hercegovini blizu Konjica.* Zemlop. bos. 38. — *c) mjesto pod sjenokosima u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Livada u Buļini. Sr. Nov. 1863. 434.

2. BÙĻINA, *f.* massa signatoria. *u naše vrijeme. od tal.* bollino. *isporedi* bula *pod* 2 *i* buļa *pod* 1. Nime se (cinoberom) bojadišu buļine (oblatne). Đ. Popović, rob. 79.

BUĻINOVAC, Buļinovca, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom u selu Šatorńi:* Ńiva u Buļinovcu. Sr. Nov. 1878. 261.

BÙĻIOKA, *f. koja buļi oči,* quae exserit oculos. *samo u Vukovu rječniku. o žabi:* Kurvina buļioko. Nar. pjes. vuk. rjec. 48ª. *isporedi* buļoka, buļook.

1. BÍĻITI, bûļîm, *impf.* exserere (oculos). *u naše vrijeme. u rječniku nijednom, ali je u Vukovu samo slučajno izostalo, jer ima* buļeńe *u u prvom izdańu ima i* buļiti. *govori se samo:* buļiti oči. *Postańa tamna: može biti da je pred* ļ *otpalo* h, *te se govori mjesto* buhliti. *isporedi* buhnuti, nabuhnuti, podbuo (podbula).

2. BÍĻITI, bûļîm, *impf.* torrere (grana zeae mais). *kokati. isporedi* buļa *pod* 1. *od koje je i postalo. u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

BUĻIVKA, *f.* villus, *ruta. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je to. nominativu nema potvrde; može biti i* buļivak. Ka *(brada)* guńava zapustana, na buļivke ka strohasta, ka lasasta i borasta. J. Kavańin 110.

BÙĻÔKA, *f. ime orci u gorńoj krajini hrvatskoj.* V. Arsenijević. 6 *sažeto* oo, *te je isto što* bulooka. *vidi* buļook.

BÙĻOOK, *adj. u koga su oči izbuļene (velike, ispalej),* oculis exsertis. *u Vukovu rječniku. isporedi* buļiti.

BÙĻOOKAST, *adj. vidi* buļook. *u Vukovu rječniku.*

BUĻSKI, *adj. što pripada mjestu Buļama.* XIII *vijeka.* Komunu ‚bulskomu'. Mon. croat. 33.

BÙĻUBAŠA, *m. sastavļene riječi* buļuk *i* baša, *starješina nad buļukom vojnika, kao pukovnik. prvoj je riječi otpalo krajńe* k; *a nalazi se i sa* k *promijeńenim na* g *pred* b: bůļugbaša. *mjesto* g *pred* b *nalazi se i* m: buļumbaša, *koje vidi na po se. — Dolazi samo u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — Nu Ahmete, turska buļubašo! Nar. pjes. vuk. 4, 648. Pred ńima je gradska buļubaša. 5, 100. Buļubaša, Bjelić Ignatije! 4, 274. — *sa* g *pred* b: Da ste iznašli krivoga Vasu buļugbašu. Golubica 5, 201. Buļugbaša Jurišiću Stanko. Nar. pjes. vuk. 4, 180. — *neki pišu i* k *mjesto* g *prema turskom govoru:* Na trideset buljukbaša. Osvet. 1, 16.

BÙĻUBAŠICA, *m. dem.* buļubaša. Optuže ga nekaki kneščići i buļubašice. Vuk, dan. 1, 78.

BÙĻUBAŠIĆ, *m. prezime, po ocu buļubaši.* Schem. spal. 1862. 27. *pišu ga neki i sa* k *pred* b *(vidi kod* buļubaša): Đoku Buļukbašića. Prot. šab. mag. 211.

BÙĻUBAŠIN, *adj. što pripada buļubaši. u Vukovu rječniku.* Bůļubašina voda *zove se neki izvor u vračarskom srezu u Srbiji.* Glasnik 19, 108.

BÙĻUBAŠINICA, *f. žena buļubašina. u Vukovu rječniku.*

BÙĻUBAŠOVÂŃE, *n. vršeńe vlasti buļubašine. u Vukovu rječniku.*

BÙĻUBAŠOVATI, bůļubašujêm, *impf. biti buļubaša. u Vukovu rječniku.*

BÙĻUBAŠTVO, *n. vlast buļubašina. dolazi samo sa* k *pred* b *(vidi kod* buļubaša). Isteruje Vasila iz buļukbaštva. Golubica 5, 174. Buļukbaši Konstantinu pod ‚boļukbašstvo'. M. Nenadović, prot. 23.

BUĻUBI, *m. pl. selo negdje blizu Dečana* XIV *vijeka.* Buļubi. Glasnik n. 12, 37. 111.

BÙĻUGBAŠA, *m. vidi* buļubaša.

BUĻÙGIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 40.

BÙĻUK, *m. tur.* bölük, *dio, dio vojske, četa, gomila, po tom i čeļadi gomila, stoke gomila, krd,* turba, turma. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bulik, buluk, buļak *pod* 1. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* bůļůkâ. — *a) o čeļadi, osobito o vojsci:* Viditi . . . čete i buļuke ali čopore vojske. M. Radnić 246. Sada se vraćam z dvima buļuci ali ti s četam. S. Margitić, fala 212. Pak ih *(vojnike)* razredi na tri buļuka. F. Lastrić, test. 182. Na buļuko k moru pobigoše. A. Kačić, korab. 410. Vas grad kupi se na buļuke. I. J. P. Lučić, razgov. 87. Još razgoni Turke na buļuke. Nar. pjes. vuk. 2, 291. Već trgoše sabļe od pojasa, staše zbijat' Turke u buļuke. 4, 231. Al' eto ti buļuk đevojaka. 2, 236. Posastajasmo se u buļuke, od buļuka naciniše se čete a od ceta vojska. M. Nenadović, mem. 74. — *b) o stoci:* Poplašio bi buļuk goveda. Nar. posl. vuk. 255.

BÙĻUMBAŠA, *m. vidi* buļubaša. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napominje da se govori u Crnoj Gori.* Prestić' će vas buļumbaša Meho. Nar. pjes. 4, 402. Turčin mńaše da je buļumbaša. 4, 412. Pred ńima su dobre buļumbaše. 5, 39. Stan', postani turski buļumbaša! Pjev. crn. 23.

BÙĻUNA, *f. vidi* buļina. *u Banatu.* V. Arsenijević.

1. BÚMBA, *f djetińa riječ za vodu,* bua. *od tal.* bombo *(istoga značeńa). samo u rječnicima Stulićevu* (‚bumbe') *i Vukovu, gdje se napominje da se govori u Dubrovniku.*

2. BÚMBA, *f.* pyrobolus. *od fr.* bombe, *tal.* bomba, *lat.* bombus. *isporedi* bomba. *od prošloga vijeka* S jedne strane biju ga topovi, s druge strane bumbe ogńevite. A. Kačić, razgov. 166. Noć i dan lumbarda bumbe u grad meće. M. Kuhačević 150. Topovima izvališe od Novoga tvrde zide, a bumbama novske kule i junake izvaļaše. Nar. pjes. bog. 175. Neka voze bumbe i topove. Nar. pjes. vuk. 4, 69. Da potežu bumbe i topove. 4. 138. Ostaviše . . . prah. olovo, bumbe i lubarde. Pjev. crn. 249. Puće bumba, a puće lubarda. Ogled. sr. 426. — *u nekim lošim pjesmama kao da se uzima mjesto bubńa:* Pripasaše sabļe dimiškińe, udariše bumbe i svirale, razviše se svileni barjaci. Nar. pjes. vuk. 5, 77. Puče . . . zelena lubarda, udariše bumbe i svirale, krenuse se tri turska većila. 98.

BÚMBAČA, *f. igla bez ušica u s glavom, babļača, batuška, bočka, čioda, špioda. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Slavoniji). Postańem će biti od maj.* gombostů *(istoga značeńa).* Bočke ili bumbače. Đ. Popović, srb. 162. U kosu upleto i bumbačami pribodu vrpce. V. Bogišić, zbor. 127.

BUMBAČAN, bumbačna, *adj.* gossipinus, *pa*

mučan. isporedi bumbak *i* bubaćeran. *samo u rječnicima Belinu* (126ᵇ), *Bjelostijenčevu*, *Jambrešićevu*, *Voltiljinu i Stulićevu.*

BUMBÂČIC, bumbačica, *m. hyp.* bumbak. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka*, *i to su* N *mjesto* M *pred* B. Kako malo slaca (‚maloslaca') u bunbačicu bih te hranio. M. Držić 226.

BÙMBÂČKÎ, *adj. vidi* bumbačan. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Na bumbačkoj žnori. Jačko 63.

1. BÙMBÂK, bumbáka, *m.* gossipium, *pamuk. od sr. gr.* βαμβάκιον, *sr. lat.* bambacium, *tal.* bambagio. *isporedi* bombak. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (‚bumbâk' 126ᵇ), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiljinu i Stulićevu* (bumbak). *neki pišu i* N *mjesto* M *pred* B. Kad se gdi useru, s proštenjem rekući, u bumbak poberu. N. Dimitrijević 101. Pak smo mehši od bumbaka. N. Nalješković 1, 157. Pralıom onim zasipati opći često uši tvoje, i bumbakom zatiskati za cić vjetra, znaj, dobro je. M. Pelegrinović 200. Bil oblak kako od čista bumbaka. P. Zoranić 75ᵇ. Svile dobra cina, bumbaka i vune. Đ. Baraković, vil. 44. Bumbak ili pamuk. B. Kašić, rit. 9. Balotice od kučin, od lana ali od bumbaka. M. Bijanković 59. Otrti će mista pomazana novim bumbakom. L. Terzić 12. Stine mu se bumbak čine. A. Vitaljić, ost. 203. Sedam balotica od bumbaka oli ti pamuka. A. Kadčić, bogosl. 179. K'o prame duge bumbaka bijela i razčešljana. B. Cuceri 234. U ńih nametaše . . . vreće lana i bumbaka. Nar. pjes. bog. 99. I oštar nož mek bumbak ne reže. Poslov. dan 30. Odhranen je u skatulici od bumbaka. 89. Ubit' batom od bumbaka. 143. Donesi mi bumbaka za potku. J. Bogdanović. K'o t' mi se privija i svila k bumbaku. Jačke 3. Poda ń meći trńe malmažine a poda se svilu i bumbaka. Nar. pjes. istr. 1, 19. *sa* N *mjesto* M: Iznajde brat' bunbak. J. Armolušić 53. U stvari predenoj, bunbaku, svili. L. Terzić 242.

2. BÙMBÂK, bumbáka, *m. vidi* bumbar. *samo u Vukoru rječniku, gdje se napominje da se govori u Risnu.*

BUMBALO, *n. u jednoj pjesmi lošoj kao da stoji mjesto* bubań. *isporedi* bumba. Sve topovi i naše kumpare i bumbala, naše nakarade. Nar. pjes. vuk. 5, 482.

BÙMBÂR, *m.* apis terrestris L. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od* bumba. — Topirice, zli bumbari. J. Kavańin 409. Još su mene i bolj prosili . . . bumbarovi age i agije. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Kazale čele bumbaru kad je bio došao da prezini kod ńih. Vuk, posl. 77. Bumbari. J. Pančić, zool. 260. Bumbar i debļi je i veći a i rutaviji od pčele. G. Lazić 88. ‚tresti bumbare', *cokotati*: Stoje pred vratima dokle im god društvo ne otvori, te od zime tresu bumbare. V. Vrčević, igre 60.

BUMBÀRÂŃE, *n.* murmur. *isporedi* bumbarati. *samo u Vukovu rječniku.*

BUMBÀRATI, bumbârâm, *impf.* murmurare, *zujati kao bumbar. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (samo u drugom značeńu) a) o bumbaru*: Bumbar, kad leti, zuji, mumļa, bumbara. K. Crnogorac, zool. 140. — *b) o čeļadetu, o kom se hoće da kaže da mu govor zuji kao bumbar kad bumbara. samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači*: dumpf sprechen, wie die hummel summt.

BUMBAREĆE, *n. arap.* mübârek, *čestitańe, blagoslov. isporedi* bumbareći. Gazijama da daju čelenke i za glave tursko bumbareće. Pjev. crn. 140.

BUMBAREĆI, *arap.* mübârek, *srećan, čestit. dolazi samo kao adv., kao* srećno, *kad se čestita.* Bumbareći, Turci braćo draga! bumbareći roba zarobili! Pjev. crn. 50. *pišu i sa* N *mjesto* M: Bumbareći, turska gazipašo! Pjev. crn. 314.

BUMBÁREVO BŘDO, *n. mjesto u Srbiji u kragujevačkom okrugu na putu iz Kragujevca u Čačak.* Lj. Kovačević. P. Đordević. Niva u Bumbarevom brdu. Sr. Nov. 1867. 195.

BUMBÀŠÎR, bumbašira, *m. arap.* mübašir, *komisar. isporedi* mubašir. Vodi strašnoga bumbašira. Nar. prip. vuk. 222.

BUMBATI, bumbam, *impf. vidi* bumbiti. *na Krku.* I. Milčetić.

BUMBAŽIN, *adj.* gossipinus, *pamučan. od tal.* bombagino. *isporedi* bombažin. *Od* XVI *vijeka.* To prepisah s harti bumbažine na hartu bergaminu. Stat. krč. ark. 2, 296. Na harti bumbažinoj. Mon. croat. 316.

BUMBÀŽINA, *f. a)* charta. *od tal. adj.* bombagino. *isporedi* bumbažin. XV *vijeka. dolazi i sa* N *mjesto* M. Za senьtenьciju, ka se pečati na bunьbažini. Stat. poļ. ark. 5, 259. Tastamenat biše pisan na bumbažini. Slovinac 1878. 143. Ki biše pisan na bumbažini. 143. — *b) pamučno platno,* textile gossipinum. *od tal.* bambagino. *u naše vrijeme u Lici.* Donesi nekolika lakta bumbažine, da djetetu skrojim košuljicu. J. Bogdanović. Bumbažina. V. Arsenijević.

BÚMBICA, *f. dem.* búmba. *samo u Stulićevu rječniku* (‚bumbice').

BUMBIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Dva Bumbića i dva Badńevića. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

BUMBIR, *m. vidi* bumbor, *s kojim je i postańa istoga. samo u jednoj pjesmi.* Božić zove s Ubala: ‚doran'te mi bumbira'. Božić zove s Ledenica: ‚doran'te mi devenica'. Nar. pjes. vuk. herc. 341.

BÚMBITI, búmbîm, *impf. djetiňa riječ mjesto* piti. *od* búmba. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu (u kom se napominje da se govori u Dubrovniku).*

BUMBOR, *m.* placenta, *pogača. samo u Belinu rječniku* (320ᵇ), *gdje se i tumači kako je stavļeno. isporedi* bumbir. *Postańem će biti od tur.* bumbar, *kobasica. po tome bi bio nekakav kolač nalik na kobasicu, a ne upravo pogača.*

BÙMBREG, *m. vidi* bubreg. *samo u Stulićevu rječniku, u koji će biti uzeto iz Jambrešićeva, a u ńemu je* ‚bumbrek'. *govori se i u hrvatskom primorju.*

BÙMBUL, *m. tur.* bülbül, *slavuj. isporedi* buļbuļ. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* A u lugu bumbul poje. Nar. pjes. vuk. 1, 329. Dva bumbula svu noć prepjevaše. 1, 481.

BÙMBULOV, *adj. slavujev. isporedi* bumbul. *samo u zagonetci o zrnu puščanom*: Na duu mora bumbulovo jaje. Nar. zag. nov. 65. *isporedi* bomborov.

BÙMŃITI, bùmńîm, *impf. vidi* bubńati, *od čega je i postalo promijenivši* B *pred* N *na* M. *prošloga vijeka.* Ne može se i glumit' i bumńit'. Poslov. dan. 74. Pada ga i bumńit' i glumit'. 93. *kad ko što naopako radi*: Bumńi u surlu, glumči u bubań. 10.

1. BÛN, búna, *m.* hyoscyamus, *bunika. u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu (u kom se napominje da se govori u Hrvatskoj).* u

je postalo od lь. *Korijen* bhar, *vrtjeti*, *mésti*, *smésti*. *isporedi* blan, blanuti se, balam, blena. bleu. Kao da se buna nazobao. Nar. posl. vuk. 130. Na de tebi buna i tatuna, prevar' Turke, u vino im baci. Nar. pjes. kras. 1, 30. Bun, hyoscyamus. Šloser-Vukot., flor. 639. hyoscyamus niger L. *i* atropa belladona L. B. Šulek, im. 37.

2. BUN, *m. ime muško* XIII *i* XIV *vijeka*. Mon. serb. 12. 13. Glasnik II. 12, 31. 51. *moglo bi biti rumunsko* bun, *dobar*; *ali kako ima* Bunislav, *moglo je postati od toga*.

1. BÚNA, *f.* turba, strepitus, tumultus, seditio, perturbatio, impeditio. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu:* seditio, concitatio, motus populi, tumultus; *u Belinu:* seditio (7b. 664b), tumultus (748a), perturbatio (271a); *u Bjelostijenčevu:* ‚zburkaće i buka'; *u Stulićevu:* concitatio, seditio; *u Vukovu:* seditio. — *Od kor.* bbu, *od kojega je* biti (budem) *i* bujati, bujica *i staro* buj, *a kojemu značenje prelazi od siliti se i silovitu biti u nemirnu biti, uznemirivati.* — 1. *metež s bukom: a) smiješana više ljudi vika, kao vreva, graja*, tumultus: Što je tamo taj buna? što se taj smijeh spravi? M. Vetranić 2, 331. Da ne ima koje tezoro ovi čovjek, ter ga hoće u crkvu večeras skrit, da mu u kući ne perikula u buni od pira. M. Držić 221. Njeka je buna gori na voštariji. 263. Kad im dundo Maroje u kuću uljeze, toprva će facende, trjeske, bune bit; konti će se iskat; dinari su spendani. 294. Bježeć dvorsku bunu svom se Isusu vas obrati. J. Kavanin 92. Učini se strašna buna i golem plač po svemu Egiptu. E. Pavić, ogled. 110. Otide sam na kraj mora, daleko od buke i od bune. Besjede kr. 210. Jer će lasno i sred bune svjetovnijeh posala i truda upravljati sve na čas božiju. Đ. Mattei 302. Gdi se sve ovog sveta budalaštine odbacaju, gdi vika i buna mjesta ne imade. J. Rajić, pouč. 1, 26b. Uzdigni se više bune i treske, koju čine oko tebe svjetovne izvanje stvari. B. Cuceri 18. Svojijem pripovijestima činjaše malo ploda a vele bune, i vele do te mjere da jednom posred govoreća zgrabiše ga i odvedoše na zborište. 179. Nepristavna buna među slugom i gospodarom. A. Kalić 108. Nešto buna u gori zelenoj. Nar. pjes. vuk. 3, 340. Još veća buna biva. Vuk, mat. 27, 24. *taka je buna i kad tko radi što po tišini, ali drugi osjete pa dignu viku za njim:* Ne možeš odniti vrića s novci prez bune. M. A. Reljković, sabr. 41. Sada da gledamo kako ćemo to pametno urediti, da onu vriću izmaknemo ne učinivši nikakovu bunu. 41. *ili kad tko javi što straži, te se učini graja:* Ustade će jauk, odtrka na stražu, učini bunu, sudac posla arambašu i pandure. M. A. Reljković, sabr. 41. — *b) buna kakva je naprijed od ljudi, može biti i od pasa*, fremitus: Vučica . . . bune se ne boji ni laje od pasa. M. Vetranić 2, 327. Od pasa nije čuti ni bune ni lave. M. Držić 424. — *c) taka buna može biti i od oružja i od mora*, strepitus, fremitus: Uzhodeći pobrdicam kalvarija posred bune tolikoga oružja i vrve neizbrojna puka. Đ. Mattei 324. Iz prijeka vihar dunu, more od zemlje vrije crne, diže bunu, slap na lade bijesan srne. J. Krmpotić, kat. 129. — 2. *metež, kakav biva kad ljudi nezadovoljni ustanu na vlast kakru god, pod kojom su, te se smete dotadanji mir i red*, seditio. Po svijeh putijeh ktje da saspe rati, bune, omraze, štete, raspe. D. Palmotić, christ. 94. Cesarom ne dadu se bune znati, ke dižu se. J. Kavanin 263. Učini se buna u svemu puku. E. Pavić, ogled. 158. Drzeći ovo kruńeńe za jednu bunu. 333. Živeći svaki o svojoj glavi ne čine nikakvo dobro, no bune i kavge. Đ. Obradović, živ. 58. Ono malo ģebane bilo je dosta da se buna počne. Vuk, dan. 3. 174. Videći da od te bune sad pred zimu ništa biti ne može. Vuk, grada 59. Buna Agi-Prodanova. 67. — *i djeca nepokorna vlasti pod kojom su, t. j. roditeljskoj, čine bunu, a u prenesenom smislu i osjećaja ljudska:* Unutrńa pohotjenstva vele gora neg opaka djećetina bunu čine i svevolje. B. Cuceri 212. Obsjedena od bune i sile putene. A. Kalić 423. — *buna se može zametnuti, završi, zakuhati, uzbuditi (u jednoga pisca), podignuti, dignuti:* Držaše ga za čovika nemirnog, koji bunu traži zametnut. E. Pavić, ogled. 104. Kakve se bune mogu završi, kada za krunu tuđi se počnu jagmiti. A. Kanižlić, kam. 440. Loša srića ńemu jest dopala, kad se buna biše zakuvala. Nadod. 31. Proti ńemu dogovoriše se i bunu zakuvaše u puku. A. Kanižlić, kam. 799. Služeći se ovom prigodom veću bunu uzbudiše. 365. Podigao je veliku bunu. J. Rajić, pouč. 2, 59. *vidi još malo dalje.* — *može se metnuti u bunu narod:* Koji vas puk u bunu metnuše. E. Pavić, ogled. 154. — *buna se može utažiti, utišati, umiriti:* Utažiti bunu, seditionem sedare. Mikalja 743b. Da će se buna u crkvi utišiti. A. Kanižlić, kam. 384. Kako je Mojsija uzdignute bune umirio? I. Velikanović, upuć. 1, 64. Dok je Miloš utišavao bunu. Vuk, grada 62. — *kome se bunom pokazuje neprijateljstvo, može se izreći u akus. s prijedl.* na, *mjesto čega se nalazi i dat. s prijedl.* suprot *i gen. s prijedl.* protiv: Videći da je paša ostao samo s nekoliko krgalija podignu bunu na ńega. Vuk, dan. 3, 143. Diže bunu na ń. Đ. Daničić, 1car. 15, 27. Svu bunu unutrńijeh pohotjenstva suprot nami podignutu ukrotiti. B. Cuceri 301. Početak bune protiv dahija. Vuk, nar. pjes. 4, 130. — 3. *smeten mir i tišina u opće*, perturbatio: *a)* ‚buna u zraku', *kad je zlo vrijeme:* Grahor siju za ožujka puna, kad u zraku nije nikakva buna. J. S. Reljković, kuć. 122. 259. — *b) nemir, koji biva u čeljadeta kad mu što prekida misli kojima se bavi i odvraća mu pamet na drugo:* Ona *(duša)* podobna bi bila smesti svu čeljad na okolo; za to žudjeli smo da u naše crkve ne ulazi, da ne stavlja puk u bunu. B. Cuceri 96. — *c) nemir, kojim se ljudi uznemire i smetu u p. na kakav zao glas:* Razide se po vojsci glas . . . da su Turci uzeli i Beograd i Smederevo, pa otišli u zemlju da araju i da robe; za to ude u ljude buna, te ostave logor i topove, i pobegnu kud ko zna. Vuk, grada 52. — 4. *smetnja, koja ne da što činiti ili ne da onako činiti kako se svagda čini*, impeditio: Nek se s gorńeg brci skinu kljuna, da jim nije u hraneńu buna. J. S. Reljković, kuć. 161. Da joj *(kokoši)* nije u jeziku buna. 279.

2. BÚNA, *f. a) rijeka koja utječe u Neretvu niže Mostara u Hercegovini.* Vuk, rječ. 48b. Zemljop. bos. 353. *Grci su je u* X *vijeku pisali Bóva.* F. Rački, doc. 407. *postaña neznana.* Otolen se vojska podignula, i Bunu ti vodu pregazila i u Stolac konak učinila. Nar. pjes. vuk. 4, 469. *o skitaču reče se:* Tko je obio Bunu i Bunicu. Bella 749b. Poslov. dan. 129. *isporedi* Bunica. — *b) seoce u Hercegovini na utoku rijeke Bune u Neretvu.* Zemljop. bos. 51. Schem. herc. 1873. 154. Schem. rag. 1876. 58. *bio je ondje* X *vijeka grad, koji su grčki pisali Bóva.* F. Rački, doc. 407. — *c) dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj:* Velika *i* Mala Buna. Schem zagr. 1875. 189. Pregled 41.

BÚNAC, Búnca, *m. tako se naziva rijeka Buna u poslovici:* Obišao je Bunca i Bunicu. Nar. posl. vuk. rječ. 18b. *isporedi* Búna.

BÚNACA, *f. vidi* bonaca. *od* XVI *vijeka.* Juha,

kojoj se dno uzvidi kako u mrtvom moru na Lokrumnu, kad je bunaca. M. Držić 261. Ja sam mrnar od bunace. 411. Koji razmeće valove od mora i čini bunacu. I. Držić, nauk gond. 373. Bunaca je more ufatila. Pjev. crn. 301.

BUNÀCAŃE, *n.* delirium. J. Bogdanović. *isporedi* bunacati.

BUNÀCATI, bunàcâm, *impf.* delirare, alucinari. *u naše vrijeme. isporedi* buncati. Šta ti, teto, govoriš? Ništa, vujo, bunacam. Nar. prip. vuk. 227. Kada tko u snu ili u kakvoj teškoj ogñevitoj bolesti svašta govori, ljudi reku: bunaca svašta, nije dobro. J. Bogdanović. — *bez sumńe bi se reklo i kad tko budan i bez bolesti govori koješta ludo, kao i* buncati, *koje vidi.*

BUNÀPÁRTE, *m. prezime talijansko* Bonaparte. Više vojske neg u Bunaparta. Pjev. crn. 87.

BÛNÁR, bunára, *i* bûnār, bûnāra, *m. turski* bunar, *izvor, studenac, kladenac*, fons, puteus. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (33ª. 167ª), *Belinu* (578ª), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu, u svjema ima samo* puteus. — *Akcenat, kad je u nom.* bûnār, *onda je samo još u acc. sing. taki, a u ostalijem je oblicima kakav je u stavljenom gen. sing.; a kad je u nom. sing.* bûnār, *onda se mijeña u loc. sing:* bunáru, *i u mn. kad ima* -ov-: bûnarovi, *i taki ostaje u svijem padežima take množine, osim gen., gdje je* bunarôvā. *kad je nom. sing.* bûnār, *onda u mn. ne dolazi* -ov-. *u jednoga pisca prošloga vijeka u mn. i sa* -ev- *mjesto* -ov- (bunareva. E. Pavić, ogled. 673). — *a) izvor.* xvii *i* xviii *vijeka, a sada u tom značeńu nije u običaju. aa) u pravom smislu:* Do vrutka Ibera, bistroga bunara. D. Baraković, vil. 87. Tko zna što zlamenuju oni bunarovi od sumpora. S. Margitić, fala 119. Koje Isaija prorok naziva fontes, vrutke ili ti bunarove F. Lastrić, svet. 183. — *bb) u prenesenom smislu:* Sunce buuar jest i uzrok svake svitlosti. I. Zanotti, priš. 16. Isukrst bunar jest mudrosti. 16. Koga nauka rečeni naučitelj nije izmislio, . . . nego ga je zagrabio iz bunara s. ivandelja. F. Lastrić, test. 271. Blizoća božja jest . . . bunar sviju kriposti. J. Banovac, pred. 61 — *cc) sada se nalazi kao vlastito ime gdjekom izvoru.* Glasnik 19, 108. — *b) studenac, kladenac*, puteus. *od* xvii *vijeka. aa) u pravom smislu:* Vidje u sni gdi jedno djetetce vadaše ribu iz jednoga bunara zlatom udicom. M. Divković, bes. 125. Isus trudan od putovanja sidaše svrhu bunara. 862. Vrata ili usta od bunara: zaklopac od bunara. Mikalja 33ª. Zatvora buuar svoja usta svrhu ńega. M. Radnić 40. Kako jest ispotezao s velikom mukom vodu iz jednoga priduboka bunara. P. Posilović, cvijet 153. Blagoslov gustirne ali bunara. L. Terzić 240. Učinili su sebi bunarove šupље, koji ne mogu vode držati. S. Margitić, fala 233. Ostavivši vrućak živi hti sagradit razrušeni sebi bunar. J. Kavańin 428. Sideći Isus kod bunara. A. Bačić 415. Zagrabićete vode iz studenaca ili ti bunarova. F. Lastrić, svet. 125. Upade u jedan bunar prisušen. J. Banovac, prip. 214. Vidi jednoga čovika, gdi priliva ono jezero u jedan bunar. 205. Izvadivši ga iz bunara. E. Pavić, ogled. 79. Baci ga u jedan bunar. M. Pavišić 19. Iskopali su sebi bunarove ili ti nakapnice razasute (cisternas dissipatas), to jest saraništa, koja vode uzdržavat ne mogu A. Kanižlić, uzr. 13. Studenci ili ti bunari. A. Kanižlić, kam. 590. Kada je Samaritanka kod bunara bila. Đ. Rapić 87. Ko ne može otići na jedan bunar, ide na drugi. N. Palikuća 48. Uzamši priliku baci je u bunar. M. Zoričić, zrc. 25. Voda naravna, kakono iz rike, iz mora, iz bunara. M. Dobretić 24. Studenac ali ti bunar vodeni. A Kačić, korab. 23. Dubite i kopajte jame ali ti bunare, bog će ih napuniti vode. 252. Kladenci, to jest bunarovi. I. Velikanović, upuć. 2, 508. Svaka bašća ima svoj bunar. D. Obradović, bas. 382. Bunar jest preveć dubok. J. Rajić, pouč. 1, 88. U bunar ga zakopavamo. B. Cuceri 99. Al' povika nešto iz bunara. Nar. pjes. vuk. 1, 153. I u gori bunar voda studena u bunaru jedan kamen mermera. 403. Bunar voda svaka glavobolna, udovica svaka samovolna. 1, 229. Niže nogu bunar iskopajte. 2, 26. Nadnesi se nad bunar nad vodu. 2, 111. Kogod dode Urvinom planinom među jele studenu bunaru. 2, 442. Nije u bunar, već kraj bunara. Nar. posl. vuk. 219. Studenac i kladenac je bunar (gdje se voda zahvata ili vuče). Vuk, pis. 42. — *bb) u prenesenom smislu:* Za što je vrsnija jedna kapljica božanstvenoga utješeńa nego visoko more i duboki bunari utješeńa svitovńije i ljudskije. M. Radnić 274. — *c) duboka jama, iskopana da se u ńoj čuvaju novci:* Tek počeše kopati bunare u odaje u svome haremu, i sasipat ruše u bunare. P. Petrović, šćep. 168. — *d) duble mjesto u vodi, kao vir*, locus fluminis profundior. *u Banatu.* V. Arsenijević. — *e) ime selima: aa) u Bosni dva sela: jedno u okrugu banolučkom.* Statist. 39. *a drugo u okrugu travničkom blizu Jajca.* Schem. bos. 1864. 85. *ovo drugo pišu i* Bunari. Statist. 65. — *bb) selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović, reč. 107. — *d) ime zemlji pod ńivama:* Niva u Bunaru, *u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. Nov. 1873. 795. *isporedi* bunarina.

BUNÁRAC, bunárca, *m. dem.* bunar. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińen.*

BÛNÁRAN, bûnārna, *adj. vidi* bunarski. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BUNÁRČAC, bunarčca, *m. dem.* bunarac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ vrlo nepouzdana.*

BUNÀRČIĆ, *m. dem.* bunar. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Iskopaju bunarčić. Nar. prip. vil. 1867. 463.

BUNÀRĠÎĆ, *m. prezime, po ocu bunarġîji. î je sažeto* iji. Rat 353. Šem. srb. 1881. 300.

BUNÀRĠIJA, *m. tur.* bunarġy, *koji kopa bunare*, putearius. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (177ᵇ). *isporedi* bunarnik. Mah se može za novce prodati, bunarġija i lađar ga plati. J. S. Reljković, kuć. 358.

BUNARI, *m. pl. vidi kod* bunar *pod e.*

BUNÀRIĆ, *m. dem.* bunar. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Zemlja kod bunarića. Sr. Nov. 1861. 137. Pod gorom kod bunarića. 1867. 487.

BUNÀRINA, *f. augm.* bunar. *u naše vrijeme. a) u pravom smislu:* U bunarini velika žaba. Nar. prip. vuk.² 208. Livada kod bunarine. Sr. Nov. 1871. 416. 1872. 316. 1873 939. — *b) ime mjestu pod livadama: u Srbiji u okrugu biogradskom.* Trava na livadi u Bunarini. Sr. Nov. 1871. 698. Livada u Bunarini. 1873. 1040. 1874. 414.

BUNÀRIŠTE, *n. mjesto gdje je bio bunar.* Bunarište ńiva *(u Srbiji u okrugu aleksinačkom).* Sr. Nov. 1875. 907.

BÛNÂRKA, *f.* montia fontana L. J. Šloser-Vukot., flor. 308.

BÛNÂRNÎK, *m.* putearius, *bunarġija. samo u rječnicima Belinu* (578ª) *i Stulićevu.*

BÛNÂRSKÎ, *i* bunârskī, *adj. a)* putealis. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (33ª). *Belinu* (578ª), *Bjelostijenčevu* (1003ª), *Stulićevu*

i Vukovu. Otvoriše se sve dubljine bunarske. E. Pavić, ogled. 16. Voda, bila ona tekuća ili stojeća ili bunarska ili potočna. E. Pavić, jezgra 47. I bunarsku *(vodu)* za dobru nahode. J. S. Reljković, kuć. 183. Voda bunarska. B. Leaković, nauk 163. — *b) što pripadu selu Bunaru:* Bunarska opština. K. Jovanović, reč. 107.

BUNAŠ, *m. neko mjesto na medi sela Globice na rijeci Zletovskoj* XIV *vijeka:* Kolnikomь nadь Bunašь i osuđe Bunaša nizь delь. Glasnik 27, 291.

BUNB- *gledaj* bumb-.

BÙNCÂŊE, *n.* alucinatio. *isporedi* buncati. *a) govoreńe u snu:* Sa snom i noćnim buncańem. J. Rajić, pouč. 1, 10b. — *b) govoreńe kao u snu, bez reda i istine i bez prilike:* Što se i od nas samih nalazi zaludno ńeko buncańe o dužini svojih dana. J. Rajić, pouč. 1, 69b. Ali je to lažljivo buncańe. 2, 85b. Što kaže ... to je samo ńegovo buncańe. Vuk, odg. na laž. 11.

BUNCÀRATI, buncârâm, *impf. vidi* buncati, *od čega je i postalo. govoriti koješta izvan sebe u bolesti.* Hoteo je skakati s kola, buncarao neprestano. S. Tekelija u Letopisu 120, 47.

BUNCAT, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik n. 12, 82. *može biti rumunsko.*

BÙNCATI, bùncâm, *impf.* delirare, alucinari. *isporedi* bunacati, trabuniti, tlapiti. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (loqui quasi e somno, alucinari). *Postańem od* buna. *po čemu je kao govoriti u buni ili zbuńena i pométena i pomjerena uma. isporedi* bunovan, bunovati. — *a) u pravom smislu: govoriti u nesvijesti, izvan sebe u bolesti ili u snu:* Bunca kao baba u bolesti. Nar. pjes. vuk. 30. Napast od glavobolje i preteškog onog sna, po kom, kad bi se razabrao, buncao bi. G. Zelić 7. Ako bunca, maži mu teme svińskom mašću. M. Đ. Milićević, živ. 2, 40. Mi mišljasmo da bunca. M. Đ. Milićević, let. več. 139. — *b) govoriti koješta kao u snu, bez reda i istine i bez prilike:* Ali još budalistije klape i buncaju nikoji. A. Kanižlić, uzr. xii. Visoko o sebi buncati počińe. J. Rajić, pouč. 1, 15.

BÛNČEVICA, *f. šuma u selu Osečenici u Srbiji u okrugu valjevskom.* Lj. Kovačević. *isporedi* bunčevlje.

BUNČEVLJE, *n. morska trava, koja se zove i* siče *i* voga, *lat.* alga. *samo u Mikalinu rječniku* (606b) *sa značeńem koje je stavljeno i sa j mjesto* l. *Može biti od ńem.* binse, juncus, scirpus. *isporedi* Bunčevica.

BUNČIĆ, *m. prezime koje tako dolazi u jednom spomeniku* XV *vijeka, bez sumńe mjesto* Bundić. Mon. serb. 472. Daničić 1, 89.

BUNČIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 112.

1. BÛNDA, *f.* vestis pellicea. *isporedi* čurak, šuba. *od mag.* bunda *(istoga značeńa). u naše vrijeme, između rječnika u Stulićeru* (chlamys, vestis superior) *i u Vukovu* (vestis pellicea, *s dodatkom da se govori u vojevodstvu).* Ja ti kupim lipu bundu. Jačke 11.

2. BUNDA, *f. muško ili žensko čeljade koje bundija. vidi* bundijati. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BUNDALOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme* Nar. pjes. kras. 1, 190.

BÙNDÂŠ, bundâša, *m.* epicometis Burm. J. Šloser, kor. 347. 381.

BÙNDAVA, *f. vidi* bundeva. *u naše vrijeme, gdje gdje u Hrvatskoj.* V. Arsenijević. *i u Bosni:* Krupna glava kano ti bundava. Osvet. 4, 11.

BÙNDEVA, *f.* cucurbita pepo L. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (‚cucurbita melo'). *isporedi* budaja. *Ake. se mijeńa u gen. pl.:* bùndêvâ. *Postańa neznana: može biti od tur.* müdewer, *okrugao, a tako bi mogla biti nazvana u novije vrijeme za razliku od tikve, koja je obično dugulasta.* Za bundeve osobito mari. J. S. Reljković, kuć. 60. Kao preko bundeva (kad ko što govori bez slike i bez pravoga reda, t. j. kao da se ide preko bundeva). Nar. posl. vuk. 132. Posijao bundeve! (kaže se kad ko padne.) 256. Tolike ti bundeve rodile! 318. Pripovijeda se kako se Arnautin ožegao pečenom bundevom. Vuk, posl. 153. Bundeva, cucurbita pepo, kod nas se seje, jer je mnogi rado i kuvanu i pečenu a osobito ukiseljenu jedu. G. Lazić 160. cucurbita pepo L. B. Šulek, im. 37.

BUNDÈVARA, *f. gužvara s bunderama.* P. J. Marković. B. Mušicki.

BÙNDEVICA, *f. dem.* bundeva. *u Vukovu rječniku.*

BÙNDEVSKÎ, *adj.* cucurbitarum: bundevski cvijet. Vuk, rječ. 48b.

BÛNDIĆ, *m prezime, od* XIII *vijeka.* Mon. serb. 40. 299. 402. Daničić 1, 89. A. Kalić 504. Rat 232.

BUNDÌJÂŠ, bundijâša, *m. čovjek koji bundija. vidi* bundijati. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

BUNDÌJATI, bundijâm, *impf. ludo koješta govoreći uznemirivati ljude. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Postańa će biti kojega je* buncati.

BUNEJ, *m. selo u Braničevu* XIV *vijeka.* Glasnik 24, 265.

BUNGÀSIJE, bungàsijâ, *f. pl. ‚guće crne i tanke što su nosili stari primorci poput grčkih'.* M. Pavlinović. *može biti od nov. grč.* φουστάνι βαμβάκι, plumphose.

BUNGOROVINA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bos. 1861. 45. Statist. 65. *isporedi* bungur.

BÙNGUR, *m. tur.* bulgur, *prekrupa,* polenta. *isporedi* bulgur. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu:* ‚bungur kukuruzan ili šeničan'. 48b. Ne poznajem ja našega bungura. Nar. posl. vuk. 208. Kad se ženi bungur momče mlado. Nar. pjes. vuk. 1, 533.

BÙNGURAC, bùngûrca, *m. dem.* bungur. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pitali bogosloveca kad je svršio nauke: ‚šta ti je najteže bilo?' ‚Časlovac i bungurac'. Nar. prip. vrč. 220.

BUNGÙRÂŊE, *m. mlijeveńe bungura. u Vukovu rječniku. isporedi* bungurati.

BUNGÙRATI, bungûrâm, *impf. mljeti bungur. samo u Vukovu rječniku:* Ne može vodenica da meļe, nego bungura. Vuk, rječ. 48b.

BUNGÙRISATI, bungûrišêm, *impf. vidi* bungurati. B. Mušicki.

BÙNGUROV, *adj. što pripada bungura.* Ženidba bungurova. Vuk, pjes. 1, 533.

BÙNGIJA, *m.* concitator, *koji buni. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bunilac, bunitelj. Obtuže me da sam ja bungija. S. Tekelija u Letop. 120, 18.

BÙNIBRÔD, Bùnibroda, *m. dva sela u Srbiji* dońi *i* gorńi, *oba u okrugu niškom, srezu leskovačkom.* Sr. Nov. 1879. 175.

1. BÙNICA, *f. rijeka u Hercegovini. pominje se od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (48b). Tko je obio Bunu i Bunicu. Poslov. dan. 129. Obišao je Bunca i Bunicu. Vuk, rječ. 48b.

2. BÙNICA, *f. vidi* bunika. Šloser-Vukot., flor. 638. 639. Čas. čes. muz. 1852. 47. B. Šulek, im. 37.

1. BÚNIĆ, *m. prezime: a) prezime vlasteoskoj porodici u Dubrovniku, koje dolazi od* XV *vijeka u latinski se pisalo* de Bona, *od čega će biti i postalo.* Daničić 1, 88. Vlahu Buniću. D. Rañina 93. Maro Bunić. I. Gundulić 192. — *b) prezime po drugim stranam osim Dubrovnika, koje će biti drugoga postańa:* Tako pade Buniću Jovane. Nar. pjes. kras. 1, 126. Maksim Bunić. Rat 383.

2. BÙNIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Razdjel. kr. 18. Schem. segn. 1871. 40. Šem. prav. 1878. 62. *u Vukovu rječniku gradić.* 48b. Malkoč paša nastani Bunić u Krbavi. P. Vitezović, kron. 148. Niz Krbavu do Bunića bila. Nar. pjes. mar. 59.

BÙNIJA, *m. nadimak mjesto prezimena, u naše vrijeme.* Miladin Bunija. Rat 98.

BUNIJAD, bunium L. *u jednoga pisca našega vremena:* ‚buniad'. B. Šulek, im. 37. *rod se ne zna.*

BÙNIJEVAC, Bùnijêvca, *m. vidi kod* Buńevac.

BÙNIJÊVKA, *f. vidi kod* Buńevka.

BÙNIKA, *f.* hyoseyamus. *isporedi* bun, buńika. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Postańe vidi kod* bun *pod* 1. Kao da se buńike najeo. Nar. posl. vuk. 130. Bunika, hyoseyamus niger L. G. Lazić 110. J. Pančić, flor. biogr.2 450. B. Šulek, im. 483. Bijela bunika, h. albus L.; erna bunika, h. niger L. B. Šulek, im. 37.

BUNIKOVIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Mon. croat. 235. *može biti i pogrješka mjesto* Bojniković.

BÙNILAC, bùnioca, *m.* concitator. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku* (‚bunioc'). *isporedi* buniteļ. Takovi bunioci. J. Kavańin 455.

BÙNILO, *m. ime muško,* XIII *i* XIV *vijeka.* Mon. serb. 12. 59. Daničić 1, 88. *isporedi* Bun, Bunislav, Buniša.

BÙNILOVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* Glasnik 12, 50. Glasnik 15, 298. 299. Daničić 3, 564.

BUNIN, *adj. što pripada čeļadetu kojemu je ime Buna, ali to ime samo ne dolazi.* Na Buninu peću. Mon. serb. 197. Daničić 1, 88. Bunino kućište *zove se ńeka zemļa pod ńivama u Srbiji u podrinjskom okrugu:* Ńiva u Buninu kućištu. Sr. Nov. 1871. 144.

BÙNINA, *f.* stercus, fimus, *gnoj, ńem.* dünger. *samo u Vukovu rječniku. postańe vidi kod* buništе.

BÙNIONICA, *f.* concitatrix *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÙNIONÌK, *m.* concitator. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

BÙNISLAV, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 296. Daničić 3, 564.

BUNIŠA, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 298. Daničić 3, 564.

BÙNIŠTÂR, *m. koji po buništima krade. govori se kao ukor kradļivcu. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori).*

BÙNÎŠTE, *n.* fimetum, *smetlište. isporedi* buńište. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (434a), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori). Postańem će biti od nov. grč.* βοvριά, *kravļa balega. isporedi* bunina. — *a) u pravom smislu: mjesto gdje se baca smeće, buńak:* Levente seijene za ništa kao pomet od buništa. M. Vetranić 1, 225. Krivi starci da se budu u buništе ukopati. 2, 342. Žejaše biti po smrti ukopan u smetlištu ili buništu. B. Kašić, ign. 85. Kakono odbačene aļine na buništu. S. Margitić, fala 175. Slava . . ńe . . vržena je na buništa. J. Kavańin 288. Ńe tilo . . bi bačeno u buništе. J. Filipović 2, 90. Usmrdi se toliko da ga iz dvora izbacišе na buništе. F. Lastrić, ned. 111. Izreće se na buništo. Živ. is. 97. Kuća . . od buništa biva gora. V. Došen 207. Jov na buništu. J. Rajić, pouč. 1, 49. A kokoš ti ostavļa buništa. J. S. Reļković, kuć. 279. Svaki je kokot u svom buništu gospodar. Poslov. dan. 117. Presti, presti, a pak na buništе vrći. 100. Nit' sam orač, nit' sam kopač, već sam kokin tancovoda: od buništa do buništa, doklе sunce ne zajde. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Da ne gine biser u buništе. P. Petrović, vijen. 42. — *b) po mjestu svom zove se tako i samo smeće,* fimus: Sve procińujem kako gnoj, buništе i skotinu. F. Lastrić, ned. 364. Od buništa da načini smradno blato u mišini. V. Došen 172.

BUNIŠTVO, *n. vidi* buništе. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

BUNIT, *adj.* concitatus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BÚNITEĻ, *m.* concitator. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (33a), *Belinu* (7b. 664b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. isporedi* bunilac. Buniteļe i zasidniko protiva gardinalu. A. Kadčić, bogosl. 303. Imahu za glavara ńekoga Judu Galilejanina čovjeka buniteļa. Živ. is. 40.

BÚNITI, bûnîm, *impf.* tumultuari, concitare, turbare, impedire. *od* XVI *vijeka (vidi primjer M Vetranića), između rječnika u Mikaļinu* (buniti, seditionem facere), *u Belinu* (buniti se, deficere 7b), *u Voltiģijinu* (buniti, lärmen, murmeln), *u Stulićevu* (buniti, seditionem conflare) *i u Vukovu* (buniti, concitare; buniti se, imperium frangere). — *Ake. kaki je u praes. taki je u cijelom impf.:* bûńâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.* bûnî, *i u part. praet. pass. s drugim slogom kratkim:* bûńen; *u ostalijem oblicima kao u inf. — Postańem od* búna.

I. *neprelazno:* tumultuari, *činiti bunu, buku (vidi* búna *pod* 1). *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* O puče, ne buni, neg muče i s mirom tuj stani. M. Vetranić 2, 378.

II. *prelazno:* 1. *ļude uznemirujući podizati da smetu mir i red, koji se zatekao,* concitare. *mjesto riječi koja upravo znači ļude može biti i druga u kojoj se razumiju ļudi (grad, sreе itd.); komu se takim nemirom misli nauditi, može biti izrečeno u akus. s prijedl.* na *ili u dat. s prijedl.* proću, *a može i ne biti izrečeno. i što se takim nemirom hoće da dokuči, može biti izrečeno rečenicom koja se privezuje riječju* da. *a) mir i red koji se smeta kad ko koga buni može biti u opće onaj koji je među ļudma jednijem i drugim:* Na krstjane Turke buni. I. Gundulić 480. Da me ufate za to što sam bunio Crnogorce da svoje Turke pobiju. Glasnik 17, 315. — *b) mir i red koji se smeta kad ko koga buni može biti onaj za koji se stara vlast:* Vapijaše svak ovako suproć earu buneć sile. I. Gundulić 486. Ne ima srama grad bunit suproć nama. D. Palmotić, christ. 116. Josi li bunio puk? T. Ivanović 146. Otidu dale da buno narod. Vuk, dan. 3, 158. — 2. *uznemirivati koga dražeći ga na što, potičući ga,* movere, concitare: Glas ovaki Turke buni, da nije toga ko ne želi stan da plijenom tijem napuni. J. Palmotić, dubr. 59. — 3. *boj, svađu i drugo što takovo podizati, raspaļivati,* excitare: A domaće ištu boje budit, bunit i ražeći. I. Kanavelić, iv. 9. Za to buni svade (‚svagdje') i smeće. I. Kanavelić, iv. 18. — 4. *uznemirivati*

koga u opće, perturbare: Čini neugodnu duša nosi ali ugodnu miso, s tega taj čas srcu mir donosi ili nemir buni ńega. A. Boškovićeva u Đ. Mattei, srce 354. — 5. *smětati*, impedire: Jer vrućine ńo *(bube)* u poslu bune. J. S. Reļković, kuć. 287.

III. *sa* se: 1. *refleksivno: a) uznemirivati se*, concitari. *aa) o životińi, kad se krene iz svoga mira ili poplaši:* Tuj vihar ne krši najmańe zeleni, . . . niti se zvijer buni, da plahom naravi zlosrda otruni jedan list na travi. M. Vetranić 2, 272. Prosa im *(pipļićima)* uspite, neka se ne bune. 2, 332. — *bb) o vojsci, kad se diže i skupļa:* Kad se otajno i skrovito vojska buni. I. Kanavelić, iv. 42. — *b) značeńe kao naprijed pod* II, 1, *a.*: Bune se *(pogani)* da užegu i razkopaju sve manastire i porobe krstjane. I. Anćić, vrat. 2, 4, 172. — *c) protivećі se vlasti odmetati se, kao pod* II, 2, *b.*, imperium detrectare: Misli *(narod)* da mu se nepravda čini, pak se protivi i buni. D. Obradović, živ. 67. Narod, kome je zulum i onako bio dodijao, stane se većma i većma buniti. Vuk, dan. 3, 156. Kad Turci vido da se raja počińe buniti. 159. — 2. *recipr., uznemirivati se među sobom, kao naprijed pod* II, 2, *preneseno na stvari koje zajedno ležeći gniju, pa kao jedna drugu uznemiruje dražeći je i tijem pomažući da gnije:* U ňu *(jamu)* sve što trune daj nek smiše zajedno se bune, i nek gńiju u gotovoj rupi. J. S. Reļković, kuć. 29.

BUNIV, *adj.* seditiosus. *samo u rječnicima Belinu* (664ᵇ) *i Stulićevu.*

BÙNLJIVO, *adj.* seditiose. *samo u Belinu rječniku* (7ᵇ). *isporedi* buńivo.

BÛNOJEVIĆ, *m. selo u Boci kotorskoj blizu Risna.* Repert. 11. *može biti pogrješka mjesto* Bunovići, *koje vidi.*

BUNÒŠEVAC, Bunòšêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BÛNÔVAN, bûnôvna, *adj.* semisomnus, *ko se probudi ali još nije sa svijem pri sebi, još se nije razabrao oda sna. isporedi* trapovijesan. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postańem od* buna. *isporedi* bunovati. Te on budi snašicu; skoči snaša bunovna. Nar. pjes. vuk. 1, 521.

BUNÒVÂŃE, *n.* delirium, *stańe u kom je čeļade kad je izvan sebe od bolesti. samo u rječniku Mikaļinu* (‚tlapa radi nemoći, phrenesis') *i iz ńega u Stulićevu* (deliramentum, phrenesis). *isporedi* bunovati.

BUNÒVATI, bûnujêm, *impf.* deliraro, *biti izvan sebe od bolesti. samo u rječniku Mikaļinu* (‚biti izvan sebe od nemoći, phreneticum esso', ‚koji bunuje, phreneticus') *i iz ńega u Stulićevu* (desipere, deliramenta loqui). *Postańem od* buna. *isporedi* bunovan, buncati. — *Akcenat kao u* banovati.

BUNOVCI, Bunovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 10.

BUNOVI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 109.

BUNOVIĆ, *m. prezime, po ocu Bunu*, xiv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 51. *isporedi* Bunovići.

BUNOVIĆI, *m. pl. selo u Boci kotorskoj blizu Risna.* Šem. bok.-kot. 1875. 19. *pišu ga i* Bunojević *može biti griješkom.* Repert. 11. *isporedi* Bunović.

BUNOVINA, *f.* mandragora B. Šulek, im. 38.

BUNÒVIT, *adj.* seditiosus, *koji se brzo buni. samo u zagonetci:* Visok tata, plosna mama, bunovit zet, manita devojka. *(odgonetļaj: nebo, zemļa, vjetar i magla).* Nar. zag. nov. 142.

BUNSKI, *adj. što pripada selu Buni u Hrvatskoj.* Pri bunskom mostu. Mon. croat. 312.

BÚNSOV, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Miloš Bunsov. Rat 45.

BÛNT, *m. vidi* bunta. *u početku našega vijeka.* Dajemo vam znati da se u nahiji beogradskoj pojavio ńeki bunt. M. Nenadović, mem. 323.

BÛNTA, *f.* seditio, *buna. u jednoga pisca prošloga vijeka. od ńem.* bund. *isporedi* bunt, puntarija. Utišava buntu razjarenog naroda. Đ. Obradović, bas. 11.

BÙNTÂŠ, buntâša, *m.* homo seditiosus, *buntovnik. u početku našega vijeka. od* bunta. Lopove i buntaše da povata. Djelov. prot. 8.

BÙNTJELIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Dalmaciji.* Sebem. rag. 1876. 62.

BÙNTÔVAN, bûntôvna, *adj.* seditiosus. *u naše vrijeme. od* bunta. *isporedi* buntovnik. Od buntovne vojske. Nov. srb. 1834. 71. Buntovna ćud. M. Pavlinović, raz. opis. 51.

BUNTÒVÂŃE, *n.* seditio. *u naše vrijeme.* Javļaju da su bila ńeka buntovańa. Nov. srb. 1835. 140.

BÙNTÔVNIČKÎ, *adj.* seditiosorum. Buntovničkog poglavara. Nov. srb. 1835. 195.

BÙNTÔVNÎK, *m.* homo seditiosus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje: ‚može biti da je ova riječ postala u naše vrijeme'). isporedi* bunta, *od koje je i postalo.* Najprve buntovnike po zakonu stratit htiše. J. Kavańin 183. Buntovnici navale što prije da zavladaju gradom. Vuk, dan. 3, 143. Buntovnici su bili sve po izboru bolji od bolega. Vuk, građa 63. Vi, jedni buntovnici svoga cara. M. Nenadović, mem. 87. Da se hvataju buntovnici. M. Đ. Milićević, več. 23. Buntovnici, da se nijeste podigli! Đ. Daničić, psal. 66, 7.

BÙNTÔVSTVO, *n.* seditio. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Buntovstvo tela. Z. Orfelin 18.

BUNUŠ, *m. selo koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 127. *može biti isto koje se sada zove* Bunuška, *koju vidi. i na karti* Bunuš, *koje pišu i* Bunoš *i* Buniš. Rat 118.

BUNUŠKA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom, srezu ļeskovačkom.* Sr. Nov. 1879. 175. *isporedi* Bunuš.

BÚNUTI, bûnêm, *pf. vidi kod* buhnuti.

BUŃ, *m. ime ńekoj zemļi na otoku Braču* xiii *vijeka:* ‚Buńь' oklad. Starine 13, 206. *isporedi* Buńe.

BÚŃA, *f.* caverna, *rupa, jama, pećina. od* xvi *vijeka. od tal.* bugna, *koš, košarica*, bugno, *košnica. isporedi* buńka, buńac. K zjatju buńe jedne dojdosmo, ka unutri kako široka pećina raskošivaše se. P. Zoranić 8. Uz zjatje buńe jedne na stini pod borom sideći žena jedna. 64. Ter okom gdi smirah, razgledah udiļe morski pod, razbirah buńe, krug i spiļe. Đ. Baraković, vil. 279. Ugledah visoko pod krugom buńe zjat. 286. Prid buńom posidih. 287. Slišati to biše iz buńo, pri koj stah, buńa se stresiše, kad bi van pihnu' zdah. 288. *sada je buńa u Dalmaciji rupa što se ostavļa po kućnijem zidovima za golubove, što se u zemļi iskopa da se uhvati zvjerka, i što se gdje god načini da voda prolazi.* J. Grupković.

BÚŃAC, búńca, *m. kotac*, stabulum. *u Dalmaciji na Visu.* L. Mrazović. *Od* buńa. *isporedi* koš *i* košara.

1. BÙŃÂK, buńáka, *m.* fimetum, *buništе. u*

naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (quisquiliae). *Postaće vidi kod* buništo. Osta majka stara na buńaku. Nar. pjes. vuk. 4, 39.

2. BÛŃÂK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 68. Pregled 22.

BÛŃÂNCI, Bûńanâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mještani govore nom. i za akus.:* Bunance.

BUŃANI, *m. pl. a) selo ńegdje blizu Dečana* XIV *vijeka, u tada je u nom. glasilo* Buńane: Selo Buńane. Glasnik II. 12, 34. 108. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 118. Pregled 84.

BUŃE, *f. pl. ime ńekoj zemlji na otoku Braču* XIII *vijeka.* U ‚Bunahь' vse. Starine 13, 209. *nominativu nema potvrde. biće ista zemla koja je u istom spomeniku zapisana i ‚Bunь'. vidi* Buń.

BÛŃEVAC, Bûńêvca, *m. čovjek u Bačkoj koji govori zapadnijem govorom. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postaša tamna: što se misli da* ‚može biti da se tako zovu od hercegovačke rijeke Bune, od koje su se, kao što se pripovijeda, negda amo doselili' (Vuk, kovč. 2), *tomu se opire završetak* -evac; *prije bi moglo biti od imena čovječjega* Buń, *koje se samo ne nalazi, ali može biti hyp. od* Bunislav *ili od* Bonifacius *(kao* Rad *od* Radosav), *te bi nazvani bili po čovjeku koji ih je preselio ili po* sv. Bonifaciju, *kojega može biti da su ńegda osobito slavili.* Šokci ili buńevci (‚bunievci'). Đ. Obradović, bas. 306. Ko posti sredu, on je rkač, a ko subotu, on je buńevac (‚Buńêvacь'). D. Obradović, sov. 59. Zovu ih u Bačkoj Buńevcima, . . . a i sami reku: ja sam Buńevac. Vuk, kovč. 2. — *dolazi i kao prezime:* Ivan Buńevac. Vuk, pjes. 2, 652. *vidi i* Buńevci. — *U oblicima u kojima je drugi slog dug, te glasi* -ńe- *govori se po ńekim krajevima* -nije- *mjesto* -ńê *kao da bi ti glasovi bili od staroga* -nê-: Bunijevci. *što u Vukovu rječniku ima i u nom. sing.* Bunijevac *(čemu se dodaje da se tako govori u Hrvatskoj), biće pogrješka uz one oblike u kojima je taj slog dug.*

BÛŃEVAČKÎ, *adj. što pripada Buńevcima. u Vukovu rječniku.*

BÛŃÊVCI, Bûńevâcâ, *m. pl. a) selo u hrvatskom primorju.* Pregled 13. — *b) selo u Hercegovini blizu Trebinja.* Statist. 122. *isporedi* Buńevac.

BÛŃÊVČINA, *m. i f augm.* Buńevac *i* Buńevka. *samo u Vukovu rječniku.*

BÛŃÊVKA, *f. žensko čeljade u Bačkoj koje govori zapadnijem govorom. isporedi* Buńevac. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Buńevka. Vuk, kovč. 2. — *mjesto* -ńê- *govori se po ńekim krajevima i* -nije-, *kao da bi ti glasovi bili od staroga* -nê-. Bunijevka. *u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Hrvatskoj.*

1. BÛŃICA, *f. vidi* bunika. Narodńak 1877. 136. B. Šulek, im. 37.

2. BÛŃICA, *f. dem.* bûńa. J. Grupković.

BÛŃIKA, *f. vidi* bunika. P. Bolić 2, 325. List od buńike. Farmak. 100.

BUŃIKOVO, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom kod sela dońe Šatorńe:* Niva u Buńikovu. Sr. Nov. 1877. 1079.

BÛŃÎŠTE, *n. vidi* buništе. *u naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu. a) kao buništе pod a.:* Svaki pijevac na svom buńištu jači. Nar. posl. vuk. 277. Prtište na buńište a nesreća u kuću 265. Al govori petlovane: ja mog' biti odabaša od stotinu kokošaka da ih vodim od buńišta do buńišta. Nar. pjes. vuk. živ. 10. — *b) kao buništе pod b.:* Vrana o buńištu a soko o mesu, pa oboje na Đurđev dan izlete. Nar. posl. vuk. 39.

BÛŃIV, *adj.* seditiosus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* buńivo.

BÛŃIVO. *adv.* seditiose. *samo u Mikaljinu rječniku* (33b). *isporedi* bunjivo.

BÛŃIVÔST, bûńivosti, *f.* seditio. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* buńivstvo. *oboje načińeno za rječnik.*

BÛŃKA, *f. vidi* buńa, *od koje je i postala. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pridi golubice moja u utlinah kamenih, u buńkah gomilnih (in caverna maceriae). Bernardin 94. cant. 2, 14.

BÛPA, *f.* sonitus, *lupa. samo u naše vrijeme. od kor.* bup, *lupati. isporedi* bupati, bupiti. *O glasu koji se čuje kad puške pucaju:* Stoji bupa sjajnijeh muškета. Nar. pjes. vuk. 5, 370.

BÛPÂNE, *n. vidi* lupańe. *u Vukovu rječniku. isporedi* bupati.

BÛPATI, bûpâm, *impf. vidi* lupati. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Perastu). isporedi* bupiti. *postańem od* bupa.

BÛPILO, *n. ńeko mjesto blizu Ravanice u pjesmi i iz ńe u Vukovu rječniku. isporedi* bupiti, *od čega je i postalo.* Ode care *(Lazar)* crkvi Ravanici da on vidi kaka mu je crkva. Kad je care bio prema crkvi, sinu crkva kao jarko sunce, konju ždraka u oči udari, pod carem je konic poskočio i sa sebe cara obalio, tu se zove Carevo Bupilo. Nar. pjes. vuk. 2, 210.

BÛPITI, bûpîm, *pf. vidi* lupiti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napominje da se govori u Perastu, ali se govori i u Srbiji, i neprelazno kao tresnuti sobom o zemlju.* I. Pavlović, *isporedi* bupati, bupnuti.

BÛPKATI, bûpkâm, *impf.* murmurare. *samo u Stulićevu rječniku:* ‚bubkati', *po čemu je od* bubati.

BÛPNUTI, bûpnêm, *pf. padajući sobom lupiti o što,* corruere cum strepitu. *u naše vrijeme. od* bupiti. *isporedi* bubnuti, bûšiti. Navlaš bupne o dolinu kao da je poginuo. V. Vrčević, igre 54. Bupnuti *što i* bûšiti. K. Crnogorac.

BÛR, *m.* minctio, *pišańe. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Od kor.* bhur, *vrtjeti se, vreti, prema čemu stoji* bur *sa svojim značenem kao kvasiti i kiša prema kvascu. isporedi* buriti (mingere), buran (pluviosus), burke. Šali šalom, buri burom, a ne tiči rukom. Poslov. dan. 120.

1. BÛRA, *f* procella, tempestas. *jak vjetar, vihar. od* XIII *vijeka (vidi pod b. prvi primjer), između rječnika u Stulićevu (u koji je uzeto iz ruskoga), u Vukovu* (‚sturmwind, procella', *što je još k tome dodano, ono je o drugoj buri, koju vidi na po se) i u Daničićevu. — Kor.* bhur, *vrtjeti se, verti. nadimati se. isporedi* bnran, bur. — *Ispreva je glasila* burja, *za to je instr. sing. bio* bureju. — *a) u pravom smislu:* Veliki vetrь i bura mala drêvesa ne povrêždajetь. Starin. 2, 271. Dodoh u dubiuu mora, i bura potopi mene. J. Banovac, blagos. 27. psal. 68, 3 (2). Bura na moru bijaše sve veća. Đ. Daničić, jon. 1, 11. — *b) u prenesenom smislu:* Tihoje pristanište vlьńajemymь bureju grêhovnoju. Mon. serb. 58. Đa utišiši buru ļutuju duše i têla mojego. Mon. serb. 244. Kada vitri, bure i vihri progońenja eretičaskoga rvu crkvu. Š. Budinić, sum. 55b. Ja sam čisto pred očima imao kakvu su buru na sebe privlačili. Đ. Obradović, bas. 392.

2. BÛRA, *f.* borcas, *sjever. od tal.* bora. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu i Vukovu. — a) sjever, sjeverna strana:* Rasohatica vsa sь vsimi ńivami na jugъ i na buru je. Starine 13, 209. Z bure jest put obći, a z juga jest put, ki gre kь hižamь. Mon. croat. 140. Imaju gledati na buru. Naručn. 37b. Obrativši se k strani od bure. L. Terzić 325. Propastnim ostalim odgovaram vjetreć s bure. J. Kavańin 153. Da ste prokleti s juga i s bure. J. Banovac, blagos. 179. — *b) sjever, vjetar sjeverni:* S oštrinom garbini (‚grbini') uzmutiše more, pak bura zapiri dvigruv se sa gore. P. Hektorović 72. Od kude bura ishodi. P. Zoranić 7b. Koji prode vrime bure, ne mańka mu ništa drugo nego počivati. P. Posilović, nasl. 198b. Bura ga *(cvijet)* opaḷuje. M. Radnić 168. Po jugu i buri, fortuni, bonaci u pivańu vaši prohajaju danci. M. Kuhačević 40. Napadne na nas straovita bura. D. Obradović, bas. 380. Kad bura dune, svakomu je bude. Poslov. dan. 41. Puva bura na Radula. Nar. pjes. vuk. 242. Bura goni, vrag se ženi. Nar. posl. vuk. 30. Bura mi je zibarica bila. Nar. pjes. mikul. 139. Bura se po primorju gdješto zove i vjetar od kraja (t. j. sa zemḷe). Vuk, rječ. 49a. *isporedi* zgorac.

3. BURA, *f.* borax. *samo u jednoga pisca našega vremena, koji će biti uzeo iz ruskih knjiga. Od pers.* bora *(istoga značenja).* Vode, u kojoj je 1 lot bure rastopḷeno, sipaju u vino. P. Bolić 2, 263.

4. BÚRA, *m. vidi* buro. *samo u Vukovu rječniku.*

BÙRAČA, *f.* lagenae species, *kao čutura od kože. od tal.* borraccia, *mjeh. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Hrvatskoj i Dalmaciji).* Uzme buraču vina. V. Bogišić, zbor. 241. *nalazi se i sa* č *mjesto* č: U buraće natočiše pivo. Nar. pjes. juk. 165. Nalivajte u buraće pivo. 435.

BÙRÂĆ, Buráća, *m. ime muško. samo u Vukovu rječniku. isporedi* Burja.

BÙRAĆA, *f. vidi* burača.

BÙRÂD, *f. coll.* dolia, *isporedi* bure. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Jer im stoje burad i kace na poḷu. D. Obradović, živ. 59. Burad svud okolo čistiti. Z. Orfelin 57. Tu se burad opravḷaju. Nar. prip. vuk. 100. Nado nekoliko buradi. Vuk, dan. 1, 73. Kace, burad. P. Bolić 2, 55.

BÙRAĐA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

BÙRAĐSKÎ, *adj.* što *pripada selu Buraći.* Buradska opština. K. Jovanović 162.

BÙRÂG, burága, *m.* venter animalis. *isporedi* kuḷen. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (thiermagen). *Od rum.* burik, *pupak,* umbilicus. Il' o vaše il' naše burage. Osvet. 4, 35.

BURÀGIJE, burágîjâ, *f. pl. nespretna obuća. od tal.* borraccia, *mjeh. u naše vrijeme u Lici.* Nosi tamo te tvoje buragije. J. Bogdanović.

1. BÚRAK, búrka, *m. vidi* bur. *samo u Stulićevu rječniku.*

2. BÙRÂK, buráka, *m. ime konju Muhamedovu, arap.* burak. Usede na koña svog starog buraka. J. Rajić, boj 15.

1. BÛRAN, bûrna, *adj. a)* procellosus, turbulentus, violentus. *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. postańem od* bura, procella. *aa) o vjetru:* Vitar buran jedan dahnu. Aleksand. jag. starin. 3, 272. Posle burnih vetrova. J. Rajić, pouč. 3, 31. Dunu nasuprot ńemu buran vjetar. Vuk, djel. 27, 14. — *bb) o kiši:* Kako burna kisa iz oblaka. Nar. pjes. vuk. 1, 371. 5, 187. Ogled. sr. 170. — *cc) o događajima i o vremenu u koje biraju taki događaji:* Zaboravḷaće burni i mutni događaja. Nov. srb. 1834. 69. Na sadašńi burni vremeni nismo se mogli sakupiti. Bud. spom. glasn. n. 3, 57. — *b)* pluviosus, *kišovit. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je to u Boci). postańem od* bur, *ali ne u ńegovu značeńu nego u općenitijem, od kojega je i ńegovo postalo, a to je kvasiti. isporedi* burnik, burńak, burke.

2. BÛRAN, bûrna, *adj.* borealis. *vidi* burni.

3. BÙRÂN, burána, *m. vidi* bunar, *od kojega je i postao premjestivši glasove. u Srbiji u Mačvi.* Ḷ. Kovačević.

BURÀNIJA, *f. vidi* boranija. Ḷ. Kovačević. I. Pavlović. *kaže se u šali i za djecu i malu gospodu.* I. Pavlović.

BURAŠ, *m. ime muško. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Burja.

BÙRAŠKA, *f. tal.* burrasca, tempestas, *bura (pod* 1*). u jednoga pisca* XVII *vijeka. (Jona)* u brod podiže se udiḷe velika buraška. M. Radnić 226.

BURATI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 22.

BÙRAV, *adj.* pusillus et ventriosus, *nizak a trbušat. samo u Vukovu rječniku. Postańem od* burag, *kojemu je odbačen završetak. isporedi* buro *i* kuḷav, pupav.

BURÁZER, *m. tur. pers.* bürâder, *brat. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu, gdje se napominje da se govori u Bosni, ali se do skora moglo čuti i u Srbiji. prošloga vijeka dolazi kao nadimak mjesto prezimena:* Dmitar Burazer. Bud. spom. glasn. n. 3, 77.

BURÁZEROVICA, *f. žena Burazerova.* Marija Burazerovica. Bud. spom. glasn. n. 3, 218.

BURAŽ, *m. vidi* boražina, *s kojom je i postaña jednoga.* XV *vijeka.* B. Šulek, im. 38.

BURAŽA, *f. vidi* buražina. B. Šulek, im. 38.

BURAŽIN, *m. vidi* buražina. *od prošloga vijeka.* Sliza, bakvice, . . . buražina (‚burassina'), žntinice. J. Vladmirović, lik. 14. Buražin ‚divji', echium vulgare L. B. Šulek, im. 38.

BÙRÂZINA, f. *vidi* boražina. Čas. ces. muz. 1872. 47. B. Šulek, im. 38. *pogrješka će biti su* z *mjesto* ž: Naberi . . . srpuḷe i burazine. S. Ḷubiša, prič. 7.

BURČA, *f. selo o Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist 68.

BURČAN, *m.* succinum. *od ńem.* bernstein. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* burštin.

BÙRČIN, *m.* riječ *koja ništa ne znači nego se pjeva u brojenici uz Turčin:* Turčin burčin, kaurin dečićak. Ḷ. Kovačević.

BÙRDEḶ, *m. a) koliba. od rum.* bordeiu. *u naše vrijeme u Srbiji.* Da popravi kuće i burdeḷe. Djelov. prot. 84. *dolazi i kao ime mjestima kuda su ńegda bile take kolibe: u okrugu požarevačkom:* Niva u Burdeḷu. Sr. Nov. 1863. 62. 1872. 613. 1873. 351. *u okrugu smederevskom:* Ńiva u Burdeḷu. 1874. 403. Ńiva na Burdeḷu. 1875. 392. Ńiva u Burdeḷima. 1867. 379. — *b)* prostitutio. *od tal.* bordello. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BURĐEḶITI, burdeḷim, *impf.* prostituere. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* burdeḷ.

BURĐEḶNICA, *f.* lupanar. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. isporedi* burdeḷ.

*

BÙRDEĻSKÎ, *adj.* lupanaris. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (I, 752[a]).

BÙRDIMO, *n. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 845. *pišu ga i* Burdim. K. Jovanović 112.

BÙRDIMSKÎ, *adj. što pripada selu Burdimu.* Burdimska opština. K. Jovanović 112.

BURDÌŽATI, burdižâm, *impf. tal* bordeggiare, *bordeggiare, broditi suprot vjetru*, adverso vento navigare. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kud god ste jadrili ali burdižali, vali su vas posud za škoļa držali. M. Kuhačević 40.

BURDUS, *m.* perflatus, *promaja, vjetromet. u naše vrijeme u Dalmaciji.* Ovdje sam na burdusu od bure. M. Pavlinović. *Postaćem može biti u svezi sa* burdižati.

BÙRE, bûreta, *n.* dolium. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (cadus, bario) *i Vukovu* (dolium). *Od sr. lat.* bureta, amphora, *fr.* burette. *isporedi* burilo. Vinsko bure. Đ. Rapić 267. Svako vinsko upokrivaj bure. J. S. Reļković, kuć. 426. Odmah pukne jedan obruč na buretu. Nar. prip. vuk. 25. Prazno bure zveči. Nar. posl. vuk. 259. Veliki je kao bure od krastavaca. 33.

BUREBIĆ, *m. prezime u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavanin 134.

BUREK, *m. prezime, u naše vrijeme.* e *može biti da je kajkavski mjesto* a. Schem. zagr. 1875. 259.

BURÉNCE, burénceta, *n. dem.* bure. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Miloš je pleo katarice, pa čak gradio i po neko burence. M. Đ. Milićević, več. 39.

1. BÚRÊŃE, *n.* urinae redditio, *pišańe, mižańe. isporedi* búriti. *samo u rječnicima Belinu* (528[b]) *i Vukovu.*

2. BÚRÊŃE, *n.* ira, *srđeńe. isporedi* búriti se. *samo u Vukovu rječniku.*

BUREŠIĆ, *m. prezime*, XVI *vijeka.* N. Naļešković I, 330. 347. B. Kašić, rit. XVIII.

BURETIĆ, *m. prezime u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavanin 127.

BÚREŽ, *m.* urina, *mokraća. samo u rječnicima Belinu* (528[b]), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. Postańe vidi kod* bur.

BÚREŽAN, búrežna, *adj.* urinalis. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* burežateļan. *pošļeđńe sasma nepouzdano.*

BUREŽŃAČAC, burezńačca, *m dem.* burezńak. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

BUREŽŃAČIĆ, *m. dem.* burežńak. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÚREŽNÂK, *m.* matula, *noćni sud. u rječnicima Belinu* (528[a]), *Bjelostijenčevu i Stulićevu. isporedi* burež.

BUREŽOBOLAN, burežobolna, *adj.* stranguria laborans. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

BÙRGÎCA, *f. dem.* burgija, -î- *je sažeto* -iji-, *mjesto čega pišu i* -ij-. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (burgijca). Probuši bure burgicom. Z. Orfelin 285.

BÙRGÎĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 44. *Postańem od* burgija, *a to je bez sumńe bilo kome nadimak.*

BÙRGIJA, *f. tur.* burgu, *svrdlić, svrdao*, terebra. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se veli da je burgija mali svrdlić, a u Crnoj Gori ona dugačka što se čibuci vrte, a mala da se ondje zove svrdao. Ake. se mijeńa u gen. pl.:* bûrgîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bùrgijô, bùrgijôm. Burgijom se buši, gdje ne može šilom. Nar. posl. stojan. 15.

BURGÌJÂŃE, *n.* concitatio. *isporedi* burgijati. *samo u Vukovu rječniku.*

BURGÌJÂŠ, burgijáša, *m. a) ko gradi ili prodaje burgije*, qui terebras conficit aut vendit. *u Slavoniji.* F. Ivančić. — *b)* homo circumforaneus, *ko je rad svuda biti. u Vukovu rječniku.* — *c)* proxenota suarius, *ko ide po selima za prave trgovce, te kaparisava svińe ili motri gdje se mogu dobro kupiti. isporedi* kalauz. *u Srbiji, između rječnika samo u Vukovu.* Vidaš trgovčića, kalauza, burgijaša, koji motri šta se jevtino može kupiti šta li skupo prodati. M. Đ. Milićević, več. 42. Medi se žir; burgijaša nema, pa devojke lupaju bakrače. 353. Nema burgijaša, da kaparisavaju veprove. 354. — *d)* concitator, *kao bunđija tajni. u Slavoniji.* F. Ivančić. *isporedi* burgijašiti. — *e)* teretrius Er. J. Šloser, kor. 250. 260.

BURGIJÁŠITI, burgijâšîm, *impf.* concitare, *buniti, podbadati ļude da se bune. isporedi* burgijati *pod b.* B. Mišicki. K. Crnogorac.

BURGÌJATI, burgijâm, *impf. a)* terebrare, *bušiti burgijom. u Slavoniji.* F. Ivančić. *toga će biti značeńa, ne u pravom smislu, u zagoneci:* Klindo visi, pendo zja; klindo pendu burgija *(odgonetļaj: sise u krave i vedrica.)* Nar. zag. nov. 207. — *b)* concitare, *buniti, podbadati ļude da se bune. u Vukovu rječniku. isporedi* bušiti.

BÙRGÎJCA, *f. vidi* burgica.

BÙRICA, *f. drven sud od dužica sa zaklopcem i s dva uha, u kom se nosi hrana pastirima i ļudma koji rade u poļu. u Istri. isporedi* bure, *s kojim je jednoga postańa.* Popal Stipan buricu, razbil mački glavicu. Nar. pjes. ist. 4, 10.

BURIČE, *n. ńeko mjesto u zagoneci. može biti zlo izgovoreno mjesto* Boriče, *koje vidi:* Krava riče na Buriče, a tele joj se u Bosnu čuje. *(odgonetļaj: top kad pukne.)* Nar. zag. nov. 185.

BURIĆ, *m. a) prezime, od prošloga vijeka.* Od Burića sada vilo pivaj. Š. Stefanac 41. U sokola Burića Đukana. Ogled. sr. 494. Burić. Schem. rag. 1876. 62. — *b) selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Razdjeļ. kr. 20.

BURIĆEVAC, Burićevca, *m. grad u Bosni u okrugu bihaćkom blizu Klise.* Zemļop. bos. 50.

BURILČEVO, *n. ńeko mjesto, koje se spominje samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 127.

BÙRILO, *n.* vas aquarium ligneum, *drven sud za vodu od* 20 *do* 25 *oka, kao bure, ali mnogo duže nego šire, da se lakše može uprtiti na leđa ili natovariti na końa po dva, s obje strane po jedno (u Hercegovini). Burilo je bez uha a su dvije rupice.* V. Ļešević. *isporedi* bûca. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (doliolum). Žena s burilom ide na vodu. V. Vrčević, niz 219. Sprijed klupko, straga ražań, a u srijedi burilo *(odgonetļaj: mačka).* Nar. zag. nov. 126. Na čuki čurilo, na bukvi burilo, na varde grade, na stup se bere. *(odgonetļaj: pčela.)* 186.

BURILOVAC, Burilovca, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Burilovcu. Sr. Nov. 1874. 223.

1. BÛRIN, *adj.* borealis. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

2. BURIN, *m. ime tursko.* Burin-bega od Jasenovoga. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

BURINA, *m. prezime u Dubrovniku* XVI *vijeka.* Kamo tvoj Burina? O. Mažibradić 188.

BÜRÎNCI, Bürinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *mještani govore acc. i za nom.:* Burince.

BÜRÎNČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1881. 960.

BÛRINE, *f. pl. a) selo blizu Spiča u Crnoj Gori* XIV *vijeka:* Dubovicu sь Burinami. Glasnik 20, 218. *pogrješka:* Zьburina. Mon. serb. 68. — *b) livada u selu Zaovinama u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović. *tako će biti ime i malom jezeru ondje.* Bijeli Rzav izvire iz malog jezerca Burina. M. Đ. Milićević, srb. 581.

BURINI, *m. pl. selo u hrvatskom primorju blizu Bakra.* Schem. segn. 1871 61.

BÛRIONICA, *f. mjesto pred kućom pokriveno gdje stoji burilo s vodom. u Hercegovini.* N. Dučić.

1. **BÚRITÍ**, búrîm, *impf.* mingere, *mokriti, pišati. od prošloga vijeka, između riječnika u Belinu* (258b), *Bjelostijenčevu (samo sa* se), *u Stulićevu i Vukovu (u kom se napomiće da se govori u Dubrovniku). Postaće vidi kod* bur. — 1. *neprelazno:* Šali šalom, buri burom, a ne tiči rukom. Poslov. dan. 120. Buriti na koga. Bella 528b. — 2. *sa* se, *u istom značeńu u svijem pomenutijem rječnicima osim Vukova.* Buriti se na koga. Stulić.

2. **BÚRITI SE**, bûrîm se, *impf.* irasci, *srditi se, upravo nadimati se i durati od srdńe,* tumescere ira. *samo u Vukovu rječniku. Postaće vidi kod* bûra *pod* 1.

BURIV, *adj.* urinam ciens. *samo u Stuličevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BURJA, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 26.

BÙRJAM, *m. nadimak. u naše vrijeme.* G. Jovanović Burjam. D. Avramović, sv. gora 266.

BÙRJAN, *m.* sambucus ebulus L., *apta. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiće da se govori u Braničevu).* — *Kor.* bhur, *nadimati se, bujati. isporedi* bura *pod* 1. Treba uzeti koren burjana (aptike) i taj koren dobro otucati. M. Đ. Milićević, živ. 2, 61. Burjan, sambucus ebulus L. J. Pančić, flor. biogr.[2] 258. B. Šulek, im. 38.

BÙRJANÍŠTE, *n. mjesto gdje raste burjan. dolazi kao ime mjestu, pod njivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Burjaništu. Sr. Nov. 1866. 156.

BÙRJANSKÎ, *adj. što pripada burjanu, gdje ima mnogo burjana.* Livada u burjanskom polu *(u Srbiji u okrugu požarevačkom).* Sr. Nov. 1861. 94. Kuća u burjanskoj mali *(u Požarevcu).* Sr. Nov. 1863. 462.

BURJAŃE, *n. coll.* burjan. *u jednoga pisca našega vremena, koji ga uzima kao korov u opće:* Uzmu aptugu, kukutu ili drugo zeleno burjańe. S. Tekelija u Ļetop. 119, 5.

BURJENOV, *adj. što pripada čovjeku po imenu Burjenu, koje ime samo ne dolazi. isporedi* Burjam. *prošloga vijeka u poslovici:* Nadbodi snažnosti i Burjenovu i Bratutovu masku. Poslov. dan. 68.

BURJUNTIJA, *f. vidi* buruntija. On mu dade sitnu burjuntiu. Nar. pjes. juk. 504.

BURKA, *f. kao da je ńeka mala lađa. u Dubrovniku. prošloga vijeka u poslovici. isporedi* urka. Korisnije je otroku od urke neg gosparu od burke. Poslov. dan. 49. *isporedi* burlot.

BÛRKÂŃE, *n.* fremitus, strepitus, perturbatio. *isporedi* burkati. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (vidi dalje). a) morsko, kao* bučańe: Zbog burkanja ili bučanja morskoga. F. Glavinić, posl. 32. — *b) u opće bučańe, buka,* tumultuatio. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.* — *c)* ‚burkańe želuca', *stuživańe,* nausea. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÛRKATI, bûrkâm, *impf.* turbare, tumultuari. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu:* tumultum, confusionem, seditionem facere; *u Jambrešićevu:* confundere, tumultuari; *u Voltigijinu:* stürmen; *u Stulićevu:* tumultum facere *(iz Habdelićeva).* — *Od* bura *pod* 1. — 1. *prelazno, kao prometati:* Dok je jaje čitavog mihurka, ńega zalud ni kvočka ne burka. J. S. Reļković, kuć. 99. — 2. *neprelazno, kao bučati i buniti se,* tumultuari, seditionem facere. *potvrde druge nema osim što je naprijed spomenuto iz drugih rječnika.* — 3. *sa* se, *pasivno bez subjekta:* burka mi se u želucu, *t. j. stužuje mi se,* nauseo. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

BÙRKÊ, *adv.* fluxu non interrupto: ide mu krv burke iz nosa, *t. j. mlazom teče. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Od* buriti, mingere. *isporedi* pišati.

BURKO, *m.* bryoporus Kraatz. J. Šloser, faun. kor. 1, 122. 155.

1. **BÙRLAV**, *adj.* bucculentus, *u obrazu naduven. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje:* ‚u. p. u obrazu', *po čemu bi mogao biti burlav i kako drukčije a ne samo u obrazu. isporedi* burav, *s kojim će biti jedna riječ, samo je dometnuto* l.

2. **BÛRLAV**, *adj.* imbecillus, *slabačak.* M. Ružičić. *Postańem će biti od tur.* burulmak, *previjati se od bola.*

BÛRLAVITI, bûrlavîm, *impf.* infirmari, *slabiti.* M. Ružičić. *isporedi* bûrlav, *od čega je i postalo.*

BURLET, *m. prezime,* XIV *vijeka. tamna postańa.* Dobrilo Burьletь. Glasnik II. 12, 36.

BURLÍKÂŃE, *n.* ploratio. *isporedi* burlikati. *samo u Vukovu rječniku.*

BURLÍKATI, bûrlîčêm, *impf.* plorare, *plakati ričući. samo u Vukovu rječniku. Postańem će biti od tur.* burulmak, *previjati se od bola. pa se to značeńe promijenilo onako kao u* kriviti se, *koje osim pravoga značeńa znači i rikati kao goveče.* — *Akcenat kaki je u praes. taki je još samo u imperf.:* bûrlîkâh; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u inf., samo je i treći slog dug u part. praes.:* burličûći, *i u part. praet. act.* I: burlikâv, burlikâvši.

BÛRLOT, *m. tal.* burlotto, brulotto, *čamac kojim se zapaļuju neprijateļske lađe. u naše vrijeme.* Tri burlota s ogńem učinio, svu pašinu flotu zapalio. Pjev. crn. 305.

BÙRĻÂŃE, *n.* scrutatio in jusculo. *isporedi* burļati. *samo u Vukovu rječniku.*

BÙRĻATI, bûrļâm, *impf. a)* perturbare, *prometati po kakvoj židińi. isporedi* brļati. — *b) burļaju mu crijeva,* intestina crepant. *isporedi* karati se. — *u oba značeńa samo u Vukovu rječniku. postańem od* bura *pod* 1. *isporedi* burkati.

BÙRĻIV, *adj.* turbulentus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Brodeńe ovoga života jest burļivo. M. Radnić 165.

BÙRMA, *f. tur.* burma, *što god uvijeno, savijeno, zavojito. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (annulus, cochlea). — *a)* annulus, *prsten, ali samo gladak:* Na ńu metnu lipo obiližje, tri sadaka od svile crļene i tri burme od

suoga zlata. A. Kačić, razgov. 147. Sada desnu, sada livu daju ruku, da se po ńima burme sjaju. J. Krmpotić, mal. 18. Na ruci mu sjajna burma. Nar. pjes. vuk. 1, 327. Te izvadi do tri burme zlatne. 3, 526. S ruke skide burmu pozlaćenu. 2, 317. Prsten izgubila, burmu sakrušila. 1, 101. Pak pokupi burme i prstenje. 2, 151. — *b)* cochlea, *zavoj kuki je u svrdla:* Svako mu je *(puce)* od po litre zlata, a pod grlom litra i po zlata, kojo mu se na burmu odvija, te vojvoda ńime pije vino. Nar. pjes. vuk. 2, 483. A koje je puce pod grocem, ono jeste od tri litre zlata, i ono se na burmu otvora, te junaci ńime piju vino. 3, 375. Svaki nosi po tridest strijela, svaki nosi po dvadest pušaka, sve na jedan arzlak izgońene, a na jedan čakmak dogońene, sve na jednu burmu zavijene. 3, 333. — *c) koliko se saruka jednom obavije oko glave:* Zlato Jovo saruk zavijaše a draga mu ogledalo drži; kako koju burmu zavijaše, svoju dragu u lice ljubjaše. Nar. pjes. vil. 1867. 716. Oko glave laor zavijaše, kako koju burmu dogońaše, svoju dragu u lice ljubjaše. Nar. pjes. petr. 1, 162. — *d) gdje se voda savija*, flexus: Ńiva u mestu burma. Sr. Nov. 1873. 299.

BURMAD, *m. prezime*, XIV *vijeka.* Glasnik u. 12, 120. *riječ tuđa.*

BURMASI, *m. pl. vidi* Burmazi.

BURMAŠEVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 103.

BÛRMÂZ, *m. ime muško, prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46. *isporedi* Burmazović.

BÛRMÂZI, Bûrmâzâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru stolačkom.* Statist. 122. *pogrješka će biti* Burmasi. Schem. ragus. 1876. 57. *isporedi* Burmazović.

BÛRMÂZOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u Srbiji.* Lj. Kovačević. *Biće od tur.* burnaz, *nosat. isporedi* Burnazović.

BURMĖŃÂK, burmeńáka, *m. mali svrdlić. u Lici.* V. Arsenijević. *isporedi* burma, *od koje je i postao.*

BURMÛĜIJA, *m. koji prodaje burmut. samo u Vukovu rječniku.*

BÛRMUT, *m.* tabacum contritum, quod naribus hauritur. *od tur.* burnu, *nos, i* otu, *trava. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* burnut. Što će babi burmut u kutiji? Nar. pjes. petr. 2, 149. Šmrčući burmut. M. Đ. Milićević, več. 282.

BÛRMUTICA, *f.* cistella tabaci contriti, quod naribus hauritur. *samo u Vukovu rječniku.*

BÛRNÂZOVIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* A. Kačić, korab. 452. *isporedi* Burmazović.

BÛRNÎ, *adj.* borealis, *sjeverni. od* bura *pod 2. od* XIII *vijeka. akcenat se ne zna za cijelo. isporedi* burńi. Burna strana. Starine 13, 207. Prihode z burne strane. Naručn. 38. Evo oni od burne strane mora pridu. Bernardin 36b. Od polunoći, od burnije strana. M. Divković, bes. 248.

BÛRNÎK, *m. vidi* burńak. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori).*

BÛRNUT, *m. vidi* burmut. *prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (719b). — *što je burmut od duvana, po tome jedan pisac prošloga vijeka tako naziva i duvan.* Burnut u prahu prinjen na nos oli u luli pušen kroz kamiš. M. Dobretić 393. Ne ima uzimat burnuta oli ti duhana ni na nos ni na usta. 393.

BÛRŃÂK, *m.* salamandra, *duždevńak, barnik. samo u Vukovu rječniku* (‚bûrńak'). *postańe vidi kod* buran *pod 1, b.*

BÙRŃATI, bûrńâm, *impf.* vacillare, infirma esse valetudine: burńa brod, *kad je bez dobra krmara te se vrti sad tamo sad amo;* burńa čeljade, *kad hoće da se razboli, kao kuńa.* Slovinac 1880. 389. *postańem će biti od tur.* burulmak, *savijati se, prevrtati se, premetati se, previjati se od bolesti. isporedi* bûrlav.

BÛRŃÎ, *adj.* borealis, *sjeverni. od* bura *pod 2. isporedi* burni. XVII *vijeka. akcenat se ne zna za cijelo.* U noći po zvizdah burńi kraj držite. Đ. Baraković, vil. 338. Zavijajuć s svake strane, zorńe, z burńe, z desne i live. I. Zanotti, en. 2, 29.

1. BÛRO, *m.* ventriosus, *burav čovjek. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od* burav. *u tom će značeńu biti i nadimak:* Pogubi ga Nikolica Buro. Nar. pjes. kras. 1, 165.

1. BÛRO, *m.* iracundus, *koji se buri, srditko. od* buriti se. *samo u Vukovu rječniku.* Što si se buro naburio? Vuk, rječ. 49b.

BÛROJEVIĆI, Bûrojevîčâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

BÛROŃE, Bûrôńâ, *f. pl. selo u Crnoj Gori u ļešańskoj nahiji.* N. Dučić u Glasniku 40, 20. V. Ļešević.

BÚROVAC, Búrôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

BÚROVAČKÎ, *adj. što pripada selu Burovcu.* Burovačka opština. K. Jovanović 142.

BÛROVIĆ, *m. prezime. prošloga vijeka.* Burovići. J. Kavańin 133. Gospoda kotorska Burovići. A. Kačić, kor. 492. Dođe vrli ago Memed-ago na dvorove Tripa Burovića. Nar. pjes. bog. 167.

BÛROVO, *n. selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97.

BÛRSA, *f. tal.* borsa, *sred. lat.* bursa, *kesa,* crumena. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Dubrovniku gradu, a u okolini ćesa).*

2. BURSA, *f. vidi* Brusa. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, može biti grieškom.* Bursa, Erzerum. I. Gundulić 328.

BURSAĆ, Bursaća, *m. ime muško. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 46.

BURSIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 20.

BURSTIN, *m. vidi* burštin.

BÛRŠI, *u poslovici, vidi kod* urši.

BURŠTIN, *m.* electrum, succinum. *od nem.* bernstein. *isporedi* burčan. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (34b), *Voltigijinu i Stulićevu: u oba pošljedńa napisano kao da bi glasilo* burstin.

BURŠTINSKI, *adj.* succineus. *samo u Stulićevu rječniku, i to sa* s *mjesto* š. *isporedi* burštin.

BÙRTÂŃE, *n.* nausea. *isporedi* burtati se *(kod* burtati). *samo u rječnicima Mikaljinu i Stulićevu.*

BÙRTATI, bûrtâm, *impf.* 1. *prelazno:* cornu petere, *bosti rogom:* koza me je burtala. Slovinac 1880. 389. — 2. *sa* se, *pasivno bez subjekta:* nauseare, *stuživati se na moru. samo u rječnicima Mikaljinu i Stulićevu:* burtati se komu. Stulić 68a. — *U oba značeńa postańa kojega je i* bortati.

BÛRU, *tako se tepa u Hercegovini u trebińskoj nahiji kozi koja ne ljubi svoje kozle.* N. Dučić.

BURÙNĜUK, *m. tur.* burunĝuk, *vrlo tanko platno, koje se providi* (toile anglaise, gaze, crêpe,

schleiertuch, krepp, flor). *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (‚tanko bijelo svileno platno'). Priliva se svila na divojci, vijaju se zlatni ‚burunčući'. F. Radman 32. Na krilu joj krpa burunĝuka, po ńoj veze grane pozlaćene. Nar. pjes. petr. 1, 119. — *pred drugim supstantivom stoji na turski način bez promjene mjesto* ‚od burunĝuka': Da ne mete burunĝukkošuļe. Nar. pjes. vuk. 1, 262. — *prošloga vijeka nalazi se i kao nadimak mjesto prezimena*: Jovan Burunĝuk. Bud. spom. glasn. u. 3, 77.

BURUNĜUKLI, *od burunĝuka. turski adj. koji se ne mijeńa po padežima. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Po gaćama burunĝukli košuļa. Nar. pjes. vuk. 1, 359.

BURUNTIJA, *f. tur.* bujuruldu, *zaporijest ili naredba upravitelja zemaļskog od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bujruntija, burjuntija. Evo ti ot paše buruntija. Starine 10, 19. Kako jeste vojsku pokupio bez fermana i bez buruntije i bez r'ječi cara čestitoga. Nar. pjes. vuk. 4, 193. On ne gleda careva fermana ni pašine sitne buruntije 4, 347. Daću ńemu sitnu buruntiju da ne dava groša ni harača dok od ńega teče muške glave. 4, 99. Poruči kmetovima, te mu izvade od paše buruntiju, i onda opet izide medu ļude, i poslije toga niko mu ne smije spomenuti za ono što je hajdukujući učinio. Vuk, živ. 269.

BURUŠKATI, buruškam, *impf. vaļuškati se s kim. kao da je to u jednoj pjesmi našega vremena. od tur.* burušmak, *vrtjeti se s kim ili oko koga, sarijati se oko čega.* Ne bi li se strukom zakitio i devojkom Stankom oženio, da zajedno kitno buruškamo. Nar. pjes. petr. 1, 118

1. BŮS, *m.* fasciculus (florum), frutex, calamus, cespes. *Od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika u Mikaļinu*: caulis, thyrsus, scapus, culmus, cespes; *u Belinu*: cespes (187), calamus (707), planta (561); *u Stuliću*: calamus, caulis, cespes; *u Vukovu*: cespes, frutex *(kojemu se pošļednjemu dodaje da se u tom značenju govori u Dalmaciji).* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.*: búsu, *gen. pl.* búsâ, *i u cijeloj množini kad ima* -ov-: búsovi, *a tada su u gen. i oba zadńa sloga duga*: búsôvâ. — *Kor.* bhus (*od* bhu, *biti, budem*), *silno rasti, bujati. isporedi* buhav. — *a) kao kita, više strukova zajedno ili jedan a kitast, kad se uzabere,* fasciculus (florum): *aa) u pravom smislu*: Ter od cvitja busi za klobuk zatiču M. Marulić 13. Ļubica pripros cvit, nu lipo za ć voña, ni vitez taj na svit, ki ne će sit s koña, da ńe bus utrgne i stavi za klobuk. Š. Menčetić 334. Cvitja busi zbrani. B. Krnarutić 18. — *bb) predńe značeńe preneseno na čeļad, kao i kita*: Bus križatih gdi je Bolica, s Boleslava ki je isteko jakno i cvijetje iz granica? J. Kavańin 131. Knez i plemić i gradani . . . stoje u hrpah i u busih. J. Krmpotić, kat. 81. Na igru ih srbe noge, na busove plesat sile. 119. — *b) kao bokor, više strukova gustijeh zajedno ili jedan a kitast. na korijenu ili s korijenom, a u jačega biļa kao grmić ili šcvarić,* frutex. Na kih cti giļa bus. Š. Menčetić 89. Gdi bješe slatki kus človjeka hranica svakoga bilja bus i bistra vodica. M. Vetranić 1, 8. Vlase berijahu u busu pelina ter gnijezda pletijahu. 2, 272. Pri vruļici jednoj grmak ali bus anite vele uzgojen bujaše. P. Zoranić 60b. Cvijet, na busu ki je zelenu, sunce prosi, rosu pita. I. Gundulić 28. Ako opade lijepa rusa . . . i ostavi vrhu busa drače smrtne mješte cvijeća. 268. Pelina gorka bus u prsi iznika'. Đ. Baraković, vil. 268. More svake trave bus van riga i meće. 280. Jeda bih naša' bus zelene travice. 331. Sklonila je plačna lica, ka joj smeta jad sioni, ter je vidjet k'o ļubica, kad na busu svoj vrat skloni. J. Palmotić, dubr. 160. Krotka će desnica žilu izguliti, usilna desnica već krat bus pridriti. I. T. Mrnavić, osm. 115. Gdje nađe bus lovora zelenoga tu će naći zakopano tijelo moje. I. Kanavelić, iv. 536. Nape luk i pusti strijelu lovac znani, gdje grm gusti sakrivaše zvijer nemilu; glas žalosan i pun smeće iza busa čuje zelena. 300. Zelene jak bus trave do mrve jih sve iziše. P. Vuletić 36. Vid . . . ružu . . . k'o sjedeć na svojem busu pri večeru blijedi. J. Kavańin 43. Maslinove mirne buse. 227. Komu ostavi prijeka šteta plot bez busa, bus bez cvijeta. I. Đordić, mand. 5. Na dragom svom busu rumenu diklicu proljetnu vid rusu od cvijetja kraļicu. 179. Rusa . . . među cvijetjem odi za kraļicu sved broji se, . . . ńe je miris vrhu svega kad na busu jutrom zene. A. Boškovićeva 45. Cvijetu, koji je procvatio na busu. Besjede kr. 71. Ižežen bus od trave. I. Jablanci 30. Vaļa od sada buse k zemļi privinuti. 170. Postaviše ga u jedan bus trńa M. Pavišić 27. U jedan bus trave ńega skrovito postaviše. A. Kačić, korab. 60. Uzmnožio bog take plemenite mladike oko tebe, da gusti bus obsjede te. Đ. Mattei IX. Dva liļana od jednake biline i iz jednoga istoga busa. A Tomiković 185. Primižavat' kako pas uz bus. Poslov. dan. 102. Hvoja biva bus, a bus pak dub. 27. Nema busa đe ne ima trupa, niti trave đe ne ima glave. Nar. pjes. vuk. rječ. 49b. Bilo mu u klasu klasato a u busu busato! Nar. pjes. vuk. herc. 352. — *c) kao struk jedne biļke između slabijih, kao žita, kupusa, u kojih je ipak gusto liśće,* calamus, caulis: Priporit cijene kus, kupusa divjega ako gdje nadu bus. M. Vetranić 1, 141. Bus od žita, culmus. Mikaļa 33b. bus ili struk loćike ali kupusa, cespes. 33b. bus od trave do kolinca, caulis. 33b. bus od kolinca upravan, thyrsus, scapus. 33b. Jedan bus kupusa može dat uzrok smrti biļadu muha. N. Palikuća 62. Sedam klasova iz jednoga busa šenična. A. Kačić, korab. 41. — *d) ‚kao bokor sa zemļom zajedno' (kako se tumači u Vukovu rječniku), ili ńešto trave sa zemļom zajedno, izdignuto između okolne trave kao gomilica (vidi* busa) *ili iskopano da se presadi,* cespes, grumus herbidus. *isporedi* busen, busenica, bûsati. Nazimac kus kopa bus pod kotlokrpovom kućom *(odgonetļaj: krtica).* Vuk, rječ. 49b. Nar. zag. nov. 105. Sve ih redom pokopala lijepo i zelenim nakitila busom. Nar. pjes. juk. 85. Pak se složi *(koń)* do zemļice crne, bakračlije busa zafatiše, sve po poļu travu zagrizuju. 518. Sad se pura pobusa velikim sirovim busovima. M. Đ. Milićević, let. več. 267.

2. BŮS, *m.* buxus, *šimšir. od tal.* busso. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Belinu* (153a), *Bjelostijenčeru, Stuliću i Vukovu (gdje se napominje da se govori u Dubrovniku i griješkom stoji pod* bûs, *kao da bi mu bio taj akcenat).* Gdi . . . nit je busa ni čipresa. M. Vetranić 1, 478. Pohvali perivoj . . . i bazde i buse, š ńimi tamariše P. Hektorović 35. Ki *(perivoj)* vas okolo u priliku zida zelenim busom okružen bišo. P. Zoranić 68. Javor, cipres i uviti busi, ki plod ne imaju. J. Kavańin 28. — *gdje se zove drugačije ondje mu je ime preneseno na drugu biļku*: Bus, aira cespitosa L. B. Šulek, im. 38. Bus ili busika, aira L. Šloser-Vukot., flor. 1268.

3. BUS, *f. vidi* busija. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Naglom ga omntio zloglas izdač s tamne busi, er junački ne bi vrijedan š ńim se pobit na prav mejdan. J. Kavańin 123.

1. BŭSA, *f.* cespes, grumus herbidus, *busen, vidi* bus *pod* 1, *d. Od prošloga vijeka.* U ovoj zemļi, ako prem dosta vlago imadu, ništa ne maňo ne mogu se raširiti, nego u busi stisnute ostanu. I. Jablanci 20. Ako su po livadi buse, koje kosit ne dadu među se, plug upregni i buse priori. J. S. Reļković, kuć. 176. Pačićem daju se buse s mladom travom. 161. Kopaj zemļu *(oko voćke)* ili busa na koren s ledine meći. 311. Bŭsa, je u Srbiji što i busen. Ļ. Kovačević.

2. BŬSA, *f.* praedones maritimi, *vidi* gusa, *koja se je pomiješala s busijom. u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Ne bi mu je mutna voda zanesla a nekmoli turska busa razbila. Vuk, kovč. 84. živ. 139.

BŬSAC, búsca, *m. dem.* bus *pod* 1. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BŬSAČA, *f. ńeka gliva, kojih raste više zajedno kao bus.* B. Šulek, im. 483.

BUSADOSA, *m. prezime*, XIV *vijeka.* Pavьь Busadosa. Glasnik II. 12, 120. *riječ tuđa.*

BÚSAK, búska, *m. dem.* bus *pod* 1. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* (707ª) *i Stulićevu.* Eto eti cvijetice po ovoj dubravi, i u miris, ki dijeli na busku zelenu, uzdiše dan bijeli i zorn rumenu. I. Gundulić 126.

1. BŬSÂŃE, *n. a)* cespitum positio. *isporedi* búsati. — *b)* fruticatio. *isporedi* búsati se. — *u oba značeńa samo u Vukovu rječniku.*

2. BÚSÂŃE, *n.* planctus. *isporedi* búsati se. *samo u Vukovu rječniku.*

BUSAR, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom:* Ńiva na Busaru. Sr. Nov. 1875. 690. *isporedi* Busari.

BUSARI, *m. pl. selo koje je bilo u Srbiji godine* 1822 *u tadašńoj naňiji ćuprijskoj, a sada ga nema.* Vuk, dan. 2, 71. M. Đ. Milićević, srb. 1135. *isporedi* Busar.

BŬSAST, *adj.* fruticosus. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku. isporedi* busat. Žito gusto i busasto izraste. I. Jablanci 101. — *adv.* busasto: Gusto i busasto budu strne i klase istjerali. I. Jablanci 58.

BŬSAT, *adj.* fruticosus. *u naše vrijeme.* Bilo mu u klasu klasato, a u busu busato, u trsu trsato. Nar. pjes. vuk. herc. 352. Po dnu je *(pšenica)* busata. Magaz. 1868. 65. Posta busat čokot. Đ. Daničić, jezek 17, 6.

1. BŬSATI, bûsâm, *impf.* 1. *prelazno*, cespitibus consternere. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bus *pod* 1, *d., od čega je i postalo.* Pa ću tada tebe oženiti crnom zemļom i zelenom travom i busanom lijepom djevojkom. Nar. pjes. juk. 121. — 2. *sa* se, *refleksivno*, fruticare. *isporedi* busiti se. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* bus *pod* 1, *b., od čega je i postalo.* Rnsa, ka se lišćem vesi i busa. J. Kavańin 541. U dno mu se busalo, u srijedi trsalo, na vrhu klasalo! Vuk, kovč. 121.

2. BŬSATI, bûsâm, *impf.* plangere, *udarati, biti, tući, lupati. od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Marulića), između rječnika samo u Vukovu (samo sa* se). *Akcenat se mijeńa kao u* bûbati. *Postańem bi moglo biti od tal.* bussare, *kucati, lupati; ali radi ńekih značeńa u* busnuti *i radi riječi* busnovit, busovan, nabusit, *biće narodna riječ, i to od korijena istoga od koga je* buhati. *u gdjekom primjeru može biti da je i talijanska riječ, ali se ne može raspoznati.* — 1. *prelazno:* Vali ju *(plav)* busahu nemilo s obi stran. P. Hektorović 72. — 2. *neprelazno: a) što bi moglo biti objekat, stoji u akus. s prijedl.* u: Val rovući slidi ter busa u popi. M. Marulić 31. Ja samo družbu bižeći po kraju, u ki od gor more gredući busa. P. Zoranić 2. — *b) bez i čega čim bi objekat bio zamijeńen:* Vezijer silni sjemo tamo skače i lupa, rve udorac grad obilni, mlati, hvista, busa *(u drugom prijepisu* husa), lupa. I. Gundulić 543. Narav bo je ńemu *(ovnu)* dana da pri toru busa i lupa. J. Kavańin 472. Vrata zatvorena. Kuca, busa, ne oziva se duša. S. Ļubiša, prip. 12. — 3. *sa* se, *refleksivno: udarati se rukama u prsi od žalosti:* Kad on to čuje, stane se busati: ‚i ti li si moja sreća!' Nar. prip. vuk. 91. — *najviše se dodaje* ‚rukama u prsi' *ili samo* ‚u prsi': Kad ga vidi, stane se busati rukama u prsi. Vuk, dan. 1, 71. Busaše se u prsi. M. Đ. Milićević, let. več. 148.

1. BŬSAV, *adj.* cesposus, *busenit. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (cespitibus plenus). Busava zemļa, puna busa. M. Pavlinović. — *Od* bus *pod* 1.

2. BŬSAV, *adj. koji duva na mahove.* Busav je vitar u primorju. M. Pavlinović. — *Od tal.* busso, *lupa.*

BŬSAVICA, *f. busav vjetar.* M. Pavlinović. *od* busav *pod* 2.

BUSEĻE, *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 14. *ni rod mu ni akcenat nije se moguo doznati.*

BŬSÈN, bŭsena, *m.* cespes. *vidi* bus *pod* 1, *d. Akc. se mijeńa u loc. sing.:* busènu *(može biti i u gen. pl.:* busénâ). *Samo u Vukovu rječniku.*

BUSÈNICA, *f. vidi* busen. *samo u Vukovu rječniku.*

BUSÈNIT, *adj.* cesposus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Od* busen. *isporedi* busav *pod* 1. Busenita zemļa, orańe. Vuk, rječ. 50ª. Uz busenite obale. M. Pavlinović, raz. spis. 422.

BUSÈŃAČA, *f.* polygala major L. Čas. čes. muz. 1852. 48. B. Šulek, im. 38.

BŬSÊŃE, *n. coll.* busen, cespites, grumi herbidi. *isporedi* bus *pod* 1, *d. i* busa. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Naći hočete da su više imali gospodara nego je na ńivi buseńa. Đ. Rapić 442. Mnogi se spoticahu o kameńe i o buseńe. M. Đ. Milićević, več. 273. — *nalazi se i kao ime mjestu pod ńivama:* Ńiva u Buseńu *(u Srbiji u okrugu smederevskom).* Sr. Nov. 1873. 251.

BŬSEVINA, *f. ime mjestima pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom i ćuprijskom:* Ńiva u Busevini. Sr. Nov. 1868. 181. 1873. 423. 1874. 14.

BUSIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 52.

BŬSIJA, *f.* insidiae, *zasjeda. od tur.* pusu *(istoga značeńa). od* XVI *vijeka (vidi primjer Š. Budinića), između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* bûsîjâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bûsijê, bûsijôm. — *a) mjesto gdje se zasjeda:* Hodiše l' vitezi u noćne busije? D. Baraković, vil. 300. Raspa vas nćuvah i u busijah tvrdo obranih. I. Zanotti, en. 2, 30. Staviv se u busiju. J. Kavańin 245. Učinivši se arambaša . . . zasida vami u busiji. Đ. Rapić 161. Kadno su davali oštru na ńe vatru iz busije. I. Zaničić 179. U busiju pade. M. Kuhačević 156. Nit' mi tebe srila iz busije sila. A. Kanižlić, rož. 2. Ter zasida za busije po gorici.

A. Kačić, razgov. 37. Ali Radi bog i sriča dade, prija Turak u busiju pade. 292. Ide š ńima, pak busije pravi. Š. Stefanac 39. Dvanaest Turaka iskoči iz busije na ńega. I. J. P. Lučić, izk. 18. Svoga brata metni na busiju. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Kad dopade bratu u busiju, al' na bratu ruse glave nejma. 2, 47. Ispadnite na drum za busiju. 2, 78. Novak stade drumu u busiju. 3, 12. Ufatili sve busije redom. 3, 480. Da crkvenu zatvorim' avliju da busije sebe pogradimo, pa da ovđe dočekamo Turke. 4, 170. Pa je Crnogorce dočekivao iz busije. Vuk, nar. pjes. 4, 94. — *b) mjesto kao naprijed i čovjek ili ļudi koji u ńemu zasjednu*: Ogńena busija od babilonskih gor Žudijem dodija. Đ. Baraković, jar. 65. Učiniti busiju, zasjesti tajno, insidiari, instruere insidias. Mikaļa 708b. Turci Nimce izvabiše na busiju. P. Vitezović, kron. 179. Da s ovim barjakom neprijateļske busije i vojske slavno i zdravo projdeš. L. Terzić 234. Od busija gińaše. A. Kačić, korab. 125. Gdi će oni zasist i busiju učinit. M. Dobretić 573. Vrlo ih su u busiju dočekali. Nar. pjes. bog. 172. Kad ih je bila busija kod Radinaca, jedna mnoga sila. Bud. spom. glasn. II. 3, 203. I on ćera tri tovara blaga, pravo ide drumom niz planine; doke pade u busiju tvrdu. Nar. pjes. vuk. 3, 13. Kad nagazi na prvu busiju. 3, 162. Zdravo prođe sve busije redom. 3, 483. — *c) ļudi, koji zasjednu na mjestu kakvo je pod u.*: Tad Zadar opstupe okolo busije. Đ. Baraković, vil. 74. Sad busijami od zločinaca sad otkrivenom silom. B. Kašić, fran. 120. Busije oružnikov čelo čelom boj tepihu. I. Zanotti, en. 2, 6. Mećući busije i zaside. A. Kačić, korab. 254. A Milan-beg pometa busije. Nar. pjes. vuk. 2, 47. I busije uloge postavio. 3, 260. Tu me brate dočeka busija. 4, 40. Ter i ovu isjekli busiju. Nar. pjes. juk. 146. Skoči busija iza kamena. S. Ļubiša, prip. 153. — *d) u prenesenom smislu zasjeda, kad se iz potaje radi kome o zlu*: Oboružani . . . protivu . . . vsim busijam djavalskim. Š. Budinić, sum. 238. Odkri ńim zančice i busije. B. Kašić, fran. 167. Progoni silu vražju i himbene ńegove busije dvigni. B. Kašić, rit. 366. Odstupile sve busije! 252. Odkrivši busiju ove prijevare. M. Radnić 186. — *e) nalazi se i kao nadimak mjesto prezimena u naše vrijeme*: Andrija Busija. Šem. prav. 1878. 80.

BUSIKA, *f.* aira L. Šloser-Vukot., flor. 1268. *isporedi* bus. *pod* 2.

BÙSILOVAC, Bùsilôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179.

BÙSILOVAČKÎ, *adj. što pripada selu Busilovcu.* Busilovačka opština. K. Jovanović 179.

BUSINA, *f.* inula conyza DC. B. Šulek, im. 38.

BUSINAC, businca, *m.* inula conyza DC. *i* cistus L. B. Šulek, im. 38. Businac mirisni, polycnemum L. 38.

BUSINO, *adj. zaselak selu Koriši* XIV *vijeka.* Busino. Glasnik 15, 274. Businu međa. 274. Daničić 3, 565.

BUSINSKI, *adj. što pripada Businu.* Do međe businske. Glasnik 15, 278. Daničić 3, 565.

BUSIŃAK, *m.* pulicaria vulgaris Grtn. B. Šulek, im. 38. *pogrješka će biti s mjesto š. isporedi* bušinac.

BÙSÍŃE, *n. vidi* buseńe. *u jednoga pisca prošloga vijeka. postańem od* bus *pod* 1. Još se ńima i busińe vadi. J. S. Reļković, kuć. 161.

BUSIOKA, *f. ńeko čeļade žensko, može biti tako nazvano po mjestu iz koga je. isporedi* Buseļe. Busioku zubačku djevojku. Osvet. 2, 83.

BÙSÎSTE, *n.* buxetum. *od* bŭs *pod* 2. *u rječnicima Belinu* (153a) *i Stulićevu, u kom ima i zlo načińeno u istom značeńu* busištvo.

BÚSITI SE, bûsîm se, *impf.* fruticare, *bùsati se. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Basilk se bušaše s murtelom zelenom. M. Marulić 78.

BÛSJE, *n. coll.* bûs *pod* 1. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu (u kom se napomińe da se govori u Dalmaciji). a)* frutetum. *isporedi* bus *pod* 1, *b.*: Busje ko plijasmo već se je ubusilo. I. T. Mrnavić, osm. 126. Krijaše se među busje od planine (inter fruteta). I. Đordić, ben. 21. Plamen, ki se u poļu svud po busju razmahnita. I. Đordić, salt 401. Kako iz jednoga busja tolike grane ističu, tako sve kriposti izlaze od ļubavi. Turl. blago 2, 12. — *b)* cespites. *isporedi* bus *pod* 1, *d.*: Dobar mu se malin pomamio, sve pod ńime zečki poskakuje, iz ledine busje izvaļuje. Nar. pjes. juk. 151. 518.

BUSJI, *adj.* buxeus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ neprouzdana.*

BUSKOVIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* J. Kavańin 135. 232.

BUSLÒMAN, *m. vidi* busromanin, *isporedi* Buslomanin. XVII *i* XVIII *vijeka.* Svaki busloman. B. Krnarutić 35. Tvrda srca buslomanu. J. Kavańin 292.

BUSLÒMANIN, *m. vidi* busromanin. *isporedi* busloman. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kad jur buslomanin ni držan boj biti. I. T. Mrnavić, osm. 64.

BUSLÒMANSKÎ, *adj.* musulmanorum, *što pripada* buslomanima. *isporedi* besermenski, bestrmanski. XVI *i* XVII *vijeka.* Ki s malo ļudi razbijahu mnoštvo buslomansko. M. Marulić 246. Tako mi vjere moje buslomanske! M. Držić 173. Obitamo našom virom buslomanskom. Starine 10, 14. Buslomansku pravdu kadija dileći. I. T. Mrnavić, osm. 28.

BUSLÒMANSTVO, *n. rod buslomanski i vjera buslomanska.* XVII *i* XVIII *vijeka.* Svemu buslomanstvu da sam u sužaństvu. I. T. Mrnavić, osm. 185. Sve svetosti, ke grad pri ima, buslomanstvo rugom uruže. J. Kavańin 315.

BUSNÒVI, Busnóvâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 40. Pregled 89.

BUSNÒVIT, *adj.* iratus, *ļutit. isporedi* busovan. *u naše vrijeme.* Busnovit je kao iza sna. Nar. posl. stojan. 181.

1. BÙSNUTI, büsnêm, *pf.* plangere, invehi, ingruere, inepte dicere. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (samo sa* se). *Od* busati. — 1. *prelazno: reći što bez prilike, kao bubnuti, lupiti. objekat je samo pronom.* što, što god, svašta. Taj je čovjek kadar svašta busnuti, t. j. reći u društvu i razgovoru što baš i ne spada u taj razgovor. J. Bogdanović. — 2. *neprelazno: a) kao osjeći se na koga. isporedi* buhnuti. Kad braća ili ti sinovci upitaju: gdi su, striče, novci? onda na ńe busne i navali: jeda ste mi, veli, pomagali? M. A. Reļković, sat. 136. *isporedi* busovan, nabusit. — *b) doći naglo iz nenada, hrupiti, bahnuti (vidi* bahnuti *pod* 2). *u Srbiji, u basmi*: Prije meni busnuo neg kašiku kusnuo; prije meni bahnuo, neg dušicom dahnuo. Ļ. Kovačević. — 3. *sa* se, *refleksivno, udariti se rukama u prsi od žalosti. isporedi* búsati se. Busnu mi se Amza kapetane: ala mene ne rodila majka . . . do kobila koja doga moga! Nar. pjes. vuk. 4, 39.

2. BÙSNUTI, büsnêm, *pf.* osculari, *poļubiti.*

od ńem. bussen. *samo u rječnicima Mikaljinu i Stulićevu. isporedi* bušnuti.

BUSÒPLODAN, busòplodna, *adj.* buxifer. *samo u rječnicima Belinu* (253a) *i Stulićevu. isporedi* busorodan.

BUSÒRMANIN, *m. vidi* busromanin, busurmanin. *samo pl.* busormani *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Mnogu čast joj prije Rimljani, pak skratiše Busormani. J. Kavanjin 280.

BUSÒRODAN, busòrodna, *adj.* buxifer. *samo u rječnicima Belinu* (153a) *i Stulićevu isporedi* busoplodan. *oboje nepouzdano.*

BŮSOVAČA, *f. varošica u Bosni izmedu Fojnice i Travnika.* Vuk, rječ. 50a. Zemljop. bos. 9. 36. Schem. bos. 1864. 43. Glasnik 22, 50. Statist. 14.

BŮSÔVAN, bůsôvna, *adj.* iratus, *ljutit. isporedi* busnovit, nabusit. *od korijena od koga je* búsati. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ž. Radoњić.

BUSÒVATI, bůsujêm, *impf.* patefacere, *javljati, prokazivati. od tal.* bociare, *vikati, objavljivati, razglašivati kaku tajnu. s će mjesto tal. ci biti po mletačkom gororu, u kom je i* bose *mjesto* boce, *u naše vrijeme u Istri. isporedi* busović *pod* 2. Ne znam jadna čijega sam roda, . . . neg sam bila u turskom divanu gdi busuju bule turkińice: da ja jesam mlada zarobljena, . . . da sam sele Kraljevića Marka. Nar. pjes. istr. 1, 21.

1. BUSOVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* u *je po sadašńem gororu mjesto* ь, *koje se u ono vrijeme pisalo.* Bogoje Вьsovičь. Glasnik II. 12, 8. 75. *Korijen te biti* bhrus. *vrtjeti se, skakati. isporedi* buha.

2. BUSOVIĆ, *m.* praeco, *kame je dužnost u opčini objavljivati što, ličiti, kao* telal, zdur. XIII *vijeka. postańa kojega je* busovati. To takoje od satnika i graščika i busovića, ki vsi jesut pod zakon i pod pravdu kmetsku. Zak. vinod. 63. Satniku i graščiku i busoviću nima se verovati v nijednoj riči, ka bi učińena v ńih vrime, ka bi pristojala k ńih oficiju, ne veće jednim letom, ko pride po ńih izašastju oficija. 63. Da bude zvan vas plk po busoviću. Stat. krč. ark. 2, 292.

BŮSÔVNÎK, *m. brdo u Crnoj Gori u nahiji ješanskoj.* Vuk, rječ. 50a.

BUSROMANIN, *m. ko vjeruje Muhamedovu vjeru. od arap.* mûsülmân. *isporedi* muslomanin, musulmanin, musromanin, busulman, buslomanin, busormanin, busurmanin, bestrmanski, bestermanijski, besermenski. — XV *vijeka u jednom spomeniku i u Daničićevu rječniku.* Tako busromaninu kako kaurinu. Mon. serb. 511.

BUST, *m. prsi od haljine,* thorax. *od tal.* busto, *trup, prsi, prsi od haljine. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Svitlo crljeniti ja rubin na prstih, bilit na rukavih biser i na bustih. M. Marulić 38.

BUSULA, *f. tal.* bossola, acus magnetica nautarum. *isporedi* sjevernica, busulo. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu* (35) *i Stulićevu:* Busula od brođeńa vazda gleda vjetar. M. Radnić 190.

BUSULMAN, *m. vidi* busromanin. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Silnu caru Sulimanu Mahometu busulmanu. I. Zanotti, skaz. 3.

BUSULO, *n. vidi* busula. XVI *i* XVII *vijeka.* Nesreća kad smete busulo u plavi. M. Vetranić 1, 128. Čin' . . . svak čas busulo da je uprav po zvijezdi. 1, 174. Ne brodit po ovomu busulu. I. Držić, nauk gond. 20.

BŮSŮR, *m. a) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom, srezu mlavskom.* K. Jovanović 142. — *b) rijeka koja utječe u Mlavu u Srbiji.* M. D. Milićević, srb. 1021.

BUSŮRMANIN, *m. vidi* busromanin. *samo pl. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kad si . . . proterao busurmane Turke. J. Rajić, boj 90.

BŮSŮRSKÎ, *adj. što pripada selu Busuru.* Busurska opština. K. Jovanović 142.

1. BŮŠA, *f.* homo personatus. *‚ponajviše se govori pl.* búše, *momčad koja se pred bijele poklade obuku u svakojake rite i metnu mu obraz obrazinu od drveta, pa po selu igraju (u Muhaču).‘* Vuk, rječ. 50b. *isporedi* bušar. — *Od maj.* busa, klotzköpfig, dickköpfig.

2. BŮŠA, *f. krava kratka a debela. u Hrvatskoj.* M. Valjavac. *isporedi* bůšâk.

3. BUŠA, *m. ime volu. isporedi* bůšâk. Na vole je vikala: hajs barna, hajs buša! Jačke 45.

BŮŠAC, bůšca, *m.* osculum. *ljubac, poljubac. od ńem.* buss. *isporedi* bušnuti. *u naše vrijeme u hrvatskom primorju i u Istri.* Da mi j' sad bušac od divojki. Nar. prip. mikul. 37. Bušac ljubeznivi, ki ti sada davam. Nar. pjes. ist. 2, 171.

1. BŮŠÂK, bušáka, *m. ‚ro omalen i čvrst, kao što su po brdima‘. samo u Vukovu rječniku, gdje se tako tumači. Postańem može biti od* buhati, bůšiti, *po čemu bi bio kao sabijen. isporedi* bůša *i* bušakińa.

2. BŮŠAK, búška, *m. lješnik probušen, kad ga crv izjede,* nux juglans vermiculosa. *samo u Vukoru rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). Postańem od* búšiti.

3. BŮŠAK, búška, *m.* inula graveolens Desf. B. Šulek, im. 38. *isporedi* bušinac, *s kojim je jednoga postańa.*

BUŠÀKIŃA, *f. krava male pasmine.* M. Ružičić. *isporedi* bůšâk.

1 BÚŠAN, búšna, *adj.* foraminatus, *probušen. u naše vrijeme. od* búšiti. — *a) o novcu, o zrnu.* Prebrojim ja na novo sve *(dukate)* i našavši tri bušna kažem mu: ili daj tri zdrava ili ove zakrpi polovnicom. M. Đ. Milićević, več. 214. Svi momci stanu u red, a jedan uzme u kapu kukuruznih zrna onoliko koliko je ńih. Sva su zrna zdrava, a jedno probušeno. On ih meša u kapi i nudi drugove te ih uzimlu. Ko pogodi bušno zrno, taj je krstonoša. M. Đ. Milićević, slave 65.

2. BUŠAN, *m.* bothrideres Dej. J. Šloser, kor. 287.

BUŠANOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 112.

BŮŠÂR, *m* homo personatus. *isporedi* buša *pod* 1, *od čega je i postao. ponajviše pl.* bušari. *u Slavoniji.* I. Broz.

BŮŠAT, *m. ime muško i nadimak, ime mjestu i konu. postańa neznana. a) ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik II. 12, 28. 55. 99. 120. 121. — *b) nadimak mjesto prezimena. prije našega vremena.* Pavьl Bušatь. S. Novaković, pom. 46. — *c) selo u Arbaniji. isporedi* Bušati. Zaćeraše Maksima u dno Arbanije u Bušat. Nar. pjes. vuk. 5, 529. — *d) ime konu. u Vukovu rječniku.* Daj ti meni dorina tvojega, ja ću tebe bušata mojega. Nar. pjes. vuk. rječ. 50b.

1. BŮŠATI, Bůšâtâ, *m. pl. selo u Arbaniji blizu Skadra k jugu. isporedi* Bušat. Već ga gone selu u Bušate. Ogled. sr. 6.

2. BUŠATI, bušam, *impf.* rejicere, arcere, *uzbijati. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka. Od* bůšiti. *isporedi* zabušiti. 1. *prelazno:* Narav bo je ńemu *(ovnu)* dana da pri toru busa i lupa;

tako i sunce zimu buša, da se lepļe vrijeme kuša. J. Kavańin 472. — 2. *sa* se, *pasivno:* Da se uvik sam ne sluša, kad nije onoga kim se buša. J. Kavańin 345.

3. BUŠATI, bušam. *impf.* osculari, *ljubiti, cjelivati. od ńem.* bussen. *isporedi* busnuti *pod* 2, bušac, bušnuti. *u naše vrijeme u Istri.* Znutri je moj dragi, želno bi me bušal. Nar. pjes. ist. 2, 89.

BUŠÀTLI, *vidi* Bušatlija. *riječ turskim načinom načińena od imena* Bušat, *te se ne mijeńa po padežima.* Onde čeka Bušatli-vezira. Nar. pjes. vuk. 4, 216.

BUŠÀTLÎĆ, *m. prezime, po ocu Bušatliji. dolazi kao i Bušatlija.* -î *je sažeto* -iji-. I satrli oģak Bušatlića. Ogled. sr. 467.

BUŠÀTLIJA, *m. prezime jedne porodice turskoga zakona u Skadru, od koje su bivali ondje veziri, za koju se pjeva i pripovijeda da je od roda Ivana Crnojevića.* Vuk, rječ. 50b. *Od* Bušatli. Već ga gone selu u Bušate, te mi svoje nagrdi prezime, od plemena slavnog Crnovića prozva sebe Bušatlijom Stanko. Ogled. sr. 6. Povede ga paši Bušatliji. Pjev. crn. 71. Po pjesmama se govori da su današńe Bušatlije od Ivan-begovića, ali oni sami dokazuju da su od Mrńavčevića. Vuk, pjes. 2, 567.

BUŠÀTLÎN, *adj. što pripada Bušatliji:* -î- *je sažeto* -iji, *mjesto čega pišu i* -ij-. Teška sila brata Bušatlijina. Pjev. crn. 99.

BÛŠATOV, *adj. što pripada čorjeku kojemu je ime Bušat.* XIV *vijeka:* u Bušatove kńe. Glasnik 15, 284. Daničić 3, 565.

BÛŠATOVIĆ, *m. prezime.* XIV *vijeka, po ocu Bušatu.* Milošь Bušatovićь. Glasnik 11. 12, 28.

BÛŠAV, *adj.* ventriosus, *trbušat. samo u Vukovu rječniku. Korijen od kojega je i* buhati, nabuhnuti, nabušiti se.

BUŠĆAK, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Konica.* Schem. bosn. 1864. 57. Statist. 115.

BÛŠÊŃE, *n.* terebratio. *samo u Vukovu rječniku.*

BÛŠETIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. P. Đorđević.

BÛŠETINA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 153. Pregled 109.

BUŠEVAC, Buševca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj:* Buševac. Schem. zagr. 1875. 195. Buševec. Pregled 41.

BUŠEVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. 52.

BÛŠICA, *f. dem.* buha. *od* XV *vijeka.* Blъšice. Starine 10, 115. Vidio sam umrijeti zle ļudi mirno kako bušice. M. Orbin 41. Jal' ušicu, jal' bušicu. Nar. prip. vil. 1868. 111.

BÛŠIĆ, *m. prezime.* Rat 81. 139. *u jednoj pjesmi prošloga vijeka mjesto* Musić: Iđe Bušić Stjepane. Nar. pjes. bog. 3.

BUŠIKA, *f.* plantago psyllium L. B. Šulek, im. 38. *isporedi* bušinac, *s kojim je jednoga postańa.*

1. BUŠIN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled 53.

2. BUŠIN, *m.* pulicaria, inula. *isporedi* bušinac. Čas. čes. muz. 1852. 48. cistus creticus L. *i* cistus salviaefolius L. *i* ononis ramosissima Desf. B. Šulek, im. 38.

1. BÛŠINA, *f.* pulicaria. *isporedi* bušinac, buharica. *Od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikaļinu* (conyza, cunilago, psyllium, pulicaria, cimicaria), *u Stulićevu* (pulicaria) *i u Vukovu* (‚nekaka trava u Dubrovniku'). *Postańem od* buha. — Bušina ne dava vina. Poslov. dan. 10. Bušina, pulicaria; inula. Čas. čes. muz. 1852. 48. Bušina ili grmika. conyza L. Šloser-Vukot., flor. 793. Bušina, inula conyza Dec.; inula viscosa Ait.; pulicaria vulgaris Grtn. B. Šulek, im. 38.

2. BÛŠINA, *f.* convicium in oves. *samo u Vukovu rječniku. neznana postańa: može biti od* bušav.

BÛŠINAC, bûšînca, *m.* pulicaria. *od* XVII *vijeka, između riječnika u Mikaļinu* (conyza, cunilago, psyllium, pulicaria, cimicaria). *u Bjelostijenčevu* (conyza), *u Jambrešićevu* (pulicaria 811a) *i u Stulićevu* (herbae genus). *Od* buha. *isporedi* bušina, buharica. Bušinac, ononis hispanica L.; mali bušinac, ononis minutissima L.; divļi bušinac. Čas. čes. muz. 1852. 48. Bušinac, inula conyza DC.; inula graveolens Desf.; inula viscosa Ait; pulicaria vulgaris Grtn.; ononis hispanica; cistus salviaefolius L.; plantago psyllium L. B. Šulek, im. 38.

BÛŠINAČKÎ, *adj. što pripada selu Bušincima.* Bušinačka kula. M. Đ. Milićević, srb. 231.

BÛŠINAK, bušinka, *m.* inula conyza DC. *i* pulicaria vulgaris Grtn. B. Šulek, im. 38. *isporedi* bušinac.

BÛŠÎNCI, Bûšinâcâ, *m. pl. selo Ļubičevac u Srbiji prije se zvalo* Bušinci. M. Đ. Milićević, srb. 230. K. Jovanović, reč. 87. Od Baba-Jane iz Bušinaca. M. Đ. Milićević, jur. 61.

BÛŠIŃÂK, *m.* pulicis stercus, *buhoserina.* Ļ. Kovačević.

BÛŠÎŃE, *n. selo koje je godine* 1831 *još bilo u Srbiji u Podrinju a sada ga nema.* Nov. srb. 1831. 109.

1. BÛŠITI, bûšîm, *impf.* terebrare. *od prošloga vijeka, između riječnika samo u Vukovu. Akcenat kaki je u praes. taki je i u impf. cijelom:* bûšâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* bûšî, *i u part. praet. pass. s drugim slogom kratkim:* bûšen; *u ostalijem je oblicima kakav je u inf., samo je i drugi slog dug u part. pracs.:* bûšêći, *i u part. praet. act.* 1: bûšîv, bûšîvši. — *Postańem kojega je* buhati *tako da korijenu prelazi značeńe od naduti se, napeti se, (nabušiti) u šupļu biti i šupļiti.* — *a) u pravom smislu, prvlazno:* A. Na što svrdao? B. Da ti probušim čelo i nabijem rogove. B. Kako češ mi bušiti čelo? Bušile ti vrane oči! Đ. Obradović, bas. 132. — *b) u prenesenom smislu, kao buniti,* concitare. *isporedi* burgijati. *neprelazno. samo u Vukovu rječniku.*

2. BÛŠITI, bûšîm, *pf. i impf.* percutere, prosternere, dejicere, rejicere, confutare, corruere. *od* XVII *vijeka, između riječnika u Belinu* (verberare 132b. percutere 554a. ruere 156a. allidere 614b. humi procumbere 739b. bušiti se, decidere 156b), *u Stulićevu* (cadere, percutere, bušiti se, ruere) *i u Vukovu* (‚kad što padne pa lupi, corruere). — *Postańem od* buhati. — 1. *prelazno: a) perfektivno: α) udariti, lupiti, gruhnuti:* Nehana . . . ogńenijem klupkom buši i obraz mu vas iždeže. I. Gundulić 522. — *b) vrći, hititi, baciti:* Drugom više na tle buši ženska ruka nos i uši. J. Kavańin 245. — *c) uzbiti:* Neprijatelje bušihomo s strane naše veće krati. I. Zanotti, en. 2, 27. — *β) imperfektivno: smětati, zbuńivati, dovoditi u zabunu, ugoniti u tjesnac govorom,* Čuje u templu Jezusa besjedit i bušit poglavare. A. Kalić 520. Što buši krivovjernos i zasramļuje? 211. — 2. *neprelazno: a) lupiti čim, gruhnuti, tresnuti, hititi što tako da lupi. što bi bilo objekat prelaznome stoji u instr.:* Kraļ ogńeni buši vratim

tad ureda, stisnu pako rastvoreni. N. Marči 61. — *b) pasti s lupom, bubnuti, gruhnuti:* Duh tamni vječne noći, videć potlačene svoje moći, buši (‚busu') u ponor tmasti i kleti. I. Kanavelić, iv. 76. Štapom takne u vratnice, te vrata jednak bušišo na tle. Nar. prip. vuk.[2] 215. — 3. *sa* se, *kao bez* se *pod* 2, *b.:* Strmoglav se buši dolu tmastijeh ogań u potope. I. Gundulić 473.

BÛŠIV, *adj.* pulicosus, *pun buha. isporedi* bušļiv. *u Lici.* V. Arsenijević.

BÛŠIVAC, bûšîvca, *m.* pulicosus, *muško čeļade puno buha. isporedi* bušļivac. *u Lici.* V. Arsenijević.

BÛŠIVICA, *f.* pulicosa, *žensko čeļade puno buha. isporedi* bušļivica. *u Lici.* V. Arsenijević.

BÛŠKALOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 358. *(gdje griješkom stoji* Buškanović).

BÛŠKÂŃE, *n. tjeranje buha sa sebe. isporedi* buškati se. V. Arsenijević.

BUŠKÀRATI, buškàrâm, *impf. dem.* búšiti. Ļ. Kovačević.

BÛŠKATI SE, bûškâm se, *impf.* pulicibus se liberare, *tjerati buhe sa sebe. dem. od* bûhati. *u Lici.* V. Arsenijević.

BUŠKI, *adj. što pripada župi Bužanima.* XIV *i* XV *vijeka.* Tomašь i Butko, krbavski, lički, buški i pročaja knezi. Mon. croat. 45. S knezьtva buškoga. 119. Sudci rotni stola buškoga. 148. V kneštvu buškom. 172.

2. PUŠKI, *adj. vidi* buhiń. *u imenu bilci:* buško sime, plantago psyllium L. B. Šulek, im. 39.

BÚŠKO, *m.* concitator, *koji buši (vidi* búšiti *pod* 1, *b.). isporedi* burgijaš *pod d.* K. Crnogorac.

BÛŠKÔ BLÀTO, *n. velika bara blizu Hlijevna u Bosni.* Schem. herc. 1873. 196. Glasnik 20, 314. 22, 50. *obično ļeti presiše, te se onuda sije:* Bara ima dosta oko Save i Neretve; najznatnije je Blato Buško i Mostarsko, koja se sirkom nasijevaju. Zemļop. bos. 4.

BUŠLETIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru gračaničkom.* Statist. 87.

BÛŠĻIKA, *f.* porus. *u jednoga pisca našega vremena. Od* búšiti. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* bûšļîkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* bûšļikê, bûšļikôm. Skramica je puna porusa, bušļika. K. Crnogorac, zool. 20.

BÛŠĻIKAV, *adj.* foraminosus, porosus. *od* bušļika. *u jednoga pisca našega vremena.* Bradavičica sastavļena od mnogo situih bušļikavih mehurića. K. Crnogorac, zool. 14.

BÛŠĻIV, *adj.* pulicosus, *pun buha. isporedi* bušiv. Ćebe bušļivo. Nar. posl. stojan. 223.

BÛŠĻIVAC, bûšļîvca, *m.* pulicosus, *muško čeļade bušļivo. isporedi* bušivac. *u Lici.* V. Arsenijević

BÛŠĻIVICA, *f.* pulicosa, *bušļivo žensko čeļade. isporedi* bušivica. *u Lici.* V. Arsenijević.

BUŠNICA, *f. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļa Bušnica. Sr. Nov. 1875. 538. Zemļu u mestu Bušnica. 700.

1. BÛŠNUTI, bûšnêm, *pf.* pulsare, *lupnuti. Od* bûšiti. *neprelazno u zagoneci:* Nit' šušnu, nit' bušnu, a u kuću dođe. *(odgonetļaj: mrak)* Nar. zag. nov. 139. *mjesto* bušnu *govori se u istoj zagoneci i* pušnu *i* pršnu.

2. BÛŠNUTI, bûšnêm, *pf.* osculari, *poļubiti. od* bušati *pod* 3. *u naše vrijeme u primorju hrvatskom.* Prosi ju, neka ga bušne. Nar. prip. mikul. 5.

BUŠŃAK, *m.* 1. *ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji, u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Bušńaku. Sr. Nov. 1871. 272. — 2. phoeopona Er. J. Šloser, kor. 1, 122.

BUŠO, *m.* cucurbita lagenaria L. B. Šulek, im. 39. *riječ nepouzdana.*

BÛŠOTINA, *f.* foramen, *jama na dasci ili na drvetu. samo u Vukovu rječniku, gdje se i tumači kako je stavļeno. Postańem od* bušiti. *Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* bûšotînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* bûšotinê, bûšotinôm.

BÛŠOTINÂR, *m.* bothrideres Dej. J. Šloser, kor. 283.

BUŠOVATI, bušujem, *impf.* osculari. *isporedi* bušati *pod* 3, *od čega je i postalo. u naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Počela ju nevesta bušovat i milovat. Nar. prip. mikul. 51.

BÛŠTRAŃE, *n. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

BUŠTRIĆ, *m.* mendax, *laživac. kao da je to u jednoga pisca* XVI *vijeka. može biti od tal.* bugiardo, bugiadro, *laživac, od* bugia, *koje glasi i* buscia, *laž.* Ako si prijatej, uljezi, brate, slobodno; . . . to li je ka himba, vrni se, buštriću, ja ti veļu. M. Držić 417.

1. BÛT, bûta, *m.* femur, *stegno. od tur.* but *(istoga značeńa). Od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (musculus 503[a]), *Voltiģijinu* (schlegel), *Stulićevu* (musculus) *i u Vukovu* (femur). *u Stulićevu je rječniku* u *dugo.* But videći trulog mesa. V. Došen 105. Motri kosti, prsa i butove. J. S. Reļković, kuć. 192. I prifaća po butovim đogu. Nar. pjes. juk. 518. Uzme ńekoliko butova mesa. Prip. bos. 1, 2. — *u jednoga se pisca našega vremena tako zovu listovi,* sura: Nosi kratašne crvene bječve do niže buta. S. Ļubiša, prič. 125. *to sam tumači dalje:* ‚debelo meso na nozi pod koļeno, polpaccio, wade'. 128.

2. BUT, *m. u jednoga pisca* XVII *vijeka, koji sam veli da je* ‚sled, staza'. *biće od tal.* botto, *udarac, mah, fr.* bout, *kraj, tako da je pisac uzco kraj mjesto puta kojim se ide do ńega.* Pustivši pravi put, ki ńim Jesus kaže, išli su oni but, ki grešnici traže. B. Krnarutić 37.

BUTA, *m. a) ime muško* XIII *vijeka.* Mon. serb. 12. Daničić 1, 89. — *b) ńeko mjesto, može biti brdo, na međi sela Nebregova* XIV *vijeka.* Uzlazešte na Butu. Glasnik 13, 371. Daničić 1, 89. *isporedi* Butin.

BÚTAC, búca, *m. dem.* but *(stegno). samo u Stulićevu rječniku* (parvus musculus), *za koji će biti i načińeno. isporedi* butić.

BÛTAST, *adj.* musculosus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno. isporedi* but *pod* 1.

BUTATI, butam, *impf.* percutere, concutere. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* butnuti, impellere, propellere, *za koje se veli da je iz brevijara. Od tal.* buttare, *bacati, hitati.*

BÛTAV, *adj.* musculosus. *samo u rječnicima Belinu* (503[a]) *i Stulićevu. isporedi* but *pod* 1.

1. BÙTICA, *f.* papaveris caput. *makova glava.* B. Šulek, im. 39.

BÙTIĆ, *m.* 1. *dem.* but *(stegno). samo u Vukovu rječniku.* — 2. *ńeka ptica, u jednoga pisca* XVI *vijeka, može biti ista koja se zove i* krvavi zalogaj *i* sračak *(prem da uz ńu dolazi i* svračak): *tada bi riječ mogla biti postańa istoga koga je pod* 1. Tuj grmuše, tuj su svračci, . . . i tuj ti su, gospo, bravci i priļepi i butići. M. Vetranić

2, 270. *u drugom prijepisu* butici. 270. *u jednom i* batići. 268.

BÛTIGA, *f. tal.* bottega, buttiga, taberna, *dućan, stačun. od* XVII *vijeka.* Neka se zatvaraju stačuni ali butige. M. Bijanković 21. U butigi Bartula knigara. Š. Budinić, ispr.[2] 263. Zatvorite butigu ali ti dućan. S. Margitić, fala 173. Prodava se u butigi. K. Maǵarović 1. Što scinite da je samo za gospodu po gradu šetati, za trgovce u butigi stati? J. Banovac, pripov. 242. Stoje brez svakoga posla po butiga. Ah butige, butige u vrime velike mise otvorene, vi ste zamčice djavaoske. J. Filipović 1, 43. Ide va jednu butigu. Nar. prip. mikul. 28. Po očinoj smrti bavim se na butizi. V. Vrčević, niz 180.

BUTIN, *m. ńeko mjesto na međi sela Nebregova i Homorana* XIV *vijeka.* Pod Butinь. Glasnik 13, 371. Obьjemļušte Butynь. 11, 134. Daničić 1, 89. *isporedi* Buta.

1. BÛTINA, *f augm.* but. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Vo ima neku veliku ranu na desnoj butini. M. Đ. Milićević, več. 338.

2. BUTINA, *m. nadimak,* XVII *vijeka. u spomeniku latinski pisanu.* Jacobus Butina Gasparovich. Arkiv 2, 316.

BUTINA VAS, *f. selo u Hrvatskoj* XVI *vijeka.* Od Butine Vasi. Mon. croat. 268.

BUTINŠTICA, *f. rijeka blizu Knina u Dalmaciji. u jednoga pisca* XVI *vijeka, koji mjesto* št *ima* šć *po govoru svoga kraja.* Butinščica rika. P. Zoranić 71. *na karti* ‚Butišnica'.

BUTIŃANI, *m. pl. selo u Hercegovini blizu Gabele.* Schem. herc. 1873. 112.

1. BÛTKA, *f. žensko ime, hyp. od* Budimira. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

2. BÛTKA, *f. hyp.* budija. *govori se kad se vabe budije:* Bùdi bûtka! Ļ. Kovačević.

3. BUTKA, *f.* casa, tugurium. *samo u Stulićevu rječniku* (budka) *jamačno uzeto iz ruskoga. isporedi* buda.

BÛTKO, *m. ime muško, hyp.* Budislav, Budimir. XIV *vijeka, i u jednoga pisca prošloga vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* Butkov. *po rečenom postańu stoji* t *pred* k *mjesto* d, *koje se i nalazi, ali samo jedan put.* Budko. Glasnik 11. 12, 69. Butko. 21. 99. 101. Mon. serb. 204. Mon. croat. 45. J. Kavańin 239. — *u jednoj poslovici prošloga vijeka biće tako po izgovoru zapisano mjesto* bud' tko, budi tko: Boļe ‚butko' kađen. Poslov. dan. 7.

BÛTKOV, *adj. što pripada Butku* XIII *i* XVI *vijeka.* Nad dol Butkov. Mon. croat. 24. Šime Butkovi. 235. *u pošļeđnem primjeru može biti pogrješka mjesto* Butković.

BÛTKOVAC, Bûtkôvca, *m. a) selo (upravo selište) neydje blizu Štipa* XIV *vijeka.* Selište Butkov(ь)cь. Glasnik 24, 254. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. u mještana kajkavski:* Butkovce. Schem. zagr. 1875. 183. Pregled 61.

BÛTKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Butku, od* XIV *vijeka.* Butkovići. Glasnik 11. 12, 11. Butković. 79. Spom. sr. 1, 76. 101. 103. Mon. croat. 114. 157. Daničić 1, 89. N. Naļešković 1, 298. J. Kavańin 131. A. Kačić, kor. 487. Schem. segn. 1871. 103. Budković. Mon. croat. 125. — *jedno selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj blizu Briń zove se* Butković Dolac. Schem. segn. 1871. 17. — *isporedi* Butkovići.

BÛTKOVIĆI, Bûtkovîćâ, *m. pl. dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 111. 113. *isporedi* Butković.

BÛTKOVINA, *f. selo u Konavlima.* Schem. rag. 1876. 34.

BÛTKOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom, srezu moravičkom.* K. Jovanović 152.

BÛTĻA, *f. ńeka jabuka u Srbiji u užičkom okrugu. isporedi* butula. Ima bedrika, butuļa, mioļača. M. Đ. Milićević, srb. 628.

BUTMIR, *m. selo u Bosni blizu Sarajeva.* Statist. 9. Schem. bosn. 1864. 56.

BUTNUTI, butnem, *pf. vidi kod* butati.

BÙTOLA, *f. vidi* butuła.

BUTOLINA, *f. vidi* butulena. F. Hefele.

BUTOM, *vidi* butum. Sve mu mrtve poklonio Turke, i dade mu butom Grahovļane. Nar. pjes. vuk. 4, 445.

BUTOR, *m.* 1. *ime muško. u naše vrijeme, neznana postańa. isporedi* Buta. I Butora od Podgorja glavu. Nar. pjes. vuk. 5, 83. Serdar Butor. Magaz. 1868. 75. — 2. *s rijećju* pas *ńeka riba:* pas butor, galeus canis Bp. Đ. Kolombatović, pesc. 24.

BUTORAC, Butorca, *m. prezime.* Marko Butorac. M. Kuhačević 53.

BUTORICA, *f. malo breme drva. na Rijeci* F. Pilepić. *isporedi* butura.

BUTOROVIĆKA, *f. ńeka loza vinova.* B. Šulek, im. 39.

BUTOŠA, *f. gora blizu Zadra. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* U gori Butoši. Đ. Baraković, vil. 46.

BUTOVAC, Butovca, *m. ńeko mjesto blizu manastira Gračanice.* XIV *vijeka.* U Butovьcь. Mon. serb. 563. Na Butovacь. 564. Daničić 1, 89.

BÙTRÂG, butrága, *m.* sedimentum, *talog, trop. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Može biti od tur.* butramak, *raspasti se, rastaviti se.*

BUTRAK, *m. prezime,* XV *vijeka.* Mikula Desić svojim bratstvom Butraci. Stat. poļ. ark. 5, 302.

BÛTRAST, *adj.* bucculentus, *buemast.* M. Pavlinović. Ļ. Kovačević. *Od tur.* budur, botur, *nizak u debeo čovjek.*

BÙTRE, *m. butrast čovjek.* M. Pavlinović.

BÛTSKÎ, *adj.* muscularis. *isporedi* but *pod* 1. *samo u Stulićevu rječniku.*

BÙTULA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj, gdje glasi i* butola *i* botola. M. Vaļavac. *isporedi* butļa.

BUTÙLAČA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. B. Šulek, im. 39.

BÛTULÊNA, *f. ńeka jabuka u Hrvatskoj, gdje glasi i* botolena. M. Vaļavac. B. Šulek, im. 26.

BÛTULÊNKA, *f. vidi* butulena. *u Hrvatskoj, gdje glasi i* botolenka. M. Vaļavac. B. Šulek, im. 26. ‚butolenka'. 39.

BÙTUM, *vidi* butun. Okupi . . . butum Bihor i Bijelo poļe. Pjev. crn. 105. Da mi dađeš butum carevinu. Nar. pjes. vuk. herc. 20. Ja bih dala butum ruho moje. 201. — *riječ se ne mijeńa po padežima, ali opet ima u jednoga pisca i u instr.* butumom, *kao svega:* Koliko je butumom svijeta. P. Petrović, šćep. 163.

BÙTUN, *tur.* bütün, *vas, cio,* totus. *u naše vrijeme, bez promjene po padežima. isporedi* butum, butom. Uzdiže se butum Šumadija. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Što je zemļe na četiri strane, butun zemļe turske i kaurske, da joj druge u svu zemļu nije. 2, 223. Prati knigu varoš-Podgorici, Podgorici, butun porodici. 2, 535. Sva družina butun izginula. 3, 312.

BUTURA, *f. vidi* breme. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, gdje glasi i* botura. *isporedi* butorica. *Od sr. ném.* bȍze, bote, *svežań.*

BÛTÛRNICA, *f.* carcer, *zatvor, u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. Od rum.* butură, *rupa, duplja.* Strpali ga u buturnicu. Vuk, rječ. 50ª.

BÛVAČKÎ, *adj što pripada selu Buvcima.* Buvačka rečica. Otaǵbina 4, 558.

BÛVCI, Bûvâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. *u mjéštana akus. i za nom.:* Bûvce. Otaǵbina 4, 546.

BUVÈLJÁK, buveljáka, *m.* calceamenti genus, ‚*opanak ili posto što se obuva bez potrebe da se pripiše kao čizma*'. M. Pavlinović. Svakom drugu po dobre opanke, arambaši Mihi buveljake, nek se znade ko je arambaša. M. Pavlinović *iz neke pjesme.* — *Postaćem će biti od* obuvati, *izgubivši sprijeda* o.

BUVJETI, buvim, *impf.* torpere, stupere, *kao blènuti, čubili, ne micati se. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚buveti, buvim, attonitus apperto ore et defixis in rem quampiam oculis haereo'). *isporedi* buvnuti. — *Postaćem od kor.* blu, *od kojega je* biti, budem, *po čemu je kao ostati u stanu u kom se zateče, ne micati se. u Čeha ima* buvati *u djetińem govoru mjesto spavati. isporedi* bujiti.

BÚVNUTI, bûvnêm, *pf.* obstupefacere. Nar. list 1879. br. 98, *gdje se tumači: ‚nečim nerasudnim u govoru nekoga iznenaditi'. — Od* buvjoti.

1. BÚZA, *f. tur.* buza, *piće od žita i vode,* zythum. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. a) u pravom smislu:* Što l' vina, što l' buze napivši se ustaš' na Francuze. I. Zaničić 158. Buza jest osobito od sitne proje, kvasa i vode učińeno piće. 158. Po Slavoniji i Hrvatskoj prave kiselo piće i od kukuruzna brašna, buzom nazvano. P. Bolić 2, 305. Srbi *(u Srbiji)* po selima grade buzu osobito uz časne poste od kukuruzna hljeba i od vode, a Turci je grade od brašna (čini mi se od prosena) pa je nose te prodaju po varošima. Vuk, rječ. 47ª. *isporedi* kiselica. — *b)* brezova buza, succus betulae. *u Vukovu rječniku, gdje se dodaje* ‚n. p.', *a po tome može biti još od kakoga drveta. — vidi i dalje* buza *pod* 2.

2. BÚZA, *f.* sedimentum, ‚*vino na dnu u buretu ili drugi mutež od čega*'. *samo u Vukovu rječniku. Od tur.* posa, *koje je od tal.* posatura, *talog, mutež, mutlag. — vidi i pod* 1 buza.

3. BÚZA, *f.* convicium in mulierem rudem, mulier plumbea. *samo u Belinu rječniku* (784ᵇ). *može biti od arap.* bûz' (muliebria).

BUZADOVAC, Buzadovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. pišu ga i kajkavski* Buzadovec. Pregled 67. Schem. zagr. 1875. 175.

BUZÀĠÎĆ, *m. prezime, po ocu buzaǵiji.* -î- *je sažeto* -iji-. Schem. zagr. 1875. 213. Sem. prav. 1878. 81.

BUZÀĠIJA, *m. tur.* buzaǵy, *koji prodaje buzu (vidi* buza *pod* 1). *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Cvijo buzaǵija. Glasnik n. 3, 76.

BUZDÒHAN, *m.* clava, *bat, topuz. od tur.* bozdogan. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu* (šestoperac, clava ferrata vel ferrea'), *u Belinu* (‚bat, šestoperac, clava' 467ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (‚bat'), *u Voltiǵijinu* (‚bat'), *u Stulićevu* (‚clava ferrea') *i u Vukovu* (‚clavae genus'). — *Kako je glasa* h *po nekim stranama nestalo nalazi se i bez ńega prošloga vijeka:* buzdoan. *od istoga vijeka dolazi i s umetnutim* v *među* o *i* a *mjesto* h: buzdovan. *isporedi* buzduhan, buzduvan. — *a) sa* h: Pod gvozdenijem buzdohani šes tisuć se ovijeh nađe. I. Gundulić 323. Druzi mu držahu oblasni buzdohan, za ńim ga nošahu u zlato zakovan. D. Baraković, vil. 320. Priteć z buzdohanom. B. Krnarutić 16. Tko nosi buzdohan prid gospodarom. Mikalja 31ª. Već ga bije teškim buzdohanom. A. Kačić, razgov. 52. Sińu grade, zlatni buzdohane! 251. Ja mi ńemu ostavljam šestopera buzdohana. Nar. pjes. bog. 27. Potegoše perne buzdohane. Nar. pjes. vuk. 2, 282. On buzdohan baca u visinu. 3. 305. — *b) bez* h *i samo prošloga vijeka:* Strašno biju oružani z buzdoani. P. Knežević, muka 11. Duga puška i buzdoan perni. A. Kačić, razgov. 249. — *c) sa* v *mjesto* h, *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. glaseći* buzdòvan, buzdòvana, *i* buzdòvân, buzdována. Potuče se Maǵar i Alaman, vatru sipa nagak i buzdovan. I. Zaničić 96. Sablje, puške, teški buzdovani. J. Krmpotić, mal. 5. Tvoj buzdovan Turke tare. J. Krmpotić, kat. 99. Jednu vojsku buzdovanom bije, drugu vojsku britkom sabljom seče. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Sabljom s'ječe, a mrkovom gazi, drugom rukom buzdovanom tuče. 4, 19. I na moja pleća nabrojiše triest i šest zlatni buzdovana. 2, 135. Buzdovani raku iskopaše a sabljama sanduk načiniše. 1, 575. Ja ću vam je *(crkvu)* sada preturiti a iz ruke teškim buzdovanom. 2, 212. Buzdovana pokraj sebe ńija, pa ga baca junak pod oblake, a u desnu dočekuje ruku. 3, 26. Uze mača u desnicu ruku a buzdovan u lijevu ruku. 2, 624. On buzdovan o unkašu nosi. 4, 139. Nije babo raskovao blago na nagake ni na buzdovane. 2, 101. — *ńim se bije i pustimice:* Te ne smije pristupiti blizu, već se baca pernim buzdovanom, te udari Grčića Manojla. 3, 34. Potеže se Grujo buzdovanom pustinice dobro neštedice. 3, 36. — *gvozden je, zlatan i pozlaćen:* U mom više buzdovanu nema, četrdeset oka ladna gvožđa, dvaest oka lepa čista srebra i šest oka žeženoga zlata, jedno s drugim šeset i šest oka. 2, 436. Pokraj čizme buzdovan pozlaćen. 2, 484. Što se titra zlatnim buzdovanom. 1, 615. — *na ńemu su pera:* Buzdovan'ma pera oblomiše. 2, 408. Malo sam ga perom okačio od mojega perna buzdovana. 1, 541. Pak potеže pernim buzdovanom. 2, 213. Buzdovane šestoperni! 1, 490. — *može biti nasaden na kijaču:* Kad buzdovan nasade na kijaču. Nar. prip. vuk. 3.

BUZDOHANITI, buzdohanim, *impf.* clava ferrea percutere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

BUZDOHANLIJA, *f. ńeka krupna kruška, koja se zove i* batvača, *koju vidi.* Stulić 1, 68ᵇ. B. Šulek, im. 39.

BUZDOHANONOŠA, *m.* claviger. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana. isporedi* batonoša.

BUZDOHAŃ, *m. selo u hrvatskom primorju u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 61. Pregled 139.

BUZDÒVAN, buzdòvana, *i* buzdòvân, buzdována, *m. vidi* buzdohan.

BUZDÒVÂNKA, *f. vidi* buzdohanlija. B. Šulek, im. 39.

BUZDOVANLIJA, *f. vidi* buzdohanlija. B. Šulek, im. 39.

BUZDÛHAN, *m. vidi* buzdohan. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* buzduvan. S buzduhanom na ramenu. J. Kavańin 292.

BÙZDUM, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 213. *isporedi* Buzdumović. *biće od tur.* buz, *led, i* don, *led.*

BÙZDUMOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme. pogrješke:* Buzdimović, Buzdunović. Šem. prav. 1878. 80. 82. *isporedi* Buzdum.

BUZDÙVAN, *m. vidi* buzdohan. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* buzduhan. Kako sina buzduvanom ne udari? A. Kanižlić, kam. 855.

BUZEĆANIN, *m. čovjek iz Buzeta.* Kada blzećani kažu. Mon. croat. 5.

BUZEKARA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 86.

BUZET, *m. mjesto u Istri, tal.* Pinguente, *lat.* Piquentum. Šem. trs. 1877. 47. *spominje se od* XIII *vijeka.* u *je po sadašńem govoru mjesto* l, *koje se u rečeno vrijeme pisalo.* Mej Blzetom i Kostelom. Mon. croat. 3. V Blzet. 4.

BÙZETA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 71. Razdjel. 21.

BUZETSKI, *adj. što pripada Buzetu.* ts *dolazi sastavljeno u c.* Vas komun blzecki. Mon. croat. 4.

BUZIKA, *f.* sambucus nigra L., *bzova. u jednoga pisca našega vremena. biće načińeno od ruskoga ili pogrješka pisarska mjesto* bazika. B. Šulek, im. 39.

BÙZÎM, *m. vidi* Bužim *pod c.*

BUZIN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 194.

BUZOLIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. zad. 1876. 51.

BUZOVAC, Buzovca, *m. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 140.

BUZUCI, Buzuka, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 55. Statist. 15. *isporedi* Buznk, *s kojim je jednoga postańa.*

BUZUK, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864. 53. *biće od tur.* bozuk, *zao.*

BUZUĻAC, buzuļca, *m.* euaesthetus Er. J. Šloser, kor. 124.

BUŽA, *f. tal.* bugio, *rupa,* foramen. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kroz bužu me gledaš, ne daš mi pokoja. M. Držić 368.

BUŽAK, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Perušića. jamačno ga tako pišu griješkom mjesto* Buģak. Schem. segn. 1871. 42.

BUŽANI, *m. pl. kao župa ili knežina koju je bila* XIV—XVI *vijeka u sadašńoj gorńoj krajini hrvatskoj do Krbave i Like. u spomeniku latinski pisanu spominje se još* XI *vijeka:* ‚Buçani'. F. Rački, doc. 88. *isporedi* buški *pod* I *i* Bužim *stari loc.* Bužah *dolazi još početkom* XVI *vijeka.* Z Bužan. Mon. croat. 45. V Bužah pod Novim Gradom. 58. V Bužah. 82. 120. 148. 183. Pojdoh u Bužane. 133. Grad Kosiń, ki je v Bužah. 172. Z Buž(a)m. 182.

BUŽICA, *f.* allecula Fab. J. Šloser, kor. 559. 562.

BUŽIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, koje zovu* Bužić Mahala. Statist. 24. *isporedi* Bužići.

BUŽIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 24.

BÙŽÎM, *m. a) selo i gradić u Bosni u okrugu bihaćkom.* Zemļop. bos. 52. Statist. 52. *pisalo se i* Bužin XVII *vijeka:* 1576 Ferhat paša zauje Bužin, Cazin i ostale dvore v okolu na ov kraj Une. P. Vitezović, kron. 162. 165. — *b) selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića* Schem. segn. 1871. 30. Razdjel. 17. XVI *vijeka pisalo se* Bužin: Da sam hodil na Bužin gospi Jeleni *(Keglevički).* Mon. croat. 193. Georgii Keglevich de Busyn. 251. *isporedi* Bužani *i* buški. — *c) selo u hrvatskom primorju u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 70. *pišu ga i* Buzim. Pregled 11.

BUŽIMĻANIN, *m. čovjek iz Bužima.* Starine 12, 9.

BUŽIN, *m. vidi* Bužim.

BÚZITI, bûžîm, *impf. griješkom mjesto* obužívati, coartare, *u jednoga pisca našega vremena, koji je slušao perfektivno* obužiti, *pa je mislio da je tome imperfektivno* bužiti. Da nam potkida i buži granicu. S. Ļubiša, prič. 55. Ova se lokva buži kod Veriga na lik vrše. S. Ļubiša, prip. 3.

BÙŽĻAŃKA, *f. ńcka jabuka u Hrvatskoj oko Varaždina.* M. Vaļavac. ‚Bužlanka, buzlanjka'. B. Šulek, im. 39. 483.

BÙŽĻEŃKA, *f vidi* bužlańka. M. Vaļavac.

BUŽUR, *m.* ricinus communis L. B. Šulek, im. 39. *isporedi* božur.

BŽĒNICA, *f. ime selima. postańem od* baz *ili* baza *(zova). a) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 43. Pregled 91. — *b) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 127.

BZIKAĻKA, *f.* siringa, sipho, *strcaļka, štrcalica. samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (bzikalyka 2, 35. 1, 1124) *i Jambrešićevu* (bzikalyka, *u dodatku i* bzikalka 1, 970, *gdje dodaje i ńem.* sprützc, *maj.* fecskendö). *isporedi* bizikaļka. — *Od ńem.* bisen, *obadati se, štrkati se: s naglošću kojom goveda skaču štrkajući se izjednačena je ona kojom voda iz štrcalice prska. isporedi* strcati *i* štrkati se.

BZONATICA, *f. ńeko selo koje se spominje samo po imenu prije našega vremena:* Bzonatica. S. Novaković, pom. 127.

BZÓVA, *f.* sambucus nigra L. J. Pančić, flora biogr. 419. K. Crnogorac, bot. 33. B. Šulek, im. 39. *samo u naše vrijeme. Postańem od* baz. *isporedi* zova, baza, bazga, bazag.

BZÒVÎK, Bzovika, *m. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172. *postańem od* baz *ili* baza. *isporedi* Bazovik.

BZÓVINA, *f.* lignum sambuceum. *isporedi* bazovina, *s kojom je jednoga postańa. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (34a) *i Stulićevu. isporedi* zovina. Pri stupu trišlice, . . . bzovine i svjetļike. M. Vetranić 2, 284. Od bzovine. Mikaļa 34a.

C

CABÀLCE, *n. dem.* cablo. *prošloga vijeka.* Da je cabalce izreslo lipo. M. Zoričić, zrc. 90. Za tizim udiļ cabalce usanu. 91.

CÀBLIĆ, *m. mlado cablo. samo u Mikaļinu rječniku* (46).

CÁBLO, *n. vidi* stablo, *od koga je i postalo izgubivši* t *i promijenivši* s *na* c. *Od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu* (45. 46). Cablo jabučeno, ko reste plodom po narodu svojem. Bernardin 56ᵇ. 1moj. 1, 11. Smokvenica, cablo smokveno. I. Bandulavić 299. Mjesto posadeno cablima. Mikaļa 46. Čini sanuti cabla. P. Posilović, nasl. 19ᵇ. Kako čine ptičice u zeleni gajih i cablih. P. Posilović, cvijet 10. Cvatu iz milosti božje kako iz cabla. A. Kadčić, bogosl. 136. Kakvo je cablo onako vaļa da je voće. J. Banovac, prip. 65. Vira je brez dobri dila kao cablo brez voća. J. Banovac, pred. 59. Zemļa narešena cabli, travam. J. Filipović 1, 2. Jedno cablo kad hoćemo da podsičemo, mi možemo poznat na koju će stranu padnut. 1, 129. Plod izodi od cabla. F. Matić 30. Ne more zlo cablo dati iz sebe dobro voće. M. Zoričić, osm. 10. Svijeno je gnizdo sokolovo, di no reste cablo topolovo. A. Kačić, razgov. 264. Ovo je arbor ali cablo staro, gospodsko i pridostojne kuće Vučkovića. 196. — Cablo boba, sedum telephium L. B. Šulek, im. 39.

CABR, *m. vidi* čubar, cupar. *samo u Stulićevu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 39.

CABRN, *adj.* insipidus. *samo u Stulićevu rječniku, sa značenjem koje je stavļeno, kome se pravi smisao ne može potpuno znati. Može biti od tal.* zavorra, *gnus.*

CÀBUNA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 152. Pregled 110.

CACAR, *m. vidi* cecej. *u jednoga pisca našega vremena.* Slana kao cacar. S. Ļubiša, prip. 141.

CACARICA, *f.* cicer. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (55). *Od lat.* cicer, *tal.* cicerchia, *ńem.* ziser.

CACMEŠTAR, cacmeštra, *m. vidi* cehmeštar. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (55).

CACOR, *m.* lathyrus cicera L., lathyrus erythrinus P. *u jednoga pisca našega vremena i od ńega u drugoga* Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 33. *isporedi* cacarica. *može biti da o stoji grješkom pisarskom mjesto* a.

CÁCORITI, cácorîm, *impf.* gracillare, *kakodakati, rakoliti se. u naše vrijeme u Srbiji. Postaňa kojega je* cakoliti, *koje vidi.* Cacori kokoš kad hoće da snese; a reče se i čeļadetu: cacori kao kokoš kad hoće da snese. M. Kovačević.

CÄF, *m.* lictor. *od tal.* zaffo. *isporedi* barabanat, pandur. *Od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (satelles, apparitor, lictor), *u Bjelostijenčevu* (satolles) *i u Voltigijinu* (sbirro, scherg). Barabanti i cafi. I. Držić, nauk. gond. 307. Susrete cafe, koji zločince fatahu. J. Banovac, prip. 119. Ali mu je djotetu priskočila loša srića, er ga cafi fatišc u Kotoru bijelomu. Nar. pjes. bog. 211.

CAFARAN, *m. vidi* cafran. *u jednom rukopisu* xv *vijeka i iz ńega u jednoga pisca našega vremena:* cafaran divji. B. Šulek, im. 39.

CÀFĆÊŃE, *n. vidi kod* cavćeńe.

CÀFÎN, cafina, *m.* sapphirus. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (782ᵃ) *i Stulićevu. isporedi* safin, cafir. Diamanti i cafini. M. Vetranić 1, 32. Suze cafin vedrijeh oči. 1. V. Bunić, mand. 20.

CÀFÎR, cafira, *m.* sapphirus. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (782ᵃ). Svitlo crļeniti ja rubin na prsih, cafir se modriti. M. Marulić 38.

CAFORAN, *m.* crocus, *cafran. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 39. *isporedi* cafaran.

CÀFRAN, *m.* crocus. *tal.* zafferano, *od arap.* za'ferân. *isporedi* cafaran, čafran, šafran. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* Cafran, crocus sativus L.; cafran divji, carthamus tinctorius L. B. Šulek, im. 39. Turski cafran, šafrańika, flores carthami. D. Popović, pozn. 252.

CAFRÀNIKA, *f.* carthamus tinctorius L. B. Šulek, im. 39. *isporedi* šafrańika.

CÀFTJETI, càftîm, *impf. vidi kod* cavtjeti.

CAGAĻA, *f.* framea, *tal.* zagaglia. *isporedi* darda. *samo u Mikaļinu rječniku.*

CAGAR, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* N. Dučić. *pogrješka* Cagare. Statist. 117.

CAGE, *f. pl. a) selo u slavonskoj krajini blizu Nove Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 52. Razdjeļ. 23. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81.

CAGINAC, Caginca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj. mješťani govore kajkavski:* Caginec. Schem. zagr. 1875. 111. Pregled 84.

CÀGRIJE, cägrîjâ, *f. pl. kore od noža, nožnice,* vagina. *od tur.* sagry, *koža učińena, od čega je i franc.* chagrin, *tal.* zigrino. *samo u Vukovu rječniku. u jednoga pisca našega vremena i u jedn. s umetnutim* n *iza* a: cangrija, *u prenesenom smislu u pčele ono u čemu joj je žaoka:* Pčela ima žaoku, koja opet svoju cangriju imade, u kojoj kad je pčela u miru žaoka zatvorena stoji. A. Maksimović 7.

CAGŔKNUTI, càgŕknêm, *pf.* tinnire, *zvèknuti. u jednoga pisca našega vremena. postaňa će biti istoga kojega je* čagrļati *i* čagrtati, *s promjenom glasa č na c sitnijega glasa radi koji se hoće da kaže.* Kad i kad klepne klepetušica na kozi riđi ili cagrkne medenica na dvisci kaluši, kad so one počešu ili protegnu. M. Đ. Milićević, več. 121.

CÀHAR, *m.* saccharum. *isporedi* cakara, cukar, šećer. *samo u rječnicima Belinu* (785ᵇ) *i Bjelostijenčevu* (62ᵇ).

CÀHARA, *f. vidi* cahar. *isporedi* cakara. *samo u Mikaļinu rječniku. a)* saccharum. Mikaļa 53ᵃ. — *b)* bellaria. 800ᵃ.

CÁJA, *f. ime žensko, hyp.* Savka, *koje je opet od* Saveta, Jelisaveta. *u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1880. 790. *isporedi* Cajka.

CÁJIN, *adj. što pripada Caji.* Livada u Cajinoj bari. Sr. Nov. 1861. 624. 1867. 143. 1872. 470. 1873. 711.

CAJINOV, *adj. što pripada čovjeku po imenu Cajinu, koje ime samo ne dolazi.* XIV *vijeka.* Sь zadi crьkve ‚Cainove'. Mon. serb. 131. Daničić 3, 439.

CÂJKA, *f. hyp.* Caja. Sr. Nov. 1878 7. Upita Cajka Nikina. M. Đ. Milićević, let. več. 172.

CÁJOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od imena* Cajo, *koje samo ne dolazi a može biti hyp. od* Stanko. *griješkom* Cajević. Rat 108.

CAJZEL, *m.* sorex. *ńem.* zisel, ziselmaus. *u naše vrijeme, u ugarskih Hrvata.* Cajzeli po ńem su rovali. Jačke 182.

CAJZIĆ, *m.* fringilla spinus L. *od ńem.* zeisig. *isporedi* ciz, čiž, čižak. J. Ettinger 155.

CAJZL, *m. vidi* cajzić. *u naše vrijeme, u jednoga pisca.* G. Lazić 57.

1. CÁKA, *m. i f. ime muško i žensko, od* Stako *i* Staka, *hyp. od* Stanisav *i* Stanisava. *dolazi i prije našega vremena, ali tako da se ne može razabrati je li muško ili žensko:* Caka. S. Novaković, pom. 112. — *a) žensko.* Ļ. Kovačević. — *b) muško:* Imaše Cake i Ćeke, braće Nikolića. Sr. Nov. 1881. 52.

2. CÁKA, CÀKA! *glasovi kojima se kazuje zveka: a) zveka nakita u kolu kad se igra.* Vuk, rječ. 307a. — *b) zveka razboja, kad se će:* Caka, caka, tri dni lakat (otkala). Nar. posl. vuk. 343.

CÁKAO, cȁkla, *m. vidi* caklo, *od koga je i postao pomiješavši se s riječima muškoga roda. u dva pisca prošloga vijeka.* Zraka sunčana prolazi kroz cakao, ali cakao ostaje zdrav i cilovit. J. Filipović, prip. 1, 82. J. Banovac, razg. 51. Grad učińen od zlata čista, koje je svitlo kao čisti cakao. J. Filipović, prip. 1, 231. Ispovid ima biti čista kako no cakao. 3, 162. Naš je život kao caka', koga može i najmańe stvoreńo razbiti. J. Banovac, pred. 98.

CÀKARA, *f.* saccharum. *isporedi* cahar, cahara. *samo u Mikaļinu rječniku:* kruh s cakarom il od cakare. 218b.

CAKÀTALICA, *f. vidi* čekalo. *u Hercegovini.* N. Dučić. *Postańem će biti od glasova* caka. *isporedi* caktati.

CÁKATI, câkâm, *impf.* rejicere, ‚*bacati što ili udarati nogom*'. *na Brača.* A. Ostojić. *isporedi* caknuti. *Biće od tal.* scacciare, *otjerati, odbiti.*

CAKEŽ, *m* anthypna Latr. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 345. 369. *može biti od tal.* saccheggiare, *pustošiti.*

CÁKIĆ, *m. prezime, po ocu komu je ime Caka. u naše vrijeme.* Rat 172. Sem. srb. 1881. 350. Sr. Nov. 1881. 52.

CAKLÀCE, *n. dem.* caklo. *isporedi* stakalce. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sbitih zlatom u caklaca. J. Kavańin 323.

CÀKLÂR, caklára, *m. vidi* staklar. *isporedi* caklo. *samo u rječnicima Mikaļinu* (‚koji čini cakla, vitrarius 46a), *u Belinu* (vitrarius 141a. ampullarius 77a) *i Stulićevu* (vitrarius).

CAKLÁREV, *adj.* vitrarii. *u jednoga pisca našega vremena.* Odhrańen milosrdem caklareve žene. M. Pavlinović, rad. 11.

CÀKLÂRNICA, *f.* officina vitriaria. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cklarnica *i* caklo.

CÀKLEN, *adj.* vitreus, *staklen. isporedi* cklen *i* caklo. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (46) *i Stulićevu. — a) u pravom smislu: od stakla:* Svete tve oči pozrjeti mogu svud, jak sunce s istoči kroz bistar caklen sud. N. Dimitrović 62. Sva je put ńih vidjet kroz platno oda svud, kako no rumen cvijet kroz bistar caklen sud. N. Naļešković 1, 202. Znaš sude caklene, bantuze ke zovu. P. Hektorović 14. Al nebo . . . od svud pobjeno zvizdami jak obal caklen sud vrti se nad nami. H. Lucić 287. Sve užgat u isto kroz sud će cakleni. I. Ivanišević 307. Prohođi sunce proz prozor ali ponistru caklenu. P. Radovčić, symb. 43. Nadoše da se ne biu ni cakleni sudi porazbijali. J. Banovac, razg. 135. U caklenu sudu. F. Lastrić, ned. 339. Vidi more kao cakao smišan s ogńem, i one koji . . . stahu svrhu mora caklenoga. J. Filipović 3, 162. Metni u jednu bocu caklenu. J. Vladmirović, lik. 25. Donese caklenu čašu. Magaz. 1851. 87. — *b) u prenesenom smislu: aa) koji pravi što od stakla:* Kako su majstori cakleni iznašli niki očalin, kroz koji sve se stvari vide naopako. F. Lastrić, ned. 166. — *bb) slab kao od stakla:* Gńivi su cakleni a vjera kamena. D. Rańina 8b. A u družbi ašikuje . . a vjera je sva caklena. J. Kavańin 37. — *cc) čist kao od stakla, bistar:* Velmi *(su)* zrit mila . . caklena, studena ta vrila. D. Rańina 3a. Razastr si nebo vodeno ili cakleno. A Vitaļić, ist. 353.

CÀKLENICA, *f.* vas vitreum. *isporedi* sklenica, cklenica *i* caklen. *samo u Stulićevu rječniku.*

CAKLÈŇAČA, *f. ime biļu. od* caklen. *a)* sulsola kali L. Čas. čes. muz. 1862. 2, 48. B Šulek, im. 39. — *b)* parietaria L. B. Šulek, im. 39. — *c)* salicornia Tourn. Šloser-Vukot., flor. 964.

CAKLÍNA, *f.* splendor, *osobina kojom je što tako da se cakli.* Kuće, koje iz daleka prosvitļuju varoš i daju joj od sebe caklinu. M. A. Reļković, sat. 28. One izabrane boje . . . igraju po ńoj *(duzi)* s najugodnijom caklinom. 177.

CÀKLINICA, *f.* sulsola kali L. B. Šulek, im. 39. *isporedi* cakleńača. i *je iza* l *po zapadnom govoru od staroga* ê, *te je riječ postańem jedna sa caklenicom.*

CÀKLITI SE, cȁklîm se, *impf. vidi* ckliti se, *od čega je i postalo samo tijem što mu se umetnulo* a. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (scintillare 672a) *i Stulićevu* (scintillare, lucere, relucere, *čemu se dodaje i* caklivati se, *koje je bez sumńe načińeno za rječnik). Dolazi i bez* se *u jednoga pisca* XVI *vijeka u istom značeńu. a) bez* se: Svitliti bude jur danica, i rosom caklit zelena travica. H Lucić 216. *pogrješka je u starijem izdańu* cakiliti. 216. — *b) sa* se: Viditi cakli li se, svitli li se u tminah. A. d. Bella, razgov. 137. Sitan sivast prašak koji se zdravo cakli. Đ. Popović, pozn. 62. Cakli se, ne može se razabrat, kad je što upisano na čemu svitlu. J. Grupković. Cakli se kao ogledalo. M. Kovačević. Ļ. Kovačević.

CÀKLO, *n.* vitrum. *vidi* cklo, *od čega je i postalo samo tijem što mu je umetnuto* a. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu* (46a) *i Belinu* (763b). — *a) u pravom smislu.* Da bi mi, o bože, caklom se stvoriti prid ńom, neka može sree mi pozriti! H. Lucić 204. Kako no se prosvitļuje caklo od sunca. A. Georgiceo, pril. 90. Sunce prođe proz caklo i ne oskvrni cakla. I. Ančić, vrat. 2, 4, 36. Sunce kad probije, ni šta šteti ni razbije zrakom caklo, koje cilo li ostane kako je bilo. P. Posilović, nasl. 54b. Varaju prodajući sebičnо cklo za čisto caklo. M. Radnić 365. Da se more lipo viditi kroz caklo. L. Terzić 336. Zraka sunčana prođe kroz caklo. I. Grličić 10. Prilike na caklu upengane. S. Margitić, fala 225.

Sunca zdrak prilipi čisto caklo kad probiva. A. Vitaljić, ost. 37. Sva istina . . . kako u caklu sja i vidi se. F. Lastrić, test. 308. Zraka sunčena prode kroz caklo. F. Matić 36. More kako caklo. J Filipović 3. 162. Metni u jednu bocu caklenu, ma neka je tankoga cakla. J. Vladmirović, lik. 25. Inako jesi razbitak potištena cakla. A. d. Bella, razgov. 137. Nejma bit od cakla ni od krištala i od zemje. M. Dobretić 395. Kroz zeleno caklo. I. J. P. Lučić, razg. 67. Kuća se u vodi kao u caklu ckli. S. Ljubiša, prip. 4. — *b) staklen sud:* Jer mu posla bog andela s jednim caklom čistim, punim bistre vode. I. Ančić, ogl. 51. Nositi u caklu vina. J. Banovac, pred. 86. — *c) kroza što se vidi kao kroz staklo naziva caklo jedan pisac prošloga vijeka.* Sred cakla vodenoga svoje lice kad ugleda. J. Kavanin 405.

CÁKḶA, *f. vidi* čakḷa. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CÀKḶÊŃE, *n.* splendor. *isporedi* cakliti se. *samo u Stulićevu rječniku* (‚caklenje').

CÀKḶIV, *adj.* splendidus. *što se cakli, samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Prijestolja naokolo, pred kijem more ko cakḷivo obručište jakno u kolo četvero razliko živo. J. Kavanin 516.

CÀKNUTI, cäknêm, *pf.* rejicere, ‚*baciti ili udariti što nogom*' *na Braču.* A. Ostojić. *Od* cakati.

CÁKOLITI, cákolîm, *impf.* garrire, gracillare. *samo u rječnicima Vrančićevu:* garrire, *Mikaljinu:* ‚mnogo govoriti, garrire, effundere verba, effutire', *i Bjelostijenčevu:* blaterare, *i sada u Lici ne samo o čeladetu kad mnogo govori vičući nego i o kokoši kad hoće da snese jaje pa preveć kakodače, rakoli se.* J. Bogdanović. *isporedi* uscakoliti, cacoriti. *Biće od tal.* ciangolare, *brblati, blebetati.*

CÁKOḶÉŃE, *n.* garritus, gracillatio. *u naše vrijeme u Lici.* Ostavi to cakoḷeńe; ne čujem od tvoga cakoḷeńa šta ovaj čovjek govori. J. Bogdanović.

CÀKTATI, cäkćêm, *impf.* tinnire, *davati od sebe glasove* caka. *u naše vrijeme u Srbiji.* Cakće sahat, kad ido; cakće peč, kad je pregrijana, pa pucka. I. Pavlović.

CÁLATI, cälâm, *impf.* micare, *palucati, ali samo u prenesenom smislu kao vrijeđati jezikom. u naše vrijeme u Srbiji.* Cala kao zmija. Ļ. Kovačević. *Postańa tamna: može biti istoga kojega je* čalovati, *tako da bi od* varati *došlo značeńe: jezik sad pružiti sad uvući. isporedi* caļati.

CÁḶATI, cäḷâm, *impf.* inquinare, *brļati razmazujući rukom, n. p. ogledalo, čašu. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *isporedi* calati, *s kojim će biti jednoga postańa.*

CÀMBLAK, *m. prezime,* XV *vijeka.* Ļetop. šaf. 61. Daničić 3, 440.

CAMBOLAT, *m. vidi kod* čambelot.

CAMÒḶIKA, *f.* caulis, *deblo krupne trave, osobito od duvana i boba. u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. *Postańem od* cvolika *s promijenom glasa* v *na* m *i s umetnutim* a.

CÁNA, *f. ime žensko. Od* Stana. D. Avramović, sv. gor. 220. M. D. Milićević, des. par. 12.

CÂNCA, *f.* nugae, *brblańe, blebetańe. od tal.* ciancia *(istoga značeńa).* XVI *vijeka. isporedi* canka *pod* 2. *Akcenat se ne zna za cijelo.* Ne slušati cance, koje se pronose. Zbor. 22ᵇ. Ni cance ni smijesi. 104ᵇ.

CÀNCATI, cäncâm, *impf.* blaterare, *brblati, blebetati, govoriti koješta. Od tal.* cianciare *(istoga značeńa). akcenat se ne zna za cijelo. isporedi* cańati. Gdje si ti, koja ne pristaješ cancajući (s) susjedami. M. Držić 207.

CANCAV, *adj.* subrufus, subflavus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (gdje se veli da je ‚dalmatinska' riječ.* 36ᵃ). *biće pogrješka u pisańu mjesto* čadav.

CÀNDRA, *f.* panniculus, *krpa, rita. od maj.* condra. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (55ᵇ).

CÀNDRAV, *adj.* pannosus, *ritav, droňav. samo u Bjelostijenčevu rječniku. Od* candra.

CANGAR, *m.* sutor, *obućar.* XIV *vijeka u jednom spomeniku. prvo je* a *umetnuto mjesto* ь, *koje se u rečeno vrijeme pisalo. Od nov. grč.* τζαγγάρης. *isporedi* cegar. Švvci, cьngarije, uzdarije. Glasnik 15, 309. Daničić 3, 454.

CÀNGRIJA, *f. vidi kod* cagrije.

1. CÂNKA, *f. ime žensko, hyp.* Cana. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

2. CÂNKA, *f. vidi* canca, *s kojom je jednoga postańa. samo u Mikaljinu rječniku. gdje je samo u pl.:* canke, tlape. 692ᵇ. *akcenat se ne zna za cijelo.*

CÀNKÂŃE, *n.* garrulitas, loquacitas. *samo u Mikaljinu rječniku sa značeńem koje je stavļeno. isporedi* cankati.

CÀŃKATI, cänkâm, *impf.* garrire. *samo u Mikaljinu rječniku (gdje je što i* cakoliti, tlapiti). *akcenat se ne zna za cijelo. isporedi* cancati, *s kojim je i postańa istoga, i* cańkańe, cańati.

CÀNKAV, *adj.* garrulus. *samo u Mikaljinu rječniku, gdje je samo adv.* cankavo. *isporedi* cańkav.

CÀNKAVAC, cänkâvca, *m.* garrulus, loquax. *samo u Mikaljinu rječniku. isporedi* cankati.

CÀNKAVICA, *f.* garrula. *samo u Mikaljinu rječniku. isporedi* cankati.

CÁNKO, *m. vidi* Stanko. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CÁŃAK, cáńka, *m.* panniculus, *rita, krpa. samo u Jambrešićevu rječniku (i to kajkavski* ‚canjek'). *može biti od sred. ńem.* zanke (zacke), *koje je uzeto kao okrajak koji visi.*

CÀŃÁŃE, *n. dosađivańe. samo u Vukovu rječniku sa značeńem koje je stavļeno. isporedi* cańati.

CÀŃATI, cäńâm, *impf. dosađivati. samo u Vukovu rječniku sa značeńem koje je stavļeno i s dodatkom da se govori u Risnu. ali je po svoj prilici značeńe: dosađivati mnogim govorom, te je i postańa istoga kojega je* cankati. *isporedi* cańav.

CÀŃAV, *adj. koji* cańa. *samo u Vukovu rječniku s tumačeńem: dosadan, n. p. čovjek, i s dodatkom da se govori u Risnu.*

CÀNKÂŃE, *n.* blateratus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga zadńe* -ńe *još glasi* -nje. *postańe vidi kod* cankati. Inakva hudobe tlapenja, smijanja i cańkanja. B. Kašić, rit. 358.

CAŃUGA, *m. prezime, upravo nadimak mjesto prezimena, u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* Schem. segn. 1871. 103. Schem. zagr. 1875. 259.

1. CÀPA, *f.* ligo, *motika. od tal.* zappa. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napomiňe da se govori u Crnoj Gori.*

2. CÀPA, *f.* planta (pedis). *od tal.* zampa, *šapa. u Bjelostijenčevu rječniku.*

3. CÀPA, *f.* corium elaboratum ex pelle porcina, piscis, asini etc. *samo u Bjelostijenčevu rječniku sa značeńem koje je stavļeno. Od maj.* capa, *koža ućińena tako da su po ńoj krape kao zrnca, fran.* chagrin.

4. CÀPA, *f. u igri capaću kad dva žira dodu u jednu jamu, onda je* capa. *u Bosni.* M. Ružičić. *isporedi* capati se.

CÀPÂŇE, *n. igra u kojoj se žirke tjeraju u jame. isporedi* capati se. *u Bosni.* M. Ružičić.

CAPARCI, *m. pl. ime katunu* XVI *vijeka, ńegdje blizu Prizrena.* Катунь Caparьci. Glasnik 15, 278. Daničić 3, 440.

CAPÀRIKA, *f.* sal ammoniacum, *nišador. u jednoga pisca našega vremena.* Đ. Popović, pozn. 112. — *Postańem će biti od rum.* cipirig *(istoga značeńa), o čemu ńeki misle da je od* štipati.

CAPÀRIKOVICA, *f.* ammonia pura liquida. *u jednoga pisca našega vremena.* Đ. Popović, pozn. 94. Od caparike se pravi caparikovica. 113. *isporedi* caparika.

CÀPARITI, càparîm, *impf.* 1. premere, insectari, infestare, detrectare. *Od tal.* zaffare, *začepiti, zatisnuti, zatiskivati. isporedi* zacapariti, ocàpariti se. *u to je značeńe uzeto neprelazno u prenesenom smislu kao bockati riječima (tal.* zaffata, cavillatio), *zadijevati koga ili u koga, po tom dosađivati mu, uditi, uditi u dobru glasu. samo u jednoga pisca* XVI *vijeka na jednom mjestu dva puta, te može biti da značeńe nije sa svijem pogođeno (ima i u Stulićevu rječniku* ‚caparíti' *ali se kod toga veli da je isto što* ‚zapàriti', *a toga u ńemu nema).* Tko vele govori, ritko je prez laže, listo jazik mori, tašću pamet kaže; velc ne capari, još dâ te za bolje, prem da ti capari — reć budi — dovolje. M. Marulić 109. *pošlećne su riječi naštampane:* ‚prem da ti capari, reć budi dovolje'. *ali u rukopisu iz koga je naštampano stoji sa svijem kao naprijed* ‚caparí', *i sastavlęno a ne rastavlęno, i sa* c *a ne sa* ç, *kojim se u ńemu dosta postojano piše* č *(a po tome je i malo naprijed zlo naštampano* ‚sici jazikom' *mjesto* ‚sičí', *u rukopisu* ‚sịći'). — 2. pedem supplodere, *udarati nogama u zemlju, kao* cupkati. *u naše vrijeme u Srbiji. postańa će biti istoga kojega je naprijed, samo je značeńe zatiskivati, zabijati, prešlo u ovo, prem da bi moglo biti i od tal.* zappare, *udarati nogama.* Svirio, capario! Lj. Kovačević *iz narodne pjesme.*

CÀPAST, *adj.* palmatus. *isporedi* capa *pod* 2, *od koje je i načińeno. u jednoga pisca našega vremena.* Tudica capasta, helops lanipes Fab. J. Šloser, kor. 554.

CÀPATI SE, càpâm se, *impf. igrati se žirkama tjerajući ih u jame. u Bosni.* M. Ružičić. *od tal.* zaffare, *zatisnuti, zapušiti. isporedi* capa *pod* 4.

CÀPICA, *f. dem.* capa *pod* 1, *motičica. samo u Vukovu rječniku.*

CÀPICE, *f. pl. ime bilju. postańem dem. od* capa *pod* 1 *i* 2. Capice bele, clavaria eburnea Pers.; crlene, clavaria botrytis Pers.; duge, clavaria formosa Pers.; žute, clavaria flava Pers.; mačje, globularia vulgaris L.; zajčeve, ńeke gljive. B. Šulek, im. 39. 40.

1. CAPIĆ, *m. prezime* XV *vijeka. tamna postańa.* Mon. serb. 379. 414. Daničić 3, 440.

2. CAPIĆ, *m.* axinofarsus Motsch. J. Šloser, kor. 465. 469.

CAPIN, *m.* abies, *jela. samo u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 40. *od lat.* sappinus, *tal.* zampino.

CAPINOVINA, *f. vidi* jelovina. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* capin.

CÀPITI, càpîm, *pf.* avide comedere. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (sa značeńem koje je stavlęno). osim rječnika dolazi samo kad se pseto draži na što. Od tal.* chiappare, *zgrabiti, uhvatiti.* Dili se od kuće s nikoliko hrta; . . . kada vidi zvirku, onda ńih pusti vičući: drži, drži! ala, ala! capi, capi! Đ. Rapić 270. *i okrńeno sada u Lici:* Cap! cap! J. Bogdanović.

CÀPITLÂK, *m. prezime. u Lici.* J. Bogdanović.

CAPOŇA, *m.* diplocoelus Guerin. J. Šloser, kor. 295. *isporedi* capa *pod* 2, *od koje je i načińeno.*

CAPOR, *m.* anguilla eurystoma. Đ. Kolombatović, pesc. 21.

CAPORE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 98.

1. CAPRAG, *m.* stragulum, *abajlija. od tur.* čaprak, *od čega je i fr.* schabraque, *ńem.* schabrake. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiğijinu.*

2. CÀPRAG, *m. mjesto kod Siska u Hrvatskoj.* Regul. sav. 4. 24.

CÀPRITI, càprîm, *impf.* altercari, increpare, *svađajući se neprestano vikati na koga. u naše vrijeme u Bosni. postańem će biti upravo od* capariti. Capri mi neprestano nad glavom. M. Ružičić.

CÀPTAĆANIN, *m. čovjek iz Captata.* Otišao u oni čas u koji Captaćani k Petrovoj crkvi. Poslov. dan. 92. *i sa* v *mjesto* p *(vidi kod* Captat): Cavtaćanin. Lj. Vuličević, mat. 11.

CÀPTAJKA, *f. žensko čeljade iz Captata.* j *stoji mjesto* ć *pred* k *(od* Captaćanin). *sa* v *mjesto* p *(vidi kod* Captat): Cávtajka. L. Zore.

CÀPTAJSKÎ, *adj. što pripada Captatu, upravo Captaćanima, pa prcko ńih i ńemu.* j *pred* s *stoji mjesto* ć *(od* Captaćanin). *sa* v *mjesto* p *(vidi kod* Captat): Cavtajski. L. Zore. Cavtajski vozar. Lj. Vuličević, mat. 7.

CÀPTAT, *m. mjesto blizu Dubrovnika, koje se talijanski zove* Ragusa Vecchia. *Postańem od lat.* civitas (civitat-). *spominje se od* XIII *vijeka. mjesto* p *pred* t *govori se i* v, *ali istom od* XVII *vijeka, u* p *se drži još i danas. Sa* p: Одь ‚Сьptata'. Mon. serb. 42. ‚Сьptata'. 42. Captatь. 218. 470. Daničić 3, 440. Captat. I. Kanavelić, iv. 361. J. Kavańin 195. Gradi kuću na Captatu. Poslov. dan. 25. Captat. Bella 605a. Schem. ragus. 1876. 31. — *sa* v: Cavtat. Mikalja 48a. Magaz. 1851. 15. Captat *i* Cavtat. Repert. 23.

CÀPTATI, càptâm, *impf. vidi* cavtati.

CÀPTJETI, càptîm, *impf. vidi* cavtjeti.

CÀPÛN, capúna, *m. vidi* trnokop. *od tal.* zappone. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori)*

1. CÄR, *m.* rex, imperator. *isporedi* cesar, ćesar, česar. — *Od lat.* Caesar, *od čega je najprije bilo* cêsarь, *pa ê oslabilo u* ь, *kojega je nestalo, a po tom i* s *našavši se iza* c *otpalo.* — *Od* XII *vijeka (vidi prvi primjer pod* 4), *i u svijem riječnicima osim Vrančićeva: u Mikaljinu:* imperator Turcarum; *u Belinu:* imperator (384a), Turcarum imperator (356a); *u Bjelostijeńevu:* imperator (1, 659), imperator Turcarum (2, 55); *u Jambrešićevu:* imperator; *u Voltiğijinu:* kaiser; *u Stulićevu:* re, imperadore, rex; *u Vukovu:* imperator; *u Daničićevu:* rex, imperator. — *Akc. se mijeńa samo u gen. pl. i to kad je bez* -ev-: cârâ, *a kad ima* -ev- *onda se ne mijeńa, nego su i oba zadńa sloga duga:* cârêvâ. — r *stoji mjesto* rj, *koje u staro vrijeme pred ńekim vokalima i dolazi:* carja, carju *(vidi u primjerima), ali i bez* j *još od* XII *vijeka:* cara (Mon. serb. 5), *u danas samo tako.*

što r *stoji mjesto* rj, *za to je i voc. sing. ńegda bio* carju (Mon. serb. 130) *i bez* j: caru (Sava 7. Mon. serb. 126), *ali od* xvi *vijeka* care (Zbor. 34) *i sada tako (vidi u primjerima), vrlo rijetko* caru (Caru i taste moj! Nar. prip. vuk. 129). *iz istoga se uzroka i u padežima u kojima bi iza* r *dolazilo o mjeńa* o *na* e *i danas:* carem, carevi. *bez te promjene vrlo rijetko: u instr. sing. od* xiii *vijeka:* carom (Mon. serb. 44. *vidi i u primjerima), u starom dat. pl. u ńekih pisaca:* carom (M. Vetranić 1, 45); *još rede u gen. pl.:* carov (Starine 3, 254. 263. I. T. Mrnavić, osm. 170); *danas samo* careva *ili* cara.

1. *svaki gospodar ili vladalac državni, bilo mu osobito vladalačko ime koje mu drago. tako se carevima nazivaju i kraļevi i knezovi i župani, ali samo u staro vrijeme.* Dva carja: kraļa ugrьskaago Anьdrêja rekomago i carja grьčьskago Jerisa Filanьdra glagoļemago. Stefan kr. 27. Cara čьtêto. Sava 5. Caremь države. Mon. serb. 67. Jako cara i vladyku postavi me *(kraļa Stefana Dečanskoga)* gospodina vьsemu stežaniju otьca mojego. 90. Prêdь cari zemļьnymi. 99. Synь jestь *(sv. Sava)* cara srьbskago. Domentijan[b] 30 Side na pristoli kraļevьstva kako carь i vladika vsemu stežanьju mojihь praroditeļь. Mon. serb. 127. Vidiš kolicim ļudem učini te bog cara? Aleksand. jag. starin. 3, 317. Učini me bog višńega cara od vsih carov. 254. *u tom smislu:* Ukrêpivy prodannago prêkrasьnago Josifa i stvorivy jego cara mnogimь jezykomь i nadь svojeju bratijeju. Mon. serb. 90. Postavi ga carom, i nazva se Josep carom. Zbor. 27.

2. *u predńem općenitom smislu naziva se carem i bog i starješina đavolski, i u staro vrijeme i danas: a) o bogu:* Cara Isusa Hrista. Stefan kr. 10. Caru moj, bože moj! Mon. serb. 65. Cara nebeskago. 232. Da je kletь caremь nebesnimь. 242. Car nebeski. J. Krmpotić, kat. 2. Dariv'o vas car nebeski! Nar. pjes. vuk. 1, 148. Da falimo cara nebeskoga! 2, 158. Tako mi cara nebeskoga! Nar. posl. vuk. 307. — *b) o starješini đavolskom:* Rvati se s carom od hudoba. B. Kašić, is. 24. Kako te vidi car davolski, odmah će te zapitati šta hoćeš. Nar. prip. vil. 1867. 761.

3. *u istom smislu, dokle je još bio tako općenit, nazvani su i sada se nazivaju carevima i vladaoci starijeh Židjela (Jevreja) i drugih istočnijeh naroda i ńegdašńi maćedonski:* Cari Asirijanski. Živ. is. 41. Uvatio cara jevrejskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 86. David car rodi Solomuna. Vuk, mat. 1, 6. Ti li si car judejski? Vuk, luk. 23, 3. Nasta nov car u Misiru. Đ. Daničić, 2moj. 1, 8. Car asirski. Đ. Daničić, 2dnev. 32, 1. Car misirski. 36, 3. Car persijski. 36, 23. *tako i Filip i sin mu Aleksandar vladaoci maćedonski:* Do Aleksandra cara. Ļetop. šaf. 65. Car Filip. Aleksand. jag. starin. 3, 253. Aleksandar sin ńegov samodržiteļ car nazva se. 233. Car Lesandro. I. Gundulić 297.

4. *osobit gospodar ili vladalac državni, viši od drugih koji se drukčije zovu, jednak s cesarom i ćesarom, koje su ista imena: a) kojega mu drago naroda:* Postavi ovi care, drugyje kneze, ine vladiky. Mon. serb. 4. Utvrьdi grьke carьmi a ugre kraļьmi. 4. Caremь i kraļemь okrьstь nasь živuštimь. 90. Mńu ti, bi uzdrhtal despot, car i sultan. M. Marulić 15. Da sam car. S. Menčetić 31. Car so mńah u sebi svemu, što sunce sja. 188. Svijem carom ter je car. M. Vetranić 1, 45. Vaša pohvala, koja je prije straha svijem carom zadala. 1, 56. Bit ćeš kraļ, bit ćeš car. M. Držić 37. Cari, kraļi i knezi. Korizm. 17[b]. Najplemenitiju gospodu okolo kraļa i cara. B. Gradić, djev. 170. Ali ti je car, ali ti je kraļ. M. Divković, nauk 83. Cari, kraļi, bani. 214. Koji služi jednoga velika gospodina, kako cara ali ti cesara ali ti kraļa. M. Divković, bes. 94. Svezati onoga jakoga oružanika *(vraga),* koji se liše utvrdio na svitu i posilno ga vladaše tako da se od ńega čińaše gospodar i car. B. Kašić, is. 25. Cjeć ńe *(žene)* čovjek ne razgleda kneza, bana, cara, kraļa, brata, kuma al susjeda. J. Kavańin 45. Znadu robi, kraļi, cari. A. Kanižlić, frau. 196. Rič car jednim dostojanstvo kraļa, a drugim cesara zlamenuje. A. Kanižlić, kam. 471. U ovom zidańu manastira cari i kraļi jedan za drugim su se nadimetali. Đ. Obradović, živ. 58. Daće bogu što bog od ńih hoće, caru carsko. J. S. Reļković, kuć. 445. Car vele može, nu veće smrt. Poslov. dan. 10. Gdo car vino pije, . . . carica mu služi. Nar. pjes. vuk. 1, 97. Ne znaju se kraļevi, ne poznaju carevi. 1, 137. Car ti bijah dok devojkom bijah. 1, 300. Voleo b' je poļubiti nego s carem večerati. 1, 341. Gdi su sade naši časni krsti? u koga su cara čestitoga? 2, 85. Bog visoko, a car daleko. Nar. posl. vuk. 17. Car na cara bez velike ne će. 343. Bio jedan car. Nar. prip. vuk. 8. Car cara hoće da pogubi na ženskom uzglavļu. 197. Bil je jedan jako bogati car. Nar. prip. mikul. 47. — *b) rimski, poslije grčki: aa) rimski:* Car Valerijan. J. Kavańin 453. Tolici druzi rimski cari. A. d. Bella, razgov. 25. Da u vrime Augusta cara ne bi većeg nad Srima hambara. M. A. Reļković, sat. 24. Bio jedan car koji se zvao Trojan. Nar. prip. vuk. 189. Jedno jeste care Duklijane. Nar. pjes. vuk. 2, 81. — *bb) grčki:* Cara grьčьkoga. Mon. serb. 5. Caru Manoilu. Stefan kr. 3. Cara grьčьskago. Sava 2. Do cara Lьva. Ļetop. šaf. 65. Grčkijeh cara. I. Gundulić 306. Kosta car. J. Kavańin 231. Pod carom Mihailom. A. Kanižlić, kam. 13. U vrijeme cara Justina starijega. N. Marči 8. O velike care Kostadine! Nar. pjes. vuk. 2, 87. — *c) ńemački stari:* Petoga Karla cara uzvišnoga. J. Kavańin 142. Cara Otuna. 177. — *d) francuski:* Oj Francuzu, care siloviti! Nar. pjes. vuk. 1, 498. — *e) bugarski:* Cara blьgarьskago, rekomago Borila. Stefan kr. 21. Caru samodržavьcu vьsej zemļe blьgarьske gospodinu Mihailu Asêńu. Mon. serb. 35. — *f) srpski:* Stefanь carь. Mon. serb. 125. Stefanь vь Hrista boga blagovêrny carь i samodržьcь Srbļemь i Grьkomь i Blьgaromь. 128. Stefanь Urošь blagovêrni carь Srьbļemь i Grьkomь. 156. Stjepan, Uroš i ostali od Nemańe kuće cari. I. Gundulić 313. Sveca slavi srpski car Stepane. Nar. pjes. vuk. 2, 93. Od Prizrena caru čestitome. 2, 54. No čuli me, slavni care Lazo! 2, 204. Naših slavnih cara zadužbine. 2, 211. *u jednoj se pjesmi i Stjepan Nemańa naziva carem:* Kud se dede car-Nemańe blago? Nar. pjes. vuk. 2, 101. — *g) ruski:* Cajus Julius Cesar, prvi rimski i ovoga sveta zapovidnik posta . . . Od toga imenuju se vsi poglavnici cesari nemški i grčki, kakono po slovinsku cari moskovitski i turski. P. Vitezović, kron. 26. I od Moskve cara vrla. J. Kavańin 250. Car Petar poglavar Moskovski. S. Badrić, ukaz. 91. Velikome caru moskovskome. Nar. pjes. vuk. 3, 79. — *h) turski:* Caru Bajazitu. Mon. serb. 223. Da je car kraļevu svitlost razbil. Mon. croat. 215. Kako Poļak cara dobi. I. Gundulić 321. Među carom i našime kraļom zgode sve prividi. 437. Da bude pomoćnik dužu i česaru i jaki protivnik poganom i caru. Đ. Baraković, vil. 260. Bil bi red dal vojski cesara protiv sili cara. B. Krnarutić 6. Da bi opeta mir potvrdio s carem novim. J. Kavańin 122. Car, sultan Muhamed drugi. F. Lastrić, ned. 390. Težko caru silovitu! V. Došen 36. Nu se bratjo od sna probudite, ter od cara

sada odstupite. A. Kačić, razg. 291. Ja ću ići ka Stambolu gradu, dvorit' cara devet godin' dana. Nar. pjes. vuk. 1, 298. I zaklaću turskog car-Murata. 2, 312. Tirjanskoga cara Sulejmana. 2, 320. Čuješ mene, care od Stambola! 3, 62. I prijed su cari nastajali, pa se crkve harale nijesu. 3, 67. Dodij'o je caru i česaru. 3, 159. Car i česar kad se zavadiše. 4, 140. — *i) po turskom caru naziva se carem i negdašnji mongolski vladalac*: Mogorskoga kći sam cara. I. Gundulić 414. — *k) kome god od ovijeh cara može biti pridjeven adj.* svijetli *ili* čestiti: Svetli care, kruno pozlaćena! Nar. pjes. vuk. 1, 160. Svetli care, ogrijano sunce! 1, 159. Kako bismo dete omrazili i sa svetlim carem zavadili? 2, 158. U cara čestitoga. I. Gundulić 470. O čestiti care Kostadine! Nar. pjes. vuk. 2, 87. Već on pita cara čestitoga. 2, 148. — *tako mu se može dodati i* gospodin *ili* gospodar: Gospodinъ carь. Mon. serb. 174. Je l' slobodno, care gospodine! Nar. pjes. vuk. 2, 147. Ne brini se care gospodine! 2, 150. O čestiti care gospodine! 2, 455. Svjetla kruno, caro gospodine! 3, 87. Gospodaru, care Sulemane! 3, 57. — *turskom caru može riječ* car *biti dodana riječi* sultan: Sultan care u Kosovo side. Nar. pjes. vuk. 2, 344. Sultan-care, mili gospodine! 1, 570.

5. *u pripovijetkama* ‚srebrni car': Za Srebrnoga cara u Srbiji pripovijedaju ljudi koji su kopali rude. Vuk, rječ. 708a.

6. *u igri banaću ko počne igru zove se* car: Kad hoće djeca da se banaju, najprije se dogovore do kolike će godine ženiti trļu; onda uzme svako svoj štap po sredini, pa udaraju okomice u zemļu, i tako redom bacaju štapove s jednoga mjesta; koje najdaļe baci ono je car, a koje najbliže, ono je trļa. Po tom trļa pokupi sve štapove, pa da svakome koje je čiji, a svoj metne poprijeko pred cara tako blizu, kako ga cara stojeći upravo može dohvatiti svojim štapom, onda car baci žmureći svoj štap te udari trļin. Vuk, rječ. 14a.

7. car zmijski, boa constrictor L. *u jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, zool. 111. *isporedi* carska zmija *kod* carski.

8. *dolazi i kao prezime u naše vrijeme.* A. Car. Schem. segn. 1871. 103.

2. CAR, carja, *adj.* imperatoris, *carev. samo* XIV *vijeka, i tada vrlo rijetko.* Vysokymi cari muži. Domentijanb 128. Odь carego kladenca. Glasnik 11, 135. *istoga vijeka s riječju* grad *ime gradu koji se obično zove* Carigrad *(koji vidi)*: Patrijarhu Carja Grada. Glasnik 11, 191. Daničić 3, 444. *u jednoga pisca* XIII *vijeka još se iza* c *nalazi* ь, *u koje je oslabilo* ê *(od* cêsarь), *pa je za ńim još i* s *(vidi kod* car, imperator*)*: Cъsarь Gradь. Sava 13. Daničić 4, 456.

3. CÀR, *m.* talus, *ždrijeb, kocka. od pers. i tur.* zâr, *od čega je i tal.* zaro *i* zara, *istoga značenja. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu (samo pl.* cari, taxillus 242b. tessera 344b*). isporedi* cara *i* zar. *U ńega su dvije polovine, za to najviše dolazi u množini a u jednini je i hitac kojim se dobiva.* Od karat i od cara dobit. M. Vetranić 1, 118. I karte i cari bješe vam za posal. 2, 388. Negove haļine stražani dijeļahu, a njeke još ine na care igrahu. N. Naļeškovič 1, 140. Negovu sukńu pak na car razigraše. 142. Haļine mi razdijeliše i na care izigraše. I. Akvilini 267. Igrati na care. Bella 242b. Igrati se na care. 344b. Prid pristoļem tri trpeze; ... na trećoj dvoje cara, na koju bjehu dovedena dva tužna ona gospodičića da svaki svoje uzme i zaigra, ter tko od ńih mańe izmetne, da pripaše carsku sabļu, ... tko li veće, da pruži grlo na zančicu ... Držeći care u rukah ... zaigraše jednu igru. B. Cuceri 22. Bastoči su mama, a cari su dava. Poslov. dan. 5. Ili cari ili bastoči, sve tako ter jednako. 32. U ždrijebima je i car i bastoč. 143. Ždrijebi, cari i bastoči digli mu su i vid s oči. 159. — *gen. pl., koji bi uz* igrati se *stajao bez prijedloga nalazi se i kad se doda prijedl.* na: na cara *mjesto* na care: Igrati se na cara. Bella 344b. Vidio bi niko gdi se igraju na cara. A. d. Bella, razgov. 233. — *svi su predńi primjeri iz Dubrovnika, ali se riječ govori i u Srbiji*: Odseče se najobičnije od kakvog leskovog štapa komadić, koliko prst dugačak, zarubi se s obe strane, pa se onda rascepi po sredini. Te dve polutine zovu se carevi. Sad najmańe ńih troje sedeći, najpre jedno pa drugo (i tako redom koliko ih god ima), puštaju te polutine iz ruke na zemļu. Ako obe polovine padnu tako da je srce gore a kora dole, onda je car onaj što je bacio; ako se obe poklope pa kora bude gore a srce do zemļe, onda je kaplar ili subaša; a ako se jedna pola poklopi a druga padne sa srcem gore, onda je bacač svraka ili ciganin. ... Sad će subaša uzeti turu i optuživati caru ciganina ili svraku tražeći da se kaštiguje. M. D. Milićević, živ. 3, 36. *isporedi* bastoč, *koji je isto što je ordje* subaša.

1. CÀRA, *f. vidi* car *pod* 3 *(kocka), gdje je i postańe, samo u Mikaļinu rječniku samo u mn.*: Koštice, care, tessera, talus, taxillus. 206b. Igrati na care. 138a. *isporedi* carica *pod* 2.

2. CÀRA, *glasovi kojima se hoće da kaže kako pjeva ševa. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Cii, cii, popiva milo, ļubko, taneno, cara, cara, poziva, čuti ju je medeno ... cii, cii, udara, poleti, opet stane; cii, cii, cicara, piva ptica brez mahne. M. P. Katančić 74.

CARANSKI, *adj. što pripada ńekim Rumunima u Srbiji.* Caranski jezik, kojim govore oni Vlasi koji se drže da su starosedeoci. M. Đ. Milićević, srb. 922. *Od rum.* cara, *zemļa*, terra.

CÄRASKI, *adj. vidi* carski. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Sve blago odriše hoģi caraskomu. I. T. Mrnavić, osm. 126.

CÄRASTVO, *n. vidi* carstvo. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. akcenat se ne zna za cijelo.* Tvoje carastvo. I. T. Mrnavić, osm. 21.

CARÀTAN, *m. vidi kod* čaratan.

CÄRENÎK, *m. vidi* carinik. *od* XVII *vijeka, ali vrlo rijetko.* Carenik jes Mateo. Đ. Palmotić, christ. 347. Dobro jedu carenici, ali umiru u tamnici. Poslov. dan. 18. Na carini dogu razjahao, pak on pita mlada carenika: bogom brate! mlađan careniče! Nar. pjes. juk. 480.

CÄRÊŃE, *n. vidi* carovańe. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cariti.

CÄRESTVO, *n. vidi* carstvo. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. načińeno će biti prema* kraļevstvo, *tako da je iza* o *otpalo* v. Pokle se na sag carestva postavi, mnogu zemļu i rusag poda se podpravi. B. Krnarutić 5. *u Stulićevu rječniku ima* carestvovańe *i* carestvovati, *ali iz brevijara.*

CÄREV, *adj. što pripada caru. Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Belinu* (384a), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* — 1. *o čemu god što na koji god način pripada caru.* Carevo pokojište. Stefan kr. 1. Odь careva kladenьca. Glasnik 11, 134. Do careva druma. 135. Na carevь studenьcь. Glasnik 15, 287. Na carevu dvoru. Zak. dušan. 34. Sela careva. 46. Po zemļi carevê. 38. Planine careve. 36. Da dava perperu

carevu. 34. Za careve dlьgove da gredutь prêdь sudije. 38. Knige careve 38. Zakonikь carevь. 38. Človêkь carevь. 38. Carinikь carevь. 39. Sudija carevь. 41. S toga hoće biti hude u carevi komori. Spom. sr. 5. Carevь vojvoda sь carevomь vojskomь. Mon. serb. 301. Tako mi careve glave! M. Držić 173. Od careva poklisara. I. Gundulić 435. Careva sila. D. Baraković, vil. 13. Sinu carevu. A. Kanižlić, kam. 299. Volim drago neg' carevo blago. Nar. pjes. vuk. 1, 221. Šta t' je malo u carevu dvoru? 2, 94. Već on ore careve drumove. 2, 438. Vaļa sablja tri careva grada. 3, 7. Da careve zemļe ne gazimo. 4, 296. Ovoliku vojsku satrošismo bez careva bijela fermana. 3, 271. Već otišli na carevu vojsku. 2, 595. Idi s bogom, carev tatarino! 2, 390. Bogu božije a caru carevo. Nar. posl. vuk. 19. — *carev može tko biti i samo onijem što čini, a to može biti i zlo:* Prêslušnici carevi. Zak. dušan. 43. — strah carev *može biti ne samo onaj kojim bi se car bojao koga, nego i onaj koji car zadaje, kojim se tko boji cara:* Da ne sude po strahu carevu. Zak. dušan. 48. — ‚hļeb carev', *što daje car svojim slugama:* Što imaju po zemļi timare i što jedu ļeba carevoga. Nar. pjes. vuk. 2, 265. I tako mi leba carevoga! 2, 484. — ‚careva godina', *godina koje se služi caru; po tom se govori za zimne duge noći:* Duga noć kao careva godina. Nar. posl. vuk. 71. — ‚careve je riječi *ili* besjede' *tko ne poriče što reče ili ne udara natrag od svoje riječi:* Careve riječi. Poslov. dan. 10. Nijesi careve riječi. Nar. posl. vuk. 218. Nisi ni ti careve beside (t. j. da ne možeš popustit ni odstupit). J. Grupković. — *složeni nom. sing. masc. i s ńim jednaki acc. i voc. nalazi se u pjesmama ali vrlo rijetko:* No ja jesam carevi delija. Nar. pjes. vuk. 2, 273. Udariše u carevi tabor. 2, 304. O Turčine, carevi telale! 2, 345. — 2. *u imenima biļu: a)* carev cvijet, lilium convallium. Mikaļa 46b. Stulić 69a. hyacinthus. Bjelostjenac 55. chamaemelum vulgare. Vuk 808a. 618a. matricaria chamomilla L. K. Crnogorac, bot. 86. hyacinthus orientalis L. B. Šulek, im. 40. carevo cvijeće, convallaria majalis L. Čas. čes. muz. 1852. 48. B. Šulek, im. 47. hyacinthus orientalis L. B. Šulek, im. 47. *isporedi* bokarić, carevak, carević, prstenak. — *b)* careve mačke rep, calamagrostis epigeios Roth. B. Šulek, im. 40. — *c)* carevo oko, *neki cvijet.* B. Šulek, im. 40. — 3. *u imenu ptičjem:* careva punica, sylvia rubecola. Slovinac 1880. 31. *isporedi* cuca, čučka. — 4. *u imenima mjesnijem:* Carev Do, Carevo Selo *itd., vidi dalje na po se.*

CÃREV DÔ, Careva Dõla, *m. do na Volujaku u Hercegovini.* V. Ļešević.

CÃREV LÃZ, *m. neko mjesto u Crnoj Gori.* Pogibe vojska turska u Carev Laz. Starine 10, 262. *pomiņe se i u Vukovu rječniku, ali se ne kaže ni šta je ni gdje je.*

CÃREVA GÒMILA, *f. kamenit brijeg u Dalmaciji kod Omiša.* Vuk, rječ. 807b.

CÃREVA VRÃTA, *n. pl. po svoj prilici znameniti klanac u Bugarskoj, na kom su negda i vrata bila i koji se zove i* Trajanova Vrata. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Silenu je vojsku sakupio od Bagdata do Carevih Vrata. A Kačić, razgov. 217.

CÃREVAC, cãrêvca, *m. carev čovjek i ime mjestima, potoku, biļu. Akc. ostaje kakav je u gen. sing., samo se u gen. pl. mijeńa:* cãrevâcâ. *a) carev čovjek. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Carevci skokom natrag udarili. A. Kanižlić, kam. 2. Carevac je carevac, ako ne će imati ni novac; a magarac je magarac, ako će imati i zlatan pokrovac. Nar. posl. vuk. 343. — *b) neka mjesta pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom, kruševačkom, požarevačkom i šabačkom:* Niva u Carevcu. Sr. Nov. 1868. 169. 1875. 248. 1866. 200. 1870. 177. 1873. 600. — *c) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 66. — *d) potok koji utječe u Kolubaru s lijeve strane između Ība i Paleža u Srbiji.* Vuk, rječ. 807b. — *e)* euphorbia lathyris L. G. Lazić 130. B. Šulek, im. 40. bellevalia romana Reichb. Čas. čes. muz. 1852. 48. B. Šulek, im. 40.

CAREVAK, carevka, *m.* hyacinthus. Bella 343b. Bjelostjenac 55b. Stulić 69a. B. Šulek, im. 40. bellevalia romana Reichb. B. Šulek, im. 40. *pogrješka:* carefak. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. *isporedi* carevac *i* carev cvijet *kod* carev.

CAREVAN, carevna, *adj.* imperiosus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sa svijem nepouzdanu.*

CÃREVÂŃE, *n. vidi* carovańe. *od prošloga vijeka.* Carevańe bilo je stavjeno ńemu na pleća. Živ. is. 6. Videći Mihaila nepodobna za carevańe. A. Kanižlić, kam. 33. Tebi više nema carevańa. Osvet. 2, 183.

CÃREVATI, cãrujêm, *impf. vidi* carovati. *od* XVI *vijeka (vidi primjer Š. Menčetića), između rječnika u Belinu* (384b) *i Stulićevu. a) neprelazno:* Carevat' si svijetu sio. I. Gundulić 315. U istoku niki carevaše. Nadod. 11. Vrime ti je pokazati, da si sam vrstan carevati. A. Kanižlić, kam. 36. Došli su doma, carevali i veselili se. Nar. prip. mikul. 57. Sunce spalo, mjesec carevaše. Osvet. 4, 51. Duša mu carevala! S. Ļubiša, prip. 69. — *b) prelazno, u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Bože, ki caruješ kraļestva nebeska. Š. Menčetić 315.

CÃREVICA, *f. vidi* carica. *samo u gdjekojoj pjesmi u naše vrijeme. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* cãrevîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cãrevicê, cãrevicôm. Boga moli carevica mlada. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Majko moja, carevice Anko! Nar. pjes. vuk. herc. 160. Gledaće te malo i veliko, carevica kroz zrno bisera. Nar. pjes. petr. 1, 151. Pa ćeš biti moja carevica. 2, 322. — *b)* para carevica, *neki sitan novac, jamačno turski. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Spremiću ti paru carevicu, da napraviš brda i brdila. Nar. pjes. vuk. herc. 218. I opasa tri ćemera zlatna: u jednoga nasipa dukate, u drugoga groša sejmenskijeh, u trećega para carevica. Nar. pjes. juk. 53. — *c) kukuruz,* zea mais L. *u Srbiji u okrugu niškom.* S. I. Pelivanović.

CÃREVIČAN, cãrevična, *adj.* hyacinthinus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

CÃREVIĆ, *m. a) carev sin,* imperatoris filius. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Akc. u gen. pl.:* cãrevîcâ. Vasiļu careviću moskovskomu. I. Gundulić 535. Vrh inih carevića. J. Kavańin 276. Pa se igra s carevići ispod šatora. Nar. pjes. vuk. 1, 343. Čuti nejak carević Urošu. 2, 190. Razbole se carevću Mujo. 1, 568. Otvorite, carevići, vrata. Nar. prip. vuk.[2] 185. — *b) čovjek iz careve zemļe i gospodin u carskoj službi. u Vukovu rječniku (gdje se veli* ‚u Grbļu tako zovu Latiue i gospodu koja je u carskoj službi'). *može biti da je toga značeńa i u poslovici prošloga vijeka:* I carević je od careva imena. Poslov. dan. 28. — *c) prezime u naše vrijeme.* Rat 409. Šem. srb. 1881. 350. — *d)* hyacinthus orientalis L., *zumbul.* Vuk, rječ. 808a *(gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).* Čas. čes. muz.

1852. 2, 48 *(gdje se dodaje da se govori i* carevik, *čemu druge potvrde nema).* B. Šulek, im. 40. *isporedi* carev cvijet *kod* carev, *i* carevak.

CÄREVIĆI, Cärevîćâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji delničkoj.* Pregled 13.

CÄREVIĆKA, *f.* imperatoris filia. *u naše vrijeme, u jednoj pripovijeci.* Hoće da od ńih *(roditeļa)* bježi ako mu ne izprose carevićku. Nar. prip. bos. 1, 97. Ti se prođi carevićke, već traži svoju sliku i priliku. 97.

CAREVIK, *m. vidi kod* carević *pod d.*

CÄREVINA, *f. carevo što. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (res imperatoris, imperium, tributum). *akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* cärevînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cärevinê, cärevinôm. *a) zemļa careva, zemļa kojom car vlada.* Amanet ti moja carevina. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Kad ja zaptib sve moje vojvode po svoj mojoj redom carevini. 2, 188. Volimo te, Strahiniću bane, no svu zemļu našu carevinu. 2, 271. Prošao sam devet kraļevina i desetu tursku carevinu. 2, 330. Zadrma se turska carevina. 1, 499. — *b) carski grad, u kom car sjedi. u pjesmi:* U Prizrenu, našoj carevini. Nar. pjes. vuk. 2, 238. — *c) stvari carske, osobito ratne:* S toga svaka carevine vožńa po četiri u pohode końa preže. J. S. Reļković, kuć. 279. On mi šeta gradu po bedenu, pregleduje na gradu topove, pregleduje svoju gospoštinu, pregleduje, brate, carevinu. Nar. pjes. vuk. 2, 538. — *d) što se caru plaća, danak carski:* Koji su carevinu, to jest običajnu daču u Carigrad vozili. A. Kanižlić, kam. 313. Pozatvora skele oko mora i drumove okolo primorja, kud prolazi carevina blago. Nar. pjes. vuk. 2, 402. Nijesu carevine caru platili. Nar. prip. vuk.' 248. — *e) carska sila, carska moć, gospodstvo carsko:* Ja da vidiš druge dakonije, dakonije, mloge gospeštine! kako, brate, đe je carevina. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Gleda čuda i nagleda ga se, gdi se caru carevina ne da. 1. 626. I ńeg' oće da pogubi nja, ne bi l' s' uji carevina dala. 1, 626.

CÄRÊVKA, *f. a)* hyacinthus orientalis L. B. Šulek, im. 40. *isporedi* carevak. — *b) ime koje mlada po običaju nadjene kom ženskom u kući, da ga ne bi zvala pravijem imenom. u Srbiji.* Javor 1880. 689. — *c) ńcka kruška, ńem.* kaiserbirn. B. Šulek, im. 40. — *d) ńcka gļiva, ńem.* kaiserling. B. Šulek, im. 40.

CAREVNA, *f.* imperatoris filia. *samo u Stulićevu rječniku, bez sumńe iz ruskoga.*

CÄREVO BÛPILO, *n. vidi* Bupilo.

CÄREVO GÚMNO, *n. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Carevom Gumnu. Sr. Nov. 1865. 322. Carevo Guvno. M. Đ. Milićević, srb. 1029.

CÄREVO PÖĻE, *n. a) poļe u Srbiji uvrh Zlatibora.* M. Đ. Milićević, več. 205. — *b) poļe u Hrvatskoj u ogulinskoj regementi.* Vuk, rječ. 808a. — *c) selo u Hrvatskoj krajini blizu Ogulina.* Razdjeļ. 18. Schem. segn. 1871. 50. — *d) selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 65. Schem. bos. 1864. 45. — *e) selo u Hercegovini u Zupcima.* V. Ļešević.

CÄREVO SÈLO, *n. selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj blizu sela Barilovića.* Schem. zagr. 1875. 83. Razdjeļ. 21.

CÄREVSKÎ, *adj. vidi* carski. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Silne paše, bitje jadno carevskoga oštra pruta. J. Kavańin 133. U šatoru carevskomu. B. Cuceri 140.

CARGA, *f.* altercatio. *samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku. isporedi* cargati se.

CARGATI SE, cargam se, *impf.* altercari. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu. može biti od sred. ńem.* zerren, mit einander zerren, streiten, zanken.

CÀRGĻIVAC, càrgļîvca, *m.* altercator. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚carglivec'). *isporedi* cargati se.

CARGOVAC, Cargovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. u mješťana kajkavski* Cargovec. Schem. zagr. 1875. 125. Pregled 44.

CÄRIBRDO, *n. ńcko brdo u pripovijeci.* M. Đ. Milićević, srb. 1054.

CÄRIBRÔD, Cäribroda, *m. selo na Nišavi na međi srpskoj i bugarskoj. pomińe se od* XVII *vijeka.* Sutra u Pirot s milom zgodom idu, a opet kako svanu, otidoše Caribrodom kroz Jaševar k Dragomanu. J. Palmotić, dubr. 208. Caribrod. Otaģbin. 6, 107.

CÄRIBRODSKÎ, *adj. što pripada* Caribrodu. Caribrodska klisura. Otaģbin. 6, 108.

1. CÄRICA, *f.* regina, imperatrix. *isporedi* car. *Od* XIV *vijeka (vidi pod* 2, *c., primjer iz Mon. serb.), između rječnika u Belinu* (384b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiģijinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. — Akc. ostaje, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* cârîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cäricê, cäricôm. — 1. *kako se bog naziva carem, tako i mati božja caricom (vidi* car, rex, imperator). Carici našej vlady(či)ci bogorodici. Mon. serb. 140. O carice vsega svita! Korizm 68b. Zemaļska ti si prisrićna kraļica, i ti si ńiova čestita carica. P. Knežević, pism. 167. Đariv'o vas car nebeski i carica nebesnica. Nar. pjes. vuk. 1, 148 — 2. *žena osobitoga vladaoca, koji se vladalačkim imenom zove car. a) kojega mu drago naroda:* Gde car vino pije, carica mu služi. Nar. pjes. vuk. 1, 98. Može l' biti za cara carica. 2, 133. — *b) grčka:* I čestita carica Jelena. Nar. pjes. vuk. 2, 89. — *c) srpska:* Caricu avgustijeju kira Jelenoju. Mon. serb. 133. Prьva carica srьpьska. 246. Dobro jutro, careva carice! 2, 127. Išetala carica Roksanda. 2, 156. On govori carici Milici. 2, 256. O Milice, o moja carice! 2, 259. — *d) ruska:* Na um pade da carici ruskoj piše. J. Krmpotić, kat. 47. — *e) turska:* Carica Mara. Mon. serb. 514. Caricu uzmi. I. Gundulić 307. Sebi ju priluči za pravu caricu. Đ. Baraković, vil. 322. Već sam ti, brate, turska carica. Nar. pjes. vuk. 1, 215. — *f) kojoj god ońjeh može se uz* carica *reći i* gospoda: Gospoda carica. Mon. serb 153. Rani čedo carica gospoda. Nar. pjes. vuk. 2, 157. San usnila gospoda carica. 2, 390. — 3. *careva kći:* U to se povrati, te k carevoj đevojci, koja ga dočeka i reče mu: jesi li došao i ti da me prosiš? Ne, čestita carice! Nar. prip. vuk. 128. — 4. *od milosti se draga naziva carica srca svoga dragoga:* O carice srca moga! I. Gundulić 344. Pri carici srca tvoga svega svijeta carstvo ostavi. 371. — 5. ‚carica nedjeļa' *naziva se svaka nedjeļa u Hercegovini.* N. Dučić. *i u Crnoj Gori i Boci Kotorskoj:* Petak dođe i subota prođe, pa im dođe carica nedeļa. Pjev. crn. 170. Kakva ti je golema nevoļa, te ti ženeš bijelu šenicu u svijetlu caricu nedeļu? Nar. pjes. vuk. herc. 316. Tako mi današńe carice nedeļe! S. Ļubiša, prip. 10. Bijaše svijetla carica nedeļa Tomina mjeseca. V. Vrčević, niz 138. *a po tome* ‚nedjeļa prva po Ilijnu dne zove se u Boci carica nedjeļa nad dvanaest nedjeļa'. Vuk, rječ. 114b. — 6. ‚carica u noći', cactus

grandiflorus. K. Crnogorac, bot. 93. — 7. *ńekaka jabuka. u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 567. — 8. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Schem. bosn. 1864. 43. Statist. 14.

2. CÀRICA, *f. vidi* car *pod* 3 *(kocka) i* cara, *od koje je i postala.* Mora carice bacati . . . Kad caru ili subaši padnu carice za kriva čoveka, to oni ne budu bijeni, nego teke zbačeni . . Četvrto dete pušta carice, i kako mu padnu, tako se nadmeće ili s carom ili subašom. Letopis 119, 13.

CÀRIČIN, *adj. što pripada caricu. u naše vrijeme (ali isporedi dalje* Caričino), *između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Sinovo caričine. Đ. Daničić, 2car. 10, 13.

CÀRIČINA, *f. a) izvor blizu Negotina u Srbiji.* Vuk. rječ. 808b. Blizu Negotina ispod izvora Caričine. Vuk. živ. 241. — *b) neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Ńiva u Caričini. Sr. Nov. 1870. 414. — *c) zidine od staroga grada u Srbiji u Pustoj Rijeci, koje zovu i* Staričina. Otaźbin. 4, 363.

CÀRIČINO, *n. neko mjesto* XIV *vijeka kod sela Vilske, kojoj je meda išla* u Caričino. Mon. serb. 144. Daničić 3, 443.

1. CÀRIĆ, *m. a) dem.* car. *u Vukovu rječniku.* — *b) carsko dijete muško, carev sin.* Bog će dopustiti stolu još carevu cariće roditi. I. T. Mrnavić, osm. 67. Prosi je *(djevojku)* care za carića. Nar. pjes. ist. 1, 57. *u zagonetci:* Svi carići u crveno, sam car u zeleno. *(odgonetłaj:* šipak). Nar. zag. nov. 243. — *c)* motacilla regulus L. Vuk, rječ. 808b. motacilla troglodites L. troglodites punctatus Bechst. G. Lazić 59. troglodites parvulus. J. Ettinger 145. J. Pančić, zool. 205. *usporedi* càrîć. — *d)* mytropterus Chaud. J. Šloser, kor. 32.

2. CÀRIĆ, carića, *m. vidi* càrić *pod c.* Vuk, rječ. 818b.

3. CÁRIĆ, *m. prezime. u Lici.* J. Bogdanović.

CÀRIĆI, càrîćâ, *m. pl. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 69. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 121.

CÀRIGRÂD, *m. značenjem je carski grad. prva je pola* (cari-) *nom. sing. masc. složeni od adj.* car, *pa ostaje bez promjene i u ostalijem padežima, a ńegda se i on mijeńao (vidi kod adj.* car). — *a)* Constantinopolis. *od* XIII *vijeka i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Jambrešićeva.* Prêje Carigradь otь latinь. Mon. serb. 48. Izь Carigrada. Spom. sr. 1, 10. Vijte, na č je prišal Carigrad. Korizm. 29b. Šal je iz Carigrada. Mon. croat. 234. Sred staroga Carigrada. I. Gundulić 307. Od zlatna Carigrada. 357. Iz Carigrada. M. Divković, zlam. 30b. U slavni Carigrad. Đ. Baraković, vil. 64. Carigrad, car od gradova i sunce od istoka. A. Kanižlić, kam. 826. U Konstantinopolju ili ti Carigradu. M. A. Reļković, sabr. 5. Ni se strašit Carigrada. J. Kavańin 225. Ter me vozi g bilu Carigradu. A. Kačić, razg. 170. Vino pije care Kostadine u lijepu mestu Carigradu. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Pojezdiše do dva pobratima preko krasna mesta Carigrada. 2, 357. Lice joj je vredno Carigrada. 3, 39. Kad dođoše gradu Carigradu. 2, 365. Od Stambola grada Carigrada. 2, 479. Mleci cvijet a Carigrad svijet. Nar. posl. vuk. 180. O Užice, mali Carigrade! Nar. pjes. vuk. 1, 493. Srbļi pripovijedaju da Carigrad nijesu ļudi zidali, nego da se sam sazdao. Vuk, rječ. 808, *gdje je i pripovijetka o tome.* — *b) u Srbiji u tronoškoj planini brijeg i navrh ńega zidine od staroga gradića.* Vuk, rječ. 808. — *c) carski grad. u tom općenitom značenju samo u skorašńoj pjesmi:* Rano rani srpski car Stjepane u Prizrenu svome carigradu. Nar. pjes. petr. 2, 146. Pa odleću srpskom carigradu. 153.

CÀRIGRADSKÎ, *adj.* constantinopolitanus. *od* XV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (221a), *Bjelostijenčevu, Vukovu i Daničićevu. nalazi se i sa* ds *sastavłenim u* c: carigracki, *i bez* d *pred* s: carigraski *(vidi u primjerima).* Čekamo cara carigradьskoga. Spom. sr. 1, 46. *(biće pogrješka:* carьgradskoga. Spom. sr. 1, 47). Patriarhomь carigradskyimь. Ļetop. šaf. 59. Carigradskom nevjerniku. I. Gundulić 278. Cesar carigradski. M. Divković, zlam. 30b. Carigracko more. Mikaļa 46b. U jeruzolimskoj kuštodiji i carigrackoj. I. Ančić, ogl. 106. Dvorovim carigradskim. J. Kavańin 122. Na pristolje carigrasko. S. Badrić, ukaz. 33. Oci sabora carigradskoga. J. Matović 59. Cesar carigradski. A. Kačić, razg. 153. Koraļe carigradske bjehu priskočile na obranu. I. Đordić, ben. 123. Koliko imaš navezenijeh carigradskijeh mahramica? B. Cuceri 26. Mahramice na carigradsku navezene. 232. I četiri stara patrijara: prvo pećki, drugo carigradski. Nar. pjes. vuk. 2, 326. Uvezla si tri dukata zlata i četiri svile carigradske. 1, 322. Tako me čuma carigradska ne omela! Nar. posl. vuk. 300.

CÀRIGRADANIN, *m.* constantinopolitanus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. završetak* -in *stoji samo u jednini; u množini je* a *iza* d *dugo:* Càrigradâni, *u gen. pl. dug je i zadńi slog:* Càrigradânâ. Alija Carigradanin. I. T. Mrnavić, osm. 14. Teodoreto Carigrađanin. A. Bačić 10. Rodom Carigradanin. A. Kanižlić, kam. 5.

CÀRIGRADÂNKA, *f.* mulier constantinopolitana. *samo u Vukovu rječniku.*

CÀRINA, *f.* vectigal, portorium, telonium, tributum. *Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu* (vectigal, portorium, gabella 46b. 77a), *u Belinu* (vectigal. datio, che si paga al prencipo per le cose che si comprano o si transportano 335b), *u Stulićevu* (vectigal), *u Vukovu* (vectigal, portorium, telonium) *i u Daničićevu* (portorium, telonium). — *Postańem od* car *(pod* 1), *i to u značeńu ńegovu pod* 1, *po čemu su carine imali ne samo carevi nego i kraļevi i banovi i knezovi i općine (u kojima je općinska vlast mjesto državnoga gospodara).* — *Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* càrînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* càrinê, càrinôm.

1. *što se plaća vlasti: a) što joj se plaća na trgovinu koja se uvozi ili izvozi ili provozi,* portorium: Da si hode sь svojimi si trьgi po vsêj zemļi oblasti kraļevьstva mi svobodno, a da imь se carina ne uzemļe ni odь mala ni do velija. Mon. serb. 19. Da prostišь toga lêta kupcemь našimь, koji vьshode po tvojej zemļi, carinu. 23. Ako rastovari u Brьskovê, da plati carinu; ako li mimonese, da gde proda, tu i carinu da plati. 52. Što se prodaje crьkovno ili se ima kupovati što crьkvi, da se ne uzima carina. 566. Otь carine u svetaga spasa na vsako godište 150 perper da se daje dohodьkь crьkvi toj. 111. Da imь se ne uzima carina na Trebińi, da ni na jedьnomь puti ni na brodu. 146. Koj trьgovьcь kupi końa na trьgu, i plati za ńь carinu. 147. Koji trьgovci gredu po zemļi i trьgovehь carьstva mi i kraļevêhь, da plaća vsaki carinu po zakonu. 147. Za carinu, koju je carьstvo mi postavilo na Trêbińi. 153. Gdê se godê uzima carina u vladanji bana Tvrьdka, da se nigdêrь ne uzme nijedna carina na dubrovačkomь ni na čemьre. 184. Da se na Ļutoj carina ne uzimļe na ļudehь kraļevьstva ti i da namь ne odьvraćaju ļudi odь grada. Spom.

sr. 1, 23. Da kupuju i prodaju vsaki trьgъ i žito i da ponose, kude je ńimь drago, i da plaćaju carinu po 2 dinara otь mantije. Mon. serb. 193. Da se dava na vьsako godište otь novobrьdske carine po petь desetь litrь srebra *(manastiru)*. 363. Da plaćajutь, gde trьgъ prodaju, zakonu carinu, otь sto aspri dve aspri, kako to je zakon u Drênopoļe i u Plovdinь i u Kratovo. 527. Putna carina da se ne ište. 551. Jerь je drьžalь carinu planьsku. Spom. sr. 1, 74. Drьža carinu kameničku. 2, 33. Da kupimo carinu kotorьsku. Mon. serb. 246. Kupiše carinu srebrьničku i Ponora. Spom. sr. 2, 35. Prodadohь carinu rudničku Benku za godište za šestь satь litarь srebra. 2, 79. Da tuj carinu svrьgu. Mon. serb. 281. Mnogo uživa . . . ńih trgostvo . . . darovne odpustnosti od carine. J. Kavanin 192. Kad smo mirno trgovali i carinu svu plaćali. I. A. Nenadić, šamb. 30. Oni ne će davati danka ni poreze ni carine. Đ. Daničić, jezdr. 4, 13. — *b) što se plaća vlasti u koje god ime, kad kad i mjesnoj vlasti za mjesne potrebe, danak, poreza, namet*, vectigal, census. *u tom općenitom značeńu, u koje se rašírilo predne i u kom se razumije i predńa carina, dolazi od* XVI *vijeka*. Tako bi mogli *(seļani)* učiniti u svomu selu ča im drago, odlože gradь ali nove carine ali trgovine. Stat. poļ. ark. 5, 265. Pojdoše u Betlem platiti za sebe harač ili carinu. B. Kašić, nač. 14. Kakono da svitovaše ne plaćati carinu rimskomu cesaru. B. Kašić, is. 88. Za ovo plaća puk carine i gabele. I. Držić, nauk gond. 265. Ki umnožava carine svojem gospodaru. J. Kavańin 187. Koji nameću desetine, carine i druga prilična brimena biskupom oli ńihovim crkvama. A. Kadčić, bogosl. 288. Kad vladaoci nepravedno i bez razložite potribe nadomeću harače i carine. 284. Carinu naredenu pravedno uzimļite. Živ. is 45. Sidaše za stolom od pinezi, gdi carinu kupļaše. F. Lastrić, od' 143. Matije carine kupļaše. F. Lastrić, svet. 149. Koji ne plaćaju carine, harače, desetine. J. Matović 398. Komu harač, barač; komu carinu, carinu. I. Velikanović, upuć. 1, 407. Jezus Matea vidi, gdje vas zaduben oko mjedi za trpezom sjedi od carina. B. Cuceri 93. Na prodaju je koja carina, koja kuća. 268. Za lažе carina se ne plaća. Poslov. dan. 152. Stavit ćemo carine po lijepoj vlaškoj zemļi. Nar. pjes. bog. 106.

2. *zgrada u kojoj se plaćaju carine pomenute pod* 1; *od* XIV *vijeka i danas:* Na têhьzi carinahь da ne plaćaju nikomu ništo. Mon. serb. 168. Na desnu im ruku ostaje (s) strane kuća i carina. J. Palmotić, dubr. 172. Na carini dogu razjahao. Nar. pjes. juk. 480. Kad dodoše budimskoj carini. Nar. pjes. petr. 2, 176. Gledala je tri jašika sa carine. Nar. pjes. vuk. herc. 241. Vidje čovjeka gdje sjedi na carini. Vuk, mat. 9, 9.

3. *što država plaća drugoj državi kojoj je pokorena*, tributum, *danak. prošloga vijeka u jednoga pisca*. Da mu ima poslati jaspre i arače ali ti carinu, koju su kraļem persijanskim bili običajni davati. A. Kačić, korab. 310. Ne ktijući dati carinu ali ti arač kraļu babilonskomu. 287.

4. *što na kakvo dobro plaća gospodaru ńegovu onaj koji ga uživa. od* XVII *vijeka. a) na ńive:* Zemļe koje plaćaju carinu, possessioni che pagano le gabelle, agri vectagales. Mikaļa 46b. Bella 335b. Odmetnuli mi se kmeti, ne davaju uvjeta ni carine, to li će poklona. S. Ļubiša, prip. 207. — *b) na ribńak:* Silno ugrabi redovnicima carinu od ribe. I. Dordić, ben. 33.

5. *prema pregradi koja se nahodi ondje gdje se plaća carina u značeńu pod* 1, *naziva se carinom i ograda oko sve seoske zemļe. u naše vrijeme u Srbiji*. Ograda oko seoskog potesa zove se različno: obala, preseka, vrzina, carina. M. Đ. Milićević, opšt. 17. Selo ima da zagraduje seosku carinu. 17.

6. *ime selu i drugim mjestima: a) selo u Srbiji u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 134. — *b) dio varoši Mostara u Hercegovini* Schem. herc. 1873. 118. Ļ. Stojanović. — *c) dio varoši Sarajeva u Bosni*. Ļ. Stojanović. — *d) dio varoši Užica u Srbiji*. Ļ. Stojanović. — *e) mjesto kod Smedereva u Srbiji*. Vuk, rječ. 808b. M. Đ. Milićević, srb. 132. — *f) mjesto kod namastira Šišatovca u Srijemu*. Vuk, rječ 808b. — *g) ńeka mjesta u Srbiji koja su sada pod ńivama, vinogradima itd.: u okrugu jagodinskom:* Ńiva pod Carinom. Sr. Nov. 1863. 82. *u okrugu kneževačkom:* Livada u Carini. 1870. 37. *u okrugu kragujevačkom:* Livada u Carini. 1875. 705. *u okrugu krajinskom:* Vodeničište u mestu Carini. 1874. 311. Šļivar u Carini. 1866. 447. *u okrugu požarevačkom:* Ńiva u Carini. 1864. 132. *u okrugu užičkom:* Zemļa na Carini. 1870. 168. — *isporedi* Carine.

CÂRINÂR, *m. vidi* carinik. *samo u naše vrijeme*. Vuk, rječ. 808b. Nar. pjes. juk. 618 *(ne u pjesmi, nego u tumačeńu)*.

CÂRINE, Cârînâ, *f. pl. u) selo u Crnoj Gori, u župi nikšičkoj*. Glasnik 40, 19. — *b) mjesto (livade i jezero) u Komu*. Vuk, rječ. 808b.

CÂRINICA, *f.* publicana, *žensko čeļade koje uzima carinu. samo u rječnicima Belinu* (335b) *i Stulićevu*.

CÂRINÎČKÎ, *adj.* portitorum. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i u Vukovu*. Mateo se ne povrati k cariničkoj trpezi. Besjed. kr. 39.

CÂRINÎK, *m.* portitor, publicanus, *ko uzima carinu. od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (274b. 335b. 594b.), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu*. Carinikь tvoj da stoji u nasь. Mon. serb. 23. Trьgovci, koji se obrêtaju po trьgovčhь carьstva mi i kraļevehь, što imь se sluča koj ļubo sud, da se sude predь carinikomь i kmezemь. 146. Da reče carinikь dušomь, jere jestь togazi konja kupilь i za ńega platilь carinu. 147. Carinikь carovь da nêstь voļnь zabaviti ili zadrьžati trьgovca, da mu kupļu koju prodastь u bezьcênije. Zak. dušan. 39. Kto bude carinikь u svetomь Srьdi, . . . i ješte tko bude carinik zetski, . . . i ješte kto bude carinikь u Prizrêne. Glasnik 27, 286. Da imь se slobodьština odь carinikovь prêtvaraju. Spom. sr. 1, 2. Na Ledenicahь uzimļe jednu carinu carinikь kneza Pavla, a na Ļutoj uzimļu drugu carinu ļudije vojevode Sandaļa. 1, 23. Carinici uprašahu ga. Živ. is. 45. Bijaše glava od carinika i kamatnika. A. d. Bella, razgov. 130. Nijesam . . . kako ovi carinik, koji se ļupaše u prsi. Besjede kr. 119. Carinik vladalaca rimskije. F. Lastrić, od' 143. Krivine carinika . . . jeda li srce ńegovo razļutiše? D. Mattei 105. Zakeo i on carinik na dub se peńe. B. Cuceri 93. I carinici i haračari vrve k ńemu. 64. Za što s carinicima i grješnicima učiteļ vaš jede i pije? Vuk, mat. 9, 11.

CÂRINÎKOV, *adj.* portitoris *samo u Stulićevu rječniku (u kom ima i zlo načińeno* cariničev).

CÂRINÎŠTE, *n.* telonium. *vidi* carina *pod* 2. *u jednoga pisca prošloga vijeka*. Sjedijaše na cariništu, koje zove se od našijeh mitnica. Živ. is. 63.

CÂRINOVATI, cârinujêm, *impf.* vectigalia exercere, *biti carinik. samo u Stulićevu rječniku*.

CÂRINSKÎ, *adj. a)* vectigalis, *na čemu treba uzeti carinu, te se nalazi ondje gdje je carina.*

samo u jednom spomeniku od kraja XIII *ili od početka* XIV *vijeka.* Pašišta carinьskomu dobitьku Rakovica *(u Plavu).* Mon. serb. 60. — *b) što pripada selu Carini:* Carinska opština. K. Jovanović 134.

CARINSTVO, *n.* telonium. *vidi* carina *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načiněno.*

CĂRITI, cărîm, *impf.* 1. imperatorem creare, *činiti cara. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za tim ćemo . . . otiti u mečet jedino i tuj te carîti zakonom istino. I. T. Mrnavić, osm. 158. Mustafu, mnim, znate da danas carimo. 181. Cara te carimo. 184. — 2. imperare. *carovati. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Ja sam slavno caril do ovih lit. B. Krnarutić 24.

CARJENA, *f. vidi* carina. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku.* Bez harača i carjene. J. Kavanin 232.

CÂRKA, *f. kruška koja se zove i* carevka. B. Šulek, im. 40.

CAROBAJKA, *f.* imperatoria ostruthium L. Od carobajke planinske. D. Popović, pozn 217. *isporedi* čarobajka *i* broskva.

CAROBAJKIN, *adj.* imperatoriae. *isporedi* carobajka. Carobajkin koren. D. Popović, pozn. 217.

CĂROGRÂD, *m. vidi* Carigrad. *samo u jednom spomeniku* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku. isporedi* carogradski. U Carogradь. Spom. sr. 1, 47.

CĂROGRADSKÎ, *adj. vidi* carigradski. *od* XIII *vijeka (ali u poznijim prijepisima), između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Carь carogradьski. Domentijan[a] 5. 71. Patrijarьha carogradьskaago. Danilo 384. Glasnik 11, 161. Sabor četvrti carogradski. K. Pejkić 33. Osedla ga sedlom carogradskim. Nar. pjes. vuk. 2, 490. Carogradski jurget *(u Banatu).* V. Arsenijević.

CĂROGRAĐANIN, *m. vidi* Carigradanin. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Arkimandrita Carograđanina. K. Pejkić 5. Fazlihoģa Carograđanine. Nar. pjes. vuk. rječ. 809[a].

CARÒSTÂVAN, caròstâvna, *adj.* regius, regum, regnorum. *od staroga* carьstvьnь *(vidi kod* carstven), *koje je izgubivši* ь *najprije glasilo* carastavan *(isporedi* carastvo), *a poslije postalo neobično i činilo se da je složena riječ te se* a *iza* r *zamijenilo glasom* o. — *Dolazi samo u naše vrijeme u pjesmama pridjeveno knigama, a to su knige o carstvima, knige u kojima se kazuje ko je za kim bio car (u najširem smislu, t. j. vladalac) i kako je vladao (isporedi* carostavnik). *u pjesmama se uzima da su knige koje kazuju naprijed čije će biti carstvo. isporedi* starostavan, staroslavan. Uzmi kneže, knige carostavne, te ti gledaj što nam knige kažu: nastalo je pošlednje vrijeme, hoće Turci carstvo preuzeti. Nar. pjes. vuk. 2, 201. Da vam dadem knige carostavne, da vidite što vam knige kažu: ako naše knige ne kazuju da Milica nije za Lazara i da Lazo carovati ne će, pogubite i mene i ńega, pak carujte koji vama drago. Nar. pjes. petr. 2, 139. — *u jednoj pjesmi sa svijem se zaboravlja pravo značenje riječi, te se pridijeva knigama iz kojih se čitaju molitve:* Te uzeše knige carostavne, te čatiše velike molitve. Nar. pjes. vuk. 2, 95.

CARÒSTÂVNÎK, *m.* liber regum, *knjiga o carstvima, o carevima (u najširem smislu, t. j. vladaocima), koji je za kojim i kako vladao. od starijega* carьstvьnik *onako kao* carostavan *od* carьstvьnь. *isporedi* carstavnik. *Od* XVII *vijeka.* Da prepiše u carostavnikь pećskyj. Glasnik 22, 232. Carostavnikь monastira Studenice. 40, 136. Carostavnikъ ili rodoslovъ. Danilo v.

CĂROV, *adj. vidi* carev. *od* XV *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Daničićevu* (3, 440). Zapovědь carovu; . . . carovomь zapovědьju. Mon. serb. 512. Za vojskom carovom. Mon. croat. 233. Gdi se Selin sultan carov sin držaše. P. Vitezović, odij. 14. Kad je došla pred carove grade. Nar. pjes. ist. I, 26.

CĂROV DÂR, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 167. Pregled 66. *još jedno blizu toga zove se* Carov dar mali. Schem. zagr. 1875. 167.

CĂROVA DRĂGA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled 36.

CĂROVÂŃE, *n.* imperium. *isporedi* carovati. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Carovanje nije mi suđeno. I. T. Mrnavić, osm. 157. Devovaće, moje carovaće! car ti bijah dok devojkom bijah! Nar. pjes. vuk. 1, 300. Ne bih ti se, care, poturčio, da mi dadeš tvoje carovaće. Pjev. crn. 291.

CĂROVATI, cărujêm, *impf.* imperare, imperatorem esse. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu (samo praes.* carujem 1, 660[a]), *Stulićevu i Vukovu. isporedi* carevati. Jur car ne caruje. I. T. Mrnavić, osm. 104. Pamet caruje. Poslov. dan. 93. Caruj, kume, za sedam godina, osme podaj mojemu Urošu. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Sa ńome će carovati Lazo. 2, 186. Ti ćeš, Marko, prvi carovati, a ja ću ti biti do koljena. 2, 195. Carovati oba ne možemo. 2, 309. Hoće Turci brzo carovati. 2, 201. Tako mi duša carovala! Nar. posl. vuk. 301. Um caruje, a pamet imaju i sve životiње. 333. Onde je živeo i carovao do svoga veka. Nar. prip. vuk. 63. — *carovati nad kim:* Ne ćemo da on caruje nad nama. Vuk, luk. 19, 14. — *u jednoj pjesmi prelazno:* Car ti bija, dok djevojka bija! A da mi se dadu povratiti, jako bi ja carstvo carovala. Nar. pjes. petr. 1, 196.

CĂROVIĆ, *m. vidi* carević. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nečisti carović. J. Kavanin 215.

CĂROVLJEV, *adj. vidi* carev. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi istarskoj.* Boga tebi, stražo carovljeva. Nar. pjes. ist. 1, 8.

CĂROVSKÎ, *adj. vidi* carski. *samo u Stulićevu rječniku (gdje stoji da je iz brevijara).*

CÂRSKÎ, *adj.* regius, imperatorius. *Od* XIII *vijeka (vidi pod b. prvi primjer), između rječnika u Belinu* (384[a]), *Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. — a) što pripada carevima ili komu god caru u najširem smislu, u kom je car u opće državni gospodar (vidi* car *pod* 1). Da mu nêstь vojske ni carьskoga zlata ni vinograda. Mon. serb. 26. Vьzьmi moj carьskyj vênьcь . . . i vь mnogolêtьnêmь životê budi kraljevьstvuje. Danilo 26. Carьsku tajnu dobro jestь tajiti. Mon. serb. 110. — *u tom smislu i što pripada vladaocima starijeh Židjela:* ‚knige carske', *knige o nima i nihovu carovanu,* libri regum: V knigah tretih carskih. Korizm. 10. — *b) što pripada carevima ili komu god caru u užem smislu, u kom je car državni gospodar koji se tijem imenom razlikuje od drugih (vidi* car *pod* 4). Vьsta nêkьto otь roda grьčьskaago, roda carьska syj. Stefan kr. 24. Vь carьskihь hrisovulêhь. Mon. serb. 79. Zakonomь carьskyimь. 126. Na prêstolь carьskyj. Danilo 219. Na carьskyj putь. Mon. serb. 126. Carьskyj vênьcь. 143. Vь zemji carskoj. Zak. duš. 37. Na carskomь dvoru. 50. O carьskyihь rabotahь. 45. Podanьkь velihь i malyihь carьskyihь. Mon. serb. 145. Dohodьke carьske. 171. Carьskago monastyra. 331. Da imam

carski glas. Menčetić-Držić 514. Dvije kraļice, carske kćeri. 1. Gundulić 315. Ovdi veće sva zatvori sultan Osman carska usta. 494. Bezakoña carska mnoga svak spovijeda glasovito. 484. Poguba ih carska ustraša. 343. Dava joj krunu carsku od tri krune. I. Držić, nauk gond. 109. Molbom Fedre kardinala, ki bi carska luč nemala. J. Kavañin 142. Judino carsko pleme. I. Đorđić, salt. 195. Naredbe carske. A. Kanižlić, kam. 13. Daće bogu što bog od ńih hoće, caru carsko. J. S. Reļković, kuć. 445. Da se carsko no rastura blago. Nar. pjes. vuk. 2, 130. Lepše grlo u Miloša carsko. 2, 216. Carska zemļa k'o što je i bila. 4, 296. A palanke carske zapališe. 4, 434. Carska bi se sila prepanula. 4, 517. Pa mu carske sluge govorile. 3, 69. Sluga nosi vino i rakiju a Jelica carsku đakoniju. 2, 436. Carska se ne poriče. Nar. posl. vuk. 343. Kako bi on, carski sin, uzeo govedarsku kćer kod tolikijeh drugijeh, carskijeh i kraļevskijeh kćeri! Nar. prip. vuk. 219. U zdravļe carsko. Vuk, nar. pjes. 1, 77. Veziru plaćali su po nešto u ime carskoga danka. 4, 458. *može tko pripadati komu i samo onijem što mu čini, a to može biti i zlo po ń:* Lažeš, carski odmetniče! 1. Gundulić 530. Carski dobitniče, kraļeviću naš hrabreni! 421. — ‚na carsku' *kao adv.* carski *(vidi dale):* Na carsku, imperatorio more. Bella 384a. — *c)* carska zmija, boa constrictor L., *ńem.* königsschlange. G. Lazić 73. *vidi i* zmijski car *kod* car. — *d) u imenu biļu:* carska kruna, fritillaria imperialis L., *ńem* kaiserkrone. G. Lazić 122. — *e) u imenima mjesnijem: aa)* Carsko Poļe *u Srbiji kod sela Ruñana i na tom poļu* Carski Breg. M. Đ. Milićević, srb. 555. — *bb)* Carski Grad, *vidi* Carigrad. XIV *i* XVI *vijeka:* Poslanь byhь vь novi Rimь, vь Carьskyj Gradь. Glasnik 11, 191. Videhomь vь Carьscěmь Gradě. 192. Carsky Gradь sьzidajetь. Ļetop. šaf. 56. — *f) adv.* carski, imperatorio more. Bella 384a. imperatorio modo. Stulić 71b. A car Stepan ladno vino služi, gospodarom redom čašu daje, kako carski vaļa i trebuje. Nar. pjes. vuk. 2, 93. Obojici izdao za dušu kako carski vaļa i trebuje. 2, 454. Kad ih tako carski opremila. Pjev. crn. 94. Amo dođe u prostrane dvore, da živi carski. S. Ļubiša, prip. 136.

CÀRSTÂVNÎK, *m. vidi* carostavnik. *prošloga vijeka. riječ boļe sačurana nego* carostavnik, *jer iza* r *nema umetnutoga* o *(o čemu vidi kod* carostavnik). Dva carьstavnika srьbska. Bud. spom. glasn. II. 3, 52.

CÀRSTVEN, *adj.* regius, regum, regnorum. -e- *je po sadašńem govoru prema drugim takim riječima, a iznajprije je bilo* ь. *samo u jednoga pisca* XV *vijeka, u koga je još* ь *mjesto* e, *i u jednoga prošloga vijeka (sa* e) *i u Stulićevu rječniku* (carstven, imperatorius, *a uz to i adv.:* carstveno). *samo o knigama u kojima se kazuje ko je za kim i kako vladao. isporedi* carostavan, carostavnik *i* carstavnik. Sьdьše *(trebalo bi* čьtьše) vь carьstvьnyihь knigahь lětopisaniihь i uvědetь, jako carьstvovavьšei prěžde, ašte vь Ijerosolimě ašte že i vь carьstvujuštiihь gradě, kupьno okrьstьnyihь žitija pisaniju prědajutь. Glasnik 42, 262. Carstvene knige kažu za Ahava cara. J. Rajić, pouč. 2, 52.

CARSTVITI, carstvim, *impf vidi* carovati. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno*

CÂRSTVO, *n.* regnum, imperium. *Od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Belinu* (imperialis majestas 384b), *u Jambrešićevu* (imperium), *u Voltiģijinu* (kaiserthum), *u Stulićevu* (majestas imperialis), *u Vukovu* (imperium) *i u Daničićevu* (imperium). — *U staro vrijeme dolazi i sa završetkom* ije *mjesto* o: carьstvije (Daničić 3, 445), *tako i u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Tebi dam kļuče carstvija nebeskoga. Korizm. 40b.

1. *vlast carska (isporedi* carski). *a) vlast koju ima car u najširem smislu, u kom je car u opće državni gospodar (vidi* car *pod* 1). *aa) u pravom smislu:* Carьstvo svojego otьčьstva ostavivь *(Stefan Nemańa).* Sava, tip. bil. glasn. 24, 177. Mon. serb. 3. Carьstvo zemļьnoje prêzrêvь *(Stefan Nemańa).* Domentijana 151. Namь darova vênьcь carьstva zemļьnago. Mon. serb. 99. Otь ńego prijemļuštimь carьstvo i vlastь. 125. Bratu dastь Milutinu carstvo. Ļetop. šaf. 70. — *bb) u prenesenom smislu* carstvo nebesko, božje *(isporedi* car *pod* 2): Gotovaje namь vênьcь carьstva nebesnago. Mon. serb. 99. Znajte jere jest carstvo božje. N. Rańina 13b. luk. 21, 31. Ki čekaše carstvo božje. N. Rańina 100. mar. 15, 43. Približa se carstvo nebesko. Naručn. 46b. Gdje bude božanstvo i carstvo i čovječanstvo moje. Zbor. 176b. Pridi carstvo tvoje. B. Gradić, duh. 88. Kad vidite ovo da se zbiva, znajte da je blizu carstvo božije. Vuk, luk. 21, 31. *(vidi i dale pod* 2). — *cc) taka vlast dolazi u prenesenom smislu i mjesto onoga ko je ima (vidi i dale pod b.):* Pridoše kь carьstvu mi *(despotu Ugleši).* Glasnik 24, 248. Vьspomenuše carьstvu mi *(despotu Stefanu).* Mon. serb. 332. — *dd) takom se vlašću kaže i vrijeme, kad je tko ima:* Vь dni despota Stefana . . . vь 24 lěto carьstva jego. Mon. serb. 277. Bogь umnoži carstvo jego *(kraļa Milutina):* carstvova bo lěta 42. Ļetop. šaf. 52. V Pilatovo carstvo Hristos raspet be. Arkiv 9, 103. — *b) vlast koju ima državni gospodar koji se zove car razlikujući se tijem imenom od drugih (isporedi* car *pod* 4): *aa) u pravom smislu:* Podvigohь sanь kraļevьsky na carьstvo. Glasnik 27, 289. Vênčanь bystь na carьstvo. Ļetop. šaf. 61. Ńegovu čestitomu carstvu podložni i pokorni. Mon. croat. 243. U ńemu ću naći porođenje ńegovo *(Isusovo),* vrijeme, način, . . . gospoctvo i carstvo, pod kijem se hotje poroditi. A. Gučetić, roz. jez. 4. Bez toga carstvo svita . . . ne veseli tvoju mlados. A. Čubranović 143. Vratite mi sina moga, za koga se mnogo trudim, i po veće koga žudim, neg sve carstvo svijeta ovoga. S. Bobaļević 233. Tvom velikom srcu toli podobno bi carstvo bilo, sve što žarko sunce okoli, kad bi ti se podložilo. I. Gundulić 279. Sad na carstvo rob se uzvisi, a tko car bi, rob je sada. 285. Car Lesandro primogući . . . dobi carstvo svega svijeta. 294. Kad na carstvo stane dijete. 421. Mustafu . . . na carstvo podviguju. I. T. Mrnavić, osm. 13. Turski car od kad na carstvo je uzsel. B. Krnarutić 35. Krstjansko na ńeg' mjesto vladati će carstvo u redu. J Kavañin 215. Kraļa Aleksandra . . . s carstva svržena. A. Kačić, korab. 345. Kada bi Leo na carstvo stupio. A. Kanižlić, kam. 416. Ovo naše dugo biti ne će, nego će se prom'jeniti carstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 142. Stupiv na carstvo oca svojega i utvrdiv se. Đ. Daničić, 2dnev. 21, 4. — *bb) u prenesenom se smislu djevovańe naziva carstrom (isporedi* car) *dobra života radi:* Za kim ćemo ostaviti majku i lijepo carstvo djevojačko. Nar. pjes. vuk. 1, 373. — *cc) vlast kakva je naprijed dolazi i mjesto onoga ko je ima, kad ili tko drugi o ńemu ili on sam o sebi govori (vidi i naprijed pod a.):* Goste carьstva mi. Mon. serb. 3. Obeštamo se tvomu velikomu svetomu carьstvu. 35. Jeliko bystь moštьno carьstvu mi, ukrasihь. 125. Tvojemu carьstvu vь vêčnuju pa-

metь. 126. Izvoli se carьstvu mi. 126. Pojdoše sь carьstvomь mi. 126. Podьpisa caьstvo mi. 137. Synь carьstva mi. 128. Mati carьstva mi. 153. Ljudije carьstva mi. 163. Vь zemļi carьstva mi. 138. Mětь jestь carьstva ti. 158. Da patriarhu carstvo ti povelitь. Domentijan[b] 127. Da gredu prědь carьstvo mi na sudь. 162. Dohodiše na porьtu carstvu mi. Mon. serb. 534. Hvalim carstva tvoga odluke. I. Gundulić 303. Carstvo se u vas me vjeruje. 494. Pisalo nam je carstvo tvoje. A. Kanižlić, kam. 135. Car reče: naše carstvo u nijednom sideńu nije bilo. 291. — *dd) takom se vlašću kaže i vrijeme kad nastane ili kad je tko ima:* Vь carьstvo blagovêrnago cara grčьskago kirь Mihaila Paleologa vь tretije lěto. Mon. serb. 48. O vsěhь razlozêhь . . . što je carstvo mi imalo š ńimi od koli je prijelo kraļevьstvo i do carstva. Glasnik 27, 286.

2. *država: a) država kojom vlada car u najširem smislu rečenom naprijed pod* 1, *a.: aa) u pravom smislu:* Sьbravь *(Stefan Nemańa)* vьse vlasti carьstva svojego. Domentijan[a] 152. Zemaļska carstva ukrotiv. Aleksand. jag. starin. 3, 313. Dvori svijetli carstva moga. I. Gundulić 48. Gdi su istočna carstva stara? 234. Carstvo persijansko. I. T. Mrnavić, osm. 21. To su četiri . . . velika carstva, koja će na svitu biti. E. Pavić, ogled. 411. Pokaza mu sva carstva ovoga svijeta. Vuk, mat. 4, 8. Svijeh carstava. D. Daničić, 1sam. 10, 18. — *bb) u prenesenom smislu* carstvo nebesko, božje *(vidi i naprijed pod* 1): Ne svaki ki govori menje: gospodine, gospodine! dođe u carstvo nebesko. N. Rańina 152. mat. 7, 21. Tih jest carstvo nebesko. M. Alberti XLVI. Meje carstvu ńem *(bogu)* ne išti. J. Kavańin 539. Kļući carstva nebeskoga. A. Kanižlić, kam. 140. Da se raširi carstvo Isukrstovo. 865. Rajske slave uživala, ta u carstvu nebeskome! Nar. pjes. vuk. 1, 147. Petar uze vince i šenicu i kļučeve od nebeskog carstva. 2, 2. Zemaļsko je za maleno carstvo a nebesko u vek i do veka. 2, 296. Tako mi carstva nebeskoga! Nar. posl. vuk. 307. Kako je teško bogatima ući u carstvo nebesko! Vuk, mar. 10, 23. — *b) država kojoj se gospodar zove car razlikujući se tijem imenom od drugih vladalaca (vidi i naprijed pod* 1, *b.). u gdjekojem se primjeru može razumjeti i značeńe koje je pod* 1. U grčьscêmь carstvê. Stefan kr. 5. Praveštu mi skiftrь bogodarovannago mi carьstva. Mon. serb. 134. Turčina carstvo zloga pade. J. Kavańin 269. Turčin osvoji carstvo i sve vladańe grčko. S. Badrić, ukaz. 92. Ovi će mu na megdanu svemu carstvu zadat ranu. V. Došen 36. Svijetla kruno moja, oli ću te brzo izgubiti oli moje carstvo raširiti, što mi babo nije raširio. A. Kačić, razg. 143. Kako bi on carstvom srićno vladao. A. Kanižlić, kam. 2. Dao bi mu polovinu carstva. Nar. pjes. vuk. 1, 627. Na ńemu će ostanuti carstvo. 2, 186. Da čujete šta će naručiti i na kom' će carstvo ostaviti. 2, 187. On će kazat' na kome je carstvo. 2, 195. Đe od skoro carstvo postanulo. 2, 263. Tu su Srbļi izgubili carstvo. 2, 364. Kad je srpsko carstvo poginulo. 2, 346. Hoće Turci carstvo preuzeti. 2, 201. Šta ću poslat' u zemļu moskovsku za uzdarje iz mojega carstva? 3, 79. Da vam carstvo dugovječno bude. 4, 134. Kraļ na cara udariti ne će, niti može kraļevstvo na carstvo. 4, 135. Moral je poć . . . po carstvu. Nar. prip. mikul. 50. Propast carstva srpskoga. Vuk, nar. pjes. 2, 295. U carstvu avstrijskome. Vuk, nar. pjes. 1, 3. Izmedu prvijeh junaka u turskome carstvu. Vuk, nar. pjes. 4, 458. — *c) u prenesenom smislu ļudi koji žive u carstvu:* Tu bъše vse carstvo sabrano. Arkiv 9, 95.

CÂRSTVOVATI, cârstvujêm, *impf.* regnare, imperare. *samo* XIII—XVI *vijeka i u jednoga pisca prošloga vijeka, kome je došlo iz crkvenih knjiga; izmedu rječnika samo u Stulićevu i Daničićevu. isporedi* carovati. — 1. *biti car u najširem smislu, u kom je car svaki gospodar državni, vladati (vidi* car *pod* 1 *i* 3). *a) u pravom smislu:* Samь carьstvuje *(Stefan Nemańa).* Stefan kr. 15. Postavi sego *(Stefana Nemańu)* samodrьžьnago gospodina carьstvovati vьseju srьbьskoju zemļeju. Sava I. Roditeļь našihь . . . carьstvovavšihь na zemļi. Mon. serb. 89. Spodobļenь bihь *(kraļ Dabiša)* carьstvovati va zemļahь roditeļь i praroditeļь našihь. 221. Carьstvova *(despot Stefan)* lětь 38. Ļetop. šaf. 73. David carstvova 70 i 3 lěta. Arkiv 9, 91. Carstvujuštu v velikom Rimu Tarkiniju caru. Aleksand. jag. starin. 3, 218. — *b) u prenesenom smislu o bogu:* Bogь is prьva carьstvujej. Mon. serb. 49. Isukrstu, koji žive i carstvuje. Zbor. 169[b]. — 2. *biti car u užem smislu, u kom se car razlikuje tijem imenom od drugih vladalaca (vidi* car *pod* 4), *carovati:* Carьstvujnštu jemu *(caru grčkom)* vьstočnymi stranami. Mon. serb. 48. Jegože bogь izvolitь carьstvovati po nasь. 128. *pasivno bez subjekta:* Kako se carstvuje. D. Obradović, bas. 147.

CÂRŠTINA, *f. vidi* carstvo, carevina. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka, koji mjesto* št *ima* šć, *kao što se i u drugim riječima govori po ńekim krajevima. Od* carski. Turska bez vas biti ne može carščina. I. T. Mrnavić, osm. 115.

CÂRZA, *f.* chlamidis genus, *kao fuštan od vune plave u Kotaru u Dalmaciji. samo u Vukovu rječniku. od tal.* sargia, *fr.* serge, sarge, *ńem.* sarsche, *platno od vune i lana i svile.*

CÀTAR, *m. ńekakav nož mesarski. od tur.* satur. *isporedi* satara. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

CÀTARA, *f.* ratis, *splav. od tal.* zattera, *istoga značeńa. samo u Mikaļinu rječniku. isporedi* čata.

CAV, *m.* histrio, *glumac. prošloga vijeka na jednom mjestu. postańem će riječ biti jedna sa* caf, *kojega vidi.* Kad čini zanat nečasni i potišten, koga mu roditeļ nije činio, kako na priliku biti glumcem, to jest cavom. Zak. poļ. ark. 5, 317.

CÀVARIJA, *f. vidi* cavarika. M. Pavlinović.

CAVÀRIKA, *f.* convicium in vinum malum. *samo u Vukovu rječniku (gdje se tumači samo toliko koliko je stavļeno). riječ tamna. isporedi* cavarija, cevarika, civor, *s kojima će biti jednoga postańa: može biti od tal.* zettovario, *ńem.* zitwer, amomum zedoaria, *od arap.* ǧedvêr.

CÀVĆÊŃE, *n.* flos, *cvjetańe. isporedi* cavtjeti. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, koji ima* f *mjesto* v *i starinski* tje *mjesto* će *i na kraju* nje *mjesto* ńe: caftjenje, *i u Stulićevu rječniku* (‚cavtjenje'). Moje je življenje . . . kraće neg caftjenje i lipos od vinac. M. Držić 404.

CÀVTAT, *m. vidi* Captat.

CÀVTATI, càvtâm, *impf.* florere, *cvjetati. isporedi* cvatati, cvasti. *od* XVI *vijeka.* a *je umetnuto; isporedi* cavtjeti. *može se* v *pred* t *promijeniti na* p, *te glasi i* captati. — *sa* v: Cavtaše mu bijelo lice. I. Kanavelić, is. 182. — *sa* p: Tvoja prilika sunčana gdi capta. Menčetić-Držić 488. Svako cv'jeće captaše. Nar. pjes. vuk. herc. 332.

CÀVTISLAVA, *f. ime žensko. prva je pola* (cavti-) *od* cavtjeti. v *pred* t *može se promijeniti na* p. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa* p: Captislava. J. Kavańin. 273.

CÀVTJETI, càvtîm, *impf.* florere. *isporedi* cva-

tjeti, ctjeti, cvasti, cvjetati. — *Korijen vidi kod* cvasti. a *je umetnuto, po što je nestalo* ь, *koje je bilo iza* v. *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), ali toga vijeka još bez* a, *a su* ь *iza* v, *te se može čitati ne samo* cav- *nego i* cva-; *inače od* XVI *vijeka.* -je- *je u južnom govoru od staroga* ê, *mjesto kojega je u istočnom* e, *u zapadnom* i, *ali se nalazi* i *i u oba druga govoru (vidi u primjerima); u južnom govoru po nekim krajevima nalazi se i* -će- *mjesto* -tje-. v *dolazi i promiješeno na* f *i na* p: *na* f *samo* XVI *vijeka, na* p *od* XVI *vijeka i danas. između rječnika u Belinu:* cavtjeti *i* cavtiti (318b), *u Stulićevu:* cavtjeti *i* cavtiti, *u Vukovu:* cavtjeti *i* cavćeti *i* capčeti, *i u Daničićevu:* cvtêti.

a. *sa* v: *a) u pravom smislu: o biļu, evijetu:* Blagovonyhь cvětьeь cvьeštihь vь toj svetěj pustyñi. Sava 10. Cavt'lo t', reslo i rodilo! A. Čubranović 163. Cavti trator i ružica. I. Gundulić 381. Cavti rusa. 463. Vrh gora eavtit će voćke obilne. I. Đorđić, salt. 239. Kad cavti cvit sunčanijeh prije zraka. I. Đordić, mand. 178. Iz ńega odasvuda tolike ruse eavtijahu. I. Đordić, ben. 61. Nije umio *(dub)* eavtjet mirisnijeh u dubravah. B. Cuceri 122. Đeno cavti čemin i ružica. Nar. pjes. vuk. 1, 354. Porastao Lijer memče mlado, spored njega Ruža cavtijaše. I, 230. Cavtilo cveće u bašči. Nar. pjes. vil. 1866. 709. — *b) u prenesenom smislu: aa) o zemļi, kad po ńoj biļe eavti:* U svoje vrijeme zemļa eavti, u svoje rada. Besjede kr. 133. — *bb) o ļudma, kad napreduju ili kad su dobrijem radom svojim na glasu, tako i o gradu u kom su taki ļudi:* Cavteći ona u prevelikoj slavi. B. Kašić, per. 57. Dubrovnik će svak čas slavom većom živjet, rašćet i cavćeti. J. Palmotić, dubr. 22. Oni kratkoj u taštini — rek bi sijeno — eavte i zenu. I. Đordić, salt. 318. — *cc) o proļeću:* U raskošnom tvomu licu, gdi preljetje cavti vijeku? I. Gundulić 183. — *dd) o čemu umnom, kad napreduje, kad sve veće biva, kad se eijeni; tako spomen, milost, veseļe, sreća, nauka, zakon, proroci, koji se kažu mjesto onoga što su pisali, itd.:* Koji hoće da svejer cavti uspomena od svetijeh. B. Kašić, per. 163. Nauke, koje u ono doba cavtihu u Aleksandriji. 165. Tu čestitost neizrečena, tu veseļe cavti drago. Đ. Palmotić, christ. 409. Vrh ńega sved cavtjet će moja milos. I. Đordić, salt. 449. Zakon i proroci cavtjeli su do doba Ivana Krstiteļa. Živ is. 116. — *vidi i dalje.*

b. *sa* f: *a) u pravom ili u prenesenom smislu kao naprijed:* Ne obraz i čelo kako raj caftì. S. Menčetić 61. Ki u slavi caftjehu. M. Vetranić 1, 58. Cafteći . . . probija nebesa ļuveni ures. 2, 30. Na lieih rumena eafti ružica. M. Držić 7. Liposti tvoje evit, ki cafti svaki čas. D. Ranina 32. U tom gradu . . . u kom cafte sve liposti. 51b. Perivoju mirisnijem rusami nakićenu, koje cafteći puštavaju sladki miris iz sebe. A. Gučetić, roz. jez. 8. — *b) s instr. (vidi i dalje):* Za lijepos toliku, kom cafte tve kose. S. Menčetić 28. *u jednoga pisca* XVI *vijeka u sliku kao instr.* ‚lipotu' *mjesto* lipotom: Svani mi svital dan, ki caftiš lipotu, ar ti si za lijek dan mom trudnu životu. Đ. Držić 376.

c. *sa* p: *a) u pravom smislu, kao naprijed:* Rumeno i bijelo kad capti sve cvijetje. N. Naļeškoviċ 1, 226. Moj evijete rumeni, ki captiš sred zime! 2, 77. Capćaše . . . trator i ružica. I. Gundulić 220. Ah kako lijepo cvijetje capti u raju! V. Andrijašević, nać. 37. Cvijet capti. J. Kavańin 159. Sred istoga busa druga *(ruža)* opeta capti. A. Boškovićeva 52. Kad captjet počnu lijeri. N. Marči 31. Kad'no capti zumbul. Nar. pjes. vuk. here. 190. Capti li joj garanfil? 221. — *b) u prenesenom smislu: aa) o čeļadetu, tijelu mu, o kom dijelu tijela mu:* Ki captiše, u milosti i ļubavi vas svoj život provodiše. M. Vetranić 1, 255. Kako rusa ti captiš. I. Akvilini 123. A capte joj jabučice sred tratora i ružice. J. Kavańin 36. Sree veselo čini captiti život. K. Maģarović 27. Od otaca, koji eaptješe od početka crkve. J. Matović 205. Udri. dijete nebere, captjela ti desna ruka! Nar. pjes. bog. 211. — *bb) o kruni, koja se također uzima u prenesenom smislu:* Boļe će se sjati i captjeti na vašoj glavi kruna vaše svete vjere. V. M. Gucetić, pohv. 41. — *cc) o čemu umnom:* Ka *(dobrota)* u ńoj captiješe. M. Vetranić 2, 30. Niču, zelene se, capte naše slave. V. M. Gučetić, pohv. 68. Ljepota . . . jednom capti, jednom zene. A. Boškovićeva 52. — *c) i u pravom i u prenesenom smislu može imati uza se u inst. sam cvijet ili što se u prenesenom smislu misli kao u pravom smislu cvijet (vidi i naprijed):* Cvijetom captiš. Zbor. 171b. Trava capti ljepšijem evijetjem. I. Gundulić 72. Srećam takijem capte sej svjetlosti rodne strane. I. Drazić 11. Capte tolikoje djevstvo lijerom, a stid rusom. J. Kavańin 362.

CAVÙRÂŃE, *n.* vagatio, *skitańe, tumarańe. isporedi* cavurati se. M. Ružičić.

CAVÙRATI SE, cavûrâm se, *impf.* vagari, *skitati se, tumarati. u naše vrijeme u Bosni.* M. Ružičić. *Bliže od tal.* scavallarsi, *istoga značeńa. Govori se i okrńen imperat. bez* se: Cavur' tamo, cavur' amo, pa nikad ništa. M. Ružičić.

CÀZIN, *m. varoš u Bosni u okrugu bihaćkom.* Zemļop. bos. 69. Statist. 47. *spominje se od* XVI *vijeka.* Zauje Cazin. P. Vitezović, kron. 62. Càzin. V. Arsenijević.

CÀZINSKÎ, *adj. što pripada Cazinu.* Cazinska nahija. Nar. pjes. kras. 1, x.

CÀZIŃANIN, *m. čovjek iz Cazina.* V. Arsenijević.

CÀZIŃKA, *f. žensko čeļade iz Cazina.* V. Arsenijević.

CEBAĻKA, *f.* oscillum, *ļuļaška, euļka. samo u Stulićevu rječniku* (euļka, cunae, oscillatio, tolleno). *isporedi* cebati.

CEBARA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 76. Schem. here. 1873. 181.

CÈBATI, cèbâm, *impf.* agitare, agitari, oscillare. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gdje je isto što i* euļati, *a euļati je u ńemu* quatere, quassare, concutere, agitare, *sa se,* sese agitare, tollenone ludere). *Može biti od tal.* cimbellare, *padati. isporedi* ceptiti, cevtiti, cibati, cimati. — *a) neprelazno, kao ńihati se:* Tad bi žilio svak i resta' k'o i lepen polag vode, i cebajuć ļetoresta jak maslina dao bi plode. J. Kavańin 65. — *b) sa* se, *refleksivno, trzati se. u Srbiji.* Dijete bolesno u vatri, pa se sve ceba u snu. V. Ilić.

CÈBNUTI SE, cèbnêm se, *pf.* se concutere, *trgnuti se, stresti se. isporedi* cebati. *u Srbiji.* V. Ilić.

CEBOVAC, Cebovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Schem. zagr. 1875. 27. *pišu ga i kajkavski* Cebovec. Pregled 60.

1. CEC, *m. kad što stoji tako da se lako može prevaliti i pasti, veli se:* stoji na cecu. *u Dalmaciji.* J. Grupković. *Bliže od istoga korijena od kojega je* čečati.

2. CÈC, *m. vidi* cecak: kozji cec, *neko grožđe u kajkavaca.* B. Šulek, im. 40. *isporedi* cica.

CÈCAK, cècka, *m.* mamma, *sisa, dojka, sasac. od ńem.* zitze, *tal.* zizza. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu (u sva tri kajkavski* cecek) *i sada u kajkavaca:* cecki dovojkini, *ńeke jabuke.* B. Šulek, im. 40. *isporedi* cec *pod* 2.

CÈCÂŃE, *n. vidi* sisańe. *isporedi* cecati. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CÈCATI, cècâm, *impf.* sugere, lactere, *sisati, sati. od* cec *pod* 2. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.*

CECELIĆ, *m. prezime*, XIV *vijeka.* ‚Cecelićь'. Glasnik II. 12, 23. ‚Cecelićь'. 91. I *se može čitali i* ļ.

CÉCEļ, *m.* natrum carbonicum crystallisatum. Farmak. 118. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (bez značeńa). isporedi* cacar. *Postańem može biti od grč.* σέσηλις, *fr.* séséli, *tal.* seselio, *ńeko bilje, te bi po ńemu bilo nazvano što riječ znači. isporedi* cîc. — Soli cecęa. J. Vladmirović, lik. 42. Preslano kao cecęl. Nar. posl. vuk. 261. — *u ńekih pisaca našega vremena bilka:* oxalis L. Šloser-Vukotin., flor. 399. K. Crnogorac, bot. 137. oxalis acetosella L. Narodńak 1877. 136. ‚nekakva trava'. B. Šulek, im. 40.

CECÈļAČA, *f.* oxalidea. *u jednoga pisca našega vremena:* cecęače. Šloser-Vukot., flor. 398. *isporedi* cecęl.

CECENA, *f. ńeko mjesto, može biti sadašńa* Cicina, *koju vidi.* XIV *vijeka.* Pisano (na) Ceceni u dvorihь našega protovistijara. Spom. sr. 2, 35. Daničić 3, 449.

1. CÈCKA, *f. kao uže od pruća, kojim se privezuju vodenice na Dunavu i na Savi. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Srijemu. Postańa neznana, bez sumńe od luđe riječi.*

2. CECKA, *f. vidi* cecak, *s kojim je i postańa istoga. samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CECUR, *m. prezime*, XVI *vijeka.* Antol Cecur. Mon. croat. 238.

CEDA, *f. vidi* cedula. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CÉDAR, cédra, *m.* cedrus. *isporedi* čedar, kedar. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* Kada strese se cedar raja. Naručn. 55. Visok cedar. Korizm. 116. Kako cedar uzvišena jesam na Libanu. Bernardin 93b. K'o cedar uzdvigoh se u Libanu. M. Alberti 183. U cedru ne rađa se gagrica. M. Radnić 279. Cedri od gore Libana. A. Vitaļić, ist. 83. Od cedara lis su i grede. J. Kavańin 528. Od mirisa drveta cedra. Đ. Rapić 237.

CÉDARSKÎ, *adj.* cedrinus. *isporedi* cedrov. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (56a). Iz drveta cedarskoga izrizana. A. Kanižlić, utoč. 616. Cedarske dubrave. D. E. Bogdanić 66.

CÈDRÎNSKÎ, *adj. vidi* cedrov. *od tal.* cedrinus. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pribivati u kućami sagradenijem od drvja cedrinskoga. M. Radnić 438.

CÈDRÔNSKÎ, *adj.* Cedron. *isporedi* čedronski. Pridoše k potoku cedronskomu. P. B. Bakšić 46. Priko potoka cedronskoga. F. Lastrić, test. 152.

CÈDROV, *adj.* cedri. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu*

CÈDROVSKÎ, *adj.* cedrinus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CÈDULA, *f. vidi* cedula. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (schoda), *Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Prijesmo dvi ceduli. Mon. croat. 230. Ako bi nosil pisma ili cedule na sebi. F. Glavinić, svitl. 57. Ne smijemo prez ńihova dopušteńa i cedule sići drva. M. A. Reļković, sat. 103. Da se svaki ispovida brez pitańa nauka i brez cedule. B. Leaković, gov. 69.

CÈDULICA, *f. dem.* cedula. *isporedi* cedulica. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Bjelostijenčevu rječniku.* Dobavi se ceduļe jedne. F. Glavinić, cvit 67.

CÈDUĻA, *f.* schedula. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu). isporedi* cedula, cidula. *Od lat.* schedula, *od čega je i tal.* cedola, *mag.* cédula, *ńem.* zettol. *Ake. se mijeńa u gen. pl.:* cèdūļâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* cèduļê, cèduļôm.

CÈDUĻÂR, *m. koji daje cedule kojima se potvrđuje da je tko došavši u koje mjesto platio kakav mjesni namet. samo u Vukovu rječniku.*

CEDŮĻARA, *f. vidi* cedularnica. *samo u Vukovu rječniku.*

CÈDUĻÂREV, *adj. vidi* cedularov. *samo u Vukovu rječniku.*

CEDŮĻÂRNICA, *f. kuća u kojoj cedular daje cedule. isporedi* cedular. *samo u Vukovu rječniku* (‚kuća gdje se plaća kaldrma, pak se onda dobije ceduļa. u Novom Sadu').

CÈDUĻÂROV, *adj. što pripada cedularu. samo u Vukovu rječniku.*

CÈDUĻICA, *f. dem.* ceduļa. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* cedulica. *Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* cèduļîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cèduļicê, cèduļicôm.

1. CEGAR, *m.* sutor. *isporedi* cangar, *s kojim je i postańa jednoga.* XIV *vijeka.* Leja cegara dêtьca. Mon. serb. 62. Nikola cegarь. 63. Daničić 3, 447.

2. CEGAR, *m.* gnomon, *kazaļka na sahatu. od ńem.* zeiger. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CÈGLÎD, *m. selo u Ugarskoj blizu Solnoka, maj.* Cegléd. Sem. prav. 1878. 36.

CÈH, *m.* fodina, collegium. *od ńem.* zecho. *a)* fodina. XVI *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Upali se cêhь. Letop. šaf. 76. Padoše širine u gorńemь cehu i pogiboše mnogo ļudij, mnozi že i ne znaše se. 80. — *b)* collegium. *isporedi* esnaf, cej. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* Esnafi ili cehovi slave pirove, n. p. ćurčijski je pir Ilijn dan. Vuk, živ. 85.

CÈHMÂJSTOR, *m.* magister collegii, *nem.* zechmeister. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* cehmeštar.

CÈHMÂJSTOROV, *adj. što pripada cehmajstoru. samo u Vukovu rječniku.*

CÈHMEŠTAR, cèhmeštra, *m.* magister collegii *i* hierophylax. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚cehmešter').

CÈHOVSKÎ, *adj.* collegii, *esnafski. u jednoga pisca prošloga vijeka, ali bez* h *i sa* i *mjesto* e: Sud ciovski. A. T. Blagojević, kin. 48.

CÈJ, *m. vidi* ceh *pod b.*

CÉJA, *f. ime kozi u Lici.* V. Arsenijević. *između* c *i* e *ispalo je* v. *isporedi* cvija.

1. CÉKA, *m. ime muško. vidi* Ceko. Cvetan (Ceka) Đorđević. Sr. Nov. 1880. 1467. Imańe Cake

i Ceke braće Nikolića. 1881. 52. Deda Ceka. M. D. Milićević, več. 167.

2. CÈKA, *f. tal.* zecca, moneta, *kovnica. od* xv *vijeka. a) u pravom smislu. između rječnika samo u Mikaljinu i Daničićevu.* Nova ceka gospodina despota. Glasnik 3, 238. Dvije kupe zlate, koje su skovane u našoj *(dubrovačkoj)* ceki. Mon. serb. 380. Spom. sr. 2, 92. Ceka, u koj se pjenezi kuju. Mikalja 48ª. — *b) prečišćeno srebro. u naše vrijeme u Crnoj Gori i Hercegovini.* N. Dučić. — *c)* ‚jedna ceka', *kao jedan kov, a po tom i jedna mjera, kad je što jedne mjere s drugim. u naše vrijeme u Srbiji.* Sve na jednu ceku, t. j. sve na jednu mjeru. Lj. Kovačević. Kamenove tome mliuu okreće voda, koja juri na jednu ceku i leti i zimi. M. Đ. Milićević, s dun. 18.

3. CÈKA, *m.* homo importunus, molestus. *tal.* zecca. *kao da je to u poslovici prošloga vijeka:* Upit' ceke i menglere. Poslov. dan. 147.

CÈKAVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

CÉKIĆ, *m. prezime, po ocu Ceki, u naše vrijeme.* Rat 89. *nalazi se i* xvii *vijeka, ali se ne može pouzdano pročitati.* Starine 11, 101.

CÈKÎN, cekina, *m. tal.* zecchino, aureus venetus, *dukat mletački, sada po nekim krajevima i drugi. Od* xiv *vijeka, između rječnika u Belinu* (783ᵇ), *Voltiđijinu i Vukoru. — a) u pravom smislu:* 12 cekinih zlatih. Stat. krč. ark. 2, 283. Plati 3 cekina zlata. 284. Četerdeset cekinov. Mon. croat. 248. Jedan pavao, kojizi je dvadeset u mletačkomu cekinu. I. Ančić, svit. 19. Vnogo jezer cekinov. P. Vitezović, kron. 108. Više od jednoga cekina. M. Bijanković 44. Dijeli cekine. J. Kavanjin 11. Sto žutaca oli ti cekinih. A. Kadčić, bogosl. 198. Daj šest cekina. J. Filipović, prip. 3, 245. Po barjela vina na cekin. I. A. Nenadić, nauk. 135. Donese hiljadu cekina. N. Palikuća 44. Ako bi koji god ukrao cekin. J. Matović 258. Jedan dukat oli jedan cekin. M. Dobretić 196. Po cekina za koña svakoga. A. Kačić, razgov. 286. Podmiti jednoga i dade mu pedeset cekina. M. Zoričić, zrc. 112. U mojoj kesi nađe se oko sto venetski cekina. D. Obradović, bas. 328. Deseti dio jednoga zlatna cekina. I. J. P. Lučić, nar. 43. Što prodade kuma za cekine. Nar. pjes. vuk. 2, 20. I na koña puni tovar blaga, sve cekina žutoga dukata 4, 160. Ko ne čuva karantane, ne broji cekine. Nar. posl. vuk. 150. Evo ti trista cekina. Nar. prip. vuk. 106. Bila vreća puna cekini. Nar. prip. mikul. 31. — *b) pl.* cekini, paliurus aculeatus Lam. B. Šulek, im. 40.

CÈKLÎN, Ceklina, *m. pleme u Crnoj Gori u nahiji riječkoj.* Vuk, rječ. 810ª. *i selo toga plemena.* J. Pavlović. *mjesto* k *pred* l *bilo je* xv *vijeka* t *(vidi* Cetlinjanin). *postaja neznana.* Ja sam junak rodom od Ceklina. Pjev. crn. 79. Ogled. sr. 178. Opremi je pitomu Ceklinu. Nar. pjes. vuk. 5, 359. — *pogrješka je* Cekliño. Glasnik 40, 19.

CÈKLÎNKA, *f. žensko čeljade od Ceklina.* Vuk, rječ. 810ª.

CÈKLÎNSKÎ, *adj. što pripada Ceklinu.* Vuk, rječ. 810ª. S ovo malo ceklinske momčadi. Ogled. sr. 482. Da čekamo ceklinske trgovce. Ogled. sr. 176. Nar. pjes. vuk. 4, 126. I ceklinska župa sva kolika. Nar. pjes. vuk. 5, 423. *pogrješka* cekliński: Cekliñske nalila bunare. Osvet. 3, 154.

CÈKLÎNŠTÂK, *m. planina više Ceklina.* Glasnik 40, 27. *gdje stoji griješkom* Cekljnštak.

CEKLÍÑANIN, *m. čovjek od Ceklina.* Vuk, rječ. 810ª. Cekliñani hrabri vitezovi. Ogled. sr. 461. I uzmite braću Cekliñane. Nar. pjes. vuk. 5, 109.

CÉKO, *m. ime muško, hyp.* Cvjetan. *isporedi* Ceka. I. Pavlović. Neki Ceko Stefanović. Dubrovnik 1868. 152.

CEKRO, *n. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je grb, može biti od ńem.* zeiger, *znak.* Dusne zdjele mirisane, s cekri i zlati našikane. J. Kavanjin 22. Podčašnice, zlati sudi, cekro zvijerje, voski ljudi. 22.

CÈKUŠ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 259.

CÈLA, *f.* cella. *isporedi* čela, ćelija. *od* xvi *vijeka.* Koludrica ne ishojaše van is cele. Transit 246. Dijeli se iz cele. Zbor. 9. Pustiv cele i konike. M. Marulić 258. Koludri koji drže oružja u zatvoreh ili celah svojih. Š. Budinić, ispr. 142. U celi malo knig videći. F. Glavinić, cvit 218. Imaju bit . . . prijatelji od cele. I. Držić, nauk gond. 260. Cela ne podnosi mnogo vrimena mlakoga. M. Radnić 423. Sideći u celi. J. Banovac, pripov. 205. Koji bi u celi držao jaspre. P. Filipović, istom. 11. Zatvorivši se u svoju celu ili ti uģericu. F. Lastrić, svet. 36. Nebo i cela imaju niko rodjaštvo imena (coelum, cella). P. Knežević, osm. 183. Svakomu dade osobitu celu ali ti pribivalište. A. Kačić, korab. 317.

CELADONIJA, *f.* chelidonium majus L. *u Istri.* B. Šulek, im. 40. *isporedi* celidonija.

CELDON, *m.* curcuma L. B. Šulek, im. 40.

CÉLER, *m.* apium graveolens L. G. Lazić 118. J. Pančić, bot. 329. *od prošloga vijeka. od ńem.* sellerie, zeller, *fr.* céleri, *tal.* sellaro, seleno, *sve od grč. σέλινον.* Keleraba, celer, kupusnica. J. S. Reljković, kuć. 135. Celer, apium. Šloser-Vukot., flor. 437. celer pitomi, apium graveolens L. B. Šulek, im. 40.

CÈLICA, *f. dem.* cela, cellula. *od* xvi *vijeka. — a) u pravom smislu:* Od svoje celice. Transit 30. U celicu tvoju sidi. M. Marulić 271. Leto dan u celici stojeći svojoj. F. Glavinić, cvit 284. Biše u namastiru jedna tisna celica. J. Banovac, pred. 139. Držao bi u jednom sudu vodo u svojoj celici. F. Lastrić, ned. 36. — *b) u satu (medenom):* I celicu medom napuniti. M. A. Reljković, sat. 148.

CELIDONIJA, *f. vidi* celadonija. *na Cresu.* B. Šulek, im. 40.

CELIGOJ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 104.

CELIJA, *f. vidi* cela. *isporedi* ćelija. *prošloga vijeka.* Fratar van celije riba je van mora. Poslov. dan. 22.

CELIMAK, *m. prezime,* xiv *vijeka.* Desislavь Celimakь. Glasnik 15, 299. Daničić 3, 447.

CELINE, *f. pl. vidi* Cjeline.

CELINIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227.

CÈLITI, *vidi* cjeliti.

CELIV-, *gledaj* cjeliv-.

CELOV-, *gledaj* cjelov-.

CELU-, *gledaj* cjelu-.

CEĻANSKI, *adj. vidi* ceļski. U tarne komore Mariji ceļanskoj. Jačke 161.

CÊĻE, *n. mjesto u Štajerskoj, ńem.* Cilli. Ceļe. P. Vitezović, kron. 65. Va veliko Ceļe. Jačke 160.

CÊĻSKÎ, *adj. što pripada* Ceļu. *isporedi* ciļski. Ceļski (‚celski') knezi. Postila 1562. 157ᵇ.

CEMBIR, *m.* Cerberus. *isporedi* čember *pod* 2 *i* čerber. *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* c *bi se moglo čitati i* č, *jer se u rukopisu ne razlikuje* c *i* č. Nerazložni gadi i zviri, i pakleni dol' cembiri,

gdi no rajskih jesu stani, ki su s nebes izagnani. P. Hektorović 132.

CEMETER, *m.* coemeterium, *grobļe. isporedi* cimiter. XVII *vijeka u jednoga pisca.* Ukopavati mrce u cemeterih grobjih. B. Kašić, rit. 141.

CEMITER, *m. vidi* cemeter. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ki u cemeterih smiju u prigodah nedopuščenih kopati. Š. Budinić, ispr. 139.

CÈMPER, *m.* paululum. *na Krku:* Ne dam ti ni cempera kruha, t. j. ni mrve. I. Milčetić. *može biti od sr. ńem.* zimpfer, *tanak, sitan, od čega se misli da je i u Slovaka* cemper.

1. CÈMPRÊŠ, *u pripovijeci, koju vidi kod* ciju, *riječ neznana značeńa i postańa: može biti od maj.* szeprence, *osječak.*

2. CÈMPREŠ, *m.* cupressus. *isporedi* čempres. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, gdje će biti zlo prepisano mjesto* čempros.

CÈMPRIS, *m.* cupressus. *isporedi* čempres. *u jednoga pisca našega vremena:* Cempris, cupressus sempervirens. Čas. čes. muz. 1852. 48.

CÈMPRS, *m. vidi* cempris. *u jednoga pisca našega vremena.* Cemprsa. M. Pavlinović, raz. spis. 424. cemprsi. 424.

CÈNA, *m. ime muško, može biti hyp. od* Stefan. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CÈNAT, cènta, *m. vidi* centa. Donese od mora cenat soli na glavi. Nar. zag. nov. 171. Palica od sto centi. Nar. prip. mikul. 81.

CENCER, *m.* zingiber. *od tal.* zenzero. *isporedi* cinciber, dumbir. Bella 783ᵇ. B. Šulek, im. 41.

CENČIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 91.

CENDA, *f. pantļika što mlade prevjese niz pleći. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* čenda, *kod koje i postańe vidi.*

CENDAL, *m. vidi* cenda. M. Pavlinović.

CÉNIĆ, *m. prezime, po ocu Ceni.* Šem. sr. 1881. 351. Rat 366.

CENIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 67.

CENIK, *m. zidine od grada u Slavoniji u požeškoj županiji.* Arkiv 2, 340.

CENKIN, *m. vidi kod* čenkin.

CENKOVAC, Cenkovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj. u mještana kajkavski:* Cenkovec. Schem. zagr. 1875. 161. Pregled 72.

CENOVIĆ, *m. prezime po ocu kome bi ime bilo* Ceno, *koje samo ne dolazi a bilo bi hyp. od* Stefan. *isporedi* Cena *i* Cenić. *u naše vrijeme u Srbiji.* D. Avramović, sv. gor. 193.

CÈNTA, *f.* pondus centenarium. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu).* Jednu centu vune. I. Jablanci 123. 6000 centi baruta. J. Rajić, boj. 85.

CÈNTAR, cèntra, *m.* centrum. *isporedi* centro. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* U centar od armade priti. M. Kuhačević 119.

CENTRO, *n.* centrum. *isporedi* centar. XVII *i* XVIII *vijeka. u prvom se primjeru može* c *čitati i* č. Za č je ovo . . . tvoje centro. P. Radovčić, symb. 151. Ļubav božja vaļa da ima svoje centro. S. Margitić, fala 122.

CENTURÌÔN, centurióna, *m.* centurio. *od* XVI *vijeka. isporedi* centuriun. Centurion slišeći velike potrese. Korizm. 75ᵇ. Ovi centurion biše vojvoda. Postila 1562. 24. Pristupi k ńemu centurion. Bernardin 10ᵇ. Centurion i koji š ńim bihu uzbojaše se vrlo. I. Bandulavić 88. Obrati centuriona. F. Glavinić, cvit 172.

CENTURIÓNOV, *adj.* centurionis. Udaranje centurio(no)vo. I. Ančić, svit. 212.

CENTURÌÛN, centuriúna, *m.* centurio. *isporedi* centurion. XVII *vijeka u jednoga pisca, u koga se* c *u ovoj riječi može čitati i* č. Centuriun proslavi boga. P. Radovčić, symb. 51.

CÉNUTI SE, cênêm se, *impf.* exammari, spiritu defici. *isporedi* zacenuti se. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Kapetan se cene. Osvet. 4, 26.

CÈPÁŠ, cepáša, *m.* via trita, publica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku:* cepaš put *(sa značeńem koje je starļeno). od maj.* csapás, *trag.*

CEPELIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 63.

CEPELIŠ, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Petriňe.* Razdjeļ. 22. Šem. prav. 1878. 72.

CEPENA LOKVA, *f. ńeka lokva blizu sela Hoče nedaleko od Prizrena* XIV *vijeka.* U lokvu u Cepenu. Glasnik 15, 283. Daničić 3, 448.

CÈPÊT, *m.* illisio (dentium), *cokotańe, bobotańe (zubima). od tal.* zampettare, *pračati se. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tuj nigdar ni lito neg cepet od zubi. Đ. Baraković, vil. 89.

CÈPRIS, *m. vidi kod* čepres.

CÈPTAR, cèptra, *m.* sceptrum. *u naše vrijeme u ugarskih Hrvata, u kojih je na kraju* -er *mjesto* -ar. Kraļevski sam cepter hotil ja imati. Jačke 214.

CÈPTITI, cèptîm, *impf.* tremere, *drhtati. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Postańem od* cebati, *koje vidi. i je u inf. pred završetkom* ti *jamačno po zapadnom govoru od staroga* ê.

CÈR, cèra, *m.* cerrus. *od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Voltiģijinu, Stulićevu, Vukovu i Daničićevu. Od lat.* cerrus. — *a) u pravom smislu:* Najdoše čavli križem zabijeni v velikih cereh. Mon. croat. 18. Međa Brodićemь nizь rêku što zatêče Bistrica do cera. Glasnik II. 12, 96. Na dva cera. Mon. serb. 263. Na cer. Mon. croat. 46. V lêpom cerê. 46. Bog učini uvit s Abramom pod cerom. L. Vladimirović, slavodob. 29. Kore od imele, koja se naodi na ceru. J. Vladmirović, lik. 38. Ovdi ceri visoki, rasti, brize, bukve. M. P. Katančić 42. Cer podsići il cio rast ište. J. S. Reļković, kuć. 358. Ńiva kod cerova. Sr. Nov. 1863. 352. Cer, quercus cerris L. J. Pančić, flor. biogr.² 361. B. Šulek, im. 41. — *b) planina u Srbiji u okrugu šabačkom.* Vuk, rječ. 810ᵇ. Jeste l' skoro sa Cera planine? Nar. pjes. vuk. 4, 165. — *c) brdo kod sela Begaļice u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović.

1. CERA, *f.* vultus, *lice. od tal.* cera, *lice. isporedi* čera. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Na oči se smije, lipu ceru kaže. M. Kuhačević 36.

2. CERA, *f. glavica blizu Imoskoga u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

1. CÉRAK, cérka, *m. hyp.* cer. *ime mjestu pod sitnom šumom u Srbiji u okrugu biogradskom kod sela Kneževca.* Glasnik 19, 250.

2. CÈRÂK, ceráka, *m. vidi* cerik, cerjak. *a) u pravom smislu:* U gaju ceraku. M. Đ. Milićević, let. več. 203. — *b) ime mjestu pod vinogradima u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd na Ceraku. Sr. Nov. 1870. 652.

CÈRÀNI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 11. *drugo se mjesto istoga imena*

blizu Biograda u Dalmaciji pomiče XI *vijeka.* F. Rački, doc. 164. *postaćem od* cer.

CEREFOḶ, *m. neko bilje u Dalmaciji u jednoga pisca našega vremena i od njega u drugoga:* ‚divji cerefoḷ', trifolium. Čas. čes. muz. 1852. 48. menyanthes trifoliata L. B. Šulek, im. 41. *Od lat.* caerefolium, *tal.* cerfoglio, *franc.* cerfeuil, *ńem.* kerbel, *a to sve od grč. χαιρέφυλλον.*

CEREG, *m. vidi* šereg. *u jednoga pisca prošloga vijeka, može biti griješkom.* Vojske mu i cerezi grustne žabe. J. Kavańin 356.

CEREJ, *m.* cereus, *roštana svijeća.* Cerej uskrsni. J. Banovac, blagos. 5. Je li crkva naredila svetkovinu osobitu od cereja i svića. Turl. blag. 44. *u prvoga pisca s talijanskim završetkom:* cereo. 37.

CERÈKATI SE, cerèkâm se, *impf. vidi* cjerekati se.

CEREMÔNIJA, *f.* caeremonia, caerimonia. *isporedi* ceremunija, cerimonija. *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu. u nekih se pisaca ne može za cijelo znati je li* c *ili po talijanskom izgovoru* č. — *a) bez sumńe* c: V ceremonijah (‚crmonijah', *koje će biti samo skraćeno u pisańu).* Mon. croat. 178. Ceremonije ili častna zvanska služeńa. Š. Budinić, sum. 66. Razlučiti kršteńe od ceremonija svetoga kršteńa. A. Kadčić, bogosl. 135. Za što crkva čini tolike ceremonije na kršteńu? F. Matić 82. More se razgovor i ostaviti, a početi ceremonije. J. Banovac, razg. 190. — *b) može biti i* c *i* č: Čini ceremonije. I. Držić, nauk gond. 149. S onom ceremonijom obsluženja. P. Radovčić, nač. 22. Meštar od ceremonij. M. Bijanković 115. Ceremonije ili običaji svete crkve. I. Grličić 91.

CEREMONIJÂL, ceremonijála, *m.* caeremoniale, ordo caeremoniarum. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga se* c *može čitati i* č *(isporedi* ceremonija). Ceremonije proglasivši ceremonijal naredio jest. B. Kašić, rit. XII.

CEREMÒŠŃÂK, Ceremošńáka, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. zagr. 1875. 147. Pregled 105. — *Od* crijemoš.

CERÈMÛNIJA, *f. vidi* ceremonija. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga se* c *može čitati i* č *(vidi i kod* ceremonija). Meštra od ceremunij. M. Bijanković 45.

CĚRĚŃE, *n. vidi* cjereńe.

CEREO, *m. vidi kod* cerej.

CERÈTIN, *m. brdo u Srbiji u Homoḷu.* Glasnik 13, 299.

CÈREV DÈL, *m. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, s dun. 56. *griješkom pišu* Cerev dol. Sr. Nov. 1879. 175.

CEREVIĆ, *m. vidi* Crijević. *u jednom spomeniku* XIII *vijeka.* Серьевићь. Mon. serb. 10. Daničić 3, 448.

CÈRIBAŠA, *m. ciganski starješina.* Vuk, rječ. 810b. *Arapski* ser, *glava, sastavljeno s tur.* baša *(po tumačeńu A. Pačića). po ńemu se i jedno brdo u Srbiji u okrugu krajinskom u Ključu zove* Ceribaša. M. Đ. Milićević, srb. 915. Vinograd u Ceribaši. Sr. Nov. 1869. 318. Nive u Ceribaši. 1873. 675.

CÈRIBAŠIĆ, *m. a) selo u Bosni u okrugu travničkom, jamačno griješkom* ‚Ćeribašić'. Statist. 71. — *b) pl.* Ceribašići, *selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 97.

CÈRIBAŠIĆI, *m. pl. vidi kod* Ceribašić *pod b.*

CERIBAŠIN, *adj. što pripada ceribaši.* Vuk, rječ. 820b. — *neutr.* Ceribašino, *neko selo koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 150.

CÈRIBAŠINICA, *f. žena ceribašina.* Vuk, rječ. 810b.

CÈRIBAŠKÎ, *adj. što pripada brdu Ceribaši, a i samo se brdo zove:* Brdo ceribaško. M. Đ. Milićević, srb. 1000.

CERÍĆI, Cerikâ, *m. selo u Bosni blizu Baońe Luke.* Schem. bos. 1864. 72. *isporedi* cerik.

1. CÈRIĆ, *m. dem.* cer. Vuk, rječ. 810b. — *a) u pravom smislu:* Sve ceriće po gori posuši Nar. pjes. vuk. 3, 432. — *b) selo u Srijemu.* Schem. diac. 1877. 39. Pregled 115.

2. CERIĆ, *m. prezime Turčinu.* Đvij' muke Cerić' kapetana. Nar. pjes. vuk. I, 445.

CERIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 116.

CÈRÎK, cerika, *m.* silva cerrea, *cerova šuma. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* cerak, cerjak. — *a) u pravom smislu:* Zabran cerik. Sr. Nov. 1873. 843. Niva u cerику. 1865. 316. — *b) dva sela u Bosni, oba u okrugu zvorničkom.* Statist. 81. 86.

CÈRIKA, *f. vidi* cer. *u jednoga pisca našega vremena.* Cerike su naokolo vite. Osvet. 4, 45.

CERÌMÔNIJA, *f. vidi* ceremonija. *od* XVI *vijeka. u nekih se pisaca ne može za cijelo znati je li* c *ili po talijanskom izgovoru* č. — *a) bez sumńe* c: Hvale cerimonije, to jest častna služenja. Š. Budinić, sum. 45b. Ove cerimonije. A. Bačić 272. Ima odluku činiti one cerimonije ili činńea ona, s kojim se služi *(sakramenat).* J. Banovac, razg. 208. Ovijema se prilagaju cerimonije ili ti načini sveti crkve. J. Matović 133. — *b) može biti i* c *i* č: Naučiti će svete cerimonije. M. Bijanković 45. Čimbom ali cerimonijom opranja. I. T. Mrnavić, ist. 116.

CERINA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 109. Pregled 85.

CERINIĆ, *m. prezime,* XVII *vijeka u Dalmaciji.* Gospoji Juliji Cerinića, vladici braškoj, šibenskoj i hvarskoj. I. Ivanišević 6. 261. Cerinići. J. Kavańin 150.

1. CÈRITI, cèrîm, *impf.* liare, liquorem transmittere. *u Srbiji u naše vrijeme. postaćem će biti jedna riječ sa* cèriti, *koje vidi kod* cjeriti, *te će* e *biti samo po istočnom govoru. — a) kao tijati (napuklu biti tako da kroz pukotinu prolazi po malo vodu ili drugo što tako).* Ḷ. Kovačević. — *b) sa* se: ‚ceri se platno', *koje je rijetko, te se providi.* Ḷ. Kovačević.

2 CĚRITI, cěrîm, *impf. vidi kod* cjeriti.

CÈRJÂK, cerjáka, *m. vidi* cerik, cerak. *Od* cerje. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ḷ. Kovačević. M. Kovačević. — *ima i mjesta pod šumama, livadama itd., koja se tako zovu:* Orańe u cerjaku. Sr. Nov. 1861. 502. Niva u cerjaku. 1866. 388. 1875. 15.

CÊRJE, *n. coll.* cer. 1. *u pravom smislu: mnoštvo cerova:* I dubje, hrastje i cerje, drinovje, jelje i borje, medvenim sokom suzite. P. Zoranić 42b. — 2. *po mnoštvu kakvo je naprijed naziva se i mjesto koje obuzima, gdje je. u tom smislu dolazi kao ime mjestima pod šumama itd., u Srbiji u okrugu jagodinskom:* Šiva u malom cerju. Sr. Nov. 1864. 42. *u okrugu kragujevačkom:* Šiva u cerju. 1872. 602. — 3. *u istom smislu ime selima: a) u Srbiji dva sela: jedno u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, rec. 131. *drugo u niškom.*

Sr. Nov. 1879. 175. — *b) u Bosni selo u okrugu bańolučkom.* Schem. bos. 1861. 59. — *c) u hrvatskoj krajini u Lici tri sela.* Schem. segn. 1871. 38. Razdjel. 7. Šem. prav. 1878. 61. *i jedno kod Petriće.* Šem. prav. 1878. 72. — *d) u Hrvatskoj deset sela: dva u podžupaniji jastrebarskoj, po jedno u krapinsko-topličkoj i križevačkoj, jedno u sisačkoj, tri u varaždinskoj i dva u zagrebačkoj.* Pregled 36. 37. 52. 68. 39. 44. 47. 48. 20. 23. Schem. zagr. 1875. 98. 191. 32. 180. 195. 121. 127. 32. 66. 198. — *e) u Slavoniji u Srijemu selo.* Schem. diac. 1866. 79. Pregled 119.

CÊRKUO, cêrkula, *m. vidi* cirkuo. *u pjesmi prošloga vijeka, u kojoj je bez sumńe grieškom naštampano* ‚Cereno'; *u rukopisu će biti* cereuo, *koje bi se moglo čitati i* cerkuo; *a može biti da je i o zlo čitano mjesto* i. Tu cerkuo (‚Cereno') mletački bijaše. Nar. pjes. bog. 166.

CÊRNA, *f. ime selima od* cer. *isporedi* Cernica. — *a) selo u gorńoj krajini hrvatskoj kod sela Vrhovina blizu Otočca.* Razdjel. 18. *zovu ga i* Vlast. Šem. gor.-kar. 1880. 19. *može biti da su dva mjesta, jedno do drugoga, pa jedni jednijem imenom a drugi drugim zovu oba. ńeki sastavljajući oba imena i misleći da* Cerna *treba čitati* crna *pišu* Crna Vlast (‚Crnavlast'). Schem. segn. 1871. 29. *tako i na karti.* — *b) selo u slavonskoj krajini blizu Vinkovaca.* Razdjel. 24. Schem. diac. 1877. 40.

CÊRNICA, *f. ime mjestima i rijeci. Od* cer. *isporedi* Cerna. *a) varošica u Hercegovini u Gacku.* V. Ļešević. Statist. 113. Vuk, rječ. 810b. U Cernici konak učiniše. Nar. pjes. vuk. 3, 457. *grieškom štampaju i bez* e: K Ļubomiru putovaše; otkli opeta u Bileću i ‚Crnicu' naprijed hode . . . Gacko i Vrbu projezdiše. J. Palmotić, dubr. 173. U ‚Crnici' nesta poglavara. Nar. pjes. vuk. 4, 503. *tako i na karti.* — *b) jedan kraj Mostara do polja Cerničkoga.* N. Dučić. — *c) selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 109. — *d) rijeka u Srbiji u okrugu podrinskom koja u Jadar utječe.* M. D. Milićević, srb. 521.

CÊRNIČANIN, *m. čovjek iz Cernice u Hercegovini.* Cerničanin Rizvan bijesni srne i š ńime Piva i Tara. I. Gundulić 521. *grieškom u drugom prijepisu* Crnićanin.

CÊRNIČKÔ PŌĻE, *n. polje u Hercegovini kod Mostara.* Schem. herc. 1873. 118. N. Dučić. *isporedi* Cernica.

CÊRNÎK, *m. ime mjestima i rijeci. Od* cer. *isporedi* Cernica. *a) varošica u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 41. Pregled 92. Još varoše brojiš plemenite . . . Cernik, Pakrac i još Pleternica. M. A. Reļković, sat. 22. — *b) selo kod pomenutoga Cernika, koje se zove* mali Cernik. Schem. zagr. 1875. 41. — *c) selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 60. Pregled 5. — *d) selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj kod Sošica.* Schem. zagr. 1875. 88. *pogrješka* Cernik. Razdjel. 19. — *e) rijeka u Slavoniji:* Još te druge vode natapaju . . . Pakra, Cernik, Crnac i Orļava. M. A. Reļković, sat. 25.

CÊRNO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Ļubuškoga.* Schem. herc. 1873. 98. Statist. 118. *isporedi* Cerna.

CÈRO, *m. hyp.* Cerović. *akcenat se mijeńa u voc.:* Cêro. Danas sam vas rastavio, Cero, . . . i da si mi zdravo, Cerovću. Osvet. 3, 126.

CÈROV, *adj.* cereus, cerinus. *isporedi* cer. *od* XII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (57b), *Jambrešićevu, Vukovu i Daničićevu.* — *što kako god pripada ceru, kao drvo ńegovo, što god od ńega načińeno, mjesto gdje rastu, itd.* Do zema], ke se zovu Cerove. Mon. croat. 315. Cerovo brdo. Mon. ep. zagr. 1, 53. Potoku cerovi. Glasnik 24, 215. Cerovy rļtu. Mon. serb. 197. Cerovi ogumaku. Ļetop. 1847. 4, 53. Uzmi oni kapica od želuda dubovi oli ti cerovi. J. Vladmirović, lik. 9. Cerovo drvo. P. Bolić 1, 202. Pod cerove grane. Osvet. 2, 66. Cerov ogań. 1, 43. Bacate cerove ugļe u vodu. S. Ļubiša, prip. 26. Ńiva u cerovoj kosi. Sr. Nov. 1871. 576. 1875. 696. Zemļa u cerovom potoku. 1873. 791. — *sam i s kakvim subst. u imenima mjesnijem vidi dalje na po se.*

CÈROVA, *f. ime selima. a) u Srbiji: selo ńegdje između Kučajine i Morave, koje se spominje* XIV *vijeka, ali ga sada ondje nema:* Cêrova. Mon. serb. 197. Daničić 3, 448. *i još šest, po jedno u okrugu aleksinačkom, kruševačkom, podrinskom, rudničkom, užičkom i čačanskom.* K. Jovanović 91. 128. 135. 145. 155. 169. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 91.

1. CÈROVAC, cèrôvca, *m.* 1. *cerov žir,* glandes cerri. *u Vukovu rječniku.* — 2. *cerov štap,* baculum cerreum. *u Vukovu rječniku.* — 3. *ime selima: a) u hrvatskoj krajini slunjskoj tri sela.* Schem. zagr. 1875. 80. 86. Schem. segn. 1871. 58. Razdjel. 19. 20. 21. *prvoma, koji je kod sela Vukmanića, akcenat je* Cérovac. J. Adamović. *po tome je i postańa drugoga. isporedi* Cero, Cerović. — *b) dva sela u Slavoniji: jedno u podžupaniji osječkoj a drugo u požeškoj.* Pregled 92. 100 Schem. zagr. 1875. 46. — *c) selo u Bosni u okrugu bańolučkom blizu Tešńa.* Schem. bos. 1864. 37. — *d) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Trebińa.* Statist. 124. — *e) u Srbiji tri sela, po jedno u okrugu kragujevačkom, smederevskom i šabačkom.* K. Jovanović 116. 149. 176. — 4. *ime mjestima pod šumom, ńivama itd.: u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Branik u Cerovcu. Sr. Nov. 1865. 322. *u okrugu smederevskom.* Ńiva u Cerovcu. 1866. 199. — *po tom i ime brdu u Srbiji u okrugu biogradskom u selu Guberevcima.* Ļ. Stojanović. — 5. *čovjek iz Cerove ili drugoga mjesta tako po ceru nazvana: u prvom je primjeru čovjek iz Cerovaļa:* Biš li ti tela Cerovca? . . . Cerovca nikad ni jednoga. Nar. pjes. ist. 2, 166. — *u tom smislu dolazi i kao prezime:* F. Cerovac. Schem. zagr. 1875. 259. Sina Cerovac. M. Đ. Milićević, srb. 442.

2. CÉROVAC, Cérôvca, *m. vidi kod* cèrovac.

CÈROVAČA, *f. a) cerova batina,* fustis cereus. *samo u Vukovu rječniku.* — *b) dńa čvrste kore i hrapave, nalik na cerovu koru, po kojoj će biti i nazvana, boļa od drugih u kojih je kora meka i glatka.* Vuk, rječ. 810b. M. Ružičić. B. Šulek, im. 41. — *c) ńeka gļiva, koja se zove i cerovńača.* Ļ. Kovačević. — *d) zemļa crnica.* M. Ružičić. *u tom smislu može biti i ńiva na takoj zemļi:* Cerovača ńiva *u Srbiji u okrugu aleksinačkom u selu Mrsoļa.* Sr. Nov. 1867. 131.

CÈROVAČKÎ, *adj. a) što pripada selu Cerovu.* Cerovačka opština. K. Jovanović 149. — *b) što pripada selu Cerovi u Srbiji u okrugu podrinskom:* Cerovačko brdo. Ļ. Stojanović.

CÈRÔVCI. Cèrovâcâ, *m. pl. brdo od Velebita k istoku.* Vuk, rječ. 810b.

CÈRÔVČANIN, *m. čovjek iz sela Cerovice u Srbiji.* Cerovčani i ne osećahu da već hvata noć. M. Đ. Milićević. let. već. 55.

CÈROVÎ DÔ, Cèrovôga dôla, *m. dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Schem. herc. 1873. 228. *grieškom* ‚Cerova dol'. Statist. 107. 108.

CÈROVICA, *f.* 1. *planina u Bañanima u Crnoj Gori.* U planinu Cerovicu tvrdu. Ogled. sr. 405. U zelənu goru Cerovicu. 429. — 2. *ime selima: a) selo u Crnoj Gori u Rovcima.* Glasnik 40, 21. — *b) selo u Hercegovini u Rudinama.* V. Ļešević — *c) u Bosni dva sela: jedno u okrugu bańolučkom a drugo u bihaćkom.* Statist. 42. 50. — *d) selo u hrvatskoj krajini sluńskoj.* Schem. zagr. 1875. 87. — *e) u Srbiji tri sela: jedno u okrugu aleksinačkom i jedno u požarevačkom.* K. Jovanović 92. 143. *i jedno u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176.

CÈROVIĆ, *m.* 1. *prezime, od* XVI *vijeka.* Miha̧a Cerovića. Mon. croat. 266. Milutine pope Cerovićeu. Ogled. 256. Od Tušine Cerović Novica. Nar. pjes. vuk. 4, 463. A. Cerović. D. Avramović, sv. gor. 238. — 2. *ńeko mjesto u hrvatskom primorju u Bužanima* XV *vijeka.* Dvor, ki se udrži v ladani modruškom v Bužah na ‚Cerovikih'. Mon. croat. 84. *u drugom prijepisu* ‚na Cerovićih'. 81.

CEROVIČI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Schem. segn. 1871. 45. Pregled 7.

CERÒVÎK, Cerovika, *m. a) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *b) selo u Boci kotorskoj.* Sem. bok.-kot. 1880. 11. — *c) u zagonecì biće također ńeko mjesto:* Ubih bika navrh cerovika. Vuk, rječ. 810ᵇ.

CÈROVINA, *f. a)* lignum cerreum. *od prošloga vijeka, između rječńika u Stulićevu i u Vukovu.* Hrastovina, bukovina, cerovina . . . debelo narastu. I. Jablanci 179. Da se jasińe, cerovina . . . i brist siče. J. S. Rę̣ković, kuć. 49. — *b) u šali mjesto* carevina: Naša cerovina do vijeka. Vuk, rječ. 810ᵇ.

CEROVINSKI, *adj. vidi* cerov. *samo u Stulićevu rječńiku, za koji će biti i načińeno.*

CÈRÔVKA, *f. vidi* cerovača *pod b.* Vuk, rječ. 810ᵇ.

CÈROVL̨ÂNI, Cèrovl̨ânâ, *m. pl. a) selo u Istri i ļudi u ńemu* XIII *vijeka.* Termini, kuda su najprvo s Cerovļani. Mon. croat. 8. Tu se pregovarahu cića nikeh rubeži od Cerovļan. 8. *selo se zove i* Cerovļe, *koje vidi. — b) u hrvatskoj krajini banskoj kod Dubice dva sela:* gorńi *i* dońi Cerovļani. Schem. zagr. 1875. 131. Razdjel. 11. — *c) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 38.

CEROVL̨E, Cerovaļa, *f. pl. selo u Istri. isporedi* Cerovļani *pod a.* Ondi pride župan i vas komun s Cerovaļ. Mon. croat. 8. Cerovļe. Schem. terg. 1876. 42.

CÈROVNÎK, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Ogulina.* Schem. segn. 1871. 49. Razdjel. 8.

CERÓVŃAČA, *f. ńeka gliva, koja se zove i cerovača.* Ļ. Kovačević.

CÈROVO, *n. a) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *b) selo u Crnoj Gori u Pješivcima.* Glasnik 40, 19. Iz Cerova. Pjev. crn. 52. — *c) selo u Hercegovini blizu Hrasna.* Schem. rag. 1876. 60.

CEROVSKI, *adj. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 259.

CÈROVSKÎ VŔH, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Schem. zagr. 1875. 188. Pregled 41.

CERSA, *f. vidi kod* čersa.

CĔRSKÂ, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 93.

CERVIĆ, *m. vidi* Crijević. *u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Mon. serb. 536. Daničić 3, 118.

CERVIN, *m. ńeko mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Vinograd u Cervinu. Sr. Nov. 1861. 75. 1873. 72.

CERVINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom u Nevesińu.* Statist. 121. *biće pogrješka, jer koji poznaju Nevesińe kažu da takoga sela ondje nema. isporedi* Crvań.

CĔSAR, *m.* rex, imperator, *car. Od lat.* caesar. *isporedi* car. *Od* XV *vijeka (vidi pod* I, 2, *b, cc. primjer iz Mon. serb.). što istom u to vrijeme dolazi, za to ne će biti dočuvana stara riječ* cĕsarь, *koja dolazi u starom slovenskom jeziku i koja je prešla u* car *(vidi kod* car), *nego će biti na novo primļena lat. riječ* caesar, *kojom su se latinski nazirali ńemački carevi. — Na kraju je* r *kao u* car *(kod kojega vidi), te je instr. sing.* cesarem, *ali i* cesarom, *voc. sing. u gdjekoga pisca* cesaru, *mnogo obično je* cesare. — *U ńekih pisaca dolazi po talijanskom govoru* c *mjesto* c, *ali se ne može na svakom mjestu pouzdano znati je li* c *ili* č *(vidi dalje).*

1. *bez sumńe* c, *koje pišu ili glagolskim* Ⱂⰻ (Mon. croat., Korizm., Katek. 1561) *ili ćirilskim* ц (Mon. serb., Budinić, Divković, Posilović) *ili latinskim* z (N. Rańina, D. Zlatarović, V. Andrijašević) *ili latinskim* cz (Vrančić, Glavinić, Krnarutić, Bačić, Rapić, Banovac, Radman, Norini, Matović. Kosta, Kačić), *ili na drugi način, ali tako da ne može biti sumńe. između rječńika u Vrančićevu* (47), *Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Daničićevu.*

1. *državni gospodar, kao* car *u najširem smislu (pod* 2 *i* 3): *a) u prenesenom smislu o bogu:* Cesaru va viki bezsmrtnomu i jedinomu. Korizm. 15. Pokazati hoće . . . sebe . . . cesara nad cesari. S. Budinić, sum. 6. Uzkliknite prid zrakom cesara gospodina. M. Alberti 19. Cesara nebeskoga Isusa. F. Lastrić, test. ad. 86. Diva sina rodila svoj'ga sina cesara, svoj'ga sina Isusa. Nar. pjes. ist. 38. — *b) o vladaocima starijeh Židjela (Jevreja).* Upravļam ja dila moja cesaru. M. Alberti 10. psal. 14 (15). 2. Na to se razjadi ta cesar židovski. Nar. pjes. ist. 6, 19. — *c) o grčkim vladaocima prvijeh vremena:* Grčki cesar. D. Zlatarić 11ᵇ. — *d) o negdašńim maćedonskim vladaocima:* Čul si Diojeni, ki blaga ne imiše, . . . ter mu zavijaše Aležandar cesar. P. Hektorović 44.

2. *osobit gospodar državni, koji se tijem imenom razlikuje od drugih, kao* car *pod* 4. *a) kojega mu drago naroda:* Mi nimamo kraļa nego cesara. Korizm. 96. Svi bi ga hvalili, kraļi ter cesari. P. Hektorović 57. Koji služi jednoga velika gospodina, kako cara ali ti cesara. M. Divković, bes. 94. Gdi jesu toliki kraļi? gdi su toliki cesari? P. Posilović, nasl. 15. Krune sviju kraļa i cesara. F. Lastrić, test. 64. Principi, kraļi i cesari, sve vas zazivam danas. Đ. Rapić 11. Kosi smrt kraļa i cesara. V. Došen 49. Cesari i kraļi. A. d. Kosta, zak. 1, 30. — *b) rimski, poslije grčki i ńemački: aa) rimski:* Izide zapovijed od cesara Augusta. N. Rańina 20ᵇ. Dajte ka su cesarova cesaru. Katek. 1561. 52. U vrimo Maksimina cesara. F. Vrančić, živ. 7. Tiberija cesara. J. Bandulavić 8. Vladaše tada Domician cesar. F. Glavinić, cvit 9. Tako je, svitli cesaru! 27. Je li dostojno platiti cesaru harać? M. Radnić 266. Vratite što je cesarovo cesaru. V. Andrijaši, put. 66. Ne mišaj se, o cesare! A. Bačić 174. Ti si, cesare, slidio Davida. J. Filipović, prip. 1, 198. Neron, Trajan i ostali priopaki cesari. F. Lastrić, test. 21. Pod vladom cesara Tiberija. A. Kanižlić, kam. 515. Adrian cesar. J. Banovac, razg. 151. Agust cesar glasoviti. V. Došen 26. Koji bi progovorio za krstjane protiva cesaru. F. Radman

10. Po zapovijedi Tiberija cesara. J. Matović 42. Od cesari. A. d. Kosta, zak. 1, 30. Posli toga cesari iz Rima Slavoniju dobiše i Srima. M. A. Reļković, sat. 28. — *bb) grčki:* Čestiti cesari. Š. Budinić, sum. 52b. Konstantin veliki cesar. F. Lastrić, od' 323. J. Banovac, razg. 188. Osvoji Turčin Carigrad i pogubi istoga cesara. Norini, pripis. 82. Side papa na stocu zlatnomu, s desnu ńega cesar od istoka. A. Kačić, razgov. 155. — *cc) nemački, koji su se također zvali rimski, po tom austrijski:* Cesarom rimьscêmь i kraļemь ugarьscêmь. Mon. serb. 381. Cesar rimski i kraļ ugrski Žigmunt. Mon. croat. 116. Kraļem i cesarom bih to učinił. 200. Vrati se cesarь u Bečь. Ļetop. šaf. 88. Cesar Federico. F. Glavinić, cvit 6. Bil bi razumom red dal vojski cesara protiv sili cara. B. Krnarutić 6. Od toga imenuju se vsi poglavnici cesari nemški i grčki. P. Vitezović, kron. 26. Meštar Karla velikoga cesara. A. Kanižlić, utoč. 759. Nihovo veličanstvo Josip ovoga imena drugi, rimski cesar. M. A. Reļković, sat 118. Svitla kruno, veliki cesare! A. Kačić, razg. 218. Sedmi kraļe od Beča cesare. Nar. pjes. juk. 127. Znaš da mi je pojti cesara služiti. Nar. pjes. istr. 2, 144. Usta s cara tužba na cesara. Osvet. 4, 34. Nijo pod našim cesarom. V. Bogišić, zbor. 646. Bečki cesar. M. Pavlinović, razg. 50. — *ee) jedan pisac prošloga vijeka (u koga c nije pouzdano, o čemu vidi dale) naziva cesarem i ruskoga i srpskoga cara: aa) o ruskom caru:* Čin', cesaro svih cesara, . . . da ti budeš car od cara. J. Kavańin 270. — *bb) o srpskom caru:* Stjepan peti, jak i stasa uzorita, da nij' mog'o tada biti viši čovjek segaj svita, . . . cesarom sebe resi. J. Kavańin 244.

3. *dolazi i kao prezime u jednom spomeniku* xv *vijeka:* Odlučismo mu zastave polagь Cesara hižu Vuka. Mon. croat. 77.

II. *može biti i c i č, koje oboje pišu latinskim c ne razlikujući jedno od drugoga nikako ili ne razlikujući postojano, ili pišući u ovoj riječi c samo za to što se tako piše u tuđem jeziku a u drugim riječima pišući drukčije i glas c i glas č. tako nepouzdano dolazi do polovine* xvii *vijeka: što i u knigama starijih pisaca štampanijem u naše vrijeme dolazi č, to je po poznijim prijepisima pouzdano dolazi č od druge polovine* xvii *vijeka, ali sa svijem pouzdano samo u tri pisca, u Đ. Palmotića, I. Akvilina i I. Đorđića i u rječnicima Belinu* (384a) *i Stulićevu. ovdje će se u primjerima iz knига starijeh ali štampanijeh u naše vrijeme staviti onako kako je gdje štampano (c ili č), a u ostalijem samo c, osim spomenuta tri pisca, u kojih bez sumńe stoji c za č, te će se i staviti č. primjeri će se poređati samo po vremenu iz koga je koji.* Sestra Oktavijana cesara. M. Marulić 71. Viječni cesar ki je gori. 312. Zovi na dilo to hrabrena česara. 242. Smrt . . . kosi kraļe i česare. M. Vetranić 1, 28. Nijedan kraļ ni česar. 2, 163. Česar Oktavijan. N. Dimitrović 31. Mi kraļa imamo rimskoga česara. N. Naļčković 1, 134. Neka zna i česar koga odje ima. 1, 135. O cesaru nebeski! B. Gradić, dub. 88. Godišće peto na deste cesarstva Tiberija cesara. Bernardin 4b. Slavni je cesar dundo tebi. I. Gundulić 278. Može li sam cesar tu sriću imiti? Đ. Baraković, vil. 31. Nu čekašo nebeski cesar Isukrst. B. Kašić, per. 114. Vedri kraļi i česari. Đ. Palmotić, christ. 85. Za česara. I. Akvilini 344. Vojnici uzveličanoga cesara našega Krsta. I. T. Mrnavić, ist. 6. O cesare svemogući! A. Vitaļić, ist. 541. Podaj sluzi tvomu, cesaru našemu L. Terzić 352. Sad je u Beču pri cesaru. J. Kavańin 85. Po oblasti Tita Vespasijana, rimskoga česara. I. Đordić, salt. 245. Plaćat harač cesaru. Živ. is. 134. Ne tiše ga poslušati, bojeći se cesara. M. Zoričić, zrc. 188. Tita rimskoga cesara. I. P. Lučić, razg. 118. Česar Leopoldo od kuće austrijačke. Nar. pjes. bog. 146. Gospodare, od Beča česare. 319.

CESAR GRAD, *m. vidi* Carigrad. *isporedi* Car grad *kod adj.* car. xvi *vijeka, samo u acc.:* Cesarova vojska vrati se u Cesar grad. Ļetop. dukl. črnč. 6.

CĒSARAC, cēsârca, *m. čovjek cesarev, u službi ńegovoj, iz ńegove zemļe. Akcenat kakav je u gen. sing. taki ostaje u svijem oblicima osim gen. pl.:* cēsarâcâ. *Od prošloga vijeka.* Muhamed pod Belgradom vojuje s cesarci. J. Rajić, boj 49. Dat pasoš G. Pedikoviću cesarcu. Prot. šab. mag. 8.

CĒSARASTVO, *n. vidi* carstvo. a *je među* r *i* s *umetnuto. isporedi* carastvo. *Od* xv *vijeka (vidi pod* 1, *b. primjer iz Mon. croat.) do početka* xviii *vijeka (vidi pod* 3 *pošļedńi primjer). Akcenat se ne zna za cijelo.* — 1. *kao* carstvo *pod* 1.: *a) kao* carstvo *pod* 1, *a, bb.:* Cesarastvu ńegovu ne bude konca. Anton Dalm., luk. 1, 32. Pride cesarastvo tvoje. Š. Budinić, sum. 18. Iščite prije cesarastvo božije. Š. Budinić, ispr. 93. Pridi cesarastvo tvoje. F. Glavinić, cvit 445. — *b) kao carstvo pod* 1, *b. aa.:* C(esa)rastva moćju notarij. Mon. croat. 90. Moćiju cesarastva rimskoga občeni notarij. 190. Proklet ne može biti obran ni na cesarastvo ni na kraļestvo. Š. Budinić, ispr. 122. Tebe pristoji cesarastvo, moja hčerce. F. Vrančić, živ. 13. U častnoj cesarastva sviti. F. Glavinić, cvit 384. — *c) kao* carstvo *pod* 1, *b, dd.:* V letu drugom na deste cesarastva Onorija cara. Transit 17. Leta 21 ńegova cesarastva. F. Glavinić, cvit 126. — 2. *kao* carstvo *pod* 2.: Za cesarastvo rimsko. Korizm. 94b. Vladaše rimskim cesarastvom Neron. F. Glavinić, cvit 110. Da sinu cesarastvo spravi. P. Vitezović, kron. 32. — 3. c *se može čitati* č, *ali ne su svijem pouzdano (vidi i kod* cesar): Cesarastvu ńegovu ne bude konca. Bernardin 3. Pridi cesarastvo tvoje. 111. Po svih državah i rusazi cesarastva svoga. Starine 1, 218. Sve cesarastvo. Oliva 54.

CĒSARASTVOVATI, cēsarastvujêm, *impf. vidi* carovati. xvi *i* xvii *vijeka u tri pisca. akcenat se ne zna za cijelo.* Gospodujući i cesarastvujući. Korizm. 100b. Cesarastvovati hoće. Antou Dalm., luk. 1, 32. Mirno projdi i cesarastvuj. M. Alberti 10.

CESARATI, cesaram, *impf. vidi* cesarovati. *samo na jednom mjestu* xv *ili* xvi *vijeka.* c *nije sa svijem pouzdano, može se čitati i* č. Cesarajući Masentij, rimski cesar. Starine 1, 218.

CĒSAREV, *adj. što pripada cesaru. isporedi* cesarov. *od* xiv *vijeka. mjesto* c *nalazi se i* č *po talijanskom govoru. a) sa* c *bez sumńe:* Notar cesarev. Mon. croat. 47. Stat. krč. ark. 2, 287. Vratite što je cesarevo cesaru. V. Andriaši, put 66. Vrnite koja su cesareva cesaru. J. Matović xxxii. — *b) sa* č: česarev, *pouzdano samo u Belinu rječniku* (189a).

1. CĒSARICA, *f. vidi* carica. *isporedi* cesar. *Od* xv *vijeka (vidi primjer iz Mon. croat.). Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* cēsarîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cēsaricê, cēsaricôm. *Nalazi se i sa* č *mjesto* c *po talijanskom govoru.*

I. *sa* c *bez sumńe (vidi i kod* cesar). *između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* 1. *kao* carica *pod* 1: Nebeska cesarice! Korizm. 100. Zbor. 145b. Cesarica, vla-

dičica i bogorodica. Š. Budinić, sum. 24. Od pričiste divice i nebeske kraļice, anđelske cesarice. I. Bandulavić 9. Cesarica jesi ńima. P. Posilović, nasl. 63b. O slavna i čestita od neba i zemļe cesarice! V. Andrijaši, put. 414. Da si kraļica nebeska, da si cesarica od anđela. S. Margitić, fal. 60. Anđelska cesarice! I. Kraļić 49. Koji žele ļubeznivi ove cesarice nebeske biti. J. Banovac, prip. 135. Anđeoska cesarice! A. Kanižlić, utoč. III. Od pričiste divice, anđeoske cesarice. F. Radman 47. Cesarico anđioska! L. Radić 112. — 2. *kao* carica *pod* 2.: *a) kao* carica *pod* 2, *a.*: Prista cesarica ob desnu tebe u svitah pozlaćenih. M. Alberti 11. Nemoj zamisliti da si što god veće, još da si najveća kraļica ali cesarica, izvan malo crne zemļe. V. Andrijaši, put. 56. Četiri cesarice. S. Margitić, fal. 67. — *b) rimska:* Cesaricu, svoju ženu, priporuči svomu bratu. M. Divković, zlam. 7b. Ku stvar videći cesarica. F. Glavinić, cvit 386. — *e) grčka:* Svetoj Jeleni cesarici. Mon. croat. 151. Helena cesarica. F. Glavinić, cvit XXIII. Jelina cesarica. P. Vitezović, kron. 12. Od iste knće izadoše cesarice, budući se ńiove ćeri i sestre udavale za cesare carigradske i trapezunske u kuću Komnenovu. A. Kačić, kor. 460. — *d) ńemačka i austrijska:* Sve vridnosti cesarice naše. A. T. Blagojević, pjes. 24. Neka mole svitlu cesaricu. M. A. Reļković, sat. 50. Piše knigu bočka cesarica. Nar. pjes. ist. 1, 40. — *e) ńeki pisci prošloga vijeka nazivaju cesaricom i rusku caricu:* Cesaricu rusku. M. Kuhačević 158. Katarina cesarica. J. Krmpotić, kat. 88. — 3. *u prenesenom smislu:* Ļubav, cesarica svih kriposti. Š. Budinić, sum. 26b. Da ju je bog postavil za sridostanicu i cesaricu od milosrdji. P. Radovčić, nać. 129.

II. *sa* č *mjesto* c, *ali nije svagda pouzdano, nego onako kako je rečeno kod* cesar *pod* II. *između rječnika samo u Belinu* (384b. 450a) *i Stulićevu. primjeri se stavļaju onako kako su stavļeni kod* cesar *pod* II. Poče obitati ńoj da će je učiniti cesaricu. Starine 1, 222. Cesarice srca moga. A. Čubranović 153. Zgubih srca cesaricu. P. Zoranić 5. Mogući biti gospoje, cesarice i kraļice. B. Kašić, per. 25. Našoj cesarici to bi zadovoļno. Oliva 60. Srbija, ka bi cesarica. J. Kavańń 287. Ļube . . . česaricu od anđela. I. Đordić, ben. 69.

2. CESÀRICA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića.* Razdjeļ. 17. Schem. segn. 31. *spominje se* XVI *vijeka.* Mon. croat. 181.

CĚSARIČIN, *adj. vidi* caričin. Kad je divica cesaričine kćeri hodila. Nar. prip. mikul. 108.

CĚSARIĆ, *m. sin cesarev. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koga mladi cesarići poštovaše. A. Kanižlić, rož. 101.

CESARIDBA, *f* imperium. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Primi *(car Kostadin)* u iztok cesaridbu, a u Rim svete vjere sidbu. J. Kavańin 299.

CĚSARIJA, *f. zemļa cesareva. od prošloga vijeka. a) zemļa ńemačkih i po tom austrijskih cesara:* Ki u istoj cesariji bi đeneral najsnažniji. J. Kavańin 187. Otišao u cesariju. Prot. šab. mag. 15. — *b) jedan pisac prošloga vijeka naziva tako i zemļe ruskih careva:* Tvoji djedi slavnim križem . . . uzdržaše cesarije. J. Kavańin 270.

CĚSARIT, *adj.* imperialis, *cesarski. u jednoga pisca prošloga vijeka* Pokle se kruna stavi u sjeveru cesarita. J. Kavańin 272.

CĚSÂRKA, *f. a)* polyporus umbellatus Fr. B. Šulek, im. 41. — *b) kruška, koja se zove i* carevka, *ńem.* kaiserbirn. B. Šulek, im. 41.

CESARKIŃA, *f. vidi* cesarica. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa* n *mjesto* ń *može biti samo slika radi.* Zemļe i neba ‚cesarkina'. J. Kavańin 520.

CĚSAROV, *adj. vidi* cesarev. *od* XV *ili* XVI *vijeka.* 1. *sa* c *bez sumńe. između rječnika samo u Mikaļinu.* Vratite što jest cesarovo cesaru. N. Rańina 168b. Dajte ka su cesarova cesaru. Korizm. 94b. Da ti stvori milost cesarova sada svitlost. P. Hektorović 90. Rimske cesarove svetlosti tarnik meštar. Mon. croat. 269. Svjetniku cesarova veličanstva. D. Zlatarić III. Brat cesarov. M. Divković, zlam. 7b. Cesarovu sinu. B. Kašić, nać. 26. U srcu neprijateļ cesarovih. M. Alberti 10. Straha radi cesarova. F. Glavinić, cvit 101. Sluga cesarov odmetne se. P. Posilović, nasl. 4b. U zemļi cesarovoj. S. Margitić, fal. 142. Obslužit zapovid cesarovu. J. Banovac, obit. 90. Da će izgubiti prijateļstvo cesarovo. F. Lastrić, test. 116. Podpisat ovu odredu cesarovu. F. Radman 10. Vaļa dati cesaru što je cesarovo. J. S. Reļković, kuć. XII. Bogu bogovo, a cesaru cesarovo. Poslov. dan. 7. Cesarova kćer. Nar. prip. mikul. 106. Znaš dobro da jesi službe cesarove. Nar. pjes. ist. 2, 115. — *nalazi se i kao prezime u naše vrijeme:* Jovan Cesarov. Vuk, nar. pjes. 2, 656. — 2. *sa* č *mjesto* c *po talijanskom izgovoru, ali nije svuda pouzdano, nego se u ńekih pisaca može čitati i* c *(o čemu vidi kod* cesar*). primjeri se stavļaju onako kako su stavļeni kod* cesar *pod* II. *između rječnika pouzdano je* č *u Belinu* (384a). Prid polaču cesarovu. Starine 1, 218. Česarov se brat urati. M. Vetranić 1, 53. Cesarova sestra. I. Gundulić 316. Upade u sržbu cesarovu. P. Radovčić, synb. 53. Uvaćen od cesarovi sluga. I. Ančić, ogl. 9. Uzdržaše cesarovo samodrštvo. Živ. is. 134. U vojsku cesarovu. M. Zoričić, zrc. 180.

CĚSAROVAC, cěsârôvca, *m. cesarov čovjek. isporedi* cesarac, carevac. *od* XVII *vijeka. Akcenat kaki je u gen. sing., taki ostaje u svijem oblicima osim gen. pl.:* cěsarovâcâ. Cesarovci vrlo se poniše. J. Radojević 20. Hotijahu cesarovci. K. Pejkić 25. S. Badrić, ukaz. 28. Mnoge turske odsiječe glave, opošteni cesarovce mlade. A. Kačić, razg. 219. Najprvo razbi cesarovce. M. Kuhačević 156.

CĚSAROVÂŃE, *n.* imperium, *carovańe. od prošloga vijeka. u prvom primjeru nije* c *pouzdano, nego se može čitati i* č. Petnestoga godišta cesarovańa Tiberiova. Živ. is. 43. Posli trinajest godišta cesarovańa bi ubijen. A. Kačić, korab. 396. Ti češ otet caru carovańe i cesaru još cesarovańe. Nar. pjes. kras. 1, 57.

CĚSAROVATI, cěsarujêm, *impf. vidi* carovati. *od* XV *ili* XVI *vijeka. u ńekih se pisaca može čitati i* č *mjesto* c. — 1. *bez sumńe c. između rječnika samo u Stulićevu* (72b). Neka cesarujemo bez konca. Š. Budinić, sum. 19. Duh . . . cesaruje s otcem i sinom. M. Divković, nauk 69b. Cesarova u Rimu četrdeseti godišta. M. Divković, bes. 71. Gospodin cesareva M. Alberti 27. Ki žive i cesaruje va vike vikov. F. Glavinić, cvit 211. Tomu srce cesaruje. A. Georgicee, pril. 91. Za sedam godina cesarova. K. Pejkić 20. *s instr., ali* c *nije pouzdano:* Cesarovat svijem svijetom. Živ. is. 43. *u jednoga pisca i preluzno s acc., ali se ne zna je li* c *sa svijem pouzdano:* Od sjeverne kuće, koja cesaruje svijet odavna. I. Gundulić 316. — 2. č *mjesto* c *po talijanskom govoru, ali pouzdano samo u Belinu rječniku* (384b) *i u I. Đorđića, a u ostalijeh se može čitati i* c *(vidi kod* cesar*). primjeri se stavļaju kao kod* cesar *pod* II. Ki žive i cesaruje po sve vike. Starine

1, 224. Cesarovati će u hiži Jakovļi va vike. Bernardin 3. Isukrst, koji s tobom žive i cesaruje bog po sve vike. I. Bandulavić 123. Bog naš kraļuje i cesaruje nad svimi kraļi i cesari. A. Vitaļić, ist. 331. Ki nad zvijezdam česaruje. I. Đorđić, salt. 486.

CESAROVIĆ, *m. sin cesarov. isporedi* carević. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Baci tocijeh cesarović glave. J. Kavańin 297.

CĔSAROVINA, *f. vidi* carevina. *od svršetka prošloga i početka našega vijeka. a) zemļa cesareva, t. j. cesara ńemačkoga i austrijskoga:* Ja ne mogu davati svoju viru za svu cesarovinu. Starine 12, 22. Promisli . . . Italiju sa svim škoļi, cesarovinu, i Poloniju sa svim kraļestvi. S. Margitić, fal. 230. Kako je običaj u cesarovini. A. d. Kosta, zak. 1, 270. Koga nejma u cesarovini. Nar. pjes. juk. 315. — *b) blago cesarsko, blago držarno u zemļi cesarevoj:* Plaćaju na mesec na momka po 2 for. od cesarovine. Bud. spom. glasn. n. 3, 116.

CESARSKA VAS, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. u mještana kajkavski:* Cesarska ves. Schem. zagr. 1875. 101. Pregled 55.

CĔSARSKÎ, *adj.* imperatorius, *carski. od* XIII *vijeka, ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u prijepisu* XVI *vijeka a na mjestu gdje je riječ skraćena tako da mjesto cijele stoji samo prvo slovo; inače od* XV *vijeka. nalazi se i sa č mjesto c po talijanskom govoru. — a) sa c bez sumńe. između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiģijinu.* C(esarske) s(vitlosti) nodar. Mon. croat. 40. Cesarsku oblastju notar puplik. 137. Po zakonih cesarskih. Naručn. 67. Od veličanstva cesarskoga. S. Margitić, fal. 135. Cesarska vaļa plaćati. Bud. spom. glasn. n. 3, 169. Da se čini dostojniji cesarske krune. J. Banovac, prip. 103. Od cesarskog jasnog dvora. V. Došen 211. I cesarske kažu zapovidi. M. A. Reļković, sat. 179. Zakoni svitovńi oli ti cesarski. M. Dobretić 493. Van cesarskog grada. Osvet. 4, 36. — ‚kńige cesarske', *kńige svetoga pisma koje se tako zovu,* liber regum. *isporedi* carski. V prvih knigah cesarskih. Korizm. 30b. — *b) sa č mjesto c, ali nije svuda pouzdano, nego se u ńekim kńigama može čitati i c (vidi kod* cesar). *primjeri se stavļaju onako kako su stavļeni kod* cesar *pod* II. *između rječnika pouzdano je č u Belinu* (187a, 384a). Kraļica je glasovita od cesarske Austrije. I. Gundulić 278. Cesarska blide usta. I. Ivanišević 105. Rim tako ńegda izgorje cijeć cesarske nemilosti. P. Kanavelić, dubr. 12. Cesarske tvrde stole zub izgrize vremeniti. J. Kavańin 248. Imati vlas česarsku. I. Đorđić, salt. 501. Pristoje veličanstva kraļevskoga ili cesarskoga. I. J. P. Lučić, razg. 95.

CĔSARSTVO, *n. vidi* carstvo. *od* XVI *vijeka (vidi pod* I *primjer iz Naručn.). nalazi se i sa č mjesto c po talijanskom govoru. što na jednom mjestu ima* ‚cêsarьstva' (Aleksand. jag. starin. 3, 237), *to je zlo čitano mjesto* ‚carstva' (Aleksand. nov. 24).

I. *sa c bez sumńe. između rječnika u Mikaļinu. Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* — 1. *kao* carstvo *pod* 1: *a) kao* carstvo *pod* 1, *a, bb.:* Ne more priti v cesarstvo nebesko. Naručn. 8. Kraļu vičńega cesarstva. J. Banovac, blagos. 323. Čigovo *(Isusovo)* jest kraļestvo i mogujstvo i cesarstvo u vijeke vijeka. J. Matović 527. Neka bi razurio onoga koji imaše cesarstvo od smrti to jest djavla. 45. Koji je mislio razdiliti cesarstvo božje medu sobom i ńime. A. Tomiković 33. — *b) kao* carstvo *pod* 1, *b, aa.:* Ti si kćerce dostojna cesarstva zaradi mudrosti. F. Lastrić, test. ad. 86. Kojijema je podano oli cesarstvo oli vladańe. J. Matović 369. Bi uzvišen na cesarstvo. A. Kačić, kor. 400. — *c) kao* carstvo *pod* 1, *b, dd.:* Godište peto na deste cesarstva Tiberija cesara. I. Bandulavić 8. U godišto petnaesto cesarstva Tiberija cesara. J. Matović XIV. — 2. *kao* carstvo *pod* 2: Svim ļudem od cesarstva. B. Kašić, is. 4. Sva cesarstva zemaļska. P. Radovčić, nač. 277. Cesarstvo rimsko. P. Vitezović, kron. 37. Da poznaju vrh sebe starišinu, kako su obirači u cesarstvu. A. Kadčić, bogosl. 483. Tebi je bog cesarstvo pridao. A. Bačić 174. Nije koristi imati blago sobom u novo cesarstvo Auguštovo. J. Banovac, prip. 17. Vidismo izgubļeńe toliki gradova, kraļestva, cesarstva krstjanski. J. Filipović, prip. 1, 212. Niki kraļestva i cesarstva ostavivši. F. Lastrić, test. ad. 127. Krstjanskoga cesarstva braniteļu. A. Kanižlić, fran. 237. Cesarstvo rimsko. F. Matić 41. Protiva občenomu cesarstva zlotvoren i neprijateļu. I. Zaničić 11. Carigradski *(patrijarah)* držao je prvo mjesto radi veličine cesarstva. J. Matović 298. Po svemu cesarstvu. A. d. Kosta, zak. 1, 212. Ne bi tvoga pustio sinovca ni za krunu Mogolovu, koja vaļa mojega cesarstva. A. Kačić, razgov. 39.

II. *sa č mjesto c, ali nije svuda pouzdano nego se na mnogim mjestima može čitati i c (o čemu vidi kod* cesar). *primjeri se stavļaju onako kako su stavļeni kod* cesar *pod* II. *između rječnika pouzdano je č u Belinu* (384a). Čemu su česarstva? M. Vetranić 1, 39. Koji . . . hitro izdava česarstvo krstjansko. 1, 131. Meni toj česarstvo izgubit učini. 1, 437. Godišće peto na deste cesarstva Tiberija cesara. Bernardin 4b. Cesarstvo ńemško brane. I. Gundulić 281. Od krstjanskoga česarstva. I. Akvilini 345. Pol bih cesarstva moga dal. Oliv. 58. Da se povoļno podlagaju zapovidi i cesarstvu ńegovu. A. Vitaļić, ist. 217. Bože svakoga kraļestva a krščanskoga navlastito cesarstva zaščititeļu! L. Terzić 352. On cesarstvo djedom poda. J. Kavańin 222. Dignut Greim cesarstvo od istoka. Besjede kr. 78. Ne bješe jošte Enriko uzišo na česarstvo. I. Đorđić, ben. 179. U cesarstvu istočnomu i zapadnomu. I. J. P. Lučić, razg. 117.

CESARŠTICA, *f. kći cesarska. u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga je po govoru ńegova kraja* šč *mjesto* št: Orhan . . . kćer Jelinicu Kantkuzin' Ivana združi cesaršćicu. I. T. Mrnavić, osm. 70.

CESARŠTINA, *f. vidi* cesarstvo. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Cesarštinu za svu slobod pokloni. J. Kavańin 82. Višńe krune cesarštine ukloni se. 300.

CESKIJEVA, *u spomeniku* XV *vijeka sačuvanu u prijepisu latinskim slovima a naštampanu glagoļskim slovima u naše vrijeme veli se za ńeku sjenokošu kod Hreļina u hrvatskom primorju:* Senokoš(a) je bila ceskijeva. Mon. croat. 52. *bez sumńe je pogrješka.*

CĔSTA, *f.* via, *put. od* XIV *vijeka. između rječnika u Bjelostijenčevu* (put), *u Voltiģijinu* (landstrasse), *u Vukovu* (put, drum, *s dodatkom da se govori po zapadnjem krajevima) i u Daničićevu* (via 3, 456). — *akcenat se mijeńa u gen. pl.:* cêstâ, *u samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* cêstĕ, cêstôm. — c *je od staroga č koje se pisalo* XIV *vijeka. sada je c i u zapadnom govoru. — Postaņa još ne sa svijem jasna: ńeki misle da je od korijena istoga od kojega* cijediti *(koje vidi), koji znači i čistiti, tako da bi bila kao prokrčen put. isporedi* ocjestiti *i* čist. — *Poslije* XIV *vijeka dolazi opet* XVI *vijeka, a poslije istom u naše*

vrijeme. — *1. u pravom smislu:* U prêku cêstu do suhe Ļubuše. Mon. serb. 92. Glasnik II. 12, 9. Uzь dêlь u veliku cêstu. Glasnik II. 12, 57. Na velikoj cêstê. Mon. serb. 93. U prizrênьsku cêstu. Mon. serb. 93. Glasnik II. 12, 93. Kako cêsta grede u rêku. Glasnik 15, 282. Cêstomь velikomь, koja grede otь vlasénoga poļa. Glasnik 15, 293. Na cestê, ka gre v Istru. Mon. croat. 46. Hoditi po pravoj cesti. Transit 170. Ki smeti po ceste pobira. Nar. prip. mikul. 98. Vsakorjačku cestu jesam junak hodil. Jačke 30. Frana pokopajte pokraj bile cesti. Nar. pjes. ist. 2, 23. Da mi te ni jedan na ceste ne najde. 2, 51. Svuda sela razi gora česta, skrovne staze, a ne ima cesta. Osvet. 4, 36. — *2. ńeka zemļa u Dobrińu na Krku naziva se u spomeniku* XIV *vijeka u mn.* ‚cesti': Do zemļe, ke se zovu Cesti. Mon. croat. 3.

CESTAN, Cesna, *m. ńeko mjesto kod Zerzeva na Drinu* XIV *vijeka, a tada je bilo ê iza* c. *isporedi* cesta. Po onoj stranê Drima Cêstьnь. Mon. serb. 96. Daničić 3, 456.

CESTANSKI, *adj. što pripada mjestu Cesnu (vidi* Cestan). Od broda cêstьnьskoga. Glasnik II. 12, 58.

CÈSTAŃAC, Cèstańca, *m. selo u Međumurju. kajkavski pišu* ‚Cestańec'. Schem. zagr. 1880. 97.

CÈSTICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Schem. zagr. 1875. 126. Pregled 47.

1. CÈTA, *f. ńeki novčić koji se tako zove u starom slovenskom jevanđelju, te se tijem imenom spomińe* XIV—XVI *vijeka kad se navodi iz jevanđelja mjesto gdje je* (luk. 21, 2. λεπτόν). *Postańa tamna: najviše se misli da je od gotskoga* kintus, *o čemu se misli da je od lat.* quintus. c *je od staroga* ę Jako i ona vьdovica dve cete dadušti. Mon. serb. 83. Dvê cetê. 245. Cête. 533. 547. Daničić 3, 448.

2. CÈTA, *f.* cetus. *isporedi* kit. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jona nađe pokoj u trbuhu cete. M. Radnić 204.

3. CETA, *f. rijeka* Cetina *u jednoj se pjesmi naziva i* Ceta: Do Cetine vode dohodio, zdravo prođe Cetu vodu hladnu. Nar. pjes. juk. 47.

CETENESKI, *vidi kod* cetinski.

CÈTÎN, Cetina, *m. gradić u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Razdjel. 20. Schem. segn. 1871. 59. Sem. prav. 1878. 68. *spominе se od* XVI *vijeka:* U Cetinu. Mon. croat. 263.

CÈTINA, *f. a) u Dalmaciji rijeka koja utječe u more kod Omiša. pominе se od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu. u grčkim knigama još* X *vijeka: Τζέτινα.* F. Rački, doc. 406. S ovu stranu Cetine i s onu stranu Cetine. Mon. serb. 386. Niz Cetinu, ali posrid rike. Stat. poļ. ark. 5, 309. Do Cetine vode. Norini 5. Što je godir u Prologu sniga sve se ono u Cetinu sliva. Nar. pjes. vuk. 1, 593. — *b) zemļa oko te rijeke.* Vuk, rječ. 811a. *u grčkim knigama još* X *vijeka župa Τζέτιτζινα.* F. Rački, doc. 400. U knežiji od Cetine. M. Bijanković 42. Sin u Cetini J. Banovac, prip. 133. Uze princip Turčinu svu Cetinu. Norini 84. Zove vila s Prologa planine vitezove od ravne Cetine. A. Kačić, razg. 255. Pak je šaļe u Cetinu ravnu. Nar. pjes. vuk. 3, 549. *c) selo na toj rijeci blizu Vrlike.* Repert. 29.

CETINČIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* U uspomenam otca Ivana Cetinčića. I. J. P. Lučić, isk. 32.

CÈTINIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 62. J. Bogdanović.

CETINJIA, *f. vidi* Cetinka. *u jednoj pjesmi istarskoj.* Toči vino Kita Cetinija na tom kraju mutnoga Dunaja; onde piju Cetińani mladi. Nar. pjes. ist. 2, 73.

CÈTÎNKA, *f. žensko čeļade iz Cetine.* Ako te je rodila Turkińa, a mene je Cetinka vlańa. A. Kačić, razg. 254.

1. CÈTINSKÎ, *adj. a) što pripada Cetini. od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Knez ceti(n)ski. Mon. serb. 279. Puće knežtva cetinskoga. P. Knežević, pism. 86. *u jednoga pisca prošloga vijeka* ‚ceteneski' *po talijanskom:* Ceteneske župe. J. Kavańin 84. — *b) vidi kod* cetiński.

2. CÈTÎNSKÎ VÁROŠ, *m. selo u hrvatskoj krajini kod Cetina.* Razdjeļ. 20. Šem. prav. 1878. 68. Schem. segn. 1881. 58.

CÈTIŃA, *f. 1 vidi* Cetina, *mjesto koje se nahodi u pjesmama po narodu gdje joj pravo ime nije dosta poznato i u jednoga pisca prošloga vijeka. a)* Cetina *pod a.:* Oj Cetińo, tiha vodo hladna! Nar. pjes. vuk. 1, 275. Oj Cetińo, vodo ponosita! 1, 316. Vino pije tridest Cetińana kraj Cetińe tihe vode ladne. 1, 570. — *b)* Cetina *pod b.:* Poglavnici gdi ostali žitorodne od Cetińe. J. Kavańin 231. — *c) ista je* Cetina *u pjesmama i grad:* Al eto ti Bojičić-Alije od Cetińe grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 3, 150. Od Cetińe grada kamenoga. 3, 163. Da si brže na vašu Cetińu. 3, 148. — *2. vidi* Cetińe, *mjesto koje se nahodi u pjesmama po narodu gdje pravo ime nije dosta poznato:* U Cetińi usred Gore Crne. Nar. pjes. vuk. 4, 12. Kńiga, mati, iz Cetińe ravne a od snahe crnogorskog kneza. 4, 14. — *3. istijem imenom pod 2 naziva se u pjesmama i voda kod Žabļaka, a to je Moraća:* Od Žabļaka do vode Cetińe sve široko poļe pritiskoše. Nar. pjes. vuk. 2, 537. Cetińa se voda uspļuskuje. 2, 544. Na Cetińi na vodi deboloj, onde bjehu . . . Ivan-bego i s ńim Obrenbego. 3, 55. Prijedoše goru Ličavicu, prijedoše goru Stupčanicu, pa sidoše na vodu Cetińu. 3, 509.

1. CÈTIŃANIN, *m. čovjek iz Cetine i sa Cetińa.* Vuk, rječ. 811. *Ake. u mn.:* Cetińani. *a) čovjek iz Cetine:* Prama tebi izajdoše Cetińani s barjaci. P. Knežević, pism. 85. Siń grade . . . od starine junački mejdane, u Cetini gnizdo sokolovo, . . . u tebi se legu sokolovi, Cetińani mladi vitezovi. A. Kačić, razg. 251. Vino pije tridest Cetińana, kraj Cetińe tihe vode ladne. Nar. pjes. vuk. 1, 570. Da si brže na vašu Cetińu, pokupi mi tridest Cetińana. 3, 148. Onde piju Cetińani mladi. Nar. pjes ist. 2, 73. — *b) čovjek sa Cetińa:* Crnogorski izbrani glavari, Cetińani i drugi junaci. Nar. pjes. vuk. 4, 71. Ko je vitez i brat Cetińanin. Nar. posl. vuk. 140.

2. CETIŃANIN, *m. čovjek iz Cetina.* V. Arsenijević.

CETIŃÂNKA, *f. žensko čeļade iz Cetina.* V. Arsenijević.

CÈTIŃE, *n. pleme u Crnoj Gori i u ńemu stolica knežerska. pominе se od* XV *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu.* Otь dubrave, koju iskastrismo na Cetińu. Mon. serb. 533. Na Cetińe . . . J. Kavańin 135. Poslanik na Cetińe dojde. Pjev. crn. 5. A ti hajde na Cetińe ravno, pa s Cetińa na Ńeguše idi. Nar. pjes. vuk. 4, 46. Na Cetińu dvore sagradio. 4, 465. Pa odoše na Cetińe. 4, 340. Pobjegoše na vrelo Cetińe. 4, 483. Otišao vrelu i Cetińu. 4, 485. Crnogorsko pleme Cetińe. Vuk, nar. pjes. 4, 16. Na Cetińu ima namastir. Vuk, rječ. 811a.

CÈTIŃKA, *f. a) žensko čeļade sa Cetińa.* Vuk, rječ. 811a. Da Cetińke kuhaju ga mlade. Osvet.

2, 171. *b) u pjesmama mjesto* Cetinka. *isporedi* Cetiňa. Al' govori Cetiňka devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 570.

ĆÈTIŃSKÎ, *adj. što pripada Cetiňu.* Vuk, rječ. 811ª. A veli im cetiński vladika. Nar. pjes. vuk. 4, 464. Ode pravo vrelu cetińskome. 4, 16. — *grješkom sa* n *mjesto* ń: Kńigu gleda cetinski vladika. Nar. pjes. vuk. 4, 71. Preko ravna polja cetinskoga. P. Petrović, vijen. 97.

ĆETLÍŇANIN, *m. vidi* Ćeklińanin. *u jednom spomeniku* XV *vijeka.* Svèmi Cetlyňany. Mon. serb. 532. Daničić 3, 449.

ĆÈTRA, *f. vidi kod* četra.

ĆETRNA, *f. vidi* četrńa. *samo u Stulićevu rječniku* (2, 669), *gdje će biti pogrješka mjesto* četrńa.

ĆETRUN, *m. vidi* četrun *i* četruna. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ĆEVÀRIKA, *f. vidi* cavarika. *u naše vrijeme u Srbiji.* I. Pavlović. Vino mu kao cevarika, ne valja ništa. M. Kovačević. — *isporedi* cjevarika.

ĆÈVTITI, cèvtîm, *impf. vidi* ceptiti, *od čega je i postalo promijenivši* p *na* v. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

ĆEZA, *m. ime muško u jednoga pisca prošloga vijeka, može biti lyp.* Cezar. c *nije sa svijem pouzdano, može biti da je pisac čitao* č. Cezu Redoviša. J. Kavańin 374.

ĆÈZAR, *m. vidi* cesar. *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* Cezara rimskoga i kralja ugarskoga. Spom. sr. 2, 94. Cezara rimskoga a kralja svete krune ugarske. Mon. serb. 395.

CEZARI, *prezime talijansko* XIII *vijeka.* Sudac ... Cezari. Mon. croat. 21.

CÍ, *glasovi uzeti od* cičati, *te se ńima kazuje kako čiči miš ili kako ptič pišti.* Promoli se *(mišić)* ... Paf mačak s šapom. Ci! ci! ciju! D. Obradović, bas. 99. *tako se glasovima* cí cí *kaže i kako ptič pišti i kako neke ptice pjevaju.* Ļ. Kovačević. *vidi i* cii.

CIBA, *f.* atelestus Er. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 465.

CIBAK, *m.* leiestes Redt. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 296. 306.

CÌBATI, cìbâm, *impf. vidi* cebati, *s kojim će biti i postaňa jednoga. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (gdje se tumači kao* cebati, *kod kojega vidi). — a) prelazno: kao tresti i na cubaļci prekretati. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. — *b) sa* se, *reflcks., kao prekretati se, klimati, mahati:* Vas u crnu i na koňu vranu, ciba mu se kopļe na ramenu, oko koňa oblijeće ćorda. Nar. pjes. petr. 2, 609.

CIBET, *m.* zibetium, *tal.* zibetto. *mirisna mast od neke mačke. u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Belinu rječniku* (784ª). Pod nosom mu cibet lukom voňa. M. Držić 399.

CÌBIB, *m.* uva passa. *od tal.* zibibbo, *ńem.* zibebe, *od arap.* zibîb. *samo u rječnicima Mikaļinu* (800ᵇ) *i Belinu* (546ª). *i u jednoga pisca našega vremena, u koga je vrsta vinove loze u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 41.

CIBIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Mon. croat. 87.

CIBILA, *u zagonetci o jaju:* Cibile bule, jadovite bule, cara izgubile sinoć na poklade, a jutros ukopale. Nar. zag. nov. 75.

CIBÌLÎN, cibilína, *m. tal.* zibellino, mustella zibellina L. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (783ᵇ). *isporedi* zibilin, samur. Poctavu od cibilina. M. Držić 306.

CÌBLIĆ, *m. vidi* cibib. *na Braču* A. Ostojić.

CÌBLIV, *adj.* invalidus, *stab. u naše vrijeme u Dalmaciji:* Cibļiva je života. M. Pavlinović. *Od* cibati se.

CIBORICA, *f.* prunus insititia L. B. Šulek, im. 41. *od tal.* cipero.

CÍBRO, *m. u zagonetci o krmači:* Cikutići ciče, a cibro vodu sipa u rutave mješčiće, da napuni dekčiće. Nar. zag. nov. 105.

CÌBULA, *f. neka šljiva. u Lici.* V. Arsenijević.

CÌBULICA, *f. dem.* cibula. V. Arsenijević.

1. CÍC, *m. vidi* cecej, *od koga je i postao. u naše vrijeme u Srbiji po nekim krajevima.* Ļut hleb kao cic. Mleko kiselo kao cic. Ļ. Kovačević.

2. CÍC, cica, *m.* linteum pictum. *od ńem.* zits. *u naše vrijeme.* S. Novaković. I. Pavlović. Sukńa ili je od cica ili je izatkana. V. Bogišić, zbor. 131.

3. CÍC, *kad se hoće komu da kaže da ne će dobiti čemu se nada, reče mu se:* cic! Vuk, rječ. 813ª.

1. CÍCA, *f. vidi* sisa. *od ńem.* zitze, *tal.* zizza, cizza. — 1. *u pravom značeňu. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (mamilla, ubera), *u Bjelostijenčevu* (56ª, *gdje se dodaje da je ‚dalmatinska' riječ*) *i u Voltiğijinu.* Sedam devojak od čista zlata slitih, svaka cicami vodu po perivoju puščaše. P. Zoranić 69. Da joj se jimaju cice odrizati. F. Vrančić, živ. 63. Neg kad počne grbit lice i obišat mekše cice. P. Vitezović, cvit 151. Koji se krsti, prikriži cicu ženi, i udi] ozdravi. M. Zoričić, zrc. 102. Zmije, koje sasnu cice. 140. Bele cice. Jačke 47. *govori se i u Srbiji oko Vaļeva.* Ļ. Kovačević. — 2. *vidi* čutura. *u naše vrijeme u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 813. *tako nazvana što se iz ńe pije kao da se iz sise sisa.* Svaki cicu dofati s rakijom. Nar. pjes. vuk. rječ. 813ª. Iz cice časti rakijom ili vinom svakoga koga sretne. Vuk, kovč. 63. — 3. *kamen zaobļen. u naše vrijeme u Srbiji po nekim krajevima.* Ļ. Kovačević. *tako nazvan što je nalik na sisu.*

2. CÍCA, *f. riječ kojom djeca zovu mačku, načińena po glasovima ńezinijem. samo u Vukovu rječniku. Ake. se mijeňa u voc.:* cîco.

1. CÌCAK, cìcka, *m. vidi* cica (sisa), *od koje je i postalo. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječniku Bjelostijenčevu* (56ª). *isporedi* cecak. Pak jim cicke ali ti sasce odrezali. P. Vitezović, kron. 168.

2. CÍCAK, Cicka, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 211. *isporedi* Cicović.

CÌCÂŃE, *n. vidi* sisańe. *isporedi* cicati. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (55ᵇ).

CÌCATI, cìcâm, *impf. vidi* sisati. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vrančićevu* (lactere), *Bjelostijenčevu* (55ᵇ) *i Voltiğijinu. do našega vremena samo u tijem rječnicima. Postaňem od* cica *(sisa).* Dojde medvedica i da malomu cicat. Nar. prip. mikul. 79.

CÍCATI, cîcâm, *impf.* pondus aliquod difficile gestare. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (cicati, *sa značeňem koje je stavļeno). isporedi* cikļati, šikariti. Videć rečenoga gdi cica svoju postelu na ramenu. Živ. is. 65.

1. CICER, *m.* lithospermum arvense L. B. Šulek, im. 41. *biće od maj.* cicer, *ńem.* ziser, *tal.* cicerchia, *od lat.* cicer.

2. CICER, *m. planina u Bosni kod Kupresa.* Zemlop. bos. 27. *neki pišu* Cincer. Glasnik 20, 314. 22, 65.

CICERICA, *f.* rhamnus infectoria L. B. Šulek, im. 41. *od tal.* cicerchia, *lat.* cicer.

CICERKA, *f. vidi* čičerka. *samo u Rjelostijenčevu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 41.

CICÈRÔN, Ciceróna, *m.* Cicero. *isporedi* Cicerun. P. Posilović, nasl. 14ᵇ. *nalazi se i sa* č *mjesto* c *na oba mjesta po talijanskom govoru.* U knigah, Čičeron ke sinu učini. N. Naljeković 1, 312. *u nom. se nalazi i latinski:* Cicero je priuzeo. A. Kanižlić, kam. 446.

CICÈRÛN, Cicerúna, *m. vidi* Ciceron. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga se ne može za ejelo znati je li* c *ili* č: Razum, ki ima Cicerun. Đ. Baraković, vil. 155. *sa* č *bez sumńe na oba mjesta:* Čičerun. Bella 192ᵇ.

CICI, *dolazi u zagonetkama dodano sprijeda ńekim riječima nagovješćujući cikU: a) pred* ban: cicibân, *i o* banici: cicibànica, *u više zagonetaka, u kojima nagovješćuje škripu od čega suha ili u suhoti: o pomilaru:* Poručuje ciciban cicibanici: pošli mene šetļu petļu na magarici; pokise mi bela pena na zagalici. (t. j. čovjek iz vodenice poručuje ženi da mu pošļe kola da nosi brašno). Vuk, rječ. 813. Nar. zag. nov. 172. *o čovjeku koji vrše:* Poručuje ciciban svojoj ļubi na divan: prati mene šetļe petļe po magarici, pokise mi dun debeo na poļanici. Nar. zag. nov. 25. — *o brari:* Poručuje ban ciciban svojoj ļubi na divan: pošļi mi, ļubo, što imaš; u gvožđa sam sakovan na hiļadu bir zeman. 7. — *o zemļi kad ispuca od suše:* Poručuje ciciban svojoj ļubi na divan: spremi meni sala, masla; živa sam se raspala, ne bih li se opet sastala. 60. — *o luku (crnom ili bijelom):* Poručio ciciban svojoj ļubi na divan: ne brini se ni staraj, divno sam ti zakopan u zemļici strmoglav. 119. — *o plastu:* Ban, ban, ciciban, do rebara oglodan *(misli se očupan plast).* 169. — *b) pred* ‚pile' *u zagonetci o gaļļama nagovješćujući ńihovu ciku:* Cicipile mile pokorile, bule govorile, jare nadimalo, baka nakarada. Nar. zag. nov. 27.

CICÌBÂN, *m. vidi kod* cici. *isporedi* ciliban.

CICIBÀNICA, *f. samo u zagonetci, koju vidi kod* cici, *i iz ńe u Vukovu rječniku.*

CÌCIJA, *f.* homo tenax. *tvrdica. u naše vrijeme.* Lj. Kovačević. *Postańem će biti od tal.* cica, *malenkost, franc.* chiche, *tvrdica, lat.* ciccum, *malenkost. isporedi* cipija, cjepidlaka.

CÌCÌLIJA, *f.* Caecilia. XV *vijeka.* Hercežica Cicilija. Mon. serb. 501. Daničić 3, 449.

CICINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 124. *isporedi* Cecena.

CICINDRA, *f. vidi* čičindra.

CICINIĆ, *m. prezime*, XV *vijeka.* Radivoj Cicinić. Mon. serb. 441. Daničić 4, 449.

CICIRINA, *f.* algor, *jaka studen. isporedi* cičina. *samo u Stulićevu rječniku.*

CICÌVÀK, ciciváka, *m. kolac, kijak. u naše vrijeme u bosanskoj krajini.* M. Ružičić. *isporedi* cik (‚udario ga po ciku'), *s kojim će biti u svezi postańem.*

CICIZBEJSKI, *adj.* mulierum lascivarum. *od tal.* cicisbea. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Daleko od zbora, naimre cicisbejska. V. Kuhačević 103.

CICKA, *f. ńeka vinova loza u Hrvatskoj:* cicke. B. Šulek, im. 41. *isporedi* cicak *i* cec, *s kojim će biti jednoga postańa.*

CÌCKATI, cìckām, *impf. vidi* strickati. *u Hrvatskoj.* M. Vaļavac. *isporedi* cicija.

CICKAV, *adj.* minutissimus, *sićušan. o pismu.* cickavo pismo. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cicija.

CÌCKOZA, *f. ńeka djetińa igra u Bačkoj. samo u Vukovu rječniku. od mag.* cica, *ńeka djevojačka igra, u kojoj se trči tamo amo, i* kósza, *skitnica.*

CÌCMARA, *f. vidi* cicvara. *u Hrvatskoj.* M. Vaļavac.

CÍCOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme u Srbiji. pogrješka:* Cicević. Rat 240. *isporedi* Cicak.

CICRINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 118.

CICU, *u poslovici prošloga vijeka:* Cicu mimicu na końicu. Poslov. dan. 11. *isporedi* cibati, *od čega će biti uzeti prvi glasovi.*

CÌCVARA, *f.* cibi genus, *gusto jelo od brašna i masla ili sira, koje se zove i* maslo. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu* (placentae genus apud Illyrios usitatissimum ex lacticiniis confectum) *i u Vukovu* (ein gericht, meist um gäste zu empfangen). *Postaña tamna, ali teško drugoga nego od riječi koja se govori po svoj Evropi: tal.* elettuario, lattuaro, *fr.* électuaire, *rum.* lictar, *sred. ńem.* latwârje, *nov. ńem.* latwerge, *češk.* lektvár, letkvár, *pol.* elektwarz, *sve od sred. lat* electuarium, *a to od grč. ἐκλειγματάριον. najprije će biti u sredini od* tv *postalo* cv, *pa prema tome i početak promijenen. isporedi* cicmara. — Rastežu joj se reći kao cicvara. D. Obradović, bas. 247. Tandara mandara, cicvara bez masla. Nar. posl. vuk. 311. Slučaļu mu maslu i cicvari. Nar. pjes. vuk. 5, 501. Udovice kajmak i cicvara. Nar. pjes. vuk. herc. 219. Hoće nama ispeći cicvaru. Nar. pjes. juk. 577. Neka mijesi pogačn i kuha cicvaru i peče kokoš. Vuk, nar. posl. 199. Kad se kuha maslo — cicvara — osobito od oraha. 266. Cicvara od pšeničnog brasna i sira. M. Đ. Milićević, slav. 30. Peku se peciva, . . . miješa se cicvara. V. Vrčević, niz 191. *pogrješka:* ‚cijevara'. 152.

CICVÀRÂŠ, cicvaráša, *m u šali mjesto trebnik, jer se obično popu kad dođe kome u kuću s trebnikom i svrši posao iznosi cicvara. samo u Vukovu rječniku.*

CÌCVARIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 258. *od* cicvara.

1. CÍČ, *m. vidi* čiča. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori).* Pukao cič, kad je velika zima. Vuk, rječ. 813ᵃ. Zimni cič. M. Pavlinović, rad. 8. *isporedi* cvič.

2. CÍČ, *m.* lathyris sativus L. *od tal.* cece. *u Istri i na Cresu.* B. Šulek, im. 41.

CÍČA, *f.* frigus intensissimum. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — Od korijenu istoga od kojega je* cičati *(isporedi* cvič*) tako da znači vrijeme u koje sve puca od mraza. isporedi* cíknuti *(puči). isporedi* cíč *pod* 1. Samo da zimi ne steg e cića, a leti da ne udari plameńača. M. Đ. Milićević, več. 330. Ne buni se *(vojska),* nego joj je dugo ležati na ovoj cići u onom golom poļu. M. Đ. Milićević, let več. 36.

CÍČÂŃE, *n.* stridor. *isporedi* cičati. *samo u rječnicima Belinu* (vagitus 750ᵃ), *u Stulićevu* (vagitus) *i u Vukovu* (sonus ci).

CÍČATI, cíčīm, *impf.* stridere. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (deplorare 423ᵇ. vagire 561ᵃ. stridere 713ᵃ), *u Stulićevu* (gemere, vagire, susurrare) *i u Vukovu* (edo sonum ci). *isporedi* cvičati, *od čega je i postalo izgubivši* v. — *U Belinu i Stulićevu rječniku ima praes. i* cičam *bez sumńe od tuda što se* 3 *sing. aor. u Gundu-*

liča griješkom uzelo za praes.; u Stulićevu ima i inf. cičiti *zlo načińen od praes. — Čičati može čeljade, živinče i stvar.* 1. *neprelazno: a) čiči čeljade, u prenesenom smislu i duša mu i tijelo: aa) od nevolje, od žalosti, od bola:* Duše sve čiče gore neg nikada. V. Vetranić 2, 206. Mukom svakom za to dilo čičati će tvoje tilo. P. Hektorović 134. Osuđenijeh sred naroda da u paklenoj čičim strani. I. Gundulić 76. Postavi me u tamnosti kako mrtvih još od vika, jaoh, i duh moj z grijeha prika nad mnom čiča u žalosti. 207. Čiči, plače, cvili i tuži jak grlica, ka u gori s dragijem se svim razdruži. 457. Plače, čiči, proklińa. J. Filipović, prip. 3, 132. Gdi se grišni prže, vare, gdi kakono zmije čiče. M. Lekušić 163. Plačuć i čičeć brez ufańa. Turl. blago 169. I fataju sestru Andeliju. Čiči Anda kao guja ljuta. Nar. pjes. juk. 339. Ljuto čiče majke i sestrice: žale majke premile jedince. Nar. pjes. petr. 2, 290. Dijete pišti i čiči. Nar. prip. vuk.[2] 214. — *bb) od ljutine:* Ustrpljiv bio sam, ali kada počnem govoriti, onako hoću čičati i vikati. Đ. Rapić 272. Nego više i po kući buči, . . . čiči, ječi, pak oda zla plače, kune, grdi i po kući skače. M. A. Reljković, sat. 100. O junače, Arapine crni! il' se šališ il' od zbilje bijеš? Čiči Arap kao zmija ljuta: ne šalim se, već od zbilje bijem. Nar. pjes. vuk. 2, 424. — *b) čiči živinče u nevolji ili od ljutine ili od radosti: bravče, koń, prase, svińče, miš, pseto, mačka, lav, pijetao, čuk, zmija.* Kako puk uhiti bravče, tudje mu stisne o grlu i o jabočici, neka ne može blejati, ječati ni čičati. M. Divković, bes. 288. Dvaes puta čuk gdi čiči. J. Kavańin 470. Čujahu se pomladene čičat zmije. I. Đordić, mand. 60. Čiči šara kako zmija ljuta. Nar. pjes. vuk. 2, 453. Čiči konje kano ljuta guja. Nar. pjes. mar. 36. Svińe gladne čiče po dvoru. Nar. prip. vuk.[2] 210. Čiči prase, miš. Vuk, rječ. 813[a]. Petao, vaška, mačka i lav otrče odmah proda ń i stanu se oko ńega umljavati i čičati od radosti. Nar. prip. vuk. 169. — *c) čiči kosa kad se brusi:* On čuje . . . kose . . . od bruseńa čičati. M. A. Reljković, sat. 173. — *d) čičati može i glas:* Zvizd ńih strašni u uši čiči. I. Zanotti, en. 2, 16. — 2. *sa* se *pasivno, bez subjekta:* Od svih muka, s kih se u paklu čiči i huka. I. Gundulić 239.

ČĪČINA, *f. aug.* čiča. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kumu daje nebeske visine a prikumku te zimne čičine. Nar. pjes. vuk. 1, 156.

ČIČŪKATI, čičûkâm i čičûcêm, *impf. dem.* čičati. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

ČĪČ, *m vidi* čiča, čīč *(pod 1). samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori; ali riječ nije pouzdana glasa ć radi; može biti da je pomiješana s drugom koja glasi čīć*

ČĪČI, čīknēm, *pf. vidi* ciknuti. *samo u Vukovu rječniku.*

ČIĐROV, *adj. vidi* cedrov. Na cidrovom križnom drivu. Jačke 191.

CIDULA, *f. vidi* ceduļa. *prošloga vijeka.* Ili im je cidule davao, kade su išli kude. Bud. spom. glasn. u. 3, 114.] *može se čitati i* [.

1. ČĪFRA, *f. tal.* cifra, numerus, nota, nota secretior, furtivum scriptum. *a) ‚pismo potajno, koje ne može svak štititi'.* Mikalja 48[a]. — *b) biljeg,* signum, nota. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. — c) nakit,* ornatus. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu, po mag.* cifra. — *d)* morchella esculenta. B. Šulek, im. 41.

2. ČĪFRA, *m. nadimak Turčinu u pjesmi, može biti od arap.* ǵefrij, *gatar.* Do ńeg sjedi Cifra Asan-aga. Nar. pjes. juk. 500.

ČĪFRÂŃE, *n.* oxornatio, *kićenje. isporedi* cifrati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Negova izprazna odića, ńegovo cifrańe i gizda. Đ. Rapić 417.

ČĪFRAST, *adj.* comptus, *kićen. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* cifra *pod* I, *c., od čega je i postalo.*

ČĪFRÂŠ, cifrâša, *m. koji se cifra, kiti. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Muža sebi želi, a ne luda vetreńaka i cifraša. D. Obradović, bas. 158.

CIFRÀŠICA, *f. žensko koje se cifra, kiti. prošloga vijeka u jednoga pisca.* Besposlena cifrašica. D. Obradović, bas. 246.

ČĪFRATI, cīfrâm, *impf.* ornare, *kititi. od mag.* cifrázni. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* 1. *prelazno:* Moje tilo, koje sam gizdao, cifro. Đ. Rapić 319. — 2. *sa* se, *refleksiv. u Bjelostijenčevu rječniku. gdje gdje se govori sa* v *mjesto* f: civrati se, *kititi se.* M. Kovačević.

ČĪFRICA, *f. dem.* cifra *pod* I, *c samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

1. CĪGAL, cigla, *m. vidi* cigla. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu, u oba kajkavski* ‚cigel'.

2. CIGAL, cigla, *m.* urna, *vijedro kojim se voda vadi. kabao. samo u Mikaljinu rječniku. Od sred. lat.* siclus, sicla, *lat.* situlus, situla. *isporedi* siglo, sidlo.

CĪGAĻ, cígļa, *m. vidi* cigla. *samo u Voltiđijinu rječniku, kajkavski sa* e *mjesto* a.

ČĪGAN, *m. vidi* Ciganin. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiđijinu.* Cigan brunde s lažmi kuje. P. Vitezović, cvit 138.

CIGANAC, Ciganca, *m. dem.* Ciganin. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* Cigančac, *oboje po svoj prilici načińeno za rječnik.*

ČĪGANČÂD, *f. coll.* pueri Zingari. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Te ufatih dvoje Cigančadi. Nar. pjes. juk. 604. Deca kažu materi kako su im Cigančad otela kolač. Nar. prip. vrč. 38. Ovde je bilo . . . Cigana, Ciganaka i Cigančadi. M. Đ. Milićević, več. 272.

ČĪGÂNČE, Cīgânčeta, *n.* puer Zingarus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kazala Ciganka Cigančetu. Vuk, nar. posl. 201. Ciganče javi ocu da bježi. Nar. prip. vrč. 38.

ČĪGÂNČÊŃE, *n.* mos Zingarae. *isporedi* cigančiti. *samo u Vukovu rječniku.*

CIGÀNČICA, *f. dem.* Ciganka. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Ako. ostaje, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* Cigànčicâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* Cigànčicē, Cigànčicôm. *a) u pravom smislu:* Pa se nije mnogo razlikovala od drugih Cigančica. M. Đ. Milićević, let. več. 157. — *b) ńeka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 41. — *c) ńeka se bašča kod Biograda u Srbiji zove tako.* Bašta Cigančica. Sr. Nov. 1873. 639.

1. CIGÀNČIĆI, Cigànčićâ, *m. pl.* pueri Zingari. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu (gdje je u jedn.* ‚cigančić') *i u Vukovu.* Nestalo mi mladi Cigančića. Nar. pjes. vuk. rječ. 811[b].

2. CIGÀNČIĆI, cigànčićâ, *m. pl. vidi* cigani *pod* 2 *(soļa).*

ČĪGÂNČIN, *adj. što pripada Ciganci. samo u Vukovu rječniku.*

CIGÀNČINA, *f. augm.* Ciganka. *samo u Vukovu rječniku.*

CĬGÀNČITI, cĭgânčîm, *impf.* facere more Zingarae. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu, gdje se tumači kako je stavljeno. cigančiti je osobito prositi ili iskati navaljujući, ne odstupajući, kao što čine Ciganke.* Ište govoreći: dajte milostiñu . . . Ne znam ili mi je zgadnije bilo staroga pogrbljena, gdi po erkvi kašlje i ciganči, gledati ili ñegova djakona. D. Obradović, bas. 337.

CIGÀNČURA, *f. augm.* ciganka. B. Mušicki. Ceri se prokleta Ciganćura. M. Đ. Milićević, več. 131.

1. CĬGANI, Cĭgânâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 48. *isporedi* Ciganin.

2. CĬGANI, cĭgânâ, *m. pl. snijeg koji se padajući malo otopi pa se zbije u zrnca i tako na zemlju pada (nije grâd, nego nalik na ñ). zove se i* soja. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Postañem će biti od tal.* sicciolo, cicciolo, *čvarak.* Išla kiša i snijeg i cigani. Vuk, nar. posl. 131.

CĬGANICA, *f. vidi* Ciganka. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, u kom je osim pravoga značenja još i žena koja vara. i ñeka sa jabuka u Hrvatskoj tako zove.* B. Šulek, im. 41.

CIGÀNIČKA, *f. ñeka jabuka u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 41. *isporedi* ciganica, ciganičica. *Postañem je dem. od* Ciganica.

CĬGANIĆ, *m. dem.* Ciganin. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* Cigančići.

CIGÀNIJA, *f.* 1. *ciganska postupaće, ciganski posao. a) prijevara. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Ako mi sada još koju ciganiju metne. Starine 11, 83. Ñegove ciganije slušajući. 97. Laž sada i ciganija skoro da ni zla meštrija. P. Vitezović, cvit 62. — *b) bezobrazno iskaće, preveliko naplaćivaće. isporedi* cigančiti. Svima ovima treba što dati, i ako svakom od ñi pruži po 10 ili 15 soldina, a oni izbeče oči i novce bace, još k tomu počnu psovati i čoveka sramotiti . . . Ciganije onake nisam niđe video. G. Zelić 501. — *c) skitña:* Đe je Petar iz škole? Otišao u ciganiju, t. j. odskitao se da se igra. J. Bogdanović. — 2. *coll.* Cigani, Zingari. *u Vukovu rječniku.*

CĬGANIN, *m.* Zingarus. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (784[a]), *Bjelostijenčevu* (58[b]), *Voltigijinu* (24), *Stulićevu i Vukovu. isporedi* Jedupak, Cigan. *Akc. se ne mijeña, samo su u gen. pl. i oba zadñu sloga duga:* Cĭgânâ. — *a) u pravom smislu:* Kada je potreba, može svaki čovjek krstiti, i Turčin i Čiputin i Ciganin. M. Divković, nauk. 142[b]. Ako bi veroval u sriću, ku povidaju Cigani u ruku gledajući. F. Glavinić, svit. 56. Prijatelja ki ukani, još je gorši neg Cigani. P. Vitezović, cvit 12. Idu k Ciganom i čarataricama. F. Lastrić, svet. 162. Cigani, koji po brazgotinam ruku nastoje prirediti dogadaje. Turl. blago 2, 58. Svit Cigane vrlo kori od svi ljudi da su gori, jer su lini od kolina i lupeži od starina. V. Došen 211. Bog ubio cara Ciganina! Nar. pjes. vuk. 3, 458. — *b)* deceptor, *varalica. u Bjelostijenčevu rječniku.* — *c) morska riba, koja se zove i* crnčić, ancylocheilus subarquata Kanp. Progr. spal. 1881. 38.

CĬGANINOV, *adj. što pripada Ciganinu. samo u Vukovu rječniku.*

CIGÀNISAÑE, *n.* mos Zingari. *isporedi* ciganisati. *samo u Vukovu rječniku.*

CIGÀNISATI, cigànišĕm, *impf.* facere more Zingari. *samo u Vukovu rječniku, gdje se i tumači kako je stavljeno, a biće pogañati se kao Ciganin, preveć cjeñkati se. isporedi* ciganiti se, cigančiti.

CĬGANÎŠTE, *n. ñeko mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Branik u Ciganištu. Sr. Nov. 1863. 259.

CIGÀNITI, cĭgânîm, *impf.* 1. *neprelazno: a) varati. u rječnicima Bjelostijenčevu, Voltigijinu i Stulićevu. — b) prosjačiti. samo u Voltigijinu rječniku. — c) skitati se. u Stulićevu rječniku i u narodnom govoru u Lici.* Nemojte, djeco, ciganiti. J. Bogdanović. — 2. *su* se, *refleksiv. vidi* ciganisati. *samo u Vukovu rječniku.*

CĬGÀNKA, *f.* Zingara. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (gdje najprije i dolazi), u Belinu* (784[a]), *Stulićevu i Vukovu. isporedi* Jedupka. *Akc. se mijeña u gen. pl.:* Cigànâkâ, *a samo je i zadñi slog dug u gen. i instr. sing.:* Cĭgànkô, Cĭgànkôm. — *a) u pravom smislu:* Miško, što drži Ciganku. Bnd. spom. Glasn. u. 3, 77. Od vrâcâ, od Ciganki i od drugih bajalica. I. Grličić 32. Ni Cigankam ni bajalicam. S. Margitić, fala 285. Kad tko gleda u brazgotine od dlana, što puno običaju Ciganke pogañajući da će ti se zgoditi to i to. J. Banovac, pripov. 192. Povirova jednoj Ciganki, jednoj bajalici. J. Filipović, prip. 1, 140. Viruju Cigankama kad im u dlan baju. F. Lastrić, ned. 321. U Ciganke je crn obraz, al' je puna torba. Nar. posl. vuk. 338. U Ciganko tražiti kisela mlijeka (tražiti što ondje gdje nije prilike da se može naći, jer Ciganka i sama prosi mlijeko). 338. Ovde je bilo . . . Cigana, Ciganaka, i Cigančadi. M. Đ. Milićević, več. 272. Posle je dala Ciganci za dve rublje. M. Đ. Milićević, let. več. 247. — *b) ñeka vinova loza i ñeka jabuka i turčinak, turčin-cvijet.* B. Šulek, im. 12. — *c) zaselak kod gorñega Miholjca u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 151. Pregled 141.

CIGÀNKARA, *f. ñeka jabuka u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CĬGÂNKIÑA, *f.* Zingara, *Ciganka. samo u Stulićevu rječniku.*

CIGÀNLIJA, *f. ostrvo u Savi kod Biograda. zove se i* Ciganska ada. Sr. Nov. 1867. 282. 1871. 678. *i drugo ostrvo u Drini u okrugu podrinskom.* Zemlja u Ciganliji. Sr. Nov. 1870. 718.

CIGÀNLUK, *m.* mos, vagatio Zingarorum. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* ciganija.

CIGÁNOVAC, Cigánôvca, *m. a) selo u Bosni blizu Dubice u Kozari.* M. Ružičić. — *b) potok u Lici u Divoselu.* J. Bogdanović.

CĬGANOVAČA, *f. neko mjesto pod ñivama u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ñiva na Ciganovači. Sr. Nov. 1866. 306.

CIGÁNOVIĆ, *m. sin Ciganinov. a) poruga čovjeku koji laže i vara,* XVII *vijeka. akcenat mu se ne zna za cijelo.* To je kurva i Ciganović; ñegove laži ne slušajte. Starine 11, 97. — *b) prezime u naše vrijeme:* Petar Ciganović. Šem. prav. 1868. 60. Cigánović. J. Bogdanović. *isporedi* Ciganovići.

CIGÁNOVIĆI, Cigánovîcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 68. *akcenat se ne zna za cijelo; stavljen je prema prezimenu* Cigánović, *koje vidi.*

CĬGANSKÎ, *adj* zingarus. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu. a) u pravom smislu:* Paval z jedne

divojke jednoga ciganskoga djavla zagnal jest. Anton Dalm., nov. test. 1, 197b. Mi nismo ciganske vire ni deteće riči. Starine 11, 135. Ciganska torbica prijekorna večera a poredni ručak. Nar. posl. vuk. 341. Ciganska krv nikada se platiti ne može *(jer svi Cigani traže da je osvete, ako bi drugim Ciganima već i plaćena bila).* — *b)* Ciganska ada, *vidi* Ciganlija. Povede on svu vojsku črez Ciganskú adu. J. Rajić, boj 66. — *c) adv.* ciganski: Još ciganski i dlano gledate, nike stvari došaste gatate. L. Ļubuški 33. Ciganski se vaļa pogadati, a gospodarski plaćati. Nar. posl. vuk. 341.

CIGÀNŠTINA, *f. augm.* Ciganka *i* Ciganin. *u Vukovu rječniku.* I uzimļo crnu Ciganštinu. Nar pjes. vuk. rječ. 811b.

CÌGÂR, cigára, *m. tal.* sigaro, *fr.* cigare, *ńem.* zigarre, *od špan.* cigarro, *od* cigarar, *uvijati. isporedi* cigara. Zapali cigar. Nar. prip. mikul. 25.

CIGÁRA, *f. vidi* cigar. Paliti cigaru. M. Đ. Milićević, zlosel. 39.

CÍGLA, *f.* later, *opeka. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* cigļa, cigal. *Od ńem.* ziegel, *koje je od lat.* tegula. *isporedi* tugla. *Ake. se mijeńa u gen. pl.:* cigálâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* ciglê, cíglôm. Da peku matune, opeke oli cigle. A. Kačić, kor. 57. Treći grčki ciglu zapovida. M. A. Reļković, sat. 159. Kruh prisni bezobrazno opekom ili ti ciglom nazivaju. A. Kanižlić, kam. 492.

CIGLÀNA, *f.* officina lateraria, fornax lateraria. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* ciglenica. *mjesto gdje je kad god bila cigluna, često se i poslije zove tako:* Zemļa ciglana. Sr. Nov. 1870. 177.

CIGLÀNÎK, Ciglanika, *m. selo u slavonskoj krajini blizu Nove Gradiške.* Razdjeļ. 13. *pišu ga i* Ciglenik. Schem. zagr. 1875. 58.

CÍGLANO, *adv. vidi* ciglo. *u naše vrijeme u jednoga pisca. isporedi* cigleni. Da je vama probudit' se dano i ciglano bit' s nama do mraka. Osvet. 2, 165.

CÌGLÂR, ciglára, *m.* laterarius. *opekar. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Vukovu.* Drvodilci, krećari, ciglari. M. A. Reļković, sat. 162. Ovi ga proda jednom ciglaru. D. Obradović, bas. 65.

CIGLÀRICA, *f. brodica koja stoji do ciglina (koji vidi). na Braču.* A. Ostojić.

CIGLARIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 259.

CIGLÀRIJA, *f.* ars lateraria. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CIGLÈĢIJA, *m. vidi* ciglar. *u naše vrijeme.* Da poslę majstore cigleģije ovamo. Djel. prot. 115.

CÍGLEN, *adj.* laterarius, latericius. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Pak ju kaluf u cigleni daše. J. S. Reļković, kuć. 246. Ciglena stena. Bjelostjenac 59a.

CÍGLENA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 167. Pregled 78. U Cigleni.

CÍGLENÎ, *adj. vidi* cigli. *u jednoga pisca našega vremena.* Boļa su mi tri ciglena dana gdje ne ima o Turčinu glasa no stotinu da navršim kud kopito okrutničko šeta. Osvet. 2, 20. Pa da komu proromoniš gorku, bi ti devet za ciglenu dalo. 2, 52. Ja sam prvi da cigleni pođe. 2, 69. Izginuti sve do ciglenoga. 3, 38.

1. CIGLÈNICA, *f. vidi* ciglana. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltigijinu.*

2. CÍGLENICA, *f. dva sela u Hrvatskoj: jedno u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled 51. *a drugo u križkoj.* Pregled 87. Schem. zagr. 1875. 115.

CIGLÈNÎK, Cigleníka, *m. a) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 42. Pregled 91. — *b) vidi* Ciglanik: Orijevac i Ciglenik znadu. Nadod. 62.

CÍGLÎ, *adj.* solus. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (ni jedan cigli, ne unus quidem 320a) *u Stulićevu* (unicus) *i u Vukovu* (nonnisi). *Postańa još ne sa svijem poznata: može biti od kor.* skag. *stršiti, osamiti se. isporedi* čeznuti. *i je postalo od starijega* ê: *u sturom je slovenskom jeziku* scêglъ. — *a) o čeļadetu ili o čemu god, kad se hoće da kaže da je samo jedno ili samo onoliko koliko se kaže. po tome često stoji i s riječju* jedan *i drugim malim brojevima.* U jedan cigli čas kon mene toj dođe. N. Naļešković 1, 216. Ne progovorivši ni ciglu rič protiva onim. B. Kašić, is. 63. Tko bude najmańega cigloga jednoga nehajati. B. Kašić, nasl. 231. Okropi mene jednom ciglom kapļom. V. Andrijašević, dev. 88. Čuteći ciglu jednu riječ. M. Radnić 59. Ne će moći učiniti jedan cigli grih prostni. I. T. Mrnavić, ist. 45. Jedno ciglo znamo, što ste nam obećali da ćete nam podiliti zemļu. Bud. spom. glas. ii. 3, 89. Meni čini se toliko mučno na mekoj posteļi ležati (ne krećući se) jednu ciglu noć. A. d. Bella, razgov. 221. Bješe cigli jedan zgrađen. Živ. is. 56. Nakon sto godišta ne će biti živ ni cigli vojnik. Besjede kr. 71. Koliko se krstjana nahodi u paklu za jedan cigli grijeh smrtni? 111. Ne ima propustiti da prođe dan ni cigli. Đ. Mattei 97. Ne će uživati ni ciglu mrvicu mira i odahnuća. Misli krst. 44. Ona drugo uzet ne će neg tri zrna cigla leće. N. Marči 137. Ni miso dobru jednu ciglu ni vlas cigli naše glave bogu pridan propustit ne će. B. Cuceri 9. Ne trpeći da iko . . . smije pisnut jednu riječ ciglu u božjoj kući. 310. Kosa od smrti svijeh nas do cigloga požńeti će. 12. Drage duše, sve do cigle drugi put imate se poroditi. 78. Od Srbaļa nitko ne pogibe razma jedno ciglo momče mlado. Nar. pjes. vuk. 4, 190. S gospodarom cigle dvije sluge. 2, 538. A sa begom cigle do tri sluge. 2, 449. Na toj našoj rali cigla je jabuka. Jačke 32. Nije istina, nije ni ciglo jedno. Nar. prip. vrč. 201. Siroma nije imao ni jedne cigle pare. Magaz. 1868. 57. — *b) bez subst. u instr. sing. fem., kojim se kazuje vrijeme, s inst.* jednom: Zapamti onu riječ apostola Pavla, koja se ciglom jednom na godinu u crkvi čita. Nar. prip. vrč. 123. — *c) adv.* ciglo, solum, *samo:* Očisti Isus deset gubavaca, ali se ciglo jedan povrati. M A. Reļković, sabr. 30. Jer u ńega ciglo dvadest druga. Nar. pjes. vuk. 4, 281. S sobom uzmi ciglo dvije sluge. Pjev. crn. 266.

1. CIGLIN, *m. ime muško, koje dolazi prije našega vremena u jednom spomeniku.* S. Novaković, pom. 112. *postańem može biti od* cigli.

2. CÌGLÎN, ciglina, *m.* ‚bileg (pluto i žbańa) po kom se ribar vlada da se oba krila mreže potegnu na suho, da riba ne bi prodrla mrežu'. *na Braču.* A. Ostojić. *isporedi* cigal *pod* 2 (urna), *od čega će biti i postao.*

CIGLO, *adv. vidi kod* cigli.

CIGLÒVETNÎ, *adj. što i* cigli, *samo jačega značeńa, te mu se dodaje kad se hoće još jače da kaže nego što bi se ńim samijem kazalo:* cigli ciglovetni. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* istovetni.

CIGLÒVIT, *adj. vidi* cigli. *u jednoga pisca*

XVI *vijeka*. Ne ktješe da jedan cigloviti za lijek u tizijeh stranah ostane. M. Držić 241.

CÍGLA, *f. vidi* cigla. S. Novaković. I. Pavlović. Iz cigle pečene. P. Bolić 2, 74. *i neko mjesto u Srbiji na suhoj međi prema Bosni zove se* Cigla. M. D. Milićević, srb. 724.

CIGLÀNA, *f. vidi* ciglana. S. Novaković. I. Pavlović. *i ostrvo jedno u Savi kod Biograda zove se Ciglana.* Regul. sav. 196.

CÍGLÂR, cigl̓ára, *m. vidi* ciglar. I. Pavlović.

CÍGO, *m. hyp.* Ciganin. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. Ake. se miješa u voc.:* Cígo. Lakše, cigo! Nar. prip. vrč. 36. Jer je cigo već uhvatio što mu vaja. Nar. prip. bos. 1, 32.

CIGOLI, *m. pl. samo u zagonetci o prstima:* Cigoli vezu, cigoli produ, cigoli goli, te goli. Nar. zag. nov. 179. *mjesto* cigoli *govori se i* vigoli. *bez sumńe je* goli *nom. pl. masc. od* go, *a* ci *neki dometak. isporedi* ciciban.

CIGROVAC, Cigrovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. u mješt̓ana kajkavski* Cigrovec. Schem. zagr. 1875. 37. Pregled 53.

CIGULIĆ, *m. prezime u Dubrovniku* XV *vijeka.* Mon. serb. 320. Daničić 3, 449.

CIGÙLÍN, cigulína, *m. samo u zagonetkama: o vodenici:* Cigulin ciči u lugu; da nije cigulina u lugu, svi bi ljudi zaludu. Vuk, rječ. 811ᵇ. Nar. zag. nov. 133. *o vjetru i travi:* Cigulin ciči, takosava igra. Nar. zag. nov. 19. *u prvoj mjesto* cigulin *govore i* cikutin, *a u drugoj mjesto* cigulin ciči *govore i* dudulija svira. *u objema je riječ načińena od glasova* ci *od* cičati. *isporedi* ciguljin.

CIGÙLJÍN, ciguljína, *m. samo u zagonetci o đermu:* Ciguljin ciči, ciga vodu vuče; druzuline, druže, kamo moje uže? Nar. zag. nov. 48. *mjesto* ciči, ciga *i* družuline *govore i* cim civra *i* kekeljene. Vuk, rječ. 811ᵇ. *isporedi* cigulin.

CÍGÛRAN, cígûrna, *adj. vidi* siguran, *od čega je i postalo promijenivši s na c. u naše vrijeme.* Dokle god su oni tamo, nikom ništa nije cigurno. M. Đ. Milićević, več. 124. *dolazi i mjesto* velik, *kao što se pripravlja (isporedi* sigurati), *te je obilno:* Kad sam bio u Budimu gradu, video sam cigurnu paradu. Nar. pjes. srem. 11.

CIGÙRATI, cigùrâm, *impf. vidi* sigurati, *od čega je i postalo promijenivši s na c. u naše vrijeme.* Vojsku ciguramo sa zairom. M. Nenadović, mem. 326.

CIHORA, *f. vidi* čihora.

CÍI, *glasovi* ci *i* i, *kojima se kazuje kako ptica (ševa) pjeva:* Cii, cii, popiva milo ljubko, taneno. M. P. Katančić 74. *isporedi* ci *i interj.* i.

CÍJEĆ, *vidi* cijeća.

CÍJEĆA, *praep.* propter. *okrńen glasi i* cijeć. *stoji s gen. značeći s ńim isto što i prijedl.* radi. *najviše stoji iza gen., ali dosta često i pred ńim.* -ije- *je po sadašńem južnom govoru od staroga ě, mjesto čega je u zapadnom* i, *u istočnom* e, *ali ga u istočnom nema. — Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), okrńen od* XV, *ali se jednako drži i cio; između riječnika u Mikaljinu* (49ª. 50ª), *Belinu* (553ª), *Stulićevu, Vukovu (samo okrńen, s dodatkom da se govori u Dubrovniku) i u Daničićevu. nepouzdana pravopisa radi ne može se znati u pisaca koji su pisali južnijem govorom je li* -ije- *ili samo* -je-; *Vuk u riječniku ima i* ‚cjȅć'; *ali u Dubrovniku ne govore drugačije nego* cíjeća *i* cíjeć (L. Zore), *za to će se i u primjerima gdje je god po južnom govoru stavljati* ije. *— Postańem misli se da je od kor.* ski, *od kojega i cijena, te bi značeńe bilo kao motreći, uzimajući na um. — isporedi* cijeće, cijeći, cijeću.

1. *uzrok koji se ovijem prijedlogom i genetivom kaže toliko je samo uzrok što se uzima na um ili što se nalazi a po tom i samo što jest ono što znači riječ koja stoji u gen., te prema tome kako treba ili kako može ili kako se misli da treba ili da može biva ono čemu se uzrok kaže. a) taki uzrok može biti stvar tjelesna ili umna. ona može i činiti ili pomagati da bude ono čemu se kaže da je uzrok; ali može biti i bez toga.* Cića te smutńe jesu storeni razvodi i termeni postavljeni. Mon. croat. 18. Toga cȅća za vašega sina hoćemo pečalit̓. Spom. sr. 1, 46. Ovogaj drugoga lista cȅća na onь prьvi listь ustavismo se sьde odьpisati. 51. Bogь zna da o tomь nesmo mislili ni radili, . . . a vse vaše čьsti i uzvišeuija cȅća. 69. To da učinimo vaše ljubve i inȇhь bošńanь cȅćь. 83. Zakona cȅća potrȇbno bi poslatь gospodьstvu ti 2 človȇka. 106. Naše mobe cȅćь daše namь. Mon. serb. 399. Da biste mu činili opraviti cića prijazni naše. Mon. croat. 77. Braniti ga u ńem cić naše volje i ńega verne i prave službe. 85. Cijeć grijeha našijeh puk tvoj u poruganje jest. N. Rańina 51. Cijeć toga dođe rasrda božja. 59ᵇ. Mnogo veće vjerovaše cijeć besjeda ńegovijeh. 66ᵇ. ioan. 4, 41. Gdi se bjehu skupili cijeć straha židovskoga. 130ᵇ. ioan. 20, 19. Izgiboše cijeć svoje ludosti. 119ᵇ. Bog rasrjen utiši se cića almuštva. Korizm. 10. Za što toj činiš? . . . Cijeć očiju tvojijeh. Zbor. 17. Mudra ga praljahu bogactva cijeć. 33ᵇ. Glada je cijeć izio. 33ᵇ. Cijeć togaj nas ne ostavi. N. Dimitrović 46. Ka *(tuga)* me je skončala take cijeć bolesti. N. Naleśković 1, 181. Togaj cijeć ja im rijeh. 216. Nedostojan tko je, hvalit ga ne mari cić blaga. P. Hektorović 39. Pozor gizdavi ljuven stril, s koga mrem, cić koga i javi i u sni tužan grem. M. Držić 5. Da smo ńim pokorni ne samo cić kastiga, da cić zaznanja. Katek. 1561. 52. Taji cić srama ili nepomńe cića. Š. Budinić, ispr. 24. Slize s nebes cića ljubavi naše. Š. Budinić, sum. 6ᵇ. Toga cić odlučio jest. 50. Cića straha bučenja morskoga. Bernardin 1ᵇ. luc. 21, 25. Virovaše u ń cića riči žene, ka svidočastvo učini. 30. Istom da toj ne bi učinio cijeća oholasti. A. Gučetić, roz. jez. 24. Ne promijeni misli cijeća toga. 67. Cijeć kojega se uzroka ovi način zove rozario? 17. Zakona cić nova staroga ne ostavi. I. Gundulić 149. Svaka cijeć ljepote dostojna je bit' carica. 361. Cijeć tve vjere krepke toli vijek ćeš živjet', Dubrovniče 389. Kad promislim cića jada tko sam bio, tko sam sada. 228. Mučna u sreu cića toga. 380. Bog cijeća velike i užgane ljubavi koju čovjeku nosi, ponizi se i učini se čovjek. M. Divković, bes. 12. U strahu cijeća pogibili. M. Divković, nauk 5ᵇ. Cijeća toga počoti ću. M. Orbin 2. Dati život radi vjere . . . samo cijeća onega što mu biše očitovala dobrota božja. B. Kašić, ign. 19. Ženidbe s pirom kada se no mogu činiti cić naredbe sabora. B. Kašić, rit. 3. Biti će . . . žalost ljudska cića straha bučanja morskoga. I. Bandulavić 1. luc. 21, 25. Nitkor očito ne govoraše cića straha žudijskoga. 72. ioan. 7, 13. Cijeća ostalijeh uzroka takovijeh. S. Matijević 17. Nut šibe nad nami cić griha. B. Krnarutić 10. U žalosti sahnu i blijede cijeć ńegove teške sreće. D. Palmotić, christ. 9 Čovik naodeći se umoran i trudan u večer cića muke prošastoga dne. P. Posilović, nasl. 15ᵇ. Činaše ono cića uboštva. P. Posilović, cvijet 70. Cića starosti ne mogu poznati tebe. 80. Kokoš cića jednoga jaja čini veliku buku. 147. Cijeća zločestva moga sramujem se. V. Andriasi,

put. 77. Koji veće cića neznanja nego li cića zlobe sagrišuju. M. Bijanković 3. Sve prodaste cića glada. P. Vuletić 44. Koji progonstvo podnose cića pravde. S. Margitić, fala 216. Ne ću ostaviti gospodina Isukrsta cića tvoje riči. P. Macukat 58. Ubi ga cijeća nenavidosti. K. Magarović 26. Ki se osudi cijeć nehari. J. Kavanin 17. Znamo, vina dobra cijeća i Lot stari da zaludi. 26. Cijeća svoga neposluha pade u omrazu. I. Dordić, salt. IX. Ne može izmoliti vas ofici . . . cića nemoći. A. Kadčić, bogosl. 42 Cića toga otide cesar. S. Badrić, ukaz. 83. Polikarpa odsudi na smrt sudac nevirnik cića s. vire. J. Banovac, pripov. 59. Da se na nas pravda božija razgnivila cića naši griha. J. Banovac, razg. 8. Trpe progonstvo cijeć pravednosti, to jes cijeća koje mu drago krposti. Besjede kr. 26. Govori kako da je izišo cijeća čuda izvan sebe. 168. Radi toga učini jednu večeru, u istinu veliku i preveliku i cijeća pića i jestojske, i cijeća gosta neizbrojnih. 89. Ostadoše izvan sebe začudeni cića nezino velike lipote. A. Kačić, korab. 284. Da mu to zlo cića mnoštva grija bog dao biše. 331. Cića toga nevirnoga dila digla se je vojska. A. Kačić, razg. 9. Zazva se Dubrovnik cića dubrave koja onde restijaše. 28. Sree tvoje cijeća moje ljubavi raneno. Đ. Mattei 18. Scini da cića pravde i od ljubavi biva što se čini brezrednom požudom. I. Velikanović, upuć. 1, 397. Cijeć jednoga čavla izgubi se ploča, a cić ploče koń, a cić konja konik. Poslov. dan. 11. — *b) taki uzrok može biti i čeljade ili što se kao čeljade misli; ako čeljade koje je taki uzrok (ili što se kao čeljade misli) još i čini ili pomaže da bude ono čemu se reli da je uzrok, onda i ńegorom zaslugom ili krivicom može biti ono čemu se kaže uzrok; ali i bez svega toga može biti.* Pridoše ne tolikoj cijeć Isusa, nego da bi Lazara vidjeli. N. Rańina 95b. ioan. 12, 9. Cijeć puka, koji okolo stoji, reci. 78b. ioan. 11, 42. Ne pride taj glas cijeća mene, da cijeć vas. 87b. ioan. 12, 30. Sinovi ńih cića ńih u vijeke pribivaju. 211b. Jere sve će tebe cijeć ubiti. Zbor. 38b. Je li bio igda čovjek takoj nesrjećan, koliko ću ja biti cijeć ove mladice? 43b. Sad mru želeći cić tebe ljubavi. P. Zoranić 3b. Koji mene jide, i on će živiti cića mene. A. Komulović 45. ioan. 6, 58. Lednom sumńom cića prijatelja svoga preda. Đ. Palmotić, christ. 497. Zarad ljubavi božje i cića ńega sama imaš se truditi. M. Radnić 461. Koji blaguje mene, i on žive cića mene. A. Bačić 317. ioan. 6, 58. J. Banovac, razgov. 230. Oba su ti mila brata cić divojke poginula. Nar. pjes. bog. 115. Nigda nimam mira, nikada pokoja, sve to cića tebe, draga dušo moja. Nar. pjes. ist. 2 172.

2. *isti uzrok kakav je naprijed može stajati i onda kad ono čemu je uzrok, ako je uzrok čeljade, biva ńemu za volu, ńemu za ljubav, ili na ńegovo dobro ili korist; ako li je uzrok stvar, a ono iz ljubavi k ńoj ili na ńezino dobro, da bi rasla, napredovala. a) uzrok čeljade ili što se kao čeljade misli:* I ošte vamь pravimo vasь cića, jere namь ste bili općenici, jeda vamь je takoj vidêti poslati svoja dva vlasteličića. Spom. sr. 1, 51. Nasь cića, svojihь dobrêhь prijateljь, budi ti milostь . . . upisatь. 73. Tebe samo išću, tebe samo žudim, tebe se cić mišću po svitu i trudim. H. Lucić 188. Ako li vas kada koga jesam bratjo uvridio, prostite mi cića boga, koji nas je svih stvorio. P. Vuletić 10. Tko bude dati čašu vode . . . ubogomu cića mene. S. Margitić, fala 90. Ne češ . . . cić tebe da mru ljudi. A. Vitaljić, ostan. 10. Mrijet cijeć kralja umrloga . . . umrijet cijeća boga. J. Kavanin 352. Stvori zvijeri cijeć čovjeka a čovjeka cića sebe. J. Kavanin 365. Što patim tebe cijeća. I. Dordić, salt. 225. Cića grišńikâ postah mati tvoja. A. Kanižlić, utoč. 211. Ljubav prama bogu, koju bog hoće da vazda u našemu srcu cića ńega gori, bukti. D. Rapić 428. U kakve sam pogibije sama sebe cića vas stavila. A. Kačić, korab. 105. Mene cijeća bi kruto bičevan. Đ. Mattei 321. — *u tom smislu ‚boga cijeća' u jakoj molbi, kao zakletvi, da bi tko učinio što kao bogu za ljubav:* To vas prosimo, cića boga, zvijte nam od kralja. Mon. croat. 226. Molim te, boga cijeć, privedi me. Zbor. 6b. Vaj meni, ni li grih, gledajte, cić boga, da se tač izmorih mlajahna neboga. H. Lucić 230. Gospoja bez ljubavi što je ino, boga cića, ner ugasla jedna svića? A. Čubranović 141. Ah, družbo, cijeć boga, k selima našijemi s mjesta se ovoga dijelimo veće mi. I. Gundulić 99. Tebe molim, cića boga, ne ostavi sluge svoga. P. Posilović, cvijet 221. — *b) uzrok stvar umna:* Cića imena tvoga oslobodi mene. L. Terzić 130. Da se moja krv prolije cijeća tvoje slave i časti. I. V. Bunić, mand. 13. Pomozi nas, bože sveti, cića slave tvoga imena. P. Vuletić 84. Nam ih dade srjeća veće časti naše cijeća. J. Kavanin 210.

3. *taki uzrok može biti i onda kad se ono što se reli da je uzrok hoće onijem čemu je uzrok da dokuči, da dobavi, da se učini, da bude, da bude kako treba.* Na to naše danje poslasmo Petra da obajde to naše danje cić mejašov okolušnih. Mon. croat. 60. Lijeka je cijeć izio. Zbor. 33b. Jur dva dela segaj svita izvili smo od tej strane radi naše brižne hrane jak cić medna pčela cvita. A. Čubranović 141. Gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi cijeć poroda. I. Gundulić 305. Jake vojske cijeć obrane suproć turskoj drža smeći. 337. S mnogo vitez, straže cića, Dilavera svak ugleda. 538. Lasno dva, tri i četiri nać' će roba cijeća svjeta. 500. Sastaje se cijeća tega skup od vila i pastijera. 125. Ki već krat hodiše k Turkom gusarstva cić, tere ih robiše. B. Krnarutić 17. Prodavahu oni cića svetilišta mirne ovčice. Đ. Palmotić, christ. 51. Pazar se je vas ureda digo i usto tega cića, da došašće lijepo gleda glasovitijeh tijeh plemića. J. Palmotić, dubr. 176. Devotion cića tvoga spaseńa. Đ. Rajić 139.

4. *uzrok kakav je pod* 2 *i* 3 *dolazi i za samo ticańe, kad se hoće da kaže da se što tiče na koji god način onoga što stoji kao uzrok ili da je za ńim kome stalo.* Dvi zapovidi cića ali vrhu jedne stvari. Naručn. 42. Neka umiš razaznati kim snom imaš veru dati cić sreće ove, ku ću t' praviť. M. Pelegrinović 186. Tužba je, majko, tva neredna, samiri se cijeća mene. I. Gundulić 109. Ne bih te strpjeno podnosil, da mi ni cića te pridrage me vil. 110. *u tom smislu u jednoga pisca prošloga vijeka i mjesto prijedl.* k *ili* prema: Tira iz srca tvoga obsluživańe zapovidi božji, tlači ljubav cića istoga, trne devotion cića sv. sakramenta. Đ. Rapić 139.

5. *gen. može biti izostavljen, kad bi bio samo od pronom.* to *ili* ono, *a osobitom se rečenicom privezanom različnim riječima ili ničim neprivezanom kaže što je ‚to' ili ‚ono'. uzrok ostaje kao naprijed. — a) za rečenicu u kojoj je* cijeća *bez gen. privezuje se druga: aa) riječju* što. *uzrok kao pod* 1. Izvan sebe bjehu cijeć što se bješe prigodilo. N. Rańina 184. act. 3, 10. — *bb) riječju* jer. *uzrok kao pod* 1. Nojzi ga ne ktjeh dati cić er tebi moja misal služiť odlučil' je sva godišta moja. Đ. Rańina 106. Cića er njeki na licu kažeš raj a u sreu pak imaš pakljeni žestok vaj, razlog me siluje . . . da budem dalek iť od tvojih privara. 90. Ranu kad ta zvir ońuti u sebi, cijeć

ere smrtna bi, prostrije se i pade po zemļi. F. Lukarević 115. Cijeća jer nijedan od rečenijeh proroka ne ima tolike kriposti, ni bi je svi u jedno mogli imati, . . . hotje radi toga bog poslati sina svoga. A. Gučetić, roz. jez. 146. Veļu da bi veći *(grijeh)*, nješto jer bo im bješe lasno ne sagriješit a nješto jošter radi privelika neharstva i cijeća er ńih grijeh ognusi vas narod ļudski. M. Orbin 28. To je cijeća er mi u tomu izricanju prilagamo slova glasovita. R. Gamańić 8. Odluči Juda temeļito, cijeća jere on nije mogao ukrasti ono tri stotine penez, prodati mnogocjenu krv. P. B. Bakšić 5. U srce ga svi primite cijeć er vas je pomilovo. I. Đordić, salt. 216. Peta bolest bi cića jer vidaše svoju pridragu zaručnicu. M. Lekušić 118. Čovjek puteni ne razumije stvari koje su duha božjega, cijeć er cijeni da je sve ludost. Đ. Mattei 13. — *cc) riječju* da. *uzrok kao pod* 3. Kada dažd ide, ne izlazi nigda na dvor iz svoga pribivališta cijeć da se ne izmaže. Zbor. 20. Meni ukras svoj ne resi svršeno cić da ja ne eviļu ļuvenom krļepostju, kada se razdiļu s ńe slavnom lijepostju. S. Menčetić 207. Ja t' ovi cvijetak moj dajem sad, neka znaš, jer ću bit sluga tvoj cijeć ono da mi daš. Mencetić-Držić 495. Vid noge i ruke pribjene gdi stoje cijeć da nas od muke pakļene razdvoje. N. Naļešković 1, 109. Iznać vodu cić da mu vojska od žede ne pomre. D. Rańina vi^{b}. O pjesni vi moje, ke biste stvorene cić da se glas poje vile me ļuvene. 150^{b}. Jošter se iz nova prikažujem podnositi muke jošte veće cijeća da bare ti požaliti me budeš. P. B. Bakšić 164. Prostite svi kolici cijeć da meni moj stvoritel bude dobrovoļno prostiti. V. Andrijašević, dev. 81. Nastojte bit sveti cijeć da to ime po razlogu dostojite. I. Đordić, ben. 93. Neka blaguje putnik cića da ne oslabi na putovańu. I. Kraļić 32. Krijepi ga tvojom milosti cijeć da udiļe i dobrovoļno izvrši nauke. Đ. Mattei 79. Je si li . . . isko načine zabrańene cijeć da obaznaš stvari potajne i skrovene? T. Ivanović 138. Želim da i nas dovede na srećni konac smrti svete cijeć da u ńoj ļubežliva prema nami spasiteļa iznađemo. B. Cuceri 92. Sakrivam se cijeć da me išteš. 67. — *b) rěčenica koja bi mogla biti privezana riječju* jer *kao pod bb., nalazi se i bez* jer; *tako je samo* cijeća *mjesto ńega:* Nitko . . . se tve lijeposti pozirat ne prima, cijeć, ako tko gleda veseli tvoj obraz, stvori se od leda. Š. Menčetić 68. Jer kada naziru prisvital tvoj obraz, srdačcem umiru i kopnim kako mraz; cijeć, koji ćas mene gdi vidiš, taj hrlo kako cvit ki vene prikloniš sve grlo. 304. Komu sad poslati meću ove pjesmi ja . . . neg tebi, komu u tojzi strani vridno se sad diče svi naši gradani, cić tvori, kad umor budu t' ki podati, da ńima razgovor mož' ki god prijati. D. Rańina x. — *c) mjesto rečenice koja bi bila privezana riječju* da *kao pod cc. u jednoga pisca prošloga vijeka infinitiv:* Pribivate srijedu srda i većega srjed poraza cić nevidit boga obraza. J. Kavańin 424.

6. *može uza se imati još ńeke prijedloge, kojima se također kazuje uzrok: a) sa* iz: Ah, ma dušo tužna odveće! iz cijeć grijeha tolikoga ka bit' žalos mala ne će? I. Gundulić 241. *vidi i kod* iz. — *b) sa* kroz: krocijeć, *vidi kod* kroz. — *c) sa* radi, *od koga je rastavļen genetivom:* Upita je cijeća šta radi posti. M. Divković, zlam. 43. — *d) sa* za, *ne samo kad je s gen., nego i kad je mjesto gen. cijela rečenica (vidi i kod* za): *aa) s gen.:* Ako bi tko ubio bližńega za cića plemenšćine. Stat. poļ. ark. 5, 253. U nevoļah upal za cića istine. M. Marulić 25. U svaki boj dobrovoļno hodit za cić tacih gospoj. 41. Ja s ńom za jedno za cić ńe strahom mrah. Š. Menčetić 255. Ali t' sam umiļen za cić lica tvoga D. Držić 383. Do smrti imam stojati u tuzi za cijeć vas. N. Naļešković 2, 32. Za cić toga rike ne pristaju. P. Hektorović 12. Bojah se da nisme sa svim su ostale *(pjesme)* za cića tej zale od pravad potribe. H. Lucić 276. To im se dogoda za cića ńihove nemilosti. Š. Budinić, sum. 139^{b}. Za cića samoga tebe. Bernardin 21^{b}. Život tvoj prikaza žestokoj smrti za cijeća spasenja svega svijeta. A. Gučetić, roz. jez. 251. Za cić privelike i priužgane ļubavi posla sina. M. Divković, bes. 3. — *bb) kad je mjesto gen. cijela rječenica: aaa) kao naprijed pod* 5, *a, bb.:* Parjal' su griješenja za cijeć jer patiše mnoga poraženja. N. Dimitrović 50. Za cijeć er onaj odluka . . . ne da joj mene van da može i kadar živiti ćas jedan, ustavi stupaj svoj. D. Rańina 59. — *bbb) kao naprijed pod* 5, *a, cc.:* Sve ńegovo *(paunovo)* veselje nije imo nego li gledati perje svoje i čineći rotu kudom za cijeć da ga ļudi hvale. Zborn. 7.

7. *kao što može imati uza se prijedloge, kojima se također kazuje uzrok (vidi pod* 6), *tako u jednoga pisca* XVI *vijeka ima i* jer *(vidi pod* 5, *a, bb.) stojeći samo s gen.:* Svak scijeni veće sve neg tude nevoļe. Ma da svak sve tuge na mjesto jur jedno donese skupivši, da stoje zajedno, znam da cić er straha, koje bi imal, da tuge sve s tudim ne bi se zamiješal', taj bi ćas svak iskal s načinim čudnima da se opet zavrati domome (s) svojima. D. Rańina 81^{b}.

8. *nalazi se i s akus. mjesto gen., ali samo na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka, a biće pogrješka po akus. s drugim prijedlogom, kojim se kazuje uzrok.* Ne mogaše se istegnuti mreža cijeć mnoštvo od riba. N. Rańina 127. ioan. 21, 6. Cijeć smrt od tovara vuk ne gubi ništa. Poslov. dan. 11.

9. *u zapadnom govoru ńeki pisci* XVII *vijeka pišu postajano sa* ć *mjesto* c, *može biti po izgovoru pokvarenu talijanskim jezikom:* Za ćića tajstva prisvetoga tila tvoga i za ćića pet ran. M. Alberti 409. Ćića zlobe bi mu dana večna okornost. F. Glavinić, svit. 1. Zove se nebo ogńeno ne radi vrućine, nego ćića svitline. 6. Toliko ćića dice, koliko ćića velicih. M. Bijańković 108. *u jednoga između ńih i ć mjesto* c: Ćića ufanja našega. F. Glavinić, svit. 88. Ćića straha. 431. — *pogrješke su pisarske:* cěča Spom. sr. 1, 48. 146. cěćja. 1, 83.

CĬJEĆE, *vidi* cijeća. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka u sliku.* Kako lipir uz plam sviće veseli se, vrti i vije, tako ti vik uz ćelije vi' se moje mene ciće. A. Čubranović 150.

CĬJEĆI, *vidi* cijeća. *samo u Stulićevu rječniku.*

CĬJEĆU, *vidi* cijeća. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ciću grihov ova tira me nevoļa. M. Kuhačević 151.

CIJÈDÂŃE, *n.* distillatio, fluor. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cijedati.

CIJÈDATI, cĭjedâm, *impf.* liquefieri. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje se tumači:* ‚procijediti', *i sa* se: ‚guttatim effluere'). Ki *(ogań)* i ako je razdiļen na dile razlučne, ništar maņe svitline maņšine ne zna; hrani se cidajućimi voski. Bernardin 56.

CIJÈDITI, cĭjedîm, *impf.* colare. -ije- *je u sadašńem južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u istočnom* e (cěditi, cêdîm), *u zapadnom* i (ciditi, cîdîm). *Akcenat kaki je u praes., taki je u cijelom imperf.:* cĭjedâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* cĭjedî, *i part. pract. pass. s trećim slogom kratkim:* cĭjeden; *u u ostalijem je oblicima svijem*

kao inf., samo je još i treći slog dug u part. praes.: cijèdēći, *i part. praet. act.* 1: cijèdîv, cijèdîvši. *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi pod* 3 *prvi primjer), između rječnika u Vrančićevu* (cidili, colare, *sa* se, manare), *u Mikaljinu* (cidiți, colare, percolare, *sa* se, exstillare, stillare), *u Belinu* (cijediti, colare 199ᵃ. percolare 656ᵃ. stillare 423ᵃ. *sa* se, stillare 352ᵃ. 359ᵇ. guttas omittere 423ᵃ. sensim fluere 659ᵃ. purgari 199ᵃ), *u Bijelostijenčevu* (cediti, colare, stillare, *sa* se, extillare, stillare, manare), *u Jambrešićevu* (cediti, colare), *u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (colare, percolare). — *Kor.* skidh, *cijepati, rastavljati, lučiti. isporedi* cesta, čist.

1. *prelazno: a) u pravom smislu, a to je što god što može teći tiskati da prolazi kroza što kapljama ili tanko tekući.* Običaju putnici ljeti kada ne nadu nego vodu blatnu za pitje, ciditi ju kroz nike krpice. M. Radnić 298. Lug na glavu cide. D. Baraković, vil. 72. Muži vina tanka cijene, a žene ga pripredaju, nek je jače, cijedo pjene. J. Kavanjin 171. Cidiče . . . kako zlato. A. Bačić 514. Od voštine treba vosak cediti. F. Đorđević 45. Ulje cijede. Đ. Daničić, jov. 24, 11. — *b) u prenesenom smislu: aa) kad tko pije zlo piće tako da ga jedva može piti, reče se da ga cijedi kroz zube:* Cutim tugu još priljutu . . . gdi proz zube cijedim blutu a progrizam kruha suha. M. Vetranić 1, 18. — *bb) čeljade ili tijelo mu ili rana na njemu može se reći da cijedi što iz njega kapље ili tanko teče, kao znoj, suze, krv itd.* Krvavi znoj cijedeći vas predaše. M. Vetranić 1, 317. Triba da osidi trudom se mučeći i trudan znoj cidi. Đ. Baraković, jar. 107. Koji jest trpil svaka, . . . koji jest nikada iz svojih obrv suze cidil. F. Vrančić, živ. 10. Proboden kroz glavu moždane cidi i izdiše. I. J. P. Lučić, razg. 11. Tilo mi znoj cidi. Đ. Baraković, vil. 276. Krv kupeći, ku ‚ciedjahu' rane svete. Đ. Palmotić, christ. 536. — *cc) zubi u svińe može se reći da cijede pjenu:* Krmski zubi van se vide i zelenu pjenu cide. J. Kavanjin 413. — *dd) mokro što tako da iz njega ili s njega kapље ili tanko teče ono oda šta je mokro, može se reći da to cijedi:* Odiča kad se opere pak zažme, vodu cijedi. F. Lastrić, test. 71. Ruke moje cidile su pomast mirisavu. 71. — *ee) kad tko lijepo govori, može se reći da iz usta zlato cijedi ili da cijedi nektar:* Kad besidi ali piše, tada rukom biser sklada iz ust zlato cidi. I. Ivanišević 14. O božice s rajskijeh strana, manu i netar ke cidite . . . kada glasim r(o)monite. I. Dražić 34. — *ff) kad ko pripovijedajući što kazuje sve sitnice samo da bi bilo više, može se reći da cijedi. tako u jednoga pisca bez objekta, koji se razumije.* Koji bi *(na isporidi)* od veće potanko cidili i vsaku malu stvar veličili. Š. Budinić, ispr. 30. — *gg)* ‚cijediti kesicu' *mjesto onoga što je u njoj, ožimati, u jednoga pisca:* Vadi onu kesicu, cedi ju dobro. Z. Orfelin 119. — *hh) lakomac cijedi druge ljude svojim načinima uzimajući novce i drugo što, u jednoga pisca, također kao ožimati:* I sve tako redom cidi, dokle išto u kog vidi. V. Došen 57.

2. *neprelazno: subjekat je što bi bilo objekat, da je kao naprijed prelazno, kao kapati, tijati ili kao dalje sa* se, stillare. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Iz repa kako zmiji iz nosa bi jid ti cidi'. I. Ivanišević 169.

3. *sa* se: *a) pasivno:* Inšde da se ne cêdi voskь. Glasnik 49, 264. Vinova vreća, kroz koju se vino ožima i cijedi. M. Divković, bes. 429. Vino, koje se iz nedozrelog grožđa cedi. P. Bolić 2, 22. — *b) refleksivno: aa) kao kapati ili tanko teći kroza što ili iz čega ili odvajajući se od čega u tjelesnom smislu:* Gdi mu se cidaše prava krv iz tijela. M. Vetranić 2, 221. Da bi moglo . . . i more se osladit tanko se cideći. P. Hektorović 13. Iz zida znoj se cidi. J. Kavanjin 312. Rane se otvorišo i niz križ poče se krv cijediti tja do zemlje. F. Lastrić, test. 117. Toliko iztira krvava znoja koliko se cidau (‚cidaju') kapi tja do zemlje. 107. *tako se može cijediti i što se topi:* Mjesto vilovito, gdi s ogńa se hridi cide. J. Kavanjin 392. — *bb) u prenesenom smislu:* Prez njegove nišće odluke ni će biti ni se zgodi, kroz njegove svete ruke sve se cidi i prohodi, u njemu se svi krećemo, u njem jesmo i živemo. I. Ivanišević 22. Da bi umil tebe svršno u nič stavit i od sve ljubavi stvorene ispraznit, tada bih bil dužan u te se ciditi s velikom milostju i prvi tebi biti. A. Georgiceo, nasl. 221. *cc) kao naprijed pod* 1, *b, ee.:* Ka mu iz ust rič izide kako da se zlato cidi. Đ. Baraković, vil. 189. — *dd) čeljade se cijedi u prenesenom smislu, kao muči se, trudi se:* Koliko mudrijeh glava ob dan i ob noć zamišljenijeh cijede se u nepokojnom trudu više knjiga. B. Cuceri 8. Neki cijede se ob dan i ob noć. 303. — *ee) cijedi se i ono iz čega ili sa čega što kapље ili tanko teče:* Kraji od mosta cide se. J. S. Reljković, kuć. 29.

CIJÈĐNICA, *f.* stillicidium. *samo u rječnicima Belinu* (359ᵇ) *i Stulićevu. isporedi* kapavica.

CĬJEDNÎK, *m.* torcular. *u jednoga pisca našega vremena. isporedi* tijesak. Cednici ili sa zavrtom ili s prevelikom gredom. P. Bolić 2, 61.

CĬJEĐ, cijêđa, *m.* lixivia. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu i Vukovu. isporedi* lug. *Od* cijediti. — Mij cedemь mlakim bistrim. Glasnik 25, 35. Uzmi sapunskog ceđa. Z. Orfelin 241. Nekaka snaha polije svekra vrućim cijeđem. Vuk, nar. posl. 16.

CIJÈĐÊŃE, *n.* percolatio. *isporedi* cijediti. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (‚ciedjenje' 199ᵃ. ‚ciedenje' 423ᵃ), *u Stulićevu i u Vukovu.* Kakono sudovi od cijeđeńa ne primaju drugu stvar kad su puni z dvora, tako srce puno dobrijeh misli ne pripušta izpraznosti z dvora. M. Radnić 450. O cеđeńu beloga vina. Z. Orfelin 102. Cеđoće grožđa. P. Bolić 2, 56. O cеđeńu meda i voska. F. Đorđević 44.

CĬJEL, cijêla, *adj. vidi* cio.

CIJÈLAC, cijêlca *i* cìoca, *m. cijelo što: a) snijeg po kom još nitko nije išao,* nives integrae (non tritae pedibus). *u rječnicima Stulićevu* (‚cilac, cilca' 74ᵇ) *i Vukovu. u pošljednjem je gen. samo* cijelca, *ali se u Srbiji govori i* cioca *i* ceoca. Lj. Kovačević. M. Kovačević. *tako se zove i snijeg kad se ozgo tako zamrzne da se po njemu može ići a da noge ne propadaju.* M. Kovačević. — *b) žir nenačet,* glans integra. *u Vukovu rječniku* (810ᵃ cêlac, *s dodatkom da se govori u Srijemu). — c) zemlja koja se ne ore, cjelica, ledina,* solum incultum. J. Grupković. B. Mušicki. — *d) šuma nenačeta, koja još nije sječena.* B. Mušicki.

CIJÈLITI, cĭjelîm, *impf.* sanare. *od* XVI *vijeka, veoma rijetko. Postanem od* cio, cijela. — 1. *prelazno, liječiti, iscjeljivali.* Vse nemoći celeći. Korizm. 94. Rańene cijase. F. Glavinić, cvit 230. — 2. *neprelazno, liječiti se, iscjeljivati se,* sanari: Kad nov misec na nebu se vidi, rana (kažu) lašne cilit' slidi. J. S. Reljković, kuć. 234

CIJÈLKO, *adv.* prorsus, *sa svijem. dem. od* cijelo, *koje vidi kod* cio *pod* 6, *a. u jednom spomeniku* XVI *vijeka.* Celko smišljajući za spasenje svoje duše. Mon. croat. 186.

CIJÈLO, *adv. vidi kod* cio.

CĬJELO VÍNO. *n. selo u hrvatskoj krajini blizu*

Gospića. u mještana zapadnim govorom Cîlô Vîno. Schem. segn. 1871. 31.

CIJÈLÔST, cijèlosti, *f.* integritas, *cjelina, cjeloća. od* XVI *vijeka (vidi prvi primjer), između vjećnika samo u Stulićevu* (76ª). — 1. *u pravom tjelesnom smislu:* Ča se razumi k celosti tela. Korizm. 99. Imamo hvalu bogu uzdavati za dobra tjelesna, to jest za jakost, za ljepotu, za zdravje, za cijelost uda. M. Divković, bes. 751. Te stvari u svojoj celosti hrane se. J. Rajić, pouč 1, 2. — *u tom smislu može cijelost biti i u čega umnu, u kakoga stuha, kad se misli cijelo:* Otajno držati celost spovidi. Naručn. 76ᵇ. Tlači božje sve krjeposti, milos, pravdu u cijelosti. J. Kavanin 4. — 2. *stanje umno u čeladeta čisto od svega što bi moglo biti prijekorno. isporedi* cjeloća, cjelovitost. Kada no poznamu Akiora cilost na svom zazva stanu. M. Marulić 27. Tebe istoga prida(j) priliku dobrije djela u nauku, u cijelosti i u čistoći. M. Divković, bes. 459.

CIJÈLSTVO, *n. vidi* cijelost *(pod* 1*). u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jedan je zaradi cilstva, . . . ma se more razdiliti. I. Ančić, svit. 261.

CIJEMVA, *f. u jednom spomeniku* XIV *vijeka, u kom je staro* ě *mjesto* ije, *po svoj prilici sadašnja* Cijevna (Ł. Kovačević), *koja vidi.* Prěko u Cěmьvu. Glasnik II. 12, 120.

CIJÈNA, *f.* pretium. -ije- *je po sadašńem južnom govoru od staroga* ě, *mjesto čega je u istočnom* e (cěna), *u zapadnom* i (cina). *Akcenat bi se promijenio samo u voc. sing., kad bi se u tom obliku reklo:* cîjeno *(ist.* cêno, *zap.* cîno), *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. i u gen. pl.:* cijênê, cijênôm, cijênâ. — *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer) i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* pretium, aestimatio; *u Mikalinu:* aestimatio; *u Belinu:* pretium (584ᵇ), aestimatio (709ª. 723ᵇ); *u Bjelostijenčevu:* aestimatio, pretium; *u Jambrešićevu:* pretium; *u Voltigijinu:* preis, werth; *u Stulićevu:* aestimatio, taxatio, pretii constitutio; *u Vukovu:* pretium; *u Daničićevu:* pretium. — *Kor* ski, *iskati, tražiti, motriti, paziti. isporedi* sejena.

1. *u pravom značenju: po što se što prodaje ili na ńeko vrijeme daje ili što se kome i za trud daje. kolika je ili kakva je cijena, može biti izrečeno i neizrečeno: izrečeno može biti imenom druge stvari (tjelesne ili umne), o kojoj se misli da je iste vrijednosti, ponajprije novcem, ili kojim adjektivom ili pronominom*

a. *po što se što prodaje ili na ńeko vrijeme daje, u tjelesnom ili umnom smislu: α) kolika ili kakva je, kaže se imenom druge stvari, novcem, itd.:* Cêna imь *(pastirima za pašu u planini crkvenoj)* od stada 2 ovьna i 2 jagneti i sirь i dinarь. Glasnik II. 13, 56. Cena bi dvora toga osmь litrь srebra. Glasnik 35, 121. Toj zemli jest cena 3 zlate t(e)r 60 pinez. Mon. croat. 59. Cijena ga jest tri litre srebra. Zbor 29ᵇ. Uzešo tridesot srebrńakov, cijenu procińenoga, koga procińiše sinovi izraelski. I. Bandulavić 86. mat. 27, 9. Nijedno blago izbrano nije oružju cijena ovomu. I. Kanavelić, iv. 6. Tko će kupit raj, nevolje su ńegova cina. I. Banovac, prip. 108. Toliko jedna duša vaja, koliko sva krv Isukrstova, koja je ńezina cina. J. Banovac, razg. 99. Kraljestvo metnu na prodaju, i cijena ńegova otje da bude čaša studene vode. F. Lastrić, ned. 373. — *b) kolika je ili kakva je cijena, izriče se različnim adjektivima ili se pokazuje pronominima (vidi i dale pod* 2*): aa) dobra, boja, i to ili za prodavca ili za kupca: za prodavca, kao velika:* Neka je mnê cêna boja nere inomu, jere svmь vašь, a neka je mojemu človêku boja cêna nere inoga človêka, (jer)e su vaši. Mon. serb. 247. Ko prodaje zlu robu za dobru cinom dobrom. J. Banovac, razg. 134. Natoče mi po pun koršov vina, kojemu je ponajboja cina. M. A. Reljković, sat. 55. Kad ga čoek zapita bi li mu i ticu prodao, on odgovori da bi za dobru cijenu. Nar. prip. vuk. 137. *za kupca, kao mala:* Običn se davati je dobru cenu našim konikom. Mon. croat. 225. Svile dobra cina, bumbaka i vune. D. Baraković, vil. 11. Dobre cijene, na dobru cijenu, jeftino, vili pretio. Mikalja 72ª. 176ᵇ. Hraniti one puke s prodajom cijene dobre ali ne darivajući pšenicu. Čestit. 44. Davali su ga dobre cijene, a mi ne htjesmo čuti ni kupiti. B. Cuceri 193. Meso dobre cijene i psi jedu. Poslov. dan. 60. Dobra cijena, mudar oči otvori a lud zatvori. 17. — *bb) velika, veća, mala, manja:* Pomasti pridrage, cijene velike. N. Ranina 96. mar. 11. 3. Za što ste vi kupjeni velikom cijenom. N. Ranina 227. 1kor. 6, 20. Kupjeni jeste cijenom velikom. M. Divković, bes. 271. Izvade dopuštene da oni sami prodaju koju stvar, da bi tako u većoj cijeni istu stvar držali. I. Grličić 64. Sukno od velike cine. A. Kanižlić, kam. 360. Inostranska vina u većoj cijeni prolaze. I. Jablanci 211. Nu mi cijeni u veliku cijenu. Nar. pjes. juk. 78. Ja sam za veliku cijenu ime ovoga građanstva dobio. Vuk, djel. 22, 28. Koji mnoga odkupjuje malom cijenom. M. Divković, bes. 471. Koji ga toliko malom cinom bijaše prodao. B. Kašić, is. 42. Vele malahna cina ga biše. A. Vitaljić, ist. 135. Kupit za mnogo manu cijenu nego se zna da vaja. I. Grličić 61. Prodavaću ga . . . za manu cinu. F. Laštrić, test. 115. Kada uzmeš od nevišta što god po manu cijenu, kad ti znaš a on ne zna. F. Lastrić, ned. 168. Za malu cinu izkupi i izbavi sebe. A. Kanižlić, kam. 827. Ne kupuju se za malu cenu. D. Obradović, bas. 398. — *cc) mnoga, obilna:* Ako tvar mnoge cine za malo kupil jest. S. Budinić, ispr. 67. Imijući škrabicu pomasti mnoge cine. M. Alberti 451. Tlačen biser mnoge cine. J. Kavanin 11. Što vrlo brzo gine, nije vrsno mnoge cine. V. Došen 22. Da . . . obilnije budu cine zarad sala. 21. — *dd) visoka, niska, viša, niža, srednja:* Rasciplјiva jest *(cijena)* u cijenu najvišu, u srednju i u najmanu, na koje tri cijene možeš prodati i u vjeru i za brojene pjenezе. B. Kašić, zrc. 80. Trgovci koji se dogovore da svi jednako visoku cijenu u prodavanu koje stvari drže. I. Grličić 61. Prodajući vrlu cine najviše ali kupujući niže od cine najniže. A. Kadčić, bogosl. 262. Meće mu cinu višu. M. Zoričić, arit. 101. Da su cijenu još o nižu bile *(glave).* Osvet. 2, 111. — *ee) draga, skupa, laka, lagahna, lasna, jeftina:* Koju . . . toliko dragom cijenom kupovahu. B. Kašić, fran. 20. Zrno *(biserа)* drage cijene. Živ. is. 87. Odkupjen veoma skupom cinom. M. Lekušić 74. Ja ł je *(glavu)* prodat o cijenu skupu. Osvet. 2, 69. Cijena je svemu laka. M. Vetranić 1, 237. Lasne cine (vili pretio). Mikalja 176ª. Tako postade brašno i ječam za laganu cinu. E. Pavić, ogled. 328. Da će sutra u ovo isto doba brašno i ječam za jeftinu i laganu cinu prodavati. 327. U hajducke *(glave)* jeftina je cijena. Osvet. 2, 23. Da će mu prodati dobro paripce na jevtinu cijenu. S. Ljubiša, prip. 168. — *ff) prava, nepodobna:* Pripravni prodavat po sve što moć budu, još da prode pravu cijenu. I. Držić, nauk gond. 308. Prodati skupje nego je prava cijena istoj stvari . . . odredena. I. Grličić, put. 61. Koja u trgovini iziskuje pravu cijenu. F. Lastrić, ned. 358. Ne pristupaju ovi zakon koji žude kupiti stvari za pravu cijenu. J. Matović 423. Volio bi da sam poginuo, jer sam ciñen nepo-

dobnom cinom. A. Kačić, razg. 292. — *gg) pusta, sasma mala, kao da ne bi bilo gospodara te bi uzimao po što tko hoće:* Vele malahna cina ga biše, kako da bi bil jedno živo od malo koristi i kako je običaj reći: biše ga pusta cina. A. Vitaljić, ist. 135. Gdi je mesu pusta cina. V. Došen 106. Još ga nudi neka kupi, dokle roba ne poskupi, i radi mu da utisne stvari trule, kratke, tisne; a kada mu on iz kese sve do novca već istrese, onda ńega blagosiva: dugo srećno nek uživa pustom cinom što dokuči. 120. — *hh) ova, ona, ta, ista, jedna (jednaka, ista), kolika, tolika, sadašńa:* Komatь svite po onuj cinu. Mon. serb. 545. Jednomь cěnomь da uzima. 474. Pri toj ceni biše oldomašnici dobri muži. Mon. croat. 188. Trgovac ako pod onu cinu tebi daje, pod ku i on kupuje. F. Glavinić, cvit 86. Ne prodat ali kupit nego li po tu cijenu. I. Držić, nauk gond. 308. Sada abe nisu one cine, kako je do sada bilo. Starine 11, 148. Da tom cijenom roba odkupiš. J. Kavańin 415. Po tu li cinu prodajete neprocińeno blago? F. Lastrić, ned. 332. Koliko mogu baril uļa kupiti . . . po istu cinu? M. Zoričić, arit. 74. Koliku bi dao cinu? V. Došen 40. Kraļestvo, koje nam si tolikom cijenom steko. D. Mattei 295. Može kupiti pod cinu sadašńu. A. Kadčić, bogosl. 262. — *ii) mjesto adjektiva adv.* puno *u značeńu mnogo:* Nade jednu jaspru od puno cine. J. Banovac, prip. 140. — *c) kolika je ili kakva je cijena, ne kaže se ničim nego se ili razumije iz ostaloga govora ili se misli koja jest ili koja god.* Ako si uzļubi uzeti końa, da si ga uzьme, a onomuzi da poda trьgovcu cenu, što bude podalь za ńega. Mon. serb. 147. Ne kašite mně cěne činiti kako vlahu voļa primoraninu. 217. Negova misal je da misa je takmene cene pinezem. Naručn. 19. Poda mu cijenu ńegovu. Zbor. 29b. Ne pristoji se nam staviti ih u shranu, jere cina od krvi jest. Bernardin 43b. mat. 27, 56. Evo cijena krvi moje, koju sam za vas prolio. M. Divković, bes. 35. Za ńegovu cenu. Starine 11, 82. Da se prodaje kako za ništa i prez cine. A. Vitaljić, ist. 135. Toj stvari cinu imaju postaviti vidni i spametni ļudi. A. Kadčić, bogosl. 262. Da će skočiti cina. 262. Neka se cijena prije izbroji. F. Lastrić, test. 158. Poče se cijena odkupļeńa našega plaćati. 36. Kadano prodadoše ńivu, donesoše cijenu k apoštolom. F. Lastrić, ned. 415. Svaki cinu meče svojoj robi, koliko hoće. M. Zoričić, arit. 103. Ruho prodaj i ubogim cinu podaj. P. Knežević, pism. 124. Potle smrti krmak cinu ima. V. Došen 204. Stvar, koja se štokud vaļa, ona vrlo malo vaļa, jer i vridna da bi bila, već bi cinu izgubila. 100. Plativši ti ńemu cinu žita a on tebi cinu końa. M. A. Reļković, sabr. 71. Ne će ona ńem poći brez cine. J. S. Reļković, kuć. 366. Podignuti cijenu, snižiti cijenu. Bella 581b. Mjerom mjeri a cijenom cijeni (izmjeri pravo, pa išti šta vrijedi). Nar. posl. vuk. 180. Kesega pobije cijenu moruni. Nar. posl. vuk. 133. Mala stvar kad se jevtino daje, pokvari cijenu i velikoj. Vuk, posl. 133. Ne mećem ti na hańgar cijenu, . . . donesi mi vina izobila, . . . na poklon ti srmajli hańgara. Ogled. sr. 490. Nit me cijeniš, nit mi cijene kažeš. Nar. pjes. juk. 156. U cijenu kupiti, t. j. jevtino. *u hrvatskom primorju.* F. Pilepić. *bez cijene je ne samo što nema cijene, što ništa ne vrijedi, kao naprijed u gdjekom primjeru, nego i čemu je cijena tako velika da se ne može naći, kao da je nema:* U ńima je brez cene kameńe. Nar. pjes. vuk. 3, 499. — *d) kupovati ili prodavati* kakvom cijenom, po kakvu cijenu, za kakvu cijenu, na kakvu cijenu *itd. vidi naprijed u primjerima.* — *e)* cijenu stavļati, metati *itd. vidi naprijed u primjerima.* — *f) s verb.* jesam, biti (budem) *bez subjekta kao predikat, a s ace., u kom je ono čemu se cijena kaže, i to čeļade (vidi* biti *na str* 351b): Cijena ga jest tri litre srebra. Zbor. 29b. Vele malahna cina ga biše. A. Vitaljić, ist. 135.

b. *što se komu za trud daje. ostalo kao naprijed. ali veoma rijetko.* Ni činih za platu s ńom, cinu ni uvit. Š. Menčetić 136. Učiniše im *(poslanicima)* ceno na dan po dva forinti o ńinom svemu trošku, samo kola što im poklonismo, na koji će ići. Bud. spom. glasn. u. 3, 264. Ne uzima misnik plaću za misu kako cinu za posvetilište. A. Kadčić, bogosl. 69. Može za ta trud iskati što god više, jer je ovi trud podložan cini. 71. Reče jedan: ti ńi nama izjednači, koji smo trud i žestinu dnevńu podnosili. Ńemu pak odgovori otac obiteļi: nisi li se po tu cinu sa mnom pogodio? E. Pavić, ogled. 581. Što se steče s cinom truda svoji i službom. F. Lastrić, svet. 115.

2. *u predńem se značeńu uzima i onda kad se stvar ne prodaje doista niti inače daje, nego se misli po što bi se mogla prodati ili inače dati, šta bi se moglo za ńu dati, te je kao vrijednost, i to vrijednost u tjelesnom smislu, a ona se u istom smislu prenosi i na umno što. a) cijena pobliže kazana kao naprijed pod* a, *b.:* Činim od male cine i vridnosti stvari sve ostale pri ńeje liposti. H. Lucić 229. Dođe (s) različijem darovi od neizrečene cijene. A. Gučetić, roz. jez. 292. Poda svoj život od cine neizmerne. P. Radovčić, nač. 199. Sud srebrni ili zlatni, privelike cine. I. T. Mrnavić, ist. 161. Ona zmijetina donese mu jedan dragi kamen od velike cijene. F. Lastrić, ned. 388. Odnesoše sve što od veće cine bi u zlatu. E. Pavic, ogled. 111. Duša naša jest cine neprocińene, budući da je ona odkupļena cinom neprocińene krvi Isukrstove. A. Kanižlić, fran. 223. Ništa se ne nahodi od veće cine i vridnosti nego je ļubav. A. Kanižlić, kam. 115. Što je ļepše od ļubice i rumene od ružice? pak su opet male cine, jer im brzo lice gine. V. Došen 22. Koga bolest ne zakine, ne zna zdravju prave cine. 126. Tako su ovakve čajire doista goleme cijene. I. Jablanci 95. Ovo kraļestvo jest od cine neprocińene. Grgur iz Vareša. 35. Od velike cine odore. A. Kačić, korab. 101. Od velike cine kočije. 202. Koji je darove od velike cine nosio. A. Kanižlić, kam. 68. Odića bijaše od male cine. I. J. P. Lučić, izk. 13. — *b) cijena pobliže ničim nekazana, kao naprijed pod* a. *c.:* Nek ih toj hrani . . . za lik ļuveni i za stvar ne inu ner da su od cijene. Š. Menčetić 219. Oni zlo veli da je stvar u cijeni dokli ju tko želi. N. Naļešković 2, 48. Kolike je cine i koliko vaļa i koliko je draga ova milost mučno se može poznati. A. Komulović 32. Tko ļubi vično spaseńe duše svoje čini cinu od svakoga hipa, od svakoga časa, ne rasipa vrime. A. d. Bella, zazg. 8. Koji ne poznaje vridnost i cinu te stvari. A. Kadčić, bogosl. 261. Ne znade cine i izvrsnitosti iznutrńe od zlata. F. Lastrić, ned. 331. Što niste na cini držali duše vaše, koja joj se pristoji? 331. Što po sebi cinu ima, od drugud ju ne uzima. V. Došen 37. Tko kukoļu dade cinu. 128. I krivom novcu cine kovač posve ne ukine. 136. Da ukratimo mjeru i uzmnožimo cijenu jaspre. J. Matović, 102. Šupļa para cijenu gubi. Nar. posl. vuk. 361.

3. *cijena kaka je pod* 2 *prelazi iz tjelesnoga značeńa u umno, te je kao vrijednost u umnom smislu. ona može biti u boga, u čeļadeta, u stvari tjelesnijeh i umnijeh. pobliže može biti kazana ili nekazana kao naprijed. a) u opće: koliko se o*

kome ili o čemu misli da može od njega što biti, što doći, u po tome koliko se o njemu dobro misli, koliko se pazi, poštuje ili samo na um uzima: aa) u boga, u njegova imena: Ni anđeli od visine znat' ne mogu božje cine, nit iskazat' opet mogu slabost ljudsku prema bogu. V. Došen 198. Ovo je sada najveća opačina na svijetu da je ime boga svemogućega došlo na malu cijenu i pogrdu. S. Margitić, ispov. 39. — *bb) u čeljadeta (u prvom primjeru nije pouzdano, jer može biti da bi trebalo čitati* cjena): I od maia čovjeka cijenu htjej imati. N. Dimitrović 6. A ti riè ne scini njegovu ni gosta, u nijednoj cini pri tebi ki osta. H. Lucić 196. U koj sam dragosti, u koj sam ja cini kraljevi milosti? 242. Jer su dužni od njih *(roditelā)* cinu imati i poštovati ih A. Kadčić, bogosl. 392. Ako si na koje dostojanstvo uzvišen, opći dobrovoljno s ubozim i s onima koji su u maloj cini na svitu a u velikoj -- more biti prid bogom. A. Kanižlić, fran. 191. Ti želiš biti od velike cine. M. Zoričić, osm. 103. Tko čoviku ne zna cine, nek pogleda na visine. V. Došen 218. Rad toga su starešine vrsni slave, vrsni cine. 238. Kad zemaljskomu gospodinu ne virujuć gaziš cinu. 257. Ne da cine drugu svome. 128. I laž daje za istinu, da obori drugog cinu. 132. Riè je slatka dar pošteni, koji cinu daje ženi. 98. Te ti jakost daje cinu i diže te na visinu. 20. A ljudma je pamet cina i kriposna š ńom nizina. 21. Ljudi malo vrijedni, tromi i od male cijene. J. Matović 126. Cijenu i čast oduzetu s pogrdom prid ljudma. 71. U ovakoj cini bi *(Nikola)* i kod vića. I. J. P. Lučić, izk. 25. U koliko velikoj cini hotijaše da drže majku njegovu. Grgur iz Vareša 72. Nego ude u moje volove, te izabra boljeg od boljega, ukide mi na moru cijenu. Nar. posl. vuk. 3, 449. S tijem smo im dignuli cijenu. P. Petrović, šćep. 167. — *cc) u stvari tjelesnijeh:* Da u cini držat budemo što bez truda stekši držali bismo u necini. A. d. Bella, razgov. 41. Čemu cijenit ludo tako što dostojno nije cijene? 52. Tvoja opet domovina jasna biše od starina; al joj zaman sada cina, kad poroñi tebe sina. V. Došen 32. Ima još̆ter mlogo, pobro, te bas stvari od velike cine, koje kuću napridovat čine. M. A. Reljković, sat. 126. — *dd) u stvari umnijeh:* Ki hode tisknim putom, kih je malo, koji put sam voli nas na život, jemaju i drže cinu toliko veliku od najzadńega priminutja. P. Radovčić, naš. 17. Držaste grijeh u cijeni. J. Kavańin 423. Bi li smrtno sagrišio ne priznajući ovi sv. sakramenat? Ne bi, ako bi ga upustio samo za linost a ne za malu cinu. A. Kadčić, bogosl. 110. Razlog ima cinu. V. Došen 12. Tko razuma cinu gazi. 21. I zapovid nek se slidi i uzdrži svoju cinu. 223. Razgovor onoga . . . ima priveliku vjeru i cijenu. J. Matović 407 Jer pošteńe velike je cine. M. A. Reljković, sat. 45. Cina i glasovito ime svi ovi govoreńa ne dospi smrtju arkibiskupa, jer i potle biše prižeļno iskana. Grgur iz Vareša 11. — *ee) s gen., u kom stoji što bi verbu bilo objekat:* Tašča oli isprazna slava jest isprazno mišļeńe i cina sebe istoga. M. Dobretić 203. — *ff) s pronom. poss., kojim se kaže i onaj od koga dolazi (ali primjer nije dosta pouzdan, jer može biti da bi trebalo čitati* cjena): Prva mjesta . . . stjeću svačiju cijenu. A. Boškovićeva 111. — *b) koliko je što znatno, vrijedno da se o njemu misli, da se na um uzima samo po sebi ili drugoga čega radi:* Kadano pristupańe bilo bi od male vaļe ali cijene, tada nije grijeh smrtni. S. Matijević 12. Ako su ovi grisi od velike cine, kakvi su oni mladići koji se puste po asikovańu i daju ispod ruke koliko mogu iz kuće? Đ. Rapić 92. Iskahu zakletvu od stvari primalahnijeh i od nikakve cijene. J. Matović 349. Ne može posle od veće cine izvrševati. A. d. Kosta, zak. 1, 39. Misli škodne nenavidļive i osvetļive mogu se začeti u srcu našemu s žeđom škode, nenavidosti i osvete u stvarima male cine i vridnosti. I. J. P. Lučić, razg. 56.

4. *od cijene u umnom smislu, kad se priznaje te se približuje poštovańu, izlazi riječi značeńe u kom je kao mišļeńe, sud:* U cini spametna čovika ne može se reći da je tada blizu ispovidnika nemoćnik. A. Kadčić, bogosl. 190. Nije li dilo od ništa po ļudskoj cini, nosit vošteńice u dvorbam božanstvenim? Turl. blago 2, 44.

5. *u jednoga pisca prošloga vijeka što i obličje,* forma, *u sakramenta:* Cina ili ti obličje sakramenata biva po onima rićma koje se govore kada se koji sakramenat čini i daje. B. Leaković, nauk. 157.

CIJÈNAC, cijènca, *m.* aestimator, *koji cijeni.* XV *vijeka.* Ima se procimiti po cinbcih. Stat. poļ. ark. 5, 252. Ki budu ranam cinci. 255.

CIJÈNAN, cijèna, *adj.* pretiosus, vilis. *Akcenat se ne zna za cijelo; stavļen je po adv.* cijèno, *koji se tako govori u Dubrovniku* (L. Zore). — *Compar.* cjènijî *i* cjènî. — 1. pretiosus, carus, *velike cijene, cijene dobre za prodavca (vidi kod* cijena). XVI *i* XVII *vijeka u tri pisca.* Duša je plemenitija i cinnija od tèla. Korizm 13. Dade ti dva kļuća, jedan od zlata veoma cijenan s uzicom od svile. M. Radnić 550. Dobro vino i cenije iz kréme se rajsi pije. P. Vitezović, cvit 55.

2. vilis, *jeftin, cijene dobre za kupca (vidi kod* cijena). *od prošloga vijeka, ali veoma rijetko, češće u comparat. i kao adv.* Što ne idemo puni žeļe na tako lijepu, tako obilnu, tako cijenu trgovinu? B. Cuceri 120. Od zlata je cjeńe srebro. Poslov. dan. 89. *u comparat. u južnom govoru po nekim krajevima može se sastaviti* cj *u č:* Ceńa je kod nas duša nego litra luka. Nar. posl. vuk. 324. — *Adv.* cijèno, *jeftino,* vili: Otidite kupovat cijeno. Besjede kr. 143. Hoćeš li prodati tako cijeno tvoje vjekovito spaseńe? Misli krst. 91. Što ćete raj tako drago kupovati, kad ga možete imat tako cijeno? B. Cuceri 11. Je li cijeno raj vas došo? 320. Tako cijeno kupilo se ovo dobiće. 401. Prodava je veoma cijeno, ali u istinu prodava je. 120. Tada robļa vrlo cijeno bješe: dva Turčina za kabao vina. Nar. pjes. bog. 285. Cijeno ste je imali. M. Vodopić u Dubrovn. 1868. 217. — *Adv. comp.* cjèńe, viliori. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (76b) *i u Vukovu* (841b): Kupiti cjeńe. B. Kašić, zrc. 79. More li se draže prodat' a cińe kúpit'. J. Banovac, razgov. 134. Kupovati što se najcjeńe može. I. A. Nenadić, nauk 115. Da bi koliko najcjeńe kupovali. J. Matović 347. Ali draže prodavati ali cjeńe kupovati. 426. Da kupimo do vidimo najcjeńe a najboļe. Nar. prip. vrč 147.

CIJENE, *adv.* vili, *jeftino, malom cijenom. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (50b), *Belinu* (182a ‚zjèneé', *po čemu bi i drugi slog bio dug) i u Vukovu (gdje se napominje da se govori po jugozapadnijem krajevima). akcenat je stavļen kako je u Vukovu rječniku, ali oko Dubrovnika govore* cijène (L. Zore). *isporedi* cijeno, cjèńe *kod* cijenan. Da tako cine kupi. V. Došen 101. Na kvar sada daje, tako cino kad prodaje. 120. Da će ih cine moći kupiti za malo jaspri. A. Kačić, kor. 328. Bogatašu se vrlo cijene učini, pa na to pristane. Nar. prip. vuk.[2] 287. Gavranovi graču i biju se, cijene će brzo mesa biti. P. Petrović, vijen. 36.

CIJÈNITI, cijênîm, *impf.* aestimare. *Akcenat kaki je u praes., taki je i u cijelom imperf.:* cijênâh (*ist.* cênâh, *zap.* cînâh), *u 2 i 3 sing. aor.:* cijenî, *i u part. pract. pass. s trećim slogom kratkim:* cijenjen, *a u ostalijem je oblicima svijem kao u inf., samo je i treći slog dug u part. praes :* cijenêći (*ist.* cênêći, *zap.* cinêći), *i u part. pract. act.* 1: cijênîv, cijênîvši. *Dolazi od* XIV *vijeka (vidi primjer iz Zak. duš.) i u svijem rječnicima. — Postanem od* cijena.

I. *prelazno. objekat može biti i neizrečen.*

1. *u pravom smislu: iztraživati ili nalaziti i izricati cijenu, šta vrijedi, šta treba ili šta se može za što dati, po što se misli dati ili uzeti, prodati ili kupiti. sama cijena kolika je ili kakova je, može biti i ne biti izrečeno. a) u opće, kad se samo izvida i izriče koliko što vrijedi:* Popašu da plati, što rekutu dušmici, koji cène. Zak. duš. 35. *u tom se smislu može cijeniti i čeljade:* Cijenu cijenjenoga, koga su cijenili sinovi izrailjevi. Vuk, mat. 27, 9. *i koliko se cijeni, može biti izrečeno:* Muško od dvadeset godina do šezdeset cijenićeš pedeset srebra. Đ. Daničić, 3moj. 27, 3. — *u tom smislu i part. praet. pass. složen sa* ne: necijenjen, *znači i što toliko mnogo vrijedi da mu se cijena ne može pronaći, da se ne može cijeniti:* Da ti imaš neceńeno blago. Nar. pjes. vuk. 3, 500. Ja bih ńemu dao zlata nemirena, srebra necińena. Nar. pjes. istr. 2, 60. — *b) cijeni tko što prodaje kad kaže po što je volan što dati. tako se cijeni i robje i druga čeljad kad se prodaje i robje kad se pušta na otkupe: aa) suma cijena kolika je, ne kaže se iz bliže, već ako u drugoj rečenici:* Niti pitam blago niko, ni ju cińu ni se cinim. M. Pelegrinović 169. Ne kti ńemu odsicati glave, već ga vodi sobom u sužanstvo, dariva ga banu Brankoviću. da ga cini i za ń blago pita. A. Kačić, razgov. 112. Nitko ne bi mogo ni prodat ni kupit ni cinit ni pogodit se. M. Dobretić, bogosl. 414. Uze Kulin cijeniti robje: daćeš, Ivo, pet tovara blaga. Nar. pjes. vuk. 4, 199. Odmah staše kupovati robje, a Ivan im stade prodavati. Ne će Ivan da cijeni robja, ne bi l' prije sastavio blago. 1, 202. Nit' me c'jeniš, nit' mi c'jene kažeš. Nar. pjes. vuk. 156. Mjerom mjeri a cijenom cijeni. Nar. posl. vuk. 180. — *bb) cijena kolika je ili kakva je, izrijekom se kaže, i to aaa) brojem, uz koji se kaže i novac kojega se broj misli. broj stoji u acc., ako ga ima:* Koga *(voska)* libricu za gotove jaspre cini po 5 libara. M. Zoricić, arit. 106. Uze ljubu za bijelu ruku, izvede je na Stambolčaršiju, cijeni je hiljadu dukata. Nar. pjes. vuk. here. 179. A kad doga dobro ugojila, onda metnu doga na telale, cijeni ga trista mađarina. Pjev. crn. 211. — *bbb) riječju pô s onijem čega se polovina misli:* Kad nije cijeńen ni po bćća. J. Kavańin 451. — *ccc) riječju* što, *kad se pita:* Šta cijeniš toga vola? Po što cijeniš tu šenicu? zapita kupac prodavca. J. Bogdanović. *tako i kad je riječju* što *privezana druga rečenica, u kojoj se o ńoj ješte šta kaže:* Vežite me, ne gubite, . . . cinite me što vam drago; nebrojeno dat ću blago. V. Došen 123. — *ddd) čim god što se ište, i to u acc. s prijedl.* u: Volio bi da sam poginuo, jer sam cińcu nepodobnom cinom: u tvojega ždrala końa dobra . . . Daj mi końa mili gospodine, a za ńega dugovaću tebi. A. Kačić, razg. 292. *po tome tako dolazi i riječ* cijena: Kad se ljuba ljepo opremila, ńu mi Bogdan za ručicu prima, pa ju vodi u novu čaršiju, ńu mu cijeni u veliku cijenu. Nar. pjes. juk. 78. — *eee) riječju* koliko *s prijedl.* u: Cini mene u kolko ti drago. Nar. pjes. mar. 16. *c) cijeni i tko kupuje kad kaže što bi dao:* Trgovci mu cijenili nože: ta jedan mu dva dukata daje, a drugi mu tri dukata daje, treći smisli i boga i dušu, te mu dade četiri dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 97. — *tako može koga cijeniti i ko ga najima te se obojica pogode za cijenu:* „Jesi li cijeńen (kad ko služi u koga), mercede conducere'. Vuk, rječ. 811b. *tome u drugim oblicima u prelaznom značenju nema potvrde: može biti da part. pripada samo glagolu sa* se. *vidi dalje pod* II, 2. — *c) cijeni koga ili što tko udara namet odredujući cijenu koja će mu se dati:* De je carske skele zatvorio, carskoj hazni prolazit' ne dade; . . . momcima se ženiti ne dade a devojkam sreću zastavio . . . plijeneći kićene svatove, cijeneći kićene devojke. Nar. pjes. petr. 3, 172. Zapov'jed jim ne cvijelit' raje, ne cijenit' po gori čobana. Osvet. 1, 16. Cijeniti po Glamoču raju. 2, 83. Pita žito, je li s vrškom snito, c'jeni plaste otrave pušljive. 4, 9. — *tako rodbina* ‚cijeni mladu' *kad je ne pušta iz kuće dokle svatovi ne daruju svakoga:* Grne malo i veliko prid svatove svekoliko, da svatovom cine mladu, da dar svakom za ńu dadu: otac, mati, strici, strine, bratja, sestre, tor rodbine ne da na dvor vodit' mlade, dok se svakom dar ne dade, i ne skoči mladi cina kao sužńu kod Turčina. V. Došen 154. — *tako cijeni koga i tko ište da mu naprijed kaže šta će mu dati za što god što će mu učiniti, kao da se pogode (vidi i dalje sa* se): Nega cijeni vila ljekarica: šta ćeš dati, Jovo čelebija, da ti vidam tvoje rane grdne? Nar. pjes. petr. 1, 10.

2. *u predńem se značenju uzima riječ i onda kad se ništa ne daje ni uzima niti se o tom misli, nego se hoće samo da kaže da se misli da tko ili što vrijedi više ili manje ili u opće da je od vrijednosti. koliko se što cijeni u tom smislu, može također biti i ne biti izrečeno. a) koliko se ili kako se cijeni, izriče se adverbima kojima se kazuje koliko ili kako:* mnogo, malo, kako, tako *itd., ili tijem što se jednači s drugim čim riječju* kao, *ili tijem što se po vrijednosti stavlja nad drugo, koje se izriče u akus. s prijedl.* nad: Jer veće tvu viru ja cijenim, ku mi da, neg s drugom u miru da živem po vazda. N. Naljeković 2, 30. Ja moju čas vele cijenim, ako ju on ne scijeni. M. Držić 409. Od blaga, koje jesi imao toliko ciniti, a to jest duša tvoja. P. Posilović, cvijet 55. Krv svoju manje cini nego blago. V. Došen 51. Malo grišnik zdravje cini. 8. Tko ne kuša kad nemira, ne zna pravo cinit mira. 127. Ali koji tako sude, vrlo malo cine ljude. 189. Ali čovik brez svog glasa . . . niži biva od živine, jer ga manje ljudi cine. 117. Bog čeljade tako cini. 112. Nek pravdu božju cini kano zlato od visina. 225. Koga *(boga)* ljubeć nad sve stvari cine. 143. Toli, vaj! ne ću dosegnut i kada do toga blaga, koje cijenim nad sva ina? Đ. Mattei 174. Malo cineći vlastito dostojanstvo. I. J. P. Lučić, nar. 103. Kako žena muža cijeni. Vuk, nar. pjes. 1, 429 *(natpis pjesmi u kojoj se pjeva kako je žena popila muža, t. j. dala muža za vino koje je popila).* Šta je čovjek da ga mnogo cijeniš i da mariš za ń? Đ. Daničić, jov. 7, 17. — *b) ničim se ne kaže koliko se cijeni:* Ki život isti tvoj za druzijeh ne cijeni. F. Lukarević 135. Da ženu muž cijeni, toj hoće viśni bog. 224. Daj da tebe uzvišena mnogom slavom vas puk cini. A. Vitaljić, ist. 161. Volić, vuge, bravarice nehajane su, er općene, divlje cijeni svak orebe, šljuke, bazijane i tetrebe. J. Kavańin 22. Muži vina tanka cijenc. 171. Čovjek cijeńen. 145. Može li župnik produljiti u kojoj zgodi ovo vrime? Može za koji uzrok razložiti, kako bi bio, da se pokornik još nije dobro pripravio . . . i prilična ovim, koja bude

spametno činiti pastr. A. Kadčić, bogosl. 148. Je l' pomamna takva sila i kad koje vojske bila, silovito da uskipi, . . . brez razloga i brez svisti . . . sama sebe da satare, da života svog ne cini? V. Došen 193. Ista narav svoj živini dade da svoj život cini. 178. Nek raj gorńi drugi cine. 201. Ljubav tegote ne čuti, ne cijeni trude. L. Radić 101. Koji prima drago čeljade i cijeńeno. 11. Cijenite sad vaše junaštvo. Nar. pjes. vuk. 5, 540. Braća vas cijenila! V. Vrčević, niz 19.

3. *iz predńega značenja, u kom je* cijeniti *kao misliti koliko tko ili što vrijedi, izlazi značenje u kom je* cijeniti *kao misliti kakav je tko ili kakvo je što, šta je tko ili što, a po tom i u opće o kome ili o čemu misliti što. a) čim se hoće da kaže kakav je tko ili kakvo je što, ili šta je tko ili što, može biti predikat objektu, adj. ili subst. ili pron.* XVI—XVIII *vijeka; u sadašńem govoru nema potvrde.* Cijeniti može svak cestita covjeka, koji je zdrav i jak i srca velika. N. Dimitrović 19. Da li me takoga vi sudca cijenite. N. Naljeković 1, 221. Da nas cijene druzi nadijeljenijeh sve radosti. 1, 167. Tko godi na svijeti velicak cijeni trud i muku umrijeti. 1, 182. Ah, blažena i cestita koli doba vaša cijenim! I. Gundulić 290. Zavit proklet cini. I. Zanotti, en. 2, 6. Da bismo prijali od jednoga pogłavice ali kralja i malan dar, mi bismo ga cinili mnogo draga. L. Terzić 3. Vilu cijeneć ludu. J. Kavańin 107. Cijeni nas ništa od ništa. 4. Za to smo namišlili i cinimo pristojno razlučiti ga. A. Kadčić, bogosl. 170. Jer ga cińahu kriva. J. Banovac, prip. 58. Jednače ga lupežu, koga jošte cijene od ńega pravednijega. I. A. Nenadić, nauk 251. Koji cijenise boga osvetitelja i nemilostna. J. Matović 196. Cijeneći ńu neudatu. 424. Svaka štetu cijenih. 172. Cijenismo potrebno istomačiti stvari. 9. Ove stvari cinio sam vridne i dostojne prikazati. A. d. Kosta. zak. 1, 99. Slijepa cijene razlozito boga taste od ljubavi. N. Marci 18. Kraljevstvo cijeni svako himbu taštu. sjenu ludu. 22. — *b) što se naprijed kaže predikatom, može se kazati akusaticom s prijedl.* za, *kao kad se mijeńa što jedno za drugo, čim se i jednači jedno s drugim. od* XVI *vijeka; sada u narodnom govoru samo po ńekim krajevima.* Trpite mnogo psosti i protivsćine i te cinite za velik dar i radost. Transit 70. Plandišta . . . ne cijeni za ništa. M. Vetranić 2, 134. Mnome se smjejući cijene me za luda. N. Naljesković 1, 251. Stvar taka . . . od ništa, ku cijeni vil svaka za mrvu smerlišta. 1, 218. Cini ga *(razum)* vrh svega za mnogo vridan dar. H. Lucić 274. Za moguća i velika i cijeni te i spovijeda. I. Gundulić 448. Nihov život za ništa ciňahomo. F. Vrančić, živ. 25. Slavu i diku ovoga svita za sramotu cini. 73. Za malo život ciňu. D. Baraković, vil. 234. Svi za ništa poraz cijene. J. Palmotić, dubr. 205. Bit se rodila najposledńa u našoj kući cijenim za priveliku i sreću i koris. A. Boškovićeva m. Za ništa cineći blago. A. Kanižlić, uzr. 122. Za malo ciniš druge. V. Dosen 31. Ovu starinu svu ne cinim za istinu. 97. Za slavu svoju cine, sto taruci škodu čine. 172. Imamo . . . svijeh cijeniti za braću. J. Matović 457. Sve za nisto ona će ciniti. M. A. Reljković, sat. 53. Žene neplodne bihu ciňene i držane za rugo. A. Kačić. korab. 131. Govori da za ništo cini sve što imade I. J. P. Lučić, razg. 3. Šćer mu se stane cuditi i kao za luda i nesvijesna coeka cijeniti ga. Nar. prip. vuk. 145. — *c) što se naprijed kaže predikatom, može se kazati genetivom, kojim se kazuju osobine komu ili čemu, i to ili samijem tijem oblikom ili s prijedl. od. sada u narodnom govoru nema potvrde aa) gen. bez prijedloga:* Nemoj me cijenit toliko tvrda srca i pameti. A. Kalić 122. — *bb) gen. s prijedl.* od: Cinim od male cine i vridnosti stvari sve ostale pri ńeje liposti. H. Lucić 229. Ako od vaše ciniš ju ke godi, izvedi ju *(pjesmu)* dale. 278. Dijete bi drago ńoj, jer ga cijeniše od svijetla kolina. M. Bunić 6. — *d) što se o čemu misli, može biti i samo mjesto gdje je, te se izriče u lok. s prijedl.* u. *u jednoga pisca* XVI *vijeka:* Ki u blagu segaj svijeta cijene rados jak u raju. N. Naljeković 1, 167. Cijeni na svijet saj sve blago u tebi. 2, 52. — *e) mjesto predikata objektu može biti cijela rečenica privezana riječju* da, *a u ńoj može biti ili subjekat ili objekat isto što je u glavnoj objekat.* XVI—XVIII *vijeka; u sadašńem govoru nema potvrde.* Židenu vele stvar čovjek ne cijeni da ju će steć igdar. N. Dimitrović 18. Sve tej pokoje ne cijenim da bi bil' radosti od moje tišući jedan dil. N. Naljeković 2, 30. Kojega čovjeka cijeniš da je tvoj iskrńi. J. Matović xxx. Koju cijeni da je izgubila muža. 424. — *f) i što se i o čemu se što misli može biti izrečeno osobitom rečenicom privezanom riječju* da *za glavnu, u kojoj je* cijeniti *bez objekta i bez predikata mu. u privezanoj može biti ne samo sadašńe ili prošlo vrijeme nego i buduće. od* XVI *vijeka i danas po ńekim krajevima.* Sagrišujemo a ne cinimo da nas bog vidi. Transit 206. Ja cijeńah prije dne da će doć'. N. Naljeković 1, 207. Ja cijenim na moj sud da mu je sve slatko. 1, 182. Al ne cijen' da ne znam. 2, 16. Cijenit nemoj ti za sva ta zla moja da ne ću ljubiti kako imam tebe ja. F. Lukarević 267. Svaka . . . cijeni da je draža i ljepša neg sve ine. I. Gundulić 117. Da izgubih, ne cijen', s toga vik s orużiem hrabrenosti. I. Gundulić 67. On cijeni da je prošlo vrijeme. S. Matijević 51. Mandaljena plačna cijeni da je tijelo božanstveno skrovne od ruke poneseno. D. Palmotić, christ. 561. Cijeneć vrtar da je. I. V. Bunić, mand. 37. Tko bi cijenio da najviša ne će slava svejer sjati? J. Kavańin 289. Kad bi doisto cinio da će to dite še tada priminuti. A. Kadčić, bogosl 128. Niki cine da mogu dva *(kuma)* biti i na krizmi. J. Banovac, razg. 219. Cijeńahu da je spasitel razumio. Živ. is. 91. Ti cijeniš da ćeš imat dug život. Besjede kr. 8. Cijenis li da grešnici ne podnose trude? 63. Cinim da ovo biva dosti mome učeniku. M. Zoričić, arit. 7. Ńešto nadostavih, što cijenim da je potrebno. I. A. Nenadić, nauk 8. Cineć da sam znade bolje. V. Došen 41. Cijenimo da se polaje veće poštenje. J. Matović 64. Cinim da će svaki ostati zadovoljan. A. d. Kosta, zak. 1, vi Ne cinite da vi ne morete drugoga na dobro nagovarati. Grgur iz Vareša 60. Cineći da je vas svit izgorio. A. Kačić, korab. 20. Cini jadan da ne čuje niko. A. Kačić, razg. 34. Ne cinite da se varam. I. J. P. Lučić, razg. 1. Ja cijenim da će tako biti. Vuk, rjec. 812ª *(gdje se napominje da se tako govori u Dubrovniku).* Narod ovaj cijeni da sam dobar liječnik. S. Ljubiša, prip. 94. — *rečenica koja se privezuje riječju* da *može stajati i bez te riječi:* Cijenim, nitkore . . . odslužit ne more. N. Naljeković 1, 110. Cijeneći, ńegova čista će bit duša. 1, 136. Ja cijenim, rosa je. 1, 259. Er cijenim, nije dan satvoren u vike, u ki ću bit miran za rajske ńe dike. 2, 57. Sije žalom, morem ore, . . . ki god cijeni, nać se more u oholom prava vjera. J. Kavańin 62. — *g) mjesto rečenice privezane može biti i infinitiv, kad bi i glavnoj i privezanoj bio isti subjekat.* XVI—XVIII *vijeka.* Tko bude cijeniti u tugah naći moć prijatelja na sviti. N. Dimitrović 17. Cijenim prije umrit nego li moć sve reć. N. Naljeković 2, 8. Bez ńe ja do smrti ne cijenim imati pokoja. 2, 80. Cijeńah, vajmeh! nać po tebi ljubav, vjeru, mir

i sreću. S. Bobaljević 227. Ako si cijenio s strašivijem biti boj, čemu si vodio toliki vojske broj? M. Bunić 31. Er to inako nać' ne cijeni. I. Gundulić 84. Ki cijenahu njegda u slavi pored suncem u vik sjati? 234 Jeda su nas tad cijenili kako vodom potopiti? I. Akvilini 74. Sad nazrit ga nek ne cini. J. Kavanin 492. Cijenište složiti način vjere kršćanske. J. Matović 10. Cijeneći ožalostivit Benedikta. I. Đordić, ben. 111. Kad je cijenio krsmut', tad je poginuo. Poslov. dan. 41. — *h) objekat može biti izrečen riječima* ovo, ono, to, što, *ili u istom smislu riječima* ova *ili* ona stvar; *a tada može biti rečeno i o kome se ili o čemu se misli, i to u obliku u kom može stajati i uz* misliti. XVI *i* XVII *vijeka.* Cineći prorok ove stvari vapijući govoraše. Transit 39. Što od mene ćaćko cijeni, još ja ne znam tužna sada. F. Lukarević 249. Ne cijeni veće to, nesrećna da si ti. I. Gundulić 103.

II. *sa* se:

1. *kad ko sam sebe cijeni (refleks.): a) značeńe kao naprijed pod* 1, *c.:* Uzima po koliko mu drago, . . . vodom polivao da se brže siromasi cijene. Starine 12, 36. — *b) značeńe kao naprijed pod* 2: Što sam sebe mnogo ciniš. V. Došen 37. To i vrsni ljudi čine, nit' se fale nit' se cine. 40. Koji se cijene više nego vrijede. M. Pavlinović, rad. 140. — *c) značeńe kao naprijed pod* 3, *a ostalo aa) kao pod* 3, *a.: predikat stoji prema subjektu u nom., rijetko prema objektu* (se) *u akus.:* Mi se blaženi cinimo, ako dan ali dva na nediļu postimo. Starine 1, 229. Cijeniti se dostojna za biskupat grijeh je. S. Matijević 78. Ne biste li se cinili težko uvrijeđeni? I. J. P. Lučić, razg. 96. Koliko srećna i čestita cijenila bih se! A. Boškovićeva VII. Remike obuće odriješiti Ivan se cijeńaše nedostojan. J. Matović XIV. — *bb) kao naprijed pod* 3, *b.:* On sebe cińaše za najvećega grišnika. I. J. P. Lučić, izk. 14. — *cc) kao naprijed pod* 3, *c.:* Da bi dobrovoļno podnosio biće svoje oni koji se cijeni da je na nižemu mjestu nego ište ńegovo dostojanstvo. J. Matović 484.

2. *kad cijeni i prodavac i kupac pogađajući se (recipr.), te je značeńe kao i pogađati se (usporedi naprijed pod* I, 1, *b.). izrečene mogu biti ili obje strane:* Cinismo se, pa se rascinismo. M. Pavlinović. *ili samo po jedna, i to ili ona koja prodaje:* Nit ju ciju, ni se cinim. M. Pelegrinović 169. *ili koja kupuje:* Cijeni se u nepotrebi za ne priplaćat u potrebi. Poslov. dan. 11.

3. *kad drugi cijeni a drugi je ili drugo, komu se ili čemu se cijena misli (pasiv.). a) značeńe kao naprijed pod* I, 1, *a.:* Gdi bi pomańkao prstь, . . . ima se ciniti veće jedanъ od drugoga koliko je ki od koga vridniji. Stat. poļ. ark. 5, 252. — *b) značeńe kao naprijed pod* 1, 2: Po slipcu se oči cine; dan se cini, kad su tmine. V. Došen 127. Milost se malo cini. 224. Ovaj šafran svagdi se boļe cijeni i proštimava. I. Jablanci 174. Držanstvo blagohraništa . . . još se i sada cijeni među častnija služeńa. J. Matović 292. Važnost knige ne cijeni se po ńezinoj veličini. Vuk, odgov. na sitn. 4. Tako li se cijeni poštеńe? P. Petrović, vijen. 9. — *c) značeńe kao naprijed pod* I, 3; *a ostalo aa) kao pod* I, 3, *a. s predikatom u nom.:* Jer se oni dio kožice cini zajedno s tilom ditiňim ista stvar. A. Kadčić, bogosl. 129. Ne cineći se ono dilo smrtni grih. 80. Da se čovik vridan cini. V. Došen 29. Da se je cijenila put ńegova put djetinska. J. Matović 164. Ono . . . cijeniti će se savišńe. 109. *što bi moglo predaznoma biti subjekat, može se izreći u dat.:* Da se ne bi komu god cijenio većma tvrd zakon ženidbe. J. Matović 313. *glagol može biti u part. praet. pass.:* Ako će bit mahnit, ištom da bogat jes, cijeńen će mudar bit. N. Dimitrović 6. Nijesam li ja bila cijeńena do danas najljepša od vila? N. Nalešković 1, 210. Dijevci su cijeńeni jednaci anđelima. Čestitosti 36. Nitko ne može biti ciňen podoban i dostojan ispovidi. A. Kadčić, bogosl. 233. Hotio si i otac mu ciňen biti. P. Knežević, pism. 32. Za što su od boga cijeńeni dostojni. J. Matović 367. *po tome isti partic. sa supstant. stoji i za onoga o kom se misli da je ono što supstantiv znači:* Bijaše vjerenik djevice Marije, . . . i cijeńeni otac Jezusa sina božijega. Besjede kr. 200. Pitat cijeńena krivca. Živ. is. 155. — *bb) kao pod* I, 3. *b.: glagol može biti i u part. pract. pass.:* Koji bihu ciňeni za građani. F. Vrančić, živ. 25. Ova blizoća nije od potribe da je po sve naravska, . . . nego je zadovoļno da je od čovika spametna i razborita za tu ciňena. A. Kadčić, bogosl. 189. Jere se ovo ima cijeniti za urok. J. Matović 308. Koja sam do sada ciňena bila za privirnu zaručnicu. I. J. P. Lučić, razg. 44. *cc) kao pod* I, 3, *c.:* A s glasom se ļudi cine da su boļi od živine. V. Došen 117. Na ńeki način cijenimo se da postavļamo na ńega ruke usilne. J. Matović 49. Malo mań se cijeńahu da sude. 68. *glagol u part. praet. pass.:* S pomńome hraňeno *(dijete)* do mala uzraste, i sveđ bi cijeńeno kraļice da je sin. M. Bunić 7. — *dd) kao pod* I, 3, *f.; samo bez subjekta:* Cijeni se da aposto gledaše ńu. J. Matović 302. *što bi prelaznome moglo biti subjekat, može stajati u dat.:* Cijenilo se je ocima da bi mnogo prudilo. J. Matović 4. — *ee) kao pod* I, 3, *h.:* Što se ima cijeniti od onijeh. J. Matović 137. Što se ima cijeniti od načina crkvenijeh? 316.

CIJÈNO, *adv. vidi kod* cijenan.

CIJENU, *adv.* vili, *jevtino, cijene. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. postańem može biti stari instr. mjesto* cijenom. Da nijesu ovako cijenu riječi, mańe bi laža bilo za minću. Poslov. dan. 14.

CIJÈŃÈŃE, *n.* aestimatio. *isporedi* cijeniti. *od prošloga vijeka, između rječnika u Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu* (76b) *i Vukovu.* Imajući razložita ciňeńa od svojih potriba. A. Kadčić, bogosl. 83. U jednomu ļubitelju mogu biti tri neznańa koja skraćuju i mańe ciňeńe ļubavi uzrokuju. A. Tomiković 64.

CÍJEP, *m.* baculum, segmentum, surculus. — *glasovi su* ĭje *u sadašńem južnom govoru od staroga ê, od kojega je u istočnom ê, u zapadnom* î. *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* cijèpu *(ist.* cépu, *zap.* cípu), *u gen. pl.:* cijèpâ, *i u cijeloj množini kad ima* -ov-: cjèpovi, *a u takoj se množini mijeńa i u gen.:* cjepóvâ. *glasovi* cj *mogu se po ńekim krajevima sasvim u* č: čèpovi (Vuk, rječ. 812a). — *Dolazi od* XVII *vijeka (vidi primjere Đ. Barakovića), između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu, ali ne u svakom značeńu, o čemu vidi dale. — Korijen vidi kod* cijepati. — 1. flagellum, *čim se žito mlati, i to onaj dio što je privezan za držalo ili za stojak. između rječnika u Bjelostijenčevu, Stulićevu (gdje je samo pl. i ženskoga roda) i u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnmici).* Jad jadu brat, a cijep žitu bat. Poslov. dan. 36. Motka (‚stójak'), za koju je matuzicom privezan cijep. Stójak se drži u ruci, a cijepom se mlati žito. Vuk, rječ. 716b. Nego se cijepom mlati grahor. Đ. Daničić, isa. 28, 27. — 2. *čim se bije, kao batina ili štap. biće predńe značeńe samo preneseno.* Da će past pod moj cip. Đ. Baraković, vil. 285. Smlati ga ļuben cip 132. Te sržbe i cipa . . . dostojna množ.

Đ. Baraković, jar. 33. Do smrti s palicami ili cipmi tući ga. F. Glavinić, cvit 27. Z nikimi palicami ili cipi toliko ju čini testi. 397. Što j' na svitu, vse smrt tlači, zlatim batom cip jednači. P. Vitezović, cvit 16. — 3. *djelić na čemu kao zacijepljen, kao račvica. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Mičeš jazik u tri cipa kako zmija iz procipa. I. Ivanišević 173. — 4. *ocijepljeno ili odbijeno što od čega. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Stoji kipje jasnih ljudi, . . . svi mramornih gora cijepi, rijez naučne ruke lijepi. J. Kavanjin 481. — 5. *što se priejepljuje, navrt, kalam*, surculus. *samo u rječnicima Bjelostijenčeru, Jambrešićeru i Stulićeru. isporedi* cijepiti.

CIJÈPAC, cijèpca, *m.* baculum, tibia, segmentum, particula. *isporedi* cijep. *Akc. se mijeña u gen. pl.:* cijepâcâ. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Nalješkovića), između rječnika u Belinu (samo pl.* cijepci, cijepaca, ligna scissa 432b), *u Bjelostijenčeru* (cepec, cylindrus), *u Voltiđijinu (kao u Bjelostijenčeru), u Stulićeru (kao u Belinu, ali grješkom s gen.* cijepaka) *i u Vukovu (u značenju koje vidi pod* 2). — 1. lignum fissum, *cjepanica. u jednoga pisca* XVI *vijeka kao da je toga značenja (ali isporedi i* cijep *pod* 2): Š nimi se sve karam; bolje bi, da cijepcem udaram; al bog me kad počnem, bit' vam će u zao čas. N. Nalješković 1, 247. — 2. *ponajviše pl.* cijepci, *oni štapci što stoje u među nita i gornjega vratila. samo u Vukovu rječniku. isporedi* štapac. — 3. tibia, *goljen. isporedi* cijev, cjevanica. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* K Isusu kad dojdoše, netom ga nazriše jur mrtvoga, ne razbiše njegove cipce nogu. Turl. blago 2, 229. — 4. *dio porcijega komada zemlje, razdijeljena na više gospodara. u Lici.* Još nijesam taj cijepac zemlje uzorao. J. Bogdanović.

CIJÈPALAC, cijèpaoca, *m.* qui findit. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CIJÈPAÑE, *n.* 1. fissio. *u rječnicima Mikalinu, Belinu* (692a), *Bjelostijenčeru, Jambrešićeru, Voltiđijinu, Stulićeru i Vukovu i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kalam ti ne rodi doklen korom dobro se ne odi, kuda ima od cipanja rane. J. S. Reljković, kuć. 148. — 2. dolor articulorum. Cipanje u kosti čini te tako sumorna. Đ. Rapić 221. — *isporedi* cijepati.

CIJÈPATI, cijèpâm, *impf.* findere. — -ije- *je u južnom govoru od staroga ě, od koga je u istočnom e* (cépati, cêpâm), *u zapadnom* i (cipati, cîpâm). — *Akcenat kaki je u inf., taki je u cijelom aor.:* cijèpah. *u part. pract. act.* u: cijèpao, *i s četvrtijem slogom dugim u* 3 *pl. praes.:* cijèpajû. *i part. praes.:* cijèpajûći, *i s trećim slogom dugim u part. praet. act.* u: cijèpâv, cijèpâvši; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u sing. praes.* — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Vetranića) i u svijem rječnicima osim Daničićeva.* — *U jednoga pisca prošloga vijeka u praes. slika radi* ‚cipje' *mjesto* ‚cipa' (A. Kanižlić, rož. 85). — *Kor.* skap, *udarati, sjeći, rastavljati.*

1. *prelazno. cijepa se kad se čemu udaranjem ili tražnjem rastavljaju uz duž dijelovi koji tada i postaju. cijepati može što čeljade u i drugo šta.* 1. *u pravom smislu: a) cijepa čeljade: aa) čeljade cijepa drvo ili što od drveta:* Luč nam je cipati. P. Hektorović 48. Đrva cijepah. M. Držić 194. Počeše sikirami vrata cipati. F. Vrančić, živ. 58. Vrata njemu zasedoše, . . . cipaju dliti i polugama. I. Zanotti, en. 2, 30. Vidi jednoga Arapa, gdi cipa drva. J. Banovac, prip. 205. Ne ktijući cipati ležeću šumu. M. A. Reljković, sat. 105. Klisa kora med cipanu ide. J. S. Reljković, kuć. 144. Cijepa mu drva na ramenu. Poslov. dan. 11. Ključem drva cijepat', a sjekirom vrata otvarat'. 46. Cijepaju prošće. Vuk, živ. 296. — *bb) čeljade cijepa platno ili što od njega, ili što drugo što se kao platno cijepa, kožu:* Cijepaše kićene darove, zavijaše svoje rane grdne. Nar. pjes. vuk. 3, 34. Kako c'jepa surn medeđinu. 3, 32. — *cc) čeljade cijepa štit:* Štit cijepa u kuse. I. Kanavelić, iv. 200. — *dd) čeljade cijepa kamen:* Pogledom stijene cijepa. I. Gundulić 111. — *ee) čeljade cijepa drugome glavu:* No glavuru u prijeko cijepa. Osvet. 3, 19. — *ff) čeljade cijepa dlaku:* Ki dlaku na poli ne cijepa. M. Vetranić 1, 165. Mudraci koji cipaju dlaku na troje. Norini 49. Dlaku na četvoro cijepa. Nar. posl. vuk. 59. Cijepa dlaku na stotero. Poslov. dan. 11. — *gg) cijepa također čeljade, ali se ne kaže šta:* Ki tanko čto no je, na tanje još cipa. H. Lucić 222. Cijepa, bode, siječe. I. Gundulić 540. Ta taro, ta cipa. Đ. Baraković, vil. 56. — *b) može pas cijepati koga, kad se misli da cijepa haljine na njemu:* Psi strašno lajahu i kao da nekoga cepahu na plotu od crkvene porte. M. Đ. Milićević, več. 308. — *c) glas božji može cijepati plamen u oblaku:* Glas božji plam oblaka u trjeskove cijepa ognjene, ter i muñe stvara i svake pravde oružja božanstvene. I. Đordić, salt. 87. — *d) dijelovi koji postaju kad se cijepa, mogu se izreći u akus. s prijedl.* na *ili* u, *vidi naprijed u primjerima. — mjesto na čemu, gdje mu se dijelovi rastavljaju kad se cijepa, može se izreći u lok. s prijedl.* po: po polovini. *vidi dalje pod* III. — 2. *u prenesenom smislu: a) čeljade cijepa kome srce, ili stvar kakva cijepa čeljade ili srce mu, kad mu zadaje jade: aa) čeljade cijepa srce drugomu:* Gaña ona *(žena)* neprijatelje i proć voli im srca cijepa. I. Gundulić 548. — *bb) isto tako cijepa kome srce i tjelesna stvar, strijela:* A u njoj *(u riječi)* britka strila staše, ka priprostnim srce cipa. A. Vitaljić, ist. 166. — *cc) isto tako i umna stvar, riječ, pjesma, gorkost, vrijednost, zlo, žalost* (‚bolest'), *tuga, može cijepati čeljade ili srce mu ili kosti:* Gorkost, ka me trnje, ka mi srce cipa. H. Lucić 201. Pjesan . . . tač je lipa, da sva srca na svit cipa, od ljuvezni ka su naga. Đ. Rañina 54b. O duño prilipa, ke vridnos, vaj, meni sve srce sad cipa u želji ljuveni. 70b. Na zlo srnem, ko me cijepa. I. Gundulić 224. Cijepa srce me na pola oštra boles, er u zlobi padoh taman u životu u prikornu zlu sramotu. 246. Svaka *(riječ)* cijepaše u sto kusa srce meni. I. Kanavelić, iv. 230. Boles mi eto kosti cijepa. I. Đordić, salt. 137. Jer mi tuga cipa srdce. P. Knežević, muka 53. — *b) čeljade cijepa što umno, dijeli ga:* Ako ćete ljubiti se ljubavju živom, ne cijepajte ju. F. Lastrić, ned. 311. — *c) pravda, koja se misli kao čeljade, cijepa stvar na sudu, presuđuje:* Gdi ti je mač svijeth, . . . kojijem ti vas svijet saj vladaše, na stolu kad staše ter mačem na dlaku na poli cijepaše na stoli stvar svaku? M. Vetranić 1, 370. — *d) guba cijepa čeljade, kao raščinja:* Guba njega cijepa. J. Kavanjin 186. — *e) biť cijepa u jednoga pisca prošloga vijeka, ali objekat nije izrečen u razumije se čeljade:* Pokarati oštrijem bičem, koji cijepa. J. Kavanjin 63. — *f)* ‚cijepati vlase s glave' *u jednoga pisca* XVII *vijeka i od njega u Belinu rječniku* (168b) *mjesto skupsti, čupati:* Zlatne vlase s glave cijepa. Đ. Palmotić, christ. 562.

II. *neprelazno: a) cijepa, bez subjekta*, laborant artus: Oči mi gore, u nogama cipa. Đ. Rapić 18. Cijepa u nozi. Vuk, rječ. 812. *isporedi* sijevati. — *b) činiti buku, kakva biva kad se što cijepa:* A pod sobom muñe i gromove gleda, sluša deno cijepaju. P. Petrović, vijen. 6. — *c) šiklati, briz-*

gati, bluzgati, prosilire. Iz nogu mu krv cijepa. M. Pavlinović, rad. 82. Kiša cipa. M. Pavlinović.

III. *sa* se, *refleksivno. u gdjekom se primjeru može razumjeti i pasivno. a) u pravom smislu, kao naprijed pod* I, 1: Mramor . . . cijepa se . . . na dvoje. M. Vetranić 1, 89. Mramor se studeni cijepa u sto dil. M. Držić 10. Cijepaju se u sto dijela i pucaju tvrdi štiti. J. Palmotić, dubr. 203. Kamenje cijepa se i sunce pomrcuje. M. Radnić 336. Gdi god je što, sve se krši, lomi i cipa. D. Rapić 296. Plaćat duge na onoj trpezi od razloga tako tankijeh da se cijepaju i dlačice. B. Cuceri 144. Pravo se drvo po polovini cijepa. Nar. posl. vuk. 258. Ovo se platno lako cijepa. Ovaj se kamen cijepa na listove. Hajina se cijepa. I. Pavlović. — *b) u prenesenom smislu: aa) kao naprijed pod* 1, 2, *a.*: Srce na dvoje cijepa se i dijeli. M. Vetranić 1, 41. Srce moje cijepa se od tužbe. 2, 191. Malje koli krat po čavlijeh udraše, maje se toli krat srce ne cijepaše. N. Naljeković 1, 140. Ke *(besjede)* čine srce da se cipa. H. Lucić 252. Srdaćce moje cijepa se u sto dila. M. Držić 111. Srce mi sve se cijepa. I. Gundulić 15. Kao da bi mu se srdce cipalo od muke. A. Kanižlić, uzr. 29. — *bb) kao naprijed pod* I, 2, *b.*: Da se cijepa ljubav ńiova u srcu našemu. F. Lastrić, ned. 340.

CIJÈPITI, cijȅpīm, *impf.* 1. findere, *cijepati.* xvi *vijeka u knjizi u kojoj se miješa jezik sa crkvenim, i u Stulićevu rječniku* Na drvo vazsede i cepiti je načinaše. Starine 2, 267. — 2. inserere, *priejepljivati, navrtati (voćke), kalamiti. isporedi* cijep *pod* 5. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiđijinu.* Il kalamit il ped koru cipit. J. S. Rejković, kuć. 141.

CIJÈPLJÊŃE, *n.* insitio, *priejepljivańe, navrtańe. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CĬJETKA, *f.* colum, *sud nalik na sito, kroz koji se cijedi što. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje je samo po istočnom govoru* cȇtka, *s dodatkom da se govori u Srijemu i da je ondje od zemļe. u Dalmaciji je zapadnijem govorom* cîtka, *kroz koju se ulje cijedi.* M. Pavlinović. A. Ostojić.

CĬJEV, *f.* tubus. -ije- *je u sadašńem južnom govoru od staroga ě, mjesto čega je u istočnom* e (cêv), *u zapadnom* î (cîv). *Akcenat se mijeńa u loc. sing.*: cijȅvi, *i u gen. pl.*: cijȅvî. *Dolazi od* xv *vijeka (vidi primjer iz Mon. serb.) i u svijem rječnicima. — Postańa još tamna: može biti od kor.* ski, *čeznuti, iščezavati, gubiti se, ginuti, opadati, slabiti, sabnuti; a po tome bi bila nazvana što je iznutra kao usahla, te je šupļa. — a) u opće, kakva god, za koju god potrebu:* Cijev mjedena kada se od zgori, gdi bude spojena, koji čas otvori, otide van gori voda u visinu. D. Zlatarić 88. Ako meni ne bude slobodno začrpat iz puna studenca obilno, ni do sitosti napit se napuno, li k nebeskoj civi ja č' usta pristavit, da bih mogal jednu kapļicu uhitit. A. Georgicco, nasl. 301. Triba je postaviti joj u usta jednu civ da može dihati. A. Kadčić, bogosl. 129. Ovi čirak bi na jednom stupu, a na istom stupu imade s jedne i z druge strane po tri civi. E. Pavić, ogled. 140. Koji kapak, koji civ zamaže. M. A. Rejković, sat. 107. Staklene cevi. P. Bolić 2, 148. Sa svojim se vaļa kroz cijev ļubiti. Nar. posl. vuk. 275. Kosti su mu kao cijevi mjedene. D. Daničić, jov. 40, 13. — *b) u svirale:* Organićь sь cêvmi odь srebra. Mon. serb. 498. Civ od svirale. Mikaļa 49b. Cijev od organa. Bella 165b. — *c) za predu,* fistula textoria, *‚od zovine ili od trske što žene suču predu na ńu'.* Vuk, rječ. 811b. Sukati cijevi. Stulić 1, 77a. Vuk, rječ. 811b. *ona se meće u čunak kad se će; tako je na ńoj preda od koje biva poučica. to je i u Bjelostijenčevu rječniku. — u Vrančićevu je i Bjelostijenčevu i veća cijev, koja se zove i* mosur *i* kalem, *na koju se mota preda od koje biva osnova. — d) u puške i u topa: puščana:* Nu gozdena cijev razdrije se. I. Gundulić 541. Cijev od puške. Bella 98a. Cijevi su morski vedenici . . . a kundaci od morske masline. Nar. pjes. petr. 2, 563. Puščana cijev. Vuk, rječ. 811b. — *topovska:* Cijev velikoga ogńa, top, tormentum. Bella 166a. Stulić 77a. Iz mjedenijeh vojničkijeh cijevi strahovitijem gromovinna gvozdene riga trijeske. B. Cuceri 137. Kolnijem cijevim i dijkami izvrgoše. 400. — *e) u noge, golijen, ejevanica,* tibia. *između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (337a. 709b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu.* Gospoda nose ot platna i ot svile ajine, ali cevi gole. Glasnik 31, 304. Dotegnu mu slomjene cijevi. I. Đorđić, ben. 194. — *f)* ‚cijev od grla' *u jednoga pisca* xvii *vijeka mjesto grkļan, tal.* canna della gola. Mačem od grla civ cocan mu prisiče. D. Baraković, jar. 110. — *g) trska,* arundo. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 41. *značeńe nepouzdano, koje će biti uzeto od tuda što se u Belinu rječniku* (165b) ‚cannello, pezzo di canna tagliato fra un nodo e l' altro della canna, internodium arundinem' *tumači* cijev. *tako se ista stvar tumači i u Bjelostijenčevu rječniku* (‚cev med kolenci' 58a) *i u Stulićevu* (‚cijev, internodio' 77a).

CĬJEVKA, *f.* rostrum, *kao nosac u žiška, gdje stoji stijeńak. samo u Stulićevu rječniku* (77b).

CĬJEVNA, *f. u Crnoj Gori rijeka koja utječe u Moraču više Žabļaka. isporedi* Cijemva. Pak je listom Kuče okupio od Cijevne do vode Morače. Nar. pjes. vuk. 5, 232. Da sastavļa rijeku Cijevnu s Moračom. Vuk, živ. 225.

CĬJU, *glasovi* ci *i* u *sastavļeni (vidi* ci *i* u). Ludi mišić proviruje; . . . paf mačak šapom. Ci! ci! ciju! D. Obradović, bas. 90. Cĭju mĭju da rasteš, pripovijeda se da je kazala nekakva žena dajući pastorčetu tanku kriščicu hļeba, a svome djetetu pruživši veliku komadinu rekne: cempreš da crkneš. Vuk, rječ. 812a.

CIJUCKAV, *adj. vidi* cickav. *samo u Stulićevu rječniku* (75a). *riječ nepouzdana.*

CĬJÛK, *m. čika, cijukańe. isporedi* cijukati, *od čega je i postalo. a) u pravom smislu.* Miša stade cijuk. Nar. prip. vrč. 1. Stoji cijuk u lugu; a da nije cijuka u lugu, sav bi svet bio zaludu *(odgonetļaj: mlin).* Nar. zag. nov. 133. — *b) nadimak čovjeku.* I. Pavlović.

CIJÛKAŃA, *f. vidi* cijukańe. Počne kuća u plam, a miša cijukańa. Nar. prip. vrč. 158.

CIJÛKÂŃE, *n. vikańe* ciju! *isporedi* cijukati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Cijukańe ti slišim, ma ti gnijezda ne nahodim. Poslov. dan. 11. Mački do veseļa i igre a mišu do cijukańa i nevoļe. V. Vrčević, niz 323.

CIJÛKATI, cijȕčēm, *impf. vikati:* ciju! *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (ciukati 75a) *i Vukovu.* Tek sokolu prvo perje nikne, on ne može više mirovati, nego svoje razmeće gnijezdo grabeć slamku jednu i po jednu. s ńom put neba bježi cijućući. P. Petrović, vijen. 5. Sud bakreni za vodu, koji, kad je prazan, cijuće. Nar. zag. nov. 271.

I. CĬK, *a) glasovi kojima se hoće da kaže glas puščani. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* cĭknuti, *od čega su glasovi i*

uzeti. Dokle dvije jedna iza druge: cik! cik! opet izdušit ne daše. P. Petrović, vijen. 18. — *b) glasovi kojima se vabe kokoši:* cik! cik! *u Stulićevu rječniku. isporedi* cíknuti, *od čega su glasovi i uzeti. vidi i* ciku. — *c) glasovi kojima se tjeraju pilići:* cik! cika! M. Pavlinović. *od* cíkati *(skupavati).*

2. CÍK, *m.* prima lux. *govori se samo s riječju* zora, *koja stoji u gen. s prijedl.* od: u cik od zore (n. p. podranio), *vrlo bez ńega. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Boci Kotorskoj). Postańa kojega je i* cíknuti *(pucati), koje vidi. isporedi* cíkati. U cik od zore dođe kamatnik. S. Ljubiša, prič. 145. Tvoja se kći jutros u cik od zore s jednim sinom zdravo razdvojila. V. Vrčević, niz 288. U cik zore. 300.

3. CÍK, *m.* 1 *kao cika, kad cíči čeljade,* stridor, *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Vikom podvikuje, cikom pocikuje. Nar. pjes. vuk. rječ. 812a. Grozno klikne, tužnim cikom cikne. Osvet. 4, 60. — 2. *kao zvekot, kad zvekeće što zlatno ili srebrno itd.,* tinnitus. *isporedi* cícati. Nesta cika srebrnih derdana. Nar. pjes. vil. 1866. 324. — 3. dolor articulorum. *isporedi* cijepańe. *u Dalmaciji.* Udari cik u kosti, pak nikad nemam mira. J. Grupković. — 4. *kao tjeme, kad se kazuje da je ko koga udarivši po glavi ubio na mjesto. tjeme se u toj prilici uzima kao nešto što od udarca prašti, puca.* Udario ga po ciku. Vuk, rječ. 812a. Na zgodno ga mjesto pogodio, u povije, među oči dvije, u vrh cika, te ne pusti vika. Nar. pjes. stojad. 1, 97. 2. 102. — 5. *kao muk, tišina, kad prestane govor,* silentium. *u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Mej ńimi cik i muk. B. Krnarutić 10. — 6. *za što vrlo kiselo reče se u Srbiji da je* ‚kiselo kao cik'. Lj. Kovačević. *isporedi* cíknuti *pod* 4 *i* cvik. — *U sećem je značeńima riječ jednoga postańa, od korijena od kojega je* cícati. *od glasova koji se kazuju u prvom i drugom značeńu biva u trećem radńa kojom se kao s tijem glasovima a po tom i bez ńih što cijepa, rastrže. tijem cijepańem kazuje se u četvrtom značeńu što puca, prašti, s praskom se raspada. cijepańe i rastrzańe prelazi u petom značeńu u pretvorenu govoru. prestanak mu. u šesto značeńe stoji prema* cícati *kao* prozuknuti *prema* zučati. *isporedi* cíknuti (acescere). — *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* ciku.

1. CÍKA, *f.* stridor. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postańa kojega je* cícati. *Biva kad cíči čeljade ili životińa, kad puške pucaju, kad noži udaraju jedan o drugi, i sam glas kad cíči. — a) kad cíči čeljade: aa) kad ga zadesi koje zlo:* Stala cika vezirevih sluga. Nar. pjes. bog. 272. 421. Sta ju cika kako zmije ljute. Nar. pjes. vuk. 2, 20. Stade cika ludoga Jovana. 2, 33. — *bb) od ljutine:* Stade cika silnijeh junaka. Pjev. crn. 89. Nož sijeva, krv se prolijeva, stoji cika malo i veliko. Ogled. sr. 237. Pa poteže od bedrice ćordu, s cikom leti kroz šašiku travu; kad mu Turci ciku ućutili. pola bježi a pola ostaje. Nar. pjes. juk. 574. — *cc) od radosti:* Kako stoji cika vitezova. Nar. pjes. petr. 2, 290. — *b) kad cíči životińa: koń, lav, ptica:* Cika stoji końâ i końíkâ. I. Zanićić 33. Stoji cika gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 31. Stade cika Alijna vrančića. 2, 50. Stoji cika ljutijeh lavova. Nar. pjes. petr. 3, 5. Cika ševe, kad je poskok kuča. Osvet. 2, 35. — *c) od pušaka, kad pucaju (isporedi* cícati *i* cíknuti): Stade cika tankijeh pušaka. Nar. pjes. vuk. 4, 116. Stoji cika malijeh dušaka. 5, 331. — *d) od noževa kad se ńima ljudi bija (isporedi* cícati): Škripa zubi, cika jatagana. Osvet. 2, 133. — *e) i od samoga glasa kad cíči:* Cika glasa ču se do nebesa. Nar. pjes. petr. 2, 291.

2. CÍKA. *f. hyp.* cica *(sisa). u djetińem govoru gdje gdje u Srbiji.* I. Pavlović.

1. CÍKATI, cícêm, *impf.* stridere, *cícati. u dra pisca* xvii *i* xviii *vijeka. o čeljadetu u nevolji:* Meni svjetlos i sloboda jednako se tužnoj brani, osuđenijeh sred naroda da u pakljenoj cícem strani. I. Gundulić 76. Turci vode robje brez milosti, majke žale, divojčice cíču, a neviste ‚jao meni' víču. A. Kačić, razg. 256.

2. CÍKATI, cíkâm, *impf. vabiti glasovima* cik, cik! *samo u Stulićevu rječniku gdje se tumači:* iterato aliquem sibilo appellare. *prelazno:* Cikati koga. Stulić 1, 74b.

3. CÍKATI, cíkâm, *impf.* 1. fragorem edere, cum fragore rumpi, *pucati, praskati, lomeći se davati glas kao kad što puca. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cíknuti. *od korijena od koga je* cícati. — 2. ‚cika zora', illucesit. Počela zorica cikati. Nar. pjes. mikul. 165. *isporedi* cík *pod* 2. *postańa kojega je i u prvom značeńu, koje od samoga glasa prelazi u raspadańe, koje biva s takim glasom a po tom i bez ńega (kao što su i u* pucati *oba značeńa), a to se raspadańe prenosi na svjetlost, koja se razaspe u zoru. isporedi i* prasnuti, praskozorje. — 3. perire, mori. *skapavati. samo u Vukova rječniku.* Tu cikaju tice od groznice. Nar. pjes. vuk. rječ. 812a. *postańa također istoga: od samijeh glasova prešlo je značeńe na radńu koja s ńima biva, kao da bi se reklo: s tijem glasovima izdisati. isporedi* pisnuti, *koje istijem načinom znači i umrijeti.*

CÍKAV, *adj.* fragilis. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cíkati.

1. CÍKAVAC, cíkâvca, *m. a) neki skakavac u Crnoj Gori i u Hercegovini. N.* Dučić. — *b)* drońak cikavac, turdus iliacus L. Progr. spal. 1880. 20. — *u oba će značeńa biti nazvana po svom cícańu. je li i u drugom značeńu akcenat kao u prvom, ne zna se za cijelo.*

2. CÍKAVAC, cíkâvca, *m. zemlja na kojoj tako mala trava raste da se jedva može kosom zahvatiti, a tako tvrda da se jedva može kositi. u Lici.* J. Bogdanović. *biće nazvana po cícańu, što taka trava kao víči, s cikom se lomi, kad se kosi.*

CÍKAVICA, *f.* erythacus rubecula. Progr. spal. 1880. 21. *pogrješka će biti s nepouzdana prepisa sa ci- mjesto* ci-. Tuj su . . . i djeteli i cikavice. M. Vetranić 2, 268.

CÍKEL, cíkela, *m.* turdus musicus. Slovinac 1880. 30. *u Stulićevu rječniku* merula.

CÍKLA, *f. cidi* cvekla, *od koje je i postala izgubivši v i promijenivši e na* i. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (suppl.). Cikla, niki zovu blitva. drugačije, crvena repa. J. S. Reljković, kuć. 135. Cikla, beta rubra L.; cikla ‚divja', beta vulgaris L.; cikla pitoma, beta cicla L. B. Šulek, im. 12.

CÍKLAS, cíklasa, *m.* adexius Schoenh. J. Šloser, kor. 721. *isporedi* cikla, *od koje će biti načińen.*

CÍKLIĆ, *m.* cyclus *dem. u jednoga pisca* xvii *vijeka, e bi se moglo čitati i č po talijanskom govoru.* Po novomu njekomu cíkliću ili krugu od epata. B. Kašić, rit. xxviii.

CÍKLOP, *m.* cyclops. Daju te dubrave . . . ciklope, gigante. M. Vetranić 1, 160. *u Belinu rječniku* (192b) *sa ć po talijanskom govoru:* ćiklop.

CÍKLJAŃE, *n. nošeńe ili vučeńe čega teškoga*

ili mučno gažeńe po blatu. isporedi cikljati. J. Bogdanović.

CÍKLJATI, cíkljām, *impf. što teško nositi ili vući ili kroz blato mučno prolaziti. u Lici. u naše vrijeme. isporedi* cicati. Jedva cikljam ovu vreću žita. Kroz ovo blato jedva cikljam. J. Bogdanović. *Postaňem će biti od* cíkati, *skaparati. pa po tom kao ginući raditi što.*

1. CÍKNUTI, cíknēm, *pf.* stridere. *Akcenat kaki je u inf., taki je u cijelom aor. kad ima* nu: cíknu, *u imperat.:* cíkni, *u part. pruet. act.* n: cíknuo, *i u part. pruet. act.* l *s drugim slogom dugim:* cíknūv, cíknūvši; *a mijeńa se u cijelom aor. kad je bez* nu: cíkoh, cíče. *obliku u kojima bi bio akcenat kao u prues. nema. — Dolazi od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. — Od korijena od koga je* cičati. — 1. *neprelazno: cíknuti može a) čeľade: aa) u nevoli, od jada, od bola:* Ļuto cíknu to videći, pak zažali govoreći. P. Kneževíć, muka 21. Cíknu, víknu Fatima devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Ona cíknu kako Ļuta guja. 2, 112. Po ramena os'ječe Turčinu; cíknu Ture, pobježe u vojsku. 4, 88. Cíknu, pisnu Banović Sekula. Pjev. crn. 42. Grlom cíče, a od jada crče. Nar. pjes. vuk. here. 35. Glasom cíče, a od jada crče. 115. Cíče Daša, zaboļe je Ļuto. 203. — *bb) od Ļutine:* Cíknu Marko kako gorsko zvere. Nar. pjes. vuk. 2, 244. Od Ļutine cíknu kao guja. 2, 508. Ļuto cíknu, pa potеže ćordu. Nar. pjes. juk. 50. ‚Ene sad!' cíknu Miloš. M. Đ. Miličević, jur. 70. — *b) životiňa: aa) koń, lav:* Brzo šara dostiže Bogdana, . . . ona cíknu kako zmija Ļuta. Nar. pjes. vuk. 2, 453. A kad cikne sedmero lavčadi. Nar. pjes. petr. 3, 370. — *bb) paun:* Pavun . . . kad spusti oči, te vidi crne noge svoje, znade se zastiditi, spusti rep i nemilim glasom cikne. F. Lastrić, ned. 327. — *cc) zmaj:* Zmaj cikne, sve vatra sipa iz ńega. Nar. prip. vuk. 43. Cíče zmaj da se sva gora ustrese. Nar. prip. vuk.[2] 217. — *c) svirala:* Svirka cíknu, davorija víknu. Osvetn. 2, 119. Paša víknu a borija cíknu. Osvet. 3, 98. — *d) pećina može cíknuti od glasa čijega:* Novak pisnu, sva pećina cíknu. Pjev. crn. 126. — 2. *prelazno: cíknuvši zovnuti. u naše vrijeme u jednoj pjesmi:* Pa mi cíknu Marko sa čardaka svoga pobru Halil-agu starog: k meni pobro na gorńe čardake. Nar. pjes. juk. 68.

2. CÍKNUTI, cíknēm, *pf. vabeći viknuti* cik! *samo u Stulićevu rječniku, gdje se tumači:* uno sibilo aliquem vocare. *prelazno. isporedi* cikati *pod* 2, *od glasova* cik.

3. CÍKNUTI, cíknēm, *pf.* fragorem edere, rumpi, *puknuti, prasnuti. od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu ne u svakom značeńu, o čemu vidi dalje. — Od korijena od kojega je* cičati. *isporedi* cíkati. — 1. *puknuti, dati glas kao kad što pukne,* fragorem edere. *samo u tom značeńu u Vukovu rječniku.* Cíče puška. Vuk, rječ. 812[a]. Duga puška vrh Grahovca cíknu. Osvet. 2, 128. — 2. *slomiti se cíknuvši u predńem značeńu. samo u tom značeńu u Stulićevu rječniku* (‚qui dum frangitur resonat'). Cíče kost preko kost, svemu svijetu dade glas *(odgonetļaj: grom).* Vuk, rječ. 812[a]. Nar. zag. nov. 36. — 3. *puknuti, kao rascijepiti se,* rumpi. Istina je, da po kojoj krivini našoj cíknula je na kom mjestu ova grada i zid koji nagnuo se van omjere. B. Cuceri 170. Bila oko crkve zemļa meka, pa se ni čuo pad ni ciklo zvono. S. Ļubiša, prip. 197. — 4. *o zori,* lucescere. *isporedi* cík *pod* 2 *i* cíkati, *gdje i o promjeni značeńa vidi.* Kad cikne zora. S. Ļubiša, prič. 149.

4. CÍKNUTI, cíknēm, *impf.* acescere, in acorem corrumpi, *kisnuti, počińući se kvariti. u naše vrijeme. Od korijena od koga je* cičati, *prema čemu stoji značeńem kao* prozuknuti *prema* zučati. *isporedi* cík *i* cvík. — Cíknulo vino. Ļ. Kovačević. Ovo vino cikne. P. J. Marković.

CÍKÔNIJA, *f.* ciconia, *roda, štrk. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Cikonija, . . . kad uiti guštericu ili zmiju, nosi je po ariji. J. Banovac, pripov. 151.

CIKORIJA, *f.* cichorium intibus L. *u Bjelostijenčevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 42. *isporedi* cukorija, čihora.

CÍKOTE, Cíkôtā, *f. pl. ime selima: a) u Srbiji tri sela: jedno u okrugu jagodinskom, drugo u užičkom, treće u podrinskom* K. Jovanović, reč. 110. 159. 136. *treće se pomiňe i prije našega vremena:* Cikote u Jadru. S. Novaković, pom. 150. — *b) u Bosni dva sela: jedno u okrugu zvorničkom, kotaru vlaseničkom a drugo u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom.* Statist. 96. 27. *pošljeďe se spomiňe i prije našega vremena:* Cikote selo kodь Rudoga. S. Novaković, pom. 150. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled 95.

CÍKOTSKÎ, *adj. što pripada selu Cikotama.* Cikotsko poļe. Sr. Nov. 1861. 702. Cikotska opština. K. Jovanović, reč. 110.

CÍKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji.* Sr. Nov. 1881. 856. *postaňem može biti u svezi sa* cíkati *kao* Crković *sa* crkati.

CÍKÔVKA, *f. neka kruška u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 42.

CÍKTÎ, *adj. vidi* cigli, *od čega je i postalo kao da bi mu značeńe jače bilo. samo u Vukovu rječniku.*

CIKU, *glasovi kojima se vabe kokoši. isporedi* cík *(pod* 1), *čemu je dodan još uzvik u. prošloga vijeka.* Kokoši se hitaju s ciku rade, a ne s iš, iš. Poslov. dan. 47.

CIKUŠ, *m.* emberiza ciacia L. Progr. spal. 1880. 30. cikuš brkaš, emberiza cirtus L. 30. cikuš vodar, emberiza schoeniclus L. 30. cikuš žutac, emberiza citrinella L. Đ. Kolombatović. *isporedi* cikuša.

CIKUŠA, *f. neka ptica u dubrovačkoj okolici.* Slovinac 1880. 32. *isporedi* cikuš.

CIKUTIĆI, *m. pl. u zagoneci nazivaju se tako prasci po cičańu:* Cikutići cíče, a cibro vodu sipa u rutave mješčiće da napuni dekčiće *(odgonetļaj: krmača s prascima).* Nar. zag. nov. 103.

CIKUTIN, *m. u zagoneci u kojoj se govori* cigulin *govori se mjesto ńega i* cikutin. *vidi* cigulin. Nar. zag. nov. 133.

CIKUTVA, *f. kukuta. od lat.* cicuta. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* čikuta. Uz cikutve ozdravļeńe. J. Kavańin 77.

CÍL, *m. vidi* cij. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu. u prvom primjeru može biti da glagolsko* l *stoji mjesto* ļ. Gleda kako na pravu svitlost ili cil. Katek 1561. 81. Da bi bog želinja našega vazda bil . . . stanoviti cil. A. Georgiceo, nasl. 28. Tebi i tvojim strilam bude postavļeno za cil srce moje. A. Georgiceo, pril. 26. Već se upućujem ja k mojemu cilu. A. J. Knezović XLIX. Plač jest jedan jedini cil ili ti nišan naši očijn. Đ. Rapić 260. Onaj jest jedini cil, radi koga na ovaj svit jesam došao. 317. Strela iz luka ispuštena k svom cilu leti. J. Rajić, pouč. I, 3.

CILEŠ, *m. gospodar od Cela* (Cilli), *celski. u jednoga ļetopisca:* Za Zagarevićemь za Cilešemь *(griješkom* ‚na Cilešme'). Letop. šaf. 73. *drugi*

ļetopisci pišu Cêlišь: Za Zagarevića Cêliša. Letop. šaf. 73. Za Cêlišemь. Glasnik 32, 271.

CILÌBÂN, *m. u zagonetci*: Poručuje ciliban svojoj ļubi na divan: da mi spremiš širok stan, da doteram tri sta krava *(odgonetļaj: snijeg)*. Nar. zag. nov. 213. *biće riječ* ban *sastavļena sa* cili, *koje će biti samo glasovi, kojima se ništo nagovješćuje u zagonetci. isporedi* ciciban.

CÌLÎCIJ, *m.* cilicium, *od kostrijeti prostirka i haļina kao vreća, koju su nosili po golu tijelu grješnici koji su se kajali. isporedi* cilicije, cilicio, vreća, kostrijet. *Od* XVI *vijeka. neki pisci imaju po talijanskom govoru* č *mjesto* c, *a u nekih se ne može pouzdano znati je li* č *ili* c. *nominativu nema potvrde u svakoga pisca u koga se nahodi drugi oblik.* j *iza* i *na kraju stojeći može i otpasti. a)* c *na oba mjesta pouzdano, samo u Marulićevim primjerima ne sa svijem pouzdano:* Oltar pokriše zgora cilicijem. M. Marulić 19. Cilici hrvacki se zove vričišće. 67. Ostar na sebe cilicij navuče. 220. Cilicijem odivena. F. Vrančić živ. 16. Davno bi u ciliciju i u lugu učinili pokoru. M. Divković, bes. 885. Otac sveti, u ciliciju obučen. F. Glavinić, evit 11. Cilicij (‚cilicy') od zdola nošaše. 292. Cilicije, veruge, ubogu odiću. P. Radovčić, nač. 229. Bodļivim ciliciji. J. Banovac, pred. 139. — *b)* c *samo na drugom mjestu pouzdano a na prvom se može čitati* č, *kao tal.* cilizio. Nikadar na mekahnu odru ne leže nego li na goloj zemļi vrhu jednoga čilicija. B. Gradić, djev. 88. Na goloj puti nošaše čilicij i kostreti. B. Kašić, per. 118. Obučena . . . na goloj puti ostrijem čilicijem. 120. Molimo da ovu odiću, koja se zove čilicij, blagosloviti dostojiš se. L. Terzić 258. Trňa od čilìcîjâ. F. Lastrić, test. ad. 110.

CILICIJE, *n. vidi* cilicij. XVI *vijeka u jednom rukopisu, ali* c *nije pouzdano.* Cilicije zakrili tilo tvoje! Nauk Brnard. 42.

CÌLÎCIO, *n. vidi* cilicij *i* cilicije. *od* XVI *vijeka. a)* c *pouzdano na oba mjesta:* Krpļase cilicio. M. Divković, zlam. 64. Cilicija oli ti kostrecne aļine. M. Dobretić 248. — *b)* c *samo na drugom mjestu pouzdano, a na prvom se može čitati* č *i* ć: Čilicio vele oštro . . . na sebi imaše. B. Gradić, djev. 156. Nošaše . . . čilicio od dlaka konjskijeh. B. Kašić, per. 125. Pedepsat tijelo s čiliciom. I. Držić, nauk gond. 167. — *c)* c *može se na oba mjesta čitati* ć: Ciliciom i lugom. Nauk Brnard. 42. Nosiš jedno cilicio. I. Držić, nauk gond. 245.

CÌLIGRÂĐ, *m. neka loza vinova bijela grožđa. u Dalmaciji.* Sadila Mare vinograd b'jelu lozu ciligrad. A. Ostojić *iz nar. pjesme.*

CÎLÎK, *m.* tinnitus, vagitus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (samo u prvom značenju s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj). Postaňem od* cviļeti, *koje osim najobičnijega značenja znači i* cičati, škripati. *iza* c *ispala je* v. — *a) kao zveka, koja biva kad se udara u žice. isporedi* cika *i* cičati. Stoji cilik lira i tambura. Nar. pjes. vuk. rječ. 812. — *b) kao piska, vriska:* Koji je slušao plač robļa i cilik dječi. S. Ļubiša, prip. 89. Vika ženskijeh glava pomiješana vriskom i cilikom gladne dječice. 164.

CILÌKTATI, cilikćêm, *impf. kao cičati u zagoneci. Postaňem od* cilik *(upravo od* cilikati, *ali toga verba nema).* Ciliktala jaretina, ciliktala drvetina, ciliktala ti duša, ako mi ne ugonetao *(odgonetļaj: gadļe).* Nar. zag. nov. 28.

CILÌNKUŠA, *f.* culex, *komar. samo u rječnicima Mikaļinu* (49b. 202a) *i Stulićevu. Postaňem će biti od* cviļeti. *isporedi* cilik.

CILO, *n. vidi* cij. *isporedi* cil. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nisi za ino bil stvoren, nego za slavu božju i za vičńe spasenje, za č je ovo tvoj zamirak, ovo tvoje cilo ali centro gdi ima počinut dňa tvoja. P. Radovčić, symb. 151.

CÎLÔ VÍNO, *n. vidi* Cijelo Vino.

CIĻ, *m.* scopus, meta, finis, propositum. *isporedi* cil. *Akcenat se mijeňa u loc. sing.:* ciļu, *i u gen. pl. kad je bez* -ev-: ciļâ, *i u cijeloj množini kad ima* -ev-: ciļevi, ciļêvâ. — *Od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Vetranića), između rječnika u Vrančićevu* (meta, scopus), *u Mikaļinu* (scopus, finis propositus, meta), *u Belinu* (scopus 139a. scopus lusorius 430a), *u Bjelostijenčevu (kao u Mikaļinu), u Jambrešićevu* (meta, scopus), *u Stuličevu* (scopus, finis, meta), *u Vukovu (samo u djetińoj igri).* — *Od* ńem. ziel. — *a) biļeg u koji se gađa ili do koga se trči, kad je trka, u tjelesnom ili umnom smislu:* Nitkor nije zabio krjepak ciļ u rotu i sebi rok prodļio i svomu životu. M. Vetranić 1, 271. Mladim se ne zna rok vika dokle projde, li vazda ni ńih skok do ciļa ne dojde. P. Hektorović 68. Ki v stadiju (k ciļu) teku. Anton Dalm., 1kor. 9, 24. Da vam gdo ciļa ne podvrati (nemo vos seducat). Anton Dalm., kol. 2, 18. Dobro ga ja vidim, prem ako i sidim, momu je oku ciļ. Đ. Baraković, vil. 104. Topove omjerati i s ńima u svakoj dalečini pogoditi po sred ciļa vješt veoma. B. Cuceri 199. Da jedini oni hitac tako otide da u ciļ pogodi. 200. Da im sgodno u ciļ puške pale. Osvet. 4, 30. *ispravļen kamen, u koji djeca gađaju plojkama kad se igraju plojke u Crnoj Gori, zove se* ciļ. Vuk, rječ. 508. *dva su taka kamena, jedan prema drugom: najprije gađaju od jednoga u drugi, a poslije od ovoga u onaj:* Pogode se u kojoj će daļini poperiti dva duguļasta kamena, koji se zovu ciļevi. V. Vrčević, igre 69. — *tako može tko ili što biti ciļ kakoj radńi koju mu na dobro ili na zlo biva. kao ļubavi, nenavisti, osveti itd.:* Neka budu ciļ otoške nenavis(t)i. J. Kavańin 542. Ciļ svih osveta neutaživih. A. d. Bella, razgov. 216. On, koji je otca nebeskoga ļubavi neizmirne ciļ i zamirak, ne ļubi se. A. Kanižlić, uzroci VII. Ovi postavjen je za ciļ, na koga suprotivnost vrvjeti će. Živ. is. 36. *tako kad se što nepoznato pogađa:* Ovo pismo tomačeći u ciļ udara. B. Cuceri 384. — *u jednoga pisca prošloga vijeka biće kao sredina, po sredini u koju se što gađa:* Primi ga, i u ciļ prisladkoga tvoga srca spremi ga. Đ. Mattei 323. — *u jednoga pisca prošloga vijeka* ‚ciļ od igle' *hoće reći onoliko koliko bi se iglom moglo taknuti:* U ńegovu tijelu nije zdrava mesa ciļ od igle. N. Marči 52. — *b) od onoga u što se u predńem značenju gađa ili do čega se trči biva u opće na što se kakvom radńom dolazi, na što ide kaka radňa, što iz ńe izlazi, što se hoće da dokući, za čim se teži, na što je što. aa) do čega se u kakoj radńi ili u kakom staňu u opće dopire:* Kada bi se došlo na ti ciļ da nam se ukažu dva načina od putovanja, jedan častan i pokojan, drugi mučan i trudan, . . . govoraše on da se ima prigrliti način mučan. B. Kašić, ign. 84. Neka veće rostu u svetiňi, i dosegu do onoga ciļa i zamirka odlučena od mudrosti božanstvene. P. Radovčić, nač. 47. *tako će biti u poslovici prošloga vijeka:* Dan za danom, a ciļ za ciļem do konca. Poslov. dan. 15. — *bb) na što izlazi kakva radňa, kao što je govor, što se ńim hoće da kaže, smisao mu:* Ne moreš dostignuti ciļ našega govorenja. F. Vrančić, živ. 24. — *cc) što se hoće kakom radńom da učini, da dokući, za čim se teži, a po tom i samo na što je što:* Koje godar tilo na 'vom svitu hodi, il

kńasto il cilo, smrt na svoj ciļ vodi. P. Vitezović, odil. 12. Ovo je ciļ moga uńańa. I. P. Marki 71. Tako je bog poļubio svit da sina svoga jedinorodenoga dade. Na koji ciļ i svrhu? A. Kanižlić, uzr. 22. Za svoj ciļ obić' će brda i doline. M. Kuhačević 36. — *dd) do čega što sobom dopire u opće, ono mu može biti i kraj: po tom je ‚do ciļa' kao do kraja, sa svijem, cijelo što:* Jesi li pohlepan vjerno do ciļa ispuńati sve službe, koje ti nareduje? Đ. Mattei 221. Pravu istinu do ciļa nam izgovara. B. Cuceri 182. Ištjet' do ciļa pravice, biva sve pak krivice. Poslov. dan. 27.

CIĻAK, ciļka, *m. dem.* ciļ. *ali samo* ‚do ciļka' *kao i* ‚do ciļa', *sa svijem. i po tom kao mali ostatak od čega. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (extremitas). *a)* ‚do ciļka', *kao do kraja, sa svijem. ispordi* ciļ. Izvesti pravdu do ciļka. A. Kalić 148. — *b) mali ostatak od čega. isporedi* biļeg. Tolika se promjena učinila da od stare običaji nije ciļka ni utraška. A. Kalić 97.

CIĻAN, *m. ńeko mjesto u Hercegovini u pjesmi, može biti* Cvilin. I uzeti svu Hercegovinu do Mostara, grada bijeloga, do Ciļana Crnojević-Iva. Nar. pjes. vuk. 5, 347.

CIĻATI, ciļâm, *impf.* collineare, *gađati, smjerati, nišaniti. Od* XVI *vijeka (vidi primjere Antuna Dalm.), između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićeru i Voltugijinu. Od* ciļ. *Akcenat kakav je u inf., taki je u cijelom ost.:* ciļah, *u* 3 *pl., gdje je i treći slog dug:* ciļajû, *u part. praes., gdje je također isti slog dug:* ciļajûći; *u part. praet. act.* I *s drugim slogom dugim:* ciļâv, ciļâvši; *u part. praet. act.* II: ciļao, ciļala; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u* I *sing. praes.: u impers.:* ciļâh, *imperat.:* ciļâj. — *a) u pravom smislu:* Strilom u srid ciļa ciļa. M. Kuhačević 35. S vami oko striļa, koje zgađat znade, da, kad istom ciļa, srdcu smrt zadade. A. Kanižlić, rož. 51. — *b) u prenesenom smislu: pravce ići kuda, truditi se doći k čemu:* Ciļahu ka kraju. Anton Dalm., act. 27, 40. Ećemo ciļati k svršenosti. Anton Dalm., hebr. 6, 1. *ići na što u umnom smislu. upravļenu biti na što:* Razumi kraļica, kud kraļ ciļa. A. J. Knezović 104. Koliko god se slavni nadpisa u pismu svetomu daje kćeri, ne može biti da svi kolici također ne ciļaju na pošteńe matere. A. Tomiković 204. Sve ono, što su činili i što su trpili sveti, jest gledalo i ciļalo da postanu sveti. 339.

CIĻOZGÁĐATI, ciļòzgâđâm, *impf.* scopum attingere. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ‚cjeļozgađalac' (75), *oboje načińeno za rječnik.*

CIĻSKÎ, *adj. vidi* ceļski. XV *vijeka. sa* I *mjesto* ļ, *ali se* I *može čitati i* ļ. Cilskomu banu. Ļetop. šaf. 63.

1. CÎM, *m. selo u Hercegovini kod Mostara.* Ļ. Stojanović. Schem. herc. 1873. 154. Statist. 105.

2. CIM, *u zagonetci. vidi kod* ciguļin. *može biti da su samo glasovi.*

CĬMA, *f.* cyma, *lišće do glavice u luka, u repe itd. Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Vukovu. Od tal.* cima, *vrh, koje je od lat.* cyma, *vršika u bilja, klica, a to od grč. κῦμα* Već jim vrime po cimi se znade. J. S. Relković, kuć. 309. — *U jednoga pisca prošloga vijeka biće griješkom mjesto* ‚cina' (cijena) *slika radi:* Otci zajedno s ńima, kih ne sbroji vijek tva cima. J. Kavańin 523.

CIMAM, *m.* cinnamum, cinnamomum. *isporedi* cinamom, cimen, cimet. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Mirnija balsama i cimama. J. Kavańin 520.

CĬMÂŃE, *n.* quassatio. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* cimati.

CĬMATI, cĭmâm, *impf.* quassare, *tresti, drmati. samo u Vukovu rječniku. postaćem može biti od tal.* cimbellare, *padati. isporedi* cibati, cebati.

CIMATORIJ, *m. vidi* cimitar. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga se c može čitati i č.* Cimatorij neka se zamiri. M. Bijanković 78. Kosti neka se postave u grebove, ali cimatorije. 75.

CĬMAVICA, *f. vidi* čimavica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, gdje može biti da je zlo prepisano iz Mikaļina rječnika* čimavica.

CĬMBAL, *m. vidi* cimbao.

CĬMBALA, *f. vidi* cimbao. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CIMBÀLÂŠ, cimbaláša, *m.* cymbalista. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* cimbulaš.

CĬMBAO, cĭmbala, *m.* cymbalum. *od* XVI *vijeka, i to s promjenom glasa* l *na kraju o (vidi u primjeru N. Rańine), ali u isto vrijeme i bez te promjene; u ńekih je pisaca ć mjesto c po talijanskom govoru, a u ńekih se ne može za cijelo znati je li c ili č (isporedi* cesar); *nalazi se i* n *mjesto* m *(vidi dale). između rječnika u Mikaļinu* (cimbal *i* čimbal) *i Bjelostijenčevu* (cinbal). *Akcenat se ne zna za cijelo. isporedi* cimbola, cimbula, cimbuļ. — *a) c bez sumńe:* Kako cimbal ki tutńe. Anton Dalm., 1kor. 13, 1. Nose u rukah cimbao i citaru. I. Držić, nauk gond. 174. Hvalite ga u cimbalih. B. Kašić, rit. 226. Falite ga u cimbali lipo zvoneći. B. Pavlović 46. — *b) c ili č, ne zna se pouzdano:* Kako no mjed zvoneći ili cimbao zvečeći. N. Rańina 36. 1kor. 13. 1. U cimbale zvone. M. Marulić 62. Kako no mido zučeći ali cimbal tutńeći. I. Bandulavić 27. 1kor. 13. 1. Cimbal, bubań, organ mili, s milom pisni da se sluče. A. Vitaļić, ist. 5. Muče gusli, zamuknu cimbali. A. d. Bella, razgov. 135. — *c) sa* n *mjesto* m, *a c je bez sumńe:* Kako no mido, ko zuči, ali cinbal, ki tutńe. Bernardin 13b. 1kor. 13, 1.

CĬMBER, *m. vidi* cimer *pod* I *(u pluga). gdje gdje u Srbiji.* P. Đorđić.

CIMBERLATI, cimberlam, *impf. u jednoj istarskoj pjesni kao da je od tal.* essere in cimberli, *vescliti se.* Piran zakupi gusle i svirale, pak gre cimberlati Tižbi pod poneštru. Nar. pjes. ist. 2, 155.

CIMBOLA, *f.* 1. *vidi* cimbao. *samo u Jambrešićevu rječniku* (I, 169b). *isporedi* cimbula. — 2. chelidonium majus L. *samo u Bjelostijenčevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena.* B. Sulek, im. 42. *može biti od tal.* cimbalaria, *ńem.* cymbelkraut. *isporedi* cindola.

CIMBULA, *f. vidi* cimbao. *isporedi* cimbola. Jurica, spivaj v cimbule diraj. Jačke 189.

CIMBÙLÂŠ, cimbuláša, *m.* cymbalista. *isporedi* cimbalaš. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (I, 388b) *i Jambrešićevu.*

CIMBULÀŠICA, *f.* cymbalistria. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (I, 388b) *i Jambrešićevu.*

CIMBUĻ, *m. vidi* cimbao. *u Istri. dolazi i sa* n *mjesto* m. Cinbuļ bije care gospodine, cimbuļ bije i čini veseļe. Nar. pjes. ist. 1, 53.

CIMEN, *m.* cinnamomum. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cimet, cinamom, cimam.

CĬMER, *m.* 1. *‚kao gvozdena daščica, oko dva prsta široka, koja je doļe na dnu debela a gore*

na vrhu na nekolika mjesta probušena, pa se odozdo proruče kroz lemeš i gore kraz gredelj i odozgo se u ùn udari grozden klin, te tako drži lemeš za gredelj. samo u Vukovu rječniku. isporedi cimber. *postanem će biti od sred. ném.* zimber, zimmer, zimer, *drvo, građa.* — 2. *grb, i znak na dućanima, krčmama itd., po kom se obično i zovu, i nakit. isporedi* bilęg *pod* 2. *Od sred. ném.* zimier, *nakit. a)* insigne, *grb u pravom smislu, koji može tko imati i na svojoj ladi. od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu.* ‚Cimer' *dodaje Anton Dalm. na strani k riječima* ‚zlamenje Kastora i Poluksa' (act. 28, 11.). Nav ima cimer ili armu, čigova jest. F. Glavinić, cvit 453. Na ńem cimer odovud mađarskog a odonud kralestva horvatskog. M. P. Katančić 69. — *b)* titulus, *znak na dućanima, krčmama itd., ném.* aushängeschild. *samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* — *c) riječ se jamačno uzima i samo kao nakit, te je po tome u Hrvatskoj na svadbi u nevjestinoj kući nad stolom* ‚cimer bijela poňava pod gredom prostrta, a na ńu jabuke, pozlaćeni orasi, lešńaci i pantljike'. V. Bogišić, zbor. 229.

CIMERNI, *adj.* armalis: cimerni list, armales literae. *samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

CÌMET, *m.* cinnamomum, *ném.* zimmet. *isporedi* cimam, cimen, cinamom. *u naše vrijeme.* Cimet, laurus cinnamomum L. G. Lazić 126. Zeitin od cimeta. Farm. 119. Cimeta i tamjana. Vuk, otkr. 18, 13. Dobri cimet iz daleke zemlje. D. Daničić, jer. 6, 20.

CIMIN, *m.* cyminum. *u Bjelostijenčeva rječniku. isporedi* čimin, kim, kimin, kumin. *u jednoga pisca našega vremena* sideritis L. *i* jasminum officinale L. B. Šulek, im. 42. *isporedi* cemin.

CIMIN VRH, *m. selo negdje blizu Sena* XVI *vijeka.* Mon. croat. 179.

CIMÌNA, *f. augm.* cima. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Krompiri iznikli, ukaže se najprije cimina, pa onda cvijet a za ovijem bobe. Nar. prip. vuk.' 276.

CIMÌROTA, *m. jedan od Arbanasa koji se zovu Cimirote razlikujući se tijem imenom od drugih. isporedi* Klimenta. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Neka kupi stotinu Turaka, Cimirota kako vatre žive. Nar. pjes. vuk. rječ. 812b.

CÌMITAR, *m. vidi* cimiter. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (2, 59b *kod* cintorom). Cimitari imaju biti dobro zatvoreni. Narod. modr. ark. 2, 87. Poveli jedan cimitar uzidati. F. Glavinić, cvit. 13. Gredise po hižah, po špiljah i po cimitarih. 256.

CÌMITER, *m.* coemeterium, *grobje. isporedi* cemeter, cemiter, cimitar, cimatorij, cimiterij, cimitor, cimitorij, cintor, cintorom. *Od* XIV *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčeva.* Pogrebsti u cimiteru. Kapt. seń. ark. 2, 84. Minujući po jednom cimiteru. Korizm. 21b. Koji oskvrnil jest crikvu ili cimiter. Š. Budinić, ispr. 57. Bi pokopan u cimiteru. F. Glavinić, cvit 277. Vsaki dan v cimiter k majki su hodile. Jačke 166.

CIMITERIJ, *m. vidi* cimiter. *nominativu nema potvrde. od* XVI *vijeka.* V cimiteriju rečene crikve. Transit 209. U cimiteriju. A. Gučetić, roz. mar. 99. Bi ukopan u cimiteriju. B. Kašić, per. 116. Prođe priko jednoga cimiterija. P. Posilović, nasl. 162b.

CÌMITOR, *m. vidi* cimiter. *u naše vrijeme.* Procuri mi voda z cimitora dvora. Jačke 95.

CIMITORIJ, *m. vidi* cimiter. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. nominativu nema potvrde.* Prohodeći priko onoga cimitorija. M. Orbin 111.

CÌMKATI, cìmkâm, *impf. dem.* cimati. Lj. Kovačević.

CÌMNUTI, cìmnēm, *pf.* conquassare, *drmnuti. Od* cimati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova.* Ja se cimnem, da bežim; ali hoćeš! M. Đ. Milićević, več. 279.

CÌMOLAK, cìmōlka, *m. vidi* civoljak. V. Ljesević.

CIMOVAK, Cimovka, *m. neko mjesto* XV *vijeka u državi hercega Stjepana.* Pisano na Cimovьku. Spom. sr. 2, 104. Daničić 3, 449.

CIMPREŠ, *m.* cupressus. *isporedi* cempres, čipres. B. Šulek, im. 42.

1. CÌN, cina, *m.* stannum, *kositer, kalaj. od ném.* zinn. *samo u Vukova rječniku, gdje se dodaje da se govori u vojvodstva. isporedi* cīn.

2. CÌN, *glas malena zvonca:* Va črljenoj jupi vraga z pakla sdupi: cin, cin cin! Jačke 233. Kolede molende, careva godina: cin, cin, kaka, daj mi dva kolaka. M. Đ. Milićević, živ. 2, 20.

CINABAR, cinabra, *m.* cinnabaris. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u oba kajkavski* cinaber). *Od tal.* cinabro. *isporedi* činabar, cinober.

CINAMOM, *m.* cinnamomum. *isporedi* cimet, cinamomka, činamomka. XVI *i* XVII *vijeka. u drugom primjeru mjesto* m *na kraju stoji nad* o *crtica.* Cinamom i balsam. Naručn. 14. Kako no cinamo(m). Bernardin 136. Cinamom obrani, i rožica mirisna. F. Glavinić, cvit 280. Cinamom i balsam. M. Radnić 170.

CINAMOMKA, *f. vidi* cinamom. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* činamomka.

CÌNBAL, *m. vidi kod* cimbao.

CINBUL, *m. vidi kod* cimbuj.

CÌNCÂR, *m.* Valachus Thrax. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova. misli se da se Cincari tako zovu za to što govore* c *mjesto* č: cinc *mjesto* činc (quinque); *inače su Rumuni.* Dovede goge cincare od Orida, te sagradi crkvu. Rad 1, 187. Drobni trgovac; takovi su po Slavoniji cincari ili ti kalajgije. A. T. Blagojević, kin. 63. — *dolazi i mjesto prezimena:* Cincar Janko od Orida grada. Nar. pjes. vuk. 4, 227.

CÌNCARČÀD, *f. coll. djeca cincarska. samo u Vukova rječniku.*

CÌNCÁRČE, cincârčeta, *n. dijete cincarsko. samo u Vukova rječniku.*

CÌNCÁREV, *adj. vidi* cincarov.

CÌNCÁREVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 166.

CÌNCÀRIJA, *f. coll. narod cincarski, mnoštvo Cincara. samo u Vukova rječniku.*

CÌNCARIN, *m. vidi* Cincar. *u množini je bez krajnega* -in. Lj. Kovačević. I. Pavlović. — *gdje gdje i trdicu tako nazivaju.* J. Bogdanović.

CINCÁRITI, cincârîm, *impf.* illiberalem esse, *tergiversari.* J. Bogdanović.

CÌNCÁRKA, *f. žensko čeljade cincarsko. samo u Vukova rječniku*

CÌNCÂROV, *adj. što pripada Cincaru. samo u Vukova rječniku.*

CÌNCARSKÌ, *adj. što pripada Cincarima. samo u Vukova rječniku.*

CÌNCER, *m. vidi kod* Cicer *pod* 2.

CINCÈRLIJA, *f. ńeka kula ńegdje u primorju u pjesmi.* Porobiti, vatrom popaliti, sam' ostavit' kulu Cincerliju, i u kuli mene Anđeliju. Nar. pjes. juk. 185.

CINCIBER, *m.* zingiber. *samo u Mikaljinu rječniku. od tal.* zenzevero, zinzivero. *isporedi* činčibar *(gdje će biti zlo čitano* č *mjesto* c), cencer, dumbir.

CINCIUŠ, *m.* tentator. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (instigator in peccatum, daemon instigans, tentator, adulator) *i Jambrešićevu* (tentator diabolus). *Od maj.* cincoš, *lukav.*

CÍNCO, *m. hyp.* Cincar. *samo u Vukovu rječniku.*

CINCULOVIĆ, *m. prezime u Dubrovniku* XV *i* XVI *vijeka.* Spom. sr. 2, 79. Mon. serb. 506. Daničić 3, 449. Fra Bjažu Cinculoviću. N. Naljeković 1, 306.

CINDOLA, *f.* chelidonium majus L. B. Šulek, im. 42. *isporedi* cingola *i* cimbola *pod* 2, *od koje će biti i postala.*

CINDOLICA, *f. vidi* cindola. B. Šulek, im. 42.

CÎNDRA, *f.* cithara. *isporedi* citra, *od koje je i postala tijem što je umetnuto* n, *a za ńim* t *promijeńeno na* d. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i sada u gorńoj krajini hrvatskoj.* Svirale svirili, cindre privrtali. M. Marulić 58.

CÎNDRATI, cîndrâm, *impf.* citharizare, *udarati u cindru, i dosadno zvekетati, klepetati. u gorńoj krajini hrvatskoj.* P. Matković. *isporedi* citrati.

CÎNDRIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović. Boca 14. Šem. srb. 1881. 351. *može biti da je bio nadimak* cindra *(od* cindrati), *pa od ńega postalo prezime.*

CÎNEN, *adj.* stanneus. *samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Srijemu). isporedi* cin.

CÎNGARA, *f.* tintinnabulum, *zvonce što se vješa stoci o vrat. isporedi* mjedenica, bronza. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori u Crmnici). Postańem će biti od* cimbao. *isporedi* cimbola, cingola.

CINGESAR, *m. prezime* XVI *vijeka, u Hrvatskoj.* Mon. croat. 309.

CINGOLA, *f.* chelidonium majus L. *i* osteric um legitimum MR. B. Šulek, im. 42. *isporedi* cindola, *s kojom je bez sumńe istoga postańa.*

CINIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka u Hrvatskoj.* Mon. croat. 290.

CINKATI, cinkam, *impf.* tintinare, proclamare, *zvekетati, razglašivati. samo u Bjelostijenčevu rječniku. Od glasova* cin.

CINKOŠ, *m.* parameeosoma Curtis. J. Šloser, kor. 295. *Biće od* cinkati. *isporedi* cinkuš.

CÎNKRÔT, *m.* equisetum. *od ńem.* zinnkraut. *isporedi* vošće. Poļski cinkrot, equisetum arvense; vodeni cinkrot, equisetum fluviatile. G. Lazić 165. Cinkrot, equisetum hiemale L. B. Šulek, im. 42.

CINKUŠ, *m.* tintinnabulum, blatero, *zvonce i tko razglašuje što ne bi trebalo. samo u Bjelostijenčevu rječniku. Od* cinkati, *koje vidi.*

CINÓBER, *m.* cinnabaris. *Od ńem.* zinnober. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 281ᵇ) *i Jambrešićevu* (1, 106ᵇ) *i u narodnom govoru u Srijemu.* P. J. Marković. *isporedi* cinabar.

CINTA, *f.* Cynthus Po Cinte gore stran kada no lovļaše. M. Marulić 39.

CINTARIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u pjesmi Turčinu.* Obuk'o si toke Cintarića. Nar. pjes. juk. 562.

CINTOR, *m. vidi* cimitor, *od čega je i postao. u ugarskih Hrvata.* Idem v zelen cintor. Jačke 168.

CINTOROM, *m. vidi* cimiter. *Od* coemeterium. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CÎŃ, *m.* stannum. *isporedi* cin. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CIŃÍKÂŃE, *n.* vagitus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cińikati.

CIŃÍKATI, cińîčêm *i* cińîkam, *impf.* vagire. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi i* ičati, *od čega je i postalo.*

CÎO, cijêla, *adj* integer. — *Glasovi* -i- *pred* o, *i* -ije- *pred* l *stoje u južnom govoru mjesto staroga ê, mjesto kojega je na oba mjesta u istočnom govoru* e (cêo, cêla), *u zapadnom* i (cîo, cila). — *Dolazi od* XIII *vijeka sa starijem ê (vidi u prvijem primjerima). istoga ili* XIV *vijeka dolazi i po istočnom govoru sa* e (celo. Mon. serb. 70); *po zapadnom govoru sa* i *od* XV *vijeka* (cilь. Mon. serb. 255); *također od* XV *vijeka i po južnom govoru i to sa* i *pred* o (cio. Mon. serb. 413) *i sa* ije *pred* l (cijelo. Mon. serb. 457), *ali se po starom pisańu ne može sa svijem pouzdano znati jesu li bila dva sloga* ije *kao danas ili samo* je, *i od kada su dva (vidi i kod* bio, bijela). — *Prem da s promjenom glasa* l *na kraju na* o *dolazi od* XV *vijeka, kako je već spomenuto, opet se i sa* l *na kraju nalazi i danas, i to u južnom govoru, u kom tada pred* l *nije* i *nego* ije: cîjel (Vuk, rječ. 811ᵇ. *vidi u primjerima iz narodnijeh pjesama); u zapadnom govoru u čakavaca samo sa* l. — *Akcenat je sa svijem onaki kaki je u* bio, bijela, *kod kojega vidi za sva tri govora.* — *U rječnicima se nahodi svijem: u Vrančićevu:* integer; *u Mikaljinu:* integer, solidus, merus, sincerus, castus; *u Belinu:* integer (394ᵃ. 414ᵃ), intactus, nenačet (111ᵇ), merus (483ᵇ. 653ᵃ), purus (597ᵃ); *u Bjelostijenčevu:* integer, solidus, merus. incorruptus; *u Jambrešićevu:* integer; *u Voltiģijinu:* ganz; *u Stulićevu:* integer, sanus, purus; *u Vukovu:* totus, integer, merus; *u Daničićevu:* integer. — *Komparativ vidi dalje pod* 5. — *Postańa još ne sa svijem jasna: može biti od kor.* kar (skar), *dizati, mahati, skakati. drugi misle da bi moglo biti od kor.* ski, *od koga je* cijena.

1. *u pravom smislu tjelesnom, a to je onda kad je u čega sve što treba i onako kako treba, kad od ńega nije ništa oduzeto ni kojim načinom, niti što kojim god načinom oštećeno, pokvareno, pomjereno. tako cijelo može biti čeļade, tijelo mu, ud mu, živinče, stvar tjelesna i umna. isporedi* vas (sav), čitav. *a) čeļade, tijelo mu živo ili mrtvo, ud mu, koje god mjesto na tijelu mu.* Skakaše cêlь na nogu svojeju *(koji prije bijaše hrom).* Stefan kr. 21. Obrêtohь čьstnoje têlo jego cêlo. Sava 13. Proidohь skrozê ogńь i vodu cêlь i sьhrańenь. 13. Ginut će ńih baše, vi ćete bit cili. M. Marulić 54. Tijelo . . . u mrvah cijelo jes i cijelo u cijelu. M. Vetranić 1, 391. Cilih ńih pustil jesi domom. Aleksand. jag. starin. 3, 299. Kijeh je tijelo cijelo a duša oskvrńena. B. Gradić, djev. 46. Časti se sveto ńe tijelo cijelo i ejelovito neoskvrńeno. B. Kašić, per. 102. Koje godar tilo na 'vom svitu hodi, il kńasto il cilo, smrt na svoj cil vodi. P. Vitezović, odil. 12. Leži u crkvi osobitoj, cijel u tijelu. J. Kavańin 329. Jedva izmače i glavu cilu iznese. A. Kanižlić, kam. 2. Savino se ne raspada tilo, nego posta puno godin cilo, i stalo bi do sudńega danka. A. Kačić,

razg. 18. Uļesti će na nebo sam Isukrst, ali će vas i cio uļesti. B. Cuceri 34. Išteš ranu na cijelu mesu. Poslov. dan. 34. — *u tom smislu cijelo čeļade žensko, koje je sačuvalo djevojaštvo:* Dobro gledaj, za te je li, ter ju kupi, . . . cilu, nemužatu ja ti ju obitam. H. Lucić 232. — *čeļade se cijelo može na što dati, kad se sa svijem nu to da, kad sa svijem prione za kakav posao, kao ne misleći ni o čemu drugom:* Ja se na posle cio naklopim, dok ih s glave ne bacim. M. Pavlinović, rad. 107. — *tako se cijelijem srcem može što činiti, kad je srce sa svijem zabavļeno oko toga, kad u ńemu nema djelića koji ne bi bio zabavļen oko toga.* Duša bogoštovna cijelim srcem da uznosi dobrom stvorcu svoja skrovna. J. Kavańin 342. — *s riječju kajom se kaže o čeļadetu šta je pokazuje da je čeļade sa svijem ono:* Danas u crkvu pridana si bila, dokle narasteš tu divojka cila. P. Knežević, pism. 19. Lupež on je cili. V. Došen 255. — *po danku cijelom, koji tko plaća, a ne maňe, da ostatak puta na drugoga, on se zove u Srbiji* cijela glava: Ko plaća pun danak zove se cela glava; ko plaća polovinu, poluglavac. M. D. Milićević, opšt. 16. — *b) što god tjelesno i što se može uzeti u tjelesnom smislu: kakvo god mnoštvo čeļadi (kao što je vojska, narod), zemļa, država, selo, životińa i kakvo god mnoštvo životińe (kao što je stado), koja god stvar tjelesna, kakvo god mnoštvo takih stvari.* Vladyčьstvu jego byvšu 37 lêtь sьhraňenu i cêlu. Sava 1. Petь komatь čьstnoga drêva, celo sve. Mon. serb. 70. Osta ta vas cel malin fratrom. Mon. croat. 101. Dali smo . . . jedno celo selo. 271. Odij se u svitu ne ružnu, da cilu. M. Marulić 99. Daščica ima biti cela. Naručn. 25b. Gradove i kraļestva cijela ždere. I. Gundulić 363. Na čovjeka sama i gola gdi je došo s vojskom cijelom. 542. Pune ńive, dubja plodna, rojne čele, stada cijela. 179. Na boj pode množ tolika, da toňahu cijela poļa pod pučinom od bojnika. 475. Tvrdi štiti, cijeli oklopi, još izraňen nije nitko. 345. Posred istoga ginutja uzdržao je drijeva cijela. B. Kašić, fran. 123. Eto kavran jedan cil hlib donese. F. Glavinić, cvit 11. Odleti tvrdoga kamika kus, a staklo osta cilo. 184. Svite cile ostahu. 400. Cilu ńu *(zgradu)* opeta do tri dana sagradit ću. A. Vitaļić, ostan 130. Držane bi ńemu bile sve slovinske župe cile. J. Kavańin 160. Vina vele, da tri bačve puni cijele. 325. Otarić gubi posvećeńe, kad je razbiven da nejma dila cila na komu bi mogla stati ostija i veća strana čaše. A. Kadčić, bogosl. 90. Dat' gospostvo i prosvitļeńe ne samo jednom gradu il državi, dali jednom cilu kraļestvu. J. Banovac, razg. VII. Pojas cio i čitav. A. Kanižlić, utoč. 378. Cile narode na pravu viru jest obratio. A. Kanižlić, kam. 392. Uzet našu zemļu cilu. V. Došen 2. Vaļa izać s vojskom cilom. 10. Kad jabuka stoji cila, gdi je druga veće gńila, ciloču će izgubiti i kod gńile gńila biti. 93. Onaj bi od cile skupštine pofaļen bio. M. A. Reļković, sat. 12. Ne ostavi svoj započeti i ciloj Slavoniji osobito potribiti posao. 118. On nek drži cile kuće novce. 149. Ti ne češ načeti dici ciloga kruha. 105. Nije moguće da u tri obitili cile nije bilo koje god malo ditešce. M. Dobretić 31. Navući prokletińu na ceo graļ. J. Rajić, pouč. 1, 22b. Što smo dali, kod ńega se celo čuva. 1, 13. Iz boja n'jesam c'jela kopja učan iznositi. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 56. Ne mogu biti i vuci siti i kozlići cijeli. Poslov. dan. 73. Cijel Stambol jeste pozatvoran. Nar. pjes. vuk. 2, 396. Kojino je bio desno krilo c'jele Bosne i ńene krajine. 4, 209. Cio tovar poharčio blaga. 3, 534. U zdravļe cijologa društva. Vuk, nar. pjes. I, 77. — *tako je i* vino cijelo, *kad mu se ne priļeva voda, te ništa od sebe ne gubi:* Pijahu vino cilo. M. Marulić 82. Vinca bijela krastovac natočih bez vodice cijela. M. Vetranić 2, 324. Čaša stoji vina cila. A. Vitaļić, ist. 234. Cijelo vince igru uči. J. Kavańin 23. Nemoj piti cila vina, nego pij dobro vodna. J. Vladmirović, lik. 37. Poručila zima: kupi kut'o vina, i popi' ga cijela, i ne boj se snijega. Poslov. dan. 98. Još ti snuješ vino s vodom miješat, a za cijelo prodavat ga? A. Kalić 547. Cijelo vino, t. j. bez vode, merum. Vuk, rječ. 811b *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* — *i* voda *je* cijela, *dokle nije od ne odlito iz sudu u kom je doneseno niti se tko napio, nenačeta:* Zamešuje se vodom obićnom, samo celom, to jest iz nenačeta suda. M. Đ. Milićević, slav. 25. — *i* zemļa *je* cijela, *koja nije orana. isporedi* cjelica. Mora nadomjestiti nčińeni kvar, ako je zemļa susjedova posijana; ako je pako cijela ili neorana, onda ne treba. V. Bogišić, zbor. 438. — *u tjelesnom se smislu može uzeti i broj zamjenjujući ono čemu je broj:* Pribrojiće je li cio broj u sebi. J. Palmotić, dubr. 294. U jednomu . . . bješe cijela šestisućnica . . . duhova. Živ. is. 88. Meće se cilo 8. M. Zoričić, arit. 30. Koji ļudi cili šest hiļada i pet stotin izvedoše. Nadod. 58. — *c) vrijeme, kako god nazvano:* Cilo godišće plavav do zemļe dojde. Aleksand. jag. starin. 3, 280. Ne okusivši ničesa . . . sedam cijelijeh dana. B. Kašić, fran. 51. Cijele noći i dni našao se je u dubinah. 60. Ni cilo lito vladavši. I. T. Mrnavić, osm. 13. Ovi običaj imal je Isukrst u pustińi i na gorah, kada cile noći nije on spal, nego nebeska i vikovńa razmišļal. A. Georgiceo, pril. 4. Četr dni jesu cijele da je zaklopjen u grob tvrdi. D. Palmotić, christ. 35. Za cila tri godišta. A. Kadčić, bogosl. 106. Bog ga čeka cilu godinu dana. J. Banovac, prip. 74. Bolujući cio misec. A. Kanižlić, kam. 839. Devet cijelijeh mjeseca. Živ. is. 28. Dan mu cio nije dosti. V. Došen 83. I noćno cilo vrime zabavļa se. 83. Neg onako stoje . . . cile zime i cile jeseni. M. A. Reļković, sat. 103. I to dura cilog onog vika. 153. Cio dan putujući. M. A. Reļković, sabr. 62. Koja je grdoća viditi jednog crkovńaka za cila po dneva šetati zaludno po trgovištu. I. J. P. Lučić, bit. 18. Dmitar lovi cijel dan po gori. Nar. pjes. vuk. 2, 628. Evo danas ceo mesec dana kako stojim na kraļevi vrati. 2, 568. Pas cijeli dan prekasa, pa opet sadna ne dobije. Nar. posl. vuk. 246. Za cijelo po dana razabrati se nije mogao. Nar. prip. vuk. 144. — *d) što god umno, kao duh, razum, kakova radńa ili djelo ili stańe. aa) duh:* Duh preveli lako je cio svud, nit dijeli se. J. Kavańin 535. — *bb) razum, kad nije pomjeren, kad je zdrav; tako pamet, svijest, osjećańe:* Tadaj bješe zdrave pameti i cêla razuma. Spom. sr. 2, 128. Ako veće ti u stvari sad ove bjeguće na svijeti ufanje staviš tve, rijeti ću, pamet, ja, da cijela nije tvoja. F. Lukarević 310. Kad slišah od vile takove pritaći da svaku od cile pameti tumači. D. Baraković, vil. 164. Dokle je u ciloj pameti. B. Kašić, rit. 100. Nitko cile pameti do sada nije mogao dvojiti. I. Velikanović, upuć. I, 123. Ako moja svijes cijela je, čini mi se da je domaća živa tvoja. J. Palmotić, dubr. 46. Da na koncu nuci odolim, cijelu i svijest budu imati. J. Kavańin 136. Dokle je zdrava pamet i cila su očućenja. B. Kašić, rit. 99. — *ce) razlog, kad je jak sa svijem koliko treba:* Nit nahodeć razlog cili kaže samo na priliko. J. Kavańin 433. Reči će primorei cijelijem razlogom da smo ništavci. S. Ļubiša, prip. 188. — *dd) vjera, kad nije pomiješana ni s čim, sa čega bi se moglo sumńati, kad se može čovjek su svijem osloniti na*

ńu; tako i ufańe, uzdanica: Nije straha od boga ni stida od ļudi, i cijelo nije vjere, vrijedni se ne čuju. M. Vetranić 1, 296. Dajući mu vjeru cilu, da ne prosim sad staništa. J. Kavańin 193. Kad ufańe nije cijelo. 340. Ti imaš vjernijeh kmeta od cijele uzdanice. S. Ļubiša, prip. 67. — *ee) istina, kad je što sa svijem istina, kad je u čemu sve što se kaže istina:* Cela je to istina. J. Rajić, boj 12. Ali je i to cijela istina da što je god vlada Turska boļa i čovječnija to je i hajduka u zemļi mańe. Vuk, živ. 266. — *ff) riječ, pjesma, kad se misli od kraja do kraja i kad u ńoj ništa nije izostavļeno:* Nać ćeš mnoga pomańkańa u cilim ričmam. A. Kačić, razgov. 318. Kad joj se što udijeli, ili odgovori da se ne nada ničemu, ona prestane ondje dokle je ispjovala, pa ide daļe; a ko je zamoli, ona mu pjeva cijelu pjesmu. Vuk, nar. pjes. I, 128. — *gg) zakon, zapovijest, kad se sve što je u ńima drži, izvršuje:* On nevjeru vjerom veli, a bezzakon zakon cijeli. J. Kavańin 62. I zapovid da je cila, da zaludu ne bi bila. V. Došen 222. — *hh) ispovijest, kad se u ńoj kažu svi grijesi, kad se nijedan ne izostavi:* Ništar ti ni vridna ona spovid, ka ni cela. Korizm. 63b. Ispovijed ima biti cijela od svijeh grijeha. S. Matijević 22. Ispovid ne daje milosti, jer nije cila. J. Banovac, pred. 113. — *ii) dogovor, kad je na ńemu svak tko treba da je i kud u stvari o kojoj je ne ostane ništa o čemu se ne bi dogovorili.* Imavše svitь i cilь zgovorь . . . s velьmožami. Mon. serb. 255. Imavše savetь i cio zgovorь sa bližikami. 413. Vsi kupno dogovorismo se cilim dogovorom. Mon. croat. 148. Imismo pun svit i cel dogovor meju sobom. 150. — *kk) oblast, čast, hvala, milost, kad je u ńoj sve što treba, kad nema ništa što bi joj nedostajalo:* Imali su punu cilu i slobodnu oblas odluciti. S. Budinić, sum. 52. Umije cijelu čas dobiti u protivnom svakom boju. I. Gundulić 270. U malahno hvalu cilu nadpisaste u jednu stinu. J. Kavańin 192. Cijela milos, pravda prava. 361. — *ll) služba, u kojoj sluga radi sve što je dužan raditi:* Dasmo im jednoga vlaha . . . za kmeta ńim i za pastira sa vsu plnu i celu službu, ka pristoji od ńega kuće. Mon. croat. 105. — *mm) pomńa, koja je onolika kolika čemu treba, niti se na drugo odrvaća, da bi se mogla umańiti; tako i posluh, koji ništa ne propušta, i nemar onoliki koliki može biti:* Poizpravišе brevial pomńom cijelom. J. Kavańin 125. Posluh pravi, posluh cijeli ne išto razlog. 362. Tko na dužnost nije svoju oprezan, on seb' fali i općinu vara, od ńe cilog je vridan nemara. J. S. Reļković, kuć. 394. — *nn) djevojaštvo, koje nije rasćińeno; ‚začećе', koje nije oskvrńeno:* Ništar za muku ne mari, . . . listo divstvo da je cilo. J. Armolušić, slav. 49. Zaklińem vas ńezinom cilońom i ńezinim cilim zacetjem. J. Banovac, blagos. 261. — *oo) muka, pokora, koja se do kraja svršuje, u kojoj se ništa ne izostavļa:* Muka nije cijela, ka dugo ne stoji. N. Naļeśković 1, 182. Pokora ima biti cijela od svijeh grijeha. M. Divković, bes. 249. — *pp) nasladivańe, koje se ničim ne umańuje:* Slijedeć žeļe svoga tijela naslajeńa meju cijela. J. Kavańin 61. Doisto cijelo jest nasladivańe . . . pogledati. I. Jablanci 64.

2. *u umnom smislu: čist od svega što bi se moglo zabaviti, što bi moglo biti zazorno, prijekorno. u tom smislu dolazi o čeļadetu, o duši mu i srcu, kad se govori mjesto samoga čeļadeta, o oku mu, a po tom i o stvari umnoj: a) čeļade:* Pastir duhovni ima biti cio i temeļit tako da cjeloće i pameti ńegove ni ļubav ni nenavidost ne primože ni išteti. M. Divković, bes. 160. Živiti cio od svake zloće. M. Radnić 36. Cijela i u djevstvu i vladańu. J. Kavańin 217. Ne postaje baš ni žena za to cila il' poštena. V. Došen 91. Dva svidoka cela. M. Kuhačević 69. — *b) duša:* Kad ga prima jedna duša cila, t. j. brez griha. J. Banovac, pred. 134. — *c) srce:* Cistimь i celemь srcemь služili. Mon. serb. 526. S pravoga i ciloga sarca ne prijimļu. Katek. 1561. 37. Daruj tvoj dar poboļšeńa, i kajanu već oprosti, nek poklonim srcem cijelim što ne mogu dat' ti s djelim. J. Kavańin 312. — *d) oko:* Ako oko tvoje bude cijelo i bistro. Živ. is. 109. — *e) stvar umna:* Gledaj na ružnoću tvoje duše većma nego na promišļańa ļudska, jere nisu sve stvari prid bogom cijele i vedre kako se čine prid ļudma. M. Radnić 37.

3. *može stajati uza ń i* vas (sav), *te samo jače biva isto što bi se reklo i samijem* cio: Svu noć jednu cijelu stoja. I. Gundulić 556. Vas cili svoj nasļedak ńim ostavi. J. Kavańin 111. Onda vaļa metnut vas cio broj. M. Zoričić, arit. 30. Za milos ne hajući može biti ni oni vas dan cio. B. Cuceri 98.

4. *bez supstantiva u sredńem rodu nominalno dolazi znaćeći što god cijelo:* Da će veće od jednoga cila izaći iz iste kartine. M. Zoričić, arit. 61. On se zda za meštra, ki dela s pol celo. Nar. prip. mikul. 86. Celo *istočnim govorom u Šrijemu zove se u igri dugme, koje se broji u jedno na suprot drugima kojih se po dva broje u jedno. u Vukovu rječniku. isporedi* kliza, polče, pulija. — *u loc. sing. s prijedl.* u *dolazi kad se hoće da kaže da je što god u čemu bi moglo biti nastavaka izrađeno bez nastavaka tako da je jednostavno. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Natkožuļak ne sašven neg izatkan u cijelu oli ti spleten na iglu. Živ. is. 160. — *u instr. sing. s prijedl.* s *kao sa svijem, u jednom spomeniku* XV *vijeka, ali na mjestu ne sa svijem jasnu:* S cělomь odlučismo. Spom. sr. 2, 120. — *također kao sa svijem u gen. sing. s prijedl.* do *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ne budem ji . . . do cila popravio. A. d. Kosta, zak. I, XII. Mnoge stvari, koje u pet knńiga . . . oli su bile ostavļeno oli do cila nisu bile prikazane, u ovi knńiga u kratko iskazuju se. 186. — *u istom smislu u loc. sing. složenom (upravo pronominalnom) s prijedl.* po *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Da ovu knńigu, i onako po cijelom od priproste stvari, to jest od težačtva, pisatu, prosti težački puk može razumiti. I. Jablanci 9.

5. *komparativ* cjẽlî. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku, u kom ima i* cjeliji *(s dodatkom da znači* purior). *kao adv. dolazi i prije (vidi daļe pod* 6). *prem da je cijelo što je bez nedostatka, opet se u komparativu misli da u čemu može i biti kakav nedostatak ili da što može kako god biti i pomjereno u svom stańu, ali mu je nedostatak tako mali i tako je malo pomjereno, da se još jednako može zvati cijelo, te se komparativom hoće da kaže da je što još više bez nedostatka ili da je još maće pomjereno.* Ti si nas pustio, ti nas psovkam od susjeda za zamjerak postavio, nek se jadom za jad cjeļi našijem šale neprijateļi. I. Dozdić, salt. 274.

6. *adv.* cijèlo: *a) kao sa svijem, potpuno,* ex toto, penitus. Cilo i svrьšeno najdosmo kako gradь Dubrovьnikь i vlastele dubrovčьsci bili su vazda virьni prijateļe našimь prьvimь. Mon. serb. 254. Svesrьdo i cijelo potvrьdismo i ukrepismo vse zapise. 421. Cijelo i pravo i dobrovoļno oprostihь. 457. Hoću na vsemь na tomь stati i trьpěti se pravo i tvrьdo i cijelo i neporočeno. 463. I rič i sluh se svršeno i cilo vrati istemu. A. Vitaļić,

ostan. 417. Daruj meni . . . razum, da te spoznam cilo. J. Kavańin 526. Nepridobiven jeste svaki koji se na ńega cilo oslańa. E. Pavić, ogled. 378. Nije li ńoj grihe cilo oprostio? A. J. Knezović xxxvi. Zloće stare cilo zaboravi. 81. Zrna iskoče koja . . . cijelo zazrila jesu. I. Jablanci 67. Cvijet koji je cijelo otvoren. 174. Ter sad ovaj sad onaj navali, dok ga cilo k zemļi ne obali. M. A. Reļković, sat. 30. Kada Turke cilo odtiraste. 37. I zemļu mu cilo poharali. 161. Nek se puni cilo voļa tvoja. J. Krmpotić, mal. 7. Na što najviše paziti ima se u ovoj molitvi, da se ona pravo i cilo razumije? I. Velikanović, upuć. 2, 441. Razvezat će mu se jezik, govorit će cijelo i oblo, da će ga bez truda razumjet svak. A. Kalić 342. Jedina općina, koja je sačuvala cijelo narodne običaje. S. Ļubiša, prip. 4. — *b) kao bez sumńe, do ista, pouzdano*, certo: Da se on celo i stanovito nadije. Katek. 1561. 101. Tako će baš cilo poznati da ga je obrao za oslobođeńe svoga puka. E. Pavić, ogled. 187. Koji je baš uzrok bio . . . ne zna se cijelo. I. Zaničić 203. Još se celo ja nadam. J. Rajić, boj. 28. Nemojte misliti da ja vas ostavļam, nego cilo znajte da će jakost imena mojega posli mojega uzašastja još većma ufańe vaše pokripiti. B. Leaković, gov. 121. Baš hoće *(Turci)* celo na Loznicu da udare. Golubica 5, 165. Celo će vojska šabačka danas otići. 165. — *c) s prijedl.* za *kao pod b. bez prijedloga:* Za boļu tvrdu da će mu ih za celo vratiti pobrate se. Nar. prip. vuk. 213. Ja za cijeļo mislim da je ove pjesme načinio vladika. Vuk, nar. pjes. 4, 68. — *d) compar.* cjeļe. *u jednoga pisca* xvii *vijeka. isporedi naprijed pod* 5. Koga jur tište ļuvena služenja, on . . . ne ište od ļudi združenja, da cjeļe gospoju razbira od službe Š. Menčetić 123. Cjeļe ću platit dug, što veće čekaju. 316.

CIOBA, *f.* parthenium. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno i s tal.* matricale). *riječ veoma nepouzdana. u istom rječniku ima i* colpa (artemisia major) *i* ćopa (artemisia major), *a u talijanskom dijelu (kod* matricale) cioba *i* zioba *i (kod* artemisia maggiore) ćopa, *i u latinskom dijelu (kod* parthenium) ciopa. *sve će biti jedna riječ, ali kako upravo glasi ne može se razabrati. u jednoga pisca našega vremena ima* ćopa *i* čopa (artemisia vulgaris. Čas. čes. muz. 1852. 2, 49) *i još u jednoga* ćoba, ćopa *i* ćopica (artemisia major, artemisia vulgaris. B. Šulek, im. 61), *ali se ni tijem ne potvrđuje kako riječ doista glasi, jer je prvi po svoj prilici uzeo iz Stulićeva rječnika a drugi iz izvora iz kojih je i u Stulićevu rječniku i drugih nepouzdana pravopisa i iz Stulićeva rječnika. Riječ je mogla postati u Dubrovniku od* salvia *(žalfija), ali joj se pravo obličje ne zna.*

CĬOVSKÎ, *adj. vidi* cehovski.

1. CÎP, *m.* 1. rigor. *samo u instr.* cîpom: Stade cipom, t. j. sa svijem ne mičući se ni malo. Vuk, rječ. 812b *(gdje se dodaje da se govori u Srijemu).* Cipom radi čeļade što, kad prione za kakav posao, te je jednako nad ńim, radi ne mičući se od ńega, ne odmarajući. Cipom i sjedi, kad sjedi jednako ne mičući se. J. Bošković. — *Korijen vidi kod* cjepjeniti se. — 2. brachium, *dio ruke od lakta do šake. u Bačkoj.* V. Arsenijević. *postańa bez sumńe istoga, a misli se kao ńešto ukočeno, što se u sebi ne previja.*

2. CÎP, *m.* emberiza citrinella. Slovinac 1880. 31. turdus iliacus. K. Crnogorac, zool. 91. — *Od ńem.* zippe.

CIPA, *f. nov. grč.* τζίπα, membrana, *tjena, opna, kožica. u jednom rukopisu* xiv *ili* xv *vijeka.* Finikova kostьca imatь jakože cipu, siju vьzьmь prilêpi na raspučeninu ustnê. Starine 10, 106.

CÎPAO, cîpla, *m. vidi* cipo. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (‚cipal') *i Bjelostijenčevu* (‚cipal'). Gdi god cipla kad god vidim, . . . to je moja, znaj, lovina. M. Gazarović 100. Cipli. L. Zore, rib. 21.

CÍPÂŃE, *n.* temera dei testatio. *isporedi* cipati se. *samo u Vukovu rječniku.*

CÎPAR, Cîpra, *m.* Cyprus. *od* xvi *vijeka; u ńekih pisaca i po talijanskom izgovoru sa* č *mjesto* c; *između rječnika u Mikaļinu* (Cipar *i* Čipar 40a), *u Belinu* (Cipar 194b), *u Bjelostijenčevu (kajkavski* ‚Ciper'), *u Stulićevu* (Cipar). *a) sa* c: Cipar branite. M. Vetranić 1, 219. Božica, ku slavi Cipar. H. Lucić 187. Na Cipru sin ńegov kako se proslavi? I. T. Mrnavić, osm. 85. Lipa ti je gora Romanija, još je lipši Cipar nasrid mora. A. Kačić, razgov. 172. Hoću tebe, pobro, pokloniti sav bogati Cipar i Kandiju. Pjev. crn. 86. — *b) sa* č: Lijepi Čipar ote silno. I. Gundulić 567. U Ciprn. B. Kašić, ign. 28. — *c) ńeka loza vinova crna grožđa u Dalmaciji, presađena sa ostrva Cipra i po ńemu nazvana. u jednoga pisca našega vremena:* cipar. B. Šulek, im. 42.

CÌPARITI, ciparîm, *impf.* vociferari, *ziparati. u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚ciparit'). *akcenat se ne zna za cijelo. postańa tamna, bez sumńe jednoga sa* zipàrati: *može biti od sred. ńem.* zeppeln, *svadati se.* A ti tu cipariš kako no jedna zvir. N. Naļešković 1, 251. Nut kučke smrdeće, cipari tamo još. 258.

CÌPARSKÎ, *adj.* cyprius. *u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Belinu rječniku* (194b), *ali sa* č *mjesto* c *po talijanskom govoru.* Kraļestva čiparskoga. I. Ančić, vrat. 2, 4, 208.

CÍPATI SE, cîpâm se, *impf. mnogo se kleti zasobice osobito pravdajući se. samo u Vukovu rječniku* (deum testari temere): cipati se n. p. bogom. Vuk, rječ. 812b. *Postańa može biti istoga kojega je* cip (rigor) *i* scipati se *(vidi kod* cjepjeniti se), *te bi bilo kao od zakletve stajati ukočen, ne micati se. isporedi* crtiti.

CIPČIĆ, *m. prezime, u jednoga pisca prošloga vijeka, može biti grińeškom mjesto* Čipčić. J. Kavańin 82. 95.

CIPEGA, *f. vidi* cipela. *samo u Stulićevu rječniku.*

CIPEL, *m.* tibia, *golijen, cjevanica. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* cipela, *s kojom je jednoga postańa.*

CÌPELA, *f.* calceus. *crerļa. od prošloga vijeka, između rječnika u Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* cîpêlâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* cipelê, cipelôm. *Od maj.* cipellö, *koje je od sred. lat.* zipellus, zepellus. — *a) u pravom smislu:* Cipeļam i čorapam u niko vrime svi misnici u službi božjoj služili su se. I. Velikanović, upuć. 2, 367. Velika cipela na nogu tvoju ne godi. J. Rajić, pouč. 2, 71. I cipele zlatom štikovane. Nar. pjes. vuk. 1, 631. — *b) mjera za dužinu mjesto* stopa, *u ńekih pisaca prošloga vijeka po ńem.* schuh. Za jednu cipelu duboko. I. Jablanci 41. Da imade cipelu dubļine. J. S. Reļković, kuć. 124. Na cipelu rastavi koreńe. 124. Na cipelu nek su na daleko. 310.

CÌPELÂR, *m.* sutor. *samo u Voltigijinu rječniku. isporedi* cipeļar.

CIPELÈTINA, *f. augm.* cipela. *u naše vrijeme. Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa*

sloga duga: cipelètînâ, *a samo zadñi u gen. i instr. sing.*: cipelètinê, cipelètinôm. — Na nogama je imao neke cipeletine. M. Đ. Milićević, več. 283.

CÌPELICA, *f. dem.* cipela. *u naše vrijeme. Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadña sloga duga*: cipelicȃ, *a samo zadñi u gen. i instr. sing.*: cipelicê, cipelicôm. — U svilenu kavadiću i u žuti cipelica. Nar. pjes. vuk. 1, 118.

CIPELIŠ, *m. vidi* cipela *pod a. samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltigijinu. u oba je prva i drvena obuća, cokula.*

CÌPEĻA, *f. vidi* cipela *pod a. prošloga vijeka.* Upita ga za što cipeļe ne obuče. A. Kanižlić, utoč. 52. Svešteničko ruho, plašt i cipeļe. A. Kanižlić, kam. 392. Ako na čižma ili cipeļama samo jednu od blata vidite maću. Đ. Rapić 410.

CÌPEĻÁR, *m. vidi* cipelar. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Bio je jedan cipeļar ili ti šeštar. A. Kanižlić, utoč. 50.

CIPEĻUŠ, *m. vidi* cipela *pod a. u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* cipeliš. Koliko ti puta doni od pantofola i cipeļuša tabane ugriju, da ti po dva dana noge drščú? Đ. Rapić 175.

CIPER, *m.* artemisia abrotanum L. *u jednoga pisca našega vremena*: ciper, ciper divji. B. Šulek, im. 42. *riječ nepouzdana: možc biti da je* c *novoslovenski mjesto* a.

CÍPÊRNA, *f. kraj na Savi u bosanskoj krajini.* M. Ružičić.

CÌPIJA, *m.* homo tenax, *tvrdica. može biti od mađ.* csipö, *koji štipa*, csipisz, *vrlo malo. isporedi* cicija, cjepidlaka.

CIPÌLUK, *m.* tenacitas, *tvrdoća. isporedi* cipija. B. Mušicki. P. J. Marković.

CIPKOVIĆ, *m. prezime* xv *vijeka.* Petretu Cipkoviću u Trogir. Slovinac 1878. 143.

CIPLAR, *m.* pandion haliaetus G. Cuv. Progr. spal. 1880. 6.

CÍPLARICA, *m. mreža kojom se hvataju cipli (vidi* cipao). L. Zore, rib. 45.

CÍPLARSKÎ, *adj. što se čini mrežom ciplaricom.* Ciplarsko ribańe. V. Bogišić, zbor. 493.

CÍPÔ, cipola, *m.* cephalus. *isporedi* cipao. ô *je sužeto* oo *od* ol. *dolazi od* xvi *vijeka; u to vrijeme dolazi i sa* ô *na kraju mjesto* ol *(vidi u primjeru M. Držića), prem da i poslije dolazi i* ol; *između rječnika u Mikaļinu* (cipol), *u Belinu* (cipo 183a), *u Stulićevu* (cipo *i* cipol) *i u Vukovu* (cipo *i* cipol). *Od* cephalus. — Cipoli i fazi pritili. M. Vetranić 2, 388. Vrtim se kao ubodeni cipo. M. Držić 201. Cipoli poskaču a srdjele ostaju. Poslov. dan. 11. Bolje je bit' glava od gere nego kuda od cipola. 7. Cipo. L. Zore, rib. 21.

CIPOH, *m. vidi* cipovka. *u Hrvatskoj.* F. Hefele.

CÍPOL, *m. vidi* cipo.

CÍPOLAN, cipôlna, *adj.* cephalcus. *samo u Stulićevu rječniku.*

CIPOLAŠ, *m.* jastreb cipolaš, landion haliaetus. Slovinac 1880. 30.

CIPOLOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. cat. 1876. 13.

CÎPOR, *m.* 1. homo de plebe, *geak. samo u Vukovu rječniku. postańa neznana: ńcki misle da je od imenu* kiborean, *kojim Rumuni zovu ńeke saske seļake.* — 2. *nadimak muški,* xvii *vijeka u pismu u kom se* c *i* č *piše jednako, te se može čitati i* č Našemu sužńu Ciporu. Starine 11, 109.

CÎPÔRKA, *f.* mulier de plebe, *geakuša. samo u Vukovu rječniku. isporedi* cipor.

CÎPOROV, *adj. što pripada ciporu. samo u Vukovu rječniku.*

CÎPORSKÎ, *adj.* plebejus, *geački. samo u Vukovu rječniku. isporedi* cipor.

CÍPÔV, cipova, *m. vidi* cipovka. *u Bjelostijenčevu rječniku* ‚hleb kruha' *i u ugarskih Hrvata.* Volila bi s tobum vse zoben kruh jisti, nego s tvojim bratom onaj beli cipov. Jačke 158. Bi ti dali pojist vse bilih cipovov. 164.

CÌPÒVČICA, *f. dem.* cipovka. Kupi sira, hleba i nikoliko beli cipovčica. Ļetopis 119, 38.

CÍPÔVKA, *f. mali bio hleb. od mađ.* cipó, *istoga značenja. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u vojvodstva i tumači*: ein kleinerer laib brot auf die reise, panis compendiosior). *isporedi* cipov, cipovčica.

CÌPRES, *m.* cypressus. *od* xvi *vijeka (vidi pod b. primjer M. Vetranića), ali u ńekih pisaca i sa* č *mjesto* c *po talijanskom govoru, i sa* š *mjesto* s; *između rječnika u Mikaļinu* (čipres), *u Bjelostijenčevu* (cipreš) *i u Stulićevu* (čipres). *isporedi* cepris, čepres, čepris, čempres, čempris. — *a) c bez sumńe*: Ptica zatvorena u kajfi, prem da je kajfa od cipresa, želi izaći vanka. M. Radnić 438. Križ, na komu Isusa propeše, niki govore da je bio od masline, drugi od cipresa. L. Vladmirović, slavod. 29. — *b)* č *bez sumńe*: Pri stupu čipresa. M. Vetranić 2, 284. Stavi knige na jedno drvo, koje se zove čipres. M. Đivković, bes. 542. — *c) c ili* č, *ne može se za cijelo znati*: U jednoj skrińi od cipresa. B. Kašić, per. 163. Na cipresu al javoru. Đ. Barakovic, jar. 23. Pri ńem cipres visok bude. I. Zanotti, en. 2, 47. — *d)* š *mjesto* s, *a sa* c *bez sumńe samo u Bjelostijenčevu rječniku; a u ńekih se ne može za cijelo znati je li* c *ili* č: Cipreš na gori. I. Bandulavić 221. Cipreš uzvišen. F. Glavinić, cvit 280. Ciprešu. F. Lastrić, test. 350. Cipreši sionski. Grgur iz Vareša 115.

CÌPRESOV, *adj.* cypressinus. *i sa* č *mjesto* c *po talijanskom govoru*: čipresov. *samo u rječnicima Mikaļinu*: čipresov (40a) *i u Jambrešićevu*: cipresov (1, 166). Cipresova jagoda. Mikaļa 40a.

CÌPRESÔVĻE, *n.* cupressetum. *samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski* cipresovje 1, 166).

CÌPREŠ, *m. vidi* cipres.

CÌPREŠÎŠTE, *n.* cupressetum. *i sa* č *mjesto* c: čipрešište. *samo u rječnicima Mikaļinu*: čipрešište, *i u Bjelostijenčevu*: ciprešište.

CÌPREŠKÎ, *adj.* cypressinus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku*: cipreška jagoda. 60a.

CIPREZ, *m. a) vidi* cipres. — *b)* santolina chamaecyparissus L. *u oba značeńa samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 42.

CIPRÌJÂN, Ciprijána, *m.* Cyprianus. *isporedi* Kiprijan. Ciprijan Urtičević. Mon. croat. 260.

CIPRÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* ciparski. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Otok ciprijanski. J. Kavańin 190.

CIPRIŃA, *f.* Venus Cypria. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Među Bakom i Ciprińom blaženiti moje dneve J. Kavańin 15.

CIPRIŠ, *m. vidi* cipres. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (60a).

CÎPROMSKÎ, *adj. vidi* ciparski. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Cipromski orsag, lepi otok morski. P. Vitezović, kron. 125.

CÌPUĻA, *f.* convicium in puellam adultam.

reče se za pogrdu odrasloj djevojci u Srbiji: Kolika je, matora cipuļa, a slini. I. Pavlović. *Postaćem kao da je od* cip *(pod* 1*), te je kao veliko a neokretno čeļade. isporedi* trpuļina *i* cipun *pod* 1.

1. CÏPÛN, *m. nadimak čovjeku u Srbiji.* I. Pavlović. *isporedi* Cipunov. *Postaća će biti istoga kojega je* cipuļa.

2. CÏPÛN, *m.* fistula minor inserta majori in mola aquaria, *maña cijev koja se udara u kablinu uglavļenu u badań, kad nema dosta vode. isporedi* tuļac. *u naše vrijeme u Srbiji; između rječnika samo u Vukovu. Postaćem od* σάφων — Meļe vodenica na cipun. S. Pelivanović.

CÏPÛNOV, *adj. što pripada Cipunu (vidi* Cipun *pod* 1*).* Ńiva Cipunova. Sr. Nov. 1872. 239.

CÍPUO, cipula, *m. vidi* cipo (cipola), *od koga je i postao promijenivši* o *na* u. *u naše vrijeme.* Danica 1870. 351.

CIR, *m.* tribulus, *volikac. samo u Stulićevu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena:* tribulus terrestris L. B. Šulek, im. 42. *isporedi* čir. *riječ tamna ni dosta pouzdana.*

CÌRÂK, ciráka, *m. vidi* čirak *(svijećńak). samo u Bjelostijenčevu rječniku (u kom ima i* čirak).

CIRAKOVAC, Cirakovca, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom.* Statist. 69.

CIRENEANIN, *m.* cirenaeus. Čovjeka cirenea-nina. I. Bandulavić 87. mat. 27, 32. *u ńekih se pisaca ne može za cijelo znati je li* c *ili po talijanskom govoru* č: Cireneanina. Bernardin 41. P. B. Bakšić 116.

CIRÈNÊJSKÎ, *adj.* cirenaeus. Človjeka cirenejskoga. N. Raňina 93b. mat. 27, 32. *za cijelo se ne zna je li* c *ili* č.

CIRENEO, *m.* cyrenaeus. *isporedi* cireneanin. *nominativu nema polerde.* Šimuna Cirenea. J. Banovac, razg. 162.

CIRIJANIN, *m. vidi* cireneanin. Simun cirianin. M. Radnić 400.

CÏRILO, *m.* Cyrillus. *isporedi* Ćirilo. *u ńekih se pisaca ne zna za cijelo je li* c *ili* č, *bez sumńe* c: Cirilo. F. Glavinić, cvit 70. J. Banovac, razg. 67. Imala si knige i nauke od Cirila i Metoda ruke. M. A. Reļković, sat. 29. — c *ili* č, *ne zna se za cijelo:* Cirilo. A. Komulović 47. R. Gamańić 1b.

CÏRILSKÎ, *adj.* cyrillicus. *isporedi* cirulski. U cirilskomu bukvaru. Ziv. is. VIII.

CIRÌNÊNSKÎ, *adj vidi* cirenejski. Simona cirinenskoga. F. Glavinić, cvit 85.

CIRKOVļAN, *m. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 137. *Od* cirkva.

CÎRKUL, *m. vidi* cirkuo.

CÎRKUO, cîrkuła, *m. tal.* circolo, *krug, kraj svaki od onijeh na koje je podijeļena zemļa uprave radi, a narod tako zove i starješinu takoga kraja u Dalmaciji i Boci kotorskoj. isporedi* cerkuo. *u pjesmama i sa* l *na kraju nepromijeńenim na* o *stiha radi.* Cirkuo je od sve Boke slavne. Nar. pjes. vuk. 5. 289. Poziva ga cirkul kapetane. 426. Š ńima ide od Boke cirkule. 46. Cirkuo šiļe vojsku. V. Vrčević, niz 290. *govore i sa* č *mjesto* c *po talijanskom izgovoru:* ćirkuo. V. Bogišić, zbor. 540.

CÎRKVA, *f. vidi* crkva. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Voltiġijinu* (23).

CIRKVENA, *f. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregl. 67. Schem. zagr. 1880. 123. — *b)* Cirkvena ves *(kajkavski mjesto* vas), *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled 22. *drugi pišu* Crkvena ves. Schem. zagr. 1880. 69.

CIRKVÈNÎ, *adj. vidi* crkveni. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Cirkvenih red. P. Vitezović, kron. 82.

CIRKVENICA, *f. vidi* Crkvenica.

CIRKVÈNÎK, cirkvenika, *m.* ecclesiasticus. *isporedi* crkvenik. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jesus . . . knige ecclesiastikove ali ti cirkvenika piše. P. Vitezović, kron. 20.

CIRKVÈNŠTÂK, cirkvenštáka, *m.* aedituus, *koji upravļa crkvenim dobrom. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* celmeštar, crikvenštak, crkveńak *(pod b.).*

CÎRKVICA, *f. dem.* cirkva. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CÏRLÎK, *m. u jednoga pisca našega vremena kao da je* cika. *od* cirlikati. Družba blene, kapetan se cene od cirlika, gdje urok izlika. Osvet. 4, 26.

CIRLÍKATI SE, cirlîčem se, *impf. u jednoga pisca našega vremena kao da je* cičati. *od tal.* zirlare, *evrčati.* Nit' tko žali te ńihove jade; van s nasapa žene se cirliču. Osvet. 4, 35.

CIRÙLICA, *f.* alphabetum cyrillicum. *isporedi* ćurilica. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Jesmo cirulicom štampali. Anton Dalm., nov. test. *u predgovoru.*

CÏRULSKÎ, *adj. vidi* cirilski. XVI *vijeka.* Dvi štampe, glagolsku i cirulsku. Anton Dalm., nov. test. *u predgovoru.* Z glagolskimi i cirulskimi slovmi. Katek. 1561. 2.

CIST, *m.* frutex, *grm. kao da je to u jednoga pisca* XVI *vijeka. od tal.* cesto, *grm.* Da ļudi huste zaskoče na cistih. M. Marulić 57.

CISTAC, cisca, *m.* cistus. *u jednoga pisca našega vremena.* Šloser-Vukot., flor. 275.

CISTAONICA, *f.* cistanea. *u jednoga pisca našega vremena:* cistaonice, cistaneae. Šloser-Vukot., flor. 275.

CÌŠKÔV, ciškòva, *m. ńeka riba u Dunavu dońem.* J. Pančić, rib. 8.

CÏTAR, cïtra, *m.* citrus. *u dva pisca* XVI *vijeka. isporedi* citron. Kako usajenje citra na vrhu Libana. Bernardin 88. *u drugoga se ne može pouzdano znati je li* c *ili po talijanskom izgovoru* č, *ali će prije biti* c. Pod dub zelen i voćem rodan čitar sede. P. Zoranić 35b.

CÌTARA, *f.* cithara. *isporedi* citra, cetra, čitra, četra, cindra. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Bjelostijenčevu.* Niki u citari zvoneći pojaše. M. Marulić 15. Uzmi citaru; . . . dobro sviri. M. Divković, nauk 104b. Nek u žice udru prsti, i citara glas nek pusti. A. Georgiceo, pril. 75. Uskrsni, saltiru moj i citaro! B. Kašić, is. 78. Uz citare igrajući. I. Ivanišević, kit. 199. Udarati u citaru. Mikaļa 49b. U gusle i citare udarati. J. Banovac, prip. 66. David udaraše u citaru. E. Pavić, ogled. 261. Pivańe na zvon od citare. A. d Kosta, zak. 1, 187. A citare ponajlipše cvile. J. Krmpotić, mal. 17. Seko! daj složno citaru potakni. M. P. Katančić 63. — *u ńekih se pisaca ne može sa svijem pouzdano znati je li* c *ili po talijanskom izgovoru* č: *pišu slovom* c, *kojim redovno pišu glas* č, *ali to može biti i samo za to što se tako piše u tuđem jeziku:* Imajući svaki od ńih citare i kupe zlatne. Bernardin 97b. Ki leutaju u leute ali ti citare. B. Gradić, djev. 172. Prija citaru narediv. P. Zoranić 12. Da budu

pastijerske svirali takmene k citaram. D. Zlatarić 38.

CITARAVAC, citaravca, *m.* citharista. *u jednoga pisca* XVI *vijeka sa* c *bez sumńe.* Bišo kako glas citaravac, ki citraju v citre svoje. Bernardin 7. apoc. 14, 2.

CÌTARICA, *f. dem.* citra. *samo u Mikaljinu rječniku.*

CITARISTA, *m.* citharista. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Nadoše Davida za najboljeg citaristu. E. Pavić, ogled. 238.

CITERA, *f.* Cythera, *ostrvo koje se sada zove* Čerigo (Cerigo). Naso, Paro i Citera. 1. Gundulić 366. Citera, ka od ljubavi lijepoj majci (Veneri Cythereae) ime poda. 367.

CÌTRA, *f. vidi* citara. *od* XVI *vijeka.* Ki citraju v citre svoje. Bernardin 7. apoc. 14, 2. U rukah citre imahu; on čas ki nas ugledaše, slatki citram zvon podaše. I. Ivanišević 198. Slatkim citram zvon podajte. A. Vitaljić, ist. 95. — *nalazi se i sa* č *mjesto* c *po talijanskom izgovoru:* Zuči kako čitra gdi tva rič besidi. Đ. Baraković, vil. 17.

CÌTRATI, cìtrâm, *impf.* citharizare. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ki citraju v citre svoje. Bernardin 7. apoc. 14, 2.

CÌTRÔN, citróna, *m.* citrus, citrus medica L., *limun. drvo i rod mu,* malus citrea, malum citreum. *isporedi* citar, citrona, citrun, četrun. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Voltigijinu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Uzmite vodu iz lemuna ili citrona. Đ. Rapić 6.

CITRÓNA, *f. vidi* citron. *u rječnicima Bjelostijenčeru i Jambrešićevu i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 43. *isporedi* četruna.

CÌTRÔNKA, *f. ńeka trava. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Uzmi vode izvadene iz trave citronke ili matičńaka. Z. Orfelin 302.

CITRONOV, *adj.* citreus. *samo u Jambrešićevu rječniku* (‚citronovo drevo').

CÌTRÔNSKÎ, *adj.* citreus, citrinus. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚jabuka citronska; iz citronskoga dreva; farba citronskoga lica'. 1, 291a).

CÌTRÛN, citrúna, *m. vidi* citron. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 43.

CÍVA, *f. ime žensko, prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 112. *može biti od ženskoga imena* Josifa *načińenoga od muškoga* Josif. *isporedi* Civić, Civuja.

CÌVARE, cìvârâ, *f. pl.* feretrum, *nosila, sprava na kojoj se nosi kamen kad se što zida. u Lici.* J. Bogdanović. *postańe vidi kod* civijera.

CÍVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji. od imena* Civa. Rat 349. Šem. srb. 1881. 351. M. Đ. Milićević, des. par. 31.

CÌVIJERA, *f.* feretrum, *nosila, sprava na kojoj nose što dvojica među sobom. u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (u ńemu samo pl.* civijere, *s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj). isporedi* civare, tezgere. *Postańem od tal. mlet.* civiera, *nosila. — U množini se govori i za jednu i za više.* Nositi na civijeram (‚civjeram'). Stulić, rječ. 1, 75a. Zadńe čeljade prima mrežu kroz ruke i gradi je na podstavljene ljestvice, koje se zovu skalica ili civijera *(griješkom štamparskom* ‚civjera') . . . Drške te civijere (‚civjere') nazivlju se nožicami, a ima ńih četiri. kad su izglorali mrežu na civijeru (‚civjeru') tad je nose na sušilo. L. Zore, rib. 15-16.

CÌVIJERE, *f. pl. vidi* civijera.

CÌVIJERITI, civijerîm, *impf. nositi na civijerama. samo u Stulićevu rječniku.*

CÌVOLAK, cìvôlka, *m. sitno što:* krompiri sitni kao civoljci. Lj. Kovačević. *u Srbiji. Postańem će biti od tal.* cipolla, *crni luk, glavica u ernoga luka i drugoga ćega takoga. isporedi* cimoljak, *u kom je promijeńeno* v *na* m.

CÌVOR, *kad je što prekiselo, reče se:* civor je kiselo, ne može se jesti. *u Srbiji u Leskovcu.* M. Đurović. *tamna riječ: postańa može biti istoga kojega i* cavarika, *kod koje vidi.*

CÍVRA, *m. u zagorci, vidi kod* ciguljin.

CÌVRÎĆ, *m. prezime u Srbiji u okrugu užičkom.* î *je sažeto* iji. *od* Civrija. Lj. Kovačević.

CÌVRIJA, *f. a) pl.* civrije, *kleštice, kojima se grade kopče, lančići i drugo što tako od žice. u Srbiji.* Lj. Kovačević. Lj. Stojanović. — *b) sing.* civrija, *ljuto pseto. u Bosni.* Lj. Kovačević. — *c) sing.* civrija, *ukor kćeri nemirnoj, ljutoj.* Lj. Kovačević. — *d) pt.* Civrije, *kraj u kom žive Civrići.* Lj. Kovačević. — *Postańem će u svijem značeńima biti od tur.* sivri, *šiljasto, oštro, a to će biti uzeto i za ljuto.*

CÌVRIJE, *f. pl. vidi kod* civrija.

CIVUJA, *f. ime žensko, prije našega vremena. isporedi* Civa. S. Novaković, pom. 112.

CIZ, *m.* acanthis. *isporedi* čiz. *samo u Mikaljinu rječniku.*

CIZA, *f. na jednom mjestu u jednoga pisca prošloga vijeka nepoznata značeńa, ako nije tal.* tise, *suha bolest, uzeta mjesto suše.* Lavskom febrom veoma gori mjesec črčak srpań vrući, kriskom cizom svaka zori. J. Kavańin 473.

CIZEK, *m.* ‚bijeli cizek', weisse schopatna. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Sluńu.* B. Šulek, im. 43.

CIZIBA, *f. ńeka vinova loza bijela grožđa u primorju.* B. Šulek, im. 43. *od tal.* zizziba, *čičimak.*

CJÈDÎLŃÂK, *m.* saccus vinarius. *vidi* cjedilo *pod* 1, *d, samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CJÈDILO, *n.* colum, protectum. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, u kom najprije i dolazi:* colum, *u Mikaljinu:* colum, fiscella *(za mlijeko),* qualus, saccus vinarius (49a); *u Belinu:* saccus (199a), saccus vinarius (199a. 636a), stillatorium (423a), subgrundae (359b); *u Bjelostijenčevu:* colum, qualus vinarius; *u Jambrešićevu:* colum; *u Voltigijinu:* seiher (23); *u Stulićevu:* colum; *u Vukovu:* colum. *u južnom govoru po ńekim krajevima može se* ej *sastaviti u* č, *te glasi i* čedilo. Vuk, rječ. 759a. — *Od* cijediti. — 1. *sprava kakva god, kroz koju se što cijedi, da bi bilo čisto: a) za vodu:* Cjedilo pušta vanka vodu čistu a ustavlja slamke i nečistoće. M. Radnić 329. Ni jedan općinski studenac; voda, koju su u polak cedila grabili. A. T. Blagojević, kin. 23. — *b) za mlijeko:* Ostao kao braboňak na cjedilu. Nar. posl. vuk. 243. *tu poslovicu tumačeći Vuk dodaje:* ‚Đekoja se ovca i koza pobraboňa u muzlici kad je muzu, pa kad se mlijeko procijedi, braboňci ostanu na cjedilu. Mjesto braboňka govori se i druga riječ'. *što se to sve misli u poslovici, za to je poruga reći o kome da je* ostao na cjedilu *ili da ga je tko* ostavio na cjedilu. — *c) za rozoliju:* Procedi je *(rozoliju)* ili kroz papir, ili kroz flanel ili kroz cedilo od šešir̀gije za ovo napravljeno. P. Bolić 2, 448. — *d) za vino, kesa u koju se sipa kljuk, te se iz ńe cijedi vino. u rječnicima Mikaljinu, Belinu i Bjelostijenčevu (u kom se dodaje da se zove i* koš *i* košic). — 2. *streha*

malo duže spuštena, da se kiša cijedi s ńe podaļe od zida, nastrešnica, protectum, suggrundium. *samo u Belinu rječniku.*

CJÈDILOVIĆ, *m prezime, prošloga vijeka. sa* i *mjesto* je *po zapadnom govoru. Od* cjedilo. Sima Čidilović. Bud. spom. glasn. II. 3, 78.

CJÈDÎĻKA, *f.* colum, *cjedilo. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. cjedilo koje je kao rešeto zove se u Srbiji* cediļka. S. Novaković. *isporedi* cijetka.

CJEDÍNA, *f. voda koja se koje od kuda nacijedi gdje god. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Od tada unide u gradu sušina, z gusteran izide jure i vlažina; od nikih dubina još vode inaše, ka žmulom cidina mirom se diļaše. M. Marulić 10.

CJÈDIONICA, *f.* elibanus ad stillandum. *samo u Stulićevu rječniku.*

CJÈDÎŠTE, *n.* stillicidium. *u Mikaļinu rječniku sa značenem koje je stavļeno, i u Stulićevu, u kom je* suggrunda, compluvium, stillicidium, *i u kom ima i* cjedištvo, *koje je bez sumńe načińeno za rječnik.*

CJÈDITEĻ, *m.* stillans, distillans, guttatim exprimens. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

CJÈDIV, *adj.* percolandi vi praeditus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CJEDÍVALO, *n. vidi* cjedilo. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CJĚDNÎŠTE, *n. vidi* cjedište. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* cjedništvo; *oboje načińeno za rječnik.*

CJEDÚKATI SE, cjědûkâm se, *impf.* guttatim fluere. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CJEDÈNÎK, ejedenika, *m. med koji se sam ocjeđuje a ne muļa se zajedno sa sućem, samotok,* mel sponte fluens. J. Živanović u Javoru 1880. 1462.

CJEJA, *f. vidi kod* cjejka.

CJEJČICA, *f. vidi kod* cjejka.

CJEJKA, *f.* vanellus, *vivak. u Mikaļinu rječniku sa značenem latinskim koje je stavļeno i s talijanskim* ‚paoncello, pavonzino', *i u Stulićevu, gdje se tumači:* ‚parvus pavo, pullus pavonius', *a ta će razlika u tumačeńu biti od tuda što će Stulić biti uzeo riječ iz Mikaļina rječnika a Mikaļino talijansko tumačeńe uzeo da je paunić ne gledajući na latinsko. uzevši riječ u tom značeńu sam će biti od ńe načinio ne samo dem.* ‚cjejčica', *nego i* ‚cjeja', *paun*, pavo. *sve su tri ređma nepouzdane glasova* cjej- *radi. postańem bi* ‚cjejka' *mogla biti u svezi s franc.* geai, *kreštalica, kreja, tal.* ghiandaja.

CJĚKATI, ejěkâm, *impf.* castigare. *samo u jednom spomeniku* XV *vijeka i iz njega u Daničićevu rječniku. akcenat se ne zna za cijelo: može biti da bi sada bilo* cijèkati. *ne zna se ni praes. za cijelo. isporedi* cĭkati, *su čim bi moglo biti jednoga postańa.* Da ga je voļanь gospodinь hercegъ cêkati i karati na svoju voļu, što mu sudь pokaže. Mon. serb. 459.

CJĚLABNÎK, *m.* medicus, *ļekar, liječnik. samo u jednom spomeniku* XV *vijeka, a tada se pisalo* cělьbьnikъ. *Od* cjelba. Cělьbnika Pandeleimona. Glasnik 24, 284.

CJĚLAT, *adj.* integer, *cio u jednoga pisca prošloga vijeka.* Sastavļeni *(udi)* svi meju se i cjelati naziru se. J. Kavańin 301.

CJĚLBA, *f.* sanatio. *samo* XIII—XV *vijeka (vidi primjer s. Save), između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). Od* cijeliti. — *a) u tjelesnom smislu:* Mnogyje vrače izobrětь dastь imь zlato na potrěbu imь, jako neotьstupьno stojati imь nadь bološtiimi cělьbu tvorešte imь. Danilo 134. Ašte kъto otъ boleštiihъ cělьbu priimь iděaše. Danilo 135. Iděže ležitъ vъ racě, tvore cělьby i podavaje zdravije prihodeštimь. Glasnik 21, 164. — *b) u umnom smislu, o liječeńu duševnom od grijeha:* Poslušati hoteštihъ ispovědati, i vъsakomu podobnu cělbu prilagati. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144.

CJĚLCÂT, *adj.* integer, *što i cio, samo jače rečeno. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* List celcat. J. Pančić, flor. biog.[2] 448. Hranu ne žvaću *(ptice)*, nego celcatu gutaju. K. Crnogorac, zool. 78.

CJĚLICA, *i* cjelica, *f.* solum incultum, immotum, *zemļa još ne orana ni kopana. od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (gdje stoji* ‚n. p. zemļa', *po čemu bi moglo biti još što). isporedi* cio *i* ledina. *ali nije samo ledina, nego i zdravica doļe u dubinu pod gorńom zemļom koja se radi ili koja je nasuta.* Odkopa se zemļa do cilice, gdi je nasap. J. S. Reļković, kuć. 291.

CJELÌNA, *f. a)* integritas. *isporedi* cjeloća, cijelost. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, gdje najprije i dolazi, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu i Stulićevu.* Koje *(rane)* ockvrnile bi cjelinu tijela. P. B. Bakšić 204. Sada samo od ciline govorimo F. Lastrić, ned. 54. Koje *(rane)* ockvrnile bi cilinu tila. M. Lekušić 154. Ugovore pismeno da će im ostaviti u svoj cjelini starostavnik. S. Ļubiša, prip. 9. — *b)* terra inarata, *ledina, cjelica. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu.* Cilina. Vijenac 1878. 692. *u tom smislu i ime mjestu sada pod nivama:* Ńiva u celini. Sr. Nov. 1874. 344. *isporedi* Cjeline. — *c)* Svako bratstvo ima svoj opći ogradeni pašńak koji se zove zabrana ili cjelina. V. Bogišić, zbor. 515.

CJĚLINE, Cjělînâ, *f. ime selima. postańem je pl. od* cjelina *u značeńu pod b. — a) selo* XIV *vijeka blizu Prizrena, bez sumńe isto kojemu je sada na karti ime zapisano* ‚Selina'. S Cělinami. Glasnik 15, 275. Selo Cěline. 304. Daničić 4, 454. — *b) pet sela u Hrvatskoj: dva u podžupaniji zagrebačkoj, jedno u jastrebarskoj, jedno u križevačkoj i jedno u krapinsko-topličkoj:* Celine. Pregled 19. 20. 31. 68. 53. Schem. zagr. 1881. 77. 159. 174. 136.

CJELIŠ, *m. vidi kod* Cileš.

CJĚLITEĻ, *m.* medicus, *ļekar, liječnik.* XIII *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga).* Cělitelь bolěznemь tělesnimь i jazvamь duševьnyimь. Stefan kr. 15.

CJĚLITI, cjělîm, *pf.* osculari, *cjelivati. iza* c *otpada* j, *te i u južnom govoru glasi* celiti. *isporedi* cjelivati, *s kojim je i postańa jednoga. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (‚celiti'), *gdje je impf. s dodatkom da se govori u Boci i da je djetińa riječ. u primjerima koje imamo iz Boke govore odrasli ļudi, kao cjelivati, poļubiti, najviše ikonu, ali i starijega u ruku.* Eto ti ga tu, pak ga ti najprvi celi u ruke, ja čisto ne ću. S. Ļubiša, prip. 104. Dohvati Mijat raspeće, celi ga i reće. 215. Da se bogu pomoli i svete prilike celi. S. Ļubiša, prič. 73. Da celi ikonu prazničku. 147.

CJĚLÎV, *m.* osculum, *cjelov, ļubac, poļubac. od* XIII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu i*

u Daničićevu. iza c *može otpasti* j, *te i u južnom govoru glasi* celiv. Davše celyvъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Gdje se tuj mlaskaju celivom nazbiļa. M. Vetranić 2, 330. Bez celiva i grļeńa. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Česti pohodi celiv gube. Nar. posl. vuk. 346. Česti celivi gube ļubav. 346. Zar cjelivom izdaješ sina čovječijega? Vuk, luk. 22. 48. Cjeliva mi nijesi dao. Vuk, luk. 7, 45. Pozdravite jedan drugoga cjelivom ļubavi. Vuk, 1petr. 5, 14.

CJELÍVAĆÎ, *adj.* osculationi expositus. *u istočnom govoru sa* c *mjesto* je, *ali tako može biti i u oba druga. isporedi* cjelivati. *samo o ikoni:* celivača ikona, koja se na dan onoga sveca koji je na ńoj namolovan, namjesti u jutru na sred crkve, te je ļudi cjeluju. Vuk, rječ. 810 *(gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu).*

CJELIVALAC, cjelivaoca, *m.* qui osculatur. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celivalac') *isporedi* cjelivati.

CJELIVANICA, *f.* basiata, deosculata. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celivanica'). *riječ nepouzdana. isporedi* cjelivati.

CJELIVANIK, *m.* basiatus, deosculatus. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celivanik'). *riječ nepouzdana. isporedi* cjelivati.

CJELÍVÂŃE, *n.* osculatio. *sa* e *mjesto* je *u sva tri govora (vidi* cjelivati), *od* XVI *vijeka između rječnika u Mikaļinu (sa* e), *u Belinu* (124a *sa* e) *u Stulićevu (sa* e) *i u Vukovu (sa* je). Celivanje j st zlamenje od ļubve. Korizm. 93. Milovanje, lubļenje, grļenje i celivanje. M. Jerković 24. Celivanje od rana prislavnih. B. Kašić, is. 102. Oh ka celivanja zagrlivši se! P. Radovčić, nač. 328. Celivanjem izda gospodina. I. Aučić, svit. 159. Ļubežńivo poļubļeńe ali ti celivańe. M. Radnić 402. Celivańe oltara. A. Kadčić, bogosl. 97. Celivańa sramotna. 212. Rajsko celivańe, rajske suze. V. M. Gučetić, pohv. 17. Za što izdaješ sina čovićanskoga tako himbenim celivańem? D. Rapić 302. Ńegovo je celivańe izdajstvo. F. Lastrić, od' 315. Svršivši molitve jedan drugoga celivańem pozdravļamo. A. Kanižlić, kam. 565. Ļubi misnik otar, koji je prilika Isukrstova, i ovim ļubļeńem ili ti celivańem svidoči da se prilaže Isukrstu. I. Velikanović, upuć. 2, 384.

CJELÍVATI, cjèlîvâm, *impf. i pf.* osculari. — *Akcenat kaki je u inf. taki je i u cijelom aor.:* cjelívah, *u part. praet. act.* II: cjelívao, *u* 3 *pl. praes. sa zadńim slogom dugim:* cjelívajû, *u part. praes. s istijem slogom dugim:* cjelívajûći, *i u part. praet. act.* I *s trećim slogom dugim:* cjelívâv, cjelívâvši; *u svijem je ostalijem oblicima kao u* 1 *sing. praes.* — -je- *je po južnom govoru od staroga ě, ali mjesto ńega dolazi* e *ne samo u istočnom govoru nego i zapadnom, u kom je i u drugim mnogim riječima istočno* e *mjesto zapadnoga* i, *i u južnom, u kom* j *iza* c *otpada, te osim staroga ě dolazi samo sa* e *sve do našega vremena, samo u jednoga pisca* XVII *vijeka u knizi naštampanoj u naše vrijeme ima* je *(vidi u primjeru I. Kanavelića); a u naše se vrijeme opet povraća* je *u južnom govoru (vidi u primjerima).* — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi primjer sv. Save), između rječnika u Vrančićevu* (celivati 102), *u Mikaļinu* (celivati 48a), *u Belinu* (celivati 124a), *u Stulićevu* (celivati), *u Vukovu* (cjelivati) *i u Daničićevu* (cêlivati). — *Postańem od* cio, cijela, *od čega je najprije došlo glagolu značeńe: želeti komu da je cio, t. j. zdrav, kao zdraviti se s kim, pozdraviti (koje je u starom slovenskom jeziku u* cêlovati), *pa što ļudi zdraveći se na sastanku tu želju svoju kao potvrđuju dotičući se ustima jedan drugoga, ļubeći se ustima, po tome je rečeno značeńe prešto i na samo to dotieańe ustima, na ļubļeńe ustima, kao što je i glagolu* ļubiti *značeńe od ļubavi koju tko ima prema kome prešlo i na način kojim se to pokazuje, a to je isto tako dotičańe ustima.* — *Da je glagol i perfektivan i imperfektivan vidi se osim ostaloga i od tuda što ima i part. praes. i imperf., i što mu praes. dolazi i onda kad je mjesto perfektivnomu i onda kad je mjesto imperfektivnomu.* — *Praes.* cjelujem *vidi kod* cjelovati. — *U ńekih pisaca ima praes. i* celijem. *vidi dalje pod* 3. — *U jednoga pisca prošloga vijeka ima i* celijevati (‚celievaše', ‚celievane'. A. Vitaļić, ost. 83), *ali će biti pogrješka. u jednoga pisca* XVI *vijeka biće štamparska pogrješka* ‚celeviat' (Da te već nikako celeviat ne ću ja. D. Rańina 20b).

1. *prelazno. objekat može biti i neizrečen. a) u pravom smislu:* Da celyvajutь jego vsi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Pritekь kь moštemь . . . celyvaje poklańaaše se imь. Danilo 265. Prijemahu vlasy, podьjemahu ryzu, . . . slьzami sihь okrapļajušte celivaahu. Domentijanb 27. Gradnoje kamenije celivaje. 156. Poštenu mi ruku celivavši. Mon. serb. 552. Celivajući noge moje. N. Rańina 85b. Ako vidiš *(u snu)* da celivaš koga prilikuje štetu. Zbor. 130. Ter bih celivala još vazda stope ńe. M. Marulić 166. Neka ti daj ruke celivam, gospode. N. Naļešković 1, 176. Tko li je da mene celiva? 2, 109. Poče . . . onim noge otirati, i ńim noge celivat. P. Hektorović 97. A kad ličce tvoje celiva, tad hitim. H. Lucić 192. Umiļeno celivajući ti ruke. M. Držić 63. Gosparu Maro, da mi t' je ručicu celivat! 329. A ruke tko tude celiva i umiva, triba je da svoje od srama zakriva. D. Rańina 116. Jagicu zagrliv celivajući. P. Zoranić 29b. Je li celival i nečisto tikal? Š. Budinić, ispr. 65. Da budu usta moja celivati noge tvoje. A. Gučetić, roz. jez. 194. Komu ja srčano ruke celivam. I. Gundulić 216. List mu carski prikaživa; on ga prima i vrh svoje glave stavļa, pak celiva. 394. Otac ima sinove karati a ne vazda celivati. M. Divković, bes. 105. Zagrļajući ih celivaše. M. Divković, zlam. 14. Celivaše s velikijem poniženstvom noge službenicam. B. Kašić, per. 123. Koje *(sree)* celivaju ļubovnici tvoji. A. Georgiceo, pril. 17. Zagrlivši propetje celivati ću ga. P. Radovčić, nač. 376. Noge stvorcu svom celiva. Đ. Palmotić, christ. 31. Grli onoga i cjeliva. I. Kanavelić, iv. 18. Kada se daje križ celivati. L. Terzić 126. Ona tebe celivaše. S. Margitić, ispov. 251. Noge, . . . ke je mazala tom pomasti i pridrago celivala. I. V. Bunić, mand. 20. Grleć otca celivaše. P. Vuletić 79. Celivajući i grleći sveti grob. K. Magarović 12. Što je slade . . . bit celovan, al' celivat? J. Kavańin 39. Tko jur žudje tve celove, sad tvoj stupaj celivat će. I. Đordić, mand. 48. Celivajuć i ļubeći višńu ruku. I. Đordić, salt. 397. Da ga ne može celivati, grliti. A. Kadčić, bogosl. 17. Jer brat brata grli i celiva. T. Babić 8. Srčano celivam te. P. Knežević, muk. 12. Prid tobom tle celivam. 60. Celivajući ńegovu ruku. V. M. Gučetić, pohv. 114. Zibku tvoju celivam. A. Kanižlić, utoč. 393. Nije pristala celivat mi noge. Živ. is. 83. Celivat po sto puta onu zemļu. Besjede kr. 117. Kako čercu žali i celiva. F. Radman 29. Celivaše noge ńegove. J. Matović 505. Grli ńega i celiva. A. Kačić, razgov. 17. Blagodarit ću i celivat onu desnicu. Đ. Mattei 42. A blago si mladu St'jepu, slatko t' je celiva! Nar. pjes. vuk. 1, 87. Nek me vidi i nek me celiva, kad me nije živog celivala. 1, 257. Car je lepo čedo privatio u skut desni kolaste azdije,

tri put ga je licem celivao. 2, 156. Cjeliva mu ruke i koljeno. 2, 529. Celiva mu skute i koljeno. 1, 563. Pa kitu rukam' prigrli, celiva, stavi u ńedra. 1, 224. Il' mi voliš sabļu celivati? 3, 43. Božje lice celivala! 1, 147. Da s Mounirom celiva vanđeļe. 2, 159. Te se moli bogu istinome i cjeliva krste i ikone. 4, 16. Pa cjeliva svetiteļa Savu. 3, 77. Svetog Petra kovčeg celivaše. 4, 465. Koja ruka može posjeći, vaļa je cjelivati. Nar. posl. vuk. 140. Koga ja cjelivam onaj je. Vuk, mat. 26, 48. Nit se sklaña da braću cjeliva. Osvet 1, 49. Pođe u crkvu. celiva ikone i priloži zavjet. S. Ļubiša, prip. 77. Cjeliva svak ikone. V. Vrčević, niz 139. — *osim objekta može se reći i što god u ńega ili na ńemu, čega se upravo dodijeva ustima onaj koji cjeliva, i to u akus. s prijedl.* u: Da mi ju celivaš u ruke pribile. N. Naļešković 2, 12. Kad me šćaše budit', gospodare, u bjelo me lice celivaše. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Celiva je u bijelo lice 2, 120. Staru majku celiva u ruku. 3, 394. Šešir skidaj, u ruku celivaj. 1, 633. I u ruku je celiva i u to desno koleno. 1, 588. Cjeliva ga u skut i u ruku. 2, 206. 527. — *b) u prenesenom smislu cjeliva što rijeka, vjetar i komu lice mah, u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Rijeka zaletje se u tijek hrli, s travom, s cvijetjem, s dubjem neka celiva ili ona i grli. I. Gundulić 405. Brza ju *(dubravu)* rijeka grli doli, a tih vjetrić zgar celiva. 402. Stoprv komu lice zlatni mah celiva. 398.

2. *neprelazno: što bi moglo biti objekat stoji u akus. s prijedl.* u *kao naprijed mjesto kojega se dotiče ustima onaj koji cjeliva. vidi i kod* cjelunuti Od sad u kami od vrata celivat', a grozним suzama obraz moj umivat'. N. Naļešković 2, 109.

3. *sa* se: *kad jedno drugo cjeliva (recipr.): jedno je subjekat a drugo se izriče u instr. sa prijedl. s ili može biti i neizrečeno:* Imilu običaj celivati se. Korizm. 93. Š ńimi se celiva. N. Naļešković 1, 272. Mir prisladkoj u ļuvezni s vjecnom pravdom celiva se. I. Đordić, salt. 292. Suze tare, š ńime se celiva. A. Kačić, razgov. 117. Tko se ne će celivat', usta ga bole. Poslov. dan. 132. Ako se nijesmo ļubili, a ono smo se celivali. 3. Običaj bijaše da su se među sobom krstjani celivali ili ti ļubili, mužko s mužkim, a žensko ženskim. I. Velikanović, upuć. 3, 404. Ruke šire. u grla se grle, u bijelo cjelivaju lice. Nar. pjes. vuk. 2, 195. Boje se s čoekom pobiti nego s rđom celivati. Nar. posl. vuk. 27. Pa se sa svijema grli i celiva. P. Petrović, vijen. 55. Cjeliva se s ńome četiri puta. V. Vrčević, igre 13.

4. *u ńekih pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka ima praes. i part. praes. prenesen u drugi razdio:* celijem (celiju), celijući. Celijem ja kada i ti, ti celiješ moja draže. M. Gazarović 98b. Dupine . . . vidih se celijuć. 90. Bolne rane milujući, mrtva sinka celijući. M. Jerković 71. Da ga grlim, da celijem. I. Ivanišević 52. Grlim te, celiju, šaļu ti drag pozdrav. 307. Za mir te celiju nebeski u čelo. 308. Ko krvni Juda smiju ńega izdat, kad celiju. J. Kavańin 458. Zmije, koje ńega sve celiju i otrovnim jedom kuže. 454. Celijući svete ruke tvoje. A. đ. Kosta, zak. 2, v.

CJELÓĆA, *f.* integritas. *isporedi* cijelost, cjelina. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu i Stulićevu.* 1. *u pravom smislu: a) u čeļadeta ili u čega god tjelesna (vidi kod* cio *pod* 1): Sama nadvorńa od tijela cjeloća bez pametne čistoće prid bogom djevstva ne čini. B. Gradić, djev. 47. Biše izišao iz utrobe neockvrńene divice bez štete ciloće ńe i čistoće. B. Kašić, is. 78. Sin koji se od ove divice porađa ne smańkaje ńe ciloću. J. Filipović, prip. 1, 520. Sad se primińuje *(mati božja)* zaradi podpunoga zdravja tilesnoga i ciloće maslini, koja sama i jedina osta zdrava sa zelenim listjem u vrime potopa vodenoga. F. Lastrić, test. 350. Od izgubļeńa ciloće divičanske. F. Lastrić, svet. 147. Zaklińem vas ńezinom ciloćom i ńezinim cilim začetjem. J. Banovac, blagos. 261. Kad jabuka stoji cila gdi je druga veće gńila, ciloću će izgubiti i kod gńile biti. V. Došen 93. — *b) u radńe, stańa itd. (vidi kod* cio *pod* 1, *d.):* Čto prudi človiku cila vira, ako v ńem jes poražena ciloća ļubavi porazom ili razom raspre. Š. Budinić, sum. 84b. Da na čas od smrti moje daruješ mi cjeloću od očutjeńa. I. Akvilini 322. Od ciloće ispovidi. S. Badrić 58. Mlogi grisi mali učine jedan veliki . . . ne svojom težinom ili ti svojom ciloćom, nego za što bo upravļaju na grihe smrtne. Đ. Rapić 142. — *2. stańe u kom je čeļade čisto u umnom smislu od svega što bi moglo biti prijekorno (vidi* cio *pod* 2): Nijedno djelo nije toliko bogu ugodno . . . koliko duševna i telesna cjeloća. B. Gradić, djev. 15. Pridaj priliku dobrije djela . . . u cjeloći, to jest pastir duhovni ima biti cio i temeļit tako i po ti način da cjeloće i pameti ńegove . . . ni jedna stvar ne primože ni išteti. M. Divković, bes. 160. Sahranit se u ciloći duhovnoj. J. Filipović, prip. 3, 40. Čistoću, cjeloću . . . gospodin . . . ište. Živ. is. 69.

CJELÒDNÊVAN, cjelòdnêvna, *adj.* totius diei. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Plašeći se celodnevnog truda. D. Obradović, bas. 450.

CJELÒKUP, *adj.* integer. *cjelokupan. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od* cio *i* kùpiti, *kao cio skupa sa svakim dijelom svojim. po ńekim krajevima u južnom govoru može se* cj *sastaviti u č, te glasi i* čelokup (Vuk, rjec. 7598). *Samo o mrtvu tijelu a po tom i o onome čije je.* Pomazavši ńime *(balsamom)* tilo mrtvo, koje nije načeto i ne zadiše, čini ga uzdržati cilokupa. J. Banovac, pred. 133. Nadoše mu sve tilo cilokupo. 142. Tijelo mu cjelokupo bješe. Pjev crn. 286. Tri, četiri sveca, . . . čitavi su oni celokupi. Nar. pjes. vuk. 5, 509. Otvori zaklop od kovčega, da se cjelokup vidi sv. Petar. V. Bogišić, zbor. 558.

CJELÒKUPAN, cjelòkupna, *adj.* integer. *isporedi* cjelokup, *od čega je i postalo. Od* XV *vijeka kao adv.* cjelokupno, *inače od* XVIII, *između rječnika u Stulićevu, u Vukovu* (corpus sancti integrum, incolume) *i u Daničićevu.* — *a) o živu čeļadetu kao vas (sav), cas kolik, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Kad ponizna Ivana kraļ prid sobom vidi, ognńenim pogledom cilokupan trepti. A. J. Knezović 196. — *b) adv.* cjelòkupno, *kao potpuno, sa svijem.* Nisto veće ne osta u komunь dubrovačkij odь postava, jere ni sve dase cjelokupno. Mon. serb. 425. U razgovoru gorńem jesam ti kazao, cilokupno lipo ispisao. A. J. Knezović XXXVII. Davao s ńime cilokupno vlada. 165.

CJELÒKUPNO, *adv. vidi kod* cjelokupan.

CJELÒKUPNÔST, cjelòkupnosti, *f.* integritas. *samo u Stulićevu rječniku.*

CJELOMÚDAR, cjelomúdra, *adj.* prudens. XIII *i* XIV *vijeka samo u knigama u kojima se miješa jezik sa crkvenim, i iz ńih u Daničićevu rječniku. u rečeno je vrijeme glasilo* čelomudrь. Poslati čelonudryje i starce. Sava, tip. stud. glasn. 40, 172. Podobajetь episkopu byti čelomudru. Domentijanb 140.

CJELOMÚDÂRJE, *n.* prudentia. XIII *i* XIV *vijeka u knigama u kojima se miješa jezik sa crkvenim, i iz ńih u Daničićevu rječniku. u rečeno*

je vrijeme glasilo cêlomudrije. O cêlomudri(ji). Stefan kr. 3. Vь cêlomudrije i vь dêvstvo. Domentijan[a] 145. Čistotoju cêlomudrija črêsla svoja prêpojasavь. Danilo 237.

CJELOMÚDRN, *adj.* prudens. XIII—XV *vijeka samo u knjigama u kojima se miješa jezik sa crkvenim, i iz ńih u Daničićevu rječniku.* Cêlomudrьnago muža. Stefan kr. 4. — *adv.* cjelomudrno: Cêlomudrьno živušte. Domentijan[a] 284. Vь supružьstvê cêlomudrьno i vь dêvьstvê čistotno prêbyvati. Domentijan[b] 177. Požitь cêlomudrьno. Ļetop. šaf. 53. — *stari adv.* cêlomudrьnê: Cêlomudrьnê živuštago. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144.

CJELÒPIJA, *m.* merum bibens. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cjelopivac.

CJELOPÍVAC, cjelopívca, *m.* merum bibens, *ko pije cijelo vino. samo u rječnicima Belinu* (140[a]) *i Stulićevu.*

CJELÒPUT, *adj.* integer, *u koga je cijela ‚put'. samo u Stulićevu rječniku.*

CJELÒSELAC, cjelòseoca, *m. gospodar od zadruge koja daje gospoštini* 300 *težaka tlake na godinu u Hrvatskoj u Zagorju, gdje se i zadruga zove* selo. V. Bogišić, zbor. 12.

CJELÒSTIV, *adj. vidi* cio. *samo u Stulićevu rječniku.*

CJELÒSTIVÔST, cjelòstivosti, *f.* integritas, *cijelost. samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cjelostiv.

CJELÒÛMAN, cjelòûmna, *adj.* sobrius. *u jednoga pisca* XIV *vijeka.* Cêloumьnyj sьvêtь. Danilo 9. Cêloumьnoju pametiju. 294.

CJĚLÔV, *m.* osculum. *isporedi* cjeliv. -je- *je po južnom govoru, ali dolazi* e *u sva tri govora onako kako je rečeno kod* cjelivati. — *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (celov 13. 72. 102), *u Mikaljinu* (celov 48[a]), *Belinu* (celov 124[a]), *Bjelostijenčevu* (celov), *Jambrešićevu* (celov) *i u Stulićevu* (celov). Celov meni nijesi dao. N. Rańina 85. luc. 7, 45. Prijamši mir od celova. Naručn. 40[b]. Ako vidiš *(u smu)* da primaš celov od ļudi moćnijeh, toj prilikuje veliku dobit. Zbor. 131[b]. Sladak celov da mu. 118. Gospodina lati, tere mu celov da. M. Marulić 184. Dopusti da budem ja vrijedan tvoj celov od usti. Š. Menčetić 66. Celov moj na ličce ńe ponih. 247. Hotjej me pomilit i k tebi prijati, i rados prodilit i celov tvoj dati. N. Dimitrović 40. Smislite celov taj, na pokon koji bi. N. Naļešković I, 124. Nemir me ljuveni nikadar ne pusti, neg celov medeni kad mi daš iz usti. 2, 103. Kad se zgoda da ti kćerci tvojoj poda on slatki celov. H. Lucić 193. Moja golubičice, moj medni celovu! M. Držić 155. Ma žeļa ino na svitu ne želi neg u tojzi slasti drag celov jedan moć kako god ukrasti. D. Rańina 17[b]. Golubni celov da ustima mojima. 75. Ti ne da meni celova. Anton Dalm., luc. 7, 45. Ni mu slati dare ni celove. Š. Budinić, ispr. 124. Hoću da mu usti moje celov budu darovati, s koga će se rijet' i zvati blažen. S. Bobaļević 230. Daj mi celov. Bernardin 25. 1moj. 27, 26. Da nam bude celov prislatki darovati. A. Gučetić, roz. jez. 11. Da budu usta moja celivati noge tvoje, ne celovom Judinijem. 194. Dubravci bi lijepoj s usta celov silom ugrabio. I. Gundulić 162. Celovom te slacijem truje. 232. Ona . . . celov da starcu. F. Vrančić 110. Juda mu daje celov. A. Komulović 62. Gorku ļubezan celovom osladi. D. Baraković, vil. 267. Tada me poļubi, sladak mi da celov. 271. Celovom trgova. Đ. Baraković, jar. 101. Ah mu celova dati ne mogaše. M. Divković, bes. 355. Celova mi nisi podao. I. Bandulavić 74. luc. 7, 45. Susretaju se meju sobom u celovu svetu bog i duša pokornica. B. Kašić, nasl. 213. Još . . . službeni celovi ni mu poklonio. I. T. Mrnavić, osm. 57. Izda tebe onim himbenim celovom. M. Jerković 45. Da mi celov. I. Ivanišević 200. Na ļubeznivi celov mira mene milosrdno prijamši. P. Radovčić, nač. 426. Poda celov sinku svomu. D. Palmotić, christ. 90. Celov za celov da ti vrati. V. Andrijaši, put. 154. Kad mu ona cjelov vrati. I. Kanavelić, iv. 444. Celov su podale jedna drugoj. A. Vitaļić, ist. 281. Celov od ļubavi po redu ćeš dati svima. P. Vuletić 3. U celovih slast je prava, kad se prima što se dava. J. Kavańin 39. Na celov se tvoj podlaga. I. Đordić, mand. 1. Zanikaše mirni celov onemu koji nas ļubi. A. d. Bella, razgov. 72. Primaš celov od ļubavi. A. Kanižlić, utoč. 320. Prid pričestje jedan drugom celov daje. A. Kanižlić, kam. 564. Celova nijesi pod'o meni. Živ. is. 83. Odvraća mu celov. Besjede kr. 55. Za celov ili ti ļubac, to jest poļubļeńe i nepošteno zagrļeńe nareduje se pokora za trideset dana. I. Velikanović, upuć. 2, 110. Celovom sladkijem dugijem na prisvete noge pritisnu se. B. Cuceri 56. A treći mi celov da uz rumeno b'jelo lišce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. Tada mi je celov d'o u rumeno lišce moje. Nar. pjes. bog. 16. Celov ukraden vas je medeu. Poslov. dan. 11. Kamo oni slatki cjelov što ti nekad dah? Nar. pjes. vuk. 1, 424. Ruke stištu, cjelovi se brate. Osvet. 4, 31.

CJELÓVAC, cjelóvca, *m. dem.* cjelov. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celovac'). *riječ nepouzdana.*

CJELÓVAK, cjelóvka, *m. dem.* cjelov. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celovak'). *riječ nepouzdana.*

CJĚLÔVAN, cjělôvna, *adj.* osculi. XVII *i* XVIII *vijeka u dva pisca. isporedi* cjelov. Neka stig celovni boļe t' se poznaje. M. Gazarović 112. U pridavańu celovnoga mira. A. d. Kosta, zak. 1, 256.

CJĚLOVÂŃE, *n.* osculatio. *isporedi* cjelovati. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (cel-) *i Voltiģijinu* (cel-). V celovaniju ruke biskupu. Mirakul. 100. Pristupi k meni i daj mi celovanje, sinko moj. I. Bandulavić 48. 1moj. 27, 26. Celovanje otara. I. Ančić, svit. XXIII. Čuvajmo se . . . celovanji, ticanji nepristojni. 74. U zagrļeńu, u celovańu. A. Kadčić, bogosl. 300. Juda dovede četu na meštra i s celovańem ńega izdade. J. Banovac, razg. 159. Od kud ima početak ovo celovańe otara? A. Kanižlić, bogoļub. 67. No kako im bilo milovańe, onako im sada cjelovańe crnim prahom, zrńem olovnijem. Osvet. 1, 73.

CJELÒVAT, *adj.* integer, *cio. isporedi* cjelovit. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (samo adv.* cjelovato). *akcenat se ne zna za cijelo.* U Isukrstu nahode se dvi naravi cilovate. P. Radovčić, symb. 33. Nijedna stvar ne ima cilovatu svoju narav brez svoga betega. M. Radnić 371. — *adv.* cjelòvato, *kao potpuno, sa svijem. isporedi* cijelo *kod* cio. Ki ne povidaju viru cilovato i na puno. P. Radovčić, symb. 3. Potribno je da učini cilovato sve ono što je naređeno. A. Kanižlić, bogoļub. 297.

CJELÒVATO, *adv. vidi kod* cjelovat.

CJELÒVATI, cjělujêm, *impf. i pf.* osculari, amare. *isporedi* cjelivati. *Akcenat kaki je u inf. taki je i u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing.:* cjelòvah, *i u part. praet. act.* 1 *gdje je i treći slog dug:* cjelòvâv, cjelòvâvši; *a kaki je u praes. taki je u imperf. cijelom:* cjělovâh, *u part. praes.:* cjělujûći, *i u imperat. s drugim slogom dugim:* cjělûj; *mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* cjělovâ, *u*

part. praet. act. II: cělovao, cělovâla, *i u part. praet. pass.:* cělovân. — *Mjesto* je, *koje je po južnom govoru, dolazi u sva tri govora e onako kako je rečeno kod* cjelivati. — *Dolazi od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Vrančićevu* (celovati 72), *u Bjelostijenčevu* (celovati), *Voltiđijinu* (celovati), *Stulićevu* (celovati), *Vukovu (samo praes.* cjelujem, *i to kod* cjelivati), *i u Daničićevu* (cělovati), *u svjema osim pošljednjega samo u značenju kojega i* cjelivati. — 1. *u pravom značenju, cjelivati, osculari.* Cělovavše vsi prěpodobnoje tělo. Sava 12. Kraļь davajetь jemu žьzьlь, i celo(va)vь jego postavļajetь jego igumena. Mon. serb. 14. Cělujetь igumena. Domentijanb 24. Cělovavь svetuju crьkovь. 32. Celovao jest ńega. N. Rańina 58b. Celova mu ruku. Mirakul. 100. Vsih obuja i celova. Transit 111. Kolinmi obimi poklek skut celova. M. Marulić 43. Tuj se on muče . . . k Jezusu dovuče tere ga celova. N. Naļeśković 1, 129. Koga godi ja celujem, on je. Anton Dalm., mat. 26, 48. Umiļeno i bogoļubno celova *(grob).* P. Zoranić 72b. Pristupi tada on i celova ga. Bernardin 25. Budući mu prisvete nogo sniženo celovali. A. Gučetić, roz. mar. 304. Celova ga. M. Alberti 456. Pristupi k meni da te celujem. M. Divković, zlam. 26. Koga ja celujem, on jest. F. Glavinić, cvit 118. Celova me i pozdravi. I. Ivanišević 214. Prišad ga celova. Đ. Baraković, jar. 101. Brata svoga celovavši. P. Vuletić 75. Greš celovat lice ńemu a celovom ti ga izdavaš. A. Vitaļić, ost. 100. Da si celovao žensku glavu. A. Kadčić, bogosl. 204. Ko bi zagrlil ju ali celoval. II. Bonačić, nauk 119. Zagrli je i celova. J. Banovac, razg. 9. Celuje otar. A. Kanižlić, bogoļub. 78. Dozva ih car i svakoga celova. A. Kanižlić, kam. 325. Grli te, celuje te. A. Kalić 202. Pak pritrča brže k mene, triš me cjelova. Nar. pjes. vuk. 1, 424. Celuju ga u skut i u ruku. 2, 494. Brata svoga u čelo cjeluje. Nar. pjes. juk. 80. U dobar pošao k bijelu manastiru, Vasiline moći cjelovati. Osvet. 1, 38. Cjeluj me. Đ. Daničić, 1moj. 27, 26. Izli mu uļe na glavu, pa ga cjelova. Đ. Daničić, 1sam. 10, 1. — 2. amare, *ļubiti, imati ļubav prema kome ili čemu. samo u jednoga pisca* XIV *vijeka.* Svetyj pustynuoje žitije pačo cělovaše. Domentijanb 128.

CJELÓVČAC, cjelóvčca, *m. dem.* cjelov. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celovčac'), *u kom ima i* ‚celovčak' *(s gen.* ‚celovčka'). *oboje vrlo nepouzdano.*

CJELÓVČIĆ, *m. dem.* cjelov. *samo u Stulićevu rječniku* (‚celovčić'). *rijeć nepouzdana.*

CJELOVINSTVO, *n.* integritas, *cjeloća. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ļubezniče čistoće i cilovinstva. B. Pavlović 22.

CJELÓVIT, *adj.* integer, *cio. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (samo adv.* cjelovito 59a), *u Belinu* (394a. 414a), *u Bjelostijenčevu, Voltiđijinu i Stulićevu. — Komparativ samo u adverba* cjelovitijê *(vidi dalje pod* 3).

1. *kao* cio *pod* I: *a) kao* cio *pod* 1, *a.:* Primļe se vas cilovit. Š. Budinić, sum. 83. Bog kipom svojijem jest na molitvi našoj onako cjelovit kako se nahodi na nebesijeh. A. Gučetić, roz. mar. 102. Ne rastavļen ni razdiļen, cilovit primļe se. I. Bandulavić 162. Uskrsnuti će cilovit. I. T. Mrnavić, ist. 44. Zenska glava obastri mušku glavu ili ti čovika cilovita u utrobi svojoj i podpuna. F. Lastrić, test. 373. U tilešcu . . . udima nakićenu . . . cilovitim. 349. Tilesa, koja su bila s kojim pomańkańem na ovom svitu, sva će biti cilovita. F. Lastrić, od' 149. U jutru ga nade zdrava i cilovita u svem tilu. J. Banovac, pred. 149. Uzveliča ga bog i u ńegovomu cilovitomu tilu. A. Kanižlić, fran. 73. Srdce moje, koje ti čitavo i cilovito prikazujem. A. Kaničlić, uzr. 43. Uda cilovita. A. Kanižlić, bogoļub. 47. Nego bi sebe cjelovite darovali Jesukrstu. J. Matović 172. — *u tom smislu žensko čeļade cjelovito, kao i cijelo, koje je sačuvalo djevojaštvo:* Mnoge divice . . . cilovite ostaju do konca. F. Vrančić, živ. 39. Žene . . . premda djevstvo su izgubile, uzkrsnut će cjelovite. J. Kavańin 560. Isukrst izade iz utrobe divice Marije, ali ona ostade cilovita i čitava u svomu divičanstvu. J. Filipović, prip. 1, 82. Osta zdrava i cilovita u svomu divičanstvu. J. Banovac, razg. 51. — *s riječju kojom se kaže o čeļadetu šta je pokazuje (kao i cio) da je čeļade sa svijem ono:* Biše . . . ciloviti obslužiteļi naredenja. Š. Budinić, sum. 173. Jedna je . . . podpuna moja i cilovita zaručnica. F. Lastrić, test. 275. Bio je podpun i cilovit čovik. A. Kanižlić, utoč. 769. — *b) kao* cio *pod* I, *b.:* Mjesto našo oda svake nemoći cjelovito i zdravo sahrani. M. Divković, nauk2 415. Ostaju stope cilovite. P. Radovčić, symb. 67. Nije stablo tvrdo ni cilovito u koje često vitar ne udara. S. Margitić, fala 151. Imaju držati svetu odiću čistu i cilovitu. A. Kadčić, bogosl. 87. Ima biti oltarić od kamena cilovita. 90. Kapituo cilovit oli manastir ne može vas biti proklet. 310. Zraka sunčena prolazi kroz cakao, ali cakao ostaje zdrav i cilovit. J. Filipović, prip. 1, 82. Pridobiva mlogo puta mloge cilovite općine, sela i varoše. F. Lastrić, ned. 305. Tko bi cilovite plodove na zrilost prinio kod neprijateļa? 375. Sluge i najamnici koji uzimaju cilovitu nadnicu, a ne rade cilovito, kad je ne gleda gospodar. 158. More ga izbaviti i obraniti od mlogi nesrića i otirati cilovite vojske duhova pakleni. F. Lastrić, od' 234. Košuļa sta cjelovita. V. M. Gučetić, pohv. 114. Naći češ kip moj cilovit. A. Kanižlić, utoč. 43. Kako su opet ciloviti zidovi? A. Kanižlić, kam. 819. Zdrake sunčane prohode cjelovito biće ckla. J. Matović 39. Nade se cilovita sva mira voska. I. J. P. Lučić, izk. 24. Kad je bilo cjelovito carstvo. Nar. pjes. petr. 3, 240. *u tom smislu i o broju (kao i* cio): Nek je cilovit broj od 12 apostola. F. Lastrić, od' 151. — *c) kao* cio *pod* I, *c.:* Nisu ni dva dneva cilovita. I. T. Mrnavić, ist. 25. Tvoja lita jesu svršna i cilovita. A. Vitaļić, ist. 342. Još vikuvičanstvo bi cilovito bilo. A. d. Bella, razgov. 221. Ļudi zrili i cilovite dobi. F. Lastrić, test. ad. 85. Za što je . . . stojao u grobu jedan cjelovit naravski dan. J. Matović 58. Dnevi, koje bismo cjelovite pridali časti božanstvenoj. 363. — *d) kao* cio *pod* I, *d.:* Punim, cilovitim i vrhovitim načinom. Š. Budinić, sum. 31b. Izvan koga ne može drugo pravo i istino veselje cjelovito biti. A. Gučetić, roz. mar. 276. Prstenak ti ovi kaže cjelovite vjere staze. M. Divković, kat. 137. Ispovijest prava i cjelovita. B. Kašić, zrc. 11. Da cilovit duh vaš sahrani se. I. Bandulavić 41. Za što im mańka odluka cjelovita. I. Držić, nauk gond. 241. Držeći cilovitu virnost svomu mužu. L. Terzić 177. Koji pamet cilovitu sarańuje. S. Margitić, fala 197. Cjelovitoj u slobodi. J. Kavańin 42. Veseļa imaju cjelovita. 514. Ti kajańa cjelovita dar pokloni. 555. Anđeli budući ispuni i cjeloviti dusi. I. Đordić, salt. 73. Cjelovita i podpuna rados rajska. 251. Ne vazdašńe cjelovito . . . djevičanstvo. I. Đordić, ben. 55. Imaće cjelovita svoja ćućenstva poblažońena. 133. Obustavļońe cilovito i necilovito. A. Kadčić, bogosl. 19. Ne bi mogao pravi i ciloviti sud činiti. 198. Doklem ima cilovit rečeni zatvor. 531. Da tvoja muka bude meni cilovita obramba. I. Kraļić 22.

Pameti cilovite i razuma ne bi imao. F. Lastrić, test. ad. 122. Svidok . . . dostojan od cilovita povirovańa. 128. Ispovid ima biti cilovita od sviju griha smrtnije. F. Lastrić, ned. 53. Grade (perfecti decoris) cilovite lipote i podpuno. F. Lastrić, od' 94. Početo prijateļstvo . . . jest stalno i cilovito. A. Kanižlić, utoč. 215. Da ju *(čistoću)* cilovitu sačuvamo. A. Kanižlić, fran. 181. Apoštolski ostavak nouvriden i cilovit čuvate. A. Kanižlić, kam. 85. Cilovita izvrsnost krstjanska ne stoji u postu. 245. Uvjetova se . . . djevičanstvo svoje . . . cjelovito učuvati. Živ. is. 26. Tko ima dobru i cilovitu voļu. P. Knežević, osm. 283. Po cilovitomu obslužeńu zapovidi božji. 76. Grih . . . zakraćiva cilovito duše ozdravļeńe. 122. Bog jest . . . cilovita zloba suproć grihu. 90. Mogu poznat na nebu, što o ńiovoj naravi visi, primjenoj u svomu cilovitomu bitju naravskomu. Turl. blago 2, 66. Kolika su djela cjelovita pokore? J. Matović 242. Koji bi bio cjelovite i zdrave pameti. 204. Svaka vrst od ovi obustavļeni razdiļuje se u cilovitu i u necilovitu. A. d. Kosta, zak. 2, 200. Podpunu i cilovitu uspomenu crkve. Grgur iz Vareša 15. Negovo pošteńe ne more ostat cilovito. M. Dobretić 102. Ponovļeńe staroga cjelovitoga obslužeńa. Đ. Mattei 8. U komu se nahode sve kreposti do cjelovite dopunosti. A. Kalić 467. Nahodeći se u cjelovitoj pameti. Pravdonoša 1852. 2.

2. *kao* cio *pod* 2: Hoće da smo sveti, čisti, ne samo izvan, da jošte hoće da smo iznutra cjeloviti i istinitijem načinom pravedni. M. Divković, nauk[2] 367. Budite svršeni i ciloviti u ničemure ne pomankajući. I. Bandulavić 238. jak. 1, 4.

3. *adv.* cjelòvito. *a) kao* cijelo *kod* cio *pod* 6, *a.*: Brojit mu će cjelovito. N. Ranina 207. Plam od ogńa isti svoga odkriti će cilovito. S. Bobaļević 234. Vsu cilovito i napuno šćetu povratiti. Š. Budinić, ispr. 104. Ne viruju cilovito vse ono. Š. Budinić, sum. 10. Priimļe se vas cilovito u najmańšemu krhatku. 83. Kako si ti podpuno i cjelovito zapovijedi izvršio. A. Gučetić, roz. jez. 98. Cjelovito izpuniće *(bog)* sve ono što bješe neizvrsno od naravi. M. Orbin 210. Koji križ biti će cjelovito ponovļen u predńe ńegovo bitje. 235. Nego ga vazda darova cjelovito inijem ubogarom. B. Kašić, ign. 33. Imati hoćeš mene cilovito. A. Georgiceo, nasl. 212. Služit boga cjelovito. I. Držić, nauk gond. 28. Da se ne imaju *(slova)* glasiti cilovito nego polovica jih. Mikaļa *u predgov.* Za sve mnozi da mi riješe tugu ovu vašu, cjelovito ne nmješe ni s načinom da sve kažu. J. Palmotić, dubr. 254. Cilovito povidajući ih svih. I. T. Mrnavić, ist. 136. Sva crikva . . . bude cilovito poslušati boga. 56. Riči cilovito i bogoļubno neka izusti. M. Bijanković 26. Obslužívati cilovito poste. 23. Neka ńih sve ovo cilovito nauče. 30. Imaš štiti cilovito sve ove knjižice. A. Kadčić, bogosl. 1. Odgovara pomńivo, bistro i cilovito. 92. Ne možemo dojti cilovito na poznańe. 1. Dužnost cilovito izpnniti. J. Filipović, prip. 3, vi. Nije joj bilo još cilovito otvoreno. F. Lastrić, test. 370. Da moremo cilovito isplatiti sve naše dugove. 307. Tako ćemo cilovito poznati ovu istinu. 22. Zaradi svrhe, samom bogu cilovito poznano. 38. Ne sja s. vira podpuno i cilovito. iv. Cilovito nisu . . . mogli virovati. 390. Dila tvoja opaka to svidoče cilovito. 121. Razgovori ga i razveseli cilovito. F. Lastrić, test. bil. ad. 58. Franceško cilovito ozdravio. 107. Oču se bistrije istomačiti, da me cilovito razumijete. F. Lastrić, od' 106. Sluge i najamnici, koji uzimaju cilovitu nadnicu, a ne rade cilovito, kad ji ne gleda gospodar. F. Lastrić, ned. 158. Sve je ono cilovito ispunio. 200. Vaļa uskrsnuti cilovito J. Banovac, razg. 166. Cilovito i razborito očitova sve zloće svoje. A. Kanižlić, utoč. 67. Bogoļubni jesu oni koji sebe bogu cilovito podlažu. A. Kanižlić, bogoļub. x. Živu brez žena obdržavajući cilovito čistoću. A. Kanižlić, kam. 209. Imade cilovito podložan biti osudi. 315. Ljednoga nijesam našo cjelovito istinita. Živ. is. vi. Neko košuļe . . . imahu svoje rukave i otvor u vrhu kud glavu uvlačaše tko bi je oblačio, sve cjelovito tkahu so i no bjehu igdje prišvene. Živ. is. 190. Da se cilovito naknadi šteta. Turl. blago 2, 179. Da bi se ova stvar cjelovito dospjela. J. Matović 84. Cjelovito vjerujemo onijema. 9. Nije cilovito zabranio. A. d. Kosta, zak. 2, 6. Punost milosti bila je cilovito u Isukrstu. Grgur iz Vareša 119. Želeći iz države grih prosti cilovito izadriti. I. J. P. Lučić, razg. 114. Da unaprida cilovito plate. I. J. P. Lučić, nar. 134. Pridajmo se cilovito onomu gospodinu. A. Tomiković 151. Dokle cjelovito zadovoļe. A. Kalić 408. Ovo pismo slaga se cjelovito i potanko s ńihovim hotińem. Pravdonoša 1852. 2. — *b) kao* cijelo *kod* cio *pod* 6, *b.*: Djavao . . . poznade cilovito da je Isus bog. F. Lastrić, test. 201. Ovo znam cilovito. 323. — *c) kao bez prijekora. vidi kod* cio *pod* 2. Pošteno i cjelovito živući. M. Divković, bes. 460. — *d) comp.* cjelovitijê *uz glagol* poznati, *kao potpunije, bolje. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Poznati cilovitije tvrdinu ove kule. F. Lastrić, test. 18. Da cilovitije poznademo dostojanstvo . . . imena Isusova. F. Lastrić, test. ad. 123. Poznati cilovitije žestinu otrova od nenavidosti. F. Lastrić, ned. 361.

CJELÒVITAN, cjelòvitna, *adj. vidi* cjelovit. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoga.* Dobrotom cjelovitni. J. Kavańin 374. Kakve smo ih *(pjesme)* proste pograbili, onakove cjelovitne milom rodu izručujemo. Nar. pjes. juk. ix.

CJELOVITI, cjelovitim, *impf.* absolvere, perficere. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima od toga i* cjelovļeńe. *oboje veoma nepouzdano.*

CJELÒVITO, *adv. vidi kod* cjelovit.

CJELÒVITÔST, cjelòvitosti, *f.* integritas, *cjeloća, cijelost, cjelina. Od* cjelovit. *Od* xvii *vijeka (vidi pod b. primjer B. Kašića), između rječnika u Belinu* (incorruptio 394[a]), *Bjelostijenčevu* (integritas, incorruptio) *i u Stulićevu* (integritas). — 1. *u pravom smislu: a) u čega tjelesnoga:* Niti bi od potribe bilo da nosi sobom udo odkinuto, jere mu nošeńe toga uda ne vraća cilovitost života. A. Kadčić, bogosl 27. Uzveličan darom od cilovitosti svetoga tila svoga. A. Kanižlić, fran. 73. Cilovitost uda tila čovičanskoga. A. Kanižlić, utoč. 40. So prilika jest cilovitosti, tilesa bo posuta *(ńom)* od raspadańa ili ti trnloće čuvaju se. I. Velikanović, upnć. 2, 497. Ostajući u svojoj cilovitosti sva nadareńa. I. J. P. Lučić, nar. 80. Neka dojde gladan vas koliki svit, ne će za radi toga nikomu nestati ili cilovitost i sladkost jišća ili obilnost pokripļeńa. A. Tomiković 117. Koliko će *(pjesama)* u uspomeni i cjelovitosti održati se? Nar. pjes. juk. ix. — *b) u čega umnoga, radńe, stańa itd.*: Okoliši od dobre ispovijesti ovi su: . . . cjelovitost, da rečeš sve grijehe. B. Kašić, zrc. 13. Obslužiti cjelovitost od sakramenta ovoga. 135. Jest od potribe cilovitosti od posvetilišta. A. Kadčić, bogosl. 64. Cilovitost *(ispovijesti)* naravska, cilovitost razborna. 199. Uvrijediti . . . cjelovitost ńe djevičanstva. Živ. is. 27. Koje *(čeļade)* uvjetovalo se je obslužit djevičanstvo i koje ga je u cjelovitosti obslužilo. 26. Da čuvamo

onu svetost i cjelovitost pameti. J. Matović 42. Dostižemo uzdržańe i cjelovitost vjere. 429. Sahrańena cjelovitost čistoće djevičanske. 40. Zavite svoje sa svom cilovitostju obsluživa. P. Knežević, osm. 222. Za cilovitost sakramenta od pokore. M. Dobretić 73. U čemu stoji cilovitost ispovidi? I. Velikanović, upuć. 2, 84. Potribita budući cilovitost u osvađeńu grija I. J. P. Lučić, nauk 21. — 2. *u umnom smislu kao* cjeloća *pod* 2: Pribivalište cilovitosti. A. Kanižlić, bogoljub. 424. U komu se životu svijetle cjelovitost življeńa, svetost, pravda. J. Matović 61. Treća *(krepost)* jest cilovitost, to jest pun dobrote, načina, kriposti i dobre prilike. M. Dobretić 72.

CJELÒVITSTVO, *n. vidi* cjelovitost. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

CJELOVITVEN, *adj.* quod ad totum constituendum concurrit. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

CJELOVLÍVATI, cjelòvljûm, *impf. vidi* cjelovati. *u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Kad te *(vino)* čovik prvoč pine, zla ga voļa tudje mine; kad te drugoč celovļuje, slabe žile pokripļuje. I. T. Mrnavić, osm. 149.

CJELÓVNICA, *f.* quae osculatur, *samo u Stulićevu rječniku* (cel-).

CJELÒVNÎK, cjelovnika, *m.* qui osculatur. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (cel-), *u Belinu* (cel- 124[a]), *u Bjelostijenčevu* (cel-) *i u Stulićevu* (cel-). Celovnik celovan ļubļenik ću biti. M. Gazarović 103[b].

CJELOZDRAV, *adj.* persanus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* cjelozdraviti (persanare) *i* cjelozdravje (sanitas perfecta), *sve načińeno za rječnik.*

CJELOZNAN, *adj.* perfecte sciens. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

CJELÚKATI, cjèlûkâm *i* cjèlûćêm, *impf. dem.* cjelovati. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CJELÚNUTI, cjèlûnêm, *pf.* osculari, *poļubiti. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (cel- 124[a]) *i Stulićevu* (cel-). — *mjesto* je *dolazi* e *u sva tri govora. isporedi* cjelovati. *od kojega je i postalo.* — *Akcenat kaki je u praes. taki je još samo u part. praes. pass. s trećim slogom kratkim:* cjèlûnut; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u inf., samo je još i treći slog dug u part. praet. act.* I: cjelúnûvši. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka ima i imperf., ali je naštampan u naše vrijeme tako da se ne zna je li* celunijah *ili* celuńah (Njegda ju ‚celunjah' u pozor gizdavi. Š. Menčetić 258).

1. *prelazno. objekat može biti i neizrečen:* Kojega godje celunu, on jest, držite ńega. N. Rańina 91. mat. 26, 48. Pristupi da ga celune. 103. Zagrli ga i celunu ga. Zbor. 96. Celunu mene još celovom od usti. Š. Menčetić 248. Skut celuni. M. Vetranić 1, 399. Da celune moj obraz. 2, 187. Jaoh rajski tvoj obraz da bi mi celunut'! N. Naļešković 1, 180. Ino rijet' ne imam, nego li u ruku celunuv dati vam ovu ńih jabuku. 1, 216. Tripe dragi, neka te celunem od veselja. M. Držić 383. Neka mu celunu *(griješkom* ‚celuna') podplate od noga, da milos na punu dobudem od boga. 436. On ju tišeći tisuć krat i tisuć milo pritiskajući celunu. P. Zoranić 38[b]. Tko bogoļubno rečenu haļinu celunut bude. A. Gučetić, roz. mar. 88. Nu već želi, koju čuti, nije moć' srcu odoliti, da ne budem k tebi priti, ter te ovako celunuti. I. Gundulić 183. Došadsi celunu glavu svete Cecilije. F. Vrančić, živ. 19. Koga godir celunem, ta jest, jamite ga. M. Alberti 456. Kad celunu tebe krunu, čuje sladost moja mladost. M. Gazarović 101[b]. Celunuvši noge papi. B. Kašić, ign. 57. Hotijah te . . . celunuti čistom ļubavi. B. Kašić, per. 109. Da ga milo poļubi i celune. B. Kašić, rit. 77. Celunuh mu krilo. J. Kavańin 495. Ko celune križ gospodinov. I. A. Nenadić, nauk 234. Kad celuneš ranu. Đ. Mattei 297. Celun', ter postavi. Posl. dan. 11. — *osim objekta može biti izrečeno i mjesto na ńemu, kojega se ustima dotiče onaj koji cjeliva, i to u akus. s prijedl.* u: Celunuvši ga u obraz. Zbor. 86[b]. U rep celunite Ruzu Milašicu. M. Držić 32. Celunu ga u obraz. B. Kašić, is. 49. — *u prenesenom smislu može potok cjelunuti more utječući, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Iz hladenca svoga istječe bistra voda . . . daļe k moru . . . naglo hrli da ga celune i zagrli J. Kavańin 7.

2. *neprelazno. što bi moglo biti objekat, stoji u akus. s prijedl.* na *ili* u, *kao naprijed mjesto kojega se dotiče ustima onaj koji cjeliva:* Celuni na tle. I. A. Nenadić, nauk 56. Celunućeš u prag. Poslov. dan. 11.

3. *sa* se, *recipr.:* celunuti se, invicem se osculari. *samo u Belinu rječniku* (124[a]).

CJELUŃATI, *samo u Stulićevu rječniku, gdje stoji da ima u Š. Menčetića, ali je Stulić od Menčetićeva imperf., koji vidi kod* cjelunuti, *načinio* ‚celuńati'.

CJEĻAHAN, cjeļahna, *adj. dem.* cio. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* cjeļašan. *oboje će biti načińeno za rječnik.*

CJEĻAŠAN, cjeļašna, *adj. vidi kod* cjeļahan.

CJEĻÍNA, *f.* integritas, *vidi* cjelina. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da vas svit vidi obaļena dizati se, ustarana ponavļati se i vraćati se svaka u ciļinu. I. Bandulavić 117.

CJÈMBA, *f.* existimatio. *u jednoga pisca prošloga vijeka. Od* cijeniti. Kad bude vrijeme u zabit zakopati cjembam vrijednim vrijedne ļude. J. Kavańin 218.

CJĚNA, *f.* pretium, existimatio, *cijena, scjena. Od* XVI *vijeka (vidi primjer F. Lukarevića), između rječnika samo u Stulićevu* (76[b] ‚cjenna' aestimatio, pretium). *Postaša kojega je i* cijena. *U primjerima Lukarevićevim i Gundulićevim nije sa svijem pouzdano, jer je naštampano kao* cijena; *u ostalijem se razlikuje pismom sa svijem pouzdano* od cijene. — 1. *kao* cijena *pod* 1. Moli ga . . . da iznađe koj lijek koristan, da ne gleda je li od cjene ili neugodan, platiće sve. Besjede kr. 136. Dobra cjena vadi (‚vodi') iz toboca a zla dušu iz tijela. Poslov. dan. 17. — 2. *kao* cijena *pod* 3.: Čovjek nije toj, ki stvari općene puštava bez cjene a gleda posao svoj. F. Lukarević 175. Nikoje od smrti svoje cjene ne činiše. 272. S lakomosti koji cjenu veću čini od pjeneza neg' li za svu čas općenu i živote svojih viteza. I. Gundulić 516 U koj cjeni umrije ona. B. Kašić, fran. 6. Huda žena ne zna cjene od nikoga. J. Palmotić, dubr. 123. Bivši on cjenu učinio od ńihova govorenja. 250. Što je umrli tužan čovik da od ńega cjenu imaš? I. Akvilini 17. Čin'te od boga radnu cjenu. 214. Čini primaleknu ali ti nijednu cinu od blaga. J. Posilović, cvijet 54. Čineći veliku cinu od tijela svoga. 55. Udijeli nami pravu cjenu od tebe. Čestitosti 9. Prohodi slava i dika, cjena i hvala. Besjede kr. 97. Stekoste čas i cjenu prid ļudima. 246. Držat ga u većoj cjeni nego i koga drugoga. 127. Da ne čini cjenu od bogatstva. 11. Veliku cjenu činiše Isu-

krs od uboštva. 102. Koji si cjene i ljubavi dostojan. L. Radić 6. Nemoj držat u maloj cjeni oveliki dar. 12. Obćimo s čeljadi nikakve cjene. D. Mattei 327. Nedostojno cjene ikakve. 135. Čeljade naduto cjenom sebe samoga. 187. To je ono plemenstvo pravo koga svak koji je mudar imo bi veoma držat u cjeni. N. Marči 4. Već neimam nijedne cjene. 81. Oholas u pogrdi sved je imala vlas svačiju, tudu cjenu. 65.

CJÈNILAC, cjènioca, *m.* aestimator. *samo u Stulićevu rječniku* (‚cjenioc').

CJÈNITEL, *m.* aestimator. *samo u rječnicima Mikaljinu* (50b), *Bjelostijenčevu*, *Jambrešićevu*, *Voltiđijinu i Stulićevu (ali u ńemu iz ruskoga).*

CJENÌTELAN, cjenitelna, *adj.* aestimandus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

CJÈNITELICA, *f.* quae aestimat. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CJÈNITVA, *f.* aestimatio. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CJÈNIV, *adj.* aestimabilis. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječnicima Voltiđijinu i Stulićevu.* Tko uzima u najam (‚zajam') jednu kuću, prima istino što god cinivo cinom. Turl. blago 2, 175.

CJENÍVATI, cjènîvâm, *impf.* existimare, putare, censere. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cjeńivati.

CJENÌVIT, *adj.* pretiosus. *samo u Stulićevu rječniku veoma nepouzdano.*

CJENÒĆA, *f.* vilitas, *jeftinoća. samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu (u kom se napomińe da se govori u Kotoru).*

CJĚŃE, *adv. vidi kod* cijenan.

CJEŃÍVATI, cjèńujêm, *impf.* perpendere. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Promisli ljubav ńegovu ciňujući od kakva te je zla izbavio. A. Kanižlić, uzr. 101.

CJĚŃKÁŃE, *n.* licitatio. *isporedi* cjeńkati se. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Posle dugoga ceńkańa pogode se. Nar. prip. vuk. 213. Starac bez ceńkańa izvadi novce, plati. M. Đ. Milićević, slave 22.

CJĚŃKATI SE, cjěńkâm se, *impf.* licitari, *prevć se pogađati kupujući što ili inače ugovarajući cijenu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Od* cijeniti se. Piljarice ceńkaju se oko zeleni. M. Đ. Milićević, zlosel. 8.

CJÈPAČA, *f. šljiva koja se da cijepati. u Vukovu rječniku. isporedi* cjepika. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* cjěpâčâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* cjèpačê, cjèpačôm.

CJÈPAČKÎ, *adv.* comtionis genus. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru.* Cjepački oplesti kosu. Vuk, rječ. 813. Vesić na ero, opasan lesom ńene duge cepački opletene kose. M. Đ. Milićević, več. 57.

CJĚPAK, cjěpka, *adj.* fissilis, *što se lako cijepa. isporedi* cjepljiv. I. Pavlović.

CJEPALINKA, *f. vidi* cjepanica. *kao da je to u jednoj pjesmi našega vremena:* A komar je drva nosil, 'spala mu je cipalinka, potrla mu je kolenčac. Jaćke 268.

CJÈPALO, *n.* locus findendorum lignorum, *mjesto gdje se drva cijepaju. samo u Vukovu rječniku.*

1. CJÈPANICA. *f.* lignum fissum, *drvo cijepano, jedan između komada na koje se rascijepi drvo. isporedi* bilja, cijepac, cjepla. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (49b, *gdje najprije i dolazi), u Belinu* (432b), *Voltiđijinu, Stulićevu i u Vukovu. — Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* cjèpanîcâ, *a u gen. i instr. sing. samo zadńi:* cjèpanicê, cjèpanicôm. — *Po ńekim krajevima južnoga govora može se* cj *sastaviti u* ć, *te glasi i* ćepanica (Vuk, rječ. 759b). — Ni ob noć ne dade tilu pokoja, jer bi poda se u posteljicu ali dasko ali cipanice metao. A. Kanižlić, bogoljub. 451. Zgodi ga u ljutini cipanicom. M. A. Reljković, sabr. 36. — *u prenesenom smislu:* Labud bije jamu kopitima, od kopita cjepanice skaču. Nar. pjes. vuk. 2, 34.

2. CJEPÀNICA, *f. ńeka trešńa u Hrvatskaj.* B. Šulek, im. 41. 42. *po svoj prilici cijepljena. isporedi* cjepika.

CJÈPANIČICA, *f. dem.* cjepanica *(pod* 1). *samo u Vukovu rječniku.*

CJÈPANIČINA, *f. augm.* cjepanica *(pod* 1). Lj. Kovačević.

CJÈPANIČKÎ, *adj. što pripada cjepanicama, što dolazi od ńih* (cjepanica *pod* 1). *prošloga vijeka.* Cjepaničkijem uljem izvid'o ga je. Poslov. dan. 11. *isporedi* ljeskova mast, *kod* ljeskov.

CJEPÀNÎK, cjepanika, *m. iscijepano što.* Učiniti što u cjepanik, t. j. iscijepati. Vuk, rječ. 813b *(s dodatkom da se govori u Grblju, gdje se* cj *može i sastaviti u* ć, *te glasi i* ćepanik. Vuk, rječ. 759b). Pristupi cura s bremenom drva na glavi, a pod bremenom skolila omotani poglavač, da ju ne utiru čokuri cjepanika. S. Ljubiša, prič. 106.

CJÈPATEL, *m.* qui findit. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CJĚPČICA, *f. dem.* cjepka. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kad se prelomi *(osušen sok)* sjaji se na prelomu, a tanke su čepčice i prozračne. D. Popović, rob. 227.

CJEPÌDLAČĚŃE, *n. a) istraživańe najmańih sitnica u čemu. u naše vrijeme.* P. J. Marković. Da odgovaram cjepidlačeńu. M. Pavlinović. — *b) tvrdovańe. u Stulićevu rječniku* (avaritia, sordes) *i u narodnom govoru.* J. Bogdanović. — *isporedi* cjepidlačiti.

CJEPÌDLAČITI, cjepìdlačîm, *impf. a) istraživati što neznatno preveć potanko do najmańih sitnica kao da bi bilo veoma znatno. u Stulićevu rječniku* (objurgationis aut disputationis causas vel minimas studiose quaerere) *i u narodnom govoru u Srijemu.* P. J. Marković. — *b)* tenacem esse, *tvrdovati. u Stulićevu rječniku* (sordide vivere) *i u narodnom govoru u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* cjepidlaka, *od čega je i postalo.*

CJEPÌDLAK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj:* Cepidlak. Schem. zagr. 1875. 168. Pregl. 67.

CJEPÌDLAKA, *m. a) koji potanko do najmańih sitnica iztražuje što neznatno kao da bi bilo veoma znatno. u Stulićevu rječniku* (homo cavillosus, sophista) *i u narodnom govoru u Srijemu.* P. J. Marković. *isporedi* cijepati dlaku, *kod* cijepati. — *b)* homo tenax, *tvrdica, cicija, cipija, koji i što daje daje tako na malo kao da dlaku cijepa. u Belinu rječniku* (sordidus 700a) *i u narodnom govoru u Lici.* J. Bogdanović.

CJEPÌDLAKAVAC, cjepidlakâvca, *m. vidi* cjepidlaka *pod* a. *samo u Stulićevu rječniku.*

CJEPÌDLAKE, Cjepìdlâkâ, *f. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* ‚Cepidlake'. Pregled 97. ‚Ciepidlaki'. Schem. zagr. 1875. 48.

CJÈPIKA, *f.* 1. *cijepljena voćka*, arbor insita:

trešńa taka. Bjelostijenac 52b. F. Hefele. B. Šulek, im. 41. *taka jabuka.* B. Šulek, im. 41. — 2. *šljiva koja se zove i cjepača.* V. Arsenijević.

CJEPIMATI, *m. nadimak muški* XIV *vijeka. dolazi samo u nom.* Dragojević Cêpimati. Glasnik 15, 299. Daničić 3, 456.

CJÈPINA, *f.* fissura, *pukotina. isporedi* cjepotak, cjepotina. XVI *vijeka.* Na drêvo vьzsede i cepiti je načinaše; mudomь že jego vь drêvenuju cêpinu vьšadšemь . . . Starine 2, 267.

CJEPJENITI SE, cjepjenim se, *impf.* rigescere, *kočiti se, ne gibati se* XV *vijeka. Od kor.* skap, *stršiti, ukočenu biti. isporedi* cip, scipati se. je *na oba mjesta stoji po južnom govoru mjesto staroga ê.* Jegda komu prьsti cepenet se. Starine 10, 107.

CJĚPKA, *f.* assula. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (sehcit, ligni pars secta). Pa su im sve od luča cepke pod nokte udarali. M. Nenadović, mem. 5. *isporedi* cjepčica.

CJĚPLA, *f.* lignum fissum. *cjepanica. od prošloga vijeka.* Da s' u fatne klada cipļe dili. J. S. Reļković, kuć. 50. Fatne cipļe on krivično vadi. 50. Daj za vatru cipļe. 401. Onda se baci onom cipļom za ženom. Nar. prip. bos. 1, 3.

CJEPLENIK, *m.* insitor, *ko cijepi, pricjepļuje. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CJĚPĻIČICA. *f. dem.* cjepļika. *u naše vrijeme.* Zar biste vi mogli izgoniti plamen iz te cepļičice, i tako ugodno paliti cigaru, sveću i što god hoćete? M. Đ. Milićević, zlosl. 39.

CJĚPĻIKA, *f.* assula. *isporedi* cjepka, cjepļičica. *u naše vrijeme.* Onde gde su psi lajali nadu jangik, koji se zakačio za cepļiku na prošcu i ostao. M. Đ. Milićević, več. 308.

CJĚPĻIV, *adj.* fissilis, *cjepak. u Belinu rječniku* (652b) *i u narodnom govoru u Srbiji:* Cepļiv. I. Pavlović.

CJĚPNUTI, cjěpnêm, *pf. cijepajući udariti koji put i malo nacijepati.* I. Pavlović. — *u prenesenom smislu udariti bijući:* Nego ti mi ńega lepo povalimo, smaknemo čakšire i cepnemo 30 vrućih. M. Đ. Milićević, več. 98.

CJEPOPANĆA, *f.* rhagonycha Eschsch. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 153.

CJÈPOTAK, cjèpotka, *f.* fissura, *cjepina, cjepotina. u jednoga pisca prošloga vijeka.* I na prst ju širine razkoli, malo zemļe u cipotak moli ili zrno od rane utakni. J. S. Reļković, kuć. 313.

CJÈPOTINA, *f. a)* fissura, *cjepina, puklina, pukotina. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaļinu* (fissura, rima 49b, 50b, 513a). Dva kalama il' četiri bilo, med ńe kuda cipotina reži kore komad od kalama veži. J. S. Reļković, kuć. 145. *po tome i u čega što je rascijepļeno i razdvojeno ona strana kojom je rascijepļeno:* Kad drvce tako padne da obadve cepotine gore budu. Ļetop. 119, 13. — *b)* assula, *cjepka. u rječnicima Belinu* (assula 651b) *i Stulićevu* (lignеum fragmentum, schidia, lignum fissum) *i u narodnom govoru:* Cjepotina, komad ocijepļene bilje, prebijena držala itd. M. Pavlinović. *po ńekim krajevima južnoga govora može se cj sastaviti u č:* Kad je svoj čibuk u čepotine vidio. V. Vrčević, niz 312.

CJEPÒTINAST, *adj.* rimosus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* cjepotinav. *obaje nepouzdano.*

CJEPÒTINAV, *adj. vidi kod* cjepotinast.

CJEPÒTINICA, *f. dem.* cjepotina. *samo u Stulićevu rječniku.*

CJÈPOTKA, *f.* lignum fissum, *cjepanica. u naše vrijeme.* Baci još dvije tri cjepotke u peć. M. Pavlinović.

CJERÈKÂŃE, *n. smijańe nepristojno. isporedi* cjerekati se. Čuje se neko cerekańe. M. Kovačević.

CJERÈKATI SE, cjerèkâm se, *impf. dem.* cjeriti se *(vidi kod* cjeriti), *smijati se nepristojno. zna se da se govori samo u istočnom govoru:* cerekati se. Ļ. Kovačević. M. Kovačević.

CJĚRÊŃE, *n.* risus dentibus ostensis. *isporedi* cjeriti. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (cereńe). Od luda smijanja, cjerenja i ludovanja. B. Kašić, zrc. 132. Cireńem. M. Pavlinović. raz. spis. 108.

CJĚRITI, cjěrîm, *impf.* diducere. *od* XVI *vijeka (vidi primjere M. Marulića). Od kor.* skar, *sjeći, cijepati.* -je- *je u južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u zapadnom* i, *u istočnom* e. *u Vukovu rječniku stoji samo su* e, *kao da bi tako bilo u sva tri govora, ali se ne samo u starije vrijeme nego još prošloga vijeka nalazi u zapadnom govoru sa* i *a u južnom sa* je *(vidi primjer V. Došena i iz Poslov. dan.). svrh toga ima u Vukovu rječniku i* čeriti se (759b), *a to je po sadašńem južnom govoru, u kom se može* cj *i sastaviti u č. po tome ne će biti sumńe da se u južnom govoru gdje gdje još drži* je. — 1. *prelazno. objekat samo pl.* zubi: cjeriti zube, ringi, dentes ostendere. *tako dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (cjeriti zube, dentes ostendere 250a. cjeriti zube u smijehu, ridendo ostendere dentes 618b), *u Bjelostijenčevu* (ceriti zube, dentes ostendere) *i u Stulićevu* (cjeriti zube u smijehu, ridendo dentes ostendere). *isporedi* kesiti. — *a) zube cjeri žirinče, kad razvuče gubicu, te mu se vide zubi:* Toliko trpeći *(osao)* čemere i jade, zubine cjereći na zemļu pak pade. M. Vetranić 2, 170. Od straha mnira gdi ciri lav zube. Đ. Baraković, vil. 61. Ne bojmo se tih pas, ki nam zubi cire. B. Krnarutić 28. Na ń zubo ciri za to pas pakleni. A. Vitaļić, ostan 123. — *b) čeļade smijući se, samo u pomenutijem rječnicima. vidi dalje* cjeriti se. — 2. *sa* se, *zijati i smijati se zijajući tako da se zubi vide,* hiare, ridendo ostendere dentes. *tako dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (ciriti se, ridere 49b), *u Belinu* (cjeriti se, ridendo ostendere dentes 618), *u Bjelostijenčevu* (ceriti se. ostendere dentes), *u Voltugijinu* (ciriti se, zähne blöcken), *u Stulićevu* (cjeriti se, ridendo dentes ostendere), *u Vukovu* (ceriti se, rideo dentibus ostensis). *a) cjeri se zemļa, kad se rasjede, te zija:* Zemļe razpira, ke se pod ńim cire. I. S. Mrnavić, osm. 64. — *b) cjeri se žirinče, kad razvuče gubicu, te mu se vide zubi:* Bisan pas . . . onamo ovamo ciri se i reži. M. Marulić 9. Cjerit' se kako ribarova kućka. Poslov. dan. 11. — *c) cjeri se čeļade kad se smije zijajući, te mu se zubi vide, kad se smije i prevće, po tom i nepristojno:* Ne biše tko sviri, ni z bukom govori ni smijuć se ciri, ni šale ki tvori. M. Marulić 28. Što se ištom cjeriš? N. Naļešković 1, 291. Da govorit mnogo znade i u zboru da se ciri. V. Đošen 95. Nit se cire u zloći, šali i u grihu. A. Kanižlić, rož. 53. Piļke baca, decu dira, rugaju se, cere se. Nar. pjes. srem. 51. Ceri se prokleta Cigančura. M. Đ. Milićević, več. 131.

CJERÒZUBAC, cjerȍzubca, *m.* dentes ostendens, *tko cjeri zube. samo u rječnicima Belinu* (cjerozubac 250a), *u Bjelostijenčevu* (‚cerozubee'), *i u Stulićevu* (cjerozubac). *isporedi* kesizub, pestozub.

CJERÒZUBITI, cjerȍzubîm, *impf. vidi* cjeriti se *kod* cjeriti. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CJȆTKO, *m. vidi kod* Cvjetko.

CJESTAN, Cjesna, *m. vidi* Cestan.

CJEVÀNICA, *f.* tibia, *golijen. isporedi* cijev. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se i tumači kako je stavljeno). akcenat se ne mijeña, samo su u gen. pl. i oba zadnja sloga duga:* cjevànîcâ, *u samo zadnji u gen. i instr. sing.:* cjevànicê, cjevànicôm. Golenica: ima dvo upored kosti, koje se zovu cevanica. K. Crnogorac, zool. 8.

CJÈVARA, *f.* convicium in pedem, *pogrda nozi. u Srbiji u naše vrijeme u istočnom govoru sa* e *mjesto* je. Nosi te cevare; ima još ko da se ogrije. Lj. Kovačević. *Postanem od* cijev (tibia, *cjevanica, golijen). isporedi* cjevarika.

CJEVÀRIKA, *f. vidi* cjevanica. *isporedi* cjevara. Izidite . . . iz bedre, iz kolena, iz cevarika, iz nogu. M. Đ. Miličević, živ. 1, 90.

CJÈVAST, *adj.* tubulosus. *u jednoga pisca našega vremena.* List cevast. J. Pančić, bot. 51. Cevasta krunica. J. Pančić, flor. biogr.[2] 447.

CJÈVČÂR, cjevčára, *m.* tuborum opifex. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CJÈVČICA, *f. dem.* cijev. *od* XVII *vijeka, ali do našega vremena samo u rječnicima Mikalinu* (49[b]), *Belinu* (165[b]), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu.* Malom cevčicom. A. Maksimović, pčel. 6. Loza je čokota zbog cevčica šupljikasta. P. Bolić 1, 185.

CJÈVČINA, *f. augm.* cijev. *samo u Vukovu rječniku.*

CJEVÌČAV, *adj.* vascularis. *u jednoga pisca našega vremena u značenju koje je stavljeno.* U organima vaskularnih (cevičavih) biljaka. K. Crnogorac, bot. 15.

CJEVLJÀNÎK, cjevljanika, *m.* rhombus, *sprava kojom žene suču cijevi za tkanje. isporedi* cjevnjak, letnjak, čekrk. *u Srbiji u istočnom govoru su* e *mjesto* je: cevljanik. M. Kovačević.

CJÈVNICA, *f.* tibia, *svirala.* XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu. akcenat se ne zna za cijelo, mogla bi glasiti i* cijèvnica. Oba bogoglasьnêji cêvьnici. Domentijan[a] 193. Bogoglasьnaja cêvьnica, Pavlь apostolь. Danilo 15. Napêvanijemь cêvnice i brecanijemь gusli. Domentijan[b] 148.

CJÈVNIĆ, *m.* parvum pneumaticum organum. *samo u Stulićevu rječniku.*

CJÈVNÎK, cjevnika, *m.* organum, *orgulje. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (528[a]), *u Bjelostijenčevu* (1, 850[a]) *u Voltiđijinu* (25) *i Stulićevu.* Od civnika to jest organa. I. Velikanović. upuć. 2, 300. Falite njega u žicah i civniku. 301. Započeo po selima krpiti stare cjevnike (orgulje). M. Pavlinović, rad. 75.

CJEVNORUDAN, cjevnorudna, *adj.* organicus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* cjevnorudnik, organorum modulator. *oboje bez sumnje načińeno za rječnik od adj.* ‚cjevni' *(od* cijev) *i* oruđe.

CJÈVNÀK, cjevnáka, *m. a)* radius textorius, *čunak u tkalja. u Vukovu rječniku (gdje se napomiње da se govori u Boci). — b)* rhombus, *cjevljanik, letnak, čekrk. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). — c) vidi* cjevnik. *u jednoga pisca našega vremena.* Jednom mu naručili ‚cievnjak'. M. Pavlinović, rad. 31.

CJEVOČNIK, *m.* telescopium. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińen od* cijev *i* ‚očnik' *(istoga značenja u istom rječniku).*

CKÀ, *f.* assis, *daska, od koje je i postala tijem što joj među* d *i* s *nije umetnuto* a, *pa* d *otpalo u* s *se promijenilo na* c. *isporedi* ska. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (assis, asser, tabula 50[b]. 59[a]), *u Belinu* (tabula 724[a]) *i u Stulićevu* (tabula, assis). *Akcenat se mijeña u gen. i instr. sing.* ckê, ckôm, *i u gen. pl.:* cákâ. Dam tebje dvije ‚etke' kamene. N. Rańina 44. 2moj. 24, 12. Ako vidiš *(u snu)* cke ali kńige, toj prilikuje radost i veselje. Zbor. 138[b]. Oni tuj stavišе nike cke nad riku. P. Hektorović 10. Tvrdom od caka postељom. B. Kašić, per. 28. Pokora je druga cka ili daska po driva razbijenju. B. Kašić, zrc. 11. Spat na ckah. I. Držić, nauk gond. 327. Prilična cka je drvu od koga je. Poslov. dan. 102.

CKĂRA, *f.* craticula, *sprava gvozdena kao ješica, na kojoj se peče što na ogńu. u Srbiji u Ljeskovcu i po okolini.* M. Đurović. *postańem od* ckvara, *izgubivši* v.

CKĮ̀ETI, ckíljîm, *impf.* sublucere, *slabo svijetliti. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (ckiliti 445[a]) *i Stulićevu* (ckiliti). *isporedi* ckíjiti. — *Postańa tamna: korijen bi mogao biti* skvi *od* sku, *pokrivati, mračiti, slijepjeti; ńemu je moglo ispasti* v *a* s *se promijeniti na* c. *isporedi* škíljiti, škíjav. Plam svijeće ckili milo I. Gundulić 231. Gdje istom ckili svjetlos ńeka. I. Kanavelić, iv. 414. A ja *(svijeća)* ckilih i služih mu. J. Kavańin 62. Malo je kandeoce ckíjelo. S. Ljubiša, prip. 196. Tu još svijeća ckili. S. Ljubiša, prič. 54. — *u prenesenom smislu o robu koji gine u tamniei (isporedi* číjeti): Dugo ckile po nevolji, dok sa svijem oni ickile. A. Kalić 263.

CKÍĮ̀ITI, ckíljîm, *impf. vidi* ckíjeti. Po gdjekojo kandilo ckíjî. Magaz. 1851. 21.

CKLÂR, cklára, *m.* vitrarius. *vidi* staklar, *od čega je i postao kao* cklo *od* staklo *(vidi kod* cklo). *isporedi* caklar. *samo u rječnicima Belinu* (141[a]. 763[b]) *i Stulićevu.*

CKLÂRNICA, *f.* officina vitriaria. *isporedi* caklarnica *i* cklo. *samo u rječnicima Belinu* (763[b]) *i Stulićevu.*

CKLȆN, cklêna, *adj.* vitreus, *staklen. isporedi* caklen *i* cklo. *od* XV *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaljinu* (ckleni), *u Belinu* (ckleni, vitreus 763[b]. cklen, limpidus 439[b]), *u Stulićevu* (cklen) *i u Daničićevu* (3, 459). *Akcenat kaki je u nom. sing. masc. taki je samo u acc. sing. masc.; u ostalijem je oblicima svijem kakav je u gen. sing. — a) u pravom smislu: od stakla:* Brokete dvê srebrьne sь četiri kameni cькleni. Spom. sr. 2, 50. Sь četiri kameni ckleni. 56. Ckleni sud strašni sud. Nar. posl. vuk. 344. Mačka povalja po trpezi cklene sudove. Nar. prip. vrč. 1. Puknuti ću kao ckleni sud. S. Ljubiša, prip. 142. — *b) u prenesenom smislu: čist kao staklo, bistar:* Ckleni, bistri, tih Dunaju. D. Rańina 105. Kamenice morske, koje ostavlja talas na kraju mora, . . . otvore se . . . i smrzne se vlaga cklena, i tako radaju biser. M. Radnić 216. — *c)* ckleno crnilo, *vidi* galica. *samo u Belinu rječniku* (763[b]) *prevedeno tal.* vetriuolo, vitriolum.

CKLȆNÂR, cklenára, *m. vidi* cklar, staklar. *samo u Mikaljinu rječniku.*

CKLȆNICA, *f.* vas vitreum, *sklenica, caklenica. isporedi* cklen. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* U cklenicu car prstom taknu. Zbor. 27. Cklenica, staklena čaša. Vuk, nar. pjes. 1, IX. Praznu cklenicu povrati. V. Vrčević, niz 327.

CKLEREV, *adj. ńeko mjesto blizu manastira Treskavca zvalo se* XIV *vijeka* Cklerevь dêlь. Glasnik 13, 374. Daničić 3, 454.

CKLÎTI, cklîm, *impf.* splendere, *stakliti se. isporedi* cklo, cakliti se, skliti se. — *a) neprelazno: samo u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku:* Ono malo nadvorńe masti ispečene, koja ckli i koja se lašti. B. Cuceri 266. — *b) sa* se. *između rječnika u Mikaljinu* (lucere, elucere, splendescere), *u Belinu* (lucere 444b), *u Stulićevu* (micare, relucere, renidere) *i u Vukovu* (splendeo ut vitrum). Ńihov je mramor, što se ckli. A. Kalić 504. Kad li voda cкli se i svijetli. Nar. pjes. vuk. rječ. 813b. Kuća se u vodi kao u caklu cкli. S. Ljubiša, prip. 4.

CKLŌ, *n.* vitrum. *vidi* staklo, *od kojega je i postalo samo tijem što mu nije umetnuto* a, *te otpalo* t, *a s se promijenilo na* c. *isporedi* caklo, sklo. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (50b), *Belinu* (763b) *i u Vukovu.* Znaš dobro da sam krkt kakono cklo. Zbor. 147b. Prije joj bjeh od cкla razbila drugo, čijem njeke čičke oko glave čiča. M. Držić 133. Oda cкla jedan sud, ki često putuje na kladenc studeni, brzo se jur skuje. D. Rańina 97 Ne hoti' nijedan vas za zlo cklo drag kami uzimat' nikadar. 108. Proz tvoj se obraz vedri vidi kako proz cklo srce čisto. I. Gundulić 279. Sad pram u cklo pletu ženo, a zrcalo im glave nose. 144. Pristavio sam tude kose, i opleo u cklo prame. 156. Ulice narešene kakono cklom zlatom bistrim. B. Kašić, nač. 90. Da se razbi sve cklo koje biše na prozorijeh B. Kašić, ign. 11. Đa će se moć pozrjet kroza ńu kako kroz jedno cklo. M. Orbin 259. Ruda od cкla, fodina vitraria. Mikalja 570b. Prozori se tu viđahu od cкla izvrsna učińeni. J. Palmotić, dubr. 241. Prodajući sebično cklo za cisto caklo. M. Radnić 365. Obesi u cklo. Starine 10, 92. Tuj vidi alabastro sud, ki se kako cklo providi. I. V. Bunić, mand. 17. Cklo čistoće. J. Kavańin 363. Cklo crno. I. Đordić, mand. 141. Tako bistro cklo ne prima u se od sunca zrak veseli. I. Đordić, ben. 56. Žene su ko lijepo i bistro cklo, koje dotle je cilo dokle je čuvano. A. d. Bella, razgov. 170. Zvjezdar kupuje ono bistro cklo. V. M. Gučetić, polh. 4. Cklo za drago kameńe držati. Živ. is. v. Zdrake sunčane prohode cjelovito biće cкla. J. Matović 39. Prozračno jedno cklo. B. Cuceri 306.

CKLJEŃE, *n.* splendor. *isporedi* caklјeńe *i* cкliti se. *samo u Mikaljinu rječniku* (‚cklenje').

CKNÍVATI, cknîvâm, *impf.* tardare. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* cкńeti.

CKŃELAC, cknîoca, *m.* tardus, morator. *isporedi* skńelac. *od* cкńeti. *prošloga vijeka u jednoga pisca koji je pisao južnijem govorom po zapadnom govoru su* -ni- *mjesto južnoga* -ńe-. Budi cknilac na govoreńe. K. Magarović, cviet 33.

CKŃEŃE, *n.* tarditas, mora. *kašńeńe. isporedi* cкńeti. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (‚cknenje' 27b. 189a), *u Belinu* (‚cknjenje' 257a. ‚cknenje' 258a) *i u Stulićevu* (‚cknenje'). Đođoše prid cesara, i pozdravi ga bez nijednoga cknjenja. Zbor. 72b. Svako . . . velmi kratko cknjenje krati na pospih sve moje živinje. Đ. Držić 411. Što s cкńenjem od hoda ustavljamo odluku, kom svijetli vojevoda šje nas svijeh na luku? I. Gundulić 15 Cкńeńe vrzte. 479. Bez cknenja vrže se s końa i skoči. B. Kašić, fran. 35. Reče zamirnijem cknenjem. B. Kašić, ign. 31. Cknjeńe svoga pribivańa svrši redom zamjernijeme. I. Đordić, mand. 121. Bez bojazni i cknjeńa. I. Đordić, ben. 123. Nije cknjeńa veće. A. Boškovićeva 49. Čuše ga Gružani, cкneńa nema. M. Vodopić u Dubrovn. 1868. 207.

CKŃETI, cknîm, *impf.* tardare, morari, *kašńeti.* — -ńe- *je po južnom govoru od staroga* -nê-, *mjesto čega u južnom govoru najprije dolazi* -nje-, *a od polovine* XVII *vijeka* -ńe- *(vidi primjer P. Kanavelića), prem da se u ńekih i poslije nalazi* -nje-, *u istočnom* -ne-, *u zapadnom* -ni-, *koje se često nalazi i u pisaca koji su pisali južnijem govorom. — Postańem od* kašńeti, *koje je prije glasilo* kъsьnêti, *pa mu nije umetnuto* a *među* k *i* s *mjesto* ь, *nego se* s *premjestilo pred* k *i promijenilo na* c. *isporedi* skńeti. — *Od* XV *vijeka (vidi pod* 3 *primjer iz Spom. sr.), između rječnika u Belinu* (cкniti, moram facere 722b), *Stulićevu* (‚cknjeti', morari, cunctari) *i u Daničićevu* (cьkьnêti, retardare). — *Akcenat u praes. ostaje kakav je u* 1 *jed., samo se mijeńa u* 1 *i* 2 *mn.:* cкnimo, cкnite; *u imperf. cijelom:* cкnâh; *a u aor. cijelom kao u inf.:* cкnêh; *tako i u imperat. cijelom:* cкnî, *i u part. praet. act.* II: cкnîo, cкnêla; *a u part. praes.:* cкnêć, cкnêći; *u part. praet. act.* II: cкnêv, cкnêvši. — *Osim redovnoga praes. dolazi i načińen prema glagolima prve vrste u dva pisca* XVII *vijeka:* cknijem (1 *pl.* cknijemo. B. Kašić, nač. 36. 3 *pl.* cкniju. P. Posilović, nasl. 9b). XV *je vijeka bio praes. kao u* smjeti: 3 *sing.* cкnê *(vidi pod* 3 *primjer iz Spom. sr.).*

1. *neprelazno. a) u opće, u pravom smislu, kašńeti, kao kasno činiti, kasno raditi, zatezati se, oklijevati, propuštati vrijeme u koje se može što učiniti:* Ne htje cknjeti. Zbor. 99b. Mandaljena tadaj ne cкnje, veće na greb prignu se. 107b. Ličca češ još moja malo cкniv poljubit. Š. Menčetić 260. Što činit mož ne cкni. 202. Sreća, ka dugo cкni, veće krat zgodi se da čovjek svrši dni prije neg š ńom združi se. N. Dimitrović 17. Nemoj cкńeti veće, vilo, neg ispuni veće voljn. N. Nalješković 1, 171. Veće ne cknite, neg sjemo vi bliže pristupiv recite. 1, 217. Nu cijenim da ti mniš da ino ištem ja, cijeć tega tako cкniš. 2, 33. Tijekom ću it, i nije cknit. M. Držić 71. Đaj mi ga, ne cкni već, er mi ga mož' dati. Đ. Rańina 123b. Sve smrt pogleda, nemilo ka mu cкni. 160b. Prići će . . . o ponoća i ne će cknjeti. B. Gradić, djev. 39. Mnokrat gubi se veliko dobro cкneć. F. Lukarević 40. Došli smo na misto, gdi veće ni cкniti, neg djelo prem isto najbrže stvoriti. D. Zlatarić 1b. Nemoj cknjeti. A. Gučotić, roz. jez. 92. Sve je spravno, ne cкni veće. I. Gundulić 399. Da s gospodom čas ne cкneći gre put Varšova. 416. Ako si me odlučio mučiti, ništar veće ne cкni. B. Kašić, per. 19. Za što toliko cкniš? 40. Hodi gospodine, nemoj cknjeti. M. Divković, bes. 70. Hodi gospodine! nemo(j) veće cknjeti. I. Držić, nauk gond. 84. Ovo vrijeme meni cкniti i nevolja ljudska ne da. Đ. Palmotić, christ. 8. Smrt ne cкni. P. Posilović, nasl. 14. Piši od mojijeh sina komu, i cкńet' nemoj. P. Kanavelić, dubr. 16. Nemoj cкniti vele. K. Magarović 56. Što cknim? J. Kavańin 30. Što cкniš veće? I. Đordić, mand. 49. Ne cкni pri materi neg na pašu grede. I. Đordić, salt. 87. Čas ne cкneći ispuni ńihova prošeńa. I. Đordić, ben. 44. Za to počni, ne cкni veće. A. Boškovićeva 4. Ali ni čas cкneći hrti za ńom doletješe. B. Cuceri 37. Lisica ka cкni, lov preži. Poslov. dan. 55. Za što cknite? A. Kalić 17. — *b) kao baviti se u neradńi:* Pod dubkom u sjencu tuj trudan počeh cknit. Đ. Držić 136. Nu smisli ti malo ki život provodim bez tebe, . . najlise ovu noć smišlaje kada cкńah, gdi mi se zgodi doć, a tebe ne sastah. N. Nalješković 2, 109. Čemu, dušo moja,

veće ckniš na ovemu svijetu? A. Gučetić, roz. mar. 243. — *c) u loc. s prijedl.* na *ili* u *može biti izrečen posao, koji radeći tko ckni, te i sam posao kasno biva, kasno se svršuje:* Na poslu ne ckni. N. Dimitrović 10. U duhovnijem da poslima dobro veliš nije ckniti. A. Boškovićeva 8. — *d) u instr. s prijedl. s može se izreći radńa koju treba da učini onaj koji ckni, ili što god što treba da da, ali kao imajući to sve sa sobom i ckneći kasno dolazi da to učini ili da. tako može biti izrečeno i vrijeme, koje tko ima da što učini, ali ckneći propušta ga.* Za sve da naš spasitel obećao je u naše potrebe pomoći nas, . . . ništa ne maše ckni kad godi s obećanjem. A. Gučetić, roz. jez. 273. Ona ckni s govorom. Đ. Palmotić, christ. 238. Cknit s vremenom štetu nosi. 198. S pomoći svom ne cknjeti. J. Palmotić, dubr. 370. S haračom mi smo cknjeli. 246. Ne ckni s osvetom, o bože moj! I. Đordić, salt. 378. — *e) u inf. može biti izrečeno što treba činiti, ali onaj ckni koji treba da to učini, te i ono kasno biva, odgada se.* Kazat mi jur ne ckni. Š. Menčetić 94. Dar čekav ľuveni, ki mi doć sve ckńaše. Đ. Rańina 20. Ne će cknit vele junak se vratiti. F. Lukarević 240. On doći ckni. D. Zlatarić 7b. Nemo(j) cknjeti obratiti se gospodinu. M. Divković, bes. 145. Ne ću veće ckniti okrenuti se. P. Posilović, nasl. 28b. Sad grješnika pogledati mene tužna ne moj ckniti. I. Akvilini 292. Nemoj cknjeti (‚cknijeti') dobra, davna ka želimo, u tvom licu nam donijeti. I. Kanavelić, iv. 346. Ne ckni k meni doć. I. Đordić. salt. 231. Tromost i trudnost, kojom ckne i nevaju se zapisat se u ńegovu službu. Đ. Mattei 203. Ne cknimo razgledat ga. A. Kalić 466. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka nalazi se i drugi subjekat glagolu* ckńeti *a drugi infinitivu, kad onaj kao odgađa što ovaj treba da učini:* Koliko boga vrijedaju . . . koji za svjetovne svrhe nemoćniku ckne i odmiču sakramentim se oružati! V. Andrijaši, put. 378. — *f) cijelom rečenicom, koja se privezuje riječju* da, *može se izreći što i naprijed s inf.:* Ne bi čas. da ni hip, kada me ugleda, kada mi cvitak lip ljepota ńe ne da; dosta joj ni toj ni, nu moju još mlados veće krat cvitkom ckni da pospe za rados. Š. Menčetić 193.

2. *prelazno. vrlo rijetko. a) činiti da što ckni u predńem značeńu, da kasno biva:* Ne ckni veće tvoga vraćenja. Zbor. 106. Svjetim nebeskijem tko posluha ne ckni svoga. I. Đordić, salt. 406. — *b) činiti da je kome dugo čekati što jedva čeka:* Koja stvar drazih ckni. Š. Menčetić 243.

3. *sa* se: *a) refleks. kao naprijed pod* 1 *bez* se: Dragi čačko! . . . ništor se već ne ckni, pospješno čini sve F. Lukarević 267. Ja cijenim, tvojojzi lijeposti veomi da se ckni smrt moje mladosti. N. Naľešković 2, 100. Čemu sad nebesa ckne se tako, ter ne slaze serafini prikrit nagos lijepu ovako? L. Radić 57. — *β) passiv. a) značeće kao naprijed: aa) sa subjektom, kao trajati duže nego što se želi,* protrahi: Da se ne ‚cknê' stanje človêka vašega. Spom. sr. 1, 76. — *bb) bez subjekta, kao odgađati se:* Da se ne ckni s moje strane da se od grijeha ľudi odkupe. Đ. Palmotić, christ. 65. — *b) kasneći, dugim trajańem ili dugim izostajańem, dosađivati: aa) subjekat* život, *kad se kome u životu čini dugo čekajući što, te mu je život dosadan, mrzak:* Meni se život ckni ter sebi smrt žeľu. Š. Menčetić 100. U ńoj stvari ni, kom javi i u san život se moj ne ckni. 207. — *bb) subjekat* ľubav, *kad se komu čini da dugo izostaje, te mu zadaje muku:* Muke ni veće od žeľne ľubezni, ter mi se sve smrt mni, gdi mi se ľubav ckni. Š. Menčetić 128. Za mene cvitak ni, ni druge radosti, pokli se ľubav ckni sad mojoj mladosti. 146. — *cc) bez subjekta, kad ko jedva čeka da što bude, pa mu se čini da dugo ne biva, da dugo izostaje, te se muči (tal.* mi tarda): Neka se u ńe dvor opet jur meni ckni. Š. Menčetić 242. Treptim i predam prid vihrom kako prut, prid sobom gdi gledam što je dug ovi put. dug mi se velo mni, tijem sada tuguju, nu mi se velmi ckni, da prije putuju. M. Vetranić 2, 48. Židovi željahu, er im se sve ckńaše. N. Naľešković 1, 144. Meni sve se ckni želeći vidjeti ńe pozor ľuveni. F. Lukarević 70. Nemo(j) vam se u to ckniti od neplodna mjesta od svita, čijem se budem ja vratiti. I. Gundulić 120.

CKŔLI, *u pjesmama pridijeva se sprijeda riječi* merǵan *ne mijeńajući se po padežima, može biti od arap.* syhr, *čar,* syhyrlyk, *čaraće, a po tome bi* skrli-merǵan *bio* merǵan *u kom su čari, čini. od takoga je* merǵana *u pjesmama gora i derdev: može biti da se pjeva i derdev da je od ńega samo za to što se pjeva da je gora od ńega ne znajući upravo što je. u Vukovu rječniku bez značeńa.* A treća je *(gora)* od ckrli-merǵana. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Na derdevu od ckrli-merǵana. Nar. pjes. vuk. herc. 118.

CKVĀRA, *f. vidi* skvara, *od koje je i postala promijenivši* s *na* c. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* cvara, ckara. I na brade prami laščaše se ckvara. M. Marulić 49. A zlje t' bih ja stala i bila prem luda, da peću ukrala ne budem od gruda; a ima i ckvare onamo pod skalom veće po bokare pritopľene s salom. N. Naľešković 1, 259. Ku gospar pita priklami i ckvarom. M. Držić 34. Da ne okusim ni hljeba uz vrućn ckvaru udrobľena. 138. Od pritile juhe sve plove u ckvari. 428. Loj i ckvara jedna mast. Nar. posl. vuk. 170. — *u Boci* ckvara, mast kojom žene mažu kosu. uzme se loja, sala, uľa i različna cvijeća koje miriše, pa se ovo sve pomiješa i skuha te postane ckvara. Vuk, rječ. 813b. Ckvare su i one mrve što otpadaju od uštipaka pa ostaju po dnu prosuľe. *reče jedan Paštrović.*

CKVŌRAC, ckvórca, *m. vidi* skvorac, *od kojega je i postao promijenivši* s *na* c. *samo u Mikaľinu rječniku.* 45a. 641a.

CKVŔLITI, ckvŕlîm, *impf.* liquefacere, *topiti (maslo). u jednoga pisca našega vremena. postaća kojega i* ckvrjeti, *koje vidi. isporedi* cvrliti. Ja sam kao prosuľa bijele neđeľe, kad u selu nije do jedne, pak ju kuća kući prerńčuje da u ńej ckvrle i uštipke prigaju. S. Ľubiša, prič. 144.

CKVŔĻETI, ckvŕĻîm, *impf.* stridere, *prštati (kao mast ili maslo ili uľe kad se na ńoj ili na ńemu peče što). u naše vrijeme u Boci kotorskoj. isporedi* ckvrliti. *postańem od* cvrijeti, *i to od ńegova part. praet. act.* II, *sačuvavši između* c *i* v *glas* k, *koji je u* cvrijeti *ispao.* Kada se prosuľa stavi na vatru s uľem, te uľe uzavri, pak se počnu u vrelo nľe stavľati prigaće, onda ono uľe ckvrli. *reče jedan Paštrović, koji i za inf. reče da je* ckvrjeti.

CKVŔN, *f. vidi* ckvrna. *od* XVI *vijeka, između, rječnika u Mikaľinu* (50b, *gdje grješkom stoji samo* ckvr), *Belinu* (448b) *i u Stulićevu.* Svijet će biti tad bez nijedne ckvrni čist. M. Vetranić 1, 294. Da se ukloni od svake ckvrni telesne i duhovne. B. Gradić, djev. 47. Hoću bit cijeńen bez ckvrni ikakve. Đ. Mattei 120. Boža milost oprati će te od svake ckvrni i bezakońa. S. Ľubiša, prip. 88.

CKVŔNA, *f.* inquinamentum, *vidi* skvrna, *od koje je postala promijenivši* s *na* c. *od* XVI *vi-*

jeku, između riječnika u Belinu (448[b]) *i Stulićevu.* Operi ckvrne me. Marulić 238. Koji nas svih brani u potribe naše i brez ckvrni hrani kako zlate čaše. P. Hektorović 3. Ckvrne ni u tobi. Nauk Brnardov 11. Moli se . . . da ga od svake ckvrne isčisti. D. Mattei 184.

CKVRNÈTINA, *f. augm.* ckvrna. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena.*

CKVRNICA, *f. dem.* ckvrna *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ckvrnić *u istom značeńu. oboje načińeno za rječnik.*

CKVRNIĆ, *m. vidi kod* ckvrnica.

CKVŔNILAC, ckvŕnioca, *m.* qui inquinat. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* ckvrniteļ. *oboje nepouzdano.*

CKVŔNITEĻ, *m. vidi kod* ckvrnilac.

CKVŔNITEĻICA, *f.* quae inquinat. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CKVŔNITI, ckvŕnîm, *impf.* inquinare, *vidi* skvrniti, *od čega je i postalo promijenivši s na c. Od* XVI *vijeka, između riječnika u Mikaļinu, Belinu* (378[a]) *i Stulićevu.* Duševni od misli gnus i tijelo ckvrni. B. Gradić, djev. 47. Bez sumńe čete od tej gube ozdraviti, koja vam i tijelo grize i dušu ckvrni i grdi. 101. Ti posteļe ženidbene priļubostvom mnokrat ckvrniš. I. Gundulić 230. Posteļe ako ženidbene preļubovstvom mnokrat ckvrni. I. Kanavelić, iv. 448. Kako se čovik razumi ckvrńen, prem da je malahna ckvrnost? A. Kadčić, bogosl. 128. Ne pusti da ga ckvrne pogane ruke. S. Ļubiša, prič. 66.

CKVŔNIV, *adj.* qui inquinari potest. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CKVRNOSLÓVAC, ckvrnoslóvca, *m.* qui obscoene loquitur. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CKVRNÒSLOVITI, ckvrnòslovîm, *impf.* obscoena loqui. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CKVRNÒSLÔVKA, *f.* quae obscoena loquitur *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CKVRNÒSLÔVLJE, *n.* obscoenus sermo. *samo u Stulićevu rječniku* („ckvrnoslovje"). *isporedi* skvrnoslovje.

CKVŔNÔST, ckvŕnosti, *f. vidi* ckvrna. *od* XVI *vijeka, između riječnika u Mikaļinu* (50[b]), *Belinu* (448[b]) *i Stulićevu.* U koj ni ckvrnosti. M. Marulić 57. Pun ckvrnosti, maculosus. Mikaļa 50[b]. Kako se čovik razumi ckvrńen, prem da je malahna ckvrnost? A. Kadčić, bogosl. 128.

CKVRŃA, *f. vidi* ckvrna. XVI *vijeka.* Budi tilo tvoje od svake ckvrńe oprano. Nauk Brnardov 40. Očistimo se od ckvrńe puti i duha. 24.

CKVŔŃĒŃE, *n.* inquinatio. *isporedi* ckvrniti. *samo u riječnicima Mikaļinu i Stulićevu.*

CKVRŃĪKATI, ckvrńîkâm, *impf.* inquinare. *u jednoga pisca* XVII *vijeka na jednom mjestu, na kom je u drugim prijepisima* shrńigati, skrńigati, skvrńivati. *riječ nepouzdana.* Da hoća po mečetijeh ne haleka i ne zavija? mečeti se pačo obale . . . i prilike naše pale, ckvrńikaju i poplešu. I. Gundulić 478.

CLEŠKOVIĆ, *m. prezime. u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 101. *isporedi* clez.

CLÊZ, *m.* numus, *neki novac u jednom spomeniku* XIII *vijeka. od got.* skilliggs, *star. ńem.* skilling (schilling), *od čega je u star. slov. jeziku* sklęzъ *i* stьlęzъ, *pa mu je suglasno između s i* l *ispalo a* s *se promijenilo na* c. *Akcenat se ne može za cijelo znati: stavlen je prema* kńez. — Vlzi-skaše cleza za sudbinu . . . bi tomu clezu poručnikь. Starine 13, 208. Čestь (lozja) kupiłь za polь cloza. 209.

CMÁKÂŃE, *n.* osculatio crepitans. *isporedi* cmakati. *samo u Vukovu rječniku.*

CMÁKATI, cmâkâm, *impf. a)* osculari cum crepitu. *od* cmokati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. prelazno, i sa* se *recipr.:* cmakati se. I. Pavlović. — *b) odveć mazati kosu, tako da se čini da će s ńe kapati čim je namazana.* I. Pavlović. *isporedi* nacmakati. *postaňa kojega je i pod a.; vidi kod* cvokati *korijen, kojemu je značeńe sisati i teći, točiti.*

CMĂRA, *f.* gutta pinguis, *kap masti ili ula na kakoj vrućoj židini. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Postańem od* ckvara, *izgubivši* k *i promijenivši* v *na* m. *isporedi* cmarina, cmariti, cvara.

CMARÎNA, *f.* fervor, *velika vrućina, kao žega, pripeka. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Postańem kao i* cmara *od* ckvara, *kojoj je značeńe od topiti prešlo na veliku vrućinu. isporedi* cmariti.

CMĂRITI, cmărîm, *impf.* torrere. *prošloga vijeka u jednoga pisca. isporedi* čvariti. *postańem kao i* cmara *od* ckvara. — Pušnica vaļade kad toplinu nikud ne izdade, već vrućinom sve u nutra cmari J. S. Reļković, kuć. 369.

CMÍKA, *f. hyp.* Cmiļana. Ļ. Kovačević.

1. CMILIĆ, *m. a)* sempervivum tectorum L. *čuvakuća.* B. Sulek, im. 13. *isporedi* crnio.

2. CMÍLIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* J. Bogdanović.

CMÎLOVA ŬLICA, *f. planina do Dubovice između Paštrovića i Arbanije.* Vuk, rječ. 813[b] *(gdje se dodaje da* govore da se tako zove od cmiļeti, što se je vazda bilo po noći"). *Bez sumńe je od staroga imena muškoga* Smil *(koje vidi), promijenivši* s *na* c.

CMILÒVÂŃE, *n. vidi* cmiļeńe. *samo u Vukovu rječniku.*

CMILÒVATI, cmilujêm, *impf. vidi* cmiļeti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Boci).* Nevjesto, što mi cmiluješ? Nar. pjes. vuk. 1, 304.

CMĪĻ, cmiļa, *m. vidi* smiļ, *od koga je i postao promijenivši* s *na* c. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* cmiļe. Dosta je tu cmiļa i lijera bijeloga. M. Vetranić 2, 267. Prez truda ju *(ļubav)* iskoreńit svaki čovik može udiļ . . . kako kļicu al jedan cmiļ. M. Gazarović 110. Cmiļ Cmiļana pokraj gore brala. M. Kovačević *iz narodne pjesme.*

CMĪĻA, *f. hyp.* Cmiļana. Ļ. Kovačević.

CMĪĻANA, *f. vidi* Smiļana, *od koje je i postala promijenivši* s *na* c. M. Kovačević. I. Pavlović. Cmiļ Cmiļana pokraj vode brala. M. Kovačević *iz narodne pjesme.*

CMĪĻANIĆ, *m. vidi* Smiļanić, *od koga je i postao promijenivši* s *na* c. O moj brate Cmiļanić Ilija! Pjev. crn. 204. Cmiļanića, vojvodu Momčila, Jankovića, devet Jugovića. P. Petrović, vijen. 109. Ja sam glavom Cmiļanić Ilija. Nar. pjes. stojad. 2, 46. Ka' delija Cmiļanić Ilija. Nar. pjes. vuk. 5, 319.

CMĪĻE, *n. vidi* smiļe, *od koga je postalo promijenivši* s *na* c. *isporedi* cmiļ. Poraslo je cmiļe i bosiļe. Nar. pjes. vuk. 1. 268. Ja posadih cmiļe i bosiļe. 1, 398. Da ne znade na što stade, al' na

cmiļe al' na bosiļe. Nar. pjes. vuk. here. 272 Ponajviše cmiļa i bosiļa. Nar. pjes. petr. 2, 251.

1. CMÍĻÊŃE, *n. vidi* cviļeńe. *samo u Vukovu rječniku.*

2. CMÍĻÊŃE, *n. predeńe vrlo tanko. isporedi* cmiļiti. *samo u Vukovu rječniku.*

CMÍĻETI, cmilîm, *impf. vidi* cviļeti, *od čega je i postalo promijenivši* v *na* m. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori po zapadnijem krajevima).* -ļe- *je u južnom govoru od staroga* -lê-, *mjesto čega je u ist.* -le-, *u zap.* -li-. I otúde cmiliti pod zelenu pod naranču. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Ļuto cmili devojčica, ļuto cmili, ne prestaje. Nar. pjes. vuk. 1, 189. Ļuto cmilo tići orlovići, cmile ļuto, jest im za nevoļu. 1, 489. Ona cmili jutrom i večerom. 1, 338. Ja ne cmilim, no da' bog, za tobom. 4, 361. Pop ni Luka u nevoļi cmili. 5, 356. Opet cmili lastavica. Nar. pjes. vuk. here. 280.

CMÍĻEV, *adj. vidi* smiļev. Al' bere kite cmiļeve. Nar. pjes. petr. 1, 71.

CMÍĻEVAC, Cmiļêvca, *m.* 1. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154. *prije se zvalo* Trče. M. Đ. Milićević, srb. 621. — 2. *vijenac nevjestinski u Srbiji. isporedi* smiļevac. M. Kovačević.

CMÍĻEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Cmiļevcu.* Cmiļevačka opština. K. Jovanović 154.

CMÍĻITI, cmiļîm, *impf. vrlo tanko presti. samo u Vukovu rječniku. postaña neznana.*

CMÎĻKA, *f. hyp.* Cmiļana. Ļ. Kovačević.

CMIO, cmila, *m. vidi* cmilić. B. Šulek, im. 43.

CMIZATI, cmizam, *impf.* trahere, *vući. u Hrvatskoj:* ‚cmizao ga je za vlasi'. P. Brantner. *Biće od kor.* smug, *od koga je i* šmignuti. *isporedi i* smucati se.

1. CMÔK, *m.* poppysmus, *kao cmokaće kad se konju cmoka da se umiri. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

2. CMÔK, *glasovi uzeti od* cmoknuti, *kao okrnjen imperativ:* cmok, cmok, izļubiše se kao braća. I. Pavlović.

CMÓKÂŃE, *n. vidi* cvokańe. *isporedi* cmokati. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Vukovu: u prvom samo cmokańe konju da se umiri. isporedi* cmok *pod* 1 *i* cmrkańe.

CMÓKATI, cmôkâm, *impf. vidi* cvokati, *od čega je i postalo promijenivši* v *na* m. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (u njemu samo konju cmoka tko umirujući ga) i u Vukovu.* Svakog ļubi, svakog cmoka pod obadva triput oka. V. Došen 157. Babu cmoka, babu liže. 157.

CMÖKNUTI, cmöknêm, *pf. vidi* cvoknuti, *od čega je i postalo promijenivši* v *na* m. *samo u Vukovu rječniku.*

CMÒLA, *f. vidi* smola, *od koje je i postala promijenivši* s *na* c. *u jednoga pisca našega vremena.* Oba spale cmolom i paklom. S. Ļubiša, prip. 277.

CMÒLE, *m. poruga djetetu koje cmoli. u Lici.* J. Bogdanović. *vidi* smoļo, *s kojim je jednoga postańa promijenivši* s *na* c.

CMÖLITI, cmölîm, *impf. kao sliniti, slinkati, plakati tiho ali za najmańe što. u Lici:* Dok čovjek samo malo na ń naviče, odmah cmoli. J. Bogdanović. *isporedi* osmoļiti. *postańe vidi kod* smoļo.

CMÖĻÊŃE, *n. kao slinkańe. isporedi* cmoliti. Već mi' dodija ńegovo cmoļeńe. J. Bogdanović.

CMRĒK, *m. vidi* smrek, *od koga je i postao promijenivši* s *na* c. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu, gdje je* pinea (2, 60b. 1, 919b). Cmrek, abies pectinata Dec. *i* rumex acetosella L. B. Šulek, im. 43.

CMRGNUTI, *vidi kod* čmrgnuti.

CMRKAĻKA, *f.* lamium purpureum L. B. Šulek, im. 43.

CMŘKÂŃE, *n.* poppysmus. *isporedi* cmok *pod* 1 *i* cmokańe. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

CMŘKATI, cmřkâm *i* cmřčêm, *impf.* exsugere, sorbere, *srkati, šmrkati. od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (oxsugere), *Jambrešićevu* (sorbere) *i Stulićevu* (šmrkati). *Postańe vidi kod* šmrkati, *gdje je s promijeńeno na š a ovdje na c.* — *a) srkati:* Baba pijuć iz barila, z gor cmrkala. P. Vitezović, cvit 122. — *b) šmrkati:* Amo jošter i duhan pristaje, za koga se mlogi novac daje: cmrče bogat il iz lule puši. J. S. Reļković, kuć. 80.

CMRŌK, *m.* strobilus *i* abies pectinata L. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 43. *postańem će biti od* cmrek.

CŃĚTI, cnîm, *impf. vidi* ckńeti, *od čega je postalo izgubivši* k. XVI *vijeka.* Ne cnite veće. Zbor. 143b.

COCAN, *m.* carnifex, *đelat, boja, huhar. Od* XIV *vijeka, ali toga vijeka samo kao ime ili nadimak, inače od* XVII, *između rječnika u Mikaļinu (ali ne u redu gdje mu je mjesto nego kod riječi* krvnik. 217b), *u Bjelostijenčevu, gdje znači vrag, i u Daničićevu, gdje je samo ime ili nadimak. — Postańa tamna: može biti od sred. ńem.* zohen-sun, *kajin sin, ukor čovjeku.* — *a) u pravom smislu:* Prostri vrat svoj cocanu moleći ga da bi ga udril. Transit 211. Trikrat ju cocan mačem udari. F. Vrančić, živ. 31. Posla cocana ili haharа Ivanu glavu odsići. F. Glavinić, cvit 298. To pakleni kotac ne ima cocana, neg da koļe otac Osman sina Osmana? I. T. Mrnavić, osm. 23. Nega šestero od onih cocanov na prominice bijahu. M. Angel 35. Irudica Ivanovu glavu pita; on dopusti jak za niku slavu krstiteļu pravu, cocanu dade red žešćem nego lavu da mu odsiče. J. Arnolušić 21. — *u jednoga pisca* XVI *vijeka u poznijem prijepisima griješkom* ‚kocan' *i* ‚codan'. P. Hektorović 162. — *c) u jednom spomeniku* XIV *vijeka dolazi kao ime ili može biti nadimak:* Cocanъ prêruči i podьpisa. Mon. serb. 109.

CÓCÂŃE, *n.* agitatio. *isporedi* cocati. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CÓCATI, côcâm, *impf.* agitare, *ļuļati. u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu i refleksivno sa* se: cócati se, *ļuļati se idući, u Bosni.* Ļ. Kovačević. — *Postańem je jedna riječ sa* cücati *(cucati dijete na koljenu), samo što je u* cucati *ostalo značeńe bliže postańu riječi i o se promijenilo na* u, *a u* cocati *prešlo na svako ļuļańe. isporedi* cocoña.

CÓCOŃA, *m. krupan i neokretan čovjek. u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Postańem od* cocati se.

CÓČIĆ, *m. dem.* cok. *na Rijeci.* F. Pilepić.

CÒF, còfa, *m. ńem.* zopf, cirri capillo alligati. *samo u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu). isporedi* kika, pletenica.

COFORAN, *m.* crocus sativus L. B. Šulek, im. 43. *vidi* cafaran, cafran.

COGULIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka u jednom*

spomeniku, u kom stoji može biti skraćeno i Coglić. Mon. croat. 239. 240.

CÓJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od imena* Coja, *a tako bez sumńe po ńekim krajevima glasi ime koje po drugim krajevima glasi* Cojo, *koje vidi.* Rat 220. 332. 398.

CÔJKA, *f. vidi* cujka. Guli ti taj cojku kao vodu. M. Stojanović, nar. poslov. 67.

CÔJKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Sr. Nov. 1882. 185. *od ženskoga imena* Stojka. *isporedi* Cojo.

CÓJO, *m. hyp.* Stojan. Ļ. Kovačević. I. Pavlović.

CÒK, *m.* truncus. *klada. u naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić. *Od tal.* zocco, truncus. *isporedi* cočić.

CÓKA, *m. hyp.* Stojan. *od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 113. D. Avramović, sv. gora 224. Ļ. Stojanović.

CÓKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od* Coka. D. Avramović, sv. gora 222. Rat 329. Šem. srb. 1881. 351.

CÒKLA, *f.* calceus ligneus. *vidi* cokula, *s kojom je jednoga postańa. isporedi* cokļa. *a) u pravom smislu. samo u Jambrešićevu rječniku (kod* cipeliš). — *b)* sufflamen, *paočanica, ńem.* hemmschuh. *samo u Vukovu rječniku (gdje se pomińe da se govori u Hrvatskoj).* — *c) ńeka bumbeva.* B. Šulek, im. 43.

CÒKLÎN, coklina, *m.* calceus ligneus. *isporedi* cokula. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 215ª).

1. CÒKĻA, *f.* 1. *vidi* cokla. *a) kao* cokla *pod a. samo u Jambrešićevu rječniku* (81ª). — *b) kao* cokla *pod b. u Lici.* J. Bogdanović — 2. crepido, *tal.* zoccolo, *ńem.* sockel, *zid pri zemļi ńešto debļi od ostaloga. u Lici.* J. Bogdanović.

2. CÓKĻA, *f. žensko čeļade koje ima rđavu obuću ili joj obuća rđavo stoji. u Lici.* V. Arsenijević. *isporedi* cokļav, *od čega je i postalo.*

CÒKĻATI, còkļâm, *impf. ići vukući noge kao u cokļama. u Lici.* J. Bogdanović.

CÒKĻAV, *adj. neuredno obuven. u naše vrijeme u Lici. Od* còkļa. Ali si cokļav! J. Bogdanović.

CÒKĻEŠA, *f pogrda čeļadetu u Lici.* odlazi tamo cokļesa! J. Bogdanović.

CÒKOL, *m.* calceus ligneus. *isporedi* cokula. *s kojom je jednoga postańa. samo u rječnicima Bjelostijenčeva i Jambrešićeva.*

CÒKOLA, *f.* calceus ligneus. *isporedi* cokula. *samo u rječniku Bjelostijenčevu* (2, 61ª. 1, 215ª).

CÒKÔT, *m* strepitus. *u jednoga pisca našega vremena.* Prene je cokot kamićka vržena na krov. Dubrovn. 1870. 10.

COKÒTALAC, cokòtaoca, *m.* strepens. *isporedi* cokotati. *samo u Stulićevu rječniku* (‚cokotaoc').

COKÒTÂNCA, *f.* stridor. *isporedi* cokotańe. *u jednoga pisca prošloga vijeka. završetak je ca talijanski.* Tuj biće plač i cokotanca zûbâ. Živ. is. 87.

COKÒTÂŃE, *n a)* crepitatio dentium, *udaraće zubom o zub od zime. u rječnicima Belinu* (641ᵇ) *i Bjelostijenčevu. u Vukovu rječniku drhtańe od zime,* tremor prae frigore. *u Stulićevu rječniku u opće* rumor, strepitus, crepitus. — *b)* agitatio, vacillatio, nutatio. *u Belinu rječniku* (53ª. 737ᵇ). — *isporedi* cokotati.

COKÒTATI, còkoćêm, *impf.* stridere, concrepare, agitare. *Akcenat kaki je u praes. taki je u impf.:* còkotâh, *i u part. praes :* còkoćûći; *u ostalijem je oblicima kao u inf., osim 2 i 3 sing. aor., gdje se mijeńa:* cȍkotâ, *i još je jedan slog dug u part. pract. act.* 1: cokòtâv. cokòtâvši. — *Postańem će biti od* cvokotati *izgubivši* v.

1. *neprelazno: a) s instr. pl.* zubima, *kao škrgutati zubima od gńeva,* stridere dentibus: Cokotahu zubmi na ńega. N. Raļina 23. act. 7, 54. — *b) s istom riječju u instr., kao bobotati, dršćući udarati zubom o zub,* dentibus crepitare: *aa) od straha:* Huke gromi stahu, munja prosivaše, mrnari padahu, nebo se oraše; ufanje izgubi svaki od života, tko cokoće zubi, tko glavu zamota. P. Hektorović 72. — *bb) od zime* cokotati zubima. *u rječnicima Belinu* (250ª. 641ᵇ) *i Bjelostijenčevu.* — *c) bez pomenute riječi u instr.: aa) kao drhtati,* tremere. *u Vukovu rječniku s dodatkom:* ‚n. p. od zime'. — *bb) kao bobotati, grohotati, klepetati,* strepere, concrepare. *u Stulićevu rječniku, gdje se dodaje da se govori o stvarima tvrdijem kad udaraju jedna o drugu, o zubima, orasima, novcima.*

2. *prelazno. kao ļuļati, stresati,* agitare. *samo u Belinu rječniku* (52ᵇ). *Preduo značeńe, u kom što tresući se daje od sebe glas, prelazi ovdje u samo potresańe. vidi i duļe.*

3. *su* se, *reflex., kao tresti se, drhtati, ļuļati se. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu:* agitari, proprio di cosa che tremolando renda stridore (53ª), nutare, non potersi tener in piedi (738ª) *i u Stulićevu:* titubare, nutare. — *vidi i pod* 2. Cokoću se, grohte i tresu noćne spile iz dubine, u gromovitu urnebesu razlijegaju se slijepe tmine. I. Gundulić 473. Krepćina svijeh planina cokoće se silno i trese. I. Đorđić, salt. 149.

COKOTINA, *f. selo* XIV *vijeka ńegdje u sadašńoj Srbiji.* Mon. serb. 197. Daničić 3, 449.

CÒKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme od imena* Coko, *a tako bez sumńe po ńekim krajevima glasi ime koje po drugim krajevima glasi* Coka, *koje vidi.* Rat 90.

CÒKULA, *f.* calceus ligneus, crepida, calceus. *od tal.* zoccolo, *drvena papuča. Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* cȍkûlâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cȍkulô, cȍkulôm. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu i u Vukovu. isporedi* cokla, cokļa, cokol, cokola, coklin. — *a) kao papuča od drveta. između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se tako zove u Baraći).* On cokulom zamah udri ga po rami. M. Marulić 251. Ubi fra Postumat cokulom Svejila. 251. Brade briti, i cokule nositi. F. Glavinić, cvit 149. *istoga će značeńa biti i u ovijem primjerima:* Ti imaš sajme, kosuļe, . . . pantufe, cokule, bjervice pletene, što nijesu obule do danas vik zene. N. Naļeśković 1, 253. Oko moje glave cokula igra. M. Držić 133. Rekla je doć', ma ne ima cokula. Poslov. dan. 106. — *b) papuča u opće. samo u Vrančićevu rječniku, gdje se tumači* crepida, *tal.* pianella, *ńem.* pantoffel. — *c) cipela porńuška do listova, kojoj je sara tijesna te rasječena da se može obuti, pa se steže oko noge. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (bundschuh). I ponijeli svakojake dare: tri gerdana od suhoga zlata i cokule zlatom potkovane. Nar. pjes. kras. 1, 158. Težatnikom nosi . . . na nogama opanke ili stare cokule. M. D. Milićević, vec. 331.

CÒKULICA, *f. dem.* cokula. Njeka gospoda velika u cokulicah. M. Držić 306.

CÓLE, *m. hyp.* Stojan. *akcenat se mijeńa u vo.:* Côle. Reče soko Vuceliću Cole. Pjev. crn.

215. Ali Cola rano dopanulo. 216. Ovako je Colu govorio. 247.

COLICA, *f.* linter, *čun. samo u Mikaljinu rječniku* (44ª *ne u redu, nego kod riječi* čun). *biće od tur.* sal, *splav, čun, lada bez krova, na kakve se meće most.*

CÓLIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. od imena* Cola, *a tako bez sumńe po ńekim krajevima glasi ime koje po drugim krajevima glasi* Colo, *koje vidi.* Đ. Avramović, sv. gor. 215.

COLNAR, *m.* portitor. *ńem.* zöllner. XVI *vijeka u jednom spomeniku.* Prebiva colnar. Mon. croat. 288.

COLNARI, *m. selo u hrvatskom primorju u podžupaniji delničkoj.* Schem. segn. 1871. 75.

CÓLOV, *adj. što pripada* Colu. Svoju dade za Colovu glavu. Pjev. cru. 246. *griješkom i* Colev: Đa Colevu posiječe glavu. 246.

COLOVIĆ, *m. prezime. od imena* Cole. *griješkom* Colević *(isporedi* Colov): A jedno mu Ture besjedilo, ja od Spuža Colević-Omere. Nar. pjes. vuk. 4, 113.

COLPA, *f. vidi kod* cioba.

CÒMBŪR, *m* scapus cepae, *prorašlika u ernoga luka. isporedi* bačva *(pod* 2), bik, vreteno, cvolika, cumbulka. *u naše vrijeme, u Srbiji u Ļeskovcu i po okolini.* M. Đurović. *Od nov. grč.* τζάμπουρον, *šipurina (od grozda). isporedi* čapur, čepur, *od čega je ta grčka riječ postala.*

CÓNA, *f. ime žensko, hyp.* Stojna. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CÔNDRA, *f.* chondrostoma nasus Agas., *riba koja se zove i skobaļ.* J. Pančić, rib. 126.

CÔNDRÂŃE, *n.* vagatio. *isporedi* condrati. *u Lici.* To te je tvoje jučerańe condrańe stalo. J. Bogdanović.

CÔNDRATI, côndrâm, *impf.* vagari, *bez posla hodati, vrļati, bazdrkati. od mag.* condra, *rita, skitnica. u naše vrijeme u Lici.* Cio dan condra po sajmu. J. Bogdanović.

CÓNIĆ, *i* Cönić, *m. prezime u naše vrijeme u Srbiji. od imena* Cona. Đ. Avramović, sv. gor. 223. Rat 348. 379. Sem. srb. 1881. 551. M. Đ. Milićević, jurm. 17.

CÓŃAK, cóńka, *m. vidi* cvońak, *od koga je i postao izgubivši* v. *u naše vrijeme.* Ļ. Kovačević.

CÖŃÂŃE, *n.* vagatio. *isporedi* cońati se J. Bogdanović.

CÖŃATI SE, cöńâm se, *impf.* vagari, *ići kojekuda bez posla, vrļati, skitati se. isporedi* cuńati, *su čim je jednoga postańa. u naše vrijeme u Lici.* U vijek se nekud cońaš. J. Bogdanović.

CÖP, *glasovi kojima se hoće da kaže kako živinče hodeći staje šapom ili pančom. u naše vrijeme u hrvatskom primorju. od tal.* zampare, *udarati šapom.* Peteh počel po stolu cop, cop, cop. Nar. prip. mikul. 62.

CÓPA, *f.* convicium in mulierem, *pogrda ženskom čeļadetu. samo u Vukovu rječniku. Od ńem.* zofe, *dvorkińa.*

CÒPARICA, *f. vidi* coprnica. *u jednoga pisca našega vremena.* Nit' se strigle niti se solile, nit' im tko god zapise donio, da im roge ne vrte pamravi, coparice da ne strave jańce. Osvet. 2, 29.

CÒPINA, *f.* scoria, *što ostane na dnu stopljene guke željeza a ne valа, te otpadne ili se odbije. u Srbiji.* M. Đurović. *Postańem će biti od* stopiti.

CÖPÔT, *m.* dejectus aquae, *slap. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Od* sopot, *promijenivši s na c.*

CÒPRATI, cöprâm, *impf.* fascinare. *od ńem.* zaubern. *isporedi* čarati. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (1, 299ᵇ). *isporedi* cuprati.

CÒPRIJA, *f.* magia, fascinatio, fascinum. *od ńem.* zauberei. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Ako bi iskal poroda po copriji ili čarah. F. Glavinić, svitl. 66. Zahman su mu hamajlije, zahman vražje vse coprije. Jačke 276.

COPRN, *adj.* magicus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku:* ‚naškodenje coperno' (61ª).

CÒPRNICA, *f.* maga, saga, venefica, *vještica, mađionica. od ńem.* zauberin. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (saga, maga, malefica, venefica, strix, infascinatrix), *u Jambrešićevu* (saga, strix), *u Voltiđijinu* (hexe) *i u Vukovu* (vještica, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Stara je coprnica. Nar. prip. mikul. 106.

COPRNIJA, *f. vidi* coprija. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (‚copernia').

CÒPRNÎK, *m.* magus, incantator, *mađionik, vještac. isporedi* coprnica. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Očit coprnik ili čarnik. F. Glaviuić, svitl. 118.

COPUH, *m.* ‚pasji copuh', ornithogalum exscapum Ten. B. Šulek, im. 43. *riječ veoma neponzdana, jer se ista biļka zove i* pasji lopuh. *te tako može biti pisarska pogrješka* c *mjesto* l.

CÒRA, *f. vidi* zora.

CORITI, *vidi* zoriti.

CORNA, *f. vidi* Zorna.

CORNI, *adj. vidi* zorni.

COROK, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu kao da je* zlikovac. *Postańa neznanu.* Pogrdi te li tko ili riječu uvridi? amo pogledaj i viditi hoćeš koji jest gore od jednoga coroka bio nogama zatipan. Đ. Rapić 283.

CÖT, *adj.* claudus, *hrom. od tal.* ciotto, *hrom. isporedi* cotav. *u Dalmaciji u naše vrijeme u imenu cvijetu:* cota viola, *koja se inače zove* hroma ljubica, viola odorata. Čas. čez. muz. 1852. 48.

CÖTAV, *adj.* claudus, *hrom. od tal.* ciotto, *hrom. samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. isporedi* cot.

CPIČ, *m. vidi* Spič. *u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Одь Сьрiча u Кальсь. Mon. serb. 68. Đaničić 3, 451. *u drugom prijepisu:* Отъ Спiча. Glasnik 20, 218.

CR, *glas kojim se vabe ćurići:* cr, pŭj cr, cr cr. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CRAPATI, crapam, *impf.* fricare, *trti, trļati. samo u Stulićevu rječniku. od tal.* stropicciare.

CRCATI, crcam, *impf.* mori, *skapavati, crkavati. od* crkati. *u jednoga pisca našega vremena.* Dohvati tikvu iz paučege, jer crcaše od žeđe, i pregińe i davi se pijući. S. Ļubiša, prip. 141.

CRCKÁRITI, crckârîm, *impf. davati po malo. od* crcati (crkavati), *po čemu je tako po malo davati kao da je pošljedńe, da ga nestaje, da više nema. isporedi* crkavica. *u naše vrijeme u Srbiji.* Mani se tijeh čašica; šta crckariš? daj ovamo tu bukliju. V. Hlć.

CRČEVO, *n. ńeko selo koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 150.

CRČ, *glas kojim se hoće da kaže glas koji se čuje kad se što raspukne. u pjesmi.* Mišak biži

po polici, buču nosi na glavici, mišak padne, buča pukne: crć! Jačke 267.

CRĆI, crknêm, *pf. vidi* crknuti.

CREDI, *m. pl. jagode od neke kupine u hrvatskom primorju. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im 13.

CREKVA, *f. vidi* crkva. *isporedi* crikva. *od* XIII *vijeka u Istri.* Ima obsluževati i osvećevati te crekve. Mon. croat. 13. Zemje teh crekav. 31. Priti očeš k jednoj crekvi. Nar. pjes. ist. 6, 3.

CRĒM, *m. vidi* cren.

CREMŮŠINA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled 80.

CRĒN, *m.* manubrium, *držak u noža, srdla i drugoga čega. -e- je po sadašńem južnom i istočnom govoru od staroga ê, a i e je od starijega ě. Od kor.* skar, *mahati. udarati. isporedi* člen (manubrium) *i* čerenac. *Dolazi od* XIV *vijeka, ali toga vijeka još sa č, a sa* e *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu* (crēn. 3, 453). *a) sa č:* Nožь u črьnē crēnē. Starine 10, 278. — *b) sa* e: Noža 10 s crênomь kostenijemь. Mon. serb. 498. — *s promjenom glasa* n *na* m *govori se u Srbiji za držalo u srdla:* crêm.

CREŃUŠA, *f.* asphodelus, *čepljez.* Šloser-Vukot., flor. 1119.

CRĒPAJA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 55. *pomiče se i prije našega vremena, i to sa ê mjesto sadašńega* e: Crêpaja. S. Novaković, pom. 150.

CRĒPAJSKÎ, *adj. što pripada Crepaji.* Javor 1880. 821.

CRĒPÂŃE, *n.* haustus. *isporedi* crepati. *između rječnika u Bjelostijenčevu (sa č mjesto* e) *i u Vukovu.* Hoće mi se danom dukat crepańa, ili bi ga *(brod)* voda podušila. S. Ļubiša, prič. 18. Nadnice za crepańe vode iz broda. 22.

CRĒPÂR, crepára, *m.* tegulus, figulus, *koji gradi ili prodaje crepove (kojima se kuće pokrivaju) ili zemļano posuđe. u naše vrijeme.* J. Bošković. *isporedi* crijep, *od čega je i postalo.*

CRĒPARA, *f.* fornax coquendis tegulis, *gdje se crijep peče. samo u Vukova rječnika (s dodatkom da se govori u Srijemu).*

CRĒPAST, *adj.* imbricatus. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Pančić, flor. biogr.[2] 148.

CRĒPATI, crēplêm *i* crêpâm, *impf.* haurire. *od* crpsti. *isporedi* crpati. — e *je u južnom i istočnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u zapadnom govoru* i; *i e je od starijega ě. Dolazi od* XIII *sa č u od* XVI *sa* e *(vidi dale). u južnom govoru u kom je između* r *i* e *otpalo* j, *nalazi se u jednoga pisca* XVI *vijeka i* je *(vidi u primjeru M. Držića). — Crepati je upravo više puta crpsti, ali i jedan put kad se nastavļa dokle se ne nacrpe koliko treba. U pravom se smislu crepļe voda i drugo što teče, ali se u prenesenom smislu može crepati i drugo što. — a) sa č:* XIII *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu* (cre-) *i Daničićevu* (crē-). Crēpļuštimь svetojo myro. Stefan kr. 28. Da ne pridu veće čripati ovde vode. Bernardin 29[b]. ioan. 4, 15. — *β) sa* e *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (cri-), *Belinu* (cre- 733[a]), *u Bjelostijenčevu* (cre *i* cri- 55[b]), *Stuličevu* (cre-) *i u Vukovu* (cre-). — *a) prelazno. objekat može biti i neizrečen. u pravom i prenesenom smislu:* Ne daleče od grada stojahu poduboke bleče, gdi vodu cripahu grajani ter p'jahu. M. Marulić 29. Vali ju *(lađu)* busahu nemilo s obi stran; vodu ne cripahu, teciše sama van. P. Hektorović 72. Da ovi ima gdjegodi puč dukata, ter da ih romijenćom crjepļe. M. Držić 306. Ki na rijeci vodu crepļu. B. Gradić, djev. 65. Rukom crepat hladne vode. D. Palmotić, christ. 504. Koji vodu crepaše. I. Đorđić, ben. 111. Kad poče crepat, sud težak za sobom pritegnu ga. 126. Neka veće ne uzđednim ni dohodim odi crepat. Živ. is. 56. Vrelo milosti, iz koga crepļe grešnik ufańe odpuštena svojijeh grijeha. Đ. Mattei 117. Nestavni kako drijevo bez sovrńe vaļaju se i vodu crepļu s obje strane, dokle najposlije izvrate se. B. Cuceri 279. Crepļe more ožicom. Poslov. dan. 11. Iz puna crepļe. 34. Ou iz ńe sudom crepa, kad mańijem, kad večijem A. Kalić 301. Uze paļ da crepa ispod podnice more, što je vjetar s krme ulijevao. S. Ļubiša, prip. 49. Koje *(srđele)* ļeti naši ribari, kako oni isti govore, crepahu *(štamparskom griješkom* ‚repehu'). L. Zore, rib. 2. — *b) sa* se *pasivno: u pravom i prenesenom smislu:* Mana da se cripa, kad usta otvori, biser da prosipa, kada rić govori. H. Lucić 289. Ovi sud, kijem se iz onoga neistočnoga hladenca neprocijeńeno veselje i slava crepļe. B. Gradić, djev. 65. Napojit žedu vodom od molitve, ka se uzimļe i crepļe iz hladenac spasiteļnijeh. B. Gradić, duh. 40.

CRĒPAV, *adj.* qui hauriri potest. *samo u Stuličevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRĒPČAC, crepčáca, *m. dem.* crijepac. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (crepčac 52[b]).

CRĒPIĆ, *m. dem.* crijep. *od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu.* To je bolje nego u cripiće prid ńe metat. J. S. Reļković, kuć. 64.

CRĒPINA, *f. aug.* crijep. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (cre- 52[b]). Job jednom cripinom češaše se. J. Filipović, prip. 1, 114.

CRĒPÔVĻE, *n. coll.* crijep, testae, testarum fragmenta. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (‚crepovje'). Crepo(v)ļe. Zemļak 1871. 4.

CRĒPUĻA, *f.* operculum fictile, testa. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (crjepuļa, poklopac od lonca) *i u Vukovu* (crepuļa, ein grosser irdener deckel der erwärmt über das zu backende brot und andere bäckereien gelegt wird). — *Od* crijep. — *a) zemļan sud kao kakav poklopac, koji se ugrije pa se nim poklopi hļeb ili što drugo što se hoće da peče. isporedi* crijepńa. Ili malahna ili velika pogača, hoće joj se crepuļa. Poslov. dan. 32. Veća pogača neg crepuļa. 149. — *b) kakav god crijep,* testa. Koje su kako lonac napuknut, koji ne može u sebi vodu držati . . . je li moguće da takove cripuļe mogu lipo zvećati? Đ. Rapić 252. *isporedi* crepuļica.

CREPŮĻICA, *f. dem.* crepuļa. *u jednoga pisca prošloga vijeka kao crepić.* Prah *(za miše)* na daščicu, jal drveni tańur ili na kakvu crepuļicu nasipati. I. Jablanci 91.

CRĒS, *m. ostrvo i na ńemu grad između hrvatskoga primorja i Istre, tal.* Cherso. -e- *je od staroga ê, te u zapadnom govoru dolazi i* i. Hvar, Korčula, Rab. Cres, Veļa. J. Kavańin 137. Da se ja ne ženin va Cris bile grade. Nar. pjes. ist. 2, 106.

CRĒSKÎ, *adj. što pripada Cresu.* Vlasteli su creski. J. Kavańin 148. Odplovišе s knezom priko creskog mora. Nar. pjes. istr. 2, 3. Pod balkunom šeću tri criska vlastela. 2, 106.

CRĒSKIŃICA, *f. žensko čeļađe sa Cresa.* Za č ni naša majka Creskińica bila. Nar. pjes. istr. 2, 17. Ni naša mat Criskińica bila. 2, 106.

CREŠEVO, *n. neko mjesto koje se samo po*

imenu pomiče prije našega vremena, i to sa ô medu r *i* š, *te se za vijeku ne zna treba li* e *ili* ije. Crešovo. S. Novaković, pom. 150. *postaućem je u svezi sa* crešńa *(trešńa). isporedi* kriješva.

CRĚŠŃA, *f.* cerassus, cerasum, *trešńa (drvo i rod mu). Akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. još oba zadńa sloga duga:* crěšáńâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* crěšńê, crěšńôm. — *e je u južnom i istočnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u zapadnom* i. *i* e *je od starijega* ě. — *Postaućem od lat.* cerassus *(preko star. ńem.* kirsâ). *isporedi* kriješa, kriješva, trešńa, trijesla. — *Dolazi od* XIV *vijeka sa* ě, *a sa* e *od* XV *vijeka (vidi dalje).* — *a) sa* ě. *izmedu rječnika u Vrančićevu* (crišńa), *Bjelostijenčevu* (cre-), *Jambrešićevu* (cre-), *Voltigijinu* (ćre-) *i u Daničićevu* (crê). Posrédu ńivь u crěšьńu. Mon. serb. 95. Glasnik n. 12, 40. Na crěšńu. Glasnik 15, 286. Crišńe ke pojimat dobro je. M. Marulić 77. Crišńa. M. Alberti XI. Obrodila crišńa, višńa više od roda. Nar. pjes. ist. 2, 82. Žabica mu reče neka ju digne na jednu crešńu. Nar. prip. mikuj. 15. Crešńa. B. Šulek, im. 58. Crišńa. 59 — *b) sa* e. *aa) u pravom smislu samo u Bjelostijenčevu rječniku* (cri- 52b). *isporedi* crešńev. — *bb) selo kod Novoga Brda* XV *vijeku.* Selo Crěšьńa. Mon. serb. 570. Daničić 3, 454.

CRĚŠŃEV, *adj.* cerassinus, *trešńev. u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u oba sa* ě) *i u naše vrijeme u Srbiji po nekim krajevima.* Odatle je bio crešńevim topom Kuršumlıju. Otagbina 4, 21.

CRĚŠŃEVICA, *f. brdo u Srbiji u Homolu.* Glasnik 43, 299. *isporedi* Crešńevica.

CRĚŠŃICA, *f. neko mjesto koje se samo po imenu pomiče prije našega vremena.* ‚Crěšьnica', S. Novaković, pom. 151.

CRET, *m. vidi kod* cret.

CREV, *m. vidi* crevļa. *samo u Vrančićevu rječniku* (calceus).

CRĚVA, *f. vidi* crevļa. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci).*

CRĚVÂR, crevára, *m.* praeparator intestinorum, *tko spravļa i prodaje crijeva. u Srbiji.* M. Kovačević. I. Pavlović.

CREVÁREV, *adj. što pripada crevaru.* M. Kovačević.

CRĚVÂRSKÎ, *adj. što pripada crevarima.* Crevarski zanat. M. Kovačević.

CRĚVICA, *f. vidi* crevļica. *samo u Stuličevu rječniku.*

CRĚVĻA, *f.* calceus, *postola. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* crěvâļâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* crěvļê, crěvļôm. — *Dolazi od* XIII *vijeka, a tada je glasila* črěvija *(vidi dalje), pa se* č *promijenilo nu* c, *a od* ê *postalo u južnom govoru* je, *u istočnom* e, *koje dolazi i u zapadnom, a* i *između* v *i* j *ispalo, te je od* XVI *vijeka glasila u južnom govoru* crjevja; *istoga je vijeka u južnom govoru* j *iza* r *počelo otpadati, te je bilo i* crevja *(vidi u primjerima). istoga se vijeka počelo i umetati* l *među* v *i* j, *koje se sa* l *sastavilo u* ļ, *te je postala kao što je danas:* crevļa. *između rječnika nalazi se u Mikaļinu (pl.* crevļe 51a. crevje 96a. calceus), *u Belinu* (crevļa, calceus 650a), *u Bjelostijenčevu* (črevļa), *u Stuličevu* (crevļa, calceus, calceamentum) *i u Vukovu* (crevļa, calceus). — *Postaća još ne sa svijem jasna: može biti od kor.* skar, *skakati, vrtjeti se, viti se, savijati, uvijati, obavijati. isporedi* skorńa, kora, kolo, crijevo. — *Dok je riječ glasila* crevja, *nalazi joj se gen. pl. i sa* i *na kraju mjesto* a *prema drugim riječima:* crevji, *i sa* i *mjesto* ji: crevi *(vidi u primjerima). u jednoga pisca* XVII *vijeka nalazi se instr. pl.* crevļimi (s crevļimi okrpļenimi. B. Kašić, fran. 57. 83.), *čemu ne će biti uzrok ništa drugo nego što je pisac pomiješao riječ s riječima muškoga roda.* — *a) sa* č *i s cijelijem završetkom* ija *samo* XIII *vijeku.* Črěvijamь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157. *sa* ć *i sa* vļa *na kraju:* črevļa, *samo u Bjelostijenčevu rječniku.* — *b) sa* c: Ako vidiš *(u sna)* crjevje prodrte, toj prilikuje štetu. Zbor. 138. Uzmi najbrže crevje s dva poplata. N. Naleśković 1, 277. Naučit crjevje krpit. M. Držić 152. Skrih crevļe Zagorki. F. Lukarević 63. Poče krpiti crevje. M. Orbin 111. Jednoga krpca od crevji. 111. Na noge obuće jedne crevļe od konopca. B. Kašić, ign. 12. Podplat crevļe ali papuče istanca se. M. Radnić 238. Izuti crevļu. 349. Ako izkalaš crevļe, ne otareš ih udiļe? 493. Ako ti je ovolikmo što na crevļam. V. Andriaši, put. 299. Od ńe *(duše)* mańu sejenu činiš nego li od istijeh crevi. 299. Tvoj muž obuva crevļe sada, a ne opanke. A. d. Bella, razgov. 26. Izno je crevļe s noga. B. Cuceri 408. Od zle kože ne može dobra crevja biť. Poslov. dan. 89. Jednu crevļu na svaku nogu obuvať. 39. Zaludu li je širok svijet, kad ti je crevļa uska. 155. Brčište mu je kao peta od crevļe. Nar. posl. vuk. 30. Crevļe od suhoga zlata. Nar. prip. vuk 128. Da iznesem nekoliko crevaļa. V. Vrčević, igre 48. Zatvori skrińu, da joj ne da uzeti crevļe, ubrus i koret. S. Ļubiša, prip. 39.

CRĚVĻÂR, *m.* sutor, *ko crevļe šije, postolar. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (650a), *Stuličevu i Vukovu. isporedi* crevļa. — Podi u Dura crjevjara. M. Držić 132. Nije svagda istina da crevļari najzločesteju obuću nose. A. T. Blagojević, kin. 32. Ja hoću biti crevļar. V. Vrčević, igre 8. *u Dubrovniku se zove Crevļari i jedna ulica, u kojoj su najviše crevļari. u tom smislu:* Poći ću postati ja među Crevļari. N. Naleśković 1, 287.

CREVĻÁRAC, crevļárca, *m. dem.* crevļar. *samo u Stuličevu rječniku, gdje ima i* crevļarčac *i* crevļarčić. *sve slabo pouzdano.*

CREVĻÁRČAC, crevļárča, *m. vidi kod* crevļarac.

CRĚVĻÁRČIĆ, *m. vidi kod* crevļarac.

CRĚVĻÁREV, *adj.* sutoris. *samo u rječnicima Belinu* (161a) *i Stuličevu.*

CREVĻÀRIĆ, *m. dem.* crevļar. *samo u rječnicima Belinu* (161a) *i Stuličevu.*

CREVĻÀRINA, *f.* sutrina (taberna), *dućan crevļarski. samo u Stuličevu rječniku.*

CRĚVĻÂROV, *adj. vidi* crevļarev. *u Stuličevu rječniku.*

CRĚVĻÂRSKÎ, *adj.* sutorius. *u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (161a), *Stuličevu i Vukovu.* Šav crevļarski. Mikaļa 51a.

CRĚVĻÂRSTVO, *n.* sutrina (ars). *isporedi* crevļarština. *u rječnicima Belinu* (161a. 650a) *i Stuličevu.*

CRĚVĻÂRŠTINA, *f.* sutrina (ars), *radńa crevļarska isporedi* crevļarstvo. *samo u Belinu rječniku* (161a. 650a).

CREVĻÈTINA, *f. augm.* crevļa. *u rječnicima Belinu* (191a) *i Stuličevu. isporedi* crevļina.

CRĚVĻICA, *f. vidi* crevļa. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (650a), *Stuli-*

čevu i Vukovu. Ne znam kako crevļica je upala mu unutra. A. Kalić 542.

CRÈVĻINA, *f. augm.* crevļa. *u rječnicima Belinu* (191a) *i Stulićevu. isporedi* crevļetina.

CREVĻÒKRP, *m. vidi* crevļokrpac. *u jednoga pisca našega vremena.* Ja sam bio crevļokrp. M. Pavlinović, rad. 43.

CREVĻOKŔPAC, crevļokŕpca, *m.* sutor cerdo, *tko krpi crevļe. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (191a) *i Stulićevu.* Obznanišo da se je jedan crevļokrpac uslobodio nove crevļe praviti. A. T. Blagojević, kin. 33.

CREVĻOKÈRPEŠA, *m. vidi* crevļokrpac. *samo u Stulićevu rječniku.*

CREVOGLAĐ, *m. vidi* Crevoglađa.

CREVOGLAĐA, *f. neko mjesto kod Nerodimļe* xvi *vijeka, a tada se pisalo* Črêvoglažda: Putь koj grede iz dolńe Črêvoglažde. Glasnik 15, 278. *pisalo se* i Črêvoglaždь: Sь Črêvoglaždemь. Glasnik 15, 278. Črêvoglaždь. S. Novaković, pom. 151. Daničić 3, 477.

CREVOGNÍĆE, *n. neka bolest u crijevima.* xv *vijeku u kńizi u kojoj glasi starinski* črêvognitije. Starine 10, 89.

CRÈZMEN, *adj.* sobrius, *trijezan.* xvii *i* xviii *vijeka.* e *je u južnom i istočnom govoru od staroga* ê, *mjesto čega je u zapadnom* i; m *stoji mjesto* v, *koje se iza* z *promijenilo na* m (*isporedi starinsko* trijezviti se, trêzviti se); *a* c *je postalo od* s, *između kojega je i* r *ispalo* t. *Korijen može biti* starg, *stezati, krijepiti (od koga je ńem.* stark). *isporedi* crijezam, crijezan, trijezan. — *a) koji nije pijan ili se ne opija, te je svagda pri sebi:* Od pjanca učinio se crizmen. F. Lastrić, svet 37. *taki može biti i život, u kom se tko ne opija:* Crezmeno živļenje je drago bogu. M. Divković, nauk 21b. — *b) adv.* crèzmeno, sobrie: Koji crezmeno i razložito živu. M. Divković, nauk 23. Ako crezmeno uživete. 22.

CRÈZMENÔST, crèzmenosti, *f.* sobrietas, *treznoća. od* crezmen. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* crijeznost. *a) u pravom smislu:* Prominili ... običaj od opijańa u crizmenost. F. Lastrić, test. 257. Proždrlost kvari crizmenost. F. Lastrić, ned. 328. — *b) u prenesenom smislu:* Nenavidost kvari i suprotivi se ļubavi, ali ne truje čistoće, poniznosti, crizmenosti. F. Lastrić, ned. 328.

CRGOVO, *n. selo u Hercegovini u Nevesińu. pogrješka* ‚Crgove'. Statist. 120.

CRHLA, *f. neko selo koje se samo po imenu spomińe prije našega vremena, te se za cijelo ne zna ni koga je roda.* Crьhla. S. Novaković, pom. 150.

CRÏJEMOŠ, *m. vidi* crijemuš, *od kojega je postao promijenivši* u *na* o. Cremoš. J. Pančić, flor. biogr.[2] 462. Crimoš. B. Šulek, im. 44.

CRIJEMOŠNA, *f. neko selo koje se pomińe prije našega vremena.* Crêmošьna. S. Novaković, pom. 150. Cremošna u Zmijańu. 133. *isporedi* crijemoš.

CRÏJEMUŠ, *m. vidi* crijemuša. *samo sa* č *mjesto* c *i sa* e *i* i *mjesto* ije *po Hrvatskoj u kajkavaca i čakavaca.* Čremuš, črimuš. B. Šulek, im. 58. 59.

CRÏJEMUŠA, *f.* allium ursinum L. *u Lici.* V. Arsenijević. *isporedi* crijemoš, crijemuš, crijemuž, crijemuža, srijemuš, srijemuša, srijemuž, srijemuža, čremuš, čeremuš. *Korijen može biti* kar (skar), *sipati, miješati, začińati (grč.* κρόμμυον, *luk, lit.* kermuszis, *divļi luk, danski* rams, allium ursinum).

CRÏJEMUŽ, *m. vidi* crijemuš, *od koga je i postao promijenivši* s *na* ž. Ubili dete cremuž berući. Prot. šab. mag. 203. Kad bi u kosmajske planine po cremuž išli. Glasnik 30, 110. Cremuž sada ozeleni. 122. *pogrješka će biti* crimuz. B. Šulek, im. 44.

CRIJEMUŽA, *f. vidi* crijemuša, *od koje je i postala promijenivši* š *na* ž. Crimuža. B. Šulek, im. 44.

CRÏJEMZA, *f. vidi* crijemža.

CRÏJEMŽA, *f.* prunus mahaleb L., crêmža. J. Pančić, flor. srb. 266. prunus padus L., cremža. B. Šulek, im. 43. *isporedi* magriva. *Postańa neznana, može biti istoga kojega je crijemuša. nalazi se i sa* z *mjesto* ž: cremza, crîmza. B. Šulek, im. 43. 44. *sa* n *i* z *mjesto* m *i* ž: crinza. B. Šulek, im. 44. *i sa* č *mjesto* c *u hrvatskom primorju* črenza. B. Šulek, im. 58. *nalazi se i u muškom rodu: u hrvatskom primorju* crins *i u kajkavaca* črenz. B. Šulek, im. 44. 58.

CRÏJENZA, *f. vidi* crijemža.

CRÏJEP, *m.* testa. — ije *je u sadašńem južnom govoru od staroga* ê, *mjesto čega je u istočnom* e (crêp), *u zapadnom* i (crîp) *i* e *je od starijega* č. *koje se još drži u čakavaca i kajkavaca. — akcenat se mijeńa u loc. sing.:* crijèpu (crépu, crípu) *i u gen. pl. kad nema* ov: crijêpā (crépā, crípā); *u pl. kad ima* ov: crȅpovi (*južno i istočno, a zapadno* crȉpovi), *tako u cijeloj takoj množini osim gen., gdje je* crepóvā (*južno i istočno, a zapadno* cripóvā). — *Dolazi od* xiv *vijeka, i to sa* c, *ali kao ime, inače od* xvi *vijeka sa* č *a od* xvii *sa* c (*vidi daļe*). — *Kor.* skarp, *sjeći.* — 1. *u pravom smislu: ulomak od zemļana suda, rbina. a) sa* č. *između rječnika u Vrančićevu* (črip, testa, fragmentum), *Bjelostijenčevu* (črep) *i u Jambrešićevu* (črep). Razbi mu lonac, ki na glavu staše, čripi poletiše a ńega krv proli. M. Marulić 255. Počeše čripima rane ńe grebsti. F. Vrančić, živ. 113. — *b) sa* c. *između rječnika u Mikaļinu* (fragmentum vasis fracti), *u Stulićevu i Vukovu.* Stavi u novь crêpь da izgorit sumporь. Glasnik 25, 34. Osušila se je kakono crip kripost moja. B. Kašić, rit. 384. Činiti kućice od gńile od paraćika crjepova. M. Radnić 210. Strugaše cripom čire. A. Kanižlić, bogoļub. 480. Kada sviću načinit ne znadu, onda u crip i mast kućnu dadu. J. S. Reļković, kuć. 104. A tvoja bi majka sinotńicu pila, sinoć donešenu, crepom pokrivenu. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Uze crijep, pa se strugaše. Đ. Daničić, jov. 2, 8. — 2. *opeka kojom se kuće pokrivaju,* tegula. *u Vukovu rječniku:* crijep. — 3. *ime muško.* xiv *vijeka sa* c, *a poslije i sa* č. Kupilь u Crêpa. Mon. serb. 196. Daničić 3, 453. Črepь. S. Novaković, pom. 113. *isporedi* Crijepović, Crijepi. — 4. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom:* Crijep. Statist. 19.

CRIJÈPAC, crijèpca, *m. dem.* crijep. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (črepec). *a) sa* č *u ugarskih Hrvata:* 'Z čripca nam je jist davala. Jačke 80. — *b) sa* c: Kad ju gule i u cripac meću žeguć. J. S. Reļković, kuć. 104. Cripac s vatrom. Nar. zag. nov. 234.

CRIJEPI, *prezime s mađarskim završetkom mjesto* Crijepović, *koje vidi. isporedi* Čerepi. 1381 Ubi Crêpi Vitomirь Turьke na Dubravnici. Ļetop. šaf. 74. Daničić 3, 453.

CRÏJEPĻE, *n. coll.* crijep. *isporedi* crepovļe. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (črepje).

CRIJÈPŃA, *f. vidi* crepuļa *pod a. isporedi*

vršnik. *Od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (crepńa 52b, *gdje je što i crijep) i u Vukovu u značeńu koje je stavl̨eno i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori, ali se govori i u Bačkoj* (L. K. Lazarević) *i po drugim krajevima.* Lijepa kako crijepńa. Poslov. dan. 55. Takovi hleb umesi žena i sad za gosta i metne ga pod crepńu da se peče . . . Kad posle ogledaju je li im taj hleb pečen, a to pod crepńom pravi hleb, narastao, ništa ti lepše, i digao crepńu nad sobom. Nar. prip. vuk. 103. Crijepńu položi vrh vatre. Dok tijesto dode u kvas, crijepńa se zažari. S. Ļubiša, prip. 28.

CRĬJEPOV POTOK, *m. selo u Bosni* xv *vijeka.* Cripovь Potokь. Mon. serb. 439. Daničić 3, 153.

CRĬJEPOVA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom, kotaru jajačkom:* Cripova. Statist. 68.

CRĬJEPOVIĆ, *m. prezime* xv *vijeka, po ocu Crijepu.* Popu Venedikьtu Crêpoviću. Mon. serb. 571. Daničić 3, 453. *isporedi* Crijepi, Cerepi.

CRIJÈVAC, crijèvca, *m. a)* exiguum intestinum, *malo crijevo. samo u Stulićevu rječniku. — b)* stellaria media With. crevac, črevec. B. Šulek, im. 43, 58. črevec plavi, veronica arvensis L., črevec živični, veronica agrestis L. 58. — *isporedi* crijevce.

CRIJÈVAK, crijèvka, *m.* exiguum intestinum, *malo crijevo. samo u Stulićevu rječniku.*

CRIJÈVAN, crijèvna, *adj.* intestinorum. xvii *vijeka sa starijim* č *mjesto* c. Nedugь črêvьny. Starine 2, 279. *isporedi* crijevnica.

CRIJÈVCA, *n. pl. vidi kod* crijevce.

CRIJÈVCE, *n. dem.* crijevo. *Akc. se mijeńa u gen. pl.* crevácâ. — *a) u pravom smislu:* I crijevce kopore. Poslov. dan. 28. *u Stulićevu rječniku grieškom* crijevče, *gen.* crijevča. — *b) ime biļu: aa)* stellaria, *mišjakińa.* Crevce, stellaria media Witth. B. Šulek, im 43. črevce, stellaria L. J. Šloser-Vukot., flor. 353. *češće pl.* crijevca *za istu biļku:* Crevca, alsine, morbus gallinae, auricula muris. Bjelostijenac 53b. Crevca, crivca, črevca, črivca, stellaria media With. B. Šulek, im. 43. 483. 58. 59. *isporedi* crijevac. — *bb)* crijevce živinsko, cerastium L. B. Šulek, im. 44.

CRIJÈVČAC, crijèvčca, *m. dem.* crijevak. *samo u Stulićevu rječniku (s genetivom kaki je stavl̨en). u istom rječniku ima u istom značeńu i* crijevčić. *sve nepouzdano.*

CRIJEVČICA, *f.* anagalis. *samo u Stulićevu rječniku gdje glasi* ‚crivčica', *i iz ńega u jednoga pisca našega vremena:* crivčica, stellaria media. B. Šulek, im. 44.

CRIJÈVČIĆ, *m. a) vidi kod* crijevčac. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom:* Crijevčić. Statist. 83.

CRIJÈVIĆ, *m. prezime u Dubrovniku od* xiii *vijeka, koje se pisalo i su starijim* č *mjesto* c, *tal.* Cervi. Crêviћь. Mon. serb. 40. Crêviћь. 240. *nalazi se po jedan put i* Cerьeviћь *i* Cerьviћь. Mon. serb. 40. 536. Daničić 3, 476.

CRIJÈVNICA, *f.* alvi profluvium, *protoč.* xv *vijeka na jednom mjestu sa starijim* č *mjesto* c *i u Bjelostijenčevu rječniku (takođe sa* č: črevnica). Ustaviti crêvnicu. Starine 10, 89. — *isporedi* crijevan.

CRIJÈVO, *n.* intestinum, venter. — ije *je u sadašńem južnom govoru od staroga* ê, *mjesto čega je u istočnom* e (crévo), *u zapadnom* i (crívo). *i c je od starijega* č. *Od* xiii *vijeka sa* č, *a sa* c *od* xvi *(vidi dale). — Postańem može biti od kor.* skar, *vrtjeti se, viti se, uvijati, savijati. od tuda bi tako nazvano bilo što je isprevijano, spleteno. isporedi* crevl̨a. — 1. *sa* č, *od* xiii *vijeka (vidi pod b. prvi primjer), ali sada samo u čakavaca i kajkavaca, između rječnika u Vrančićevu* (čriva, intestina, exta), *u Bjelostijenčevu* (črева, intestina, viscera 50a. 53a), *u Jambrešićevu* (črovo, intestinum; črева, viscera), *u Voltigijinu* (črevo, gedärme) *i u Daničićevu* (črêvo, venter). *a)* intestinum, *crijevo u trbuhu, kroz koje prolazi iz želudca probavl̨ena hrana.* Jegda komu izlazitь črêvo prohodno. Starine 10, 89. Riba sija jest na snědenije, . . . a črêva jeje na izgońenije bêsom. Arkiv 9, 101. Budući nih čriva dobro plna jistvin. Transit 60. Ispluže vsa čriva ńegova. Anton Dalm., act. 1, 18. Obisivši se razpuknu se na poli, i izpuzoše sva čriva ńegova. Bernardin 89. act. 1, 18. Ne razmišļaj jeduć čriva što je v ńih za vola živa. P. Vitezović, cvit 39. Kida smrad, ki mu se s čriv *(naštampano u naše vrijeme južnim govorom* ‚čriev') odkida. J. Kavańin 449. — *b) predńe značeńe preneseno na cijelo mjesto gdje je crijevo u predńem znučeńu, te doluzi kao trbuh, utroba,* venter. Ty prijetь me iz črêva matere moje. Mon. serb. 9. Samь te izbra ješte is črêva materńa. Domentijana 83. Jegda otečetь člověku vse tělo i črêvo i nozê. Starine 10, 89. Sin božji ne najde počinutja nego v Marijini črivi. Korizm. 11. Tri dni je stal *(Isus)* v črivi zemļe. 98b. Divično črivo. Katek. 1561. 71, Od črіva matere mojeje. Postila 1562. 41.b. Kako je Jona bil v črivu baline tri dni. Bernardin 18b. mat. 12, 40. Koga nebesa obujati ne mogahu, u tvojem si ga črivu složila. M. Alberti 20. Od ploda črіva tvoga postavim na pristolu tvomu. 311. *po crkvenim knigama u jednoga pisca koji je pisao istočnim govorom prošloga vijeka:* Zabole ga črevo. J. Rajić, boj 93. — 2. *sa* c, *od* xvi *vijeka (vidi primjer N. Rańine), između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (151a), *Stulićevu i Vukovu. a) kao naprijed pod* 1, *a.:* Izljezla jesu sva crijeva ńegova. N. Rańina 177. act. 1, 18. Obisivši se raspuknu se na poli, i izpuzoše sva criva ńegova. I. Bandulavić 198. act. 1, 18. Cijelo tijelo s neizvađenijemi crijevijemi. B. Kašić, fran. 207. Iz ńega criva izparaše. L. Ļubuški 25. Ukazati im da je slab oni bog, koji se dade smrviti, u vodi popiti, u criva i želudac postaviti. E. Pavić, ogled. 126. Crijevo zadńe uzraňeno bolećicam. Živ. is. 38. Ima u crijevih i u žilah sok. Besjede kr. 121. Ne mogući trpiti, što ga zavijaše unutra po crijevije. F. Lastrić, ned. 274. Tvrđe l' crivo može biti, više l' može odoliti nego kamen? V. Došen 178. Drob i criva okol sebe mota. M. Kuhačević 121. Od krvi svińa i criva jizbine pripravļa A. Kanižlić, kam. 562. Criva na zemļu nesričan istoči. I. J. P. Lučić, razg. 7. Jer š ńe često i ńeg criva bole. J. S. Reļković, kuć. 383. Suļova je puška prevarila, a Markova vatru prifatila, te Turčina dobro pogodila po ńegovom svilenu pojasu, opasa se crijevima Suļo. Nar. pjes. vuk. 4, 329. Tako mi se crijeva ne sukala! Nar. posl. vuk. 306. Izguli komaru nogu. i crijeva su mu na dvoru. 98. Ti ćeš bolovati teško od bolesti u crijevima. D. Daničić, 2dnev. 21, 15. Mahmut se nadme kao crijevo na vatri. S. Ļubiša, prip. 168. Crijevo debelo, tusto, omasum. Mikaļa 51b. crijevo debelo, omasum. Bella 151a. crevo debelo ili sito, intestinum crassum, colon. J. Pančić, zool. 18. crevo prâvo ili guzno, intestinum rectum. 18. crevo zadniveno, intestinum coecum. 25. — *b) kao naprijed pod* 1, *b., ali dolazi samo onda kad se može misliti i prvo značeńe.* Budući u crijevu

ribjemu ne pristajaše moleći boga. M. Divković, nauk 216. Kako no je Jona u crijevu ribe bio tri dni. M. Divković, bes. 240. — *c) u imenu travi:* kȕrjâčkā créva, cerastium aquaticum L. G. Lazić, 139. Vuk, rječ. 317[a] *(s dodatkom da se govori u Srijemu).* B. Šulek, im. 43. — *d) pl.* crijeva, *djetiña igra u Srijemu, u kojoj se djeca uhvate za ruke u dug red, pa jedan kraj istrčaru pred drugi, a svi viču:* creva! P. J. Marković.

CRIJÈZAM, crijȅzma, *adj.* sobrius, *trijezan isporedi* crezmen, *gdje i postaňe vidi.* m *je postalo od* v *kao i u* crezmen. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka. a) u pravom smislu, kao* crezmen *pod a.:* Kako je čovjek sit i pijan, na svako je zlo prignuti(ji) nego li je crijezam. M. Divković, nauk 21[b]. Da po ponoći prije pričestja ništa ni pije ni blaguje, nego da stoji crijezam. 159. *i život može biti taki (vidi kod* crezmen*):* Crijezmo življenje ugašuje tjelesno poželjenje, krepost hrani. M. Divković, bes. 98. — *b) u prenesenom smislu: koji ne radi kao pijan, nego razborito:* Tih, ponizan, blag, razborit, crijezam. M Divković, nauk 16[b]. — *c) adv.* crijezmo, *u pravom smislu kao pod a.:* Crijezmo živjeti čuvajući se od zaliha pitja i jedenja. M. Divković, nauk 21[b]. Mojsije postivši i crijezmo stavši četrdeset dana. 21[b]. Ima se veseliti tko crijezmo žive. M. Divković, bes. 98.

CRIJÈZAN, crijȅzna, *adj. vidi* crijezam, *od čega je i postalo promijenivši* m *na* n, *da bi se izjednačilo s drugim adjektivima. prošloga vijeka u dva pisca. a) kao* crijezam *pod a.:* Bi ubijen . . . crijezan od pijani. S. Margitić, ispov. 38. Kada bi bio crizan, opraštaše svim neprijateljom, a pijan ubijaše najdraže prijatelje. S. Margitić, fala 147. Toliko bijaše crizan da na trpeza kraljevi ne bi se vina okusio. 112. Očeš ići . . . među pjance, a biti crizan? F. Lastrić, test. 188. Crizan podloži mloga kraljestva, . . . a pjan podloži so, da mu jedna žena glavu odsiče. F. Lastrić, ned. 426. — *b) adv.:* Mogući postiti i crijezno živiti. S. Margitić, ispov. 37.

CRIJÈZNÔST, crijèznosti, *f.* sobrietas, *trezvoča. isporedi* crijezan, crezmenost. XVII *i* XVIII *vijeka.* Protiva zalihu pitju i jedenju jest crijeznost. M. Divković, nauk 274. Crijeznost, ali ti crezmeno življenje. 21[b]. Crizmost imade sv. Toma; toliko bijaše crizan da na trpeza kraljevi ne bi se vina okusio. S. Margitić, fala 112.

CRIKAV, crikve *i* crikvi, *f. vidi* crkva. *isporedi* crkav. *od* XIII *vijeka (ali toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u poznijem prijepisu. vidi primjer iz Zak. vinod.) po nekim krajevima. oblicima kojima bi se razlikovala od ‚crkve' osim nom. i acc. sing. nema potvrde.* V koj je biskupiji crikav rečena. Zakon vinod. 51. Crikav sv. Ivana. Mon. croat. 83. Post, ki zapovida crikav. Korizm. 3. K bogu svomu u crikav pritekoše. Aleksandr. jag. starin. 3, 243. Gredu va crikav. Nar. prip. mikul. 7. Bolje bi vam bilo crikav raznositi. Nar. pjes. ist. 2, 21.

CRÌKÔVNÎ, *adj. vidi* crkovni. *od* XV *vijeka.* Nitkoršnе mozi priuzeti crikovnoga. Stat. poljar. 5, 249. Beneficia crikovnoga. M. Bijanković 44. Crikovna naredba uči. A. Vitaljić, ist. 118. Sve crikovne redove. L. Terzić 101.

CRÌKÔVNÎK, *m. vidi* crkovnik. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Svi crikovnici, koji imaju pomoću od stvari božjih. M. Bijanković 44.

CRÌKÔVŇÁK, crikovňáka, *m. vidi* crkovňak. *u dva pisca* XVII *vijeka.* Crikovňaci, koji imaju sveti redi. I. T. Mrnavić, ist. 113. Ako se ondi nahodi crikovňak. 112. Svaka dva miseca svi crikovňaci neka se skupe u jedno misto od župe. M. Bijanković 109.

CRÎKVA, *f. vidi* crkva. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (ecclesia, templum), *u Bjelostijenčevu* (60[a]), *u Jambrešićevu* (1, 238) *i u Vukovu (gdje stoji da je Vuk čuo na Korčuli).* Ta dan bi kršćena crikva. Mon. croat. 2. Ima obsluživati crikvu. 64. Poli crikve sv. Marka. 83. Crikvam po Hrvatih i Dalmaciji. 108. Post svete matere crikve. Korizm. 2. Crikve pastir prvi. P. Hektorović 93. Veruju v jednu crikvu. Katek. 1561. 8. Treta crikva. Postila 1562. 120. Na vrh crikve. Anton Dalm., mat. 4, 5. Koga ubiste men crikvom i ol(t)arom. Bernardin 5[b]. Ljube prva sidališća u crikvah. 22[b]. Narejen jest od crikav družbenik putovanja našega. Bernardin 97. Stoji u crikvi. Nauk Brnardov 55[b]. Mogu razoriti crikvu božju. M. Alberti 457. Rimska crikva čini sponinak. F. Glavinić, cvit 1. Sedam stolnih ukoreni crikav. 424. Vladavcem svete matere crikve. M. Angel IV. Ča viruje sveta crikva? P. Radovčić, symb. 3. Uzmnožiti svetu crikvu. A. Bijanković 1. Mostir i crikvu razoriti. Oliva 53. Dojde u crikvu. L. Terzić 7. Sveta crikva katoličanska. 65. Popovom svima crikve splitske. I. P. Marki 3. Popove od ńiovi kipočasni crikava. P. Macukat 5. Kako sv. mater crikva pripovida. F. Parčić 93. Židovi gdje zbiraju u crikvi se i skupščini. A. Vitaljić, ostan 122. Ča crikva zapovida. H. Bonačić 88. Tri glasna kanunika metropolitanske vaše crikve. M. Pavišić 4. Gredu va crikvu. Nar. prip. mikul. 31. Sazij, Ive, crikvu posrid ravna polja. Nar. pjes. ist. 2, 45. Crikva bi se druga nova sagradila. 2, 21.

CRÌKVÈNÎ, *adj.* crkveni. *od* XIII *vijeka (toga vijeka samo u spomeniku sačuvanu u poznijem prijepisu).* Skupiše se (tako) crikveni tako pripošći ljudi. Zak. vinod. 53. Ti pinezi da se dadu . . . v potribu crikvenu. Mon. croat. 61. Nitkoršnе ne mozi priuzeti crikovnoga ali uzdržati ono ča je crikveno. Stat. poljar. 5, 249. Suprotiva zapovidi crikvenoj. Korizm. 3. V knigah od kršćenja crikvenoga. Naručn. 14. Pridosmo k drugoj meji, ka se zove crikvena draga. Mon. croat. 204. Na Dobri više crikvenoga broda. 272. Drugi crikveni služabnici. Katek 1561 49. Crikveni vladavci. Postila 1562. 120. Ukažite protiva ńim pril licem crikvenim zlamen ljubavi vaše. Bernardin 97. 2kor. 8, 24. Gdi služba crikvena svetińom procvita. Đ. Baraković, vil. 120. Nike crikvene opravljati stvari. F. Glavinić, cvit 92. Crikveni ljudi. M Angel 10. O da bi svi krstjani prijali prosvitljenje dobrote božje, . . . a navlastito ljudi crikveni! P. Radovčić, nač. 70. U mistu crikvenom. I. Zanotti, upit. 3. Koji imaju koji godir beneficij crikveńi. M. Bijanković 2. Uvedi misnike crikvene, i moliti će vrhu ńega. L. Terzić 14.

CRIKVENICA, *f. vidi* Crkvenica.

CRIKVENO, *n. vidi* Crkveno selo.

CRÌKVÈNŠTÂK, crikvenštáka, *m.* rerum ecclesiasticarum curator. *čovjek svjetski koji upravlja imaňem crkvenijem. kao da je to u jednoga pisca* XVI *vijeka, koji piše šć mjesto št, kao što se po ńekim krajevima govori i u drugim riječima. isporedi* cirkvenštak, crkveňak *(pod b):* Plebanuš ove iste crikve odš svoga svaka ubijenš bi; crikvenšćake Turci ubitiše. Postila 1562. 120.

CRIKVÈŇÁK, crikveňáka, *m. vidi* crkovňak. *u jednoga pisca* XV *vijeka.* Se jest crikveňak (‚crkvènak') ne tvore volje božije. Arkiv 9, 114. Treća *(misa)* za sve crikveňake. M. Bijanković 49. Svaki slovinski crikveňak. I. Kraljić 70.

CRÌKVICA, *f. dem.* crikva. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vrančićevu* (sacellum), *gdje najprije i dolazi.* Crikvicu jednu začo graditi. F. Glavinić, cvit 91. Bratimi skupivši se u svoje crikvice. M. Bijanković 141. Zazida lipu crikvicu Nar. prip. mikul. 43. Na goro je crikvica, na crikvici zlatan križ. Nar. pjes. ist. 6, 29.

CRÌKVINA, *f.* parietaria. *isporedi* crkvina, drijenak, *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (771ª, *gdje se dodaje* ‚parola bassa'). *u Stulićevu ima* ‚crivina', *koje će biti pogrješka.* Divje smokve i crikvine. J. Kavanjin 249. Crikvina, parietaria officinalis L. B. Šulek, im. 44 *(gdje stoji da je uzeta iz Belinu rječnika).*

CRK, *m. nadimak mjesto prezimena, prošloga vijeka, samo na jednom mjestu. sa svijem pouzdano nije, ali isporedi* Crković. Milenko Crkk. Bud. spom. glasn. II. 3. 71.

CRKÁNICA, *f. a)* animal morticinum, *crkatina, strvina. — b)* pellis morticini animalis, *koža od živinčeta koje je crklo, mrlečina. — u oba značeńa samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se u prvom značeńu govori u Bačkoj). isporedi* crkati.

CRKÂNJE, *n.* mors, *crkavańe. isporedi* crkati. *samo u Stulićevu rječniku* (subitus bruti animalis interitus).

CRKATI, crkâm, *impf.* mori, perire, *crkavati. od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (intereo, pereo, crepo, occido) *i u Stulićevu* (repente mori, de brutis). *Korijen vidi kod* crknuti. Sva kolika zemja žudioska od žede crka i od glada mre. B. Gradić, djev. 146. Kraļ pribiva odrinutijeh s neba duha u pučini ogńa živa,... jak uboden bivo muka, podrtijeh iz uzdaha, bez umrtja u kih crka, krivavijem dimim paha. I. Gundulić 472. Skončavaj se, crkaj u vijek. Besjede kr. 157. Crv, kada crkat stane, teke sobom gane. V. Došen 2. Kad se s dižvom ponasrka jato, malo da ne crka. 165. Neka crka koń i mazga. Š. Stefanac 51. Crkaju *(piliči)*, sam ne znaš uzrok za što. J. S. Reļković, kuč. 236. Tu crkaju hati i paripi. Nar. pjes. vuk. 5, 185. I crvena goveda lipsaju, crkaju, ginu. Nar. poslov. stojan. 80.

CRKAV, crkve *i* crkvi, *f. vidi* crkva. *od* XIII *vijeka, ali bez* a *u nom. i acc. sing., a s umetnutijem* a XVI *vijeka u jednoga pisca. poslije i ne dolazi. između rječnika samo u Daničićevu* (3, 451). *isporedi* crikva. *u oblicima u kojima je kao* crkva *vidi kod ńe.* Vьsa crьkьvь. Stefan kr. 28. Oskvrьniše crьkьvь. 24. Da ga crьkьvь postavi. Mon. serb. 99. Daruju crьkьvь svetoga Vida. 10. Da sьtvori crьkьvь po svojoj vêre. 216. Pod oblastь sije crьkvi. 13. Sь dolьodьski crьkvi tezi. 134. Da budutь crьkvy. 10. Čьto smo dali crьkvi. 12. Sь crьkviju. 195. Svojeju crьkviju. Zakon. duš. 32. Crьkvi osveti. Sava 1. Mnogyje crьkvi sьzda. Mon. serb. 91. Sveta crkav predlaga nam. Š. Budinić, sum. 3. Ova crkav je sveta. 12ᵇ. Viruju svetu crkav katoličasku. 12ᵇ.

CRKAVAC, crkâvca, *m.* animal morticinum. *samo u Stulićevu rječniku* (brutum animal, quod subito interiit). *isporedi* crkanica.

CRKÂVAN, crkâvna, *adj.* ecclesiae, *crkveni. samo* XIII—XV *vijeka, a tada je glasilo* crьkvьnь, *između rječnika samo u Daničićevu.* Crьkv(ьn)yimь dobytьkomь. Mon. serb 10. Otь crьkvьnihь vlohь. 61. Što se tu imenujetь crьkьvno. 68. Ļudemь crьkvьnimь. 191. Ikonomu crьkvьnomu. 571.

CRKÁVÂŃE, *n.* mors. *isporedi* crkavati. *samo u Vukovu rječniku.*

CRKÁVATI, crkâvâm, *impf.* mori, perire, *lipsavati. isporedi* crkati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (57ᵇ) *i u Vukovu. Akcenat kaki je u inf. taki je u cijelom aor.:* crkávah, *u part. praet. act. n:* crkávao, *i u 3 pl. praes. sa zadńim slogom dugim:* crkávajū, *u part. praes. s istijem slogom dugim:* crkávajūći, *i u part. praet. act.* I *s trećim slogom dugim:* crkávâv, crkávâvši; *u svijem je ostalijem oblicima kao u 1 sing. praes. Korijen vidi kod* crknuti. Od tog *(udarca)* magarci crkavaju. Nar. posl. vuk. 236. Srećnome žene umiru, a nesrećnome kobile crkavaju. 293. Muhe one stoci tako dosaduju da kašto i crkava od ńih. Vuk, živ. 228.

CRKAVICA, *f. a)* animal morticinum, *crklo živińče. isporedi* crkanica. *samo u Stulićevu rječniku. — b) bolest od koje stoku crkava,* morbus animalium mortifer. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (s dodatkom da se govori u Risnu).* Tako ne večao kao brav od crkavice. Nar. posl. vuk. 307. Ako udari crkavica u stoku. S. Ļubiša, prip. 248. Ako kuga mori puk a crkavica mete stoku. S. Ļubiša, prič. 54. Da od crkavice oslobodi końe. M. Pavlinović, razg. 53. — *c) facultatula, imańe tako malo da ga gotovo i nije. u naše vrijeme, kaže se žaleći siromaha koji tako malo ima. između rječnika samo u Vukovu.* Ima li on što? Ima neku crkavicu. Vuk, rječ. 814ᵇ.

CRKI, crkve, *f. vidi* crkva. *osim nom. sing. u ostalijem je oblicima kao* crkav *i kao* crkva, *a u nom. sing. dolazi samo u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* I *je stavļeno kako bi sada glasilo mjesto staroga y.* Crьky da drьži selo. Mon. serb. 112. Daničić 3, 451.

CRKÍVATI, crkujêm *i* crkîvâm, *impf. vidi* crkavati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu (samo u praes.* crkujem 57ᵇ). Nit mačka od rib crkuje. P. Vitezović, cvit 106. Od glada jur crkivaš. Jačke 266.

1. CRKLET, *m.* jussum minax, *zapovijest s prijetńom. od tur.* syklet, *muka, dosada, navala. isporedi* srklet. *u naše vrijeme u pjesmi, i iz ńe u Vukovu rječniku.* I na momke crklet učinio. Nar. pjes. vuk. rječ. 815ª.

2. CRKLET, *m.* bractea, *klobodan, šik, varak, zlato kozar. samo u rječnicima Belinu* (529ᵇ) *i Stulićevu. može biti od tur.* silkmek, *tresti.* Pokriti crkletom, bractea inducere. Bella 529ᵇ.

CRKLIT, *m. u jednoga pisca* XVI *vijeka na mjestu gdje je u drugim rukopisima lepir. riječ tamna i nepouzdana. može se čitati i* crklit. Kako crklit uz plam sviće veseli se, vrti i vije. A. Čubranović 150.

CRKMICA, *f.* fragaria vesca L. B. Šulek, im. 44.

CRKNÚĆE, *n.* mors. *isporedi* crknuti. Koji broj neizbrojni ļutijeh jada i crknuća unutrńijeh tužno će ti srce drpit! B. Cuceri 21. Koje crknuće, koje skončańe prinzet će ti jadno srce! 101.

CRKNUTI, crknêm, *pf.* mori, perire, dirumpi. *prema oblicima koji su kao i u drugih glagola te vrste običniji bez* nu *sada se i infinitiv govori i po prvoj vrsti:* crći. *Dolazi od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (crknuti, bestiarum more interire 497ª), *u Bjelostijenčevu* (lipsati), *u Voltigijinu* (crknuti, bersten), *u Stulićevu* (crknuti, disrumpi, mori, de brutis) *i u Vukovu* (crknuti *i* crći, perire, rumpi). — *Od kor.* kark, *vikati, cičati, pištati. isporedi* krčati, krknuti. *to je značeńe korijenu prešlo u izdahnuti s takim glasom (isporedi* cikati *i* pisnuti) *i s takim glasom raspasti se, a po tom samo uginuti, prsnuti.* — 1. *kao*

izdahnuti, umrijeti, poginuti. a) o čeljadetu najviše se govori s pogrdom, ali i bez pogrde kao umrijeti. aa) s pogrdom: Na ńe riječi pak'o trne i kad ona šaptom krkne, svaka sjena vojske crne u bojazni strašnoj crkne. J. Palmotić, dubr 466. Crknuo si *(Juda)* na visini, er te zemļa ne htje na se. I. Đordić, mand. 80. Reži sada, kopni, bisni, crkni. A. d. Bella, razgov. 35. Ovi od jada i žalosti crče. J. Filipović, prip. 1, 192. Kako bog pedepsa otca, tako i ńegova dva sina, od kojijeh nedavno jedan je crknuo od velika truda i umora. V. M. Gučetić, pohv. 38. Da mu drugi prispije na izbinu, od žalosti bi crkao. J. Banovac, pred. 102. Volim crknuti nego naredbu pristupiti. P. Knežević, osm. 202. Mnogi crkne od ļutine. V. Došen 191. Da b' crkao! 39. Car Mehmed gledajući svojim ocima što se od ńegovih galija čińaše, malo od jada ne crče. A. Kačić, razgov. 149. U malo od žalosti ne crknu. I. J. P. Lučić, razg. 6. Dva obraše živijem ogńem izprļena prije crknut nego išta opovidjet. B. Cuceri 400. Već i ona crče od žalosti. Nar. pjes. vuk. 4, 209. Evo ćete crknut' od žalosti. 5, 498. Dok ne steče, mal' ne crče, a kad steče, a on crče. Nar. posl. vuk. 66. Ako nije, ja crkla! a kad crknem, nije mi od preše to davole. 7. Kako ta prokleta žena dođe k meni, malo za ova nekolika dana ne crkoh od ńezina zla. Nar. prip. vuk. 183. Crkoh od gladi. Nar. prip. vrč. 48. — *bb) bez pogrde:* Potrčaše oba uporedo; Petar crče, malo ne domaće, mrtav Niko divojci u krilo. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Tu Vojinu duša ispamula; glas dopade na końa devojku, . . . devojka se s dušom podijeli Ono crce jedno za drugijem. 3, 526. Mlada Mara crce od žalosti. Nar. pjes. vuk. here. 12. To izreče, pa od jada crce. 42. Kad to začu junak mladožena, glasom ciče a od jada crce. 145. Za ńom Ivo crče od žalosti. 138. — *b) o životinji, kao lipsuti. isporedi* uginuti. Zabe, ke će kricce i crknuti. J. Kavańin 79. Toliko je jelovita *(zmija)* da kad je udrena ako se ne može osvetiti, crkne sama po sebi. I. Đordić, salt. 187. Dade ji *(otrove)* jednomu psetu; udiļ crknu. J. Filipović, prip. 1, 22. Treptaše *(riba)* za niko vrime i za tim crče. E. Pavić, ogled. 366. Jizbinu davši jednomu psu, netom je proždri, nadu se i crknu. M. Pavišić 41. Vaļa kolik' crkla psina. V. Došen 216. Što je crklo ili udavļeno. A. Kanižlić, kam. 558. Zmaj udiļ crknuti običaje. I. J. P. Lučić, razgov. 90. Krava crče. M. A. Reļković, sabr. 57. Padne *(medvjed)* s kruške na zemļu, te se razbije i crkne. Nar. prip. vuk. 223. Koń poslije nekoliko dana crče od gladi. Nar. prip. vuk.[2] 312. Ako crkne dogat pod tobome, boļeg će ti Tad'ja pokloniti. Nar. pjes. kras. 1, 35. Kad crkne kako marvinče. Vuk, posl. 331. — 2. *přsnuti. ali veoma rijetko:* A pļesnu se rukom po koļenu, pod koļenom skerlet coha puče, i bijela koža na koļenu; na ruci mu tri zlatna prstena, ta sva tri mu crkla na prstima. Nar. pjes. vuk. 4, 181. Kam bi crka' od ove žalosti. P. Petrović, vijen. 82. Crkla tikva, pa se samorila. Osvet. 3, 31. Crče srce upreko viteško. 4, 60.

CRKŃÍVATI, crkńîvâm, *impf. vidi* crkavati. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stuličevu rječniku.* Sved gristi se i crkńivat. B. Cuceri 73 Od žede crkńivaš. 79. Nebogi mladić crkńivaše od bolesti. 205.

CRKOLEZ, *m. neko mjesto* XIV *vijeka u državi despota Stefana Visokoga.* Vojvoda Novakь priloži crkovь sv. Ivana prědteče u Crkolězě. Glasnik 24, 274.

CRKOŠTIVSTVO, *n.* liber ecclesiastici. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* U crkoštivstvu Isusa Sirakova. Turl. blago 2, 137. 160.

CRKOTINA, *f.* animal morticinum, *crkanica, strvina. samo u Vukovu rječniku.*

CRKOV, *f. vidi* crkva. XIII—XV *vijeka i u jednoga pisca* XVII *vijeka. ali se samo u nom., acc. i instr. sing. zadržavajući* -ov- *razlikuje od* crkav *i* crkva. Slvrьšitь se crьkovь. Stefan kr. 15. Da oblada sijomьzi metohijomь crьkovь. Mon. serb. 145. Crьkovь komska. 533. Vь crьkovь. Stefan kr. 13. Na crьkovь. Mon. serb. 68. Stvoriхь crьkovь. 74. Da ne obladajetь crьkoviju. Zakon duš. 33. Koji vlada crkov. I. Ančić, svit. 160.

CRKOVAC, Crkovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj u mjestana kajkavski* Crkovec. Schem. zagr. 1875. 32. Pregled 48.

CRKÔVCA, *f. dem.* crkov. *vidi* crkvica. *samo u jednoga pisca* XIII *vijeka.* Crьkovьcu učiniхь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 223.

CRKOVIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka.* Mon. croat. 185. 334. *isporedi* Crk. *postaňem će biti u svezi sa* crkati. *isporedi* Ciković.

CRKOVINA, *f.* bonum ecclesiasticum, *imaće crkovno. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napominje da se govori u Crnoj Gori).* Nijesam vrijedan ni svoju širotińu paziti, kamo li crkovinu. S. Ļubisa, prip. 189. Dužde vam je poklonio četvrti dio prevlačke crkovine. 264. Da pobiramo crkovinu s komskoga. S. Ļubisa, prič. 100.

CRKÔVNÎ, *adj.* ecclesiasticus, *crkveni. od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (ne u redu nego kod riječi* pjesan 416[a]), *u Belinu* (283[b]), *Bjelostijenčevu* (60[a]), *Stuličevu (u kom ima i nominalno* ‚crkovan'), *Vukovu i Daničićevu* (crkovnī). *svega vremena ne nalazi se ponuđano nominalan oblik ni jedan.* Sь vьsakymi dьly crьkovьnymi. Stefan kr. 5 Crkovnyhь slugь. Sava 4. Crьkovьna meda. Mon. serb. 12. U kojemь selě ně crьkovьnoga sěnokosa. 98. U vratěhь crьkovnyihь. Zakon duš. 42. Člověkь carevь ili crьkovny. 38. Učiti prjemudrosti i gramatici crkovnoj. Zbor. 32. Poste crkovne ne drže. 163[b]. Crkovna slava. M. Vetranić 1, 145. Crkovne duše. 2, 357. S time primte, bratjo draga, crkovnoga dila blaga. P. Hektorović 101. Zlato svjetovne, crkovne pridobiva. M. Držić 195. Odriješiti od crkovne pedjepsije. A. Gučetić, roz. mar. 71. Crkovni dvorani. F. Lukarević 170. Koji su prokleti od biskupa ali ti od kakova mu drago sluge ali čovjeka crkovnoga. M. Divković, nauk 146. U istoriji crkovnoj. B. Kašić, per. 53. Imati dohodak crkovni. S. Matijević 83. Sbor crkovnijeh glava. Đ. Palmotić, christ. 5. Vara naredbu crkovnu. I. Ančić, svit. 19. Tuđe pritisnuti, crkovno uzdržati. V. Andriaši, put. 275. Suproć progoniteļima crkovnijem. I. Akvilni 344. Redu u svetom svoje crkovne oslobodi. J. Kavańin 296. Način od crkovnijeh molitava. I. Đordić, mand. 197. Nagovarajući crkovne nastojnike. I. Đordić, salt. 495. Da crkovni svi spijevaju izvrsnosti ćańka izbrana. I. Đordić, ben. 200. Koji želi ovu vrstu obranu bitja crkovnoga. A. Kadčić, bogosl. 2. Da vladaoca apoštolskog i sve crkovne redove u svetomu redovništvu uzdržati dostojiš se. S. Badrić, nač. 81. Nikoji klerik ili ti crkovni djak. A. Kanižlić, utoč. 612. Po suprotivštini zakona božjega i crkovnoga. J. Banovac, uboj. 4. Prihitio sam stvar crkovnu. Besjede kr. 294. Za što se ne sramite prihitat crkovno? 100. Naučitel crkovni ima se truditi. J. Matović 5. Svjedoci crkovnoga nauka. 205. Po zakonu crkovnomu. L. Radić 1. Djaci određeni

za crkovnu službu. Grgur iz Vareša 103. Da nauči štiti i pisati i ostala potribita za čovika crkovnoga. M. Zoričić, zrc. 45. Ni to ńima dosta ne bijaše, već crkovnu odoru otěše. A. Kačić, razg. 218. Crkovni čovik il ti redovnik. M. Dobretić, bogosl. 574. Ne bi bio ukopan u njesto crkovno. T. Ivanović 58. Koji način ima se držati u pivańu crkovnomu? I. Velikanović, upuć. 2, 301. Izkušan u nauku i u službi crkovnoj. I. J. P. Lučić, bit. 28. Ćujmo izgovore od otaca crkovnijeh. B. Cuceri 32. Crkovni je najsilniji prah. Poslov. dan. 11. Jesi l' bane poručio po crkovnu tu gospodu? Nar. pjes. vuk. 1, 90. Mlogo li je zlata crkovnoga! 3, 67. I da uzmem crkovne zaklade. 3, 69. U zdravlje crkovno! 1, 79. Da bog pomože . . . popove, protopope i svakoga crkovnoga ćoeka, koji mole boga za nas grešne. 1, 79. Da im činiš crkovne načine. Ogled. sr. 15. Nadu crkovna vrata. S. Ljubiša, prip. 196.

CRKÔVNICA, *f.* *a) ńeko mjesto blizu Zletove* XIV *vijeka.* U Crnkovnici u Mogilici 4 komati zemlje. Glasnik 27, 293. — *b) selo u Srbiji u okragu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175. — *c) rijeka u Crnoj Gori u ješanskoj nahiji.* Glasnik 40, 31. — *d) ńeka kruška u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 483.

CRKÔVNÎČKÎ, *adj.* ecclesiasticus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i adv.* crkovnički, ecclesiastico more.

CRKÔVNÎK, *m.* ecclesiasticus. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Stulićevu* (ecclesiasticus, homo ecclesiae addictus) *i u Daničićevu, isporedi* crkovńak, crkvenik, crkvenak, crikveńak. — *a) čovjek crkovnoga, svećeničkoga reda.* Ili kto otь crkovnikь ili otь ljudskihь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 196. O postavljeni(ji) igumena i ikonoma i o crьkovnicê prьvomь. 197. Crьkovnikomь da dajetь se svěšte radi po 2 zlatici. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157. Siju zapovêdь daju ne crьkovnykomь jedinêmь, nь vьsej brat(ji), iže su u manastyri. 168. Da se daje na Dьmitrovь dьnь igumenu 8 perperь, a crьkovnikomь po četiri perpere a proćiimь kaluderomь po tri perpere. Glasnik 15, 307. Vьsemi arhijerci i crьkovniky malimi i velikymi. Zakon duš. 29. Prota i crьkovniky. Domentijanᵇ 43. Da nêstь voljnь mitropolitь mêsta togo ili crьkovnici jego zabavljati ih oskrьbljati igumena. Mon. serb. 214. Koja bi crkovnici djelovali. A. Gučetić, roz. mar. 88. Crkovnicim na glas daju, svetilišta da priprave. J. Palmotić, dubr. 7. Prid crkovnicima i pukom. M. Pavišić 23. — *b)* liber ecclesiastici, *knjiga svetoga pisma, koja se zove i knjiga Isusa sina Sirahova.* Šteńe prvo iz crkovnika. I. Akvilini 133.

CRKÒVŃÁČKÎ, *adj.* ecclesiasticorum. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa š mjesto* č *pred* k, *kako se po ńekim krajevima i govori.* Od blagodarnosti crkovńaške. A. d. Kosta, zak. 1, x. Zbor crkovńaški. 67.

CRKÒVŃÁK, crkovńáka, *m.* ecclesiasticus, *crkovnik. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (283ᵇ) *i Stulićevu.* — *a) kao* crkovnik *pod a.:* U vijeće se svi skupiše s poglavicam crkovńaka. I. Akvilini 254. Oli je očito udrio crkovńaka. A. Kadčić, bogosl. 17. Idahu u skupu oko otara crkovńaci. I. Đordić, salt. 80. Ne ogluši se na rijeći nebeske bogoljubni crkovńak. I. Đordić, ben. 24. Da crkovńake odriješi. Živ. is. 17. Ńeci ovijeh više biskupi, ńeci redovnici, ńeci crkovńaci. Besjede kr. 242. Hoće biti crkovńak bez kreposti. 255. Kažete u hodu i u činu i u riječi da ste crkovńaci. 260. Meće proklestvo na one crkovńake, koji zapuštavaju kose, ter ih goje. 262. Veće svitovńakom nego crkovńakom. M. Zoričić, osm. 137. Govoraše bogoljubni oni crkovńak. L. Radić 82. Arcibiskupi, biskupi i svi ostali crkovńaci, koji jesu na službi božjoj i crkovnoj. A. d. Kosta, zak. 1, v. Crkovńak svitovni. 105. Od koje mu drago vrste oni bili, od crkovńaka ili od puka. Grgur iz Vareša 100. Neka cvate u našim crkovńacima čuvańe čistoće. 128. Parok oli drugi crkovńak na ńegovo misto. M. Dobretić 165. Slijediti izgled onoga pobožnoga crkovńaka. D. Mattei 227. Redovi podati će se prid crkovńacima. I. J. P. Lučić, nar. 42. Crkovńaci vi navlastito, koji jagańca neockvrńena na otaru posvećujete. B. Cuceri 89. Ne bi rekao ni po čem da su crkovńaci, no pašalije. Magaz. 1851. 45. — *b) kao* crkovnik *pod b.:* Poglavje u crkovńaku 24. I. Akvilini 48. Duh sveti po crkovńaku u 4 poglavju govori. A. d. Bella, razgov. 188. Opominńa crkovńak svakoga na pogl. 21. P. Knežević, osm. 82.

CRKOVŃÁŠTVO, *n.* conditio ecclesiastici. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* U početku činilo se jest da crkovńaštvo svitovno ne more se združiti (s) životom koludarskim. A. d. Kosta, zak. 1, 105.

CRKÔVŃÎ, *adj. vidi* crkovni. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Toliko crkovńe koliko svitovńe ljude. A. Kadčić, bogosl. 287.

CRKVA, *f.* templum, ecclesia. *od* XII *vijeka (u drugim padežima osim nom. sing., a u samom nom. sing od* XIII *vijeka. vidi u primjerima), između rječnika u Mikalinu, Belinu* (189ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (55ᵇ. 60ª), *u Voltigijinu, Stulićevu, Vukoru i Daničićevu. Akcenat ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* crkâvâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* crkvê, crkvôm.

Od star. ńem. chirichâ, *koje jedni misle da je od grč.* κυριακόν, *a drugi od lat.* circus. *isporedi* crkav, crkov, crki, crkvi, crikav, crikva, cirkva. — 1. *zgrada za službu božju. a) u národâ vjere Isusove:* O crьkv(a)hь pešti se. Mon. serb. 5. O crьkvahь. Sava 1. Metohije mlêtьske crьkve. Mon. serb. 10. Kь božijimь crьkvamь. 26. Naša mati svetaja crьkva . . . da si drьži to. 39. Po inihь crьkvahь 98. Selo sь crьkvomь. 111. Crьkvami da obladajetь carь. Zakon duš. 31. Crьkva braninьska. Mon. serb. 197. Božьstьvnihь crьkvь. 213. Kь crьkvê zavêta radi podoše. Spom. sr. 1, 38. Da se pokrije crьkva. Mon. serb. 416. U crьkvu novu. 417. Kuća naredna kako crkva bješe. M. Držić 92. Vrhu onijeh crkava, u kojijeh su kapele. A. Gučetić, roz. jez. 27. Ako se može ponijeti k crkvi. M. Divković, nauk 145ᵇ. Crkve bogu posvećene sve ostaše obraćene vrhom do dna, dnom do gori. P. Kanavelić, dubr. 9. Glava od svije crkava. I. Ančić, svit 187. U Splitu vela crkva gradit će se. J. Kavańin 90. Broj i lijepost od crkava. 219. Stolna crkva, velika ali ti veća crkva, crkva matica, ecclesia cathedralis. Bella 177ª. Vidim lipotu tvoji crkava. A. d. Bella, razg. 132. Kapituo stolne crkve. A. Kadčić, bogosl. 238. Crkva stolna oli matica u gradu oli u selu. 294. Da ništa ne ostavljaju crkvam maticam. 313. Gdi ne ima crkvi. A. Bačić 351. Ukopaše ga u velikoj crkvi. J. Banovac. razg. 180. Idu mlogi u crkvu, al s kojom postidnostju u ńoj stoje? F. Lastrić, ned. 262. Za što je malo crkava ovdi u Bosni. 319. Gdi niti crkava imamo ni crkvenije sluga za dosta. F. Lastrić, od' 314. Drago kamenje sviju crkava svoga kralestva. Turl. blago 2, 85. Po običaju drugijeh crkava. J. Matović xx. I od crkvi načini ġamije. M. A. Reljković, sat. 31. Vladaoci crkava župničkih. I. Garańin 11. Za koji crkava potribu više uzdignuti na bitje djačko.

Grgur iz Varoša 103. Vladalac crkava ńemu podložnih. A. Kačić, korab. 408. Iz crkve velike oli ti biskupove. M. Dobretić 45. U crkvi župskoj. 106. S pohodeńem crkava. T. Ivanović 56. U nakićeńu svetih crkava i otara. I. J. P. Lučić, bit. 50. Izidite iz crkava. B. Cuceri 41. Nasred gore sagradiču crkvu. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Da gradimo crkvu od kamena. 2, 201. Pa ću belu sazidati rkvu. 3, 499. Dok načini crkvu kod Trebińa. 2, 103. Da bijelu naprave ti crkvu. 2, 126. A ti sakroj na Kosovu crkvu, ne vodi joj temeļ od mermera, već od čiste svile i skerleta. 2, 296. Da bi malo crkve ogradili. Ogled. sr. 14. Kad u crkvu ide, žubori mu brada kao žuborika; kad iz crkve ide, miriše mu duša kao ran' bosiļak. Nar. pjes. vuk. 1, 106. Id' u crkvu, bogu s' moli, pravo govori. 1, 613. Ko će klańat, nek id' u ģamiju; ko će s' krstit', nek ide u crkvu. 2, 513. Podraui pope s dakom u crkvu, zaboravi pope kļuče od crkve. 1, 216. Kad su išli crkvi u Dečane. 4, 107. Uranila stara majka svetoj crkvi na jutreńu. 1, 115. Odneše ga Arandela crkvi. 2, 157. No otiš'o ka Trojici crkvi. 2, 176. Moja majka do pred crkvu pode, men' ostavi da siguram ručak. 2, 13. I pred crkvom zvona udarila. 2, 131. Pa pred crkvom seli u stolove. 2, 161. Zbor zborila gospoda riščanska kod bijele crkve Gračanice. 2, 101. Tri tovara voska i tamļana da smo dužni svetoj božjoj crkvi na godinu davat' od danaske. 3, 60. Đe se b'jele prebijele crkve. 3, 202. Vi nejmate takovijeh crkvi. 2, 211. Sve pastire od crkava. 5, 160. Da poturci prebijehu crkvu. 3, 67. Od ģamija crkve pogradiše. 241. Slijepci najviše prose kod crkava i kod manastira. Vuk, nar. pjes. 1, 136. U Hercegovini nema više zapadnih crkava no samo šest. Magaz. 1851. 47. Zaludu se na sve strane mučili da nabave crkvi zvono ... Reče Šuļo: eto nam zja crkva gologlava kao nevjesta bez vijenca. S. Ļubiša, prip. 191. — *ide se k crkvi ili crkvi, kao i u crkvu, na službu božju (vidi i naprijed).* Kad pode k crkvi. Vuk, živ. 21. Ļudi što idu crkvama ili manastirima o velikim godovima. Vuk, rjec. 811b. Đe crkvi. Magaz. 1851. 87. Počnu pucati puske i spremati se oni koji misle da idu crkvi. M. Đ. Milićević, živ. 2, 23. — crkva poje *ili* služi, *kad nije napuštena, nego se u njoj još služi:* I nek poje crkva Rosalija. Nar. pjes. vuk. 3, 65. Ta crkva i sad stoji u dońemu gradu, ali ne služi, nego Turci drže u njoj barut. Vuk, nar. pjes. 2, 626. — crkva slavi, *t. j. praznuje onaj dan kad je onaj svetac kome je posvećena:* U selima svetkovina je i onda, ... kao što seļaci vele, kad im slavi crkva. M. Đ. Milićević, slav. 71. — *crkvom se i kunu:* Ima, crkve mi! Nar. prip. vrc. 48. Polako, pope, ove ti crkve! V. Vrcević, niz 304. — *kome je svecu ili prazniku posvećena crkva, njegova je, pa se tako i zove:* I Petrovu crkvu pod Pazarom. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Kod bijele Gospoģine crkve. 4, 178. Dok nareva na Nikoļsku crkvu. 1, 148. Kad dodose crkvi Petrovici. 3, 120. — *crkva se zove i samijem imenom onoga sveca ili praznika kome je posvećena:* Sbzda drugy *(manastir)* svetu bogorodicu u Toplici. Sava 2. Crkva braļinska svetyj Nikola. Mon. serb. 197. U Prizrenu crkvu svetu Petku. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Ka Trojici prebijeloj crkvi. 2, 177. Već to bila sveta crkva Sofija. 1, 121. Pred bijelom Vračevima crkvom. 1, 75. Osveštaše novu crkvu svetu Petku. S. Ļubiša, prip. 191. — *b) u Žudjela:* Četrdesti i šes godišta zidana jest crkva ovaj. N. Rańina 71b. ioan. 2, 20. Bez crkava. N. Rańina 145b. ioan. 16, 2. Jesus uljeze u crkvu. N. Naļešković 1, 121. Na pola crkva se razori. Đ. Rańina 148b. Svaki dan bih pri vas učeći u crkvi. M. Alberti 171. Pri id crkvome. D. Palmotić, christ. 70. Dokle se Salamun zabavļaše u sagradeńu crkava, ne pade u bludnost. J. Banovac, prip. 213. Postavi ga navrh crkve. Vuk, mat. 4, 5. — *c) u neznabožaca:* Crkve češ još vidit iz nutra ter iz van tač lipe, da češ rit: pravo su božji stan. H. Lučić 190. Omeru spjevaocu crkvu sagradi. D. Rańina v. Na lijevu stranu nas sveta je crkva toj. D. Zlatarić 1b. Gdi svu crkvu imaše ńegda Bako bog veseli. I. Gundulić 366. Progoniše ga neznabožci kano ti ńihovih crkava razmetnika. A. Kanižlić, fran. 192. Razori crkve neizbrojne sagradene bogovim laživijem. Besjede kr. 232. Nego se ne će mariti ni za crkvu velike bogińe Dijane. Vuk, djel. 19, 27. — 2. *u preneseńom smislu nazivaju crkvom i starješine koje upravļaju crkvom u predńem smislu, ńezinijem imańem i drugim poslovima.* Ako crkva uzļubi, i tozi da imь odlьkupi. Mon. serb. 99. Oni duhovnici, kojihь nesuть postavili duhovnike, da iždenuть se i da ihь vedьvsa crьkva po zakonu. Zakon duš. 30. — 3. *narod vjere Isusove po svemu svijetu, a po tom i u ńekoliko zemaļa i u jednoj zemļi i u jednoj občini.* Episkupь crьkve bosanьske. Spom. sr. 1, 50. Ista crkva jest jedina. S. Budinić, sum. 12b. Sveta majka crkva nije drugo nego li skup pravovjernije i dobrije krstjana. M. Divković, nauk 70. Što zapovijeda i nareduje sveta majka crkva. 43. Tebe po sve svijeta strane crkva sveta časti. J. R. Gučetić, mol. 11. Da bi kako grcku skladio s rimskom crkvom. J. Kavańin 267. Ovo je vazda u obicaju bilo u crkvi toliko zapadńoj koliko istočnoj. J. Filipović, prip. 1, 327. Tko virovat s crkvom ne će, med proklete sebe meće. V. Došen 258. Sveti Jerolim veliki naučiteļ svete crkve. A. Kačić, razgov. 11. Crkvu rimsku puno štovaše i braňaše. H. Toliko crkva istočna oli ti grčka koliko zapadńa oli ti latinska još od svoga počeтka jednoskupno zakone postaviše. M. Dobretić 193. U zapadnoj crkvi ovoga kruha obicaj pristo je .... u istočnoj nista maňe crkvi i sada isti obicaj drži se. I. Velikanović, upuć. 2, 103. I. *u imenima mjesnijem: a) s kakvim adj., kao* Bijela Crkva *i* Bijele Crkve, *vidi na po se. b)* Četrdeset crkava, *ńeko mjesto izmedu Vraňa i Ovčjega Polja:* Nedomak 10 crkvi. Glasnik 31, 298. — *c)* Pet Crkava, *grad u Ugarskoj, inače* Pecuj, *lat.* Quinque Ecclesiae. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* U gradu Pet Crkava manastir razoriše Norini 73.

CRKVÁR, crkvára, *m.* aedituus, *čuvar crkveni, samo u Stulićevu rječniku. isporedi* crkvari.

CRKVÁRI, *m. pl. a) ļudi, što idu crkvama ili manastirima o velikim godovima,* in loca sacra migrantes. *u naše vrijeme, izmedu rječnika samo u Vukova.* U Srbiji dodu crkvari iz daļnijeh sela na konak *(u oči praznika),* a iz obližńijeh dodu u jutru, pa tu *(kod crkve)* budu do poslije podne. Vuk, živ. 86. Zar si ti jedan od crkvara u Jerusalimu koji nijesi čuo šta je u ńemu bilo ovijeh dana? Vuk, luk. 24, 18. Na mnogo mesta svešćenik i crkvari idu za krstonošama lagano na konjma. M. Đ. Milićević, slav. 66. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji dakovačkoj* Schem. zagr. 1875. 146. Pregled 146.

CRKVÁROŠ, *m. tko često ide u crkvu,* frequens dei cultor. *u naše vrijeme, u Bačkoj.* V. Arsenijević.

CRKVENA, *f. a) ńeko mjesto koje se spominje prije našega vremena samo po imenu.* Crkvena. Sr. Novaković, pom. 150. — *b) rijeka koja utječe u Vrbas kod Bańe Luke.* Zemļop. bos. 16. *piše*

je i Crkvina. Zemlop. bos. 16. Glasnik 20, 380. *na karti* ‚Crkven'.

CȒKVENAC, Crkvênca, *m. a) selo u Srbiji u okrugu čuprijskom.* K. Jovanović 180. — *b) mjesto u selu Borku u Srbiji u okrugu biogradskom:* U selu Borku na mestu Crkvencu drži se da je nekad bio manastir Borak. M. D. Milićević, srb. 68. — *c) brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 298. — *d) u pjesmi kao da je ńeko brdo:* Javorov momak, javorova biljka, na crkvencu na zlaćencu ran' poje. Vuk, živ. 12. *e) prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875 259.

CȒKVENAČKÎ, *adj. što pripada selu Crkvencu.* Opština crkvenačka. K. Jovanović 180.

CRKVÈNÎ, *adj.* ecclesiae, ecclesiasticus. *isporedi* crkovni. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Voltiđijinu* (‚crkven'), *u Stulićevu* (‚crkveni'), *Vukovu* (crkveni) *i Daničićevu. nominalnom obliku nema potvrde ni jednom svega vremena.* Na ljudeh crkvenih. Mon. serb. 134. Mede zemļi crkvenoj. Glasnik 24, 241. Pokrov crkveni raspuče se na dvoje. N. Rańina 100. mar. 15, 38. Poglavica crkveni. 164. Da ti pravi gdi crkveno blago stavi. P. Hektorović 114. Svitovni ļudi a ne crkveni. A. Komulović 49. Postavi ńega svrhu vrha crkvenoga. I. Bandulavić 34. mat. 4, 5. Er ih je prisvijetli skup od običaji crkvenijeh pohvalio. B. Kašić, fran. 150. Od zapovidi crkvenih i od svitovńih. I. T. Mrnavić, nauk 1702. 18. Kad čuješ crkveno zvono. I. Grlićić, put. 275. Od sbora crkvenoga. J. Kavańin 111. Crkvenoga dobra istoga ne bi strašan grabit. 229. Što će reći duh crkveni? A. Kadčić, bogosl. 3. Što je zaveza crkvena? 14. Da si ukrao crkveno. 197. Od kļuča crkvenih. 225. Zakon crkveni. A. Bačić 140. Sada nije ļudi crkveni, koji bi poznali od kud su odpali. S. Badrić, ukaz. 4. Ļudi crkveni i svitovńi. F. Lastrić, test. 105. Ne ima zapovijedi božje, koja se u pjanstvu ne tlači, ni crkvene. F. Lastrić, ned. 426. Pastir crkveni. 401. Koji su crkveno grabili. J. Banovac, pred. 101. Kakvi vaļa da budu služari crkveni novoga zakona. E. Pavić, ogled. 141. Primiše svu robu toliko crkvenu, koliko manastirsku. Norini 55. Na crkvenoj ulici igrahu se. M. A. Reļković, sat. 3. Zarad ceremonija, to jest crkvenih običaja. A. Kanižlić, kam. 11. Misnici i ostali ļudi crkveni. I. Velikanović, upuć. 2, 162. Crkvena se otvoriše vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 197. Da crkvenu zatvorim avliju. 4, 170. Pa sakupi dvanaest vladika i svojijeh trista kaluđera i šest stotin' crkvenijeh daka. Nar. pjes. petr. 2, 559. Donesu crkveni barjak. Vuk, nar. pjes. 1, 10. Zavjes crkveni razdrije se na dvoje s vrha do na dno. Vuk, mar. 15, 38. Iz crkvenoga jezika. Vuk, nar. pjes. 1, 136. — crkvènî, *kńiga svetoga pisma, koja se zove i kńiga Isusa sina Sirahova, i pisac joj,* ecclesiasticus. *u ńekih kńiževnika prošloga vijeka. isporedi* crkovnik, crkovńak, crkvenik. Marija je kako maslina gizdava, veli crkveni. F. Lastrić, test. 350. Ako sumļiš, evo crkveni prid tebe izlazeći svidočbu donosi. Đ. Rapić 301. Rece duh sveti po crkvenomu B. Leaković, nauk 340. — crkvènô kòlo, *čupor. vidi* bogorodičino kolo *kod* bogorodičin. Vuk, rječ. 814b. Spušta čedo na kolo crkveno. Nar. pjes. vuk. 4, 18. — crkvènê hàļine, *što i stajaće, koje se oblače kad se ide u crkvu, u svatove itd.* Magaz. 1851. 88. Obuci mi crkvene haļine, što ih nosim u bijelu crkvu. Nar. pjes. petr. 2, 135. — crkvènî sȋn, rerum ecclesiasticarum curator, *čovjek srjetski koji upravļa imańem crkvenijem. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori osobito u Srijemu). isporedi* crkveńak *pod b.* — bàba crkvènâ, *žena koja mijesi hļebove za službu božju. u Srijemu.* B. Mušicki. *isporedi* baba, klisara, poskurača, poskuričara. — *u imenima mjesnijem, kao* Crkveni Bok, *vidi na po se.*

CȒKVENÎ BÔK, Crkvenôga Bȍka, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Kostajnice.* Razdjel. 22. Šem. prav. 1878. 73. Crkvenî Bȏk. J. Adamović.

CRKVÈNICA, *f. a) selo* XIV *vijeka u sadašńoj Srbiji u Bitvi.* Crnkvenica. Ļetop. sr. 1817. 4, 54. Daničić 3, 451. — *b) selo u hrvatskom primorju u podžupaniji riječkoj od* XV *vijeka. piše se i* Crikvenica: Crikav sv. Marije u Crikvenici u vinodolskom kotaru. Mon. croat. 55. Na Crikvenici. 70. 114. 186. 248. Crikvenica. Schem. segn. 1881. 43. *i* Cirkvenica. Schem. segn. 1871. 45. *i* Crkvenica: V Crkvenici. Mon. croat. 49. Na Crkvenicu. 68. S Crkvenice. 68. Crkvenica. Pregled 8.

1. CRKVÈNÎČKÎ, *adj.* ecclesiastici, *od* crkvenik. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Pridostojan staña crkveničkoga. A. Kanižlić, kam. 22.

2. CRKVÈNIČKÎ, *adj. što pripada Crkveniei selu u Hrvatskoj, koje se piše i* Crikvenica, *a po tom i* crikvenički. Učinismo milost fratrom crikveničkim u Vinodolu, da oni mozite učiniti piļu u crikveničkoj drazi. Mon. croat. 54.

CRKVÈNÎK, crkvenika, *m. vidi* crkovnik. *prošloga vijeka. a) kao* crkovnik *pod a.*: Crkvenikom vlast podavši. J. Kavańin 243. Procinite crkvenika: u crkvi ga bog ogńem sažeže. S. Ļubuški 28. Zapovidivši da crkvenici i puk pojdu od crkve. Turl. blago 2, 45. Poglavice sveštenika i drugi crkvenici. A. Kanižlić, kam. 29. Budući radi velike svitovńih ļudi u ovoj stvari nepomńe na sebe uzeli crkvenici brigu. I. Velikanović, upuć. 2, 402. — *b) kao* crkovnik *pod b.*: Kako crkvenik govori. A. Bačić 221. Kod crkvenika na poglavju 24. I. Velikanović, upuć. 1, 181.

CRKVÈNÔ PÒĻE, *n. polje u Bosni ne daleko od Kļuča.* Zemlop. bos. 49.

CRKVÈNÔ SȄLO, *n. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 29. *pisalo se* XV *vijeka i* Crikveno: Selo Crikveno. Mon. croat. 126. — *b) selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Razdjel. 19.

CRKVÈNSKÎ, *adj. vidi* crkveni. *u imenima mjesnim:* Crkvenski potok *u Srbiji u okrugu biogradskom:* Ńiva u Crkvenskom potoku. Sr. Nov. 1863. 416. Crkvensko brdo *u okrugu kragujevačkom u Srbiji:* Vinograd na Crkvenskom brdu. Sr. Nov. 1870. 195. 1871. 278.

CRKVEŃÁK, crkveńaka, *m. a) vidi* crkovnik *pod a.*, crkvenik *pod a. od* XVI *vijeka:* Biskupi, popove, dijakoni i vsi ostali crkveńaci. S. Budinić, sum. 99. Sve zajedno crkveńake, i popove i dijake. J. Kavańin 99. Ļubeznivi crkveńače. A. Kadčić, bogosl. 1. Kako učini jedan crkveńak. J. Filipović, prip. 3, 217. — *b)* rerum ecclesiasticarum curator. Koji upravļaju s prihodom i rashodom crkvenim zovu se u Crnoj Gori crkveńaci. V. Bogišić, zbor. 518. *isporedi* crkveni sin *(kod* crkveni), crikvenštak. — *c)* famulus ecclesiae, *sluga koji po crkvi sprema, zvoni itd.; u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pop zapovjedi daku a dak crkveńaku. Nar. posl. vuk. 255. — *d) selo u Bosni u okrugu sarajevskom blizu Kreševa.* Statist. 16. Schem. bos. 1861. 51.

CRKVEŃÁKOV, *adj. što pripada crkveńaku. samo u Vukovu rječniku.*

CRKVI, crkve, *f. vidi* crkva. *osim nom. sing. u ostalijem je oblicima kao* crkov *ili* crkav *ili*

crki. *samo* XIV--XVI *vijeka, i u Daničićevu rječniku.* Sija svetaja crьkvi. Glasnik 11, 192. Da ima crьkvi. Mon. serb. 60. Daničić 3, 451.

1. CȓKVICA, *f. dem.* crkva. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (171ª. 189ᵇ), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* Crьkvica sv. Georgija. Stefan kr. 6. Da drьže onuzi crьkvicu. Glasnik 15, 285. Crьkьvicu malu. Danilo 370. Često u crkvice dohode. J. Kavanin 450. U crkvici maloj ovoj. P. Knežević, živ 15. Odnesoše ga prid jednu crkvicu. J. Banovac, razg. 150. Ako ne bude sagradio crkvicu. I. J. P. Lučić. nar. 129. Mila majčice, bijela crkvice! Nar. pjes. vuk. I. 17. Crkvica između Varadina i Karlovaca. Vuk, nar. pjes. 2, 251. — *isporedi* Crkvica.

2. CȓKVICA, *f. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. Nov. 1879. 176. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom blizu Zenice.* Zemljop. bos. 38. Schem. bos. 1864. 81 *pogrješka* ‚Cerkvice'. Statist. 62. — *c) selo također u Bosni u okrugu travničkom blizu Skopļa gornjega.* Statist. 75. *vidi i* Crkvice.

CȓKVICE, *f. pl. a) u Hercegovini između Tare i Pive kao knežina.* Vuk, rječ. 815ª. Pašić Osman na Crkvice ravne. Ogled. sr. 91. *iste će biti u jednom spomeniku prije našega vremena:* Crьkvice. S. Novaković, pom. 150. *u jednoga pisca prošloga vijeka u jed.* Crkvica: Od Crkvice kod Foče. A. Kačić, kor. 456. — *b) seoce u Boci kotorskoj.* Repert. 11. Doklen tice na Crkvice doše na pogledu od Kotora grada. Nar. pjes. vuk. 4. 6.

CȓKVIČICA, *f. dem.* crkvica. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načišćena.*

CȓKVINA, *f. a) augm.* crkva. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* cȓkvīnâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* cȓkvinȇ, cȓkvinôm. *aa) kao pogrda crkvi:* Obori trešńa dio Apolove crkvine. B. Kašić, per. 2. Razorujući crkvine. B. Kašić, fran. 110. U jednoj crkvini padoše svi kipi vražji na zemļu. B. Kašić, is. 19. — *bb) kao opala crkva, razvaljena, zidine od crkve. u tom smislu u Vukovu rječniku.* Udoše u crkvinu. M. D. Milićević, jur. 30. Nađe zidine od nekakve crkvine. M. D. Milićević, živ. 2, 10. — *b)* parietaria, *trava koja se zove i* drijenak. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (parietaria), *u Stulićevu* (parietaria) *i u Vukovu* (herbae genus, *s dodatkom da se govori u Cetini).* Sok od crkvine. J. Vladmirović, lik. 22. Tuci travu crkvina. 45. Uzmi trave crkvine, ‚parietaria. 35. Crkvina ili drinak, parietaria. Sloser-Vukot., flor. 1002. parietaria officinalis L. B. Šulek, im. 41. — *c) ime mjestima: aa) dva sela u hrvatskoj krajini ogulinskoj* Velika *i* Mala Crkvina. Razdjel. 20. — *bb) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 93. — *cc) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, reč. 129. — *dd) brijeg u selu Krivaji u Srbiji u šabačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 126. — *ee) više se mjesta u Srbiji pod šumama, livadama itd. zove tako: u okrugu kneževačkom:* Niva u Crkvini, Sr. Nov. 1875. 197. *u okrugu kragujevačkom:* Niva kod Crkvine. 1861. 363. Livada na Crkvini. 1866. 82. *u okrugu smederevskom:* Niva u Crkvini. 1871. 133. *u okrugu valjevskom:* Niva u Crkvini. 1870. 374. — *d) vidi kod* Crkvena.

CȓKVINE, *f. pl. ime mjestima: a) u Crnoj Gori u Lovćenu brdo, koje se zove i* Jezerski vrh. Vuk, rječ. 815ª. — *b) mjesto kod sela Medulužja u Srbiji na putu iz Biograda u Kragujevac.* M. D. Milićević, srb. 236. *pripovijeda se da su se prije zvale* Drvenglave, *pa se prozvale* Crkvine *kad je stara crkva* 1813 *izgorjela, te ostale zidine.* 1100.

CȓKVIŃAK, *m.* hyssopus officinalis L. *u jednoga pisca našega vremena sa značenjem koje je stavljeno i s pitanjem da ne bude* parietaria? B. Šulek, im. 41.

CȓKVĪŠTA, *n. pl. neko mjesto koje se spominje samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 150. *isporedi* crkvište.

CȓKVĪŠTE, *n. a) mjesto gdje je bila crkva ili gdje su još zidine od crkve. od* XIV *vijeka, između rječnika u Vukovu* (ubi olim fuit ecclesia) *i u Daničićevu.* Na crьkvište varьvarino. Mon. serb. 123. U crьkvište krьstovo. Glasnik 15, 300. Na crьkvista. Mon. serb. 111 Na crьkvíste. 197. 198. Do crьkvišta. Glasnik 15, 285. Ima vlaško bijelo crkvište, de je vlaška bogomoļa bila; onde raste bilje ļekovito, ti naberi po crkvištu bija. Nar. pjes. stojad. 2, 79. — *po tome dolazi i kao ime takim mjestima, po kojima mogu već biti ńive i livade itd.:* Crkvište u ataru sela Kamenova blizu Mlave *(u Srbiji u požarevačkom okrugu):* tu je nekad bila crkva od koje se sad ništa ne poznaje; ali pet sela na Markov dan izlaze tu s barjacima na bogomoļu i na igru. M. Đ. Milićević, srb. 1032. *taka mjesta pod ńivama, vinogradima itd.: u Srbiji u okrugu biogradskom:* Oraća zemļa na Crkvištu. Sr. Nov. 1861. 137. *u okruzima kneževačkom, požarevačkom, užičkom, valjevskom:* Ńiva u Crkvištu. Sr. Nov. 1873. 963. 1865. 346. Vinograd na Crkvištu. 1863. 62. Livada u Crkvištu. 1872. 590. Ńiva zvana Crkvište. 1875. 223. — *b) groblje oko crkve,* coemeterium, *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značenju i* crkvištvo.

CRKVOČÚVATI, crkvòčûvām, *impf.* aeditimari. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načišćeno.*

CRKVÒDER, *m.* ecclesiae violator, locorum sacrorum expilator. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRKVÒDERINA, *f* vectigal super ecclesiarum bona. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRKVOKRADNI, *adj.* sacrilegus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Prokleti crkvokradni bogokrivac. D. Rapić 100.

CRKVONARÈSITEĻ, *m.* ecclesiae exornator. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* crkvoresnik.

CRKVÒPAZITI, crkvòpazîm. *impf.* aeditimari. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načišćena.*

CRKVÒPOMŃÎK, *m.* aedituus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načišćen.*

CRKVÒRĒSNÎK, *m.* ecclesiae exornator. *u rječnicima Belinu* (311ᵇ) *i Stulićevu.*

CRKVÒSPRAVÎŠTE, *n.* sacrarium. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značenju i* crkvospravištvo. *oboje nepouzdano.*

CRLONI, *m. prezime talijansko* XIII *vijeka.* Sudac Crloni. Mon. croat. 21. *u latinskom prijevodu:* Zerlognii, *u talijanskom* Carlon. Starine 6, 213.

CȓĻA, *f. ime kravi. u Lici.* V. Arsenijević. *Od* crļena.

1. CRĻEN, crļêna, *adj.* ruber, *creen.* — *Akcenat kaki je u stavljenom gen. sing. masc.* (crļêna), *taki je u svijem oblicima nominalnijem i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obliku. između nominalnijeh oblika još je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* crļênē, crļênôm. *u složenijem oblicima svijem mijeńa se:* crļenî. — *Kompar.:* crļenijî. —

Riječ je ńegda glasila črvļen; *pred* ļ *je otpalo* v, *te se nahodi i* črļen; *č se promijenilo na* c *a* v *otpalo te je postalo i* crļen. *dolazi od* XIII *vijeka, i to sa* č *a bez* v; *sa* č *i sa* v *dolazi od* XIV *vijeka; od toga vijeka dolazi i sa* c *a bez* v *(vidi dalje). po ńekim se krajevima u naše vrijeme mjesto* ļ *govori* j, *te glasi i* crjen *(vidi dalje). - Postaňe vidi kod* crven.

a. *sa* č *i* v. *samo* XIV—XVI *vijeka, a i tada veoma rijetko.* Crьvļeny carьskyjo i bagrenice. Danilo 97. Prolijav črvļena vina na ubrus. Trojan. jag. arkiv 9, 125. Vino bilo i črvļeno. Korizm. 8b. Sukńu črvļenu. 95b. Zvezda trakata i črvļena. Š. Kožičić 32b. Črvļenu vunu. Anton Dalm. hebr. 9, 19. Črvļeno more. 11, 29.

b. *sa* č *a bez* v. *od* XIII *vijeka, po ńekim krajevima i danas; izmedu rječnika u Vrančićevu* (91), *Bjelostijenčevu, Jambrešičevu, Voltiģijinu i Daničićevu. u primjerima H. Lucića i M. Držića nije pouzdano* č. Skrьlata čistoga i črļenoga. Mon. serb. 23. Na črļeni koži. Spom. sr. 2, 49. 56. Na črļeni svioni tkanici. 2, 60. Venačacь biseranь po črļenomь bračinu. Mon. serb. 386. Pečat voskom črļenim pokriven. Mon. croat. 229. Ja išću da prodam ńe lice rumeno za jaspre, ko podam za vince črļeno. H. Lucić 231. Onaki zračan i črļen ne kaže da je lakom. M Držić 280. Zaogrnuše ga plašćem črļenim. Bernardin 11. Obukši ga u črļeno. A. Komulović 66. Da mi se vas obraz črļenim pokrije. Đ. Baraković, vil. 252. Črļen eto Stefan. F. Glavinić, cvit 423. Rožice bile i ‚črlene'. 254. Najde sin jedan črļeni pas. Nar. prip. mikul. 103. Črļene hlače. Jačko 5.

c. *sa* c *a bez* v. *od* XIV *vijeka* (Crьļenyj Brěgъ. Glasnik n. 12, 71), *i danas; izmedu rječnika u Mikaļinu, Belinu* (597a. 632b), *Voltiģijinu, Stuli̇ćevu, Vukovu i Daničićevu. a) što god crļeno:* Jedna jabluka odь korde odь kamene crьļena. Spom. sr. 2, 71. Obotce zlate sa četiri kameni crļene velike i dva mala crļena. Mon. serb. 386. Šuba velika crьļena aksamita. 2, 125. Svitom crļenom ogrnuše ńega. N. Raňina 93. Kad vidi njeku stvar crļenu. Zborn. 1. U svitah crļenijeh. 121b. Gdi tvoj stric . . . crļen klobuk prija. H. Lucić 285. Daj mu dva sira i crļen klobucac. M. Držić 177. Jedan s krune tri na glavi raj na zemļi otvoraše: u crļenoj u napravi oko cela drugi sjaše. I. Gundulić 277. Pod bogatim odjećami od crļena sja griniza. 397. Ako budu grisi vaši crļeni kako crvak. I. Bandulavić 63. Obukoše ga u crļenu svitu. 87. Ima u nenavidost svaku stvar crļenu. P. Posilović, cvijet 103. Erdeļani, Maurovlasi, crni i crļeni Latini. J. Kavańin 238. Kitu sipanta predenom crļenijem vezaše na prutac od cedra. I. Đordić, salt. 168. Od koje boje oli ti masti imaju biti svete odiće? Mise od mučenikov imaju biti od crļene. A. Kadčić, bogosl. 88. Gvozdje koje se sa svim u ogńu crļeno učinilo vidi se da je veće ogań nego gvozdje. J. Filipović, prip. 1, 230. Okruniče se krunom rumenom i crļenom. F. Lastrić, test. ad. 87. Da sve, što uzbudem videt, crļeno mi se prikaže. L. Radić 28. Što ti nosiš crļena barjaka? M. A. Reļković, sat. 81. Prvi biše vas ruňav, dlake crļene. A. Kačić, kor. 26. Da svеže na ponistri jednu struku crļenu. 105. Gledati crļene klobuke. A. Kanižlić, kam. 818. Prvo slovo jest crno, drugo crļeno. M. Zoričić, zrc. 30. Na tilu odilo crļeno. M. P. Katančić 52. Iz kabanice u crļenu čohu. Poslov. dan. 34. S dvora crļeno, a iznutra erveno. 108. Na Mitu su žute čizme i crļena svila. Nar. pjes. vuk. 1, 87. Crļeno cv'jeće i modro. 1, 202. U crļenoj dolamiei. Nar. pjes. vuk. herc. 330. Od mirisa crļenih jabuka. Nar. pjes. mar. 187. Oj dovojko, crļena jabuko! Nar. pjes. vil. 1868. 116. Dade mu jedan štap dvorogi, crļen kao vatra. Nar. prip. vuk. 120. Uzme dvije crļene paprike. Nar. prip. vuk.[2] 293. Crļene biňiše. Osvet. 4, 15. — *b) crļeno vino:* A. Vina donesi, nad' dobro što godi. B. Hoću li bijologa? crļenijeh er nije. N. Naļešković I, 265. Vina bijela i crļena. J. Kavańin 22. Ili ima biti crļeno *(vino)* ili bilo. J. Banovac, razg. 225. Vino crno, crļeno, žuto, zeleno. M. Dobretić, bogosl. 347. I bario vina crļenoga (‚crńologa'). Pjev. crn. 306. — *c) crļeno jaje o uskrsu:* Svakom je dao po tri crļena jaja. G. Zelić 199. — *d) usta, usne, oči:* Crļenijem ustime ruža je prilika, a bjelo prsi me snijega su i mlika. I. Gundulić 115. Gdi jesu tipe kose, crne obrve, usne crļene? P. Posilović, nasl. 22b. Oči crļene kaono vatra. N. Palikuća 3. — *e) koń:* Tri koňa, jednoga crļena kao krv. Nar. prip. vuk. 122. Drugoga *(koňa)* nejahana crļena s crnom glavom. 151. — *f) zemļa:* Crļena zemļa, rubrica. Mikaļa 48.b. *vidi i kod* zemļa. Bog stvori tijelo Adamovo od praha ali ti od zemļe crļene. M. Orbin 15. — *g) crļeno more, crļeno jezero, o moru i jezeru koje se tako zove (vidi i kod* more): Prinese ih po moru crļenom. N. Raňina 211b. Ńega zgubļena u vodi, gdi hodi, sred mora crļena zle smrti slobodi. D. Raňina 149b. Prijeći priko mora crļenoga. A. Gučetić, roz. jez. 236. Prisušeńe mora crļenoga. A. Vitaļić, ist. 191. U ‚crļenomu' moru pogiboše. S. Margitić, fala 162. Utopi se u more crļeno. K. Maģarović 48. Crna od mora do crļena. J. Kavańin 223 Priko mora crļenoga. I. Đordić, salt. 336. F. Lastrić, test. 160. J. Banovac, pred. 111. Ovo crļeno more. Đ. Rapić 291. Krajem mora crļenoga. A. Kačić, kor. 73. U Imoskome imaju dva jezerca, od kojijeh se veće, koje nigda ne presiše, zove crļeno jezero. Vuk, nar. pjes. 1, 132. — *h) s kakvim supstantivom dolazi u imenima mjesnijem, kao* Crļeni Brijeg, Crļene Stijene. *vidi na po se.* — *i) s kakvim supstantivom dolazi u imenima bilju:* crļena kitica, crļena trava, crļeni trn, *itd. vidi kod supstantiva kojima se pridijeva.* — *k) u sredńem rodu bez supstantiva, crļeno odijelo:* Jedan ga *(Isusa)* ogrnu crļenim. N. Naļešković 1, 135. U crļenu odjeveni. I. Kanavelić, iv. 87. Silna vojska . . . u crļeno biše obućena. A. Kačić, razgov. 221.

d. *u jednoga pisca našega vremena, koji piše* ‚crļen', *ima na jednom mjestu i sa* v: crvļen, *ali će tako biti napisao samo po ruskom jeziku:* Svalim sa sebe crvļenu kabanicu. G. Zelić 35. *i u Stulićevu rječniku ima iz brevijara* crvļen, *ali će sam Stulić biti promijenio* č *na* c. — *po ńekim se krajevima mjesto* ļ *govori* j: Crjena trava, geranium molle. Slovinae 1881. 438. *po ńekim se krajevima umeće* c *među* č *i* r. *a mjesto* ļ *govori se također* j: Jabuko kada su červjeni. Nar. pjes. istr. 2, 19. Čerjeni kalceti, bile postoli. 2, 146.

2. CRĻÊN, *f.* rubor, rubedo, *crvên. od prošloga vijeka.* Nihovo prazno misto ispuni nika odićena skrletna crļen. M. A. Reļković, sat. 172. One izabrane boje od najplemenitije crļeni. 177. To joj crļen iz obraza krade. J. S. Reļković, kuć. 207. Pet aršina mramora kamena *(debeo zid)*, a toliko hrastove crļeni. Nar. pjes. juk. 396.

CRĹEN BRĴEG, *m. vidi* Crļeni Brijeg.

CRĻENA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Šem. prav. 1878. 72.

CRĻENA GRUKA, *f. ńeko mjesto kod sela Žeravine blizu Prizrena* XIV *vijeka, a tada se pisalo* črļena: *Žeravini je na Drinu išla međa* u Crьļenu Gruku, nizь Gruku u Dubravu. Glasnik 15, 310. Daničić 3, 472.

CRĻÉNAC, crļénca, *m. a)* allium cepa L.. *crveni luk, crni luk. isporedi* crvenac. *u Bjelostijenčevu rječniku* (čr|enec *i* cr|enac) *i u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 41. 59. — *b) cr|en krumpir. u Lici.* V. Arsenijević. — *c) ime pijetlu. u Lici.* V. Arsenijević. — *d) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović, reč. 142. — *e) vrelo u Lici kod Bruvna* J. Bogdanović.

CRĻENÁČITI, cr|ènâčîm, *impf.* rubefacere, *crveniti. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRĻÈNAČKÎ, *adj. što pripada selu Cr|eneu.* Cr|enačka opština. K. Jovanović 142.

CRĻÉNAK, cr|énka, *m. a)* pyropus, *dragi kamen koji se obično zove rubin. u rječnicima Belinu* (634b, *gdje će biti pogrješka gen.* cr|enaka), *u Bjelostijenčevu* (cr|enak) *i u Stulićevu* (cr|enak, cr|enka). — *b) ńeka loza vinova. u Dalmaciji.* A. Ostojić. B. Šulek, im. 44.

CRĻENCE, *n.* rubor. *samo u Stulićevu rječniku, kao dem.* cr|eno, rubor. *riječ bez sumńe načińena za rječnik.*

CRĻÉNCI, Cr|ênâcâ, *m. pl. a) selo u Srbiji u okrugu brogradskom.* K. Jovanović 97. — *b) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 89. *je li i ńima akcenat kakav je prvima, ne zna se za cijelo.*

CRĻÉNČANIN, *m. čovjek iz sela Cr|enca.* M. Đ. Milićević.

CRĻÉNČIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* Radoslavь Crьļenьčićь. Glasnik II. 12, 80.

CRĻENÊ STĬJENE, *f. pl. a) stijene kod Brijesta u Dalmaciji:* Više Brista sela malenoga viče vila iz Cr|enih Stina. A. Kačić, razgov. 311. — *b) stijene u Bosni kod Hlijerna. isporedi* Cr|enice. Al' ga viče vila prigorkińa iznad Livna iz Cr|enih St'jena. Nar. pjes. juk. 521. — *isporedi* Crvene Stijene.

CRĻÈNGUZA, *f.* ruticilla phoenicurus. Slovinac 1880. 31.

CRĻÊNI, Cr|ênî, *f. pl. a) selo u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 97. — *b) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 33.

CRĻENÎ BRĬJEG, *m. zaselak selu Dečanima* XIV *vijeka. vidi* Crveni Brijeg. Meda Đečanomь u Crьļenyj Brêgъ. Glasnik II. 12, 71. *isto će biti u jednom spomeniku* selo Crьļenъ Brêgъ. S. Novaković, pom. 150.

CRĻÈNICA, *f.* 1. chlamys coccinea, *cr|ena (skerletna) kabanica.* XIII *vijeka sa starijim* č *mjesto* c *i sa* v *pred* |, *i u jednoga pisca* XVII *vijeka takoder sa* č *ali bez* v, *o čemu vidi kod* cr|en. Crьvļenice carьskyje i bagrênice. Stefan kr. 29. Oblače ga u črļenicu i polagaju na ńi trnov venac. M. Alberti 478. mar. 15, 17. Haļinom črļonice zaodiše ga. 506. ioan. 19, 2. — 2. *u naše vrijeme na Krku* črļenica, *‚doňe žensko odijelo, posve crveno, u kojem se djevojke udavaju, a koje se drugda ne nosi'.* I. Milčetić. — 3. rubrica, *u crkvenijem knigama među crnijem riječima crvene, kojima se kazuje kako treba što činiti. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (cr|enica 634b), *Bjelostijenčevu* (cr|enica 39a. 55b) *i Stulićevu* (cr|enica). *isporedi* crvenilica. *a) sa* č: Rubrike ali črļenice od misala. P. Radovčić, nać. 544. Nutkamo sve redovnike da često privraćaju črļenice i da nastoje podpuno obslužiti jih. M. Bijanković 45. — *b) sa* c: Kako odredeno jest u cr|enici misala rimskoga. I. Zanotti, upit. 8. Jesi li cr|enice misala gledao? P. Knežević, osm. 17. U običajniku štijući rubriku oli ti cr|enicu. M. Dobretić 279. Kako će misnik moći zadovoļno ispuniti ovu svoju dužnost kad ne priviđa cr|enice, kada ne štije knige vrhu s. načina. I. J. P. Lučić, bit. 66. — 4. *cr|ena zemļa,* rubrica. *u jednoga pisca našega vremena.* Miješańe kremika s lončarskom cr|enicom. M. Pavlinović, rad. 26. — 5. *ńeka trava, ńeka loza vinova i ńeka jabuka:* ‚cr|enica, črlenica'. B. Šulek, im. 44. 59.

CRĻENICE, *f. pl. kamenito brdo u Bosni kod Hlijerna. isporedi* Cr|ene Stijene. Pod planinom Krugom na brijegu Cr|enice zvanom. Zemļop. bos. 29.

CRĻENIĆ, *m. selo u Dalmaciji blizu Skradina. u mještana još sa* č *mjesto* c: Črļenić. Repert. 25.

CRĻÈNIKA, *f. a) cr|ena jabuka. isporedi* cr|enka. Oj jabuko cr|eniko, što s' toliko rod rodila? Nar. pjes. kras. 1, 132. ‚Cr|enika, črlenika'. B. Šulek, im. 44. 59. — *b) cr|ena šļiva:* ‚Črleniķa'. B. Šulek, im. 59. — *c) ńeka loza vinova.* B. Šulek, im. 44.

CRĻENILCE, *n. dem.* cr|enilo, rubor. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno.*

CRĻENILO, *n.* rubor, *crvenilo. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* (633a. 632b. 188a. 125a), *u Bjelostijenčevu* (čr|enilo) *i u Stulićevu. — a) staňe u kom se što cr|eni, čr|ên: aa) sa* č *mjesto* c *u jednoga pisca* XVII *vijeka, o čemu vidi kod* cr|en. Usne črļenilom živim podkrv|ene. I. T. Mrnavić, osm. 178. — *bb) sa* c: Cr|enilo smišano s biločom. Mika|a 48b. Prem da se posli ove promine vidi obličje kruha i vina, to jest, u oštiji ona ista biloća i okruglost, a u kaležu ono isto cr|enilo, koje se i prije posvećeńa vidaše, ništa ne maňe već nam ne prikazuju bistvo kruha i vina, nego tilo i krv Isukrstovu. J. Filipović, prip. 3, 51. Posvećuju u vinu cr|enu, kao da cr|enilo čini krv Isukrstovu. J. Banovac, razg. 225. Razjedenijem cr|enilom vas *(ogań)* razžareu sad so mota sam u sebi, sad nadimļe. B. Cuceri 136. Grimizno uzlazište s rumenijem cr|enilom. 175. Gelati su u opravi prvi, sa ńih ruha cr|enilom bl'ješte. Osvet. 4, 63. — *b) čim se cr|eni (mažući ili inače).* Mazati cr|enilom. Bella 632b. Sve cr|enilom omašćeno. I. J. P. Lučić, razg. 67. Na listu naslika dijete crnilom i cr|enilom. M. Pavlinović, rad. 64.

CRĻENILSKI, *adj.* miniaceus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CRĻENÌNA, *f. vidi* cr|enilo. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu (u oba sa* č*) i u Voltigijinu* (21): *u prvom* rubedo *i čim se žene mažu, u drugom samo* rubedo, *u trećem* röthe.

CRĻENITEĻAN, cr|enite|na, *adj.* rubefaciendus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

CRĻÉNITI, cr|ènîm, *impf.* rubefacere, *crveniti. a) prelazno samo u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (632b), *Bjelostijenčevu* (cr|enim *i* cr|enim 1, 1063), *Jambrešićevu* (črlenim), *Stulićevu i u Vukovu. isporedi* cr|eńeti. — *b) sa* se *pasivno u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Tuj krimiz iz vode vadi se cr|eni, kim no se gospode odića cr|eni. H. Lucić 264. — *isporedi* crleńeti se *kod* cr|eńeti.

CRĻENIV, *adj.* rubefaciens. *samo u Stulićevu rječniku sa značeńem koje je stavļeno. riječ po sve nepouzdana.*

CRĻÉNKA, *f. a) vidi* cr|enica *pod* 3. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (čr|enka). — *b)* rubecula, *crvendać. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (čr|enka 39a. 436b). *isporedi* crvenka. — *c) ime kravi cr|ene*

dlake. u Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević — *d) crļena jabuka.* Vuk, rječ. 815ª. U Bogdana devet vinograda i deseta crļenka jabuka. Nar. pjes. vuk. 1, 548. — *e) ńcka kruška.* B. Šulek, im. 44. — *f)* minimum. *samo u Stulićevu rječniku.* — *g)* dysenteria. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRĻÈNKAST, *adj.* subrubor, *crvenkast. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (črļenkast 1, 1063ᵇ) *i Jambrešićevu* (crļenkast 1, 880ª *i* črleńkast *(u dodatku).* Imadiše kose crļenkaste. A. Kačić, korab. 160. Malo kada pako se crna jal crļenkasta najde *(zemļa marga).* I. Jablanci 33. — *i složeno ozad s drugim adj.:* Crļenkasto-mrke boje. I. Jablanci 101.

CRĻÊNKO, *m. ime volu crļene dlake. u Stulićevu rječniku i u narodnom govoru u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

CRĻENÒBOJAN, crļenòbôjna, *adj.* rubro colore infectus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRĻENÒĆA, *f.* rubor, color rubeus. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRĻENÒDLAK, *adj.* crinibus rubris. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRĻENOMASTAN, crļenomasna, *adj.* coccineus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. od* crļen *i* mast *(boja).* Vez crļenomastan, vitta coccinea *(griješkom* crļnomastan). A. d. Bella, razgov. 73.

CRĻENOPLAV, *adj.* e rubro flaveus. *samo u Stulićevu rječniku* (rubor ad pallidum vertens), *gdje ima i* crvenoplav. *oboje nepouzdano.*

CRĻENOPRSNICA, *f.* rubecula, *crvendać. isporedi* crļenka. *samo u Jambrešićevu rječniku (sa* c). *Od* crļen *i* prsi.

CRĻENÒREPAC, crļenòrepca, *m.* phoenicurus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* crļenorepka.

CRĻENÒREPICA, *f. vidi* crļenorepka. *samo u Jambrešićevu rječniku (sa* č).

CRĻENÒREPKA, *f.* rubecilla. *isporedi* crļenka *pod b.*, crļenorepac, crļenorepica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (136ᵇ *sa* c). *Od* crļen *i* rep. *isporedi* crvenorepka.

CRĻÈNÔST, crļènosti, *f.* rubor, *crļen, crļenilo. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu (sa* č), *u Jambrešićevu (sa* c 1, 880ª), *u Voltiğijinu i u Stulićevu.* Da mu se krvna crļenost kaže na obrazu. A. d. Bella, razg. 40. Ostane biloća od kruha a od vina crļenost. J. Banovac, razg. 228.

CRĻENOVAC, Crļenôvca, *m. čovjek iz Crļenova.* Viknu Bjelić Crļenovca Peru. Nar. pjes. vuk. 4, 284.

CRĻENÒVLAS, *adj.* crinibus rubris. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRĻENOVO, *n. selo u Bosni blizu Bijeljine, isto koje pišu* Crńeljevo, *na karti* ‚Crļenovo'. Dok pregazi pustu Semberiju, pak se maši luga posavskoga, lugom prode selo Crļenovo, a kad prode selo Crļenovo, te je bio pokraj vode Save. Nar. pjes. vuk. 4, 278.

CRĻENOZEMĻAN, *adj.* rubricosus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CRĻENSKI, *adj.* miniaceus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRĻENSTVO, *n.* rubor. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińena.*

CRĻENÚKATI SE, crļenûčêm se *i* crļenûkâm se, *impf.* subrubere. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CRĻÈŃAHAN, crļèńahna, *adj. dem.* crļen. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRĻÈŃÁK, crļeńáka, *m. a) ńcka loza vinova. u Dvratskoj.* ‚Črlenjak'. B. Šulek, im. 59. — *b)* homalisus Geoffr. J. Šloser, kor. 413 415.

CRĻÈŃAŠAN, crļèńašna, *adj. dem.* crļen. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* crļeńahan.

CRĻÈŃÊŃE, *n.* tinctura. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, sa značeńem koje je starļeno* (‚črļeńe'). *isporedi* crvļeńe.

CRĻÈŃETI, crļèńîm, *impf.* rubescere, rubere. *-ńe- je po južnom govoru od staroga -nê-, mjesto čega je u istočnom -ne-, u zapadnom -ni-; ali -ni- pišu i u drugim govorima. mjesto* c *nalazi se i starije* č, *a pred* ļ *nalazi se i* v, *o čemu vidi kod* crļen.

1. *neprelazno: postajati crļen,* rubescere. *samo u Mikaļinu rječniku* (‚crļeniti, biti crven, rubere').

2. *sa* se, *crļenu biti i tu crļen kao prosipati od sebe, ńom kao sjati,* rubere. *a) sa* č *mjesto* c *i sa* v *pred* ļ *(vidi kod* crļen). *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Jere se nebo črvļeni. Anton Dalm., nov. test. 24. *b) sa* č *mjesto* c *u bez* v *pred* ļ. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Vrančićevu* (crļeniti se, rubere 91), *Bjelostijenčevu* (črļenim se, rubeo) *i u Jambrešićevu* (črleńim se, rubeo). Cigova krv u rožicah se črļeni. F. Vrančić, živ. 19. — *c) sa* c *i bez* v, *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (crļeniti se, rubesco), *u Belinu* (crļeniti se, rubeo, rubesco 632ᵇ. 101ᵇ), *u Voltiğijinu* (erröthen), *u Stulićevu* (crļeniti se, rubere, rubescere) *i u Vukovu* (crļeniti se, rubere). Svitlo crļeniti ja rubin na prstih, cafir se modriti, bilit na rukavih biser. M. Marulić 38. Crļeni se bok krvavi. I. Ivanišević 105. Zafir se modraše, rubin crļeńaše (‚crļenašе'). B. Krnarutić 8. Obraz mi se crļeni. V. Andriasi, put. 129. Množ neizbrojnu grijeha mojijeh ja razbirajući crļenim se. 353. Crļeniš se tijelom svijeme. I. Đorđić, mand. 88. Dok se vina ‚crļenijahu' u sudma. J. Banovac, pred. 106. Vidićemo priplemenite ružice, koje se . . . krvju za Isukrsta prolivenom crļene. F. Lastrić, svet. 53. Kad vidite crļeniti se nebo. Živ. is. 98. U obrazu se crļenim od stida. M. Zoričić, osm. 63.

CRĻIV, *adj. vidi* crvļiv.

CRĻIVAČA, *f. vidi* crvļivaća.

CRMAN, crmna, *adj.* ruber, *crven.* XIII—XVII *vijeka, ali vrlo rijetko, i to sa* č, *mjesto kojega je starļeno* c *kako bi danas glasilo. isporedi* Crmnica. *između rječnika samo u Stulićevu* (tinctus, infectus, *iz brevijara) i u Daničićevu. — Postaña istoga kojega je* crven, *sa starijim* m *mjesto* v, *kojim se* m *zamijenilo u* crven. — Faraona sь kolesьnicami pogruzi vь mori crьmьnêmь. Domentijan[a] 317. Preide ne črьmnoje sec, nъ tьmnoje ono i mračnoje žitija more. Glasnik 11, 117. Ot mora črmnago. Arkiv 9, 92. — *u imenima mjesnijem, kao* Crman Kal, Crmna Gora *itd., vidi na po se.*

CRMAN KAL, Crmna Kala, *m. selo u hrvatskom primorju u Vinodolu* XV *vijeka, a tada je* c *glasilo* c. *isporedi* crman. Selo ko se zove Crman Kal. Mon. croat. 111. K rečenomu selu Crmnu Kalu. 115.

CRMAŃ, Crmńa, *m. a) selo blizu Dečana kod sela Sjeroši i Sušice na Drinu* XIV *vijeka, a tada je pred* r *bilo* č *mjesto* c. *isporedi* crman. Sêrošь sь Crьmńemь. Glasnik 11, 12, 18. 101. Od Crьmńa. 50. — *b) ńcko bilo u hrvatskom primorju a u Istri pļeva:* črmań. B. Šulek, im. 59.

ČRMČINA, *f. ńeko mjesto* XIV *vijeka u Bitri u sadašńoj Srbiji, a tada je pred* r *bilo č mjesto* c. Među Magliči i među Črńmčinomь. Ljetop. sr. 1847. 4, 54. Daničić 3, 472.

ČRMENSKI LUGOVI, *m. pl. mjesto blizu Drenopoļa, inače* Mostar *i* Mustafa-pašina Ćuprija. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, u koga je još c pred* r *mjesto* c. Do mêsta rekomago Črńmčńsky lugovi, blizь Andrijana Poļa dьnь hoda i poboļše zovomo Mostarь. po sledi imenova se Mustafa pašina ćuprija. Glasnik 22, 224.

ČRMNA GORA. *f. vidi* Crna Gora *pod* G.

ČRMNICA, *f. rijeka i oko ńe kraj u Crnoj Gori. od* XIV *vijeka, a u to je vrijeme pred* r *bilo č mjesto* c, *isporedi* crnac, *od čega je i postalo.* Selo u Črьmьnici imenemь Brecli. Mon. serb. 113. Daničić 3, 472. Črmnica je župna gotovo kao i primorje. Vuk, rječ. 815a. Evo idu krvavoj Črm(n)ici. Pjev. crn. 41. Kad spodobiš bogatu Crnnicu. Nar. pjes. vuk. 5, 83. — *pred* n *može se* m *promijeniti na* v, *te glasi i* Crvnica. *tako* XV *vijeka:* Đurašević iz Crvnice. Mon. serb. 463. Marko iz Crvnice. 461. Daničić 3, 150. — *izbacujući* n *pred* n *govori se i* Crnica. Vuk, rječ. 815b. Dođe paša u Crnicu. Starine 10, 22. Đoke Vuksan u Crnicu dođe. Pjev. crn. 19. Rano podranila *(vojska)* put Crnice, da udre na Turke. Ogled. sr. 173. Pa okreni uz Crnicu rijeku. Osvet. 3, 72.

ČRMNICANIN, *m. čovjek iz Crnnice. u naše vrijeme, između rječnika u Vukova. akcenat u nn.:* Črmničâni. S desne strane stavi Crnničane. Nar. pjes. vuk. 5, 217. — *i bez* n *(vidi* Crnnica): Od svijeh Crnicana. Starine 10, 22. I to dose k ńima Crničani. Pjev. crn. 10.

ČRMNIČKÎ, *adj. što pripada Crnnici. u naše vrijeme, između rječnika u Vukova.* Pošlaļ mi crnničke oblazi nahiju. 5, 25. Na dno ravna poļa crnničkoga. Pjev. crn. 21. Ali ćemo viru crnničkome? 79. — *i bez* n *(vidi* Crnnica). Ban naprema nahije Crnicke. Pjev. crn. 21.

ČRMNILO, *n.* color. *samo u Stulićeva rječnika, za koji je bez sumńe i naličnо, sa znaćenjem koje je starļeno.*

ČRMPURAST, *adj. vidi* crnpuras.

1. ČRN, *crna, m.* niger. — *Akcenat kako je u starļenom gen. sing. masc., tako je u svijem oblicima nominalnijem i u svijem složenijem koji se zamijeniļi nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obliku. između nominalnijeh oblika još je i zadni slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* crnȏ, crnôm. *u složenijem oblicima svijem mijeńa se:* crnî. — *Kompar.:* crnîi: *u nekih pisaca i* crnijî *(vidi dale pod* 3). — *c je postalo od starijega c: sa c dolazi od* XIII *vijeka, a sa c od* XIV *(vidi dale).* — *Kor.* skar, *pokrivati.*

1. *sa c. od* XIII *vijeka (vidi prvi primjer), ali suda samo po nekim krajevima, između rječnika u Vrančićeva* (ater, furvus, niger, pullus), *u Bjelostijenčeva, Jambrešićeva, Voltiđijinu* (27) *i Daničićeva.* Crьni Vrьhь. Mon. serb. 11. Crьnь kamy. 91. Crьni gvozdь. Glasnik 15, 282. Crnu sukńu. Mon. croat. 102. Sunce crno kako struno vriće. Anton Dalm., ajduc. 6, 12. Zemļa crno lice razlikimi zlameni cvitov pokrivši naresi. P. Zoranić 2. U crnu goru uputi se. 27b. A bihu mu crna pera sva od krvi ustrapana, onoj crnoj ptici. D. Barković, vil. 199. U planinu crnu goru. 200. Crnim se ogrnu. 350. Odvrže abit crni. F. Glavinić, cvit 52. Nijedan poznat ga ne mogaše, za što obraz crni od puta imase. 221. Ako kada juhe ostajase, nkup s crnim kruščem motahu mu. 224. V crnu sam cvilila. P. Vitezović, odl. 46. Crni dimi motaju se. J. Kavańin 396. Već krat morah reć crno za belo. M. Kuhačević 54. Crne oči tvoje. Nar. prip. mikul. 165. Kraļeviću Marko crnu goru jaše. Nar. pjes. istr. 1, 28. — *i mjesto prezimena:* Crni Juraj. Mon. croat. 288.

2. *sa c. od* XIV *vijeka* (Crnni vrьhь. Mon. serb. 144), *između rječnika u Mikaļina, u Belina* (114b, 509a), *Bjelostijenčeva* (55), *Voltiđijinu* (21), *Stulićeva, Vukova i Daničićeva.*

c. u pravom značeńu:

a. čeļade i što se kao čeļade misli, tijelo mu, dijelovi tijela mu. a) čeļade: Arapin, Ciganin: Svu ostalu družbu crnu crni hadum k sebi viknu. I. Gundulić 390. Mavrac crni. J. Kavańin 212. Nit me zovu gospojom Grkińom, već Arapkom crnom prosjačkińom. A. Kačić, razgov. 160. Te udarih crna Arapina. Nar. pjes. vuk. 2, 376. Vrani koń i crni junaci *(Arapi).* 2, 621. Bog ubio crna Ciganina! 3, 458. *Crni će Arapin biti ļelat, koji se u pjesmi naziva crn:* Voļe život i pašaluk turski nego sabļu i crna ģolafa. Ogled. 3. *Vlah (Latinin, isporedi Karavlah):* Erdeļani, Mavrovlasi, crni i crļeni Latini. J. Kavańin 238. *drugo čeļade:* Dika crna, al' je milokrvna. Nar. pjes. vuk. 1, 637. *vrag se misli kao čeļade:* Satir si crni vrag, i s rozma na glavi. I. Gundulić 150. Crna si mi vraga dala. Nar. pjes. vuk. 1, 517. Ni davo nije onako crn kao što ļudi govore. Nar. posl. vuk. 213. Ni vrag crn ni mati mu bijela. 212. *mjesto vraga duh:* Nalepete dusi crni u taj mjesta, ka su sveta. J. Kavańin 366. *čeļade se naziva crno i po crnom odijelu; udovica, kalađer:* Dobro toj znaju crne udovice. M. Vetranić 2, 383. Tu su crne udovice. V. Došen 166. Oj boga ti, crni kaļuđere. Nar. pjes. vuk. 2, 371. Nego sami crni kaluđeri. 1, 103. *u tom smislu i Bugarin:* A svrh svega bugar-kabanicu i na glavu bugarsku subaru: načini se crni Bugarine. Nar. pjes. vuk. 2, 138. *po odijelu će biti i ‚Crna Kraļica‘:* U Hrvatskoj se pripovijeda za nekakvu Crnu kraļicu. . . U drugoj banskoj regementi u Jamnici blizu turske granice imaju na glavici zidine, za koje se pripovijeda da je ondje sjedila Crna kraļica. U tijem zidinama kazu da se prividа kojeśta. Vuk, rječ. 815a. *čeļadetu dolazi i kao nadimak:* Zore Crnni. Spom. sr. 2, 26. — *b) tijelo (put), obrazi, ruka:* Svezana tuj frusta kelomni po taj put. sva crna da osta ńegova trudna put. N. Naļeśković 1, 135. Sud je moj da Plakira bijele vile omice, neka ostane grub, . . . i kako je zla srca, da je i crna obraza. M. Držić 118. Onako će tjelesa prokletije biti vele tamna, ružna i crna. M. Divković, bes. 405. A uza me Arapka devojka. zagrli me crnijem rukama. Nar. pjes. vuk. 2, 378. U ratara crne ruke a bļela pogaca. 1, 380. — *c) oko:* Kako izreći mogla bi do vika oni dar najveći, cuda onaj nika od crnih očiju. H. Lučić 206. Crne oči, zlatne kosi, a rumeno lice ima. I. Gundulić 299. Ne zna, kakve, plave li, crne li oči ima. A. Kanizlić, bogoļub. 119. Ali Turci ne vidite? ispale vam crne oči! Nar. pjes. mikl. bentr. 1, 25. Oj na ove duge noći ko ne ļubi crne oči, ne pada mu san na oči. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Divna li sam i rumena! jos da imam crno oko, sve bih Turke premamila. 1, 336. U devojke crne oči kao magiņa. 1, 345. U devojčice crne očice. 1, 355. — *d) obrve, brk, brada, kosa:* Crne obrvi uzvite načinom miseca u prvi dan, ki je za minom. H. Lučić 208. Samur kalpak, a obrve crne. Nar. pjes. vuk. 3, 201. Crni brci ļali do pušaka. 3, 157. Visok junak, tanak u pojasu, bela lica,

crni nausnica. 2, 481. Pusti crnu bradu do pojasa. 2, 370. Crn mu perčin pojas premašio. 2, 484. — *e) krv:* Al i ńega ispod Nikopoļa baš u boju crna krvca poļja. M. A. Reļković, sat. 48. I o sabļi rukavice crnom krvļu napuńene. Nar. pjes. vuk. 1, 178. Od nokata lije krvca crna. 2, 33. Iz ruke mu crna krvca pode. 3, 41. Svega g' crna krvca obalila. 2, 480. Po kamenu i po crnoj krvci gazi junak harambaša Limo. 3, 312. — *f) utrobice, ģigerice:* Grdnu mu je ranu načinio, vide mu se crne utrobice. Nar. pjes. vuk. 2, 632. Ispale mu crne ģigerice. 2, 563. — *g) ijed:* Kupus umnožaje crni jid. P. Knežević, osm. 269. Koga bude gospodovat crni jid oli zlovoļnost, snit će vidit ubojstva, dim. Turl. blago 2, 57.

b. *životińa i koji dio tijela joj, koža, što god od kože: a) koń:* Ugleda tri końa, jednoga crļena kao krv, drugoga crna kao ugaļ, a trećega žuta kao čafran. Nar. prip. vuk. 122. Traži u vojsci crna końa bez biļega. 166. Crni końi a crni junaci. Nar. pjes. vuk. 3, 224. — *b) krava:* Kan' da b' crnoj kravi ob noć mrak dodao koju pomoć. V. Došen 92. Ako je i crna krava, bijelo mlijeko daje. Nar. posl. vuk. 4. — *c) ovca, jagńe:* Bele ovce po ńihovom mišļeńu slabije su od ovaca crnih. M Đ. Milićević, s dun. 39. Te pogodi ono jagńe crno. Nar. pjes. vuk. 2, 20. — *d) pas:* Pas veoma crn. I. Držić, nauk gon. 216. Cr(n) pas, bio pas, sve psi, ter psi. Poslov. dan. 11. — *e) ptica:* Polećele dvije tice crne. Nar. pjes. vuk. 4, 388. A tako ti, crna tice vrane! 2, 50. — *f) vran, gavran:* S napravam čudnime bješe se jedan dan tim perjem tudine uresil crni vran. Đ. Rańina 38b. Bijeli golub sred kih strana roditeļ je crna vrana. I. Gundulić 249. Crni vrane preletio. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Pa ga podaj crnim gavranov'ma. 2, 507. — *g) kukavica:* Kukala je crna kukavica. A. Kačić, razgov. 39. Zakukala crna kukavica. Ogled. sr. 185. — *h) golub:* Golub bijelih lica ļubi i crnijeh golubica. J. Kavańin 257. — *i) orao:* Otet' bi se mlada uzela strašnom crncu, ki ju hvata, golubica jakno bijela crnom orlu iz nokata. I. Gundulić 391. — *k) labud:* Šta je bili gavranova, ili crni labudova, toliko je naći ļudi kojim nered ne naudi. V. Došen 175. — *l) mrav:* Kad mrav crni okrilati. V. Došen 18. — *m) zmaj:* A pod barjak crni zmaju spaše. Nar. pjes. vuk. 3, 68. — *n) životińa koja je po svojoj vrsti crna, te joj je u imenu ovaj adjektiv, pridjeven drugoj riječi, gledaj kod riječi kojoj je pridjeven, kao:* buba, gudac, gusjenica, kosović, orao, *itd.* — *o) dio tijela kakve životińe, što god od tijela joj, od kože:* Rogь crьnь. Mon. serb. 198. Opali mu crnu mededinu. Nar. pjes. vuk. 2, 153. Crne kape kroja bugarskoga. 3, 319.

c. *biļe i što god od ńega: a) grožde, kļuk, vino:* Ako vidiš *(u snu)* grozdje crno, toj prilikuje smeću Zbor. 139b. Od crnog grožda. P. Bolić 2, 187. Raspolagańe crnoga kļuka. 2, 187. Vino crno, crļeno, bilo. M. Dobretić 347. U crnom se vinu više streši razvija. P. Bolić 2, 31. *b) trešńa:* Crna trešńa. P. Bolić 2, 145. — *c) zrno:* Al' ni hrpa od šenice crnom zrnu ne da lice . . . da mu sine. V. Došen 128. — *d) trńina:* Pak izvadi dve crne trńine. Nar. pjes. vuk. 1, 510. — *e) kava:* Da popije crnu kavu. Nar. pjes. vuk. 1, 339. — *f) ugļen:* Od takve line klade crni ugļen. V. Došen 219. — *g) biļke kojima je u imenu ovaj adjektiv, pridjeven drugoj riječi, gledaj kod riječi kojoj je pridjeven, kao:* biļe, bokvica, bor, brijest, čavka, cemerika, drijenak, dud, glog, grab, grašac, jagoda, jasen, jova, kata, lipa, luk, metla, oman, patliģan, slankamenka, šļez, topola, trn, zelenika.

d. *gora, šuma: a) crna je kad nema liśća:* Za što će manen bijes svijeh strana okolo skršiti zelen lijes od vihar oholo . . . Vaj ne će čut pastir u gori u crnoj ni vila ni satir, što je plač i trud moj. M. Vetranić 2, 16. Na planini od visine malo kada zima gine; snigovi su i ledovi, vitrovi su i smetovi; ńoj su kose i kalpaci tamne magle i oblaci . . . Eto, crne gore, brate, ogledalo li poza te. V. Došen 16. Crna gora listom urodila, sitnim listom i zelenom travom. Nar. pjes. vuk. 1, 273. Pripovijeda se kad padnu *(skakavci)* de na zelenu šumu, za nekoliko minuta ostane šuma crna. Vuk, nar. posl. 252. — *b) gora se naziva crna i radi gustine, radi koje se ne vidi u ńoj daleko (isporedi dalje pod* k.*): u tom smislu može biti u ovijem primjerima:* Kad na te napadu gusari u crnoj gori, ne moj to se prid ńimi pripadnuti. P. Hektorović 19. Crna goro, žao mi je na te, u tebi je kamen stanoviti, pod ńim sjedi Mujo jadoviti, suze roni a godine broji. Nar. pjes. vuk. 1, 367.

e. *zemļa, lice joj, blato: a) zemļa koja se crnilom svojim razlikuje od drugih, te se i zove tako:* Crna zemļa. Vuk, rječ. 815b. *isporedi* crnica *i* zemļa. — *b) što je skoro svaka više ili maņe crna, naziva se crnom zemļa koja god, kad se ne traži razlika izmedu jedne i druge:* Njeko crnu zemļu teži, njeko sińe more brodi. I. Gundulić 136. Ter ńihovom brzo krvi svu omasti zemļu crnu. 340. Srp oštrozub žuto lice ńe *(pšenice)* na crnu zemļu obori. A. Vitaļić, ost. 14. Čine mu se pokloni do crne zemļe. J. Banovac, pred. 134. K crnoj zemļi savita jauče. A. Kanižlić, utoč. 191. Da će se do crne zemļe pokloniti. A. Kanižlić, kam. 69. Sve što crnu zemļu gazi. V. Došen 72. Na trbuhu moraš u vik listi, misto hrane crnu zemļu jisti. M. A. Reļković, sat. 93. Skide svoj novi šešir, pak mašući ńime do crne zemļe zafaļuje naravi. 171. Do crne mu se zemļe pokloni. A. Kačić, korab. 176. Svak mu se klańa do crne zemļe. I. J. P. Lučić, razg. 3. Ja sam žeļan bela sveta, . . . crne zemļe ispred sebe, vedra neba iznad sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Vedro se nebo rasklopi, crna se zemļa zatrese. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Stade crne zemļe tutńavina. 3, 240. Crna zemļa ispuca od suše. 2, 3. Te se gora preodede listom, crna zemļa travom i cvijetom. 3, 367. Svi junaci nikom ponikoše i u crnu zemļu pogledaše. 1, 601. Mrtva pala na zemļicu crnu. 1, 574. Pokloni se do zemļice crne. 2, 69. Pod ńim spava Memedaga s Fatom djevojkom, dušek im je crna zemļa i rosna trava. 1, 150. — *c) osobito se naziva crna, kad se ima na umu iznutra kakva je, kako je u ńoj, t. j. da u ńoj nema svjetlosti, da se u ńoj ne vidi (isporedi i dalje pod* k.*):* Ter (u) crnoj kad zemļi budeš me vidiłi. D. Rańina 81b. Da me prija činiš u crnu zemļu zakopati. J. Banovac, razg. 10. U crnu zemļu spravi. V. Došen 50. Crna zemļa ńi *(zmije)* pokriva. 191. Još ne proždire crna zemļa ovu dušu. L. Radić 7. Križ, koji staše u tamnosti crnom zemļom vas pokriven. A. Kačić, razgov. 16. Crna zemļo, ne budi joj teška! Nar. pjes. vuk. 3, 521. Crna mu zemļa kosti izmetala! Nar. posl vuk. 345. *u tom je smislu u poslovici koja se govori kad se spomene velika boļa, crni prišt:* Crnoj se zemļi ne pokazao! Nar. posl. vuk. 315. *kao da se ne pokaže nigdje, ni ondje gdje se ni vidjeti ne može.* — *d) lice joj:* Jestojska je ma jedina nepoznano gorko travje, . . . kami tvrdi meko uzglavje, a razkošna, jaoh, pernica suha zemļa crna lica. I. Gundulić 219. *e) blato:* Da tko žuto miña zlato i za crno dade blato. V. Došen 63.

f. *preda, konci, platno i drugo tkańe i od ńega što: a) svila:* Svakom svilom navezeno a najviše crnom svilom. Nar. pjes vuk. 1, 178. — *b) čoha:*

Sve u crnoj čohi vedeničkoj. Nar. pjes. vuk. 3, 154. — *c) odijelo, ruho, struka, čalma:* Mnozim ti nam si crno ruho postavio. P. Hektorović 21. Crno ruho uzmi na se, jer ti nošu tužne glase. M. Divković, plač 6. O! mnogu ti zaogrnu u odiću bulu crnu. V. Došen 35. Vaše bi se vladike crna ruha nanosile. Nar. pjes. bog. 45. U crnu me struku zavijala. 2, 407. Crne nose oko glave čalme. 3, 224.

g. *dim, magla, oblak:* Magle, oblaci, noćne tmine, crni dimi, ogńi živi, vojsci od pakla družbu čine. I. Gundulić 480. Sve obujmiva magla crna. 445. Nebo se pokri sve oblacim crnima. D. Rańina 134. Podsmijesi vedri i slaci puni grada crni oblaci. I. Gundulić 232. Sunce svjetle sine iza crna oblaka. I. V. Bunić, mand. 3. *planina od oblaka:* Ugleda se oblak, koji kako da bi iz nike dubline gori uzhodio, od mukle tutńavine tiran, sada se u torań stvori, sada u razlicite kule, . . . dok najposli u jednu crnu planinu obrati se. M. A. Reļković, sat. 175.

h. *mrak, tama, sjen:* Gdi je tamnost crńa lonca. M Marulić 293. Prid kom crni gluhe noći mrak pogine. I. Gundulić 183. Što nčini puk pakleni, kad iz crne pode tmine. 480. Crna sjena put tabora Turke vrati i Poļake. 317. Ima crni mrak za svíću. V. Došen 49. Ne dobiva to s visine, dal' iz crne ima tmine. 232.

i. *noć:* Neka u ovakoj crnoj noći ne budem se nazret' noći. I. Gundulić 243. Zivine crnom noći tako hode. A. Vitaļić, ist. 351. Prije će crna noć svititi a dan noćne bit naravi. A. Vitaļić, ost. 14. *noć crna odjeća zemļi:* Zvijezda lijepa i juvena bješe obsjala nebo veće, i razlikosti urešena zemļa svukla crne odjeće. I. Gundulić 514. *noć crna sestra bijelom danu:* Crna sestra bijela dana. P. Kanavelić, dubr. 6.

k. *mjesto gdje nema svjetlosti, gdje se ne vidi, mračno, tamno: a) strana:* Prem se je htjelo za smrt moju mjesto ovako gluho i pusto, gdi strašivo sjenu svoju spušta dubja graňe gusto. Ah, oružje me prikorno . . . sad u ovoj crnoj strani sred pustoši sej velike pusto od mene i ti ostani. I. Gundulić 186. — *b) tamnica:* Pod zemļu se put obrne . . . put tamnice tmaste i crne. I. Gundulić 471. Sad klad'te ga va crne tamnice. Nar. pjes. istr. 1, 30. — *c) pakao i mjesta u njemu:* Razvedrite, crne spile, oblak, pod kim vik vodimo. I. Gundulić 100. Zli će pasti u ponore dno pakļenih crnih jama. 236. Sdrhtaše se jazi crni, propas plamom većijem buknu. 475. Dusim crnijeh dvora. I. Kanavelić, iv. 555. S crnim se paklom diže. V. Došen 5.

l. *biļeg, pečat (bula), boja, mastilo (murečep):* Svaku vatru čađa slidi i bilig se crni vidi. V. Došen 87. Digni der mi rukav desne ruke da ti vidim tri biļege crne. Nar. pjes. vuk. 1, 549. Crnom bulom zabulana. 1, 95. Od koje boje oli ti masti imaju biti svete odiće? Imaju biti mise mrtačke od crne. A. Kadčić, bogosl. 88. Obojiti crnom bojom. Vuk, nar. pjes. 1, 381. Što je more, da je crn murečep, . . . ne bi moji ispisala jada. Nar. pjes. vuk. 1, 401.

m. *prah puščani, zrno puščano, mjesto kojega je u pjesmi kruška:* Sritoše se ter se udariše s crnim praom i teškim olovom. A. Kadčić, razg. 96. Ja se uzdam u brata mojega da će za mnom ponijet' darove: iz pušaka crnijeh krušaka, od sabaļa krvavih marama. Nar. pjes. vuk. 3, 268.

n. *lađa:* Videć gdi se spravno crne i velike teške plavi . . , uputiše. D. Rańina 53b.

o. *novac (pjenez), ne bio, srebren, nego od mjedi:* Pjenez nam se crni meće, bijela i drobna jaspra ngrabļa. I. Gundulić 485. Na platu crnijeh pinez tvoriš tužbu. 488.

p. *more od sumpora, u paklu, i drugo:* S lijeve strane raztvora se crno more od sumpora i od pakla raztopļena. B. Cuceri 21. Sve propasti crno more. V. Došen 187. — *more koje se zove* Crno More *vidi kod* more. *vali na Crnom Moru:* Ostaju mu na široku . . crni vali u istoku. I. Gundulić 321.

r. *vatra u paklu:* U vik vatrom pliva i suzami ńu zaliva; al' ni iskre ne potrne suzno more vatre crne. V. Došen 11.

s. *crno može biti i što srijetlo, kad potamni: tako i samo sunce:* Sunce posta crno kao vreča od kostrijeti. Vuk, otkr. 6, 12.

t. crna kreda, crna mast, crni šećer, *vidi kod* kreda, mast, šećer.

u. crni prišt, *vidi kod* prišt. *isporedi* crnac.

v. *imena u kojima je kakav supstantiv s ovijem adjektivom, te se njima zovu rijeke, jezera, polja, gore, sela, kaka god mjesta, kao* Crna Glava, Crna Gora, Crna Rijeka, Crni Kao, Crno Vrelo *itd gledaj dalje na po se.*

x. *bez supstantiva dolazi u srednjem rodu, rede u ženskom, u oblicima nominativnijem, onakim kakvi su sada u običaju, znaćeći što god crno. a) crno: aa) kao mrak koji se uhvati po čemu:* Kako vihri strahoviti s gradom, s daždom kad nasrnu, ter se svjetlos bude skriti, a ostane nebo u crnu. J. Palmotić, dubr. 58. — *bb) kao crna boja koje je što, crnilo, crnoća:* Hoćeš znati kada ona (heļda) zrije? Kad joj zrno u crnu se krije. J. S. Reļković, kuć. 325. — *cc) crno mastilo kojim se piše:* Dopusti da koliko stratim kapaļ crna moga, ako i tmasta, da toliko primam mita nebeskoga. J. Kavańin 311. — *dd) crno mjesto na čemu:* Crno od boba, hilum. Mikaļa 47a. 52a.

ee) što se crno nahvata za noktom. Do crnoga ispod nokta. Poslov. dan. 17. Koliko crno iza nokta. Nar. posl. vuk. 116. Ni koliko crno iza nokta. 220. — *ff) što god crno čim se može što pokriti, u što se može zaviti:* Hrabrena s glavice još perja dvignite i vaše końice sve crnijem pokrite. M. Vetranić 1, 152. Uzme križ i zavije u crno. I. Bandulavić 108. — *gg) crno odijelo:* Obukoše se u crno. Zbor. 43. Što se crnim odijevate. M. Vetranić 1, 29. Mnoge udovice u crnu dni traju. 1, 39. Dođe u crnu zavit vas redovnik. F. Lukarević 269. Obućeni u crno. Mikaļa 47a. U crnu izajde z gorkimi tugami. Oliva 44. U crno se obuku. S. Margitić, fala 129. Da se reče misa u crnu. A. Bačić 342. Staše kraļica nad onom prilikom sva plačna i žalosna, u crno obućena. J. Banovac, razg. 163. Rodbina, koja se u crno oblači. A. Kanizlić, bogoļub. 550. Ļuba ti se u crno zavila! A. Kačić, razgov. 26. Crno svrći, b'jelo vrći. Nar. pjes. vuk. 193. Ugledala Omera devera. vas u crno, a na koña crna. 1, 466. Što za njima do pet końanika, sve u crnu na vranijem końma. 3, 157. Te se njine majke ojadiše a sestrice u crno zaviše. 2, 561. Mloge li si majke ojadila! mloge sestre u crno zavila! 3, 26. Tako se u crno ne zavila! Nar. posl. vuk. 310. Dođe Mijatovica raspletena i u crnu. S. Ļubiša, prip. 241. — *hh)* crno — bijelo, *što god dvoje protivno jedno drugom:* Pepeo lica pogrešpana . . . bi načinit toli znana, . . . da za crno bijelo ukaza na obrazu. I. Gundulić 221. Vara te sa svijeh strana, za bijelo ti crno daje. A. Vitaļić, ost. 335. Od bila činite crno a od crna biło. J. Banovac, prip. 156. Kažeš mi crno za bijelo. Poslov. dan. 46. — *b)* crna: ‚ni bijele ni crne' *hoće reći: ni da ni ne, ni riječi:* Niko sprema; ni b'jele ni crne. Nar. pjes. juk. 290.

β. u prenesenom smislu: a) o čeladetu: aa) o čeladetu grješnu, zlu (nevaļalu), kao ubrļanu grijesima i zlijem djelima, o duši takaj, o čeladetu koje

inače nije dobro u čemu god: Pokazuju z dvora dobrotu, unutra su crni zločom. F. Lastrić, ned. 302. Crni prid ispovidnika dolaze, a crniji odlaze. A. Kanižlić, bogoljub. 113. Pristupa na ispovid i vidi da se učini još crńi nego bijaše doša. M. Zoričić, zrc. 121. Rečeni bijaše mi jošte crńi, zaboravniji i skupji. G. Zelić 12. *o duši grješnoj:* Lasno panu i posrnu i donesu dušu crnu. V. Došen 92. — *bb) o čeladetu nemilu, mrsku:* Đe ispusti crna kaurina! Nar. pjes. vuk. 3, 346. Što me plašiš crnim kaurinom? 4, 294. Jankoviću, crni kaurine! Nar. pjes. juk. 270. — *cc) o čeladetu nesrećnu, jadnu, žalosnu:* Da ti još ništo, crna i žalosna, kažem. A. Kanižlić, kam. 7. — *dd) o glasonoši, koji nosi crne (žalosne) glase:* Moj sokole, crni glasonoša! Ogled. sr. 2. *b) o obrazu u čeladeta: aa) obraz na kom se ne pokazuje stid, po tome čeladi crna obraza kao i bezobrazno:* U Ciganke je crn obraz, al' je puna torba. Nar. posl. vuk. 338. Znaš li da kaluder mora imati tvrd i crn obraz? G. Zelić 79. — *bb) obraz po kom je kao popala sramota, na suprot svijetla obrazu: po tome čeladi crna obraza kao sramotno, prijekorno:* Crn obraz u svitloj haljini crńi se vidi. Poslov. dan. 11. Crn ti obraz među drugam. 11. Crn ti obraz bio! Nar. pjes. vuk. 1, 109. No jurište, crn vi obraz bio! 1, 428. Crn mi bio obraz na divanu pred samijem bogom istinijem! 2, 1. Crn ti obraz na božem divanu kako ti je danas na megdanu. 2, 558. — *c) o događaju zlu, nesrećnu: o glasu, kojim se javlja zlo, ili mjesto glasa o knjizi (pismu): o vremenu kad biva ili kad je zlo: aa) događaj:* To crno jes što se sad sgodilo. F. Lukarević 121. Drugi događaj jest crniji i žalostniji. A. Kanižlić, kam. 829. — *bb) knjiga:* I donese zle glasove: crnu knjigu pod krioce. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Sinoć mene crna knjiga dode. 1, 395. — *cc) vrijeme, doba, čas, dan, godina:* Sinoć mene crna knjiga dode, crna knjiga, a u doba crno. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Ti u zlo čas kulu načinio, a u gori curu isprosio, u najcrńi svate pokupio! 3, 237. Nek su majci crni danci, a sestrici godinice. 1, 178. Bijele novce vaja ostavljati za crne dane. Nar. posl. vuk. 12. Doći će i njemu crn petak. 69. — *d) o čemu što bi trebalo sobom da je dobro ili da mu je dobro, da je u dobru ili da je mu dobro, ali nije nego naopako, zlo je, zlo mu je, u zlu je, na zlo je. aa) život:* Crn ti život, Komnen barjaktare! Nar. pjes. vuk. 3, 179. Crn vi život! izela ve zmija! vidite li da smo izginuli? 3, 215. — *bb) pamet:* Gdje si sniо zakopano blago? Crna ti pamet za do vijeka! S. Ljubiša, prip. 266. — *cc) sreća:* Dok u tamnost ne posrne i ne nade sriće crne. V. Došen 148. — *dd) dika, hvala, glas (u istom značenju):* Da se mušku opregljača k bedri vrže misto maca, baš bi vrlo crnu diku zapreg dao tom coviku. V. Došen 162. Vaš je život pun tamnosti, pun i pripun fale crne. 270. Da izgubit glavu voli, dušmaninu dok odoli, neg' raditi da pobigne, crn glas sebi dok dostigne. 194. — *dd) veselje:* O Đordije, veselje ti crno! Nar. pjes. vuk. 4, 159. — *ee) ljeto:* Pokisnuće, pak crno mi lito. M. A. Relković, sat. 108. Neg ako je i jeftino žito, sve jednako on, crno mu lito! kruh prodaje. 66. — *ff) košuta:* Zle ti srne, a košute crne! Nar. pjes. vuk. 4, 390. — *gg) sir:* Crn ti sir bez hljeba! Nar. posl. vuk. 345. — *hh) u tom smislu* ‚metnuti kome crn komad u torbu', *učiniti mu kaku štetu:* Ja sam mnogim crn komad metnuo u torbu. J. Rajić, boj 119. Metnuti kome crn komad u torbu. Nar. posl. vuk. 178. — *e) o čemu što je sobom zlo, pa se osim svega zla što je u njemu samom jošte riječju* crn *kaže da je i žalosno, žalost zadaje, kao u crno zavija onoga koga se tiče. aa) zlo:* Grih jest zlo od svih zala najcrńe i najžalosnije. P. Knežević, osm. 82. — *bb) rasap:* Upisani svud se vide crni raspi smrti blide. J. Kavanjin 27. — *cc) šteta:* Crna ti iz ruku šteta trudak otima. A. Kanižlić, ntoč. 37. Tako mi sve crna šteta ne pomela! Nar. posl. 301. Tako mi sve crnom štetom ne pošlo! 304. — *dd) nesreća:* Vrag nanese i nesreća crna: evo li ti Amze kapetana. Nar. pjes. vuk. 4, 38. Vrag nanese i nesreća crna ono paše Gojena Halila. Pjev. crn. 210. — *ee) jadi:* Plati li baba otkup? Jadi je crni znali. S. Ljubiša, prip. 202. — *ff) tako je i zima crna:* Kada crna zima dojde, onda ne veli: hop, hop. Đ. Rapić 196. Lito prode, crna zima dode. A. Kačić, razg. 135. Ljeto prode, crna zima dode. Nar. pjes. vuk. 3, 439. Ja ne znadem u sedam godina kada li mi crna zima dojde, kad li meni b'jelo ljeto prode. Nar. pjes. juk. 462. — *f) o čemu što je po sebi ružno kaže se riječju* crn *još jače da je ružno: aa) rug, pogrda:* Tad će žena s tamnim drugom tamna sinut s crnim rugom. V. Došen 52. Bi osramoćen najcrńijem pogrdam. Đ. Mattei 92. — *bb) čarolije:* Jer bo boga ti na stranu mećeš, a virueš crne čarolije. M. A. Relković, sat. 89. — *g) o čemu što po sebi ne bi bilo ružno kaže se riječju* crn *da je ružno, pogrdno, sramotno: aa) trun:* Lasno od ovoga česta prihoda ostaje koji crni trun poštenu. A. Kadčić, bogosl. 397. — *bb) krpa:* Ako bi se na stvar . . . namirili, koje ne bi razumili, . . . odma bi trista crni krpa pisaocu priboli. V. Došen IX. — *cc) bilješka:* Da ne propusti brez crne bilježke ovi sinod, dvi stvari biježi. A. Kanižlić, kam. 284. — *h)* ‚crn tefter', *knjiga u koju se zapisuju rđavi ljudi:* U crn tefter koga zapisati. (Zabilježiti ga kao rđava čoeka). Nar. posl. vuk. 338.

3. *komparativ: a)* CRŃI, *od* XVI *vijeka (vidi dalje primjer M. Maralića), u tako i danas. aa) sa* č: Da u crńi dan opet se povrati. Đ. Baraković, vil. 104. — *bb) sa* c: Tamnost crńa lonca. M. Marulić 293. Prikaza se . . . drugi pas crńi i grubši. I. Držić, nauk gond. 216. Crńi. Mikalja 46b. 48b. Zlo od svih zala najcrńe. P. Knežević, osm. 82. Što je crńe, što li gore. izreći se težko more. V. Došen 146. Najcrńijem pogrdam. Đ. Mattei 92. Crn obraz u svitloj haljini crńi se vidi. Poslov. dan. 11. Crńi. Stulić 70b. Vuk, rječ. 815a. U najcrńi *(čas)* svate pokupio! Nar. pjes. vuk. 3, 237. Bijaše mi jošte crńi. G. Zelić 12. Crńe lice *(u vina)*. P. Bolić 2, 145. Crńi od lonca. Magaz. 1868. 66. Crńi danak. Osvet. 2, 54. *i u sredńem rodu bez supstantiva kao naprijed pod* x: Kaludere, umrla ti mati. — Va istinu crńe ne ponesoh. Nar. posl. vuk. 128. — *b)* crnjī. *samo u dva pisca prošloga vijeka i u Belinu rječniku* (509a). Nesrićni svi kolici, koji brez ljubavi gospodina Isukrsta svoj grišni život provode, a još mlogo nesrićniji, crnji i žalostniji, koji svoj grišni život brez ljubavi svršuju. A. Kanižlić, uzr. 151. Crni prid ispovidnika dolaze a crniji odlaze. A. Kanižlić, bogoljub. 113. Crnija nego sotona. I. J. P. Lučić, nauk 1.

2. CRN, *m.* robigo. *isporedi* crn *dalje pod* 3. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Medu svima bolestima . . . najnaudnejša jest onaj crn, to jest, kada zrno žitno iznutra čitavo baš onako pocrni kao da je izgorjelo i baš kao istučen ugljen postane. I. Jablanci 82. Proti crnu u žitu ne imade lika. 82. Trup od drva, što crv ili crn bješe umorio. A. Kalić 350. Da ne bi grād otuko, da ne bi crn opoganio. 428.

3. CRN, *f.* 1. robigo. *medlika. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (imber urens 566b)

i u Stulićevu (rubigo). *isporedi* crn, *m.* Ļetine sve prida crni. I. Đorđić, salt. 264. — 2. nigrum, *crnina, crno što. u jednoga pisca prošloga vijeka.* S tim pomišaj od komina crni. J. S. Reļković, kuć. 140.

4. CRN, *ńeko selo koje se samo po imenu spominje prije našega vremena, i to sa č*: Crnь. S. Novaković, pom. 151. *je li muškoga ili je ženskoga roda, ne zna se.*

CRNA, *m. ime muško.* XIII *vijeka, a tada je bilo č mjesto c.* Crna dvornik. Zak. vinod. 53. *u spomenicima latinski pisanijem dolazi i* XI *vijeka*: ‚Crina'. F. Rački, doc. 66.

CȓNÂ BÀRA, *f. ime mjestima.* 1. *selu: a) u Srbiji tri sela: jedno u okrugu aleksinačkom, drugo u šabačkom, treće u niškom.* K. Jovanović 92. 178. Sr. Nov. 1879. 175. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 85. — *c) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 93. — 2. *mjesto pod ńivama i livadama u Srbiji u okrugu valjevskom.* Ńiva u Crnoj Bari. Sr. Nov. 1861. 426. Livada Crna Bara. 1874. 280.

CȓNÂ ČŪKA, *f. brdo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

CȓNÂ DÒLINA, *f. selo u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. 54.

CȓNÂ DRÀGA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Petrińe.* Schem. zagr. 1875. 190.

BȓNÂ GLÁVA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović, rec. 132.

CȓNÂ GÒRA, *f.* 1. *kneževina, koja se ńegda zvala Zeta (s međama koje su se mijenjale). sadańńim imenom pomińe se od* XV *vijeka, najprije sa č mjesto sadańńega c*: Makarije otь Crьnyje Gori. Vuk, prim. 11. Mon. serb. 538. Daničić 3, 473. *sa c od* XVI *vijeka*: Pahomije otь Crьnije Gori otь Reke. Vuk, prim. 13. Daničić 3, 453. A kod tvoje zemļe državine, zemļe tvoje Bara i Ulćina, Crne Gore i Bjelopavlića. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Pokraj mora lomnoj Gori Crnoj. 2, 531. *od mila u pjesmama i* Gorica: Ćeta mala od Gorice Crne. Ogled. sr. 247. — 2. *selo kod sela Putnikovića na poluotoku Pelješcu.* Schem. rag. 1876. 45. *u spomenicima pisanim latinski spominje se* XIV *vijeka.* Mon. rag. 1. 167. 173. 281. — 3. *gora u Bosni blizu Kļuča gdje izvire Sana*: Crna Gora Zemļop. bos. 25. — 4. *u sadańńoj Srbiji u okrugu užičkom do našega vremena kneźina, od koje sada ima ime ‚crnogorski srez'.* XVI *se vijeka pisalo c mjesto sadańńega c*: Vь podьkrilije Crьnyje Gory. Vuk, prim. 17. 19. Daničić 3, 473. Kneźina Crna Gora. Vuk, dan. 2, 63. M. Đ. Milićević, srb. 624. 640. — 5. *gora blizu Prizrena kod sela Šiklje na Drimu i Suhoj Rijeci* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto c*: Na Crьnu Goru. Glasnik 15, 286. Daničić 3, 472. — 6. *gora više Žegligova i Skopļa. spominje se od* XV *vijeka, a toga se vijeka i poslije pisalo č mjesto c*: Vь podkriliji Crьnyje Gory. Starine 1, 49. Vь Crьnoj Gorě vь straně Skopļa grada. 50. Kļućevišta pod uvesije Crьnije Gory. Glasnik 8, 149. Vь Crьnoj Gori. Glasnik 22, 218. *sada* Crna Gora, *turski* Kara dag. *dva pisca* XV *i* XVI *vijeka zovu je* Crmna Gora: *može biti da se prije doista zvala tako pa joj ispalo* m *(isporedi* Crmnica *i* Crnica) *i ńeki pisci* XV *vijeka reć pisali tako bez* m, *a ńeki još sa* m: Otь tudu kь Ovļću Polu obiti iděhu . . . Prěsьdьše že Crьmnuju Goru vьzvraštajetь se despotь. Glasnik 42, 308. U Crьmnyje Gory vyše Žegligova. Ļetop. šaf. 61. Daničić 3, 472. — 7. *pl.* Crne Gore: *a) gore među Plavom i Budimļom kod Zle Rijeke i sela Vrmoše i Graca* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto c*: Crьnimь Goramь među Plavomь i Budimļomь. Mon. serb. 95. Glasnik 11. 12, 43. Daničić 3, 472. — *b) mjesto kod Hreļina u hrvatskom primorju* XV *vijeka*: Senokošu, ka se zove Crni Gori. Mon. croat. 52.

CȓNÂ KÒSA, *f. kosa blizu sela Drežnice u hrvatskoj krajini.* Kras 218.

CȓNÂ MLÀKA, *f. mlaka u Bitri kod sela Varošovaca u Srbiji* XIV *vijeka*: Za crьnu mlaku. Ļetop. 1847. 4, 51. Daničić 2, 80.

CȓNÂ RIJÈKA, *f. ime rijekama i mjestima. a) u hrvatskoj krajini potok koji utječe u Plitvička jezera*: Crna Rijeka. Kras 206. — *b) u Hrvatskoj ńeko mjesto blizu Čazme* XIV *vijeka u spomeniku latinski pisanu*: Ecclesia s. regis Stephani in Cherna Reka. Mon. ep. zagr. 2, 95. — *c) u Bosni*: *aa) rijeka koja utječe u Vrbas između dajca i Baće Luke*: Crna Rijeka. Zemļop. bos. 23. Glasnik 20, 295. — *bb) dva sela: jedno u okrugu bihačkom a drugo u zvorničkom*: Crna Rijeka. Statist. 50. 99. — *d) u Srbiji: aa) rijeka koja izvire u Krivom Viru i kod Zaječara utječe u Timok*: Crna Reka. Vuk, rječ. 815b. M. Đ. Milićević, srb. 828. *zove se i* Crni Timok *i* Krivovirski Timok. M. D. Milićević, srb. 873. — *bb) okolina kroz koju teče ta rijeka*: Crna Reka. Vuk, rječ. 815b. — *cc) selo u okrugu užičkom, koje se spominje od* XIII *vijeka*: Ribici sь Crьnovь Rěkomь. Mon. serb. 11. Daničić 3, 473. Crna Rijeka. M. Đ. Milićević, srb. 621. Crna Reka. K. Jovanović 151. — *c) više Novoga Pazara kraj Ibra manastir, kojega je crkva u pećini*: Crna Rijeka. Vuk, rječ. 815b. Glasnik 21, 74. — *f) rijeka ńegdje blizu Stipa* XIV *vijeka*: Sv. Georgije Polozky na rěce Crьnoj. Glasnik 24, 255. — *g) u pjesmi mjesto* rijeka Crnojevića *u Crnoj Gori*: U rodbinu u Rijeku Crnu. Nar. pjes. vuk. 2, 573. *vidi kod* Crnojević.

CȓNÂ STIJÈNA, *f. a) župa u kojoj je Mileševa.* XIII *vijeka, a tada je bilo c mjesto c*: Vь župě Crьnoj Stěně vь městě rekoměnь Miloševa. Mon. serb. 561. Miloševa vь župe Crьnoj Stěne. 72. Daničić 3, 473. — *b) zidine od grada na Dunavu niže velikog Drńapa na visokoj stijeni*: Crna Stena. M. Đ. Milićević, srb. 953.

CȓNÂ TȊSNICA, *f. vidi kod* Tisnica.

CȓNÂ TRÁVA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

CȓNÂ ÚSTA, *n. pl. ńeko mjesto kod sela Domorića na Drimu blizu Prizrena* XIV *vijeka, a tada je bilo c mjesto c.* Na Crьna Usta. Glasnik 15, 283. Daničić 3, 473.

CȓNÂ VÂS, Cr̂nê vsi, *f. selo u Lici* XV *vijeka, a tada je bilo c mjesto c.* V Crnoj Vsi. Mon. croat. 168.

CȓNÂ VÒDA, *f. zasełak selu Markuševcu u Hrvatskoj u podžumanији zagrebačkoj.* Pregled 17.

1. CȓNAC, crnca, *m. crn čovjek i drugo što crno, i ime mjestima. akcenat se mijeńa u voc. sing.*: crnce, *i u gen. pl.*: crnâcâ. 1. monachus, *kaluđer, po crnom odijelu nazvan tako.* XIII *i* XIV *vijeka, a tada je mjesto c bilo c*: *između rječnika samo u Daničićevu* (crьnьcь). *tako su c po crkvenim knjigama i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ustavi vь ńemь crьnьcь sьborь. Stefan kr. 3. Někojemu crьncu. Mon. serb. 49. Sь crьnьci hilandarskymi. 66. Popi. crьnьcь. 80. Množьstvo sьbravь crьnьcь. 91. Da se crnci i crnice, kaluđeri i kaluđerice, izbave. Đ. Obradović, bas. 227. — 2. Aethiops, *Arapin (crni). od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (1988a) *i Stulićevu. a) sa č mjesto c (vidi kod* crn): Strašno obličje onih crnac.

P. Radovčić, nač. 260. Od črncev u Afriki ubijen. P. Vitezović, kron. 165. Drugim črnac zlato bere. P. Vitezović, cvit 141. — *b) su* c: Crnac hadum odi skoči. I. Gundulić 310. Prikaza joj se sotona u prilici od jednoga crnca. B. Kašić, per. 126. S crncim Čedra pribivavši. I. Akvilini 65. psal. 119(120), 5. Crnaca množ udilje na ńih prispi. J. Kavańin 350. Etiopska je zemļa na privruću mjestu, . . . s toga su crnci ńe mještani. I. Đorđić, salt. 223. Crnca štiti od sunca da ne ogori. Poslov. dan. 11. Crnca umiva. 11. Ne možeš veće trpjet crnce lupeže morske. A. Kačić 547. — 3. subfuscus, *crnomańasto muško čeļade. samo u Belinu rječniku* (149b). *bez potvrde.* — 4. *ime rijekama: a) potok u Slavoniji:* Još to druge vode natapaju . . . Pakra, Cernik, Crnac i Orļava. M. A. Reļković, sat. 25. *pišu i* Crnac. Reg. sav. 72. — *b) potok u Hrvatskoj koji utječe u Lońu:* Crnac. Reg. sav. 19. — 5. *ime selima: a) u Hrvatskoj tri sela: jedno u podžupaniji varaždinskoj i dva u zagrebačkoj, sva tri u mještana* Crnec. Pregled 23. 24. 44. Schem. zagr. 1875. 70. 122. — *b) u hrvatskoj krajini: aa) dva sela blizu Briña:* Gorńi *i* Dońi Crnac. Schem. segn. 1871. 16. — *bb) jedno kod Petriće.* Razdjeļ. 22. — *cc) jedno kod Siska:* ‚Černec'. Schem. zagr. 1875. 24. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj:* Crnac. Pregled 107. Schem. zagr. 1875. 145. — 6. *morsku ribu, koja se zove i* crńeļ. L. Zore, rib. 19. *vidi* crńeļ. — 7. *ime biļkama: a) ńeka loza vinova crnu grožđa.* B. Sulek, im. 44. — *b)* nigella L. B. Sulek, im. 44. — *c)* polygonum aviculare L. 483. — *d)* ‚crnac', polygonum L. 59.

2. CRNAC, crnca, *m.* carbunculus, *crni prišt. u Vukovu rječniku. isporedi* crń.

CRNAČ, Crnča, *m. a) u Hercegovini blizu Mostara dva sela:* Gorńi *i* Dońi Crnač. Schem. herc. 1873. 74. *i oba brda na kojima su.* Glasnik 22, 21. 22. 65. *oba se sela uzimaju i za jedno a griješkom pišu i* ‚Crnać'. Statist. 105. — *b) također u Hercegovini malo selo blizu Trebińa.* Statist. 122.

CRNÀČAC, crnàčca, *m.* subfuscus, *crnomańasto muško čeļade. samo u Belinu rječniku* (149b). *isporedi* crnac 3.

CRNAČKA, *f. selo u sadašńoj Srbiji ńegdje između Kučajine i Morave* XIV *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c: Crnačkaa. Mon. serb 197. Daničić 3, 475.

CRNAČKÎ, *adj.* 1. monasticus. *isporedi* crnac *pod* 1. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c; *između rječnika samo u Daničićevu* (3, 475). Crńeļčkskoje pravilo. Stefan kr. 4. Crńeļčkskago čina. Sava 7. Obļštinê crńeļčkskoj. Domentijana 158. Sļborь crńeļčkskyj. Domentijanb 57. — 2. aethiopicus. *isporedi* crnac *pod* 2. *prošloga vijeka u jednoga pisca, koji mjesto* č *pred* k *ima* š, *kao što se po ńekim krajevima govori i u drugim riječima.* Kako se dogodi u crnaškoj zemļi. A. Kadčić, bogosl. 316. — 3. *što pripada mjestu Crnči blizu Prizrena.* XIV *vijeka.* Crńeļčki brodь. Glasnik 15, 300. Daničić 3, 453. — 4. *što pripada selu Crncima i ļudima u ńemu: po tome u pjesmi i* ‚selo crnačko' *mjesto* Crnci: Od Pipera sela crnačkoga. Pjev. crn. 238.

CRNÂD, *f.* caligo, *‚niska magla'.* Slovinac 1880. 389. *isporedi* crńad.

CRNAJA, *f. ńeka bara u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. Nov. 1871. 796.

CRNÂJKA, *f. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124. U selu Crnajci. M. Đ. Milićević, srb. 947.

CRNÂJSKÎ, *adj. što pripada selu Crnajci (vidi* Crnajka): Crnajska opština. K. Jovanović 124. Crnajska Reka. M. Đ. Milićević, srb. 943.

CRNAST, *adj.* subniger, *crńkast. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Gospa crnastom odićom odivena. A Kanižlić, utoč. 378. Uzilazili su misnici na koju god stinu brdastu u odići crnastoj i porušenoj. A. Tomiković 125.

CRNÂŠNICA, *f. potok u Hercegovini blizu Mostara. utječe u Lišticu.* Glasnik 20, 395. 22, 20. 66. Schem. herc. 1873. 16.

CRNAŠTVOVATI, crnaštvujem, *impf.* monachum esse. *isporedi* crnac *pod* 1. *u jednoga pisca* XIII *vijeka, u tada je glasilo* crńeļčstvovati. Ne prêsta istinьno crńeļčstvuje. Domentijana 306.

CRNATOVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c. Krajša Crńatovičь. Glasnik II. 12, 22. 90. *isporedi* Crnatovo.

CRNATOVO, *n. ime selima: u Srbiji četiri: jedno u okrugu niškom* Sr. Nov. 1879. 175. *jedno u okrugu topličkom, srezu jablaničkom.* 176. *i dva u istom okrugu a srezu dobričkom:* Gorńe *i* Dońe Crnatovo. 176.

CRNAVE, *f. pl. selo u Srbiji* XIII *vijeka blizu Žiče do sela koje se sada zove Sirča. u ono je vrijeme bilo* č *mjesto* c: Crńnave sь Sêrčovь. Mon. serb. 11. Daničić 3, 472.

CRNCI, Crnâcâ, *m. pl. a) selo u Crnoj Gori u Piperima.* Glasnik 40, 21. Blizь sela Crnaca. Starine 10, 261. Od Crnaca sela kamenoga. Nar. pjes. vuk. 4, 122. Selo ću ti Crnce opaliti. Pjev. crn. 29. — *b) ļudi iz toga sela, po kojima se upravo i zove selo. vidi* Crnčanin. Ali dode stotina Crnaca. Nar. pjes. vuk. 4, 116.

CRNCIĆ, *m. ptica koja se zove i ciganin,* ancylocheilus subarquata Kaup. Progr. spal. 1880. 38.

CRNČA, *f. ime selima: a) selo manastira Žiče* XIII *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č: Crńnča. Mon. serb. 11. *a bilo je* ‚u Zatonê', *gdje su bila i sela* ‚obê Ivańi'. *sada ima na Limu više Bijeloga Poļa selo Zaton i Ivańe i selo koje je na karti zapisano* ‚Srnca'. *bez sumńe je ovo pošļedńe pomenuta* Crnča. Vь drьžavê oblasti velikyje arьhijepiskopije vь mêstê glagoļemomь Crńnča. Danilo 259. Daničić 3, 475. — *b) nedaleko od manastira Peći* XIV *vijeka katun, sada selo, na karti* ‚Zrnce'. *u rečeno je vrijeme mjesto* c *bilo* č: Katunь Crńnča. Glasnik II. 12, 278. Daničić 3, 475. — *c) u Srbiji tri sela: jedno u okrugu podrinskom, drugo u jagodinskom, treće u pirotskom.* K. Jovanović 134. 107. Sr Nov. 1879. 175 — *d) u Bosni dva sela: jedno u okrugu sarajevskom a drugo u bańolučkom.* Statist. 28. 41.

CRNČANIN, *m. čovjek iz sela Crnaca.* Piperi i Crnčani. Vuk, nar. pjes. 4, 122.

CRNČE, *dva sela u Bosni, oba u okrugu sarajevskom: jedno u kotaru visočkom a drugo u višegradskom.* Statist. 26. 29. *jesu li srednega roda ili ženskoga u množini, ne zna se.*

CRNČEVAC, Crnčêvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj:* ‚Crnčevec'. Pregled 75. Schem. zagr. 1875. 178.

CRNČEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 29. Šem. srb. 1881. 351.

CRNČICA, *f. ńeko mjesto pod vinogradima u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* U Crnčici. Sr. Nov. 1866. 114. 249.

CRNČIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c. Crńnčičič. Mon. serb. 273. 294. Mon. croat. 128. Daničić 3, 475.

CȓNČIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, koturu višegradskom.* Statist. 27.

CRNDIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 12.

CȓNE, Crneta, *m. ime muško,* XIII *vijeka, a tada je glasilo* Črьne, *gen.* Črьnete. Mon. serb. 39. 40.

CȓNÊ GÒRE, *f. pl. vidi kod* Crna Gora *pod* 7.

CRNEGOJNO, *n. selo ńegdje blizu manastira Dečana* XIV *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č: Črьnegojno. Mon. serb. 265. Daničić 3, 473.

CRNEHA, *f. ime muško,* XIII *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č: Čьrneha. Starine 13, 210. *u istom spomeniku kao da je i nadimak porodici u množini:* Kupiнь u Hranote u Čьrnehь u Živine za Rujnikomь dolьcь. 209. — *u spomenicima latinski pisanim dolazi od* x *vijeka:* Cernechc. F. Rački, doc. 22. *isporedi* Crnešić.

CRNEJEVIĆ, *m. vidi kod* Crnošić.

CRNEL, *m. ime muško,* XIII *vijeka, u spomeniku latinski pisanu:* ‚Chernel'. Mon. ep. zagr. 1, 83. *isporedi* Crnelović *i* Crńel.

CRNELOVIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeku, a tada je mjesto* c *bilo* č: Črьnelovičь. Mon. serb. 40. Daničić 3, 473. *isporedi* Crnel *i* Crńel.

CȓNEḶ, crnèļa, *m. vidi* crńeļ.

CRNEŠIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č: Kolenьda Črьnešičь. Mon. serb. 39. Sudac Crnešić. Mon. croat. 6. *pošljednji je u istom spomeniku na drugom mjestu zapisan* ‚Črneevičь'. 21. *isporedi* Crneha.

1. CȓNETA, *m. ime muško,* XVI *vijeku u spomeniku u kom je još* č *mjesto* c: Črnetu slugu našega. Mon. croat. 267.

2. CȓNETA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 111.

CȓNETIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 112.

CRNGARA, *f. ime studencu ńegdje blizu manastira Peći i Dečana* XIII *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č: Na studenьcь Črьngaru na Kovačevacь. Mon. serb. 73. Daničić 3, 474.

CȓNÎ DÃBAR, Crnôga Dãbra, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Karlobaga.* Schem. segn. 1871. 33. *vidi i kod* dabar.

CȓNÎ DÔ, Crnôga Dôla, *m. ime dolu,* XIV *vijeka, a tadu je mjesto* c *bilo* č. *dva se pomiňu: a) kod sela Riječana i Isarrova na Suhoj Rijeci ne daleko od Prizrena.* Na Črьni Dolь. Glasnik 15, 277. 278. — *b) kod sela Seoca u Pologu blizu Htjetova.* Na Črьni Dolь. Glasnik 15, 304.

CȓNÎ KÃO, Crnôga Kâla, *m. dva selu u Srbiji: jedno u okrugu aleksinačkom a drugo u kragujevačkom.* K. Jovanović, reč. 92. 120.

CȓNÎ LÃZI, *m. pl. selo u hrvatskom primorju. u mještana još sa* č *mjesto* c: Črni Lazi. Pregled 13. Schem. segn. 1871. 78.

CȓNÎ LÛG, *m. ime selima: a) selo u hrvatskom primorju:* Crni Lug. Pregled 10. Schem. segn. 1871. 71. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Zemļop. bos. 30. Statist. 69. — *c) selo u Srbiji u okrugu vranjskom. pogrješka* ‚Crni Luk'. Sr. Nov. 1879. 175.

CȓNÎ NÜGLI, *m. pl. zaselak u Boci kotorskoj blizu Risna.* Repert. 1872. 40. *isporedi* nugao

CȓNÎ PÒTOK, *m. a) potok kod sela Dobre Rijeke na Limu blizu Dečana* XIV *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č: U Črьni Potokь. Mon. serb. 96. Glasnik n. 12, 45. Daničić 3, 475. — *b) selo u slavonskoj krajini blizu Broda.* Schem. diac. 1877. 35. Razdjeļ. 24. — *c) selo u hrvatskoj krajini blizu Petriňe.* Razdjeļ. 21.

CȓNÎ TÌMOK, *m. vidi kod* Timok.

CȓNÎ VȒH, *m.* 1. *ime brdima i planinama: a) kod sela Bijele Crkve i sela Tmare blizu Prizrena* XIV *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c: Na Črьni Vrьhь. Mon. serb. 87. Na Črьni Vrьhь. Glasnik 15, 283. — *b) blizu sela Arhiļevice i Vilske u zemļi žegligorskoj* XIV *vijeka; sa* č *i sa* c *u istom spomeniku:* U Črьni Vrьhь, . . . otь Crьnoga Vrьha. Mon. serb. 144. — *c) kod sela Seoca u Pologu blizu Htjetova* XIV *vijeka:* U Črьni Vrьhь Glasnik 15, 283. — *d) u sadašńoj Srbiji po jedan u okrugu rudničkom, čačanskom, jagodinskom, crnorječkom, krajinskom, kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 307. 644. 177. 871. 911. 644. *u topličkom.* Otaǵbina 4, 557. *u vranjskom.* 5, 496. — *e) u Hercegovini kod Foče.* Vuk, rječ. 815b. A treći je Crni Vrh planina. Nar. pjes. vuk. 3, 568. — *f) u Bosni jedan kod Kupresa a drugi kod Tešња.* Zemļop. 27. 39. — *g) u Crnoj Gori više Rovaca.* Glasnik 40, 27. — *h) u Hrvatskoj u Velebitu.* J. Bogdanović. — 2. *ime selima: a) selo u starom Hrosnu nedaleko od manastira Peći* XIII *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c: Črьni Vrьhь. Mon. serb. 11. — *b) zaselak selu Jabučnu ne daleko od manastira Dečana* XIV *vijeka:* Črьni Vrьhь. Mon. serb. 96. Glasnik n. 12, 58. — *c) u sadašńoj Srbiji dva sela: jedno u okrugu pirotskom a drugo u vranjskom:* Crni Vrh. Sr. Nov. 1879. 175. 176. — *d) u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Konica.* Schem. bosn. 1864. 57. Statist. 115. — *e) u Bosni u okrugu sarajevskom, koturu višegradskom.* Statist. 28. — *f) u Istri, u mještana još sa* č *mjesto* c: Crni Vrh. Schem. terg. 1876. 53.

1. CȓNICA, *f. crna žena ili djevojka i drugo što i ime mjestima. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* crnîcâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* crnicê, crnicôm. — 1. monacha, *kaluderica, po crnom odijelu tako nazvana.* XIII *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č. *izmedu rječnika samo u Daničićevu. tako sa* č *po crkvenim knjigama i u jednoga pisca prošloga vijeka.* Crnicami, ihьže ustavi vь městě tomь svetêmь. Stefan kr. 3. Da se crnci i crnice, kaluderi i kaluderice izbave. D. Obradović, bas. 227. — 2. Aethiopissa, *Arapka (crna). od* XVI *vijeka, izmedu rječnika samo u Stulićevu.* Rad žene, crnica ka biše, . . . vjeru boga svoga . . . ostavi. D. Rańina 13. S vukodlakom grdijem ona kćer crnicu rodi. J. Palmotić, dubr. 115. — 3. subfusca, *crnomańasto žensko čeļade. samo u Belinu rječniku* (I49b). *bez poterde.* — 4. *žensko čeļade crno u prenesenom smislu, t. j. zlo ili nesrećno (vidi* crn *pod* β, a.*): a) ukor ženskom čeļadetu. samo u Vukovu rječniku. — b) kao jadnica, nesrećnica.* Crnici meni! šta ću sad da radim? Reče žena kad joj se što zlo dogodi. M. Kovačević. — 5. *nadimak čovjeku, kao prezime.* Gdi je Šimunić, gdi Crnica? J. Kavańin 131. — 5. *crna zemļa,* terra hortensis. *samo u Vukovu rječniku. vidi i kod* zemļa. — 7. *pridijeva se imenu gdjekoga voća crna, koje se naziva i samo* crnica *bez drugoga imena, kad se drugo ime razumije iz razgovora: a) smokva.* Bella 314a. N. Dučić. ‚črnica'. B. Šulek, im. 59. — *b) šļiva.* B. Šulek, im. 44 — *c) trešńa.* 44. *isporedi* crnica. — *d) kruška.* 44. — 8. *vinova loza crna grožđa,* mala *i* velika crnica. B. Šulek, im. 44. 45. — 9. *konoplika ženska,* cannabis sativa femina L.: ‚črnica'. B. Šulek, im. 59. *isporedi* crnojka. — 10. *ime biļu: a) dud (bez sumńe crni, ali po ńemu*

može biti da se tako zove i drugi), morus. *od* XIV *vijeka, a tada je i još poslije bilo č mjesto c, između rječnika u Daničićevu* (3, 473) *i Stulićevu* (crnica, morus, morum). S vinogradi i s. ovoštijem. i s. čr̀šnicami. Glasnik 15, 271. 273. 278. Dvori. sь čr̀šnicami. 272. Crьnice listije svari s octom. i maslom. Starine 10, 111. Otь črьnice koru rastri. 112. Crnica. B. Šulek, im. 41. *b)* erica carnea L. J. Pančić, bot. 266. B. Šulek, im. 41. *isporedi* crńuša. — *c)* odontites Dub. Šloser-Vukot., flor. 687. *d)* euphrasia officinalis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. — 11. *rijeka u Srbiji: utječe u Moravu kod Varačina:* Crnica. M. D. Milićević, srb. 1092. — 12. *brdo u Hercegovini kod Gradnića.* Schem. here. 1873. 102. — 13. *ime selima: a) selo blizu Brina u gorńoj krajini hrvatskoj* XV *vijeka, a tada je bilo č mjesto c:* U selu, po imenu u Črnici. Mon. croat. 157. — *b) selo u Dalmaciji blizu Šibenika:* Crnica. Repert. 40. — *c)* Crnica Luka, *selo također u Dalmaciji blizu Spleta.* Repert. 40.

2. CR̀NÍCA, *f. crna trešńa:* crnica, t. j. trešńa. *u Vukovu rječniku. isporedi* čr̀nica.

3. CR̀NICA. *f. vidi* Crnnica.

CRNICA LUKA, *f. vidi kod* čr̀nica.

CR̀NIČANIN, *m. vidi* Crnničanin.

CR̀NIČICA, *f. dem.* čr̀nica: *a)* subfusca, *crnomańasto žensko čeljade. samo u Belinu rječniku* (149b). *isporedi* čr̀nica 3. — *b) dud*, morus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* čr̀nica 10, *a.*

CR̀NÎČJE, *n. selo u Hercegovini kod Bogojna.* Schem. bos. 1864. 50. *pogrješka* ‚Cerniče'. Statist. 73.

CR̀NIČKÎ, *adj. vidi* crnnički.

CR̀NIĆ, *m.* 1. *prezime, od* XVI *vijeka, a u to je vrijeme bilo č mjesto c:* Črnić. Mon. croat. 256. Crnić. Schem. zagr. 1875. 204. — 2. *dva sela,* Veliki *i* Mali Crnić, *u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 138. — *isporedi* Crniči.

CR̀NIĆI, Cr̀nîćâ, *m. pl. ime selima. isporedi* Crnić. *a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru stolačkom.* Statist. 122. Schem. here. 1873. 112. Schem. rag. 1876. 58. *zove se i* Pijana Brda. Statist. 122. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom blizu Kreševa.* Statist 15. Schem. bos. 1864. 51. Paša prvi konak učinio u Crnićim kod hana novoga. Nar. pjes juk. 600.

CR̀NIĆSKÎ, *adj. što pripada selu Crniću.* K. Jovanović 138.

CRNIJEDAN, crnijedna, *adj.* melancholicus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana. bila bi od* crn *i* ijed.

CR̀NÎK, crnika, *m. a) ukor muškom čeljadetu. isporedi* crn *pod β, a. i* crnica *pod* 4. *akcenat se mijeńa u voc. sing.:* cr̀nîče. *samo u Vukovu rječniku:* šta učini, crniče jedan! — *b)* Aethiops. *vidi* cr̀nac *pod* 2. *samo u Stulićevu rječniku. u tom značeńu veoma nepouzdano.*

CR̀NIKA, *f.* 1. *ime biļu: a)* ilex, *česvina. u rječnicima Mikaļinu* (46a. 52a) *i Stulićevu.* quercus ilex L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 45. — *b)* melanthium. *u rječnicima Mikaļinu* (47a. 52a) *i Stulićevu.* nigella L. Šloser-Vukot., flor 179. nigella arvensis L. B. Šulek, im. 45. *isporedi* cr̀nac — *c) ńeka loza vinova.* B. Šulek, im. 45. — *d) ńeka kruška.* B. Šulek, im. 45. — *e) ńeka trešńa, u Hrvatskoj:* ‚crnika'. B. Šulek, im. 59. — 2. *selo u Hrvatskoj krajini blizu Seńa.* Schem. segn. 1871. 23.

CR̀NIKIĆ, *m. prezime izmišļeno, u jednoga pisca našega vremena.* M. D. Milićević, zlosel. 211.

CR̀NIKOVINA, *f.* lignum ilicenm. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRNILE, *f. pl. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj:* Crnile. Pregled 45. Črnile. Schem. zagr. 1875. 124. — *b) ńeko mjesto u Konavlima na Konavoštici:* Otvrdit obalu Konavoštice na Crnilam. Dubrovnik 1870. 9.

CR̀NÎLNA, *f. ńeka bara kod sela Sredńega Sela i Kumanova* XIV *vijeka, a tada je mjesto c bilo č:* U Crьnilьnu baru. Glasnik n. 12, 95.

CR̀NÎLNICA, *f.* atramenti theca. *u Stulićevu rječniku i u jednoga pisca našega vremena. riječ veoma nepouzdana.* Moja crnilnica moja ńivica. M. Pavlinović, rad. 152.

1. CR̀NILO, *n.* nigredo, atramentum, vestis lugubris. *isporedi* crnoća, crnost, crnina. *Od* XIII *vijeka (vidi primjer Domentijanov), u rječnicima svijem (ali ne u svakom značeńu, o čemu vidi dale). najprije je mjesto c bilo č, koje se nalazi u ńekih pisaca i* XVII *vijeka (vidi dale).* 1. nigredo, *kao crnoća, crnost, stańe kad je što crno ili kad je gdje crno. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (nigredo 509a): *a) crna boja u čega, crna boja koje je što:* Ah neharna zemļo viku! . . . muńa silom svoga plama dub tvoj svaki poharala, tve crnilo da bez sjeni ļetńe sunce kruto peče. I. Gundulić 90. U snigu ne nahodi se ni jedne trohe od crnila. A. Vitaļić, ist. 158. Kako se boļe kaže bjeloća po crnilu. V. M. Gučetić, pohv. 41. Sotona taknu mu obraz, koji pocrni kao ugļen. Evo ti, reče, zlameńe, po komu će ti virovat: peri se koliko ti drago, ne ćeš se oprat, dokle god ovo ne prikažeš, onda prid svim umi se, otiće s tebe to crnilo. J. Filipović, prip. 1, 4. Ona je *(dušu)* crna crnilom paklenim. 3, 229. Sva zemļa osta crnijem tminam pokrivena. Tako tmasta u crnilu pribiva do devetoga doba. Živ. is. 160. Biloću obratiti u paklenu mračnost i crnilo. I. J. P. Lučić, razg. 13. — *b) kao mrak, tama, kad gdje nema svjetlosti te je crno:* Ki je sud . . . da tmina, ka ima s crnilom vječnim stat', svjetlosti tudima da ima silom sjat'? I. Gundulić 111. Strašni od pakla o bogovi, ki sred tmina i crnila kraļujete vas svijet ovi jazovitijeh tamnijeh spila. J. Palmotić, dubr. 55. Živu u crnilu, u mraku . . . od nevirnosti. A. Vitaļić, ist. 447. — 2. *crno odijelo,* vestis lugubris. *isporedi* crnina. *od* XVI *vijeka:* Koje kraļ zlo pati, izgubiv svu snagu, crnilo nosi za tolik nepokoj. M. Vetranić 1, 152. Udovičko u crnilo upale su majke naše. I. Đorđić, mand. 183. Baba crna u crnilu crnu. Osvet. 2, 173. Stana ima u crnilu korotovati vjenčanoga druga punanu godinu. V. Vrčević, niz 128. — 3. *crno što, čim se može što zastrijeti ili pokriti:* Crnilom polače pokrijte (s) svijeh strana. M. Vetranić 1, 154. Hoću li brižna stan crnilom vas pokrit? M. Držić 468. — 4. color niger, atramentum, *crna boja, crno mastilo, što god crno žitko ili gusto ili tvrdo čim se drugo što može učiniti crno ili čim se može po čemu načiniti što crno. od* XIII *vijeka, u rječnicima svijem: u Vrančićevu:* črnilo, atramentum; *u Mikaļinu:* crnilo, atramentum tectorium; crnilo, kojim se piše, atramentum; kojim se utiskuju knige, atramentum fuligineum; atramentum sutorium; *u Belinu:* crnilo, atramentum, liquore nero per uso di scrivere (391b); *u Bjelostijenčevu:* črnilo *i* crnilo, atramentum; *u Jambrešićevu:* črnilo, atramentum; *u Voltigijinu:* crnilo, schwärze, tinte; *u Stulićevu:* crnilo, atramentum; *u Vukovu:* crnilo, schwärze, atramentum; *u Daničićevu:* črьnilo, atramentum. *a) kojim se piše: aa) sa č mjesto c:* Črьnilomь napisano. Domentijana 316. Šiške vla-

gajut se vь črьnilo. Starine 10, 113. Črnilo je bilo krv moja. Korizm. 104. Nečtivo je pismo i harta zla, razhaja se črnilo. Mon. croat. 218. Ne hotih crnilom. Anton Dalmat., 2jov. 12. Vazeh perce i črnilo. S. Bobaljević 212. Da se proslavi črnilom i usti. Đ. Baraković, vil. 91. — *bb) sa c*: Spravi sree, htjenje, misal, tere kńigu i crnilo na pisanje. M. Pelegrinović 196. Takovo bi složeńe . . . učińeno veće vele suzami nego crnilom. B. Kašić, ign. 67. Karte ne bi dosti, ni maće crnila. J. Armoluśić 66. Da se isti jezik u pero okrene, riječi u crnilo. S. Margitić, fala 16. Nejma doma crnila. A. Kanižlić, kam. 86. — *b) koje god drugo*: *aa) sa c*: Povisma savita smazana crnilom. Đ. Baraković, vil. 281. — *bb) sa c*: Sve vri sumpor i crnilo. S. Margitić 258. Sve mu uzimahu na zlo, . . sva crnilom mazahu. Živ. is. 78. Crnilo stavjat im na obraz. 78. Tko bi se pouzdo medu vami prstim crnilom pomrćenjem zavijati i ticati čisti grimiz? B. Cuceri 246. Ugladi zolufe crnilom od lonca. Nar. prip. vrc. 17. Na listu naslika dijete crnilom i crjenilom. M. Pavlinović, rad. 64. *pogrješka će biti* crńilo: Ne piše je čim se kńige pišu, no crńilom krvju od obraza. Pjev. crn. 188. — 5. *u prenesenom smislu uzima se kao zle riječi, kojima ko koga kudi, ruži, a tada se izjednačuje s crnilom koje hobotnica prosipa iz sebe*: Boden je odveće ter protiv zlotvoru crnilo razmeće jak sipa po moru. M. Vetranić 1, 110. Njeki judi crnilom mećn kao i hobotnica M. Držić 307. Metal crnilom kako hobotnica. Poslov. dan. 60. — 6. *neko mjesto kod sela Sela i Gadimlje nedaleko od Prištine* XIV *vijeka, u to vrijeme već sa c*: Na Crnilo. Glasnik 15, 280. Medu Crnilom i medu miraškom zemljom. Mon. serb. 182. Danićić 3, 452.

2. CRNILO, *m. ime jarcu crnu*. J. Bogdanović.

CRNILOVAC, Crnilôvca, *m. a) selo negdje u Ibru u sadašnjoj Srbiji* XIV *vijeka, a tada je bilo i mjesto c*. Selo Crnilovci u Hrastalu. S. Letop. 1847. 4, 54. Danićić 3, 173. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj*: Crnilovec. Pregled 34. Crnilovec. Schem. zagr. 1875. 89.

CRNÍLJEVAČKÎ, *adj. što pripada selu Crnilcvu*. Crnilјevačka opština. K. Jovanović 177.

CRNÍLJEVO, *n. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu valjevskom a drugo u šabačkom*. K. Jovanović 102. 177.

CRNIN, *m. neko mjesto u hrvatskom primorju blizu Crkvenice* XV *vijeka, i to sa č mjesto c*: Od Jesenove t(e)r do Crnina. Mon. croat. 55.

CRNÍNA, *f.* 1. nigredo, *crnoća, crnost, crnilo (pod* 1*). od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (črnina, nigredo, nigror), *u Jambrešićevu* (črnina, atritas, nigredo), *u Voltigijinu* (crnina, schwärze, nerezza), *i u Vukovu* (crnina, schwärze, nigredo). Ludo se je crni kotal za crninu lonca špotal. P. Vitezović, cvit 109. U Save se kosa već presijavala od velike crnine. M. Đ. Milićević, več. 39. — 2. vestis lugubris, *crno odijelo. u naše vrijeme isporedi* crnilo, *n. pod* 2. Mjesto crnine, u koju su te zavile tuge, zaodjeli bi te bjelinom. Osvet. 1, m. — 3. *mastilo (crno), kojim se piše*, atramentum. *isporedi* crnilo, *n pod* 4. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, i to sa č mjesto c*: Ni pera ni črnine ni časa iskati. P. Vitezović, odij. 23. — 4. *vinova loza crna grožđa*. B. Šulek, im. 45. 59. — 5. *crno grožđe*. — 6. *neko mjesto na otoku Krku* XV *vijeka, i to su č mjesto c, ali nominativu nema potvrde (isporedi* Crnin*)*: V . . . Črnini. Stat. krč. ark. 2, 295.

CRNJONÎK, *m. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima*. Glasnik 40, 20.

CRNÍŠAVA, *f. dva sela u Srbiji u okrugu kruševačkom*: Gorńa *i* Dońa Crnišava. K. Jovanović, 130.

CRNIŠTVO, *n.* monachatus, *kaluderstvo, kaluderski život. u jednoga pisca* XIII *vijeka, a tada je glasilo* črnьčьstvo: Dobryimi dětěli istinьnago črnьčьstva. Domentijan 324. *može biti pogrješka mjesto* črnьčьstvo.

CRNITI, crnîm, *impf.* nigrare. — *Akcenat kaki je u praes., taki je u* 2 *i* 3 *sing. aor.*: crnî, *u imperf. cijelom*: crńâh, *i u part. pract. pass.*: crńen; *u ostalijem je oblicima kao u inf., samo je i drugi slog dug u part. praes.*: crńeći, *i part. pract. act.* 1: crnîv, crnîvši. — *Dolazi od* XVI *vijeka (vidi primjer M. Vetranića) i u rječnicima svijem osim Daničićevu: u Vrančićevu*: crniti, *u Mikalinu*: crniti (47a, 52a), *u Belinu*: crniti (84a), *u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu*: crniti, *u Voltigijinu*: crniti, *tako i u Stulićevu i Vukovu. isporedi* crn. 1. *prelazno*: *a) u pravom smislu*: Ti svitlosti proslavlene ime tlačiš, zraku crniš. I. Gundulić 230. Crni vedrinu od nebesa. 301. Ogań pakleni crni, tamni i pogrubljuje tjelesa prokletije. M. Divković, bes. 105. Lupeže iste pomutkuje, snigom crni, medom truje. A. Vitaljić, ist. 514. Da jasnina od nebesa svojom zvijezdom već ne crni. J. Kavańin 269. — *b) u prenesenom smislu*: *aa) kao ružiti, sramotiti*: Ne crni svoj obraz. M. Vetranić 2, 360. Nevidjenijem grijehom vijeku sada crniš sve tve dike. Đ. Palmotić, christ. 105. Koje onijeh kijem čas crni. I. Kanavelić, iv. 448. Svojom zločom crni i gadi svijetle krvi sva poštena. J. Kavańin 75. Iskrńega svoga ime crne. A. Kanižlić, uzr. 191. — *bb) kao govoriti zlo na koga*: Koji prid sudci iskrńega lažima osvadaju i crne. I. Velikanović, npuć. 1, 461. — *cc) dušu crniti, kao uvaljivati je u grijehe*: Vaja da se oni . . nikakve protivštine ne boje, nego onih koje dušu crne. E. Pavić, ogled. 389. — *dd) što se razumije, što je jasno i dobro, kao zamračivati, činiti da se ne razumije a tijem kao pobijati i kuditi*: Hoće himbenstvima Isukrstova obećańa tako očita i svitla crniti. I. Velikanović, npuć. 1, 244. — *ee) što zlo činiti gorim*: Vrh naredbe ja naredan resim sobom svu lipotu: ti od smeće smeten gore tobom crniš tve prikore. I. Gundulić 249. — 2. *sa se, refleksivno*: Jer krjposti druge ima, da se snaša crni š nima. V. Došen 156. — *isporedi* crńeti.

CRNKA, *f. a) ime kokoši crnoj*. V. Arsenijević. *b) riba, koja se zove i rapa*, umbra Krameri Fitz. J. Pančić, rib. 136. — *c) crna trešńa*. B. Sulek, im. 45.

CRNKAST, *adj. vidi* crńkast. Mravar crnkasti. J. Šloser, kor. 128.

CRNKO, *m. nadimak mjesto prezimena, od* XV *vijeka*: *sa č*: Sin dobra muža Crnka. Mon. croat. 318. — *sa c*: Januša Crnka. 265. Mat. Crnko. Schem. zagr. 1875. 227.

CRNKÔV, crnkôva, *m. ime psu crnu*. J. Bogdanović.

CRNKOVAC, Crnkôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj. u mještana kajkavski*: Crnkovec. Pregled 42. Schem. zagr. 1875. 196.

CRNKÔVCI, Crnkovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj*. Pregled 101.

CRNKOVIĆ, *m. prezime, po ocu Crnku, od* XVI *vijeka*: *sa č*: Lovrenac Crnković. Mon. croat. 188. *sa c*: Crnković. Schem. segn. 1871. 85. Schem. zagr. 1875. 260.

CRNÔ, *n. a) selo u Hrvatskoj blizu Novoga u*

Vinodolu. Schem. segn. 1871. 50. — *b) selo u Dalmaciji kod Zadra.* Schem. jad. 1876. 25. Repert. 37.

CȓNÔ BLȁTO, *n. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 81.

CȓNÔ JÈZERO, *n. jezero u Crnoj Gori u Rovcima.* Glasnik 40, 38.

CȓNÔ KȂMÊŃE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. segn. 1871. 67. Pregled 30.

CȓNÔ VRȆLO, *n. a) selo u hrvatskoj krajini blizu Sluňa.* Razdjel. 20. — *b) vrela u hrvatskoj krajini jedno u Divoselu i jedno u Metku.* J. Bogdanović.

CRNÒBARAC, Crnòbârca, *m. čovjek iz sela Crne Bare. Akc. u gen. pl.:* Crnòbarâcâ. Stojan Brodić Crnobarac. Prot. šab. mag. 114. Dočekuje Crnobarac Stanko. Nar. pjes. vuk. 4, 190.

CRNÒBARIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gor. 259. Sem. prav. 1878. 18.

CRNÒBARSKÎ, *adj. što pripada selu Crnoj Bari.* Ńiva u adi crnobarskoj. Sr. Nov. 1864. 262.

CRNÒBARSKÎ SȂLÂŠ, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 178. *isporedi* Salaš.

CRNOBIL, *m. vidi kod* crnobiļ.

CRNOBILNIK, *m. vidi kod* crnobiļ.

CRNOBIĻ, *m.* artemisia vulgaris L. *u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značeńu i* ‚crnobil' *i* ‚crnobilnik', *i u jednoga pisca našega vremena:* crnobil, crnobiļ, crnobilnik. B. Šulek, im. 45. *sve susma nepouzdano: po svoj je prilici došlo u Stulićev rječnik iz ruskoga, odakle je i u Z. Orfelinu* ‚černobyl' (494), *pa se dale razišlo među književnike.*

CRNÒBOJ, *adj.* atricolor. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CRNOBOJAN, crnobojna, *adj.* atricolor. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

CRNÒBOR, *m.* 1. pinus laricio Poir., *crni bor (vidi kod* bor). J. Pančić, flor. biogr.[2] 462. B. Šulek, im. 45. — 2. *nadimak:* Kuća Borića, ovi starinom se zvahu Crnobori. A. Kačić, kor. 472.

CRNÒBRAT, *m. nadimak mjesto prezimena, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 48. 83.

1. CRNOBRK, *m. crn brk. u jednoga pisca prošloga vijeka i to sa č mjesto* c: Strahoviti crnobrci pružaju mu se do ušiju. J. Kavańin 413.

2. CRNÒBRK, *adj. crnijeh brka. u jednoga pisca našega vremena:* grobar crnobrki, necrophorus mortuorum Fab. J. Šloser, kor. 237.

CRNÒBRŃA, *m. prezime, u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

CRNÒBRŃAV, *adj. neznana značeńa u jednoga pisca* XVII *vijeka o djetiću, i to sa č mjesto* c: U tom k nam doteče ditić crnobrńav. I. T. Mrnavić, osm. 155.

CRNOBRŃE, *n. ńeko mjesto u Srbiji u Mačvi* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto* c: Na Crьnobrьńe. Ļetop. 1847. 4, 53. *pogrješka će biti* ‚otь Crьnobrьńe'. 53. *ili može biti da je nom. bio* Crьnobrьńa, *te je pogrješka* ‚na Crьnobrьńe' *mjesto* ‚na Crьnobrьńu'. Daničić 3, 473.

CRNÔČICA, *f. dem.* crnoka. Devojčice, crnočice! Nar. pjes. petr. 1, 138.

CRNÓĆA, *f.* nigredo, *crnost. isporedi* crnilo, crnina. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikańinu, Belinu* (509[a]), *Bjelostijenčevu* (crnoća 1, 869) *i Stulićevu.* Pomrče crnoćom grihov. Nauk Brnard. 24[b]. Oslobodi i meno od ove crnoće. Nar. prip. bos. 1, 95.

CRNÒDLAK, *adj.* crinibus nigris praeditus. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRNOGAJ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 91.

CRNÒGARAST, *adj.* subfuscus. *samo u rječnicima Belinu* (149[b]) *i Stulićevu. o čeļadetu, kao* crnomańast.

1. CRNÒGLAV, *adj.* nigro capite. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (crnoglav) *i Stulićevu.* Crnoglavi crvi. I. J. P. Lučić, razg. 67. Rovac crnoglavi, bledus atricapillus. J. Šloser, kor. 197.

2. CȓNOGLÂV, *m. a) ime muško,* XIII *i* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto* c: Starêjšinu ihь glagoļemaago Crьnoglava. Danilo 112. Crьnoglavь. Glasnik 11. 12, 76. — *b) ptica koja se zove i crnoglavka,* atricapilla. *u rječnicima Belinu* (170[b]), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* fringilla emberiza. Slovinac 1880. 31. — *c) trava koja se zove i križao, crńevac.* prunella. *u Bjelostijenčevu rječniku.* prunella vulgaris L. B. Šulek, im. 45. *trava koja se zove i pčetińak,* ajuga genevensis L. Javor 1878. 1390. — *d) selo u Hercegovini blizu Hrasna.* Schem. rag. 1876. 60. — *e) brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 296.

CRNÒGLAVAC, crnòglâvca, *m. a) nadimak mjesto prezimena, u naše vrijeme.* Mijat Crnoglavac, Veļko Crnoglavac. Rat 105. 362. — *b) ptica koja se zove i crnoglav.* atricapilla. *u rječnicima Belinu* (atricapilla 170[b]) *i u Stulićevu* (avis genus). — *c) ńekaka trava isporedi* crnoglav. *u Vukovu rječniku s dodatkom da se misli da joj je list dobar za ranu.* ballota Tourn. Šloser-Vukot., flor. 584. helleborus niger L. B. Šulek, im. 45.

CRNÒGLAVAK, crnòglâvka, *m.* ranula, *žabić. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Srijemu i tumači:* ‚kao ribica mala, crne glave'. *isporedi* budara.

CRNÒGLAVICA, *f. ptica koja se zove i crnoglav i crnoglacac,* atricapilla. Slovinac 1880. 438.

CRNÒGLÂVKA, *f. a) vidi* crnoglavica. *u Bjelostijenčevu rječniku* (crnoglavka, atricapilla), *u Voltiğijinu* (gimpel) *i u Vukovu* (avis quaedam). Sad stižu puzavci, stižu crnoglavke. A. Kanižlić, rož. 6. — *b) pšenica crna klasa. u Srbiji u Leskovcu, gdje glasi* crnoglâvka. M. Đurović. *isporedi* crnolat.

CRNÒGORAC, Crnògôrca, *m. a) čovjek iz Crne Gore kneževine. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat kaki je u gen. sing., taki je i u ostalijem oblicima osim gen. pl., gdje je* Crnògorâcâ. S Crnogorci skače. I. Gundulić 521. Stari i mladi Crnogorci, oštri ļudi od planine. J. Kavańin 135. Bićemo se kano Crnogorci. A. Kačić, razgov. 188. El' ja vodim đece pod barjake, porodice ļuta Crnogorca, pod barjake đece pet stotina. Nar. pjes. vuk. 2, 541. Dopadoše đeca Crnogorci. 4, 16. Kad to čuše mladi Crnogorci. 4, 73. — *b) prezime:* K. Crnogorac. Šem. srb. 1881. 351.

CRNÒGORAČKÎ, *što pripada Crnogorcima. mjesto* crnogorski. *u jednoga pisca našega vremena:* Ako nem'o svojih rođenijeh, ne će nestat crnogoračkijeh. Osvet. 2, 102.

CRNÒGÔRCI, Crnògorâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 133.

CRNÒGORČÂD, *f. coll. djeca crnogorska.* I. Pavlović.

CRNÒGÔRČE, Crnògôrčeta, *n. dijete crnogorsko.* Ja kad nađoh ono Crnogorče. Nar pjes. vuk. 5, 489.

CRNÒGÔRČEVIĆ, *m. prezime, po ocu Crnogorcu.* Petra Crnogorčevića. Prot. šab. mag. 153. S. Crnogorčević. Vuk, nar. pjes. 2, 662.

CRNÒGÔRKA, *f. žensko čeljade iz Crne Gore. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. akcenat se mijenja u gen. pl.:* Crnògorâkâ, *a samo je i zadnji slog dug u gen. i instr. sing.:* Crnògôrkê, Crnógôrkôm. Istina je, mlada Crnogorko! Nar. pjes. vuk. 4, 14.

CRNÒGORSKÎ, *adj. što pripada Crnoj Gori: a) što pripada kneževini Crnoj Gori, po ovoj i Crnogorcima. od* XVII *vijeka, između riječnika u Vukovu.* Vsѣ zborъ crnogorski. Starine 10, 21. Kad to vide crnogorska vojska. Nar. pjes. vuk. 4, 445. Zaklala te puška crnogorska! 1, 55. *acc sing. fem. s prijedlogom* na *dolazi i kao adv.:* Neka znade da će mu siroma Milovan na onu staru crnogorsku odpjevati. A. Kačić, razgov. 317. — *b) što pripada Crnoj Gori kod Skoplja.* XVII *vijeka, u tada se pisalo sa* ć *mjesto* c: Crnogorska bogorodica. Glasnik 22, 219. — *c) u Srbiji se dva sreza, jedan u rudničkom okrugu a drugi u užičkom, zovu* crnogorski. *isporedi* Crna gora. K. Jovanović 146. 158. — *d) adv.* crnogorski, *kao u Crnoj Gori, kao što čine Crnogorci.* Po crnogorski se izgovara. Vuk, nar. pjes. 1, 206.

CRNOGOVCI, Crnogovaca, *m. pl. selo u slavonskoj krajini blizu Gradiške.* Razdjel. 23. ‚Crnogovce'. Schem. zagr. 1875. 59.

CRNÒGRAB, *m. ńekako drvo. u Vukovu riječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* ostrya Michel. Šloser-Vukot., flor. 1053. carpinus duinensis Scop. B. Šulek, im. 45. *isporedi* crnograbić.

CRNÒGRABIĆ, *m.* ostrya carpinifolia Scop. J. Pančić, bot. 178. flor. srb. 628. drv. 133. carpinus duinensis Scop. B. Šulek, im. 15.

CRNÒGRABOVINA, *f. drvo od crnograba i drvеće crnograbi.* Degde viditi je lipe, crnograbovine. Srp. list 1880. br. 51.

CRNOGRIMIZAN, crnogrimizna, *adj.* colore phoeniceo. *samo u Stulićevu riječniku. riječ nepouzdana.*

CRNÒGRIV, *adj.* jubam nigram habens. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koń crnogriv. B. Krnarutić 344.

CRNOGÛZ, *m. riba morska koja se zove i crnorep,* melanurus. L. Zore, rib. 20.

CRNOJEVA RIJEKA, *f. vidi kod* Crnojević. *u jednoga pisca našega vremena u pjesmi* Niz Rijeku Crnojevu plavnu. Osvet. 3, 115.

CRNOJEVIĆ, *m. prezime, od* XIV *vijeka.* Radicь Crьnojevićь, Ivanъ Crьnojevićь. Mon. serb. 566. 530. Daničić 3, 453. Ivana Crnojevića. I. Gundulić 306. Crnojević od Zažabja više rike Morače. A. Kačić, kor. 157. Podiže se Crnojević Ivo. Nar. pjes. vuk. 2, 524. *prezimenom tijeh Crnogorskih Crnojevića zove se i rijeka koja izvire u rječkoj nahiji u Crnoj Gori i utječe u skadarsko jezero:* Rijeka Crnojevića. Vuk, nar. pjes. 2, 573 Crnojevića rijeka. Glasnik 10, 32.

CRNOJÊVKA, *f. Crnojevića rijeka, u jednoga pisca našega vremena u pjesmi (vidi kod* Crnojević): Pa oba su i na Crnojevki pred Omerom rusom glavom stali. Osvet. 2, 101.

CRNÔJKA, *f. a) crnomanasto žensko čeljade. samo među riječima koje govore djeca kad se igraju pipavice:* Dovedi devojku, lepu lepojku, crnu crnojku. Vuk, rječ. 500b. Ne će plave plavojke, već oće crnu crnojku. 500b. — *b) konoplika ženska,* canabis sativa femina L. B. Šulek, im. 45. Konopļa bjelojka cvati a nema roda; crnojka pak ne cvjeta a ima sjeme. S. Novaković, nar. zag. 276. *isporedi* bjelojka.

CRNOJOVA. *f. ńeko drvo, s koga se guli kora, te se vrani pletivo. isporedi* jova. M. Kovačević.

CRNÔK, *vidi* crnook.

CRNÔKA, *f. vidi* crnooka.

CRNÒKAPA, *m. čovjek koji nosi crnu kapu. u naše vrijeme. u Dalmaciji. isporedi* crnokapac. Crvenkapa, crnokapa . . . sa sarukom sretaju se na spļetskom trgu. M. Pavlinović, raz. spis. 122.

CRNÒKAPAC, crnòkapca, *m. čovjek koji nosi crnu kapu. u Vukovu riječniku s dodatkom da tako zovu u Srbiji Braničevce. isporedi* crnokapa.

CRNÒKAPICA, *f.* silvia atricapilla Lim. Progr. spal. 1880. 21. *isporedi* crnoglavac, crnoglavka.

CRNÒKLIŠTE, *n. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175. *riječ je složena: druga joj je pola postanem od riječi koja se počinе glasom o, koje se sa o od predńe pole sastavilo u ô, može biti od* oklis.

CRNÒKORAC, crnòkôrca, *m. nož crnijeh kora (na dršku). akcenat kuki je u gen. sing. taki je u svijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom., i gen. pl., gdje je* crnòkorâcâ. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Pri sebi je imao nož crnokorac. S. Ļubiša, prip. 240. Pa ga u mesto gde ga najviše boli ubada lagano nožem crnokorcem. M. Đ. Milićević, živ. 1, 102.

CRNÒKORAST, *adj. crnijeh kora. isporedi* crnokorac. *u naše vrijeme.* Kad me bodu crnokorastim nožem. M. Đ. Milićević, živ. 1, 102.

CRNÒKOS, *adj.* nigris capillis, *crnijeh kosa. od* XVI *vijeka, između riječnika u Stulićevu i Vukovu.* Noć dvižuć od zdola crnokosu glavu. M. Marulić 27. Oj devojko crnokosa! Nar. pjes. vuk. rječ. 815b. *u jednoga pisca* XVI *vijeka sa* ć *i sa* c: Mrkla noć s crnokosom glavom. P. Zoranić 37. Smrt s glavom crnokosom Jelu prizelenu pritr britkom kosom. 72.

CRNÒKOSA, *f. planina u Srbiji blizu Užica. u početku* XVII *vijeka pisali su je još sa* ć *mjesto* c: Vь podskrilije gori Crьnokosi, blizu mêsta Užica. Vuk, dan. 1, 5. Daničić 3, 471. Crnokosa. M. Đ. Milićević, srb. 607. Niva na Crnokosi. Sr. Nov. 1873. 76.

CRNÒKOSAST, *adj. vidi* crnokos. *samo u Belinu rječniku* (168b)

CRNOKRAK, *m. prezime u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

CRNÒKRIL, *adj.* alis nigris, *crnijeh krila. u jednoga pisca našega vremena.* Crnokrili. J. Šloser, kor. 659.

CRNOKRÛG, *m.* vipera. *od prošloga vijeka, između riječnika u Belinu* (aspis 109a), *u Stulićevu* (vipera albis et nigris maculis distincta) *i u Vukovu* (serpentis genus, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i da se priporijeda da ova zmija ima na glavi tri roga).* Aspid, koga ja zovem crnokrugom, jes zmija sasma ļuta. I. Đordić, salt. 187. To ti pepeļuha, to ti crnokrug, sve je ļutica. Poslov. dan. 136. Činiš kao no crnokrug, koji uši zatvara. A. Kalić 25. Donesi ļuta crnokruga. Pjev. crn. 91. Mater joj opekne crnokrug u nozdrama. S. Ļubiša, prič. 102. Crnokrug, pelia berus; crnokrug huhorasti, rhinechis ammodytes. Slovinac 1880. 130.

CȓNOKRÛ̀ZNÎ, *adj. što pripada crnokrugu. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zučim znajnom i s jedom crnokružnijem. Besjede kr. 281.

CRNÒLAT, *m.* milium nigrum, *proso crna vlata. pred* l *otpalo je v. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (I, 779) *i iz ńega u jednoga ˛pisca našega vremena, i to sa č mjesto* c. B. Šulek, im. 60. *isporedi* crnoglavka.

CRNÒLATAC, Crnòlaca, *m. prezime, u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 227. *isporedi* crnolat, *od čega je i postalo.*

CRNÒLIČAN, crnòlična *i* crnoličana, *adj.* aspectu niger. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

CRNÒĻEVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

CRNÒĻEVIĆKÎ, *adj. što pripada selu Crnoļevici.* Crnoļevička reka. M. Đ. Milićević, srb. 827.

CRNÒMAŃAST, *adj.* fuscus, *nacrn. samo o čeļadetu. od* XVII *vijeka, izmedu rječnika u Mikaļinu, gdje najprije i dolazi* (‚malo nacrn, subfuscus, pullus'), *u Stulićevu* (‚subniger, oleastri colorem imitans') *i u Vukovu* (‚bräunlich im gesichte, fuscus'). — *Riječi je druga pola* -mańast *tamna postańa: može biti od kor.* man, *udešavati, slagati, tvoriti, obličje davati, od koga je i druga pola imenima* Radman, Vukman, Vukoman. — Starac crnomańast. I. A. Nenadić, šamb. 8. Bio je crnomańast i sa svim bradat. A. Kanižlić, utoč. 533. Lijep i crnomańast čovjek. Vuk, sov. 71.

CRNOMAST, *adj.* niger, *crne masti, crn. od* XVII *vijeka, izmedu rječnika u Belinu* (niger 509ª. subfuscus 149b) *i Stulićevu* (subniger, oleastri colorem imitans). Lica od obraza uzorita ali crnomasta. B. Kašić, nasl. xvi. Crnomasti narodi. A. Kalić 538.

CRNOMEN, *m. mjesto na vodi Marici u Makedoniji,* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto* c: Na Marič̆e blizь Črьnomena. Ļetop. šaf. 61. Daničić 3, 174.

CRNOMERAC, Crnomerca, *m. selo u Hrvatskoj kod Zagreba. kajkavski:* ‚Černomerec'. Schem. zagr. 1875. 61. *isporedi* Crnomir.

CȓNOMÎR, *m. ime muško,* XIII *vijeka, a tada je bilo c mjesto* c. Odь kneza Črьnomira. Mon. serb. 42. Daničić 3, 171.

CRNÒMORAC, crnòmórca, *m.* Aethiops. *sastavļeno* crn *i tal.* Moro *(Arapin crni). u jednoj pjesmi istarskoj:* Našal je *(krunu)* crni moro. Raj ću krunu izgubiti neg crnomorca ļuba biti. Nar. pjes. ist. 2, 151.

CRNÒMORSKÎ, *adj.* ponticus, *što pripada Crnom moru.* Crnomorskijeh strana. I. Gundulić 511. Crnomorske trgovine. Nov. srb. 1835. 45

CRNÒMRTA, *f.* lentiscus. *u naše vrijeme, izmedu rječnika samo u Stulićevu.* pistacia lentiscus L. B. Šulek, im. 45. *isporedi* mrta.

CRNÒMRTAN, crnòmrtna, *adj.* lentiscinus, *od crnomrte. samo u Stulićevu rječniku.*

CȓNOMÛZ, *m. ime muško,* XIII *vijeka, i tada reč sa c mjesto starijega č:* Črьnomuž. Mon. serb. 12. Daničić 3, 152.

CRNÒNOG, *adj.* nigris pedibus. *u jednoga pisca našega vremena.* Balegaš crnonogi. J. Šloser, kor. 355.

CRNÒNOSNO, *adv.* veste lugubri. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto* c. Vsi črьnonosno sьbolêznujutь vladyčê svojemu. Domentijanᵇ 27. Daničić 4, 171.

CRNÒOČA, *f. ńeka mjesto blizu Prizrena* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto c. nominativu nema potrrde.* Zabêh. u Crnooči. Glasnik 49, 365.

CRNÒOČIĆ, *m. dem.* crnook. *u naše vrijeme, izmedu rječnika samo u Vukovu.* O junačiću crnoočiću! Nar. pjes. vuk. 1, 86.

1. CRNÒOK, *adj.* nigris oculis. -oo- *se može sažeti u jedno, a tada se i akcenat miješa:* crnôk, crnôka. *miješajući sažeto sa nesaželijem pišu i* ‚crnook' (Vuk, rječ. 816ª). *Dolazi od* XVII *vijeka, izmedu rječnika u Belinu* (crnok 518b), *Stulićevu* (crnok) *i u Vukovu* (‚crnook'). — *a) sa č* XVII *vijeka:* Fasula črnooka. Starine 2, 311. — *b) sa* c: Niti sam crnooka, niti se bojim uroka. Nar. posl. vuk. 223. Idi reci tvojoj majci da ne rodi drugo čedo, drugo čedo kao tebe, kaò tebe beloliku, crnooku. Nar. pjes. vuk. 1, 339. A za jedno mlado crnooko, dala b' za ńga iļadu dukata. 1, 314. Jedna mi je tanka i visoka, druga mi je b'jela i rumena, treća mi je crn'oka djevojka. 1, 239.

2. CRNÒOK, *m.* juvenis nigris oculis. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, sa č mjesto c i sa ô mjesto* oo *(vidi kod* crnook *pod* 1): Njeki se črnok ženi. M. Držić 138. *isporedi* crnoočić.

CRNÒOKA, *f. a)* puella nigris oculis. *u naše vrijeme između rječnika samo u Vukovu* (‚crnoka'. *vidi kod* crnook *pod* 1). *isporedi* crnočica. *Kako je običaj da mlada svako čeļade u muževļem rodu zove drugim imenom a ne pravim, tako kaju djevojku zove i* Crnôka. M. Kovačević. — *b) ime ovci bijeļaj s crnijem krugom oko očiju:* crnoka. M. Kovačević. crnooka. S. I. Pelivanović. — *c) ńeka riba,* abramis sapa Pallas. J. Pančić, rib. 91.

CRNÒOKAC, crnòokca, *m. grašak u koga ima crno kao oko. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Grasak crnookac. I. Jablanci 184.

CRNÒOKAST, *adj. vidi* crnook. *samo u Stulićevu rječniku, i u ńemu sažeto* crnokast. *isporedi* carnookast.

CRNÒOKICA, *f. ńeki pasuļ,* dolichos melanophthalmos Dec. *u Hrvatskoj:* crnokica, črnokica črnookica. B. Šulek, im. 483. 60.

CRNÒPAC, Crnopca, *m. brdo u Velebitu.* Vuk, rječ. 816ª.

CRNOPAS, *m. planina u Hercegovini.* Zemļop. bos. 53.

CRNOPÈLINITI, crnopèlinîm, *impf.* artemisia condire. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRNÒPÊRNICA, *f.* melizophilus melanocephalus. Progr. spal. 1880. 21.

CȓNOPÎS, *m.* atramentum, *crno mastilo, kojim se piše. u jednoga pisca prošloga vijeka i u rječnicima Belinu* (391b) *i Voltiģijinu* (23). Obra za crnopis krv svoju. P. Knežević, osm. 262.

CRNOPLAVAC, crnoplavca, *m. ńeka vinova loza.* B. Šulek, im. 45.

CRNOPÒTOČANIN, *m. čovjek iz Crnoga Potoka.* Panta Čarapić Crnopotočanin. D. Avramović, sv. gora 188.

1. CRNÒREP, *adj.* cauda nigra. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Koń crnorep. B. Krnarutić² 14.

2. CȓNORÊP, *m. morska riba, koja se zove i crnoguz i uklata,* melanurus. *od* XVI *vijeka, izmedu rječnika u Belinu* (518ª), *Stulićevu i Vukovu* (crnòrep). *sa č mjesto* c: S njimi se hitahu . . . črnorepi ne mali. P. Hektorović 34. — *sa* c Crnorep. L. Zore, rib. 11. Cȓnorêp. L. Zore.

CRNÒREPKA, *f. buba crna repa. u jednoga pisca našega vremena:* grobar crnorepka, necrophorus ruficornis Strm. J. Sloser, kor. 237.

CRNÒRIJEČKÎ, *adj. što pripada Crnoj Rijeci.* Vuk, rječ. 810ª. Okrug crnorečki. K. Jovanović 184.

CRNORÍZAC, crnorisca, *m.* monachus. XIII *i* XIV *vijeka, a tada je pred* r *bilo* č *mjesto* c, *ali* XIII *vijeka dolazi i sa* c. Crьnorizьcь. Stefan kr. 2. Sava 8. Vьseli tu nekoliko crьnorizьcь. Mon. serb. 17. Crьnorizьca Damijana. 81 Daničić 3, 153. 171.

CRNORÌZAČKÎ, *adj.* monachorum. XIII *i* XIV *vijeka, sa* č *pred* r *mjesto* c. *isporedi* crnorizac. Crьnorizьčьskaago čina. Domentijan[a] 182. Crьnorizьčьskyihь likь. Danilo 385.

CRNORÌZICA, *f.* monacha. XIV *vijeka, sa* c *pred* r *mjesto* c. Slьbravši likь crьnorizičь. Domentijan[b] 40.

CRNÒROŽAC, crnòrosca, *m. buba crnijeh rogova. u jednoga pisca našega vremena:* šoštar crnorožac, cantharis fuscipennis Germ. J. Sloser, kor. 453.

CŔNÔST, crnosti, *f.* nigredo, *crnoća. isporedi* crnilo, crnina. *od* XIV *vijeka, ali toga vijeka a u nekih pisaca i poslije sa* č *mjesto* c *(vidi kod* crn), *između rječnika u Vrančićevu* (crnost 66), *u Belinu* (crnos 509ª), *Bjelostijenčevu* (crnost 1, 809), *Voltiđijinu* (crnost 23), *Stulićevu* (crnost) *i u Daničićevu* (crьnostь). *a) sa* č: Siju crьnostь na ikonê toj izvoli prijeti. Domentijan[b] 191. Ne budetь togda . . . ni crьnosti ni bělosti. Aleksand. nov. 127. — *b) sa* c: Crnos stavnos ńoj obita. J. Kavańin 288.

CŔNOSTRÎG, *m. ńeka zmija. na Braču.* A. Ostojić. *isporedi* crnostrijel.

CRNOSTRIJEL, *m.* tarbophis vivax, *zmija ńeka.* Crnostril. Đ. Kolombatović, pesc. 28. *isporedi* crnostrig.

CRNOŠARAST, *adj.* maculis nigris distinctus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* crnošaren. *oboje slabo pouzdano.*

CRNÒŠIJA, *m buba crne šije. u jednoga pisca našega vremena:* mekokrilac crnosija, malthodes dispar. J. Šloser, kor. 160.

CŔNOTA, *m. ime muško, od* XIII *vijeka, a toga je vijeka bilo* c *mjesto* c. Crьnota. Mon. serb. 13. Daničić 3, 474. Crnota. J. Kavańin 111. *u spomeniku latinski pisanu dolazi još* XI *vijeka:* Crnotta[a]. F. Rački, doc. 133.

CŔNOTIĆ, *m. prezime, po ocu Crnoti, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Gdi su davni Crnotići? J. Kavańin 133.

CŔNOTIN, *adj. što pripada Crnoti.* XIV *vijeka sa* č: Na Crьnotinč stasi. Glasnik 11, 133. Daničić 3, 474.

CRNOTINA, *f. selo u Bosni blizu Sarajeva.* Schem. bosn. 1864. 56. Glasnik 21, 311.

CRNÒTRAVAC, Crnòtrâvca, *m. čovjek iz sela Crne Trave. Ake. u gen. pl.:* Crnòtravâcâ. Crnotravci žele da se i novi drum provede tuda. M. Đ. Milićević, s dun. 67.

CŔNOVA, *f. ime kravi. u Lici.* J. Bogdanović. *isporedi* crńova.

CRNOVAC, crnovca, *m. ptica koja se zove i kragulj, kragujac. samo u rječnicima Belinu* (nisus 680ᵇ) *i Stulićevu* (accipiter).

CRNOVČIĆ, *m. vidi* Crnojević. Ivana Crnovčića. I. Gundulić 306.

CRNOVIĆ, *m. vidi* Crnojević. Stjepan gdi je Crnovića, gospar od Žabljaka? J. Kavańin 233. Od plemena slavnog Crnovića. Ogled sr. 6.

CRNÒVLAH, *m. Vlah iz Vlaške. isporedi* Karavlah *i* Crni Vlah *(kod* crn). *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa* č *mjesto* c: Mrkla orla črnovlaha. J. Kavańin 288.

CRNÒVLAS, *adj.* nigris capillis, *crnokos. samo u rječnicima Belinu* (168ᵇ) *i Stulićevu.*

CRNÒVLASAN, crnòvlasna, *adj. vidi* crnovlas. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima u istom značenju i* crnovlasast, crnovlasat, crnovlasav. *sve slabo pouzdano.*

CRNÒVLASAST, *adj vidi kod* crnovlasan.

CRNOVLASAT, *adj. vidi kod* crnovlasan.

CRNOVLASAV, *adj. vidi kod* crnovlasan.

CRNÒVLAŠKÎ, *adj. što pripada Crnim Vlasima, Crnovlasima, Karavlasima. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Biskup crnovlaški. J. Kavańin 113.

CRNÒVRH, *m.* origanum vulgare L. *u Srbiji oko Niša.* S. I. Pelivanović. *isporedi* vranilovka, vranilova trava, mravinac.

CRNÒVRSKÎ, *adj. što pripada Crnom Vrhu.* Crnovrški kamik. M. Đ. Milićević, s dun. 58.

CRNÒVUNAC, crnòvûnca, *m. pastir koji drži samo crne ovce, tako prozvan po crnoj vuni, koju ima od ńih. u Srbiji po ńekim krajevima. akcenat u gen. pl.:* crnòvunâcâ. Crnovunci sa svojim stadima žive leti na planini, a zimi slaze u doline k Beloj Palanci, ka Prokuplju i dalje niz Moravu, gde nađu sena za svoju stoku. Crnovunci jedni su po narodnosti Grci, a drugi su Cincari. Crnovunci se zovu po crnim ovcama svojim; jer u stadima ńihovim ovce su mahom gaje. Bele ovce po ńihovom mišljeńu slabije su od ovaca crnih za ovu klimu . . . Borave sa ženama i decom po planini: u planini se radaju, u planini se žene i rađaju, a u planini umiru i saranjuju se. M. Đ. Milićević, s dun. 38. 39.

CRNÒVUNAČKÎ, *adj. što pripada crnovuncima.* Crnovunacke ovce. M. Đ. Milićević, s dun. 81.

CRNÒZUB, *adj.* dentibus nigris. *u jednoga pisca našega vremena o ńekoj bubi.* J. Sloser, kor. 513.

CRNÒŽUCAN, crnòžucna, *adj.* atrae bilis. *samo u Stulićevu rječniku:* vlage crnožučne.

CŔNPURA, *f.* crnpura mala, *trava koja se zove i bedrinac i jarčija trava,* pimpinella saxifraga L. Đ. Popović, pozn. 230. *je li postaońem druga pola* -pura *u sreći sa* pûrom (ćurkom) *đi s* pûriti, *nije poznato. u Slovenaca se ista trava zove* crna pura.

CŔNPURAST, *adj.* fuscus. *crnomańast. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se i tumači kako je starčeno ali ne će biti sa srijem isto što je crnomańast:* crnpurast. *kao da se govori više od šale i kao da je i crńi i crveniji nego što je* crnomańast. — *pred* p *može se* n *promijeniti na* m, *te glasi i* crmpurast. (Vuk, rječ. 815ª). — *Druga pola* -purast *može biti postańa istoga kojega* pûriti *i* zapûriti se. — Čovek omalen, crnpurast. M. Đ. Milićević, let. vec. 59. Devojčica crnpurasta, suvońava, pa se tako nije mnogo ni razlikovala od cigancica. 157.

CRNPURIN, *adj.* pimpinellae saxifragae. Crnpurin koren, radix pimpinellae albae, dobiva se od crnpure male. Đ. Popović, pozn. 229.

CRNÛĆA, *f. dva sela u Srbiji u okrugu rudničkom:* Gorńa *i* Dońa Crnuća. K. Jovanović 146. XV *se vijeka zvalo* Bjeluća: U selu Belući, koje se sada zove Crnuća. Glasnik 21, 30. 32.

CŔNÛĆSKÎ, *adj. što pripada Crnući.* Crnućska opština. K. Jovanović 146.

CŔNÛGOVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka, a tada je c glasilo č:* Vlkkcь Crnugovičь. Mon. serb. 190. Daničić 3, 171

CRNUL, *m. ime muško,* XIII *vijeka, a tada je c glasilo č.* Župan Crnul. Mon. croat. 17. *može biti da bi* l *trebalo čitati* ļ.

CRNULAC, crnulca, *m.* melampyrum nemorosum L. *i* melampyrum arvense L. *u Hrvatskoj i u Istri, a onuda glasi* ‚crnulc'. B. Šulek, im. 66. *može biti da je* l *mjesto* ļ.

CRNUŠ, *m. ńeko mjesto (gora ili polje) blizu manastira Treskavca kod sela Nebregova i Homorana* XIV *vijeka, a tada je c glasilo č ali već i c.* Obladajušte vьsь Crnušьm. Glasnik 11, 134. Obļjemļušte vьsь Crnušь. Glasnik 13, 371.

CRNUŠAST, *adj.* subniger. *samo u Stulićevu rječniku.*

CŔŃ, *m.* 1. paronychium. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (sa značenjem koje je starļeno i s ńem.* wurm am finger). *isporedi* crnac *i* crni prišt. Ovo vele da je dobro i od crńa i od prišta. M. Đ. Milićević, živ. 2, 55. Crń na prstu. 56. Trava od crńa, prunella vulgaris L. *isporedi* crńevac. I. Pančić, flor. biogr.[2] 461. — 2. prunella vulgaris L. J Pančić, flor. srb. 572. flor. biogr.[2] 462. *isporedi* crńevac *i naprijed* trava od crńa.

CŔŃA, *f. a) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 97. — *b) rijeka u Srbiji u čačanskom okrugu, koja utječe u Ibar.* M. D. Milićević, srb. 646. Na Crńi.

CŔŃAČA, *f.* 1. *crna smokva. isporedi* crnica. B. Šulek, im. 183. — 2. *mjesto vodopadno kod sela Žarkova u Srbiji u srezu vračarskom:* Crńača bara. Glasnik 19, 251. Livada kod Crńače. Sr. Nov. 1872. 310.

CŔŃÂD, *f.* caligo. *isporedi* crnad, crńavina. Uvatila se crńad, t. j. rđavo vrime. J. Grupković.

CRŃAHAN, crńahna, *adj. dem.* crn, subniger, fuscus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

CŔŃAJA, *f. ńeko mjesto koje se pomińe prije našega vremena samo po imenu, može biti u Banatu.* Crьńaja. S. Novaković, pom. 150.

1. CŔŃÂK, crńáka, *m. a)* Aethiops. *isporedi* crnac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. — b) ime ornu.* Magaz. 1867. 49.

2. CŔŃAK, crńka, *m. ńeka trava, koja ima crn korijen okrugao kao mali ļešnik, koji djeca jedu. u Hercegovini.* N. Dučić. V. Ļešević. sedum telephium L. B. Šulek, im. 15.

CRŃÀKIŃA, *f.* Aethiopissa. *isporedi* crnica. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značenju i* crńanka *i* crńankińa. *sve slabo pouzdano.*

CRŃALNIK, *m.* atramenti theca. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CRŃALO, *n.* atramentum. *isporedi* crnilo. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

1. CŔŃAN, *m. ukor muškom čeļadetu. isporedi* crnik. *samo u Vukovu rječniku:* Jovano i crńane! — *Govori se i* crńân: Crńân a nije Stevan. M. D. Milićević, zlosel. 262.

2. CŔŃÂN, *m. vidi kod* crńan.

CŔŃÂNKA, *f. vidi kod* crńakińa.

CŔŃÂNKIŃA, *f. vidi kod* crńakińa.

CRŃANSKI, *adj. što pripada selu Crńi.* V. Arsenijević. *dolazi i kao prezime:* D. Crńanski. Šem. prav. 1878. 48.

CRŃAŠAN, crńašna, *adj. dem.* crn. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* crńahan.

CRŃATKUŠA, *f. selo u gorńoj krajini hrvatskoj blizu sela Jablanca.* Schem. segn. 1871. 21.

CRŃÀVINA, *f.* caligo. *od prošloga vijeka.* Ali eto iz više ńe naježenа crńavina strašnom meļbom spuštava joj krupe grada česta. B. Cuceri 121. Prokleti bili u mrazu, u ledu, u duhu crńavine. J. Banovac, blagos. 258. Pogleda od kuda se diže nekakva crńavina. Dubrovnik 1868. 213. Navuče se nebo mutnom crńavinom. V. Vrčević, niz 294.

CŔŃÂVKA, *f.* livor, *modrica. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu, u oba sa* č *mjesto* c.

CŔŃEGOVINA, *f. selo u Konavlima blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 32.

1. CRŃEL, *m. a) ime muško* XIV *vijeka, a tada je mjesto* -ńe- *bilo* -nê- *i* č *mjesto* c. Crьnêlь. Glasnik u. 12, 23. 91. *isporedi* Crnel *i* Crnelović. — *b)* crńel, crńèla, *vidi* crńeļ.

CŔŃEĻ, crńèļa, *m. morska riba koja se zove i* crnac, chromatis vulgaris Cuv. Čas. čes. muz. 1854. 2, 181. Cŕńeļ, crńèļa, crńèļi. L. Zore. *gen. pl. biće* crńéļâ. *govori se i sa* -ne- *mjesto* -ńe-: crneļ. Vuk, rječ. 815[b] *(gdje stoji ‚crneļ' s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Progr. karl. 1878. 41. *i po nekim krajevima sa* j *mjesto* ļ *kao i u drugim riječima:* crnej. Đ. Kolombatović, pesc. 16. *i sa* l *mjesto* ļ: crńeli. L. Zore, rib. 19.

CRŃEĻEVO, *n. dva sela u Bosni blizu Bijeļine, koja pišu i* Crļenovo *(koje vidi).* Gorńe *i* Dońe Crńeļevo. Statist. 84. *isporedi* Crnilevo.

CRŃEN, *adj.* niger, *crn. u jednoga pisca* XVII *vijeka:* Mene udi] odnesoše *(gusari)* na crńeno drvo ńiho. M. Gazarović 37. Gdi su svite te crńene? 115[b].

CRŃENOVIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č, *a* -ńe- *glasilo* -nê-. Desimir Crьnênovičь. Mon. serb. 45. Daničić 3, 476.

CŔŃĒŃE, *n.* denigratio. *isporedi* crniti. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (črnenje), *Jambrešićevu* (črnenje) *i Vukovu* (crńeńe).

CŔŃETI, crńîm, *impf.* nigrescere, nigrere. -ńe- *je po južnom govoru od starijega* -nê-; *koje u istočnom glasi* -ne, *u zapadnom* -ni-. *Akcenat se ne mijeńa.*

1. *neprelazno: postajati crn,* nigrescere. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (‚črneti', *sa starim pracs.* ‚črnem', *od starijega* črnejem) *i u Stulićevu* (crńeti). Tuj se tad trgahu šešarci visoko i ki jur crńahu rogači nikoko. M. Marulić 78. Lice blijedi, usne crne, nadima se nos, upadaju oči. M. Orbin 73. Kod ogńa što stoji, i crni i gori. Poslov. dan. 46. Stanovi na tavanu crne i ne snose se u sobe. V. Bogišić, zbor. 120. *sa* č *mjesto* c *u jednoga pisca prošloga vijeka:* Što je na zemļi, zemļom črni. J. Kavańin 380.

2. *sa* se, nigrere, *biti crn i crnoćom svojom kao isticati se. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (črniti se 66), *u Mikaļinu* (crniti se), *u Bjelostijenčevu* (črniti se), *u Jambrešićevu* (črnim se 1, 598[a]), *u Stulićevu* (crniti se) *i u Vukovu* (crniti se). Neka se crni stan. M. Vetranić 2, 318. Loza opada i vone crniv se bez lista. F. Lukarević 232. Poče od gora strana svaka strašivim se dimom crńet. 243. Druga *(slika)* uza ńu sva se bijeli, pram pod krunom sam se crni. I. Gundulić 430. Dubrava ponosita crńaše se tu na gori. J. Palmotić, dubr. 179. Nek se đubre ispod grudja

crni. J. S. Reļković, kuć. 373. Sve se ńive zelene a alaske crne. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Nešto mu se u zubima crni kao jagńe od pola godine. 2. 398. Al' eto ti jedna ļudurina, crńaše se kao i pakline. 2. 512.

CRŃEVAC, crńêvca, *m.* prunella vulgaris L. *isporedi* crń, crnoglav. J. Pančić, flor. biogr.[2] 462.

CRŃEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

CRŃIKA, *f.* nigella arvensis L. B. Šulek, im. 45. *isporedi* crnika.

CRŃINA, *f. vidi* trńina. *samo u Mikaļinu rječniku* (prunus silvestris 46[a]).

CRŃINE, Crńînâ, *f. pl. selo u Crnoj Gori u Cucama.* Glasnik 40, 18.

CRŃKA, *f.* 1. *crnomańasto žensko čeļade. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (fusca). Što ću plavki boju kupovati, to ću crńki toke sakovati. Nar. pjes. vuk. rječ. 816[a]. — 2. *vidi* crńakińa. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRŃKAST, *adj.* subniger. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Nose kapu od čoe crńkaste. Vuk, dan. 2, 113.

CRŃO, *m. ukor muškom čeļadetu. vidi* crnik *i* crńan. *samo u Vukoru rječniku:* Božo i crńo. *Akcenat se mijeńa u voc.:* crńo.

CRŃOVA, *f. ime kravi. u Lici.* J. Bogdanović. *isporedi* crnova.

CRŃULA, *f.* cornus sanguinea L. B. Šulek, im. 45. *može biti pogrješka mjesto* crnuļa.

CRŃUŠA, *f.* crica carnea L. *isporedi* crnica. J. Pančić, drv. 104. B. Šulek, im. 45.

CRŃUŠIKA, *f. ńeka trava, dobra za pčele, može biti ista koja se zove* crńuša. A. Maksimović.

CRŃUŠINA, *f. trava koja se zove i vriština u Lici.* Vuk, rječ. 816[a]. calluna vulgaris Salisb. B. Šulek, im. 45.

CRŃÛŠKÂ KÒSA, *f. brdo u Srbiji u okrugu užičkom kod sela Zaovina.* Ļ. V. Stojanović.

CRP, *u jednoga pisca* XVI *vijeka u slika mjesto* crip *(crijep) ili prije može biti da bi trebalo čitati* črp, *pa to mjesto* črip, *koje ima isti pisac na drugim mjestima (vidi kod* crijep). Poče žita žgati, ka jur prošahu srp; zacrni kako crp poļe, kad požar sta. M. Marulić 16.

CRPALAC, crpâlca, *m.* qui haurit. *samo u Stuličevu rječniku. bez potvrde.*

CRPALICA, *f.* quae haurit. *samo u Stuličevu rječniku. bez potvrde.*

CRPALO, *n. čim se crpa. samo u rječnicima Belinu:* sipho (746[b]), *Bjelostijenčevu:* sipho (55[b]) *i Stulićevu:* haustrum.

CRPÂŃE, *n.* haustus. *samo u rječnicima Mikaļinu, Stulićevu i Vukovu, isporedi* crpati.

CRPATI, crpâm *i* crpļêm, *impf.* haurire. *od* crpsti. *isporedi* crepati. *Od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Bjelostijenčevu* (crpam 55), *Voltiğijinu* (crpam *i* crpļem), *Stulićevu* (crpam), *Vukoru* (crpam) *i Daničićevu* (črpati). — *Mjesto* c *nalazi se i starije* č *(vidi dalje). Crpati je upravo više puta crpsti, ali i jedan put kad se nastavļa dokle se ne nacrpe koliko treba. Crpa se u pravom smislu voda i što teče, ali u prenesenom smislu i drugo (isporedi* crepati). 1. *prelazno: a) sa* č: Namь čašu ļuboviju črьpļe. Domentijan[b] 90. Ki bihu črpali vodu. Bernardin 10. ioan. 2, 9. Crpala ju *(vodu)* je doli. Nar. pjes. ist. 2, 144. — *b) sa* c, *ali u prvom primjeru nije pouzdano* c, *jer se može čitati i* č: Iz kojih imaju crpati milost. Š. Budinić, ispr. 43. Koji budu piti vodu . . . rukom crpajuć. 1. Ančić, ogl. 125. Baci ga u bunar, odkle susidi crpau krv na misto vode. M. Pavišić 19. Toliko blago sasu . . . u ambare da crpaju i odužuju se u svoji potriba. F. Lastrić, svet 100. Koje zlo može učinit tko ńu crpa? Turl. blago 2, 119. Sva duhovna razmišļańa, sve razgovore crpaše *(Nikolu)* iz neprisušnoga vrila vire svete. I. J. P. Lučić, izk. 6. Dođi meni ti, pomozi crpat' vodicu Nar. pjes. vuk. 1, 295. Na vodici djevojka, crpa, ļeva vodicu. 1, 294. — 2. *sa* se, *pasivno:* Gdje se crpa obilato od vrutaka spasiteļa živa voda. J. Kavańin 69. Ovi odgoj ne crpļe se iz kńiga. M. Pavlinović, rad. 9.

CRPÊŃE, *n.* haustus. *isporedi* crpsti. *samo u Vukovu rječniku.*

CRPIV, *adj.* qui hauriri potest. *samo u rječnicima Belinu* (180[b]) *i Stuličevu.*

CRPKÂŃE, *n. dem.* crpeńe. *samo u Vukoru rječniku.*

CRPKATI, crpkâm, *impf. dem.* crpsti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukoru mjesto* p *pred* k *gdje gdje se govori i* v: crvkati: crvka ko malim sudićem ļeva što u veći. V. Ļešević.

CRPSTI, crpêm, *impf.* haurire. *od* XVII *vijeka (vidi primjer I. Gundulića), između rječnika u Belinu* (180[b]), *Voltiğijinu, Stuličevu i Vukovu. Akcenat se mijeńa samo u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* crpe, *i u part. praet. act.* u *nom. sing. masc.:* crpao *(u ostalijem padežima bez te promjene:* crpla, crplo). — *Mjesto* c *bilo je negda* č *(isporedi* crepati, crpati). — *Kor.* skarp, *mahati, hvatati, zahvatati. — Crpe se u pravom smislu voda i drugo što teče, ali u prenesenom smislu i drugo što.* — 1. *prelazno:* Kacigam bojne iz krvi vjekovite crpu časti. I. Đorđić, mand. 156. Da se svak utiče i crpe iz ovoga vrutka istočnoga slatkost milosti božje. A. Kadčić, bogosl. 107. Raspińe mu puca na dolami, pa mu crpe krvcu iz nedara. Nar. pjes. vuk. 3, 509. S radošću ćete crpsti vodu iz izvora. Đ. Daničić, isa. 12, 3. — 2. *sa* se, *pasivno:* Proz nesreće sreća izuosi; iz krvi se kruna crpe. I. Gundulić 285. Gdje se voda crpe. Đ. Daničić, sud. 5, 11.

CRSAT, *m. negda grad, sada selo* Trsat *u hrvatskom primorju, tal.* Tersatto, *lat.* Tersacte. *tako su* c *mjesto sadašńega* t *dolazi* XIII *i* XV *vijeka:* Iz Crsata. Zak. vinod. 54. Bakrom i Crsatom. Mon. croat. 82. Pod našim gradom Crsatom. 85.

CRTA, *f.* linea, lineamentum, *od* XIV *vijeka, a tada je bilo* č *mjesto* c, *između rječnika samo u Daničićevu* (črьta). *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* crtâ. *Kor.* skart. *cijepati, parati, derati. isporedi* crtalo. — *a) u pravom smislu:* Ne razorih ni jedinoje crьte, nь paće potvrdihь. Glasnik 49, 362. Tko potvori što odь sihь napisannihь i jedina črьta. Glasnik 24, 241. Nerazorenu ni do jedine črьte byti. Glasnik 11, 137. U pameti bi mu se utiskale crte kojeg lica. M. Pavlinović, rad. 64. Iguman je napisao glavne crte Stevanova života. S. Ļubiša, prip. 85. — *b) ńeko mjesto* XIV *vijeka u Braničevu u Srbiji, ali u spomeniku u kom se ne može dobro pročitati, te nije pouzdano:* Otь Crьte. Mon. serb. 194. Daničić 3, 476.

CRTÂČ, crtáča, *m. onaj koji crta. u naše vrijeme.* I. Pavlović. *isporedi* crtar.

CRTÂK, crtáka, *m. vidi* crtalo. *u naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Kovačević. P. Đorđević.

1. CRTALO, *n.* culter aratri. *od* XV *vijeka, a*

tada je mjesto e *još bilo* č, *između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu, isporedi* crtati. — *a) sa* č: Vrzēte ga pred črtalo. Trojan. prič. jag. ark. 9, 126. *i u Crnoj se Gori u Crmnici govori* črtalo (Vuk, rječ. 829ª), *ali je to tamošńa nova promjena glasa* e *na* č *kao i u drugim riječima* (mičati *mjesto* micati). — *b) sa* c: Motike, crtala i ostalo što je za težaka potribito. A. Kačić, kor. 152. Još kad dobro ugodiš crtalo. M. A. Reljković, sat. 114. Pliva kao crtalo. Nar. posl. vuk. 249.

2. CȓTALO, *m. ime muško ili nadimak (ne može se dobro razabrati)* XIV *vijeka, a tada je* e *glasilo* č. Crьtalo. Glasnik II. 12, 36.

CȓTALOVIĆ, *m. prezime*, XIV *vijeka, a tada je* e *glasilo* č. Crьtalovići Rajko i Hranilo. Glasnik II. 12, 15. 83.

CȓTÂŃE, *n.* lineatio, delineatio, pictura linearis. *isporedi* crtati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (aratio, scriptio, actio qua lineae ducuntur). Nastavnici u crtańu. Nov. srb. 1835. 10. Vježbajuć se u crtańu pročeļa. M. Pavlinović, rad. 72.

CȓTÂR, *m. vidi* crtač. *u naše vrijeme.* On je skupļao oko sebe slikare, kipare i crtare. M. Pavlinović, rad. 27.

CRTÀRÂŃE, *n.* linearum ductio. *samo u Vukovu rječniku, s tumačeńem koje je stavļeno i s ńem.:* das streichen, herumfahren mit einem messer, das reissen. *isporedi* crtarati.

CRTÀRATI, crtârâm, *impf.* lineas ducere. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* crtarańe *i* crtati, *od kojega je i postalo kao dem.*

CRTÁRNUTI, crtârnêm, *impf.* lineam ducere. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* crtarati.

CȓTAST, *adj.* striatus. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Pančić, flor. biogr.² 448.

CȓTATI, crtam, *impf.* lineas ducere, delineare. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (arare, scribere, lineas ducere). — *Korijen vidi kod* crta. — Crta se pisaļkom, perom, samo ne masnom šarom. I. Pavlović. *u prenesenom smislu mjesto opisivati:* Radovan u obće crta događaje po vjernom predavańu. Osvet. 4, VIII.

CRTEŽ, *m.* 1. *ńeko mjesto kod sela Pakiše i Rapče* XIV *vijeka, a tada je* e *glasilo* č *ali i* c: Na Crьtežь. Glasnik 15, 280. Na Crьtežь. 281. — 2. lineamenta, *što se crta ili što je nacrtano.* I. Pavlović.

CȓTITI, crtîm, *impf.* obtestari, *zakliňati veama teško, prekliňati. u naše vrijeme u Srbiji. Postańa bi moglo biti istoga kojega je* crta *i* crtalo, *te bi bilo kao cijepati zakletvom, zakletvom činiti da se što razdire, cijepa, da puca. isporedi* cipati se. — 1. *prelazno:* Crtî i drvo i kamen. Ļ. Kovačević. — 2. *sa* se, *refleksivno:* Kune se, crti se. veže nebo za zemļu. Ļ. Kovačević.

CȓTNUTI, crtnêm, *pf* leviter incidere, *malo zaparati, parnuti.* M. Bogović.

CRTOPIS, *m. ńeko mjesto blizu manastira Treskavca u Hlerinu* XIV *vijeka, a tada je* e *glasilo* č. Vь Hlerinê vь Crьtopisê. Glasnik 11, 135. 13, 373. Daničić 3, 476.

CȓTOVA KÒSA, *f. planina u Pivi u Hercegovini.* V. Ļešević.

CȓTOVO, *n. a) ńeko mjesto kod sela Kumana u sadašńoj Srbiji na Dunavu* XIV *vijeka, a tada je* e *glasilo* c: Medu Dražujevo i medu Crьtovo. Mon. serb. 199 Daničić 3, 476. — *b) brdo u Srbiji u okrugu pirotskom na lijevoj strani rijeke Ļuberaždе.* M. D. Milićević, s dun. 56.

CȓV, *m.* vermis. *Akcenat se mijeńa samo u gen. pl.:* crvî. *Mjesto* e *bilo je ńegda* č, *koje se i sada govori po ńekim krajevima: sa* č *dolazi od* XIV *vijeka, a sa* e *od* XVI *(vidi dale); između rječnika sa* č *u Vrančićevu* (111), *Mikaļinu* (41ᵇ), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Daničićevu, sa* e *u Mikaļinu* (47ᵇ. 52ᵇ), *u Belinu* (761ᵇ), *Bjelostijenčevu* (55), *Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu.* — *Kor.* skar, *vrtjeti se, gmizati.* — *Osim pomenutoga redovnoga gen. pl. nalazi se i* crva *(vidi u primjeru A. Kačića), i* crviju *u jednoga pisca prošloga vijeka* (od crviju rastočen. I J. P. Lučić, razg. 104. gńusnih crviju. 67), *u jednoga pisca* XVII *vijeka i* crvije (od crvije pripogrdni. I. Ančić, ogl. 184), *a u jednoga pisca istoga vijeka i* črvov (od črvov rastočen. F. Glavinić, cvit 252). — *mjesto običnoga acc. pl.* crve *nalazi se i stariji* crvi *još prošloga vijeka a gdje gdje i danas (vidi u primjerima). — acc. sing. nalazi se i jednak s nom. (vidi u primjerima).* — 1. *kakav god u pravom smislu. i čovjek se tako naziva po svojoj slabosti. a) sa* č: Crьvь sebe a ne človêka nariče. Glasnik 11, 67. Crьvemь kipeštimь po udeschь jego. Ļetop. šaf. 57. Kadi crvi ne jadet. Mon. croat. 180. Ča je od onih oštij, v kih se zavrgu crvi? Naručn. 44ᵇ. Totu *(u paklu)* su zmaji, kače, crvi strašni. Korizm. 25. Tilo po smrti crvi jasti hote. Š. Budinić, sum. 14ᵇ. Da ju *(ladu)* crv ne grize. F. Glavinić, cvit 451. Od tila, ko je vrića crvih. P. Radovčić, nač. 89. Gdi se kote crvi prosti. J. Kavańin 409. Ča se ono crni? Puna baba crvi. Nar. pjes. ist. 4, 11. — *b) sa* c: Ki si od crvi gnus. Zbor. 123ᵇ. Učinim te jestojsku crvom. 143. Ki *(zubi)* biše stvoreni u crvi repate. M. Vetranić 2, 120. Gdi nočimo, ne svanemo, er nas pričnu crvi jesti. A. Čubranović 141. Ja sam crv, a nijesam čovjek. A. Gučetić, roz. jez. 191. Ljekar s prva od svudi ištećenu ranu odkrije, ni ga smuća, ni ga trudi, što nečisti crv izije. I. Gundulić 218. A ostriže s mrca vlase i crvima ize iz usti. I. Gundulić 221. Usred ńega *(duba)* kade malahan se crv zavrže, podgrize ga. 372. Od tvoga će se tijela leći crvi. M. Divković, nauk 41. Tijelo pridati crvom. 41. Jezero pune crvi. 300. Da ne istruhnu i da ih crvi ne istoče. M. Divković, bes. 143. Izgrizen od živijeh crvi. B. Kašić, per. 204. Ja jesam pića crvi. I. Ivanišević 139. Ovo moje tijelo ima se okrenuti u lug, u prah, u smrdost i u crve. P Posilović, nasl. 13ᵇ. Noge pune crvi. P. Posilović, cvijet 199. Iziden od crvi. M. Radnić 36. Dub ima svrhu s crva, ki ga grize i hara. J. Kavańin 214. Da se meće jest' crvima. 63. Vrića smrada nepodnosna i grumen crvi. A. Kadčić, bogosl. 255. U tilu vas izrańen i od crvi iziden. J. Banovac, razg. 157. Bog posla jedan crv. J. Filipović, prip. 3, 359. Ti, koji si potišteniji od crva. Besjede kr. 100. Lišńak, kog bi crv probio. V. Došen 38. Crva se toliko mnoštvo u ńegovu tilu zametnulo bišc. A. Kačić, korab. 330. Koga na putu živa crvi rastočiše. 343. Gojimo smrad i crvi. B. Cuceri 272. Ovo tijelo pod zemļom će se veoma brzo u crvi i u smrad razčiniti. 391. I podgleda je l' pod ńima crvi. J. S. Reljković, kuć. 163. Kus sladak crvi plodi. Poslov. dan. 52. Koji ore, pa sirote rani, i sirote i crva i mrava. Nar. pjes. vuk. 1, 138. Zavukao se crv u rotkvu, a do ńega repa. Nar. posl. vuk. 82. Pišti kao crv pod korom. 249. Tako me crvi ne točili! 300. — 2. *u prenesenom smislu: a) tuga koja mori koga:* Unutrńi crv izgrize tve srdašce milostivo. I. Gundulić 270. — *b) misao koja muči koga u duši: aa) sa* č: Grizeni od črva końsiencije. Korizm. 26ᵇ. —

bb) sa c: Zavidos jadni crv u tebi vidi se. D. Rańina 38. Kaže crva koji ńega grize u srcu. crva od zlobna zavideńa. I. Kanavelić, iv. 17. Gdi se teži koji posa', nije mu izet crv iz nosa. J. Kavańin 357. Grize te i mori nutarńi crv duševnoga spoznańa. A. Kanižlić, utoč. 38. Koji će imati neizbrojene crve u svisti svojoj od griha i nepravdi. F. Lastrić, ned. 309. Metnuti kome crva u glavu. (kazati mu što da se uznemiri.) Nar. posl. vuk. 178. Poslije tri godine dana zavrti mu crv u mozak, da mu ona nije vjerna. Nar. prip. vrč. 209. — 3. *različni crvi u pravom smislu: a)* ‚crv koji se leže u drvu; koji grize loze; koji grize knige; koji grize haline; koji se zameće u bobu; *crv u* jeziku od psa'. Mikalja 47. 48. 52. 53. ‚lozov ili lozni crv', volvox, *zavijača*. Bella 432a. *taj se pošteđni zove i* bijeli crv: Gusenica ove bube *(kokice)* poznata je pod imenom rovca i beloga crva, i mnogo je škodljivija čokotu kao crv nego u samu bubu pretvorena. P. Bolić 1, 257. crv drveni. Stulić 71b. crv u drvetu. Vuk, rječ. 814a. — *b) crv, od koga biva pčela.* J. Živanović 27. *isporedi* crvak, crvić, uljevi. — *c)* rdav crv, *također u pčela, ńem.* buckelbrut: Iz rdava crva razvije se divja pčela. J. Živanović *u* Javoru 1879. 372. — *d) svilena buba naziva se također crv:* Kako vi, crvi, na listju sve novu za druzih snujete tuj zlatu osnovu. D. Rańina 99. Ovo sime crvi, koji svilu čine. L. Terzić 208. Da t' se od crva snuje svila. A. Vitaljić, ost. 9. Crv, bombyx. Bella 124b. *jamačno se u tom značeńu kaže za radljivo čeljade da* radi kao crv. *isporedi* bubica. Radio je kao crv. M. Pavlinović, rad. 65. — 4. *glista u tijelu čovječjem:* Crv koji se leže u čovjeku. Mikalja 47b. Crvi, ventris animalia. Bella 761b. Crve pomoriti maloj dici. J. Vladmirović, lik. 46. Daj popiti onaj sok, uzbiće i vratiti gujine oli crve. 46. Crvi. Bjelostjenac 40a. — 5. *ńeka riba morska, koja se zove i glistina.* L. Zore, rib. 32. lumbricus terrestris L. Čas. čes. muz. 1854. 184. Kopat glistini ili crvi znači vadit iz kala. L. Zore, rib. 32 — 6. *ńeka bolest, od koje biva rana. u jednom rukopisu* xv *vijeka sa* č, *i sa* c *u Belinu rječniku, u kom se tumači* mal di vermi, verminatio (761b). *isporedi* buba *pod h.* Oть črьvij. vьzmi kosti črěšńany i sьtrivь sipi vь ranu. Starine 10, 110. — 7. color, *mast, boja (kakva god). isporedi* crviti. xvi *i* xvii *vijeka u dva pisca. u značeńu će biti prenesena crvena mast na svaku. akusativ je jednak s gen., kao u pravom značeńu.* Da vazda pratež zlamena i črva onoga ki i majka — vedra neba — nosi. P. Zoranić 36b. Koji s koluri ili ti s črvon na dasci izvedu obraze. P. Radovčić, symb. 162.

1. CȓVA, *f.* foramen factum a teredine, *rupa koju načini crv na čemu, n. p. na buretu. samo u Vukovu rječniku.*

2. CȓVA, *f. hyp.* crvenica *(vidi* crvenica). *akcenat se mijeńa u voc.:* cȓvo. Crvo, crvenico! rumo rumenico! M. Đ. Mlińćević, živ. 1, 93.

CȓVAC, crvca, *m. dem.* crv. *isporedi* crvak. *a) u opće, kakav god mali crv. u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku. u prenesenom smislu o čovjeku:* Crvcu onomu grijehove oprosti. N. Dimitrović 51. — *b)* coccum, *crv na drvetu kao šiška, od koga biva crvena skerletna boja; po tom i tkańe te boje. od* xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* U Dubrovnikь olovo, svila, crьvacь i vosakь da ne ide. Mon. serb. 475. Crьvacь. 475. Da crьvacь, olovo, svila i vosakь na novьsku skalu da ne hodetь. 529. Ako budu grijesi vaši . . . crljeni kako to crvac, kako to vuna bijeli (‚bjeli') budu. N. Rańina 74 isa. 1, 18. Porfiru i skerlet i crvac i tanko platno. Đ. Daničić, 2moj. 25, 4. Od skerleta i od crvca i od porfire. 2dnev. 2, 7. *isporedi* crvak *pod b.* Ako grijesi vaši budu kao skerlet, postaće bijeli kao snijeg; ako budu crveni kao crvac, postaće kao vuna. Đ. Daničić, isa. 1, 18.

CRVÀČAC, crvàčca, *m. dem.* crvak. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

CRVÀČAK, crvàčka, *m. dem.* crvak. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

CRVÀČIĆ, *m. dem.* crvak. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe načińena.*

CȓVAK, crvka, *m. hyp.* crv. *od* xvi *vijeka (vidi primjer M. Vetranića), između rječnika u Mikaljinu (sa* c), *u Belinu* (761b *sa* c), *u Bjelostijenčevu* (crvek *i* crvak), *u Jambrešićevu* (črvek), *u Stulićevu (sa* c) *i u Vukovu (sa* c). — 1. *kakav god mali crv, a i čovjek se tako naziva po svojoj slabosti. a) sa* č: Kako sam po sebi u drivu stvoren črvak vlastito drvo grize i ji. P. Zoranić 2. Ja sam odvržen črvak, koga no hrani gnoj. A. Georgiceo. nasl. 121. — *b) sa* c: Ja crvak. M. Vetranić 1, 395. Ja sam crvak a ne čovjek. M. Divković, bes. 96. Ja sam . . . jošte gore nego crvak, budući blagovańe i jizbina crvi. P. Posilović, nasl. 18b. Budući ti od ništa crvak. K. Magarović 90. Mali crvak kad bi podgrizao i svu goru svita prigrizao. T. Babić 25. Koliko si puta ti jedan crvak veličanstvo božje pogrdio! A. Kanižlić, fran. 218. Na nas crvke zemaljske hoti pogledati. A. Kanižlić, uzr. 36. Duh sveti samo radi nauka linca šalje k crvku. Đ. Rapić 25. Pčeli i mravu i najmańim crvkom. D. Obradović, bas. 136. — 2. *različni: a)* ‚crvak koji se zameće u vosku'. Mikalja 53. Bjelostjenac 39b. — *b)* ‚pčeliń crvak, pullus apis'. Bella 153b. *isporedi* crv, crvić. — *c) moljac*, tinea: Gdi se lupež ne približa ni crvak ne izgriza. I. Bandulavić 251. luc. 12, 33. — *d) svilena buba. isporedi* crv. *u jednoga pisca* xvii *vijeka sa* č: Crvak svilu drugim prede, drugim ovce vunu rede. P. Vitezović, cvit 141. — *e) vidi* crvac *pod b.:* xvi *i* xvii *vijeka: aa) sa* č: Ako budu črljena kako crvak, obiliti će kako no i vuna. Bernardin 33b. isa. 1, 18. Crljeni kako crvak. P. Radovčić, symb. 102. — *bb) sa* c: Ako budu crljeni kako crvak, učine se kako vuna bila. I. Bandulavić 63. isa. 1, 18. — 3. polemonium caeruleum L. B. Šulek, im. 45.

CRVÀLJIKA, *f. ńeka trava, ‚lijek od očijuh crvi'.* B. Šulek, im. 45.

1. CȓVAŃ, Cȓvńa, *m. a) planina u Hercegovini više polja nevesińskoga sa sjeverne strane.* N. Dućić. Schem. herc. 1873. 16. Između Crvńa i Magropa. Glasnik 22, 28. — *b) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 131. *ńemu se akcenat ne zna za cijelo.*

2. CȓVAŃ, cȓvńa, *m. ‚ocrna vrsta zemlje'.* M. Pavlinović. *‚vrsta crvene zemlje: črvań'.* Slovinac 1881. 438.

CȓVÂŃE, *n. a)* vermiculatio. — *b)* sublatio pediculorum. *u oba značeńa samo u Vukovu rječniku. isporedi* crvati se.

CȓVAST, *adj vidi* crvljiv. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CȓVATI SE, cȓvâm se, *impf. a)* vermiculari, *kvariti se od crvi. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* crvljati se. Grede koje se počmu gristi i crvati. M. Zoričić, osm. 28. — *b)* tollere pediculos, *trijebiti se od vašiju. samo u Vukovu rječniku.*

CȓVAV, *adj. vidi* crvljiv. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CŔVČAC, crvčea, *m. dem.* crvak. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

CŔVČANIN, *m. prezime, u naše vrijeme, po nekom selu, koga sad nema.* Miloš Crvčanin, Jovan Crvčanin. Sr. Nov. 1878. 367. Petar Crvčanin. Šem. srb. 1881. 351. *pogrješka* Cvrčanin. Rat 323.

CŔVČIĆ, *m. dem.* crvak. *a) u pravom smislu samo u Stulićevu rječniku. — b)* ajuga L. B. Šulek, im. 45. *isporedi* crvić.

CRVÈMPÈRKA, *f. vidi* crvenperka.

1. CŔVEN, crvèna, *adj.* ruber. *isporedi* crļen. — *Akcenat kaki je u starļenom gen. sing. masc.* (crvèna), *taki je u svijem oblicima nominalnijem i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obliku. između nominalnijeh oblika još je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* crvènê, crvènôm. *u složenijem oblicima svijem mijeńa se:* crvenî. — *Kompar.:* crvènijî. — c *je postalo od starijega č: sa č dolazi od* XIII *vijeka, a sa* c *od* XIV *(vidi dale).* — *Postańem od* crv, *jer je najviše crven, a značńe će biti došlo osobito od onoga koji se zove crvac (vidi* crvac *pod b). isporedi sred. lat.* vermiculus *(crven), tal.* vermiglio, *franc.* vermeil.

a. *sa* č, *od* XIII *vijeka, ali poslije* XIV *veoma rijetko, između rječnika samo u Daničićevu.* Crьvena poļana. Mon. serb. 64. Crьvena stêna. 94. U crьveni pirьgь. Glasnik 15, 271. Na crьvenu lipu. Mon. serb. 198. Krzna čr(ve)na natkana zlatom. Aleksand. jag. starin. 3, 244. Tvoj križ červen. J. Kavańin 286.

b. *sa* c. *od* XIV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (632b), *Vukovu i Daničićevu* (3, 449). *a) što god crveno:* Na crьveni kami. Mon. serb. 127. Crьvena stêna. Glasnik 24. 257. Na hazdeju crьvenu. Spom. sr. 2, 103. Crьvenoga aksamita. 104. Čaša drêvena crьvena. Mon. serb. 498. Klobukь crьvena grimiza. 498. Pantarele dvê crvene. 498. Crvenu odjeću i crveno za ugršticom perje ima. I. Gundulić 444. Prem da mloge boje može imati, ništa ne maće najčešće ima tri, to jest, crvenu, zelenu i plavetnu. A. Bačić 443. Ovo crļeno more jest ruźično crvena krv Isukrstova. Đ. Rapić 291. Povi Savu u crvenu svilu. Nar. pjes. vuk. 3, 77. Među ńima od zlata kočije, prekrivene crvenom kadifom. 3, 153. Što od vode čoha crvenija a od sunca čoha rumenija. 2, 262. Pa obuče crvenu dolamu. 3, 350. A na noge crvene čakšire. 3, 111. Mome bratu crven kavad dajte. 1, 343. Stala si mi na nogu i na čizmu crvenu. 1, 179. Vije li se crven barjak nad milim kumom? 1, 43. Razapeše crvene čadore. Nar. pjes. petr. 2, 293. Livade su urešene b'jelim cvjetom i crvenim. Nar. pjes. vuk. 1. 53. Crveno kao kukurijek. Nar. posl. vuk. 344. Svaki dever svojoj snai daje po jedinu crvenu jabuku. Nar. pjes. vuk. 1, 414. Metnuo me na jelu zelenu, i junačka mesa naranio i crvene krvi napojio. 2, 328. Crveno kao krv. Nar. posl. vuk. 344. Crven plamen svezan je za nebo. Nar. pjes. vuk. 4, 243. Zove se crļeno jezero, za što je oko ńega crveno kameńe. Vuk, nar. pjes. 1, 132. — *b) vino:* Stadoše mi pit' gospoda tu crveno hladno vino. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Nema lica bez crvena vinca. Nar. pjes. vuk. 1, 335. Raniću te bijelom šenicom i pojiti crvenijem vinom. 1, 300. Sjede Marko večerati s majkom suva ļeba i crvena vina. 2, 362. Da s' napije crvenoga vina. 3, 252. Al' je vama ļeba nestanulo? ali ļeba al' crvena vina? 2, 462. — *c) jaje o uskrsu:* O Vaskrseniju se tuku šarenijem i crvenijem jajima. Vuk, živ. 26. — *d) čeļade crveno u licu svagda ili u ńekim prilikama kao kad se zastidi itd.:* Od srama boļe jes crvenu kad god bit, neg tugu i boles u srcu oćutit. N. Dimitrović 5. Čovjek dokle je rumen i crven u obrazu, svak veli živ je i nije k smrti podoban. M. Divković. bes. 408. Crven kao vampir. Nar. posl. vuk. 344. — *e) živinče: koń, krava, koza:* A pod ńime crveni dorine. Nar. pjes. vuk. 4, 407. Krave crvene. I. Velikanović, upuć. 2, 316. Pet hiļada crvenijeh koza. Nar. pjes. vuk. 4, 186. — *f) zemļa:* crvena zemļa, rubrica: Na crьvenu zemļu. Mon. serb. 131. *vidi još kod* zemļa *i* kreda. — *g) crveno more, koje se zove tako (vidi i kod* more): U moru crvenomu. A. Gučetić, roz. jez. 191. U crvenom moru. Vuk, djel. 7, 36. — *h)* crveni vjetar, *bolest koja se zove i plamenik,* erysipelas. *isporedi* brnka, pogančina. Zemļak 1871. 4. Od crvenoga vetra. M. Đ. Milićević, živ. 1, 76. Crveno more pregazio, crveni vetar odneo. 92. — *i) po ńekim krajevima u naroda istočne crkve velika se subota u oči uskrsa zove i* crvena subota. Zemļak 1871. 4. Velika se subota zove i crvena subota. M. Đ. Milićević, živ. 2, 8. *može biti da se tako zove po odijelu, u koje se taj dan u crkvi pred jevanđeļe preobluče svećenici koji služe.* — *k)* crveni vrabac, *kojim se djeca zavaravaju, vidi kod* vrabac. — *l) mjesna imena u kojima je ovaj adjektiv pridjeven drugoj riječi, kao* Crvena Crkva, Crvena Jabuka, Crveni Brijeg, Crveno Brdo *itd., gledaj dale na po se pod* Crven-. — *m) biļke kojima je u imenu ovaj adjektiv pridjeven drugoj riječi, gledaj kod riječi kojoj je pridjeven, kao:* bagrena, čkaļ. glog, nožice, vrba, *itd.* — *n) u sredńem rodu bez supstantiva, što god crveno (isporedi* crļen): Vadi bijelo i crveno: zlamen mira, zlamen rati. J. Kavańin 283.

2. CŔVÊN, *f. stańe u kom se što crveni i što crveno. akcenat se mijeńa u loc. sing.:* crvêni. — *a)* rubor, rubedo. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* cŕļên, crvenilo. Posvećuju u vinu crvenu, kako da ona crven vina čini krv Isukrstovu. A. Bačić 306. U kruhu ostane biloća a u vinu crven. 314. Ide crven pro Klobuka grada, pa se svija na Grahovo ravno. Osvet. 2, 88. Kome crven u očima. Đ. Daničić, prič. 23, 29. — *b)* febris scarlatina. *samo u Vukoru rječniku (gdje se dodaje da se govori u Zemunu). — c) kao crven čir. samo u Vukovu rječniku (gdje se tumači kako je starļeno).*

CRVENA, *f. ńeko mjesto kod sela Crnilovca u Hraštańima* XIV *vijeka, a tada je* c *glasilo* č. Niz rěku u Crьvenu, i otь Crьvene stranami. S. Ļetop. 1847. 4, 54. Daničić 3, 471.

CRVENÂ BÀRA, *f. brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 299.

CŔVENÂ CŔKVA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 52. *isto će mjesto biti u spomeniku prije našega vremena:* Crьvenь crьkva. S. Novaković, pom. 151.

CŔVENÂ JÁBUKA, *f. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu valevskom a drugo u niškom.* K. Jovanović 105. Sr. Nov. 1879. 175.

CŔVENÂ POLÀNA, *f. pašište ńegdje blizu Strumice* XIV *vijeka, a tada je mjesto* c *pred* r *bilo* č: Pašište Crьvena Poļena. Mon. serb. 64. Daničić 3, 471.

CŔVENÂ RIJÈKA, *f. a) rijeka u Srbiji u Homoļu.* Glasnik 43, 296. — *b) rijeka na granici srpskoj i bugarskoj kod Znepoļa.* M. Đ. Milićević, s dun. 62.

CŔVENÂ STIJÈNA, *f. ńeko mjesto kod sela Grada na Limu u Plavu* XIV *vijeka, a tada je*

mjesto c *bilo* č. U Crьvenu Stênu. Mon. serb. 94. Glasnik 11. 12, 40. Daničić 3, 471. *istoga vijeka dolazi i sa* c: U Crьvenu Stêmu i više Crьvene Stêne. Glasnik 24, 257. — *vidi i* Crvene Stijene *na po se.*

CRVENÂ VÒDA, *f. rijeka u Srbiji u Homolu.* Glasnik 43, 331.

CRVÉNAC, Crvénca, *m. a) rijeka u Srbiji u Homolu.* Glasnik 43, 318. — *b) neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kneževačkom:* Ńiva u Crvencu. Sr. Nov. 1872. 249. — *c)* allium cepa L., *crveni luk, crni luk. isporedi* crļenac. B. Šulek, im. 46. — *d)* rubia tinctorum L., *broć.* B. Šulek, im. 46. *u tom značenu sasma nepouzdano: pisac veli da je našao u Orfelina, ali u Orfelinovu podrumaru* (494) *stoji* ‚crvlenacь', *o čemu se ne može znati je li Orfelin, u koga nema broća, uzeo za ń rusku riječ* crvlenecь *(skerletna boja), ili je pokvario narodnu* crvenac *ili* crļenac, *koje opet ni jedne ni druge u tom značenu nema u drugih pisaca.*

CRVÈNAST, *adj. vidi* crvenkast. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Bila je lica crvenastoga. A. Kanižlić, utoč. 603.

CRVÈNÁŠ, crvenáša, *m. neka crvena buba,* cucujus Fab. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 1, 289.

CRVÈNBRK, *m. u koga su crveni brci. samo u pjesmi o raku:* Poði, podi, žabo, za mojega brata, za mojega brata, raka sedmokraka, raka crvenbrka. Nar. pjes. srem. 50.

CRVÉNČEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

CRVÈNDÁĆ, crvendáća, *m.* motacilla rubecula L. G. Lazić 59. Vuk, rječ. 814a. *isporedi* crļenka, crļenorepac, crļenorepica.

CRVÈNDLAKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Jovanu Crvendlakiću. Prot. šab. maj. 20. 97. Isaila Crvendlakića. M. D. Milićević, vlosel. 218.

CRVENÊ STÌJENE, *f. pl. a) stijene u Dalmaciji kod Kotâra:* Đa idemo na Crveno Stijene, schir činit' kamene Kotare. Nar. pjes. vuk. 3, 153. — *b) stijene u Srbiji u podrinskom okrugu na Drini.* M. Đ. Milićević, srb. 519. Karaula kod Crvenih Stena. Sr. Nov. 1865. 141. — *isporedi* Crļenc Stijene.

CRVÈNGLAVAC, crvènglâvca, *m neka ptica crvene glave:* šarac crvenglavac, lanius rufus Briss. Progr. spal. 1880. 12.

CRVÈNÎ BRÌJEG, *m. ime brdima i selima. a) brdo između Crnmice i Paštrovića.* Vuk, rječ. 814a. — *b) brdo u Srbiji u vračarskom srezu.* Glasnik 19, 251. — *c) dva sela u Srbiji: jedno u užičkom okrugu a drugo u pirotskom.* K. Jovanović 158. Sr. Nov. 1879. 175. — *d) zaselak selu Dečanima kod manastira Dečana* XIV *vijeka, a tada je mjesto* c *bilo* č. *sada je selo na karti* ‚Crnabreg'. *isporedi* Crļeni Brijeg. Crьveni Brěgъ zaselьkъ děčanskyj. Mon. serb. 92. Odь Crьvenoga Brěga. Mon. serb. 92. Glasnik 11. 12, 4. Sь Crьvenimь Brěgomь. Mon. serb. 93. Glasnik 11. 12, 13. Na Crьveni Brěgъ. Glasnik 11. 12, 24. Daničić 3, 471.

CRVÈNÎ GRM, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Ljubuškoga.* Schem. herc. 1873. 244. Statist. 118.

CRVÈNÎ PÒTOK, *m. potok kod sela Bijeloga Polja i Istoka u Hrosnu blizu Peći* XIV *vijeka, može biti isti koji je sada na karti zapisan* ‚Crnapotok'. *rečenoga je vijeka mjesto* c *bilo* c. Putemь kako pristaje u Crьveny potokь. Glasnik 15, 296. Daničić 3, 471.

CRVENIC, *m. neki grad u jednom spomeniku prije našega vremena, ali zapisan tako da se može čitati i* Crvenci. S. Novaković, pom. 150.

CRVENICA, *f. crveni vjetar (plamenik) naziva se crvenica u basni kojom se baje:* Crvo, crvenico! rumo, rumenico! ti se rascrveni, ti se razrumeni. M. Đ. Milićević, živ. 1, 93.

CRVÈNICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom blizu Župańca.* Schem. herc. 1873. 184. *pogrješka:* Crvenica. Statist. 76.

CRVÈNIKA, *f. a) ime kozi crvenoj.* Vuk, rječ. 814a. — *b) crveno vino. u pjesmama i iz ńih u Vukovu rječniku. najviše dolazi zajedno s riječju* vino. Pa donesi crveniku vino. Nar. pjes. vuk. 2, 183. Oni piju crveniku vino. 2, 500. Da mi piješ crveniku vino. Pjev. crn. 201. *veoma rijetko bez riječi* vino. U ruci mu čaša crvenike. Nar. pjes. juk. 238. — *c) vinova loza grozđa sitna crvena* B. Šulek, im. 46. — *d) crvena jabuka.* B. Šulek, im. 46.

CRVÈNIKAST, *adj. vidi* crvenkast. *u jednoga pisca našega vremena.* Da ne bi beli maslaš crvenikasto lice dobijao. P. Bolić 2, 195.

CRVÈNILICA, *f. vidi* crļenica *pod* 3. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Po zapovidi crvenilica, to jest rubrika. I. Velikanović, upuć. 2, 387.

CRVÈNILO, *n.* rubor. *isporedi* crļenilo. *od* XVII *vijeka (vidi pod c), između rječnika samo u Vukova* (rubia, rubeum). *a) stańe u kom se što crveni, crvena boja u čega, crvenu boja koje je što, crven*, rubor, rubedo. Nebo vedro, al' po ńemu crvenilo sinu. Osvet. 2, 87. Samo od broća može pamučna preda dobiti ono krasno crvenilo, koje vidimo na lepom crvenom pamuku. Đ. Popović, pozn. 189. — *b) čim se crveni (mažući ili inače), čim se može po čemu načiniti što crveno*, rubor, rubrica, rubia, color rubeus. Drvodjeļa rasteže vrvcu i biļeži crvenilom. Đ. Daničić, isa. 44, 13. Likove napisano crvenilom. Đ. Daničić, jezek. 23, 14. — *c) jedan pisac* XVII *vijeka tumačeći* broć *starļa do ńega* crvenilo: Broć — crvenilo. I. Bandulavić 299; *ali tijem kao da kaže samo da je broć crvenilo u predńem značenu pod b., a ne da bi se broć zvao i crvenilo.*

CRVÈNITI, crvènîm, *impf.* rubefacere. *isporedi* crļeniti. *a) prelazno samo u rječnicima Mikaļina* (47b), *Stulićevu i Vukovu. — b) sa* se *pasivno. od prošloga vijeka.* Nakopaj broća, čim se crьvene jajca. Starine 10, 91. Od te bolesti jedu broć, travu, kojom se preda crveni. M. Đ. Milićević, živ. 1, 112. — *isporedi* crveńeti.

CRVÊNKA, *f. a)* rubecula, *crvendać, crļenka. samo u Mikaļinu rječniku* (52b). — *b) crvena jabuka i crvena kruška.* B. Šulek, im. 46. — *c) selo u Bačkoj, pomińe se i prije našega vremena.* Crьvenьka. S. Novaković, pom. 150.

CRVÈNKAPIĆ, *m. koji nosi crvenu kapu. u jednoga pisca našega vremena.* Mladi crvenkapić. M. Pavlinović, rad. 183.

CRVÈNKAST, *adj.* subruber. *isporedi* crļenkast, crvenikast. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova.* Krava crvenkasta. I. Velikanović, upuć. 2, 316 Vino crvenkasto. P. Bolić 2, 52. Drvo crvenkasto. 2, 97. Bubuļica bijela i crvenkasta. Đ. Daničić, 3moj. 13, 19.

CRVÊNKO, *m. co crvene dlake. isporedi* crļenko. *u zagonetci o ogńu.* Đe naš crvenko lezi, onde nikad trava ne niče. Nar. zag. nov. 15.

CRVÊNKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 66. Šem. srb. 1881. 351.

CRVENÔ BRĐO, *n. ime brdima i selima: a) u*

Srbiji u okrugu crnoriječkom kod sela Bora brdo sa zidinama od staroga grada. M. Đ. Milićević, srb. 881. — *b) brdo u Bosni u okrugu zvorničkom sa selom istoga imena.* Glasnik 21, 328. — *c) selo u Bosni u okrugu zvorničkom kod pomenutoga brda.* Statist. 81. Glasnik 21, 328. — *d) selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 22.

CRVENÒBREŠKÎ, *adj. što pripada Crvenom Brijegu selu kod Dečana.* XIV *vijeka, a tada je bilo č mjesto c, ali u isto vrijeme dolazi i* c. Na vrutьkь črьvenobrêški. Glasnik 11. 12, 15. Do črьvenobrêške ńive. Mon. serb. 92. Do crьvenobrêškoga potoka. 92. Daničić 3, 471.

CRVENÒBREŽANIN, *m. čovjek iz Crvenoga Brijega sela kod Dečana. u množini dolazi za samo selo, i to sa* č XIV *vijeka.* Se Črьvenobrêžane, zasolьkь dêčanski. Glasnik 11. 12, 69.

CRVENÒGLAV, *adj.* rubro capite. *o bubi u jednoga pisca našega vremena:* crvenoglavi. J. Šloser, kor. 606.

CRVENÒGLAVAC, crvenòglâvca, *m. ńeka buba crvene glave. u jednoga pisca našega vremena.* Crvenoglavac, erythrocephalus. J. Šloser, kor. 97.

CRVENÒKRIL, *adj.* alis rubris. *o bubi u jednoga pisca našega vremena:* crvenokrili, erythropterus. J. Šloser, kor. 164.

CRVENÒLAVAST, *adj.* ruber ad fulvum vergens. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno od* crven *i* lav.

CRVENÒNOG, *adj.* rubris pedibus. *o bubi u jednoga pisca našega vremena:* crvenonogi, rubripes. J. Šloser, kor. 66.

CRVENÒPÊRKA, *f.* leuciscus erythrophthalmus L. K. Crnogorac, zool. 120.

CRVENOPLAV, *adj. vidi kod* crļenoplav.

CRVENÒREPAC, crvenòrepca, *m. vidi* crļenorepac. *samo u Stulićevu rječniku.*

CRVENÒREPKA, *f.* lusciola: šumska crvenorepka, lusciola phoenicurus; domaća crvenorepka, lusciola tithys. J. Ettinger 131. 132. *isporedi* crļenorepka.

CRVENÒŠIJA, *f. ńeka buba crvene šije. u jednoga pisca našega vremena:* Listarica crvenošija, silis rubricollis Dej. J. Šloser, kor. 456.

CRVENÒTRB, *adj.* ventre rubro. *o bubi u jednoga pisca našega vremena:* Crvenotrba. J. Šloser, kor. 589.

CRVÈNOVÎDAN, crvènovîdna, *adj. što se vidi crveno. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Kad se sve lice zemļe krvļu omoči, onda će crvenovidne poteći reke. J. Rajić, pouč. 1, 17.

CRVENÒVÔĻKA, *f.* lusciola rubecula. J. Ettinger 131. *isporedi* crvendać. — *Od* crven *i* voļa *(guša).*

CRVÈNPÊRKA, *f. ptica i riba crvenijeh pera.* n *pred* p *može se promijeniti na* m, *te glasi i* crvemperka (Vuk, rječ. 814[a]). *a) ptica mala crvena. samo u Vukovu rječniku. — b) riba,* cyprinus rutilus L. G. Lazić 79. Vuk, rječ. 814. scardinius erythrophthalmus Bon. J. Pančić, rib. 103.

CRVÈNPÊRKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gora 273.

CRVÈNUŠA, *f. ime žensko u pjesmi.* Jednoj ime Crvenuša. Crvenuša draga duša moja. Ļ. Kovačević *iz narodne pjesme.*

CRVÈŃAČA, *f. šljiva koja se zove i turguńa i ńekaka jabuka. samo u Vukovu rječniku.*

CRVÈŃÂJKA, *f. ńcka jabuka. u naše vrijeme u Srbiji.* Ima jabuka petrovača, crveńajaka. M. Đ. Milićević, srb. 209.

CRVÈŃÂK, crveńáka, *m. a) crveno vino. isporedi* crvenika. *samo u Vukovu rječniku. — b) nadimak crvenu čovjeku.* Marko Crveńak. M. Đ. Milićević, srb. 792. — *c) ńcko mjesto pod sjenokosima u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Crveńaku. Sr. Nov. 1863. 166.

CRVÈŃAST, *adj. vidi* crvenkast. *u jednoga pisca našega vremena.* Oblak crveńast. S. Ļubiša, prip. 272.

CRVÊNE, *n. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 114.

CRVÈŃÊNE, *n.* rubefactio, rubor. *isporedi* crveniti *i* crveńeti. *samo u Vukovu rječniku.*

CRVÈŃETI, crvènîm, *impf.* rubescere, rubere. *isporedi* crļońeti. -ńe- *je po južnom govoru od staroga* -nê-, *mjesto čega je u istočnom govoru* -ne- *u zapadnom* -ni-; *ali* -ni- *pišu i u drugim govorima. isporedi* pocrveńeti, zacrveńeti se. — 1. *nepreluzno: postajati crven,* rubescere. Čas crveni, čas postane žut kao šafran. V. Vrčević, niz. 249. — 2. *sa* se, *biti crven i svojom crveńu kao isticati se,* rubere. *između rječnika u Mikaļinu i Vukovu.* Crveni se kao slepačka tikva. Nar. posl. vuk. 344. Po gdjekojim mjestima o božiću crvene se ruže po vrtovima. Vuk, kovč. 33.

CRVÉTATI, crvêćêm *i* crvêtâm, *impf.* exedere, consumere, absumere, verbis mordere. *samo u Stulićevu rječniku s tumačeńem koje je stavļeno. slabo pouzdano. isporedi* crviti.

CRVETO, *n. vidi* crv. *u jednoga pisca prošloga vijeka i od ńega u Stulićevu rječniku.* Privijaše se ko gadno crveto. Živ. is. 38.

CRVICA, *f. ime selima: a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 163. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 94.

1. CRVIĆ, *m. dem.* crv. *isporedi* crvak. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (761[b]), *Bjelostijenčevu* (39[b]) *Stulićevu i Vukovu.* 1. *kakav god mali crv, a i čovjek se tako naziva po svojoj slabosti.* Odvrženi crvić. B. Kašić, nasl. 102. Rodi se od onoga pepela i od one vlage od ńe tijela jedan crvić. K. Maģarović 79. Što bismo mi gubili tužni i nevoļni crvići! A. d. Bella, razg. 46. Toliko je bogu učinit nebesa . . . koliko mu je učinit jednoga mrava, jednoga crvića. J. Filipović, prip. 1, 60. Dilovańa crvića najmańega. P. Knežević, osm. 58. Gledam kako se ovi crvići sickaju bez vode. Nar. prip. vuk.[2] 272. Crviću Jakovļev! Đ. Daničić, isa. 41, 14. — 2. *različni: a) crv, od koga biva pčela.* J. Živanović 28. *isporedi* crv, crvak, uļevi. — *b)* cicindela, *krijesnica, svitaļka, svijetńak.* Zalagao u tovirne svijetńak crvić za latirne. J. Kavańin 164. — 3. *od tijesta kao crvić, kojih se više kuha i jede u jusi.* Bella 761[b]. *isporedi* crvina. — 4. *trava koja se zove i pjenušica i dubačac (veliki), i mali bor,* chamaepitys, abiga. *u Stulićevu rječniku.* teucrium chamaepitys L. B. Šulek, im. 46.

2. CRVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 85.

CRVILO, *n.* tinctus, *bojcńe, maščeńe. isporedi* crviti. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Proklestvo suprotiva živini: . . . da ste prokleti u spivańu i zvońeńu! . . . da ste prokleti u pengańu i crvilu. J. Banovac, blagos. 181.

CRVÌNA, *f. coll. od tijesta kao crvići koji se kuhaju i jedu u jusi.* M. Bogović. *isporedi* crvić.

CRVIŃÁK, *m.* tanacetum vulgare L. ‚crvińak'.

B. Šulek, im. 60. *isporedi* vratič. *akcenat se ne zna za cijelo.*

CRVIŠTA, *n. pl. selište negdje blizu Štipa* XIV *vijeka.* Selište Crьvišta. Glasnik 24, 254.

CRVITI, crvîm, *impf.* tingere, conterere.

I. *neprelazno:*

1. inficere, tingere, *mastiti, bojiti (kukorom god bojom). samo u Vrančićevu rječniku* (48. 107). *isporedi* crv *pod* 7 *i* crvilo *i dalje pod* III, 1. crviti se.

2. conterere, absumere, *točiti kao crv. u Stulićevu rječniku (što i* crvetati) *i u jednoga pisca prošloga vijeka u prenesenom smislu.* Grijeh toči mn i crvi duševnost, dok je istoči. A. Kalić 25.

3. *što god na šićušne dijelove dijeliti.* in frustula dividere. *u Lici.* J. Bogdanović. *vidi i dalje pod* III. 3.

II. *neprelazno:* scatere, *kamtiti, kopirati, kipiti. o crvima u mnoštvu. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Slavila je boga, kad bi iz nezinih sisa crvi crvili; i ako bi koji na zemļu upao, digla bi ga i opet u ranu metnula da ju grize. A. Kanižlić, bogoļub. 483.

III. *sa* se.

1. *značenje koje je naprijed pod* I, 1, *pasivno. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Iz bolne utline vre potok krvavi, kim se ostre stine i još zemļa crvi. I. T. Mrnavić, ist. 184.

2. vermiculari. *crvati se. samo u rječnicima Voltiđijinu i Stulićevu.*

3. *recipr. dijeliti se među sobom na sitno, dijeliti se tako da od čega biraju sitni dijelovi. isporedi naprijed pod* I, 3. *u Lici.* Ta i ta kuća ili kućani svaki se dan crve, a nikad se pravo razdijeliti ne mogu. Šta se toliko crvite? za što jedan put prave ļude ne zovete da vas podijele. J. Bogdanović.

CRVIV, *adj. vidi* crvļiv. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (48a), *u Belinu* (761b), *u Bjelostijenčevu (sa* č *i sa* c 39b), *u Jambrešićevu (sa* č), *u Voltiđijinu i Stulićevu.* Nego vice *(zla žena)*, ter se misli kako da je sva crviva, sada sede, sada ustane. I. Ivanišević 186. Jabuka crviva. Mikaļa 169. Manu nahodahu crvivu. M. Radnić 31. Budući ļubovnika od neprijateļa ubijena . . . jurve smrdļiva i crviva našla. I. Velikanović, prik. 4.

CRVIVAC, crvîvca, *m.* verminosus. *a) u pravom značenju, a to će biti crvivo muško čeļade. samo u Mikaļinu rječniku.* 48a. 53a. — *b) neko mjesto pod nivama u Srbiji u okrugu kneževačkom.* U Crvivac. Sr. Nov. 1867. 623. Niva u Crvivcu. 1872. 636. — *isporedi* Crvļivac.

CRVIVAST, *adj. vidi* crvļiv. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* crvivav. *oboje nepouzdano.*

CRVIVICA, *f. ime mjestima. isporedi* Crvļivica. *a) dva sela koja se pominju prije našega vremena samo po imenu:* Crьvivica *i* Doña Crьvivica. S. Novaković, pom. 150. — *b) neko mjesto, može biti planina* Crvļivica *(koju vidi), u jednoga pisca* XVII *vijeka sa* č *mjesto* c: 1511 Hrvati behu razbijeni na Črvivici. P. Vitezović, kron. 133.

CRVIVJETI, crvivîm, *impf.* vermiculari, *crvati se. u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu, u oba kajkavski sa* č *i sa starijim praes.* crvivem *od* crvivejem. *u Bjelostijenčevu ima i po zapadnom govoru* crviviti *s praes.* crvivim (40a). *u Voltiđijinu ima sa* se: crvivim se (24).

CRVKATI, crvkâm, *impf. vidi kod* crpkati.

CRVĻÂŃE, *n. vidi* crvaņe. *samo u Vukovu rječniku.*

CRVĻATI SE, crvļâm se, *impf. vidi* crvati se. Planinke na sv. Trivuna ne predu, da im se smok ne crvļa. M. Đ. Milićević, živ. 2, 28.

CRVĻEN, *gledaj kod* crļen.

CRVĻÊŃE, *n.* 1. tinctura. *samo u Vrančićevu rječniku, i to sa* č. *isporedi* crviti. — 2. *dijeļenje na sitno isporedi* crviti se. Što veliš o ńihovu crvļeńu? J. Bogdanović.

CRVĻI, *adj.* vermium, *što pripada crvima. prošloga vijeka u dva pisca, u jednoga od ńih sa* č *mjesto* c, *a u drugoga sa* vji *mjesto* vļi. Lijepost punu crvļijeh gadelina. J. Kavańin 563. Tilo u grobu bi postalo hrana žabja, zmiska i crvja. Đ. Rapić 289.

CRVĻIV, *adj.* vermiculosus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (417a), *Stulićevu i Vukovu. mjesto* c *nalazi se i* č *(isporedi* crv). *pred* ļ *može otpasti* v, *te se nalazi i* crļiv. — *a) sa* č: Tilo jednoga srabļiva i crvļiva človika. A. Georgiceo, pril. 40. Koliko smrdeća crvļiva učini se. P. Radovčić, symb. 176. — *b) sa* c: Ti ocijelit možeš rane i crvļive i ustarane. J. Kavańin 88. Imate u vašemu perivoju jedan stabar neplodan, crvļiv. A. d. Bella, razgov. 199. Mrcina sva crvļiva. J. Filipović. prip. 3. 160. Te mu crvļiv mozak gude da iz blata zlato bude. V. Došen 237. Jedna repa u sva ļeta, i ta crvļiva. Poslov. dan. 38. Svega ļeta jedna repa, i ta crvļiva. Nar. posl. vuk. 279. Zavukao se kao crvļiv pas (u korov). 82. — *c) bez* v: crļiv. Bella 761b. Bjelostjenac 39b. Crļivo voće i izagńilo. B. Cuceri 119. Stabri neplodni i crļivi. 290.

CRVĻIVAC, Crvļîvca, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 17. *isporedi* Crvivac.

CRVĻIVAČA, *f.* aconitum lycoctonum L. J. Pančić, bot. 193. K. Crnogorac, bot. 75. *i bez* v *pred* ļ *(vidi kod* crvļiv): crļivača. Farm. 103.

CRVĻIVICA, *f. a) planina u Bosni na Uncu blizu Bjelaja.* Glasnik 20, 298. Crvļivicu srećno prijedoše. Nar. pjes. kras. 1, 177. *isporedi* Crvivica. — *b) u Dalmaciji u selu Čisti jedna lokva.* Vuk, rječ. 814a.

CRVLÎVŠA, *m. dronava i ušira skitnica. u Lici* J. Bogdanović.

CRVLOŠA, *f. žena lijena i neoprana. u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CRVNI, *adj. a)* vermiculosus. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa* č *mjesto* c: Crvno ńedro da je čisto. J. Kavańin 329. — *b)* crvni beteg, *bolest od crvi ili od glista u crijevima. isporedi* crv. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, i to sa* č.

CRVNICA, *f. vidi* Crnnica.

CRVOGÙSJENICA, *f. neka bubina.* XV *vijeka sa* c *mjesto* c: crьvogusènice. Starine 10, 115.

CRVÒJEDAN, crvòjedna, *adj. vidi* crvotočan. *samo u Bjelostijenčevu rječniku kajkavski sa* č.

CRVÒJEDINA, *f. vidi* crvotočina *pod* 1. *samo u rječnicima Bjelostijenčeva, Jambrešićevu i Voltiđijinu. u oba prva kajkavski su* c.

CRVOĻÊŃE, *n.* garritus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, kajkavski sa* č *mjesto* c *i sa* l *mjesto* ļ. *isporedi* crvoļiti.

CRVOĻITI, crvoļîm, *impf.* 1. garrire, *brbļati. samo u Bjelostijenčevu i Stulićevu rječniku, u oba kajkavski sa* č *mjesto* c *i sa* l *mjesto* ļ. — 2. *sitno što raditi, kao sitno vesti, sitno plesti. u Srbiji.* Ļ. Kovačević.

CRVÒĻIV, *adj.* garrulus, *brbļav. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Stulićevu: u oba kajkavski sa* č *mjesto* c, *a u drugom i sa* l *mjesto* ļ.

CȓVOPÎSAK, cȓvopîska, *m. sirotiña koja pišti kao crv*, miseri. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ja sam prvi kavgu zametnuo, crvopisak na dušu uzeo. Nar. pjes. vuk. 4, 297.

CȓVOTÔČ, *f. šupljina koju crv grizući ili točeći načini, trag kuda je grizao. samo u Vukovu rječniku* (via terebinis).

CRVÒTOČAN, crvòtočna, *adj.* vermiculosus, cariosus, *crefiv, što crvi toče ili su točili, izgrizli. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu (samo* ‚crvotočno, cariosus'*). u Bjelostijenčevu (sa* č, cariosus). Odkrivši crvotočna prsa. A. Kanižlić, bogoljub. 473. — *u jednoga pisca prošloga vijeka sa* č *i sa* c *u ženskom rodu što i* crvotočina *pod* 1, *b. isporedi* crvotočnica. Samo u raju nije da toči crvotočna. J. Kavanin 73. Duhu nije dostojnomu smjere vijeku umornije, črvotočne al smirnije. 424.

CRVÒTOČINA, *f.* 1. caries. *od* XVI *vijeka, u rječnicima svijem osim Jambrešićeva i Daničićeva: u Vrančićevu, gdje najprije i dolazi, sa* č *mjesto* c: caries; *u Mikalinu sa* c: crv koji staro drvo grize, caries (53a); *u Belinu*: vermicello che rode il legno, caries (723a); *u Bjelostijenčevu sa* č: caries, vermiculatio (40a); *u Voltiđijinu*: carie, vermicolamento, von würmern angefressen; *u Stulićevu*: caries, intarlamento; *u Vukovu*: pulvis e corruptione per vermes. — *a) kvar od crvi, kvar koji čine u čemu crvi ili crv točeći ga. to može biti u svom primjeru*: Lijes *(cedrov)* nije podložan crvotočini. I. Đordić, salt. 88. — *b) kvar koji je pod a. uzima se i za samoga crva koji ga čini.* Gdi rđa i crvotočina sgriza. I. Bandulavić 30. mat. 6, 19. Crvotočina izgristi hoće njih. I. Bandulavić 89. isa. 50, 9. Gdi rđa i crvotočina štote i svršuju. M. Radnić 88. Nit ga *(blago)* grize rđa ni crvotočina. A. Vitaljić, ost. 384. — *c) što god od crvi pokvareno, što crvi toče ili su točili*: Svakolika njegova slava nije drugo nego blato i crvotočina. E. Pavić, ogled. 443. — *d) mjesto gdje je crv točio, te ostala rupa. isporedi* crvotoč. Koja *(lađa)* od mali kapi vodeni, koje u nju cure kroz kakvu crvotočinu, malo po malo otešča i potopi se. D. Rapić 141. Kroz najmanje pukotine, rascepe, crvotočine ili druge rupice. P. Bolić 2, 100. — *e) prašina koju ostavlja crv za sobom kuda toči. samo to u Vukovu rječniku.* Tamo se crvići legu i crvotočinu prave, u koju vlaga probija. P. Bolić 1, 203. Stane pod kakvu gredu ili rogove kutne, gde pada crvotočina. M. Đ. Milićević, živ. 1, 77. — 2. lycopodium clavatum L. G. Lazić 166. Vuk, rječ. 814b. lycopodium. Farm. 132. Šloser-Vukot., flor. 1302.

CRVÒTOČITI, crvòtočîm, *impf.* absumere. XVII *vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku. isporedi* crviti. Ovi će crv do vijeka moriti i crvotočiti. V. Andriaši, put. 314.

CRVÒTOČNICA, *f. vidi* crvotočina *pod* 1, *b. samo u rječnicima Belinu* (vermicello che rode il legno. 723a), *Bjelostijenčevu* (40a) *i Stulićevu.*

CȓVOTÔK, *m.* caries. *vidi* crvotočina *pod* 1, *b. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Crvotok skončava drvo a mrmak svitu a rđa gvozdje. M. Radnić 279.

CȓVOV, *adj.* vermis. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Bude bistvo crvovo. I. Ančić, svit. 184.

CRVŠTICA, *f. rijeka koja utječe u Lim kod sela Komarana blizu Dečana.* XIV *vijeka, a tada je mjesto* c *na prvom mjestu bilo* č: U rêku Crьvьšticu i nizь rêku, kako stara Crьvьštica upada u Limь. Mon. serb. 95. Glasnik II. 12, 40. Daničić 3, 472.

CTJÈTI, ctîm, *impf.* florere. *cvasti, cvjetati. postaćem je riječ ista koja glasi i* cavtjeti *i* cvatjeti, *samo nije umetnuto* a, *te je* v *između* c *i* t *ispalo. Od* XVI *vijeka; toga vijeka dosta često, a poslije veoma rijetko; između rječnika samo u Belinu* (ctiti 318b) *i Stulićevu* (ctiti). — *imperf. trajak*: ctîjeh *(zapadno* ctih), ctîjâh *i* cćâh. — *U pravom i prenesenom smislu kao* cavtjeti *(koje vidi)*: Činiti će dubje ctjeti. Zbor. 50b. Cti i zeleni se. 146b. U jednom polju svemu ctjelu. 113b. U kojoj ružice na ličcu cti puno. Š. Menčetić 39. Vrh koga cti slava kako cvit u gori. 68. Iz kih *(usta)* cti drag biser i kora]. 102. U kojoj cte vlasi jaki no venčac zlat. 236. Još ctiše njoj tada na ustih sladak smih. 253. Ctiješe joj kruna taj od kosic na glavi. 264. Vinačac cti lipostju. D. 377. Jedina ka ctiješe počtenjem. Menčetić-Držić 515. Moje gospoctvo, ko ctiješe u slavi, silan car u robstvo poda se postavi. M. Vetranić 1, 52. Gdi svako cvijetje cti. 1, 193. Da će ctjet u slavi kako su prije ctjele. 1, 199. U velikoj slavi ctijehu ti vitezi prigizdavi. 1, 255. Bjela su njih lica neg li snijeg vrh gora, a po njih ružica rek' bi cti od zgora. N. Naljeković 1, 202. Najdoh cteć lipu stvar. P. Hektorović 3. Cti drago prolitje. M. Držić 122. Kad sa mnom ti bješe, prolitno sve cvitje razliko svud ctiše. D. Rañina 139. Jašuć gorom, ka svud ćaše. 52b. Od vridnih ljudi, kih slave velike po svitu cte svudi. 14. Ctjelo t' cvitje i rodilo! A. Čubranović 163. Ruse koje cte u našijeh perivojijeh. A. Gučetić, roz. mar. 21. Lir pribijeli ctiješe mi na licu. D. Zlatarić 39b. Lijer bijeli i ružicu, ka u rumenom cti nam licu. I. Gundulić 71 Eto cti cvijetice po ovoj dubravi. 126. Tu dub raste, na kom vele da cti cvijetje toli milo. D. Palmotić. christ. 135. Vječna će u ńem ctit sloboda. 616. Zelen cti razlika. I. Đordić, salt. 488. Dobri će sa mnom ctit. 319. Kapinika ctijaše, muža žena zvaše, a on joj se ozva nazobavši grozdja. Poslov. dan. 45.

CÙBÂLKA, *f.* tolleno, *daska ili balvan metnut preko balvana tako da se jedan kraj u vis diže kad drugi dole pada, te se tako djeca stojeći ili sjedeći na jednom i na drugom kraju cubaju. samo u Vukovu rječniku. isporedi* cubati se.

CÙBÂŇE, *n.* oscillatio. *isporedi* cubati se. *samo u Vukovu rječniku.*

CÙBATI SE, cûbâm se, *impf.* tollenone agitari. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. postaña tamna, može biti istoga kojega je* cebati, *koje vidi.* Metne se daska ili balvan preko balvana, da klima i na jednu i na drugu stranu, pa djeca postaju i na jedan i na drugi kraj te se cubaju. Vuk, rječ. 816a.

CÙBINAC, Cùbînca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. u mjestana kajkavski* Cubinec. Schem. zagr. 1875. 169. Pregled. 67.

1. CÚCA, *m. čovjek od plemena Cúcá (vidi* Cuce). No je Cuca Perović Batriću. Ogled. sr. 8. Dvije Cuce i dvije Bjelice. Nar. pjes. vuk. 4, 36.

2. CÚCA, *f.* 1. sylvia rubecola. *isporedi* čučka. Slovinac 1880. 31. — 2. mucus, *slinac. u Lici.* V. Arsenijević.

CÚCAK, cúcka, *m.* canis, *pas. u rječnicima Bjelostijenčevu* (cucek), *Jambrešićevu* (cucek), *Voltiđijinu* (cucak *i* cucek) *i u Vukovu* (cucak). — *Postaćem teško može biti u svezi s rus.* suka, *nego će biti od tal.* cuccio, *pašće. isporedi* cuko, cukin, cuce. — *Osim rječnika u pjesmi ugarskih Hrvata*: Veruj meni da ju hoću s cucki van zignati. Jačke 145. *i u jednoga pisca iz Bosne, ako nije druga riječ, u nom. pl.* cuci: Leže blago, tvrdac pod tle ude, a iz ńeg se vadina probude,

za ńom brčci, za ńom cuci huču, jazvi laju a jehine buču. Osvet. 4, 70.

CŬCÂŃE, *n.* agitatio in genibus. *isporedi* cŭcati *pod* 1. *samo u Vukovu rječniku.*

1. CŬCATI, cŭcâm, *impf.* agitare in genibus, *zabavljati dijete držeći ga na koljenu kao da jaše i koljenom potresajući. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* — *Postaňem od mag.* cocó, *koń u djetińem govoru,* cocózni, *jahati na štapu, kao što čine djeca opkoračivši štap i trčeći kao da jašu. isporedi* cucu, cucnuti *i* cocati. Kad se djeca cucajući na koljenu zabavljaju. Vuk, nar. pjes. 1, 195. Još me je cucao ua kolenu. M. Đ. Milićević, des. par. 56.

2. CŬCATI, cŭcâm, *impf.* pulsare, *kucati. Od* XVII *vijeka. postaňem od* kucati, *čemu su premješteni glasovi, te je postalo* cukati *(koje vidi), a tome opet promijeńeno* k *na* c *kao dem.* — *U prvoga pisca u koga se nahodi stoji samo za se tako da se ne može za cijelo znati što znači:* Cocan, cucati, crikva. M. Alberti XI. Na vratim ja stojeći cucam. B. Betera, ćut. 142. Tri dni bez prekida zvonili, cucali i tiukali. S. Ļubiša, prip. 192.

3. CŬCATI, *vidi kod* čučati.

1. CŬCE, Cŭcâ, *m. pl. pleme u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 816b. Glasnik 40, 17. *postaňa neznana. pomińu se od* XVII *vijeka:* Cuce. Glasnik 25, 44. S. Novaković, pom. 151. Pa sve pleme Cuce pokupiše. Nar. pjes. vuk. 4, 521. Kupi doće Cuce svekolike. 4, 521. Crnogorac iz Cuca. Vuk, nar. pjes. 4, 93. — *i zemļa toga plemena:* Otide u Cuce kamene. Pjev. crn. 260. A posla je u Cuce kamene. Nar. pjes. vuk. 5, 66. — *čovjek od toga plemena zove se* Cuca. *vidi na po se.*

2. CŬCE, cúceta, *n* catulus, *pašče. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (61b). *drugim oblicima osim nom. sing. nema potvrde. akcenat se ne zna za cijelo. postaňem od* cucak.

CUCEKI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled 21. *ime kajkavsko, upravo nom. pl. od* cucek *(vidi* cucak), *čemu kajkavci zadržavaju* c *i u ostalijem oblicima a ne mijeńaju u nom. pl.* k *na* c.

CUCIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 91.

1. CŬCKA, *f. žensko čeļade iz Cuca (vidi* Cuce). Vuk, rječ. 816. *isporedi* Cuckińa. Al joj Cucka bježat' ne davaše. Pjev. crn. 260.

2. CUCKA, *f.* canis femina, *kučka. isporedi* cucak. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

CŬCKÂŃE, *n. dem.* cucańe, agitatio in genibus. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* cuckati.

CŬCKATI, cŭckâm, *impf. dem.* cŭcati, in genibus agitare. *samo u Vukovu rječniku.*

CŬCKÎ, *adj. što pripada Cucama.* Vuk, rječ. 816b. Đe su cucke ovce? Pjev. crn. 265. U to cucke puške zapucaše. Ogled. sr. 431.

CŬCKIŃA, *f. žensko čeļade iz Cuca.* Vuk, rječ. 816. *Akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* Cŭckińâ, *u samo zadńi u gen. i instr. sing.:* Cŭckińē, Cŭckińôm. *isporedi* Cucka. — Što ti daje Cuckińu robińu. Nar. pjes. vuk. 4, 2.

1. CŬCNUTI, cŭcnêm, *pf. cucajući dijete na koljenu jedan put tresnuti koljenom. isporedi* cucati *pod* 1. *samo u Vukovu rječniku.*

2. CUCNUTI, *vidi kod* čučnuti, *gdje će se spomenuti i* ‚cuckńivati'.

CUCORIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka, u Dubrovniku.* Đ. Zlatarić 84.

CŬCU, *glasovi u pjesmama kojima se djeca uspavljuju, uzeti od* cŭcati *(pod* 1) *kao uzvik. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Cucu, cucu, na końu, vuci t' majku zakoļu. Nar. pjes. vuk. 1, 195. Cucu, cucu, kobile, kudar ste ni hodile? 1, 195.

CUCŬKATI, cucúkâm, *impf. u jednoj pjesmi kao da je pjevati uz tamburu, udarajući u tamburu. od* cukati, *kucati.* Podranila na vodicu Fata, za ńom Mujo situo cucukaše: je s' li, Fate, rano uranila? Nar. pjes. vuk. herc. 205.

CŬCULIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* Vuk, nar. pjes. 2, 653.

CŬCULOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 38.

CŬČIĆI, cŭčićâ, *m. pl.* catuli, *kučići, štenci. samo u Bjelostijenčevu rječniku. Od* cucak.

CUDE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru kladańskom.* Statist. 18.

CUGAĻ, cugļa, *m.* habena. *uzda. od ńem.* zügel. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (‚czugely') *i Jambrešićevu* (‚czugel').

CUGOTIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka, u Dubrovniku.* Vlahota Cugotić. Spom. sr. 1, 146. Daničić 3, 151.

CŬGOVAC, Cŭgôvca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. u mještana kajkavski* Cugovec. Pregled 69. *pišu i* Cugavec. Schem. zagr. 1875. 175. *u mještana se može čuti oboje.* M. Smetiško.

CŬGOVČANIN, *m. čovjek iz Cugovca.* M. Vaļavac.

CŬGOVSKÎ, *adj. što pripada selu Cugovcu* M. Vaļavac.

CUJA, *ime čeļadetu, ženskom ili muškom, ne zna se za cijelo. prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 113.

CŬJKA, *f. slaba rakija. isporedi* cojka. *samo u Vukovu rječniku. od rum.* zoi, *pomije.*

1. CUK, *m.* sipho, *nategača, od ńem.* zug. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

2. CUK, *m. tikva,* cucurbita pepo L. *od tal.* zucca. *samo u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 16.

CUKAĻ, *m. grad kod Zabļaka.* Pa pohita bijelu Žabļaku, da on brani varoš oko grada i bijele kule po Cukaļu. Nar. pjes. vuk. 5, 196 Crnogorci oko Žabļaka, turska vojska oko Cukaļa. 222.

CUKAĻA, *m. ime muško* XIV *vijeka.* Glasnik 24, 245.

1. CŬKÂŃE, *n. vidi* kucańe. *isporedi* cukati *pod* 1. *samo u Vukovu rječniku.*

2. CŬKÂŃE, *n.* vellicatio. *isporedi* cukati *pod* 2. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

3. CÚKÂŃE, *n.* minctio. *isporedi* cukati *pod* 3. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (62b).

4. CÚKÂŃE, *n.* potatio. *samo u Stulićevu rječniku. vidi* cúkati *pod* 4.

CŬKAR, cúkara *i* cúkra, *m.* saccharum. *tal.* zuccaro. *isporedi* cahar, cukor, šećer. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (92), *Mikaļinu* (53a) *i u Vukovu* (gen cukra, *s dodatkom da se govori u Boci). Slaji je i draži neg cukar sa medom.* H. Lucić 221. Žuć i ocat tebi se budu u cukar i med obratiti. V. Andrijašević, dev. 9. Ki je ugodan veće meni cukar al sat neg medeni. A. Vitaļić, ist. 430. Kao cukar svaka bješe slatka. P. Petrović, vijeu. 51. *su* a *i u ostalijem oblicima:* 4 glave cukara. Starine 10, 10. Slađa

od meda i od cukara. V. Andriaši, put. 91. Grozdje napravḷeno s cukarom. Mikaḷa 123ᵇ. Slatkoga kao cukara uživaše slas blaženu. A. Vitaḷić, ost. 65. Hotio bi cukara ḷuta. Poslov. dan. 27. — *bez* a *u ostalijem oblicima osim nom. i acc. sing.*: Zalij ili vodom i medom, cukrom. J. Vladmirović, lik. 11. Pun cukra i meda. M. Kuhačević 142. Zaiskaće što u dvoru nema: cukra, putra i rumena vina. Nar. pjes. mar. 197. Ne jede no naranǵe s cukrom. S. Ḷubiša, prip. 101.

CUKARÍNAC, cukarínca, *m. tal.* zuccherino, dulcia. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Cukarinci, papreňaci. J. Kavańin 22.

CÙKARITI, cùkarîm, *impf.* saccharo condire, *šećeriti. samo u Voltiǵijinu rječniku.*

1. CÙKATI, cùkâm, *impf. vidi* kucati, *od čega je i postalo premjestivši glasove. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Budvi).* Ko to cuka alkom na vratima? Nar. pjes. vuk. rječ. 816ᵃ. Cuka Danil' u bijela vrata. Nar. pjes. vuk. 5, 14.

2. CÙKATI, cùkâm, *impf. trgati. od ńem.* zucken. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu:* vellicare, carpere, *i Jambrešićevu:* trahere.

3. CÚKATI, cûkâm, *impf.* mingere. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. postańem može biti dem. od* scati, *izgubivši sprijeda* s.

4. CÚKATI, cûkâm, *impf.* potare, *mnogo piti, guliti, lokati samo u Belinu rječniku* (138ᵃ *na dva mjesta:* cukati *i griješkom* zukati) *i iz ńega u Stulićevu. Postańem će biti od tal.* succiare, *sisati, ispijati. isporedi* cuklić *i* cúknuti.

CUKAVAC, Cukavca, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 9. Šem. srb. 1881. 351.

CUKELIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 29.

CÙKI, *riječ kojom tko tjera psa od sebe. samo u Vukovu rječniku. od maǵ.* coki, co *daḷe i* ki *na poḷe.*

CÚKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Vuk, živ. 96. M. Đ. Milićević, srb. 285. Materi vojvode Pavla Cukića bilo je ime Stanka, ali su je svi u djetiństvu od milošte zvali Cúka. Poslije su je svega vijeka tako zvali. Misle da je to umańeno od cura. Otuda su Cukići. M. Đ. Milićević.

CÙKÎN, cukína, *m.* canis, *pàs. govori se od milosti.* Ḷ. Kovačević I. Pavlović. *Postańem hyp. od* cuko.

CÙKITI, cùkîm, *pf.* osculari, *poḷubiti, cjelivati. samo u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se govori u Grbḷu. vidi* cúknuti *pod* 2, *od čega je i postalo, i to kao od mila, čega radi je* k *ostalo nepromijeńeno pred* i.

CÙKLÍĆ, cuklića, *m.* multibibus, *pijanica. samo u rječniku Belinu* (140ᵃ) *i iz ńega u Stulićevu. Od* cúknuti. *isporedi* cukati *pod* 4.

CUKNÚĆE, *n.* osculum, *cjelov, poḷubac. samo u Mikaḷinu rječniku. isporedi* cuknuti *pod* 2.

1. CÙKNUTI, cùknêm, *pf. vidi* kucnuti, *od čega je i postalo premjestivši glasove. isporedi* cùkati *pod* 1. *Prošloga vijeka.* Dubrovnik je kako i bačio: cukni, tako vas i zuči. Poslov. dan. 20.

2. CÚKNUTI, cûknêm, *pf.* sorbere, sugere, osculari, *srknuti, poḷubiti. Postańem od* cúkati *(pod* 4*), gdje je značeńe mnogo piti došlo od ispijati, a to od sisati, a ovdje sisati prešlo u srkati i ḷubiti. — a) srknuti. u jednoga pisca našega vremena.* Zagrize se smokvica, cukne se kapḷica. Dubrovnik 1868. 200. — *b) poḷubiti, cjelivati. samo u Mikaḷinu rječniku i iz ńega u Stulićevu (u kom je još dodano i* cuknivati). *isporedi* cukiti *i* cunuti.

CÚKO, *m. hyp.* cucak. *samo u Vukovu rječniku isporedi* cukin.

CÙKOR, *m. vidi* cukar. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Cukor - kandija, saccharum candiacum. Bjelostjenac 62ᵇ.

CUKORIJA, *f. vidi* cikorija. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (59ᵃ) *i Jambrešićevu (u dodatku kod* intubus) *i iz pošlješńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Sulek, im. 46.

CÙKORITI, cùkorîm, *impf.* saccharo condire. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* cukariti, šećeriti.

CÙKORNÎ, *adj.* sacchari. *samo u Bjelostijenčevu rječniku:* Cukorna krama, cukorni kramar.

CÙKREŇAČA, *f. sud u kom se drži cukar. u Lici.* J. Bogdanović.

CUKRO, *n. vidi* cukar. *samo u Voltiǵijinu rječniku.*

CUKULOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 329.

CÚLA, *f.* avis, *ptica. gdje gdje u Dalmaciji.* Slovinac 1880. 89. Cula *je po svoj prilici od lat.* aucella, avicella. Slovinac 1881. 438.

CÙLÂĆ, culáća, *m.* penis quadrupedum, *puzdra. u naše vrijeme u Srbiji u Ļeskovcu i po okolini. postańem od* culo. Ustavi koňa, ispustio je culać, hoće da mokri. M. Đurović.

CULCE, *n. dem.* culo. *u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* F. Hefele.

CULIBRKI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj kajkavsko.* Pregled 30.

CULICA, *f. vidi* culce. *u naše vrijeme, u Hrvatskoj.* F. Hefele.

CULIĆ, *m. prezime*, XVI *vijeka.* Mon. croat. 191. 202.

CÙLINE, Cùlînâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

CULO, *n.* fascis, *zavežḷaj. od maǵ.* cula *(istoga značeńa), od lat.* culleus. *isporedi* culce, culać. *u naše vrijeme, u ugarskih Hrvata. u ńemu kao u torbi nose sitnu trgovinu od kuće do kuće prodajući.* Pandrofu se podgor smije da on s culom trži . . . Pandrof s tržtvom se pomaže, težkim culom mošńa važe. Jačke 245-6.

CUḶAGA, *f. selo u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru vlasenićkom, kod sela Tupkovića, ali kako se upravo zove, ne zna se: pišu ga* ‚Cuḷago', *ali će biti pogrješka.* Statist. 98.

CÙḶÂJKA, *f. vidi* cuḷka. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Boci kotorskoj). postańem od* cuḷati.

CÚḶALAC, cúḷaoca, *m. tko cuḷa. samo u Stulićevu rječniku.*

CÚḶÂNE, *n.* agitatio, *ḷuḷańe. isporedi* cuḷati. *u rječnicima Belinu* (258) *Stulićevu i Vukovu.* Zlo cuḷańe. Nar. pjes. vuk. herc. 211.

CÚḶATI, cûḷâm, *impf. ḷuḷati, ḷuḷati u kolijevci, ḷuḷati na ḷuḷašci,* agitare, cunas infantis movere, pendula machina agitare. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (agitare 52ᵇ. 258ᵇ. aliquid suspensum subagitare 277ᵃ. agitare cunas 511ᵃ), *u Stulićevu* (quatere, quassare, concutere, agitare; *sa* se, sese agitare, tollenone ludere) *i u Vukovu* (ḷuḷati). — *Postańem od tal.* cullare, *ḷuḷati u kolijevci. — U primjerima koje imamo samo je sa* se, *refleks.:* Božija arka privedena na kolijeh po putu što god kamenitu leleće se i cuḷa

se. B. Cuceri 208. Pusti svijetnjak da se cuḷa. M. Pavlinović, rad 51.

CÛḶAV, *adj.* agitabilis. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

CÛḶKA, *f.* oscillum *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu, gdje se tumači:* cunae, oscillatio, tolleno, *i u Vukovu, gdje je samo ḷuḷaška. i u primjeru koji imamo samo je ḷuḷaška. Postańem od cuḷati.* Ḷubovca ga ne hće poslušati, no Jovanu s cuḷke odgovara: ḷuḷaj boḷe, dijete Jovane! Nar. pjes. vuk. herc. 212.

CÚḶKOVIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 175.

CUḶÚKÂŃÊ, *n. dem.* cuḷańe. *samo u Stulićevu rječniku.*

CUḶÚKATI, cùḷûkâm, *impf. dem.* cuḷati. *samo u Stulićevu rječniku.*

CÙMBÛLKA, *f. vidi* combur, *s kojim je i postańa istoga. u naše vrijeme, u Srbiji u Ļeskovcu i po okolini.* M. Đurović.

CÙMPRES, *m. vidi* čempres. *u jednoga pisca našega vremena i od ńega u drugoga.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 46.

CÛN, *m.* radius textorius, *čun, čunak. samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značeńu i* cunak. *oboje nepouzdano.*

CÛNAK, cûnka, *m. vidi kod* cun.

CÙNCUPA, *f.* mulier obesa, *depna, zdrava i debela djevojčina ili ženturina. samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači kako je starḷeno i dodaje da se govori u Dubrovniku. Tamna postańa: može biti da je složeno od tal.* chionzo, *trom, i* ciofo, *prostak. isporedi* cupara.

CÛNDAR, cûndra, *adj.* lacer, *poderan. od maǵ.* condra *(istoga značeńa). u naše vrijeme u ugarskih Hrvata. isporedi* cundrav. Cundre plundre do zemḷe. Jačke 235.

CÛNDRAV, *adj.* lacer, pannosus. *isporedi* candrav. *od maǵ.* condra. *isporedi* cundra. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CÙNET, *m.* lagenae angustioris genus, *tijesno staklo. u naše vrijeme, između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. Postańem može biti od tal.* cunetta, *vodojaža, prokop, sprava kroz koju se voda propušta. to je moglo biti uzeto kao ńešto tijesno, pa tako nazvano i tijesno staklo.* Uzme knez cunet pun rakije. S. Ļubiša, prip. 195. Spuštavaću mu *(dukate)* kao kroz cunet. 153.

CUNIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227.

CUNIĆI, *m. pl. ńeka župa koja se samo po imenu pomińe prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 151.

CÛNUTI, cîmêm, *pf.* osculari, *poḷubiti. vidi* cúknuti *od čega je i postalo odbacivši* k. *u naše vrijeme, u Srbiji u Ļeskovcu. u djetińem govoru.* Daj mu ruku, nek ti' cune. M. Đurović.

CÛŃ, cúńa, *m.* conus, *kao klip u koji se gađa loptom ili drugim čim. od tal.* cogno, cono, zono, *istoga značeńa. isporedi* koń *(u igri klisu). Od* xvi *vijeka.* Gdje vele da se psi kobasami vežu i da se od zlata balotami na cune igraju. M. Držić 239. Kako koštica u mjesto od cuńa. Poslov. dan. 44.

CÛŃA, *f.* cydonia, *duńa, tuńa. od tal.* cotogna. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori na Rijeci.* B. Šulek, im. 46.

CÛŃALO, *m. koji cuńa.* I. Pavlović.

CÛŃÂŃÊ, *n.* quaeritatio. *samo u Vukovu rječniku s tumačeńem koje je starḷeno. isporedi* cuńati.

CÛŃATI, cûńâm, *impf.* quaeritare, *tražiti što zavirujući. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Biće od tal.* zonzare, *ići kojekuda bez posla. isporedi* cońati se, *čemu je još značeńe bliže talijanskom.* Cuńa po nuglovi po mraku, gdi bi smrdḷivu kost našao. F. Lastrić, ned. 418. Šta ti cuńaš tamo? Vuk, rječ. 816b.

CÛŃICA, *f.* hypecoum L. Šloser-Vukot., flor. 200.

CÛP, *uzvik koji se pjeva u pjesmi kad se cupka igrajući, uzet od* cupkati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu isporedi* cupa, cupe. Op cup, cup cup, dragana! Nar. pjes. vuk. 1, 179.

CÙPA, *vidi* cup. Opa cupa lijevke! Nar. pjes. vuk. rječ. 327b.

CUPALICA, *f. ńeka šḷiva u Hrvatskoj. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 46. *isporedi* cupanka.

CUPANKA, *f. ńeka šḷiva u Hrvatskoj. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 46. *isporedi* cupalica.

CÚPAR, cúpra, *m. vidi* čubar. *u rječnicima Mikańinu, Belinu* (642a), *Stulićevu i Vukovu.*

CÙPARA, *f. odrasloj djevojci a i djetetu ženskom hoteći kazati da je već velika rče se:* ‚matora, čipava cupara'. *u Srbiji.* Ļ. Kovačević. *Biće od tal.* ciofo, *prostak. isporedi* cuncupa.

CÚPÊ, *vidi* cup. Opa cupa cupe. Vuk, rječ. 816b.

CÛPITI, cûpîm, *pf.* recedere, *trgnuti se natrag, uzmaći. samo u dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka. značeńe može biti da nije sa svijem pogođeno. postańem može biti kao i čes.* coufnouti, *poḷ.* cofnąć, *od sred. ńem.* zofen, *vući, nov ńem.* zaufen, *ići natraške.* Kada posrid poḷa vesel žitne klase kupi, ter zgor Jove iz pristoḷa blizu ńega triskom lupi, vesela ga ojde voḷa, klas mu spade a on cupi. Đ. Baraković, vil. 170. *u jednoga pisca prošloga vijeka imperat. toga glagola s imperat. od* lupiti: cupi lupi, *dolazi o čovjeka o kom se hoće da kaže da ništa ne zna: može biti da se misli da pođe natrag pa udari sobom o što:* Ki je od istine, ki put drži pravi, ta mu j' cupi lupi, ta mu j' norac pravi. M. Kuhačević 35. Ne trubi, reć čedu, Mate cupi lupi, ne bleji k'o t' ovca i zube ne tupi. 101.

CÛPKÂŃE, *m. radńa koja biva tijem što tko cupka. samo u Vukovu rječniku. isporedi* cupkati.

CÛPKATI, cûpkâm, *impf. neprelazno: sitno igrajući udarati nogama u zemḷu; od toga prelazno: isto što i* cucati. *u oba značeńa samo u Vukovu rječniku (gdje se prvo značeńe tumači ne sa svijem dobro:* ‚hüpfen, salire', *koje je skakutati ili poskakivati, a to nije cupkati). Postańa još ne dosta poznata: može biti od tal.* ciampare, ciampicare, *spoticati se.*

CÛPNUTI, cûpnêm, *pf. sitno igrajući jedan put udariti nogom u zemḷu. isporedi* cupkati, *od čega je i postalo. samo u Vukovu rječniku.*

CUPŃAK, *m. prezime,* xvi *vijeka.* Mon. croat. 337.

CÙPRATI, cûprâm, *impf. vidi* coprati. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Baba koja cuprat znade, vsaka vridna jest grmade. P. Vitezović, cvit 124.

CÛRA, *f.* puella, *djevojka. od prošloga vijeka, između rječnika u Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu. akcenat se mijeńa samo u gen. pl.:* cûrâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* cûrê, cûrôm. *Postańa tamna: može biti od tal.* ciulla (fanciulla), *djevojka. — isporedi* curica. — To je milostne Cinosure lijepoj dikli vrha Ide, dojilici

Đova cure, ka ga uzhranit mala htide. J. Kavańin 417. Curam no daj po divanu poči. J. S. Reļković, kuć. 67. Momak curu potvori. Nar. pjes. vuk. 1, 179. Pak nam osta cura na sramotu. 2, 149. Ode cura dvoru bijelome. 2, 341. Jesam, mati, curu isprosio. 2, 578. Prosi, Ivo, u koga ti drago, svaki će ti curu pokloniti. 3, 95. I narasla cura za udaju. 3, 147. Ja sam cura davno isprošena. 3, 177. Bi l' se, curo, danas poturčila. Nar. pjes. vuk. herc. 20. Ne možeš curi ništa kad joj prituži rok. S. Ļubiša prič. 52.

CŪRÂĆ, Curáća, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Glasnik 15, 273. 13, 371. Daničić 3, 545. *biće rumunsko ili arbanasko od* Georgius. *isporedi* Curi, Curko.

CÚRAK, cúrka, *m.* scatebra fontis, *kao vir studencu na dnu gdje voda izbija. Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Voltigijinu (u oba kajkavski* curek). *od* curiti. — Curci u studenaca, prem da stoje uprav u vodi, rastu i uzmnože se u bah malo, ako im ne kiši ozgor s neba. M. Radnić 54. *u prenesenom smislu:* Suze po lici curite, gorko curko mi 'zdilite. Jačke 280.

CŪRÂKOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Rat 177.

CÚRÊŃE, *n.* manatio. *isporedi* curiti. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (fluxio), *Voltigijinu* (abrinnen) *i Vukovu* (manatio).

CURÉTAK, curétka, *m. hyp.* cura. *samo u Vukovu rječniku. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* cúrêtâkâ.

CURÈTINA, *f. augm.* cura. *samo u Vukovu rječniku. akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* curètînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* curètinê, curètinôm.

CUREVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 109.

CURI, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Rajko i Curi. Glasnik 11. 12, 10. 78. *biće rumunsko ili arbanasko od* Georgius. *isporedi* Curać.

CŪRICA, *f. dem.* cura. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* cūrîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* cūricê, cūricôm. Vjenčacc viju curice. J. Kavańin 196. Male curice. F. Lastrić, ned. 404. Puna curica bijelijeh gńidica. *(odgonetļaj: smokva).* Nar. zag. nov. 211. Kad je curica poresla do udaje. M. Pavlinović, rad. 37. Eda mu koja curica omili. S. Ļubiša, prič. 119.

CURIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Spom. sr. 2, 108. Mon. serb. 432. Daničić 3, 454. *isporedi* Curi, Curać.

CŪRIN, *adj.* puellae. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Curin zaklad. Poslov. dan. 12.

CÚRITI, cúrîm, *impf.* manare, *teći tanko. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu (u kom je po trećoj vrsti:* cureti, curim, fluere, effluere, scatere, erumpere, scaturire, diffluere), *a Jambrešićevu* (curim, fluo 1, 312b), *u Voltigijinu* (rinnen), *u Stuličevu* (stillare, paullatim fluere) *i u Vukovu* (manare). *isporedi* curak. — *Postańa tamna: po svoj priliei od maġ.* csurranni *(istoga značeńa).* Ružni napnu se miuri na smrt, ako kužni gnoj iz ńih ne curi. A. Kanižlić, rož. 106. One kapi krvi, koje su š ńega curile. A. Tomiković 61. Ako ne curi, a ono kapļe. Nar. posl. vuk. 7. Rakija bi curiti prestala. P. Bolić 2 383. Sud, u koji će med curiti. F. Đorđević 44.

CŪRKO, *m. ime muško, koje dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Curko. S. Novaković, pom. 113. *Postańa neznana. isporedi* Curaković, Curać, Curić, Curovići.

CÚRLIKA, *f. svirala od jedne cijevi. zove se i* samica. *razlikuje se od dvojnica tijem što je od jedne cijevi. u Lici.* V. Arsenijević. *Postańem će biti od tur.* surna, zurna, *truba. isporedi* surla.

CÚROŃA, *m. ime muško ili nadimak u poslovici prošloga vijeka.* Ni je pikat meso ni Curońa vlastelin. Poslov. dan. 79.

CUROVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 19. *isporedi* Curko.

CŪRSKÎ, *adj.* puellaris, *djevojački, isporedi* cura. *u jednoga pisca našega vremena.* Ženska može i prije ovih doba nositi odjeću cursku. V. Bogišić, zbor. 294.

CURŮNDICA, *f. hļepčić što se zadńi napravi a prvi se ispeče, jer se postavi uz žeravu. na Krku.* I. Milčetić. *može biti od tal.* corrente, *brz, što brzo biva.*

CUTINIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka, u jednom spomeniku, ali nepouzdano, jer mjesto ć stoji* s, *koje se može čitati i* š. Mon. croat. 44.

CÚVÎK, cuvika, *m.* fistula aucupatoria, *svirala kojom se ptice vabe. u naše vrijeme u Hrvatskoj.* F. Hefele. *isporedi* cuvikati.

CUVÍKATI, cúvîkâm, *impf.* cucubare, *kukati kao ćuk. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. Od maġ.* csuvik, *ćuk.*

CUVIT, *vidi kod* čuvit.

CÚZETI, cúzîm, *impf. po malo curiti. samo u rječnicima Bjelostijenčevu (gdje se tumači kako je stavļeno) i u Jambrešićevu (gdje je isto što i curiti). Od maġ.* csúz, *nazeba od koje idu na nos sline,* rheuma, *ńem.* fluss.

CVÀNCIK, *m. ńem.* zwanziger, *srebrn novac austrijski, u koji je išlo dvadeset krajcara starijeh, koje su bile prije sadašńih. akc. se mijeńa u gen. pl.:* cvàncîkâ. *isporedi* cvancika. Lijep je momak cvancik. Nar. posl. vuk. 168.

CVÀNCIKA, *f. vidi* cvancik, *s kojim i akc. ima jednak u gen. pl.* Pokupe na pušku po dvije cvancike. Vuk, nar. pjes. 4, 161. Trgovačka glava na cvanciki spava. Nar. pjes. kras. 1, 151.

CVANOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji.* Rat 369.

CVÀNUTI, cvànêm, *pf.* efflorescere. *u jednoga pisca našega vremena perfektivno od* cvasti, cvatem. *isporedi* procvanuti. *u prenesenom smislu:* Bijela se zažariše (‚zaraziše') lišca, a po ńima krvca cvanu rujna. Osvet. 2, 91.

CVÂO, cvâla, *m.* piscis genus, *ńekaka dlakava riba. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Mostaru). akcenat se mijeńa u ejelovj množini kad ima* -ov-: cvâlovi; *tada se opet mijeńa u gen.:* cvalóvâ. *Postańem od tal.* squalo, squalus.

CVÂRA, *f. vidi* ckvara, *od koje je postala izgubivši* k. *u jednoga pisca našega vremena.* Kad na cvaru pčele svabi. Osvet. 2, 36.

CVÂST, *f.* inflorescentia. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Pančić, bot. 36. flor. biogr.[2] 447. Priperak ispod kakve cvasti. J. Pančić, bot. 52. — *Od* cvasti, cvatem. — *isporedi* cvatńa.

CVÀSTI, cvàtêm, *impf.* florere. *isporedi* cavtjeti, cvatjeti. — *Akcenat se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* cvatémo, cvatéte, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* cvâte, *i u nom. sing. masc. part. praet. act.* II: cvão

(u ostalijem padežima bez promjene: cvàla). — a *je umetnuto mjesto* ь, *koje je ńegda bilo u svijem oblicima osim infinitiva, a infinitiv je glasio* cvisti *(isporedi* procvisti), *pa se prema ostalijem oblicima promijenio. — Dolazi od* XIII *vijeka, i to sa* ь *u kom god obliku osim inf. (vidi pod c. primjer Stefana kralja), s umetnutim* a *mjesto* ь *u istijem oblicima od* XV *vijeka (vidi pod b. primjer iz Mon. serb.); u inf. se ne nalazi do početka* XVI *vijeka, a tada je već glasio* cvasti *(vidi pod a. prvi primjer); između rječnika u Vrančićevu* (37. 111), *Mikaljinu, Bjelostijenčevu, Jambrešićevu* (1, 311b), *Voltiđijinu i Daničićevu* (cvisti). — *Prošloga vijeka nalazi se i sa* se *(vidi dalje pod d), a u jednoga pisca* XVI *vijeka i part. praet. pass.:* cvaten, floridus. Vrančić 37. — *U kajkavaca se umeće* e *mjesto* a: cvesti *u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, i iz ńih u Voltiđijinu i Stulićevu. — Kor.* kvit, *nadimati se, pupiti. — U pravom smislu cvate bilje i cvijet ma, a u prenesenom i drugo. a) u pravom smislu:* Poče to drivo cvasti. Korizm. 35. Jedna driva zrijahu a druga cvatihu, treta prezrivahu. Aleksand. jag. starin. 3, 282. Trava raste i cvate. M. Divković, bes. 728. Kud god krvca tecijaše, tud ružica cvatijaše. S. Margitić, ispov. 168. Cvitje koje danas cvate a do malo vrimena usane. F. Lastrić, od' 267. Stablo se zeleni i cvate. A. Kanižlić, utoč. 148. Cvit sad cvate, sad opada V. Došen 22. Cval ko t' roža cvate. M. Kuhačević 63. Cvati ružo, ti ne gledaj na me. Nar. pjes. vuk. 1, 229. Uz put rasla rumena ružica, uz put cvala, na put otpadala. Nar. pjes. vuk. herc. 7. O nevene, divno sjeme! da j' na mene ime tvoje, ja bih znao de bih cvao. 281. Ruže cvale, a one jih brale. Osvet. 3, 110. Cvate li vinova loza? D. Daničić, pjes. 6, 10. — *tako cvate cvijet i kad se uzima u prenesenom smislu mjesto čega umna:* Da cvatu ružice od ljubavi bratinske. F. Lastrić, ned. 293. Ova ružica nebeska ima cvasti medu krstjani. 293. Cvit moje čistoće lipše bi u samoće skutu bio cvao. A. Kanižlić, rož. 58. — *b) u prenesenom smislu: aa) cvate čeljade, kad napreduje (u tjelesnom ili umnom smislu) ili kad je dobrijem radom svojim na glasu, kad ga drugi paze; takom čeljadetu može cvasti i duša, tijelo, ruka; cvate i mjesto i zemlja, gdje je taka čelad. na po se cvate: čeljade i narod:* Drugi človik svet to doba cvatiše. Đ. Baraković, jar. 97. Gdi oni stari filosofi cvatihu. F. Glavinić, cvit 38. Zli cvatu u ovomu životu. M. Radnić 142. Bartuo sveti bivši veoma izbijen, smlaćen i satrven mukam neizmirnim, i sa svim tim kano palma cvatijaše prid obrazom gospodńim. S. Margitić, fala 72. Ki lijepo svud cvali su, dokli k'o cvijet opali su. J. Kavanin 259. Mnozi, koji na ovomu svitu cvatijahu, tada brez ploda sahnu. I. Zanotti, priš. 23. Od pomoći da si ruka slavonskoga svega puka, . . . po tvojoj da oblasti ne pristane nikad cvasti. A. Kanižlić, fran. 90. Kad najlipše mladež cvate. V. Došen 49. Do sv. Viktora, koji cvate dvanaestoga vika. M. Dobretić 86. U ńegova kraljevańa vrime cvatiše Jona prorok. A. Kačić, korab. 266. Jedan spram drugoga cvatijaše. V. Vrčević, niz 168. — *duša:* Duša naša ako hoćemo da cvate i plodi prid licem božijem. M. Divković, bes. 209. Cvala ńemu u raju dušica! A. Kačić, razgov. 192. — *tijelo:* Časom cvate naše tilo, a do časa biva gńilo. V. Došen 22. — *ruka:* Cvala ti desnica! I. Zanićić 100. Desnica ti uvik cvala! V. Došen 69. Desnica vam cvećem cvala! Nar. pjes. vuk. 1, 146. — *mjesto, zemlja:* Macedonija cvate kako i krin meju zemaljskim carstvom. Aleksand. jag. starin. 3, 318. Država cvate. Đ. Baraković, vil. 7. Carigrad slavno cvatijaše. A. Kanižlić, kam. 826. Sarajevo, cvalo, ne rodilo! Nar. pjes. vuk. 1, 320. — *bb) cvate što umno, kao slava, glas, milostińa, sreća, nauk, vjera, crkva, djelo itd.:* Volismo glasu našemu, da cvate ońь poslědńihь koji budu. Mon. serb. 219. Ti si *(almuštvo)* sijano mej ubozimi, a cvateš meju anjeli. Korizm. 21b. Komu se svi čude, koga glas svud zvoni i cvate od svude. P. Hektorović 25. U kojoj *(crkvi)* ńe molitve cvatu. F. Vraučić, živ. 51. U Jeruzolimu tada cvatijaše nauk zakona, proročanstva i počtenja božjega. M. Divković, bes. 53. Cvatiše tada glas svetińe Benedikta opata. F. Glavinić, cvit 12. Lipo j' blago dobro ime, koje cvate vsako vrime. P. Vitezović, cvit 74. Ime moje cvatiše. S. Margitić, ispov. 256. Po svemu svitu ovomu slava bogu resla i cvala! A. Vitaljić, ost. 382. Iz koje *(ljubavi božje)* cvate svako dostojanstvo. A. Kadčić, bogosl. 10. Vino veselja i čistoće, iz kojega cvate divičanstvo. 107. Cvala je crkva ńiova. A. Bačić 15. Strašne erezije, od koji nike još cvatu. 10. Kada no cvatijahu kriposti u krstjanstvu. F. Lastrić, svet. 99. Kripko i živo ufańe Ilijino cvatijaše. A. Kanižlić, utoč. 125. Veselo cvate u ńegovomu kraljestvu bogoljubnost. A. Kanižlić, kam. 156. Al' ńihovo dilo cvate prama dilu. V. Došen 153. Tako t' cvala srića! 165. Neka cvate u našim crkovńacima čuvańe čistoće. Grgur iz Vareša 128. Kad cvatijaše u Inglíteri vira katoličanska. I. J. P. Lučić, razg. 49. Cvate im što god rade. M. Pavlinović, rad. 110. — *c) u pravom i prenesenom smislu može imati uza se ńeke padeže, kojima se pobliže pokazuje radńa koju znači. aa) instr., u kom može stajati što god čim se vrši radńa koja glagol znači, čim tu radńu svoju vrši ono što cvate, tako da mu od toga i dolazi te cvate. u tom smislu može biti izrečeno i što god što bi se moglo uzeti da se čini radńom koju glagol znači, ali izrečeno u instr. prelazi u ono čim se vrši radńa. tako u pravom smislu može cvasti cvijetom bilka ili koji dio ńezin:* Treći kolin baš prvog godišta cvitom cvate, al ne valja ništa. J. S. Rejković, kuć. 86. — *također cvijetom u opće ili kojim god može u prenesenom smislu cvasti zemlja, kad po ńoj bilje cvate u pravom smislu:* Zemja svake godine udij kad se ugrije zrakama sunčanim, zeleniti se počne travama i ljubicom cvasti. F. Lastrić, test. ad. 81. Nek ti cvitjem cvate put. A. Kanižlić, rož. 2. — *također u prenesenom smislu tjelesnom jednačeći se s bilkom mogu cvasti obraz i prsi kakvim cvijetom, s kojim se izjednačuju, i paun perjem:* Obraz ružom ńoj cvatiše, žiljom prsi tolikoje. M. Gazarović 29. Da se prozove grad glavne oblasti, da bude već cvasti neg cvate perjem pav. Đ. Baraković, vil. 123. — *u prenesenom umnom smislu cvasti može tko ili što cvijetom, kad se cvijet kaže mjesto čega umna:* Prisno cvěty različnymi cvětomь děvstva svojego. Stefan kr. 18. Cvětčase vь nasь sveštenodětelьmi. Mon. serb. 561. O pustiño koja cvitjem Isukrstovim cvateš! J. Filipović, prip. 1, 311. Čini ju ploditi dobra djela i cvasti cvitjem duhovnim. F. Lastrić, ned. 252. Desnica vam cvećem cvala! Nar. pjes. vuk. 1, 146. Desnica ti cvetkom cvala! 147. — *u istom smislu može tko ili što cvasti u čeljadetom:* Bližike i rod . . . tišće u nepokoj, jer tobom cvatiše. P. Hektorović 61. Da ova radosna država cvate ńim. Đ. Baraković, vil. 7. — *tako i čim umnijem:* Čista se nahodi, sva cvate milostju. M. Marulić 79. Da cvateš milostju s takovim imenom i svakom vridnostju imenu takmenom. P. Hektorović 56. Covjek rodi se, raste toliko lijep, cvate jakostju, razumom i umjeteonstvom. M. Divković, bes. 728. Slavno vijeće . . .

pravdom cvate. J. Kavanin 207. Krjepostim cvao si svakom. J. Kavanin 162. Naša crkva svetinom cvate. A. Bačić 153. Zazivajući nas da cvatemo i mi kripostma dobrih djela. F. Lastrić, ned. 137. Koji su svetinom i naukom cvali. A. Kanižlić, kam. 181. Slavom budu cvali A. Kanižlić, rož. 93. — *mjesto samoga instr. u gdjekoya pisca griješkom instr. s prijedl.* s: Crkva rimska . . . cvate s tolikom svetinom. A. Bačić 152. Narešeńa duhovna, s kojim cvatu pastiri svete crkve. J. Banovac, pred. m. — *bb) u lok. s prijedl.* u *može biti izrečeno što u čemu se kao u radńi ili stańu nahodeći tko ili što vrši ono što glagol znači, i to u prenesenom smislu:* Cvatu u časti. Đ. Barakovič, vil. 114. U vladanju i u slavi resla i cvala do vik vika! I. Ivanišević 229. Cvasti u kriposti. A. Vitaljić, ist. 80. Već rajskoj ona u slasti milo i drago sva cvatiše. A. Vitaljić, ost. 47. Cvaste u knigah, cvaste u boju. J. Kavanin 187. Narod koji u kripostima i u nauku cvate, sada ovu svitlost izgubi. J. Filipović, prip. 1, 192. Sluga božji Petar cvatiše u svetini. A. Kačić, razgov. 14. U viteštvu su ona cvala. Nadod. 11. Fala ne cvate li u rumenu cvijetu? J. Krmpotić, pjes. 8. — *cc) u akus. s prijedl.* u *može biti izrečeno u što se svršuje radńa koju glagol znači, kakvo oblične dobiva ono što ńom postaje, t. j. cvijet:* Vrsti zeleńa koje u ružicu cvate. J. S. Reljković, kuć. 260. — *d) u ńekoliko pisaca prošloga vijeka dolazi i sa se u istom značenju u kom je i bez ńega:* Cvitje se cvate. F. Lastrić, svet. 53. Stablo, prem ako se cvate i lista, ne može biti izvrstito, ako ploda ne donese. B. Leaković, gov. 87. Lan nejednak onoga uplaši, kada vidi da se jedan cvate. J. S. Reljković, kuć. 129.

CVÂT, *m. vidi* cvijet. *samo u Vukovu rječniku, s tumačeńem kako je stavljeno.*

CVÂTAN, cvâtna, *adj.* floridus. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nakitnijeh vrhu kosi trepte cvatni perivoji. J. Kavanin 37.

CVÀTATI, cvâtâm, *impf. vidi* cvasti, *od čega je i postalo tako da upravo znači u više puta cvasti. isporedi* cavtati. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (318b) *i Stulićevu.* Po poljih kad cvata razliko jur cvitje. Đ. Držić 348. U polju, gdi cvitje razliko sve cvata. D. Ranina 102b. U ńem cvataše pričisto življeńe. A. J. Knezović 1.

CVÀTÊŃE, *m.* flos, *cvjetańe. isporedi* cvasti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Voltićijinu.* I zelene povenuše jele, i trave se u cvateńu smele. Osvet. 4, 57.

CVÀTITI, cvâtîm, *vidi* cvatjeti.

CVÂTÎVO, *n.* flos, *cvjetańe, cvatńa. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Za to kad ju promaši cvativo, i listje joj veće nije živo. J. S. Reljković, kuć. 314. Cvitne lukovice, kad posli cvativa list osuše, valja povaditi iz zemlje. 314.

CVÀTJETI, cvâtîm, *impf. vidi* cvasti. *isporedi* cavtjeti, *s kojim je jedna riječ, samo je ondje umetnuto* a *među* c *i* v, *a ovdje među* v *i* t. *Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (‚cvatiti'). — 1. *neprelazno. u pravom i prenesenom smislu (vidi kod* cvasti): Cvatećej strani. Š. Kožičić, žit. 37. Podaje čoviku kriposti vrhunaravske, viru, ufańe i bogoljubstvo i prilična, koja ističu i cvate od milosti božje. A. Kadčić, bogosl. 117. Među ńima svaka kripost cvaćaše. J. Banovac, prip. 242. Sve što cvati u perivojih. Besjede kr. 30. Uljezle su u tud vinograd, i satrle sve što je u ńemu cvatjelo i bilo zrelo. 6. Hoće početi cvatiti. I. Jabłanci 105. Kada cvatio je život koludarski. A. d. Kosta, zak. 1, 92. Onda su višńe cvatile. Nar. pjes. vuk. 1, 303. U bašči cvati ruža rumena. 1, 477. Niti cvati, nit' sjeme donosi. 1, 618. Niti lista, niti cvetom cvati. 2, 162. Cvati li mu ruža za kalpakom? 1, 370. Jer na tebi tri kite cvaćeše. Nar. pjes. petr. 1, 110. — 2. *sa se, pasivno bez subjekta:* Buduć u starosti, gdi već rusom ne cvati se. J. Kavanin 257.

CVÀTŃA, *f* efflorescentia. *isporedi* cvast. *u jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, bot. 91.

CVATUŠ, *m.* anthonomus Germ. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 640.

CVĚČANIN, *m. čovjek iz Cvetaka (isporedi* Cvetke). P. Đordević.

1. CVĚK, *m.* clavus, *klin, klinac. od sred. ńem.* zweck *(istoga značeńa). od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu* (claviculus sutorius). Daski, cveki, voženja i ine špendije. Mon. croat. 321.

2. CVĚK, *m.* melligo, *sok koji pčele naberu te od ńega bude med. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). postańem bez sumńe od kakve tude riječi.*

CVEKA, *f. vidi* cvekla. *samo u Stulićevu rječniku* (beta rubra) *i iz ńega u jednoga pisca našega vremena* B. Šulek, im. 46.

CVEKAČ, *m. ptica nalik na brańuga,* calendra. *samo u Bjelostijenčevu rječniku (s tumačeńem koje je stavljeno).*

CVÈKLA, *f.* beta rubra L. G. Lazić 115. beta cicla L. J. Pančić, bot. 180. beta vulgaris rapacea Koch. B. Šulek, im. 46. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (beta). *od grč.* σεῦτλον, *nov. grč.* σεῦκλον. *isporedi* sveklo *(gdje je* s *još nepromijeńeno u* c), cveka, cikla, blitva. Piju sok od cvekle s kašikom meda. M. Đ. Milićević, živ. 2, 49.

CVÉLÂŃE, *n.* subatio. *isporedi* cvelati se. *samo u Vukovu rječniku.*

CVÉLATI SE, cvêlâm se, *impf.* subare, *bukariti se. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu:* cvela se krmača (809a). *Od korijena od kojega je cviljeti. po cičańu se tako kaže o krmači kad se bukari. isporedi* cvilovan, bûcati se, bukariti se.

CVÈRGLÎN, cverglína, *m. ńeka kruška. u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 46. *od ńem.* zwerglein, zwerg, *star mali, maño, kepec. po tome nije samo kruška nego svaka voćka koja ne raste velika nego ostaje mala, niska.*

CVÈTAČKÎ, *adj. što pripada selu Cvetkama.* P. Đordević.

CVÈTKE, Cvětâkâ, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 148. *jamačno tako glasi samo u istočnom govoru, a u južnom bi bilo* Cvjetke.

CVÈTLA NÈDJELJA, *f. peta nedjelja uskršńega posta, koja se zove i* gluha *u Srbiji u Gruži.* M. Đ. Milićević, živ. 1, 5. *postańa neznana, ako nije od* ‚svetla' (svijetla) *s promjenom glasa* s *na* c.

CVÈTLÎN, *m. vidi* Cvjetlin.

CVÍČ, *m. vidi* cič̆a, *s kojom je i postańa istoga sačuvavši* v. *u hrvatskom primorju.* P. Matković. *isporedi* cič *pod* 1.

CVÍČÂŃE, *n. vidi* cičańe. *isporedi* cvičati. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

CVÍČATI, cvíčîm, *impf. vidi* cičati. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (cviljeti

od žalosti, ejulare), *Jambrešićevu* (ejulare) *i Stulićevu* (tristem gammitum edere). — *Kor.* kvik, *vikati, od* kvi *(od koga je* cvilẹti). *isporedi* cičati, *koje je istoga postanja, samo je izgubilo* v. — Gdi se grišni prže i vare, gdi kako no zmije cviče. P. B. Bakšić, razm. 225. Cviči jadna kao ļuta zmija. Nar. pjes. bog. 279.

CVIĆ, *m.* gentiana lutea L. B. Šulek, im. 46. *isporedi* svištak.

CVIĆAC, *m.* primula veris L. B. Šulek, im. 47. *ostaje li* a *u drugim padežima osim nom. i acc., ne zna se kao ni akcenat. isporedi* cvić.

1. CVIJA, *f. ime ženskom čeļadetu i gdjekomu ženskom živinčetu.* i *je u južnom i zapadnom govoru od staroga* ê, *mjesto kojega u istočnom* e. *postanjem je hyp. za čeļade od* Cvijeta, Cvjetana, *a za živinče od* cvjetoša, cvjetuļa *i drugih imena načinenih od* cvijet. *Akc. se mijeņa u voc.*: Cvîjo. — *a) kao ime ženskom čeļadetu dolazi i prije našega vremena.* Cvéja. S. Novaković, pom. 112 Cvija. 112. Cveja popadija. Glasnik n. 3, 237. — *b) ime ovci i kozi.* Cvija. J. Bogdanović.

2. CVIJA, *m. ime muško, koje se po ńekim krajevima govori mjesto* Cvijo, *koje vidi.* D. Avramović, sv. gor. 221. Rat 140.

CVÎJÂN, *m. a) ime muško, postanjem od* Cvijo, *koji vidi. dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Cvéjan. S. Novaković, pom. 112. Cvijanь. 112. Cvijan Šarić. A. Kačić, kor. 486. Puče puška Šarića Cvijana. Nar. pjes. vuk. 3, 260. Cvejan. Vuk, rjec. 809ª. D. Avramović, sv. gor. 242. — *b) ime ovnu i jarcu. od životińskog imena* cvija. Cvijan. J. Bogdanović.

CVÎJÂNOVIĆ, *m. prezime, po ocu Cvijanu.* Boca 21. J. Bogdanović. Ļ. Stojanović. I. Pavlović.

CVÎJÂNOVIĆ-BŘDO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Razdjel. kr. 20.

CVÎJEĆE, *n. coll.* flores. *isporedi* cvijet. — ije *je u sadašńem južnom govoru od staroga* ê, *od koga je u istočnom* e (cvĕće), *u zapadnom* i (cvíće). *na kraju je* -će *postalo od starijega* -tje, *koje je opet od starijega* -tije. — *Dolazi od* xv *vijeka (vidi prvi primjer) i to sa* -tje *na kraju, a sa* -će *od prošloga vijeka (vidi u primjerima). što u Gundulića na jednom mjestu ima ‚cvijeću‘ to je iz poznijega prijepisa (vidi među primjerima). između rječnika dolazi u Mikaļinu* (cvijetje 53ᵇ), *u Belinu* (cvijetje 95ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (cvetje), *u Jambrešićevu* (cvetje), *Stulićevu* (cvijetje) *i u Vukovu* (cvijeće). — *a) u pravom i prenesenom smislu (isporedi* cvijet): Rastiše mnogo plemenita cvitja. Arkiv 9, 121. Učiniti krunu prekrasnu od cvitja. Transit 210. Vijence imahu od cvijetja. Zbor. 123. Sada svako poļe ima svud po sebi drobno cvijetje. N. Naļešković 1, 226. Cvitje cafti lica tvoga. M. Držić 14. Rumeno i belo cvitje. A. Čubranović 157. Kako stabar od ruže zdrži u sebi zeleno listje bodļive draće i gizdavo cvijetje. A. Gučetić. roz. jez. 19. Cvijetje zene i opada. I. Gundulić 73. Tuj trava u cvijeću sred livad' ravnijeh jes. 77. Cvijetje, ljepotu i uzorstvo svoga života gospodinu bogu prikazuju. M. Divković, bes. 124. Razmislite cvitje poļsko. I. Bandulavić 172. Ondi je cvitje. F. Glavinić. cvit 49. Cvitja busi zbrani. B. Krnarutić 18. Kad djetinsko cvijetje bilo otrunio sve bijaše. A. Vitaļić, ost. 49. Tad biše cvitje nauka procvalo svakega. 410. Da da trave, voća, cvitja. J. Kavańin 7. Proliće pride, . . . prikaza se smiļno cviće. 511. Mlade dĺkle plaču svoga poraz cvijetja ļubļenoga. I. Đordić, mand. 5. Cvijetje ispisano na arapsku, pictura arabica. Bella 95ᵇ. Vodu izažetu iz cvitja. A. Kadčić, bogosl. 111. Tolike plemenite razlive iz cvića i trava ispijuću *(pčele).* F. Lastrić, test. 279. Među cvitjem ružica cvit najglasovitiji F. Lastrić, ned. 339. Vesele se svita banovine, . . . svako cvitje, ružice rumene. A. Kačić, razgov. 17. Razlicnostju plemenitoga cvića. A. Kanižlić, kam. iv. Uzmi dve funte zovina cveća. Z. Orfelin 159. Cvijetjem ono čisto tijelo posipļući. B. Cuceri 145. Neumrlo cvijeće u raju. 347. Cvećem nakićena. J. Rajić, pouć. 1, 5ᵇ. Voda od cvića, od trava, od kakva soka. B. Leaković, nauk 164. Idúć s vode cvijeće sam brala. Nar. pjes. vuk. 1, 232. Stade brati cvjeća svakojega, pa savija cvjeće u kitice. 1, 40. Pod onom gorom visokom crļeno cvjeće i modro. 2, 202. Jednu kitu nevena cvijeća, . . drugu kitu tratora cvijeća. 1, 385. U proleće, kad im cveta cveće. 1, 244. Djevojka je cvijeće sadila. 1, 398. Tri devojke cveće posejale, brdom smiļe, a dolom bosiļe. 1, 396. Da zaliva rano cveće. 1, 330. A u ruci kita cvjeća. 1, 331. Devojka se klela cveće da ne nosi. 1, 333. Cveće ja da nosim, ja bi lepša bila. 1, 334. Ko je mladan, nek se kiti cvjećem. 3, 521. Pod ńom sveta posteļa svakog cveća nastrta 1, 134. Te se, babo, menovasmo cvećem. 2, 161. Oj pelen, pelenče, moje gorko cveće! 1 439. Prva sreća puna čaša cveća. 1, 442. Cveće sam cveće dok ja nemam dece; kad uzimam dece, uvenu mi cveće. 1, 302. Oj ti Cveto, lepo cveće! 1, 339. Ej Momire, lepa kito cveća! 2, 162. Desnica vam cvećem cvala! 1, 146. Pauk po cvijeću bere jed, a čela sakupļa med. Nar. posl. vuk. 246. ‚Cvijeće vi na obraz!‘ reče u Dalmaciji tko pred drugim reče što nepristojno, kao što se govori: da prostite! Ļ. Kovačević. — *prem da u jednini već znači mnoštvo, opet se u ńekih pisaca nalazi i u množini*: Cvitja kad stoje bez sunce svjetlosti. N. Naļešković 1, 300. Tuj vidih ja mnoge gdi cvitja taj bralnu. 1, 315. Pospiši se, tvoja cvitja brat' za rana brzo u krilo. M. Pelegrinović 190. Svenuše t' sva cvitja i venci zeleni. D. Rańina 90ᵇ. Moja kito perivojna, zlatom žicom svita, koju zovu nad sva cvitja prvi cvit od svita. 105ᵇ. Restu ti duńe i cvića J. Kavańin 14. — *b) s ńekim adjektivima ime je bilo: aa)* bogorodicino cvijeće. *vidi kod* bogorodičin. — *bb)* ‚borovo cviće‘, caluna vulgaris Salisb. B. Šulek, im. 47. — *cc)* carevo cvijeće, convallaria majalis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. hyacinthus orientalis L. B. Šulek, im. 47. — *dd)* Durdevo cvijeće, convallaria majalis L. Vuk, rječ. 151ᵇ. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. — *ee)* ‚cveće đurđevsko‘, caltha palustris L. B. Šulek, im. 46. — *ff)* gospino cvijeće, hypericum perforatum L. Stulić 187ª. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. — *gg)* Ivanovo cvijeće, salvia sclarea L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. teucrium polium L. B. Šulek, im. 47. — *hh)* ivańskô cvîjeće, galium verum L. Vuk, rječ. 216ª. G. Lazić 104. J. Pančić, flor. biogr.² 153. žuto *i* bijelo. Vuk, rječ. 216ª. žuto, galium verum L. B. Šulek, im. 47. bijelo, galium mollugo L. 47. — *ii)* kuzmino cvijeće, cyclamen L. B. Šulek, im. 47. — *kk)* tursko cvijeće, polygonum orientale L., *ćurčja kresta.* Javor 1881. 153.

CVÎJEĆICE, *n. dem.* cvijeće. — *kao što je* cvijeće *neko vrijeme glasilo* cvijetje *(vidi kod* cvijeće), *tako je i* cvijećice *prije glasilo* cvijetjice, *čemu je j moglo i ispasti te je glasilo i* cvijetice *(vidi o tom i kod* bračica). — *Dolazi od* xvi *vijeka sa* -ti- *i* -tji- *mjesto* -ći-, *a sa* -ći- *pouzdano od* xvii *vijeka (vidi u primjeru Mrnavićevu). što i u Naļeškovića ima gdje gdje sa* -ći-, *to je iz poznijih prijepisa. između rječnika nalazi se samo*

u Stulićevu ‚cvjetice' *i u Vukovu* (cvijećice). — Tužno ublidim, jak mrzlo cvitice. D. Držić 390. Poļem *(sam)* birala razlika cvijetica. 404. Skutac drži pun cvijetica. Menčetić-Držić 511. Tuj li ću cvijetice razliko razbirat. M. Vetranić 1, 274. Drobno cvitice u krila berahu. 2, 368. Podimo za hlada cvijećica nabrati. N. Naļešković 1, 205. Grede brahomo cvijetice za vijence. 217. Cvijetice bra zorome po dubravi. M. Držić 112. Med mu sladak ni bez tebe, cvitice mu ne miriše. A. Čubranović 157. Ne miriše cvitice mi bez tebe, koja si prvi cvitak svih gospoja. D. Rańina 105b. Savija venac svoj razlika cvitjica. P. Zoranić 63. Smih tebi viti vinac cvitjicem vit. Š. Budinić, sum. 25. Tanco vode po cvijeticu. D. Zlatarić 48b. Objavi, danice, drag pogled, objavi; eto eti cvijetice po ovoj dubravi. I. Gundulić 126. Gdi kladenac tih izlazi vrh cvijetica i vrh trave. 350. Iz zlata joj biser rosi po cvijeticu lica draga. 406. U cvijeticu proz zelene trave tekuć. 526. Vičńega cvitjica ovako sad tebi splita se krunica. D. Baraković, vil. 370. U kom si odgoji' cvitjica velik broj. 360. Na ńih cvitjice blidi dol padajuć. M. Gazarović 123b. Jutrńe rosice u biser svaļuje, mirisno cvićice ńime posipļuje. I. T. Mrnavić, osm. 136. Travnici zeleni, smijuće cvitjice. A. Georgiceo, pril. 99. Divļega od cvijetica sva je zemļa narešena. J. Palmotić, dubr. 313. Gdje studeni potok teče po cvijeticu i po travi. I. Kanavelić, iv. 70. Digla s glave sva cvijetica. I. V. Bunić, mand. 9. Vid djevicu, gdi viri s prozora u kitnom cvijeticu. I. Đordić, mand. 180. — *pogrješka će biti* ‚cvetiće' *mjesto* cvetice ledinsko, bellis perennis L. B. Šulek, im. 46. *vidi i kod* cvijet. — *taka je pogrješka i u Stulićevu rječniku* ‚cvjetcsica' *mjesto* cvijećice *kao i* ‚cvjetcse' *mjesto* cvijeće.

CVIJÈKO, *m. ime muško, hyp. od* Cvjetimir. *prije našega vremena.* Cvèko. S. Novaković, pom. 112.

CVIJEL, *vidi kod* cvil.

CVIJELA, *vidi kod* cvila.

1. CVIJÈLITI, cvijelîm, *impf.* affligere, *činiti da tko cvili, po tom i žalost mu zadavati, jade mu zadavati.* -ije- *je u južnom govoru od staroga* -ê-, *mjesto čega je u istočnom* -e- (cvêliti, cvêlîm), *u zapadnom* -i- (cviliti, cvîlîm). — *Akcenat kaki je u praes., taki je u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* cvijelî. *u imperf. cijelom:* cvijeļâh, *i u part. praet. pass.:* cvijeļen; *u ostalijem je oblicima kao u inf., samo je i treći slog dug u part. praes.:* cvijèlēći, *i part. pract. act.* ı: cvijèlîv, cvijèlîvši. — *Dolazi od* xvı *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (cviliti, excitare fletum alicui, facere ut fleat, ut lacrymetur) *i u Vukovu* (facio flere). — *Korijen vidi kod* cvijeti. — 1. *prelazno. osim objekta može imati uza se u instr. i čim se čini ono što znači.* Srditi se ninna, još da bi cvijena. M. Marulić 108. Zače služiti me srce cvijeno. S. Menčetić 295. Što vam govore kojijeh vi cvijelite, polače i dvore kojijem vi plijenite? M. Vetranić 1, 40. Puk cvijelite sudom nepravijem. 1, 40. Što me svijet cvijeli i plač mi zadaje? 1, 279. Tuge . . . cvijele sad mene. 2, 18. Satri svijeh, ki duh moj nevoļe jadovno na pospjeh i cvile do voļe. N. Dimitrović 80. Svaki dan nas cvijele, svaki dan nas more koliko da žele da nas prije rastvore. N. Naļešković 1, 237. Ako znaš, da služba moja ti jes vjerna, ne čini da tužba cvili me nemirna. 2, 136. Ne čini smrtni vaj da ga već tač cvili. M. Držić 10. Ter ga će vezati i o stup frustati cvijena i tužna. 456. Samo je u ovomu moj život nemili s tim' dušam različan, vječni plam ke cvili. D. Rańina 103. Uzdah tako zlo me cvili. 111b. Dnevi i noći ka me cvili. S. Bobaļević 223. Sad mi s' ļuta, sad mi s' sladka, sad me cviliš, sad veseliš. M. Pelegrinović 173. Daj na znanje i odpiši, što te trudi tač i cvili. 201. Koji uboge i sirote cviliše. I. Ančić, vrat. 2, 4, 61. Ponukovati bogate da ji *(uboge)* ne cvile. I. Ančić, svit. 73. Od tvoji neprijateļa iznutrńi, koji te cvijele. M. Radnić 4. Kad joj plačnoj i cvijenoj sin ovako s križa izusti A. Vitaļić, ost. 266. Cvileći siromahe i pijući ńihovu krv. J. Banovac, prip. 211. Nemoj cviliti našega jadnoga otca. A. Kačić, kor. 49. Sirotińu našu cvijeliti. Nar. pjes. vuk. rječ. 809a. Ļuto svoga strica cvijeļaše. Nar. pjes. vuk. 5, 28. Ne ću cvilit tvoje vjerne ļube. Nar. pjes. juk. 208. Što mi cveliš sirotu djevojku? Nar. pjes. stojad. 1, 75. Protivnica je ńezina vrlo cvijeļaše prkoseći joj. Đ. Daničić, 1sam. 1, 6. Zapovjed' im ne cvijelit' raje. Osvet. 1, 16. — 2. *sa* se, *refleksivno, kao sam sebi žalost zadavati, žalostiti se.* Ako budeš prognan, nemoj se cvijeliti. M. Radnić 139. Da ti čile oči i da ti se cvijeli duša. D. Daničić, 1sam. 2, 33.

2. CVIJÈLITI, cvijèlîm, *impf. vidi kod* cviļeti.

CVIJÈĻÂŃE, *n.* afflictio. *isporedi* cvijeļati. *samo u Vukovu rječniku.*

CVIJÈĻATI, cvijeļâm, *impf.* affligere. *vidi* cvijeliti, *od čega je i postalo da bi značilo više puta cvijeliti, a dolazi i kao* cvijeliti. — *Akcenat kaki je u inf., taki je u cijelom aor.:* cvijèļah, *u part. praet. act.* ıı: cvijèļao, *i s četvrtijem slogom dugim u* 3 *pl. praes.:* cvijèļajû, *i part. praes.:* cvijèļajûći, *a s trećim slogom dugim u part. praet. act.* ı: cvijèļâv. cvijèļâvši; *u svijem je ostalijem oblicima kao u* 1 *sing. praes.* — *Dolazi od* xvı *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Huda zled cviļa me ne pristav. Menčetić-Držić 452. Nemoj me od sela cviļati tač hudo. 455. Na svak čas ga uspomena s mnozijeh mjesta gore cvijeļa od rodjaka ondi ubijena. I. Gundulić 336. Da ne gubim mlađane junake, da ne cv'jeļam žalostive majke. Nar. pjes. vuk. 3, 491. Da ńišćanske duše ne koļemo, jadnu našu braću ne cv'jeļamo. 5, 244. Lasno ti je djecu cvijeļati. Pjev. crn. 159. Nemojte vi raju cvijeļati. Nar. pjes. petr. 2, 313. Po sokacim cvijeļa nejake. 3, 390. Sve cvijeļa drvļe i kameńe. 3, 399.

CVIJÈĻÊNE, *n.* afflictio. *isporedi* cvijeliti. *samo u Vukovu rječniku.*

CVÎJET, *m.* flos. — -ije- *je u južnom govoru od staroga* ê, *mjesto čega je u istočnom* e (cvêt), *u zapadnom* i (cvît). — *Dolazi od* xıı *vijeka sa starijem* ê *(vidi prvi primjer), a po sadašńem govoru istočnom od* xv *(vidi drugi primjer), po južnom i zapadnom od* xvı *(vidi u primjerima); u rječnicima svijem.* — *Akcenat se mijeńa u loc. sing.:* cvijètu *(istočno* cvétu, *zapadno* cvîtu), *u gen. pl. kad je bez* -ov-: cvijètâ, *i u cijeloj množini kad ima* -ov-: cvjètovi; *u takoj se množini opet mijeńa u gen.:* cvjetóvâ. — *U južnom govoru u oblicima u kojima dolaze zajedno glasovi* cvje *može* v *ispasti pa se* e *i* j *sastaviti u* ê: cêtovi *(vidi u primjerima). u jednoga pisca prošloga vijeka nalazi se bez* v *i u loc. sing., gdje se samo akc. mijeńa:* u cijetu (‚u cjetu'. Besjede kr. 9. 119. 135. — *Korijen vidi kod* cvasti, cvatem. — 1. *u pravom smislu: a) cvijet u koje god bilke:* Cvêtove poļescii. Stefan kr. 29. Cvet, ki v jutro procvate, paki osahne. Mon. croat. 171. Lijepa je kako cvijet. N. Naļešković 1, 290. Oba venemo kako no zelen cvijet. 2, 102. Jur dva dela segaj svita izvili smo od tej strane radi naše brižne hrano jak cić medna pčela cvita. A. Čubranović 141. Pripovisti od pritvora junakov i devojak u

dube, cvite, vruće i vode. P. Zoranić 11. Svijetli će obraz kako cvijet ljubice. F. Lukarević 268. Ište zdravje u nemoći, kami u cvitju, cvit na snigu. I. Gundulić 226. Cvit zemji izgule a srce probiju. Đ. Baraković, vil. 56. Cvit opada. 64. Jeda je cvijet jurve plod učinio? M. Divković, bes. 219. Cvit ružice u dnih primalitńih. I. Bandulavić 228. Tudije i list i cvit i voće učini. F. Glavinić, cvit 239. Prolitne rože cvit. B. Krnarutić 9. Sve to bježi i prolijeta i ostane u nesejeni prije neg rosa pade s cvijeta, prije neg pade cvijet s zeleni. I. V. Bunić, mand. 29. U perivoj što su cvijeti koji u večer opadaju? J. Kavanin 28. Voda izvađena iz cvita. A. Kadčić, bogosl. 121. Iz istoga cvijeta, iz koga pčele prisladki med vade. F. Lastrić, ned. 361. Ovi cvit od ružice. A. Kanižlić, uzr. 9. Da u nama miris čistoće kako cvit ljlan procvate. D. Rapić 25. Dośo k vam s jednijem cvijetom. Besjede kr. 245. Cvit sad cvate, sad opada; . . . cvit je našega lica slika. V. Došen 22. Prvog godišta cvitom cvate. J. S. Reljković, kuć. 86. Livade su urešene b'jelim cv'jetom i crvenim. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Po bostanu cvijet svakojaki. 1, 286. Nestanuće ovce i všenice i u polu čele i cvijeta. 2, 184. Da ne bija slane ni šńegovi po livadi cvijet rascavtio. 2, 531. Te se gora preodene listom a zemlica travom i cvijetom. 3, 361. Kad udari cvijet u planinu, . . . dizahu se prizrenske đevojke, berijahu cvijet po planini. 3, 430. Pa podoše po svetu kao pčela po cvetu. 1, 129. Ljubica je sama rekla da je prvi cv'jet od ljeta. 1, 226. Istina je, ljubičice, da si cvijet nad cvjetov'ma. 1, 227. Narančo, vojko nevojko! ti puno cv'jeta četala, a malo roda rodila! 1, 333. Davina se suva pomladila i zelenim ulistala listom i bijelim ucvatila cvetom. 2, 167. Đe moj dragi mimo dvore prođe i pronese cvijet u rukama. 1, 270. Ako bude roda gospodskoga, primiće mi cvijet za darove. 1, 41. Stari svat napije zdravicu za cvjetova i darova: ‚za zdravlje ovijeh četova i darova!' Vuk, kovč. 90. — *b) po cvijetu svom naziva se cvijetom i sama bilka koja se cvijeta radi goji:* Dva cvijeta u bostanu rasla: plavi zumbul i zelena kada. Nar. pjes. vuk. 1, 401. I pod lozom božur cvet. 1, 278. — *c) u voća, u kruške, jabuke itd., mjesto gdje je bio cvijet i od ńega ostali bilezi:* Dok ga staneš slagat na cvit. J. S. Reljković, kuć. 357. — *d) još s kojom riječju dolazi i kao ime bilu: aa)* biserni cvijet, ligustrum. Bella 138a. *vidi još kod* biseran. — *bb)* bokarski cvijet, convallaria majalis. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. *isporedi* bokarić. — *cc)* božji cvijet, centaurea jacea L. B. Šulek, im. 47. *vidi i kod* božji. — *dd)* carev cvijet, *vidi kod* carev. — *ee)* gorov cvijet, satyrion. Stulić 98a. platanthera bifolia Rich. *i* himantoglossum Rich. B. Šulek, im. 47. *isporedi* gorocvijet. — *ff)* gospin cvijet, hypericum perforatum L. J. Pančić, flor. biogr.[2] 451. B. Šulek, im. 47. *vidi i kod* cvijeće. — *gg)* jovov cvijet, orchis L. B. Šulek, im. 47. *isporedi* kaćun. — *hh)* kraljev cvijet, *tal.* perpetrella. Stulić 350a. paeonia officinalis. B. Šulek, im. 47. 168. *isporedi* božur. — *ii)* ledinski cvijet, bellis perennis L. B. Šulek, im. 48. — *kk)* cvijet lijepe gospođe, primula auricula L. 47. — *ll)* mački cvijet, isopyrum thalictroides L. 48. — *mm)* cvijet majke božje, betonica officinalis L. 47. — *nn)* modar cvijet, centaurea cyanus L. 47. — *oo)* mrtvi cvijet, nymphea alba L. 47. — *pp)* nebeski cvijet, iris germanica. 48. — *qq)* cvijet od gospođe, cvijet od gospoda, primula auricula L. 47. — *rr)* petrov cvijet, chrysanthemum leucanthemum L. 46. — *ss)* rumeni cvijet, amaranthus paniculatus L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 47. — *tt)* sunčani cvijet, heliotropium. Mikalja 53b. Bella 318a. cvit sunčeni, erythraea centaurium Pers. B. Šulek, im. 48. *isporedi* suncokret, sunčanik. — *uu)* vodeni cvijet, iris pseudacorus L. B. Šulek, im. 47. *vidi i dalje pod* 5. — *e) načinen od čega mu drago i kojim mu drago načinom, navezen, opleten, skovan, napisan itd.:* Kad ti izide kako cvit bisera, mnih, neka vil pride ali zmaj s jezera. Š. Menčetić 65. Načinen od čega mu drago na ružu nalik cvijet zove se ruža. Vuk, nar. pjes. 3, 430. I cvjetove i žiške i nsekače od zlata. Đ. Daničić, 2dnev. 4, 21. — 2. *u prenesenom smislu: a) čeljade prema svojim roditeljima, koji se izjednačuju s bilkom, naziva se cvijet:* Vъspitênoje jemu ovće, cvětъ otъ korene jego. Sava 9. Cvijet od korijena ńegova uzide. N. Raňina 16. isa. 11, 1. Tri cviti gizdavi za sobom svitu da. Đ. Baraković, vil. 9. Šibenske krvi cvit. 347. Cvit od korina ńegova uzajti će. I. Bandulavić 5. isa. 11, 1. — *b) čeljade dobro (u čemu god), lijepo, milo naziva se cvijet: aa) koje god tako čeljade i Isus i sveti:* Slavic poje u dubravi, da taj ti si cvijet gizdavi. I. Gundulić 71. Zdrav Isuse blagoviti, cvite polja uzoriti. P. Radovčić, nač. 562. Ženu, cvijet prelijepi. J. Kavanin 233. Lijepi cvijete, svenuo si! I. V. Bunić, mand. 35. Gledajući gdi joj cvit poljski, Isus, visi na križu. F. Lastrić, test. 97. Teško caru silovitu kad je ovi zmaj na svitu! ovi će mu na megdanu svemu carstvu zadat ranu, . . . car će imat težu muku od ovoga slavnog cvita neg od svega drugog svita. V. Dosen 36. Cvijeti sretni, ki dne i noći kod Jezusa sved stojite. Đ. Mattei 361. Od kako je svijet postanno nije ljepši cvijet procvatio, kako bješe cvijet procvatio u Udbińi u turskoj krajini na zafalu Turkińa devojka. Nar. pjes. vuk. 3, 129. — *bb) osobito dragi dragu naziva cvijetom i ona ńega: o dragom:* Izbrani moj cvite, što muče ležiš tač? N. Nalješković 1, 193. *o dragoj:* Da ti se do groba, drag cvijete jedini, darujem za roba. N. Nalješković 2, 21. Pak vidah da služba, drag cvijete od vila, i ljubav i družba moja ti jes mila. 2, 88. Moj cvite gizdavi! M. Držić 12. Kad te v tancu vidim, mileni cvete moj! Nar. pjes. ist. 2, 134. — *c) strar lijepa, grad i sam svijet naziva se cvijet:* Ah svite! . . . izvanka da lipe ti gojiš cvite, pune unutri smrada, i š nimi hiniš u sej vrime sada narode slipe. A. Vitaljić, ost. 393. Mleci cvijet a Carigrad svijet. Nar. posl. vuk. 180. Laživ svijete, moj lijepi cvijete! Nar. pjes. vuk. 2, 441. — *d) cvijetom se naziva i umno što velike vrijednosti, kao slava, krjepost duševna, pošteńe djevojačko:* Junaku se dobra sreća na nesreći zlej provrže: pade u robstvo, u nevolju, viteški mu cvijet se oznobi. I. Gundulić 464. Dok kriposti svi ne zgazi, da ovome slavnom cvitu nejma traga već na svitu. V. Došen 164. Radi tebe ona je zastor s obraza digla, radi tebe cvijet izgubila. A. Kalić 345. — *e) cvijetom se naziva čega god ono što je najbolje, najvrednije, najdragocjenije, što je tako između svega ostaloga svoje vrste, što gdje ima takovo. čemu je to na taj način kao najbolji dio, može biti izrečeno u gen. bez prijedloga, kao da je ńegov cvijet, ili u gen. s prijedl. od, kao da je cvijet s ńega. mjesto toga može biti izrečeno istijem načinom samo mjesto (zemlja itd.). kao da je ono što se naziva cvijetom najbolje što tu ima. aa) o čeljadetu i o čeljadi:* Jer se taj *(vlahina)* može rit' pravi cvijet od žena. N. Nalješković 1, 332. Bog ti zdravje daj, ka si cvijet od žena. 2, 122. Od turskijeh cvijet mladića . . . zvijerma i pticam leži piča. I. Gundulić 517. Cvijet junačkijeh leškijeh strana. 418. Kupi u vijeće sve veliko cvijet kraljevstva plemeniti. 423. Cvit ljudi.

P. Radovčić, nač. 149. Ov cvit vitezov krstjanskih. B. Krnarutić 38. Zgubih cvit orsaga. P. Vitezović, odij. 41. Cvijet gospodstva ugarskoga. I. Kanavelić, iv. 150. Gdi te brani cvijet viteza i gospode. J. Kavanjin 251. Da bi čačko bio živ, cvijet svih prijatelja. J. Kavanjin 103. Cvijet od ljudstva tu se kupi. 128. Pet druga, svi cvijet od rimske gospode. I. Đordić, ben. 159. Kad cvit vojske veće pade. V. Došen 193. Tu pogibe cvijet od Turaka. Nar. pjes. vuk. 4, 77. 83. Pjev. cr. 22. Ogled. sr. 229. — *bb) o konjma:* Gdje od konja svega istoka izbor i cvijet vas boravi. I. Gundulić 532. — *cc) o gradu:* Sad pod teškijem jarmom trudi sva vatrena zemlja ova, gdi prije vrijednijeh izbor ljudi bješe i slavnijeh cvijet gradova. D. Palmotić, christ. 126. Mleci su ti cvijet od gradova. Pjev. cru. 108. — *dd) u tom se smislu najbolje, najsitnije brašno zove* cvijet od brašna *ili* od múkē *ili* od mliva *ili* mlivni, simila. *od* xvi *vijeka.* Cveta od muke. Anton Dalm., apoc. 18, 13. Cvit od muke, simila. Vrančić 98. Cvijet od muke. Bella 303b. Cvet od muke. Bjelostjenac 61b. Bijau krusi prisni, složeni od cvita muke. Turl. blago 2, 233. Krusi od cvijeta od muke šenične. J. Matović 195. Trideset mira cvita od brašna. A. Kačić, kor. 224. Brašno oli cvit od mliva. M. Dobretić, bogosl. 340. Posvetilište cvita od mliva, to jest biloga brašna. I. Velikanović, upuć. 316. Mlivni cvit. 2, 319. Cvijet od brašna. Vuk, rječ. 809a. — *ee)* cvijet mlijeka, *skorup,* flos lactis. *u Bjelostijenčevu rječniku.* — *ff)* cvijet rakije, *u jednoga pisca prošloga vijeku biče najljuća rakija, prepečenica:* Rakije cvita jednu čašu. J. Vladmirović, lik. 38. — *gg)* cvijet vina, *najbolje vino, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Cvijetom vina najboljijem napio si svijetu, hudobi i tvojoj puti, a bogu si otještine, paček do dna gnusni mutež ostavio. B. Cuceri 118. — *hh)* cvijet od krvi, *najbolja krv, u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ako dah koji otrovni, ako strahа nenadana suproć srcu zateče se, cvijet od krvi najživlje prikupla se na obranu oko njega, i za to ostalo tijelo poblijedi. B. Cuceri 75. — *ii) najbolje u čega umnoga naziva se cvijet njegov: tako cvijet krjeposti duševnijeh:* Isukrste cvite priugodni svih kriposti. P. Radovčić, nač. 518. Nakitivši ni različnim cvitovma od kriposti. F. Lastrić, test. ad. 33. *djevojaštva:* Koji divstva cvit utrgne divici. Š. Budinić, ispr. 75. Cvijet djevstva sahraniti. J. Kavanjin 462. Na dva načina može biti otrunen cvit divičanstva ženskoj glavi. A. Kadčić, bogosl. 528. *čistoće:* Djevice prodaju čistoće svoje cvit. F. Lukarević 238. Djevojčice prigizdave cvijet čistoće svoje mile pod raskošam sve naprave nepomno su otrunile. I. Gundulić 229. Margarita cvijet čistoće prem biserni. J. Kavanjin 299. *pošteńa:* Petar je ubrao cvit pošteńa divojci. A. Kadčić, bogosl. 397. Budući ulomio cvit pošteńa virenici. 402. *svetinje:* Cini procvasti cvit mirisni svetinje. I. J. P. Lučić, izk. 5. *mudrosti:* Mudrosti nije ti cvijeta, ki bi skazao zle nemire. J. Kavanjin 390. U saboru bijaše cvit latinske i grčke mudrosti. A. Kanižlić, kam. 905. *ljepote:* Lijeposti cvijet opade. I. Đordić, mand. 34. Pustio je da mu se cvit njegove lipote pogrubi. A. Tomiković 8. *cvijet mladosti, najbolji dio nezin. mjesto mladosti može biti i druga riječ istoga značenja kao mlade godine itd.:* Iznenivša cvetu junosti. Domentijan b 24. Ako smrt ne odkine cvijet moje mladosti. M. Vetranić 2, 151. Cvijet svoje mladosti strate na službu djavaosku. M. Divković, bes. 212. U što si se tužna nzdala, jeda u cvijet od mladosti? I. V. Bunić, mand. 29. Čim prikosiš, jaoh, okrutno cvijet mladosti i ljepote. J. Kavanjin 387. Nebu mladijeh cvijet godišta on nareče i posveti. I. Đordić, ben. 200. Cvit mladosti svoje prikaza na službu božiju. F. Lastrić, svet. 137. *vidi još pod* 3.

ff) što god iole nalik na cvijet po čemu god: aa) koraj se naziva cvijet a nim opet rumene usne, u jednoga pisca: Celujuć, jaoh, nemoj koraj cvit od mora ugrizat tolikoj. D. Rajina 20b. — *bb) na licu može kome cvasti cvijet, kad mu je lice zdravo, rumeno, u jednoga pisca:* Komu zenu prije na licu cvijet rumeni. I. Gundulić 526. — *cc) što se i cvijetom daruju osobito svatovi, za to se dar naziva i cvijetom:* Da je živ, pisao bi ti ali te se opomenuo kakvim cvijetom. Pravdonoša 1852. 23. — *dd)* lychnuchus pensilis, *polijelej. u Lici.* Imamo lijep cvijet u crkvi. J. Bogdanović. — *ee) nakit na puški, okrugłast i na grane.* Otmu mu pušku i okrvave ga i prebiju pušku i izgube cvet srebrni. Prot. šab. mag. 134. Pušku da opravi i cvet s puške srebrni da načini Nikoli. 135. Imao je malu pušku za pasom u srebrnijem cvjetovima. S. Ljubiša, prip. 176. — *ff) klin s velikom glavom koji se udara u vrh jabuke na pušci, te je drži za kundak.* Lj. Stojanović. — *gg) malo kose zakovrćene na tjemenu gdje se kosa malo rastavlja i vrti u okrug. koliko tijeh cvjetova ima ko, toliko puta vele da će se ženiti.* I. Pavlović. Lj. Stojanović. — *hh) bijela bilega na čelu u vola ili konja ili zeca.* Lj. Stojanović. *isporedi* cvjetast — 3. *stańe u kom je što kad cvate. nim se kazuje i vrijeme. a) stańe: aa) u pravom smislu: stańe u kom je bilka kad cvate. bilka može biti zamijenena mjestom gdje je (isporedi* cvasti *i* cavtjeti): Višne i kriješe kada su u cvijetu. M. Vetranić 2, 274. Sažiže vinograd kad je u cvijetu. M. Radnić 17. Uzeblo voće u cvijetu. Vuk, rječ. 809a. — *bb) u prenesenom smislu: stańe u kom je što drugo kad u prenesenom smislu cvate jednačeći se s bilkom, stańe onako u kakvom je bilka kad cvate:* Živote, sada si u cvitu, a tudije usahneš. Transit 97. Mladca u cvijetu hrabrenita. J. Kavanjin 263. Što u silnom sada cvitu silovitom priti svitu, tom u kratkom još vrimenu svit zabaci uspomenu. V. Došen 227. Nenavidost jer na svitu sad je u svom tamnom cvitu. 181. Zloće matere tvoje nisu dospile, nego su još u cvitu. A. Kačić, kor. 259. *i s rječima* život, doba, godine, mladost, djetinstvo *u gen., s kojima* cvijet *ne pokazuje ništa drugo nego stańe onoga što te riječi znače, a dok ono traje može još što bivati kao i naprijed. mjesto samoga gen. dolazi i gen. s prijedl.* od. Budući u najlipšem cvitu mladosti svoje. F. Lastrić, test. ad. 56. Ako je u cvijetu od godišta. Besjede kr. 136. Koji ste u cvijetu od godišta najlepšijeh. B. Cuceri 118. Mladić u cvitu svoje dobi. A. Tomiković 380. Svi uskrišiti ćemo u cvitu dobe. P. Radovčić, symb. 109. Bi nim ova stvar nova . . . da jedna djevojčica . . . u cvijetu od svoga života potlači urese. B. Kašić, per. 120. Starci uskrsnuti će u onomu cvitu dobe kojega imaše kad više od trideset i tri lita. I. T. Mrnavić, ist. 44. Pak u cvitu sve mladosti sa svim ovim svit ostavi. P. Knežević, živ. 38. Da je u cvitu ditinstva nika zlameńa davao. A. Kanižlić, kam. 2. Da se prestavio u cvijetu od života svoga. P. Petrović, šćep. 22. Snašla ga nagla smrt u cvijetu mladosti. M. Pavlinović, rad. 73. Ostao udoveem u najlepšem cvijetu svoje mladosti. S. Ljubiša, prip. 37. — *tako stańe čovječje, koje znači cvijet, uzima jedan pisac* xvii *vijeka i za sam život:* Cvit svetih, to jest život svetih. F. Glavinić, cvit 1. — *b) stańem kako je naprijed kaže se i vrijeme kad što biva, kad se hoće da kaže da što biva kad je što u stańu u kom cvate, da što biva kad*

što cvate. pokazujući na taj način vrijeme stoji cvijet u akus. s prijedl. u kao i druge riječi kojima se kazuje vrijeme. U cvijet tve dobi gorku smrt primiti. N. Dimitrović 25. Da li će rastavit duša se od kosti u prvi moje cvit nezrele mladosti? D. Rañina 141. Ljubav, s kom su svaka dobra, u najlipši cvit mladosti mene s čudnom mom radosti za se obra. 115b. Sad me u cvijet mojijeh dana moja zla čes davi. I. Kanavelić, iv. 190. Mandaljena bješe u cvijet sve mladosti urešena. I. V. Bunić, mand. 4. U ovi cvit od naše dobi počinlje se narav micati i užigati. A. Kadčić, bogosl. 245. Pridobivši još u cvit mladosti sve trpeže. F. Lastrić, svet. 130. Koja bi u ono doba, u najlipši cvit od mladosti uživati mogao. A. Kanižlić, fran. 147. Da vas u cvit vaše mladosti . . . na dostojanstvo kanonikata iste crkve uzveličaše. J. Banovac, razg. vu. Žao mi je da pogineš u najlipši cvit tvoje mladosti. F. Radman 19. One kreposti hristjanske, kojijem i u cvijet tvojijeh mladijeh ljeta sivas do čuda. D. Mattei vi. *grješkom u jednoga pisca izrečeno na taj način vrijeme gdje bi trebalo stañe (kao pod u, bb.); može biti da sam pisac nije tako napisao nego mu pokvareno u poznijem prijepisu:* Oba smo u cvit od mladosti. I. Gundulić 171. — 4. menstruum, *žensko vrijeme, praće, pranica, mjesečina.* U cvitu mjesečnomu, kojemu su žene podložne. A. Kadčić, bogosl. 157. Činiti doći ženi cvit. J. Vladmirović, lik. 21. — *kad je bolest tada je* bijeli cvijet: U vrime od točja ženskoga, koje reku bili cvit. A. Kadčić, bogosl. 503. — 5. vodeni cvijet, *lepirić koji ljeti iz vode izleti*, ephemera vulgata L. G. Lazić 87. Vuk, rječ. 69a. J. Pančić, zool. 243. K. Crnogorac, zool. 131. — 6. *ime muško,* xvi *vijeka, hyp. od* Cvjetimir. Cvet Predenić. Mon. croat. 203. — 7. *ime volu.* J. Bogdanović.

CVIJÈTA, *f. ime žensko. od* xv *ili* xvi *vijeka, između rječnika u Belinu* (Flora 320a) *i Vukovu.* -ije- *je kao u* cvijet, *kod kojega vidi, te u istočnom govoru glasi* Cvêta, *u zapadnom* Cvita. *Akcenat se mijeña u voc. sing.:* Cvîjeto *(ist.* Cvêto, *zap.* Cvîto). *Postaćem je hyp. od imena koje samo ne dolazi a koje je moglo biti* Cvjetimira, *kao muško* Cvjetimir, *koje vidi* Cvêta. S. Novaković, pom. 112. Cvijeta. 112. Cvita. M. Marulić 258. Oj ti Cveto, lepo cveće. Nar. pjes. vuk. 1, 339. *isporedi* Cvijeto.

CVIJÈTAC, cvijêca, *m. dem.* cvijet. xiii—xvi *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Pohvalami vênčaje jako krasnymi cvêtьci. Stefan kr. 16. Blagovonyhь cvêtьcь. Sava 10. Jako pčela otь vsêhь krasnyihь cvêtьcь sьbravь. Glasnik 11, 190. Rajskimi cvêtьci ukrasivьše se. Mon. serb. 570. Procvasti će ńih rast od života vencem i ńih glava procvast kićena cvijecem. P. Zoranić 51b.

CVIJÈTAK, cvijètka, *m. hyp.* cvijet. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (318b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stuličevu i Vukovu. — akcenat se mijeña u voc. sing.:* cvîječe, *i gen. pl.:* cvîjetâkâ *(istočno* cvêtâkâ, *zapadno* cvîtâkâ). *— a) u pravom smislu:* U cvitku rozice ni vidit taj slava. Š. Menčetić 28. Vjenčac bez cvitka rumena. 69. Nije cvijetka ni zeleni. M. Vetranić 1, 15. Po svaku kad stranu cvijetak im opade, ter crne ostanu. N. Nalešković 2, 129. Cvijetkom ti i ružicom puti porasli! M. Držić 265. Zi ti ličce, kim se dičiš već ner cvitkom sve livade. A. Čubranović 160. Nosi cvitak dragoljuba. M. Pelegrinović 191. Kako smokva iz sebe meće cvitke svoje. Anton Dalm., apoc. 6, 13. Tlačeći cvitke šćećahu. P. Zoranić 18b. Da i mi po ovoj lijepoj strani . . . izbiramo sred zeleni cvijetak bijeli i rumeni. I. Gundulić 70. Reseć cvijetkom na livadi krotkom stadu čela ruda. 126. Vile prigizdave zlatne prame cvijetkom rese. 178. Mirisna zelja cvitak otvorahu. D. Baraković, vil. 45. Kako no je lijep cvijetak primaletńi svakomu drag i ugodan. M. Divković, bes. 148. Cvitak i ruža u livadi. M. Jerković 39. Vidi da je problidjela kako no snijeg od planina, ali rusa kako bijela ali cvijetak od čemina. I. V. Bunić, mand. 16. Ako je cvitak uvenuo. A. d. Bella, razgov. 231. Pristaje li ńima ona alina, oni cvitak? 158. Ljubimo cvitak, jer je lip. A. Kanižlić, bogolub. 121. U ruci joj cvitak od ljiljana. F. Radman 34. U svoj slavi svojoj nije se mogao odjenuti ni ukrasiti kao jedan od ovi cvetaka. D. Obradović, živ. 84. Ne dopušta mi na glavi kose urediti i cvitkom, prem da poljskim, nakititi. I. Velikanović, prik. 16. Pitomi perivoji pokrivaju mu maglom tmastom svu razbludu od cvitaka razlicijeh. B. Cuceri 51. Mi smo za cvijetke, koji venu, veće hajali neg za križe. 349. Bijeli cvitak durdice. M. Katančić 50. Cvjetak pade od naranče. Nar. pjes. vuk. 1, 20. Otpuhni cvjetak, napij se vinca. 1, 87. A za fes je cvjetak udarila. Nar. pjes. juk. 111. — *b) načinjen, navezen, napisan (isporedi* cvijet *pod* 2): Po koži od zlata mnogo biše cvitak novih. B. Krnarutić 8. Štit i na ńem slikovan cvitak. A. Kanižlić, uzr. 9. — *c) u prenesenom smislu (isporedi* cvijet *pod* 3): Ako tko pozre ńe usta rumena, more reć, cvitkom zre koralja crljena. Š. Menčetić 16. Višńi bog da svoj raj još većma uresi, uze nam cvijetak taj. N. Nalešković 2, 129. Majka kćerci tiho pravi: ti si cvijetak moj gizdavi. S. Bobaljević 225. A sad je potamnil me mladosti cvitak. P. Zoranić 4b. U najprvi ńegove i moje mladosti cvitak. 5b. Izgubivši ovi nebeski cvijetak. B. Kašić, per. 95. Mnogi na ú dojde jad, vene rumen cvitak. B. Krnarutić 36. Cvitak mili djevičanstva. J. Kavañin 523. Od tri lita mala diva, cvitak rani, sebe istu na dar bogu prikaziva. A. Kanižlić, utoč. 707. Jedan biše cvitak kalopere po imenu Savo kaludere. A. Kačić, razgov. 17. Ako nevaljali ljudi kad kad i kažu se da srećno procvetavaju, ali ovaj cvetak skoro usiče. J. Rajić, pouč. 1, 13. Desnica ti cvetkom cvala! Nar. pjes. vuk. 1, 147. — *d) svaka između onijeh smokava koje prve prispiju, od prvoga kola. u primorju.* B. Sulek, im. 48. *tal.* fico fiore. *isporedi* cvjetunica. — *e)* parus coeruleus. *na Braču.* A. Ostojić.

CVIJÈTE, *f. vidi* Cvijeta. Na ńega se namiri lipa Cvite primorkińa. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 14.

CVÎJETI, cvijètî, *f. pl.* dominica palmarum. *akcenat kaki je u nom. taki je i u acc., u ostalijem je oblicima kakav je u gen. Od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Svetu crkvu zaruči na cviti, kuda mu malani sterau ajine, grane i cvitje. I. Ančić, vrat. 2, 4, 111. Na cvijeti na ranilu. Vuk, nar. pjes. 1, 119. — *u ńekih pisaca prošloga vijeka u muškom rodu:* Na cvijete. S. Margitić, fala 184. Pripovijedanje na cvite. J. Banovac, prip. 66. Koji na cvite slavno primiše Isusa. F. Lastrić, svet. 65.

CVÎJETÎCE, *n. vidi kod* cvijećice.

CVIJÈTIĆ, *m, prezime, po materi Crijeti, od* xvii *vijeka.* Cvijetić. Starine 11, 125. Cvetić. Sem. srb. 1881. 350.

CVÎJETIN, *m. ime muško. Od* Cvijeto. *dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Cvêtinь. S. Novaković, pom. 112.

CVÎJETINOVIĆ, *m. prezime, po ocu* Cvijetinu. Jovan Cvetinović. Bud. spom. glas. u. 4, 12. 13.

*

CVIJÈTO, *m. ime muško. samo u Belinu rječniku* (Florus 320a). *postaňem hyp. od* Cvjetimir. *akcenat se mijeňa u voc.:* Cvîjeto.

1. CVIJÈTOVIĆ, *m. prezime i ime selima. od* Cvijeto. *a) prezime,* XVI *vijeka.* Marina Cvitovića. Mon. croat. 310. Cvitovića. Starine 11, 102. — *b) selo u Bosni blizu Jajca.* Medu Đajevcom i ‚Cvietovićem'. Zemljop. bos. 24. Cvitović. Schem. bos. 1861. 45. *je li i ńemu akcenat kakav je prezimenu, ne zna se za cijelo. isporedi* Cvîjetović.

2. CVÎJETOVIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa. zapadnijem govorom* Cvitović. Schem. segn. 1871. 56. Razdjel. 19. Cvîtović. V. Arsenijević.

CVÍJIĆ, *m. prezime, po materi ili po ocu Cviji (vidi* Cvija). Jovo Cvijić. Nar. pjes. petr. 1, 351. Cvejić. Prot. šab. mag. 21. Rat 341. 393. Sem. srb. 1881. 350.

CVÍJIN, *adj. što pripada Cviji. čovjeku toga imena (vidi* Cvija). Devojka da bude Cvejina. Prot. šab. mag. 115.

CVÍJO, *m. ime muško, hyp. od* Cvjetimir. *dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* -i- *je u južnom i zapadnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u istočnom* e. *Akcenat se mijeňa u voc.:* Cvîjo. ‚Cvêo'. S. Novaković, pom. 112. ‚Cvio'. 112. Bud. spom. glasn. u. 3, 76.

CVÍJOVIĆ, *m. prezime, po ocu Cviju. u naše vrijeme.* Rat 240.

1. CVÎK, *m. kisela surutka. u Srbiji. u Ješkovcu.* M. Durović. *postaňem od korijenu od koga je* cvičati, *kao i* cîknuti *(pod* 4) *i* cîk *(pod* 3, b), *koje vidi.*

2. CVÎK, *kao uzvik, uzet od riječi* cvika. Cvik, cvik, cvik, moja tanka cvika Jačke 223.

1. CVÍKA, *f. vidi* cvek. *u ugarskih Hrvata.* Moja tanka cvika do pluga. Jačke 323. Tanke cvike ja načińam. 223.

2. CVÎKA, *f. vidi* cika. *isporedi* cvičati. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Cvika i piska ńih *(pilića)* ustane. Đ. Rapić 465.

CVÎL, *m.* lamentatio, dolor, lacrimae, stridor. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (luctus 561a) *i Stulićevu* (ejulatus). *Korijen vidi kod* cviljeti. — *a) vika, kakva je kad tko cvili, vika od žalosti, od jada, kao piska.* Sada tvoriti vidim te gorki cvil. N. Đimitrović 30. Prikloni uši tvoje da čuješ grozni cvil. M. Držić 10. Mnoge čuste moje cvile. D. Zlatarić 3b. Ako taj za Orestom tvoriš cvil. 26b. Koje uzdahe, jaoh, i kojo tužbe i cvile čnti ima povjetarce s nebesima? I. Gundulić 8. Ah, blaženi da su uzdasi! ah, čestiti da su cvili, plači srećni, slatci i mili! 60. Z glasa moga cvila, puna plačna nepokoja, k mojoj pnti kos je moja žestoko se prilepila. 203. Tad toliko plakat' uze . . . tužni starac, da ga suze oslijepiše s grozna cvila. 378. Dovolje grišnikov cvili cvil. kih ljubka strili stril. Đ. Baraković, vil. 310. Tužbenim cvilom pomagat pusti me. I. T. Mrnavić, osm. 92. Vapaj, uzdah, suze, plač i cvil moj. M. Jerković, 19. Oprosti mojoj vil', ako kad ne pišu, jer hoće sad moj cvil pojuće da tišu. I. Ivanišević 280. Strana cijeć Rakele lijepe cvila glasovita. Đ. Palmotić, christ. 151. Ne jadajte, ne plačite, . . . neg se u srcu samirite i pustite gorke cvile. J. Palmotić, dubr. 197. Ma se obazri na ńihove ljute jade, na ńihove cvile i plače. V. Andriaši, put. 220. Jedni teku gorku u vaju, kriju se druzi tešku u cvilu. B. Bettera, or. 25. Suze grozne . . . brzo i cvil uzbudiše iz srdaca u uzdahu. I. V. Bunić, mand. 9. Zaman ga išteš odi, gdi je mjesto cvilu i vaju. I. Dražić 42. Ona su svoj dostojna groznijeh suza plačna cvila. A. Vitaljić, ost. 215. Vabeć na svoje cvile planinkiňe hitre vile. J. Kavańin 195. Kad između plača i cvila spomenem se što sam bila. I. Đordić, mand. 9. Druže mili moga cvila pokornoga. 35. Na molbe mojo gani se, umoli se cvilu momu. I. Đordić, salt. 475. Uzdasi, jauci i cvili. M. Lekušić 98. Nije od cvila i od plača hasne. A. Kanižlić, rož. 86. Usliši koji god tužni glas, koji god cvil. D. Mattei 321. Ah, kojo cvile i uzdahe ne podrije srce ovo i upravi k nebesim! 45. Muhameda cvil i sržba. J. Krmpotić, kat. 56. Što si ti tako u cvilu i poraženu nepomično zasjela? A. Kalić 533. *jad može biti i od ljubavi a vika i od takoga jada:* Strah i suze . . . ljuben cvil i uze. D. Baraković, vil. 22. — *b) od radńe, koja je naprijed, prelazi značeńe na stańe u kom se radi, te se riječju kaže duševno stańe u kom je tko kad cvili, kao žalost, jad.* Koji bi prijal cvil, da sliši žejni plač? S. Menčetić 6. I drugi prijati budo jad i gork cvil. N. Dimitrović 31. Smrt se približa, . . . čtil si, čul i vidil, kolicijem jes ńe nož i ńe mač zadal cvil. 34. Da mož' ti sada vidit moj gorki cvil. N. Naljeković 2, 101. Kad no mi cvil zada ljuvena poraza. H. Lučić 203. Tko bi mnil, angeoski da obraz u sebi nosi cvil i smrtni poraz? M. Držić 20. Gorči te cvili srjetali! 95. Ne može cvil se reć da ima tač s ljubavi ona. D. Rańina 19. Uzmnažav meni cvil. S. Bobaljević 219. Đa bi hotili sva usta otvorit hoteći govovit paklene muke cvil, hote se umorit i reći mańi dil. D. Baraković, vil. 317. Cvil u srcu grešnu čuju i s nebesa milos prose. J. Palmotić, dubr. 9. Sam se Petar obziraše pun žalosti tuge i cvila. A. Vitaljić, ost. 109. Ja sam s gorcijeh muka tužan, ubog i pun cvila. I. Đordić, salt. 228. *tako stańe može biti i od ljubavi:* Učini mlados sva da ljuven prija cvil. Š. Menčetić 14. Za č mene ljuven cvil ne pušta dan i noć. N. Naljeković 2, 59. Da prije doć budu, moj cvijete, u tvoj kril, neka već u trudu ne patim ljuven cvil. 85. Vik da tvoj ljuven cvil pokoja ne ima. D. Rańina 42. — *c) što se i plače kad se cvili, dolazi cvil i za suze:* Svak čas grijeha rad ronim plač i gork cvil. N. Dimitrović 79. Dvoja moljenja . . . prid ovijem mi koja spravismo roneć cvil. 95. Smeten još uzdiše i žalosne roni cvile. J. Palmotić, dubr. 41. *može mu biti dodano* ‚od suza': Grozne od suza roni cvile, jauče, plače i uzdiše. J. Palmotić, dubr. 160. *može biti i od radosti, veseo:* Kako jasno razvedriše sve gizdavo rajsko lice! u veselu cvilu . . . izgrliše braću milu. J. Palmotić, dubr. 200. — *d) škripa. u jednoga pisca našega vremena. isporedi* cviljeti. Ocjel pili, zrak uz oštar cvili, s cvila groza spopada i prave, tek li ne će osuđene glave. Osvet. 4, 63. — *e) slika radi u jednoga pisca* XVII *vijeka sa* ije *mjesto* i *(vidi i kod* cviljeti): Obje pune plača i cvijela od žalosti od velike niz poštena lica bijela prolijevahu suza rike. D. Palmotić, christ. 31. *tako još u jednoga istoga vijeka, ali u poznijem prijepisu:* S grozna cvijela. I. Gundulić 378. *i u naše vrijeme griješkom u ńekih pisaca, koji misle da je i po zapadnom govoru:* U krvavu cvijelu. Osvet. 1, 74. Na sreu cvijel zauzbija. 2, 7.

CVÍLA. *f.* lamentatio. *vidi* cvil *pod a. Od* XVII *vijeka.* Cvilu to mi cviljaše drobna ptica lastovica. Đ. Baraković, vil. 197. Što uzrok bi od cvile neizrečene u ovom gradu? J. Kavańin 104. Cvilu ti mi cviljahu dvije ptice lastovice. Nar. pjes. bog. 129. — *griješkom sa* ije *mjesto* i *u jednoga pisca prošloga vijeka, koji je pisao zapadnijem govorom u pjesme mu naštampane južnijem u naše*

vrijeme, pa izdavači mislili da i toj riječi pripada u južnom govoru ije: Kolika će čut se cvijela! J. Kavanin 564.

CVÎLAN, cvîlna, *adj.* miser, miserabilis, *jadan. Od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (maestus, maerore confectus). — *a) o čeljadetu i živinčetu:* Tko može na svijeti od cvilne košute grozni plač izrijeti? M. Vetranić 1. 88. Staše prid križ mati cvilna. M. Alberti 422. Cvilno ļube. J. Kavanin 222. — *b) o radńi, stanu, događaju, vremenu itd.:* Iz cvilnoga rasutja raškoga i bosanskoga. I. T. Mrnavić, osm. 4. Cvilni umor. J. Kavanin 45. Cvilni prikaz. 177. Neka odtle tebi objavi . . . cvilne glase svojih muka. 391. Cvilni uzrok me nesrječe. 395. Jaka trusa i požega cvilno ļeto. 317. — *c) adv.* cvîlno, misere, miserabiliter: Kada dušu škodit bude i ńu izgubi veoma cvilno. J. Kavanin 389. Kad na bunar pospješiva *(sud)*, gdje se cvilno i razbiva. 11. Vrgoste ga cvilno. 565.

CVÌLBA, *f. vidi* cvil *pod a. u naše vrijeme u Dalmaciji i u Srbiji oko Ļeskovca.* Stade cvilba. M Pavlinović. Nečuvena je cvilba bila po zemļi od Turaka. M. Durović.

CVILIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gora 196.

CVÌLIJI, *m.* pannus bilix, *ňem.* zwillich. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (sabanum) *i Jambrešićevu* (sabanum).

CVILIKÍVATI, cvilikujêm, *impf. vidi* cviļeti. *u naše vrijeme.* Sve djevojke ļuto cvilikuju. Nar. pjes. petr. 3, 28. Ļuto plaču, jadno cvilikuju. 29. Cvilikuju kajno kukavice. 139. Pod jelom ļuto cvilikuje, cvilikuje nagorkińa vila. 295. Među ńima cvilikuje Jańa. 431.

CVILIN, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru foćanskom.* Statist. 112. A na ruke vojevodi Radu po imenu od Cvilina Radu. Nar. pjes. petr. 3, 479.

CVILINO, *n. brdo kod Prizrena* XIV *vijeka. ali nominativu nema potvrde. isporedi* Cvilin. — Do Cvilina. Glasnik 15, 271. Na vrhь Cvilina. 282. Daničić 3, 446.

CVÌLIV, *adj.* gemebundus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno (sa značenjem koje je stavļeno).*

CVÎLNUTI, cvîlnêm, *pf.* lamentari, grunnire. *govori se o čeljadetu kao početi cviļeti, zacviļeti, i o prasetu kao guritnuti. u Srbiji u Ļeskovcu.* Uvati prase za uho, prase cvilnu. M. Đurović.

CVÎLÔVAN, cvîlôvna, *adj.* subans, *bucovan. samo u Vukovu rječniku:* n. p. krmača. *isporedi* cvelati se.

CVILÒVATI, cvilujêm, *impf. vidi* cviļeti. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ča mi tako cviluješ, stara majko Ivanova? Đ. Baraković, vil. 198. Druzih češ na stranu vidit da cviluju. I. T. Mrnavić, osm. 154. Smrtnimi ranami pravednik cviluje. I. T. Mrnavić, ist. 185. Tvoja majka cviluje kako zmija u proc'jepu, žalosna gospoja. Nar. pjes. bog. 79. Što ti cviliš? ka ti je nevoļa? Nevoļa je meni cvilovati. Nar. pjes. ist. 1, 16.

CVÎĻ, *m. vidi* cvil. *samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jauci i cviļi. P. B. Bakšić 123.

CVÌĻANÎK, *m. dno u cjevńaku, na koji se suču cijevi. u Srbiji.* Kad se koja cijev nasuče, ostavļa se doļe u cviļanik. M. Ružičić.

CVÌĻÊŃE, *n. a)* lamentatio. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu:* fletus, ploratus, gemitus, luctus, planctus; *u Belinu:* luctus (561b); *u Bjelostijenčevu:* fletus; *u Jambrešićevu:* ejulatio; *u Stulićevu:* gemitus, ejulatus, luctus; *u Vukovu:* lamentatio. *isporedi* cviļeti. Koga mati našadši tako mrtva čińaše prezmerno tuženje i cviļenje. Transit 274. Ako jes tko ļubi, cviļenje i žeļu tač zaman ne gubi, kako ju gubļu ja i moje srdačce. Š. Menčetić 105. Slavic tužno cviļenje svrne u . . . milo spivanje. D. Držić 361. Ne gleda cviļenje, ne gleda plačan glas. M. Vetranić 1, 5. Trud i jad i cviļenja mnoga patimo grijeha rad rodjaka prvoga. N. Dimitrović 52. Ako nepokoj i naše cviļenje na tvoje, bože moj, trebuje svećenje. N. Dimitrović 83. Za moje sgriješeńe izgubih vil ńeku a stekoh cviļeńe. N. Naļešković 2, 49. Tko bi mogal . . . sreću ne kleti u tomem cviļenju? P. Hektorović 73. Dosti toga bud' cviļenja cića moga razdiļenja. 91. Što je toj cviļenje? M. Držić 116. Smili se na moje cviļenje s uzdasi. S. Bobaļević 210. Videć prociniš jadovno cviļenje. P. Zoranić 73. Bez uzroka ne će bit' cviļenje toj čemerno. I. Gundulić 8. Tko zna, da ju ne primože nijemo pismo na smiļeńe, što učinit' vijek ne može grozno i tužno me cviļeńe? 255. Žalosno cviļeńe u smrt gospe Marije Kalandrice. 263. Oni ju s poštenjem mnogim zakopaše i z jadnim cvilenjem. B. Krnarutić 41. Pun bolesti i cviļeńa. I. Kanavelić, iv. 517. Svrha prvoga cviļenja. I. V. Bunić, mad. 13. U cviļeńu mom naprijeda vidte kako počne s mala tko god srne . . . sred propasti. I. Đordić, mand. 17. Višńi čačko, jur se gani na cviļeńa glas našega. I. Đordić, ben. 210. Čuj sinova tvojih cviļeńe. A. Kanižlić, utoć. 739. Želiš li grihe plakati srčanim cviļeńem? A. J. Knezović xxxv. Pomańkao je u muci život moj i godine moje u cviļeńu (in gemitibus). F. Lastrić, svet. 28. — *b)* grunnitus, *gurikanje. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* cviļeti *i* cičati.

CVIĻETI, cvilîm, *impf.* lamentari, strepere, stridere, grunnire. — -ļe- *je u južnom govoru mjesto staroga* -lě-, *mjesto čega je u istočnom* -le-, *u zapadnom* -li-; *ali se sa* -li- *nalazi dosta često i u pisaca koji su pisali južnijem govorom, kao i druge take riječi. — Dolazi od* XV *vijeka (vidi primjer iz Mon. croat.), između rječnika u Mikaļinu:* cviliti, flere, lacrimare, fletum facere, vagire; *u Belinu:* cviliti, deplorare, flere (123b. 561a); *u Bjelostijenčevu:* cviliti, grunnire, stridere, flere; *u Jambrešićevu:* cvilim, ejulo; *u Voltiġijinu:* cviliti, weinen; *u Stulićevu:* cviliti, lugere, plorare, suspirare, singultus edere; *u Vukovu:* cviļeti, lamentari. — *Mjesto sadašńega* -ļe- *u južnom govoru nalazi se* XVII *vijeka* -lje- *(vidi u primjeru I. Gundulića). Mjesto običnoga imperf.* cviļah, *ima u jednoga pisca* XVI *vijeka i drugi po zapadnom govoru* cvilih (Jednom se prigodi, onaj vil . . . sve čedo ļuveno zgubila da biše, rad koga svršeno u srcu cviliše. D. Rańina 59b), *a prošloga vijeka u jednoga pisca i* cvilijah *(vidi dale pod* 1, b.). — *Mjesto* cvi *nalazi se u nekih pisaca i* cvije *(vidi dale pod* 3).

1. lamentari, *vikati kao pištati od žalosti, od jada, od kake god nevoļe. u pravom smislu cvili čeļade, u prenesenom i što se mjesto ńega reče, srce mu, oči, duša, mjesto, zemļa; također u prenesenom smislu i nebo, vjera, i životińa i drugo što.*

a. *neprelazno: a) bez znatnijega čega čim bi se pobliže određivalo značeńe:* Načeše cviliti. Mon. croat. 155. Svak od ńih cviļaše. M. Marulić 88. Duša k tebi cvili. 216. Da grozno ne cvili me žeļno srdačce. Š. Menčetić 8. Ne bi cvilile plačne oči moje. Đ. Držić 425. Da ne bi *(srdašce)* jadovno i grozno cvililo. M. Vetranić 1, 3. Da bismo . . za grijeh cvilili. N. Dimitrović 36. Im'o

bi . . velmi rad zloba srdašcem cviliti. 49. Mnokrat suzami cvilit' me učine. N. Naļoškoviċ 1, 159. Mramor i kami i suh dub od gore cvilil bi suzami, cviliti da more. 1, 237. Da veće nebog ja ne cvilim čemerno. 2, 40. Probud' se, gospoje, da čuješ, tvoj sluga jadovno gdi cvili od jada i tuga. 2, 46. Svaki nas cvili od muke i truda. 2, 88. Ja cijenim, nebesa sa svijemi zvijezdami radi ńe uresa da cvile suzami. 2, 134. Koji cvilite u ogńu ļuvenom. M. Držiċ 4. Ti me izgubi; tijem cvili i tuži. 465. Nemilo cvileći poteče k materi na krilo. D. Rańina 7b. Nitko mńu nikadar ne cvili kruto tač. 19. Vladat' nitko se ne daj zlim žeļami, ako će s suzami da paka ne cvili. 109. Od tuga, ke oči me sile da žeļno tebe rad u plaču sve cvile. 136b. Poļem budu hodit, ter na lazno cvilit pod jelom zelenom. P. Zoranić 24. Paval cvileći i pečaleći se o Korintijani. Š. Budinić, sum. 89. Nijesi tvrda stijena, da od grešnika, koji cvili, pokajana i skrušena molitvu ne ćeš čuti. I. Gundulić 250. Ako ļutoj u boljezni ikad cvilje ti do sada. 272. Ciči, plače, cvili i tuži jak grlica. 457. Moleći i cvileći. M. Jerković 8. Slavić s labutovi ne poju neg cvile. I. Ivaniševiċ 14. Majke plaču, oci cvile. P. Kanavelić, dubr. 9. Svijeh pomagat, koji cvile. Đ. Palmotić, christ. 403. Bolne cvile ńe družice. B. Bettera, or. 15. Od česa ne imamo se mańe čuditi, neg cviliti. M. Bijanković 24. K tebi uzdišemo cvileći i plačući. L. Terzić 279. Cvili, plače. I. V. Bunić, mand. 9. Uzdiše za to i cvili. A. Vitaļić, ost. 13. Čovjek cvili, kad je nbio druga. J. Kavańin 77. Strane, . . . ke pod turskim batom cvile. 87. Kad je sladko tač cviliti. I. Đorđić, mand. 94. Cvili žalosna majka. A. d. Bella, razgov. 205. Kraļestvo . . . cvili zarobļeno . . . od tri sta blizu godina. F. Lastrić, test. m. U koje sve vrime cviļaše žalosno pleme ļusko. 369. Koji *(gradovi)* pod turskim jarmom cvile. A. Kanižlić, utoč. 369. Uzdišući i cvileći kazivao je. A. Kanižlić, kam. 140. Ļuto cvili, pak 'vako govori. A. J. Knezović 15. Koliko će cviliti sinovi i kćeri, kada se budu rastati od dobrih svojih roditeļa? Đ. Rapić S. Smirite se jednom, duše! ne cvilite više. Besjede kr. 79. Ne moj cviliti za što si ubog. M. Zoričić, osm. 108. Puk prid kraļem moleć cvili: prosti sinu, oče! V. Došen 222. Kako cvile, do neba se čuje. A. Kačić, razgov. 28. Ńiovi roditeļi cvile i plaču. M. Dobretić 501. Onomu siromahu, koji prid tobom cvili. Đ. Mattei 181. Plakat ćeš ondi i cviliti a on će se tvojijem suzam rugat. B. Cuceri 50. Na takvi način da bi . . . vira pod nogama cvilila. A. Tomiković 174. Koja je koris da cvile crkovńaci oko božijeh otara radi ļuckijeh opačina? A. Kalić 586. Cvili, tuži gizdava đevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Ako cvili, jest joj za nevoļu. 1, 478. Cvili Miloš kako ļuta guja, jer se Miloš nije naučio podnositi muku i nevoļu. 2, 245. Ļuto cvili, do boga se čuje. 4, 208. Procvilio sužań Milutine u tavnici bana Zadranina, gorko cvili devet godinica. 3, 403. Nešto cvili u Stambolu gradu; da l' je guja, da l' je vila b'jela? 2, 319. Te on cvili jutrom i večerom, dosadio studenu kamenu, a nekmo li caru Sulejmanu. 2, 320. S toga cvilim, nide se ne tješim. 3, 73. A kad paša osta bez očiju, cvili paša kako lastavica. 3, 76. Uze Mijat trostruku kańiju, sve hajduke redom udaraše, oni cvile kao gorske vile. 3, 435. Vi pijete i popijevate, sirotńa u nevoļi cvili. 4, 179. Loznica nam u nevoļi cvili. 4, 249. Cviļela je od raja đevojka, sve od raja do pakleni vrata. Nar. pjes. kras. 1, 117. Cvili, plače sirota divojka. Nar. pjes. ist. 1, 16. Duša plače, duša cvili. 6, 4. Jer će izbaviti ubogoga, koji cvili. Đ. Daniċić, psal. 72, 12. — *b) s instr. i prijedl.* za, *kad se hoće da kaže da tko cvili želeći koga ili što, a to može biti i čeļade umrlo:* Za manom ne cvili. M. Marulić 176. Za kojim cviliti usilno meni jes. Š. Menčetić 165. Za tvojom lipotom meni je sve cvilit. 153. Da se razdilim u taj čas životom, da veće ne cvilim za tvojom ļepotom. N. Naļešković 2, 41. Jer ćemo do umora za tobom cviliti. P. Hektorović 62. Pravo ni, toga da ne zri tva vira, za tobom ki cvili, uzdiše i umira. D. Rańina 94. Rodni tvoj, koga ti sve plačeš u suze, . . . reg bi, da s neba zgar sve veli: mili moj, za mnome ne cvili ni suzi tolikoj. 118b. Za sinovim majke cvile. I. Gundulić 517. Slijediti tvu ļepotu, za kom cvili nebo, zemļa, voda i more, i smrt ista. 267. Do groba cviliti za svima. P. Vitezović, odil. 46. Ļuto cvileć za bratom Andrijom. Nar. pjes. juk. 51. — *c) s akus. i prijedl.* na, *kad se hoće da kaže na koga je žao onome što cvili, na koga žaleći ili žaleći se cvili:* Djaval pakljeni, na koga cvilim ja. M. Vetranić 1, 228. Tuž' se sam na sebe i na tvu sreću cvil'. M. Bunić 43. Ne plačite zarad mene, na vas iste već cvilite. P. Knežević, muka 36. Nit' za čudo nek ne bude što na takve cvilim ļude. V. Došen 66. — *d) s akus. i prijedl.* u, *kad se hoće da kaže u što tko kao izliva svoju žalost cvileći, a to je pjesma, plač, suze:* Slišaje tu pticu u pjesan gdi cvili. M. Vetranić 1, 3. Groznije cvileći u pjesni u moje. 1, 104. Ne moj se čuditi da cvilim u pjesni. N. Naļešković 2, 51. Cvileći u suze prokliňah smrt priku koja mi tač uze razgovor i diku. 2, 109. Bez tebe po vas dan i svu noć sve vile u čudan plač jedan žestoko sve cvile. Đ. Rańina 133b.

b. *prelazno: a) objekat sam* cvil *ili* cvila: Cvilu to mi cviļaše drobna ptica lastovica. Đ. Baraković, vil. 197. Po komu dovoļe grišnikov cvili evil. 310. Cvilu ti mi cviļahu dvije ptice lastovice. Nar. pjes. bog. 129. — *b) objekat za kim ili za čim žali onaj koji cvili, ili koga ili što žali, ili kako zlo, koje žalost zadaje, te žali što se dogodilo.* Cvili još u jadu razliku gospodu. M. Vetranić 2, 56. Jur pojah i cvilih razmirje, rat i boj, kojim se nadilih kroz ļuven nepokoj. 80b. Poču moj cvilit' vaj. D. Rańina 129b. Meni sad nebogu man te je cviliti; me suze ne mogu veće te vratiti. 134b. Vaj, što ću ja sada sam sebe cviliti ali ti od grada zli poraz očiti? M. Bunić 69. I ti po sva doba, o putniče, ńe smrt cvili. I. Gundulić 265. Nu što ćemo cvilit' prije u tvoj smrti, lijepa vilo? ali oči, . . . ali usti? 265. Ja bih dostojal plakati i cviliti oni uzrok od take gorke muke. M. Jerković 44. Cviļahmo u žalosti izgubļeno biće naše. J. Palmotić, dubr. 26. Groznijem u suzami cvilim vašu zgodu priku. 148. Da budu diļe oči me cviliti teških grijeha zlobu. B. Betera, čut. 15. Uz plač jedne pokornice . . . sve grešnike i grešnice učiš grijehe sve cviliti. I. V. Bunić, mand. 42. Žeļna bijela danka cvili robstvo bez prestanka. J. Kavańin 252. Gorko cvilih smrt i muke. 304. Slipi ne cvile svoju nesriću. A. d. Bella, razgov. 205 Jadno cvili svoga brata zarobjena. V. M. Gučetić, pohv. 110. Neka plaču oni i svoje neka cvile nesriće, i imadu što plakati. Đ. Rapić 77. Cviļaše (‚cviļaše') poneseno tijelo svoga učiteļa. Živ. is. 167. Čemu da ja uzdišem za tobom? čemu da te ja cvilim. I. Đordić, ben. 43. Udovice cvile zaručnike. Nar. pjes. juk. 434.

c. *sa* se, *pasivno bez subjekta:* Do istine ima se cviliti i krvavima očima plakati. M. Bijanković 9.

2. *puštati glas nalik na ciku. isporedi* cičati. *a) o daždu, puštati glas koji se čuje kad dažd*

pljušti ili kad što curi. u jednoga pisca XVI *vijeka.* Žitka moga ostanak jur je na smrtni rov, taleći se čas svak u gorkih suzic plov; ni, ni od suz daž ov, ki bružji (‚brusgi') cvileći, da žitka moga tov, ki gine kopneći. P. Zoranić 4[b]. — *b) o citari (vidi i* cičati). *u jednoga pisca prošloga vijeka.* A citare ponajlipše cvile. J. Krmpotić, mal. 17. — *c) o vratima, kolima itd., kao škripati. u Bjelostijenčevu rječniku:* cviliti, kak ti vrata, kola. — *d) o čemu tanku ili oštru, kad se maše ńim, kao zviždati (vidi i* cičati). *u jednoga pisca našega vremena:* Ocjel . . . zrak uz oštar cvili. Osvet. 4, 63. — *e) o prasetu, kao gurikati (vidi i* cičati). *u Bjelostijenčevu rječniku, isporedi* cvilnuti.

3. *u nekih se pisaca nahodi i sa* cvije- *mjesto* cvi-, *prem da u starom slovenskom jeziku* cvěliti *znači i* affligere *i* flere, *opet će u naših pisaca biti* cvije- *samo od tuda što su miješali* cvijeti *sa* cvijeliti *mišleći da treba objema* ije *kad je u jednoj, kao što neki čine i danas. u Menčetića, Vetranića i Nalješkovića nalazi se samo u poznijim prijepisima i samo u sliku, i u Gundulića samo u poznijim prijepisima i skoro samo u sliku. — a) značenje kao naprijed pod* 1: Ali me razdijeli svršeno životom, da srce ne cvijeli za tvojom lipotom. Š. Menčetić 114. Ter se sva od jada za brateom cvijeleći u plaču raspada dušica dijeleći. M. Vetranić 1, 71. Jadovno gdi cvijeli i tuži milos tva, cvileći ter veli riječ po riječ ova sva. N. Nalješković 1, 305. Ljuveno ter cvijeli ma mlados pritužna, ka milos ńe želi. 2, 37. Prvo se stvar pozna, pak cijeni, pak želi; toj mlados moja zna, za tebe ka cvijeli. 2, 48. Bez pristanka cvijeljaše govoreći: zvijer zlosrda proždrije sinka moga. A. Gučetić 223. Blaženi su oni, koji plaču i cvijele. 237. Ko god si, ne cvijeli, ni tvojijem nesrećam kobi dan veseli. I. Gundulić 128. Tko ovo sada nepravedno s Miljenkove smrti cvijeli, kad vas kolik puk se u jedno š ńim raduje i veseli. 169. Plakati, tužiti i cvijeliti pokoru čineći. M. Đivković, bes. 21. K tebi uzdišemo cvijeleći i plačući. M. Divković, zlam. 63[b]. Neka u vijeke predńe slave izgubjenu čas cvijelimo. D. Palmotić, christ. 17. S toga zemlja taj bez ploda plače i cvijeli svoj vaj ljuti. 135. Svak se s groba slavna odijeli ne nahodeć svoga druga, samo mlados tvoja cvijeli nad grobom i čeka ga. I. V. Bunić, mand. 38. Eto, do čijem željno cvijeliš, želeć primaš sve što želiš. I. Đordić, mand. 72. S ljuvezni cvijelit tvoje ljudskom srcu draže je vele. 94. Sada sina, sad cvijeljaše majku i sebe tužnu u ńima. 83. Cvijelim iz dno srca uzdišući. I. Đordić. salt. 121. Spańsko kraljestvo poharano . . . cvijeljaše bez pomoći. I. Đordić, ben. 3. *i u naše vrijeme u nekih pisaca (u kojih se nalazi i* ‚sjerotińa' *mjesto* sirotińa): Što cvijeliš? muka koja ti je? Nar. pjes. juk. 611. Kako, vilo, cvijeliti ne ću? 611. Pa što cvijeli kano djete ludo? Osvet. 1, 31. Kadno jedan u nevoji cvijeli. 2, 107. A kad susjed cvijeli od jada. 3, 119. ‚Sjerotińa' tužna, još nevolna cvijeli progońena. 4, 52. *i istočnijem govorom sa* e *mjesto* ije: Tuži, cveli devojačka majka. Nar. pjes. srem. 36. — *b) značenje kao naprijed pod* 2, *u pisaca našega vremena:* Što no svirke i borije cvjele. Osvet. 2, 175. Lučac pili, tanka struna cvjeli. 3, 9. Bubńi biju a borije cvjele. 3, 95.

CVINČAC, *m.* bupleurum rotundifolium Brot. B Šulek, im. 47. *isporedi* zvinčac.

CVĬPRŃÂK, *m.* rosmarinus officinalis L., *ruzmarin. u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 47.

CVĬRAK, cvirka, *m.* lardi liquefacti frustulum reliquum, *čvarak. u naše vrijeme u hrvatskom primorju. Postanem od* cvrijeti, *prema čemu stoji sa svojim* i *među* v *i r kao* umirati *prema* mrijeti.

CVITOVIĆ, *m. vidi* Cvijetović.

CVJEĆENICA, *f. neka smokva. na Rijeci.* Cvjećenice. F. Pilepić. Cvićenice. B. Šulek, im. 47. *isporedi* cvijetak, cvjetunica.

CVJĚTAČA, *f. a) bilka koja ima cvijet, kojoj se vidi cvijet,* phanerogama. *u jednoga pisca našega vremena.* Fanerogamske su bilke one koje imaju i prašnike i tučkove i zovu se drukčije cvetace. K. Crnogorac, bot. 16. — *b)* brassica botrytis Dec. B. Šulek, im. 48.

1. CVJĚTAN, *m. ime muško. postanem hyp. od* Cvijeto. *Od* XV *vijeka, u spomenicima latinski pisanijem od* XIV, *između rječnika samo u Belinu* (Florus 320[a]). Cvetan. Mon. rag. 1, 138. Cvitana Zuntića. Mon. croat. 76. Cvětanь. S. Novaković, pom. 112. Cvitan Bilas. Norini 84. Cvetan. Prot. šab. mag. 207. Sr. Nor. 1861. 426. Rat 319.

2. CVJĚTÂN, *m. ime ovnu i jarcu.* J. Bogdanović.

3. CVJĚTAN, cvjětna, *adj.* 1. floridus, *pun cvijeta, okićen cvijećem. od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (318[b]), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu i Stulićevu. — Comp.:* cvjětnijî. — *a) u pravom značenju:* Pčele cvjetni vrijes gorom nahode. M. Vetranić 1, 207. Cvjetnima vijencima. D. Rańina 107[b]. Po cvjetnijeh livadah. D. Zlatarić 45[b]. S poljem cvjetnim. I. Gundulić 183. Roža od Jerika, šiba cvitna. F. Glavinić, cvit 280. Gustima cvjetnijem granam zelenima I. Đordić, salt. 101. Plodne i cvjetne livade. I. Đordić, ben. 56. Slikuje me naprave cvjetna zora. I. Dordić, mand. 8. Pletu krunu od lišća trnovijeh, kako da nejna ńegova draga Palestina ljepšu i cvjetniju. Besjede kr. 56. Kad dospije ljepo i cvjetno premaljetje. 174. — *b) u prenesenom smislu:* Nije čudo, u ljubavi ako i tebe divna vila, kom se cvitni tač grad slavi, jos dobila. D. Rańina 114. Da sam vašemu cvjetnomu imenu poklonio *(ime joj je Flora).* D. Zlatarić 84[b]. U prvo još vrime mladosti cvjetne me stavih se spijevati razlike pjesni ja. F. Lukarević 156. Potamńe joj svijetlijeh oči sunce blago i veselo; . . . skupljen oblak zlatnijeh prama proli obilne dažde svoje i potopi svjetlos srama, cvjetnijeh prsi perivoje. I. Gundulić 547. Vi cvjetne casti jeste. J. Kavańin 375. Te zračne oči, ti prešni jezik, to cvjetno lice. B. Cuceri 253. Potisnut mlados najcvjetniju na oružje. Besjede, kr. 100. — *c) adv.* cvjětno, floride. *u Jambrešićevu rječniku (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). — 2. samo u složenijem oblicima: a)* cvjětnî *i* cvjètnî, floris, florum, *što pripada cvijetu, što dolazi od cvijeta.* Pomńiva pčela, koja med u cvitu nahodi, . . . kade ga nakupi i stoji s radosti, scineć trud zaplatit' tom cvitnom sladosti, dođe joj, ko joj dim dosadan ucini, tere joj svu tuj slas zlim jadom zamini. D. Rańina 101. Naberi ruže, . . . pootkidaj cvetne listove. Z. Orlelin 345. Koja *(zemlja)* fali na cvitnomu zelju. J. S. Relković, kuć. 91. Cvetni listići kao u ruže razređeni. P. Bolić 1, 25. Cvetni prah, pollen. J. Pancić, flor. biogr.[2] 447. Jedne pčele cvetni prašak donose. F. Đordević 7. Cvjetni prašak s medom smiješan. J. Živanović, rječ. 28. Sok cvjetni. J. Živanović u Javoru 1879. 1174. ‚cvjetno tijesto' *biće gust sok od cvijeća u jednoga pisca prošloga vijeka.* Što pšeničnim vije s' listom i miješa se cvjetnim tistom. J. Kavańin 21. *biće stiha radi* ‚cvjetno' *mjesto* cvjetno *u jednoga*

pisca našega vremena: Pa mu hvali sunčevo grijaňe i ‚cvijetno' zorom mirisaňe. Osvet. 2, 24. — *b)* cvjètnî: *nedjeļa dana prije velike nedjeļe zove se* cvjètnâ nedjeļa, *i svaki dan u ńoj* cvjètnî, *a po tom i same cvijeti kao jedan dan te nedjeļe zovu se i* cvjetna nedjeļa. *aa) nedjeļa dana:* cvjetna nedjeļa, hebdomas palmarum. Vuk, rječ. 809ᵇ. Pomozi cvjetna i velika! Nar. posl. vuk. 255. — *bb) koji god dan te nedjeļe:* U cvjetnu subotu. P. B. Bakšić 1. U cvitnu subotu. M. Lokušić 11. Cvjetni ponedjeļnik. Vuk, rječ. 809ᵇ. — *cc) cvijeti,* dominica palmarum. *između rječnika u Stulićevu i Daničićevu.* Vʟ nedeļu cvětnu. Ļetop. šaf. 76. V nediļu cvitnu govorenje. Korizm. 78ᵇ. Na cvjetnu nedjeļu besjeda. M. Divković, bes. 337. Na dan od paoma ali ti cvjetnu nedjeļu. 1. Držić, nauk gond. 52. U nediļu cvitnu. B. Kašić, rit. 293. Na cvitnu nediļu. I. Ančić, svit. 9. I. T. Mrnavić, ist. 133. S. Margitić, fala 213. Kad cvjetne pristupaše dan nedjeļe. A. Vitaļić, ost. 65. U cvitnu nediļu, od dobročinstva božijega. J. Banovac, razg. XIV. U nedjeļu cvjetnu. Besjede, kr. 62. U nediļu cvitnu. F. Lastrić, od' 208. Nediļa ova zove se nediļa cvitna. A. Kanižlić, bogoļub. 248. Nedjeļa cvjetna. J. Matović XXII.

CVJÈTANA, *f. ime žensko. postaňem hyp. od* Cvijeta. *dolazi i prije našega vremena.* Cvětana. S. Novaković, pom. 112. Cvjetana. Vuk, rječ. 809ᵇ.

CVJÈTANOV, *adj. što pripada Cvjètanu.* Sin Cvitanov. Mon. croat. 69.

CVJÈTANOVAC, Cvjètanôvca, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom. tako će biti nazvano po čovjeku Cvjetanu, čije je ńegda bilo.* Zemļa u Cvetanovcu. Sr. Nov. 1875. 1091.

CVJÈTANOVAČKÎ, *adj. što pripada Cvjetanovcima.* Cvetanovačka opština. K. Jovanović 102.

CVJÈTANÔVCI, Cvjètanovâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom. istočnim govorom:* Cvetanovci. K. Jovanović 102. *isporedi* Cvjetanovac.

CVJÈTANOVIĆ, *m. prezime, po ocu Cvjetanu. u južnom govoru po ńekim krajevima može* v *ispasti pa se* e *i* j *sastaviti u* ć: *tako prošloga vijeka:* Cetanović. Starino 10, 35. Cvetanović. D. Avramović, sv. gora 216. Schem. segn. 1871. 104. Rat 212. Sem. srb. 1881. 350.

CVJÈTAŇ, cvjětńa, *m.* mensis Majus. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Miseca cvitńa bliže mimošnoga. P. Zoranić 1. Prvi dan miseca cvitńa običaj jest svojim najdražim ļubovcam pridvratja cvitjem i mirisnimi zelji potrusiti i visoke grane od vitih jel . . . na ulicah prid ńih vrata usaditi i tuj svoje žeļe u pisnih pojući izreći. 21ᵇ.

CVJÈTÁŇE, *n.* flos, *cvateńe. isporedi* cvjetati. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (318ᵇ), *Stulićevu i Vukovu.* Prede cvetańa grožđa. P. Bolić 1, 219.

CVJÈTÂR, cvjetára, *m.* florum cultor, homo flores venditans, *tko goji i tko prodaje cvijeće. od* XVI *vijeka, toga vijeka kao prezime, između rječnika samo u Stulićevu.* Vale Cvitar. Mon. croat. 323. Sad cvitari sve u lonce dile. J. S. Reļković, kuć, 382.

CVJETÀRICA, *f.* quae flores colit aut venditat, *žensko čeļade koje goji i koje prodaje cvijeće. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Odgovori mala cvitarica. A. T. Blagojević, kin. 79.

CVJETÀRIČIN, *adj. što pripada cvjetarici.* Moje je malo trgovaňe plodnije nego cvitaričino. A. T. Blagojević, kin. 80.

CVJÈTÂRKA, *f. a) ime bogiňi neznabožačkoj* Flora *prevedeno u Stulićevu rječniku. — b)* anthobium Leach. J. Sloser, kor. 126.

CVJÈTAST, *adj. a)* florulentus, *kao cvjetan. samo u rječnicima Stulićevu* (florulentus) *i Voltiģijinu* (blumicht). — *b)* macula alba in fronte praeditus, *s bijelom biļegom na čelu (isporedi* cvijet *pod 2, f, hh.).* Cvjetasta krava. Vuk, rječ. 809ᵇ. Poznao svoju kobilu doratastu, cvetastu. Prot. šab. mag. 24.

CVJÈTÂŠ, *m. ime muško. postaňem od* Cvijeto. *dolazi i prije našega vremena.* Cvětašь. S. Novaković, pom. 112. Cvitaš. Boca 20.

CVJÈTAŠA, *f. ime ovci.* V. Arsenijević.

CVJETÀŠIN, *m. ime muško. postaňem od* Cvjetaš. *dolazi i prije našega vremena.* Cvětašinь. S. Novaković, pom. 112. Cvjetašin. Vuk, rječ. 809ᵇ.

CVJÈTATI, cvjètâm, *impf.* florere, *cvasti, cvatjeti, cavtjeti. od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Naļeškovića), između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (318ᵇ), *Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu. — Postaňem od* cvijet. *u južnom govoru po ńekim krajevima može* v *između* e *i* j *ispasti pa se* e *i* j *sastaviti u* ć, *te glasi i* ćetati *(vidi u primjerima). u jednoga pisca* XVII *vijeka ima u sliku inf. skraćen* cviti *(vidi daļe pod d.). — a) u pravom smislu (isporedi* cvasti). Rumeno i belo cvitje, kim veselo cvita. A. Čubranović 157. Cvjeta cvijeće po sve kraje. I. Gundulić 133. Sred livada što jutrom zene i cvjeta, večer vene i opada. 241. Zemļa bi prokleta da neplodnom travom cvjeta. Đ. Palmotić, christ. 327. Trgaj cvitje, doklam cvita, doklam živeš, uživaj svita. P. Vitezović, cvit 121. Zeleni se trava i cvita. A. Vitaļić, ost. 51. Nek mi bude cvjetat moći suh hrek pustoj u samoći. J. Kavańin 237. Primirisnu ružu vidim cvjetati. V. M. Gučetić, pohv. 104. Na vrh gore, na kojoj cvjetaju sve raskoše. Besjede, kr. 37. Uzmi cvetalog bosiļka. Z. Orfelin 157. Neki dubi kažu plode, ńeki paka još cvjetaju. N. Marči 39. Jedan bogatac videći svoja poļa i baštine gdje cvjetaju. B. Cuceri 186. Ako cvjeta, ali ne ozrni. Poslov. dan. 1. Netom grana od duba bude osječena, na po se usadena, učini se sva za sebe, sebi raste, sebi cvjeta, sebi plodi. A. Kalić 319. U proleće kad im cveta cveće. Nar. pjes. vuk. 1, 244. Ptice poju, cvetaju ružice. 1, 395. Palice mu listale a jarmovi cvetali. 1, 511. Pod noć tikve cvjetaju. Nar. posl. vuk. 251. Livade da ne ćetaju. V. Vrčević, niz. 24. *nahodi se i kao prelazno, ali samo s gen. partitivnim i kakvijem adv.:* Ti puno cv'jeta ćetala, a malo roda rodila! Nar. pjes. vuk. 1, 333. — *b) u prenesenom smislu (isporedi* cvasti): Cijene . . . mir da im od svud cvjeta. N. Naļešković 1, 167. Jak vjetar prolijeta sva tvoja taj slava, kom lice tve cvjeta. F. Lukarević 309. Vrijeme svakoje da mlados tva cvjeta. 309. Ļuvene radosti cvjetaju s mladosti. 24. Još živļahu i u umstvih cvjetahu. B. Kašić, nasl. 8. Velika uvičbanost cvjetaše. 31. Kad lir s rusom izmiješani na čovječkom licu cvjeta. D. Palmotić, christ. 318. Nije naš'o i jedno čeļade da pravednostim cvjetaše. Živ. is. 63. Na licu bi mu neko tiho osmejavaňe cvetalo. D. Obradović, živ. 87. Ime, koje no će u vike živiti, po državam svima će cvitati. J. Krmpotić, mal. 14. Ka' da će do veka u slavi cvetati. J. Rajić, pouč. 5. Cvjetao je manastir bogastvom, ukrasom, prilozima. S. Ļubiša, prip. 67. Porodica, koja je cvjetala tri vijeka. 46. Cvjetaće ļudi kao trava na zemļi. D. Daničić, psal. 72, 16. — *c)* cvjeta voda, *kad iz ńe izlaze i povrh ńe lete i po ńoj padaju lepirići koji se zovu*

vodeni cvijet (vidi cvijet *pod* 5). Vuk, rječ. 809b. — *d) u jednoga pisca* XVII *vijeka zapadnijem govorom na dva mjesta u sliku jamačno stiha radi skraćen inf.* cviti (‚cvitti'): Ime ću dičiti tvoje misto mita, koje će ti cviti vikom zvrhu svita. P. Vitezović, odilj. 26. Da vam bude spomem vikom cviti. 37.

CVJĚTAV, *adj.* florulentus, *cvjetast. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CVJETĚŃAČA, *f. bijela smokva koja rano prispije. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* cvijetak.

CVJĚTEŠA, *f. ime cvjetastoj kozi.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

CVJĚTIČÂR, *m.* thalycera Er. *u jednoga pisca našega vremena, koji će biti i načinio riječ.* J. Šloser, kor. 277.

1. CVJĚTIĆ, *m. dem.* cvijet, flosculus. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* U cvitiću živa je gizda, živ je miris. A. d. Bella, razgov. 231. Majstorskoga kog cvitića u ńem nije. P. Knežević, živ. 63. Razlike poļske cvitiće zbiraše u rukovet. I. J. P. Lučić, izk. 32.

2. CVJĚTIĆ, *m. u Hercegovini na granici dalmatinskoj blizu Imoskoga mjesto gdje je sastanak zove se zapadnijem govorom* Cvitića most. Zemļop. bos. 56. Glasnik 20, 314. 491. 22, 18. 65. *u jednoga pisca našega vremena i* Cvetkovića most. T. Kovačević, bos. 88.

CVJĚTIĆANIN, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. gor. kar. 1880. 17. Cvetićanin. Boca 17. J. Bogdanović. *pogrješka* Cvetińanin. Šem. prav. 1878. 63.

CVJETIĆI, *m. pl. selo u Bosni u travničkom okrugu. zapadnijem govorom* Cvitići. Statist. 65.

CVJĚTIMÎR, *m. ime muško,* XV *vijeka. zapadnim govorom* Cvitimir. Mon. serb. 248. Daničić 3, 447.

CVJĚTIŠIĆ, *m. prezime,* XVI *vijeka. zapadnijem govorom* Cvitišić. Mon. croat. 200.

CVJETIŠTE, *n.* floralia. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* cvjetištvo *u istom značeńu; oboje bez sumńe načińeno za rječnik.*

CVJĚTKA, *f. a) ime žensko, hyp. od* Cvijeta. *prije našega vremena.* Cvětьka. S. Novaković, pom. 112. — *b) ime kobili cvjetastoj.* J. Bogdanović. *i kravi.* M. Vaļavac. — *c)* cvetka svetog Ivana, chrysanthemum leucanthemum L. B. Šulek, im. 46.

CVJĚTKO, *m. a) ime muško, hyp. od* Cvijeto. *Od* XV *vijeka, između rječnika u Belinu* (Florus 320a), *Vukovu i Daničićevu. između* c *i* j *može* v *ispasti te glasi i* Cjetko; *a kad* v *ispadne, može se u južnom govoru po ńekim krajevima* c *i* j *sastaviti u* č, *te glasi i* Četko *(vidi dalje).* Cvětko. Spom sr. 1, 145. Kmet po imenu Cvitko. Mon. croat. 93. Cvitko. M. Gazarović VIII. J. Banovac, isk. 6. Te je Cvjetko ne može otvorit. Pjev. crn. 145. *bez* v: Cjetko Vlastelinoviću. Pjev. cr. 144. Ide Cjetko od druga na druga. 145. — *sa će mjesto* cvje: Skoči Četko. Pjev. crn. 115. Mirkovića Četka iz Bańana. Ogled. sr. 148. Od Grahova Četka barjaktara. Nar. pjes. vuk. 5, 355. Četko. Vuk, rječ. 760a. V. Vrčević, niz. 1. 165. — *dolazi* XVI *vijeka i kao prezime:* Jur(a)j Cvetko. Mon. croat. 293. — *b) ime jaren.* J. Bogdanović. — *c) ime cvjetastu konju.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

CVJĚTKOV, *adj. što pripada Cvjetku. od* XIV *vijeka.* Nadь Cvětkovu padь. Mon. serb. 199. Daničić 3, 447. Sin Cvětkov. Mon. croat. 50. U Cvetkovom potoku. Sr. Nov. 1867. 449. — *sa će mjesto* cvje *(vidi kod* Cvjetko): U Četkovoj livadi. Sr. Nov. 1873. 923.

CVJĚTKOVAC, Cvjětkôvca, *m. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj. u mješťana kajkavski* Cvetkovec. Pregled 72. Schem. zagr. 1875. 163. — *b) mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom:* Dan orańa u Cvetkovcu. Sr. Nov. 1863. 141.

CVJĚTKOVIĆ, *m. a) prezime, po ocu Cvjetku. od* XV *vijeka.* Marinьko Cvětьković. Mon. serb. 497 Daničić 3, 447. Cvetković. Prot. šab. mag. 50. D. Avramović, sv. gor. 205. Rat 389. Šem. srb. 1881. 350. — *b) ime selima: aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj:* Cvetković. Pregled 34. Schem. zagr. 1875. 87. — *bb)* Cvetković Brdo, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled 41. Schem. zagr. 1875. 188. — *isporedi* Cvjetkovići.

CVJĚTKOVIĆ BĚRDO, *n. vidi kod* Cvjetković.

CVJĚTKOVIĆI, Cvjětkovîcâ, *m. pl. ime selima. isporedi* Cvjetković. *a) selo u Hrvatskoj* XV *vijeka, može biti isto koje sada pišu* Cvetković *(vidi kod* Cvjetković). Jakovčić iz Cvětković. Mon. croat. 86. — *b) selo u Srbiji u okrugu užičkom:* Cvetkovići. K. Jovanović 154.

CVJĚTLÎN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj:* ‚Cvietlin'. Schem. zagr. 1875. 31. Cvetlin. Pregled 49.

CVJĚTNA, *f. ime žensko. od* Cvijeta. *dolazi i prije našega vremena:* Cvětьna. S. Novaković, pom. 112. *u južnom govoru po ńekim krajevima može ispasti* v, *pa se* c *i* j *sastaviti u* č: Četna. Vuk, rječ. 760a, *gdje se dodaje da se tako govori u Crnoj Gori i da se najviše nadijeva onima koje se rode na cvijeti.*

CVJĚTNÎ, *adj. vidi kod* cvjetan.

CVJĚTNICA, *f. a)* dominica palmarum, *cvijeti. isporedi* cvjetna nedjeļa *(kod* cvjetan). *od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (276b) *i Bjelostijenčevu* (252a). *može imati uza se i riječ* nedjeļa. Jest trgovce iz crikve zagnal . . . na cvetnicu. Postila 1562. 125. Ulize na cvitnicu u Jerusolim. F. Glavinić, cvit 87. Od nediļe cvitnice do nediļe bilice. A. Kadčić, bogosl. 148. U petak prid cvitnicu. A. Kanižlić, utoč. 318. Prija nediļe, što se proziva cvitnica. Turl. blago 2, 48. Danas nam je svanula cvjetnica. Osvet. 3, 99. U Dalmaciji se cvijeti zovu i cvitnica. M. Pavlinović. *i u Srbiji se po okolini niškoj cvijeti zoru i* cvetnica. — *b) u jednoga pisca prošloga vijeka prevedeno ime bogińi neznabožačkoj* Flora: Vila . . . vridna da se mati lipoga prolića i još ima zvati božica od cvića; . . . Cvitnicom naziva ńu svatko u gradu. A. Kanižlić, roż. 15.

CVJĚTNIĆ, *m. a) prezime, po materi Cvjetni.* XVII *vijeka.* Sužńa Cvitnića. Starine 11, 124. *isti se na drugom mjestu naziva* Cvijetić. Starine 11, 125. — *b) ime selima: aa) dva sela u Bosni u okrugu bihaćkom:* Veliki *i* Mali Cvetnić. Statist. 53. — *bb)* Cvetnić Brdo, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled 37. Schem. zagr. 1875. 191.

CVJĚTNIĆ BĚRDO, *n. vidi kod* Cvjetnić.

CVJĚTNÎK, *m.* floralia. *isporedi* cvjetńak. *u jednoga pisca prošloga vijeka (ima i u Stulićevu rječniku, ali iz ruskoga). u prenesenom smislu.* Vrijeme pak je meju ńima ńe znan cvjetnik izabrani. J. Kavańin 351.

CVJĚTŃÂK, *m.* floralia, *vrt za cvijeće. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i*

Stulićevu. U pravom i prenesenom smislu. Koji smo stabla sveta u ovomu vrtlu ali ti cvitńaku crkve svete. S. Margitić, šala III. Cvitńak, koji se pomļivo plive. A. Bačić 254. Juže, . . . raspuši cvitńak moj. F. Lastrić, test. 249. Natopiti cvitńak s. crkve. 247. Cvitńak nasaden razlikim cvitjem. F. Lastrić, svet. 46. Otalo s ovimi suhimi ružicami, nojma ńima u cvitńaku ovomu mista. A. Kanižlić, utoč. 279. Da idemo . . . u cvitńak slave tvoje. A. Kanižlić, bogoļub. 530. Posadi vinograde, uredi cvitńake. D. Rapić 308. Perivoj ili cvitńak, koji se plive. J. Banovac, sab. 26. Ti si cvitńak priugodni. P. Knežević, pism. 75. Šetam se po raskošnih cvitńacih. I. Velikanović, prik. 51. Kud po baščah cvitńaci su stari, ńima zemļu popravļati mari. J. S. Reļković, kuć. 401.

CVJÈTNÎ, *adj. vidi* cvjetni *kod* cvjetan *pod* 2, *b.*: cvjetńa nedjeļa, dominica palmarum. *u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka:* U nediļu cvitńu. I. Bandulavić 77. Od cvitńe nediļe do mladoga uskrsa. A. Bačić 324.

CVJÈTOBER, *m.* florilegus. *u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu* (1, 311b). *samo prevedena za rječnik latinska riječ.*

CVJÈTÒBERAC, cvjetòbêrca, *m.* florilegus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 970a). *samo prevedena za rječnik latinska riječ.*

CVJETÒBRÂČ, cvjetobráča, *m.* florilegus. *samo u Jambrešićevu rječniku* (1, 311b). *samo prevedena za rječnik latinska riječ.*

CVJETOBRÀTVA, *f.* florilegium. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, za koji je i načińena* (1, 570a).

CVJETOČICE, cannabis sativa (mas) L. *u jednoga pisca našega vremena:* ‚cvetočice'. B. Šulek, im. 46. *je li to sredńega roda nom. sing. ili je ženskoga nom. pl., ne zna se.*

CVJÈTOJE, *m. ime muško. od* Cvijeto. *dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Cvêtoje. S. Novaković, pom. 112. Cvetoje. Golubica 5, 205.

CVJÈTOJEVAC, Cvjètojêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom:* Cvetojevac. K. Jovanović 115.

CVJÈTOJEVIĆ, *m. prezime, po ocu Cvjetoju. u naše vrijeme.* Boca 17. 32.

CVJETOĻUB, *m.* anthaxia Esch. *u jednoga pisca nušega vremena, koji će biti i načinio.* J. Šloser, kor. 386.

CVJETÒNOS, *m.* florifer. *samo u Jambrešićevu rječniku, za koji je i načińen* (1, 311b).

CVJETÒNOSAC, cvjetònosca, *m.* florifer. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, za koji je i načińen* (1, 570a).

CVJETÒNOSICA, *f.* florifera. *samo u Bjelostijenčevu rječniku, za koji je i načińena* (1, 570a).

CVJETONÒSIJE, *n. vidi* cvijeti. *riječ iz crkvenijeh knjiga prešla u narodne pjesme. između rječnika samo u Vukovu.* Kad je bilo na cvetonosije. Nar. pjes. vuk. 2, 158. Pred Ristovo pred cvjetonosije. 4, 175. 303.

CVJÈTOŃA, *m. cvjetast vo,* bos notam albam in fronte habens. *u Vukovu rječniku. u južnom govoru može ispasti* v, *pa se* e *i* j *sastaviti u* é, *te glasi i* ćetońa. Vuk, rječ. 760a.

CVJÈTOPÂD, *m.* florum casus, florum prolapsorum ingens vis. *samo u Stulićevu rječniku, s tumačeńem koje je stavļeno.*

CVJETÒPLODAN, cvjetòplodna, *adj. vidi* cvjetorodan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

CVJETÒRODAN, cvjetòrodna, *adj.* florifer. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 570a) *i Stulićevu. riječ nepouzdana.* Loze cvetorodne. Bjelostjenac 1, 570a.

CVJÈTOŠ, Cvjetòša, *m. muško ime. postańem od* Cvijeto. *dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu.* Cvêtošь. S. Novaković, pom. 112.

CVJÈTOŠA, *f. ime kozi cvjetastoj. samo u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Grbļu).*

CVJÈTOVA, *f. ime cvjetastoj kravi. u Lici.* V. Arsenijević.

CVJÈTOVAC, Cvjètôvca, *m. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu biogradskom u selu Vreocima.* Ńiva u Cvetovcu. Sr. Nov. 1867. 390. 477.

CVJETÒVIT, *adj.* florulentus, *cvjetan. od* XVI *vijeka.* Ako vidiš *(u snu)* nebo cvjetovito, toj prilikuje praznost i taštu slavu. Zbor. 135. Cvetovite bašče. D. Obradović, bas. 450.

CVJETOVŃA, *f. selo u Bosni blizu Fojnice.* Schem. bosn. 1864 41.

CVJETOŽDER, *m.* anthophagus Grav. J. Šloser, kor. 125.

CVJÈTUĻA, *f. a) ime cvjetastoj kravi.* Vuk, rječ. 809b. J. Bogdanović. — *b)* ranunculus acris L., *ļutić, izjed. u Bosni.* V. Arsenijević. — *c) selo u Srbiji u okrugu podrinskom:* Cvetuļa. K. Jovanović 135.

CVJÈTUĻAC, Cvjètûļca, *m. čovjek iz sela Cvjetuļe. dolazi i mjesto prezimena.* Gaja Cvetuļac. Prot. šab. mag. 192.

CVJETÙNICA, *f. smokva koja se zove i* cvijetak, *koji vidi. prošloga vijeka.* Cvjetunice nezdrele, kad se meče, budu zdrele. Poslov. dan. 12.

CVÓKA, *f. koliko se jedan put može srknuti. samo u gen. sing. u poslovici i iz ńe u Vukovu rječniku* (cvókê 810a): U poke *(po oke)* nema ni cvoke. Nar. posl. vuk. 334. — *Postańe vidi kod* cvokati.

CVÓKÂŃE, *n.* osculatio crepitans. *u Vukovu rječniku. isporedi* cvokati.

CVÓKATI, cvôkâm, *impf.* osculari cum crepitu. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* cmokati, cmakati. *Postańa tamna: može biti od kor.* svak, *sisati, teći, točiti, kome je promijeńeno* s *na* c.

CVÒKNUTI, cvôknêm, *pf.* osculari cum crepitu. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od* cvokati. *isporedi* cmoknuti. Povuku dijete za uho i ustima kao cvoknu. Vuk, nar. posl. 232.

CVOKÒTÂŃE, *n.* crepitatio dentium. *isporedi* cvokotati. *samo u Vukovu rječniku.*

CVOKÒTATI, cvòkocêm, *impf.* dentibus crepitare, *držćući udarati zubom o zub (kao što čini ozeblo čeļade). samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srijemu). isporedi* cokotati, *gdje vidi i akcenat. — Postańem od* cvokati, *kojemu se značeńe samo rašírilo i na druge glasove nalik na one koji se ńim kazuju.*

CVÒLIKA, *f.* scapus, tibia, cicuta. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu (gdje najprije dolazi, i to u značeńu koje vidi dale pod c.), u Voltiğjinu (u istom značeńu) i u Vukovu (u značeńu koje vidi pod a.). Pred* v *stoji* c *mjesto* st *(u starom slorenskom* stvolъ *i* cvolъ, *ruski* stvolъ, *češki* stvol). *Korijen može biti* stva *(od* stu), *stajati. isporedi* svolina, camolika. — *a) stablo u prorasla crnoga luka, na kojemu je gore sjeme. samo u Vukovu rječniku, gdje se tako i tumači. isporedi* bačva *pod* 2, bik, vreteno. — *b)* tibia, *golijen. u Srbiji.* Ļ. Kovačević. I. Pavlović. — *c)* cicuta

kukuta. Mikalja. Voltiği. Ļ. Kovačević. conium maculatum L. B. Šulek, 48. *isporedi* cvolina.

CVÒLINA, *f.* cicuta, *kukuta*. *u rječnicima Belinu* (192b) *i Stulićevu*. biasolettia Koch. Šloser-Vukot., flor. 501. conium maculatum L. B. Šulek, im. 48. *isporedi* cvolika *i* svolina, *s kojima je jednoga postaña*.

CVÓÑAK, cvóñka, *m.* nihil. *u naše vrijeme*. Nemam ni cvoñka, t. j. nemam ništa; dobiće cvoñak, t. j. ništa ne će dobiti. Ļ. Kovačević. V. Ilić. B. Mušički. I. Pavlović. *isporedi* coñak. *postañem može biti da je od* cvoknuti, *izgubivši* k, *a značilo bi toliko koliko bi tko mogao uzeti u usta cvoknuvši. isporedi* cvoka.

CVÓRAC, cvórca, *m. vidi* ckvorac, *od kojega je i postao izgubivši* k. *samo u Mikaljinu rječniku* (45b. 587a). Glas od cvorca. Mikalja 45b.

CVŔCA, *m.* homo rudis, *prostak, geak. u naše vrijeme u Srbiji*. Kad se cvrca napije, ne zna šta radi. Kad se cvrca dokopa vlasti, da bog sačuva. Ļ. Kovačević. *Neznana postaña*.

CVŔČAK, cvŕčka, *m. a)* cicada, gryllus. *isporedi* črčak, čvrčak, šturak. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (insecti genus). gryllus campestris L. K. Crnogorac, zool. 156. — *b)* fringilla spinus, *čižak*. J. Ettinger 155. — *Postañem od* cvrćati.

CVŔČÁÑE, *n.* stridor. *isporedi* cvrčati. *samo u Vukovu rječniku*.

CVŔČATI, cvŕčîm, *imp.* fritinnire, stridere. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu. Kor.* skvark, *od* skvar, *praskati. isporedi* čvrčati, črčati, skvrčati, kvrčati, cvrijeti, skvara. *korijenu je otpalo* s, *a od* k *postalo* c. — *Cvrči mala ptica, skakavac, cvrčak, popak i drugi, i što se na ogñu topi ili peče ili gori, kakva židina kad se prolije na što vruće*. Sirena, nika morska ptica, plače ali ti cvrči vele gorko. S. Margitić, fal. 266. Stižu od vrsti svake cvrčeć crnoglavke. A. Kanižlić, rož. 6. Stričaci gdi cvrče. J. S. Reļković, kuć. 368. Cvrče Turci u kuli gorućoj kano buļci na žeravi vrućoj. Osvet. 1, 74.

CVŔČEŽ, *m. cvrka od čega masna kad se peče ili kad gori, prštañe. isporedi* cvrcati. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi*. Žežak ļemeš na prsi mu tura, zasmrdeše prsi u junaka, smrde prsi i cvrčež ih stoji. Pjev. crn. 92.

CVŔČA, *f.* ova frixa, placenta de ovis, *pečena jaja razmućena. u Mikaljinu rječniku* (54a. 487a). *Od* cvrijeti.

1. CVŔĆE, *n. a)* coctio in sartagine, *pržeñe. samo u Bjelostijenčevu rječniku*: ‚cvrtje'. — *b)* cibus frixus, *prženo jelo. u Bjelostijenčevu rječniku*: ‚cvrtje'. P. Brantner. Mladenci idu po ‚cvrtju', kad poslije vjenčaña pohode rodbinu i susjede te ih goste ‚cvrtjem'. F. Hefele. — *Od* cvrijeti.

2. CVŔĆE. *selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statis. 75. *rod se ne zna ni akcenat*.

CVŔÉÑE, *n.* liquefactio, *topļeñe (masti). u Bjelostijenčevu rječniku. Od* cvrijeti.

CVRGLI, *m. pl. voćke koje ne rastu visoke, nego ostaju male, niske. isporedi* cverglin, *s kojim je riječ jednoga postaña. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da je isto što i* cverglin *i da se govori u Zagorju hrvatskom*. B. Šulek, im. 48. *riječ nije su svijem pouzdana: ko je zapisao, može biti da je izostavio* e *misleći da ne treba*.

CVRGUĻITI, cvrguļim, *impf.* fritinnire. *isporedi* cvrčati, *s kojim je jednoga postaña promijenivši* k *u korijenu na* g. Lastovica pod oblakom rano cvrguļi. Jačke 224.

CVRIJÈTI, cvrêm, *impf.* frigere, liquefacere, *pržiti, topiti (mast, salo). samo u rječnicima Mikaljinu* (frigere 53b) *i Bjelostijenčevu (u oba značeña). u pošljeñem i reflex.* sa se: cvrem se. *part. praet. pass.* cvrt. *Mikaļa* 54a. *Od kor.* skvar, *praskati, prštati, od kojega je i* skvara, ckvara, čvariti, cvirak. *korijenu se s promijenilo na* c, *a* k *ispalo. isporedi* ckvrļeti, ckvrliti, *gdje se još drži* k.

CVRK, *m.* verticillus, *prešļen. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (61b). *riječ veoma nepouzdana: može biti da je zlo ispisana iz Belina rječnika, gdje glasi* zvrk (335a).

CVŔKA, *f.* clangor, stridor. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* čvrka. *Od korijena od koga je* cvrćati. — *a) cvrka koja biva kad ptice cvrče*: Po granah je cvrka. A. Kanižlić, rož. 6. Sinice počeše se klati, ustade piska i cvrka. Đ. Rapić 62. Sinice malo uz kosove cvrku učestale. Osvet. 4, 30. — *b) cvrka je i kad dijete vrišti. vidi* vriska. Stade cvrka d'jete u bešici. Nar. pjes. petr. 2, 385. — *c) cvrka je kad što na ogñu cvrči (vidi kod* cvrćati): Stade cvrka na vatri košuļe *(gujine)*. Nar. pjes. petr. 2, 39. — *d) cvrka je i kad što zvekeće. vidi* zveka. Stade cvrka toka i ilika. Nar. pjes. kras 1, 96.

CVŔKÁÑE, *n. vidi* cvrćañe. *u jednoga pisca prošloga vijeka*. Malo bi oni tu za atar tvojega cvrkaña stajali *(govori slavuj čvrčku)*. D. Obradović, bas. 223.

CVŔKATI, cvŕčêm, *impf. vidi* cvrćati. *u jednoga pisca prošloga vijeka*. Videći cvrkati od žestine vatrene meso. A. Tomiković 108.

CVŔKNUTI, cvŕknêm, *pf.* fritinnire, stridere. *isporedi* cvrćati, *s kojim je i postaña jednoga. Od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu*. — *a) kad se što na ogñu topi ili kad se što vruće baci u vodu*: Kako no da metneš . . . masla na vruću pršuļu, tako cvrknu oni svijetñak i rastopi se. M. Divković, nauk 305. Brže bolje baci meso sa žerave u vodu, a meso k'o vruće cvrknu. Nar. prip. bos. 1, 58. — *b) kao ciknuti, vrisnuti, pisnuti*: Udari je pleskom uz obraze, . . . cvrknu cura kano golubica kad upane u panğe jastrebu. Nar. pjes. juk. 437.

CVŔKÛT, *m.* clangor, *cvrkutañe ptičje*. I. Pavlović.

CVRKÛTÁÑE, *m.* clangor. *isporedi* cvrkutati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu*. Cvrkutañe ptica. S. Tekelija u Letop. 120, 15. Razgone vrapce, koji svojim cvrkutañem ne daju čoveku zaspati. M. Đ. Milićević, jur. 59.

CVRKÙTATI, cvŕkućêm, *impf.* fritinnire. *isporedi* cvrćati, *od čega je i postalo kao dem. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu*. Kliću, kreče i cvrkuću *(ptice)*. A. Kanižlić, rož. 6. Kad stari čvrčak pukne, izidu iz ñega mladi, koji glasnije cvrkuću nego stari. D. Obradović, sov. 67. Eho šuškav cvrkuće. J. Rajić, boj 119.

CVRKUTIĆ, *m.* cychrus Fab. J. Šloser, kor. 4.

CVŔĻAK, cvŕļka, *m. vidi* čvrļak. *u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Mikaljinu rječniku* (45b. 587a). Jato ga *(vinograd)* pokrilo cvrļak, grozd ne ojde. M. Marulić 57.

1. CVŔĻITI, cvŕļîm, *impf. vidi* cvrijeti, *od čega je i postalo, i to od ñegova part. praet. act.* u. *isporedi* ckvrliti. *u jednoga pisca prošloga vijeka*. Druga cvrļi slaninu na tavi. J. S. Reļković, kuć. 67.

2. CVŔĻITI, cvŕļîm, *impf.* stridere, *prštati (kako biva kad se što prži). postaña istoga ko-*

jega je cvr|iti *pod* 1. *isporedi* ckvr|eti. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Kada pusta ogńem planu kula, kako pršti drv|e i kameńe, kako l', kosi cvr|e na ug|eńu. Osvet. 1, 68.

CVŔNÔST, cvŕnosti, *f. vidi* ckvrnost, *od koje je i postala izgubivši* k. *samo u Mikaljinu rječniku:* čistiti ha|ine od cvrnosti. 817a.

CVŔŃĚŃE, *n.* jejunii violatio. *isporedi* cvrńiti. *u Lici.* Misliš da je ono cvrńeńe ńegovo slatko. J. Bogdanović.

CVŔŃITI, cvrńîm, *impf.* jejunium violare, *mrsiti jedući što god mrsno osim mesa. upravo* ckvrniti *(od čega je i postalo izgubivši* k *i promijenivši* n *na* ń*), pa se govori u rečenom smislu. u Lici. prelazno.* Đekoji petak i srijedu cvrńim. Ne cvrńim ja ni jednoga dana, nego čisto postim. J. Bogdanović.

CVRTKOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. 41.

CVRŽICA, *f.* ammobius Guerin. *u jednoga pisca našega vremena.* J. Šloser, kor. 541. Cvržice živu uz morske obale. 543.

Č

1. ČA, *vidi kod* što.

2. ČA, *vidi kod* čiča *(stric).*

ČABA, *f. ńeka morska životińa. u jednoga pisca prošloga vijeka. može biti griješkom mjesto žaba.* Morske čabe, ježi drački. J. Kavańin 409.

ČABANOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* D. Avramović, sv. gora 277.

ČÀBAR, čàbra, *m.* labrum, lacus, *sud od duga s jednijem dnom a gore su dva uha, viši nego širi, veličine različne: najveći je koji mogu dvojica nositi među sobom; prema običnom može biti i od srebra skoran. Akc. se mijeńa samo u gen. pl. kad nema* -ov-: čabárâ, *a kad ima* -ov-, *onda ostaje bez promjene, samo su još oba zadńa sloga duga:* čàbrôvâ. — *Iza* č *umetnuto je* a *mjesto* ь. — *Dolazi od* XIV *vijeka, toga vijeka još sa* ь *iza* č, *a sa* a *od* XV *(vidi u primjerima): između rječnika u Vrančićevu* (cadus), *u Mikaljinu* (labellum), *u Bjelostijenčevu* (čabar *i kajkavski* čeber, cadus, urna major, orca, trua, labrum), *u Jambrešićevu (kajkavski* čeber, cadus), *u Stulićevu* (vas praefinitae capacitatis ad dimetiendum frumentum etc.), *u Vukovu* (labrum, vas aquale) *i u Daničićevu* (čьbrь, lacus vinarius). — *Postańem od star. ńem.* zubar, *sud od dva uha.* — 1. *u pravom smislu:* Da daje vsaki porь čьbrь vina crьkvi. Glasnik 15, 287 Što su davali carьstvu mi čьbre vina, tozi da daju crьkvi. 287. S vinogradi i 20 čьbьrь. Glasnik 27, 292. Ļudije crьkovnii da daju crьkvi: kuća dvê vêdre *(štamparskom griješkom* ‚vêdra') zvonьčate, koja su četiri, u čьbьrь *(štamparskom griješkom* ‚čabarь') svetago Nikoli. Glasnik 24, 246. Dva suda srebrьna, ki se imenuju čabri, a potezaju na mêru oba čabra 44 litre i 2 unče Spom. sr. 2, 64. 67. Mogau u ńega stati . . . oko tri sta čabrova vode. E. Pavić, ogled. 289. Poslije berbe ne vaļa mlado vino za dugo u kacah i čabrovih na sunce ostaviti. I. Jablanci 212. Nego vodu do ńega donesu, i iz čabra prid ńega istresu. M. A. Reļković, sat. 159. Čabrove, kade i kese za cеđeńe vina spraviti. Z. Orfelin 99. Čabar pun čiste vode. D. Obradović, bas. 295. Među sobom vino doniješe, do dva čabra crvenoga vina. Nar. pjes. vuk. 2, 225. Al' se Marko vina napojio, popio je ravan čabar vina, drugim čabrom końa napojio. 2, 228. Jedan čabar žežene rakije, po dva čabra crvenoga vina. 2, 389. Čabar sira na ramenu nosi. Nar. pjes. petr. 2, 15. U našega čabra gvozdene uši (reku žene kad ko pripovijeda u kući za kaku bolest ili za kaku drugu nesreću, koja se de dogodila). Nar. posl. vuk. 333. Zelene jagode *(od grožđa)* sa šepurinama u čabar bacaju. P. Bolić 2, 136. No si eto ka' čabar debeo. P. Petrović, vijen. 48. — 2. *ime selima: a) selo u hrvatskom primorju u podžupaniji delničkoj.* Pregled 13. Schem. segn. 1871. 76. — *b) selo na Ibru više Zvečana.* S. Novaković, zemļ. 15. *na karti* ‚Cabre'.

ČABDAD, *m. grad u Italiji blizu Mletaka, tal.* Cividale. XIII *vijeka. od star. tal.* civitate *(isporedi* Captat). Gospodinu markezu š Čabdada. Mon. croat. 4. 40.

ČÀBDÎN, Čabdína, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Schem. zagr. 1875. 87. Pregled 34.

ČABERI, *vidi kod* gaj.

ČABIĆ, *m. selo ne daleko od Dečana k istoku među selima Drsnikom na Drinu, Đurđevikom i Mlečanima,* XIV *i* XV *vijeka.* Selo Čabićь. Glasnik 11. 12, 19. Mon. serb. 265. Meda Čabiću. Glasnik 11. 12, 24. Mon. serb. 93. Daнь mu zaselьkь Čabiću Dobrodole. Glasnik 11. 12, 57. U Čabići. Mon. serb. 97. *govorilo se i u množini:* Selo Čabiće. Mon serb. 93. U Čabićihь. Glasnik 11. 12, 60. Daničić 3, 457.

ČABIĆANIN, *m. čovjek iz sela Čabića.* Čabićane. Glasnik 11. 12, 95.

ČABIĆI, *m. pl. vidi* Čabić.

ČABLO, *bez sumńe pogrješka mjesto* cablo *u Stulićevu rječniku.*

ČABRAG, *m. mjesto u sjevernoj Ugarskoj.* XVI *vijeka.* Levu, Čabrag i Muran grade vojska Ferdinanda kraļa rvala je. P. Vitezović, kron. 146.

ČABRÁJI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled 66.

ČÀBRÂN, *m. ime jarcu.* J. Bogdanović.

ČÀBREN DÒLAC, Čàbrena Dóca, *m. mjesto na otoku Braču* XIII *vijeka.* ‚Cьbrьenь dolьcь'. Starine 13, 207. *zapisano nepouzdano, jer se* ê *može čitati i* ja *a* n *može biti i* ń.

ČÀBRENÎ, *i* čabrènî, *adj.* labri, *što pripada čabru. samo u Vukovu rječniku:* n. p. čabrene uši. 817a.

ČÀBRENICA, *f. vidi* čabrica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Dok pomuzem ļadu ovaca i namuzem dvadest čabrenica. Nar. pjes. vuk. rječ. 817a.

ČÀBRENÎK, *m.* pertica portando labro, *motka na kojoj se nosi čabar. isporedi* čabreńak. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Čabrove, čabrenike, kade i kese za cеđeńe vina opraviti. Z. Orfelin 99. Pronesoše ga na čabreniku (reče onaj koji po drugi put ne će što da kaže). Nar. posl. vuk. 264.

ČÀBREŃÀK, *m. vidi* čabrenik. *u naše vrijeme,*

između rječnika samo u Vukovu. Iza mojih leda stoji njegov Maksim s čabreńakom. M. Đ. Milićević, već. 279.

ČÀBRICA, *f.* labellum, *sud kao mali čabar. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* I sol opet u čabricu divaj. J. S. Reļković, kuć. 408.

ČÀBRIČICA, *f. dem.* čabrica. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀBRIĆ, *m. dem.* čabar. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu (kajkavski* čebrić*) i u Vukovu.* Uļegnem u podrum, da pretočim čabrić vina. S. Ļubiša, prip. 205.

ČÀBRINA, *f.* vectigal vini, *vino što su seļaci davali vlastelinu od vinograda koje su radili.* XV *vijeka u jednom spomeniku i u Daničićevu rječniku* (3, 480). *isporedi* čabar. Osvobodihь odь žirovnice i odь čьbrine. Mon. serb. 571.

ČÀBRÎŠTA, *n. pl. neko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Čabrištima. Sr. Nov. 1874. 115.

ČABRÒNOŠA, *m.* portans labrum, *koji nosi čabrove, kao kad se bere vinograd. samo u Vukovu rječniku.*

ČÀBRÛN, čabrúna, *m.* tigillum, *gredica. samo u rječnicima Mikaļinu* (40ª. 41ª. 121ª), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Čabruni pripričani, transtra. Mikaļa 41ª. *Biće od tal.* sciavero *(može biti* sciaverone*), daska ili brvno što se udara povrh čega te ostaje da se vidi.*

ČÀBUĻA, *f. planina u Hercegovini ne daleko od Mostara.* Schem. herc. 1873. 16. Glasnik 20, 312. 22. 66.

ČÁČAČKÎ, *adj. vidi* čačanski. Čačačka crkva. Vuk, dan. 1, 35.

ČÁČAK, čáčka, *m.* salebrae, *grude po putu od kala smrzla ili osušena i kameńe koje po putu strši iz zemļe. isporedi* čagaļ. *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (lutum congelatum, *s dodatkom da se govori u Srijemu i Hrvatskoj). — Iza* č *umetnuto je a mjesto* ь. *Kor.* skak, *stršiti, bosti, tiskati. isporedi* čkati, čackati, čkakļati, škakļati. *korijenu je otpalo* s. — 1. *u pravom značeńu:* Kada zima sve potoke skori i po mlinih vretena zapori il' putove učini u ništo, s vozom nisi da nikuda prist'o, onda s vrićom kuď neg u suvaru. Za to svako poveće seliste u potribi seb' suvaru ište, koju dobro nek i uzdržaje, da mlit' more kad puta nestaje: maće u ńoj rid i macko trpi neg po čačku kad koračaj krpi. J. S. Reļković, kuć. 66. Čačak je u Slavoniji busje suhoga blata po putu. F. Ivančić. Čačak je u Dalmaciji gdje stijene niske a oštrļate vire iz zemļe. J. Grupković. — 2. *varoš u Srbiji u okrugu koji se po ńoj zove čačanski.* Vuk, rječ. 820ª. K. Jovanović 167. Pa u Čačku logor učinite. Nar. pjes. vuk. 4, 355.

ČÁČANIN, *m. čovjek iz Čačka.* I. Pavlović.

ČÁČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Čačka.* I. Pavlović.

ČÁČANSKÎ, *adj. što pripada Čačku. isporedi* čačački. Čačanski okrug. K. Jovanović 167. Čačanska crkva. M. Đ. Milićević, srb. 677.

ČAČARANDI, *u pripjevu:* Čačarandi bandi lepa Ana. Nar. pjes. vil. 1866. 323. *po tumačeńu A. Pačića biće pokvareno od tur.* čečare jandi, *bez pomoći izgorje.*

ČAČAVICA, *m. kao da je nadimak, prošloga vijeka.* Buď. spom. glasn. II. 3, 74.

ČÀČAVO, *n. selo u Bosni u kotaru tešańskom.* Glasnik 21, 349. 22, 66. *na karti* Čečavo, *a pišu ga i* Čečave. Statist. 42.

ČAČIĆE, *selo u Bosni u kotaru višegradskom.* Statist. 28. *rod mu se ne zna niti ima jamstva da je dobro zapisano.*

ČÁČÎNCI, Čáčinâcâ, *m. pl selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled 106. Schem. zagr. 1875. 178.

ČÁČKALICE, čáčkalîcâ, *f. pl.* dentiscalpium, *čim se zubi čačkaju.* Dajdete, deco, one moje zubne čačkalice. Nar. prip. vuk. 7.

ČÁČKÁŃE, *n.* fossio. *isporedi* čačkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÁĆKATI, čáčkâm, *impf.* fodere, *zabadajući što u što raditi što onim što se zabada iz onoga u što se zabada. objekat je ono u što se zabada. tako se može čim čačkati zubi, uši, prstom nos. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — Postańem od* ckati, *čemu je umetnuto* a *među* č *i* k, *a* k *promijeńeno na* č *pred drugim* k, *s kojim je kao dem., ali se govori kao i* čkati.

ČAČKÒVIT, *adj.* salebrosus, *pun čačka. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Studeni slidi čačkovitom stazom. A. Kanižlić, rož. 11. Čačkovit put. Vuk, rjec. 820ª.

ČAČURICA, *f. neka loza vinova. u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori u Požezi u Slavoniji.* B. Sulek, im. 48. *riječ nepouzdana. isporedi* ćućurica.

ČAĆVINE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Sińa.* Schem. spal. 1862. 11.

ČÁĆÊŃE, *n.* lectio. *isporedi* čatiti. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Vazda budi božanstveno čaćenje u ruku tvojijeh. M. Divković, bes. 509.

ČÁĆIĆ DRÁGA, *f. selo u Hrvatskoj krajini blizu Gospića. pogrješka:* Čačić draga. Schem. segn. 1871. 31. *u tom je selu pleme prezimenom* Čáčići. J. Adamović.

1. ČÀD, *m.* caligo, *kao dim, magla, para.* XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali iz ruskoga). isporedi* čadine, cad, čada. — *Korijen vidi kod* cada. — *Akcenat se ne zna za cijelo: koji je starļen, starļen je po tome što D. Barakorić piše u gen. sing. dva* d. — Da ćuti maglen čad, pod kim cvit opada. D. Baraković, vil. 64. Videć čad i tmine, trus, strah, plač, nevoļu, gdi siku i koļu, vežu, vode, rane. 73. Oblaka ni čada. 283. Tote su dicica; u ta čad svaki gre kim zgasne zenica prez krsta da umre. 306. Siget grad pun ih se nagrnu, listo se dviže čad i ogań od praha. B. Krnarutić 40. Magline pune smradna čada. I. T. Mrnavić, osm. 29. Crni čad ukruni ugnute ružice. 169. Vraćaš u kal zlato milo, zvijezdu u čad. J. Kavańin 169.

2. ČAD, *f. vidi* čad *pod* I. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ku *(vilu umornu od lova)* opere i razhladi od vrućine i od čadi. J. Kavańin 196.

ČÀDAN, čádna, *adj.* caliginosus. *isporedi* čad. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kaže žalost jaku sunce pomrknuvši, na lice povlaku čadnu namaknuvši. I. T. Mrnavić, ist. 183.

ČÀDEŠA, *f. ime kozi mrkoj.* J. Bogdanović. *isporedi* čad, *od čega je postalo ime.*

ČÀDINE, čádînâ, *f. pl.* caligo, vapor, *magla, para iz zemļe. postańem augm. od* čad. XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (čaddine, vapa, koja izhodi iz zemļe, vapor, exhalatio, anhelitus terrae, afflatus ex terra' 41ª) *i u Stulićevu* (čadine, vapor, exhalatio, *i sing.* čadina,

caligo. *jednini nema potvrde).* Kada se nebesa zatvore i ustave kišu i rosu svoju, te se zemļa počne sušiti, ... kako se jadna učini i ožalosti, posuši se i pokrije čadinama; ... stoji neplodna i nevesela, pače ispuca se, te šaļe vlagu k nebesom i čadine, kakono ti nika žalosna uzdisaña. F. Lastrić, ned. 251. *u prenesenom smislu:* Svitlost tvoja ... sakrivena pod čadinama od poniženstva. F. Lastrić, test. ad. 107.

ČĂDITI, čădîm, *impf.* fuligine induci, *čaditi, postajati čađav. isporedi* čad. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu.*

ČĂDĻAV, *adj.* fuliginosus, *čađav.* XVII *i* XVIII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (fumo infectus 49ª). Strašniji od svijeh, vrļi i grdi sjedi sihnik gorostasni, u čađļavoj smeđoj rdi zagašen mu je obraz tmasni. I. Gundulić 474 *u dubrovačkom izdaňu od* 1826 (2, 251) *i u Belinu rječniku* (49ª). *u najnovijem izdaňu:* čađav. Vidje mnoštvo crnijeh i čađļavijeh ļudi *(koji rade oko ogňa).* I. Đorđić, ben. 171.

ČĂDĻAVITI, čădļavîm, *impf. vidi* čaditi. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČĂDĻIV, *adj. vidi* čađļav. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (fuliginosus 316ª) *i Stulićevu.* Od čađļive crne saje. J. Kavaňin 414. Od čađļiva djeteta. I. Đorđić, ben. 190.

ČĂDOŇA, *i* čádoňa, *m. a) ime volu mrku.* Čădoňa. J. Bogdanović. V. Arsenijević. Čádoňa. I. Pavlović. Čádoňa je vo, ako je više žuto-mrk. S. I. Pelivanović. *isporedi* čad, *od čega je ime postalo. — b)* diplocoelus Guer. J. Šloser, kor. 297.

ČĂDOR, čadòra, *m.* tentorium. *isporedi* šator. *Akcenat kaki je u gen. sing. taki je u svijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom.; mijeňa se samo u gen. pl. kad je bez* -ov-: čađórâ; *u kad ima* -ov-, *onda ake. ostaje kao u gen. sing. a samo su i oba zadňa sloga duga:* čadòrôvâ. — *Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu i Vukovu. — Od tur.* čadyr, *koje od pers.* čatr, šitr. — *a) u pravom smislu:* Svrhu nas oblak razastrt kako niki čador. F. Lastrić, test. 278. Kako čador plemeniti zemļu prikriva *(nebo).* 366. Počivati pod čadori zelenoga listja. F. Lastrić, svet. 53. Otide naprid čadoru od žena. N. Palikuća 41. Čadoro ali ti šatore razapne. A. Kačić, korab. 76. Obnoć pobigoše, ... ali ostaviše topove, čadorove i ostalo što teško biše. A. Kačić, razgov. 133. Glavu izgubi pod svojim čadorom. I. J. P. Lučić, razg. 7. Izvan čadorova. 25. Pod čadorom djevojka šije, veze darove. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Sve barjaci kao i oblaci a čadori kao i sňegovi. 2, 313. Kako dođe, pod čador uniđe. 3, 237. Đe uļeze agi pod čadore. 4, 476. I razgleda turske čadorove. 4, 159. I evo ti svilena čadora. 2, 347. Sve je bijel čador do čadora. 4, 242. Jedan zelen tu bijaše čador. 2, 272. Na čadoru od zlata jabuka. 2, 272. Pa čadoru otvorila vrata. 2, 279. — *šator se razapiňe, peňe:* Raspela sam svilen čador u poļu. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Razapeše zelene čadore. 3, 538. Ti ne peňi bijela čadora na mojemu divnu igralištu. 1, 183. Čador peňe Sibiňanin Janko. 1, 461. I po poļu popeše čadore. 3, 74. Po poļu su popeti čadori. 2, 599. *može se i udariti kao razapeti:* Udaren je čador do čadora. Nar. pjes. vuk. 2, 538. *u književnika se i razastire:* Bijelo rastrije za stan čadorove. Osvet. 4, 50. Rastrti čadori iz daleka se bijeļahu. S. Ļubiša, prip. 82. — *čador se savija, kad se diže da se ide dalje:* Pa saviše bijela čadora. Nar. pjes. vuk. 3, 383. — *konjei ga savijena vežu u terkiju, te tako nose:* Pa priveza čador u terkiju. Nar. pjes. vuk. 2, 388. — *b)* convolvulus tricolor L.; bijeli, convolvulus arvensis L. B. Šulek, im. 48.

ČADÒRČIĆ, *m. dem.* čador. calystegia sepium RBr.; bijeli, convolvulus arvensis L.; mavi, convolvulus coeruleus Spr. B. Šulek, im. 48.

ČĂDÒRJE, *n. coll.* čador, tentoria. To je, ļubo, bijelo čadorje. Nar. pjes. vuk. 4, 450. Tu se hoće ustaviti Turci i bijelo popeti čadorje. 4, 451. I svileno carevo čadorje. 5, 360. Časom spali k pašam pod čadorje. Osvet. 3, 161.

ČĂDORSKÎ, *adj.* tentorii. Čadorska vrata. Vuk, rječ. 817ᵇ. Ja ću sunut na čadorske straže. Osvet. 2, 121.

ČĂDOVA, *f. ime kravi.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. *isporedi* čađuļa *i* čadoňa.

ČADOVINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru rogatičkom.* Statist. 19.

ČĂDUĻA, *f. ime mrkoj kravi.* I. Pavlović. S. I. Pelivanović. *isporedi* čadoňa.

1. ČĂD, *f. vidi* čada. *samo u Vukovu rječniku.*

2. ČĂD, *m.* caligo, vapor, *kao magla. isporedi* čadine *i* čada. Čad je u Hrvatskoj magla što se oko njeseca hvata ili kojom je nebo ļeti obastrto. P. Brantner. *po nekim krajevima sa* j *mjesto* đ, *kao i u drugim riječima:* Kad ļeti pripeče sunce, ne mogu se stvari iz daļega od čaja razbirati. I. Broz. *tako sa* j *i u jednoga pisca našega vremena koji inače ne piše* j *mjesto* đ: *može biti da je riječ čuo od koga iz onijeh krajeva gdje se tako govori:* Vrh poļa panuo čaj nad slanu. S. Ļubiša, prip. 273. Pritisnu čaj i magla. S. Ļubiša, prič. 129.

ČĂĐA, *f.* fuligo, *što se od dima uhvati po čemu u što dim udara. u množini dolazi kao u jednini, i tada se u gen. mijeňa ake.:* čâdâ. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (čađe, fuligo 41ª), *u Belinu* (čađa, fuligo 316ª), *Stulićevu* (čađa) *i u Vukovu* (čađa). *po nekim se krajevima govori* j *mjesto* đ *kao i u drugim riječima:* čaja. — *Kor.* skad, *trzati, trzati se, plamati, gorjeti isporedi* kaditi *od istoga korijena. — a) u pravom smislu:* Na sviječu cklo pale, i mrče crnima obrve opale čađami od dima. I. Gundulić 145. Svaku vatru čada slidi. V. Došen 87. Sumpora, čađe. J. Vladmirović, lik. 17. Što stoji u tminam gustijeme, koga obstire i obgrada crni zastor davnijeh čađa. N. Marči 64. Opet drugi čađe iz ogňaka tukn. J. S. Reļković, kuć. 140. Panula vam čađa na oružje. Nar. pjes. vuk. 5, 60. Ali ona *(kula)* b'jela ne bijaše, već pusta čađom pocrnila. Nar. pjes. juk. 423. *sa* j *mjesto* đ: Ogariva svojom čajom. J. Kavaňin 57. — *b) u prenesenom smislu: aa) s čađom u pravom smislu jednači se kako zlo u umnom smislu i zlo čeļađe, te se naziva čađa:* Al' najgora čađa biva, koju daje vatra živa, bludno srce koju ima; svitlost lica jer uzima i na ňega čađu meće da se oprat nikad ne će. V. Došen 87 Đim se bludni uvik puši, dokle mozak vas posuši i na oči čađa pane, dokle bludnik slip ostane. 84. Did mogaše jasan biti, a babo se već dimiti a ti čađa od tamnosti već postade rad holosti. 30. *tako se za ukor kaže čeļađetu:* Rđo i čađo! Vuk, rječ. 817. — *bb) kao magla koja što zaklaňa te se ne vidi, u tjelesnom ili umnom smislu,* caligo. *isporedi* čad, čadine. Tamnost i crnu čađu vedra svitlost prosvitli. I. Ančić, vrat. 2, 4, 213. Snit će vidit ubojstva, dim, čađe, tmine. Turl. blago 2, 57. Svojijem čađam pakļenijem i svojijem tmiuam, koje nam meće prid vid slabe od pameti, tjera nazad i izprid oči našu smrt odmiče nam, kako da je prem daleko. B. Cuceri 155.

ČÂĐAN, čâđna, *adj. a)* fuliginis, *od čađa.* Sirće čađno, prepečeno sirće od drveta, acidum pyrolignosum. Farm. 67. — *b)* caliginosus, *kao maglovit. isporedi* čađ *pod 2. u Hrvatskoj po nekim krajevima sa* j *mjesto* đ *kao i u drugim riječima.* ‚Čâjno je' *reče se kad je sunce i magla, a sunce malo prodire kroz maglu.* I. Broz.

ČÂĐÂR, *m.* purgator caminorum, *dimnjačar, ođačar. isporedi* čađavac. *u rječnicima Belinu* (696ª) *i Stulićevu* (1, 79b) *i u jednoga pisca našega vremena.* Bio je čađar. M. Pavlinović, rad. 127.

ČÂĐAST, *adj. vidi* čađav. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÂĐAV, *adj.* fuliginosus, *po čem se nahvatala čađa, što je omrčeno čađom. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (316ª), *Stulićevu i Vukovu. a) u pravom smislu:* U čađavoj smeđoj rđi zagašen mu je obraz tmasni I. Gundulić 474 *(vidi kod* čađav). Zmaj pakleni . . . u nesvijesti pomami se ter čeljusti svoje grube otrovnijema zubi izgrize i čađavu bradu iskube. J. Palmotić, dubr. 332. Vidi svrhu glave njegove jednu golubicu čađavu, mršavu, ružnu i smrdeću. J. Filipović, prip. 1, 169. Malana se stvar vidi jedna jamica na peći, kuda u sobu dim prolazi, ali istira najposli sve iz sobe, čini duharove čađave. Đ. Rapić 136. Iz glave mu kroz koceti ognjevita iskra udara, dim mu crni paha i leti . . . iz nozdara; u čađavu kaže obrazu silnos, sržbu i porazu. N. Marći 59. Ne boj se od svijetle puške, nego se čuvaj od čađave. Vuk, nar. posl. 194. Stan mu je čađava koliba. M. Pavlinović, rad. 146. — *b) nalik na što čađavo, mrk kao dim:* Ovaj grozd kao čađav . . . izgleda, i za to se može biti i zove čađavo grožđe. P. Bolić 1, 44. *isporedi* čađavica.

ČÂĐAVAC, čâđavca, *m.* 1. *vidi* čađar. *u rječnicima Belinu* (696ª) *i Stulićevu.* — 2. kos čađavac, turdus iliacus. Slovinac 1880. 30. — 3. *ime selima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled 79. — *b) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Schem. bos. 1861. 26. Statist. 86. — 4. *potok u Srbiji u okrugu čačanskom u selu Samajlima.* I. Pavlović.

ČÂĐAVICA, *f.* 1. *čađava puška. obično s riječju puška, ali i bez nje. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Čuvaj se puške čađavice. Nar. posl. vuk. 359. Što će ti ta čađavica? Nar. prip. bos. 1, 140. — 2. *grožđe mrka lica kao dim:* Čađavica ili čađavo grožđe. P. Bolić 1, 43. *vidi i kod* čađav. — 3. *neka ptica, u čakavaca sa* j *mjesto* đ: Čajavica, cotyle riparia Bois. Progr. spal. 1880. 17. — 4. *planina u Crnoj Gori više Malinska.* Glasnik 40, 27. — 5. *ime rijekama: a) u Bosni dvije rijeke: jedna u okrugu zvorničkom a druga u bihaćkom blizu Ključa.* Zemljop. bos. 43. 49. — *b) rijeka u Srbiji u okrugu podrinskom u Rađevini.* Lj. Stojanović. Do reke Čađavice. Sr. Nov. 1873. 291. — 6. *ime selima: a) selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101. Schem. zagr. 1875. 146. — *b) u Bosni tri sela: jedno u okrugu bihaćkom, i dva, od kojih je jedno Gorňa a drugo Doňa Čađavica, u okrugu zvorničkom.* Statist. 50. 84. *jedno će od ńih biti koje se samo po imenu pomiče prije našega vremena:* Čađavica. S. Novaković, pom. 151.

ČÂĐAVITI, čâđavîm, *impf.* fuligine inducere. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (ali u njemu značenja kojega je* čaditi). — *a) prelazno:* Odnesite nesklad, koja kako dim od vatre srdite izlazeći pamet čađavi. Đ. Rapić 54. — *b) sa* se, *pasivno:* U kominu što stoji, il se čađavi il gori. Poslov. dan. 140.

ČÂĐÊNJE, *n.* inductio fuliginis. *isporedi* čaditi *i* čađiti. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÂĐITI, čâđîm, *impf. vidi* čađiti. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÁĐO, *m. ime živinčetu mrku kao čađavu.* P. Đorđević.

ČÁĐOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. pogrješka:* Čađević. Sem. srb. 1881. 351.

ČAFRAN, *m.* crocus, *šafran. isporedi* cafran, *gdje i postaje vidi. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikalinu, Belinu* (782ª), *Stulićevu i Vukovu.* Čafrau prižuti. M. Vetranić 2, 54. Što jo papar ki grjeje i čafran veseli? M. Držić 29. Donio je vrjeća papra i čafrana stotinu. 293. Rumeni se čafran. B. Kašić, nač. 90. Ugleda tri koňa, jednoga crljena kao krv, drugoga crna kao uga], a trećega zuta ka čafran. Nar. prip. vuk. 122. Cafran, crocus dalmaticus Vis. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. crocus sativus L. B. Šulek, im. 48.

ČAFRÀNIKA, *f.* carthamus tinctorius L. *isporedi* cafranika, šafrańika. *samo u rječnicima Mikalinu i Stulićevu.*

ČAGAL, Čagla, *m. a) selo u Srbiji u Mačvi* XIV *vijeka:* Caglь. Letop. sr. 1847. 4, 53. Đaničić 3, 157. — *b) ime muško, ili može biti nadimak,* XIII *vijeka:* Pokazaše Grdina i Čagli s Trviža *(može biti da bi trebalo čitati* Čagl is Trviža). Mon. croat. 6. — *c) prezime,* XVI *vijeka:* Kupih od Čagla Tomaša. Mon. croat. 323. — *Može biti da bi* l *u svijem primjerima trebalo čitati* l. *postaňa tamna.*

1. ČÁGAḶ, cágla, *m. vidi* čaćak *pod a. samo u Vukovu rječniku* (lutum congelatum). *postaňa tamna: lako može biti od tur.* čakyl, ğagyl, *šljunak.*

2. ČÀGAḶ, *m.* canis aureus L. *Od tal.* sciacal, *ńem.* schakal, *od tur.* čakal. *isporedi* čakal, čagan. *Od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Belinu* (165ª, *gdje će biti pogrješka gen.* čagla). — *a) u pravom smislu:* Kako čagal ńeko janče. J. Palmotić, dubr. 54. Bješe puna *(dubrava)* čagal, vepar i vukova. 180. Crni čagal, ris pjegavi skaču po dubravi. 317. Čagal. Slovinac 1880. 127. M. Pavlinović. *u čakavaca sa* j *mjesto* l *kao i u drugim riječima:* čâgaj, cägaja. Slovinac 1880. 89. — *b) nadimak čovjeku mršavu:* Čâgaj. M. Pavlinović. *može biti da je prvotno značenje preneseno, ali isporedi i* čágaj *i* Čagal.

ČAGEḶ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. bos. 1864. III. XX.

ČAGLICA, *f. selo u Bosni u okrugu bihaćkom blizu Bužima.* Statist. 52.

ČÀGLIĆ, *m. selo u slavonskoj krajini blizu Nove Gradiške.* Schem. zagr. 1875. 47. Sem. prav. 1878. 82. Razdjel. 23.

ČÀGLÎN, Čaglína, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Schem. zagr. 1875. 44. Pregled 92.

ČÀGḶANI, *m. pl. ńeko mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom:* Bašča u Čaglanima. Sr. Nov. 1861. 186.

ČÀGḶÀNSKÎ PÒTOK, *m. izvor u Srbiji u vračarskom srezu. isporedi* Čaglani. Glasnik 19, 251.

ČAGRḶÂŃE, *n.* strepitus. *isporedi* čagrljati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČAGRÈḶATI, čagrljâm, *impf.* strepitare. *samo u Vukovu rječniku, gdje se veli da i miš čagrlja kad grize što. isporedi* čegrljati *i* čagrtati, *s kojim je jednoga postaňa.*

ČÀGROVAC, Čàgrôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

ČAGŔTÀḶKA, *f.* crepitaculum. *samo u Vukovu rječniku. Od* čagrtati. *isporedi* čegrtaḷka.

ČAGŔTÂŃE, *n.* strepitus. *isporedi* čagrtati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČAGŔTATI, čàgŕćēm, *impf.* strepitare. *samo u Vukovu rječniku, gdje se veli da se i sabljom čagrće. Akc. kaki je u praes. taki je i u imperf.:* čàgŕtâh; *u ostalijem je oblicima kao u inf., samo je i treći slog dug u part. praes.:* čagŕćûći, *i u part. pract. act.* ı: čagŕtâv, čagŕtâvši. *Postaće vidi kod* čegrtati.

ČAH, *m. igra u kojoj ńeki igrači rade kao lupeži. samo u Bjelostijenčevu rječniku. isporedi* čak. *Od sred. ńem.* schâch, *lupeština.*

ČAHATI SE, čahâm se, *impf. igrati se igre čaha. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ČAHILO, *m. nadimak mjesto prezimena* XVI *vijeka.* Blaža Čahila. Mon. croat. 236. *nominativu nema potvrde.*

ČAHOR, *m. kao da je ńeka lađa, prošloga vijeka u poslovici:* Vozi se u čahoru po Rijeci, a u skorńah lazi po Prijeci. Poslov. dan. 151.

ČAHOVIĆI, *m. pl. ńeko mjesto u Lici* XV *i* XVI *vijeka.* ls Čahović. Mon. croat. 175. 200.

ČÀHUḶA, *f. kravica do dvije godine. u Srbiji, gdje se govori bez* h: čauḷa. P. Đorđević.

ČÀHURA, *f.* capsula. *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čàhûrâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čàhurê, čàhurôm. *Samo u naše vrijeme, i to po krajevima gdje je glasa* h *nestalo, te i ovu riječ pišu bez ńega, između rječnika samo u Vukovu, također bez* h *(vidi dalje). — Postaćem će biti od kor.* kas, *grepsti, zbijati, obavijati. isporedi* čaša, čaška, čehno, česati, koš. *— a) kao čašica u koju je uglavljena žirka jednijem krajem,* capsula glandis. *u Vukovu rječniku. — b) kao mjehur u koji se upredaju ńeke bube, kao svilena buba, te se zatvore sa svake strane, u poslije izlete kao lepiri. fr.* cocon, *tal.* galetta *(u Vukovu rječniku:* nympha chrysalis). *isporedi* čahurica. Odoše u selo da razgledaju čaure svilenih buba. M. D. Milićević, let. več. 61. *— c) također kao mjehur u ńekoga bilja u čemu mu je sjeme,* capsula. *isporedi* čaurica. Čaura je sastavljena od više listića i puca svakad na osobiti za pojedine vrste stalni način. J. Pančić, flor. biogr.[2] 44.

ČAHÚRAK, čahúrka, *m.* nympha. *u jednoga pisca našega vremena:* U čaurici promeni se gusenica i postane čaurak (nimfa). K. Crnogorac, zool. 144. *isporedi* čahura.

ČÀHURAST, *adj. nalik na čahuru.* Na prave čauraste plodove, koji se na više komada raspadaju i semke ispuštaju. J. Pančić, bot. 80.

ČÀHURICA, *f. dem.* čahura. *a) kao* čahura *pod b.:* Idemo u selo da pregledamo čaurice (od svilenih buba). M. D. Milićević, let. več. 61. Predivo koje se zove čaurica (cocon). K. Crnogorac, zool. 144. *— b) kao* čahura *pod c.:* Makove čaurice. Farm. 77. *— c) u saću rupica,* cella. Radilice pčele jajca svaka u svoju čauricu slože. A. Maksimović 13. U čaurice med snose. 23. Čaurica: u saću rupice gdje se pčele legu i gdje med pčele ostavljaju. J. Živanović, rječ. 29.

ČÀHURŃÀK, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom. isporedi* čahura. Ńiva u Čauŕnaku. Sr. Nov. 1875. 571.

ČAIR, *vidi* čajir.

1. ČÀJ, *m.* thea chinensis Sims. *u naše vrijeme, između rječniku samo u Stulićevu.* J. Pančić, bot. 214. Zeleni čaj, mrki čaj. 215.

2. ČÁJ, *u jednoj pjesmi kao ńekakav uzvik:* Čaj ćiro pelengiro! Nar. pjes. petr. 1, 296.

ČÁJA, *m. vidi* čajo. *samo u Vukovu rječniku.*

1. ČÀJAN, čâjna, *adj.* exspectationis, *što pripada čajańu, gdje je čajańe, gdje tko čaje. u zagonetkama:* Sedi čajna na čajnome gradu, čeka mrtvih s onog svota. *(odgonetłaj: kvočka na jajima).* Nar. zag. nov. 86. Čajna leži na čajnome pańu, čeka mrtve, dok izvede žive. *(odgonetłaj isti).* 87 *u tom će smislu biti o gori u jednoj pjesmi, ako nije pogrješka mjesto* čarna: Vino pije Novak i Grujica a u čajnoj gori Romaniji. Pjev. crn. 122. *isporedi* čajna.

2. ČÀJAN, čâjna, *adj.* theae chinensis. *u jednoga pisca našega vremena.* I ńeg čajno unihalo pivo, što no činski piju zlovoļnici. Osvet. 3, 3.

ČÀJÂŃE, *n. a)* exspectatio, *čekańe.* XIII *i* XIV *vijeka. i u naše vrijeme u književnika. između rječnika samo u Daničićevu (ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga). isporedi* čajati. Ne posrami čajanija mojego. Mon. serb. 58. Отъ čajanija mojego. Domentijan[b] 86. Ne znav način smirbi ni kajańu, osudi se skrbi i čajańu. Osvet. 4, 5.

ČÀJATI, čâjêm, *impf.* exspectare, *čekati.* XIII XIV *i* XV *vijeka, i u naše vrijeme u pjesmama, između rječnika u Stulićevu (iz misala), u Vukovu (bez značenja) i u Daničićevu. — Kor.* ka, *tražiti, iskati, želeti, čekati. isporedi* čekati. — Ležaše čaje prišьstvija angelьska. Stefan kr. 18. Čajahь boga sьpasajušta me. Domentijan[a] 53. Čajemь tvojihь otьčьskyhь štedrotь. Domentijan[b] 86. Mala vьzmьzdija čaju. Mon. serb. 244. Takovu mьzdu čaje. 333. Ne čaj više, Miloševa majko, odbij ovce u to pusto polje, Miloš ti je juče poginuo. Nar. pjes. vuk. rječ. 817[b]. Čaje l' koji rođenicu svoju? Osvet. 1, 28. Umio se i prekrstio se, . . . i sunčeva čaje ogrijańa. 2. 38.

ČAJDANO, *u pripjevu, može biti od tur.* ġahit, *lud.* Čajdano ni čajdano. Nar. pjes. vil. 1866. 832.

ČAJDRAŽ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bos. 1864. 84. *pogrješka* ‚Čajdraš'. Statist. 62.

ČAJER, *m. vidi* čajir. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Jer čajere svega svita ima kosit svakog lita. V. Došen 50.

ČÀJETINA, *f. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu kruševačkom a drugo u užičkom.* K. Jovanović 132. 164. *ono se prvo spominje* XV *vijeka.* Mon. serb. 568. Daničić 3, 459.

ČÀJETINSKÎ, *adj. što pripada Čajetini.* U lijepoj i velikoj gostionici čajetinskoj. M. D. Milićević, več. 192.

ČÁJIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Vuk, nar. pjes. 3, 570. *isporedi* čája, *od čega je i postalo.*

ČÁJIN, *adj. što pripada čáji. isporedi* čajov. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀJÎR, čajíra, *m. tur.* čajyr, *livada, pašnik, polje. u naše vrijeme. isporedi* čajer, čajira. *pišu i bez* j. Pak on brže na čaire trči, te uvati staru bedeviju. Nar. pjes. vuk. 3, 401. Dok hati na čair izadu. Pjes. crn. 103. *nalazi se i kao ime takim mjestima:* Livada u čairu. Sr. Nov. 1870. 734.

ČÀJIRA, *f. vidi* čajir. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* S kakvim načinom vaļa s čajirama upraviti. I. Jablanci 13. S margom se čajire mogu podobriti. 25.

ČÀJIRE, Čājîrâ, *f. pl. a) ime selima: aa) dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Pregled 87. Schem. zagr. 1875. 49. — *bb) selo u Bosni u okrugu banolučkom, kotaru tešanjskom, griješkom* ‚Čajre'. Statist. 43. — *b) potok u Lici u selu Ploči.* J. Bogdanović.

ČAJÍRI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 130.

ČAJÍRIĆ, *m. dem.* čajir. *dolazi kao ime mjestu pod ńivama.* Plug zemļe u čairiću. Sr. Nov. 1863. 219.

ČAJÍRÎŠTE, *n. mjesto gdje su čajiri, gdje su pasišta.* Livada u čairištu. Sr. Nov. 1863. 446.

ČAJKANOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Vuk, sov. 109. Nar. pjes. petr. 1, 349.

ČÁJKÔVCI, Čájkovâcâ *m. pl. selo u slavonskoj krajini blizu Broda.* Razdjeļ. 24. Schem. diac. 1877. 32. Odonud na Čajkovce, Andrijevce. M. A. Reļković, sat. 118.

ČÁJKOVICA, *f. selo blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 25. Repert. 22.

ČÁJKOVIĆ, *m. prezime, prošloga vijeka u jednoj pjesmi.* Ide Ivan Čajković staroj majci govoriti. Nar. pjes. bog. 133. *isporedi* Čajkovići.

ČÁJKOVIĆI, *m. pl. selo blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 24. *isporedi* Čajković.

ČÂJNA, *f. a)* exspectans. *koja čaje. u zagonetkama se tako naziva kvočka kad leži na jajima. vidi kod* čajan *pod* 1. — *b) ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Čajni. Sr. Nov. 1871. 311. *isporedi* čajan *pod* 1.

ČAJNÎĆE, *n. varoš u Hercegovini, sada u Bosni u okrugu sarajevskom, između Goražda i Pļevaļa, blizu srpske međe. pomińe se i prije našega vremena, između rječnika u Vukovu.* Čajnice. Glasnik 25, 44. S. Novaković, pom. 151. Od Čajnića do dva Batotića. Nar. pjes. vuk. 3, 565. Ja sam bosa iz Čajniča došla. Nar. pjes. vuk. herc. 150. Prvo ti je u Čajniću crkva. Nar. pjes. petr. 2, 108. *u jednoga pisca* XVII *vijeka naštampano u naše vrijeme griješkom:* ‚k Čanići'. J. Palmotić, dubr. 173. — *griješkom pišu* Čajnić. Zemļop. bos. 9. 59. Glasnik 20, 336. *isporedi* Čajnič. *također griješkom pišu i* Čajnica. Statist. 11. *tako i na karti.*

ČÂJNÎĆKÎ, *adj. što pripada Čajniću.* Čajnicka nahija. T. Kovačević 92.

ČÂJNIĆ, *m. selo koje se spomińe prije našega vremena samo po imenu, bez sumńe isto koje sada pišu* Čajniči, *u Bosni u okrugu zvorničkom, kotaru vlaseničkom.* Čajničь. S. Novaković, pom. 151. Čajniči. Statist. 98.

ČÂJNIČI, *m. pl. vidi* Čajnić.

ČAJNO, *n. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom:* Veliko *i* Malo Čajno. Statist. 21.

ČÁJO, *m. hyp.* čauš. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Stari svat i čajo, kog ovdje kapetanom zovu. V. Bogišić, zbor. 252.

ČÁJOV, *adj. što pripada čaju. samo u Vukovu rječniku.*

ČÁJOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. pogrješka će biti:* Čajević. Rat 333.

1. ČAK, *m. vidi* čah. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

2. ČAK, *adv. turski* čak, *dori, ča,* usque. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. — Kad se kazuje daļina čemu, do koje se ili od koje se što prostire ili u kojoj biva, dodaje se* čak *riječima kojima se ta daļina izriče, da bi se na po se napomenulo da je daleko, da je daļina velika, i tijem da bi govor bio jači, kao i riječima* dori *i ča. daļina može biti mjestom ili vremenom, a može biti i u radńi ili stańu veličina do koje se razvija. daļina može biti izrečena padežima s prijedlogom ili adverbima. a) daļina mjestom, a mjesto može biti u pravom ili u prenesenom smislu: aa) dokle se što prostire:* Uljezla jest u srce i čak u dušu našu. M. Divković, bes. 217. Da ji povukoše čak u sridu zemļe. I. Ančić, vrat. 2, 1, 199. Sv. Pavao uzet čak do trećega neba. M. Radnić 79. Ponizi se čak do zemļe. 134. Jesi toliko pomńiv iziskalac od onoga što drugi čine, da čak do misli hoćeš viditi i suditi. 24. Čujaše gorčinu i udarce od biča, koji joj prihodahu čak do duše. M. Lekušević 80. Ova buna začu se čak u vojsku žudinsku. E. Pavić, ogled. 232. Do ńeg' čak stupiše. I. Zanićić 180. Izvede ga čak izvan prigradja. Živ. is. 98. Uvuče se pod police i čak pod posteļu. F. Lastrić, ned. 418. On će se uvući pod posteļu, pače pod ploču čak u grobnicu mrtvije. 418. Top je bojni jaki vrlo, al ga nabij čak u grlo, otići će na komade. V. Dosen 175. Ona viče, čak se u mlin čuje. M. A. Reļković, sat. 58. Koje majke čak do kola slide. 46. Raširi mejaše svojega kraļestva čak do rike. A. Kačić, razgov. 36. Da ih pobre povedeš čak u dońu pokrajinu. Nar. pjes. bog. 51. Čula ti se vala čak do Carigrada. Nar. pjes. vuk. 1, 99. To se čudo čak do cara čulo. 1, 158. Ludo, mlado, na dalek' zalete, čak zalete preko mora carnog. 1, 163. To se čudo na daleko čulo, čak daleko u zemļu arapsku. 2, 460. Oba dva sam na vojsku spremila, čak na vojsku na tursku granicu. Nar. pjes. vuk. herc. 118. Uteče čak u sińe more. Nar. prip. vuk. 186. Čuje da se stari ńegov gospodar sprema na galiju preko mora čak u drugo carstvo. 52. Pripovijeda se da su jednom Sibińanin Janko i Sekula utekli s Kosova samo sa dvanaest ļudi, pa i to čak preko Dubrovnika. Vuk, nar. posl. 265. Otišao čak daleko. Vuk, rječ. 817b. — *bb) odakle se što prostire:* Izvadiše mu jezik čak iz vilica. M. Divković, zlam. 28b. Iz Dalmacije ili čak iz ninačke zemļe. M. Dobretić 112. Način čak iz Bosne prima. J. S. Reļković, kuć. 369. Od tade se zakrvi krajina čak od Koma te do Korjenića. Nar. pjes. vuk. 4, 330. Čak od Seńa do naših kotara. Nar. pjes. juk. 292. — *cc) daļina u kojoj je što ili biva što:* Zli čak i u pošteńma nahode nevoļe. M. Radnić 371. Pomogla je čak u Beču. Pisanica 6. Čak i u brandiburskoj zemļi. I. Jablanci 165. Posao do ista i kod svega sadańega svijeta i čak kod porođaja. 5. I da mi se čak kroz brvna vidi. M. A. Reļković, sat. 116. Al je vezir daleko baš čak u Bugarskoj. I. Rajić, boj 47. Oni su okovani čak u dnu svoje duše. A. Tomiković 127. Ja imadem i oca i majku čak daleko u Vlahu Starome. Nar. pjes. vuk. 3, 370. Voda je Cetińa čak u Dalmaciji. Vuk, nar. pjes. 2, 537. Kao sļepica išla je čak i po Bugarskoj. Vuk, nar. posl. XXXIII. Nekoliko kuća kraj vode, a ostale čak gore gotovo pod samijem vrhom. XVI. — *bb) daļina vremenom: aa) dokle što traje:* Čak do svoje smrti virno živući. Pisanica 49. Da mirno trizno pravedno i bogoļubno čak do svrhe tebi živimo. 71. Za što ne slidi čak do svrhe u dobru početome. M. Zoričić, osm. 129. A sijena ćeš zaštediti dosta drugoj marvi čak već iza posta. J. S. Reļković, kuć. 365. — *bb) od kad je što:* Nežin početak jest čak od početa svita. B. Leaković, nauk 126. — *cc) kad što biva: aaa) što biva, bivati i počińe u vrijeme koje se kaže. tada je* čak *kao* tek, istom. U utorak stvori mnoga stvorenja, a čak sunce i misec u sridu. J. Bano-

vac, prip. 238. Čak sutra dan poznade privaru. E. Pavić, ogled. 66. Čak potlam smrti Hirudove povrati se Isus iz Egipta. D. Rapić 361. Doći će vrime kada će se svaki osititi od nesreće, ali docne, bojim se, čak kada no na čas od smrti bude ti rečeno: daj razlog dvorničtva tvoga. F. Lastrić, ned. 313. Ostale mekote vaļa čak na došasto proļeće podubriti. 1. Jablanci 62. Zakletva . . . držaše se za svetu stvar, pak bi se čak onda uzela kad bi najveća potriba bila. M. A. Reļković, sat. 19. Već se ono čak pod zimu meće. J. S. Reļković, kuć. 299. — *bbb) što biva, počelo je i prije pa se nastavļa i u vrijeme koje se kaže. tada je* čak *kao* još. Još ne umukoše posledńi jeci od ovih reči, a s brega grunuše topovi . . . narod poče se razilaziti . . . ali čak sutra dan a i docnije mnogom radosno odjekivahu u ušima posledńe reči. M. Đ. Milićević, jur. 101. — *c) mjesto daļine do koje bi što dopiralo može biti veličina do koje kakva radńa ili stańe razvijajući se dolazi, na što dolazi, šta joj je svršetak, šta sobom obuzima. aa) do čega u tom smislu dolazi radńa ili stańe može biti izrečeno kao naprijed padežem i prijedlogom:* Budi vjeran čak do smrti. M. Radnić 224. Poslušan čak do smrti. 347. Zli običaji čak do smrti sgone ļude. J. Kavańin 1. Poslušau čak do smrti. M. Lekušić 90. Ne će to čak do takvoga svidočanstva doći. M. A. Reļković, sabr. 38. Pizmu nositi čak do izgubļeńa života. 70. — *bb) veličina radńi ili stańu u predńem smislu ne kaže se osobitom riječju, nego se dodaje* čak *kad se hoće da kaže da i ona radńa biva koja se kaže, da je i ono stańe koje se kaže, da je radńa i onolika a stańe i onoliko kolika se i koliko se kaže.* Meni je 20, meni 50, meni 60, čak toliko godina. Đ. Rapić, 317. Uči Isukrst da se od svake svadńe pazimo čak tako, da, ako bi nam tko ćurdiju oteo, da mu i dolamu pustimo. 41. Da jih joštere većina hoće smesti, pače da ńima hoće čak druge hasnovite nauke omraziti. I. Jablanci 70. Čak i dite za to trpit hoće. M. A. Reļković, sat. 179. Ona trči na sokak prez duše, čak se čuje kako jako puše. 57. Čak dovle i čak ovoliko jest nas ļubio naš gospodin. A. Tomiković 141.

ČAKAL, *m. vidi* čagaļ. *u jednoga pisca našega vremena.* Čakalom i mededom. S. Ļubiša, prič. 99.

ČAKALICA, *f. vidi* čaktar. N. Dučić. *postańe vidi kod* čákati.

ČAKALO, *m. prezime, upravo nadimak mjesto prezimena.* Boca 14.

ČAKALOVIĆ, *m. prezime, od* XVII *vijeka.* Norini 56. Starine 12, 24. Schem. bos. 1864. 98.

ČAKÀĻALO, *m.* blatero. *isporedi* čakaļati. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČAKÀĻÂŃE, *n.* blateratio. *isporedi* čakaļati. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (loquacitas 191b) *i u Stulićevu* (loquacitas, garrulitas). U crkvi čakaļańe, mrmošeńe na posjedu. B. Cuceri 195.

ČAKÀĻAST, *adj.* garrulus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČAKÀĻATI, čakàļâm, *impf.* blaterare, *brbļati. samo u rječnicima Belinu* (blaterare 191b. nugari 191a) *i Stulićevu* (effutire, blaterare, garrire). *Postańem od* čákati.

ČAKÀĻAV, *adj.* garrulus. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČAKÀĻAVAC, čakàļâvca, *m.* blatero. *samo u rječnicima Belinu* (blatero, nugator 191b) *i Stulićevu.*

ČAKÀĻÂVČINA, *m. augm.* čakaļavac. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČAKÀĻAVICA, *f.* garrula. *samo u Belinu rječniku* (garrula, nugatrix 191b).

ČAKAĻÚKATI, čakàļûkâm, *impf. dem.* čakaļati. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČAKÀĻUŠA, *f. vidi* čakaļavica. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČAKÀĻUŠAN, čakaļušna, *adj.* garrulus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana*

1. ČÀKANAC, čàkânca, *m.* malleus, *čekić, maļe, kladivo. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Od mag.* csákány, *bat, trnokop. — a) čekić kakav god. u Vukovu rječniku, u jednoga pisca prošloga vijeka i kovački.* Čakanac uzajmi da singire (‚sinžire') kuje. J. Rajić, boj 29. — *b) kosni čekić, kojim kosci otkivaju kose, klepač. samo u Vukovu rječniku. — c) nadimak čovjeku.* I. Pavlović.

2. ČAKANAC, Čakanca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj. u mještana kajkavski* Čakanec. Schem. zagr. 1875. 189. Pregled 41. *isporedi* Čakanić.

ČAKANIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeka u Dubrovniku.* Mon. serb. 40. Daničić 3, 457. *i sada u Hrvatskoj* Čákanić. *može biti od* čákati, čajati *(čekati).*

ČÀKÂŃE, *n. vidi* čekańe. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. isporedi* čákati.

ČÁKÁŃE, *n. a)* morsus gallinae, *kļuvańe. isporedi* čákati. Ako se kokoši ne ostave čakańa kupusa, treba ih zatvoriti. J. Bogdanović. — *b)* barbarismus. *isporedi* čákati *pod b. samo u rječnicima Belinu* (129a) *i Stulićevu.*

ČAKAR, *tur.* čakyr, *plavook, a to će biti uzeto za razrok. u pjesmama, samo o końu. ne miješa se po oblicima. isporedi* čakarast. Među ńima čakar bedevija. Nar. pjes. petr. 3, 140. Na ńegovoj čakar bedeviji. 3, 307. Na kobili čakar bedeviji. 3, 455.

ČAKARA, *f. što god što kuca. samo u zagonetkama. isporedi* čákati, *od čega je i postala.* Čakara gora izvadila cara iz Grgura grada. *(odgonetļaj: verige nad ońem).* Nar. zag. nov. 18. Čaknu čakara, čuse do cara. *(odgonetļaji: grmļavina i razboj tkalački).* 35. 190.

1. ČAKARAST, *adj. vidi* čakar, *od čega je i postalo. u naše vrijeme u pjesmama:* Među ńima čakar bedevija, . . . u oba mu oka čakarasta. Nar. pjes. petr. 3, 140. 307. 354. 360.

2. ČAKARAST, *adj.* jurgiosus, *zao, karļiv. najviše se govori o ženama. u Hrvatskoj.* P. Brantner. *isporedi* čakara, *s kojom je jednoga postańa.*

ČÀKAREVINA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159.

ČAKÀTALICA, *f. a) na vratima čim se kuca u ńih. u naše vrijeme.* Neko na vratima čakatalicom pokuckuje. V. Vrčević, niz. 206. — *b) vidi čekaļu (u mlinu).* N. Dučić. — *Postańem u oba značeńu od glagola koji bi glasio* čakatati, *ali tako cio ne dolazi nego bez drugoga* a: čaktati, *koje vidi. isporedi* čakatalo.

ČAKÀTALO, *n. što kuca. u zagonetci:* Čakatalo čakoče, bat mu kosti grohoče; k sebe zove živo, a spominńe mrtvo. *(odgonetļaj: zvono).* Nar. zag. nov. 59. *isporedi* čakatalica, *s kojom je jednoga postańa.*

1. ČÁKATI, čákâm, *impf. vidi* čekati. *od* XV *vijeka, između rječnika samo u Bjeloslijenčevu i*

Jambrešićevu. postaćem je dem. od čājati. Boga čakam hotešta priti. Arkiv 9, 101. Od vaše milosti pravde čakam. Mon. croat. 288. Čakali smo da nam pošlete. Starine 11, 89. *u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu bez sumńe štamparskom griješkom:* Ovo sveti i čakaše. J. Banovac, pred. 65.

ČÁKATI, čâkâm, *impf. a)* rostro tundere, *kļuvati, kļucati. u naše vrijeme u Lici. isporedi* čaktati. Namečiše se kokoši, te mi kupus čakaju. J. Bogdanović. — *b)* verba corrupte pronunciare, *zlo govoriti ne znajući jezika. samo u rječnicima Belinu* (facere barbarismum 129ª) *i Stulićevu* (barbare loqui). — *U oba je značenja postaćem jedna riječ sa* čkati *(čačkati), tako da je a među č i k umetnuto, a značenja polaze od* udarati. *vidi kod* čkati. *isporedi* čakaļati, čaktati, brblati, tepati

ČÁKAV, *adj.* mendosus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (bez tumačenja). isporedi* čákati *pod b., od čega je i postalo.* Služio se je dvoglasjem ie: sarce, pokli bilo bi ubalo čakavo i izdavno pismo, kad bi pisalo srce ili sarce ili serce. Živ. is. VIII.

1. ČÁKAVAC, čákâvca, *m.* qui verba corrupte pronunciat. *samo u rječnicima Belinu* (sermone barbarus 129ª) *i u Stulićevu (kao u Belinu). isporedi* čákati *pod b., od čega je i postalo.*

2. ČÁKAVAC, čákâvca, *m. ko govori* ča *mjesto* što. *u naše vrijeme.* Pripada čakavcima. Vuk, kovč. 7.

3. ČAKAVAC, Čakavca, *m. ńeko mjesto koje se samo po imenu pomińe prije našega vremena.* Čakavac. S. Novaković, pom. 151.

ČÁKAVAČKÎ, *adj. što pripada čakavcima, koji govore* ča *mjesto* što *(vidi* čakavac *pod 2).* Čakavački padež. Vuk, nar. pjes. 3, 528. — *Adv.:* To je sve čakavački. 529.

ČÁKČIRE, čákčîrâ, *f. pl. vidi* čakšire. Oceku čakšire. S. Tekelija u S. Letopis. 119, 27. Po ćakčirama. 58.

ČAKI, *prezime s mađarskim završetkom. vidi* Čaković. Leži Juraj Čaki u ovomu grebu. P. Vitezović, odij. 85.

ČÁKIĆ, *m. a) prezime, od prošloga vijeka.* Radojica Čakić. Bud. spom. glasn. u. 3, 77. *postaćem može biti od imena koje samo ne dolazi a bilo bi* Čaka, *hyp. od* Čava *ili* Čavo. *isporedi* Čavić. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 59.

ČÁKLAS, *m.* triticum villosum MB. J. Pančić, flor. biogr.² 422. B. Sulek, im. 48. *isporedi* čeklas. — *dolazi i kao ime mjestu pod livadama u Srbiji u okrugu jagodinskom:* Livada u Čaklasu. Sr. Nov. 1864. 58. *riječ će biti tuđa.*

ČAKLIV, *adj. u jednoga pisca prošloga vijeka nepoznata značenja o nebu:* Budući s neba zvjezdenoga svodćen išo na čaklivo, skočih svrhu desetoga ko se zova pomičivo. J. Kavańin 476.

ČÁKLOVAC, Čáklôvca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj kod sela Dragovića.* Pregled 95.

ČAKLOVIĆ, *m. dva sela u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 83. 84.

ČÁKĻA, *f.* uncus. *od* XVII *vijeka (vidi dalje). od maj.* csáklya *(istoga značenja). — a)* pertica uncinata, *motka s grozdenom kukom, te se ńom otiskuju i privlače lađe. u rječnicima Mikaļinu* (41ª), *Bjelostijenčevu i Vukovu. ńom su i kužne mrtvace vukli. u Vukovu rječniku. a ńom se i drugo koješta privlači i odvlači, zahvata.* Čakļa za stresańe roja. J. Živanović, rječ. 29. — *b)* harpago, *kļuna, kļuka, kuka, čim se kopa gdje je teško kopati. u Bjelostijenčevu i u Vukovu rječniku.* U Crnoj Gori kuka znači čakļa ili kļuna. Vuk, nar. posl. 163. — *c)* pedamen, statumen, *pritka uz loza vinovu, trkļa, tačka. u rječnicima Mikaļinu, Voltiđijinu* (29) *i Stulićevu. isporedi* čakļati.

ČÁKĻÂŃE, *n.* impedatio. *isporedi* čakļati. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÁKĻATI, čákļâm, *impf.* pedare, *trkļati, pritičati, udarati pritke. isporedi* čakļa *(pod c.), od čega je i postalo. u rječnicima Mikaļinu* (41ª), *Voltiđijinu* (29) *i Stulićevu.*

ČÁKMAK, *m. tur.* čakmak, *ocilo, kremen, i oboje zajedno, ogńilo, i na puški gdje oboje stoji, gvožđa puščana. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Sve na jedan arzlak izgońene *(paške),* a na jedan čakmak dogońene. Nar. pjes. vuk. 3, 333. 335. U ńih gvožđa ni drveta nema do čakmaka koji ogań dava. Nar. pjes. vuk. rječ. 817ᵇ. Uzajmi u selu kod drugijeh sve što je na sebi imao, čakmak i kresivo. Nar. prip. vrč. 48. Pošetala lepa Ana po sokaci sa čakmaci. Nar. pjes. vila 1866. 323.

ČAKMÀLI, *riječ u pjesmi pridjevena obrvama, od tur.* čakmakli, *s čakmakom, po tom obrve koje sijevaju kao muńa.* I čakmali obrvice. Nar. pjes. petr. 1, 127.

ČÁKNUTI, čáknêm, *pf.* sonum edere, *kucnuti, zveknuti. od* čákati. *samo u zagonetkama.* Čaknu čakara, cu se do cara. *(odgonetļaji: grmļavina i razboj tkalački).* Nar. zag. nov. 35. *isporedi* čakara.

ČÁKOLITI, čákolîm, *impf. vidi* cakoliti. *samo u Voltiđijinu rječniku* (ciarlare, plauschen). *riječ nepouzdana, može biti da je zlo pročitano u drugim rječnicima* cakoliti.

ČÁKÓTATI, čákoćêm, *impf.* pulsare. *kucati. od* čákati. *samo u zagoneci. vidi kod* čakatalo.

ČÁKOV TÚRAN, Čákova Túrna, *m. grad u Međumurju, maj.* Csáktornya. *isporedi* Čakovac. *Od* XVI *vijeka* Grada našega Čakova Turna. Mon. croat. 266. U našem gradu Čakovu Turnu. 276. U Čakovom Turnu. P. Vitezović, kron. 186.

1. ČÁKOVAC, Čákôvca, *m. vidi* Čakov Turan. *u mjestana kajkavski* Čakovec. Schem. zagr. 1875. 140. Od Čakovca. P. Vitezović, kron. 133.

2. ČAKÓVAC, Čakóvca, *m. čovjek iz Čakova.* Čakovci činili su. Đ. Obradović, živ. 22.

1. ČÁKOVAČKÎ, *adj. što pripada Čakovcu. u kajkavaca:* čakovecki: Imanje čakovečko. P. Vitezović, kron. 149.

2. ČÁKOVAČKÎ, *adj. što pripada Čakovu.* U čakovackoj školi. Đ. Obradović, živ. 22. Paroh čakovački. Vuk, nar. pjes. 2, 658.

ČÁKÔVCI, Čákovâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled 116. Schem. diac. 1877. 42. Sem. prav. 1878. 17.

ČAKOVIĆ, *m. prezime, od* XVII *vijeka. isporedi* Čaki. Jurja Čakovića. P. Vitezović, odij. 85. *u jednoj pjesmi pogrješka mjesto* Baković, *jer se isti čovjek naziva u ńoj dva puta* Baković. To kad zacu Čakoviću Lazo. Nar. pjes. vuk. 4, 399.

ČÁKÔVKA, *f. žensko čeļade iz Čakova u Banatu.* J. Bošković.

ČÁKOVO, *n. varoš u Banatu.* Varoš Čakovo u Banatu. Đ. Obradović, živ. 17. Čakovo. Sem. prav. 1878. 89. Rođen u Čakovu. M. Đ. Milićević, srb. 28.

*

ČÄKRA, *m. prezime, u naše vrijeme. isporedi* čakar, *od čega će biti postalo.*

ČÄKŠIRA, *f. vidi kod* čakšire.

ČAKŠÌRÂŠ, Čakširáša, *m. nadimak mjesto prezimena, značećem će biti koji nosi čakšire i ljeti i zimi.* Radovana Čakširaša. Prot. šab. mag. 140.

ČÀKŠIRE, čàkšîrâ, *f. pl. tur.* čakšyr, caligae, *hlače. isporedi gaće. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu. ima i u Voltigijinu, ali griješkom bez zadnjega vokala, a stoji zabilježeno da je pl. — a) u pravom smislu:* Niti tko nosi gaća ni čakšira. Glasnik 31, 304. Ima mnogo stvari u našemu jeziku da im mi ni imena ne znamo ali ti ne služimo se, kako rečemo čakšire, dečerma. S. Margitić, ispov. iv. Na nogama kovče i čakšire. Nar. pjes. vuk. 1, 373. Na vojvodi čizme i čakšire, čizme su mu srebrom potkovane, a čakšire od plave kadive. 2, 483. A na noge kovče i čakšire do koljena u srmu zalite, od koljena izvezene zlatom. 3, 201. A na noge crvene čakšire. 3, 111. A na noge meneviš čakšire. 2, 268. Obukla je kovčali čakšire. 3, 350. Kroz čakšire propala koljena. 3, 94. U Solunu čakšire za marjaš, ali do Soluna sto somuna, a od Soluna sto somuna. Nar. posl. vuk. 336. Nosili su *(hajduci)* najviše čohane plavetne čakšire. Vuk, živ. 268. — *u jednoj pjesmi i u jednini:* Pa mu pruži nogu i čakširu. Nar. pjes. vuk. 3, 353. *tomu dodaje Vuk:* ‚u govoru nigda nijesam čuo u jed. br.‘ — *b) onoliko sukna ili platna koliko ide u jedne čakšire:* U z'o čas se Kokan pogodio, za dva groša i čakšire sukna. Vuk, rječ. 817. nar. posl. 203. Neku daje za mješinu piva, . . . neku daje za čakšire sukna. Nar. pjes. petr. 3, 151.

ČAKŠIRÈTINE, *f. pl. augm.* čakšire. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀKŠIRI, *m. pl. vidi* čakšire. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ovi čakširi. P. Filipović, istom. 26.

ČÀKŠIRICE, *f. pl. dem.* čakšire. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀKTALO, *n. vidi* čekalo *(u mlinu). od* čaktati *(u značeńu kucati, lupati). isporedi* čakatalo, čakatalica. Sve načiniše, samo ne mogoše načiniti čaktala. Nar. prip. vila 1867. 763. Čaktalo bi odskakalo. 764.

ČÀKTÂŃE, *n.* scalptura dentium, *čačkańe. samo u Belinu rječniku* (707b). *isporedi* čaktati.

ČÀKTÂR, čaktára, *m.* tintinnabulum, *zvono na stoci. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomińe da se govori u Crnoj Gori). isporedi* čaktor, čakalica. *Postańem može biti od* čaktati *(u značeńu kucati, lupati). isporedi* čaktalo. Pa s ovaca salomi čaktare. Nar. pjes. vuk. 2, 632. Na ovcama bijahu čaktari. Ogled. sr. 39. *u jednoj pjesmi kao da je nešto drugo, može biti griješkom mjesto tur.* čokal. *oklop konjski.* Iznese mu dvije puške male, objesi ih konju o čaktaru. Pjev. cr. 184.

ČÀKTÀRÂŠ, čaktaráša, *m. ovan na kom je čaktar.* Reče stari ovan čaktaraš. Nar. prip. vrč. 183.

ČÀKTATI, čàktâm, *impf.* fodicare. *od* xvii *vijeka. postańem kao dem. od* čkati, *koje vidi. isporedi* čákati, čaktalo. *a) kao kopkati u prenesenom smislu tražeći što ili nastojeći učiniti što. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ne sramova se bezočna prikazan ni oko istoga sina božjega čaktati i nastojati, ma za ludu. V. Andriaši, put. 382. — *b)* čaktati zube, *kao i* čačkati, čkati. *u rječnicima Belinu* (707b) *i Stulićevu. i drugo što (osim zuba) kao i* čačkati. *u Stulićevu rječniku, gdje se tumači:* extrahere aliquid ex angusto loco. — *c) kljucati, kljurati,* rostro tundere: Ptica čakta, pa onda jede što očakta. J. Bošković.

ČÀKTOR, *m. vidi* čaktar, *s kojim je jednoga postańa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* A Turc se jedno zagonilo na mrkalja ovna debeloga da mu digne debela čaktora. Ogled. sr. 139. Ima puno četiri godine, od kad sam mu čaktor objesio. 139.

ČÀLA, *udri. turski imperat.* čal *od* čalmak, udarati, lupati, udarati u kakvo god oruđe muzičko. *samo u pjesmama i iz ńih u Vukovu rječniku.* Čala sada, naše mekterbaše! Nar. pjes. vuk. 3, 458.

ČALABŔCÂŃE, *n.* gustatio. *isporedi* čalabrcati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČALABŔCATI, čalàbrcâm, *impf.* gustare, *kao dodijevati se (jela), malo jesti hiteći. isporedi* čalabrcnuti, *gdje i postańe vidi.*

ČALABŔCNUTI, čalàbŕcnêm, *pf.* gustare, *kao dodjeti se (jela), (jeduć ga) prihvatiti se, založiti, malo pojesti kao u hitńi. isporedi* brknuti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — Postańem* brcnuti, *koje vidi, sastavljeno sprijeda s turskim* čala *od* čalmak *istoga značeńa, dodjeti se. isporedi* labrcnuti. Idi Kokane, eno za vratima čabar vina i pečena svińa, i šavoj valjušaka pokriven slamom da se ne natruni, te čalabrcni malo dok ručak prispije (u šaljivoj pripovijeci). Vuk, rječ. 818a.

ČALABŔČAK, čalabŕčka, *m. što se čalabrkne. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Oprigam mu šinik priganica, čalabrčak, dok prispije ručak. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Pa što je ovo za mene? duše mi, samo čalabrčak, a ne pravi ručak. Nar. prip. vrč. 68.

ČALABŔKNUTI, čalàbŕknêm, *pf. vidi* čalabrcnuti. *isporedi* brknuti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ako je ko ručao ili s noga čalabrknuo. V. Vrčević, niz 324.

ČALAC, čalca, *m.* deceptor, *varalica. od mag.* csal, *prijevara,* csalni, *varati. u jednoga pisca* xvi *vijeka. isporedi* čalaran, čalovati. Kako čalci i liciniri drže. Katek. 1561. 111.

ČALADA, *f.* galea, *kaciga. od tal.* celata, *isporedi* čelata. *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Čaladu spasenja vazmite. Anton Dalm., ef. 6, 17.

ČALÀKÂŃE, *n.* strepitus. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* čalakati.

ČALÀKATI, čalàkâm *i* čàlačêm, *impf.* strepere, *vikati, bučati, kao što i djeca čine. samo u Vukovu rječniku. postańem od* čala, *koje vidi.*

ČALÁNUTI, čàlânêm, *pf. a) udariti štapom ili bičem, ošinuti. u Slavoniji.* F. Ivančić. *i u prenesenom smislu part. praet. pass.* čálânuť, *smeten, smušen.* F. Ivančić. — *b) kao* čalabrknuti. *u Lici:* Kada se objeduje a smjera se odmah po objedu kuda iči, onda reku: brže to čalakni, pa da idemo. J Bogdanović. — *U oba značeńa od tur.* čalmak, *udariti, dodjeti se.*

ČALÀPIJA, *m. tursko ime muško.* Musiju Čalapiju udavi. Letop. šaf. 75. Mehmetь Čalapija. 78. Daničić 3, 457. *isporedi* čelebija.

ČÀLÂRAN, čàlârna, *adj.* fraudulentus, *varav, varliv, prijevaran. od mag.* csalárd, *istoga značeńa. isporedi* čalac, čalovan. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu, Jambrešićevu (u oba kajkavski* čalaren) *i u Stulićevu. — adv.* čalarno, fraudulenter. *u Bjelostijenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

ČALÀRIJA, *f.* fraudulentia. *isporedi* čalaran.

u jednoga pisca XVII *vijeka i u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* Bnečani s veliku himbu i čalariju zauješe cipromski orsag. P. Vitezović, kron. 125.

ČALÁRITI, čálârîm, *impf.* fraudare, *varati. isporedi* čalaran. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

ČÀLÂRNÎK, *m.* simulator, fallax. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. Od* čalaran.

ČÀLÂRNÔST, čálârnosti, *f.* fraudulentia. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (2, 36ª). *Od* čalaran.

ČALÈKÂŃE, *n.* ictus propulsatio. *isporedi* čalekati se. *samo u Vukovu rječniku.*

ČALÈKATI SE, čalèkâm se, *impf.* ictum propulsare, *odbijati udarac braneći se. od tur.* čalmak, *udarati, ticati. samo u Vukovu rječniku.*

ČALIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* A s Trusine od kneza Čalića. Nar. pjes. vuk. 4, 436. *isporedi* Čalići. *može biti od tur.* čal, *sijed, starac.*

ČALIĆI, *m pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Schem. herc. 1873. 98. Statist. 105. *isporedi* Čalić.

ČÀLIJA, *f.* paliurus aculeatus Lam. J. Pančić, flor. biogr.² 207. B. Šulek, im. 48. *od tur.* čaly, *drača, trńak.*

ČALINAC, Čalinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. u mjestana kajkavski:* Čalinec. Schem. zagr. 1875. 127. Pregled 17.

ČÀLMA, *f. tur.* čalma. *povez oko glave u Turaka,* tiara. *isporedi* saruk. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (pileus vittatus) *i u Vukovu. a) u pravom smislu:* Turske čalme. A. Kanižlić, kam. 818. Pusta čalma zaosta. J. Rajić, boj 8. Vuk sudi, ter u čalmi kadinskoj. U čalmi? nek bude; vuk ali da sudi, pravo bit' ne more. Poslov. dan. 151. Al' Sitnica mutna i povodna, nosi, brate, końe i junake, turske kape i bijele čalme, krasne srpske bijele klobuke. Nar. pjes. vuk. 2, 303. Bijele im oko glave čalme. 3, 225. Crne nose oko glave čalme. 3, 224. Oko fesa zamotao čalmu, . . . a za čalmom perjanice zlatne. I, 56. Za ńime se zulum-ćalma suče, pa se care ne sme da obazre, a kamo li da obmota čalmu. 1, 160. Zavio čalmu oko glave. Nar. prip. vuk. 48. Ne zna čalma šta pati glava. Nar. posl. vuk. 199. Neka zna čalma šta pati gužva. 200. *nose je gdje gdje i hrišćani:* Đa poljubim mrtvu glavu, đa očešljam dugi perčin i junačku čalmu svežem. P. Petrović, vijen. 78. — *b) selo u Srijemu.* Vuk, rječ. 818ª. Pregled 120. Schem. diac. 1877. 45. Sem. prav. 1878. 13. — *c)* turska čalma, lilium martagon L. B. Šulek, im. 48.

ČALMÀŠICA, *f.* fringilla carduelis L. *češljugar, češljugarka.* M. Ružičić. *biće nazvana po crvenoj glavi, kao da joj je na glavi crvena čalma.*

ČÀLÔVAN, čálôvna, *adj.* fraudulentus. *varav. samo u rječnicima Mikaljinu (samo adv.* čalovno) *i u Stulićevu. Od* čalovati. *isporedi* čalaran.

ČALÒVÂŃE, *n.* deceptio, *varaće. isporedi* čalovati. *samo u rječnicima Mikaljinu* (fallacia, deceptio, fraus, dolus) *i Stulićevu.*

ČALÒVATI, čálujêm, *pf.* decipere, *precariti. samo u rječnicima Mikaljinu* (privariti, decipere, fallere, in fraudem impellere; čalovan, privaren) *i Stulićevu. stavljeno je po tumačenju Mikaljinu da je pf., a može biti i impf. — Od maj.* csalni, *varati. isporedi* čalac, čalaran.

ČALÒVITEL, *m. vidi* čalovnik. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno, kao i* čalovitelica, mulier decipiens.

ČALÒVITELICA, *f. vidi kod* čalovitel.

ČALÒVNICA, *f.* mulier decipiens, fallax. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińena prema* čalovnik.

ČALÒVNÎK, čalovnika, *m.* deceptor, fallax, subdolus. *samo u rječnicima Mikaljinu (s tumačenjem koje je stavljeno) i u Stulićevu. isporedi* čalovati.

ČÀLUK, *m. nadimak mjesto prezimena, prošloga vijeka. može biti od tur.* calyk, *plah, smeten, sulud.* Nikola Čaluk». Bud. spom. glasn. II. 3, 71. *isporedi* Čalukovac, Čaluković.

ČÀLUKOVAC, Čálukôvca, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 13. *isporedi* Čaluk.

ČÀLUKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* M. Đ. Milicević, srb. 347. *isporedi* Čaluk, *od čega je i postalo.*

ČÀLÛN, čalúna, *m.* tapes, *prostirka. od tal.* celone. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* celun. Na ki čalun spluti mogu se koluri, ki bihu tuj? M. Marulić 78.

ČÀLA, *f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović.

1. ČÀM, čáma, *m. tur.* čam, *jela,* abies. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (jela) *i u Vukovu* (tanne, abies). — pinus sylvestris L. G. Lazić 159. pinus abies L. S. I. Pelivanović.

2. ČÀM, čáma, *m.* navigium abietinum, *čamova lađa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (navigium abietinum). Koji su iz Bosne na čamovima silazili u Biograd. Vuk, rječ. 818ª. Čamovi se zovu one lađe otkrivene, što iz Bosne drva u Beograd voze. M. Nenadović, mem. 265.

3. ČÀM, *m. neka ļuta muha.* XVI *i* XVIII *vijeka u dva pisca. isporedi* čamak, camža. *postańa tamna kao i značeńa: može biti od kor.* skam, *udarati, bosti, zujati. isporedi* komar, čama, čamoreńe. Gdi me . . . bodu cami i komari. M. Vetranić 1, 21. Zapovidje đa napadu svakojake muhe i čami. I. Đordić, salt. 358. psal. 104 (103), 31. K volu se cam (κώνωψ) prija, ter dvoran blag i tih reče mu: poću tja, ako ti domorih. Pod' il' stoj, kako hoć' (klice vo jedovit); ni te sam čuo doć' ni te ću čut otit'. I. Đordić, uzd. 149.

4. ČÀM, *m. ko čami. samo u zagoneci:* Čam čami na camnim vratima, mrtve gleda, žive čeka. *(odgonetaj: kvočka na jajima).* Nar. zag. nov. 86. *isporedi* cajna.

ČÁMA, *f.* languor. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (langweile, taedium). — *Prvo je a umetnuto mjesto* ь. *Korijen* skam, *udarati, uditi, u zlu biti, slabiti, iščezarati, ćiļeti. isporedi* camati, čamiti, čmavati, ucmanuti. — Napala me čama. Vuk, rječ. 818ª. Ima neka bolest kad je čovek na nogama ali je bez snage. Negde to zovu strana bolest a negde čama. M. Đ. Milićević, živ. 1, 113.

ČÁMAC, čámca, *m.* navicula abietina. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* câm, *od čega je i postao kao dem. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čâmâcâ. Što je neko vreme prevozio ļude preko Save u camcu. M. Đ. Milićević, srb. 86.

ČÁMAGAJÉVCI, Čámagajevâcâ, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled 101.

ČÁMAK, čámka, *m. nekaka mala uš koja se jedva može vidjeti. samo u Vukovu rječniku gdje se tumači kako je stavljeno i napomińe da se govori u Boci. postańem kao dem. od* čam *pod* 3.

ČÁMALICA, *f. ,groznica u kojoj se mnogo*

žmuri a bez sna'. M. D. Milićević, živ. 1, 96. *isporedi* čama *i* čamati.

ČÂMAN, čâmna, *adj. gdje je čama. samo u zagonetci:* Čam čami na čamnim vratima, mrtvo gleda, živo čeka. *(odgonetłaj: kvočka na jajima).* Nar. zag. nov. 86. *isporedi* čajan.

ČÂMÂŃE, *n.* languor. *isporedi* čamati. *samo u Vukovu rječniku* (expectatio taediosa).

ČAMAŠÍRAC, čamašírca, *m. nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme. u Srbiji.* P. Đorđević. *Od tur.* čamašyr, *rublje*, čamašyrgy, *koji pere, perilac.*

ČAMAŠÍRČEVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, u Srbiji. po ocu čamašireu.* P. Đorđević.

ČÂMATI, čâmâm, *impf.* languescere. *isporedi* čamiti. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (mit verdruss warten, expecto cum taedio otiosus). — *Od* čama, *koju vidi. — a) baviti se gdje dugo da već dodija i od toga ćeznuti.* Jedni sužnji bjehu prikovani u putima na veło brodove, . . . tu ih łetńe gorijaše sunco i davłahu kiše i vremena, ne mogahu iz veze šenuti, . . . tu čamaju i dnevi i noći. P. Petrović, vijen. 58. Ni dugo čamat' u rod, ni gladovat' u dom. V. Bogišić, zbor. S. Đodije se desetiňi, te ga nakon godine prizovu preda se i kažu mu čemu čama pod olovnicama. S. Łubiša, prip. 54. Ele je moja šćer za punanih devet godina u svoj dom čamala, ni djevojka ni žena. V. Vrčević, niz 24. — *b) baviti se gdje dugo da dodija drugome koji čeka:* Što ti jesi na vodi čamala? Ti se jesi s nekim sastajala. Pjev. crn. 130.

ČAMBALOTOV, *adj. od kamiłe dlake. isporedi* čambelot. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ńegova pića bila jesta divji med i kobilice, se oblačaše s čambalotovu sukńu i pasaše s kožnim pasom. Postila 1562. 207.

ČAMBELOT, *m. sukno od kamiłe dlake, a po ńemu i sukno od kostrijeti. od tal.* ciambellotto, *sr. lat.* camelotum. *samo u rječnicima Mikałinu* (pannus undulatus) *i Belinu* (textile caprinum 191[a]). *isporedi* čambolat *i* čambalotov.

ČAMBOLAT, *m. vidi* čambelot. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (čambolat 2, 36[a]. cambolat 2, 55[b]).

ČÂMBRA, *f.* brachium, *kliješta u raka. u jednoga pisca našega vremena. postańa tamna, može biti istoga kojega je* čampar, *pa se* p *iza* m *promijenilo na* b. Jastog se hita u mrežu. Ńegova kliješta zovu čambre. L. Zore, rib. 32.

ČAMBROVAC, Čambrovca, *m. vidi* Čamerovac.

ČAMBULA, *vidi kod* čanibula.

ČAME, čameta, *n. u jednoga pisca našega vremena o djetetu, samo u nom., može biti od pers. i tur.* ğan *duša*, ğâne, *mlado živińče.* Ostade li koje dijete od te loze? Osta jedno čame, te dosta prikladno. S. Łubiša, prip. 93. Ostalo mu je jedno čame iza babe. 236.

ČAMEROVAC, Čamerovca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluńa.* Razdjeł. 20. *zovu ga i* Čambrovac. Schem. segn. 1871. 57.

ČÁMĞIJA, *m.* helciarius, *koji vuče čam i vozi. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U početku ovoga vijeka zvali su se čamğije u Srbiji i u Bosni vojnici turskoga zakona koji su iz Bosne na čamovima silazili u Biograd na stotine, i ondje se u dahija i ostalijeh poglavica turskijeh najmali u vojničku službu . . . Čamğije su bile pješaci. Vuk, rječ. 818[a]. Čamovi se zovu one lađe odkrivene, što iz Bosne drva i japiju u Beograd voze, a čamğije oni Turci što voze, skoro bez košuła. M. Nenadović, mem. 265. Čamğije su se zvali oni łudi koji su vukli lađe na konopcu, a Milisav je, kažu, prozvan za to što je neko vreme prevozio łude preko Save na čamcu. M. D. Milićević, srb. 86. — *dolazi i mjesto prezimena:* Milisav Čamğija. M. D. Milićević, srb. 86.

ČÁMĞIJIN, *adj. što pripada čamğiji. samo u Vukovu rječniku.*

ČÁMĞÎJSKÎ, *adj. što pripada čamğijama. samo u Vukovu rječniku. isporedi* čamğinski.

ČÁMĞÎNSKÎ, *adj. vidi* čamğijski. *Od* čamğijin; -în- *je sažeto* -ijin. *samo u Vukovu rječniku (gdje stoji* čamğijnski).

ČAMIĆ, *m. dem.* čam (abies). B. Šulek, im. 48.

ČAMIŃATI, čamińâm, *impf. dem.* čamati. *isporedi* čamuńati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÁMITI, čámîm, *impf. vidi* čamati. *u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu* (pedetentim absumi) *i u Vukovu (kao kod* čamati). A u kuli čami efendija. Osvet. 3, 40. Čami svojevoļno u ńemačkoj zemļi. S. Łubiša, prip. 84. — *i bilka čami:* Neko čokoće slabo napreduje, čami i vene. P. Bolić 1, 261.

ČÁMĻÊŃE, *n. vidi* čamańe. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÂMNICA, *f.* ‚*luka do Pive gdje se prevoze na plutima.*' V. Łošević.

ČÂMOREŃE, *n.* susurratio. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Čamoreńe oli niko pod glas murmuraňe i uzbuložćne i zove se susurratio. M. Dobretić 210. — *Od glagola koji sam ne dolazi a glasio bi* čamoriti, *od* čamati, *koje je uzeto u drugom značeńu svoga korijena, zujati. isporedi* čam *(pod* 3), čamak, komar.

ČÀMOV, *adj.* abiegnus, *jelov. od* čam *(jela). u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Od camova drveta. P. Bolić 1, 240.

ČÀMOVINA, *f. a)* lignum abiegnum, *jelovina. u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu. Od* čamov. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Statist. 26.

ČAMPAR, *m.* unguis, *paňca, kanğa. od prošloga vijeka. postańa tamna: može biti istoga kojega je* čapak *i* čaporak, *pa je* m *samo umetnuto. isporedi* čamparaga, čampraga. Lav s čampari razdri nozdrve. N. Palikuća 7. Pokle ju šćepnu svojimi čampari mletački lav. M. Pavlinović, raz. spis. 115.

ČAMPÀRA, *f. lančić ili uzica što se konju priteže ispod dońe vilice od jednoga kraja žvala do drugoga.* I. Pavlović. *Biče od tur.* čember, *grivna.*

ČAMPARAGA, *f. vidi* čampar, *od čega je i postalo. u jednoga pisca prošloga vijeka. nominativu nema potvrde.* Iz čamparaga prioštri njegovi uteći. I. J. P. Lučić, razg. 128.

ČAMPRAGA, *f.* unguis, *paňca. kanğa. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (355[b]) *i Stulićevu. isporedi* čampar *i* čamparaga, *s kojima je jednoga postańa.* U čampragah nose široke krivače. J. Radojević 39. Ki nam uda sva razdrijet će sad zubima, sad čampragom. J. Kavańin 409.

ČÀMPRAGE, čâmprâgâ, *f. pl.* fibulae, *spone, imbrete, maite. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. biče od tur.* čapraz, *puce s resama i neki pojas. isporedi* čapražice. Ah da bi ti taknuo u ona puca i čaprage srebrne i pozlaćene! Đ. Rapić 162.

ČAMUGA, *f.* fustis, *kijača. u Lici.* F. Hefele. *može biti od* čam *(jela).*

ČÀMUḶA, *f. nekaka kapa muška u Bosni samo u Vukovu rječniku. biće turska riječ ili od turske. može biti od čâm, ako je malo nalik na čamac.*

ČAMÙŇÂŇE, *n. vidi* čamańe. *isporedi* čamuńati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČAMÙŇATI, čamùńâm, *impf. dem.* čamati. *isporedi* čamińati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Čamuńao koji ne pjevao. Pjev. crn. 2. 327.

ČAMÚRLIJA, *f. blatna varnica kod Niša. od tur.* čamurlii, *kalan, blatan.* Moji će vas sinovi dočekati na Čamurliji. M. Đ. Milićević, jur. 79.

ČAMŽA, *f. vidi* čam *pod 3, od čega je i postala. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Sada imamo strah od jedne čamže i muhe. Korizm. 25. *isporedi* čanževina.

ČÁNA, *f. hyp.* čanak. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀNAD, *m. dva mjesta u Banatu: jedno* Mađarski Čanad *a drugo* Srpski Čanad. Šem. prav. 1878. 92. Čanadь. S. Novaković, pom. 151. Biskup u Čanadu. J. Filipović, prip. 1, 529.

ČÀNÂDSKÎ, *adj. što pripada Čanadu.* Biskupu Čanadskomu. F. Vrančić, živ 1.

1. ČÁNAK, čánka, *m. tur.* čanak, *zdjela,* scutula. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da je čanak drven. — a) u pravom smislu:* Podmetne čanak il drugi sudić, te ufativši vodu izbaci F. Lastrić, ned. 310. Sve svoje blaženstvo traže i naode u čanku i u bokalu. Đ. Obradović, bas. 102. Jelo u čanku. J. Rajić, pone. 3, 46b Iz prazna čanka niti se ije ni pije. Nar. posl. vuk 100. Ako čanak ne izda, kašika ne će. 9. S tuđe hiive i čanak prge zauvar je. 296. Imajući u čanku malo mlijeka. Vuk, nar. posl. 273. Domaćin pokupi sve one svijeće u jednu rukovet i usadi u žito, koje stoji na sofri u kakvoj karlici ili u čanku. Vuk, živ. 4. Prinese čanak kajgane. M. Đ. Milićević, let. već. 205. — *b) čanak u puške, gdje se puška potprašuje, da se prah upali kad kresne. vidi* prašnik, čašica. Planulo mu na čanku. Nar. posl. vuk. 249. — *c) u mlinu pod košem korice u koje pada žito iz koša pa se iz njega istresa u kamen.* Odozdo je privezano ili namješteno kao malo korice, koje se u Jadru zove čanak, pa žito iz koša samo ide u čanak, a iz čanka ga čekalo izgoni u kamen. Vuk, rječ. 295b. — *d) pl.* Čanci Kraljevića Marka, *u Srbiji u okrugu užičkom „u planini Maljenu, na putu iz Valjeva u Užice, u kamenu kao dva čanka puna hladne vode, koja niti kad prelazi, niti se poznaje da je manje kad se pije, niti se vidi otkud izvire‘.* Vuk, rječ. 818b. M. Đ. Milićević, srb. 361.

2. ČÁNAK, Čánka, *m. a) prezime u Lici.* J. Bogdanović. — *b) vidi* Čánci.

ČANBELOVO PERO, *n. u pjesmi pero od nekake ptice za nakit. može biti od tal.* zimbello, *vabac, pa on uzet u pjesmi za osobitu pticu.* Na glavi joj zlatna krnna, dvije griže od bisera i dva prama suva zlata i dva pera čambelova. Nar. pjes. vuk. kovč. 92.

ČÁNCI, Čânâkâ, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Gospića. u mjestana acc. i za nom.:* Čanke. Schem. segn. 1871. 40. Razdjel. 28. Čánke. J. Adamović. *govore i u jedn.:* Čanak. Schem. segn. 1881. 39. Čának. J. Adamović.

ČANČA, *f. tal.* ciancia, *besposlica, lakrdija,* nugae. *u jednoga pisca* XVI *vijeka. isporedi* canca. Tako će raznosit djavoli dušice, ke no ne će postit ner jidu masnice. Ne mnite, krstjane, da besidin čanče. M. Marulić 255.

ČÀNČÂR, čančára, *m.* scutularum confector, *tko gradi čanke. samo u Vukovu rječniku.*

ČÀNČARA, *f.* testudo, *korňača. tako nazvana što joj je kao čanak kora u kojoj je. samo u Vukovu rječniku.*

ČANČÁREV, *adj. što pripada čančaru. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. isporedi* čančarov. U čančarevoj krčevini. Sr. Nov. 1868. 361.

ČANČÁREVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme, po ocu čančaru.* D. Avramović, sv. gora 208. Rat 326.

ČANČÁROV, *adj. vidi* čančarev. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀNČIĆ, *m. dem.* čanak. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀNČINA, *f. augm.* čanak. *samo u Vukovu rječniku.*

ČANDIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 88.

ČÀNDRA, *f. čeljade koje čandra. isporedi* čandrati. M. Pavlinović.

ČÀNDRATI, čàndrâm, *impf. dosadno moljakati, drljančiti. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* čantrati, *s kojim je jednoga postaša promijenivši* t *na* d.

ČANDRLE, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled 7. ‚Canderle‘. Schem segn. 1871. 45.

ČÀNDRLÎN, čandrlína, *m. mjeđen novac u koji su išla četiri druga, prošloga vijeka u jednoga pisca, a sada u Lici mjeđen novac od četiri novčića.* J. Bogdanović. *biće od tal.* quadrilio, *nekolicina (ljudi). u pomenutoga pisca prošloga vijeka može biti da je ženskoga roda,* čandrlina, *ali se za cijelo ne može znati; stoji u slici:* Ne imahu svi bijednici ni mjeđene ‚čandarline‘. J. Kavańin 11.

ČÀNDRḶIV, *adj.* rixosus, *koji svemu zabavlja te zameće svađu. isporedi* ǵandrḷiv. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* čantrati, *od čega će biti i postalo, promijenivši* t *iza* n *na* d. *isporedi* candrati.

ČANDRO-PAVLI, *m. pl. neko mjesto u hrvatskom primorju* XVI *vijeka.* Od strane kneza Turak-Mihala od Čandro-paval. Mon. croat. 179.

ČÀNĐAV, *adj.* subrufus, subflavus. *samo u Bjelostijenčevu rječniku. vidi* čađav, *od čega je i postalo dobivši samo* n. *isporedi* cancav *i* đanđav.

ČANE, *f. pl. neko mjesto blizu sela Bokańca u Dalmaciji* XV *vijeka.* Trsje, ko je u Čanahь. Mon. croat. 112. *može biti da je u napisano mjesto* ń.

ČANGLIJA, *f. mjesto u Bugarskoj ne daleko od Filibe* XVII *vijeka.* Đerjen selo tu prohode i kroz Čirpan-Ali-pašu, u Čangliju za tijem hode. J. Palmotić, dubr. 241.

ČANGRÍZALICA, *m. i f. čeljade muško ili žensko, koje čangriza. samo u Vukovu rječniku* (difficilis et morosus).

ČANGRÍZALO, *m. muško čeljade koje čangriza. isporedi* čangrizalica. *samo u Vukovu rječniku.*

ČANGRÍZÂŇE, *n.* vellicatio, *zajedańe. isporedi* čangrizati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Znam da su u kući vašoj sva naopako, od jutra do noći čangrizańe. Đ. Rapić 84.

ČANGRÌZATI, čàngrîzâm, *impf.* vellicare, *dosađivati govorom svemu zabavljajući, zajedati. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu*

natura esse difficili). *Postaŋem će biti od* čantrati, *promijeniv̀ši najprije* t *na* d *(kao u* čandr̀iv *i* čandrati) *pa* d *na* g; *a* -iza- *je kao u* tvarizati. A ti ńemu da si podložna, ne podvrkuj, ne zadrcaj, ne čangrizaj, nego mu lipu rič daj. Đ. Rapić 202.

ČANGURA, *f. može biti tal.* zangola, *stap, bučka. u jednoj poslovici prošloga vijeka.* Pod čanguru davorije izpijeva. Poslov. dan. 96.

ČÀNIBULA, *f.* papaver rhoeas L., *turčinak. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiŋe da se govori u Baraňi). u jednoga pisca našega vremena griješkom* čambula. B. Šulek, im. 48, *gdje se veli da je uzeto iz Vukova rječnika, a u Vukovu rječniku nije tako, nego* čanibula. — *Postaŋem će biti* bula *(Turkiňa) sastarŋena sprijeda s tur.* ġan, *dúša,* ġani, *drag.*

ČÁNIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji, u Bosni, u Lici.* Nov. Sr. 1835. 73. Schem. bos. 1864. III. IV. Boca 14. 27. J. Bogdanović. *isporedi* Čanići.

ČÁNIĆI, Čánîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Schem. bos. 1864. 24. *pogrješka* Čanić. Statist. 81. *isporedi* Čanić.

ČANKE, *vidi kod* Čanci.

ČANKIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Nar. pjes. petr. 1, 355. *isporedi* Čanić, Čanković.

ČANKINIĆ, *m. prezime,* XIII *vijeka.* Mon. serb. 40. Daničić 3, 457.

ČANKÒLIZ, *m.* parasitus, *ko se ulaguje drugome da bi se najeo kod ńega, kao da mu čanke liže. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Miluńko čankoliz. M Đ. Milićević, jur. 2.

ČÁNKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 336. J. Bogdanović. *isporedi* Čanić, Čankić.

ČANKUTARANAC, Čankutaranca, *m. prezime, prošloga vijeka.* Bud. spom. glasn. II. 3, 76. 81.

ČANPIR, *m. prezime prošloga vijeka.* Bud. spom. glasn. II. 3, 71.

ČÁNTRA, *m. prezime, upravo nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 169.

ČÀNTRÂK, *m. prezime, upravo nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 355.

ČÀNTRAKA, *m. prezime, upravo nadimak mjesto prezimena. u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 409.

ČÀNTRÂŃE, *n.* tactus alicujus rei non sine confusionis vel perturbationis periculo. *samo u Stulićevu rječniku, s tumačeńem koje je stavŋeno. isporedi* čantrati.

ČÀNTRATI, čántrâm, *impf.* strepere. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu (gdje se tumači:* ‚admovere manum alicui rei cum confusionis vel perturbationis periculo' *bez primjera). — U jednom primjeru koji imamo prošloga vijeka vidi se samo da je kao buku činiti, ali se ne može razabrati je li buka od udaraca ili od vike, od žamora, je li lupa ili vika i žamor.* Prem da građani od Jerika stahu sveđer oružani i u straži strašeći se da pod prilikom od obhoda bogomila koja potajna varka ne krije se, kad vidješe peti i šesti dan da oko tvrđa i oko vrata ne čantraju, sedmi dan na zide i turńe izidoše na uzdanu veće mnoštvo nego igda do staraca, do djećice i djevojčica. B. Cuceri 44. — *u naše vrijeme znači govorom dosađivati kuđeći i karajući:* ‚Čantra kao svekrva', *reku u Banatu.* V. Arsenijević. — *Postaŋem će biti od tur* čynyrmak, čynramak, *zujati, zvečati, činiti da što zveči. iz toga je značeńa moglo izaći ono koje je u Stulićevu rječniku kao dirati u što da zvekne a po tom i samo da se ispremeće. isporedi* čandrati, čandrļiv, čangrizati, čendrļati se, čemgrļati.

ČÀNTRAV, *adj.* procax. *samo u Stulićevu rječniku:* čantrave ruke (mani petulanti, che vogliono toccar da per tutto). *isporedi* čantrati.

ČANUTI, čanem, *impf.* conquiniscere, *čučati. u jednoga pisca* XVII *vijeka. pred* n *je ispalo* p *(u Čelu* ‚čapati'). *od kor.* skap, *udarati, ginuti, iščezavati, smańivati se (po tome sagnuti se). isporedi* kapati, ukapiti. — Na ma pleća, otče, sedi, rekoh čanuć. I. Zanotti, en. 2, 46.

ČANŽEVINA, *f. ńeka loza vinova, koja zaudara na stjenicu. u primorju hrvatskom.* B. Šulek, im. 48. *isporedi* čamza, *od koje će biti i postala.*

ČAŃ, *n. mjesto blizu Spiča.* Da prenesu iz Spiča ġebanu, koju je dovezao brodom u Čań. S. Ļubiša, prip. 124.

ČAŃAK, čańka, *m.* truncus digitus, *batić. u Hrvatskoj.* P. Brantner. *postaŋem će biti od pers.* čenk, *kuka, nokat (u ptice).*

ČÁŃEVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Schem. zagr. 1875. 186. Pregled 67.

ČÀŃKÂŃE, *n. dosadno prošeńe. u Lici. isporedi* čańkati. J. Bogdanović.

ČÀŃKATI, čáńkâm, *impf. dosađivati prošńom. u Lici. isporedi* cankati, canati, *s čim je jednoga postaňa.* Odlazi; šta u vijek čańkaš kao Ciganka. J. Bogdanović.

1. ČÀP, čàpa, *m.* obturamentum, *čep, u bačve zatisak na mańoj rupi, u koju se udara slavina. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomiŋe da se govori u Crnoj Gori). Od kor.* skap, *udarati, bosti, stršiti. isporedi* čapak, čaporak. — *a) u pravom smislu:* Ko bavču napravļa, meće čap de hoće. Nar. posl. vuk. 135. Ko ne zna čapom, a on će vrańem (točiti). 149. — *b) nadimak čovjeku u Srbiji.* I. Pavlović.

2. ČÀP, čàpa, *m.* membrum, *komad ćatme, kao član. isporedi* preslo. *samo u Vukovu rječniku. Od tur.* čap, calibre.

3 ČAP, *f. vidi* čapļa. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

1. ČÀPA, *f. nenadna i velika nesreća. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Bez sumńe od* žapa, *promijeniv̀ši* ž *na* č. *vidi* žapa.

2. ČÀPA, *f. vidi* čapļa *pod* 1. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, ali će biti pogrješka pisarska mjesto* čapļa. *vidi kod* čapļa *pod* 1.

ČAPAC, Čapca, *m. ime muško,* XIV *vijeka.* Čapьcь. Glasnik II. 12, 20. 21. *isporedi* Čapković.

ČÁPAK, čápka, *m.* unguis, *nokat u ptice i zvjerińa, u mačke. najviše se govori pl.* čápci. *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čâpâkâ. *U naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (čapci) *i u Vukovu* (čapci, *s dodatkom da se govori u Risnu). — Kor.* skap. *udarati, bosti, grepsti. isporedi* kopito, čaporak, čapet, čapļa, čampar, čamparaga, čampraga, čapati, capkati, čepati, šćèpati. — *u ptice:* Orao donese ga pred cara u svojim čapcima. Nar. prip. vrč. 194. — *u mačke:* Mače poplašeno prucne se staroj iz skuta; . . . nu u onomu što se prucne, staru dohiti čapcima. Dubrovnik 1868. 187.

ČAPAĻE, *vidi kod* Čapļi.

ČÀPÀR, čapára, *m.* testa, *crijep. u naše vrijeme u Srbiji. postaňa istoga koga je* čapak, *po čemu je kao ńešto u što se ili čim se može zagrabiti što.* Rastopi se u kakvu čaparu voska pa se onda umače šarajicom. M. Đ. Milićević, živ. 1, 7.

ČAPATI, čapam, *impf.* arripere, *hvatati, grabiti. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (unguibus stringere, evellere, extorquere). *od korijena od koga su* čapci *(vidi kod* čapak), *po tome je značenje kao čapcima hvatati. isporedi* dokopati se, šćepati, čapkati. — Vol napira i čapajuć . . . s većom moćju zimu tira. J. Kavanjin 472. — *sa* se, *recipr., s acc. i prijedl.* za: Čapaše se za grla bijela, nosiše se tamo i ovamo. Pjev. crn. 205. — *reflex. s gen.:* Turci čapaju se skele i korabi. Osvet. 4, 35.

ČÁPCI, *vidi kod* čapak.

ČAPEČAC, čapečca, *m. dem.* čapet. *samo u Stulićevu rječniku* (‚čapetčac') *gdje ima i* ‚čapetčić'; *oboje veoma nepouzdano.*

ČAPEČIĆ, *m. vidi kod* čapečac.

ČAPEROVAC, Čaperovca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Sluňa.* Razdjel. 31.

ČÀPÊT, *f. vidi* čapak. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (107a. 355b) *i u Stulićevu (gdje je i muškoga roda, čemu nema potvrde).* Kosmurati je kip uplesan, . . . jedan velik hrek neotesan čapeti oštrom obšešara. I. Gundulić 475. Vrli medvjed . . . vas se ježi oštreć čapet na paći bora. 554. Kad ga vidi jur lavom, čapetim i zubima oružana. A. d. Bella, razgov. 159. Bog posla lava k njemu zemlju dubsti (‚dubstit') s čapetima. N. Marči 109. *štamparska će pogrješka biti* čepat: Uteći čepati od zviri. A. d. Bella, razgov. 78.

ČAPETAST, *adj.* uncis unguibus praeditus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značenju i* čapetav; *oboje nepouzdano.*

ČAPETAV, *adj. vidi kod* čapetast.

ČAPÉTITI, čàpêtîm, *pf.* unguibus arripere, *zgrabiti čapetima. samo u Stulićevu rječniku.*

ČAPIN, *m. vidi* capin, *s kojim je jednoga postaña. u jednoga pisca našega vremena.* Cas. čes. muz. 1852. 2, 48.

ČÁPITI, čâpîm, *pf. vidi* čapati. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČAPKA, *f.* corvus monedula. *vidi* čavka, *od koje je i postala promijenivši* v *na* p. Slovinac 1880. 30.

ČÀPKATI, čàpkâm, *impf.* scabere, fricare, *grepsti, česati. u jednoga pisca našega vremena. postañem od* čapati *kao dem.* Da se čapkaju metlicama. S. Tekelija u Ljetop. sr. 119, 51.

ČAPKOVIĆ, *m. prezime,* XIV *vijeka.* Čapkovićь. Glasnik II. 12, 17. 86. *isporedi* Čapac.

ČÀPKUN, *m. vidi* čavkun.

ČÀPLA, *f.* ardea, unguis. *akcenat se ne mijeña, samo su u gen. pl. i oba zadňa sloga duga:* čàpâlâ, *a samo zadňi u gen. i instr. sing.:* čàplê, čàplôm. *Od korijena od koga je* čapak, *koji vidi.* — 1. ardea. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, Mikaljinu, Belinu* (52a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Stulićevu i Vukovu; u svijem* ardea, *samo u Vrančićevu* ciconia. — *u prvom je primjeru naštampano grješkom* ‚capje', *u rukopisu iz koga je štampano stoji grješkom* ‚čapć'. Gdi čaplje (‚čapjje') morovrani oko mene svuda lete. M. Vetranić 1, 14. Gdje osli, čaplje, žabe i mojemuni jezikom govore. M. Držić 239. S nokti od orla, granli od čaplje. I. Gundulić 475. Ptice leleci ali ti čaplje. S. Margitić, fala 79. S grafi od orla i od čaplje bije. J. Kavanjin 414. Prilipu priliku imamo svrh ovoga od čapalja. Turl. blago 2, 110. Mani se vidi ukljuvak tvoje čaplje nego moje kokoši. Poslov. dan. 59. Čaplja je svaku ticu učila da pliva, a sama se udavila. Nar. posl. vuk. 345. Čapla, ardea L. J. Pančić, ptice 69. ardea major. G. Lazić 65. velika bijela čapla, ardea alba. J. Ettinger 200. mala bijela čapla, a. garzetta. 207. mrka, a. purpurea. 209. noćna, a. nycticorax. 209. plava, a. cinerea. 208. žuta, a. comata. 210. velika čapla, ciconia alba. Slovinac 1880. 32. ardea cinerea L ; bijela čapla, ciconia alba; crna čapla, ciconia nigra. Progr. spal. 1880. 41. — 2. *vidi* čapak. *od* XVII *vijeka, u rječniku nijednom. a) u pravom smislu:* Soko . . . oštre čaplje, brza krila iz visina se oreć trudi. I. Gundulić 543. Medvjed . . . vas se ježi, oštreć čaplju na paň bora. 551. U onom se slični kažu neko lavu, neko zmaju, . . . ruke im su kako čaplje, krivijeh prsta i nokata. J. Palmotić, dubr. 53. Ruke su joj kako čaplje, tude blago kijem prihita. 336. Sokol . . . udara oštrom čaplom na grlicu. J. Kavanjin 279. Veće na visine da čaplami vuk uzide. 216. — *b) u kola četiri koca, kod svakoga točka po jedan, među koje se tovare drva i drugo uzduž, zovu se* čaplje. *na Krku.* I. Milčetić.

ČÀPLÂK, *m. planina u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik 19, 292.

ČÀPLJAN, *m. a)* allium porrum L., *pras. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Podgorici) i iz njega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 48. *isporedi* čapljani luk. — *b)* asphodelus albus L. J. Pančić, bot. 150. asphodelus ramosus L. B. Šulek, im. 48. erodium. Sloser-Vukot., flor. 396. *i u Vukovu rječniku, ali samo* ‚nekaka trava', *s dodatkom da se govori u Paštrovićima. — Postañem će biti u oba značeña od tal.* cipollino *i* cipolline.

ČÁPLJANI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Petriňe.* Razdjel. 22. Schem. zagr. 1875. 134. Šem. prav. 1878. 73.

ČÀPLJANÎ LÜK, *m. vidi* čapljan *pod a. samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Podgorici) i iz njega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 48.

ČAPLJEN, *adj.* 1. ardeae, *čaplin. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* S čapljenimi peri. B. Krnarutić 11. — 2. uncinatus, *kukast, kljunat, zubat, na čemu ima kao* čapla *u značeňu pod 2. u jednoga pisca prošloga vijeka.* K ovomu poslu osim čapljenoga halata *(pluga i zubače)* joštere i motika i sikira potribuje. I. Jablanci 45.

ČÁPLJEVAC, Čàplêvca, *m. planina između sela Bukora i Gradojevića u Srbiji u šabačkom okrugu.* Prot šab. mag. 196. *u toj planini ima i voda koja se zove* Čapljevac; *seljaci misle da je po njoj planina prozvana.* M. Đ. Milićević.

ČAPLJI, Čapalja, *m. pl. selo u Bosni blizu Kľuča* XV *vijeka, bez sumńe isto koje je na karti zapisano* Caplje *blizu Sanskoga Mosta.* Mon. serb. 439. Daničić 3, 457. *grješkom (može biti prema gen. pl.* Čapalja) *pišu* Čapalje. Statist. 54.

ČAPLJICA, *f. dem.* čapla. *a) u pravom smislu, mala čapla. samo u Stulićevu rječniku. — b)* ardea minuta L. J. Ettinger 211. — *c) neko mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom (isporedi* Čapljak). Niva pod Čapljicom. Sr. Nov. 1873. 963.

ČÀPLJIĆ, *m.* pullus ardeae, *mlada čapla. samo u Vukovu rječniku.*

ČÀPLJIN, *adj.* ardeae, *što pripada čapli. samo u Vukovu rječniku.*

ČÁPLJINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom blizu Počiteļa.* Statist. 122. Zemljop. bos. 57. Schem. herc. 1873. 112. Iz Čapljine. A. Kačić, kor 455.

ČÀPLJÎNCI, Čàpljînâcâ, *m. pl. selo u Srbiji*

u okrugu niškom. u mjestima nom. i sa acc.: Čapļince. Sr. Nov. 1879. 175.

ČÄPNICA, *f. a) pošljedña duga u kace, koja može biti uža ili šira od ostalijeh.* Lj. Stojanović. — *b) kad se kacu naprave od sirove grade, pa se osuši i ostanu između duga šupļine, onda vaļa zbiti duge pa prazninu popuniti norom dugom, koja se zove* čapnica. Lj. Stojanović. — *Od* čap.

ČÁPOŇA, *m.* selonophorus Dej. J. Šloser, kor. 61. *isporedi* čapoňak.

ČÄPOŇAK, čäpôńka, *m.* ungula, *papak. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Srbiji k istoku). Postaňe vidi kod* čapak.

ČÄPOŇAST, *adj.* ungulatus. *u jednoga pisca našega vremena:* Teklić čapoňasti, harpalus calceolatus Duft. J. Šloser, kor. 67.

ČÄPORAK, čäpôrka, *m. a) vidi* čapak. *najviše se govori pl.:* čäpôrci, čäporâkâ. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* čaporci, *čemu se dodaje da se govori u Crnoj Gori.* Odnose *(jastrijeb)* u svojim čaporcima četvoro. Nar. prip. vrč. 201. — *b)* truncuļus, *vidi* čapur. — *U oba značeňa postaňa koga je* čapak.

ČÄPÔRCI, čäporâkâ, *m. pl. vidi kod* čaporak.

ČAPORICE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Siňa. pomiňe se* xv *vijeka.* Izpod sela Caporice. Stat. pol. ark. 5, 309. Caporice. Schem. spal. 1862. 11. Repert. 28.

ČÄPRA, *f. koža,* cutis, corium. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). akcenat se ne mijeňa, samo su u gen. pl. i oba zadňa sloga duga:* čäpârâ, *a samo zadñi u gen. i instr. sing.:* čäprê, čäprôm. — *Postaňa neznana: može biti od tur.* ćevre, *ogrtač. — a) u pravom smislu: koža zderana ili još na živinčetu ili čeļadetu:* Devet čapara ima na obrazu. Nar. posl. vuk. 58. Da se ne bi koji prevario i u dubļe s vojskom zagazio, da sultanu ļepši dar ponese i da biniš crveni prigrne, ol' prigrne, ol' ostavi čapru, ka' su dosle mlogi ostavili. Pjev. crn. 98. Ogled. sr. 437. Trebala bi čapra od magarca, da napunim čapru antiluka. Nar. pjes. vuk. 5, 516. Ubio u čaršiji kravu, pa po što je meso prodao prostre čapru pred svojim dućanom da se suši. Nar. prip. vrč. 145. Blago je došlo u čaprama govedijema. S. Ļubiša, prip. 144. Kazuj, kume, e ja izlećeh živ iz čapre. V. Vrčević, niz. 98. — *b) kesa od kože kojom se vadi voda iz bunara. samo u Vukovu rječniku.*

ČAPRAGINCI, Čapraginaca, *m. pl. selo u slavonskoj krajini blizu Okučana* Razdjel. 23.

ČAPRÀZLIJE, Čapràzlijâ, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bos. 1864. 68. Statist. 70. *Od tur.* čapraz, *ńekakav pojas.*

ČAPRAŽICE, *f. vidi* čamprage, *čemu je dem. a bez* m. xvi *vijeka.* Ostavļam popu Šimku jedne čapražice male. Mon. croat. 326.

ČÄPRIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Šem. srb. 1881. 351.

ČÄPŔŲ, *m. vidi* čapur, *s kojim je i postaňa jednoga. samo u Vukovu rječniku.*

ČAPŕŲAK, čapŕļka, *m. dem.* čaprļ. *isporedi* šprļak.

ČAPŔŲAN, *m. ovan zavijeh rogova. u Hercegovini.* N. Dučić. *isporedi* čaprļ *i* čaporak.

ČAPTIJA, *f. ‚ubrus od svile'.* Vuk, nar. pjes. herc. 359. *značeňe nije pouzdano. samo u jednoj pjesmi. tuđa, ali bliže nepoznata.* Pokriću se stambolskom čaptijom. Nar. pjes. vuk. herc. 194. 359.

ČAPUĻKA, *f.* orodium. *isporedi* čapļan. Šloser-Vukot., flora 396.

ČÄPÛR, *m.* truncuļus, *što od mlada drveta ostane na korijenu kad se posiječe. samo u Vukovu rječniku. isporedi* čaprļ *i* čaporak. *postaňa kojega je* čaporak.

ČÄPÛRJE, *m. coll.* čapur, truncuļi. *samo u Vukovu rječniku.*

1. ČÂR, *f.* incantatio, *čini. akcenat se mijeňa u gen. pl.:* čârî. *dolazi od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (čarańe, veneficium, fascinatio, cantio, incantatio, incantamentum 41b. čini, fascinatio, fascinum, carmina 38a), *u Belinu* (veneficium 11a. carmen magicum 389b), *u Bjelostijenčevu* (incantatio, infascinatio, maleficium per incantationem. *rod se u ńemu ne zna), i u Sluličevu* (fascinatio, veneficium). *isporedi* čara. — *Kor.* kar *(od* skar), *skakati, raditi, činiti, činiti čini. korijenu se promijenilo* a *na* e, *pred kojim se* k *promijenilo na* č; *po tom se* o *produļilo u* ô, *koje se predńega* č *radi promijenilo na* a. — xvi *vijeka nalazi se na jednom mjestu dat. pl. izjednačen s istijem oblikom muških riječi:* čarom (Sni su prilični k čarom. Nauk Brnard. 69). *ńeki pisci našega vremena uzimaju riječ u muškom rodu* (Za istijem čarom. Dubrovnik 1868. 204. Isti čar. Osvet. 1, 59). — Vjeruju vražam i čarem. Zbor. 163. Jere ih biše s čarmi omamil. Anton Dalm., act. 8, 11. Izkusil bih ove čari. M. Pelegrinović 199. Ki sne gleda, oni u čari viruje. Nauk Brnard. 69. Neka razmetnu one čari. B. Kašić, per. 197. Čari čine mnoga i velika zla ļudem B. Kašić, zrc. 42. Brane od vještica, od čari i od magija. B. Kašić, nasl. xx. Metati ždribi bez čari, bez ugovora djavaoskoga, i za igru, grijeh jest mali. S. Matijević 48. Vjerovanjem u čari. F. Glavinić, svitl. 53. Ne viruju u boga čaratanici, nego u čari. I. Ančić, vrat. 2, 4, 26. Crikva božja čuva se od svake čari. M. Bijanković 89. Možeš osloboditi ovoga ditića od čari. L. Terzić 184. Da udiļ razvržete svaku čar. 186. Od zlih očiju, čari, uroka. 226. Djavli i ńiove čari. 238. Da se odili od ńega svaki duh nečisti sa svimi čini i čarima ńegovimi. 245. Da nijedna čar ne more nauditi. 270. Ako s kojom mu drago čarju tebe jest začara'. 272. Koja kraļica ubi čarju (‚carjn'). J. Kavańin 273. U potribam u čari ufate. L. Ļubuški 31. Čari pisane, notae magicae. A. d. Bella 389b. Poznaše ńegove varke, izdaje ńegove i čari. A. d. Bella, razg. 27. Da si divojku oli ženu priveo na tvoju opaku voļu po čarima. A. Kadčić, bogosl. 197. Povirova li u san il u čari. 248. Kad tko gleda u brazgotine od dlana, što puno običaju činiti Ciganke pogađajući da će ti se zgoditi to i to, ovo čineći smrtno se sagrišuje, budući ova čar od crkve zabrańena. J. Banovac, pripov. 192. Ima nikih čarovnika, ter što uzimļu za čari, od onoga plačaju mise. 195. Mnoge svojim čarma biše smeo. 194. Ostavite čari, ostavite u djavla ufat. J. Filipović, prip. 1, 251. Razmetnu sve poganske čari. V. M. Gučetić, pohv. 217. More li djavao naudit po čarma? F. Matić 58. Ńoj čari ne naudiše. L. Vladmirović, slavodob. 16. Ti sve čini i sve čari u ništo si obratila. P. Kneževič, pism. 131. Po čarma čudesa činiše. F. Radman 18. Voda blagoslovjena . . . raspršava nakazni, rasčiňa čari. Turl. blago 2, 38. Prem da bi bilo učińeno začarańem, s urocima i s čarima. J. Matović 520. Kada nejakost bude izhoditi oli po čari oli po mlohavosti. A. d. Kosta, zak. 1, 161. Jeda ti čari imadeš na sebi, ter se ne moreš svezati? M. Zoričić, zrc. 201. Jedna žena želeći obogatiti po čarma zazva djavla da

je obogati. 257. Hudobske i vražje cari. I. J. P. Lučić, nar. 30. Hudu mužu u kupusu madije (čari). Poslov. dan. 27. U djevojke odgovora nema, jer ne haje za ljubavne čari. Osvet. 1, 53.

2. ČAR, *adv. vidi* čak *pod* 2. *u naše vrijeme u ugarskih Hrvata. postanem je tursko* ča *(koje je isto što i* čak) *sastavljeno s okrńenijem* ri *koje je u* do-ri. *isporedi* čer. Kamo te me odnest čar do smrti moje. Jačke 120. Čohu od sebe odhitnu čar do lapta tretoga. 223.

1. ČARA, *f. vidi* čar *pod* 1. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (venefícium, fascinum, magia), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Zlo učińeno čarami. Narnčn. 68b. Čine basne i čare. Korizm. 67. Tako t' živi tvoji oči, . . . imaš u njih niku kripost . . . ne čarami, ni mahijom. M. Pelegrinović 188. Jeda činil jest čare ili bahorja. Š. Budinić, ispr. 54. Čare su himbene i sni su laživi. Nauci Brnard. 69. Nije to od boga nego od ńe čar. F. Vrančić, živ. 37. Čarom je ozdravljena. 75. Vjerovati u sne i u čare, da ne stanovito, grijeh je vaodani. A. Komulović 14. Ivan čara čarami. M. Orbin 330. Sumńeći da su stvorene čarami. B. Kašić, per. 4. Ako bi zazival djavla po kakovih čarah F. Glavinić, svitl. 55. Ako bi iskal poroda po copriji ili čarah. 66. Svete stvari obraćaju se u zločinje i čare. P. Radovčić, nać. 501. Neka se dvigne privara i čara sa svime M. Bijanković 85. Čare od ženeie, koje liče nemoćnike. 158. Koji si učinio čare u tilu ovoga diteta. L. Terzić 186. Blagoslov prstena protiva čaram. 257. Čine čare. H. Bonačić 65. Ali su me tebe omrazili, ali su te čarom zaćarali? Nar. pjes. vuk. herc. 3. Puk vjeruje u sugreb i čaru. S. Ljubiša, prip. 92.

2. ČARA. *f.* lux, *sjetlost. kao da je to u jednoga pisca* xvii *vijeka. od tal.* chiaro. *u Stulićevu rječniku* linea *bez potvrde.* Duša poznaje kolure, čaru, voći i zvoni, vručinu i studen. P. Radovčić, symb. 156.

ČÂRADE, *n. selo u Hercegovini u Gacku, sada u Crnoj Gori.* V. Lješević. *na karti griješkom* ‚Čarić'. *pogrješka je i* ‚Čarad'. Glasnik 21, 306.

1. ČARAK, *m. selo u Bosni* xv *vijeka, negdje blizu Sanskoga Mosta, može biti sadašne* Carakovo, *koje vidi.* Mon. serb. 439. Daničić 3, 457 (*griješkom* Čarькь).

2. ČÂRAK, čârka, *m. vidi* čakmak. *od tur.* čark, *što se god obrće, kolo, točak. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* U nih gvožđa ni drveta nema, osim čarka, koji vatru gradi. Nar. pjes. vuk. rječ. 818b. Meće vlaše dvije puške male, sto na njima nide drvca nema, samo parče sto čarkove stace. Nar. pjes. stojad. 2, 43. Mač vukovac, čarak đurkovac i sablja đinđiškińa (vaļaju). Nar. posl. vuk. 176. Počne pokuckavati dlanom blizu čarka, da mu boļe na praśnik barut izide. Nar. prip. vrč. 9.

ČARAKOVO. *n. selo u Bosni u okrugu bihaćkom, kotaru prijedorskom* Statist. 53. *isporedi* Čarak *pod* 1.

ČÁRALAC, čáraoca. *m.* incantator. *od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Neka čaraoci ne mogu činiti ńihovije čini s kostima. M. Radnić 163. Na dvor čaravci, ubojice i koji se idolom klańate. J. Banovac, pripov. 160. Šimune čaraoče! 211.

ČÁRALICA, *f.* incantatrix. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Uteku se čaralicam, čarovnikom, bajalicam. J. Filipović, prip. 1, 250.

ČARÂLIJA, čarâlija, *adj.* magicus. *samo u jednoga pisca* xvi *vijeka i u nekih naśega vremena.* Imijući duha čarnoga. Anton Dalm., act. 16, 16. Ki bihu naslidovali meštrije čarne. 19, 19. Pjevańa čarna. Osvet. 1, 2. Čarne bule. 4, 65.

ČÁRÂŃE. *n* incantatio. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (41b. 135a), *u Belinu* (41a. 389b), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu. isporedi* čarati. Sam u polaču uliz vlhveno čaranje poče činiti. Aleksand. jag. starin. 3, 222. Zena ohola, u čarańu ustarana, s otmanskoga svijetla stola na tle obali cara. I. Gundulić 281. Rijeti komu na uho (kad mu je koja god bolest) oče naš i zdravu Marijo, jest grijeh smrtni od caranja. B. Kašić, zrc. 13. Idaše u svojoj nevoļi . . . uzeti svjet s jednijem čarańem, ostavivši pravoga boga. M. Radnić 272. Oslobodio tebe i odrišio od svakoga uzla, čini i čarańa. L. Terzić 241. Čini dila đavaoska, kakono ti čarańe. A. Bačić 420. Čarańe jest očita ili skrovita pogodba s djavlom. J. Banovac, pripov. 191. Ovo svidoče ona čarańa, po kojim se k vragu uticu. J. Filipović, prip. 1, 111. Ovo je bajańe, čarańe i zasliļeńe od svita. Đ. Rapić 169. Što je čarka ili čarańe? F. Matić 58. Počevši čarańe jedno iza drugoga prikazaše se mnoga tilosa vitrena. Turl. blago 2, 137. Od ucitańa i čarańa. A. d. Kosta, zak. 2, 121. I sotone sa svim se odriceš, pak čarańem opet ńega viceš. M. A. Relković, sat. 62. Svojim zanatom od zaklińańa i čarańa. A. Kačić, korab. 180. Knige od čarańa. M. Dobretić 98. Grisi od čarańa, od gatańa i drugi vragolija. 201. Jesi li činio čarańa s ugovorom hudobskijem? T. Ivanović 139. Sve vrsti čarańa i bajańa, po kojih čudna priko reda naravi po djavlu cine se. I. Velikanović, upuć. 1, 428. Tvojijem čarańem prevareni bišo svi narodi. Vuk, otkr. 18, 23. Kakav mir . . . dok je čarańa ńezinijeh? Đ. Daničić, 2car. 9, 22.

ČÁRAP, *m. vidi* carapa. *u jednoga pisca naśega vremena.* Bijaše prinzela čarap i iglu. Dubrovnik 1870. 13. Puštajući čarap i iglu na tle. 15.

ČÁRAPA, *f. tur.* čorab, *bječva,* tibiale. *Ake. se mijeńa u gen. pl.:* čârâpâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čarapê, čarapôm. — *Od prošloga vijeka (vidi pod b.), između rječnika u Stulićevu i Vukovu. isporedi* čorapa. — *a) u pravom smislu:* Kad se ospe kao čarapa (reče se n. p. kad stane vojska bjegati, pa bjega jedan za drugim). Nar. posl. vuk. 120. Oni puške u čarape skrili. Pjev. crn. 233. Ona plete baš begu čarape. Nar. pjes. mar. 124. — *b) nadimak muški:* Simo Čarapa mali. Glasnik n. 3, 73.

ČÁRAPÂR. *m. a) koji plete ili prodaje čarape. — b) vojnik koji nosi čarape visoke kao dokoļenice. do kojih dopira čakšire. u oba značeńa samo u Vukovu rječniku.*

ČÁRAPÂRSKÎ, *adj. što pripada čaraparima:* čaraparska regementa *(isporedi* čarapar *pod b.). u Vukovu rječniku.*

ČÁRAPAST, *adj. u koga je noga kao da je na njoj čarapa:* Čarapast n. p. koń, u kojega je noga odozdo bijela, kao da je obuo bijelu čarapu. Vuk, rječ 819a. *isporedi* putonogast.

ČÁRAPČINA, *f. augm.* čarapa. *samo u Vukovu rječniku. Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čarâpčînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čarâpčînê, čarâpčînôm.

ČÁRAPÈTINA, *f. augm.* carapa. *samo u Vukovu rječniku. Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čarapètînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čarapètînê, čarapètînôm.

ČÀRAPICA, *f. dem.* čarapa. *u ∴ še vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akc. ... aje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čàrapîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čàrapicê, čàrapicôm. — Od punice košuļicu, . . . od sestrične čarapice. Nar. pjes. vuk. here. 295.

ČÀRAPIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. isporedi* čarapa *pod b.* Da okumim Vasu Čarapića. Nar. pjes. vuk. 1, 500. Dok pogubim do dva Čarapića. 4, 138. Čarapić. Rat. 311. Šem. srb. 1881. 351.

ČÀRAPIN, *adj. što pripada čarapi. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ide posao kao čarapin početak (ružno). Nar. posl. vuk. 96. Usta su mu kao čarapin početak (velika). 336.

ČÀRAPINA, *f. augm.* čarapa. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Akc. ostaje, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čàrapînâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čàrapinê, čàrapinôm. — I dones' mi ženske čarapine. Pjev. crn. 232.

ČARAPOVO SELO, *n. selo u gorńoj hrvatskoj krajini blizu Jezerana.* Schem. segn. 1871. 20.

ČÀRAST, *adj.* magicis artibus pollens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČARÀTAN, *m.* praestigiator, *tko vara svijet kojekakvijem opsjenama, po tom i tko samo čini opsjene, a po tom i čarovnik. Od tal.* ciarlatano, *fr.* charlatan. — *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (čarovnik 41b), *u Stulićevu* (čarovnik) *i u Vukovu (vidi pošļedńi primjer).* — Čaratan *stoji kao tumačeńe na strani prema riječima* ‚što hoće ov besed sejač ovdi reći?' (quid vult semini-verbius hic dicere?) Anton Dalm., act. 17, 18. Vilenici i vilenice, viši i vištice, čaratani, čaratanice, občińaoci, gataoci. M. Dobretić 202. Čaratan (u Boci), čovjek koji se rodi u marčanoj svijeći (luni), pa prije nego je kršten prijede preko ńega mačka ili druga kakova pogana životińa; za to poslije ostane nesrećan, te ne može imati nikakoga zanata niti postojanoga posla, nego se smuca kojekuda, i svojom majstorijom, igrom i šalom ļude zabavļa i vara i novce od ńih mami, ali mu ni oni novci ne mogu biti probitačni, nego kako dođu tako i otidu. Vuk, rječ. 819a.

ČARATÀNICA, *f.* incantatrix, *čarovnica. isporedi* čaratan, *od koga je postala. Od* XVII *vijeka.* Pođe u pakao u vijek plaćat svoju laž, kamo će i ńegovi ostali sinovi, čaratanici, čaratanice, bajalice, gatalice. I. Ančić, ogl. 46. Vilenici i vilenice, viši i vištice, čaratani, čaratanice, občińaoci, gataoci. M. Dobretić 202.

ČARATÀNIJA, *f.* artes magicae. *samo u Vukovu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno i s dodatkom da se govori u Dalmaciji). isporedi* čaratan. Oni Talijani što čine čarataniju. Vuk, rječ. 819a.

ČARATÀNÎK, čaratanika, *m.* incantator, *čarovnik. isporedi* čaratan, *od koga je postao. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Šimun mago to jest čaratanik. I. Ančić, ogl. 17. Anđeli pakleni su svi čaratanici i bajalice. XXIII. Ne viruju u boga čaratanici. I. Ančić, vrat. 2, 4, 26.

ČARÀTAONÎK, *m. vidi* čaratan. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* O hińce prizločesti, čarataoniče priveliki, . . . koji si veće puta tvojijem himbenijem i laţļivijem govorenjem pridobio i natekao naučiteļe. M. Divković, bes. 369. Zločestijem grešnikom, nevjernikom, odmetnikom, vražaocem, čarataonikom, ubojicam. 560. Kurvari, čarataonici, krivozaklinaoci, lupeži. 233.

ČARÀTÂR, čaratára, *m.* incantator, *čarovnik. isporedi* čaratan, *od koga je postao. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Uskrsnutje vukodlačko, po čaratari i čarataricam učińeno. F. Lastrić, test. 186. Kad bi vidio licumirca i čaratara s djavaoskom majstorijom tolika čudesa činit i zlameńa. F. Lastrić, ned. 3. Iđu na čaratare i čaratarice, te nauče još i čarati. 322. Od toliki čaratara i čaratarica. Đ. Rapić 11. Namirio se je na jednoga židova čaratara. A. Kanižlić, kam. 7. Persijanci k ńima poslaše svoje bełčije, babe bajalice i čaratare. M. A. Reļković, sabr. 33.

ČARATÀRICA, *f.* incantatrix, *čarovnica. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. Akc. ostaje, samo su i oba zadńa sloga duga u gen. pl.:* čaratârîcâ, *u samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čaratâricê, čaratâricôm. — Nikakve čarke, ni čaratarice, nikakvi neprijateļi vidļivi ni nevidļivi, ni vas pakao da ustane, ne bi mu mogao nauditi. F. Lastrić, test. 22. Jedna čaratarica . . . učini ukazati se ńegov sjen. 186. Naučivši zanat od djavla, ili od sluga ńegovi, to jest, čarovnika i čaratarica. F. Lastrić, ned. 301. Zaludu nike čaratarice govore: ne imam ugovora s vragom. 315. Niki iđu na čaratarice ili nauče bajati. 324. Koga je ova paklena čaratarica, lakomost, občarala, zaslipila i podložila. 130. Hrsuza, čaratarica, pijanaca. Đ. Rapić 348.

ČARATÀRIJA, *f.* incantatio, *čar, čara, čârka. od prošloga vijeka. isporedi* čaratar, *od koga je postala.* Po čaratarijah učiniće se bogat. A. Bačić 497. Za što će iznaoditi po čaratarijama s pomoću drakunskom sve blago od vika u zemļu sakriveno. F. Lastrić, ned. 2. Zlameńa činit i čudesa laţļiva, to jest po čaratarijam i zanatu vražijem. 2.

ČÀRATI, čârâm, *impf.* incantare, *vračati, vražati, činiti čini. Od* XV *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (fascinare), *u Mikaļinu* (fascinare, abuti cantionibus et veneficiis, veneficia adhibere), *u Belinu* (veneficium facere 41a. incantare 389b), *u Bjelostijenčevu* (incantare, fascinare), *u Jambrešićevu* (incantare), *Voltiģijinu* (bezaubern), *u Stulićevu* (veneficiis adstringere) *i u Vukovu* (incantare). — *Akcenat kaki je u inf., taki je u aor. cijelom:* čárab, *u* 3 *pl. praes. sa zadńim slogom dugim:* čárajû, *u part. praes. s istijem slogom dugim:* čárajûći, *u part. praet. act.* I *s drugim slogom dugim:* čárâv, čárâvši, *u part. praet. act.* II: čárao, čárala; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u* 1 *sing. praes.: u imperf.:* čârâh, *imperat.:* čârâj, *part. praet. pass.:* čârân. — *Korijen vidi kod* čar *(pod* 1). — 1. *neprelazno:* Ki bi čaral. Stat. krč. ark. 2, 290. Htit čarati griha je velika. M. Marulić 134. Boga se imamo bojati, a ne čarati ni lagati. Katek. 1561. 14. V gradu čaraše. Anton Dalm., act. 8, 9. Vrime prilično čarati i bahoriti. P. Zoranić 19b. Riječ je da prije čarajući glad ti u vojsku posla iz pakla. I. Gundulić 301. Turkińe su maģionice, čarajući svijes zanose. 468. Koji svi čarahu, da bi ju mogli sa mista ganuti. F. Vrančić, živ. 50. Tko čara i vraža, ti se svaki veće uzda u čovjeka mrtvoga i u djavla paklenoga nego li u gospodina boga živoga. M. Divković, nauk 112b. Ivan čara čarami. M. Orbin 330. Ako bi čaral u vodi zlivajući vosk, jeda bi znal stvari prišastne. F. Glavinić, svitl. 55. Ako bi čaral u ogńu mećući vuglenje . . . jeda bi od kakova ozdravil betega. 55. Žene, koje baju, čaraju i na mnogo načina vraguju. I. Ančić, vrat. 2, 4, 82. Na mnoge načine umidu mnogi čarati,

navlastito žene, i liče od bolesti govoreći nike divje molitve. J. Banovac, pripov. 192. Niki čaraju po zvizdam; . . . ovo su oni kojino pod nikim zvizdam čine nike stvari da od zvizda primaju kripost. 192. Da nisi druge učio i nagovarao čarati. A. Kanižlić, bogoljub. 130. Govore da mi u ovizim čaramo. J. Filipović, prip. 3, 30. Po tijem imenima čarat. Živ. is. 34. Koji se utječete k rečenim namisnikom djavaoskim, da vam baju i čaraju. F. Lastrić, ned. 323. Ako čaraju ščetom iskrnega. A. d. Kosta, zak. 2, 126. Mnogi od onijeh koji čarahu. Vuk, djel. 19, 19. — *s dat., kad se hoće da kaže komu se na dobro čini ono što glagol znači:* Dici čaraš i ugljeńem baješ i čarajuć moliš pozdravljeńe. M. A. Reljković, sat. 61. — *s ace. i prijedl.* za, *kad se hoće da kaže šta se misli dokučiti onijem što glagol znači:* Bit će punih do viška ušišta, ne ćeš čarat za uzmložaj ništa. J. S. Reljković, kuć. 166. — 2. *prelazno, u dva pisca prošloga vijeka, ali u prvoga nije sa svijem pouzdano, jer pred* čarati *ima još jedan glagol:* Crnokrug su vidjet ljuti, kudom uši ki zatvara, za vileniku ogluhnuti, ki ga vješto travi i čara. I. Đorđić, salt. 186. Vileniku koji ga *(crnokruga)* čara i travi. A. Kalić 26. — 3. *sa* se, *pasivno: bez subjekta:* Čara se ličeć po vragu ili hotijuć znat ona koja čovik naravno znat ne može. F. Matić 58. Gdi se čara i vežu uzliči. M. A. Reljković, sat. 89.

ČARÀTÛR, čaratúra, *m. vidi* čaratar. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Morete upitati čaraturе. Đ. Rapić 118. Niki glasoviti čaratur. 303.

ČARAV, *adj.* magicis artibus pollens. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČARAVAC, čaravca, *m.* incantator. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu* (1, 668ª) *i Jambrešićevu; u oba kajkavski* čaravec.

ČARAVICA, *f.* incantatrix. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

ČARAVKA, *f. vidi* čaravica. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 668ª).

ČÀRBA, *f.* incantatio. *u jednoga pisca* xvii *vijeka. od* čarati. Radi čarbe i šurkanja. M. Divković, bes. 184.

ČARDA, *f. u jednoj pjesmi prošloga vijeka mjesto* čardak. Daj mi ključe Stojna Biograda, da t' ne vaļam kula ni saraja i bijelih čarda i gamija. Nar. pjes. bog. 321.

ČARDAČANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu banjolučkom.* Statist. 36.

ČARDÀČIĆ, *m. dem.* čardak. *samo u Vukovu rječniku.*

ČARDÀČINA, *f. augm.* čardak. *ali u pravom smislu ne dolazi. a) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 85. — *b) ime ńekim mjestima pod ńivama itd. u Srbiji: u okrugu valjevskom:* Voćńak na Čardačini. Sr. Nov. 1866. 15. Niva u Čardačini. 451. *i pl.* Čardačine: Niva u Čardačinama. 1863. 278. *u okrugu smederevskom:* Niva u Čardačini. 1875. 369.

ČÀRDÀČKÎ, *adj. što pripada čardaku. samo u Vukovu rječniku:* čardačka soha.

ČÀRDÀK, *m.* solarium, domus superior, casa palis imposita. *od tur.* čardak, *pers.* čartag, čardag (belvédère d'une maison, balcon; tonnelle, berceau). *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (maenianum, podium, solarium; čardak od dasak, tabulatum), *u Belinu* (solarium 442ᵇ. 683ª. maenianum 570ª), *u Bjelostijenčevu* (pergula, solarium; maenianum; subdiale; praestega), *u Jambrešićevu* („chêrdak', *koje bi trebalo čitati* čŕdak, solarium, pergula), *u Voltiģijinu* (altane), *u Stulićevu* (tabulatum, contabulatio, contignatio) *i u Vukovu* (specula, casa palis imposita, horrei genus). — *Akc. se mijeńa u mn. kad ima* -ov-: čàrdakovi, *tako u cijeloj takoj množini, samo se u gen. opet mijeńa:* čardakóvâ. — *a) na kući ili drugoj zgradi na krovu ili povisoko od zemļe uza zid načińeno mjesto s ogradom, veće ili maņe.* Na čardaku ļepogledna, a okol stupci, sjedališća. J. Kavańin 181. Da tko god od vas dvor Solomunov bude promotrio, bio bi ga vidio s velikom majstorijom sagradena, . . . direci, lukovi i stupovi temeļito poduprta, razredeńem čardakova, obloka i vrata lipo nakićena. F. Lastrić, test. 352. Izvede ga na jedan čardak, gdi pod ńim u avliji jedau mlogi siromasi. F. Lastrić, ned. 374. S visoka čardaka ili ti pripovidaonice od čifuta bi tisnut i bačen doli. F. Lastrić, od' 136. Prilipu čast pripravi kraļ Antiok svojoj poļubļenoj Dafni na čardaku. J. Banovac, pred. 86. Kada se *(David)* na čardaku svojeg kraļevskog dvora šetaše, ugleda prama sebi gdi se kupaše nika žena. E. Pavić, ogled. 266. Šetajuć *(David)* po čardaku svoje polače zgleda jednu ženu. Turl. blago 2, 153. — *b) u visoke zgrade (dvora, kule) na više katova gorńi katovi ili jedan od ńih ili samo jedan ako ih nema više osim onoga pri zemļi, mjesto koga mogu biti i sami stupovi, a po tom i cijela taka zgrada. u množini dolazi i za jedan između više ńih u jednoj zgradi. često se nazivaju gorńi. kao i druge zgrade nazivaju se i visoki, tanki.* Kraļ otide opet na čardak od svoji dvorova. A kad pogleda kroz oblok, evo vidi na čaršiji da sluga natakavši oni prsten na svoj štap maše ńim po vitru. F. Lastrić, test. ad. 130. Ode Emka na gorńe čardake, ona gleda sa bijele kule. Nar. pjes. vuk. 1, 479. Pak poskoči kuli niz čardake, dokle strča na mermer-avliju. 3, 540. To Periša i sluša i gleda sa čardaka sa bijele kule. 4, 97. Ona ide gore na čardake, pa udara pašmagom u vrata. 1, 250. Kad ja spavam na gorńem čardaku, tiho šeće da me ne probudi. 1, 565. Pa on trči na gorńe čardake, al' još sestra u dušeku spava. 2, 16. Jesi li mi noćas počinula u čardaku na meku dušeku? 2, 46. Već ušeta u čardake gorńe, pa probudi gospodara svoga. 2, 301. Miloš ode na tanke čardake, te oblači divno odijelo. 2, 227. Końe vodi u dońe uhare a svatove na gorńe čardake. 1, 582. Otidoše na tanke čardake, ugosti ga gospoda banica. 2, 172. Obaļeni visoki čardaci, oburvani duboki podrumi. 2, 175. On *(buzdovan)* udari u banove dvore, te polupa srčali čardake. 2, 213. Vide Ivan svoje b'jele dvore: bijeli se u visinu kula, na čošeta sićani čardaci. 2, 526. Ode care na tanke čardake, a carica na visoku kulu. 2, 256. Idu brate na tanke čardake; kad dođoše vrhu na čardake, kud god Marko zemļu prohodio, ničemu se nije začudio ni se Marko od šta zastidio, tu s' začudi Marko i zastide, kad u Leke sagleda čardake i Lekinu viđe gospoštinu. Od šta bješe na čardak' prostirka? bješe čoha čardaku do vrata a po čosi lijepa kadifa; . . . po čardaku mlogi čiviluci, de se vješa gospodsko oružje, čiviluci od bijela srebra; . . . na čardaku na lijevu stranu, tu bijaše sovra postavļena. 2, 231. Oni pale kule i čardake; opališe svu dugu poļanu, pa udriše na Diklića kuļu; no se brane šesdeset pandura; al' doleće stari Ćejfanaga i upali sjajnu šeišanu, od čardaka direk opučio Da je kome stati pa poglejat'! sva je sila na čardak udrila, iz čardaka krvca udaraše, tu pogibe pedeset pandura. Samosedmi ostanno Rade, na Rada su jedanaes rana, ma se bije ka da raņen nije. Od šezdeset i sedam direka, na sedam je

čardak ostanuo. 3, 275. — *po gorńem dijelu i cijela zgrada (cijela može biti da se misli i u gdjekom prednjem primjeru), gospodska ili siromaška:* A čardače ognjem izgorio! veće si mi mladoj dodijao šetajući sama po čardaku, spavajući sama u dušeku. Nar. pjes. vuk. 1, 298. E ti imaš u Prizren dvorove, oko njih je kamena avlija, u avliju sedam čardakova, na svaki je kljčanica zlatna. 3, 129. Tu ćoš videt' drvo bademovo, pod bademom čardak od bijura, to su naši bijeli dvorovi. 3, 490. Tu je Mitar čardak napravio, i tu staja za devet godina, na hiljadu ovce ukrdio. 2, 631. U novija vremena naselilo se u onaj kraj mnogo uskoka, gdje su pogradili na sohama ili na direcima čardake, u kojima su zimi sjedili sa ženama i djecom a ljeti išli te čotovali. Vuk, nar. pjes. 4, 461. — *u jednoga pisca prošloga vijeka kao kuća kakva god:* Ako koji crkvenik u svomu čardaku uslobodi se imati ženu. A. Kanižlić, kam. 219. — *c) stražara visoka na stupovima. u Vukovu rječniku. toga će značenja biti i u ovijem primjerima:* Uzeše Turci čardak med Čepićem i Repićem. P. Vitezović, kron. 171. Opalivši sela, varoše i mnoge čardake. A. Kačić, razgov. 187. — *d) zgrada kao koš na stupovima za kukuruz. u Vukovu rječniku.* — *e) ime selima: aa) selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj kod Krmpota.* Schem. segn. 1871. 17. — *bb) dva sela u Bosni u okrugu zvorničkom.* Schem. bos. 1864. 30. 31. Statist. 88. 90. — *cc) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 106.

ČARDAKLIJA, *f. a)* vitis suspensa, *vinova loza koja se pusti te raste u visinu uza što, uza zid, uz drvo ili uz odar koji joj se za to načini od drveta. u Vukovu rječniku. isporedi* odrina. — *b)* pergula, *odar po kom se vinova loza peńe u vis, obično gore nadveden. isporedi* brajda. Što je zid ili čardaklija više na jug okrenuta, to je boje. P. Bolić 1, 298. Po visini zida ili čardaklije izbiraj loze za čardaklija. 298. Uza zid ili preko čardaklije raširena. 298. Drugu *(lozu)* pored zida ili čardaklije povuci, . . . za čardaklija priveži. 300. — *u oba značeńa postańem od* čardak, *koji je i u Turaka i sjenica od vinove loze.* — *c) nadimak muški:* Petar Novaković Čardaklija. M. Đ. Milićević, srb. 1121.

ČARDAKLÎJSKÎ, *adj. što pripada čardakliji.* O čokoću čardaklijskom. P. Bolić 1, 12. Čokoće uz gradu čardaklijsku po vinogradima ili po vrtima nasađeno. 295.

ČARDÎN, čardina, *m. vidi* vrt. *od tal.* giardino. *isporedi* đardin, ġardin. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Čardin al ti dardin al ti vrtao ili cvitńak. I. Ančić, vrat. 2, 4, 99.

1. ČÂRE, *samo u zagonetci:* Prispi čare na migare, na paće dekańo, na seće đupore. Vuk, rječ. 819ª. *tri odgonetlaja:* mlin, oči, stupa. Nar. zag. nov. 133. 158. 216.

2. ČARE, čareta, *n. tur.* čare, *pomoć. u jednoj pjesmi.* Tamo ćemo čara potražiti, potražiti, čareta ni nije. Nar. pjes. stojad. 2, 137.

3. ČARE, *selo u Hercegovini blizu Konjica.* Schem. herceg. 1873. 176. *rod se ne zna za cijelo.*

ČARETIĆ, *m. prezime,* xiv *vijeka.* Spom. sr. 1, 17. Daničić 3, 457.

ČÁREVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Sr. Nov. 1880. 1363. Sem. srb. 1881. 351.

ČARÎLNICA, *f. vidi* čarovnica. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Smiju se ovo ja, da smih je ovi plač; čarilnica moja, ne znam kako ni za č, učini skaznu stvar, smih i plač u jedno. M. Gazarović, ljub. 106ᵇ.

ČARITI, čarim, *impf. vidi* čarati. *samo u Voltiđijinu i Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČÁRJÁK, čarjáka, *m. svijetńak. vidi* čirak, *s kojim je jednoga postańa. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Donesi čarjak od tuća, koji je za otarom. M. Zoričić. zrc. 224.

1. ČÁRKA, *f. vidi* čar *pod* 1. *od* xvii *vijeka.* Ne imamo vjerovati ni u jednu čarku, ni u jednu vražbu, ni u jedno šurkanje ni gatanje. M. Divković, nauk 112ᵇ. Svaka čarka i svaka vražba ima primjese djavaoske. 112ᵇ. Ako bi činio ali ufao u čarke ali u bajańa. P. Posilović, nasl. 108. Saul vika k bogu, i za što ne bi udilje uslišan, uteče se k jednijem čarkami. M. Radnić 533. Bi osvaden da je učinio čarkam. S. Margitić, fala 89. Opčit s duhom paklenim po čarkah. I. Grličić, put. 229. Jednu čarku z drugom razčiniti grihota je. A. Bačić 59. Tko bi . . . čarao ili u čarke povirovao. J. Filipović, prip. 3, 149. Sotona po čarka nahuđa. 265. Nikakve čarke, ni čaratarice. F. Lastrić, test. 22. Činiće mloga čudesa lažljiva po čarkama s vrazi. F. Lastrić, od' 290. More biti da sam povirovala u san, u čarku. F. Lastrić, ned. 97. Krstjani dilujući čarke . . . sagrišuju. F. Lastrić, svet. 162. Sviće blagosovljene koristne su proti djavaoskim čarkam. A. Kanižlić, utoč. 308. Da se oslobodi od vilinstva i one čarke djavaoske. A. Kanižlić, uzr. 174. Čarka jest davat ono pošteńe stvoreńu koje se ima bogu dat. F. Matić 58. Čarka, neprijateljstvo. Đ. Rapić 447. gal. 5, 20. Viruj pobre, ovo nije čarka. A. Kačić, razgov. 18. Sve čarke zabrańuju se. B. Leaković, nauk 276. Ne valja k ńem *(oetu)* čeljade svako. Za što? Nije rad kakove čarke. J. S. Reljković, kuć. 248. — *štamparska će pogrješka biti:* Po čarkiama pomoć tražiti. B. Leaković, gov. 196.

2. ČÁRKA, *f.* pugna levis, *mali boj, kakav biva u početku kad ga zameću rtnici, po tom i pravi mali boj među dvije male vojske ili čete. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od tur.* čarka *(istoga značeńa), koje će biti od tal.* schermugio. *fr.* escarmouche, *ńem.* scharmützel. Lako pođe, te Moha prestiže, pa sa sabljom ńega povraćaše, . . . al' se Turčin ne da povratiti. Po ravnu se polju poćeraše na čarku se zbija iščeraše. Dvije vojske stale, te gledale. Nar. pjes. vuk. 4, 233. Na čarku je doru izgonio. Nar. pjes. juk. 268. Pa povrati na čarku ždralina. Nar. pjes. petr. 3, 113. I s Turcima čarku zametnuli. 2, 336. Odveo svoje tevabije, koje će preći pod Loznicom da čarku čine. M. Nenadović, prot. 90.

ČÁRKAĠÎĆ, *m. prezime, po ocu čarkaġiji, u naše vrijeme.* î *je sažeto* iji. Prot. šab. mag. 20. 174.

ČÁRKAĠIJA, *m.* excubiae extremae, *vojnik, rtnik, koji pred vojskom straži i zameće boj. od tur.* čarkaġy, *od* čarka *pod* 2. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Đe god bješe boji čarkaġija. Nar. pjes. vuk. 5, 221. — *dolazi i kao nadimak mjesto prezimena:* Petru Čarkaġiji. Prot. šab. mag. 20.

1. ČÁRKÁŃE, *n.* irritatio ignis. *isporedi* čarkati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Odelju se sirove cepanice za čarkańe vatre. M. Đ. Milićević, živ. 1, 45.

2. ČÁRKÁŃE, *n.* pugnatio levis. *isporedi* čarkati se. *samo u Vukovu rječniku.*

1. ČÁRKATI, čárkâm, *impf.* irritare ignem, *tarkati. samo u Vukovu rječniku. isporedi* čarkańe *pod* 1. — *među č i* r *umetnuto je* a, *bez kojega bi bilo* čr- *mjesto* čar- *(kao u* čarni, čar-

nook). *isporedi* crkŭa. *Kor.* skark *(od* skar), *udarati, ticati.* — *Neprelazno:* Čarkati u vatru. Vuk, rječ. 819a. — *bez sumńe i prelazno. isporedi* čarnuti.

2. ČÀRKATI SE, čȁrkâm se, *impf. recipr.* leviter pugnare. *isporedi* čarka *pod* 2, *od koje je i postalo samo u Vukovu rječniku.*

ČÀRḶIV, *adj.* incantationibus deditus, *koji čara i vjeruje čari. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje se tumači:* ad caeremonias pertinens, *ali ne će biti to).* Oni *(Samaritani)* prem kako i Židjeli zakon Moizesov ispovijedahu, a osvem toga u inomu bogoredju bjehu uzinačeni i čarḷivi u svemu; . . . činjahu posvetilišta po običajim i načinima poganskijem već neg Moizesovijem, paček ńekad i kipe častili su. Živ. is. 56.

ČÀRNÎ, *adj. mjesto* crni. *u jednoga pisca* XVI *vijeka i sada u narodnijem pjesmama pridjeveno gdječemu, i iz ńih u Vukovu rječniku. č se zadržalo od starine, a kako su glasovi* čr *izašli iz običaja (zamijenivši se glasovima* cr), *da bi se ublažili prema novom izgovoru i mogli izgovoriti, umetnulo se među ńih* a, *a tada* r *iza* a *postalo suglasno. — U pomenutoga se pisca nalazuju tako oči i čeḷade:* Hoće li mi on braniti da moje usti ne slave ńe čarne oči, ruse kosi? M. Držić 173. Dragiću, čarni Dragiću, kudi se odpraviš? 126. — *u narodnijem pjesmama: oči u čeḷadeta i u konja: u čeḷadetu:* Moje čarne oči dva bistra kladenca. Nar. pjes. 1, 171. Poḷubi je među oči čarne. 1, 250. Da ti vidim čarne oči trńine. 1, 386. Te sagleda caru oči čarne. 2, 140. Izvadi mu obje oči čarne. 2, 208. Udari ga među oči čarne. 3, 34. *u konja:* Al' bog dade, ne pogodi Ive, već dorata među oči čarne. 3, 397. — *zemḷa:* Spustite ga na zemḷicu čarnu. 1, 259. Ḷubi čara u skut i u ruku, čarnu zemḷu, gdi papučom stoji. 2, 87. Udri licem o zemḷicu čarnu. 2, 162. Dok se gora pri-odene listom, čarna zemḷa travom i cvijetom. Pjev. crn. 103. — *gora:* Čarna goro, puna ti si ḷada! srce moje, puno ti si jada! 1, 409. Zelno momče čarnom gorom jezdi. 1, 416. Ne doprla tamo ni ovamo, već ostala sredi gore čarne! 2, 24. Čarna goro, ne budi joj strašna! crna zemḷo, ne budi joj teška! 3, 521. Koń do końa, junak do junaka, bojna kopḷa kao čarna gora. 2, 313. *gavran:* A najzadńi čarni gavranovi. Pjev. crn. 253. — *more:* Čak zalete preko mora čarnog. Nar. pjes. vuk. 1, 163.

ČÀRNICA, *f.* incantatrix, *čarovnica. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Čarnica jest ona. F. Glavinić, cvit 143.

ČÀRNIK, *m.* incantator, *čarovnik. od* XVI *vijeka.* Nikoga čarnika. Anton Dalm., act. 13. 6. Svih zločinac i z onimi čarniki ubivši. F. Glavinić, cvit 350.

ČÀRNOJEVIĆ, *m. vidi* Crnojević, *mjesto kojega dolazi onako kao* čarni *mjesto* crni. *u naše vrijeme.* Ḷuto tuži Đurađ Čarnojević. Nar. pjes. vuk. 2, 568. Knjigu piše Čarnojević Ivo. Pjev. crn. 119.

ČÀRNOOK, *adj. vidi* crnook. *isporedi* čarni. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀRNOOKA, *f. vidi* crnooka *u značenju pod a. i b. samo u Vukovu rječniku.*

ČÀRNOOKAST, *adj. vidi* čarnook. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* crnookast.

1. ČÀRNUTI, čȁrnēm, *pf.* irritare ignem. *tarnuti. samo u Vukovu rječniku. od* čarkati *(pod* 1). — *a) prelazno:* carnuti vatru. Vuk, rječ. 819b. — *b) neprelazno:* čarnuti u vatru. Vuk, rječ. 819b.

ČÀRNUTI SE, čȁrnēm se, *pf. recipr.* leviter pugnare. *isporedi* čarkati se, *od čega je i postalo. samo u Vukovu rječniku.*

ČÀROBAJKA, *f.* circaea lutetiana L. B. Crnogorac, bot. 81. *isporedi* carabajka, *s kojom je jedna riječ, a pogrješka će biti ili u ovoj* č *ili u onoj* c.

ČÀRÒBIJA, *f.* incantatio. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u naše vrijeme u Vukovu rječniku (gdje se napomińe da se govori u primorju oko Seńa). postańa kojega je* čarobnica, *od riječi* čaroba, *koja ne dolazi.* Grih činjenja jest čarobija. F. Glavinić, svitl. 22.

ČÀRÓBNICA, *f.* incantatrix, *čarovnica. u naše vrijeme. isporedi* čarobija. Nije to svetica, ner je čarobnica. Nar. pjes. ist. 6, 21.

ČÀRODIJAŃE, *n.* incantatio. *u jednoga pisca* XVI *vijeka, od* čar *i staroga* dějati *(dijati).* Carodeanja, bahorja. Š. Budinić, sum. 29.

ČÀRÒDJEJ, *m.* incantator. XVI *vijeka u jednoj knjizi i iz ńe u Daničićeru rječniku (u Stulićevu ima iz ruskoga). od* čar *i staroga* dějati *(dijati).* Razbojnikomь i čarodejomь. Glasnik 10, 249.

ČÀRÒJICE, *f. pl. u turskoj Hrvatskoj što su po drugim krajevima* dodole *i* prporuše, *a u Hrvatskoj su kao* koledani, *koji ispred božića idu od kuće do kuće te pjevaju i prose koješta. u Vukovu rječniku. Postańem će biti od tal.* ciarliero, *brbljavac, koji govori kojekake besposlice.*

ČÀRÒLIJA, *f.* incantatio, *čar, čara, čarka. najviše u mn.* čarolije. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. Postańem od* čar *(pod* 1). Svi narodi po tvojima čarolijama jesu zamamḷeni. E. Pavić, ogled. 687. Govorahu neznabožci da on take muke pridobivaše s čarolijam. F. Radman 16. Da i oni isto čudo svojim čarolijam učine. A. Kačić, korab. 65. Vaḷa da si u Egiptu bila dok si takve čarolije svila. M. A. Reḷković, sat. 88. A viruješ crne čarolije. 89. Ńega vila bratstvom odabrala i čudne mu čarolije dala. Osvet. 2, 65.

ČÀRÓVAC, carówca. *m. vidi* čarovnik. *samo u Stulićevu rječniku. riječ neponzdana.*

ČÀRÔVAN, čārôvna, *adj.* ad incantationem spectans, *što pripada čarima. u čemu su čari. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (magicus). *a) u pravom smislu:* Ako se ńom *(zemḷom)* kuneš bez obzira na boga, ta kletva je isprazna i čarovna. Živ. is. 73. — *b) u prenesenom smislu: veoma lijepo ili milo tako da zanosi čovjeku pamet,* amoenissimus. *u naše vrijeme u književnika.* Sćepan se nagleda ove čarovne pitomine, okićene voćkom i maslinom. S. Ḷubiša, prip. 96. Te su stvari izgubile svoju čarovnu vrijednost. 32.

ČÀRÒVÁŃE, *n.* incantatio, *čaranje. od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ne more nanditi hrabrenim vitezom vlhveno čarovanje. Aleksand. jag. starin. 3, 221. Za čarovanja. I. Držić, nauk gond. 240. Stara bješe to vlahińa, čarovańe svako znaše, trave i djela sva viliња veoma izvrsno umijaše. J. Palmotić, dubr. 115. Odrišujem tebe od čarovańa u koje si upao. A. Kadčić, bogosl. 279. Oni grad u to doba kako je bio jedan nakup svake vrste od naroda, tako je bio gaj zapleten grabšam, kamatam, čarovańem, nevjernosti. B. Cuceri 402.

ČÀRÒVATI, čārujēm, *impf. vidi* čarati. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* čarovańe.

ČÀRÓVIT, *adj.* magicus. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Ako je nosio

čarovita pisma. B. Kašić, zrc. 35. Ne čuti zakletve čarovite. I. Đordić, salt. 188. Čarovita dila staklo čudno kaže. A. Kanižlić, rož. 78.

ČÀROVITEȽ, *m. vidi* čarovnik. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČÀROVITEȽICA, *f. vidi* čarovnica. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČAROVLIJA, *f. vidi* čarolija. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Tolika zlameńa učińena po čarovlija i po drugim vražjim privarami. Grgur iz Vareša 85.

ČARÒVNICA, *f.* 1. incantatrix, *čaralica. od* xv *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (saga), *u Mikalinu* (venefica, fascinatrix, saga). *u Belinu* (venefica 41b. cantatrix 390a), *u Bjelostijenčevu* (infascinatrix 36a), *u Voltigijinu* (zauberin) *i u Stulićevu* (venefica, saga 80a). Ako bi se istinom našla koja viščica ali čarovnica ali vražarica, od prvoga obnašašća ima se fruštati; ako li se veće nade, ima se sažgati. Stat. pol. ark. 5, 302. Po hitrih čarovnicah u dobrokobno vrime začarana biše. P. Zoranić 40. Tote čarovnice, tote odmetnici. Đ. Baraković, vil. 313. Pripovidi ju vladaocu kako čarovnicu. B. Kašić. per. 195. Čarovnica jest ova. F. Glavinić, cvit 21. Sagrišuju čarovnici i čarovnice. I. T. Mrnavić, ist. 76. Čari učińene od koga mu drago čarovnika ali čarovnice. L. Terzić 265. Vištice, vilenici i vilenice; čarovnici i čarovnice. A. Kadčić, bogosl. 533. Kad čarovnik ili čarovnica s pogodbom vražjom čini koga zadrimati. J. Banovac, pripov. 192. Uteče se k jednoj čarovnici. J. Banovac, pred. 102. Jedna babetina čarovnica. J. Filipović, prip. 3, 264. Pririči se s jednom višticom, ili bolje rekavši s čarovnicom. L. Vladmirović, slavodob. 17. Zlamenje s. križa mnogo valja protiva čaro(v)nicam. M. Zoričić, zrc. 11. — 2. *nekaka bolest konska u grlu. samo u Vukovu rječniku.*

ČARÒVNÎČKÎ, *adj. što pripada čarovnicima ili čarovnicama. od* xvii *vijeka. pred* k *nalazi se i* š *mjesto* č, *kako se po nekim krajevima govori i u drugim riječima.* Dilo majioničko, vileničko ili čarovničko. B. Kašić, rit. 359. Stvar priporuči čarovničkom poglavici. M. Zoričić, zrc. 8. *sa* š *mjesto* č *pred* k: Kripoštju čarovniškom. J. Banovac, blagos. 87. Štiju knige čarovniško. A. d. Kosta, zak. 2, 126. Jedna vilenica, koja svojim zanatom čarovniškim činaše duše i duhove s onog svita dolaziti. A. Kačić, korab. 180.

ČARÒVNÎK, čarovnika, *m.* incantator, *čaralac. od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu (gdje najprije i dolazi,* magus, praestigiator, veneficus), *u Mikalinu* (fascinans, fascinator, veneficus, magus), *u Belinu* (fascinans, veneficus 41a. incantator magicus 389b. magus 452a. magus emortualis 509a), *u Bjelostijenčevu* (incantator, infascinator 36a), *u Voltigijinu* (zauberer) *i u Stulićevu* (veneficus, magus). — *isporedi* čarovan, čarati, čar. Jest čarovnik i taman. F. Vrančić, živ. 22. Bješe u ńe gradu jedan prihudi vilenik i čarovnik. B. Kašić, per. 53. Pristupi k cesaru čarovnik. F. Glavinić, cvit 103. Privelika šćeta viri svetoj porada se od čarih, činih od čarovnikov i od bahorenja. M. Bijanković 6. Sagrišuju čarovnici. I. T. Mrnavić, ist. 76. Čari učińene ovomu sluzi božjemu od koga mu drago čarovnika ali čarovnice. L. Terzić 265. Zvizdoznan čarovnik. P. Macukat 59. Šimunu čarovniku. J. Kavańin 567. Di ste sada prizli čarovnici? L. Ljubuški 31. Tiše ovo isto čudo tvoriti Faraunovi čarovnici. A. d. Bella, razgov. 192. Ne čuje zakletve od čarovnika. I. Đordić, salt. 188. Vištice, vilenici i vilenice; čarovnici i čarovnice. A. Kadčić, bogosl. 533. Ne bi mučno čarovnikom Faraunovim obratiti šibice u zmije. 259. Od Šimuna čarovnika. A. Bačić 60. Viščice i čarovnici. H. Bonačić 65. S. Ivan prilikuje lašce čarovnikom. J. Banovac pripov. 160. Neznabožci držahu da krstjani bijahu čarovnici. J. Filipović, prip. 1, 493. Nikoji se k čarovnikom i bajalicam utiču. A. Kanižlić, bogoljub. 480. U Egiptu čarovnici obratiše šipku u zmiju. A. Kanižlić, kam. 844. Čovjek ovi čarovnik je. Živ. is. 78. Medu slugama djavaoskim, to jest medu čarovnici, višticama i vilovnici. F. Lastrić, ned. 1. Viščice, čarovnici i čaratarice jesu nika vrsta od idoloklańalaca. 314. Cesar dozva jednoga čarovnika. F. Radman 17. Kralj držaše vilenike i čarovnike u svojoj družbi. Turl. blago 2, 55. Čarovnici ostaju nepošteni. A. d. Kosta, zak. 2, 126. Dohodio bi djava u prilici čovika k jednom čarovniku. M. Zoričić, zrc. 171. Čini posići sve idolske misnike, gatalce, čarovnike i vilenike. A. Kačić, korab. 281. Šimun imenom Mago, to jest vilenik oli čarovnik. M. Dobretić 216. Vragometnim vilenicima ili čarovnicima pridruživši se. I. J. P. Lučić, razg. 81. Zovite udilje sve moje zvjezdoznance, sve čarovnike, sve gouetavce. B. Cuceri 184. Oteti se ne mogu čudotvornoj sili umjetnih čarovnika. M. Pavlinović, razl. spis. 424.

ČAROVNÍŠTVO, *n.* incantatio. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Učitljivo čarovništvo, koje s pomoću Sotone paklene čini viditi stvari čudne oli za korist svoju oli za šćetu iskrńega svoga. A. d. Kosta, zak. 2, 125.

ČÀROVŃÀK, čarovńáka, *m. vidi* čarovnik. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Arkisinagog vilovńaka ili ti čarovńaka Egipta. I. Velikanović, upuć. 1, 227.

ČAROVSKI, *adj.* magicus. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Čudesi i zlameńi čarovskim razglašen. F. Lastrić, ned. 2.

ČÀRŠAF, *m. tur.* čaršaf, *prostirka po postelji ili po stolu,* linteum, mappa. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čaršâfâ. *isporedi* čašav. Ugleda otvoreno nebo i veliki čaršaf na četiri čošeta visec k ńemu doli padajući. E. Pavić, ogled. 654. One sukńe oni čaršafi. Đ. Rapić 441. Stere Ajka čaršaf po čaršafu, a svileni jorgan po jorganu. Nar. pjes. petr. 1, 227. Doru goji i s pivom ga poji, ispira ga s rakili-safunom, istira ga pamukli čaršafom. Nar. pjes. juk. 257. Ždralina je timar učinio mlakom vodom i rakli-safunom, u sunder mu vodu pokupio, a čaršafom dlaku izvadio. Nar. pjes. petr. 3, 246.

ČÀRŠAV, *m. vidi* čaršaf. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Odrezane glavice moraju se u čaršav svezati. I. Jablanci 177. Prostre se prazna vreća mjesto čaršava ili po čaršavu. Vuk, živ. 4. Na dorata timar udario mlakom vodom i rakli-sapunom, u sunder mu vodu pokupio, a čaršavom dlaku položio. Nar. pjes. stojad. 1, 34.

ČÀRŠÎCA, *f. dem.* čaršija. î *je sažeto* iji, *koje ńeki i pišu.* Pak otidi u novu čaršicu, te ti uzmi cijel tovar praha. Nar. pjes. petr. 2, 67. Sva ta čaršijica pripada jednom čoveku. M. Đ. Milićević, let. več. 58.

ČÀRŠIJA, *f. tur.* čaršy, *široka ulica ili prostranije mjesto s dućanima, tržište, pijaca,* forum. *od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Bjelostijenčevu i Vukovu. Ake. se mijeńa u gen. pl.:* čaršîjâ, *a samo je i zadnji slog dug u gen. i instr. sing.:* čaršijê, čaršijôm. Koji misalju hodi po va-

rošah i čaršijab. M. Divković, bes. 228. Rek'o bi čaršija da se grajska ori. I. T. Mrnavić, osm. 176. Priko čaršije ili ti pijace iči. F. Lastrić, test. ad. 84. Ležaće tilesa ńiova za tri dneva na čaršiji. F. Lastrić, ned. 4. Po trgovišti ili čaršija. F. Lastrić, svet. 126. Obilazi grad, . . . gleda po sokaci i po čaršiji. Đ. Rapić 80. Grad prez čaršije. N. Palikuća 20. Trg, Požežanom čaršija. A. T. Blagojević, kin. 24. Bi na čaršiji ali ti tržištu rimskomu ubijen. A. Kačić, korab. 392. Jesi l' iš'o u čaršiju? Nar. pjes. vuk. 1, 325. Ode Todor tamo na čaršiju, na čaršiju tamo med trgovce. 2, 96. Iz čaršije izić' ne smijemo. 4, 241. Kogod putem kroz čaršiju prode. 2, 622. Te on gleda niz čaršiju. 1, 513. Pa on ode tamo uz čaršiju. 2, 468. Brže ide u novu čaršiju. 1, 566. Ode Marko niz novu čaršiju. 2, 350. Nek otide u b'jelu caršiju. 3, 8. Glavu baci na mermer-čaršiju. 2, 469. — *mjesto na zemlji sela Ripnja pod Avalom blizu Biograda, negda naseljeno:* Čaršija. M. Đ. Milićević, srb. 65. opšt. 5.

ČÀRŠIJICA, *f. vidi kod* čaršica.

ČÀRŠÎJKA, *f. žensko čeljade iz čaršije. isporedi* čaršilija. j *između* i *i* k *može i otpasti:* čaršika. I. Pavlović.

ČÀRŠÎJSKÎ, *adj.* forensis. *samo u Vukovu rječniku:* čaršijski hljeb. *isporedi* čaršinski.

ČÀRŠÎKA, *f. vidi* čaršijka.

ČARŠÌLIJA, *m. čovjek iz čaršije, koji živi u čaršiji, kome je kuća ili stan u čaršiji.* I. Pavlović.

ČARŠÎNSKÎ, *adj. vidi* čaršijski. -în *je sažeto* -ijin, *mjesto čega pišu i* -ijn. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova* (čaršijski). Čaršinski kantar. Pjev. crn. 48.

ČARÙBĠIJA, *m. vidi* čaruggija. B. Mušicki.

ČARÙGĠIJA, *m. vidi* opančar. *od tur.* čaryk. *opanak. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. mjesto gg nalazi se i* kc: do Vuka čarukčije. Prot. šab. mag. 1. *isporedi* čarubgija.

ČARÙGĠIJIN, *adj. što pripada* čaruggiji. *u Vukovu rječniku.*

ČARÙGĠÎJSKÎ, *adj. što pripada čaruggijama. u Vukovu rječniku.*

ČARÙGĠÎNICA, *f. žena čaruggijina. î je sažeto* iji, *mjesto čega pišu i* ij: čaruggijnica. Vuk, rječ. 819b.

ČARÙGĠÎNSKÎ, *adj. vidi* čaruggijski. -în *je sažeto* -ijin, *mjesto čega pišu i* ijn: čaruggijnski. Vuk, rječ. 819b.

ČÀS, *m.* momentum, hora. *od* XIII *vijeka (vidi pod* 1, e, *primjer sv. Save), i u svijem rječnicima: u Vrančićevu:* momentum; *u Mikalinu:* momentum, instans, imminens; *u Belinu:* momentum (494a); *u Bjelostijenčevu:* mora, morula, momentum, instans, imminens; *u Jambrešićevu:* mora, momentum; *u Voltigijinu:* weile, zeit; *u Stulićevu:* momentum, temporis punctum, hora; *u Vukovu:* punctum temporis; *u Daničićevu:* tempus, hora. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.:* čàsu, *i u gen. pl. kad je bez* -ov-: čâsâ; *a kad ima* -ov-, *onda ostaje bez promjene, samo su i oba zadńa sloga duga:* čâsôvâ. — *Postańa još ne dosta jasnu: jedni misle da je od korijena istoga od kojega je* čajati, *a drugi da je od kor.* kis, *tražiti, razrediváti, određivati.*

1. *malo vremena, a to može biti koliko trenuće oka ali i toliko da se može ne prestajući učiniti što.*

a *nikakvom se riječju ne kaže koji je ili kakav je čas, već ako osobitom rečenicom: a) u kom god padežu osim onijeh kojima se samijem ili s prijedlogom kazuje čemu vrijeme:* Prišadšu času, v ki umrih. Transit 202. Nu se će čas zgodit, kad me će neboga ćes moja slobodit svijeh vaja. M. Vetranić 2, 180. Vrag uzeo čas i hip, kad nijesam prije dan umro. M. Držić 295. Ne znamo ni časa ni hipa, kada će doć' na nas jadovna smrt slipa. Đ. Kańina 100b. Spavaju brez misli pod sjenom ovoga života stojeći na času izgubit ga. M. Radnić 260. Od kojega i do kojega časa razumi se ovo vrime od dneva? Razumi se od zore do podne. A. Kadčić, bogosl. 12. Nije ńima znati vrimena ni časa, koga je stavio otac u oblast svoju. A. Bačić 496. Koji bi časa imao u jutro ali u večer govoriti litanije. Pisanica 65. Tvoga vika časi kako muńa kazuju se. P. Knežević, pism. 9. Crkva ne razumi nas u ovom poslu stegnut na ure i na čase. M. Zoričić, osm. 152. Nikad časa već ne steće od pogibli da uteće. V. Došen 26. Razlučuje . . . čase od čâsâ. I. Đordić, ben. 1. Ne znate dana ni časa u koji će sin čovjecij doći. Vuk, mat. 25, 13. Čas nije sahat nego je samo ńeko vrlo malo vrijeme. Vuk, pisma 46. *tako je i ‚od časa do časa', a što od časa do časa biva, ono biva svaki čas, jednako:* Koje *(stvorenje)* od časa do časa boga i dušu grijeseći ne vrijeda. A. Gučetić, roz. mar. 11. Od časa do časa. Mikalja 353b. Bella 494a. Da od časa do časa samo sebi govori: vrime sadańe prolazi, a ja što činim? J. Banovac, pred. 48. Od časa do časa, tja do dneva najposlidńega suda nijedan pokoj bio vami! J. Banovac, blagos. 197. Od časa do časa grobu se sklańa. J. Rajić, pouč. 1, 5. — *b) u gen. s prijedlogom do kojim se kazuje vrijeme kad što biva tako da biva kad se dođe do onoga vremena, a budući da je to vrijeme čas, koji je vrlo kratak, te se vrlo brzo dolazi do drugoga, tako je ‚do časa' što i vrlo brzo:* Časom cvate naše tilo, a do časa biva gńilo. V. Došen 22. *vidi i dalje pod c. — c) u akus., kojim se kazuje koliko vremena što traje, a tijem i kad biva. u poricańu mjesto akus. stoji i gen. (vidi i dalje pod* b, c.*):* Želeći od družbe da se tve čas zgodim. Š. Menčetić 101. Lasti cas ne čuti život moj ni mira. 168. Čas i hip patim vaj. Menčetić-Držić 152. On u vijek mirau ni, ni prija čas pokoj. N. Dimitrović 38. I dan i noć i hip i čas mirno živjet' i umriti. N. Naljeković 1, 167. Kako da živjeti bez tebe mogu čas, kad rajski vidjeti nije mi tvoj obraz? 2, 55. Sad nije pokoja hip ni cas. 2, 71. Želeći dan i noć, želeći čas i hip. 2, 90. Nepokoj i zla volja od tebe se čas ne odilja. M. Pelegrinović 194. Cvitak, ki za ugojaj moj čas i hip suzami zalivam. P. Zoranić 6b. S ńimi har i ljubav ne stoji cas uprav. F. Lukarević 159. Čas mene poslušaj. 228. Dusa mira čas ne ima. I. Gundulić 197. Ne ustavlja se cas po putu. 321. Obole dikle lijepe čas ne mogu stat' bez rati. 406. Ni časa ne hti sknit. Đ. Baraković 285. I tako jigrasmo noć i dan, čas i hip. 342. Ne ktjevši ih čekat ni časa. I. Držić, nauk gond. 129. Hip i čas robeći. B. Krnarutić 6. Diže se gori udilje ni časa ne krsmajući. M. Radnić 544. Biogradu u stolnomu misli ni čas ne postati. I. Kanavelić, iv. 98. Kad dođe u Spljet, čas ne ostaje. 204. Čas ne ckneći ispuni ńihova prošeńa. I. Đordić, ben. 44. Prijatelju! časa ne počasi, no mi prati niz more đemije. Nar. pjes. vuk. 2, 533. Knigu vidi, ne počasi časa. 3, 300. Skoći Gavran, časa ne počasi. 3, 301. Da izidem čas pred dvore. Nar. pjes. petr. 1, 15. *taki je akus. i gen. i u orijem primjerima:* Vremena bo ni čas nije da oklopjem prsi opaše. I. Gundulić 408. On bremena čas ne ima prema ńemu obratiti bojno kople. I. Kanavelić, iv. 32. Ne gubi ni čas brijeme. 225. Bremena čas ne gubi. I. V.

Bunić, mand. 30. — čas—čas, *kad što biva jedno za drugim, kao jedan čas jedno, pa za ńim odmah drugi čas drugo:* Vidjo gdi djavao čas ulažaše u ćelicu a čas opet izlažaše. M. Divković, bes. 265. Čas ļepotu, čas naprave u sve glase pripijevaju. N Marči 12. Na dosta te različnijeh načina imenuje i naziv|e, čas maćom, čas strijelom, sad zmijom sad ogńem. A. Kalić 94. Kad se što ukrade pa ćoek čas potvora na onoga čas na onoga. Vuk, nar. posl. 112. Čas blijedi a čas porumeni. Osvet. 3, 71. Lada se ļulala čas više, čas niže. S. Ļubiša, prip. 49. Svjetlost čas crvena, čas žuta, čas zelena, čas sve tri boje u jedno. 269. — *pred akus. može biti adv.* malo, *kojim se također hoće da kaže vrijeme:* malo čas, *kad poslije ńečega brzo bude drugo što:* Kad je brat sestri došao, starca nije bilo kod kuće, ali malo čas dode i on. Nar. prip. vuk. 110. Zagazi u vodu i poviče: ‚o aždajo! izidi mi na mejdan' . . . Aždaja se odzove: ‚sad ću, carev sine, sad'. Malo čas eto ti aždaje. 61. Malo čas i ja ću doći. Vuk, rječ. 819b. — *iza akus. može biti adv.* prije: čas prije, *kao što se prije može:* Na dogovor da dode čas pre. Djelov. prot. 8. Čas prije dodi. Vuk, rječ. 819b. — *pred akus., kojim se ovako kaže što treba može biti i prijedl.* do, *koji samo dodaje svoje značeńe k onome što se akusativom kaže (vidi naprijed pod b.):* Sad jednoj od gospoja uzme oči, sad se gane opet drugoj . . . Ali do čas opet pusti jednu i drugu a k trećojzi pode. S. Bobaļević 231. Koja ga ļubļaše donjekle, ali mu pohibno kazaše u srcu da svomu sasma ga imaše. Nu do čas paka ńoj . . . sgodi se jednoga pastijera da vidje. F. Lukarević 16. Ja ću poć, opravit sve ću toj i do čas opet doć. 27. Vezijerom velicime jur ga zvahu svi narodi; pače do čas čekaše se da ga veće nada svimi car na prvo mjesto uznese. I. Gundulić 326. *isto tako i prijedl.* po *značeći* poslije: Na oni način, na koji će se po čas ukazati. A. Gučetić, roz. mar. 66. *pred* malo čas *može stajati prijedl.* po *u istom značeńu:* Na daleko kraj ostaje, polja, gore, grad oholi, prid očima sve nestaje osvem more ke je okoli, osvem nebo; pak po malo čas se skrije sve ostalo. N. Marči 34. — *d) u akus. s prijedl.* na, *kojim se kazuje vrijeme čemu, kad se hoće da kaže da što biva kad je i dokle je ono vrijeme koje znači riječ koja je u akus.:* Na čas čini smjejat ļudi, na čas plakat. M. Držić 333. Vidjeh sińe more, gdi smućeno vri na čase, ter počinut' vik ne more. I. Gundulić 241. Da groznih suza nije, kijema boles, ka me mori, na čas vrući plam polije, da me prešno ne izgori. 259. Nami je tužnijem sila sto krat na čas umirati. J. Palmotić, dubr. 29. *kako je* čas *vrlo kratko vrijeme, za to je* na čas *i vrlo brzo, odmah, namah:* Kad bolestan tko bijaše, dosta biše ńega zvati, jer svak dobro znadijaše da će na čas zdrav ostati. P. Kneževič, živ. 14. — *e) u akus. s prijedl.* po, *kojima se kazuje vrijeme koje više puta zasobice dolazi, te i ono što u vrijeme tako izrečeno biva biva zasobice. vrijeme se može tako izreći riječju u množini ili kad joj se pridjene druga kojom se naročito kaže da nije jedno vrijeme (vidi dale pod* b, *c.). po tome riječ* čas *sama s tijem prijedlogom dolazi samo iza akusativa u kom je ńom samom bez prijedloga već izrečeno jedno vrijeme (kao naprijed pod c.):* Eto vid, čas po čas kako nas vazima *(smrt).* N. Dimitrović 34. Kuća moja drugi pako jes, u kojoj čas po čas misli grizu mi život. F. Lukarević 223. Jošte živa grem, nu život ovo ni nego smrt kojom mrem čas po čas. 265. Ka *(smrt)* čas po čas zgodu pazi, da te ubije i porazi. I. Gundulić 235. Vidi priteški križ, koliko ga mučno nosi tvoj spasitel čas po čas pod ńim padajući. M. Divković, bes. 386. Ovo može prigoditi se čas po čas. M. Orbin 59. Natrkujući čas po čas na ńega. I. Grličić 259. Čas po čas čeka smrti. V. Došen 225 Paša čeka čas po čas od sultana sjekiru za vrat. S. Ļubiša, prip. 180. — *f) u akus. s prijedl.* u, *kojima se kazuje vrijeme kad što biva. budući da je* čas *vrlo malo vremena. za to što biva* ‚u čas', *biva u onoliko malo vremena koliko čas znači:* Kad mi pride noć, ja želim da bude u čas proć'. N. Naļeškovič 2, 108. U čas se zgoda ugleda, od ke ne bi pametara. I. Gundulić 285. U hip i čas hoteći ga ubiti. B. Kašić, fran. 121. U čas vidjeh diku strenu. P. Kanavelić, dubr. 10. Mnozijeh s jednom kapļom z glave u čas smrt obali. V. Andriaši, put. 303. Probudih se i u čas idoh. I. Zanotti, en. 2, 22. U čas pada, naglo gine. I. Kanavelić, iv. 228. Eto u čas rastvori se bota od ložnice. A. Kadčić, bogosl. 91. Sud općeni biti će u hip ili ti čas, može biti, za što ne će bog vrimena dati prokletim da za dugo vide veličanstvo slave ńegove. A. Bačić 506. Sok pun mirisa iz ńeg izhodaše, koji sve boli u čas ozdravļaše. P. Knežević, živ. 59. Sve mučnosti u čas izvitrit će, kako hrabreno budeš početi. P. Knežević, osm. 301. U čas izgubi sve dike svoje. Živ. is. 2. U čas, dok se okom gane, pamet u Rim već dopane. V. Došen 261. Činivši da se u čas naoblači. A. Kačić, korab. 145. Po tebi se grešnici u čas čine pravednici. N. Marči 44. U čas sve ne more biti. J. S. Reļković, kuć. 319. U čas se brijeme promijeni. Poslov. dan. 139. On ne pazi krša ni kameńa, . . . u čas spade u Kotare ravne. Nar. pjes. juk. 193. — *g) u akus. s prijedl.* za, *kojim se kazuje vrijeme koje što bivajući zauzima, i tako biva dok je to vrijeme:* Za čas pokoja ne more prijeti tužna mlados moja. N. Naļeškovič 1, 223. Što je bilo, prošlo je veće, . . . a što je sada, za čas ne će od prošastja ostat' svoga. I. Gundulić 235. Dvorovi poglavica ne mogu se viditi za čas. M. Radnić 493. Slika od neba ka je za čase. J. Kavańin 42. Al' ako li i što dade, za čas vaļa da izpade. V. Došen 45. Od lava bihu za čas raskinuti. A. Kačić, korab. 298. Koń zelenko rosnu travu pase, za čas pase, za dva prisluškuje. Nar. pjes. vuk. 1, 220. Velika drveta dugo rastu, ali za čas padnu. Nar. posl. vuk. 33. — *h) u instr., kojim se kazuje vrijeme koje traje dokle što biva, te dolazi kad se hoće da kaže da ńešto biva dokle traje ono vrijeme koje znači riječ koja stoji u instr.:* Tere ga moliše da časom počinu. N. Naļeškovič 1, 132. Prije neg doma pođem, poć ga ću časom uzet. M. Držić 339. Što je toj neg ime, ko časom bude proć? M. Bunić 29. Cvijetje zene i opada, noć na bio dan tmasta dode, svijeta krasnos časom prode. I. Gundulić 73. Nije tvrde krepke toli, ka ne može časom pasti. 563. Budući časom blizu doletio. B. Kašić, nač. 56. Da mu pusti krv časom. B. Kašić, ign. 100. Čuvši smrt jedinoga sina časom na mjesto dotrča. B. Kašić, per. 20. Muke tvoje proći će časom. 52. To navisti svima, . . . i časom se svuda proglasi. B. Kašić, is. 106. Mnozi časom i snenadke umru. B. Kašić, nasl. 47. Časom, tutako, repente, de repente, repentino, subito, o vestigio, illico. Mikaļa 41b. Tako se časom povrate na svoje grijehe. I. Držić, nauk gond. 118. Časom od ničesa zgradi zemļu i nebesa. Đ. Palmotić, christ. 357. Časom se vidi a časom prohodi. V. Andriaši, put. 43. Slijepi časom progledaše. I. Kanavelić, iv. 518. Vedrinu s neba oblaci časom skinu. I. Đorđić, mand. 37. Obratimo časom oko od sina na majku. F. Lastrić, test. 161. Znade, da je i u šali pogled muńa, časom mine. A. Ka-

nižlić, uzr. 226. Srčba časom naraste. V. Došen VII. To izreče kraj od tmine, časom pako rastvori se. N. Marči 75. Čas razroke oči beči, časom lavske zube keči. 59. Jer bolesti časom budu veće. J. S. Reljković, kuć 169. Časom vedro a časom oblačno. Nar. posl. vuk. 1, 389. Onaki mu je život kao mjesec: časom pun, a časom prazan. Nar. posl. vuk. 238. Idem časom caru na mejdana. Pjev. crn. 274. Časom spade u polje zeleno. Nar. pjes. juk. 173. Stani časom sa konjem vrančićem. Nar. pjes. petr. 2, 273. Časom spade na mermer avliju. 3, 472. Časom, statim, ad momentum. Vuk, rječ. 819b. Doći ću časom usred tebe. D. Daničić, 2moj. 33, 5.

b. *s pronominima i nekim adjektivima, kojima se više pokazuje koji, kao pronominima, nego kakav, kao adjektivima*: ovaj (ov, ovi), onaj (on, oni), taj (ti), *staro* saj (si), isti; koji, svaki, neki; jedan; prvi, pošljedni, zadnji, napokoni; *i u mn.* svi, toliki. *a) u kome god padežu osim onijeh kojima se samijem ili s prijedlozima kazuje vrijeme*: Kainь postupi na brata svojego pravedьnaago Avela i ubi jega, i otь togo časa potokь sьmrьtьnyj poteče vь prьvomь tomь mirě. Domentijana 94. Od toga časa v napridak ne očutih. Transit 181. Da se srce naše ne ostudi u ljubavi gospodina boga i iskrńega našega; a ostudivši se, kako se radi naše slabosti taj čas prigodi, da bi se užeglo i svrućilo po napomeni ovijeh stvari. B. Gradić, duh. 83. Ki se na tom času nahodi. Š. Budinić, ispr. 49. Ostaju od onoga istoga časa krivci i dužnici. P. Radovčić, nać. 30. Kroz jedan čas projti iman, od koga slidi viće spasenje ali osuđenje. 347. Da bi ja jedan čas zaludu izgubila, učinila bi se lupežica. J. Banovac, prip. 241. Do ovoga časa ni jedna duša ne biše na nebesa uzašla. J. Filipović, prip. 1, 119. Ne ima nijednoga časa u koji mi od boga ńegove darove ne primamo. 1, 315. Isus još od prvoga časa svoga začetja bi za kralja određen. 1, 119. Da si izgubio tolike dneve, tolike čase. 1, 318. Sadańa ova ura, ovi sadańi čas neka bude svrha svake one ljubavi koja ńegovoj jest protivna. A. Kanižlić, uzr. 154. Kad prid oči stavi sva godista, sve misece, sve dneve, sve čase. S. Vladmirović, slavod. 88. Nek ne gubi vrimena i ne čeka najposlidńega časa. M. Dobretić 190. Koji je čas ali hip, u koji pomilovańe Jezusovo ne trjebuje nan? Štit 23. Od ovoga časa dilovati počeo je naše spaseńe. A. Tomiković 2. Za sve ovo mi ne imamo više vrimena stanovita, nego ovi čas u komu ja ovo izgovaram. 12. Fala bogu i času onome! Nar. pjes. vuk. 3, 191. Od onoga časa marva se stane štrkljati. Nar. prip. vuk. 98. — *b) u gen., kad se ńim kazuje vrijeme čemu*: Hodi, izbrani, segaj časa, gdje se milos božja zove. I. Kanavelić, iv. 479. Mi uvridujemo boga svakoga časa. I. P. Marki 56. Spomeni se da svakoga časa moreš umrit. J. Filipović, prip. 1, 213. Zapovidi da se udil onoga časa u tamnicu odvede. A. Kanižlić, kam. 417. Tome ne bi onog časa ondi. E. Pavić, ogled. 634. Oni toga časa ostaviše sa svijem otca. Živ. is. 60. Istoga časa nađoše se. 94. Kad istog časa dilujemo. M. Zoričić, osm. 5. Treba odma toga časa livati vino. Z. Orfelin 61. Kita cvjeća dan do podne, kondir vina toga casa, mlada moma do vijeka. Nar. pjes. vuk. 1, 331. Togaj časa svate kupit pođe. Pjev. crn. 217. Kada do dva kneza pogibošе . . . jednog dana, a jednoga časa. Nar. pjes. vuk. 4, 145. Uždi prva *(puška)*, druga istog časa. Osvet. 4, 43. — *c) u akus.: aa) kad se kazuje vrijeme u koje što biva*: S ověmь uvětom naredi . . . da buduće prišli u Dubrovnikь sinove, . . . da im ga smo držani taj časь otvoriti i pročtěti i dělomь taj časь vršiti. Mon. serb. 496. Terь će biti vьsakoj časь rěčь. Spom. sr. 1, 26 Oni čas sljeze i primi Jesuza u kuću svoju. N. Rańina 223. luk. 19, 6. Ča želi jat, taj čas da skoćiv dostigne. M. Marulić 80. Rec' mi si čas, ča t' prudi moć tvoja? 256. Da te narav uči svaki čas upasti. 121. Svak čas u jedinstvu novu pisan poje. 124. Oziv se jak jelin ter on čas pođe tja. S. Menčetić 4. Razdor mi učini od srca kako lav, koji čas procini da želim ńe ljubav. 111. Ka si si čas iz lug prišla. D. Držić 351. Svaku stvar bezuman oni čas veruje. N. Dimitrović 12. Misli koji čas gdje ćeš doć i priti ti. 33. Da bismo . . . za grijeh cvilili, u tuzi svak čas stav. 36. Taj čas mi po voli dio svoj svaka da. N. Naljeković 1, 217. Hotjejte slišati što vam ću ovi čas u kratko kazati. 1, 223. Tegnuti da ju hoć', on čas će tja uteć'. 1, 184. Da što me zazvao nijesi ti oni čas? 1, 214. Veću mu ljuvezan svaki čas ja nosim. 1, 203. Koji raj isprosi jedan čas. 1. 111. Doć'te ve jedan čas, dodite ovamo, zajedno večeras neka večeramo. 1. 256. Taj čas će se od tebe junaci razbignuti. P. Hektorović 19. Suzice za radost proliše niz rumeno liče, ki čas te vidiše. H. Lučić 276. Ki čas vidit' bude da ga obljubi tvoja lipost, svu će stavit moć i kripost da te u ljubi pridobude. M. Pelegrinović 171. Od sina ako glas bude mi tko dati, od mene taj će čas lip celov prijati. D. Rańina 59b. Toj jedan videći oni čas priskoći, ter konop osiječe. 106b. Njeki čas toliko zlej . . . lip ukras omili. 12. Zgara plamenom svaki čas. 12. Neto izrekao jest one tajne riči, ta hlib on čas priobraća se. Š. Budinić, sum. 77. On čas bi . . . u kraljevstvo nebesko otišao. A. Gučetić, roz. mar. 42. Netom sagriješi, taj cas ga s nebeskijeh visina hotje satarisati. A. Gucetić, roz. jez. 280. Spasenje veoma željahu . . . i svak čas ga vapijahu. 124. Radnio prista, i taj čas se s ńim u tanac svi hitaju. I. Gundulić 382. Blago svijem vami, ki on cas s poroda slobodni i sami sebi sto gospoda. 129. Slakomi se i pohlepi oni čas joj srce na to. 459. Neka brodit' bude moći, ki čas stupi ti na plavi. 31. Koja veća slas može bit' neg' piti i jesti na svak cas? 153. Ne može on cas odgovoriti joj. F. Vrančić, živ. 8. Djetca ako malo što koje drugomu učini, jedan čas se sabiju i skaraju. M. Divković, bes. 655. Ta čas mene pusti sanak. Đ. Baraković, vil. 228. Kako se bubńa glas po gradu postavi, svaki je oni cas pri svojoj zastavi. 109. Ki čas ga pusti san. 51. Da se ljube svaki cas milije. 145. Ustani i taj čas poci dobro dilat. A. Georgicco, nasl. 53. Pomorac poglaviti dode u tvrdu, gdje ga on cas bez kršmańa uvedoše u vijeće. J. Palmotić, dubr. 23. Neka pastiri od duš imaju knigu . . . , u koju pomńivo i oni cas neka upisu imena od kršćenih. M. Bijanković 31. Svaki cas stojim tako. P. Posilović, cvijet 143. U srcu sva protrnu i on čas ronit poče suze. I. V. Bunić, mand. 8. Svak čas želi da ga vidi. 28. Vazda je u strahu da će mu koji čas duša . . . biti vržena u peć ogńenu. I. Grlićić 195. Koji mu može svaki čas satrt . . . tijelo. 194. On cas morske u pućine trgovske zanije plavi. A. Vitaljić, ost. 2. Ako su pritišteni *(lonci)*, slaba on čas tvrd razbije. J. Kavańin 81. Neka je ńima smrt svaki čas pred očima. 389. Ne dat se tako on cas od obilnosti zatraviti. A. d. Bella, razgov. 218. Taj čas izide iz Rima. I. Đorđić, ben. 14. On čas pokloni svekoliko . . . dužniku. 81. Može li se on čas metnuti zaveza na grišnika? A. Kadčić, bogosl. 15. Ta čas zatrubi trubља. J. Banovac, pred. 30. Prikaza mu kako mu je oni čas umrla kći. F. Lastrić, ol' 287. To čujući skoči ti čas. Živ. is. 37. Ako nas

bog on čas ne usliši, . . . vaja napredovati u molitvi. I. A. Nenadić, nauk 81. Ako ne bi . . . , on čas bi se u ništa obratile. J. Matović 24. Svaki čas da pustaija konja za uzdu ne zgrabi bojaše se. M. A. Reljković, sat. 121. Iz koga će on čas duša izići, kako te jadne glase razumi. A. Kačić, korab. 49. Svak čas grdo kaže slike. N. Marči 60. Uzmi pero i piši on čas što ti rečem. B. Cuceri 210. Ti čas pčela zaoblači cviće. J. S. Reljković, kuć. 251. Kadar ga je Vido razumio, on čas skoči na junačke noge. Nar. pjes. bog., 302. Raje bin ov čas umrla. Nar. prip. mikul. 5. Nemu vaje on čas bilo bolje. 27. *tako pred* čas *govori se stari akus. sing. masc.* ov, on, *gdje gdje i po onijem krajevima po kojima se inače govori* ovaj, onaj, *ili* ovi, oni: On čas oni na noge skočiše. Nar. pjes. vuk. rjec. 460b. Ov čas ćemo udriti na Turke. Pjev. crn. 5. Tek što cura s konja side, on čas umrije. Nar. pjes. vuk. herc. 245. Učinilo bi mu se kao da će mu je on čas očima izjesti. Nar. prip. vrč. 209. Ovčas, ovaj čas, commode. Vuk, rječ. 437a. Ončas, onaj čas, illico. 460b. — *bb) kad se kazuje koliko vremena traje što (vidi i naprijed pod* a, *e.)*: Ne može li jedan čas pobdjeti sa mnom? N. Ranina 97b. mar. 14, 37. Majde ću odi poć' čekati jedan čas. N. Naljeković 1, 203. Togaj rad postojte poslušno jedan čas. 1, 201. Da biste jedan čas mirno me slišali. 1, 240. Odi ćeš ti sjesti uza me jedan čas. 1, 232. Kako hoć', nebog ja bez tebe da imam jedan čas pokoja? 2, 60. Stanite jedan čas. F. Lukarević 152. Ja ne ću nikud poć odavle čas jedan. 254. S kijeh čas jedan ne ima mira. I. Kanavelić, iv. 60. Zar ne mogoste jedan čas postražiti sa mnom? Vuk, mat. 26, 40. *u poricanju mjesto ovakoga akus. može biti gen.*: Ne ću se odiliti od tvoje svete volje jednoga časa. L. Terzić 74. Kada se lađa na moru razbije i razpade, nijedan ne kasni jednoga časa, nego udilj, udilj, što godi prije more, usiluje se za dasku prifatiti. F. Lastrić, ned. 195. *tako može biti i u pitanju kad je u njemu* ne: Ne može li jednoga časa postražiti? Vuk, mar. 14, 37. — *cc) pred akus., koji ovako u svom poslu stoji, može biti i prijedl.* do *i* od, *kao naprijed pod* a, *c.*: Od ki čas je porodena, angelski dvor dostoji. S. Menčetić 79. Dah poslah tvojojzi radosti, od ki čas ime čuh od tvoje mladosti. 120. Lis jedan, cijeć koga svijes moja i pamet još ne bi bez muke od taj čas. N. Dimitrović 97. Da mene obrani od smrti do saj čas. N. Naljeković 1, 337. Do taj čas ja ne znah najmanji nepokoj. 2, 41. Ter od taj čas mi imamo nada svjema krepos taku. 1, 155. Od oni, kruno, čas, u koji vidjeh ja . . . tvoj obraz, . . . nadoh se savezan. 2, 41. Od taj prvi čas on kopni. 2 12. — *d) u akus. s prijedl.* na, *kojima se kazuje vrijeme čemu. najviše kad uz* čas *stoji* svaki; *inače veoma rijetko.* Kunu se na svak čas. S. Menčetić 185. Sve drhće i preda i sumńi na svak čas. N. Dimitrović 38. Svi tebo na svak čas slavljabu. 64. Rajski tvoj obraz, cijeć koga umiru, ja vidim na svak čas, kad godi poziru. N. Naljeković 1, 178. Što želi i žudi na svak čas. 2, 8. Na svak čas ćemo uzdišući vapiti. B. Gradić, djev. 182. Plakat ću na svak čas. D. Zlatarić 4b. Koji nas na svak čas pomaga. A. Gučetić, roz. mar. 275. Na svak čas ga uspomena s mnozijeh mjesta gore cvijeja. I. Gundulić 336. Na svak čas govorili *(su)* prema meni zla. B. Bettera, čut. 46. Čemu na svak čas zakone u rukah imaše. I. Đordić, ben. 147. Čekajuć na svak čas svoga gospodara. Živ. is. 139. Koliko je krstjana koji na svak čas padaju u muke pakljene. Misli kr. 68. Napastima i bolestima, koje se prohode na ovi čas. I. Držić, nauk gond. 219. Ja hoću da znam cijenu na ovi čas. S. Ljubiša, prip. 250. — *e) u akus. s prijedl.* po, *kojima se također kazuje vrijeme, ali samo kad* čas *ima uza se* svaki *(vidi naprijed pod* a, *e.)*: Boga i dušu po svaki čas vridam. N. Naljeković 1, 149. Za tebe po svak čas ja cvilim i tužu. 2, 24. Po svak čas vidamo gdi nigda zlo samo ne može da dode. 2, 67. Koja obiljža svoje ljubavi po sve dni, po svak čas ne prikaziva im? Đ. Mattei 214. — *f) u akus. s prijedl.* u, *kojima se kazuje vrijeme kad što biva*: Ašte ga ne obrěštetь, vь tь časь da priidetь na sudь. Zak. duš. 36. Dati se bude vam u oni čas, što ćete govoriti. N. Ranina 205. mat. 10, 19. Ugotovi jestivo u jedan čas. Zbor. 10. Rec'te joj, u taj čas vam što ću pravit ja. Š. Menčetić 56. Človik ako bi htil umrit u saj čas, bez sumńe pravo bi da je sad vesel vas. 79. U ki čas pogleda tko slavni ńe ures, onomu već ne da da voljan sobom jes. 35. Kad je kuf u on čas na prijeku smrt spravan. M. Vetranić 1, 3. Da tako s tom mukom budem se rastati, ako me u milos ne primi u saj čas jedina tva lipos. N. Naljeković 1, 179. Ter bi mi najbolje u saj čas umrijeti. 181. Ja ti mogu toj u jedan čas dati. 1, 220. Jer se sva u taj čas za grane tjeh skriti. D. Ranina 23. Bože, ki svakoja stvori čas u jedan! 152b. Čim tuj sidah ja, u ti isti čas izide iz rike jedan star čovik. F. Lukarević 25. Prista kraj ovdira, i paši se u čas isti s prva uvjeti štiše od mira. I. Gundulić 455. U koje godi vrijeme i u koji godi čas mi ostavimo grijehe. M. Divković, bes. 7. Začudi se veoma, i u ti čas srce ńegovo napuni se veseljem. B. Kašić, nač. 56. Očitova mu . . . u jedan čas mnoge naravne istine. B. Kašić, ign. 17. Sumńu, koja mi je u saj čas na pamet došla. M. Orbin 19. Nu sred ove zgode hude tko je svoje dni dospio, da i u isti čas je trude svekolike dovršio. B. Bettera, pjes. 23. Na riječi gospodina u jedan se čas utaži svijeh nemilos. Đ. Palmotić, christ. 74. Kako da bi imao u svaki čas umrijeti. P. Posilović, nasl. 9b. U jedan čas, u jedan hip . . . nađe se s onom platom koju je dobila. V. Andriaši, put. 126. Ne u mnogo vrimena, nego u jedan čas. S. Margitić, fala 94. Planine raztopio bi u čas jedan. J. Kavańin 398. Mahnenici, koji, prem da su od poroduja u tomu betegu, ništa mańe u koji god čas imaju svoju svist. A. Kadčić, bogosl. 129. Što u oni čas dobije ili izgubi, za uvik je. J. Banovac, prip. 4. Opaki će u jedan čas u paka' propasti. J. Banovac, razg. 131 Ne će ništa nać što bi ńemu u oni čas bilo korisno. J. Filipović, prip. 1, 265. Dogodi se kakav događaj, i u jedan čas bogastva nestane. 1, 264. Tako osta zdrava u oni čas. F. Lastrić, od' 288. U jedan čas osta ubog. F. Lastrić, test. 19. Kada dojdu, da se u oni čas u tamnicu metnu. A. Kanižlić, kam. 95. U prvi čas, kada nastupi na vrime od razuma, udilj se je bogu obratio. A. Kanižlić, bogoljub. 447. U ta čas pade vatra s neba. A. Kačić, korab. 249. Tebe bih sad u ovi čas zadušio. I. Đordić, ben. 167. Jer će vam se u onaj čas dati šta ćete kazati. Vuk, mat. 10, 19. — *g) u akus. s prijedl.* za *(kao naprijed pod* a, *g.), samo kad uz* čas *ima* jedan. Da može svakoga za jedan čas stići. A. Kanižlić, bogoljub. 472. Za jedan se čas uduši. V. Došen 175. Vatra za jedan čas obuzme svu varoš. Vuk, dan. 5, 38. Među nekoliko spisatelja, koji se za jedan čas mogu u prste izbrojiti, lasno je biti najboji. Vuk, pisma 62. — *h) u instr., kojim se kazuje vrijeme (vidi naprijed pod* a, *h.), ali rijetko*: Od mjeseca, svakim časom vrtiv ki je. J. Kavańin 45. Teb' vratnice ove bijele otvarau se svakim časom. 492. Razsut nas jednim časom u gorkosti. 414. Ja tim

časom othodim. J. Rajić, boj 27. Tim ćasom i Bender s Rusi ugovara. 93.

c. *s riječima koje znače duže vrijeme može stajati kao dio toga vremena (onoliki koliki je on). take su riječi:* život, vijek, vrijeme. U napokońem času ili hipu života. Š. Budinić, sum. 14b. Čini pokoru u najposlidńi čas života svoga. P. Posilović, nasl. 3b. U uram i u časim života moga. V. Andriaši, put. 101. U najzadńe čase tvoga života. J. Banovac, pred. 21. Naredeni čas od boga najposlidńi vika tvoga. V. Došen 46. O jednom času vrimena uzdrži se naše sahraćeńe. J. Banovac, pred. 46. Koliko je piska morskoga i čâsâ vrimena, toliko puta tebi se prilažem. P. Knežević, osm. 23. Srce ne ima biti bez pokajańa u ikakav čas vrjemena. J. Matović 243.

d. *s nekim riječima dolazi kao vrijeme (onoliko koliko on znači) u koje bira ili nastaje ili se svršuje ono što one znače. a) čas u koji tko umre: aa) uz* čas *stoji adj.* smrtni *ili part.* umrli. Gorky часъ смьртьnyj. Mon. serb. 86. Въ имь вьsprijemь strašьnij časь smrьtьnyj. Glasnik u. 12, 2. Na umrьli časь. Mon. serb. 230. Na umrьlomь času. 431. Do smrtni do moj čas jak ocu da dvorim. N. Naljeśković 1, 313. S takimi trudniji je život vas, neg li je smrtni čas. P. Hektorović 31. Na umrli dan i na umrli čas. M. Divković, bcs. 266. Kad se na smrtnom času nahodahu. Besjede kr. 46. Na smrtni čas bi čudnovitijem utjehom nadarena. Đ. Mattei 190. O smrtnom času visi čovjeku sreća vjekovita. B Cuceri 20. Sužan će se oprostiti, iz tavnice izoditi, ja slepoće ni do veka, ni do časa umrloga. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Darujte me rucicama . . . zarad boga jedinoga i rad casa umrloga. 1, 113. Jeste, care, umrlog nam časa! 2, 161. Tako mi ove svijeće, i tako mi se našla na umrli čas! Nar. posl. vuk. 303. — *bb) uz* čas *stoji* smrt *ili* umrće *u gen. s pronom. posses. ili bez njega: s pronom* : U čas smrti naše. Š. Budinić, sum. 23b. Ne znamo ni časa ni hipa smrti naše. P. Radovčić, symb. 184. Neka ti vazda bude za utociste i za slatkost na čas tvoje smrti. J. Banovac, razg. 6. Budi meni pomoćnica na cas smrti moje. 11. Isus svakoga sudi na čas ńegove smrti. J. Filipović, prip. 1, 132. Ali ćemo još veće utišeni i veseli bit na cas nase smrti. 1, 260. Do onega hipa i časa vase smrti. V. M. Gučetić, poliv. 60. Do casa moje smrti. D. Mattei 138. — *bez pronom.:* V cas smrti ne ispovidah se. Transit 253. Ura i čas smrti. Mon. croat. 260. Na punat ili čas smrti. S. Budinić, ispr. 134. Na čas smrti . . . svaki misnik može odrisati. A. Bačić 205. Ne pripada se na cas smrti. J. Banovac, prip. 132. Ne imajući ufańa da će igdia primiti tilo i krv Isukrstovu, izvan na čas smrti. J. Kaniżlić, kam. 128. Do poslidńeg časa smrti. V. Došen 90. Na umrća času momu. D. Mattei 296. Oni čas u komu visi vaše spaseńe jest otajan svima bas kano i čas poslidńi smrti. A. Tomiković 13. — *mjesto gen. nalazi se i gen. s prijedl. od bez pronom. ili s pronom.: bez pronom.:* Na čas od smrce. M. Vetranić 1, 71. Na moj cas od smrti. N. Naljeśković 1, 32. Na času ili hipu od smrti. Š. Budinić, ispr. 11. Na čas od smrti. A. Gucetić, roz. mar. 43. Kada smo na casu od smrti. B. Kašić, zrc. 135. Da se to prigodi svetomu na cas od smrti. M. Orbin 42. Kako da si na casu od smrti. V. Andriaši, put. 304. Prem da je nemoćnik na času od smrti. A. Kadčić, bogosl. 276. Neznaš dneva ni časa od smrti. F. Lastrić, ned. 25. Nad bolesnika, koji je na čas od smrti došao. M. Dobretić 49. — *s pronom.:* Na čas od tvoje smrti. I. Ančić, svit. 38. Da bi . . . na cas od smrti svoje prosio ovo dobročinstvo. F. Lastrić, test. ad. 15. Ne znadući ni časa ni sahata od svoje smrti. M. Dobretić 177. — *b) tako vrijeme i drugome čemu izrečeno na isti način: aa) rođeńu:* Čas rojenja prispi. Aleksand. jag. starin. 3, 224. Ljubav . . . pod toj me saveza na moj rođeni čas. N. Naljeśković 2, 6. Što je ńimo dato i rodenog časa zapisato. Osvet. 4, 42. — *bb) sudu:* U pjesneh, kroz ke će ńegov glas i slava i dike do sudńi živje ' cas a duša u vike. N. Naljeśković 1, 313. U oni čas i vrimo od suda. M. Jerković 84. Da uzmogu imati uzrok u čas suda kazati. J. Rajić, ponč. 1, 17b. — *cc) skončańu, nasladeńu, prošteńu, izbavljeńu:* Koji si pun griha, i š ńima čekaš najzadńega časa od tvoga skončańa. J. Banovac, razg. 93. Nalip, kijem nam umoreńa vrag da u čas nasladeńa. J. Kavańin 3. Blagosivlat čas i uru od prošteńa. Besjede kr. 102. Duša sluti da čas izbavljeńa tvoga nije daleko. Osvet. 1, iv. — *dd) rastanku:* Isus sudi sve duše na čas ńiova s tilom rastanka. J. Filipović, prip. 1, 134. — *ee) potrebi:* V čas . . . velike potribe. Š. Budinić, sum. 64b. — *ff) jutrńoj molitvi:* U ponoćno brijeme, kad od jutrńe čas pristupi. I. Kanavelić, iv. 602. — *gg) roku:* Drža me i vodi, sve sjutra, sve danas, dokla se dogodi mojega roka čas. Đ. Baraković, vil. 298. — *hh) kad nastaje ponoći:* Da ništa ne jide i ne pije od punta ili ti časa ponoći. M. Dobretić 62. — *ii) blagovjestima:* Niki siju na svetog Grgura, . . . niki posli blagovistnog časa. J. S. Relković, kuć. 114.

e. *što čas može biti i toliko vremena da se može ne prestajući učiniti što a i koliko trenuće oka, za to može kad god biti ili se nazvati i* dug, velik, dobar *(kao polug), i* mali (mao), kratak, hitar, tili. Padь na lici jego, plakahь se gorko na dlьgь časь. Sava 12. Ondi jesu svećali velik cas. Mon. croat. 5. Ti velik čas posta. N. Naljeśković 1, 347. Ne postav cas dobar, eto ti gre Juda. 1, 129. Ovdi dobar čas boj biju. M. Držić 119. Dobar cas zakrsmavši. P. Zoranić 28b. Kada se *(hostija)* na jeziku dosta nakvasi, onda ju probavi i za tim dobar čas ne pļuni. Pisanica 84. Mimošad mao cas. N. Ranina 103b. luc. 22, 59. Svoj obraz i glavu podrža za mal čas. Š. Menčetić 110. Za mao čas stan' gojno. M. Vetranić 1, 5. Da može ovi svit . . . pridobit za mal čas. N. Dimitrović 64. Er vam ću sad rijeti sto ćete ovdi pak do mao čas vidjeti. N. Naljeśković 1, 201. Mlados moja meu mlaci jur svima za mal cas pokoja ne može da ima. D. Ranina 40b. Narav u cas mao na maše doć ima. F. Lukarević 9. Hoć' da stat budemo za mal čas plac ovi poslišat? D. Zlatarić 3. Prem ako prosine sunasce i svane, u mal cas pogine i tmina ostane. Đ. Baraković, vil. 89. Za mal cas vrne se nazad. Nar. prip. mikul. 120. Ne pociva kratka časa. I. Gundulić 457. U kratak se čas proslavi. I. Kanavelić, iv. 186. Da vidi bozju slavu časom kratkim. J. Kavańin 493. Il' se razstanuti u čas hitri il' planuti. V. Došen 160. Sedne na koña pa ćeraj za ńima, i za tili čas ih stigne. Nar. prip. vuk. 27.

f. *može biti* dobar *i* zao, *kad je dobro ili zlo, na dobro ili na zlo, što se u ń dogodi ili učini ili poćne. a) bolji, najbolji. u gdjekoj pisca i blag. uz dobar nalazi se i srećan.* Da bi u dobri časь bilo! Spom. sr. 1, 14. Bogь daj gospodinu svako dobro počelo počinati i svrševati u dobarь časь. 2, 124. Podrži sebe carice i ne rodi, da cim blagi čas dojde. Aleksand. jag. starin. 3, 224. U dobar ter se cas on za me namiri. Š. Menčetić 252. U cas dobar veselje ovo! I. Gundulić 173. Poj' u dobre, rekoh, časi. Đ. Baraković, vil. 229. Da bude u blag cas u ńemu te časti. 141. Pojdi u dobar čas. B. Kašić, per. 43. F. Glavinić, cvit

204. Podi u svo dobre čase. I. Kanavelić, iv. 359. Idi u dobri čas i vladaj. F. Lastrić, test. ad. 33. Nijesi li u dobar čas doveo te čete? 150. S bogom i u dobri čas pošli, a u boji na svitu zauzdali živinsku voju. F. Lastrić, ned 7. Uživajte ji u dobri čas. F. Lastrić, svet. 104. Ah, u dobri ti sam čas . . . u red umišao! 166. U dobri čas pošla! A. Kanižlić, rož. 1. U dobri čas se rodio. M. Zoričić, zrc. 63. Paša zazva Juru na mejdan, ma po se ne u dobar čas. A. Kačić, razgov. 101. U dobri čas jest stao. B. Leaković, gov. 216. Toliko ti bog dao dobrijeh i sretnijeh časa! Nar. pjes. vuk. 1, xi. Pomozi bože, a namjeri se veliki dobri čas! 1, xii. Iz ovoga doma izjegla u dobri čas, a u drugi dom ujegla u boji čas! 1, xiii. Svi recimo: u ime boga! da ovo bude u čas dobar! 1, 6. Svemu rodu i plemenu na veliku čast a našijem mladjencima u najboji čas! 1, 30. Do Jovanu ljubi vode u čase dobre. 1, 44. Majka Petra na vjenčańe sprema, ona ńemu dobre čase dava: sve ti, sinko, u čas dobar bilo! 1, 55. Skoči kolo da skočimo! da bi nama u čas dobar! 1, 176. Id'te braćo, pošli u dobri čas! 2, 495. Žen' se, sinko, u dobri čas bilo! 3, 73. Evo ti se ženim u dobri čas. Nar. pjes. juk. 129. Nego sam čuo da se misliš s dobrijem časom udavati. Nar. prip. vuk. 128. Ako ga ljubi, dat' nam je evo obiježje kao zalog vjere pred vama da primi s dobrijem časom i dobrom srećom. Vuk, kovč. 44. Ja je dajem, i bog dao dobar čas! 45. — *b) zao, gori, najerńi:* Poj' v zal čas, otvori mu vrata. Korizm. 43. Podi u zao čas. Zbor. 43b. U zao čas rodio se jesi. 57b. Al' bog me kad počnu, bit' vam će u zao čas. N. Naleškoviċ 1, 247. Ja ti sam u zao čas uljezla u stan tvoj. 1, 262. Vino si popil u zal čas za tebe. M. Držić 175. U zao čas za tvu glavu na gospodstvo uziš'o si. I. Kanavelić, iv. 227. U tvoj zao čas si me pustio. P. Macukat 41. U z'o čas se poturćio. J. Kavańin 233. U za' čas se na te namirila. J. Banovac, pripov. 64. U zao čas ti ovakim po ńiovu dušu svetkovine dodu. J. Filipović, prip. 1. 44. U zao čas se ona rodila. 1, 330. Vi s vragom i u zao čas ostali. F. Lastrić, ned. 7. Ako ne prominiš tvoj život, u zao čas po te! A. Kanižlić, fran. 66. Što mi to u zao čas reče? A. Kanižlić, kam. 7. Najposli u za' čas i po se i po ispovidnika namiri se na jednoga. M. Zoričić, zrc. 146. Zli ti se čas namjerio! I. A. Nenadić, nauk 129. Zlim časom to smisliše. V. Došen 59. Pruži ruke pram divojci, dali u zal čas. Turl. blago 2, 137. Kako do sada u zao čas aded bijaše. I. Jablanci 76. ‚Ne će tebe', ti mu još govoriš, i u zao čas po ńega slobodiš. M. A. Reljković, sat. 38. U za' čas si sina porodio. A. Kačić, razgov. 26. Proglasi rat, ali u zao čas po se. A. Kačić, korab. 442. Okusivši *(Adam)* po se i po sve nas u zao čas ono voće. I. J. P. Lučić, razg. 57. Zli čas bio bi s nami, da ne imamo Mariju. A. Tomiković 225. U z'o čas te oženila majka! Nar. pjes. vuk. 1, 201. I u z'o čas snašicu dobila! 1, 611. U z'o čas sam roda potražio a u gori doš'o do Budima. 2, 69. Ti u z'o čas kulu načinio, a u gori curu isprosio, u najerńi svato pokupio. 3, 237. Hoću ńemu nazvat' dobro jutro, al' u z'o čas po me ali po ń'ga. 4, 260. Kad u z'o čas ńima jesen dode. Nar. pjes. vuk. herc. 189. Naopako i u zao čac! Nar. posl. vuk. 190. — *c) i kad je dobar i kad je zao, može mu se dodati* sto, *kao da bi što u toliko časa bivajući toliko dobro ili zlo bilo. zlom času može se dodati i* tri sta. U sto dobrijeh časa neka s blagosovom uživaju. I. Kanavelić, iv. 594. Je li se ko god naostrio protiva ńemu zapjevati, bilo mu u sto dobri časa! A. Kačić, razgov. 317. Jesi, Nuko, curu isprosio, da bog dade, u sto dobrih časa! Nar. pjes. vuk. 3, 231. U sto dobrijeh časa! (kad se što dobro dogodi, a i želja kad ko polazi kuda ili što počińe.) Nar. posl. vuk. 337. Hajde sine, u sto dobrih časa! Nar. pjes. juk. 501. S bogom podi u sto dobrih časa. Nar. pjes. petr. 2, 588. Plod . . . što od bisni pade pasa u sto za nas zali časa. V. Došen 235. U tri sta zli časa. D. Obradović, bas. 262. Neka ide bez traga u tri sta zlih časa. J. Rajić, boj 103.

2. *svaki od šezdeset djelića na koje se dijeli sahat ili ura. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to samo kad govori kako se dijeli sahat, te čas u prvom značeńu samo uzima i za taj djelić vremena.* Svaka ura ima po šestdeset časa. J. Banovac, pred. 48. Ure imaju svoje čase. 45.

3. *sahat, ura, svaki od dvadeset i četiri dijela na koje se dijeli dan i noć. a) u pravom smislu. od* xiii *do početka prošloga vijeka, ali rijetko. u narodnom govoru nije u običaju.* Въ дъненьı и часѣньı мутетъ нась. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144. Въ петькъ 7 часъ дне. Ljetop. šaf. 79. 4 časa nošti. 79. Bišе čas šesti, i propeše ńega. Naručn. 27b. O jedanaestom času izide i nađo druge. N. Rańina 34. mat. 20, 6. O šestom času dne tme se učiniše vrhu sve zemje deri do devetoga časa. N. Rańina 94. mat. 22, 45. Od šestoga časa tmine bihu po svoj zemji. M. Alberti 464. Bijahu ga od časa jutrńega tja do časa prvoga oda dne. P. B. Bakšić 77. Od potavnutja sunca u okolo časa devetoga. 145. U tri ure ali ti časa sedamdeset varašev porobiše. P. Vitezović, kron. 23. U dvajest i četiri ure ali ti časa obajde od istoka do zapada. S. Margitić, fala 44. — *b) molitve razređene na sahate (po staroj diobi ńihovoj) u koje se čitaju zovu se zajedno časovi, a koje se u koji sahat čitaju one se zovu čas.* Od časova ili ti molitava koje redovnici običaju u crkvi govoriti. A. Bačić 79. Koji govori časove s povoljnim rastrkańem pameti. 89. Molitve, koje se razlučuju u sedam ura ili ti časova, to jest u jutrńu, u prvu uru ili ti čas, u treći čas, u šestu uru, u devetu uru, u večerńu, u kumplitu. A. Bačić 88. Koji papu rimskog molili su da slavonski vam govore misu i časove slavonski pivaju. M. A. Reljković, sat. 29. Da službu božju zvanu časove, ure ili ti vrimena, svaki dan pomńivo govore. I. Velikanović, upuć. 2, 173. Jedno jutro po časovima, izide iguman da se prošeta. S. Ljubiša, prip. 258. — *c) pl.* časi, *sprava koja pokazuje sahate,* horologium. *u tom se značeńu govori u mn. i* sahati, ure, urice. *isporedi* časovnik. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Ezekija vidi sate ali ti čase zlamenite. S. Margitić, fala 55.

4. *jedan pisac prošloga vijeka prevodeći mjesta iz jevanđela naziva časom mali novac, koji se u latinskom prijevodu zove na jednom mjestu* quadrans (mat. 5, 26) *a na drugom* minutum (luc. 12, 59). *jamačno je mislio kad mogu one obje latinske riječi značiti i vrijeme i novac da može i čas.* Ne češ izići od onuda dokle ne vratiš najposlidńi čas. A. Bačić 514. 515.

ČÁSAC, časca, *m. dem.* čas. *isporedi* časak. *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ali je jutro ali podne, koji li je časac od dne. P. Posilović, nasl. 202b.

ČÁSAK, čáska, *m. dem.* čas. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. a) u pravom smislu:* Svi prošasti naši dani od smrti su pozobani; dal' i časak, štovo prođe, već u smrtne zube dode. V. Došen 46. Ne posluži krsno ime svojo jedan danak, kako jedan časak. Nar. pjes. vuk. 2, 94. Malo trenuh, čudan sanak usnih, čudan sanak a u čudan časak. 2, 364. Već kad meni

sudni časak dođe, ukopaj me na drumu široku. 2, 509. Na Cetiňe časkom dopanuše. 5, 356. Neka gori *(pogača)*; ja ću drugu časkom ukuvati. Nar. pjes. vuk. herc. 188. Časkom spade i otvori vrata. Nar. pjes. juk. 331. — *b) zidine od staroga grada u Broćnu u Hercegovini.* Schem. herc. 1873. 104.

ČÂSAN, čâsna, *adj.* momentaneus. *od* XVI *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* časovit, čašljiv, čašńiv. *a) što za čas traje. u prvom primjeru nije pouzdano:* Sva, ka su još došasna, kazuju se jak i časna. M. Pelegrinović 184. Kao dijelnici prije bismo od časnoga naslađeňa. J. Kavańin 406. — *b) što u čas ili od času (odmah) biva:* Jere se posvetilište uzdrži u dilu gannćemu ili ti časnomu, t. j. u obraćeńu kruha i vina u bitje tila i krvi gospodinove. koje se obraćeńe čini u oni hip u koji se riči izgovaraju. A. Kadčić, bogosl. 63. Prva odluka zove se časna, i biva onda kad istog časa dilujemo. M. Zoričić, osm. 5.

ČÁSCA, *f. dem.* čast. *samo u Stulićevu rječniku* („častca‘, exiguus honor). *riječ nepouzdana. isporedi* čaščica.

ČÂSITI, čâsîm, *impf.* morari. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. dolazi samo u poricańu.* Ti si pomoć moja i izbavitelj moj, bože moj, ne časi. Đ. Daničić, psal. 40, 17. Braćo moja, evo zora rana, . . . ne časimo, da se rane hlade. Osvet. 3, 115. *može imati uza se riječ* čas. *i to poricańa radi u gen. mjesto akus., kojim se kazuje koliko vremena što traje (vidi kod* čas). Andro trči, časa ne časio. Nar. pjes. vuk. rjec. 819b. *može uza se imati infinit.:* Ako si što zavitovao bogu, ne časi vratiti. A. Pačić 74.

ČASKA, *f. vidi kod* čaška.

1. ČÂSLOVAC, čâslôvca, *m.* horologium, *knjiga u kojoj su molitve koje se čitaju na časovima (isporedi* čas *pod* 3. *b.). postańem je od staroga* časoslova. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova. akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čâslovâcâ. Nove bukvare i časlovce. D. Obradović, živ. 21. Da sam ruža. ja bi se razvila u časloven mladom bogosloven Nar. pjes. vuk. 1, 635. Da prestanu djeca učiti čitati iz časlovca i iz psaltira. Vuk, pis. 72.

2. ČASLÓVAC, časlóvca, *m. dijete koje uči čitati čâslovce (po starom običaju). samo u Vukovu rječniku. Ake. se mijeńa u gen. pl.:* čâslôvâcâ.

ČÂSMENIT, *adj.* sollemnis. *svečan. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ženitbu s častmenitom službom obrći. M. Alberti xxx.

ČÂSNÎ, *adj. vidi kod* častan.

ČÂSNICA, *f.* honos, *poklon, što se kome da na čast. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka.* Niti primah već časnice, ke priječnici nose s bukom. J. Kavańin 77.

ČÂSNÎK, *m. a)* officialis, *tko je u kakoj službi javnoj, te je za to u drugih u časti. od* XVI *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (officialis), *u Jambrešićevu* (officialis) *i u Stulićevu* (princeps, optimas, magistratus, vir in dignitate constitutus). Ovo smo opet našim časnikom tvrdo zapovedali. Mon. croat. 287. Ja tebe časnikom u ladanju učinih. F. Glavinić, cvit 27. Ja polag sebe časnikom učinih te. 101. Častnik niki, ki dohodke pobiraše cesarove. 266. Tada Petar kako častnik posrid stojeći progovori. 58. Opomińam . . . varoške i krajične častnike. P. Vitezović, kron. II. Da kneza između kraļevih ļudi a druge častnike između Rabļanov 'zbiraju. 94. — *b)* cultor, *tko koga poštuje. u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka i u Voltiģijinu rječniku* (verehrer). Idolski častnik F. Glavinić, cvit 226. Ko je pravi častnik divice Marije biti će spasen. H. Bonačić 47. Priļubezniv je svojim častnikom vazda. 48.

ČÂSNO, *adv. vidi kod* častan.

ČÂSNÔST, časnosti, *f.* honestas, veneratio, honos, honor. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (honos, honor 81b. 82a). *a) u pravom smislu: stańe onoga ko je ili što je u časti, koga ili što poštuju, časno stańe. u množini može značiti taka stańa različna, u različnom obliču.* Odbijahu od srca sva bogatstva gospostva, vladanstva, časnosti, prijatelje. B. Kašić, nasl. 30. Ako si vazda u častnostijeh i raskošah živio, . . . što bi tebi bilo uzprudilo da bi ti se carom dogodilo umrijeti? 54. Pohodeći nemoćnike s onom koja se pristoji misnikn gospodinovu časnostju i poštenjem. B. Kašić, rit. 98. Gubi svaki dohodak i časnost crkvenu. A. Kadčić, bogosl. 266. Biti uzdvignut na koju časnost crkvenu. 291. Nisu podobni svetomu redu, dohodku crkvenomu ni časnosti crkvenoj. 481. Dopusti meni misne častnosti čistim srcem služiti. I. Kraļić 26. Koji prodaju ali kupuju . . . duhovne časnosti. H. Bonačić 65. Uzme pošteńe svoga iskrńega, razdirući časnost ńegova glasa. J. Banovac, prijpov. 55. Prode pokraj ńih jedna divojka, . . . svi pofališe ńe časnost i dila. 154. Uvridujući svoga iskrńega u sriči ili u časnosti. 160. Uzdržati časnost svoga pošteńa. J. Banovac, pred. 28. Koji je u crkvi božijoj uzvišen na časnos pastijersku. Besjede kr. 319. Ženidba nije uzdržala častnost svoga početka. J. Matović 311. Veličanstvo i častnost koļena. 458. Ne imaju pomńu ni od boga ni od pošteńa ni od častnosti ni od života svoga. 391. Častnost, koja dolazi od izvańske časti, od mjesta, od službe, ta se ne broji. M. Pavlinović, rad. 129 — *b) tko je u takom stańu naziva se također* časnost *poštovańa radi. u jednoga pisca prošloga vijeka, u koga se tako kaže vladici:* Što sada sudo vaše časnosti. A. Kanižlić, kam. 332. Nije triba da me tvoja časnost ispituje. 702.

ČASNOVATI, časnujem, *impf.* honorare, honore afficere, colere. *samo u Stulićevu rječniku* (častnovati). *riječ nepouzdana.*

ČASNÔVIT, *adj. vidi* častan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČASOKÁZAVAC, časokázâvca, *m.* horologium. *isporedi* časovnik. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kako no na časokazavcu il horologiju vidimo. Š. Budinić, ispr. 100.

ČASOSLOVLJE, *n.* horologium, *vidi* časovnik. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to sa* j *mjesto* l. Stavimo ovdi sal prid oci časoslovje, koje prźinom ure njeri. B. Cuceri 213.

ČASÔVIT, *adj.* momentaneus. *isporedi* časan. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu. a) što za čas traje:* Sada, brate, sam po sebi znadeš da umriti na svitu imadeš, jer je ovo stańe časovito, nego išti boļe vikovito. T. Babić 40. Nasladeńe časovito, muka vikovita. A. Kanižlić, fran. 183. Mimohodeće časovite stvari na ovomu svitu. A. Kanižlić, uzr. 16. Pade iz kočija tako da mu kolo priko desne ručice prođe; . . . osim one časovite boli nikakve bolesti ne ćnti. A. Kanižlić, utoč. XVII. Oni časoviti stid dok nikoliko riči izustiš tvoj grih kazujući. A. Kanižlić, bogoļub. 125. — *b) promjenļiv, koji se časom promijeni, reče se o čeļadetu koje čas pjeva a čas kuka.* P. Đordević.

ČÂSÔVKA, *f. časovi. vidi* čas *pod* 3, *b. u*

jednoga pisca našega vremena. Milutin je ranio odavna, . . . i jutreno čitao časovke. Osvet. 2, 134.

ČÀSÔVNÎK, *m.* horologium, *sahat, ura, sprava koja pokazuje sahate ili ure. samo* XIII *i* XV *vijeka.* Časovьnikъ slyšavь bijuštь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 40, 143. Časovnikъ mesečny. Aleksand. nov. 106.

ČÀST, časti, *f.* honor. — *Akcenat kaki je u gen. sing. taki je u svijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom. i osim instr. sing. sa završetkom* -ću *(od staroga* -tiju): čášću, *loc. sing.*: časti, *gen. pl.* častî, *dat. instr. loc. pl.*: častima. — *Dolazi od* XII *vijeka (vidi prvi primjer), ali iznajprije sa* ь *mjesto* a, *koje je poslije umetnuto; sa* a *dolazi od* XIV *vijeka* (Mon. croat. 1. Mon. serb. 221. 238. *vidi u primjerima); u rječnicima svijem: u Vrančićevu:* officium; *u Mikaljinu:* honor, honos, decus, honestas, dignitas, splendor; munus, donum, honorarium; *u Belinu:* honor (370b), bona aestimatio (612b), honestas (370a), gradus (351b), donum (277a. 582b); *u Bjelostijenčevu:* dignitas, munus, officium, regimen, gubernium; honestas, honor; donum; *u Jambrešićevu:* officium, dignitas; *u Voltiđijinu:* würde, ehre; *u Stulićevu:* honor, existimatio, diguitas, veneratio, reverentia; donum, munus; *u Vukovu:* honor, convivium, cibus; *u Daničićevu:* honor (3, 481). — *U oblicima u kojima je iza* t *vokal (osim* ь), *nalazi* XIII *i* XIV *i još* XV *vijeka i bez vokalu* (ь *ili* a) *iza* č, *a tada nema ni* s *iza* č, *ali veoma rijetko:* čti (Mon. serb. 46. 217. Spom. sr. 2, 26. Zbor. 27b. *vidi u primjerima). u jednoga pisca* XVI *sa* c *mjesto* č *(ako je dobro pročitano):* cti (M. Držić 59. *vidi dalje primjer). — po nekim krajevima može* t *kad je samo iza* s *otpasti:* čas. — *Kor.* skit, *tražiti, motriti, paziti.*

1. *u pravom smislu: misao da tko ili što dobrijem osobinama svojim ili kojom između njih zaslužuju pažnju i pohvalu, pokazana čim god ili na koji god način, ili nepokazana. a) u opće, pokazana ili nepokazana. taka misao aa) o bogu ili o čeljadetu, a mjesto čeljadeta i o zemlji ili mjestu gdje je:* Vsa mira sego čьstь i slava ni vь čьtože mi vьměněna bystь. Mon. serb. 5. Prijetь by vь čьsti. Stefan kr. 15. Postradavšimь čьstь i slava a lěnivymь . . . muka věčnaja. Sava, tip. hil. glasn. 24, 175. Hraniti věru i čьstь podobnuju kь ignmenomь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 179. Vaše čti radi. Spom. sr. 2, 26. Za veliku njegovu častь i uzvišenje darovasmo vojevode polaču. Mon. serb. 238. Volimo da ti opravišь, da je tvoja čьstь. Spom. sr. 1, 26. Suprotivь časti bosanьskoj. 1, 40. Hoćemo prьvo za častь gospodina boga i pake za ljubavь gospodina duža pustiti. Mon. serb. 328. Svake plemenite časti i gospodske fale dostojnomu gospodinu. Mon. croat. 240. Tomu slava i čast. Korizm. 15. Vam čast koji vjerujete. N. Rańina 129b. 1petr. 2, 7. Ne će mu mankati časti. Zbor. 50. Na čti zahvalište. 27b. Čast žene moje sahrani. Aleksand. jag. starin. 3, 306. Za č ću prije priklati ja sebe pri casti. M. Vetranić 2, 358. Jer je čas onoga, koji ju učini. N. Dimitrović 12. Kako će t' biti čas, po družbi kad pođe po tvojoj ovi glas. N. Nalješković 1, 181. Da ju *(jabuku)* hodeći kud godi jedna vas bude nać' po sreći, ne bi joj bila čas; na svijetu er . . . sreća što dava, u tomu nije bila i komu vik slava. 1, 210. Ja ti sam u zao čas uljezla u stan tvoj; izgubih brižna čas. 1, 262. Svu našu okruni stranu mnogom dikom, i častju napuni i hvalom velikom. P. Hektorović 24. Ki te takoga dara častju kruni. 60. Poklon ti s veljom časti. M. Držić 423. U cti er nam srce uzavri. 59. Vazda čas biti hoće ti. D. Rańina 17b. Čtovati ńega . . . častju i poštenjem. Š. Budinić, sum. 10b. Ako uzbude pohvaljena, biće čas vaša. I. Gundulić 2. Bolje vam je smrt stignuti, i u boju s kopjem pasti neg li tako poginuti bez zamjene i bez časti. 292. Svaki se od njih za čas bije. 309. Časti mom se bojim tužna. 393. Psovati i reći druzimi riječi grubo veoma suproć časti, grijeh je. A. Komulović 20. Od kojijeh *(knjiga)* scijenim da će biti svetijem čast i poštenje. M. Divković, bes. xv. Ne mogu se svitle časti pobrajati od ńe roda D. Baraković, vil. 182. Slavom i čašću venčal josi ńega. M. Alberti 5. Slava ti, dika, čast, spasitelju! I. Bandulavić 82. Mjesto sveto časti božjoj prikazano. S. Matijević 36. Budi na svemu hvala, čas i slava bogu! R. Gamańić 2b. Našim bi dika i čast, a Turkom sramota. B. Krnarutić 20. Slavna grada čast čestitu vidili smo. A. Vitaljić, ost. 349. Žeļa časti bezredna je oholija. J. Kavańin 54. Žena, ka se častju hvali s uzdržane svoje čistoće. 243. Ocu čas, blagosov, pozdrav budi. I. Đordić, mand. 122. Da nas učini dostojne ove časti. Besjede kr. 125. Lipe dike! čudne časti! V. Došen 255. Što bi moglo nauditi časti drugoga. J. Matović 413. Čast i dika, poklon i pošteńe svitlu caru! A. Kačić, razgov. 103. Kako je nikim po naravi tuđe pošteńe, čast i slavu u zemļu zakopavati. 317. Braniti čast svoga iskrńega. T. Jovanović 62. Usuditi se oće dužni poklon časti i fale zakratiti bogu svomu. I. J. P. Lučić, razg. 98. Prignuti će svoje podložnike na dužnu čast prama crkovńacima. I. J. P. Lučić, nar. 132. Sve da za čas, a čas za ništo. Poslov. dan. 118. Posadi se, domaćine, neka ti je čast! Nar. pjes. vuk. 1, 52. Čast da ti je, prvijenče, i crveno vino! 1, 57. Slava i čast domaćinu! 1, 115. Koji našem zboru za čast rade. 1, 80. Koji znadeš za čast i pošteńe. 4, 164. Čast i diku rabrijeh viteza. 5, 153. Nema proroka bez časti osim na postojbini svojoj i u domu svojemu. Vuk, mat. 13, 57. Došavši sjedi na pošļedńe mjesto, da ti reče kad dođe onaj koji te pozva: prijateļu! pomakni se više; tada će tebi biti čast pred onima koji sjede s tobom za trpezom. Vuk, luk. 14, 10. Čast i bruka žive do vijeka. P. Petrović, šćep. 33. Čast ļubi više nego glavu. 60. Jedan drugom o časti i o dobru radili! Magaz. 1851. 103. — *bb) o zemlji, gori, u kojoj ima što znatno, što za hvalu; o dubu, dok je zelen i lijep; o kom udu čovječjem njegove vrijednosti radi; tako i o čemu umnom u čovjeku, o vjeri njegovoj:* Naše ove *(zemļe, gore)* prez hvale i časti krozi nepomńu vašu zagluhle stoje. P. Zoranić 11. Kad naripi zima prva i prolitne čas zeleni dubju počne mrijet. Đ. Palmotić, christ. 140. Neka ko ne misli da sam ja trbuu neprijateļ ili zlotvor; svima čast i pošteńe s mojim zajedno; ali posviraj pak i za pojas zadeni; ne vaļa da on misli da je on sam na svetu. D. Obradović, bas. 162. Od sviju svačijoj vjeri čast i pošteńe. Vuk, pisma 20. — *b) pokazana se može misliti i samo u onaj čas kad se pokazuje, te je kao i sama radńa kojom se pokazuje ili kao djelo kojim se pokazuje i kao način te radńe:* Izidošo prědь krajevьstvo mi sь vsakoju slavoju i čьstiju. Mon. serb. 187. Klekuu na koljena s velikom častju. Zbor. 85. Pogreben bez vsakoje časti. Š. Kožičić, žit. 19. Plaka mnogo i s častju ukopati ga reče. Aleksand. jag. starin. 3, 229. Ako sada našim bogom ne posvetiš s častju mnogom. P. Hektorović 134. Augusto rodni dan Virgilija spjevaoca s velicim časti spomenivat svako godište činjaše. D. Rańina IVb. Ako bi tko godijer začuo svoga iskrńega gdi pogrđuje ime božje, držan je tada svakom časti i blagosti rijeti mu ļubežļivo da se

ima od toga grijeha uklańati. A. Gučetić, roz. jez. 38. Pod nogami roba svoga umrije ovako car od svijota; . . . bez carske se vrže časti u očin meŝet. I. Gundulić 571. Od govorenja s malom časti od stvari božjih. B. Kašić, zre. 130. Noge mu obljevaše groznijema suzami, ke je blago s mnogom časti svojijem pramim otirala. I. V. Bunić, mand. 20. Pristojnije je da ista žena s častju držanom digne je *(hostiju)* i postavi je u sveti sud. A. Kadčić, bogosl. 170. Častite ga kako se pristoji ńegovu veličanstvu, i častima nadvornijem i častima unutrnijem. Besjede kr. 119. Svakijem unutrńijem i nadvorńijem častima ne ustavljaju se poštovat ga. D. Mattei 335. Da ti meni o jeseni dodeš, o jeseni, o Dmitrovu danku, a o mome krsnome imenu, pa da vidiš časti i pošteńa a i lepa, brate, dočekańa i gospodske đakonije redom. Nar. pjes. vuk. 2, 355. Ti napi nama i u naše zdravlo te nas zaduži čašću i pošteńem. Nar. pjes. vuk. herc. 354. — *što je čast u ovom smislu i kao radńa, nalazi se i s gen., mjesto kojega bi bio akus., kad bi radńa bila izrečena verbom, ali veoma rijetko:* Uzdignuti sinove u časti i štovańu zakona. J. Matović 316. Nije protiva ovomu zakonu ono čašćeńe i zazivańe duša blaženijeh, oli još čast onijeh istijeh telesa, pepela i praha svetijeh. 330. Da bi bile kakono zlamen, od koga se prosvjetluje posluh i čast ove zapovijedi. 365. Naticaju se u časti i pofali ńegovi kriposti. I. J. P. Lučić, izk. 27. — *c) s ńekim verbima: aa)* imati: *čast može imati: aaa) onaj u koga je misao koja znači čast, te po ńoj postupa, poštuje koga:* Učine li mi pravьdu, i usьhote imati čьstь kraljevstvu mi. Mon. serb. 41. — *bbb) onaj o kome je u drugih ona misao koja čast znači (koji je ima u drugih prema sebi):* Toj se vidi po darih i časteh, ke su stari spjevaoci od gospode i kraljeva imali. D. Rańina ivb. Svijetla časti, nada svima ku hrabreno srce ljubi, lijepa ti si, tko te ima: teško tomu ko te izgubi. I. V. Bunić, mand. 7. Rad junaštva i virnosti tvoji stvari, zemlo slavna, imala si časti dosti. A. Kačić, razgov. 3. Prorok na svojoj postojbini nema časti. Vuk, jov. 4, 44. Bog zna, kad ću ja opet imati čast ovdje među vama sjediti. Vuk, pisma 24. — *bb)* primiti, dobiti, steći: Otь svijehь prijemle častь i slavu. Mon. serb. 104. Đonijeh caru glavu ubijena protivnika, ni u dostojnu primih daru čas podobnu za bojnika. I. Gundulić 485. Primaj svake časti i hvale. I. Đorđić, mand. 126. Tko svoga potrebna i nevolna ugleda, ne samo prid svojim da nu još prid tuđim dobru čas dobiva. D. Rańina ix. Umije cijelu čas dobiti u protivnom svakom boju. I. Gundulić 270. Poveću čast za toj i hvalu stekoše. D. Zlatarić 2b. Mlad steče s ove *(sablje)* car Soliman čas podpunu. I. Gundulić 567. — *cc)* izgubiti: Izgubih brižna čas. N. Nalešković I, 262. — *dd)* djelati, tvoriti, činiti, *kao djelom je pokazivati, činiti što po čemu će se poznati ona misao koja znači čast:* Veliku čast i počtenje gospodinu markizu delahu. Mon. croat. 4. Čas mu veliku stvorivši krunom ga darova. D. Rańina v. Znajući koliko vrijedna je velmi stvar i mańim od sebe stvoriti čas i har. 98. Spijevci pjesnima spjevaocu stvor'te čas. 62b. Tko razum ne pozna, časti mu ne tvori. 68b. Poklisarь . . . gde prihoditь, u čije ljubo selo, da mu činitь čьstь, da mu je vьsega dovoljno. Zak. duš. 40. Poznavše čti i službe, koje gradь Dubrovnikь vazda jestь učinilь gospodě rašьkoj. Mon. serb. 217. Činaše čast kipu ńegovu. Transit 272. Klekni i učini mu čast. Zbor. 9. Počitanje jest činiti čast druzijem. 11b. Komu časti činiš da mu si veće mil. M. Marulić 148. Svak tomu čini čas. M. Vetranić 2, 88. Tere im čas čine i ljudi i djeca. N. Dimitrović 101. Jak ocu da dvorim i činu svaku čas. N. Nalešković 1, 313. Smirno se pokloni i učin' svaku čas, kad dođeš prid oni sunčani ńe obraz. 2, 112. Ki prid ńim stahu, dobro zamirah svih, da mu čast činahu. P. Hektorović 36. Da časti božanstvene imenu ńegovu vik budu činiti. D. Rańina vb. Zlu mužu a goru svekrvi čas čine. I. Gundulić 158. Vazda sidi bradi, gdi mož', čast učini. Đ. Baraković, vil. 167. Svakomu *(svecu)* po sebi ne moremo čast učiniti. F. Glavinić, cvit 356. Za to činimo toliku čast ovomu svetomu imenu. P. Radovčić, symb. 29. Počevši činiti materi zlu čas odijeli se od ńe. I. Držić, nauk gond. 161. Turci im se svi klańaju i mnoge im čine časti. J. Palmotić, dubr. 176. Oni mu činahu tri časti i tri nečasti. K. Magarević 89. Malu bi čast i poštovańe učinio prisvetomu sakramentu. A. Kadčić, bogosl. 96. — *ee)* dati, darovati, vratiti: *aaa) kao i činiti:* Starim čast vazda daj. P. Hektorović 37. Što krjepost izvrsna čast ne daš vječnomu? M. Orbina iii. Daj čast bogu živomu i istinomu. I. Bandulavić 286. Čast želiše dat tilu tvomu. A. Vitaljić, ostan. 397. Davamo čast bogu. J. Matović 429. Čast, koja se daje svetijema. 329. Da se poda čast vladaocima. 330. Da bi dali ono pošteńe i čast roditeljima. 317. Da se imaju podati božanstvene časti ovomu sakramentu. 189. Ter mi kaži bosanske junake, neka mogu i ńi zapjevati, čast i diku slavnoj Bosni dati. A. Kačić, razgov. 315. Darovaše joj časnu čast i krasost. P. Zoranić 18. Da se bogu čast dariva. A. Vitaljić, ostan. 3. Potriba je vratiti dobar glas i čast. A. Komulović 9. Želim vratiti čast častju. M. Divković, nauk xxv. — *bbb) činiti da se komu ili čemu čast daje u predńem smislu:* Niko sam sebi ne daje časti. Vuk, jevr. 5, 4. Bog složi tijelo i najhuđemu udu dade najveću čast. Vuk, 1kor. 12, 24. — *ff)* nositi, prinositi, *kao i davati ili činiti:* Prinesėte gospodevi slavu i čьstь. Mon. serb. 88. Ka mi toliku nosi čast. Mirakul. 3. Kad vidi svit . . . kralja svitovńega . . . , ńemu se klańaju i služe, noseći mu svaku čast i pošteńe. J. Banovac, razg. 41. Da te tko od ńe *(smrti)* oslobodi, kakvu bi mu čast i pošteńe nosio? 45. Redeljeu ima se nositi čast. A. d. Kosta, zak. 1, 28. Da se imenu ńegovu nositi imade čast i pošteńe. I. J. P. Lučić, razg. 111. Cesar . . . prvi bi rimski car, komu svit čast šalje. B. Krnarutić 20. — *gg)* pokazati, prikazati, skazati, ukazati: Da skažu kralju čast. Đ. Baraković, vil. 304. Kako Isusu dana onoga čast Židovi prikazaše. A. Vitaljić, ostan. 66. Svoje obraze doli meću *(anđeli pred bogom)*, da mu ukažu čast najveću. J. Kavańin 506. — *hh)* čast udariti *na što u smislu u kom se kaže da tko udara na se odijelo:* Koji se udi tijela čine da su najslabiji najpotrebniji su. I koji nam se čine da su najsramotniji na tijelu, na one udaramo najveću čast. Vuk, 1kor. 12, 23. — *ii)* uzeti, ugrabiti, dignuti: Taj hvale ne doteza, ki htje druzim čas uzeti. M. Pelegrinović 197. Grabi mi se s danom bijelim sve pošteńe, sva čas moja. I. Gundulić 76. Dignut čas čovjeku. Besjede kr. 93. Uzeti čas, deflorare, togliere la verginita, osramotiti djevojčicu. Bella 716b. — *d) u ńekim oblicima, kad su u osobitom značeńu: aa) u gen. s prijedl.* od: *kad se ńim hoće da kaže da od onoga dolazi čast o čemu se veli da je od časti:* Sve koliko ono što je moglo od časti i od koristi biti meni. F. Lukarević 2. *kad se hoće da kaže da onaj zaslužuje čast o kom se kaže da je od časti:* Aposto hoće da biskupi i služiteli budu prid pukom od velike časti i pošteńa. A. d. Kosta, zak. 1, 80. — *bb) u gen. s prijedl.* s,

kad se hoće da kaže da od onoga dolazi čast a čemu se veli da je s časti: Imaše čoviku s časti je i s dike. M. Bunić 25. Da ne učinim, što tebi nije s časti. D. Mattei 279. — *cc) u akus. s prijedl.* na, *kad se što namjeńuje da od ńega bude čast kome ili čemu:* Na čast bogu. Mon. croat. 1. Učinismo na veliku častь gospodinu kraļu. Mon. serb. 239. Na slavu i čast vsemogućega boga. Mon. croat. 153. Na čast i na hvalu slavne dove Marije. Mirakul. 47. Kako Isukrst primi vas na čast božju. N. Rańina 13b. rom. 15, 7. I vam, braćo, pjesan vam ova na čas budi. M. Držić 114. Na čas dana blaga tanac vode soj gospode. I. Gundulić 100. Učiniti svaku stvar na čas i službu božju. B. Kašić, nač. 22. Biću neumrli na ńiho malu čast. D. Baraković, jar. 126. Crikva na čast s. Basilija uzidana. F. Glavinić, cvit 40. Crkovnicim na glas daju, svetilišta da priprave na čast svetijem. J. Palmotić, dubr. 7. Sad krstjani na čast svete vjere ginu. J. Kavańin 349. I načine bļujuć baru na čast svome gospodaru. V. Došen 150. Komu na čas i pošteńe sagradi otar. A. Kačić, korab. 15. Ko me čuje, na čast neka mu je. A. Kačić, razgov. 31. Pivajući na čast i pošteńe majke božje. I. J. P. Lučić, izk. 3. Brzo se steče! u dobre čase, pod pune čaše svemu rodu i plemenu na veliku čast. Nar. pjes. vuk. 1, 30. Slava i čast domaćinu! Tebe na čast, stara majko! Nar. pjes. vuk. 1, 116. *vidi i dale pod* 3, *c.* — *dd) u akus. s prijedl.* u, *kao i s* na: Vь slavu i čьstь bogorodici. Mon. serb. 332. V čast i na slavu gospodina boga. Mon. croat. 141. Crikva služi v čast matere Hristove. Korizm. 10b. — *ee) u lok s prijedl.* u, *kad se hoće da kaže da onaj o kome se ili ono o čemu se veli da je u časti ima čast, da mu se čini čast:* Da vi drži kraļevstvo mi u čti. Mon. serb. 46. Bogь vi drži u čьsti poštenoj. 535. Te mladiće imiše u veliki časti. Transit 235. Koje *(pjesni)* u tolikoj velikoj časti scijeńaše. D. Rańina 5. Tvoje mogućstvo more . . . pod naglost tvoje kose sklonit jače sve oblasti, još velikoj da su u časti. J Kavańin 387. Apostoli u svakoj časti i obziru držani i scijeńeni. V. M. Gučetić, pohv. 112. Sveti Nikola, svjema nam pomozi! ti nam daj vince veselo piti, veselo piti, u časti biti. Nar. pjes. vuk. 1, 78. — *e) čeļade se može nazvati čast kad je tako da je drugima na čast, kad ńega radi dopada i drugima čast:* Jer odi smrt prika stavi nam pod kami cvijet, ki bi čas, dika i slava meu nami. N. Naļešković 2, 65. O časti velika svih vila! M. Držić 13. Sveti Bonaventura čast i dika reda s. Franciska. F. Glavinić, cvit. 217. Vitezi bihu ńegova dvora čast. B. Krnarutić 22. Ivan biskup, slava i čas od plemena. J. Kavańin 144. Koji biše čast i dika slavnog puka. A. Kačić, razgov. 16.

2. *po časti koju tko u predńem smislu ima javne svoje službe radi naziva se čast i sama služba taka:* Ļudi zadovoļni za časti kanovničke. Mon. croat. 232. Dičeći se dundom tako vrijednijem, . . . na kneštvo i na sve najveće časti veće krat dostojno uzvišenijem. I. Gundulić 216. Prve časti u carevu dvoru steče. 311. Čas ova, na koju me milos carska uzvisila. 299. Pokle na prestol stupi Petrov, . . . sveto čast zače pronašati svoju. F. Glavinić, cvit 95. Angel, ki oficij ili čast Serafinov opravļaše. 323. Čast od pripovidavca . . . u Vatikanu poda mu. 410. Ostavi bansku čast. P. Vitezović, kron. 142. Čas, na ku mene stavi blagodarnos tva. I. Kanavelić, iv. 13. Vas na lijepe dvignuv časti. A. Vitaļić, ostan 306. Stupi na čas učiteļa. J. Kavańin 106. Kako na obristlieutenantsku čast stupi. M. A. Reļković, sat. 117. Jer strah lomi smetnut biti s časti. 165. Načini ga čuvarom od knigaonice, koja jest čast osobita. A. Kanižlić, kam. 298. — *ta se značeńe nahodi preneseno i na posao kakav god, kojim se tko sroga vijeka bavi, od koga živi:* Otac Noe razmisli da stanje naroda človičanskoga od trih vrsti ima biti; . . . za to trim sinom odluči čast: ti, Sem, reče mu, kako redovnik hoćeš moliti; . . . ti, Jafet, vladaj i brani; . . . ti, Kam, hoćeš biti težak. F. Glavinić, cvit xiii. Da izvidi čast ili meštriju pokornika. F. Glavinić, svitl. 50. On *(Noje)* doziva sinove prida se, čast jim dili svakomu po na se. M. A. Reļković, sat. 155. — *u jednoga pisca prošloga vijeka (bez sumńe po lat.* officium) *preneseno i na službu božju:* Ako sluša misu ili časti božanstvene. A. Bačić 200. Ne izgovoriti časti (to jest officia) božanstvene. 211.

3. *po časti u prvom značeńu koja se čini ili pokazuje komu naziva se čast i ana čim se čini ili pokazuje: — a) čim se pokojniku pokazuje čast na grobu:* Na ćaćkov grob nemoj nikako za vas svit, u rukah, sestro, toj što nosiš ti ponit, za što se ne prima . . . k ćaćku prit s častima krvnica ke dava. D. Zlatarić 10b. Na grobu od zgora pram kosi ležaše, odstrižen od skora, . . . vazeh oni pram u ruke; . . . suzam za rados lica umih; i kako procinih, tako mnim da ove časti su ne inih neg istom ńegove. Komu se podoba izvan nas nitkor ni, da sejenu od groba ćaćkova nčini. 21. — *b) što se komu daje časti radi, kao poklon:* Čьsti vьzdajuštu crikvamь, po tomь že vlastelomь. Mon. serb. 143. Pridoše va slavni dvorь kraļevьstva mi . . . poklisarije sь počtennimi i mnogocinnimi dari i častьmi. 221. Poslasmo mu našu bratьju . . . s počtenêmi i krasnêmi darьmi i čьstьmi počitovati ga. 310. Primaje dari i časti velike. 381. Dokle pripravļu jednu vele lipu čast, ku oćeš ponesti tvojemu gospodinu. Mirakul. 128. Prikaza mu zlato i livan i muro, ere ovo carske časti jesu. Aleksand. jag. starin. 3, 215. Zapisaše časti i dohotke banom. Ļetop. dukļ. črnč. 20. Da ti lijepu čas pošļem. M. Držić 168. Ako ga ozdravismo, lijepu ti ću čas poslat. 175. S molbami i časti po vrimenu svako tvrdo srce mladih deklic lasno se da dobiti. P. Zoranić 1b. Pri Pečuju razbusi svoj šator; toti mu mnogu čast nosaše svaki kmet. B. Krnarutić 17. — *c) u pošļedńem smislu sada samo u akus. sing. s prijedl.* na; *ali kad se reče:* ‚na čast komu što', *već se ne misli da mu bude na čast u prvom smislu, nego se hoće samo da kaže da mu se daje na poklon, da mu se poklańa, da mu se daje ne tražeći da vrati ni da plati; a tako se govori i kad se ne daje, nego tko već ima što ili može imati, pa se hoće samo da kaže da mu se ostavļa neka ima, niko ne haje za to, ne će mu iskati. tako dolazi od* xvi *vijeka:* Za što se svak ne da i vas svit ńoj na čas? Š. Menčetić 77. Skorupmi i sirom bijeli se pazar vas, debelom ki mjerom dava se i na čas. N. Dimitrović 104. Dio ti moj na čas. N. Naļešković 1, 209. Na čas ti naplata. 1, 277. Prćiju da date, a tebi na čas zet. 1, 295. Hotjej mi svaka dil darovat svoj na čas. 1, 217. Gospoje, veće tvoj rob želi vidjeti da doje ures tvoj veseli, neg da mu tko na čas vas saj svijet daruje. 2, 52. Tebi u dar i na čas, Zagorko, sve vile! I. Gundulić 148. ‚Posedi malo, sad će čast gotova biti.' ‚Na čast ti tvoja čast! časti se s kim si se i do sad častio.' D. Obradović, bas. 33. Na čast tebi te vile! J. Rajić, boj 13. Te uzima čašu molitvenu, . . . punu rujna natočila vina, pak je nosi svojemu ďeveru, ļubi ńega u skut i u ruku i pred ńim se do zemļice klańa: na čast tebi, moj mili ďevere! na čast tebi i čaša i vino, pokloni mi koňa i sokola.

Nar. pjes. vuk. 2, 628. Izišle su seje Radulove, iznijele zlaćeno prsteńe: odjaš' końa, mila snaho naša! na čast tebe zlaćeno prsteńe, te ti nosi dokle si nam mlada. 2, 522. Eto tebe końa i devojke do Markova dvora bijeloga, podaj Marku lijepu đevojku, na čast tebe końic od mejdana. 2, 334. Vino popij, a na čast ti pehar. 2, 311. Stariji je mladem govorio: ajde, brate, da lovak delimo. A mladi je star'jem besedio: na čast tebi srna i košuta. 1, 319. Pa ako ti bog i sreća dade te ti mene danaske nadstreliš, na čast tebe moji beli dvori i u dvori moje dostojańe i kaduna moja verna ljuba. 2, 358. Doziva ga gospoda kraljica: o Ivane od Zvijezde grada! jesi li se, more, oženio, ja l' đevojku za se isprosio? Progovori Zvijezdić Ivane: oj gospoda, budimska kraljice! nijesam se junak oženio, ni devojke za se isprosio. Progovori budimska kraljica: o Ivane od Zvijezde grada! na čast tebi moja Ikonija, vod' je dvoru, te se ženi ńome. 2, 594. Dobar sam vi šićar šićario: dobio sam Hajkunu đevojku, tri sam turske odsekao glave, pa eto ti Sijeńanin-Ivo! na čast tebe Mustavina glava i na čast ti Hajkuna devojka. 3, 192. Progovara provizur Mijajlo: budi care voljan na besjedi! jesi sinoć riječ govorio da pogubiš provizur-Mijajla, a da uzmeš sestru Kandosija . . . Tade care riječ progovara: . . . na čast tebi tvoja rusa glava, i na čast ti sestra Kandosija. 2, 132. A mene ćeš, bane, opraviti za tri końa tri tovara blaga, a za sabļu Jankovića-Stojana, za ńu, bane, tridest kesa blaga; a na čast ti tvoja desna ruka, da mo'š opet š ńome četovati. 3, 417. Urede da jedu najprije meso, pa on ako bi došao, na čast mu ćorba. Vuk, kovč. 82. Ovaki ļudi vaļa da misle da je sramota priznati svoje neznańe i učiti ono što se ne zna; a druge učiti i onome što sami ne znadu, da je slava i čast. Na čast im taka i pamet i slava i čast! Vuk, pisma 47.

4. *po časti u prvom smislu zore se tako i gozba kojom se hoće kao da pokaže gostima čast u prvom smislu, a po ńoj opet i što se jede i pije na ńoj. od* XVI *vijeka.* Hvala vam na časti! M. Vetranić 2, 310. Hvala t', Vide, na toj časti. N. Naļešković 1, 242. Bit' vam će čas lijepa. 1, 284. Ovce su sva ma čas ovako pretile. I. Gundulić 118. Sutra ću s kraļem na čast i s ńim ću blagovati, jer me je kraļica zazvala I. Ančić, ogl. 36. Na ńiove časti oditi al ti pirove. 58. Veseļa i časti pirne. I. Grlicić 80. Na svakomu sobetu i na časti i na pirevi. S. Margitić, fala 116 Kosti brez mozga i muničavi orasi rdava je čast. 225. Pijući s kaležom na časti. A. Bačić 65. Kad jednom bijaše na obilnoj časti. J. Banovac, pred. 53. Za to nas mudrost vićna zaziva na čast: odite, jidite kruh moj i pite vino. J. Banovac, razg. 227. Jedan dan u ńegovoj kući bijaše velika čast pripravļena. J. Filipović, prip. 1, 89. Koji bi dobrovoļnije išli na muke i na smrt nego na čast i na igre. 1, 27. Abram pripravi čast i počasti ji. 3, 329. Za goste čast pripravļa. A. Kanižlić, utoč. 293. U Kani Galilejskoj na pirnoj časti. 36. Pozvavši na čast ili ti gostbu. A. Kanižlić, kam. 419. Nahodimo u svetomu pismu da je Lot anđelom učinio čast i skuhao prisnike. 538. Da se grišniku na otaru pripravi čast od istoga tila Isusova. F. Lastrić, test. 304. Prid spasiteļem, koji bijaše na časti u kući farizeovoj. F. Lastrić, od' 346. Jedan čovik bogat učini u kući svojoj niku čast ili ti večeru veliku i plemenitu. 235. Dićica i siromasi ne ištu naslastica i časti. 8. Bijaše dan, u koji on bijaše običajan čast činiti siromahom. F. Lastrić, ned. 374. Niki gospodar zapovidio slugi da mu spravi čast od najboļega mesa. 417. Čast ńiova u ovom gladu i žeđi biti će žuč drakunska, pitje ńiovo jed zmijińi priotrovni. 391. Zapovidi da čast priprave. E. Pavić, ogled. 89. Zazva Isusa na čast i gozdbinu. 521. Da ga na istoj časti kraļem obraše. 280. Čini Saul plemenitu čast spraviti, na koju David ne kti doći. Đ. Rapić 57. Čast i veseļe veliko čini porad povraćeńa ńegova. M. Zoričić, osm. 38. Isti Zudija, koji je bio doša' na čast, rasrdi se i pobiže s časti. M. Zoričić, zrc. 24. Kad pak ova čast pristane, . . . na pazare i sabore idu. V. Došen 172. Posli časti pirne počeše igrat. Turl. blago 2, 101. Ono oni na prvoj šumnoj igri, časti i sastanku prid svima gostima ńemu na nos nataknu. M. A. Reļković, sat. 11. Pripravi lipu čast. A. Kačić, korab. 47. Da se ne imadu činit časti i veseļa u takoj prikozakonitoj ženidbi. M. Dobretić 577. Odi, posedi malo; sad će čast gotova biti. D. Obradović, bas. 33. Sastanu se na ļubazne časti. J. S. Reļković, kuć. 73. Igre, časti i ostala običajna svatbena veseļa čineći. B. Leaković, nauk 391. Latini ga divno dočekaše i gospodskom časti ugostiše. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Da bog pomože domaćicu, koja ni je čast parićala 1, 81. Na častima kašto se iznese ćorba poslije sviju jela. Vuk, kovč. 82. Koji na častima ponajviše sjede u gorńemu čelu i pocińu napijati. Vuk, nar. pjes. 1, 79. Pjevaju na častima. 497. Zgotovi mu kod kuće svoje veliku čast. Vuk, luk. 5, 29. Onamo je (u Paštrovićima) običaj da udata žena, osobito dok je mlada, svake godine uz mesojeđe ide s djeverom ili s kime drugijem iz kuće u vod na pobožićnu čast, i onamo provede nekoliko dana. Vuk, rječ. 511b. — *jelo je i u gdjekom predńem primjeru, a osobito se zove čast jelo ili piće što prijateļ prijateļu donese ili pošļe:* Donio kum čast. Vuk, rječ. 820a. Na vaskrs ceo dan provedu kod crkve, gde i ručaju . . . O ručku se nosi čast; a to biva ovako: kum kumu ili prijateļ prijateļu od svoje sovre pošļe onamo na drugu sovru po čašu rakije ili vina; na čašu se metne kolačić, a na ovaj malo smoka, kakva bilo. To mora nositi mlada, ili đevojka, ili momak, ako nema ni mlade ni devojke. Počašćeni uzima poslanu mu čast i nazdravļa . . . Sad on opet taku čast vraća. M. Đ. Milićević, živ. 2, 9.

2. ČAST, *adj. u jednoga pisca prošloga vijeka u sliku mjesto* častan, *i to u acc. pl.:* Hoti sionо sakriv se meju hraste nasladiti oko smiono nage pirleć djeve ‚caste'. J. Kavańin 199.

ČÁSTAN, čásna, *adj.* honestus, honorabilis, honorificus, venerabilis, pretiosus. *Od* XII *vijeka* (Mon. serb. 5. *primjer vidi dale pod* c, *a, bb.), između rječnika u Mikaļinu:* ‚časti dostojan, vir spectatus' (42a); *u Belinu:* fide dignus (24b), honestus (370a), honoratus (370b), decorus (246a), venerandus (758a); *u Bjelostijenčevu:* ‚časten', honoratus, vir spectatus, honestus, generosus, dignus; *u Voltigijinu:* častni, ehrbar; častno, ehrlich; *u Stulićeru:* honorus, honorificus, venerandus, veneratione dignus, celebris, clarus; *u Vukovu samo u složenim oblicima* časni, sanctus, *i adv.* časno, honeste; *u Daničićevu:* venerabilis, honorificus, pretiosus, splendidus (3, 481). — *Postańem od* čast, *koju vidi.* — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* čásnî. *Kompar.:* čásnijî. — *Znači: što pripada časti. a što joj pripada ono ona i obuzima, ono je u časti, drži se u časti; što pripada časti ono je i na čast, a što je na čast onijem se i pokazuje čast; što čast obuzima ono može i ispuńati sobom, a što sobom ispuńa onomu i sama može pripadati. sve to i što se još može misliti da je u značeńu različno stoji najviše do toga koja je dobra osobina za koju se*

što naziva časno (isporedi čast); *a osobine se najviše i najprije razlikuju po onome u čega su, o čemu se može kazati da je časno. časno se naziva čeľade, stvar tjelesna, stvar umna, i između životiña samo pčela.*

a. *čeľade: a) čovjek crkvenoga reda naziva se častan što je u časti u drugih svoga radi posla oko svetiše, i kakvo mnoštvo takih ľudi, zbor ñihov:* Postavi čьstnyje muži, ovy jepiskopi, ovy igumeni. Mon. serb. 91. Vь bezьmlьviji živuštiimь svetymь i čьstnymь otьcemь. 125. Sь čьstnyimь sьborомь lavry hilanьdarьskyje. 126. Čьstny protь. 127. Čьstnyhь inokь. 263. Častni gospodin biškup. Mon. croat. 155. Častnomu Cirilu biskupu pokaza. Transit 137. Odgovara častni doktur s. Tomas. Korizm. 73b. Častnome ocu i gospodinu našemu . . . jepiskupu. Bud. spom. glasn. II. 3, 50. Negov častni otac protopop. A. Kanižlić, kam. 28. Sinod častni ili ti poštena dostojan. 402. Sadašñi mnogo častni poglavar onda kustos države. M. P. Katančić 44. Da dovedem častna sveštenika, da mu sinko sve grehove kažeš. Pjev. crn. 61. — *b) čeľade koga god reda, muško ili žensko, koje je za koju god dobru osobinu u časti u drugih, kojemu se čini čast, ili koje to zaslužuje, kojemu pripada čast; i koje god mnoštvo take čeľadi, rod, kuća, itd.:* Časni i slavni knezь dubrovački i časni vlastele jego. Mon. serb. 362. Otь vsěhь pohvaľenь i čьstьnь byvь. Domentijanb 125. Bješe človjek uzmnožan prjed gospodarom svojijem i častan. N. Ranina 60. 4reg. 5, 1. Učini ga časna. 207. Biti će častan od boga. 217. Tko dar nenavidi, častan životuje. P. Hektorović 40. Čemu je biti mlad i častan meu druzi, a u srcu čuti jad? M. Držić 20. Bolje bi tisuć krat da te smrt umori neg da te sad Radat takoga u gori pogleda kijeme častan bi dosada. 84. Š ñim ne hteć da se dili djevojčica časna i lijepa. I. Gundulić 391. Što tad riječe plemić častan? 496. Da ñih rodu časnu danci se produže. Đ. Baraković, vil. 213. Bi pošten i časan. Đ. Baraković, jar. 53. Dičicu ka sasnu, svih čini *(Irod)* pobiti, da mladi ugasnu mneći čedu časnu danke da prikrati. 95. Poslaše opeta jednoga časna popa. B. Kašić, ign. 49. Biše udovica veoma časna. 82. Budi sramežljivstvom uľudna, stidom časna. 1. Bandulavić 266. Koga kada ľubim, častna sam. F. Glavinić, cvit 28. Kraľem časnijem. J. Kavanin 324. Vojvod' časnih i vlastela. 266. Pisca časna. 176. Častan umom, brz u snagi. 119. Časni mišľu, riječju prosti. 374. Trago časne bi Ivan. 113. Namь mnogo časni gospodine i naredniče pravi tabanski. Bud. spom. glasn. II. 3, 198. Držan je za čeľade časno, za čeľade spametno, istom da umi svoje biče držati, da umi hitrošću vladat se i hndobi služiti lipim načinom. A. d. Bella, razgov. 236. Pristupajući k ñemu jedna časna vladika da se ispovidi. J. Banovac, pripov. 38. Govoraše jedna časna žena: da bi ja jedan čas zaludu izgubila, učinila bi se lupežica. 244. Utažite se, časne djevojčice! B. Cuceri 352. Da ti radiš sve za tvoju hasnu, ako želiš imat kuću časnu. M. A. Reľković, sat. 124. Časni brate, lijepa ti hvala! Vuk, kovč. 125. Časna braćo, spasujte se! Magaz. 1851. 91. — *c) žensko čeľade, koje je u časti u drugih čistijem i nezazornijem životom, koje sebe drži i čuva u toj časti, koje pazi na čast u kojoj takim životom treba da je.* Zena časna, poštena, matrona. Mikaľa 594b. Vidjeti će dokle umije ženska bludnost bezobrazna i da je gora vele od zmije žena koja nije časna. J. Palmotić, dubr. 98. Djevice, ke za mladce nič ne haju, častne bo su lovčarice. J. Kavanin 196. Mati ima držat za časnu kćer, dokle ne vidi u ñoj koji biľeg suprotiv časti. Besjede kr. 89. Kad bi od ñih primala darove, ko bi mog'o rijeti da je časna? 87. Od pribivališta nepoštenijeh bludnica učini se kuća častnijem djevojčicam. 3. Kolikrat sto držali za grešnicu onu koju ste paka našli časnu i poštenu? 89.

b. *stvar tjelesna: a) koja je u časti svetiše radi: aa) krst, križ, drvo (od krsta na kom je Isus bio razapet), sud (za crkvenu potrebu), knjiga (crkvena), trpeza (u crkvi), leturdija (poskura), verige sv. Petra, kad se po ñima naziva dan u koji se spominu (16 jan.):* Čьstьnago krьsta. Mon. serb. 10. Odь častnago krьsta. 219. Na časnomь krьsti. 222. Na časnomь križi. 295 Petь komatь čьstьnoga drêva. 70. Čьstьnyje sьsudi sveštennyje. 91. Čьstnyhь knigь. 561. O križu častni! A. Kanižlić, bogoljub. 583. Onda nije bilo časnoga drveta. D. Obradović, bas. 309. Gdi su sado naši časni krsti? Nar. pjes. vuk. 2, 290. Za krst časni krvcu proljevati. 2, 290. Te se časnom krstu poklonio. 2, 88. Časnijem se krstom prekrstite, Ristu bogu ruke podignite. 4, 82. Časnog krsta pod noge zgazio. 2, 7. Tako mi krsta časnoga! Nar. posl. vuk. 302. I krstove od časnoga dreva. Nar. pjes. vuk. 2, 3. Pa uzima časno jevanďeľe. 2, 65. Stao kaľavim nogama na časnu trpezu. Vuk, nar. posl. 196. Da ne rodi vino ni šenica, ni za crkvu časna leturdija. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Sinu muña na časne verige. 4, 131. — *bb) tijelo Hristovo, kad se misli pričešće:* Da so častno telo Hristovo ne rasipa, kada se pričestuju. A. Kanižlić, kam. 227. — *cc) moći i tijelo kojega sveca:* Ideže čьstny jego mošti ležetь cêli. Ljetop. šaf. 61. Čьstьnoje têlo ležitь vь hramê Ravьnicê. 72. — *dd) crkva, manastir, po manastirima i Sveta Gora, u kojoj ih ima mnoga, zgrada pristojna svetiši:* Ukrasihь svetyje i čьstnyje hramy. Mon. serb. 125. Velikije i čьstnyje obytêli Vatopeda igumenь. 127. Otь čьstьnago mi monastyra. 332. Otь čьstnije i Svetije Gori. 543. U crkvi ili u drugomu redovničkomu časnu i počtenu mistu. B Kašić, rit. 358. — *b) što pripada čeľadetu časnu, te je ñega radi i ono časno, čast koja pripada čeľadetu prelazi s ñega i na to: aa) ud, dio tijela takoga čeľadeta: srce, čelo, obraz, lice:* K srcima časnimi nije trijebi s darom it'. I. Gundulić 154. Na rame časno čelo od slabosti nasloñeno. Đ. Palmotić, christ. 508. Nošahu Barnabi narodi veliko poštenje, za što obraz imaše častan. F. Glavinić, cvit 179. Udarajući u častno lice svetoga patrijarhe. A. Kanižlić, kam. 57. — *bb) pismo, koje se drži u časti radi onoga ko ga je pisao:* Prinese čьstnoje pisanije samodrьžca vseje srьbьskyje zemje. Mon. serb. 212. U čьstnomь jego hrisovuje. 213. — *c) grad, gdje žive ľudi kojima pripada čast, može ñih radi biti častan; tako i zemľa, krajina:* Vojnike, s kojih sam častan bil *(Budim).* M. Vetranić 1, 58. Na toj vašoj krajini časnoj i počtenoj. Starine 11, 142. Rad junaštva i virnosti tvoji stari, zemľo slavna, imala si časti dosti. Veseli se. . . . jer plemića i gospode gradovi su tvoji puni, u pošteñu svakom ode . . . Prostrano se nebo gizda, jer je svitlo i pristalo; al' da nije na ñem zvizda, u tamnosti sve b' ostalo. Tako ni ti nigda ne bi časna bila ni ugodna, da gospode nejm' u tebi. A. Kačić, razg. 3. — *d) što je komu na čast, od čega mu je čast, čim mu se čini ili pokazuje čast: aa) mjesto, gdje tko sjedi ili gdje se što ostavľa:* Postaviti na najčasnije mjesto. A. Gučetić, roz. mar. 258. Na nebu sidi Isukrst ukup z otcem u najčasnijem mestu. F. Glavinić, cvit 6. — *bb) haľina koja je na čast onome ko je nosi:* Časna haľina sramote ne pokriva. Poslov. dan. 12. Nar. posl. vuk. 345. — *cc) dar koji se daje časti radi, te ne radi može*

i vrijediti mnogo: Čьstnimi darovi daruje ihь. Mon. serb. 172. Uvićase s častnimi darmi mnozimi i velikimi sristi ga. Aleksand. jag. starin. 3, 243. Dukat je djevojci častan dar. M. Držić 278. — *dd) plata veća od zasluge, po tome kao naprijed dar:* Prem da počeh radbu kasnu, uzdam s prvijem platu časnu. J. Kavanin 83. — *ee) tamjan koji se pali bogu u čast:* Božijem prid otarim časni tamjan žegu. Đ. Palmotić, christ. 529. — *ff) jelo kojim se gost počasti, kojim mu se učini čast:* Sjaši, brate, vranca od mejdana, ja ću tebe napojiti pivom i nahranit' časnom đakonijom. Nar. pjes. petr. 2, 520. — *e) što mnogo vrijedi u tjelesnom ili umnom smislu, te se kao drži u časti te vrijednosti radi. aa) krv kao otkup:* Ludi, ježe steža čьstьnoju si krьviju. Mon. serb. 26. — *bb) kamen dragi i drugi:* Kamenijemь čьstnyimь. Domentijanь 136. Vь grobě mramora zlata čьstnějša. 84. — *f) zgrada osobite ljepote naziva se ne radi časna (isporedi* čast *pod I. a, bb.), i to crkva i manastir:* Sьzida hram velikь i čьstьnь. Ljetop. šaf. 51. 71. Vlize v drugi molstir mnogo častan. Transit 241. Bi pokopan u Vatikanu, gdi jest sada crikva častna. F. Glavinić, cvit 205. Jednu častnu uzida crikvu. 318. Biše tempal ondi vnogo častan. 365. — *g) stvar u kojoj ima što čim je bolja ili milija nego što bi bila bez toga, naziva se toga radi časna:* Po čem vuna biva masna, da je takva u prodaji časna? J. S. Reljković, kuć. 229. S toga boje na vrime se gleda, š ńim prem da što i usiješ kasno, znaš što imaš i bude ti casno. J. S. Reljković, kuć. 79. Što je masnije to je časnije. Nar. posl. vuk. 356.

c. *stvar umna, radńa, stańe itd.: a) što se svetińe radi naziva časno: aa) ime bogorodičino:* Crьkovь sьtvoriti vь čьstnoje ime ńe *(bogorodice).* Mon. serb. 531. — *bb) kaluđerski red:* Čьstьnago i angelьskago obraza. Mon. serb. 5. — *cc) služba božja, pravila nezina, sakramenat:* Cerimonije ili častno služenje. P. Radovčić, symb. 230. U časnomu sakramentu. I. J. P. Lučić, nar. 15. Otpočeše časnu liturđiju. Nar. pjes. petr. 2, 559. — *dd) mjesec u koji se radio Isus, dan svečan, svetkovina, post pred uskrs:* Ter nam se prigodi mjeseca časnoga da djeva porodi človjeka i boga. M. Vetranić 2, 82. Naredi da v častneh dneh po evanjeliju pojet se: veruju. S. Kožičić, žit. 10. Da mi časne svetkovine bogoljubno provedemo. P. Knežević, pism. 25. Časne poste zapostismo. 1, 118. Ja sam junak dušu ogriješih i uz časne poste omrsio. 4, 168. Pjesme koje se pjevaju uz časni post. Vuk, nar. pjes. 1, 118. — *b) što god što biva ili se čini u časti, s čašću, na čast, što se drži u časti, čemu pripada čast: aa) život, smrt, kad se tako živi ili umre da se čast dobije ili sačura:* U takovu časnu žitku živući. P. Zoranić 34b. Život častan i počten meni podaj. M. Alberti 119. Ukazale ste do sada časnijem životom da vam je mila i draga čistoća. B. Kašić, fran. v. Gorka smrt, al' časna. J. Kavanin 100. Časna smrt proslavi vas život. Poslov. dan. 12. — *bb) spomen, glas, hvala, slava, kad je u tom čast, kad je na čast; u jednoga pisca i sama čast:* Za dusu častnoga vspomenutja kneza Bartula. Mon. croat. 90. Steći častan glas. F. Lukarević 135. Treti dar časan glas. Đ. Baraković, vil. 82. Od koga letijaše častan glas. B. Kašić, ign. 59. Mudrijem i svake časti i časne hvale dostojnijem. Starine 11, 80. Svak ti častnu slavu daje. P. Knežević, pism. 2. Darovaše joj časnu čast i krasost. P. Zoranić 18. — *cc) djelo, koje biva na čast ili onomu ko ga čini ili onomu komu čini:* Sva dobra djela i častna, koja gledaju slavu božju. J. Matović 296. Sva uda ne imaju istu vlast, ni jednako ispuńaju djelovańa koristna i častna. 96. Ove *(loze)* jedni obrizuju kasno, al jim nije takvo dilo časno. J. S. Reljković, kuć. 216. — *dd) ženidba, kad je taka da joj pripada čast:* Neka bude u svemu častna ženidba. J. Matović 311. Da bude sa svim dobra i valala časna i dostojna ńiova ženidba. M. Dobretić 481. Da budu dobre i valale časne i poštene krstjanske ženidbe. 502. — *ee) veselje, zabava, kad biva u časti:* Prěbyhlově vь veseli(ji) čьstьnomь 12 dьnej. Stefan kr. 29. Vrsta ovdi svakoja u časnoj zabavi sred mirna pokoja veselo boravi. I. Gundulić 129. — *ff) riječ, govor, dogovor, pitańe, obećańe, pjesma, kad je koje god od toga komu na čast, kad je u tom čast komu ili kad tomu pripada čast:* Govoreći svakomu ‚ti' ili ‚vi' bez inijeh časnijeh rijeci. B. Kašić, ign. 30. Ima služiti se častnim govorenjem, kakono se pristoji, jere zadovoljno jest da se razumi ono čto se govori na ispovidi. Š. Budinić, ispr. 13. A još k tomu poziva na dogovor častan. J. Rajić, boj 49. Ne znam kako ti ću umjet na to tvoje toliko počteno i časno pitanje odgovoriti, ištući ti znati ali je človjek ali žena plemenitija. M. Orbin 24. Kroz koje se naima darovaše časna i prevelika obećańa. Vuk, 2petr. 1, 4. Spjevaoci božjom iskrom tegnuti svoje pjesni vrijedne i časne spijevaju. D. Rańina VIII. — *gg) ljubav, har, harnost, koja je u časti, koja se drži u časti, kojoj pripada čast, ili koja je kome na čast:* Vidi krasnu ljubьvь i čьsnu ljubьvь, koju pokazuje Dubrovnikь vь uzvišenije kralevstva. Mon. serb. 212. Meni taj kasna milosti biće har, a tebi lje časna ne će bit nikadar. D. Rańina 36. Slidila bi tužbe ove i još lijepa Krunoslava. nu joj donese misli nove časna ljubav, bojna slava. I. Gundulić 355. Ali harnos časna dostojno hoće da ga tebi poklonim. B. Kašić, ign. 5. Zafaljujući mu na vele časnoj ljubavi, koju čini bogu i puku ńegovu. A. Kačić, korab. 316. — *hh) žeja, kojoj pripada čast, koja je u časti u drugih:* Neka u ńoj od ljubavi probudi se časna žeja. I. Gundulić 379. Hteć uzbudit od ljubavi častnu želju. J. Kavanin 235. — *ii) potreba, koja je časti radi, što treba časti radi, da se dobije ili sačuva čast:* Budući ja u mnoge časne potrebe i razložita požuđenja poznao tebe . . . prignuta na sve koliko ono, što je moglo od časti i od koristi biti meni. F. Lukarević 2. — *kk) sreća, u kojoj je čast, koja nosi čast, čini da je ko u časti:* Da me uznosi časna srića. D. Baraković, vil. 219. Nije dostižan časnoj sreći, tko se po ńem dugo vrti. J. Kavanin 81. — *ll) bojazan, poklon, cjelov, obzir, kad je časti radi, da bi se kome pokazala čast:* S bojazanju sinovlon i častnon. P. Radovčić, nać. 111. Poklon tebi časni s poniženstvon dajen. 579. Kažte ovdeka poklon časni. A. Vitaljić, ostan 176. A vi, usti, pripravite časne celove i počtene, da priklone izljubite noge one priblažene. I. V. Bunić, mand. 18. Časnu oziru da podstavi ljubav dike svoga uresa. B. Bettera, or. 18. — *mm) uzrok, koji se drži u časti, poštuje:* To ti uzbude nemočan ili čeljade plemenito, ili radi inoga časna uzroka u koj god kući moći će ga zaklinati. B. Kašić, rit. 358. — *nn) starina, staro vrijeme, kojemu pripada čast:* Ona svidocanstva častne starine štiju se. I. Velikanović, upuć. 1, 379. — *oo) što god umno, izrečeno riječima: što, stvar, starina (kojom se kaže samo da je staro), što je komu na čast i što zaslužuje čast, čemu pripada čast:* Častno ti je što je ugodno. J. Kavanin 346. Dobra i častna stvar bratji živiti naokup. Transit 50. U svijeh stvareh lijepijeh počtenijeh i častnijeh. Zbor. 19b. Izmiš-

ljajući novine častnu starinu odbacuju. A. Kanižlić, kam. 239.

d. *između životińa samo se pčela naziva časna u jednoga pisca* XIV *vijeka u smislu u kom je naprijed (pod* b, *c.) krv časna i kamen častan, i to zarad vrijednosti onoga što čovjek ima od ńe.* Jako nêkoja čьstьnaja pčela otь vsêhь krasnyihь cvêtьcь sьbravь i ispьlni svoje otьčьstvo samodrьžavnyimь vêneemь ukrasivь i pravovêrnoju vêroju utvrьdivь i velikyimь arhijerejskymь sanomь počьtь. Glasnik 11, 190.

e. *adv.* čâsno, *kao s čašću: a) kao čineći ili pokazujući kome čast, čuvajući mu čast:* Naše poklisare poštova mnogo čьstno. Mon. serb. 310. Običajo crikva jest velo časno prijela. Mon. croat. 108. Časno te togaj dil, ružice, ja moju. Š. Menčetić 126. Pokoli časno jes vladaocem od svijeti, kad ih puk za pjenez ne bude služiti. N. Dimitrović 84. Može bit lasno, pri tvoga umora, da budeš ńe časno nadiljen zgovora. H. Lučić 291. Da časno do večer dočekam zeta. M. Držić 216. Ovomu grobu . . . časno se pokloni. D. Rańina 62. Blažene i grane od duba zelena, ke časno sad hrane glas od ńe imena. 137. Dobro, častno i počteno govoriti od iskrńega. Š. Budinić, sum. 39b. Vij kako te časno štuju. P. Vuletić 25. Oni će te časno slavit. J. Kavańin 155. Nauk ńihov častno poštujem. P. Knežević, osm. 15. Ako ih *(roditeļe)* častno pokopajemo. J. Matović 371. Ovimь pismomь častno pozdravļamo. Bud. spom. II. 3, 198. Pa se caru časno pokloniše. Nar. pjes. vuk. 2, 130. Časno caru divan učiniše. 2, 131. Pa je časno kneza podvorio. 2, 200. Stane sestrice, ne omrazi se, tebe je lasno, rodu je časno. Nar. pjes. vuk. kovč. 77. Nije popa časno dozivala da joj krsti čedo prenejako, već srdito ńemu govorila. Nar. pjes. petr. I, 22. — *b) kao držeći sebe u časti, čuvajući svoju čast, dobivajući čast:* Dobro je *(znańe)* izvrsno i vridno na sviti, s počtenjem er časno uči nas živiti. D. Rańina 132. Časno i počteno svoj život svršiše. M. Divković, bes. 133. Stari živļahu časnije neg se sad živi. M. Orbin 49. Na posjede gdi hoditi djevojčici časno nije. Đ. Palmotić, christ. 23. Bojnijem Ugrom nije časno u raskošah dni trajati. I. Kanavelić, iv. 8. Boļe je časno umrijeti nego li zlo živjeti. Poslov. dan. 7. Volim s tobom časno poginuti neg' ļubiti na sramotu Turke. Nar. pjes. vuk. 2, 505. Ko hoće časno ne može lasno. Nar. posl. vuk. 158. Časno sjeli a pošteno ustali! Vuk, kovč. 124. — *c) u opće kako čast ište, kako se s čašću slaže:* Govoreće razumno i čьsno u vsihь dilihь kraļevstvu mi. Mon. serb. 231. Polače krasno i mnogo slavno, časno načiniti. 285. Crikva častno szidana jest. Mon. croat. 152. Svatovi čuva se *(nevjesta)* i časno vzima se. Naručn. 61b. Imaju se ta odrišenja častno činiti i soleno. Š. Budinić, ispr. 49. Ženu blagodarno i časno hraniti. J. Matović 315. Ja sam žito lijepo oprala, da sameļe ńemu u mlin dala; a kada mi on povrati brašno, odmah poznah da ni sa svim časno, jer je moje žito prominio, za neprano svoje izminio. M. A. Reļković, sat. 68.

ČASTEN, *adj. vidi* častan. U sreći dobrojzi dika su častena *(pjesme)* a u zloj nezgodnoj razgovor izvrsan. Đ. Rańina VIIb. — *adv.* časteno: Vi ńemu recite časteno. D. Rańina 151b. — *nalazi se i kao part. praet. pass. od* častiti *griješkom mjesto* čašćen: A ti, u koj ljepota i blago od svita i mudros života svaka se počita, što ima bit znat želeć, da tač nis' častena. D. Rańina 72b. Ali je i paša opet bio hvaļen, časten i darovan. I. Gundulić 455. Nad ńim nije gospodara neg samoga boga velikoga, od koga je svrhu nas naređen da je časten i virno posvećen. T. Babić 48.

ČASTI, čatem, *vidi kod* čisti (čatem).

ČÀSTIONÎK, *m. vidi* častiteļ. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Zaludu vapijahu Bala isprazna častionici. N. Marči 37.

ČÀSTIT, *adj. vidi* častan. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Marija ime častito jest tvoje, divo, vlastito. A. Kanižlić, utoč. 851. *pogrješka će biti mjesto* čestit *u jednoga pisca* XVII *vijeka, naštampano u naše vrijeme.* Podi u čase svijem častito. I. Kanavelić, iv. 45.

ČÀSTITEĻ, *m.* cultor, *koji koga časti (t. j. poštuje). isporedi* časnik. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Belinu* (adorans 37a. honorans 370b), *u Bjelostijenčevu* (honorans, laudans, *i* convivator) *i u Stulićevu* (observator, cultor). *akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čàstitêļā. Čьstitelь svetyihь crьkvij. Domentijana. 334. Čьstitoļu crьkovьnomu. 331. Pročih kreposti častiteļ. Š. Kožičić, žit. 35. Ne *(matere božje)* obetni častiteļi. M. Alberti VI. Ako tko častiteļ božji jest. I. Bandulavić 65. ioan. 9, 31. Častiteļ i učenik s. Saverija. B. Kašić, fran. 129. Najplemenitiji človik na svitu jest oni, ki najvirnije služi bogu i koji se spovida najviši ńegov častiteļ. I. P. Marki 46. Da častiteļ bozim da se. I. Dražić 19. David huli častiteļe laživijeh bogova. I. Đordić, salt. 329. Bog bijaše obeć'o Davidu svomu virnomu častiteļu. A. d. Bella, razg. 98. Ne nade toliko častiteļa svojih nauka. 78. Da bi uzhranili častiteļe prave vjere. J. Matović 308. Pokara častiteļe načina Mojsesova. 356. Božji pravi častiteļu! Đ. Mattei 277. Priblažena gospa gleda i vlada svaki čas ļuveno svoje častiteļe. Misli kr. 55. Častiteļi ńegovi *(pričešća).* I. J. P. Lučić, nar. 16.

ČÀSTITEĻAN, častiteļna, *adj.* honorandus. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

ČÀSTITEĻICA, *f.* cultrix. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u rječnicima Belinu* (adorans 37a) *i Stulićevu* (cultrix). *akcenat se ne mijeńa. samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čàstiteļîcā, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čàstiteļicê, čàstiteļicôm. Tolike ńegova *(Isusova)* imena častiteļice. B. Kašić, ign. 108. Umri častiteļica i pomoćnica sv. Ignacija. 68.

ČÀSTITI, čàstîm, *impf.* honorare, celebrare, convivio excipere. *Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (honorare, honestare, decorare, colere, venerari, observare, revereri, in honore habere), *u Belinu* (adorare 37a. honore afficere 370a. venerari 274a. 758a. vereri 626a. colere 374a. celebrare 183a. munerare 582b), *u Bjelostijenčevu* (honorare, honore afficere, magnificare, laudare, convivio excipere), *u Jambrešićevu* (laudare, honorare), *u Voltigijinu* (onorare, trattare, vorehren), *u Stulićevu* (venerari, honorare, honorem tribuere, honore afficere), *u Vukovu* (honorare, convivio excipere). — *Akcenat se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* častimo, častite; *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* čàstî, *i part. pract. pass.:* čàšćen; *na prvom slogu bez promjene, samo je i drugi slog dug kao u* 1 *sing. praes. tako i u ostalima osim pomenuta dva, u cijelom imperf.:* čàšćâh, *i u part. pract. act.* 1: čàstîv, čàstîvši. — *Postańem od* čast.

I. *prelazno:*

1. *držati koga ili što u časti, činiti mu ili pokazivati čast, poštovati ga: a) častiti može čeļade boga i bog čeļade, mlađi starijega i stariji mlađega, častiti može tko i stvar tjelesnu ili umnu. mjesto čeļadeta može častiti i što drugo kad se*

kaže mjesto čeljadeta: Tko ne časti sina, ne časti otca. N. Rańina 226b. Ioan. 5, 23. Imamo častiti *(boga)* i hvaliti. Katek. 1561. 14. Ku *(božicu)* vsa Asija časti. Anton Dalm., act. 19, 27. Budući proslavljen oni, kojega otac nebeski hotje proslaviti i častiti. A. Gučetić, roz. jez. 253. Ustima svojijemi časte i slave ime božje. 33. O božice mnoge vlasti, da pogine ne da(j) narod, ki te slavi i časti. I. Gundulić 93. Hvale vas mu puk začina, star i mlad ga častit' hrli, i kralj slavni slavna sina rado prima, milo grli. 422. Mi cari . . . častimo ne junake, neg hotime od saraja. 293. Dan čestit, koga spomena biće čašćena milo u vike. 60. Crikva ukup na današńi časti ih *(svece)* dan. F. Glavinić, cvit 138. Tebe otca zgar vječnoga po svoj zemji svud častimo. J. R. Gučetić, mol. 10. Pogan, koji časti kipove. Mikalja 137a. Sred kraljevstva nebeskoga, u kom častim moje ljubjene. Đ. Palmotić, christ. 170. Blažen plod, koji tvoju časti utrobu. 255. Ko da ne zna vedre slave tvoga imena glasovita, koga časte sve države i spoznaju do kraj svita? J. Palmotić, dubr. 435. Časti ga i slavi u grišnoj opačini. P. Vitezović, odlj. 44. Koji veselo časti sveti križ. I. Akvilini 264. Koji ne časte, da li oskvrńuju sakramente. I. P. Marki 55. Malo dobru sestru časti. I. V. Bunić, mand. 7. Da ga u mnogoj hvališ slavi, lijepo častiš, ljubiš milo. A. Vitaljić, ostan 32. Svete ostatke i tjelesa po gradovih ke častimo. J. Kavańin 295. Poždorstvo ne častimo. 31. It će častit boga. I. Đorđić, mand. 19. Molim vas i zakliňam, zadovolite bogu. Ljubim vas, častim vas, za to prikričujem: platite bogu. A. d. Bella, razg. 83. Štovati i častiti boga. H. Bonačić 64. Tebe sva zemja časti. J. Banovac, blagos. 317. Sinko, časti tvoga roditeja. Besjede kr. 112. Kako smo držani štovati i častiti boga? I. A. Nenadić, nauk 110. Da bi puk častio sakramente. J. Matović 140. Sniženo potrebuje častiti zakon božji. 321. Častimo priblaženu divicu. Grgur iz Vareša, 31. Da bi ona ńegovo prisveto srce ljubila i častila. Đ. Mattei 31. Četvrta zapovijed: časti oca i mater. T. Ivanović 57. Ako boga ne ljubimo, niti boga kako se pristoji možemo častiti, niti mu se klańati, ni ime ńegovo poštovati. I. Velikanović, upuć. 1, 406. Bog jos na svijetu svetce časti. N. Marči 93. Da si zadovoljan s čudi sina, koji ne će pristati tebe častiti. D. E. Bogdanić vin. Čovjek mjesto časti, a ne mjesto čovjeka. Poslov. dan. 13. Nije scijenila ni častila svoju gospodu. A. Kalić 393. Mi hvalimo mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. Častimo svačiju slobodu. M. Pavlinović, razg. 106. — *u instr. može biti izrečena stvar tjelesna kao znak kojim se pokazuje čast, ili kakva radńa koja se čini da bi se pokazala čast.* Da časti tamjanom kip Apolov. B. Kašić, per. 2. S duhom svetijem čańka i sina blagosovom svi častimo. I. Đorđić, mand. 189. Častite boga vašim zadužbinam. A. d. Bella, razg. 30. Sakramenti jesu poglavite zakonodvorbe, kojim krstjanski zakon časti boga. Turl. blago 2, 200. — *uz objekat nalazi se u akus. s prijedl.* za *izrečeno šta se o ńemu misli da je te se častći ga priznaje da je to:* Množ kraljevstva . . . drži i časti za proroka i za sveca Muhameta. I. Gundulić 477. — *b) častiti može koga stvar tjelesna i umna, kad je ńe radi tko u časti ili kad se ńom čini kome čast, kad mu je ona na čast:* Zlato bogati, dragi kami veseli, biser krasoti, plemenita svita časti. F. Glavinić, cvit 115. Da je dan noć, mož' rijet prije, . . . plam da ledi, led da grijo, . . . psos da časti, hvala ogrda. J. Kavańin 30. Prava zakletva boga časti. I. J. P. Lučić, razg. 110.

2. *kao svetkovati ili slaviti, i to dan u koji treba pokazati čast bogu ili svecu, i drugi znatan dan, kao dan u koji se tko rodio:* Svetkovati i častiti blag dan. Mirakul. 112. Imaju doći u crkvu, gdi se taj svetkovina ima činiti, i tuj bogoljubno imaju taj sveti dan častiti. A. Gučetić, roz. jez. 25. Kad blag dan svak časti u ovoj Dubravi. I. Gundulić 149. Dan porojenja častiti ńe *(bogorodice).* F. Glavinić, cvit 303. Svetke ne časti. F. Glavinić, svitl. 7. Svetkovati blag dan, častiti, slaviti, celebraro vel agere diem festum, colere diem festum. Mikalja 674b. Dan čestiti častit ide. D. Palmotić, christ. 130. Neka harnom uspomenom budemo častiti ove dneve. A. d. Bella, razg. 238. Svoj rodni dan častiti. I. Kanavelić, iv. 187. Častiti dan porođeńa. A. d. Bella 346a. — *po lat.* celebrare, *koje je i za svetkovinu i za gozbu, nalazi se i ‚gozbu častiti', kao biti na ńoj, gostiti se, u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka i od prvoga u Belinu rječniku* (127a). Gozbe časteć družba mila i pastiri stada pase . . . popijevahu u sve glase. I. Gundulić 287. Kušaj srcem mir naredan, gozbe časti, tance izvodi. I. Đorđić, salt. 215.

3. *kao darivati koga, davati mu ili slati što kao časti radi, kao pokazujući mu čast (isporedi* čast *pod* 3, *b.):* Po razlicih porucih šaljući, ne samo ńu da i poslo časteći. P. Zoranić 1b. — *i s instr., u kom stoji što se daje ili šalje tako časti radi:* Dug red mladih pak djetića s razlicijem se dari kažo, kralja i slavna kraljevića Otmanović kim častijaše. I. Gundulić 425. Da počasti tko god tebe narančinam ožetijem, taki dar bi li primio? Doslek cvijetom najboljijem napio si svijetu, hudobi i tvojoj puti, a bogu si otještine, paček od dna gnusni mutež ostavio. Lijepa dara, kojijem ga častiš! B. Cuceri 118.

4. *kao gostiti (isporedi* čast *pod* 4), *kao gozbom pokazivati kome čast. od* XVII *vijeka:* Darova ih i milova, gleda, scijeni, časti i gosti. I. Gundulić 463. U isto doba, kad uzcasti prijatelje svoje i čeljad tilosno u kući, častiće u duši i u srcu svomu kralja nebeskoga duhovno. F. Lastrić, ned. 36. Na ńegov dan cine lemozinu ubogim i časte svoje prijatelje. F. Radman 4. Obilno tko god časti, posrmće. V. Došen 151. Il' ga častiš, il' na posao tiraš, jednako ti za to zafaljuje. A. T. Blagojević, pjes. 31. Kad tko često prijatelje časti. M. A. Relković, sat. 177. Časti i(h) dvanajest dana na svojoj trpezi. A. Kačić, korab. 316. Vi mene častite, a ja vas cinim plakati. Đ. Obradović, živ. 16. Lepo i je majka dočekala, častila i do petnaest dana. Nar. pjes. vuk. 1, 575. Živo mi je čedo pod pojasom; ili bude mnško ili žensko, tebe valja častiti gospodu, a meneka darom darivati. 2, 639. Časti svate tri bijela dana. 3, 517. Kuma nudena kao i čašćena. Nar. posl. vuk. 163. Svaki će domaćin primiti rado na konak svakoga putnika, ugostiće ga kao najboljeg svoga prijatelja i poznanika, n. p. ako se dogodi da domaćin nema u kući rakije ili drugo što, a on otide svome susjedu, ili čak u drugo selo, te uzme u zajam, i časti gosta. Vuk, živ. 262. *u instr. može se reći šta se postarla onome koga tako časte:* Cim ćemo mi naše goste častiti? Nar. pjes. vuk. 1, 317. Za to svagda zovu gazde na mobu, jer siromasi nemaju čim da časte. Vuk, živ. 51. *griješkom instr. s prijedl. s mjesto samoga instr.:* Lov lovjašo i š ńime ga čašćašo. A. Kačić, kor. 26.

II. *sa se:* 1. *refleksiv.: a) značeńe koje je naprijed pod* 1: Tko druzijeh sramoti, sebe ne časti. Poslov. dan. 128. — *b) značeńe koje naprijed pod* 4, *kao biti na časti (u ńezinu značeńu pod* 4), *uživati je:* Počivaj, jidi, pij i časti se. J. Filipović, prip. 1, 261. Da se mi častimo

na . . . trpezi Isukrstovoj. F. Lastrić, test. 304. Koliko da se na piru čašćaše. F. Lastrić, svet. 130. Koji želiš dočekati ovoga kraļa i s ńime se častiti, imaš čast pripraviti. F. Lastrić, ned. 34. Dva prijateļa i kuma sideći za trpezom i častećі se. 174. Uzovnici često se na ńoj *(na večeri)* častju velikom. 263. Koji se svaki dan slavno čašćaše. E. Pavić, ogled. 579. Kad pripravi onu obilnu večeru, sazva svu gospodu, ne toliko da se časte koliko da vide ńegove opačine. J. Banovac, pred. 20. Stojeći oni veselo, pivajući i častećі se. Đ. Rapić 132. Sad se časti kako t' drago. V. Došen 168. Pak ću ja onda prez brige častiti se s tobom. M. A. Reļković, sabr. 21. Sinovi i ćeri ńegovo častećі se u dvoru brata starijega. A. Kačić, korab. 57. Častićemo se i veseliti. Nar. prip. vuk. 110. Čitav se dan časte, igraju i pjevaju. Vuk, živ. 30. — 2. *pasivno: a) značeńe koje je naprijed pod* I, 1: Ovako se dogodiva ļubovnikom da je strašiva lijepos, ka se od ńih časti. I. Gundulić 183. Svuda se plemstvom častih. 484. Ńihove kosti . . . svetim poštenjem imaju se častiti. M. Bijanković 85. Da se i u tom stvorac časti. J. Kavańin 500. Da se imaju častiti ńihove moći. J. Matović xi. Tot se lijepijem načinom razgleda i časti blagi spasiteļ. Đ. Mattei xii. Da se bog časti. A. Kalić 444. — *b) značeńe koje je naprijed pod* I, 2: Ma se časti dan subotńi od onoga vrjemena. J. Matović 355. — *c) značeńe koje je naprijed pod* I, 4, *bez subjekta:* Što se više prikučuje k poslu, to se više časti i veseli. Vuk, živ. 18.

ČÀSTIV, *adj. vidi* častan. *prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (honorabilis 370b) *i Stulićevu* (honorificus). — *a) komu ili čemu pripada čast svetińe radi (isporedi* častan *pod* a, *a. i pod* b, *a. i pod* c, *a.):* Sveta bogorodice, . . . sude častivi! I. A. Nenadić, nauk 248. Porad častivoga uskrsuutja gospodina našega. Turl. blago 2, 103. Da su svete i mnogo častive one stvari. J. Matović 126. Mudroga i častivoga kardenala. Đ. Mattei 189. Častivoj redovnici Margariti. 30. — *b) čemu pripada čast druge dobre osobine radi. samo o starosti:* Starost častiva jest. J. Matović 295.

ČASTOĻÚBAC, častoļúpca, *m.* homo ambitiosus. *u jednoga pisca* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Kako niki častoļubci ispituju što se od ńih govori. Postila 1562. 207b.

ČASTÒĻUBAN, častòļubna, *adj.* ambitiosus. xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Žena častoļubna. D. Zlatarić 36k. Ļubav nije častoļubna. Š. Budinić, sum. 41b.

ČASTOĻÚBIV, *adj.* ambitiosus. *samo u Stulićevu rječniku. isporedi* častoļuban.

ČASTÒĻÛBĻE, *n.* ambitio. *samo u Stulićevu rječniku* (‚častoļublje').

ČASTOĻUBÓVNICA, *f.* mulier ambitiosa. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČASTOĻÙBÔVNÎK, *m. vidi* častoļubac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČASTOĻÚPSTVO, *n.* ambitio. *pred* s *stoji* p *mjesto* b. *u jednoga pisca* xvi *vijeka, i to sa* b. Pobêdi Ugro dvakrat vojev razmerenjem i častoļubstvom. Š Kožičić, žit. 50.

ČASTOTRÀŽITEĻ, *m.* qui honores quaerit. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČASTÒTVÔRAN, častòtvôrna, *adj.* honorificus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČÀSTÔVAN, častôvna, *adj. vidi* častan. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. kao* častan *pod* b, *a. isporedi* častit. Sveta bogorodice, . . . sude častovni! J. Banovac, blagos. 352.

ČASTOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 48.

ČASTOŽEĻAN, častoželna, *adj.* honoris cupidus. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČASTOŽEĻE, *n.* honoris cupido. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČASTVO, *n. vidi* čast. *u jednoga pisca prošloga vijeka u slici.* Nek bude u većem častvu. J. Kavańin 94.

ČÀŠA, *f.* poculum. *Od* xiii *vijeka (vidi prvi primjer), u rječnicima svijem: u Vrančićevu:* calix, crater; *u Mikaļinu:* scyphus, cyathus, calix, simpulum, poculum, crater, cratera, patera; *u Belinu:* calix (159b), crater (724a), cyathus (141a), scyphus (228a); *u Bjelostijenčevu:* calix; *u Jambrešićevu:* poculum; *u Voltiģijinu:* glas, schüssel; *u Stulićevu:* scyphus, cyathus, poculum; *u Vukovu:* calix, poculum; *u Daničićevu:* poculum. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čâšâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čâšē, čâšôm. — *Postańa još tamna: može biti od kor.* kas, *sjeći, udarati, savijati, obavijati. isporedi* čahura, čaška. — *a) u pravom smislu. može biti zlatna, srebrna, drvena, staklena, s ručicom i bez ńe, okrugla, uglasta.* Čašami carьskyimi, ukrašeni kamyky mnogoobraznimi. Stefan kr. 29. Vь petьkь vina uročna čaša da dastь se vamь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. Dvanajeste čaša s ručicami pozlaćene, potezaju 15 litara, 4 unče, 3 aksage. Mon. serb. 372. Dva ua desete čaša okruglijehь, srьbrьnijeh, od kojehь su 10 pozlaćenijehь a 2 bijele, potezaju 34 litre, 7 unača, 4 aksage. 372. Šestь čaša z drьžci. 394. U sudovehь zlatehь: 5 čašь, tegle 6 litrь, 11 unačь, 2 aksaga. 407. 50 čašь pisanehь i pozlaćene, sve potežu 53 litre, 6 unačь. 408. Čaša jedna drêvena crvena s malo srebra. 498. Od čaše da pije. Korizm. 82b. Uzam čašu hvalu uzda. N. Rańina 97. mar. 14, 23. Ostavļam Margariti pehar i čašu. Mon. croat. 326. Čašu hladne vode. Anton Dalm., mat. 10, 42 Čin' v bašćine naše da su pune čaše. P. Zoranić 59b. Takoje i čašu vazamše pokle večera. Bernardin 49. luc. 22, 20. Ako tko u ime moja komu da čašu vode studene. M. Divković, bes. 272. Koliko godir krat čašu budete piti ovu. I. Bandulavić 161. Čaša napisana, patera filicata. Mikaļa 42a. Jednu čašu vode studenc. M. Radnić 379. Tako se napisuje vira kakono jedna žena s čašom u ruci, a milošća s mnozimi ditići okolo. I. T. Mrnavić, ist. 82. U ovoj čaši neprocina krv ma sveta doisto je. J. Kavańin 476. Čaša misnička, calix. Bella 159b. Čaša s ručicom. 724a. Čašu i pliticu, t. j. kalež i patenu. A. Kadčić, bogosl. 38. Ajde da se napijemo . . . I tako svi čašu iza čaše spušćaju. F. Lastrić, ned. 332. Uze grozdje, izcidi ga u čašu, i dade ju gospodaru svomu. E. Pavić, ogled. 83. Ode u krčmu, gdi . . . uzamši čašu tako mu ruka uzdrhta da mu izpade. A. Kanižlić, fran. 81. Nosio je čašu ili ti kalež od zlata. A. Kanižlić, kam. 68. Misleći samo kako će kupe i čaše izpraznivati. Đ. Rapić 263. Od kruha onoga blaguj, i od čaše pij. J. Banovac, razg. 209. Tare čaše, baca zdile. V. Došen 172. Za ńeg čašu dok iztrese. 172. Biskup . . . podaje kalež ili ti čašu s vinom. J. Matović 297. Poslužiti cesara čašom vode. M. A. Reļković, sat. 120. Čini mu glavu odsići i postavit je na višala, s koje kada meso opade, uze gorńu ļupinu i načini od ńe čašu. A. Kačić, razgov. 74. Mnogi drže da je Isukrst na poslidńoj večeri

posvetio krv svoju u čaši od dragog kamena M. Dobretić 395. Nakon malo tako prisuši *(potok)* da ne ima ni za lijeka jednu čašu vode. B. Cuceri 131. Kako čaša za čašom, tak' za čašam istina. Poslov. dan. 44. Prazna čaša molitve ne ima. 100. Brzo se steče, u dobre čase, pod pune čaše. Nar. pjes. vuk. 1, 30. Pade listak naranče usred čaše junačke. 1, 84. Da je čaša dečina. 1, 88. Vaļa mu dati pun kondir vina, vino mu dati, čaše ne dati. 1, 385. Prva sreća puna čaša cveća, druga sreća puna čaša vina, treća sreća puna čaša jeda. 1, 412. Biserna brada, srebrna čaša. 1, 70. Te douese onu čašu zlatnu. 2, 184. Za te nisu čaše pozlaćene. 2, 143. Da junaku dade čašu vina. 2, 98. Pod šatorom sede piti vino. Jošte Marko čaše ne popio, al' dopade robiña devojka 2, 373. Oni ńemu rujno vino služe, prije ńega svaku čašu piju. 2, 106. Vino služi sluga Božidare, svaku čašu prije cara pije, čašu pije, caru je nazdravļa. 2, 203. Kome ć' ovu čašu nazdraviti? 2. 310 Kad joj stanem čašu nazdravļati. 1, 394. Stara mu majka čašu napija. 1, 489. Vino služi vjeran sluga Lazo, pa sve caru čašu preslužuje. 2, 180. Prvom su se čašom obredili. 3, 150. Čaša ide od ruke do ruke. 1, 106. I popiti po čašu rakije. 4, 146. Lasno je pokraj čaša junakom biti. Nar. posl. vuk. 167. U koga je čaša u toga i molitva. 332. Kad koji čašu pije, onda imaju osobiti prijpjevi. Vuk, nar. pjes. 1, 83 Mladoženi uz čašu. 58. Kad su se gospoda razlikovala od svoga prostoga naroda, s kojim su u jednu crkvu išla i iz jedne se čaše pričešćivala. Vuk, kovč. 5. Staklena čaša. Vuk, nar. pjes. 1, ix. Stolovata čaša. Vuk, rječ. 717a, *tako se zove čaša koja ima nožicu ili stopu.* Djeveri nose bokarić vina nakićen vijencem, i to se zove molitva i nevjestina čaša. Vuk, nar. pjes. 1, 39. Molitvena čaša. *vidi kod* molitveni. — *b) u čaše koja ima nožicu ili stopu, kao što je stolovata, kad se hoće da razlikuju dijelovi, naziva se čaša samo onaj dio u koji se toči piće:* Stolac od kaleža može biti od tuča, ali čaša ne može. A. Bačić 357. — *c) prema predńem značeńu naziva jedan pisac* XVI *vijeka čašom i što je u gnijezda okrugło i šuplje:* O kraju zad i prid ptičice pojalu, svijajuć čaše gnizd, u kih se plojahu. M. Marulić 78. — *d)* čaša *u cvijeta*, calix. J. Pančić, bot. 57. — *e) u prenesenom smislu zlo namijeńeno kome da podnese:* Ne skrьbi zre mojego razlučenija; čaša bo sy vьsěmь obšta jestь. Sava 10. Čašu, juže gospodinu svojemu počrьpoše, tu sami po malě ispiše. Ļetop. šaf. 61. Dili se od mene ova čaša. Korizm. 29. Možete li piti čašu koju ja imam piti? N. Rańina 53b, mat. 20, 22. I žuka čaša je taj piti. H. Lucić 245. Koja čaša videći one da ih minuti ne može. B. Gradić, djev. 94. Jeda može biti da me ova čaša mine? A. Gučetić, roz. jez. 175. Da bi mimošla od ńega ova čaša bolizniva. L. Terzić 107. Oče moj nebeski!... odnimi od mene čašu tu. F. Lastrić, test. 107. O anđele božij! odnesi tu čašu odtlen. J. Banovac, razg. 158. S Judom ćete uvik biti i Judinu čašu piti. V. Došen 80. Slađe bo se odkupiti nego smrtnu čašu piti. 71. Tako mi umrle čaše! Nar. posl. vuk. 306. Tako mi konca umrloga i čaše koja me ćeka. Pravdonoša 1852. 3. Evo se približila pošledńa ura moje čaše. Nar. prip. vuk. 143.

ČÂŠČICA, *f. dem.* čast. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to kao mali dar. isporedi* čast *pod* 3, *b.*: U siromaškoj kućarici sred uboštva najsnižnijega prima on čas čašćice (‚ejastcize') i ļubav draga srca od pastijera priprostijeh. B. Cuceri 222. Daruje mu *(djetetu)* otac koji pjenez, a paka upita hoće li mu ga darovati ciļeć da vidi ļubi li ga svoje dijete i hoće li onu čašćicu (‚ejascizu'), koju je jur posvojilo, odvratiti. 82.

ČÂŠĆE, *n. vidi* čast. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚častje'). Da ih čita svakim čašćem segaj svita. J. Kavańin 218.

ČÂŠĆÊŃE, *n.* veneratio, convivium. *glasovi* šć *mogu se zamijeniti glasovima* št, *te glasi i* čašteńe. *mjesto* št *nalazi se dosta često i griješkom* st. *Dolazi od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu*: ‚častenje', observantia; *u Belinu*: ‚častenje', adoratio (37a), observantia (531a), veneratio (758a), ‚častjenje', honoris affectio (370b), tractatio (743a); *u Bjelostijenčevu*: ‚častenje', honoris affectio, epulum, convivium, epulatio; *u Voltiģijinu*: ‚častenje', verehrung, gastmal; *u Stulićevu*: ‚častjenje', reverentia, veneratio, donum, munus; *u Vukovu*: čašćeńe. — *a) poštovańe:* Otvrg se od čašćenija idolskago. Š. Kožičić, žit. 39b. Od čtovanja, častenja i sazivanja svetih. Š. Budinić, sum. 30b. Ne pritrpi dugo sniženost Ignacijeva častenje, koje mu činiše vlastelin. B. Kašić, ign. 26. Koje je pravo ‚častjenje'. H. Bonaći, nauk 65. Svetačko časteńe. J. Banovac, razg. 77. Bogorodičino časteńe. 77. Cvjetajući u gospstvu i časćeńu (‚ejastchiegnu'). J. Matović 71. Nije protiva ovomu zakonu ono časćeńe . . . svetijeh anđela i duša blaženijeh. 330. Ovi nastojali bi smesti časćeńe puka. A. d. Kosta, zak. 1, 62. Bogoštovańe stajaše u držańu i časteńu ogńa. D. E. Bogdanić 100. — *b) gošćeńe. samo u rječnicima Belinu* (743a). *Bjelostijenčevu, Voltiģijinu i Vukovu.*

ČÂŠICA, *f. dem.* čaša *Akc. se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čâšicâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čâšicê, čâšicôm. — *a) u pravom smislu: mala čaša. od* XV *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (141a, 160a, 724a), *Stulićevu, Vukovu i Daničićevu.* 6 čašica. Spom. sr. 2, 125. Još uli nalita da je čašica, vim. M. Marulić 81. I čašica ova od smijeha meni je ures vjekoviti. I. Gundulić 177. Popi jednu čašicu vode studene M. Divković, zlam. ix. Što se nahodi na hrastovu drńetu kakono čašice. Starine 10, 91. Plaća sve do jedne čašice vode. I. P. Marki 59. Po jedna čašica vina. Z. Orfelin 54. Kako vino, kad se ima kupovati, prije neg se dođe na pogođaj, od ńega se iste ogled, i na srcke u čašici i dvaš i triš obide se. B. Cuceri 329. Devojke me *(smiļ)* lepo nose, . . . dańu nose za smiļevcem, a u veče u čašicu, u čašicu, u vodicu. Nar. pjes. vuk. 1, 303. I čašicu rakije. 1, 179 Napojnicu po jednu čašicu. 2, 206. Majka Hristova Hristu ruke umiva i čašicom pol'jeva. Nar. pjes. kras. 1, 161. — *b) vidi* čaša *pod d.*: Oko cveta imaju neku čašicu, calix. G. Lazić 95. — *c) kao* čaša *pod e., ali umańeno:* Izlio je na nas ovu čašicu. J. Rajić, pouč. 3, 71b. — *d) okrugła kost u koļenu, gdje se sastavļaju druge dvije duge kosti, jedna ozgo a druga ozdo,* patella. Vuk, rječ. 820a. J. Pančić, zool. 98. K. Crnogorac, zool. 8. Nemaju čašice u koļenu. Nar. prip. vrč. 195. — *e) u pleća na kraju plitka jama, u kojoj je ugļavļena druga kost u ramenu:* Mnogi ļudi u narodu našemu proriču koješta iz pleća od pečena brava: čašica ona odozgo kažu da je kuća, i ako nije vrlo duboka, kažu da je puna kuća. Vuk, živ. 237. Ozgo ona čašica na pleću. M. Đ. Milićević, živ. 1. 26. — *f) u puške, gdje se puška potprašuje, te se prah upali kad kresne. vidi* čanak, prašnik. Vuk, rječ. 820a.

ČÂŠINA, *f. augm.* čaša. *samo u rječnicima Belinu* (141a) *i Stulićevu.*

ČAŠIŃE, *n. selo u Srbiji u Bitri* XIV *vijeka*: Čašinije. Ļetop. 1847. 4, 54. Daničić 3, 458.

ČÀŠKA, *f.* concha, conchylium, *školka (ļuska i životińa u ńoj). samo u rječnicima Mikaļinu* (kamenica riba, conchylium, concha) *i Stulićevu* (conchylium) *i u jednoga pisca prošloga vijeka. postańe vidi kod* čaša. Kučice su i prstaci, ‚caske' i korke plemenite. J. Kavańin 21.

1. ČÀŠĻIV, *adj.* momentaneus, *što za čas traje. isporedi* časan, časovit, čašńi, čaśńiv. XVII *i* XVIII *vijeka u dva pisca.* Nemoj ļubiti nepočino ovoga života ‚časļivoga' i mimohodńega. M. Radnić 168. Da od časļivi vala i od smrti vićne oslobodimo se. S. Badrić, nač. 72.

2. ČÀŠĻIV, *adj.* verecundus, *što biva komu na čast, u čem se pazi na čiju čast. isporedi* častiv, častan. *u jednoga pisca prošloga vijeka Ne* ostaviti ni jedan dio nežina *(bogorodičina)* kraļestva brez bogoļubni dila našega razmišļańa ni brez ‚častļivoga' razveseļeńa našega. Grgur iz Vareša 97.

ČÀŠŃÎ, *adj.* momentaneus, *što za čas traje. isporedi* časan, časovit, čašńiv. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Dobra ‚časńa' i mimohodńa. M. Radnić 259. Pogrduj ovo čašńe veseļe. 108. O živote ‚čašńi' tugami i pečaļeńu podložni. 152.

ČÀŠŃIV, *adj. vidi* čašńi. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Lipota tilesna jest kratka, ‚čašńiva' i rasuta. M. Radnić 70. Jere jest kratka i ‚čašńiva' naša pečao. 68. Sadańe nije temeļito nego ‚čašńivo'. 6.

ČÀŠÒDRŽA, *m.* ministrator vini, a cyatho. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* čašonoša. Izadoše iz tamnice čašodrža i spećalac kraļa Farauna. M. Radnić 160.

ČÀŠÒNOŠA, *m. vidi* čašodrža. *prošloga vijeka. u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* Na mobe Nehemije Zudjela svoga čašonoše. Živ. is. 18.

ČÀŠÒSLŪŽNÎK, *m. vidi* čašodrža. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od dvaju zatvornika koji bijahu u tamnici Faraunovoj izađe čašoslužnik. M. Radnić 540.

ČAT, šta, *m. vidi* čast (honor). *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka, i to u dat. sing. su č nepromijenćenim u š pred:* čtu, *može biti griješkom mjesto* čti *(vidi kod* čast). Večeru i jistvo obilo napravi, za stolom toj ļustvo više sebe stavi. Ništar ne ostavi ča se čtu pristoja, da veće ļubavi skazati nastoja; toj i ovoj poja, ne sebi hoteći, jer se ne dostoja, da druzih nudeći. M. Marulić 28.

ČÀTA, *f. vidi kod* čatra.

ČÀTAC, čàca, *m.* lector. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Vukovu i Daničićevu* (3, 184). *Postańem od verba koji je glasio u inf.* čisti, *praes.* čьtu, *te je* a *među* č *i* t *umetnuto mjesto* ь, *koje se ispra pisalo. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čatácâ. — *a) u opće tko čita:* Budête tvorci slovu, a ne tlčiju čtbci. Sava, tip. hil. glasn. 24, 176. *danas kad se o kome kaže da je čatac, obično se misli da dobro zna čitati:* Čatac, lector expeditus. Vuk, rječ. 820a. — *b) u crkvi čovjek reda manjega od đakonskoga, komu je posao čitati u crkvi:* Osveti popy i dijakony i podьdijakony i čьtьce. Domentijana 229. Osveštaše dijakoni i čьtьce. Domentijanb 133.

ČATAL, *m. tur.* čatal, *račve. u naše vrijeme u jednoj pjesmi pl.* catali, *drije motke među kojima stoji po jedan koń, kad ih je više, jedan do drugoga, da su mirniji.* A biše mu vranac u čatalim. Nar. pjes. juk. 526. *isporedi* čatale.

ČATÀLAST, *adj.* bifurcus, *račvast. u naše vrijeme u Srbiji.* S. Ağić. *Od* čatale.

ČATÀLE, čatâlā, *f. pl.* furca, *račve. u naše vrijeme u Srbiji.* S. Ağić. *isporedi* čatal, *s kojim je jednoga postańa.*

ČATÀLI, *adj. tur.* čatal, *dvostruk isporedi* čatal, *od čega je i načińeno turskim završetkom, te se ne mijeńa po padežima. u naše vrijeme u pjesmi.* Oni vode Markova Šarina u četiri čatali julara. Nar. pjes. petr. 3, 190.

ČATALIJA, *f. kao da je ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 151.

ČÀTÁŃE, *n.* lectio. *isporedi* ćatati. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Stulićevu i Vukovu. a) u pravom smislu:* Daje svomu iskrńemu knige od svetoga čatańa. M. Radnić 402. *za čatańe crkveno gdje gdje po narodu istočne crkve govori se sa starim završetkom* -nije *mjesto* -ńe: Svu noć je bilo čatanije u crkvi. Vuk, rječ. 820c. — *b) u jednoga pisca prošloga vijeka kao gatańe:* Sva rečena isprazna učitańa jesu nedostojna, grišna i osudena, s kojima se družuje zvizdoznanstvo, čatańe (‚čattanje'), koje se čini u pomļivu razgledańu od zvizda. A. d. Kosta, zak. 2, 125.

ČÀTARA, *f.* ratis, *splav. od tal.* zattera, *istoga značeńa. isporedi* catara, čatra *samo u Mikaļinu rječniku* (48a).

ČÀTATI, čàtâm. *impf.* legere. *čatiti, čitati. isporedi* čisti, čatem, *od čega je i postalo. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Stulićevu i Vukovu. — Akcenat se mijeńa u* 1 *i* 2 *pl. praes.:* čatámo, čatáte; *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* čâtâ; *i u part. pract. pass.:* čâtân; *na prvom slogu bez promjene, a drugi je slog dug osim praes. sing. još u cijelom imperf.:* čâtâh, *u cijelom imperat.:* čâtâj; *part. pract. act.* 1: čâtâv, čâtâvši; *tako treći slog dug u* 3 *pl. praes.:* čâtajû, *i part. praes.:* čâtajûći. Tako čatamo da ńini Eva. M. Radnić 285. Ako piše ili čata. 546.

ČÀTÊŃE, *n. a)* honoratio, *poštovańe. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ovo je privisoka i prikorisna umjeteonost i čatenje od sebe istoga. B. Kašić, nas. 4. — *b)* lectio, *čitańe. samo u zakletvi, i to sa starim završetkom* -nije *mjesto* -ńe. Tako mi čatenija i vavedenija! Nar. posl. vuk. 307. — *isporedi* čisti. čatem, *od kojega je postalo u oba značeńa.*

ČATIĆI, *m. pl. dva sela u Bosni: jedno u okrugu travničkom.* Statist. 61. *a drugo u sarajerskom.* Schem. bos. 1864. 20. Statist. 24.

ČÀTIJA, *f. velik rubac kojim se žene ogrću. od tur.* čaty, *sastarak, što se krajevima sastavļa. isporedi* čatlija. *samo u pjesmama.* Pa se prikri stambolskom čatlijom. Nar. pjes. juk. 141. Kad uzbaci rogļe od čatije. 220. Prekrila se stambolskom čatijom. Nar. pjes. vil. 1867. 351.

ČÀTILAC, čàtioca, *m.* lector. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* štilac. K čatiocu. I. Zaničić XIII. Čatioče. 10. 243.

ČÀTISATI, čàtišêm, *pf. i impf.* conjungere, connectere, congregari, conglobari, considere. *od tur.* čatmak, *sklopiti. — a) prelazno, pf.: sklopiti, sašiti, n. p. haļinu. u Vukovu rječniku. — b) neprelazno, impf.: aa) skupļati se oko čega, u gomili primicati mu se:* Okol ogńa Turcim' čatisaše. Pjev. crn. 281. — *bb) zajedno sjedjeti u društvu:* Ti počini, dok mi čatišemo. Nar. pjes. juk. 204.

ČÀTITEĻ, *m.* lector. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima i* čatiteļan *i* čatiteļstvo, *sve troje veoma nepouzdano.*

ČÀTITI, čàtîm, *impf.* legere, *čatati, čitati, štiti. isporedi* čisti, čatem, *od čega je i postalo. Od* XVI *vijeka (vidi primjer N. Dimitrovića), između rječnika u Stulićevu i Vukovu. — Akcenat se mijeña kao u* častiti, *koje vidi.* — 1. *prelazno. objekat može biti neizrečen.* Kada čatiš sveto pismo. M. Divković, bes. 411. Da mi ga naučiš . . . čatiti, pisati. M. Divković, zlam. 30ᵇ. Čateći pisan list pored vas. Đ. Baraković, vil. 349. Tko štije ili čati bogoljubno i pripovijeda riječi Isukrstove. M. Radnić 402. Koji samo znadu čatiti. A. Bačić 256. Čateć knige. J. Kavanin 160. Čatiti opake knige. A. Kanižlić, kam. 7. Popovi jutreńu čate. D. Obradović, bas. 169. Sad čaćena istorija. J. Rajić, pouč. 1, 43ᵇ. Zovite popove, neka knige čate. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Pa uzima časno jevanđeļe, čati Simo, a suze prosipa. 2, 65. I čatiše velike molitve. 2, 74. Čati Marku što samrtnu treba. 2, 441. Otkle knjiga, ogńem izgorjela! te je čatiš, a suze prolivaš? 3, 246. Vladike čate molitve. Nar. prip. vuk. 184. Dozovu popove i kaluđere te čate molitvu. Vuk, živ. 30. — 2. *sa* se, *pasivno:* Kako se jur čati *(griješkom* ‚čati') od Antioka toj. N. Dimitrović 50. Ova se pištola čati i govori na nauk puka krstjanskoga. M. Divković, nauk 166ᵇ.

ČÀTIV, *adj.* quod legi potest. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČÀTKIJA, *f. vidi* čatija, *s kojom je jednoga postaña.* Sve djevojke mene mašu jaglucim'. moja draga vezenom čatkijom. Nar. pjes. petr. 1, 260. I pokri se od zlata čatkijom. Nar. pjes. stojad. 2, 66.

ČÀTLÔV, čatlòva, *m.* retinaculum scalarum plaustri, *u kola ozad prečaga od jednijeh stuba do drugih ozgo. od mađ.* csatló. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀTMA, *f. tur.* čatma, *poplet, pleter,* crates. *samo u Vukovu rječniku.* Nije zid, nego čatma. Vuk, rječ. 820ᵃ. *isporedi* čatmare.

ČÀTMARA, *f. kuća od čatme. u naše vrijeme.* U Pustoj Reci kuće su čatmare, a u Golaku brvnare. Otaġbina 4, 518.

ČÀTNÎK, *m.* lector. *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku. isporedi* čatiti. Pisnik čatnikom koji čte. Đ. Baraković, vil. 251. Čatniče gizdavi. 251.

ČATOMIROVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Prot. šab. mag. 28.

ČÀTOR, čatòra, *m. vidi* čador, šator. *od prošloga vijeka.* Pod čatorima zlatnim. A. d. Bella, razg. 113. Tu razape bijele čatore. Pjev. crn. 309.

ČATOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 109. *može biti pogrješka č mjesto ć.*

ČÀTRA, *f. vidi* čatara, *s kojom je i postaña jednoga. od* XVI *vijeka, ali do našega vremena samo u rječnicima Vrančićevu* (ratis), *Mikaljinu* (42ᵇ) *i Bjelostijenčevu.* Stari brod kao čatra. S. Ljubiša, prič. 22. — *U Mikaljinu rječniku i iz njega u Stulićevu ima i* čata (‚čatta'), *ali će biti štamparska pogrješka, jer u prvom kod te riječi stoji još dodano.* ‚čatra od žuke, ratis scirpea'.

ČÀTRLJA, *f.* tugurium, *kao koliba, kućerica. govori se za malu rđavu kuću. može biti od tur.* čatdyrmak, *sklopiti. samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Nije se sakrio *(aposto Pavao)* u catrlji, gdi se šatori prave. J. Rajić, pouč. 19.

ČÀTRŇA, *f.* cisterna, *gustijerna, bistijerna, od mađ.* csatorna *(žlijeb, cijev), koje je od lat.* cisterna. *Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (žlijeb, canalis), *u Stulićevu (iz Mikaljina,* canalis, ductus) *i u Vukovu* (cisterna). *značeńe, koje je lat.* cisterna *dobila u majarskom jeziku i ima ga u Mikaljinu rječniku, prešlo je na vodu žlijebima dovedenu, a po tom na vodu u jami sabranu i na jamu u koju se voda zbira, i tako se vratilo na prvo, koje je u latinskom jeziku. — a) u pravom značeńu:* Ti jesi čatrńa vode žive. P. Posilović, nasl. 73. Izkopali su sebi čatrńe ali ti bunare šupļe. S. Margitić, fala 263. Jeremija metnut u kalovitu čatrńu. A. d. Bella, razg. 153. Pa uranih na vodu čatrńu, da napojim mojega Šarina. Nar. pjes. vuk. 2, 376. Kada side pod goru jelovu, uvrati se na vodu čatrńu, da počine i da vode pije. 3, 118. Mrtav pade kod vode čatrńe. 4, 97. — *b) ime selima: aa) selo u hrvatskoj krajini ogulinskoj.* Razdjel. 20. Schem. segn. 1871. 54. — *bb) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. 38.

ČATÚKATI, čàtûkâm, *impf. dem.* čatati. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čatukańe. *oboje nepouzdano.*

ČÀURA, *f. vidi* čahura.

ČÀÛŠ, *m. tur.* čauš, *stražar dvorski, starješina nad nekolicinom vojnika. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (apparitor, satelles, lictor), *u Belinu* (decurio 170ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (‚furer') *i u Vukovu* (tschausch bei der armee und bei hochzeiten). — *a) dvorski stražar. u gdjekom primjeru može biti i starješina nad nekoliko vojnika u vojsci.* Red čauša k svakoj strani odjevenijeh stoji okolo. I. Gundulić 532. Za ńim družba spahoļana dođe s mnozijem čaušima. J. Palmotić, dubr. 219. Čauši tudje po župah trčaše, tu zapovid svudje zemļom rastrkaše. I. T. Mrnavić, osm. 29. Razviše se svileni barjaci, udariše bubńi i svirale, zavikaše po vojsci čauši. A. Kačić, razg. 158. Car namače žestoke čauše do bogata dvora carevoga, od carice čedo ugrabiše. Nar. pjes. vuk. 2, 86. Vi uzmite svaki po čauša, te vodite dvoru na večeru. 2, 158. Sva četiri sitne knige pišu i pošiļu ogńene čauše, sve potajno jedan od drugoga. 2, 190. Kad je care razumeo reči, on pošiļe dva svoja čauša: otidite, dva čauša mlada, pak kažite Kraļeviću Marku da ga care na divan zaziva. 2, 430. Kad viknuše ogńani čauši, a lupiše jasni talambasi. 3, 50. Knigu gleda paša Tahir-paša, pa kad vide što mu knjiga piše, on povika ogńene čauše a čauši po vojsci carevoj. 4, 34. — *starješina nad stražarima dvorskim zove se* čauš-baša: Ki je carev čauš baša. J. Palmotić, dubr. 244. — *b) u svatovima, dok ih je bivalo mnogo, starješina nad nekoliko ńih, koji ih je vodio i među ńima red držao:* Tu viknuše ti laki čauši: hazur da ste, kićeni svatovi! hazur da si, mladi mladoženo. Nar. pjes. vuk. 2, 57. Povikaše kićeni čauši: spremajte se, kićeni svatovi! vrijeme je dvoru putovati. 2, 151. Nek čauši u to poļe viknu, neka krenu iz poļa svatove. 2, 543. Hajde meni u svatove, Tale! da mi budeš čauš u svatovima, i povedi tridest Orašana. 3, 230. — *čauš u ovom smislu izvrgao se poslije u svata koji šalu zbija, koji se zove debeli svat, krtan, krcun, sukalo, varimeso:* Zjaje čauš na sva usta. V. Došen 155. Tako vuku siromaške ļude za nos kao čauš purana. M. A. Reļković, sat. 14. — *c) čovjek u nižoj općinskoj službi u Dalmaciji:* Obično glavar, arambaša, župnik, crkovńaci i čauš staraju se najviše o općinskim stvarima. V. Bogišić, zbor. 520. Obično se nađene stvari donose praznikom k crkvi i čauš po narodu viče ko je izgubio da se prijavi. 412.

ČÀÛŠEV, *adj. što pripada čauša. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Kalpak

čaušev nakićen. V. Došen v. *pogrješka će biti sa* v *mjesto* u: Iz Čavševa Dola. Pjev. crn. 141.

ČÄÛŠEVAC, Čäûšêvca, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 76.

ČÄÛŠEVIĆ, *m. prezime po ocu čaušu. u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881. 351. *isporedi* Čauševići.

ČÄÛŠEVIĆI, Čäûševîćâ, *m pl. dva sela u Bosni: jedno u okrugu travničkom u drugo u zvorničkom.* Statist. 68. 98.

ČAÛŠLIJE, Čaûšlîjâ, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bos. 1864. 50. Statist. 73.

1. ČÁVA, *f. ime žensko. dolazi i prije našega vremena, između rječnika samo u Vukovu. isprva po svoj prilici samo nadimak. postaše vidi kod* Čavo. *isporedi* Čavka. — Čava. S. Novaković, pom. 113. Baba Čava. D. Obradović, bas. 22.

2. ČÁVA, *f.* monedula, *čavka. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

3. ČAVA, *f. u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu neznanu značenja. po mišljenu izdavačevu može biti mjesto* čama. Ima mudrost stvarat što je vrijeme procijenilo; al na dugo veoma parat što se je s čavom produljilo, da namira ne odbigne. J. Kavanjin 354.

ČÁVAO, čávla, *m.* clavus, *klin. od tal.* chiavo, *klin. Od* xv *vijeka, i to sa* o, *u koje se mijeńa* l *kad je na kraju (vidi primjer B. Gradića), prem da se po ńekim krajevima i danas govori* l, *kao i u drugim riječima: između rječnika u Vrančićevu* (čaval 20), *u Mikaljinu* (čavao *i* čaval), *u Belinu* (čaval *i* čavo 190ᵇ), *u Bjelostijenčevu* (čaval *i* čavo *i kajkavski* čavel), *u Jambrešićevu* (čavel), *u Voltigijinu* (čavao *i* čaval), *u Stulićevu* (čaval, čavao *i* čavo), *u Vukovu* (čavao, *s dodatkom da se govori osobito po jugozapadnim krajevima i da je gvozden klin). — Akcenat kaki je u starjenom gen. sing. taki je i u ostalijem oblicima osim acc. sing. jednakoga s nom. i osim gen. pl., gdje se mijeńa:* čávâlâ. — *Dok je gen. pl. bio bez dometnutoga na kraju* a *moglo mu je i* l *odpasti po ńekim krajevima gdje se i u drugim riječima odbacuje* l *s kraja: tako se nalazi* xvi *vijeka gen. pl.* čava *(vidi u primjeru). u množini nalazi se* -ov- *samo u gen., i to veoma rijetko (vidi u primjerima).* — Kakovi čavli biše, kimi Hrista prigvozdiše? Arkiv 9, 104. Vij čavle, kimi sam ja rastegnut. Korizm. 87ᵇ. Rane od čavala. N. Rańina 130ᵇ. Hoće donijeti čavle ljute, kojijemi bjehu pribijane ruke i noge ńegove. Zbor. 124ᵇ. Pribijane čavli žestocijemi 124ᵇ. Sve imam na saj svijet na volju što bih htio, čavao sam stanovit u kolo ja zabio. M. Vetranić 2, 78. Nut sorte od čavli prostrane gdi zjaju. N. Nalješković 1, 144. Čavle kuju žestoke i ljute, čijem ga će pribiti. M. Držić 457. Škrińu zatvorih i čavli zabih. 362. Ako ne postavlju prst moj u misto čavlov. Postila 1562. 73ᵇ. Čavao se druzijem jačijem čavlom goni. B. Gradić, djev. 109. Ruke tvoje čavli probijene. A. Gučetić, roz. jez. 209. Most biše vas oštrih čava nazabijan. Starine 4, 113. Čaval železan iz rane izvadi. D. Baraković, vil. 267. Noge čavli su križu pribijene. M. Divković, bes. 358. Gvozdenimi poveli razdirati čavli. F. Glavinić, cvit. 46. Prikovaše oštrim čavlom slavnu ruku ńegovu. M. Jerković 68. Umriti čavlimi pribijen na križu. B. Kašić, is. 46. Čavli jadovito bit pribijen. P. Radovčić, nač. 465. Ti ga pribi bez ljubavi tvrdijem čavli i oštrima. I. V. Bunić, mand. 35. Evo rane od čavala. S. Margitić, fala 131. Čavlom kolo tebi ustavi sreća. J. Kavanjin 216. Bi probjen gvozdenijem čavlom. I. Đorđić, salt. 287. Ako ne vidim u ruku ńegovi mista čavala i prst moj postavim u misto čavala, ne ću virovat. J. Filipović, prip. I, 113. Nikakova zlameńa od sulice na boku i od čavala na ruku i nogu ne uzdrži. F. Lastrić, ned. 189. Jedan čavo nastojaše iz ruke mu izvaditi. P. Knežević, živ. 19. Svi glavati čavli bihu. 12. Uzeo si iznova čekiće i čavle, da ga propińeš. J. Banovac, razg. 156. Proboj od čavala. Živ. is. 169. Pribiven na križu žestocijem čavlima. I. A. Nenadić, nauk 242. Viseći o tri čavla. B. Cuceri 127. Ako ne vidim vrtline čavlova, ne virujem. M. A. Relković, sabr. 26. Bolje čavle praviť negli jamce hitať. Poslov. dan. 7. Końa kujo mladi Pavle, a ljubi mu dodavaše sitne čavle i potkovi. Nar. pjes. vuk. I, 307. U końa su sve četiri ploče i dvadeset i četiri čavla. 1, 580. Na putu ti dobra sreća bila a pod nogam' svi dušmani tvoji kako końu i ploče i čavli! 2, 620. Tako me rđa ne ubila kao čavao na putu! Nar. posl. vuk. 299. Zavrg'o se čavlenom batinom, u ńojzi je pet stotin' čavala. Nar. pjes. juk. 139. Kaži da ti je neko s čavla iz avlije ukrao *(zaklanu prasicu).* Nar. prip. vrč. 132.

ČAVARÌJÂŃE, *n. vidi* buncańo. *isporedi* čavarijati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČAVARÌJATI, čavarijâm, *impf. vidi* buncati. *samo u Vukovu rječniku (gdje se tumači kako je starjeno i dodaje da se govori u Risnu). postaje vidi kod* čavrljati.

ČAVARINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. 19.

ČÀVÂŠ, Čavâša, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 118. Schem. rag. 1876. 60. T. Kovačević, bos. 88. S. Novaković, obl. 46.

ČÂVČE, čâvčeta, *n.* pullus monedulae. *isporedi* čavčić. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Podmetnuli mu čavče pod goluba. Nar. posl. vuk. 251.

ČÂVČICA, *f. dem.* čavka. *a) u pravom smislu, mala ptica čavka. u naše vrijeme, između rječnika u Stulićevu i Vukovu.* Dvije čavčice naporedo stoje, a jedna drugu ne vidi. *(odgonetlaj: oči).* Nar. zag. nov. 157. — *b) grožđe koje se zove i* čavka. Grožđe čavčica ili čavka. P. Bolić 1, 36. Čavčica. B. Šulek, im. 49.

1. ČÂVČIĆ, *m.* pullus monedulae. *isporedi* čavče. *samo u Vukovu rječniku.*

2. ČÂVČIĆ, *m. prezime, koje može biti i od ženskoga imena* Čavka *i od muškoga nadimka (koje vidi kod* čavka *pod* 1). *a) u pravom smislu od* xvi *vijeka.* Mavru Čavčiću. N. Nalješković 1, 299. Čavčić. Boca 24. J. Bogdanović. *b) selo u Bosni, u okrugu sarajevskom.* Statist. 23.

ČÂVČIN, *adj. što pripada ženi Čavci.* Čavčina livada *(u Srbiji u okrugu valjevskom).* Sr. Nov. 1866. 133.

ČÂVČJÎ, *adj.* monedulae. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÀVDAREVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Šem. srb. 1881. 351. *može biti od tur.* čawdar *(raž, kukolj), koje je moglo biti komu nadimak.*

ČAVELIĆ, *m. prezime. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Koji se prozvaše Čavelići. A. Kačić, korab. 469.

ČAVÈLATI, čavèlam, *impf. vidi* čavrljati. *u naše vrijeme u Hercegovini.* N. Dučić. *postaje vidi kod* čavrljati.

ČAVICA, *f. neko selo u Hrvatskoj* xvi *vijeka.* Na polovicu . . . Čavice. Mon croat. 213.

ČÁVIĆ, *m. prezime, po maleri Čavi. u naše vrijeme.* Đorđe Čavić. D. Avramović, sv. gor. 267. *i u poturčenih porodica:* A kad začu Čavić Mustaj beže. Nar. pjes. vuk. 21, 294.

ČÁVIN, *adj. što pripada Čavi.* Ńiva u Čavinu dolu *(u Srbiji u okrugu biogradskom).* Sr. Nov. 1873. 699. Zemļa u Čavinoj međi *(u Srbiji u okrugu šabačkom).* Sr. Nov. 1861. 167. 1865. 316.

1. ČÂVKA, *f.* corvus monedula L. *Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu, Stulićevu i Vukovu. Akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čâvâkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čâvkē, čâvkôm. — *Kor.* ka, *vikati, pjevati.* — *a) u pravom značenju:* Možeš se primijeniti nenastojanje k čavkam. Zbor. 8ᵇ. Ńiva nepožńena potamni sa svijeh strana, kad ju prikrije oblak crni od čavaka i od vrana. I. Gundulić 481. Čavka bile glave. Mikaļa 43ᵃ. Ako bi jih tko svjetova' k'o i čavke svi se uzbuče. J. Kavańin 154. Što pakleńih množ čavaka satarisat ne će paka'! 411. Jato čavki prate ga. M. A. Reļković, sat. 171. Stižu čavčuć čavke. A. Kanižlić, rož. 6. Tada će kufi pjevat', kad budu čavke mučat'. Poslov. dan. 125. Slavic poje, a čavka grače. 112. Čavka i zla žena što se veće pere, to je crńa. 12. Iskļuv'o je čavke i vrane. 33. I crne će raščerati čavke. Nar. pjes. vuk. 5, 448. Na gorńe *(selo)* čavke popadaše. Pjev. crn. 97. Čavka i zla žena što se god više pere, to je crńa. Nar. posl. vuk. 345. Kad se jato čavaka oko kuće vije, hoće smrt ili gladna godina. M. Đ. Milićević, živ. 2, 67. Čavka, corvus monedula L. G. Lazić 51. J. Pančić, zool. 205. J. Ettinger 89. — *što mnogo grače, za to se kaže i brbļavu čeļadetu:* Ako vam vaše službenice opovidaju što su u svomu sboru od čavaka čule. A. d. Bella, razgov. 75. *tako i čeļade koje govori što drugomu nije milo:* Ne krivi se, Nikce, čavko crna! Ogled. sr. 120. — *b) ńeko grožđe:* Čavčica ili čavka. P. Bolić 1. 36. *ima ga crna i bijela:* čavka, uvae nigrae genus. Vuk, rječ. 817. Crna čavka. G. Lazić 114. B. Šulek, im. 49. Bela čavka. G. Lazić 114. B. Šulek, im. 49. — *c) nadimak muški:* Simo Čavka Nar. pjes. petr. 1, 353. Nar. pjes. kras. 1, 165. 188. — *d) selo u Bosni blizu Busovače.* Schem. bos. 1861. 43.

2. ČÂVKA, *f. ime žensko, hyp.* Čava. *dolazi i prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 113. Vuk, rjec. 817ᵃ. *isporedi* Čavo.

ČAVKATI, čavćem, *impf.* crocire, *grakati. postańe vidi kod* čavrļati. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. o čavci:* Stižu čavcuć čavke. A. Kanižlić, rož. 6. *isporedi* čevkati.

ČÁVKUN, *m. koń koji ide sitno a vrlo brzo. samo u Vukovu rječniku, gdje se tumači kako je starļeno. govori se i kao pogrda čovjeku koji pristaje za drugim tako da trči kuda mu god kaže i čini sve čim bi mu se umilio. Postańem od tur.* čapkun. *koń koji skokom trči.* — *su* p, *koje je promijeńeno na* v, *govori se također:* capkun. I. Pavlović.

ČÁVKUNITI, čávkunîm, *impf. ići brzo. samo u Vukovu rječniku. od* čavkun.

ČÁVKUŃĒŃE, *n. brz hod. samo u Vukovu rječniku. isporedi* čavkuniti.

ČÁVLÂŃE, *n. vidi* čavrļańe. J. Bogdanović. *isporedi* čavlati.

ČÁVLÂR, *n.* clavorum faber. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Kamenari, škrińari, čavlari. M. A. Reļković, sat. 162.

ČÀVLATI, čàvlâm, *impf. vidi* čavrļati. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. *postańe vidi kod* čavrļati.

ČÁVLEN, *adj.* clavi. *a) o bilegu učińenu čavlom:* Ako ja ne viju v rukah ńegovih zlamenje čavleno. Postila 1562. 73ᵇ. — *b) o batini okovanoj čavlima:* U ruci mu čavlena batina. Nar. pjes. juk. 170. A čańu čavlenu batinu. Nar. pjes. petr. 3, 55. — *c) o putu kuda se ide na końma potkovanijem:* Pak otište drumom čavlanijem. Nar. pjes. petr. 3, 288. *isporedi* čavlenik — *d)* ‚čávlen-córba', *vidi* klin-corba *kod* klin. Vuk, rječ. 817ᵃ.

ČÁVLENICA, *f. klinac koji se zabode u kakav sud da se zna dokle je puno.* M. Pavlinović.

ČAVLÈNÎK, čavleńka, *m. čavlen put, put kuda (čavlima) potkovani końi idu. samo u Vukovu rječniku. isporedi* čavlen *i* čavleńak.

ČAVLÈŃÁK, čavleńáka, *m. a) vidi* čavlenik. Razkrciti i čavleńak i kolńak. M. Pavlinović, raz. spis. 338. — *b) svrdlić, kojim se buše rupe da se udaraju čavli.* F. Hefele.

ČÁVLI, Čávlâ, *m. pl. selo u hrvatskom primorju. u mještana acc. i za nom.:* Čavle. Schem. segn. 1871. 61. Pregled 5.

ČAVLIČAR, *m. prezime, u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 226. *može biti da je drugo e kajkavski mjesto ć.*

1. ČÁVLIĆ, *m. dem.* čavao. *u rječnicima Mikaļinu, Belinu* (144ᵇ) *i Stulićevu.*

2. ČAVLIĆ, *m. prezime* xiv *i* xvi *vijeka.* Mon. croat. 45. 182. 210. *isporedi* Čavlin, Čavlović.

ČAVLIN, *m. ime muško, prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 113. *isporedi* Čavlić, Čavlović. *postańem će biti u svezi sa* Čavo, *koje vidi.*

ČÁVLINA, *f. augm.* čavao. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÁVLITI, čávlîm, *impf. korati čavle i čavlima prikivati ili okivati. samo u Stulićevu rječniku.*

ČAVLÒKUP, *m. dijete koje se skita po ulicama. u Dalmaciji.* M. Bogović.

ČAVLOVICA, *f. selo u hrvatskoj krajini blizu Gline.* Sem. prav. 1878. 71. Razdļ. 21. *isporedi* Čavlin, Čavlović.

ČAVLOVIĆ, *m. prezime*, xv *vijeka.* Spom. sr. 2, 118. 120. Danicić 3, 457. *isporedi* Čavlin, Čavlić, Čavlovica.

ČÁVO, *m. nadimak muški. u naše vrijeme u Srbiji.* Jedno dijete na Ubu u Srbiji tako su zvali, a ime mu je bilo Svetisļav. I. Pavlović. *isporedi* Čava, Čavka, Čavlin, Čavlić, Čavlović, *s kojima je jednoga postańa, ali još tamna: može biti od istoga korijena od kojega je* čavka *u značeńu vikati, te se tako ime nadijevalo može biti u želi da bi dijete brzo progovorilo; ali će prije biti istoga korijena kojega je* čavoļak *i* čavor, *te će značiti malo, sitno čeļade.*

ČAVÒGLAVI, Čavòglâvâ, *m. pl. selo u Dalmaciji blizu Drniša.* Iz Čavoglava. F. Matić 1. I sada se kuća od ovoga plemena nahodi u Čavoglavim više Petrova Poļa. A. Kačić, kor. 459. *pišu acc. i za nom.:* Čavoglave. Repert. 40. *postańem od* čavka *i* glava.

ČAVOĻ, *m. ńeko mjesto koje se pomińe prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 151. *za cijelo se ne zna je li na kraju* ļ *ili* l.

ČÁVOĻAK, čávôļka, *m. ńeka mala, tvrda, slatka jabuka. u Vukovu rječniku. postańa tamna: može biti od kor.* sku, *mućiti, stezati, stiskivati, od tuda malu i tvrdu biti. isporedi* čavor, čavoriti.

ČÁVOR, *m. što god malo o čem se jedva može živjeti:* Ima čavor i dvije strijele, t. j. malo, živi sirotiński. M. Đ. Milićević. *postańa kojega je* čavoļak. *isporedi* čavoriti.

ČAVÒRIJA, *m. nadimak muški.* Vuk, odgov. na laž. 29.

ČÀVORÊŃE, *n.* vita misera. *isporedi* čavoriti. J. Bogdanović.

ČÀVORITI, čàvorîm, *impf.* miseram vitam vivere, *mučiti se u siromaštvu i starosti. u naše vrijeme u Lici.* Eto čavorim, dok ne da bog da se smirim (t. j. umrem), odgovoriće samohran i siromašan starac ili starica, kad ih tko zapita: kako si? J. Bogdanović.

ČAVOŠ, *m. neko mjesto, koje se pomiče samo po imenu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 151.

ČÀVRAKA, *f. govori se vrani i kao ukor ženskom čeljadetu u Bačkoj.* Ti, čavrako! J. Bošković. *značenjem će biti što i* gakuša *i* blebetuša, *a postaña kojega je* čavrljati. *isporedi* čavrilo.

ČÀVRILO, *m. ime jarcu. u Lici.* J. Bodganović. *postaña će biti kojega je* čavrljati, *te mu je tako ime po drečañu.*

ČAVRȊLÂŃE, *n.* blateratio, recitatio confusa. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* čavrljati.

ČAVRȊLATI, čavrljâm, *impf.* blaterare, recitare confuse. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Vukovu rječniku (u kom se tumači kako je stavljeno. isporedi* čavrljaće). *Postañem od glagola koji sam ne dolazi a glasio bi* čavati, *od korijena od kojega je* čavka. *istoga je postaña i* čavarijati, čaveljati, čavkati, čavlati, čavrzgati, čevrljati. — Ah mahnitče, što govoriš? to l' su riječi od čovjeka? što čavrljaš, što cacoriš *(griješkom* ‚zazoriš‘)? nije l' u tebi božja slika? J. Kavañin 15.

ČAVRȊLAV, *adj.* garrulus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* čavrljati. Ni bolje neg besjedi ne dat' svakoj odgovora, i kad ne će umuknuti, čavrljavim zamuknuti. J. Kavañin 79.

ČÀVRȊLE, *n.* nugae. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* čavrljati. Koji ti pripovida riči i čavrlje, na koje si se ti pustio prevariti. P. Macukat 43. *ni rod ni akcenat ne zna se za cijelo.*

ČAVRȊLUGA, *f. vidi* čevrluga, *s kojom je jednoga postaña. isporedi* čevrljati *i* čavrljati. *samo u jednoga pisca našega vremena.* Ševe ili čavrluge. J. Ettinger 146.

ČAVŔZGÂŃE, *n.* obtusio. *samo u Vukovu rječniku s tumačeñem koje je stavljeno i s ńem.* das vollschreien der ohren. *isporedi* čavrzgati.

ČAVŔZGATI, čàvrzgâm, *impf.* obtundere. *samo u Vukovu rječniku s tumačeñem koje je stavljeno i s ńem.* einem die ohren vollmurren. *postaña kojega je* čavrljati.

ČÀZBA, *f. vidi* čast *pod* 4, *gozba.* z *stoji mjesto* st, *čemu je otpalo* t, *a* s *se promijenilo na* z *pred* b. *od* častiti. *u naše vrijeme.* Zmaj kraljeve ždere, te se hrani; on ne mari za drugčije častbe. Pjev. crn. 87.

ČÀZBEN, *adj.* hospitalis. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od* čazba. *a) koji rado časti.* Izdašan i čazben bio je za čudo. Vuk, sov. 76. To je kuća od starine junačka i čazbena. S. Ljubiša, prip. 232. — *b) što pripada čazbi, što se tiče ńe.* U varošima čazbena strana krsnoga imena drugojačija je. M. Đ. Milićević, slave 58.

ČÀZBENÎK, *m.* conviva. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Napuni se trpeza pirna časbenika. F. Lastrić, od' 278.

ČÀZBINA, *f. vidi* čazba, gozba, čast. *samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).*

ČAZBIONIK, *m. vidi* čazbenik. *u jednoga pisca prošloga vijeka. riječ ne najbolje načińena.* Dosta se puta dogodi da častbionici suhi usta ostanu. Đ. Rapić 439.

ČÀZMA, *f. a) rijeka u Hrvatskoj.* Regul. sav. 19. — *b) selo na toj rijeci u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 109. Pregled 85. *i rijeka i selo pomiče se od* XIII *vijeka u spomenicima latinski pisanim:* Chasma. Mon. ep. zagr. 1, 9. 69. 232. *rijeku narod zove* Česma *(vidi* Česma *pod* 2) *a selo* Začosańe.

ČÀZNUTI, čàznêm, *impf. vidi* čeznuti. *samo u jednoga pisca prošloga vijeka.* Čekaše čaznući ugovornika s ufańem da će doći. J. Banovac, pripov. 262. Razlučeni čaznu . . . za svojom vrstom. J. Banovac, pred. 39.

ČAŽAŃ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Statist. 115. *ostaje li drugo* a *i u ostalijem padežima, ne zna se. cijela riječ je li dobro zapisana, ne zna se pouzdano.*

ČAŽIN DOLAC, Čažina Doca, *m. selo u Dalmaciji u Poljicima.* Iz sela Čažina Doca. Stat. polj. ark. 317.

1. ČE, *vidi kod* što.

2. ČE, *vidi kod* aće. A on, če ni, da ima k tomu vêčno mučanje. Mon. croat. 182.

3. ČE, *glasovi koji se govore kao ime slovu* č *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Imena slova: . . . fi, ci, če. I. Ančić, svit. VIII.

ČÈB, Čèba, *m. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 24.

ČÈBINAC, Čèbînca, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 351.

ČEBUKALICA, *f.* stipa pennata L. B. Šulek, im. 49.

ČEBULAR, *m. prezime, u naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 211. *od novoslovenskoga* čebula, *crni luk, kapula, lat.* cepulla, *tal.* cipolla, *sred. ńem.* zibolle.

ČÉCE, *n. dem.* čedo. *isporedi* čedance. *pred* c *je otpalo* d, *ali se držalo u vrijeme u koje riječ dolazi, a dolazi* XIII *i* XIV *vijeka i u jednoga pisca* XVI *vijeka, i to samo u voc. pl.:* Čedca moja, sbljudête se i hranite se otь neprijazni. Sava, tip. hil. glasn. 24, 175. Čedьca, i nedostatьčьnaja ispljńajušte svrьšajte. Glasnik II. 12, 63. Čedьca moja vьzljubljenaja, da vêste. Danilo 248. *u pisca* XVI *vijeka samo među riječima koje navodi iz svetoga pisma:* Čedca moja, ne ljubimo slovom ni jezikom, na dêlom. Š. Budinić, sum. 158. 1ioan. 3, 18.

ČECUKNUTI, čecuknem, *pf.* aliquid in animum inducere, in sententia persistere. *samo u Stulićevu rječniku, gdje stoji da je isto što i* ‚začečuknuti‘, *a po tome* c *može biti pogrješka mjesto* č. *a i bez toga je riječ slabo pouzdana.*

ČÈČAN, *m. mjesto u Kosovu.* Vuk, rječ. 824a. Od javora, sine, do Sazlije, do Sazlije na ćemer ćuprije, od ćuprije, sine, do Zvečana, od Zvečana, kažu, do Čečana, od Čečana vrhu do planine turska sila pritisla Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 265. 312.

ČÉČÂŃE, *n.* attentio conquiniscentis. *isporedi* čečati, *samo u Vukovu rječniku.*

ČÉČATI, čéčîm, *impf.* conquiniscere, *čučnuvši paziti. samo u Vukovu rječniku.* — *Kor.* kak, *viti, savijati, kriviti, sagibati.* — Što čečiš kao ker? Vuk, rječ. 824a.

ČÉČAVAC, Čéčâvca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled 90. Šem. prav. 1878. 81.

ČEČE, *selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom blizu Vareša.* Statist. 26. *je li sredńega roda ili ženskoga u množini, ne zna se.*

ČĚČEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 103.

ČĚČICA, *f. dem.* četka. *samo u Vukovu rječniku.*

ČĚČINA, *f. dva sela u Srbiji: jedno u okrugu užičkom, koje se spominje od* XIII *vijeka.* Mon. serb. 11. Daničić 3, 464. K. Jovanović 152. *a drugo u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

ČĚČINSKÎ, *adj. što pripada selu Čečini u Srbiji u niškom okrugu.* Na Čečinskom mostu. Rat 47.

ČĚČNUTI, čěčnêm, *impf.* conquiniscere. *isporedi* čečati. *samo u jednoga pisca* XVI *vijeka. samo u* 3 *sing. aor. i to griješkom* čeče *slika radi:* Jer steče blagost, pokol čeče uza te raba tva, ka želi da kleče prida te zemļa sva. M. Marulić 47.

ČEČUNKA, *f.* teucrium chamaepitys L. *u jednom rukopisu* XV *vijeka i iz ńega u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 49. *isporedi* čecati.

ČĚČVÂR, čečvára, *m. zakršļalo drvo po hridu kakvo god. u Srbiji.* S. I. Pelivanović. *isporedi* čečati.

ČEĆAVE, *vidi kod* Čačavo

1. ČED, *f. coll.* proles, homines, *djeca i čeļad. u jednoga pisca* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku. postanem coll od* čedo. *a) djeca:* Aste kto ostavitь domь i bratiju, ženu i čedь. Domentijanᵇ 19. — *b) čeļad:* Ne sь pogribateļi, prostoju čediju, nь sь svetymi muži. Domentijanᵇ 83.

2. ČED, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka mjesto* čedo. Nijeste čedi božiji. Živ. is. 121. Na tle prostrijeće tebe i čede tvoje koji u tebi su. 131.

ČĚDA, *f. hyp.* Čedomiļ *i* Čedomir. *akc. se mijeńa u voc.:* Čědo. Šem. prav. 1878. 56. Rat 320.

ČĚDAN, čědna, *adj.* modestus. *krotak. od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (‚čeden', modestus, circumspectus; prudens, sapiens, vir magni consilii, ingenio prudens, sapiens ad consilia), *u Jambrešićevu* (‚čeden', modestus) *i u Voltiģijinu* (‚ceden', klug, gelassen). *Od maj.* esendes, *tih.* Nisi čuo kolo, diple, popivke kakve biu? Čedni tad ļudi, zlatno bijaše vrime; . . . bi čedno veseļe. Nisu tad razveznog pasa divojke bile. M. Katančić 58. Onda drugo jato čedno više da je žedno. V. Došen 169. — *adv.* čedno: Ova čedno odgovori. M. A. Reļković, sabr. 11. On čedno stane. 23. Svaka sebi da spravļa odilo, koje čedno i divojkom nosi. J. S. Reļković, kuć. 307.

ČĚDÂNCE, *n. dem.* čedo. *samo u Vukovu rječniku, gdje je gen.* čedânceta, *ali će biti pogrješka.*

ČĚDAR, *cědra, m. vidi* cedar. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (31ᵃ), *Belinu* (282ᵇ) *i Stulićevu.* Slomiti će gospodin cedre od Libana. B. Kašić, rit. 22. Stojeći kod visoka kitna cedra. Đ. Palmotić, christ. 4. Uzvišena svrhu čedara planine libanske. M. Radnić 66. Bukumše u veseļu kitni čedri, vite jele. I. Đorđić, mand. 136.

ČĚDARSKÎ, *adj. vidi* cedarski. *samo u Belinu rječniku* (282ᵇ).

ČĚDIJA, *f. coll.* suboles. *samo u Vukovu rječniku, gdje se napominje da se govori s pogrdom.*

ČĚDNÔST, čědnosti, *f.* modestia. *isporedi* čedan. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (modestia, circumspectio; prudentia, cautela), *u Jambrešićevu* (modestia) *i u Voltiģijinu* (klugheit, gelassenheit). Istina u dilih . . . i očiju milih čednost. A. Kanižlić, rož. 95. U čednosti sahrani. J. Krmpotić, kat. 39. Ponostvo suprot čednosti. M. A. Reļković, sabr. 2.

ČĚDO, *n.* infans, proles. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (proles, pignus, natus, filius), *u Belinu* (infans 126ᵇ, 399ᵇ. puerulus 597ᵇ), *u Voltiģijinu* (kind), *u Stulićevu* (filiolus, puerulus), *u Vukovu* (dijete, *s dodatkom da se pjeva) i u Daničićevu* (infans). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čědâ. — *Postaša još tamna: može biti od kor.* kan, *postati, činiti da što postane, od kojega je i početi. -e- je od staroga ę.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, koji je pisao čakavski, ima i sa* a *mjesto* e: čado (Jere se on poja, da čado ulovi. H. Lucić 281). *bez sumńe je štamparska pogrješka u narodnoj pjesmi* čado. (Imali smo jedno muško čado. Pjev. crn. 280). — *Značenjem je kao i* dijete, *i to ili dok je još u utrobi materinoj, ili rođeno dok je još malo, ili prema roditeļima kad je već sa svijem odraslo čeļade. u pravom smislu dolazi o sinu i kćeri, a u prenesenom i o čeļadetu koje stoji prema drugom kao sin ili kći prema roditeļima, i o čemu što se misli kao čeļade. sada se govori samo od mila, i za to najviše u pjesmama. samo u prenesenom smislu dolazi u nekih pisaca i za životinče.* — Čeda moja vьzļubļenaja! Sava 3. Krьvь jego na nasь i na čedeхь našihь. Mon. serb. 16. Sь čedy mojimi. 90. Kto se obrěte ubivь otca ili materь ili brata ili čedo svoje, da se tьzi ubijca iždežetь na ogńi. Zak. duš. 37. Agarenskyihь čedь. Mon. serb. 538. Podi, čedo, i brzo opet dodi. Zbor. 25ᵇ. Čedo, ko imam, voļno bih dojila. D. Rańina 91. Sagrišuje onь sinь ili čedo, koji pogrdi otca svojega. Š. Budinić, sum. 357. Trim dajuć čedom dojke. A. Čubranović 142. Čedu dan svanu utrobe iz ove. M. Bunić 6. Iz povitka mala čeda rastrgnuta po tleh lože. I. Gundulić 559. Tad biše prom sela da čedo nadoji. Đ. Baraković, vil. 135. Ulje kojim se pomazuju čeda na krštenju. I. Bandulavić 129. Žene . . zdrava ceda porodiše. V. Andriaši, put 171. Da nas blagosovi Marija mila s čedom, ke je porodila. I. Akvilini 133. U utrobi čedo nosi. I. Kanavelić, iv. 472. Er kako se mlado čedo putem kojim hoditʼ vidi, pak tijem istim staro i sijedo s nauka zloga hodi i slidi. A. Vitaļić, ostan. 41. Kraļa uzvisna . . . mudro čedo, sveti Sava. J. Kavanin 302. Jakov, čedo splitsko. 93. Imajući čedo u utrobi. F. Lastrić, odʼ 310. Rodila je čedo prilično u svemu svakomu inomu čedu. Živ. is. 31. Da je čedo pod pojasom. V. Došen 107. Mlado čedo da odgoji. 260. O božanstveno čedo! A. Tomiković 2. Lipo mu je čedo porodila. A. Kačić, razg. 26. Kada li se od sna probudila, u ńojzi je čedo proplakalo. 87. Vasilija je siromašnih roditeļa čedo. A. Kanižlić, kam. 254. Daj čedo. M. P. Katančić 60. Živo joj je čedo pod pojasom. Nar. pjes. vuk. 1, 564. U Jele se muško čedo našlo. 1, 606. Evo mi se muško čedo nađe; no te kunim bogom istinijem i našijem svetijem Jovanom, dođi mene ka Trnovu gradu, te mi krsti u bešici sina. 2, 446. Dođe vreme, breme da se ima; nemade se jedno muško čedo, no sʼ imade jedna zmija ļuta. 2, 53. Kad ja rodim muško čedo. 1, 219. Slepa čeda ne imali! 1, 139. Muškoga čeda nemala! 1, 269. Pa krstise čedo, mušku glavu. 2, 71. Pa im dađe čedo iz kolevke. 2, 10. Ovđ je vila čedo okupala. 1, 153. Muško mi čedo plačļivo. 1, 109 Svako čedo umućkava. 1, 119. Čeda ću se naučijati. 1, 219. Udomi je kano čedo svoje. 2, 375. O Todore, moje čedo drago! ne mogu ti poslovati, sine, . . . već prosipaj riznicu i blago, te ti prosi gospođu devojku, tebe ļubu a mene odmenu. 2, 490. Pa doziva svoga sina Marka: sine

Marko, moje čedo drago! 2, 192. Dok je, babo, tvoga čeda Ive, ne ćeš Turkom ti presti košuļa. 3, 392. *i gospodar naziva od miła slugu čedom svojim:* Kad to začu Vukašine kraļe, on doziva slugu Đesimira: Desimire, moje čedo drago! Nar. pjes. vuk. 2, 116. Vaistino, moje čedo drago! 2, 298. *u pjesmi se misli o bogu i suncu kao o ocu i sinu, te bog naziva sunce čedom svojim:* A bog suncu tijo odgovara: jarko sunce, moje čedo drago! Nar. pjes. vuk. 1, 305. — *o živinčetu u nekih pisaca* XVII *vijeka:* Nije uzmožno u tudu zajt' narav, jere ne rodi lav jańačkoga čeda. I. T. Mrnavić u Đ. Barakovića vil. 369. Pune livade telesnoga čeda, ležeć kako klade. Đ. Baraković, jar. 20. Lav na pol mrtvo čedo poleže. F. Glavinić, posl. 35. — *u jednoga se pisca prošloga vijeka naziva knìga čedom pisca svoga:* Tko je čako ovoga knìževnoga čeda? A. Kanižlić, kam. 8.

ČEDOĻÚBAC, čedoļúpca, *m.* amans liberorum. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Отьсь по истинѣ čedoļubьcь iz liha ļubovь imêaše kь synu svojemu. Domentijan[a] 25. Jako otci čedoļubci. Mon. serb. 130.

ČEDÒĻUBAN, čedòļubna, *adj.* amans liberorum. XV *vijeka. o ptici:* Detelь jestь čedoļubna ptica. Starine 11, 194.

ČEDOĻÛBIV, *adj.* amans liberorum. XIII *i* XIV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Čedoļubivaago otьca. Domentijan[a] 88. Čedoļubivyj otьcь. Danilo 124. Čedoļubiva otьca. Domentijan[b] 218.

ČEDÒĻÛBĻE, *n.* amor in liberos. *u jednoga pisca* XIV *vijeka, a tada je bilo na kraju* -bije *mjesto* -bļe; *između rječnika samo u Daničićevu.* Čedoļubija bolèznь i ognь. Domentijan[b] 11.

ČĚDOMÎĻ, *m. ime muško, u naše vrijeme.* Rat 230. Šem. srb. 1881. 24.

ČĚDOMÍR, *m. ime muško, u naše vrijeme.* Đ. Avramović, sv. gora 266. Rat 355.

ČEDÒRODNÂ, *adj.* puerpera, *porodiļa u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Belinu rječniku* (544[a]). K'o sve ostale čedorodne posred stana uzdrža se četres dana. Đ. Palmotić, christ. 280.

ČEDOVJESNÍK, *m.* archangelus. *samo u Stulićevu rječniku sa značećem koje je stavļeno. riječ sasma nepouzdana.*

ČEDRIN, *adj. vidi* čedrov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČEDRINSKI, *adj. vidi* čedrov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČĚDRÔN, Čedróna, *m.* Cedron. *isporedi* čedronski. Tuj s Judom pridoše potok od Čedrona i u vrt dođoše N. Naļeškoviċ, 1, 128.

ČĚDRÔNSKÎ, *adj. vidi* cedronski. Potok čedronski. Živ. is. 151.

ČĚDROV, *adj. vidi* cedrov. *prošloga vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku.* Drva brjestova i čedrova. N. Marči 37.

ČĚDRÛN, čedrúna, *m vidi* citron. *u rječnicima Mikaļinu i Stulićevu.*

ČĚDULA, *f. vidi* cedula. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ČĚDULICA, *f. dem.* cedula. *isporedi* cedulica. *u naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* Pisal sam joj čedulicu. Jačke 42.

ČĚFEŇAK, čẽfêńka, *m. vidi* čepenak. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČEFÈRDÂR, čeferdára, *m. vidi kod* ǵeverdar.

ČEGĻE, *selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 26. *pišu ga i* ‚Čegli'. Schem. zagr. 1875. 92.

ČĚGOV, *adj.* cujus, *čiji. od* XIII *vijeka, ali veoma rijetko; između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* čegović *i* čigov. Vêdite čegovi budemь učenici. Sava, tip. hil. glasn. 24, 204. tip. stud. glasn. 40, 163. Čegov sin bil jest, ne znajet se. Š. Kožičić, žit. 51[b]. Po čegovijeh se biše molitvah rodila. B. Kašić, per. 7.

ČĚGOVIĆ, *m.* cujus filius, *čiji sin. samo u Vukovu rječniku:* čegović je on? *koje se tumači:* cujus est filius? *ńem.:* wer ist er, wie heist er? *isporedi* čegov *i* čigović.

ČEGRČAV, *adj.* inordinatis desideriis actus, inquietus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje se tumači kako je stavļeno i gdje ima i* ‚čegrćavjahan' *i* ‚čegrćanjašan'. *sve troje veoma nepouzdano. isporedi* čegrtati.

ČEGRĻATI, čegrļâm, *impf.* strepitare. *isporedi* čagrļati. *postaše vidi kod* čegrtati. *u naše vrijeme.* Uzme baba obramicu i stane čegrļati oko teļižaca da digne kotlove na rame. M. Đ. Milićević, let. več. 318.

ČĚGRŜT, *f.* altercatio, *mala svađa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se napomíńe da se govori u Crnoj Gori). — postaña tamna: može biti od tur.* čagyryš, *vika,* čagyryšmak, *dovikivati se, vikati jedan na drugoga. isporedi* čegrtati. — Je li čegrst kakva među vama? P. Petrović, vijen. 49.

ČEGRTÂĻKA, *f.* crepitaculum. *isporedi* čagrtaļka. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. od* čegrtati. Nismo mi ptice, koje se čegrtaļkom i vikom plaše. Đ. Rapić 453. Za što se na misto zvonova služimo čegrtaļkom od drveta *(na veliki četvrtak)*? A. Kanižlić, bogoļub. 253. A čemu se toliko začudio beg? Maloj lepoj čegrtaļci, koju je jedan Porečanin namestio u konopļaku. M. Đ. Milićević, več. 88.

ČEGŔTÂŃE, *n.* strepitus. *isporedi* čegrtati.

ČEGŔTÂŠ, čegrtáša, *m.* blatero, *koji mnogo govori koješta. samo u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u Risnu). Od* čegrtati.

ČEGŔTATI, čègrćem, *impf.* strepitare. *isporedi* čagrtati. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu (gdje ima* čegrtati *i grìješkom* čegrćati, *a oboje se tumači* scalpere, vellere, *i* inquietum esse). *isporedi* čagrtati, čagrļati, čegrļati, *sve jednoga postaña, ali tamna: moglo bi se misliti da je riječ složena:* če- *od kor.* ka, *od kojega je* ka *u* mene-ka, sadeka, *i u star. slov.* ka-grъličištь, *i od kojega bi bilo* ča *u* čagrtati, *a druga polа od kor.* gar, *vikati, od koga je* grkati *i* grlica. *ali kako se ne nalazi prije (isporedi* čegrtaļka, *koja dolazi istom od prošloga vijeka), može biti da je od tur.* čagyrmak, *vikati,* čagyrtmak, *činiti da tko viče, pustiti ga da viče.* — Pa se ona *(čegrtaļka)* po vetru okreće i čegrćući plaši tice. M. Đ. Milićević, več. 88. Čegrtati, čègrćem. B. Mušicki.

I. ČĚH, *m. a)* Bohemus. *od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiġijinu, Stulićevu i Daničićevu. Akc. se mijeña u gen. pl.:* Čêhâ. — Jakože Čehy nyńa slyšiši. Starine 1, 33. Čehe zov' i Ugre. M. Marulić 242. Adalbert, Čeh, praški biskup. Š. Kožičić, žit. 21[b]. Sve što ote Prusom, Ugrom, Čehom. I. Gundulić 428. Ta cesar bil je Čeh rodom. P. Vitezović, kron. 101. Obrati sveti Adalberto Čehe. I. Đorđić ben. 5. *u jednoga pisca* XVI *vijeka sa* k *mjesto* h,

ali u naše vrijeme naštampano: Čeka. M. Vetranić 1, 55. — *pl.* Česi, *zemļa češka:* Umrê u Česehъ. Ļetop. šaf. 79. — *b) ime muško* xv *vijeka:* Ke pravi i listi bihu dani tiju bratincu dedu Čehu. Mon. croat. 116. *isporedi* Čehović. — *c) prezime,* xvi *i* xvii *vijeka:* Paval Čeh. Ark. 2, 317. — *d) u množini kajkavski bez promjene glasa* h *na* s *pred* i: Čehi, *dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj:* Čehi Gorńi *i* Dolńi Schem. zagr. 1875. 197. Pregled 21

2. ČEH, *m.* compotatio, *pijančeńe. samo u Bjelostijenčevu rječniku. od ńem.* zeche, zechen.

ČEHAJIĆ, *vidi kod* Čehajić.

1. ČÈHÂŃE, *n.* carptura. *isporedi* čehati *pod* 1. *samo u Bjelostijenčevu rječniku:* čehańe zeļa, perja.

2. ČÈHÂŃE, *n.* compotatie, *pijančeńe. isporedi* čehati *pod* 2. *samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ČEHARI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Statist. 115.

1. ČÈHATI, čèhâm, *impf.* carpere, *odlamati što na sastavku ńegovu s drugim čim iz čega je izraslo. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Stulićevu. čehati može tko u drveta granu od stabla ili od druge grane, i lišće od grane, ili u zeļa lišće od stabļike, i perje, svlačéći mu s badrļice ono što je na ńoj tako da ostane gola. isporedi* očehnuti, česati, čijati. *akcenat se ne zna za cijelo:* stavļen *je po* čijati, *koje je ista riječ, samo je izgubila* h, *a e joj promijeńeno na* i. *Postańa istoga kojega je* česati, *koje vidi.*

2. ČÈHATI, čèhâm, *impf.* potare, *pijančiti. samo u Bjelostijenčevu rječniku. od ńem.* zechen. *isporedi* čeh *pod* 2. *i* čekļaniti.

ČEHATOV, *adj. međa je selu Kamijevu* xiv *vijeka išla* na Čehatovь kamenь. Ļetop. sr. 1847. 4, 52. *drugi je pročitao:* Čelatovь. Mon. serb. 199. Đaničić 3, 464.

ČÈHIŃA, *f.* Boema. *u rječnicima Bjelostijenčevu* (37b) *i Voltigijinu* (27). *u Stulićevu griješkom* Čehkiña.

ČÈHNO, *n. vidi* česno. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, i to bez* h, *koje se po ńekim krajevima izgubilo kao i u drugim riječima.* Umoći čeno oļuštenog belog luka u so. M. Đ. Milićević, živ. 2, 58. U pupoļke se broje i neki organi, koji su u obliku zdravo različiti od običnog pupoļka. i to: čeno (bulbus), čenak (bulbillus). J. Pančić, bot. 24. flor. biogr.[2] 448.

ČÈHNUTI, čèhnêm, *impf. i pf.* 1. carpere. *isporedi* čehati *(pod* 1), očehnuti. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu (griješkom* cehknuti). *dolazi prošloga vijeka bez* h, *koje se po ńekim krajevima izgubilo kao i u drugim riječima imperfektivno, prelazno, ali se nalazi samo pasivno sa* se: Za porabu loze nek vijajuć nad trsom se voze, druge s listom nek se doli čenu. J. S. Reļković, kuć. 351. — 2. fruticare, frondescere, *kao bùsati se i listati, da se ima šta očehnuti. toga će značeńa biti u jednoga pisca prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoga. a) imperfektivno:* Žele š ńim se sjediniti *(serafini s bogom);* ali i to dost im nije, čehnu, idu u proreste, a sve im ļepša ļubav reste. J. Kavańin 503. — *b) perfektivno:* Istom čehnu grana omarova, grana čehnu, hajduk diļku krenu. Osvet. 2, 11. — 3. crepare, *kao prasnuti. značeńe će biti došlo od lomļeńa, koje je u prvom značeńu. u jednoga pisca našega vremena. perfektivno.* Kamen čehne a ostane sjenka. Osvet. 2, 175. Tudje čehne po gdjekoja diļka. 3, 29. Diļka čehne il' šešana cikne. 4, 25.

ČÈHOVAC, Čèhôvca; *m. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 138.

ČÈHOVIĆ, *m. prezime* xv *i* xvi *vijeka, po ocu kojemu je ime bilo Čeh.* Mon. croat. 111. 116. 218. *i plemensko prezime:* Petr Lovrenčić š Čehović. Mon. croat. 182.

ČEHRA, *f. tur.* čehre, *lice. u jednoj pjesmi našega vremena.* Kad mu majka čehru podpazila. Nar. pjes. juk. 287.

ČEHRIN, *m. ńeki grad u Rusiji* xvii *vijeka:* Razbiše Turci Čehrinь gradь moskovski 1667. Ļetop. šaf. 86.

ČÈHUĻA, *f.* 1. racemus, *u grozda kao grančica sa zrnima koja se može očehnuti. isporedi* cehati, *od čega je i postala. samo u rječnicima Belinu* (racemulus 356b), *Bjelostijenčevu* (racemulus, pars botryonis), *Jambrešićevu* (racemus 1, 834b), *Stulićevu* (racemus) *i u Vukovu* („nekoliko zrna s peteļkom kad se od grozda očene", *čemu se dodaje da se govori u Crnoj Gori). akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čèhûļâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čèhuļè, čèhuļôm. — 2. myrhis Scop. Slosser-Vukot., flor. 501.

ČEHÚĻAC, čehúļca, *m. vidi* čehuļica. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana. u istom ima i* čehuļčak, *gen.* čehuļčka, *koje je su svijem nepouzdano.*

ČEHÚĻAK, čehúļka, *m. vidi* čehuļica. *samo u rječnicima Belinu* (356b) *i Stulićevu.*

ČEHÚĻAST, *adj.* racematus, *na čem ima mnogo čehuļa. samo u Jambrešićevu rječniku* (racematus, weintrauben habend 1, 831b).

ČEHÚĻICA, *f. dem.* čehuļa. *od* xvii *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (34b), *Belinu* (356b), *Bjelostijenčevu* („čehulica"), *Voltigijinu* („čehulica") *i Stulićevu. akcenat se ne mijeńa, samo su u gen. pl. i oba zadńa sloga duga:* čehúļîcâ, *a samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čehúļicê, čehúļicôm. Vidivši dite gdi ladi u vodi grozdje, u koga zapita da mu dade jednu čeuļicu. J. Banovac, pred. 111.

ČEHÚĻIČICA, *f. dem.* čehuļica. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

ČEHURKA, *f. kao da je ńeka riba u jednoga pisca prošloga vijeka.* S pastrvami čiki gladci i čehurke češļalite. J. Kavańin 21.

ČÈIZ, *m. tur.* čehiz, ǧehez, *što djevojka treba da donese iz očine kuće kad se uda je, djevojački darovi, ruho djevojačko. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu, gdje se dodaje da se govori u Srbiji i Bosni po varošima.* Đok pokupim na kitu svatove i porežem čeiz na djevojku. Nar. pjes. juk 99. A za ńima četvere kočije, . . . sve čeiza, djevojačkog ruha. 142. Mene s' davne čeiz sakupili: jedan kupi mati materina, drugi kupi mila mati moja, treće teta, materina seka: štono kupi materina majka, to ću tvome babu darovati, štono kupi mila moja majka, to ću tvoju braću darovati; a što kupi moja mila teta, ono ćemo ja i ti derati. Nar. pjes. vuk. herc. 127. Đevojacki čejiz ponesite. Nar. pjes. petr. 2, 672.

ČÉJOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme* Od bijesne kuće Čejovića. Nar. pjes. vuk. 5, 139. Od viteške kuće Čejovića. 5, 235.

ČÉJREK, *m. vidi* čerek. Do gedi ne izplati svega duga do najmańega čejreka od pineza. F. Lastrić. svet. 99. mat. 5, 26. Čuje mu se bahat od alata, čuje mu se čejrek od saata. Nar. pjes. petr. 3, 175.

1. ČEK, *m. mjesto gdje se čeka kad se lovi. u*

jednoj pjesmi. De god oni hajku zametnuše, sve na čeku ńega ostaviše i sa nime pološe junake. Nar. pjes. petr. 2, 170.

2. ČÈK, *okrńen imperat.* čekaj. *vidi* čekati. Ček, poču od zgar majic donit. M. Držić 169. Ček' me, majko milena, dok prispije šenica. Nar. pjes. vuk. herc. 269. Ček, ček, dva sata. S. Ļubiša, prič. 17.

ČÈKÂČ, čekáča *m.* exspectans. *u naše vrijeme u jednoga pisca.* Čekač iz zasjede vikne. Osvet. J, 25.

ČÈKALAC, čèkaoca, *m.* exspectans. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈKALICA, *f.* mulier exspectans. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈKALO, *n.* crepitaculum. *Od kor.* skak, *skakati, ticati, bosti, udarati, od koga je i* čkati. *isporedi* čeketalo, čektalo, čéknuti, čákati, čakatalica, čakatalo, čaktalo, čaktati. — *a) u mlinu drvo koje iz koritašca pod protom istresa žito u kamen, jednako udarajući u kamen i od ńega odskaćući. isporedi* čektalo, čaktalo, čakatalica, čeketalo. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Ovaj je koš od dasaka i gore je vrlo širok a dole uzak. Odozdo je privezano ili namješteno kao malo korice, koje se u Jadru zove čanak, pa žito iz koša samo ide u čanak, a iz čanka ga čekalo izgoni u kamen. Vuk, rječ. 295b. Kad dijete ne može odmah (na vrijeme) da progovori, onda žene zakuhaju kolačić čekalom, pa mu dadu te izjede, da bi počelo onako brzo govoriti kao što čekalo odskače od kamena i zveči. Vuk, rječ. 821a. Govori kao čekalo. Nar. posl. vuk. 43. — *b) ‚obješena daska, u koju se udara kao u klepalo, n. p. da se kupe soldati na kakvo mjesto. u Vukovu rječniku, gdje se dodaje da se tako zove u Hrvatskoj.*

ČÈKANIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 87. *isporedi* Čekanovići.

ČÈKANOVIĆ, *m. ime muško, u naše vrijeme.* Rat 584. *isporedi* Čekanovići.

ČÈKANOVIĆI, Čèkanovîćâ, *m. pl. dva sela u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154. 159. *postańem može biti od imena muškoga* Čekan, *koje samo ne dolazi a moglo bi biti od* čekati. *isporedi* Čakanić.

ČÈKÂNSTVO, *n.* exspectatio, *čekańe. samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČÈKÁŃE, *n.* exspectatio. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikańinu, Belinu* (108a), *Bjelostijenčevu* (1, 531b), *Jambrešićevu* (1, 281a), *Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu. — može imati uza se gen., u kom se može izreći i ko čeka i što se čeka, a može biti i bez ńega.* Kako je dobrostiv *(bog)* v čekanju. Transit 63. Od straha i od čekanja kad će doći. N. Rańina 13. luc. 21, 26. Bez nijednoga čekanja činiti će. Zbor. 50b. Za mani je sve čekanje. M. Marulić 292. Tko se veseli za tude skončanje, bolje bi da plače sve kasno čekanje. D. Rańina 100b. Kralu i zakonoša naš, čekańe nárôdâ i spasiteļu ńih. M. Divković, bes. 11. Ufanje jest istinito čekanje došastoga blaženstva. M. Divković, nauk 15b. Da je on čekańe ńegovo. A. Vitaļić, ist. 118. Prisudńega dne čekańa. J. Kavańin 557. Zakon ne ište to čekańe. A. Kadčić, bogosl. 406. Potežaj se jedino ufańe i čekańe duša ļubeznivi. F. Lastrić, test. 151. U tebi je čekańe naših darova. J. Banovac, pred. 115. U čekańu smrti. J. Matović 275. Vjera je tvrdo čekańe onoga cenu se nadamo. Vuk, jevr. 11, 1. Hitaj momče, nije ti čekańa. S. Ļubiša, prip. 32.

ČÈKAONÎK, *m.* exspectans, *tko čeka. prošloga vijeka.* Čekaoniku svaki čas godište se čini. Poslov. dan. 12.

ČÈKATI, čèkam. *impf.* exspectare. *Od* XIII *vijeka, ali toga vijeka u spomeniku sačuvanu samo u poznijem prijepisu* (Mon. croat. 4), *pouzdano od svršetka* XIV *vijeka* (Spom. sr. 1, 24), *u rječnicima srijem: u Vrančićevu* (33. 71. 81), *u Mikańinu* (34b), *u Belinu* (108a), *u Bjelostijenčevu* (35a), *Jambrešićevu* (1, 281a), *u ostalijem u alfabetskom redu. — Kor.* kak, *od* ka, *od kojega je* čajati, *koje vidi. — U dvije pjesme prošloga vijeka nalazi se u* 3 *pl. praes. svršetak* -aju *sažet u* -u: čeku (Odmaka ne čeku. Nar. pjes. bog. 195. Novļani čeku. 204).

1. *prelazno. i subjekat i objekat može biti čeļade (ili što se kao čeļade misli), živińce, stvar tjelesna i umna. a) objekat u acc. ili mjesto acc. u gen. kao uz koji god drugi prelazni glagol. aa) subjekat čeļade ili što se kao čeļade misli, a objekat ili čeļade i što se kao čeļade misli ili što mu drago.* Dođi, jer te mnogo veselo čekamo. Spom. sr. 1, 24. Čekamo ihь sь velikomь ļubьvomь. 42. Ja ga hoću čekati. Mon. croat. 122. Gdo čeka drugu zapovid, ni poslušliv. Transit 50. Vi čekate veću plaću. Korizm. 42. Čekajući blaženo ufanje. N. Rańina 20b. Čekaše i on kraļestvo božje 106. Jesus velik dar i službe ne čeka. N. Naļeković I, 110. Da vidimo koju slavu na onomu svijetu čekaju. B. Gradić, djev. 162. Vrime čekajući i rok k momu srdačcu dojti. P. Zoranić 6. Taj zamjerni lijek od početka svijeta čekahu. A. Gučetić, roz. jez. 226. Tuj čekaše svak čas glase dobre. I. Gundulić 560. Što krzmate bez uzroka? ku čekate štetu priku? 569. Bog čeka vrijeme prigodno. M. Divković, nauk 90. Prihod Isukrsta spasiteļa čekahu. F. Glavinić, cvit. 81. Ne vaļa čekati najzadńega časa. L. Terzić 9. S tve dobrote bolećicam lijek i zdravļe čekajući. J. Kavańin 88. Čekaj me sutra u jutro. A. d. Bella, razgov. 12. Dobitak kojega kamatnik čeka. A. Kadčić, bogosl. 263. Ne čekavši odgovora istrže mač. M. Lekušić 53. Čekajuć vičńu osudu. J. Banovac, razg. 95. Koji s velikom žeļom čekahu odkupļeńe. F. Lastrić, od' 166. Čekaše samo smrt očinu. E. Pavić, ogled. 61. Svi jednako smrt čekamo. V. Došen 28. Čekam uskrsnuće mrtvijeh. J. Matović x. Žeļno bi čekali onu blaženu slavu. 110. Čekajući s ufańem stanovitim uskrsnuće. Grgur iz Vareša 106. Čekajte nas tute. A. Kačić, korab. 153. Je li dužna čekat Pavla dokle dojde na godine? M. Dobretić 516. Čeka prigodu. 216. Nek ne gubi vrimena i ne čeka najposlidńega časa. 490. Čekam uskrsnutje mrtvih. I. Velikanović, upuć. 2, 400. Ček'o me je doslek, čekat će me i u naprijeda. B. Cuceri 279. Čekaj za plaću vikovičnost. M. A. Reļković, sabr. 15. Zlo je iz susjedstva čekat' večeru. Poslov. dan. 159. Koga ti čekaš u gori kod ove vode studene? Nar. pjes. vuk. 1, 590. Čekajte me u belome dvoru. 2, 23. Čekaj mene pod žutom nerangom. 3, 104. Ona bana s vojske ne čekaše. 2, 171. Čekaj mene s hiļadu svatova. 2, 525. Čekaše ga još neđeļu dana. 3, 374. Čekaj mene do Đurđeva dana. 4. 3. Večerajte, mene ne čekajte. 1, 384. Udaji se, ti ne čekaj mene. 1, 446. Ako l' si se, svekre, prepanuo de je Maksim još tanko dijete, ńega čekah za devet godina, ńega čekah u babovu dvoru, i još bih ga za devet čekala u Žabļaku u vašemu gradu. 2, 554. Ja je čekam četiri godine, pa mi danas ode za drugoga. 3, 148. A Lazar se k ńemu zagonio, no ga Ture čekati ne smije. 4. 318. Niti hoćeš na drum da idemo da čekamo pomorce trgovce. 3, 11. Pořda nam

svijetlo oružje čekajući šićar u planini. 3, 314. Ali Vuče ne čeka podjele. 3, 405. Ti ne čekaj dana Dmitrovoga. 2, 580. Jesi li ti onaj što će doći, ili drugoga da čekamo? Vuk, mat. 11, 3. — *bb) subjekat životinje:* Koji su vi oseldani, te vas čekaju. Nar. pjes. vuk. 1, 14. Čekaj mene u sedlo, kulašu! 2, 148. — *cc) subjekat stvar tjelesna ili umna, radnja, stanje, a objekat što mu drago, najviše čeljade:* Ako jest ka trava, vrh zelja ka može, taj veći sud čeka. Š. Menčetić 13. U tude tko tiče, znaš što ga čeka. M. Držić 232. Tu me gotova večera čeka. 411. Zli teg zlu plaću čeka. Ljetop. dnkj. crnč. 36. Više sunca sred nebesa pristoje vas svijetlo čeka. I. Gundulić 61. Na galiji zlatoglavi jur poštenje biše steka', ko poglavni ljudi čeka, ki dostoje stat u slavi. D. Baraković, vil. 205. Put me čeka na daleče. 229. Veselje čeka vas večno. F. Glavinić, cvit 25. Koji bi promišljao što ga čeka. I. Grličić 258. Ali me čekaju drugi posli. A. d. Bella, razg. 151. Zlijeh čeka smrt neredna. I. Đordić, salt. 106. Uživaća čekaju pravednike. 468. Čeka nas drugi život. J. Banovac, pred. 95. Ove muke tebe čekaju. A. Kanižlić, utoč. 286. Pokarańe, koje čeka onog grišnika. M. Zoričić, osm. 35. Slavu onde nek uživa, koja čeka svakog živa. V. Došen 50. Strašne smrti, što ni čeka! 184. Znade što ga u paklu čeka. I. J. P. Lučić, razg. 103. Jer sa zime smrt puriče čeka. J. S. Reljković, kuć. 159. Jer te i kvar i krivica čeka. 208. Jednoga galija ne čeka. Poslov. dan. 39. A pšenica težatka ne čeka. Nar. pjes. vuk. 1, 169. Tako mi strašnoga suda koji me čeka! Nar. posl. vuk. 306. Teško kupusu iz sela smok čekajući! 315. — *b) objekat u gen., koji se govori kad se misli kakav god dio onoga što znači riječ koja u njemu stoji, prem da dolazi i onda kad se ne misli dio nego cijelo ili sve, koje se opet misli na neko vrijeme da se uživa ili da bude. subjekat može biti kao naprijed, a objekat samo stvar tjelesna ili umna, ne čeljade izrečeno riječju koja ima osobit acc. i gen. (kao što su riječi ženskoga roda). samo u naše vrijeme u nekim pjesmama nalazi se i čeljade kao objekat u gen., i to veoma rijetko, jamačno prema objektu koji nije čeljade.* Ki ondi čekaše teh listi. Mon. croat. 4. Mi togaj dne čekamo, kdi zapovèsto da pošljemo. Spom. sr. 1, 59. Čekaju od boga osvete. Transit 237. Za to ti ja ne dam sada, da čekaj vrimena. Naručn. 33b. Čekajući tvoje slave. Zbor. 81b. Ki čekahu pruta. M. Marulić 62. Ni bih bil utruđen skončanja čekaje. Š. Menčetić 129. Dubrovnika slava od tebe taj čeka. N. Nalješkvić 1, 352 *(riječi su Jana Vidalija Krkranina).* Česa čekate? B. Gradić, djev. 116. Mi čekamo slave božje. M. Divković, nauk 70b. Razuman ljekar čeka vremena. 89b. S velikijem veseljem čekahu ovoga prisvetoga i prislavnoga porođenja. M. Divković, bes. 70. Čekajući od vas pomoći. J. Banovac, pripov. 44. Opaki grišniče, koji no si pun griha, i š njima čekaš najzadnega časa tvoga skončańa. J. Banovac, razg. 93. Tako čekali bismo odkupljeńa. F. Lastrić, test. 44. Čekajući uskrsnuća sina svoga. 204. Kako no običaju činiti sluge čekajući došastja svoga gospodara. F. Lastrić, od' 298. Čekajući sunašca. A. Kanižlić, fran. 3. Iz raja živinskoga raja čeka nebeskoga. V. Došen 201. Od koga će pomoći čekati? D. Obradović, bas. 16. Sad još čeka gvozdene zubače. J. S. Reljković, kuć. 211. Ako si vran, mrcine čekaj. Poslov. dan. 4. Svekrovi ti redom sjede, dara čekaju. Nar. pjes. vuk. 1, 61. Čeka kao ozebao sunca. Nar. posl. vuk. 345. Teško loncu iz sela začine čekajući. 315. Teško Marku u zlu dobra čekajući. 315. Koji i sam carstva božijega čekaše. Vuk, mar. 15, 43. Govoraše za njega svima koji čekahu spaseńa. Vuk, luk. 2, 38. *u nekim pjesmama objekat i čeljade:* Čeka Marko svog brata Andrije. Nar. pjes. juk. 48. Čekat ćemo svatskog starešine. 320. — *c) od koga treba da dođe ono što se čeka, može se izreći u gen. s prijedl.* od. *ostalo kao naprijed.* Čekaju od boga osvete. Transit 237. Od tebe čekamo dobar svit. M. Držić 430. Ere će čekati od kupca platu šes mjeseca. B. Kašić, zrc. 77. Dobra, koja od boga čekamo. I. Grličić 20. Čekajući od vas pomoći. J. Banovac, prip. 44. I plod truda od boga čekati. M. A. Reljković, sat. 125. Što čeka od nas? D. Mattei 333. Od koga će pomoći čekati? D. Obradović, bas. 16. Svu koliku pomoć svoju od njega čeka. B. Leaković, gov. 187. — *d) radnja koju treba da vrši ili u kojoj treba da ima dijela onaj koji se čeka, te se toga radi i čeka, može biti izrečena u acc. s prijedl.* na. Grješna čovjeka na pokoru čekaš. N. Dimitrović 41. Vlaho nas tamo čeka na večeru. 43. Nas grešnike čekaš na pokoru. A. Gučetić, roz. jez. 208. Da me je čekal toliko vrime na pokoru. L. Terzić 69. Čeka te na pokajańe. J. Banovac, prip. 59. Promotrite pomljivu žensku glavu, koja čeka na čast u svoju kuću kakve god velike ljude ili poštene prijatelje. F. Lastrić, ned. 89. — *e) za rečenicu, u kojoj je izrečen objekat kao naprijed, može biti privezana riječju* da *druga, kojom se izriče radnja koju treba da vrši onaj koji se čeka:* Čekamo cara izь Bnetakь da mine u Carigradь. Spom. sr. 1, 47. Čekaju te dva đevera, da ih daruješ. Nar. pjes. vuk. 1, 72. — *f) part. praet. pass. kao predikat onome što bi bilo objekat:* Da nam prije svane dan blagi, dan svečani, i žuđen i čekan u ovoj svoj strani. I. Gundulić 125. Neka toliko dugo čekanu slavu dostignem. B. Kašić, per. 51. Što je čekan tako dugo. V. Došen 58. Nego će u vrime svoje plod čekani doniti. B. Leaković, gov. 63. Da b' od sebe plod čekani dali. J. S. Reljković, kuć. 41.

2. *neprelazno. u ostalom kao naprijed. a) bez i čega što bi kako god bilo mjesto objekta:* Terь je obojim mnogo usilьno toliko vrěme dьgo čekaje. Spom. sr. 1, 92. Ima ova strana čekati do mraka. Stat. poj. ark. 5, 279. Ne tij veće čekati, poteži se prijati me. Transit 100. Bolje je čekati dokle se očisti. Naručn. 20b. Čekaj ošće dvi leti. Korizm. 104. Čekajte ovdje. N. Rańina 117. Čekajte tuj, dokle se zavratim k vam. 44. Čekaj, čekaj, Sokolice! da imaš krila od sokola, ne uteče me desnice. I. Gundulić 347. Svak se u tebe ufa, uzda i od tebe čeka, o gospodine bože! M. Divković, nauk 89b. Ako ima koje zlameńe da će opametnit, valja čekati. A. Bačić 291. Ni kada čekati. 11. Bonaćić 104. Čekajući dokle nam se oštro zapovidi. P. Filipović, ist. 13. Čekajući dokle bude volja njegova. L. Vladmirović, slavod. 60. Kasna smrti! što veće čekaš? što ne dođeš? Besjede kr. 140. Pravda čeka tako dugo, dok se ne zna prava cina. V. Došen 65. Al' čekajte, siromasi! to su od vas ludi glasi. 78. Al' čekaj der, žalero mudri! u veliku ti stvar udri. 183. Čekaj ti! skuvaću ja tebi poparu. D. Obradović, bas. 304. Čekaj, počekaj! B. Cuceri 49. Svakoga draga na penjgeru stajaše, moja draga na vratima čekaše. Nar. pjes. vuk. 1, 343. Čekaj do jeseni. 1, 389. Nije rašta, brate, čekat' duje. 3, 320. Ode Turčin u polje široko, osta Vuče čekat' na mejdanu. 3, 382. Ne ktede se s puta ukloniti, ni s' Turčinu tede pokoriti, već junacki čeka na mejdanu. 3, 398. No hajduci među sobom govore: ‚Milutine, naša harambašo! ili nas je sreća ostavila, te su Turci prije proodili; il' pravoga ne zgodismo puta; odimo se vraćat' na tragove.' Tada reče Babić

Milutine: braćo moja, ljubimna družino! da čekamo dokle noćca dode. 4, 386. Teško je čekati, a svi će atovi protrčati. Nar. posl. vuk. 314. — *b) radńa do koje se čeka izrečena u rečenici privezanoj riječju* dokle, dok, *kao naprijed u ńekim primjerima, može u jedno biti i radńa koja se čeka ili događaj koji se čeka:* Teško čekaš dok se to izvrši. F. Lastrić, test. 104. Nego čeka dok mlogo nakupi. M. A. Reljković, sat. 138. Jedva čeka dok mu noćca dode. Nar. pjes. vuk. 1, 382. Još je za se nijesam vjenčao; sve sam ćek'o dok pogine Marko; a sad ćeš me ti vjenčati s ńome. 2, 371. Ćeka Nuko dok svatovi dodu, pa da ide dovesti dovojku. 3, 234. — *c) u rečenici privezanoj riječju* kad *može se izreći radńa kojoj se vrijeme čeka ili događaj kojemu se vrijeme čeka:* Gledaju na ńega i na cesara čekajući kad će srčbu prolit na Jurja. F. Radman 12. Jer predamo od jutra do noći čekajući kad će Turci doći. A. Kačić, razgov. 296. Jedva čeka kad će noćca doći. Nar. pjes. vuk. 2, 335. — *d) u rečenici privezanoj riječju* što *može biti izrečena radńa ili događaj što se čeka:* Čekah sa uľanjem ča će se zgoditi. Transit 213. Kako mu se vas zapad klańa čekajući od ńega što će zapovidati. A. Kanižlić, kam. 249. Gleda strižić mali i što će bit čeka. A. Kanižlić. rož. 6. *e) u rečenici privezanoj riječju* da *može se izreći radńa ili događaj što se čeka:* Čekaju da sini učine. Korizm. 18b. Ne čekam drugo od ńega *(blaga)* neg da me tko godi pri ńem zakolje. M. Držić 195. Potribito je, da se i ono *(dijete)* od sebe pomaže koliko more, ne da čeka da mu mati čini onako kako no kad je bilo u bešici. F. Lastrić, ned. 379. Teško čeka da se š ńime sastane. A. Kanižlić, bogoljub. 27. Čeka vas dvor sveti da se strašni bog osveti. V. Došen 143. Čekaš od mene da ti ih kažem. A. Kalić 197. Jedva čekam da se skine b'jeda. Nar. pjes. vuk. 4, 140. Ne čekajući da mu iguman kaže za što će ići. Vuk, posl. 240. — *f) radńa koja se čeka nalazi se u pisaca izrečena i infinitivom, kad je isti subjekat i infinitiv i glagolu* čekati: Čekajući opitati ono ča to biše. Transit 137. Čekajući obrnuti se na konac. Korizm. 38. Čeka gledat' od ńe ruke čudna djela i velika. I. Gundulić 349. Od koga slavu nebesku čekamo prijeti. F. Glavinić, svitl. 108. Teško sam čekala viditi. A. T. Knezović 17. Ja znam da ti jedva čekaš znati. M. A. Reljković, sat. 4. — *g) u instr. s prijedl.* s *može se izreći radńa koja se ne radi nego se odgada dokle se čeka ńešto, što može biti i samo vrijeme:* Jer je čeka' s misom do podne. A. Kadčić, bogosl. 71. — *h) u acc. s prijedl.* za *može biti izrečeno čega se čekańe tiče, kao da bi se reklo: što se toga tiče.* Za imenje Lipovac i Orihovac ońemo čekati dokli oni grad Skrad odkupe. Mon. croat. 282. — *i) u ńekih pisaca prošloga vijeka nalazi se mjesto objekta acc. s prijedl.* na *po ńemačkom jeziku:* Ubojnik . . . čeka na osvetu. J. Kavańin 256. Koji linac na to čeka. V. Došen 267. Koji ste dugo čekali na poklisare. A. Kanižlić, kam. 297. Od kad ja čekam na tebe! M. A. Reljković, sabr. 20.

3. *sa* se. *a) pasivno: aa) sa subjektom:* I parci još neka na pravdi govore što se pravdi čeka, ka se krit' ne more. M. Vetranić 2, 379. Poklisar carski čeka u osvjet se bijela jutra. I. Gundulić 416. Čeka se veliko zlo. Mikalja 34b. Za cvijetom plod čeka se. J. Kavańin 475. U stvarma, od kojih se u napridak plod čeka. A. Bačić 114. Biše došlo vrime, koje se odavna želilo i čekalo. J. Banovac, pripov. 93. Uzdignut na onu slavu, od koje se čeka svaka naša čestitost. J. Banovac, razg. 123. Budući došao dan od prvoga ńe poroda, kada se čekaše od kralja i svega kralјestva ditešce gizdavo, materi i ocu prilično. F. Lastrić, ned. 260. Svila, biser, srebro, zlato . . . nije spalo jošter na to da se š ńime štokud hoda, dok se s lažma kako proda; dal' se s mirom kupac čeka. V. Došen 40. Koji se čekaše da dojde na ovi svit. B. Leaković, gov. 252. Došavši u crkvu gdi se je čekala od andela i od ljudi. A. Tomiković 27. — *bb) bez subjekta:* Čekaše se da ga veće nada svimi car na prvo mjesto uznese. I. Gundulić 326. Ne čeka se ni jednoga odvraćeńa od onoga komu se podiljuje A. d. Kosta, zak. 2, 137. Ne čeka se dokle plamen udari. M. Dobretić 159. — *b) refleksivno, kao držati sebe u čekańu, stajati u čekańu, a po tom kao* čekati *bez objekta (naprijed pod* 2). Ha, čekaj se, eto na te vojska. Pjev. crn. 70. Čekajte se gradske buljubaše! evo vama Savić na torine, sa Savićem pet stotin' Pipera. Ogled. sr. 236. Ako nema tamo utečišta, ni ovamo nema povratišta; no se čekaj, turski efendija; sve sam misli na jednu skupio. 493.

ĆEKERAC, Čekerca, *m. ńeko mjesto pod vinogradima i ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom. bez sumńe od turske riječi. isporedi* Čekerlije. Vinograd u Čekercu. Sr. Nov. 1867. 337. 1869. 271. 1873. 43. Ńiva u Čekercu. 1875. 756.

ČEKERLIJE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom kod Bišća.* Statist. 47. *na karti jednoj* „Čekrlja", *na drugoj popravljenoj* „Čekrlije". *kako je upravo, ne zna se. isporedi* Čekerac.

ČEKĚTALO, *n. vidi* čekalo *pod a. u naše vrijeme.* Čeketalo na kamenu u vodenici. Nar. zag. nov. 272. *Postańa kojega je i* čekalo, *od koga se u postańu razlikuje samo kao* klepetati *od* klepati. *isporedi* čektalo.

ČĚKIĆ, *m. tur.* čekić, malleus, *čakanac. od* XVII *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu i Vukovu. isporedi* čekić. — *akcenat se mijeńa u gen. pl.:* čěkīćā. — *a) u pravom smislu:* Na način čekića oštroga. P Posilović, nasl. 104b. Kada čekić udara kamen. M. Radnić 221. Nikakova sičiva ni čekića ne ču se glas. S. Margitić, fala 30. Ako čekića ne uzmeš, ne ćeš ništa skovati. 216. Uzeo si iz nova čekiće i čavle, da ga propińeš. J. Banovac, razg. 156. Čekići klince udarajući . . . ruke mu i noge prikovaše. F. Lastrić, test. 116. Čekić ne more više gvozdja raspleskati nego oće kovač. F. Lastrić, ned. 214. Istina je da je zao običaj jaki singir, al' nije taki da se ne bi mogao vas satrti čekićima ljubavi. 72. Ponese čekić u ģepu. D. Obradović, bas. 281. Gradu gradi silan Adaj paša na Nikšiću grada bijeloga, . . . kucalo mu stotina čekića. Pjev. crn. 37. Tu su kovali i oni koji čekića pre nigda u rukama nisu videli. Vuk, grada 86. — *b) mjesto gdje Mali Pek utječe u Veliki u Srbiji.* M. D. Milićević, srb. 942. 1246.

ČĚKIČOVATI, čekičujēm, *impf.* malleo tundere, *čekićem kovati. u naše vrijeme u jednoj pjesmi. isporedi* čekićovati. Za pas metnu dvije puške male, ni kovane ni čekičovane. Pjev. crn. 196.

1. ČĚKIĆ, *m. vidi* čekič. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu (griješkom* čečić 464b), *Stulićevu i Vukovu.* Kano čelik, koji što se većma s čekići tuče, to tvrdi biva. E. Pavić, ogled. 106. Kulu gradi Nuko Novljanine . . . u širinu od trista tabana, u visinu od devet tavana; od Soluna pet stotin' čekića, tri stotine đece argatara. Nar. pjes. vuk. 3, 227. Da si Nuko kulu načinio . . . kucalo ti pet stotin' čekića. 3, 231.

2. ČĚKIĆ, *m. prezime. od imena* Čeka, *koje*

samo ne dolazi, a bilo bi hyp. od Čedomir. Znatniji bezi u Bosni jesu: Bosnić, Čekić. Zemlop. bos. 142. Jezdimir Čekić. Sem. srb. 1881. 351.

ČÈKIĆOVATI, čèkićujēm, *impf. vidi* čekičovati. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Na dolamu troje toke sjajne, ni su vite ni čekićovane. Nar. pjes. petr. 2, 486.

ČÈKIŃA, *f.* seta. *isporedi* četina, *od koje je i postala promijenivši* t *na* k *i* n *na* ń. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu. Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čèkīńâ, *a samo je i zadnji slog dug u gen. i instr. sing.:* čèkīńē, čèkīńōm. Naliči na čvrste dlake, ovo su čekińe. J. Pančić. ptic. 5. Čekińe su podebļe, kruće dlake. K. Crnogorac. bot. 18.

ČÈKIŃÂŃE, *n.* rixa. *isporedi* čekińati se. *u Lici.* To je bilo vražje čekińańo. J. Bogdanović.

ČÈKIŃÂR, *m.* setiger. *u jednoga pisca našega vremena.* Čekińari, setigera. J. Pančić, zool. 183.

ČÈKIŃAST, *adj.* setaceus. *u naše vrijeme u pisaca.* Stablo čekińasto. J. Pančić, flor. biogr.[2] 8. List čekińast 16. Balavac čekińasti. J. Šloser, kor. 310.

ČÈKIŃATI SE, čèkińam se, *impf.* rixari, *svađajući se biti se s kim. u naše vrijeme u Lici. postańem će biti od* čekińa, *po tome kao čupati se, kao da bi čekińe čupao jedan s drugoga.* U vijek se čekińaju. J. Bogdanović.

ČÈKIŃAV, *adj.* hispidus. *u naše vrijeme u pisaca.* Stablo čekińavo. J. Pančić, flor. biogr.[2] 10. Gubavac čekińavi. J. Šloser, kor. 506.

ČÈKIŃÂVKA, *f.* torilis Adns. J. Šloser-Vukot., flor. 491.

ČÈKIŃICA, *f. dem.* čekińa. Imaju na kraju trbuha čekińice. K. Crnogorac. zool. 129.

ČÈKLAS, *m. vidi* čaklas. *u Srbiji oko Niša.* S. I. Pelivanović.

ČÈKĻÁNITI, čèkļanīm, *impf.* potare, *‚veseliti se pijući'. u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* čehati *pod* 2, *od čega će biti postalo.*

ČÈKĻÛN, čèkļūna, *m. a)* ansa januae, *kuka na vratima. — b)* uncus, *kuka u kļuća, kojim se sijeno čupa, i u obramnice na kraju ona kuka ili zarezotina koja čuva da se ne smakne povraz. — u oba značenja samo u Vukova rječniku s dodatkom da se u prvom značenju govori u Baranji a u drugom u Srijemu. — postańem u oba značenja od mađ.* csegely, *klin.*

ČÈKME, *f. pl. neke toke što se nose u Hercegovini. samo u Vukova rječniku. biće od tur.* cekmen, *neka gorńa haļina.*

ČÈKMÉĠE, čekmèġeta, *n.* forulus, *škrabija, fioka. od tur.* çekmeğe *(istoga značenja). samo u Vukova rječniku.*

ČÈKMEK-ĆÚPRIJA, *f.* pons, qui tolli et demitti potest, *most koji se spušta i diže. od tur.* çekmek, *vući, i* ćuprija, *most. u pjesmi i iz ne u Vukova rječnika.* Brže trči gradu Biogradu, . . . Kad je bio na čekmek-ćupriju, nagna vranca da preko ńe pređe. Nar. pjes. vuk. 2, 629.

ČÈKMĪN, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. Nov. 1879. 175.

1. ČÈKNUTI, čèknēm, *pf.* exspectare parumper, *malo počekati. u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukova.* Vrńte zdravo kúigonošu amo, pa čeknite da se ogledamo. Osvet. 2. 115. Nije loše da mrva čeknemo, da vidimo kud će udrit Turci. 3, 68.

2. ČÉKNUTI, čèknēm, *pf.* vellicare, fodicare, *uštinuti. samo u Stulićevu rječniku. od korijena od kojega je* čekalo. *ali riječ nije pouzdana.*

ČÈKRČIĆI, Čèkrčīća, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist 23. *isporedi* čekrk.

ČÈKRK, *m. tur.* çıkrık, *kolo, točak,* rota. *od* XVII *vijeka, između riječnika u Belinu* (tornus) *i u Vukovu* (rhombus, artemon, trochlea). *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čèkŕkā. — *a) kolo u opće za kakav god posao, koje se obrće oko svoje osovine.* Kako no čekrk ali kolo lasno se vrti i obrće, onako ti ovi svijet lasno se vrti, obrće, privrće i nigda mirno ne stoji. M. Divković, bes. 306. Stavļena na kola i čekrke od britava. S. Margitić, fala 103. — *b) kojim se što diže ili vuče u visinu ili spušta. isporedi* vitao. Ako čekarku od bunara, kada se tegli koła, . . . oslabiš ruku i pustiš ga doli. uļiļe okreno natrag. M. Radnić 515. Tvoga slugu da priklopi sil' ‚čekarak' tvrde stine vjekovnoga od bunara J. Kavańin 463. S jednim užem ali ti čekrkom dignu i iznesu stvari teške na visinu. S. Margitić, fala 157. Vodu izvlače na čekrk. D. Obradović, bas. 382. Pusti ńemu na čekrk uzicu, na uzici kuke od čelika, izvuče ga do pola tavnice. Nar. pjes. vuk. 3, 112. — *c) kojim se pređa suče na cijevi, letńak. u Vukovu rječniku.* Sa zlatnom predom i čekrkom. Nar. prip. vuk. 73. — *d) na što se nasadi što tako da se oko ńega kao oko osovine obrće:* Devet pera, dvan'est celenaka a trin'esto noja tice krilo, pa se krilo na čekrk okreće. Nar. pjes. vuk. 3, 156. Na barjaku srebrna čelenka od dvadeset i četiri stuba, na čekrk se za barjakom vije. 3, 424. *u tom smislu nalazi se pred čelenkom ne mijeńajući se po oblicima kao složen s ńom turskim načinom mjesto adjektiva. isporedi* čekrkli. Samur-kalpak i čekrk-čelenku. Nar. pjes. vuk. 2, 227. — *e) drvo nad vatrom o koje se rješaju sudi i koje se može vrtjeti i lijevo i desno. u Dalmaciji.* J. Grupković. — *f) ‚kada dvojica dođu do vode ili do potoka, da se obojica ne izuvaju, reče jedan: ti se ne izuvaj, prenijeću te; te ovaj uzjaše mu na leđa, uhvati mu se rukama oko vrata, noge digne u vis natrag ili mu ih onaj koji ga prenosi uzme pod svoje ruke, te ga tako prenese. to se zove u Lici:* uzeo me na čekrk i preno'. J. Bogdanović. — *g) o čeļadetu koje se kroz iduci, reče se:* Ide na čekrk. Nar. posl. vuk. 96.

ČÈKRKÀR, *m.* tornator. *isporedi* strugar. *samo u Belinu rječniku* (736ª).

ČÈKRKLI, *što se na čekrk obrće. turski adjektiv, te se ne mijeńa po oblicima:* Zlatno perje, čekrkli čelenku. Nar. pjes. vuk. 2, 517. Na glavi mu čekrkli čelenka. 3, 356. Za kapom mu sedam čelenaka, tri su rakli, četiri čekrkli. Pjev. crn. 206. — ‚čekrkli pojas', *koji se steže na male čekrke:* Jedno srce, tri čekrkli pasa. Pjev. crn. 261.

ČÈKRKLIJA, *f. preslica na čekrk. samo u Vukovu rječniku.*

ČÈKRĻATI, čèkrļâm, *impf. brbļati, govoriti kojeśta i razgovarajući se i pijući zabarļati se. u naše vrijeme u Dalmaciji* M. Pavlinović. *postańem od* čegrļati, *promijenivši g na* k.

ČÈKRT, *m. tur.* çygyrtma, *svirala. u jednoj pjesmi.* Daše ńemu od zlata jabuku, u jabuci svirke i borije, one svire kako u junaka, e na čekrt bjehu načińene. Pjev. crn. 217. *mjesto* ‚bjehu načińene' *može biti da bi trebalo:* bješe načińena.

ČÈKTALO, *n. vidi* čekalo *pod a. u naše vrijeme, samo u Vukova rječniku. isporedi* čeketalo, *s kojim je jednoga postańa razlikujući se od ńega u postańu samo kao* zveketati *od* zveketati.

1. ČÈLA, *f. vidi* pčela.

2. ČĚLA, *f. vidi* cela. xvi *vijeka, naštampano u naše vrijeme.* č *nije sa svijem pouzdano.* Postavišo mu žensku svitu u čelu na postelju, neka se reče da mu je žena u čeli. Starine 1, 229.

3. ČELA. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom blizu Prijedora.* Statist. 51. *je li ženskoga roda ili srednjega u množini, ne zna se za sada, ni č nije pouzdano.*

ČĚLAST, *adj. a) u koga je veliko čelo. samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čelastnik. *oboje će biti načińeno za rječnik prema tal.* fronto. — *b) u jednoga pisca prošloga vijeka može biti zlo naštampano u naše vrijeme mjesto* cjelast, *koje istina ne dolazi, ali bi bilo kao* cjelat *u istoga pisca.* Na bilježke razdijeljena *(Hrvatska)* bijaše bánâ i zupánâ; sad ‚čelasta' učińena brazgotine davnih rana kaže. J. Kavańin 282.

1. ČĚLAT, *adj. u koga je veliko čelo. samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čelatnik. *oboje nepouzdano. isporedi* čelast.

2. ČĚLÂT, čelâta, *m. vidi kod* ćelat.

ČELATA, *f.* galea. *od tal.* celata. *isporedi* čalada. xvi *vijeka.* Pade mu s ruke kapa i mač i brokujer i čelata. N. Nalješković 1, 288. Čelatu na glavu. M. Držić 46.

ČELATO, *u pjesmi u kojoj se pjeva kako govori Turčin mjesto* čelo. Da ti vidim čelato, da ti nižem dukato. Nar. pjes. vuk. herc. 294.

ČELATOV, *vidi kod* Čehatov.

ČĚLCE, *n. vidi* čeoce.

ČELE, *selo u Bosni u okrugu bihaćkom blizu Sanskoga Mosta.* Statist. 55. 136. *na prvom mjestu* Čele, *na drugom* Čele. *kako je upravo, ne zna se. ni rod se ne zna.*

ČELĖBI, *tur.* čelebi, *gospodin. dolazi pred drugim riječima mjesto adj. bez promjene po padežima značeći* gospodski. A od moga čelebifesića. Nar. pjes. petr. 1, 164. Pošetao Pavle kujunģija, po Mostaru čelebi-pazaru. Pjev. crn. 286. — *mjesto* Rogatica *u Bosni zovu Turci* Čelebipazar. Zemljop. bos. 69. — *s ńekim riječima dolazi u imenima bilja:* Čelebi (‚celebij') nos, antirrhium L. B. Šulek, im. 49. *može biti zlo zapisano mjesto* čelebin nos. Čelebi-perčin, *vidi* čelebin perčin *kod* čelebin. K. Crnogorac, bot. 82.

ČELĖBĬĆ, *m. a) prezime, po ocu koga su zvali* čelebija. î *sažeto* iji, *mjesto čega ńeki pišu* ij. Prodaše me begu Čelebijću. Nar. pjes. vuk. 3, 462. Jovan Čelebić. Šem. prav. 1878. 52. Boja Čelebić. Rat. 356. — *b) ime selima: aa) selo u Bosni u okrugu travničkom:* Čelebić. Zemljop. bos. 30. Schem. bos. 1864. 69. Statist. 70. Kada dođe selu Čelebijću. Nar. pjes. vuk. 3, 410. — *bb) u Hercegovini u okrugu mostarskom dva sela:* Gorńi *i* Dońi Čelebić. Statist. 116. *pišu i u pl. jamačno pravije* Čelebići. Schem. herc. 1873. 174.

ČELĖBĬĆĬ, *m. pl. vidi kod* Čelebić.

ČELĖBIJA, *m. gospodin, osobito mlad, gospodičić. od* čelebi, *koje vidi. isporedi* čalapija. S ovom *(sabljom)* Cose Čelebija kraja Šišmana... s vojskom razbi. I. Gundulić 566. Svi se Turci vodice napiše, ali ne kti čelebija Mujo. A. Kačić, razgov. 147. Nije 'vaki čelebija za te. Nar. pjes. vuk. 1, 532. Kad to začu čelebija Mujo. 1, 563. Koje j' ovdje Alil čelebija? 1, 615. O delijo, Omer-čelebija! 3. 297. Kupi svate, čelebija Petro. 1, 4. A poskoči čelebija Grujo. 3, 18. Terzije su čelebije, l'jepo ode, l'jepo nose. Nar. pjes. petr. 1, 170. Čelebiji nije more ni do koljena. Nar. posl. vuk. 346.

ČELEBĬJÂŃE, *n. kićenje. isporedi* čelebijati se. *samo u Vukovu rječniku.*

ČELEBĬJATI SE, čelebijâm se, *impf. kititi se. samo u Vukovu rječniku sa značenjem koje je stavljeno. jamačno se govori samo o muškom čeljadetu. isporedi* čelebija, *od koga je i postalo.*

ČELĖBIJIN, *adj. što pripada čelebiji.* iji *se može sažeti u* î, *te glasi i* čelebîn. Čelebin perčin. delphinium Ajacis L. G. Lazić 138. delphinium orientale Gay. J. Pančić, flor. biogr.[2] 462. Čelebijin perčin. Vuk, rječ. 821[b].

ČELĖBÎN, *adj. vidi* čelebijin.

ČELĖBÎNCI, Čelèbînâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 50.

ČELĖBI-PÀZÂR, Čelèbi-Pazára, *m. vidi kod* čelebi.

ČĚLĚNKA, *f.* ornamentum triumphale, *nakit za junaštvo. Od tur.* čelenk, *nakit za junaštvo koji se nosi za kalpakom. Od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu* (schmuckfeder von silber als soldaten-auszeichnung für erschlagene feindesköpfe). *Akc. se mijeńa u gen. pl.:* čělenâkâ, *a samo je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing.:* čělênkê, čělênkôm. — *Pogrješka će biti na jednom mjestu sa ń mjesto* n (Za ńn radi sedam čeleńaka. Nar. pjes. juk. 167). — *a) u pravom smislu nakit za junaštvo: aa) nosi se za kalpakom:* Čelenka, kojom je nakitio oholu glavu svoju. A. Kanižlić, kam. 161. Na glavi mu kalpak i čelenka. Nar. pjes. vuk. 1, 373. Za kalpakom od srebra čelenka, o ńoj zlatni trista trepetlika, svaka vaja dva dukata zlatna, u čelenki dva kamena draga. 2, 483. Lasno zeta poznavati bješe po ńegovu perju i čelenci. 2, 548. I dade mu od zlata čelenku. 3, 22. Baš čelenka od dvanaest pera, svako pero po od litru zlata. 3, 356. I čelenka od četrest pera. 3, 432. A za ńima bradajage stare, što s' ne biju, ni nose oruže, no na ruke perjanice zlatne, gazijama da čelenke daju. Pjev. crn. 139. Onome ubijenome osiječe glavu i odnese Turcima, te mu dadu čelenku i buruntiju da može oružje nositi svuda. Vuk, živ. 270. *može ih biti i više za jednijem kalpakom:* Skide s glave samur i čelenke. 2, 200. A na glavu kalpak i čelenke, jedan kalpak devet čelenaka. 3, 6. Oko glave pera i čelenke, devet pera, dvan'est čelenaka i trinesto noja tice krilo. 3, 155. Jedan kalpak, sedam čelenaka. 3, 350. *može biti i na čekrk (vidi kod* čekrk): Samur-kalpak i čekrk-čelenku. 2, 227. — *bb) nosi se i na barjaku:* Na barjaku srebrna čelenka od dvadeset i četiri stuba, na čekrk se za barjakom vije; na čelenki trista trepetlika: kad s' obrne na čekrk čelenka, stoji jeka trista trepetlika. 3, 424. — *b) znak koji se nosi za hrabrost u duhovnoj borbi, a nosi se i u rukama. u jednoga pisca prošloga vijeka.* Svi pod krunama vičńe slave, obučeni odićom gizdavom bijelom, noseći čelenke u rukam svojim za zlameńe odkupljeńa i oslobođeńa. F. Lastrić, test. 226. Vidićete ju *(bogorodicu)* prijaku slavodobitnicu svrhu stare zmije ... O koliko su lipi koračaji tvoji! .. stavnost tvoja se prilikuje palmi ili ti čelenki. Ma za što ju prilikuje čelenki svu koliku? Za što bo je ova, kako svi znadete, zlameńe od junaštva i od pridobitja. F. Lastrić, test. 348. Crkva pravovirnim svojim daje grane blagosovljene, kako no ti nike čelenke duhovne. F. Lastrić, od' 209. Najposli s čelenkom od mučeništva biše dostojni uživati plaću vičńu. 147. — *c) natpis nad dućanom u Hrvatskoj.* F. Hefele. *isporedi* cimer. — *d) ime koje po običaju daje mlada ženskom čeljadetu u muževljoj rodbini. u Srbiji.* I. Pavlović.

ČELÈNKÂŠ, čelenkáša, *m. čovjek koji nosi čelenku. tako se zvao neki Turčin u bosanskom Podrinju blizu Srebrnice.* S. Novaković.

ČELETIN, *m. vidi* ǵeletin.

ČÉLÉVLJE, *n.* fastigium, frons, *zabat. u Banata. isporedi* čelo. *od čega je i postalo.* Kuće su obično čelevljem, rijetko dužinom, sokaku okrenute. Javor. 1880. 22.

ČĚLICA, *f. vidi* čělica. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* U jednu se vele tijesnu čelicu zatvori. B. Gradić, djev. 154.

ČĚLIČAN, čěličnа, *adj.* chalybeius, *od čelika. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (16[a]), *Stulićevu i Vukovu.* Udaraću čelične direke. Nar. pjes. vuk. 2, 204. Na avliji čeličnu kapiju. Nar. pjes. stojad. 1, 76. U tom sluge vranca osedlali, čeličnijem đemom zauzdali. 185.

ČĚLIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. 86. Glasnik 21. 327. Čělić. 22, 66.

ČĚLIK, *m. tur.* čelik, chalybs. *isporedi* nalo. bliznica, acal, acar, ocal, ocilo. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (16[a]), *Stulićevu i Vukovu.* — *a) u pravom smislu:* Za što je nožu mañak čelik, uzima brzo rđu. M. Radnić 389. Iz tavna kremena i studena čelika porađa se goruća vatra i sjajna. F. Lastrić, test. 279. Čelik što se većma tuče, to tvrdi biva. E. Pavić. ogled. 106. Ne mogući omekšati čelik. A. Kanižlić, uzr. 53. Drugi čelik vruć u vino trne. J. S. Kejković, kuć. 247. Da načinim nagak od čelika. Nar. pjes. vuk. 1, 484. Od čelika sablju pretopili. 2, 283. Osedla ga što se tvrđe može, pa zauzda đemom od čelika. 4, 324. Ako li ga sablja ne siječe, na ńemu su šipke od čelika. 3, 387. Na uzici kuke od čelika. 3, 122. Pred ostrotom vitoga čelika. P. Petrović, vijen. 34. — *b) ńeka zmija, koja se zove i šlepič. u Srbiji.* I. Pavlović. — *c) u priporiječi ime čovjeku:* Ja se zovem Baš-Čelik. Nar. prip vuk.[2] 195.

ČĚLĬKLI, *vidi* čeličan. *turski adjektiv, te se ne mijeńa po oblicima. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Udri ńega čelikli nagakom. Nar. pjes. vuk. 3, 387.

ČĚLIKOV, *adj. vidi* čeličan. *od prošloga vijeka.* Uspi čelikove vode. Z. Orfelin 360. Srce drveno, glava čelikova, noge gvozdene, krila prtena. *(odgonetłaj: barjak).* Nar. zag. nov. 5. Čelikove spone popucaše. P. Petrović, šćep. 24.

ČĚLIKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme. po ocu, kome je nadimak bio* čelik. Schem. diac. 1877. 66. Rat 345. Sem. srb. 1881. 351.

ČĚLIKOVO PŎLJE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. 109.

ČĚLIN, *adj. vidi* pčelin.

1. ČĚLINA, *f. augm.* čelo, magna frons. *samo u Stulićevu rječniku.*

2. ČĚLINA, *f. ime mjestima: a) u Hercegovini, sada u Crnoj Gori, potok do Grahova.* V. Ļešević. *na karti i selo* (‚Celina'). *u pjesmama kao da je oboje.* Od Čeline Todorović-Laza. Nar. pjes. vuk. 4, 439. *griješkom u Vukovu rječniku* (‚Čělin, planina', *čemu se za poterdu stavła pośledńi primjer. — b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru konjičkom.* Statist. 115. — *c) glavica u Lici kod sela Vrepca.* J. Bogdanović. — *d) čelika stijena u selu Zavrinama u Srbiji.* Ļ. V. Stojanović. — *Postańa neznana: teško će biti od* pčela (čela), *prije može biti od* čelo.

ČĚLINAC, Čělînca, *m. vidi* Pčelinac.

ČĚLÎNKA, *f. mala glavica na Otresu u Dalmaciji.* Vuk, rječ. 821[b].

ČELIŠ, *m. brežuljak kod Ržanoga u Bosni.* Javor. 1880. 1142.

ČELNI, *adj, vidi* čeoni.

ČELNICA, *f. vidi* čeonica.

ČELNIK, *m. vidi* čeonik.

ČĚLO, *n.* frons, extremitas. *od* XIII *ili od početka* XIV *vijeka* (Mon. serb. 61), *ali ne u svakom značeńu (o čemu vidi dalje), u rječnicima svijem: u Vrančićevu:* frons; *u Mikaljinu:* frons, rudens, funis, restis; *u Belinu:* frons (331[b]); estremità d'una cosa, summitas (170[a]); acies prima (332[a]); s koga čela, unde (542[b]); funis (334[a]), rudens 334[a]. 642[b]); *u Bjelostijenčevu:* frons; prima acies; confinii frons; *u Jambrešićevu:* frons; *u Voltigijinu:* stirn; *u Stulićevu:* frons; initium; do čela, ad finem; prima acies; funis, restis; *u Vukovu:* frons; gorńe čelo, triclinii pars; čelo glave, ad verticem; dvanaest sahata vremena; *u Daničićevu:* kraj u tjelesnom i umnom smislu. — *Akcenat se mijeńa u gen. pl., ali se za cijelo ne zna kako, jer se rijetko govori u tom padežu: po svoj prilici:* čȅlā. — *Kor.* skar, *skakati, isticati se, u vrhu biti, na kraju biti. po tome je čelo kao kraj, koji može biti gorńi i dońi, prednji i stražńi, u prenesenom smislu početak i svršetak.*

1. *na glavi od očiju gore što je bez kose, gdje kosa ne raste, u čeladeta, a u životińčeta dlakavo i obraslo dlakom. od čeladeta i životińčeta prenosi se na stvari, kad se u ńih što misli kao u čeladeta i životińčeta čelo. U tom značeńu dolazi istom od* XVI *vijeka. a) u čeladeta:* Ime otca ńih upisano na čelih. N. Rańina 24. apoc. 14, 1. Dokle zlamenujemo sluge boga našega na čelih ńih. 200. Veseli tve čelo. S. Menčetić 3. Pušta na čeli dva zlata pramena. 16. Kad vraskavo čelo nad oči napada. P. Hektorović 67. Višńi cvitkom od ružice resio ti vik čelo i zlate kosice. M. Držić 80. Mogu slobodno i s otvorenim čelom moje posle činit. 287. Sveder vedro čelo, srce mirno i veselo. S. Bobaljević 221. Tu ih kraj vidivši uz čelo ljubljaše. F. Lukarević 267. Razvedri tve čelo. M. Bunić 26. Čelo visoko i čisto. P. Zoranić 20. Ime otca ńegova upisano na čelih ńih. Bernardin 7. apoc. 14, 1. Reseć cvijetjem vedra čela. I. Gundulić 29. Jedovite zmije, kima mješte prama čelo rese. 66. Biocim od jaja čela se ńih lašte. 141. Pun slave i dike veće puta oči obrati, i u čelo sve viječnike oko sebe sta gledati. 455. Naoblači bistro čelo. 547. Pod čelo zamire do samih očiju. Đ. Barakoviċ, vil. 17. Kojijem bješe na čelijeh upisano ime Isusovo. M. Divković, bes. 109. Veselim primi čelom. F. Glavinić, posł. x. Koji čelo razvedriti ne će? A. Gergiceo, pril. 59. S čelom oznojenim. P. Posilović, nasl. 50. Čelih i ruk u ńih zdravi(h) i živote zamiraju. J. Kavańin 470. Kad razļutiš na ńih čelo. I. Đordić, salt. 276. Podloži svoje čelo zakonu Isukrstovu. I. Đordić, ben. 8. Protare ditešce po čelu. A. Kačić, bogosł. 122. Čelo misli gdi uzima? V. Došen 261. Tko lasno sve viruje, . . . čelo nosi za to šupļe. 132. I oblačno nose čelo. 26. Čelo mu se naoblači. 252. Na čelu mu od krune zlameńe. A. Kačić, razg. 87. I oko i čelo, sve ti bilo veselo! Nar. pjes. vuk. 1, 56. Pa znoj tare po čelu Mujovu. 1, 569. Dva je sina u čelo ļubila. 3, 530. Podigla kalpak sa čela. 1, 591. Samur-kalpak na čelo namače. 2, 222. Baš pod kalpak u čelo bijelo. 3, 93. Poznajem ti čelo kako ti je, i pod čelom oci obadvije. 2, 274. No je čelo grdno namrdio. 2, 538. Pogodi ga u čelo junačko. 2, 586. Dobru ga je bio zagledao baš u čelo među oba oka. 3, 389. Ńemu čelo na četvero puče, čelo puce, oči mu skočiše. 3, 93. Čelo gori, s carem se govori. 2, 432. Pukla mu koža na

čelu. *(kad se kome otvori pamet, da svašto može lasno naučiti).* Nar. posl. vuk. 266. Tako me u studeno čelo pride današńega dana ne ljubili! 300. — *b) u životińe:* Bješe joj *(junici)* na čelu jedna zvijezda bijela kako snijeg. M. Držić 417. Resećˊ cvijetkom na livadi krotkom stadu čela ruda. I. Gundulić 126. Dva bika ... zgibļu glave, ... tere jedan na drugoga s vitorozim čelom trči. 538. Kakva jaše vranca od megdana, onakoga u svijetu nema: na čelu mu jarko sunce sija. Nar. pjes. vuk 2, 455. Koń koji ima na čelu kao zvijezdu. Vuk, rječ. 204b. — *c) u čega što biva pa se jednači s čeļadetom, i u stvari tjelesne, kad se o ńezinu vrhu ili predńem kraju govori kao o čelu u čeļadeta i živińčeta: aa) u zore:* Bješe ... istekla zora mila s vijencem rusa oko čela. I. Gundulić 362. — *bb) u cvijeta:* Kad zori, ka ju *(ružu)* kripi, svoje čelo raztvorila, tada je rusom krvju lipi vas svoj obraz pomastila. A. Vitaļić, ostan 39. — *cc) u drveta i u paña vinova:* Kitni čedri tiču čelom u nebesa. Đ. Palmotić, christ. 80. Stabla redom posajena, kimi vjetric tiho stresa, da se ukažu ponižena i visoka sklone čela. J. Kavańin 480. Da se na jednomu paňu nikada više nego samo tri loze za plod ostave, i sve ostale loze moraju se baš na čelu paňa odrezati. I. Jablanci 208. — *dd) u gore:* Bor, ki kruni čelo od gore. J. Kavańin 8. Bjehu gore sńežno čelo promijenile u zelene kite. N. Marči 31. — *ee) u otara, gdje mu je natpis:* Vidje jedan otar, na čelu od koga štijahu se udjeļane u mramoru ove riječi: ignoto deo. B. Cuceri 23. — *ff) u knige list ili mjesto gdje joj je ime ili gdje se počińe:* Do godi sam način i složnost dila ovoga kakono ti plod rdavi priŕđavoga majstora razgledao, dotle sam se strašio zlamenovati čelo ńegovo ... prisvetim ... imenom tvojim. F. Lastrić, test. II. Nadpis ńegovoj knigi nepristojan uslobodi se ja osvojiti i kaono zadobitim plinom nakititi čelo knige moje. A. Kanižlić, kam. IX. — *gg) u kupusa u kaci složena što je u vrhu:* Kada stane zadisatˊ kiselo *(kupus u kaci)*, tad od dana ogoli mu čelo, pinu s ńega i vodu osnaži. J. S. Reļković, kuć. 107. — *d)* ‚čelom', *obrnuvši čelo komu, ne zaklańajući se;* ‚čelo čelom', *jedan drugom čelo obrnuvši:* Filonь sь vseju vojskoju čelomь prijahaše i u rěku udrišе. Alaksend. nov. 102. starin. 3, 293. Čelo čelom boj tepihu, šereg pišac i końikov. I. Zanotti, en. 2, 6. — *e)* ‚s čela', *što i sprijeda čeļadetu ili u prenesenom smislu čemu god.* S čela, spreda, a fronte. Bjelostijenac 38a. Kad je kalam jednako debel s deblom, tad se pole plosnice zaklise, a s čela kora uzduž cila ostaje, da se more s obe strane s korom debla sklopiti. J. S. Reļković, kuć. 145.

2. *kraj u stvari tjelesne, gorńi ili dońi, predńi ili stražńi, strana koja je poprijeko (ne uz duž). Od* XIII *ili od početka* XIV *vijeka (vidi prvi primjer). u naše vrijeme samo u ńekih stvari, kako će se vidjeti u primjerima. — a) u ńiva i drugih takih mjesta, u sela, u gradova, u država, u cijele zemļe, u svijeta, u naroda (kad se misli ńegova država):* U gorńe čelo Goračeva na putь, kako grede po srědě Goračeva u Ļubižńu. Mon. serb. 61. U gorьńe čelo kazneča stьpa. Glasnik II. 12, 49. U dolьńe čelo Slatine. 56. Otь Gradišta kako slazi u dolńe čelo podь careve gradi do luga. Glasnik 15, 283. U dolńe čelo Nenadine bare. 293. U čelo ńive Radojeve. Mon. serb. 199. Na gaj Kosamьčićь u čelo ńive. 199. Od pustińe i od poļa ter do mora ... budu čela vaša. N. Rańina 48b. 5moj. 11, 24. Hoće svit ... iz čela do čela vas ogńem pogorit. Š. Menčetić 290. Gdje bješe duga nad mnom se zgar svela, vrhu svega luga od čela do čela. M. Vetranić 2, 189. Sve riješe: hodˊmo mi *(u Jerusolim).* U čelo u prvo, marangun gdi staše, ter jedno tuj drvo u noći djeļaše, tere ga moliše da časom počinu. N. Naješković 1, 132. Moreš ... još grad obteći od čela do čela. II. Lucić 253. Leksandar svom vojskom oružnom njekada hodeći, iznaćˊ kraj i čelo od zemļe želeći. D. Rańina 98. I svako još svudi od zemļe jur čelo u sebi budˊ svudi prem sasma veselo. 148. Na prvomu čelu grada sreta ga Ivan. Đ. Palmotić, christ. 210. U gradovima, koji stoje s prva čela, i krajinama, za što imaju neprijatéļâ, pribivaoci jesu većma opazni. M. Radnić 388. Ki mir hotje postaviti tve države na čelima. I. Akvilini 101. Pridoh na najviše nebo, i nazrih božja grada čelo i mire. J. Kavańin 479. — *b) u čega što se može obaviti, u pojasa, traka, veriga:* Pojasь srebrьnь pozlaćenь sь obêma čelьma i dva deseti i dvě čupici po ńemь. Spom sr. 1, 18. Trakь svilanь sь čelmi zakovanêmi i rabotanêmi sь biseromь. 2, 74. Bješe ... zakovo sam sebi cijev od noge na jedno čelo verige. I. Đordić, ben. 153. — *c) u ļestava, u krsta (križa):* Gospodin stajaše na gorńemu čelu ljestvi. M. Divković, bes. 283. Pripraviše Šimuna da za Isusom križ nosi, ne vas kolik križ nego samo stražńe čelo križa. 383. — *d) u zida, u zgrade, glavni kamen:* Kami ... učińen jest u čelo mira. N. Rańina 56. mat. 21, 42. Hteć početi kloštar, kamik jedan velik u čelo ili fundamenat da polože. F. Glavinić, cvit 78. — *e) u odra, u groba:* Ter sˊ u odru vrću tja sve s čela na čelo, scijeneći naći ja tve lice veselo. D. Rańina 40. Ukazaše se dva anđela u bilo obučena, jedan u čelu groba a drugi na svrhi groba. E. Pavić, ogled. 630. — *f) u trpeze. u ńe je čelo i sada u narodnom govoru.* Doći u vrijeme da bi kako sjeli u dobru mjestu od trpeze i da bi imali ljepše jezbine; za što je vazda običaj ljepše i čistije jezbine u gorńe čelo staļati nego li u dońe. M. Divković, bes. 227. Kada budeš zazvan na pir, ne moj sjesti u gorńemu čelu. 783. Sjesti u najdońemu čelu. 783. Zlo je kad dońe čelo trpeze govori. Poslov. dan. 158. Koji na častima sjede u gorńemu čelu i počińu napijati. Vuk, nar. pjes. 1, 79. Stari se gosti smakoše jedan do drugoga te novima načiniše mesto u prvom čelu. M. Đ. Milićević, jur. 22. *kad se ne kaže izrijekom koje se misli, kao u predńim primjerima, misli se gorńe:* A on kraļu sjede u to čelo od trpeze. Nar. pjes. bog. 39. Turiše ga u čelo trpeze. Nar. pjes. vuk. 3, 191. Sjede Marko čelu od trpeze. Pjev. cru. 57. Koji sjedi u čelo trpeze. Vuk, nar. pjes. herc. 353. Posjedaju zvanice oko stola, ... u čelu zasio duhovnik. S. Ļubiša, prip. 33., *ali kad se kaže* ‚u dno čela', *razumije se dońe:* Nega mi posadiše u dno čela od trpeze. Nar. pjes. bog. 84. — *g)* ‚čelo odaje', *u sobi gorńe mjesto na kom tko sjedi u društvu.* Sjedi bane u čelu odaje. Nar. pjes. juk. 254. Bane sjedi u čelu odaje, a uz ńega trideset serdara. 514. — *h) u knige, početak joj:* Ovo jest ime *(Isus)* ko jest u čelu knig od života u večnosti jošće upisano. F. Glaviuić, cvit 3. Na čelu je svetijeh knjiga pisau posluh moj proć tebi. I. Đordić, salt. 129. Ovo čelo ali ti početak od svetijeh knjiga. 131. *tako i na jednom listu kad je napisano što cijelo, čelo je početak tomu.* Povrativ se na prvo čelo zrcala, kada ga dosvršiš. M. Alberti XIX. — *i) u vojske, dio koji ide naprijed pred ostalom vojskom, koja za ńim ide ili otrag čeka.* Grade prija sve tu i sve ńih imanje; tuj sidi, sabranje sve vojske čineći, i tuj u to stanje trideset dan steći. Dokla dobodeći svi se dosabraše, misec jur sviteći drugoč se kazaše; tankorog hojaše, kakov no biše bil, kad

tuj pristaše prva čela svih sil. M. Marulić 19. — *k) ne mijenjajući se po oblicima dolazi kao prijedlog s gen., ali samo s riječima* glava *i* noge, *i to kad čeljade leži, te je* ‚čelo glave' *kao* više glave, *a* ‚čelo nogu' *kao* niže nogu. Evo sunca, gdi ga u dvor vodim, što će meni sjati čelo glave. Nar. pjes. vuk. 1, 536. A bratac joj u krvi ležaše, nevesta mu stoji čelo glave. 2, 498. A ti kukaj meni čelo glave. 1, 551. Čelo glave ružu usadiše, niže nogu vodu izvedoše. 1, 576. Sarauiše vojvodu Kajicu, čelo glave kopje udariše. 2, 489. Vidje dva andela gdje sjede jedan čelo glave a jedan čelo nogu gdje bješe ležalo tijelo Isusovo. Vuk, jov. 20, 12.

3. *kraj u stvari umnijeh, u radńe, staña, događaja, pripovijedaña, vremena, kako kraj može biti prednji i stražńi, po tome i čelo u ovakih stvari može biti i početak i svršetak. kad je jedno kad li drugo, može se kazati dodanim riječima* prvo *i* pošljeńe (napokońe). *ali može biti i bez toga, te se iz ostaloga govora razumije. od* xv *vijeka. a) s riječima kojima se kaže da je početak ili svršetak:* Koje su u postavu postaļene odь prьvoga čela. Spom. sr. 2, 59. Vaša milostь more dobro znatь oštь odь prьvoga čela do napokońega podь koj ste uvêtь postavili. Spom. sr. 1, 111. Gospodьstvo ti bilo je odь prьvoga čela vsemu tomuj dlьgovanьju dobro i krasno počelo. 158. — *b) bez riječi kojom bi se izrijekom kazalo da se misli početak ili svršetak. aa) početak i svršetak:* Ja ļubav i ńe zled s čela znam na čelo. Š. Menčetić 330. Lele bi od čela, i bit' ima do čela (od) svijeta. Poslov. dan. 51. — *bb) početak:* Ne znam red ni čelo, od kuda da začnu živinje dreselo. Š. Menčetić 166. Molbe me vazet ne vim s koga čela. N. Dimitrović 37. U ńemu *(Dubrovniku)* tvoj je did ostavil spomenu, ka će bit i naprid; ter moreš nadijat s togaj se ti čela, i tebe da prijat s srca će vesela. H. Lucić 249. Vazmi malo i moga svita, u kom čelo, srida i svrha jest od dobrih svih nauka. M. Pelegrinović 187. Ovo vrimeno začetje sina božijega jest čelo i početak spasenja. Š. Budinić, sum. 6b. Od koga človika bi čelo i sime našega jazika. D. Baraković, vil. 84. Cvijet i čela svoje mladosti strate na službu djavaosku, a bogu ostavļaju podćinke i pecu. M. Divković, bes. 212. S koga ću počet čela? . . . Er od veće čudna djela od mere češ sada čuti. D. Palmotić, christ. 238. Isus čelo i konac budi moga dila. I. Zanotti, priš. 32. Davidova sina čela. J. Kavańin 529. Stvar učińena čela ne ima. Poslov. dan. 116. — *cc) svršetak:* Što človik odluči, da tjera do čela. Š. Menčetić 297. I taj će krunen bit u svakoj jur dobi, tko bude k čelu prit, kako se podobi. M. Vetranić 1, 173. Komu ne može počela iskusit živ človik ni svrhe ni čela. 1, 378. Toj dobro počelo pospihom vodite, da dojde na čelo. H. Lucić 229. Nemoj čin't' uikada . . . da te čin pripada tjerat trud do čela. D. Rańina 57. Ja ću t' sreću od počela kazivati ter do čela. M. Pelegrinović 169. Za ludu je čovjeku početi dobro djelo činiti i počteno živiti a do čela i do svrhe ne svršiti. M. Divković, bes. 439.

4. *po kraju kojim se uže veže za što (isporedi pod 2, b.), zove se i cijelo uže* čelo. *od* xvi *vijeka.* Gumine i čela . . . tanka i debela shranit mi bud' spravan. M. Vetranić 1, 174. Na svitu stvar ovu svi ļudi poznaju, da tvrđe plav stoji s dva čela na kraju. D. Rańina 92. U dno mora sidra ukopa, a na suho opet stavi veće čela i konopa, da su pomoć tužnoj plavi. J. Palmotić, dubr. 30. Da budemo mogli k'o brod zavezan tvrdijem ćelim krepko gledati sve valove. B. Cuceri 153. Ako imaš skalu za sit', čemu išteš čelo? Poslov. dan. 2. Kupi čelo da bi sveđer jednako na tri kolača ostajalo obavito oko istezala. Dubrovn. 1868. 174.

5. *čelo kao početak uzima se i za cijelo vrijeme kojemu je početak, i to za vrijeme koje počińe od jutra i traje do večera, i koje počińe od večera i traje do jutra, po tome je jedno čelo dan i jedno noć, samo kao mjera vremenu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se veli da se govori u Risnu i tumači:* ‚dvanaest sahata vremena, u. p. dan je jedno čelo a noć je jedno čelo, a dan i noć su dva čela'). Došao sam iz Risna u Korjeniće za jedno čelo. Vuk, rječ. 821b. *u jednoga je pisca čelo dan i noć:* Tri čela znači tri dana i tri noći zaosob. V. Vrčević, niz 327.

6. *ime mjestima: a) neko mjesto na Krku* xvi *vijeka. ali nominativu nema potvrde.* v Čeli. Stat. krč. ark. 2, 295. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled 27.

2. ČELO. *praep. vidi naprijed* čelo, *n. pod 2, k.*

ČELOBITKA, *f. molba koju tko čini klańajući se čelom do zemļe. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu, gdje stoji* c *mjesto* č. Vjera, ļubav i ufańe tebe mole na sjeditki, pravda, trijeznos, mudrovańe, da daš odvjet ‚celobitki'. J. Kavańin 226.

ČELÒBJEL, *m. ime muško u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Čelobjela slugu svoga pozna. I. Kanavelić, iv. 254. Čelobjele, slugo uzdana. 254.

ČELÒBRDO, *n. selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 26. Repert. 7.

ČÈLÔČIĆI, *m. pl. u zagonetci, koju vidi kod* Bradić.

ČELÒPECI, Čelòpēkâ. *m. pl. ime mjestima. isporedi* čelopek. xiii *vijeka u tadašńem Hrvatu blizu Peći kod sela Ļutoglava i Ļabļana, koja su oba i sada onđje. u spomeniku stoji po svoj prilici grješkom bez* o: Sь ‚Čelpeki'. Mon. serb. 11. *također u Hrvatu zaselak sela Kosorićima* xiv *vijeka:* Čelopeci. Mon. serb. 138. Daničić 3, 460. — *b) u Hrvatskoj selo blizu Biśća* xv *i* xvi *vijeka.* S Čelopek. Mon. croat. 130. 140. 185. — *c) selo blizu Dubrovnika.* Schem. rag. 1876. 27.

ČÈLÒPEČNĪK, *m. vidi* čelopek. *u jednoga pisca našega vremena, i to sa a iza č mjesto* c, *i sa č pred* n *mjesto* č. Nikog živa nema sjem šaruje u ‚čalopečniku'. Osvet. 2, 97.

ČÈLÒPEK, *m.* pars aprica collis aut montis. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova. postańem od* čelo *i* peći. — *pokvareno govore sa a mjesto prvoga* e *i mjesto o u Lici:* čalapek. J. Bogdanović. — *ńekim je brdima i ime: u Dalmaciji kod sela Blata brdo* Čelopek. M. Pavlinović. *u Hrvatskoj glavica u Velebitu, ali pokvareno sa a mjesto prvoga* e: Čalopek. Karst. 197.

ČÈLÒROZAC, čelòrosca. *m.* cornifrons. *samo u Stulićevu rječniku, u kom ima u istom značeńu i* čelorožau *i* čelorožnik, *sve traje bez sumńe načińeno za rječnik.*

ČELOSKUĆEN, *adj.* curvifrons. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je i načińeno.*

ČÈLÒVOĐA, *m.* dux. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukova (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). akcenat se ne mijeńa. samo su u gen. pl. i obu zadńu sloga duga:* čelòvôdâ, *u samo zadńi u gen. i instr. sing.:* čelòvodȇ, čelòvodôm. *postańem od* čelo *i* voditi, *po tom je čelovođa koji vodeći vojsku ide naprijed, kao vojsci pred čelom.* Što l' pred vojskom jesu čelovođe. Nar. pjes. vuk. 1, 75. Među ńima meće čelovođe.

4, 81. Kojino su vojsci čelovode. 5, 251. Što su svjema, pobro, čelovode. Pjev. crn. 262. I on ima čelovodu mudra. Nar. pjes. petr. 3, 81. Jer će iz tebe izići čelovođa. Vuk, mat. 2, 6.

ČELPA, *m. prezime,* XIII *vijeka u Dubrovniku.* Mon. serb. 40. Daničić 3, 461.

ČȆLÛN, čelúna, *m.* tapes, *prostirka. od tal.* celone. *isporedi* čalun. XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Gospodstvu ti poslasmo komadь cêh. crnlêna čeluna. Spom. sr. 1, 95.

ČELVIKOČANIN, *m. čovjek iz nekoga sela u Hrvatskoj* XVI *vijeka, koje se samo ne spominje. nominativu nema potvrde; dolazi samo u starom instr. pl.:* Sudac Franac s čelvikočami. Mon. croat. 255.

ČEĻÁCA, *f. coll. dem.* čeļad. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (301b), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.* Ne za čeljadi mudre, . . . ma za one čeljace, koja jezike ne razumije. V. Andrijašević, dev. v. Otide za ńim slijedom ne malo čeljadce s nemoćnicima. Živ. is. 67. Da bi umukla ona čeljadca, kameńe bi isto progovorilo. 130. Kada starišina skupi svoju čeljacu. F. Lastrić, od' 214. S vašom čeljacom i dičicom se razgovarali. F. Lastrić, ned. 32. Neg' se vaļa u jad razabrati i čeljacu svoju utješiti. Nar. pjes. vuk. kovč. 110.

ČEĻÁCE, čeļáceta, *n. dem.* čeļade. *od prošloga vijeka, između rječnika u Stulićevu (s gen.* čeļaca) *i u Vukovu.* Djavao onda čini ńima jednog čovika ili ti čeljace. F. Lastrić, od' 199. *može se čitati i* čelače.

ČȆĻÂD, *f. coll.* homines, domestici, familia. *od* XIII *vijeka, između rječnika u Vrančićevu:* familia; *u Mikaljinu:* gens; čeļad od kuće, familia; *u Belinu:* gens (340b), capita (113b), personae (556b); kućna čeļad, familia (301b); *u Bjelostijenčevu:* familia; *u Jambrešićevu:* familia (298b); *u Voltiğijinu:* familie; *u Stulićevu:* gens, populus; *u Vukovu:* feminae familias, familia, homines; *u Daničićevu:* familia, servi. — *Prem da u jednini znači mnoštvo, opet se nalazi i u množini u dat., instr. i loc. (vidi u primjerima). što znači množtvo, za to mu se predikat glagol nalazi i u množini, prem da redovno stoji u jednini (vidi u primjerima).* — *Kor.* skar, *skakati, ustajati oko čega, raditi.* — *a) ļudi u opće, muškiňe i ženskiňe, odraslo i djeca.* Čeļadь zemļe kraļevьstva ti, koju smo plěnovali, i jestь u nasь, da ju podamo. Mon. serb. 47. Da se liči po trьgu, da nitkorь ne smě kupovatь ni prodavatь čeļadь. Spom. sr. 1, 31. Da se čeļadiju ne trьži. 1, 31. Koji su čeļadь prodavali. 146. Toj se razumi, tko grede, glavom da je dužanь, a ina čeļadь, da ni dužna glavomь. Stat. poļ. ark. 5, 247. Gdje ti se ne šali gdi je čeļad mlada? M. Vetranić 2, 329. Općiti nemoj s čeļadi da bi s kom. N. Dimitrović 8. Sad zgodi mi se upazit urvom mnogu čeļad u ovi dvor ulazit. M. Držić 22. Neka idu ja sade u selo po čeļad. M. Držić 92. Mej mnogom čeļadju u široku poļu blujah. P. Zoranić 67b. Počeše se š ńime veseliti sva kolika čeļad od gora jeruzalemskijeh, navlaštito prijateļi, rodjaci i znanci ńegovi. A. Gucetić, roz. jez. 102. Moć se vaša kazat' podi u gradovih oholime, a priklonu čeļad odi, ka pastijersko nosi ime. I. Gundulić 82. Čestita tu čeļad stan je svoj obrala. 115. Čeļad bez stana i bez časti. 329. Čeļad svijetla i kreposna, u slobodi ka boravi, druge uzde ter ne pozna neg ku sebi sama stavi. 443. Bože, ki uskrsnućem sina tvoga čeļad tvoju obveseliti dostojal se jesi. M. Alberti 13. Ona čeļad divja jedva hotijahu vjerovati. M. Orbin 115. Koji pomaže prodavati ali kupovati čeļad. Stat. poļ. ark. 5, 310. Zlo stečeno blago vrati, . . . a ostalijem pomagati svu potrebnu čeļad uze. Đ. Pahmotić, christ. 10. Iz bližńijeh mjesta i strana neizbrojena čeļad ide. 36. O ustrpļeńu Isusove čeļadi. I. Ančić, svit. XXIII. Za . . . korist svije bogoļubni duša ilirička čeļadi. I. Ančić, ogl. 1. Nekršćena čeļad sama se od sebe gube. 8. Nakupi se množ čeļadi. I. Kanavelić, iv. 438. Vide se mnoge smutńe, jošće u čeļadi redovnoj. P. Radovčić, nač. 75. Koji uče dičicu i ostalu čeļad priprostu. I. T. Mrnavić, ist. 1. Primalotje kroz miris lijepi zvaše na raskoše čeļad svaku. B. Bettera, dub. 20. Da pričestim nikoliko čeļadi. S. Margitić, ispov. 92. Da ga oni ne puščaju govoriti z drugom čeļadju. P. Macukat 9. Koja su čeļad ono? 64. Nek s obilna dugovańa puste čeļad na sva stańa. J. Kavańin 271. Za ribańe i za sâde, o kih ona čeļad rade. 319. K ńemu mnoga čeļad dohodahu. L. Ļubuški 67. Ne mogu virovati da meju vami, koji ste čeļad toli plemenita, bude koji god takim paklom pocrńen. A. d. Bella, razgov 75. Spomeni se da govoriš čeļadim, koja imadu vladati gradom, vladati svojima kućami. 236. Isukrs izabra za svoje učenike čeļad priprostu. I. Đordić, salt. 20. U vrime kuge . . . da se čeļad ne mišaju. A. Kadčić, bogosl. 78. Nisu se mogla izbavļati dičica malahna od griha istočnoga, ni čeļad razborita od griha povoļnoga. 114. Ovi sakramenat svakomu je od potribe, toliko krupnoj čeļadi koliko dičici. 144. S kakvim obrazom hoće nika čeļad da su s bogom u miru? J. Banovac, prip. 115. Kad izađu ona čeļad, koju si ozloglasio. 157. Koji načini jesu potribiti toliko čeļadi redovničkoj koliko svitovńoj. J. Banovac, pred. 82. Ostalo mrtve čeļadi sto i trideset i šest iljada. 108. Sagriši vas svit, i pokara ga bog s potopom, da ne ostavi izvan 8 čeļadi. J. Banovac, razg. 28. Nejma nijedne vrste čeļadi, da nisu napastovani. J. Filipović, prip. 1, 467. Čeļad naselačka i priprostita znadu ova rečena. F. Lastrić, od' 86. Gdi se ispovidahu čeļad. 200. Onda čeļad, koja bijahu vidila da je mrtva, kao rugahu se, gdi Isus reče da je zaspala. 588. Kada poslije mise sva kolika čeļad iz crkve izajdoše. A. Kanižlić, uzr. 38. Ne će podizat čeļad suproć čeļadi mač. Živ. is. 10. Što će biti od svjetovne čeļadi, to jes od ovijeh koji su veoma k svijetu prilijepjeni? Besjede kr. 23. Na koju mu drago stranu svrnem oči, svud nahodim nemirnu čeļad. 36. Općaše s ubogom čeļadi. 103. Da raznati od zviradi nije moći već čeļadi, neg što na dvi noge dube. V. Došen 238. Čini svetogrđje, tko silu čini čeļadi crkvenoj. Turl. blago 2, 84. Zenidbeno združeńe među zakonitijem čeļadima. J. Matović 304. Kako bude iskati vrijeme i biće čeļadi. 388. Da sad vidiš kakova su sela, i kakva su sva čeļad vesela! M. A. Reļković, sat. 117. Broječ mrtvu i raněnu čeļad. Zgode 9. Od svake vrsti čeļadi čuo sam. A. Kačić, razgov. III. Zarobiše mnogu čeļad i š ńima Lota. A. Kačić, korab. 16. Neka pazi da se čeļad gladna podušila ne bi. 257. Čeļad, koja stoje po planina, po poļi i po selih. M. Dobretić 145. Svjedočeńe vrijednе čeļadi. Đ. Mattei XIX. Mir, koga pravedna čeļad uživaju. 150. Svaka vrsta kipa i čeļadi povrvi u pustińu. I. J. P. Lučić, razg. 24. S čeļadi, koja ovako odgovara, trijeba mi je da se porazgovorim na uzdanu. B. Cuceri 26. Imahu običaj vojevode svoju čeļad pod oružjem ujunačivat. 285. Stara čeļad djece ne imaju. Pjev. crn. 232. Zašao kao zijev po čeļadma. Nar. posl. vuk. 87. Oni žene u čeļad ne broje, no ih drže ka' prodano robļe. P. Petrović, vijen. 70. — *b) ńekoliko čeļadi kaka je naprijed može biti*

u jednoj kući u jednoga domaćina. ona može biti i rod među sobom, a mogu u ňoj biti i sluge i sluškiňe kućne i drugi ļudi i žene bavčí se oko domaćina kake god ňegove potrebe radi. Ako bi glavom i s čeļadńju i s inem imanjem prêbigaļ u Dubrovnik. Mon. serb. 286. Ovaj čeļadь, koja je sada prь mni *(dva kaluđera, jedan vlastelin, jedan pop, dvije vlasteoke i još ńeki).* 416. Ne mozi općiti ni živiti s inimi ļudmi odlože čeļadi od one kuće gdi stoji. Stat. poļ. ark. 5, 249. Tomu se čudi otac s čeladiju. Transit 269. Otcu čeļadi. N. Rańina 34. mat. 20, 1. Sin matere od čeļadi. N. Rańina 76b. 3reg. 17, 17. Oni bi me pobili, i mene i moju čeļad. Zbor. 88b. U kući ubogoj žena da je kako spuž, vele već bije boj s čeļadi nego muž. N. Dimitrović 16. Da bi mi trijes i grom ubio tečenja i čeļad svu domom. N. Naļeškovič 1, 188. Ogńenoj u rati . . . čeļad, stara mati ku mi brigu zada! P. Hektorović 71. Domaće žene ili gospoje, koje rano vstaju, delaju, . . . čeļad svoju i družińu na dilo i rabotu prigańaju . . . mnogo hvali. Postila 1562. 218b. Ruka joj *(lastavici)* protivna od kućne čeļadi gnijezdo toj ńe milo nemilo razgradi. D. Rańina 101. Osvanu bijeli dan. Prije dake neg čeļad po dvoru počne it', na posļseh ovdi sad htjête se zgovorit'. D. Zlatarić 1b. Kadno pomakne se k srģbi otac obitili, s ńime zajedno razgńivi se i čeļad ńegova. I. Zanotti, priš. 15. Da preženemo čeļadь i žitьkь u primorje. Starine 10, 23. Mrzite na vašu dicu, na kućnu čeļad. A. d. Bella, razgov. 210. Neka se ne bi stavila kućna čeļad od ńegova pobjegnutja. I. Đordić, salt. x. Zeli doći svojom čeļadju vazam učiniti. J. Banovac, pripov. 95. Ne mogući ga čeļad trpiti u kući. F. Lastrić, test. 19. Niki posti i mori sporinom svoju čeļad. 15. Po čemu bi smutńa, svadńa i zloba porodila se među iskrńim i prijateļma i čeļadma. F. Lastrić, ned. 116. On samo sa svojom čeļadju i sinovma dostojan bi saraniti se u korabļi od potopa vodenoga. 366. Kazao je čeļadi domaćoj, što mu se dogodi. A. Kanižlić, utoč. 44. Sa svom čeļadju svojom primi krštenje. A. Kanižlić, fran. 58. Ovako bi se i vam dogodilo i vašoj čeļadi. Besjede kr. 167. Kako ćete se podignut, ter zametnut svojbinu s višom čeļadi. 181. Otac od obitoli, koja uzdrži 8 čeļadi. M. Zoričić, aritm. 89. Pas kod kuće koji stoji, čeļadi se kućne boji. V. Došen 117. Čeļad, što imade, mli o glavi da mu rade 53. Držan sam te moliti za rodbinu i domaću čeļad moju. I. A. Nenadić, nauk 224. Ńegova obiteļ ili ti kućna čeļad, uzmloživala se je. A. T. Blagojević, kin. 9. Od koga su se domaća čeļad razplodila. J. Matović 16. Uzdržati kućnu čeļad. 316. Oko kuće svu čeļad rastira. M. A. Reļković, sat. 73. Mlogi gazda sam čeļad pokvari, kad jednako on za ńe ne mari. 76. Sam *(Noje)* sa svojom čeļadju bi dostojan da se sarani. A. Kačić, korab. 7. Metnuše brušket na dvanaest kolina, od kolina na porodicu, od porodice na kuću, od kuće na čeļad. 109. Ostavļaju nas pri smrti čeļad i najmilija. D. Mattei 72. Otišao je Jakob u Egipat sa svima svojima čeļadma kućnima. I. Velikanović, upuć. 1, 56. Da sva domaća čeļad u stralu žive božijemu. B. Cuceri 270. Kad su čeļad tako odivena, ona ne će propustit' vrimena da u svemu teb' na ruku budu. J. S. Reļković, kuć. 367. O tuđoj čeļadi malo, o tvojoj maće, a o tebi ništa. Poslov. dan. 86. A i tu sam udomio u zlu kuću pokapļivu i na čeļad pokarļivu *(štamparskom griješkom* ‚pokorļivu'), de se svekri kotlom biju, a svekrve vaganima, a deveri motikama, a zaove kudeļama, a dećica ožicama. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Kom domaćinu polovica čeļadi ne moli boga za smrt, a polovica za život, nije dobar domaćin. Nar. posl. vuk. 146. Što je imao nesitu čeļad. Nar. prip. vuk. 98. Kad gostiju nema, pjeva i sama kućna čeļad izmedu sebe. Vuk, nar. pjes. herc. 335. Čeļad su osluškivala svaki šuškor, a sam domaćin nikad nije zaspao na oba oka. M. D. Milićević, let. već. 189. Viknu čeļad svoju. D. Daničić, 1moj. 39, 14. — *c) od čeļadi, kaka je naprijed pod b., po ńekim se krajevima odvajaju ženskiňe, te se i samo ono zove čeļad.* Čeļad, feminae familias. Vuk, rječ. 821b. — *d) također od čeļadi, kaka je pod b., odvajaju se po ńekim krajevima sluge i sluškiňe, te se i same one zove čeļad. vidi kod* čeļadski. — *e) što je lat.* familia *i čeļad pod b. i pleme. po tome dolazi* čeļad *i za pleme u dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Bješe od kuće i od čeļadi Davidove. N. Rańina 21. luc. 2, 4. Vi, narod obrani, čeļad sveta, puk zadobiti. I. Velikanović, upuć. 1, 240. 1petr. 2, 9.

ČEĻADAN, čeļadna, *adj.* personarum, hominum. *samo u Stulićevu rječniku sa značenem koje je stavļeno.* riječ nepoznata.

ČEĻÁDE, čeļádeta. *u jedno između čeļadi. od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaļinu:* persona; *u Belinu:* persona (556b); *u Bjelostijenčevu:* persona; *u Voltigijinu:* kind, person; *u Stulićevu:* homo, vir, mulier; *u Vukovu:* femina familias, homo. — *a) jedno između čeļadi u značenju kojega je* čeļad *pod a.:* Svaki dan bješe mu *(drakunu)* od potrjebe davati jedno čeļade. Zbor. 47. Čeļade . . . ovako ne umije ništa, promjeńuje gospode. M. Držić 137. Ako si nosio ļubav ili tijem načinom da si dao prigodu . . . onomu čeļadetu . . . od požude. B. Kašić, zrc. 65. Od čeļadeta nepravedna. I. Ančić, svit. x. Tijem se razborito čeļade ne ima podnositi. V. Andriaši, put. 3. Da bismo vazda bili u družbi jednoga čeļadeta poštena. I. P. Marki 99. Mirniji nego je čeļade nigda bilo od vašega plemena. P. Macukat 8. Što govoriš od ovoga priuzvisenoga čeļadeta? Čestitosti 7. Čeļade, koje vrže oko s visoke gore i upazi vojsku. I. Đordić, salt. 5. Crkovno čeļade. Bella 283b. Kńiževno čeļade. 135a. Gospodar od onoga grada, čeļade mudro, zazva k sebi jednoga i drugoga. A. d. Bella, razgov. 56. ‚Ko' tunaći kip oli ti čeļade. A. Kačić, bogosl. 196. Svako čeļade ima umrit. S. Badrić, ukaz 102. Smutńa jest velik grih, jer bo se brzo od čeļadeta do čeļadeta rasirnje. J. Banovac, prip. 218. Oprošćene od griha istocnoga u velikomu čeļadetu i od griha smrtnoga ne može se imat brez skrušena. J. Filipović, prip. 1, 205. Koliko me ovo čeļade milovaše! A. Kanižlić, nzr. 99. Voda s kojom se poliva čeļade koje se krsti. F. Matić 81. Onda će se viditi da je pravedno onom čeļadetu potribitom toliko dugu bolest dao. F. Lastrić, ned. 136. Kad se namigne okom, ali dotegne laktom čeļade koje se nahodi blizu. Besjede kr. 93. Nije naći inoga čeļadeta. Živ. is. 26. Jadoviti kraļ od zmija koga vidi tog ubija; i prem da se ne dotakne, on čeļade okom smakne. V. Došen 93. Koji ostadak mučenika oli barem drugoga čeļadeta svetoga. Turl. blago 2, 74. Kako je pristojno čeļadetu. J. Matović 343. Umaknutje čeļadeta poštena, koliko muska toliko ženska. A. d. Kosta, zak. 2, 118. Poće mrziti po sve na ono čeļade. M. Zoričić, zrc. 200. Da si i samodržac svega svijeta, dužan si biti čeļade utrono. D. Mattei 161. Zdravo čeļade more hoditi. I. J. P. Lučić, izk. 38. Privareńe u kipu, sobstvu ili ti čeļadetu. I. Velikanović, upuć. 2, 210. U svojijeh poslijeh svjetuju se s kojijem god čeļadetom vrijednijem. Misli krst. 80. Smrad, koji je gadan i u svjetov-

nom čeljadetu. B. Cuceri 89. U narodu se pripovijeda da se nikakva velika gradevina ne može načiniti dok se u nju kakvo čeljade ne uzida; za to se takovijeh mjesta klone svi kojima je moguće, jer kažu da se i sjen čeljadetu može uzidati, pa ono poslije umre. Vuk, nar. pjes. 2, 124. — *b) jedno između čeljadi u značenju kojega je* čeljad *pod b.:* Kad se vama razboli jedno kućno čeljade, n. p. sluga, vama je žao. J. Banovac, pripov. 51. Kog čeljade kućno vodi. V. Došen 117. Još ti moraš, gospodaru, znati kako valja mladega karati; jer trucaće čeljade pobuni i većma ga jošter uzjoguni. M. A. Reljković, sat. 76. Abram pošilje jedno domaće svoje čeljade, u koje porad stare službe mog'o se najveće pouzdati. B. Cuceri 359. — *c) jedno između čeljadi u značenju kojega je* čeljad *pod c.:* Čeljade, femina familias. Vuk, rječ 822ª.

ČEĻADETAN, čeljadetna, *adj. vidi* čeljadetski. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČEĻÀDETSKÎ, *adj. što pripada čeljadetu. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Blagodarnost čeljadetska nasliduje isto čeljade. A. d. Kosta, zak. 2, 76. *čeljadetu pripada i što mu tko učini:* Ugrabljeńe čeljadetsko jest posilno umaknutje čeljadeta poštena, koliko muška tolıko ženska. 148.

ČEĻÀDIN, *m. jedan između čeljadi u značenju kojega je* čeljad *pod a.* XIII—XVIII *vijeka, ali veoma rijetko, između rječnika samo u Daničićevu.* Prêdu kraljevstvo mi da idu za nevêru, za vraždu, za čeljadina. Mon. serb. 52. Nepravice, ke su mi igdar učińene od koga god čeljadina. P. Radovčić, nač. 387. Drugoga virna čeljadina. M. Bijanković 153. Prašćam sva uvridenja i nepravice, ke su mi igdar učińene od koga god čeljadina u poštenju, u životu i imanju. L. Terzić 68.

ČEĻÀDINA, *f. augm.* čeljad. *dolazi samo kao pogrda za čeljad. od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu:* vulgus, plebs, faex civitatis et populi, infima plebs; *u Belinu:* infima populi sordes; *u Bjelostijenčevu:* plebs populi infima; *u Stulićevu:* infima faex populi. Od zle čeljadine. I. Ančić, svit. 5. Kako no je običaj vražiji vazda na grijo čeljad poticati . . . ili po sebi ali po čeljadini, u grisije koja su. 18. Višće i vilenice sve su čeljadina djavaocka. I. Ančić, ogl. 69. Smače sedamdeset čeljadine ńiova zla poroda. 117. Crkovńak u čas gubi svu diku svog pečata i čini se pogrda istoj čeljadini. I. J. P. Lučić, bit. 47.

ČEĻÀDINIĆ, *m.* domesticus. *isporedi* čeljad *pod b.* XV *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Po Ostoji dijaku ceļadiniću. Mon. serb. 349. Ostoje čeljadinića dijaka. 350. *istoga Ostoju naziva gospodar ńegov i svojim kućaninom. vidi kod* kućanin. — *isporedi* Čeljadinići.

ČEĻÀDINIĆI, Čeljadinîćâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajerskom.* Statist. 21. *isporedi* čeljadinić.

ČEĻÁDITI SE, čêljâdîm se, *impf. graditi se čeljade. reče se o grdnu čeljadetu ženskom, kao da ne bi bila čeljade nego se gradi:* Ona se čeljadi. J. Grupković. *isporedi* uljuditi.

ČÊĻÀDSKÎ, *adj. što pripada čeljadi, što je za čeljad u značenju koga je* čeljad *pod d.* Dole kuina i čeljadska soba. S. Tekelija u Ļetop. sr. 149, 43.

ČEĻATKA, *f. dem.* čeljad. *samo u Stulićevu rječniku* (čeljadka, exigua hominum manus). *riječ nepouzdana.*

ČEĻEVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom* Statist. 121. Schem. rag. 1876. 60.

ČÊĻUBINE, *f. pl. vidi* čeljupine, *od kojih su i postale promijenivši* p *na* b. *u naše vrijeme u Srbiji.* Meso koje se od glave sa čeljubina izvadi. Sr. Nov. 1878. 1034.

ČEĻÛGATI, čeljûgâm, *impf.* garrire. *u naše vrijeme, u Lici.* Šta u vijek čeljugaš? J. Bogdanović. *Postanja može biti istoga kojega je* čalakati. *ili upravo od* čalakati.

ČEĻÛGAV, *adj.* garrulus. *isporedi* čeljugati. J. Bogdanović.

ČEĻÛGÂVŠA, *m.* garrulus. *u naše vrijeme, u Lici.* Mani se toga čeljugavše. J. Bogdanović. *isporedi* čeljugati.

ČÊĻÛP, *m.* fauces, *čeljusti. kao da je to u naše vrijeme u jednoj pjesmi. isporedi* čeljupine. Be kakav je vranac od mejdana! da saviješ divankabanicu, ne bi ńemu čeljup zatisnula, propiše se nebu pod oblake. Nar. pjes. petr. 2, 474.

ČEĻUPINE, *f. pl.* fauces. *isporedi* čeljusti, *s kojima su jednoga postańa. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (os patentissimum 143ᵇ) *i Stulićevu* (čeljusti). *isporedi* čeljup, čeljubine. Nos nezgromni na kjun pada, čeljupine jazne trube, zamršena visi brada. I. Gundulić 74. Izpod nozdrijeh čeljupina dah zabije nami dušu. J. Kavańin 413.

ČÊĻUSKA, *f. a) u puške kremeńuče dva gvožđa među kojima stoji kremen. svako se zove* čeljuska, *i jedno je* gorńa *a drugo* dońa čeljuska. *zove se i* čeljust, *koju vidi i od koje je i postala. samo u Vukovu rječniku. — b) dońa polovina ama koja końu stoji preko prsiju. tako nazvana što je s gorńom polovinom nalik na čeljusti. samo u Vukovu rječniku, gdje se napomińe da se govori u Srijemu.*

ČÊĻÛST, *f.* maxilla, *pl.* čêljûsti, fauces. *u jednini je što i vilica ili laloka, a u množini obje vilice, gorńa i dońa, i praznina među ńima. ali se i jedna uzima mjesto obje, i tada je i u jednini kao u množini. Od* XIV *vijeka (vidi prvi primjer pod a, cc.), u rječnicima svijem: u Vrančićevu:* čeljust, faux, rictus; čeljusti, bucca; *u Mikaljinu:* čeljust, mala, maxilla, mandibula; *u Belinu:* čeljust, fauces (352ᵇ); čeljusti, os patentissimum (143ᵇ), fauces (306ᵃ); *u Bjelostijenčevu:* čeljust, mandibula, bucca, rictus, faux; maxilla; čeljusti *(u ribe),* branchiae; *u Jambrešićevu:* čeljust, mandibula, maxilla; *u Voltiđijinu:* čeljust, kinnlade; *u Stulićevu:* čeljust, fauces, maxilla, mala; čeljusti, fauces; *u Vukovu:* čeljust, maxilla; čeljusti, fauces; *u Daničićevu:* čeljust, maxilla. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka u sliku i u jednoga prošloga vijeka izvan slika nalazi se gen. pl. kao u riječi ženskih na* a (Proriz od čeljust. B. Krnarutić S. Iz čelusta djavaoski. F. Lastrić, test. ad. 87). — *Kor.* skar, *cijepati, rascijepljenu biti. isporedi* čeljupine. — *a) u pravom smislu u čeljadeta i u životińe, a u prenesenom i u drugoga čega, u čega se kaže da su čeljusti kad se o ńemu govori što bi se o čeljadetu ili životińi reklo. aa) u čeljadeta i što se kao čeljade misli:* Vile u moje čeljusti te zube pristave. M. Vetranić 2, 140. Tuj u paklu nam usteku bijele pjene iz čeljusti. N. Naljeković 1, 156. Imali bi nam *(ženama)* žvalo u čeljus stavit. M. Držić 146. Koliko si jih iz čeljusti djavalskih otela. P. Radovčić, nač. 399. Kroz krvavo svoje čeljusti jedovitu dušu pusti. D. Palmotić, christ. 306. Dvostruke su ńim čeljusti: jid na srcu, med na usti. A. Vitaljić, ist. 81. Duša vidi u očiju, čuje u ušiju, u čeljusti okuša. A. Bačić 172. Al će žalosnom krvju okrvaviti ne čeljusti nego dušu svoju. F. Lastrić, ned. 418. Koji čeljusti svoje raztvaraju i pogrde rigaju.

A. Kanižlić, kam. 281. Jezičinu smradnu spravi, nek u truloj smrdi glavi, med čeļustma neka smrdi, vitezova da ne grdi. V. Došen 124. Jezik moj prionuo je čeļustima mojima I. Velikanović, upuć. 1, 172. Iz davolskih čeļusti istrgnuti. J. Rajić, pouč. 1, 42. Tako kući razasipļu smoka, k litu nejmaš čeļusti ni oka. J. S. Reļković, kuć. 67. — *bb) u životiње: u lava, medvjeda, vuka:* Zgledati ga *(morskoga medvjeda)* nije milo, s brci čeļus (‚čeļuš') gdi ocijera. M. Vetranić 1, 21. Pogibe sva slava i ugarska sva hvala, i u čeļus od lava svasma je upala. 1, 56. U ńekijeh su prašća rila, vučju čeļus tko razglaba, a tko gubice ima i krila od ļilaka. I. Gundulić 473. Nu lave, rih, zini, strašnima čeļusti život mi prikini. Đ. Baraković, vil. 257. Vuci lačni na ńih čeļus rasklapaju. Đ. Palmotić, dubr. 28. Sam tko ne ide mu *(lava)* u čeļusti. J. Kavańin 505. Otmi lavskijeh iz čeļusti mene. I. Đorđić, salt. 65. Vrati se da vidi lava, koga razdro bijaše, i evo ugleda u čeļusti ńegovoj roj pčela. E. Pavić, ogled. 198. Lava uzamši za čeļusti zagńavi. A. Kanižlić, fran. 162. Vuk odgovorio: od tebe se malo strašim, al' češ meni u čeļusti doći. N. Palikuća 7. Vež' lavu čeļusti. A. Kubačević 143. Mučno je iz čeļusti vuku ugrabit'. Poslov. dan. 64. — *u konja, magarca:* Čeļusti ńih *(końā)* stegni oglavni i uzdama. N. Dimitrović 59. Proriz od čeļust *(konju)* pri velik nego mal. B. Krnarutić 8. Zgodi se po srići čeļust magaretja, i ubi ńom iļadu vojnika. S. Margitić, fala 125. Nade čeļast magareću još sirovu. Đ. Daničić, sud. 15, 15. — *u zmaja, u ždrale:* Strašno na mene pun jada i gńiva ļuti zmaj ogńene čeļusti razziva. H. Lucić 281. Perom u čeļusti ažlaje umočenim. A. Kanižlić, kom. 132. Čeļusti mu *(zmaju)* su ostalo razbjene. Besjede kr. 191. Vidi zmaja, koji zja čeļustima raztvorenijem. B. Cuceri 204. — *u zmije, u ribe:* Prija ga s očima morače *(zmija)*, nego š čeļustima razdiraše. J. Banovac, prip. 209. Na kojoj je šarovita guja, u čeļusti dragi kamen drži. Nar. pjes. juk. 463. Reče mu da ju *(ribu)* slobodno ufati za čeļust. E. Pavić, ogled. 366. Uhvati *(ribu)* dijete u čeļusti. Nar. prip. vuk.[2] 214. — *cc) u stvari, kad se o koj govori što bi se o čeļadetu ili o životińi reklo; tako i u smrti: u srca:* Brzdami čeļusti srdbe vaših . . . pritezajete. Domentijan[b] 102. — *u pakla:* Lazara adu izļ čeļustij ishytivь. Domentijan[b] 99. Tvoja smrt, kom si vas svijet slobodio iz čeļusti pakla kruta. Đ. Palmotić, christ. 615. Da ńu sahrani od pakleni čeļusti. A. d. Bella, razgov. 46. Paklenijeh iz čeļusti starijeh otac' duše izvede. I. Đorđić, mand. 132. Bio je pakao otvorio čeļusti svoje. F. Lastrić, test. 183. Propadnuti će u pakao, koji jurve jest razvratio čeļusti svoje. I. J. P. Lučić, bit. 65. — *u mora:* Neka *(korablja)* moru u čeļusti pade topim probivena. J. Kavańin 212. Koje ceka strašno more . . . da ńi zgrabi u čeļusti. V. Došen 225. — *u bunara:* Vjekovnoga od bunara, na me čeļust ki raztvara. J. Kavańin 463. — *u zemļe:* Što se malo niže spusti crnoj zemļe u čeļusti. V. Došen 20. — *u smrti:* Nevoļnike iz smrtnijeh čeļusti izvadi. B. Kašić, per. 13. Pristupahu k čeļustim smrti. I. Đorđić, salt. 371. Smrt, iz koje čeļusti toliki plin iztrže. A. Kanižlić, fran. 63. Da svak . . . u čeļusti smrti grune. V. Došen 47. — *b) vidi* čeļuska *pod a. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu (gdje se dodaje da je Vuk čuo u tom značeńu u Crnoj Gori).* Ova je puška dobra, samim bi čeļustim bez kremena upalila. J. Grupković.

ČEĻUŠTICA, *f.* acrognathus Er. J. Šloser, kor. 203.

ČEMALOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 72.

1. ČEMBER, *m. tur.* cember, *velik rubac kojim se Turkińe prevješaju preko glave. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* A svekrvi čember i okrugu. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Da ne smane cember sa devojke Nar. pjes. petr. 1, 92. *pišu i sa* n *mjesto* m: Kad kuda podu, pokriju se tankijem bijelijem platnom izvezenijem zvanim cenberom. V. Bogišić, zbor. 129.

2. ČEMBER, *m.* Cerberus. *isporedi* čerber. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* cembir, *koje se može čitati i* čembir. A u limbo jur glas dojde da sužaństvo već ńi projde; . . . tu se djavli pristrašiše . . . ter se vrlo uzbuciše, straže strašne narediše; tu čembera razbudiše, strašne glase svi pustiše, vrata paklu zatvoriše. S. Margitić, isp. 186.

ČEMBĖRLI, *od čembera (pod* 1*). turski adj. koje se ne mijeńa po padežima.* A pod glavu dva meka jastuka i čemberli čaršaf po čaršafu. Nar. pjes. petr. 1, 185.

ČEMBĖLUK, *m. vidi* komarnik. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *od* čember *pod* 1. Red ti se uvriti pod čembiluk. M. Pavlinović, raz. spis. 387.

ČEMBURĠIĆ, *m. prezime, prošloga vijeka. isporedi* čimbur. Letop. 112, 157.

ČEMEHOVAC, Čemehovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. u mješt. kajkavski:* Cemehovec. Schem. zagr. 1875. 103. Pregled 56.

ČEMEN, *m. zemļa puna žila od trave. od tur.* cemen, *livada. isporedi* cimen. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Težke zemļe, koje su halužne, . . zob ńima da siješ za plugom; . . . al' ni k zobi drugčije ne vaļa veće cemen plug kad joj povaļa: to prid smrzao za to gazde čine da haluga š ńe od zime gine J. S. Reļković, kuć. 396. Od ńe *(vode pomiješane s gnojem)* biva prisadnicam rana, odkopavši čemena sa žila, polivaju ńe rečenom vodom. 184.

1. ČEMER, *m.* venenum, ira, aegritudo. *od* xv *vijeka, između rječnika u Vrančićeva:* nausea; *u Mikaļina:* venenum, toxicum, virus, aconitum; *u Belina:* toxicum (737[b]); *u Bjelostijenčevu:* venenum, toxicum, virus; nausea; *u Jambrešićeva:* venenum, virus; *u Voltiđijina:* gift; *u Stulićeva:* venenum, amaritudo, afflictio; *u Vukova bez značeńa.* — *Kor.* kam, *savijati, obavijati, stezati, uditi.* — *a) otrov: aa) u pravom smislu, otrov kakav god, na po se i ijed u zmije i u zvijeri.* Druge glave imiše *(smrt)* crnije pakla, sumporom ogńenim iz ust ńih dišusta, . . . a z nutarńuda cemer' izhojaše i štrcaše. Arkiv 9, 91. Čto je toj neg napit zdravjem, a pak dati čemer i jad popit, neka me potrati? H. Lucić 202. Jer mi se jid niki i čemer prem spusti, ki čini, kus gorki da reste srid usti 192. Tko bi i kad mnil da pogled slatki taj prelijepe ovej vil sreu je plač i vaj? I zvizde tej sjaju u višńih na nebi, a vajmeh ne imaju taj čemer u sebi. M. Držić 8. Ali te srjed luga samoga privari zla zmija is kruga, ter mi te udari u grozno srdasce s cemerom bez lijeka. 467. Plno smrtnoga cemera. Anton Dalm., jak. 3, 8. U zmiju stvori se, mej travu sakri se, Anicu . . . ka tudi grediše, . . . znevarke uji ju i čemer puščajuć naglo umori ju. P. Zoranić 63. Zmije svim milosne, kada moj plac slišat' stanu, vrće čemer svoj na stranu, i bit' na moj plač žalosne. S. Bobaļević 223. Zvijer gojila tebe jes čemerem svojime. F. Lukarević 42. Usti, ke mńah da med hrane, čemerom su otrovane. I. Gundulić 231.

Srce uzavre u vezijera tako da uz gńev svoga ijeda ļuta je zmija bez čemera. 516. Plavčica drivena čemerom slivena prokleto Meduše. Đ. Baraković, vil. 61. A puni lopiži otrovna čemera. 262. Čemer zmijo otrovne stoji pod usnama ńih. M. Radnić 430. Sam sebi čemerom smrt zavda. P. Vitezović, kron. 41. Od maćehe svoje čemerom napojen umre. 54. Kad svijet ļubiš, ļubiš zmiju, ... gruba grliš basiliška ki te dahom svojim truje, u srce ti čemer tiska a u dušu otrov bļuje. A. Vitaļić, ostan 23. Budi čemer sva dubrava, čemer voda, čemer trava. I. Đordić, mand. 13. Grob pozlaćen štetna mana; medni čemer smrt žudena. 37. Čemera su ļuta i grda nadojeni tamnijeh srdca. I. Đordić, salt. 10. Pod usnam ńihovijem vri čemer od zmije. 31. Kad upekne *(zmija)* ... vas ob jednom ńe čemer prostre se do srca. 188. Obucite me u kostret, pitajte me čemerom, napojte me žučim. A. d. Bella, razg. 93. Ļudska zloba umi iz trave ožeti čemer. 190. Ako *(nenavidost)* razliva mliko, s ńim truje kako uo s čemerom. Đ. Rapić 130. Tada će knžni čemer kako no zelena voda na dvor procuriti. G. Peštalić, ut. 244. — *bb) što god kao otrov, tjelesno ili umno što udi kao otrov, i na po se što vrlo gorko, o ńemu se govori kao o otrovu i što se o otrovu govori. u najviše se primjera vidi iz smisla da nije pravi otrov, u drugima se ne može potvrditi da je pravi.* Gorči ner polin i čemer ostah ja. Š. Menčetić 4. Ti dake, vilo, si moj čemer i moj med, ki mi dobro nosi i ki mi nosi zled. H. Lučić 205. Britku ranu u srcu ja ćutim, ļubenim trovanu čemerom priļutim. 207. Od zaloga čemera i jada grihov budemo prosti i zdravi ostanemo. Katek. 1561. 96. Nijedan hip nesrećna ma duša čemer, jad i nalip gorčiji ne kuša. D. Rańina 19. I jednu i drugu tuj satvar iskusih, ter čińu pravedno sud ovi u meni da je čemer zli jedno, drugo jad pakljeni. 24. Tugami se gojim a jadi se hranim, suzami se pojim, ļuti čemeri jim. P. Zoranić 13b. Srce nžgano u sebi čujah, ko u čemeru ļubvenomu utopļeno biše. 2b. Ljepota je ... med prislatki, ki tko kusa, čemer mu se sladak čini. I. Gundulić 374. Poniženu tebe onada prijatno ću ja držati, med i čemer vidim kada jednako te okušati. I. Ivanišević 163. Bižali bi da ne piju od studenca ovoga svijeta opakoga, koji ne daje piti vodu čistu, nego čemer koji otruje i ubije. M. Radnić 13. Med gorčiji od čemera, čemer vele slađi od meda. I. Kanavelić, iv. 58. Srda žitak uzkraćuje, jer na srce čemer bļuje. P. Vitezović, cvit 32. Tebi grijeh se pusti jezbe i pića izvan mjere, ja priniječu moje usti na octe i žuči k'o čemere. I. V. Bunić, mand. 25. Mlijekom ga ona jes dojila, ti mu poda sad čemera. 35. Da sotonska zloba kleta na te čemer svoj ne kida. A. Vitaļić, ostan 5. Led da grije, a da čemer slados ima. J. Kavańin 30. Jež će prije biti gladak, .. slani morski gavez sladak i najgorči čemer medan. 62. Viđ, gospoda gdi smiona sjede i čemer rigaju na me. I. Đordić, salt. 408. Nejma kopja niti maća, kriposnoga da nadjača; dal' s privarom istom radi da otruje, da osmradi, ... pak od smrada i čemera mli da slatki med večera. V. Došen 10. Okusi li drugo voće, nego čemer od gorkoće, od kog svima zubi trnu koji na ńeg' žeļno srnu? 202. Odkud indi srdam hoće raj imati sve slatkoće, u kom čemer kad ugleda, uputit se u to ne da da ga i on žderat mora dok do grobnog dode dvora. 203. Nek čemer vičńi žderu *(u paklu)*, čemer griha što oberu. 222. K'o zvijer razsrčena reži, i psovkam neprikladnijem i prokletijem riga čemer svoga srca jadovita. B. Cuceri 182. Prva j' sriča u cvitu savita, a druga je u suzam salita, a treća je čemerom nalita. Nar. pjes. vuk. 1, 414. Grko kao čemer. Nar. posl. vuk. 46. — *b) kako zmija i zvijer prosipļe čemer, t. j. ijed, kad se ražļuti, po tome se čemer naziva i ļutina u životińe i u čeļadeta, te je sa svijem isto što* ijed. Zavidniku: Jade zli, s čemera jošte češ puknuti, videći ma pera k nebesom dignuti. D. Rańina 61b. Kad godir vidimo ogńeni obraz ńe, ki nami protiva pravednim svaki čas u srģbi odkriva čemerom polit vas. F. Lukarević 213. Pune srģbe i čemera one u sebi buče time, jak na vihru od sjevera dubje u gori posred zime. I. Gundulić 345. Jak no tigra zvijer srdita, iz planinske kad no spile lovac skupi i pohitia porode joj drage i mile, puna bijesa i čemera u plahom se krši tijeku, i zlotvora dočim tjera, reži u gńevu strašnu i prijeku. 409. Poznam ļuta cijeć čemera čestitoga slavna cara namjesnika Dilavera. 548. Za ludo silan car na ń *(na Zadar)* oko uzmeće, pohlepan odveće, čemer svoj krije, pod snigom plam preće. Đ. Baraković, vil. 148. Tad glas ovi zla skupščina tja do zvijezda dviže gori: on ovacijeh rad krivina jest dostojan da se umori. Ter jih tače čemer kleti, videći se svi skočiti, ńegov obraz slavni i sveti slinom grdit', rukom biti. A. Vitaļić, ostan 133. Jedni uzimļu tvrde stine žudeć tako ńeg ubiti, jedni rade niz višine strmijeh gora s ńim hititi; njeki ovako, njeki onako, smrtni na nje(g) čemer bude, i sramotne riječi tako siju i misli kažu hude. 49. — *e) onijem čim se što čini naziva se kad kad i ono što se ńim čini: po tome značeńe pod a. prelazi na stańe u kom je u umnom smislu gorko onomu ko je u ńemu, u kom mu dušu tegoba kaka mori kao otrov tijelo. tako je* čemer *upravo što i* jad. *po rečenom postańu toga značeńa nalazi se u jednoga pisca i* ‚čemer od zmija', *čim se ne kaže ništa drugo nego stańe kakvo bi bilo od ijeda zmijińega (vidi među primjerima).* Naplńen čemera. Naručn. 49b. Uživah svita slast, sad sam pun čemera, pun svake gorkosti. M. Marulić 234. Neka ja ļuveno ne kopnim kako led; neka ja čemerom ne živim u gńivu, moj venče biseran, čin' da veće ne živu. Š. Menčetić 112. Toliku boljezan i čemer priļuti jadovni oni dan u sebi ońuti. N. Dimitrović 35. Srcu mom jada s čemerom dosti dal'. 59. Moje dreselje i čemer priļuti u rajsko veselje višńi će svrnuti. 62. Nevoļni čovjek podložan jes sve dni pod čemer, jad i plač. 53. Pravde kraļica, videći na svit saj da pravde nije sad, svrnu se sva u vaj, u čemer i u jad. N. Naļešković 1, 345. Nu ću tajati taj čemer za svu noć. M. Držić 465. Komu li kažem ja grozni plač, ki tvorim s čemerom od zmija (‚smija'). 74. Tomu mi uzrok jes taj ļubav neprava, ka mi, vaj, zlu boles s čemerom sve dava. D. Rańina 2b. Cviliti dan i noć s čemera i s jada. 9b. Da se čemer moj vik strti ne bude. 82b. Od mene ti ino ne možeš vik čuti, razmi jad, plač, i vaj i čemer priļuti. 82b. Pomoć dati toj ka suzi s čemera u muci nerednoj. 137. Plod moje milosti za tebe hoće bit čemer zle gorkosti. F. Lukarević 66. Ter će ostat' na otoku u pržinah žala ovoga zatvorena lijepos mnoga u čemeru u žestoku. I. Gundulić 9. Pride sa mnom na večeru, ku blagovah u čemeru, buduć srce puno jida. Đ. Baraković, vil. 210. Koje mi se pozdravļenje sve koliko u današńi danak u veliku gorkost i čemer okrenulo. M. Divković, bes. 352. Iz jedne strane smrad tako ga primaga, z druge s čemerom jad ter ga raznemaga. B. Krnarutić 31. Sada sve to jadom, čemerom, plačem i mukam zaplaćaju. V. Andriaši, put. 232. Gorkost i čemer koja nam je dosadila. S. Margitić, fala 168. Kakov čemer u srcu jest mogao imati, kada je od braće u tuđ vilaet

prodan bio? D. Rapić 174. On kaziva ńima s čemerom svoju prigodu. A. T. Blagojević, kin. 30. U bolesti i čemeru plače. L. Radić 5. Dnevi koji prolaze ne samo su najtužniji i najžalosniji ovoga vika, da li još toliko velika čemera pripuni da jedva koja god prilika ovaki jada i tuga nahodi se u uspomenam vikova prošasti. Grgur iz Vareša 75. Ja sam tebe sinko odgojila, odgojila tugom i čemerom, krijući te po gori zelenoj. A. Kačić, razg. 36. Al' poslušaj, moj mili brajene, da ti kažem tuge i čemere. 202. Tuga i čemer iznutreni toliko te je predobio. I. J. P. Lučić, razg. 1. Slijeđaše na igri pun čemera, što bi stavlo sve gubeći. B. Cuceri 56. Od svega onega što je prošlo drugo mu sadar ne izostaje nego u srcu jao i čemer, da ga je nživ'o. 250. Kad šezdeset punijeh dana bez koristi br'jeme strati Mehmet carev baša, od čemera otrovana sta se u prste uv'jedati. Nar. pjes. bog. 217. I kad začu što mu kńiga kaže, od velikog jada i čemera za bradu se rukom uhvatio a o patos nogom udario i srdito vojsku sakupio. Ogled. sr. 131. Idi jade i čemere! Nar. posl. vuk. 96. Prišal mi je moj drag, pun jada, čemera. Nar. pjes. istr. 2, 102. — *d) u zagoneci neki cvijet, može biti kukurijek*, helleborus: Ozgo jezero, ozdo jezero, a u sredi žut čemer. *(odgonetaj: jaje).* Nar. zag. nov. 74. — *e) u jednoga pisca našega vremena u Dalmaciji* vučji čemer, aconitum napellus L. B. Šulek, im. 49. *značenje slabo pouzdano.* — *f) u jednoj pjesmi ime planini mjesto* Čemerno: Da im seka zdravo Čemer prođe i široko polje glasinačko. Nar. pjes. petr. 1, 330. Kad su bili kroz Čemer planinu 331.

2. ČĚMÊR, *f. vidi* čemer *pod 1. u jednoga pisca prošloga vijeka i u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Tuga me j' popala, suša jezik veže, žuc puna čemeri po utrobi reze. M. Kuhačević 114. Ona ńemu čemeriku muti: pij to, sine, čemer te popila! Nar. pjes. petr. 1, 28.

ČĚMÊRAN, čěmêrna, *adj.* venenatus, amarus, acerbus, miser. *od* xv *vijeka (vidi pod b, dd. prvi primjer), između rječnika u Mikaljinu:* venenatus: *u Belinu:* amarus (70ª); *u Bjelostijenčevu:* venenosus; afflictus, aerumnosus, desolatus; *u Jambrešićevu:* virulentus, venenatus; *u Voltigijinu:* giftig; *u Stulićevu:* venenifer, amarus; *u Vukovu:* ‚bitter wie čemer'. — *Comp.* čemêrnijî. — *isporedi* čemer, *od čega je i postalo.* — *a) otrovan, ali je značenje slabo pouzdano, jer u svakom primjeru može biti i samo* ljut *(kao otrov), kao dalje pod b.; i sam Palmotićev primjer, gdje bi moglo biti najpouzdanije, u Belinu je rječniku pod* amaro. Obraz biserni od mene svrćeš tja, koliko čemerni bazilisk da sam ja. Š. Menčetić 6. Čemernu plodite koštravu s troskotom. M. Vetranić 2, 67. Razlikom se rogoborom vas razlijega jaz pakleni, kad oholi kraj . . . iz čemernijeh usti pušta jedovite ove rijeci. Đ. Palmotić, christ. 16. Vrag usjeknu im u srce ovu miso pakleno da svetoga oca jednom čašom otrovi smaknu izmedu živijeh . . . Jedan od mlađijeh prikaza tu čemernu času Benediktu da je popije. I. Đorđić, ben. 28. Kad ja sjedem večerati večeru, čini mi se ta večera čemerna; kad ponesem šimšir-kašu ka grlu, čini mi se singir-gvožde na grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 236. — *b) kao ljut u tjelesnom ili umnom značenju, tako je: aa) čeljade, a po njemu i što u njega, jezik, lice (isporedi* čemer *pod b.):* Neron, ki čemeran i žestok toli bi, ženski ga luven plan napokon pridobi. Đ. Rańina 12. Puk, koga zlobnik tre čemerni. I. Đorđić, salt. 376. Moju dobru voļu smišļajući nemoj me čemernim jazikom gristi. Naručn. 47. Sa oštrim i čemernim licem prigledaju jedan drugoga. A. d. Bella, razgov. 152. — *bb) pas, zmija:* Nom *(krnju)* tvoji psi čemerni žedan jezik maste. I. Đorđić, salt. 219. Krotka stada, mirne ovčice i s zmijami čemernima pobjegući krilim ptice. 492. — *cc) tjelesno što: bič, oganj, otrov, ijed:* Odvrati bič čemerni. J. Palmotić, dubr. 20. Od kad sam se od majke rodio, ja ne vidi ogńa žestokoga, ni većega ni čemernijega, što na bilu gradu Šibeniku: iz neba ga strile udarale. A. Kačić, razgov. 216. Ako se ne učini *(isporijest)* s onim načini koji se iziskuju, ne će služit za likariju nego za čemerne otrove žalostne duše naše. J. Filipović, pripov. 3, 158. Sržba huda sva krvava ustim pjeni, svud se obzire, gleda svuda, gdje će izrigat jed čemerni. N. Marči 68. — *dd) kakvo stańe, raduńa, dogaďaj, kad kad i kao gorak u umnom smislu, gorčina:* Med kapļet iz ustjoj, a poslěda obréte se gorest gorka i čemerna. Arkiv 9, 138. Nije gorkosti toliko čemerne, koju ne oslaďiva kriposna moć ovoga ńeda prislatkoga. A. d. Bella, razgov. 200. *gńev:* Čemernoga gńiva tako ga jad brusi. I. T. Mrnavić, osm. 49. *riječ:* Iz usta sve čemerne riječi bļuje. J. Kavańin 414. *odluka:* Juda . . . svoga prijateļa da grišnim u ruke. Te tvoje odluke, izdajice zala, čemerne i žuke da bi majka znala, sebe bi prodala. Đ. Baraković, jar. 100. *jad:* Srce joj naskoče svi jadi čemerni. M. Marulić 187. Svaki jad čemerni čin' da mine. I. Đorđić, salt. 77. *tuga:* Ja u plaču i tuzi čemernoj proročki tomaču tve riječi. N. Dimitrović 63. U svojoj čemernoj tuzi tugujo. Đ. Rańina 9. Bez tebe ostah, vaj, u tuzi čemernoj, kako no ptica taj, kad druga dragoga izgubi na svit saj. 138ᵇ. Koja čemerna tuga mori ove! A. d. Bella, razg. 8. *žalost:* Žestoka ter čemerna žalos srca svijeh porazi. Đ. Palmotić, christ. 6. *tuženje, cviļenje:* Vjerno služenje imat će platu sad čemerno tuženje i gorki plač i jad. N. Naļešković 2, 37. Čemu je priverno, jaoh, moje služenje, kad plata čemerno meni jes tuženje? M. Držić 11. Bez uzroka ne će viku bit' cviļenje toj čemerno. I. Gundulić 8. *plač:* Meni sad obrnu tva mlados čemerni plač i jad u pokoj i rados. N. Naļešković 2, 91. A on ńoj na skuti čim bolan ležaše čemeran plač ļuti ustima pijaše. Đ. Rańina 23ᵇ. *bol:* Oblićje moje nutrńu čemernu bol očito skazovaše. P. Zoranić 2. Budi lijek od boli sej čemerne. I. Đorđić, salt. 274. Očuti čemernu boles. A. d. Bella, razgov. 86. Nije bolesti tako čemerne koja najposli ne umine. Besjede kr. 283. Ne more podniti od čemerne boli. A. Kanižlić, rož. 15. *muka:* Lasni mi su svi ovi trudi, slatka je muka sva čemerna. I. Gundulić 469. Kršim ruke, spuštam i raztežem od čemerne muke. A. Kanižlić, rož. 44. *trud:* Gńivni stahu i bolesni i čemerna puni truda. Đ. Palmotić, christ. 53. *strah:* Svi pastiri, ki su okoli, u čemernom strahu i jadu od udarca silna toli zapaćeni na tle padu. Đ. Palmotić, christ. 185. Uhiti me drhat ļuti a čemerni strah dopade. A. Vitaļić, ist. 164. *nepokoj:* Nemoj, ļubavi nemila, davat mi tolikoj od veće čemeran i žestok nepokoj. Đ. Rańina 16ᵇ. *smrt:* Koja ti će hvala biti, da za službu moju vernu hoć' me tužna umoriti i dati mi smrt čemernu? S. Bobaļević 222. Tako ļutu i čemernu smrt i take težke bolesti i taka porugańa on će podniti pravedan za nepravedne. A. d. Bella, razgov. 99. Smrt od naravi svoje nit je slatka ni gorka; ali ako je začiniš z dobri dili, biva slatka i ugodna; ako li joj pak umišaš zla dila, biva gorka i čemerna. M. Zoričić, osm. 56. *poraz:* Vila ku poraz čemeran opteče. Đ. Rańina 23ᵇ. *nesreća:* Najveća i najčemernija nesriča i škoda događa se duši kada se za uvik gubi i

osudiva u muke paklene. I. J. P. Lučić, razg. 57. *što god, izrečeno rijčju* što: Što se čini danas teško i čemerno, bit će paka slatko i duši korisno. I. A. Nenadić, nauk 181. — *c) jadan, tužan, žalostan: aa) čeljade:* Da ova druga verna ne ostane zada sa svima čemerna. M. Marulić 40. Živem sve danke čemeran P. Zoranić 14. Opet danas nagazi ja na jednoga žalostna, tužna i nevoljna, čemerna i ucviljena . . . čovika. D. Rapić 192. Počno kazivati kakva je nevolja u Turskoj, . . . kako čemerni kaluderi skitaju se od sela do sela milostinju proseći i Turkom novce dajući. D. Obradović, živ 28. *i kad ko koga naziva jadnijem hoteći poruge radi reći da ga treba žaliti:* Cesar ńemški, kraj franački, . . . Leh čemerni, . . . i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi ciječ poroda. I. Gundulić 305. — *bb) stvar tjelesna: more, dolina, gdje su jadi:* Golubicu zbudi, slobod joj hti dati, reče; ne moj spati . . . ni danke trajati srid mora čemerna. Đ. Baraković, jar. 20. Ah s nebesa pogledajte na porode vaše verne, vašu ljubav nam podajte sred doline sej čemerne. I. Đorđić, ben. 58. *kruh, koji se s jadom jede:* Zdvojni sini od oca se dijele . . . s čemerne kore kruha suha, koja va vijek prisjeda u vratu kom bijenu, komu opsovatu. Osvet. 4, 67. — *cc) kakvo stańe, radńa, događaj, vrijeme: život:* Mene nadilja čemernim životom. Š. Menčetić 132. Dokli smrt prikrati čemeran život moj. M. Vetranić 1, 11. Njeka od gospoj sjedaše na travi, za kom se život moj čemeran zatravi. M. Držić 448. Ljubav kroz svoj plam, ki žeže zlosrdo odveće tolikoj, naglo će skratiti čemerni život moj. D. Rańina 110. Moj život čemeran po sve dni da plače. I. Gundulić 144. *stańe:* Upasti u stanje toliko nesrićno i čemerno. P. Radovčić, nač. 33. Kazujući im tužno i čemerno stańe grada i ńegovih građana. A. Kačić, korab. 150. *događaj:* Ovaj čemerni događaj vazda neka u ušiju naši zvoni. Đ. Rapić 28. Niti se ona i malo zaštedi u ovomu događaju pričemernomu. Grgur iz Vareša 90. *smrt:* Smrt . . . pravičnim jest slavna, a grišnim čemerna. F. Glavinić, cvit 395. *rasuće:* Ili pokoru povoljno zagrli ili se nadaj čemernomu razasutju. I. J. P. Lučić, razg. 20. *nesklad:* Mnozih sržba truje nesklada čemerna. Đ. Baraković, jar. 79 *trud, koji zadaje jade kad je zaludan:* Nu sad pokli kroz svjet sveti znat' mi od stvari da istina, da je sve izpraznos i taština i čemeran trud pameti. D. Rańina 143. *ljubav:* U putu se rastavi smrt jadna, ljuta taj s čemernom ljubavi. D. Rańina 39b. *udadba:* Nije sreća što čini nesrećne, kijeh vezom sjedini udadbe čemerne. I. Đorđić, mand. 181. *pomoć, koja zadaje jade kad od ńe bude zlo:* Čemerna mi tvoja pomoć. D. Obradović, bas. 48. *glas:* Zaupiše glasom strašnijem i žalosnijem i čemernijem. Zbor. 126. O koliko će tužan, o koliko će gorak, o koliko će žalostan i čemeran biti ovi glas prokletim. M. Divković, bes. 36. Zle ti pisme, a čemerni glasi! A. Kačić, razgov. 311. *pjesma:* Tada će početi pjevati onu pjesan vele gorku i čemernu. M. Divković, bes. 36. *slava, ‚počit'*: Nam su od carstva svitlih slave tamne vidjet' i čemerne. I. Gundulić 37. Svak poje i viska u počit čemerni. Đ. Baraković, vil. 350. *misao:* U srdašcu noseć svomu misli teške i čemerne. I. Gundulić 560. O čemerne misli! M. Kuhačević 79. Čim čemerne probavljaše misli. Osvet. 1, 19. *uzrok:* Crkovńaci imadu bižati veliko prijateljstvo s svitovnicima, koje no je čemerni uzrok grija. I. J. P. Lučić, bit. 22. *dan, čas, godina:* Da će biti vele gorak i čemeran dan. P. Radovčić, symb. 76. Ima doći oni veliki dan čemerni. A. d. Bella, razgov. 179. Žalostni i čemerni za vezira časi. J. Rajić, boj 98. Iza naše velike žalosti i tužnoga dana čemernoga sad vi javljam radost i veselje. Nar. pjes. vuk. 5, 476. Čemerne li dane dočekasmo! 5, 503. Dvanaest teških i čemernih godina. M. Pavlinović, rad. 65. — *d) adv.* čemêrno, *tužno, žalosno, uz to može biti i ljuto:* Er me će sliditi tužica čemerno. Š. Menčetić 9. Ter cvili čemerno. 12. Bez ńe život moj čemerno sad tuži. N. Naljeśković 1, 305. Plači svak na sviti čemerno suzami. D. Rańina 149. Ima ih vele gorko i ćemerno duša zaboljeti. M. Divković, bes. 316. Čemerno u sreu se svomu smuti. Đ. Palmotić, christ. 203. Mučiš sada ti čemerno u tom grobu sve studeno. S. Margitić, ispov. 259. U vik hoće čemerno uzdisati. D. Rapić 436. Čemerno dospit imadijaše dneve života. I. J. P. Lučić, razg. 127. A. Kad prekipi trpljeńe, onda ljudi zažmure i suknu kao strŝljenovi. B. Čemerno će ti danas suknuti. M. Đ. Milićević, jur. 13.

ČEMERAST, *adj.* amarulentus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čemerav *u istom značeńu. oboje nepouzdano.*

ČEMÈRATI, čemèrâm, *impf. živjeti čemerno, mučeći se.* M. Ružičić.

ČEMERAV, *adj. vidi kod* čemerast.

ČEMEREN, *adj. vidi* čemeran *pod b. u jednoga pisca* XVII *vijeka u sliku.* Na odhod mi pusti strilu, smrtnim jadom naperenu, ku ću nosit vazda cilu u srdašcu zaperenu prez pokoja momu tilu, sve u plaču čemerenu. Đ. Baraković, vil. 229.

ČEMEREV, *adj. što pripada čovjeku po imenu Čemeru, koje ime samo ne dolazi. isporedi* Čemerović. XIV *vijeka.* Stasъ u Bohorinê Čemereva. Glasnik 13, 376. Daničić 3, 461.

ČEMÈRICA, *f.* helleborus. *samo u rječnicima Mikaljinu i Belinu* (367b). *ima i u Stulićevu, ali iz ruskoga. isporedi* čemerika.

ČEMÈRIČICA, *f.* helleborus niger L. B. Šulek, im. 49. *isporedi* čemerika.

ČEMÈRIKA, *f.* helleborus. *od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 50), *između rječnika u Belinu* (helleborus 367b), *Bjelostijenčevu* (helloborus, veratrum, gentiana, melampodium), *Stulićevu* (helleborus), *u Vukovu* (helleborus). *isporedi* čemerica. *postańem od* čemer. — Miris pogani od gorke čemerike. S. Margitić, fala 193. Eto čemerikom pomiješana vina. M. Kuhačević 41. Oplešće ti jasle jadikove, metaće ti gorke čemerike. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Borika se oko bora vila . . . čemerika oko obadvoga. 1, 259. Detelina do kolena, čemerika svr čoveka. 1, 341. Ona ńemu čemeriku muti: pij to, sine, čemer te popila. Nar. pjes. petr. 1, 28. Čemerika, erythraea centaurium. G. Lazić 107. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. veratrum L. J. Pančić, bot. 152. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. Šloser-Vukot., flor. 1106. Šulek, im. 49. helleborus albus. Farm. 130. Đ. Popović, rob. 214. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. veratrum album L. B. Šulek, im. 49. Đ. Popović, rob. 214. veratrum nigrum L. B. Šulek, im. 49. Bijela čemerika, veratrum album L. B. Šulek, im. 50. Crna čemerika, helleborus niger. Farm. 93. veratrum nigrum L. B. Šulek, im. 50. Gorska cemerika, planinska čemerika, veratrum album L. B. Šulek, im. 50. Čemerika poljna mala, erythraea centaurium L. 50. Čemerika poljna vela, centauria centaurium L. 50. Velika čemerika, ferraria L. 50.

ČEMÈRIKAST, *adj.* importunus. *samo u Vukovu rječniku (gdje se pomiće da je Vuk čuo u Grblju):* žena mi je čemerikasta. *isporedi* čemeran *pod b.*

ČEMÈRIKOV, *adj. od čemerike. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Pod grlom joj puce jadikovo, jadikovo i čemerikovo. Nar. pjes. vuk. 2, 25. 3, 505.

ČEMÈRIKOVATI, čemèrikujêm, *impf.* lugere. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* Kud god hodiš, neka jadikuješ; a gdi staneš, da čemerikuješ. Nar. pjes. vuk. 2, 26. Kud god odi, neka jadikuje; a gdi staje, da čemerikuje. 3, 505.

ČEMERÍŠTA, *n. pl. brdo u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 578.

ČEMÈRIT, *adj.* venenatus, *otrovan. isporedi* čemeran *pod a.* XVI *vijeka.* Aspide ljute i zmije čemerite. Zbor. 162.

ČEMÈRITI, čèmerîm, *impf.* venenare, *trovati. samo u Stulićevu rječniku. slabo pouzdano.*

ČEMÈRLIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Mustaj beg Čemerlić. Nar. pjes. petr. 1, 350.

ČEMÉRNICA, *f.* 1. *ime planinama: a) u Bosni planina blizu Visokoga.* Zemljop. bos. 34. *isporedi* Čemerno. — *b) planina u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 578. — 2. *rijeka u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 308. — 3. *ime selima: a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Schem. zagr. 1875. 111. Pregled 84. — *b) zaselak u Slavoniji kod Rezovca u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled 110. — *c) selo u hrvatskoj krajini blizu Petrine.* Razdjel. 21. Schem. zagr. 1875. 20. Sem. prav. 1878. 70. — *d) u Bosni tri sela: jedno u okrugu sarajerskom, u kotaru hrvojničkom, drugo u istom okrugu u kotaru rogatičkom.* Statist. 13. 21. *i jedno u okrugu banjolučkom blizu Bање Luke.* Schem. bos. 1861. 72.

ČÈMÉRNIK, *m.* 1. *planina u Srbiji u okrugu vranjskom. pomiње se* XV *vijeka.* Prohode planinu glagoljemuju Čemerьnikъ. Glasnik 42, 305. Rad 56, 180. 181. Otaǵbina 5, 496. M. Đ. Milićević, s dun. 63. — 2. *ime vragu u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Krivorilo, Čemernik, Smrdilo, duhovi pakljeni. M. Vetranić 2, 199.

1. ČÈMÊRNO, *n. ime planinama: a) planina u Hercegovini u Gacku blizu izvora rijeke Neretve. od* XVII *vijeka, između rječnika u Vukovu* („Čèmêrnô"). Gacko i Vrbu projezdiše i Čemerno i Sutjesku. J. Palmotić, dubr. 173. I dodoše na ravno Čemerno . . . Zdravo smo ti, majko, na Čemernu. Nar. pjes. vuk. 3, 456. Ja sam čula đe govore ljudi o Gatačkom polju širokome, oko ńeg' su velike planine, jedno Ravno a drugo Čemerno. 3, 474. Kad bijasmo navrh Čemerna. Nar. prip. vuk. 6. Čemerno. T. Kovačević 103. Glasnik 21, 295. S. Novaković, obl. 79. Čèmêrno. V. Lješević. — *b) planina u Bosni blizu Sarajeva. u jednoga pisca našega vremena. biće ista koju isti piše* Čemernica. Zemljop. bos. 31. — *c) planina u Srbiji u okrugu čačanskom.* Na Čemernu su najveći visovi Kom i Gvozdac. M. Đ. Milićević. srb. 645. Suvat Čemerno. Sr. Nov. 1870. 390.

2. ČÈMÊRNO. *adv. vidi kod* čemeran.

ČEMÉRNOST, čemérnosti, *f.* aegritudo, *jad. od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (afflictio 46ª. amaritudo 69ᵇ) *i Stulićevu* (amaritudo, dolor). Sve mi srce plove u gorkoj žuhkosti, u srcu rove crv pun cemernosti. P. Vitezović, odilj. 2. Sad je vrime od žalosti, tuge, plača, čemernosti. P. Knežević, muk. 7. Ako za grihe moje gospodin toliko je bio za malo držan, kako ću ja mojoj tamnosti i čermenosti moći prostiti. koji sam sagrišio? P. Knežević, osm. 261.

ČEMERSKI, *adj. vidi* čemeran. *samo u Stulićevu rječniku. riječ sasma nepouzdana.*

ČEMERSTVO, *n. vidi* čemernost. *samo u Stulićeru rječniku, za koji će biti i načiňeno.*

ČEMERŃA, *f. selo Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru visočkom.* Statist. 26.

ČÈMÊROV, *adj. od čemera. u naše vrijeme.* Kad bi jedna ružu zadjenula, a druga bi čemerovo lišće. Osvet. 1, 4.

ČÈMÊROVIĆ, *m. prezime,* XV *vijeka.* Spom. sr. 1, 176 Mon. serb. 468. 509. Daničić 3, 461.

ČEMGRĻATI, cemgrļam, *impf.* leviter scindere. *u naše vrijeme, na Braču.* A. Ostojić. *isporedi* čendrļati se, *s kojim je jednoga postaňa promijenivši* d *na g a* n *na* m.

ČEMIKA, *f.* taxus L. B. Šulek, im. 50.

ČÈMÎN, čemina, *m.* iasminum. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaljinu* (ciminum, leucanthemum), *u Belinu* (gelsiminum), *u Stulićevu* (jasminum) *u Vukovu* (herbae genus, *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Postaňem će biti od tal.* gesmino *izgubivši* s. *isporedi pod* 2. Prosipļuć na sve strane rumen trator, čemin bijeli. I. Kanavelić, iv. 90. U čemin se ruža stvori. 302. Vidi da je problijedjela kako no snijeg od planina, ali ruse kako bijela, ali cvijetak od čemina. I. V. Bunić, mand. 16. Slomjen čemin s ružom cvili. I. Đordić, uzd. 5. Miriše čemin bijeli od ljuvene ruse draže. 179. Put široki, za sve da je posut čeminima i ružicama, znate li kamo vodi? Besjede kr. 229. Naše prame kiti lovor, usni čemin i ružica. N. Marči 12. Đeno cavti čemin i ružica, čemin s ružom lijepo miriše. Nar. pjes vuk. 1, 354. Čemin, jasminum. Šloser-Vukot., flor. 613. jasminum officinale, j. grandiflorum, j. humile L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. 51. jasminum officinale L. B. Šulek, im. 50 Bijeli čemin, canicularia. B Šulek, im. 50. divlji, lonicera caprifolium L. 50. modri, plumbago larpente 50. pitomi, jasminum offleinale L. 50. vodeni, acorus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 18. acorus calamus L. B. Šulek, im. 50.

ČEMÍNOVICA, *f.* jasminea. Šloser-Vukot., flor. 613.

ČEMIŃUGA, *f.* lycium barbarum L. B. Šulek. im. 50.

ČEMITI, čemim, *impf.* susurrare. *zujati. o vodi kad hoće da uzavri. na Krku.* Čemi već, skoro će zakuhat. I. Milčetić. *Biće od tal.* gemere, *uzdisati, gúkati, znojiti se. isporedi* strujati.

ČEMĻA, *f. kao da je tal.* čemmamella, *svirala, u jednoga pisca prošloga vijeka. nominativa nema potvrđe. padež u kom dolazi ne može se pouzdano znati je li nom. sing. ili gen. pl.* Pod zuk bubuji, trubaļ bojnih i mizavic. i rožanih tintilina dobrozvonih žica. čemļa i organi. halati inih od spijevaňa sva ugajaju radovaňa. J. Kavańin 498.

ČÈMPRES, *m.* cupressus. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (194ᵇ), *u Stulićevu i Vukovu (u kom se dodaje da se govori u Dubrovniku). od tal.* cipresso *s umetnutim* m. *isporedi* cempreš, čepres, čepris, cipres, čipres. Pravo uzraslijeh sred čempresa, gdje kladenci bistre vode romoneći tiho izhode. I. Gundulić 532. Stoji kao cempres oboreni. I. A. Nenadić, šam. 23. Posjeć' čempres kod ńegova doma usaden. A. Kalić, 541. Kitno borje, viti čempres. Dubrovn. 1868. 176.

ČÈMPRESAN, čempresna, *adj.* cupressinus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Prem da ga u škriňu i čempresnu i olovnu zapečate. B. Cuceri 81.

ČÈMPRESAST, *adj.* cupressifer. *samo u Stu-*

ličevu rječniku, gdje ima i čempresav *u istom značenu. oboje nepouzdano.*

ČÈMPRESAV, *adj. vidi kod* čempresast.

ČÈMPRESÍŠTE, *n.* cupressetum. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima u istom značenu i zlo načińeno* čempresištvo. *isporedi* čoprisište.

ČÈMPRESKÎ, *adj.* cupressinus. *u rječnicima Belinu* (194b) *i Stulićevu.*

ČÈMPRESOVINA. *f.* lignum cupressinum. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČEMPRIS, *m. vidi* čempres. *isporedi* čepris, cempris. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 50.

ČÉNAK, čénka, *m.* bulbillus. *kao dem. od* čeno. *u jednoga pisca našega vremena.* Čenak je sitan pupoljak koji obično izraste u pazuhu od lišća. J. Pančić, bot. 55. Čenci su mesnati ili bar dosta sočni pupoljci. J. Pančić, flor. hiogr.[2] 26.

ČENAR, *m.* januarius. xv *vijeka u jednom spomeniku i iz ńega u Daničićevu rječniku.* Čenara meseca. Mon. serb. 495.

ČENAS, čensa, *m.* census, *tal.* censo. *od* xvii *vijeka. u nom. i acc. sing. nalazi se u jednoga pisca i bez umetnutoga* a *(vidi u primjerima).* Ako si činio promine suhe ili nepravedne čense. B. Kašić, zrc. 70. Čuo sam velekrat od ńekijeh čenasa govoriti. 81. Jedan dava na čens deset i po po sto. 82. Veću pomńu stavljaš . . . na poklon ali na čenas koji ti ima doći. V. Andriaši, pnt. 246. Uzimaš toliko dinara na čenas. 279. Stavi dinar na čenas. V. Bogišić, zbor. 527.

ČÈNBER, *m. vidi kod* čember *pod* 1.

ČENDA, *f.* ńeko tanko platno, *osobito svileno, srcd. lat.* cendalum, *tal.* zendale, zendado. *isporedi* sandal. xv *vijeka u jednom spomeniku i u rječniku Daničićevu.* Plaštь crjenoga damaškina sь zlatomь, podstaljenь čendomь colinomь *(po svoj prilici pogrješka mjesto* crjenomь). Spom. sr. 2, 125.

ČENDRĻATI SE, čendrļäm se, *impf.* crines conturbare, *razbarušivati se. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *Postańem od* čantrati.

ČENDRĻAV, *adj. čupav, neočešlan. u naše vrijeme u jednoga pisca. isporedi* čendrļati se. Ostat će krmeļavo, čendrļavo i kosmeļavo. M. Pavlinović, raz. spis. 12.

ČENDRĻÔKA, *f. žensko čeļade čupavo i raspojaso. u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović. *isporedi* čendrļav.

ČÈNÊJ, Čèneja, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 97.

ČÈNÊJSKÎ, *adj. što pripada Čeneju.* Kapelan čenejski. Vuk, nar. pjes. 2, 660.

ČENÈRÂN, čenerána, *m. vidi* đeneral. *prošloga vijeka. može biti da griješkom stoji* č *mjesto* đ *ili* ģ. Zaiska čeneran novce. Bud. spom. glasn. u. 3, 48.

ČÈNGEL, *m. tur.* čengel, *kuka,* uncus. *od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Ovu krepost zove apošto čengel tvrdi. M. Radnić 496. Načiniću kulu u primorju, oko kule gvozdene čengele, vješaću mu hoģe i haģije. Nar. pjes. vuk. 2, 401.

ČÈNGÎČ, *m.* 1. *prezime tursko, od* xvii *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* î *je sažeto* iji, *koje se nalazi i ne sažeto, a ńeki mjesto ńega pišu* i ij. *isporedi* čengija, *od koje je postao.* Alipaša Čengić. Ļetop. šaf. 85. Zrinski Petar razbi Ali-pašu Čengiića. P. Vitezović, kron. 195. Čengić Bećir paša. Starine 10, 262. Alaj beg Čengić. Nar. pjes. bog. 162. Od Zagorja dva Čengijća mlada. Nar. pjes. vuk. 3, 564. Da Čengijća bega potražimo. 4, 52. Zahvali se Čengić Sinan-bože. Ogled. sr. 52. Šenluk čini paša Čengiića. Nar. pjes. juk. 521. — 2. *selo u Bosni u okrugu zvorničkom:* Čengić. Statist. 100.

ČÈNGÎĆEV, *adj. što pripada Čengiću.* Na bijelo dvore Čengijćeve. Nar. pjes. vuk. 4, 50.

ČÈNGIJA, *f. tur.* čengi, *igračica, koja igra na javnijem mjestima u naše vrijeme.* Goro joj oči kao u čengije. Nar. posl. vuk. 44. Užegla oči kao čengija. 329.

ČÈNICA, *f. vidi* pšenica. *u naše vrijeme u Istri.* Pojdoh ja pod Riku voziti čenicu. Nar. pjes. istr. 2, 23.

ČENIĆ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom, kotaru trebińskom.* Statist. 124.

ČÈNKATI, čènkâm, *impf. vidi* činkati. *samo u Stulićevu rječniku. načińeno od* ‚izčenkati', *koje jamačno griješkom stoji na jednom mjestu u Mikaljinu rječniku* (153) *mjesto* ‚izčinkati' (39).

ČÈNKÎN, čenkina, *m.* uncus, *kuka. od pers.* čenk, *kuka. samo u rječnicima Mikaljinu* (kuka, uncus, harpago), *u Belinu* (lupus 773a), *u Bjelostijenčevu* (‚cenkin', *koje će biti zlo pročitano u Mikaljinu* čenkin) *i u Stulićevu* (uncus, uncinus).

ČENKINIĆ, *m. dem.* čenkin. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČÈNKOVO, *n. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Schem. diac. 1877. 26. Pregled 140.

ČÈNO, *n. vidi kod* čelno.

ČENTA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 55.

ČÈNUTI, čènêm, *vidi kod* čelnuti.

ČÈŃ, *m. vidi* česno. *u naše vrijeme.* Čeń bela luka. M. D. Milićević, živ 1, 82. *biće postalo od* čelno *ovijem načinom: u padežima osim nom. i acc. sing. uzelo se* ln *izgovarati* ń, *pa se po takim padežima uzelo da je riječ muškoga roda.*

ČÈŃAČA, *f. nekaka kisela jabuka. u Šumadiji. samo u Vukovu rječniku i iz ńega u jednoga pisca.* B. Šulek, im. 483. *postańem će biti od* čeno.

ČEÒCE, *n. dem.* čelo. *nalazi se i sa* l *mjesto* o, *koje je postalo od* l, *a tada glasi* čélce. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (čelce). Evo gdi je procavtjela na ńegovu lijepu čeocu svijetla zvijezda. V. M. Gučetić, pohv. 103. Tvoje čelce ravno kako poļe. Nar. pjes. istr. 2, 24.

ČEÒNA, *f.* caput, *glavno, glavnica. prošloga vijeka. od* čelo. Veći je priložak neg čeona (glavnica). Poslov. dan. 150.

ČÈONÎ, *adj.* frontis, primarius. *od* xvi *vijeka, između rječnika samo u Stulićevu* (čelan, princeps, primarius, čeoni, capitalis). *od* čelo. *mjesto* o *nalazi se i* l, *od kojega je postalo* o; *a tada glasi* čélnî. — *a) što pripada čelu, što je na čelu.* Ļudi besramni na čelu pokazuju se po nesramu čelnom. Naručn. 37b. — *b) glavni, prvi, najstariji. aa) čeļade i što se kao čeļade misli:* Ka su potribna jednomu pravomu ter čelnomu sliditi pastiru. F. Glavinić, cvit 4. Isukrsta čelnoga crikve gospodara imamo naslidovati. 454. Nav najprvo ima čelnoga gospodara. 442. Poslani od čeonijeh svećenika. Živ. is. 119. Od čeonoga božjega vjesnika Gabriela. 14. — *bb) mjesto, grad, varoš:* Čelno kraļestva onoga mesto. F. Glavinić, cvit 5. U . . . Poļskoga kraļestva čelnom mestu. 132. — *cc) mjesto na kom sjedi tko:* Ako oni hoće čeono mjesto imati u crkvi. Živ. is. 102. — *dd) kamen u zgradi:* Kamen glavni i čeoni. Živ. is. 99.

ČEÒNICA, *f. a)* frontale. *u jednoga pisca* XVII *vijeka, i to sa* l *mjesto* o, *koje od* l *postaje, te glasi* čêlnica. Čavle, jednoga u šišak svoj cesar postavi, a od drugoga konju čelnicu okruži. F. Glavinić, cvit 125. — *b)* antistita. *u istoga pisca također sa* l. Divica Marija čelnica svetih. F. Glavinić, cvit 354.

ČÈONÍK, *m.* praefectus, magister, caput, princeps, antistes. *postaŋem od* čelo *(a tijem je onaj koji je naprijed, pred drugima, pred čelom im). o je postalo od* l, *s kojim glasi* čêlnik. *Dolazi od* XIV *vijeka sa* l (Mon. serb. 69. *vidi pod a, bb.), a od istoga vijeka i sa* o (Mon. serb. 102. *vidi među primjerima), između rječnika samo u Stulićevu* (čelnik, čeonik, dux, caput, princeps) *i u Daničićevu* (praefectus). — *a)* XIV *i* XV *vijeka u državi srpskih kraljeva i carova i despota i bana bosanskoga starješina nad nekim poslom državnim: aa) posao mu se ne kaže:* Priseli kraljevьstvo mi čelьnika Radana i z bratijomь. Glasnik n. 12, 56. Vidêvь kraljevьstvo mi pravovêrьno porabotanije čelьnika Radana domu svetago Panьdokratora i roditelju kraljevьstva mi. 67. Posla carьstvo mi vlastelina čelьnika Đurica i naručihь mu da izdastь crьkvi sija više pisannaja. Glasnik 24, 241. Pride kь mne vьzljubljeni bratь mi čelnikь Milsa. 259. Čelnika Stanislava sinь. 270. Odь čelьnika Miloša. Spom. sr. 2, 25. Zapisь učinismo čelniku Smilu. Spom. sr. 1, 99. — *bb) posao mu se također ne kaže, ali se razlikuje od župana, kneza, kaznaca, vojvode, tepčije, logoteta, protovistijara, dvorodržice i čefalije:* Kazньcь Miroslavь, . . . čelьnikь Branko, . . . županь Vladislavь. Mon. serb. 69. Vojevoda Mladênь i tepьči Vladoje i čelьnikь Đurašь. 85. Županь Ivahanь Prьbilović, Vlatko Dobrovojević čeonikь, hlapь Ivanь Budisaličь, . . . knezь Pavao Hrьvatiničь. 102. Knezь Vratko, Obradь ceonikь i vojevoda Marko. 152. Logofetь Nenada i Petarь županь i čelnikь Miho i čefalija Gojislavь. 207. Prьńakь vojevoda i Smilь čelnikь. 209. Da imь nêstь voljnь zapovêdêti ni vojevoda ni čefalija ni dvorodržica ni čelьnikь ni inь kto odь vladuštihь vь zemli gospodstva mi. Glasnik 24, 275. Radivoj dvorodržica, čefalija Petrь Boljadinovičь i čelnikь Tuba. Spom. sr. 2, 44. Vojevoda Radoslavь i čelnik Radičь i protovistijarь Bogdanь i logotetь Vojihna. Mon. serb. 355. — *cc) neki su po zemlji upravljali:* Knezove i prémikirije i vladalьci i prêstajnici i čelnici, koji so obrêtajutь seli i katuni obladajušte. Zak. duš. 41. Nêkto Ivoje cariceju Elenoju čelnikь postavljenь bystь *(u okolini dečanskoj).* Glasnik 11, 87. — *dd) preda ń se moglo ići i na sud:* Suda inde da imь nêstь, tьčiju prêdь čelnikomь gospodstva mi. Glasnik 24, 275. — *ee) neki se zvao i* veliki, *razlikujući se od drugoga,* XV *vijeka:* Logotetь Bogdanь i čelnikь veliky Hrebeljanь i vojevoda Miltošь. Mon. serb. 269. Veliky čelnik Mihalь . . . i logotetь Bogdanь. 436. 437. — *ff) neki se zvao* riznički, *a to je koji je bio nad riznicom, nad blagom državnim ili državnoga gospodara,* XV *vijeka:* Veliky čelnik Mihalь i čelnikь riznickyj Paskoje i logotetь Bogdanь. Mon. serb. 436. 437. — *b)* XIV *vijeka u Dalmaciji starješina među pastirima u spomenicima latinski pisanim.* Stat. tragur. Luc. mem. di Traù 202. Stat. spalat. 221. — *c) od* XVI *ili od druge polovine* XV *do kraja* XVIII *vijeka po knjigama nazivaju se čeonici različne starješine i poglavari i tko je prvi među ostalima i tko je u čemu prvi tako da je od njega nastalo ono u čemu je on prvi. aa) bog se otac naziva čelnik trojstva:* Otac nebeski, ki jest čelnik i zdenac svetoga trojstva. F. Glavinić, cvit 1. — *bb) redovnik koji je bio u scom redu prvi i osnovao ga:* S. Ignatia fundatora ili čelnika reda družbe Ježuvitov. F. Glavinić, cvit 246. Život s. Dominika čelnika reda pripovidavac. 258. Franciska, reda male bratje čelnika. 273. — *cc) aposto Petar naziva se čelnik ostalijem apostolima:* Petru svetomu, čelniku broja apostolskoga. P. Glavinić, cvit 20. Nahodi se da je on *(sv. Petar)* prvjenac, čeonik i glava crkovna. Živ. is. 99. — *dd) različne starješine i poglavari i starješina u opće.* Bêše Levkadušь koňuški čelnik u Aleksandra. Aleksand. nov. 142. Aleksand. jag. starin. 3, 323. Biskup Slavič . . . čelnik dobar. J. Kavańin 95. Ivan Irkan vrhovni posvetitelj i čeonik žudjelski. Živ. is. 35. Hudi svetiteljski čeonik Kajfa. 134. Susreta Jaira čeonika zborišta žudjelskoga. 88. Vojštit suproć čeoniku svijeta i svjetovnijeh gizda. 115. Ova hudoba oli ti sotona bila je čeonik svijeh vragova, nazvan Lucifer. 48. Sladak k'o med, studen k'o led; sitan k'o muka, potreban k'o ruka, tvrd k'o stijena, a lak k'o sjena, čeonik bit ima. Poslov. dan. 112. — *d) u naše vrijeme starješinu bratstva ernogorskoga, koji se u Crnoj Gori zove glavar, jedan pisac naziva čeonikom:* Svako bratstvo ima svoga čeonika; . . . zove se glavar. V. Bogišić, zbor. 514. — *drugi četovođu naziva tako:* Četnici imat će čeonika. M. Pavlinović, raz. spis. 156.

ČÈONÍKOV, *adj. što pripada čeoniku.* XIV *vijeka sa* l *mjesto* o. Pod čelьnikovomь trьpezomь. Glasnik n. 12, 71.

ČÈONITI, čèonim, *impf.* regere, gubernare, *biti čeonik. u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku.* Stavjen je bio čeonit vrhu nas i vladat nas. Živ. is. 134.

ČEONOVJESNIŠTVO, *n.* chorus archangelorum. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Archangeli . . . što naški rečemo . . . čeonovjesništva. Živ. is. 177.

ČEONSTVO, *n.* principatus. *u jednoga pisca prošloga vijeku i u Stulićevu rječniku.* Rimjani ondar čeonstvo i vladańe Žudjelske imahu. Živ. is. 134.

ČEOTISTVO, *n.* principatus. *u jednoga pisca prošloga vijeka i u Stulićevu rječniku. može biti pogrješka mjesto* čeoništvo. Principatus, archangeli, angeli, što naški rečemo čeotistva, čeonovjesništva i vjesničtva. Živ. is. 177.

ČÈOVJESNÍK, *m.* archangelus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* čeonovjesništvo. Gabriel čeovjesnik objavi Danielu. Živ. is. 22.

ČÊP, čêpa, *m.* obturamentum, cardo masculus. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu gdje najprije i dolazi* (118), *Mikalinu, Belinu* (748a), *Bjelostijenčevu, Jambrešićevu, Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu. — Postaŋem je jedna riječ sa* čap *(pod* 1), *s kojim je i značeńa jednoga i prema kome stoji sa svojim* e *kao* čepur *prema* čapur. — *a) čim se kaka rupa zatiskuje, zapušava: aa) čim je zatisnuta kaka pukotina u zidu:* Vapiće kamen iz zida, i drvo koje je u puklinu zadiveno odgovaraće; zaludu si zatiskivao pukline i obloke, . . . da se ne vide tvoje opačine; svidočiće isti oni zatači i čepovi, isto drvje i kameńe suprot tebi. F. Lastrić, ned. 30. — *bb) čim se zatiskuje rupa provrćena na ladi:* Svaka je laďa ne daleko od krme provrćena, . . . drvo kojijem zatiskivaju tu lukńu zovu čep, a izvadit čep da prodre more, zovu pustit čep. L. Zore, rib. 5. — *cc) krpa usukana što se meće u ranu:* Imao sam facolet, koji sam izrezao, čepove od njega načinio i zatiskivao one rane. G. Zelić 273. — *dd) čim se zatiskuje grlić kakome god sudu, tikvi, staklu; zapušač,*

zatisak: Grad brez zida, kuća brez vrata, sud brez čepa. M. Radnić 425. Poloku tikva kupi, jest od kore jagńida ozgor cep, kog liena viseć zamčica tanka nosi. M. P. Katančić 46. Kupovni čepovi za stakla. P. Bolić 2, 149. — *cc) čim se zatiskuje na bačvi rupa, i to aaa) mańa, u koju se udara slavina:* Vino točaše i držaše čep u ruci, a otac ga zovnu; udi̯ potrča s čepom u ruci, . . . i kasno se spomenu da je ostavio bačvu očepi̯enu. J. Banovac, pred. 83. Okolo vrańa i čepa krpom čistiti. Z. Orfelin 57. To na pipu ili na čep biva. J. S. Reǰković, kuć. 408. Čep zatisnut' kad je vino izteklo. Poslov. dan. 12. *bbb) veću, kojoj se zatisak obično zove vrań:* Ardove ili sudove na gorńih ustah s čepom zatvoriti. I. Jablanci 215. Lakomica tad mu se nadkriva, ili cep, kog vranom zovu, diva. J. S. Reǰković, kuć. 377. — *ff) u prenesenom čim se proždoru može grlo zatisnuti, u to je jelo i piće:* Nek jama u proždora bude nego prije gora; . . . dok kom krsno ime bane i krsnice slavit stane, jeda b' onde srićna bila, čep da b' sebi zadobila. V. Došen 172. — *b) u vrátā su strane kao klip jedan dǫle a jedan gore, te o ńima stoje vrata: u tom značeńu između rječnika samo u Vukovu.* Kao što se vrata obrću na čepovima svojim, tako ǰenivac na posteǰi svojoj. Đ. Daničić, prič. 26, 14.

ČEPA, *f. a)* ricinus. *krǰa, krpeǰ, krpuša. samo u Bjelostijenčevu rječniku.* — *b)* alosa vulgaris Val. Đ. Kolombatović, pesc. 22. — *isporedi* čepati, *su čim će biti jednoga korijenu u značeńu grepsti, bosti.*

1. ČÈPAC, čèpca. *m.* vittae genus. *ńeka ženska kapa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od sr. lat.* capa, *cyrtuč, od čega je i* kapa. *isporedi* čepica, šepica. Gospode pobacale francuski nošaj, no mađarski primile s ćaćoli, čepci. S. Tekelija u Ǫetop. srp. 120, 4.

2. ČÈPAC, čèpca, *m. dem.* cep. *a) u gusala i u tambure drvo kojim se žica natеže,* verticula. *samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1256ᵇ. 2, 38ᵇ). *isporedi* čepić. — *b) resa u grlu,* uva. *samo u rječnicima Jambrešićevu i Bjelostijenčevu* (1, 500ᵇ). *u pośl̨ed̨nem i* čepic (2, 38ᵇ). — *c)* clinopodium vulgare L. B. Šulek, im. 51. *isporedi* čepić.

1. ČEPAK, čepka, *m. ńeki grah čučavac u Hrvatskoj u kajkavcu, u kojih glasi* čepek. B. Šulek, im. 51.

2. ČEPAK, *selo u Bosni u okrugu bańolučkom. stoji li mu* a *i u ostalijem padežima, ne zna se.* Schem. bosn. 1864. 86. Statist. 33.

ČÉPÂŃE, *n.* calcatus. *u rječnicima Mikaǰinu, Stulićevu i Vukovu. isporedi* čepati.

ČÉPATI, čèpâm *i* čèpl̨êm, *impf.* calcare. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaǰinu* (conculcare), *Stulićevu* (conculcare, proculcare, pedibus proterere) *i u Vukovu* (circumambulo, pono pedem meum in alterius pedem). — *Akcenat kaki je u inf. taki je u cijelom aor.:* čèpah, *u part. praet. act.* II: čèpao, *u part. praet. act.* I *s drugim slogom dugim:* čèpâv, čèpâvši, *u* 3 *pl. praes. s trećim slogom dugim kad je u drugom slogu* a: čèpajû, *u part. praes. s istijem slogom dugim kad je u drugom slogu* a: čèpajûći, *u istom obliku kad u drugom slogu nema* a: čèpl̨ûći, *i u imperat. kad je bez* a: čèpl̨i; *u svijem je ostalijem oblicima kakav je u* I *sing. praes.* — *Kor.* skap, *udarati, bosti, grepsti, nogom stäjati. isporedi* čapak, kopito, kopati. — 1. *prelazno: a) kao gaziti, tlačiti, gaziti satirući:* Živina bješe žestoka, ćudna i jaka veoma; zube gvozdene i velike imaše, je lijaše zubi i meǰaše, a ostalo nogami gažaše i čepaše. M. Divković, bes. 306. Zemǰa koju sada čepl̨eš i gaziš stajati će svrhu tvoje glave kada umreš. M. Radnić 352. Od stvari pogrdenije običajemo reći da ih ne ścijenimo koliko ono što čepl̨emo. 556. Da snijeg budući čepan sahrani svoju bjelinu, ovo je veća stvar. 361. On me čepl̨e, on me mori. I. Đorđić, salt. 180. Što nas čepl̨eš plačne i trudne? 308. Zahiti šakom zemǰu koju čepaš i plešeš. A. Kalić 1. Tlači, pleši i cepaj ovo pričisto tijelo sina božijega. 142. Čepl̨em crnu zemǰu, dokle ona mene. S. Ǫubiša, prip. 91. Dok nas drugi čepaju po voǰi. M. Pavlinović, razg. 6. — *b) gaziti samo stajući nogom na što. tijem se može i potrti, ali se misli samo da se prigńeći, da se pritisne.* Sna' zaovu papučicom cepa, ne bi li se ona doscitila. Nar. pjes. vuk. 1, 457. Štipa Zlatu rukom za ručicu a čepa je nogom na nožicu. Nar. pjes. mar. 77. Ne čepaj mi sukńu moju. Nar. pjes. vil. 1866. 273. Vidite li debela vrančića i na ńemu dvanest pletenica, . . . kad mu glavu na dizgin pritegne, pletenice od zemǰe odigne; kad popušti, do zemǰice panu, dobar vranac pletenice čepa. Nar. pjes. petr. 3, 412. Već joj čepam sedefli nalule. 3, 593. — *c) u jednoga pisca našega vremena grabiti, kao impf. od* ščepati. Ali Drago sam jatagan čepa. Osvet. 62. — 2. *neprelazno: a) značeńe kao pod* 1, *a.:* Danaske gospodujem svrhu druzijeh, a može biti da će opet oni svrhu mene čepati, kada budem staǰen u crnu zemǰu. M. Divković, bes. 421. Evo vam dado oblast čepati svrhu zmija. I. Ančić, vrat. 2, 4, 127. *b) značeńe kao pod* 1, *b.:* Divna pisma, jadi ga ubili! krasno li je na kartu složeno! kao da su kokoške čepale. P. Petrović, vijen. 84. — *c) ići po kakom mjestu izyledajući što, nadajući se čemu:* Od jutra do mraka čepala je oko vrata begova konaka, ne bi li je od kud god ugledala ćerka. M. Đ. Milićević, več. 146. — 3. *sa* se: *a) pasivno; značeńe kao pod* 1, *a.:* Čepl̨e se trnova kruna. I. Držić, nauk gond. 173. — *b) recipr.; značeńe kao pod* 1, *b.:* Žeteoci se obično čepl̨u, osobito na mobi. Vuk, rječ. 822ᵃ. Cijeli dan žańući pjevaju, čepaju se, šale se i vesele. Vuk, živ. 51.

ČÉPČEG, *m.* sonchus *u rječnicima Mikaǰinu, Belinu* (237ᵇ), *Stulićevu i Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku). isporedi* čevčeg, kostriješ, mliječac. *Od korijena će biti istoga od koga je* čepati, *u značeńu bosti, grepsti.* Čepčeg, sonchus asper Vill. Cas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 51. čepčeg mali, sonchus laevis Vill. B. Šulek, im. 51. *pogrješka će biti* čepček. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48.

ČEPČEŠČIĆ, *m. vidi kod* čepčežić.

ČÉPČEŽAC, čèpčešca, *m. dem.* čepčeg. *u rječnicima Stulićevu* (čepčèžac) *i Vukovu (s akcentom koji je stavl̨en),* sonchus oleraceus L. B. Šulek, im. 51. mali čepčežac, berberis vulgaris L. 51.

ČEPČÉŽAK, čepčéška, *m. dem.* čepčeg. *u Stulićevu rječniku.* picridium Desf. B. Šulek, im. 51. mali čepčežak, berberis vulgaris L. 51.

ČEPČEŽAN, čepčežna, *adj.* qui ex soncho est. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈPČEŽIĆ, *m. dem.* čepčeg. *u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čepčežčac *i* čepčežčić, *koje će oboje biti načińeno za rječnik.* čepčežić, picridium Desf. B. Šulek, im. 51.

ČÈPČEŽINA, *f. augm.* čepčeg. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈPČIJEŽAC, cepčiješka, *m. vidi* čepčeg. *samo u Vukovu rječniku, gdje stoji bez sumńe griješkom* ‚čepčiješac'. *riječ dosta nepouzdana: može biti da*

je nom. čepčežac, *pa drugo* e *glasi* ije *samo u padežima u kojima nema a pred* c: čepćiješca.

ČEPELA, *f. vidi* čepa *pod a. samo u Bjelostijenčevu rječniku* (1, 1029b. 2, 170b).

ČEPÈLICA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* V. Ļešević. T. Kovačević 102. Statist. 107. Iz sela Čepelice. V. Vrčević, niz 211. Dabrom i Čepelicom. S. Novaković, obl. 27.

ČEPELOVAC, Čepelovca. *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Schem. zagr. 1875. 155. Pregled 81.

ČEPÉRAK, čepérka, *m. dužina od vrh palca do vrh kažiprsta kad se rastegnu. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu* (spithama) *i u Vukovu* (spithama minor). *Od korijena istoga od koga je* čepati, *kojemu znače̋e od bosti i grepsti prelazi u grabiti, zahvatati. isporedi* ščepati, raščepiti se, čapak, čapar. Da bude s čeperka duži. Djel. prot. 101. Drvo malo kraće od čeperka. Vuk, živ. 279. Ni od pedao ni od ceperak, a dva dućana pokrilo. *(odgonetļaj: kozji rep).* Vuk, rječ. 822b.

ČEPÉRKOVIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme u Srbiji.* Rat 107. 108. 179. *isporedi* čeperak, *koje je ili sam ili od ńega* Čeperko *mogao biti nadimak onome od koga je ostalo prezime.*

ČEPÈTÂR, čepetára, *m. ńeka buba,* nemonyx Redt. *u jednoga pisca našega vremena* J. Šloser, kor. 619. *isporedi* čapet.

ČEPEVKA, *f. ńeka kruška. u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 51.

ČÈPIĆ, čepica, *m. vidi* čepac *pod* 2, *b samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

1. ČÈPIĆ, *m. dem.* čep. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Belinu* (verticulus 142a. 723b) *i u Stulićevu* (parvum obturamentum).
a) mali čep za bačvu ili kakav god sud: Ovu probušenu rupicu drži svagda čepićem zatvorenu. Z. Orfelin 207. Malijem čepićem zatiskuje, a velikijem tapļunom otiskuje. Poslov. dan. 59. Zatisni čepićem, a otisni tapļunom. 156. — *b) vidi* čepac *pod* 2, *a. samo u Belinu rječniku. c) vidi* čepac *pod* 2 *c.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 51.

2. ČÈPIĆ, *m. ime mjestima: a) selo u Dračevici kod Konavala.* S. Novaković, obl. 27.
b) ńeko mjesto kod ńekoga mjesta Repića XVI *vijeka.* To leto (1589) uzeše Turci cardak med Čepićem i Repićem. P. Vitezović, krom. 171. — *c) vidi* Čepići.

ČEPIĆI, *m. pl selo u Istri, koje se spominje* XIV *vijeka:* Srdoćić s Čepić. Mon. croat. 16. *sada ga pišu u jedn.:* Čepić. Schem. terg. 1876. 44.

ČEPIGOVO, *n. selo ńegdje blizu Prilipa* XIV *vijeka.* Glasnik 13, 372. Daničić 3, 462.

ČEPIKUĆE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Stona. pomiče se od* XIV *vijeka.* Mon. serb. 231. Daničić 3, 462. Schem. rag. 1876. 38. Report. 21.

ČÈPÎN, Čepina, *m. dva sela u Srijemu:* Stari i Novi Čepin. Pregled 99. Sem. prav. 1878. 16.

ČÈPITI SE, čèpîm se, *impf.* nimie sibi indulgere. *pečiti se, maziti se. samo u Vukovu rječniku (gdje se napomiče da se govori u Banatu). postańem može biti jedna riječ sa* pečiti se, *premjestivši glasove.*

ČÈPKÂŃE, *n. dem.* čepańe. *samo u Vukovu rječniku. isporedi* čepkati.

ČÈPKATI, čèpkâm, *impf. dem.* čepati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÈPKORÊŃE, *n. dem.* čepkańe. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÈPKORITI, čèpkorîm, *impf. dem.* čepkati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÉPĻÊŃE, *n. mažeńe, pččńe. isporedi* cepiti se.

ČÈPĻÊS, *m.* asphodelus, *zlatoglav, čeprlja.* ļe *je u južnom govoru od staroga lě, mjesto čega je u zapadnom* li. *mjesto s ńeki pišu* z, *ali će biti pogrješka. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikańinu* (‚ceplis' 854b) *i Stulićevu* (‚cepļez'). — *Korijen vidi kod* čepati. U hridju men grebeni mnoštvo raste od čepļesa. M. Vetranić 1, 13. Čèpļês, čèpļèsa. L. Zore. *pogrješke će biti:* ‚cepļez', asphodelus. Šloser-Vukot., flor. 1119. asphodelus ramosus L. B. Šulek, im. 51. ‚cepliz'. B. Šulek, im. 51. ‚cepļješ'. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. ‚cepļjis'. B. Šulek, im. 51. ‚cepļješt'. 51.

ČÈPĻIKA, *f. s adj.* bijela, cereis siliquastrum L. *u jednoga pisca našega vremena, koji tumači kako je starčeno, ali samńa je li to.* B. Šulek, im. 51.

ČEPĻÚSKÂŃE, *n.* inepta locutio. *samo u Belinu rječniku* (541b). *isporedi* čepļuskati.

ČÈPĻÚSKATI, čèpļûskâm, *impf.* inepte loqui, *govoriti koješta bez prilike. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (temere loqui 101b, inconsiderate loqui 260a, inepte loqui 541b), *u Bjelostijenčevu* (temere loquor, inaniter loquor, sine judicio et praeconsideratione discurro), *u Stulićevu* (inconsiderate loqui). — *Postańem od* čepati, *čemu je značeńe prešlo na govor, kao govorom se dodijevati koje čega. isporedi* čepļuzgavac, čepļali, čeprkuša. Neraložito i himbeno čepļuskajući da je crkva u zabludu upala. I. Velikanović, upuć. 1, 263. Ne mogu polurvirci uteći izpod vlasti pridańa i ovoj dužni su i silom podložni biti i slišiti ju, što mu drago suprotiva čepļuskali. 369. Čepļuska ļetrosa, godine se ne boji. Poslov. dan. 12.

ČÈPĻÚSKAV, *adj.* garrulus. *u jednoga pisca prošloga vijeka. isporedi* čepļuskati. Ghunci i mamci čepļuskavi. J. Kavańin 470.

ČÈPĻÚZGAVAC, čepļûzgâvca, *m.* mugator. *u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* čepļuskati, *od čega je postalo promijeniviši* sk *na* zg. Dobri sramočeni su i drže se za čepļuzgavce i zovu se zlobni oni koji pripovidaju istinu. M. Radnić 292.

ČÉPNUTI, čèpnêm. *pf. malo stati nogom na što. isporedi* čepati. *u naše vrijeme.* Dode na sred mosta, nagazi na tobočić, baci breme s glave, da prije vidi na cem je cepnuła. S. Ļubiša, prić. 106. Da zmiji na rep ne cepnu. V. Vrčević, niz. 239.

ČÈPŃAK, *m.* streptopus Mich. Šloser-Vukot., flor. 1146.

ČÈPOVAČA, *f.* brassica napus rupifera L. B. Šulek, im. 51.

ČÈPOVO, *n selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151. Ispod krsna brda Kukutnice kod Čepova i kod Bjeleuše. Nar. pjes vuk. 4, 526. *isto se bez sumńe pomińe i prije našega vremena samo po imenu.* S. Novaković, pom. 151.

ČÈPRES, *m.* cupressus. *od tal.* cipresso. *isporedi* cempres, cempreš, cipres. *drugo je* e *u južnom i istočnom govoru od staroga ě, mjesto kojega je u zapadnom* i, *ali i dolazi kad kad i u pisaca koji su pisali južnijem govorom. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Belinu* (cepris 191b) *i Stulićevu* (cepris). *u Marulićevu je primjeru naštampano* e, *ali se može čitati i* c. Pod čepresom. N. Rańina 69. Kako no cepres u gori. 192. Hrasti, jelje, ‚ceprisi' ter borje. M. Marulić 77. Nit je buksa ni čepresa. M. Vetranić 1, 13. Pri stupu

čepresa. 2, 284. Moni posla toj s čeprisi, ke hrani gizdavi perivoj. P. Hektorović 35. Kako čepris na gori. Bernardin 93ᵇ. Pravo uzraslijeh sred čepresa gdje kladenci bistro vodo . . . romoneći tiho izhode. I. Gundulić 532. Kako čepres u gori. I. Akvilini 136. Od ‚ceprisa' nadložnice. J. Kavanin 528. Ječam, datale, i čiprise. D. E. Bogdanić 39.

ČÈPRESAN, čèpresna, *adj.* cupressinus. *isporedi* čempresan. *u jednoga pisca prošloga vijeka, i to po zapadnom govoru sa* i *mjesto drugoga* e *(vidi kod* čepres). Od drveta čeprisnoga. J. Kavanin 320.

ČÈPRESÎŠTE, *n.* cupressetum. *samo u Belinu rječniku* (194ᵇ). *isporedi* čempresište.

ČEPRIJEZ, *m. vidi* čepļez. *u jednoga pisca našega vremena.* B. Šulek, im. 51. *pišu u istom značenju i* čepris. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 51. *oboje nepouzdano: može biti pogrješka mjesto* čepļes. *isporedi* čeprļa.

ČÈPRIS, *m. a) vidi kod* čepres. — *b) vidi kod* čeprijez.

ČEPŔKALO, *m. koji čeprka.* I. Pavlović.

ČEPŔKÂŃE, *n.* rasura. *isporedi* čeprkati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Treće *(ptice)* kažu da im nije do kopańa i čeprkańa. D. Obradović, bas. 302.

ČEPŔKATI, čepŕkâm, *impf.* pedibus terram radere. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. postańem je dem. od* čepati. *Najviše se govori o kokoši i drugoj ptici da čeprka, ali može i pas, i čeļade kad po čemu kao kopka prstima ili čim god.* Petao čeprkajući nađe mnogocjeni dijamant. D. Obradović, bas. 174. Pseto poče s nogama čeprkat. I. Velikanović, prik. 57. Zaprijetili negde kokotu: bog me ćemo te prodati . . . ‚Čeprkat' mi tamo, a čeprkat' mi ovamo, sve mi je jedno.' Nar. prip. vrč. 212. U men' ima puno djece, . . . dva po poļu trču, dva mlijeko srču, . . . dva po lugu čeprkaju. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Poče *(malo dijete)* da čeprka svoj nosić. M. Đ. Milićević, des. par. 4.

ČEPŔKUŠA, *f. i m. brbļavo čeļade žensko ili muško. u Hrvatskoj u naše vrijeme.* P. Brantner. *isporedi* čepļuskati, čeprļati.

ČEPRLIKA, *f.* ruscus aculeatus L. B. Šulek, im. 51. *pogrješka će biti* l *mjesto* ļ.

ČEPRLIN, *m.* ficaria ranunculoides Roth. scrophularia L. B. Šulek, im. 51. *pogrješka će biti* l *mjesto* ļ.

ČEPRLINA, *f. vidi kod* čeprļina.

ČEPRĻ, *m. vidi* čeprļa. *u jednom rukopisu* xv *vijeka i u naše vrijeme u nekih pisaca.* B. Šulek, im. 51. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48.

ČÈPRĻA, *f.* asphodelus, *čepļes. u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu.* asphodelus ramosus L. B. Šulek, im. 52.

ČEPÈĻAČA, *f.* radula. *isporedi* strugača, strugalo. *u jednoga pisca* xvii *vijeka i u Stulićevu rječniku (gdje se tumači kako je stavļeno).* Nike čeprļače čińaše nositi, kako da će drače primorjem kositi. Đ. Baraković, vil. 51.

ČEPRĻAJ, *m* cutis laceratio. *samo u Stulićevu rječniku (s tumačeńem koje je stavļeno i s dodatkom da je i ženskoga roda, gen.* čeprļaji).

ČEPRĻAJČAC, čeprļajčca, *m. dem.* čeprļaj. *samo u Stulićevu rječniku, za koji je bez sumńe i načińeno kao i* čeprļajčić, *koji je ondje u istom značeńu.*

ČEPRĻAJČIĆ, *m. vidi kod* čeprļajčac.

ČEPŔĻÂŃE, *n. vidi* čeprkańe. *samo u rječnicima Belinu* (607ᵇ), *Bjelostijenčevu, Stulićevu i Vukovu. isporedi* čeprļati.

ČEPŔĻATI, čepŕļâm, *impf. vidi* čeprkati, *su čim je i postańa jednoga, ali ima i druga značeńa. Od* xvi *vijeka (vidi primjer P. Zoranića).*

a) čeprkati. u rječnicima Belinu (607ᵇ), *Bjelostijenčevu, Voltigijinu, Stulićevu i Vukovu.* Čupra sjedi na prkļu, te sve nešto čeprļa. *(odgonetļaj: grožđa).* Nar. zag. nov. 29 — *b) grepsti noktima. između rječnika samo u Belinu* (351ᵇ). Jedna drugu skubući i čeprļajući, čemer jih umori onako kako se kupno držahu. P. Zoranić 29. Čeprļat će lišca svoja. J. Kavanin 570. S papci, s nokti . . . hićau. rańau, čeprļau. 410. *toga je značeńa i sada u Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *e) brbļati, blebetati. isporedi* čeprkuša, čepļuskati. *između rječnika samo u Voltigijinu* (plaudern), *a govori se po Dalmaciji.* M. Pavlinović.

ČEPŔĻICA, *f. vidi* čeprļa. B. Šulek, im. 52.

ČEPŔĻINA, *f.* gladiolus communis L. B. Šulek, im. 52. *pogrješka će biti* ‚čeprlina'. 51.

ČEPŔĻITI, čepŕļîm, *impf. samo u zagonetci. biće isto što i* čeprļati. Čupra sjedi na trkļu, te sve nešto čeprļi; teško tome do smrti ko se s ńom uprti. *(odgonetļaj: zmija).* Vuk, rječ. 830ᵇ. Nar. zag. nov. 64.

ČEPŔĻUGA, *f.* alauda, *čevrļuga. samo u Bjelostijenčevu rječniku. postańem će biti od* čevrļuga, *promijenivši* v *na* p.

ČÈPRŃA, *m.* 1. *ime muško, koje dolazi od* xiii *vijeka, ali sada nije u običaju, između rječnika samo u Daničićevu. isporedi* čepati, *s kojim je jednoga korijena, samo se ne zna u kom je značeńu uzet korijen.* ‚Čeprьna' Osiličь. Mon. serb. 34. Župana ‚Čep(r)ьne'. Starine 13, 210. Župana ‚Čepreńe'. 210. Čeprьńa. Glasnik ii. 12, 32. ‚Ceprьna' Gradisaļićь. Mon. serb 229. Čeprьńa. S Novaković, pom. 113. — 2. *vidi* čeprļa. B. Šulek, im. 52. *pogrješka:* ‚cefarnja'. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. — 3. *zemļan sud za vodu kao mlijekа. u Srbiji u Leskovcu.* M. Đurović. *od korijena od koga je* čepati, *sa značeńem zagrabiti, zahvatiti. isporedi* čapar, čeperak.

ČEPRŃIĆ, *m. prezime, po ocu Čepŕni.* xiv *i* xv *vijeka.* Glasnik ii. 12, 22. Mon. serb. 102. Spom. sr. 2, 76. Daničić 3, 462.

ČÈPÙKÂŃE, *n. dem.* čepańe. *isporedi* čepukati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČEPÙKARITI, čepùkarîm, *impf. dem.* čepukati, *koje vidi. isporedi* čepkoriti. Tužbalice i pokajnice po dvije i dvije čepukare po poļani, te nariču i plaču. S. Ļubiša, prip. 169.

ČEPÙKATI, čepùkâm, *impf. dem.* čepati, *ali ima i osobita značeńa. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. — a) u prenesenom smislu kao hoditi polako koračajući.* Objesio pušku o ramenu, pa čepuka tamo ovamo po poļani kao svi ostali. P. Petrović, vijen. 15. Ore, a snaha mu čepuka za ńim i baca u brazdu sjeme. S. Ļubiša, prip. 96. — *b) vunu ostriženu rašćupavati, češļati,* carpere. *isporedi* čeprļati *pod b. u Dalmaciji.* Vuna čepukana vlači se na greben a nečepukana gargaša se. M, Pavlinović.

ČÈPÛR, *m. vidi* čapur. *samo u rječnicima Stulićevu* (nodus, geniculum) *i Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).*

ČEPÚRAC, Čepúrca, *m. čovjek iz sela Čèpûrâ. dolazi kao prezime.* Od Jevte Čepurca. Vuk, sov. 103.

ČEPÙRAST, *adj.* geniculis refertus. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* čepurav *u istom značenju. oboje slabo pouzdano.*

ČEPURAŠ, *m. neka zvijezda u jednoga pisca prošloga vijeka.* Na osmom nebu nije zvjezdenu glave Erkule, repa od lava, nit trbuha gledam balenu čepuraša al' vitoglava. J. Kavanin 471.

ČEPÙRAV, *adj. vidi kod* čepurast.

ČÈPÛRI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom, koje se spominje od* XIV *vijeka.* Sr. Ljetop. 1847. 4, 49. Daničić 3, 462. K. Jovanović 179. *pogrješka:* Сепьрii. Mon. serb. 197.

ČÈPÛRSKÎ, *adj. što pripada selu Čepurima.* Čepurski put. Sr. Nov. 1861. 167. Čepurska opština. K. Jovanović 179.

ČEPUSTATI, čepustam, *impf.* crines conturbare, *razbarušivati. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka. nema dosta jemstva da je dobro pročitano i naštampano.* Razlike im brade, . . . ka guňava zapuštana, . . . ka sleženska čepustana. J. Kavanin 410.

ČEPÙŠÁŇE, *n.* vulsio, rixa. *isporedi* čepušati. J. Bogdanović.

ČEPÙŠATI, čepûšām, *impf.* vellere, *čupati. postanem od* čepati. *isporedi* čeprljati *pod b. i* čepukati *pod b. u naše vrijeme u Lici. — 1 prelazno,* vellere (avem, plumam avis), *čupati kokoš ili tuku itd.* Tuku kad se zakolje treba čepušati prije nego se ošuri. J. Bogdanović. — 2. *se* se, rixari. *svađajući se biti se s kim, kao čupati se. isporedi* čekiňati se. J. Bogdanović.

ČER, *adv. vidi* čar *pod 2, s kojim je jednoga postaňa, samo što mu je mjesto turskoga ča tursko* če *(istoga značenja). u naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* A va moje srdce čer nutar posegla. Jačke 97. Stalnu čer do smrti ljubav obećati. 286.

1. ČERA, *f.* vultus, *lice. moglo bi biti kao i* cera *i* čijera *od tal.* cera, *ali kako dolazi samo u jednoj pjesmi crnogorskoj i u jednoj bosanskoj, prije će biti od tur.* čehre, *lice.* Oma Marko čeru promijeni. Pjev. crn. 54. *‚učiniti čeru na koga', kao* namagnuti: Pak na družtvo čeru učinio: na noge se, moja braćo draga! Nar. pjes. juk. 165.

2. ČERA, *f. selo u Dalmaciji blizu Drniša.* Repert. 40.

3. ČERA, *adj. vidi* jučera, *s kojim je jednoga postaňa okrnivši se sprijeda. u naše vrijeme po hrvatskom primorju i po Istri:* Reče mu neka bude korajan kodi čera. Nar prip. mikul. 55. Čera jesan s dragin govorila. Nar. pjes. ist. 2, 76.

ČERÀLIJE, Čeràlîjā, *f. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 153. Pregled 111.

ČERANAT, čeranta, *m. nekaka ptica u jednoga pisca* XVI *vijeka. riječ tuđa, bliže neopoznata.* Tuj čeranti, tuj su štice. M. Vetranić 2, 270

ČÈRAŇ, *m. vidi kod* čerjen.

ČERAŇE, *f. pl. selo u Dalmaciji blizu Benkovca.* Repert. 40. *ali grješkom tako pišu mjesto* Ceraňe. G. Petranović.

ČÈRAŇÎ, *adj. vidi* jučeraňi. *isporedi* čera *pod 3. u Hrvatskoj na Rijeci.* F. Pilepić.

ČÈRAPA, *f. vidi* čarapa. *u hrvatskom primorju.* Ka mu da pol svoje čerapi. Nar. prip. mikul. 83.

ČERBAR, *m.* Cerberus. *isporedi* čerber. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Stavi pod silu . . . Čerbara troglava. D. Raňina 11. Otvor' mi tva vrata, Čerbaru troglavi! 86[b].

ČÈRBER, *m.* Cerberus. *isporedi* Čerbar, čember *pod 2. Od* XVI *vijeka, između rječnika u Mikaljinu, Belinu* (185[b]) *i Stulićevu.* Čerbera razdraži, da pusti strašan glas. M. Vetranić 2, 199. S ňom nad pak'o side doli i Čerbera troglavoga čini da se ne oholi. J. Palmotić, dubr. 230. Zmije, drokuni, lavi, čerberi i ine pakljene nemani. V. Andriaši, put. 313.

ČÈRBEROV, *adj.* Cerberi. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈRDÂG, *m.* thalamus. *ložnica. u jednoga pisca* XVII *vijeka. isporedi* čardak, *s kojim je jednoga postaňa.* Kako mladoženja, ki izhodi od čerdaga svoga. M. Alberti 7. psal. 18, 6. Marija diva uznesena jest na nebeski čerdag, na komu kralj kraljev zvizdovitomu sidi pristolu. 28.

ČÈRDÂN, čerdána, *m. vidi* derdan. *prošloga vijeka u jednoj pjesmi. može biti da grješkom sa zla pravopisa stoji* č *mjesto* d. Da pijemo vino za čerdane. Nar. pjes. bog. 338.

ČÈREČÂR, čèrečâra, *m. tko plaća samo četvrt danka. isporedi* čerek, *od čega je postalo. u naše vrijeme u Srbiji.* Ko plaća pun danak zove se cela glava, ko polovinu — poluglavac, a ko četvrtinu — čerečar ili urmetaš. M. Đ. Milićević, opšt. 16.

ČÈREG, *m. vidi* čerek. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova.* Činio ga je na četiri čerega razsići. A. Tomiković, petr. 187. Seci ňega na sedam čerega, čerege mu po drumu razbaci. Nar. pjes. vuk. 1, 538. Kupi jednu ovcu i zakłavši je sva četiri čerega metne u torbu. Nar. prip. vuk.[2] 265.

ČÈREK, *m. tur.* cejrek, *četvrt*, quadrans. *isporedi* čereg, čejrek. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukova. a) četvrt:* Raseče ga na četir čereka *(grješkom ‚ćoraka').* Nar. pjes. vuk. 3, 511. *mjesečna četvrt:* Žena koja pati na mini, na užbi i na čereku. J. Vladmirović, lik. 23. *‚čerek hoda', četvrt sahata hoda:* Koja puška malo nišan gada: čerek hoda usmrti junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 174 — *b) u opće jedan od više dijelova, na koje je što razdijeljeno:* Izsiče ju na dvanaest komadi poslavši svakomu kolinu po jedan čerek. E. Pavić, ogled. 208.

ČÈRÈMÔNIJA, *f. vidi kod* ceremonija.

ČEREMUŠ, *m. vidi* crijemuša. *u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 52.

ČÈREN, *m. vidi kod* čerjen.

1. ČÈRENAC, čèrênca, *m.* retis genus, *preda na drvetu radi hvatanja ribe. samo u Vukovu rječniku (gdje se napominje da se govori u Srijemu). Postanem od riječi koja sada glasi* eren, *a u kojoj je prije bilo* č *mjesto* e, *te je među* č *i* r *umetnuto* e.

2. ČÈRENAC, čèrênca, *m. vidi* čerjen *pod b. u Srbiji.* S. I. Pelivanović.

ČERENDISALO, *m. samo u zagorci:* Podigoše se kusi palandrci, te podoše bogu na večeru. Sretnu ih stari čerendisalo: vratite se, kusi palandrci, davno je bog večerao. *(odgonetaj: varnica).* Nar. zag. nov. 14. — *isporedi* čerjen, *od čega je načiňeno.*

ČÈRÊŇE, *n. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 161.

ČEREPI, *prezime po mađarskom izgovoru i s mađarskim završetkom mjesto* Crijepović *(stariński* Crêpovićs). *na svršetku* XIV *vijeka.* Čerepi Vitomirь. Ljetop. šaf. 74. Glasnik 11, 149. *isporedi* Crijepović *i* Crijepi.

ČÈRÈŠŇÂR, čerešńára, *m. a)* mensis cerasorum, *mjesec u koji prispijevaju trešne. u jednom*

spomeniku xv *vijeka. postaŋem od* trěšna. *kojoj ostalo* č *pred* r *nepromijeńeno, te među oba glasa umetnuto* e. Meseca ‚čerešnara'. Mon. serb. 442. Daničić 3, 162. — *b) ńeki grah. u naše vrijeme u Hrvatskoj. postaŋa istoga.* B. Šulek, im. 52.

ČEREVIĆ, *m. varošica u Srijemu.* Pregled 116. Schem. diac. 1877. 57. Šem. prav. 1878. 9.

ČEREVIĆKÎ, *adj. što pripada Čerevińu.* Brda čerevićka. P. Bolić 1, 23.

ČEREVIZ, *m. vidi* celer, *s kojim je i postaŋa istoga. u Vukovu rječniku, gdje se napomiŋe da se govori u Bosni.*

1. ČEREZ, *praep. vidi* črez, *od čega je postalo dobivši* e *među* č *i* r. *u naše vrijeme* Poved' kolo čerez brata tvoga. Nar. pjes. vil. 1868. 515. — *ista će riječ biti u Mikaŋinu rječniku* ‚čereš' *kao đuture, jedno na drugo. ali ne stoji u alfabetičkom redu nego kod druge riječi.* 736b.

2. ČEREZ, *m. tur.* čerez, *slatkiš što se jede poslije svega drugoga jela*, bellaria. *u naše vrijeme u jednoj pjesmi.* Nosila mu šećerli ponude: šećer s mora, čerez iz Mostara. Nar. pjes. vuk. herc. 117.

3. ČEREZ, *m. u jednoga pisca prošloga vijeka, po svoj prilici pogrješka mjesto* šereg. Anđelskoga taborišća i čereza. J. Kavańin 488.

ČERFOL, *m. vidi* cerefoļ. *u jednom rukopisu* xv *vijeka.* B. Šulek, im. 52. *po svoj prilici* l *stoji mjesto* ļ.

ČÊRGA, *f. tur.* čerge, *mali šator. od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu, gdje najprije i dolazi:* tugurium; *u Mikaŋinu:* tentorium; *u Belinu:* tentorium (727b), conopeum (534a); *u Bjelostijenčevu:* tuguriolum, stragulum; *u Voltigijinu:* zelt; *u Stulićevu:* tentorium, velarium; *u Vukovu:* tentorium Zingari. — *a) u opće šator. često dolazi zajedno sa šatorom i biće maña od šatora.* Ta čerge, ta hiže, svak sebi gradi stan. Đ. Baraković, vil. 126. Čerge i šatori i grane zelene raspeše u gori. Đ. Baraković, jar. 45. Čerge i šatore gdi mnoge razbiše, z ńih mnoge odore pograbiv odniše. I. T. Mrnavić, osm. 61. Poļe pokrili u daleč i svak brig čergami pobili. B. Krnarutić 29. Jedni svitnijem pod čergami, jedni u kolijeh stanuju. Đ. Palmotić, christ. 266. Bjehu poļe sve prikrili mnoge čerge i šatori. J. Palmotić, dubr. 96. Videći čerge i šatore i mejdan puka izraelskoga. M. Radnić 155. Arabi ne bi zapeli svoje čerge. 305. Arka ali ti crkvica božja i Izrael pribivaju u čerga. S. Margitić, fala 166. Sad su mene ukružili, simo i tamo svak me sili, gdi su čerge zemļe skrili. I. Zanotti, skaz. 9. *pogrješka je bez sumńe u istoj knjizi sa* k (‚ch') *mjesto* g (‚gh') *prem da je u Turaka i sa* k: Gdi su turski ti tabori, bilo ‚čerke' i šatori? 13. Čeļad pustoživa pribivajuća po planinah pod čergama i šatorima. I. Đordić, salt. 431. Bijaše se Jona prorok prostro ležati pod milu zelenoga brštana sinu, ko(ji) kako no kitna čerga urašćen od žarkih sunčanih zraka brańaše ga. A. d. Bella, razg. 25. U poļe je dogu razļutio, sve preskače čerge i kolibe i u vojsci zelene čadore. Nar. pjes. juk. 480. — *b) šator ciganski. sada je čerga najviše u tom smislu.* U ciganskoj čerzi. M. Đ. Milićević, let. več. 162. Čergu je svoju svakad razapińao u prisoju. 156. — *c) jedro*, velum. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Digoše se dva protivna vitra, koji čerge izderaše, katarku od lađe pribiše. Đ. Rapić 194. — *d) pońava i od kostrijeti zastirač od tri pole. u naše vrijeme u Srbiji u Lijerću.* V. Ilić.

ČÈRGÂŠ, čergáša, *m. ko živi pod čergom, a to je Ciganin. samo u Vukovu rječniku.*

ČÈRGICA, *f. dem.* čerga. *u rječnicima Mikaŋina i Stulićevu. isporedi* čeržica.

ČERGIJA, *f. u jednoj pjesmi prošloga vijeka može biti od pers.* čerâ-gâh, *pašište, livađa.* Što ti kopja no lome na ćergiji prid Budimom? Nar. pjes. bog. 79.

ČERIGAJ, *m. selo u Hercegovini blizu Mokroga.* Schem. herc. 1873. 74.

ČERIK, *m. selo u Bosni u bihaćkom okrugu blizu Prijedora.* Statist. 51. *i potok ondje. pogrješka će biti* ‚Čereg'. Glasnik 21, 350.

1. ČERIN, *m. selo u Hercegovini u Brońnu.* Schem. herc. 1873. 98.

2. ČÈRIN, *m. vidi kod* čerjen.

ČERINAC, čerinca, *m.* ‚mali čerinac', gladiolus segetum L. *u jednoga pisca našega vremena, koji veli da se govori na Braču.* B. Šulek, im. 52.

ČERINKA, *f.* fuligula marila Steph. Progr. spal. 1880. 44.

ČÈRJAN, *m. vidi kod* čerjen.

ČÈRJEN, *m. svod nad ognjištem s rupom gore gdje se sastavļa s dimńakom. od* xiv *vijeka, između rječnika samo u Vukovu (gdje se tumači:* ‚više vatre gdje udara sila od ńe', *i napomiŋe da se govori u Crnoj Gori).* — -je- *je u južnom govoru od staroga ê, mjesto čega je u istočnom* e, *u zapadnom* i. — *Kor.* skar, *pokrivati, mrčiti, crniti. isporedi* crn. — *a) u rečenom značeńu, a u ńemu se uzima i za samo mjesto pod rečenijem srodom u Vetranićevijem primjerima.* Ašte sije i na čerênê, da se učinitь žu(že)licami. Starine 10, 276. Još ni ljeti, još ni zimi nije k čerjenu moći priti, kako u paklu za č se dimi. M. Vetranić 1, 16. K čerinu potekoh, ter joj dva jajca ispekoh. 2, 324. Ako budu grisi vaši kako čerin, obilet se kako no snig. Bernardin 33b. isa. 1, 18. *u N. Rańine* (74) *na istom mjestu:* sađe. U našega ćaće resate gaće. *zagonetka, kojoj je odgonetļaj:* ‚čerjen'. Vuk, rječ. 822b. Digoše ga čerjenbabe (kad koga dignu od zemļe). Vuk, rječ. 822b. — *u Hercegovini oko Trebińa glasi* čerjan, *i onuda je* ‚lesa više vatre u seoskim kućama'. N. Dučić. *a u Dalmaciji u Neretvi glasi* čerań, *i to je* ‚onaj osit što se ogradi ispod dimńaka izuad ognjišta da skupļa dim'. M. Pavlinović. — *b)* ‚kao plitak koš u kojemu se suši žito više vatre' *u Lici.* Vuk, rječ. 822b. *i u Srbiji je u užičkom okrugu* čeren ļesa od pruća ograđena sa strane daskama, na kojoj se suše kukuruzi. S. I. Pelivanović.

ČERJENKO, *m. ime muško,* xv *vijeka. a tada je mjesto* je *bilo* ê. Prêdь krstjaninom Čerênkomь. Mon. serb. 497. Daničić 3, 462. *nominativu nema potvrde.*

ČÈRKÂS, Čerkása, *m.* Circassius. *u jednoga pisca* xvi *vijeka.* Prognaše Čerkase, Karmane. M. Vetranić 1, 45.

ČERKÁZOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 136. *u istoj knjizi pišu ga i u jed.:* Čerkazović. 66.

ČÈRKÊSKÎ, *adj.* circassius. *u naše vrijeme.* Porodicom iz zemļe čerkeske. Nar. pjes. vuk. 5, 310.

ČERKIN-POĻE. *n. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. 54. *isporedi* čirkin.

ČERMAN, *m. vrh na Krku u jednom spomeniku glagolski pisanu* xv *vijeka. može biti da bi trebalo čitati* Črmań. *isporedi* Crmań. Prvi kunfin je vrh Čerman, ki je od juga, i od vrha Čerman kako stoji meja do Kalića. Mon. croat. 108.

ČÈROT, *m.* emplastrum, *melem. od tal.* cerotto. *u jednoga pisca prošloga vijeka.* Čerot za uboj. J. Vladmirović, lik. 9.

ČÈRPIĆ, *m.* later crudus. *isporedi* ćerpič. *od tur.* kerpič. *samo u Vukovu rječniku.*

ČERSA, *f.* cerussa, *bjelilo, čim se žene bijele. od tal.* gersa. *od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Mikaljinu.* — *a) u pravom značenju:* Mastim od čerse (‚cerse') daleko našaste lica im svuder se pengaju i lašte. I. Gundulić 145. Cvijet je lijepos, i da vene, . . . svijeća u dnevu, čersa u mraku. J. Kavanjin 42. Što stekoše, sve za bjaku daše i za čersu, da se uzrumene. Nar. pjes. bog. 337. — *b)* phytolacca oleandra L. B. Šulek, im. 52.

ČERSAŃE, *n. mazaće čersom, bijeleće. u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od uresenja, čersanja. B. Kašić, zrc. 131.

ČERSATI SE, čersam se, *impf.* fucare, *mazati se čersom, bijeliti se. u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Mikaljinu rječniku.* Žene koje se čersaju i bjakaju i mrče. B. Kašić, zrc. 110.

ČÈRTO, *adv. tal.* certo, *za cijelo. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Čerto ište tebe. N. Naljeković 1, 291. Nu čerto još ne znam. 1, 285.

ČERTOSA, *f.* coenobium Carthusianum. XVII *vijeka.* Priur od Čertose. B. Kašić, per. 84.

ČERTOZ, *m. vidi* Čertusin. *u jednoga pisca prošloga vijeka, samo u množini.* Trudniji život od Čertoza i od reda druzijeh najoštrijeh. B. Cuceri 65.

ČERTUSIN, *m.* Carthusianus. *od tal.* Certosino. XVII *vijeka. mjesto* s *dolazi i* z *i* ž. *a) sa* s: Otac Lorenco Čertusin. B. Kašić, nač. 59. Fratar Čertusin. 84. — *b) sa* z: Oca Moline Čertuzina. I. Držić, nauk gond. 19. — *c) sa* ž: Pogledaj Čertužine. B. Kašić, nasl. 58.

ČERTUZIN, *m. vidi* Čertusin.

ČERTUŽIN, *m. vidi* Čertusin.

ČÈRUPAK, čèrupka, *m.* versus hirsutus. *u jednoga pisca našega vremena. isporedi* čerupati. Redci ako su nečistim slikovima napunjeni, zovu se čerupci. L. Milovanov 57. Čerupak, knüttelvers, versus hirsutus. 121.

ČERÙPÂŃE, *n.* vulsio. *isporedi* čerupati. *samo u Vukovu rječniku.*

ČERÙPATI, čerùpâm, *impf.* vellere, *kao čupati na sitno, osobito što pernato ili kosmato. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* — *Kor.* skar, *pokrivati, od koga je i kora, a po tom je kao skidati čim je što pokriveno, guliti. isporedi* korubati. — Zmaja zdravo čerupajte. J. Rajić, boj 6.

ČERVEO, červela, *m. tal.* cervello, *mozak. u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ljubav je jedno dijete golo s krilmi, er mu leti červeo kako sve djetetu. M. Držić 182.

ČÈRVIŠ, *m. jelo kao žitka cicvara od brašna, octa i bijeloga luka, u koje se umače pečeno meso. u Srbiji. turska riječ.* M. Đ. Milićević. Cicvara, červiš, sutlijaš. M. Đ. Milićević, slav. 30.

ČÈRŽICA, *f. dem.* čerga. *isporedi* čergica. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Imamo raspinati čeržice i graditi kolibice a ne graditi dvora i polača. M. Divković, bes. 63.

ČÈSAC, čèsca, *m. u zagoneci buha:* Crno maleno, zove se česac. Nar. zag. nov. 11.

ČESÀLCE, *n. vidi kod* česaoce.

ČÈSALO, *n* strigilis, *češagija, kašagija. od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (scalprum, strigilis), *u Mikaljinu, Belinu* (712ª), *Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.* — *od* česati. — Konju prane i česalo kripost daje, ter ne malo. P. Vitezović, cvit 51. Bat sebru česalo. Poslov. dan. 5. Ako su ti riči malo, hoćeš kušat i česalo. Jačke 238.

1. ČÈSAN, čèsna, *m.* allii pars, allium. *isporedi* česno, *s kojim je jednoga postanja.* — *a) vidi* česno. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (allii nucleus 53ᵇ), *Bjelostijenčevu* (40ª) *i Vukovu.* Česnъ beloga luka. Starine 10, 91. Česan luka. J. Vladmirović, lik. 26. — *b)* allium, *bijeli luk. tako nazvan što ima česne u prvom značenju ili česna. od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 52), *između rječnika u Mikaljinu* (237ᵇ), *Belinu* (53ª), *u Bjelostijenčevu* (40ª), *Jambrešićevu* (1, 39ᵇ), *Voltiđijinu, Stulićevu i Vukovu (u kom se dodaje da je Vuk čuo u Boci).* Luk bijeli, luk česan, allium. Mikalja 237ᵇ. Bob i česan je istvina za kmeta, ne gospodina. P. Vitezović, cvit 130. Tko stavi na rupi ńe česna ili cipule, on čas izide na dvor. K. Magarović 70. Uzmi luka česna. J. Vladmirović, lik. 8. Na me si se namrdio, a pak si i ti česan io. Poslov. dan. 66. Tko ije česna, česnom voña. 128. Česan gorski ali ti divji, alliaria. Bella 53ª. Česan zmajski ili kačji, allium victorialis L. B. Šulek, im. 52.

2. ČESAN, Česna, *m. ńeko mjesto kod sela Rapče blizu Prizrenu* XIV *vijeka.* Kako putь upada u Česnь na klěti. Glasnik 15, 281. Daničić 3, 462.

ČESÁNAC, česánca, *m. dem.* česan. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

ČESÁNAK, česánka, *m. vidi* česan *pod a. u rječnicima Belinu* (53ᵇ) *i Stulićevu.*

ČESÁNČAC, česánčca, *m. dem.* česanak. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* česančić. *oboje nepouzdano.*

ČESÁNČIĆ, *m. vidi kod* česančac.

ČESANICA, *f. melem od sapuna i jaja, koji se privija kad se komu što iščaši.* Slovinac 1880. 389.

ČESANLIJE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. 70.

ČÈSÂŃE, *n.* fricatio. *isporedi* česati. *samo u rječnicima Vrančićevu:* frieatio, scalptura; *u Mikaljinu isto tako*; *u Bjelostijenčevu:* fricatio, scalptura, pectinatio (40ᵇ), decerptio, delibutio pennarum a caulibus, a cespite (37ᵇ); *u Jambrešićevu:* fricatio, strigilatio; *u Stulićevu:* fricatus; *u Vukovu:* fricatio.

ČÈSAOCE, *n. dem.* česalo. *samo u rječnicima Jambrešićevu i Stulićevu, u oba sa* l *nepromijeńenim na* o.

ČÈSAR, *m. vidi kod* cesar.

ČÈSARASTVOVATI, čèsarastvujêm, *impf. vidi* cesarastvovati. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Česarastvujušću Leonu drugomu. Š. Kožičić, žit. 12ᵇ.

ČÈSARICA, *f. vidi kod* cesarica.

ČÈSAROV, *adj. vidi kod* cesarov.

ČÈSAROVATI, čèsarujêm, *vidi kod* cesarovati.

ČÈSARSKÎ, *adj. vidi kod* cesarski.

ČÈSARSTVO, *n. vidi kod* cesarstvo.

ČÈSARSTVOVATI, čèsarstvujêm, *impf. vidi* česarovati. *samo u Stulićevu rječniku, za koji će biti i načińeno.*

ČÈSATI, čèšêm, *impf.* fricare, strigili mundare, pectere, vellere, carpere. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu:* fricare, scalpere; *u Mikaljinu:* fricare, perfricare, scalpere, scabere,

‚strigere'; *u Belinu*: fricare (712[a]); *u Bjelostijenčevu*: fricare (40[a]), strigilare (40[a]), pectere (40[a]), avellere, abstrahere frondes (40[a]), decerpere folia, pennas, plumas (37[b]); *u Jambrešićevu*: fricare (1, 321[b]), strigilare (1, 914[b]), pectere (1, 682[b]); *u Voltiđijinu*: kämmen; *u Stulićevu*: scalpere, scabere, fricare; *u Vukovu*: fricare. — *Akc. kaki je u praes., taki je u imperf. cijelom*: čȅsâh, *u 2 i 3 sing. aor.*: čȅsâ, *u part. praes.*: čȅšûći, *part. praet. pass.*: čȅsân; *part. praet. act.* u *u svijem padežima osim nom. sing. masc., u kom je drugi slog bez akc.*: čȅsao, čȅsâla; *u svijem je ostalijem oblicima kao u inf., samo je i drugi slog dug u part. praet. act.* 1: čȅsâv, čȅsâvši. — *Kor.* kas, *grepsti, od kojega je i* kosa.

I. *prelazno. objekat može biti i neizrečen.*

1. *trļati onako kako se čini kad svrbi, ili kao grepsti ali ne zadirući.* Svińu da utije pomúa težakova češuć oko šije. M. Marulić 13. Češuć trbuh ter ležeći. 298. Česah svrabi. M. Vetranić 1, 23. Češući jim uši. I. Ivanišević 281. Tat kada se zapopade, zlo ga češu, zlo ga glade. P. Vitezović, cvit 47. Rana do čim svrbi drago je česat. S. Margitić, fala 184. Ne rane češući, nego gorko plačući. 276. Oli ju čisti od ke gnusobe oli za srab češe. A. Kadčić, bogosl. 539. Češi tilo. V. Došen 206. Koji češe drugom svrab, ńega veće svrbi. N. Palikuća 65. Ako sidne svrbiti, trpi, nemoj česati. J. Vladmirović, lik. 25. Za to su naredeni da bi česali naše kraste. J. Rajić, pouč. 2, 52. Imat' šta česat bez tuđega svraba. Poslov. dan. 33. Krijesa česati. 50.

2. *koňa ili magarca, gvozdenijem česalom strugati s ńega prah i drugu nečistotu* Tovarom se dava na domu i u poļu čista zob i trava, češu ih na voļu, češu ih i glade svaki bip i čas, i musi ne dadu da im sjede na oćas. M. Vetranić 2, 87. Češeš koňe. M. Radnić 418. Koňuh češe udi tvoje, momak grivu češļa rano. J. Kavańin 155. Češe joj koňe u aharu. Nar. pjes. bog. 296.

3. *češļati (kosu, glavu, čeļade). osim rječnika Bjelostijenčeva, Jambrešićeva i Voltiđijina samo u istarskim pjesmama:* Na poļe je Marija žute kose česala. Nar. pjes. istr. 6, 25. Jedna *(djevojka)* češe žute kite svoje. 6, 27.

4. *vidi* čehati *pod* 1. *osim Bjelostijenčeva rječnika samo u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeku: a) česati cvijeće:* Roz' i žiļe trgaj i toj cvitje češi. M. Gazarović 111[b]. — *b) česati perje:* Dica perje na trpezi češu. J. S. Reļković, kuć. 428.

II. *neprelazno. samo u jednoga pisca prošloga vijeka, i to u prenesenom smislu o rijeci koja tekući pokraj čega tiče ga se:* A od po dne Sava voda teče i u Dunaj o Biograd češe. M. A. Reļković, sat. 22.

III. *sa* se: *a) refleksiv., značeńe koje je pod* I, 1, *i to aa) u pravom smislu:* Otac češe se po glavi. M. A. Reļković, sabr. 54. De koga svrbi onde se i češe. Nar. posl. vuk. 75. Svak se češe de ga svrbi. 279. — *bb) u prenesenom smislu* ‚česati se o koga', *kao zadijevati ga:* Samson mišļaše, da se oni ne će smiti više o ńega česati. E. Pavić, ogled. 201. — *b) pasiv., značeńe kao pod* I, 1: Svrab, u koji obično kako se dirne, stane svrbiti, i što se više češe, sve više svrbi. Vuk, poslov. 297.

ČÉSKA, *f. dem.* čest. *samo u Stulićevu rječniku* (česťka). *riječ slabo pouzdana.*

ČÉSKOVO, *n. selo ńegdje blizu Dečana* XIV *vijeka.* Mon. serb. 265. Daničić 3, 462.

ČESLIKA, *f. vidi kod* češļika.

1. ČÉSMA, *f. tur.* češme, *vrelo, kladenac,* fons. *u narodnom je govoru* česma *što i točak, naprava gdje ističe voda dovedena. Od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (fons), *u Belinu* (fons 323[a]), *Bjelostijenčevu* (fons) *i u Vukovu* (puteus). *isporedi* češma. *a) u pravom smislu:* U kraj gore česmu vide Novakovu. J. Palmotić, dubr. 208. Jere su česmi prikladui, koja samo za tudu fajdu teče. Đ. Rapić 240. Voda iz česme. J. Filipović, prip. 3, 17. Neka česme ni bistrog bunara, od kog zdravju nikad nije kvara, veće bistri tekućice vode. J. S. Reļković, kuć. 170. Česma, s kojo je sav grad nosio vodu. Nar. prip. vuk. 35. Daj da ovdi česmu načinimo. Nar. pjes. juk. 589. Česma se upravo srpski zove točak. Vuk, pisma 12. — *b) ćijev na koju ističe voda. isporedi* točak. Tu nadoše tri vode studene, tri korita od suhoga zlata, i tri česme od srme žeženе, i na ńima tri draga kamena, da se vidi napojiti ovce usred noći kako usred dana. Nar. pjes. petr. 2, 174.

2. ČÉSMA, *f. vidi* Čazma *pod a.* Bjelostjenac 2, 40[b]. *tako i u spomenicima latinski pisanim* XII *vijeka:* flumen Cesma. Mon. ep. zagr. 1, 13. 15.

ČÉSMALO, *n. u zagonetci. samo u Vukovu rječniku bez same zagonetke.*

1. ČÉSMEN, *adj.* fontanus, *s česme. samo u Belinu rječniku* (323[a]).

2. ČÉSMEN, *adj.* felix, *čestit.* XVI *vijeka.* Jure pokripi od truda davńena tvoj život prilipi, gospoje česmena. H. Lucić 249. Daj mi na ov česmen danak sladak pogled, slatku ričcu. A. Čubranović 162.

ČÉSMENIT, *adj.* felix, *čestit. isporedi* česmen *pod* 2. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ja da ti namiru česmenitu sriću. H. Lucić 235.

ČESMÈNSKÎ, *adj. što pripada* česmi. *isporedi* česmen *pod* 1. U mali česmenskoj *(u Smederevu).* Sr. Nov. 1863. 572.

ČÉSMICA, *f. dem.* česma. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu i Belinu* (323[a]) *i Vukovu.* Livada kod geačke česmice. Sr. Nov. 1865. 408.

ČÉSMIČE, česmičeta, *n. dem.* česmica. *izvor usred sela Velikog Mokrog Luga u Srbiji zove se tako.* Glasnik 19, 254.

ČÉSMIGA, *f.* berberis vulgaris L. B. Šulek, im. 52. *isporedi* češmiga.

ČÉSMIKA, *f. a)* quercus ilex L. B. Šulek, im. 52. *isporedi* česvina. — *b)* česmika planinska, juniperus nana Willd. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 52.

1. ČÉSMIN, *adj. što pripada* česmi. *isporedi* česmen. Livada u česminom potoku *(u Srbiji u okrugu aleksinačkom).* Sr. Nov. 1863. 450. U česminom poļu *(u Srbiji u okrugu smederevskom).* Sr. Nov. 1872. 546. 1873. 663.

2. ČÉSMÎN, česmina, *m.* jasminum officinale L. B. Šulek, im. 52. *isporedi* čemin, *s kojim je jednoga postaňa. pogrješka će biti* čezmin. B. Šulek, im. 55.

ČÉSMINA, *f. vidi* česvina.

ČESNAC, *m. vidi* česanac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

ČESNAK, *m. vidi* česanak. *samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana.*

ČESNEĐER, *m. vidi* češneder.

1. ČÉSNICA, *f. pogača ili pita koja se mijesi na božić. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od* čest, *dio, sreća, jer se lomi na dijelove i svakom daje po dio, po kom se i sreća proriče.* Česnicu ponajviše mijesi domaćin ua božić u jutru od šenična brašna kao pogaču. Obično

je da metnu u česnicu po jednu paru ili kakav drugi novac (srebrn ili zlatan); pa kad sjednu ručati, onda izlome česnicu, i svakome dadu po jedan komadić: u čijem komadiću bude onaj novac, onaj kažu da će biti najsretniji one godine. U Hercegovini u česnicu metnu i koński klinac (koji koña ima), pa u čijem komadu bude, onaj je one godine najsretniji da koñe nadgleda. Vuk, rječ. 822b. Trećim *(nožićem)* reže česnicu. Nar. pjes. vuk. 1, 117. Ovom vodom zamese od pšenična brašna česnicu i zapreću je u vatru M. Đ. Milićević, živ. 2, 23.

2. ČESNICA, *f.* mulier felix, *čestito žensko čeljade. samo u Stulićevu rječniku. riječ slabo pouzdana. postaćem bi bila od* čest, *dio, sreća.*

3. ČESNICA, *f.* intinctus alliatus, *jelo s bijelim lukom, kao gusta čorba, u koju se umače. od* česan, *bijeli luk. samo u Belinu rječniku* (53a).

ČESNIK, *m.* particeps, magistratus, vir felix. *od* XII *vijeka (vidi primjer iz Mon. serb.) između rječnika samo u Daničićevu. od* čest, *dio. pred* n *otpalo je* ть. — *a) koji ima dio čega. samo u jednom spomeniku* XIII *vijeka:* Rěše vsi česnici: kъto ne da vsu pristavьštinu, da ne bude česnikъ u Lokve. i ne da . . . Stojanъ Radešević, . . . Mirьko Mirešević. i prodahь ihь čestь. Starine 13, 208. — *b) kome starješina kao u dio da kakvu vlast, vlasnik. od* XII *vijeka, ali veoma rijetko.* Da imь ne bude odь mojihь čestьnikovь sile. Mon. serb. 2. Daničić 3, 463. S česnicim ustaše kralji. Živ. is. 11. *u tom primjeru nije sa svijem pouzdano, jer se na istoj strani isti nazivaju* ‚čevnici', *koje je pogrješka mjesto* čeonici, *te taka pogrješka može biti i* česnicim. — *u naše vrijeme u Hrvatskoj:* Kod stola je *(na svadbi)* glavna osoba čestnik. To je od roda uzet muški koji vino prinaša, meso reže i dijeli, na red pazi, i u opće zastupa kuće gazda. V. Bogišić, zbor. 231. — *c) čestit, srećan čovjek. samo u Stulićevu rječniku.*

ČESNITEL, *m.* vir prosperans, fortunans. *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima i* česniteļica. *oboje veoma nepouzdano.*

ČESNITEĻICA, *f. vidi kod* česniteļ.

ČÈSNO, *n.* pars allii, *djelić koji se može ocijepiti od ostalijeh djelića u glavici bijeloga luka. isporedi* česan *i* čehno. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. od korijena od koga je* česati. Usadi česno bijeloga luka da nikne do blagovijesti. Vuk, živ. 24.

ČESNÒLUK, *m. luk česan, bijeli luk.* XVII *vijeka u šaljivoj pripovijeci.* Tako mi brata mojego česьnoluka belago. Starine 2, 312.

ČÈSNÔST, česnosti, *f.* felicitas. XVII *vijeka u jednoga pisca i u Stulićevu rječniku. od* čestan, *srećan.* Nije človičja česnost, da ima vrjemenita s obilnostju. B. Kašić, nasl. 42.

ČÈSNOVA TRÁVA, *f.* teucrium scordium L. B. Šulek, im. 53.

ČESNÒVITÎ LÙK, *m. luk česan, bijeli luk, u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Od luka česnovitoga. M. Držić 315.

ČÈSNUTI, česnêm, *pf.* avellere, *očehnuti. isporedi* česati, *od čega je i postalo. samo u Bjelostijenčevu rječniku.*

ČESŃ-, *gledaj* češń-.

ČÈSOV, *adj.* qualis, *kakav od staroga gen.* česa, *mjesto kojega je sada običajniji čega. a) kakav, nekakav. od* XVII *vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Ne ostavi ništa, ni kuće i vinograda ni žita ni bъčve ni suda česova. Starine 10, 22. Ostave samu u pustiňi bez ruka i bez česove pomoći. Nar. prip. vuk. 165. Bi li ikad Otmanović silni onoliku silu otpravio na česovu lažu i skitača? P. Petrović, šćep. 93. Da ne bi česovu štetu učinili. V. Vrčević, niz 111. Pa mi kaži . . . česovi se brdom mieu momci proz kameńe i grabovo graňe. Osvet. 1, 55 *u jednoga pisca našega vremena u pjesmi bez* o: Al' je svaka žalostiva majka, kad se česvu pridomišļa jadu. Osvet. 2, 2. — *b) oda šta,* ex qua materia. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÈSRÂŃE, *n.* carminatio. *isporedi* česrati. *samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu.*

ČÈSRATI, česrâm, *impf.* carminare, *gargati, gargašati, ogrebati. samo u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu. postaňa kojega je* česati.

ČÈSRAVAC, česrâvca, *m.* carminator. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

ČÈSRÂVKA, *f.* carminatrix. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

1. ČÈST, *f.* pars, sors, fortuna, felicitas. *od* XII *vijeka (vidi prvi primjer), između rječnika u Mikaļinu* (čest, dobra sriča, prosperitas, res prosperae, secundae fortunae; čest zla, infortunium, infelicitas), *u Belinu* (felicitas 308b. sors 689b. dobra čest, sors fausta 137a. huda čes, infortunium 153a), *u Stulićevu* (sors, felicitas, fortuna), *u Vukovu* (pričešće, pars), *u Daničićevu* (pars). — *Akcenat se mijeňa u loc. sing.:* cěsti, *gen. pl.:* čestî, *dat., instr., loc. pl.:* čestima. — *Kor.* skidb. *cijepati.* -e- *je od staroga* ę. — *Po ńekim krajevima može* t *kad je na kraju otpasti. u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka dolazi ńekoliko puta bez* t *i u oblicima u kojima stoji za ńim i (vidi u primjerima Đ. Barakovića i J. Kavańina).*

1. *dio: a) u opće dio čega god i što komu kao dio pripada:* Obrětohь monastirь ńekoli byvьši, iděže ne bě kamenь ostalь na kameni, . . i česti jego pogibьšeje vъziskahь. Mon. serb. 6. Prijemšu čestь otьčьstvija svojego. Stefan kr. 2. Protešetь na četiri česti. 22. Da odь toga ne uzemļe protopopa česti, nь vьse to piskupь da uzemļe. Mon. serb. 14. Prodahь ihь čestь. Starine 13, 208. Druge ńive dvě česti. Glasnik 15, 271. Da ima čestь sь Ijudoju. Mon. serb. 167. Petoga děla tri česti zemļe. 341. Tada da ne imaju dijela ni česti odь gospoctva moga. 462. Da je namь tremь bratencemь onozi na tri česti. 477. Najmańša čest ali dêl. Transit 152. Vekšu čest armate izgubivši. Š. Kožičić, žit. 44. Vojsku vsu na tri česti razdiliv. Aleksand. jag. starin. 3, 261. Ovi sveti jesu česti, deli i udi . . . svete crkve. Š. Budinić, sum. 30b. Nije nekoliko let od ńega cirkvi . . . čest išla. Mon. croat. 300. Pridani budut u ruku mača, česti lisic budut. M. Alberti 288. psal. 62 (63), 11 (10). Vazeše svite ńegove i učiniše četiri česti, svakomu vojniku čest. 508. Položiće čes ńegovu s licemjercim. Živ. is. 139. Marija obrala je najboļu čes. 107. — *b) ‚biti kome u čest', pripadati mu.* Dosta bi Lehsandar, komu bi svit u čes, da stvori tolik dar. Š. Menčetić 222. — *c) ‚od česti', kao ńešto malo, ne sa svijem, ne potpuno:* Tъčiju otь česti vъspomenuhomь dьlgoti slovь ubêžavše. Ļetop. šaf. 63. *tako i danas:* Narod prosti u Srijemu još govori: ‚od česti', n. p. zna od česti, t. j. malo ńešto; ima od česti, n. p. grožđa, kad rđavo rodi. Vuk, pis. 4. — *d) dio kakoga djela, koje tko učini s kim, te je ńešto i on učinio, umiješan je ili upleten u djelo. u tom smislu i danas:* ‚Nema on tu nikake česti', rekla jedna žena u Vaļevu na sudu. S. Novaković. — *e) dio koji tko dobije pričešćujući se, čim se pričešćuje. isporedi* čestica. *samo u Vukovu rječniku, gdje*

*

se dodaje da se u tom značeńu govori u Dubrovniku.

2. *kao dio čega god umna u svijetu što komu ili čemu dopada tako da mu je osobina kojom je onaki kakav je ili onako kakvo je, kojom i čini ono što čini. ne samo jedna taka osobina nego i više ih zajedno i sve zajedno, koje tko ili što ima, nazivaju se čest ńegova, a ona se može reći i mjesto ńega samoga. samo* XVI *vijeka. a) koja god osobina u čeľadeta i u čega ńegova, u uresa mu, ľepote mu, pogleda, glasa:* Ako jest ka strava, vrh zelja ka može, taj veći sud čeka, a toj jest ńe ures, ki pozriv človjeka otravit ima čes; ter veću ner zelje ima moć ńe obraz, gdi nosi veselje u sebi ter poraz. Š. Menčetić 13. Slavni ńe ures toliku moć ima, toliku ima čes, jer mi svis vazima. 15. Veliku t' ima čes, veliku t' moć ima, gospode, tvoj ures prid našijem očima; jer slavno ličce tvo tko vidi, ostavi činjenje svoje sve a tebe jur slavi. 18. Ali ti govoriš, ali ti svoj pogled pogledat otvoriš. mni mi se, sve je med, sve je slas; toliku ima čes prizrinje i tvoj glas: jur mnozih smamil jes. 22. Bog mene človikom na svitu satvori, ter čestju razlikom život moj udvori; tri stvari na izbor među sve da menje: na puno vas razbor, svu pamet i htjenje. 136. Ja ne vim koja čes toliku moć ima da rajski vas ures sad vidim očima. 81. — *b) sve osobine zajedno u zlatu:* Kad prosu uresni ńe ures niz grlo tuj kosu, s kom zlato gubi čes, ter mi bi viditi jak angel iz raja. Š. Menčetić 212. — *c) sve osobine zajedno mjesto onoga u koga su: aa) u čeľadeta:* Veću što t' vernos ma služba nošaše, to veću nemilos tva mi čes tvoraše. Kolikrat ures tvoj tač me zlo utrudi da čini život moj gorku smrt da žudi. D. Rańina 26. O pjesni vi moje! što ću od vas sad ja, pokli čes gospoje me ide dalek tja? 72. Na lipi tvoj pozor kad tva čes izide, veomi ti vruć plamen na sreo me pride. 102. — *bb) u boga, u sile ńegove:* O stvorče mili moj, ki smrti tvom shrani svit, . . . ako se smili kad milosna čes tvoja, moľu te, smil' se sad moľenja na moja. D. Rańiua 146. O višńi bože moj! . . . nemoćnik ja sam toj ki pomoć tvu zovu, pokli me grešni vaj tišto zled u ovu, ka jade kroz svoje čemerne na sviti nevoľne dni mojo brzo će skratiti, ako mi tvoja čes na mu zled gledajo ne skrati zlu boles, ka duši smrt daje. 147. O česti skrovena moći zgar velike, tvrdo t' bi srgbena proć meni u vike. 72. *također u boga, ali se ne naziva ńegova nego* ‚višna čest': Na svijetu veco dan stvoril' je višńa čes: što nije bil' u jedan, u drugi neka jes. N. Dimitrović 17. Nu sasma višńa čes mis'o mi tuj skrati, i pamet i mu svijes na pravi put svrati. 59. Od toga višńa čes da mene izbavi. 90. Mnogom kriposti višńa čes i svakim razlogom uresil' tebe jes. N. Naľešković 1, 331. Pokoli višńa čes, u ńem *(Dubrovniku)* . . . toliko vridna jes pjesnivca satvoril'. D. Rańina m. Bježat tač ne moj od drage ľubavi, višńa čes u kojoj svu rados postavi. 7. Svezan *(kamen dragi)* stav bez sile u taj snig pribili, višńa čos kim mile ńe prsi nadili. 128. — *cc) u zvijeri:* O zviri žestoka, hoti mi sad pravit za ku stvar tvoja čes hoti me ostavit. D. Rańina 90.

3. *dio dobra ili zla u svijetu što komu dopadne te mu je dobro ili zlo, a po tom upravo dobro ili zlo u kom je tko. u tom smislu kao sreća. ako je od ńe dobro, naziva se dobra; ako li zlo, zla ili kako drukčije. ali i kad je dobra i kad je zla, može se i ne reći kakva je. kad kad se misli i dobra i zla zajedno, tako da se ne razlikuje jedna od druge, da se ne gleda je li dobra ili zla, nego može biti ili jedna ili druga ili i jedna i druga: a) koja god, dobra ili zla, i jedna i druga:* Hodi kudi te čes vodi. M. Vetranić 2, 111. Bogastva moja mi čes ne da, nu poznam, lijepos tva da toga ne gleda. 2, 18. Moj cvijete izbrani, pokli hte moja čes da srce me rani and'jelski tvoj ures. 2, 41. Čes, koja nijednu stvar dugo ne zdrži, on čas mu tuj rados plačem zlim savrši. D. Rańina 94. Čes silom svojomo što hoće sve čini, jak vihar od listja u gustoj planini. 97. Sreća, u bitju ka jednom ne stoji, „još će čin't' da tva čes blaga se svim broji. 101. Čes sad dižo t' vlas na nebo, a sada čini ju u propas nizoko da pada. 125. No može *(čovjek)* uteć vik toj što čes odredi. 73b. Jedna čes u svakoj stvari nas družaše. D. Zlatarić 27b. Smrt s milim životom pod vlas češ držati, tere češ riječi tvom sreću i čes vladati. I. Gundulić 78. Pren da se ne može znati ka će me čest ali srića dopasti. P. Radovčić, nač. 389. Čin' da očito meni sve je: koga stana i koje je ovi mladac sreće i česti. Đ. Palmotić, christ. 217. Tu s pet kruha i dvije ribe čes djeteta iznije mala. 356. Prode po ńoj čest razlika, kada sgodna, kada prika. J. Kavańin 282. Nakon ove pritčice prohodi davat na znańe svijem svojijem rabima uzopačenijem čes raba zločestna. Živ. is. 112. Obojica najposlije životom svršiše, nu razlikom čestim. 117. — *b) dobra: aa) ne kaže se izrijekom da je dobra:* Jer ti je dala čes lipotu. Š. Menčetić 56. Dostojno tko dvori, dočeka čes svoju. 120. Ter se tuj jedan dan u niku čes zgodim. 315. Bože ka namira namiri ovuj vil? čudna t' me čes tira, bogu se mnim u kril. Menčetić-Držić 451. Oh cvijete! . . . kratka t' je tvoja čes. 472. Neka svak boravi što mu da čes svoja. M. Vetranić 1, 9. Ner bih ja u goju . . . provodio čes moju bez boja i rati. 1, 64. Velika ni mala jošte nije tko će rijet: što mi je čos dala, tomu sam ja kontjent. 2, 53. Stvori na zemľi svaku čes i na nebu gori. N. Dimitrović 75. Po pravu svak pravi, koga čes ostavi, da tega svak ode. N. Naľešković 2, 49. Želeći i mene čes s dragom da sdruži. 2, 58. Znam da moja čes u ruci u samoj tvojojzi jes. 2, 119. Tko no brez česti živo, ter te išće, na tvoje dovesti ne ćeš ga staniśće. H. Lucić 233. Ne vim koja čes može me izvidat, ako mi ńe ures ne bude lika dat. M. Držić 8. Hoću ti bez varčice čes i sriću kazivati. A. Čubranović 143. Kad mi čes k tebi doć, ma mila, podili, svitľa se stvori noć nego dan pribili. D. Rańina 21. Ako čes gdi sretem ter počnem ńu zvati, da meni ki bude pomoćan mir dati. 82b. Ako znat žudiš ka me ovdi sada čes dovela k tebi jes, rijeti ću. F. Lukarević 31. Tako i o boji čest pomoćnicu imijući. Aleksand. jag. starin. 3, 221. Visoka se kruna umjesti, ka gospodi slave puna s mnogom srećom, s mnogom česti. I. Gundulić 276. Čes je mnoga tvojih puka, što tvoj kruni posluh daju. 280. Podiže se na Poľaka s mnogom silom, s malom česti. 286. Da mu u ruci čes je i sreća. 572. Ako si . . . bolio se cijeća ńegove česti, časti i dobra. B. Kašić, zrc. 59. Ere smo izgubili grijehom dobro naše česti. B. Kašić, nasl. 21. Ovo je tijelo moje, blagujte ga s pravom svijesti, za drag biljeg me ľubavi i velike vaše česti. D. Palmotić, christ. 167. Uvodoše ga u vijeće, u komu se od vladańa razbirahu česti i sreće. J. Palmotić, dubr. 23. Doprijeti do ovako česti i sreće. I. Kanavelić, iv. 1. Ke su ove česti? ke li srećne sreće moje? 74. Mlaci svijetle česti. 290. Jur je tisuć više ľeta, da tvo kuće čes se objavľa po državah. J. Kavańin 161. Žudi otačbe časti i česti. 271. Sve najveće podsunčane česti i sreće. I. Đorđić, mand. 94. On će povesti put česti nebesko skupštinu. I. Đorđić, salt. 450. Kako hotje

čes ńegova, srete pomoćnika. I. Đordić, ben. 139. Vičńu čest nahodi. P. Knežević, pism. 170. Velika je ovo naša čes i sreća. V. M. Gučetić, pohv. 11. Svi kraļi zemaļski žudahu videt ńegovo *(Solomunovo)* lice cijeća ńegove mudrosti i ńegove velike česti. Besjede kr. 96. Koja je ovo čes? koja je ovo sreća? 115. Oboružaj ih primogućom tvojom milosti i moje srce istom česti nadari. Đ. Mattei 325. Traže čest općenu. D. E. Bogdanić 121. Samo onu čest cijeni, koju sam tvori. 58. Eto uljezli smo godište novo, koje rodjaci i prijateļi jedan drugomu sretajući se čestitaju, slutoći ga dragijem srcem puna česti svake. B. Cuceri 223. Koga čes ostavi, toga svak ode. Poslov. dan. 46. — *bb) izrijekom se naziva dobra ili kako drukčije: dobra:* U dobru hoć li čes sej drage sadružit? Đ. Držić 443. Dok je š ńim na svijeti ńegova dobra čes. N. Dimitrović 15. Ako će *(putnik)* dobra čes da š ńime putuje 89. Kad se u rijetko prigodi dobra čes. N. Naļešković 1, 297. Dobra čest svaka te sadruži. H. Lucić 234. Komu da dobra čes ńe rajske liposti užívat. M. Držić 6. U kom su dike sve, ke dili dobra čes. D. Rańina 10. Toliko velmi jes, vilo, tvoj ukras . . . meni drag, er se ja velmi blag zovu, kad vidim ga za moju dobru čes. 16b. Tim zlameńem s dobrom česti sve junake pomilova. I Gundulić 506. Nijedne dobre česti na ovemu svijetu želiti. B. Kašić, nasl. 93. Neka počnu uzlaziti mir visoki s dobrom česti. I. Kanavelić, iv. 256. God je dobre čes(t)i. J. Kavańin 489. Ńe dobra čes privede je k spili. I. Đordić, ben. 193. Opravio s dobrom česti pos'o. Besjede kr. 203. Tako vojska z dobrom česti iz grada izlazi. B. Cuceri 83. Prijazan je stanovitijeh a dobra čes uztrpļenijeh. Poslov. dan. 101. *boļa:* Bilo bi mi s boļom česti slab ovi uzrok vrć na stranu. I. Kanavelić, iv. 569. Za to t' i ja prikazujem boļom česti rajsko stańe. J. Kavańin 500. *blaga:* Ah da od prije s česti blagom ti si na naš dvor prispio! Đ. Palmotić, christ. 35. Ako te česti blage dostojan nijesam. Đ. Mattei 43. Ah, slavna meni naroka! ah, blage moje česti! 91. *desna:* Podobajeťь krьmiteļu mudroumьnu mužu biti i razumnu i česti desnije. Starine 2, 310. *čestita:* Ne vim ja pjesnima mojima skazati veselja, ko prija s tobe rad čestita čes moja. D. Rańina 111. *srećna:* Nijesu imali ovu srećnu čes vidjeti Isukrsta. V. M. Gučetić, pohv. 45. *mila:* Čes premila. J. Kavańin 78. *lijepa:* Do te prilijepe česti ne dopire se obično nego malo po malo. Đ. Mattei 302. Da joj bog da lijepu čest i sinova šest! Vuk, kovč. 74. — *c) zla: aa) ne kaže se izrijekom da je zla:* Komu čes obrati svu rados na nice. M. Vetranić 1, 72. Pokli je toj takoj tvoja čes hotjela, pokli će prijeka smrt . . . u prah strt i tvoj duh i tijelo. 1, 98. Komu čes prisudi, s ļubavi razdijeļen da život trudi. 2, 13. Tko se ne žaluje, kad mu što vazme čes, srce mu miruje, pamet mu cijela jes. N. Dimitrović 4. Umrijeť . . . toj mlados ma želi a ne će moja čes. N. Naļešković 1, 182. Gluhojzi, vidu ja, besjedim toj gori; oto ktje čes moj(a) da me ļubav mori. M. Držić 102. Porcija kad začu da Bruto zginul jes, zlim ogńem u plaču prikrati svoju čes. D. Rańina 12b. Rič ovu kti reći pri ne(g) ga skrati čes. 23b. Razliki svit ovi, ki trpi svoju ces, sve veći i novi, što godi na ńem jes. 39. Uzbojali se čes(t)i nike, da to mene ne će uteći. Đ. Baraković, vil. 204. Čestь me takovimь priplete ļutimь. Starine 2, 289. — *bb) izrijekom se naziva zla ili kako drukčije: zla:* Ńegov hud jezik još gori ner zla čes. Š. Menčetić 313. Za č ih *(vrše)* nose sve zle česti pod mrkijente u dubine. M. Vetranić 1, 17. Zle česti oko mene se vrte. M. Držić 134. O prika, zla česti od hude nesreće, čudnom ti s' bolesti ranil' me odveće. D. Rańina 70. Er se je pod zlu čes satvorio život moj. F. Lukarević 231. Aj zla čes(t)i sega svita! Đ. Baraković, vil. 248. Uzota za prižalosnu zlu čest svrhe nečesne. B. Kašić, fran. 142. Križ . . . uklańa od svake zle česti. V. Andriaši, put. 165. Sad me . . . moja zla čes davi i koļe. I. Kanavelić, iv. 190. Izgubļen u zloj česti. B. Betera, čut. 23. Gdi ga zla čes ka dostigne. J. Kavańin 236. Obrana od svake zle česti. I. Đordić, ben. 46. *huda:* Ka plaća jest na nebi dobrim svim, i koli huda čest muka u paklu zlim. M. Marulić 257. Mnoge čes huda sužanstvom pedepše. M. Vetranić 1, 138. Ni more smutiti srce mu huda čes. N. Dimitrović 9. Prem moja huda čes tebe sad donijela odi jes. N. Naļešković 1, 184. Bi li to voļa ma, ali čes prihuda, koja mi uzima radosti od svuda? 2, 74. Huda čes i ļubav nemila proć meni stvoriše tolika zla dila. Đ. Rańina 84b. Taj huda smrtna čes, što ga je skončala. 57b. Ako me huda čes protivne nesreće ucvili ovakoj žestoko. 102. Doskita ovdi se najhuđa oda svih za hudu tvoju čes od svijeta žena zlih. F. Lukarević 29. Ko će u ovoj hudoj česti razgovor mi ki donijeti? I. Gundulić 44. Ali ga postavi visoko huda čes. Đ. Baraković, vil. 275. Nukajuć ih da ne budu krepka izgubit srca . . . u prihudoj česti. Đ. Palmotić, christ. 611. Dijelio si se tvoga iz doma s hude česti. I. Kanavelić, iv. 130. Ne će ubjegnut čes prihudu. I. Đordić, salt. 101. *opaka:* Ah, opaka kleta česti! I. Gundulić 268. *protivna:* Sve plačem u tuzi nevoļu i boles, u ku me postavi protivna moja čes. D. Rańina 84. Ki pati protivnu hudu čes. 85b. *prijeka:* S česti prike neizmjernijeh puna zala. I. Gundulić 54. Cudne kaže s česti prike ovi život zle prigode. J. Kavańin 32. *žestoka, vrla, ļuta:* O česti žestoka, ka diliš hud poraz. D. Rańina 70. Svasma smo skončani od vrle mi česti. D. Zlatarić 19. Ah, ļuta ti čes priskoči za pogubu našu. J. Palmotić, dubr. 190. *nemila, nemilosna:* To li čes nemila duši prituži. D. Rańina 23b. Opet meni u krilu moje puke videh mrijeti i za tešku čes nemilu živijem ogńem sve gorjeti. P. Kanavelić, dubr. 8. Tu dospjet da htijaše udes česti prem nemile. B. Bettera, dubr. 20. Plačne staše u bolesti da žalosti spovijedaju nemilosne svoje česti. J. Palmotić, dubr. 187. *tužna, žalosna, jadovna:* Tužna čes moja . . . ne da mi pokoja . . prijati. M. Vetranić 1, 53. Jadovnu t' ćes družim. D. Zlatarić 19. Ah žalosna moja česti, ah ma česti prem nemila! I. Kanavelić, iv. 278. *trudna:* Kroz moju trudnu čes. D. Držić 416. Da trudnu čes moju završim. M. Vetranić 2, 14. *nesrćna:* Plakati ovu nesrićnu ćes i nesriću. P. Radovčić, nać. 319.

2. ČÊST, čésta, *adj.* creber. *Akcenat kaki je u starļenom gen. sing. masc.* (čésta), *taki je u svijem oblicima nominalnijem i u onijem složenijem koji su zamijenili nominalne, osim acc. sing. masc. jednakoga s nom. i osim voc., koji se govori samo u složenom obličju. između nominalnijeh oblika još je i zadńi slog dug u gen. i instr. sing. fem.:* čéstê, čéstôm. *u složenijem oblicima svijem mijeńa se dvojako:* čêstî *i* čéstî. — *Komp.* čéšći. — *Dolazi od* xiii *vijeka (vidi pod b. primjer Domentijanov), između rječnika u Vranićićevu* (creber, frequens), *Mikaļinu (isto tako), Belinu* (frequens 330b), *Bjelostijenčevu* (creber, frequens, assiduus, diligens, navus, gnavus), *Voltiģijinu (samo adv.), Stulićevu* (frequens, assiduus), *Vukovu* (densus) *i Daničićevu* (creber). — *-e- je od staroga ę. u ńekih između pisaca čakavaca nalazi se i a mjesto* e. — *Kor.* kas, *udarati, zbijati.*

isporedi česati, koš. — *Često je u opće što je u mnoštvu blizu jedno drugoga mjestom ili vremenom. — a) često što mjestom: tako često može što biti: aa) kad je u mnoštvu, te riječ kojom se izriče stoji u množini ili je kolektivna u jednini:* Kom. čestoga borija. Glasnik 11. 12, 67. Na česta gumništa. Mon. serb. 144. Grm ih spleton, dubje često gustim gajom jur obstrije. I. Gundulić 402. Bistra rijeka s voće traka u dubravu gustu ulazi, od sunčanijeh ka ju zraka čestijem kitjem čuva i pazi. 402. Sijajući iz sebe česte zrake od svjetlosti. B. Kačić, ign. 82. Ta dubrava strašna toli kroz dublje svojo često storaše se svud okoli. J. Palmotić, dubr. 181. K ńim se kupe i gotove čestijeh ljudi mnoštva vela. A. Vitaljić, ostan 2. Evrijenska država uzdizaše se čestijem brdim i gorami. I Đordić, salt. 432. U gustini česta dubja. B. Cuceri 269. Jer su često u Latina straže. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Te odajo česte otvoraše. 2, 613. Oko dvora često borjo. Nar. pjes. vuk. herc. 273. A kad bila u najčešće ješe. Pjev. crn. 286. Pa pošeta niz česte dućane. 190. Pa otide niz česte sokake. 115. Što je više bilo želetelaca, to je češće po Grahovcu snopje. Osvet. 2, 157. Osu vojska širom poja ravna, pa otale uza sela česta. 3, 95. — *bb) kad jedno što ima više dijelova koji su blizu jedan drugoga:* Jamu odkriše svim duboku u spletenu grmu i čestu. I. Gundulić 555. Mišljahu ga svi porazit, nu rad družbe česta puka ne mogaše svrhe upazit jedovita ńih odluka. Đ. Palmotić, christ. 54. Česte tmine, čarni dimi motaju se meju svimi. J. Kavańin 396. Oko sebe ugledao često jato kletjeh Turci. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Čestijem sitom prosijan. Poslov. dan. 12. Silna turska na Grahovac vojska: čadorovi ka' i labudovi a mušketi kako gora česta. Nar. pjes. vuk. 5, 361. Dok dođoše na rasputje često. Pjev. crn. 198. Rasla česta šumica. Nar. zag. nov. 99. U kovača česta bašča. Nar. pjes. vil. 1866. 323. — *b) često što vremenom, kad više puta naskoro biva ili se gdje nađe tako često može biti: aa) čeljade:* S uzdasi i suzama vazda molitve sadružujući, na koje vele pospješna i česta bješe. B. Gradić, djev. 157. Svjetnik, česti klisar. J. Kavańin 121. Vi ste česti u crkvi za bogoljubstvo? A. d. Bella, razg. 244. Ona žena ne vele česta u pohodu od crkava. B. Cuceri 374. Duše, koje ste česte i pomńive na ispovijesti. 115. Oni često čete podizahu. Pjev. crn. 240. Česti gosti celiv gube. Nar. posl. vuk. 346. Siromahu su čoeku česta đeca tako na dosadu kako god da ga najveći grad bije. Vuk, nar. posl. 58. *tu su ‚česta djeca', koja se u brzo jedno za drugim rađaju. — bb) stvar tjelesna:* Videći tvoje česti liste. Transit 147. Er je potrebna ńoj i djetetu jestojska veća i češća. B. Kašić, zrc. 124. Krv živina krotcijeh čestu prolijevahu. Đ. Palmotić, christ. 42. Inaju potrebu od većijeh i češćijeh ljekarija. J. Matović 505. Dohodci crkovni česti. I. J. P. Lučić, nar. 83. Česta kapja kami izvrti. Poslov. dan. 12. Česte knige idu za knigama. Nar. pjes. vuk. 2, 502. — *cc) stvar umna, radńa, stańe, djelo, događaj:* Molitvu čestu. Domentijan[a] 241. Cić čestoga govorenja. Naručn. 39. Česte čin'te još spomene. M. Vetranić 1, 27. Česte su i rijetke *(misli)*, hitre su i prave. 2, 161. Ni uzmožno budući plačem ugasit ga *(plamen)*, jer ga česti zdasi snićevahu. P. Zoranić 1. Marta pomńaše o čestu služeńu. Bernardin 94. luc. 10, 40. Da po čestoj molitvi budu nam se nebesa otvoriti. A. Gučetić, roz. jez. 140. Česti glasi iza glasa kraljeviću dolijetahu. I. Gundulić 415. Čest razlog š ńim stavi. Đ. Baraković, vil. 157. Za č me gospoda znadu rad česta pohoda. 297. Koliko je češća služba. B. Kašić, rit. 50. Koliko je potrebna česta izpovijest. I. Držić, nauk. gond. 13. Češćom spomenom velike one ljubavi našega spasitelja. M. Angel v. Česte uzdahe podizati iz duboka srca sjede. Đ. Palmotić, christ. 4. Česte mu varke steru. 20. Na pokom čestu udarcu stablo i jako srce doli. I. Zanotti, en. 2, 42. Ovo klevetanje jest jedno zlo mnogo često meu ljudi. I. T. Mrnavić, ist. 106. Najčešće želinje naše. 52. Pogibel joj čestu sije. J. Kavańin 225. U čestu nepokoju. I. Đordić, mand. 52. K ovomu se prilagaju česte gozbe. A. Kadčić, bogosl. 3. Ispovid . . . da je česta, t. j. da se često ispovidamo. 205. Po češćemu skrušeńu. A. Bačić 374. Čestom molitvom boga poštujući. A. Kanižlić, utoč. 479. Među Žudijama guba bijaše i otrovna nemoć i česta. F. Lastrić, ned. 350. Ere je dugo godište a prem često su slabosti i napastovańa. I. A. Nenadić, nauk. 151. Porušeńe Slavonije kroz česte rate i bojeve. M. A. Reljković, sat. 30. Ti sam znadeš da česta seoba kuće rasap i poljska danguba. 126. Ne rasipaj kroz često gošćeńe. 177. Po primanju čestu sakramenata. I. J. P. Lučić, razg. 98. Nisu psosti bile toliko česte. 116. Da mi tebe biju i karaju sa mojega česta dolažeńa. Nar. pjes. vuk. 1, 377. Ili su ti dodijali česti puti na daleko? 1, 454. Česti paši muštuluci gredu. 3, 428. Čest račun duga ljubav. Nar. posl. vuk. 346. Česti pohodi celiv gube. 346. Više ne pij vode, nego pij po malo vina, želuca radi svojega i čestijeh svojijeh bolesti. Vuk, 1tim. 5, 23. Bila je nevolja od čestijeh nerodica. S. Ljubiša, prip. 179. — *c) adv.* često, *comp.* češće *i u jednoga pisca* XVII *vijeka s promjenom glasova* šć *na* št: češte *(vidi među primjerima M. Divkovića). aa) u značeńu koje je naprijed pod a., veoma rijetko.* Češće meći puca niz ńedarca. Nar. pjes. vuk. herc. 111. *s prijedl.* u *(vidi dalje):* Iskre zračne, koje u često oko mene svuda sjahu. Đ. Palmotić, christ. 246. — *bb) u značeńu koje je pod b.:* Sьbory često sьbiraje. Domentijan[a] 287. Rič često impača pamet. Naručn. 39[b]. Često Isus dohođaše ondje. N. Rańina 108. Tko se zlo guverna, često se svjetuje. Zbor. 8[b]. Da češće zagrju angelsku ńe lipos. Š. Menčetić 280. Često u jadu veselja stradaju. M. Vetranić 2, 161. Da svaki ovu molitvu nauči i često ju govori. M. Divković, nauk 81. Da ju *(molitvu)* češte, slaje i bogoljubnije govorimo. 81. Planine visoke češće su rańene od strijela nego doline ravne i niske. M. Radnić 42. U ńemu se ne krati češće k bogu s pametim pristupiti. V Andriaši, put. 8. Koliko često imamo se pričešćivati? I. T. Mrnavić, ist. 130. Često uzme tugovati u stravljene ove pjesni. I. V. Bunić, mand. 28. Ima često oblaziti nemoćnika. A. Kadčić, bogosl. 147. Sve ga karaše i u često bijaše. J. Banovac, prip. 103. K majci se češće utiče. A. Kanižlić, utoč. XXVI. Svi se ispovidaju, koji češće koji ride. F. Lastrić, od' 61. Ovo ću isto kazivati i u napridak najčešće. 77. Imat ove knige često u rukam. M. Zoričić, zrc. v. Tko š ńim često hodi. V. Došen 39 Često oni u četu idau. A. Kačić, razgov. 192. Često ištu. J. Rajić, pouč. 1, 50. Nije nijedna stvar do ove o kojoj nam je toliko trijeba u ovem skupu bogoljubnomu češće i pomńivije govoriti. B. Cuceri 3. Starina popravit' se znade, i mora se češće. J. S. Reljković, kuć. 17. Često zalivaj struk ruzmarina. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Ja bi tebi češće dolazio. 1, 377. Nek miriše, nek se često budi. 1, 451. Često knige zemlju prelažahu. 1, 576. Mi ćemo te često pohoditi. 2, 39. Marko često okom pogleduje. 2, 232. I ako sam bio u tamnici, dosta si me vinom napojio, bijelijem ljebom naranio, a često

se sunca ogrijao. 2, 277. Nešto puške popucuju često. 4, 17. Koja tikva često na vodu ide, razbiće se. Nar. posl. vuk. 140. — *može imati pred sobom prijedl.* u: Imate virovati da ńihovi anđeli stražanini u često ih oblaze u purgatoriju. J. Banovac, prip. 47. Ispovidajte se u često. J. Banovac, razg. 195. Činit u često dilo od ljubavi božje. M. Zoričić, osm. 30. *može sprijeda biti sastavljeno s* po *(kao što je u* povelik): Počesto prevaljuj. Z. Orfelin 60. Prepelke po svuda počesto prolaze. J. Rajić, boj 78. Tad u bolest počesto padaju. J. S. Reljković, kuć. 236. I počešće priko dan poliva. 205. — *i* često *i* češće *može imati uza se riječi* krat *i* put, *a tada je kao* mnogo *i* više, *a s tijem riječima kao* mnogo puta *i* više puta, *a to je isto što i* često *i* češće *bez tijeh riječi.* ‚često' *sa* ‚krat': Anjel zali često krat se preobrazi. Naručn. 20. Na putoh često krat. N. Rańina 35. 2kor. 11, 26. Često krat obtječe me grlo s rukami. Š. Menčetić 210. Koji se kon krila često krat nahode u gospod. N. Naljeković 1, 30. Vas taj put mučavši često krat uzdiše. P. Hektorović 27. Često mu krat biše va usteh. Š. Kožičić, žit. 36b. Meni često krat veljaše. D. Rańina 25. Često krat rekoh. Anton Dalm., philip. 3, 18. Često krat . . . pozdravljamo ńm. Š. Budinić, sum. 22b. Na smrti često krat. Bernardin 12. 2kor. 11, 23. Kako te ogań moj često krat prisuši. I. Gundulić 154. Često krat okruživši sveca mnozi. B. Kašić, fran. 159. Često krat Isus prihođaše ondi. I. Bandulavić 103. Često krat ondi dohajaše. F. Glavinić, cvit 116. Sinu si se tvomu često krat priponizno poklonila. P. Posilović, nasl. 182b. Često krat u ovo vrime dohode pod krilo svete matere crikve. M. Bijanković 3. Žudije često krat biše obnevoljeni. S. Margitić, fala 162. Često krat je na nizoko dovela ih. J. Kavańin 280. Često krat vidje. I. Đordić, salt. 372. More kad je tiho, kako ste često krat vidili, kaže se . . . bistro. A. d. Bella, razgov. 17. U kaštel, gdi običavaše često krat stanovati. M. Lekušić 18. Govori nam često krat. V. M. Gučetić, pohv. 23 Često krat juriš činaše na grad. A. Kačić, razgov. 75. Često krat niti ono što je čoveku milo nije dobro. D. Obradović, sov. 93. — ‚češće' *sa* ‚krat': Koji češće krat ispovidajut se. Š. Budinić, ispr. 34. Čeljade zaneseno misli taština svjetovnijeh, češće krat se prid zrcalo prikažuje. B. Cuceri 3. Češće krat dogodi se. 173. — *mjesto* ‚krat' *nalazi se i* ‚krati': Često krati vidio jesi. I. Kanavelić, iv. 127. Taji se često krati. J. Kavańin 252. Redovnicam često krati veljaše. I. Đordić, ben. 53. Često krati tražim moju pohvalu. Đ. Mattei 44. Nastoj ponavljati često krati djela. Misli kr. 25 Često krati utone mladež u zlovolju. M. Pavlinović, rad. 149. — ‚često' *sa* ‚puta': Često puta bivao je pazar pokrit mrtvima tjelesima. Ogled. sr. 51. Koji se često puta opijao. Nar. prip. vrž. 123. Često puta prevari se čovjek. V. Vrčević, igre 9. — ‚češće' *sa* ‚puta': Djavlu češće puta velimo. E. Pavić, ogled. 229. Što se ima napomenuti jedan i drugi put i češće puta. J. Matović 137. Češće puta jest nesrećno ńihovo dobiće. 490. Češće puta srcem i ustma ponavlja. B. Leaković, nauk 24. Pa bi češće puta hodio. Nar. prip. vrž. 59. — *d) u nekih između pisaca čakavaca kad kad i* a *mjesto* e: Budi čista, verna i časta, ča je gusta. Naručn. 80b. V kih často krat pregrišuje. 89b. Tko se često pri, bolje se ispriča. M. Marulić 145. Časta molitva. Š. Budinić, ispr. 98. Često pomisli na ov unutrńi križ. M. Angel, razm. 43.

ČÈSTA, *f.* dumi. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu. Ake. se mijeńa u gen. pl.:* čêstâ. *Postańa kojega je adj.* čest. *a) u pravom smislu:* Karu ostavim u česti a s topom potrčimo prema Turcima. M. Nenadović, mem. 91. Zapleo se u česti rogovima. Đ. Daničić, 1moj. 22, 13. — *b) selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *c) ime mjestima pod ńivama, vinogradima itd. u Srbiji: u okrugu kragujevačkom:* Ńiva u Česti. Sr. Nov. 1863. 260. Zabran u Česti. 1873. 763. *u okrugu smederevskom:* Vinograd u Česti. Sr. Nov. 1870. 396. *i pl.* Česte *u okrugu biogradskom:* Livada u Čestama. Sr. Nov. 1865. 289. *u okrugu valjevskom·* Ńiva u Čestama. 1866. 20. *u okrugu užičkom:* Državno dobro Česte. 1870. 319.

ČÈSTÂK, čestáka, *m. vidi* česta. I. Pavlović. — *dolazi i kao ime mjestima pod ńivama itd. (isporedi* česta) *u Srbiji: u okrugu kruševačkom:* Ńiva u Čestaku. Sr. Nov. 1871. 308. *u okrugu kragujevačkom:* Branik u Čestaku. 1875. 72.

ČÈSTAN, česna, *adj.* particeps, felix. *od* čest, *f. akcenat se ne zna za cijelo; ako je dobro stavljen, onda je u složenijem oblicima:* čêsnî *(u Belinu rječniku sa dva* e: čeesni 308a). — *a)* particeps, *koji ima dio u čemu. od* xv *vijeka, u rječniku ni jednom.* Ima biti zakletva da nije čestanь ni vistanь. Stat. poj. ark. 5, 281. Za život svoje ne tvori službice . . . Ńj svisna ni česna u tomuj što pravi tva lijepos. Š. Menčetić 255. Nijesam tomu ni svijestan ni čestan. Poslov. dan. 84. Nisam bio ni sjetni ni česni. V. Vrčević, niz 18. U tome nijesam ni sjetni ni česni. V. Bogišić, zbor. 567. — *b)* felix, *srećan, čestit. od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaljinu (samo adv.* česno, fortunate, prospere, feliciter) *i u Belinu (samo u složenom obliku* česni, felix 308a). *Komp.:* čêsnijî (Bella 308b). Kako uresnu vidah ju obrazom, tako ju mńah česnu razumnim ukrasom. Š. Menčetić 109. Česni jeş oni koga istina po sebi uči. B. Kašić, nasl. 5. Česno dovršenje. B. Kašić, zrc. 171. Česne uspomene Pio papa peti. B. Kašić, rit. xi. Zadńe česno svijem dospitje. J. Kavańin 3. Đuga ljeta, česne sgode. 469. — *adv.* česno, *srećno.* Mikalja 36a. Bella 308b. česnije. Bella 308b.

ČESTANA, *f.* silva densa. *gusta šuma.* Česta gora čestana, pod čestanom poljana. Nar. zag. nov. 99.

ČÈSTELIN, *m. selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* Sr. Nov. 1879. 175.

ČÈSTICA, *f. dem.* čest. *a) u opće djelić. u jednoga pisca prošloga vijeka:* Ima se opomńiti, da ne bi ostala čestica (‚češćica') ostije. I. Kraljić 68. — *b) mrvica kojom se pričešćuje. u Vukovu rječniku.* Ja se opomińem da su popovi i kaluđeri zvali čestica ono što nose u kutiji te pričešćuju bolesnike. Vuk, pisma 4.

ČESTIČANSTVO, *n.* felicitas. *samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* O smrti, svrho od svake napasti i početak od svakoga čestičanstva. P. Posilović, nasl. 41. Ali u čestičanstvu ali u žalosti. 95b.

ČESTIĆAHAN, čestićahna, *adj. dem.* čestit. *samo u Stulićevu rječniku* (‚čestitjahan'), *gdje ima i* ‚čestitjašan'; *oboje sasma nepouzdano.*

ČESTIĆAŠAN, čestićašna, *adj. vidi kod* čestićahan.

ČESTIMICE, *adv. kao da je često u jednoga pisca našega vremena.* Nije znao cijeniti one ljudi, koji su čestimice pregorijevali živote i imuće na slavu svetog Marka. S. Ljubiša, prip. 264.

ČÈSTÎN, Čestina, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 117.

1. ČESTÎNA, *f.* crebritas. *od* xvii *vijeka, između*

rječnika u Belinu (crebritas 690b), *u Stulićevu* (frequentia, assiduitas) *i u Vukovu* (densitas). *od* čest, *adj.* — Napomenuti iskaše z čestinom. M. Radnić 215. Čestina ispovidi. Turl. blago 2, 164.

2. ČÈSTINA, *f. augm.* čosta. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu.* K'o vitka zmija proz čestinu. Osvet. 1, 62.

ČÈSTÎNSKÎ, *adj. što pripada selu Čestinu.* Čestinska opština. K. Jovanović 118. Čestinsko polje. Sr. Nov. 1872. 136.

ČÈSTIT, *adj.* felix. *od svršetka* XIV *vijeka (vidi pod* 2 *prvi primjer iz Mon. serb.), između rječnika u Vrančićevu:* glücke̊lig (38), celebris (18); *u Mikaljinu:* fortunatus, felix; *u Belinu:* felix (308b), faustus (306b), prosper (592b); *u Bjelostijenčevu:* celebris, clarus, illustris, nobilis, observatus, honoratus; felix, fortunatus, prospor, beatus; *u Voltiğijinu:* glücklich, berühmt; *u Stulićevu:* felix, prosper; *u Vukovu:* felix, frugi; *u Daničićevu:* fortunatus. — *Komp.:* čestitijî. — *Postaćem od* čest, *f. u značeńu koje je pod* 3, *b.* — *Po rečenom postańu čestit je tko je u dobru, u velikom dobru, tko uživa dobra izobila; u tom je smislu kao srećan; a i stvar je (tjelesna ili umna) čestita koja je obilata dobrom, u kojoj ima mnogo dobra, od koje dolaze dobra.* — 1. *u pravom smislu: a) o čeljadetu, o duši mu, duhu, umu, pameti, tijelu, ruci, o kakom mnoštvu čeljadi, zboru, kući (porodici), o porodu i plodu (kad se misle djeca).* Čestit komu red čut se toj dopusti. S. Menčetić 24. Koli se on blažen i čestit još pravi tko nije poražen od ove ljubavi! 39. Do čime bih čestit, mnozi t' me ljubišo. Menčetić-Držić 498. Cijeniti može svak čestita čovjeka, koji je zdrav i jak i srca velika. N. Dimitrović 19. Blažen je ovi dan, čestita me čini. M. Držić 177. Hvala, Mile! da mi si čestita! 280. Dokle sam u ńe milosti, ja sam čestit. 282. Ki u slavi može se čestit reć. D. Rańina 3b. Živući čestita u dobru svakomu učinit' mati i hći ocu se ktih momu. 122. Ko godi š ńim hodi, on ga svim čestita na nebo dovodi, na zemji počita. 132. Ti me podloži onoj s ke sam čestit živil. P. Zoranić 4b. Ja ću te čestita i zdrava kamo želiš prenesti. 6b. Da baščinac i gost čestit je u stavi svoj. 74. Oh čestita mati, ka ga rodi! Starine 1, 230. Vas kolik se puk raduje, i s tega se čestit veli. I. Gundulić 456. Čestitim još porodom utvrdio stola nijesi. 303. Ne bismo plakali da nam sina ali ti kćer uzme jedan kralj k sebi u svoju polaču, da ih učini čestitijeh. M. Divković, bes. 19. Čestita si za to divice Marija. M. Alberti 184. Budući od prije bio čestit i vele dobrosrećan. M. Orbin 182. Sjale prid gospodom ńe časti i dike i čestitim plodom plodila u vike! I. Ivanišević 314. Narod vas tvoj .. uzvisi, .. čestita ga učin'. J. R. Gučetić, mol. 13. Kako bismo čestiti, kako srećni bili! V. Andriaši, put. 284. Brate, čestit ti, ako ustrpljeno podneseš ovu smrt. P. Posilović, nasl. 136. Čestitijeh skup gradana. A. Vitaljić, ostan 202. Oh, koliko bi ja čestit bio. I. Grličić 151. Povist ubogoga a čestita Lazara. J. Kavańin v. Čemu izadoh iz matere neg da shranim duh čestiti? 30. Čestit, tko ovo dobro razumije. Čestitosti 54. David rodi se od najčestitije kuće među sinovima Jakobovijem. I. Đorđić, salt. VIII. Neka nas čestite čini, a ne nas onevoji. A. d. Bella, razgov. 133. Slavni božji sin po milosti i čestiti baštinik. 69. Koliko se veće čestit imaš držat. P. Filipović, ist. 52. Duša toliko je čestitija i srićnija. F. Lastrić, test. 254. Koji ova imaju, zovu se srićni i čestiti. F. Lastrić, od' 198. Ah koliko srećna i čestita cijenila bih se! A. Boškovićeva VII. Nisu siromašniji nego su mlogo čestitiji od naših ljudi. A. Kanižlić, fran. 104. Kako bi sada srićan i čestit bio. A. Kanižlić, bogoljub. 515. Da bismo imali toliku pomlju bit' dragi bogu, koliku imamo bit' dragi svitu, čestiti bismo u vik stali. J. Banovac, razg. 27. Ako vidi koga čestita, da u pokućstvu svomu napriduje, udi nenavidi. D. Rapić 135. O bogatci i svi koji jeste čestiti! 418. Držite da ste srećni i čestiti u najvećijeh tugah. Besjede kr. 65. Da ću te učinit čestita i blažena. 127. Blago svoje kom ostane, misli čestit da postane. V. Došen 73. Teško s mirom gdi ostane, teže čestit kad postane. 211. Jeda ja nisam čestit sideći? N. Palikuća 10. Koliko su čestitiji oni. J. Matović 326. Cineći da radi toga rodstva kuća ńegova ima biti uvik srićna čestita i mirna s kućom Otmanovića. A. Kačić, razgov. 57. Ko pogubi Sibińanin Janka, biće čestit do sudńega danka. 138. Imati čestit, srićan i blagosovljen plod od srca svoji. M. Dobretić 17. Sada smo čestiti trgovci i gospoda pogłavita. I. J. P. Lučić, razg. 8. Činaše se u družini srećan, čestit priko mjere. B. Cuceri 15. Hajde uzmi onu divojku, pak će ti sermiju doniti, da čestit š ńom možeš postati. B. Leaković, gov. 32. Čestiti domom stoje. Poslov. dan. 12. U čestita sve je čestito. 139. Ubozijem pamet, a čestitijem pjenez. 144. Ti ne budi jezično, pa ćeš biti čestito. Nar. pjes. vuk. 1, 73. Darujte me, braćo moja, plemenita i čestita! 1, 138. Čestit bio, kud odio! sretan bio, gdi god bio! 1, 147. Čestita ću tebe učiniti. 2, 145. Čestita ću tebe ostaviti. 2, 341. I ńegova sva izgibe vojska . . . Sve je sveto i čestito bilo i milome bogu pristupačno. 2, 298. Prosta duša tvojih roditelja, prosta duša, a čestito t'jelo! 2, 102. Čestit vi zet! Nar. posl. vuk. 346. Čestita ti kesa bila i u kesi desna ruka! Nar. pjes. pet. 1, 78. — *čeljade imenovano po svom poslu može biti čestito za one kojima je na dobro ńegov posao:* Nije nikad svit primio čestitijega ni srićnijega poklisara ni veselijega poručeńa. J. Banovac, razg. 136. — *tako i um i pamet, kad je na dobro onome u koga je (isporedi i dalje pod d.).* Poda narav plov ribami svim morskima, pticam krila, a ljudima umrlima um čestiti. D. Rańina 114. Imati tako bistru i čestitu pamet i razum. A. Kadčić, bogosl. 230. — *b) o stvari tjelesnoj: grad i kakvo god mjesto gdje ljudi žive, zemlja, država, gora, raj:* Srjeća mene dovede u ovi vaš čestiti grad. M. Držić 239. Kanoniku čestitoga Šibenika. M. Gazarović 134b. Da velo vladanje carstva čestitoga ima mirovanje življenja srićnoga. I. T. Mrnavić, osm. 69. Vas čestita rajska strana na neumrli pokoj zove. Đ. Palmotić, christ. 6. Obkruženje slavnoga i čestitoga Beča grada. P. T. Bogašinović 4. Čestitoga Zadra grada. I. Kanavelić, iv. 41. Grad tvoj, ki bi čestit prije. J. Kavańin 125. Već dostojna i spravljena za čestitijeh zgar visina. I. Đorđić, mand. 116. Bog pokara ga digavši ga iz onoga mista čestitoga. J. Filipović, prip. 1, 353. Carstvo ne može biti čestito, ako bog š ńime ne uzvlada. A. Kanižlić, kam. 420. Koje čini srićne ljude, da vilajet čestit bude. V. Došen 41. Svi dvorani vićńe sriće, čestitog su raja sviće. 222. Da su mloga kraljestva srećna i čestita postala. A. T. Blagojević, kin. VIII. Asija mala, ili ležańe ili plodnost ili ugodno nebo ńe gledamo, u svakom obziru možo biti prva jest i najčestitija zemja na svijetu. D. E. Bogdanić 102. Čestita ti, moj sinko, u Budimu kraljevina! Nar. pjes. bog. 83. Po čestitoj po Maćedoniji. Nar. pjes. vuk. 2, 216. I čestitu Bosnu polaziti. 4, 152. Od čestite Pive kamenite. 3, 467. — *dvor, stan:* Isukrsta ljubko primi u čestite svoje dvore.

Đ. Palmotić, christ. 33. Vidjeh toj čestito pribivalište. I. Đorđić, ben. 40. — *kameńe:* O kameńe svijem čestito! miri srećni i blaženi! I. Gundulić 351. — *trpeza:* Ti jesi, bože, ti čestitu trpezu mi pripravio, po koj pomoć ja očitu i sveti sam mir imio. A. Vitaljić, ost. 63. — *dar, uzdarje, plata:* Oni dar čestiti druzim je odsujen. H. Lucić 218. U mjesti je ovemu slobode čestit dar, svak sebi i svemu svomu je gospodar. I. Gundulić 128. Ljepota je od naravi dar čestiti, slavno blago. 374. Svijeh dobara dar čestiti. I. Kanavelić, iv. 27. Dar toliko čestit, toliko velik. V. M. Gučetić, pohv. 18. Nadat se čestitu uzdarju. Živ. is. 147. Pustih tebe, gospodine, ki si plata ma čestita. I. V. Bunić, mand. 10. — *plijen:* Plijen bogati i čestiti. I. V. Bunić, mand. 16. — *ždrijeb:* Ždrijeb čestiti, sreća izbrana. J. Kavańin 73. — *vijenac:* Višńi gospod, gospodične, čestitijem vas vencem kruni. A. Čubranović 141. — *ures, naprava:* Gradovi su glasoviti u pepelu s tvojih plama, ti vas ures ńih čestiti splesa i posu travom sama. I. Gundulić 230. Predobiše sej čestite i naprave i ures. I. Kanavelić, iv. 486. Ńoj zlatna gizdave stoji kruna vrh glave, čestita naprava mogućijeh kraljeva. I. Đorđić, mand. 179. — *oružje:* Uzmi, brate, čestito ti bilo! Nar. pjes. vuk. 2, 631. — *novci, kesa:* Mitru daje pare i dinare; tu je Mitar riječ govorio: uzmi, brate, čestiti ti bili! Nar. pjes. vuk. 2, 631. Čestita ti kesa bila i u kesi desna ruka! Nar. pjes. petr. 1, 78. — *pero:* Svršivši složene od čudesa tvojih knige srebrno pero s mudrim podpisom na otar tvoj stavi: da koje se je srićno za pošteńe tvoje trudilo, srićnije i slavnije na otaru tvomu za vikovitu uspomenu opočiva. Nije pisana knjiga ova perom tako mudrim i čestitim; za to nit je pero moje otara tvoga nit je knjižica ova dostojna očiju veličanstva tvoga. A Kanižlić, ntoč. 866. — *c) o vremenu, godini, danu, zori:* Čestit ti od ljeta novoga prvi dan! N. Naleškovič 2, 90. Sve godište čestito da t' bude! 2, 102. Čestiti ovi dan. M. Držić 122. Zoro lijepa, zoro bijela, . . . hodi draga, hoď čestita, zemla te se uželjela. I. Gundulić 28. Dan, ki se može rit' blažen i čestit. 60. Ah, blažena i čestita koli doba vaša cijenim! 290. O čestiti oni dan! P. Posilović, nasl. 42. U ovi dan čestiti. I. Kanavelić, iv. 332. Kada dan prosja nam čestiti, dobrosrićni i blagi. A. Vitaljić, ist. 129. Srećna ti su i čestita na ovom svijetu umrlomu stara zlatna bila lita. J. Kavańin 257. Čestit vam uskrs svima! F. Lastrić, test. 189. Čestito ti mlado lito! A. Kanižlić, utoč. 301. Čestit tebi ovi danak! 132. Ovo je vrime čestito. J. Banovac, pred. 21. Čestite vam poklade! B. Leaković, gov. 61. Čestiti vam ovi blagi dnevi! 61. Slavu slavi care Kostadine u proljeće čestit danak Đurdev. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Evo sada čestit Petrov danak. 4, 416. Da ga daje crkvi na godinu o čestitu danu Mitrovome. 3, 72. O čestitu o Lučinu danu 4, 41. Dobro jutro i čestit ti badńi dan! Vuk, rječ. 11b. — *d) o čemu umnu, radńi, stańu itd.: život, smrt, rođeńe, vijek (čovječji):* Otac vječni . . . da bi nakon duga i čestita života i vas u broju od izbranijeh pomilova'o i posinio. I. Gundulić 216. Nikoliko dan prija ńihova čestita priminutja. P. Radovčić, nač. 28. Bez konca s ńim voditi blažen život i čestiti. J. Kavańin 385. Dugo čestit vijek provodi. I. Đorđić, salt. 240. Umrije nakon dugo vrijeme čestita života. I. Đorđić, ben. 178. Do ńegove čestite smrti. 7. Dovršivat čestitom smrtim umrli život. A. d. Bella, razgov. 162. Koje prisrićno i čestito porođeńe danas svečano štujemo. F. Lastrić, svet. 144. Ako se ćutiš da od davna slideći zle običaje provodiš život malo čestit i nekrstjanski. F. Lastrić, ned. 35. Samo kad je smrt čestita. V. Došen 183. Ako češ biti duga i čestita života. M. Dobretić 501. — *početak, svršetak, napredak:* Naše dilo imati bude prospešnije i čestitije počelo. Š. Budinić, sum. 8. Primi za čestit početak od godišta ovi malahan dar. V. Andriaši, devot. iv. Moje svrhe dobro i čestito svršeńe. I. Grličić, put. 284. Moga života čestito svršeńe. B. Pavlović, pripr. 54. Koja za napridak čestiti ovoga staniśća budu se viditi potribita. I. J. P. Lučić, nar. 78. — *bistvo:* Za čestito bistvo svete crkve. I. Ančić, svit. 101. — *stupaj, put:* Jur cvitjem da zene čestiti stupaj moj. Đ. Držić 398. Da je zlobnijem čestit put. M. Vetranić 1, 111. U putu još čestitu. I. Kanavelić, iv. 12. Put tvojim službenikom čestiti pripravi, . . . neka meu svake razlikosti puta i života ovoga svita budu vazda zaščićeni tvojom pomoću. L. Terzić 355. — *glas, novine:* Čujemo od ńega srićne glase i čestite. A. d. Bella, razgov. 208. Čestiti glasi. A. Kanižlić, kam. 263. Prid svatovim glasnik kasa rad čestitog domu glasa. V. Došen 156. Da mu kaže dobre i čestite novine. A. Kačić, korab. 209. Ovake čestite glase čuvši. M. Zoričić, zrc. 95. — *djelo:* U čestiti tvoji dili hti trizan bit a v protivni svoji razborom se tolit. P. Zoranić 53. — *urvańe, udarańe:* Ali bi čestito ńegovo urvanje, koje u prilici bolesnoj od smrti život mu prinese i rados. D. Zlatarić 80. Što bi čestita udarańa kad ni iskre od ufańa. J. Kavańin 287. — *vladańe, vojevańe:* U vrime čestitoga vladańa Konstantina česara. A. d. Kosta, zak. 1, 67. Dati fale bogu na čestitu vojevańu i zdravu povraćeńu. A. Kačić, korab. 351. — *obćańe, svjet, rijeći, pjesma:* Izpunivši čestito obećanje tvoje. A. Gučetić, roz. jez. 91. Čestite nam pirne pjesni. I. Akvilini 132. Da se očiti . . . viće slavno, svit čestiti, svit i viće božanstveno. A. Vitaljić, ist. 5. Ńemu priporuči, da pase ovce svoje, s čestitijem riječima. J. Matović 90. — *uspomena:* Papa Kliment VIII čestite uspomene. M. Držić 63. Papa Leon deseti čestite uspomene. A. Gučetić, roz. jez. 317. Na čestito spomenutje slavna imena Jesusova Šimun sladost rajsku ońutje. Đ. Palmotić, christ. 159. Od Pia četvrtoga čestite uspomene. M. Bijanković 2. Papa čestite uspomene Benedikt XIV. A. Kanižlić, kam. 237. Šista IV čestite uspomene. I. J. P. Lučić, nar. 4. — *ime:* Spjevanje čestitijem imenom privedre krune kralja poljačkoga narešeno. I. Gundulić 193. — *slava, hvala, čast:* Krjepos, koja mu će sve čestite dati slave. I. Gučetić, mol. 10. Slava ńemu buď čestita. A. Vitaljić, ist. 61. Slavna grada čast čestitu vidili smo. A. Vitaljić, ost. 349. Spravno je srce moje pjevat hvalo tve čestite. I. Đorđić, salt. 375. — *radost, veselje:* Gdje je pokojna čestitos i čestita rados. V. Andriaši. put. 138. Čestito ti, domaćine, u dom veselje! Nar. pjes. vuk. 1, 9. — *sijede:* Gospodo, čestite vam sijede! S. Ljubiša, prip. 158. — *vid:* Da im se vijek ne krati vid svim čestit i bogati. J. Kavańin 499. — *muka, ubošstvo:* Sve muke čestite i suze ke prolih. Đ. Držić 398. Čestito jest uboštvo koje diže olost izprid očiju. M. Zoričić, osm. 107. — *sloboda:* Svak redom dar ovdi, ki ima najdraži, sad našoj slobodi čestitoj prikaži. I. Gundulić 175. — *sreća, čestitost, kob:* Da si čestita i da je čestita srjeća, koja me na tebe namjeri! M. Držić 308. Nam pravi za pravu čestitost čestitu. D. Rańina 123b. Bog dava to višu i čestitiju sreću. Đ. Zlatarić VIII. Čestite da sreće uživat ne budu. 6. Tva je sreća sada i velika i čestita. I. Gundulić 390. Čestite sriće brat ti hoćeš biti zvan. Đ. Baraković, vil. 314. Čestita te srića srila! I. Ivani-

šević, kit. 192. Zlamen od ńegove pričestite sriće. P. Radovčić, nač. 264. Dok vam još jedne sriće čestite ne ukažem. F. Lastrić, test. 276. Ovu stvar Grci za čestitu kob ili ti zlameńe držaše. A. Kanižlić, kam. 261. Jedva moremo zaželiti toliko čestitu sriću. Grgur iz Vareša 93. Ja ti dobrovolno dopušćam i čestitu u tvomu rukodilu sreću nazivam. A. Kačić, razgov. 1. Čestitu sriću u vladańu mu nazva. A. Kačić, korab. 52. Čestite nad svijem sreće! Đ. Mattei 190. Da se poznaju po sabli britkoj i po svakoj dobroj i čestitoj sreći. Vuk, živ. 77. Hajdo s bogom, bila ti čestita dobra sreća! S. Ļubiša, prip. 59. — *što izrečeno rječima* stvar, što, sve: Sve ti čestito! M. Držić 216. Što da bude svetoj crkvi čestito. A. Kanižlić, kam. 655. Uzdajemo ńemu falo osobite od svijeh stvari i čestitijeh i suprotivnijoh. J. Matović 343. — *e) od koga ili od čega dolazi te je ńeko čestit ili ńešto čestito, može se izreći kao uzrok u gen. s prijedl.* s *ili* radi: S ńega *(boga)* i mudri i čestiti. J. Kavańin 529. Da je i on s krsta čestit. 260. Grad tvoj radi tebe čestit jest, a crkva obogatila jest. B. Kašić, per. 43. — *f) tko ili što čini koga čestita, može se izreći u instr.*: O koliko su čestiti tobom! Starine 1, 220. Srećom tvojome mogao bi čestit bit. M. Držić 53. Činit' mu ću da ļubavi čestit u vijek mojom grede. S. Bobaļević 230. *čestila čini koga i onaj u kom on nalazi sebi sreću*: Ter ju ugrabi mladu silom, i u plijenu se čestit reče robińicom tako milom. I. Gundulić 536. — *g) u čemu se misli da je dobro koje čini koga čestita, može se izreći u loc. s prijedl.* u: Može se zvat blažen i čestit u svemu. D. Baraković, vil. 121. Biti će čestit u trudih. S. Badrić, nač. 10. — *h) kome je na dobro onaj koji se naziva čestit ili ona što se naziva čestito, izriče se najviše u dat. (vidi naprijed u primjerima), a može se izreći i u acc. s prijedl.* po: Dan, srićan i čestit po nas. F. Lastrić, od' 361. — 2. *u istom se smislu čestito naziva čeļade ili što god ńegovo i same pohvale i poštovańa radi. a) čeļade, mnoštvo čeļadi, osobito car, kraļ, kakav vlasnik, ali i druga čeļad.* Va čestitoj vojsci kraļevьstva mi. Mon. serb. 222. Čestitomu knezu i vlastelomь dubrovьčanomь. 410. Čestitomu caru. 552. K čestitomu i zmožnomu caru. Mon. croat. 243. Naš čestiti gospodine, bud' stanovit do istine. P. Hektorović 81. Naš čestiti mili gospodine, u tom te služiti ja hoću brez hine. H. Lucić 230. Svojta je čestita sve ovo ženika. M. Držić 23. Gospoda čestitih. M. Držić 356. Čestita ma gospoje, duem i noću s tobom hode i bez brašna i bez vode, bil' bih sita uz lice tvoje. S. Bobaļević 205. O vilo čestita, ku slavno svak poje. D. Ranińina 32. Čestiti cesari. Š. Budinić, sum. 52b. Čestita družba stojeći bogoļubno na molitvah čekahu obećani dar duha svetoga. A. Gučetić, roz. jez. 266. U zdravju čestitoga cesara. D. Zlatarić vi. Kom dobru toli s' rad, poznanče čestiti? F. Lukarević 30. Osman, car čestiti. I. Gundulić 299. O čestiti i brabreni kraļeviću Vladislave! 399. Oprosti, čestita vladiko. D. Baraković, vil. 153. Ki biše čestit beg. B. Krnarutić 20. Moj bane čestiti! P. Vitezović, odiļ. 31. Moj prisvitli i čestiti gospodine! I. Zanotti, en. 2, 3. Čestiti kraļ ih prima. I. Kanavelić, iv. 6. Od gospode tej čestite. J. Kavańin 188. Čestiti starovijećnici. I. Đordić, ben. 37. Čestiti care, nisi veće nejako dite. A. Kanižlić, kam. 36. Cesar glasoviti, premogući i čestiti. V. Došen 26. Cesar August ali ti čestiti. A. Kačić, korab. 361. Čestiti kraļu! B. Cuceri 253. Ja sam kćerca cara čestitoga. Nar. pjes vuk. 1, 164. No se mole caru čestitome. 2, 26. Od Prizrena caru čestitome. 2, 54. U koga su cara čestitoga? 2, 83. O čestiti care Kostadine! 2, 87. I čestita carica Jelena. 2, 89. Od mojega čestitoga kneza. 2, 303. Sudi nama, čestiti sudija! 1, 422. Da boga ti, čestiti vezire! 1, 601. Je l' istina, naš pašo čestiti! 3, 324. Care Lazo, čestito koļeno! 2, 295. Čuj me dobro, čestiti proviđuru. S. Ļubiša, prip. 171. Čestitome zboru paštrovskome mili i dragi pozdrav. 182. — *b) što god što pripada takom čeļadetu. aa) što god ńegovo što se kaže mjesto ńega samoga*: Dodosmo k vašemu čestitomu krilu. Mon. croat. 240. Ńegovu čestitomu carstvu pokorni i podložni. 243. Tako te bog spasi, uresu čestiti! M. Držić 445. Nu je najveća tvoja slava, kruno vedra i čestita! što imaš sina Vladislava. I. Gundulić 315. Neka pridu prid čestito ńega lice. P. Vuletić 31. Kajicom je sovru začelio sproć čestitog lica kraļevoga. Nar pjes. vuk. 2, 483. — *bb) drugo što ńegavo*: Vь slavni i mnogo čestiti dvorь gospodьstva mi. Spom. sr. 1, 138. Silnoga cara čestitu knigu primiše. Mon. serb. 513. Sь čestitêmь baratomь. 513. Na mojoj čestitoj porьti. 515. Podiže se plaho dijete . . . da čestitu krunu lešku sabļom smakne i potlači. I. Gundulić 416. Podiže se gospodine kraļu . . . iz pitoma mesta Smedereva, od svojega dvora čestitoga. Nar. pjes. vuk. 2, 481. — 3. *od onoga što se pohvale i časti radi naziva čestito pada riječ te se pridijeva i onom što je tako da bi se moglo pohvaliti, narlastito što je onako kako treba da je. u tom smislu kao dobar, vaļan. istom od* XVII *vijeka, a toga svega vijeka samo u jednoga pisca. a) o čeļadetu*: Ki ga u nauku i u zakonu krščanskom uzdignuhu, a on milošćom taknut božjom i dobrom odlukom u jednomu i drugomu čestit učini se. F. Glavinić, cvit 301. Nit' pripušća da što bude zloće; čestit kućnik ńu karati hoće. J. S. Reļković, kuć. 16. Istu pritku i prut za plotove priko zime čestiti gotove. 151. Na svitu su neprijateļi, a u vašemu mišļeńu prijateļi; na svitu su lopovi i lupeži, a u vašemu mišļeńu čestiti. A. Tomiković 68. Ni čestitu teci ni zločestu ostavi. Nar. posl. vuk. 225. *druga je taka poslovica*: Ni zlu teci ni dobru ostavi. 213. — *b) o stvari*: Nit' imajući čestite vatre, ni bešike staviće te u jasle. F. Lastrić, test. 326. A od pete te do vrata baš čestite krpe nije. V. Došen 150. Ja sirota ne smijem iz kuće, jer bo nejmam čestite obuće. M. A. Reļković, sat. 69. Nejmaš u sobi stolice ni u kući čestite police. 104. Ne imadući čestita ni lišća ni lada. A. Kačić, korab. 127. Ili često u cvitu usanu il ne puste ni čestitu granu. J. S. Reļković, kuć. 142. Kupus stoji . . . gdi mu ne će nauditi zima. tu ga kućnik čestitoga ima. 409. A ni travu čestitu ne plode. 176. Jer plod od ńe *(marve)* čestit biti ne će. 191. Š ńega ni krv baš čestita nije. 371. Je li što čestito? Vuk, rječ. 823a. — 4. *neutr.* čestitô: ići kome na čestito, *kao na čestitańe*: Došao mu na čestito. Vuk, rječ. 823a. Svak mi Lalu čedo čestituje, svak doodi ńemu na čestito. Nar. pjes. vuk. rječ. 823a. Došao mu na čestito. Vuk, rječ. 823a. — 5. *adv.* čestito: *a) u značeńu koje je pod* 1: Pridrago sej lito i svi dni ostali s veseļem čestito često t' se zbirali. Đ. Držić 384. Kako čestito je žitak moj svak čas bil. P. Zoranić 21. Ulice cvitjem potrusiše, tako da kada se rasvanu, ulice sve ostaše čestito mirišuć. P. Zoranić 26. Vidi se da mi se će sve ovo čestito ispunit. D. Zlatarić viii. Hćer grubu kada odati dobro išće i čestito. I. Ivanišević 174. Koji želi dobro i čestito učiniti dospitak života sadańega. P. Radovčić, nač. 82. Čestito privodiš sluge virne u prislavna pribivališta nebeska. P. Posilović, nasl. 74. Kraļeva napričino i čestito. M. Radnić 149.

Dovesti je *(stvar)* čestito na konac. A. Kadčić, bogosl. 254. Posao kad čestito izide. A. d. Bella, razg. 234. Čestite i slavne caruje. A. Kanižlić, kam. 865. Brzo i čestito dojdu u otačbinu. J. Banovac, pred. 46. Ako čestito se budem povratiti k domu oca moga. J. Matović 188. Čestito kraļevati. A. Kačić, korab. 153. Kraļ novi, neka živi čestito! 259. Živi čestito, zdravo i veselo. M. Dobretić vi. Čestito crkvu božju vladajući. 79. Po ti način čestito ćemo živjeti. Đ. Mattei 174. Od grija srićno i čestito izbavi se. I. J. P. Lučić, razg. 16. — *b) u značćnju koje je pod* 3: Još se Adam ne bijaše čestito ni oladio, a grisi neharni sinova ńegovi toliko uzrastoše da ji bog već nije mogao podniti. E Pavić, ogled. 14. Ne buduć učio pisat, ni pisma čestito vidio. P. Knežević, živ. 57. Kamo kukavnoj materi ne bi dosadilo, koja dan i noć nigda čestito ne počiva! B. Leaković, gov. 31. Ne može ni ime čestito da napiše. G. Zelić 643.

ČESTÍTALAC, čestítaoca, *m.* gratulator. *samo u rječnicima Belinu* (357ᵇ) *i Stulićevu.*

ČESTÍTALICA, *f.* quae gratulatur. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČESTITANSTVO, *n. vidi* čestitost. *u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je to.* Premišļavo čestitanstvo uzdržeć od vlasnika. J. Kavańin 301.

ČESTÍTÂŃE, *n.* gratulatio. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (357ᵇ), *Stulićevu i Vukovu.* Mješte zaludna čestitańa nauk ću vam koristan dati. B. Cuceri 223. Prima od svakoga čestitańa. 237. Koje uzašastje još odavna u duhu prividivši kraļ David zazivaše sve narode na veselo čestitańe i štovańe tolikoga slavodobitka. B. Leaković, nauk 74. Rastanu se pozdravima i čestitańem. S. Ļubiša, prip. 32.

ČESTÍTATI, čèstîtâm, *impf.* gratulari, *želeti da je komu što čestito. od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu* (119ᵇ. 312ᵃ. 357ᵇ), *Voltiģijinu, Stulićevu i Vukovu. isporedi* čestititi, čestitovati. *Akcenat kaki je u inf., taki je u cijelom aor.:* čestítah, *u part. praet. act.* u: čestítao, *u* 3 *pl. praes. sa zadńim slogom dugim:* čestitajû, *u part. praes. s istijem slogom dugim:* čestítajûći, *i u part. praet. act.* i *s trećim slogom dugim:* čestítâv, čestítâvši; *u ostalijem oblicima kakav je u praes. — Što se želi da je komu čestito izrićc se u akus., a komu se želi da je čestito u dat.:* Uljezli smo u godište novo, koje po općenoj običaji i rodjaci i prijateļi jedan drugomu sretajući se čestitaju. B. Cuceri 223. Čestitaš gazdi sriću. J. S. Reļković, knć. 297. Čestita mu sriću. A. Tomiković 98. Da mu čestita srićno uzdignutje na pristoļe. A. Tomiković, petr. 122. Tu se bane s carem sastanno, i za lako zdravļe upitao, i sretna mu puta čestitao. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Ni sam bio, ni sam je prosio; ko mi dode da mi je čestita, živu ću mu oči izvaditi. 2, 530. Svi ńemu čestitaše carstvo. Pjev. crn. 252. Da čestitaš mene graďevinu. 255. Stane mu sreću čestitati. Vuk, nar. posl. 106.

ČÈSTITI, čèstîm, *impf.* frequentare. *od* xvi *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (frequentare), *u Mikaļinu* („često činiti, frequentare, celebrare'), *u Belinu* (frequentare 350ᵇ), *u Rjelostijeńevu (izjednačeno sa častiti:* „častim, celebro, honoro, magnifico, laudibus effero'), *i u Stulićevu* (coangustare, frequentare). — *Akc. kaki je u inf., taki je u cijelom aor. osim* 2 *i* 3 *sing., u imperat. cijelom, u part. praet. act.* ii, *i još je i drugi slog dug u part. praes.* čèstêći, *i u part. praet. act.* i: čèstîv, čèstîvši; *u ostalijem je oblicima kaki je u praes.: u imperf.:* čèšćâh, *u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* čèstî, *u part. praet. pass.:* čèšćen. — *Od adj.* čest. — 1. *prelazno: a) često činiti što: aa) objekat neizrečćn, razumije se ono što se odmah dale kaže, a to je moliti boga:* Vrh svega vrh toga čestite do vika i mol'te sve boga za mene grešnika. M. Vetranić 2, 255. — *bb) objekat kakva rad̀a:* Imaš čestiti posvetilišta i ne odmicati, a na vlastito svetilište od pokore izpovijedajući se često krat. M. Radnić 471. Neka prosimo brez pristanka pomoć od boga i čestimo molitvu. 499. Česteći dobra djela. 519. Redovnik koji ne česti molitvu jest hudan. 530. Tko ļubi svoga sina, česti pokarańe. 559. eccl. 30, 1. S. Kate Sienska česteć eukaristiju uzajde na stańe čistoće angelske. Turl. blago 2, 164. — *b) često pohoditi, nadgledati. kao da je to u jednoga pisca prošloga vijeka na jednom mjestu:* Da nam razum on prosvijeti, hoću užeže, česti tila. J. Kavańin 223. — *c) činiti da je što čim često:* Pijetli česte zoru. Nar. posl. stojan. 48. *čine da je zora česta ńima, t. j. ńihovijem pjevańem, da je u ńoj često ńihovo pjevańe.* — 2. *sa* se: *a) reflex.: često bivati.* Mikaļa 36. — *b) pass.: biti pohođen:* Gospa kućom bi u Trsatu, ka sad česti se u Loratu. J. Kavańin 311.

ČÈSTITICA, *f. koja sreću (čest) daje. u pripovijeci nazivaju se tako ńeke vile.* Hodeć tako po svitu nameri se na vili čestitice. Nar. prip. mikul. 35.

ČÈSTITITI, čèstîtîm, *impf.* felicem reddere, gratulari. *od* xvi *vijeka (vidi primjer Š. Menčetića), između rječnika u Belinu* (gratulari 357ᵇ. prosperare, secundare 592ᵇ) *i Stulićevu* (gratulari, bene precari, felicem reddere). — *Od* čestit. — 1. *prelazno: a) činiti koga čestita (srćna). u instr. može biti izrečćno što se komu da te je tijem čestit.* Nikoga bog od zgar razumom čestiti, nikomu drugi dar i milost poskiti. P. Hektorović 40. — *b) vidi* čestitati: Čestit ti prstenčac, gospođe od svih vil! da bih ti još venčac s biserom čestitil! Š. Menčetić 224. Primi danaska za čestit početak od godišta ovi malahan dar, . . . i uživaj ga u temu bitju dokle drugo pristojnije tvom dostojanstvu ja bndem čestiti. V. Andrijašević, dev. iv. Vrsnici mi pristupiše čestititi čudnu vjeru; kroz besjede medne i stavne . . . čestita me nazivahu. Đ. Palmotić, christ. 229. Dođoh vidjet odi tebe i zdravļe ti čestititi. I. Kanavelić, iv. 312. Vitezu dostojnomu lijepu vjeru čestitiše. 447. Po svojijeh listih prijateļi inostrani a i domaći po sebi istijeh bistrom riječi i uļudnom čestite vam godište novo. B. Cuceri 25. — 2. *sa* se: *pasivno: značćne koje naprijed pod b.:* Drazijem se ovi dni od drazijeh čestite. N. Naļešković 2, 67

ČESTITIV, *adj* gratulatorius. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČESTITIVALAC, čestitivaoca, *m. vidi* čestitalac. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČESTITÍVATI, čestitîvâm, *impf. vidi* čestitati. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* L'jepo mu se on klańa, kraļevinu čestitiva. Nar. pjes. bog. 83.

ČESTITÒĆA, *f. vidi* čestitost. *samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Faraun u čestitoći govoraše da ne poznavase boga. M. Radnić 138. Živući u čestitoćami 139.

ČÈSTITÔST, čèstitosti, *f.* felicitas, *stańe u kom je tko kad je čestit. isporedi* čestit *pod* 1, *od čega je i postala. Od* xvi *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* („čest, srećnost' 36ᵃ. 648ᵇ), *u Belinu*

(felicitas 308b. 592a), *u Bjelostijenčevu* (‚dobra sreća'), *u Voltiğijinu* (glück), *u Stulićevu* (felicitas, prosperitas) *i u Vukovu* (prosperitas). Bez tebe mi sunce ne sja, ni slas rados dava, bivši u tebi od me žeļe sva čestitos prava. Đ. Rańina 105b. Nam pravi za pravu čestitos čestitu. 123b. Kojim svetijem bog dopustio jest ovo blaženstvo i ovu čestitost. Š. Budinić, sum. 30b. Kolika čestitost obujmi s veseljem srce tvoje? A. Gučetić, roz. mar. 303. Čestitos je ovo živa, blaženstva su ovo prava, ovako se lijepa uživa mlados. I. Gundulić 382. Spomeńivat' nevoļnomu mučno je predńe čestitosti. 386. Okusivši sladosti od višńijeh čestitosti. B. Kašić, nasl. 151. Poraz, koji sva ufańa vaša skrati, čestitosti kad najveće scijeńahote uživati. B. Bettera, dubr. 19. S mnogom čestitosti veselo ga sresti hode. Đ. Palmotić, christ. 45. Sve kolike čestitosti služahu ga i dvorahu. J. Palmotić, dubr. 258. Čestitost ugodna. P. Posilović, nasl. 136b. Izgubļeńe čestitosti vraća svidočanstvo čiji jest prijateļ. M. Radnić 28. Nije blaženstva ni čestitosti u raskošam. V. Andriaši, put. 232. Čestitos ńega slijedi. I. Kanavelić, iv. 24. Od veće čestitosti bila bi ženidba. M. Bijanković 66. Hoti da bude na ovomu svitu stvoreńe razborito, komu bi moga' podiliti svoju ļubav podajući čoviku čestitost svoje iste slave. L. Terzić vi. Vječńe veseļe i prava čestitost. I. Grličić 284. Čestitos naša prava u bogu se sva nahodi. J. Kavańin 88. Koja je čestitos biti vjerenik take vjerenice! Čestit. 21. U najvećoj čestitosti ova bi mi mis'o ustala: dokle sej radosti uživat ću? I. Đordić. mand. 52. Vičńi ti svaku čestitos udjelio! vin. Stječe osvem raja još i telesne čestitosti i blagosove. I. Đordić, salt. 440. Odijeli se iz ovijeh telesnijeh nevoļa na čestitosti neumrle. I. Đordić, ben. 19. Vrhu moga satreńa hoće graditi svoju čestitost. A. d. Bella, razgov. 139. Koja je čestitost boga uživati! 15. Ponizan u čestitosti. S. Badrić, nač. 36. Izgubi čovik čestitost pravde istočne. F. Lastrić, test. 367. Prva čestitost duše blažene. J. Banovac, pred. 85. Adam, koga bog za neposluh istira iz čestitosti u svake nevoļe. J. Banovac, razg. 192. O sričnosti! o čestitosti vičńa! Đ. Rapić 9. Čestitost minu u slastovańe. Živ. is. 2. Podniženstvo krije svoje pohvale i čestitosti. Besjede kr. 80. Nasliduj onoga s kojim ćeš u vik svaka dobra i čestitosti uživati. L. Vladmirović, slavod. 76. O bože moj! kakva je ovo čestitost? M. Zoričić, osm. 86. Čestitost carstva i općinsku korist uzmnožati. A. Kanižlić, kam. 17. Ja idem tražiti čestitost. N. Palikuća 10. U poštene dobiti ļudi bogoļubnijeh nahodi se čestitost. J. Matović 490. Povratiti ju *(crkvu)* u prvašńu čestitost. A. d. Kosta, zak. 1, 179. Knjižice, koje tumače čestitost kraļestva Marijina gori na nebesi. Grgur iz Vareša 8. Živi u veseļu i svakoj čestitosti. A. Kačić, korab. 117. Kad bi nam oteo čestitost, pokoj. Đ. Mattei 92. Uļezla u dom ovi božja čestitost, vedro veseļe! T. Ivanović 125. Razgleda početak svoje ili čestitosti ili nesriće I. J. P. Lučić, razg. 3. Imati čestitost viditi ga. I. J. P. Lučić, izk. 22. Podpuna biti će svetih čestitost i sričnost. I. Velikanović, upuć. 1, 322. Čestitost oslova u duzijeh je ušima. Poslov. dan. 12. Kad si ti st'o i zabavio se razmišļati božije veličanstvo, mogujstvo i čestitost? A. Kalić 128. Za čestitost zbora i sabora. Vuk, kovć. 123. Magaz. 1851. 104. Vodi ļude čestitosti i sreći. M. Pavlinović, rad. 161.

ČESTITOVAŃE, *n. vidi* čestitańe. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu.* Đostojao se ovo čestitovańe moje ispuniti Isus! F. Lastrić, od' 295. Sideńe ovo dovršeno je čestitovańem. A. Kanižlić, kam. 297. Primila su naklońeńa i čestitovańa od sviju crkvenih. A. Tomiković, pet. 369.

ČESTITOVATI, čestitujêm, *impf. vidi* čestitati. *od prošloga vijeka, između rječnika u Belinu (samo part. praes.* čestitujući 357b) *i u Vukovu.* Čestitova mu dobitak. E. Pavić, ogled. 31. Svi mu čestitovaše sriću. 216. Čestitovati mu novo oficije. 662. Čestitujući mu sričnо došastje. A. Kanižlić, kam. 262. Ostala gospoda čestitovaše mu dostojanstvo ovo. 20. Svi angeli hoće ńima sričnost čestitovati. D. Rapić 9. To je ono što vam želim svima i čestitujem dobar početak nove godine i sričan. F. Lastrić, od' 295. O veseļa! koga ne mogući ja istomačiti mučańem ga čestitujem obranim i blaženim. F. Lastrić, ned. 17. Svim vam božić čestitujem. P. Knežević, pism. 45. I malahnu i golemu sričan božić čestitujem. 26. Čestituje ćaći radost. V. Došen 169. Došli su čestitovati caru sričnо pridobitje. A. Tomiković, pet. 76. Običaj na današńi dan davati jedan drugomu nova zlameńa od prijateļstva i ļubavi čestitujući svako dobro i sriću. A. Tomiković 10. Da mu care roba čestituje. Nar. pjes. vuk. 2, 608. Svak mi Lalu čedo čestituje. Nar. pjes. vuk. rječ. 823a.

ČESTITSTVO, *n. vidi* čestitost. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Belinu* (308b) *i Stulićevu. pred* s *može t i otpasti (vidi u primjerima).* Koliko će biti ono čestitstvo nebeskoga pribivanja, gdi će biti svako dobro a mańkati svako zlo. M. Divković, bes. 577. Toliko je čestitstvo svjetlosti vječńe jošte da bi se ne pristojalo ni malo u ńoj pribivati nego samo jedno vremećce oda dne. 127. Primiti vičńe čestitstvo. I. Ančić, svit. 103. Od veseļa nebeskijeh, od čestistva svetijeh. P. Posilović, nasl. 139b. Ne će te poznati u čestitstvu prijateļ. M. Radnić 26. Ni čestitstvo ni protivština ne može ga maknuti. 59. Čestitstvo i napričtvo na ovomu svijetu jest puno gorkosti. 295. Koje jest veliko čestistvo. K. Maģarović 87. Kad sam te jur priteko svim čestitstvom. J. Kavańin 501. Pravo živļeńe čini da se uzdrže narodi u čestistvu. J. Filipović, prip. 1, 212.

ČESTJELICA, *f.* fiscella, *kotaričica. od tal.* cestella. *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Svilice klubačac naviju, pomrdaju u čestjelicu zlatnu, iglenicu od srebra zatvore i otvore. M. Držić 213.

ČÊSTO, *adv. vidi* čest, *adj.*

ČESTÒBRODICA, *f. a) rijeka u Srbiji u porečkijem planinama.* Vuk, rječ. 823. — *b) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157.

ČESTÒĆA, *f.* crebritas. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu (gdje najprije i dolazi:* frequentia), *u Mikaļinu* (frequentatio, crebritas), *u Belinu* (frequentia 330b. crebritas 698b) *i u Stulićevu* (frequentia, frequentatio). Psovka suprotivi se stvoriteļu našem; . . . ńezina zloća i opačina sve druge nadalazi zaradi tegoće i čestoće. J. Banovac, pripov. 56. Ovo su vrsta od ńega *(grijeha):* čestoća, produļeńe i odtvrnutje u ńemu. Besjede kr. 67. Čestoća istijeh *(lijekova)* sasma je štetna. J. Matović 344. Podpomoć je često i bogoļubno pričešćeńe; i znajući da braća ove skupštine u čestoći ne mańkaju, trijeba mi ih je osobito nagovarat da nastoje ne mańkati ni u pomńivoj bogomilosti. B. Cuceri 244.

ČESTOHOD, *m.* frequentia, frequentatio. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

ČESTOKRAĆÍVATI, čestokràćujêm, *impf. vidi* čestokratiti. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Uzmnoži i čestokraćuj dobra djela. M. Radnić 209.

ČESTOKRATAN, čestokratna, *adj.* creber. *pro-*

šloga vijeka. Od često krat *(vidi kod* čest, *adj.).* Čestokratno skrušenje i ispovid. M. Zoričić, zrc. 118. — *adv.:* čestokratno. Čestokratno ljudi i celi narodi u neki posli varaju se. D. Obradović, sov. 98.

ČESTOKRÁTITI, čestòkrâtîm, *impf.* frequentare, *častiti, često činiti što. u jednoga pisca* XVII *vijeka. od* često krat *(vidi kod* čest, *adj.).* Da činiš često molitvu i s slijedeńem čestokrateći molitvu. M. Radnić 536.

ČESTOPJEVALAC, čestopjevaoca, *m.* cantitans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ veoma nepouzdana.*

ČESTOPOSERNIK, *m.* diarrhoea laborans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana. isporedi* čestosernica.

ČESTÒPUPICA, *f.* gemmae crebrae, *česti púpci. u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

ČESTÒPUPKA, *f. ńeka loza vinova u koje su česti púpci. na Braču.* A. Ostojić.

ČESTOSÉRNICA, *f.* diarrhoea. *samo u rječnicima Belinu* (254ª. 320ª. *s dodatkom da je riječ prostačka) i u Stulićevu.*

ČESTÒSLAVICA, *f.* veronica. *od prošloga vijeka* (B. Šulek, im. 53), *između rječnika samo u Stulićevu* (herbae genus). Čestoslavica ili razgon, veronica. Sloser-Vukot., flor. 666. veronica officinalis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. B. Šulek, im. 53. — *riječ nepouzdana: može biti da je samo među književnicima zlo prevedena ńem.* ehrenpreis. *isporedi* čestoslavka.

ČESTÒSLÂVKA, *f.* veronica. *prošloga vijeka u jednoga pisca.* Z. Orfelin 321. 494. *isporedi* čestoslavica, *s kojom je jednoga postańa.*

ČESTOSLOVAC, čestosloveca, *m.* breviarium. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Letanije kako leže u novomu čestosloveu, ali ti mu breviarn. I. Bandulavić 129. *isporedi* časlovac.

ČESTÒSRALAC, čestòsraoca, *m.* diarrhoea laborans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČÉSTÔST, čéstosti, *f. vidi* čestoća. *samo u Stulićevu rječniku.*

1. ČESTOVATI, čestujem, *impf.* frequentare. *vidi* čestiti. *samo u rječnicima Belinu* (330ᵇ), *Bjelostijenčevu i Stulićevu.*

2. ČESTOVATI, čestujem, *impf.* participem esse. *u jednoga pisca* XVI *vijeka iz crkvenih knjiga.* Ruče skore na nikogože ne polożiši ni čestuješi u grêsih tujih. Š. Budinić, sum. 101. 1tim. 5, 22.

ČESTUT, *m. tal.* cestuto, *busat u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kupusa divjega ako gdje nađu bus, i zelja ostala za u čestut jedini, što je narav sazdala u pustoj ledini. M. Vetranić 1, 141.

ČESUḶA, *f.* geranium robertianum L. XV *vijeka u jednom rukopisu i iz ńega u jednoga pisca našega vremena:* B. Šulek, im. 53.

ČÈSVINA, *f.* ilex. *od* XV *vijeka* (B. Šulek, im. 53), *između rječnika u Vrančićevu* (ilex), *u Mikalinu* (ilex 36ª), *u Belinu* (ilex 285ᵇ), *u Stulićevu* (quercus) *i u Vukovu* (‚u Crnoj Gori i u Dubrovniku nekako drvo, nalik na rast, ali je i zimi zeleno'). *nalazi se i s promjenom glasa* V *na* M: česmina, *između rječnika u Mikalinu i Stulićevu. vidi i dalje. — Postańem će biti od korijena istoga od koga je* česati, *te će biti nazvana po bodljikavu listu, kao i grč. πρῖνος, ńem.* stecheiche. — Troskot mi je za bosilak, a česvina za četrune, koja smeće zelen listak. M. Vetranić 1, 15. Želud, ki rodi česvina i hrasti. 2. 274. U lugu od česvin. D. Zlatarić 43. Pod česvinam grm prignuti. I. Gundulić 218. Kitni javor, vita jela, i česvina od sto vijeka, i hras davńi tu se ustara. 409. Dubrava ponosita crńaše se tu na gori, gusta jelam od sto lita i česvinam i lovori. J. Palmotić, dubr. 179. Iza jedne česvine ne doteče neg doleti medvjed. I. Kanavelić, iv. 32. Bor, česvina, hrast. J. Kavańin 195. Uzbuknu po česvinah trn spleteni. I. Đorđić, mand. 60. Pod česvinom datala ne išti. Poslov. dan. 96. Natovario ga je dobre česvine. 69. Izatren je uļem od česvine. 35. Uzima česvinu i hrast. Đ. Daničić, isa 44, 14. Česvina, quercus ilex L. B. Šulek, im. 53. — *sa* m *mjesto* v: Gdi bi prija bor zeleni, vris, česmina al planica. A. Vitaļić, ist. 549. Česmina, quercus ilex L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. quercus ilex L. *i* ilex aquifolium L. B. Šulek, im. 52.

ČÈSVINICA, *f. a) dem.* cesvina. *u Stulićevu rječniku. — b) u Dubrovniku ńekakvo crno vino iz Konavala i Stona. u Vukovu rječniku. — c) selo u župi trebińskoj* XV *vijeka i sada blizu Stona.* Mon. serb. 494. Daničić 3, 462. Repert. 24. Schem. rag. 1876. 35.

ČÈSVINÎŠTE, *n.* ilicetum. *samo u rječnicima Belinu* (285ᵇ) *i Stulićevu, u kom ima i zlo načińeno* česvinište.

ČÈSVINOV, *adj.* ilíceus. *od prošloga vijeka, između rječnika samo u Stulićevu.* Naprtio ga je česvinovijeh drva. Poslov. dan. 69.

ČÈSVINOVINA, *f.* lignum ilíceum. *samo u Stulićevu rječniku* (lignum quernum).

ČÈSVINSKÎ, *adj. vidi* česvinov. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČEŠÀGIJA, *f.* strigilis, *česalo. od prošloga vijeka, između rječnika samo u Vukovu. od tur.* kašagy *(istoga značenja). isporedi* kašagija. Kad on opet otide iz štale, onda češem već kao od šale; češagiju popadem u ruke, al mi mlogo ne zadaje muke. M. A. Reļković, sat. 55. Češagija i keša pomaže. J. S. Reļković, kuć. 55. Dok je *(kćer)* uda i smjesti, uzme starac drugu ženu, i dovede kćeri češagiju. S. Ļubiša, prič. 117.

ČEŠALICA, *f.* squama, *ljuska od ribe. u Hercegovini.* N. Dućić.

1. ČÈŠAḶ, češļa *i* češļa, *m.* pecten. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Vrančićevu* (75), *Mikalinu, Belinu* (559ª), *Bjelostijenčevu (kajkavski* češeļ), *Jambrešićevu (kajkavski* češeļ), *Voltigijinu* („češaļ'), *Stulićevu i Vukovu. Od korijena od kojega je česati. — a) u pravom smislu: češaļ kojim se češļa.* Još nijesi poznala . . . češļa ni zrcala. M. Vetranić 1, 99. Tobočić za češaļ. Mikaļa 36ª. Koji se no češļa nego jedan krat u godište, kada se hoće izčešļati, boli ga od češļa. M. Radnić 472. Ali se često siromahom misnikom događa ono što i suncu kad pomrča: . . . svi ga motre, . . . koji ga gleda kroz češaļ, koji kroz sito, koji u vodi. F. Lastrić, ned. 318. Ko ništa druga ne zna nego krive češļeve praviti. D. Obradović, bas. 440. S vune blato i češļem se sdere. J. S. Reļković, kuć. 230. Ovo mi je talov češaļ, čim mi tale bradu češļa. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Nije za čelava češaļ. Nar. posl. vuk. 215. Ko ima bradu on će imati i češaļ. 139. Česti *i* rijetki češaļ, *u prvoga su zupci sa svijem u blizu a u drugoga razdaleko. — b) kao greben, kojim su nęgda mučili ļude.* Čini ga gvozdenimi razdirati češļi. F. Glavinić, cvit 144. 365. Blaž bi bijen i greben češļi gvozdenim. P. Posilović, nasl. 128ᵇ. Ogńi, češļi, . . . mači. J. Kavańin 159. — *c) stonoga,* centipeda. *od* XVI *vijeka, između rječnika u Be-*

linu (184b) *i Stulićevu.* Ropati kad budu crvi prit i češ|i kosmati M. Vetranić 1, 273. *zove se i* gujin češaļ, julus terrestris. K. Crnogorac, zool. 171. — *d)* zmijin češaļ, zmijinski češaļ, scandix pecten L. B. Šulek, im. 53. 166. — *e) mali sat voska što pčele za jedan dan načine. u Hercegovini.* N. Dučić. *tako će biti nazvan što je rupicama i voskom između ńih nalik na češaļ u pravom smislu.* — *f) selo u Bosni u okrugu sarajevskom, kotaru višegradskom.* Statist. 29.

2. ČÈŠAĻ, čèš|a, *m. vidi* češań *pod a., od kojega je i postao promjenom glasa* ń *na* ļ. *u Srijemu.* B. Mušicki.

ČÈŠÂĻKA, *f.* dipsacus. Schloser-Vukot., flor. 722. dipsacus silvestris L. *i* dipsacus fullonum L. B. Šulek, 53. *isporedi* češ|a.

ČÈŠAŃ, čèšńa, *m. vidi* česan *pod* 1, *s kojim je i postaňa jednoga. a) što i* česan *pod* 1, *a.* česno. *između rječnika u Vukovu.* Nit u zem|i ńem' češńi poginu. J. S. Reļković, kuć. 353. — *b) što i* česan *pod* 1, *b. u Bjelostijenčevu rječniku.* pasji češań, allium ursinum L.; vodeni češań, teucrium scordium L. B. Šulek, im. 53.

ČÈŠÂŃE, *n. vidi* česańe. *u rječnicima Mikaļinu* (35b), *Belinu* (357b) *i u Vukovu.*

ČÈŠATI, čèšêm, *impf. vidi* česati, *od kojega je i postalo uzevši* š *iz oblika u kojima je* š *i u ostale u kojima je* s. *od prošloga vijeka.* 1. *prelazno: a) kao* česati *pod* 1, 1. *između rječnika u Belinu* (357b. 381a), *Stulićevu i Vukovu.* Češati tudi srab. Poslov. dan. 12. — *b) kao* česati *pod* I, 2: Kad me pita: jesi l' ga *(konja)* češao? M. A. Reļković, sat. 55. — 2. *sa* se, *refleksiv.: a) značeńe kao naprijed pod* 1, *a.:* Job jednom cripinom češaše se. J. Filipović, prip. 1, 414. — *b) češļati se:* Pa s' volela češati, leh po vodu hodati. Nar. pjes. mikul. 142.

ČÈŠĆATI, čèšćâm, *impf. vidi* čestiti, *od čega je i postalo samo u Stulićevu rječniku (gdje stoji da je iz brevijara). riječ nepouzdana.*

ČEŠĆÊŃE, *n.* frequentia, frequentatio. *isporedi* čestiti. *od* XVII *vijeka, između rječnika u Mikaļinu* (‚čestjenje') *i Stulićevu* (‚čestjenje'). Jest korisno, čestćeńe ovoga svetilista. M. Radnić 473. Slijedeńe i češćeńe molitve priporučuje Isukrst. 536. Češćeńe pokore i pričešćeńa. Turl. blago 2, 162.

ČEŠĆUHNO, *adv.* saepe, *dem.* često. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jero u svetińi ti si dał obilno mnogo dobra, i još ti daješ češćuhno dragim tvojim. A. Georgiceo, nasl. 300.

ČEŠERŃAČA, *f.* conifera. *u jednoga pisca našega vremena, koji će biti i načinio.* Šloser-Vukot., flor. 1037. e *pred* r *biće po kajkavskom govoru.* ı š *može biti pogrješka mjesto* s. *isporedi* česrati.

ČEŠÍBABIĆ, *m. prezime, u naše vrijeme.* Rat 173. *pogrješka* Čašibabić. 180.

ČEŠINOVCI, *m. pl. ńeko mjesto koje se samo po imenu spominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 151.

ČEŠJAK, *m. vidi* češńak, *od kojega je i postao promijenivši* ń *na* j. *u jednoga pisca našega vremena, koji tumači:* teucrium scordium L. B. Šulek, im. 53.

ČÈŠKATI, čèškâm, *impf. dem.* češati. I. Pavlović.

ČÈŠKÎ, *adj.* bohemicus. *od* XV *vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (37b), *Jambrešićevu* (1, 69a) *i Daničićevu.* Češkkago *(jezika).* Starine 1, 14. Češkskuju zem|u. Glasnik 42, 313. Kra|a češkoga. Mon. croat. 154. Kra| ugrski i češki. 232. V zem|i češkoj. Š. Kožičić, žit. 33. Češkoga kra|a. Mon. croat. 243. Kra|em češkim. Anton Dalm., nov. test. predgov. S češkoga Praga. I. Gundulić 451. Kamo bihu pošli na češke hajine. I. T. Mrnavić, osm. 53. Češkoga kra|a. Letop. šaf. 92. Drža dvor otvoren češki, vlaški, nimški. B. Krnarutić 22. Leškoj i češkoj kra|evini. I. Kanavelić, iv. 473. Kra|a češkoga. P. Vitezović, kron. 101. Češki kra|i hrabri. J. Kavańin 260. Rimske, češke i herde|ske razmišļava kruna gizdu. J. Krmpotić, kat. 71. — *griješkom gdje gdje sa* s *mjesto* š: Kra|a ceskoga. Mon. croat. 156. Kra|em ceskim. 224. Ceska zem|a. Mika|a 36a. Ceskoga jezika. M. A. Reļković, sat. 28. Iz Ceske. A. Kanižlić, kam. 646. U Ceskoj. I. Velikanović, upuć. 2, 65. *i sa* hs *mjesto* š *u Stulićevu rječniku:* čehski.

ČÈŠKOLITI, čèškolîm, *impf. dem.* češkati. *u naše vrijeme.* Ode da češkoli cara. Nar. prip. vil. 1868. 479.

ČEŠKOVO, *n. zaselak selu Kosorićima* XIV *vijeka.* Mon. serb. 138. Daničić 3, 465.

ČÈŠĻA, *f* dipsacus silvestris L., *bijeli čkal. u naše vrijeme, između rječnika samo u Vukovu* (fruticis genus). — *Od* česati. *po bodļama tako prozvana.* — Češla, dipsacus silvestris L. G. Lazić 103. *isporedi* češ|iga, češ|ika.

ČÈŠĻAC, čèšå|ca, *m. dem.* češaļ. *samo u Stulićevu (s gen.* češ|ca). *riječ sasma nepouzdana.*

ČÈŠĻÂK, češ|âka, *m.* morski češ|ak, pecten maximus L. K. Crnogorac, zool. 190.

ČEŠĻÀKICA, *f. ńeka šļiva u Hrvatskoj.* B. Šulek, im. 53.

ČEŠĻÁKOVAC, Češ|ákôvca, *m. vidi* Češ|akovci.

ČEŠĻÁKÔVCI, Češ|ákovâcâ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji požeškoj.* Pregled 91. *pišu ga i* Češ|akovac. Schem. zagr. 1880. 238.

ČÈŠĻALAC, čèš|aoca, *m.* pectens. *samo u Stulićevu rječniku.*

ČÈŠĻALICA, *f. vidi* češ|arica. *u naše vrijeme, između rječnika samo u Stulićevu. isporedi* češ|arica. Češ|alo je devet češ|alica. Nar. pjes. stojad. 2, 35.

ČÈŠĻALIT, *adj.* squamosus, *ļuskav. u jednoga pisca prošloga vijeka kao da je to.* Čehurke češ|alite. J. Kavańiu 21.

ČÈŠĻANICA, *f. tobočić za češaļ,* theca pectinaria. *prošloga vijeka.* Češ|anica od svile. Bud. spom. glasn. II. 3, 54.

ČÈŠĻÂŃE, *n.* actus pectendi, carpendi, findendi. *isporedi* češ|ati. *a) češļańe kose. između rječnika u Mikaļinu, Belinu* (559a), *Stulićevu i Vukovu.* Tko se svaki dan češ|a, drago mu je i slatko ono češļańe. M. Radnić 472. Na doji|u tri godine bila, pa jo babo dade na češļańe, na češļańu sedam godin' bila. Nar. pjes. vuk. 3, 129. — *b) češļańe vune. u Vukovu rječniku.* — *c) češļańe perja. između rječnika samo u Vukovu.* Češļańe krupnog *(perja)* za kuću. J. S. Reļković, kuć. 196.

ČÈŠĻÂR, češ|âra, *m.* pectinum opifex. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (1, 879b), *Jambrešićevu* (1, 682b), *Stulićevu i Vukovu.* Kolari, češ|ari, sitari. J. S. Reļković, sat. 162.

ČÈŠĻÁRAC, Češ|árca, *m. čovjek iz sela Češ|ara. dolazi mjesto prezimena. u naše vrijeme.* Rat 361.

ČÈŠĻÁREV, *adj. što pripada češ|aru. samo u Vukovu rječniku.*

ČÈŠĻÁRI, Češ|árâ, *m. pl. a) selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 173. *isti će biti*

koji se pomiňu samo po imenu prije našega vremena. S. Novaković, pom. 151. — *b) dva sela u Crnoj Gori u riječkoj nahiji* Gorńi *i* Dońi Češļari. Glasnik 40, 19. — *c) selo u Hercegovini blizu Ravna.* Schem. rag. 1876. 59.

ČÉŠĻÀRICA, *f.* ornatrix. *u naše vrijeme, između riječnika samo u Vukovu.* Nu mi češļa sedam češļarica. Nar. pjes. vuk. 3, 130.

ČÉŠĻÂRKA, *f.* heterocerus Fab. J. Šloser, kor. 338.

ČEŠĻÁROV, *adj. vidi* češļarev. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÉŠĻÂRSKÎ, *adj. što pripada češļarima. samo u Vukovu rječniku.*

ČÉŠĻATI, čéšļâm, *impf.* pectere, carpere. *Akcenat kaki je u inf., taki je u aor. cijelom osim* 2 *i* 3 *sing., u part. pract. act.* u, *u* 3 *pl. praes. sa zadńim slogom dugim:* čéšļajû, *u part. praes. s ístijem slogom dugim:* čéšļajûći, *i u part. praet. act.* ı *s drugim slogom dugim:* čéšļâv, čéšļâvši; *u ostalijem je oblicima svijem kao u* 1 *sing. praes.* — *Od* xvi *vijeka, između riječnika u Vrančićevu:* comere; *u Mikaļinu:* pectere; *u Belinu:* pectere (559ª); *u Bjelostijenčevu:* pectere; *u Voltigijinu:* kämmen; *u Stulićevu:* pectere. carminare; *u Vukovu:* pectere, carpere. findere. — *Postańem od* češaļ.

I. *prelazno:* 1. *češļati kosu, bradu, końu grivu, češļem je namještati, ili čeļade češļajući mu kosu. a) kosu, bradu:* Moj vlas gizdavi tuj li će poć' u prah, koji rad ļubavi rastresah i češļah? M. Vetranić 1, 273. Koji ima kose veoma duge, ako ih ne češļa često krat, zamrsiće mu se. I. Držić, nauk gond. 144. Prve *(kose)* češļa, veže, splita, a dio pušta na rudeže. J. Kavańin 37. Rano rujna rani zora, zlatu češļa kosu zgora. M. P. Katančić 71. Ruse kose češļaju. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Kosu češļa, boga moli. 1, 413. Čim mi tale bradu češļa. 1, 518. — *b) čeļade:* Vi ńu da mijete, vi da ju češļate. Oliva 12. Niti prana nit' češļana *(snaša).* V. Došen 156. Nu mi češļa sedam češļarica. Nar. pjes. vuk. 3, 130. Nekakva mlada češļajući gosta zagledala mu se u debeo vrat. Vuk, nar. posl. 99. — *c) końu grivu:* Końuh češe udi tvoje, momak grivu češļa rano. J. Kavańin 155. — 2. *češļati vunu,* carpere: Češļa kozju vunu. Poslov. dan. 12. Koju vunu češļaš? 47. Boli vlahińu peta, da ne češļa vune. Nar. posl. vuk. 21. Za što tu vunu ne češļaš? Nar. prip. vrč. 214. — 3. *češļati perje, svlačiti mu s badrļice ono što je na ńoj tako da ostane golu. isporedi* čehati, česati, čijati. Perje mužka nek češļaju dica. J. S. Reļković, kuć. 67.

II. *sa* se: *refleksiv., značeńe koje je pod* I, 1, *b.*: Umivajuć se promišļa se, češļajuć promišļa se. I. Ančić, svit. xviii. Koji se ne češļa nego jedan krat u godište, kada se hoće izčešļati, boli ga od češļa; a tko se svaki dan češļa, drago mu je i slatko ono češļańe. M. Radnić 472. Jedna čer vidi u jutru gdi joj se mater prija počme češļati i resiti nego se bogu klańati. J. Banovac, pripov. 259. Kada se umiva i češļa, neka se spomene. A. Kanižlić, bogoļub. 272. Koje je pak zlo, što se češļa? I. Velikanović, prik. 9. Grad se plijeni, a baba se češļa. Nar. posl. vuk. 45. Po što sunce zade, kažu da se ne vaļa češļati, da braća ne umiru. Vuk, rječ. 824ª.

ČÉŠĻAV, *adj.* carminans. *samo u Stulićevu rječniku. riječ nepouzdana.*

ČÉŠĻAVICA, *f. neznana značeńa u nerazgovijetnoj poslovici prošloga vijeka.* Nosi Vica Bojkova želeno libro, evo češļavice iza rata. Poslov. dan. 86.

ČÉŠĻEV, *adj.* pectinis. *samo u Bjelostijenčevu rječniku:* češļev tok, theca pectinaria. 40ª.

ČÉŠĻEVA BÀRA, *f. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

ČÉŠĻEVAC, Češļêvca, *m. ńeko mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Češļevcu. Sr. Nov. 1874. 409.

ČÉŠĻEVÒBARSKÎ, *adj. što pripada* Češļevoj Bari. Češļevobarska opština. K. Jovanović 140.

ČÉŠĻÎC, češļica, *m. dem.* čéša. *vidi* češļić. xvi *vijeka.* Nima od ļudi primati dari, a to češļici, zrcala i ina takova. Nauk Bernard. 63.

ČÉŠĻIĆ, *m. dem.* čéša. *samo u rječnicima Stulićevu i Vukovu.*

ČÉŠĻIGA, *f. vidi* češļa, *od koje je i postala. u rječnicima Bjelostijenčevu* (carduus, dipsacus albus et purpureus, scandix) *i Stulićevu* (carduus) *i iz ńih u jednoga pisca našega vremena:* dipsacus silvestris L. B. Šulek, im. 53 *isporedi* češļika.

ČÉŠĻIGOVINA, *f. coll.* češļiga, *mnoštvo češļige. u Bjelostijenčevu rječniku* (cardetum) *i u jednoga pisca našega vremena* (dipsacus silvestris L.). B. Šulek, im. 53.

ČÉŠĻIGOVÍŠTE, *n. mjesto gdje raste češļiga. samo u Stulićevu rječniku* (locus carduis consitus, carduetum), *u kom ima i zlo načińeno* češļigovištvo.

ČÉŠĻÎK, češļika, *m. ńeka trava koja se zove i* kostan. *samo u Vukovu rječniku i iz ńega u jednoga pisca našega vremena koji tumači:* panicum crus galli L. B. Šulek, im. 53.

ČÉŠĻIKA, *f. vidi* češļa. *isporedi* češļiga. *u rječnicima Mikaļinu* (scandix), *Stulićevu* (herbae genus) *u Vukovu* (češļa, fruticis genus), *i u ńekih pisaca našega vremena:* pectinacia. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. scandix pecten L. *i* cynosurus L. *i* onopordon acanthium L. *i* capsella bursa pastoris Much. B. Šulek, im. 54. *griješkom sa* ļ *mjesto* ļ *iz jednoga rukopisa* xv *vijeka u jednoga pisca našega vremena, koji tumači:* dipsacus silvestris L. B. Šulek, im. 53. *u drugoga:* češlika, thlaspi L. Šloser-Vukot., flor. 256.

ČÉŠĻIKÂR, *m.* fringilla carduelis L. J. Pančić, zool. 205. K. Crnogorac, zool. 86. *isporedi* češļugar.

ČÉŠĻÒSHRANA, *f.* pectinum theca. *samo u Stulićevu rječniku. riječ po sve nepouzdana. isporedi* češļanica.

ČÉŠĻUGA, *f. a) vidi* češļa, češļiga, češļika. *u naše vrijeme.* Češļuga, dipsacus L. B. Šulek, im. 54. Češļuga. K. Crnogorac, bot. 90. — *b)* fringilla carduelis L. *u Vukovu rječniku, gdje će biti griješkom stavļeno to značeńe. isporedi* češļikar, češļugar, češļugarka.

ČÉŠĻÙGÂR, češļugára, *m.* fringilla carduelis L. J. Ettinger 151. *isporedi* češļikar, češļugarka.

ČÉŠĻÙGÂRKA, *f. vidi* češļugar. *samo u Vukovu rječniku.*

ČÉŠĻUGOVICA, *f.* dipsacea. *u jednoga pisca našega vremena, koji će biti i načińio.* Šloser-Vukot., flor. 721.

ČÉŠĻUGOVINA, *f. vidi* češļigovina. B. Šulek, im. 54.

ČÉŠMA, *f. vidi* česma. Pospu po bunaru ili češmi. M. D. Milićević, živ. 2, 23.

ČÉŠMIGA, *f.* berberis vulgaris L. B. Šulek im. 51. *isporedi* česmiga.

ČEŠNEDER, *m. pers.* čašnegîr, *tur.* češnigir, *dvoranin turski, koji prije cara svako jelo kuša,* praegustator. xv *vijeka, između rječnika samo u Daničićevu.* Češnegêra. Mon. serb. 511. 512. *i sa s mjesto* š: Česnegêrь. Mon. serb. 511. 513.

ČÈŠŃAČA, *f.* alliaria Trag. Šloser-Vukot., flor. 226. *isporedi* češńaka.

ČEŠŃÁČAK, češńáčka, *m.* scordium. Z. Orfelin 494. Stulić 86ᵇ. Uzmi ‚česńačka'. Z. Orfelin 326. Češńačak, teucrium scordium L. B. Šulek, im. 54.

ČÈŠŃÂČKÂ TRÁVA, *f. vidi* češńaka. B. Šulek, im. 54.

ČÈŠŃÂK, češńáka, *m. a)* allium sativum L., *bijeli luk. isporedi* česan. *od prošloga vijeka, između rječnika u Bjelostijenčevu* (40ᵃ), *Jambrešićevu, Voltiğijinu, u Stulićevu* (‚česńak') *i u Vukovu* (‚česńak'). Češńak poļski, allium porrum L.; č. šumski *ili* zminski, allium victorialis L.; č. vodeni, allium scordium L. B. Šulek, im. 54. — *b) neka loza vinova.* B. Šulek, im. 54.

ČÈŠŃAKA, *f.* alliaria officinalis Dec. B. Šulek, im. 54.

ČEŠŃÁKÔVKA, *f. vidi* češńaka. B. Šulek, im. 54.

ČÈŠŃEVA TRÂVKA, *f. vidi* češńaka. B. Šulek, im. 54.

ČÈŠŃÔVKA, *f. kobasica s lukom češńakom. u Hrvatskoj.* F. Hefele.

ČEŠUJA, *f.* squama. xvi *vijeka, iz crkvenih knjiga. između rječnika samo u Daničićevu. Od korijena od koga je* čehno, čehati, česati. Otpadoše jemu telesni strupi jako češuje. Glasnik 10, 235.

ČEŠÚKATI, čèšûkâm, *impf. dem.* češati. Kad čuje hero počne zgibati ramenima, a češukati po glavi. Nar. prip. vrč. 88.

ČÈŠUḶA, *f.* racemus. *isporedi* čehuļa. *samo u Jambrešićevu rječniku.*

Popravci.

Str. 12ᵃ, *vr.* 41 3 *popravi* 4.
„ 13ᵇ, „ 27 putu *popravi* puti.
„ 66ᵃ, „ 1 Aleksândrovac *popravi* Alèksândrovac.
„ 74ᵃ, „ 49 Àlić *popravi* Àlîć.
„ „ „ 54 Aligunar *i što je o ńemu treba izbrisati, jer u knjizi iz koje je uzet stoji griješkom mjesto* Ligunar.
„ 76ᵇ, „ 13 Spasovu *popravi* Spasova.
„ 83ᵃ, „ 31 cretiei *popravi* cretici.
„ 125ᵇ, „ 59 prepovijedańu *popravi* pripovijedańu.
„ 136ᵃ, „ 50 1885 *popravi* 1875.
„ 143ᵇ, „ 38 Milos *popravi* Miloš.
„ 144ᵃ, „ 67 bačarski *popravi* bačvarski.
„ 145ᵃ, „ 65 viluške *popravi* viļuške.
„ 169ᵃ, „ 21 Bamul *popravi* Bambul.
„ 171ᵇ, „ 66 carčarandi *popravi* čačarandi.
„ 190ᵃ, „ 57 barsonska *popravi* baršonska.
„ 192ᵇ, „ 12 Basaričak, Basarička *popravi* Basarićak, Basarićka. č *je kajkavski.*
„ 218ᵃ, „ 65 pjes. *popravi* prip.
„ 222ᵃ, „ 4 Bedńik *popravi* Bednik.
„ 239ᵃ, „ 15 išļa *popravi* išla.
„ 247ᵃ, „ 2 bezlavje *popravi* bezslavje.
„ „ „ 36 *i* 37 bezsmiješan, bezsmiješno *popravi* bezsmješan, bezsmješno.
„ 250ᵇ, „ 40 bresprijekoran *popravi* bresprijekorno.

Str. 267ᵇ, *vr.* 6 bezdioka *popravi* bèzdioka.
„ 268ᵃ, „ 41 bezdušna *popravi* bèzdušna.
„ 274ᵃ, „ 70 bezoćńak *popravi* bezočńak.
„ 276ᵇ, „ 9 bezredstina *popravi* bezredština.
„ 290ᵇ, „ 35 nepogode *popravi* nepravde.
„ 291ᵃ, „ 59 praes. *popravi* praet.
„ 291ᵇ, „ 64 *iza* 1 *dodaj:* u pravom smislu.
„ 351ᵃ, „ 52 *iza* god *izbriši* ,.
„ 380ᵇ, „ 18 beleusnast *i* beleusna *popravi* bjeleusnast *i* bjeleusua.
„ 436ᵃ, „ 60 18 *popravi* 19.
„ 468ᵇ, „ 21 *iza* 12, *dodaj* 48.
„ 476ᵃ, „ 29 *pred* kaže *dodaj* da.
„ 480ᵃ, *kod riječi* Bogaroš *i* Bogaruš *izbriši* ‚može biti u Ugarskoj', *a mjesto* ‚neko mjesto' *stavi:* mjesto u Erdeļu, mag. Fogaraš.
„ 502ᵇ, *kod riječi* boj *dodaj da se akc. mijeńa i u loc. sing.:* bòju.
„ 626ᵃ, *vr.* 67 bhur *popravi* bhar.
„ 665ᵃ, „ 42 *izbriši* ‚pod 4'.
„ 670ᵇ, „ 16 Krusevьcemь *popravi* Kruševьcemь.
„ 675ᵇ, *riječ* brojila *i sve što je o ńoj treba izbrisati, jer u knjizi iz koje je uzeta stoji štamparskom griješkom mjesto* brdila.
„ 698ᵃ, *vr.* 59 *iza* buba *dodaj* Vuk, rječ. 45ᵇ.
„ 841ᵇ, „ 5 vřh *popravi* vřh.

Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu 1880-1882.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY